

39=1 33=2.

213
w 114

J O A N N I S
H A R D U I N I
E S O C I E T A T E J E S U
P R E S B Y T E R I
O P E R A S E L E C T A,

TUM QUÆ JAM PRIDEM PARISIIS EDITA
NUNC EMENDATIONA ET MULTO
AUCTIONA PRODEUNT, TUM QUÆ
NUNC PRIMUM EDITA.

Indicem omnium Prefatio exhibebit.

AMSTELODAMI,
Apud JOAN. LUDOVICUM DE LORME.
Sub signo Libertatis.

M D C C I X.

1100 ANN INI 122
HABDUNI

180018141815

PRESTERA

OPERA SELECTA

TUM QUAE JAM PRIMUM PARSU EDITA
NUNC EMENDATA ET MUNITA
ALTIORA PRODEUNT TUM QUAE
NUNC PRIMUM EDITA

Indicem omnium Praefatio exhibet

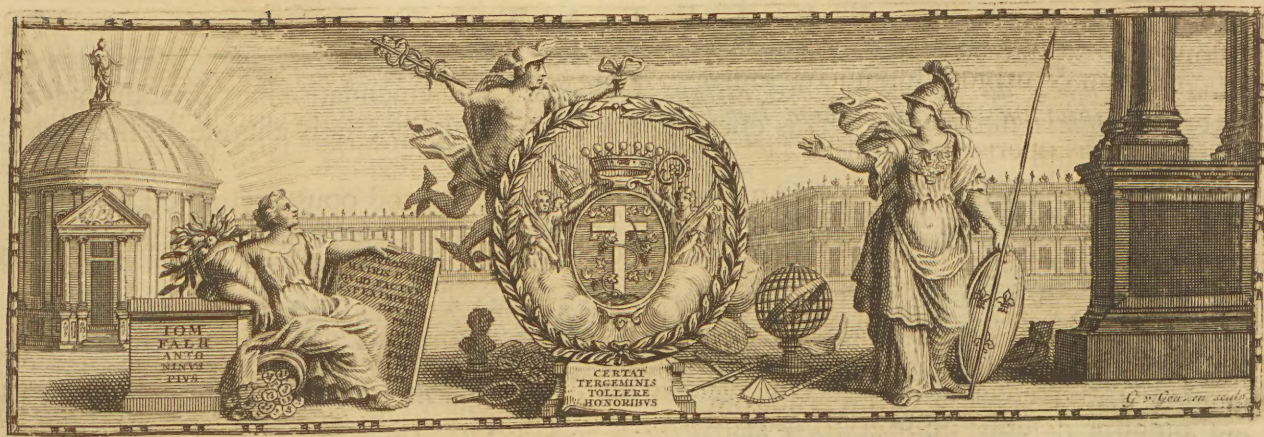

AMSTELÆDAMI

Apud JOAN. JUBONICUM DELORMIERE

Sub signo Libertatis

M D C C L X

PRAEFATIO BIBLIOPOLAE
AD ILLUSTRISSIMUM VIRUM
D. JOAN. PAULUM BIGNONIUM,
ABBATEM SANCTI QUINTINI,
REGIS CHRISTIANISSIMI
COMITEM CONSISTORIANUM &c.

UM viderem, VIR ILLUSTRISIME, jamdiu flagitari à viris eruditis celebrata doctissimi Scriptoris Galli *Joannis Harduini*, è Societate Jesu, opera; quæ nec vulgò reperirentur & rariora fierent in dies; universa denuo, *Plinio* tamen, *Themistioque* exceptis, typis meis ea recudere adgressus sum. Susceperat idem ante me Bibliopola è nostratibus celeberrimus, sed ob alia negotia rem distulit, ac tandem penitus nescio quæ de causa omisit. Itaque operam dedi ut scripta clarissimi viri, quæcumque possem, nanciscerer; nec mediocri labore conquisi primùm quæ jam Lutetiæ Parisiorum publici juris facta fuerant, deinde quæ latebant adhuc in scriniis, nec dum eruditorum hominum judicia erant experta. Accidit verò perquam feliciter, ut in manus meas inciderent quæ jam emanarant, eaque auctiora multò & emendatiora, quàm antea prodiiissent; utque complura, etsi non omnia, quæ premebantur, mecum sint humaniter communicata à Nobilissimo Viro eodémque pererudito D. de BALLONFFEAUX, in Regio Senatu Luxemburgico, Consiliario; quem earundem literarum studium, & amicitia singularis ac mutua cum *Harduino* jam pridem conjunxerunt.

Annus est & plus eo, cum prælo commissum est opus, cujus, dum ederetur, *Conspexit* emisi, ut omnes Eruditi quid sibi exspectandum esset intelligerent. Eum iterum, hoc in loco, Tibi ob oculos ponere, VIR ILLUSTRISIME, necesse judicavi, ut uno intuitu perspiceres in quo opera nostra desudarit. Sunt igitur lucubrationes, quas in hoc volumen inclusi:

I. NUMMI ANTIQUI POPULORUM ET URBIUM ILLUSTRATI. Quod opus utilissimum esse Geographiæ & Chronologiæ studiosis, ac prorsus necessarium iis qui nummos antiquos tractant, aut sibi comparare student, omnes norunt. Hic enim multa populorum & urbium nomina exstant, de quibus ea vir doctissimus scripsit, quæ alibi non ita facile reperiantur; multas Æras urbium Asiæ illustravit & explicuit, innumerorùmque nummorum, quos viri rei nummariæ periti legere nullo modo potuerant, aut perperam legerant, inscriptiones feliciter explicuit. Sine hac ejus cynosura, plerique qui antiquos nummos possident, aut qui id studiorum genus colunt, non possent legere nummos non spernendos quos vident: cum ex lectione aliquot literarum, à quibus nomina populorum aut urbium inchoantur, sæpe nequeant intelligere à quibusnam sint cusi. At adhibito hoc opere, facile intelligent ad quosnam sint referendi. Id multò auctius & emendatius, innumerosque locis refectum hinc invenient; ita ut novum opus haberi possit. Multa quidem *Harduinus* reseculit, pro suo jure, sed multò plura adjecit, cum passim toti libro insertis minoribus additamentis, tum etiam integris dissertationibus. Ejusmodi sunt dissertationes de *Conditione & Fortuna Antiochiæ & Tyri sub Augustis*, de *Bithyniæ Regibus*, de *Nummis Regum Cappadociæ*, de *bello Judaico sub Hadriano*, de *Regibus Mauretaniæ*, de *Nummis qui in Epigraphe nomen habent Narbonis*, de *Mensibus Paphiorum*, de *Nummis Ponti Regum*, de *antiquis Siciliæ Regibus*, & de quibusdam *Veterum Nummorum Symbolis*. Accedunt & Indices multò auctiores, aut planè novi. Operi de antiquis nummis populo-

P R A E F A T I O.

pulorum & urbium subiectus fuisset *Antirrheticus de Nummis Antiquis Coloniarum & Municipiorum*, ad Joannem Foy-Vaillant Medicum; nisi emendationibus & additionibus superioris operis minus utilis factus esset. Itaque eum omisimus, fatis aliunde in hoc volumine suppletum.

II. Sequitur DE BAPTISMO QUAESTIO TRIPLEX, quod opus auctum est novâ dissertatione *de Baptismo pro mortuis*, in qua Auctor illustrare aggreditur difficillimum locum I. Cor. xv, 29.

III. Deinceps occurrit S. JOANNIS CHRYSOSTOMI EPISTOLA AD CÆSARIUM, Græcè & Latine, illustrata notis & dissertatione de Sacramento altaris, cum Embolis antea editis, ad quæ nunc accedit tertium *de Mysterio Fidei in consecratione Calicis*. Iis subiungitur defensio contra virum eruditum ac celebrem, Scriptorem *Bibliothecæ Universalis*, qui contenderat nihil illic habere *Chrysostomum*, quod Transsubstantiationi faveat; nec, ut puto, sententiam mutavit.

IV. Proximo loco legitur liber de NUMMIS HERODIADUM emendatior, auctiorque nummis & animadversionibus permultis. Accedit præterea Epistola Gallica, in qua Auctor hoc suum opus defendit, contra D. Basnage, Pastorem Ecclesiæ Gallicæ Roterodamensis, Scriptis multis insignem, qui in Historia Judæorum Gallicè scripta, reprehendit quod de Herodiadum genealogia, ditionibus, & Religione dixerat *Harduinus*.

V. Postea collocata est dissertatio DE SUPREMO CHRISTI DOMINI PASCHATE auctior, cum defensione ejus operis.

VI. Tum sequuntur NUMISMATA SÆCULI CONSTANTINIANI multò auctiora & emendatiora, cum Embolo ad calcem subiecto, quo multi alii nummi explicantur, variæque ad rem nummariam pertinentia dilucidantur.

VII. CHRONOLOGIA VETERIS TESTAMENTI, cum permultis emendationibus & additionibus, quibus opus novum propemodum factum est.

VIII. Numismata quædam TETRICI, DIOCLETIANI, & MAXENTII Augustorum, aliquot Epistolis antea Luxemburgi editis explanata. Ad eas accessit Epistola antea inedita, in qua Auctor suas explicationes diligenter tuetur, contra nonneminem qui eas oppugnat.

IX. HISTORIA AUGUSTA ex nummis antiquis Græcis Latinisque restituta, quæ nunc primum in lucem prodit. Ab Augusto ad tempora Carini & Numeriani producit, innumeri nummi in ea explicantur, & multa in Historia Romana antea inaudita in lucem proferuntur. Suspecti enim sunt viro doctissimo Historiæ Romanæ Scriptores, quia, uti putat, cum antiquis nummis, in permultis capitibus, in concordiam redigi nullo modo possunt. Digna res est, quæ ab Eruditis diligenter expendatur.

X. Claudunt agmen Dissertatio de LXX HEBDOMADIBUS DANIELIS adversus R. P. Bernardum Lamy, emendatior & auctior; deinde explicatio nummi, sub Ludovico XII. Francorum Rege cusi, cum hac inscriptione: PERDAM BABYLONIS NOMEN; tertio explicatio Nummi PHILIPPI AUGUSTI; quarto interpretatio Numismatis rarissimi JUSTINIANI Imp. quinto Psalmi LXVII. denique explicatio inscriptionis subiectæ Veronicæ, seu veræ iconi Christi. Hæ explicationes Gallicè in Diario Eruditorum Parisiensi & Monumentis Trivultianis editæ fuerant, sed ab Auctore partim Latine versæ, emendatæ & auctæ sunt.

Hoc autem qualecumque est operæ meæ atque industriæ, AMPLITUDINI TUAE, VIR ILLUSTRISIME, Do, Dico, Consecro; quod sit observantiæ in Te meæ pignus ac monumentum perenne; quod sit *ἄγαλμα* quoddam, in ditissima illa Tua Bibliotheca; quam ornare magnis sumptibus, parique delectu & amplificare non desinis, destinâsque non Tibi uni, sed apertam omnibus ac patentem esse vis Gallis & Exteris; ne sit quisquam, quem deterreat à literis ulla difficultas, néve sit *ἄμυστος* ullus, nisi Te invito.

Atque hoc ut faciam, accedit ad obsequium nomini Tuo debitum, justamque pro beneficiis à Te toties in me tantisque collatis, grati ac memoris animi significandi voluntatem, quædam in limine libri hujus alloquendi Te necessitas. Continet enim *παράδοξα* non pauca, eaque valde abhorrentia ab opinione communi; quæ quidem alii aliter accipient, non pauci autem errori proxima esse forsitan arbitrabuntur. Præterquàm quòd & in rebus Chronologicis & in Historia plurimùm discrepat HARDUINUS ab omnibus iis, qui eadem tractarunt; non deerunt, uti nec adhuc defuerunt, qui existiment ex pluribus horumce *Selectorum Operum* locis consecrarium aliquid portentis simile esse; atque in hanc diem prorsus inauditum; existisse, videlicet, aliquando genus hominum audax sanè & impudens, qui homines nec bonâ nec piâ voluntate adducti, venerandis sanctorum Patrum, tum etiam clarissimis profanorum scriptorum Græcorum & Latinorum nominibus inscripserint foetus supposititios, & in rei Christianæ, bonarumque artium perniciem natos. Quo numero contineri dicent plerosque quos, ut veteres & optimæ notæ scriptores, orbis Christianus tamquam magistros sequitur ac suspicit; sive in perpoliendis literis, quas humaniores vocant, sive in tractandis rebus Theologicis.

Quod quidem utrum jure, an injuriâ concludatur ex Auctoris sagacissimi placitis (qui præter Sacram Scripturam, unumque aut alterum è profanis Auctoribus, nummorum dumtaxat & Astro-

P R A E F A T I O.

Astronomiæ fidem, ferè nihil adtulit ad stabiliendam sententiarum suarum in Historia veritatem) tum utrum habeat id partem aliquam in se veritatis, magna erit, opinor, inter eruditos opinionum dissensio. Subsidiis ingenii ac doctrinæ omnibus lis illa disceptabitur, si fortè acciderit ut alii consecutionem adprobent & admittent eam ex ejus scriptis, contendantque non modò nihil inde detrimenti capere rem Christianam aut literariam posse; sed pura sic ab omni contagione ac liquida Christianæ Religionis dogmata nitori antiquo suo restitui; sic, detectâ demum sua, eaque mala, pro genuinis ac bonis obtrudentium fraude, detortum caput ac fontem, unde error diffunderet se se, ac opinionum monstra, sub honesta, piaque specie, in parum cautos mortalium animos inveheret sensim ac imprimeret: dum alii interim clamabunt totis lateribus, dirutum hac ratione doctrinæ omnis fundamentum, actum esse de Religione, si audiat **HARDUINUS**, eamque eadem liturâ deleri, quâ auctorum plerorumque omnium scripta induci ab **HARDUINO** censebunt.

Cujus autem judicio, in tam gravi causa, standum potius, quàm Tuo, **VIR ILLUSTRIS**? qui nunc imperium, ut ita dicam, bonarum literarum obtines unus ac regis; quem Eruditi omnes non in Galliis modò, sed in universa, quanta est, Europa, cum videant disciplinarum omnium æstimatorem longè prudentissimum, sic tamquam Numen aliquod, præsentemque Deum admirantur & prædicant; qui, in augusto Regis Christianissimi Concilio, difficillima quæque & intricatissima, velut id unum ageres in vita, magistratus juris omnis peritissimus, explicare soles ac enodare; ad stuporem omnium; qui denique claritatem nominis, quam habes à majoribus Tuis, à viro illo præcellenti **HIERONYMO BIGNONIO**, hereditariam, fecisti propriam Tibi, Tuâque unius laude maximam ac singularem. In hoc itaque negotio, personam sustinebis eam, quam **HIERONYMO BIGNONIO** avo tuo imposuit, superiore sæculo, *Hugo Grotius*, cum dedicaret suum illi librum planè aureum, **DE VERITATE RELIGIONIS CHRISTIANÆ**; *audies testes*, inquiebat ille, *vim testimoniorum expendes, judicium feres, Docti judicium facient.*

Nec est cur Te judicem non exoptent Literati omnes, præsertim cum eos tantâ humanitate & benevolentia soleas excipere confluentes ad Te, tanto favore prosequi; cuius comitatus Tuæ oculatum fuisse me testem profiteor, cum essem Lutetiæ; nec testem modò, sed quia bonis artibus, ut est ars nostra tota in literis, nonnihil inservio, sæpe numero participem; pro quo gratias habeo **AMPLITUDINI TUÆ**, agoque immortales.

Neque minùs norunt acumen quod in Te est ingenii, subtilitatemque judicii ac veritatem; norunt amorem, quo incenderis, literarum; quo fit ut quamvis quoties doctorum hominum controversias dijudicatâ lite componere studes, audias quidem semper æquo animo reum, ut sic loquar, utrumque, & pari lance rationum hinc atque hinc momenta perpendas; nihilominus eos libentius tuearis tamen (quantum fas, jûsque sinunt) qui non tritis aliorum insistant vestigiis sic, ut nihil dicant *quod non dictum sit prius*, sed novas, ad indagacionem veritatis, aperiunt sibi, sequunturque suo periculo semitas.

Adtexerem, hoc in loco, nonnihil ad commendationem Auctoris, nisi scirem esse illum notissimum Tibi, eoque notioem, quo majus nomen habet inter Eruditos, atque adeo Tibi beneficiis à Te acceptis devinctum. Cum enim isthuc essem, audiui aliquando, qui dicerent, id quod accurate scire se profiterentur, effectum omnino à Te, (quâ virum ad maxima quæque festinantem voluntate incitas) ut typis Regiis excuderentur ea, quæ ipsius opera brevi prodibunt in lucem, Conciliorum volumina; cum alii summâ ope contenderent, ut, post editos **JACOBI SIRMONTI** Jesuitæ Doctissimi, operum Tomos V. alia quædam, loco præclarissimi incepti, subjicerentur prælis regiis; quorum voluminum Harduinianorum prope jam ad calcem perductum octavum certis literis accepimus. Confirmabo hîc unum id, quod per se satis patet; potuisse illum, scilicet, immensas doctrinæ opes explicare in hoc volumine, ante oculos hominum, si ex libris, quos accuratissimâ diligentia perscrutatus est omnes, decerpere voluisset in rem suam aliquid vir ingenii laude florens & laboris tolerantia propemodum incredibili.

Fecit hoc, ante hosce tres & viginti annos, in enarrandis *Plinii* Historiæ Naturalis libris triginta septem, qui non unum aliquem doctissimum virum, sed plures, in omni disciplinarum genere consummatissimos, non annorum quatuor aut quinque, sed sæculi ipsius ferme spatium poscere videbantur. Fecit non multò post in *Themistio*, cum notas ad illum auctorem Petavianis notis suas miscuit, sanè non impares. Fecit in aliis operibus: sed hæc prius fuere; nam in iis, quæ publicamus nunc, saltem in plerisque & recentioribus, (quædam enim sunt jam pridem ab illo scripta) idem maluit adferre in medium, ceteris posthabitis, id tantummodo quod verissimum judicavit; maluit ex uberrima messe, quam in area paratam habet, triticum unum, robustumque far seponere, quod suum esse vellet, examine doctiorum exponere, in quo quid viderit, quantum profecerit, judicium **VIR ILLUSTRIS**, Tuum esto.

Cum autem, peracto judicio, deflexeris oculos animi ab illa contentione, quoquo modo res tandem ceciderit, habebis in hoc volumine quam plurima, quæ, non sine delectationis eruditæ sensu, perlegas. Invenies, nempe, ordine suo descriptos nummos propè innumerabiles, ab Amynta Macedone, vel superius etiam cufos, ad tempora *Juliani Augusti*,

P R A E F A T I O.

gusti, quotquot ad Geographiæ, Chronologiæ, vel Historiæ elucidationem pertinent; non sine insertis aliquot posteriorum Principum nummis, quorum Principum utinam numeros omnes ab HARDUINO enucleatos nobis habere licuisset! Sunt digesta ex Sacris Scripturis, ex *Herodoto* & *Plinio* identidem, maximè autem, ex constanti motuum coelestium observatione, tempora Veteris Testamenti. Quæ duo, nummi antiqui, scilicet, ac Astronomia, cum ad duarum istarum Academiarum, quæ te Præsidente, Patrono & Patre florent, in Urbe Galliarum primaria, studia propius accedant; ejus dico, quæ est REGIA INSCRIPTIONUM ET NUMISMATUM ACADEMIA, & alterius, quæ REGIA item ACADEMIA SCIENTIARUM disciplinas complectitur eas omnes, quæ Mathematicæ dicuntur, non possunt illa non esse Tibi acceptissima.

Ceterum pressa hîc & limata sunt omnia, ita ut recisis, quæ, ad pompam & eruditionis ostentationem, vel ingenii, adfui solent, ornamentis, singulas res singulis ferè apicibus contineri, si ex judicio, quod mihi notum est, peritissimorum hominum dixero, non est cur metuum ne librum hunc, quod sit ex mea editione, magnificentius quàm par est videar commendare.

Hîc verò est dicendi locus de me ipso aliquid, deque eo, quod me inter & Clarissimum HARDUINUM viget etiam nunc, dissidio, cui, oro Te atque obsecro, VIR ILLUSTRIS-
TRIS-
SIME, judicio Tuo atque auctoritate velis aliquando finem imponere. Audi me quâ æquitate audire soles omnes; judex esto. Narro Tibi rem ingenuè & sine fūco ac fallaciis: quamquam est nota jam illa Tibi, tum ex HARDUINI ipsius Querela, quam dissolvit in publicum, cum ex mea ad Querelam responsione: de quibus actum est accuratè in isto erudito ERUDITORUM DIARIO, quod, Te auspice ac moderatore, conficitur à selectis viris, iisque in omni doctrinæ genere versatissimis. Cum igitur quantà fieri diligentia poterat accuraretur à me hæc *Selectorum Operum* editio, ac summâ fide ex emendatis exemplaribus, seu jam typis excusa essent illa, seu manu exarata, repræsentare satagerem apices omnes (quæ quidem exempla viro cuilibet erudito exhibenda, si opus sit, servodiligenter condita, servabóque;) cum esset commota ubique magna hominum expectatio: interea, missi ad me ab auctore codices, in quibus adnotaverat, quæ refecari velle significaret bene multa, eaque non levis momenti. Quæ quia spectarent eas, de quibus superius dixi, singulares viri doctissimi, quæ jaçantur in vulgus, haberéntque cum aliis locis quæ non jubeat excerpi, neque erat *διωκόν*, maximam, ut mihi demonstratum est ab homine quodam pererudito, affinitatem atque connexionem; facile in animum induxi fieri posse ut ea HARDUINUS induceret quidem, sed, ut est apud Poëtam, *ἐκὼν ἀέκωντά γε θυμῷ*, & fortasse Potestatum in sua Societate Summarum jussu. Quibus ne litarem impensis meis sanè grandibus, amputare nolui quidquam, nec secundas curas, quæ parum cum re liquis cohererent, frustra, & in meam solius perniciem admittere. Itaque pari modo à capite ad calcem, ac sine mutatione vel minima, imprimenda curavi ea omnia quæ publicanda primò susceperam. Nihil aut additum aut detractum est, in toto volumine; nihil quod non exprimat ad amissum auctoris chirographum. Atque id ea ratione volui factum, quod probe scirem evitandas, vel unius vocolæ mutatione, Eruditorum objurgationes, qui nec obscure conquererentur, nec immeritò, mutilam ac truncam hanc meam editionem, quæ proinde nec emptorem esset habitura, nec lectorem. Reclamat auctor interea, qui sive sponte id agat, sive alienâ voluntate nescio, ac prævaricatum me publico etiam scripto conqueritur. Hæc est causa; hic est, VIR ILLUSTRIS-
SIME, controversiæ status; de qua quid statuas exspecto, non sine magna spe daturum Te litem secundum Bibliopolam, qui & voluntati Eruditorum, & famæ suæ, & rei familiari in hoc negotio unice consulat. In ceteris enim reverendissimo humanissimoque HARDUINO gratificari conatus sum, conabórque quamdiu vivam. Imo nec ægrè fero professum esse illum palam, plura quibus homines nonnulli offendi videbantur, relecturum fuisse se, si permissa res arbitrio suo fuisset; modo vicissim non iniquo animo patiat, profiteri me iterum, apud te primum, VIR ILLUSTRIS-
SIME, tum apud omnes omnium gentium Eruditos, hanc meam *Operum* suorum *Selectorum* editionem summâ religione ex illius autographis, ac genuinam omnino scripturam ejus & sententiam exhiberi. Ad extremum, verè & ex animo indolui cum viderem me tanto viro, tam bene de literis, tam bene de me merito, obsequi in iis quæ cupere se significaret nullo modo posse.

Habe igitur, VIR ILLUSTRIS-
SIME, volumen hoc, non lector futurus tantum sed & doctrinæ judex; dirime, si ita videatur, quod brevi exardescet, illius causâ, certamen inter Criticæ cujuslibet studiosos acerrimum. Habe unde animum graviorum literarum studio, negotiorum tractatione, doctorum hominum utilitatibus procurandis defeisum recreare possis ac reficere. Perge porrò sublevare, ut facis, VIR ILLUSTRIS-
SIME, etiam his difficillimis temporibus, cum Eruditos, tum eos, qui typographicis curis & suâ diligentia Eruditorum studiis adlaborant; id quod ego facturum me magis magisque in dies recipio,

A M P L I T U D I N I T U Æ

Amstelodami Idibus Decemb. MDCCVIII.

Devotissimus

JOAN. LUD. DE LORME

JOANNIS HARDUINI
SOC. JESU PERSBYTERI
NUMMI ANTIQUI
POPULORUM ET URBIUM
ILLUSTRATI.

LECTORI.

ST hæc defecta ab ingenti nostrorum in Plinium commentariorum corpore particula : quam ne volumini ejus priori attexeremus, uti & æquum videbatur, & primo consilium fuit: quod pars ea oppidorum & populorum situs descriptionemque complectitur, quorum hic nummos tractamus: datum id est justo timori, uti remur, tum ne in ampliorem æquo molem hic tomus excresceret: tum ne παράργον ἔργον, ut est in communi proverbio, factum a nobis ibi videretur. Veneramus equidem in eam primum mentem idcirco, quod ex nummis plurimum Geographiæ, haud paulo plus vicissim ipsis ex Geographia intelligeremus lucis accessurum. Sed crevit, ut fit, opus sub incude: neque populorum modo nomina indicari, appellationesque varias, sed & singulorum situs statui, prærogativas, jura, conventus, Magistratus, sacra, ludos, fœdera, æras, explanari duximus oportere: quoniam ea sunt miris involuta ambagibus, neque a quocquam ante nos, uti oportuit, extricata, & eadem tamen, si quidquam aliud in litteris nummisque, hominum ingeniis & exercitatione dignissima. Itaque Spartam hanc si exornandam susciperemus, & operæ pretium id visum est futurum, nec nobis, ut tunc erat genus studiorum nostrorum in Plinii γεωγραφημένοις illustrandis vehementer operosum, & eruditis denique, rei que nummariæ studiosis, vehementer sane per se expetendum. Id vero longioris operæ esse oportuit, quam ut appendicis ad Plinianas prioris tomi notas vicem habere videretur: ac non justo potius & suo privatim volumine appareret: ut esset veluti, si lubet ita appellare, prodromus Plinianus: ex quo palam fieret, quam sit immensa rerum silva, quarum cognoscendarum sitim accendat sedula operis Pliniani lectio. Neque tamen quidquid elici eruditionis ex nummis, quidquid percipi utilitatis potest, id omne modo persequi velim, cum nec, si velim, forte possim. Sed ut est tota de nummis disputatio in tres partes potissimum, nostro quidem judicio, tribuenda, quarum prima symbolica sane appelletur, altera historica, geographica denique tertia: dilatis in aliud tempus prioribus duabus, quibus Regum ac Cæsarum res gestas, Deorumque effigies & reliquas, quæ symbolicae vocantur, icones, propitio Numine illustrabimus: nunc in ea parte hæremus una, quæ est pluribus obsita difficultatum ambagibus, quæ populorum, ut diximus, situm, æras, originem, prærogativas, Magistratusque complectitur: ac florum hic veluti manipulos ex agello nostro damus, mox paulo facti ditiores viridaria integra oblaturi. Atqui sic delibatae jam partes duæ sunt reli-

L E C T O R I.

quæ ante nos ab viris eruditis, præsertim ab Antonio Augustino, & Alberto Rubenio: ut quanquam adjici iis, quæ illi dixere, multo plura possint, facem tamen tradidisse ceteris merito possint videri. Sic vero aut neglecta plane ab omnibus, aut tentata a nonnullis obiter & in transcurso hæc pars est, in qua sumus, ut & immensam segetem nobis illi reliquerint: nec ulla in disciplina graviora sint admittenda *σφάλματα*, quam sint in hac parte, etiam ab iis, qui quod ingentes nummorum acervos eventilarunt, amplissimisque Commentariis illustrarunt, magnum in his studiis merito suo nomen habent. Horum hic igitur deteguntur errores: qui cum singulis fere sint aspersi paginis, totum ab iis opus **ERRATA ANTIQUARIORUM**, ni tam insolenti titulo jactantiæ suspicio adhæreret, inscribi merito potuisset. Atqui nulla pars est studiorum, in qua plus lateat eruditionis, unde plus ad historiam quoque ipsam notitiamque antiquitatis omnem expectandum subsidii sit, si hæc pictura nummorum quæ per se nonnihil est obscura, interpretationis luce apte illuminetur: nulla vicissim, unde plus damni redundet in litteras, si secus fiat. Et cum nostro hoc demum felici & erudito ævo non omnino inanem esse conveniat otiosamque eorum operam, qui in excutiendis nummis studii aliquid ponunt: tum vero palam futurum confidimus, ex hac potissimum parte, quæ Populorum nummos urbiumque continet, quanta in harum rerum cognitione utilitas, quanta in explicatione sit voluptas. Sic autem institutum opus exsequemur, ut brevitati simul perspicuitati que consulamus. Itaque neque ea fere dicturi sumus, quæ jam in aliorum scriptis ebullierint: dabimusque operam ne ex aliorum fontibus areolas nostras irrigasse videamur: præsertim cum legere aliorum volumina, qui sunt in eodem argumento versati, non idcirco pæne profuerit, ut proficeremus, sed ut coarguerentur ii: neque id omnino compendium fuerit operæ, sed ingens quædam laboris accessio. Parerga etiam nulla, nullos excessus sequemur: neque ultra id quod est in nummo propositum, nisi sit operæ pretium aliquod, evagabimur. Aspergemus nihilominus interim nonnulla ex reliquis duabus **THESAURI** hujusce **REI NUMMARIÆ** partibus, (sic enim totum operis corpus inscribi placet:) nempe ex historica symbolicaque, quæ videbuntur in primis necessaria, ad ea quæ nunc sunt in manibus *Γεωγραφικὰ νομίσματα* illustranda: & ad interpretationem nostram eo amœnitatis veluti sale condiendam. Nec symbola præsertim prætermitemus ulla, quam quæ opportunius parte illa tertia explananda sunt, & quod sunt pluribus oppidis populisque communia, nec repeti sæpius hoc volumine sine fastidio possunt: & quod in certas ibi classes ordinate tribuenda sunt, simulque venire in conspectum, & veluti ad nomina respondere. Quanquam vero fere innumera in hoc genere doctrinæ animadvertisse nos, quæ nondum a quoquam animadversa sint, necesse est vel invidi, licet inviti, fateantur: explanatosque nunc primum nummos sexcentos antea obscuros, patefactos innumerabiles Antiquariorum lapsus, situs plurimarum urbium, quarum nomina quoque ipsa Ortelio, Holstenio, universoque ante nos Geographorum gregi latuerant, indicatos: æras variarum gentium proprias, quæ Chronologicæ artis magistros fugerant, designatas: nodos denique complures, qui inexplicabiles & plusquam Gordii videbantur, non sine ingenti aliqua felicitate solutos: haud continuo tamen in ænigmatis omnibus hisce extricandis ausimus Oedipos ubique nos fore vatesque præstare: quod nobis nihilominus haud magis esse fraudi debet, quam si quis venatu in ingenti silva non sit omnino feras omnes affecutus.

NUMMI ANTIQUI POPULORUM ET URBIUM ILLUSTRATI.

BDERA *Hispania.*

ABDERA. Tiberii nummus apud Patinum, pag. 74. nunc Cimelii Regii, cum templo quinque columnarum: quem nummum in Hispania cūsum, & Latini idiomatis characteres, & ipsa nummi operisque forma rudior

indicat. Neque est quod quis Iasonis templum, quod fuit Abderis in Thracia, in hujus nummi area putet exhiberi, cum illud a Parmenione eversum, jam ab ipsis Alexandri M. temporibus Strabo testetur, libro xi. pag. 531. Ad Hispanicam itaque Abderam hoc numisma spectat, quam Plinius lib. iiii. sect. iiii. in Batia collocat: nunc est *Adra*, in litore regni Granatensis. Sic in Asidonis quoque nummo, quod Batia pariter oppidum fuit, & in Gaditanis, aliisque templum insculptum cernas: ut morem hunc fere fuisse Hispanorum in cudendis nummis eo tractu intelligas. Est hic etiam nummus in Cimelio P. STEPHANI CHAMILLART, Societatis JESU, Parisiis: & habet hanc epigraphen in anteriore superficie: TI. CAESAR DIVI AUG. F. AUGUSTUS: capite Tiberii laureato.

ABDERA *Thracia:*

ΑΒΔΗΡΕΙΤΕΩΝ, & ΑΒΔΗΡΕΙΤΕΩΝ, in nummis Vespasiani, Titi, & Antonini Pii. Plinio, libro iv. sect. xviii. *Abdera libera civitas.* Stephano: Ἀβδηρῶν, ὁ πολίτης, Ἀβδηρίτης.

ΑΒΔΗΡΑΣ ΚΟΡΑΣ. *Abdera virginis.* Ejus, nimirum, quae Abdera Thraciae civitati nomen dedit. Dorica dialecto, pro Κόρης. Ea ipsa in eo nummo Graeciae veteris apud Goltzium signatur, Tab. xxv. in quo Nonnius falso Proserpinam pingi putat. Mela Pomponius, lib. ii. cap. ii. in Thracia: Regio ulterior Diomedem tulit, immanibus equis mandendos solitum obiectare advenas, & iisdem ab Hercule obiectum. Turris, quam Diomedis vocant, signum fabulae remanet: & urbs, quam soror ejus suo nomine nominavit, Abdera: sed ea magis id memorandum habet, quod Democritum Physicum tulit, quam quod ita condita est.

ΑΒΔΗΡΕΙΤΕΩΝ. Gryphus Apollini sacer. In parte nummi altera, caput laureatum. Adjectum Praetoris nomen, ΕΠΙΔΙΟΣ ΔΑΙΟΥ. Epitidius Latii F. In Graecia Goltzii, tab. xxv. lege, ΕΠΙΔΙΟΣ ΔΑΙΟΥ.

ΑΒΙΑΗΝΙΩΝ. Nummus Antonini Severi F. c

Thefauro Goltzii, pag. 206. ubi Antoninum Britannicum vocat, ob victoriam Britannicam, quam is cum Septimio Severo Patre Imp. retulit. Plinio, lib. v. sect. xvi. *Abila.* Stephano: Ἀβίλη, πόλις ἐπὶ τῷ Ἰορδάνη ποταμῷ τὸ ἐθνικόν, Ἀβιλιώδης.

ΑΒΟΛΛΑΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Vespasiani nummus e Thefauro Goltzii, pag. 206. Ἀβόλλα Siciliæ oppidum est Stephano, ac Suida. Ἀβόλλα, πόλις Σικελίας τὸ ἐθνικόν, Ἀβολλαῖος. De Neocoris, qui nunc primum occurrunt, breviter differemus. Fuere Νεωκόροι dicti primum sacrum ædium curatores, quos Latini Aedituos appellavere. Translata deinde hæc nomenclatio est ad populos civesque, qui intra sua mœnia vel fanum alicui Deo, vel Numini Majestatique Augustorum erexissent, vel sacra totius Provinciae communia pro salute Principis ibi facerent, vel communia item certamina edi curarent: hi Νεωκόροι in nummis appellati, in quibus Deorum effigies ac nomina, sacra ædes, certaminumque appellationes ac præmia insculpi solita. Deorum quidem, ut ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ, in Maximini nummo. Certaminum, ΑΚΤΙΑ, ΠΥΘΙΑ, ΙΣΘ. ΠΥΘΙΑ, hoc est, ΙΣΘΜΙΑ, ΠΥΘΙΑ, &c. Ædes sacrae passim. Atqui sub eodem Principe non modo semel, sed bis, ter, quaterve, hos ludos, hæc sacra, hæc certamina ut ederent, deprecabant, & eximii honoris loco ducebant: Quare occurrit in nummis, δις, τρίς, τετραχίς Νεωκόρων. Neque tamen pro arbitrato id sibi assumebant: sed Romani Senatusconsulto opus, & gratia Principis: ut ex Xiphilini loco quem allaturi sumus in nummis ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, & ex ΛΑΟΟΔΙΚΕΩΝ Caria nummis, denique & ex marmore Oxoniensi palam est, pag. 95. Καὶ ὅσα ἐπετύχοντο αὐτῷ ὁ κυρίως Καίσαρ ὁ Ἀδριανὸς δι' Ἀντωνίου Πολέμωνος, δεύτερον δόγμα Συγκλήτης, καὶ ὁ δις Νεωκόροι γεγονότα, &c. Et quæ accepimus à Domino Casare Hadriano per Antonium Polemonem, alterum nempe Senatusconsultum, quo bis Neocori facti sumus, &c. Nam & ea voce, tanquam Latina, usi majores, apud Gruterum, pag. 1102. Fuit is Polemon magister Aristidis. De eo iterum in nummis Smyræorum. Qui vero cives sacra totius Provinciae, edendaque certamina susceperant, ii Magistratus creabant, quos Asiar-chas, Galatarchas, similibusque appellationibus, de Provincia nomine, vocitarent. De his alibi agemus. Interdum & Νεωκόρος ipsos quoque nuncupabant: Latine Aediles dixeris. Julius Firmicus,

cus, lib. III. cap. VII. Erunt etiam ipsi prophetae, neocori aut prapostii templis ac religionibus. Ut Clarissimi porro Senatores appellari olim solebant, Graece λαμπρότατοι, alique Magistratus aliis pariter honorificis appellationibus compellari: sic Νεωκόροι Κεκληστοί, vel quod idem est, Ζαγόροι κεκληστοί, Aediles Optimi dicebantur. Themistius, orat. XIV. pag. 180. ὡς ἔχει τις τῶν ἡμετέρων Ζαγόρων. Vetus inscriptio apud Reinesium, pag. 243. ΔΙΙ. ΗΛΙΩ. ΜΕΓΑΛΩ. ΣΑΡΑΠΙ. ΔΙ. ΚΑΙ. ΤΟΙΣ. ΣΥΝΝΑΟΙΣ. ΘΕΟΙΣ. ΣΤΑΤΙΟΣ. ΚΟΡΔΑΤΟΣ. ΚΡΑΤΙΣΤΟΣ. ΝΕΩΚΟΡΟΣ. . . . ΤΟΙΣ. ΜΕΓΑΛΟΙΣ. ΑΓ. (hoc est, ἀγῶσιν) ΑΝΕΘΗΚΑ.

ΑΒΥΔΗΝΩΝ.

ΕΠ. ΑΡΧ. ΑΙΑ. Ζ. ΠΙΛΟΝΙΤΟΥ ΤΟ Β. ΑΒΥΔΗΝ. Hoc est, ἐπὶ ἀρχοντὶ Αἰλίου Ζήνωνος Πιλονίτη τὸ δεύτερον, Ἀβυδηνῶν. Sub Pratore Aelio Zenone Pilonita iterum. Nummus Abydenorum. Marci Antonini hic nummus est in Cimelio Magni Hetruriae Ducis.

ΑΒΥΔΗΝ. ΕΠ. ΑΡΧ. ΠΟ. ΜΕΟΥΤΙΟΥ. Abydenorum sub Pratore Publio Mevio. L. Veri nummus, apud Patinum, pag. 256. cum Dianae Ephesiae icone: nunc est Cimelii Regii. Plinio, lib. V. sect. XL. Abydum oppidum, cui in Hellesponto, in adverso Thraciae littore, Sestos opponitur: nunc arcis utrique commune nomen, les Dardanelles. Stephano: Ἀβυδῶν . . . τὸ ἐθνικόν, Ἀβυδηνός.

ΗΡΩ. ΔΗΑΝΔΡΟΣ. ΑΒΥΔΗΝΩΝ. Heronem hic nummus exhibet, quae Leandrum per Hellesponti angustias natantem aspicit e turri. Fuit Leander Abydenus, Sesta Hero. Ex parte nummi altera, ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. CΕΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Ἀυρήλιος Σεβήρος Ἀλέξανδρος. Est in Cimelio Card. Maximi. Alter huic similis Venetiis aservatur, cusus sub Antonino Severi F. quem falso Caracallam vocant. Alibi similes alii sub Severo. Ovid. Heroid. Epist. XVII. Leander Heroni:

Mittit Abydenus, quam mallet ferre, salutem,
Si cadat ira maris, Sesta Puella, tibi.

Hactenus de eo nummo sane praclaro, ut alii ante nos, diximus: at cum ipsis nos graviter hallucinatos esse nuperprehendimus; qui arbitrati essemus, scilicet, sic nummi istius voces ac litteras distinguere oportere: ΗΡΩ ΔΗΑΝΔΡΟΣ. Sed & in Catalogis Numismatum, qui circumferuntur, multo corruptius haec epigraphe representatur. Nam in Numismatis quidem Reginae Sueciae, pag. 95. ex aere mediocri, inter Severi Alexandri nummos legitur: Leander in undis, Hero in turri: ΗΡΩ ΔΗΑΝΔΡΟΣ ΑΒΙΔΗΝΩΝ. D. Vaillant ex eo ipso Cimelio hunc nummum describens, pag. 134. sed memoria lapsu priorem locum viro quam feminae tribuendum ratus, legit: ΔΕΑΝΔΡΟΣ ΗΡΩ ΑΒΥΔ. syllabarum, vel (ut putat) nominum ordine permutato. Idem in ea ipsa collectione Numismatum Graecorum, in Severo Alexandro, statim initio numisma ponit maximi moduli, e Cimelio Card. Maximi: ΑΥΤ. ΚΑΙC. Μ. ΑΥΡ. CΕΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ CΕΒ. capite laureato.)(ΑΒΥΔΗΝΩΝ, absque alia epigraphe: sed tamen ibi pictus est Leander, inquit, natans in undis, praeeunte Cupidine cum face; Hero ex adverso in vertice turris. Morellius autem de nummo eo, quem similem priori dicit olim fuisse pariter Cardinalis Maximi, Hero amata, inquit, Leandrum natantem face accensa in turri exspectat. Et D. Vaillant in alio simili nummo ex aere maximo Antonini Severi F. ex Museo D. Guerini Nobilis Veneti: ΑΒΥΔΗΝΩΝ ΗΡΩ ΔΗΑΝΔΡΟΣ. Non hic eruditos Antiquarios arguimus; sed prif-

cos scriptores, qui eos induxerunt in errorem, lepidè hallucinatos dicimus, si quidem occasione huius nummi, quem prave legerunt, ficta ab iis Hero, fictus Leander, ficta fabula de utroque est. Ea enim causa est, quamobrem Leandrum prima syllaba longa scripserint: ut Ovidius, epist. XVI. Heroidum, ex Doufae excerptis:

Quam cuperem solitas, Hero, tibi ferre per undas,
Accipe LEANDRI, dum venit ipse, manum.

Et epist. XIX. statim initio: Hero Leandro:

Quam mihi misisti verbis, LEANDRE, salutem,

Ut possim missam rebus habere, veni.

Et versu 49.

Nil, nisi LEANDRI nomen, in ore meo est.

Et libro III. Trist. Eleg. X. 41.

Si tibi tale fretum quondam, LEANDRE, fuisset;

Non foret angustae mors tua crimen aquae.

Et Silius Italicus, libro VIII. circa finem:

Mille rates vidit Leandrius Hellespontus.

Primam, inquam, syllabam istius nominis hi produxerunt, quoniam scriptum esse existimarunt viri nomen in nummo quem haberent ob oculos, ΔΗΑΝΔΡΟΣ. Atqui scriptores omnes Graeci Λέανδρον scribunt: ut Diogenes Laërtius in Thalete; Clemens Alex. libro I. Strom. pag. 300. & alibi: Eusebius Caesar. libro 2. de Praepar. Evang. pag. 45. edit. Graecae: Theodoretus, ferm. I. pag. 468. & ferm. 8. pag. 498. Est & alter Λέανδρος Νικάνωρ apud Stephanum de Urbibus, in Ὑδρ. At Δήανδρος Graece nusquam occurrit, nec usquam Ἡρώ similiter legitur: adeo ut ex hoc nummo uno vel simili pariter finxisse Lucanus videatur, libro IX. versu 955.

Eroas lacrymoso litore turres.

Attentius enim contemplantibus nobis delineationem nummi huius, quem summa diligentia representavit in priore editione libelli sui Morellius, in posteriore autem aliquanto etiam elegantius & accuratius; vidimus litteram Δ cum sequente Η conjunctam connexamque esse; nempe, quemadmodum usuvenit in nummis per saepe, ut littera prior connexa cum sequente accipere ex ista intelligatur quod sibi deest ut integrā agnoscat; littera sequente nihilominus suas explente partes. Sic enim in nummis Herodis Tetrarchae, ut nunc alios omittam, Μ est pro M Δ. Et in nummis Mithridatis regis, ΜΚ pro MK. Deprehendimus itaque non haec nomina hominum esse; nam cur aut femina in epigraphe praeponeretur viro; aut obscurorum omnino hominum amores in nummis insculperent Abydeni? Scriptum esse legendumque vidimus, ΗΡΩ ΜΗ ΑΝΔΡΟΣ. Viri robur. Est enim ῥώμη, ἰσχύς, δύναμις, ἀνδρεία. Et habet proinde ista inscriptio hunc intellectum: Angustum adeo fretum illud esse, quod in nummo pingitur, & turres ac muros Abydenorum alluit, ut illud a viro, sed illo quidem robusto, etiam noctu transmeare natando possit: roboris autem huius specimen edere solitos esse nautas Abydenos, dum illas angustias natando superarent. Nihil enim vero tentari magis arduum omnino posse; & perfici tamen ab ipsis etiam noctu. Abydum, inquit Plinius, libro V. sect. XL. oppidum, ubi angustiae Hellesponti septem stadiorum, hoc est, passuum DCCCLXXV. Est igitur viri robusti illas transnatare. Ἀνδρὸς idcirco scriptum est, non ἀνδρώπης. Neque enim femina, sed vir, sic natat: feminae tantum spectant. Et ad designandum tempus nocturnum, quo vir robustus fretum tranat, fax una e turri accensa, interdum & altera a Cupidine supra mare praeeunte gestata pingitur. Nihil aliud in hoc nummo quaerendum est. Non paucas ejusdem generis fabulas confinxere scriptores

res profani ex nummis; quos similiter perperam legerunt aut intellexerunt: quarum nonnullas suis locis indicabimus: non omnes certe: neque enim aut vacat, aut ea vis ingenii est, quæ id præstare possit. Valde profecto vereor, ne ejusmodi sit mensis Γοργιαίος; ne sit acceptus, inquam, ex nummo regis Arfacæ, cui hoc nomen inscriptum est, ΓΟΡΓΙΑΙΩ. Sed de eo nunc est ampliandum. Ad Leandrum certe & Heronem Virgilius non respexit, libro III. Georg. versu 258. sed hominis universim ardentem libidinem descripsit, quam nihilo docet esse moderatiorem, quam sit animalium ceterorum. Nam postquam de omnibus generatim dixit:

Omne adeo genus in terris, hominumque, ferarumque,

Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres

In furias ignemque ruunt: amor omnibus idem:

& postquam singulatim leones & urfos, equos & fues appellavit, de genere hominum deinde subjungit:

Quid juvenis, magnum cui versat in ossibus ignem

Durus amor? Nempe abruptis turbata procellis

Cæca nocte natat serus freta: quem super ingens

Porta tonat cæli, & scopulis illisa reclamationt

Æquora: nec miseri possunt revocare parentes;

Nec moritura super crudeli funere virgo.

At in isto numismate nec tonitruum, aut procellæ, aut aliarum rerum, quæ hic commemorantur, vestigium ullum apparet: immo cælum serenum, placidum æquor, pacifica omnia ac sedata. Est in Inscriptionibus Græcis familiare, præfigi articulum, ut substantivis nominibus, sic etiam epithetis; & quidem ita scribi, ut quemadmodum in isto numismate, prima nominis littera videatur esse, quantumvis a nomine sejungi eum reipsa oporteat. Exemplum proferam inscriptionis piæ & sacre, quam nuper interpretati sumus. Proposita nobis nimirum est, adjecta in imagine vetusta Deiparæ, quæ Romæ asservatur, hæc epigraphe, hoc litterarum situ:

MP Imago Deiparæ Christi brachio levogestantis. ΘΥ ΕΠΗΚΟΟΣ

Hærentibus qui adstant quid esset ΗΓΟΡΓΟ, negantibusque Græcam vocem esse ηγοργο; indicavimus legi oportere, sejuncto articulo, ηγοργο-επήκοος: hoc est, Quæ celeriter exaudit: ut sit epigraphe integra, Μητρη Θεῷ ηγοργοεπήκοος. Galli dicerent, Nostre Dame de prompt secours. Sic in isto numismate, non est ΗΡΩ, sed divulso articulo ΗΡΩΜΗ. Verum de eo dictum hæcenus abunde est.

ΑΒΥΔΗΝΩΝ. Severi nummus apud Tristan. tom. II. pag. 102. in quo Severus sub forma Serapidis adumbratur: sub Osiridis, sive Solis, Antoninus filius Severi. Referunt hunc nummum Antiquarii omnes ad Abydum Ægypti, Serapidis icone admoniti, qui eo plerumque tractu colitur. Plinio, lib. v. sect. XI. est Abydus. Ammiano, lib. XIX. pag. 150. Oppidum est Abydum in Thebaidis parte situm extrema, &c. Verum ne his assentiamur, prohibet idem Serapis Perinthiorum quoque nummo, in eodem fere terrarum tractu, quanquam opposito litore, sub eodem Principe Severo insculptus: veluti hunc sibi Severus Deum Præsidem elegisset, cujus illum privatim numini devotum, ac tutelæ creditum, civitates omnes agnoscerent. Sic Vespasianum Imp. in primis coluisse Serapidem, Tacitus & Tranquillus narrant. Quare nummi Severi passim inscripti, IOVI IMPERATORI, IOVI CONSERVATORI, IOVI PROPUGNATORI.

Est enim Serapis idem qui Jupiter, & Sol. Apud Reinesium vetus inscriptio, pag. 243. ΔΙΙ. ΗΛΙΩ. ΜΕΓΑΛΩ. ΣΑΡΑΠΙΔΙ, &c. Et sane quanquam proprius & peculiaris Ægyptiorum Deus Serapis fuit, nihilominus & in Græcia multis locis cultus est, ut Athenis, teste Pausania: & Romæ in Circo Flaminio, Urbis regione nona, ut P. Victor docet: & in Gallia Belgica, ut nummi Postumi Aug. docent. Sunt & alii Severi nummi ab Abydenis cusi, ΕΠ. ΑΡΧ. ΦΑΒ. ΑΠΡΟ. Sub Archonte Fabio Aproniano. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΑΙΛ. ΠΡΟΚΛΟΥ. Sub Archonte Ælio Proclo. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΦΑ. ΚΑΠΙΤΩΝΟC. Sub Archonte Flavio Capitone.

ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ. ΓΛΥΚΩΝ. Nummus Antonini Pii, e Cimelio Illustriss. Harlæi; Senatus Principis. Apud Occonem, pag. 269. ΓΛΑΥΚΩΝ, male. Serpens in gyrum flexus, Æsculapii, Glyconisve typus, nummi aream obtinet. Prope Cimolin, Armenenque, de quibus Plinius lib. VI. sect. II. vicus fuit haud ignobilis, quod Ἀβών τεῖχος; Aboni mœnia Ptolemæus appellat, lib. v. cap. IV. Stephanus: Ἀβών τεῖχος. . . ὁ πόλις, Ἀβωνοτείχης. In Paphlagonia. De Abonitichitis, & Glycone, qui se minorem Æsculapium appellabat, multa Lucianus in Pseudomanti, pag. 497. ubi & illud adjicit, petiisse Alexandrum impostorem ab Imperatore Romano, ut immutato vocabulo Ionopolis hæc civitas nuncuparetur. Hunc esse L. Verum credimus; cujus in Cimelio Regio nummus exstat, ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΓΛΥΚΩΝ. Vide ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. In nummo Antonini Pii, ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ, e Cimelio D. Foucault, ex ære mediocri; in quo pariter Glycon serpens est, additur anninota, ΕΤ. ΡΑ. Annus CI. Cujus æræ initium est fortassis anno Urbis conditæ D CCCIII. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. In antica parte hujus nummi legitur: . . . ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC CEB. capite laureato.

ACCIS.

COL. GEM. ACCI. LEG. VI. Augusti nummus, e Cimelio Christianissimi Regis: Colonia Gemella Accitana, Legionis sextæ. Aquila legionaria, inter militaria signa duo. Plinius, lib. III. sect. IV. Ex colonia Accitana, Gemellenses. Nunc Guadix vocatur, in Granatensi regno. Apud Gruterum, pag. 271. COL. IVL. AVG. GEM. ACCITANA. Colonia Julia Augusta Gemella Accitana.

C. I. G. ACCI. L. III. Colonia Julia Gemella Accitana. Legio tertia. Aquilæ duæ legionariæ inter duo signa cohortium. Tiberii nummus hic est. Ejusdem Tiberii alter habet, COL. IVL. GEM. ACCI. in corona laurea. Alius Germanici & Drusi Cæsarum: C. I. G. A.

C. I. G. ACCI. Caji Germanici F. nummus, apud Mediobarbum, pag. 78. pro C. I. G. ACCI, uti remur: hoc est, Colonia Julia Gemella Accitana. Alius est ejusdem Principis, COLON. ACCI.

ACHAIA.

RESTITVTORI ACHAIÆ. Nummus Hadriani, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 194. quo in nummo Achaia ab Hadriano sublevatur: vase Cæsarem inter & Achaiam posito, ex quo oleæ vel oleastri ramus exstat, quo Achaiæ, hoc est, Græciæ totius ludi signantur. Nam, ut Plinius ait, lib. xv. sect. v. Athenæ vi-flores, olea coronant, Græci vero oleastro Olympiæ. Non vidit hortos Tristanus, qui tom. I. pag. 471. σέλινον, hoc est, apium, hic pingi putat. Vide ΑΧΑΙΩΝ.

ACINIPO. Rodericus Carus, lib. III. cap. LVII.

LVII. ex nummo vetere. Plinio, lib. III. sect. III. *Acinippo*. *Ακινίππω* Ptolemæo, lib. II. cap. IV. in Bæticis Celticis. Nunc sitûs ignoti.

ACTIVM.

AKT. & AKTION, apud Goltzium, in vetere Græcia, Tab. VI. Plinio, lib. IV. sect. II. *Colonia Augusti Actium*, &c. in Acarnania, quæ pars Epiri. Hodie *Prevenza*.

IMP. XII. ACT. Nummus Augusti, quò *Imperator duodecimum* appellatur, apud Trifstanum, tom. I. pag. 77. ubi effigies Apollinis Actiaci, cum cithara, & qualis a Propertio describitur, lib. II. Eleg. xxxi.

Pythius in longa carmina veste sonat.

Et a Tibullo, lib. III. Eleg. IV.

Ima videbatur talis illudere palla :

Namque hæc in nitido corpore vestis erat.

Artis opus raræ, fulgens testudine & auro,

Pendebat læva garrula parte lyra.

Sed & pharetratus Apollo Actius cernitur in nummo Neronis, apud Trifstanum, tom. III. pag. 233. cui inscriptio, AKTIOΣ ΑΠΟΔΑΩΝ. Actia inde nota certamina, in honorem Actii Apollinis, cujus templum in suburbano Nicopoleos Epiri fuit. De his multa Strabo, lib. X. Geogr. pag. 325. alique.

ΑΔΑΝΕΩΝ, cum effigie Veneris Anadyomenes, hoc est, emergentis e mari, qualem ab Apelle pictam Plinius refert, lib. XXXV. sect. XXXVI. num. XII. Ausonius item, Epigr. CIV.

Emersum pelagi nuper genitalibus undis

Cyprin Apellæ cerne laboris opus, &c.

Et Ovidius, lib. IV. de Ponto, Eleg. I. vers. XXIX.

Vt Venus artificis labor est & gloria Coi,

Æquoreo madidas quæ premit imbre comas.

Vetus inscriptio apud Reinesium, pag. 127. huc spectat, VENERI PELAG. *Veneri Pelagiæ*. Urbs ipsa Plinio, libro V. sect. XXI. *Adana*, in Cilicia. Stephano : *Ἀδανα*, *Κίλισσα πόλις*. . . . ὁ πολίτης, *Ἀδανός*. In nummo Gallieni, e Cimelio Regio, ΑΔΑΝΕΩΝ, fluvius decumbens cernitur.

ΙΟΥΔΙΑΝ ΔΟΜΝΑΝ CEB. ΟΔΑΝΕΩΝ. Julia Domnæ, apud Occonem, pag. 384. ubi ΑΔΑΝΕΩΝ haud dubie reponendum : ut in nummo Antonini Severi F. legitur, qui est ex ære maximo, in Cimelio Magni Hetruriz Ducis ; ΑΥΤ. ΚΑΙC. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ. ΑΔΑΝΕΩΝ. Valeriani nummus e Cimelio Regio, alterum huic oppido nomen ab Hadriano Principe inditum declarat. Vir sedens hastam læva, dextra pateram tenet. Sunt & Diadumeniani nummi sic inscripti, & Treboniani Galli.

ΑΔΗΡΚΩΝΙΤΩΝ. Trajani nummus, e Thesauro Goltzii. Stephanus : *Ἀδερκων πόλις Ἰερείας*. *Τὸ ἔθνικόν, Ἀδερκωνίτης*.

ADIABENE.

ΑΔΙΑΒ. In nummo Trajani, apud Occonem, pag. 214. Plinius, lib. V. sect. XII. *Ultra Armeniam, Adiabene, Assyria ante dicta*. Vide quæ diximus in Plinianis Notis.

ΑΔΜΕΔΕΡΩΝ ΤΗC ΙΕΡΑC ΚΑΙ ΑCΥΔΟΥ. *Admederorum civitatis sacra & inviolata*. Domitiani nummus e Thesauro Goltzii, pag. 207. eoque nomine suspectus. Antonino, in Numidia, *Ammedera Colonia*. In Collatione Carthag. cap. CCVII. *Crescentianus episcopus Ammederenfis*. Idem cap. CCXV. *Ammadorensis* appellatus. Asyli sanctitatisque prerogativa, quod in nummis sæpe occurrit, obiter strictimque explananda nobis. Id jus in eo erat, quod ex urbe ea, cui id datum est,

nemo qui vicinis damnum injuriæve intulisset, repeti in deditionem posset. Erant apud Judæos ejusmodi aliquæ civitates, ceu totidem perfugii loca iis, qui casu hominem necavissent. Fanis plerisque pariter id concessum beneficium est, ut Dianæ Hierocæsariensis, teste Tacito lib. III. Annal. Et in nummis, ΑΡΤΕΜΙC. ΕΦΕCΙΑ. ΑCΥΔΟC. Sic Christianorum templa salutem præstiterunt iis qui ad ipsa confugerent. Vide Titulos de immunitate Ecclesiarum, in utroque Codice. Taciti locum de eo argumento insignem afferemus in nummis ΕΦΕCΙΩΝ. Samothracum insula tota augusti fuit & inviolati soli, teste Livio, lib. XLV. cap. V. aliæque deinceps civitates occurrent. eo donatæ jure.

ΑΔΡΑΜΥΤΤΗΝΩΝ. Antonini Severi F. nummus, apud Spanhem. pag. 908. & Severi Alexandri, quem in Cimelio Regio vidimus, cum Prætoris nomine : ΕΠΙ. CΤΡ. ΑΥΡ. ΓΑΡΡΟΥ. Β. ΝΕ. ΑΔΡΑΜΥΤΤΗΝΩΝ. *Ἐπὶ σεβαστῆς Αὐρηλίας Γάρρῳ, δις Νεωκόρων Ἀδραμυττηνῶν*. Sub Prætoris Aurelio Caro, Bis Neocororum *Adramytenorum*. Nummi aream Æsculapius obtinet, cum baculo & serpente. Plinio, libro V. sect. XXXI. *Adramytteos* &c. in Mysia, sive Æolide, juxta Caicum amnem. Deliorum colonia, si Pausaniam audimus, in Messeniam, seu lib. IV. pag. 138. Atheniensium, si Strabonem, lib. XIII. pag. 606. Stephano : *Ἀδραμύττειον*, & *Ἀδραμύτειον*. . . . ὁ πολίτης, *Ἀδραμυττινός*.

ΕΠΙ CΤΡ. ΚΥΝΤΙΛΙΑΝΟΥ. ΑΔΡΑΜΥΤΤΗΝΩΝ. Nummus Julia Domnæ, sub Prætoris Quintiliano. Alius, ΕΠΙ CΤΡ. ΠΑΚΙΑΝΟΥ ΤΟ Β. sub Prætoris Paciano iterum.

ΑΔΡΑΜΝΩΝ.

ΤΥΧΗ. ΑΔΡΑΜΝΩΝ. Lucillæ nummus est e Regia Gaza. *Genius* sive *Fortuna Adrammorum*. Caput turratum, Genium urbis designat. Similis sub M. Aurelio cufus fuit. Forte ea civitas est, quæ ponitur a Ptolemæo, lib. V. cap. XV. in Cæle Syria, *Ἀδράμνα*. In nummis Asia civitatum, illud ΤΥΧΗ frequens : alibi non occurrit.

ΑΔΡΑΝΝΩΝ ΚΟΜ . . . ΗC. Forte, Κομοδιανής. Et infra : CΚΘ. hoc est, anno CCXXIX. æræ nimirum Cæsarianæ, cujus initium a Septembri anni V. C. DCCV. Itaque cufus hic nummus est, anno V. C. DCCCXXXIII. Commodi primo, post Septembrem.

ΑΔΡΑΝΩΝ in Bithynia.

ΑΔΡΑΝΩΝ. ΑΔΡΙΑΝΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. *Adranensium & Hadrianensium Concordia*. Capita adversa Serapidis & Iſidis, in nummo Commodi : ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΚΟΜΜΟΔΟC. ex ære maximo, in Cimelio Magni Hetruriz Ducis. Est in Ectheſi episcopatum Bithyniæ, ὁ Ἀδρανός.

ΑΔΡΑΝΙΩΝ, & ΑΔΡΑΝΙΤΑΝ, in nummis Parutæ. Plinio, lib. III. sect. XIV. *Hadranitani*. Stephano : *Ἀδρανὸν, πόλις Σικελίας*. . . . τὸ ἔθνικόν, *Ἀδράνις & Ἀδρανίτης*. Nunc quoque *Aderno*.

ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ. M. Aurelii, L. Veri, Severi, Antonini Severi F. & Plautillæ nummi. Suidas : *Ἀδριανοί, πόλις Μυσίας, τῆ νῦν Βιθυνίας*. Inter Episcopos provinciæ Bithyniæ in Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 45. ὁ Ἀδριανῶν. Et pag. 33. *Ἀδριανοί*. pag. 13. Ὁ Ἀδριανός. In Conc. Calched. act. II. pag. 334. subscribit *Δαυὶδ Ἀδριανῶν*. Ab Hadriano Augusto hoc ei nomen inditum. In nummo M. Aurelii, *Archon primus iterum* dicitur *Marcus Alexander*. ΕΠΙ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. In nummo Antonini Severi F. ΕΠΙ . . . ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧ. Α. sub . . . *Menandro Archonte primo*. In num-

nummo Tranquillinae, ΕΠΙ Κ. ΦΑΝ. ΘΕ-
ΜΙCΩΝΟC ΑΡ. *sub Caio Fannio Themifone*
Archonte, in Thesauro Regio.

ΒΙΘΥΝΙΕΩΝ, ΑΔΡΙΑΝΩΝ. Antinoi e
Gaza Regia, Commodi, Severi, & Alexandri,
numismata.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟC ΟΛΥΜΠΙΟΝ. Seve-
ri nummus cum Apollinis effigie. Situm urbis ad
Olympum montem hic nummus indicat, quem
Spanhemius. Vir Clariss. affert, libro de usu Nu-
mism. pag. 894. Quare eam esse, quae Plinio au-
ctore civitas Olympena prius dicebatur, haud pœ-
nitenda, ut remur, conjectura, ex ipso situ colli-
gimus. Plinius, libro v. sect. xl. *Mons Olympus*,
Mysus dictus: civitas Olympena.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΤΥΧΗ. *Hadrianensium Geniis.*

Nummus M. Aurelii, apud D. FOUCAULT.

ΑΔΡΙΑΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ. Nummi Hadriani,
Antinoi, Juliae Domnae, & Philippi. Urbem eam
Hadrianus Augustus a venationis studio & oppor-
tunitate, *Ἀδριανὸς θήρας* cognominavit. Spartia-
nus in ejus vita, pag. 10. *Oppidum Hadrianotheras in*
quodam loco, quod illic feliciter esset venatus, & ur-
sam occidisset, aliquando constituit. In nummo Ha-
driani parte postica, urfi caput est. In Notitia
Eccl. Hieroclis, pag. 44. in Provincia Hellepon-
ti, cum Cyzico, Lampfaco, Ilio, Abydo &
Troade, *Ἀδριανὸς θήρας* locum habent. In num-
mo Philippi Imp. legitur, ΕΠΙ ΑΥΡ. CΩ-
ΚΡΑΤΟΥC ΑΡΧ. Α. ΑΔΡΙΑΝΟΘΗ-
ΡΕΙΤΩΝ. *Ἐπὶ Αὐρηλίου Σωκράτους ἀρχόντου πρώ-
του.* *Ἀδριανοθηρειτῶν.* *Sub Aurelio Socrate Archonte*
primo. Nummus *Hadrianotheritarum.* In nummo
Juliae Domnae, ΕΠΙ ΔΙΟΓΕΝΟΥC ΑΡ.
Sub Diogene Archonte.

ΑΓΑΘΟC ΗΡΩC ΑΝΤΙΝΟΟC. ΑΔΡΙΑ-
ΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ. Ex Cimelio Christinae Au-
gustae, referente Spanhemio, pag. 654. *Bonus He-*
ros, sive *Propitius Heros Antinous.* Sic Maro: *Et*
bona Juno, hoc est, *Propitia*, ut Servius ait. Plu-
ra vir eruditus de eo nummo ibi egregie.

ΑΔΡΙΑΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ. ΕΜυθεο nostro,
cum Aesculapii stantis effigie. Ex parte averfa,
ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC, *Sacer Senatus.*

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ *Thracia.*

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, passim in num-
mis occurrit Hadriani, Crispinae, Plautillae, alio-
rumque, quos infra appellabimus. Olim Orestia
civitas appellata, auctore Lampridio in Elagaba-
lo, pag. 103. Eadem deinde Uscudama dicta, ut
quidem tradit Ammianus, libro xxvii. pag. 340.
Demum ab Hadriano Principe instauratore, Ha-
drianopolis, in Provincia Aemimonti, *Andrinople.*

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Antonini Pii
nummus, e Cimelio Regio, in quo Bacchi stantis
effigies. Et alter Severi, in quo taurus. In altero
Antonini Pii additur, ΗΓΕ. Μ. ΠΟΝΤ. CΑ-
ΒΕΙΝΟΥ. *Ἡγεμόνος Μάρκου Ποντίου Σεβείνου*,
Præsides Marco Pontio Sabino. In nummo M. Aure-
lii, ΗΓΕ. ΤΟΥΛ. ΜΑΞΙΜΟΥ. *Præsides*
Tullio Maximo.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ceres, floribus
coronata, dextra pateram supra aram, lava Copiae
cornu tenet, in nummo Faustinae junioris, apud
se Tristanum, tom. i. pag. 670.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Diana sagitti-
ra. Veri, ex Cimelio Regio.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΗΓΕ. ΙΟΥΛ.
ΚΑΣΤΟΥ. *Ἡγεμόνος Ἰουλίου Καστοῦ.* *Præsides*
Julio Casto. Commodi, ex eodem Cimelio. Mer-
curius scopulo insidet. Legit Patinus, ΕΠΙ CΤΡ.
ΟΥΛ. ΚΑΣΤΟΥ, pag. 266. male. Nec re-
ctius alii, ΙΟΥΛ. ΚΛΕΤΟΥ.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Caput Cæsaris,
unius e Commodi liberis, nudum ac juvenile. In

altera parte, caput est ipsius Commodi, jam se-
nioris & barbati. Est in Cimelio D. FOUCAULT.
Et Spanhemius quidem, pag. 659. laudat e Ci-
melio D. SEGUIN, Commodi nummum inscrip-
tum, LIBERI AUG. de quibus altum apud
historicos silentium est.

ΗΓ. CΟΥΛ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ. ΑΔΡΙΑΝΟ-
ΠΟΛΕΙΤ. *Ἡγεμόνος Σουλῆς Μαρκίανου.* *Ἀ-*
δριανοπολεϊτῶν. Victoria in bigis. Commodi num-
mus est, ut & alter, in quo quadriga. Sunt &
in quibus Hercules clavae innititur, ut in ΔΙΟ-
ΝΥCΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ejusdem Thraciae num-
mis, ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, aliisque.
Hi porro ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ nummi,
in quibus *Ἡγεμῶν* Præsides signatur, sine ulla
controversia, Hadrianopoli Thraciae adscribendi
sunt, quod ea sub Præsides fuerit, ut Notitia Eccl.
testatur, pag. 21. *Ἐπαρχία Ἀιμιμοντίου ὑπὸ Ἡγε-*
μόνα. *Ἀδριανέπολις*, &c. *Provincia Aemimonti sub*
Præsides. *Hadrianopolis*, &c. Bithynia, Pisidiaque,
in quibus & Hadrianopoles fuere sub Consulari;
ὑπὸ Κομισιάρχου.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Aurelii Veri
Cæsaris, apud Tristanum, tomo 2. pag. 187. cum
solis capite radiato.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ET. ΒΞ. *ἔτε-
βξ.* anno LXXI. Nummus Septimii Severi, in quo
Diana venatrix, apud Patinum. Annus hic est Seve-
ri primus, ducto aëre initio ab autumno anni xvi.
Hadriani, qui est Urbis conditæ DCCCLXXXV.
Christi cxxxii.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Juliae Domnae
e Gaza Regia nummus, in quo turrato capite mulier:
Sic enim solent in nummis fere pingi civitates:
ipsaque adeo Cybele Deum Mater: idcirco for-
tassis:

Quod primis turres urbibus ipsa dedit.

Lucretius, libro 2. de Cybele:

Muralique caput summum cinxere corona.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Antonini Severi
F. nummus, in quo Ceres curru draconibus juncto
vehitur: humi decumbente, non Triptolemo, ut
Tristano visum est, tomo 2. pag. 227. sed Genio
civitatis, cum arundine & temone, quo situs ur-
bis indicatur, ad amnem.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ejusdem Antoni-
ni nummi duo e Gaza Regia: in altero uva inscul-
pta, ob fertilitatem vini in agro eo; quo fit ut &
Bacchus sit iisdem nummis insculptus: in altero
serpens pluribus spiribus involutus, ut in ΔΙΟΝΥ-
CΟΠΟΛΕΙΤΩΝ nummis, aliisque tractus
ejusdem: qua sub imagine Aesculapius adumbra-
tur, ut ex Arnobio dicturi sumus inferius.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Getæ, ex ea-
dem Gaza. In eo nummo Telephorus stat.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ejusdem Getæ
ibidem, cum Herculis leonem suffocantis effigie.
Est & apud Patinum, pag. 318.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Gordiani ju-
nioris, cum Nemesis, Palladisve stantis effigie, aliis-
que dissimilibus symbolis. Sunt enim sub eo Principe
nummi Hadrianopolitarum plurimi. Sunt & Fu-
riae Sabiniae Tranquillinae, Gordiani conjugis. Po-
stea nulli.

ÆGYPTUS.

ÆGYPTO CAPTA. Cæsaris Dictatoris
nummus, apud Occonem, pag. 12. cum croco-
dilo, notissimo Ægypti symbolo. Nummum istius-
modi non vidimus. Octavii Cæsaris potius vide-
tur is esse.

ÆGYPTOS. Trajani nummus, apud Trista-
num, pag. 388. cum Sphingis effigie, qualis ab Au-
sonio describitur:

Terruit Ausoniam volucris, leo, virgo triformis:
Sphinx volucris pennis, pedibus leo, & ore puella.
Facies

Facies virginis erat, cetera leo, alasque gestabat. Vidimus & in nummis aliis, qui rotam adjunderent, vel potius amphoram. De Sphinge Ægyptiaca, *silvestri numine accolentium*, Plinium vide, libro xxxvi. sect. xvii. Sed reipsa quam Sphingem in nummis Antiquarii alique appellant, hoc est, effigies vultu juvenili aut virgineo, cum mammis, alas gestans aquilinas, reliquo corpore deficiens, quod est leoninum, ut in hoc nummo pingitur; non cuiuspiam animalis ista forma est; sed symbolum dumtaxat Ægypti, alteriusve regionis: cuius ubertas mammis representatur: incolarum autem formositas, velocitas ac fortitudo, vultu virgineo, leonino corpore, alis aquilinis. Complectitur has ipsas dotes a Davide prolatus Saulis & Jonathæ elogium, 2 Reg. 1, 23. *Saul & Jonathas amabiles, & DECORI in vita sua, in morte quoque non sunt divisi: AQUILIS velociores, LEONIBUS fortiores.* Quoniam autem non una gens has sibi dotes vindicavit, idcirco illas quas Antiquarii Sphingas vocant, in suis Nummis alii similiter, ut Ægyptii, insculperunt. Sic Aradii in nummo, quem sub Domitiano cuderunt: Gabalenses, sub M. Aurelio: Chii vero, in omnibus fere nummis suis. Qui Sphingem, cuius Plinius meminit, animal putant esse ejus formæ, quæ in nummis depingitur, toto cælo aberrant, & in fabulis bonum tempus terunt. Notabile interim est, laudem illam tergemina in viris, venustatem, fortitudinem, velocitatem; affectasse Ægyptios, Syros, Græcos: idque ex nummis intelligi, qui hujusmodi effigiem habent.

ÆGYPTOS. Hadriani nummus, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 161. Sistrum ibi Ægyptus tenet, musicum scilicet instrumentum, quo uti Ægyptii consueverunt in Isidis sacris. Eadem canistro frugum innititur, quo soli ubertas indicatur. Adstat Ibis, sacra Ægypto avis, de qua Plinius, libro x. sect. xl.

ÆLIA CAPITOLINA.

COL. AEL. CAP. Colonia Ælia Capitolina. Id nomen urbi Hierosolymitanæ in nummis Hadriani, Antonini, M. Aurelii, L. Veri, aliisque, e Cimelio Christianissimi Regis, ab Ælio Hadriano datum. Ptolemæo, libro viii. In Asiæ Tabula iv. *Ἀλία Καπετωλιάς Ἱεροσόλυμα.* Et libro v. cap. xvi. *Ἱεροσόλυμα*, inquit, ἡ νῦν καλεμένη Ἀλία Καπιτωλία. Et hi sunt Capitolienses, de quibus Ulpianus, libro l. Digest. tit. xv. de Censibus. Cedrenus, de Hadriano: *Κτίζει νέαν Ἱερουσαλήμ, ἣν ἡ Ἀλίαν προσηγόρευσε.* Sic & Dio in Hadriano, alique. Plinius, libro v. sect. xv. *Judea dividitur in toparchias decem . . . Orinen, in qua fuere Hierosolyma, longe clarissima urbium Orientis, non Judea modo.* Non dixit sunt, sed fuere: nulla enim prorsus erant, cum Plinius hæc scriberet: a Tito nempe & Vespasiano patre deleta: quæ fuere postea a Domitiano instaurata. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

COL. AEL. KAPIT. . . . OND. Boves duo cum vexillo. Colonia Ælia Capitolina condita. IMP. CAES. TRAIANO HADRIANO Est in Thesauo Regio, ex ære mediocri.

T. AEL. ANTONINO AUG. Capite laureato.)(COL. AEL. CAP. Bacchus cum panthera. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

IMP. ANTONINUS AUG. IMP. L. AUR. VERUS AUG. Capita amborum adversa: apud D. Vaillant, pag. 253.)(COL. AEL. CAP. Astarte stans in templo, dextra caput Serapidis tenet, læva hastam: dextro pede hominem ex amne emergentem proterit, ad situm Æliz significandum prope torrentem Cedron. Apud

eumdem nummus Severi, pag. 2. COL. AEL. CAP. COMM. Colonia Ælia Capitolina Commodiana. Astarte, ut supra, pede fluvium calcit. Est similis & Pescennii, COL. AEL. CAP. COMMOD.

ΑΥΤ.ΚΑΙCΑΡ ΑΔΡΙΑΝΟC ΑΥΤΟΥC-ΤΟC. Ex parte averfa: ΔΙΟC ΝΑΟC. ΙΕΡΟΥCΑΛΗΜ. *Jovis Templum. Jerusalem.* Apud Occonem, pag. 240. sed nummus ejusmodi παραχαραγμα est, & commentum impostorum. Ex Xiphilino in Hadriano, pag. 261. accepta occasio est numismatis confingendi.

ANTINOOC. Ex parte altera, ΑΙΑΙΩΤΗC, cum bigis leonum, apud Occonem, pag. 243. Quasi Æliæ civis appelletur Antinous. Stephano enim ab Ἀλία, πόλις Παλαιστίνης, ἡ πάλαι Ἱεροσόλυμα, ὡς ὁ Ἀλίας Ἀδριανός. ὁ πολίτης, Ἀλιώτης. At multo verius Antinous Αλιώτης vocatur, quoniam esset T. Ælii Hadriani filius ex concubina. COL. AEL. CAP. COMM. Adjecto Commodianæ cognomine a Commodio Imp. in nummis Severi, Diadumeniani, aliisque. Hunc nummum Mediobarbus sic legit, COL. HEL. CAP. COMM. & Hadriani Principatu cūsum putat, pag. 185. cum appellatio ipsa Commodianæ coloniae Commodi saltem tempora prodat apertissime.

IMP. C. MESS. QUIN. TRAIANUS AUG. Capite laureato.)(In laurea: COL. AEL. KAP. COMM. P. F. *Pia Felix.* Apud D. Vaillant, pag. 275. Eadem hujus coloniae inscriptio est in nummo Q. Herennii Etrusci, in quo stat ipse paludatus cum hasta. Item in nummo Valentis Hostiliani, COL. AEL. KAP. COMM.

ΚΑΠΙΤΩΛΙΕΩΝ. De nummis Græcis Καπιτωλίων, vide Chronologiam Veteris Testamenti. Sunt & Lucillæ nummi sic inscripti, præter eos quos ibi appellavimus. Nam eadem civitas tum Latino tum Græco nomine designatur, ut ibi ostendimus. Vide etiam infra ΓΕΡΜΗΝΩΝ.

ÆSERNIA.

ÆSERNINO. Nummus gentis Claudiae, apud Patinum, pag. 311. Plinio, libro iii. sect. xvii. *Æsernini.* Straboni, libro v. pag. 250. *Æserνία.* Ptolemæo, Ἀισερνία. Nunc *Isernia*, in Italia, Comitatu Molisii appellato, in Samnitibus.

AFRICA.

AFRICA. SC. Hadriani, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 191. In his plerumque nummis spicas tenet Africa, quibus ejus fertilitas designatur, de qua Plinius multis locis, præsertim libro v. sect. iii. & libro xvii. sect. iiii. Exuviis elephantinis tegitur, ob elephantorum in eo tractu frequentiam. Claudianus, libro 2. de laud. Stilic.

*Tum spicis & dente comas insignis eburno,
Et calido rubicunda die, sic Africa fatetur.*

Scorpium quoque tenet interdum, quo serpentium genere ea regio scatet in primis. Canistro innititur cum leone, quod sit leonum arida nutritrix, ut ait Horatius. Montibus demum insidet, ob Atlantem.

ΑΓΑΘΥΡΣΩΝ, apud Goltzium in Græcia veteri: quem ille nummum, & Nonnius eum secutus, ad Agathyrsos ultra Borysthenem sitos, & Græcarum litterarum ignaros, & monetæ forsan expertes, nec Romano fere orbi notos, (de quibus Plinius, libro iv. sect. xxvi.) perperam refert. Pertinet fortassis ad Agathyrnum Siciliæ oppidum, de quo Plinius, libro iii. sect. xiv. quod Polybio, ut ibi diximus, Ἀγάθυρσα est. Et bigæ sane ei nummo insculptæ, in Siculis nummis sunt frequentes. Stephanus: Ἀγάθυρσα, πόλις Σικελίας, ὡς Πολύβιος ἐννάτη τὸ ἐθνικόν, Ἀγάθυρσαι.

ἄλφ. Nunc est S. Marci oppidum, ad amnem cognominem, medio ferme itinere Panormum inter & Messanam.

ΑΓΗCCIΩΝ. Trajani nummus, e Cimelio Christianissimi Regis. Stephano: Ἀγασός, πόλις Θράκης . . . τὸ ἐθνικόν, Ἀγασί, & Ἀγασίτης. Illud porro C pro Σ, quod semel monuisse operæ pretium fuerit, non fere occurrit in nummis majoris moduli ante Domitiani principatum: post illum, non aliter fere: veteri forma pingendi σίγμα per Σ, e nummis prorsus ablegata. Hinc apud Martialem, libro xiv. Epigr. lxxxvii. Luna scriptum testudine sigma, pro lecto tricliniari, lunæ falcatæ effigie. Quo spectavit idem iterum, libro x. Epigr. lxxviii. Septem sigma capit. Vidimus tamen & in Neroniano nummo C pro Σ: & in Antiochensium altero, qui Augusti principatu cusus est, idemque in Museo nostro servatur.

ΑΓΡΙΠΠΕΩΝ. Nummus e Cimelio Regio: in quo proræ effigies: ex parte aversa caput velatum, Γερσίας illius civitatis, hoc est, Senatus, seu Curia symbolum. Plinio, libro v. sect. xlvi. Agrippenses, in Bithynia.

ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ CΟL. Neronis nummus, sed e Thesauro Goltzii, pag. 237. Plinio, libro iv. sect. xxxi. Ubii, Colonia Agrippinensis: non autem Agrippina. Nam ab Agrippina matre Neronis dici debuit Agrippinensis. Nunc quoque Cologne.

CΟL. ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ UBIO R. Claudii: ibidem.

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ. In Sicilia nummis. Plinio, libro iii. sect. xiv. Agyrini. Stephano, Ἀγύρινα, πόλις Συκελίας. τὸ ἐθνικόν, Ἀγυρινά: sed mendose, pro Ἀγύρινα, & Ἀγυρινά. Nunc est Argiro, & S. Filippo d'Argirone.

ΑΖΩΤΙΩΝ.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Α. CΕΠΤ. CΕΟΥΤΗΡΟC CΕΒ. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λεύκιος Σεπτίμιος Σεβήριος. Ex parte aversa: ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ. ΤΥΧΗ ΑCΩΤ. Julia Domna, Genius Azotiorum. Σ pro Ζ in nummis interdum occurrere eruditi norunt: ut in Vespasiani nummo, ΣΕΥC CΑΡΑΠΙC, pro ΖΕΥC, Spanhemius vidit, libro de usu Numism. pag. 75. Plinio, libro v. sect. xiv. Azotus, in Palaestina. Stephano: Ἀζωτ, πόλις Παλαιστίνης . . . ὁ πολίτης, Ἀζωτί. Hodie, Alcette.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ.

ΑΘΕ. & ΑΘΗ. ΑΘΕΝΑΙΩΝ, & ΑΘΗΝΑΙΩΝ, passim in nummis. Plinio, lib. iv. sect. xi. Athena libera civitas, &c. Nunc Setines, vel Satines, voce contracta ex εἰς Ἀθῶνας.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ. Bovis vittatum caput. Ex parte altera, Minerva galeata, cui nempe bove femina litari solitum, ex Homero, & Eustathio scimus. Legit hunc nummum præpostere Nonnius in Goltzii Græciam, ΙΩΝ ΑΘΗΝΑ, pro ΑΘΗΝΑΙΩΝ, & ad Ionem Xuthi filium refert.

ΑΘΩΙΤΩΝ. In Græcia Goltzii, Tab. xxiv. Sedet in monte Juppiter cognomento Athous. Eustathius, in Iliad. v. pag. 953. Ἀθῶ Ζεύς, ὁ ἐν Ἀθῶ τῷ ὄρει ἡμῶν. Athous Juppiter, qui in Atho monte colebatur. Hesychius, Ἀθῶ, ὁ θῆτι τοῦ Ἀθῶ τοῦ ὄρους ἱδρυμένη ἀνδρείας ὁ Ζεύς. Plinius, lib. iv. sect. xvii. Mons Athos. . . oppidum in cacumine fuit Acrothon. Stephano: Ἀθῶς, ὄρος Θράκης. . . εἰς τὴν καὶ Ἀθῶς πόλιν θῆτι τῷ Ἀθῶ: καὶ ὁ πολίτης Ἀθῶν. Hodie Monte Santo.

ΑΙΓΑΕΩΝ. Nummus ex ære minimo, apud Patin. pag. 5. Et nos similem Vespasiani vidimus. Plinio lib. v. sect. xxii. Aega liberum oppidum, in Cilicia. Gentile nomen habet vox ea multiplex, Αἰγαῖ, Αἰγαῖ, & Αἰγαίτης. Hæc est Ἀλεξανδρῶν

δρεα ἐν Αἰγαίοις ἢ ἐν Συκίᾳ, ab Alexandro M. condita, ut refert Chronicon Alexandr. ad annum alterum Olymp. cxi. Sunt & Tiberii, ΑΙΓΕΑΙΩΝ. ΔΗΜ. hoc est, Δῆμος, Aegæorum Populus. Claudii, ΑΙΓΑΕΩΝ. Agrippinæ, ΑΙΓΕΩΝ. Hi suam æram inchoant ab anno V.C. dcccvii. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

ΑΙΓΕΑΙΩΝ. ΕΤΟΥC ΗΟΡ. Anno clxxviii. qui est a Septembri annus Christi cxxxix. Est Hadriani nummus in Cimelio Reginae Christianæ.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΑΙΓΕΑΙΩΝ. ΗΠΡ. Hadrianensium Aegæorum, anno clxxxviii. qui est Antonini quartus, a Septembri anni Christi cxxli. Cognomen habent Aegæenses ab Hadriano Principe. In alio M. Aurelii, apud D. Foucault, legitur ΑΙΓΙΕΩΝ. ΕΤ. ΑΙC. Anno ccxi. qui fuit M. Aurelii annus quartus, a Septembri anni Christi clxiv.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΑΙΓΕΑΙΩΝ ΚΟΜΟΔΙΑΝΩΝ. Commodi nummus, majore modulo: quo & a Commodio Principe Commodianos cognominatos esse Aegæenses intelligis. Sic Carthago Commodiana, aliæque inferius. Est hic nummus Commodi Principis e Gaza Regia, in quo Serapidis Isidisque adversa capita: adjectaque æra nota, ΕΤΟΥC ΔΑC. hoc est, anno cccxxiv. qui plane incidit, ex superiore computo, in annum Urbis Romæ dccccxxxix. Commodi octavum. In parte antica, ΑΥΤ. ΚΑΙ CΑΡ ΚΟΜΜΟΔΟC, capite laureato. Est & alius ejusdem Principis, cum eadem epigraphe, & anno ΖΚC. cccxxvii. qui Commodi primus, a Septembri anni Christi clxxx. Urbis conditæ dccccxxxiii.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΑΙΓΕΑΙΩΝ ΚΟΜΟΔΙΑΝΩΝ. ΕΤΟΥC ΕΜC. E Cimelio Reginae Christianæ, Severi Imp. nummus; anno ccxlv. cusus, qui Severi sextus, a Septembri anni Christi clxviii.

ΑΙΓΑΙΕΩΝ. CΝ. Anno ccl. Juliae Domnae nummus, cusus post Septembrem anni V. C. dcccclvi. qui Christi annus ccii.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ CΕΥΗΡΙΑΝΩΝ ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝ. ΑΙΓΕΙΑΩΝ. Nummus Antonini, quem Caracallam vocant, e Thesauro Regio: nam habet insculptam, cum velo, in quo ΑΞC. hoc est, annus cclxi. qui sextus est illius Principis, a Septembri anni Christi ccxiv.

ΑΙΓΕΑΤΩΝ. Plautillæ, quæ Caracallæ conjux, e Gaza Regia. Facit Aesculapius in eo nummo insculptus, ut subdubitem, num ad Aegæas Ciliciæ referri eum oporteat, quod celebre ejus Dei fanum ibi fuit, teste Eusebio, lib. iii. de vita Const. cap. lvi. & Sozomeno, libro ii. hist. Eccl. cap. v.

ΑΙΓΕΑΙΕΩΝ. . . ΜΑΚΡΕΙΝΟΥΠΟΛ. E Cimelio Regio, cum Macrini vultu & Diadumeniani. In aversa nummi parte, Pacis effigies est. In altero Portus cum turre. In utroque isto, & in subsequente nummo adjecta est anni nota, CΞΔ, hoc est, ccclxiv. qui annus incidit in annum Urbis Romæ dcccclxx. quo Macrinus rexit imperium. ΑΥΤ. Κ. Μ. ΟΠΕΑ. ΜΑΚΡΙΝΟC.

ΜΑΚΡΕΙΝΟΥΠΙ . . . ΑΙΓΑΙΕΩΝ. Diadumeniani nummus, cum effigie capræ, quam Græci αἶγα vocant. Quare hoc cives symbolum in nummis adscivere. Est in Cimelio Regio. Ut nempe ab Alexandro Magno Ἀλεξανδρῶν πόλις, sic a Macrino, Diadumeniani patre, Μακρινέπολις Aegensium urbs cognominata est. Hoc geminum urbis hujus cognomen Ortelio ceterisque ignotum,

tum, nummo huic uni debetur. Sic Tarsus Μακρινιανή in nummis infra inscribitur. Annus idem in hoc nummo, atque in superiore Macrini est.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΑΙΓΑΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΛΙΣ. *Hadrianensium Ægeorum Alexandropolis.* Nummus e Cimelio Regio, cum anni nota, ΕΟC. hoc est, CCLXXV. qui Severi Alexandri annus est septimus, a Septembri anni Christi CCXXVIII. Alii ibidem, & apud D. Foucault, habent ΣΟC. ΖΟC. & ΗΟC. ΕΠΙ ΜΑΡ. ΕΥΓΕΝΟΥC ΝΕΩΚΟΡΟΥ. ΑΙΓΕΩΝ. *Sub Marco Eugene Neocoro.* In nummo vero Juliae Mammææ, annus est ΟC. hoc est, CCLXX. qui Severi Alexandri secundus est, a Septembri anni Christi CCXXIII. Alius habet, Μ. ΕΥ. Π. Θ. ΜΑΚΡΕΙΝΟΥ Π. ΑΙΓΕΑΙΩΝ. *Marco Eugene, Prytane nonum.*

ΑΔΡ. ΑΙΓΕΑΙΩΝ ΝΕΩΚ. ΝΑΥΑΡΧΙΔΟC. *Navis cum remis.* In medio, ΗΠC. Annus CCLXXXVIII. a Septembri anni V. C. DCCCXCIV. Christi CCXLI. Gordiani quartus.

ΕΠΙ CΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΠΑΥΛΟΥ. ΑΙΓΑΕΩΝ. ΠΙΤΝΑΙΟC. *Pitneus nomen amnis est, qui Ægas alluit. Flavius decumbens in eo nummo cernitur, qui est Dec. i Imp. in Thesauro Regio.*

ΑΙΓΕΑΙΩΝ ΝΕΩΚ. ΝΑΥΑΡ. ΘΥC. *Ægeorum Neocorum civitatis classica, anno CCXCIX. Æmiliani Imp. nummus hic est, e Thesauro Regio, cusus anno Christi CCLII. post Septembrem, ΑΥΤ. ΑΙΜΙΛΙΟC ΑΙΜΙΛΙΑΝΟC CEB. capite laureato. Sunt & Valeriani Imp. nummi anno sequente ibi cusi, ΕΤ. Τ. hoc est, anno CCC. Item anno CCCI. ΕΤ. ΤΑ. Anno CCCIII. CCCV. & CCCVII. ΕΤ. ΤΓ. & ΕΤ. ΤΕ. & ΕΤ. ΖΤ. Denique & Salomina, ΕΤ. ΤΕ.*

ΑΙΓΕΙΝΗΤΩΝ. *Elagabali nummus. Plinio, lib. IV. sect. XIX. Ægina libera conditionis. Stephano: Αἴγινα, νῆσος μία τῶν Κυκλάδων. . . ὁ πολίτης, Αἴγινας, ὡς Στεφάνων. ὡς οἱ πολλοί, Αἴγινητης. E Cycladibus insulis una, contra littus Atticum posita: hodieque Ægina dicta, non Engia, ut vulgus Geographorum putat. Ab ea finui Saronico nomen, Golfo d'Engia. Ibi ædes olim sacrae Apollini, Dianæ, Libero Patri, Æsculapio: In primis autem Hecaten coluere. Auctor Pausanias, in Corinth. pag. 72. Erunt hæc haud dubie insculpta Numina in variis Æginetarum nummis.*

ΑΙΓΙΕΩΝ. *Ex parte averfa nomen Archontis, ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟC. A Hoc est, Ἀρχων: ut cufum hunc esse nummum tum intelligas, cum is Archon, vel Prator fuit. Apud Ill. Harlaum, & in Museo nostro. Plinio, lib. IV. sect. VI. Ægion. Stephano: Αἴγιον, πόλις Ἀχαΐας. . . ὁ πολίτης, Αἴγιος.*

ΑΙΔΗΨΙΩΝ. *In Græcia Goltzii. Plinio, lib. IV. sect. XXI. Ædepsos. Stephano: Αἰδήψος. . . ὁ πολίτης, Αἰδήψος. Eubœæ id oppidum fuit. In eo nummo cancer insculptus, in nummis insularum frequens.*

ΑΙΖΑΝΙΤΩΝ. & ΑΙΖΑΝΕΙΤΩΝ. *In nummis Germanici & Agrippinæ, Caji Cæsaris, quem Caligulam vocant, Claudii, Hadriani, Sabinæ, Commodi, & Antonini Severi F. cum Jovis stantis effigie, & adjectis nominibus Prætorum, ΕΠΙ ΙΕΡΑΚΟC, sub Hierace: ΕΠΙ ΑΓΕCΣΙΟΥ, sub Aulo Gessio: ΕΠΙ ΦΛΑΚΚΟΥ, sub Flacco: ΕΠΙ Μ. ΑΥ. ΜΗΡΟΓΕΝΟΥC, sub M. Aurelio Merogene: ΕΠΙ ΛΥCΑΝΙΟΥ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ, sub Lyfania Menandri F. vel ΕΠΙ ΛΟΛΛΙΟΥ ΚΛΑCΣΙΚΟΥ, sub Lollio Classico: ΕΠΙ ΑΝΤΙΟΧΟΥ, &c. Ἀζανειτῶν porro in num-*

mis scribi pro Ἀζανειτῶν, haud mirum magis debet videri, quam in Cyrrhestarum numismatibus, ΔΙΟC ΚΑΤΑΙΒΑΤΟΥ, pro ΚΑΤΑΒΑΤΟΥ. Quamquam alias non sum nescius, καταλ pro α a Græcis usurpatum. Et in Synodo quidem C. P. V. pag. 169. planissime legitur, Πελάγιος Ἐπίσκοπος τῆς Αἰζανιτῶν πόλεως. Pag. vero 182. idem Πελάγιος Ἀζανιτῶν. Stephano: Ἀζάνος, Φρυγίας πόλις. . . οἱ πολῖται, Ἀζανῖται. In Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 17. inter Episcopos Phrygiæ Pacatianæ, vel ut alii volunt, Capatianæ, censetur ὁ Ἀζάνων. In altera, pag. 27. Ἀζάνοι. Tertia rursus, pag. 49. ὁ Ἀζάνων. Alia præterea Arcadiæ regio est, Ἀζάναι, ex qua petita parœmia, Ἀζάνεια κακὰ, apud Stephanum & Zenobium: sed quæ nihil huc spectet. In Sabinæ nummo sunt qui legant, ΕΠΙ CΤΡΑ. ΑΥ. ΜΗΡΟΓΕΝΟΥC, sub Pratore Aurelio Merogene. In eo Hygia stans serpentem pascit. Στεφτηγός (quoniam ea vox sæpe occurrit in nummis) Prator est, summusve Magistratus urbis, & Duumvir. Glossæ: Στεφτηγός, Magistratus, Duumvir. Prator. Στεφτηγία, Magistratus, Duumviratus. Στεφτηγεῖον, Prætorium. Στεφτηγία Πώμης, Prætorium, Pratura, Magistratus. Modestinus, lib. XXVII. Dig. tit. I. de Excusationibus, leg. xv. Ἐάν ὁ τῆς πόλεως ἀρχὼν, τετέστιν Στεφτηγός &c. Si Magistratus urbis, hoc est Στεφτηγός, &c. Constantinus M. ut Julianus narrat, orat. I. pag. 14. cum princeps omnium esset ac dominus, σφτηγὸν se nihilominus Atheniensium appellari voluit. Βασίλειος γὰρ ὦν ἡ κύριος πάντων, σφτηγός ἐκείνων ἡξίε καλεῖσθαι. Hoc est, Ἀρχων. Nam & Hadrianus similiter, teste Spartiano in ejus vita, pag. 9. Athenis Archon fuit: & Gallienus, teste Pollione Trebellio, pag. 179. apud Athenas Archon erat, id est, summus Magistratus. Unde & illud obiter intelliges falsum esse, quod Meursius pronunciavit, lib. I de Archontibus, cap. IX. defitis jam Archontibus, aut eorum potestate jam oblitterata, Athenis σφτηγός fuisse: cum sit mutato nomine, potestas eadem. Et illud denique dignum notatu, ante Antonini Pii tempora Στεφτηγός nomen in nummis vix semel occurrere, quod ab illius principatu passim offendas.

ΑΙΝΙΑΝΩΝ, apud Ill. Harlaum Plinio, lib. IV. sect. III. *Ænienses: Ætolorum populi. Stephano: Αἰνία, πόλις Περγαίων, καὶ Αἰνιᾶνες, οἱ οἰκῶντες.*

ΑΙΝΙΩΝ. *Æsculapius in eo nummo, qua pingi fere forma solet, baculum gestat, quem serpens gyro implicat: In altero Mercurium vidimus cum caduceo & pera. Plinio, lib. IV. sect. XVIII. in Thraciæ oppidis, Ænos liberum, &c. Stephano: Αἴνιον, πόλις Θράκης. . . τὸ ἐθνικόν, Αἴνιον. Sunt & aliæ cognomines in Thessalia & in Locris urbes.*

ΑΙΤΝΑΙΩΝ, in Parutæ nummis. Plinio, lib. XII. sect. XIV. *Ætenses. Stephano: Αἴτνη, πόλις Σικελίας. . . ὁ οἰκῶντες, Αἰτναῖος. In Montis Ætnæ radicibus, id oppidum fuit, Mont Gibel. Est in Ætensium nummo Copiæ cornu insculptum, quo agri ejus fertilitas indicatur: cum enim sit toto Siculo agro magna, tum vero in Ætensi maxima. Strabo, lib. VI. pag. 269. Ἡ μὲν ἐν σποδὸς λυπησασα πρὸς καιρὸν βεργετὶ τὴν χώραν χρόνοις ὕπερον εὐάμπελον γὰρ παρέχεται ἢ χερσὶ καρπον, τὴν αἴτης ἐχὼ οἰκίως ἔσσης δόιναι, &c. Cinis Ætnæ cum aliquanto tempore sit molestus, postea regionem beneficio afficit: reddit enim eam vinetis latam, ac bonæ frugis feracem: cum reliquus ager non ita præstet copia vini, &c.*

ΑΙΤΩΛΩΝ. *Apud Goltzium in Græcia, Tab. VII. Hercules Centaurum clava conficit. Vide Hygin. fab. XXXI. XXXIII. & XXXIV. Sunt & in quibus est aper Calydonius, quem Meleager, ut fabulæ ferunt, confecit.*

ΑΚΑΡ-

AKAPNANON, apud Goltzium, in Græcia vetere, Tabula VI. cum effigie Apollinis, qui toto hoc tractu ob Actii viciniam colebatur. Plinio, lib. IV. sect. II. *Acarnania*, &c. pars Epiri. Stephano: *Ἀκαρνάνια*... τὸ ἐθνικόν, *Ἀκαρνάν*.

AKMONEON. Nummus Agrippinæ Claudii, apud Patinum, pag. 109. cum Dianæ Venatricis effigie. Epigraphæ reliqua est huiusmodi: ΕΠΙ. ΣΕΡΟΥΙΛΙΟΥ. ΚΑΙ ΠΙΩΝΟΣ. ΚΑΙ. ΙΟΥΛΙΑΣ. ΣΕΟΥΤΗΡΑΣ. Sub *Servilio Capione*, & *Julia Severa*. Sic in nummis Byzantinorum, ΕΠΙ ΓΡ. ΠΛΙΝ. ΣΕΚΟΥΝ. ΔΟΥ. ΚΑΙ ΙΟΥΛ. ΣΕΥΤΗΡΑΣ. Sub *Scriba Plinio Secundo*, & *Julia Severa*: illo quidem, ut arbitror, communium pro domo Augusta, ac civitate: ista, muliebrium sacrorum Antistite. Patinus, & alii male, ut arbitror, ΕΠΙ. ΣΕΡΟΥΤΙΝΙΟΥ. ΚΑΠΙΤΩΝΟΣ. *Servilii Capionis* apud Gruterum, alibique mentio. Ex parte averfa ejus nummi, ΑΓΡΙΠΠΙΝΑΝ. ΣΕΒΑΣΤΗΝ. subintellige; *Ἀκμονεῖς ἐτίμησαν*, ut in Mytilenæorum nummis dicemus: *Acmonenses coluere*. Plinio, lib. V. sect. XXIX. *Acmonenses*. Stephano: *Ἀκμονία*, πόλις Φρυγίας... τὸ ἐθνικόν, *Ἀκμονίδης*, ἢ *Ἀκμόνιος*.

AKMONEON. Severi, Juliæ Domnæ, Severi Alexandri, Gordiani Pii, & Treboniani Galli. Apud Leunclavium, pag. 94. ὁ *Ἀκμωνέας*. In Notitiis Eccles. antiquis, pag. 17. ὁ *Ἰκέρων*, & pag. 49. ὁ *Ἰκέρων*, pro ὁ *Ἀκμῶν*.

AKMONEON. ΕΠΙ ΦΛ. ΠΡΕΙΣΚΟΥ ΑΡΧ. ΤΟ Β. Sub *Flavio Prisco Archonte* iterum. Nummus Septimii Severi, & Plautillæ, in Cimelio Regio.

AKMONEON. NEΩΚΟΡΩΝ. Nummus Otaciliæ, quæ Philippi Imp. conjux.

AKMONEON. Jupiter sedet. In averfa parte, ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ. *Sacra Curia*. Caput turritum. Est ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART, Societatis JESU, Parisiis.

AKPAGANTINON, apud Parutam, & in Museo nostro. Plinio, lib. I. I. sect. XIV. *Acragas*, quod *Agrigentum* nostri dixerunt. Stephano: *Ἀκράγας*... τὸ ἐθνικόν, *Ἀκράγαντιον*. Nunc *Gergenti*. Incolis; *Agrigento Citta Magnifica*. In Sicilia.

AKP. Caput juvenili forma. Sedet ex altera parte Jupiter, aquilam dextra, læva hastam gerens. Apud Parutam in Agrigentinorum nummis, num. XI. Forte ipse Acragas superficiei priore insculptus, quem Jovis filium aiunt fuisse, urbisque conditorem. Stephanus: *Ἀκράγας*, πόλις Σικελίας... ὑπὸ *Ἀκράγαντι*, τοῦ Διὸς ἢ *Ἀσερόπης*. ὁ *Ὠκεανός*. Alii ab amne cognomine appellatum oppidum volunt. Fuit certe in eo oppido Olympii Jovis templum, in primis magnificum, quod luculenter Diodorus describit, lib. XIII. Bibl. Et Jovis, in nummis aliis Agrigentinorum, aquila vicem præbet. Fuit autem & Herculis præterea fanum apud eisdem, teste Tullio, in Verrem lib. IV.

AKPAGANTINON. Æsculapius ex parte una, ex altera Ceres: apud Parutam, num. 45. ac num. 32. Ceres, & Hygia, ut remur, Æsculapii filia. De fano Æsculapii, quod Agrigenti fuit, Tullius in Verrem, orat. III. Quid? Agrigenti nome ejusdem P. Scipionis monumentum, signum Apollinis pulcherrimum. Æsculapii religiosissimo fano sustulisti?

AKPAGANTI. Cum quadriga, victoriæ in ludis reportatæ indice. Commendati vero in primis olim equi ex Agrigentino solo: Testis Maro, lib. III. *Æneid*.

*Arduus inde Acragas ostentat maxima longe
Mœnia, magnanimum quondam generator equorum.*

AK. AKPA. AKPAT. AKPATAN. & AKPATANTOS, in nummis Parutæ, cum Cancræ effigie: qui maritima loca, insulasque, signat: ut ex innumeris liquet, Syracusanorum, Ambraciotarum, Chiorum, Coënsium, Liparæorum, aliorumque nummis.

AGRIGENT, in corona laurea, apud Parutam, cum triplici crure divaricato, Sicilia typo. AKPAIΦNIEON. Domitiani nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 207. Plinio, lib. IV. sect. XII. *Acraphia*, in Bœotia. Stephano: *Ἀκράφια*, πόλις Βοιωτίας. οἱ δὲ *Ἀκράφιοι* Πανσάντας δὲ, *Ἀκράφιον*... Θεόπομπος δὲ τὰ *Ἀκράφια* φησὶ τὸ ἐθνικόν, *Ἀκράφιδης*.

AKPACIOTON. Nummi Severi, tum e Cimelio Regio, tum e nostro. In his Æsculapii stantis effigies. Sunt & Plautillæ, Getæ, Juliæ Paulæ, & Severi Alexandri. In Notitiis Eccles. pag. 15. inter Lydiæ Episcopos, pag. 15. ὁ *Ἀκρασός*, & pag. 49, ὁ *Ἀκρασός*. Leunclavio pariter, pag. 94. ὁ *Ἀκρασός*. In altero Severi nummo e Gaza Regia, Diana Ephesia est, cum Genio civitatis, qui dextra pateram, læva Cornu Copiæ gerit. Epigraphæ: ΕΠΙ CTPA. ΔΑΜΑ. ΑΤΤΑΔΟΥ Β. ὅτι φράττην Δαμασίᾳ Ἀττάλῃ δέυτερον. Sub *Prætoræ Damasia Attali F. secundum*.

AKPACIOTON. ΕΠΙ CTP. ΑΥΡ. ΜΟΧΙΑΝΟΥ ΤΟ Β. Sub *Prætoræ Aurelio Moschiano* iterum. Nummus est Severi Alexandri, cum Dianæ Ephesiæ icone.

ALABANDEON. Nummus Augusti, apud Spanhem. pag. 644. Plinio, lib. V. sect. XXIX. *Alabanda libera*, &c. Stephano: *Ἀλάβανδα*... ὁ πολίτης, *Ἀλαβανδεύς*. Urbis ea Cariz fuit. Sunt & Britannici similes nummi, quos vidimus in Cimelio Regio, & apud Trifanum, tom. I. pag. 200. ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣ ΑΡ. In averfa parte, ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ, cum effigie Alabandi herois, dextra lapidem Alabandicum gestantis, læva baculum: addito ad dextram equo. Habemus huius nummi ex ære magno formam in plumbo expressam. Enigmati huic Stephanus lucem affert: *Ἀλάβανδα πόλις Καρίας... διτυχεσάτη, ἃφ' ἧς ἡ παροιμία, Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεσάτη. Κτίσμα δὲ Καρῶν, ὑπὸ τοῦ παιδὸς αὐτῆς κληθεῖσα, τοῦ ἡγεμένου δὲ τοῦ Καλλιρρόης τὸ Μαιάνδρου, καὶ νίκην ἰσπομαχικὴν. Καὶ κληθέντος Ἀλάβανδης, ὃ ἐστὶ καὶ Καρῶν φωνὴ, Ἰσπόνικος. Ἀλλὰ μὲν τὸν ἰσπόν, βάνδα δὲ τὴν νίκην καλοῦσιν. Alabanda urbs Cariz fortunatissima, unde parœmia, Alabanda Carum fortunatissima. Condita vero à Cære est cujus a filio sic est appellata, quem ille ex Callirhoë Mæandri filia genuit; post equestrem victoriam, Alabandumque cognominavit: quod Carum lingua Hipponicis dicitur, id est, equestri certamine victor. Cares enim Ala vocant equum, banda vero victoriam. Tullius, lib. III. de Nat. Deor. Jam vero in Græcia multos habent ex hominibus Deos, Alabandum Alabandi, Tenedi Tenen, &c. Et paulo post: Alabandenses quidem Alabandum sanctius colunt, a quo est urbs illa condita, quam quemquam nobilium Deorum, &c. De carbunculis Alabandicis, in Orthosia caute nascentibus, sed qui perficiantur Alabandis, Plinium consule, lib. XXXVII. sect. XXV.*

ΛΙΟΥΤΙΑ. ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ. Liviz, conjugis Augusti. *Livia*, *Alabandensium*. In altera parte, ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ, *Cæsar Augustus*.

ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ, in corona laurea. Nummus Neronis: sunt & Juliæ Domnæ, & Antonini Severi F. apud D. FOUCAULT.

ΑΛΑΒΑΝΔΙΚΟΣ ΖΕΥΣ. Nummus est in Collectaneis Pyrrhi Ligorii.

ΑΛΑΙΩΝ. ΚΙΛΙΚΩΝ. Hadriani nummus

apud Spanhemium, pag. 230. in quo Bellerophon vestus Pegaso pingitur, cum Chimæra. Plinio, lib. v. sect. xxii. *Ale.* Stephano multitudinis numero *Ἀλᾶ* dicuntur, unde *Aleii campi* Plinio loc. cit. memorati. *Ἀλᾶ τῆς Κιλικίας πόλις.* Σπὸς τῆς, *Ἀλῆιον πεδῖον.* In his utique campis errasse Bellerophontem, auctor est Alexander Polyhistor, apud Stephanum, v. *Τάρσος.* *Ἀλέξανδρος ὁ Πολύτωρ, τὸν Πήγασον ἵππον ἐκεί τὸν τάρσον κλάσαντα, ἢ Βελλεροφόντιω ἐν τῷ Ἀλῆϊω πεδίῳ πλανηθῆναι.* Ex *Ἀλᾶ* fieri etiam *Ἀλαῖ* Stephanus monet.

AΛΗΙΝΩΝ. Gordiani junioris nummus, quem vidimus, atque huc quoque referendum putamus.

AΛΗC. In vetere nummo quem vidimus, nisi ejusdem oppidi nomen est, erit amnis illius, qui Colophonem alluit. Pausanias in Achaïcis, pag. 210. ubi de luco Apollinis egit, qui juxta Colophonios fuit, *ὃ πόρρω τῆς ἁλὸς,* inquit, *Ἀλῆς ποταμὸς συνχρόταται τῶν ἐν Ἰωνίᾳ.* *Haud procul ab eo luco Hales amnis Ionia frigidissimus.* Plinius, lib. v. sect. xxxi. *Intus ipsa Colophon, Haleso præfluente.* Et Schol. Lycophr. pag. 125. *Ἀλεντὸς ποταμὸς Κολοφῶντος.* In averfa parte, **ΕΠΙ. ΒΙΩΝΟC.** sub Bione Pratore, five Ales, five Colophonis

ALEMANNIA DEVICTA. Crispi nummus, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 467. Nunc Alfatia nuncupatur.

ALEXANDRIA Aegypti.

ΑΛΕΞ. ΑΙΓΥΠΙ. vel **ΑΙΓ.** *Ἀλεξάνδρεια Αἰγύπτου.* Nummus Augusti cum palma, apud Oconem, pag. 49. & apud Trifanum, tom. i. pag. 91. Nam & Aegyptia palma est, teste Plinio, lib. xiiii. sect. viii. & Varrone, libro *ἑλιδεσμάτων* apud Gellium, lib. vii. cap. xvi. In parte averfa, sex spicae, fertilitatis nota: cum hac epigraphe, **ΚΑΙΣΑΡΟC.**

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. In nummis Othonis, Galbae, Vespasiani, Titi, ac Domitiani, mulier galeam capite gestans, ex elephantinis exuviis, (id quod ex promuscide, quæ exstat, intelligitur,) Alexandriam denotat: etiam non adjecta ea epigraphe, **ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ,** in nummis Hadriani. Spicas eadem manu tenet, quæ fertilitatem agri indicent, frumentique copiam, quod devehî Romam solebat. Unde Leges in Jure Civili, tit. de frumento Alexandrino.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. Alexandria manum advenientis Hadriani deosculatur, anno xv. ejus imperii, L. IE.

ALEXANDRIA. Mulier spicas dextra tenens. Hadriani nummus apud Patinum, pag. 191. ob frumenti in ea regione copiam: sinistra vitem tenet, ob vini Mareotici præstantiam, quod & Alexandrinum Athenæus vocat, lib. i. Restitutam ab Hadriano Alexandriam, auctor est Eusebius in Chronico. Vide Vopiscum in Saturnino.

ALEXANDRIA. Hadriani, apud Patinum in Thesauro, pag. 66. Dextra sistrum matrona tenet, hoc est, musicum instrumentum, quo Isidis Deæ sacerdotes in Aegypto usi

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ. Aelius Cæsar in equo decurrit. In antica nummi superficie nudum caput Aëlii Cæsaris, qui extremis Hadriani temporibus fuit. **Α. ΑΙΔΙΟC ΚΑΙCΑΡ.**

ΕΦΕCΙΩΝ. **ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ.** **ΟΜΟΝΟΙΑ.** Gordiani junioris nummus e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 373. Alexandrinorum cum Ephesius concordiam fœdusque significat: in eodem nummo sculptis pariter iconibus Serapidis Alexandrinorum Præfidis, Dianæ Venatricis, quæ Ephesiorum Dea: non Isidis, ut Patino visum. Est & alter ejusdem Gordiani apud Trifanum, tom. i. pag. 521. **ΕΦΕCΙΩΝ.**

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ. cum Apis bovis effigie, vel tauri, cum loto.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Ex parte altera, **ΑΥΤ. Κ. Μ. ΦΟΥΛ. ΜΑΚΡΙΑΝΟC:** ut quidem legit Trifanum, tom. i. pag. 32. sed legendum, ut in nummo vidimus, qui est in Cimelio D. BEGON, **ΑΥΤ. Φ. ΙΟΥΔΙ. ΜΑΚΡΙΑΝΟC CΕ. ΕΥ.** *Imp. Fulvius Julius Macrianus Aug. Pius.* Et in Thesauro Brandeburgico, pag. 753. est, **ΑΥΤ. Φ. ΙΟΥΔΙ. ΜΑΚΡΙΑΝΟC Ε. CΕΒ.** hoc est, *Εὐσεβῆς, Σεβαστὸς, Pius Aug.*

ALEXANDRIA ad Issum, Ciliciæ oppidum.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΚΑΤ' ΙCΧΟΝ. **ΕΤΟΥC ΑΠΡ.** Nummus e Cimelio D. FOUCAULT. *Alexandrinorum ad Issum, anno cLxxxix.* Ab autumno anni Urbis conditæ **DC LXXXVI.** incipit hæc Alexandrinorum æra, ut ostendimus in Chronologia Veteris Testamenti.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΚΑΤ' ΙCΧΟ. ΕΤ. ΒΠC. Anno **cCLxxxix.** Est Antonini Severi F. nummus, e Cimelio Regio, anno ejus tertio cufus, post autumnum anni Christi **cxxv.**

ALEXANDRIA TROAS. vide **TROAS.**

ΑΛΗCCEITΩΝ. vide **ΟΔΗCCEITΩΝ.**

ΑΛΙΗΝΩΝ. In Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 17. inter Antistites Provinciae Phrygiæ Capatiana censetur ὁ Ἀλιων, pro ὁ Ἀλιων, vel ὁ Ἀλιων, uti paulo ante Καπατινῆς legitur, pro Καπατινῆς. In quinta synodo CP. subscribit Glauco Episcopus Alionorum civitatis Phrygiæ Pacatiana provincia, pag. 564. pro Alienorum. Act. vi. pag. 603. subscribit Γάιος Ἐπίσκοπος πόλεως Ἀλιων, sub metropoli Laodicensi.

ΑΛΙΚΑΡΝΑCCEΩΝ. Severi nummus. Plinius, lib. v. sect. xxi. *Halicarnassus. Sex oppida contributa ei, &c.* Stephano: *Ἀλικαρνασός. . . ὁ πολίτης Ἀλικαρνασεύς.* Urbs Cariae fuit, cujus rudera vix supersunt in loco deserto, cui *Boudron* nomen est. Ibi & Mausoleum, Mausoli regis sepulcrum.

ΦΛΑ. ΜΑΞΙΜΟΥ ΑΡΧ. ΤΟ ΒΑΛΙΚΑΡΝΑCCEΩΝ. In Cimelio Regio. *Φλαβίος Μαξίμος Ἀρχὸντος τὸ β'. Ἀλικαρνασέων.* Flavio Maximo, Archonte iterum, *Halicarnasseorum.* Antonini & Getæ vultus in eo nummo insculpti. Sunt & Maximini, **ΕΠΙ ΑΡ. ΡΟΥ. ΦΟΥ ΕΥΤΥΧΟΥC,** sub Archonte Rufo Eutychæ. Et Gordiani junioris: **ΕΠ. ΦΛ. ΜΑΞΙΜΟΥ ΑΥΡ. ΑΡΧ. ΤΟ Β.** Sub Flavio Maximo Aurelio Archonte iterum, in Thesauro Regio. Profert D. Vaillant, & ex eo Illustriss. Spanhemius, pag. 626. nummum sub Severo cufum, inscriptumque (ut aiunt) **ΑΛΙΚΑΡΝΑCCEΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC.** Sed est haud dubie nummus interpolatus, ex nummo sincero Severi proxime allato: & ex illis vocibus, **ΑΡΧ. CΤΡΑΤΟΚΛΕΟΥC,** facto nomine **ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC** ab aliquo impostore. Nam cur ibi dumtaxat Metropolis appellaretur; cum in nummis deinceps aliis, tametsi eodem typo, etiam Severi, etiam consequentium temporum, eo titulo careat ea civitas; & solum, ut in isto, nomen Archontis numismata præferant?

ΑΛΙΚΑΡΝΑCCEΩΝ. ΑΡΧ. CΤΡΑΤΟΚΛΕΟΥC. Pontifice Strato. Severi rursum in eodem Cimelio.

ΑΛΙΚΑΡΝΑCCEΩΝ. ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ. *Halicarnasseorum liberorum.* Laudatus a Spanhemio, pag. 789. vixisse suis legibus liberam civitatem significat.

ΑΛΙΝΔΕΩΝ. Augusti nummus, in quo arcus, pharetra, clavaque insculpta. In Cimelio Regiæ Christianæ. Stephanus: *Ἀλινδα, πόλις Καρίας, ὡς Πολύτωρ. ὁ πολίτης, Ἀλινδεύς.* Notitia Eccles.

cles. antiqua, inter Episcopos Cariæ, pag. 17. & 49. ὁ Ἀλινδῶν. Pag. 33. Ἀλινδῶ. Leunclavius, pag. 94. cum halitu aspero, ὁ Ἀλινδῶν. In Conc. Calched. act. i. pag. 89. Ἰωάννης Ἀλινδῶν.

ΑΛΙΣΑΡΝΑΙΩΝ. Vespasiani nummus e Thefauro Goltzii. Plinio, lib. v. sect. 33. *Haliferne*. Stephano: Ἀλίσαρνα, πόλις Τρωάδος... τὸ ἐθνικόν, Ἀλίσαρναίῳ.

ΑΛΚΥΟΝΙΩΝ. E Cimelio nostro. Plinio, lib. iv. sect. 12. *Halcyone*, in Locrorum Thessalorumque confinio. Est & Claudii nummus, cuius in meditullio litteræ tres implexæ mutuo, ΑΛΚ. forte, pro ΑΛΚΥΟΝΙΩΝ. Epigraphe in ora nummi, ΒΑΛΒΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. *Balbus Proconsul*, Macedonia videlicet, quæ Proconsuli paruit, dum stetit Respublica: postmodum mutata regiminis forma, Consulari. Notitia Hieroclis, pag. 21. Ἐπαρχία Ἰλνυρικὴ, ἡ Μακεδονία, ὑπὸ Κοσσιλάου. Fuisse hic Balbus ex Octavia gente videtur. At hæc vox ἀνθύπατος non Proconsulem hoc loco fortassis, sed Duumvirum sonat: quo sensu accepta hæc vox a Socrate, cum scribit Præfectum Urbi C. P. datum, παύσαντα τὸ ἀνθύπατον ὄρεχην, ubi perperam vertit interpres, *Proconsulum Magistratu penitus sublato*, pro sublato *Duumvirum Magistratu*, cum e sex Thraciæ provinciis, in quibus & Europa & Constantinopolis fuit, nulla unquam Proconsularis fuerit, ut in Notis ad Themistium uberius diximus, orat. xvi. 11. Duumviri nempe ἀνθύπατοι quoque dicti, quod duorum Consulium, penes quos Romæ olim summa rei publicæ fuit, instar illi erant in civitatibus & municipiis.

ΑΛΛΑΡΙΩΤΩΝ. Herculis effigies. Apud Gruterum, pag. 505. fœdus recitatur, inter Ἀλλαιώτας & Παλεις initum. Fuere vero Allariotæ Cretenses. Est hic nummus in Cimelio Regio. Stephano, permutatis litteris, Ἀλλαιώτης, pro Ἀλλαιώτης.

ΑΛΟΝΤΙΝΩΝ, apud Parutam. In hisce nummis juvenile caput insculptum, cum laurea modo corona, modo cum edera. Πάτρων hic est fortassis, quem conditorem urbis suæ Aluntini agnoscunt: ut Dionysius Halic. lib. i. significat. Plinio, lib. iii. sect. xiv. *Aluntium*, in Sicilia. Nunc quoque, *Alontio*. Ptolemæo, lib. iii. cap. iv. Ἀλόντιον. Dionys. Halic. lib. i. pag. 41. Ἀλόντιον.

ΑΛΩΠΕΚΟΝΝΗΣΙΩΝ. Nummus Caji Cæsaris, apud Goltzium in Thefauro, pag. 208. Plinio, lib. iv. sect. xxii. *Alopeconnesus*, haud procul a Cælo Cherronesi Thraciæ portu. Stephano: Ἀλωπεκόννησι... τὸ ἐθνικόν, Ἀλωπεκόννησι.

ΑΜΑΘΟΥΣΙΩΝ. Nummi Goltziani, cum effigie Veneris: quæ Amathusiæ inde nomen habet. Pomum dextra gerit, quod iudicio Paridis obtinuit. Virgilius:

Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera.

Catullus:

Quæ sanctum Idalium.....

Colis, quæque Amathunta, quæque Golgos, &c.

Pausanias in Bœoticis, pag. 315. Ἐστὶ δὲ Ἀμαθοὺς ἐν Κύπρῳ πόλις, Ἀδωνίδῳ ἐν αὐτῇ δὲ Ἀφροδίτης ἱερόν ἐστιν ὄρεχάϊον. Est autem Amathus in Cypro civitas, in qua Adonidis ac Veneris vetustum fanum est. Plinio, lib. v. sect. xxxv. *Amathus*, in insula Cypro. Stephanus: Ἀμαθοὺς πόλις Κύπρου, &c. *Hopie Limisso*.

ΑΜΑΝΟΒΡΙΚΑ: Vespasiani nummus, e collectaneis Ligorianis, attestante Spanhemio, lib. de usu numism. pag. 769.

ΑΜΑΝΤΩΝ. Fulmen: in averfa parte, Jovis caput. Plinio, lib. iii. sect. xxvi. *Amantes*, in Epiri, Illyricique confinio. Stephano: Ἀμαντία, Ἰλνυρικῶν μοῖρα &c.

ΑΜΑΣΕΙΑ, in Ponto.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. ΑΜΑΣΕΙΑΣ. Claudii nummus e Cimelio Regio, quo utriusque civitatis ὁμόνοια, sive concordia fœdusque intelligitur, quod Patinus pag. 102. non intellexit. In eo Pallas insculpta, civitatis utriusque scilicet commune Numen.

ΑΜΑΚΙΑΚ ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. Nummus Plotinæ, quæ Trajani conjux.

ΑΜΑΚΕΙΑΚ ΜΗΤ. ΠΡΩΤ. ΠΟΝΤ. Ἀμασείας μητροπόλεως πρώτης Πόντου. *Amasia Metropoleos primæ in Ponto* civitatis. M. Aurelii nummus, cum fluvii icone, quo situs urbis significatur. Plinius, lib. vi. sect. iii. *Amasia* oppidum, quod *Iris præfluit*. Priscum retinet nomen, oppidum hodieque insigne. Describitur a Tavernerio, tom. i. Itiner. pag. 9.

ΑΜΑΚΙΑ ΠΡ. ΠΟΝΤΟΥ. ΝΕ. Θ. Ξ. Ρ. Ἀμασείας πρώτης Πόντου, Νεωκόρ. Anno clix. Nummus est Faustinae junioris, cusus post Septembrem anni V. C. dccccxiv. Christi clix. qui M. Aurelii Imp. primus; Æra Amasenorum incipiente ab autumno anni V. C. dccccxvi.

ΑΜΑΚΙΑ. ΝΕΩΚ. ΠΡΟ. ΠΟ. ΕΤ. Ρ. Θ. Ἀμασείας Νεωκόρ, πρώτης Πόντου, ἔτης ρθβ. anno clix. Qui plane incidit, ex antecedente computo, in annum Commodi, quo principe nummus hic Cimelii Regii cusus est, duodecimum, Urbis Romæ dccccxlv.

ΑΔΡ. ΑΜΑΚ. ΜΗΤ. ΝΕΩΚ. ΠΡΩ. ΠΟ. ΕΤ. Ρ. Π. Θ. Commodi nummus e Thefauro Regio: in quo confodere leonem ex equo cernitur. M. ΑΥΡΗΛ. ΚΟΜ. ΑΝΤΩΝ. ΚΕΒΑΚ. capite laureato. Annus ille clix. ipse est annus V. C. dccccxv. Christi clix. Est ibidem alter Faustinae matris Commodi, cum fluvii decumbentis effigie, qui situm urbis indicat: & cum eadem anni nota: ΑΜΑΚΙΑΚ ΜΗΤ. ΠΡΩ. ΤΟΥ ΠΟΝ. ΕΤ. Θ. Π. Ρ. Geminam Amasenorum æram, Cæianam & Agrippæam fingunt hic otiosi.

ΑΔΡ. ΚΕΥ. ΑΝΤΩΝ. ΑΜΑΚΙΑΚ ΜΗΤ. ΠΡ. ΠΟΝ. Ἀδελανῆς Σδηλεανῆς Ἀντωνεινιανῆς Ἀμασείας μητροπόλεως πρώτης Πόντου. *Hadriana Severiana Antoniniana Amasia Metropoleos Primæ Ponti*. Severi nummus est e Cimelio Regio, cum Fortunæ stantis effigie, quæ & in altero Antonini Severi F. insculpta est.

ΑΔΡ. ΚΕΥ. ΑΝΤ. ΑΜΑΚΙΑΚ ΜΗΤΡ. Π. ΠΟ. Κ. Θ. Ἀδελανῆς Σδηλεανῆς Ἀντωνεινιανῆς Ἀμασείας Μητροπόλεως Πρώτης Πόντου, ἔτης σβ. Anno cci. post concessam ab Augusto libertatem, vel metropoleos prærogativam. Severi, Juliae Domnæ, & Antonini hic nummus est e Gaza Regia: ubi & alter ejusdem Antonini Severi F. similis, cum notis CH. quibus signatur annus ccviii. Prorsus ut priore nummo Urbis Romæ signetur annus dcccciv. Severi Imp. nonus, Christi cci. posteriore, annus dccccxiii. Severi octavus, Christi cc. post autumnum.

ΑΔΡ. ΚΕΥ. ΑΛΕΞ. ΑΜΑΚΙΑΚ ΜΗΤ. ΠΡ. ΠΟΝ. ΕΤ. ΚΑΔ. Nummus Alexandri Severi, ex eodem Cimelio, qui nummus additum ejus Augusti nomen oppido monet. Ἀδελανῆς Σδηλεανῆς Ἀλεξανδρείας Ἀμασείας Μητροπόλεως πρώτης Πόντου, ἔτης σλδ. Annus ccxxiv. incidit in annum V. C. dccccxix. qui Severi Alexandri quintus, Christi ccxxvi. Est & alter Juliae Mamae, quæ Severi Alexandri mater: ΑΜΑ. ΜΗΤ. ΕΤ. ΚΜΒ. Ἀμασείας μητροπόλεως, ἔτης σμβ. Anno ccxlii. qui est Urbis conditæ dccccxxvii. Severi Alexandri. xlii. Christi ccxxiv. Occo perperam, pag. 421. ΑΔΡ. ΚΕΥ. ΑΛΕΞΑΝ. ΑΜΑΚΙΑΝΗΤΗΣ. ΠΡ. ΠΟΜ. & fœdius adhuc, pag. 420. ΑΔΡΚΕΥΔΑΕΞΑΜΑΚΙΑΝΗΤ.

CIAHTNE ΠΡΠΟ. pro ΑΔΡ. CEY. ΑΔΕΞ. AMACIA. ΜΗΤΡ. ΠΡ. ΠΟ. Quoniam vero nunc primum hæc utraque vox occurrit, Μητρόπολις & Πρώτη, occurret autem sæpe inferius, de utraque breviter aperire quid sentiamus, operæ pretium fuerit. Μητρόπολις primo ac vetustissimo significato ea civitas dicebatur, quæ aliis oppidis, deductis eo scilicet colonis, dedisset originem. Sic Roma Byzantii metropolis fuit, & quasi mater ac parens, ut in Notis ad Themistium diximus. Hoc vero significato nusquam ea vox in nummis occurrit. Sed Μητρόπολις appellabatur primaria totius Provinciæ civitas, cui ceteræ parebant, ut in Asia Ephesus, primis scilicet Romani Imperii annis. Infimis vero atque adeo mediis temporibus, honoris causa dictæ interdum in eadem una Provincia plures Metropoles, atque ex iis nonnullæ, quibus nullum jus esset ut præessent ceteris: quemadmodum in Ecclesiastica quoque administratione, inclinata vetere disciplina, plures in singulis provinciis instituti sunt Archiepiscopi & Metropolitæ, etiam qui nullos haberent subiectos Episcopos, ut Calchedonensis: cum nempe speciosum honoris titulum suo arbitratu Principes, non quibus congrueret, sed quibus liberet, impertirent: & quem unius in provincia proprium esse par erat, cum multis sæpe communicarent. Tum vero ea civitas, cui antiquior μητρόπολεως prærogativa erat, aut illustrior, πρώτῃ μητρόπολεων se nuncupabat, quo nomine gaudebat Ephesus, Ulpiano teste, lib. i. Dig. tit. 16. de Offic. Procons. leg. 4. quod Smyrna se pariter μητρόπολιν Ἀσίας appellaret, ut ex marmore Oxoniensi liquet. Sed & de primatu in eadem Provincia disceptabant inter se sæpenumero civitates duæ: ut in Asia Smyrna & Ephesus, teste Aristide: in Bithyniâ, Nicæa & Nicomedia, teste Dione Prusæo: tum utraque se primam vocabat, impetrato videlicet a Principibus codicillo, ut honore eo fruerentur, eorum similes qui amplissimarum olim dignitatum codicillos, (Nos *brevets* vulgò dicimus) sine re, honoris tantum causa consequebantur. Hinc in nummis Nicæenses quoque πρώτοι & ἐπάρχιας, *primi Provincia* appellantur, cum ea Nicomediæ verior appellatio foret. Sed erat metropoleos dignitas, (ea nimirum quæ non esset impetrata codicillis ac beneficio Principis, sed vel urbis vetustate, vel amplitudine ac celebritate nixa,) erat ea, inquam, multo quam ista τῶν πρωτέων prærogativa potior, uti ex Dione Prusæo liquet, qui orat. xxxviii. ad Nicomedienses habita pag. 479. hos eo nomine Nicæensibus anteponebat, quod cum utrique pariter πρώτοι dicerentur, peculiaris Nicomediæ interim μητρόπολεως appellatio foret. Quare & priore loco hæc in nummis ponitur, ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΒΙΘΥΝΙΑΣ. & in his Amasæorum, AMACIA. ΜΗΤΡ. ΠΡ. ΠΟΝ. In Ephesiorum vero, ac Smyræorum, Pergamenorumque nummis, cum πρώτοι Ἀσίας appellantur, ac Nicæenses quoque fortassis ipsi, cum πρώτοι & ἐπάρχιας vocantur, cave nudum eum esse sine re titulum credas, cum solida sit maxime prærogativa, quod si quid litium haberent finitimarum urbium cives, apud se suoque in foro coram Prætoribus disceptaturi venirent. Convenit inde Ephesium, Smyræum, Pergamenorumque Plinius vocat, ut suis locis dicturi sumus: nos more Gallico, *Præfidalia*, & *Parlamenta*. Et Dio Chrysost. orat. proxime laudata ad Nicomed. pag. 476. e duabus civitatibus, Nicomedia ac Nicæa, quæ de primatu inter se contendebant, suum cuique Prætozem, in eadem Bithynia provincia, suum forum fuisse significat, quo civitates finitimæ discepta-

rent. Ἡμεῖς δ' ἂν Σπολάδα μὲν τὸ πρωτέον, ἁμαχὴν παραδόντων αὐτὸ τῶν Νικαίων, πέτερα ληψόμεθα δὲ φόρους, ἃς νῦν ἐκεῖνοι λαμβάνουσι; ἢ τὰς πόλεις τὰς συντελέσας εἰς τὸ παρ' ἐκείνοις διασπείρον ἐνταυθοῖ καλέσομεν; ἢ πέμφομεν αὐτοῖς ἁρμοσάς; Nōs autem si primatum accipimus, ultro nobis delatum a Nicæensibus, utrum accepturi tributa sumus, quæ nunc illi accipiunt? an civitates ad illorum iudicia convenire solitas huc advocabimus? an dabimus illis Prætores?

AMACTRIANΩΝ.

AMACTRIANΩΝ. ΕΠΙ ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΟΥ. Sub Asclepiade. Nummus Domitiae Augustæ, quæ Domitiani Aug. conjux.

AMACTRIANΩΝ. Nervæ, Plotinæ, Hadriani, Antonini Pii, Faustinae utriusque, M. Aurelii, L. Veri, Commodi, Crispinæ, Antonini Severi F. Juliae Mææ, & Gordiani junioris nummi. Plinio, lib. vi. sect. 11. *Amastris*. Stephano: Ἀμαστρίς, πόλις Παφλαγονίας... τὸ ἐθνικὸν, Ἀμαστριανός. Hodie *Lemastro*. In nummo Antonini Neptunus proræ navis insidet. In nummo L. Veri, e Thesaurio Regio: ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. Α. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΟΥΗΡΟΣ. Mars stat, cum epigraphe, AMACTRIANΩΝ. In altero ejusdem ibi, taurus: in alio denique, Fortuna stans.

AMICOC. AMACTRIC. Nummus Antonini Pii, apud Patinum, pag. 227. nunc Cimelii Regii: quo nummo duarum civitatum concordia significatur.

AMACTRIANΩΝ. M. Aurelii, apud Tristandum, tom. i. pag. 688. cum Martis effigie.

ΥΓΕΙΑ. AMACTRIANΩΝ. *Salus Amastrianorum*. Hygia filia Æsculapii fuit. Faustinae junioris nummus, hic est e Cimelio Regio.

AMACTRIANΩΝ. Veri Cæsaris, M. Aurelii F. nummus, apud Tristandum, pag. 681. in quo tripus Æsculapii, vel Hygiæ, insculptus, quem serpens circumplicat.

AMACTRIANΩΝ. E Cimelio Regio, nummus Antonini Pii. In parte averfa; ΖΕΥΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. *Juppiter Imperator*. Sic enim in Severi nummo vidimus, ΙΟΒΙ ΙΜΠΕΡΑΤΟΡΙ. In altero, ΗΡΑ ΑΜΑΚΤΡΙΑΝΩΝ. *Juno Amastrianorum*. In alio rursus, ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΑΜΑΚΤΡΙΑΝΩΝ, *Æsculapius Amastrianorum*.

AMACTRIANΩΝ. ΟΜΗΡΟΣ. M. Aurelii nummus.

AMACTRIANΩΝ. ΜΕΛΗΧ. Ex parte altera, ΟΜΗΡΟΣ. Societatem concordiamque cum Smyræis hic uterque nummus significat: quod Smyræorum civis Homerus, amnis Meles fuit: Uterque Numinis vice, seu Divi Indigetis, habitus ab Amastrianis. Est hic nummus Cimelii Regii. Vide quæ dicturi sumus, verbo ΚΥΜΑΙΩΝ.

AMACTRIANΩΝ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ. Parthenius amnis in nummo M. Aurelii pingitur, de more decumbens. Amastrianis vicinus hic amnis a Plinio ponitur, libro vi. sect. 2.

ΑΜΑΣΤΡΙΑΔΟΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. *Amastridis Regina*. Hæc Oxyathra Darii fratris filia, Amastrianis nomen dedit. De eo nummo multa pererudite Spanhemius, lib. de usu numism. pag. 465. De Amastride Strabo, lib. xii. pag. 544. & Memnon apud Photium, in Bibl. cod. ccxxiv. cap. v. pag. 709. & cap. ix. pag. 713.

ΑΜΒΑΣΙΤΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛ. Claudii nummus e Thesaurio Goltzii, pag. 208. Stephanus: Ἀμβασσον, μητρόπολις τῶν Φρυγῶν ὁ πόλις, Ἀμβασίτης.

ΑΜΒΡ. ΑΜΒΡΑΚΙ. &

ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΑΝ, apud Goltzium in Græcia

cia veterē. In hisce nummis Cancer insculptus, ora maritimā: vel tridens Neptuni: vel meta, in corona laurea, Apollinarium ludorum index: vel Minotauri caput, vel Apollo radiatus, vel Diana, ut Papinius vocat, Sceptraferā: vel Jupiter fulmen intorquens, vel Pegasus, Gryphusve, &c. Certasse Apollinem, Dianam, Herculem, sub cuius potissimum numinis tutela Ambracia foret, refert Antoninus Liberalis, lib. Metamorph. cap. iv. Plinio, lib. iv. sect. i. *Oppidum Ambracia*. Stephano: Ἀμβρακία, πόλις Θεσπρωτίας. . . τὸ ἐθνικόν, Ἀμβρακιδεύς, καὶ Ἀμβρακισῶτης. Nunc quoque *Ambrakia* ab incolis appellatur, non *Larta*, ut Geographi plerique censent.

AMISOU. Nummi apud Goltzium in Asia pluri. Plinio, lib. vi. sect. ii. *Amisum liberum*. vide POMPEIOPOLIS *Paphlagonia*.

AMICOY EΛEYΘEPAC. ETOYC PΞΔ Amisi liberā, anno CLXIV. in Cimelio Regio, cum Capricorno & Cornucopia. Alter Sabinā, quā Hadriani conjux: ETOYC PΞE. ubi Z pro Ξ ut alibi monemus. Annus ille CLXV. incidit in annum Christi CXXXIII. post Septembrem: V. C. DCCCLXXXVI. Hadriani XVII. Alius ejusdem Sabinā, in Thesauro Mauroceni, pag. 23. ETOYC PΞZ. Anno CLXVII. qui incipit a Septembri anni V. C. DCCCLXXXVII. Hadriani decimo nono.

AMICOY. EΛEYΘEPAC. ETOYC PΞΘ. Aeli Caesaris, & Sabinā nummi, e Cimelio Regio. Anno CLXIX. cui: hoc est, anno V. C. DCCCXC. post Septembrem. Alter ex his habet, CABELINA CEBACTH: alter, Λ. AIAIOC KAICAP, capite nudo. Et hic est etiam argenteus in Cimelio D. FOUCALT. Aetate initium ab autumno anni V. C. DCCCXII. anno ante aram Augustanam ab Asia recepta.

AMICOY EΛEYΘEPAC. Antonini Severi F. nummus majore modulo, e Cimelio Regio: ETOYC CΛE. Anno CCXXXV. qui Christi annus CCI. Urbis conditae DCCCLVI. post Septembrem: Severi Imp. XI. Antonino, quem Caracallam vocant, simul Imperatore. Est & alter Diadumeniani, in Cimelio D. FOUCALT, cum litteris ET. CMΘ. ἔτος σμβ. anno CCXLIX. mense Septembri anni V. C. DCCCLXXX. Christi CCXVII. Epigraphe: M. OΠEΛ. ANT. ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΙΑΝOC KAIC. capite nudo.

AMICOY EΛEYΘEPAC. ET. CΞH. AMICHNΩN. MIAHCION. *Amisenorum & Milesiorum* concordia: in nummo Maximini Imp. e Cimelio Regio, anno CCLXVII. qui est V. C. DCCCLXXXIX. Christi CCXXXVI. mense Septembri. Apollo Milesius sedet, stante Amisenorum Dea velata. Est autem velum, signum libertatis, ἐλευθερία.

AMICHNΩN. Maximini, in eodem Cimelio, Stephano: Ἀμισός . . . Ἀμισηνός, καὶ Ἀμισίῳ.

AMICOC. AMACTPIC. Vide AMACTPIANΩN.

AM. & AMOPGINΩN. In Goltzii nummis. Plinio, lib. iv. sect. xxi. *Amorgos*, &c. inter Sporadas insulas. Hodie *Morgo*. Stephano: Ἀμοργός, νῆσος μία τῶν Κυκλάδων. . . Ἀμοργίῳ. In hisce nummis insculptus Apollo laureatus, ex parte averfa sphaera, cum tripode, circinove: ob receptum forte in civium numerum Pythagoram Samium, Oenopidemve Chium, aut quempiam alium e priscis illis Astrologiae Magistris. In nummis ΣAMIΩN, Pythagoras baculo sphaeram monstrat.

AMOPIANΩN. Trajani, Antonini Severi F. & Getae nummi; & alter quem vidimus, cuius ex

parte averfa, ΘE A. PΩMH. Ἀμόριον Phrygiae magnae oppidum, Strabone teste, lib. xi. pag. 576. In contestatione Orientalium ad S. Cyrillum, inter Epistolas a Lupo collectas, *Abrahamius Amorii Episcopus*. Stephano: Ἀμόριον, πόλις τῆς μεγάλης Φρυγίας. . . τὸ ἐθνικόν, Ἀμοριεύς. Addere potuit, καὶ Ἀμοριανός, ut Ἀμαστριανός, Τραλλιανός, &c.

AMΦI. & AMΦIΔOXION, Goltzianus in Graecia vetere nummus, in quo taurum cornibus apprehensum Hercules humi sternit. Hyginus, fab. xxxi. *Achelous fluvius in omnes figuras se immutabat*. Hic cum Hercule propter *Dejanira* conjugium cum pugnaret, in taurum se convertit, cui Hercules cornu detraxit, quod cornu Hesperidibus, sive Nymphis donavit: quod Dea pomis replevit, & Cornucopiae appellarunt. Plinio, lib. iv. sect. ii. *Argos Amphiloichicum cognominatum*. *Amnis Achelous*, e Pindo fluens, atque *Acarνανίαν* ab *Aetolia* dirimens. Livio, lib. xxxvii. pag. 471. *Argos Amphiloichum*, quod ab Ambracia, Epiri pariter oppido, distat. xxii. mill. pass.

AMΦIΠOΛITΩN.

AMΦIΠOΛITΩN. In Graecia Goltzii, tab. xxv. Bospascens opimum pabulo jumentorum agrum eum esse significat.

ΘEOC KAICAP CEBACTOC. Augusti nummus, in Cimelio Regio, & Museo nostro. In averfa parte Europa tauro insidet: epigraphe, AMΦIΠOΛIT. Plinius, lib. iv. sect. xvi. *Amphipolis liberum*, in Macedonia. Stephano: Ἀμφίπολις, πόλις Μακεδονίας, τῆς Θράκης. . . τὸ ἐθνικόν, Ἀμφιπολίτης. Similis alter ejusdem Augusti apud Occonem, pag. 50. cum epigraphe, KAICAP ΘEOY TIOC. AMΦIΠOΛITΩN. *Caesar Divi F.*

AMΦIΠOΛEITΩN. In nummis Tiberii, Caii, Domitiae, M. Aurelii, Antonini Severi F. Macrini, Severi Alexandri, & Valeriani: e Cimelio Regio plerique.

AMΦPΥCIEΩN. KAI ΔAYAIΔΩN OMONOIA. *Ambryssensium ac Daulidensium concordia*. Domitillae nummus, apud Goltzium, in Thesauro, pag. 208. Plinio, lib. iv. sect. iv. *Ambryssus: Drymaea regio, Daulis appellata*. Stephano: Ἀμφρύσιον, πόλις Φωκίδος. . . τὸ ἐθνικόν, Ἀμφρύσιον, καὶ Ἀμφρύσιεύς. Adde, καὶ Ἀμφρύσιδης. Et verbo, Δαυλὶς, . . . ὁ πολίτης, Δαυλίδης. Fuisse apud Daulidenses Minervae fanum, per vetusque in eo fano Deae signum, auctor est Pausanias in Phocicis, seu lib. x. pag. 320. *Diana Dictynnae Ambryssenses praecipuum honorem habuisse*, idem pag. 354.

ANAZAPBEΩN. MHTPO. Hoc est, Μητροπολιτών. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Anazarbeni, qui nunc Caesarea: &c.* Stephano: Ἀναζαρεβα, πόλις Κιλικίας. . . τὸ ἐθνικόν, Ἀναζαρεβός. In Notitia Eccles. antiqua, pag. 35. Ciliciae secundae metropolis Anazarbus: Ἐπαρχία Κιλικίας β'. Ἀναζαρεβὸς μητρόπολις.

ANAZAPBΩ. ET. BC. AYTON. Ἀναζαρεβὸς ἔτος β'. αὐτονόμῳ. *Anazarbo*, anno CCI. libera ac sui juris. Est hic nummus Commodi Imp. anno ipsius secundo cussus, aetate Christianae CLXXI. post Septembrem: V. C. DCCCCXXXV. Est in Thesauro Regio. Alter ibidem ejusdem Commodi, cum Jovis capite laureato; METΩN ΠPOC ANAZAPBΩ. ETOYC AC. Anno CCI. Forte, μητρόπολις πέντε (πόλεων) ἢ πρὸς Ἀναζαρεβόν.

ANAZAPBEΩN. AMK. Γ. B. E. Cimelio Regio. Et in altera parte, I. KOPNH. ΠΑΥΛΑ CEB. *Julia Cornelia Paula Augusta*, uxor Antonini, quem *Elagabalum* vocant. Γ. B. est γραμματὴ βασιλῆως, *Rescripto Curiae*, sive *Senatus-*

consulto, five γνῶμη Βελῆς, Decreto Curia, vel Decurionum. Afferunt hunc nummum Trifanum, tom. II. pag. 346. & Patinus, pag. 337. Uterque has notas AMK. de Amanica Cilicia, quam nemo novit, accipiunt. Occurrunt eadem notæ quidem & in Tarsensium nummo, qui Pupieni Aug. anno altero cufus est, AMK. & in Gordiani gemino quem Patinus affert in Thesaurο, pag. 126. & 198. quorum in altero eæ litteræ tres sic collocantur, ut priori altera subjiatur, isti deinde tertia, in hunc modum:

A
M
K.

In altero littera prior A superiorem nummi partem obtinet, inferiorem ceteræ duæ MK. Unde palam est, priores litteras similiter accipi oportere, legique: ut utraque in provinciæ suæ civitatibus principatum obtineret, vel in tota Cilicia nunc illa, nunc ista civitas, sub diversis Principibus: quam obrem πρώτη diceretur in nummis, Ἀμφοτέρως Κιλικίας Γ. B. hoc est, Γερυσίας βελῆ, utriusque Ciliciæ Senatusconsulto. Quod ut Ciliciæ primæ metropolis Tarsus foret, ita secundæ Anazarbus. Notitia Eccles. antiqua, pag. 35. Ἐπαρχία Κιλικίας α. ὑπὸ Κομισιάρχου, sub Consulari, Τάξις Μητροπόλεως. Πομπηϊστὸς, &c. Ἐπαρχία Κιλικίας β. ὑπὸ Ἡγεμόνα, sub Præfide, Ἀνάστασις Μητροπόλεως. Μοφασσία, &c.

ANAZARBOY MHTP. AMK. CMΘ. Anno cccxlix. Est Severi Alexandri, cufus anno ipsius octavo, Christi cccxix. post Septembrem, V. C. dccccclxxxii.

ANAZARBOY MHTPOΠ. B. Γ. ET. ΔNC. Βελῆ Γερυσίας, ἔτις δνο. anno ccliv. Maximini Imp. anno ejus primo, post Martium mensem anni V. C. dccccclxxxviii. Christi cccxxv.

ANAZARBOY MHT. KAI ENΔΟΞΟΥ. Anazarbi Metropoleos & Inclyta. CE-BACMIA. Augustalia certamina. Est Maximii Cæsaris, in Cimelio D. Foucault.

ANAZARBENA. MHT. Anazarbi inclyta metropoleos. ET. ΗΕC. anno cclxviii. qui V. C. mii. usque ad Septembrem, Christi cccxix. Decii Imp. & Herennii filii ejus, primus. Est hic nummus Herennii in Cimelio D. Foucault: & alter similis in Museo P. Jobert. Societatis Jesu.

ANAZARBOY ENΔΟΞ. MHTPOΠ. AM. K. Γ. Γ. ET. BOC. Ἀναζάρβος ἐνδόξος μητροπόλεως, ἀμφοτέρως Κιλικίας, γερύμαλι γερυσίας, ἔτις βοός. Anazarbi inclyta metropoleos, utriusque Ciliciæ, Senatus rescripto anno cclxxii. Est Valeriani nummus in Cimelio Regio: ex quo apparet hujus oppidi aram cœpisse anno Urbis conditæ dcccxiv. autumno: ut sit hic annus Valeriani & Gallieni primus, Urbis Romæ mvi. ante Septembrem: quo mense cœpit annus Anazarbensium cclxxiii.

ΠΥΡΑΜΟC ΤΩ ANAZARBΩ. ET. ΒΠΡ. ἔτις πρβ. Anno clxxxii. L. Veri nummus, (non Severi, ut quidam volunt) e Cimelio Regio. Liqueat enim ex superiore computo annum hunc clxxxii. plane incidere in annum æræ Christianæ clxxi. Urbis Romæ dccccxv. M. Aurelii & L. Veri secundum, a mense Septembris. Apud Patinum pag. 256. similis huic nummus est, sine annorum nota, cum fluvii, quo Anazarbus alluitur, decumbentis effigie. Amni Pyramo Mopsos oppidum esse impositum Plinius loco proxime citato; etiam Anazarbum, hic nummus docet.

ΑΝΑΦΛΥCΤΙΩΝ.

ΑΝΑΦΛΥΣ. Nummus e Græcia vetere Golt-

zii, Tab. xv. Ἀνάφλυς urbs est Atticæ Ptolemæο, lib. III. cap. xv. Hinc apud Gruterum pag. 317. 2. vetus inscriptio Athenis reperta in Gymnasio: ΕΠΙ ΘΕΩΝΟC. ΑΡΧΟΝΤΟC ΚΟC. ΜΗΤΟΥ. ΔΙΟΝΥCΙΟΥ. ΜΑΡΚΟC. ΑΝΑΦΛΥCΤΙΟC. ΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΗCΑC. Sub Theone Archonte, Cosmeta Dionysio, Marcus Anaphlystius Gymnasi Præses. In his nummis Apollo, vel Pallas insculpta cum tripode: & ex parte averfa Pegasus.

ΑΝΔΕΙΡΗΝΩΝ.

ΑΝΔΕΙΡΗΝΩΝ. Gordiani junioris nummus, apud Ligorium, cum effigie Cybeles, seu Matris Deum. Plinio, lib. v. sect. xxxiii. in Teuthrania, quæ Mysia, seu Æolidis, pars: Andera, Cale. Stephano: Ἀνδερὰ, πόλις . . . τὸ ἐθνικὸν, Ἀνδερῶς. Strabo, lib. xiii. pag. 614. Ὑπὸ τῇ τοῖς Ἀνδείροις ἱερὸν ἐστὶ Μητρὸς Θεῶν Ἀνδερῶς ἅγιον, καὶ ἄντρον ἐπὶ νόμον μέχρι Παλαιᾶς ἐστὶ δ' ἡ Παλαιὰ κατοικία ἣς ἔτι καλεμένη, διέχουσα τῶν Ἀνδείρων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα σταδίους. Sub Anderis delubrum est Matris Deorum Anderenæ sacrum, & antrum cuniculi in morem sub terra, usque ad Palæam pertinet. Palæa vicus quidam est, ab Anderis cxxx. stadiis diffusus. Unde fortassis apud Plinium opportunius legas, Andera, Palæa: est enim Cale ignota.

ΑΝΔΡΙΩΝ. Nummus Goltzianus, in Græcia vetere. Plinio, lib. iv. sect. 22. Andrus insula cum oppido, in Cycladibus: nunc etiam Andro. Stephano: Ἀνδρῶς, νῆσος μία τῶν Κυκλάδων . . . τὸ ἐθνικὸν, Ἀνδρῶς. In eo nummo Pallas armata cum noctua: in parte averfa, bos ante aram, adjecto Prætoris nomine, ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ. Mineræ sane bove femina litari ex Homero scimus: Odyss. γ'. ubi Deam Nestor alloquitur:

Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βέν λῶν, ἄρρυμένωπον,
Ἀδμήτω λῶ ἔπω ὑπὸ ζυγὸν ἡγάγω ἀνήρ.

Quem in locum Eustathius, pag. 1473. Ἦνιν ὃ ἔνιανσίαν λέγει, ἢ ἐνὸς μόνου ἐνός . . . οἰκεία ὃ ἡ τοιάδε βοὸς τῇ καὶ αἰὲν νεάζου Ἀθλῶ καὶ ἄζυγι.

ΑΝΔΡΙΩΝ. Nummus Antonini Pii, ex ære mediocri, apud R. P. Albert, Augustinianum Discal. Parisiis. In antica parte, cum Antonini effigie, ANTONINON.

ΑΝΕΜΟΥΠΙΕΩΝ. E Museo nostro. Vidimus & similes, Severi Alexandri, in Cimelio Regio, ac Valeriani nummos. Plinio, lib. v. sect. xxi. Anemurium. Straboni ac Ptolemæο, Ἀνεμῦριον. Melæ, lib. i. cap. xiii. Quod Ciliciam a Pamphylia distinguit, Anemurium.

ΑΝΕΜΟΥΡ. In Gaza Regia, Antonini Severi F. nummus est.

ΑΝΕΜΟΥΠΙΕΩΝ. ET. ΙΓ. Anno xlii. Severi Alexandri, in Cimelio Regina Christianæ.

ΑΝΟΜΟΥΡΕΩΝ. Caput turritum. Sic scriptum conspicue est. Deinde in antica superficie, ΔΟΜΕΤΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ. Capite laureato. Ex ære minimo, in Museo nostro.

ΑΝΘΗΔΟΝΙΩΝ, in Boeotia.

ΑΝΘΗΔΟΝΙΩΝ. Nummi veteris Græciæ apud Goltzium, Tab. xviii. capite Jovis & Boeotico scuto insignes. Plinio, lib. iv. sect. xli. Anthedon. Stephano: Ἀνθηδών, πόλις Βοιωτίας . . . ὁ πολίτης, Ἀνθηδώνι. In Boeotico litore est, contra Eubœam. Fuere ibi olim, teste Pausania in Boeoticis, pag. 298. Cabirorum ædes, item Proferpinæ, & Liberi Patris.

ΑΝΘΗΔΟΝ, in Syria.

ΑΝΘΗΔ. Antonini Severi F. nummus, apud Patin. pag. 306. & in Cimelio Regio. Ἀνθηδόν. ET. . . Δ. Hoc est, ut conjicimus, ἔτις σλ. anno cccxx. æræ Augustanæ; qui incidit in annum V. C. dcccclii. Christi cxcix. post Septembrem. In eo nummo Deus Deave stans, hastam lava tenet, pede dextero proram navis premit. Astarten eam esse Syriæ

Syriæ peculiarem Deam, haud levia suadent argumenta. Plinio, lib. v. sect. xiv. *Anthedon*. Stephanus: Ἀνθηδών... πόλις πλησίον Γάζης... ὁ πολίτης, Ἀνθηδωνίτης.

ANKYPA, *Galatiæ*.

ANKYPAS MHTPO. Ἀγκύρας μητροπόλεως. ΠΥΘΙΑ. *Pythia* certamina. Nummus Neronis.

ΙΟΥΛ. CATOR. ANKYRANOIC. Antinoi nummus: in quo Dei Luni effigies, allatus a Trifano, pag. 546. sed corrupte in hunc modum: ΙΟΥΛ. CΑΛΩΝΙ. ANKYRANOIC. Quare ad Salonas Bithyniæ oppidum hunc nummum is refert: & eum secutus vir eruditus, lib. de usu numism. pag. 571. pertinere ad Julienses & Salonitas putat. Sed nummum ipsi vidimus, contrectavimusque, atque ita perspicue uti a nobis exhibetur, legimus. Ἰούλιος Σατορνίνος Ἀγκυρανός, subintellige ἀνέθηκεν. Ut apud eundem Trifanum, pag. 551. ΠΟΛΕΜΩΝ CΜΥΡΝΑΙΟΙC ΑΝΕΘΗΚΕ. Ac sine ea voce, in M. Aurelii nummo, pag. 647. ΑΤΤΑΛΟC. ΤΑΙC ΠΑΤΡΙCΙ CΜΥΡ. ΔΑΟ. CΟΦΙCΤΗC. Hoc est, *Attalus Sophista Patriis suis, Smyrnæ, & Laodiceæ*. Ut vero hunc nummum ad Galatiæ Metropolim potius, quam ad Ancyram Phrygiæ referamus, facit inscriptio vetus apud Gruterum, pag. 424. 10. ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ. Η. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. ΙΟΥΛΙΟΝ. ΣΑΤΟΡΝΕΙΝΟΝ. ΤΟΝ. ΗΓΕΜΟΝΑ. De Deo Luno vide Spartianum in Caracalla.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC ΤΗΣ ΓΑΛΑΤΙΑC ΑΓΚΥΡΑ. Amazon dextra tenet ancoram, Græce ἄγκυραν: læva peltam cum bipenni. In parte antica, ΑΥ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡΙ. ΑΝΤΩΝΙΝΩ CΕΒ. ΠΙΩ. Caput laureatum. Vidimus ex ære magno, apud P. BESNIER, Societatis JESU, Parisiis.

ΜΗΤΡΟΠ. ANKYRANON. Dea Hygia stat, in nummo L. Veri, e Cimelio Regio.

ANKYPA MHTPOΠOΛIΣ. Commodi nummus.

ANKYPAC MHTPOΠOΛEΩC. Severi, Antonini, & Getæ, in Cimelio Regio, cum Dei Luni stantis effigie.

ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗC ANKYPAC. Antonini Severi F. a quo istud urbi cognomen: in Thesauro Regio.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Nummus Antonini ejusdem, e Gaza Regia. ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ANKYPAC. ΑCΚΛΗΠΙΑ. CΩΤΗΡΕΙΑ. ΙCΘ. ΠΥΘ. Urnæ cum palmis, quæ plerumque in nummis certaminum indices. *Asclepia Soteria*, certamina sunt ludive in honorem Æsculapii Servatoris edita. Isthmia simul & Pythia ibi pariter edita nummus significat. Apud Gruterum, pag. ccccxv. legas, ΤΩΝ. ΙΕΡΩΝ. ΑΓΩΝΩΝ. ΤΩΝ. ΜΕΓΑΛΩΝ. ΑCΚΛΗΠΙΕΙΩΝ. ΙCΘ. ΠΥΘΙΩΝ. Et pag. 410. ΤΩΝ. ΙΕΡΩΝ. ΑΓΩΝΩΝ. ΤΩΝ. ΜΕΓΑΛΩΝ. ΑCΚΛΗΠΙΕΙΩΝ. ΠΥΘΙΩΝ. ΚΤΙΣΤΗΝ. ΤΗΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. ANKYPAC. ΦΥΛΗ. Plinio, lib. v. sect. xlii. *Tetisagum Ancyra*. Vide quæ ibi diximus. Stephanus. Ἀγκυρά, πόλις Γαλατίας... τὸ ἐθνικόν, Ἀγκυρανός. Ptolemæo, lib. v. cap. iv. Ἀγκυρά μητρόπολις. Notitia Eccles. antiqua, pag. 33. Ἐπαρχία Γαλατίας... Ἀγκυρά μητρόπολις. Libanius, orat. xxvi. Πρώτῳ καὶ μεγίστῳ Γαλατῶν πόλιν vocat. Hodie *Angouri*.

ΜΗΤΡΟΠ. ANKYPAC. Decii Imp. nummus.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ANKYRANON. Gallieni.

ΜΗΤΡΟΠ. Β. Ν. ANKYPAC. Μητρο-

πόλεως δις Νεωκόρων Ἀγκύρας. Saloninæ nummus apud Trifanum, tom. iiii. pag. 109. Vas e quo palma exstant, cum epigraphe AKTIA, certamina scilicet.

ANKYRANON. *Phrygia*.

ANKYRANON. Faustinae nummi, e Cimelio Regio, cum Dianæ Multimammæ effigie. Sunt & Poppææ Neronis, Nervæ, Plotinæ, Trajani, Hadriani, Sabinæ, Antinoi, M. Aurelii, Faustinae junioris, Severi, Antonini F. Maximi Caesaris, & Otaciliæ Philippi. In hoc postremo epigraphe est, ΕΠΙ ΑΥΡ. ΤΡΩΙΔΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ANKYRANON. Sub Aurelio Troilo Archonte primo iterum, nummus Ancyranorum. Sic porro id nomen fere in nummis scribitur, non ut neotericis magis placuit, ΑΓΚΥΡΑΝΩΝ, vel ΑΓΚΥΡΑC. Sic & ΙΕΡΑ. ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ omnes exhibent: nullus omnino ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ. Plinio, lib. v. sect. xlii. *Ancyra*. Ptolemæo, lib. v. cap. ii. Ἀγκυρὰ Φρυγίας.

ΑΓΚΩΝ. E Cimelio Ill. Harlai, cum effigie cubiti, qui Græcis ἀγκών, Est & in Magna Græcia Goltzii, tab. xxxiv. Plinio, lib. iiii. sect. xviii. *Colonia Ancona*. Apud Gruterum, pag. 465. COLON. ANCONITANOR. Nunc quoque *Ancone*. Vide quæ diximus in Plinianis notis.

ΑΝΤΑΝΔΡΙΩΝ. Titi nummi e Cimelio Regis Christianiff. & alter Antonini Pii, quem vidimus. Est & alius M. Aurelii nomine. Plinio, lib. v. sect. xxxii. *Antandros*, in Æolide. Stephanus: Ἀντανδρός, πόλις ἐπὶ τῇ Ἰδῇ, πρὸς τῇ Μυσίᾳ καὶ Αἰολίδῃ... τὸ ἐθνικόν, Ἀντάνδριος.

ΑΝΤΙΓΟΝΕΩΝ, in Epiro.

ΑΝΤΙΓΟΝΕΩΝ, cum corona ederacea, quæ ludorum in Bacchi honorem editorum index est, ut videtur. Est ex parte altera, effigies turriti capitis, apud Goltzium, in Græcia vetere, Tab. iiii. Sunt & quibus Pallas insculpta. Plinio, lib. iv. sect. i. *Antigonenses*. Stephanus: Ἀντιγόνη, πόλις Χαονίας ἐν Ἠπείρῳ. ὁ πολίτης, Ἀντιγονίδης.

ΑΝΤΙΓΟΝΕΩΝ *Macedonia*.

ΑΝΤΙΓΟΝΕΩΝ. Nummus Antigoni Gonnata, qui conditor ejus oppidi fuit: apud Goltzium in Græcia, Tab. xxiv. Plinio, lib. iv. sect. xvii. *Antigonea*. Stephanus: Ἀντιγόνη... Μακεδονίας, Ἀντιγόνος κτίσμα, τοῦ Γονάτη.

ΑΝΤΙΓΟΝΕΩΝ, cum equi effigie: ex altera Apollinis caput. Apud eundem Goltzium. Sunt equi in Thessalorum Macedonumque nummis obvi.

ΑΝΤΙΚΥ... In nummo Nervæ, apud Occonem, pag. 192. pro ΑΝΤΙΚΥΡΕΩΝ, vel ΑΝΤΙΚΥΡΑΙΩΝ, ab Anticyra Phocidis oppido, quod elleboro nobile quondam fuit. Meminit Plinius, lib. iv. sect. iv. Stephanus: Ἀντικύρα... ὁ πολίτης, Ἀντικυρός... καὶ Ἀντικυραῖος.

ΑΝΤΙΟΧΙΑ *Caria*.

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΕΑΝΔΡΟC. Trajani Decii nummus apud Spanhemium, pag. 888. In altero e Gaza Regia, ΜΑΙΑΝΔΡΟC est; ut & in aliis ibidem, Gordiani junioris, Trajani Decii, & Gallieni. Plinius, lib. v. sect. xxix. in Caria: *Antiochia*... nunc eam circumfluunt *Meander*, & *Orsinus*. In Notitia antiqua inter Episcopos Cariae Provinciæ, pag. 17. ὁ Ἀντιοχείας καὶ Μεάνδρου. Pag. 49. καὶ Μαιάνδρου, quemadmodum & Leunclavius habet, pag. 94. Ptolemæo, lib. v. cap. ii. & Straboni, lib. xii. pag. 630. Ἀντιόχεια πρὸς Μαιάνδρου. Stephanus, Ἀντιόχεια καὶ Καρίας. Phlegon, in Mirab. cap. vi. Ἀντιόχεια ἢ πρὸς Μαιάνδρου ποταμῷ, aliique.

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Augusti. Ex altera parte caput Liviae, cum

cum epigraphe: ΑΤΤΑΛΟΥ ΣΥΝΑΡΧΙΑ. *Attalo in magistratu collega.* Delineavit hunc nummum Morellius, e Gaza Regia. Alter est Claudii, ex eodem Thesauro Regio: ΜΥΩΝΟΣ ΣΥΝΑΡΧΙΑ. ANTIOXEΩN. *Myone in Magistratu collega: sive, quod idem est, Duumviro.*

ANTIOXEIA. ΕΠΙΜΕΛΗ ΚΛ. ΑΓΛΑΟΥ ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ. *Επιμελητὴς Κλαυδίου Ἀγλαῦ Φρόντωνος. Procuratore Claudio Aglao Frontone.* Est Domitiani nummus apud D. FOUCAULT. Est in Inscriptione antiqua, apud Reinesium, pag. 103. *Επιμελητὴς Δήλῃς.* Apud Gruterum, TI. AGLAUS, & Ἀγλαῖς Κλαυδία. In nummo denique Rhodiorum sub Antonino Pio, Κλαυδίου Φρόντων.

ΖΕΥΣ ΚΑΠΙΤΩΛΙΕΥΣ. ANTIOXEΩN. *Juppiter Capitolinus.* Nummus *Antiochen-sium* Cariz, sub M. Aurelio. Est apud P. CHARONNIER. Societatis JESU.

ANTIOXEΩN KAI ΛΑΟΔΙΚΕΩN ΟΜΟΝΟΙΑ. *Antiochen-sium & Laodicensium concordia.* M. Aurelii nummus in Gaza regia.

ANTIOXEΩN. Philippi patris, in quo Juppiter Capitolinus: & Otaciliz conjugis, in quo tres Furiz stant; ut in altero Philippi filii.

ANTIOXEΩN. Nummus Herenniaz Etruscillaz, in quo Mæander amnis decumbit.

ANTIOXEΩN ΝΕΩΚΟΡΩN. Mulier cum spicis, face, & angue. Est Pescennii Nigri nummus apud Spanhemium, pag. 590. Sed adulterinus ac recens.

ANTIOXEΩN *ad Euphratem.*

ANTIOXEΩN ΠΡΟΣ ΕΥΦΡΑΤΗΝ. Severi nummus e Gaza Regis Christianissimi, in quo Palladis caput. Laudatur & a Tristano, tom. II. pag. 91. Plinio, lib. v. sect. XXI. *Antiochia, quæ ad Euphratem vocatur.* Cave porro, Holstenio credas hanc Antiochiam, cum altera miscenti, quæ Nisibis quoque appellatur: hæc enim in Arbelitide, quæ pars est Assyriæ, ubi Darium Alexander debellavit, sive Mygdonia, posita est: ultra Mesopotamiam, Euphratemque, ac Tigrim: illa, in Commagene, ad Euphratem, in Mesopotamiæ Syriæque confinio. De posteriore Plinius, ut diximus, lib. v. sect. XXI. De priore, quæ Nisibis, lib. VI. sect. XVI.

ANTIOXEΩN ΤΩΝ ΕΠΙ ΤΑΥΡΟΥ. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 209. Ipsa Antiochia est, quæ ad Euphratem, ut diximus in Plinianis notis, loc. cit. *Ἀντιόχεια πρὸς Ταύρω ὄρει,* Ptolemæo, lib. v. cap. xv. cujus urbis ima scilicet Euphrates allueret. In Commagene a Plinio Ptolemæoque statuitur: A Stephano quoque, *Ἀντιόχεια ἐπὶ τῷ Ταύρῳ, ἐν Κομμαγενῇ.* Sed ab Euphrate longiuscule, ut opinor, Ptolemæus summovet.

ANTIOCHIA *ad Hippum.*

ANTIOX. ΠΡ. ΙΠ. ΤΗC ΙΕΡ. Κ. ΑCΥΛΟΥ. ΘΚC. M. Aurelii nummus, e Cimelio Regio. Est & L. Veri similis. In altero ejusdem M. Aurelii, ANTIO. ΤΩΝ ΠΡΟC Ι. ΤΗC ΙΕΡ. Κ. ΑCΥΛΟΥ. ex eodem Cimelio. *Ἀντιόχειαν τῶν πρὸς Ἱππῳ τῇ ἱερῇ καὶ ἀσύλῃ.* *Antiochen-sium ad Hippum, sacræ & inviolatæ civitatis.* Anno CCXXIX. post adeptam, credimus, prærogativam eam sacræ inviolatæque civitatis, ac libertatis: quam plane videntur ii mihi, ut de Gazensibus dicturi sumus, obtinuisse a Pompeio, dum is in Syria cum imperio esset, anno Urbis Romæ DCLXXX. Quare hunc nummum cūsum oportet anno Urbis DCCCXIX. M. Aurelii anno VI. Est alter similis ei nummus eodem Principe cūsus, in Museo S. Genovesæ. In eo cujus formam habemus in plumbo expressam, legitur: ΑΥΤ. ΚΑΙC.

M. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝ. Capite laureato. (ANTIOX. ΠΡ. ΙΠ. ΙΕΡ. ΑCΥΛΟC. ΘΚC. Plinio, lib. v. sect. xv. & xvi. *Hippon.* A monte Hippo cognomine, cujus meminit Ptolemæus, lib. v. cap. xv. traxisse nomen videtur: alterumque Antiochiæ obtinuisse jam olim: eaque demum esse, quam in confinio Cœles Syriæ Arabiæque conditam a Semiramide, auctor est Stephanus. Hunc nummum Tristanus, tom. I. pag. 692. sic infelicititer legit: ΑΝΑΘΩ. ΠΡΠΙ. ΤΗC ΙΕΡ. Κ. ΑCΥΛΟΥ. & ad insulam Ægypti refert, *Ναθῶ,* de qua Herodotus: quæ *Προσωπῆτις* dicta est: quam vocem per notarum compendia his litteris putat intelligi, ΠΡΠΙ. Cum legerimus in eo nummo ipsi perspicue, ANTIOX. ΤΩ. ΠΡ. ΙΠ. &c. Et in nummo Faustinae junioris Patinus in Indice, pag. 16. ANTIOX. ΠΡΠΙ. ΙΕΡ. ΑCΥΛΟC. ΘΚC. pro ΘΚC. ut in Aurelii nummo, pag. 246.

ANTIOX. ΠΡ. ΙΠ. ΙΕΡ. ΑCΥΛΟΥ. Commodi nummus e Gaza regia, quem sic mutilum Patinus affert, pag. 263. . . . X Π. . . . ΠΙΕΡ. ΑCΥΛΟ. In eo turrita mulier, equo infidet: in aliis, equum freno regit. Græcis equus *ἵππος* est: inde effigies ea in nummos Antiochen-sium horum translata. Annus in eo nummo adjicitur, CMH. hoc est, CCXLVIII. qui est Urbis conditæ DCCCCXXXVIII. Christi CLXXXV. post Septembrem, Commodi sextus.

ANTIOXEΩN ΤΩΝ ΠΡΟC ΚΑΛΛΙΡΟΗΝ. Vide ΕΔΕΞΣΑ.

ANTIOCHIA *Pisidia.*

ANTIOCHIA. Titi apud Tristandum, pag. 300. qui ad Antiochiam Syriæ hunc nummum perperam refert: cum ii omnes, qui ad hanc spectant, Græcis sint inscripti characteribus: qui ad Pisidicam, Latinis. Vespasiani alter huic similis est in Cimelio D. FOUCAULT, & apud Patinum. Uterque turritum civitatis caput exhibet. Similis denique alius Domitiani est.

COL. GAES. ANTIOCH. *Colonia Casarea Antiochia.* Antonini Pii, Severi, Juliae Domnae, Caracallæ, Alexandri Severi, & Gordiani junioris nummi, e Cimelio Regio, Plinius, lib. v. sect. XXIV. *Pisida, quorum colonia Casarea, eadem Antiochia.* Tristanus hos perperam ad Antiochiam Syriæ in Alexandro Severo refert, tom. II. pag. 397. ut & eos nummos quos deinceps allaturi sumus, Patinus, alique omnes ex Antiquariorum grege. In his nummis, aut Remus Romulusque lactentes, deductæ a Romanis coloniz indices: aut, ut in Asia plurimis, Dei Luni effigies cernitur, cum gallo gallinaceo.

COL. CAES. ANTIOCH. MENSIS. Antonini Pii, apud Patinum, pag. 218. & in Cimelio Regio, cum Dei Luni effigie. Qui apud Græcos *Μῆν*, *Mensis* etiam appellatur.

COLONIAE ANTIOCHEAE. M. Aurelii, apud eundem, pag. 234. Est & L. Veri similis.

COL. ANTIOCHEN. Severi, pag. 281. in quo nummo stat Isis, dextraque ramum, Cornuæ cornu lava gerit. In alio stat Deus Lunus, lava Victoriæ Romanam gerens; ad pedes, aquila, Romani imperii symbolum. In medio, hinc S. inde R. *Spes Reipublicæ*: similis est alter Juliae Domnae.

COL. CAES. ANTIOCH. & GENIO. COL. ANTIOCH. Antonini Caracallæ, ut vocant, pag. 301.

COL. ANTIOCH. Ejusdem Antonini, in Cimelio Regio, cum Dianæ effigie.

IMP. CAES. P. SEPT. GETA AVG. capite laureato. VIRTUS AVGG. *Virtus Augustorum duorum*, Antonini & Getæ. COL. ANTIOCH.

TIOCH. Infra S R. *Spes Reipublicæ.* In alio ejusdem Getæ, **VICT. DD. NN.** *Victoria Dominorum nostrorum.* **COL. ANTIOCH. S R.** Victoria trophæum gerit. Nunc primum in nummis Augusti *Domini nostri* appellantur.

COL. ANTIOCHENS. Aquila legionaria inter duo signa cohortium, in nummo Antonini filii Sozmiadis, quem Elagabalum vocant. Infra, S R. In nummo Juliæ Mæxæ eadem epigraphe est, sed absque litteris S R.

COL. CAES. ANTIOCH. Nummus Severi Alexandri, in quo lupa cum gemellis. Infra, S R. Similis est & Gordiani Pii, in Cimelio Regio.

COLON. ANTIOCHI. Aquila legionaria inter duo signa cohortium. Infra, S R. Nummus est Philippi patris.

ANTIOCHI COLONI. Decii nummus, e Cimelio Regio, & apud Patin. pag. 391. quem ille nummum in Illyricum Daciamve immerito ablegat, ubi terrarum Antiochia nulla unquam fuit. In eo nummo, ut in aliis deinceps plurimis, signa sunt militaria, deductæ coloniae symbola: ut & Aquila, & aratrum, & colonus qui boum jugum agat, inter ea coloniae signa passim occurrunt, ut notum est. Cum signis certe & vexillis coloni deducebantur. Hyginus: *Multis legionibus contigit bellum feliciter transigere, & ad laboriosam agriculturam requiem primo tirocinii gradu pervenire: nam cum signis & aquilis, & primis ordinibus, ac tribunis deducebantur.*

ANTIO. COL. Gallieni, apud Mediobarbum, pag. 379. in quo Lupa cum gemellis, Remo Romuloque.

ANTIOCHIA ad Sarum annem.

ANTIOX. Π. CAPON. *Antiochenium ad Sarum.* Nummus est M. Aurelii, e Museo P. Jobert, Societatis Jesu, Parisiis. Oppidum est Cappadociae, Comana, quod Sarus annis praesuit, inquit Plinius, libro vi. sect. 111. Ei nomen Antiochiae inditum fuisse docet hic nummus; & alter Antiochi Dei Epiphaniis, **ANTIOXEΩN TΩN ΠΡΟΣ ΤΩ ΣΑΡΩ.** In M. Aurelii nummo annus additur, **ΠΟΒ.** hoc est, **CLXXII.** qui est V. C. **DCCCXVII.** M. Aurelii quartus, ducto æræ initio ab anno V. C. **DCCXLVI.** unde & æra Amasæ huic oppido vicina.

ANTIOCHIA Syria.

ANTIOXEΩN. Nummus antiquus, apud Patin. pag. 8. cum fluvii icona: ex parte averfa, **ΔΗΜΟΣ.** *Populus Antiochenium.* Plinius, lib. v. sect. xviii. *Antiochia libera, Epidaphnes cognominata, Oronte amne dividitur.* Nunc incolis *Antekie* dicitur.

ANTIOXEΩN TΩN ΠΡΟΣ ΔΑΦΝΗΝ. E Museo nostro. Juppiter stat. In parte averfa radiatum Apollinis caput. *Antiochenium ad Daphnen.* Daphne vicus, suburbiumve fuit, Antiochiae adsitum, ad Solis exortum, ubi fana Apollinis & Dianæ, cum asylo. Auctor Strabo, lib. xvi. pag. 749. De eo prolixè Sozomenus, lib. v. cap. xix. Hinc porta Antiochiae Daphnitica, apud Hieronym. de Script. Eccles. in encomio S. Ignatii Antiocheni.

ANTIOXEΩN TΩN ΕΝ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΙ. Vide **ΠΤΟΛΕΜΑΙΣ** *Phœnices.*

ANTIOXEΩN THΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Juppiter sedens. In parte averfa, Jovis caput. Alter eadem epigraphe, cum capite turrato: & ex parte averfa, ariete: Tertius, pro ariete, Fortunam exhibet. Omnes e Museo nostro.

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. Nummus Augusti e Cimelio Regio, & apud Trifanum, pag. 166. qui nummus voces eas in co-

rona praefert. In altera nummi superficie, **ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ.** Καὶσαρ Σεβαστὸς Ἀρχιερεὺς. Occurrit hæc nobis vox iterum, sed alio sensu, in Nomocanone Joannis Scholastici, tit. 11. *Φυλαττέτω τῷ θρόνῳ Ἀφελὴς τὸ ἀρχιερατικὸν δικαίον & τὸ δοῦν αὐτῆς πρεσβύτιον.* *Servetur sedi Africa Archiepiscopale jus, juxta privilegium ipsi concessum.* Sic in Ecclesiarum administratione Exarchorum summa potestas in Metropolitae, *πατερὰρχικὸν δικαίον* Evagrius appellat. Hunc nummum Patinus frustra ad aliam Antiochiam refert. In simili vero nummo Musæi nostri, **ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣ. ΑΡΧΙΕΡΕΙ.** Ex parte altera, **ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. ΖΚ.** Annus xxvii. æræ Augustanæ. De hoc nummorum genere opportunius mox dicemus.

ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. *Cæsar Augustus Augusti F.* Tiberius Cæsar videlicet, Augusti filius, hoc est, gener. Ex parte altera, **ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΔΝ.** *Antiochenium Metropoleos, anno l. iv. æræ Augustanæ.* Nummum hunc affert Patinus, in Thesauro pag. 48. Sed legendum arbitramur, **ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΣ** *Augusti F. Augustus.*

ΝΕΡΩΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Apud Patinum in Thesauro, pag. 54. Ex parte altera Aquila Fulmini insitens, Antiochenium peculiare symbolum, cum notis numeralibus **ΘΡ.** quibus annus æræ ipsorum **CI X.** signatur. Neronis septimus, Urbis **DCCCXIII.**

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Hadriani, apud Patinum, pag. 200. nunc Cime-
lii Regii. Est huic alter similis, in quo caput turratum ac velatum est, in Cimelio Domus Professæ Societatis Jesu Parisiis. Ad demerendum Principem, quem sibi infensum esse sciebant, cudi hunc nummum Antiochenes jussere. Spartianus in Hadriano, pag. 7. *Antiochenes inter hæc ita odio habuit, ut Syriam a Phœnice separare voluerit, ne tot civitatum Metropolis Antiochia diceretur.*

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗ. ΚΟ. Δ. Ε. Σ. C. Ἀντιοχέων μητροπόλεως καλωνίας, Δήμος ἐν χῆ. S. C. *Antiochenium Metropoleos Colonia. Populi rogatu, Senatus consulto.* Antonini Severi F. quem Caracallam vocant, nummus, apud Patin. pag. 302. cum turratæ mulieris, & ad pedes ejus fluvii, seu viri natantis effigie. Elagabali, pag. 331. & Otaciliæ, pag. 384.

Δ. Ε. Σ. C. Diadumeniani nummus, ex Patino, pag. 327. sine oppidi nomine ille quidem, sed aquila & laurea corona insignis, litterisque allatis, quæ sunt in Antiochenorum nummis frequentes. Est & alter Macrini similis.

Δ. Ε. Σ. C. Elagabali nummus, superiori similis, apud eundem Patinum, pag. 331.

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛ. Δ. Ε. Σ. C. Severi Alexandri, in quo Genius civitatis est, capite turrato ac velato, quod insigne est Metropoleos civitatis, & *ἀντονομίας.* Sunt & Philippi patris & Otaciliæ, & Trajani Decii similes. Supra caput Genii civitatis supervolitans Aries, non Syriam quidem esse sub tutela sideris Arietis, quod puerile est opinari; nam cur Syria magis quam Gallia sit? Sed laudatissimam in eo tractu lanam esse, significat.

ΑΥΤΟΚΡΑ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ
CEB. Philippi Patris, e Museo nostro. *Imp. M. Iul. Philippus Aug.* **ΔΗΜΑΡΧ. ΕΖΟΥΣΙΑΣ.**
ΥΠΑΤΟ. Β. ΑΝΤΙΟΚΙΑ. Σ. C. Aquila. *Δημαρχικὴς Ἐξουσίας* (in nummo Z pro E, quod & alias occurrit:) *Ὑπατ. β. Tribunicia Potestatis. Consul iterum.* In simili nummo Otaciliæ est **ΥΠΑΤ. Γ. Consul tertium.**

ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕ. ΚΥ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ
ΔΕ.

ΔΕΚΙΟC CEB. Ἀυτοκράτωρ Καίσαρ Γάιος
Μέσσιος Κρίντος Τραϊανὸς Δέκιος Σεβαστός. Imp. Ca-
sar C. Messius Quintus Trajanus Decius Aug. E Mu-
seo nostro. Aquila in eo nummo insculpta, cum
his vocibus, ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥCΙΑC.
S. C. Tribunia potestate, Senatusconsulto, Antio-
chenfium eum esse declarat.

GENIO ANTIOCHENI. Non est hic
nummus ullius Antiochiæ: sed Provinciæ Narbo-
nensis. Vide infra, NARBO.

*Quæ conditio & fortuna
Antiochiæ & Tyri fuerit
sub Augustis.*

Digerendi sunt in tres omnino classes cusi Antio-
chiæ nummi usque ad M. Antonini tempora, ut quæ
& quam diversa conditio fuerit illius civitatis sub
Augustis ex nummis discamus. Nam sunt alii a La-
tinis Antiochiæ negotiantibus percussi; initio qui-
dem toti Latini, postea partim Græce scripti, par-
tim Latine, absque nomine ANTIOXEΩN,
ac dumtaxat cum litteris SC in averfa pagina:
alii Græce tantum scripti a Græcis indigenis, in-
scriptique Augusti nomine Græco, & civium
ANTIOXEΩN: alii denique nomine ac titu-
lis Imperatorum Latinis, Græco ANTIO-
XEΩN.

Hi sunt igitur, non Antiochenorum quidem,
sed negotiantium Antiochiæ Latinorum nummi;
qui & Cæsaris nomen habent, quem Imperatorem
semper appellant, ad maiestatem Cæsaream Græcis
commendandam; & in contraria nummi parte id
se facere ex Senatusconsulto contestantur, apposi-
tis in corona his dumtaxat litteris, SC.

IMP. AVGVST. TR. POT. capite laureato.

SC in corona laurea. Est in Cimelio P. Lu-
dovici JOBERT, e Societate JESU, Pa-
risiis, ex ære magno, & in Thesauro
Brandenburgico, tomo 2. p. 89.

IM. cætera sunt detrita: sed vultus est
Tiberii perspicue, capite laureato.

SC in corona laurea. Ibidem.

Caii Principis nullum talem adhuc nummum vide-
re licuit, aut in Thesauro Regio, aut in Cimelio
D. FOUCAULT, aut in aliis quæ lustravimus.

IMP. TI. CL. CAES. AVG. GER. ca-
pite laureato.

SC in corona laurea. Est in Museo nostro,
ære mediocri.

IMP. NERO CLAVD. CAES. AVG.
capite laureato.

SC in corona laurea. Ibidem, & apud Pati-
num, pag. 112.

IM. M. OTO CAE. AVG. capite lau-
reato.

SC in corona laurea. Ex ære mediocri apud
P. JOBERT.

IMP. CAES. VESP. AVG. capite laureato.

SC in corona laurea. Mediobarbus, ex In-
dice Cavotorta.

IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. ca-
pite laureato.

SC in corona laurea. In Thesauro Regio
multi sunt.

CAES. NERVA AVG. III. COS. In alio,
IMP. CAESAR NERVA capite
laureato.

SC in corona laurea. Prior est ex ære me-
diocri, in Cimelio D. FOUCAULT: alte-
rum vidimus apud amicum.

ATT. KAI. NEP. ΤΡΑΙΑΝΟC CEB.
ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. capite laureato.

SC in corona laurea. Huic similes alii sunt
A in eodem Cimelio, cum aliis numerali-
bus litteris.

ATT. K. NEP. ΤΙΩ. ΤΡ. ΑΔΡΙΑ-

NOC. Imp. Caesar Nervæ nepos Trajanus
Hadrianus, capite laureato.

SC in corona laurea, ex eodem Cimelio.
A In Museo nostro, ex ære mediocri est
SC

ΤΙ. ΑΙ. Α. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC
CEB. ΕΥ. capite laureato.

SC in corona laurea, ex ære mediocri; in
z Museo nostro.

ΑΤΤ. Κ. Α. ΑΥΡΗΑ. ΟΥΗΡΟC. ca-
pite laureato.

SC Est ex ære minimo, in Cimelio D. ΒΕ-
ΑΙ GON.

Nullum vidimus similem M. Aurelii, Commodi, aut
Severi: nullus certe est Ἀντιοχέων Syria in Gaza
Regia, Augustorum istorum nominibus.

Cur autem a Trajani temporibus nummi a contra-
ria parte inscripti his duabus litteris SC habeant no-
men Augusti in antica superficie Græce scriptum,
cum prius Latine scriberetur, causa hæc fuit. La-
tini iidem sunt Antiochiæ degentes, ab Augusti
temporibus; quo primum principe foedus iniere
cum Romanis, post Asiam devictis Parthis recep-
tam, Antiocheni; hoc est, ab anno V. C. DCCXXXIII.
iidem ipsi sunt, inquam, qui hos nummos cudere
se ex Senatusconsulto profitentur: sed qui post an-
nos amplius cxxx. sub Trajano Græci sermonis
consuetudinem haberent, post quatuor nimirum
generationes. Itaque & se jam Græci esse idioma-
tis præ se ferunt, & tamen Latine originis, ac
Romani Juris, appositis litteris SC, hoc est, Se-
natusconsulto. Nam cujus quisque sit, qui num-
mum cudit, idiomate ipso docet: siquidem unus-
quisque sua lingua loquitur, hoc est, patria: qui
Græce, Græcus est: Latinus similiter, qui Lati-
ne. Quapropter isti Augustos, ut prius Latine Im-
peratores profitebantur in nummis suis; ita postea
Græce Ἀυτοκράτορες appellarunt.

At Antiocheni indigenæ, five Græci, usque ad
Hadriani principatum, vel forte potius usque ad su-
prema Trajani tempora, bellumque Parthicum illud,
unde Parthici cognomen retulit, Romanæ num-
quam ditioni fuere obnoxii. Foederati ii fuere qui-
dem cum Romanis, sed tamen liberi. Clamat Plini-
us, libro v. sect. xvi. i. i. *Antiochia libera, Lao-
dicea libera, Seleucia libera.* Adeo libera autem Lao-
dicea ea fuit, nempe quæ ad mare dicitur, ut num-
quam nominibus Augustorum nummos cuderit.
Nam cujus Laodiceæ nummos habemus cum eorum
nominibus, ea numquam se dicit ἑαυτονομον: dice-
ret autem interdum profecto, siquidem ea dote
ganderet, ut Antiochia & Seleucia. Quæ nummos
cudit igitur nominibus Augustorum, non ea est
quam Plinius *liberam* vocat; sed altera minime li-
bera, ad *Libanum* cognominata.

Antiocheni igitur liberi fuere: sed foedus, ut
diximus, amicitia cum Romanis pepigere, anno
Asiæ armis Augusti receptæ, qui est V. C. DCCXXXIII.
unde incipit in Oriente Æra Augustana. At non
propterea usque ad supremos Trajani annos Augu-
stum ipsum, vel Augustorum aliquem, Ἀυτοκρά-
τορας agnoverunt, aut appellarunt in nummis suis.
Tantum *Augustum*, Σεβαστόν, hoc est, Veneran-
dum nuncuparunt. Et foedus illud quidem singulis
annis renovarunt: fuitque illis curæ, ut in nummis
annum consignarent; quamquam ne appellato qui-
dem sæpe vel Augusto, vel magistratu, quo seque-
stro atque intermedio foedus renovatum esset. At
interdum etiam utrumque nomen adjectum est:
ΕΠΙ ΟΥΑΡΟΥ exempli gratia, sub Varo, sub
Cæstio, &c. adpositoque anno æræ Augustanæ; hoc
est, ex quo cum Augusto foedus illud primo pepi-
gissent. Neque hos ipsos tamen pacis ac foederis se-
questros ac testes, Antiocheni appellavere Præsi-
des,

des, *ἡγεμόνας*, ut Thraciæ civitates hoc nomen habent in suis nummis. Fuisse certe aliquos Syriæ Antiochiæ Præsides nec nummi antiqui dicunt, nec Plinius. Mucianus, qui sub Galba scribitur in nummis Antiochenis, ter Consul fuisse, & præfuisse Lyciæ, a Plinio dicitur, libro xiii. sect. xxvii. pag. 85. Præses Syriæ fuisse nusquam dicitur. Cum Præsidentum nomine careant isti in Antiochenorum ac Seleucensium nummis; neque ipsum nomen eorum aliud Syriæ oppidum in nummis suis scribat; Præsides eos fuisse Syriæ Antiochiæ universæ, non facile credimus: quamvis & vetusti scriptores ita prodiderint, Josephus, Velleius, Tacitus, alique fortassis; & credant recentes secuti vetustos. Antiochiæ, inquam, & Seleuciæ, neque illi fuere Præsides, neque Augustus ipse *Ἀντοχεύτης*, sed Augustus dumtaxat; & quibus annis Antiocheni vellent, *Ἀρχιεγένης*. Unde hæc autem discimus? Ex altero genere nummorum, qui sunt Antiochiæ cusi: eo nimirum, quod usque ad supremum Traiani principatum non nisi Græce inscriptum est. Horum hic seriem damus.

Caput Jovis barbati.)(ANTIOXEΩN THΣ METPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. H. *Antiochenis metropoleos libera, anno octavo.* Alter huic similis habet Θ.

Anno nono. Est uterque in Museo P. JOBERT. Alius ibidem: ANTIOXEΩN. MHTPOΠOΛEΩΣ. IΔ. Anno xiv.

Alius, ANTIOXEΩN. ΔI. Cum lauri ramo.

Alius, ANTIOXEΩN. IO. Anno xix. In Thesaurio Regio.

Alius, ibidem: ANTIOXEΩN. K. Anno xx.

Alius, ANTIOXEΩN THΣ MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. ΔK. Anno xxiv.

Alius: ANTIOXEΩN MHTPOΠ AYTONOMOT EK. Anno xxv. Est in Gaza Regia. Et apud P. JOBERT, huic pæne similis: ANTIOXEΩN THΣ METPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. EK.

Neque ullus ex nummis istis aut Augusti nomen habet, aut alterius: nec Augusti vultum, sed Jovis dumtaxat, qui Genius Antiochenorum fuit. Anno isto demum xxv. æræ Augustanæ, coeptum est scribi nomen Missi Augustalis; sed absque Præsidentis titulo, ut diximus, & absque Augusti nomine ac vultu.

Caput Jovis.)(ANTIOXEΩN. EΠI OYAPOT. EK. *Antiochenis, sub Varo.* Anno fœderis Antiochenorum xxv. Caput turritum ac velatum, seu Genius Urbis Antiochenæ appingitur. Est in Gaza Regia.

Caput Jovis.)(Caput turritum ac velatum: quod est insigne potestatis ac libertatis. ANTIOXEΩN. EΠI OYAPOT. 5K. Anno xxvi. Apud P. JOBERT.

Caput Jovis.)(Caput turritum. ANTIOXEΩN. EΠI OYAPOT. ZK. Anno xxvii. Apud P. JOBERT. Alius habet: ANTIOXEΩN MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. ZK. In Cimetio D. FOUCAULT.

Caput Jovis.)(Caput turritum ac velatum. ANTIOXEΩN MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. KH. Anno xxviii. Ibidem.

Eo ipso tempore Antiocheni primum suæ civitatis sacerdotem Augustum fecerunt, honorario titulo, ut apparet, absque ulla in cives potestate. Cujus rei causa per annos septem continuos cum ipsius vultu ac nomine nummos cuderunt: istos nimirum:

KAISAPI SEBACTO APXIEPEI. *Cæsari Augusto primario sacerdoti:)(APXIEPATIKON ANTIOXEIS. Primarium sacerdotium Antiocheni deferunt. EK. Anno xxv. ZH xxvii. HK xxviii. ΘK xxix. Λ xxx. ΑΑ xxxi. Hos enim omnes vidimus, præter postremum, qui a D. Vaillant laudatur. Et alicubi latere his similem; qui sit inscriptus 5K xxvi. verisimillimum est. Annus ille xxxi. ab autumno incipit anni V. C. DCCCLIII. hoc est, mensibus non omnino quatuor ante Christi natalem. Sed quantumvis fuerit primus Antiochiæ sacerdos eo septennio Augustus; nulla propterea potestas ei in cives fuit; libera interim civitate, ut & Plinius, & nummi testantur, cusi eodem tempore, & proxime antea laudati, ANTIOXEΩN MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. Reliquos sub Augusto Antiochenorum nummos videamus.*

Caput Jovis laureatum.)(Genius urbis: sed non appellatur in isto nomen civitatis: tantum legitur, EΠI SATOPNINOY OYOLOO. EΛ. hoc est, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti: *Sub Saturnino Volusio.* Anno xxxv. qui est Æræ Christianæ quartus, mense Septembri.

Caput Jovis.)(Aries. EΠI ΣIΛANOY. ANTIOXEΩN. BM. *Sub Silano.* Nummus Antiochenorum: fœderis cum Augusto initi, anno xlii. qui est Christi undecimus, mense Septembri.

Caput Jovis.)(Aries, cum Solis fidere: quod est symbolum & lanæ in eo tractu laudatissimæ, & Orientis. EΠI ΣIΛANOY. ANTIOXEΩN. ΔM. Anno xlii. In Museo nostro. Est hic annus Christi xlii. a Septembri, & idem Augusti supremus.

Tiberio autem majorem aliquanto honorem detulere Antiocheni. Nam hujus nomen & vultum suis insculpsere nummis; & primarium, ut olim Augusto, sacerdotium obtulere; sed absque titulo *Ἀντοχεύτης*. Fuere Augusti in Judæa *Ἀντοχεύτης*: unde & de Tiberii summo imperio in Judæa Lucas scripsit, cap. iii. Anno quintodecimo imperii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, &c. & Cæius ipse Cæsar Germanicus, Tiberii successor, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ in nummis Judææ scribitur. In Syria Antiochia nullus Augustorum *Ἀντοχεύτης* fuit: hoc est, nullus ibi plenam habuit ac liberam potestatem. Nullus igitur ibi etiam vice Augusti Præses fuit. Nam si summa potestas penes Augustos non fuit, quomodo cuiquam deferrent vicariam? Habetne etiam hodie in liberis Germaniæ civitatibus, aut provinciis quamvis fœderatis, vice sua Præsides? In Judæa, ubi fuere Augusti *Ἀντοχεύτης*, Præsides vice sua constituerunt. Istos ex libris sacris novimus; Pilatum, Felicem, Festum. In Syria Decapolitana similiter, ubi Cyrinus Præses a Luca memoratur. In Syria Antiochia, ubi nullus Augustorum fuit *Ἀντοχεύτης*, nullus sub Augustis esse Præsides potuit. Ex quo ridendi sunt illi, qui ne Evangelio Lucæ fides haberetur, in quo Cyrinus Præses Syriæ fecisse descriptionem Judææ dicitur; ex nummis istis ANTIOXEΩN acceperunt nomina, quæ credi voluerunt esse Præsidentum Syriæ universæ; & ab aliquo eorum, Saturnino, vel alio, censum in Judæa peractum fuisse mentiti sunt. Videamus ergo nummos Tiberii cufos Antiochiæ.

SEBACTOZ SEBACTOT. *Augustus Augusti F. Tiberii capite laureato.)(A. EΠI ΣIΛANOY. ANTIOXEΩN. EM. Anno primo Tiberii. Sub Silano.* Nummus Antiochenis: fœderis anno xlii. De nummo isto vide plura, in Chronologia Veteris Testamenti.

TI KAISAP SEBACTOZ APXIEP. MEΓ.

MEΓ. Tiberius Caesar Augustus Pontifex Max. capite laureato.)(APXIEPATIKON ANTIOXEIS. A. *Præmarium* in sua civitate sacerdotium *Antiocheni* deferunt, anno Tiberii primo.

KAISAP SEBACTOZ SEBACTOY. Caesar Augustus Augusti F. Capite laureato.)(Γ. EΠI ΣΙΑΝΟΥ. ANTIOXEΩN. ZM. Anno tertio Tiberii. Sub Silano. Nummus *Antiochen- sum* : anno fœderis, XLVII. Est & alius Seleu- censium plane similis.

TIBEPIOZ KAISAP SEBACTOZ. Capite laureato.)(EΠI ΦΛΑΚΚΟΥ. ANTIOXEΩN. BZ. in corona laurea. Sub Flacco. Nummus *Antiochen- sum* : fœderis anno LXII. qui fuit annus Christi xxxi. mense Septembri.

Post Tiberium sub Claudio, ad concordiam utriusque gentis significandam, Latine sunt deinceps cusi nummi, cum titulis Augustorum, quos Latini vellent apponere; & in contraria nummi parte annum Græci signarunt, ex quo fœdus cum M. Antonio Claudii Imp. avo materno ipsi iniissent; ut pax, inquam, & concordia utriusque gentis eo argumento intelligeretur. Et hoc est tertium genus nummorum, qui sunt Antiochiæ percussi: qui nimirum sequuntur, Latine simul & Græce scripti. Quamquam subinde etiam Græcos ipsi cuderunt, sed absque effigie vel nomine Augustorum: anno dumtaxat fœderis appposito, & Missi nomine; quem non ibi Præsidis functum munere, aut nomine donatum fuisse arbitramur; sed eo dumtaxat quod Consules Nationum, ut appellamus, in urbibus Orientis, quæ externis Principibus parent, etiamnum obeunt.

TI. CLAUDIVS AVG. GER. IMP. capite laureato.)(In corona: EΠI ΠΕΤΡΩ- ΝΙΟΥ. ANTIOXEΩN. Γ. Sub Petronio. Nummus *Antiochen- sum* : fœderis cum M. Antonio initi, anno xc. In Gaza Regia, & in The- sauro Mauroceni Venetiis.

IMP. T. CLA. CAE. AV. GER. capite laureato.)(in corona: EΠI ΚΑΣΣΙΟΥ. ANTIOXEΩN. ET. 59. Sub Cassio. Num- mus *Antiochen- sum* : fœderis anno xcvi. Est in Ci- melio D. FOUCAULT.

Caput turratum ac velatum. ANTIOXEΩN.)(Aries, cum Solis fidere, & Lunæ crescentis effigie. EΠI ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ. ET. ΔΡ. Sub Quadrato: anno fœderis cum M. Antonio & Cæsare Dictatore initi, civ. Vide Chronologiam Veteris Testamenti. Est hic apud P. JOBERT. Alius similis ibidem, habet ET. EP. Anno cv. Alius in Museo nostro, absque nomine Quadrati, solam anni notam exhibet, ZP. cvii. Alius apud P. JOBERT, habet EΠI ΚΟΥΑΔΡΑ- ΤΟΥ. HP. Anno cviii.

IMP. NERO CAESAR. . . . capite laureato.)(EΠI ΚΕΣΤΙΟΥ. ANTIO- XEΩN. ET. ΔIP. Sub Cestio. Nummus *Antiochen- sum* : fœderis cum Antonio initi, anno cxiv. Est apud D. FOUCAULT.

Eodem anno Græci Antiochenes hunc cude- runt: capite Jovis laureato.)(ANTIOXEΩN. ET. ΔIP. Est in Museo P. JOBERT.

Anno sequente; ANTIOXEΩN. Caput Jovis.)(ETO. EIP. εἰς εἰς: anno cxv. ibidem.

IMP. SER. SVLP. GALBAE. Capite laureato.)(In corona laurea: EΠI ΜΟΥ- ΚΙΑΝΟΥ. ANTIOXEΩN. ET. ZIP. Anno cxvii. æræ Antonianæ, sive Cæsarianæ. In Gaza Regia. Prædicent Latini, ut voluerint, Augustos suos Imperatores: numquam Antiochen- ses Græci eorundem αὐτοκρατορῶν agnovere ali- quando, ne quidem in nummis suis. Tantum, ut

diximus, fœderis & amicitiae olim initæ memo- riam consignarunt & annos.

Hadriani postea nomine nummos iidem Antio- chenses Græci cuderunt: sed absque titulo Αὐτο- κρατορῶν. Est in Cimelio D. FOUCAULT num- mus Hadriani Aug. cum vultu ipsius tantum ac nomine, ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΣ, ca- pite laureato: epigraphe ista in postica parte, ANTIOXEΩN THC ΜΗΤΡΟΠΟ- ΛΕΩC, turrato capite ac velato.

Alioqui sub Hadriano, ac postea sub Antonino Pio recepta vetus consuetudo est anni dumtaxat consignandi, ex quo fœdus fuit cum Cæsare & Antonio initum, absque Augusti vultu vel nomi- ne, ac sine Romani etiam magistratus mentione; quod is jam ibi esse desisset, dirempto a Parthis commercio Romanorum negotiatorum.

ANTIOXE. Caput Apollinis.)(Laurus, qua vicinia Daphnes significatur. HZP. Anno CLVIII. æræ Cæsarianæ, sive Antonianæ: qui fuit Hadriani annus tertius. Est in Cimelio D. FOUCAULT.

ANTIOXE. Genius civitatis.)(Aries, cum Solis fidere, & Lunæ crescentis effigie. ET. OP. εἰς οφ. Anno CLXX. æræ ejusdem: qui fuit annus Hadriani quintus. In eodem Cimelio.

ANTIOXEΩN ΜΗΤΡΟΠΙ. Genius urbis.)(Aries, ut proxime. ET. EQP. Anno cxcv. qui Antonini Pii nonus fuit. In eodem. Cimelio: ubi & alius plane similis: qui pro ariete habet ca- duceum, pacis symbolum.

Diruta a Parthis postea Antiochia nobis vide- tur, ac solo tenus æquata, ut olim a Tito Hieroso- lyma. Neque vero alia esse causa potest, quam ob- rem nulli sub M. Aurelio, nulli sub Commodio, nulli sub Severo Antiochen- sum nummi occurrant: & sub Antonino Severi F. quem falso dixere Ca- racallam, colonia appelletur Antiochia, deducta ab eo scilicet. Deduci autem nonnisi in desertum & vacuum indigenis solum, recte dicitur.

Deducta est igitur ab Antonino illo, non ab Æ- lio Antonino Pio, ut Spanhemius existimavit; aut ut Scaligero visum est, a M. Aurelio: sed a M. Aurelio Antonino Pio Severi F. ut nummi testan- tur. Is Græcos revocavit indigenas: pristinum so- lum jussit incolere, cum coloniae nomine, & jure antiquo metropoleos: ea lege & conditione, ut Romanorum Imperatorem Αὐτοκράτορα, hoc est, supremum dominum agnoscerent; ac fœdus illud annis singulis renovari ipsi quidem poscerent, Se- natus autem Romanus ratum haberet. Hoc illud est, quod his litteris Antiocheni isti novi in suis nummis designant, ΔΕ & SC. Nam litteris qui- dem ΔΕ Δήμος εὐχῆ, Populi Rogatu, fœdus san- citum indicatur: SC Senatusconsulto ratum idem firmatumque. Et litteræ quidem Græcæ ΔΕ po- pulum esse Græcum denotant, æque ac tota in- scriptio Græce scripta: Litteræ vero SC senatum esse Latinum ac Romanum. Denique minuscule sunt litteræ ΔΕ: e diverso majusculæ SC: quo- niam potior est Senatus Romanus Antiocheno po- pulo. Hæc igitur illorum forma nummorum, hæc quarta classis nummorum Antiochenorum est.

ATT. KAI. M. AT. ANTΩNEINOC CEB. capite laureato.)(ANTIOXEΩN ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. Ἀνλιοχέων μητροπόλεως κολωνίας. Genius urbis capite turrato ac velato. In area num- mi, ΔΕ & SC. Litteræ ΔΕ superiorem in num- mo locum obtinent, inferiorem SC: quoniam prior est populi postulatio, quam concessio vel nutus Senatus.

ATT. K. O. C. ΜΑΚΡΙΝΟΣ. Capite laureato. Imp. Caesar Opellius Severus Macrinus.)(ΔΕ. SC. in corona laurea. Similis alter est Dia- dumeniani Cæsaris sub Macrino.

ATT.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥ. ΑΝΤΩΝΙΝΟ C. Imp. Caesar M. Aur. Antoninus Aug. capite laureato, Antonini Pii, filii Soæmiadis; quem falso Elagabalum appellarunt.)(ANTIOXEΩN. MH. KO. Genius civitatis: & ΔΕ SC: ut in altero Antonino proxime supra. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. In alio ejusdem Antonini est intra coronam lauream aries, cum ΔΕ SC.

ΑΥΤ. Κ. Α. ΜΑΡ. ΑΥΡ. CΕ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ C. Imp. Caesar M. Aurelius Severus Alexander: capite laureato.)(ANTIOXEΩN. MH. KO. ΔΕ SC. & Genius Antiochiæ, quem Deæ duæ coronant. Est ex ære magno in Museo nostro.

Gordiani junioris nummum non vidimus: sed, quod idem est, Tranquillina ejusdem conjugis vidimus: ΦΟΥΡ. CΑΒ. ΤΡΑΝΚΥΙΛΛΙΝΑ CΕΒ. Caput Furia Sabina Tranquillina Aug.)(ANTIOXEΩN ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛ. ΔΕ SC. capite turrato ac velato, ut supra.

ΑΥΤΟΚ. Κ. Μ. ΙΟΥΔ. ΦΙΛΙΠΠΟ CΕΒ. capite Philippi patris laureato.)(ANTIOXEΩN ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛΩΝ. ΔΕ SC. Sed quid singulos commemoro: cum sint unius modi ac formæ? Sunt & Philippi filii similes, & Trajani Decii, & Q. Herennii, & Hostiliani, & Treboniani Galli, & Volusiani. Sed post istos demum occupata, ut verisimile est, a Parthis, vel Arabibus, numquam deinceps in nummis antiquis Antiochia apparet: nec Romanis proinde paruisse videtur.

De Tyro brevior, atque uno fere constans verbo adnotatio est. Græca Tyrus numquam Romanis paruit. Ex his qui Græce inscripti nummi sunt, ΤΥΡΟΥ, ne unus quidem aut nomen habet aut vultum Augusti alicujus, aut cujuspiam Romani magistratus, aut anni notam, ex quo fœdus cum Romanis aliquando, ut Antiochia, inierint. Nec apparent nummi Græci Tyriorum aliqui post Asiam armis Augusti receptam, vel (ut alii loquuntur) post tempora victoriæ Asiæ: extra annos Trajani 15. 16. 17. & 18. ac ne tunc quidem appposito nomine ΤΥΡΟΥ vel ΤΥΡΙΩΝ. Quos prius annos consignant, ii sunt anni Græcorum, a Seleuco Nicatore: quo argumento se Græci, hoc est, sui juris, non Romani, esse contestantur. Itaque D. Vaillant existimandus est oculorum lapsu deceptus, cum nummum exhibuit sub Antonino Soæmiadis F. quem Elagabalum vocant, ΤΥΡ. ΙΕΡ. ΑC. ΝΑΥΑΡΧ. e Gaza Regia. Nam reipsa nullus ibi sub eo Antonino nummus Tyriorum est, sed dumtaxat ΤΡΙΠΟΛΙ. ΝΑΥΑΡΧΙ. Τετropolis Ναυαρχίς. Verum vastata ab Arabibus, Parthisve, ut vocabant, ea civitate, deducti eo sunt a Septimio Severo Latini coloni, e Legione tertia Gallica. Unde ex illo tempore COL. SEPTIMIA TYRVS METROPOLIS appellatur in nummis: appposito interdum in his nomine legionis III. GALL. Occurrunt hi nummi sub Severo, aliisque, usque ad ipsius tempora Gallieni. Postea in nummis nulla Tyrus comparere.

Ex his intelligere est, quam caduca sint ac futilia, quæ de irato Antiochenis Hadriano, Tyroque ab ipso facta metropoli, Suidas & Spartianus fabulantur: quæ de æra Tyriorum & Antiochenorum nugantur alii: cum ex eo tempore quo utraque condita colonia est, nullam in nummis æram observet, quoniam tunc desit esse civitas fœderata. Cur autem post Gallienum nulla Antiochia in nummis, nulla est Tyrus? cur nullus in Creta nummus post Antoninum Severi filium? cur nullus in Cypro post Macrinum? nullus in

Rhodo post Commodum, nullus in Co post Philippum, nullus in Cæsarea Cappadociæ post Trebonianum Gallum, nullus in Arcadia post Severum, nullus Æliæ Capitolinæ post Decium; nisi quod hæ civitates ac regiones, sive ab Arabibus aliisve occupatæ, sive sua sponte recipientes pristinam libertatem, Romanum aut jugum aut fœdus excusserunt? Si quis causam hujus rei probabilem aliam afferat, excipiam lubens.

ANTIPOLIS. Plinio, lib. III. sect. v. Oppidum Latinum Antipolis. Nunc Antibe, in Provincia Narbonensi. Narbonensis Gallia municipium appellat Tacitus, libro 2. Histor.

ΑΝΤΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Victoriæ typus. Ex parte adversa, ΔΗΜΟ C. Populus Antipolitani.

ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΩΝ, cum prora navis, & Jovis capite ex parte altera, in Magna Græcia Goltzii, tab. xxxvi. Apud Gruterum pag. 173. 10. Græca inscriptio Antipoli reperta, ΑΝΤΙΠΟΛΙC ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΑΙ. Vetustiores porro hi nummi duo posteriores videntur, quam sit Cæsarum principatus.

ANTIVM.

ΑΝΤΙ. Cum Herculis effigie, & clava. Apud Goltzium, in Magna Græcia, Tab. xvii.

COL. ANTIAT. LEG. IIII. ITALICA. Neronis nummus, in Thesaurio Goltzii, pag. 237. Plinius, lib. III. sect. ix. Antium colonia. Nunc quoniam sola supersunt rudera, Antio roïnato Itali accolæ in Latio vocant. Apud Gruterum, pag. cccclxxxix. 6. TRIB. LEG. IIII. ITALICAE.

ΑΝΤΙΦΕΛΛΙΤΑΙΩΝ. Nummus e Thesaurio Goltzii, pag. 209. Plinio, lib. v. sect. xxviii. Antiphellus. Stephano: Ἀντίφελλος. . . . οἱ ὀνομαζόμενοι, Ἀντιφελλῖται. Quare in nummo legi ΑΝΤΙΦΕΛΛΙΤΩΝ oportuit. Lyciæ oppidum id fuit.

ΑΝΞΥΡΟΣ. Jovis hæc appellatio est, cujus expressum caput cum fulmine in vetere nummo, apud Goltzium, tab. Lxxv. Hinc Juppiter Anxurus apud Maronem, lib. vii. Æneid.

Queis Iuppiter Anxurus arvis
Præsidet.

Quo loco Servius: Circa tractum, inquit, Campaniæ colebatur puer Iuppiter, qui Anxurus dicebatur, quasi ἀνδρὸς ἔνδοξος, id est, sine novacula, quia barbam nunquam rasisset. Plinius, lib. III. sect. ix. Terracina oppidum, lingua Volscorum Anxur dictum. Nunc quoque Terracina, in Latio. Horatius, lib. i. Satyr. v.

Impositum saxi late candentibus Anxur.

Quem versum Porphyrio explicans, Quæ nunc Terracina dicitur, olim Anxur dicebatur: unde Jovem Anxurum colebant, cujus & Virgilius meminit. Impositum saxi, quoniam illis temporibus adhuc Terracina urbs in altissimo monte erat: unde postea in aquorem locum deposita est: ut non sint solum adhuc vestigia ædificiorum in monte, sed & murorum. Quin & mixtis una Græcis Latinisque litteris, in magna Græcia Goltzii, ΑΧΥΡ. Tab. xvii. semel iterumque occurrit. Et sane si ἀνδρὸς ἔνδοξος, & αὐτὸς Græci dicunt ἀνξυρίωνος, hoc est, privativo nomen habet, Anxurus utique appellari debet.

ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ Cilicia.

ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ. Nummi Severi, Plantilla, & Getæ, cum Herculis effigie, vel Cybeles. Plinio, libro v. sect. xxi. inter Ciliciæ oppida, Anchiæ.

ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ Thracia.

ΗΓΕΜ. ΑΠ. ΚΑ. ΜΑΡΤΙΑΛΟΥ. ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ. Ἡγεμὸν & Ἀππίου Κλαυδίου Μαρτιάλου.)(ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ

ΝΟΣ ΓΕΡΜ. ΣΕΒ. Capite laureato. *Præfide* Provincie Thracie, qua Romanis parebat, *Appio Claudio Martiale*. Nummus *Anchialensium*. Pars nummi posterior triremem exhibet cum remigibus; quoniam eo primum appelleret provincie Præfides. Vide in eodem tractu, opposito fere litore, nummum inscriptum, ΕΦΕCΙΩΝ Α ΚΑΤΑΠΛΟΥC. *Anchialum* in ora fuit, teste Plinio.

ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ. Nummi M. Aurelii, Faustinae junioris, ac Getæ, cum Dianæ Venatricis effigie, e Cimelio Regio. Plinio, lib. iv. sect. xviii. *Anchialum*.

ΟΥΑΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ, ab Ulpio nempe Trajano appellatione ea accepta. Severi nummi, Antonini Severi F. Maximini, & Gordiani junioris, in Cimelio Regio. Hoc prænomen ab Ulpio multis in Mœsia Thraciaeque oppidis attributum, in Asia nondum occurrit.

ΗΓΕΜ. ΑΠ. ΚΛ. ΜΑΡΤΙΑΔΟΥ. ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ. *Præfide Appio Claudio Martiale*, nummus *Anchialensium*. Navis cum remigibus. Claudii Imp. nummus. Ηγεμόνες in Thracia, *Præsides*, passim occurrunt in nummis antiquis.

ΑΡΑΜΕΑ *Bithynia*.

CONC. APAM. . . DD. Concordia *Apamena*. Decreto *Decurionum*. T. CAES. VESPASIANVS AVG. Capite laureato. Est ex ære magno, in Thesauo Regio.

COL. IVL. CONC. APAM. AVG. D. D. Colonia Julia Concordia *Apamena Augusta*. Decreto *Decurionum*. Antonini Severi F. & Gallieni in Cimelio Regio nummi. Et Antonini quidem in Thesauo quoque Goltzii, pag. 240. Similem alium alibi Juliae Domnae vidimus. Plinio, lib. v. sect. xlii. *Intus in Bithynia, colonia Apamena*. Meminit hujus colonie, præter Ulpianum, quem in Notis laudavimus, Strabo, lib. xii. pag. 564. ΟΙ δ' Απαμείας Σομικίαν ἐδέξαντο Ρωμαίων. Cur *Apameam* a *Myrlea* diversam faciat Constant. Porphyrog. lib. i. them. iv. pag. 24. haud satis liquet: cum Strabo, loc. cit. pag. 563. hanc ipsam *Apameam*, quo deducta colonia Romanorum est, *Myrleam* esse ipsam asseveret.

ΑΡΑΜΙΑ *Cœles Syria*.

ΑΠΑΜΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΑΞΙΩ. Sozomenus, libro vii. Hist. Eccl. cap. xv. Συρων ἡ μάλισα οἱ τῷ ναῦ Ἀπαμείας τῷ πρὸς τῷ Ἀξίῳ ποταμῷ &c. *Apud Syros in primis civis urbis Apameæ, quæ ad Axium fluvium sita est &c.* Circa Libanum ab eodem scriptore collocatur. Plinio, lib. v. sect. xix. *Cœle habet Apamiam, Marsya amne divisam &c.* Quem quidem amnem Macedones, cum rerum ibi potirentur, ut alia oppida fluminaque, Macedonico nomine indigitarunt: Axiumque, quod eo nomine in Macedonia insignis amnis est, appellarunt. Sic Edessam, Berceam, aliasque urbes ab urbibus Macedoniae nominarunt. Sic rex Syriae Antiochus Soter Alexandriam Margianæ, Antiochiam appellavit, ut Syriam restitueret, interfluente Margo, ut Plinius ait, lib. vi. sect. xviii. quæ verba a nemine adhuc intellecta planissime eo loco interpretati sumus. Sic Jaxartem amnem Alexandri milites Tanain nuncupavere: sic Edessam Principes Antiochie nomine signavere in nummis: resque ea innumeris aliis constat exemplis, quæ enumerare studio brevitatis piget.

ΑΠΑΜΕ. ΗΡΑΚΛΕ. De eo nummo dicemus inferius, verbo HERACLEA Cœles Syriae.

ΑΠΑΜΕΙΑC ΤΗΣ ΙΕΡΑC ΚΑΙ ΑCΥΛΟΥ, cum elephantis effigie. *Apamea sacra & inviolata*.

ΑΠΑΜΕΩΝ. ΓΞΡ. Ex notæ Græcorum, sive Seleucidarum imperii annum cLxi. indi-

cant: quamvis Chronicon, quod Alexandrinum vocant, æram Apamensium biennio post æram Seleucidarum collocat. Nummus est Alexandri Syriae Regis, e Museo nostro.

ΑΡΑΜΙΑ Phrygia, quæ & ad Maandrum dicta.

P. LENTVLVS IMPERATOR. In nummi area serpentes duo, mutuis implexi spiris, Æsculapii symbolum, cum voce diminuta, ΑΠΑ. hoc est, Απαμείων. In infima parte, ΜΥΙΣΚΟΥ, quod Prætoris nomen, vel Præfecti Urbis. Fuit autem Lentulus, biennio antequam M. Tullius Cicero, in Cilicia Proconsul. Exstat ad hunc ejusdem Tullii epistolarum liber, quibus vel Proconsul Lentulus, vel Imperator inscribitur. Cilicie vero Proconsuli, Apamenus etiam conventus parebat, & Cibyraticus, sub quo Laodicea fuit, & Synnadenfis. Testis ipse Tullius, lib. v. ad Attic. Epist. xxi. *Forum institueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apameense ex Idibus Martiis: ibidem Synnadenfe*. De his Phrygiæ conventibus. Plinius lib. v. sect. xxix. *Sed prius terga & mediterraneas jurisdictiones indicasse conveniat. Una appellatur Cibyratica. Ipsum oppidum Phrygiæ est. Conveniunt eo xxv. civitates, celeberrima urbe Laodicea. . . . Alter conventus a Synnada accipit nomen. . . . Tertius Apamiam vadit, &c.*

. . . . ΑΜΕ . . . ΑΠΕΛΛΑΣ ΦΑΝΙΟΥ. Ex parte altera: ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ Δ. ΕΞΟΥCΙΑC. ΥΠΑΤ. Καίσαρ Σεβαστός, Δημάρχικῆς Ἐξουσίας Ὑπατοῦ. *Cæsar Augustus, Tribunicia Potestate, Consul. Augusti nummus, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 45. quem ille nummum sic legit: ΑΠΟΛΛΑΞ ΦΑΝΙΟΥ. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΠΛΟΥCΙΑC. ΥΠΑΤ.* atque ad oppidum Siciliae Plutiam refert: cujus Tullius meminit: simul Augusti comitatem commendat, qui Consulatum ejus oppiduli deferri sibi æquo animo tulerit. Nos illud . . . ΑΜΕ . . . nemini dubium fore putamus, qui nummum inspexerit, quin mutilum utraque sui parte vocabulum videatur, pro ΑΠΑΜΕΩΝ. Απαμείας autem Græca vox est, quam apud Gruterum quoque reperias, pag. 1130. 8. & in nummis Trallianorum. Et nunc is Phaniæ F. appellatur, Apamensium Prætor.

ΑΠΑΜΕΙΑC ΠΡΟC ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ. Tiberii nummus, e Cimelio Regio. Apud Eusebium, lib. v. Hist. Eccl. cap. xvi. Ἐν Ἀπαμείᾳ τῇ πρὸς Μαϊάνδρῳ. Plinius, tum loc. cit. tum sect. xxxi. *Amnis Maander Apamenam prius pervagatur regionem, &c.*

ΑΠΑΜΕΙΑC ΜΑΙΑΝΔ. Απαμείας Μαϊάνδρῳ, cum Dianæ Ephesiae icone. Est Claudii Imp.

ΑΠΑΜΕΙC ΕΠΙ ΜΑΡΙΟΥ ΚΟΡΔΟΥ. ΚΟΙΝΟΝ ΦΡΥΓΙΑC. *Apamenses. Sub Mario Cordo. Commune Phrygiæ.* Nummus est Neronis, cum matre Agrippina.

ΑΠΑΜΕΙC ΕΠΙ ΠΛΑΓΚΙΟΥ ΟΥΑΡΟΥ. ΚΟΙΝΟΝ ΦΡΥΓΙΑC. *Sub Plancio Varo.* Nummus Vespasiani.

ΑΠΑΜΕΩΝ. Antonini Pii.

ΑΠΑΜΕΩΝ. ΕΠΙ ΑΥΡ. CΤΡΑΤΟΝΙΚΙΑΝΟΥ. *Sub Aurelio Stratoniciano.* Comodi.

ΑΠΑΜΕΩΝ. ΚΙΒΩΤΟC. ΜΑΡCΥΑC. Nummus Hadriani e Gaza Regia, in quo Marfyas amnis, viri effigie, qua pingi fluvius solet, inter saxa. Κιβωτός Απαμείων sic dictum intellige, uti nos Lutetiam Parisiorum, aliaque simili forma dicimus. Plinius, lib. v. sect. xxv. *Tertius conventus Apamiam vadit, ante appellatam Celenas, dein Ciboton. Sita est in radice montis Signiæ, circumfusa Marfya, Obrima, Orga, fluminibus in Maan-*

Mæandrum cadentibus. Dio Prusæus, orat. 35. ad Apamenses, pag. 433. Τῶν τε ποταμῶν οἱ μέγιστοι καὶ πολυωφελέστατοι τὴν δὲ γῆν ἐνθένδε ἔχουσιν ὁ, τε Μαρσύας ἔστι, καὶ μέσης τὴν πόλεως ὑμῶν ῥέων, ὁ, τε Ὀργας, ὁ, τε Μαίανδρος. . . τὴν τε Φρυγίαν περιεκάθηθε, καὶ Λυδίας, καὶ τὴν Κελίας. Ἀλλὰ τε ἔθνη περικύβητοι πολυανδρότατα, Καππαδόκες τε καὶ Πάμφυλοι, καὶ Πισίδαι. καὶ τέτοις ἅπασιν ἀγορεύει ὑμεῖς καὶ ξύνοδον παρέχετε καὶ αὐτῶν πόλιν. Sic quam late pateret Apamensium jurisdictio, indicat. In Notitia Eccles. pag. 19. inter Episcopos Provincia Pisi-dia, censetur ὁ Ἀπαμείας καὶ Κίβωτος. Apud Leun-clavium, pag. 96. ὁ Ἀπαμείας. Ex hac Κίβωτος appellatione cepit occasionem artifex Sibyllinorum oraculorum, fingendi κιβωτὸν arcam Noë super Phrygiæ monte Ararat, prope Marsyam amnem, libro 1. pag. 180. quibus scribi nihil nugacius potuit.

ΕΠΙ ΑΡΤΕΜΑ Γ. ΑΠΑΜΕΙΣ. ΚΟΙ-
NON ΦΡΥΓΙΑΣ. *Sub Artema tertium. Apa-
mensis. Commune Phrygiæ.* Antonini Severi F. si-
mul cum Plautilla conjugis nummus e Cimelio Re-
gio, cum aquilæ effigie. Conventum hic habitum
ad ludos & sacra Phrygiæ communiā faciendā,
voces postremæ indicant. Vide ΒΙΘΥΝΙΑΣ
ΚΟΙΝΟΝ, ΚΡΗΤΩΝ ΚΟΙΝΟΝ, &c. Similis huic Severi nummus, in Thesauro Regio:
ΕΠΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΟΥ ΑΡΤΕΜΑ Γ.
ΑΠΑΜΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ὡς ἀγνο-
θετὴς Ἀρτέμα γ. Ἀπαμείων Νεωκόρων. *Sub Agono-
theta Artema tertium, Apamensibus Neocoris.* Ἀγ-
νοθετὴς præfex est ludorum atque certaminum. In
hoc nummo Deucalionem cum Pyrrha esse inscul-
ptum, Antiquarii alias eruditi existimant: falso.
Tantum nummus exhibet Arcam, in qua vir &
femina est: aquis Arca innatat. Arcæ corvus in-
sistet, cui e regione columba advolans affert ra-
mum oleæ. Dextrorsum ante Arcam incedunt Au-
gustus & Augusta, ille paludatus, hæc stolata.
Præit Augusta; quoniam Augusta esse non intelli-
geretur, sed forte captiva Princeps femina, nisi
præiret. Defertur enim a viris hic honor princi-
pibus feminis æqualibus, ut præeant. Ambo dex-
tram attollunt, pacis argumento. Hæc omnia aliud
nihil significant, nisi beneficio Principum pace frui
Apamenses Phrygiæ. Quæ urbs ut designaretur,
Arca cives, marem & feminam, complexa de-
scribitur. Fuit enim, ut diximus, vetus nomen
Apameæ Κίβωτος, quod Arcam Græce sonat.
Alterum nomen Κελαινὰ nigredinem denotat; cui
designandæ appositus est ingeniose corvus, qui
Κίβωτος sive Arcæ insisteret. Arca denique aquis
innatat; quoniam circumfunditur ea civitas Marsya,
Obrima, Orga, fluminibus in Mæandrum cadenti-
bus, ut ex Plinio proxime dictum est. Columba
cum oleæ ramo pacem designat, qua donati sunt
Asiani, & Apamenses in primis, Parthis devictis
a Severo; & in nummo simili Philippi Imp. pace
fundata cum Persis. Ubi Virgilius de Deucalione
agit, libro 1. Georg. versu 62. nulla diluvii men-
tio est: & fictum illud Deucalionem esse dilu-
vium, perinde ac tertium, quod Ogygium dixe-
re, novimus. Ut sacra littera, sic ipse etiam Plinius
unicam terrarum inundationem agnoscit, libro v.
sect. xiv. pag. 566. Sunt etiam Getæ, sunt & Se-
veri Alexandri nummi, ΑΠΑΜΕΩΝ in-
scripti.

ΕΠΙ ΑΥ. ΒΑΚΧΙΟΥ ΠΑΝΗ. ΑΠΑ-
ΜΕΩΝ. Ἐπὶ Ἀυρήλις Βακχίος Πανήγυρις Ἀπα-
μείων. Nummus Gordiani junioris in Cimelio Re-
gio, cui adjecit præterea syllabæ, quas ipsi vidi-
mus, ΜΑΙ. & ΜΑΡ. quibus Mæander, Mar-
syasque, signantur: quorum icones in ipso num-
mo, qua pingi fluvii forma solent, exstant & ap-
parent, Marsyasque præterea cum fistula. Vox ea

πανήγυρις conventum etiam ipsum indicat, ut in
nostris monuimus ad Themistium notis, Orat.
xxiii. pag. 517. quod petere jura Apamea fi-
nitimæ civitates solerent, ut Plinius loco cit.
monet.

ΕΠΙ ΑΥ. ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΙΑΝΟΥ.
ΠΑΝΗΓ. ΑΠΑΜΕΩΝ, qui Decii est, in
Cimelio Regio, quem Trifstanus, pag. 591. &
Patinus pag. 392. affert, legit uterque per-
peram, ΠΑΥ. cum sit legendum ΕΠΙ ΑΥ. Ἐ-
πὶ Ἀυρήλις, ut in simili altero Gordiani apud Tri-
stanum, pag. 522. ΕΠΙ. ΣΤ. ΑΥ. ΣΤΡΑΤΟ-
ΝΙΚΙΑΝΟΥ. Ἐπὶ Στρατηγὸς Ἀυρήλις Στρα-
τονικιανός. *Sub Prætoris Aurelio Stratoniciano.* Apud
Oconem, pag. 451. mutilus hic nummus affer-
tur, & vitiatus: ΠΑ. . . . ΤΡΑΤΟΝΙ-
ΚΙΑΝΟΥ ΠΑΜΗΓΗΡ ΑΠΑΜΕΩΝ. De utroque vero amne, Mæandro & Marsya,
Claudianus lib. 11. in Eutrop.

Icarium pelagus, Mycaleaque litora juncti

Marsya, Mæanderque petunt: sed Marsya
velox,

Dum suus est, flexuque carens: jam flumine
mixtus

Mollitur, Mæandre, tuo: contraria passus,
Quam Rhodano stimulatus Arar.

Sunt in eo nummo Æsculapius, Hygia, Telepho-
rus, de quibus dicemus in nummis ΠΕΡΓΑ-
ΜΗΝΩΝ.

ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. ΒΕΛ.
ΑΡΧΙ. ΑΠΑΜΕΩΝ. Ἐπὶ Μάρκου Ἀυρήλις
Ἀλεξάνδρου Βελίς (aut forte Βελίς) Ἀρχιερέως
Ἀπαμείων. Apud Spanhemium, lib. de usu nu-
mism. pag. 693. ex Gaza Medicea. Philippi u-
triusque Imp. & Otaciliæ nummi sic habent.

ΑΠΑΜΕΩΝ. Urbis Senatium nummus ex-
hibet, quem vidimus, cum velati capitis icone:
ex parte altera, ΒΟΥΛΗ. Sic ΒΟΥΛΗ
ΠΕΡΙΣΤΟΙΝΤΙΩΝ, ΓΕΡΟΥΣΙΑ
ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, &c.

ΑΠΑΜΕΩΝ ΚΩΚΟΥ. E Museo nos-
tro. Vox posterior antiquariis adhuc incomperta:
dicemus de ea opportunius in nummis ΑΠΟΛ-
ΛΩΝΙΑΤΑΝ Epiri. In nummo eo Aquila in-
sistet operi in Mæandri speciem sinuato: qua ico-
ne situs urbis ad eum amnem significatur.

ΑΠΑΜΕΙΑ. Caput turritum. Ex parte aver-
sa, tres puellæ cum facibus. Mox ΣΩΤΕΙΡΑ,
Servatrix: quam vocem de Cerere hoc loco acci-
piendam putamus.

ΑΠΑΜΕΩΝ. ΦΙΛΟΚΡΑΤΩΡ. A-
quila Mæandro supervolat, inter Castorum pileos.
Ex parte averfa, Palladis caput galeatum, E Ci-
melio Regio.

ΑΠΑΜΕΩΝ. ΑΤΤΑΛΟΥ. ΒΙΑΝΟ-
ΡΟΣ. Aquila Mæandro supervolat, inter Casto-
rum pileos. Ex parte averfa, Palladis caput. E
Museo nostro. *Apamensium, Attalo Bianore Præ-
tore.*

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΩΝ *Cariæ.*

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ. ΠΕΡΓΑΙΩΝ.
ΟΜΟΝΟΙΑ. *Apolloniatarum, Pergæensiumque*
concordia. Nummus est perelegans majoris formæ,
quem vidimus. In parte averfa, caput Alexandri
Macedonis, cum epigraphe: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.
ΚΤΙΣΤ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ. Ἀλέξανδρος κτι-
στής. Ἀπολλωνία. *Alexander urbis conditor.* Plinio,
lib. v. sect. xxix. *Apolloniata.* A Ptolemæo quo-
que, lib. v. cap. 11. inter mediterranea Ca-
riæ oppida, Ἀπολλωνία πρὸς Λαμῆαν. In Noti-
tia Episc. Hieroclis, pag. 17. inter Antistites Ca-
riæ, ὁ Ἀπολλωνιάδης.

ΕΠΙ ΣΤΡΑΒ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ.
*Sub Strabone. Caji Cæsaris Germanici num-
mus.*

D

ΕΠΙ

hic Antonini Pii nummus, in Collectaneis Pyrrhi Ligorii.

ARETHVSA in Syria.

APEΘOYCATΩN. ET. ΓΕC. *Arethusa* in Syria Plinius commemorat, libro v. sect. xix. *Arethusa* altera a Josepho commemorata, libro xiv. Antiq. cap. viii. & libro i. de bello Jud. cap. v. nemini alteri scriptori suboluit. Annus hic cclxiii. ducto æræ initio ab autumno anni V. C. dclxxxvi. incidit intertium Severi annum, quo principe cufus hic nummus est: V. C. dccccxlviii. Christi cxcv. post Septembrem.

APEΘOYCATΩN. ETO. EΠC. *Anno* cclxxxv. Nummus Diadumeniani, cufus anno Urbis conditæ dccccclxx. Christi ccxvii. post Septembrem. Est ex ære mediocri, in Thefauro Regio.

ARIASSVS in Pamphylia.

APIACCEΩN. Getæ nummus, in quo Mercurii effigies est. In Notitia Ecclesiastica est inter Pamphyliæ oppida, Ἀγιάσσης.

APIMEINEΩN. E Magna Græcia Goltzii, tab. xxxiv. in qua & alter A P I M. cum fistulis, quas invenisse Pan creditur, Plinio teste lib. vii. sect. lvi. Eidem, lib. iiii. sect. xx. in octava Italiæ regione, *Ariminum colonia*, &c. Hodieque *Rimini*.

APICBEΩN. Trajani nummus, ab Arisbe Troadis oppido, apud Plinium, lib. v. sect. xxxiii. non ab altero cognomine in insula Lesbo, quod, ut idem auctor affirmat, sect. xxxix. terrarum jam olim fuit *motu subversum*. Hujus quæ in Lesbo erat, gentile nomen ex Stephano Ἀρκεσίτης fuit: alterius quæ in Troade, non satis liquido prodit: at idem ex nummo liquet. In eo nummo Hercules leonem suffocat.

APKAΔIΩN ΔΗΜΟΣ. Apud Goltzium, in vetere Græcia, tab. xi. De Arcadia, mediterranea Peloponnesi parte, Plinius lib. iv. sect. x. Stephanus: Ἀρκάς, Ἀρκάδος, ἀφ' οὗ Ἀρκάδιος. In eo nummo Mercurius cum petaso pictus, & alis, quæ sunt ejus Dei insignia: quem Arcadem fuisse ferunt, unde & *Deus Arcas* est a Poëtis, & *Cyllenius*, a *Cyllene* Arcadiæ monte scilicet, cognominatus.

APKAΔIΩN ΔΗΜΟΣ, cum Jovis Lycæi effigie, cui a Lycæo Arcadiæ monte nomen. Strabo, lib. viii. pag. 388. τὸ τοῦ Λυκαίου Διὸς ἱερὸν καὶ τὸ Λυκαίων ὄρος. *Lycæi Jovis fanum ad montem Lycæum*.

TOIC APKACI. *Arcadibus*. Veturii nummus, quem Antinoum esse falso quidam putant. BETOYPIOC.

APKAION. Tiberii nummus in collectaneis Ligorii, attestante Spanhemio, ad Juliani Cæsares, pag. 372. Plinio, lib. v. sect. xvi. *Arca*. Stephano: Ἀρκη, πόλις Φοινίκης, ἢ νῦν Ἀρκαι. . . . τὸ ἐθνικόν, Ἀρκαιός. Stephani interpretes Arcam cum Ace, hoc est, Ptolemæide, incaute miscet.

APMATEΩN.

AP. & APM. in nummis Græciæ veteris apud Goltzium, tab. xvi. Ἀγμά vicum agri Tanagrici notat, cui nomen ab Amphiarai curru, ἀπὸ τοῦ Ἀμφιαρέου ἄρματος. Stephano: Ἀρμά, πόλις Βοιωτίας. . . . τὸ ἐθνικόν, Ἀρματεύς. In his fere nummis Pallas insculpta, cum Pegaso.

ARMENIA.

M. ANT. APMENIAN KATAΔΟΥΛΩΣ. Μάρκος Ἀντώνιος Ἀρμενίαν καταδελώσας. *Marcus Antonius qui Armeniam subegit*. Nummus est argenteus semuncialis, apud Abrah. Gorlaum; a nemine adhuc, quod quidem sciam, intellecta vi vocis καταδελώσ. Est etiam in Gaza Medicea. Caput M. Antonii exhibet: in parte aversa caput Cleopatraz, cum epigraphe, ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. Pro Ægypto, unde ejecta a Triumviris fuerat, imposita Armeniæ regina Cleopatra est. Apud Gorlaum scribitur, ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

ΑΙΓΥΠ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. Sed in nummo Mediceo vox ΑΙΓΥΠ. non apparet.

ARMENIA CAPTA. Nummus Augusti, cum arca & pharetra, bellicæ virtutis insignibus, apud Occonem, pag. 54. Horatius, i. Epist. 12.

Claudi virtute Neronis

Armenius cecidit, jus imperiumque Phraates Cæsaris accepit genibus minor.

APMENIAΣ. Victoria cum corona. Ex parte altera, NERO CAESAR AVGVS-TVS. Cujus victoriam Armeniacam hic nummus declarat: quam nempe Domitius Corbulo retulit, a Nerone eo missus cum imperio. Vide Dionem, lib. lxi. Plinium, lib. ii. sect. lxxii. & Tacitum, lib. xiv. Annal. Est hic nummus argenteus in Thefauro Regio.

APPIANΩN. Pignorii nummus, apud Holsten. pag. 280. & apud Goltzium, in Magna Græcia, tab. xxxiii. cum Cereris effigie, & equo, qui Neptuno sacer. Plinio, lib. iiii. sect. xvi. *Arpani*. Apud Frontinum, *Arpanus ager* in Provincia Apulia. Jacet oppidum in ruinis: nomen tamen adhuc retinet, Ἄρπι, in Capitanata Italiæ regione.

APPIANOY. In Museo nostro. Equum exsiliantem exhibet, & bovem cornupetam: ὄϊον ἀγρὸν εὖ εἶναι, & βοῦν ἀκρόν, equis abundantem & pascuis opimis, nota hæc utraque indicat.

APPIANΩN. Cum apri effigie, Calydonii scilicet, ab oppido Ætoliz, ac nemore, in quo Meleager aprum confecit, sic appellati. Idcirco porro in nummis Arpanorum insculptus, quod erant ii Ætolorum coloni, Diomede condente. Plinius, lib. iiii. sect. xvi. *Arpi*, aliquando *Argos Hippium*, *Diomede condente*, mox *Argyrrippa dictum*. Maro, lib. x. *Æneid*.

Atque iterum in Teucros Ætolis surgit ab Arpis Tydides.

Tzetzes, in Lycophr. Ο' ὃ Διομήδης ἀπ' Αἰτωλίας ἀπελαθεῖς τ' εἰς αὐτοῦ πατρίδος, ἢ Ἀργυρίππαν πόλιν μετ' ἐρμηνδομίδην Ἀργὸς Ἰωπέιον, δομήσεται, &c. *Diomedes, Ætolia, patria terra pulsus, Argyrippam urbem, quam interpreteris Argos Hippium, exstruet, &c.*

APPIASHNΩN.

APPIAS. Plinio, lib. v. sect. 29. in Caria, *Harpasa apposta fluvio Harpaso*. Stephano: Ἀρπασα, πόλις Καρίας, ἀπὸ Ἀρπασοῦ ποταμοῦ. τὸ ἐθνικόν, Ἀρπασεύς.

ΕΠΙ ΛΕΩΝΙΔΑ. APPIACHNΩN. Sub Leonida. Nummus *Harpasenorum*. Est Antonini Pii, in Cimelio D. Foucault. Sunt & Severi, & Gordiani Pii.

APSIÑOITΩN.

APCI. L. I. A. Ἀρσινοϊτῶν, Λυκάεαντος ἰά. hoc est, anno undecimo principatus Hadriani, cujus illè nummus est, in Cimelio Regio. Arsiñoitæ duo Ægypti nomi sunt Plinio, lib. v. sect. ix. Est & in Cimelio D. Foucault, nummus inscriptus, APCINOITHC. L. IF. anno xiiii. Trajani, ex ære magno: ΑΥΤ. ΤΡΑΙΑΝ. CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙΚ. capite laureato. In altera parte Juppiter stat, læva tenens hastam puram, dextra caput velatum Arsiñoës. Ad pedes aquila, symbolum imperii Romani. Alter ibidem, APCINOITΩN: in quo Juppiter, & L. K. *Annus* xx. Trajani. Nomen utriusque ab Arsiñoë, quæ Ptolemæi Philadelphi ex utroque parente soror eademque conjux fuit. Auctor Pausanias in Atticis, seu libro i. operis sui. Sed est & Arsiñoë altera ad Arabicum sinum, cui perinde ab ea Philadelphi sorore nomen, teste Plinio, lib. vi. sect. xxxiii. *Eæ via omnes Arsiñoën ducunt, conditam sororis nomine in sinu Charandra, a Ptolemæo Philadelpho, qui primus Troglodyticen excussit, & amnem qui Arsiñoën præstuit, Ptolemæum appellavit. Est & tertium ejus nominis in Cyrenaica regione oppidum,*

de

de quo nos cum Plinio, lib. v. sect. v. Sed ad primam ex his Arfinoën, cui nomen Arfinoëtæ nomen in Ægypto fuit, ad Nili latus occidentale positam a Ptolemæo, qua spectat Africam, nummum hunc Hadriani spectare, verius arbitramur: quod ceteræ pariter Ægypti præfecturæ in Hadriani gratiam nummos cudi iusserint, quos suis afferemus locis.

ARCHELAIS.

COL. CAES. ARCHELAIS. Claudii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 238. Plinius lib. vi. sect. i i i. *Cappadocia intus habet coloniam Claudii Caesaris Archelaidem*, &c. Subacti jam ante a Tiberio Cappadoces, teste Aurelio Victore, de Caesar. *Cappadoces subacti, remoto rege Archelao.*

ΑΡΧΕΛΑΕΩΝ. ΚΑΙ ΚΑΡΕΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Titi nummus e Thesauro Goltzii, pag. 209.

ASIA, pro Orientali parte Romani imperii.

CAESAR IMP. VI. ASIA RECEP-
TA. Ab Augusto videlicet, cuius hic nummus est, apud Oconem, pag. 51. Antonio devicto cusus, cui hæc portio imperii Romani obtigerat.

ASIA propria dicta, seu quæ Proconsuli parebat.

COM. ASI. ROM. ET AVG. *Commune Asia, Romæ & Augusto.* Tiberii nummus, in Cimelio Regio: item Claudii. Commune fanum intellige, commune sacrum, & commune certamen, a tota ejus Provinciæ communitate editum. Vide quæ ex Tacito dicturi sumus in nummis ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Constabat ea communitas Asiæ oppidis omnino tredecim, ut ex nummo Antonini Pii liquet, de quo dicemus, verbo ΡΟΔΙΩΝ. In his, quod singulare est, septimum locum Magnesiæ obtinuisse ex nummo Gordiani Pii liquet, e Cimelio Regio: ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΕΒΔΟΜΗΤΗ. ΑCΙΑC. uti dicemus, verbo ΜΑΓΝΗΤΩΝ. *Commune Asia Concilium* dixit Gellius, lib. ii. cap. vi.

CIVITATIBVS ASIAE RESTITVTIS. In parte altera: TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. P. M. TR. P. XXIII. S. C. *Tiberius Caesar Divi Augusti filius Augustus, Pontifex Maximus, Tribunicia Potestatis xxiv. Senatus Consulto.* E Cimelio Regio, & Museo nostro. Monumentum istud est Tiberianæ munificentiae in urbes duodecim, quæ fuerant terræ motu prostratae. Plinius noster, lib. ii. sect. lxxxv i. *Maximus terræ memoria mortalium exstitit motus, Tiberii Caesaris principatu, xii. urbibus Asiæ una nocte prostratis.*

ACIBAIΩΝ. Gordiani nummus, apud Spanhemium, lib. de usu numism. pag. 898. ab *Ασιεα* Ponti Cappadocici oppido mediterraneo, cuius meminit Ptolemæus, lib. v. cap. vi.

ACINAIΩΝ. Nummi Severi, ac Juliae Domnae, in quibus Æsculapii stantis effigies, qui Deus urbis ejus fuisse præses videtur. E Cimelio Regio. Plinio, libro iv. sect. vi i. *Oppidum Asine.* Stephano: *Ἀσίνη, πόλις Λακωνικῆς. . . τὸ ἐθνικόν, Ἀσινῶν, ἢ Ἀσινῶς.*

ΑΣΚΑΛΩΝΙΤΩΝ. in Palaestina.

ΑΣΚΑΛ. Ex parte altera, ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Augusti nummus, e Gaza Regia, & apud Patinum, pag. 45. In eo porro nummo, & in altero Antonini Pii mox appellando, quem & Patinus affert, pag. 227. insculpta cernitur mulieris turritæ effigies, qua ipsa signatur civitas Ascalonitarum: juxta columba adstat, Veneris Cœlestis symbolum, cuius Numini addicti in primis Ascalonitæ fuere. Testis Pausanias in Atticis, pag. 14. *Ἱερὸν ἐστὶν Ἀφροδίτης Οὐρανίας πρῶτοις ὃ ἀνδρῶπων Ἀσυνίοις κατέστη σέβασθαι τὴν Οὐρανίαν. μὲν δὲ Ἀσυνίους Κυπρίων Παφίους, καὶ Φοινίκων τοῖς Ἀσκαλῶνα ἔχουσιν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ. πρῶτος δὲ Φοινίκων*

Κυθῆριοι μαθόντες σέβουσιν. *Veneris Cœlestis delubrum: hanc primi hominum Assyrii coluere: a quibus Paphii in Cypro acceptum sacrorum ritum, cum Phœnicibus qui in Palaestina Ascalonem urbem incolunt: Phœnices, cum Cytheriis communicarunt.* Hinc Cytherea Venus, & apud Nafonem, lib. xv. *Metam. vers. 386. Cythereiades columbae appellatae.* De Venere Cœlesti alii ante nos multa dixere, quibus idcirco supersedemus. Est & in nummo Juliae Soæmiadis, Elagabali matris, VENUS CAELESTIS. Qua forma in Ascalonitarum nummis depingitur, eadem a Luciano describitur, in opere de Syria Dea, pag. 1070. Altera enim manu sceptrum tenet, colum altera: gestat in capite radios, & turrim, & cestum, &c. *Χεὶρ δὲ τῇ μὲν ἐτέρῃ σκῆπτρον ἔχει, τῇ ἐτέρῃ δὲ ἄτρακτον, καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνας τε φορεῖ, καὶ πύργον, καὶ κέστρον, τῷ μὲν τὸ Ὀὐρανίῳ κοσμεῖται, &c.* Hæc quarta Venus est Tullio, lib. i i i. de Nat. Deor. *Syria Tyroque concepta, quæ Astarte vocatur.* De Ascalonitarum æra, quæ in nummis consignatur, vide Chronologiam Veteris Testamenti. Plinio, lib. v. sect. xiv. *Ascalo liberum*, in Palaestina. Stephano: *Ἀσκαλὼν, πόλις Συρίας. . . τὸ ἐθνικόν, Ἀσκαλωνίτης, καὶ Ἀσκαλωνίτης.* Hodie Scalona. Sunt hujus civitatis nummi sub Augusto, Tiberio, Claudio, Nerone, Tito, Domitiano, Antonino Pio, Severo, Elagabalo, & Severo Alexandro.

ΑΣΚΑΛ. ΒΞC. Ἀσκαλωνιτῶν, annus cclxii. Qui vicesimus primus Antonini Pii fuit, Urbis dccccxi. In Cimelio Regio. Neptunus ibi stat cum tridente.

ΑΣΚΑΛΩ. CNE. Antonini Pii, apud Patinum, pag. 227. & in Indice, pag. 13. & in Cimelio Regio. Veneris Cœlestis effigiem exhibet. Annus cclv. incidit in annum Urbis dcccciv. Antonini quartum decimum.

ΑΣΚΑΛΩ. AKT. Nummus Elagabali, e Gaza Regia, cusus anno Ascalonitarum æræ κδ, hoc est, cccxxi. Urbis Romæ, dccccclxxi. Elagabali primo, Christi ccxviii. ante Septembrem. Est & Severi Alexandri, cum anno BAT. hoc est, cccxxxii. qui annus est septimus illius Principis, Urbis conditæ dccccclxxi. post Septembrem, Christi ccxviii.

ACIENΔΙΩΝ. Treboniani Galli nummus apud Patinum, pag. 398. Vidimus in Cimelio Regis Christianissimi. Luctatores in eo nummo insculpti, quem Aspendiorum morem fuisse in moneta signanda, Patinum fugit. At Julius Pollux, lib. ix. cap. vi. *Ἀσπένδιοι παλαιῶς τῷ νομίσματι ἐνεχόμενοι. Aspendii luctatores moneta insculpsere.* Ut Lacedæmonii scilicet, a quibus ortum ii traxere, teste Strabone, lib. xiv. pag. 667. Plinio, lib. v. sect. xxvi. *Aspendum*, in Pamphylia. Et mox, *Eurymedon annis juxta Aspendum fluens.* In edito colle posita civitas a Mela dicitur, lib. i. cap. xiv. Stephano: *Ἀσπένδον, πόλις Παμφυλίας. . . ὁ πολίτης, Ἀσπένδιος.* Vide ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. Sunt & Juliae Soæmiadis, & Severi Alexandri nominibus.

ΑΣΠΛΗΔΟΝΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Nummus Caji Caligulae Caesaris, e Thesauro Goltzii, pag. 210. Plinio, lib. iv. sect. xii. *Aspledon.* Stephano: *Ἀσπληδὼν, πόλις Φωκίδος. . . τὸ ἐθνικόν, Ἀσπληδόνης.*

ΑΣΣΙΩΝ, in Æolide.

ΚΡΙΝΑΚΙΔΗΣ. ACCIΩΝ. Ara cum serpente, quo Æsculapius indicatur. Commodi nummus e Cimelio Regio. *Crinacides Assiorum* Prætor. Est & M. Aurelii nummus, ACCIΩΝ. Est & Antonini Severi F. ex ære maximo, in Cimelio P. STEPH. CHAMILLART.

ACCIΩΝ. ΕΠΙ CTP. ΑΥΡ. ΜΗΤΡΩ-
ΝΙCΤΟΥ. Severi Alexandri, e Gaza Regia.

Sub Pratore Aurelio Metronista, ut quidem conjicere nobis licuit. Vas lava tenet figura quadam ei nummo insculpta: quod ex Assio forte lapide factum. Plinius, lib. xxvii. In Assio Troadis sarcophagus lapis fissili vena scinditur. Corpora defunctorum condita in eo absumi constat intra quadragesimum diem, exceptis dentibus. Et sect. xxviii. Assius lapis gustu salsus, podagras lenit, pedibus in vase ex eo carvato inditis: &c.

ACCEΩN Julia Domna nummus, de quo dicemus, verbo ΠΙΟΝΙΤΩΝ. Stephanus: Ἀσσι, πόλις Αἰολίδος τὸ ἔθνικόν, Ἀσσι, ἢ Ἀσσις. Plinio, lib. v. sect. xxxiii. Assos, in Æolide. Nunc quoque Assum vocant.

ASSOR V. Juvenile caput laureatum, apud Parutam. Plinio, lib. i. sect. xiv. in Sicilia oppidis, Assorini. Tullio, Verrina iv. Assorini viri fortes ac fideles: sed nequaquam ex tam ampla, neque ex tam nobili civitate. Hodieque tenue oppidulum est, cui Ἀσσογον nomen apud Stephanum. Nunc Assaro. Chrysa amne alluitur, quem nunc Battaino accolæ nuncupant. Is in altera nummi parte pingitur stans cum arceolo, quem dextra: & Copiæ cornu, quod lava gerit: epigraphe, CRYSAΣ. Tullius, loco cit. Chrysa est amnis, qui per Assorinorum agros fluit. Is apud illos habetur Deus, & religione maxima colitur. Fanum ejus est in agro, propter ipsam viam, qua Assoro itur Ennam. In eo est Chrysa simulacrum, præclare factum e marmore.

ASSYRIA.

IMP. TRAIANO. AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. VI. P. P. ASSYRIA IN POTESTATEM P. R. RED. Imp. Trajano Augusto, Germanico, Dacico, Pontifici Maximo, Tribunicia potestate, Consuli sextum, Patri Patriæ. Assyria in potestatem Populi Rom. redacta. Occo, pag. 214.

ASSYRIA ET PALAESTINA IN POTEST. P. R. RED. S. C. Idem, pag. 215.

VICT. ASSYR. S. C. Idem.

ASTA, in Batica.

AETERNITATI AVGVSTAE. C. A. R. Tiberii nummus, in quo templum quatuor ful-tum columnis. Similis alter ejusdem Tiberii affertur a Patino in numismatum indice, pag. 4. AETERNITATI AVGVSTAE. C. A. I. in quo templum quatuor vel sex columnarum. Tertius Tiberii pariter, ex Cimelio Mediceo, a Mediobarbo, pag. 71. AETERNITATI AVGVSTAE. C. V. T. T. & ab Ant. Aug. Dial. 2. Suadet autem omnino similis in triplici nummo epigraphe, ut in Hispania pariter signatos omnes fuisse credamus: atque adeo his notis in priore nummo, C. A. R. Coloniam Astam Regiam indicari: non, uti Mediobarbus, & alii voluerunt, Coloniam Augustam Rauracorum. In altero, Coloniam Augustam Juliam, quæ nunc Gadis vocatur, ut suo loco dicemus. In tertio, Tarraconem.

COL. ASTA. REG. Nummus Neronis, e Thesauro Goltzii, pag. 237. Plinius, lib. i. sect. i. Colonia: Asta, qua Regia dicitur, &c. in Batica: Nunc Xerez della Frontera, ad amnem Guadalete, teste Mart. de Roa, in hist. Astigit.

ASTIGI.

COL. AST. AVGVSTA. Colonia Astigitana Augusta. Caput Augusti in eo nummo nudum sine laurea est. In altera parte colonus boves agit.

COL. AVG. FIRMA. Galba nummus e Thesauro Goltzii, pag. 237. Plinius, lib. i. sect. i. Astigitana colonia, cognomine Augusta Firma, in Batica: Hodie Ecija, inter Hispalim & Cordubam. Apud Gruter. pag. 101. COL. AVG. FIR. Astigi reperta inscriptio. Et apud Mart. de Roa, in hist. Astigit. COL. IVL. AVG. FIR. A Legione aliqua sic cognominata traxit & ipsa

colonia hanc appellationem. Sic apud Gruterum, pag. mxcvi. 6. LEG. XVIII. FIRM. Et pag. ccccxxvii. 11. LEG. XVI. FLAVIAE. FIRMAE.

ASTVRICA.

COL. ASTVRICA. AVGVSTA.

Nummus Augusti, in Thesauro Goltzii, pag. 237. Plinius, lib. i. sect. iv. Asturum populi, divisi in Augustanos, & Transmontanos, Asturica urbe magnifica, in citeriore Hispania. Ptolemaeo, lib. ii. cap. vi. Ἀστέμα Ἀυγούσα. Nunc Astorga, in regno Legionensi.

ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΤΩΝ. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 210. Plinio, lib. iv. sect. xxi. Astypalæa libera civitatis insula. Stephano: Ἀστυπάλαια, νῆσος μία τῶν Κυκλάδων τὸ ἔθνικόν, Ἀστυπάλαιος, ἢ Ἀστυπάλαιος. Sed ut ab Ἐλαίᾳ, fit Ἐλαίτης, sic & ab Ἀστυπάλαιᾳ, fit Ἀστυπάλαιος.

ΑCΤΥΡΗΝΕΙΩΝ. Nummi Antonini Pii, apud Patinum, pag. 227. cum effigie Dianæ Multimammæ, quam & Ephesiam vocant. Plinio, lib. v. sect. xxxi. Astyre, in Æolide, seu Myfia. Ibi Dianam Astyrenam coli solitam, auctor est Strabo, lib. xiii. pag. 606. Stephano: Ἀστυρ, πόλις Μυσίας... τὸ ἔθνικόν, Ἀστυρῶς ἄφ' ὧ τὸ Ἰ Ἀστυρῶς Ἀστέμιδος ἱερὸν. Vide & Pausaniam in Mefsenicis, pag. 146.

ATABYPAIΩΝ.

Nummus hic Diadumeniani est. Ἀταβύρων in Phœnicia oppidum Stephanus commemorat.

ΑΤΑΡΝΑΙΩΝ. M. Aurelii nummus, cum Dianæ Venatricis effigie: & alter Gordiani junioris, ΑΤΑΡΝΕΩΝ inscriptus, cum Apolline. Uterque e Collectionibus Pyrrhi Ligorii. Plinio, in Æolide, lib. v. sect. xxxi. & lib. xxxvii. sect. lvi. Atarne. Stephano: Ἀτάρνα, πόλις μεταξὺ Μυσίας ἢ Λυδίας... ὁ πολίτης, Ἀταρνῶς. Straboni, lib. i. pag. 61. Ἀταρνῆται.

ΑΤΕΛΛΑΝΩΝ. Plinio, lib. i. sect. ix. Atellani. Nunc S. Arpino, five S. Elpidio. Stephano: Ἀτέλλα, πόλις Ὀπικῶν Ἰταλίας, μεταξὺ Καπύης καὶ Νεαπόλεως. τὸ ἔθνικόν, Ἀτελλανός.

ΑΤΤΑΙΤΩΝ. Trajani ac Getæ nummi, quos Trifstanus ad Atæam Laconicæ refert, Spanhemius ablegat ad Arabiæ Felicis incolas: nos, uti remur, feliciore conjectura, ad Attæam Phrygiæ oppidum, juxta cognominem sibi paludem, a qua nomen istud alterum hausisse videtur: nam & Boticum appellabatur. Stephanus: Βόττειον, πόλις Φρυγίας ἐχούσα λίμνην Ἀτταῖαν λεγομένην &c. Exhibent hi nummi fluvii desidentis iconem, cum arundine, soli palustris indice. Ut ab Ἐλαίᾳ, Ἐλαίτης gentile nomen derivatur, sic ab, Ἀτταίᾳ, Ἀτταίτης.

ΑΤΤΑ. Cum figura equestri, e Cimelio Regio.

ΑΤΤΑΙΤΩΝ. Æsculapius cum baculo & serpente. Ex parte altera, ΙΕΡΟΣ ΔΗΜΟΣ. Sacer populus. Ex eodem Cimelio, & apud Patinum, pag. 7.

ΑΤΤΑΔΕΩΝ. Augusti, & Tiberii, cum vultu Palladis: Hadriani, cum Apollinis: Severi, cum Bacchi: Commodi & Caracallæ, cum Serapidis: denique Valeriani, cum Palladis, Hygiæ, & Nemesis effigie.

ΑΤΤΑΔΕΙΩΝ. Tiberii nummus ex eodem Cimelio. Plinio, lib. v. sect. xxxi. Attalia, in Æolidis Lyciæque confinio. Stephano, Ἀτάλεια, πόλις Λυδίας... τὸ ἔθνικόν, Ἀτάλεις. Nisi forte, quod nunc quidem verius arbitramur, oppidum est in ora Pamphyliæ, unde Paulus Solvit, ut Antiochiam Syriæ navigaret, Act. xiv, 24.

ΑΤΤΟΥΔΕΩΝ. E Cimelio Regio, ex parte altera, ΔΗΜΟΣ, Populus. In Notitia Eccles. anti-

antiqua, inter sedes Episcopales Phrygia Pacatiana, pag. 27. Ἀττιδα; Leunclavius, pag. 98. ὁ Αὐτοῦδων. In Conc. Calched. act. vi. pag. 604. Symmachius Attudorum Episcopus legitur, Συμμάχιος πόλεως Ἀττιδῶν. Fortassis Attusa Plinii, lib. v. sect. xl. Sunt & Antonini Severi F. & Saloninae nummi ab Attudensibus cusi.

ATTVBI.

COL. CLARITAS. IVLIA. Neronis nummus in Thesauro Goltzii, pag. 238. Plinius, lib. iii. sect. iii. inter colonias Astigitani conventus, in Bætica, Attubi, quæ claritas Julia. Nunc esse Espejo Mariana videtur, lib. iii. hist. Hisp. cap. 21. Nobis Olivera, prope Ostipponem, quæ nunc Estepa, in agro Ossunenfi.

AVENIO.

COL. AVENIO. Galbæ nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 238. Plinio, lib. iii. sect. v. in Provincia Narbonensi. Avenio Cavarum oppidum Latinum. Ptolemæo, lib. ii. cap. x. in Cavaris quoque Avenio colonia appellatur. Avignon.

AVGVSTA, in Salassis.

COL. AVGVSTA PRAETORIA. Tiberii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 237. Plinius, lib. iii. sect. xxi. Salassorum Augusta Praetoria Colonia &c. Ptolemæo, lib. iii. cap. i. Σαλασίων Ἀύγουστα Πραετωρία Κολωνία. Augusta, quod jussu & auspiciis Augusti condita: Praetoria, quod Praetorianorum colonia eo deducta, anno V. C. dccxxix. Dionem vide, lib. lxxx. pag. 514. Nomen antiquum retinet: Aosta, & Augusta Italis: nobis Aoste.

AVGVSTA TIBERIANA.

COL. AVG. TIBER. Tiberii nummus e Thesauro Goltzii, pag. 238. Aiunt esse in Germania Ratifonam.

AVGVSTANI, in Cilicia.

ΑΥΓΟΥΣΤΑΝΩΝ. Augusti & Liviae nummus, cum cervi effigie. Est in Cimelio D. Foucault. Plinio, lib. v. sect. xxi. in Cilicia, Augusta.

ΑΥΓΟΥΣΤΑΝΩΝ. ET. BKC. Anno ccxxii. Nummus Gordiani Pii e Cimelio Sereniff. Ducis Cenomanensium.

ΑΥΓΟΥΣΤΑΝΩΝ. Valeriani nummus, absque anni nota. Æræ initium factum est fortassis ab autumno anni V. C. dccclxx. unde annus ccxxii. incidit in annum Gordiani primum, V. C. dccccxci.

AVLERCI.

AVLERCO. Equus, cui stella subjecta est. (E. BVROVICO. Sus cum porcello. Nummus Gallorum vetus in Museo nostro, & apud auctorem libri de Monetis Gall. pag. 41. Plinio, lib. iv. sect. xxxi. Aulerci, qui cognominantur Eburonices, in Gallia Lugdunensi: Hodie Evreux, in Neustria.

ΑΥΛΩΝΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Nervæ nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 210. Plinio, lib. iv. sect. vi. Aulon. Stephano: Αὐλῶν, πόλις Λακωνική... ὁ πολίτης, Αὐλωνίτης.

ΑΥΡΗΛΙΟΥΠΟΛΕΙΤΩΝ. Commodi nummus insignis, e Cimelio Regio. Urbs est Lydia, cui nomen a M. Aurelio Imp. Commodi patre factum. Alter ejusdem Principis, ibidem: ΑΠΟΛΛΩΜΕΔΗΣ ΤΡΑ. ΑΝΕΘΗ. ΑΥΡΗΛΙΟΥΠΟΛΙΤΑΙΣ. Ἀπολλωμέδης Στρατηγὸς ἀνέθηκεν Αὐρηλιουπολίταις. Apollomedes Prator posuit Aureliopolitis. Bacchus curru trahitur vecto Centauris duobus. Est & Gordiani Pii, apud D. Foucault. ΑΥΡΗΛΙΟΥΠΟΛΙΤΩΝ. In Notitia Vetere Ecclesiastica Hieroclis, aliisque, pag. 13. e Provincia Lydia, cujus metropolis Sardis, tertio loco ὁ Αὐρηλιουπόλεως appellatur. Pag. 29. nono, Αὐρηλιούπολις. Pag. 45. sexto, ὁ Αὐρηλιου-

πόλεως, uti & apud Leunclavius, pag. 90. In Conc. Ephes. act. i. pag. 548. Ἰωάννης ἐλάχις ἐπίσκοπος Ἀυρηλιουπόλεως, ἐπαρχίας Λυδίας. Occurrit & in eadem Notitia pag. xi. alia Aureliopolis, inter Antistites Provinciae Ephesi: ὁ Αὐρηλιουπόλεως, qui pag. 43. ὁ Αὐρηλιουπόλεως nuncupatur.

ΑΦΡΟΔΙΣΙΕΩΝ. Augusti, Hadriani, M. Aurelii, Crispinae, Severi, Juliae Domnae, Gordiani Pii, Decii, Valeriani, & Saloninae e Cimelio Regio & aliunde nummi. Plinio, lib. v. sect. xxix. Aphrodisiensis liberi. Stephano: Ἀφροδισιάς, πέμπτη, μεταξύ Λυδίας καὶ Καρίας... τὸ ἐθνικὸν, Ἀφροδισιάς. In Conc. Calched. act. i. pag. 81. Κεϊτωριανὸς Ἀφροδισιάδος Καρίας. In nummo Crispinae tres Charites expressae. Nam illa vice Numinum habitae, ut habet vetus inscriptio apud Gruterum, pag. 228. 7. ΔΕΥΚΙΟΥ. ΠΟΠΙΛΙΟΥ. ΑΥΛΟΥ. ΤΟΥ. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ. ΙΕΡΕΩΣ. ΤΩΝ. ΧΑΡΙΤΩΝ. ΔΙΑ. ΒΙΟΥ. L. Popilii Auli Apollodori F. Sacerdotis Charium Perpetui. De iis vide plura apud Pausaniam. lib. ix. five in Boeoticis, pag. 309. & 310.

ΑΧ. & ΑΧΑΙΩΝ, passim in nummis Graeciae Veteris, a communi Graeciae cusi. Post subactam a Romanis Graeciam, tota regio Achaia vocitata est, cum est in provincia formam redacta. Pausanias, in Achaicis, pag. 222. Καλοδοί ἢ ἐχ' Ἑλλάδες, ἀπὸ Ἀχαιῶν ἡγεμόνα Ρωμαίων διότι ἐχειρώσαντο Ἑλλῶας δι' Ἀχαιῶν τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ περὶ σκευῶν. Quod Graeci per Achaos, qui tum Graeciae principes erant, subacti sunt.

ΑΧΑΙΩΝ. ΕΥΜΕΝΕΩΝ. Vide ΕΥΜΕΝΕΩΝ.

ΟΚΤΙΑΙΟΣ ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΝΟΟΥ ΤΟΙΣ ΑΧΑΙΟΙΣ ΑΝΕΘΗΚΕ. Hostilius Marcellus Sacerdos Antinoi, Achaia posuit, statuam scilicet Antinoi, cujus is Flamen fuit, columnamve, in ejus Divi honorem. Sic in Smyrnaeorum nummis, ΑΝΤΙΝΟΟΣ. ΗΡΩΣ. ΠΟΛΕΜΩΝ. ΑΝΕΘΗΚΕ. ΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣ. Vide ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ, & ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ. Antinoi hic nummus est apud Occonem, pag. 245. & in Cimelio reginae Christinae: quem nummum ad Achaos Lydia, de quibus dicemus in nummis ΕΥΜΕΝΕΩΝ spectare potius, quam ad Achaos Graeciae, ausim praestare, quod mos ille frequens in nummis illius tractus occurrat, Calchedonensium, Laodicensium, Smyrnaeorum.

ΑΧΕΡΟΝΤΑΝ. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 206. & in Magna Graecia, Tab. xxv. cum Junonis Sispitæ, hoc est, Servatricis effigie, capraque ei Deæ sacra. Sunt & in quibus Nicias ex equo hostem jacentem conficit, cum epigraphe ΝΙΚΙΑΣ: quem eum esse arbitramur, cujus vitam Plutarchus & res praeclare gestas conscripsit. Plinio, lib. iii. sect. x. in regione tertia Italiae, & agro Brutio: Fluviu Acheron, a quo oppidani Acherontini. Excidit plane id oppidum: neque est Cirenza, ut vulgo putant: quanquam & istud hodie Acherontiam vocant.

B

BABBA.

C. I. B. D. D. Augusti nummus in Cimelio Regio. Colonia Iulia Babba, vel Campestres Iulia Babba, Decreto Decurionum. Vel potius, Colonia Iulia Babba Decuriones. Plinius, lib. v. sect. i. Augusti colonia Babba, Iulia Campestris appellata. In Mauretania Tingitana. Julia appellata, in honorem Juliae gentis, in quam Augustus insertus est.

C. C. I. B. D. D. PVBL. Colonia Campestris Iulia Babba, Decreto Decurionum Publico. Claudii Imp.

Imp. ut & alter inscriptus ; C. C. I. B. D. D. cum palma, quæ a Tyriis Phœnicibusque Babben-
bentium originem, ut Carthaginensium, indicat.
A Patino quis credat pag. 100. hunc utrumque
nummum ad Cibratas Græcam Asiæ gentem ab-
legari?

D. D. EX. CONS. C. C. I. B. Decreto
Decurionum ex consensu, vel potius, *Decuriones ex
consensu*, Colonia *Campestris Iulia Babba*. Neronis
nummus, quem vidimus : & quem Trifanum sic
mutilum exhibet, tom. 1. pag. 216. EX. CON-
SENSV. CC. II. interpretaturque, *Ex con-
sensu civitatum Campaniæ duarum*. Patinus, pag.
115. EX. CONSENSV. C. CIB. & ad Ci-
byratas refert.

COL. IVL. AVG. BABBA. Vespasiani
nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 239.

BAGHΔAO. & BAGHΔAONIΩN. IE-
PA. CYNKΛHTOC. *Sacer Senatus*. Nummi
Goltziani. Stephano : Βαγαδαονία, μοῖρα Καπ-
παδοκίας νοτιωτάτη. τὸ ἐθνικόν, Βαγαδαόνες. *Baga-
daonia pars Cappadociæ australior*. In his Serapis
in sculptus, lyrae Apollineæ.

BAGHNΩN. EPMOΣ. Ex parte averfa, IE-
PA. BOYΛH. *Sacer Senatus*, vel *Sacra Curia*.
In Notitia Ecclef. pag. 29. Βάγης. Et pag. 45.
Βάγη vocatur, in Provincia Lydiæ. Eo nummo
Bagenfium cum Smyrnæis concordia indicatur,
quorum illi annem numinis vice coluerunt. Plinius
lib. v. sect. xxxi. *A Smyrna Hermus amnis*, &c.
Sic inferius, CAITTHNΩN EPMOΣ,
NIKAΕΩN CAΓAPIC, &c.

EΠI ΓAIOY. APXI. BAGHNΩN.
Ἐπὶ Γαίῳ Ἀρχιερέως, Βαγηνῶν. *Sub Gaio Pontifi-
ce, Bagenorium*. Nummus est e Cimelio D. Fou-
cault, cum Hygia, Æsculapio, & Telephoro.

KAICAPEΩN. BAGHNΩN. *Cæsareen-
fium Bagenorum*. Antonini Severi F. nummus e
Cimelio Regio : in quo nummo Bacchus incul-
ptus, cum tigride & urceo.

BAICAMΦHNΩN. Trajani nummus e The-
sauro Goltzii, pag. 210. Βαῖσαμψα Stephano op-
pidum est in Arabico sinu, circa mare Rubrum.
Βαῖσαμψα, πόλις ἐν τῷ Ἀραβικῷ ἡλπω. ὡς τὴν ἐ-
ρυθρὴν θάλασσαν, ὃ ἐστὶν οἶκος ἡλίας. Τὸ ἐθνικόν, Βαι-
σαμψηνός. Legit in eo nummo Scaliger, Animadv.
Euseb. 189. BAICAMΦANΩN, more Do-
rico. Domum Solis vox ea Hebræo ex fonte so-
nat, *Beth Sames*.

BAAANEΩTON THΣ IEPAΣ KAI A-
CTAOY. Nummus Caji Cæsaris e Thesauo
Goltzii, pag. 210. *Balaneotarum civitatis sacræ
& inviolatæ*, qui tituli in Syriæ civitatum nummis
obvii. Plinio, lib. v. sect. xviii. *Balanea*, in
Syria. Stephano : Βαλανέαι, πόλις Φοινίκης. . . . ὁ
πολίτης, Βαλανεώτης.

BAAANEΩN. Augusti nummus e Thesau-
ro Regio : cum Baccho in quadrigis.

BARBESVLA.

COL. BARBESVLA. LEG. XVIII.
Colonia Barbesula, Legionis xviii. Nummus Gal-
bæ, e Thesauo Goltzii, pag. 238. Plinio, lib.
iii. sect. iii. *Oppidum Barbesula cum fluvio*, in
Bætica, juxta Gaditanum fretum. Nunc *Guada-
jara*, ad annem hodieque cognominem.

BARCINO.

COL. BARCINO. FAVENTIA. In
Thesauo Goltzii, pag. 238. Galbæ nummus.
Plinius, lib. iii. sect. iv. *Colonia Barcino, cogno-
mine Faventia*. Nunc *Barcelone*. Gruteri inscriptio,
pag. 429. COL. F. I. A. P. BARCIN. Co-
lonia *Flavia Julia Augusta Pia*, non *Paterna*, ut
quidam volunt : nec *Felix*, sed *Faventia*, cum
Plinio : vel *Flavia*. Nam eadem apud Gruterum

pag. legimus, COL. FLAV. P. BARC.

BAPΓACHNΩN. Diana Ephesia : ex altera
parte Herculis caput. Est in Cimelio Regio. Sunt
& Commodi, & Severi Alexandri nummi. Cariæ
oppidulum Bargasa. Straboni, lib. xiv. pag. 656.
Μετὰ Κνίδον, Κέραμῳ, ἢ Βάργασα, πόλις Ἰωνία
ὑπὲρ θαλάττης. Stephano : Βάργασα, πόλις Κα-
ρίας. . . . τὸ ἐθνικόν, Βαργασηνός.

EΠI AY. ΔIΩNOC. BAPΓACH-
NΩN. *Sub Aurelio Dione*. Nummus *Bargaseno-
rum*. Maximini Imp. principatus cufus. Est & Gor-
diani Pii eodem nomine BAPΓACHNΩN.

BARGIACIS. MVN. *Municipium Bargiacis*.
Galbæ nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 242.
Βαργιακίς Ptolemæo, lib. iii. cap. vi. urbs est
Hispaniæ Tarraconensis, in Vaccæis.

BAPΓYAIHTΩN. Caracallæ nummus, in Ci-
melio Regis Christianissimi, in quo adjectum Præ-
toris nomen, EΠI CT. IOY. MAZI-
MOY. Ἐπὶ Στρατηγῶς Ἰουλίου Μαξιμίου. Sunt &
Lucillæ Veri uxoris, & Commodi nomine. Plini-
o, lib. v. sect. xxix. *Bargyla* : ubi MSS. ha-
bent, *Bargilia*. Stephano : Βάργυλα, πόλις Κα-
ρίας. . . . ὁ πολίτης, Βαργυλιάτης. Straboni ve-
ro, lib. xiv. pag. 654. τὰ Βαργύλια. In Notitia
Ecclef. antiqua, pag. 17. & apud Leunclavium,
pag. 94. inter Episcopos Cariæ censetur, ὁ Βαρ-
βυλῆς, & pag. 49. ὁ Βαργβύλης : lege utrobique, ὁ
Βαργυλῆς, & ὁ Βαργύλης.

BAPΓYAIATON THΣ IEPAΣ KAI
AYTONOMOY. *Bargyliatarum civitatis sacræ
ac liberæ*. Nummus Caji Cæsaris e Thesauo
Goltzii.

BAPKAIΩN. Nummus e Thesauo Goltzii, pag.
210. Plinio, lib. v. sect. v. *Ptolemæis, antiquo no-
mine Barce*, in Cyrenaica Africa parte. Step-
hano : Βάρκη, πόλις Λιβύης, ἥτις ἢ Πτολεμαῖς. . .
Βαρκαιῶ. Sic etiam Strabo, lib. xvii. pag. 837.
Ptolemæo tamen, lib. i. v. Πτολεμαῖς & Βάρκη
sunt civitates duæ : hæc mediterranea, litoralis il-
la : Scylaci quoque, pag. 44. Ptolemæis itaque
condita, non eo loco quo Barce fuit, sed quo
Barcæorum portus. Inter Pænorum hostes a Ma-
rone censetur, lib. iv. *Æneid. lateque furentes
Barcai*. Nunc quoque interius oppidum retinet
nomen & mœnia, *Barca* : unde & regni appella-
tio : *Litorale Tolemeta* nuncupatur.

BAPK. Litteræ quatuor, in quatuor angulis
nummi argentei e Cimelio Regio : in quo caput
Jovis Hammonis est : in averfa parte laferpitium.
BASHPEN. Titi nummus e Thesauo Goltzii,
pag. 210. & apud Spanhemium, pag. 898. Βά-
σπηρ, inquit Stephanus, πόλις Φοινίκης. Τὸ ἐθνι-
κόν, Βασπηδῆς.

BEDVNIA. MVN. *Municipium Bedunia*. Clau-
dii nummus e Thesauo Goltzii, pag. 242. Βεδυ-
νία Ptolemæo, lib. iii. cap. vi. in Hispania Tar-
raconensi.

BENEVENTVM.

COL. BENEVEN. E Museo S. Genove-
fæ. Plinio, lib. iii. sect. xvi. *Hirpinorum colonia
una Beneventum, auspiciatus mutato nomine, quæ
quondam appellata Maleventum*. Velleius, lib. i.
*Sempronio Sopho, & Appio Caci F. Coss. Beneven-
tum coloni missi*, hoc est, anno Urbis cccclxxxvi.
Nunc Hirpinorum regio Principatus ulterior nun-
cupatur : oppidum *Benevento*.

IMP. CAES. . . BEN. PRAE. capite
Augusti nudo. Imp. Caesar Augustus, Colonia *Be-
neventana Praefes*. In parte nummi altera, HIBE-
RO PRAEF. *Hibero Praefecto*. Est hic nummus
ex ære minimo, in Cimelio D. Foucault,
sic in nummo Severi, IOVI PRAE. ORBIS,
est *Praefidi orbis*.

BERDIGVM FLAVIVM MVN. *Munici-
pium*

pium Berdigum Flavium. Titi nummus, in Thesau-
ro Goltzii, pag. 242. Ptolemæo urbs est Hispa-
niæ, in Asturica, lib. II. cap. VI. Βέρδιγον
Φλαβίον.

BERENIKIΔΩΝ. E Thesauro Goltzii, pag.
210. Stephano: Βερενικίδα, δῆμος τῆς Πτολεμαΐ-
δος φυλῆς, una scilicet e decem tribubus seu pa-
gis Atheniensium civitatis. Sed ad Berenicen Cy-
renaicæ seu Pentapolitanæ in Africa regionis op-
pidum, referri nummum eum (si tamen genui-
nus est) satius videtur, cui oppido nomen hodie-
que *Bernichio*. Plinius, lib. v. sect. v. *Berenice in*
Syrtis extimo cornu, quondam vocata Hesperidum.

BEPOIAIΩΝ, in Syria.

BEPOIAIΩΝ, in corona laurea, apud Pati-
num pag. 184. nunc Cimelii Regii, Trajani num-
mus. Sunt & Ælii Cæsaris, & Antonini Pii. Plin-
io, libro v. sect. XIX. in Syria sunt *Beræenses*.
Cedreno, pag. 737. Βέρροιαῖοι dicuntur. οἱ δὲ Χά-
λεπται. Hodie civitas *Alep* vocatur, emporio
nobilis.

BERYTVS.

BHPYT. Βηρυτῶν. Nummus Musei nostri, in
quo Neptunus curru vehitur juncto marinis equis.
In Augusti nummo, idem Deus, qua pingi for-
ma solet, cum delphino ac tridente visitur: unde
intelligimus ei quoque Numini, inter cetera, de-
votam eam civitatem fuisse. Fuit & Serapidi, cu-
jus effigies in Valeriani: Herculis, in Caracallæ:
Palladis, cum noctua, in M. Aurelii, nummo
insculpta.

COL. BERYT. V. VIII. *Colonia Berytus.*
Quinta & octava legio. Duæ duarum legionum
aquilæ, in nummo Augusti, & in altero simili
Claudii.

COL. IVL. BER. EX. S. C. *Ex Senatus-*
consulto. Apud Patinum, in numismatibus Trium-
virorum, pag. 18. & pag. 39. Augusti ipsius,
COL. IVL. AVG. FEL. BER. cui simile
alterum Valeriani, pag. 406. Ex quibus nummum
Gallieni, qui Valeriani filius fuit, refingere ipse
potuit: in quo perperam legit, **COL. IVL.**
AVG. FEL. HEL. & ad Coloniam Helviam
refert, ad Heliopolim alii: cum **FEL. BER.**
sit in iis quatuor nummis scriptum perspicue, quod
nos in Cimelio Regio vidimus: neque in his mo-
do, sed & in aliis similibus Tiberii, Claudii, Ner-
væ, Trajani, Commodi, Juliæ Domnæ, Cara-
callæ, Macrini, Elagabali, & Gordiani junioris.
Neque vero Juliæ Augustæ cognomen coloniam He-
liopolitanæ ulla monumenta asserunt. Sed erro-
rem Patinus a Trifano hausit.

COL. FEL. BERYT. Nummus Domi-
tiani.

COL. IVL. AVG. FEL. BER. Trajani
nummus e Cimelio nostro, cum Serapidis effigie.
Colonia Julia Augusta Felix Berytus. Plinius, lib.
v. sect. XVII. *Berytus colonia, quæ Felix Julia ap-*
pellatur, in Phœnice. Nobis *Barut*: indigenis, *Birout*.
Ab Agrippa Augusti genero deductam coloniam
auctor est Strabo, lib. XVI. pag. 756. Ulpianus,
lib. I. Dig. tit. xv. de Censibus: *Berytensis colonia*
Augusti beneficiis gratiosa: & ut Divus Hadrianus
in quadam oratione ait, Augustana colonia. Est &
Otaciliæ nummus cum eadem epigraphe, colo-
noque & bobus, apud Patin. pag. 385.

COL. BER. Cum colono & bobus, vel cum
militaribus signis, quæ sunt deductæ coloniam ar-
gumenta. Uterque Trajano principe cusus num-
mus est, apud Patinum, pag. 179. Hadriani,
pag. 195. & apud P. CHAMILLART: deni-
que Gordiani Pii, apud Patinum, pag. 369.

COL. BER. DECENNALES. AN-
TONINI. COS. III. E Cimelio Regio.
Nummus Severi simul & Antonini filii. Huic nu-

dum caput, illi laureatum est. Postquam Tribuni-
ciam Potestatem per annos decem gessisset Anto-
ninus, anno XI. ludi ob eam rem dicti decenna-
les celebrati sunt Beryti. Vota pro Reipublicæ in-
columitate, tum in quinquennium, tum in decen-
nium a Romanis antiquitus nuncupata, Livius pas-
sim tradit. Lib. II. decadis tertiæ, Flaminio cum
legionibus ad Thrasymenum ab Hannibale cæso, vota
quinquennalia suscepta sunt, *si res Populi Romani*
ac Quiritium ad quinquennium proximum salva serva-
ta erit. Lib. I. decad. III. *Cajus Attilius Seranus*
Prætor vota suscipere jussus, si in decem annos Res-
publica eodem stetit statu. Cum deinde unius Cæ-
saris dominatu res geri cœptæ sunt, cœpta quoque
quinquennalia vota ac decennalia pro Principum
incolumitate concipi, cum imperium illi in quin-
quennium, decenniumve, vel in plura quinquen-
nia decenniave susciperent. Tunc ludi Circenses
edi, gladiatorique, fieri sacra, votaque, & pre-
ces. Hi decennales ludi appellati in nummis, hæc
decennalia, interdum & vicennalia, tricennalia-
que, hoc est, in vicennium, tricenniumve vota
suscepta, eademque deinde pro decennio vican-
niove, vel tricennio demum soluta. Et hi quoque
Græce interdum in nummis inscripti: cujusmodi
est ille Gallieni, ΔΕΚΑΕΤΗΡΙΚ ΚΥΡΠΙΟΥ.
Decennales Domini nostri.

COL. BER. Elagabali nummus, cum tem-
pli effigie, cujus in limine inferiore hæc verba,
COL. BER. ad latera, **SEC. . . .** ceteris
plane exesis litteris. Trifanus tom. II. pag. 316.
legit, **SECVRITATI COLONIAE BE-**
RYTVS. Nos verius, uti arbitramur, ex simili
nummo Commodi, **SEC. SAEC.** *Securitas sæ-*
culi. Stat in Templo ibi depicto Astarte Dea, cui
Victoria columnæ imposita coronam porrigit. As-
tarte pede sinistro proram navis premit, ad urbis
situm significandum, Habemus simillimi sub Gal-
lieno nummi ex ære magno formam plumbo ex-
pressam; in quo hasta, quam tenet Astarte Dea,
prælongæ cruci simillima est.

COL. IVL. AVG. FEL. BER. Gordia-
ni Pii nummus, in quo Bacchi nudi effigies, dex-
tra copiarum cornu, lava thyrsum gerentis, cum
panthera. Vini copiam ac bonitatem in hoc tractu
indicat. Et Berytium sane vinum Plinius commen-
dat in primis lib. XIV. sect. IX. Occo in Gordia-
no tertio, pag. 43: hunc nummum ita legit,
COL. IVL. AVG. PEL. BER. & gravio-
re rursus errore, pag. 431. **COL. IVL. AVG.**
PELLA. Quem errorem dum hausit ab Occone
Scaliger, Animadvers. Euseb. pag. 195. cur Be-
rytus Colonia Pella dicatur, ait esse sibi incom-
pertum. At **FEL.** hoc est, **FELIX.** non **PEL.**
seu **PELLA,** legi oportuit.

BHTHPATΩΝ. Nummus singularis e Cime-
lio III. Harlæi: quem nummum neque ad BÆ-
TARRENOS tertiæ Palæstinæ, neque ad Bæ-
terras Galliæ Narbonensis oppidum, ut visum
erudito viro, lib. de usu Numism. pag. 904. sed
ad Betarronis potius Phœnicæ urbis maritimæ in-
colas, quæ inter Diospolim & Cæsaream Strato-
nis ab Antonino collocatur, referri censuerim o-
portere. Nam Græcis vocibus usos in nummis Pro-
vinciæ Narbonensis cives, præter Massilienses Pho-
cænsium colonos, Antipolitas ejusdem oræ inco-
las, vix adduci possum ut credam, cum Latine
inscripti in eo tractu nummi occurrant, **AVE-**
NIO, VOLCAE, NEMAVSVS, CA-
BELLIO, Videndum etiam num spectet hic
nummus ad urbem Palæstinæ, de qua Eusebius,
lib. IV. hist. Eccl. cap. VI. Ἀκμάσαντες δὲ τῆς πο-
λέως ἔτις οὐκωκαίδεκάτης τῆς ἡγεμονίας Ἀδελανῆς
Βηθθρα πόλιν, ἥτις ἐστὶν ὀχυρωτάτη, τῶν Ἱεροσολυ-
μῶν ἐς σφόδρα πόρρω διεσῶσα. Anno demum octavo
de-

decimo imperii Hadriani, cum totius belli vis circa Bethera urbem munitissimam, nec procul Hierosolymis distitam exarsisset, &c. Scripti codices Rufini, teste Valesio, habent, apud Bethara oppidum. Idem forte cum Bethar, quæ in Itinerario Burdegalenfi Mutatio dicitur, LII. pass. millibus ab urbe Hierosolymitana, &c.

BIATE. Nummus Hispanicus: ex argento: cujus eçtya effigies ad nos missa est. Ex parte antica Augusti caput exhibet capiti alteri superpositum: in averfa, currentem equitem: infra, **BIATE. BIZYHNΩN. EΠI TIN. POYΦOY.** Hadriani, ex eodem Cimelio. D. Vaillant legit in altero e Cimelio Magni Hetruriæ Ducis, **EΠ. EITEI. POYΦOY ΠPEC KAI ANTI. TOY CEB. BIZYHNΩN.** Hoc est, ipso interprete, *Sub Itio Rufo Legato & Propatore Augusti.* Tinius Rufus ipsius Hadriani principatu vixit, Magister exercitus, adversus Judæos, idemque Legatus Cæsaris Propatore in Palæstina. Eusebius, in Chronico: Anno sextodecimo imperii Hadriani: *Judæi in arma versi Palæstinam depopulantur, tenente provinciam Tinio Rufo, cui ad opprimendos rebelles Hadrianus misit exercitum.* Hieronymus in Daniele, cap. IX. *Eo mortuo, transactis septem hebdomadis, id est, annis XLIX. Aelius Hadrianus (a quo postea de ruinis Hierusalem urbs Ælia condita est) rebellantes Judæos, Tinio Rufo Magistro exercitus pugnante superavit.* Sic enim MSS. codices, cum in editis perperam *Timo Rufo* legatur. A Georgio Syncello in Chron. *Τίννῳ. Ποδῷ* appellatur. Ab Eusebio, lib. IV. Hist. Eccl. cap. VI. *Ποδῷ ἐπὶ δέχων τῶν Ἰουδαίων, Legatus Judææ.*

BIZYHNΩN. M. Aurelii, ac Philippi patris nummi, in Cimelio Regio. Vidimus & Hadriani, & Severi. Sunt & Antonini Severi F. & Gordiani Pii. In nummo Philippi patris, ex ære maximo, in Cimelio Magni Ducis, Serapis, Isis, & Æsculapius stant. Plinio, lib. IV. sect. VII. *Bizya, arx regum Thraciæ.* Stephano: *Βιζύη, πόλις Θράκης.... τὸ ἐθνικὸν, Βιζυλῶς.*

BIZYHNΩN. Diana Venatrix, in nummo Faustinae junioris, e Cimelio Regio.

BIΘYNIΕΩN. Juliae Corneliae Paullæ nummus, e Thesauo Regio.

BEIΘYNIΕΩN. AΔPIANΩN. Nummus Antinoi, cujus hæc patria fuit. Sunt & eo titulo, M. Aurelii, Commodi, Severi, & Severi Alexandri. Ab Hadriano Imp. cui unice carus Antinous fuit, alterum id nomen habuit. In parte ejus nummi anteriore, caput ipsius Antinoi est, cum epigraphe, **H ΠATPIC ANTINOON ΘEON.** *Antinonum Deum patria sua colit ac veneratur.* Apud Tristandum, tom. I. pag. 547. In parte postica, Mercurius cum talaribus, adjecto bove: ut ab hujus oppidi civibus habitum pro Mercurio Antinonum intelligas, eique majore hostia ab iis litatum. Alias abactos a Mercurio Apollinis boves, uti narrat Antoninus Liberalis in Metamorphi. significari quoque hoc nummo haud temere quis credat. Nummus Occonis, pag. 244. si modo haud subleste fidei, **ΓΕΝΕCIC ANTI NOOY BIΘYNIEOC**, non ut ipse legit, **KITYNIAOC.** Plinio, lib. V. sect. XLIII. *Bithynion.* Stephano: *Βιθύνιον, πόλις Βιθυνίας.... ὁ οἰκῶν, Βιθυνιεύς.* Eadem Ptolemæo, lib. V. cap. I. *Claudiopolis* appellata: *Κλαυδιόπολις ἢ καὶ Βιθύνιον.*

BITHYNIA.

KOINON BEIΘYNIAC. *Commune Bithyniæ.* Ubi sonum eundem animadvertendum est esse litteræ I & diphthongi EI. Sic & in **CABEINA, TPIΠOΛEITΩN**, & sexcentis aliis; ubi diphthongus ponitur, ut littera longa ibi intelligatur. Commune fanum, sacrum commune,

& commune certamen intellige, in uno aliquo oppido a totius Provinciæ communitate editum. His sacris certaminibusque qui præerat *Βιθυνιάρχης* vocabatur, cui cura sacrorum ludorumque κοινὸς τῶν Βιθυνίας, ut *Ἀσιάρχης*, cui κοινὸς τῶν Ἀσίας. De hac postrema voce dicemus in nummis **ΠΟΔΙΩN.** Vide & **ΓΑΛΑΤΩN KOINON, KPHTΩN KOINON.** Nummi sunt hi Trajani & Hadriani, in Cimelio Regio, cum templi effigie. Hadriani, in Museo nostro: **ATT. KAIC. TPA. AΔPIANOC. KOINON BEIΘYNIAC.** In Cimelio D. Foucault, infra templum est prora navis, quoniam Bithynia oram maritimam tenet. Est & Sabinæ apud Tristandum, tom. I. pag. 533. & in Cimelio proxime laudato, cum Templo similiter. Plinio, lib. V. sect. XLIII. *Bithynia provincia.*

COM. BIT. *Commune Bithyniæ.* Templum columnis octo fultum. In fronte, **ROM. S. P. AVG.**

BITHYNIAE REGES.

Duo tantum novimus ex Nummis antiquis & ex Plinio regum Bithyniæ nomina: Prusiam, & Nicomedem. Nummus Prusiæ regis argenteus magnæ molis in Museo nostro exhibet in antica superficie caput diadematum: in pagina altera Victoriæ, quæ palmam gestat & coronam; cum titulo, **ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΥCΙΟΥ.**

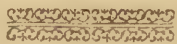
Nicomedem unicum Plinius commemorat, nempe eum, cujus uxor Consingis, lib. VII. pag. 202. & quo interfecto equus ejus inedia vitam finivit, pag. 208. Nicomedis nomine insignes nummos duos in primis profert Illustriss. Spanhemius, pag. 515. Prior est, vultu juvenili, capite diademat, ex Gaza Medicea: alter vultu virili, ex Thesauo Brandenburgico. Ambo Jovem in postica superficie exhibent, qui dextra coronam, lava hastam gerit: cum aquila coram apposita, quæ fulmen unguibus tenet. Utriusque nummi eadem in ea superficie epigraphe est: **ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΟΜΗΔΟΥ.** *Regis Illustris Nicomedis.* Prior adjunctam hanc habet anni notam, **ΓΠΡ.** hoc est, anni Græcorum **CLXXXIII.** qui est annus Urbis Romæ **DCXXIV.** ante Christum **CXXX.** Alter, **ΕΣ.** annum **CCV.** qui est Urbis Romæ annus **DCXLVI.** ante Christum, **CVIII.** Sed utroque isto nummo vetustior est ille, quem protulimus in Chronologia Veteris Testamenti, cum anni nota, **EOP.** hoc est, Græcorum anno **CLXXV.** Paulo postea cessit Romanis Bithynia: siquidem anno **CXXXII.** æræ Græcorum, qui fuit Urbis Romæ **DCLXIII.** Romanos ibi magistratus fuisse nummi docent, ut diximus ad eum annum, in Chronologia Veteris Testamenti.

Titulus **ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ** docet ipsum, ut de Seleuco Epiphane & fratre ejus Antiocho Epiphane diximus in eo ipso volumine, ortum traxisse ex patre, avo, proavo, & abavo, regibus. Primum omnium fuisse Prusiam verisimile est, non istum de quo proxime egimus, sed vetustiore; cujus nummi inscripti sunt solo nomine **ΠΡΟΥCΙΟΥ**, absque titulo **ΒΑΣΙΛΕΩΣ**, ab Illustriss. Spanhemio memorati, pag. 514. Jam nummi, qui sunt **ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΥCΙΟΥ** inscripti, duo sunt longe dissimili vultu in Thesauo Brandenburgico, tomo I. pag. 269. & 270. Nicomedis denique proxime memorati avus existisse videtur is, qui titulo Epiphanis caret, in nummo e Gaza Regia; in quo caput diadematum est in antica pagina; in averfa autem Pallas sedens, cum epigraphe, **ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΝΙΚΟΜΗΔΟΥ.** Ex quo quinque regum Bithynorum nomina ista, & hanc eorum fuisse seriem conjicimus:

I ΠΡΟΥC-

- 1 ΠΡΟΥΣΙΟΥ.
- 2 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΥΣΙΟΥ.
- 3 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΝΙΚΟΜΗΔΟΥ.
- 4 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΥΣΙΟΥ.
- 5 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΟΜΗΔΟΥ.

Non tam vetustum Bithyniæ regnum, quam Syriæ, fuisse, vel ipsum ostendit cognomen ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ: cum illud Seleucus in Syria gesserit anno Græcorum cxxvi. Nicomedes in Bithynia non ante annum clxxv.

BILBILIS. ITALICA. Nummus Augusti, apud Patinum, pag. 35. nunc in Cimelio Regio. Bilbilis quidem fertur Martialis Poëtæ natalibus clara, & ferrariis officinis, ut diximus ad Plinii lib. xxxiv. sect. xli. Eques in eo nummo decurrit. Vox ITALICA notat, scriptos ex ea colonia milites in legione Italica mereri stipendia potuisse. In Actis Apost. Cornelius Centurio cohortis quæ dicitur Italica.

MVN. AVGVSTA. BILBILIS. L. COR. CALDO. L. SEMP. RVLLO. IIVIR. In parte altera: **AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIAE.** E Museo nostro.

MVN. AVG. BILBIL. C. CORN. REFEC. M. HELV. FRONT. In corona deinde laurea, **IIVIR.** Municipium Augusta Bilbilis. C. Cornelio Refecto, M. Helvio Frontone, Duumviris. At Corn. Rufus, in Romanis Annalibus sæpe: Corn. Repentinus, interdum: Refectus, necdum nobis occurrit. Nummus hic est Caji Caesaris, quem Caligulam vocant, apud Patinum, pag. 93.

BΙΣΑΛΤΙΩΝ. In nummis Goltzianis e Græcia Vetere, pro **BICAΛΤΩΝ.** Plinio, lib. iv. sect. xvi. *Gens Bisalta.* Βισαλτία, πόλις ἐν χώρῃ Μακεδονίας... τὸ ἐθνικὸν, Βισαλτῆς. Equum, & adstantem cum jaculo militem, hic nummus præfert. Sunt & quibus insculpta galea, Thessalicæ Macedonicæ virtutis insigne.

BISGARGIS.

MVN. BISGARGIS. Germanici nummus, in Thesaurio Goltzii, pag. 242. *Municipium Bisgargis.* Plinio, lib. iii. sect. iv. *Bisgargitani*, in Tarraconensi Hispaniæ provincia & conventu: Ilergaonum oppidum mediterraneum Ptolemæo, lib. ii. cap. vi.

ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ. Volusiani nummus e Cimelio Regio.

ΕΠΙ ΑΡΧ. Α. ΑΥ. ΠΑΠΙΟΥ. Ἐπὶ Ἀρχόντῃ πρώτῃ Αὐρηλίου Παπίου. *Sub Prætorio primo Aurelio Papia.* Apollo Citharædus capite radiato. Sunt & Antonini Severi F. nummi **ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ.** In Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 13. & in altera, pag. 45. ὁ Βλαύνδου. Apud Leunclavium, in Notitia sedium Episcopaliū, inter Antistites Lydiæ, pag. 90. censetur ὁ Βλαδέων. In Conc. Calched. epistolæ synodali Lydiæ ad Leonem Papam, pag. 934. subscribit Onesiphorus Episcopus Blandi. Et act. vi. pag. 594. Ἡλίας ἐπίσκοπος πόλεως Βλανδοῦ. Et act. iv. Ἡλίας ἐπίσκοπος πόλεως Βλανδοῦ Λυδίας.

ΕΠΙ ΑΡΧ. Μ. ΚΑΜΟΣΚΑ ΤΟ. Β. ΒΛΑΥΝ. *Sub Archonte Marco Camosca iterum. Blaundensium.* M. Aurelii nummus, inquit D. Galand.

ΕΠΙ ΑΥΡ. ΓΛΥΚΩΝΟΣ Γ. ΝΙΓΡ. ΑΡΧ. Α. ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ ΜΑΚΕ. *Sub Aurelio Glycone Gaji Nigri F. Prætorio primo Blaundensium Macedonum.* Nam fuere etiam in Lydia Macedones, teste Plinio. Nummus hic est Philippi

fili, **ΑΥΤ. Κ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΥΓ.** ex ære maximo, apud D. Abb. p. e. CAMPS.

ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ ΔΗΜΟΣ. Caput juvenile. *Blaundensium populus.* Ex altera parte, fluvii decumbentis effigies. E Cimelio Regio.

ΒΟΙΑΤΑΝ. Nummus Juliæ Domnæ. Plinio, lib. i v. sect. ix. *Bœa*, in Argolico Achaïæ sinu, Stephanus Βοῖον cum Βοῖα, miscet: illud Doridis oppidum est, de quo Plinius ejus libri sect. xiii. & Strabo, lib. ix. pag. 427. istud Achaïæ. Et Bœas alteras in Creta fuisse adjicit, auctore nullo. Illud interim verius, quod subdit idem, gentile nomen esse Βοιάτης.

ΒΟΙΩΤΩΝ.

ΒΟΙΩΤ. E Museo nostro nummus, in quo crater & clava: Herculis notum istud est, Bacchi illud insigne: ex parte aversa clypeus, ut in numismate **ΑΝΘΗΔΟΝΙΩΝ.** Plinius, lib. iv. sect. xii. *Bœotia Theba*, duorum numinum, *Liberi atque Herculis (ut volunt) patria.*

ΒΟΙΩΤΩΝ. In Græcia Goltzii, Tab. xv. Neptuni hic nummus effigiem præfert, cum delphino & tridente, Dei illius symbolis: adjectoque clypeo, Bœotorum generatim, & idem privatim Thebanorum insigni. Neptunum Bœoti coluere in primis, quod omnis eorum regio mari undique alluatur: ideo τριτάλατις, *trimaris*, appellata a Strabone, lib. ix. pag. 400. In aversa nummi parte Apollo Ismenius, cujus fanum, oraculum, amnisque Ismenius in Bœotia fuit.

BONNA, in Germania ad Rhenum.

COL. IVLIA. BONNA. Nummus Augusti, e Thesaurio Goltzii, pag. 240. Tacito & Antonino *Bonna.* Ptolemæo quoque Βώννα, lib. ii. cap. ix.

BONONIA Gallia.

BONONIA. OCEAN. Constantis Augusti nummus, e Gaza Regia: quo trajectus Principis e Bononiensi litore in Britanniam designatur, vel navigatio eo mari. Prius Gesforiacum Morinorum litus, teste Plinio lib. i v. sect. xxx. vocabatur, *portusque Morinorum*, sect. xxxvii. Tabula Peutinger. *Gesforiaco*, quod nunc *Bononia.* Nobis, *Boulogne sur mer*, in Picardia.

BOSTRA.

N. TPA. BOSTRA. Νερβία Τραιανῆ Βόστρα. *Nervia Trajana Bostra.* Commodi, in Gaza Regia, cum effigie cameli, quod Arabiæ vulgare symbolum est. Fuit Bostra videlicet Arabiæ oppidum. Cognomon ei a Nerva Trajano, qui Arabiam adquisivit.

ΒΟCΤΡΑ. ET. ΡΔ. Nummus Severi Imp. in Thesaurio Brandeburgico. Anno civ. Primus annus Arabiæ adquisitæ videtur fuisse annus Christi cvi. Itaque hic annus civ. Bostrensiū, est annus Christi ccix. a mense Septembri.

N. TP. ΒΟCΤΡΑ. Νερβία Τραιανῆ Βόστρα. Severi nummus. De Bostris vide quid narret Damascius apud Photium, in Bibl. cod. ccxlii. pag. 1060.

Α. ΤΥΧΗ. ΒΟCΤΡΩΝ. Ἀγαθὴ Τύχη Βόστρων. *Bona Fortuna, seu verius, Bonus Genius Bostrorum.* Caracallæ nummus, in eodem Cimelio. Non eadem est porro Bostra, quanquam aliter visum eruditis alioqui viris, in primisque Trifano, quæ Philippopolis in eodem Arabiæ tractu appellata est. In Notitia Eccles. antiqua, pag. 63. in Provincia Arabiæ censentur hæ duæ civitates, Βόστρα μητρόπολις, & Φιλιππόπολις.

COLONIA. BOSTRA. Nummi Severi Alexandri, ac Juliæ Mamæ: cum vultu Jovis Hammonis.

N. TRAIANA E ALEXANDRIA-NAE COL. BOSTR. Nummi Severi Alexandri,

dri, & Julia Mamæ. Ab Alexandro Mamæ F. Alexandrinæ cognomen, cum coloniæ jure traxit.

ΒΟΤΡΥΗΝΩΝ in Phœnicia.

ΒΟΤΡΥΗΝΩΝ. Ο. C. Nummus hic est Antonini Elagabali, cufus anno cclxx. qui incidit in annum V. C. dccccclxxiv. Elagabali quintum, Christi cccxi. post Septembrem, ducto æræ Cæsarianæ initio ab anno V. C. dccc. In Phœnice, a Plinio, libro v. sect. xviii. *Botrys* collocatur.

ΒΟΥΠΑΙΩΝ, in nummis Julia Domnæ, & Antonini Caracallæ. Plinio, lib. iv. sect. vi. in Achaïa, *Bura*. Stephano: Βέρα, πόλις Ἀχαΐας.... τὸ ἐθνικόν, Βυραΐ.

ΒΟΥΚΙΡΙΩΝ. In vetere nummo Titi, e Thefauro Goltzii.

ΒΟΥΚΙ. L. I. A. Βασίλειον, Ἀναβαντ. i. e. In Cimelio Regio, Hadriani nummus: qui anno ejus undecimo cufus dicitur, cum Ifidis stantis effigie: quod Ægyptiorum peculiare numen fuisse tralatitium est. Plinius, lib. v. sect. ix. *Busriten* in Ægypto nomum habet. Stephano: Βούκις, πόλις Αἰγύπτου... ὁ πολίτης, Βουσίτης.

BRACARA.

COL. B. A. Caji & Lucii Cæsarum nummus, in quo tauri cornupetæ signata effigies, apud Mediobarbum, pag. 58. Hunc interpretari ita lubet: *Colonia Bracara Augusta*. Plinio, lib. iv. sect. xxxiv. *Bracarum oppidum Augusta*, hodie *Bragues*, in Lusitania. Ptolemæo, lib. ii. cap. vi. Βράκαρ Αύγυσα. Apud Gruterum, pag. 324. **BRACARAVGVSTANI.**

ΒΡΕΤΤΙΩΝ. In Cimelio nostro nummi frequentes. Plinio, lib. iii. sect. x. *Ager Brutius*. Stephano, verbo Βρέτιον, Βρέττιοι, χώρα Βρεττίας. Nunc Calabria nuncupatur, pars Italiæ ultima. Nummos ii olim Jove, Junone Scepttrifera: Marte, Pallade, Hercule, Vulcano, aliisque Numinibus signaverunt. Cancer his etiam interdum insculptus, oræ maritimæ symbolum.

BRITANNIA.

DE BRITANNIS. Claudii itidem, cum arcu triumphali. Plinius, lib. iiii. sect. xx. *Claudius Cæsar e Britannia triumphans, prægrandi illa domo verius quam nave intravit Adriam.*

ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ.

ΑΥΤ. Κ. Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗΡ. ΜΑΞΙΜΕΙΝΟC. Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗΡ. ΜΑΞΙΜΟC. Κ. Capita duo adversa Maximini & Maximi. Αὐτοκρατορὶς Καῖσαρ Γάιος Ἰούλιος Σεβήρος Μαξιμίνος. Γάιος Ἰούλιος Σεβήρος Μαξιμίνος Καῖσαρ. Imp. Cæsar C. Jul. Verus Maximinus. C. Jul. Verus Maximus Cæsar. Ex parte averfa, **ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ**. Apud Goltzium in Thefauro, pag. 216. **ΗΡΟΥΖΗΝΩΝ** perperam scribitur. Occo, pag. 425. **ΟΥΣΙΝΩΝ**. Hunc nummum Seguinus, pag. 169. ad Prusam primum, mox se ipse retexens, secutusque V. C. L. P. Gabr. Cossartium e Societate nostra, doctrinæ ac famæ singularis, ad Βούρζαν urbem in Ponto refert Stephano memoratam: legique **ΒΟΥΖΗΝΩΝ** trajectis litteris censet oportere. Sed ab hac sententia deterrent me duo: alterum, quod trajectione litterarum laborare nummos veteres neque affirmari facile, nec temere credi oporteat: alterum quod Stephanus ipse hujus oppidi gentile nomen non Βουρζανός, sed Βουρζαΐ dici conceptis verbis præmoneat. Nos ad oppidum Phrygiæ Salutaris pertinere deprehendimus, quod oppidum in Notitia Eccles. Vetere, pag. 29. Βρῆζον, in altera pag. 49. & apud Leunclavius, pag. 94. ὁ Βρῆζον. Cum legi utrobique justum sit, Βρῆζον &

Βρῆζον. Sic in Conc. Calched. act. vi. Ἀυξάνων legitur ὁπίσθεν πύλεως Βρῆζον, sub Metropolita Synnadorum, pro Βρῆζον. Quæ emendatio constat in primis ex Conc. C. P. V. pag. 261. in qua subscribit Μακεδόνιον ὁπίσθεν πύλεως, pro Βρῆζον. Cum idem ipse, pag. 96. inter Episcopos Phrygiæ appelletur, Μακεδόνιον ὁπίσθεν πύλεως. Sed corruptissime pag. 60. & 73. Μακεδόνιον Βελάνων. Certe ex vestigiis harum vocum Βρῆζον, Βρῆζον, Βρῆζον, Βρῆζον, cum accedat in primis nummi auctoritas, quin Βρῆζον, & Βρῆζον legi oporteat, dubium esse cordato nemini debet. Sunt & M. Aurelii, & Commodi, & Severi, & Antonini Severi F. numismata pariter inscripta **ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ**, cum Apolline, aut Hercule, vel Genio civitatis.

BRUNDISIUM.

BRVN. Arion delphino insidet, cum lyra & urceolo. E Cimelio nostro Parisiensi. Apud Goltzium, in Magna Græcia, tab. xxxiii. pro lyra Copiæ cornu, pro urceolo victoriolam gerit: ex parte averfa, cum tridente Neptunus. Plinio, lib. iii. sect. xvi. *Brundisium*. Nobis *Brindes*, in parte Italiæ, Terra d'Otranto.

ΒΡΕΝΔΗΣΙΩΝΩΝ. Nummus e Magna Græcia Goltzii, loc. cit. Arion delphino insidens, delphinum alium dextra, læva lyram gerit: quod nescivit Goltzium, qui Tarantem æque hic pingi, atque in Tarentinorum nummis, arbitratus est. *Arionem interficere nautis in mari parantibus ad intercipiendos ejus quæstus*, inquit Plinius lib. ix. sect. viii. eblanditum ferunt, ut prius caneret cithara, congregatis cantu delphinis, cum se jecisset in mare, exceptum ab uno, *Tanarium in littus pervectum*. Vide & Herodotum, lib. i. Clio, num. xxiiv. pag. 9. & alios. Ex parte nummi altera Hercules est, Brenti pater, ejus qui oppidi conditor fuit, auctore Stephano: Βρεντήσιον, πόλις Ἰταλίας, ὅπου Βρέντης τὸ Ἡρακλῆος.

ΒΥΡΔΟΒΑ. MVN. Municipium Burdova. Ptolemæo lib. ii. cap. v. in Lusitania, Βύρδα est. Hic Tiberii nummus e Goltzii Thefauro petitus, pag. 242.

ΒΥΘΡΟΝ. *Buthrotum*, in Epiro. C. PAET. QVIN. ITER. C. Pætus. *Quinquennialia iterum*. Apud Ill. Harlaum. Plinio, lib. iv. sect. i. *Colonia Buthrotum*. Nunc Butrinto. De ludis quinquennialibus ad Isthmum Neptuni sanum, atque alibi edi solitis Plinium consule, lib. iv. sect. ix. & nostras ad Plinium notas.

C. A. BVT. EX D. D. *Colonia Augusta Buthrotum. Ex Decreto Decurionum*. Nummus Augusti, nudo capite.

ΒΥΘΡΟΝ. AVGVTVS. Caput Augusti, sine laurea. Pons lapideus. P. POMPON. Publius Pomponius. Plinius, loco citato: *Colonia Buthrotum... annis Acheron... mille pedum ponte mirabile omnia sua mirantibus*.

ΒΟΥΘΡΩΤΙΩΝ, in Thefauro Goltzii, & in ejusdem Græcia Vetere, Tab. v. quo in nummo Victoria bovem pede premit: & eundem cornu apprehendit: ex quo forte oppido ei nomen. Vel reportatam forte ab cive aliquo Buthrotio victoriam hic nummus indicat, domito Thessalorum more tauro ex equo. Plinius, lib. viii. sect. Lxx. *Thessalorum gentis inventum est, equo juxta quadrupedante, cornu intorta cervice tauros necare. Primus id spectaculum dedit Romæ Cæsar Dictator*. Vide Tranquillum in Claudio, cap. xxi. Dionem, in Nerone, lib. Lxi. pag. 693.

ΒΥΒΛΙΩΝ. Nummus Augusti. Plinio, lib. v. sect. xvii. *Byblos*. Stephano, Βύβλιον, πόλις Φοινίκης... τὸ ἐθνικόν, Βύβλιον, ἢ Βυβλίαν. Cur nomen id urbi sit inditum, idem ibi prolixiore oratione investigat. Hodie *Gebail*. Venerem ii Cælestem

lestem quondam coluere. Vide Lucianum, in opusc. de Syria Dea : & Cyrillum Alexandrinum in I-faiam, tomo IV. pag. 282.

IEPAS. BYBΛOY. *Sacræ Bybliorum civi-tatis.* Claudii, Commodi, Severi, Antonini F. in Cimelio Regio; Diadumeniani, Elagabali, & Valeriani. Nummus Antonini Severi F. Astarten exhibet, seu Venerem, in templo sex columna-rum. Annus additur, CKΔ. hoc est, CCXXIV. qui annus est XII. Severi, Antonino jam Impera-tore: ducto æræ initio ab anno V. C. DCCXXXIV. Epigraphe: ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC, capite radiato. Sunt qui hunc nummum Antonino Elagabalo tribuant: male.

BYZANTIΩΝ. Passim in nummis occurrit. Plinio, lib. IV. sect. XVIII. *Byzantium libera condi-tionis, antea Lygos dictum*: quare *Byzantina Lygos* Aufonio dicta, ut in Plinianis Notis observavi-mus. A fluviolo, credo, quo alluitur, quem τὸν Λύγον Cedrenus, & Codinus vocant. Nobis *Con-stantinople*.

BYZANTIΩΝ CΩΤ. Hoc est, Σώτειρα. *Byzantina Servatrix.* Lunæ effigies. Vidit Lambe-cius, in Codinum, pag. 139. Edit. Regiæ. Et est apud Trifanum. Sic in nummis Cyzicenorū, ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ CΩΤΕΙΡΑ ΚΟΡΗ. Fuit inter Byzantina simulacra Αφροδίτη Σελήνη, Venus Luna, teste auctore Græco incerto, quem Combesius edidit, pag. 22.

BYZANTIΩΝ. Cum Neptuni effigie, del-phino, ac tridente, Neptuni insignibus: quem Deum Byzantii, quod erat is Byzantis conditoris sui parens, coluere.

BYZANTIΩΝ. Uva appicta in Caracallæ nummo, vini feracem agrum conterminum fuisse significat. Apud Patinum, pag. 302. Visum a se fuisse similem Caji Cæsaris Augusti F. scribit D. Vaillant.

KOINON BYZANTIΩΝ. *Commune Byzantium*: in laurea. Nummus Augusti, e Mu-seo Fr. Lotti, inquit D. Vaillant.

BYZANTIΩΝ. Caji Cæsaris, Germanici F. nummus, quem D. Vaillant dicit se olim habuisse.

BYZANTIΩΝ. Duæ pelamides cum del-phino. Nummus Claudii, ut quidem refert D. Vaillant. Quæ si certa sunt, mirum est, nec a Vi-ro Cl. Ducangio visos hos nummos fuisse, ne-que ullum exstare sub Nerone, Vespasiano, Ti-to, Domitiano, & Nerva, nummum Byzantio-rum: subsequentium vero esse sat multos, a Tra-jano usque ad Gallienum.

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ. Pisces duo. De pelamidum insigni captura Byzan-tii, quo fit ut nummis insculpantur, Plinium vi-de lib. IX. sect. XX. Trajani nummus ex eodem Cimelio. Cum tergeminio pisce, Plotinæ, quam-quam epigraphe eadem, apud Patinum, pag. 188. Cum jam a temporibus Claudii & Neronis, Pe-rinthii Byzantium vicini nummos cuderent no-minibus Augustorum, ut fœderati: post victoriam Dacicam idem fecere in honorem Trajani Aug. Byzantii: quem morem tenuerunt usque ad Gal-lienum.

BYZANTIΩΝ ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ Γ. *Sub Trajano Cæsare tertium.* By-zantium Pontifice scilicet. Nummus Trajani e Gaza Regia, cui insculpta galea est. Videtur omni-no Trajanus Byzantium, ut Athenarum Hadria-nus & Gallienus, ἀρχων hoc loco appellari: nam & in quibusdam nummis additur ΑΡΧ.

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΔΙΟΔΩΡΟΥ. ΤΟ Β. *Sub Diodoro iterum.* Nummus Sabinæ.

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΔΗΜΟΚΘΕ-ΝΟΥC. *Sub Demosthene Prætor.* M. Aurelii, e Gaza Regia. Phari duo.

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΦΑΥCΤΕΙΝΗC. *Sub Faustina, matre Commodi Imp. honorarium fortassis in ea civitate magistratum gerente.* Ga-lea. In altera parte nummi. ΑΥΤ. Κ. ΛΟΥ-ΚΙΟC ΚΟ. capite nudo. *Imp. Cæsar Lucius Commodus.* Est in Thesauo Regio, ex ære magno.

BYZANTIΩΝ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ CE-BACTA. *Byzantium Antoniniana Augusta cer-tamina, hoc est, edita in gratiam Antonini Ela-gabali.* Hoc Trifanum non intellexit, qui tom. II. pag. 206. *Antoniniam Augustam Byzantium* ei op-pido nomen fuisse in eo nummo putat. Quanquam non sum nescius Severo superstiti, ex filii nomine, Antonini Caracallæ, Ἀντωνινίαν urbem eam esse appellatam, ut Hesychius Milesius prodidit, lib. de rebus patriis CP. Sed est hic nummus ut Oc-co vidit pag. 404. Elagabali, non, uti Trifanum putavit, Caracallæ.

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΑΙΑ. ΠΟΝΤΙ-ΚΟΥ. *Sub Ælio Pontico.* Lucillæ, e Gaza Re-gia. Crispinæ Commodi, ΚΡΙCΠΙΝΑ ΑΥ-ΓΟΥCΤΑ. ΕΠΙ ΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΥ Η. BYZANTIΩΝ, ex eodem Cimelio. *Sub Æ-lio Pontico octies Prætor Byzantium.* In utroque nummo tergeminii pisces insculpti.

BYZAC. Cum senili capite galeato. Is oppi-di conditor fuit. Stephanus: Ἐκτίσθη ὑπὸ Βυζαν-τιῶ τῷ Ποσειδῶνι. *Conditum Byzantium est a By-zante Neptuni F.* In parte nummi altera, prora navis insculpta, nomenque Prætoris, ΕΠΙ ΔΗ-ΜΗΤΡΙΟΥ.

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΑΡΧ. Μ. ΑΥ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ. Caracallæ, e Cimelio Regio. Βυζαντίων ἐπὶ Ἀρχοντῶ Μάρκου Ἀυρηλίου Ἀντωνεῖνους. Ipse Caracalla in ea nummi area stat, Dea Præsede urbis pariter adstante, idemque By-zantium Archon vocatur.

BYZANTIΩΝ. Ara cum foco, inter pisces duos. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΑΥΓΟΥCΤΟC. Antonini Severi F. caput laureatum. Est ex ære magno in Cimelio Regio.

BYZANTIΩΝ. Antonini Severi F. apud Trifanum, tom. II. p. 205. Isis in eo nummo re-te explicat: quo uberrima thynnorum captura By-zantii significatur. De eo piscatu Plinius, lib. IX. sect. XX. *Est in euripo Thracii Bosphori, quo Pro-pontis Euxino jungitur, in ipsis Europam Asiamque separantis freti angustiis, saxum miri candoris, a va-do ad summa perlucens, juxta Calchedonem in latere Asia. Hujus aspectu repente territi thynni, semper ad-versum Byzantii promontorium, ex ea causa appella-tum Aurei Cornus, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantii est, magna Calchedonis penu-ria, mille passuum medii interfuentis euripi. Oppe-riuntur autem Aquilonis flatum, ut secundo fluctu exeant e Ponto: nec nisi intrantes portum Byzantium capiuntur. Quo in loco ante nos legebatur, nec nisi intrantes Pontum & Byzantii capiuntur: quæ lectio mire torfit eruditorum ingenia, quod vera ei sub-esse sententia nulla possit. Qua ope medicinam ei loco fecerimus, disces ex nostris ad Plinium No-tis & Emendationibus, ad librum nonum, num. XXXIV.*

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΑΙ. ΚΑ-ΠΙΤΩΛΕΙΝΟΥ. Plautillæ nummus, in The-sauo Regio. *Sub Archonte Ælio Capitolino.* Est & Antonini Severi F. cum hac epigraphe: Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC CEB. In parte averfa, BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ Τ. ΑΙΑ. ΚΑΠΙ-ΤΟΛΙΝΟΥ. *Sub Tito Ælio Capitolino.* Anto-nius & Geta ante aram dextræ jungunt. Est ex ære maximo, in Cimelio Magni Ducis Hetruriæ.

Π. CΕΗΤ. ΓΕΤΑC Κ. ΗCΠΙΔΙΟC Σεπτιμίου Γέ-τας ΚαίCαρος. Ex parte altera, BYZANTIΩΝ. ΕΠ.

ΕΠΙ Γ. ΚΑΛΑ. ΑΠΙCΤΑΙΝΕΤΟΤ. *Byzantiorum. Sub Caio Sallio, vel potius Sallustio Aristaneto. E Cimelio Regio. Europa tauro vecta fertur, qui typus situm urbis ad Bosphorum indicat. Apud Gruterum vetus inscriptio gemina, sed suspecta, pag. cccclxv. 5. & 6. C. SALLIO ARISTAENETO V. C. SEPTEMVIRO EPVLONVM, &c.*

ΓΕΤΑC ΑΥΓ. *Geta Augustus. BYZANTIΩΝ, cum uva, vini feracitatis in agro circumjecto indice. Apud Trifanum, tom. II. pag. 283.*

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΑΥΡ. ΦΡΟΝΤΩΝΟC ΚΑΙ ΑΙ. ΦΗCΤΟΥ. *Phari duo, e Gaza Regia, Macrini nummus: sub Aurelio Frontone, & Aelio Festo. Et Severi Alexandri, alter ibidem, ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. Η. CΕΥΗ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC ΑΥΤ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙ CΑΡ ΜΑΡΤΥΡ ΑΥΓΗCΤΟC ΣΩΗΘΕC ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC ΑΥΓΗCΤΟC. BYZANTIΩΝ. ΕΠ. CΤΡ. ΑΥΡ. ΦΡΟΝΤΩΝΟC ΚΑΙ ΑΙ. ΦΗCΤΟΥ. Sub Duumviris Aurelio Frontone, & Aelio Festo. Tertius ibidem Juliae Mamae, ΕΠΙ ΦΡΩΝΤΩΝΟC. BYZANTIΩΝ.*

BYZANTIΩΝ. Juliae Soemias, cum fortunae effigie. *Apud Trifanum, tom. II. pag. 366. Item, ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΣΩΤΗΡΙΧΟΥ. Sub M. Aurelio Sotericho. E Cimelio Regio, sub Severo Alexandro cufus. Sic in nummo AKMONEΩΝ legas, ΕΠΙ ΚΑΙ ΠΙΩΝΟC ΚΑΙ ΙΟΥΔΙΑC ΣΕΟΥΗΡΑC. Sunt praeterea nummi Βυζαντίων sub Gordiano, Valeriano, & Gallieno cufi.*

BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ ΦΡΟΝΤΩΝΟC. Leo gradiens. *ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. CΕΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC. Capite laureato, ex aere mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.*

BYZANTIΩΝ. ΓΡ. ΠΑΙΝ. CΕΚΟΥΝΔΟΥ. *Γραμματέως, hoc est, Scriba Plinio Secundo. Nummus Severi Alexandri, in Cimelio D. FOUCAULT.*

ΒΥΛΛΙΟΝΩΝ. *Apud Goltzium, in Graecia Vetere, Tab. III. In eo nummo Jovis caput insculptum: ex parte altera, Copiae cornu, ex quo spica & uva emergit, ubertatis ejus agri indices: ipsumque cornu anguis pluribus spiris complectitur. Id Aesculapii symbolum est in nummis vulgare. Plinio, lib. III. sect. xxvi. Buliones. Straboni, lib. VII. pag. 326. Βυλλίονες. Oppidum Βυλλίς, Ptolemæo, lib. II. cap. XIII. unde Bullidensis colonia Plinio, lib. IV. sect. xvii. in Epiri, Illyrici, Macedoniæque confinio.*

C

CABELLIO.

COL. CABE. *Colonia Cabellio. Nummus apud Trifanum, tom. I. pag. 63. & apud P. STEPH. CHAMILLART, ex aere minimo. Plinio, lib. III. sect. v. Cabellio oppidum Latinum dicitur: Ptolemæo, lib. II. cap. x. Καβελίων κολωνία. Nunc Cavailon, in Comitatu Avenionensi.*

CABE. *Apud Patinum, in Aemilia familia, pag. xi. Ex parte averfa, LEPI. cum Copiae cornu. Hunc utrumque nummum ad Africæ oppidum Trifanum, Patinusque referunt, quod ille Tacapene esse suspicatur, iste quodnam sit haud indicat: Oiselius vetustissimum Carthaginis nomen, Κακιάλη, cujus Stephanus meminit, priore sui parte diminutum, repræsentari hoc loco comminiscitur: nos multo verisimilius, uti remur, Cabellionem. Triumvirorum nominibus, interdum & capitibus nummos suos passim insignivere Galliae. Vide LVGDVNVM, REMI, NEMAVSVS. Ac deinde Augustorum ævo, COL. AVENIO, COL. ARELATE, &c.*

C. A. C. Vide ASIDO.

CADO. Vide ΚΑΔΟΗΝΩΝ.

CÆSARAVGVSTA. Q. LVTAT. M. FABII IIVIR. *Q. Lutatio, M. Fabio, Duumviris. Colonius boves aratro junctos agit, coloniæ deductæ in plerisque nummis symbolum. M. Varro, lib. IV. de ling. Lat. auctor est coloniæ sic inchoari solitam, juncto bove & vacca, ut vacca tamen coloniæ, quam conderent, propinquior esset: exterius vero bos araret: ductoque aratro terminos designabant coloniæ, qua mœnia ducerentur: & aratro portato, ubi portam statui vellent. Plinius, lib. III. sect. IV. Casaraugusta colonia immunis, amne Ibero affusa, ubi oppidum antea vocabatur Salduba. Vetustis inscriptio, in Thesaurio Goltzii, pag. 238. COL. CÆSAREÆ. AVG. SALDVBA. Hodie Sarraçosse, in Aragonia.*

CÆSARAVGVSTA. CN. DOM. AMP. C. VET. LANG. IIVIR. *Nummus Augusti, capite laureato. Cn. Domitio Ampliato: Caio Veturio Languido, Duumviris. Alius habet: L. CASSIO. C. VALE. FEN. IIVIR. L. Cassio, Caio Valerio Feneftella, Duumviris. Alius: Q. STATIO. M. FABRICIO IIVIR.*

C. C. A. Colonia Casaraugusta. M. CATO. LVETTIACVS IIVIR. LEG. IV. LEG. VI. LEG. X. *Legio Quarta, Legio sexta, Legio decima. Vexillum inter duo signa militaria. In antica nummi parte: TI. CÆSAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS PON. MAX. TR. P. XXXIII.*

C. C. A. PIETATIS AVGVSTAE. *Caput Pietatis, quæ Juliae Augusti filiae Pietatem designet. Vide EMERITA. In altera nummi parte, templum est, & nomina Duumvirorum; IVNIANO LVPO PR. C. CÆS. C. POMPONIO PARR IIVIR. Juniano Lupo Praefecto cohortis Casarianæ (ut recte conjecit D. Vaillant:) C. Pomponio Parra Duumviris.*

C. C. A. Litteræ inter duo signa cohortium & aquilam legionariam interjectæ. *In ambitu; LICINIANO ET GERMANO IIVIR. Nummus ex aere magno, in Cimelio P. CHAMILLART. In priore pagina: C. CÆSAR AVG. GERMANICVS IMP. Capite laureato.*

C. C. A. Colonia Casaraugusta. MONTANO. ET. GERMANO. IIVIR. *hoc est, Duumviris. Caligulae nummus, in Cimelio Regio: ubi & alii Tiberii sunt. De Duumviris & Decurionibus dicemus, verbo CORINTHVS.*

CÆSAREÆ ANTIOCHIA. Vide ANTIOCHIA *Pisidia.*

CÆSAREÆ Bithynia. *Hujus Casaræ mentio, tum in Notitia Hieroclis, aliisque, inter sedes Episcopales Provinciae Bithyniae, tum in Conc. CP. V. pag. 73. in qua appellatur Ἰωάννης Καισαρείας ὁ Βιθυνίας, & pag. 170. Παῦλος ἐπίσκοπος Καισαρείας Βιθυνίας. Ad hanc nummi isti pertinent:*

ΛΕΥΚΙΟC ΚΑΙ CÆSAR. *Caput Lucii Casaris, Aug. F. nudum sine laurea, cum lituo.)(ΚΑΙ CÆPEΩΝ. Capricornus cum Cornucopia. Est in Thesaurio Regio ex aere minimo.*

ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΥ. ΚΑΙ CÆPEΩΝ. *Pollio Cupedii F. Nummus Casariensis. Caput Augusti nudum.)(MENANΔΡΟC ΠΑΡΡΑCΙΟΥ. Menander Parrhastii F. Templum octo fultum columnis, cum caduceo. Utrumque hunc nummum D. Vaillant Casareensibus Palaestinae falso adscribit: cum & Casarea Palaestina non sub Augusto sit condita, sed sub Claudio: nec mos sit appellari Duumviros in ullo Casaræ Palaestinae nummo; nec mos appellandi eos adjecto patris nomine uspiam fuerit extra minorem Asiam, qua spectat*

spectat occasum: nec denique nummos Græcos L. Cæsar habeat, extra hanc ipsam partem minoris Asia.

CAESAREA Cappadocia.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Nummus Othonis, sed falsus, apud Patinum, pag. 130. cum monte præcelso. Plinius, lib. vi. sect. 111. Sub monte Argæo Mazaca, quæ nunc Cæsarea nominatur. A Cæio Julio Cæsare id ei nomen datum affirmat Justinianus, Novella xxx. de Cappadocia: & Constantinus Porphyrogen. lib. i. them. 11. pag. xvi. cum prius Mazaca diceretur a Mousoch, (Μουσώχ) primo Cappadocum auctore. A Claudio Cæsare, Nicephorus Callist. A Tiberio Suidas, & Hieronymus, ut diximus in Plinianis Notis. Sunt ab istis Cæsariensibus cusi nummi nominibus Claudii, Titi, Domitiani, Antonini Pii, M. Aurelii, L. Veri, Commodi, Severi, aliorumque, quos modo appellabimus.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ Π. Τ. ΑΡΓΑΙΩ. πρὸς τῷ Ἀργαίῳ, sub monte Argæo. Mons Argæus. M. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ ΣΕΒΑΚΤΟΣ. Capite M. Antonini laureato. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Foucault.

ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ Τ. Π. ΑΡΓΑΙΩ. ΤΟ. Β. Antonini Pii nummus, e Museo S. Genesæ, in quo mons Argæus insculptus, cui apposita, ut diximus, Cappadocia Cæsarea. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ πρὸς Ἀργαίῳ, τὸ β' subintellige Νεωκόρων. Cæsariensium qui sub Argæo, iterum Neocororum. In pagina nummi antica, ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. Τ. ΑΙΔ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Τίτος Αἰλίου Ἀδελανός Ἀντωνεῖν.

ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ Π. Ρ. ΤΩ ΑΡΓΑΙΩ. ET. B. Anno secundo L. Veri: cujus & alter est, ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠ. ET. Γ. cum monte Argæo, in Cimelio D. Foucault.

ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙΣΑ. ET. ΙΓ. Μητροπόλεως Καίσαρ, ἔτι 17. anno xii. Antonini Severi F., apud Tristandum, tom. 11. pag. 223. in quo editissimi montis effigies, cui stella in vertice imminet. Sunt & Julia Domna, apud Patinum in Thesauro, pag. 82.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Antonini Severi F. iterum ibidem: sed pro stella Aquila est.

ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. ET. Α. Apud Tristandum, pag. 230. Hos nummos Cæsarea Paneadi perperam Tristandus adjudicat.

ΜΗΤΡ. ΚΑΙΣΑ. ET. Β. Apud Patinum pag. 302. ejusdem Caracallæ.

ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΝΕΩΚΟΡΟΥ. ET. Β. Macrini apud Tristandum, pag. 292. nunc Cimelii Regii.

ΚΑΙΣΑΡΙΑ ΜΗΤ. ΠΡ. ΑΡΓ. ET. Β. Καίσαρεια μητρόπολις πρὸς Ἀργαίῳ, ἔτι β'. Anno secundo Macrini, cujus hic nummus est in Cimelio D. Foucault. Mons Argæus ibi insculptus est.

ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Diadumeniani, pag. 316.

ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. ET. Α. Severi Alexandri, pag. 399. & quos eodem Imperatore cufos Patinus affert, pag. 351.

ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ..... ΑΡΕΙΑΣ. Nummus media sui parte exesus, quem sic legi nos auctores sumus, ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. & ad hanc Cæsaream referri. Aquila in eo nummo Argæi montis vertici insistit, ut in superioribus. Cæsaream utique, in qua versamur, Eusebiam appellatam esse, ex Strabone monuimus in Plinianis Notis. Stephanus quoque: Καίσαρεια, μητρόπολις τῆς Καππαδοκίας, ἢ πρὶν Εὐσέβεια, ἢ Μάζακα.

ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙΣ. Β. Ν. Δ. Μητροπόλεως Καίσαρειας δις Νεωκόρος, anno Gordiani junioris, quo cufus ille nummus est, δ'. hoc est, quarto. E

Gaza Regia. Post Trebonianum Gallum nulli hujus Cæsareæ nummi occurrunt.

CÆSAREA Palaestina.

ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΩΝ Μ. Λ. ΙΔ. Cæsarea quæ prima Augusta Augustorum, metropolis. Anno xiv. Neronis. De hoc nummo vide librum de Nummis Herodiadum, & Chronologiam Veteris Testamenti.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΑΣΥΛΟΥ ΑΓΡΙΠΠΙΑ ΒΑΣΙΛΕΥ. Ἀγρίππα βασιλεύοντι. Cæsarea sacrosancta. Agrippa regnante. Nummus est Caji Cæsaris Germanici Aug. ex Feschio.

ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙΩΝ. Claudii nummus: de quo & similibus, vide librum de Nummis Herodiadum.

COL. CAESAREA. L. ΙΒ. ΦΛΑ. Colonia Cæsarea. Λυκάβαντος 13. Φλαβίων. Anno xii. Flaviorum. Titi nummus hic est: de quo vide librum supradictum, & Chronologiam Veteris Testamenti.

IMP. CÆ. NER. TRA. AVG. GER. P. M. TR. P. COS. II. PP. Capite laureato: Imp. Cæsar Nerva Trajanus, &c. COL. PRIMA FL. AVG. CAESARIEN. Victoria cum palma & corona.

C. FLAV. CAESAR. Apud Patin. pag. 195. Hadriani nummus: cui similis alter Faustinae Aurelii conjugis, pag. 249. In his Astarte stans hominem pede calcit, ex aquis emergentem. Sic etiam in nummo Juliae Domnae.

COL. P. FL. AVG. CAESAREA. Ejusdem Hadriani in Cimelio Regio. Colonia Prima Flavia Augusta Cæsarea.

C. A. C. Colonia Augusta Cæsarea. Nummi duo Antonini Pii, e Thesauro Regio. Astarte Dea stans, hominem ex aquis emergentem pede calcit: id quod oppidum amni appositum indicat. Amnis Crocodilon, a Plinio dicitur: Χερσέας a Ptolemæo. De eo Guillelmus Tyrius, libro vi. i. belli sacri, cap. xxii.

C. A. C. FAVSTINA AVGVST. In parte antica, caput est M. Aurelii, vultu senili, detrita epigraphæ. Est ex ære minimo, in Cimelio D. Foucault.

COL. PRIMA FL. AVG. CAESAREA. M. Aurelii nummus e Museo nostro, in quo Serapidis caput, cum modio, calathove. Plinius, lib. v. sect. xiv. Stratonis turris, eadem Cæsarea, ab Herode rege condita: nunc colonia Prima Flavia, a Vespasiano Imp. deducta. Prima Flavia appellatur, quod prima Flaviae nomen accepit a Vespasiani nomine. Ulpianus, lib. l. Digest. tit. xv. de Censibus: Divus Vespasianus Cæsarienses colonos fecit, &c. Hieronym. in Chron. anno iv. Olymp. cxc. i. Herodes Cæsaream in nomine Cæsaris condidit, quæ prius Turris Stratonis vocabatur. In vetustis inscriptionibus nondum occurrit, Legio prima Flavia. At LEG. III. LEG. IV. LEG. X. & LEG. XVI. cum FLAVIAE appellatione, passim. Nunc est Casair, provinciæ caput, la Principauté de l'Hemir de Casair.

ΚΑΙΣΑΡΕ. ΓΕΡΜΑΝΙΚ. ΕΚΡ. Καίσαρεια Γερμανικῆς. ἔτις εκρ. Cæsarea Germanica, anno cxxv. qui est annus Christi cxxvi. M. Aurelii, cujus hic nummus est, annus sextus.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Μ. ΑΝΤ. ΚΟΜΟΔΟΝ. C. capite laureato: Αὐτοκράτορα Καίσαρα Μάρκον Ἀντωνίνον Κόμοδον Σεβασόν. Imp. Cæsarem M. Antoninum Commodum Augustum, subintellige, Cæsarienses venerantur. In altera nummi parte, ΚΑΙΣ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙΩΝ, civitas Cæsariensium Germanicensium, Καίσαρειαν Γερμανικαίων. Genius urbis dextra spicas tenet, rupi insidet, homine ad pedes in aquis natante: quæ forma passim occurrit in nummis Cæsareæ Palaestinae.

In

In isto adjicitur, ET. PΛΘ. ἔτες ραβ'. anno cxxxix. qui est Commodi primus: ducto æræ initio ab autumno anni Christi xlii. qui secundus est Claudii Imp. Nam eo anno Cæsaream accepisse Germanicæ cognomen a Germanico Claudii Imp. fratre, hic nummus & subsequentes docent. Est hic nummus in Cimelio D. FOUCAULT.

M. AYPH . . . Cetera sunt detrita: sed caput est Commodi laureatum, in Thesauo Regio. Ex altera parte, KAICAPE ΓΕΡΜΑΝΙΚΕ ΚΟΜ. A. in corona laurea. Καισαρέων Γερμανικέων Κομοδιανῶν α. *Cæsariensium Germanicensium Commodianorum*, antho primo Commodi; quo Commodiani dici illi voluerunt, qui jam Germanicenses cognominabantur. Cave credas his qui hunc nummum M. Aurelio tribuunt, leguntque KAICAPE ΓΕΡΜΑΝΙΚΕ ΚΟΜ. α. γ. ν. η. θ. ΚΟ.

KAICAPEIAC ΓΕΡΜΑΝΙΚΗC. Pescennii nummus e Gaza Regia, cujus in antica parte, AYT. K. Γ. ΠΕCK. ΝΙΡΟC ΙΟΥCΤΟC CEB. *Imp. Cæsar Caius Pescennius Niger Justus Aug.* ut apud Occonem, pag. 339. & 340. In averfa aream nummi obtinet, apud Occonem, pag. 339. Æsculapius cum baculo & serpente. Apud Patinum, pag. 274. Diana Venatrix. Sunt & L. Veri, & Severi, Juliae Domnæ, Antonini Elagabali, Mamææ, & Philippi F. sic inscripti nummi, KAICAPEIAC ΓΕΡΜΑΝΙΚΗC. Egregie autem sunt hallucinati, qui Γερμανικέων in Euphratesia collocarunt, si hanc illi occasione nummorum istorum confinxerunt.

COL. P. F. AVG. CAESAR. Colonia Prima Flavia Augusta Cæsarea. Caput Serapidis. In parte nummi antica, inscriptio Græca est; ut a Græcis quoque in ea colonia degentibus, communi consensu cum Latinis, cusus hic nummus intelligatur. Et erant Græci incolæ antiquiores ac potiores. AYT. K. Γ. ΠΕCK. ΝΙΡΟC ΙΟΥCΤ. C. *Imp. Cæsar C. Pescennius Niger Justus Aug.* capite laureato. Est nummus æreus in Cimelio Sereniff. Ducis Parmensis. Nullum alterius coloniae vel oppidi nomen occurrit in Pescennii nummis; præter Cæsaream & Æliam Capitolinam: ex quo intelligere est; in Palæstina tantum exercitui Syriaco præfuisse: tametsi in Galliis ejus honori, si quid præclari in Oriente gereret, nummi Latine cuderentur, ex argento & auro. Græci Cæsareæ cives numquam se Flavianos dicunt: Latinae tantum coloniae a Vespasiano eo deductæ in partem civitatis illud nomen est. Græci Germanicenses se nuncupavere a Germanico Cæsare: & Latina ipsa colonia, sed serius, ut mox videbimus.

COL. P. F. ANT. AV. CAESAREA. Colonia Prima Felix Antoniniana Augusta Cæsarea. Nummus Antonini Severi F. a quo Antoninianæ nomen Cæsarea cepit. Templum exhibet, in quo stat Serapis: cui Romana victoria columnæ imposita coronam porrigit.

IMP. OPE. (Opelius) MACRINVS AVG. capite laureato. COL. PR. FLAV. CAESAREA. Colonus boves agit. In nummo Diadumeniani, COL. P. FL. AVG. F. CAES. cum capite Serapidis. Colonia prima Flavia Augusta Felix Cæsarea. Ita D. Vaillant. At in simili Diadumeniani nummo, e Cimelio D. FOUCAULT, ita legitur: COL. P. FL. F. AVG. G. CAES. Colonia Prima Flavia Felix Augusta Germanica Cæsarea. In antica nummi parte est, M. OP. DIADVMEIAN. capite nudo. Itaque ex hoc præclaro numismate Germanicæ cognomen Cæsareæ Palæstinæ aperte adferitur. In altero Diadumeniani, e Cimelio D. BEGON legitur, M. OP. DIADVMEIANVS, capite nudo. COL. P. FL. AVG. F. CAES. Caput Serapidis.

COL. P. F. AVG. CAESAREA. Et, COL. PR. FL. AVG. CAESAREA. Aquila expansis alis, symbolum Imperii Romani, supra, SPQR. Nummi Antonini Elagabali: IMP. C. M. AVR. ANTONINVS A. capite radiato.

C. PR. F. CAES. METROP. & C. P. F. A. FEL. CAES. METR. Nummi Severi Alexandri, cum aquila, & litteris SPQR. ut proxime.

COL. PR. F. AVG. CAES. METR. P. S. P. Metropolis Provincia Syria Palæstina. Nummus est Trajani Decii. Unica tunc adhuc igitur provincia fuit Syria Palæstina. Est enim P. Provincia, ut in nummis Viminacii, P. M. S. est Provincia Macedonia superioris. In eo nummo Imperator radiato capite cum hasta in equo decurrit. In alio, cui similis inscriptio est, stat Serapis. In alio, Aquila expansis aliis, & superne caput Serapidis.

COL. R. F. AVG. FL. CAES. METROP. Colonia Romana Felix Augusta Flavia Cæsarea Metropolis. Ita sunt mixtæ litteræ Græcæ cum Latinis in voce METROP. Caput turritum. Epigraphæ anticæ partis tota Græca, sed paulum detrita: OCTIAI... KYINTOC. *Hostilianus Quintus Cæsar*, Trajani Decii F. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

COL. PR. FL. AVG. CAES. MET. Caput turritum. HOSTILIANO QVINTO AVG. capite laureato. Apud D. Vaillant, ex ære minimo.

COL. PR. FL. AVG. F. G. CAES. METR. P. S. P. Colonia Prima Flavia Augusta Felix Germanica Cæsarea Metropolis Provincia Syria Palæstina. Treboniani Galli, in Thesauo Regio. In Volusiani nummo, COL. P. F. CAES. METR. PR. S. PAL.

CAESAREA Philippi, a Philippo tetracha sic appellata, seu Paneas, a fonte.

COL. CAESAREA. PHILPPI. Augusti nummus, e Thesauo Goltzii.

COL. CAESAREA. PANIAE. Titi, ibidem, pag. 238.

KAIC. CEB. IEP. KAI ACY. YΠ. ΠANEIΩ. Καισαρέας Σεβαστῆς ἱερέως ἡ ἀσὺλα ἑὸν Πανείω. M. Aurelii nummus. Plinius, lib. v. sect. xv. *Jordanis amnis oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæsareæ.* Et sect. xvi. *Paneas, in qua Cæsarea cum supradicto fonte.* Alterum ei fonti nomen Dan fuit: eidem anni fons alter, Jor: unde nomen Jordani. Annus in hoc nummo signatur POB. hoc est, cLxxii. qui est Urbis conditæ dccccxxii. M. Aurelii nonus, Christi cLxix. post Septembrem: ducto æræ initio ab anno V. C. dcccli. ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti. Est in nummo Lucillæ eadem anni nota. In nummo Commodi, e Cimeliis D. BEGON, & D. FOUCAULT, PQA. hoc est, annus cxc. qui est V. C. dccccxli. Commodi nonus, post Septembrem. In nummis Severi & Antonini ejus filii, PQA. hoc est, annus cxcix. qui V. C. dccccxlix. Severi quartus, post Septembrem. In nummo Juliae Domnæ, CA. hoc est, annus cci. qui est V. C. dccccli. Severi sextus, post Septembrem. In nummo denique Getæ Cæsaris, CB. hoc est, annus ccii. Vide Nicephorum Callist. lib. x. hist. Eccl. cap. xxx. ubi & a cultu Panis Πανεάδα dictam esse civitatem eam affirmat.

CALAGVRIS.

MVN. CAL. IVLIA. Augusti nummus, apud Patin. pag. 34. nunc gazæ Regiæ. MVN. CALAG. IVL. Augusti pariter, ex eodem Cimelio.

M. C. I. C. CELERE. C. RECTO. IIVIR. Municipium Calaguris Julia. Caius Celere, Caius Recto, Duumviris. Tiberii nummus e Cimelio Regio. Plinio, lib. iii. sect. iv. *Calaguritani,*

qui

qui *Nassici* cognominantur. Ambr. Morales, ex vetere inscriptione, M V N. CALAGVRIS IVLIA NASSICA. *Nassica* cognomen est municipii Calagurritani. Nunc est *Lobarre*, ab *Huesca* in Arragonia Hispaniæ provincia, leucis i v. distita. Duumviri porro, qui Græcis Ἀντιπαροι, duorum Consulium, penes quos Romæ olim summa rei publicæ constituendæ atque administrandæ fuit, instar erant in civitatibus & municipiis. Sunt & alia Duumvirum nomina sub Augusto: M. LIC. CAPEL. C. FVL. RV-TIL. M. *Licinio Cappella*. C. *Fulvio Rutilo*. Bos in quibusdam nummis insculptus, ludos sive certamina hominum cum tauris indicat: cujusmodi hodieque edit Hispania. In alio legitur, M. PLÆ. TRAN. Q. VRSO IIVIR. ITER. M. *Platorio Tranquillo*, Q. *Urso*, Duumviris iterum.

CALENO. Nummi veteres e Museo nostro, cum gallinacei, Minotauri, aliave effigie. Plinio lib. III. sect. 9. *Calenum* in prima Italiæ regione. Nunc *Calvi* dicitur, iv. fere pass. mill. citra Capuam, in Campania, ut in Plinianis notis monuimus, secuti Camillum Peregrinum, in Campania Felice, pag. 436.

CALENO. Ibidem, cum Minotauri effigie: & ex parte altera, CALENO rursum, cum Apollinis capite.

KAAENITON. E Thesauro Goltzii, pag. 218. & ex Magna Græcia, Tab. xix.

CALLET. Meminit hujus nummi Rod. Carus, lib. III. cap. Lxx. pag. 197. Plinio, lib. III. sect. III. *Callet*, in Bætica, Astigitani conventus. Situs ignotus. Nam quæ nos argumenta deterreant, ne viris eruditis assentiamur, Jo. Fr. Andrez, lib. de patria S. Laur. pag. 212. & Rod. Caro, loc. cit. eosque secuto Lucæ Holstenio, ea in Notis & emendationibus ad librum Plinii tertium, num. xiv. prolata sunt a nobis, & abunde explanata.

CALPE.

C. I. CALPE. *Colonia Julia Calpe*, ex Spanhemio, lib. de usu & præst. Numism. pag. 766. Plinio, lib. III. sect. III. ad Gaditanum fretum, *Mons Calpe*. Oppidi cognominis meminere Antoninus in Itiner. & Strabo, lib. III. pag. 140. Sed idem illud est cum Carteia, monti apposita. Plinius, loc. cit. *Fretum ex Atlantico mari*. *Carteia*, *Tartessos a Græcis dicta*. *Mons Calpe*. Nunc rudera vix supersunt. Portus superest in primis capax, cum castello, *Torre di Cartagena*, corrupto a vetere Carteiæ nomine. Verum Holstenius hunc nummum refert ad Græcum Bithyniæ oppidum, de quo Stephanus; Κάλπει, πόλις Βιθυνῶν. Est hic nummus Philippi F.

CAMALODVNVM.

COL. CAMALODVN. Claudii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 238. Plinio, lib. II. sect. Lxxvii. *Camalodunum* Britanniae oppidum. Tacito, lib. XII. Annal. pag. 181. *Colonia Camalodunum*. Apud Gruterum, pag. 439. COLONIAE. VICTRICENSIS. QVAE. EST. IN. BRITANNIA. CAMALODVNI. Hodie diminuto vocabulo *Maldon* vocant, teste Cambdeno. Neque enim Colcestria est, ut quidam volunt.

C. A. O. A. F. Vide OEA.

CAPPADOCIA.

KΑΠΠΑΔ. & ΚΑΠΠΑΔΟΚΩΝ. ΘΕΑ. ΡΩΜΗ. ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. *Dea Roma*. *Sacer Senatus*. Nummi Goltziani in Asia. Plinio, lib. vi. sect. III. *Cappadocia*.

CAPPADOCIA. S. C. Hadriani nummus e Cimelio Regio, Museoque nostro, & apud Patinum, pag. 191. Dextra montem, Argæum sci-

licet, cui Cæsarea Cappadociæ primaria civitas imposita est, quo & tota fere Provincia attollitur: lava labarum gestat. Exercitus enim Cappadoci vexillum olim labarum fuit, ut dicturi sumus, verbo PANNONIA.

DE NVMMIS REGVM CAP- PADOClÆ.

Cappadociæ, ac Ponti simul Paphlagonici reges, quos ex sacris libris, ex nummis antiquis ante Trajani tempora, & ex Plinio novimus, hi sunt:

I. Pharnaces, qui teste Plinio, libro xxxiii. sect. L v. *primus regnavit in Ponto*. De eo egimus in Chronologia Veteris Testamenti, ad annum xv. æræ Græcorum. Ejus est nummus allatus ab Illustr. Spanhemio, pag. 480. in quo caput Jovis est barbatus ac laureatus: in altera autem parte, Aquila insistent fulmini, cum nomine ΦΑΡΝΑΚΟΥ infra scripto; cum nondum is auderet regem se appellare.

Caput senile diadematum.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΑΡΝΑΚΟΥ. Mercurius stat cum Cornucopiæ & caduceo: dextrorsum sidus solis est in Lunæ crescentis effigie, ut in nummis Mithridatis; quod nihil est aliud, nisi symbolum Orientis. Est apud Illustr. Spanhemium, pag. 481.

II. Caput diadematum.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ. Nummus argenteus est e Thesauro Regio, cum littera Δ, quæ quartum ipsius annum denotat. Est & in Cimelio D. Foucault, cum litteris IB. hoc est, anno xii. Apud D. BaudeLOT, cum ΙΔ. hoc est, anno xiv. Ibidem, & apud Illustr. Spanhemium, pag. 863. i. edit. cum ΑΔ. hoc est, anno xxxi. In Thesauro Brandeburgico, tomo 2. pag. 11. cum ΓΔ. hoc est, anno xxxiii. Denique apud Illustr. Spanhemium, pag. 472. novæ edit. geminus ejusdem Ariarathis Pii nummus est, sine anni nota.

III. Caput diadematum, vultu annorum xxx.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ. Stat Pallas, sinistra hastam gerens, dextra Victoriæ, quæ coronam ei porrigit. Hinc M. inde K. Hoc est, ut interpretamur, Μαζακα Καππαδοκίας. Cæsarea enim Cappadociæ tunc *Mazaca* vocabatur, ut Plinius est auctor, libro vi. sect. III. Infra, ΙΑ. qui est annus regni Ariarathæ Philometoris undecimus. Hunc nummum vidimus, ostendente nobis Abb. Joanne Antonio Mezzabarba, dum esset Parrisiis.

IV. Caput diadematum.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. Stat Pallas, sinistra clypeum tenet, dextra Victoriæ, quæ coronam ei porrigit. Ad pedes, trophæum: absque anni nota. Argenteus est in Thesauro Brandeburgico, tomo 2. pag. 14. Ut in nummis regum Syriæ Antiochus Epiphanes alius est ab Antiocho Epiphane Philadelpho, sic in istis ab Ariarathæ Pio Ariarathen Pium Philadelphum merito sane discriminamus ac fecernimus. *Philadelphus* iste cognominatus idcirco est, quod fratrem suum Ariobarzanem secum regnare haud ægre tulit.

V. Caput diadematum.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ. Argenteus est apud D. BaudeLOT, cum litteris ΚΔ. hoc est, cum anno xxiv. regni Ariobarzanis. Pallas stat cum hasta, ut in superiore nummo.

Caput diadematum.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝ. ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ. Argenteus est, apud Illustr. Spanhemium, pag. 475. Et alter ejusdem regis apud ipsum, pag. 863. i. edit. cum litteris ΚΔ. hoc est, anno xxiv. ut

in superiore nummo. Fratrem fuisse Ariobarzanem Ariarathis Pii & Philadelphi proxime appellati, tum Philadelphi cognomen in Ariarathe, tum Pallas in utriusque nummis eodem habitu picta, pæne suadet. Est ejusdem Ariobarzanis nummus in Cimelio D. FOUCAULT, cum litteris KB. hoc est, anno xxii. Alius absque anni nota in Thesauro Brandenburg. tomo 2. pag. 12. in medio litteram habet A, pro *Amiso*.

VI. Caput diademat. .). ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. Nunc cum littera B. quæ annum regni ejus *secundum*: nunc cum Δ. quæ *quartum*: nunc cum Γ. quæ *sextum* denotat. Sunt isti nummi in Cimelio D. FOUCAULT. Hujus Ariarathis mentio est, 1. Mach. xv, 22. anno æræ Græcorum CLXXIV. qui Urbis Romæ fuit DCXV. ΕΠΙΦΑΝΗΣ, *Illustris*, appellabatur; quoniam ortus esset ex patre, avo, proavo, abavoque regibus. Ex laudato proxime Machabæorum loco, non alius præter ipsum tunc fuisse videtur rex Ponti simul cum Cappadocia.

VII. *Mithridates Eupator*. Hujus numismata retulimus in Chronologia Veteris Testamenti. Regnavit annis LVI. teste Plinio, libro xxv. sect. 2. *Eupator* appellatur, qui ante se in sua familia quintum numerat eundemque atavum regem. Sic Antiochi Θεῶς in regibus Syriæ, qui & ΕΠΙΦΑΝΗΣ fuit, filius Antiochus, *Eupator* ob eandem causam cognominatus est.

Caput tectum pileo in acumen desinente, cum diademat. .). ΒΑΣΙΛΕ. . ΜΙΘΡΑΔΑ. . ΦΙΛΟ. . Βασιλέως Μιθραδάτης Φιλορωμαίου. In corona laurea, clava Herculeæ, insigne regum Ponti: unde & Heraclea in Ponto. Est in Thesauro Brandeb. tomo 2. pag. 8. Ab anno æræ Græcorum xv. qui est Urbis Romæ cccclvi. quo anno amicitiam Senatus Populique Romani quæsiere Ponti reges, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti; Φιλορωμαίως se illi in nummis suis inscripserunt; ut ex nummis discimus Ariarathis Philadelphi, Ariobarzanis, & Mithridatis. Docent hoc ipsum & nummi regum Ponti, de quibus dicturi suo loco sumus.

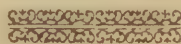
Caput diademat. .). ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. ΒΙΣ. Anno ccxii. æræ Græcorum. ΜΚ Μαζακα Καππαδοκίας. Argenteus est magnæ molis in Thesauro Regio.

VIII. Caput diademat. .). ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΧΕΛΑΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤ. . . . Cetera enim sunt usu detrita. Est in postica nummi area clava Herculis, cum littera K Καππαδοκίαν designante. Hunc nummum delineari curavit D. BAUDELOT, pag. 605. In alio ejusdem regis, apud D. FOUCAULT, legitur: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΧΕΛΑΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΤΟΥ ΚΤΙΣΤΟΥ. Regis Archelai Philopatoris conditoris. Nempe in Cappadocia de suo nomine condidit civitatem Archelaidem; quam factam postea fuisse coloniam a Claudio Cæsare Plinius refert, libro vi. sect. 111.

Pulsum e Cappadocia Mithridatem alium a Claudio Cæsare, prohibitumque ibi regnare, videtur indicare Plinius, libro vi. sect. v.

IX. Post Archelaum vero Cappadociæ regem fuisse Philetærum, suadet omnino ejusdem Plinii locus iste, e libro xxv. cap. xxviii. *Polemoniam* herbam, inquit, alii *PHILETÆRIAM*, a certamine regum inventionis appellant. *CAPPADOCES* autem *chiliodynamam*. *Nascitur in montuosis*. Hoc est enim dicere, inventam hanc herbam esse primum ab alterutro regum istorum, in confinio utriusque ditionis, in montuosis Cappadociæ. Plinio autem vel uni plus merito suo tri-

buiumus, quam profanis scriptoribus ceteris fere omnibus. Et is Philetærum ibi cum Polemone appellat, post Mithridatem: quo Mithridatis nomine unicum omnino regem ubique agnoscit. Nummum etiam ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ, cum littera K, quæ videtur nobis non immerito Καππαδοκίαν designare ibi, æque atque in allato Archelai numismate, Illustr. Spanhemius edidit, pag. 511. & alterum capite laureato, ibidem: sed magnæ molis ex argento; cui similem & Patinus exhibet in Thesauro Numism. pag. 28. cum adjectis in medio litteris ΑΣΥ. sed sine littera K. Caret autem Philetærus titulo Βασιλέως; jussus, opinor, a Claudio Cæsare, postquam is Mazacam occupasset, & Cæsaream appellari jussisset, regis titulo & diademat in nummis abstinere. Ex Plinii loco allato, inquam, intelligimus, Polemonem in Ponto Polemoniaco tunc regnasse, cum Philetærus Cappadociæ præfesset, quæ Ponto ei finitima fuit; ideoque certasse reges inter se duos, uter prior chiliodynamam herbam invenisset. Nam hæc sententia loci illius est; tamen hunc secus olim interpretati sumus. Fictum ergo putamus esse Philetærum Pergamenum.

CAPVA. Vide ΚΑΠΥΑΝΩΝ.

CARBVL A. Nummus ex ære, apud P. JONBERT, Societatis JESU Parisiis. De eo oppido Plinius, lib. 111. sect. 111. in Cordubensi conventu, sicut OBVLCO.

CARPICA VICTORIA. Nummus Philippi Patris, quem Occo, pag. 439. VICTORIA CARDICA perperam legit. Circa Istrum Carpi fuere, Mæsis vicini, si credimus Capitolino, Ammiano, aliisque. In Pannonia inferiore, si Ptolemæo, lib. 11. cap. xv. In Præfectura Mæsiæ, si Constantino Porphyrog, lib. 11. them. 1. pag. 84. Κάρος.

CARRHÆ. Vide ΚΑΡΡΗΝΩΝ.

CARTENNA.

COL. AVGVSTA KARTENNA.

Nummus Othonis, e Thesauro Goltzii, pag. 237. ubi KAPCENNA perperam scribitur, cum, ut omittam cetera, nondum Othonis ævo hic mos obtinuerit, C pro Σ pingendi, aut Græcas cum Latinis in eodem nummo litteras vocesque jungendi. Nihil hic Arcena Syriæ, quam Victor Aurelius Arcam vocat, Alexandri Severi Imp. patria, attinet: sed ea quam nummus coloniam Augustam appellat: coloniam Augusti Plinius, lib. 4. sect. 1. *Cartenna colonia Augusti, legio secunda*, in Mauretania Cæsariensi. *Cartennas* coloniam vocat Antoninus in Itiner. in Notitia Africa, inter Episcopos Mauretaniæ Cæsar. *Lucidus Cartennitanus*. Hodie *Achora*. In vetustioribus paulo nummis oppida Africa Carthago & Cartenna, per K ex æquo scribi solita.

CARTHAGO, in Africa.

KARTHAGO. Apud Patinum, pag. 15. & in Cimelio Regis Christianissimi. Plinio, lib. v. cap. 111. *Colonia Carthago, magnæ in vestigiis Carthaginis*.

KART. VENERIS, cum templi effigie, quod esset ibi Veneris Cælestis templum, de qua alii bene multa, Pausanias in primis. Ex parte averfa, SVF. ARISTO. . . hoc est, *Sufere Aristone* &c. *Sufes Consul est lingua Pænorum*, inquit Paulus ex Festo: *Summus Pænis est Magistratus*, inquit Livius, pag. 333. Ab Hebræo שופר *Judex*. Est hic nummus e Museo nostro.

KART. PAN. Vide ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ. INDVLGENTIA AVGG. IN CARTH. *Indulgentia Augustorum in Carthaginem*. Severi

ri nummus, e Cimelio Regio, Caracallæ nostro: cui ille similis, INDVLGENTIA AVG. IN. ITALIA M, ejusdem Severi, in Regio pariter Cimelio.

FELIX. KARTHAGO. Diocletiani, Maximiani, Constantii. Et KART. FELIX. apud Seguinum, pag. 43. ex parte altera, D. N. HILDERIX. REX. Vandalorum is nempe, ut vulgo creditur, in Africa rex pæne postremus. CARTHAGO. NOVA. COL. Nummus Caji Cæsaris, e Thesauro Goltzii, pag. 238. Plinio, lib. III. sect. IV. *Carthago nova, colonia*, in citeriore Hispania. Incolis, *Cartagena*, in regno Murcia. Nova hæc porro appellata est, ad discrimen veteris, cujus nunc supersunt vestigia in oppido Catalauniæ, *Villa Franca de Panades*, ut diximus in Plinianis notis.

CARTHA. Delphin. In altera parte, caput femineum pileatum, ut in nummis plerisque Hispanicarum civitatum. Est hic ex ære mediocri, in Cimelio P. STEPH. CHAMILLART, Societatis JESU, Parisiis.

V. I. N. K. *Urbs Julia Nova Carthago*. Caput Augusti. P. TVRVLB. II VIR. QVINQ. *Publius Turulbius Duumvir Quinquennalis*. In altera parte, Templum, cujus in fronte legitur, AVGVSTO. Ad latera, V. I. N. K. ut proxime: In ambitu; M. POSTV. ALBINVS II VIR. QVINQ. ITER. M. *Postumius Albinus Duumvir Quinquennalis iterum*.

VR. I. N. K. *Urbs Julia Nova Karthago*. Est in Cimelio D. FOUCAULT.

CASCANTVM.

MVNICIP. CASCANTVM. Tiberii nummus apud Patinum, pag. 68. nunc Gazæ Regiæ. Plinio, lib. III. sect. IV. *Cascantenses*. Ptolemæo, lib. II. cap. VI. *Κάσσαντον*, in Vasconibus, hoc est, Navarris. Nunc oppidum Navarra, *Cascante*, trans Iberum, prope Turiafionem. In eo nummo taurus insculptus, ut in Calaguritanis: ad certamina taurorum, ni fallimur, indicanda.

CASILINVM.

CAES. DICT. PERP. Ex parte averfa: TI. SEMPRON. GRACCVS. Q. DESIG. ITER. COL. CASILIN. *Tiberius Sempronius Gracchus, Quaestor designatus iterum, Colonia Casilinum*. Nummus quem vidimus, & quem Goltzius affert in Thesauro, pag. 238. & 256. Tullius, Philip. II. *Coloniam Casilinum deduxisti*, (Antonius alloquitur,) *quo Cæsar ante deduxerat*. Plinius, lib. III. sect. IX. *Sunt & morientis Casilini reliquiae*. Fuit illud oppidum, ubi nunc est Capua nova, & quidem ad utramque ripam Vulturni amnis, qui & Casilinus inde dictus.

CASSANDREA. Vide ΚΑΣΑΝΔΡΕΩΝ.

CAVRA. Nummus æreus e Museo P. JOBERT. Oppidum est Cordubensis conventus, apud Plinium, libro III. sect. III.

C. C. A. & C. I. C. A. Vide CÆSARA VGVSTA.

C. C. I. B. Vide BABBA.

CELSA.

COL. VIC. IVL. CELSA. Tiberii nummus in Thesauro Goltzii, pag. 242. *Colonia Victrix Julia Celsa*. Plinius, lib. III. sect. IV. *Celsenses, ex colonia*. Nunc *Xelsa*, ad Iberum, Hispaniæ amnem.

C. V. I. CELSA. AVGVSTVS. Caput Augusti nudum. SEX. CETHGO. Q. POMP. SECVNDINO II VIR.

C. V. I. CELSA. Apud Patinum, pag. 71. Tiberii: Augusti similiter, pag. 34. C. V. I. CELSA. L. BACCIO. MN. FESTO. II VIR. Hoc est, *Colonia Victrix Julia Celsa*. L. Baccio, *Mamio Festo Duumviris*. In hisce nummis taurus in-

sculptus, neque in his modo, sed & in aliis Hispaniæ citerioris nummis; ob certamina taurorum, ibi nunc quoque celebratissima, ut proxime dictum est. Nunc uterque nummus Cimelii Regii est. Celsam vero cum prærogativa coloniæ monumentis omnibus constet fuisse insignitam, Plinii locum paulo ante laudatum, ante nos interpunctionis vitio laborantem, sic merito castigavimus: *Celsenses, ex colonia: Calaguritanos &c. cum prius legeretur, Celsenses. Ex colonia Calaguritanos*: At Calaguris apud neminem vetustiorum paulo scriptorum, nec ullius nummi lapidisve auctoritate, atque, ut ita dicam, suffragio, in coloniarum albo censetur, sed municipiorum tantum: Celsam fuisse coloniam, certe nummi clamant. Fuere autem in Hispania citeriore, ita prodente Plinio, lib. III. initio sectionis IV. coloniæ omnino duodecim: Carthago nova, Illici, Valentia, Tarraco, Barcino, Celsa, Cæsaraugusta: Ceteræ quinque ad Carthaginensem conventum attinent, ab eoque sic appellantur: *Carthaginem conveniunt . . . ex colonia Accitana Gemellenses, & Libisofona cognomine Foroaugustana, quibus duabus jus Italiae datum: ex colonia Salaria oppidani Latii veteris Castulonenses: Sætabiani, qui Augustani: Valerenses*. Neque enim Ant. Augustinum audimus, qui nullo adductus argumento, Dial. VI. Antiq. pag. 101. pro Libisofona, Sætabi, Valeria, Juliobricam, Cluniam, Asturicamque in coloniarum classe reponit. Tam enim esse e coloniarum numero saltem Libisofonam, quam sit Accitana, Plinius ipse perspicue arguit, loco proxime allato, cum subdit, *quibus duabus*. Juliobricæ, Cluniæ, Asturicæ, coloniæ jus quæ monumenta asserant, vindicentque, desideramus.

CERMENO. Vide ΓΕΡΜΗΝΩΝ.

C. F. P. D. Vide DEVLTON.

CHALDAEI.

DE CHALDAEIS. S. C. *Senatus Consulto*. Trajani nummus, apud Occonem, pag. 215. Plinius, lib. VI. sect. XXX. *Babylon Chaldaicarum gentium caput, &c.*

CILICIA.

ADVENTVI AVG. CILICIAE. Hadriani, e Cimelio Regio.

C. L. I. Vide CORINTHVS.

CLVNIA. Tiberii nummus, in Cimelio Christianissimi Regis. Et apud Patinum, pag. 71. cui nummo taurus insculptus.

HISPANIA. CLVNIA. SVLP. *Clunia Sulpicia*. Galbæ Sulpicii nummus, in Gaza Parmensi. Plinio, lib. III. sect. IV. *Clunia Celtiberiæ finis*, Hodie pagus est *Cruña*, vel *Coruña del Conde*, ad Durium, in Castella vetere. In eo oppido Sulpicius Galba futuri accepit omen imperii, Tranquillo teste, in ejus vita, cap. IX. *Confirmabatur cum secundissimis auspiciis, & omnibus, tum virginis honestæ vaticinatione: tanto magis, quod eadem illa carmina sacerdos Iovis Cluniæ ex penetrati somnio monitus eruerat, ante ducentos annos similiter a fatidica puellâ pronunciata. Quorum carminum sententia erat, Oriturum quandoque in Hispania principem, dominumque rerum.*

COEL. vel COIL.

IMP. CAES. T. AEL. ANTONINVS. capite nudo, sine laurea. AEL. MVNICIP. COEL. In aliis, COIL. cum prora navis. In L. Vero & Commodio similiter, AEL. MVNICIP. COEL. cum prora. In Antonino Severi F. AEL. MVNICIP. COIL. Sic in Macrino, & in Philippo juniore. Sic in Treboniano Gallo, cum lupa & gemellis. In Antonino Severi F. in Elagabalo, & Gordiano, AEL. MVNICIP. COIL. ANT. In Severo Alexandro, Julio Maximo, & Philippo, AEL. MVNICI. COIL. A. In nummo Antonini Severi F.

vir nudus faccum humeris gestat, coloniae argumentum, ut in nummis Neapoleos Samariae. Non est Cullu in Numidia, ut erudito viro visum est: neque enim Latini pro V ponerent OE vel OI. Sed sunt ex quatuor litterae in duas syllabas sic distrahendae: CO. EL. vel CO. IL. ut sit integra sententia; *Aelium Municipium Consuaranorum Eliberis*, vel *Illiberis Antoniniana*. Nam utroque modo id nomen scribi mos fuit: unde nullo discrimine nunc ille modus, nunc iste in nummis apparet. Plinius, libro III. sect. v. in ultimo limite provinciae Narbonensis: *In ora regio Sardonum, intusque CONSVARANORVM: Flumina; Tecum, Vernodubrum. Oppida: ILLIBERIS, magnae quondam urbis tenue vestigium.* Pomponius Mela, cum eadem scribit, ELIBERRIM vocat. Est in Ruscinonensi agro, Colioure. *Aelium Municipium* est appellatum ab Aelio Antonino Pio, cujus in nummis ea civitas primum apparet. Multi sunt nummi hujusmodi in Thesauro Regio.

AEL. MVNIC. COIL. COMM. *Aelium Municipium Consuaranorum Illiberis Commodiana.* Est Macrini Aug.

PLIIVC. *Prasidiaria legione Illiberi imposita Urbis conservator* Tetricus Aug. appellatur, in nummo singulari, de quo alibi egimus.

COMANA Cappadocia.

COL. IVL. AVG. F. COMANORVM. Colonia Julia Augusta Felix Comanorum. Antonini Caracallae nummus e Gaza Regia. Plinius, lib. VI. sect. III. in Cappadocia: *Oppida: Comana, quod Sarus praefuit, &c* Porro Julia Felix in nummo ea colonia vocitatur, quo nomine & Sinopenfis quoque in eo tractu colonia appellata est, ut suo loco dicturi sumus. De aera hujus urbis, vide supra, in ANTIOCHIA ad Sarum annum.

COMANA Pisidia. Vide KOMANON.

CORDVBA.

COLONIA PATRICIA. Nummus Augusti, e Cimelio Christianissimi Regis. In antica parte, caput est Augusti nudum sine laurea, Epigraphe: PERM. CAES. AVG. *Permissu Caesaris Augusti.* In alio est, COL. PATR. LEG. V. X. Colonia Patricia. Legio quinta & decima. Aquila legionaria est inter duo signa cohortium. Plinius, lib. III. sect. III. Corduba colonia, Patricia cognomine. Sic porro appellata Antonio Augustino videtur, lib. VIII. Antiq. pag. 124. quasi colonia veteranorum & honestorum, quibus, ut Patribus, honos debeatur. Gruteri inscriptio, pag. 323. COLONIAE PATRICIAE. CORDVBENSIS. Hodie Corduba la veja, leuca fere una a Corduba nova, quam nos Cordouë dicimus.

COL. AGRIPPA PATRICIA. Vide AGRIPPEON.

COL. CORDVBA PATRICIA. Tiberii nummus e Thesauro Goltzii, pag. 239.

CORINTHVS.

KOPINΘION. Nummi Goltziani in Graecia, in quibus Chimæra, & Bellerophon Pegaso vectus, Chimæramque conficiens. Corinthiorum id fere insigne. Hyginus, fab. LVII. *Bellerophontem Prætor ad Chimæram interficiendam misit, quæ tripartito ore flammam spirare dicebatur: item prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra. Hanc super Pegasus sedens, interfecit.* Chimæra capra silvestris est: Hesychius: Χιμαιραν, αἶψα ἀγρίαν.

KOPINΘION Jovis caput, ibidem. Pausanias, in Corinth. pag. 48. Ὑπὲρ δὲ τὸ θεῖον ἔστιν ἱερὸν Διὸς Καπετωλὶς φωνή τῇ Ρωμαίων, καὶ ἐκείναι δὲ γλῶσσαι, Κορυφαίαι ὀνομάζονται αὖν. *Supra theatrum Corinthi, templum est Jovis, quem Capitolinum Romanorum voce, Græca lingua Coryphaum recte appellaris.*

KOPINΘION. Veneris caput: de cujus Dea fano Corinthiaco mox dicemus, ex Pausania. Strabo interim audiendus, lib. VIII. pag. 378. Τότε τ' Ἀφροδίτης ἱερὸν ἔτω πλάσιον ὑψήρην &c. *Fanum Veneris Corinthi ita locuples fuit, &c.*

KOPINΘION. Neptunus proræ insidet, dextra tridentem gerit. Apud Goltzium, Tab. XIII. Pausaniam vide loc. cit. & pag. 45. ubi de Neptuni fanis ac signis, prope Corinthum.

ΔΗΜΟΣ KOPINΘION. *Populus Corinthiorum*, laureato capite adumbratus. Altera nummi superficies Solem exhibet in quadrigis. Soli cessisse Acrocorinthum, Neptuno Isthmum, Briareo judice, narrat Pausanias in Corinth. sub initium ejus libri, pag. 44. Βεράρεαν δὲ Ἀκροκριντὴν γνέσθαι σφίσιν, Ἰσθμὸν μὲν ἢ ἴσα ταύτῃ διτάσαντα εἶναι Ποσειδῶντος, ἢ δὲ ἄκρον Ἠλίας πόλιν, & ὡς τὸ πόλεως. Atque eam ob causam alterum Acrocorintho nomen Ἠλίας πόλιν, seu Solis urbem, fuisse, auctor est Stephanus. In ima nummi parte Pratoris nomen, ΔΙΑΓΟΡΑΣ.

LAVS IVLI CORINT. Nummus est Julii Caesaris, a Trifano & Patino vulgatus.

EX D. D. *Ex Decreto Decurionum*, Caput Julii laureatum. C. I. C. XXXVI. Colonia Julia Corinthus, legionis XXXVI. Caput Augusti nudum. Confer nummum coloniae Patrensis, quæ fuit Corintho vicina: COL. A. A. PATR. XXII. Neque hic Karthago est, neque annorum nota.

COL. IVLI CORIN. Colonia Julia Corinthus, &

LAVS IVLI CORINT. Laus Julia Corinthus. Nummus uterque delineatur a Patino, Augusto Principe cusus, nunc Cimelii Regii. Plinius, lib. IV. sect. V. Colonia Corinthus, &c. Miffo eo a Caesare Dictatore colonos libertini generis, ipso quintum, M. Antonio collega Coss. auctor est Dio, lib. XLIII. pag. 239. & Plutarchus in Caesare, pag. 734. Vide Pausaniam in Corinthiacis, statim initio ejus libri, pag. 44.

M. ANT. HIPPARCHO. M. NONIO BASSO IIVIR. CORINT. M. Antonio Hipparcho, M. Nonio Basso, Duumviris. Julii Caesaris caput laureatum, Augusti nudum hic nummus exhibet.

P. AEBVTIO. C. PINNIO IIVIR. Publio Aebutio, C. Pinnio, Duumviris. CORINT. Nummus M. Antonii, cujus ibi caput sine laurea est. Alius habet, P. ALITIO. L. MENIO IIVIR. ejusdem Antonii.

ROMAE ET IMPERIO. In parte averfa, L. CAN. AGRIPPA IIVIR. COR. L. Caninio Agrippa Duumviro. Corinthus. Apud Seguinum, pag. 65. Vide Chronologiam Veteris Testamenti, ad annum Christi 68.

M. BELLIO. PROCVLO. IIVIR. COR. Pegasus. In Augusti nummo, e Museo nostro. In alio alibi, P. VIPSANIO AGRIPPA IIVIR. COR. Alius: OCTAVIANO IIVIR ITER.

CORINT. cum Victoriae icone. Ex parte averfa, Chimæra: L. CASSIO. IIVIR. In Museo nostro.

COL. IVL. COR. Cum Bellerophonte & Chimæra, in Regia Gaza

CAESAR AVGVST. Augusti nudum caput. Ex parte altera, M. BELLIO PROC. IIVIR. COR. M. Bellio Proculo. Duumviro. Corinthus. Pegasus alatus, Corinthiorum insigne. Julius Pollux, lib. IX. cap. VI. Καὶ πᾶσι δὲ τὸ νόμισμα Κορίνθιον, δὴ Πήγασον εἶχεν ἐν τετυπωμένῳ. Et pullus, sive equulus, nummus Corinthius vocabatur, quod Pegasus haberet insculptum.

GERMANICVS CAESAR. Capite nudo. C. HEIO POLLIONE ITER. L. MVS-

MYSSIDIO PRISCO II VIR. in corona ex apio. Corinthi cufum hunc nummum fuisse Duumvirum nomina admonent, quæ in Tiberii quoque nummo leguntur. Est hic apud Patinum, pag. 85. Similis est huic Agrippæ Cæsaris nummus perrarus, in Cimelio D. FOUCAULT.

TI. CAESARE II VIR. COR. Caput Augusti nudum. In altera parte, M. AEMIL. LABEONE II VIR. COR. Caput Tiberii nudum.

C. I. C. GENIVM P. R. Colonia Julia Corinthus Genium Populi Rom. veneratur. Nummus Agrippinæ matris Caji Cæsaris: in quo Fortuna, seu Genius Urbis stat, cum temone & cornucopiæ. Carthagini ab aliis perperam hic nummus adscribitur. Vide PATRÆ.

OCTAVIO LVSCINO. II VIR. ITER. COR. Octavio Luscino Duumviro iterum. Corinthus. Claudii nummus e Gaza Regia: in quo templum edito monti impositum: sive *arci quæ vocatur Acrocorinthus*, ut Plinius ait, loco cit. Templum Veneris ibi fuisse, & in eo Deæ armatæ signum, auctor est Pausanias in Corinth. sive operis sui lib. II. pag. 48. Ἀνελθῶσι δὲ ἐς τὸν Ἀκροκόρινθον, ναὸς ἐστὶν Ἀφροδίτης Ἀγάλματα δὲ, αὐτὴ τε ὠπλισμένη, καὶ Ἥλιος, καὶ Ἔρως ἔχων τόξον.

ADENTVS AVG. C. COR. Adventus Augusti. Colonia Corinthus. Neronis nummus, in quo sculpta triremis. Isthmi Corinthiaci angustias ut perfoderet Nero, eo se contulit, Plinio inter ceteros teste, ut suo loco monuimus.

C. IVLIO POLYAENO. II VIR. COR. C. Julio Polyæno Duumviro. Corinthus. Neronis nummus, quem ex Patino Mediobarbus affert, pag. 96. legitque cum ipso perperam, C. IVLIO POLYRENO. II VIR. Est in hoc nummo navis cum remigibus. Fuere in municipiis coloniisque Duumviri, eodem fere jure Magistratus, quo Romæ Consules bini: nec deducendis modo coloniis, sed & regendis præfuere. Ut Consules Romæ sub Imperatoribus, sic & hi in coloniis municipisque Senatuum cogeant, qui Curia ibi dicebatur: quique huc admitterentur, Decuriones dicti, ut Romæ Senatores: quæque illi statuissent, Decurionum Decreta dicta, ut Romæ Senatusconsulta. Est in simili nummo altero Pegasus insculptus, quem Bellerophon inhibet currentem.

C. I. C. A. D. D. Neronis nummus, in quo colonus boves agit. Colonia Julia Corinthus Augusta. Decreto Decurionum. Alibi eadem litteræ occurrunt eodem significato. In Antonino Pio scilicet, in M. Aurelio, Commodio, Antonino & Geta, Elagabalo, & Philippo utroque. In Treboniano Gallo, & Philippo juniore, C. I. C. A. A. P. Colonia Julia Corinthus Augusta Antoniniana Pia, ab Antonino Pio sic appellata. In nummis igitur C. C. A. Colonia Casaraugusta est. C. I. C. Colonia Julia Corinthus. C. I. C. A. Colonia Julia Corinthus Augusta. Ac proinde cave, ne hic legendum censeas, Colonia Julia Carthago Antiqua Augusta Pia: cum nec Africæ Carthago dicta aliquando antiqua sit, nec dici colonia antiqua potuerit. Et longe sunt alterius formæ ac fabricæ nummi Karthagine cusi.

OCTAVIÆ. NERONIS. AVG. Ex parte averfa. GEN. COL. COR. FVL. FLACCO. II VIR. Genius Colonia Corinthi. Fulvio Flacco Duumviro.

COR. Corinthi. TI. CLAUDIO II VIR. Q. Tiberio Claudio Duumviro Quinquennali. ADV. AVG. Adventus Augusti: Neronis scilicet, qui togatus in eo nummo pingitur: in altera, capite radiato. Est & alter ejusdem, cum navi & remigibus: ADVENTVS AVG. COR.

COR. L. CAN. AGRIPPÆ II VIR. Templum. Corinthi. L. Caninii Agrippæ Duumviri.

In altera parte vultus & nomen Galbæ Aug. SVL. GAL. CAESAR AVG.

IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. GERM. P. M. TR. P. capite laureato. COR. PERM. IMP. in corona laurea: Corinthi. Permissu Imperatoris. Alius: PERM. IMP. COR. Permissu Imperatoris. Corinthi. Alius: C. L. I. COR. PERM. IMP. Alius ejusdem Domitiani: COL. FLAV. AVG. COR. Et in Thef. Theopol. apud Mediob. pag. 140. IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. GERM.)(COL. IVL. FLAVIA AVG. CORINT. Neptunus sedens, dextra hastam, læva delphinum tenet.

COL. IVL. AVG. COR. Colonia Julia Augusta Corinthus. Hadriani nummus in Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 195. cum Dianæ Ephesiæ icone. Item Commodi, ibidem. Aqueductum Corinthiis inter cetera beneficia erectum ab Hadriano Principe, auctor est Pausanias, lib. II. sive in Corinth. pag. 46. item lib. VIII. in Arcad. pag. 253.

COL. IVL. COR. Nummus Sabinæ, e Cimelio Regio: in quo puer Melicertes, sive Palamon, delphini dorso vehitur. Rem narrat Pausanias, tum initio libri secundi, pag. 44. ubi Corinthiacum describens agrum, Καὶ Μελικέρτε βωμὸς ὡς, inquit. Εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἐκκημιόθηναι τὸν παῖδα ὑπὸ δελφίνῳ λέγεται κειμένῳ δὲ θηπυχόντῃ Σίσυφον θάψαι τε ἐν τῷ Ἰσθμῷ, καὶ τὸν ἀγῶνα ἐπ' αὐτῷ ποιῆσαι τῷ Ἰσθμίων. Fuit ibi & Melicertæ ara: eo enim a delphine vectum puerum memorant: quem cum expositum Sisyphus offendisset, & humaverit in Isthmo, & Isthmicos in ejus honorem ludos instituerit. Tum libro primo extremo, pag. 43. Λόγοι δὲ εἰσιν... ὡς ὑπὸ ταύτης (πέτρας Μολυρίδου) αὐτὴν ἐς θάλασσαν ἰνῶρίψαι, Μελικέρτεω ἔχουσα τῶν παίδων νεώτερον. τὴν γὰρ δὴ πρεσβύτερον αὐτῶν Λέαρχον ἀπέκτεινεν ὁ πατήρ. Λέγεται μὲν δὲ καὶ μανέντα δεῖσθαι ταῦτα Ἀθάμαντα... Τότε δὲ φέγγουσα ἐς θάλασσαν, αὐτὴν καὶ τὴν παῖδα ὑπὸ τῇ Μολυρίδῳ ἀφίησιν. Ἐξενεχθέντῃ δὲ ἐς τὴν Κορινθίων Ἰσθμὸν ὑπὸ δελφίνῳ (ὡς λέγεται) τῷ παιδὶ, ἡμῶν καὶ ἄλλαι τῷ Μελικέρτῃ δίδονται μετονομασθέντι Παλαίμονι, καὶ τῷ Ἰσθμίων ἐπ' αὐτῷ τὸν ἀγῶνα ἄγειν. Fabula prodita hujusmodi est. In se cum Melicerte, natu minore filio de saxo, quam Moluridem petram appellant, in mare præcipitem dedisse, cum natu majorem Learchum pater occidisset: & Athamantem quidem in uxorem & liberos furore impulsus, sunt qui dicant ita sævisse... Illam igitur tunc aiunt arrepta fuga se cum filio in mare de Moluride petra abjecisse: puerum quidem a delphine exceptum, cum in Corinthiorum Isthmum fuisset delatus, mutato nomine ex Melicerte Palamonem appellatum: eique cum alios habitos honores, tum vero Isthmicos ludos decretos. Non potuit apertius causa prodii, cur in nummis ista sit insculpta effigies. Sunt & similes Antonini Pii, M. Aurelii, ac L. Veri nummi.

C. L. I. COR. Arbor ex ara emicans, in nummo M. Aurelii, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 236. Eam esse arborem credimus, ex qua Pentheum aiunt opertanea feminarum sacra speculatum: quæ deinde oraculi jussu quæsitæ a Corinthiis, mox & divinis culta honoribus. Auctor Pausanias in Corinth. pag. 49. Πενθέα... καὶ ἄλλα πολὺν λέγεται, καὶ τέλῃ ἐς τὸν Κιθαιρῶνα ἐλθεῖν, ὅππῃ κατασκοπῇ τῶν γυναικῶν ἀναβάντα δὲ ἐς δένδρον θεόσδοται τὰ ποιήματα... Ὑστερον δὲ, ὡς Κορινθιοὶ λέγουσιν, ἡ Πυθία χρᾶσι σφισιν ἀνδράροντας τὸ δένδρον ἐκείνο ἴσα τῷ Θεῷ σέβειν.

C. L. I. COR. Colonia Laus Julia Corinthus. M. Aurelii nummus, ex eodem Cimelio Regio, cum templo pariter in edito monte. Sunt & in quibus Chimæra, Bellerophon, &c.

C. L. I. COR. cum Herculis nudi effigie, qualem a Dædalo factam Pausanias refert, positam-

tamque Corinthi juxta theatrum, in Corinth. pag. 48. Πρὸς τῷ θεάτρῳ... ξόανον γυμνὸν Ἡρακλῆος. Δαιδάλεος δ' αὐτὸ φασὶν εἶναι τέχνην. Est hic M. Aurelii nummus.

C. L. I. COR. Sedet in Acrocorintho Mercurius, cum petaso & alis, caduceoque, adfistente ei Deo ariete. L. Veri nummus apud Patinum, pag. 256. Pausanias in Corinth. pag. 46. Ἀδῆς δ' ἰοῦσιν ἐπὶ Λεχαίᾳ τ' ἀθῆαν, χαλκὸς καὶ δῆμος ἐστὶν Ἑρμῆς, παρέστηκε δὲ οἱ κεῖος. ὅτι Ἑρμῆς μάλιστα δοκεῖ θεῶν ἐφορᾶν καὶ αὐξάνειν ποίμνας, καθὰ δὲ καὶ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδι ἐποίησεν.

Υἱὸν Φόρβαντος πολυμήλες, τὸν ῥα μάλιστα

Ἑρμείας Τρώων ἐφίλει, καὶ κτήσιν ὅπασσε.

Τὸν δ' ἐν τελετῇ Μητρὸς ἐπὶ Ἑρμῇ λεγόμενον καὶ τῷ κεῖῳ λόγον ἐπιστάμενος, εἰ λέγω. Rursus in via qua ad Lechaum recta iter est, (navale hoc Corinthiorum est,) Mercurius ex ære sedens visitur, cui adfistit aries, quod unus præ ceteris Mercurius greges tueri & augere existimatur: ut Homerus in Iliade significat:

Hic tibi natus erat, pecoris ditissime Phorba,

Quem sibi præ cunctis carum Cyllenias proles

Ditarat Teucris.

Quæ cognita in Magna Matris initiis mihi sunt de Mercurio & ariete, consulto reticeo.

C. L. I. COR. Nummus Severi, e Cimelio Regio: in quo Ino rupi insitens, ex qua se præcipitem dejecit, puerum Melicerten dextra tenet, posito ante pedes delphino. Vide quæ proxime diximus. Exhibet hunc nummum Patinus, pag. 282.

C. L. I. COR. Bos ante ædem sacram, cui ædi delphin impositus: is nempe qui Melicerten excepit. Ei majore hostia, tauro videlicet, litatum esse hic nummus Severi docet. Est in Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 282.

ROC. I. J. C. Litteris nempe inversis, quas sic legi necesse est, C. L. I. COR. Severi nummus apud Patinum, pag. 282.

C. L. I. COR. Liberi Patris effigies in Acrocorintho sedentis, cum urceo. Caracalla nummus apud Patinum, pag. 312. Bina Dei illius in primis fuisse Corinthi simulacra Pausanias refert, in Corinth. pag. 46. quorum alterum Ἀρτέμιον, Βάκχειον alterum appellarent.

C. L. I. COR. Getæ nummus, e Cimelio Regio, cum Dianæ Venatricis effigie. Pausanias, in Corinth. pag. 46. Ἐστὶν ἐν ἐπὶ τῷ ἀγορῆς (ἐν ταύτῃ τῇ πλείστῃ ἐστὶ τῶν ἱερῶν) Ἀρτεμὶς τε Ἀπὸ κλησὶν Ἑφεσία &c. In foro Corinthi, ubi plurima sunt templa, Diana est Ephesia cognomento, &c. Et mox, ubi de fonte Pirene: Ἐπὶ δ' αὐτῇ λέγουσιν, ὡς καὶ Πειρήνη γένοιτο ὑπὸ δακρύων ἐξ ἀνθρώπων πηγῇ, τὸν παῖδα ὀδυρομένη Κεγχελίαν ὑπὸ Ἀρτέμιδος ἀνέσσης σκοθάνοντα. De eo fonte fabulis vulgatum, Pirenen Nympham, cum filium Cenchriam lugeret, quem Diana per imprudentiam occiderat, tantam profudisse lacrymarum vim, ut in fontem conversa sit. Rursumque: Μετὰ Ποσειδῶνα Ἀρτεμὶς θηροδύσσα ἔσθηκε. Post Neptunum Dianæ Venatricis simulacrum stat.

COSSA.

K O Σ Ω Ν. Apud Tristinum, pag. 366. & in Magna Græcia Goltzii, tab. xxxv. In Etruria fuit. Græci per unicum σ, id oppidi ejus scribere nomen, & multitudinis numero extulere: quod & Maro secutus, Quique urbem liquere Cossas. Ita nos quidem alios secuti sensimus, re non satis explorata. Verum postea intelleximus ad urbem Etruriæ Cossam pertinere hunc nummum minime posse: tum quia non Κόσαι huic oppido, tametsi in libro x. Æneidos legitur, secunda syllaba brevi, Quique urbem liquere Cossas; sed Cossa, Plinio teste, nomen fuit: tum quia incredibile est Cossenses istos, aut alio umquam usos esse idiomate, quam Ro-

mano sive Latino; quandoquidem a populo Romano deductam fuisse Cossam Plinius prodidit: nec minus abhorret a similitudine veri, tam tenuis oppiduli cives numismata, & ex auro quidem argentoque, percussisse in honorem Cæsaris Augusti, suo subscripto nomine, cum id nullum aliud Italiæ universæ oppidum per annos amplius quadringentos factitarit. Est autem istud ex auro apud D. Foucault, & apud Tristinum: apud Goltzium in Magna Græcia, etiam ex argento. Denique quid Augusto, quem viri duo securim gestantes comitantur, cum urbe Cossa? Non respondet certe titulus argumento, si Cossa hic intelligitur. Nam Augusti ætatem plane refert & nummi fabrica, consentiente Tristano, & aquilæ effigies coronam gestantis: qua forma ante Octavium Cæsarem nummus nullus apparet. His itaque perpensis & consideratis, tandem deprehendimus, ut in nummis antiquis Latinis a Sullæ temporibus primas sæpenumero litteras dumtaxat, sive singulas, sive binas vocum singularum scribi mos fuit, sic etiam in Græcis morem fuisse: id quod cum innumeris constet exemplis, etiam ex isto manifestum fore confidimus, cum sententiam sub his litteris latentem aperuerimus. Hæc illa nimirum est:

K O Σ Ω Ν.

Καῖσαρ ὅλην Συρίαν ἀνήσατο.

Hoc est Latine: Cæsar opem toti Syriæ tulit.

Cæsar cognomen Augusti fuit, ex quo Julii Cæsaris avunculi sui hereditatem adiit. Tota Syria dicitur, ut intelligatur tum quæ est maritima, tum quæ posita est in mediterraneo: hoc est, Syria inferior, & superior. Idcirco viri duo Octavium Cæsarem comitantur: alter, qui prior, in occasum pergens, ubi est mediterraneum mare, Syriam maritimam denotat, dum pedem proræ navis imponit, ut recte Tristinus expressit, tomo i. pag. 366. accuratior in ea re, quam Patinus in famil. Rom. pag. 140. Syriam intimam sive superiorem designat is, qui Cæsarem pone sequitur. Est enim mediterranea certe regio, quæ a tergo est & a mari diffita. Ut Syria autem designetur, gestant ambo securim: quoniam videlicet a mari usque ad intimum provinciæ recessum Libanus mons Syriam præcingit, sejungitque ab ea, quæ Syria Palæstina in nummis appellatur, hoc est, a Decapoli, Galilæa, Judæa, & Peræa. Sunt autem in Libano cedri præferti procerissimæ, quas Syri cædunt: ut Salomon testatur ad Hiramum regem Tyri scribens, III. Reg. v, 6. Præcipe igitur ut præcidant mihi servi tui cedros de LIBANO..... Scis enim quomodo non est in populo meo vir qui noverit LIGNA CÆDERE, sicut Sidonii. Non potuit igitur accommodatiore symbolo omnis Syria, litoralis & mediterranea, describi, quam si secures viri duo gestarent; quibus insignes ac strenuos lignis cædendis esse Syros significaretur. Tametsi enim provinciæ in nummis pleræque seminarum sive Dearum effigie depinguntur, at hic certe viros pingi oportuit; tum quia viri, non feminae, mittuntur ad ligna in silvis cædenda; tum quia symbolum peculiare ac proprium Syriæ nullum est præter istud, aut certe par isti.

Ecquando autem Octavius Cæsar Syris opem tulit? Nempe cum Parthos e provincia pepulit: quam ob causam & nummi fuere ejus honori etiam in orbe Latino inscripti, ASIA RECEPTA: & Æra, quam propterea Augustanam olim appellavimus, inde initium habuit; cum Syriæ civitates, tam litorales, quam mediterraneæ, fœdus cum Romanis denuo renovarunt. Incipit æra ista ab autumno anni Urbis Romæ DCCCXIII. Et litorales quidem Syriæ civitates hanc in nummis suis consignant, Anthedon, & Seleucia: mediterraneæ autem, Antiochia, Apamea, Laodicea ad Libanum,

num, cūjus nummi sunt Α Α Ο Δ Ι Κ Ε Ω Ν Π Ρ Ο C Α Ι Β Α Ν Ω, & Leucadii. His omnibus, atque adeo toti Syriæ Cæsar opem tulit, Asia, ut diximus, sive Syriæ de Parthis recepta. *Asiam* enim pro Syriæ dixere veteres sæpe, ut in libris Machabæorum quinquies. Quamquam cum Parthis fugatis non de Syriæ solum bene meritis sit Octavius Cæsar, nihil cogit nummos Α Σ Ι Α Ρ Ε C Ε Ρ Τ Α inscriptos de Syriæ sola accipere, cum æram propterea Augustanam Sinopenfes quoque Ponti accollæ in nummis consignerint.

Victoriam illam de Parthis relatam etiam in postica nummi parte Aquila significat, coronam e lauro gestans idcirco, Octavii Cæsaris capti imponendam. Sed & Virgilius, libro III. Georg. versu 30.

*Addam urbes Asiæ domitas, pulsumque Niphaten,
Fidentemque fuga Parthum, versisque sagittis.*

Aquilam ea forma in nummis Romani orbis non vidimus, ante Octavii Cæsaris ætatem, & æram quam appellavimus Augustanam. Postea crebro occurrit.

Syriæ commune, sive Syriam provinciam consuevisse nummos suo nomine inscribere, testantur nummi sub Hadriano inscripti, Κ Ο Ι Ν Ο Ν Σ Υ Ρ Ι Α Σ : & sub M. Aurelio, Σ Υ Ρ Ι Ω Ν. Ita omni ex parte respondet titulus argumento; hoc est, epigraphæ effigiei quæ in area nummi apparet, Octavii Cæsaris nimirum togato habitu inter utramque Syriam incedentis.

Illud denique, tametsi leve, haud tamen indignum animadversione est; observatam in illa epigraphæ formam esse Bucolici versus ex parte priorē, quæ est potissima. Hic enim numerus est Bucolici carminis proprius ac peculiaris, ut sit pes quartus dactylus, cum sententia ibi plerumque desinente. Apud Theocritum id religiosissime creberrimeque, in Virgilianis pariter Eclogis, præter quartam, sed multo rarius; quoniam id Latinitas, opinor, non æque fert. Ejus generis sunt versus Virgiliani isti:

*A te principium, tibi desinet.
Eheu, quid volui misero mihi!
Omnia vel medium fiant mare.
Non equidem invideo, miror magis.
Sive oram Illyrici legis aquoris.*

Ut formam igitur haberet inscriptio versus Bucolici inchoati; pro activo ὠνήσεν, medium ὠνήσατο videtur opifex selegisse. Ubi Servius: *Cosas, civitas Tusciæ, quæ numero dicitur singulari apud Sallustium.* Est hic portus Cossanus, apud Livium, lib. XXI. cap. XI. Et Κώσαν Plutarchus in Flaminio, pag. 369. male pro Κώσαν vocat.

COSSET. Nummus antiquus, quem a se visum ait Ant. August. Dial. 7. Antiq. pag. 108. Gruteri inscriptio, pag. 499. TARRAC. VRBS COSITANOR. haud immerito suspecta nobis est. Plinio, lib. III. sect. IV. Regio Cossentania, colonia Tarraco.

COSSVRA. Apud Parutam. Errore magno creditum est a magnis viris nomen id esse insulæ ignobilis prope Melitam. Nam hæc Cossyra est, prima brevi: unde Ovidius, lib. III. Fastorum, versu 167.

*Fertilis est Melite, sterili vicina COSYRÆ
Insula, quam Libyci verberat unda freti.*

Et Græce Κοσύρα est, non Κοσρέρα. Nummus hic est etiam in Museo nostro, sed rudis admodum cælaturæ, & paulum detritus usu. Ex antica parte exhibet caput Reginae velatum, cui Victoria coronam imponit: adjectæ dextrorsum litteræ REC, ut quidem pingitur in Thesauro Brandeburg. pag. 30. In postica superficie nomen est COSSVRA in corona laurea. Cum sit autem fabrica maxime rudis, & Hispanica appareat, si fas esset indulge-

re conjecturæ, dicerem legi oportere *Regina Contestania Cossura.* Contestania ex Plinio a Carthagine Nova Valentiam usque protenditur. Insula Cossyra non magis Latine nummos scriberet, quam vicina ei Melita, quæ nonnisi Græce inscripsit. Est igitur Regina, non insulæ, nomen, *Cossura.* Ac re ipsa insolens foret, abesse nomen reginæ ab eo nummo, qui vultum ipsius exhiberet.

CREMNA.

COL. IVL. AVG. CREMNA. Nummus Antonini Soæmiadis F. In Notitia Ecclesiastica Pamphylia secundæ, Κρημναί. In altera, Κρήμνα vocatur: in duabus aliis, Κρημνός. Strabo, libro XII. pag. 569. Τὴν μὲν ἐν Κρήμναι ἀποικοὶ Παμφύλων ἔχουσιν. Σαγάλασσος δὲ &c. Cremnam igitur coloni Romanorum occupavere, &c.

COL. IVL. AVG. FE. CREMNA. *Augusta Felix.* Nummus Etruscillæ Decii. G. V. T. Vide TARRACO.

D

DAC. CAP. & DACIA CAPTA. Trajani, apud Occonem, pag. 201. & 202. & in Cimelio Regio. In his pileatum videas Dacum. Sex. Aurel. Victor, in Trajano: *Primus, aut solus etiam vires Romanas trans Istrum propagavit, domitis in provinciam Dacorum pileatis nationibus &c.* De pileis Dacorum, Dio in Trajano, Jornandes de rebus Geticis, Rodericus Toletanus, aliique. De pileatorum appellatione multa erudite, ut solet, V. Cl. Du-Cangius in Glossario. De triumpho Dacico Dio apud Xiphilinum.

DACIA. Hadriani nummi. Plinio, lib. IV. sect. XXV. *Geta, Daci Romanis dicti.* Ostia illi primum Danubii tenuere, mox & interiorē ripam. Nunc Transylvania dicitur, & Moldavia, cum parte Bulgaria.

EXERCITVS DACICVS. Hadriani, e Cimelio Regio. Sedet in equo Imp. & ante eum signiferi quatuor.

DACIA. COS. II. S. C. Antonini Pii apud Occonem, pag. 250.

PROVINCIA DACIA. Philippi Filii, e Museo nostro. Adjectæ voculæ: AN. I. aut similes notæ. Est & Otaciliæ similis apud Patinum, pag. 385. Stat in his nummis Provincia, vel unum tenens vexillum, in quo D. F. *Dacia Felix*: vel geminum; & ex his alterum in quo V. alterum in quo XII. hoc est, legio V. & XII. Stat autem ubique media inter Aquilam, quæ rostro coronam gerit, eoque symbolum est Romani imperii: & leonem, qui lavam obtinet. Vindicatam iterum ditioni Romanæ Daciam, in qua sunt leones, hoc symbolo significatur, anno V. C. millesimo. Nam hic AN. I. est Daciæ Felicis: quoniam in nummis Philippi est AN. II. In nummis autem Philippi & Decii, etiam AN. III. In nummis Decii & Herennii, AN. IIII. & V. Treboniani, AN. VI. Denique Hostiliani, Æmiliani, & Gallieni, AN. VII.

DACIA CAPTA. Trajani Decii, apud Occonem, pag. 450.

DACIA. & DACIA FELIX. Trajani Decii nummus e Museo nostro. Cur Felix dicatur, ex vetusta inscriptione intelliges, facta olim sub Hadriano:

IMP. CAES. DIVI. NERVAE. TRAIANO. HADRIANO. PONT. MAX. COS. III. P. P. CVIVS. VIRTUTE. DACIA. IMPERIO. ADDITA. FELIX. EST. &c.

Exstat ea apud Gruterum, pag. CCLIX. 4.

DACTONIVM MVN. *Municipium Dactonium.* Caji Cæsaris nummus, e Thesauro Goltzii, pag.

243. Δαυτόνιον Ptolemæo, lib. 11. cap. vi. Hispaniæ Tarraconensis oppidum est.

ΔΑΙΔΑΛΕΩΝ. Nummus Vespasiani, e Thesauro Goltzii, pag. 213. Plinio, lib. v. sect. xxiix. *Dadala*, in Lyciæ Cariæque confinio. Stephano: Δαίδαλα.... ὁ πολίτης Δαίδαλός.

ΔΑΛΔΙΑΝΩΝ. Nummus Juliæ Domnæ apud Trifan. tom. 11. pag. 143. ΕΠΙ. Μ. ΑΥΡΗΛ. ΗΦΑΙΣΤΙΩΝ. ΑΡΧ. Α. Ἐπὶ Μ. Αὐρηλίου Ἡφαίστιων Ἀρχοντος α. Sub M. Aurelio Hephæstione Archonte primo. Ibi Apollinis Venatoris seu τοξοφόρου, cum cervis canibusque, effigies. Cultum in eo oppido Apollinem, testis est Artemidorus, lib. 11. Onirocrit. sub finem: Οὐδὲν ἔνθαυμασόν ἐν Δαλδίᾳ Ἀπόλλωνα, ὃν Μύσῃν καλοῦμεν πατρώῳ ὀνόματι, ταῦτά με περὶ τρέφασθαι. Est & Gordiani junioris in Cimelio Regio, sub eodem Archonte, cum Dianæ Venatricis effigie cervos insequentis. Δάλδης, urbs Lydiæ Suidæ: Ptolemæo lib. v. cap. 11. Δάλδεια. In Notitia Eccl. Hieroclis, inter Episcopos Provinciæ Lydiæ, ὁ Δάλδης, lege ὁ Δάλδης, pag. 45. uti & pag. 13. Leunclavius, ὁ Δάλδεων.

ΔΑΛΔΙΑΝΩΝ. Diana cornu cervum apprehendit. In superficie nummi postica, ΙΕΡΑ CYNKAHTOC, Sacer Senatus, cujus caput ibi expressum. E Gaza Regia.

DALMATIA.

ADVENTVI AVG. DELMATIAE. Sic enim scribitur in nummis, non *Dalmatie*. Quanquam in inscriptione vetusta apud Gruterum, pag. cclvi. 2. PROPR. PROVINCIÆ DALMATIAE legimus. Sed & pag. dlxxiv. 5. DELMATIA. Nummus hic est Hadriani, ex Occone, pag. 230.

MET. DELM. Hadriani, e Cimelio Regio. *Metalum Delmaticum*. Vide PANNONIA.

DAMASCVS. in Decapolitana Syria regione.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ. Augusti nummus, apud Patinum, pag. 47. in quo caput turritum Cornu copiæ gerit, adjecta natantis viri effigie, quositus oppidi ad Chrysorrhoam amnem, agrique fertilitas indicatur. De nummis Damascenorum, & æra in iis consignata sub Augusto & Tiberio, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ. ZOT. Annus ccclxxvii. æræ Græcorum. Nummus Neronis, anno ejus xii. cufus.

ΔΑΜΑΚΗΝΩΝ. ΘΑΥ. Annus ccccxix. æræ Græcorum, sive Seleucidarum. Nummus Hadriani, anno ejus xi. cufus. Alter habet ΑΜΥ. ccccxli. anno ejus xiiii.

ΕΠΙ. Τ. ΔΑΜΑ. Nummus Neronis, apud Trifanum, tom. 1. pag. 230. & in Patini Indice, pag. 7. quem illi referendum ad Damascenos putant. Falso: cum sit ibi Prætoris nomen, *Titus Damafias*. Hygia seu Salus in eo nummo signata. Vide ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΔΑΜΑΚΗΝΩΝ. Hadriani, Antonini Pii, Commodi, Severi, Caracallæ, Macrini, Elagabali, & Gordiani, nummi. Ob amplitudinem civitatis honorario Metropoleos titulo donata Damascus est: Unde in nummo Hadriani Aug. e Cimelio D. FOVCAYLT, aliisque nummis, capite velato pingitur. Sic & in Antonini Pii nummo ibidem: cum epigraphe: ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙ Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡΙΑΝΟC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC CEB. capite laureato.

ΙΕΡΑC ΚΑΙ ΑCΥΛΟΥ ΔΑΜΑΚΟΥ. Caracallæ iterum, apud Patinum, pag. 308. *Sacræ & Inviolatæ Damasci*. In parte averfa intra coronam querceam, CEBACMIA, hoc est, *Augusta certamina*. Huic similis est Elagabali alter apud eundem, pag. 334. sed exesus ille quidem: verum ad hujus similitudinem refarciendus.

ΔΑΜΑΚΟΥ ΙΕΡΑC ΜΗΤΡΟΠΟΛΙ. Et in corona, CEBACMIA. Nummus Severi Alexandri, adhuc Cæsaris, e Thesauro Mediceo. Μ. ΑΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC Κ.

ΚΟΛ. ΔΑΜΑ. ΜΗΤΡΟ. Gordiani junioris.

COL. DAMAS. METRO. Infra, ΠΗΓΑΙ. Colonia Damasci Metropoleos Fontes. Otaciliæ nummus e Regia Gaza, in quo aquæ ductus ejus civitatis exhibet fluvii effigies sub templo & arcu depicta. Plinius, lib. v. sect. xvi. *Damascus ex epoto riguis annæ Chrysorrhoa fertilis*. Derivatos, ut ex Bellonio teste ἀντόπη diximus, in Notis ad eum locum, fontes, in urbis ædes & hortos, hic nummus indicat. Hodie *Damas*. Pausaniæ Græci scriptoris patria hæc fuit, ita prodente Constant. Porphy. lib. 1. them. 11. pag. 12. id quod iis adhuc latuit, qui de eo aliquid prodidere.

COLONI. DAMASCO. METROP. In corona, CEBACMIA. Occo, in Otacilia, pag. 446. *Augusta certamina*. Sic etiam in Treboniano Gallo, & in Volufiano.

COL. ΔΑΜΑ. METR. Otaciliæ nummus, apud Patinum, pag. 385. cum Lupa & gemellis, deductæ eo a Romanis coloniæ indicibus. In labaro deinde, LEG. VI. F. quod argumentum est deductos eo milites legionis sextæ Felicis. In alio Treboniani est, LEG. III. GAL. in vexillo, quod est inter aquilas duas.

COL. DAMAS. METR. Volufiani nummus e Cimelio nostro. Similis alter Valeriani, apud Erizzo, pag. 558. in quo Æsculapius & Hygia. COL. AMS METPO.... Lege, COL. DAMAS. METPOII.

COL. ΔΑΜΑ. MET. Labarum cum duabus aquilis, quibus Imperatores bini signantur, Gallus nempe Trebonianus, & Volufianus frater: frustra aliter accipiente Patino, pag. 398. & 399. Treboniani nummus hanc habet epigraphen: IMP. CAE. C. VIB. TREB. GALLVS. AVG. *Imp. Cæsar Caius Vibius Trebonianus Gallus*. Volufiani, istam: IMP. GALLO. VOLOSIA-NO. AVG. Ex quo communicatum cum fratre imperium intelligis. Similes aquilas in nummis M. Aurelii ac L. Veri vidimus.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ ΓΠΣ. Pallas galeata, & eadem alata, nummi aream ex parte antica obtinet: ex altera, nuda viri species, dextra Damascena pruna, lava caduceum gerentis: cujus ante pedes fistrum Ægyptiorum. Apud Trifanum, tom. 1. pag. 231. & tom. 11. pag. 239. Damascenorum annus, qui & Græcorum, sive Seleucidarum, cclxxxiii. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

DANVVIVS. Trajani nummus e Cimelio Regio. Et apud Trifanum, pag. 395. tom. 1. Danubii jacentis typum exhibet, qua pingi fluvii forma solent, nempe ex urna effundentes amnem. Maro:

Cælataque amnem fundens pater Inachus urna.

PONS TRAIANI. DANVVIVS. Pons super Danubium fabricatus in nummo apud Occonem, pag. 204. Meminere pontis illius Dio: Et Sex. Aurel. Victor, in Trajano: *Pons Danubio impositus*. Ejusdemque mentio in inscriptione, quam Gruterus affert, pag. clxii. Sed ficta ac recente

PROVIDENTIA. AVG. VERE. PONTIFICIS. VIRTVS. ROMANA. QUID. NON. DOMET. SVB. IVGVM. ECCE. RAPITVR. ET. DANVVIVS. DARDANICI. Ex parte averfa, ROMA. E Museo nostro. Plinio, lib. 111. sect. 29. *Dardani in Mæsia*. Quos hic spectare haud temere forsân existimamus.

ΔΑΡΔΑΝΙΩΝ. Getæ nummus e Cimelio Regio.

gio. Sunt & Antonini Pii. Plinio, lib. v. sect. xxxiii. *Dardanium*. Stephano, Δάρδανον, πόλις Τρωάδος... Incolæ Δαρδάνιοι. Pugnam gallinaceorum, ἀλεκτρονίων μάχην, horum nummis insculptam, Julius Pollux docet, lib. ix. cap. vi.

ΕΠΙ ΑΡΧ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ. ΔΑΡΔΑΝΙΩΝ. *Sub Archonte Philippo*. Est nummus Severi Aug.

ΔΑΡΔΑΝΙΩΝ. Nummus Getæ Cæsaris, cum Lucii prænomine. In averfa parte, vir gestat brachio lavo senem, dextra manu sequentem se puerum tenet, pileo rustico tectum, & vestitum brevi lacerna. Est hic nummus in Cimelio P. CHAMILLART, ex ære mediocri. Hinc orta fabula de Ænea Anchisen gestante humeris, & Ascanium trahente.

ΔΑΡΔΑΝΙΩΝ. ΡΟΔΙΟΣ. Julia Domnæ nummus ex eodem Cimelio: in quo nummo fluvii decumbentis effigies. Plinio, loc. cit. *Rhodus* amnis.

ΔΑΡΔΑΝΙΩΝ. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 113. In ea regione forte nummus ille cufus, in qua comprehensus olim Darius ab Alexandro, unde ei nomen. Stephanum vide, verbo Δάραι, cuius gentile nomen ait esse Δαρεινός, & Δαρράϊον: admonetque idem & alias præterea esse Darrhas, juxta mare rubrum: Εἰς δὲ Δαρράϊον ἄλξι δύο ῥῆ, ἔθνη περὶ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ.

ΔΑΣΚΥΛΙΤΩΝ. Galbæ nummus e Thesauro Goltzii, pag. 213. Plinio, lib. v. sect. xl. *Dascylos*. Stephano: Δασκύλιον, πρὸς Βιθυνίαν... τὸ ἐθνικόν, Δασκυλίτης.

ΔΑΥΛΙΔΩΝ. Vide ΑΜΦΡΥΣΙΕΩΝ.

ΔΑΦΝΟΥΣΙΩΝ. Nummus Caji Cæsaris, e Thesauro Goltzii, pag. 213. Plinio, lib. iv. sect. xii. *Phocidis in litore oppidum unum Daphnūs*. Stephano: Δαφνός, πόλις Φωκίδος... ὁ πολίτης, Δαφνένιος, ἢ Δαφνέσιος.

ΔΕΙΗΝΩΝ.

ΚΟΙΝΟΝ. ΔΕΙΗΝΩΝ. *Communitas Diemorum*. Antonini Caracallæ nummus, ex Tristano, pag. 220. Getæ quoque ex Goltzio. Neuter, quo spectaret hic nummus, vidit. Atqui sic habeto, ΔΕΙΗΝΩΝ, pro ΔΙΗΝΩΝ in nummis scribi, ut ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ceteriore ævo ac sequiore, pro ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. In nummo Caracallæ apud Occonem, pag. 384. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ ΠΕΙΟΣ, pro Ἀντωνίνου Πίος, ΣΑΜΕΙΩΝ, pro Σαμίου. ΤΕΙΜΗΤ. in Vespasianii nummis frequenter, & apud Gruterum, pag. 173. ΤΕΙΜΗΤΗΣ, pro Τιμητής, hoc est, *Censor*, ac similia sexcenta. Est autem a Dio, urbe Decapolitanæ regionis in Syria, de qua Plinius, lib. v. sect. xvi. *Dion, Pellam aquis divitem*, &c. Ptolemæo, lib. v. cap. xv. in Decapolitana pariter, Δίον, Pellam inter & Gadara. Stephano: Δίον, πόλις Κοίλης Συρίας, πρὸς Ἀλεξάνδρην, ἢ Πέλλα, ἧς τὸ ὕδωρ νοσηρόν. Καὶ τὸ ἐθνικόν, Διωνός, &c. Pellam is cum Dio miscet, ceteri verius fecerunt.

ΔΙΗΝΕΙΤΩΝ. Maximi nummus apud Occonem, pag. 425. quem huc spectare quoque credimus.

ΔΕΛΦΟΥ, & ΔΕΛΦΩΝ, obvii passim nummi. Plinio, lib. iv. sect. iv. *Liberum oppidum Delphi, sub monte Parnasso, clarissimum in terris oraculo Apollinis*, &c. In his fere caput Apollinis laureatum, cum lyra, laurove. In parte averfa Apollo delphino infidet. Stephanus: Δελφοί, πόλις ἐπὶ τῇ Παρνασσῷ περὶ τῇ Φωκίδι... Ἐκλήθησαν δὲ Δελφοί, ὅτι Ἀπόλλων συνέπλεσε δελφῖνι εἰκασθεῖς, ἢ ἰδρυται Ἀπόλλωνος ἱερόν. *Delphi, urbs in monte Parnasso ad Phocidem*... *Delphi vero vocati sunt, quod Apollo navigavit sub Delphini forma:*

Est Apollini templum exstructum. At Plutarchus aliter, lib. de solertia animal. pag. 984. Δελφινὸς Ἀπόλλωνος ἱερός, ἢ βωμοὶ περὶ πολλοῖς Ἐκλήθησαν εἰσὶν ἐν ᾗ αὐτὸς ἑαυτῷ τόπον ἐξαίρετον ὁ Θεὸς πεποιήται, Κρητῶν ἀπογόνους οἰκόντας ἡγεμόνι δελφῖνι χρησαμένους. Οὐ γὰρ Θεὸς περηνήχeto τῶ σόλῃ μεταβάλλων εἶδος (ὡς οἱ μυθολογοῦσι λέγουσιν) ἀλλὰ δελφῖνα πέμψας, τοῖς ἀνδράσιν ἰθύνοντα τὸ πλεῖν κατήγαγεν εἰς Κίρραν. *Appollinis Delphini templum & ara passim sunt apud Græcos: & locum quem Apollo eximium sibi delegit, coloniam putant esse Cretensem, qui sunt delphino duce usi. Non enim Deus ante classem mutata forma natavit, ut fabularum narratores tradunt: sed delphino misso, qui cursum hominum dirigeret, eos Cirrham deduxit.*

ΔΕΛΦΩΝ. ΕΥΘΥΔΗΜΟΣ. Prætoris id, vel Pontificis nomen est, *Euthydemus*. Legit perperam Nonnius in Goltzii Græciam, ΕΥΡΗ-ΔΕΛΦΩΝ ΔΗΜΟΣ.

ΔΕΛΦΟΥ & ΔΕΛΦΩΝ. Capræ effigies, ejus, nimirum, quæ Delphicum oraculum prima prodidit. Vide Diodorum Sicul. lib. xvi. Bibl. pag. 427.

ΔΕΛΦΩΝ. Cum effigie Apollinis, nummus Hadriani, & Antonini Severi F. Cum Templo, nummus Faustinae Antonini Pii, ex ære mediocri: ΘΕΑ ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ: in Cimelio P. STEPH. CHAMILLART, Parisiis.

DEOBRIGA. MVN. Galbæ, e Thesauro Goltzii, pag. 242. Vettonum urbs est, in Lusitania, Ptolemæo, lib. ii. cap. v.

DERBE in Lycaonia.

ΚΛΑΥΔΙΑ ΔΕΡΒΗ. ΚΟΙΛΟΝ ΛΥΚΑΟΝΙΑΣ. Fortuna stans, cum temone & cornucopiae ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Faustinae M. Aurelii. *Civitates Lycaoniæ Lysstram & Derben commemorat Lucas in Actis*, cap. xiv, 6. xvi, i. &c.

DERTONA.

TI. CAES. C. I. A. D. *Tiberius Cæsar. Capite laureato. Colonia Iulia Augusta Dertona*. Ex averfa parte, AVG. C. I. A. D. *Augustus. Capite radiato. Colonia Iulia &c.* In Cimelio Regio. Plinius, lib. iii. sect. vii. *Dertona colonia*, in regione Italiæ nona, qua Liguria continetur. *Hodie Tortona*, in Ducatu Mediolanensi. Apud Gruterum, p. cccclxxxvii. 6. IVL. DERTONA. Sic est in nummis, COL. CASILIN. & COL. BENEVENT. in Italia: Dertosa vero in Hispania, municipium, non colonia fuit.

DERTOSA, in Hispania, ad Iberum.

DERT. ILERGAONIA. Nummus Tiberii, apud Suritam, in Itiner. Anton. pag. 548. Plinio, lib. iii. sect. iv. *Dertusani*. Et paulo ante, *Regio Ilergaonum: Iberus amnis*, &c. Nunc est *Tortose*, in Catalaunia. Dertosam coloniam fuisse tam falso Strabo prodidit, lib. iii. pag. 169. quam Panhormum, lib. vi. pag. 172.

M. H. ILLERGAVONIA. DERT. apud Spanhemium, pag. 766. &c.

MVN. HIBER. Hoc est, *Municipium Hiberæ Ilergavonia Dertosa*.

MVN. DERTOSA. Tiberii, e Thesauro Goltzii, pag. 243. Apud Gruterum, pag. cccci i. ORDO DERTOSAI.

DEVLTON, in Thracia.

C. F. P. D. Trajani nummus: in quo ex parte averfa bovis caput insculptum. E Cimelio Regio. *Colonia Flavia Pacensis Deulton*. In nummo Julii Maximini, eadem est epigraphe, cum delphino: in Philippo utroque, cum leone: in Otacilia, Dea Hygia, five Salus.

COL. FL. PAC. DEVL. Caracallæ nummus, apud Patin. pag. 301. & Mamææ, pag. 343.

343. ille cum lupa & gemellis, deducta a Romanis militibus colonia argumento: iste, cum Dianæ Venatricis effigie. Sunt & nummi similes Marcrini, Severi Alexandri, Gordiani, Tranquillinae, &c. omnes in Cimelio Regio. *Colonia Flavia Pacensis Deulton*: non *Pacifera*, ut Patinus interpretatur: nec *Pacifica*, ut Tristanus, tom. II. pag. 454. & alii eum secuti. Sic lib. III. sect. V. Forum Julii in Narbonensi Provincia, Pacensem Coloniam appellatam esse, tum Plinius, tum, ut ibi diximus, nummi testantur. Eidem, lib. IV. sect. XVIII. *Deruelton*, quod nunc *Deultum* vocatur, veteranorum. Ptolemæo, *Δεελτὸν κελωνία*, lib. III. cap. XIII. in mediterraneis Thraciæ civitatibus. Eusebio, lib. V. Eccles. Hist. cap. XIX. *Δεβελτὸς κελωνία τὸ Θράκης*.

COL. FL. FAC. DEULT. Cum Apollinis nuda effigie. Maximi nummus apud Patinum, pag. 358.

DEVSON.

HERCVLI DEVSONIENSI. Postumi nummus, e Museo nostro: Templum Herculis exhibet. Ab oppido Germaniæ Deusone facta ei Deo appellatio est. Hieronymus in Chronico, Gratiani Augusti principatu, Saxones, inquit, *casti Deusone*, in regione Francorum. Plerique *Duiz* oppidulum esse prope Coloniam putant.

ΔΗΛΙΩΝ, in nummis Græciæ Veteris, apud Goltzium, Tab. XVII. Plinio, lib. IV. sect. XXII. *Ipsa longe clarissima, & Cycladum media, ac templo Apollinis & mercatu celebrata, Delos*: &c.

ΔΗΛΙΟΣ. Apollo scilicet, vel Sol radiatus, in bigis.

ΔΗΛΙΟΥ. Solis, five Apollinis, in quadrigis.

ΔΗΛΙΑΣ. Dianæ, curru vectæ, juncto bo-
bus. Vide IKAPIΩN.

Δ. ΘΕΩΝ. ΑΔΕΛΦΩΝ. *Δηλίων Θεῶν Αδελφῶν. Deliorum Deorum fratrum*, Apollinis & Dianæ: hunc arcus & laurea, illam imago falcatae Lunæ in capite prodit.

ΔΗΛΙΩΝ. Dianam gemini trahunt muli. Festus: *Mulus vehiculo Lunæ adhibetur, quod tam sterilis ea sit quam mulus: vel quod ut mulus non suo genere, sed equi creetur, sic ea Solis, non suo fulgore luceat.*

ΔΗΜΗΤΡΙΕΩΝ. Ex parte altera, ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ. In Vetere Græcia Goltzii, Tab. XX. Plinius, lib. IV. sect. XV. *Oppidum Pagasæ, idem postea Demetrius dictum*. Stephanus: *Δημητείας, πόλις Θεσσαλίας... τὸ ἐθνικόν, Δημητείας*. Neptunus fere in iis nummis expressus, victoriarum, quas navali prælio plurimas oppidi conditor Demetrius Poliorcetes retulit, argumentum. Vide Strabonem, lib. IX. pag. 436.

ΔΙΑΔΕΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Domitiani nummus e Thesauo Goltzii, pag. 213. Stephanus: *Διάς, πόλις Λυκίας, ὑπὸ Διάδης ἐκλήσε. τὸ ἐθνικόν, Διαδεύς*.

DIENSIS colonia.

COL. IVL. AVG. DIENSIS. D. D. *Colonia Iulia Augusta Diensis. Decreto Decurionum*. Nummus Antonini Pii, e Cimelio Regio. Pallas in eo nummo stat. Plinio, lib. IV. sect. XVII. *Colonia Diensis*, in Macedonia. Ptolemæo item, lib. III. cap. XIII. *Δίων κελωνία*. Stephano: *Δῖον... τὸ Μακεδονίας... τὸ ἐθνικόν, Διδύς*.

COL. IVL. DIENSIS. D. D. Severi & Antonini F. nummus, in eadem Gaza Regia. Sunt & Antonini Elagabali similes, & Severi Alexandri, & Saloninæ. In nummo Severi, inscriptio est. IMP. CA. SEP. SEVERVM PE. AVG. *Imp. Casarem Septimum Severum Pertinacem Aug. veneratur Colonia Iulia Diensis, Decreto Decurionum*.

ΔΙΚΤΥΝΝΑ. ΚΡΗΤ. Trajani nummus apud Seguinum, pag. 116. *Δίκτυννα Κρητῶν*. Dictynnaeus mons Plinio, lib. IV. sect. XX. nomen ex ea re habet, quod cum Dictynnam Minos insequeretur, ea inde se præcipitem egit. Vide Pausaniam, in Corinthiacis, pag. 72. Quin & ipsi Dianæ, cujus ope Dictynna evasit incolumis, piscatorum excepta retibus, quæ Græci *δίκτυα* vocant, Dictynna quoque nomen hæsit, eoque nomine est a Cretensibus religiose habita, ut in ΚΝΩΣΙΩΝ nummis dicemus. Hefychius: *Ἀφαία, ἢ Δίκτυννα, ἢ Ἀρτεμις*. Scholiastes Aristoph. ad *Ranas*: *Φασὶ δὲ, ὅτι νύμφη ἦς, Βελτόμαρις καλεμένη, θηροβόσῃ ποτε, δικτύοις ὑπὸ τῆς τύχης ἐνέπεσε: ἢ ὑπὸ Ἀρτέμιδος ῥυθείσα, Δικτύνης Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἰδρύσατο. Αἰνὺν Νύμφην quandam, Britomartin appellatam, cum esset aliquando in venatu, in retia quadam fortuito incidisse: servatamque a Diana famulum Dianæ Dictynna exstruxisse*. Scholiastes Euripidis, ad Hippolytum: *Τινὲς δὲ Δίκτυνναν τὴν Ἀρτεμιν, ὅπερ τὸ κρητὸν Νύμφης, ἐμπεσέσης εἰς δίκτυα, Βελτομάριδος θυγάτηρ τὸν Μίνωα. Quidam Dictynnam appellatam Dianam tradunt, a Venatrice Nympha, in retia illapsa, Britomartide, cum fugeret Minoem. Habet hæc prolixè & Callimachus hymno in Dianam, vers. 190. & seqq.*

ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ. Commodi Aug. nummus, in quo Cybele sedet inter duos leones. Plinio, lib. VI. sect. III. *Dio-casarea* in Cappadocia: cujus civitatis concordia cum Ceretapensibus Phrygiæ hoc nummo signatur. Est ex ære maximo in Cimelio Magni Hetruriæ Ducis.

ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΑΥΤΟΝ. hoc est, *αὐτονόμος, suis utentis legibus*. Nummus Antonini Pii.

ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Commodi Aug. nummus.

ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ Phrygiæ.

ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus antiquus, a Goltzio Tab. XXVII. Thraciæ perperam attributus, cum sit in eo Dianæ Ephesiæ simulacrum, & ex averfa parte *ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ*, *Sacer Senatus*, capite velato: quod in nummis hujusce tractus, hoc est, Phrygiæ, usuvenire animadvertimus: *ΒΟΥΛΗ ΠΕΚΚΙΝΟΥΝΤΙΩΝ, ΑΠΑΜΕΩΝ ΒΟΥΛΗ, ΓΕΡΟΥΣΙΑ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ*. Plinio, lib. V. sect. XXIX. *Dionysopolita*.

ΔΙΟΝΥΣΟ. Κ. ΜΗΤΡΟΠ. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΑΥΡΗ. ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΤΩΝ ΑΝΩ. *Διονυσοπολιτῶν ἢ Μητροπολιτῶν. Ἐπὶ Ἀρχιερέως Αὐρηλίου, Κιλβιανῶν τῶν ἄνω*. Trium oppidorum concordiam inter se, nummus hic Juliae Domnæ e Cimelio Regio indicat, Dionysopolitarum, Metropolitatum Ioniæ, & Cilbianorum superiorum, qui Ioniæ pariter adscribendi. Vide ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ. Hunc porro Aurelium Tertullum esse arbitror, cujus mentio facta superius in nummo ΑΠΟΛΛΩΝΙΕΩΝ.

ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, in Thracia. Severi, & Gordiani Pii, in Cimelio Regio. Plinio, lib. III. sect. XVIII. *Dionysopolis*, &c. In Juliae Domnæ nummo, Herculis stantis effigies.

ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΙΤΩΝ. In corona edera-
racea. Apud Goltzium, in Vetere Græcia, tab. XXVIII. Ex parte altera Bacchus corona pariter cinctus edera-
racea.

ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Alexandri Severi nummus, tum e Cimelio Regio, tum e Museo nostro: in quo draco multis involutus spiris, qualis in nummis Marcianopolitanorum, Tomitarum, aliarumque tractus illius civitatum ferme occurrit.

ΔΙΟΠΟΛΙΤΩΝ, in Ægypto.

ΔΙΟΠΟΛΙ. Μ. Λ. ΙΑ. *Διοπολιτῶν μεγάλων λυκάβαντος*. *Diospoli magna, anno undecimo*.

cino, Hadriani scilicet principatus, quo nummus ille percussus. Plinio, lib. v. sect. xi. *Diospolis magna*. Stephano: Διὸς πόλις, ἡ μεγάλη, πόλις τῆς Αἰγυπτίας Θεβαίδος. . . . ὁ πολίτης, Διοσπολίτης.

ΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Hadrianus equo insidens.

DIOSPOLIS, in Palaestina.

Α. СЕПТ. СЕΟΥ. ΔΙΟСΠΟΛΙС.

Αὐκιστὸ Σεπλίμιο Σεύηρ. Διὸσπολις. Juliae Domnae effigies ex parte una: ex altera, Serapidis. De hujus urbis æra, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΔΙΟCIEPITΩΝ. Nummus Augusti, in Cimelio Regio. Plinio, lib. v. sect. xxi. in fine, *Dioshierita*. Stephano: Διὸς ἱερὸν, πολίχνην Ἰωνίας, μεταξὺ Λεβέδου καὶ Κολοφῶν. Τὸ ἔθνικόν, Διοσιερίτης. In Notitia Episc. Provinciae Asiae adscribitur. In Conc. C. P. pag. 1035. Ζήτος ἐπίσκοπος Χρυσόπολεως, ἦτοι Διὸς ἱερὸς τῆς Ἀσιανῶν ἐπαρχίας. In alio Augusti nummo ΔΙΟCIEPITΩΝ legitur, in eodem Cimelio.

ΔΙΟCIEPEITΩΝ. Caracallæ nummus, in quo Æsculapius & Hygia, apud Sponium in Itiner. Athen.

ΔΙΟCIEPEITΩΝ. Getæ nummus, in quo Æsculapii stantis effigies, e Cimelio Christianissimi Regis. Sunt & Juliae Domnae, & Antonini Elagabali.

ΔΙΟCIEPEITΩΝ. ΔΗΜΟC. E Museo nostro.

ΔΟΚΙΜΕΩΝ, cum Æsculapii iconē. Nummus e Cimelio Card. Maximi. Juxta Synnadam vicus fuit, Δοκίμια Straboni dictus, lib. xii. pag. 577. quem a Docimo nomen habuisse nummus hic significat, cujus in altera parte cinctum corona caput insculptum, cum epigraphe ΔΟΚΙΜΟC. Stephano: Δοκίμειον, πόλις Φρυγίας. . . . τὸ ἔθνικόν, Δοκιμεύς, καὶ Δοκιμηνός. Fuit hic porro Docimus Macedo, unus ex Antigoni ducibus, qui Philetarum Paphlagonem eunuchum habuit, ærario deinde præfectum a Lysimacho, a quo postea defecit, novique apud Pergamum Phrygiæ majoris oppidum imperii princeps exstitit: quanquam non ipse regium nomen, sed frater Attalus primus usurpavit, ut quidem auctor est Strabo, lib. xiii. Vide Pausaniam in Atticis, sive lib. i. pag. 7. Ἀνὴρ Μακεδὼν, Δόκιμος ὄνομα, σεβαστὴ γόνος Ἀντιγόνου, . . . Φιλέταρον Παφλαγῶνα εἶχεν εὐνέχον, &c.

ΔΟΚΙΜΕΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. M. Aurelii nummus, cum effigie Cybeles. E Cimelio Magni Hetruriæ Ducis. Macedones in eo tractu fuisse, constat ex Plinio. Vide Chronologiam Veteris Testamenti, ubi de Aman Macedone in historia Estheris agitur.

ΔΟΛΙΧΑΙΩΝ. M. Aurelii nummus, e Cimelio Regio, & Commodi, & Antonini Severi F. Urbs hæc Syriæ videtur esse: quoniam Δολιχαίων, in corona laurea, nummus ille M. Aurelii jam laudatus exhibet: quam formam ΒΕΡΟΙΑΙΩΝ quoque Syriæ, ut credimus, nummi præ se ferunt.

ΔΟΥΤΛΑΕΩΝ. M. Aurelii, & Maximini nummus majore forma ex ære. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Dorylai*. Stephano: Δορυλαίον, πόλις Φρυγίας. . . . τὸ ἔθνικόν, Δορυλαεύς.

ΔΟΥΤΜΑΘΗΝΩΝ. Ligorii nummus, apud Spanhemium, pag. 190. Stephano Δεμαθλωὶ ab oppido Δεμαθα: quod Plinio quoque Domatha, lib. vi. sect. xxxii. in Arabia. Sed suspectam hi pariter nummi auctoritas est: & eruditis, etiam Ligorii fides.

ΔΡΕΠΑΝΩΝ, apud Parutam, cum Proserpinæ effigie, vel Veneris potius. Plinio, lib. i. i.

sect. xiv. in Sicilia. *Drepana*. Stephano, τὰ Δρεπανα. Τὸ ἔθνικόν, Δρεπανεύς. Incolis, *Trapano-Citta Invitta*. Servius, ad illud Æneidos, lib. i. i.

Hinc Drepani me portus.

Drepanum, inquit, civitas est, ante pedem montis Erycis, trans Lilybæum: dicta vel propter curvitatē litoris, in quo sita: vel quod Saturnus, post amputatā virilia Cælo patrī, illuc falcē projecit, quod δρεπανον dicitur Græce: quod veri simile putatur, propter vicinitatē Erycis, consecrati Veneri: quæ dicitur nata ex Cæli cruore & spuma maris. Quidam *Drepanum* dictum volunt a falce Cereris, quam ibi, cum filiam suam Proserpinam quæreret, amisit.

ΔΥΡΡΑΧΗΝΩΝ.

ΔΥΡ. in nummis Musei nostri, adjectis Prætorum, vel Præfectorum monetæ nominibus: ΦΙΛΩΤΑC; ΑΡΙCΤΑΝΔΡΟΥ, ΖΩΠΥΡΟΥ, ΣΤΡΑΤΩΝΟC, ΔΑΜΩΝΟC, &c. Et plura Goltzius in Græcia exhibet. Insculpta nummis clava Herculis, quod hunc conditorem suum Dyrracheni putarent, Appiano teste: spica, ubertatis agræ index: bos cum lactente vitulo, læti pabulo armentorum soli argumentum: tripus Apollinis, quo cultum ibi Deum hunc in primis fuisse significatur. Plinio, lib. i. i. sect. xxvi. *Epidamnū colonia*, Dyrrhachium appellata. Stephano: Δυρράχιον, incolæ Δυρράχηνες. Nunc Durazzo.

ΔΩΡΙΕΩΝ. Vide ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ.

ΔΩΡΩΝ, in Phœnice.

ΔΩΡ. ΙΕΡ. ΑCΤΑ. ΑΥΤΟΝ. ΝΑΥ.

& ΝΑΥΑΡ. Δώρων ἱερὸς, ἀσύλητος, ἀντονόμος, ναυαρχίδος. Dororum, sacra, inviolabilis, libera, classica civitatis. Trajani & Hadriani nummi, in Cimelio Regio. In Hadriani nummo e Gaza Medicea, adjicitur annus ΠΡ. hoc est, c l x x x. qui primus est Hadriani. In nummo Trajani, qui est in Cimelio Sereniss. Ducis Cenom. eadem epigraphe, & ΡΟΕ. hoc est, annus c l x x v. Est hic etiam in Cimelio D. Fovcault. Plinio, lib. v. sect. xvi. i. in Phœnice. *Urbs Doron*, quam instauratam denuo hi nummi declarant. In Conc. C. P. V. pag. 192. inter Episcopos Palaestinae subscribit, Βαρώχης ἐπίσκοπος Δώρων. Ναυαρχίδα porro Classicam interpretor, quo nempe modo Forum Julii in Provincia Narbonensi, lib. i. i. sect. v. *colonia Classica* nuncupatur, quod Imperatoris classis navale id foret: τὸ ναυσταθμὸν τῆς Καίσαρος, inquit Strabo, lib. iv. pag. 184. Fuere tamen & aliæ coloniæ Classicæ, quod ex militibus constarent legionis Classicæ, qualis est in nummis Antonini LEGIO XVII. CLASSICA, e classiariis conscripta militibus. Vide Tacitum, lib. i. & 2. Histor. Et in mediterraneis quoque civitatibus Ναυαρχίδες, ut remur, quæ suis sumptibus classē alerent. Ut ut alii hanc vocem accipiant, nihil moror. Nostrium interim nobis commentum arridet.

ΔΩΡΑ. ΙΕΡΑ. Trajani nummus, e Gaza Regia: cum anno ΡΟΕ. hoc est, c l x x v. qui est V. C. d c c c l x v. Trajani xv. post Septembrem. Est enim hæc æra Pompeiana, ab autumno anni V. C. d c x c i. Navim hic nummus insculptam habet: quoniam ναυαρχίς ea civitas fuit.

ΔΩΡΙΕΩΝ. Vespasiani nummus, ibidem.

E

EBORA. LIBERALITAS IVLIA EBORA, LIBERALITATIS. IVL. EBORAE. PERM. CAES. AVG. P. M. Permissu Caesaris Augusti Pontificis Maximi. Augusti principatus nummi, e Cimelio Regio. Plinius, lib. i. v. sect. xxxv. *Ebora*, quod item Liberalitas Julia cognominatur, in Lusitania, nunc Evbora, inter Anam & Tagum. Hinc intelliges quo pacto legenda vetus

tus inscriptio sit apud Gruterum, pag. CCCCLXXXIX.
9. LIB. IVL. EBORA. *Liberalitas Iulia Ebo-
ra*, non *Libertas*, ut Scaligero visum in Gruteri
indice. Sic in M. Aurelii nummo, e Gaza Regia,
ubi Marcus & Verus Impp. in suggestu sedent, epi-
graphie hæc est: LIB. AVGVSTOR. Hoc est,
Liberalitas Augustorum.

EBORACVM.

COL. EBORACVM. LEG. VI. VIC-
TRIX. Severi nummus, e Thesauro Goltzii,
pag. 239. Nota ex scriptoribus rerum Romana-
rum Britannica Severi expeditio est. York. Apud
Gruterum, p. CCCCLXXXV. 1. COL. EBOR.

ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ. Vide ΣΕΓΕΣΤΑΙΩΝ.

ΕΓΙΑΔΕΩΝ. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΠΡΥΤΑ-
ΝΕ. Ι. ΕΠΙΚΡΑΤΟΥ Β. ἐπὶ Ἀρχοντῶν Πρυ-
τανέως Ἰελίς Ἐπικράτης β'. *Sub Archonte Prytane
Julio Epicrate iterum*. Nummus est Antonini Seve-
ri F. e Thesauro Regio. Urbs nobis ignota.

ΕΔΕΣΣΑ, in Mesopotamia.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΘΕΟΣ. ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ.

Divus Augustus: capite laureato Augusti. In alte-
ra nummi area, Tiberii caput nudum, sine laurea.
TIBERIOS ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Est e Cimelio Mediceo. Plinio, lib. v. sect. XXI.
Edeffa, &c. Stephano: Ἐδεσσα, πόλις Συρίας...
Κατὰ μὲν τὸν Ἰσχωρίαν, Ἐδεσλίως ὠρεῖται ὅτι τοῖς
πλείοσι τῶν ἀρχαίων, Ἐδεσσαῖος. Nunc est, ut in
Plinianis Notis admonuimus, *Roha*. Notitia Ec-
cles. antiqua, pag. 74. *Sees tertia Edessa, ubi bea-
tus Thomas Apostolus requiescit* modo dicitur
Roas.

ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ. ΣΕΒΑΣΤΗ. *Augusta*,
nempe Livia, Augusti conjux: cujus ibi effigies
est. In altera parte, TIBERIOS ΚΑΙΣΑΡ
ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Tiberii. Est e Cimelio
Regio.

ΕΔΕΚΑΙΩΝ. Augusti, Hadriani, M. Au-
relii, Severi, & Antonini, Juliae Mamae, Gordia-
ni junioris, & Philippi patris.

ΚΟΛ. ΕΔΕΚΑ. Caracallæ. Spartianus in
ejus vita, pag. 87. *Cum iterum vellet Parthis bellum
inferre, atque hibernaret Edessa*, &c. quo nempe
anno Carthis interfectum, haud procul Edessa,
fuisse narrant. Est eadem inscriptio in nummo Ju-
lii Maximini, capite Genii civitatis turrato ac ve-
lato.

ΑΥΤ. Κ. Μ. Ο. C. ΜΑΚΡΙΝΟΣ. *Imp.
Cæsar M. Opeius Severus Macrinus*. Ex parte alte-
ra, caput velatum ac turratum. Α. Ο. Μ. ΕΔΕΚ-
CΑ. Ἀντωνεινιανὴ Ὀπελιανὴ Μακρινιανὴ Ἐδεσσα.
Nummus e Cimelio D. FOUCAULT. In alio ali-
bi, ΜΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕΚΑ. capite turrato
ac velato, quoniam esset metropolis. In nummo
Trajani Decii similiter.

ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩ. ΕΔΕΚΑ. Μάρ-
κος-Αύρηλιος Ἀντωνεινιανὴ Ἐδεσσα. Elagabali, ex ea-
dem Gaza. In altera superficie rursus, ΑΥΤ.
ΚΑΙ Μ. Α. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. CEB. Αὐ-
τοκρατορ Καῖσαρ Μάρκος Αύρηλιος Ἀντωνεῖν Σε-
βασός. Sunt & alii ibi in primis Alexandri Severi,
inscripti pariter, ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΕΔΕΚΑ.
Μάρκος-Αύρηλιος. Ἐδεσσα. Sic ipse Caracalla, & Se-
verus Alexander, sæpe in nummis ΜΑΡ. ΑΥΡ.
inscribuntur. Mutilum hunc nummum Patinus af-
fert: ΜΑΡ. ΕΔΕΚΑ. pro Μ. ΑΥΡ. ΕΔΕΚ-
CΑ. Amne Σικετῶν mediam urbem secari Zona-
ras scribit, libro xiv. n. v.

ΜΗΤΡΟΠ. ΕΔΕΚΧΝΩΝ. Nummi
Severi Alexandri, apud Trifanum, pag. 405. &
Patinum, pag. 353. quos illi Occonem secuti,
pag. 438. ΜΗΤΡΟΠ. ΔΕΚΧΝΩΝ fru-
stra legunt, atque in Dessa investiganda desudant
inani conatu, ut ante nos Spanhemius vidit, lib.
de usu numism. pag. 87.

ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛ. ΕΔΕΚΧΝΩΝ. Se-
veri Alexandri, e Cimelio Regio. Μητροπόλεως
κολωνίας Ἐδεσλιῶν. Fuit Edessa Metropolis Of-
rhoënes. Notitia antiqua, pag. 61. Ἐπαρχία Ὀρ-
ρόνης. Ἐδεσσα Μητρόπολις Δάμασκος
&c.

ΩΛΕ. ΔΕΚΧΝΩΝ. Eiusdem Severi A-
lexandri, apud Occonem, pag. 420. Lege, ΚΟΛ.
ΕΔΕΚΧΝΩΝ. Porro in nummis Edessenor-
um nulla dum nobis παρασημείωσις, seu notatio
temporis occurrit, qualis est in Antiochenorum,
Tyriorum, Emisenorum, aliarumque civitatum
nummis expressa.

ΜΗ. ΚΟ. ΕΔΕΚΧΝΩΝ. Dea turrato
capite, sedet super monticulis, cum panario, &
stellis duabus: ad pedes, viri ex amne emergentis
effigies. ΑΥΤ. ΚΑΙ Μ. ΑΥΡ. ΑΔΕΞΑΝ-
ΔΡΟΣ. capite laureato. In altero est ipse cum
Mamae matre. Uterque nummus est in Cimelio
Mediceo.

ΜΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕΚΧΝΩΝ. Gordia-
ni junioris nummus, in quo Genius civitatis capite
velato ac turrato est. Similis est alter Tranquillina.

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΚΑΛ-
ΔΙΡΟΗΝ. Nummus Antiochi IV. in Hist. Re-
gum Syriæ, pag. 199. Verum non ad Callirhoën
in Palæstina positam ad Jordanem, de qua nos
diximus ad Plinium, lib. v. sect. xv. nummus hic
spectat: quanquam vir eruditus ita censet: Quis
enim veterum Antiochiæ nomen ei oppidulo indi-
tum fuisse aliquando prodidit, quod Edessa mo-
numenta non leviter adserunt? Nam quæ octavo lo-
co a Stephano Antiochia appellatur, Ἰππὶς Καλ-
λιρῶς λίμνης, ipsa plane Edessa est, Plinio teste,
lib. v. sect. xxi. *Arabia habet Edessam, quæ quon-
dam Antiochia dicebatur, Callirhoën a fonte nomina-
tam*.

ΕΘΝΕΣΘΑΙΩΝ. Nummus e Thesauro Golt-
zii, pag. 214. Stephano: Ἐθνέσθαι, ἔθνος Θεσσα-
λίας, &c. At nummus ipse Græciæ Veteris Tab. xx.
ex parte altera Palladem exhibet, ex averfa Noc-
tuam fulmini insidentem, cum litteris ΕΘ quas in-
verso nos ordine positas credimus, erasamque prio-
rem, Α, quæ supremam nummi partem obtinuit,
substitui oportere, legique ΑΘΕ, & ad Athe-
niensium nummos referri.

ΕΙΡΗΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummi Gordiani
junioris e Cimelio Regio, in quo Æsculapius &
Hygia. Nota Ptolemæo in Cilicia urbs. Notitia
Eccles. in Ciliciâ secunda habet Εἰρηνόπολιν, pag.
34. In eo Gordiani nummo annus adjicitur, ΒΘΡ.
hoc est, cxcii. qui fuit Christi ccxliii. Gor-
diani postremus. In nummo Antonini Severi F.
signatur annus ΔΜΡ. hoc est, cxliv. qui fuit
annus Christi cxcv. Severi tertius, Antonino F.
jam Imperatore. Est hic in Thesauro Mauroceni,
pag. 130.

ΕΙΡΗΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus Valeria-
ni Aug. in quo stant Æsculapius & Hygia. ΕΤΟΥC
CH. Anno ccviii. Apud D. Vaillant. Æræ
initium, anno Christi lxi. autumno: Claudii,
xli. Itaque hic est annus cclix. post Septem-
brem. Urbem hanc Νεγωνιάδα fuisse appellatam,
scribit Theodoretus, libro i. hist. Eccles. cap. vii.

ΕΛΑΙΤΩΝ. Hadriani, & Sabinæ, cum effigie Ce-
reris, Commodi, Severi, & Hostiliani nummi, e
Cimelio Regio. Plinio, lib. v. sect. xxxii. *Oppi-
dum Elæa, & ex Mysia veniens Cæicus annis*, in
Æolide. Straboni, lib. xli. pag. 571. regio per
quam Cæicus elabatur, Ελαίτις. Stephano: Ελαία
πόλις ἢ Ἀσίας, Αἰολικὴ..... incolæ Ελαῖται.

ΕΛΑΙΤ. & ΕΛΑΙΤΩΝ, in nummis quos
vidimus. ΕΠΙ CΤΡ. Π. CΑΛΩΝΙΟΥ.
Ἐπὶ στρατηγῶν Περπλίου Σαλωνίου, *Sub Prætorio Publio
Salonio*, aliove simili Magistratu. Ex parte averfa,
ΘΕΑ

Θ Ε Α Ρ Ω Μ Η. Apud Gruterum, pag. 159. P. SALONIVS. T. I. F.

ΕΛΛΑΙΤΩΝ, in Hadriani, Sabinæ, & Antonini Pii nummis.

CTR A. ΠΥΡΑΜΟΥ. ΕΛΛΑΙΤΩΝ. Pratore Pyramo. Commodi nummus e Gaza Regia, cum Æsculapio.

ΕΛΛΑΙΤΩΝ. Julia Domnæ, e Gaza Regia, & apud Patinum, pag. 290. cum solita Æsculapii effigie.

ΕΛΛΑΙΤΩΝ. ΕΠΙ CTP. Μ. ΔΟΥΡΙΟΥ ΤΕΙΜΩΝΟΣ. Sub Pratore Lurio Timone. Nummus Septimii Severi.

ΕΠΙ ΠΑΥΛ. ΜΟΛΟCCΟΥ. ΑΡΧ. Α. ΕΛΛΑΙΤΩΝ. Antonini Severi F. nummus, cum simili Hygiæ, & Æsculapii stantis effigie. Sub Paulo Molosso Archonte primo. Sunt qui C A Λ Ι Τ Ω Ν hic perperam legant.

ΕΛΛΑΙΤ. ΕΠΙ CTP. ΑΥΡ. ΒΑΡΒΥΛΛΟΥ. Dea Velata, dextra hastam, spicam læva gerit: ante pedes papaver, canistrumque papaverum & spicarum. Ex parte altera, Θ Ε Α Ρ Ω Μ Η, capite galeato. E Gaza Regia. Sub Pratore Aurelio Barbula.

ΕΛΛΑΙΤΩΝ Plautillæ, ex eadem Gaza, cum Æsculapii stantis effigie. Est & apud Tristanum, tom. II. pag. 257.

ΕΠΙ ΔΟΥΥΛΑΟΥ. ΕΛΛΑΙΤΩΝ. Herennii Etrusci nummus e Cimelio Regio. Tristanus, tom. II. pag. 651. & Patinus, pag. 394. legunt infelicitur C A Λ Ε Ι Τ Ω Ν. At qui Σαλέται sint, frustra inquiras. Nam est multo recentior Notitia Ecclesiastica, in qua inter episcopos Lydiæ est ὁ Σάλων. In eo nummo Herennius patera ante aram laurumque libat: unde sacrum Apollini facere eum intelligas. Prætori nomen Dorylaus fuit.

ΕΛΕΝΙΤΩΝ. In nummis Græciæ Veteris, in quibus Helenæ, vel Veneris caput. Plinio, lib. IV. sect. XX. Helene insula. Contra Atticum litus. Stephano: Ἑλένη, νῆσος Ἀττικῆς. τὸ ἐθνικόν, Ἑλεναῖος, ἢ Ἑλενίτης. Et verbo Κεραναί. Ἑλένη καλεῖται νῦν. τὸ ἐθνικόν, Κεραναίτης. Pausanias in Laconicis, pag. 105. Ἡ δὲ νῆσος ἢ Κεραναὶ περὶκεται Γυθείς. Καὶ Ὁ μὲν Ἀλέξανδρον ἀρπάσαντα Ἑλένην, ἐνταῦθα ἔφη συληθεῖσθαι οἱ πρῶτον. Κατὰ δὲ τὴν νῆσον ἱερόν ἐστιν Ἀφροδίτης, &c. Ante Gytheum Cranaë insula est, in qua Alexandrum rapta Helena cum ea primum congressum dixit Homerus. Quare in opposito litore templum est Veneris &c. Hodie Macronisi, hoc est, μακρὰ νῆσος appellatur.

ΕΛΕΝΙΤΩΝ. ΤΩΝ. ΚΑΙ. ΚΡΑΝΑΑΤΩΝ. Visam a se hanc nummi epigraphen ad nos retulere viri summæ eruditionis ac fidei. Hanc ipsam insulam priscis temporibus Κεραναί appellatam esse, Strabo quoque est auctor, lib. IX. pag. 399. atque hæc gemina appellatio nummo designatur: Helenitarum, qui & Cranaatæ.

ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙΩΝ. Apud Spanhemium, lib. de usu numism. pag. 902. & in Græcia Vetere Goltzii, tab. XXVII. ubi... ΥΘΕΡΝΑΙΩΝ nummus, in quo Solis caput insculptum, & ex parte altera Apollo cum cithara & Sole, ad Ternæos perperam refertur, cum ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙΩΝ legi in plenum oporteat. Plinio, lib. IV. sect. XX. Eleuthernæ. Stephano: οἱ πολῖται, Ἑλεθερναῖοι, ἢ Ἑλεθερνάες. In insula Creta oppidum id fuit.

ΕΛΥΡΙΩΝ. Capræ caput: ex parte averfa, apis. E Cimelio Regio. Stephanus: Ἐλυρῶ, πόλις Κρήτης. ὁ πολίτης, Ἐλύριος. Pausanias in Phocicis, seu lib. IO. pag. 331. Ἐς δὲ ἐν τοῖς Κρητικῶς ὄρεσι ἢ κατ' ἐμὲ ἐν Ἐλυρῶ πόλις. ἔστι ἐν αἴγῃ χαλκὴν ἀπέσειλαν ἐς Δελφούς. Δίδωσι δὲ νηπίοις ἢ αἰξὺ Φυλακίδι ἢ Φιλάνδρῳ γάλα. Παῖδας δὲ αὐτῶν οἱ Ἐλυροὶ φασιν Ἀπόλλωνός τε εἶναι ἢ Ἀκακαλίδος Νύμ-

φης. Exstat adhuc in Creta montibus, ut opinor, oppidum Elyros. Ea civitas capellam æneam Apollini dono misit. Lac præbere videtur infantibus, Phylacidi, & Philandro. Liberos fuisse eos Elyrii dicunt Apollinis & Nymphæ Acacallidis, &c. Est autem apis ei nummo apposita, quæ mellisubertatem ac præstantiam in eo tractu significet. Plinius, lib. XXI. sect. XLVI. Aliud in Creta miraculum mellis. Mons est Carina, (is videtur esse, cui imposita urbs Elyriorum a Pausania dicitur:) IX. millium passuum ambitu: intra quod spatium muscæ non reperiuntur, natumque ibi mel nusquam attingunt. Hoc experimento singulare medicamentis eligitur.

EMERITA.

PERMISSV CAESARIS AVG. caput Augusti sine laurea. EMERITA AVGVSTA. In alio, COL. EMERITA AVGVSTA. Colonus boves agit. In alio est porta civitatis.

IVLIA AVGVSTA. PERMISSV AVG. P. M. hoc est, Pontificis Maximi. Caput velatum Pietatis, ob Juliae pietatem. In nummis Julia Augusta semper est Julia Augusti filia, conjux Tiberii. Livia in nummis semper Livia est, vel AVGVSTA tantum, & κατ' ἐξοχήν. In altera hujus nummi area, AVGVSTA EMERITA, cum porta civitatis.

IVLIA AVGVSTA. C. A. E. Colonia Augusta Emerita. Caput Pietatis velatum, ut proxime. Vide PANORMITANORVM, & ITALICA. In altera hujus nummi area, T. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS IMP. Capite nudo, sine laurea.

C. A. E. AETERNITATI AVGVSTAE. Templum. Nummus hic Tiberii est.

COL. AVGVSTA EMERITA. Augusti ac Tiberii nummi, e Gaza Regia, IMP. CAESAR AVGVSTVS. Ex parte altera: P. CARISIVS. LEG. PRO. PR. EMERITA. Hunc Dio Titum Carisium vocat, loc. cit. Vide infra, TOLETVM. Plinio, lib. IV. sect. XXXV. Colonia Augusta Emerita. Vestigia tantum supersunt: loco nomen est Merida, ad Anam fluvium. Sunt & alii apud Patinum in familia Carisii, pag. 65. hujus coloniae deductæ indices ac testes. Et apud Gruterum inscriptio, pag. 13. COLONIAE. EMERITENSIS. Veteranos milites eo deductos Augusti jussu, auctor est Dio, libro LIII. pag. 514.

ΕΜΙΣΗΝΩΝ. Nummus Antonini apud Patinum, pag. 228. in quo picta aquila, globo imposita, rostro coronam gerens, penes Antoninum esse totius Romani orbis potestatem significat. Plinio, lib. V. sect. XIX. Emeseni: & sect. XXI. Emesa. Stephano: Ἐμισα. Ἐμισαῖος τὸ ἐθνικόν, καὶ Ἐμεσηνός. Constant. Porphyrog. de administr. Imp. cap. XXV. pag. 59. Χέμψ, ἦτοι τὸ Ἐμισα. Nostri Hemz efferre solent, ut Χάλεω, Alep. Nam χ Græci fere, uti nos h, asperiore spiritu efferunt.

ΕΜΙCΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑC. Julia Domnæ, quæ Severi Aug. conjux, apud eundem Patinum, pag. 290. Similis alter Antonini, qui Severi filius, in Cimelio Regis Christianissimi. Ulpianus, lib. L. Dig. tit. XV. de censibus, lege I. Sed & Emisena civitati Phœnices, Imperator noster jus coloniae dedit, jurisque Italici eam fecit. In hoc utroque nummo adjectæ notæ Η Κ Φ, quibus annus indicatur DXXXVII. nempe æræ Seleucidarum, cujus initium anno Urbis Romæ CCCCXLI. a quo si numerentur anni DXXXVII. occurret annus Urbis Romæ DCCCCLXIX. Antonini Severi F. supremus. In altero, ex eodem Cimelio: ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC, capite laureato. Dea turrato capite: ΕΜΙCΩΝ ΚΟ-

ΚΟΛΩΝΙΑΣ. ΕΚΦ. Anno DXXV. qui est
Urbis conditæ DCCCCLXVI.

ΕΜΙCΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑΣ. Ζ. Κ. Φ.
Ἐμισῶν κολωνίας. Anno DXXVII. qui est V. C.
DCCCLXVIII. Nummus Antonini Severi F. apud
Tristanum, tom. II. pag. 221. Aquila globo insitit:
vel Jovis in orbem universum imperii, vel Antonini
in Romanum, index. Est & apud Patinum,
Κ Φ. Annus DXX. qui annus est V. C. DCCCCLXI.
Christi CCV. II.

ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛ. ΕΜΙCΩΝ. ΗΛΙΑ.
ΠΥΘΙΑ. Μητροπόλεως κολωνίας Ἐμισῶν Ἡλίας
Πύθια. Elagabali nummus e Gaga Regia. Ἡλίας
ludi sunt, quibus ab Elide primum appellatio facta
videtur, non a Sole, Ἡλίω, quanquam ita visum
est viris alias eruditis: alioqui Ἡλιακά dici, non
ΗΛΙΑ, ars postulare. Urbs Ἡλίας in Pelopon-
neso nota, a qua ludi Ἡλίοι, certamina Ἡλίας
dicta videntur: & ab Olympia, quæ finitima ei ci-
vitas est, ΟΛΥΜΠΙΑ. In vett. Inscript. apud
Gruterum, Ὀλύμπια τὰ ἐν Πίσῃ, Ὀλύμπια τὰ
ἐν Σμύρῃ, Ὀλύμπια ἐν Ἀβυδαίῃ, Ὀλύμπια ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ. Eadem Ἀλία Dorico more appel-
lata, ab Aristide in Ῥοδιακῷ: ubi Rhodios allo-
quens, Καὶ τὸν μὲν τῶν Ἀλίων, inquit, ἀγῶνα ποιή-
σετε. Sunt ejusdem Elagabali nummi inscripti,
ΚΟΛ. ΕΜΙ. & ΜΗΤΡΟ. Κ. ΕΜΙCΩΝ.

ΕΜΙ. ΚΟ. ΜΗ. ΜΕCCOΠ. & in ipsa
area: A. Hoc est, *Emesa colonia metropolis Mesopotamiae, prima*. Nummus est Severi Alexandri, in
Thesauro Regio.

ΕΜΠΟΡΙΤΩΝ. Cave nummos ita inscriptos, in
quibus ex una parte Pegasi effigies, Arethusæ ca-
put ex altera cum delphinis, ad Emporias Hispani-
æ oppidum referas, de quo Plinius lib. III. sect.
IV. Nam ad Siciliam illi spectant, & emporia qua-
tuor, quæ ibi in primis frequentabantur, Agrigen-
tinum, Leontinorum, Segestanum, & Selinuntio-
rum: quibus ex Tullio Syracusanum addimus, Pa-
normitanum, ac Lilybætanum. Vide nummos ΛΙ-
ΛΥΒΑΙΙΤΑΝ.

ΕΜΠΟΡΙÆ, in Hispania.

ΕΜΠΟΡ. Equus, Hispanicarum urbium fa-
miliare symbolum. In parte nummi altera, caput
est armatæ Palladis. Epigraphe: CO. G. C. M.
A. Agrippina prior videtur esse, sub effigie Pal-
ladis, ut sub effigie Pietatis Julia Augusta saepe oc-
currit. Forte Mater ipsa Castrorum fuit. Forte
igitur sententia est: *Conjux Germanici Caesaris, Ma-
ter Augusti*. Nummus est ex ære mediocri, in Mu-
seo P. JOBERT, Societatis JESU. Tamen cum
in nummis similibus e Museo nostro legatur, QC
OCTMA & QCOGCMA, adhuc ἐπέχω, quæ sit harum litterarum interpretatio genuina. Plinius,
libro III. sect. v. in Hispaniæ citerioris li-
mite: *Oppidum Emporiæ: geminum hoc, veterum in-
colarum, & Græcorum, qui Phocæensium fuere so-
boles. Nunc Ampurias vocant*. Vide infra ΛΕΠΤΙΣ.

ΕΜΠΟΡ. Equus, ut supra, in nummo ex ære
mediocri, ejusdem Musei. In altera parte, caput
Palladis armatæ. L. M. RF. P. C. Q. *L. Mesci-
nius Rufus Præfectus coloniae Quinquennalis*. Sunt ex
auro & argento nummi perpulcri, Augusti tempo-
ribus inscripti, L. MESCINIVS RVFVS
IIIVIR. apud Occonem, pag. 60. & apud Pa-
tinum in familiis. Præfectum coloniae dici in colo-
nia Beneventana superius vidimus. Cave hic legas,
Proconsule quintum. Nullus enim Hispaniæ totius
magistratus apparet in nummis, sed singularum
tantummodo civitatum. Nec Proconsulatum apud
Plinium vidimus, nisi Galliæ Narbonensis, & A-
fricæ: in nummis, etiam Achaïæ. Coloniam Em-
purias fuisse deductam, plus huic nummo, quam
Livio, credimus. Vide infra ΛΕΠΤΙΣ.

ENNA.

MVN. HENNAE, apud Spanhem. pag. 906.
Plinio, lib. III. sect. XIV. *Hennenses*, ab Enna
urbe Siciliæ, quæ Proserpinæ, & Cereri sacra. Stra-
bo, lib. VI. pag. 272. Ἐν τῇ μεσογείᾳ ἢ Ἐνναν,
ἐν ᾗ τὸ ἱερὸν τῆς Δημητρός, &c. Vocem hanc Latini
sæpius aspirarunt: non item Græci, quibus Ἐννα
scribitur. Sic nos Hannonem dicimus, Græci Ἀν-
ναν. Apud Jul. Firmicum, lib. de errore prof.
relig. pag. 24. *Ceres Hennensis mulier*. Hodie, *Cas-
tro Giovanni, Citta Inespugnabile*.

ΔΑΜΑΘΡ, Dorica dialecto, pro Δημή-
της, Ceres. Cereris caput, cum spicis. Ex parte
aversa, ENNA, apud Parutam: cum capræ effi-
gie, quæ Diti patri, seu Plutoni sacra: cratere,
ex quo flamma emicat, quod Ætnæ montis symbo-
lum: (nam & craterem Ætnæ Plinius ipse dixit, lib.
III. sect. XI V.) spicis, Siculæ fertilitatis indici-
bus: denique & viola, pratorum Ennensium amœ-
nitatem prodente. Violis ceterisque generibus re-
nidere prata Hennensia, accensisque ex Ætna fa-
cibus quæsitam a Cerere Proserpinam, quam ex eo
loco Pluto asportarat, auctores varii prodidere,
in primisque Diodorus Siculus, sub initium libri V.
Solinus, in descriptione Siciliæ: *Hic campus Hen-
nensis, in floribus semper, & omni vernus die, &c.*

EN. Cum effigie Liberæ, five Proserpinæ, apud
Parutam, num. III. Egregius est Ciceronis lo-
cus, de religione ejus Deæ in hoc tractu, Verri-
na IV.

ΕΝΤΕΛΛΙΝΩΝ, apud Parutam. Plinio, lib.
III. sect. XI V. *Entellini*. Stephano: Ἐντελλὰ, πό-
λις Σικελίας.... τὸ ἔθνηκον, Ἐντελλῖν. Oppidum
Ἐντελλὰ Diodoro, lib. XVI. pag. 461. Rudera
ad Crimisum amnem visuntur, qui amnis Panor-
mitanum agrum rigat. In nummis una pingitur,
feracitatis vini typus: in aliis Ceres facem accen-
sam dextra, læva spicam gerens: in aliis Minotau-
rus, &c.

ΕΟΡΔΑΙΑ ΜΑΚΕ. Ἐορδαία Μακεδόνων. Plinio,
lib. IV. sect. XVI. in Macedonia *Eordenses*. Nummus est Hadriani. Ἐορδαία Stephano: Eor-
deam urbem Livius appellat, lib. XL I. pag. 545.
In Notitia Hieroclis: pag. XXI. Ἐορδέα. Apud
Occonem, pag. 242. hic nummus sic vitiose exhi-
betur: ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΑΙΔΙΟC ΤΡΑΙΑ-
ΝΟC ΑΔΡΙΑΝΟC CΕΒΑCΤΟC ΟΡ-
ΔΑΙΑ ΜΑΚΕ. Lege ΕΟΡΔΑΙΑ ΜΑ-
ΚΕ. In eo nummo Hermathena aream obtinet,
hoc est, Terminus, cui Pallas pectore tenus im-
posita: id vero conflata voce e duabus una, (nam
Terminos Græci Ἐρμῆς τετραγώνους, vel κυβοειδῆς,
Mercurios quadratos, vel effigie cubi, uti ex scho-
liaste Thucydidis scimus, ad lib. V. Palladem Ἀ-
θλωῶν vocant) id, inquam, Hermathenam dixe-
re. Iconem apud Tristanum vide, tom. I. pag. 47.
Cicero lib. I. ad Attic. epist. 3. *Quod ad me de
Hermathena scribis, per mihi gratum est, & ornamen-
tum Academia proprium meæ, quod & Hermes com-
mune omnium, & Minerva singulare est ejus gym-
nasi*.

ΕΠΙ. & ΕΠΙΔΑΥΡΙΩΝ, in Vetere Græcia
Goltzii: Tab. XI. cum serpente, vel Æsculapii
capite. Plinius, lib. IV. sect. IX. *Epidaurum oppi-
dum, Æsculapii delubro celebre*, in australi sinus Sa-
ronici litore, in Achaïa. De Æsculapii delubro
Epidaurio, Pausanias prolixè, lib. II. in Corinth.
pag. 71. Strabo, lib. VII. pag. 374. alii que.

ΕΠΙ. in laurea. Apud Goltzium. In superficie
nummi altera, caput Æsculapii, adjecto ΣΩ-
ΤΗΡΟΣ cognomine, hoc est, *Servatoris*, quod
ei in primis Numini in nummis adscribitur. Et
apud Gruterum, p. LXIX. 8.

ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΘΕΩ
CΩΤΗΡΙ

EPI-

EPIRVS.

ΑΠΕΙΡ. & ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, in Museo nostro, Dorica dialecto, pro ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ. Stephano: Ἡπειρος.... ἐξ αὐτῆς Ἡπειρώτης. Apud Goltzium, in nummis insculpta Aquila fulmini Dodonæi Jovis insidens, vel fulmen ipsum, in corona quærnea, quæ arbor ipsa Jovis sacra. Phædrus, lib. 111. Fabul.

*Olim quas vellent esse in tutela sua
Diri legerunt arbores: Quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit, Phæbo laurea, &c.*

Cicero, lib. 11. ad Attic. epist. 1v. *Quid queris? præter quercum Dodonæam, nihil desideramus, quominus Epirum ipsam possidere videamur.* Fuit enim in Epiro Dodona, apud Molossos. Plinius, lib. 1 v. sect. 1. *Epiros in univsum appellata.... In ea Molossi, apud quos Dodonæi Jovis templum, oraculo illustre.* Ex parte altera Jovis ipsius vultus expressus, vel Jovis simul ac Junonis: addito Magistratus seu Prætoris nomine, ΚΑΙΤΑΡΧΟΥ, ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΟΥ, &c.

ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, cum bove cornupeta, in corona quærnea. Plinius, lib. viii. sect. Lxx. *In nostro orbe bubus Epiroticis laus maxima, a Pyrrhi (ut ferunt) jam inde regis cura.* Arist. lib. 111. hist. anim. cap. xvi. pag. 361. Ἡπειρωτικὴ βόες αἱ μεγάλα. Plura diximus in Plinianis notis, quæ consule.

ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, cum meta in corona laurea, quæ ludorum certaminumque in honorem Apollinis editorum index.

ΕΠΙΦΑΝΕΩΝ. Nummus e Thesaurō Goltzii, pag. 214. Plinio, lib. xv. sect. xxii. *Epiphania Ciliciæ.* Stephano: Ἐπιφάνεια, πόλις Κιλικίας... ὁ πολίτης, Ἐπιφανεύς. Est hic nummus Antonini Elagabali, in Cimelio D. Foucault. Est & Gordiani Pii, in Cimelio Serenisi. Ducis Cenom. cum epocha, ET. 5 T. hoc est, ἔτος 5τ'. anno cccvi. qui annus est Gordiani secundus, a Septembri anni V. C. DCCCCXCI. Christi cxxxviii. ducto æræ initio ab anno V. C. DCLXXXVI. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

ΕΡΕΒΟΙΩΝ. Nummus est Commodi in Cimelio D. Foucault. Habet Ptolemæus, lib. v. cap. 1. inter oppida Bithyniæ mediterranea, Ἐρεβοίαν.

ΕΡΕΣΙΩΝ.

E. & ΕΡΕΣΙ. Nummi Goltziani e Græcia Vetere. Plinio, lib. v. sect. xxxix. *Eresos.* Stephano: Ἐρεσσός, πόλις ἐν Λέσβῳ... τὸ ἔθνην, Ἐρεσσιό. Straboni, lib. xiv. pag. 618. Ἐρεσσός. Hæc Theophrasti patria. Hodie *Geremia*. In hisce nummis clava, Herculis: lyra, Apollinis: delphin, Neptuni: spica, Cereris symbolum, ipsaque Ceres ex parte altera insculpta cernitur: omnes, ut palam est, Dii Eresiorum Præsides & Custodes.

ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ. ΔΑΜΑΣΙΑΣ. Cum juvencæ effigie, quam Græci δάμαλιν vocant: quo Præfecti seu Magistratus nomen alludit: in Cimelio Regio. Plinio, lib. 1v. sect. xxi. *Eretria.* Stephano: Ἐρετρία, πόλις Εὐβοίας... ὁ πολίτης, Ἐρετρίδης, καὶ Ἐρετρίος, καὶ Ἐρετρίανός. Juvenecam in nummis illi quidem, in sacrificiis donisque publicis bovem adhibebant. Vide Pausaniam in Eliac. prior. pag. 177.

ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ. ΦΑΝΙΑΣ. In Cimelio Regio. Uvæ geminæ ex uno palmite. Φανίας Magistratus nomen est.

ERGAVICA.

MVN. ERGAVICA. Augusti nummus, apud Patin. pag. 34. nunc Cimelii Regii: itidemque Tiberii alter, & alius rursus Caji Caesaris Germanici Aug. Apud Gruterum, pag. 382. EX. CONVEN. CAESAR. ERCAVIC. Hoc est. *Ex conventu Casaraugustano, Ercavicensis.*

Plinius, lib. 111. sect. 1v. de citeriore Hispania: *Nunc universa provincia dividitur in conventus septem: Carthaginensem, Tarraconensem, Casaraugustanum, &c.* Et eadem sect. num. 11. *Casaraugusta colonia immunis, amne Ibero affusa, recipit populos CLII. Ex his... Ercavicensis.* De tauro iis nummis insculpto, egimus verbo, CELSA, & CORINTHVS.

ΕΡΜΙΟΝΕΩΝ. Severi nummus, apud Trifan. tom. 11. pag. 99. & alter Juliæ Domnæ apud Patin. pag. 290. nunc Cimelii Regii. In hoc Mercurii stantis effigies, quem Græci Ἑρμῆν vocant. Itaque hunc civitatis suæ auctorem ac Præsidentem Deum haberi Hermionenses voluere, & esse ab Ἑρμῆς dictam Ἑρμιόνην. Plinio, lib. 1v. sect. 1x. in Peloponneso, *Hermione.* Stephano: Ἑρμιόνη... τὸ ἔθνην, Ἑρμιονεύς. In illo stat Mercurius pariter cum Venere Anadyomene, hoc est, emergente e mari, quam & *Pelagiam* ex vetere inscriptione vidimus appellatam. Pausanias, lib. 11. five Corinth. pag. 77. *Venerem Pontiam,* hoc est, *Pelagiam,* five *Marinam,* ab Hermionensibus cultam asseverat. Ἀφροδίτης ναός ἐστίν, ὅπου καλεῖται Ποντίας... ἀγάλμα ἢ λαλοῦσά λίθῃ, μεγέθει τὸ μέγα, καὶ ὅτι τῇ τέχνῃ θεῶς ἄξιον.

ΕΡΜΙΟΝΕΩΝ. Plautillæ nummus in Cimelio D. Foucault, ex ære mediocri, cum capite turrato: & epigraphe, ΦΟΥΛΒΙΑ ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ.

ΕΡΜΙΣΕΙΩΝ. Vide ΤΕΡΜΗCCEΩΝ.

ΕΡΜΟΚΑΠΗΛΙΤΩΝ.

ΕΡΜΟΚΑΠΗΛΙΤ. ΘΕΑ. ΡΩ. Ἑρμοκαπηλιτῶν, Θεὰ Ρώμη. E Gaza Regia Severi nummus ex ære, in quo Romæ galeatæ caput insculptum. Plinio, lib. v. sect. xxxiii. *Hermocapelia,* quasi Mercurii caupones. Quam quidem vocem nos ibi primi auctori suo restituiamus, admonitu Rectorum codicum & nostrorum: quodque certius est, ad stipulante Notitia Vetere Episcopatum Provincie Lydiæ, in qua ὁ Ἑρμοκαπηλίας legitur, pag. 45. & ὁ Ἑρμοκαπηλίας, pag. 13. Parmensis editio, quæ vetustissima, *Hermacopolita:* Hermolaus deinde Barbarus, ceterique post eum Plinii editores, *Harmatopolita* exhibent: cum si ex Ἀρματόδς ea vox efficta esset, ut visum Ortelio, *Harmatuntopolitas* dici oporteret. Quanquam porro Lydiæ Notitia Hermocapelitas accenset, Pergamenæ tamen illi, ut & Thyatireni, jurisdictioni paruerunt. Simili errore Madaurense Numidiæ oppidum idem Hermolaus, pro Materensi, quod Byzacenæ provincie fuit, obtrusit: aliaque σφάλματα sexcenta admisit, quæ in Plinianis Notis censoria animadversione castigamus.

ΕΡΜΟΚΑΠΗΛΕΙΤΩΝ. ΕΠΙ ΑΥΡ. ΜΗΝΟΦΑΝΟΥC B. ΑΝΔΡΟΝΕΙΚΟΥ. Sub Aurelio Menophane iterum, Andronici F. Est Treboniani Galli nummus.

ΕΡΜΟΠΟΛΙΤΩΝ.

ΕΡΜΟ. L. ΙΑ. Ἑρμοπολιτῶν. Λυκάβαντος ἰά. hoc est, anno undecimo principatus Hadriani, cuius ille nummus est. Plinius, lib. v. sect. 1x. *Hermopoliten* in Ægypto nomon seu præfecturam habet. Stephano: Ἑρμόπολις... ὁ πολίτης, Ἑρμοπολίτης. Et ad Hermopolitas referri quoque oportere nummum Antonini Pii putamus, ex Cimelio Regio, in quo Mercurius stat, qui Græcis Ἑρμῆς, cum notis anni quarti Caesaris principatus, L. ΤΕΤΑΡΤ.

ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus Treboniani Galli: in quo Pluto Proserpinam rapit.

ΕΡΜΩΝΘΙC. Nummus est sic inscriptus, quem penes se esse scripsit ad me Vir Cl. ΟΥΔΙΝΕΤΥC, Regiæ nummorum veterum Gazæ custos. Urbs ea est in Ægypto, unde Hermonthiten nomon Plinius appellat, lib. v. sect. 1x.

ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ. Nummus antiquus, apud Spodium

nium in Itiner. Athen. cum prora navis : ejus videlicet , quæ signum Herculis e Tyro Phœnices Erythras advexit. Vide Pausaniam in Achaïc. pag. 210. Ex parte averſa, ΕΡΥΘΡΑΙ, cum turrito capite. Plinio, lib. v. ſect. xxxi. in Ionia, Erythra. Stephano : Ερυθραι, πόλις Ἰωνῶν . . . ὁ πολίτης, Ερυθραιῶν.

ΑΥΤ. ΝΕΡΟΥΑΝ ΤΡΑΙΑΝΟΝ. ΕΠΙ ΣΤΡΑ. ΠΡΕΙΜΟΥ. ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ. Imp. Nervam Trajanum civitas veneratur. Sub Præ-tore Primo nummus Erythræorum. E Sirmondi ſchedis. Eſt nunc in Cimelio Regina Chriſtina.

ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ. Elagabali nummus, quem laudat Triſtanus, tom. ii. pag. 331. In eo nummo aream obtinet templum ingens, cujus in medio Herculis effigies cum clava, quam dextra : & leonina pelle, quam læva gerit. Pausanias, in Achaïcis, ſeu lib. vii. pag. 210. Η δ' αἴψ' ἄν' ἡ τῷ ἐν Ερυθραῖς Η' Ἑρκελῆϊ . . . ἡ ἀρχαῖότητά. Erythris magna cum voluptate videas Herculis fanum . . . propter vetuſtatem. In nummi ejus ambitu præterea legas, ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΥΡ. ΝΕΙΚΩΝΟC. Β. Ἐπὶ Στρατηγῆς Αὐρηλίου Νείκωνος β'. Sub Præ-tore Aurelio Nicone iterum. In priore nummi parte, Α. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Ipſe Elagabalus laureatus, veſti aſſutam, qua dextrum humerum tegit, effigiem habet, non Herculis, ut Triſtanus exiſtimavit, ſed Antonini Caracallæ, a quo genitus volebat videri, teſte Lampridio in Elagabalo, pag. 201. unde & Antoninum ſe Baſſiani (hoc eſt, Caracallæ) filium ſcripſit.

ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ. ΕΠ. ΣΤ. Π. ΑΙ. ΑΤΤΑΛΟΥ ΤΟ Β. Ἐπὶ Στρατηγῆς Ποπλίου Αἰλίου Ἀττάλου τοῦ β'. Sub Præ-tore Publio Ælio Attalo iterum. E Cimelio Regio, Severi Alexandri nummus geminus : Cererem alter in bigis, Herculem alter oſtendit.

ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ. Otaciliæ nummus, cum Herculis effigie. Eſt & Valeriani, in Cimelio D. FOUCAULT.

ΕΡΥΘΡÆ in Bœotia. Nummus eſt ex argento perpulcher, formæ mediocris, apud D. Marchionem de MONTAUBAN, parte antica vultum exhibens Alexandri Magni, teſto capite pelle leonina : in altera pagina,

ΕΡΥ cum avicula :
Clava Herculis.
ΔΙΟΠΕΙΘΗΣ.
Pharetra in theca.

Erythras in Bœotia Plinius commemorat, libro iv. ſect. xii. Fuere Bœotia Thebæ, inquit ille ibidem, duorum numinum Liberi atque Herculis (ut volunt) patria. Clava, Herculis; pharetra, ſymbolum Liberi eſt. Thebis ab Alexandro expugnatis, ut Plinius refert, libro xxxiv. ſect. ix. videtur Moneta ab eodem fuiſſe translata Erythras. Erythrenſis Magiſtratus nomen eſt Διοπειθής. Aviculam perdicem eſſe ex Plinio intelligimus : quo teſte, libro x. ſect. xli. perdices non tranſvolant Bœotia fines in Atticam.

ΕΡΥΚΕΙΝΩΝ, apud Parutam, cum Veneris Erycinæ, atque, ut opinor, Butæ effigie : quos Eryx parentes habuit, a quo huic oppido nomen. Hyginus, in Mythol. fab. cclx. Eryx Veneris & Butæ filius fuit : qui, occiſus ab Hercule, monti ex ſepultura ſua nomen impoſuit : in quo Æneas Veneris templum conſtituit. In hoc autem monte dicitur etiam Anchifeſ ſepultus, &c. Pomponius Sabinus in illud Æneidos libro quinto,

Nec litora longe
Fida reor fraterna Erycis.

Eryx filius fuit Veneris & Butæ : aut, ut alii volunt, Neptuni. Is cum Hercule pepigit, ſi certamine vinceretur, inſulam perderet : ſi victus Hercules, amitteret boves. Hercules victor Eryci & vitam & reg-

num eripuit. Mons ab eo Eryx nominatus : in quo templum Veneris Erycinæ. Plinio, lib. iii. ſect. xiv. in Sicilia, Erycini. Stephano : Ερύκη, Σικελική πόλις . . . τὸ ἔθνηκόν, Ερυκαῖον. Adde, ἡ Ερυκεῖνός, vel Ερυκηνός. In Eryce monte, qui nunc Monte S. Juliano dicitur, ingentes oppidi ruinæ viſuntur, teſte Fazello, lib. x. decad. i.

E. In corona, pro Ερυκεῖνων, in Parutæ nummis.

ΕΡΥΚΕΙΝΩΝ. Hercules cum clava ſtat. Apud Parutam.

ΕΡΥΜΑΝΘΥC.

HERCVL ERYMANTINO. Poſtumi nummus e Gaza Regia. Hercules aprum humeris tollit : qui tertius ejus labor fuit. Apud Tzetzen, Chiliad. ii. ex Q. Smyrnæo labores Herculis reſententem :

Τὸ τρίτον αὐτ' ἔπ' τοῖς Ερυμάνθιον ἔκτανε καὶ πρην.

Auſonius, vel quiſquis eſt alius :

Tertius evictus ſus eſt Erymantius ingens.

Et Epigr. cxxxix.

Mox Erymantheum viſ tertia perculit aprum.

De Erymantho Plinius lib. iv. ſect. x. Erymanthus amnis e monte ejusdem nominis deſluens. Heſychius urbem ait quoque fuiſſe amni montique cognominem.

ΕCΒΟΥC. In Notitia Eccleſ. antiqua, pag. 63. in Provincia Arabiæ, cujus Boſtra metropolis, inter ſedes Episcopales cenſetur ΕCΒΟΥC. In Conc. Calched. Ζώσιμ' ἡπίσκοπος πόλεως ΕCΒάντων, ſub Boſtra Metropoli, pag. 606. Ptolemæo, in Arabia Petræa, lib. v. cap. xvi. ΕCΒούτα.

ΑΥΡ. ΕCΒΟΥC. Aurelia Eſbus. Nummus Antonini Severi F. e Cimelio Regio.

ΕΥΑΙΩΝ. In Græciæ Veteris nummis, ab oppidulo, ſeu pago Eua, de quo Stephanus : Εὔα, inquit ille, πόλις Ἀρκαδίας ὁ πολίτης, Εὐαῖον. In his Pallas armata, Euxorum Dea Præſes. Adjec-ta in eodem nummo alterius pagi appellatio, in eodem tractu : quicum fœdus iſtum, amicitia-ve, BABIK, cum turrito capite muliebri. Βαβύκα Plutarcho in Pelop. eſt, pag. 287. agri Laconici, qua nempe hic ager contingit Arcadiam. Sic in Hiſpanicis numiſmatibus, BILBILI, & ITALICA, ut dicemus verbo OSCA, ſimul copulantur : & in Græcis oppida bina vel terna paſſim.

ΕΥ. ΕΥΒΟ. ΕΥΒΟΙΑC, & ΕΥΒΟΙΕΩΝ, in nummis Græciæ Veteris, apud Goltzium. Plinio, lib. iv. ſect. xxi. Eubœa, &c. Hodie Negrepon : olim Egripo, voce ab Euripos, ut arbitror, deſlexa : deinde Negrepon, quaſi ἐν Εὐρώπῳ. His fere nummis bovis caput inſculptum : cauſam huiusce moris ex Pausania indagaturi ſumus, in nummis ΚΑΡΥCΤΙΩΝ. Stephano : Εὐβοία νῆσος . . . τὸ ἔθνηκόν, Εὐβοῖδης.

ADVENTVI. AVG. ΕΥΒΟΕΑΕ. Occo, in Hadriano, pag. 230.

ΕΥΦΑΡΑ. Muſei noſtri nummus ignotus, ſed Bœotia tamen adſcribendus, quod, ut ceteri Bœo-torum nummi, craterem, clavam, clypeumque præfert : quibus, ut verbo ΒΟΙΩΤΩΝ diximus, Liberi atque Herculis patria deſignatur.

ΕΥΦΡΑΤΕC. Nummus Trajani, apud Occo-nem, pag. 215. in quo pons anni impoſitus, ad deducendas in Aſſyriam Meſopotamiamque copias. Vide Xiphilinum. De Euphrate multa Plinius, lib. v. ſect. xx.

ΕΥΘΗΝΙΤΩΝ. Ex Theſauro Goltzii, pag. 215. Plinio, lib. v. ſect. xxi. Euthene Stephano : Εὐθῆνα, πόλις Καρίας. Τὸ ἔθνηκόν, Εὐθῆναῖον, Εὐθῆνδης, ἡ Εὐθῆνιτις.

ΕΥΚΑΡΠΕΩΝ Julia Domnæ, cum Cybeles ſtantis icone, Macrini, Julii Maximini, ac Tre-bonia-

boniani nummi, e Cimelio Regio. Plinio, lib. v. sect. xxix. *Eucarpeni*, in Phrygia. Stephano: *Εὐκαρπία δῆμος τῆς μικρῆς Φρυγίας τὸ ἐθνικόν, Εὐκαρπείας*. Facetam deinde idem appellationis ejus rationem affert: Sic enim esse appellatam ex Metrophane docet, ob vitis præstantiam, quæ uvam tantam producit, ut plauistro imposita id medium frangat. In Notitia Eccles. antiqua, pag. 49. Phrygiæ Salutari adscribitur. Matrem Deum Cybelen præcipuo cultam honore in Phrygia, veteres inscriptiones aliaque monumenta edocent. Inde enim Berecynthia & Phrygia Mater appellata. Maro in sexto:

Qualis Berecynthia mater

Invehitur curru Phrygiæ turrita per urbes &c.

ΕΥΚΑΡΠΕΙΑ. Turritum caput.

ΕΥΜΕΝΕΩΝ. In laurea: ex parte averfa, Jovis caput.

ΕΥΜΕΝΕΩΝ. ΓΛΑΥΚΟΣ, cum fluvii icone vulgari, apud Spanhem. lib. de usu numism. pag. 890. Plinius, lib. v. sect. xxix. *Est Eumenia Cludro flumini apposita, Glaucus amnis, &c.* Ex quo intelligis nec Glaucum quoque ipsum ab ea urbe procul abfuisse. Non vidit hunc Plinii locum vir eruditus, qui de Glaucio Achaïæ amne hunc nummum accepit, ibique, quæ nulla unquam in eo tractu fuit, Eumeniam statuit. Stephano: *Εὐμένης τῆς Κασίας . . . ὁ πολίτης, Εὐμένης*.

ΕΥΜΕΝΕΩΝ ΦΛΑΒΙΩΝ. *Eumenensium Flavienfium*. Apud eundem Spanhemium, pag. 771. Hoc ei est a Flavio Vespasiano cognomen inditum, qui Ciliciam, Lyciam, finitimasque regiones in Provinciæ formam redegit, teste Tranquillo in ejus vita, cap. viii.

ΕΥΜΕΝΕΩΝ ΑΧΑΙΩΝ. Amazon ex equo, bipennem humero gestat, in nummo M. Aurelii, e Cimelio Regio. *Eumenensium Achæorum*. Cognomen id horum Eumenensium est, ut ab aliis ejusdem nominis civitatibus, quæ multæ sunt, secernantur. Achaïis autem ea regio appellabatur, in qua hæc Eumenia fuit, aut Lydiæ proxima, aut ipsius Lydiæ pars. Stephanus: *Μαίονια, ἡ Λυδία, ἀπὸ Μαίονος ποταμοῦ, τὸ πρὸ τῆς Ἀχαιῶν γῆς ῥέοντος. Μαῶνια, Lydia, ab amne Mæone, qui Achæidos agrum circumfluit.*

ΕΠ. Φ. ΦΙΣΙΚΟΥ ΑΡΧΙ. ΕΥΜΕΝΕΩΝ ΑΧ. Nummi Philippi, & Otaciliæ Severæ, in eodem Cimelio. *Ἐπὶ Φλαστικῆς Φισικῆς Ἀρχιερέως Εὐμενίων Ἀχαιῶν. Sub Flavio Physico Pontifice Eumenensium Achæorum.*

ΕΥΠΑΤΡΙΔΩΝ. Vespasiani nummus e Thesau- ro Goltzii, pag. 214. Stephanus: *Εὐπάτριά, πόλις Λυδῶν. οἱ πολῖται, Εὐπατρίδαι*. Hinc alterum Vespasiani nummum emendabis, in eodem Goltzii Thesau- ro, ΑΥΠΑΤΡΙΔΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. pro ΕΥΠΑΤΡΙΔΩΝ.

ΕΥΡΩΜΕΩΝ Caria.

ΖΕΥΣ ΕΥΡΩΜΕΥΣ. ΕΥΡΩΜΕΩΝ.

Juppiter Euromeus. Nummus *Euromeorum*, sub Antonino Severi F. Est apud Plinium, lib. v. sect. xxix. in Caria, *Eurome*.

ΕΦΕΣΙΩΝ. Passim in nummis. De Epheso Plinius, lib. v. sect. xxxi.

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ. ΓΡΑΜ. ΓΛΑΥΚΩΝ. ΕΥΘΥΚΡΑΤΗΣ. In medio, ΕΦΕ. Pontifex Euthyrates. Scriba Glaucon. Nummus *Ephesiorum*. Nam summam nummi partem obtinet vox *Ἀρχιερέως*, imam *Εὐθυκράτης*: quæ duo nomina simul jungenda: deinde duo, quæ sunt ab utroque latere. Est hic nummus Triumvirorum, e Cimelio Regio.

ΑΡΧ. ΚΟΥΣΙΝΙΟΣ ΔΕΦ. *Ἀρχιερέως Κουσίνιος δ' Ἐφεσίων. Pontifex Cusinius quartum*. Nummus *Ephesiorum*: sub Augusto: E Thesau- ro Regio.

ΗΡΑΣΑΙΟΣ ΑΡΧ. ΕΦΕ. *Herasaus Pontifex*. Augusti similiter.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΟΥΣ. ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ ΜΗΝΟΦΑΝΤΟΥ. ΕΦ. Augusti simul ac Liviæ nummus, e Thesau- ro Regio. Scriba *Aristone Menophanti F.*

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΑΣΚΛΗΠ. ΤΡΥΦΩΝ. ΕΦΕ. *Pontifex Asclepiades Tryphonis F.* Ejusdem Augusti nummus. Ephesi summus in urbe magistratus Pontifex fuit, ut ex nummis intelligimus. Adjunctus ei fuit, subiectusque Scriba, *Γραμματεὺς*. Mentio est Scribæ Ephesiorum, in Actis Apost. cap. xix, 35.

ΕΦ. ΑΙΧΜΟΚΛΗΣ. ΕΠΙ ΑΟΥΤΙΟ- ΛΑ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Templi effigies. Neronis nummus est in Cimelio D. Foucault. *Æchmocles. Sub Aviola Proconsule*. A voce *αἰχμή*, id nomen deflexum: ut apud Gruterum, pag. ccccv. i. ΑΡΙΣΤΑΙΧΜΟΣ. ΑΡΧΩΝ. In aliis quoque monumentis H pro EI vidimus. In summo nummi limbo, ΝΕΡΩΝ. Capita duo adversa sunt, Neronis & Concordiæ, vel Agrippinæ. In altera nummi area, caput turritum ac velatum. In medio nummo, ΡΩΜΗ. Denique in ambitu nummi, epigraphe ea quam diximus.

ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. Vespasiani nummus e Thesau- ro Goltzii, pag. 214. *Ephesiorum, qui primi Asiæ, sacræ civitatis, & suæ viventis legibus.*

ΕΦΕ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. *Ἐφεσίων, Περγαμηνῶν*, subintellige, *ὁμόνοια*, concordia, quam utriusque civitatis numina, Diana Ephesiorum, Æsculapius Pergamenorum, insculpta significant. Domitiani, e Cimelio Regio. Est & Gallieni similis, apud Sponium in Itiner. Athen.

ΕΦΕ. ΝΕΙΚΗ ΔΟΜΕΤΙΑΝΟΥ. *Victoria Domitiani*. Nummus Domitiani Imp. e Cimelio Regio, cum Victoriæ stantis effigie. Alias in Ephesiorum nummis signari Diana solita: aut cervus, qui Dianæ sacer. Libanius, in Dianæ encomio: *Ἐφεσίοις τῇ καὶ τὸ νόμισμα τῆς ἑλάφου ἐφεγεν*. Hinc ipsi Dianæ Elaphiæ nomen, *Ἀρτεμὶς Ἑλαφία*, apud Strabonem, lib. viii. pag. 343. est enim cervus Græcis *ἐλάφος*. Et apud Reinesium, in vetere inscriptione, pag. 354. ΔΙΑΝ ΑΕ. ΑΥΓ. ΛΑΡΗΙΑΕ. fortassis exeso lapide, pro ELAPHIAE. Dianam porro Elaphiam eandem esse intellige, auctore Pausania, quæ & Venatrix est appellata. Eandem, ut credimus, vir Phocensis Laphrius, de quo Pausanias idem in Achaïcis, pag. 224. suo nomine pro Elaphia Laphriam cognominavit: qua appellatione a Patrensisibus postea culta & observata est. Πατρεσὶ τῇ ἐν ἅκρῃ τῇ πόλει Λαφρίας ἱερὸν ἐστὶν Ἀρτέμιδος. . . . Γενέσθαι τῇ ἐπὶ κλησὶν τῇ Θεᾷ Λαφρίαν ἀπὸ ἀνδρὸς Φακείως φασίν. Hinc nummus Neronis e Cimelio Regio, hanc epigraphen exhibet, DIANA LAPHR. cum ejusdem Deæ Venatricis icone.

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΟΥ ΕΩΝΟΣ. ΟΜΟ. ΕΦΕΣΙΩΝ. CMYRNAIΩΝ. Diana Multimammia, utriusque civitatis communis Dea, inter mulieres duas, quibus utraque civitas signatur: Sub Pratore Opseone: *ὁμόνοια Ἐφεσίων, Σμυρναίων. Concordia Ephesiorum, & Smyræorum*. Domitiani nummus, e Cimelio Regio.

ΑΡΤΕΜΙΣ. ΕΦΕΣΙΑ. Diana Ephesia. Domitiani, & Commodi nummi, cum Diana Multimammia, e Cimelio Regio. Est & Trajani, in Museo nostro.

ΖΜΥΡΝ. ΕΦΕ. ΟΜΟΝΟΙΑ. ΕΠΙ ΚΑΙΣΕΝΝΙΟΥ ΠΑΙΤΟΥ ΑΝΘΥ. *ἐπὶ Καισεννίῳ Παίτῃ Ἀνθυπάτῃ. Sub Casennio Pato Proconsule*. Et ΑΝΘΥ. ΚΑΙΣΕΝ. ΠΑΙΤΟΥ. Sic enim legitur in gemino Domitiani nummo, qui

H

nunc

nunc est Cimelii Regii : quorum in altero Diana Ephesia est, utriusque civitatis, Ephesi ac Smyrnæ, commune Numen. In altero, utriusque civitatis, habitu muliebri, typus.

ΕΦΕCΙΩΝ ΔΙC. ΝΕΩΚ. Hadriani & Ælii Cæsaris in eo nummo capita adversa. Apud Sponium, in Itiner. Athen.

ΕΦΕCΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ. Antonini Pii, cum Dianæ, ac forte Proserpinæ effigie.

ΕΦΕCΙΩΝ. Antonini Pii nummus, apud Tristandum, tom. 1. pag. 587. Leonem in insculptum exhibet.

ΕΦΕCOC. ΚΥΖΙΚOC. ΕΠΙ ΠΑΙΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩC. ΟΜΟΝΟΙΑ. Nummus Antonini Pii, e Museo P. Steph. Chamillart. Quo nummo Ephesiorum ac Cyzicenorum ὁμόνοια, consensiove significatur. Juppiter & Neptunus in eo nummo stant.

ΠΕΙΩ. ΕΦΕCΙΩΝ. Jovi Pio. Nummus Ephesiorum. Juppiter in nubibus sedens, dextra pluviæ demittit in terram subjacentem; hoc est, in regionem Asiaticam, cujus est caput Ephesus. Jacet enim illa figura muliebri, pluviæ excipiens, capite radiato, quoniam orienti subiecta Soli est. Ad lævam templum est, Jovi Pio in eo tractu positum, cum quercu, quæ sacra Jovi arbor est. Juppiter læva fulmen tenet, sed quietum; ut Juppiter intelligatur amicus, ΠΕΙΩC, sive ΦΙΛΙΩC. Illud hoc symbolo exprimitur, quod Virgilius cecinit, libro 2. Georg. versu 325.

Tum Pater omnipotens fecundis imbris æther

Conjugis in gremium late descendit, & omnes

Magnus alit, magno commixtus corpore, fatus.

Est hic nummus Antonini Pii, ex ære magno, in Cimelio Regio, vulgatus olim a Seguino, pag. 147. sed perperam explicatus. Epigraphe est, Τ. ΑΙΑ. ΚΑΙCΑΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝOC, Antonini Pii capite laureato.

ΠΕΙΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ. Eiusdem Antonini nummus est ibidem, ex ære maximo. Juppiter pluviæ, ut supra, in subiectam Asiam demittit: & in secessu longe Templum adjectum est, ut in prior. Lege: ΠΕΙΩ Νᾶδς ΕΦΕCΙΩΝ: ubi alii ante nos perperam arbitrati sunt unicam vocem esse numeri pluralis, ΠΕΙΩΝ. Est, inquam, Πείω Νᾶδς Ἐφεσίων, Jovi Pio Templum ab Ephesiis positum. Aiunt igitur hoc utroque nummo Ephesii, talem se Antonium cognomento Pium erga se experiri, qualem experitur Jovem tellus ipsius irrigata ac fecundata imbris.

ΠΕΙΩC ΕΦΕCΙΩΝ. Apollo & Diana stant. Πείω ipsemet Apollo est, sive Sol, qui & idem Juppiter est, juxta illam inscriptionem, afferendam a nobis inferius in nummis Ὁδησοιτῶν: ΔΙΗΛΙΩ ΜΕΓΑΛΩ ΣΑΡΑΠΙΔΙ. Et æque Juppiter ac Sol mittit imbres. Diana adjungitur Ephesina, ut favent Ephesiis Pius, hoc est, Juppiter, vel Sol intelligatur. Est & Trajani nummus, apud D. Vaillant, cusus a Pergamenis, inscriptus: ΠΕΙΩC ΖΕΥC. ΠΕΡΓΑ. In eoque nummo Juppiter sedens, dextra pateram tenet, sinistra hastam: quo habitu pingitur idem in altero, ΖΕΥC ΦΙΛΙΩC. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Unde discimus vetere Æolum lingua vel Ionum, Πείων de Jove dictum fuisse, quod idem valeret ac Φίλιος: ut ΖΕΥC ΠΙΩC esset, Juppiter Amator, vel Amicabilis, sive Benevolus: nec in nummis quidem antiquis Ephesiorum magis, quam in isto Pergamenorum, ad Antoninum Pium spectare titulum Πείω.

ΕΠΙ ΠΑΙΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩC. ΑΡΤΕΜΙC. ΕΦΕCΙΩΝ. Antonini Pii nummus, e Gaza Regia, cum Diana πολυμάσῳ. Τ. ΑΙΑΙΩC ΚΑΙCΑΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝOC.

Sub Pato Scriba. De Scribæ munere dicemus in nummis ΜΥΛΑΣΕΩΝ.

ΑΥΤ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝOC. ΕΥC. CEB. E Cimelio Regio. Αὐτοκράτωρ Καὶσαρ Τῖτος Αἰλίου Ἀδελανδὸς Ἀντωνεῖν Εὐσεβὴς Σεβαστός. Ex parte altera Diana Multimammia, ac simul Ceres tedifera: illa Ephesiorum Dea peculiaris, hæc Cyzicenorum. Epigraphe: ΕΠΙ. CΕΞΤΙΔΙΟΥ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Sub Sextilio Proconsule, concordia, duarum scilicet civitatum: quæ superius allato nummo adhuc apertius, nec Deorum tantum suorum simulacris, sed & nominibus ipsis, proditur: ΕΦΕCOC. ΚΥΖΙΚOC. Est unius e majoribus hujus Proconsulis mentio in vetusta inscriptione, Græca ac Latina, juxta Ephesum reperta, allata a Sponio in Itin. Athen.

ΑΡΤΕΜΙΔΙ ΕΦΕCΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΚΑΙCΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΚΑΙ ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙ ΔΗΜΩ ΤΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ ΓΑΙΩC ΣΕΞΤΙΔΙΩC ΠΟΠΛΙΟΥ ΥΙΩC ΟΥΟΤΟΥΡΙΑ ΤΗΝ ΓΕΦΥΡΑΝ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΑΝΕΘΗΝ. ΔΙΑΝΑΕ. ΕΡΗΣΙΑΕ. ΕΤ. ΙΜΡ. CΑΕCΑΡΙ ΑΥΓ. ΕΤ. ΤΙ. CΑΕCΑΡΙ ΑΥΓ. F. ΕΤ. CΙVΙΤΑΤΙ. ΕΡΗΣΙΟΡVΜ. CΑΙVΣ SEXTILIVS P. F. VOT.

PONTEM DE SVA PECUNIA FACIVNDVM CVRAVIT.

De Cerere porro tedifera, ac Diana Multimammia, hæc obiter accipe. De priore Tullius, 4. in Verr. Proserpinam cum investigare & quærere Ceres vellet, dicitur inflammasse tedas iis ignibus, qui ex Ætnæ vertice erumpunt; quas sibi cum ipsa præferret, orbem omnium peragrassæ terrarum. De posteriore Hieronym. in procem. ad epist. 1. ad Ephes. Dianam colentes, non hanc Venatricem, sed illam Multimammiam, quam Græci πολύμασον vocant: ut scilicet ex ipsa quoque effigie mentirentur omnium eam bestiarum & viventium esse nutricem.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΕΠΙ CΤΡΑ. ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ. Sub Prætorio Juliano. M. Aurelii nummus, e Gaza Regia: in quo Caystrus amnis decumbens Dianæ Ephesiæ simulacrum dextra gerit.

ΕΦΕCΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Ephesiorum & Hierapolitarum concordia. M. Aurelii nummus, e Cimelio D. Foucault.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΜΕΙΛΗC CΙΩΝ. Ephesiorum & Milesiorum. M. Aurelii.

ΕΦΕCΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. L. Veri.

ΑΡΤΕΜΙC ΕΦΕCΙΑ. M. Aurelii nummus, e Cimelio Regio.

ΕΦΕCΙΩΝ. Β. ΝΕΩΚΟΡ. ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Diana Ephesia cum Jove, in nummo L. Veri, apud Sponium in Itiner. Athen. Vide ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ.

ΑΡΤΕΜΙC. ΕΦΕCΙΩΝ. Commodi.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΑΠΗ. &

ΑΠΗΝΗ ΙΕΡΑ ΕΦΕCΙΩΝ. Tensa Sacra Ephesiorum. Antonini Pii, Commodi, Juliae Domnæ, Gordiani junioris, Philippi filii, Herenniae Etruscillæ, & Gallieni numismata, e Cimelio Regio: atque ex his postremum quidem Patinus affert, pag. 412. cum epigraphe mutila, ΑΠΗ . . . ΕΦΕCΙΩΝ. vehiculique sacri effigie: at cur sit hoc loco posita, aut quæ vis verbis istis subsit, neque ipse, neque nummario- rum quisquam alius, quod sciam, attigit. In ludis supplicationibusque Deorum imagines ferebantur sacris tensarum vehiculis: quem ritum accurate describit Dionys. Halic. lib. 7. sub finem. Festus: Tensam ait vocari Sinnius Capito vehiculum, quo exuviae Deorum ludicris Circensibus in circum ad pulvinar vehuntur. Fuit & ex ebore . . . & ex argen-

argento. Macrobius, lib. 1. Saturn. cap. xxi. *Vehitur simulacrum Dei Heliopolitani ferculo, uti vehuntur in pompa ludorum Circensium Deorum simulacra.* Mulis, equis, asinis, eae tensae vehebantur, ut in nummis proxime appellatis liquet: quare in Glossis vet. *Tensa, ἄρμα Θεῶν* vertitur. *Ἀπήνη, vestibulum.*

ΑΠΗΝΗ ΕΦΕCΙΩΝ. Currus bigis tractus. ΑΥΤΟ. ΠΟ. ΔΙΚΙΝΙ. ΟΥΑΔΕΡΙΑΝΟC. Valeriani patris caput laureatum. Est ex ære mediocri, in Museo P. ΣΤΕΡΗ. CHAMIL-LART.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΜΑΡΝΑC. Commodi nummus, quem vidimus: quo Jovem Marnam, Gazensium Deum, cultum ab Ephesiis intelligimus. Vide ΓΑΖΑ. Sic ad Pergamēnos cultus Veneris Paphiæ transit. Vide ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ.

ΑΥ. ΚΑΙ. ΟΛΥΜΠΙΟC ΚΟΜΜΟΔΟC. Ἀντοκρίτωρ Καῖσαρ Ὀλύμπιου Κομμοδού. Ex parte averſa, duæ figuræ stantes, ΕΦΕCΙΩΝ. ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. *Ephesiorum & Hierapolitarum concordia.* Spanhemius, lib. de usu numism. pag. 745. qui vidisse se ait in Cimelio Reginae Christianæ. Similis huic alter est in Thesauro Regio: Μ. ΑΥ. ΟΛΥΜ. ΚΟΜΟΔΟC. Capite laureato. ΕΦΕCΙΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. In eo nummo Diana Venatrix cervum discerpit.

ΕΦΕC. ΝΕΩΚ. Templum sex columnarum. ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. Π. ΗΕΛΥ. ΠΕΡΤΙΝ. ΣΕΒ. *Imp. Cæsar Publius Helvius Pertinax Aug.* capite laureato. Nummus est perrarus, in Cimelio D. ΒΕΓΟΝ. In quo nummo sic litteram Η & Σ sit efformatam vidimus.

ΕΝ Π. ΑΘΜΩ ΔΑ. Nummus Severi, e Thesauro Regio: quem sic interpretandum esse arbitramur: *Ἐφεσίων Νεωθέρων Ποπλὶς Αθμῶδα.* Nam post litteram Π punctum adscriptum in eo nummo vidimus. Est genitivus ab *Αθμῶδας*, ut ab *Ἀγελῶπας*, est *Ἀγελῶπα.*

ΖΕΥC ΕΦΕCΙΟC. ΕΦΕCΙΩΝ. ΠΡΩΤΟC ΑCΙΑC. Subintellige *ἀγών.* Severi nummus in quo Juppiter sedens Dianæ Ephesiæ simulacrum gerit. *Juppiter Ephesius.* Nummus *Ephesiorum.* Primum *Asiæ* certamen. Apud Sponium.

ΕΦΕCΙΩΝ. Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Lupa Remum & Romulum lactat. E Museo nostro. Neocoros se iterum Urbis Romæ ac Severi Augusti nummo eo testantur. Ephesii. CΕΥΗΡΟC ΠΕΙΟC.....

ΕΦΕCΙΩΝ. ΚΑΥCΤΡΟC. ΚΕΝΧΡΙΟC. Nummus Severi, in quo fluvii duo, qua pingi forma solent. De priore Plinius, loc. cit. *Ephesus, . . . alluitur amne Caystro,* &c. De posteriore Pausanias in Achaïcis, & Tacitus, lib. 111. Annal. cujus verba mox afferemus.

ΕΦΕCΙΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗC. ΑΡΤΕΜΙΔΟC. *Ephesiorum* qui jam tertium Neocori sunt, & Dianæ gratulatio pro salute Augustorum. Nummus Antonini & Getæ e Gaza Regia, quo in nummo ii ΝΕΟΙ ΗΛΙΟΙ, *Novi Soles*, appellantur. De eo dicemus inferius.

ΕΦΕCΙΩΝ ΜΟΝΩΝ ΑΠΑCΩΝ ΤΕΤΡΑΚΙ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Ephesiorum,* qui soli ex omnibus Asiæ civitatibus quater Neocori fuere; sub Caracalla scilicet, cujus hic nummus est e Cimelio Regio: Ante Caracallam nulli civitati in Asia propria is honos obtigerat: Sub Caracalla, in Bithynia etiam deinde Nicæensibus datus: Sub Commodō, qui Caracallam antecessit, in Syria Hierapolitis.

ΕΦΕCΙΩΝ. CΑΡΔΙΑΝΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Caracallæ, in Cimelio Regio. Est & alter M. Aurelii, in quo figuræ duæ dextras jun-

gunt. Est & ejusdem Cimelii tertius, in quo Diana stat, & Proserpina, hoc est, Ephesiorum Sardoniorumque numina.

ΕΦΕCΙΩΝ. Getæ, cum apri sagitta transfixi effigie, apud Trifan. tom. 11 pag. 273. Est & Macrini similis in Museo nostro.

ΕΦΕCΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC. *Ephesiorum,* qui primi ex Asia Vota faciunt pro felici successu belli Parthici. In imo nummi margine, ΒΩΤΑ. Vota. Pro templi Ephesii foribus multi sacrificant. Est hic Macrini nummus e Thesauro Regio. ΑΥΤ. Κ. Μ. ΟΠΕΛ. CΕΟΥΗ. ΜΑΚΡΙΝΟC. Capite laureato.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΗΡΑΚΛΕΙΤΟC. Heracliti Philosophi stantis effigies, de quo vide Plinium, libro 2. sect. xviii. Est ex ære mediocri nummus Diadumeniani, apud D. ΦΟΥCΑΥΛΤ. Est enim hæc epigraphe: Μ. ΟΠΕΛ. ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΙΑΝΟC.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Ephesius Neocoris, Olympia Oecumenica.* Nummus Antonini Elagabali. Ludi Oecumenici sunt, ad quos ex universo orbe pugiles admittuntur.

ΕΦΕCΙΩΝ. Δ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc est, *τέτρεκλις νεωθέρων.* Elagabali, Philippi F., & Valeriani in Cimelio Regio: hi posteriores duo & apud Patinum, pag. 388. & 407.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΤΕΤΡΑΚΙ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Severi Alexandri, in eodem Cimelio.

ΑΥΤ. ΙΟΥ. ΟΥΗ. (non ΟΥΑ. ut Scaliger perperam legit, in Animadv. Eusebianis, pag. 225.) ΜΑΞΙΜΕΙΝΟC. ΕΦΕCΙΩΝ. Julii Maximini Imp. nummus. Vide ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. ΤΩΝ. ΕΝ. ΙΩΝΙΑ.

ΕΦΕCΙΩΝ. Α. ΑCΙΑC. *Ἐφεσίων πρώτων Ἀσίας:* quod in altero Valeriani diserte scribitur, apud Trifanum, tom. 111. pag. 18. Est hic Tranquillinæ nummus, in quo Diana Venatrix aream totam obtinet, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 378. idemque fori prærogativam in ea urbe Asiæ Proconsularis fuisse significat. Unde obiter intelliges, id quod doctissimo Photii interpreti latuit, quid sit illud quod in ejusdem epistolis sæpe occurrit, inscribi eas scilicet *Λέοντα Ἀπαθαλείω, Ἀρσαβήρ Ἀπαθαλείω, Χρυσόφορον Ἀπαθαλείω ἀσηκρήλις,* &c. cum sit ea vox per notarum compendia scripta, illius vice, *Πρωτοπαθαλείω*, quod insigne maximeque notum est in Palatio C. P. officium. Quid quod & multo brevius ea vox scribi solita, litterulis duabus, α & θ, quarum altera sic superponeretur alteri, αθ? Quod

cum apud Constantinum Porphyrogenetam, libro de administrando Imp. passim occurrat, Meursius interpretes ejus vocabuli vice, cujus vis ei latuit, subinde fixit asteriscos. Sic cap. 11. pag. 198. *Τιμηθεὶς καὶ χρυσόφορος καιρὸς κενδιδάτω, σερβίτωρ, παθαλείω, παθαροκινδιδάτω, καὶ καὶ ταδτα αθ καὶ αθ φιάλης,* hoc est, καὶ καὶ ταδτα πρωτοπαθαλείω, καὶ πρωτοπαθαλείω φιάλης. Ipse radiis reddit, & postea * atque phialæ *. Caput intergrum qui legerit, in quo notæ eae plus vices occurrunt, certissimam is conjecturam esse nostram fateatur. Haud dissimilem Trifani ac Patini errorem in explicandis notis ΑΜΚ. e nummo Anazarbenorum, suo loco coarguimus.

ΕΦΕCΙΩΝ Α. ΚΑΤΑΠΛΟΥC. *Ἐφεσίων. Πρώτου Κατάπλους.* Nummus *Ephesiorum,* apud quos primus portus est, quo Proconsul in provinciam adveniēns ex Urbe solet appellere. Navis prætoria cum velo & remigibus. Nummus est Philippi patris, ex ære minimo, apud D. ΦΟΥCΑΥΛΤ.

ΕΦΕCΙΩΝ. KOINON ΠΑΝΙΩ-
ΝΙΩΝ. *Commune totius Ionia civium.* Nummus
Otaciliae Severae.

ΑΡΤΕΜΙC ΕΦΕCΙΑ ΑCΤΛΟC. Dia-
na cum cervis duobus, apud Occonem, in Otaci-
lia, pag. 446.

ΕΦΕCΙΩΝ Α. Δ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Ephesiorum, qui primi quater Neocori.* Gallieni num-
mus, e Cimelio D. Foucault.

ΕΦΕCΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Diana Ve-
natrix. CΑΑ. ΧΡΥCΟΓΟΝΗ CΕΒ. Sa-
lonina Chrysogone Augusta. Conjux Valeriani. Est
hic nummus apud Trifanum, tom. III. pag. 115.

ΤΥΧΗ. ΕΦΕCΙΩΝ. Trajani Decii, Vale-
riani, & Gallieni nummi. *Genius Ephesiorum.* Vi-
de ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ.

ΕΦΕCΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Ephesio-
rum ter Neocororum*, sub Gallieno scilicet, cujus
principatu nummus ille cusus, e Gaza Regia. Post
Gallienum nulli sunt nummi Ephesiorum.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ. Se-
rapis & Isis, utriusque civitatis, Ephesi Asiae, &
Alexandriae Aegypti, concordiam significat. Num-
mus est Antonini Pii. Vide ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ
Aegypti.

ΚΟΙΝΟΝ ΕΦΕCΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΕ-
ΞΑΝΔΡΕΩΝ. *Commune Ephesiorum & Alexan-
drinorum.* Antonini Severi F. nummus, e Cime-
lio Reginae Christinae.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ. Ο-
ΜΟΝΟΙΑ. Macrinus Imp. ante aram sacrificat.
ΕΧΙΝΑΔΕΩΝ. Nummus e Thesauro Goltzii,
pag. 214. Plinio, lib. IV. sect. XIX. *Echinades in-
sulæ, ante Aetoliam*: quarum incolæ Stephano
Τχινάδες.

F

ΦΑΛΕΙΩΝ, seu Faliscorum.

ΦΑΛΕΙΩΝ, & ΦΑ. Nummi e Magna
Græcia Goltzii, tab. XXXV. & XXXVI. Pli-
nio, lib. III. sect. VIII. *Falisca Argis orta, quæ
cognominatur Etruscorum.* Frontinus, *Colonia Juno-
nia, quæ appellatur Faliscos*, lib. de Coloniais, pag.
95. Ab Haleso Argivo condita, ut ait Solinus,
cap. 11. pag. 13. Nunc est civitas Castellana ad Ti-
berim, Hortam inter & Romam: aut hæc certe ex
illius ruinis crevit, quæ prope visuntur, nomen-
que retinent, *Falari*. In hisce nummis occurrit F,
digamma Æolicum, pro littera aspirata H, qua
veteres olim usi *Fordeum* dixere, pro *Hordeum*, *Fir-
cus*, pro *Hircus*, *Trafo*, pro *Trabo*, & similia. Quin
etiam & *serfus*, *corvus*, *fulgus*, auctore Donato,
scripsere pro *servus*, *corvus*, *vulgus*. Deinde in his
aut Junonis Argivæ, quod ex Argis originem du-
cerent, aut Jovis caput insculptum: & aquila, vel
leporem discerpens, vel columnæ insidens: vel de-
nique fulmen, ac tripus.

FANVM FORTVNÆ.

MVN. FANE. AEL. Nummus Philippi Imp.
Municipium Fanestre Aelium. Hunc nummum vir
eruditus, operis sui de usu numism. pag. 772. ad-
nescio quod Hispaniæ fanum refert. Plinius, lib.
III. sect. XIX. *Colonia Fanum Fortunæ.* Vetus in-
scriptio apud Gruterum, pag. 475. ORIVN-
DVS. COLONIA. IVLIA. FANO.
FORTVNAE. Nunc Fano dicitur, in Duca-
tu Urbinatæ. Hanc & Flaviam Fanestrem postea
appellatam intelligimus, ex lib. II. Cod. Theod.
tit. IX. de Pactis, leg. v.

COL. FANESTRIS. E Thesauro Goltzii,
pag. 239.

ΦΑΣΤΙΩΝ.

ΦΑΣΤ. Apud Goltzium, in Græcia. Tab.
XVI. Et si id oppidum est incompti situs, Bæo-
tici tamen juris & tractus fuisse insculptus ex parte

altera cantharus, clypeusque ex altera, tit in Is-
meniorum nummo, suadet. Est autem illud. F.
Æolicum digamma, pro Φ.

FIDENTIA.

COL. IVL. FIDENTIA. Tiberii num-
mus, e Thesauro Goltzii, pag. 240. Plinio, lib.
III. sect. III. in Bætica, *Julia, quæ Fidentia
cognominatur*, prope Cordubam.

FIRMA. Vide ASTIGI.

FLAVIOPOLIS, in Thracia.

COL. FLAVIOPOLIS. Titi nummus,
e Thesauro Goltzii, pag. 239. Plinio, lib. IV.
sect. XVI. *Colonia Flaviopolis, ubi antea Zela
oppidum vocabatur.* A Vespasiano, Titove, Flavix
gentis, id nomen habet. Sunt & Φλασιπολίται in
Bithynia, de quibus inferius suo loco.

FORVM IVLII, in provincia Narbonensi.

COL. IVLIA. OCTAV. Augusti num-
mus, in Thesauro Goltzii, pag. 240. In Cimelio
Regio, COL. IVL. OCTAV. cum bove ge-
mino. Messabarba, pag. 51. legit, *Colonia Julia
Octavia.* Male, pro *Octavianorum.*

COL. PACENS. CLASS. Neronis, apud
eundem. Plinius, lib. III. sect. v. *Forum Julii
Octavianorum Colonia, quæ Pacensis appellatur, &
Classica.* Octavianorum colonia dicitur, ut in Are-
latensium nummis præmonuimus, quod octavæ le-
gionis militibus ea constaret. Pacensis a pace dicta
est: Classica, ab Augusti classe fortassis, cujus ea
navale fuit. Unde Strabo, lib. IV. pag. 184. Τὸ
ναυσάριον τὸ Καίσαρος τῆ Σεβαστῆς, ὃ καλεῖται Φόρον
Ἰούλιον. Vide Tacitum, lib. III. Suesam tamen,
quæ mediterranea civitas est, coloniam pariter Clas-
sicam diximus appellatam in Notis ad Plinii lib. III.
sect. IX. a militibus forte Classariis eo deductis.
Vetus inscriptio, apud Jo. Poldo d'Albenas, lib.
de Antiq. Nemauf. pag. 165.

MILITVM. LEG. VIII.

AVG. CIVITAS. FOROIVLIENSIVM.
*Militum legionis octavæ, Augusta civitas Foro-Julien-
sum.* Hodie Frejus, in Provincia, quæ Gallix pars
est Italiæ finitima.

COL. FOR. IVL. Domitiani, ex eodem
Goltzii Thesauro.

FRANCIA.

GAVDIVM. ROMANORVM. In
parte ima, FRANCIA. Nummus Constantini
Magni, apud Occonem, pag. 535. Devicta sub
trophæo Francia nummi ejus aream obtinet.

Γ

ΓΑΒΑΘΗΝΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Num-
mus Claudii Cæsaris, e Thesauro Goltzii,
pag. 215. Stephanus: Γαβαθή, πόλις Γαλι-
λαίας.... τὸ ἔθνικόν, Γαβαθλῶς.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ, in Syria.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. In nummis Augusti, Nero-
nis, Trajani, aliorumque, usque ad Elagabalum,
& Juliam Aquilam Severam. Plinio, lib. v. sect.
XVI. in Syria: *Balanea, Pakos, Gabale, Lao-
diceæ*: quibus quatuor Episcopatibus in Notitia Ec-
clesiastica antiqua, pag. 59. constat Provincia
Theodoriadis appellata: *Ἐπαρχία Θεοδοριάδου.*
Λαοδικεία μητρόπολις. Πάλτος. Βαλανέα. Γάβαλα.
Stephano: Γάβαλα, πόλις Φοινίκης.... ὁ οἰκῆτωρ,
Γαβαλίτης, ἢ Γαβαλῶς.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. BNP. Annus CLII. æræ
Cæsarianæ, ab anno V. C. DCCVII. Nummus
Trajani, cusus anno ejus nono: V. C. DCCCLIX.
post Septembrem: Christi, CVI. In altero legitur
annus ΔΝΡ. hoc est, CLIV. qui annus Christi
CVIII.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ΓΚC. Annus CCXXIII.
Sphinx ibi pingitur, & Harpyja muliebri facie. M.
Au-

Aurelii nummus, e Gaza Regia, cufus anno Christi CLXXVII. post Septembrem.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ΓΑΛ. Annus CCXXXIII. Commodi nummus, cufus post Septembrem anni Christi CLXXXVII. Caput Palladis galeatum exhibet.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ET. CNA. ἔτος σνδ. Anno CCLI. Antonini Severi F. e Cimelio D. FOUCAULT. Alter, ET. BNC. hoc est, anno CCLII. Alius, ET. CNΓ. anno CCLIII. Anni sunt isti aræ Christianæ, CCV. CCVI. & CCVII. post Septembrem.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. AN. Gabalensium Antoninianorum. ENC. annus CCLV. Christi, CCIX. Jupiter sedet cum Victoriola & hasta. Est Antonini Severi F. e Cimelio D. FOUCAULT.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ANTΩNEINOC ΠΕΙΟC. Capite radiato. IOYCTAN ΦΟΥΛΟΥΙΑΝ ΠΛΑΥΤ. Justam Fulviam Plautillam, ejusdem Antonini conjugem. Est in Cimelio Mediceo.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. Macrini nummus, apud Patinum pag. 323. cum simili Fortunæ typo, lava Cornucopiæ, dextra temonem gerentis.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. Diadumeniani nummus, in Museo S. Genovefæ. ΓΕC annus CCLXIII. qui est annus Christi CCXVII. post Septembrem: Diadumeniani cum Macrino primus.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. Elagabali. Hinc ei Imperatori nomen, quo Gabalitarum Deus significatur, cujus ipse sacerdos fuit, ut nummi ejus declarant, quos vidimus, cum hac epigraphe: SACERD. DEI SOLIS. ELAGAB. Sacerdos Dei Solis Elagabalensis. Fuit enim hic Deus Gabalitarum Sol: ut ex nummo Augusti alio iterum liquet: SANCT. DEO SOLI ELAGABAL. Sancto Deo Soli Elagabalensi. Ejus Numinis sacerdotium gessit Antoninus Pius ille, quem Elagabalum appellarunt.

ΓΑΒΑΛΙΤΩΝ. THC. ΙΕΡΑC. ΚΑΙ. ΑCΥΛΟΥ. Civitatis sacre & inviolatae. Elagabali, in Thesauo Goltzii, pag. 215. Fictus in otio nummus.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ, in Lydia.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ΕΡΜΟC. Urbs hæc est Lydiæ Gabala, ut patet ex Notitia Vetere Ecclesiastica tergemina. Est hic nummus in Cimelio D. Episc. Glandavenfis. Hermo amni urbem appositam docet. Plin. lib. v. sect. xxxi. A Smyrna Hermus campos facit, &c.

ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ΕΠΙ CΤΡ. ΜΑΡΚΟΥ. Sub Pratore Marco. Commodi nummus est, in quo sedet in equo Amazon, turrato capite: & huic alter similis Antonini Severi F. ΕΠΙ ΜΑΡΚΟΥ C. ἐπὶ Μάρκου Σερατηγῶ. Uterque e Thesauo Regio. Male quidam in utroque legit ΓΑΒΑΛΕΩΝ.

ΓΑΒΗΝΩΝ. Nummus antiquus e Museo nostro: in quo pilei duo insculpti Castoris & Pollucis, quales in nummis ejusdem tractus passim occurrunt, hoc est, in Syriacis. Plinio, lib. v. sect. xvi. Gabe. Stephano: Γάβη, πόλις Γαλιλαίας.... τὸ ἐθνικόν, Γαβήνως.

ΓΑΒΗΝΩΝ. Plotinæ Trajani nummus, & Antonini Severi F.

ΓΑΒΗΝΩΝ ΚΛΑΥΔΙ. ΖΟΡ. Γαβηνῶν Κλαυδίου. εῶς. Annus CLXXVII. aræ Pompeianæ. Nummus hic Hadriani est e Cimelio Regio: ΑΥΤ. Κ. ΑΔΡΙΑΝΟC CEB. capite laureato. In altera parte, Victoria gestat coronam. Aræ initium ab autumno anni V. C. DCXCIV. Unde hic annus est primus Hadriani, V. C. DCCCLXX.

ΓΑΒΗΝΩΝ. Nummus Antonini Pii in Gaza Regia, in quo Dei Luni stantis effigies: notæque ZIC, quibus annus signatur σιζ, (nam sic in-

versa passim in nummis occurrunt ea notæ) hoc est, CCXVII. post concessam scilicet a Pompeio quibusdam Syriæ oppidis libertatem: inde enim hujus aræ initium Gabenis & Gazensibus fuit, ut in ΓΑΖΑ dicturi sumus. Unde efficitur, annum hunc Gabenorum esse Antonini Pii decimum septimum; Urbis Romæ DCCCCVI.

GABINI.

C. ANTIST. VETVS. FOEDVS P. R. CVM GABINIS. Apud Patin. in Sueton. pag. 268. Quem tamen nummum non explanat. Augusti cufus principatu est, ut ex anterioris partis epigraphe liquet. IMP. CAESAR. AVGVS. TR. POT. VIII. & ex ipsius Augusti capite. Fuit C. Antistius Vetus, Augusti Legatus bello Cantabrico, idemque Consul anno Urbis DCCXLIII. In eo nummo, bove caeso aræ imposito, feciales duos dextras jungunt. Ex eo itaque Antistio ortum se Vetus gloriatur, quem Gabinorum nobilissimum Dionys. Halic. appellat, lib. III. pag. 255. τὸν ἀπὸ πάντων τῶν Γαβίων Αντίσιον Πέτρωνα, quem ante fœdus cum Gabinis initum, seditione facta, Gabini ipsi a Sexto Tarquinii F. delusi necaverant. Quo facto Gabios Tarquinius cum cepisset, cum iisdem fœdus iniit, aliquo certe sequestro pacis ex Antistiorum familia in primis nobili, caesoque bove in confirmationem fœderis, σφαγισθέντι ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τότε βοδὴς, inquit Dionys. Cum vero Sextus Tarquinii F. apud Livium lib. I. cap. LIV. assentire se Veteribus Gabinis ait, an de Antistiorum Veterum familia intelligendus sit, amplius considerandum. Fuit autem Γάβιος, oppidum in Prænestina via, inquit Strabo, lib. V. pag. 238. ab oppido Prænestino Romam euntibus. Plinio, lib. III. sect. IX. Gabini, in prima Italiæ regione. Halucinari porro, haud levibus ducti argumentis, eos arbitramur, qui FOEDVS CVM SABINIS hoc in nummo legunt, quanquam & de eo fœdere Livius, alii que.

ΓΑΔΑΡΕΩΝ. Nummus Neronis in Cimelio Regio, cum litteris Phœnicum ignotis. Vidimus alibi Titi quoque, & Elagabali. Plinio, lib. V. sect. XVI. Gadara. In Decapolitana Syriæ regione. Stephano: Γάδαρες, πόλις καὶ λην Συρίας.... τὸ ἐθνικόν, Γαδαρῶς. Gadarenfes aram Pompeianam in nummis consignavere, ab anno V. C. DCXCI. In nummo Augusti, ΓΑΔΑΡΑ. ΔΜ. Annus XLIV. annus est Urbis conditæ DCCXXXIV. autumno incipiens. In nummo Tiberii, ΓΑΔΑΡΕΙΣ. ΒΘ. annus XCII. est annus V. C. DCCCLXXXII. Christi XXIX. In nummo Neronis, ΓΑΔΑΡΑ, & in altero ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΑΔΡ. annus CXXXI. qui V. C. DCCCXXI. In nummo Vespasiani, ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΒΑΡ. annus CXXXII. qui V. C. DCCCXXII. In nummo Trajani, ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΕΖΡ. annus CLXV. qui V. C. DCCCLV. In altero ejusdem, ΖΕΡ. CLXVII. qui V. C. DCCCLVII. In Antonini Pii nummo, ΓΑΔΑΡΑ. L. HC. capite velato & turrato: Annus CCVIII. V. C. DCCCXCVIII.

ΓΑΔΑΡΕΩΝ. Pallas armata, in nummo Antonini, apud Patinum pag. 229. Ex eorum Numinum fuisse numero Palladem vel hinc intelligimus, quæ Gadarenfes coluere.

ΓΑΔΑΡΕΩΝ. Cum Bacchi capite. Nummus M. Aurelii, e Gaza Regia. ΔΚC annum designat CCXXIV. qui annus est V. C. DCCCXXIV. M. Aurelii primus. In altero ejusdem, annus est 5 KC. hoc est, CCXXV. qui annus V. C. DCCCXXV.

ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΓΜC. Commodi nummus, cum effigie Herculis, e Thesauo Regio. Annus CCXLIII. qui est V. C. DCCCXXXIII. Commodi primus.

ΔΕΚ. ΚΑΟΔΙΟC ΑΑΒΙΝΟC ΚΑΙ. CAP. Δέκιμος Κλάδιος Αλβίνος Καίσαρ. Ex aver-

sa parte, ΓΑΔΕΙΡΩΝ, teste Tristano, tom. II. pag. 49. cum Herculis templo. Sed hunc ille nummum ad Gaditanos refert, quod Pœni Gadir Gades appellant, Græci Γάδερα, a quo gentile nomen, Γαδερίτης. At vereor ut eruditis probet, aut Græco sermone cusos Gadibus esse nummos, aut Gadium magis Græcum nomen expressum, quam Latinum Coloniae Augustæ Juliæ, quod alias occurrit in nummis Augusti, Tiberii, Domitiani, & Gordiani: aut hunc semel morem mutatum, aut Græcis denique usos characteribus potius, Albinus Cæsaris ævo, quam Latinis: Itaque ΓΑΔΑΡΩΝ legi fortassis oportuit: nam ut a Γάδαλα derivari commode Γαδαρίτης scimus, sic & a Γάδαρα, Γαδαρίτης.

ΓΑΔΑΡΩΝ CIP. Γαδαρέων Συρίας, cum templo Apollinis, & epigraphe ΑΠΟΛΛΑ. Antonini Severi F.

ΓΑΔΑΡΩΝ. ΑΠC. Elagabali, apud Spanhemium, qui vidit, lib. de usu numism. pag. 870. Hoc est, anno σπδ', sive cclxxxii. post instauratam a Pompeio civitatem, in gratiam liberti sui Demetrii Gadarenensis, quo tempore Syriam subegit, ut refert Josephus, Antiq. lib. XIV. cap. VII. pag. 475. καὶ Γάδαρὰ μὲν μικρὸν ἐμπεσθεὶν κατασκευάσαν ἀνέκτισε, Δημητρίῳ χαρίζομενος τῷ Γαδαρεὶ ἀπελευθέρῳ ἑαυτῆς. Quod beneficium sequenti quoque nummo exprimitur. Isto, annus Elagabali secundus signatur: Urbis Romæ, dccccclxxii. In alio, e Gaza Regia, legitur annus BΠC. hoc est, cclxxxii.

ΓΑΔΑΡΩΝ. Elagabali nummus apud Patinum, pag. 334. in quo vel Demetrius Pompeii libertus, vel Pompeius ipse patera ante aram libat Magnæ Deum Matri, quæ Gadarensum forte Dea Præses & Custos: hanc enim leones adjecti duo haud obscure significant.

ΠΟΜΠ. ΓΑΔΑΡΩΝ. ΓΤ. Pompeianorum Gadarensum nummus: anno ccciii. Gordiani Pii nummus, in quo sculpta navis, felicitatis Symbolum: vel victoriarum index, quas mari piratice bello Gadarensum oppidi instaurator Pompeius retulit. Annus porro ccciii. post civitatem a Pompeio instauratam, quod contigit anno Urbis, ut dicemus in nummis Gazensium, dccc. plane incidit in Urbis annum dccccxiii. Gordiani Imp. tertium. Sic conditoris sui memoriam Solenses in Cilicia retinere, & insculpere nummis grati animi monumentum, ΠΟΜΠΗ-ΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ Γ. ΠΟΜΠΗΙΟC. Similem isti nummum Antonino Severi F. Patinus adscribit, pag. 306. magno, ut ex annorum numero liquet, errore.

GADES.

COL. IVL. AVGVST. Colonia Julia Augusta. Augusti, ac Domitiani nummi quos vidimus. Plinius, lib. IV. sect. xxxvi. Gadis habet oppidum civium Romanorum, quod appellatur Augusta urbs Julia Gaditana. Vetus inscriptio apud Gruterum, pag. cccclviii. 4. MVN. AVG. GAD. Municipium Augustum Gaditanum. Nunc Cadiz. In priore Augusti nummo, jugum bouum, vulgare deductæ colonie symbolum.

AETERNITATI AVGVSTAE. C. A. I. Colonia Augusta Julia. Tiberii nummus apud Patinum, pag. 74. nunc Gazæ Regiæ. In eo templi effigies, Herculis, ut credimus, Gaditani. Notum enim est ex Plinio, lib. II. sect. c. fuisse Gadibus Herculis delubrum: & ex Strabone, lib. III. pag. 169. quod & Hadriani nummus declarat, apud Tristano. tom. I. pag. 486. HERC. GADIT. qui dextra clavam, sinistra auream mala præfert: ut ille in Anthologia, lib. V.

Μῆλα λεοντοφόνῳ παλάμῃ χερύσεια κομίζων.

Undecimo mala Hesperidum districta triumpho,

inquit Aufonius, Epigr. 139. Adsumt & navis, & Gaditanum fretum, forma senili. Vide quæ diximus in ASTA. REGIA. Delicias Patinus facit, qui ut ad Ratisbonam Germaniæ nummum hunc referat, omni ope nititur.

COL. IVL. AVG. Gordiani junioris, apud Erizzo: quo in nummo Bacchus cum Satyro & vite, feracitatis vini in eo tractu symbolis. Est & apud Occonem, pag. 435.

GAZA. MAPNA. Γ. ΕΠΙ ΓΡΡ. Nummus est hic Hadriani, in Gaza Regia. Plinio, lib. V. sect. XIV. in Palestina, Gaza. De hac Gazensium æra, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΔΗΜΟC ΓΑΖΑΙΩΝ. Populus Gazensium. Genius stat cum patera & cornucopia. In altera nummi parte est caput Jovis barbatum. L. IG. Anno XIII. Hadriani. Est ex ære minimo apud D. BAUDELLOT.

GAZA. ΔΠΡ. Nummus Hadriani, apud P. JOBERT Societatis JESU. Annum indicat cclxxxiv. qui est annus V. C. dccccclxxxiv.

GAZA. Nummi Antonini Pii, e Cimelio Regio, aliisque, cum annis BC, hoc est, ccii. FC, hoc est, cciii. ZC, hoc est, ccvii. AIC, hoc est, ccvi. SIC, hoc est, ccxvi. & HIC, hoc est, ccxviii. Annus ex his ccii. Antonini primus est, V. C. dccccxcii.

GAZA. ΔΚC. Hoc est, anno σκδ', sive cccxiv. M. Aurelii, Faustinae junioris, ac L. Veri, e Cimelio Regio, aliisque. Alius habet ZKC. hoc est, cccxvii. Alius, ΘΚC. hoc est, cccxix. Alius ΔC. hoc est, cccxx. Ex his annus cccxiv. est M. Aurelii primus, Urbis conditæ dccccxiv.

GAZA. ΕΙΩ. HMC. Gaza civitas, & Io, dextras jungunt. Nummus est Commodi, cusus anno cclxviii. qui est V. C. dccccclxxxviii. Commodi sextus.

GAZA. ΕΙΩ. HNC. Antonini Severi F. nummus, cusus anno cclviii. qui est V. C. dccccclviii. Severi tertius, Antonino jam Imperatore, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

GAZA. ΔΞC. Hoc est, anno σξδ', sive cclxiv. Plautilla, ex Regio Cimelio. Fuit hic annus Urbis dcccccliv. Caracalla, cujus uxor Plautilla, cum Severo patre, cujus hic annus novus principatus, Imperatore jam tum pariter in nummis Fastisque appellato. Vide Occonem.

GAZA. AZE. Plautilla Augusta, apud Patin. pag. 313. quo nummo geminum ejus oppidi nomen indicari quis haud temere forsan credat. Stephanus: Γάζα, πόλις Φοινίκης, νῦν ἡ Παλαιστίνη . . . ἐκλήθη ἔξ Ἀζᾶ καὶ μέχρι νῦν Σύροι Ἀζαν αὐτῇ καλοῦσιν . . . ὁ πολίτης, Γαζαῖος . . . Καὶ τὸ τῆ Κρηταῖς Διὸς παρ' αὐτοῖς εἶναι, ὃ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐκάλουν Μαρναν, ἐρμηνεύοντες Κρηταρχίη. Gaza, Phœnices oppidum, nunc Palestina . . . Etiam Aza nuncupata est, atque huc usque Syri eam Azam vocant . . . Ibi & Jovis Cretai templum, quem Marnan nostra ætate vocant, hoc est, Κρηταρχίη, Creta natum. Quare huc spectat rarissimus Musei nostri nummus, post obitum Titi cusus, & a Tristano editus, tom. II. pag. 250. cum hac epigraphe, ΖΕΥC ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ, in quo Jupiter dextra fulmen vibrat, inter sidera septem errantia. In superficie nummi altera, ΘΕΩ ΑΥΤΟ. ΤΙΤΩ. Θεῷ Αὐτοκράτορι Τίτῳ. De Marna iterum Hieronymus, epist. VII. ad Latam: Jam & Ægyptius Serapis Christianus factus est, & Marnas. Gaza luget inclusus, & everfionem Templi pertimescit. Et in vita Hilarii: Sed & Italicus ejusdem oppidi municeps adversum Gazensem Duumvirum, Marna idolo deditum. Verum ut ad nummum redeamus,

deamus, pro hisce notis AZE, legi verius putem oportere ΔΖC, quibus litteris annus signetur 88. hoc est, cclxiv. aræ nempe Gazensium, de qua antea diximus.

Α. ΟΥΗΡΟC ΚΑΙCΑΡ. L. Verus Caesar, M. Aurelii Antonini Philosophi frater, & idem in imperio collega. ΓΑΖΑ. CKE. *Gaza*, anno 88, hoc est, cclxxv. nempe Gazensium aræ: qui fuit Urbis Romæ dccccxiv. M. Aurelii, & L. Veri secundus. E Museo nostro.

ΓΑΖΑ. ΗΚC. Annos cclxxviii. ΓΑΥC-TEINA. ΔΟΥΚΙΑΔΑ CEB. *Faustina*, & *Lucilla Augusta*. Est hic nummus e Cimelio Regio. Annus Christi cclxxv. a Septembri.

ΓΑΖΑ. ΠC. Annus cclxxx. qui est V. C. dccccclxxi. usque ad Septembrem, Antonini Elagabali primus; cujus vultum & nomen altera nummi facies exhibet.

ΓΑΛΑΤΩΝ.

ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΩΝ. Neronis nummus, quem vidimus. *Commune Galatarum*. In nummo Titii, ΚΟΙ. ΓΑΛ. Κοινὸν Γαλατίας. Plinio, lib. v. sect. xlii. *Galatia*. Hic porro, ut supra monuimus, commune fanum, sacrum commune, ac simul communia totius Provinciae certamina, in uno aliquo oppido fieri solita, intelligenda sunt, quibus qui praesesset, Γαλατάρχης dicebatur, hoc est, Praeses certaminum sacrorumque τῶ Κοινῶ τῶν Γαλατῶν. Inscriptio vetus apud Gruterum, pag. 415. Ι. ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ. ΔΙΣ. ΤΟΥ. ΤΕ. ΚΟΙΝΟΥ. ΤΩΝ. ΙΕΡΩΝ. ΑΓΩΝΩΝ. ΤΩΝ. ΜΕΓΑΛΩΝ. ΑΣΚΛΗΠΕΙΩΝ. ΙΣΘ. ΠΥΘΙΩΝ. Κ. ΑΡΧΙΕΡΕΑ. ΤΟΥ. ΚΟΙΝΟΥ. ΤΩΝ. ΓΑΛΑ. ΓΑΛΑΤΑΡΧΗΝ. &c. Vide ΒΙΘΥΝΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ, ΚΡΗΤΩΝ ΚΟΙΝΟΝ, & ΡΟΔΙΩΝ.

ΕΠΙ ΠΟΜΠΩΝΙΟΥ. ΒΑ. Alter, ΕΠΙ. ΒΑCCOΥ. ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑC. Nervæ nummi, e Cimelio Mediceo. Fuisse huic Pomponio Basso praenomen Aelium, ipsumque Caesaris legatum exstitisse, nummus alter Domitiani Principis admonet, ex eodem Cimelio: ΕΠΙ. ΑΙ. ΠΟΜ. ΒΑCCOΥ. ΠΡΕCΒΕΥΤΟΥ, cum effigie Jovis in monte stantis, quo situs regionis ejus indicatur.

GALLIA.

TRES GALLIAE. Galbae Imp. nummus, apud Tristan. tom. iii. pag. 73. Quanquam ad Galbam Caesaris legatum quidam hunc nummum referunt, sed falso. Totius enim Galliae consensionem in Galba Caesare agnoscendo hic nummus declarat, uti & alter apud Occonem, pag. 136. CONCORDIA. PROVINCIAE. Et, quod caput est, utriusque nummi parte antica epigraphe hujusmodi est: SER. GALBA. IMP. AVG. *Servius* (non *Sergius*) *Galba Imp. Augustus*. Plinius, lib. iv. sect. xxxi. *Gallia omnis comata uno nomine appellata, in tria populorum genera dividitur, . . . Belgicam, Celticam, sive Lugdunensem, & Aquitanicam.*

GALLIA. HISPANIA. Ejusdem Galbae, apud Anton. Augustin. Tab. xxi. Gallia & Hispania jungunt dextras.

ΓΕΛΑΣ, apud Parutam, cum Minotauri effigie, & bigis, victoriae in certamine relatæ indicibus. Plinio, lib. iii. sect. xiv. in Sicilia: *Fluvius Gelas*: & paulo post ab oppido appellati cives *Gelani*.

ΓΕΛΑ, in nummis Parutæ, & ΓΕΛ. Γέλα oppidi nomen est Scylaci in Periplo, pag. 4. Et Stephano: Γέλα, πόλις Σικελίας . . . τὸ ἐθνικόν, Γελαῖ. Nunc *Alicata*.

GEMELLA. Vide TVCCI.

GEMINA. VRBANOR. Vide VRSO.

ΓΕΡΑΣΟΝ.

APTEMIC. ΤΥΧΗ ΓΕΡΑΣΟΝ. *Diana. Fortuna* sive *Genius Gerasorum*. Hadriani, & Crispinae nummi. Fuit id oppidum in Decapoli-tana regione, cum aliis quæ a Josepho recensentur, lib. ii. belli Jud. cap. xix. pag. 813. Γελαδέλφειάν τε, καὶ Γέραςαν, καὶ Πέλλαν, καὶ Σκυθόπολιν, &c.

ΓΕΡΓΙΘΕΩΝ. E Goltzii Thesauro nummus, pag. 216. Plinio, lib. v. sect. xxxii. *Gergithos*, in Æolide. Stephanus: Γέργις, πόλις Τροίας. . . . Λέγεται ἢ ἡ Γέργιθ. . . . ὁ πολίτης, Γεργιθί. τὸ Δηλυκόν, Γεργιθία. ἀφ' ἧς Γεργιθία ἡ χρησιμολόγ. Σιβύλλα, ἥτις καὶ τεύπρωτο ἐν τῷ νομίσματι τῆς Γεργιθίων, αὐτὴ τε καὶ ἡ Σφίγξ, ὡς Φλέγων ἐν Ὀλυμπιάδων πρώτῃ. Ἐν ᾗ τῷ ἱερῷ τῆς Γεργιθίας Ἀπόλλων. Σιβύλλης φασὶν εἶναι τάφον. *Gergis, urbs Troadis*. . . . Dicitur & *Gergithos*. . . . *Civis, Gergithius: femi-nino genere, Gergithia: unde Gergithia Sibylla, ora-culorum interpres, cujus imago in nummo Gergithio-rum cum Sphinge insculpta, ut auctor est Phlegon, Olympiadum libro secundo. In templo vero Apollinis Gergithii Sibyllæ sepulcrum esse aiunt. Hæc Sibylla Gergithia est, quam & octavam ex Varrone appellat Lactantius, lib. i. de falsa Relig. cap. vi. Octavam Hellespontiacam in agro Trojano natam, vi-co Marpesso, circa oppidum Gergithium, quam scri-bit Heraclides Ponticus Solonis & Cyri fuisse tempo-ribus.*

GERMANIA.

SIGNIS. RECEPT. DEVICTIS. GERM. S. C. *Signis Receptis, Devictis Germanis. Germanici.*

DE GERMANIS. Germanici, cum La-baro, apud Occonem, pag. 99.

GERMANIA. CAPTA. Domitiani, apud Patinum, pag. 157. Sex. Aurel. Victor, in Domitiano. *Dacis & Cattorum manu devictis, Septembrem Octobremque menses, Germanici superiorem e suo nomine alterum appellaverat. Suetonius, cap. vi. Bellum civile motum a Lucio Antonio superioris Germaniæ præsede confecit absens, felicitate mira: cum ipsa dimicationis hora resolutus repente Rhenus transfugas ad Antonium copias barbarorum inhibuisset, &c.*

DE GERM. De Germanis. Commodi, nummus, e Cimelio Regio. Et apud Patinum, in Thesau-ro, pag. 175.

VICTORIA GERMANICA. Caracallæ, apud Occonem, pag. 379. in quo nummo Victoria gradiens cum trophæo.

VICTORIA GERMANICA. Maximi, e Museo nostro, & apud Occonem pag. 424.

VICTORIA. GM. & VICTORIA GERM. & VICTORIA GERMANICA. Gallieni apud Mediobarbum, pag. 371. & 372. Et se in nummis GERMANICVM MAXIMUM Gallienus quoque inscripsit.

VIC. GERM. M. Aurelii, e Museo nostro, & Postumi, apud Occonem, pag. 482.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗC. Vide ΚΑΙCΑΡΕΙΑC. ΓΕΡΜΑΝΙΚΗC.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΠΟΛΕΩC. ΕCΤΙΑC ΘΕΩΝ. Severi & Antonini F. nummus, e Cimelio Regio. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΠΟΛΙC. ΕΛΓ. Getæ, ex eodem Cimelio. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΠΟΛΙC ΕCΤΙΑ ΘΕΩΝ. *Germanicopolis sedes Deorum, Juliae Domnæ nummus, e Cimelio Regio, Venerem cum Cupidine exhibet. In nummo Severi, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΠΟΛΕΩC ΕCΤΙΑC Θ. eodem intellectu. Γερμανικόπολις Ἐλγας. Plinius, lib. v. sect. xl. Helgas oppidum, quæ Germanicopolis, in Bithynia. In Notitia Ec-cles. pag. 37. Provinciae Itauriæ adscribitur.*

ΓΕΡΜΗΝΩΝ. Sabinæ, Crispinae, Severi, Ca-racal-

racallæ, Elagabali, & utriusque Philippi nummi, e Cimelio Regio, aliisque. Stephanus: Γέρμη, πόλις Ἑλλησποντίας, πλησίον Κυζίκου . . . ὁ πολίτης, Γερμηνός. *Germe, urbs Hellepontica, prope Cyzicum . . . civis, Germanus.* In Notitia Eccles. pag. xi. inter Episcopos provinciae Hellepontii, ὁ Γέρμης.

ΕΠΙΣΤΡ. ΦΑΥΣΤΟΥ. ΓΕΡΜΗΝΩΝ. M. Aurelii, sub Pratore Fausto, cum Herculis effigie.

ΓΕΡΜΗΝΩΝ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΟΥ. *Apollonida* Pratore. Gordiani junioris, e Cimelio Regio, cum Herculis effigie, in leonem incumbentis.

ΕΠΙ ΑΡΙΚΤΟΝΕΙΚΟΥ. ΓΕΡΜΗΝ. Sub *Aristonico*. Diana, Apollo, & Æsculapius in eo nummo Gordiani stant. In altero Tranquillinae, Apollo. In alio simili Hercules leonem præfocat.

ΙΕΡΟΣ ΔΗΜΟΣ. Capite laureato, *Sacer Populus*. Ex parte aversa ΓΕΡΜΗΝΩΝ, cum Herculis effigie.

C. G. I. H. P. Ceres cum face gemina. IMP. C. A. V. COMMODVS. Capite laureato. *Colonia Germe Julia Hadriana Pia*. Est ex ære minimo, in Museo nostro.

COL. GERMEN. Commodi ejusdem nummus alter. Aquila inter duo signa militaria. Est e Cimelio Illustr. Hærlæi.

COL. AVG. F. GERMENO. *Colonia Augusta Felix Germano*. Commodi nummus, e Cimelio Regio: in quo lupa cum puerulis. Ptolemæo, lib. v. cap. 11. prope Pefinuntem, Γέρμα καὶ γλῶνιά. Cave autem existimes geminam in nummis Germen exhiberi; alteram, quæ Græce ΓΕΡΜΗΝΩΝ inscripta sit; alteram, quæ Latine Colonia Germanorum. Una enim & eadem civitas fuit; sed quæ & veteres incolas Græcos haberet, & Romanos Latinosque colonos. Sic Patra in Achaia, ΠΑΤΡΕΩΝ & COL. PATR. Sic ΚΑΠΙΤΩΛΙΕΩΝ & AEL. CAPIT. Hierosolyma nummos inscriptos habent, aliaque oppida, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. Vide infra, HIPPO, & NICEPHORIVM, & COL. PARIA.

ΓΕΦΥΡΑΙΑΔΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Domitiani nummus, e Thesauo Goltzii. An ad Γεφυρώτιω, Libyæ oppidum spectet, de quo Stephanus: an ad Gephyram Syriæ, circa Commagenem, unde data Constantii lex, lib. vi. Cod. Theod. tit. iv. amplius considerandum.

ΓΛΙΣΣΑΝΤΙΩΝ. Nummus Caji Cæsaris, ex Thesauo Goltzii, pag. 216. Plinio, lib. iv. sect. xii. *Glissas*. Stephanus: Γλίσσας, πόλις Βοιωτίας . . . τὸ ἐθνικὸν, Γλίσσαντιον.

ΓΝΩΣΣΙΩΝ, in insula Creta.

ΓΝΩΣΣΙΩΝ. Augusti nummus, cum Labyrintho: & ΓΝΩΣΙΩΝ cum effigie Minotauri, in Cimelio D. FOUCAULT. Plinio, libro iv. sect. xx. *Gnosus*. Vide ΚΝΩΣΙΩΝ.

ΓΟΡΔΗΝΩΝ, in Bithynia.

ΓΟΡΔΗΝΩΝ. ΕΠΙ ΠΟΠΛΙΟΥ. Sub *Publio*. Nummus Trajani.

ΙΟΥΛΙΕΩΝ. ΓΟΡΔΗΝΩΝ. M. Aurelii, Severi, Antonini ejus F. Severi Alexandri, & Elagabali nummi. Juliopolim hic intelligimus, cui & Gordiu-Come nomen alterum in Bithynia fuit, Plinio teste, lib. v. sect. xl. In nummo Elagabali est *Aurelius Julianus Archon iterum*: in nummo Antonini Severi F. *Aurelius Julianus Artemas Archon primus iterum*: in nummo Severi, *Marcus Julius Saturninus*.

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Germanici nummus apud Patin. pag. 85. Nunc Cimelii Regii. Plinio, lib. iv. sect. xx. *Gortyna*, in Creta insula oppidum.

ΓΟΡΤΥΝ. ΕΠΙ ΑΥΓΟΥΡΕΙΝΟΥ.

Sub *Augurino*. Caput Germanici, e Cimelio Regio. In priore superficie, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΣΑΡΑ, subintellige, *colunt*. In altera: ΓΑΙΟΝ ΚΑΙ ΣΑΡΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ. Est hic nummus ex ære minimo, apud P. STEPH. CHAMILLART. Fuit Romæ viris Minutiæ gentis peculiare cognomen Augurini.

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Cum tauro cornupeta, apud Anton. Augustinum, pag. 85. in Dialogis Italice conscriptis, Dial. 3. In pagina nummi altera, Europa platano infidet, sub qua nimirum, uti ex Plinio diximus, cum Jove concubuit. Haufit Plinius a Theophrasto, lib. i. hist. plantar. cap. xv. Ἐν Κρήτῃ ἡ πλατάνων τινα εἶναι ἐν τῇ Γορτυναίᾳ πρὸς πηγῇ τινι, ἣ δὲ φυλοβολεῖ μυθολογῶσι ἡ ὥς ἐπὶ ταύτῃ ἐμίγη τῇ Εὐρώπῃ ὁ Ζεὺς. Græcus scriptor, ut in nostris ad Plinium notis observavimus, ἐπὶ ταύτῃ cum dixit, ἐπὶ ἀντὶ τῆς ὑπὸ accepit: etsi favere ei nummus videtur, qui insidentem arbori Europam, ut diximus, exhibet.

ΓΟΡΤΥC. Nummus Trajani.

ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ. ΓΟΡΤΥC. Hadriani nummus, apud Patin. pag. 204. cum Minervæ, ut videtur, Hippiæ, sive Equestris, effigie. Nunc Gazæ Regiæ. In eo oppido conventum totius Provinciae habitum ad ludos celebrandos, hic nummus docet. Vide ΚΡΗΤΩΝ ΚΟΙΝΟΝ. Fuit ea civitas in primis ejus insulæ nobilis, cujus *Senatus Splendidus* in vetusta inscriptione appellatur, apud Gruterum, pag. mxc. ΔΟΓΜΑΤΙ ΤΗΣ ΔΑΜΠΡΑΣ. ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. ΒΟΥΛΗΣ.

ΓΟΡΤΥΝΩΝ. E Cimelio Regio, cum noctua & Minerva.

ΓΟΡΤΥ. In Museo nostro, cum bove cornupeta, & Mercurii capite petasato. Is a Gortyniis religiose colebatur, ab iis Ἐδάς cognominatus, veluti ἐάων δότης, *bonorum dator*. Auctor Etymologici: Ἐδάς, ὄνομα τῆς Ἑρμῆς καὶ τοῖς Γορτυνίοις καὶ τὸ ἐάων εἶναι δότης. *Edas, nomen Mercurii apud Gortynios, quia bonorum dator esset*. Sed fuisse præterea in Creta, atque adeo Gortyne frequentem Æsculapii quoque cultum, argumento est vel cognomen illud, quod ex oppido eo traxit, Ἀσκληπιὸς Γορτύνης, apud Pausaniam in Corinthiacis, seu libro 11. pag. 55. Vide & Philostratum, lib. iv. de vita Apollonii, cap. xi.

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. ΙΕΡΑ ΠΥΔΝΩΝ. De eo dicemus, verbo ΙΕΡΑ ΠΥΔΝΩΝ.

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Nummus Græciæ Veteris, in quo Europa tauro, hoc est, Jove, ut poetæ fabulantur, invec̃ta. Plinius, lib. xii. sect. v. *Est Gortyna in insula Creta juxta fontem platanus una, insignis utriusque linguae monumentis, nunquam folia dimittens: statimque ei Græciæ fabulofitas superfuit, Iovem sub ea cum Europa concubuisse*. Et est in aversa nummi parte taurus insculptus.

GRACCVRIS.

MVNICIP. GRACCVRIS. Tiberii nummus, apud Patin. pag. 68. nunc Cimelii Regii, & apud Occonem, pag. 90. MVNICIP. GRACCVR. In eo nummo taurus est, ut in multis Hispaniæ nummis. Plinio, lib. 111. sect. iv. num. 11. *Graccuriani*. A Ti. Gracco (ut volunt) nomen Graccuris accepit. Vide Livii epitomen, lib. xli. Nunc *Agreda*, in Arragoniæ confinio, prope Turiasonem. Hinc Martyres Graccuriani, in Martyrol. *Martyres de Agreda*. Γεγραμμενὸς Ptolemæo, in Vasconibus.

ΓΥΘΕΑΤΑΝ. Juliæ Domnæ, Antonini, & Plautillæ nummi. Plinio, lib. iv. sect. viii. *Sinus Gytheates, ab oppido*. Et lib. vi. sect. xxxix. *Gythium*, in agro Laconico. Stephano: Γύθειον, πόλις Λακωνική.

ὁ πολίτης, Γυθεάτης. Hi conditores suos Herculem & Apollinem jactabant: Liberum, Cererem, Æsculapium colebant. Vide Pausaniam in Achaïcis, pag. 104.

ΓΥΘΕΑΤΩΝ. apud Goltzium, in Thesau-
ro, pag. 216. in quo Bacchi caput expressum, cum
corona ederacea: ex parte altera, Victoria pro-
ræ navis insistent, cum corona.

ΓΥΡΤΩΝΙΩΝ. Pyrrhi Ligorii nummus. Step-
hano: Γύρτων, πόλις Θεσσαλίας ἢ Περγαίβιας
ὁ πολίτης, Γυρτώνιος.

Z

ZA. & ZAKYNΘIΩN. In Goltzii num-
mis. Plinio, lib. IV. sect. XIX. *Zacynthus*
libera. Hodie *Zante*, insula Venetæ ditionis.

ZAKYNΘOΣ. Vir nudus scopulis insidens
pascit serpentem. In parte aversa caput est Apolli-
nis laureatum. Vidimus ex argento apud Abb. Mez-
zabarba.

ZAKYNΘIΩN. Antonini Pii, & Severi, cum
Palladis effigie: & M. Aurelii nummus, e Cimelio
Regio, & apud Patinum, pag. 243. item L. Ve-
ri, & Antonini Severi F. cum Jovis stantis effigie.
Item Julia Domna, cum Mercurio.

ZAKYNΘIΩN. Caracallæ nummus, apud
Sponium, in Itiner. Athen. cum Bacchi effigie,
dextra uvam, thyrsus lava gerentis. Vini fera-
cem agrum eum fuisse hæc argumenta indicant. Stra-
boni lib. X. pag. 458. Ζάκυνθος ὄκαρος, fertilis est.

ZAKYNΘIΩN. B. NEΩKOPΩN.
IONΩN. *Zacynthiorum bis Neocororum, Ionum*.
Nummus Alexandri Severi, apud Trifanum, pag.
413. & apud Occonem, pag. 421. Ab Jonibus
profecti Zacynthii, & in Ionio mari positi.

ZEΛEITΩN. NEΩKOPΩN. Vespasiani
nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 236. Plinio,
lib. V. sect. XL. *Zelia*, in Æolide. Stephano: Ζέ-
λεια, πόλις Τρωάδος τὸ ἐθνικόν, Ζελείτης.

ZEYΓMATEΩN. Nummi Antonini Pii, e Ga-
za Regia, M. Aurelii, L. Veri, Caracallæ, apud
Trifanum, tom. II. pag. 191. Elagabali, Gor-
diani junioris, & Philippi patris. Plinio, lib. V.
sect. XXI. *Zeugma*, &c. Stephano: Ζεύγμα, πό-
λις Συρίας, ὅτι τῷ Εὐφράτῃ τὸ ἐθνικόν, Ζεύ-
ματεύς. In nummo Philippi patris, e Museo nostro,
cum templo, viri natantis adjecta effigies, Euphra-
tis, cui appositum oppidum fuit, argumentum.
A Xerxé primum ei oppido nomen inditum Zeug-
matis fuisse, ex argumento transitus Euphratis,
Theodoretus censuit, in Relig. hist. cap. V. Hac
Bacchus Indiam petiturus, hac Alexander Macedo
transmisit Euphratem, ut Plinius ait, lib. XXXIV.
sect. XLIII. & Strabo, lib. XVI. pag. 746. pon-
te videlicet ferreis catenis juncto. Quare Zeugma
Pellæum dicitur Lucano, lib. VII. vers. 237. a
Pellæo juvene, hoc est, Alexandro.

ZEΦΥPIEΩN. E Magna Græcia Goltzii, Tab.
XXV. In eo nummo leporem discerpentis Aquilæ
effigies est, qualis in nummis Locrorum, quos
idem eo loci affert: ubi causam aperiemus, cur id
insculptum in eo nummo symbolum sit. Quare ad
oppidum promontoriumque Zephyrium hic num-
mus attinet, a quo Locri Epizephyrii sunt cogno-
minati, Plinio teste, lib. III. sect. X. & Step-
hano: Ἐσι καὶ Ἰταλίας Ζεφύριον, ὅφ' ἔ' Λοκροὶ Ἐπι-
ζεφύριοι.

ZEΦΥPIΩTΩN. Hadriani nummi, quos vidi-
mus. Plinio, lib. V. sect. XXI. *Zephyrium*. Ste-
phano: Ζεφύριον, πόλις Κιλικίας. τὸ ἐθνικόν, Ζε-
φυριώτης.

ZEΦΥPIEΩN, & ZEΦΥPIΩTΩN. Apud
Goltzium, in Asia, Tab. IV. Jupiter flumini in-
sidet: aquila fulmini Jovis insidet. Amnis ille por-

ro cui Jupiter insidet, haud dubie Calycadnus
est, cui Zephyrium promontorium oppidumque
finitimum est, teste Strabone, lib. XIV. pag. 670.
& 671. Ut intelligas gravi ductum errore Non-
nium, qui ad Zephyrium Scythicum hos nummos
ablegat.

ZEΦΥPIΩTΩN. EIPHNOΠOΛEITΩN.
Zephyriotarum & Irenopolitarum in Cilicia Concor-
dia. Nummus est Treboniani Galli, e Cimelio Re-
gina Christinæ.

ZHΛEITΩN, in Cappadocia.

KOINON ZHΛEITΩN. ET. MC.
Commune Zelitarum. Anno CCXL. Nummus est
Julia Domna.

ZHΛITΩN TOY ΠONTOY. BMC.
Anno CCXLI. Nummus est Antonini Severi F.
& alter Julia Domna, in Cimelio D. FOUCAULT.
Æræ initium est ab anno V. C. DCCV. Plinio,
libro VI. sect. III. habet *Zelam* in Cappa-
docia.

H

HΛEION. In nummo Hadriani, e Gaza Regia,
in quo Patinus, pag. 200. perperam HΛEITΩN
legit: & alter ejusdem Principis, in
quo vox ea HΛEION in corona legitur. In
priori Aquila pariter insculpta. Jovis armigera,
quem Deum Elci præcipue coluere. Nam in eorum
agro in primis *delubrum Olympii Jovis, ludorum*
claritate fastos Græciæ complexum, ut Plinius ait li-
bro IV. sect. VI. Eidem proxime antea, *Eliorum*,
ager, & Elis, in Peloponneso. Stephano: Ἡλῖς....
τὸ ἐθνικόν, Ἡλεῖ, Ἡλεί, & Ἡλιακός. In No-
titia Hieroclis, pag. 23. Ἡλῖς, μητρόπολις Αἰτω-
λίας. Sunt & M. Aurelii & Severi nomine nummi
HΛEION.

HELIOPOLIS, Syria.

COL. H. LEG. H. *Colonia Heliopolis, Le-
gionis octavae*. Nummus Hadriani, IMP. CAE-
SAR HADRIANVS AV. Capite laurea-
to. Est hic nummus ex ære mediocri, in Cimelio
D. FOUCAULT. Duæ Fortunæ, simul implexis
brachiis, altera temonem dextra, suum altera te-
net sinistra. Conditam ab Hadriano coloniam He-
liopolitanam, deducto eo milite legionis octavæ,
hic nummus significat: Geniumque legionis eum-
dem coloniae Genium esse. Sunt enim simillimæ in-
ter se Fortunæ hæ duæ. Haud satis feliciter D. Vail-
lant interpretabatur, *Colonia Heliopolis. Legis Helio-
polis*. Probabilius dixisset, *Colonia Heliopolis. Le-
gio Hadriana*. Sed esse H litteram Græcam, num-
mus Philippi Imp. suadet.

COL. HEL. Nummi duo Severi, apud Pa-
tinum, pag. 281. quos ille de colonia Helvia per-
peram accipit: cum ad Heliopolim uterque spec-
tet: ut & alter Caracallæ apud eundem, pag. 298.
& Getæ, pag. 317. qui nummus & apud Trifanum
exstat, tom. II. pag. 261. Idem tom. II. pag. 105.
deductam putat a Severo Principe coloniam in He-
liopolitanam Ægypti civitatem: ac suffragatorem
habere se sententiæ suæ Ulpianum arbitratur, cu-
jus alia longe mens est. Is enim cum Heliopolita-
nam coloniam, una cum Tyria, Berytensi, Lao-
dicena, & Emisena laudat, an non ejusdem tractus
omnes fuisse liquido prodit? ac loqui se de Helio-
politana Syria Cœles, seu Libani appellata, de
qua Plinius, lib. V. sect. XVII. *Sciendum est, in-
quit Ulpianus, lib. L. Dig. de Censibus, lege I.*
*esse quasdam colonias juris Italici: ut est in Syria Phœ-
nice splendidissima Tyriorum colonia, unde mihi origo*
est.... Sed & Berytensis colonia in eadem provincia...
*Est & Heliopolitana, quæ a Divo Severo per belli ci-
vilis occasionem Italicae coloniae rempublicam accepit.*
Est & Laodicensis colonia in Syria Cœle, cui Divus

Severus jus Italicum concessit. Ptolemaensum enim colonia . . . Sed & Emisenæ civitati Phœnices &c. Ubi nemo non videt eas modo ab ipso colonias recenseri, quæ in patriæ suæ Tyri prope confinio positæ essent. Quare ad eam spectant & alii nummi, quos statim indicaturi sumus. In duobus aliis nummis Severi, templum est, cum his litteris vel superne, vel ad latera positis, I. O. M. H. Jovi Optimo Max. Heliopolitano. In Antonini & Getæ nummis Genius civitatis turrato ac velato capite est, in signum jurisdictionis ac libertatis.

COL. HEL. *Colonia Heliopolis.* Nummus Pertinacis, apud Tristan. quem illi de colonia pariter Helvia perperam accipit.

COL. IVL. AVG. FEL. HEL. *Colonia Julia Augusta Felix Heliopolitana.* Urnæ tres: CERT. SACR. CAP. OEC. ISEL. HEL. Nummus Antonini Severi F. Sunt & Macrini, & Philippi patris ita inscripti, COL. IVL. AVG. FEL. HEL.

HELIOPOLIS COL. Philippi patris, e Museo nostro. In alio ejusdem Philippi alibi legitur: COL. HEL. LEG. VIII. AVG. V. MACEDON. *Colonia Heliopolis: legionum, octava Augusta, quinta Macedonica.* In alio, COL. HEL. capite Genii civitatis turrato ac velato: & cum signo militari, ut argumento sit, coloniam eam deductis eo militibus constare. Est Philippi junioris, in Cimelio D. FOUCAULT.

COL. HEL. I. O. M. H. Nummus Philippi patris, e Cimelio Regio, & Otaciliæ, e Museo nostro, cum templi effigie. *Colonia Heliopolis. Jovi Optimo Maximo Heliopolitano.* Occo, pag. 441. COL. BEL. I. O. M. H. Est & Severi similis, apud Tristanum, tom. II. pag. 106. sed is *Jovi Opt. Max. Helvio*, perperam, ut diximus, interpretatur: & Cuperus ipsum secutus, pag. 208.

COL. HEL. CERT. SAC. CAP. OEC. ISEL. HEL. In alio, in corona: COL. HEL. CERT. SACRV. CAPIT. OEC. ISEL. HEL. *Certamen sacrum Capitolinum Oecumenicum Iselasticum Heliopolitanum.* Nummus Valeriani.

COL. IVL. AVG. FEL. HEL. CERT. SACR. CAP. OEC. ISEL. HEL. Urnæ tres, quibus præmia certaminum continentur. Gallieni nummus, e Museo nostro, cujus epigraphe sic legenda. *Certamina Sacra Capitolina Oecumenica Iselastica Heliopolitana.* Capitolina dicuntur, quod in honorem Capitolini Jovis ederentur, qui Heliopoli, fano ibi, ut vidimus, edito, coleretur. Sic apud Gruterum legas, pag. cccxxxiii. 3. ROMAE. CERTAMEN. IOVIS. CAPITOLINI. Oecumenica, ad quæ certatores, non ex singulari aliqua civitate, sed ἐκ τῆς οἰκουμένης, ex orbe universo admitterentur. Iselastica, quorum victoribus, ut Plinii verbis utar, lib. xvi. sect. v. *Muros patria gaudens rumpit.* Disjicere mœnia certo quodam loco veteres solebant, qua transvectio victorum, & triumphalis in urbem ingressus curru foret super disjecta mœnia. Vide Plutarchum, lib. II. Sympos. quæst. v. pag. 639. & Xiphilin. in Nerone, pag. 723. In patriam suam quadrigis sic invehi solenni pompa, Græci εἰσελάττειν dicebant. Hinc certamina dicta εἰσελαστικά.

HERACLEA *Acarmania.*

ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ ΦΙΛΩ.

ΗΡΑ. ΦΙ.

ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ. ΧΑΛΚ. Et in parte averfa, A. X. Φ.

ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ. Et ex superficie altera, ΑΘΗ. ΧΑΛΚ. cum effigie Palladis, quam æque nummi superiores exhibent, cum Hercule leonem suffocante ex priore nummi parte, interdum & noctua. Huic potius nummos istos, quam alteri Heracleæ adjudicamus, quod & leonis dominorem Herculem in nummis quoque Chaonum,

quæ Acarnaniæ vicini fuere, signatum invenimus: & Palladem, Palladisque insigne, noctuam: & Præfecti Monetæ, Prætorisve nomen, quod neque in ullius Heracleæ alterius offendas: in Dyrachenorum nummis, Epirotarumque, passim. Quare ad Siciliam a Goltzio, & Paruta, hi nummi nullo penitus argumento referuntur: cum revocari ad hanc Acarnaniæ Heracleam oportuerit, de qua Plinius, libro IV. sect. II. *Acarnaniæ oppidum Heraclea.* Meminit & Stephanus, laudatus a nobis in Plinianis notis. Istas porro notas tertii numismatis, A. X. Φ. ceterorum admonitu sic interpretatur: Ἀβλῶα Χαλκίον. Φιλώτας. Atque istud quidem Præfecti Monetæ est, Prætorisve nomen, quod & in Dyrachenorum nummis occurrit. Illud Minervæ Chalcicæ appellatæ a Spartanis, Ἀβλῶα Χαλκίον, ut ait Pausanias in Lacon. Plut. in Apophth. alique. P. Victor, in descriptione Urbis Romæ, regione nona, *Minerva Chalcidica*, forte pro *Chalcicæ*.

ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ. Trajani nummus apud Patinum, pag. 159. quo in nummo clava Hercules hydram enecat.

HERACLEA *Cæles Syriæ.*

ΑΠΑΜΕ. ΗΡΑΚΛΕ. Nummus allatus a Tristan, tom. II. pag. 337. cum effigie Herculis & Junonis. Ἀπαμείας. Ἡρακλείας. Ut eo nummo utriusque gentis atque oppidi concordia intelligatur. Inter eas urbes quæ Heracleæ appellatione donantur, apud Stephanum, decima tertia in Syria ab eodem locatur, ἡ Συρίας, hoc est, uti ex Ptolemæo discimus, lib. v. cap. xv. in Cyrrethica regione, a qua haud procul Apamea abest. Quare ad hanc referri hunc nummum censemus oportere.

HERACLEA *Ponti.*

ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΑΤΡΟ. Trajani & Gordiani nummi. Ἡρακλεωτῶν ματροπολιτῶν, Dorico more.

ΗΡΑΚΛΕΙΑC ΕΝ ΠΟΝΤΩ. Julia Domnæ. cum Neptuni stantis effigie: Caracallæ, Getæ, Macrini, Diadumeniani, Juliae Mæssæ, Elagabali, & Gordiani junioris nummi, in Cimelio Regio. Talis est, Π. CΕΠΤ. ΓΕΤΑC K. Publius Septimius Geta Cæsar. ΗΡΑΚΛΕΙΑC ΕΝ ΠΟΝΤΩ. Hercules nudus stat. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT. Plinio, lib. vi. sect. I. *Oppidum Heraclea Lyco flumini appositum.* In Macrini nummo Hercules Hippolytam Amazonem fugientem cum equo insequitur: qui sextus Herculis labor, Ausonii versiculo eo expressus: *Threiciam sexto spoliavit Amazona balteo.*

Nonus Diodoro Siculo, lib. IV. Bibl. pag. 223. Ἡρακλῆς ἡ λαβὼν περὶ σάμα τὸν Ἰσπολύτης ἡ Ἀμαζόνος ἐνέκλειν ζωήσας, τὴν δὲ τὰς Ἀμαζόνων στρατείας ἐποίησας. Πλάσας ἐν εἰς τὴν ἀπὸ ἐκείνης Εὐξείνου κληθέντα Πόντον, καὶ καταπλάσας δὲ τὰς ἐμβολὰς τοῦ Θερμώδοντος ποταμοῦ, πλησίον Θερμικῆς πόλεως κατεστρατοπέδευεν &c. Hercules, cum ei mandatum esset, ut Hippolyta Amazonis zonam asportaret, bellum adversus Amazonas instituit. Itaque in Pontum navigans, cui ab eo nomen Euxini factum, & in ostia Thermodontis amnis introitus, prope Themiscyram urbem castra posuit, &c. Gordiani nummus Herculem exhibet, adducta clava Cerbero minitantem. Nec forma triplex tua, Cerbere, movit, ut Naso cecinit lib. IX. Metam. Getæ, Bacchum cum patera, quam dextra: & uvis, quas lava gerit.

ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΑΤΡΟC ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΙΩΝ. *Heracleotarum, matris coloniarum civitatum.* Theatrum cum ædícula & cupressu, &c. M. ANT. ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΑΥΓ. Gordiani junioris nummus est æris maximi, e Cimelio Card. Carpegna.

ΗΡΑ-

ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΑΤΡΟΠΟΛΙ-
ΤΑΝ. Herculis effigies, quæ rursus & ex aver-
sa parte insculpta, cum epigraphe ΤΟΝ ΚΤΙ-
ΤΑΝ, Condito rem urbis. Vide inferius epistolam,
De Nummis Regum Ponti.

HERACLEA ad Latmum in Ionia.

ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ. Nummus Hadriani, e
Thesauo Regio: in quo caput Herculis est cum
pelle leonis. Antonini Pii, ibidem, in quo Hygia
est. M. Aurelii, in quo templum & quadrigæ. Ju-
liæ Domnæ, in quo templum. Et Julii Maximi-
ni, e Thesauo Regio, in quo Saturni effigies. Pli-
nius, libro v. sect. xxxi. in Ionia: Inde mons Lat-
mus: Oppida; Heraclea, montis ejus cognomi-
nis, &c.

HERACLEA Sicilia.

ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ. Apud Parutam, in num-
mis Heracleæ, num. xiii. & xiv. cum spica,
Siculi agri ubertatis indice. Stephano: Ἡράκλεια
Σικελίας. Heraclea Minoa dicta Livio, lib. xxiv.
& Diodoro Siculo, lib. xvi. Bibl. Idem lib. iv.
cur Heraclea dicta sit, docet. Incolas Tullius Ver-
rina iiii. Heracientes vocat.

HERACLEA Trachin.

ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΤΡΑΧΙΝΙΩΝ. Apud
Goltzium, in Græcia, tab. xix. cum Herculis
effigie, leoninis exuviis insidentis.

ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ. Ex parte averfa Pega-
sus, & epigraphe, ΤΡΑΧ. Visus pariter nobis.
Plinio, lib. iv. sect. xiv. in Thessaliæ confinio,
Heraclea Trachin, hoc est, aspera, ob viarum sci-
licet asperitatem: est enim Τραχὺς, asper. Hinc
Ἡράκλειαν Τραχίνα dixerunt, a Thermopylarum
angustis haud procul ab eo oppido positis. Vide
& Strabonem, lib. ix. pag. 429. Seneca in Her-
cule Oetæo:

Ad Trachina vocor, saxa rigentia,

Et dumeta jugis horrida torridis,

Vix gratum pecori montivago nemus.

Ab Hercule nomen habet, qui in monte vicino
Oeta se ipse coniecit in rogum.

HERACLEOPOLIS in Ægypto.

ΗΡΑ. L. ΙΑ. Ἡράκλειοπολὶς, anno xi. Ha-
driani, cujus hic nummus est. Plinius, libro v.
sect. ix. Heracleopolites nomos in insula Nili.

HIMERA.

ΙΜΕΡΑΙΟΝ & ΙΜΕΡΑΙΩΝ, apud
Parutam. Plinio, lib. iii. sect. xiv. Himera cum
fluvio, latere Siciliæ Boreali, quod Tyrrheno ma-
ri alluitur. Schol. Pind. pag. 110. Θέρμα λυτὸν
& Ἱμέρας πόλεως. Ptolemæo, lib. iii. cap. iv.
sunt Therma Himerenses. Θέρμαι Ἱμερῶν πόλεις.
Coloniā deinde factam testatur vetus inscriptio
apud Gruterum, pag. 433. COL. AVG. HI-
MERAEORVM. THERMIT. Nunc op-
pido nomen, Termine Citta splendidissima.

ΙΜΕΡΑΙΩΝ. Stat mulier ante aram accen-
sam sacrificans: vir humi jacet humero aquam ex-
cipiens, quam ore marmoreus leo evomit. Aquæ
Himeræorum calidæ quo fuerint in usu nummus
ille indicat, apud Parutam, num. 7. & 8. & 10.

HIMΕΡΑΙΟΝ. Apud Parutam, num. 11.
cum gallinæ, qui Apollini æque, & Æscula-
pio sacer est, & Minervæ.

ΘΕΡΜΑ ΙΜΕΡΑΙΩΝ. Therma Hime-
rensum. Apud Parutam, num. v. cum Deæ stan-
tis effigie, quæ Copiæ cornu læva gerit. Himeram
esse arbitramur, de qua Tullius, loco mox appel-
lando. Ex parte altera Herculis caput insculptum.

ΘΕΡΜΙΤΑΝ. Idem Hercules, eademque
Himera, ut remur, apud Parutam, num. vi.
Tullius in Verrem, lib. ii. sive de Prætura Sicilien-
si, num. lxxxv. Sthenius non solum negavit, sed
etiam ostendit id fieri nullo modo posse, ut signa anti-

quissima, monumenta P. Africani, ex oppido Ther-
mitanorum, incolū illa civitate, imperioque Populi
Romani, tollerentur. Etenim, ut simul P. Africani
quoque humanitatem & æquitatem cognoscatis, oppi-
dum Himeram Karthaginenses quondam ceperant, quod
fuerat in primis Siciliæ clarum & ornatum
Himera deleta, quos cives belli calamitas reliquos fe-
cerat, ii se se Thermis collocarant, in ejusdem agri
finibus, neque longe ab oppido antiquo Erant
signa ex ære complura: in his mira pulcritudine ipsa
Himera, in muliebrem figuram habitumque formata,
ex oppidi nomine, & fluminis. Erat etiam Stefichori
poëtæ statua senilis, incurva, cum libro, summo, ut
putant, artificio facta, &c.

ΘΕΡΜΙΤΑΝ. Nummi apud Parutam, in
quibus Hercules anticam nummi aream obtinet:
posticam, Nymphæ tres, quæ adveniēti Herculi
calidarum fontium aquas aperuisse perhibentur.
Vide Diodorum Sicul. lib. iv. & v. Bibl. Hos
vero Thermitanis frustra Paruta nummos adscri-
bit. Est in aliis & Proserpinæ, credo, cum eodem
Hercule insculpta effigies. Vide & Pindari Scho-
liasten, in Olymp. Oden xii.

HIPPO, vel potius GERME.

C. G. I. H. P. A. Severi nummus, e Museo
nostro; Antonini F. e Thesauo Regio, cum Ce-
reris effigie. D. Vaillant sic interpretatur: Colonia
Gemella Julia Hipponensis Pia Augusta. Sunt & M.
Aurelii, Commodi, Gordiani, Gallieni, Vale-
riani numismata inscripta, C. G. I. H. P. Apud
Patinum in Gordiano, & Mediobarbum in Vale-
riano Casare, male C. C. I. H. P. In Gallieno,
C. G. IVL. H. A. P. De Hippone Regio, si
lubet, vide nostras in Plinium notas. At Hippo-
nem Regium, oppidum liberum fuisse clamat num-
mus antiquus, HIPPONE LIBERA, a Se-
guino vulgatus. Colonia certe nulla libera dici-
tur, cum sit tota juris Romani, non sui juris.
Nec vero Ceres aliquando visa est in nummis A-
fricæ, qualis hic est in M. Aurelio, Commodi,
& Antonino Severi F. Est igitur hic, ut jam su-
perius indicavimus, Colonia Germe Julia Hadriana
Pia Antoniniana, vel Antoniniana Pia, ab Anto-
nino Pio sic appellata. Sic in eodem tractu Helle-
sponti, COL. PARIA IVL. AVG. titulos
post nomen apponit. Alter nummus Commodi lu-
pam habet cum puerulis. Mediobarbus, pag. 384.
in nummo Valeriani Casaris, e Museo suo, dicit
esse Capricornum cum globo & cornucopiæ. Apud
R. P. ALBERT, Augustinianum Discalceatum
Parisiis, nummum Macrini Aug. vidimus, cum
his litteris, C. G. I. H. P. quem nummum Gor-
diano Pio D. Vaillant perperam tribuit. Ex eo
autem nummo demonstratur, non ipsum esse Hip-
pone cūsum; siquidem Macrini ditio tota in O-
riente fuit.

HIPPONE)(LIBERA. Nummus est
singularis ex ære minimo, quem Seguinus edidit,
pag. 13, edit. 2. Pars anterior Deæ effigiem ex-
hibet, quæ rosam sinistra tenet: deinde epigra-
phe, dextrorsum quidem, HIPPO: sinistror-
sum autem, ad pedes, NE. Postica superficies
vultum matronæ exhibet, capite velato: quod
est indicium libertatis. Epigraphe idcirco adjecta
est ibi, LIBERA. Legendum itaque arbitra-
mur: Hippo Nervæ Edicto libera. Tum quia sive
Hippone dici pro Hippo, sive nomen civitatis in
sexto casu poni, prorsus est intolens: tum quia
non alio sine nomen HIPPO integre dextrorsus
scriptum potest videri, & diremptum a litteris NE
quæ sunt sinistrorsum positæ, nisi ut nomen civi-
tatis integrum dextro latere positum esse intelliga-
tur: litteris duabus reliquis alio pertinentibus.
Sic in nummis quibusdam sæculi Constantiniani,
ALE scriptum est, pro Primæ Lugdunensis Edicto:

& TES pro Treveri, Edicto Senatus. Et Consul is est edictum ferre. Unde Plinius, libro xxxiv. sect. xxxix. Magni Pompeji in tertio Consulatū exstat E-DICTUM. De Hippone Plinius, libro v. sect. 2. in Numidia: In mediterraneo colonia. . . Sicca: liberumque oppidum, Bulla regia. At in ora, Tacatua, HIPPO REGIVS: flumen Armua. Plinii temporibus neque liberum oppidum fuisse Hipponem, neque coloniam, ex ea oratione apparet. Potuit igitur Nervæ edicto, qui postea Augustus & Consul fuit, Hippo donari libertate. Sic enim Vespasianus Imp. universæ Hispaniæ Latii jus tribuit, teste Plinio, libro iiii. sect. iv. sub finem: & universæ Achaïæ LIBERTATEM Domitius Nero dedit; libro iv. sub finem sect. x. Hic vero Hippo feminini generis scribitur; quoniam non locus designatur, ut cum Hippo regius dicitur, sed civitas subintelligitur; siquidem non locus liber est, sed civitas; hoc est, cives sunt liberi. Rosa, quam Dea dextra tenet, qua parte HIPPO scribitur, omnino suadet Punico vocabulo rosam Hipp dictam fuisse, unde factum sit Latinum Hippo. Ut ut est, caret certe omni similitudine veri, quod Samuel Bochartus ait, factum esse Hippo ex Ubbo, **עבב**, quod Punica lingua sinum, vel portum significet: ut Hippo Regius scilicet idem sonet ac Portus Regius. Sic enim collegit ex dictis Bocharti scriptor nuperus in Vocabulario Hagiologico: *Ainsi Hippo Regius signifioit Port Roial*. At neque ex Ubbo fieret Hippo: neque Ubbo, **עבב** sinus est omnino Hebraïce, qua ex lingua Punicam esse derivatam falso creditur: neque Syriace quidem **עבב** vel **עבב** sinus maris, sed gremium est, Joan. i. 18. & Luc. vi. 38. itemque Chaldaïce, Psal. xxxiv. 13. & alibi: neque sinus omnis portus est: neque qui locus hodie Port-Roial prope Parisios nuncupatur, a sinu vel portu nomen habet, cum sit in mediterraneo: nec habent quod gloriantur ea appellatione, quos vulgus appellat, *les Messieurs de Port-Roial*; quasi sint non Augustiniani tantum, ut falso se ipsi vocant, sed & Hipporegenses; cum verum vetustumque nomen loci illius non sit Portus Regis, vel Portus Regius; sed ut in antiquis sincerisque monumentis legitur, *Porresum*, & Gallice *Porrois*: quod nomen quando, quove casu aut consilio, mutatum sit in magnificam appellationem, *Port-Roial*, non vacat excutere.

HISPALIS.

COL. ROM. PERM. DIVI. AVG.

Colonia Romulensis, permissu Divi Augusti. Drusi ac Germanici nummus, e Cimelio Christianissimi Regis. Plinius, lib. iiii. sect. iiii. *Hispalis colonia, cognomine Romulensis*. Vetus inscriptio apud Gruterum, pag. 257. QVI IVLIAE. ROMVLEAE. NEGOTIANTES. Juliam Romanam a Julio Cæsare nuncupatam ait Isidorus, lib. xv. Orig. cap. i. Hodie *Seville*.

COL. HISPAL. Caji Cæsaris nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 239. Apud Gruterum, pag. cc i. 6. PROVINCIAE. BAETICAE. COLONIA. HISPALENSIVM.

IVLIA AVGVSTA GENETRIX ORBIS. Caput Juliae, ut supra. PERM. DIVI. AVG. COL. ROM. Caput Augusti, cum fulmine, apud Mediobarbum, pag. 53.

HISPELLA.

COL. IVL. HISPELLA. Macrini nummus, e Cimelio Regio. Ut quidam perperam legerunt, pro COL. IVL. AVG. PELLA.

⊙

⊙ΑΣΙΩΝ. Plinio, lib. iv. sect. xxi. *Thasos libera, &c. insula contra montem Athon*. Hodie *Thaso*. Hercules stans. ΣΩΤΗ-

ΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ. *Herculis Servatoris*. Pausanias lib. vi. sive Eliac. poster. pag. 188. in ea insula coli Herculem solitum tradit, ab eaque Θάσιον *Ἡρακλῆ* cognominari. Et lib. v. sive Eliac. prior. pag. 175. eundem hunc esse Herculem prodit, quem in Phœnice Tyrium appellarent: esse enimvero Thasios e Phœnice Tyroque profectos. Ex parte averfa caput Bacchi, cum corona edera-cea, e Museo nostro. Apud Goltzium, Tab. xii. insularum Græciæ, Bacchus ipse cum cantharo insculptus. Vinum Thasium idem Deus sic commen-dat in primo Athenæi:

Καὶ Θάσιον, τῷ δὴ μῆλων ἐπιδέδορμεν ὁδμῇ.

Et vinum Thasium, mali quod spirat odorem.

ΕΠΙ ΝΕΟΚΥΔΟΥ. ΘΑ. Ἐπὶ Νεοκύδου, Θάσιον. Sub Neocyde Magistratu Thasiorum. ΔΟΜΕΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙ CΑΡ. In eo nummo tem-plicae effigies ex averfa parte. Est in Thesauo Regio, & in Cimelio D. FOUCAULT. Similis alter ibidem, & apud P. CHAMILLART, ejusdem Domitiani, ΕΠΙ ΑΓΑΘΩΝΟΣ. ΘΑ. Sub Agathone. Et in Museo P. JOBERT, ΕΠΙ ΝΕΟΚΥΔΟΥ. ΝΩΙCΑΘ. ordine litterarum inverfo in Θάσιον: ut & in simili apud P. CHAMILLART. In simili Regiæ Gazæ nummo mulier spicas tenet, quibus agri fertilitas designatur. Quare Callistratus orator Atheniensibus auctor fuit, ut Thasium occuparent: ob feracitatem soli. Hinc illud adagium apud Suidam, Θάσος ἀγαθὴν.

ΘΑΣΙΩΝ. Diana Venatrix: ex parte altera, non Hercules quidem, sagittantis effigie, ut Nonnius ad Goltzii Græciam censuit, alique omnes Antiquarii, sed eo sane habitu Perses, quem nummis suis Thasios insculpsisse prodit Julius Pollux, lib. ix. cap. vi. Θάσιος ἢ Πέρσης τῷ νομίσματι ἐνεχόμενον. Fuit is, auctore Herodoto, lib. vii. Persei filius, Danaës nepos, ex Andromeda Cephei filia: ab eo Persas, sagittandi peritia insignes, traxisse originem idem refert. Et de ipso Plinius lib. vii. sect. lvi. Alii sagittas Persen Persei filium invenisse dicunt.

⊙ΑΨΑΚΗΝΩΝ. THC. ΙΕΡΑ C. ΚΑΙ ΑCΥΛΟΥ. *Thapsacenorum sacra & inviolata civitatis*. Nummus Trajani, e Thesauo Goltzii, pag. 233. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Thapsacum*. Stephanus: Θάψακον, πόλις Συρίας πρὸς Εὐφράτη. . . ὁ πολίτης, Θαψακηνός.

⊙ΑΨΙΩΝ. Titi nummus e Goltzii Thesauo, pag. 233. seu *Thapsus* hæc Africa sit, de qua Plinius, lib. v. sect. iiii. sive altera Sicilia, de qua Stephanus, & Maro, lib. iiii. *Æneid*. vers. 688.

⊙ΕΛΠΟΥCΙΩΝ. Getæ nummus, cum Dianæ Venatricis effigie: alique. Plinio, lib. iv. sect. x. *Thelpusa*, in Arcadia. Pausanias, lib. viii. *Arcad*. pag. 256. Θέλπυσα. Stephano, Θάλπυσα, πόλις Ἀρκადίας. . . τὸ ἐθνικόν, Θαλπούσιον. *Æsculapium* ii coluere, & Cererem cognomento Nigram, quam & Erinnyn vocitavere. Nigram vero a pulla veste, quam tum ex ira in Neptunum, tum ex luctu ob amissam Proserpinam induit. Vide Pausaniam loco cit. & pag. 271.

⊙ΕΜΙCΩΝΙΩΝ ΔΗΜΟC. *Themisoniorum populus*. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Themisones*. E conventu Phrygiæ Cibyratico. Haud procul Laodicea positi a Strabone dicuntur, lib. xii. pag. 576. Stephano, Θεμισώνιον, χωρίον Φρυγίας. . . τὸ ἐθνικόν Θεμισώνιον.

⊙ΕΜΙCΩΝΙΩΝ. Nummus Antonini Severi F. & alter, ΘΕΜΙCΩΝΕΩΝ, Philippi filii.

⊙ΕΜΙCΩΝΕΩΝ. Tres figuræ nudæ stantes, prima equum, clavam altera, tertia caduceum tenet. Severi Alexandri nummus, apud Occonem, pag. 419.

⊙ΕΡΜΙΤΑΝ. Apud Parutam. In hisce nummis qua-

quadrige sunt, victoria in certaminibus ab aliquo Thermitano cive relatæ indices. Urbs fuit in Sicilia latere Australi, prope oppidum Sciacca. Plinio, lib. III. sect. XIV. *Therma colonia.*

ΘΕΡΝΑΙΩΝ. E Cimelio Regio. Stephanus: Θέρνη, πόλις Θράκης τὸ ἐθνικόν, Θερναῖος.

ΘΕΣΠΙΕΩΝ. E Cimelio Regio. Plinio, lib. IV. sect. XII. *Thespiæ liberum oppidum*, in Bœotia. Stephano: Θέσπεια, πόλις Βοιωτίας . . . ὁ πολίτης, Θεσπιός. Θεσπιά Straboni, lib. IX. pag. 409. sub Helicone monte: ubi rudera oppidi superesse modo jam tum ævo suo ipse prodidit: testantur etiam inscriptiones ibi repertæ nuper, a vico Neochori pass. mille. Præcipuum his fuit olim numen Cupido, teste Pausania, lib. IX. sive in Bœoticis, pag. 302. & Tullio, Verrina IIII. *Quid Thespienses arbitramini merere velle, ut ne Cupidinis signum amittant, propter quod unum visuntur Thespiæ?*

ΘΕΣΠΡΩΤΩΝ.

ΠΥΡΡΟΥ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Ex averfa parte, ΘΕΣΠΡΩΤΙΩΝ. Plinio, lib. IV. sect. I. in Epiro, *Thesproti*. Stephano: Θεσπρωτοί.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. ΣΕΒΑΣΤΗ. Augusta. Liviæ nummus, apud Patin. pag. 59.

ΘΕΣ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, & ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, in Vetere Græcia Goltzii, Tab. XXI. aliisque Neronis, Vespasiani, Trajani, M. Aurelii, Severi, Antonini F. Macrini, Elagabali, Maximini, & Corneliæ Saloninæ nummis. Plinio, lib. IV. sect. XVII. *Thessalonica*. Stephano: Θεσσαλονίκη . . . τὸ ἐθνικόν, Θεσσαλονικεύς. Hodieque *Saloniki*.

ΘΕΟΣ. Divus. Caput Divi Julii, sine laurea.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. Caput Augusti nudum: ad quem etiam partis anticæ epigraphe pertinet. Qui ΘΕΟΣ enim ibi vocatur, non Julius, sed ipse est Augustus. Nummus est ex ære minimo, in Thesauo Regio.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, in corona quercea. (ΑΥΤΟΚΡ. Μ. ΑΝΤΩΝ. ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙΣΑΡ. Imp. M. Antonius. Imp. Caesar. Capita adversa M. Antonii, & Octavii Cæsaris, nuda, sine laurea. In Thesauo Regio.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, in corona, vel cum prora navis: vel cum equo, & palma opposita. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Sunt hi tres nummi in Thesauo Regio.

ΘΕΚΚΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. Juliæ Domnæ nummus, apud Patinum, pag. 290. templum exhibet, in qua Cabirus cum malleo ac ferro

ΑΥΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Ex parte averfa: ΘΕΚΚΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. ΚΑΒΕΙΡΙΑ. In Museo nostro. Καβείρια, certamina sunt in honorem Cabirom edita, quos δαίμονας Suidas vocat, alii Deos: Vulcano & Cabera Protei filia genitos: qui æris ferrique fabricam docuere mortales. De his multa Herodotus, Diodorus, & Pausanias, lib. IX. sive in Bœoticis, pag. 300. & 301.

ΘΕΚΚΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. Β. ΠΥΘΙΑ. *Thessalonicensium Pythia secundo edita*. Philippi patris nummus, in quo Apollo Pythius, a quo Pythii ludi appellati, læva lauri rami gerit: dextra, non orbem Philippo Imp. defert, ut Tristanus existimavit, tom. II. pag. 561. sed pomum Cabiro, Thessalonicensium Præsidi Deo, cujus insigne malleus est, quem gestat humero lævo. Fuit enim pomum Pythii ludi præmium, (qualis nunc edi nummo isto Thessalonica dicitur, in honorem scilicet Apollinis & Cabirom:) uti ex Agathia in Anthologia, lib. I. Epigr. I. & Luciano in Anacharsi, discimus. Archiæ epigramma ejusmodi est:

Τέσσαρες εἰσιν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα· τέσσαρες ἱεροὶ, ἅθλα δ' ἃ τῶν ἑστίν· μῆλα, σέλινά, πίτυς.

Bis duo Grajugena certamina sacra celebrant:

Donat: apium, pinus, mala, feræque olea.

Quatuor nempe in Græcia fuere sacra certamina; Olympia, Pythia, Isthmia, Nemea. Olympici itaque certaminis victores donabantur oleastro: Pythii pomo: apio Isthmii, Nemei pinu. De oleastro Plinius lib. XV. sect. V. *Athenæ quoque victores olea coronant, Græci vero oleastro Olympiæ.* De pinu, idem sect. IX. *Pinea corona victores apud Isthmum coronantur.* De apio, lib. XIX. sect. XLVI. *Honos ipsi in Achaia, coronare victores sacri certaminis Nemeæ.* Omnia complexus ex æquo Lucianus in Anacharsi, sive de Gymnasiis, pag. 787. laudatus a nobis in Notis ad Plinium, lib. XV. sect. V. Τα δ' ἅθλα τίνα ὑμῖν ταῦτά εἰσιν; Ὀλυμπιάσι μὲν, σέφανος ἐκ κτήνης, Ἰσθμοῖ δ' ἐκ πίτυος, ἐν Νεμέῃ δ' σελίνων πεπλεγμένον. Πυδοῖ δ' μῆλα τῶν ἱερῶν τῶ Θεῷ παρ' ἡμῖν δ' τοῖς Παναθηναίοις τὸ ἔλαιον τὸ ἐκ τῆς μωρίας. Cujusmodi vero sunt ista præmia? In Olympiis corona oleaginea, in Isthmiis pinea, in Nemeis ex apio concinnata: in Pythiis poma certaminum Deo sacrorum: apud Athenienses oleum ex oliva.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΜΗΤ. ΚΟΛΩ.

Θεσσαλονίκη μητρόπολις καλωνία. Nummi Valeriani & Gallieni. Non antea Metropolis, quam colonia, Thessalonica fuit: nec nisi sub Valeriano & Gallieno. Quem sub Gordiano Patinus nummum edidit, pag. 375. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ ΜΗΤΡ. is merito in suspicionem venit, cum nec sub Gordiano nummi alii, nec sub Philippo, titulum Metropoleos Thessalonicae adserant.

ΘΕΚΚΑΛΟΝΙΚΗ ΜΗΤΡ. ΚΟ. Β. ΝΕ.

Θεσσαλονίκη Μητρόπολις καλωνία, δις Νεωκόρος. Vas e quo palma exstat, cum epigraphe ΑΚΤΙΑ; subintellige certamina, sive ἅθλα, quæ certaminum præmia. Saloninæ nummus apud Tristandum, tom. I. pag. CXI. Fuit Thessalonica, Metropolis Provinciæ Macedoniae primæ, sub Consulari. Notitia Eccles. antiqua, pag. 21. Ἐπαρχία Ἰκλυμένη ἡ Μακεδονία. Ἐπὶ κενσιλάρον, Θεσσαλονίκη.

ΘΕΣ. & ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. Cum equi effigie, apud Goltzium in Græcia, Tab. XXI. De Thessalis equis dicemus in nummis ΛΑΡΙΣΣΑΙΩΝ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. Ex averfa parte, ΚΑΒΕΙΡΟΣ. In Museo nostro. Malleum humero lævo Cabirus gerit, ut apud Seguinum, pag. 15.

ΘΕΣΣΑΛΩΝ. Apud Goltzium in Græcia, Tab. XIX. in quibus Jovis fere insculpta effigies, Palladisque Itoniæ, quæ in Thessalia colebatur. Strabo, lib. IX. pag. 435. in Thessaliæ oppidis Itonem censet: Ἴτων, inquit, ὅπερ τὸ Ἰωνίας ἱερὸν. Et Stephanus, Ἴτων, πόλις Θεσσαλίας. . . . ὁ δὲ Ἰτώνης ἥρωος, ἃς δ' ἢ καὶ Ἰωνία ἢ Ἀθλῶα, ἥ τις καὶ Ἰτώνη, Ἰτωναῖος, ἢ Ἰτωναῖα ἢ Ἀθλῶα.

ΑΔΡΙΑΝΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ ΘΕΚΚΑΛΟΙ. Subintellige, ἐτίμησαν; ut in Μυτιληναίων nummis dicemus. *Hadrianum Cæsarem Thessali coluere.* E Museo nostro. In parte averfa Pallas armata, cum jaculo clypeoque: In nummi ambitu, quantum videre oculorum acie potuimus; ΠΑΡΟΧ. ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ. Quod sic interpretatur. Παρόχος Νικομάχης. Is autem Parochus vocabatur, qui Legatis a Populo Rom. ceterisque qui Reip. causa peregre ibant, hospitia aliaque necessaria suppeditabant. Usus ea voce Tullius, lib. XII. ad Attic. epist. II. Sunt ea certe litteræ in eo nummo conspicuæ: nec quæ alia possit ex iis elici sententia, liquet. Patinus, pag. 202. ΟΧ ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ tantum exhibet.

ΘΕΚΚΑΛΩΝ ΚΟΙΝΟΝ. Commune

Theffalorum. M. Aurelii, Faustinae junioris, Commodi, Severi, Antonini Severi F. Severi Alexandri, & Maximini nummi. Vide BΙΘΥΝΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ, ΓΑΛΑΤΩΝ ΚΟΙΝΟΝ, ΚΡΗΤΩΝ ΚΟΙΝΟΝ, &c.

ΘΕΣΤΙΑΔΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Nummus Caji Caesaris. e Thesauro Goltzii, pag. 234. Stephanus: Θεσίδειον, πόλις Θεσσαλονίκης. Τὸ ἐθνικόν, Θεσιδεύς.

ΘΗΒΑΙΩΝ.

ΘΕΒΗ. In Vetere Græcia Goltzii. Cyathum hi nummi insculptum habent, impositamque uvam: alii pro uva, clavam: istud Hercules, Liberi Patris illud insigne. Plinio, lib. iv. sect. xii. *Bæotia Thebæ, duorum numinum, Liberi atque Herculis, ut volunt, patria.* Vel forsan scyphus ipse Hercules est, quo de vasorum genere Athenæus, lib. xi. pag. 500. Ὑπερον ἡ κτ' μίμησιν εἰργάσαντο κεραμῆες τε καὶ ἀργυρεὺς σκύφους. ὧν πρῶτοι μὲν ἐγένοντο καὶ κλέει ἐλάβον οἱ Βοιωτοὶ οἱ λεγόμενοι Ἡρακλεωτικοί, χρησαμένους αὐτὰς τὰς στρατείας πρώτης Ἡρακλέους τῷ γένει· διὸ καὶ Ἡρακλεωτικοὶ πρὸς τινῶν καλέενται. Principio quidem fictiles fuerunt scyphi, ad quorum imitationem argenteos postea sunt fabricati, Bæotii primum, magnæ claritatis & dignitatis, præsertim eos quos Herculeos ideo vocarunt, quia primus genere Bæotius in expeditionibus Hercules illis usus sit, quæ appellationis causa est. Discrimen deinde notamque scyphorum ejusmodi propriam adjicit, qualis in nummis Goltzianis cernitur: Ἐχουσι μὲν τοὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀλφειὸν ποταμὸν ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀντοῖς ὁ λεγόμενος Ἡρακλεωτικὸς δεσμός. Differunt hi nonnihil ab aliis, quod auribus nodus inest, quem Herculeum vocant. Stephano: Θήβη . . . ὁ πολίτης. Θηβαῖος, καὶ Θηβαῖος, &c. Incolis *Tiva*: non, ut vulgo efferunt, *Stiva*, vel *Stives*, voce e duabus illis conflata, εἰς Θήβας.

ΘΕ. Hercules puer, angues duos ambabus manibus elidens. Hyginus, fab. xxx. *Hercules infans cum esset, dracones duos duabus manibus necavit, quos Juno miserat: unde primigenius est dictus.* In parte averfa clypeus, Thebanæ fortitudinis insigne, & in nummis oppidorum Bæotiae frequens. Cui enim vero non notus Thebanus Ἐπαμεινώνδας, alii-que?

ΘΕΒΗ. Cum Bacchi barbati effigie, vel Herculis ebrii, cui caput cinctum corona ederaea. In parte altera, clypeus, cui clava transversim apposita, Herculis nempe insigne.

ΘΗΡΕΩΝ. M. Aurelii nummus, e Gaza Regia. Et alter quem vidimus, ejusdem Aurelii, ΘΗΡΑΙΩΝ. Plinio, lib. iv. sect. xxi. *Thera* &c. in Sporadibus insulis. Stephano: Θήρα, νῆσος ἢ Σποράδων. . . ὁ οὐκ ἔτι ὀνομάζεται Θηραῖος. Addere debuit & Θηράς. Hodie *Santerini*.

ΘΗΡΕΩΝ. L. Veri, apud Trifanum, tom. i. pag. 695. & alibi Commodi: in quo Termini Dei insculpta effigies.

ΘΙΝΙΤΩΝ, in Ægypto.

ΘΙΝΙ. L. IA. Hadriani nummus, anno ejus xi. cusus. *Thiniten* nomon, sive præfecturam habet in Ægypto. Plinius, libro v. sect. ix.

ΘΟΥΡΙΩΝ. E Cimelio nostro & apud Goltzium in Magna Græcia, Tab. xxx. cum bovis cornupetæ effigie, ubertatis agri: pisce, oræ maritimæ symbolo. Et laudantur *muria Thurii*, inquit Plinius, libro xxxi. sect. xli. Fit autem *muria* ex pisciculis. Ex parte averfa Pallas galeata, *Thuriorum Dea*. Plinio, lib. i. sect. xv. *Oppidum Thurii*, &c. Fuit illud in Magna Græcia: nunc jacent ruinæ. Stephano: Θέροι, πόλις Ἰταλίας. . . τὸ ἐθνικόν, ὁμωνύμως Θέροι.

ΘΟΥΡΙΑΤΩΝ. Nummus Septimii Severi. Forte spectat ad oppidum Θούριον, quod Ptolemæus, libro i. cap. xvi. in Laconia mediterranea collocat.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Nummus Neronis Caesaris. ΝΕΡΩΝ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡ. capite nudo. In altera nummi parte bipennis est. Ex ære mediocri nummus, in Cimelio D. F. O. C. A. U. L. T. Habemus nummi formam aliunde in plumbo expressam.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Juliae Titi nummus, apud Patinum, pag. 155. cum tripode, Apollinis symbolo. Plinio, lib. v. sect. xxxi. in Ionia, *Thyatira alluitur Lyco*. Stephano: Θυατειρα, πόλις Λυδίας. . . τὸ ἐθνικόν, Θυατειρενός. Turcis hodie *Akhissar*, hoc est, Castellum novum. Plura in Notis ad Plinium vide.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Hadriani, cum effigie Palladis, apud Sponium: M. Aurelii, cum bipenni: Crispinae, cum Amazonis effigie, bipennem gestantis.

ΕΠ. СЕП. ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Commodi apud Trifanum, pag. 741. Ἐπὶ Σεπτιμίου, sub *Septimio*, urbis ejus Prætoris. In ejus nummi posteriore area Vulcanus Thetidi adstanti parat arma. Homerum vide, *Iliad.* σ'.

ΕΠ. СТР. ТИТОУ АΥР. ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Sub Prætoris Tito Aurelio. Commodi, apud Patinum in Thesauro, pag. 114. Alius ejusdem Commodi, in Cimelio Reginae Christinae: ΕΠΙ СТР. М. АΥР. ΒΑΡΒΑΡΟΥ. Sub Prætoris M. Aurelio Barbaro: cum raptu Proserpinae: alius, cum Vulcani: alius, cum Palladis effigie.

ΕΠΙ СТР. ΚΥ. АΥР. ΓΛΥΚΩΝΟС. ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Sub Prætoris Quinto Aurelio Glycone. Septimii Severi nummus, & Juliae Domnae.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. ΕΠΙ СТР. АΥР. ΓΛΥΚΩΝΟС ΔΟΥΚΙΟΥ. Juliae Domnae nummus, e Gaza Regia, in quo ex parte averfa Severus ex equo hostem lancea confodit. Sub Prætoris Aurelio Glycone Lucii F.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Aquila. Ex parte altera, ΔΟΡΕΙСНН. Holstenius, ΒΟΡΕΙ-ΤΗΝΗ legit. Dianæ caput: cujus id cognomen a loco peculiari fuisse videtur, ut in eodem fere tractu, (quod in nummis ΜΑΓΝΗΤΩΝ animadvertimus,) ΔΕΥΚΟΦΡΥΗΝΗ. Est e Cimelio Regio.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. ΕΠΙ СТР. ΜΑΡΚΟΥ АΥРΗ. ΒΑΡΒΑΡ. Sub Prætoris Marco Aurelio Barbaro. ΙΕΡΑ СΥΝΚΛΗΤΟС, ex parte averfa. *Sacer Senatus*.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ ΝΕΩΚ. Getæ, apud Trifanum, tom. ii. pag. 278. Vas ex quo palmae binæ exstant. Sunt & Caracallæ, Macrini, Diadumeniani, Juliae Soæmiadis, Severi Alexandri, & Juliae Mamae nominibus nummi Θυατειρηνών.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Elagabali, cum Dianæ Venatricis effigie, apud Patinum, pag. 334.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Imperator in equo currens, hasta confodit hostem. АΥТ. К. М. АНТ. ГОРΔΙΑΝОС СЕВ. Est ex ære magno, apud P. STEPH. CHAMILLART.

ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ ΚΑΙ СМΥРΝΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. ΕΠΙ СТР. Т. ФАВΙΟΥ ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. *Thyatirenorum & Smyrnaeorum concordia*, sub Prætoris Tito Fabio Apollinare. Stant ambæ civitates: sed Smyrna velato capite, ob jurisdictionem, cujus Plinius meminit libro v. Nummus est Gordiani Pii, e Cimelio Reginae Christinae.

ΕΠΙ С. ОКТ. ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ. ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Saloninae, apud Occonem, pag. 474. Ὡπὶ Στρατηγῶδ' Οὐταβίς &c. Sub Prætoris Οὐταβίου &c. Est & in Cimelio Regio, ubi legitur, ΕΠΙ. Γ. ОКТ. sub Caio Οὐταβίῳ.

K. ΟΥΑ?

K. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. Καῖσαρ Ουαλεριανός, Valerianus junior. ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ, cum Apollinis effigie.

ΕΠ. ΑΠΟΛΙΝΑΡΙ. ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Caput turratum: ex parte averfa, CMΥΡΝΑΙΩΝ ΟΜΟ. hoc est, ὁμόνοια. Sub Apollinario, Thyatirenorum Smyrnaeorumque concordia. Smyrne Amazon cum bipenni nummi aream obtinet. Apud Sponium, in itiner. Athen.

ΘΥΕΣΣΕΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Titi nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 234. Stephanus: Θύεσσος, πόλις Πισιδίας, ἧς τὸ ἔθνικόν, Θυεσσός.

ΘΥΡΙΕΩΝ. E Goltzii Thesauro nummus, pag. 234. Stephanus: Ἔστι καὶ Ἀκαρνανίας Θύριον τὸ ἔθνικόν, Θυριδός. In eo nummo sedet Apollo cum arcu: ex parte altera Minotaurus. Ob Actium Apollinem, cujus fanum in proximo fuit, tota Acarnania & Epiro, familiaris ejus Dei cultus, effigiesque in nummis frequens.

I

IADERA.

COL. AVGVSTA. IADERA. Domitiani nummus apud Goltzium. Plinio, lib. III. sect. xxv. Colonia Iadera, in confinio Liburniae Dalmatiaeque. Ptolemæo quoque Ἰαδέρα, καλωνία. Nunc Zara vecchia.

FELIX. IADERA, apud Ligorium, attestante Spanhemio, pag. 727.

ΙΑΙΤΙΝΩΝ. Apud Parutam. Philisto, apud Stephanum: Ἰαιτία, πόλις Σικελίας. . . τὸ ἔθνικόν, Ἰαιτίνος. Nunc Iato.

ΙΑΣΕΩΝ. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 216. Est & Titi: in quo vox ΙΑΣΕΩΝ, in corona laurea est. Plinio, lib. v. sect. xxix. *Oppidum Iasus, in Caria: nunc Askem, & Askem Kalesti*, ut narrant ii qui proxime hæc loca lustrarunt. Civis Stephano, Ἰασός. Et nummus Gordiani Pii, in quo puer delphino infidet, habet ΙΑCCEΩΝ. Plinius idem lib. ix. sect. viii. *In urbe Iasso Hegesidemus scribit & alium puerum, Hermiam nomine, similiter maria perequitantem, cui nempe delphinus præbebat ascensuro dorsum, cum repentinæ procellæ fluctibus exanimatus esset, relatum: delphinumque causam leti fatentem, non reuersum in maria, atque in sicco exspirasse.* Hoc ipsum narrat Plutarchus, lib. de solert. animal. pag. 984. Quibus ex locis fortassis sat commodè Julii Pollucis locum emendabis, e lib. ix. cap. vi. in quo ait, Χῖος Ὀμηρον τῷ νομίσματι ἐνεχόμενον Ἀσίς ἢ παῖδα δελφῖνι ἐποχόμενον. Chii Homerum monetæ suæ insculpserunt: *Asis puerum delphino vectum.* An non enim Ἰασός haud dubie pro Ἀσίς longe verius legas?

ΙΑCΕΩΝ, in corona laurea. Domitiani nummus. Alius, apud D. Foucault, M. Aurelii, cum effigie Palladis. Ibidem, L. Veri, cum Ifidis icone.

ΙΑCΩ. Anguis emergens e puteo. Qui oppidi nomen ibi esse censent, egregie hallucinantur, cum sit id proprium Æsculapii filiae, cujus Dei Deæque symbolum anguis in nummis est. Vide Plinium, lib. xxxv. sect. xl. num. xxxi. & quæ a nobis ibi dicuntur.

ΙΔΑΙΟΥ. ΔΙΟΣ.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΔΟΜΕΤ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Αυτοκράτωρ Καῖσαρ Δομετιανός Σεβαστός. ΔΙΟΣ ΙΔΑΙΟΥ. Iovis Idæi. In Museo nostro. Aquila alis expansis fulmini insistit. *Idæus mons*, in Creta, Plinio, lib. iv. sect. xx. Ibi genitum Jovem ferunt. Callimachus, hym. in Jovem:

Ζεῦ, σε μὲν Ἰδαίοισιν ἐν ἔρεσι φασὶ γένεσθαι.

Juppiter, Idæis aiunt te in montibus ortum.

ΙΔΑΛΕΩΝ. Nummi duo, e Græcia Vetere Golt-

zii, Tab. xxvii. Plinio, lib. v. sect. xxxv. *Idalium.* Stephano: Ἰδάλιον, πόλις Κύπρου. . . τὸ ἔθνικόν, Ἰδαλεύς. In eo nummo Veneris Idaliæ caput insculptum. Maro:

Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera,

Idaliæque domus.

Ex parte averfa gryphus Apollini facer: Quod utrumque numen Præsidis vice & custodis urbs ea agnosceret. Sunt & in quibus stella Veneris, seu Luciferi, cum equo insculpta.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Phrygia.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΓΕΡΟΥCΙΑ.

Senatus Hierapolitanus. E Museo nostro. Sic in nummis aliis, ΒΟΥΛΗ ΑΠΑΜΕΩΝ. ΒΟΥΛΗ ΠΕCЦИНОΥΝΤΙΩΝ. Festus: *Gerusia, curia ab ætatis vocabulo dicta.* Hefychius: Γερυσία, πρεσβυτέριον, πλῆθος γερόντων. Varro, lib. iv. de ling. Lat. *Senaculum vocatum, ubi Senatus, aut ubi seniores confisterent, dictum ut γερυσία apud Græcos.* Plinio, lib. v. sect. xxix. *Hierapolita.* Stephano: Ἱεράπολις, μεταξύ Φρυγίας καὶ Λυδίας. . . τὸ ἔθνικόν, Ἱεραπολίτης. Apud Reinesium, ex Holstenii schedis: ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΗΣ ΠΡΟΣ ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ. Vide Strabonem, lib. xii.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΧΡΥCΟΡΟΑΣ.

Chrysorrhœas amnis idem, qui Pactolus, teste Plinio, lib. v. sect. xxx. Hunc ab Hierapolitis Numinis vice habitum cultumque docet hic nummus, in quo cum ea epigraphe fluvii depicta effigies. Sic accipiendos esse nummos quoque istos, ΚΥΜΑΙΩΝ ΞΑΝΘΟΣ, ΘΗΜΝΕΙΤΩΝ ΕΡΜΟΣ, ΣΑΙΤΤΗΝΩΝ ΕΡΜΟΣ, ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΣΑΓΑΡΙΣ, aliofque alibi monemus. Ne Hierapolitis Syriæ, & Chrysorrhœæ amni, qui Damascum rigat, hunc nummum adjudicem, multa deterrent.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Jupiter dextra gestans Aquilam, hastam læva: Ex parte averfa, caput Serapidis.

ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ. ΑCΚΛΗΠΙΑΔΗΣ. *Asclepiades* Prætor. Tiberii nummus, in quo Apollo stat. In alio ejusdem Tiberii, e Thesauro Regio: Μ. ΣΥΛΛΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ, cum ejusdem Apollinis effigie.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Μ. ΣΥΛΛΙΟΣ. *Hierapolitarum, M. Suillius.* In parte averfa, templum, cum epigraphe, ΑΓΡΙΠΠΕΙΝΗ ΣΕΒΑΣΤΗ. Fuit Agrippina Claudii Augusti conjux: Suillius apud Claudium præpotens, ejusque principis amicitia diu prospere, nunquam bene usus, ita prodente Tacito, lib. iv. Annal. Provinciam Asiam quoque rexit, eodem Tacito teste, lib. xiii. Annal. sed Publii ei prænomen affingit, cum Marci fuisse verum nummus unus & alter asseveret.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, cum effigie Dianæ Ephesiæ, in nummo Trajani, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 186. Sed & Tiberii nummos, & M. Aurelii, e Cimelio Regio, qui ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ inscribuntur, referri huc remur opertere. In nummo M. Aurelii effigies Amazonis est.

ΑΝΤΙΝΟΟΝΘΕΟΝ ΙΕΡΑΠΟΛΙC. Antinoi nummus, cum effigie Lunæ crescentis, & stellæ, sive Veneris. Est in Cimelio D. Foucault.

ΙΕΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Commodi nummus, cum Herculis effigie. *Hierapolitarum & Ceretapensium concordia.*

ΙΕΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ Δ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

PΩN. Crispinae Commodi nummus, apud Occonem, pag. 334.

ΙΕΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Severi nummus, cum Juliae Domnae vultu & nomine: ΙΟΥΛ. ΔΟΜΝΑ. CEB.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Commodi nummus. Vide ΕΦΕCΙΩΝ.

ΦΟΥΛ. ΠΛΑΥΤΙΑΔΑ CEB. *Fulvia Plautilla Augusta*, uxor Antonini Severi F. Ex parte altera, ΕΠ. CΤΡ. . . . ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ. ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Urbis Genius, & Imperator dextras jungunt, etsi aliter Trifstanus sentit, tom. II. pag. 255.

ΙΕΡΟΠΟ. ΚΑΣΤΑΒΑ. ΙΕΡΟC. *Hieropolitarum & Castabalenfium sacrum certamen: αγωὴν* enim subintelligitur, in nummis Diadumeniani, & Elagabali.

ΙΕΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. Cybele, in nummo Severi Alexandri.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΚΑΙ CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Philippi F. & Otaciliae Severae apud Occonem, pag. 446. & in Cimelio Regio. Et alibi, Furiae Sabiniae Tranquillinae, Gordiani Pii conjugis: denique Philippi filii, in Cimelio D. Foucault.

Μ. ΩΤ. CΕΥΗΡΑ. *Marcia Otacilia Severa*, Philippi Imp. conjux. Ex parte averfa, ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Stat Apollo Citharædus, ante laurum arborem. Damascius, apud Photium in Bibl. cod. ccxlii. pag. 1054. "Οτι ἐν Ἱεραπόλει ὁ Φρυγίας ἱερὸν τὸ Ἀπόλλωνος, ὡς δὲ τὸν ναὸν καταβάσκειν ἐπέκειτο θανάσιμος ἀναπνοὰς παρεχόμενον. *Hierapoli in Phrygia templum erat Apollinis: subtus spiraculum erat letiferi spiritus.* Vetus inscriptio reperta Hierapoli, allata a Sponio, in Itin. Athen. pag. 150.

ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΑΡΧΗΓΗΤΗ.

Nec Apollinis tamen modo, sed & Matris Deum numen olim ab Hierapolitis in honore habitum. Testis Plinius, lib. II. sect. xc. *Simili modo Hierapoli in Asia spiraculum, Matris tantum Magnae sacerdoti innoxium.* Vide & Strabonem, aliosque, quos ibi appellavimus.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. Vide ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Iſidis typus. Ex parte altera, Serapis. Apud Trifstanum, tom. II. pag. 338.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Hygia, cum angue & Telesphoro, ut supra. Ex parte altera, caput radiatum, Solis: epigraphe, ΑΔΙΡΒΗΝΟC: quæ vox vernacula Hierapolitarum Phrygiae lingua Solem significat. Id enim veri multo similis est, quam quod Trifstanus affert, in Elagabalo: *Adir* idem esse atque *Adad*, quæ vox Syris Solem sonat: & *Blwds*, pro *Bhlws* dici: *Adiabenen* item, quæ Assyria est, quasi *Adirbenen* esse appellatam: quæ somnia sunt otio abutentium. At peculiarem atque vernaculum Hierapolitarum sermonem fuisse aliquem, præter Græcum, tam certum est, quam quod certissimum: nec Hierapolitarum modo, sed & plurimarum in minore Asia gentium. Auctor est Hieronymus, in proœmio lib. 2. Comm. in Epist. ad Galatas, non lingua tantum Græca, sed & peculiari altera usos, quæ esset Trevirorum æmula. Strabo, lib. xiv. pag. 662. Carum fuisse linguam peculiarem scribit, cui Græca vocabula multa essent admixta. Idem, pag. 678. ex Ephoro docet, e sedecim gentibus quæ tractum eum incoluere, tres Græcanicas, reliquas fuisse barbaras: hoc est, barbaro, suo, ac vernaculo, non Græco sermone usos. Quod & Plinius verbis conceptis habet, lib. vi. sect. II. ubi de peninsula Asia: *Quo in omni tractu proditur tres tantum gentes Græcas jure dici: Doricam, Jonicam, Æolicam: ceteras barbarorum*

esse. Et animadversum a Plinio est, lib. vii. sect. xxiv. *Mithridaten duarum & viginti gentium regem, totidem linguis jura dixisse, pro concione singulas sine interprete affatum.* Atqui & subjectæ ei gentes ex fuere, & omnes Asiae minoris finibus comprehensæ, quam nunc Anatoliam vocant. Denique, id quod rem omnino conficit, in Actis Apostolorum, cap. II. Sacer scriptor Cappadociam, Pontum, Asiam, Phrygiam, in qua Hierapolis fuit, Pamphyliaque, tamquam diversarum linguarum regiones inducit.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC. *Sacer Senatus.* Romanus videlicet, cui Asiae fere civitates nummo cuso cum ea *sacri Senatus* appellatione assentantur. Nummus apud Patinum geminus, pag. 5. Alter *Deam* exhibet, cum Cornucopiae duplici, & papaveribus: quæ agri uberis argumenta: in quo *vescum papaver*, & *Cereale papaver*, ut Maro cecinit, feri possit. Alter Hygiam, sive Salutem, cum Æsculapii angue, & Telesphoro exhibet, additaque in epigraphe vox ΝΕΩΚΟΡΩΝ, qua sacra se facere pro salute totius Senatus Hierapolitæ testantur.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ *Syriae.*

ΘΕΑC CΥΡΙΑC. ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Trajani, M. Aurelii, L. Veri, Antonini Severi F. & Philippi patris, e Museo nostro, nummi. Dea Syria, vel Cybele, vel Venus Astarte est. Plinio, lib. v. sect. xix. *Bambyce*, quæ alio nomine Hierapolis vocatur, &c. Sunt & Antonini Elagabali, Juliae Mamae, & Philippi utriusque.

ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΔΙΒΑΝΩ. Antonini Pii, apud Patinum, pag. 228. & in Indice, pag. 13. sed ΗΛΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ potius esse suspicamus. Stat in eo nummo Imperator, cum labaro.

ΘΕΑC CΥΡΙΑC. ΙΕΡΟΠ. Ε Museo nostro, nummus Antonini Pii. Nummus ejusdem Principis, e Cimelio D. Bezon, habet in corona laurea, ΘΕΑC CΥΡΙΑC. ΙΕΡΟΠΟ. Δ. Anno Antonini quarto. In nummo Severi Alexandri, e Gaza Regia, ΘΕΑC CΥΡΙΑC ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Dea Cybele sedet: in altero simili, infidet leoni. Hæc Dea Syria est, ΘΕΑ CΥΡΙΑC.

ΘΕΑC CΥΡΙΑC. ΙΕΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, in corona. Caracallæ apud eundem, pag. 302.

ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ. ΕΠΙ ΦΛΑΟΥΙΟΥ. *Hierapytniorum, sub Flavio.* Est hujus Flavii mentio in vetusta inscriptione apud Gruterum, pag. mxciiii. 7. in ipsis Hierapytnæ civitatis rudibus reperta.

Α. ΦΛΑΟΥΙΩΝ. CΟΛΠΙΚΙΑΝΟΝ ΥΙΟΝ. ΦΛΑΥΙΟΥ ΔΩΡΙΩΝΟC...

L. Flavium Sulpicianum, Flavii Dorionis Filium. Est hic Caji Caligulae nummus. In altero legitur, ΕΠΙ ΑΥΓΟΥΡ. ἐπὶ Αὐγούρου, sub Augurino. Plinio, lib. iv. sect. xx. *Hierapytna, Gortyna.* Stephano Ἱερα Πύτνα, πόλις Κρήτης. . . . τὸ ἐθνικόν, Ἱερα πύτνι. Hodie *Giera Petra*. Fuisse in ea civitate Palladis & Æsculapii fana, vetus inscriptio docet, apud Gruterum, pag. dv.

ΙΕΡΑΠΥΤ. in aliis quos vidimus. Et apud Patinum in Thesauro numismatum, pag. 22. ΙΕΡΑΠΥΤΝΙ. cum aquila Jovis armigera, quem natum in ea insula fabulae ferunt: & palma, cujus Creta ferax, teste Plinio, lib. xiii. sect. ix. ubi de palmis: *Copiosæ in Creta*, &c. Caput deinde turritum aream nummi anticam obtinet, qui Urbis Genius est. Adjecta in aliis Prætorum nomina, ut ΔΑΜΑΓΟΡΑΣ, ΜΝΕΣΘΕΥΣ, ΙΜΕΡΑΙΟΣ, quod postremum urbis Siculae

nomen esse Paruta falso credidit, ac pro IEPAPITNIΩN, errore altero legit IEPAPIITYΣ, sacramque pinum interpretatus est: quam ejus viri hallucinationem vidit ante nos Spanhemius, lib. de usu numism. pag. 307.

IEPOKAICAPEΩN. ΠΕΡCΙΚΗ. Hierocæsariensium Persica. Caput femineum, cum pharetra retro apposita. Diana scilicet, de qua Tacitus, lib. 111. Annal. cujus locum attulimus in nummis ΕΦΕCΙΩN. Persica vero vocatur, non quod a Persis agnita, vel allata: sed quod in ea Lydiae parte colebatur, cujus incolæ Persici cognominabantur. Auctor Pausanias, lib. v. five Eliac. prior. pag. 176. sub finem: Ἐστὶ γὰρ Λυδίοις ἐπικλησὶν Περσικοῖς ἱεροῖς, ἐν τε Ἱεροκαίσαρῶν καλεσμένη πόλει, καὶ ἐν Ὑπαίποις. Nummus hic est Cimelii Regii; materies & forma ævum Trajani refert. Plinio, lib. v. sect. xxxi. Cæsarienses, ut ibi diximus in Notis. Ptolemæo, lib. v. cap. 11. Ἱεροκαίσαρῶν in Lydia, juxta Thyatiram, hoc est, in Lydiae Ioniaeque confinio. In Notitia Eccles. pag. 45. inter Antistites Provinciae Lydiae, ὁ Ἱεροκαίσαρῶν. Viderint tamen eruditi, annon multo verius ΠΕΡCΙΚΗ nomen Amazonis sit, quæ urbis Hierocæsareæ conditrix æque fuerit, ac Smyrna Amazon civitatis Smyrnæ sibi cognominis; & altera Ephesi; & aliæ aliarum, teste Plinio. Pharetratam simili plane modo Amazonem in nummo ΚΥΜΑΙΩN agnoscit quoque P. Petrus, libro de Amazon. pag. 262.

IEPOKAICAPEΩN. IEPA CTNKAHTOC. ΕΠΙ CTP. ΑΥΡ. CTPATONEIKOY. Ἐπὶ Στρατηγῶν Αὐρήλιον Στρατονίαν. Hierocæsariensium. Sacer Romanorum Senatus. Sub Prætorum Aurelio Stratonico.

IEPOKAICAP. KOMANEΩN. Severi nummus, e Cimelio Regio, quo Hierocæsariensium æra, & eorundem cum Comanis consensio declaratur. ET. BOP. ἔτρε Βορ. hoc est, anno cxxxii. qui V. C. cxciii. Severi primus: ducto æræ initio ab autumno anni V. C. dcccxxxv. five Christi xxi. quo aliæ post priores Asiæ civitates sunt restitutæ: unde eo anno cusus hic nummus in honorem Tiberii est: TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVG VST. P. M. TR. POT. xxi. SC. CIVITATIBVS ASIAE RESTITVTIS.

IERVSALEM. Vide ÆLIA CAP.

IHTΩN. E Cimelio Regio, cum effigie Palladis, & palma: in superficie nummi altera, Jovis caput. Spectat hic ad eam e Sporadibus insulis, quæ Ios dicebatur, Homeri sepulcro veneranda, ut ait Plinius, lib. iv. sect. xxi. & Scylax, pag. 21. Ἴος, ἐν ταύτῃ Ὅμηρος τέταπται, & Strabo, lib. x. pag. 484. Stephanus Cycladibus hanc accenset: Ἴος, inquit, νῆσος ἴσ' Κυκλάδων. Ὁ πολίτης, Ἰήτης, καὶ Ἰέτης. Nunc Nio dicitur, conflata voce una e duabus, ἐν Ἴω. De ea Gellius, lib. 111. cap. xi. De patria quoque Homeri multo maxime diffusum est. Alii Colophonium, alii Smyrnaeum, sunt qui Atheniensem, sunt qui Ægyptium dicant fuisse. Aristoteles tradit ex insula Io natum. M. Varro, in libro de Imaginibus primo, Homeri imagini hoc epigramma apposuit:

Capella Homeri candida hæc tumultum indicat,

Quod ara Ietæ mortuo faciunt sacra.

Candida, inquit, capella sacrum Homero fecere: nempe, ut Apollinari viro: nam Apollini solem capros albos sacrificari, etiam Livius indicat, lib. xv. Addit Gellius deinde distichon, quo urbes ex appellantur, quæ de Homeri natalibus inter se contendunt:

Ἐπὶ πόλεις διερίζουσι παρ' ῥίξαν Ὅμηρος,

Σμύρνα, Ρόδος, Κολοφῶν, Σαλαμῖν, Ἴος, Ἀργος,

Ἀθήναι.

Præfert hic nummus palmam, ut diximus, quod palmifera insula ea sit, unde & alterum ei nomen olim, teste Plinio; loc. cit. Ios a Naxo, xxi. mill. pass. Homeri sepulcro veneranda, longitudinis xxv. mill. ante Phœnice appellata. Quod & Stephanus adnotavit: Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Φοινίκη ἡ Ἴος.

IKAPIΩN. In Goltzianis Veteris Græciæ nummis, Tab. xvi. Plinio, lib. iv. sect. xxi. Icaros, ante vocata Doliche, nempe a longitudine. In Sporadibus insulis. Straboni, & Ptolemæo, Ἰκαρία: unde nunc Nicaria dicitur, factitia voce unica e duabus, ἐν Ἰκαρίῳ. Exhibet hic nummus Dianam cum velo, tauro vectam, eandemque Tauropoliam appellatam. Strabo, lib. xiv. pag. 639. ubi de Icaria insula: Ἐστὶ δὲ καὶ Ἀρτέμιδος ἱερὸν καλεσμένον Ταυροπόλιον ἐν τῇ νήσῳ. Est & Diana fanum in insula, Tauropolium dictum. Causa appellationis, quod Iphigenia Dianæ commiseratione, in taurum conversa est, ut Nicander scribit: nam alii in cervam, vel ursam, malunt. Sive quod ea regio taurorum armentis abundat, quibus Dea præsit. Nam & in Deliorum nummis Diana curru tauris juncto vehitur. Et Luna quidem, quæ ipsa omnino Diana est, a Prudentio dicitur, contra Symmachum,

Nunc bijugas frenare boves, &c.

Ab Aufonio, ad Paulinum:

Jam succedentes quatuebat Luna juvenecas.

Ex alia ejus nummi parte Diana rursus insculpta, venatricis habitu, cum arcu & cane. Fuit ei insula nomen olim alterum Doliche, uti ex Plinio vidimus: ex quo Callimachi versum intelliges, ab interprete novissime prætermisum: quo Dianæ caram esse ex insulis Dolichen, ex urbibus Pergam fuisse, vates ait, vers. 187.

Νήσων μὲν Δολίχη, πολλῶν δὲ τοῖς ὀνόμασι Πέργη.

ILERCAVON. Augusti, ac Tiberii nummi. Plinio, lib. 111. sect. iv. Regio Ilergaonum. Vide DERTOSA.

ILERDA.

MVN. ILERDA. Augusti nummus apud Patin. pag. 35. nunc Gazæ Regiæ. Lupi signatur effigie, quod insigne ejus urbis fuisse videtur Antonio Augustino. Plinio, lib. 111. sect. iv. Ilerdenses, Cæsaraugustani conventus, in Hispania. Hodie Lerida.

ILIPA.

ILIPENSE. Nummus Augusti, apud Occonem, pag. 42: qui legi FILIPENSE censuit oportere: quare Antiquarii nummum eum ad Philippos Macedoniae oppidum conspirante consensu retulerunt: falso errore. Ilipam enim Batiæ civitatem hic nummus indicat, de qua Plinius, lib. 111. sect. 111. Oppida Hispaniensis conventus Ilipa cognomine Iliæ: Italica, &c. quem locum nos primi sanavimus, cum prius perperam legeretur, Ilipa cognomine Italica, interpolatore Frobenio, qui ita scribendi ceteris deinde auctor fuit. Atqui in MSS. Regiis, Colbertinis, Parisiensi nostro, aliisque, Ilipa cognomine Iliæ Italica, conspicue vidimus: In editione Parmensi, anni mccccxxvi. Ilipa cognomine Iliæ Italica: quæ haud obscura præferunt vestigia genuinæ lectionis. Et Straboni certe, lib. 111. pag. 141. Ἰτάλικα καὶ Ἰλίπα, Ptolemæo quoque, Λαῖπα μεγάλη, quæ Ilipa, & Ἰτάλικα, civitates sunt duæ dispares. Quodque majoris momenti est, fuit Iliæ, five Iliæ, genuinum Ilipæ cognomen. Nam apud Gruterum, pag. cccli. IMMVNES ILIENSES ILIPONENSES legimus: Et Coloniam Hispaniæ Iliam in nummis exstare, ex Ligorii Collectaneis Spanhemius asseverat, lib. de usu numism. pag. 766. unde nosse Reinesius potuit, qui Ilienses Iliponenses forent, quod scire se negat, epist. xxi. Alias idem oppidum apud eundem Gruterum occurrit,

K

pag.

pag. CCXLVI. 7. MVNICIPIVM. INLI-
PENSE. Rursumque pag. MCXXVI. 3. VA-
LERIA. DOMITIA. CLODIANA.
ILIPENSIS. EX. PROVINCIA. BAE-
TICA. Nunc est *Peñafior*, ad Bætim, Cordu-
bam inter Hispalimque.

ILIVM.

ΙΑΙΟΝ. ΡΩΜΗ. Stant ambæ civitates in
nummo Antonini Severi F. e Cimelio Reginæ Chri-
stinæ.

ΘΕΑ ΡΩΜΗ ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ
ΙΑΙ. Ἰλιέων. *Dea Roma, sacer Senatus. Ilienſium.*
Caligulæ nummus, e Cimelio Regio, & apud Pa-
tinum, pag. 95. In antica nummi facie legitur:
ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. ΘΕΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑ-
ΤΩΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΙ. *Caius Caesar, Germani-
ci F. & Divus Imperator, hoc est, Cæsar Auguſtus,*
Augusti. Tacitus, lib. IV. Annal. Ilienſes cum
parentem urbis Romæ Trojam referrent, antiquitatis
gloria pollebant.

ΘΕΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. *Divus Impe-
rator. Caput Augusti radiatum. ΤΙ. ΚΛΑΥ-
ΔΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. ΙΑΙ. Ἰλιέων.*
Nummus Claudii, in Cimelio Sereniff. Ducis Ce-
noman. capite Claudii nudo, ob reverentiam Di-
vi Augusti.

ΙΑΙΕΩΝ. ΔΟC. Julia Domnæ nummus, e
Cimelio Regio, cum anno CCLXXIV. qui annus
est V.C. DCCCCLIX. Severi, & Julia Domnæ XIV.
ducto æræ initio ab anno V.C. DCLXXXVI.

ΙΑΙΕΩΝ. ΕΚΤΩΡ. Hector in bigis. Num-
mus M. Aurelii, e Cimelio Regio. In quadrigis
exhibent alii Commodi, & Antonini Severi F.
nummi. In bigis, Severi: & e Cimelio Regio,
Gordiani Pii.

ΙΑΙΕΩΝ. Pallas armata, dextra hastam, læ-
va victoriolam gerit. Julia Domnæ nummus, apud
Patinum, pag. 290. & in Cimelio Regio.

ΙΑΙΕΩΝ. CKAMANAΠPOC. Neronis
& Britannici nummus, in Cimelio D. FOUCAULT,
cum fluvii decumbentis effigie: ΝΕΡΩΝ. ΒΡΕ-
ΤΑΝ. ΚΑΙΣ. *Nero & Britannicus, Cæsares.*
Item Getæ nummus quem vidimus. Plinius, lib.
v. sect. XXXIII. *Scamander, amnis navigabilis....*
Ilum immune. Mela eleganter, lib. I. cap. XVIII.
Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit, & Si-
mois: fama, quam natura, majora flumina. Step-
hano: Ἰλιον.... τὸ ἐθνικόν, Ἰλιδίς.

ΙΑ. Ἰλιέων. Ex parte averſa, ΕΚ. Ἐκτωρ, cum
eiusdem effigie. E Museo nostro.

ILLIBERIS. Vide COEL. & COIL. & epif-
tolam de nummis Tetrici Aug. non unam, ab ami-
co nuper editam Lucemburgi.

ILLICI.

C. I. I. A. Colonia Immunis Illice Augusta. Ti-
berii nummus apud Patinum, pag. 72. & apud
Occonem, pag. 87. Plinius, lib. III. sect. IV.
Colonia immunis Illici, unde Illicitanus sinus. Nunc
Elche, in Valentino Hispaniæ regno: non Alican-
te, ut fufius in Notis ad Plinium diximus. Duum-
viri in eo nummo adduntur isti: Q. PAPIRIO
CAR. Q. TER. MONT. II VIR. Q. *Quin-
to Papirio Carbone, Quinto Terentio Montano Duum-
viris Quinquennialibus. Sunt & alii in aliis Duum-
viri.*

C. V. IL. Colonia Viatrix Illice, apud Anton.
August. Dialogo 7. pag. 115. Meminit hujus co-
loniæ Paulus IC. Dig. de Censibus.

ΙΟΠΗΤΩΝ. Titi nummus, e Thesauro Goltzii,
pag. 217. Plinio, lib. v. sect. XIv. *Ioppe Phœni-
cum, &c. hoc est, a Phœnicibus condita. Step-*
hano, Ἰόπη, πόλις Φοινίκης τὸ ἐθνικόν, Ἰοπήτης. Nunc
Jaffa, in Palæstina.

ΙΟΥΔΙΕΩΝ. M. Aurelii, & Valeriani numif-
mata, quæ Triflanus tom. III. pag. 13. ad Julida

Cææ insulæ oppidum refert, de quo actum a nobis
est, lib. IV. sect. XX. Nos ad *Julienſes* Phrygiæ,
de quibus Plinius, lib. v. sect. XXI. In nummo
M. Aurelii stat Deus Lunus. Sunt & Faustina, &
Cornelia Superæ.

ΟΥΟΛΟCENNA ΑΝΘΥΠΑΤΩ.
ΙΟΥΔΙΕΩΝ. ΑΝΚΥΡΑΝΩΝ. *Voloſennæ*
Proconsuli, Julienſium, Ancyranorumque cives,
communi scilicet utriusque civitatis, seu regionis
Præſidi, Proconsulive Phrygiæ: subintellige ἀνέ-
θικαν, *posuere.* Poppææ Neronis nummus hic est, e
Cimelio Regio. Cave reddas, cum viro alias eru-
dito, *Voloſenna Proconsule.* Præfixum huic inscrip-
tioni Ephori nomen: ΤΙ. ΒΑΣΙΛΑΟΥ
ΕΦ. ΑΙΤΗΣΑΜΕΝΟΥ. *Tiberio Bassilao E-*
phoro postulante.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ. ΙΟΥΔΙΕΩΝ. Nummus
Antinoi, cognomen alterum ab Hadriano impo-
situm ei urbi significat.

ΙΟΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Antonini Severi F.
nummus, apud Triflanum, tom. II. pag. 232. nunc
Cimelii Regii: in quo Dei Luni effigies. Sunt &
Julia Domnæ, cum Hygiæ icone: & Severi Alexan-
dri, in Cimelio Regio, cum Dei Luni, ut dictum est,
icone. Plinio, lib. v. sect. XL. *Juliopolis.* Et sect.
XLIII. *Juliopolitæ, in Bithynia. Ptolemæo, lib.*
v. cap. I. Ἰουλιόπολις. Allui muros oppidi illius
amne, scribit Procopius lib. v. de ædif. cap. IV.

ΙΟΥΔΙΟΠΟΛΙC. E Gaza Regia. Caput
Genii civitatis velatum. M. ΑΥ. ΚΟ. ΗΡΑ-
ΚΛ. Μάρκος Αὐγέλιος Κόμοδος Ἡρακλῆς. Ca-
pite laureato.

ΙΟΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Caput Dei Lu-
ni. Α. Κ. Α. ΑΙ. ΑΥΡ. ΚΟΜ. ΗΡΑΚΛ.
ΓΕΡΜ. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λέκιος Αἴλιος Αὐ-
ρήλιος Κόμοδος Ἡρακλῆς, Γερμανικός. Et in num-
mis quoque Latinis Commodus Herculis sibi no-
men adſcivit: HERCVLI ROMANO
AVG. Clava in corona. L. AEL. AVREL.
COMM. P. F. AVG. Commodi caput cum
leonina pelle. E Cimelio Regio. Vide RO-
MA.

ΙΟΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Deus Lunus e-
quo infidet. Ex eadem Gaza, Commodi pariter
Principis. Sunt & Severi Alexandri, in Cimelio
Regio, & Julii Maximini, & Maximi Cæsaris.

CΚΟΠΙAC. ΙΟΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Scopas, amnis Juliopolitarum. Fluvii decumbentis
effigies, in nummo Getæ. *Scopius est apud Plin-*
ium, libro v. sect. XLIII. ubi & Juliopolitæ.

ΙΟΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Gordiani junio-
ris nummus, ex ære minimus, in quo militaria
signa insculpta.

ΙΠΠΩΝΙΕΩΝ. Nummus e Magna Græcia Golt-
zii, tab. XXV. in quo Proserpina, cum Cornu co-
piæ & caduceo. Huc nempe venisse ex Sicilia Pro-
serpinam florum legendorum gratia, veteres exis-
timavere, teste Strabone, lib. VI. pag. 256. Plin-
io, lib. III. sect. X. *Hippo, quod nunc Vibonem*
Valentiam vocant. Stephano: Ἰππώνιον, πόλις Βρετ-
τίων... ἡ μετωνομάσθη ἐπὶ Παμαίων Οὐίβων ἢ
Οὐαλεντία. Τὸ ἐθνικόν, Ἰππωνιάτης, ἢ Ἰππωνιδίς.
Nunc *Brivona* in Calabria ulteriore. Vide VA-
LENTIA Calabria.

ΙΡΙΠΠΟ. Caput Augusti. In averſa parte Genius
civitatis sedet, cum cornucopiæ. Est in Cimelio
D. FOUCAULT. Urbs esse Bæticæ videtur: nam
in Gaditano conventu memorantur a Plinio, lib.
III. sect. III. *Belippo, Lacippo, Basippo.*

ISAVRORVM Metropolis. Vide SELEV-
CIA Cilicia.

ΙCΜΕΝΕΙΩΝ. Commodi nummus. Bæotiz vi-
cus est Stephano Ἰσμελὴ, κώμη Βοιωτίας: ὁ κω-
μήτης Ἰσμελίος, ἢ Ἰσμελῶς, ἢ Ἰσμελιδίς, καὶ
Ἰσμελίτης. Ab Ismeno amne, de quo Plinius, lib.

iv. sect. xii. *Annis Ismenus*. Hinc Ἀπόλλων Ἰσμενίου apud Pausaniam in Corinth. pag. 53.

HIΣMEN. Apud Goltzium, in Græcia, tab. xvii. cum clypeo, Bæotiae Thebarumque : & cantharo, Liberi patris insigni. Est enim cantharus Baccho sacer: ut Herculi scyphus. Plinius, lib. xxxiii. sect. liii. *C. Marius post victoriam Cimbricam, cantharis potasse Liberi patris exemplo traditur, ille arator Arpinas, & manipularis Imperator.*

ΙΣΤΙΑΙΕΩΝ. Nummus Græciæ Veteris e Museo nostro: in quo mulier navi insidet, expanso velo: a quo nempe ei civitati nomen: ἱστίον enim Græcis *velum navis* sonat. Plinio, lib. iv. sect. xxi. *Oreos*. Eadem enim Histia quondam, quæ subsequente ævo, Ὀρεός dicta est, teste Strabone, lib. x. pag. 445. Stephano: Ἰστία, πόλις Εὐβοίας. . . ὁ πολίτης, Ἰστιαίεύς, & Ἰστιαῖ. Sunt & similes apud Goltzium nummi, in insulis Græciæ, tab. xii. Sunt & in quibus bos insculptus: quo de symbolo, vide nummos **KAPYΣΤΙΩΝ**.

ΙΣΤΡΗΩΝ. In nummis Goltzii, Tab. xxviii. Plinio, lib. ix. sect. xviii. in Thracia, *Istropolis*. Stephano: Ἰστρῶς, πόλις ἐν τῷ Πόντῳ. Τὸ ἐθνικὸν, Ἰστροί, ἢ, Ἰστροί. Unde Ἰστροίων Ionice, pro Ἰστροίων, ut βασιλῆων, pro βασιλέων. Conditum a Milesiis auctor est Strabo, lib. vii. pag. 319. & Plinius, loc. cit.

ICTPIHNΩΝ. Ita hoc nomen scribitur in nummis Antonini Severi F. & Severi Alexandri.

ITALICA. Apud Patin. pag. 35. nunc in Gaza Regia, Augusti nummus.

MVN. ITAL. vel ITALIC. PERMIS. DIVI AVG. *Municipium Italicense, Permissu Divi Augusti*. Tiberii, & Germanici nummi: apud Patinum ille, pag. 67. iste, pag. 84. uterque nunc ejusdem Cimelii. Plinio, lib. iii. sect. iii. *Italica*, in Bætica. Omnium scriptorum consensu, hodie est *Sevilla la veja*, Hispali proxima, Silli vatis, Trajani Imp. & Theodosii M. natalibus clara. Gruteri inscriptio, pag. cccclxxxv. **COLONIA ITALICENSIS. IN. PROV. BAETICA.**

MVNICIP. ITALIC. PERM. AVGVSTI. Caput Salutis Augustæ. Parte altera, ... **AVGVSTA.** Forte, **IVLIA Augusta**, ut in alio simili nummo. Sedet effigies Pietatis. Est & similis Drusi Tiberii F. nomine: **DRVSVS CAESAR TI. AVG. F. MVNIC. ITAL. PER. AVG.** *Permissu Augusti*.

ITALICA. BILBILIS. Vide **BILBILIS**.

ITANIΩΝ. Goltzii nummus in Thesauro, pag. 217. Stephanus: Ἰτάνος, πόλις ἐν Κρήτῃ οἱ πολῖται, Ἰτάνιοι.

IVDAEA.

FISCI IVDAICI CALVMNIA SVBLATA. Nervæ, e Cimelio Regio. Fiscus Judaicus sub Domitiano acerbissime exacti, meminit Tranquillus. A Tito fuerat is imperatus, ut auctor est Xiphilinus in Vespas. Relaxatum a Nerva nummus hic docet. Et Aurel. Victor, in Nerva: *Quidquid pœnæ nomine tributis accesserat, sustulit*. Pendebant didrachma Jovi Capitolino, qui patrios Judæorum ritus tuerentur. Vide Baronium, tom. i. Annal. Et Fiscum pariter Alexandrinum in vetusta Inscriptione legimus, apud Gruterum, pag. dxcii. a Vespasiano scilicet inductum, ut Xiphilinus prodidit. Est & **PROC. FISCI. ASIA T.** pag. dlxxv.

IVDAEA CAPTA. Vespasiani, ac Titi, e Cimelio Regio. Egregia apud Gruterum inscriptio, si genuina, pag. ccxli v. 6.

IMP. TITO. CAESARI. DIVI. VESPASIANI. F. VESPASIANO. AVG. PONTIFICI. MAXIMO.

TRIB. POT. X. IMP. XVII. COS. VIII. P. P.

PRINCIPI. SVO. S. P. Q. R.

QVOD. PRAECEPTIS. PATRIS. CONSILIISQVE. ET. AVSPICIIS. GENTEM. IVDAEORVM. DOMVIT. ET. VRBEM. HIEROSOLYMAM. OMNIBVS. ANTE. SE. DVCIBVS. REGIBVS. GENTIBVSQVE. AVT. FRVSTRA. PETITAM. AVT. OMNINO. INTENTATAM. DELEVIT.

IVDAEA DEVICTA. Vespasiani, apud Patinum, in Sueton. pag. 391.

DE IVDAEIS. Vespasiani, ex eodem Cimelio, & apud Patinum in Thesauro, pag. 58.

IVD. CAP. Titi, apud Patinum, pag. 147.

ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΩΚΥΙΑΣ. Titi, e Cimelio Regio, & Museo nostro. *Judæa capta*. In antica parte, **ΤΙΤΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑ.** *Titus Caesar Imperator*, priusquam nimirum esset Augustus. Similis alter Augusti, apud Occonem, pag. 52. sed fictus & adulterinus.

*De Bello Judaico,
sub Hadriano.*

Nummus Hadriani Aug. ab Occone relatus, pag. 234. **IVDAICA EXPEDITIO**, admonet, ut hoc loco de bello Judaico sub Hadriano pauca dicamus. Quem fabulæ istius auctorem vetustissimum proferunt, Dio est: qui rebellasse Judæos, ob Æliam coloniam deductam, & multo post Hadriani discessum e Syria refert: Eusebius contra & Nicephorus, post Judaicum bellum finitum deductam fuisse eo coloniam prodiderunt. Belli Judaici ab Hadriano suscepti non meminit auctor Chronici Hieronymiani, nisi anno primo ipsius Hadriani, vel secundo fortassis. Leve admodum bellum istud fuisse Spartianus significat in Hadriano, pag. 7. *Moverunt ea tempestate & Judæi bellum*, inquit ille, scriptor mendax & spurcus, *quod vetabantur mutilare genitalia*. Et pag. 10. **EXPEDITIONES** sub eo (sub Hadriano) **GRAVES NVLLÆ fuerunt: BELLA etiam SILENTIO PÆNE transacta**. Atrox & diuturnum bellum istud fuisse alii e contra narrant cum Dione; Hierosolymaque eo bello diruta, cum Eusebio & Hieronymo: quos propterea nugari Scaliger ausus est dicere; Valesius & P. Pagi moderatiores, hallucinari tantum dicunt. Qui temporibus nostris ex monumentis quibuslibet ante suam ætatem scriptis, nullo adhibito examine historias confarcinant, unum alii bellum plurium annorum, geminum alii comminiscuntur. Nummi autem antiqui admonent, fidem esse prorsus huic fabulæ derogandam.

Nam advenisse quidem in Judæam Hadrianum Aug. dum orbis Romani pleraque provincias perlustraret, nummi testantur inscripti, **ADVENTVI AVG. IVDAEAE. HADRIANVS AVG. COS. III. P. P.** capite nudo. Sed adventus ille pacificus fuit, ut ejusdem Augusti adventus in reliquis provinciis. Id quod & caput nudum Augusti docet, & solus **AVGVSTI** titulus. Neque enim ut **IMP.** lustrabat obibatque provincias, sed ut **AVG.** tantum: hoc est, ut Reipublicæ constituendæ, & rebus civilibus componendis, in singulis provinciis orbis Romani, designatus a Senatu: cujus vice ubique & leges constitueret, & venerandus ipse esset, σεβασός. Unde in nummis ipsius omnibus, qui sunt inscripti, **ADVENTVI AVG. ASIAE, BITHYNIAE, SICILIAE**, & ceteris qui plurimi sunt, tantum **HADRIANVS AVG. COS.**

inscribitur, non IMP. Adde quod togatus ibi adstat idem ante aram, cum Judæa sacrificante; qui etiam habitus pacificum adventum designat. Et quod Judæa cum Augusto sacrificat, tuncillam ab ethnicis fuisse occupatam, manifeste docet: neque enim aut Hadrianus Judaico ritu, aut Judæi gentili more cum Hadriano sacrificarent. Sed non Judæam modo, verum etiam Hierosolymorum civitatem a Domitiano restitutam, Capitoliademque jam tum appellatam, a Græcis occupatam fuisse, testantur nummi Græci ΚΑΠΙΤΩΛΙΕΩΝ, ΔΙΟΠΟΛΙΣ, & ΠΑΒΒΑΘΑΜΗΝΩΝ; de quibus egimus in Chronologia Veteris Testamenti, cum illo præclaro Domitiani nummo, CAPIT. REST. hoc est, *Capitolias Restituta*. Non erat autem profecto causæ quidquam, cur Judæa, tota tunc Græca, rebellaret; nec potest non fabulosa censei narratio, quæ Judæorum ita defectionem narrat, perinde quasi tunc Hierosolymorum, vel aliarum Judææ urbium Judæi potirentur.

In nummo altero, apud Erizzo, pag. 252. qui IVDAE A inscribitur, Hadrianus pariter togatus adstat, atque adeo animo pacifico: neque enim arma togæ conveniunt: & porrigit ille manum Judææ supplici: nullo ibi defectionis symbolo. Adventum autem Hadriani in Judæam unicum fuisse nummi clamant; anno (ut videtur) XIII. imperii, qui est Christi 129.

Præterea, si quam insignem adeo vel expeditionem suscepisset, vel victoriam Hadrianus reportasset, diceretur profecto in nummis aliquando IMP. II. quemadmodum Trajanus IMP. VI. & Antoninus Pius IMP. II. At in nummis Hadriani Aug. qui sunt innumeri, tamque tritæ fere & obvii, quam sunt filices in plateis, ne semel quidem occurrit IMP. II. Unde efficitur, saltem ex quo ille Augustus fuit, nulli eum expeditioni justæ præfuisse, ob quam *Imperator iterum* dici mereretur. An vero alia de causa in nummis ipsius TRANQUILLITAS AVG. commendatur, quam quoniam toto orbe Romano tranquillitas & pax summa sub ipsius principatu fuit?

At in Inscriptionibus apud Gruterum IMP. II. legitur. Verum incredibile est, ut in Numismatis sæculi Constantiniani diximus, quam sint multæ ibi Inscriptiones adulterinæ ac recentes; quam ingentem illarum numerum ex veteribus membranis, quas viri eruditi etiam ipsi vetustas sinceræque esse existimarent, in lapides & marmora transferri curaverint. Solis nunc fere nummis, selectisque quibusdam bonæ notæ scriptoribus, in historia profana credimus.

Sed ne tali effugio uti ex causæ desperatione videamur, quas illi tandem ex Grutero inscriptiones proferre possunt, quæ titulum IMP. II. Hadriano vindicent? Duas certe reperimus in primis; quæ si sinceræ essent, suaderent illæ omnino bellum Judaicum sub Hadriano nullum fuisse. Prior est, pag. CCXLVII, 8. & 10. HADRIANO AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. III. COS. III. IMP. II. Altera est pag. CCXLIX, 8. HADRIANO AVG. P. M. TRIBVNIC. POTESTAT. XX. IMP. II. COS. III. P. P. Prior notat annum Hadriani tertium, qui est Christi annus 119. mense Maio fortassis. Posterior annum ejusdem vicessimum, qui est Christi 136. & idem imperii Hadriani in Exercitibus postremus. Ergo nisi dicatur unicam illam omnino expeditionem Judaicam suscepisse Hadrianus, per annos illos imperii octodecim, susceptamque eam ipso tertio imperii anno; Judaicum bellum nullum fuit. Alterutrum autem qui dixerit, detrahet omnem saltem Dioni

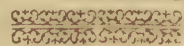
fidem. Nam is & post Æliam conditam Judaicum bellum ponit; & aliud subjungit grave bellum adversus Massagetæ & Alanos. Igitur ex eo etiam quod IMP. II. tantum appellatus sit Hadrianus in lapidibus, efficitur expeditionem Judaicam nullam fuisse.

Adde quod cum quis IMP. II. appellatur, non ille titulus futuram expeditionem designat, sed præteritam, quæ quidem Imperatori feliciter ac prospere successerit. Ergo bellum Judaicum confectum dici oporteret anno ante illam TR. POT. III. cum qua IMPERATORIS II. titulus conjungitur. Annus autem ille secundus est Hadriani, quo & COS. II. fuit; & Romæ cum fuisse testatur nummus, e Gaza Regia, æris magni: IMP. CAES. TRAIANVS HADRIANVS AVG. P. M. TR. P. COS. II. RELIQA VETERA HS NOVIÆ MILLIA ABOLITA. In quo numismate Imperator stans paludatus, accensa face syngraphas concremat: id quod factum esse Romæ oportuit, aut Narbone.

Adde postremo loco susceptam paulo post ab Hadriano Aug. perlustrationem orbis Romani, quæ plures annos tenuit, nec reliquit profecto ulli bello locum. Et nummi certe Hadriani omnes, Pacem ac Tranquillitatem prædicant.

At in nummis occurrit apud Occon, pag. 226. HADRIANVS AVG.)(COS. III. Augustus in equo decurrens cum hasta. Infra, EXPED. AVG. *Expeditio Augusti*. Sane: sed abest primum in eo numismate, qui est in ceteris aliorum Augustorum, in quibus est inscriptio similis, miles qui præeat, vel subsequatur. Deinde hastam ubi Occo viderit, nescimus. Sunt enim in Museo nostro nummi duo Hadriani sic inscripti, in quibus dextra elata pacifici habitu in equo currit Augustus; lava femori innititur: in altero etiam non hastam lava, sed bacillum imperatorum tenet. Nihil ergo nummus ille, vel alter inscriptus, VICTORIA AVG. aliud significat, quam levem aliquam adversus latrones tunc Galliam Italianve infestantes expeditionem. Si Hierosolyma ille, aliudve oppidum insigne cepisset, diceretur (ut in Titi nummis) IVDAE A CAPTA: cerneret trophæa, spolia, captivosque flentes: quorum nihil in Hadriani nummis apparet.

Itaque nummum ab Occone relatum, pag. 234. IVDAICA EXPEDITIO, adulterinum pronunciare non veremur; cum nullibi sincerus occurrat; nec ausus ille sit proferre unde acceperit, aut quæ sint in eo nummo depictæ imagines; & poscat usus scribi potius EXPED. IVD. non autem IVDAICA EXPEDITIO. Nam sic in Trajani nummo ibidem legitur, pag. 201. EXPEDITIO GER. Unde Mediobarbus, cum Occonem iterum edidit, verba permutavit, scripsitque pag. 178. EXPEDITIO IVD. CA. Dixit autem visum hunc nummum fuisse Antonio Augustino; quod nec Occo dixit, & falsum arbitramur.

IVLIA TRADVCTA in Batia.

IVLIA TRAD. in corona quercea. Ex parte altera, PERM. CAES. AVG. Nummus Augusti, apud Mediobarbum, pag. 51. & apud Occonem, pag. 77. Hæc Ptolemæo lib. II. Geogr. cap. IV. Τεγενοδύκτα, in Bastulis. Straboni, lib. III. pag. 140. Ἰελία Ἰόζα πόλις. Est autem Iozæ Punice, quod Latine Traducta. Nunc plane excisa.

IVLIA TRAD. cum apice & simpulo, Pontificatus Maximi, quem gessit Augustus, insignibus.

bus. Ex altera parte, caput Augusti: epigraphe, PERM. CAES. AVG. Apud Norisium, loco mox citando.

IVL. TRA. cum uvæ racemo, quo vini ubertas in circumjecto agro signatur: unde & in adverso Mauretaniæ litore, promontorio Oceani extimo, nunc *Capo Despartel*, facta appellatio est Ampelusia, testibus Mela Pomponio lib. 1. cap. v. & Plinio lib. v. sect. 1. Nummus hic est Caji Cæsaris Augusti F. cujus expressum caput in altera nummi area, & nomen C. CAESAR. Apud Norisium in Cenotaph. Pisan. pag. 86. e Cimelio Regina Christina.

IVL. TRAD. cum spica, qua fertilitas agri indicatur. In superficie nummi altera, L. CAES. Augusti nempe adoptione filius, Caji frater. Apud Norisium, pag. 92. ex Thesauro Mediceo.

C. L. CAES. IVL. TRA. Caji, Lucius, Cæsares, Agrippæ, & Juliæ filii, Augusti nepotes. *Julia Traducta*. Ex parte altera, PERM. CAES. AVG. *Permissu Cæsaris Augusti* cusa moneta. Apud Norisium, loc. cit.

IVLIA TRADVCTA in Mauretania, sive Tingis.

COL. IVL. TRADVCTA. Claudii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 240. & apud Mediobarbum, pag. 85. ex schedis Sponianis. Hanc ceteri Geographi uno tantum nomine *Τίγγιν* & *Μαυρησίας*, *Tingin Mauretaniæ*, nuncupant: gemina appellatione Plinius, lib. v. sect. 1. *Tingi a Claudio Cæsare, cum coloniam faceret, appellatum Traducta Julia*. Sed quot in hac Plinii sententia voces occurrunt, tot pæne scopuli sunt, ad quos summa ingenia offenderunt. A. C. I. Cæsare, non a Claudio coloniam esse deductam, invitis libris omnibus, legi credique Vossius præcipit, lib. 1. Observ. in Melam, pag. 168. quoniam Juliæ Jozæ scilicet Strabo meminit, qui Tiberio imperante, multo ante Claudii principatum obiit. Norisius in Cenotaph. Pisan. pag. 91. quid de Plinio statuatur, ambigit. Obscure Plinium, ac fortassean falso locutum esse Salmasius asseverat, in Solin. pag. 288. ubi Traductam in Mauretania negat ullam fuisse. Patinus in Sueton. pag. 115. ipsis Augusti temporibus Juliæ Traductæ nomen Tingitanæ civitati hæsisse ex nummis probare se putat, Pliniumque erroris insinuat. Ego vero sic statuo, hujus mentem eorum neminem esse assecutum: neminem non ei culpæ affinem, quam confert in Plinium. Fuit enim vero id primum quidem alteri concessum oppido nomen, in adversa Hispaniæ Baticæ ripa posito: cui, ut Strabo narrat, Tingitanis eo Zelitanisque transductis ex Africa, Augusti temporibus, Juliæ quoque Transductæ facta ex re appellatio est. Postmodum vero a Claudio Cæsare, transductis iterum revocatisque, ut *coloniam faceret*, ex eo oppido Tingitanis in avitas sedes, unde commigrant, non *Traducta* modo *Julia*, sed *Colonia Julia Traducta* Tingis est nuncupata, prioris oppidi nomenclatione in Africam transvecta cum civibus, additaque, qua Batica Julia caruit, coloniæ prærogativa. Argumenta sunt hujus rei quam plurima. Primum, quod Juliam Jozam, quam in Batica Strabo agnoscit, ut antea diximus, & Ptolemæus, in descriptione ejus oræ, & Marcianus Heracl. pag. 70. vetustos scilicet secuti auctores, apud quos quæ reppererint nomina oppidorum, sive exstarent illa adhuc, seu jam interiissent, promiscue describere: Plinius, in recensendis alioqui Baticæ, cui ipse præfuit, oppidis, ad fastidium prope diligens, prætermisit: quod nulla tunc isthic scilicet, præter tenue forte vestigium, omnis in Africam Transducta Julia commeasset. Alterum argumentum est, quod tum appellatam a Claudio Traductam Tingim Plinius admonet, *cum coloniam faceret*: quibus

verbis minime sane obscure significat, deportatos ab eo ex Batica Traducta in Mauretaniam cives, ut *coloniam faceret*, & coloniæ iure ac nomine Tingim donaret, quo Batica Julia Traducta caruerat. Quancumque enim Juliæ nomen præferret, cave continuo coloniæ eam fuisse a Julio Cæsare deductam putes: cum id cognomen pluribus oppidis, vel in ipsa Batica datum constet, ex Plinio, lib. 111. sect. 111. quæ ea tamen prærogativa caruerint: In his, Julia Fidentia: Illiturgi, quod Forum Julium: oppidum Oset, quod cognominatur Julia Constantia: Seria, quæ Fama Julia: Restituta Julia, Contributa Julia, Concordia Julia, Urgia cognominata Castrum Julium, &c. In Lusitania quoque, Municipium Olisipo, Felicitas Julia cognominatum: oppidum Ebora, quod Liberalitas Julia, &c. Cum tamen, ipso Plinio teste, coloniæ in Batica novem, in Lusitania quinque omnino fuerint, quarum in censum ea minime oppida veniant, quæ nunc appellavimus. Itaque in nummis ante Claudii principatum cufis, sive Augusti illi sint, sive Augusti liberorum, cum ad Traductam Baticæ illi spectent, coloniæ nomen abest: in Claudii vero numismatis, quæ nunc exhibemus, ea prærogativa aperte signatur, COL. IVL. TRADVCTA. Ut jam frustra sit, qui Plinium vel obscure vel falso locutum putet: aut certiora planiorave quibus ea stabiliantur, quæ de Tingi narrat a Claudio coloniæ jure, ac Traductæ appellatione, donata, argumenta desideret.

IVLIOBRIGA MVN. Caji Cæsaris, e Thesauro Goltzii, pag. 243. Plinio, lib. 111. sect. 14. *Iberus amnis, ortus in Cantabris, haud procul oppido Juliobrica*: unde ipsi hodie oppido nomen. *Fuente d'Ivero*, aliter aliis perperam statuentibus. Inscriptio vetus apud Ambr. Morales, fol. 67. IVLIOBRIGENSI EX GENTE CANTABRORVM.

ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΓΑΥΚΩΝ. Nummus L. Veri, e Cimelio Regio: cujus in superficie altera, ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. Α. ΑΥΡΗ. ΟΥΗΡΟΣ. *Αυτοκρατορας Καϊσαρ Λεως Αυρηλιος Ουηρος*. In Notitia Eccles. antiqua pag. 47. inter Episcopos Provinciæ Paphlagoniæ, ε *Ιωνοπόλεως*. Et pag. 33: *Ιονόπολις*. Et pag. 15. ε *Ιωνοπόλεως*. Pro *Ιονόπολις*, & *Ιωνοπόλεως*. In Conc. Calched. act. 11. pag. 331. *Πλωος Ιωνοπόλεως*. A Constantino Porphyrog. lib. 1. Them. 7. pag. 30: inter Paphlagoniæ oppida septimo loco *Ιωνόπολις* appellatur. Vide ABΩNOTEIXEITΩN, ubi quadam de Glycone delibavimus, quæ nunc sunt uberius explicanda. Alexander impostor Paphlago, de quo Lucianus opere singulari, quod *Pseudomantis* inscripsit, jam Antonini Pii temporibus in Paphlagonia floruit. Nactus ille Macetin mulierem opulentam, (Μακέτις est Græco scriptori) eam e Bithynia in Macedoniam usque est consecutus. Patria enim mulieri Pella fuit, qui locus erat Macedonum regum ævo in primis nobilis. Ibi cum videre immani mole dracones, placidos admodum ac mansuetos, ita ut a mulieribus alerentur, & cum pueris una cubarent, & lac e mammis infantum quoque ritu sugerent, pulcherrimum ex iis unum vili sane pretio coëmit. Inde in patriam reversus, quæ *Αλώης τᾶχος* dicebatur, confectis primum, defossisque in terram tabellis æreis, quæ mox affuturum Æsculapium præmonerent, ac fore ut in Aboni Murum se conferret: deinde & serpentis, quem domi alebat, intra ovum fetu concluso, ovoque, quod ad ædis sacre fundamenta defoderat, educto fractoque, serpentem ex eo emicantem protulit imperitæ attonitæque plebi, Æsculapium esse eum inclamans. Notum enim est anguis specie latere id Numen ab antiquis creditum: eaque specie Epidauro Romam advectum, in insulam Tiberinam,

nam, templumque ei Deo dicatum, tranasse. Domi ille interim, confecto prius e linteis capite draconis, quod speciem quandam humanam præ se ferret, eoque colorum pigmentis egregie assimilato, majorem illum, quem diximus, draconem Pellæum, abdit in sinum: caudamque ejus primum ostentans, mox deinde torum exerens, præter caput, quod sub alis tegebat, linteaceum illud ex parte averfa caput proferebat, quod esse illius ipsius draconis creditum, qui e sinu scilicet prominebat. Confectæ statim picturæ, imagines, signa, Deum referentia, partim ex ære, partim argento effecta, qualis in Nummo pingitur. Nomen etiam inditum, Glycon: quod & versu complexus Alexander:

Εἰμι Γλύκων, τρίτον αἶμα Διὸς, φάτο ἀνδρώ-
ποισι.

*Sum ille Glycon, hominum lux, ex Iove tertia
proles.*

Hæc Lucianus in sermone eo quem appellavimus, quem cuiusvis erit otii consulat: ibi Glyconem dici minorem Æsculapium intelliget, aliaque multa, quæ sunt ab hoc argumento, in quo versamur, aliena. Ad id quo de agitur congruentius illud est, quod in calce ejus libri subijcit, pag. 497. de mutata oppidi hujusce appellatione, nummoque ipsa impostoris effigie insignito: quanquam id genus nummorum (si tamen aliquando fuit) nunc plane excidit. Ἐκεῖνο πῶς ἔ μέγα ἐν τοῖς αἰσίοις τὸ τόλμημα τῷ Ἀλεξάνδρῳ, τὸ αἰτῆσαι ὡς τῷ αὐτοκράτορος μετανομασθῆναι τὸ Ἀλῶν τείχεσσι, ἢ Ἰωνόπολιν κληθῆναι, ἢ νόμισμα καινὸν ἐκχεραεργάζεσθαι, τῇ μὲν, τῷ Γλύκωνος καὶ θάτερος δὲ, Ἀλεξάνδρου σέμματά τε τῷ πάππῳ Ἀσκληπιῷ, ἢ δὲ ἀρετῇ ἐκείνῳ τῷ πατρομήτορι τῷ Περσέει ἐχόντι; Sed quid: Annon hoc inter alia facinus audax Alexandri, a Principe Romano (L. Vero) postulare, ut Aboni murus, commutato vocabulo, Jonopolis appellaretur? utque nummum novum signaret, altera quidem parte Glyconis signatum effigie: altera, Alexandri: qui insignia avi Æsculapii, ac falcem illam Persei, unde maternum ducebat genus, teneret?

ΙΩΝΩΝ. ΕΠΙ ΑΥΡ. ΖΗΝΩΝΟΣ ΑΡΤΕΜΑ. Mamæa nummus, apud Occonem, pag. 407. *Jonum. Sub Aurelio Zenone Artema, vel Artema F. De Jonia, Plinius libro v. sect. xxxi. Artemæ mentio in nummis Apamensium Phrygiæ, quæ fuit Joniæ vicina.*

ΙΩΤΑΠΑΘΗΝΩΝ. Vespasiani nummus, e Thesaurio Goltzii. Stephano: Ἰωτάπατα, πόλις Συρίας. τὸ ἐθνικόν, Ἰωταπατινός. Est Syriaca Vespasiani expeditio satis celebrata veterum scriptis, aliisque monumentis.

ΙΩΤΑΠΕΙΤΩΝ. Nummus, e Gaza Regia: in quo stat Ceres, dextra facem gerens, læva hyssopum Cilicium. Est enim *Iotape*, Ciliciæ oppidum, apud Plinium, libro v. sect. xxi. Cilicium autem hyssopum commendatissimum esse idem testatur, libro xiv. sect. xix. & libro xxv. sect. lxxxvii. Philippum juniorem Aug. facies nummi altera exhibet capite radiato: ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙ CΑΡΕΑ ΜΑΡΤΥΡΑ ΙΟΥΛΙΟΝ ΦΙΛΙΠΠΟΝ.

K

ΚΑΒΑΣΙΤΩΝ.

ΚΑΒΑC. L. ΙΑ. Καβασιτών, λυκαβαν-
τῶν ἰά. ut diximus, in ΕΡΜΟΠΟΛΙΤΩΝ. Hadriani nummus cum Serapidis effigie, in Cemelio Regio. Plinio, libro v. sect. ix. *Cabastites* nomos, seu præfectura Ægypti. In Notitia Eccles. pag. 55. Provinciæ Ægypti secundæ Κάβασα adscribitur. Ptolemæo, lib. i v. cap. v. Καβασίτης νομός, ἢ μητρόπολις Κάβασα. Severi alter, apud Patinum, pag. 286. ΑΒΑC. quem ille ad Abas-

finos Arabiæ, Goltzium in Thesaurio secutus, & Scaligerum. lib. v i i. de Emend. Temp. ablegat: nec sane satis feliciter: nam si integrum is, nec detritum usu nummum vidisset, ΚΑΒΑC. legisset is, & huc, ut oportuit, retulisset.

ΚΑΔΟΗΝΩΝ. Nummus Longinæ Domitiæ, apud Patinum, pag. 169. cum Dianæ Ephesiæ iconē. Quanquam ipse perperam ΚΑΛΟΗΝΩΝ legit, Tristinum secutus, tom. i. pag. 352. refertque ex conjectura ad Coloën, quam novo ille errore urbem esse arbitratur Sardibus vicinam: cum ipsa Gygæa palus sit, Coloë a recentioribus appellata, teste Strabone, lib. x i i i. pag. 626. Sunt & Valeriani pariter, & Tranquillinæ. Plinio, lib. v. sect. xxx. *Cadueni*. Stephano tamen: Κάδοι, πόλις Μυσίας. . . . Τὸ ἐθνικόν, Καδηνός. In Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 29. Κάδοι, Phrygiæ Capatiana accensetur: Μᾶονιᾶ, sive Lydia, in ipsis Phrygiæ finibus, a Ptolemæo, lib. v. cap. ii. In Conc. Quinisexto, pag. 1199. Philippus ἐπίσκοπος πόλεως Κάδων Πακατιανῆς.

ΕΠΙ ΜΕΛΙΤΩΝΟΣ ΑΣΚΛΕΠΙΑΔΟΥ. ΚΑΔΟΗΝΩΝ. *Sub Melitone Asclepiadis F. Prætoris Caduenorum. Claudii nummus, e Gaza Regia.*

ΕΠΙ ΚΛ. ΓΑΣΟΠΑΤΟΡΟΣ ΑΡΧ. Α. ΚΑΔΟΗΝΩΝ. *Sub Claudio Gasopatore Archonte primo. Nummus Cadoënorum. Gordiani Pii nummus, cum fluvii decumbentis effigie. Similes est Furia Sabinia Tranquillina nummus, e Cemelio Regio, in quo Æsculapius, Hygia, & Telephorus. Sub Aurelio Cleopatore Prætoris. Telephorum religiose Pergameni in primis, ac deinde alii coluere: & a medendo eundem Ἀκέσιον Epidaurii appellarunt, teste Pausania. Vide ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ.*

ΚΑΛΑΥΡΕΙΤΩΝ. Nummus, e Thesaurio Goltzii, pag. 217. Plinio, lib. iv. sect. xix. *Calauria* in Argolico sinu insula: nunc *Sidra*, leto Demosthenis nobilis, inquit Mela, lib. ii. cap. vii. Stephano: Καλαύρεια. . . . ὁ πολίτης, Καλαυρείτης.

ΚΑΛΕΝΙΤΩΝ. Vide CALENO.

ΚΑΛΛΑΚΤΙΝΩΝ, & ΚΑΛΑΚΤΙΝΩΝ, apud Parutam, Plinio, *Galatani*, lib. iii. sect. xiv. in Sicilia. Tullio, Act. iii. in Verrem, *Calatini*, oppidumque *Calata*. Diodoro Siculo, lib. xii. pag. 89. Καλλατῖνοι. Antonino in Itin. *Calafata*. Ptolemæo, lib. iii. cap. iiii. Romano more, Καλάκτα. Athenæo, lib. vi. & Diodoro, lib. xii. Bibl. Καλή ἀκτὴ. Nunc *Galati*. In iis nummis cantharo noctua insidet, vel uva nummi aream obtinet: quæ vini ubertatem in eo agro indicant.

ΚΑΛΛΑΤΙΑC, & ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ.

ΚΑΛΑΤΙ. ΚΑΛΑΤΙΑC, & ΚΑΛΛΑΤΙΑC, inter Asiæ nummos a Goltzio, a Nonnio æque temere Galatiæ adscribuntur, cum ad Calatim, sive Callatim pertineant. Plinio, lib. iv. sect. xviii. in Thracia, ipsoque Ponti litore, *Calatis*, &c. Ptolemæo, lib. iii. cap. x. ΚΑΛΛΑΤΙΑ. Stephano: Κάλαλις. . . . ὁ πολίτης, Καλαλιανός. Procopio, lib. iv. de ædif. cap. xi. inter castella Istro apposita, Καλάλις. In hisce nummis Herculis est clava cum phætra: sunt & spicæ quibus agri fertilitas indicatur. Hercules vero idcirco insculptus, quod sit Calatis, Strabone teste, lib. vii. pag. 319. Heracleotarum colonia: Εἴτα πόλις Κάλαλις, Ἡρακλεωτῶν ἀποικία. Distat a Tomis oppido Ponti, stadiis cclxxx. seu xxxv. m. pass.

ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ. Nummus Gordiani Pii apud Patin. pag. 372. nunc Gaza Regiæ. In eo serpens multis involutus spiris. Sunt & Severi, Antonini, & Getæ, & Philippi Imp.

ΚΑΛΥ-

ΚΑΛΥΔΩΝΙΩΝ. Apud Goltzium in Græcia. Plinio, lib. iv. sect. 111. *Ætolia oppidum Calydon*, &c. Apri Calydonii caput in nummis ΑΚΤΙΩΝ, ΑΙΤΩΛΩΝ, & Nicopoleos exprimitur, ut suo loco dicemus. In nummis Calydoniorum, Apollo cum lyra: Strabo, lib. x. pag. 459. Περὶ ἧς ἡ Καλυδὼν ἐστὶ τοῦ Λαθραίου Ἀπόλλωνος ἱερὸν. In MSS. legitur Λαφραίς. Et Dianam certe Λαφραίαν novimus, de qua suo loco diximus. Pars averfa tripodem Apollineum exhibet, ac Prætoris nomen: ΠΡΟΔΙΚΟΣ ΠΑΛΑΜΗΔΟΥ. *Prodicus Palamedis F.*

ΚΑΛΥΝΔΕΩΝ.

ΔΗΜΟΣ. ΚΑΛΥΝΔΕΩΝ. Nummus antiquus, quem vidimus: quo verum huius oppidi nomen situsque describitur. Nam ex parte averfa fluvii imago est, cum Copiæ cornu: quem amnem esse Axonem interpretor, cui appositum fuisse oppidum ex Plinio discimus, lib. v. sect. xxix. *Flumen Axon, oppidum Calynda*. Stephanus: Κάλυνδα, πόλις Καρίας . . . τὸ ἐθνικόν, Καλυνδεύς. Ptolemæo, lib. v. cap. 111. Κάλινδα, pro Κάλυνδα. Herodotus, lib. v. 111. Artemisiam Mausoli Cariae regis uxorem Καλυνδίοις imperitasse ait. Vide quæ diximus in Notis & Emend. ad librum Plinii Secundi quintum, num. Lxix.

ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ.

ΑΝΤΙΝΟΟΣ ΗΡΩΣ. Ex parte averfa, ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΟΙΣ ΙΠΠΩΝ, subintellege ἀνέθηκεν. *Calchedoniis Hippon posuit*. Sic in nummo Smyrnæorum inferius: ΑΝΤΙΝΟΟΣ ΗΡΩΣ. ΠΟΛΕΜΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ CΜΥΡΝΑΙΟΙΣ. Statuam, qualis in nummo cernitur, columnamve, cui Antinoi imposita effigies esset, positam ab Hipponē apud Calchedonios hic nummus docet, quod Seguinus non vidit, qui nummum affert, pag. 143. Est autem Calchedon in Asia oppidum, ex adverso Byzantii, hodieque Græcis *Chalcedona*, Turcis, *Kadiköi*: a pago *Scutari* tribus passuum millibus.

ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ. Trajani, Plotinæ, cum Apollinis effigie: M. Aurelii, & Commodi, cum Apollinis tripode, quem serpens circumplicat, apud Patinum, pag. 244. & alibi. Tripodes enim passim cum serpentibus effingebantur. Vide Herodotum in Calliope: Lucianum, de Astrologia, ubi de oraculo Delphico: aliosque.

ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ. In altera nummi superficie, ΑΥ. Κ. Α. CΕΠ. CΕΥΗΡΟΣ. Π. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λέκιος Σεπίμιος Σεβήρος Πίος. *Imp. Caesar L. Septimius Severus Pius*. Apollinis lyra. E Museo nostro. Similis est Juliae Severi, apud Patinum, pag. 290. & Antonini Severi F. pag. 302. Lucianus, in Pseudomanti, pag. 478. Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἀρχαῖότατον ἐστὶ Χαλκηδονίσις. *Apollinis templum est apud Calchedonios vetustissimum*.

ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ. Nummi Getæ, cum effigie Apollinis, & arbore lauri, & ara: item Severi Alexandri, e Cimelio Regio: Gordiani, cum Appollinea lyra, ibidem.

ΑΓ. ΤΥΧΗ ΤΕΡΕΒΙΝΤΙΝΩΝ. ΚΑΛΧΑΔΟΝ. Nummus est Severi Alexandri, quem Tristanus tom. 11. pag. 401. sic legit: ΑΓ. ΤΟΥΧΗ. ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΩΝ. ΚΑΡΧΕΔΩΝ. Interpretaturque deinde, Ἀγαθὴ Τέχνη Τερεβεντίνων Καρχηδονίων. Et in Tuccam Terebentinam, cujus meminit Antoninus in Zeugitana, nummum ablegat. Atqui saltem Καρχηδονίων dici oportuit. Et Bonæ Fortunæ insculpta nummo effigies, de ipsa accipi eas voces, ΑΓ. ΤΥΧΗ, non de oppido, clamat oportere. Similem alterum vidimus in Gaza Regia, & in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, in quo capita simul Alexandri & Mææ: ΑΓ. ΤΥΧΗ. ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΟΥ.

ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Quo nummo Terebentinus Marcianopolitanorum præses ἡγεμὼν adnotatur. Quod Latinis BONA FORTVNA, hoc Græcis, qui Latinos in nummis cudentis imitantur, ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ est, ut BONVS GENIVS, ΑΓΑΘΟΣ ΔΑΙΜΩΝ. Utrique communis ædes apud Pausan. Bæotic. pag. 313. Illa muliebri habitu, ac veste stolata in hoc nummo aliisque semper signatur: iste, virili. Siciisdem ΕΥΘΗΝΙΑ, ΑΒΥΝΔΑΝΤΙΑ est: ΕΛΠΙΣ, SPES: ΠΡΟΝΟΙΑ, PROVIDENTIA: ΕΙΡΗΝΗ, PAX, &c. In Tarfi nummo pariter, ΤΥΧΗ ΤΑΡΚΟΥ. Boltræ, ΤΥΧΗ ΒΟΣΤΡΩΝ. Ephesiorum, ΤΥΧΗ ΕΦΕΣΙΩΝ. Adramæorum, ΤΥΧΗ ΑΔΡΑΜΑΙΩΝ. Nicæensium, in Cimelio Regio, ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Smyrnæorum Magnetumque fœderi, in Marm. Oxon. aliisque, ea formula præfigitur, ΑΓΑΘΗ, ΤΥΧΗ, bene ominandi causa: uti nos solemus, *Quod bonum, felix, faustumque sit*, Romano more ac ritu dicere. In hoc vero nummo, stantis Fortunæ effigies cernitur, dextra globum, quo terrarum signatur orbis: sceptrum, læva gerentis: insculpta quoque ad pedes rota. Interdum & ipsa sedens pingitur, cum hasta, vel Copiæ cornu, & gubernaculo navis, ut in Nervæ nummo, FORTVNA P. R. Ubi succurrit illud ab Apelle dictum lepide: qui cum sedentem Fortunam pinxisset, rogareturque cur ita fecisset, *Quia nunquam stetit*, respondit. Quem vero globum dextra hic gerit, eundem capiti Dæ Bupalus statuarius imposuit, teste Pausania in Melfen. lib. iv. pag. 140. lævæ, cornu copiæ: Βέπαλος ὅς . . . ζωὴν ἀνὴρ ἀγαθὸς πλάσσει, Σμυρναίοις ἀγαλμα ἐγκαθόμενος Τύχης . . . πόλον τε ἔχουσαν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, καὶ τῇ ἐτέρᾳ χεὶρὶ τὸ καλέμενον Ἀμαλθείας κέρας ὑπὸ Ἑλλήνων, &c. Denique caput Fortunæ Populi Romani pingitur in nummo Siciinæ gentis, cum epigraphe, FORT. P. R. Et in nummo Arrii Secundi idem caput sculptum cernitur, cum litteris F. P. R. *Fortuna Populi Romani*: non, ut exponit D. Vaillant, *Fortitudo*. Dum vero vir eruditus, lib. de usu numism. pag. 575. hunc, quem modo tractamus, Carthaginensibus nummum adjudicat, Tristandum sequitur erroris ducem: quod & Patinus facit, in Alexandro Severo, pag. 353. quanquam Spanhemius, de Fortuna recte, non de Tucca, accipiendum vidit. De voce porro ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ illud obiter adnotandum quod Stephanus monet, etiam Χαλκηδὼν sequiore saltem ævo scribi per λ, κ. Χαλκηδὼν τῇ Βιθυνίᾳ, ἀπὸ τοῦ λ, κ. Tamen nummi veteres omnes constantissime ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ exhibent: si Goltzianos excipias, in Asia, Tab. v. in quibus est ΧΑΛΚΕΔΟΝΩΝ, cum Apollinis lyra: sed Goltzium in legendo lapsus, haud temere suspicamur.

ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ. Tranquillinæ, apud Tristandum tom. 11. pag. 549. quo in nummo Apollo Cygno per sublime vehitur. Templum Apollinis fuisse Calchedone, auctor est Lucianus, in Alexandro, pag. 478. Καὶ ἀφικόμενος εἰς τὴν Καλχηδὼνα ἐν τῷ Ἀπόλλωνος ἱερῷ, ὅπερ ἀρχαῖότατον ἐστὶ Καλχηδονίσις &c. Cygno ferri Apollinem & comitatum ejus, Martianus Capella finxit, lib. 1. *Sed scandente Phæbo, Musarum pedissequus, adhærensque comitatus candenti, canoraque alite vehebatur*. Currum Dei illius oloribus jungi, Nonnius, lib. viii. & xiv. Est & Trajani similis apud Patinum, pag. 186.

ΚΑΜΑΡΑΣ. E nummis Græciæ insularum, apud Goltzium, Tab. 1v. quem nummum alio Nonnius frustra ablegat. Camara, urbs Cretæ fuit, quæ & Elatos, & Ilatia, & Latos appellata est: uti tum ex

iis liquet quæ diximus in Notis & Emendationibus ad librum Plinii IV. num. LXXVIII. tum ex Xenione in Creticis, apud Stephanum. Καμάρι, πόλις Κρήτης.... Καὶ ὁ πολίτης.... (id nomen quod in lacuna est, ex nummo subsequente restitue, Καμαρείτης.) Ξενίων ἐν Κρητικοῖς φησιν, ὅτι Λατὼ ἐλέγετο. Camaræ meminit Ptolemæus in Creta: Latini, vel Elati, Plinius lib. IV. sect. XX. In Notitia Eccles. antiqua, pag. 13. inter Episcopos Cretæ, ὁ Καμαρείτης. Altera rursus, pag. 25. Καμάρι.

KAMAPEITHC. Deus Lunus in M. Aurelii nummo sic cognominatur, quod apud Camaritas præcipuo in honore esset: quo nomine & a Nyseis Caria colebatur, id quod Patinum fugit, pag. 283.

KAMAPINAIQN, apud Parutam. Plinio, lib. III. sect. XIV. oppidum Camarina. Stephano: Καμαρίνα, πόλις Σικελίας.... ὁ πολίτης, Καμαρινάιος. Hodie Camarana dicitur, latere Siciliæ meridionali. Notum de palude ei oppido vicina adagium.

Μὴ κίνει Καμαρίναν ἀκίνητος ᾗ ἀμείνων.

Ne moveas Camarinam: immota enim est melior.

KAMA. & KAMAPIN. in nummis Parutæ: cum noctua, Palladis symbolo: gallinæ, Apollinis, vel Æsculapii. Quamquam in nummis Romanorum auguratus id insigne est, quod ex ea quoque alite captare ii auguria solebant.

KANAΘAIQN.

KANAΘ. PNZ. Domitiani nummus, cum turrito capite, & anno CLVII. qui est V. C. DCCCXLVII. Plinio, lib. V. sect. XVI. in Decapolitana Syria regione, cum Philadelphia & aliis, Canatha. In Notitia Eccles. pag. 63. Provinciae Arabiae adscribitur, cujus Βόστρα metropolis, Κανόθας, cum Dio, Philadelphia, ceterisque. Et in Conc. Calched. act. IV. pag. 477. Θεοδοσίῳ ἐπισκοπῇ Κανόθας. Et pag. 118. act. I. Κανόθας.

KANΩΠΙΟΣ.

KANΩ. L. IA. Nummus Hadriani, anno ejus XI. cufus. Ostium Nili Canopicum Alexandriae proximum Plinius commemorat, libro V. sect. XI.

KAPITΩΔIEQN. De nummis Græcis KAPITΩΔIEQN, vide Chronologiam Veteris Testamenti. Sunt & Lucillæ nummi sic inscripti, præter eos quos ibi appellavimus. Nam eadem civitas, tum Latino, tum Græco nomine designatur, ut ibi ostendimus. Vide etiam quæ superius diximus, verbo ΓΕΡΜΗΝΩΝ.

KAPITANQN. Nummus e Thesaurio Goltzii, pag. 218. & in Magna Græcia, Tab. XX. Plinio, lib. III. sect. IX. Colonia Capua. Et lib. XVI. sect. XXI. Capua colonia ab Augusto deducta. Nunc vicus est, S. Maria di Capua, a nova Capua mille passus diffitus. Stephano: Καπύα, πόλις Ἰταλίας. τὸ ἐθνικόν, Καπυανός. In his nummis spica insculpta, fertilitatis agri Campani argumentum, qua de vide Strabonem, lib. V. pag. 242. & Plinium, lib. XVI. sect. XXI. Item Minotaurus, Mercurius petasatus, tripus Apollineus, &c.

KAPITAC. Nummus e Cimelio Mediceo: cujus in averfa parte caput virile diadematum, forte Capiis conditoris. Stephanus: Καπύα, πόλις Ἰταλίας, . . . ἀπὸ Κάπυος ἢ Τρωϊκῆς. Capua, urbs Italiae.... a Capi Trojano.

KAPALITQN. Equi dimidiati effigies, quod Carthaginensium Symbolum est. Est hic nummus e Goltzio, tab. XXVIII. Plinio, lib. III. sect. XIII. sunt Caralitani, cum oppido civium Romanorum.

KAPALITQN. Nummi Maximini, & Alexandri Severi, in Gaza Regia. Non a Caralitanis Sardinia cusi illi quidem, de quibus Plinius lib. III. sect. XIII. sed a civibus Caralis oppidi, sive Caralia, in Isauria, cujus Stephanus meminit: Καρχήλις, ἢ Καρχήλεια, Ἰσαυρικὴ πόλις. τὸ ἐθνικόν, Καρχαλιώτης. Ἐστὶ καὶ Καρχαλία, δι' ἐνὸς λ, ex qua gentile nomen Καρχαλιώτης. In Notitia Ec-

cles. antiqua, pag. 31. Provinciae Pamphyliae Καρχαλία adscribitur. In altera, pag. 45. ὁ Καρχαλιών. In Conc. Ephesino, pag. 470. Σόλων ἐπίσκοπος Καρχαλίας ἢ Παμφυλίας. Caralitis palus in Isauria apud Livium, lib. XXXVI. num. XV.

KAPKINIQN. Apud Goltzium in Magna Græcia, cum Jovis fulminantis effigie, & tripode vice aræ, tab. XXVIII. In Magna Græcia, & Scylaceo sinu id oppidum fuit, ex Mela, lib. I. cap. IV. Secundus finus Scylaceus, in quo est Petilia, Carcinus, Scylaceum &c. Nunc plane interiit.

KAPPIAΘIQN. Goltzii nummus, in Græcia Vetere, Tab. XXI. in quo leonem Hercules suffocat. Plinio, lib. V. sect. XXXVI. Carpathus insula, quæ mari nomen dedit. Nunc Scarpanto. Rhodo vicina.

KAPPIASIEQN. Nummi duo e Græcia Goltzii. Tab. XXXVI. in quibus Cupido cum Venere: vel stella Luciferi, quæ & ipsa Venus est: Nam, ut Plinius ait, lib. I. sect. VI. Est sidus appellatum Veneris, ipsis cognominibus æmulum Solis ac Luna. Præveniens quippe & ante matutinum exoriens, Luciferi nomen accipit, ut Sol alter, diem maturans: contra ab occasu refulgens nuncupatur Vesper, ut provocans lucem, vicemque Lunæ reddens. Plinio, lib. V. sect. XXXV. Carpathum. Stephano: Καρχασία, πόλις Κύπρου.... Θεόπομπῳ Καρχασιεύς αὐτὴς φησιν.

KAPPHNQ.

AΥΡ. KAPPHNQ. ΦΙΛΟΡ. M. A. Αὐρηλιό-Καρχήνων Φιλορωμαίων μητροπόλεως πρώτης. Aureliorum Carrhenorum, qui Romanis amici Metropoleos prima. In antica parte, ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΦΙΛΟΡ. M. A. AIP. Marco Aurelio, Philo-Romæ metropolis prima: anno CXI. qui est annus V. C. DCCCXXIV. a Septembri, M. Aurelii undecimus: ducto æræ initio ab anno V. C. DCCCXI. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. M. Aurelii nummus, e Cimelio Regio. Plinio, lib. V. sect. XXI. Carrhæ, clade Crassi nobiles. Stephano: Καρχήαι, πόλις Μεσοποταμίας.... τὸ ἐθνικόν, Καρχήλωος, ἢ Καρχήαι. Nunc Heren.

KOΛ. ΑΥΡ. KAPPHNQ. Κολωνία Αὐρηλίου-Καρχήνων. L. Veri nummus, in quo Lunæ crescentis effigies, cum sidere.

KAP. KOΛ. MH. ΠΟΛ. Καρχήνων κολωνία μητρόπολις. Commodi nummus.

KOΛ. KAPP. Nummus Severi. Alter Severi simul & Juliae Domnae, KOΛ. KAPPHN.

KAPP. KOΛΩ. & KAPP. ΜΗΤΡΟΠΟΛ. Καρχήνων κολωνίας, & Καρχήνων μητροπόλεως. Antonini Severi F. apud Patinum, pag. 306.

KA. KOΛ. MH. ΠΟΛ. Δ. Nummus Elagabali. Carrhenorum colonia metropolis quarta.

KAPPA KOΛ. MH. ΜΕC. Δ. Carrha Colonia metropolis Mesopotamiae quarta. Est Severi Alexandri nummus, in quo Genius civitatis rupi insidet, homine ex aquis infra emergente, ad situm urbis significandum. Littera Δ in nummis numquam δευτέραν, sed τετάρτην semper significat. Severi Alexandri temporibus fuit Emesa Mesopotamiae primæ metropolis: Edessa, secundæ: tertiæ, Nisibis: Carrhæ, quartæ: ut singularum istarum urbium nummi docent. Sunt enim omnes metropoles, & Emesa quidem prima. Plinius autem ipse etiam Edessam ante Carrhas appellat, & utramque civitatem in Arabia, junctam præfecturæ Mesopotamiae, lib. V. sect. XXI.

MHT. KOΛ. KAPPHNQ. Severi Alexandri, e Museo nostro: cum velatæ, ac turritæ mulieris effigie. Sunt & similia numismata Antonini Severi F. & Tranquillinae, in Cimelio Regio.

MHTPOΠ. KAPPHNQ. In Gordiani junioris nummo, e Gaza Regia, caput turritum, ac velatum, pone columnam, cui Gordiani imposita

posita statua: capiti turrato Lunæ crescentis simulacrum imminet: quo Dei Luni cultus in eo tractu religiosissimus indicatur. Est & similis Tranquillinae.

ΜΗΤΡΟΠ. ΚΟΛ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ. Eiusdem Gordiani, apud Erizzo, & Occonem, cum Lunæ crescentis effigie.

ΚΑΡΥΚΤΙΩΝ. Trajani nummus, in quo Jovis caput insculptum, in Cimelio Regio, & apud Patin. pag. 184. Plinio, lib. iv. sect. xxi. *Carystos*, in Eubœa oppidum. Stephano: Κάρυστος . . . τὸ ἐθνικὸν, Καρυστίας.

ΚΑΡΥΚΤΙΩΝ. ΝΑΥΑΡΧΙ. Καρυστίων Ναυαρχίδος. De hac voce ναυαρχίας diximus, verbo ΔΩΡΩΝ. Est hic Juliae Mamææ nummus.

ΚΑΡΥΚΤΙΩΝ. Cum gallinacei effigie: ex parte altera, vaccæ vitulum lactantis: vel, ut apud Goltzium, Tab. xi. Mercurii petasati. Pausanias in Phocicis, pag. 331. Καρύσιοι ἦ οἱ Εὐβοεῖς βέν ἢ οὔτοι χαλκὴν παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι ἔστησαν . . . Βες ἦ οἱ Καρύσιοι ἢ οἱ Πλαταιεῖς τὰ ἀναθήματα ἐποίησαντο, ὅτε (ἐμοὶ δοκεῖν) ἀπὸ σάμῃ τοὺς βάρβαρον, τὴν τε αἰὲλιν βεβαίως ἐκτίσαντο δαδαιμονίαν, ἢ ἄρ' ἐν ἐλδίδερα τῇ γῇ. *Carystii ex Eubœa bovem & ipsi æneum Apollini statuerunt . . .* (Marmoreo scilicet Apollini, cuius ibi fanum fuit, Strabone teste, lib. x. pag. 446.) *Boves quidem & Carystii & Plateenses idcirco dedicarunt, quod (ut ego opinor) barbarie Græcia expulsis, & alias fortunas incolumes habuerunt, & libero solo terram arare potuerunt.* Ea pariter videtur causa fuisse, cur vaccam iidem in nummis signarint. Alias in Antinoi nummo bos consecrationem & apotheosim indicat. Gallinaceus vero cultum Solis, cui hæc avis sacra est. Vide Pausaniam in Eliac. prior. pag. 175. Est & Antonini Pii nummus, in quo pariter gallus gallinaceus pictus est.

ΚΑΡΧΗΔΩΝΙΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. Nummus Neronis, e Thesauro Goltzii, pag. 218. Stephano: Καρχηδών, μητρόπολις Λιβύης. ὁ πολίτης Καρχηδόνιος. Ipsa Carthago est, de qua supra.

ΚΑΣΑΝΔΡΕΩΝ. In Thesauro Goltzii. COL. IVL. AVG. CASSANDRENS. Nummus Neronis apud Patin. pag. 115. nunc Gazæ Regiæ. In eo nummo Jovis Hammonis caput. Sunt omnino similes alii, nominibus Claudii, Vespasiani, Nervæ, Plotinæ, Severi. Plinius, lib. iv. sect. xvii. *Cassandria colonia*, in Macedonia. Stephano: Κασάνδρεια . . . τὸ ἐθνικὸν, Κασανδρείας.

ΚΑΣΣΑΝΔΡΙΕΩΝ. E Græcia Goltzii, tab. xxiv. In eo nummo leo insculptus, hinnulum vorans. Cassander Antipatri F. Macedonum tyrannus, oppidi conditor aream nummi averfam obtinet. Alter cum leone Herculis clavam exhibet & pharetram: quod ab eo genus ducere Macedonum Reges credebantur.

ΚΑΚΑΤΩΝ. Nummus Etruscillæ. ΕΡΕΝΝΙΑ ΑΙΤΡΟΥΚΚΙΑΛΛΑ: cum quadrigis in averfa superficie, in qua oppidi nomen est. Sunt & Gordiani Pii, & Q. Herennii in eo oppido cusi nummi. Est illud in mediterraneis Ciliciæ oppidis, quæ aspera nuncupatur. Pamphyliæ id oppidum adscribunt Notitiæ Veteres Episcopatum, pag. 13. ὁ Κασών. Et pag. 31. Κασά. In Synodo C. P. quinta, pag. 601. subscribit Θεόδωρος ἐπίσκοπος τῆς Κασσατών πόλεως. Et pag. 419. *Cyriacus Casatanorum*, pro *Casatarum*.

ΚΑΣΣΑΝΩΡΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Vespasiani nummus, e Thesauro Goltzii. Stephanus: Κασσάνωρος, πόλις Αἰγυπτίας . . . τὸ ἐθνικὸν, Κασσανωρίτης. Lustratam Ægyptum a Vespasiano Tranquillus & alii referunt.

ΚΑΚΚΩΠΑΙΩΝ. Serpens aræ involutus, Æsculapii symbolum. In parte averfa, caput muliebre. Stephanus: Κασώπη, πόλις ἐν Μολοσσῶ, ἐπώνυμος τῇ Κασσωπία χώρῃ. τὸ ἐθνικὸν, Κασσω-

παῖος. Plinio, lib. iv. sect. i. *Cassiopei*, in Epiro.

ΚΑΚΤΑΒΑΛΕΩΝ.

ΙΕΡΟΠΟ. ΚΑΚΤΑΒΑ. ΙΕΡΟC. Subintellige, ἀγών. *Hieropolitarum Syriæ, & Castabalensum sacrum* certamen. Diadumeniani nummus, e Cimelio Regio, in quo urna cum gemina face accensa. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Castabala*, in Cilicia. Tamen in Conc. Quinisexto, pag. 1195. legitur, Θεόδωρος ἐπίσκοπος τῆς πόλεως τῶν Κασσαυλῶν. Stephano: Κασάβαλα, Κιλικίας . . . ὁ πολίτης, Κασαβαλός.

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. E Cimelio nostro. Plinius, lib. i. sect. xiv. *Colonia Catina*. Stephano: Κατάνη, πόλις Σικελίας . . . τὸ ἐθνικὸν, Καταναῖος. Latini a in i commutant in hisce nominibus: Maffilia, Mithridates, Catina, cum Græci efferant, Μασσαλία, Μιθραδάτης, Κατάνη. Nobis *Catane*. Incolis *Catania*, *Citta clarissima*. Colonos eo missos a Romanis auctor est Strabo, lib. vi. pag. 268. Augusti principatu.

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Apud Parutam, & ΚΑΤΑΝΑΙΑΝ. In his Jovis Hammonis, Apollinis, Plutonis Proserpinam rapientis, Castorum, aliorumque Numinum insculptæ effigies.

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Apollo columnæ innititur. Ex parte altera Cæsaris Dictatoris, & Augusti capita. Strabo, lib. vi. pag. 272. Τὴν Κατάνην ἀνέλαβεν ὁ Καῖσαρ &c. *Catinam Cæsar Augustus instauravit.*

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Cereris, cum spicea corona effigies: itemque Pegasi, apud Parutam, num. xxxviii. Tullius, Verrina iv. *Sacrarium Cereris est apud Catinenses, eadem religione, qua Romæ, qua in ceteris locis, qua prope in toto orbe terrarum. In eo sacrario intimo fuit signum Cereris perantiquum, &c.*

ΚΑΥΔΩΝΙΑΤΑΝ. E Cimelio Regio. Plinius, lib. i. sect. xv. *Vestigia oppidi Caulonis*. Stephano: Καυλωνία . . . ὁ πολίτης, Καυλωνιάτης. Nunc est *Castel Vetere*, in ulterioris Calabriae peninsula.

ΚΑΥΔ. In Cimelio nostro, cum Jovis Tonantis, ac cervi effigie: ex parte averfa cervus iterum, & inverfis litteris epigraphe eadem, ΑΥΑΚ. Revocat hic nummus in memoriam locum Regii vatis, Psal. 28. 9. *Vox Domini præparantis cervos*; quem de tonitruum fragore accipi oportere interpretes admonent: cuius metu cervarum partum accelerari vates ait: nec cervarum modo, sed & interterdum mulierum, quod uxori Phinees accidisse legimus, i. Sam. 4. 19. Similis a Goltzio in Magna Græcia, tab. xxv. nummus attetur, in quo figuræ pares, epigraphe gemina, ΚΑΥ. & ΚΑΥΔΩΝΙΑΤΑΝ.

ΚΑΦΥΙΑΤΩΝ in Arcadia.

ΑΥΤΟ. ΚΑΙ. Α. ΣΕΠΤ. ΣΕΟΥΗΡΟC. Imp. Cæsar L. Septimius Severus Aug. ΚΑΦΥΙΑΤΩΝ. Nummus *Caphyatarum*. Genus oppidi. Plinius, lib. xv. sect. lxxxviii. In *Caphyis*, vel *Caphyarum Arcadiæ* loco. Est hic nummus, in Cimelio D. Foucault.

ΑΝΤΟΝΙΝΟΝ ΒΑCΙ. ΚΑΦΥΙΑΤΩΝ. Antonini Severi F. nummus, in eodem Cimelio, cum effigie Cereris: Ἀντωνίνον βιόδωρος ἀγαπᾷ Σιτώ. *Antoninum diligit Alma Ceres*. Nummus *Caphyatarum*. Cave enim βασιλέα dictum putes Antoninum: qui titulus nec Severo patri in simili Caphyatarum nummo datur, nec omnino convenit Romanis Imperatoribus.

ΚΕΛΑΔΩΝΑΙΩΝ. Titi nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 218. Stephanus: Κελαδώνη, πόλις Λοκρίδος τὸ ἐθνικὸν, Κελαδωναῖος.

ΚΕΛΕΝΔΕΡΙΤΩΝ. Stat Juppiter, læva hastam tenens, dextra spicas. Dextro nummi latere, N In parte averfa, caput turratum. Nummum ex

- ære minimo vidimus apud Abb. Mezzabarba. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Regio Celenderitis cum oppido*, in Cilicia. Notitia Eccles. pag. 57. in Provincia Isauria, Κιλένδρης. Altera Notitia pag. 35. Κελεσδέρην, mendose.
- ΚΕΛΕΝΔΡΕΝΩΝ**. Nummus Etruscillæ; in quo Fortuna stans temonem tenet.
- ΚΕΝΤΟΡΙΠΙΝΩΝ**, apud Parutam, & in Cimelio nostro. Plinius, lib. iiii. sect. xiv. *Centuripini*, in Sicilia. Oppidum, τὰ Κεντόριπα Straboni, lib. vi. pag. 272. Nunc *Centorbo*, juxta montes Ætnæos. Nummi Centuripinorum Jovem Jovisque armigeram aquilam præferunt: tripodem Apollineum, citharamque: vomerem, quo studium arandi signatur in iis fuisse maximum: quam obrem *Centuripinos homines mediterraneos, summos aratores* Tullius appellat, Verrina v. Sunt & in quibus leo insculptus, &c.
- ΚΕΡΑΜΙΩΝ**. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 218. Plinio, lib. v. sect. 29. *Ceramus*, Cariæ oppidum, inter Cnidum & Halicarnassum, a quo Ceramico sinui nomen: *Golfo di Castel Mar-mora*.
- ΚΕΡΑΚΟΥΝΤΙΩΝ**. M. Aurelii nummus, ET. H. ἔτος 4. anno ejus οὕτω cufus. Vide
- ΤΙΑΝΩΝ**. Plinio, lib. vi. sect. iv. ultra Capadociam, in Ponto, oppidum *Cerasus*, unde cerasa cognominata.
- ΚΕΡΑΥΝΙΕΩΝ**. Goltzii nummus, e Vetere Græcia, Plinius, lib. xiv. sect. xxi. *In Achaia maxime circa Caryniam abigi partum vino* &c. Athenæus, lib. i. pag. 31. Περὶ τῆς Κερυνίαν & Ἀχαΐας. Theophrastus, lib. ix. hist. cap. xx. unde hæc manarunt: Πάριον & ἐν Ἀχαΐᾳ, καὶ μάλιστα πρὸς Κερυνίαν &c. Ælianus, lib. xiii. Var. hist. cap. vi. Ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ πρὸς Κερυνίαν &c. Atque hoc quidem postremum nomen sincerissimum esse nummus hic testatur, quem Nonnius ad Cypriorum nescio quod oppidum perperam refert. In eo nummournæ cum palmis: in parte averfa, victor Olympico certamine in bigis, cui a victoria corona imponitur.
- ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ**. Antonini Pii, M. Aurelii, Commodi, & Severi nummi. Ceretapæ meminit Philostorgius. Notitia Eccles. antiqua, pag. 27. in Phrygia Capatiana, Κερετάπα. At pag. 49. ὁ Κασίαις. Et apud Leunclavium, pag. 94. ὁ Χαιροτόπων: utrobique mendose. In Commodi nummo apud Occonem, pag. 332. Hercules stat.
- ΚΕΦΑΛΗΝΙΩΝ**. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 218. Plinio, lib. iv. sect. xix. *Cephalenia*, ante Ætoliam & Echinadas insula, hodie *Cefalognæ*. A Cephalo Deïonei F. nomen habuisse Pausanias prodidit, in Atticis, pag. 36. Incolæ in nummis equum signabant, teste Polluce, lib. ix. cap. vi. Κεφαλῶν ἵππων τῶ νομίσματι ἐνεχάρακτον.
- ΚΕΦΑΛΟΙΔΙΣΙΩΝ**. Nummus Caji Cæsaris, e Thesauro Goltzii, pag. 218. Plinio, lib. iiii. sect. xiv. *Cephalædis*. Incolis, *Cefalû*, *Citta Placentissima*. Tullio, Verrina iiii. *Civitas Cephalæditana*.
- ΚΕΦ. & ΚΕΦΑ.** Apud Parutam. In his Mercurius, Hercules, Juppiter ipse insculptus.
- ΚΗΒΗΣΕΩΝ**. In nummo Philippipatris. Additur Prætoris nomen in eo nummo: ΕΠ. ΑΡ. ΟΥΑΡΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ. Sub Archonte Varro *Sophista*. Nummus iste elegantior cum Æsculapio & Hygia, in Cimelio Mediceo servatur, epigraphe integra, ΚΗΒΗΣΕΩΝ. ΕΠ.Ι. ΑΥΡ. ΜΑΡΚΟΥ. ΑΡΧ. ΠΡΩ. ΤΟ. Β. Hoc est, Ἐπὶ Αὐρηλίου Μάρκου Ἀρχοντος πρώτου τοῦ β. Sub Aurelio Marco Archonte primo iterum. Oppidum Lyciæ fuit Cebeffus, vel Cabessus, Hellanico apud Stephanum.
- ΚΗΡΠΙΝΘΙΩΝ**. Goltzianus in Græcia Vetere nummus, Tab. xi. Plinio, lib. iv. sect. xxi. *Cerinthos*, in Eubœa insula oppidum. Sedet in eo nummo Apollo cum lyra: ex parte altera caput ejusdem laureatum. De cultu Apollinis in ea insula, vide **ΚΑΡΥΣΤΙΩΝ**.
- ΚΙΑΝΩΝ**. Nummus perantiquus, quem vidimus, in quo prora navis: ex parte averfa Cii caput, qui socius Herculis fuit, oppidi conditor, ut auctor est Strabo, lib. xii. pag. 564. Adjecta hæc in eo nummo epigraphe, ΤΟΝ. ΚΤΙΣΤΗΝ. *Conditorum cives ἐτίμησαν*.
- ΕΠΙ. ΑΡΧΙΕ. ΚΛΑΥ. ΒΙΑΝΤΟC. ΚΙΑ.** Ἐπὶ ἀρχιερέως Κλαυδίου Βιάντου. Κιανῶν. Domitiani apud Spanhem. pag. 693. e Gaza Medicea.
- ΚΙΑΝΩΝ**. M. Aurelii Faustinae junioris, Crispinae, Juliae Domnae, Antonini Severi F. Severi Alexandri, Julii Maximini, Tranquillinae, Trajani Decii, & Treboniani Galli nummi. Plinius, lib. v. sect. xl. *Cios amnis cum oppido ejusdem nominis, quod fuit emporium non procul accolentis Phrygiæ*, &c. Hodie incolis *Chorasia*, Turcis *Cheris*, a cerasorum ibi copia.
- ΚΙΒΥΡΑΤΩΝ**. Nummus Ælii Cæsaris, quem vidimus: & alter Diadumeniani, in Cimelio Regio, cum Fortunæ stantis effigie. Gordiani Pii in Cimelio nostro, cum cista. Plinio, lib. v. sect. xxix. *Cibyrtarum juga*, & *Cibyrtica jurisdictio*. Ipsum oppidum Phrygiæ est. Cariæ tamen adscribitur in Notitia Episcopatum Hieroclis, pag. 17. & pag. 33. Et in Conc. CP. I. Leontius Cibyrensis subscribit, e Prov. Cariæ. Plura vide in notis ad Plinium, loc. cit. *Civitas Cibyrtica apud Asiam*; a Tacito vocatur, lib. iv. Annal. cui motu terræ labefactæ ut subveniretur remissione tributis in triennium, senatusconsultum Tiberii jussu factum refert. Sunt & L. Veri, Severi, Antonini F. Julii Maximini, & Trajani Decii nominibus, nummi Κιβυρατῶν.
- ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΤΩΝ ΑΝΩ**. *Cilbianorum superiorum*. Nummus Juliae Domnae, e Cimelio Regio. **ΕΠΙ ΑΡΧ. ΔΙΟΦΑΝΤΟΥ**. Sub Archonte Diophanto. Alius Trajani, **ΕΠΙ CΤΡ. ΠΡΟΚΛΟΥ**, sub Prætoris Proclo. At in Augusti nummo: **ΚΛΕΑΝΔΡΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩC. ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΩ**. *Cleandro Scriba*. Nummus *Cilbianorum inferiorum*. Plinio, lib. v. sect. xxxi. in Ionia, *Cilbiani inferiores & superiores*. Quem locum nummi hujus auctoritate atque admonitu sanavimus, cum vitiosa prius interpunctione legeretur, *Cilbiani, inferiores & superiores Mysomacedones*. Idem Plinius paulo antea *Cilbiana juga* appellari ea monet, in quibus Caystrus oritur, quo amne Ephesus alluitur. Vide **ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ**. Esse porro Græcorum morem τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω, superiorem, inferioremque provinciam discriminare, sciunt qui vel tantillum Græce sciunt. Sic apud Gruterum, pag. Lxi. 8. **ΜΥCΙΑC. ΤΗC. ΚΑΤΩ**. Hujus autem rei admonitione venit in mentem vetus inscriptio, quam Sponius attulit, libro inscripto Gallice, *les Recherches de l'Antiquité*, nec tamen intellexit, pag. 143.
- ΙΟΒΙ. Ο. Μ. CETERISQ. ΔΙΙC. DEABVSQ. IMMORT. TIB. CL. DEMETRIVS. DOM. NICOMED. V. E. PROC. AVGG. NN. ITEM. CC. EPISCEPSEOS. CHORAE INFERIORIS.**
- Hoc est, Iovi Optimo Maximo, ceterisque Diis Deabusque Immortalibus, Tiberius Claudius Demetrius, domo Nicomediensis, Vir Egregius, Procurator Augusto-

gustorum Nostrorum, item ducentesima Episcopos Chora inferioris. Ubi Chora inferior, Alexandriae Aegypti circumjectus ager vocatur, Ptolemæo teste, ubi de Delta, fluminibusque, quæ inferiorem Aegyptum rigant: Καλεῖται ἡ κενὴ ἢ πρὸς τὰς ἐν τῷ ποταμῷ ΧΩΡΑ ΚΑΤΩ. Unde lucem ei Pliniano loco attulimus, e libro XIII. sect. IX. Una earum palmarum arbor in Chora esse traditur, cui voci quævis subesset, Plinianis ad hunc diem interpretibus latuit, Pintiano etiam censente in Chora regi oportere. Quin & alteri ejusdem scriptoris loco fecimus medicinam, libro nempe VI. sect. XXXIX. Syria Cæle, Pelusium, Aegypti inferiora, quæ Χώρα vocatur Alexandria. Cum prius legere-tur, MSS. codicibus invitis, inferiorque ora quæ vocatur Alexandria. Denique, ut & id obiter dicamus, Ducentesima procurator in inscriptione eadem Demetrius appellatur, ut in aliis apud Gruterum, pag. cccxcv. Procurator decima: pag. ccccxxxvii. Procurator vicefima, &c. Utrum is tamen Ducenarius sit appellatus, ut Sponius voluit, amplius considerandum. Quam sit enim ambigua vox ea Ducenarius, ex Gothofredo intelliges, in lib. XI. Cod. Theod. tit. VII. de Exactionibus, leg. I. ubi de Ducenariis exactoribus agitur. Episcopum certe credimus appellatum esse tractum eum, quo Procurator quisque vectigalia & tributa exigeret. Gallis est vulgo, l'Election. Et cum vox ea Græce ἐπισκοπὴ, Inspectionem sonet, inspectores inde nominatos esse suspicamur, eosdemque fortassis Censitores, Peræquatoresque dictos, quod prædiis inspectis & adæquatis invicem, ea sublevent, quibus esset gravius adscriptum onus: quæ censita levius, gravarent. De his enim titulus existat in Cod. Justin. lib. XI. tit. LVIII. De Censibus, & Censitoribus, & Peræquatoribus, & Inspectionibus. Idem Græcis ἐπόπται, & ἐξιῶται, & ab ἐπισκοπῇ forte, ἐπισκοποὶ τῶν χωρῶν. Cui voci affinis Chorepiscoporum in Ecclesiastico regimine appellatio est, dispari officio ac munere. Novellæ Theodosii, tit. XVI. de postulando, &c. Nihil advocatis provinciarum vel spectabilium judicum quis existimet injungendum, nulla eis inspectio, nulla ingeratur peræquatio, &c. Cave interim eidem Sponio credas ducentesimam mentionem apud Capitolinum fieri in Antonino affirmanti, his verbis: Procuratores suos modeste suscipere tributa jussit ducentesima: nam ejus vocis ducentesima, apud eum scriptorem, nec vola, ut aiunt, nec vestigium est.

KIABIANΩN. NIKAEΩN. Cilbianorum & Nicæensium concordia. Et in Cimelio Magni Hetruriæ Ducis, KIABIANΩN. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩN. Cilbianorum & Pergamenorum concordia.

KIAIKΩN.

K. K. Ara intermedia, in Hadriani nummo, e Museo nostro, & apud Patinum, pag. 197. Ex ara palmæ existunt, eidemque globus impositus: quæ symbola ludos & sacra indicant pro incolumitate Reip. & orbis Romani felicitate suscepta a communi Ciliciæ, uti remur: sic enim visum est has litteras interpretari, quæ hæcenus latere, KOINON KIAIKIAS, ut supra KOINON BEIΘYNIAC. Et in nummo Tarsensium, in quo Templi effigies, sine ullo notarum compendio, ΤΑΡΧΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. KOINON KIAIKIAC. In Thesauro Regio.

KLAZOMENIΩN. Nummus e Museo nostro, cum arietis decumbentis effigie, & capite Palladis. Plinio, lib. V. sect. XXXI. Clazomenæ, in Ionia. Hodie Kelisman incolis, quæ vox appellationis antiquæ vestigium aliquod retinet. In Notitia Eccles. antiqua, pag. 27. Κλαζομένη.

KLAZOM. Caput Augusti. Ex parte aver-

sa, ΘΕΑ. ΛΙΒΙΑ. Dea Livia, Augusti conjux. E Cimelio Regio.

ΕΠΙ ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΟΥ. ΚΛΑΖΟΜΕΝΩN. Sub Præfide Asclepiade Clazomenarum. Claudii nummus cum effigie Palladis. Sunt & Titi, Hadriani, Valeriani, & Gallieni.

ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΩN. CTP. ΦΙΛΩΝΟC ΔΑΜ. ΤΟ Β. Serapidis sedentis effigies. ΙΟΥΛΙΑ ΔΩΜΝΑ CΕΒΑCΤΗ. E Cimelio Regio. Prætor Philone Damasia, vel Damasia F. iterum.

KLAZOM. Getæ nummus majore forma, ex eadem Gaza.

ΘΕΑ ΚΛΑΖΟΜΕΝΗ. Genius Urbis sedens Cybelen dextra tenet. Valeriani nummus, e Cimelio Regio.

ΚΛΑΡΟΣ.

ΚΛΑΡΟΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩN. Vide ΣΜΥΡΝΑΙΩN.

ΑΡΤΕΜΙC ΚΛΑΡΙΑ. ΚΟΛΟΦΩΝΙΩN. Domitiani nummus, e Cimelio Regio, cum Dianæ effigie. Plinio, lib. V. sect. XXXI. in Ionia. Apollinis Clarii fanum. Conjunctus ubique fere utriusque Numinis cultus, Apollinis ac Dianæ. Nummum hunc mutilum Patinus affert, pag. 164.

ΚΛΑΡΙΩN. ΚΟΛΟΦΩΝΙΩN. Trajani, in Cimelio Regio. Plinio, loc. cit. Colophon: inde Apollinis Clarii fanum. Est & apud Tristanum, tom. II. pag. 538.

ΑΡΤΕΜΙC ΚΛΑΡΙΑ. ΚΟΛΟΦΩΝΙΑ. Ejusdem Trajani. Diana Claria Colophonia.

ΚΛΑΡΗΝΩN. Nummus Faustinae junioris.

ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩN.

ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩN. Domitiani nummus apud Patinum, pag. 164. nunc Cimelii Regii: cum Jovis sedentis effigie, fulmen dextra, læva hastam tenentis. In Lycaonia hanc Claudio-polim collocat nummus Faustinae junioris. Vide ΔΥΚΑΟΝΙΑ.

ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΩC. Hadriani, e Cimelio Regio, in quo mulieris sedentis effigies. Ex hac Claudio-poli, cui & alterum nomen Bithynium fuit, oriundum Antinoum ferunt. Alter Hadriani nummus est, in Gaza Regia, in quo uva insculpta.

ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩN. ΝΕΩΚ. Antonini Pii nummus, cum Æsculapii effigie, ac serpente, qui baculo, quem manu gestat, involvitur. Sic enim legi oportere nummum auguramur, quem affert Occo, pag. 268. legitque ΜΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩN, exesa nempe priore littera, quam non vidit: e duabus deinde sequentibus, ΛΑ, una conflata M.

ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩN ΝΕΟ. Κλαυδιουπολειτών Νεωκέρων. Antonini Severi F. nummus, quem Tristanus perperam legit, tom. II. pag. 214. ΝΕΟΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩN: cum in exteriori nummi ambitu ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩN scriptum sit, interiorem aream vucula ΝΕΟ. obtineat, & a priore plane divulsa, & minore characterum forma exarata. In isto Claudio-politarum nummo ara est, cui serpens, Æsculapii typus, insidet: ut ad eosdem Claudio-politas referri hunc nummum oportere palam sit, ad quos superior Antonini spectat. In altero simili Severi Aug. ex ære magno, additur anni nota: ΕΤ. C5. Anno ccv. Æra hujus initium adhuc nobis est incompertum. Sunt & Gordiani Pii, & Tranquillinae nomine nummi ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΙΤΩN.

ΚΛΕΩΝΑΙΩN. Getæ nummus, e Cimelio Regio,

gio, cum Palladis effigie. Pausanias in Corinth. seu lib. 11. operis sui, pag. 57. 'Εκ Κορίνθου εἰς Ἀργὸν ἐρχομένην Κλεωναί πόλις ἐστὶν ἡ μεγάλη. Παῖ-δα δὲ εἶναι Πέλοπος Κλεώνην λέγουσιν. . . . Ἐνταῦθα ἐστὶν ἱερὸν Ἀθλῶας, τὸ δὲ ἄγαλμα Σκύλλιδος τέχ-νη καὶ Διποίνης μαθητὰς δὲ εἶναι Δαιδάλεος σφᾶς &c. *A Corintho Argos eunti occurrunt Cleonæ, urbs haud utique magna, a Cleone dicta, quem Pelopis fuisse filium tradunt. . . . In ea Palladis ædes est, & simulacrum, Scyllidis & Dipœni arte factum: ac fuisse eos Dædali discipulos aiunt. De his artificibus, eorumque signis e marmore prolixè Plinius, lib. xxxvi. sect. iv. ubi & Minervæ simulacrum ab iis elaboratum in primis laudatur, & aliis eorundem operibus refertur Cleonæ fuisse dicuntur. De urbis nomine ac situ idem Plinius, lib. iv. sect. vi. Cleonæ, in Achaïa: a Corintho stadiis Lxxx. ut scribit Eustathius in Homer. Iliad. β. pag. 291. post Strabonem, lib. viii. pag. 377. qui se ab Acrocorintho urbem eam prospexisse ait. Sunt & Commodi in hoc oppido, & Juliæ Domnæ, & Antonini Severi F. cusa numismata.*

ΚΑΥΠΙΕΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Galbæ nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 218. Plinio, lib. v. sect. 111. *Liberum Clupea, in Africa propria, seu Zeugitana regione. Nunc Zafaran, ut recte Marmolius.*

ΚΝΙΔΙΩΝ. Nummi Nervæ, Antonini Pii, M. Aurelii, Faustinae junioris, Severi, & Antonini F. Plinio, lib. v. sect. xxix. in Caria, *Gnidos libera, . . . Stadia appellata. Quod ad postremam hanc appellationem attinet, Σταδίας, etiam Rhodo, quæ Gnido adversa objacet, communis fuit, teste Strabone, lib. xiv. pag. 653.*

ΚΝΙΔΙΩΝ. Venus linteum tenet supra vas. **Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. ΦΟΥΔ. ΠΛΑΥΤΙΑΔΑ.** Capita duo adversa: Antonini laureatum, & Plautillæ conjugis. Est in Thesauo Regio, ex ære maximo.

ΚΝΙΔΙΩΝ. E Museo nostro: in quo nummo Bacchi caput insculptum, cum corona edera- cea: uva, ex parte averfa. Geminum vini feraci- tatis in eo tractu symbolum. Strabo, lib. xiv. pag. 637. *Κνίδος, καὶ Σμύρνα, ἡ ἄλλοι ἀνημέτεροι τόποι ἀφ' ὧν χερσονήσων, ἡ πρὸς Δούραντιν, ἡ πρὸς Αἰγίταις ἰατρικαίς. Cnidus, Smyrna, aliaque ob- scuriora loca vino excellunt: siue ad jucunditatem, si- ue ad usus medicos requiras.*

ΚΝΩΣΙΩΝ.

ΚΝΩΣΙ. In Museo nostro, cum effigie labyrinthi, quem apud Gnosios fuisse, ait Seneca in Hippo- lyto, Plutarchus in Theseo, Philostratus, lib. i v. de vita Apollonii, cap. xi. Quanquam alii Gor- tyne statuunt. Adjecta præterea vocula, **ΑΡ.** hoc est, Ἀγέρυδιος, cujus expressum caput in averfa nummi parte. Ea in Creta religiosissime colebatur, **Βετόμαστις**, & **Διόνυα** dicta. Hesychius: **Βετό- μαστις**, ἐν Κρήτῃ ἡ Ἀγέρυς. Solinus, cap. xvi i. *Crætes Dianum religiosissime venerantur: Βετόμαστιν gentiliter nominantes, quod sermone nostro sonat Vir- ginem dulcem. Nam Βετόν, dulce, μάστις, virgo Cre- tensibus fuit. Hesychius: Βετόν, γλυκὺ, Κρήτες. De oppido Plinius, lib. iv. sect. xx. Gnosius, Cre- tæ oppidum. Vide ΓΝΩΣΙΩΝ.*

ΚΝΩΣΙΕΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Cum labyrintho. Ex parte altera: **ΑΥΤΟΚΡΑ- ΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΕΒΑΣΤΟΝ.** *Imp. Cæsarem Augustum.* Apud Trifanum in Augusto, pag. 93.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. Macrini, & Diadumeniani, cum effigie amnis Halefi, quo Colophon civitas alluitur.

ΑΡΤΕΜΙΣ ΚΟΛΟΦΩΝΙΑ. *Diana Co- lophonia.* Domitiani nummus, in Cimelio D. Fou- CAULT.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. ΑΡΤΕΜΙΣ ΚΛΑ- ΡΙΑ. *Colophoniorum nummus. Diana Claria.* Tra- jani nummus, in Thesauo Regio.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. M. Aurelii nummus, cum tigride: Commodi, cum urso: Antonini, & Getæ, cum Æsculapio: Philippi patris, cum Se- rapide: Gallieni, cum Dianæ effigie.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. Getæ nummus, e Ga- za Regia, in quo canis insculptus, non, ut quibus- dam visum est, lupus. Plinius, lib. vi i i. sect. Lxi. *Propter bella Colophonii cohortes canum habue- re: hæ primæ dimicabant in acie nunquam detrectan- tes: hæ erant fidissima auxilia, nec stipendiorum in- diga.*

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. ΕΠΙ ΣΤΡ. ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔ. ΜΥΡΩΝΟΣ ΤΟ Β. *Sub Prato- re Tiberio Claudio iterum.* Nummus Antonini Ela- gabali.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. ΕΠΙ ΣΤΡ. ΚΑΛ- ΔΙΝΕΙΚΟΥ. *Sub Pratore Callinico.* Gordiani Pii, apud Patinum. pag. 375. cum Apollinis Co- lophonii, seu Clarii icone. Sedet is, laurumque dextra, læva citharam gerit. Pausanias in Achaïc. pag. 210. *Ἐν δὲ τῇ Κολοφωνίῳ ἄλσος τε τῆς Ἀπόλ- λωνος καὶ δένδρεα μελίαι καὶ πόρρω τῆς ἄλσεως Ἄλῃς ποταμός, &c. Apud Colophonios lucus visitur Apol- linis, fraxinis condensus. Ab eo non longe fluvius Ha- les, &c.*

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΥΡ. ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΝΟΥ. *Sub Pratore Aurelio Ca- pitolino.* Nummus Otaciliæ Severæ.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. ΕΠΙ ΣΤΡ. ΚΑ. ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ. ΙΕΡΕΩΣ ΙΩΝΩΝ. ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΙΩΝΩΝ. *Colophoniorum. Sub Præ- tore Claudio Callisto, Sacerdote Ionum. Commune Io- num.* Treboniani nummus, e Cimelio Regio, quo in nummo fanum commune Ionum, sedente in medio fano Apolline Colophonio, stante inferius ante aram bove, quæ mactanda ei Deo hostia: vi- ris in orbem tredecim, manus ambas supplicum more, vel plaudentium potius, porrigentibus: qui tredecim Asiæ civitates, quibus Ionum commune constabat, omnino repræsentant. Vide verbo **ΡΟ- ΔΙΩΝ**, quæ dicturi de eo nummo sumus, in quo **ΚΟΙΝΟΝ ΓΙ ΠΟΛΕΩΝ.** Fuit autem ei Sacerdoti Callisto nomen, ut in nummo subse- quente, qui Volusiano Principe Treboniani F. cu- sus est.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. Volusiani nummi, apud Patinum, pag. 400. nunc Cimelii Regii. **ΕΠΙ. ΣΤΡ. ΠΟ. ΑΙ. ΚΑΛΛΙΣΤ.** *Sub Pratore Pub- lio Ælio Callisto.* Et **ΕΠΙ. ΣΤΡ. ΑΥΡ. ΑΘΗ- ΝΑΙΟΥ.** *Sub Pratore Aurelio Athenæo:* non uti reddit Patinus, *Atheniensis.* Apollo ibi cum lauro fraxinove sedet, & cithara. Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Colophon, Haleso affluente: inde Apollinis Clarii fanum, in Ionia: nunc diruta. Vide ΚΛΑ- ΡΟΣ.*

ΣΤΡΑ. ΠΟ. ΑΙ. ΣΕΒΗΡΕΙΝ. ΚΟΛΟ- ΦΩΝΙΩΝ. *Pratore Publio Ælio Severino.* Gal- lien, e Cimelio Regio.

ΚΟΛΧΩΝ. Apud Goltzium in Asia, Tab. i. Sed haud dubie **ΓΟΛΓΩΝ** legi ab eo oportuit, qui nummos inspexit. Nam in his Venus in- sculpta, seu armata, seu laureata: & ex parte aver- fa Veneris, seu Luciferi stella, quam Leo gradiens respicit: nomenque Prætotis adjectum **ΛΩΡΟ- ΘΕΟΣ**: quæ sunt omnia a Colchorum lingua, & moribus aliena. At Golgi in Cypro sacrum Ve- neri oppidum fuit. Catullus, in Epithal.

Quæque regis Golgos, quæque Idalium frondo- sum.

Γόλγοι, πόλις Κύπρου Stephano: unde & Ἀφροδίτη Γολγία.

ΚΟΜΑΝΕΩΝ, in Pamphylia.

ΙΕΡΟΚΑΙCΑΡ. ΚΟΜΑΝΕΩΝ. Severi nummus, e Cimelio Regio: quem Comanenſi in Piſidia oppido idcirco adſcribimus potius, quam Cappadocico, Ponticove, quod vicinius illud multo ſit Hierocaſarienſi, qui cum initum foedus, ſive *δμόνοια* hoc nummo ſignificatur. Eſt enim in Lydia Hierocaſarea: in Piſidia, qua Pamphyliam hæc attingit, Comana, teſte Ptolemæo, lib. v. cap. v. Et in Notitia Eccleſ. Prov. Pamphyliæ, pag. 31. *Κόμανα* cenſetur. Vide ſupra, **ΙΕΡΟΚΑΙCΑΡΕΩΝ.** In altero Severi Alexandri nummo.

ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Nummus eſt e Muſeo noſtro, cum ſcorpione, in laurea: in parte altera legitur, **ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΜΕΓΑΣ. ΒΑΣΙΛΕΥΣ.** Fuit hic Antiochus Commagenorum regulus, qui filiam connubio junxit cum Alexandro filio Tigranis, ejus quem Nero præfecit Armeniæ. Plinius de Commagene, libro v. ſect. xx.

ΒΑΣΙΛΙCΣΑ. ΙΟΤΑΠΗ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ. Antiochi ſupradicti filia. Nummus antiquus apud Seguinum, pag. 59. cujus ex averſa parte, **ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.** Ævum Neronis refert cælatura.

ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Ancoræ effigies. Ex parte averſa, **ΠΙCΤΙC.** Fides. Junctæ manus cum caduceo.

ΚΟΝΑΝΕΩΝ *Piſidia.*

ΚΟΝΑΝΕΩΝ. M. Aurelii nummus, ut quidem dicit D. Galland. In Notitia Eccleſiaſtica Piſidia, eſt *Κονάνη.*

ΚΟΠΤΙΤΩΝ *Ægypti.*

ΚΟΠΤ. Λ. ΙΑ. *Κοπητῶν, ἀνιάσαντ' ἰά.* Hadriani Principis anno undecimo. *Coptos* Plinio, lib. v. ſect. xi. unde & *Coptites* nomos, ſect. ix. in Ægypto.

ΚΟΠΤΙΤ. Λ. ΙΓ. Iſis ſtans. **ΑΥΤ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝ. CΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙΚ.** Αὐτοκράτωρ Νερίας Τετρανδὸς Σεβαστὸς Γερμανικὸς Δακικός. Trajani, e Cimelio Regio: anno illius Principis, **ΧΙΙΙ.** Oſiris in eo nummo ſtans, dextra haſtam puram tenet, læva cervi effigiem gerit.

ΚΟΡΑΚΗCΙΩΤΩΝ. Hadriani nummus, e Cimelio Regio. Plinio, lib. v. ſect. **XXII.** *Coraceſium*, in Cilicia. *Κορυήσιον* Straboni, lib. **XIV.** pag. 668. In Notitia Eccleſ. pag. 31. Pamphyliæ adſcribitur.

ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ. Ex parte averſa, **ΖΕΥΣ ΚΑCΙΩC.** Nummi quos affert Andr. Marmora, lib. i. hiſt. Corcyr. Plinius, lib. **IV.** ſect. **XIX.** *Urbs Corcyra, libera civitatis, cum oppido Caſſiope & temploque Caſſii Iovis.* Hodie *Corſou*, ab arce quæ *Κορυφά* apud Nicetam, lib. **II.** *ἀπὸ τ' κορυφῆς.* Eſt enim in loco in primis edito. In nummis Caracallæ, aliſque, e Gaza Regia, navis inſculpta plenis velis fertur: felicitatis ſymbolum. Sunt & Trajani, M. Aurelii, Fauſtinæ junioris, L. Veri, Commodi, Severi, Juliæ Domnæ, Getæ, Elagabali, & Severi Alexandri.

ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ. Deæ caput. **ΚΟΡΚΥΡΑ.** Triremis. Eſt ex ære mediocri, apud P. **STEPH. CHAMILLART.** In nummis ſemper **ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ & ΚΟΡΚΥΡΑ,** numquam **ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ** aut **ΚΕΡΚΥΡΑ** vidimus: tametſi vetus eſt nomen illud apud Homerum.

ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ. Bos cum lactente vitulo: agri pascuis opimi index. Apud Goltzium in inſulis Græciæ, Tab. **I.**

ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ. Cum uva, & cantharo, Bacchi ſymbolo: cujus ibi delubrum fuiſſe auctor eſt Thucydides. Durat hodieque Corcyræ vini commendatio.

ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ. Navis, ut ſupra, Balbini nummus, apud Triſtanum, tom. **II.** pag. 487.

ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ. Severi nummus, e Muſeo noſtro, in quo Pegaſus inſculptus: quod fere Corinthiorum inſigne eſt. Fuere porro Corcyræi Corinthiiſque focii: quare communi conſilio Apolloniam in Epiro condiderunt, teſte Strabone, lib. **VII.** pag. 316. *Ἀποκωνία πόλις ὀνομασμένη, κτίσμα Κορινθίων & Κερκυραίων.* In parte nummi altera, **Α. Κ. Δ. CΕΠ. CΕΥΗΡΟC.** Αὐτοκράτωρ Καίſαρ Δέκιος Σεπλίμιος Σεβήρος. Imp. Caſar L. Septimius Severus.

ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ, cum triremi. **ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ CΕΒ.** Ex ære mediocri, apud P. **CHAMILLART.** Alter ibidem, ex ære magno, cum Pegaſo. Alius cum effigie Palladis, ex ære mediocri, ibidem: **ΙΟΥΛΙΑ CΕΒΑCΤΗ.**

ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ. Caput Veneris. **ΠΛΑΥΤΙΑΛΛΑ CΕΒ.** Caput Plautillæ. Eſt ex ære mediocri, in Cimelio D. **FOUCAULT.** Eſt in Muſeo P. **CHAMILLART,** Plautillæ nummus ſimilis, cum Genio civitatis.

ΚΟΤΙΑΕΩΝ. Claudii nummi, e Gaza Regia, Caracallæ, & Alexandri Severi. Et Getæ ſimilis a Triſtano affertur, tom. **II.** pag. 207. in quo Bacchi Satyrique effigies, palmitem læva geſtantis: quo vini feracem agrum eum eſſe intelligimus. Epigraphe pæne exefa, id tantum reliquum exhibet, . . . **X. ΚΟΤΙΑΕΩΝ,** quod ex parte ſaltem ſic ſupplendum ſtatuimus, **ΑΡΧ. ΚΟΤΙΑΕΩΝ,** *Ἀρχοντ' Κοτιάων,* quicquid ille demum fuerit, *Archonte Cotyæniſum.* In Caracallæ nummo, e Muſeo noſtro, **ΑΡΧ. ΚΟΤΙΑΕΩΝ,** cum eadem Bacchi effigie. Plinio, lib. v. ſect. **XLI.** *Cotyæion*, in Phrygia. Stephano, *Κοτιάειον . . τὸ ἐθνικόν, Κοτιάδες.* Phrygiæ, quam *Ἐπίκτητον* vocant, ſive minorem, id oppidum fuit, teſte Strabone, lib. **XII.** pag. 576. Phrygiæ Salutaris, Hierocli in Notitia Eccl. pag. 17. ubi *ὁ Κομίτης* mendose nunc legitur, pro *ὁ Κοτιάς.*

ΑΓΡΙΠ. CΕΒ. ΚΟΤΙΑΕΩΝ. ΑΡΧΟΝΤ. ΔΙΟΓΕΝΟΥC. Agrippina Auguſta, Claudii conjux. Nummus Cotyæniſum, Archonte Diogene.

ΚΟΤΙΑΕΩΝ. ΕΠ. ΙΟΥΛΙΟΥ . . . Sub *Julio . . .* Nummus Agrippinæ Claudii, ex eodem Regio Cimelio. Cybeles ſedentis effigies, quæ Dea Phrygum peculiaris. Sunt & M. Aurelii, Commodi, Maximini, & Philippi.

ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΚΟΥΝΤΙΑΙΑΝΟΥ ΑΡΧ. ΚΟΤΙΑΕΩΝ. Sub *M. Aurelio Quintiliano.* Severi Alexandri nummus, in quo Cybele: ut quidem refert D. Vaillant.

ΕΠΙ ΓΡ. ΑΙΑ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΝΟΥ ΙΠΠΙ. ΑΡΧ. ΚΟΤΙΑΕΩΝ. *Ἐπὶ Γερμανικῶς Αἰλίας Δημητρίανδ' Ἰωπίς, ἀρχοντ' Κοτιάων.* Sub *Scriba Ælio Demetrianō Hippiæ,* vel *Hippiæ F. Archonte.* Cotyæniſum. Valeriani, & Gallieni nummi, e Cimelio Regio. Vide **XIΩΝ.**

ΕΠΙ ΔΙΟΓΕΝΟΥC ΔΙΟΝΥ. ΑΡΧ. ΚΟΤΙΑΕΩΝ. *Ἐπὶ Διογένους Διονύσε, ἀρχοντ' Κοτιάων.* In eodem Cimelio, Gallieni Auguſti. Cybele leoni inſidet.

ΚΡΑΝΙΩΝ. In Vetere Græcia Goltzii, tab. **xv.** Nonnius in eum locum, qui *Κρανίος* fuerint, quod terrarum ſitu poſiti, incertum ſibi fatetur. Fuere *Κρανίος* teſte Thucydide, lib. **II.** pag. 119. & Strabone, lib. **x.** pag. 455. in inſula Cephallenia: de qua Plinius, lib. **IV.** ſect. **XIX.** *Cephallenia . . . Same diruta a Romanis, adhuc tamen oppida tria habet.* Fuere nimirum omnino quatuor, quorum cives a Livio appellantur Neſiotæ, Cranonii, vel Cranii, Pallenſes, Samæi. Idcirco *τετράπολις* Cephallenia appellata ab Euſtathio, pag. 307. & Strabone, loc. cit. Direpta Same a Romanis, M. Fulvio Coſ. Imperatore, Samaeos omnes ſub corona veniſſe, idem eſt auctor cap. **xxxviii.**

pag. 478. Contigit hæc clades anno V. C. D L X V. Stephanus: Κεφάλιον, πόλις ἐν Κεφαλληνίᾳ τῇ νήσῳ. . . τὸ ἐθνικὸν, Κεφαλαῖς. Ex Thucydide, aliisque scriptoribus, & nummis, Κεφαλαῖς verius dici oportuit. Cephaleniam hodie Veneti *Cefalogna* vocant. In eo nummo Apollo laureatus, & ejusdem Dei ex parte averfa lyra insculpta.

ΚΡΑΝΑΙΩΝ. Julii Maximini nummus, in Cimelio Regio: item Philippi patris. In nummo Otaciliæ, ΚΡΑΝΑΙΩΝ. ΑΘΗ. *Cranæorum & Atheniensium* concordia.

ΚΡΑΤΙΕΩΝ & ΚΡΗΤΙΕΩΝ. Vide ΦΛΑΟΥΤΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

ΚΡΗΣΙΕΩΝ. E Thesauro Goltzii, pag. 219. Stephano: Κρήσιον, πόλις Κύπρου . . . τὸ ἐθνικὸν, Κρησιῶς.

ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ ΖΕΥΣ. Vide ΓΑΖΑ.

ΚΡΗΤΟΠΟΛΙΤΩΝ. E Thesauro Goltzii, pag. 219. Κρητῶν πόλις Pamphylia urbs est, Diodoro, Polybio, Ptolemæo.

ΚΡΗΤΩΝ.

ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΚΡΗΤΕΣ. ΕΚΟΡΔΥ. Caput Augusti, in nummo pereleganti ex argento, quem Seguinus affert pag. 113. Nunc est Cimelii Regii. Ex parte altera, Tiberii caput, cum epigraphe, ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ. ΓΟΡΤΥΝΙΩ, pro Γορτυνίων, quod alibi quoque adnotavimus: etsi Γορτυνίω legit Seguinus, aitque jus civitatis suæ Tiberio Gortynienses concessisse, quod & incredibile & insulsum videtur. Sed & affert idem nummum alterum pæne similem, cujus in epigraphe: ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ. ΚΡΗΤΩΝ. ΕΚΟΡΔΥ. Postremam vocem ΕΚΟΡΔΥ, ex aliis integrioribus nummis, in quibus ΕΠΙ ΚΟΡΔΥΠΟΥ legimus, in tres voces distrahi jubemus, Ε. ΚΟΡ. ΔΥ. hoc est, ἐπὶ Κορνηλίας Δύπης, *Sub Cornelio Lupo*.

ΚΟΙΝΟΝ. ΚΡΗΤΩΝ. *Commune Cretensium*, in Tiberii, Domitiani, Hadriani, M. Aurelii, & Antonini Severi F. nummis, e Gaza Regia. In Trajani nummo apud Trifanum, tom. 1. pag. 409. Dianæ Venatricis effigies. In alio Trajani, cujus formam habemus in plumbo expressam, est Europa tauro vecta. In alio, fluvius decumbens cum arundine. In Hadriani, pag. 511. Jovis cum aquila. Communia sacra, certaminaque, in uno aliquo oppido, & fano, decreto totius Cretensium Communitatis edita, hæc vox ΚΟΙΝΟΝ sonat. Quinquennale hoc certamen fuit, ut ex inscriptione vetusta liquet, apud Gruterum, pag. 1094. 5. ubi is qui ei præerat, ΖΥΣΤΑΡΧΗΣ vocatur ΙΕΡΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ. Etiam & ΚΡΗΤΑΡΧΑΣ idem in numismatibus appellatur, ut Ασάρεχης, & Βιδυνιάρεχης. Sic in nummis Cretensium, apud Goltzium, ΚΥΔΑΣ ΚΡΗΤΑΡΧΑΣ, Dorice, pro ΚΡΗΤΑΡΧΗΣ, cum anguibus invicem implexis, & ex parte altera, angue e cista prodeunte, quod Æsculapii, ut dixi, symbolum. Et vox illa quidem prior, ΚΥΔΑΣ, proprium est, non oppidi, ut Goltzius existimavit, sed viri nomen: quale apud Polybium, Livium, Tulliumque occurrit. Posterior præsidem sacrorum certaminumque in Creta editorum sonat. Vide ΚΥΔΑΙΩΝ.

ΚΡΗΤΑΙΩΝ, in nummis Veteris Græciæ, apud Goltzium, cum angue e cista prodeunte, quod Æsculapii symbolum. Vide ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ.

ΔΙΚΤΥΝΝΑ. ΚΡΗΤ. Vide ΔΙΚΤΥΝΝΑ, ubi & de Dianæ cultu apud Cretenses egimus.

ΚΡΙΣΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Neronis num-

mus, e Thesauro Goltzii, pag. 219. Plinio, lib. IV. sect. IV. *Sinus Crissaus*, & oppidum *Crissa* in Phocide. Stephano: Κρίσα, πόλις Φωκίδος. . . τὸ ἐθνικὸν, Κρυσσῶν.

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ. E Magna Græcia Goltzii, tab. XXV I I I. cum Herculis ebrui, spoliisque leoninis insidentis effigie, ac vinum e poculo effundentis. Sed vereor ut hunc ΧΑΟΝΙΤΩΝ ille nummum ad Crotoniatas temere transtulerit. Vide ΧΑΟΝΙΑΣ.

ΚΡΟ. cum tripode, apud eundem, tab. XXIX. Tripodi lauri ramus adjungitur: quo sacra significantur Apollini in eo oppido fieri solita. Nam in tripode sacrificabant aræ loco, ut passim in nummis aliis videre est. Acta D. Stephani Papæ, apud Baronium, ad an. CCLIX. *Tunc iratus Olympius dixit: Extendite eum in catasta, & mactate fustibus: afferte ante eum Tripodem, & Deum Martem, ut sacrificet.* Acta S. Susannæ: *Admoveri Tripodem jubet, ut thura offerat Iovis, quod statuerat, simulacro.* Est autem, ut Maro cecinit, ac vel pueri novere, *Gratissima Phæbo laurea.* Plinius, libro III. cap. XV. *Oppidum Croto.* Stephanus: Κρότων, πόλις Ἰταλίας εὐσημῶς. . . οἱ πολῖται, Κροτωνιάται. Nunc Crotone ad Tarentinum finum.

ΚΡΟΤΩΝΗΣ. Ibidem, cum eleganti in primis oppidi mœnibus cincti effigie.

ΚΤΗΣΙΦΟΝΤΙΩΝ. Titi nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 219. Stephano: Κτησιφῶν, πόλις Ἀστυρίας. . . τὸ ἐθνικὸν, Κτησιφώνη. Plinio, lib. VI. sect. XXX. *Ctesiphon.*

ΚΥΔΑΙΩΝ. In nummis Goltzianis, cum templi effigie inter duos angues: ex parte nummi averfa, angue rursus e cista prodeunte, ut in Cretensium nummis. Locus est adhuc incomparti situs, nisi Κύταιον est πόλις Κρήτης, urbs Cretæ Cytæum, Stephano, Plinioque: quam & Κύδαν, vel Κύδαιον dixerit antiquitas, a conditore Cyda.

ΚΥΔΑΙΩΝ, & ΚΥΔΑΣ. Nummus geminus e Goltzii Græcia, loc. cit. cujus ex parte altera insculpta aquila: ex altera Jovis caput, & laurea, quod Apollinis insigne est: nam, ut Tullius tradit, lib. III. de Natura Deor. *Alter est, inquit, Apollo, Corybantis filius, natus in Creta, cujus de illa insula cum Iove ipso certamen fuisse traditur.*

ΚΥΔΟΥΤΑ. Vide ΘΑΣΙΩΝ.

ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ. Augusti, Tiberii, & Claudii nummi. In nummo Augusti, ΚΑΙΣΑΡ, capite nudo. ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ, lupa parvulum lactat. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. Nummi similis sub Antonino Pio formam habemus in plumbo expressam. Plinio, lib. IV. sect. XX. *Cydon*, in insula Creta. Stephano: Κυδωνία. . . ὁ πολίτης, Κυδωνιάτης. His Augustus post victoriam Actiacam, ob auxilium præstitum, libertatem dedit. Auctor Dio, lib. LI. pag. 507. *Κυδωνιάτας. . . ἐλευθέρους ἀφῆκεν, ὅτι ἡνὶ αὐτῷ συνέχευτο.*

ΚΥΔΩΝ, in Augusti nummis apud Patin. pag. 50. Ibi lupa puerum lactat: Miletum scilicet, Apollinis F. quem a lupis nutritum refert Antoninus Liberalis, *Metamorph.* 30. Is adultus fugit in Cariam, Miletumque ibi suo nomine condidit. Affert huic nummum similem Goltzius, in insulis Græciæ, tab. VI. sed ab altera parte, Bacchi caput est, ederaea corona cinctum.

ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ. ΕΠΙ ΛΑΧΗΤΙ. *Tiberio Casari Augusto, sub Lachete, Prætor, vel Cosmo.* ΣΥΝΚΛΗΤΩ. ΚΡΗΤΕΣ ΚΥΔΩΝΕΑΤΑΝ. *Senatui Cretes Cydoneatæ* dedicant. Caput barbatum velatumque, Sacri Romanorum Senatus insigne. Similis huic alter, inscriptus: ΤΙΒΕΡΙΩ. ΚΑΙΣΑ-

PI ΣΕΒΑΣΤΩ. ΕΠΙΚΟΡ. ΛΥΠΟΥ.

Tiberio Casari Augusto, sub Cornelio Lupo: de quo videlicet egimus, verbo ΚΡΗΤΩΝ. Ex parte

aversa, ΣΥΝΚΛΗΤΩ. ΚΡΗΤΕΣ ΚΥ.

Caput item velatum: Senatui, Cretes Cydoneata:

subintellige, ἀνέθηκαν, posuere. Casari simul ac Se-

natus Romani gratiam, nummo utriusque effigie

insignito captabant. Est autem velum, quo Sena-

tus caput obvolvitur, divinitatis symbolum, ut

fufius dicturi sumus in nummis ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ.

Hinc passim in nummis hæc occurrit epigraphæ,

ΘΕΟΝ ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ, Divum vel Deum

Senatum. Et ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟC. Sacer

Senatus. Quare Themistius, orat. XIII. in Gra-

tianum, nuper a nobis edita in lucem, & Notis

illustrata, de orbe Romano agens, pag. 18. Πῶς

ἂν εἴη λειμὼν Ἀτῆς, inquit, ὃν Ῥώμη διπλοῦται,

καὶ Σύγκλητος ἀγορεύει Θεῶν, καὶ Δῆμος ἡρώων, &c.

Quo enim pacto pratum Ates esset orbis terrarum, quem

Roma gubernat, & SENATUS DEORVM

COETVS, & Heroum Populus, &c. Et Clau-

dianus in sexto Honorii Consulatu, de Romanis

Senatoribus:

Ex quales memini, Turba verenda, Deos.

Carthaginensium similiter Senatum, ad Romani

similitudinem, Sanctum Maro vocat:

Iura, Magistratusque legunt, sanctumque Se-

natum.

Ut Cydoneata porro nummum hunc suum, Cæ-

sari ac Senatui, sic Justinus Martyr Apologiam

alteram pariter inscripsit, Ἀντοκράτορα Τίτῳ Αἰ-

λίῳ Ἀδελανῶ Ἀντωνίνῳ Εὐσεβεῖ Σεβάσῳ Καίσαρι

... Ἱερῶ τε Συγκλήτῳ, καὶ Δῆμῳ παντὶ Ῥωμαίων.

Imp. Tito Aelio Hadriano Antonino Pio Augusto Cæ-

sari, ... Sacroque Senatui, & Populo Romano uni-

verso.

ΚΥΔ. ΚΥΔΩ. & ΚΥΔΩΝ. in nummis

Græciæ Veteris. Item in Neronis, Vitellii, Vesp-

asiani, Domitiani, Hadriani, & Antonini

Pii.

ΚΥΔΩΝ. Bacchi caput pampinis redimitum.

Fuere scilicet vina olim, suntque etiamnum ho-

die, Cretica in pretio: id quod eruditi vir pala-

ti sensit Horatius, eo carmine lib. I. ode xxxvi.

quæ Ad Pomponium Numidam inscribitur, ob cuius

ex Hispania reditum gaudio exsilit:

Et thure & fidibus juvat

Placare, & vituli sanguine debito,

Custodes Numidæ Deos.

CRESSA ne careat pulcra dies NOTA,

Neu promptæ modus amphoræ.

Quem locum nec vulgus interpretum ante nos in-

tellexit, nec potuit ἐν κακῶν ἡλὸς non obstrepere,

cum Cressam notam pro Cretico vino dici perele-

pulcram diem jubet, ob adventum Numidæ, ac

diem bonum, ob Corvini Consulatum? Adde &

festum diem, Ode xxviii. Neptuni videlicet:

Festo quid potius die

Neptuni faciam? Prome reconditum

Lyde strenua Cæcubum.

Et nobis tamen obtrudunt recentiores Horatii in-

terpretes, Cressam dici notam, pro creta, idque

ipsum hoc loco a Venusino vate notari, quod Plin-

nius affert, lib. vii. sect. xli. More Thraciæ

gentis, quæ calculos colore distinctos pro experimento

cujusque diei in urnam condit, ac supremo die separa-

tos dinumerat, atque ita de quoque pronunciat. Ze-

nobius, Cent. vi. adag. xiii. Τὰς ἐν τῇ φάρε-

τρᾷ ψηφίδας. Φύλαρχος φησι τὸν Σκύθας μέλλοντας

καθεύδειν, ἀγειν ἢ φάρετραν, καὶ εἰ μὴ ἀλύπως τύ-

χοιεν ἢ ἡμέραν ἐκείλῳ ἀφύγοντες, καθιέναι εἰς τὴν

φάρετραν ψηφίδα λαλῆν. εἰ δ' ὀχληρῶς, μέλαιναν.

Ἐπὶ τοίνυν τῇ Σποθνησκόντων ἐκφέρειν τὰς φάρετρας, καὶ

δριμύειν τὰς ψήφους. Καὶ εἰ εὐρεθείησαν πλείους αἱ λα-

λῆ, εὐδαιμονίζειν τὸν Σποθνόμενον, &c. Calculos in

pharetra. Auctor est Phylarchus Scythas cubitum itu-

ros pharetram afferre: ac si feliciter dies processisset,

album immittere calculum solitos: si secus, nigrum.

Vbi vero e vita quis decessisset, pharetram proferebant,

calculosque numerabant. Quorum si candidi plures es-

sent reperti, felicem predicabant mortuum, &c. Sed

quid, quæso, Thracum iste mos, Scytharumve, ad

Romanos? Quantum deinde Cressa nota a Thraci-

cia discrepat? Quis vero Cressam præterea notam

pro creta, idoneus Latinitatis auctor, aliquando

dixit? quid deinde creta commune cum calculis?

Puduit ipsos hujus commenti inventores, Eras-

mus, & Hermolaum: ac pro Cressa, legi Thres-

sa voluere: quod nec codicis ullius auctoritas,

nec mens scriptoris patiatur: quam nos, uti re-

mur, sic planam feliciter fecimus: cum hanc ei

loco diximus subesse sententiam, ob amici adven-

tum parandas epulas esse, in quibus exquisitum

primo vini genus, Cretici videlicet, apponi oport-

teat: deinde, neque illud esse parce & avare mi-

nistrandum, sed laute atque opipare:

Cressa ne careat pulcra dies nota:

Neu promptæ modus amphoræ.

Sed hæc minime probatum iri iis suspicamur, qui

ut veterum nugas sequantur, quæ sunt recens in-

venta, etiam proba, nisi sunt sua, fastidiunt.

ΚΥΔΩΝ. Bacchi caput, ederaea corona

cinctum. Ex parte nummi aversa vir nudus arcum

tendit. De Creticis calamis, quibus in bello usus,

vide Plinium lib. xvi. sect. Lxv. Sagittandi pe-

ritia Cydoniatis in primis valuisse Naso docet,

lib. II. Metamorph.

Cydonio fundebat spicula cornu.

ΚΥΔΩΝ. Lunæ crescentis effigies. Dianam

videlicet in primis coluere Cretes. Vide supra

ΔΙΚΤΥΝΝΑ. Goltzius, in insulis Græciæ,

tab. vii.

ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ. Augusti, Vespasiani, Domi-

tiani, Trajani, Hadriani, Antonini Pii, Faustinae

matris, M. Aurelii, aliorumque Augustorum num-

mi, usque ad ipsum Claudium Gothicum. Ste-

phano: Κύζικος, πάλιν τῇ Πελοποννήσῳ. . . . τὸ

ἐθνικόν, Κυζικηνός.

ΚΥΖΙΚ. ΕΠΙΣΤΡΑ. ΓΛΑΥΚΟΥ.

Caducei icon. Trajani nummus, & Cimelio Regio,

Sub Pratore Glauco, ὁπὶ Στρατηγῷ Γλαύκῳ.

ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ. Antonini Pii. Inter omnia

imperii, quæ Antonino Pio accidere, refert hoc

Capitolinus, in ejus vita, pag. 18. Cyzici etiam de

simulacro Dei ad statuam ejus corona translata est.

ΕΠΙ ΣΕΞΤΙΛΙΟΥ. ΟΜΟΝΟΙΑ.

Sub Sextilio Concordia, Cyzicenorum scilicet & E-

phesiorum: qui suorum quique Numinum imagi-

nibus adumbrantur: Cyziceni, insculpta Cerere

cum

cum facibus : Ephesi , Diana Multimammia. Ex Patino in Thesauro, pag. 167. De eo nummo diximus in nummis ΕΦΕCΙΩΝ. Ex Cerere porro in Antonini Pii pariter nummo insculpta , apud Trifanum, tom. 1. pag. 588. quamvis Cyzicenum nomen absit, ad eos tamen referri nummum eum oportere, haud temere auguramur.

KYZIKHN. NEΩKOP. M. Aurelii nummus apud Patinum, pag. 238. cum effigie bovis. Nigram nempe bovem Proserpinæ quotannis Cyziceni mactabant. Vide Appianum in Mithrid. & Plutarchum in Lucullo. Similem Diadumeniani nummum apud Trifanum vide, tom. 1. pag. 311.

KYZIKHNΩΝ NEΩKOPΩΝ. M. Aurelii, e Gaza Regia. Pluto Proserpinam rapit, curruque vehitur juncto quadrigis. Deam esse Cyzicenum Proserpinam, & apud scriptores tralatitium est, & Nummi clamant.

KYZIKHNΩΝ. CΩ. KOPH. Σώτειρα Κόρη. Salutaris, vel Sospita, vel Sispita Proserpina. Nummus Faustinae Aurelii, cum tedifera Cereris effigie, quo habitu quæsiisse filiam Proserpinam fingitur. Apud Trifanum, tom. 11. pag. 313. Proserpinam porro Græci Κόρη, puellam, vocitant. Pausanias in Messen. pag. 143. Ἡ δ' ἀγνὴ Κόρη, τῇ Δήμητρὶ ἐστὶν ἐπίκλησις. Et lib. viii. Arcad. pag. 268. Καὶ Δήμητρ' ἐπίκλησις ἐστὶν πολλὰς ἐστὶν αὐτῇ Δέσποινα, καὶ δ' ἄπερ ἢ τὴν ἐκ Διὸς Κόρη ἐπονομάζουσιν. Ἰδίᾳ δὲ ἐστὶν ὄνομα Περσεφόνη, &c. Sunt & L. Veri in Gaza Regia.

KYZIKHNΩΝ. NEΩKO. Κυζικηνῶν Νεωκόρων. In Commodi nummo apud Patinum, pag. 262. mulier turrato capite, forte ipsa Deum Mater, monti infidet : qua effigie & urbis situs, & civium religio declaratur. Strabo, lib. xi. pag. 575. Ἐστὶ δ' νῆσος ἐν τῇ Προποντίδι ἡ Κύζικος συναπτομένη γεφύραις δυοῖν πρὸς ἡπειρον . . . ἔχει δ' ὁμώνυμον πόλιν πρὸς αὐταῖς ταῖς γεφύραις, . . . τῇ πόλεως τὸ μὲν ἐστὶν ἐν ἐπιπέδῳ, τὸ δ' πρὸς ὄρει. καλεῖται δ' Ἀργεῶν ὄρος. Ὑπέρκειται δ' ἄλλο Δινδύμον μονοφύες ἱερὸν ἔχον τῷ Δινδυμήνῃ μητρὸς τῶν θεῶν, ἰδρυμα τῶν Ἀργοναυτῶν. Insula in Propontide Cyzicus est, gemino ponte adnexa continenti . . . Urbem ejusdem nominis habet ad ipsos pontes . . . Pars urbis in plano est, altera monti adjacet : mons, Urforum mons dicitur. Supra hunc est alius, Dindymus, uno cacumine : in eo monte fanum est Dindymenes Matris Deorum, dedicatum ab Argonautis. Plinius, lib. v. sect. xl. Insula, quam continenti junxit Alexander, in qua oppidum Cyzicum, antea vocitatum Arctonnesos, & Dindymis, cujus a vertice mons Dindymus.

KYZIKHNΩΝ. NEΩK. EΠΙ CTPA. AY. P. ΣΩKPA TOY. Κυζικηνῶν Νεωκόρων, ἐπὶ Στρατηγῷ Ἀνρηλίσ Σωκράτῃ. Antonini Severi F. e Cimelio Regio.

KYZIKHNΩΝ NEΩKOPΩΝ. Cere- ris faces & angues, cum ara, in Caracallæ nummo, apud Patinum, pag. 302. Similis est Philippi F. pag. 388.

APX. AIA. ONHCIOPO. AY. P. ANTΩNEINIA. KYZIK. ΔIC. NEΩK. Ex parte altera, ANTΩNINOC AYTOYCTOC. Sic legi in eo nummo Sponius ait, cum alii pro AY. P. substituere AKT. auderent. Hæc totius epigraphes sententia est : Ἀρχοντὶ Αἰλίσ Ὀνησιφόρῃ, Ἀντωνείνῃ, Κυζικηνῶν Νεωκόρων. Archonte Ælio Onesiphoro, Antoninia, vel Antoniniana certamina, Cyzicenis Neocoris. Certamina hic enim Antoniniana signari, hoc est, in gratiam Antonini, Severi F. edita ; argumenta duo in primis suadent : alterum, vasa, calathive duo, ei nummo insculpti, e quibus palmæ emicant, quæ certaminum præmia : alterum, quod tam in isto nummo certamina ea voce indicari palam sit, quam illo Byzantiorum, quem suo loco attulimus, BY-

ZANTIΩΝ. ANTΩNEINIA CEBACTA.

KYZIKHNΩΝ NEΩKOPΩΝ. EΠ. ΛΟΥ. . . . Sub Lucio Capita duo adversa, Jovis Hammonis, & Jovis Capitolini, in nummo Macrini, e Gaza Regia. A. K. M. OΠEΛ. CEOTHP. MAKPEINOC. CE. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Ὀπέλιος Σεβήρος Μακρείνιος Σεβαστός.

KYZIKHNΩΝ NEΩKOPΩΝ. Gordiani Pii nummus : in quo, non Vulcanus insculptus, ut Patino visum, sed Præfectus fabrūm apud Cyzicenos, vel faber ipse malleo ferrum tundens in incude, ceu arma pararet civium tutelæ. Strabo, loc. cit. de Cyzico : Τρεῖς δ' ἔχει ἀρχιτέκτονας τὸν ἐπιμελεμένους οἰκοδομημάτων τε δημοσίων, ἢ οἰκονομῶν. Τρεῖς δ' ἢ θησαυροὺς κέκτηται, τὸν μὲν δ' ὀπλων, τὸν δ' οἰκονομῶν, τὸν δ' σίτου. Tres habet ea civitas architectos, qui curam gerant adificiorum publicorum & instrumentorum. Tria item armamentaria : unum armorum, alterum machinarum, frumenti tertium. Fuit & Monetariorum corpus Cyzici, de quo multa Sozomenus, lib. v. Eccles. Histor. cap. xv.

EΠΙ CTP. EΛΠΙΔIOY KPACCOY. KYZIKHNΩΝ. Sub Pratore Elpidio Crasso. Nummus est Furia Sabinæ Tranquillinae.

CTPA. EPMOΛAOY. KYZIKHNΩΝ NEΩKOPΩΝ. Στρατηγῷ Ἑρμολάῳ. Pratore Hermolao. Gallieni, e Cimelio Regio : cujus & alter iste ejusdem Augusti, CTPA. CΩCTPA TOY. KYZIKHNΩΝ.

KYZIKHNΩΝ NEΩKOPΩΝ. Navis in Saloninae nummo insculpta, non indicanda maritimæ Cyzicenum potentia causa, ut Patino visum : sed Argonautarum in eo oppido tractuque ditionis, uti ex Strabone paulo antea vidimus.

CTP. A. CEΠT. ΠONTIANOY. KYZIKHNΩΝ B. NEΩKOPΩΝ. Pratore L. Septimio Pontiano. Nummus Claudii Gothici æreus primæ molis, in Thesauro Regio.

KYZIKOC. Rex ipse Cyzicus, qui nomen oppido dedit. Valerio Flacco, lib. 11. Rex divitis agri Cyzicus. De eo etiam Hyginus, fab. cclxxiii. Apollinis filium fuisse Conon ait, apud Photion, in Bibl. cod. clxxxvi. hist. xli. pag. 449. Ex parte averfa, Cereris tedæ accensæ, serpentibus involutæ : epigraphe, KYZIKHNΩΝ NEΩKOPΩN. Apud Seguinum, pag. 21.

KYZIKHNΩN. TON KTICTHN, cum Herculis effigie, quem conditorem vel instauratorem urbis Cyziceni agnoscunt, in nummo veteris Domitiani.

KOPH CΩTEIPA. KYZIKHNΩN. E Cimelio Christinae Aug. referente Spanhemio, lib. de usu Numism. pag. 385. Pingitur & a Trifano, tom. 11. pag. 314. & ex averfa parte rursus habet, KYZIKHNΩN. NEΩKOPOΩN.

KYZIKOC. Vide ΕΦΕCΩC.

KYZ. AΠAMEΩN. Vide AΠAMEΩN.

KYΘHPAIOΩN. In nummis Græciæ Veteris apud Goltzium. In his nuda Venus, dextra pomum, vel sagittam : arcum læva tenet. Pomum quidem, quod a Paride obtinuit, dum formæ palmam Palladi Junonique præripuit. Arcum vero ac sagittam, quod & Armata Venus, Ἐνόπιος Ἀφροδίτη, a Græcis olim coleretur. Veneri Cytheram fuisse sacram, tralatitium est, unde & ipsa nomen traxit. Ausonius in Epigr. Nuda Cythere. Plinio, lib. iv. sect. xix. Cythera cum oppido insula in Asinæo sinu : hodie Cérigo. Stephano : Κύθηρα, νῆσος . . . οἱ οἰκῆτορες, Κυθηραῖοι . . . ἢ ἡ γυνὴ, καὶ ἡ νῆσος λέγεται Κυθηραία.

KYΘ. & KYΘNIΩN. Goltziani e Vetere Græcia

cia nummi. Plinio, lib. iv. sect. xxii. *Cythnos*, e Cycladibus insulis una. Nunc *Fermina* nuncupari peritiores Geographi putant. Stephano: Κύθνος, ἡσ... ὁ νησιώτης Κύθνι.

ΚΥΜΑΙΩΝ, in *Æolide*.

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕ ΚΥΜΑΙΟΙΣ. Hieronymus posuit *Cumais*. Nummus est Antonini Pii.

ΚΥΜΑΙΩΝ. ΕΠΙ ΣΤ. ΚΟΡ. ΛΟΛΙΑΝΟΥ. Sub Prætoræ Cornelio Lolliano. Commodi nummus, cum Jovis sedentis effigie. Apud Sponium in Itin. Athen. In altero Crispinæ, e Gaza Regia, est Imp. Commodus in equo laureatus ac paludatus, militibus duobus adstantibus.

ΚΥΜΑΙΩΝ. Maximi, in Cimelio Regio majoris formæ nummus, Gordiani item tertii, & Tranquillinæ. Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Cyme*. Stephano: Κύμη, πόλις Αἰολίδος... τὸ ἐθνικόν, Κυμαῖος.

ΚΥΜΑΙΩΝ ΕΠΙ ΣΤΡ. ΦΛ. ΠΑΥΣ. ΕΡΩΤΟΣ. Æsculapii stantis effigies, in nummo Maximi Cæsaris, e Gaza Regia: Sub Prætoræ Flavio Pausania Erotæ, vel Erotis F. Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗ. ΜΑΞΙΜΟΣ. Κ. C. Iulius Verus Maximus Cæsar.

ΚΥΜΑΙΩΝ. ΣΤ. ΑΥ. ΕΛΠΙΔΗΦΟΡΟΥ. Valeriani & Gallieni nummi, e Cimelio Regio. *Cumæorum*, Prætoræ Aurelio Elpidephoro. Apud Gruterum, pag. 702. ΕΛΠΙΔΕΦΟΡΟΣ. Legit hunc nummum Patinus, in Indice, pag. 27. ΚΥΜΑΙΩΝ. . . ΑΠΙ ΔΗΦΟΡΟΥ.

ΚΥΜΑΙΩΝ. ΞΑΝΘΟΣ. Ex parte averfa, ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. Nummus antiquus, quo Cumæorum societas cum Troibus indicatur, quorum agrum Xanthus amnis alluit, Numinis vice fortassis & a Cumæis habitus. Quod de similibus nummis pariter existimandum est, ΑΜΑΚΤΡΙΑΝΩΝ ΜΕΛΗΣ, ΝΙΚΑΕΩΝ ΣΑΓΑΡΙΣ, ΣΑΙΤΤΗΝΩΝ ΕΡΜΟΣ, ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΧΡΥΣΟΡΡΟΑΣ, aliisque. Neque quidquam causæ fuit, cur Pamphylia Cumas, vir alias eruditus, operis sui de Numism. pag. 890. Xantho Lyciæ amni finitimas ex eo nummo fingeret, quæ sunt ab eo amne multis passuum millibus distat. Hæret in eo nummo Patinus, pag. 7.

ΚΥΜΑΙΩΝ. ΕΡΜΟΣ. *Cumæorum Hermus*. Ut infra, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΕΡΜΟΣ. Smyrnensum scilicet Cumæorumque agros Hermus, invecu limi, non modo fecundat: sed, ut Ægyptiacum Delta Nilus, facit. Plinius, lib. v. sect. xxxi. *A Smyrna Hermus campos facit, & nomini suo adoptat*. Stephano: Ἐρμὸς πεδίων, τὸ πᾶν πλησίον Κύμης. Vide & Eustath. ad Dionys. v. 779. pag. 103.

ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ. ΚΥΜΑΙΩΝ. Heracles Prætor. Equi effigies. Vide ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ.

ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. ΚΥΜΑΙΩΝ. Cumæorum cum Cæsariensibus Bithyniæ ὁμόνοια concordiae significatur. Nummus hic affertur a Spanhemio, lib. de usu numism. pag. 890.

ΚΥΜΑΙΩΝ. Nummos complures sic inscriptos Goltzius affert in Magna Græcia, Tab. xvi. quos ad Cumas Italiæ, quæ fuere juxta Neapolim, perperam refert: quem errorem multis convellimus argumentis, Primum enim, si Stephanum audimus, a Cumis Italicis gentile nomen Κυμαῖος est, non Κυμαῖος, quod est Æolicæ Cumæ proprium. Deinde in nummis insculpta Amazon, cui pharetra pendet ex humero, Cymen esse prodit, quæ urbi natales & nomen dedit, teste Strabone, lib. xiiii. pag. 623. ubi de Cyme Æolica: Τὸ δ' ὄνομα δὸν Ἀμαζόνος τῇ πόλει τεθείσθαι. Et Me-

la, lib. i. cap. xviii. *Cymen nominavit, pulsus qui habitabant, dux Amazonum Cyme*. Adde pectunculum insculptum in aliis quoque Cymæorum nummis, quem in eo tractu laudatissimum fuisse, ideoque signatum in nummis, ex eo simile veri fit, quod *pectunculum Chium* Varro laudat in primis, libro περὶ ἐδεσμάτων, apud Gellium lib. vii. cap. xvi. Fuit autem Cyme in adverso ferme litore Chio insulæ opposita: & eodem plane alluebatur mari.

ΚΥΝΟΠΟΛΙΤΩΝ, in *Ægypto*.

ΚΥΝΟ. L. ΙΑ. ΚΥΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Hadriani nummus, anno ejus xi. cusus. *Cynopolis* in Ægypto a Plinio memoratur, libro v. sect. xi.

ΚΥΝΩΝΗΣΙΩΝ. Titi nummus, e Thesaurο Goltzii, pag. 219. Stephanus: Κυνῶν νῆσος, Λιβυκὴ νῆσος... ὁ νησιώτης, Κυνονησίτης. Quare in nummo forte ΚΥΝΩΝΗΣΙΩΝ fuit.

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΩΝ. Julia Domna, Antonini & Getæ nummi, in quibus Bacchi stantis effigies, in Cimelio Regio. Pausanias in Messen. pag. 147. sub finem, Libero Patri. sacrum Cyparissensium fuisse agrum subindicat: in eoque percussa thyrsu tellure ab eo Numine fontem exstitisse, quem Διονυσιάδα ex argumento vocarent. Sunt & alii cum signo Libertatis. Plinio, lib. iv. sect. vii. *urbs Cyparissa*, in Peloponneso. Hodie *Arcadia*, agri Messeniaci. Stephano: Κυπαρισσία, πόλις τῆς Τριφυλίας... τὸ ἐθνικόν, Κυπαρισσίας.

ΚΥΠΡΙΩΝ. Plinio, libro v. sect. xxxv. *Cypros insula, l'Isle de Chypre*.

ΚΟΙΝΟΝ ΚΥΠΡΙΩΝ. Claudii, Vespasiani, Trajani, Sabinæ, Julia Domna, Antonini Severi F. Getæ, & Macrini nummi, e Cimelio Regio. *Commune Cypriorum*. In his fere templum Veneris Paphiæ, aut Jovis stantis effigies. Nam & Jovem Cyprii coluere: Amathusii, Jovem Hospitalem, Ξένιον, macatis hospitibus. Vide Nafonem, lib. x. Metam. Alii, Εἰλαπινάσῃν, & Σπλάγχνοτόμον, teste Athenæo; lib. iv. ex Hegesandro.

ΕΠΙ ΚΟΜΙΝΙΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. In media nummi area, ΚΥΠΡΙΩΝ. Sub Cominio Proclo Proconsule. *Cypriorum*. Claudii nummus e Cimelio Regio, & apud P. JOBERT, ex ære mediocri: quem nummum Patinus pag. 101. sic exhibet: ΕΠΙ ΚΟΜΙΝΙΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΝΟΥ. ΥΠΑΤΟΣ ΚΥΠΡΙΩΝ. Interpretaturque, *Cominius Proculianus, vel Prætor, vel Legatus*. Prior nummi facies Latinam hanc habet epigraphen; quoniam essent in ea insula incolæ etiam Latini: IMP. CLAUDIUS CAESAR AVG. . . Capite laureato.

ΚΟΙΝΟΝ ΚΥΠΡΙΩΝ. Juppiter stans. ΓΑΛΒΑ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Galba Augustus. E Cimelio Regio.

ΕΠΙ ΠΟΜΠΟΝΙΟΥ ΒΑ. ΚΟΙΝΟΝ ΚΥΠΡΙΩΝ. Sub Pomponio Basso. Trajani, ex eodem Cimelio. Vixit Pomponius Bassus ævo Plinii junioris, qui secessum illius ad eundem scribens collaudat. Plinius, ut notum est, Trajano cævus. Est & Domitiani nummus alter in eodem Cimelio inscriptus: ΕΠΙ ΑΙ. ΠΟΜ. ΒΑΚΚΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ, Sub Ælio Pomponio Basso Legato, cum Jovis in monte stantis effigie. Et hic pariter ad Cyprios spectat.

ΘΕΟΝ ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ. Deum Senatū. ΕΠΙ ΜΑΡΚΕΛΛΩ. Γ. ΑΝΟΥ. In medio nummo, ΚΥ. Hoc est, Ἀνθυπάτω Ἐπερίω Μαρκέλλω γ'. Κύπριοι, subintellige, ἀνέθηκαν, ut in Smyrnezorum nummo & alibi dicturi sumus. Eprio Marcello Proconsuli tertium, Cyprii posuere. Non vidit ita legi oportere Seguinus, a quo hic

hic nummus affertur, pag. 91. Stat ipse Eprius militari habitu ac vestitu; læva hastam; pateram, ut videtur, dextra gerit. Statua pedestris est, quam Eprio Marcello Cyprii posuere. Tacitus, libro XIII. Annalium, cap. XXXIII. pro KY. legit in hoc nummo AY: & Lyciæ Proconsulem fecit: Cypri Proconsulatum, quem ter gessit Eprius, ut nummi docent, ne semel quidem commemorat.

KOINON KYPION. Apud Goltzium, cum templo Paphiæ Veneris, cujus in medio meta, quæ Deæ ipsius effigies est, ut ex Tacito intelligimus, eo quem proxime attulimus, loco.

KYPHNH.

KYPA. Nummus argenteus e Museo nostro, cum filphii iconē, & Jovis Hammonis cornuto capite. Plinius, lib. v. sect. v. Cyrene: unde Cyrenaica Africa nomen. Et lib. XIX. sect. XV. Ab his proximum dicitur auctoritate clarissimum laserpitium, quod Græci σιλφίον vocant, in Cyrenaica provincia repertum, &c.

KYPANEION THΣ IEPAΣ KAI AYTONOMOY. Nummus Augusti, e Thesauo Goltzii, pag. 219. Cyrenensium Sacra ac libera civitatis.

ΦΛΑΥ. KYPHNH. Titi nummus apud Patin. pag. 151. Flavia, vel Flaviopolis Cyrene. Caput Africæ insculptum præfert.

KYPANAION. E Thesauo Goltzii, loco cit. Stephano: Κυρῶν... τὸ ἐθνικὸν, Κυρῶναι. Dialecto Dorica, Κυρανῶν.

KYPIEON. Goltzii nummus e Græcia, Tab. XXVI. In eo Venus armata, Ἀφροδίτη ὀπλισμένη, ut Pausanias vocat in Laconicis, pag. 97. In parte averfa cygni duo, Veneri sacri: cujus traxisse currum ii a vatibus perhibentur. Naso:

Medias Cythereia per auras

Cypron olorinis nondum pervenerat alis, &c.

Horatius, lib. III. Carm.

Qua Gnidon,

Fulgentesque tenet Cycladas, & Paphon
Iunctis visit oloribus.

Plinio, lib. v. sect. XXV. Curias. Stephano: Κέρειον, πόλις Κύπρου... τὸ ἐθνικὸν, Κερειός. Nunc Audimo.

KYPPHCTON in Syria Cæle.

KYPPHCTON, in laurea corona, quæ in nummis aliis hujusce tractus, Chalcidensium, Berœensiumque, pariter obvia est. Est hic Trajani apud Patin. pag. 184.

KYPPHCTON. Nummus Antonini Pii, e Museo nostro. Ex parte altera, AYTOKPATOP KECAP. TIT. EAI. ADRIANOC ANT..... Plinio, lib. v. sect. XIX. Cyrrhestice Cyrrhum. Stephano: Κύρρος, πόλις Συρίας... ὁ πόλις, Κυρρέτης. In Notitia Eccles. Κύρ, ἡτοι Ἀγιοπόλις. Hæc Theodoretæ sedes Episcopalis. Cyrillus Alexandr. πολίχινον vocat. Tullius, lib. v. ad Attic. ep. XVI. quam scripsit tum cum esset Ciliciæ Proconsul: Hostis in Cyrrhestica, quæ Syria pars proxima est provinciæ meæ.

ΔΙΟΣ ΚΑΤΑΙΒΑΤΟΥ. KYPPHCTON. Iovis fulminantis. Vel, ut in Diocletiani nummo, IOVIS. FVLGVRATORIS, vel ut apud Gruterum, pag. XXI. 6. IOVIS. FVLMIN. FVLG. TONANTIS. Cyrrhestarum. Trajani, M. Aurelii, L. Veri, Commodi, Antonini Severi F. Philpporumque nummi. Suidas: Καταιβάτης Ζὸς, παρ' Ἀθλιωαίσις, ὡς τὸ καταβιβάζειν τὸν κεραυνὸν, a deiciendo fulmine. Julius Pollux, lib. I. cap. I. num. XXI. ὡς περὶ ὁ ὕψις, ἢ ὁ καταβιβάζων, ut Juppiter Pluvius, Fulminum dejector. Libanius in legat. ad Julian. pag. 158. Καὶ μὴν ἢ Ζὸς ἢ Καταιβάτης μόνον,

ἀλλὰ ἢ Ἰκέσι, ἢ Μελίχιος. Neque vero Juppiter Elicius tantum, quod fulmina deiciat, sed & Hicestus, quod supplicibus adfit, & Milichius a mansuetudine cognominatur. Καταιβάτης Διὸς meminit & Phurnutus in Jovis cognominibus, Pausanias in Eliac. prior. pag. 162. alique multi. KATEBATOU interdum in nummis vox ea scribitur, pro Καταιβάτης.

KYTΩPION. Nummi e Græcia Goltzii, cusi videlicet ab incolis Cytorii oppidi, montisque cognominis, de quo Plinius lib. VI. sect. II. in Paphlagonia. Stephano: Κύτωρ, πόλις Παφλαγονίας... τὸ ἐθνικὸν, Κυτωρῶν, ἢ Κυτῶν, &c. Gryphum, tripodem, lauream, stellam, Solemve, quæ sunt Apollinis nota, ut sæpe monuimus, symbola, hi nummi præferunt.

KΩNΩΠITON. Neronis nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 219. Stephano: Κωνώπη, πόλις Ἀκαρνανίας... τὸ ἐθνικὸν, Κωνωπέως, ἢ Κωνωπίτης, ἢ Κωνωπαῖ.

KΩΠΑION. Vespasiani nummus, delineatus a Tristano, pag. 290. Affertur & a Patino, in Indice, pag. 8. Cererem tediferam insculptam præfert. Plinio, lib. IV. sect. XII. Coræ. Stephano: Κῶπα, πόλις Βοιωτικῆς... ὁ πολίτης, Κωπαῖος, ἢ Κωπαῖτης. Ea in urbe fuisse adem Cereri sacram Pausanias libro nono prodidit, sive in Bœoticis, pag. 299. Κεῖνται ἢ αἱ Κῶπα πόλισμα ἐπὶ τῇ λίμνῃ... Ἐνταῦθα Δήμητρ, ἢ Διονύσ, ἢ Σαχάπιδος ἐστὶν ἱερὸν. Hodie Topoglia juxta Copaidem lacum, Limni tis Livadias, (nam Bœotiam Græci hodie Livadia vocitant, ut monet auctor anonymus, qui officia CP. Palatii descripsit, ad calcem Codini,) seu Lago di Topoglia.

KΩPYKIOTON. Antonini Severi F. nummus, in Cimelio Ducis Sabaudia. Plinio, lib. v. sect. XXI. Corycos oppidum, & portus. Stephano: Κωρυκῶν, πόλις Κιλικίας... τὸ ἐθνικὸν, Κωρυκῶν... Λέγεται ἢ Κωρυκῶν. Sunt & Gordiani Pii, & Gallieni.

..... YKIOTON AYTONOMO. Severi Alexandri, apud Occonem, pag. 419. Legge, KΩPYKIOTON AYTONOMOY. Coryciotarum libera civitatis. Est & alibi Gordiani Pii, & Philippi.

KΩPYKIOTON ACT. NAYAPXIC. Coryciotarum civitas sacrosancta & classica. Infra: ΘΕΟΓΑΜΙΑ. Certamina in Deorum nuptiis. Nummus Valeriani, cum Bacchi effigie.

KΩION. Tiberii, Juliæ Domnæ, & Elagabali nummi. Plinio, lib. v. sect. XXXVI. Cos, &c. Stephano: Κῶς, πόλις καὶ νῆσος... τὸ ἐθνικὸν, Κῶν, ἢ Κῳίος. Hippocratis patria. Nautis Lango dicitur: Græcis Stingo, derivata voce ab illa tergemina, εἰς τὴν Κῶ.

KΩION. ΠΥΘΩΝΙΚΟΣ. Augusti nummus, e Cimelio Regio, Museoque nostro. Prætoris nomen vel Magistratus id esse plane credimus, Πυθώνικ. Alias quæ subit ei voci vis, tralatitium est. Similis alter, eodem Principe Augusto cusus, ex eodem quoque Cimelio. KΩION. NIKAGOPAS, cum Jovis capite.

KΑΛΛΙΠΙΔΗΣ. KΩION, Augusti, apud Tristatum, pag. 100. Alter, ΣΟΦΟΚΛΗΣ KΩION. Alius, ΧΑΡΜΥΔΟΣ KΩION.

EΥΚΑΡΠΙΟΣ. KΩION. Et hunc Patinus in Thesauo, pag. 137. & istum, qui KΑΛΛΙΠΙΔΗΣ inscribitur, Lepidi esse, quam Augusti, mavult. Apud Tristatum certe, tom. I. ΜΑΡΚΟΣ ΛΕΠΙΔΟΣ. Et ex parte averfa, KΩION. ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ, Coensium Prætor Diophantus.

KΩION. ΑΙΝΕΙΑΣ. Coensium Prætor Æneas, in nummo Augusti.

ΓΑΙΟΣ

ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜΑΝΙΚ. Caput Caji Aug. laureatum. In altera parte: Π. ΟΠΤΙΜΟΣ. ΕΥΔΑΜΟΣ. Πεντάγωνος, Ὀπ-
τιμῶ, & Εὐδαμῶ. In medio, ΚΩΙΩΝ. Ser-
pens involutus spiris, erecto capite. Est in The-
sauro Regio. Forte illud Π. Πόπλι, ὅ est. Sed ut
in nummo vicinæ insulæ Rhodiorum, ΠΡΟΔΙΩΝ
est Πεντάγωνος Πόπλιων, satis verisimile est apud Coën-
ses Πεντάγωνος quoque fuisse.

ΚΩΙΩΝ. ΜΕΙΛΗΘΙΩΝ. Nummus An-
tonini Pii, ε Cimelio Regio, quo Milesiorum fœ-
dus cum Coënsibus significatur, non uti Trifanus
existimat, pag. 601. a Milesiis profectos Coënses.
Id vero insculptæ ei nummō effigies in primis de-
clarant, Æsculapii nimirum Coënsium Dei, &
Apollinis Didymæi Milesiorum: unde & Milesius
idem appellatus est, a fano ejus in agro Milesio.
Strabo, lib. xiv. pag. 634. τὸ Μιλήσιον τὸ μαν-
τεῖον τῆς Διδυμείως Ἀπόλωνος. Venerem in eo num-
mo sculptam falso Trifanus & alii existimavere. Sic
in illis ΕΦΕΣΙΩΝ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ, &
ΕΦΕΣΙΩΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, similis
μόνοισι intelligitur, ut suis locis diximus.

ΚΩΙΩΝ. Antonini Pii, ex eodem Cimelio.
Juno in curru juncto pavonibus.

ΚΩΙΩΝ ΣΩΤΗΡ, vel ΣΩΤΗΡΟΣ, Coënsium Servatoris. Æsculapii nimirum, cujus in
nummis effigies, apud Goltzium in Græcia, Tab.
xx. cum angue, ejus Dei symbolo.

ΚΟΩC, & ΚΩΩC, in Museo nostro.

ΑΡΧ. ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥ. ΚΩΙΩΝ. Caracallæ nummus, e Gaza Regia, cum victoriæ
gradientis effigie. Ἀρχοντὸς Μενεκράτους. Κώων.
Archonte Coënsium Menecrate.

ΚΩΙΩΝ. Serpens baculo involutus, Æsculapii
symbolum. E Museo nostro.

ΚΩΙΩΝ. ΑΡΙΣΤΙΔΗΣ. Apud Golt-
zium, tab. xx. Coënsium Prætor Aristides. Cum
lyra Apollinea.

ΚΩΙΩΝ. ΑΡΧΙΑΣ. Coënsium Prætor Ar-
chias. Apud Goltzium, tab. xx. cum cancri effi-
gie, quæ in nummis insularum frequens, ut antea
monuimus. Adjecta etiam clava, quæ Herculem
inter Deos Coënsium custodes fuisse significet.

ΚΩΙΩΝ. ΣΑΤΥΡΟΣ. Sic enim scribitur,
utraque forma litteræ Σ. Serpens baculo implici-
tus est. In altera superficie, caput Jovis.

ΚΟΩΣ. Uva. Apud Goltzium, tab. xxi. Ex parte altera caput est insculptum capri, qui
Baccho facer, teste Ovidio, lib. i. Fastor. vers.
360. Strabo, lib. xiv. pag. 657. de Co insula:
Εὐκαρπὸς ἡ πᾶσα δὴν ἡ ἀέλγη, καὶ ἀπὲρ Χιῶ
ἡ Λέσβος. Tota frugum est ferax, vini etiam optimi
larga, ut Chius & Lesbos.

L

LACCOBRIGA. MVN. Municipium Lac-
cobriga. Galbæ, e Thesauro Goltzii, pag. 244.

Plinio, lib. iiii. sect. iv. Lacobricenses, in
Vaccæis Hispaniæ populis. Lacobrigæ in hoc trac-
tu meminit Antoninus, xlv. M. P. a Pallan-
tia, in itinere ab Asturica Tarraconem. Λαγοβρί-
τας vocat Plutarchus in Sertorio, pag. 574. La-
cobrigæ nomen, inquit Festus, a lacu & briga, His-
paniæ oppido. Vox briga oppidum sonat. Vide MI-
ROBRIGA.

LÆLIA.

LÆLIA. Spica tritici. L. CAES. Lucius
Cæsar, Agrippæ F. Augusti N. Urbs ea Beticæ
fuit. Affertur hic nummus a Mediobarbo, & a Ro-
derico Caro, libro iiii. Antiq. Hispal. Est & Ti-
berii nummus similis.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. Neronis, & Hadria-
ni nummi, in quibus Castor & Pollux in equis. De

cultu Castorum apud Lacedæmonios, Pausanias in
Laconicis, seu lib. iiii. operis sui, pag. 94. 95.
96. & 98. Est & M. Aurelii, cum pileis Casto-
rum, apud Patinum, pag. 244. Item Antonini
Pii, in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΙ.Τ.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. M. Aurelii, apud
Trifanum, pag. 650. quo in nummo Athletæ bini
insculpti, veluti in procinctu ad pugnam. Lacedæ-
monias palastras, tum alii plurimi, tum Pruden-
tius in Hamartig. laudat, versu 365. Propertius,
lib. iiii. Eleg. xiv.

Multa tuæ, Sparte, miramur jura palæstræ, &c.
Pugilatum amasse, M. Aurelium, luctamina, &
cursum, auctor est Capitolinus in ejus vita, pag.
24.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ, in corona laurea.
Nummus Commodi.

ΣΤΡ. ΑΙ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ. ΛΑΚΕ-
ΔΑΙ. ΟΜΟ. CΜΥΡ. Pratore Ælio Heracli-
de. Lacedæmoniorum concordia cum Smyrnaeis. Stant
in eo Commodi nummo Pallas & Smyrne Ama-
zon. Cusus hic nummus est Smyrnæ, ubi Στεφ-
τηγός, Prætor fuit, non Lacedæmone.

ΣΕΛΓΕΩΝ. ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ.
ΟΜΟΝΟΙΑ. Selgensium Lacedæmoniorumque
concordia. M. Aurelii nummus, in quo ante aram
Hercules & Pallas adstant: ex ara serpens emicat.
Conditores suos ac veluti parentes Lacedæmonios,
Selgenses Pamphyliæ agnoscebant, ut auctor est
Strabo, lib. xii. pag. 570. Plinio, lib. iv. sect.
viii. Ager Laconicus &c. Similis est Trajani De-
cii nummus.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΩΝ. Vide ΣΑΓΑΛΑΣ-
ΣΗΝΩΝ.

ΛΑΜΙΕΩΝ. In Museo nostro, cum Bacchi ca-
pite, quod ederaea cinctum corona: & canthari,
ex averfa parte nummi, effigie. Baccho sacrum
fuisse agrum eum, ac vini feracem, hæc symbola
produunt. Plinio, lib. iv. sect. xiv. Lamia, in
Phthiotide Thessaliæ regione. Stephano: Λαμία,
πόλις Θεσσαλίας..... τὸ ἐθνικόν, Λαμίες, καὶ Λα-
μιῶται.

ΛΑΜ. In Cimelio Regio.

ΛΑΜΠΩΝΙΕΩΝ. Tiberii nummus, e Thesauro
Goltzii, pag. 220. Stephanus: Λαμπώνεια, πόλις
Τρωάδος..... τὸ ἐθνικόν, Λαμπώνιδες, ... καὶ Λαμ-
πωνίδες. Hujus potius oppidi nummum eum esse cen-
suerim, quam cognominis insulæ Lamponiæ, de
qua Plinius, lib. iv. sect. xiii.

ΛΑΜΨΑΚΗΝΩΝ. Nummus Commodi, apud
Patinum, pag. 262. nunc Cimelii Regii. Insculp-
tum in eo & in altero Getæ nummo remur equum
marinum, qui Neptuno facer. Sed fuere in eo op-
pido & alia Numina. Priapus est in nummis M.
Aurelii, Julii Maximini, & Trajani Decii. Lam-
psacenum Deum Servius Priapum, & Priapeiorum
auctor appellant. Pausanias, lib. ix. de Priapo:
Λαμψακηνὸς ἡ ἐς πλεον ἡ Θεὸς ὅτι ἄλλους νομίζεισι.
Διονύσος τε αὐτὸν παῖδα εἶναι καὶ Ἀφροδίτης λέγοντες.
Lampsaceni eam præ cunctis Diis venerantur, Bacchi
& Veneris filium appellant. Plinio, lib. v. sect. xl.
Lampsacum. In Helleponto. Stephano: Λαμψα-
κῆς..... τὸ ἐθνικόν, Λαμψακηνός. Hodie Lampisco.
Vide plura in Plinianis Notis.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ Caria, vel Phrygia.

ΑΡ. ΡΥΛΧΕΡ ΑΡ. Ε. ΡΡΟCΟS. Appius Pulcher Appii F. Proconsul. In medio num-
mo, ΛΑΟ. Λαοδικέων. In ima parte Græci Ma-
gistratus nomen, ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΔΑ-
ΜΟΚΡΑΤΟΥ ΣΩΣΙΜΟΣ. Apud Se-
guinum, pag. 69. a quo feliciter hic nummus ex-
planatur: uti & alter qui subsequitur.

Μ. ΤΥΛΛ. ΙΜΡ. ΛΑΟ. ΛΑΒΑΣ ΠΥΡ-
ΡΟΥ. M. Tullius Imperator. Laodicensium. Labas
Pyrrhi F. Prætor. Forte ΔΑΜΑΣ, hoc est, Da-
mas.
M 2

masias. Successit Appio M. Tullius Cicero, post actum Consulatum, in Ciliciæ & Laodiceæ, finitimarumque regionum administratione. Vide quæ diximus in nummis ΑΠΑΜΕΩΝ Phrygiæ.

ΠΟΛΕΜΩΝ ΦΙΛΟΚΡΑΤΩΡ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. *Polemon Philocrator. Laodicensium.* Nummus Augusti, e Gaza Regia. Hunc Polemonem regis insignibus donarat Augustus, ut quidem Strabo prodidit, lib. xii. pag. 578. Ζῶων ὃ ὁ ῥήτωρ, ἢ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πολέμων, ὃς καὶ βασιλείας ἡξιώθη διὰ τοὺς ἀνδραγαθίας, ὑπὸ Ἀντωνίου μὲν πρεσβυτέρου, ὑπὸ Καίσαρος ἢ τοῦ Σεβαστοῦ μὲν ταῦτα.

ΖΕΥΣ ΦΙΛΑΔΗΘΗΣ. ΛΑΟΔ. *Juppiter Veritatis Amicus. Laodicensium.* Augusti nummus, e Cimelio Regio. Nunc Laodicea excisa penitus: loco Turcæ fecere nomen *Eskibissar*. Vide plura in Notis ad Plinium.

ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ. ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ. Neronis, apud Tristatum, pag. 224. & Patinum, pag. 117. cum Jovis effigie aquilam dextra gestantis. Additur & Prætoris nomen, ΓΑΙΟΣ ΠΟΣΤΥΜΟΣ, *Caius Postumus*. Et in corona laurea, Β, quo signatur annus Neronis secundus.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΑΓΡΙΠΠΙΝΟΣ ΓΡΑΜ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. *Laodiceæ. Agrippinus Scriba posuit.* Nummus Hadriani, e Cimelio Regio, simili Jovis effigie, atque in nummo Neronis. Id Magistratus genus, Γεγραμμενός, seu Γεγραμμένον, passim in Cariæ nummis occurrit.

ΑΥ. ΚΑΙ ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ. ΛΑΟΔ. *Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Τραϊανὸς Ἀδριανὸς Ὀλύμπιος. Laodiceæ.* Nummi Hadriani, apud Erizzo, & alios. De Olympii cognomine, quo donatus in nummis Hadrianus, vide quæ diximus, verbo ΕΦΕCΙΩΝ.

Π. ΑΙΔΙΟΣ. ΔΙΟΝΥCΙΟΣ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. In laurea. Nummus Antonini Pii, apud Patinum in Indice, pag. 13. Πόπλιος Αἰδίας Διονύσιος. *Laodiceæ.* Est in Cimelio D. Foucault.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. M. Aurelii, apud Oconem, pag. 295. & in Cimelio Regina Christina.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΑΔΡΑΜΥΤΤΗΝΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. *Laodicensium & Adramyttenorum concordia.* M. Aurelii nummus, in Cimelio D. Foucault.

Π. ΚΛ. ΑΤΤΑΛΟΣ ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ ΑΝΕΘΗΚΕΝ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. *Publius Claudius Attalus statuam pro victoria posuit.* M. Aurelii nummus, in quo stat Juppiter Philalethes, siue Juppiter Victor: cui statuam posuit ob victoriam Imperatori datam, Claudius Attalus.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΕΦΕCΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Juppiter Laodiceus, ac Diana Ephesia cum cervis, in nummis M. Aurelii, & Antonini Elagabali.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. L. Veri nummus, e Cimelio Regio. Est & M. Aurelii, in quo stat Imperator inter duas feminas stolas.

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. *Antiochenium e Caria, & Laodicensium concordia.* Nummus Commodi Imp.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΚΑΙ ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Commodi, ex eodem Cimelio: Cereris cum Jove effigies: illa Nicomedienium Dea, hic Laodicenorum, ut dictum est, Præses.

ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ. ΛΥΚΟΣ. ΚΑΠΡΟΣ. Nummus Commodi Imp. e Gaza Regia, in quo mulier dextra Jovem Laodiceæ præsidem Deum gestat, desidetque inter duos fluvios. *Laodicea, Lycus, Caper.* Plinius, lib. v. sect. xxix. *Laodicea im-*

posita est Lyco flumini, latera alluentibus Asopo & Capro, appellata primum Diospolis, hoc est, civitas Jovis: qua ex appellatione Præses ejus oppidi Juppiter fuisse intelligitur: neque ex ea modo, sed & ex nummis antea allatis. Iidem amnes duo in nummo Antonini Severi F. e Thesauro Mauroceni, picti cernuntur: addito anno ΤΠΗ. hoc est, ccclxxxviii. qui est annus V. C. dcccclii. Severi septimus, Antonino F. jam Imperatore: ducto æræ initio ab anno V. C. dclxv. quo Asia devicta est a Romanis, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. *Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνεῖνος.* Caracallæ nummus, cujus in averfa parte, ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΕΥΤΥΧΕΙC ΚΑΙΡΟΙ. *Felicia tempora*, quatuor anni tempestates totidem puerulis designantur. E Cimelio Regio. Sic in Commodi nummo, e Museo nostro, pueruli quatuor fructus ex arbore legunt, mediaque inter ipsos Tellus sedet: epigraphe, ΤΕΜΠΟΡΩΝ FELICITAS. Tellus, inquam, quam Puerorum Nutricem appellarunt, ΓΗΝ ΚΟΥΡΟΤΡΟΦΟΝ, ut ait Pausanias in Atticis, pag. 20.

ΚΟΜΟΔΟΥ ΚΕ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΔΟΓΜΑΤΙ CΥΝΚΛΗΤΟΥ. Κομόδης καὶ Ἀντωνίνος, *Laodiceæ Νεωκόρων &c. Commodi, & Antonini.* *Laodicensibus Neocoris. Senatusconsulto.* Antonini Severi F. nummus, e Cimelio Regio, & apud Tristatum, tom. ii. pag. 185. in quo nummo Juppiter stat, ejus civitatis Præses, ut diximus. Non sine Senatusconsulto Neocororum fungi munere civitatem ullam potuisse docuimus antea in nummis ΑΒΟΛΑΙΩΝ. Hunc nummum ad Caricam Laodiceam jure cum Erizzo referendum putamus, nequicquam refragante Tristano. Est & alter ejusdem Antonini ita inscriptus, ΛΑΟΔ. ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Laodicensium, qui primi ter Neocori fuere: hoc est, qui Caracallæ principatu omnium primi, ex Asiæ civitatum incolis, in Cæsaris gratiam ludos edi tertium, & sacra fieri curaverunt, ex Senatusconsulto scilicet, ut præmonuimus. Sedet Imperator in equo, milite subsequente, Palladis armatæ effigie columnæ imposita. Sunt præterea horum Laodiceæ nummi sub nominibus Elagabali, Juliae Mææ, Philippi utriusque, & Otaciliæ Severæ.*

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Ex parte averfa, ΔΗΜΟΣ, *Populus* Laodiceus scilicet, vel Romanus potius, quem nummo illi cuso colunt.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Æsculapii effigies: in parte altera, turritum caput, ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ. ΣΑ. ΕΥΤΥΧΟΥΣ. ΑΡΧΙΕ. ΓΙ. ΠΟΛ. Σαμῖς (ut quidem Spanhemius interpretatur, qui nummum hunc Laodicensium affert e Cimelio Mediceo, lib. de usu numism. pag. 692. nos Σαβῖνος malumus) *Εὐτυχὸς Ἀρχιερέως τετρακάδεκα πόλεων.* *Sabino Eutyche Pontifice xiiii. Civitatum*, quibus Asiæ scilicet commune constabat, ut alibi adnotavimus. Vide ΡΟΔΙΩΝ.

ΖΕΥΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Vide ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ *Lydia.* ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ad Libanum, siue in Syria Cæle.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΠΡΟΣ ΛΙΒΑΝΩ. Nummus Antonini Severi F. in Cimelio Regio. In Severi nummo additur ΜΗΝ *Menfis*: qui & Deus Lunus in eo nummo pictus. Plinio, lib. v. sect. xix. *Laodiceæ, qui ad Libanum cognominantur.* Hic nummus apud Patinum exesus, pag. 298. has tantum voces exhibet, ΛΑΟΔΙΚ. ΠΡΟΣ. Alius habet, ΤΥΧΗ ΛΑΟΔ. ΠΡΟΣ ΛΙΒΑΝΩ. *Genius Laodicensium ad Libanum.*

ΛΑΟ-

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΕΝ. ΤΩ. ΛΙΒΑΝΩ.
Antonini Pii, in eodem Cimelio. Vir signum militare gestat.

ΙΟΥΛ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Caput turratum ac velatum, quod est insigne metropoleos ac jurisdictionis. Nummus Antonini Severi F. e Cimelio Regio: & alter ibidem Elagabali, similis. Laodicea ad mare libera fuit, teste Plinio: metropolis non fuit. Hæc quæ nummos cudit, metropolis dicitur, libera numquam dicitur.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΛΙΒΑΝΟΥ. Caput turratum. Nummus Trajani Decii.

ΙΟΥΛ. ΛΑΟΔΙΚ. ΚΕΟΥΗ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. *Ἰουλίας Λαοδικείας Σεβηριανῆς Μητροπόλεως.* Julia Laodicea Severiana Metropoleos. Severi nummus, e Cimelio Reginae Sueciæ. Ulpianus, lib. L. Dig. tit. xv. de Censibus lege 1. *Est & Laodicea colonia in Syria Coele, cui Divus Severus jus Italicum ob belli civilis merita concessit.* Et cognomen a se quoque dedit. Facit autem prius Juliae nomen, ut subsequentes quoque nummos, qui ΙΟΥΔΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ inscribuntur, huc quoque referri constet oportere: quod Trifano, aliisque latuit.

ΙΟΥΔΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΒΑΡ. Domitiani nummus, e Gaza Regia, quo signatur annus cxxxii. æræ Cæsarianæ, cujus initium est autumno anni V. C. dcccv. Itaque hic nummus annum designat Urbis dcccxxxvi. Domitiani tertium, autumno ejus anni.

ΙΟΥΔΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. *Juliensum qui & Laodiceses,* Trajani nummus, e Museo nostro, & apud Patinum, pag. 185. capite civitatis turrato ac velato. Ex quo intelligas alterum istud fuisse Laodiceæ nomen. Nam quod finxere quidam, legi oportere, ΙΟΥΔΙΕΩΝ ΚΟΙΝ. sive Κοινόν, ac Juliensum, de quibus egimus suo loco, signari concordiam cum Laodicensis, adversantur ei conjecturæ, non nostri modo, sed & Regii Cimelii numismata, Trajano principe, & Antonino cusa, & quæ apud Occonem multis locis exstant, in quibus perspicue legimus, ΙΟΥΔΙΕΩΝ ΤΩΝ &c. Sic geminum Helenes insulæ nomen vidimus, verbo ΕΛΕΝΙΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΚΡΑΝΑΑΤΩΝ. Donata vero Laodicea est altero eo nomine ab Julio Cæsare, cujus æram in suis nummis Laodicensi consignat. Hujus in quo explanando sumus, qui Trajano Principe cusus est, epigraphæ hæc est in Museo nostro, ΑΥ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ. ΑΡΙΣΤ. ΚΑΙΣ. ΚΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚ. *Αὐτοκράτωρ Τετραγώνος Ἀριστοῦ Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικὸς Δακικὸς.* Imp. Trajanus Optimus Cæsar Aug. Germanicus, Dacicus. In alio etiam Παρθικὸς est. In parte nummi averfa Deæ Syriae effigies est; quæ Syriae esse, non Phrygiæ, hanc Laodiceam indicat. Annus in hoc nummo signatur, ΒΕΡ. hoc est, cLxii. æræ Cæsarianæ, ut diximus: qui est V. C. dcccLxvi. Trajani xvi. autumno iniens. In altero Regiæ Gazæ, ΓΕΡ. annus cLxiii. qui V. C. dcccLxvii. autumno iniens. In eo Trajanus etiam Parthici nomen habet.

ΙΟΥΔΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΖΠΡ. Alius, ΗΠΡ. Alius ΘΡ. Tres Antonini Pii nummi, e Cimelio Regio: quibus anni signantur cLxxxvii. cLxxxviii. & cxc. æræ Cæsarianæ, ut proxime: qui sunt Antonini Pii primus, secundus, & quartus. Nummus Aurelii Cæsaris, similis huic, habet ΑΘΡ. cxc.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ. ΑΞΥ. *Laodicensium, qui sunt in Libano,* annus ccccLxi. Antonini Pii nummus, e Thesau-

Regio. Laodicensi æram Cæsarianam in iis tantum nummis consignat, qui ΙΟΥΔΙΕΩΝ titulum ex Julio Cæsare præferunt. At post quartum Antonini Pii annum, Romanæ ditionis esse amplius noluerunt: fœderati tantum censerent voluerunt. Itaque in nummis deinceps aut nullam, aut suam veterem, ex quo Græci fuerunt, sive æram Græcorum retinuerunt, ab autumno anni V. C. ccccLxii. Unde hic annus ccccLxi. est annus V. C. dcccclii. Antonini Pii xi. In Cimelio D. Foucault, similis nummus Antonini Pii exhibet annum sequentem: ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΛΙΒΑΝΑΝΟΥ. ΒΞΥ. hoc est, ccccLxii. Sed mox jugum Romanorum excussit omnino Laodicea: unde nulli sunt Laodicensium nummi sub M. Aurelio, sub Commodò, sub Severo: sed ab Antonino Severi F. coacti sunt fœdus renovare, & coloniam in partem civitatis accipere.

ΙΟΥΔΙΕΩΝ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. Capite turrato ac velato. In Thesau- Regio nummus est Antonini Elagabali.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΛΙΒΑΝΟΥ. Trajani Decii nummus, apud D. Vaillant: capite turrato.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΚΥΡΙΑΣ, apud Spanhemium, pag. 896. in quo nummo legi forte possit, ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Κ. ΚΥΡΙΑΣ, hoc est, Κόλης Συρίας.

COL. LAODICEAC. ME. *Colonia Laodicea Metropoleos.* Philippi patris, apud Patinum, pag. 382. nunc Gazæ Regiæ. Huic similes ac plane gemini duo Caracallæ nummi apud Trifanum, pag. 177. apud quem, & apud Patinum, pag. 298. COL. LAODIC. ACMA. corrupte legas, pro LAODICEAC. ME. In hisce nummis templi effigies est, in eoque Aquila, Jovis scilicet armigera, & ipsius vicem præbens in nummis: vel Romani potius Imperii symbolum.

COL. LAOD. METROPOLEOS. Treboniani, in Gaza Regia. Item Tranquillinæ.

SEP. COL. LAVD. (& in aliis, LAOD.) METRO. Getæ nummus, hæc verba præferens in corona laurea: quæ nummorum forma huic fere tractui peculiaris est, ut in nummis Berœensium, Chalcidensium, Cyrrhestarumque vidimus. Est hic e Cimelio Regio. *Septimia Colonia Laodicea Metropolis.* Fuit & Severo Septimii nomen, & Getæ pariter ejusdem Severi filio.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ Syriae proprie dictæ, qui ad mare positi.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ. *Laodicensium qui sunt ad mare.* E Cimelio Regio. Plinio, lib. v. sect. xviii. *Laodicea libera.* Vide quæ ibi diximus. Hodie *Latakîé* appellatur.

ΛΑΠΗΘΕΩΝ. Nummus e Græcia Goltzii, Tab. xxvii. cum palmæ iconē. De palmis Cypriis, Plinius, lib. xiii. sect. viii. De oppido, lib. v. sect. xxxv. *Lapethos.* Stephano: *Λάπηθος, πόλις Κύπρου. τὸ ἐθνικὸν, Λαπήθι, ἢ Λαπηθεύς.* In parte nummi averfa, Serapis & Isis

ΛΑΠΙΘΩΝ. Apollinea lyra, in corona oleaginea. Ex parte altera, ΑΠΟΛΛΩΝ. ΣΩΤΗΡ. *Apollo Servator.* Apollo cum arcu & phætra, Solisque simul effigies. E Museo nostro. Plinio, lib. iv. sect. xv. *Pindus & Othrys, Lapitharum sedes,* in Thessalia: qui cum Centauris depugnarunt: unde & castello ibi nomen factum *Κενταυρόπολις*, teste Procopio, lib. iv. de Ædif. cap. iii.

ΛΑΠΠΑΙΩΝ. Augusti nummus, in Thesau- Regio, & in Cimelio D. Foucault. inscriptus, ΘΕΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ. Di-

vo *Cæsari Augusto*; habet Apollinem cithara ludentem: Domitiani, similiter: Domitiæ, in eodem Thesauro, & in eodem Cimelio, Dianam: Commodi, Castorem in equo cum hasta. Fuit hoc oppidum olim in Creta. Et est Ptolemæo quidem lib. III. cap. XVII. in oppidis ejus insulæ mediterraneis, Λάππα. Dioni pariter, libro XXXVI. ubi de Metello Cretico, Λάππα. In Notitia Eccles. pag. 25. Λάμπα. Pag. 13. ὁ Λάμπων. Leunclavio, pag. 96. ὁ Λάμπης. Refert nummum eum Goltzius in Thesauro, pag. 220. & in insulis Græciæ, Tab. v. Apollinem cum lyra præfert: de quo vide quæ diximus in nummis ΚΥΔΑΙΩΝ. Gruteri vetus inscriptio, pag. MXCII. ΛΑΠΠΑΙΩΝ. Η ΠΟΛΙΣ. Concessam iis ab Augusto Cæsare libertatem, instaurataque mœnia refert Dio, libro LI.

ΛΑΡΑΝΔΕΩΝ in *Lycaonia*.

ΛΑΡΑΝΔΕΩΝ. Antonini Pii nummus, in quo Apollo cum lyra. Notitia Eccles. in Provincia Lycaoniæ habet Λάρανδα.

LARISSA *Thessaliæ*. Plinio, lib. IV. sect. xv. *Larissa*.

ΛΑΡ. ΛΑΡΙΣΣΑ, & ΛΑΡΙΣΣΑΙΩΝ, cum equi effigie, in Græcia vetere Goltzii, Tab. xx.

ΛΑΡΙΣΣΑΙΩΝ. E Museo nostro, cum equi pascantis effigie. Quod pascua equis alendis idonea & opima ibi fuisse argumento est. Fuere olim Thessali equi in pretio, ut auctor est Strabo, lib. VIII. pag. 388. aliique. Hinc primum in Thessalia ortum equum fabulæ narrant. Lucanus, lib. VI.

*Primus ab aquorea percussis cuspide saxis
Thessalicus sonipes, bellis feralibus omen,
Exsiluit: primus chalybem, frenosque momordit,*

Spumavitque novis Lapithæ domitoris habenis.

Et Medusæ caput nummus idem præfert.

ΛΑΡΙΣΣΑΙΑ, cum equo currente, & viro taurum domante. Plinius, lib. VIII. sect. LXX. *Thessalorum gentis inventum est, equo juxta quadrupedante, cornu intorta cervice tauros necare, &c.* Vide quæ diximus in Plinianis notis ex Tranquillo & Dione.

ΛΑΣΙΩΝ. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 220. Plinio, lib. IV. sect. xx. *Lasos*. Hierocles, in Notitia Eccles. antiqua, inter sedes Cretæ Provinciæ Episcopales, vicesimo sexto loco Λάσον appellat, pag. 25. Eadem Λάσος pag. 13. mendose vocatur.

LASTIGI. Nummus antiquus apud Rod. Carum, lib. III. cap. LXI. pag. 186. Plinio, lib. III. sect. III. *Lastigi*, in Bæturia, parte Bætica, Celticorum dicta, conventus Hispalensis.

LAVS IVLIA.

C. L. I. N. AVG. Claudii nummus, apud Mediobarbum, pag. 85. ex Sponio: quem nummum sic interpretamur: *Colonia Laus Iulia Nova Augusta*. Meminit hujus oppidi unus, quod quidem sciam, Tullius, cujus etiam ex hujus nummi fide atque auctoritate restituenda oratio est. Sic enim ille ad Q. Fratrem, lib. II. epist. XIV. *Ad IIII. Nonas Iunias, quo die Romam veni, accepi tuas litteras, datas Placentiæ: deinde alteras postridie, datas Blandenonæ. Ubi Tulliani editores plura exemplaria præ se ferre aiunt Laudenonæ: quæ vox est haud dubie in Laude Nova transformanda. Hodie Lodi dicitur, in Insulribus, ad ripam Adduæ fluminis, oppidum haud ignobile: quod qui Laudem esse Pompeiam putant, a Plinio commemoratam, lib. III. sect. XXI. similitudinem modo nominum secuti, non itinerariorum intervalla, non toto illi quidem celo, sed tribus saltem millibus passuum aberrant, quibus Lodevé vi-*

cus, hoc est, Laus vetus, seu Laus Pompeia, a Laude Nova, seu Lodi distat.

ΛΕΒΕΔΙΩΝ. Getæ nummus, in Cimelio Regio, in quo Bacchi stantis effigies. Strabo, lib. XIV. pag. 643. in Ionia. Εἴτα Λέβεδος διέχουσα Κολοφῶντος ἑκατὸν καὶ εἴκοσι σταδίους ἐνταῦθα τὸ πρὸς τὸ Διόνυσον τεχνιτῶν ἡ σύνοδος, ἣ κατοικία τῶν Ἰωνίων μέχρι Ἑλληνιστῶν, ἐν ᾗ πανήγυρις τε καὶ ἀγῶνες κατ' ἔτος συνελέοντο τῷ Διονύσῳ. Deinde Lebedus a Colophone distans stadia cxx. Ibi scenicorum artificum conventus & domicilium est, qui in Ionia sunt, ad Hellespontum usque, ibique solennis conventus & annua certamina in honorem Bacchi agitantur. Dionysia hæc & Liberalia a Libero Patre vocabantur. Vide Tertull. lib. de spectaculis.

ΛΕΒΕΔΙΩΝ. Caracallæ, e Museo nostro, & apud Tristanum, tom. II. pag. 219. in quo noctua, Palladis symbolum. Alterum ejusdem Caracallæ Sponius affert, in Itiner. Athen. in quo Pallas armata stat.

LEONICA.

MVN. LEONICA. In Thesauro Goltzii, pag. 244. Plinio lib. III. sect. IV. *Leoniceses*, conventus Cæsaraugustani, in Hispania. Nunc est Alcaniz, in Aragonia, ad amnem Guadalope, qui in Iberum influit. Vide plura in Plinianis Notis.

ΛΕΟΝΤΙΝΩΝ. In Museo nostro. Plinius, lib. III. sect. IV. *Oppidum Leontini*, in Sicilia. Nunc Lentini, Citta Fecondissima.

ΛΕΟΝ. & ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, apud Parutam. Derivatum oppidi nomen ὡς τὸ λέοντος nummi plerique testantur, in quibus animalis ejus expressa effigies est. Sunt & in quibus spica insculptæ, aut Dea spicas gerens, quibus soli ubertas intelligitur. Cicero in Verrem, lib. III. *Caput rei frumentariæ, campus Leontinus.*

ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. L. IH. Λυκάβαντος ἡ. anno decimo octavo. Nummus Antonini Pii, in Cimelio Regio. *Leontopoliten* in Ægypto nomen habet Plinius, lib. V. sect. IX. Oppidum ipsum Λεόντων πόλις, Leonum civitas, quos in eo oppido studiose ali, auctor est Ælianus, lib. XII. hist. animal. cap. VII. Quare & in nummo subsequente,

ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, Juliæ Domnæ, apud Tristanum, tom. II. pag. 144. leo radiatus cernitur, qui prioribus pedibus fistrum, Ægypti peculiare musicum instrumentum, ejusdemque provinciæ in nummis vulgare symbolum, tenet.

LEPTIS.

COL. VIC. IVL. LEP. Colonia *Victrix Iulia Leptis*. Caput Palladis galeatum. In altero caput Mercurii est. Apud Ant. August. Dial. VI. Antiq. Numism. pag. 91. & in Cimelio Regio. Tiberii nummus est. In altera parte habet: M. FVL. C. OTAC. PR. QVINQ. M. Fulvio, C. Otacilio, *Præfectis Quinquennialibus*. Apud Occonem, pag. 73. male, COLVIC. IV. LEP. Plinio, lib. V. sect. IV. *Leptis altera*, quæ cognominatur magna, in Africa. Hodie Lebida. Vide plura in notis ad Plinium.

ΛΕΠΤΙΣ. Nummus Augusti, e Gaza Regia, in quo Mercurii caput expressum, cum toto pectore. In alio simili sub Tiberio est ΛΕΠΤΙΣ. B. hoc est, anno secundo Tiberii.

ΛΕΠΤΙΣ. Caput turratum. Ex parte altera, ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ, quæ Germanici conjux fuit. E Museo S. Genovesæ.

ΛΕΚΒΙΩΝ ΚΟΙΝ. Hoc est, Κοινόν. *Commune Lesbiorum*. M. Aurelii nummus, e Cimelio Regio. Plinio, lib. V. sect. XXXIX. *Lesbos*, insula: hodie Metelin, ab oppido, quod ibi insigne est, Mytilene.

ΑΥΤ.

ΑΥΤ. Κ. ΚΟΜ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC.

Αυτοκράτωρ Κῆσας Κόμοδος Ἀντωνεῖν. In superficie nummi altera, geminum Numen insculptum, sub cuius tutela Lesbii fuere: Pallas dextram nummi aream obtinet, lævam Bacchus cum urceolo vel cantharo: medius inter utrumque stat Deus Terminus, ac proræ navis insistit. Epigraphe, Κ Ο Ι Λ Ε C Β Ι Ω Ν. Κοινὸν Λεσβίων. Commune Lesbiorum. Est in Cimelio Illustriss. Harlæi, Senatus Principis. Bacchus agrum circumjectum vini feracem ostendit: confirmatque Plinius, lib. xiv. sect. ix. Optimis Græciæ vinis addidit Lesbium Erasistrati Medici auctoritas, &c. Alexius apud Athenæum, lib. i. pag. 28. & Archestratus, pag. 29. Donatus in Andriam Terentii, sc. i. i. act. i. Semper nomina comicorum servorum, aut a nationibus sunt indita, ut Mysis, Syrus: aut ex accidentibus, ut Lesbia, velut ebriosa, a Lesbo insula, quæ est ferax suavissimi candidissimique vini, &c. Denique Terminus proræ insistentis, situm insulæ & oppidi ad mare portuosi declarat.

ΛΕΣΒΟΥ. Goltzii nummus, in insulis Græciæ, Tab. xiv.

ΣΑΠΦΩ ΛΕCΒΙC. Sappho Lesbia. Ibidem. De ea, vide Strabonem, lib. xiv. pag. 617. & his adde ea quæ ex Polluce dicturi sumus in nummis ΜΥΤΙΔΗΝΑΙΩΝ.

ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ. Goltziani nummi, in insulis Græciæ, Tab. i. quibus Diana peculiari cultu insculpta: sed quam cervus adjectus prodit. Plinio, lib. iv. sect. ii. Leucadium litus, & Leucadia peninsula, in Epiro.

ΛΕΥCΑΔΙΙ, in Syria.

ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ. ΔΟC. Annus cclxxiv. Nummus Gordiani Pii, e Cimelio D. Foucault. Æra hæc est Augustana, ab autumno anni V. C. dcccxxiii. Gordiani annus septimus.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC ΓΕΡ. ΔΑΚ. capite laureato.)(ΚΛΑΥΔΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ. Claudienfium, qui & Leucadii sunt. Imperator quadrigis vehitur, læva gerens scipionem Consularem. In media fere nummi area, supra quadrigas, ΕΝ, superposita litteris lineola. Annus lv. incipiens a Septembri anni V. C. dcccclvii. Christi civ. quo circiter mensem Julium Trajanus cognominatus est Dacicus. Itaque hæc æra cœpit ab autumno anni V. C. dccciii. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

ΛΕΥΚΟΦΥC. Vide ΜΑΓΝΗΤΩΝ.

ΛΗΜ. ΛΗΜΝΟC, & ΛΗΜΝΙΩΝ, apud Goltzium, in nummis Græciæ insularum, Tab. xiii. cum malleo & forcipe, Vulcani scilicet instrumentis, qui Deus Lemni præcipue colebatur. Maro, vii. Æneid.

Hæc pater Æoliis properat dum Lemnius oris.

Tullius, lib. iii. de Natura Deor. Vulcani item plures: . . . Tertius ex tertio Iove & Iunone, qui Lemni fabrica traditur præfuisse. Plinio, lib. iv. sect. xxi. Lemnos &c. Insula Ægæi maris, hodie Stalimene, voce conflata ex iis tribus, εἰς ἃ Λῆμον.

ΛΙΒΥΗ. Libya. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 220. Plinius statim initio libri quinti, Africam Græci Libyam appellavere.

ADVENTVI AVG. LIBYAE, &

RESTITVTORI LIBYAE. Hadriani, apud Occonem, pag. 230. & 231.

ΛΙΛΥΒΑΙΙΤΑΝ, in nummis Parutæ. Oppidum fuit ejusdem nominis cum promontorio, de quo Plinius, lib. iii. sect. xiv. Stephanus: Λιλυβαίων . . . ἐστὶ καὶ πόλις καὶ τὸ ἐθνικόν, Λιλυβαῖος, καὶ Λιλυβαῖτης. Cicero in Divin. Si litteras Græcas Athenis, non Lilybæi didicisses. Et in Verrem, lib. ii. Quantum ab negotiatoribus, qui Syracusis, qui

Agrigenti, qui Panormi, qui Lilybæi negotiantur, esset coactum. Et Orat. v. Splendidissima civitas Lilybæana. In nummis porro Lilybætanorum Apollinem, Apollinisve tripodem, aut citharam, vias deas fere insculptam, aut denique Sphingem cum rota. Quæ Sphinx & in aliis quoque Siciliæ nummis occurrit. Cujus rei admonitione & illius a Tullio facete dicti venit in mentem, quod Plinius noster recitat, libro xxxiv. sect. xviii. Signis, quæ vocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, ut secum circumferant, sicut Hortensius Orator Sphingem Verri reo ablatam. Propter quam Cicero illo iudicio in altercatione neganti ei se ænigmata intelligere, respondit debere, quoniam Sphingem domi haberet. Id nempe signum a Siculis Verres abstulerat, dederatque Hortensio patrono.

ΛΙΜΥΡΕΩΝ. Nummus Gordiani junioris. Oppidum Lyciæ, de quo Stephanus: Λίμυρα, πόλις Λυκίας, ἐκτὸς Λιμύρος ποταμοῦ ὁ πολιτὴς, Λιμυρῆς. Plinius, lib. v. sect. xxviii. in Lycia: Limyra cum amne, in quem Arycandus influit. Vide Plinianæ notas. Pagina nummi altera Fortunæ, vel Abundantiæ iconem exhibet.

ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ. ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ, & Λ. Π. in nummis Parutæ, & in Græcia Vetere Goltzii. Plinio, lib. iii. sect. xiv. Lipara, citra Siciliam insula, hodieque Lipari. In nummis iis Neptunius tridens, in aliis ipse Vulcanus insculptus, aut Æolus potius, quem ibi imperitasse ferunt: denique in aliis cancer, in nummis insularum, ut diximus, frequens. Est & Ceres in his cum spicis, soli ubertatis index. Strabo, lib. vi. pag. 275. de Lipara: Ἐχει δὲ γῆν δὲ καὶ ἀγρὸν. Agrum habet fertilem.

ΛΟΒΕΤΥΜ ΜΥΝ. Tiberii, e Thesauro Goltzii, pag. 244. Λόβητον Ptolemæo, lib. ii. cap. vi. in Hispania Tarraconensi oppidum.

ΛΟΓΓΟΣΤΑΛΗΤΩΝ. E Cimelio Regio. Caput Apollinis hic nummus ex una parte, ex altera tripodem exhibet. Situs adhuc incompti oppidum, si tamen oppidi istud, ac non viri potius nomen est, quod sic reconcinnari oporteat, ΛΟΓΓΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ. Longi Senatoris, cuius mentio in vetusta inscriptione apud Gruterum, pag. mxcvi. Nicæ in Bithynia reperta:

ΛΟΓΓΟCΥΙΟC COCCIANOC
ΛΟΓΓΟΥ ΟΥΛΕΥΤΟΥ &c.

Hoc est, ut Gruterus apte coniecit, Λόγος ὁ δὲ Σοσικλῆς Λόγος Βουλῆς. At mihi nihilominus scrupulus restat unus, quo minus mea mihi plane conjectura arrideat: quod quam frequens in nummis sit ὁ βουλῆς nomen, tam sit Βουλῆς infrequens. Dicemus de ea voce uberius in nummis ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ.

ΛΟΚΡΩΝ. Nummi e Magna Græcia Goltzii, Tab. xxvi. in quibus, ut in numismatibus ΖΕΦΥΡΙΩΝ, præter Jovis caput insculptum, aquila in superficie nummi altera leporem discerpit: quod victoriæ fuit de Crotoniensibus relatæ symbolum. Quare ad Italiæ Locros ii spectant, quibus a Zephyrio cognomen fuit, ut in nummis ΖΕΦΥΡΙΩΝ diximus.

ΛΟΚΡΩΝ. Cum Proserpinæ effigie, ac teda, apud eundem Goltzium. Cultam in primis hanc Deam a Locris, docet Strabo, lib. vi. pag. 256.

ΛΟΚΡΩΝ. Jovis sedentis effigies, cum Copiæ cornu: & ex parte averfa Castores duo pileati cum stellis. Strabo, lib. vi. pag. 261. Μετὰ δὲ Λόκρους, Σάγγαρος, ὃν Θηλυκῶς ὀνομάζουσιν, ἐφ' ἧς βασιλεὺς Διοσκύρων, καὶ ἑς Λοκροὶ μέγιστοι καὶ Πηγίων πρὸς δεκαπρεῖς μυριάδας Κροτωνιατῶν συμβαλόντες ἐνίκησαν. Post Locros sequitur Sagra fluvius, quem feminino genere efferunt: ad eum est templum Castorum, ubi cecidον Locrenses cum Rheginis, de cxxx. milibus

libus Crotoniatarum pugna commissâ victoriam reper-
tarunt.

ΔΟΚΡΩΝ. Apud Goltzium, Tab. VII. Veteris Græciæ nummi, in quibus Minervæ & Pegasi effigies sculptæ, ut in Amphiloichiorum nummis, Tab. 6. Plinio, lib. IV. sect. 1 v. *Proximi Ætolis Locri, qui cognominantur Ozola.* Pars quæ Solem ortivum spectat, Bœotiz fuit, eademque Locrorum Epicnemidiorum appellata.

ΔΟΚΡΩΝ. NE. ΡΩΜΑ. Romæ sedentis effigies, cui coronam stans Virtus porrigit. Δοκρῶν Νεωκόρων. Ρώμη. Apud Goltzium in Magna Græcia, tab. XXXI I. Ex parte altera, Jovis caput, epigraphe, ΝΕΩΚ. Itaque se Jovis & Urbis Romæ Locri Neocoros vocant. Quare ad Græciæ Locros nummum hunc potius revocamus, quam ad Epizephyrios: quod cum auctore Tacito, lib. IV. Annal. Smyrnenfes omnium primi se Neocoros Urbis Romæ dixerint, Italia jamdudum scilicet a Romanis subacta: hanc adulationem ab Italiæ oppidis, post illud tempus usurpatam fuisse vix arbitremur.

ΔΟΚΡΩΝ. Cum Pegaso, & ederæ folio, quale & in Opuntiorum, qui Locri fuere, nummo pictum. Apud Goltzium in Græcia, Tab. XVIII.

ΔΟΚΡΩΝ. Cum Ajacis Oilei, ut videtur effigie: ejus nimirum, qui Locrorum Epicnemidiorum dux bello Trojano fuit. Homerum vide, & Strabonem, lib. IX. pag. 425.

ΔΟΚΡΩΝ. Cum Palladis armatæ effigie, adjecto cantharo, cum uva & edera, ut in Opuntiorum nummo. Apud Goltzium, Tab. XVI I I. Stephanus, verbo Ζωσής. Τιμάται ἢ Ζωσής. Ἀθλῶς ἐν Δοκρῶν τοῖς Ἐπικνημιδίοις. Colitur & Minerva Zosteria in Locris Epicnemidiis. Et hujus cognominis meminit Hesychius. Id Palladi datum, quod veteres Ζώσαδς arma induere dicerent. Pausanias, in Bœot. pag. 294. ubi Thebanorum fana signaque enumerat: Πλησίον ἢ Ἀμφιτρυῶν, inquit, δύο ἀγάλματα λίθινά λεγόντων Ἀθλῶς ἐπικνησίαν Ζωσής. λαβεῖν γὰρ τὰ ὅπλα αὐτὸν ἐνταῦθα, ἢνίκα Εὐβοεῦσι ἢ Χαλκιδέοντι ἐμείλιν ἀντιτάξαι. τὸ ἢ ἐνδύειν τὰ ὅπλα, ἐκάλειν αἶσα: οἱ παλαιοὶ Ζώσαδς. Καὶ δὴ Ὀμηρον Ἀρεὶ ἢ Ἀγαμέμνονα ποιήσαντα εἰκέναι ἢ Ζώνην, ἢ ὅπλων ἢ σκεδῶν φασιν εἰκάζειν. Prope Amphitryonem duo sunt Minervæ signa lapidea, Zosteria cognomento: illic enim dicitur arma induisse Amphitryo, cum Eubœensibus & Chalcodonte congressurus. Arma autem induere, veteres Cingere, Ζώσαδς, dixerunt. Nam & Homerum cum Agamemnonem Marti similem zona fecisset, de armorum ornatu id intelligi voluisse putant.

ΔΟΠΑΔΟΥΣΣΑΙΩΝ. Goltzii nummus in Vetere Græcia. Plinio, lib. V. sect. VII. *Lopadusa.* Stephano: Δοπάδουσα, νῆσος ἢ Θάψον τῇ Λιβύης. . . . τὸ ἐθνικόν, Δοπαδουσαῖον. Nunc *Lampedusa*, in Libyco mari. Præfert hic nummus Jovis caput: piscem ex parte averfa.

LOVCERIA. E Cimelio Regio: singulis litteris inter singulos rotæ unius radios collocatis. Plinio, lib. III. sect. XVI. *Colonia Luceria.* Quo tempore deducta eo colonia fuerit, disce ex Velleio, lib. I. Nunc *Lucero delli Pagani*, in Capitanata Italiæ regione.

LVGDVNVM.

COL. ROM. LVGDVN. Caji Cæsaris nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 241. *Colonia Romana Lugdunum.* Plinio, lib. IV. sect. XXXII. *Colonia Lugdunum in Secusianorum agro:* caput olim Galliæ Lugdunensis. *Lion.* Apud Gruterum, inscriptio tergemina, C. C. C. AVG. LVGD. *Colonia Copia Claudia Augusta Lugdunensis.* Iterumque alia, C. C. COL. LVG. *Claudia Copia Colonia Lugdunensis.* Nam apud eundem Gruterum,

pag. xxx. planissime legas, COLON. COPIAE. CLAUD. AVG. LVGD. Vide Numismata sæculi Constantiniani.

COPIA. Apud Goltzium, in Magna Græcia, Tab. XXXV. cum Copiæ cornu, quale & in Cabellionum nummo vidimus, & in altero Lugdunensium mox visuri sumus. Non Thuriorum, ut ille falso existimavit, ceterique post eum: sed Lugdunensium omnino nummus est.

LVGDVNVM alterum, quod & *Laudunum.*

LVGDVNO. CLOATO, hoc est, *Clavato.* Nummus aureus antiquus laudatus a Sirmondo, in Notis ad Conc. Aurel. IV. pag. 609. quod habitum est anno æræ vulgaris, DCLIX. Quo tamen in nummo, LAVDVNO potius, quam LVGDVNO legi censuerim oportere: quod, auctore Flodoardo, lib. II. hist. Eccl. Rem. cap. V. in Remensi Concilio circa annum DCLXX. una cum Theodorico Lugdunensi, interfuit Chainoaldus Lauduni Clavati. Sed idem fortassis Laudunum ævo posteriore, quod priore Lugdunum Clavatum vocitatum est: hodie Laon, in Gallia Belgica. Urbem quoque Clavorum Viridunum legere me alicubi memini: credo, apud Bertharium presbyterum, qui brevem Virodunensium episcoporum historiam ad Dadonem episcopum scripsit. In vita S. Leufredi Abb. XXI. Junii, apud Surium, n. XVII. *Castrum Laondunense, quod Clavatum vocant.*

LYCAONIA.

ΚΛΑΥΔΙΟΠ. ΚΟΙ. ΛΥΚΑΟΝΙΑΣ. Κλαυδιοπολιτών. Κοινὸν Λυκαονίας. *Claudiopolitarum. Commune Lycæonia.* Nummus est Faustinae junioris, e Thesauo Regio.

LYCIA.

ADVENTVI AVG. LYCIAE. Hadriani nummus ex Occone, pag. 230. De Lycia Plinius, lib. V. sect. XXVIII.

ΛΥΚΟΠΟΛΙΤΩΝ.

ΛΥΚΟ. L. IA. cum effigie Serapidis. Λυκοπολιτῶν. Λυκάβαντος. hoc est, anno undecimo. Hadriani Principis, ejus ævo cufus ille nummus est. Plinio, lib. V. sect. IX. *Lycopolites nomos*, seu præfectura in Ægypto.

ΛΥΚΟΣΘΕΝΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. Titi nummus e Thesauo Goltzii, pag. 221. Stephanus: Λυκοσθένης, πόλις Λυδίας. . . . ὁ πολίτης, Λυκοσθένης.

ΛΥΚΤΙΩΝ, cum apri capite, & aquila Jovis armigera, ex parte averfa. Nempe ei Deo in primis devoti Lyctii fuere: ut & olim humana ei hostia litarent. Clemens, in Protrept, pag. 27. Λυκτίους γὰρ, Κρητῶν ἢ ἔθνη εἰσιν, ὅπως Ἀντικλείδης ἐν Νόσοις, ὁποφάινεται ἀνθρώπους ὁποφάττειν τῷ Διί. Erat autem colonia Lacedæmoniorum, & inter Cretæ civitates antiquissima. Polybius, lib. IV. Λύττιον ἢ, ἢ Λακεδαιμονίων μὴ ἀποικίᾳ εἶσα καὶ συγγενής, ἀρχαιοτάτη ἢ καὶ Κρήτῳ πόλεων. Plinio, lib. IV. sect. XX. *Lyctus.* In Notitia Eccles. antiqua, inter Episcopos Provinciæ Cretæ, pag. 13. ὁ Ἄεκτος. Lege. ὁ Λύκτις. In altera Notitia, pag. 25. recte Λύκτος.

LYLA.

COL. LYLA. S. P. Q. R. Titi nummus, apud Mediobarbum, pag. 127. in quo aquilæ effigies expansis alis. Stephanus: Λύλη, πόλις Ἀρκαδίας. . . . τὸ ἐθνικόν, Λυλαῖον.

ΛΥΡΒΕΙΤΩΝ. Severi Alexandri, Gordiani Pii, Trajani Decii, Gallieni, Licinii Salonini, & Licinii Valeriani numismata, e Cimelio Regio, aliisque. Λύρβη urbs est Phrygiæ supra Cibyrā posita, cujus Eustathius, ac Dionysius meminere.

ΛΥΡΒΕΙΤΩΝ. Imperator stans paludatus, dextra pateram tenet, hastam sinistra. ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΠΟ. ΔΙΚ. ΟΥΑΔΕΡΙΑΝΟΣ. Ma-

Major natu Valeriani Aug. filius. In media area, I A. Annus xi. Gallieni, majoris Augusti. Nam, ut dictum est in Numismatis Sæculi Constantiniani de annis Cæsarum, sic minorum Augustorum anni non consignabantur in nummis, sed anni dumtaxat Augusti majoris. Est hic nummus, e Thesau- ro Regio.

ΑΥΣΙΑΔΕΩΝ. Nummus æreus, formæ medio- cris, apud D. Abb. de Vallemont. ΒΟΥΛΗ. Curia, sive Senatus: Caput velatum, matronæ; vultu gravi.)(ΑΥΣΙΑΔΕΩΝ. Stat Juppi- ter, ut videtur; aliudve numen simile. *Lyfias op- pidum* in Caria est, teste Plinio, libro v. sect. xxix. Nunc est iste nummus in Thesauro Regio.

ΑΥΣΙΜΑΧΕΩΝ. Nummus e Goltzii Græcia, Tab. xxvi. Ex parte altera: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΣΙΜΑΧΟΥ. Plinio, lib. iv. sect. xviii. *Lyfismachia*. Stephano: Λυσιμάχεια, πόλις τῆ ἐν Θράκη Χερρόνησος ὁ πολίτης, Λυσιμα- χεύς.

ΑΥΣΙΜΑΧΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Vef- pasiani, ex eodem.

ΑΥΣΙΜΑΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟ- ΛΕΩΣ. Annæ Faustinae, ex eodem Golt- zio.

ΑΥΤΤΙΩΝ. Vide ΑΥΚΤΙΩΝ.

M

ΜΑΓΔΩΛΙΤΩΝ. Antonini Pii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 221. Stephanus: Μαγδωλός, πόλις Αιγύπτου . . . τὸ ἐθνικόν, Μαγδωλίτης.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ, in Asia, ad Mæandrum.

ΔΕΥΚΟΦΡΥΣ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Ha- driani nummus, ex Cimelio Regio, cum Dianæ διμάστῃ effigie, quæ a duabus Victoriis coronatur. Ad pedes sunt aquilæ duæ, imperii Romani in Oriente simul & Occidente indices, ut videtur. Fuit autem Leucophrys oppidum, in quo Dianæ fanum, stagnumque circuitu stadii unius, circa Tralles, in ea planitie quam Mæander alluit in Magnesia, teste Xenophonte, lib. iv. rerum Græ- carum, pag. 539. & Tacito, ut diximus in num- mis ΕΦΕΣΙΩΝ. Pausanias quoque in Atticis, pag. 24. Χαλκὲν Ἀρτέμιδος ἄγαλμα, ἠπύκλῃσιν Λαδοφρύνης ἀνέθεσαν ἧ οἱ παῖδες οἱ Θεμισοκλῆες. Μάγνητες γὰρ ὧν ἦρχε Θεμισοκλῆς, λαβὼν παρὰ βα- σιλέως, Δευκοφρύνῳ Ἀρτεμιν ἄγαξεν ἐν ἡμῇ. Apud Occonem, pag. 146. Otaciliæ Severæ nummus hanc habet epigraphen, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΔΕΥΚΟΦΡΥΗΝΗ, cum templo Dianæ. Vide & Seldenum, in Marmoribus Arundellia- nis, pag. 153.

ΕΠΙ ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ. Sub Dioscoride. Triptolemus in curru vecto serpentibus. Antonini Pii nummus, e Cimelio Reginae Christinae.

ΕΠ. ΓΡ. ΗΓΗΣΙΠΠΟΥ ΑΡΙΣΤΕΟΥ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Sub Scriba Hegesippo Aristæ F. Nummus est M. Aurelii.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Faustinae Aurelii, apud Pa- tin. pag. 253.

ΕΠ. Μ. ΑΥΡ. ΥΛΛΟΥ ΕΠΙΚΡΑ- ΤΟΥΣ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Ἐπὶ Μάρκου Ἀυ- ρηλίου Ὑλλοῦ Ἐπικράτους Μανήτων. Sub Marco Au- relio Hylo Epicratis F. Magnetum. Antonini Seve- ri F. nummus, apud Trifan. tom. ii. pag. 196. & in Museo nostro: in quo Curetes armati tres, cum clypeis ac pugionibus, ante aram Deamque saltantes: quæ de saltatione Plinius, lib. vii. sect. lvi. Saltationem armatam Curetes docuere in Cre- ta. Porro Magnesium ad Mæandrum Cretensium esse coloniam docuimus in nostris ad Plinium notis.

ΕΠΙ ΓΡ. ΑΥΡ. ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΥ.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Sub Scriba Aurelio Aristomacho. Curetes armati duo. Nummi Antonini Severi F. & Elagabali, in Thesauro Regio.

ΕΠΙ ΓΡ. ΣΕΚΟΥΝΔΟΥ. ΜΑΓΝΗ- ΤΩΝ. Sub Scriba Secundo. Antonini Severi F. e Cimelio D. Foucault. Sunt & sub Scriba Flavio Basso, Philomelo iterum, Flavio Maxi- mo, Photino, Anaxagora, Carpo, Timotheo, Marciano, Julio Paulo, Zosimo Polyani F. A- maranto Moschionis F. Damea, Democrate, Demonico, Athenodoro, Pammene, Perigene, aliisque, diversis temporibus.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗ ΤΗΣ Α- CΙΑΣ. Magnetum, septima Asia civitas. Gordia- ni tertii nummus, e Cimelio Regio, & apud Pati- num, pag. 373. Fuit inter civitates ordo quidam prærogativæ, qualem in sua patria Naso agnoscit, lib. ii. Amor. eleg. xvi.

Pars me Sulmo tenet Peligni tertia rursus:

Parva, sed irriguis ora sabubris aquis.

Quamobrem & tertio loco a Plinio appellatur, ut suo loco monuimus. Vide quæ diximus, verbo ASIA. In Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 43. Magnesia, prope Mæandrum posita, quartum lo- cum obtinet: prope Sipylum altera, vicesimum. Apud Constant. Porphyrog. lib. i. them. iii. pag. 21. inter Asia civitates, nonus Magnesiæ lo- cus adjudicatur. Itaque propius vero est, spectare nummum hunc ad Magnesium Mæandri, de qua Plinius, lib. v. sect. xxxi. Magnesia Mæandri co- gnomine insignis.

ΓΡΑ. ΦΡΟΝΤΕΙΝΟΥ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Juliae Mamææ, e Cimelio Regio, cum Dei Luni stantis effigie, faces spiris serpentium involutas utraque manu gestantis.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΕΠ. ΓΡ. ΑΥΡ. ΤΥ- ΧΙΚΟΥ. Severi Alexandri, apud Occonem, pag. 420. & in Thesauro Regio, ex ære maximo. Μανήτων, ἡπὶ Γεσμματέως Ἀυρηλίου Τυχινῶς. Mag- netum, sub Scriba Aurelio Tychico. Et Marcia O- taciliæ Severæ, pag. 446. ΕΠ. Γ. ΤΥΧΙΚΟΥ. ΒΝΕ ΜΑΓΝΗΤΩΝ. hoc est, ἡπὶ Γεσμ- ματέως Τυχινῶς, Μανήτων β'. sive δις Νεωκόρων: Illud enim ΒΝΕ in ima parte nummi positum, postremo loco legi oportuit. Est hic Otaciliæ num- mus & in Cimelio Regio.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. Victoria stolata stat, dextra coronam, læva palmam gerit, in nummo Maxi- mi Cæsaris, cujus epigraphe ex parte altera, Γ. ΙΟΥΛ. ΟΥΗ. ΜΑΞΙΜΟΣ. Κ. Caius Lu- lius Maximus Cæsar. Magnetum, qui Neocori Dia- næ. Apud Occonem, pag. 425. & Erizzo, pag. 494. Est & similis huic nummus Gordiani Pii.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΕΠ. ΓΡΑ. ΑΘΗΝΟ- ΔΩΡΟΥ. Sub Scriba Athenodoro. Gordiani ju- nioris nummus, cujus neque epigraphen legere, nec typum explanare Patinus valuit, pag. 373. In eo Diana, cujus in primis nummini Magnetes de- votos addictosque vidimus, curru vehitur juncto cervorum biga. Alias quadriga cervorum ejus Deæ currum trahi, auctor est Callimachus, hymno in Dianam, vers. 105. Ejusdem Gordiani est, ΕΠ. Γ. ΔΗΜΟΝΕΙΚΟΥ. ἡπὶ Γεσμματέως Δη- μονίους.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ a Sipulo.

ΣΕΒΑΣΤΟΙ. Augustus & Livia Augusta. ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ. Nummus Mag- netum a Sipulo. ΥΙΟΙ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Filii Augustorum, Caius & Lucius Cæsares. ΔΙΟΝΥ- ΣΟΣ ΚΟΛΗΣΟΥ. Dionysus Colei F. Num- mus Augusti, in Cimelio D. Foucault.

ΜΑΓΝ. ΣΙΠΥ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΓΡΙΠΠΙΝΑΝ. Nummus Magnetum a Sipulo, quo Germanicum & Agrippinam, Caji Cæ- faris

faris Aug. parentes, vénérentur. Nummus est Caji Cæsaris Germanici Aug. in Gaza Regia: ΓΑΙΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΕΒΑΣΤΟΝ.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. Sacer Senatus. ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠ. Nummus Neronis, in Thesauo Regio.

ΜΑΓΝΗ. ΣΙΠ. Nervæ nummus apud Patinum, pag. 169. Item Antonini Pii, in Cimelio D. FOUCAULT.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΣΙΠΥ. & ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΣΙΠΥΛΟΥ. Item ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΑΠΟ. ΣΙΠΥ. passim in nummis occurrunt, Poppææ, Domitiæ Longinæ, Sabinæ, Antonini Pii, M. Aurelii, Antonini Severi F. Juliæ Marmææ, Alexandri Severi, Gordiani junioris, Philippi patris, e Cimelio Regio, Otaciliæ Severæ, Etruscillæ, & Gallieni. Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Magnetes a Sipylo.*

ΕΠΙ. ΣΤΡΑ. ΑΙΥΟΔΙΟΥ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΣΙΠΥΛΟΥ. M. Aurelii, Commodi, & Crispinæ nummi, e Cimelio Regio. *Sub Pratore Evodio.* Victoria dextram trophæo imponit.

ΕΠΙ. ΣΤΡ. ΔΗΜΟΣΤΡ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ. *Sub Pratore Demostrato Heracleidæ F.* Nummus M. Aurelii.

ΕΠΙ. ΣΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΓΑΙΟΥ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΣΙΠ. Caracallæ nummus, apud Patinum in Thesauo, pag. 187. & in Thesauo Regio: in quo Genius Urbis cum Cybele Deorum Matre, uti ex leone quidem adstante conjicimus, fœdus ineunt. Et sane Crispinæ nummus ædem exhibet, in qua Cybele cum leonibus insculpta: epigraphe, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ. In marmore Arundelliano, jurant Magnesii Smyrnæis, ὧς τῶ Μητέρι τῶ Σιπυλῶν. Unde intelligimus inter Deos Præsides ejus civitatis Matrem quoque Deum fuisse.

ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΥΡ. ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ Β. ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥ. *Sub Pratore Aurelio Claudiano iterum.* Nummus Philippi patris, in quo Juppiter.

ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΥΡ. ΕΡΜΕΙΟΥ ΙΠΠΙΚΟΥ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ. *Sub Pratore Aurelio Hermia Hippici F.* Philippi filii nummus, e Cimelio Regio, cum Cybele.

ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΥΡ. ΤΑΤΙΑΝΟΥ Β. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΣΙΠΥ. Apollo sedens cum cithara, in nummo Philippi filii, apud Sponium in Itin. Athen. *Sub Pratore Aurelio Tatiano iterum, Magnetum a Sipylo.*

ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΦΦΙΑΝΟΥ. ΒΑΡΧΑΤΟΒ. ΣΤΕΦΑΝΗ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Decii nummus, quem sic Tristanus legit, tom. ii. pag. 595. Ἐπὶ Στεφάνῳ Ἀφφίανῳ Βαρχατέ, &c. Nos paulo feliciter, uti remur: ΕΠΙ. . . ΑΦΦΙΑΝΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ΣΤΕΦΑΝΗ. Ἐπὶ Στεφάνῳ Ἀφφίανῳ, Ἀρχόντῳ πρώτῳ τῷ β. Στεφάνῳ. *Sub . . . Apphiano, Archonte primo iterum, Stephanephoro.* Et pro ΜΑΓΝΗΤΩΝ, legendum est, ut in nummo Thesauri Regii, ΜΑΙΩΝΩΝ. Inscriptio est ibi integra hujusmodi: ΕΠ. ΑΥΡ. ΑΠΦΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ΣΤΕΦΑΝΗ. ΜΑΙΩΝΩΝ. *Sub Aurelio Apphiano Athenai F. Archonte primo iterum, Stephanephoro.* Nummus Mæonum, de quibus dicemus inferius. Est & alius alibi Herennia Etruscillæ, cum eadem epigraphe. Occurrit idem Apphianus, in nummo Phocænsium. Fuit Στεφάνῳ is appellatus, cui a ceteris sacerdotibus cura commissa, ut præesset Provinciæ totius sacris. Fuit is honos veluti summus Pontificatus, & ejus insigne corona capiti imposita.

ΕΠ. ΑΡΤΕΜΑ ΣΤΡ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ

ΣΙΠΥΛΟΥ. Herennia Etruscillæ nummus, e Cimelio Regio. *Sub Artema Pratore,* quem & Apamensium Phrygiæ Prætorem fuisse suo loco vidimus. Apud Gruterum, vetus inscriptio, pag. 902. ΑΡΤΕΜΑC. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΕΙΛΗCΙΟC. *Artemas Demetrii F. Milesius.* Sunt qui in eo nummo legant, ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΡΧΕΜΑΧΟΥ.

ΕΠΙ. ΣΤΡ. ΑΥΡ. ΦΡΟΝΤΩΝΟC. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. CΙ. Valeriani nummus, e Cimelio Regio, cui similem affert Patinus, sub Gallieno, pag. 413. & Occo, pag. 473. Museumque nostrum hunc habet. Sed uterque has litteras CΙ. quas in eo Valeriani Gallienique numismate perspicue vidimus, prætermisit. Ex quibus intelligas Magnetes a Sipylo Prætoris nomen impressisse nummis: alios qui ad Mæandrum, Γεγραµµένον τῷ, sive Scribæ. Hunc igitur sic lege, Ἐπὶ Στεφάνῳ Ἀυρηλίῳ Φρόντωνῳ. Μαγνήτων Σιπύλῳ. *Sub Pratore Aurelio Frontone. Magnetum a Sipylo.*

ΕΠ. ΣΤΡ. ΔΟΓΓΕΙΝΟΥ Β. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΣΙΠΥ. Gallieni nummus, apud Occonem, pag. 473. *Sub Pratore Longino iterum, Magnetum a Sipylo.* Occo sic deformatum exhibet: ΣΤΡΑ. ΟΓΓΕΙΝΟΥ Β. ΜΑΓΝΗΤΩΝ-CΙΟΥ.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΣΙΠΥΛΟC. Jovis effigies, dextra victoriam gestantis, sinistra oleam: apud Goltzium, in Vetere Græcia, Tab. xxi. ubi ΣΟΠΥΛΟC mendose legitur.

ΣΙΠΥΛΟC. Sipyli caput, Agenoris filii, a quo mons ille cognominatus, cui apposita Magnesia est. Fuisse enim montem, qui prius Ceraunius diceretur, Plutarchus est auctor, lib. de flumin. in Mæandro, pag. 1153. Ex parte averfa nummi illius, ΜΑΓΝΗΤΩΝ. cum Æsculapii effigie. Ex eo monte animum fluxisse, Nervæ nummus supra laudatus significat, in quo fluvii decumbentis effigies. Hermus ei anni nomen. Nam in nummo ex ære minimo, apud P. CHAMILLART, legitur: ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΑ. Caput senile. In altera parte, ΕΡΜΟC, cum fluvii decumbentis effigie.

ΜΑΓΝΗCΙΑ. Caput turritum, quo Genius Urbis signatur. Ex parte averfa, ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΣΙΠΥ. Cybele turrito capite, cum leonibus. Est apud Tristandum, tom. ii. pag. 428: Sic Matrem Deum Cybelem depingit carmine non invenuto Lucretius, lib. ii.

Hanc veteres Grajūm docti cecinere poëta
Sedibus in curru biyugos agitare leones:
Muralique caput summum cinxere corona,
Ex imis munita locis quod sustinet urbes,
Quo nunc insigni per magnas prædita terras
Horrisce fertur divina Matris imago.
Hanc variae gentes, antiquo more sacrorum,
Idæam vocitant matrem: Phrygiæque catervas
Dant comites: &c.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟC. ΕΠ. CΤ. ΑΥ. ΘΕΟΔΟΤΟΥ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΑ. Sacer Senatus. Ἐπὶ Στεφάνῳ Ἀυρηλίῳ Θεοδότῳ. *Sub Pratore Aurelio Theodoto.* Est Cimelii Regii. Patinus, pag. 5. ΘΕΟΔΟΤΟΥ perperam, pro ΘΕΟΔΟΤΟΥ legit. Est huic nummo similis alter, Gordiano juniore cusus, apud Erizzo, pag. 505. & in Cimelio D. FOUCAULT. ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΥ. ΘΕΟΔΟΤΟΥ Β. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. *Sub Pratore Aurelio Theodoto iterum Pratore Magnetum.*

ΜΑΓΝΗΤΩΝ in Thessalia.

ΑΡΓΩ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Julii Maximini, in Cimelio D. FOUCAULT: & Gordiani Pii alibi: & Gallieni nummus, cum navis Argo & nautarum effigie, apud Patinum, pag. 413. nunc Cimelii Regii. Hunc vero ad Magnetes Thessaliæ, de

de quibus Plinius, lib. iv. sect. xvi. idcirco referimus, quod Argonautas plerisque omnes Thessalos fuisse docet Hyginus, fab. xiv. alii-que.

ΜΑΓΥ. Hoc est, Μαγυδίων. ΘΕΑ ΔΙΒΙΑ. *Divia Livia.* Apud D. Vaillant. Vide ΜΑΚΥΔΕΩΝ.

ΜΑΙΑΝΔΡΙΩΝ. Plinio, lib. v. sect. xxi. in Caria, *Maandropolis.* Stephanus: Μαϊανδρέ-πολις τὸ ἐθνικὸν, Μαϊανδροπολίτης. Εἰ δὲ ἐστὶ Μαϊανδρὸς ἡ πόλις, τὸ ἐθνικὸν, Μαϊάν-δρως.

ΜΑΙΟΝΩΝ, *sive Lydorum in Asia.*

ΜΑΙΟΝΩΝ. Neronis nummus, e Cimelio Reginae Christinae: in quo stat Deus Lunus. Est & M. Aurelii, in quo Diana Ephesia.

ΕΠΙ ΑΥΡ. ΖΗΝΩΝΟΣ ΑΡΧ. Α. ΜΑΙΟΝΩΝ. Severi Alexandri, cum Baccho, vite, tigride, quibus feracitas vini in eo tractu signatur. Apud Sponium, in Itiner. Athen. 'Επὶ Ἀυρηλίου Ζωνῶντος Ἀρχόντος πρώτου Μαϊόνων. *Sub Aurelio Zenone Archonte primo Maonum.*

ΕΠΙ ΑΥΡ. ΖΗΝΩΝΟΣ CΑΡ. ΠΡ. ΜΑΙΟΝΩΝ. 'Επὶ Ἀυρηλίου Ζωνῶντος, Σάρδεις Πρώτη Μαϊόνων. *Sub Aurelio Zenone, Sardis prima civitas Maonum.* Plinius, lib. v. sect. xxx. *Lydia. Maonia ante appellata, celebratur maxime Sardibus, &c.* Sic infra, ΠΡΩΤΗ ΔΕC-ΒΟΥ. ΜΥΤΙΔΗΝΗ. Juliae Mamae nummus hic est, e Cimelio Regio. De nummis Decii & Etruscillae, superius diximus in Μαγνή-των.

ΜΑΙΟΝΩΝ. Diana Ephesia.)(ΔΗ-ΜΟC. Caput laureatum, juvenile. *Populus,* Romanus scilicet. Est in Thesauro Brandenburg. pag. 60.

ΜΑΙΩΝΙΩΝ. E Thesauro Goltzii, pag. 221. Stephanus: Μαϊονία, ἡ Λυδία τὸ ἐθνικὸν, Μαϊονίως, ἢ Μαίων.

ΜΑΙΟΝΙΑ. Caput turritum. Ex parte nummi postica, ΜΑΙΟΝΩΝ, cum mulieris sedentis effigie, E Cimelio Regio.

ΜΑΙΟΝΩΝ. Mercurii effigies. Ex superfi-cie nummi altera, Herculis caput expressum. Apud Gotifredum.

ΜΑΙΟΝΩΝ. Caput Palladis. Ex altera parte, ΕΠΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. *Sub De- metriō* Praetore. Ceres cum spicis. Ex Cimelio Re- gio.

ΜΑΙΟΝΩΝ. Caput Jovis. Ex parte altera, ΕΠΙ ΑΡCΠΙΚΩΝΟC CΤΡΑ. Sic enim retulere ii qui nummum viderunt: Forte ΕΠΙ. CΤΡΑ. ΑΙCΧΡΙΩΝΟC. *Sub Praetore Aesch- chione.*

ΜΑΙΟΝΩΝ. ΕΠΙ ΑΥΡ. ΑΠΦΙΑ- ΝΟΥ. ΑΡΧ. Α. Juno velata: e Cimelio Re- gio. *Sub Aurelio Apphiano Pontifice primo.* Ex parte averfa, ΙΕΡΑ. CΥΝΚΛΗΤΟC.

ΜΑΚΕΔΔΙΝΕΩΝ, apud Parutam. Plinio, lib. iii. sect. xiv. in Sicilia. *Magellini,* haud procul Enna, seu *Castro Giovanni,* positi. Alia Stephano: Μακεδδα est, πόλις Ἰταλίας, cujus gen- tile, Μακεδδαίως.

ΜΑΚΕ. ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, & ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, in nummis Graeciae Vete- ris, apud Goltzium, tab. xxi. In his Herculis clava, praeter symbola cetera: quod ab Hercule genus traherent Macedonum reges. Plinio, lib. iv. sect. xvi. *Macedonia, &c.*

ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΥ. Caput Alexandri galea- tum. In parte averfa, ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕ- ΔΟΝΩΝ. Β. ΝΕ. hoc est, β. vel δὲ Νεωκό- ρων. E Museo nostro: in quo & alter: ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Tertius, item Alexandri Magni, ΚΟΙΝΟΝ

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚ. In alio e Domo Professae Parisiensis Societatis Jesu, num- mus est horum simillimus; in quo sunt praeterea haec litterae numerales, ΕΟC, quae annum deno- tant cclxxv. Severi Alexandri, cujus aetatem nummus ille refert, sextum: Christi, ccxxvi. ducto initio ab anno V. C. dcccvi. quo Pharfa- lica pugna fuit. Sunt & similes in Goltzii Graecia, tab. xxxiv. aliique, in quibus Pallas armata Vic- toriolam manu tenet, quam Graeci Νίκην vocant, ΝΙΚΗ & ipsa quoque a Graecis idcirco nuncu- pata, cum in nummis, tum in scriptis veterum. Scholiastes Sophoclis in Philoctete: Ἡ Πολιτεὺς Ἀθλῶα Νίκη καλεῖται ἐν τῇ Ἀττικῇ. Harpocratio- nem vide, verbo Νίκη Ἀθλῶα. Causam appella- tionis affert Eustathius, in Iliad. φ'. Ο' Ζεὺς ἄμωα γυνήσας ἀντιῶ, νίκην ἐποίησε τῷ Τιτάνων· διὸ καὶ Ἀ- θλῶα Νίκη ἐπωνομάσθη. *Quod Iuppiter cum illam in lucem ederet, victoriam de Titanibus retulit: idcirco & Victoria Pallas est appellata.*

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΤΑΜΙΟΥ. ΓΑΙΟΥ. ΠΟΠΛΙΔΙΟΥ. In laurea corona, e Cimelio Regio. *Quaestore Caio Publilio.* In parte altera ca- put galeatum. Et Quaestorum nomen nummis ap- positum ex isto intelligis: neque ex isto modo: sed & fortassis ex altero ΚΡΗΤΩΝ, in quo ΚΟΡ. ΔΥΠΟΥ. Quaestoris nomen insculptum supe- rius vidimus.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΤΑΜΙΟΥ. ΔΕΥ- ΚΙΟΥ. ΠΑΚΙΝΝΙΟΥ. In laurea. Pars averfa, superiori similis. *Quaestore Lucio Pacinnio,* vel forte *Paconio.* Ex eadem Gaza Regia.

ΠΡΩΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Apud Goltzium, in Graecia. Tab. xxi. *Prima Mace- donum.* Divisam a Paulo Emilio Macedoniam in quatuor Provincias, auctor est Livius, lib. xlv. pag. 581. Prima haec obtinuit, quidquid agri est inter Strymonem & Nestum amnes. De reliquis Livium consule.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Au- gustus. Nummus *Macedonum.* Nummus Claudii, in quo clypeus. E Cimelio Regio. Similis est Ne- ronis, in Cimelio D. ΦΟΥCΑΥΛΤ. Vespasiani, in Regio.

ΟΥΤΙΤΕΛΛΙΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ. Ex parte altera. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΜΑΚΕΔΟ- ΝΩΝ. *Vitellius Germanicus Augustus. Macedonum.* Apud Tristandum, tom. i. pag. 275.

ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, in num- mis Domitiani, Hadriani, Antonini Pii, M. Au- relii, Antonini Severi F., & aliorum usque ad ipsum Gordianum Pium: sed in illis est clypeus: in Gordiani Pii nummo stat ipse Imperator. Qua voce κοινόν, Commune Urbium Macedoniae signifi- cari, & Communia Provinciae certamina, saepe monuimus. Sic in nummo Claudii, COM. ASI. ROM. ET. AVG. *Commune Asia, Roma & Augusto.* Vide ΒΙΘΥΝΙΕΩΝ, ΚΡΗΤΩΝ, &c.

ΜΑΚΡΕΙΝΟΥΠΟΛΙC. Vide ΑΙ- ΓΑΙΩΝ.

ΜΑΚΡΟ. & ΜΑΚΡΟΚΕΦΑΛ. Apud Golt- zium in Asia. Plinio, lib. vi. sect. iv. *Macroce- phali,* ultra Cappadociam positi, in Themiscyre- na regione. In hisce nummis Neptunus insculptus cum taurino capite.

ΜΑΚΥΔΕΩΝ. L. I. κυκλάβαντος i. anno deci- mo, Trajani Principis, cujus aeo nummus ille cu- sus, in Cimelio Regio asservatur. Palladis stantis effigiem praefert. D. Vaillant legit in suo, L. IE. & ΜΑΓΥΔΕΩΝ. Est in Cimelio D. ΦΟΥ- CΑΥΛΤ, Nervae nummus ex aere mediocri: ΝΕΡ- ΒΑ ΚΑΙCΑΡ. ΜΕΓΥΔΕΩΝ. In Conc. Calched. act. i. pag. 338. subscribit Μακεδών επίσημος Μαγύδης. Et act. vi. pag. 575. *Mace- do-*

donius idem *Magydensis*. In Notitia Hieroclis, pag. 19. & 51. inter Antistites Provinciæ Pamphylia, censetur ὁ Μαγύδης. In altera, pag. 31. Μαγύδος. In Conc. CP. V. pag. 418. *Conon Magædensis*: Et pag. 583. *Conon Magædensium civitatis Pamphylia provincia*. In Conc. Nicæno lib. pag. 53. inter Provinciæ Pamphylia Episcopos, *Aphrodifus Magidorum*. Ptolemæo, lib. v. cap. v. in Pamphylia oppidis litoralibus Μαγύδος.

MAMEPTINΩΝ. Nummus e Museo nostro, in quo Aquila fulmini insidet: ex parte altera, **ΑΡΕΟΣ**, Martis caput, qui Græcis Ἄρης. Plinius, lib. 111. sect. xiv. *Messana oppidum civium Romanorum, qui Mamertini vocantur, in Sicilia, Messine*. Est & apud Goltzium, in Magna Græcia, tab. xxix. Apud Parutam, Mars cum hasta & clypeo, vel spoliis insidens, &c. Festus: *Mamers Mamertis facit, id est, lingua Osca, Mars Martis: unde & Mamertini in Sicilia dicti, qui Messanæ habitant. Mamertini autem appellati sunt hac de causa: Conjectis in sortem duodecim Deorum nominibus, Mamers forte exierat, qui lingua Oscurum Mars significatur: cujus historia auctor est Alfius libro primo belli Carthaginensis*. Vide & Diodorum Sicul. lib. xx. Bibl. Μάμερτος certe & Græcis Mars dicitur, auctore Lycophrone: & Sabinis, Varrone teste.

MAMEPTINΩΝ. Apollo cum pharetra & arcu. Apud Parutam, num. 26. Sunt & in quibus Aquila fulmini insidens pingitur: In alijs Dea, quæ læva Copiæ cornu gerit, ubertatis symbolum. De vini certe in eo tractu bonitate Plinius, lib. xiv. sect. viii. *Quantum curriculum publicis epulis obtinere a Divo Iulio, (is enim primus auctoritatem his tribuit, ut in epistolis ejus apparet,) vina Mamertina, circa Messanam in Sicilia genita*. Plura de his diximus in Plinianis notis. Vide & Strabonem lib. vi.

ΜΑΝΔΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΜΗΛΕΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Titi nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 221. Stephanus: *Μανδρόπολις, πόλις Φρυγίας. τὸ ἐθνικὸν, Μανδροπολίτης*. De Philomeliensibus, quibuscum iniere Mandropolitæ concordiam, dicemus inferius suo loco.

ΜΑΝΤΑΛΗΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Μ. Aurelii nummus, ut quidem refert D. Vaillant. Stephanus: *Μανταλός, πόλις Φρυγίας . . . τὸ ἐθνικὸν, Μανταληνός. Mantalus, oppidum Phrygiae . . . Gentile, Mantalenus*.

ΜΑΝΤΙΝΕΩΝ. Nummus Severi, & Antonini F. in Thesauro Mauroceni. *Mantineia* in Arcadia, apud Plinium, lib. iv. sect. x. Est & alter ejusdem Antonini solius. In utroque stat Æsculapius. Ex nummis apparet Arcadiam Severo paruisse, & Antonino F. Postea in nummis Imperatorum non apparet.

ΜΑΡΑΘΩΝΙΑΤΩΝ. Antonini Pii nummus, e Thesauro Goltzii. Stephanus: *Μαραθωνία, πόλις Θράκης, ἐκ ἀποθεν Ἀβδήρων. τὸ ἐθνικὸν, Μαραθωνιάτης. Marathonia, oppidum Thraciæ, haud procul Abderis. Gentile, Marathoniares*.

ΜΑΡΑΘΩΝ. Caput Minervæ galeatum: Mercurii, ex parte altera, cum epigraphe, **ΔΗΜΟΣ**. Stephano: *Μαραθών, δῆμος τῆς Λεοντίδος φυλῆς. Vicus fuit haud procul Athenis, qui Marathoniae pugnae nomen dedit, qua ingenti clade Persæ ab Atheniensibus, Militiade duce, devicti*.

ΜΑΡΑΝΘΗΣΙΩΝ. Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Neronis nummus apud Goltzium in Thesauro, pag. 221. Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Marathesium oppidum*. Stephano: *Μαραθήσιον . . . πόλις Ἐφεσίων. τὸ ἐθνικὸν, Μαραθήσιος, & per epenthesin τῶν, Μαρανθήσιος*.

ΜΑΡΕΩΤΩΝ. Nummus Antonini Pii, quem vidimus, habet **ΜΑΡΕΩΤΗC. L. IH.** *Mareotes nomos. Anno xviii. Antonini Pii. Plinio, lib. v. sect. v. Mareotis Libya, Ægypto contermina*.

ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Occurrit in nummis Severi, Juliae Domnæ, Caracallæ, Getæ, Macrini, Diadumeniani, Elagabali, Severi Alexandri, Gordiani Pii, & Philipporum. Ammianus, lib. xxvi. *Deinde Mæsia, ubi Marcianopolis est, a sorore Trajani Principis condita*.

ΕΠ. ΓΕΝΤΙΑΝΟΥ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Sub Gentiano. Severi, e Gaza Regia. Hic Bacchi stantis effigies, cum panthera: vini ubertatis in eo tractu argumentum. Pateram dextra tenet, ceu vas illud fortassis aureum, quod amissum urbi condendæ, uti proditum est, locum dedit.

ΥΠ. ΦΑΥCΤΙΝΙΑΝΟΥ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Severi nummus ex eodem Cimelio, in quo insidet fulmini Aquila.

ΕΠ. Α. ΚΥΝΤΙΑΔΙΑΝΟΥ. (alius, ΚΟΥΝΤΙΑΔΙΑΝΟΥ.) ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Apollinis effigies, qui Deus inter Præsides ac Custodes ejus loci habitus. Sub Lucio Quintiliano Prætor, Marcianopolitarum. Ex parte altera, **ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ ΑΥΓΟΥCΤΟC**. Antoninus Severi F. in Cimelio D. Foucault. Similis huic alter, cum Juliae nomine, quæ Severi conjux, eademque Caracallæ parens, **ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ**. E Cimelio Regio interque nummus: sed hic posterior serpentem exhibet, qui pluribus spiris involvitur, quod passim in nummis hujusce tractus occurrere superius indicavimus obiter, verbo **ΔΙΟΝΥCΟΠΟΛΕΙΤΩΝ**. In causa fuit, opinor, quod Bacchum illi, ut paulo antea observavimus, in primis colerent, cujus orgiorum symbolum serpens foret. Auctor Clemens Alexandr. in Protrept. pag. 9. *Διόνυσον Μανόλῳ ὀργιάζοντι Βάκχοι, ὠμοφαγία τῆς ἱερομανίας ἀγόντες, καὶ τελίσκοντες τὰς κρεωνομίας τῶν φόνων, ἀνεσεμνέοι τοῖς ὄφεσιν, ἐπολούζοντες Ἐὐάν, Εὐάν καί νῦν, δι' αὐτὴν ἢ πλάνη παρηλατήθη. Καὶ σημεῖον ὀργίων Βακχικῶν ὅφιν ἐστὶ τετελεσμένον. Ἀντίκα γοῦν κατὰ τὴν ἀκροβῆ τῶν Ἑβραίων φωνῇ τὸ Ἐὐὰ δασυνόμῳ ἐρμηνεύεται ὅφιν ἢ θήλειαν. Dionysium Manolen orgiis Bacchi celebrant, crudarum carniū esu sacram agentes insaniam, & casarum carniū divulsionem peragunt, coronati serpentibus, Evam ululantes, Evam illam per quam error est consecutus. Et signum Bacchicorum mysteriorum est serpens mysteriis initiatus. Jam vero si accurate vox spectetur Hebraica, nomen Heva aspiratum exponitur serpens femina. Atque inde fortassis evare Latini, & Ὀύειν Græci finxere. Maro, vi. Æn.*

*Illa chorum simulans evantes Orgia circum
Ducebat Phrygias.*

ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΥΠ. ΠΟΝΤΙΑΝΟΥ. Sub Pontiano. Macrini nummus, e Gaza Regia. Similis est ibidem etiam Severi. Est & ibidem Severi, **ΥΠ. ΓΕΝΤΙΑΝΟΥ**. Alibi Severi simul & Juliae Domnæ, **ΥΠ. ΑΥΡ. ΑΠΠΙΑΝΟΥ**. Sub Aurelio Appiano. Severi, in Thesauro Regio, **ΥΠ. ΦΑΥCΤΙΝΙΑΝΟΥ**, sub Faustiano. Antonini Severi F. ibidem: **ΥΠ. ΦΑ. ΟΥΔΙΑΝΟΥ**, sub Flavio Ulpiano.

ΥΠ. ΙΟΥΔ. ΑΝΤ. CΕΛΕΥΚΟΥ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Elagabali, & Juliae Mæxæ nummus in Museo nostro. Fortunæ stantis effigies. Sub Iulio Antonio Seleuco.

ΥΠ. CΕΡΤΑΤΙΑΝ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Ejusdem Elagabali in Cimelio Regio. Sub Servio Tatiano. Stat Dea, quæ dextrapo-

culum, ut videtur, aureum superius memoratum gerit.

ΥΠ. ΤΙΒ. ΙΟΥΛ. ΦΗCΤΟΥ. ΜΑΡ-
ΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Severi Alexandri, e
Gaza Regia. *Sub Tiberio Iulio Festo*. Legit Pati-
nus, pag. 351. ΥΠ. ΤΙΒΙΟΥ ΡΑΦΙC-
ΤΟΥ. Interpretaturque, ΤΙΒΙΥC ΡΑΦΙC-
ΤΥC. Quis hæc aliquando nominum portenta in-
audiit? Stat in eo nummo Dea, quæ læva Copiæ
cornu: poculum, ut remur aureum illud, de quo
proxime, dextra gerit. Annus E quintus Severi
Alexandri adjicitur.

ΗΓ. Μ. ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΟΥ. ΜΑΡ-
ΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ἡγεμόν & Μάγισ
Τερεβεντίνος. *Præside Marco Terebentino*. Stat Dea
Annona cum cornucopiæ, in nummo Severi Alexan-
dri: vel Nemesis, ut in simili nummo, e Cimelio
D. FOUCAULT.

ΥΠ. ΤΕΡΤΟΥΛΛΙΑΝΟΥ. ΜΑΡ-
ΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Sub Tertulliano*.
Nummus Gordiani Pii: ut quidem refert D.
Vaillant.

ΥΠ. Α. ΚΥΝΤΙΛΙΑΝΟΥ. ΜΑΡ-
ΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Sub L. Quintiliano*.
Philippi patris & filii nummus: ex eodem.

ΥΠ. ΜΗΝΟΦΙΛΟΥ. ΜΑΡΚΙΑΝΟ-
ΠΟΛΙΤΩΝ. Gordiani junioris, ex eadem Ga-
za, *Sub Menophilo*. Palladis armatæ effigies, cum
hasta & clypeo.

ΥΠ. Τ. ΜΕCΣΑΛΑ. ΜΑΡΚΙΑΝΟ-
ΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ὑπὸ Τίτῃ Μεσάλλῃ. *Sub Scri-
ba Tito Messala*. Philippi Imp. nummus, e Cime-
lio Magni Etruriæ Ducis.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ. ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΟΥ.
ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Vide ΚΑΛ-
ΧΑΔΟΝΙΩΝ.

ΜΑΡΩΝΕΙΤΩΝ. Neronis nummus e Gaza Re-
gia, aliique Hadriani, & Commodi. Plinio, lib.
1 v. sect. xv 1 1 1. in Thracia, *Maronea*. Hodieque
Marogna. Stephano: Μαρόνεια, πόλις Κινητίας
(fuere in Thracia Cicones, teste Plinio:) τὸ ἐθνι-
κόν, Μαρωνείτης. Hinc vinum Maroneum, de quo
Plinius, lib. x 1 v. sect. vi. *Vino antiquissima clari-
tas Maroneo, in Thraciæ maritima parte genito, ut
auctor est Homerus*.

ΔΙΟΝΥCΩC. ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ. Au-
gusti nummus apud Trifanum, tom. 1. pag. 98.
cum effigie Præsidis Maronitarum Dei, scilicet
Liberi Patris, sive Bacchi. Nec vero Bacchum il-
li modo, sed & Bacchi conjugem, Venerem co-
luere: uti vetus testatur inscriptio, apud Grute-
rum, pag. L 1 x. 1. ΑΦΡΟΔΙΤΗ. ΘΕΑ. ΠΑΝΑΓΑΘΩ. ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙ. ΚΑΙ
ΕΥΚΛΕΙΑ. ΕΥΕΡΓΕΤΗ. ΟΙ ΜΑΡΩ-
ΝΙΤΑΙ ΑΝΕΘΗΚΑΝ. ΝΕΡΩΝ ΚΑΙ-
ΣΑΡ. Capite radiato; atque adeo Nerone jam
Augusto. Ex parte averfa, ΜΑΡΩΝΕΙΤΩΝ.
Nudum caput herois alicujus, quem Maronitæ co-
lerent. E Cimelio Regio, & apud Seguinum, pag.
128. tametsi is Othoni perperam hunc nummum
adscribit; quippe cum Otho nec radiato capite in
nummis visus est, nec sine Marci fere prænomine.

ΣΩΤΗΡΩC. ΔΙΟΝΥCΟΥ. *Servatoris
Bacchi*, cum ipsius effigie, & ederacea corona.
Ex parte altera, ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ. E Museo
nostro, & apud Goltzium in Græcia, Tab. xxvi.

ΑΜΦΙΛΟΧΟΥ. ΜΑΡΩΝΕΙΤΩΝ.
Sub Amphilocho. Nummus Severi Alexandri, e The-
sauro Regio.

ΜΑΡΩΝΕΙΤΩΝ ΔΙΟΝΥCΟΥ ΣΩ-
ΤΗΡΩC ΜΕ. ΕΥ. Miffa est ad nos hæc num-
mi inscriptio, a Viro Clariss. Joanne Georgio
Grævio. Μαρωνειτών. Διονύσω Σωτήρ & Μεγάλος
Ευεργέτης. Bacchi Servatoris Magni Beneficii, vel
Benemeriti. De Magni appellatione Diis tribui so-

lita, vide inferius nummos Ο'δυσσεϊτών. Est utra-
que civitas. Maronea & Odeffus, in eodem trac-
tu terrarum, nempe in Thracia. De titulo Benefi-
cii, apparet hunc Veneri datum in prælaudata in-
scriptione Gruteri. Plinius, lib. x 1 v. sect. vi. *Vino antiquissima claritas Maroneo, in Thraciæ mariti-
ma parte genito, ut auctor est Homerus*. Inde Bacchus
in Maronitarum nummis inscriptus.

ΜΑΣΑΝΩΡΑΔΕΩΝ. Titi nummus e Goltzii
Thesauro, pag. 221. Stephano: Μασανώρεα, πόλις Καρίας. τὸ ἐθνικόν, Μασανωρεάδης.

ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ. Nummus ex ære, forma
mediocri, in Museo nostro Parisiensi, in quo bos
cornupeta, index opimi pascuis agri: supervolitan-
te Victoria. Ex parte averfa, caput Apollinis.
Alter ex argento, in quo leo gradicens, & Diana
caput cum arcu & pharetra: eadem epigraphe,
ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ. Sunt & in quibus Apol-
lo insculptus. Strabo, lib. 1 v. pag. 179. Κτίσμα
δ' ἐστὶ Φωκαίων ἡ Μασσαλία. . . . ἐν ᾗ τῇ ἀκρᾷ
τὸ Ἐφέσιον ἱδρυται, καὶ τὸ τῆς Δελφίνος Ἀπόλλωνος
ἱερόν· τὸ το μὲν κρινόν Ἴωνων ἀπάντων. τὸ δ' Ἐφέσιον,
& Ἀρτέμιδος ἐστὶ νεώς & Ἐφεσίας, &c. *Massilia a
Phocænsibus condita est. . . . In arce est Ephesium, &
Apollinis Delphini fanum. Hoc quidem omnium Io-
nium commune est: Ephesium autem, fanum est Dia-
næ Ephesiæ, &c. Leo vero cur nummis iis impres-
sus sit, causa hæc fuerit fortassis, quod Phocenses
Græciæ populi (a quibus duxisse Massaliotas ori-
ginem Lucanus arbitratus est, ac Plinius ipse for-
tassis, cum ait, lib. 1 1 1. sect. v. Massilia Græco-
rum Phocensium quanquam nos ibi Phocænsium le-
gi, Strabonem & alios secuti, maluimus) quod
Phocenses, inquam, Delphico Apollini leonem
aneum miserunt, eique leoni proximus est Apollo
appositus a Massiliensibus, tanquam a Phocensium
fœderatis & colonis, ex decumis de Carthaginien-
sibus navali prælio superatis. Auctor Pausanias, in
Phocicis, pag. 334. Φωκίων δ' οἱ ἔχοντες Ἐλά-
τειαν . . . λέοντα τῷ Ἀπόλλωνι χαλκῶν ὑποπέμψα-
σιν ἐς Δελφός. Ὁ δ' Ἀπόλλων ὁ ἐγυτάτω τῶν λέον-
των, Μασσαλιωτῶν ἐστὶν ὅπερ & πρὸς Καρχηδονίως
ἀπαρχὴ ναυμαχίας. Stephano: Μασσαλία . . .
τὸ ἐθνικόν, Μασσαλιώτης, καὶ Μασσαλίδης. Mar-
seille.*

ΜΑ. & ΜΑΣΣΑ. Nummi ex argento ob-
vii: ex quibus sunt qui Floram Deam exhibeant,
redimito floribus capite, & qualis a Nasone de-
scribitur, lib. 1 v. Fastor.

Mille venit variis Florum Dea nexa coronis.

In ejus Deæ honorem Floralia Romæ quondam
celebrata, ludi nimirum obscenitate pleni, uti ex
Arnobio intelligimus, lib. 1 v. adversus Gentes:
*Flora illa genitrix & sancta, obscenitate ludorum be-
ne curat ut arva florescant*. Et ex Valerio Maximo,
lib. 1 1. cap. x. M. Catone, inquit, *Ludos Flora-
les, quos Messius Ædilis faciebat, spectante, populus
ut mimæ nudarentur postulare erubuit*. Nasone de-
mum, lib. v. Fastor.

Mater ades florum, ludis celebrata jocosis.

De ludorum istorum die Plinium audi, lib. xv 1 1 1.
sect. L 1 x. Prisci Floralia quarto Calendas Maji
instituerunt, Urbis anno d x 1 v. ex oraculis Sibyllæ,
ut omnia bene deflorescerent. Ubi permutatis anno-
rum numeris, d x v 1. prius legebatur: at nos
tum ex vestigiis veterum codicum, tum ex indu-
bitata temporum ratione, locum eum sanavimus.
Auctor est enim Velleius, lib. 1. Torquato, Sem-
pronioque Coss. Brundisium colonos missos esse, &
post triennium Spoletium, quo anno Floraliū ludo-
rum factum est initium. Incidit autem Torquati
Sempronique Consulatus in annum Urbis d x, ex
Liviana, Plinianaque Chronologia: quo fit, ut
triennio integro interjecto Floraliū celebritas lu-
dorum incurrat in annum d x 1 v. Edidisse hos

porro primum aliquem e Servilia gente, nummi ejus familiae suadent, quos vidimus inscriptos his vocibus, FLORA. PREIMVS. Fallitur autem Oiselius, qui anno tantum DCLV. edi coeptos putat, a C. Servilio, qui Magister Equitum, Livio teste lib. XXVI. T. Manlio Torquato Dictatore, fuit.

MACTAYPEITON. Nummi Crispinae, Antonini Severi F. Severi Alexandri, & Julii Maximini. In Antonini Severi F. nummo in primis, e Gaza Regia, Vestae stantis effigies. In nummo Crispinae, tres Furiae. Plinio, lib. v. sect. XXXI. *Mastraenses*. Stephano, *Μάστραες, πόλις Λυδίας...* τὸ ἐθνικόν, *Μάστραες, ἢ Μάστραεῖτης*.

MATIDIANOΠΟΛΙΣ. Trajani nummus in Thesauro Goltzii, pag. 221. Nomen id oppidum habuit a Matidia Marciana, quae soror Trajani, filia: si tamen oppidum fuit ejus nominis ullum in orbe: quod cave uni Goltzio credas: praesertim cum *Ματιδιόπολιν* ex Matidia, non *Ματιδιανόπολιν* fingi oporteat.

MAVRETANIA.

ADVENTVI AVG. MAVRETANIAE. Hadriani, ibidem, & apud Occonem, pag. 230. Exuviis elephantinis, ut Africa, caput tecta, ob elephantorum in ea regione copiam.

MAVRETANIA. Hadriani, in Cimelio Regio, ac Musei nostro. Maurus equum freno ducit, & hastam tenet: quod ea gens, teste Strabone, ex equo frequentius hasta pugnet.

MAVRETANIA. Vir pileatus dextra regit equum, laeva baculum gerit. Commodi nummus, e Cimelio Christinae Reginae. Lampridius, in Commodio, pag. 51. *Victi sunt sub eo tamen, cum ille sic viveret, per legatos, Mauri, victi Daci.*

DE REGIBVS MAVRETANIAE.

Regum Mauretaniae nummos nullos vidimus, cufos ante tempora Jubae prioris: tametsi in Mauretania Caesariensi prius fuisse memorantur a Plinio, *Bocchus*, libro v. pag. 529. & *Scyphax*, pag. 528. In Tingitana autem, sive inferiore, & extrema, *Bogud*, pag. 529. Post illos Juba geminus, & Ptolemaeus, in nummis se offerunt.

IVBA REX Mauretaniae Bocchi, quae postea est Caesariensis appellata.

IVBA REX utriusque Mauretaniae.
Uxor CLEOPATRA REGINA.

PTOLEMAEVS REX, a Caio Caesare Germanico interfectus.

De Juba seniore nihil aliud Plinius prodidit, quam ipsius regiam fuisse Caesarem, libro v. pag. 529.

Jubae alterius crebra & perhonorifica apud eundem mentio est. Primum, libro v. sect. i. pag. 527. *IVBA Ptolemai pater, qui PRIMVS UTRIQUE MAVRETANIAE imperavit, studiorum claritate memorabilior etiam, quam regno, familia prodidit de Atlante. Et sect. x. de Nilo: Originem (ut IVBA REX potuit exquirere) in monte INFERIORIS Mauretaniae non procul Oceano habet:.... Mox alio lacu majore, in CAESARIENSIS Mauretaniae gente Massasylum erumpit. Libro vi. pag. 733. scripsisse dicitur Geographica Persidis & Arabiae, saltem maritima; & Aegyptum diligentissime profectus; ut & mirabilia*

in istis locis. Denique libro XII. sect. XXXI. pag. 24. *IVBA REX* iis voluminibus, quae scripsit ad C. Caesarem Augusti filium ardentem fama Arabia.

Ptolemaeum quoque, quem proxime Juba genitum dixit, idem commemorat libro v. sect. i. pag. 525. *Romana arma primum Claudio principe in Mauretania bellare, PTOLEMAEVM REGEM a C. Caesare interemptum ulciscente liberto Aedemone.*

Numismata Juba senioris.

1 REX IVBA. Caput senile, barba prolixa, cum pileo regio & sceptro. (Templum octo columnis fultum, cum epigraphe, litteris Punicis. Nummus est argenteus in Museo nostro. Delineatus a Patino in Sueton. pag. 220.

2 REX IVBA, ut proxime. (Equus decurrens, Mauretaniae Caesariensis symbolum; ut nummi docent sub Hadriano Aug. percussi, cum MAVRETANIAE nomine. Nummus hic Jubae argenteus est, ab Illustriss. Spanhemio laudatus, pag. 541. ex Thesauro Regio: delineatus ibidem, pag. 544.

Numismata Juba junioris.

1 REX IVBA. Caput diademate cinctum, vultu juvenili: vix annorum xx. (In corona laurea, Clava Herculis est, symbolum Mauretaniae inferioris; quoniam ibi fuere *columna Herculis*, Plinio ita referente sub initium libri quinti. Ad clavae latera litterae sunt Graecae, hoc situ:

Quas quidem nos sic interpretamur: *Ενωσις Μαυρετανίας & ἐκατέρας*: Unio, sive Unio Mauretaniae utriusque. Est enim hic Juba, qui (ut proxime Plinium loquentem audivimus) PRIMVS UTRIQUE MAVRETANIAE imperavit: primum quidem Caesariensi, ex hereditate paterna: materna deinde, Tingitanae, sive inferiori, cujus propterea symbolum in hoc nummo insculptum est. Vox *ένωσις* certe pacificam ex hereditate potius conjunctionem denotare nobis videtur, quam victoria partam. Scripta Graece epigraphe est; quoniam sic concinnius exprimi visa haec sententia est litteris quatuor, quam tribus Latinis, V M V, ob clavam interjectam. Clava autem admonet Tingitanam sive inferiorem Mauretaniae posterius accessisse; siquidem ea dicitur esse, quae unita seu conjuncta est alteri. Est haec autem Mauretania extrema dicta Plinio, libro v. pag. 529. Diu regum nomina obtinuerunt; ut Bogudiana appellaretur EXTIMA; itemque Bocchi, quae nunc Caesariensis. Itaque forte quispiam putaverit, rectius in nummo legi, *ένωσις Μαυρετανίας & ἐξωθεν*, Unio Mauretaniae extrema, quam *ἐκατέρας*: quoniam unius Tingitanae symbolum exhibetur clava Herculeae; & hac una appellata, jubet vox *ένωσις* alteram subintelligi, cui haec unita sit. Est hic nummus ex argento perpulcher, in Cimelio D. FOUCAULT.

2 REX IVBA. Caput cinctum diademate, vultu juvenili. (Inter arbores duas citri, ara seu basis est, ex qua fumus emicare videtur. Hinc R inde XL. & infra, VIII. Est ex argento eximius, in Cimelio Serenissimi Ducis Cenomanensis. Hic nummus videtur is esse, quem Illustriss. Spanhemius, pag. 542. descripsit, & pag. 543. delineari curavit, sed ex aliquo detrimento numismate; in quo

quo litteræ duæ tantum XL. apparent : & Aram is dicit esse , cui sit avis imposita , *velut cygnus* , inquit , *inter duas lauros*. Arbores citri sunt , de quibus Plinius , libro v. sect. i. pag. 525. *Ebori CITROque silvæ Atlantis montis & Mauretaniæ inferioris, exquiruntur*. Et libro XIII. sect. XXIX. *Atlas mons peculiari proditur silva , de qua diximus. Confines ei MAVRI, quibus plurima ARBOR CITRI, & mensarum insania . . . Magnitudo amplissima adhuc fuit , unius mensæ commissæ ex orbibus dimidiatis duobus , a rege Mauretaniæ Ptolemæo, &c.*

3 REX IVBA. Caput diadematum, vultu juvenili.)(KΛEOΠATPA BAC. Βασίλισσα, Regina Ægypti nimirum ; jure, non re. Filia fuit Cleopatrá, quæ novissima reginarum Ægypti a Plinio appellatur ; & (ut verisimile est) M. Antonii Triumviri. Ob genus illud ipsius, & jus successionis in maternam ditionem, Græce nomen illius scribitur : quoniam in Ægypto Græca lingua solum in usu esset. Jubæ vicissim & Ptolemæi, quamvis iste ortus esset ex Cleopatra, Latine tantum scribuntur nomina, quoniam in ditione eorum lingua Græca non esset in usu populi. Est hic nummus argenteus in Thesaurò Regio. Jam tum littera C in nummis minoris moduli recepta usu pro Σ fuit.

4 REX IVBA, ut supra.)(KΛEOΠATPA BACIAICCA. Sidus solis supra Lunæ crescentis effigiem : symbolum regni in Oriente positi, nempe Ægyptiaci. Est ibidem argenteus.

5 REX IVBA, ut supra.)(Lotus Ægyptiæ, cum fistro ; quæ sunt in nummis symbola Ægypti. BACIAI. KΛEOΠAT. Exhibetur hic nummus a Lævino Torrentio, in Sueton. Caligul. cap. XXVI.

6 REX IVBA, ut supra.)(Capricornus, ut vocant, temonem dextro pede, orbem sinistro tenet: dorso Cornucopiæ gerit. Symbola hæc sunt ubertatis annonæ terræ marique orbi suo, hoc est, ditioni suæ a Juba rege procuratæ. Puerile est, ut alias monuimus, quoniam idem symbolum in Augusti nummis occurrit, id arbitrari factum fuisse in Jubæ nummis ob honorem Augusti. Adjectæ in eo nummo litteræ sunt, R XXXXI. ut quidem in Regiæ Gazæ numismate legi videtur; sed mendose, opinor, pro R XXXV. ut in nummo nitidissimo conspicue legimus apud D. FOUCAULT. Delineatum exhibet Illustriss. Spanhemius, pag. 543.

7 REX IVBA, ut supra.)(Aquila insistentis fulmini. Quo symbolo jus fortassis conjugis suæ significat in regnum Ægypti. Nam in nummis Ptolemæorum insigne eorum istud est. Nummus est hic argenteus, in Cimelio D. FOUCAULT.

8 REX IVBA. Caput tectum pelle elephantina, vultu juvenili. Pellis elephantina Mauretaniam denotat. Plinius, libro VIII. sect. XI. *ELEPHANTOS fert Africa ultra Syrticas solitudines, & IN MAURETANIA*. Et libro v. pag. 528. de Tingitana : *Ipsa provincia, ab oriente montuosa, fert ELEPHANTOS*.

9 REX IVBA. Caput diadematum, vultu juvenili.)(Caput diadematum alterum, vultu senili, absque regis nomine : adjectis tantum litteris, R XXXXVI. Non est hic adpositum nomen Jubæ senioris; ne si IVBA REX scriberetur, crederetur ipse etiam tum vivus. Nam DIVI titulum in nummis adponere, aut in divos referre reges vita functos, nec Mauretania consuevit, nec ipse Oriens, aut ipsamet Græcia, quamvis supra modum adulatrix existimata sit. Soli hoc fecere Romani. Nedum Mauris Juba Deus fuit. Est hic nummus eximius ex argento, in Museo P. CHAMILLART.

10 REX IVBA, ut proxime.)(REGIS IVBAE. Idem rursus caput. *Rex Juba regis Jubæ filius*. Sic in nummo aviæ ipsius Cleopatrá, REGINAE REGVM FILIORVM REGVM, subintelligitur, *filia*. Cur Jubæ senioris non sit hic vultus inscriptus, causam proximè indicavimus. Delineatur hic nummus a Torrentio, in Sueton. in Caligul. cap. XXVI.

11 REX IVBA, ut supra: retrò, clava Herculis: symbolum Mauretaniæ inferioris.)(Victoria gestat coronam: pede calcit caput elephantis, ut a rege Mauro reportata ea victoria intelligatur. Hunc nummum delineavit Patinus, in Sueton. pag. 220. cum litteris P pro R XXXXI. forte pro XXXX. vel XXXV. vel XXXVI.

12 REX IVBA. Caput tectum pelle elephantina, vultu juvenili.)(Cornucopiæ, cum tridente transversim posito. R XXXVI. Sic delineatur a Patino, loco citato proxime. Docet hic nummus, remisso tricesimæ sextæ tributo in merces imposito, procuratam fuisse copiam annonæ terra marique, sive abundantiam partam & auctam.

13 REX IVBA. Caput Victoriæ alatum.)(Equus decurrens, symbolum Mauretaniæ Cafariensis. Litteræ Punicæ ignotæ. Argenteus est in Thesaurò Regio.

Numismata Ptolemæi regis
Mauretaniæ.

1 REX PTOLEMAEVS. Caput diadematum, vultu juvenili.)(Duæ sellæ curules, quibus imposita corona est: & latere dextro hasta transversa a summo ad imum. Utriusque Mauretaniæ, sive regni gemini regem unum hæc symbola significant, ex quo sub Juba patre Ptolemæi, facta unio fuerat utriusque Mauretaniæ. Latere eodem dextro, ad caput sellæ curulis, R A: sinistro, e regione, M. Littera Latina R majuscula est; Græca A minor. Argenteus hic nummus est, e Cimelio Sereniss. Ducis Cenomanensis. Ptolemæus, Jubæ Mauretaniæ utriusque regis, & Cleopatrá reginæ filius fuit; atque adeo famosissimæ Cleopatrá Ægypti reginæ nepos. Quæ cum fuisset Θεα, hoc est, originem ducens ex patre, avo, proavo, abavoque, regibus Ægypti; & quidem Θεα νεωτέρα, hoc est, in gente Ptolemæorum regina altera, quæ hac laude æque gauderet, atque altera quæ dudum antea præcesserat; cumque propterea esset ea nobiliore genere, quam Juba alteruter; transtulit filia ejus Cleopatra nomen majorum suorum in filium, Ptolemæumque nominavit; ut materno genere nobilior, quam paterno, intelligeretur; & ut jus suum in Ægypti regnum ipso nomine contestaretur.

2 REX PTOLEMAEVS. Capite laureato, vultu juvenili.)(Caput equi frenati, symbolum Mauretaniæ Cafariensis. Supra, R. A. Est argenteus, in Cimelio D. FOUCAULT. Delineatur etiam a Patino, in Sueton. pag. 220.

3 REX PTOLEMAEVS, ut proxime.)(Sidus Solis supra Lunæ crescentis effigiem: ut in nummo quarto Jubæ junioris vidimus, qua parte nomen Cleopatrá, matris hujus Ptolemæi, exhibet. Reposcere maternum regnum videtur, jusque suum profiteri. Primus hunc nummum ex ære minimum Seguinus edidit; accuratius postea D. Vaillantius, pag. 404.

4 IMP. CAESAR DIVI F. capite nudo.)(In corona, REX PTOL. In ambitu, C. LAETITIVS APALVS II VIR Q. Ex ære mediocri apud P. LUDOV. IOBERT, e Societate JESU: & apud Patinum, in Numism. Imp. pag. 42. Tunc fuit nimirum sub Augusti tutela ob pueritiam Rex Ptolemæus.

5 REX

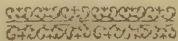
5 REX PTOLEMAEVS. Caput diadematum: vultu annorum XL. (Arbor palma. Ad pedes, hinc R. A. inde I. Nummus est argenteus, e Thesauro Regio. Delineatur ab Illustriss. Spanhemio, pag. 541. sed ibi sculptoris vitio, est R. A. I. pro R. A. I. Torrentius in Sueton. Caligul. cap. XXVI. legit R. A. X. errore crassiore.

6 REX PTOLEMAEVS. Capite & vultu ut proxime. (In corona laurea, clava Herculis, symbolum Mauretaniae Tingitanæ. Est & iste e Gaza Regia nummus argenteus.

Nummi Jubæ junioris tunc percussi fuisse videntur, cum utriusque Mauretaniae gessit principatum, cum adhuc juvenis esset: quamobrem vultu eum omnes juvenili exhibent. Ptolemæi autem nomine bis cusi videntur fuisse; & cum iniit principatum, & cum vestigialis partem remisit.

Hanc enim indulgentiam in utriusque nummis arbitror consignatam numeris subinde adpositis. In nummo 2. Jubæ Regis, exempli gratia, R XLVIII: *Remissa quadragesima octava* indictio est: Galli dicerent, *La Remise du quarante-huitième denier*. Narbonenses scilicet Mercatores, qui in Mauretania negotiabantur, (nam hi nummos istos cuderunt, ut fabrica testatur) pendere regi solebant quoddam vestigial, quod nunc gravius esset, nunc paulo levius, pro diversitate mercium. Si quando remitteretur illud omnino, nummum in memoriam accepti beneficii percutiebant. Sic in nummis Galbæ Augusti legimus, REMISSA QUADRAGENS. & REMISSA XL. & R. XL. Ipsa Jubæ patris numismata, ad benevolentiam ejus captandam, Latine cum litteris Punicis cusa Narbone fuerunt. In nummo sexto & nono, R. XXXXV. *Remissa quadragesima quinta* indictio est. In duodecimo, R. XXXVI. *Remissa tricesima sexta* indictio. In aliis ejusdem Jubæ nummis legi XXXX. hoc est, *quadragesimam*, in Thesauro Brandeburgico dicitur, pag. 304.

In Ptolemæi nummo quinto, R. A. I. *Remissa tricesima* indictio est. Ibi *tricesima* nota tricenarii Græca exprimitur; quoniam id in ea nummi mole & forma visum est commodius. Nec valde absimile est, quod in nummo Ptolemæi primo legitur: & quod in secundo, R. A. Neque enim posterior hæc littera est A Latina, sed Græca Λ: nec ductu continuo junguntur lineæ duæ obliquæ, quibus A Latina constat; sed solum habet (incertum quomodo, vel quo fine,) punctum in medio litteræ.

MEΓAPA, in Sicilia.

MEΓAPA, apud Parutam, cum noctua, vulgari Palladis symbolo. Plinio, lib. I I I. sect. XI V. *Megar*, in Sicilia. Stephanus: *Μεγαρίς ἐν Σικελίᾳ, πρῶτον Ὑελα*. Sed nomen prius *Megar*, in eo oppido perduravit, quamdiu stetit. A Megarensibus Atticæ datum, qui colonos eo transfere. Strabo, lib. VI. pag. 267.

MEΓAPAC. ΥΒΛΑC, apud Spanhemium, lib. de usu Numism. pag. 356. ubi quidam ΥΒΛΑΙΑC: perperam legunt.

ME. in corona, cum api: qua mellis ubertas ac bonitas in eo agro declaratur. Inde Mel Hyblaum Plinio lib. XI. sect. XII I. ceterisque scriptoribus decantatum.

MEΓAPEΩN, in Attica.

MEΓAPEΩN. Numinis peregrini currens effigies. Λ. CEYHPOC . . . Caput Severi Imp. laureatum. Est ex ære minimo, in Cimelio P. CHAMILLART.

MEΓAPEΩN. Nummus Antonini Severi F. e Cimelio Regio, cum Apollinis effigie. Ejus Dei ædem, quem Ἀγαῶν vocabant, hoc est,

venatorem, in ea civitate fuisse, una cum Dianæ Ἀγοτέρας, hoc est, Venatricis æde, auctor est Pausanias, in Atticis, pag. 39. Plinio, lib. I V. sect. XI. *Megar*, a colonia Megara. Stephano: *Μεγάρα, πόλις πρὸ Ἰσθμὸν . . . ὁ πολίτης, Μεγαράς*.

MEΓAPEΩN. Apud Goltzium, in Græcia, tab. XI I I. cum Apollinis effigie, citharaque & tripode. Pausaniam vide in Atticis, pag. 40. ubi de Apolline & Alcathoo prolixè differt. In parte averfa nummi gryphus est cum rota, Apollini sacer, ut ex Servio, Sidonio, Claudiano, & aliis notum est. Nomen deinde Archontis adjec-tum, ΕΠ. ΙΣΑΓΟΡΟΥ. Ἐπὶ Ἰσαγόρῃ. *Sub Isagora*. Is nempe fuit, uti remur, Tisandri F. Atheniensium tyrannus, de quo Herod. lib. V. Terpsich. num. LXVI.

MEΓAPEΩN. Cereris cum teda effigies, addito Archontis nomine, ΓΟΡΓΙΦΑΝΗΣ. Ex parte averfa, juvenis pelle ovina indutus, ovem mulget. Cereris Oviferæ templum in Megarica fuisse, idque inditum ei nomen ab iis qui primi oves ibi aluissent, auctor est Pausanias, in Atticis, pag. 46. Ἱερὸν Δήμητρος ἐστὶ Μαλοφόρῃ λέγεται ἢ ἢ ἄλλᾳ ἐστὶ ἐπὶ κλησὶν καὶ οὗ πρῶτος παρὰ βῆτα ἐν τῇ γῇ θρέψαντας, Δήμητρα ὀνομάσαι Μαλοφόρον.

MEΓΙΣTEΩN. Nummi Goltziani, e Græcia Vetre, in quibus Bacchi caput insculptum, ederacea cinctum corona: ex altera, uva pendet, vini feracitatis in ea insula argumentum. Plinio, lib. V. sect. XXXV. *Megista* insula. Stephano: *Μεγίστη, πόλις ἢ νῆσος τῆς Λυκίας: . . . τὸ ἐθνικὸν, Μεγιστεύς*.

MEΓΥΔEΩN. Vide supra, MAKYΔEΩN.

MEΔEΩNIΩN. Titi, e Thesauro Goltzii, pag. 221. Plinio, lib. IV. sect. XI I. *Medeon*. Stephano: *Μεδεῶν, Βοιωτικὴ πόλις, . . . τὸ ἐθνικὸν, Μεδεῶνι*.

MEDIOMATRICI

MEDIOMA. Nummus antiquus, e Museo nostro, cum Pegasi alati effigie. Plinio, lib. IV. sect. XXXI. in Gallia Belgica, *Mediomatrici*. Hodie Gallis, Metz.

MEΔIΩNIΩN.

MEΔIΩN. Juppiter cum fulmine & aquila. Stephano: *Μεδίων, πόλις πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ . . . τὸ ἐθνικὸν, Μεδιώνι*. Ex altera parte, caput Apollinis.

MEΘYΔPIEΩN. Nummus Caji Caesaris, e Thesauro Goltzii, pag. 222. Plinio, lib. IV. sect. X. *Methydrium*. Stephano: *Μεθύδεον, πόλις Ἀρκαδίας, ὁ πολίτης, Μεθυδεύς*.

MEIANTOΠOΛEITΩN. L. Veri nummus, e Cimelio Regio. Plinio, lib. V. sect. XXXII. *Miletopolita*. Sunt & Commodi, apud Erizzo, pag. 270. & Gordiani Pii, in Cimelio Regio. Sunt & Vespasiani, Trajani, & M. Aurelii. In Vespasiani nummo, e Cimelio D. FOVCAYIT, legitur. TI. OYOAOT. MIAHTOΠOΛEITΩN. *Tiberio Volusiano*. In nummo M. Aurelii, e Cimelio Reginae Christinae, ΕΠ. ΕΥΤΥΧΟΥC ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. *Sub Eutyche Alexandri F.* qui & in nummo Lucillæ apparet, & Commodi, & Crispinae, cum Fortunæ stantis effigie. In nummo Macrini, ΕΠΙ CTP. ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΝΙΚΟCΤΡΑΤΟΥ. *Sub Prætorè Claudio Nicostrato*. Notitiæ Eccles. antiquæ omnes, non Μηλτιούπολιν, sed Μελιτέπολιν habent, at mendose: ut & Leunclavius, pag. 90. in Provincia Helle-sponti, cujus Metropolis Cyzicus. Straboni, lib. XI V. pag. 681. & Stephano, Μιλητιάπολις est, circa Cyzicum. In hoc postremo Gordiani numismate, in quo Dianæ Venatricis signata effigies, cum pharetra & arcu, & cane venatico, Occo pag. 473. legit duntaxat . . . ΕΙΑΗΤΟΠΟΛΕΙΤΩN.

TΩN. Dianam in primis coluisse Miletopolitas docet inscriptio vetus, apud Sponium, in Itin. Athen. pag. 138.

ARTEMIS ΕΦΕCΙΩΝ
ΕΥΤΥΧΟΥC ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Artemis Ephesiorum. Eutyche Alexandro Prætorē Miletopolitarum. Sed & Palladem quoque, Lucillæ nummus, ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, in quo ejus Deæ caput insculptum.

ΕΠΙ CΤΡ. ΑΥΡ. ΕΡΜΙΟΥ. ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΙΤΩΝ. Diana Venatrix, in nummo Gordiani, jam laudato, e Gaza Regia. ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Αυτοκράτωρ Καίσαρ Μάρκος Αντώνιος Γορδιανός. Sub Prætorē Aurelio Hermia. Idem in nummo ΤΗΜΝΕΙΤΩΝ inferius Prætor occurrit.

ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ, apud Parutam. Plinio, lib. III. sect. xiv. *Melita. Stephano: Μελίτη, νῆσος μεταξὺ Ἡπείρου καὶ Ἰταλίας. . . . ὁ οἰκῆτωρ, Μελίταιος. L'Isle de Malte. Cave, si uspiam Μελιτεὺς, aut ΜΕΛΙΤΕΩΝ occurrat, referri huc putes oportere: signat enim vox ea civem oppidi Melitæ in Attica, cujus Plinius meminit, lib. iv. sect. xii. & Tzetzes laudatus a nobis in Plinianis notis. Hinc apud Gruterum, pag. 405. ΜΕΝΑΝΔΡΟC ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΜΕΛΙΤΕΥC. Nummi porro Melitæorum fere Punici sunt, in hisque Punico more & habitu formata Juno, ut arbitramur, cujus Deæ fanum ibi fuit. Ptolemæus, lib. III. cap. III. sub finem: Μελίτη νῆσος, ἐν ᾗ Μελίτη πόλις, καὶ Χερσόνησος, καὶ Ἡρᾶς ἱερὸν, καὶ Ἡρακλέους ἱερὸν. Tullius, Verrina III. *Insula est Melita, in qua est eodem nomine oppidum. . . . Ab eo oppido non longe in promontorio fanum est Iunonis antiquum: quod tanta religione semper fuit, ut non modo illis Punicis bellis &c.**

ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ. Apud Goltzium, in insulis Græciæ, Tab. xxviii. in quo nummo Hercules clavæ innititur. De fano Herculis Melitæo, Ptolemæus, loc. cit.

ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ. Equus decurrens, Carthaginensium fere symbolum, quorum ditionis fuisse Melitam aliquando certum est. Ex parte altera, Ceres cum spicis, fertilitatis indicium. Ovidius, lib. III. Fastor.

*Fertilis est Melite, sterili vicina Cosyra
Insula, quam Libyci verberat unda freti.*

MELITENE.

COL. MELITENE. M. Aurelii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 240. Plinio, lib. v. sect. xx. *Melitene Cappadocia. Libro vi. sect. III. Melita.*

ΜΕΜΦΙ. L. IA. Μεμφιτῶν, λυκάβαντος ια. anno undecimo principatus Hadriani, quo nummus ille cufus est: nunc Cimelii Regii. Hujus nummi formam habemus in plumbo expressam. Plinio, lib. v. sect. ix. *Memphis, a qua & Memphites nomos, seu præfectura in Ægypto. Ejus oppidi ne ruinæ quidem aut vestigia supersunt. Ex adverso, in altera Nili ripa, hoc est, orientali, exædificata Cairus est, vulgo Alcairo, le Caire.*

ΜΕΜΦΕΙΤΗC. L. H. Memphites nomos, anno octavo Antonini Pii: cujus hic nummus est in Cimelio Reginae Christinæ.

ΜΕΝΑΝΙΝΩΝ, & ΜΗΝΑΝΙΝΩΝ, in nummis Parutæ. Plinio, lib. iiii. sect. xiv. *Menanini, in Sicilia: hodie Meneo. In his Ceres Siculorum Dea insculpta cum facibus, vel faces ipsæ modo transversim positæ. Sunt & qui Æsculapium, cum baculo ac serpente: & qui Mercurium præferant.*

ΜΗΝΑΝΙΝΩΝ. Ceres utraque manu facem gestans. Ex superficie altera, Proserpinæ caput: epigraphe, ΚΟΡΑΣ. Dorice, pro ΚΟ-

PHΣ, Virginis. Vide quæ diximus in nummis ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ.

ΜΕΝΔΗΣΙΤΩΝ.

ΜΕΝΔ. L. IA. Μενδησιτῶν. *Mendesius nomos in Ægypto, apud Plinium, libro v. sect. ix. Anno xi. Hadriani. Et in nummis Antonini Pii, ΜΕΝΔΗCΙΟC, Mendesius Juppiter nimirum, qui stans in eo nummo pingitur, capram dextra tenens.*

ΜΕΝΕΛΑΕΙΤΩΝ. M. Aurelii nummus, cum Harpocratis icone, in Gaza Regia. *Menelaïtes in Ægypto nomos apud Plinium, lib. v. sect. ix. Stephano: Μενέλαος, πόλις Αἰγύπτου. . . . τὸ ἐθνικόν, Μενελαΐτης.*

ΜΕΝΕΛΑΙ. L. IA. Nummus Hadriani, anno ejus principatus undecimo cufus, ut in aliis similibus ante monuimus. E Gaza Regia.

ΜΕΝΕΛΑΩΝ. Antonini Pii.

ΜΕΡΜΗΣΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. Tiberii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 221. Stephanus: *Μερμησός, πόλις Τρωικῆ, ἀφ' ἧς ἡ Ἐρυθραία Σιβύλλα. . . . τὸ ἐθνικόν, Μερμησίδης, καὶ Μερμησός.* ΜΕΣΑΜΒΡΙΑΝΩΝ. Severi nummi, Gordiani, & Philippi patris, in Cimelio Regio, & apud D. Fovcault. Plinio, lib. III. sect. xvi. in Thracia *Mesembria. Stephano: Μεσημβρία, πόλις Ποντικῆ. . . . ὁ πολίτης, Μεσημβριανός. De vobula bria, quæ Thracum lingua oppidum sonat, dicemus verbo MIROBRIGA.*

ΜΑΡ. ΙΟΥΔΙΟC. ΦΙΛΙΠΠΟC ΚΑΙCΑΡ. ΜΕCΑΜΒΡΙΑΝΩΝ. M. Philippi junioris, apud Occonem, pag. 448. cum Apollinis, ut videtur, icone. Est & Philippi patris cum Otacilia similis, apud Tristanum, tom. II. pag. 560. in quo Dea stans calathum capite gestitat, dextra pateram, læva Copiæ cornu. Alter ei plane par, in quo Serapis cum calatho, patera, hasta.

MESOPOTAMIA. Vide ARMENIA.

ΜΕCΣΑΝΙΩΝ. Effigies militis clypeum gestantis. Ex parte averfa, ΠΕΛΩΡΙΑC, capite radiato, cum delphinis duobus: qui nummus e Cimelio Ill. Harlæi, situm Messanæ indicat: quod & Plinius his verbis facit, lib. III. sect. xiv. *A Peloro. . . . oppidum Messana civium Romanorum, qui Mamertini vocantur. Hodie Messine.*

ΜΕC. in corona, apud Parutam.

ΜΕCΣΑΝΙΟΝ, & ΜΕCΣΑΝΙΩΝ, in Parutæ nummis.

ΚΑΙCΑΡ CΕΒΑCΤΟC ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. ΔΗΜ. ΕΞΟΥC. Augusti caput. Καίσαρ Σεβαστός, Αρχιεὺς Μέγιστος, Δημαρχικῆς Ἐξουσίας, *Cæsar Augustus, Pontifex Max. Tribunicia Potestatis. Ex parte averfa, tripus cui corona e lauro imposita, Actii certaminis, in Apollinis vel Augusti honorem, index. Epigraphe, ΜΕCΣΑΝΙΩΝ. ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Messaniorum bis Neocororum. Apud Parutam, num. 13. Nummus adulterinus ac recens.*

ΜΕCΣΗΝΙΩΝ. In Cimelio nostro: turrito capite: & ex parte altera, stante Æsculapio. Plinio, lib. iv. sect. vii. *Messene, in Messeniaco Peloponnesi agro. Stephano: Μεσσηνία. . . . ὁ πολίτης, Μεσσηνίος. Pausanias, lib. iv. five Messeniæ, pag. 141. Πλεῖστα δὲ σφισι καὶ θεᾷ μάλιστα ἀγάλματα ἄξια τῷ Ἀσκληπιῷ παρέχεται τὸ ἱερόν. Χωρὶς μὲν γὰρ τῷ Θεῷ καὶ τῶν παίδων εἰσιν ἀγάλματα, χωρὶς δ' Ἀπόλλωνος, καὶ Μαρσῶν, καὶ Ἡρακλέους. Plurima vero, & quæ spectentur dignissima habet signa apud Messenios Æsculapii fanum. Seorsim enim Dei ipsius & liberorum ejus simulacra: (Machaonis & Podalirii:) seorsim Musarum, Apollinis, & Herculis posita sunt, &c.*

ΜΕCCHΝΙΩΝ. Severi nummus, e Cimelio D. Fovcault.

O

ME.

ME. MEΣΣ. MEΣΣH. & MEΣΣH-NIΩN, in nummis Græciæ Veteris apud Goltzium, cum Jovis effigie, aut fulmine, aut Aquila, ejusdem Dei insignibus. Pausanias loc. cit. Μεσσωίοις ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ Διὸς ἐστὶν ἀγάλμα Σωτῆρος. *Est in foro Messenæ simulacrum Iovis Servatoris.* Et pag. 143. Φασὶ καὶ Μεσσωίοι τετραφύων παρὰ σφίσι τὴν Δία. *Aiunt Messenii apud se incunabula Iovis fuisse.* Additque mox & Ithomata Jovis delubrum, anniverfariaque sacra, apud hos fuisse.

METAPONTINΩN

META. cum spica, ex Cimelio Regio: alter item cum tripode: in nostro, cum spica & Cere, quæ sunt ubertatis in agro eo symbola. Eustathius in Dionys. Ὅτι μὲν οὖν Λόκρους ἔθνη οἱ Μεταπόντιοι, ὧν πόλις, Μεταπόντιον. . . . Λέγονται ἢ πάνυ ὀτυχῆσαι ποτε διὰ γεωργίας διὰ καὶ ἐν Δελφοῖς ἀναθεῖναι τὸ θρυλικόν χρυσὸν θέρου. *Post Locros gens est Metapontii, quorum urbs Metapontium. . . . Ceterum admodum fortunati opulentique fuisse dicuntur ab agricultura: ideoque Delphis famossam illam auream messem ab iis dedicatam esse.* In eodem nummo averfam aream vir galeatus obtinet, cum epigraphe ΗΡΑΚΛΕΙΔΩN, qua voce Magistratus Heracleæ civitatis, quæ Metaponto vicina fuit, hic quoque jura dixisse, significari auguramur. Plinius, lib. 111. cap. xv. *Oppidum Metapontum, quo tertia Italiæ regio finitur.* Ibi fuit, ubi nunc Torre di mare, juxta Casuentum amnem, ad Tarentinum sinum. Stephano: Μεταπόντιον. ὁ πολίτης, Μεταποντίνος.

META. Cum spica & Pallade, vel Palladis vulgari symbolo, noctua. De Minervæ templo, quod Metaponti fuit, vide Justinum lib. xx. cap. 11.

METHAITΩN, in Ægypto.

METHAI. L. IA Μετηλιτῶν, anno xi. Hadriani, cujus hic nummus est in Cimelio D. FOVCAYLT. *Metelites nomos in Ægypto, apud Plinium, libro v. sect. ix.*

MHΘONAIΩN, pro MEΘΩNAIΩN.

Caracallæ nummus, in Thefauro Goltzii, pag. 222. Plinio, lib. iv. sect. xvi. *Methone.* Stephano: Μεθώνη. . . . Μακεδονίας. . . ὁ πολίτης, Μεθωναῖος.

MHΘYMNAIΩN. Severi, e Cimelio D. FOVCAYLT:

& Getæ nummus, e Cimelio Regio. In priore Prator Nicomedes est: in altero nullus. Plinio, lib. v. sect. xxxix. *Methymna.* Stephano: Μήθυμνα, πόλις ἐν Λέσβῳ. . . ὁ πολίτης, Μηθυμναῖος. Getæ nummus apud Tristandum, tom. 11. pag. 279. Fortunam exhibet, cum Copiæ cornu, ac temone, qua pingi fere forma solet. Sunt & Domitiani, in Cimelio D. FOVCAYLT.

MHΘYMNAIΩN. EΠI CTP. B. ΛOΛAIANOY. *Sub Pratore Valerio Lolliano.* Nummus Faustinae junioris. Idem Prator est in nummo Severi Alexandri.

MHΘYMNAIΩN. L. Veri, apud Ligorium. Arion delphino insidet. Fuit Methymna Arionis Citharædi patria, quem interficere nautis in mari parantibus, ad intercipiendos ejus quæstus, eblanditum ut prius caneret cithara, congregatis cantu delphinis, cum se jecisset in mare, exceptum ab uno Tenarium in litus pervectum Plinius prodidit, lib. ix. sect. viii. alique plurimi, quos ibi appellavimus. Strabo præterea, lib. xiii. pag. 618. Ἐπειτα Μήθυμνα ἐντεθῆεν δ' ἰὼν Ἀελών ὁ δὲ τῷ δελφίνι &c. *Est & alter Commodi nummus cum trophæo.*

MHAIΩN. In Thefauro Goltzii, pag. 221. Stephanus, verbo Μηλ. Μηλ. νῆσος μία τῶν Κυκλάδων. . . ὁ πολίτης, Μηλιός. . . οἱ δ' ἐν Θετταλίᾳ, Μηλιεῖς.

MHAIΩN. Chiffletii nummus.

MAΛIΩN. AYCANIAC. *Meliensum, Lysanias Prator.* Malum Punicum nummus ille in laurea præfert: Malum Græcis μήλον est, Dorice μάλον. A rotunditate mali factum ei insulæ nomen. Plinius, lib. iv. sect. xxi. in Sporadibus insulis: *Melos cum oppido. . . hæc insularum rotundissima est.* Stephanus: Μηλ. νῆσος μία τῶν Κυκλάδων. . . ὁ πολίτης, Μηλιός.

MHTPOΠOΛEITΩN Phrygiæ.

MHTPOΠOΛEITΩN. Nummi Neronis, Severi, Antonini F. Severi Alexandri, Gordiani Pii, Philippi Valeriani, Gallieni: in Cimelio Regio. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Metropolis.* Stephano: Μητρόπολις Φρυγίας, διὰ τὴν Μητρός τῆς Θεῶν οἰκισθεῖσα, a Deum Matre nomen accepit, quæ sedem ibi habuit. Urbs est Magnæ Phrygiæ Ptolemæo, lib. v. cap. 11. In Notitia Eccles. Phrygiæ Salutaris.

AMACTPIANΩN. MHTPOΠOΛEITΩN. Nummus Plotinæ, quo utriusque civitatis concordia significatur, apud Patinum, pag. 189.

AYTΩMAΛHC MHTPOΠOΛEΩC.

In transversa nummi area, AYBIKHHC. Diana Venatrix cum arcu cervum insequitur. Apud Jul. Pollucem legas, libro 1. cap. ix. πολλὰ Λύβια, λεγόμενα κεκοῖ καὶ τεύχοι: sed nihil istud ad præsens negotium. Cognomen Dianæ est: nam hæc in tota Ionia colebatur sub diversis nominibus: Unde in nummis est, APTEMIS EΦEΣIA, KOΔOΦΩNIA, ΠEPΓAIA: & in nummis Otaciliæ Severæ, MHTPOΠOΛEITΩN Ioniæ APTEMIC. Itaque cum Λυβικῆς subintellige nomen εἰκὼν, effigies, Dianæ. Sic legimus in nummis, ΔIOC AYTOPIOY, & similia. Quod si D. Vaillant errore calami AYBIKHHC scripsit pro AYBYKHHC, fuerit fortassis Diana Libyca: quemadmodum in nummis Postumi HERCVLI LIBYCO legimus, tamen ad Postumum Libya non pertineret. Nomen est autem fluvii alluentis Metropolim, urbem Ioniæ, AYTΩMAΛHC: qua forma in eodem tractu legitur, EPMOCCAPΔIANON, KAYCTPOC EΦECION, MEΛHC CMYPNAIΩN, aliaque multa. Cujus formæ MEΛHC est, ejusdem est & AYTΩMAΛHC. Si non ex hoc nummo prave intellecto Αὐτόμαλα per o finxit in Libyæ ac Cyrenicæ confinio castellum Strabo, prorsus illud ignotum est. In hoc certe nummo Αὐτομάλης amnis nomen est, non viri, sive Archontis, siquidem ipsi præponitur nomini civitatis. Nummus autem hic est Severi Alexandri, apud D. Vaillant, pag. 135. maximæ molis ex ære.

ΔHMOC MHTPOΠOΛEΩC. CTACIOC. Diu quæsitum ab Antiquariis, quæ metropolis Stasis esset. Frustra. Nam si metropoleos ibi nomen appellativum foret, non proprium civitatis in Ionia, Στασις autem nomen urbis esset, diceretur, opinor, THCMHTPOΠOΛEΩC CTACEΩC: non, ut modo, MHTPOΠOΛEΩC CTACIOC. Subjectum autem nomini civitatis nomen Στασις, nomen se esse Archontis indicat. Est hic Antonini Sozmiadis F. nummus.

MHTPOΠOΛEΩC ICAYPΩN. vide SELEVCIACiliciæ.

MHTPOΠOΛEΩC Commodi nummus, e Cimelio D. FOVCAYLT.

MHTPOΠOΛITΩN Ioniæ.

MHTPOΠOΛEITΩN TΩN EN IΩNIA. Nummi Trajani, Antonini Severi F. & Gordiani junioris, quos in Cimelio Regio vidimus. In posteriore Genius civitatis advenientem Augustum excipit. Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Metropo-*

tropolita. Sunt & similia Philippi filii numismata, & Valeriani. Horum urbs Μητρόπολις a Ptolemæo, lib. v. cap. 11. Lydiæ adscribitur. In Notitia Eccles. antiqua, Asiæ Provinciæ, cujus caput Ephesus.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ. E Museo S. Genovesæ: Mulier turrata stat, cum hasta, nempe Genius civitatis, una cum Jove, qui hastam puram læva, dextra aquilam gerit. In parte altera, ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝ. ΑΡΙCΤ. CΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚ. Iterumque in media area. ΔΑΚΙΚΟC. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Νεράας Τερζιανὸς Ἀεὶς Σεβαστός, Γερμανικὸς, Δακικὸς. Imp. Caesar Nerva Trajanus Optimus Augustus, Germanicus, Dacicus.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. ΕΤ. Γ. Tranquillinae nummus a Metropolitibus Phrygiæ cufus, uti remur, ἔτει γ', hoc est, anno tertio principatus Gordiani junioris, cui Tranquillina nupserat. E Museo S. Genovesæ. Spicas, ubertatis symbola, nummus hic præfert.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΠΙ CΤΡ. ΑΥΡ. CΕΞΤΟΥ. Sub Pratore Aurelio Sexto. Mars in templo. Nummus Severi Alexandri, e Gaza Regia. Metropolitibus Phrygiæ, uti remur.

ΑΥΤ. Κ. Γ. ΙΟΥΛ. ΟΥΗ. (non ΟΥΑ. ut habet Occo, pag. 530. & cum secutus Scaliger, in Animadv. Euseb. pag. 225.) ΜΑΞΙΜΕΙΝΟC. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Γάϊος Ἰούλιος Μάξιμεινος. Imp. Caesar C. Iul. Verus Maximinus. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. ΤΩΝ. ΕΝ ΙΩΝΙΑ. cum Cybeles, seu Matris Deum, sedentis effigie, a qua urbi nomen. Inscriptio Gruteri, pag. 151. IMP. CAES. C. IVLIVS. VERVS. MAXIMINVS. PIVS. Sunt & aliæ plures. Neque vero ad Valerium Maximum pertinere hic nummus potest, ut Occo & Scaliger censuere, secuti Goltzium in Thesauro, pag. 126. cum post Gallieni & Claudii Gothici tempora non occurrant in Nummis Græcorum oppidorum nomina.

Γ. ΙΟΥΛ. ΟΥΗ. ΜΑΞΙΜΟC Κ. C. Julius Verus Maximus Caesar. ΕΠΙ CΤΡ. ΠΑΥΛΕΙΝΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Sub Pratore Paulino. Cybeles stantis effigies: in Cimelio Regio.

ΕΠ. CΤ. ΟΥΑΑ. ΝΕΙΚΙΑ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Sub Pratore Valerio Nicia. Gallieni, ex eodem Cimelio. Cybele pariter stat, & Gallieni simulacrum dextra gerit. Est & apud Patinum, pag. 413.

ΕΠ. CΤΡ. ΑΥΡ. ΕΥΠΟΡΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. Nummus Gallieni, sub Pratore Aurelio Euporo.

CΕΒΑCΤΑ ΚΑΙCΑΡΕΑ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Augusta Casarea certamina, Metropolitibus. Gallieni, e Cimelio Regio. Urna cum palmis. Est & apud Patinum, pag. 413.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Cum amnis Caystri effigie, quo id oppidum allui credimus. Apud Sponium, in Itin. Athen. & in Cimelio Reginae Christinae.

ΚΟΙΝΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ. Nummus Saloninae, cum Jove & Diana Ephesia. Apud eundem Sponium. Vidimus Saloninae alterum sic inscriptum: CΑΛΩΝ. ΧΡΥCΟΓΟΝΗ CΕΒΑ. Σαλωνίνα Χρυσογόνη Σεβασή. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ.

ΜΗΤΡΟΠ. ΤΩΝ ΠΡΟC ΤΩ ΠΥΡΑΜΩ. Vide MOPSVESTIA.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ Thessalia.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. Quæ hoc nomine civitates essent, ad decem fuere, Stephano teste.

Qui porro nummi Palladem Ithomiam, equumve Thessalum exhibent, ut apud Goltzium in Græcia, Tab. xx. ex aversa parte galeam, insigne plerumque Thessalicæ fortitudinis, ad Metropolim Thessaliæ pertinere res ipsa clamat, cujus Stephanus, ac Livius, meminere. Fuit Ithome, unde Palladi cognomen Ithomia, in Thessalia Pelasgiotide, inter quatuor castella posita, quibus ipsa ex quadruplici latere cingebatur: Triccam, Metropolim, Pelinnæum, Gomphos. Auctor Strabo, lib. ix. pag. 437. Adjecta in nummis Prætorum nomina, ΘΕΟΦΑΝΗΣ, ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ.

ΜΙΔΑΕΩΝ. Antonini Severi F. nummus, e Cimelio D. FΟΥCΑΥΛΤ, cum effigie stantis Æsculapii, & apud Patinum, pag. 304. Sunt & Juliae Domnæ: sunt & ejusdem Antonini, & cum Mercurii imagine, & cum Serapide, seu Jove Venatore, ut dicemus in nummis ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. Plinio, lib. v. sect. xxix. Midæi. Stephano: Μιδάειον, πόλις Φρυγίας. . . . τὸ ἔθνην, Μιδαιεύς, ἢ Μιδαιδύς. Addi oportuit & Μιδαιεύς, ut a Nicæa quandoque Νικαεύς.

ΜΙΔΑΙΕΩΝ. Nummus alter quem vidimus. Plinio, lib. v. sect. xxix. Midæi: & sect. xli. Midaion. In Notitia antiqua Eccles. pag. 17. & 49. inter Episcopos Phrygiæ Salutaris, ὁ τῆς Μηδαίης. Pag. 31. Μεδάιον. Leunclavius, pag. 94. ὁ Μηδαίης.

ΜΙΛΗΣΙΩΝ ΔΙΔΥΜΕΥC. Nummi Caji Caesaris Aug. & Claudii, e Cimelio Regio, ex ære mediocri, cum effigie Apollinis ex ea parte, lyram tenentis. Plinius, lib. v. sect. xxxi. in Ionia: Oraculum Branchidarum appellatum, nunc Didymæi Apollinis. . . . Et inde centum octoginta, Miletus &c. Apud Seldenum vetus inscriptio, in marmoribus Arundellianis, ΜΕΙΛΗΤΟΝ. ΔΙΔΥΜΕΙΑ, certamina Mileti edita significat, in honorem Didymæi Apollinis. De ænea Apollinis statua a Xerxe adempta Milesiis, & Seleuci jussu Branchidis reddita, Pausan. in Attic. pag. 15.

ΜΙΛΗΣΙΩΝ. Nummus Augusti, cum templo: & Agrippinae, apud Patinum, pag. 87. & Caligulae, pag. 94. nunc Cimelii Regii. Sunt & Drusilla, & Claudii, similes. Stephano: Μίλη-τῶν. . . . ὁ πολίτης, Μιλήσιος. Hodie Palatschia, quod ex ingenti civitate vix palatiorum superbarumque ædium rudera nunc supersint. Ibi reperta nuper inscriptio, ΠΟΛΙC. ΜΙΛΗCΙΩΝ.

ΘΕΑ ΔΡΟΥCΙΛΛΑ. ΜΙΛΗΣΙΩΝ. Diva Drusilla. Nummus Milesiorum. Soror hæc fuit Caji Caesaris, quæ supremo ipsius anno obiisse videtur, & inter divos relata. In antica nummi parte vultus est Caji Caesaris: ΓΑΙΟC ΚΑΙCΑΡ ΓΕΡΜΑΝ. ΣΕΒΑCΤ. Caius Caesar Germanicus Augustus. Ex ære mediocri, apud D. Vaillant.

ΕΠΙ ΤΙ. ΔΑΜΑ. ΜΙΛΗΣΙΩΝ. Ἐπὶ Τιβερίῳ Δαμασίῳ. Sub Tiberio Damasia. Nummus Neronis, e Cimelio Regio, in quo stat Apollo.

ΜΙΛΗCΙΩΝ. ΕΠΙ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟC. Sub Philometore Pratore Milesiorum. Trajani nummus, in quo Diana Venatrix, cum cane, ut videtur, aut cervo: erosus enim ea parte nummus, cernere conspicue quæ sit ea effigies, prohibet. Est in Thesauro Regio.

ΜΙΛΗCΙ. ΕΠΙ ΘΕΜΙCΤΟΚΛΕΟΥC. Sub Pratore Themistocle. Apollo Didymeus, dextra Dianæ Venatricis simulacrum gerit: quod erant apud Milesios, ut mox dicemus, utriusque Numinis sacra conjuncta, cultusque communis. Est hic M. Aurelii nummus, e Cimelio Regio. Multa plane ἀτοπα de Centauro, aliisque nugis, congerit Patinus, ut hunc nummum explanet, pag. 243.

ΜΙΑΗCΙΩΝ. ΕΠΙ ΡΗΓΙΝΟΥ. *Sub Regino.* Nummus Hadriani, e Cimelio D. ΦΟΥCΑΥΛΤ.

ΜΕΙΑΗCΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΕCΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. In M. Aurelii & Faustinae junioris, & L. Veri nummis, Apollo Didymeus, (non Venus, ut Sponio visum) & Diana Ephesia. Similis Domitiani nummus habet, ΜΙΑΗCΙΩΝ. ΕΦΕCΙΩΝ. Antonini Pii, e Cimelio Regio, ΜΕΙΑΗCΙΩΝ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. Apollo & Serapis stant.

ΕΠΙ ΑΙΑ. ΙΠΠΟΛΕΙΤΟΥ. ΜΕΙΑΗCΙΩΝ. *Sub Aelio Hippolyto Praetore Milesiorum.* Faustinae junioris, e Cimelio Regio, cum Apollinis Didymeus icona.

ΜΙΑΗCΙΩΝ. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΜΕΝΕΚΛΕΟΥC. *Sub Archonte Menecle.* Commodi nummus, & Severi. Sunt & Severi, sub Archonte Prytanea, & sub Archonte Soterio: Valeriani, sub Aurelio Evaresto: Gallieni denique, in Cimelio D. ΦΟΥCΑΥΛΤ, sub Diogene.

ΜΙΑΗCΙΩΝ. ΕΠΙ ΠΟ. ΘΕΡΜΑΝΔΡΟΥ. *Sub Publio Thermando.* Juliae Domnae, ex Cimelio Regio. Apollo Didymeus, capite radiato; cervum dextra tenet: quo Dianae cultum, perinde atque Apollinis, cuius illa vulgo soror habita, apud Milesios receptum intelligas: est enim cervus Dianae sacer. Solem & Lunam his adumbrari, sanitatis praesides, & aeris temperandi magistratos, quos Milesii colerent, haud obscure Strabo significat, lib. xiv. pag. 635.

ΜΙΑΗCΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Balbini nummus, e Cimelio Regio, cum templo Didymeus Apollinis, cervum dextra gerentis. ΑΥΤ. Κ. ΚΑΙ ΑΙΟC ΒΑΛΒΕΙΝΟC. Capite laureato.

ΜΙΑΗCΙΩΝ. ΠΑΝΙΟΝΙΑ ΠΥΘΙΑ. *Totius Ioniae Pythia certamina.* Nummus Corneliae Saloninae, in Thesauo Regio.

ΜΙΑΗCΙΩΝ. E Museo nostro, cum leonis effigie.

ΜΙ. cum eadem leonis effigie. E Museo nostro.

ΚΩΩΝ. ΜΕΙΑΗCΙΩΝ. Vide ΚΩΩΝ. ΜΙΑΥΕΩΝ. E Thesauo Goltzii, pag. 222. ubi mendose ΜΙΑΥΝΩΝ scribitur. Plinio, lib. v. sect. xxv. *Milyae*, juxta Pamphyliam. Stephano: Μιλύαι, οἱ περὶ τὸν Σόλυναι . . . Λέγονται καὶ Μίλυνες, ὅτι Μιλύης τῆς γυναικὸς Σολύμης.

ΜΙΝΤΥΡΝ. In Magna Graecia Goltzii, tab. xix. Fulmen alteram nummi aream, alteram ipse Jupiter obtinet. Plinio, lib. iiii. sect. ix. in Latio, *Colonia Minturnae*. Ubi Liris amnis scapha trajicitur, ferme in ejusdem ostio: unde loco nomen, *la barca del Garigliano*.

ΜΙΡΟΒΡΙΓΑ. ΜΥΝΙCΙΡ. Claudii nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 244. Plinio, lib. iiii. sect. iiii. *Mirobrica*, in Bæturia Bæticae parte, quæ Turdulorum fuit, & conventus Cordubensis. Hodie *Villa de Capilla*. Apud Gruterum vetus inscriptio in eo pago reperta, ΜΙΡΟΒΡΙCΕΝCΙΥΜ ΜΥΝΙCΙΡ. pag. 257. ex Antonii Augustini schedis. Est hic nomen exitus *Briga*, in oppidis Hispaniae frequens: Arabriga, Lacobriga, Nertobriga, &c. Vox nempe *briga*; veterum Hispanorum sermone vernaculo oppidum sonat. Festus: *Lacobriga nomen a lacu & briga, Hispania oppido*. Et huic affinis vox *bria* Thracum lingua oppidum significavit, uti ex Strabone & Nicolao Damasc. observavimus in notis ad Plinium, lib. iv. sect. xvi. i. i.

ΜΟΕCΙΑ. Plinio, lib. iiii. sect. xxix. *Pannonia jungitur provincia, quæ Mæsia appellatur*. Hodie *Servia & Bulgaria* nuncupatur.

ΑΔΒΕΝΤΥΙ. ΑΥΓ. ΜΟΕCΙΑΕ. Hadriani, ibidem, Spartianus in ejus vita, pag. 4.

Audito dein tumultu Sarmatarum ac Roxolanorum, praemissis exercitibus Mæsiam petiit.

ΕΧΕΡCΙΤΥC ΜΟΕCΙΑCΥC. Hadriani nummus, e Cimelio Regio. Caesar in equo cohortes alloquitur.

ΜΟΚΑ, in Palaestina.

ΜΟΚΑ ΙΕΡ. ΑCΥΛ. ΑΥΤΟ. Μόκα ἱερὰ ἀσυλῶ, αὐτονόμῳ. *Moca sacrosancta & libera*, inquit Antiquarii. Antonini Pii nummus hic est, e Cimelio D. ΦΟΥCΑΥΛΤ, & apud Patinum, pag. 230. Est & Septimii Severi similis, apud D. Vaillant. Oppidum Μόκα in Arabia Petraea Ptolemæus collocat prope Esbunta: sed nimirum ex falsa hujus nummi, quem cum scriberet, ob oculos habuit, interpretatione: quam secuti sunt Antiquarii. At in Arabia Petraea nulla est civitas ἱερὰ ἀσυλῶς αὐτονόμος, ne Petra quidem aut Bosra; quamquam illa quidem metropolis in nummis est. Nulla civitas ultra Asiam minorem, & Syriam, ac Palaestinam, his titulis gaudet. Fictitium est igitur oppidum Μόκα: sed est ea vox dividenda in duas: ΜΟ. ΚΑ. ut sit, Μόνων Καπιτωλίων ἱερὰ ἀσυλῶς αὐτονόμος, subintellige πόλιν. *Eorum qui soli sunt Capitolenses*, qui soli Capitolini a Romano & Capitolino Jove nominantur, *sacrosancta & libera civitas*. Nam hos certe titulos in suis nummis habent Καπιτωλιεῖς, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti. Sic Ephesii in nummis suis gloriantur, se *solos* esse quater Neocoros: ΕΦΕCΙΩΝ ΜΟΝΩΝ ΑΠΑCΩΝ ΤΕΤΡΑΧΙΝΕΩΚΟΡΩΝ. Sic Caesarea Palaestinae se Primam esse quæ Flavia sit, in nummis praedicat. Figmentum igitur geminae in Syria Capitoliadis etiam hic nummusevertit. In nummo Antonini Pii templum est quatuor fultum columnis; in quo stans Astarthe, dextra tenet hastam, sinistra Cornucopiae. Sic in nummo M. Antonini, inscripto, COL. AEL. CAP. similis templi ac Deae effigies est, apud D. Vaillant, tomo 1. Colon. pag. 253. ut & tomo 2. in nummo Severi, inscripto, AEL. CAP. COMM. In nummo autem Severi, ΜΟΚΑ, quem penes se esse refert D. Vaillant, eadem est Astarthe Dea, dextra spicas & papaver gerens, sinistra Cornucopiae. Denique civitas ΜΟΚΑ inscribitur in utroque numismate, ΙΕΡ. ΑCΥΛ. ΑΥΤ. quemadmodum in nummo alio Severi legitur, ΚΑΠΙΤΩ. ΙΕΡ. ΑC. ΑΥ.

ΜΟΚΚΛΙΕΩΝ. vel (ut alii legunt) ΜΟΚΟΚΛΙΕΩΝ. Gordiani junioris nummus, e Cimelio Regio. Stephano: Μόκκλη καὶ Φρυγίας, *Phrygia pagus*: οἱ οἰκῆτορες, Μοκκλωοί. Et ex nummo, Μοκκλιεῖς.

ΜΟΝΟΙΚΕΩΝ. Nummus Domitillae, e Thesauo Goltzii, pag. 222. Plinio, lib. iiii. sect. vii. *Portus Herculis Monæci, Ligustica ora*. Stephano: Μόνοικῶ, πόλιν Λιγυστική. τὸ ἐθνικόν, Μονοίκιος: scribe ex nummi fide, Μονοικεύς.

ΜΟΨΒΕCΤΙΑ, vel ΜΟΨΟC *potius, in Cilicia.*

ΑΔΡΙΑΝΩΝ. ΜΟΨΕΑΤΩΝ. Ab Hadriano Principe inditum cognomen. Nummus Antonini Pii, e Cimelio Regio. Stephano: Μόψα ἑστία, Κιλικίας, ὅτι τῷ Πυραμῶ ποταμῶ . . . ἀφ' οὗ ὁ Μοψεάτης. Plinio, lib. v. sect. xxi. in Cilicia, *Mopsos liberum, Pyramo anni impositum*. Unde haud temere suspicere huc quoque spectare nummum subsequenter:

ΜΗΤΡΟΠ. ΤΩΝ ΠΡΟC. ΤΩ ΠΥΡΑΜΩ. Μητροπολεϊτῶν τῶν πρὸς τῷ Πυραμῶ. Ut intelligatur oppidorum omnium, quæ Pyramo anni essent apposita, Mopsuestiam metropolim existitisse. Nisi forte Anazarbum hic nummus indicat, quæ haud procul fuit. In priore interim nummo Antonini, ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΜΟΨΕΑΤΩΝ

TQN additur, ET. H9P. hoc est, anno cxcviii. qui Antonini Pii tertius, V. C. dcccxciii. autumno, Christi cxi. ducto æræ initio ab anno V. C. dcccxcvi. In nummo Antonini & Plautillæ, ET. AZC. anno cclxi. qui est annus V. C. dcccclvi. Severi sextus: Antonino filio, Plautillæ marito, jam tunc Imperatore. In nummo Severi, ET. BEC. annus cclxi. qui sequens. In nummo denique Macrini, ET. EOC. anno cclxxv. qui V. C. dcccclxx. Macrini primus.

ΜΟΨΕΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *Mopseatarum civitatis sacra ac suis utentis legibus.* Nummus, in quo ara cum igne: in parte antica, caput Jovis laureatum. Est ex ære, in Thesauro Brandeburgico.

ΜΟΡΓΑΝΤΙΝΩΝ.

ΜΟΡΓΑΝ. apud Parutam. Plinio, lib. iiii. sect. xiv. in Sicilia, *Murgentini*. Stephano: Μοργυτινοι. Fuit horum oppidum in mediterranea parte Siciliæ, ad Symæthum amnem, qui totius insulæ maximus.

ΜΟΘΗΝΩΝ, in Lydia.

ΜΟΣΤΗΝΩΝ. ΕΠΙ. . . . *Mostenorum: sub* Claudii nummus, e Thesauro Regio, cum Amazone.

ΜΟΘΗΝΩΝ ΑΥΔΩΝ. *Mostenorum e Lydia.* Hadriani nummus, e Cimelio Regio, cum Amazone. Est & alibi L. Veri, sub Pomponio.

ΑΥΤΟ. ΚΑΙ. ΠΟΥ. ΔΙ. ΕΓ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC. CE. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Πάπλιος Δικί-
νιος Ἐγνάριος Γαλλικὸς. ΜΟCΤΗ. ΕΠΙ.
CΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΖΕΥΞΙΔΟC ΠΛΟΥ-
ΤΙΑΔΟΥ. Ἐπὶ Στρατηγῶν Μάρκου Ἀυρηλίου Ζεύξι-
δος Πλευτίδης. *Mostenorum, sub Prætoribus M. Aurelio Zeuxide Plutildæ F.* In hoc nummo quidam syl-
labam ΔΟΥ falso arbitrati sunt esse anni notam: ut Petrus Petitus, in libro de Amazonibus, pag. 287. In Cimelio Regio. *Mosteni* Tacito, lib. ii. Annal. loco a nobis allato, in Notis ad Plinium, lib. ii. sect. lxxxvi. quem consule. In Notitia Eccles. inter Episcopos Provinciæ Lydiæ, ὁ Μωσίνης, pro Μωσίνης. Et Μωσίνης Ptolemæo in Lydia sunt.

ΜΟΥΤΥΑΙΩΝ, in Parutæ nummis. Vide quæ diximus in notis ad Plinium, lib. ii. sect. xiv. verbo *Mutyenses*. Stephano: Μοτύη, πόλις Συκελίας τὸ ἐθνικόν, Μοτυαῖοι. Nunc Modica, inter Pachynum & Syracusas.

ΜΥΝΔΑ. Titi nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 22. Plinio, lib. ii. sect. iii. *Munda cum Pompeji filio capta*, in Bætica, Astigitani conventus. Vide quæ eo loci in notis Plinianis diximus.

ΜΥΛΑΣΕΩΝ.

ΣΕΒΑΣΤΩ. ΜΥΛΑΣΕΩΝ. *Augusto. Mylasensium.* Augusti nummus apud Spanhem. pag. 905. In averfa nummi area, intra coronam quercæam, ΘΛΑΣΤΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ, *Thlas-tus posuit.* Sunt & Caracallæ & Getæ numismata, in Cimelio Regio. Plinio, lib. v. sect. xxi. *My-lasa libera.* Stephano: Μύλασα, πόλις Καρίας . . . τὸ ἐθνικόν, Μυλασεύς. Hodie *Melazzo*: etsi id nomen Mileto Joniæ oppido Geographorum vulgus perperam adjudicat.

ΜΥΛΑΣΕΩΝ. Ejusdem Augusti nummus, e Museo nostro. Ex parte averfa, ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΟΝΤΟΣ. ΥΒΡΕΟΥ. Fuit Hybreas orator, patria Mylasensis, de quo consulendus Strabo, lib. xiv. pag. 659. Is enim summam Urbis potestatem penes eum fuisse admonet: quam tamen potestatem summumve magistratum ea voce Γραμματέοντος signari haud crediderim: cum sit γραμματέων, vel γραμματεὺς in nummis, publicorum civitatis monumentorum custos: cujus illud munus, inquit Thucydidis Scholiastes, ex partes fuerint, τὰ τῆ δῆμῳ γράμματα ἀναγινώσκει.

Quemadmodum in Arundelliano marmore, Πῶ-
τος γραμματεὺς βελῆς, δῆμῳ &c. *Rufus Scriba Se-natus, Populi &c.* Idem nihilominus, pro ratione muneris, summo Magistratu, nec dignitate fere fuit, nec auctoritate inferior. Annuum tamen, aut certe minime perpetuum fuisse eum Magistratum, ex vetusto liquet Atheniensium psephismate, quod Petitus recitat in Legibus Atticis, pag. 232. Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ . . . ὅτε Κλεοφάνης πρῶτον ἐγραμμάτευεν, &c. Atque ex ipsa lege, quam affert, pag. 257. Ὑπογραμμάτευσαι ἐκ ἑξῆς δις τὸν αὐτὸν τῇ δρχίᾳ τῇ αὐτῇ. *Semel tantum sub eodem Magistratu Scriba esto.* Id nomen Γραμματέως, sive Γραμματέοντος, frequens in Cariæ nummis occurrit. Ut ut est, Galli Scribam in multis civitatibus Syndicum vocant, *le Syndic.*

ΜΥΛΑΣΕΩΝ. Augusti nummus, e Cimelio S. Genovesæ, cum tridente & delphinis: quæ urbis in ora positæ symbola sunt.

ΜΥΛΑCΕΩΝ. Hadriani nummus, cum Jovis capite. Strabo, lib. xiv. pag. 659. Ἐχσσι δ' οἱ Μυλασεῖς ἱερὰ δύο τῷ Διὶ, &c. *Mylasenses duo habent Jovis templa &c.*

ΜΥΛΑCΕΩΝ. Getæ, cum templi effigie, in quo Dea stat. Apud Sponium in Itin. Athen. Sunt & Antonini Severi F. & Elagabali.

ΜΥΝΔΙΩΝ. Nummi L. Veri, Severi & Juliæ Domnæ. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Myndos.* Stephano: Μύνδος, πόλις Καρίας . . . τὸ ἐθνικόν, Μύνδιος. In nummo Severi simul & Juliæ Domnæ: ΑΡΧ. ΔΙΩΝΟC ΤΟΥ ΔΙΟΦΑΝΤΟΥ. *Archonte Dione Diophanti F.*

ΜΥΡΕΩΝ. Antonini Pii, Plautillæ, Gordiani Pii, & Tranquillinæ nummi, in Cimelio Regio. Et in isto quidem e superficie altera, ΦΟΥ. CAB. ΤΡΑΝΚΥΛΛΕΙΝΑ. CEB. *Furia Sabina Tranquillina Augusta.* Plinio, lib. v. sect. xxviii. *Myra.* Stephano: Μύρων, πόλις Λυκίας . . . τὸ ἐθνικόν, Μυρεύς. Civitas D. Nicolai Episcopatui clara. Nunc *Strumita.*

ΜΥΡΙΑΝΔΡΙΩΤΩΝ. vel (ut alii legunt) ΜΥΡΙΑΝΔΡΙΤΩΝ. Nummus Antonini Pii, & M. Aurelii. Plinio, lib. v. sect. xvi. *Myriandros.* in Syria Ciliciæque confinio. Hodie *Candelona.* Stephano: Μυριανδρεῖο, πόλις Συρίας . . . Μυριανδρεϊκὸς κόλπος.

ΜΥΡΙΝΑΙΩΝ. Nummi Græci apud Goltzium, cum Apollinis effigie, lauri ramum læva tenentis, ad Myrinam Æolicam attinent, de qua Plinius lib. v. sect. xxxi. non ad Lemniam, aut Thracicam, aliamve, si qua est ulla. Stephano: Μύρινα Αἰολίδος . . . τὸ ἐθνικόν, Μυριναῖοι.

ΜΥΡΙΝΑΙΩΝ. ΟΜΗΡΟC. Nummus Neronis, e Gaza Regia. Vatem hunc quoque Myrinæ coluere: quod & ab aliis civitatibus factitatum, uti declarat in primis Commodi nummus, ex eadem Gaza, ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΟΜΗΡΟC, cum Homeri in rupe sedentis effigie: ΧΙΩΝ. ΟΜΗΡΟC, &c. Et occurret forte in Cimeliis Cretensium quoque nummus, ΚΡΗΤΩΝ ΟΜΗΡΟC. Vatem hunc enim donasse mille nummis ii perhibentur, ob carminum præstantiam: idque beneficium in ærea tabula insculpisse. Auctor Sozomenus, in præf. Historiæ Eccles. Κρηῖτες μὲν γὰρ ἐν χιλίοις νομίμασιν Ὀμηρον ἀμειψάμενοι τῷ εὐεπείας, ὡς ἀνυπέβλητον φιλοτιμίαν αὐχῶντες, ἐν σῆλῃ δημοσίᾳ τῷ δωρεὰν ἐγράψαντο. Quanto similis veri & in nummis quoque ipsis, quo ea ad plures fama perveniret, impressum hujus beneficii monumentum?

ΜΥΡΙΝΑ. E Cimelio Regio. In eo nummo Amazonis effigies est, quæ nomen urbi dedit, uti ex Strabone didicimus, lib. xii. pag. 572. Καὶ πόλεις τὸ πάλαι ὁμολογῶνται ἐπώνυμοι Ἀμαζόνων. Ἐν δὲ τῷ Ἰλιακῷ πεδίῳ ἠγλῶνη τίς ἐστιν

Ἦν ἤτοι ἄνδρες Βατίειαν κικλήσκουσιν,
 Ἀθάνατοι δὲ τε σῆμα πολυσκάροιο Μυρίνης,
 ὡς ἰσοῦσι μίαν εἶναι Ἐμαζόνων, &c. *Urbes etiam
 memorantur antiquitus Amazonum cognomines. Jam
 in Iliaco campo tumulus fuit, quem sane mortales Ba-
 tieam vocant: Superi vero monumentum pernicis My-
 rinae, quam unam fuisse Amazonum ferunt, &c. De
 Myrina Amazone, vide Diodorum Sic. lib. III.
 Tzetzem, in Lycophr. p. 49. & Hefychium. Ab Ama-
 zonibus certe traxisse nomina & alias urbes idem
 asseverat, lib. XI. pag. 505. in primisque Ephesum,
 Smyrnam, Cumam, Myrinam, Paphum: Κτί-
 σεις γὰρ πόλεων ἢ ἐπωνυμίας λέγονται, καθάπερ Ἐ-
 φέσς, ἢ Σμύρνης, ἢ Κύμης, ἢ Μυρίνης, ἢ Πά-
 φος, ἢ αἷα ἐπωνυμίας. Myrleam quoque, lib.
 XII. pag. 550. Sisyrbam denique, a qua Ephe-
 sium quidam Sisyrbatæ dicti, lib. XIV. pag. 633. Ex
 harum numero Smyrnen, Cymen, Myrinamque
 in nummis vidimus. Sunt & qui Μαγνησίαν accen-
 seant, de qua superius egimus suo loco: his vero
 ne assentiamur, deterrent argumenta duo: & quod
 de Magnesia Amazone scriptores silent, & quod
 in nummis effigies ea quæ muliebri habitu pingi-
 tur, cum ea appellatione, præ se fert Amazonum
 insigne omnino nullum: non bipennem, phare-
 tramve, aut quid aliud simile: denique, quod
 nihilo magis Μαγνησία Amazonis in eo nummo
 nomen videtur esse, quam vel in altero Μαιονία,
 quem suo pariter loco attulimus, etsi is caput si-
 militer turratum exhibet, ex parte postica Μαί-
 νων: vel in tertio denique Φωκιάων, cujus in su-
 perficie altera est Φωκία, cum turrato capite. Quid
 quod Magnetes Asia, sive qui ad Mæandrum
 amnem appositi, sive qui ad Sipylum montem,
 traxere nomen a Magnetibus Thessaliæ, qui ad
 Peneum fluvium, montemque Pelium, habita-
 runt, ductuque & auspiciis Prothoi contra Troja-
 nos militaverunt? Id certe conceptis verbis Co-
 non asseverat, apud Photium, in Bibl. cod.
 CLXXXVI. cap. XXI. Magnesium vero Thessa-
 liæ a Magnete Argi filio nomen esse fortitam, au-
 ctor est Antoninus Liberalis, in Metam. cap.
 XXI. Quis ergo hic Amazoni Magnesiæ
 locus?*

ΜΥΡΙΝΑ. Hadriani simul & Sabinæ num-
 mus, ex eodem Cimelio Regio.

ΕΠΙ ΜΗΤΡΟΔΩ. ΜΥΡΙΝΑΙΩΝ.
 ΔΑΜΝΕΥΣ. Sub Metrodoro Myrinaeorum Præ-
 tore. Damneus, hoc est, Domitor. Sedet Impera-
 tor in equo: cui hanc Victoris seu Domitoris gen-
 tium nobilem in primis appellationem hic nummus
 singularis attribuit: ut Constantio sequens ætas,
 VICTORIS OMNIVM GENTIVM,
 & Constantino Patri, EXSVPERATORIS
 OMNIVM GENTIVM. & DEBEL-
 LATORIS GENTIVM. BARBARR. Est
 ea vox a δάμνημα. Unde δαμνός, uti a δαμάω
 fit & δαμνός. Sic Asiam, teste Plinio, lib. V. sect.
 XXXIII. quoniam ferocissimas gentes domuisset, initio
 Dameam vocatam Eratosthenes tradidit. Lepidum
 est Seguini commentum, pag. 17. qui Corybantis
 alicujus in equo insculptam ibi effigiem putat,
 quod Idæorum Dactylorum unus, quos & Cory-
 bantes Strabo vocat, Δαμνανός appellatus sit a
 Lilio Gyraldo: dicique contracte Δαμνός, pro
 Δαμνανός arbitratur. Atqui & hæc contractio in-
 solens, nec verum nomen ejus Corybantis Δαμνα-
 νός est, ut corruptis Strabonis codicibus impul-
 sus in fraudem Gyraldus credidit, sed Δαμνανός
 νός, uti ex hoc versiculo liquet, quem ex Apol-
 lonii Scholiaste retulimus in Notis ad Plinium,
 lib. VII. sect. LVII. num. 38. quo tres Dactylos
 complexus est auctor Phoronidis fabulæ:

Κέλμης, Δαμνανός τε μέγας, ἢ ὑπερβίῃ
 Ἀκμων.

Pro Δαμνανός autem legi scribique Δαμνός,
 ars nulla patitur. Sed, quod caput rei est, quis
 in isto nummo Corybanti locus? aut cur idem in
 equo? Ex parte altera, ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ.
 ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ... Αὐτοκράτωρ Καί-
 σαρ Τῶν Αἰλῶν Ἀδελανός Ἀντωνῶν. Est hic
 nummus, in Thesauro Regio.

ΜΥΡΕΙΝΑΙΩΝ. Julia Domnæ, e Cime-
 lio Regio, & apud Tristatum, tom. II. pag. 139.
 cum templo, in quo Apollinis simulacrum, qui
 a loco dictus est Myrinæus, idemque a vicino pa-
 go Gryneus: est enim Γρύνεια, πολίχνη Μυρι-
 ναίων, Stephano. Martialis, lib. IX. Epigr.
 XLIII.

Campis dives Apollo sic Myrinis,

Sic semper senibus fruare cygnis.

Strabo, lib. XIII. pag. 622. Πολίχνη Μυριναίων,
 Γρύνιον, καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος, καὶ μαντεῖον ὄρ-
 χαϊον &c.

ΜΥΡΕΙΝΑΙΩΝ. M. Aurelii: & Gordia-
 ni ac Tranquillinae, ex Cimelio pariter Regio,
 cum Dianæ effigie.

ΜΥΡΙΑ. Domitiani nummus, quem vidimus in
 Cimelio D. FOUCAULT. Plinius, lib. V. initio
 sect. XXXII. Æolis, quondam Mysia appellata.

ΜΥΣΙΩΝ. Goltzii e Thesauro nummus.
 Stephanus: Μυσία... Λέγονται ἢ Μυσοί, ἢ
 Μύσιοι, &c.

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. Nummi e Museo nostro
 aliisque plurimi, a Livia Augusti, usque ad Gal-
 lienum. Plinio, lib. V. sect. XXXIX. Lesbos insula,
 in qua libera Mytilene. Nunc Metelino. De pulcri-
 tudine urbis Mytilenes, vide Muretum, libro IX.
 Var. lect. cap. XVI.

ΠΡΩΤΗ ΛΕΣΒΟΥ ΜΥΤΙΑΗΝΗ.
 Prima Lesbi civitas Mytilene. Et ex parte aver-
 sa, ΟΜΟΝΟΙΑ ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. E Ci-
 melio Regio nummus, expressus etiam a Segui-
 no, pag. 18.

ΘΕΟΣ ΑΜΜΩΝ. Ex parte altera: ΜΥ-
 ΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. Κ. ΠΕΡΓΑΜ. Μυτιληναίων
 ἢ Περγαμηνῶν. Cum Pergamenis concordia Myti-
 lenæorum.

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. ΠΕΡΓΑΙΩΝ. Cum
 Pergensibus.

ΘΕΟΣ ΑΜΜΩΝ. Ex parte altera, ΕΠΙ
 ΣΤΡ. ΒΑΛ. ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΥ. ΜΥ-
 ΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. Ἐπὶ Στρατηγῶν Βαλερίῳ Ἀρι-
 στομάχῳ, Μυτιληναίων. Sub Prætoris Valerio Aristo-
 macho Mytilenæorum. Est alter huic plane similis Va-
 leriano Imp. cufus, apud Tristatum, tom. III.
 pag. 21.

ΖΕΥΣ ΒΟΥΛΑΙΟΣ. Juppiter Confilia-
 rius. Διὸς Βουλῆς qui erat in Curia Quingentorum,
 Pausanias meminit in Atticis, pag. III. Est apud
 Appianum in Mithrid. pag. 122. edit. Steph. Ἐ-
 σία Βουλῆς, Vesta Consilii Præses, seu cujus in æ-
 de Curia fuit. Ex parte aver-
 sa, ΘΕΟΣ. ΑΚΡΑΙΟΣ ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. Deus Præ-
 ses arcis Mytilenæorum. E Cimelio Regio. Circum-
 fertur & alter huic fere similis, in quo figuræ tres
 stant, seu tria Numina, quibus arcis illius tutela
 commissa, cum epigraphe, ΘΕΟΙ ΑΚΡΑΙΟΙ
 ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ, Dii Arcis Præsides, vel
 Custodes, Juppiter, Pluto, Neptunus, ut quidem
 arbitramur: vel Juppiter, Vesta, Pallas, ut vi-
 dere nobis olim videbatur. Θεοὶ ἀκράτεις qui sint,
 ex Polluce accipe, lib. IX. cap. V. Τὰ δὲ δημόσια,
 ἀκρόπολις: ἢ ἢ ἄκρον ἂν εἴποις ἢ πόλιν ἢ πύλιν ἐν
 αὐτῇ Θεός, ΑΚΡΑΙΟΥΣ ἢ ΠΟΛΙΕΙΣ.
 Publica autem sunt, acropolis, quam & arcem dixe-
 ris & urbem: Deosque qui in ea sunt Arcis Urbisque
 Custodes.

ΜΥΤΙ. Cum lyra & Apollinis effigie. E Mu-
 seo nostro.

ΜΥ-

ΜΥΤΙΑΗΝΗ. Cum lyra pariter & Apolline. Ex Goltzio, in insulis Græciæ, Tab. xiv. Stephanus: Μαλόεις Ἀπόλλων ἐν Λέσβῳ ἢ ὁ τόπος τῆς ἱερᾶς Μαλόεις, ὅπου τῆς Μήλας τῆς Μαντῆς, ὡς Ἐλάνικος ἐν Λεσβικῶν πρώτῳ. *Malois Apollo in Lesbo, nec non templi locus Malois appellatus, a Melo Mantus filio, auctore Hellenico in primo Lesbiacorum.*

ΕΠΙ CTPA. ΙΕΡΟΚΛ. ΜΥΤΙΑ. Ἐπὶ Στρατηγῆς Ἱεροκλέους. Μυηλωαίων. *Sub Pratore Hierocle.* Sappho cum cithara sedens. Julius Pollux, lib. ix. cap. vi. Οἱ Μυηλωαῖοι μὲν Σάπφω τῷ νομίσματι ἐνεχάραττον. *Mytilenæi Sappho moneta sua insculpsere.* Ex parte altera, ΗΡΩΙΔΑ ΝΑΥΣΙΚΑΑΝ. Filia hæc Alcinoi fuit, Phæacum regis, cujus horti ab Homero, Plinio, & Martiale celebrati. Sic in quarto casu nummum Postumi videas apud Tristandum, inscriptum Latine, HERCVLEM. Et apud Patinum, pag. 411. GALLIENVM. AVG. P. R. OB CONSERVATIONEM SALVTIS, *Gallienum Aug. Populus Rom.*

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. Termini Dei simulacrum. Ex parte altera, Jovis Hammonis caput, apud Tristandum, tom. 1. pag. 696.

ΙΟΥ. ΠΡΟΚΛΑΝ ΗΡΩΙΔΑ. *Juliam Proclam Heroinam.* In averfa parte Apollo Citharædus, cum epigraphe: ΕΠΙ CTPA. ΑΠΟΛΛΩΝΙ. ΜΥΤ. *Sub Pratore Apollonio Mytilenæorum.* Apud Seguinum, pag. 61. Quæ Procla ea sit incertum est. Cave enim hanc Procli illius filiam esse existimes, quem ΠΡΟΚΛΟΝ ΗΡΩΙΑ Thyatireni pariter vocant, in vetusta inscriptione, quam Sponius affert in Itiner. Athen. Alia enim familia Clodia, alia Julia est.

ΙΟΥΛΙΑΝ. ΝΕΑΝ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ. ΜΥΤΙ. *Juliam Novam Germanici, Mytilenæi colunt.* E Cimelio Regio. De hoc nummo vide Numismata Sæculi Constantiniani.

ΙΟΥ. ΘΕΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. ΜΥΤΙ. *Julia Divi filia Augusta. Mytilenæorum.* ΤΙ. ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΜΥΤΙ. *Tiberius Divi filius. Nummus Mytilenæorum.* In Cimelio Sereniff. Ducis Cenomanensium.

ΑΓΡΙΠΠΙΑΝ ΘΕΑΝ. ΜΥΤΙ. *Agrippinam Divam colunt Mytilenæi.* ΘΕΟΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ. ΜΥΤΙ. *Divum Germanicum colunt Mytilenæi.* Hic pater, illa mater Cæsaræ Aug. fuit. Ambos Mytilenæi consecrarunt.

ΜΑΤΙΔΙΑ. ΜΥΤΙ. *Matidia. Nummus Mytilenæorum.* Caput Matidiæ, quæ Marcianæ Aug. filia. In parte averfa, Æsculapii effigies est, cum Prætoris nomine, ΠΑΝΚΡΑΤΙΔΗΣ. Est ex ære minimo, in Cimelio D. Foucault.

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. Ceres, in nummo Hadriani, e Cimelio D. Foucault.

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ CTPA. Μ. ΑΝΤ. ΤΡΥΦΩΝΙΑΝΟΥ. Ex eodem Cimelio M. Aurelii nummus. *Sub Pratore M. Antonio Tryphoniano.*

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ CTPA. ΒΙΒΛΙΟΥ ΕΠΙΜΑΧΟΥ. *Sub Pratore Biblio Epimachi F.* Commodi nummus, in quo Imperator dextram imponit trophæo: ad pedes sedet captivus. Est ex ære maximo in Cimelio Magni Ducis Hetruriæ. Alter ejusdem Commodi, ΕΠΙ CΤ. Μ. ΑΝΤ. ΤΡΥΦΩΝΟΣ, ut quidem refert D. Vaillant. Sunt & Crispinæ sub Pratore Menecrate, & sub Dionysio. Juliæ Domnæ, sub Aurelio Nicomacho: alter sub Prætoribus Publio Posidonio, ΠΟΠΛΙΣ ΠΟΚΙΔΩΝΙΣ, & Valerio Aristomacho, in Thesauo Regio: tertius, sub Phædro, in Cimelio D. Foucault: Antonini Severi F. sub Apelle Menemachi F. qui est apud

Erizzo, ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ ΑΠΕΛΛΟΥ Β. ΜΕΝΕΜΑΧΟΥ: sub Pratore Appelle iterum Menemachi F. ubi Holstenius in simili modo e Gaza Medicea, legebat tantum, ΛΗΝΑΙΩΝ ΕΠΙ CTPA ΓΑΜΟΥ ΕΠΙΜΑΧΟΥ.

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ CTPA. Μ. ΑΥΡΗ. ΠΡΩΤΕΟΥ. *Sub Pratore M. Aurelio Protea.* M. Aurelius, & Commodus, in eo Regiæ Gazæ nummo quadrijugo curru vehuntur. Ex parte altera, ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ Κ. Α. ΑΥ. ΚΟΜΟΔΟΝ. Commodi caput. *Αὐτοκρατορὰ Καίσαρα Λέκιον Αὐρήλιον Κόμοδον,* subintellige, ἐτίμησαν. Hæc enim forma loquendi in nummis Μυηλωαίων obvia.

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. Dianæ Venatricis effigies. Ex superficie altera, ΕΠΙ CTPA. CΕΒΑC. Ἐπὶ Στρατηγῆς Σεβαστοῦ. *Sub Pratore Augusto.* Hadriani caput laureatum. Ut Athenis Archon Hadrianus fuit, (ita prodente Spartiano, quem suo loco appellavimus,) sic Mytilenis Στρατηγὸς, qui magistratus idem plane cum Archonte est. Est hic nummus e Cimelio Regio.

ΜΥΤΙΑ. ΑΛΚΑΙΟΣ. Ex parte altera, ΠΙΤΤΑΚΟΣ. Alcæum poetam, & Pittacum e septem sapientibus unum, populares utique suos, Mytilenæi nummis suis insculpsere, ut Aratum Chrysippumque Pompeiopolitæ. Strabo, lib. xiii. pag. 617. ubi de Mytilene: Ἄνδρας δ' ἔχεν ἐνδόξους τοπαλαίων μὲν Πίττακον ἕνα τ' ἐπὶ ἅλ' σοφῶν, ἢ τ' ποιητῶν Ἀλκαῖον, &c. Est hic nummus, e Museo Franc. Gotifredi.

ΑΥΤ. Α. CΕΠΤ. CΕΟΥΗΡΟΣ ΠΕΡΤΙΝΑΞ. Capite laureato. In altera nummi parte, Augustum sacrificantem ante aram, cum bacillo imperatorio, Victoria retro coronat. ΕΠΙ CΤΡ. ΜΑΡ. ΤΕΛΑΜΩΝΟΣ ΤΟΥ CΕΚΟΥΝΔΟΥ. *Sub Pratore M. Telamone secundi F.* ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. Nummus maximi moduli apud. D. HENRION.

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ CΤΡ. ΑΥΡ. ΠΡΟCΔΕΚΤΟΥ ΠΑΡΔΟΛΟΥ. Diana Venatrix, in nummo Severi Alexandri, *sub Pratore Aurelio Prosdecte Parduli F.*

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΟΜΟ. ὁμόνοια. ΕΠΙ C. ΒΑΛ. ΑΡΙCΤΟΜΑΧΟΥ. ὅπῃ Στρατηγῆς Βαλερίου Ἀριστομάχου, ut jam supra vidimus. Est hic Valeriani nummus & Gallieni, in Cimelio Reginæ Christianæ.

ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ CΤΡΑ. ΠΟ. ΙΟ. ΛΕΟΝΤΟΣ. *Sub Pratore Publio Julio Leonis F.* Stat Juppiter Hammon stolatus, cum Apolline: hastam ille dextra: læva hic lyram gerit. Antonini Severi nummus, e Cimelio Regio.

N

ΝΑΓΙΔΕΩΝ. L. Veri nummus, e Thesauo Goltzii, & Cimelio Regio. Stephanus: Ναγίδος, πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας.... ὁ πολίτης, Ναγιδεύς. Casaubonus in Strabonem, lib. xiv. pag. 682. pro Agido Nagidum in Cypro locat, nullo auctore.

ΝΑΚΟΛΕΩΝ. Trajani nummus, e Cimelio Magni Hetruriæ Ducis. ΕΠΙ ΑΚΥΙΑΛΙΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ, *Sub Aquilio Proclo.* Stephanus oppidi illius meminit, quod Phrygiæ Salutari ascribitur in Notitia Eccles. pag. 17. Stephano: Νακολία, πόλις Φρυγίας.... τό ἐθνικόν, Νακολός.

ΝΑΚΡΑCΙΩΤΩΝ. Trajani nummus, e Gaza Regia. Horum oppidum Νάκρασσα in Lydia a Ptolemæo collocatur, lib. v. cap. 11.

ΝΑΚΡΑCΙΩΝ. Lyra, in nummo Domitiani.

NA.

ΝΑΚΡΑΕΩΝ. M. Aurelii, cum Dianæ πολυμάς effigie, & Faustinae nummi, ex eadem Gaza. In Notitiis antiquis inter Episcopos Provinciae Lydiae, pag. 13. ὁ Ἀκράς. Pag. 29. Ὁκράς. Pag. 45. ὁ Ἀκράς. Apud Leunclavium, pag. 90. ὁ Ἀκράς. Forte, pro Νάκρας, & Νάκρας. Est enim alia Lydia Ἀκράς, de qua suo loco diximus. Hæc ipsa Nacrasus est, quam Cariae Stephanus adjudicat, quod fuere nempe olim, ut ex Strabone monuimus in Plinianis notis, Lydiae Cariaeque fines incerti permixtique. Νάκρας, inquit Stephanus, δῆμος ἢ πόλις Καρίας... ὁ πολίτης, Νάκρας. Ubi vel ex serie litterarum legi constat oportere, Νάκρας, & Νάκρας. Antecedit enim Νάκρας, subsequitur proxime Νάκρας.

ΕΠΙ CTP. Λ. ΜΙΛΩΝΟC ΤΟ Β. ΝΑΚΡΑCΙΤΩΝ. Hercules in nummo L. Verri, sub Prætoris L. Milone iterum. In nummo Commodi est Diana Ephesia, & pariter ΝΑΚΡΑCΙΤΩΝ. In nummo Severi, ΝΑΚΡΑCΕΩΝ.

ΝΑΞΙΩΝ, in Græcia.

ΝΑΞΙΩΝ. Goltzii nummi, Tab. xviii. cum Bacchi effigie, & uva. Plinio, lib. iv. sect. xxii. Naxos, quam Dionysiada a vinearum fertilitate, &c. Vel, ut ibi ex Solino diximus, quod hospita tellus ea Libero Patri fuit. Ovidius, lib. iii. Metam.

Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros:

Illa mihi domus est, vobis erit hospita tellus.

Lactantius, lib. i. de falsa Relig. cap. xv. Naxos Liberum colit. Hodie Naxi.

ΝΑΞΙΩΝ. Getæ nummus, e Cimelio Regio, in quo sculpta Fortuna cum gubernaculo suo, quod rostro navis impositum est, & Copiæ cornu. In nummo Severi, Bacchus: in nummo Juliae Domnæ, tres Charites.

ΝΑΞΙΩΝ, in Sicilia.

ΝΑΣΟ, & ΝΑΧΙ, apud Parutam. Plinio, lib. iii. sect. xiv. Naxii. Stephano: Νάξιοι. Σικελίας... τὸ ἐβνικόν, Νάξιοι.

ΝΑΡΒΟ, unde Gallia Narbonensis nomen.

COL. ΝΑΡΒΟ ΜΑΡΤ. ΔΕCΥΜΑΝΟΡ. Tiberii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 241. Plinius, lib. iii. sect. v. Narbo Martius Decumanorum colonia. Martius utique, vel a Marte, ut Sirmondus noster censuit, in Notis ad Sidonium: vel a Martia legione. Decumanorum, quod ex militibus decimæ legionis. Pomponio Mela, lib. iii. cap. v. Atacinorum Decumanorumque colonia appellatur, ab Atace amne, qui Narbonem secat.

Nummi qui in epigraphe nomen habent
ΝΑΡΒΟΝΙC.

Si quis miratur scriptum a nobis olim fuisse, nummos plerisque Latinos veterum Imperatorum, & Augustorum, ac Cæsarum, in provincia Narbonensi cufos fuisse: quæ nunc provincia a nostris Languedocium, Provincia, & Delphinatus appellatur; protenditurque ab Illiberi & Ruscinone usque ad Viennam Gallia; conjiciat ille oculos in Tabellam, quæ litteras exhibet, in imo nummorum veterum limbo scribi solitas, toto sæculo Constantiniano: quam Tabellam in libro de Nummis illius sæculi exhibuimus: intelliget profecto litteris illis, ANT. SMN. SMAN. CONS. CONST. similibusque permixtis, quæ sexcenties occurrunt, nihil aliud quam Narbonensem provinciam, nunc integram, nunc vel primam vel secundam, oportere vel posse intelligi. Sed priorum etiam temporum nummos exploremus. Nam in his sunt sane plurimi singulares, & ad illustrandam historiam

mirifice utiles, nec a quoquam adhuc aut omnino aut certe satis feliciter explanati. Incipiamus a Julio Cæsare Dictatore.

Nummus C. Julii Cæsaris.

CAESAR DICTINPERPETVO. Caput velatum.)(C. MARIDIANVS. Dea stans tenet Victoriæ Romanam. Nummus est argenteus, in Cimelio P. CHAMILLART. Arbitramur autem sic explicari oportere hanc superscriptionem, nec aliter posse. Cæsar Dictator primus Narbone perpetuo. Sic in nummo argenteo apud Patinum in famil. pag. 85. scribitur, NER. I. Q. VRB. hoc est, Nerva primus Quæstor Urbanus. Atque ex eo nummo apparet 1° Dictaturam fuisse magistratum Urbis, non Orbis. 2° In aliis civitatibus Romani imperii non habuisse Cæsarem hanc potestatem, etiam in Narbonensi provincia, nisi ei a SPQ Narbonensi is honor ei sponte deferretur, sive ad annum unum, ut Romæ, sive perpetuo. Et fuit certe, ut ex aliis nummis colligitur, Dictatura inferior Consulatu: nam Consulatu postponitur: COS. QVART. DICT. QVART. Et COS. QVINT. DICT. PERP. Quid sit Dictator, Cicero indicat, libro iii. de Finibus, sub finem: Magister Populi: Is enim est Dictator.

Nummi Claudii Cæsaris.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. In media nummi area, libram, quam alii bilancem vocant, dextra manus tenet. Inter utramque lancem, PNR Pondera Narbonensia restituta.)(In altera nummi parte, S C. in medio: in ambitu, PON. M. TR. P. IMP. COS. DES. IT. Pontifex Maximus, Tribunicia Potestate, Imperator, Consul designatus iterum. Est in Museo nostro, ex ære minimo: ære magno apud Patinum in Suetonium, pag. 284. Hunc etiam laudat Erizzo, pag. 35. sed perperam exponit, Pecunia nostra.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. Capite laureato.)(In altera parte, SPES AVGVST. Spei typus. Incusæ præterea litteræ, N CAPR. Narbone Capitolium restitutum. Fuit Narbone Capitolium, quod hodieque indigenæ Cap ducl vocant. In instrumento vetere anni MLXVI. Capitolium quod est in civitate Narbonæ. Fuit illud Archiepiscoporum usque ad annum MCCCCL. Est hic nummus in Museo nostro, ære magno. Erizzo (quamvis alioqui vir eruditus) satis infeliciter hunc nummum sic exponit, pag. 54. Nobis concessum a Populo Romano.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. capite laureato. Retro adjectum secundis operis, N CAPR Narbone Capitolium restitutum, ut proxime.)(In corona quercea, EX SC. OB CIVES SERVATOS. Hinc illa in anteriore nummi parte Patris Patriæ appellatio. Est ille nummus ex ære magno, in Museo nostro.

Nummus Hadriani Aug.

IMP. CAESAR TRAIAN. HADRIANVS AVG.)(MPTNOB Mercatores primum tributum Narbone obtulerunt. Aureus est apud Oconem, pag. 223. Sic CONOB est, Civitates omnes Narbonenses obtulerunt: & TROB Treveri obtulerunt: & multa similia.

Nummi

Nummi Treboniani Galli Aug.

IMP. CAES. C. VIBIVS TREBONIANUS GALLVS AVG. capite radiato.) (In averſa pagina Apollo nudus ſtat ſupra rupes ſive monticulos, capite laureato : dextra ramum ; læva, non arcum, ut viſum eſt D°. Vaillant, ſed viperam tenet. Hinc ARN inde AΣI. Eſt ille nummus ex ære maximo, apud D. TERRIN, Senatorem Arelatenſem, qui nummi delineationem ad nos tranſmiſit. Monticuli provinciam denotant, quæ eſt ex parte montioſa : ut DACIA in nummis ſub Hadriano, BRITANNIA ſub Antonino, aliifque. Apollo Sol eſt, qui ob vim vivificam, quæ ei ineſt, medicinæ præſes Deus a poetis habetur. Unde & Apollineam artem pro arte medica dicunt : ut Ovidius, libro III. Trift. eleg. III.

Nullus, Apollinea qui levet arte malum, eſt.

Ergo in Narbonenſi provincia Corpus Medicorum hoc numiſma cudit : In quo Apollinem pinxit capite laureato : qui læva manu viperam, ut diximus, medicam herbam dextra oſtentat : quod utrumque ſymbolum eſt artis medicæ. Nam & ex vipera conficiunt medici theriacam : & herbis ſalubribus ab hominibus morbos depellunt. Itaque ſuperſcriptionis in hoc numiſmate hæc ſententia eſt : *Arte Narbonenſium Apollo ſanat Imperium.* Jam tum, nimirum, celebratiſſima fuit medicæ ſcientiæ ſchola, uti eſt hodieque, in provincia Narbonenſi : atque hanc ſibi artem veluti propriam vindicavit prima Narbonenſis. Et vero eſt in inferiore tractu illius provinciæ Monſpeſſulanus, *Mompellier*, oppidum ob ſcientiam medicam hodieque nominatiſſimum. Itaque in hoc numiſmate *Ars Narbonenſium* ea eſt, in qua excellunt Narbonenſes. Hæc utique ſanat Imperium. Quod ſanandi verbum ut ibi intelligeretur, ſic eſt figurata littera Σ ut ſimul & S & N inverſa poſſit exiſtimari. Inter ejuſdem Treboniani Galli numiſmata alterum eſt inſcriptum, APOLLO SALVTARIS, ob ſcientiam medicam in ea regione, in qua hæc omnia numiſmata cudebantur, jam tum celebratiſſimam ; atque ob medicarum herbarum magnam in eo tractu copiam. Quod ſi quis arcum & ſagittas Apollini dederit, erit ejuſdem inſcriptionis hæc ſententia : *Armis Narbonenſium Apollo ſervat Imperium.* Nam clauſtra Imperii Narbone jam tum fuere, uti poſtea ſub Claudio & Tetrico. Itaque fines Imperii tutabantur Narbonenſes adverſus incurſiones Aquitanorum : Apolline, ſive Sole (qui pingi propterea debet capite radiato.) Narbonenſium tutatore : qui DOMINVS IMPERII in Aureliani nummo nuncupatur.

Nummi Tetrici Aug.

IMP. C. TETRICVS RDNVIC. Imp. Caſar Tetricus, Romanæ ditioni Narbone vindicato Imperii Conſervator. De hoc nummo egimus in epiftola ad D. DE BALLONFFEAUX, nunc Regis Conſiliarium, in Concilio Provinciali Luxemburgico, ſcripta.

Nummus ſub Gallieno, vel Aureliano cuſus.

GENIVS P. R. Genius Populi Romani. Caput Jovis Solis Serapidis, radiatum, modio ſuperpoſito. Radiatum & juvenile, quia Solis : modio onuſtum, quia Serapidis, hoc eſt, frugum largitoris. Sic appellatur in vetuſta inſcriptione apud Gruterum, pag. XXII. num. IO. & II. ΔΙΙ ΗΛΙΩ ΜΕΓΑΛΩ ΣΑΡΑΠΙΑΔΙ. Jovi Soli magno Sarapidi. In parte nummi averſa :

Hoc eſt, *Senatusconſulto. Jove Narbonis Tutatore, Urbs Roma Beata.* Eſt hic nummus apud Triſtanum, tomo III. pag. 65. & apud Patinum, pag. 410. & in Muſeo P. STEPH. CHAMILLART. In Cimelio D. FOUCAULT, eſt idem nummus ex ære mediocri, capite Genii Popularis, juvenili, imberbi, turrato, & laureato : turrato quidem, quoniam Genius eſt civitatum Imperii ; laureato autem, quia Populi Viſtoris. Riſum proſecto de ſe præbent, qui Gallieni vultum hic ſe agnoſcere, vel Auguſti, putant. Nam etiam uter ſit, inter ſe litigant. Genii Populi Rom. effigies eſt, qualis eſt in nummis inſcriptis, GENIO POPVLI ROMANI, qui ſunt obvii : vel qualis in aliis, POP. ROMANVS. Et ſane infulſum videtur, ubi GENIVS P. R. ſuperſcribitur, non ibi Genium, hoc eſt, Deum Præſidem Populi Romani agnoſcere. Fabrica nummi hujus tempora Gallieni vel Aureliani refert : officinam autem plane Gallicanam. *Tutator Narbonis* dicitur Juppiter, ut in nummo Maximiani Herculi, IOV I TVTATORI AVGG. *Narbonis* autem, quoniam ipſa primæ in Galliis provinciæ Romanorum, ſi bique cognominis, colonia & primaria civitas fuit. VRBS ROMA BEATA, inſcriptio eſt in nummo Conſtantis Aug. de quo diximus in libro de Nummis ſæculi Conſtantiniani : & in nummis Nepotiani ac Theodoſii Aug. VRBS ROMA FELIX. Dicitur autem hoc loco *Urbs Roma beata*, quod ejus ditioni Narbone ſervato felicitas Imperii certa incolumitasque ſit. Clauſtra enim ea Imperii tunc fuerunt, Hiſpanis Aquitanisque opoſita ; quæ cum Hiſpani poſtea perruperunt, magnam Narbonenſis provinciæ partem occuparunt.

Nummus Conſtantini Patris Auguſtorum.

DV. CONSTANTINVS PT. AVGG. Divus Conſtantine Pater Auguſtorum duorum.) (In averſa parte legitur, hinc VN inde MR. hoc eſt, *Urbs Narbonis Mercatum reſtituit* : ut diximus in libro de Nummis ſæculi Conſtantiniani.

Nummus Magnentii Aug.

D. N. MAGNENTIVS AVG. Capite nudo.) (VICT. AVG. LIB. ROM. ORB. *Victoria Auguſti, Libertas Romani Orbis.* Hinc Victoria, inde Libertas pileata, ſtantes tenent trophæum. Infra, NAR. Narbone. Aureus eſt eximius, apud D. FOUCAULT.

Nummi Anaſtaſii, Foca, & Heraclii, Auguſtorum.

Eſt in Cimelio P. CHAMILLART nummus ex argento ſingularis, inſcriptus : D. N. ANASTASIVS PP. AVG. *Dominus noſter Anaſtaſius Perpetuus Auguſtus.* In averſa autem pagina intra coronam lauream eſt hæc epigraphe :

Hoc eſt, *Vota Urbis Narbonis, primis Quinquennialibus Imperatorum trium maximorum : quorum ſcilicet*

licet victoria signatur in aliis ejusdem Anastasii nummis, inscriptis, VICTORIA AVGGG. *Victoria trium Augustorum.*

Præterea est in eodem Cimelio nummus Focæ Aug. cum hac inscriptione: D. N. FOCA VNPER AVG. *Dominus noster Foca, Urbis Narbonis Perpetuus Augustus.*

Denique in Heræclii nummis legimus nunc MN nunc NM: pro eo quod est, *Mercatores Narbonenses, vel Narbonenses Mercatores.*

Sed vincit omnes nummus inscriptus, GENIO ANTIOCHENI: quem idcirco in postremum locum conjicimus, quoniam peculiarem sibi dissertationem postulat. Est enim ille, nostro quidem judicio, plenus artis, plenus eruditionis.

De Nummo inscripto,

GENIO ANTIOCHENI

APOLLONIS SANCTO.

Vidimus illius nummi jamdudum sculptam effigiem, tum apud Du-Cangium, Virum Clariss. in familiis Byzantinis, pag. 39. & apud Card. Baronium in Annalibus, ad annum Christi 362. pag. 53. editionis Romanæ: sed neque ille interpretationem ullam adjecit, neque iste aliquam dignam suo nomine. Est etiam in ipsa utraque imagine nonnullum sculptoris vitium, de quo dicturi sumus suo loco.

At ipsum numisma vidimus exploravimusque diligenter: nec unum dumtaxat, sed omnino quinque: neque illa ejusdem unius, sed diversæ & quintuplicis omnino formæ. Sunt omnia ex ære minimo, sed fabricæ perelegantis; integraque adeo, ut recens prodiiſſe ea ex officina, sive ex Moneta putes. Primum est e Museo Viri Clariss. D. DE BOZE: alterum e Museo D. BAUDELLOT: (est uterque e Regia Numismatum & Inscriptionum Academia:); tertium est e Thesaurio Regio, & ex Cimelio P. STEPH. CHAMILLART: quartum quintumque, apud R. P. LVD. IOBERT, in Domo Professæ Societatis JESU Parisiis.

Pars inscriptionis potissima in omnibus eadem est, pari omnino vocum ac litterarum numero & forma, quæ quidem sunt in ambitu: nam quæ sunt in imo margine & in area, sunt aliæ in alio: id quod argumento est, fuisse hæc numismata magno olim numero, & magna varietate; propterea quia valde placeret, quæ esset iisdem inscripta sententia. Primi numismatis hæc sunt vocēs ac litteræ: GENIO ANTIOCHENI APOLLONIS SANCTO SMA H. Hæc vero sententia. *Genio Primæ Narbonensis, Tutori Imperii, Odio Christianorum etiam nobis irato, Apolloni sancto, Societas Mercatorum adjacens Hispaniæ.* Nam ex litteris vocibusque, quæ in utroque nummi ambitu describuntur, & ex reliquis quæ sunt in imo margine, atque in ipsa area, continuam effici unam orationem oportet. Ab isto primo numismate cetera discrepant, ut diximus, iis dumtaxat litteris, quæ sunt in infimo margine & in area. Secundum enim habet istas: SMNS. quarum hic sensus est: *Societatis Mercatorum Narbonensium secundum numisma.* Tertium, istas: SMNB eodem plane intellectu. Nam secundæ alphabeti litteræ Græcæ vis eadem inest, ut numerum secundum significet, ac littera S Latina, quæ prima est vocis illius. In quarto numismate hæc litteræ, SMAI hunc sensum habent; *Societas Mercatorum addicta Imperio.* Denique in postremo sunt istæ, SMN: quibus si jungas eas, quæ sunt in area, litteras Græcas, ΕΔ: existet ex omnibus illa sententia: *Societatis*

Mercatorum Narbonensium Voto Publico: quemadmodum in nummo Græco Nervæ Cæsaris, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΔΗΜΟΥ, hoc est, ελευθερία δήμος, est LIBERTAS PVBLICA, ut in Latinis ejusdem Nervæ nummis legitur.

§. 1.

Quæ in antica nummi parte picta sit effigies.

Anterior nummi superficies effigiem exhibet illius provinciæ, cujus nomen in titulo scribitur, hoc est, *Primæ Narbonensis.* Nam respondere necesse est titulum argumento sive picturæ; sive, ut aiunt, animæ corpus congruere. Nam symbolum sive picturam vulgo corpus vocant: animam vero inscriptionem superpositam, vel circumscriptam. Turrito capite pingitur, ob civitates munitas instructasque turribus, quas provincia illa magno numero complectitur. Velatum caput, Narbonem provinciæ metropolim denotat: nam velato capite in nummis antiquis pingi non solent, nisi vel primariæ provinciarum civitates, quas vocant metropoles; vel quæ liberæ essent ac sui juris. Nam huic gemino civitatum ordini habitus ille datur, qui nobiles matronas decet ac matres familias: minoribus civitatibus & subjectis, ille qui virgines & puellas, hoc est, nudum caput. Quod in rupe sedet, montosam regionem designat, qualis est prima Narbonensis. Sinistra deinde racemum tenet, quoniam est eadem illa regio vitifera. Narbonensis provinciæ vites commendat Plinius multis locis; in primis vero, libro xiv. sect. iv. his verbis: *Septimo hinc anno, in Narbonensis provincia Alba Helvia, inventa est vitis uno die deflorescens: ob id tutissima. NARBONICAM vocant, quam nunc TOTA PROVINCIA conserit.* Denique in aqua natantis, sive ex aqua emergentis viri effigies, situm urbis Narbonis indicat, ad Atacem amnem l'Aude, qui Narbonem secatur, & ibi primum est navium capax. Civitates amni alicui appositæ sic pingi in nummis antiquis solere, nemo qui nummos contrectarit, ignorat.

§. 2.

Quæ sit effigies in parte nummi postica.

Alterâ nummi superficies Apollinem exhibet, ut ipse titulus admonet, APOLLONI SANCTO; & lyra sive cithara, quam sinistra manu tenet. Quam gerit autem sinistra pateram, paulum inversam, ita ut ex ea vinum effundi videatur, sacrificium ac libamen ei Deo placando institutum fuisse a Mercatoribus significat; atque ad illud ipsum designandum pertinet stola, cum sacerdotali pallio, eidem Numini data.

Fuit Apollo Narbonensium olim sive Genius Tutor, sive Deus, cum Romanis ethnicis pareret ea provincia. Testis est illius superstitionis, præter hos nummos quinque, ille quem superius explicuimus, Treboniani Galli Aug. cum litteris ARN ASI. *Arte Narbonensium Apollo sanat Imperium.*

Apollinis nomine Romani veteres intellexere supremam vim illam, quæ mundum universum in admirabili quodam concentu partium continet, quam & harmoniam appellabant. In cujus rei symbolum lyra est ei Deo data. Quamobrem & alii fecere eundem Musicæ artis Deum præsidem. De hac mundi partium harmonia satis prolixè disserit ipse Athanasius Alexandrinus, in oratione contra gentes; & Gregorius Nyssenus in tractatu priore de Psalmorum inscriptionibus, tomo i. pag. 262. & 263.

§. 3. De

§. 3.

De voce, GENIO.

Symbolis, five imaginibus, quantum nunc necesse est, explanatis, ad vocum jam & litterarum interpretationem veniamus. Prima se vox offert, GENIO. Quo nomine, quæcumque alibi sit illius acceptio, id quod nunc supervacuum sit inquirere: in nummis certe antiquis nihil aliud significatur, nisi Deum aliquem five Imperii, five provinciae, five civitatis, five Principum, five demum alicujus ordinis Praesidem ac Tutatorem. Hinc passim in nummis legitur, GENIO POPULI ROMANI, GENIO IMPERATORIS, GENIO AVGVSTI, GENIO CAESARIS, GENIO SENATVS, GENIO EXERCITVS, GEN. ILLYRICI. In vetusta etiam inscriptione, si Grutero credimus, pag. xxiii, 5. GENIO IOVI STYGIO SANCTO: ut Deos inde intelligas Genios esse appellatos.

§. 4.

De litteris ANTIOCHENI: ac primum quidem de duabus prioribus.

Quæ verò litteræ deinde sequuntur, non illæ vocem unam *Antiocheni* efficiunt: nam esset istud solæcum & absorum: quod utrumque vitium procul abest a nummis veteribus, præsertim ab his qui sunt facti affabre & eximia ceteroqui fabricæ & artis, ut sunt isti. Sub litteris singulis voces totidem latent. Quæ causa est quamobrem & litteræ sinistro lateri appositæ, TIOCHENI, minoris paulo formæ sint, quam priores istæ, GENIO AN: id quod factum est de industria, ut priores illæ intelligantur integram per se sententiam efficere, absque consequentibus; a quibus etiam propterea sunt sejunctæ: hanc nimirum: *Genio Primæ Narbonensis*. Ipsæ litteræ duæ AN sunt exiguo a se invicem spatio diremptæ: nec minore illo, quam quo littera A ab ultima littera antecedentis vocis GENIO: ut suam singulæ vocem efficere per se intelligantur. Tamen littera CH pro unica accipi littera debet; quoniam re ipsa unicum efficit sonum, qui Græcæ litteræ X respondet: & ut *Christianorum* nomen exprimi, non aliud quodvis, intelligeretur, scribi CH oportuit, non C dumtaxat. Est illa igitur harum litterarum sententia, quam diximus: *Genio Primæ Narbonensis, Tutatori Imperii, odio Christianorum etiam nobis trato, Apolloni sancto, &c.*

Fuit olim Narbonensis provincia unica: sed post Diocletiani tempora in duas est divisa provincias; in primam & secundam, ut nummi antiqui fidem faciunt: in quibus litteris istis, CON Civitates omnes Narbonenses: SMAN Societatem Mercatorum primæ Narbonensis: ANT primæ Narbonensis tributum: CONS Civitates omnes Narbonensis secundæ: CONST Civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum: SMN Societatem Mercatorum Narbonensium, designari ostendimus in sæculo Constantiniano exemplis innumeris. Nam verum illud est, stabilitumque plurimis documentis; ubicumque fere littera N in nummis se offert, quos cudit Occidens, ubi vocem aliquam occultam sola designat, ibi Narbonem, five provinciam Narbonensem intelligi oportere.

§. 5.

De litteris TI quæ Tutatorem Imperii significant.

Jam litteræ TI Tutatorem Imperii significant:

quæ vox in nummis Diocletiani & Maximiani occurrit; IOVI TVTATORI AVGG. *Jovi Tutatori Augustorum*. Nunc vero *Tutator Imperii* *Genius Primæ Narbonensis* idcirco appellatur, quoniam (ut diximus) erat Narbo civitas, velut claustra Imperii Romani, Hispaniæ opposita, qui sui tunc juris erant, nec Romanis principibus aut Senatui parebant. Narbone igitur salvo defensoque ab hostibus; salvum Imperium esse aiebant, & *Romam beatam*. Nunc vero cum *Societas Mercatorum*, quæ hos nummos cudit, in altero quidem *adjacere se Hispaniæ* dicit, in altero *addictam Imperio* prædicat, in limite se Imperii positam, confinemque hostibus Populi Romani, ingeniose testatur.

Hispanos enim a Romano Imperio defecisse fere omnes, statim post obitum Caji Cæsaris Germanici, quem Caligulam vocant, nummi antiqui docent. Nam cum sub isto Cæsare, ac prioribus, nummi occurrant innumeri in Hispaniæ municipiis & coloniis cusi, nullius deinceps municipii aut coloniae nomine ex ea regione nummus occurrit; præter duos sub Galba Cæsare: nimirum CLVNIA, & REST. NVM. hoc est, *Restituta Numantia*. Post Galbam autem in nummis Cæsarium nullum Hispaniæ vestigium est. Quamvis ad mitigandos Hispanorum animos, revocandosque, si fieri posset, sub jugum Romanum, Vespasianus Aug. *universæ Hispaniæ jus Latii tribuit*, teste Plinio, lib. iii. sect. iv.

Atque hujus rei fidem faciunt nummi illi ipsi, qui sub Hadriano & Antonino Pio Augustis leguntur inscripti, HISPANIA, vel RESTITVTORI HISPANIAE. Quam enim Hispaniæ partem existimamus in nummis istis eo nomine designari? Num continentem, quam vulgo Hispaniam vocamus, divisamque scimus olim fuisse in ulteriorem seu Bæticam, & citeriorem five Tarracensem? Minime vero. Balearicas solummodo insulas nomen istud HISPANIA in Hadriani & Antonini Pii nummis designat; quoniam illæ fere semper Hispaniæ contributæ, veluti pars quædam Hispaniæ. Argumento est ipsummet symbolum huic titulo subjectum: Dea nempe, cum cuniculo ad pedes adrepente. Quæ regio autem cuniculorum ferax ad prodigium est? Neque enim quaeritur, qui tractus terrarum cuniculos habeat: nam quis non in Europa fortassis? Gallia certe feracissima cuniculorum est: at non tanto proventu, ut pro symbolo regionis appingi possit. Quis ergo in Hispania tractus cuniculorum ferax ad prodigium? Baleares insulæ dumtaxat, teste Plinio, libro viii. sect. lxxxii. *Leporum generis, inquit, sunt & quos HISPANIA cuniculos appellat, fecunditatis innumera, famemque Balearibus insulis, populatis messibus afferentes. . . . Certum est, Balearicos adversus proventum eorum auxilium militare a Divo Augusto petiisse*. Et libro iii. sect. xi. *Cuniculos Ebusus gignit, populates Balearum messes*. Est Ebusus *Triça* insula prope Majoricam, e Balearibus duabus majorem. Ergo in Hadriani & Antonini Pii nummis, qui cuniculos habent insculptos, Hispaniæ nomine pars illa tantum designatur, quæ tribus illis insulis circumscribitur; quoniam ex omni Hispania non est alius tractus terrarum cuniculorum ferax. Nullum certe minus idoneum cuniculis gignendis solum est, quam Celtibericum: tametsi vates impurus quidam *Celtiberiam cuniculosam* appellavit: ratus, nimirum, cum aliis nonnullis ejusdem ætatis, Hispaniam cum Plinius diceret, non potuisse nisi de continente loqui. Itaque communi consilio inter se Celtiberiam natale solum cuniculorum esse definierunt: cum tamen constet aut nullos ibi, aut raros esse. Unde & in Augusti nummo inscripto HISPANIA; &

in Galbæ nummis, qui sunt inscripti, HISPANIA, vel HISPANIA & GALLIA, vel CLVNIA, vel denique REST. NVM. quamquam sunt ambæ, Numantia, Cluniaque, in Celtiberia, nullus apparet omnino cuniculus: sed papaver solum & spicæ Dea gestat in nummis HISPANIA inscriptis, ad significandam soli ubertatem, cum scuto & hastis duabus, ad gentis fortitudinem indicandam. Hos nummos Patinus exhibet, in Sueton. pag. 345.

Est aureus etiam Hadriani Aug. nummus perpulcher, qui in averfa superficie Herculem exhibet clava innixum, læva tenentem mala aurea tria: ad pedes, latere dextro, prora navis est; lævo, fluvii decumbentis effigies. Epigraphe est, HERC. GADIT. *Herculi Gaditano*. At neque Hadrianum Gades vidisse, neque Romanæ tunc ditionis Gades fuisse locutio illa significat. Tantum innuit, in orbe Romano perlustrando imitatum esse Hadrianum Augustum Herculis peregrinationem; qui metam itinerum suorum ultimam habuerit, ipsam extremam orbis oram. Tantummodo, inquam, hoc numismate dicitur Hadrianus, ut olim Hercules Gadium incola, navigio pervenisse usque in ultimum tunc cogniti orbis littus; nempe in Mauretaniæ partem illam, ubi quondam Hesperidum horti fuere, & aurea mala, & delubrum Herculis antiquius Gaditano, teste Plinio: & nunc Lixos amnis, cum oppido cognomine, quod hodie *Larache* aiunt appellari, in regno Fezzæ. Nec vero Gadibus aut amnis ullus est, qualis in hoc numismate pingitur, aut aurea mala fuisse perhibentur. Non igitur aut Gades ipsæ hic pinguntur; aut Gades ipsas vidisse Hadrianum, aut denique ditionis Romanæ tunc Gades fuisse, hic nummus dicit: sed eo Hadrianum pervenisse ex urbe Roma, quo & Gadibus olim profectum Herculem. Mauretaniam certe lustrasse Hadrianum, nummi veteres multi testantur: nimirum inscripti, MAVRETANIA: ADVENTVI AVG. MAVRETANIAE: & RESTITVTORI MAVRETANIAE.

Ergo *Tutator Imperii* Apollo, & idem *Genius Primæ Narbonensis* appellatur; quoniam tunc fines Imperii essent, qui & Narbonensis agri: ut horum tutela salus esse Imperii intelligatur: nec Jove solum, qui Genius est Populi Romani, sed & Apolline, qui Genius Primæ Narbonensis, *Narbonis Tutatore* adversus Hispanos, *Urbs Roma beata*; ut est in superius laudato numismate, INT VRB: cui simile cudi potuit etiam istud, ANT VRB eodem scilicet intellectu: *Apolline Narbonis Tutatore Vrbs Roma beata*.

§. 6.

De reliquis partis anticae litteris,

O C H E N I.

Reliquæ prioris superficiei litteræ, OCHENI, hanc habent sententiam, ut diximus: *Odio Christianorum etiam nobis irato*. Nummum hunc, scilicet, cuderunt illius provinciæ Mercatores; quibus vehementer dolebat eo anno vastatam fuisse *Primam Narbonensem* excursionem Hispanorum, Apolline (ut aiebant) *irato*; qui quos tutandos receperat, deseruisset. Testimonium istud est iniquæ illius & falsæ accusationis, qua fictorum numinum cultores ea mala, quæ Deus ob illorum nequitiam immitteret, Christianis adscribere consueverant. De hoc illorum convicio vide Tertullianum in Apologetico, cap. xli. Cyprianum in epistola ad De-

metrianum, Augustinum libro 2. de Civitate Dei, cap. 111. aliosque.

In hoc certe numismate occultiore paulo quempiam sensum latere, inquirique eum oportere, acutiores quique & sagaciores inter eos, qui huiusmodi monumenta explorant, omnino consentiunt. Nam his exploratum est, non posse solæcum huiusmodi, quale est in hac locutione, si duæ tantum voces esse existimentur, excidere hominibus patrio ac vernaculo sermone utentibus: ac proinde non vocem unam simplicem hanc esse, ANTIOCHENI; sed ex primis multarum vocum litteris conflata vocis unius similitudinem esse.

Ludus hic est similis illius, quo CONST. & ANT. similesque syllabas in imo margine numismatum prisca illi nummorum fabricatores ingeniose posuere: quæ imprudentes Antiquarios fefellerunt: ratos ibi *Constantinopolim* & *Antiochiam* denotari. Innumera huiusce ludi exempla in nummis lapidibusque vidimus: e quibus feliciora ac præstantiora sunt, quæ vel syllabam per se vocis alicujus, vel integri alicujus nominis similitudinem exhiberent; ut CONST. ANT. ANTIOCHENI, similiaque multa. Nam hæc facile fallunt legentes, ignaros fraudis eruditæ. In hoc genere nummus ille insignis est Claudii Gothici Aug. qui inscribitur, REGI ARTIS, cum imagine fabri lignarii. Cujus nummi sententia est; *Reduci ex Gothia Imperatori Arcum Triumphis insignem struxit Collegium Fabrum*, ut alibi fufius explicuimus. Minus testæ autem, minusque festiva, quæ nullam ejusmodi syllabam aut vocem repræsentant: ut in Tetrici Aug. nummo inscripto ARPCA: & in alio Vabalathi, VCRIMPR. Quibus cum duobus nummis habet illud iste commune, quem nunc exponimus; quod cum voce priore scripta integre junguntur litteræ aliæ, quarum unaquæque pro voce integra est. Nam ut in primo TETRICVS ARPCA, *Tetricus est alter Reipublica conservanda Augustus*: in altero, VABALATHVS VCRIMPR *Vabalathus est Vice Caesaris Reſtor Imperii Romani*: sic GENIO ANTIOCHENI, *Genio est Primæ Narbonensis, Tutatori Imperii*; odio *Christianorum etiam nobis irato*. Vide etiam in sæculo Constantiniano FL. CONSTANTI SBEAC, aliaque multa exempla similia.

§. 7.

De eo nomine, APOLLONI SANCTO.

Sed nunc averfam numismatis superficiem contemplemur. Est enim illa semper averfa sive postica nummi facies, in qua nomen subscribitur eorum, qui nummum se cudisse profitentur: qui sunt, ut inferius dicemus, Mercatores provinciæ Narbonensis.

APOLLONI conspicue legitur in omnibus nummis, quos vidimus: & sic in suo vidit etiam Cardinalis Baronius. Scalptoris error manifestus est, qui apud Du-Cangium APOLLINI scripsit pro APOLLONI. Græco more (nam Græci dicunt *Ἀπόλλωνι*;) scripsit hoc nomen artifex; ut significaret, Apollinis cultum e Gallia & orbe Romano ablegatum in Græciam; a Mercatoribus tamen illis retineri; qui cum essent ipsi quidem e Gallia Narbonensi, in Græcia, hoc est, in oppidis Ægæo mari appositis negotiarentur, pro jure domicilii quod ibi haberent. Narbonenses enim Latino suoque more, dum vigeret apud ipsos cultus Apollinis, nummos inscripserunt; argenteum quidem sub Pescennio Nigro; sub Diocletiano autem æreum, APOLLINI SANCTO. At nunc, inquit, nos Narbonenses, qui in Orient-

te negotiamur; quia Narbonenses sumus, Latine dicimus, *Genio Primæ Narbonensis, Tutori Imperii, Odio Christianorum etiam nobis irato*; quia in Oriente negotiamur, & ibi cum Apollinis cultu domicilium rerum nostrarum habemus, Græce loquimur, quod Latinis litteris scribimus, APOLLONI SANCTO. Neque enim Latina ea lingua est, sed Græca: Ἀπόλλωνι Σάγκτω. Si Latinus sermo esset, scriberetur APOLLINI SANCTO. Quod dicunt Latini, APOLLINI SANCTO, non possunt Græci aliter dicere, quam Ἀπόλλωνι Σάγκτω. Ἀγιον certe, vel ὁσιον Ἀπόλλωνα nusquam nummi, nusquam libri habent, quod sciam. At Græcum illud Ἀπόλλωνι Σάγκτω licuit hominibus ortu Romanis, hoc est, in Latino orbe natis, Latine scribere: quemadmodum hanc precationem, *Kyrie eleison*, quæ Græca est, Latinis characteribus scribimus: & qui Liturgiæ sacræ partem in quibusdam Latini orbis Ecclesiis Græce canunt, Græca Latino characterē descripta ante oculos habent. Sic vicissim Diaconus Viennensis *Sanctus*, apud Eusebium libro v. hist. Eccl. cap. 1. Σάγκτος scribitur: & Justinus in Apologia 2. pag. 54. Latina hæc qualiācumque, SIMONI DEO SANCTO, Græce scripsit, Σίμωνι Δέω Σάγκτω. *Sancti* appellatio, quæ Diis tribuitur, etiam Græce retinenda est; tum quia in solo orbe Latino agnoscitur, & homines proinde Latinos esse denotat, qui colant aliquod Numen sub hac appellatione; tum quod vis quædam huic voci subest, quam nulla Græca possit repræsentare. Sic visum est nonnullis, Augusti nomen melius Græce dici Ἀυγύστον, quam Σεβαστόν. Unde in quibusdam nummis, etiam sub Tiberio, & in Evangelio Lucæ cap. 2. Ἀυγύστου legitur.

Sanctus, cum de Numine dicitur, idem valet ac religiose colendus, metuendus, placandus; quem violare nemini est impune. Sic apud Horatium, libro 1. epist. xvi. versu 59.

Licet illi plurima manet

Lacryma; per SANCTVM juratus dicat Osirim. Est etiam in argenteo nummo Getæ Cæsaris, MINERV. SANCT. in quo Pallas stans capite galeato, dextra clypeum tenet, hastam sinistra. Reperias etiam in antiquis inscriptionibus apud Gruterum, GENIO IOVI STYGIO SANCTO, ut jam superius diximus: & pag. LXVI, 1. SILVANO SANCTO. Pag. LXVII, 3. LIBERO PATRI SANCTO; aliaque similia.

Apollinem sanctum igitur qui colerent, homines Latini fuere, cum illud Apollinis epitheton solis cognitum Latinis fuerit: sed est illud expressum Græco sermone, characteribus tamen Latinis: quoniam hic a Latinis hominibus invocatur, siquidem a Narbonicis Mercatoribus: sed in Græcia tamen negotiantibus: unde fas esse sibi arbitrantur Græce loqui, & Latine scribere.

Urbes Orientis, in quibus illi negotiabantur, eæ sunt, quarum nomina leguntur in nummis præsertim Justiniani Augusti: KYZ. *Cyzicus*; NIK. *Nicomedia*; ΘΕΟΥΠΟΛΙΣ, *Prusa Bithyniæ*; ΑΛΕΞ. *Alexandria Ægypti*. Qui ergo Negotiatores in his civitatibus Græcis apothecas & domicilia, quamvis essent ipsi ortu Romani, hoc est, ex provincia Romanæ linguæ & ditionis, utrumque in nummis quos cuderent significare, fas sibi esse existimarunt: Itaque Græcum sermonem Ἀπόλλωνι Σάγκτω litteris Latinis scripserunt.

§. 8

De litteris in imo margine nummorum istorum, & in area positis.

Supersunt explicandæ litteræ eæ, quæ sunt in

imo margine, & in area positæ. Et in primo quidem nummo sunt istæ: SMAH. Nam littera H lateri sinistro Apollinis in area nummi appositæ, litteris tribus SMA in imo margine scriptis subjungi debet: quæ præire deberet, si latus dextrum occuparet: quoniam a dextro latere sumi necesse est legendi initium. In nummis quamplurimis, præsertim vero Constantii Aug. qui decessor Juliani fuit; & in nummis Valentiniani Aug. quem octavo mense post Juliani obitum imperasse produnt Annales, *Societas Mercatorum Primæ Narbonensis*, nomen suum his primis litteris singularum vocum in nummis subscribat, SMAN. At in hoc numismate, quoniam vellent auctores intelligi, quid sibi infortunii ex ira Apollinis accidisset, ingeniose admodum hoc ipsum expresserunt, dum scribere SMAH: hoc est, *Societas Mercatorum adjacentis Hispaniæ*; cum reipsa tamen eodem utraque inscriptio recidat: siquidem est Hispaniæ contermina Prima Narbonensis. Itaque valet istud idem ac si dicant; *Societas nimium heu! vicina Hispanis*. Ea etiam causa est, quamobrem Dea, quæ Primæ Narbonensis effigiem exhibet, & talari veste circumvolvitur, & racemum demissa tenet manu sinistra; quod utrumque luctus indicium est, ob agros vitiferos hostium excursione vastatos: nec in aliis ullis civitatum nummis occurrit. Nam in nummis Antiochiæ Syriæ, exempli gratia, Dea quæ Urbem repræsentat, neque est pallio circumvoluta, sed illud habet antrorsum apertum, ita ut stola appareat; neque sinistra, quod est mali ominis, spicas tenet, aut demissas; sed dextra, & easdem veluti jactabunda ostendit ac porrigit.

In secundo numismate sunt hæ litteræ, SMNS: quarum sententia est, ut diximus, quemadmodum & istarum tertii numismatis, SMNB: *Societatis Mercatorum Narbonensium secundum numisma*.

Quartum denique habet istas, SMAI: hoc est, ut diximus, *Societas Mercatorum addicta Imperio*. Quo dicto Mercatorum societas intelligi vult, se quamvis afflictos Christianorum causa, tamen addictos perpetuo manere velle patriæ, Republicæ, Imperio: ei se bene cupere atque ad placandum numen irati Apollinis adversus Imperium, sacrificium se instituere votumque publicum.

Et illud quidem VOTVM PVBLICVM litteris Ε Δ quæ sunt in numismate quinto, exprimitur. Nam habent illæ hanc sententiam cum litteris SMN quæ antecedunt: *Societatis Mercatorum Narbonensium: εὐχὴ δήμῳ, Voto publico*.

§. 9.

Quo tempore cusus hic nummus fuerit.

Juliani Augusti temporibus, illius qui Constantio successit, percussus hunc nummum fuisse, apud omnes eruditos in confesso est. Sic enim vero Card. Baronius, ita Vir Clariss. Du-Cangius, sic alii censuerunt. Atque id quidem, si nummum ipsum in ære inspexeris, ipsum fabricæ genus, & nummi moles exigua, & materies ipsa, & characteris forma, & litteræ SMN in ima nummi parte subjectæ, plane suadebunt, præter profani Numinis vultum ac vel ipsum nomen, quod illis temporibus nonnisi sub Juliano potuit in nummis insculpi: neque tunc etiam potuit in his, qui vel magistratus permisso, vel civitatum nomine cuderentur.

Civitates in ea Galliæ parte positæ, quæ Romanis parebat, & in reliquo tractu Romani Imperii, principatu Juliani Augusti, magistratus habuere a Senatu constitutos, & eosdem Christianis sacris imbutos. Itaque neque nummi cudebantur, nisi permisso magistratuum: ut TRPS *Treveri*, Per-

Permissu Senatus : aut nomine civitatum omnium universim; ut *CON Civitates omnes Narbonenses* : aut cum urbis unius nomine, ut *LVGD.* aut denique nomine unius provinciæ, ut *ANT Primæ Narbonensis tributum* : & *CONS Civitates omnes Narbonensis secundæ*. Neque Christianæ civitates aut provinciæ sub Juliano Augusto, cum vultum ejus in suis nummis insculperent, signum aliquod Christianitatis adjecerunt, quoniam istud minime cum ethnici Principis effigie congrueret : neque vicissim vel nomen aliquod, nedum effigiem, profani Numinis quod Princeps coleret, iisdem nummis suis insculperunt, quoniam essent ipsæ Christianæ, & ab omni istiusmodi impia adulatione abhorrent : quamvis essent sponte subjectæ ei Principi, quem Senatus Romanus ex Urbe misisset, ac propterea nomen ejus & vultum & titulos in nummis suis spectari vellent.

Ex eo factum est, ut quæcumque sub Juliano Augusto numismata nomen aut effigiem habent profani numinis, cujusmodi istud est, *APOLLONI SANCTO*, aliaque multa *DEO SERAPIDI* ceterisque falsis diis dicata; nulla ex his Juliani Augusti nomen habeant; nolente ipso nimirum, quoniam Romanum Senatum, tunc totum Christianum, valde vereretur, a quo posset e magistratu revocari; ipso, inquam, Juliano Aug. propterea nolente, a privatis etiam suæque superstitionis hominibus suum nomen in nummis illis inscribi, qui Numinis profani alicujus nomen vel simulacrum repræsentarent; ne tam aperta professio idololatriæ sibi detrimento foret. Nam quid vel quis prohiberet, si summa ei in imperio, qualem fuisse historicis vulgo creditur, potestas fuit; quis, inquam, vel quid prohibuit, ipsius in nummis effigiem conjungi, cum vultu, aut nomine Dei illius quem coleret? quid ab eo usu potuit quemquam detertere, nisi metus superioris potestatis, qualem fuisse Senatus Populique Romani in ipsomet Augustos nummi innumeri clamant? Si libera fuit sub Juliano Augusto professio Paganismi, ut vulgari verbo utar, cur in isto numismate, quod est *APOLLINI SANCTO* dicatum, non est inscriptum Juliani Augusti nomen? Cur non in aliis similibus, quæ nomen falsi numinis exhibent? Vidimus nummos inscriptos, *IOVI VICTORI GALLIENS IMP. C E S.* hoc est, *Jovi Victori Gallienus Imperator cum exercitu suo*: Vidimus, *LICINIUS AVG. OB D V FILII SVI IOVI CONS.* hoc est, *Licinius Augustus ob duplicem victoriam filii sui, Jovi conservatori*: Cur nullus similiter nummus inscriptus est, *APOLLONI SANCTO IVLIANVS AVG.* vel *DEO SERAPIDI*? Profiteri sane cultum falorum numinum causa est societas Mercatorum Narbonensium: sed primum quidem, nullus ordo, nullumve aliud corpus, præter istud: deinde simul negat eadem hoc ipso in numismate id sibi fas esse in provincia & patria sua: tantum in Oriente, ubi suas haberet apothecas, id sibi licere testatur, dum propterea Græcoritu scribit *APOLLONI*.

Cur ergo, inquires, Juliano Cæsari, qui esset falorum deorum cultor, principatus fuit a Senatu Romano Christiano datus? Quantum quidem ex nummis antiquis conjicimus, (neque enim alia in præsentī monumenta consulimus:) habitus ille honos est Juliano, non ipsius certe, sed foci causa dumtaxat. Constantius Aug. nimirum de Republica, ac præsertim de re Christiana supra Augustos priores bene meritis; (nam in ipsius etiam nummis illud insigne lemma primum legitur, *HOC SIGNO VICTOR ERIS*;) obtinuit a Senatu, non solum ut Augusti titulum cum principatu gereret annis pluribus, quam ullus ante se

Principum, præter Octavium Cæsarem Augustum: (nam cum fratre Constante primum annos quindecim: deinde solus annos decem Augusti titulo potitus est ac summo rerum principatu:) verum etiam impetravit, ut gener ipsius Julianus, (nam a Fl. Julii Constantii filia Fl. Claudius dictus est Julianus:) & sibi collega adsignaretur a Senatu per annos decem alios; & idem sibi decedenti e magistratu succederet aliis annis decem: ex quo factum est, ut Augusti titulum annis omnino viginti Julianus gesserit; ultra quod tempus nemini Augusto licuit per leges Romanas principatum tenere. Non aliam ex nummis intelligimus causam fuisse, quamobrem Juliano, quamvis ethnico, Senatus Romanus, quamvis Christianus, contulerit principatum.

§. 10.

Ubi cusus hic nummus fuerit.

De tempore igitur, quo percussus hic nummus est, minime est obscurus eruditorum consensus. De loco autem jam nulla debet apud peritos esse dubitatio, cum primam Narbonensem clament inscriptæ supra infraque litteræ. Has enim litteras, *ANT.* & *CONST.* & *SMN.* in nummis Augustorum, qui de Antiochia, & Constantinopoli, & Nicomedia accipiunt, nunc viris eruditissimum movent, ex quo illum errorem in sæculo nostro Constantiniano multis confutavimus argumentis. Nullus sive Antiochiæ, sive Constantinopoli, sive Nicomediæ, repertus est nummus Juliani Aug. aut si quis forte, certe perrarus, & illuc hinc delatus: cum sint in Occidente innumeri, quoniam sunt omnes scilicet in Occidente cusi. Diocletiani, Constantini, aliorumque ejusdem ævi Augustorum nummos ex Oriente quosdam fuisse huc advectos scimus; sed qui fuerant eo perlatis prius a Mercatoribus, ut inde revecti pluris æstimarentur ab imperitis. Et perlatis quidem sic fuere in Orientem satis multi; quoniam copia tunc esset, & sit etiamnum similium nummorum infinita in Occidente; adeo ut propterea vilescant, nec sint in pretio. Quos si propterea percussos in Oriente fuisse aliquis existimet, quamvis aperte fabrica se Gallicanam esse testetur, & subscriptæ litteræ *TR. LVG.* similesque, civitates ac Monetas Gallicanas designent: is pari jure censendus est delirare, ac si quis quinariorum argenteos Ludovici XIII. & Ludovici XIII. nominibus inscriptos, revehi ex Oriente in Galliam viderit, in Oriente eosdem fuisse percussos putet: quantumvis & fabrica persuadeat fuisse cusus in Gallia, & hinc in Orientem innumera multitudine fuisse translatis nemo ignoret.

Idem porro ferendum judicium est de isto numismate, quod est inscriptum, *GENIO ANTIOCHENI APOLLONIS SANCTO*. Nullum est ejus generis in Oriente visum: & est illius fabrica, & characterum forma, tam perspicue Gallicana, tam dissimilis numismatum quæ sunt in Oriente percussa, quam sunt dissimiles nummi aurei in Gallia percussi, ab his quos cudent Hispani.

Deinde *Sancti* cognomen, quod Apollini datur in hoc numismate, cognomen est Numinum, qualia colebantur a Latinis: nullus est enim in Oriente *APOLLO SANCTVS*, nulla *MINERVA SANCTA*. Apollo *Ἀπόλλων* in nummis Græcis occurrit, *ΔΙΔΥΜΕΥΣ*, *ΠΥΘΙΟΣ*: hoc tantum, opinor: *Σάτυρος* certe ne semel quidem. Præterea *APOLLONI* Græcum nomen est, litteris Latinis scriptum: ergo ab hominibus Latinis: qui soli hodieque *Kyrie eleison* Latinis characteribus scribunt.

De-

Denique litteræ istæ Græcæ ϵ in media area positæ unius ex hisce nummis, admonent e peregrina lingua se fuisse adscitas. At Græca in Oriente lingua peregrina non fuit. Sermo patrius certe is est, qui digniore loco ponitur, hoc est, in ipso nummi ambitu, & in imo margine. At is in hoc numismate Latinus est: scriptus igitur a Latinis hominibus: qui quoniam etiam Græce scirent, etiam veluti per saturam litteras adjecerunt & voces Græcas duas in area.

§. II.

Non fuisse nummum istum ab Antiochenis Syriae conflatum.

Quod si non in Oriente conflatus hic nummus est, certe nec Antiochiæ in Syria, ut suspicari quispian possit, ob vocem ANTIOCHENI. Nam cur Latine scriberetur nummi titulus, si quidem vere Græcum sermonem solummodo in usu fuisse Antiochiæ, ævo Juliani Augusti, scripta Athanasii, Chrysostomi, Libanii, aliaque similia monumenta testantur? Cur Latine nummus hic scriberetur; cum ceteri omnes, saltem post Vespasianum, Antiocheni nummi Græce loquantur, teste etiam D. Vaillant, tomo 2. Colon. pag. 36. 37. & 108? Cur si Latine loquerentur, solœcizarent, & GENIO ANTIOCHENI, pro Antiochiæ ponerent? cum nihilominus peritum linguæ Latinæ hominem habere potuerint, quam peritum habuere scalporem. Sunt enim in hoc nummo Latini characteres eximiæ cælaturæ, & summo cum artificio elaborati.

Deinde in nummis Antiochiæ Syriae numquam Genius civitatis racemum tenet, quoniam vino celebrata ea regio non fuit: sed spicas tantummodo, quoniam frugibus ager abundans fuit. Plurimos Antiochiæ Syriae nummos exhibet liber D. Vaillant, de Nummis Coloniarum: ibi nullus racemum, nullus non spicas exhibet.

Præterea, quod caput est, in nummis Antiochiæ Syriae semel tantum vidimus iterumve Apollinis vultum. Cum ANTIOXEΩN nomine nummi occurrant innumeri, ab anno ante Christum LXXXV. usque ad Vulsiani tempora; (nam postea nulla in nummis Antiochia est:) in his omnibus persæpe Jovis caput insculptum apparet; Apollinis, semel dumtaxat: nomen, ne semel quidem. Nummi omnes Antiocheni, in quibus sunt nomina Syriae Antiochiæ Præsidum, si quidem Numinis alicujus vultum insculptum habent, Jovis ille, non Apollinis, vultus est. Nec ullum etiam in nummis Antiochenis symbolum est, quod Apollini peculiariter conveniat. Nam lyra certe, qualis cernitur in nummo ANTIOXEΩN qui sub Nerone percussus est anno Christi LXV. hoc est, cum sola aream nummi implet, neque ab Apolline ipso manu tenetur, Apollinis symbolum numquam fuit, sed Concordiæ inter Augustum sive Imperium, & civitates fœderatas. Quæ causa est, quamobrem interdum duæ simul jungantur, ut in nummo Trajani Græco vidimus. Lauri ramus, qui in nummis ANTIOXEΩN interdum pingitur, situm urbis tantummodo indicat, ut a ceteris ejusdem nominis civitatibus eo indicio secernatur; quod juxta pagum lauriferum posita sit: unde ei cognomen *Epidaphnes* est apud Plinium; & 2 Mach. IV, 33. *In loco tuto Antiochiæ secus Daphnen.* Quæ verba suburbium denotant, ubi & asyllum esset, ut appellat paulo post scriptor facer, & magna lauri copia: unde laureatum in nummis ANTIOXEΩN semper Jovem videas; Apollinem nec nudo capite videas, nec lau-

reato. Denique tripus cum superpositis lauri foliis, qui in uno Antiochenium nummo visitur, sub Augusto, anno æræ Augusti, ut appellavimus, ab Asia recepta, xxv. qualis & in Mosthenorum Lydiæ numismate pingitur, sub Salonina, cum emicantibus lauri ramis binis vel ternis, nihil aliud designat, nisi *μαντείον* Apollinis vicinum in suburbano.

Genius Antiochiæ præses vel Tutor, Juppiter ipse fuit. Hunc Jovem Philium scriptores quidam appellavere: sacra litteræ, 2. Mach. VI, 2. Jovem Olympium. Nam dum cognominatum aiunt fuisse ab Antiocho Templum Hierosolymitanum, Jovis Olympii; haud obscure significant dicatum illud ab eo rege fuisse Deo Antiochiæ Præsidi: quemadmodum postea Deo Romæ & Imperii Tutori Urbem Hierosolymitanam Romani dedicarunt, cum Æliam Capitolinam eam appellarunt. Denique etiam si Deus suburbii Antiocheni, sive Daphnes, tutor Apollo fuisset; (id quod pauci quidam suadent cusi sub Hadriano nummi *Ἀντιοχέων*;) civitatis certe ipsius Antiochenæ Deus Præses seu Tutor non fuit. Solum Jovem Antiocheni Genium, seu præsidem, seu Tutatorem agnovere.

§. 12.

Neque in altera Antiochia, quæ Pisidiæ fuit, cūsum hunc nummum fuisse.

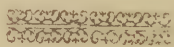
At est alterius Antiochiæ fortassis hic nummus, nempe illius, quæ in Pisidia fuit, & dicebatur olim COL. CAESAREA ANTIOCHIA. Occurrunt enim hujus Antiochiæ nummi duo inscripti: GENIO COL. ANTIOCH. *Genio coloniae Antiochiæ.* At neque istud dici aut defendi potest. Nam ab aliis civitatibus, quæ Antiochiæ nomen habent, hæc in nummis secernitur eo indicio, quod adjunctum semper habet aut COL. hoc est, *colonia* nomen, aut CAES. hoc est, *Cæsareæ*: aut etiam utrumque. Cum vero Romana colonia sit, ac propterea Latine loquatur, cur in patrio illa quoque sermone de industria solœcizaret? cur ANTIOCHENI scriberet, pro ANTIOCHIAE? cur coloniae nomen in hoc uno numismate, vel Cæsareæ, omitteret?

Deinde hujus Antiochiæ, post Decium, nulli amplius nummi apparent, hoc est, ab anno ante Julianum Aug. amplius centesimo: ex illo nimirum tempore erepta Romanis ea civitate.

Præterea cum sint hujus quoque Antiochiæ Pisidiæ numismata plurima; in nullo horum omnino aut Apollinis sculpta effigies est, aut nomen ipsius, vel symbolum. Deus Lunus est in omnibus fere depictus: sub Antonino Pio, sub Severo & Julia Domna, sub Antonino Severi F. & sub Gordiano: Et ille quidem MENSIS appellatus, in nummo Antonini Pii, apud Patinum pag. 218. In nummis duobus superius indicatis, qui sunt sub Severo & Antonino Severi F. percussi, Dea pingitur, Annona scilicet cum Cornucopiæ: Apollo ne semel quidem: Et illi duo tamen inscripti sunt, GEN. COL. ANTIOCH. Non fuit igitur *Apollo sanctus* Genius Antiochiæ Pisidicæ, neque hic ea locum habet.

Quid multa? Subjectæ in imo nummi margine litteræ, SMN: neque in uno tantum, sed in triplici diverso numismate; si *signatam Monetam Nicomediae* significant, Antiquariis, aliisque eruditis hos secutis, ante editum Sæculum Constantinianum, visum est; quo more, quæso, Nicomedienses Genio alterutrius Antiochiæ vota facerent? Aut quo more Antiocheni, si quis ita velit, *Genio* suo vota facere dicerentur in nummis percussis Nicomediae?

diā? Nam perinde istud est, ac si quis hodie nummum inscribat, *GENIO PARISIENSES*: Signata moneta Nürimbergæ. Quæ epigraphe quam sit omni ex parte absurda, supervacuum est dicere. At si litteræ SMN Societatem Mercatorum Narbonensium designant; cur GENIO ANTI, hoc est, Genio Primæ Narbonensis, Tutori Imperii, vota iidem offerant, nullo statim negotio intelligimus.

NARONA.

COL. NARONA. Titi nummus apud Goltzium, in Thesaurō, pag. 241. Plinio, lib. 111. sect. xxv. *Narona colonia, in Dalmatia.* Hodie Narenta.

ΝΑΥΠΑΚΤΙΩΝ. In nummis Veteris Græciæ, apud Goltzium, Tab. vi. In eo nummo Dianæ jaculantis effigies, cum cane. Pausanias, lib. x. five in Phocicis, sub finem operis, pag. 357. ubi de Naupactō agit: Ἐστὶ δὲ ἐν τῷ Ἀρτέμιδι, καὶ ἀγάλμα λῶν καὶ λίθων. Σχῆμα δὲ ἀκοντίζουσας παρέχεται, καὶ ἐπὶ κλησὶν ἐκλεχθὲν Αἰτωλῆ. Est etiam Diana delubrum, cum signo e candido lapide, jaculantis habitu. Dea cognomen Ætola. Posticam nummi aream aper Calydonius obtinet, in nummis etiam ΑΚΤΙΩΝ, ΑΙΤΩΛΩΝ, aliorumque oppidorum tractus hujusce frequens. Plinio, lib. iv. sect. 111. *Naupactum.* Stephano, Ναυπάκτῳ, πόλις Αἰτωλίας.... ὁ πολίτης, Ναυπάκτι. Hodie Lepante, unde sinui Corinthiaco nomen, *le Golfe de Lepante.*

NEAPOLIS Italia.

ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ. Ex ære, & argento, nummi, e Museo nostro, cum effigie Minotauri, ac supervolitante victoria: in parte averfa, caput Dianæ: cum epigraphe, ΑΡΤ. & ΑΡΤΕΜΙΣ, uti fere in Massiliensium nummis: *Naples.* Vide Goltzium in Magna Græcia, Tab. 1.

ΝΕΟΠΟ. Ibidem, ex argento, cum Medusæ capite.

NEAPOLIS Samaria.

ΦΛΑΟΥ. ΝΕΑΠΟΛΙ. ΣΑΜΑΡΕΙΑΣ. in corona laurea. Titi nummus, apud Patin. pag. 151. nunc Cimelii Regii. Φλαῦτα Νεαπόλις Σαμαρείας. L. AI. Anno xi. æræ Flaviorum, qui est Titi primus. V. C. DCCCXXXIII. usque ad Septembrem.

ΦΛΑΟΥ. ΝΕΑΠΟΛΙ. CAMAR. L. AI. Λυκάβαντῳ. id. anno xi. Domitiano tunc adhuc Cæsare tantum; cujus effigiem hic nummus nomenque præfert. Est e Cimelio Regio cum palmæ iconē, quæ passim occurrit in Syriæ nummis. Plinius, lib. v. sect. xiv. *Neapolis, quod antea Mamortha dicebatur.* Josepho, ut in Notis ad eum locum diximus, *Mabortha*, sed mendose, ut ex nummo liquet. Olim Sichem, Christi Domini temporibus, ut in Notis Plinianis ex Beniamino docuimus: hodie, *Naplosa*. Flavii cognomen ei non a Flavio Vespasiano idcirco datum, quod eo is coloniam deduxisset: neque enim ante Philippi Imp. tempora, colonia in nummis inscribitur: sed vel civibus ab eo concessum, ut Samosatenis, aliisque, vel ab iisdem adulandi causa assumptum. Fuit Justinus Martyr ex eo oppido oriundus, teste Eusebio, lib. iv. Eccles. Histor. cap. xii. Ἰουστίνῳ... ἀπὸ Φλαῦτας Νέας πόλεως Συρίας τῆς Παλαιστίνης.

ΦΛ. ΝΕΑΚ ΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡΙΑΣ ΠΑΛΕΣΤ. Diana Multimammia. Ex parte altera, ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΕΥΣΕΒ. Υ. Εὐσεβὲς Σεβαστὸς υἱός. Aurelius Caesar. Pii Augusti F.

ΦΛ. ΝΕΑΚ ΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡΙΑΣ

ΠΑΛΕΣΤΙ. Nummus Faustinae junioris, e Museo nostro. Φλαῦτας Νέας Πόλεως Συρίας Παλαιστίνης. Mulier spicas dextra, læva Copiæ cornu tenet. Adjectæ in medio vocolæ, ET. ΠΗ. in aliis ΠΖ. &c. Qua de epocha, & annis ibi notatis, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΦΛ. ΝΕΑΠ. ΣΥ. ΠΑ. Nummus Commodi.

ΦΛ. ΝΕΑΚ. ΠΟΛΕΩΣ. Macrini, apud Patinum, pag. 323. Volusiani, pag. 400. & Treboniani, in Cimelio Regio. Sunt & Antonini Severi F. Diadumeniani, & Elagabali, in Cimelio Regio: & Julii Maximini, alibi. Nummi illi omnes montem exhibent, cujus in vertice templum exstat, addita nonnullis etiam aquila: quæ notæ fere in sequentibus nummis occurrunt, qui sunt inscripti Latine, coloniae huc deductæ sub Elagabalo indices, ac testes. Mons ille Garizim est, cujus mentio non semel occurrit in sacris libris. Ei monti adpositum istud oppidum fuit.

COL. NEAPOL. Elagabali, apud Medio-barbum, pag. 314. In nummo eo arietis cum oveludentis signata effigies. Sed Volusiani est.

COL. NEAPOLI. NEOCORO. Philippi patris, ex eodem Cimelio, adjecta Lupæ effigie, Remique ac Romuli de more.

COL. NEAPOLI. NEOKORO. Philippi utriusque, pariter e Regia Gaza, adjecta Aquila, & hominis rustici, saccum humeris deferentis, ut quidem videtur, effigie: qualis & in Troadis coloniae nummis occurrit, & Bostorum: & apud Patinum in familia Marcia, pag. 166. & in Norbana, pag. 190.

COL. SER. G. NEAPOL. Colonia Servii Galbæ Neapolis, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. Philippi patris, e Museo nostro: cum eadem templi effigie in colle siti, & Æsculapii præterea Hygiæque iconē. Ex his porro nummis, in quibus colonia Neapolis appellatur, jus ei civitatis restitutum intelliges, quod ei Severus abstulerat, ut auctor est Spartianus, pag. 67. *Neapolitanis Palæstinensibus jus civitatis tulit, quod pro Nigro diu in armis fuerant.*

DD. NN. PHILIPPIS AVGG. Dominis nostris Philippis Augg. COL. SER. G. NEAPOLIS, ut proxime: sed cum effigie templi in colle positi, vir nudus saccum humero gestat, protensa in cælum dextra. In nummo Otaciliæ, eadem est epigraphe, colono ibi boves agente.

COL. NEAPOL. & COL. NEAPOLI. Geminus Volusiani nummus, e Cimelio Regio.

NEBRISSA.

COLONIA VENEREA. NABRISSA. AVGVSTA. Claudii Imp. nummus, teste Ligorio, apud Holsten. pag. 128. Plinius, lib. 111. sect. 111. *Inter æstuaria Batis, oppidum Nebrissa, cognomine Veneria.* Hodie Lebrixa.

ΝΕΙΛΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Apud Oeconem, pag. 270. Antonini Pii nummus, ex Goltzio. Notitiæ Eccles. pag. 55. in Provincia Ægypti Arcadia, extra Delta posita, Νείλος πόλις. Stephano: Νείλῳ, πόλις Αἰγύπτου... τὸ ἐθνικὸν τῆς πόλεως, Νειλοπολίτης. A Ptolemæo in Heracleote nomo locatur.

NEMAUSVS.

COL. NEM. Colonia Nemausus. Nummi Augusti, alique obvii. Sunt & in quibus Augusti & Agrippæ capita sunt opposita: Augusti laureatum, Agrippæ rostrata corona cinctum. In Augusti nummis in primis postica parte crocodilus cernitur palmæ alligatus, Ægypti captæ symbolum. Juvenalis Satyr. xv.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorant Pars hæc.

Est

Est & apud Trifanum alter, tom. 1. pag. 84. in quo Hygia, sive Salutis, angues pascentis, effigies. Plinio, lib. 111. sect. v. *Nemausum Arecomiorum*, in Narbonensi Gallia: *Nismes*.

NEOKAICAPEΩN.

NEOKAICAPEIΣ. Fulmen. TIBEPION ΣΕΒΑΣΤΟΝ. Caput Tiberii Aug. laureatum. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

KOI. ΠΟΝΤΟΥ. NEOKAIC. ΜΗΤΡΟ. ΕΤ. ΡΜΒ. Κοινὸν Πόντον. Νεοκαισαρέων Μητροπόλεως, ἔτους ρμβ'. *Commune Ponti*. Nummus *Neocæsariensium Metropoleos*. Anno cXLII. Nummus est Antonini Severi F. in Cimelio D. FOUCAULT. Æræ hujus initium est ab anno V. C. DCCCXVII. autumno, sub Nerone: quo tempore Neronis nomine rex Ponti Polemon nummos cudebat. Est hic annus V. C. DCCCCLVII. In nummis Severi & Juliae Domnæ, notatur ET. ΡΜΗ. hoc est, *annus cXLVII*. qui est V. C. DCCCCLXIV. Severi XIX. In nummo M. Aurelii Aug. est, ET. ΘΗ. annus xcvi. qui V. C. DCCCXIV. M. Aurelii Aug. primus. Denique in nummo Severi Alexandri, ET. ΡΞΒ. *annus cLXII*. qui est V. C. DCCCCLXXVIII. Severi Alexandri quartus. Ex nummo M. Aurelii arguuntur erroris ii, qui æræ initium collocant anno V. C. DCCCXV. Plinio, lib. VI. sect. 111. *Neocæsarea* oppidum, quod *Lycus* præfuit. In Notitia antiqua Eccles. pag. 46. metropolis est Ponti Polemoniaci. Geminus enim Pontus, sive divisus in geminas Provincias Pontus fuit: nempe in Helenopontum, sic ab Helena Constantini matre, ipsius Augusti jussu dictum, cujus metropolis Amasia: & Polemoniæ, ab antiquo rege Polemone, cujus metropolis Neocæsarea. Atque idcirco in nummis superius suo loco allatis, Ἀμασία μητροπόλις πρώτῃ Πόντον. Notitia antiqua Eccles. pag. 47. Ἐπαρχία Ἐλενοπόντων ὁ Ἀμασείας. Et mox Ἐπαρχία Πολεμονιάκων, ὁ Νεοκαισαρείας. Est & Pontus præterea Galaticus, est & Cappadocicus, qua nempe parte Euxinum mare hi terrarum tractus attingunt.

NICEPHORIVM.

COLONIA. NICEPH. COND. Colonia *Nicephoria condita*. Nummus Hadriani, apud Mediobarbum, pag. 185. cum figura togata, bobus, ac vexillo, qui deductæ coloniae typi & indices. Sic in nummo ejusdem Hadriani, COL. AEL. KAPIT. ... OND. hoc est, *condita*, legimus. Plinio, libro V. sect. XXI. haud procul Edeffa, in præfectura Mesopotamiae, *Nicephorium oppidum*. Stephanus: Νικηφόρον, οὕτως ἢ Κωνσταντίνα, ἢ πάλιν Ἐδεσσαν πόλιν. τὸ ἐθνικὸν, Νικηφόρον, ὡς Βυζάντιον.

ΝΙΚΗΦΟΡΙΩΝ. Nummus Gordiani Pii, in quo Juppiter sedet, dextra victoriam tenens, læva hastam: ad pedes aquila est, symbolum Romani imperii. Est & Gallieni, teste D. Vaillant: in quo nummo stat Annona cum Cornucopia, sed vereor ne pro Gordiano legerit Gallienum: cui nulla pars Mesopotamiae, ac ne Antiochia quidem paruisse videtur ex nummis.

NICÆA *Ioniae*.

NIKAEΩN KIABIANΩN. Hadriani nummus, in quo ipse in equo, e Cimelio D. FOUCAULT: & Antonini Severi F. nummus, e Cimelio nostro, cum fluvii decumbentis effigie, Caystri scilicet, læva Cornucopiae, arundinem dextra tenentis. Nicopolis in Notitia Episcopatum, Provinciae Asiae adscribitur, eadem forte & Nicæa quoque appellata. Fuit in Cilbiano agro, prope Ephesum, & Caystrum amnem, ut in Notis Plinianis diximus, lib. V. sect. XXXI. A Νίκαια, teste Stephano, fit Νικαιεύς, & Νικαεύς. Sunt qui Valentinianopolim postea dictam asseverent.

NEIKAEΩN TΩN EN KIABIANΩN. *Nicæensium qui sunt in Cilbiano agro*. Eiusdem Caracallæ nummus, e Cimelio. Regio. Plinio; lib. V. sect. XXXI. *Cilbiana juga*, & *Cilbiani inferiores & superiores*. Est & Juliae Domnæ cum eadem epigraphe: & in priore nummi facie, IOYΛΙΑ ΔΟΜΝΑ CEB. in Cimelio Reginae Christinae. Est & Getæ denique, cum fluvii decumbentis effigie.

NEIKAEΩN KIABIANΩN. ΠΕΡ. Hadriani nummus in quo Hygia & Æsculapius: (quem nummum Patinus mutilum affert, pag. 201.) & alter Juliae Domnæ, e Gaza Regia, NEIKAEΩN. KIABIAN. ΠΕΡΓΑΜ. Tertiusque Domitiani, ex eodem Cimelio. ΠΕΡ. NEIKEΩN. KIABIANΩN. Cilbianorum concordiam cum Pergamenis pariter indicant: aut potius Nicæensium Bithyniae, & Cilbianorum Asiae, cum Pergamenis: qui Æsculapium in primis coluere.

NIKAIEΩN, in Bithynia.

NIKAIEΩN, cum Jovis sedentis effigie, & ad pedes aquila. Nummus Augusti. Ab Augusto usque ad Gallienum, sunt omnium fere Augustorum Augustarumque nominibus nummi insculpti a Nicæensibus.

NEIKAEΩN. ΓΕΛΛΙΟΣ ΡΟΥΦΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. *Gellius Rufus Proconsul*. Nummus Messalinæ Claudii. ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ ΝΕΑ ΗΡΑ. *Messalina Augusta*, *Novæ Juno*.

ΕΠΙ ΑΤΤΙΟΥ ΛΑΚΩΝΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. NEIKAEΩN. Capricornus, & Copiae cornu. Neronis nummus, apud Patin. in Sueton. pag. 305. *Sub Attio Lacone Proconsule*. *Nicæensium*.

ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΚΤΙΣΤΟΥ ΝΕΙΚΑΙΑC. Neronis nummus. *Bacchi conditoris Nicææ*. Est & apud Occonem Antonini Pii alter.

NEIKAEIC ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΕΙΑC. *Nicæenses primi totius Provinciae*. A tergo, caduceus. Domitiani nummus, ex Regio Cimelio: & apud Trifanum, pag. 334. quo ex nummo etiam jurisdictionem ibi fuisse, contributaque vicina oppida, quæ eo disceptarent foro, discimus. In eodem inscriptum, ΔΙΟC ΑΓΟΡΑΙΟΥ. *Jovis Forensis*: qui forensium conventuum ac judiciorum præses foret. Sic Lacedæmone in foro templa fuere Jovis Forensis, & Minervæ pariter, teste Pausania in Lacon. pag. 93. Σπαρτιάταις ἡ ὑπὲρ τῆς ἀγορῆς ... ἱερὸν Διὸς Ἀγορείας, τὸ ἡ Ἀθηνᾶς Ἀγορείας. Sic Ἑρμῆς Ἀγορείος in Corinth. pag. 53. & Bæoticis, pag. 294. Ἀπόλων Ἀγορείος, in Atticis, pag. 39. Dio Prusæus, orat. 38. ad Nicomedienses, pag. 479. quibus cum Nicæenses de primatu certabant, Nicomediæ peculiare nomen Μητροπόλεως fuisse ait: Nicææ vero pariter & Nicomediæ, πρώτης appellationem fuisse communem. Ἀντὶ τοῦ μὲν τῆς μητροπόλεως ὑμῖν ὄνομα ἐξαίρετον ἦ, τὸ δὲ τῆς πρώτης κρινόν ἦ, τί καὶ τῷτο ἐλαττέον;

NIKAIEIΣ. ΖΕΥC ΜΗΛΙΟΣ. *Nicæenses, Juppiter pecorum custos*. Est enim μῆλον, ovis, pecus. Est Domitiani nummus, in Cimelio D. FOUCAULT.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΚΛΗΠΙΩ. ΝΙΚΑΙΕΙC. *Hygia & Æsculapio, Nicæenses*. Nummus Hadriani, e Cimelio reginae Christinae. Idcirco autem Æsculapius & Hygia simul sunt ambo depicti, Æsculapiique filia Hygia est habita, quod Æsculapii nomine Jovem antiqui: Hygiae, Minervam intellexerint, Jovis, ut narrant fabulae, filiam, quam & Medicam appellarunt: Jovemque ipsum idcirco *Salutarem*: ut esset idem Ζῷς Σωτήρ, qui Σωτήρ Ἀσκληπιός. Vetus inscriptio apud Gruterum, pag. MLXVII. 3.

Et num. 1.

MINERVAE. AVG. L. CALLIDIVS PRIMVS.
AVRES. ARGENTEAS. V. S. L. M.

Nempe ob sanatam gravitatem aurium, aures is ex argento donarii vice Minervæ suspendit. *Votumque Solvit Libens Merito.* Et fuit Romæ *Minerva Medica*, regione Urbis quinta, ut quidem P. Victor prodit. De Jove autem, pag. MLXV. 5. ex Sirmondi nostri schedis:

IOVI. SALVTARI.
VLPIANVS
GRAVI. INFIRMITATE. LIBERATVS.

NIKAIEΩN. Statua columnæ imposita. A. AIAIOOC KAICAP. Caput Ælii nudum. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

ΔΙΟΝΥΣΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ ΝΙΚΑΙΕΙΩΝ. *Bacchum conditorem colunt Nicæenses.* Nummus Antonini Pii, e Cimelio eodem. Est & M. Aurelii ibidem.

ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Antonini Pii, & Commodi nummi ex Cimelio Regio: in quibus currum Liberi Patris subeunt elephantum quatuor. *Conditorem Nicæensium.* Plinius, lib. VIII. sect. II. *Romæ iuncti primum subiere currum elephantum Pompeii Magni Africano triumpho: quod prius India victa, triumphante Libero Patre, memoratur.* De Dionysio Nicæensium, Præsidente Deo, vide Libanium de vita sua, pag. 19. Nam Dionis Chrysostomi verba mox afferemus, alios quoque Deos appellantis.

ΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. *Servatorem Nicæensium.* Antonini Pii nummus, cum Æsculapii icone, e Gaza Regia. Est & M. Aurelii.

ΣΩΤΗΡΙ ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΝΙΚΑΙΕΙΩΝ. Antonini Pii cum Æsculapii stantis effigie.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. *Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Τῖτ. Αἰλ. Ἀδριανὸς Ἀντωνεῖν.* Antonini Pii. In averfa parte, ΘΕΩ ΤΕΛΕCΦΟΡΩ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Telesphorus Deus est morbis finem afferens, Æsculapii comes: Is cum Æsculapio & Hygia simul in quibusdam exhibetur nummis.

ΘΕΑ ΔΗΜΗΤΗΡ ΝΙΚΑΙΕΙΩΝ. *Dea Ceres*, quæ utraque manu facem accensam gerit, in nummo Antonini.

ΝΙΚΑΙΕΙΩΝ. ΘΕΑ ΥΓΕΙΑ. *Nicæenses. Dea Hygia.* Antonini nummus apud Patinum, pag. 224. nunc Cimelii Regii, ubi & alter Aurelii plane par.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Antonini Pii cum effigie Solis incedentis, capite radiato. Apud Patinum, pag. 228. Et Veri similis alter, pag. 257. Pacati subactive Orientis id esse ibi symbolum arbitramur.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΝΙΚΑΙΕΙΩΝ. *Alexandrum Magnum colunt Nicæenses.* Nummus M. Aurelii, cum Alexandri simul effigie, in Cimelio Regiæ Christinæ.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. M. Aurelii nummus, e Cimelio Regio. In hoc nummo quadriga solis insculpta est, cum fluvii decumbentis effigie.

ΑΣΚΛΗΠΙΟC ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ. ΝΙΚΑΙΕΙΩΝ. L. Veri nummus, apud Patinum in Thefauro, pag. CXI.

ΚΟΜΟΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟC Ο ΚΟCΜΟC ΕΥΤΥΧΕΙ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, in corona laurea. *Commodo imperante, Orbis Felici-*

tas. Nicæensium. E Gaza Regia. In antica nummi parte inscriptio est, A. K. M. ΑΥ. ΚΟ. ΑΝΤΩΝΙΝ. *Imp. Caesar M. Aurelius Commodus Antoninus.*

ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΒΙΘΥ. *Nicæensium Bithynia, Bithynias.* Commodi nummus, e Cimelio D. FOUCAULT.

ΘΗΕΑ ΝΙΚΑΙΕΙΩΝ. *Thesum colunt Nicæenses.* Commodi nummus, e Cimelio Magni Etruriæ Ducis. Est & Antonini Severi F. in Cimelio Regiæ Christinæ.

ΙΕΡΟC ΑΓΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Commodi nummus, e Gaza Regia, A. K. M. ΑΥ. ΚΟ. ΑΝΤΩΝΕΙΝ. *Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκ. Ἀυρήλι. Κόμοδ. Ἀντωνεῖν.* *Sacrum Certamen Nicæensium.* Vir palmam tenens dextram capiti admovet.

ΚΟΜΟΔΕΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. E Cimelio Regio. Ex parte altera, A. K. M. A. ΚΟΜΟΔΟC. *Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκ. Ἀυρήλι. Κόμοδ.* *Imp. Caesar M. Aurel. Commodus.* In honorem Imperatorum edita sæpe certamina, ab iis appellationem traxere: ΤΡΑΙΑΝΕΙΑ, ΑΔΡΙΑΝΕΙΑ, ΑΝΤΙΝΟΕΙΑ, ΕΥΣΕΒΕΙΑ, ΚΟΜΟΔΕΙΑ, ΣΕΥΗΡΕΙΑ, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, a Trajano, Hadriano, Antinoo, Antonino Pio, Commodo, Severo, Geta & Caracalla fratribus, quorum ab altero, nempe a Caracalla, & ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ cognominata esse, suo loco dicturi sumus, ut & ab Alexandro M. uti alii censuere. Mitto quæ sunt pervulgata, ΗΛΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ, ΑΚΤΙΑ, ΗΡΑΚΛΙΑ, ΑΣΚΛΗΠΙΑ, ΚΑΒΕΙΡΙΑ, ab Elide, Olympia, Actio Apolline, Hercule, Æsculapio, Cabiris Diis. Et quæ ab Augusti cuiusvis nomine, ΣΕΒΑCΜΙΑ, & ΣΕΒΑCΤΑ, ΑΥΓΟΥCΤΕΙΑ, & ΚΑΙCΑΡΕΙΑ sunt nuncupata. Et quæ sumus alias explicaturi, in Tarsensium nummis, sub Severo, ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ. ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ. *Severiana Olympia Certamina, vel Præmia.*

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Commodi nummus apud Trifstanum, tom. 1. pag. 742. & Getæ, apud Patinum, pag. 319. in quibus Palladis armatæ effigies. Alter, in quo Hercules, apud Patinum, pag. 265. In nummo Juliæ Domnæ, apud Trifstanum, tom. 11. pag. 147. cui inscriptio, ΝΙΚΑΙΕΩΝ, ipsa Fortuna in Templo stat, cum temone, & Copiæ cornu. Est alter Annæ Faustinae, quæ altera, ut creditur, Elagabali conjux: ΑΝΝΕΑ ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CΕΒ.)(ΑΓΑΘ. ΤΥΧΗ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. In Thefauro Regio, ex ære minimo. *Bonus Genius Nicæensium.*

ΙΟΥΛΙΑ ΑΥΓΟΥCΤΑ. Caput Juliæ Domnæ. Ex parte averfa, in corona, ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. *Certamina Severiana Philadelphæa Nicæensium.* De certaminibus Philadelphæis, vide quæ dicturi sumus in nummis ΠΕΡΙΠΟΙΩΝ.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. CΑΓΑΡΙC. Juliæ Domnæ nummus e Cimelio Regio: ΙΟΥΛΙΑ ΠΙΑ ΑΥΓΟΥCΤΑ: in cuius averfa parte decumbens fluvius: quem vel Nicæa Bithynicæ proximum, vel a Nicæensibus certe Numinis vice cultum hic nummus docet. Plinius, lib. VI. sect. 1. *Sagaris fluvius ex inclitis, oritur in Phrygia, accipit vastos amnes, inter quos Tembrogium, & Gallum: idem Sangarius a plerisque dictus.* De Nicæa Plinius libro V. sect. XLIII. *Inde Nicæam &c.* Vide quæ de gemina ibi Nicæa diximus.

ΣΕΥΗΡΟC. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. *Severus.* Nummus *Nicæensium*, e Thefauro Regio. Stat ipse Severus Aug. togatus.

ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. *Severiana*

veriani ludi *Nicaensium*. Nummus Severi Aug. ΝΙΚΑΙΕΩΝ CEYHPΕΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. *Nicaensium* ludi Severiani Philadelphii : hoc est, in honorem Severi, & fratrum invicem amantium, Antonini & Getæ nimirum. Est hic Getæ nummus.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Juliae Domnae nummus, in quo Bacchus, qui & Osiris, cum Iside sorore vehitur curru juncto Centauris : quos Liberi Patris currui & Nonnus quoque subjungit, lib. xvi. Dionys. E Cimelio Regio.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Caracallæ nummus, apud Patinum, pag. 309. in quo templum insculptum, cujus e tecto anguis emicat, Æsculapii *Nicaensium* Præsidis Dei symbolum.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΟΠΕΛ. CΕΟΥΗΡ. ΜΑΚΡΕΙΝΟC. Imp. *Cæsar. M. Opelius Severus Macrinus*. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. *Nicaensium*. Bacchus elephanto vehitur. E Museo nostro. Alter ejusdem Macrini, apud Patinum, pag. 323. Jovem præfert civitatis *Nicaensium* custodem.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΤΕΤΡΑΚΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Elagabali.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Severi Alexandri, cum Fortunæ typo, qualis & in Byzantium nummo cernitur, sub Julia Soæmiade cuso. Apud Trifanum, tom. II. pag. 398.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Tria signa militaria. CΕΟΥΗ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC. ΑΥ. Σεμῆρος Ἀλέξανδρου Ἀυγύου. E Museo nostro. Est & Elagabali similis apud Patinum, pag. 334. cum epigraphe, ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Et Gordiani, pag. 375.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Juliae Soæmiadis, nummus ; in quo serpens multis implicatus gyris, Æsculapii symbolum, apud Patinum, pag. 340.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Maximini nummus, e Gaza Regia, in quo leonis effigies insculpta.

ΠΙΠΙΟΝ ΒΡΟΤΟΠΙΟΔΑ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Gordiani junioris nummus, quem Spanhemius, lib. de usu Numism. pag. 246. ex Cimelio Reginae Christinae affert : in quo Gordianus, ut credimus, equo infidet, cui pes laevus humano similis, dextro baculum serpente involutum, ceu manu gerit, qualem in nummis *Nicaensium* ipsorum, aliorumque passim gestat Æsculapius. Pro ΒΡΟΤΟΠΙΟΔΑ, apud Spanhemium ΒΡΟΤΟΠΙΟΔΑ legi oportuit, ut *Equum Humano Pede* verba ea sonent : qualem fuisse Cæsaris Dictatoris equum Romani annales produnt. Plinius, lib. VIII. sect. LXIV. *Nec Cæsaris Dictatoris quendam alium recepisse dorso equus traditur : idemque humanis similes pedes priores habuisse, hac effigie locatus ante Veneris Genetricis ædem*. Simili igitur equo vectum, quo Cæsarem olim, Gordianum *Nicaenses* exhibuere : ac dextro pedi baculum cum serpente inferuere, quod Æsculapii notum omnino symbolum est : vel ipso auctore Pausania, in Bæoticis, sive lib. IX. pag. 312. Ἀγάλματα ὅρθα περιεληγμένοι δὲ εἰσιν αὐτῷ τοῖς σκήπτροις δεξιόχεντες. ταῦτα εἰκόσαι μὲν ἄν τις Ἀσκληπιῶ τε εἶναι ἢ Ὑγείας. Fuit autem & *Nicaensium* peculiaris Deus ac Præses Æsculapius, uti ex nummis supra commemoratis liquet, & idem equorum æque atque hominum curator : sic enim ab Hierocle appellatur, in præfatione medicinae veterinariae, ubi cum Neptuno, cui sacer equus est, invocatur. Κεκλήθω δ' ἡμῖν συμφορεῖς τῷ λόγῳ τῶδε Ποσειδῶν τε ἵππειος, ἢ ὁ τῷ ἄνθρωπον ἵππος Σωτήρ Ἀσκληπιός, ὃ πάντως πᾶσι ἢ ἵππων μέλει. Itaque Gordiano Augusto favere Deum suum Æsculapium *Nicaenses* hoc nummo testantur. Epigraphe partis anticae in eo nummo hujusmodi est : ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Imp. *Cæsar M. Anton. Gordianus*.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΑΔΡΙΑΝΩΝ. ΟΜΟ-

ΝΟΙΑ. *Nicaensium & Hadrianensium Concordia*. Furia Sabinia Tranquillina nummus, in quo stant Æsculapius & Hygia.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Philippi Imp. nummus, cum effigie Palladis.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Decii nummus, in quo tres Charites stant ; ut & in Volusiani nummo.

ΝΕΙΚΑΕΩΝ. ΕΠΙ ΑΡΙCΤΕΟΥ. Sub *Aristea*. Nummus Herenniae Etruscillae.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Treboniani Galli nummus apud Patinum, pag. 398. & in Cimelio Regio. Est & Gallieni similis.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΟΜΗΡΟC. Vide ΜΥΡΙΝΑΙΩΝ.

ΝΙΚΑΕΩΝ. Poculum. Ex parte averfa, ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟC. Sic enim legendum in nummo Goltziano ex Asia, Tab. v. in quo caduceus, Mercurii symbolum. Cur porro poculum insculptum sit, ex Athenæo discas, lib. XI. pag. 496. Πρῶτος δὲ τὸ ποτήριον τῷτο ἐξορθόν ἐστι, περιέχεται, ἢ δὲ τὴν περιστερίαν ἔχειν ὡς Πρῶτος τῷ Βιθυνίᾳ βασιλεύσαντος, καὶ ὅτι τρυφῇ ἢ μαλακίᾳ ἀβροχὴς γρομῆς, ἰσορεῖ Νικάνδρῳ ὁ Κολοφώνιῳ ἐν τετάρτῳ Πρῶτος συμπρωμάτων. Prusias. Ereftum id poculum esse superius dictum est ; & appellationem eam sortitum esse a Prusia Bithyniae rege, luxu & vitæ molliæ famoso, ut narrat Nicander Colophonius, libro quarto, De iis quæ Prusia acciderunt.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΙCΘΜ. ΠΥΘ. Isthmia Pythia certamina. Nummus Valeriani.

ΑΥΤ. ΟΥΑΔΕΡΙΑΝΟC. ΓΑΛΛΙΗΝΟC. ΟΥΑΔΕΡΙΑΝΟC. CΕΒΒΒ. Imp. Valerianus, Gallienus, & Valerianus junior, Augusti tres. ΜΕΓΙCΤΩΝ ΑΡΙCΤΩΝ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Maximorum Optimorumque ludorum, hoc est, in Jovis honorem Max. & Optimi. Est in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, ex ære mediocri.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΠΥΘΑΓΟΡΗC. Pythagoras sedens radio globum sidereum tangit. Est Gallieni nummus : ex quo Ionicam dialectum in usu fuisse apud *Nicaenses* intelligimus.

ΝΙΚΑCΙΩΝ. In Sirmondi nummis, teste Holstenio. Plinius, lib. IV. sect. XXI. Et hætenus quidem Cycladas servant : ceteras, quæ sequuntur, Sporadas. Sunt autem Helene, Phocassa, Nicasia, &c. Prius legebatur in libris ante nos editis, Helene, Phocassa, Phacesia. In MSS. postrema vox Hecasia scribitur : Nos vocem utramque ex Suida Stephanoque sanavimus. Hic enim, Φακῆσαι νῆσοι habet : & a lente, Φακῆς, nomen eæ traxerunt. Iterumque alibi : Νικασία, νησίδιον μικρὸν πλησίον Νάξου. Τὸ ἑθνικὸν ; Νικάσιον, quæ Suidas quoque habet. Nunc Nicasia apud incolas *Rachia* nomen obtinet.

ΝΙΚΑΤΟΡΙΩΝ. Vespasiani nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 223. Stephanus : Νικάτορες, πόλεις Συρίας πρὸς τῇ Ἑλλάδι, κτίσμα Σελεύκους τῷ Νικάτορι. τὸ ἑθνικὸν, Νικατορείτης. Nicatoris, oppidum Syriae juxta Europum, conditum a Seleuco Nicatoris. Gentile, Nicatorites. Cave enim cum nupero Stephani interprete reddas, juxta Europum, quod insulsum est : nam Europum intelligit Syriae pariter oppidum, de quo Plinius, lib. V. sect. XXI. legendumque apud Stephanum, πρὸς τῷ Ἑυρώπῳ.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. ΔΙC, vel ΤΡΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Passim in nummis. Sunt enim certe nummi Augustorum nominibus cusi a Nicomediensibus, usque ad Gallienum ipsum. In Gallieni nummo templa terna insculpta, ob honorem Valeriani patris, Gallieni Aug. & Valeriani junioris, qui fuit pariter Augustus. Plinio, lib. V. sect. XLII. Nicomedia Bithyniae præclara. Stephano : Νικημένη δειά,

δεῖα, πόλις Βιθυνίας. ὁ πολίτης, Νικομη-
δεύς.

ΕΠΙ ΠΟΠΛΙΟΥ ΟΥΤΕΛΛΙΟΥ
ΑΝΘΥ. ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. *Sub Publico Vi-
tello Proconsule. Nummus Germanici Caesaris, apud
D. Vaillant: ex ære minimo.*

Α. ΜΙΝΔΙΟΣ ΒΑΛΒΟΣ ΑΝΘΥ-
ΠΑΤΟΣ. *Aulus Mindius Balbus Proconsul. Clau-
dii nummus. ΜΗΤΡΟ. ΝΕΙΚΟ. Metropolis
Nicomedia. Britannici nummus habet, ΕΠΙ ΜΙΝ-
ΔΙΟΥ ΒΑΛΒΟΥ ΑΝΘΥ. ΝΕΙΚΟ.
ΜΗΤΡΟ.*

ΝΕΡΩΝ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕ-
ΒΑΣΤΟΣ. Neronis nummus, apud Spanhem.
lib. de usu numism. pag. 564. ex Patino, in fami-
lia Tarquitia. In superficie altera: Μ. ΤΑΡΚΥΙ-
ΤΙΟΥ ΠΡΕΤΑΝΙΚ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ.
in ara deinde, cum accenso igne, quæ aream num-
mi mediam occupat, ΝΕΙΚ. ΠΡΑΤΤΟΝ-
ΤΟΣ. *M. Tarquiti Proconsule Nicome-
diensium faciente: hoc est, sacrificante.*

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕ-
ΒΑΣΤΩ ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΩ. ΝΕΙΚ.
*Nicomedienses. ΕΠΙ ΜΑΡΚΟΥ ΠΛΑΝΚΙΟΥ
ΟΥΑΡΟΥ. Sub Marco Plancio Varo. Leo can-
tharum prioribus pedibus apprehendit; clunibus
desidet. Affert hunc nummum Patinus, pag. 143.
Alius e Cimelio Regio, habet in corona laurea,
ΕΠΙ ΠΛΑΝΚΙΟΥ ΑΝΘΥΠ. ΝΕΙΚ.
Sub Plancio Proconsule: ἐπὶ Πλανκίῳ Ἀνθυπάτῃ. A-
lius e Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, habet caput tur-
ritum Genii civitatis.*

ΕΠΙ Μ. ΣΟΥΛΠΙΚΙΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ.
ΑΝΘΥΠΑΤ. ΝΕΙΚ. *Sub M. Sulpitio Proclo
Proconsule. Nummus Nicomediensium, cum Titi
effigie ac nomine.*

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΒΕΙ-
ΘΥΝΙΑΣ. ΝΙΚΟΜΗ. *Μητρόπολις ἡ πρώτη
Βιθυνίας Νικομήδεια. Metropolis ac prima Bithyniæ
civitas Nicomedia. Proram navis hic Domitiani num-
mus exhibet, & draconem, de quo mox sumus
dicturi. Est e Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, & apud
Patinum, pag. 164.*

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΙΚ. ΚΑΙ ΠΡΩ-
ΤΗ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ.
Trajani nummus ex Cimelio Regio, & apud Pati-
num, pag. 164. Vide quæ de primatu diximus,
in nummis Amasenorum & Nicæensium. Quibus
adde Valentiniani, & Valentis datas ad Nicome-
dienses & Nicæenses litteras, quæ recitantur in Sy-
nodo Calched. act. xiiii. ubi statuit Imperator
Nicæam esse secundo loco *Bithyniæ metropolim.* Et
Eusebii testimonium, lib. iiii. de vita Constanti-
ni, cap. l. Nicomediam appellantis ἡ πόλις τῆς
Βιθυνίας ἀρχαία.

ΘΕΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ. *Deus Olympius.*
Hadriani caput laureatum. ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΩΝ,
capite turrato, cum cornucopiæ. Est in Cimelio
Reginæ Christinæ. Ex gentili superstitione scilicet,
DEVS est mortali jurare mortalem; inquit Pli-
nius, lib. 2. sect. v. Vide infra, ΠΕΡΓΑΜΗ-
ΝΩΝ.

RESTITVTORI NICOMEDIAE.
Hadrianus figuram muliebrem dextra subleuat. Vi-
de supra, RESTITVTORI BITHY-
NIAE.

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ.
ΑΝΤΙΝΟΟΣ ΗΡΩΣ. Antinoi ex Cime-
lio Regio. Cum bovis effigie: qua hostia litasse se
Antinoi, ut Deo majori, Nicomedienses præ se
ferunt.

ΜΗΤ. ΚΑΙ ΠΡΩΤΗΣ ΝΙΚΟΜΗ-
ΔΕΙΑΣ. Antonini Pii, e Gaza Regia, & apud
Tristanum, pag. 592. In eo nummo draco aræ in-
fidet, Æsculapii typus.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΟΜΟΝΟΙΑ.
ΒΟΥΛΗ ΔΗΜΟΣ. *Nicomediæ concordia, Se-
natus Populusque. M. Aurelii nummus est, in quo
Senatus & Populus dextras jungunt. Βουλὴ enim
Senatus est. Unde βουλευται, Senatores. Sic infra,
ΒΟΥΛΗ ΠΕΚΚΙΝΟΥΝΤΙΩΝ. Hinc
Βουλῆς Ζῆς, Juppiter Consilii Præses, sive Se-
natus.*

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΜΗΤ. ΝΕΩΚΟΡ.
M. Aurelii, apud Occonem, pag. 296. quo in
nummo templi effigies est.

ΜΗΤ. ΝΕΙΚΟΜ. ΝΕΩ. Faustinae junio-
ris, e Cimelio Regio. *Μητροπόλεως Νικομηδείας ἡ
Νεωκόρα,*

ΝΙΚΟΜΗΔ. ΜΗΤ. ΝΕΩΚΟΡ. Com-
modi nummus, apud Tristanum, tom. i. pag. 747.
cum aquila & dracone, Jovis & Æsculapii sym-
bolis.

ΝΕΙΚΟ. ΜΗΤΡ. ΑΜΑΚΕΩΝ. ΟΜΟ-
ΝΟΙΑ. Commodi nummus, in quo Amazonis
effigies: e Museo nostro. *Nicomediensium metropo-
leos & Amasenorum concordia.*

ΝΕΙΚΟ ΕΡΒΙΑΕΙΑ. Juppiter
sedet. Commodi nummus est, in Thesauro Regio,
ex ære magno.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚ. Com-
modi nummus, apud Occonem, pag. 333. in quo
Prætoria navis, & templa duo: quorum alterum
M. Aurelio, ut ex allato paulo antea nummo li-
quet, alterum Commodi ipsi dicatum. Ob certa-
mina ea templumque, *Νεωκόρα* in nummo vocan-
tur, uti diximus, verbo ΑΒΟΛΛΑΙΩΝ. Si-
milis huic alter Maximi Caesaris, in quo templa
pariter gemina, patri nempe ac filio dedicata:
quod Patino latuit, pag. 358.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.
Antonini Severi F. apud Tristanum, tom. ii. pag.
201. quo in nummo vel Æsculapius, vel Glycon
insculptus, draconis effigie, quem, ut ait Liba-
nius, Nicomediæ conditores ductorem secuti exi-
stimantur.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.
Gordiani junioris, apud Tristan. tom. ii. pag. 541.
Stat Imperator ante aram: adstante pariter Nico-
mede Urbis conditore. Superne aquila volitat:
emergit inferne ex ara draco: denique templum
adjectum, in quo sacra pro salute Principis iterum
fierent, quam ob causam *Neocori bis* appellantur.
Cetera symbola ex ante dictis patent. Sunt & Phi-
lippi, aliorumque, sic inscripti nummi.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟ-
ΡΩΝ. Tres urnæ cum palmis tribus. ΑΥΤ.
ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. ΓΑΛΛΙΗΝΟΣ.
ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. CEBBB. *Imperatores,
Valerianus, Gallienus, & Valerianus junior, Augusti
tres. In Cimelio olim fuit Illustriss. COLBERTI.
ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑ-
ΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ. Nicomediensium,
sub Cais. Papirio Carbone. E Cimelio Regio. Oc-
currit idem Carbo Papirius in Nicæensium ejusdem
Provinciae nummis.*

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ
ΟΜΟΝΟΙΑ. Ceres Nicomediensium, & Jup-
piter Laodiceorum Præses. Vide ΛΑΟΔΙ-
ΚΕΩΝ *Cariæ.*

ΝΙΚΟΜΗ. Ex parte altera, ΕΠΙ ΑΝ-
ΘΥΠΑΤΟΥ ΘΩΡΙΟΥ. *Sub Thorio Procon-
sule. Apud Gruterum, pag. 924. L. THORIVS.
EVTYCHES.*

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΟ-
ΜΗΔΟΥΣ. ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. Apud
Goltzium in Vetere Græcia. Fuit hic Nicomedes
Epiphanes, Prusæ filius, ejus Nicomedis nepos, a
quo condita & cognominata Nicomedia est, cum Af-
tacum Nicomediæ proximum Lysimachus evertisset.

ΝΙΚΟ-

ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ, in Epiro.

ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ. Ex parte averfa, ΣΕΒΑΣΤ. ΚΤΙΣΤ. Σεβαστὸς κτίστης. *Augustus Urbis conditor. E Museo nostro Parisiensi. Plinius, lib. IV. sect. II. Colonia Augusti Aetium, cum civitate libera Nicopolitana. Vide Pausan. in Eliac. prior. pag. 172. Sunt a Nicopolitanis cusi nummi in honorem Augustorum, ab Augusto usque ad Gallienum.*

ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ ΙΕΡΑ. ΚΤΙΣΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. In Gaza Regia.

ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ. Caput apri, cum ancora, quæ situm urbis ad mare cum portu indicat. Est nummus Ælii Cæsaris, ex ære mediocri, in Museo San-Genovesano. ΑΙΔΙΟΣ ΚΑΙ-
CAP.

ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ, cum effigie capitis aprugni, in nummo Commodi Principis.

ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ. *Nicopoleos sacrosanctæ, classica. Nummus Severi Alexandri, e Thesauo Regio.*

ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΚΤΙΣΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Ibidem, cum expresso capite apri Calydonii.

ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ ad Istrum.

ΑΥΤ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΣΩΤΗΡ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ. *Imperator Trajanus Servator Urbis.*

Ex parte averfa, ΝΕΙΚΟΠΟΛΙΣ. Genius urbis stans capite turrato, dextra palmam, læva coronam gerit. A Dacorum incursionibus servatam se Trajani ope Nicopolis proficitur. Est hic nummus ex ære minimo, in Cimelio D. Foucault. Ammianus, lib. xxx. pag. 445. *Nicopolim indicium victoriæ contra Dacos Trajanus condidit Imperator. Jornandes, lib. de rebus Geticis, pag. 99. Nicopolim, inquit, accedit, quæ juxta Istrum fluvium est constituta notissima: quoniam devictis Sarmatis Trajanus eam fabricavit; & appellavit Victoriæ civitatem. Ex his Jornandis verbis non uno loco Thesaurum suum Ortelius Jatro amne locupletat: cum legi Istrum oportere, nemo inficiari possit, qui nummos veteres vel obiter viderit: cuiusmodi ii sunt, qui sequuntur.*

ΝΙΚΟΠΟΛ. ΠΡΟΣ ΙΣΤ. Severi, in Cimelio Regio, cum Priapi effigie. Sunt & Hadriani, cum eadem epigraphe.

ΥΠ. ΑΥ. ΓΑΛΛΟΥ. ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΡΟΣ Ι. Sub Aurelio Gallo. *Nicopolitarum ad Istrum. Severi nummus, e Thesauo Regio. Item Antonini & Plautillæ. Sunt & ejusdem Severi, ΥΠ. ΑΥ. ΤΕΡΤΥΛΛΟΥ, ὑπὸ Ἀυγούστου Τερτύλλου, sub Aurelio Tertullo. ΥΠ. ΦΛ. ΟΥΛΠΙΑΝΟΥ. Sub Flavio Ulpiano: qui etiam in nummo apparet Antonini Severi F. e Cimelio D. Foucault.*

ΥΠ. ΚΟΥΙΝ. ΤΕΡΤΥΛΛΟΥ. ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΡ. ΙΣΤΡΩ. ΒΟΥΛΗ. ΔΗΜΟΣ. Sub Quinto Tertullo. *Nicopolitarum ad Istrum Senatus Populusque. Nummus Juliæ Domnæ, e Cimelio Regiæ Christinæ.*

ΥΠ. ΝΟΒΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ. ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΡΟΣ ΙΣΤΡΩ, in corona. Caracallæ & Elagabali nummo, in Cimelio Regio. Sub Novio Rusto.

ΙΕΡΑΣ. ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΩΣ, in Caracallæ & Plautillæ nummis, apud Patinum, pag. 310.

ΝΙΚΟΠΟΛΙΤ. ΠΡΟΣ Ι. & ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΙΣΤΡΩΝ. Getæ.

ΥΠ. ΑΓΡΙΠΠΑ. ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ. ΠΡΟΣ Ι. Macrini, e Cimelio Regio. Sub Agrippa.

ΥΠ. ΑΥΡ. ΔΟΝΓΙΝΟΥ. ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΡ. ΙΣΤΡ. Sub Aurelio Longino. ΥΠ. ΚΑ. ΚΟΥΙΝΤΙΑΙΑΝΟΥ, Sub Clau-

dio Quintiliano. Macrini nummi duo: posterior est in Cimelio D. Foucault. Priori similis est alter Diadumeniani, in Museo P. Jobert, Societatis Jesu, Parisiis.

ΥΠ. ΑΙΔ. ΠΟΝΤΙΑΝΟΥ. ΝΙΚΟΠΟΛΙΤ. ΠΡΟΣ ΙΣΤΡ. Sub Ælio Pontiano. Μ. ΟΠΕΛ. ΑΝΤΩΝ. ΔΙΑΔΟΥΜ. Μ. Οπελιος Antoninus Diadumenianus. E Museo nostro.

ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΡΟΣ ΙΣΤΡΩ. Eiusdem Diadumeniani. Fuit urbs ea inter Dorostorum & Odeffum, teste Ammiano, lib. xxvi. pag. 340. Ex Notitia Vetere Eccles. Hieroclis, pag. 21. in Provincia Rhodopes. Procopio, lib. IV. de Ædif. cap. XI. inter castella Istro apposta, Νικόπολις.

ΥΠ. ΣΑΒ. ΜΟΔΕΣΤΟΥ. ΝΙΚΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΠΡΟΣ ΙΣΤΡΩΝ. Gordiani junioris, ex Cimelio Regio. Sub Sabino Modesto.

ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ ad Mestum amnem, in Thracia.

ΟΥΛΠ. ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΜΕΣΤΩ. Ούλπιας Νικόπολεως πρὸς Μεστώ. Commodi, Caracallæ, in Cimelio Regio, & Getæ nummi. Crispinæ similiter, in Cimelio Regiæ Christinæ. Nomen ab Ulpio Trajano id oppidum habet, situm ad Mestum, seu Nestum amnem: de quo vide quæ diximus, in Notis & Emendationibus ad librum Plinii quartum, num. LIV.

NILVS. Trajani nummus, quo indicari expeditio ejus in Ægyptum videtur. Apud Occonem, pag. 205. Hadriani quoque, pag. 231. in quo nummo fluvii typus cum crocodilo, & hippopotamo, de quibus Philostratus, lib. I. Iconum, in Nilo: Κροκόδειλοι δὲν οὖν καὶ οἱ ἵπποι τῶν ποταμῶν, ἐς τὸ Νεῖλον τινὲς περιγεγράφειν, &c. Gestat & cornu copiæ Nilus, ob ubertatem qua fecundat Ægyptum.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ ΣΕΒ. Μ. Aurelii nummus apud Occonem, pag. 296. cum Nili fluvii effigie, & hippopotami: quibus Ægyptus ipsa indicatur.

ΝΕΙΛΩΣ. L. Γ. Nilus, anno tertio Titi principatus, sub quo cusus hic nummus est, quem Tristanus affert, pag. 307. Ibi radiato capite Nilus adumbratur, cum loto, vel papyro, cujus feracem Nilum esse, tralatitium est.

ΝΙΣΑΙΩΝ. Apud Goltzium in Græcia Vetere, Tab. XI. I. Ad Nisæam spectat, navale Megaridis in Attica. Stephano: Νισαία, ἐπὶ νεῖον Μεγαρίδος. In eo nummo Cereris teda insculpta, cui insidet aquila, pede spicam tenens: ex parte averfa Juppiter laureatus. In altero nummi pretium expressum, ΟΒΟΛΟΣ, cum spicæ effigie: quod in Attica in qua Megaris & Nisæa fuere. Ceres frumenta molere & conficere invenit, teste Plinio, lib. VII. sect. LVII. In parte averfa, cymbæ vir insitit, quod navale Megarensum, ut diximus, Nisæa fuit.

NISIBIS.

ΣΕΠ. ΚΟΛΩ. ΝΕCΙΒΙ. Nummus Juliæ Corneliæ Paulæ, Elagabali uxoris. Σεπτημίας Κορωνίας Νέσιβι. Plinio, lib. VI. sect. XVI. Antiochia, quam Nisibin vocant. Stephano, Νέσιβις. Uranio, apud eundem, Νέσιβις. Hodie vetusto nomine servato Nisibin & Nesbin vocant, insignis olim oppidi tenue modo vestigium. Vide Tavernier. lib. II. Itiner. pag. 172.

ΙΟΥ. ΣΕΠ. ΚΟΛΩ. ΝΕCΙΒΙ. ΜΗΤ. Philippi patris, capite radiato. Ἰουλίας Σεπτημίας Κορωνίας Νέσιβι μητροπόλεως. In Cimelio Regio. In nummis numquam Νέσιβις, sed Νέσιβις scribitur, ut poscit εὐφρανία Græcæ locutionis. Nomen hic habet a M. Julio Philippo Aug. & ab uxore ipsius Severa, orta ex Septimio Severo olim Aug. Similis est epigraphe in nummo Otaciliæ Severæ, in eodem Cimelio Regio: ΜΑΡ. ΟΤΑ-
Q 3 ΚΙΑ.

KIA. CEOTHPAN CEB. *Marciam Otaciliam Severam Aug.* IOY. CEΠ. KOΛΩ. NECIBI. MHT. In templo, Horus, ut videtur: supra, aries: ob lanam in eo tractu laudatissimam.

CEΠ. KOΛΩ. NECI. Nummi Severi Alexandri, & Gordiani Pii: in quibus caput turritum ac velatum est; quod est symbolum metropoleos ac libertatis.

NORBA.

AVGVSTVS D D. C. C. N. C. *Decuriones Colonia Concordiae Norbensis Caesariana.* Ex parte averfa. C. L. cum capitibus Caji & Lucii Caesarum: in ambitu, M. PETRONIO.

C. IVLIO ANTONIO II VIR. *Duumviris.* Nummus Augusti, e Cimelio Regio. Plinio, lib. IV. sect. xxxv. *Colonia Norbensis Caesariana cognomine.* Hodie *Alcantara.* Lusitaniae quondam, nunc Castellae veteris oppidum.

C. I. N. C. *Colonia Julia Norba Caesariana.* Caput Augusti nudum. In altera parte, labyrinthus. C. PETRONIO. M. ANTONIO II VIR. EX D. D. *Ex Decreto Decurionum.*

NERO ET DRVSVS CAESARES. QVINQ. C. V. I. N. C. *Quinquennialitii Coloniae Victricis Juliae Norbae Caesarianae.* In altera parte, Tiberii Aug. vultus & nomen est. Apud Patinum, pag. 77. Est alius ibidem pag. 90. Caji Caesaris Aug. capite laureato.

C. CAES. AVG. GERMANIC. IMP. P. M. TR. P. COS. Capite laureato. SAL. AVG. *Salus Augusta.* CN. ATEL. FLAC. CN. POMP. FLAC. II VIR. Q. V. I. N. C. *Duumviris Quinquennialibus Victricis Juliae Norbae Caesarianae.* Est in Cimelio D. FOUCAULT.

NORICVM.

EXERCITVS NORICVS. Hadriani nummus, in Cimelio Regio. Plinio, lib. III. sect. xxvii. *Norici.* Bavariae partem ab Aeno amne, Austriaeque fere universam, & Carinthiam Stiriamque Norici tenuere.

MET. NOR. In corona quercea: *Metalum Noricum.* Nummus Hadriani, e Cimelio Regio. Vide PANNONIA. Patinus in Indice, pag. 11. lepide *Metropolim Noricum* interpretatur, *Nuremberg.*

NOYKEPINΩN. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 223. & e Magna Graecia, Tab. xxi. Plinio, lib. III. sect. ix. *Nucerinus ager, & ipsa Nuceria,* in Campania. Stephano quoque, *Nuerevoti.* Hodie *Nocera.*

NUMMANTIA.

GALBA IMPERATOR. Ex parte averfa, REST. NVM. Hoc est, *Restituta Nummantia.* Affert hunc nummum Seguinus, pag. 123. qui nunc Regii Cimelii est: aitque nonnullos sic interpretari ausos, *Restituta Numidia*, quod ipse merito improbat, ut & alteram interpretationem, *restituto nummo*: affert deinde haud paulo deteriorem, *Restituto Numine*, Fortunae videlicet, quam nummo eo signatam putat. Nostram eruditius potiore visum iri confidimus, triplici nomine: Primum, quod in eo nummo muliebre sit caput expressum, plane par ei quod in plerisque Hispaniae nummis occurrit, ac praesertim in Obulconis nummo, de quo mox dicemus. Deinde quod Galba in Hispania primum, cui cum imperio legatus populi Romani praerat, Imperator est salutatus. Qua de re fuse Tranquillus, cap. viii. & sequentibus. Denique quod bene meritum de Hispania tota, ac de oppidis quibusdam privatim, nummi ejus multi significant, quibus inscriptio posita, HISPANIA, ASTIGI, BARCINO, CLVNIA, &c. Et ad conventum certe Cluniensem Numantini pertinere, teste Plinio, lib. III. sect. iv. Nunc oppidi rudera vi-

suntur hand procul ab eo loco unde Durius amnis exoritur. Nomen iis *Puente Garay*, prope urbem *Soria.* De veteris Numantiae excidio vide *Florum*, lib. II. cap. xviii. Restitutam se a Galba hoc cuso numismate gloriatur: hoc est, ut ego interpretor, urbs ea quam *Soria* nunc incolae vocant, e veteris Numantiae ruinis ac juxta eam excitata.

NYΣAEΩN, Caria.

NYΣAEΩN. Augusti nummus, cum tripode.

NYCAEΩN. Pluto Proserpinam rapit. In antica parte, EIPHNH DOMETIANOY ATOK. *Pax Domitiani Imp.* Capite Domitiani laureato.

NYCAEΩN. ΔIONYCOC. *Nysaeorum Bacchus.* Nummus Hadriani, e Cimelio Regio, cum signo Libertatis. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Nysa.* Stephano: *Νύσα, τεῖτη ἐν Καρίᾳ. τὸ ἐθνικόν, Νυσεύς, Νυσάϊος, Νυσαιδὲς, ἢ Νυσαεύς.* Est & Sabinae nummus similis.

NYCAEΩN. Hadriani rursus, apud eundem Trifanum, pag. 500. cum Dei Luni effigie, qualis in Ancyranorum numismatibus, & Juliopolitarum, aliisque hujus tractus occurrit, ut frustra sint qui ad Nysam Euboicam hunc nummum referant, secuti licet virum eruditum, pag. 143. de usu numismi.

NYCAEΩN. KAMAPEITHC. M. Aurelii nummus, apud Patinum, pag. 238. quo de nummo egimus, verbo KAMAPA.

EΠI ΓP. AYP. ΔIOΔOTOY. NYCAEΩN. *Ἐπὶ Γεγραμμένως Ἀυρηλίου Διοδότου.* M. Aurelii nummus, e Cimelio D. FOUCAULT. Serapis sedet, dextra in Cerberum extensa. *Sub Scriba M. Aurelio Diodoto.*

EΠI ΓP. M. AYP. MOYCONIOY IEPEΩC NYCAEΩN NEOK. *Sub Scriba M. Aurelio Musonio sacerdote Nysaensium Neocororum.* M. Aurelii nummus. Sunt & Faustinae junioris nummi, NYCAEΩN: & Severi, cum Bacchi effigie: & Elagabali, in Museo nostro.

NYCAEΩN. E. ΓP. AYP. ΔIOΔOTOY. *Ἐπὶ Γεγραμμένως &c.* *Sub Scriba Aurelio Diodoto.* Deus Lunus stat. ATOKPATO PAC KAIC. ANTONINON KAI OYHPON. *Imperatores Caesares Antoninum & Verum Nysaei salutant.* Augusti ambo stant togati, & dextras jungunt. Nummus est ex aere maximo, in Cimelio Magni Ducis Hetruriae.

NYCAEΩN. EIPHNH. EΠI AIA. ΠAIANIOY. *Nysaeorum Pax.* *Sub Aelio Paeanio.* Commodi nummus apud Trifanum, tom. I. & Caracallae, tom. II. pag. 209. In eo porro nummo Apollinis effigies est, tripodi innixi, jacentes ante pedes cithara: quem quidem non tam Nysaeorum Praesidem Deum fuisse, quam familiae Praetoris Praenii peculiare Numen arbitramur, ducti similitudine nominis, quod Apollinem quoque *Παιῶνα* Graeci vocent: & Claudianus:

Implorat Paean suum conterrita Delos.

Ut haec symbola Trifanus expediat, frustra defudat.

NYCAEΩN. Caracallae, e Cimelio Regio, cum signo Libertatis. Alter item cum Bacchi & Satyrorum effigie, tum ibi, tum apud Trifanum, tom. II. pag. 236. Gerit & uvam Bacchus, vini in eo tractu bonitatis & copiae indicem.

NYCAEΩN. AΘYMBPOC. Julii Maximini nummus, in quo juvenis effigies ante aram stantis: dextra is patera libat, laeva hastam gerit. Urbis conditorem esse hunc intelligimus, ex Stephano: *Ἀθύμβρα, πόλις Καρίας πρὸς Μαιάνδρῳ, Ἀθύμβρα κτίσμα, ἧς μὲν ταῦτα Νύσα ἐκλήθη. τὸ ἐθνικόν, Ἀθυμβρεύς, τῷ λόγῳ ᾤ Καριῶν.* Haussit a

Strab-

Strabone, lib. xiv. pag. 650. Ἰσορῶσι ἢ τρεῖς ἀδελφοί, Ἀθυμβρόν τε καὶ Ἀθυμβραδόν, καὶ Ὑδρηλον ἐλθόντας ἐν Λακεδαίμονι, τὰς ἐπωνύμους αὐτῶν κτίσαι πόλεις. λειπανδρῆσαι δ' ὕπερον. ἐξ ἐκείνων ἢ συνοικισθῆναι τὴν Νύσαν. Καὶ νῦν Ἀθυμβρόν δὲ χηγέτω νομίζουσιν Νυσαῖς. Memoriae traditum est, venisse Lacedaemone tres fratres, Athymbrum, Athymbradum, atque Hydrelum, & urbes condidisse sibi cognomines: quas homines deinde defecerint, atque ex iis Nyssa fuerit condita. Et quidem Nyssaei Athymbrum suae urbis auctorem perhibent. Fuit hic nummus in Cimelio R. P. DE LA CHAIZE, Societatis Jesu, Regi Christianissimo a Confessionibus.

ΕΠΙ ΓΡ. ΕΥΤΥΧΟΥΣ. ΝΥΣΑΕΩΝ. ΝΥΣΑΕΩΝ. Sub Scriba Eutyche. Maximus Caesaris nummus hic est, in quo pueruli octo fere taurum ad sacrificium comitantur. Occo, pag. 425. ita legit: ΕΠΙ ΕΥΤΥΧΟΥ. ΝΥΣΑΕΩΝ. Patinus, in Thesaurο, pag. 195. ΕΥΤΥΧΗ ΝΥΣΑΕΩΝ. Erizzo, 497. ΕΠΙ ΕΥΤΥΧΟΥ. Ex parte nummi altera legitur, Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗ. ΜΑΞΙΜΟΣ ΚΑΙΣ. Caius Iulius Verus Maximus Caesar.

ΕΠ. Μ. ΑΥΡ. ΜΟΥΣΩΝΙΟΥ ΙΕΡΕΩΣ. ΝΥΣΑΕΩΝ. Gordiani junioris, apud Erizzo, pag. 510. cum Herculis, Mercurique effigie: illum clava, leoninaeque exuviae: hunc caduceus, & pera, & talaria produnt. Utrique Numini sua fuisse in eo oppido sacra peculioria, M. Aurelio Musonio praefide sacrorum hic nummus docet. Cave Erizzum audias, qui sic legit: ΕΠ. Ν. ΑΥΡ. interpretaturque, ΕΠΙ ΤΑΤΟΥ. ΝΕΩΚΟΡΟΥ. ΑΥΡΗΛΙΟΥ.

ΑΥΤ. Κ. ΠΟ. ΔΙΚΙΝ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC. Imp. Cas. P. Licinius Valerianus. ΕΠΙ ΓΡ. ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ Β. ΝΥΣΑΕΩΝ. Sub Scriba Menandro iterum, Nyssaeorum. E Cimelio Regio, In nummo eo Dei Luni effigies.

ΑΥΤ. Κ. Π. ΔΙΚ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC. Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Πάπλιος Δικίνος Οὐαλεριανὸς Σεβαστός. Ex parte averfa, ΘΕΟΓΑΜΙΑ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ. ΝΥΣΑΕΩΝ. ΕΠΙ ΓΡ. Μ. ΑΥΡ. ΛΑΙΑΝΟΥ. Θεογάμια Οἰκουμένη, Νυσαίων, ἐπὶ Γραμματέοντι Μάρκῳ Ἀυρηλίῳ Λαϊανῷ. Theogamia Oecumenica, Nyssaeorum, sub Scriba Marco Aurelio Laiano. Urna, ex qua palmae duae exstant. In ima urna, Κ. Α. Κοινὸν Ἀσίας. Est hic nummus in Museo D. Medham Angli: unde Morellius delineavit. Theogamia, certamina sunt in honorem Proserpinae a Siculis edita. Julius Pollux, lib. i. cap. i. tit. xxxiii. ubi de Graecorum festis: Κόρης, καὶ Σπερσιώταις, Θεογάμια. Nempe in honorem nuptiarum Plutonis ac Proserpinae. Fuit inter Tralles ac Nyssam, auctore Strabone, lib. xiv. pag. 649. templum Plutonis ac Junonis, νεῶν Πλάτωνος τε καὶ Ἥρας, vel, ut alii malunt, Πλάτωνος τε καὶ Κόρης, Plutonis ac Proserpinae. Sed missis hujusmodi fabulis, reipsa Θεογάμια hic sunt ludi & certamina edita, ob nuptias Augustorum, Valeriani junioris scilicet, & Corneliae Superae. De voce Oecumenica, diximus in nummis Heliopoleos Syriae.

ΕΠΙ ΓΡ. ΑΙΑ. ΠΡΟΚΛΟΥ. ΝΥΣΑΕΩΝ. In corona laurea, ΘΕΟΚΑΜΙΑ. Est Valeriani Aug. in Cimelio Sereniss. Ducis Cenomanensium. Θεοκάμια ludi sunt & certamina pro salute & incolumitate Gallieni Aug. edita. Est enim νόμῳ agrotο, laboro, deficio. Aegrotasse Gallienum, Valeriani Aug. collegam, testis nummus est, qui valetudine ei restituta cusus est in honorem ipsius, cum hac epigraphe, ΟΒ C O N S E R V A T I O N E M S A L V T I S, cum ima-

gine Deae Hygiae. Quo sensu Augustos appellerent Graeci Deos, diximus in nummis Νικημηδέων. Cave hic Θεογάμια legendum putes.

ΝΥΣΑΕΩΝ, in Decapolitana Syria.

ΝΥΣΑΕΩΝ Nummus Elagabali, e Museo nostro. Plinio, lib. v. sect. xv i. Scythopolis, (antea Nyssa, a Libero Patre, sepulta nutrice ibi:) Scythias deductis.

ΝΥC. ΚΥΘΟ. ΙΕΡΑC. Νύσης Σκυθοπόλεως ἱερᾶς. Est Gordiani Pii nummus, in Cimelio Regio. Cave ei credas, qui Nyssam Cariae hic jubet intelligi, & legi ΚΥΘΟ πολιν.

ΝΩΛΑΙΩΝ. E Thesauro Goltzii, pag. 223. & in Magna Graecia, tab. xx. cum Minotauri ac Minervae effigie. In Magnae Graeciae nummis Minotaurus passim occurrit. Plinius, lib. iii. sect. ix. Nola colonia. Stephanus: Νῶλα, πόλις Ἀυσόνων. . . τὸ ἐθνικόν, Νῶλιος. Scribe, Νωλαίος. Gruterus, pag. 1085. ex Sirmondo. COL. FEL. AVG. NOL. Frontinus, lib. de coloniis, pag. 87. Nola colonia Augusta.

O

ΟΑΞΙΩΝ. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 224. Stephanus: Ὀαξίος, πόλις Κρήτης. . . ὁ πολίτης, Ὀαξίος.

ΟΒΥΛCΟ. In Cimelio Regio: Plinio, lib. iii. sect. iii. Obulco, quod Pontificense appellatur. Hodie Porcuña, oppidum haud ignobile, Cordubam inter & Giennam. Ita Mariana, lib. iii. hist. Hisp. cap. xxi.

ΟΔΗCCEITΩΝ. Hadriani nummus, in Thesauro Regio: M. Aurelii, in Cimelio Reginae Christinae: item Commodi: Est & Antonini Severi F. apud Patin. pag. 304. nunc Cimelii Regii. Plinio, lib. iv. sect. xvi i i. in Thracia: Οδεσsus Milesiorum, Stephano: Ὀδησσός. . . ὁ πολίτης, Ὀδησσίτης, καὶ Ὀδησσός. Procopio, lib. iv. de Aedif. cap. xi. inter castella Istro apposita, Ὀδησσός. Sunt & Elagabali, & Gallieni, in Cimelio D. F O V C A V L T. Alibi etiam, Severi Alexandri. Habet D. Vaillant inter nummos Antonini Pii, ΑΔΗCCEITΩΝ: forte pro ΟΔΗCCEITΩΝ.

ΟΔΗCCEITΩΝ. Aesculapius, & Hygia. Ex parte nummi altera, ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. ΑΥΤ. Imp. Caesar M. Ant. Gordianus Augustus. Olim e Seren. Ducis Vernolii Cimelio, nunc e Regio. Et alterum vidimus, in quo capita duo adversa erant, Gordiani & Tranquillinae: ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. CΕ. ΤΡΑΝΚΚΥΙΑΔΙΝΑ. ΟΔΗCCEITΩΝ. Ex altera parte Mars cum galea, hasta, clypeo. Est & Saloninae, cum imagine Gallieni in equo, in Cimelio D. F O V C A V L T.

ΟΔΗCCEITΩΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ. Alexandria certamina, de quibus dicemus in nummis ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ Thraciae. Gordiani nummus hic est, apud Patinum, pag. 372.

ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΥΡΣΑ. ΟΔΗ. Nummus singularis, e Cimelio Regio, cum Jovis effigie. Est & in Thesauro Mauroceni, apud Patinum, pag. 14. ex argento: sed Deam ibi stare, pro Jove, dicit. Ex altera parte, caput Jovis est. Nos hanc epigraphen distracta hac voce ΚΥΡΣΑ. in duas, hoc pacto, ΚΥΡ. ΣΑ. sic interpretamur: Θεὸς Μεγάλος Κυρεῖς Σεραπίδος. Ὀδησσεῖων. Dei Magni Domini Serapidis. Odesstiarum. Deus & Dominus Serapis, qui Juppiter, & Sol. Apud Gruterum, pag. xxi i. num. 10. & 11. ΔΙΙ. ΗΛΙΩ. ΜΕΓΑΛΩ. ΣΑΡΑΠΙΔΙ. Iovi Soli Magno Serapidi. Et ad vocem κύρεῖς quod

quod attinet, aliis etiam Diis adscriptam reperi-
mus, apud eundem Gruterum, pag. 68. num. 6.
Albæ Julæ reperta inscriptione, ΚΥΡΙΩ. ΑΣ-
ΚΛΗΠΙΩ. ΚΑΙ ΥΓΙΗ. ΘΕΟΙΣ ΕΠΙ-
ΚΟΥΡΙΟΙΣ. Si tamen alius a Jove, ac non
idem cum eo potius, Æsculapius est. Denique
Magnus Deus Odeffitarum ΣΑΡΑΠΙΣ (sic
enim in Nummis semper, lapidibusque scribitur)
modo appellatur, ut in sacris paginis, Act. xix.
Magna Diana Ephesiorum.

ΟΕΑ, in Africa.

C. A. O. A. F. Nummus Antonini Pii, e Ci-
melio nostro: in quo turratum caput. *Colonia An-
toniniana Oea Augusta Felix*, ut recte interpretatur
Holstenius in Annotationibus ad Ortelium, pag.
134. Plinio, lib. v. sect. iv. *Civitas Oeensis*, in
Africa.

ΩΙΩΝ. In nummo Antonini Pii, e Cimelio
D. F O V C A V L T. Juno in curru juncto pavo-
nibus.

ΟΙΝΙΑΔΑΝ, Dorica dialecto, pro ΟΙΝΙΑ-
ΔΩΝ, in nummo quem vidimus. *Οινιάδαι*, op-
pidi nomen est, in ipso Acheloi amnis ore positi,
qua mari immergitur. Meminere Thucydides, Po-
lybius, Pausanias, Livius. Acheloi, Plinius, lib.
iv. sect. ii. Stephanus: *Οινιάδαι*, πόλις Ἀκαρ-
νανίας, περὶ τῷ Ἀχελώϊ.

ΟΙΤΑΙΩΝ. Stephanus: *Οἷτης*, ὅρος περὶ Τραχί-
να. ἔστι καὶ πόλις Μηλίων. οἱ οὐκ ὄντες, Οἰταῖοι.
Sunt in Thessalia Oeta mons, a quo Hercules Oe-
taeus cognominatus, Oetes oppidum, & Melien-
ses populi. Plinio, lib. iv. sect. xii. *Doridis a
tergo mons est Oeta.*

ΟΛΒΑΒΑ.

COL. IVL. AVG. C. ΟΛΒΑΒΕΝ. *Co-
lonia Julia Augusta Casarea Olbabensis.* Nummus
Julæ Mæxæ, apud D. Vaillant. In eo nummo Deus
Lunus equo vehitur. Situs oppidi adhuc ignotus.
Ὀλβασα Ptolemæo memoratur, & in Notitia epis-
copatum Græca, ubi Pamphyliæ secundæ adscri-
bitur, cujus Perga metropolis est. *Ὀλβα* Step-
hano, & in Concilio VI. Oecumenico etiam occur-
rit. In eodem tractu fuisse Olbaba videtur, atque
COL. IVL. AVG. CREMNA. Est & num-
mus Gordiani Pii, cum Baccho & tigride, COL.
ΟΛΒΑ.

ΟΛΕΑΣΤΡΩΜ. MVN. *Municipium Oleastrum.*
Plinio, lib. iii. sect. iii. inter oppida Gadi-
tani conventus, *Oleastro*. Vide quæ eo loci dixi-
mus. Nummus hic Tiberii est, e Thesaurio Golt-
ziano, pag. 244.

ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΝΕΡΩ. ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. Νέρων
Κλαύδιος Καῖσαρ Σεβαστός. Ex parte altera, ΔΙΟΣ
ΟΛΥΜΠΙΟΥ. Plinius, lib. iv. sect. vi. *De-
lubrum Olympii Iovis*, in Elide. Stephanus: *Ὀλυμ-
πία*, ἡ περὶ τὸν Πίσαν λεγομένη, ἐνθα Ὀλύμπιος
Ζεὺς ἱμαῖται. Pausanias, in Eliac. prior. sive lib.
v. pag. 159. *Ἐν τῇ τῷ Ὀλύμπῳ νάῳ, Νέρωνος
ἀναθήματα, τέλειος μὲν ἐς κοτὶν φύλλα σέφανος, τέ-
ταρτος δὲ ἐς δρυὸς ἐστὶ μεμιμημένος.* Sunt in Olympii
fano coronæ, quas Nero donavit: earum quæ est or-
dine tertia, oleastri: quarta, quercus frondem imi-
tatur. Itaque vice Numinis ipsius gratum animum
testaturi ob ea dona fano tributa, ejus fani accolæ,
Neroni cudi nummum jussere, si credimus.

ΟΛΥΜ. cum Jovis Olympii capite, in num-
mis Græciæ Veteris, apud Goltzium. Tab. x. In
parte averfa, juvenis in rupe sedet, ex qua amnis
labitur, templumque Jovis Olympii præterfluit.
Hunc Alpheum esse haud immerito suspicamur.
Plinius, lib. ii. sect. cvi. *Quidam vero amnes odio
maris subeunt vada, sicut Arethusa fons Syracusanus,
in quo redduntur jacta in Alpheum, qui per Olym-
pium fluens, Peloponnesiaco littori infunditur.* Pausa-

nias, in Eliac. prior. pag. 161. *Ὁ Ἀλφεὺς νεό-
μισαι τῷ Ὀλύμπῳ Διὶ ποταμῶν μάλιτα εἶναι φίλος.
Alpheus fluviorum omnium Jovi maxime amicus cre-
ditur.* Causam ejus amicitiae ex eodem Pausania
pete.

ΟΛΥΜΠΙΑΣ. Noctua fulmini insidet, Pal-
ladis symbolum, quam etiam cum fulmine effec-
tam olim esse, Livius, alique veterum prodidere.
Adjunctæ litteræ ΣΩ, quibus Σώτειε Pallas in-
scribitur, hoc est, *Servatrix.*

ΟΛΥΜΠΙΑΣ. Sedet Olympius Juppiter,
aquilam dextra, læva hastam gerens. In parte aver-
fa, noctua, cum simpulo, seu vase parvo, quo
vinum in sacrificiis libabatur. Cultrum esse falso
Nonnius putavit.

ΟΛΥΝΘΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΡΩΝΑΙΩΝ Ο-
ΜΟΝΟΙΑ. In Græcia Goltzii, Tab. xxiv.
Plinio, lib. iv. sect. xvi. in Thracia, *Olyn-
thos*. Stephano: *Ὀλυνθος*. . . ὁ πολίτης, Ὀλύνθιος.
Turritæ mulieres duæ in eo nummo, quibus utra-
que civitas adumbratur, temonem læva tenent,
quod maritima fuisse ea oppida argumento est:
dextraeque jungunt, quasi fœdus inest, quod epi-
graphe ipsa declarat: *Olynthiorum Toronæorumque
concordia.*

ΟΜΦΑΛΙΤΩΝ. Apud Goltzium, in Thesaurio,
pag. 224. ΟΜΦΑΛΙΤΩΝ, mendose. In ejus-
dem Græcia, Tab. iiii. recte ΟΜΦΑΛΙΤΩΝ,
cum Herculis clavæ innitentis, ac leoninas exu-
vias gerentis effigie. Stephano: *Ὀμφάλιον*. . .
Θετταλίας. τὸ ἐθνικόν, Ὀμφαλίτης.

ΟΞΥΡΥΝΧΙΤΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. Domitiani,
in Thesaurio Goltzii, pag. 224. In Notitia Ecclef.
pag. 55. *Ἐπαρχία Ἀρκαδίας.* Ὁ ξύρυγχος Μητρό-
πολις. Arcadia Provincia in Ægypto appellata, ab
Arcadio rege quodam, inquit Eustathius ad Dio-
nysum, vers. 251. prius Heptapolis & Heptano-
mos vocata, quod septem urbibus constaret, to-
tidemque præfecturis. Nos verius a situ quem in
Ægypto ea regio obtinet, similem ei quem in A-
chaia sibi Arcadia vindicat, hoc est, mediterræ-
neum, nomen quoque simile traxisse credimus.

ΟΞΥΡ. L. I. A. Ὁ ξύρυγχιτων, λυκάβ. ιδ.
anno xi. Hadriani, cujus hic nummus est.

ΟΞΥΡΥΝΧΙΤ. L. I. H. Ὁ ξύρυγχιτων. Λυ-
κάβαντος. ἡ. Anno decimo octavo. Nummus Anto-
nini Pii, e Gaza Regia. In eo nummo sæpiusque in
aliis, Palladis stantis effigies, ac victoriam gef-
tantis. Arrian. in Epiæct. lib. ii. cap. vii. Καὶ
ἡ Ἀθηνᾶ ἡ Φειδία ἀπαξ ἐκτείνασα τὴν χεῖρα, καὶ τὴν
Νίκην ἐπὶ αὐτῆς δεξαμένη, &c. Quare nummum al-
terum ejusdem Hadriani, in quo Pallas similiter
insculpta, ex eadem Gaza cum notis L. I. H. quan-
quam sine oppidi nomine, iisdem Oxyrynchitis
adscribimus.

ΟΠΟΝΤΙΩΝ. In Museo nostro. Plinio, lib. iv.
sect. xii. *Opus*, unde sinus *Opuntius*, in Locris E-
picnemidiis, juxta Boeotos. Eustathius, ad Iliad.
ii. vers. 532. Ὁ πῶς . . . καὶ τὸ ἐθνικόν ἐξ αὐτῆς,
Ὁ πόντιος.

ΟΠΟΝ. Cantharus, ex quo edera & uva
emergit. Libero Patri sacrum fuisse agrum eum id
argumento est, ac vini feracem. Apud Goltzium,
in Græcia, Tab. xvi.

ΟΠΟΝΤΙΩΝ. Veneris effigies, & Ajacis
Locrorum tyranni. Vide Strabonem, lib. ix. pag.
425.

ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ Caria.

ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ. Cupido alatus. In parte
nummi altera, ΙΕΡΑ ΒΟΥΛΗ, cum velato ca-
pite: quale in nummis Pessinuntiorum aliisque A-
siae minoris occurrit. Quare hunc nummum Or-
thosiae Caricae adscribimus, de qua Plinius, libro
v. sect. xxix. Fecit nobis hujusce nummi copiam,
pro singulari humanitate & amicitiaque, P. Ludovicus
Jobert,

Jobert, e Societate nostra, veteris rei Nummariae, præter dotes ceteras, in primis peritus. Est & Augusti nummus, ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ, in quo Plutonis imago Proserpinam rapiens.

ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ *Syria.*

Nummus Vespasiani, e Thesauo Regio; in quo Castor & Pollux in equis, ut in Tripolitarum Acalonitanorumque nummis ejusdem tractus occurrunt. Trajani alter similis, in Cimelio D. Fovcavlt: Hadriani, in Thesauo Regio, in quo Imperator decurrit cum spiculo; & alter e Cimelio Mediceo, in quo Castor & Pollux in ejus decurrunt: M. Aurelii alibi, cum Castore pariter & Polluce: & Antonini Severi F. cum Templo, in quo Astarte, ex Thesauo Regio. Plinio, libro v. sect. xvi. in Syria, *Orthosia.*

ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ. E. BZY. *ἔτος υἱβ'.* anno cccclxii. æræ Græcorum, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. Est hic annus V. C. dcccci. Antonini Pii, cujus hic nummus est, annus xiii.

ΟΡΧΟΜΕΝΙΩΝ. Severi nummus, in quo Apollo: & alter Antonini Severi F. in quo Æsculapius & Hygia. Plinio, in Arcadia, libro iv. sect. x. *Orchomenum.*

OSCA.

VRB. VIC. OSCA. D. D. Augusti, ac Tiberii nummi, quos vidimus. *Vrbs Victrix Osca, Decreto Decurionum.* Plinio, lib. i. sect. iv. *Oscenses, regionis Vescitaniae,* in Cæsaraugustano conventu. Nunc *Huesca* in Aragonia.

V. V. OSCA. *Vrbs Victrix Osca,* Augusti, ac Tiberii.

VRB. VIC. OSCA. SPARSO. ET CELERE. II VIR. In Cimelio Regio.

V. V. OSCA. C. TARRACINA. P. PRISCO II. VIR. *Vrbs Victrix Osca. Cajo Tarracina. Publico, Prisco, Duumviris.* Caji Caligulae nummus, e Cimelio Regio, cum equitis decurrentis effigie. Est & apud Anton. August. Dial. 7.

OSICERDA.

MVN. OSICERDA. Tiberii nummus, e Cimelio Regio, & apud Patin. pag. 71. Plinio, lib. i. sect. iv. *Offigerdenses.* A Ptolemæo, lib. ii. cap. vi. juxta Leonicam *Ὀσίκερδα* statuitur, nunc in Aragonia. Taurus ibi insculptus, ut in multis Hispaniae nummis.

OSSONABA. MVN. Tiberii, e Thesauo Goltziano, pag. 244. Plinio, lib. iv. sect. xxv. *Ossonoba.* Hodie *Estombar,* in Algarbica Lusitaniae ditione. Vide Notas in Plinium.

OSTIA.

AVGVSTI. S. PORT. OST. C. *Augusti Portus Ostiensis, Senatus Consulto.* Neronis, e Cimelio Regio. Plinio, lib. i. sect. ix. *Ostia colonia,* in ipsis Tiberini amnis ostiis.

PORT. OST. Trajani. Scholiastes Juvenalis, ad Satyr. xi. *Trajanus portum Augusti restauravit, & interius tutiorem sui nominis fecit.*

II

ΠΑΓΑΣΑΙΩΝ. In ederacea corona, ex Græcia Goltzii, tab. xxi. Plinius, lib. iv. sect. xv. *Oppidum Pagasæ, idem postea Demetrias dictum,* in Macedonia. Nummus averfa parte Bacchum exhibet, ederacea cinctum corona.

ΠΑΘΜΟΣ.

EN ΠΑΘΜΩ ΔΑ. Severi nummus, apud Patin. pag. 285. nunc Cimelii Regii. Vide ΕΦΕΣΙΩΝ. Insula *Patmos* non scribitur per Θ in Apocalypsi, sed per T.

ΠΑΙΣΗΝΩΝ.

ΠΑΙC. Dimidius aper, cum duobus globulis. Ex parte averfa, caput muliebre. Straboni, lib.

xiii. pag. 589. *Παισός,* urbs fuit inter Lampscum, Pariumque, in Hellesponto: incolæ, *Παισῆνοι* appellati.

ΠΑΛΜΥΡΗΝΩΝ. Elagabali nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 224. Plinius, lib. v. sect. xxi. *Palmyra,* in Syria. Stephanus: *Πάλμυρα..... τὸ ἐθνικόν, Παλμυρῶς.*

COL. PALMYRA. Caracallæ nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 241. Hæc sedes imperii Orientis Odenato, Zenobiæ, & filiis fuisse creditur.

IMP. C. AVRELIANVS AVG. Ex superficie altera: VABALATHVS VCRI-MOR. Apud Mediobarbum, pag. 407. & in Museo nostro, ex ære minimo. Tristanus tom. i. pag. 212. sic notas hæc postremas exhibet, VCRIM DR, & ignotas sibi fatetur. Patinus, in Indice Numismatum, pag. 29. VERIMPR. Mediobarbus, pag. 386. V. K. P. I. M. DR. nec quidquam explanat. Angeloni, prioribus literis duabus omisis, ceteras RIMDR sic interpretatur, REGNUM INVICTO MAGNO DOMITV RESTITVIT. Insulse. Occo, pag. 495. VCRIM. P. P. minus etiam recte. Quod si legas VCRIMOR. ita distinguere has litteras & interpretari nunc lubet, V. C. R. IM. OR. *Vice Cæsaris Rector Imperii Orientis.* Nam barbaram vocem aliquam arbitrari sub hisce Notis Latinis latere, frigidum genus exceptionis est, ac desperantium. IM. vero pro Imperio, vel Imperatore in nummis inveniri, non infrequens est. Neronis nummus, e Gaza Regia, IM. NER. CLAVD. CAES. AVG. Ex parte averfa, S. C. in corona. *Vice autem Sacra,* seu vice Imperiali geri aliquid a Principibus viris, nihil est obvium magis in formulis Cassiodori, in inscriptionibus apud Gruterum, in legum codicibus. Gruterus, pag. cccclxxx. ELECTVS. AD COGNOSCENDAS. VICE. CAESARIS. COGNITIONES. Tenuisse sane *Orientis Imperium* Odenatum, cum liberis, ex supradictis liquet, prodente id verbis conceptis Pollione, testantibusque nummis. Quin etiam vocatum a Gallieno in partem imperii, & Augusti nomen, signatamque ejus facie ac nomine Imperatoris jussu ac permisso monetam, idem affirmat: quem honorem cum Vabalatho quoque nepoti ejus ab Aureliano habitum videamus, quid similis veri est, quam quem habere aut nominare Augustum ipse noluit, quem postea idem cum Zenobia matre oppressit, interim dum pateretur ac dissimularet, speciosaque appellatione prolectaret, *Rectorem Imperii Orientis vice Cæsaris* ab ipso in hoc numismate esse appellatum? Sic vetus inscriptio apud Gruterum, pag. 168. 4. IVL. NEMESIVS VICE. M. AVREL. IMP. SACRA. BAETICAM. GVBERNANS, quod idem est ac *Vice Cæsaris Bætica Rector.* Ut pag. 43. 6. FABIVS. MAXIMVS. RECTOR. PROVINCIAE. Sic adoptatus L. Ælius Verus ab Hadriano, inquit Spartianus, eo tempore, quo parum vigeat, & de successore necessario cogitabat: statim Prator factus, & Pannoniæ Dux & Rector institutus. Sic Didius Julianus in nummo Musei nostri, RECTOR ORBIS dicitur: ut & Caracalla, & Elagabalus. Sic denique Postumus in Galliis, teste Trebellio Pollione, commissum sibi a Gallieno regebat imperium, antequam eum Galli Imperatorem appellarent. Quid porro mirum si vices suas alteri vel semel in Oriente concefferit, qui vicarias ipse ducum & tribunorum plurimas habuit, & Vlpium Criniti vicem sumpsit, exercitum duxit. Vopisco teste, pag. 212. cum præsertim Vabalatho fortissimo viro, Rectore Orientis scilicet vice Cæsaris constituto, secure se Aurelianus RESTITVTOREM

TOREM ORIENTIS, in aliis nummis appellat, quos affert Mediobarbus, pag. 407.

ΠΑΛΤΗΝΩΝ. Commodi nummus, e Cimelio D. FOVCALVT. Castor & Pollux in equis. In Syria *Paltos*, apud Plinium, libro v. sect. xviii.

ΠΑΜΦΥΛΙΩΝ. KOINON. Nummus Cæsaris, apud Goltzium, pag. 224. Plinio, lib. v. sect. xxvi. *Pamphylia*. Stephano: Παμφυλία... κατοικούντες, Παμφύλιοι. Vide KPHTΩΝ.

ADVENTVI. AVG. PAMPHYLIAE. Occo, in Hadriano, pag. 231.

ΠΑΝΔΟΣΙΕΩΝ. Nummi e Magna Græcia Goltzii, tab. xxiii. Plinio, lib. iv. sect. i. *Pandusia*, in Epiro. Stephano: Πανδοσία... πόλις Θεσπρωτίας τὸ ἐθνικόν, Πανδοσιεύς. A Pandusia Italiæ, gentile est Πανδοσηνός. Quare ad Thesprotiæ oppidum transferri a Goltzio hos nummos oportuit. In his tripus Apollineus, atque ipsemet Apollo insculptus. Sunt & in quibus turritum caput, & Alexander ut videtur, Epirotes.

ΠΑΝΕΜΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ. Julia Domna: e Cimelio R. P. De la Chaise, qui nunc est Christianissimo Regi LVDOVICO MAGNO a Confessionibus. Est & huic similis in Cimelio D. FOVCALVT. Est Severi ex equo sedentis effigies in parte nummi antica. Fuit Πανεμύτειχον Pamphylia oppidum, a quo gentile nomen Πανεμοτείχιτης derivatur, ut ab Ἀβωνάτειχον, fit Ἀβωνοτείχιτης. Meminit hujus oppidi Notitia Eccles. pag. 31. Ἐπαρχία Παμφυλίας ὑπὸ Κοσιλάδου... Πανεμύτειχον. Provincia Pamphylia, sub Consulari... Panemutichos. Est similis prope formæ nomen oppiduli Bithyniæ, Παντείχιον, ex quo fieri commodum potest Παντείχιτης. Habet illud Antoninus inter Calchedonem, & Nicomediam, *Pantichium*. Nicephorus Callist. lib. xii. cap. xlix. ubi de invento Præcursoris capite, Theodosii principatu. Ὡς δὲ καὶ τὸ Παντείχιον ἤδη ἐγένοντο, μικρὸν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτι πάνυ παρρωτέρω δὲ Χαλκηδόνος κείμενον. Ubi autem ad *Pantichium* oppidum parvum non longe a Calchedone situm, ventum est. Habet eadem Eusebius, lib. vii. hist. Eccles. cap. xxi. Sed non est id hujus loci.

PANNONIA. Nummus Ælii Cæsaris, e Cimelio Regio, Museoque nostro. Est & apud Patinum, pag. 211. Pannonia ibi turrito capite labarum tenet: hoc est, signum militare, pensile, ex panno sericove confectum, ima sui parte fimbriatum, ex suprema conti parte, transverso in morem antennæ ligno, pendens: cujusmodi sunt vexilla nostra Ecclesiastica, vulgo *Bannieres*. Ex hoc vero nummo intelligimus, nec Constantini primum ævo labarum repertum, nec proprium fuisse Romanorum vexillum, sed Pannonici exercitus, Capadocici, Judaici, Syriaci, aliarumque gentium, quarum in nummis insculptum olim: auxiliariumque demum peregrinarumque copiarum: mox & a Romanis Imp. adscitum inter signa cetera militaria: uti ex Hadriani nummo liquet, cujus epigraphe est, FIDES EXERC. in quo Imp. ipse præit, læva Labarum tenens, subsequentibus militibus quatuor, cum tribus signis diversis. Hunc fere morem secutus Constantinus M. hoc unum signis ceteris haberi sanctius voluit, cum esset Christi monogrammate insignitum: ante Imperatorem deferri semper, & in præliis a fortioribus custodiri iussit: ut narrant auctores ejus vitæ. De Labari etymo, vide Nicol. Fullerum, lib. ii. Miscellan. Sacr. cap. i. & lib. iv. cap. xii.

PANNONIAE. Duæ Pannoniæ, superior, & inferior, in nummo Decii, dextras jungunt. De Pannonia magnifice Mamertinus, in Paneg. ad Maximianum: *Quis dubitat quin multis jam sæculis, ex quo vires illius ad Romanum nomen accesserint, Italia quidem sit gentium domina gloriæ vetustas*

te, sed Pannonia virtute. Est hic e Museo nostro. Est & alter perrarus M. Aur. Juliani Aug.

METALLI VLPiani. PANN. *Metalli Ulpiani Pannonici*. Nummus singularis ex ære, Cimelii nostri, Trajano Imp. cusus, cum effigie Deæ Monetæ. Ei metallo a loco in quo fodinæ fuere, Pannonici: a Trajani nomine, cujus ævo repertæ, Ulpiani appellatio est indita. Sic in Hadriani nummis, MET. NOR. *Metallum Noricum*, & METAL. DELM. *Metallum Delmaticum* legimus. Dalmatici etiam Papinius meminit in Silvis. Sunt autem Dalmatia, Pannonia, Noricum, confines inter se regiones, æque metallis divites. His metallis qui præerat, *Comes Metallorum per Illyricum* appellatus in Notitia Imperii, sect. x. sub dispositione Comitum Sacrarum Largitionum. Ut vero metallum istud de suo nomine, sic & basilicam Ulpianam appellavit: de qua nummus insignis apud Patinum in Thesauo, pag. 157.

BASILICA VLPiA.

ΠΑΝΟΠΟΛΙΣ in Ægypto.

ΠΑΝΟΠ. L. I. A. Πανοπολιτών, anno xi. Hadriani, cujus hic nummus est. In eo stat Pan cum hirco. Plinius, libro v. sect. x. in Ægypto habet nomon *Panopoliten*: & sect. xi. oppidum *Panopolim*.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ. Apud Parutam nummi complures variis insculpti symbolis, Aquila, Jove, crure triplici, qui Siciliae typus, &c. Plinio, lib. iii. sect. xiv. in Sicilia, *Panhormum*. Stephano: Πανορμιον, πόλις Σικελίας... ὁ πολιτης Πανορμιτης. Itaque ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ in nummo Dorice, pro ΠΑΝΟΡΜΙΤΩΝ Nobis *Palermæ*.

KART. PAN. Carthago. *Panormus*. Apud Parutam, cum effigie Imperatoris hastam gerentis. Panormitanos olim Carthaginensibus paruisse hic nummus significat. Ex parte averfa, equi caput, Carthaginensium symbolum vulgare: Maro huc respexit, lib. i. *Æneid*.

Lucus in urbe fuit media, latissimus umbra:

Quo primum jactati undis & turbine Pœni

Effodere loco signum, quod regia Iuno

Monstrarat, caput acris equi: sic nam fore bello

Egregiam, & facilem victu per sæcula gentem.

Quare ex eo tempore equum in nummis Pœni signavere.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ. Aquila, Jovis armigera. Ex parte altera Janus biceps, cum ove, quæ Jovi scilicet singulis Idibus immolari solita: quare & ovis Idulis lingua Etrusca est appellata. Festus: *Idulis ovis dicebatur, quæ omnibus Idibus mactabatur*. Naso, lib. i. *Fastor*.

Idibus alba Iovi grandior agna cadit.

ΠΑΝΟΡΜ. Victoria dextra coronam, læva palmam gerit. Nummus Augusti, in Thesauo Regio. Græci veteres incolæ Panormi fuere, sub Augusto & Tiberio.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ. Crus triquetrum, in nummo Tiberii, ex eodem Thesauo Regio.

PANORMITANORVM. Caput Augusti nudum. In altera parte, caput velatum: non *Livia*, sed *Pietatis*, pro usu illorum locorum ac temporum, cum nondum Augustarum vultus in nummis insculperentur, sed solum nomen. AVGVSTA. Alius est Augusti capite radiato: in altera nummi area, crus tergeminum, Siciliae typus: & capricornus, in piscem desinens, symbolum ubertatis annonæ terra marique.

PANORMITANORVM. Caput Augusti. In altera parte, caput Concordiæ, cum epigraphe, CAESAR. Est ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART, Parisiis. Augustorum

istorum nomine nulla Sicilia civitas nummos cudit, præter Panormitanos: ac ne isti quidem alterius nomine, quam Augusti & Tiberii.

ΠΑΡΑΙΤΩΝΙΩΝ. ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ. *Paratoniorum civitatis sacra & inviolata.* Titi nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 224. Plinio, lib. v. sect. vi. *Paratonium.* In inferiore Libya. Hodie *Raxa.*

ΠΑΡΕΜΦΙΤΩΝ. ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ. *Paremphitarum civitatis sacra & inviolata.* Claudii nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 224. Stephanus; Παρέμφις, πόλις Αιγύπτου. δ πολίτης, Παρεμφίτης.

ΠΑΡΘΕΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Nervæ nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 224. Hæc Parthenopolis Plinii est, lib. v. sect. xliii. in Bithynia, cujus meminit & Constantinus Porphyrog. lib. i. them. v. pag. 26. non altera Macedonia Parthenopolis, de qua Stephanus, Παρθενόπολις, Μακεδονίας πόλις. δ πολίτης, Παρθενοπολίτης.

ΠΑΡΙΑΝΩΝ. Nummus e Thefauro Goltzii, pag. 224. Plinio, lib. v. sect. xl. *Parium colonia.* prope Lampfacum, in Hellesponto. Stephano: Παρίον, πόλις ἐν Ἐλλησπόντῳ. δ πολίτης, Παριανός. His peculiare numen Cupido fuit, teste Pausania lib. ix. five in Bæoticis, pag. 302.

COL. PARIA IVL. AVG. Nummus est M. Aurelii, e Cimelio olim Card. Maximi, ut testis est D. Vaillant.

ΠΑΡΙ. & ΠΑΡΙΩΝ. Goltziani nummi, alique, quos vidimus ex ære, Medusæ capite insignitos, & bove. Plinio, lib. iv. sect. xxii. *Paros insula cum oppido.* Stephano: Παρίον νῆσος. δ πολίτης, Παρίον. E Cycladibus insulis una. Hodie *Paris.*

PARTHIA.

DE PARTHEIS. Augusti nummus, in quo tiara, arcus, pharetra, apud Occonem, pag. 66. Horat. i. Epist. xii.

Imperiumque Phraates

Cæsaris accepit genibus minor.

SIGNIS PARTHICIS RECEPTIS. S. P. Q. R. Corona quærnea. Apud Occonem, Augusti nummus, pag. 57.

ΠΑΡΘΙΑ. Nummus Trajani, in quo captivus revinctis post tergum manibus luget. Est in Cimelio Magni Etruriæ Ducis. Circumferuntur in Cimeliis nummi regum Parthorum, præter eos qui Abgari nomen habent sub Severo & Gordiano, tres tantummodo, quos quidem noverimus:

Primus exhibet caput barbatum, senile, tectum tiara, absque nomine Principis. In averfa parte, Dea capite turrato sedens, dextra spicas tenet. Adjectæ litteræ ΓΚΥ annum ccccxiii. designant æræ Græcorum: qui annus incidit in annum Christi cxi. ab autumno; Trajani, xiv. Æra Græcorum nummis inscripta denotat, reges Parthos nullo cum Romanis fœdere societatis fuisse conjunctos.

Alter priori similis ex antica parte, habet adjectam litteram B, quæ annum secundum Principis significat. In averfa parte, Dea capite turrato stans; primaria nempe regni civitas, coronam offert regi sedenti. Epigraphe habet: ΕΠΙ Φ. Hoc est, *annus Principis secundus* (ut dictum est) incidens in annum Græcorum quingentesimum: qui est annus Christi 188. Commodi Imp. nonus. Deinde ΑΣΙΑ ΑΑ: forte pro Βασιλέως Ἀρσάκης Ἀντοκετόρος. Nummi hi duo afferuntur ab Illustriss. Spanhemio, pag. 449. prior ex ære magno, alter ex mediocri.

Tertius ex argento majoris moduli est apud Patinum in Suetonium, pag. 202. Caput exhibet tectum tiara: retro est littera Γ *annus Principis tertius.* In parte averfa Victoria stans coronam of-

fert regi sedenti. Epigraphe est: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΥ C. *Regis Regum Volagasa Juste Illustris Amici Græcorum.* Supra coronam, ΑΝΥ. Annus est æræ Græcorum ccccli. qui est annus Christi cxxxix. Antonini Pii Imp. secundus,

VIC. PAR. M. Aurelii, & L. Veri, in Museo nostro. Victoriæ hanc Parthicam Cassius reportavit auspiciis Impp. M. Aurelii & L. Veri. *Profligato autem bello, inquit Capitolinus, uterque Parthicus appellatus est.* Huc spectat alter L. Veri nummus, e Gaza Regia, ΑΥΤ. Κ. Α. ΑΥΡ. ΟΥΗΡΟΣ. CEB. *Imp. Cæsar L. Aurelius Verus Augustus.* Et parte altera, Pallas galeata, dextra telum, clypeum læva gerit. ΥΠΕΡ ΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΩΝ CΕ. *Pro victoria Dominorum Augustorum.*

VICTORIA PARTHICA MAXIMA. Severi, apud Anton. August. Tab. liii.

VICTORIA PARTHICA. Antonini Caracallæ, apud Occonem, pag. 380.

ΠΑΡΩΠΙΝΩΝ.

ΠΑΡ. in corona ederacea, apud Parutam. Plinio, lib. iii. sect. xiv. *Paropini*, in Sicilia. Nunc *Colizano*, ut quidem Fazellus existimat. Est autem edera Baccho sacra, cujus Dei, ut Plinius ait, lib. xvi. sect. lxi. thyrsos adornat: & eadem vini ubertatis index in nummis.

ΠΑΤΑΡΕΩΝ. Gordiani tertii nummus, e Gaza Regia, & in Cimelio D. Foucault, & apud Tristandum, tom. ii. pag. 512. ac Patinum, pag. 375. Præfert in eo nummo Apollo lauri ramum: retro posito tripode: coram adstante corvo, & vasi cuidam insidente, ex quo urbi nomen: auctore Alexandro Polyhistoro, apud Stephanum: Ὀνομάσθαι ἡ τὴν χώραν διὰ τὸ ἄλγος τὸ Πατάρως, Πατάρως. Μετερμηνεύσθαι ἡ τὴν πατάρων ἐκλιψιν, κίςιν. Corvus autem Apollini sacer, a Statio, lib. iii. Thebaidos, v. 506. *Comes obscurus tripodum*, five oraculorum, quæ ab Apolline edi solent, appellatur. Plinio, lib. v. sect. xxviii. *Patari*, &c. Stephano: Πατάρως, πόλις Λυκίας. δ πολίτης, Παταρῶς. D. Nicolai natalibus clara. Hinc ab Horatio, lib. iii. Carm. cognominatus Patarcus Apollo, qui & ipse in eo nummo signatur. Mela, lib. i. cap. de Lycia: *Atque ut multa oppida*, inquit, *si præter Pataram non illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus & oraculi fide Delphico simile.*

PATRÆ.

PATER. Augustus videlicet. Ex parte averfa,

PATRIAE. C. A. A. P. *Colonia prima Augusta Patrensis.* Augusti nummus, e Gaza Regia. Alius ex ære mediocri, apud P. Chamillart, sic habet: DIVVS AVGVSTVS PATER, capite laureato.) (COL. A. A. PATRENS.

Colonus agit boves. Plinio, lib. iv. sect. v. *Patra colonia.* Stephano: Πατραί, πόλις Ἀχαΐας. δ πολίτης, Πατρῶς. Hodie *Patras.* Vide quæ diximus in Plinianis Notis, in primis de vetusta Aroës appellatione. Quibus beneficiis Augustus Cæsar Patrenses affecerit, libertate præcipue & coloniae jure,

disce ex Pausania, in Achaïcis, pag. 224. Quo auctore, vulgo Antiquarii in hoc nummo & simili-

bus legunt, *Colonia Augusta Aroës Patrensis.* At si reipsa vetus illud nomen Patrarum fuit, non commemoraretur illud in nummis simul cum Patrensi:

nihilo certe magis, quam cum Cæsareæ Cappadocicæ nomine vetus Mazacæ nomen in nummis con-

jungitur; aut vetusta Ephesi vel Corinthi, aliaque urbium nomina, quæ commemorantur a Plinio.

Prima Augusta colonia titulo Patrensis colonia gloriatur, ut Primæ Flavie titulo Cæsarea Palæstinæ.

Litteram A pro primo quoties in nummis oc-

currat, libri nostri de Nummis antiquis docent.

INDVLGENTIAE AVG. MONETA IMPETRATA. Ex parte averſa, Imperator curru quadrijugo triumphat: epigraphe, CAESARI AVG. COL. A. A. P. *Colonia prima Patrenſis*. E Cimelio Regio, & apud Seguinum, pag. 102.

PERMIS. P. CORNELI DOLABELLAE PROCOS. CPCAS DD. Hoc est, *Colonia Patrenſis cives Auguſtum ſalutant*, ſive *Auguſto ſalutem. Decreto Decurionum*. In medio ruſum C. P. cum Mercurii effigie, *Colonia Patrenſis*. Nummus hic eſt in Theſauro Brandeburgico, tomo 2. pag. 92. ſed ibi Carthagini perperam attributus. Proconſul Achaiae P. Cornelius Dolabella hic fuiſſe dicitur. Pars nummi antica habet hanc epigraphen: TI. CAE. DIVI AVG. F. AVG. IMP. . . . capite nudo ſine laurea.

COL. A. A. PATR. XXI I. Claudii, apud Erizzo, pag. 88. & in Muſeo noſtro. Sunt & Neronis ſimiles, Galbae, Domitiani, L. Veri, & Severi. In nummis Claudii, & Galbae, ſigna militaria, legionis XXI I.

LIBERIS AVG. COL. A. A. P. Apud Patinum, pag. 99. Claudii liberis tres hic nummus exhibet: Britannicum, Antoniam, Octaviam.

COL. A. A. P. GENIVM. *Colonia prima Auguſta Patrenſis, Genium Populi Rom. vel coloniae colit, vel Agrippinae Claudii; cujus vultum & nomen altera nummi pagina refert. Vide CORINTHVS: ubi ſimilis epigraphe eſt in nummo prioris Agrippinae.*

NERO CAESAR AVG. GERM. Capite laureato. C. P. *Colonia Patrenſis*, ADVENTVS. AVGVSTI, ut in nummo Corinthi.

NERO CAESAR AVG. GERM. IMP. Capite laureato. CLEANDRO P. Q. CO. DO. *Cleandro Praefecto Quinquennali Corpus Dolabrarium, C. P. Colonia Patrenſis. Nero togatus ibi ſtat.*

GEN. COL. NER. PATREN. *Genius Coloniae Neronianae Patrenſis. Nummus Neronis, quem vidimus.*

NERO CLAVD. CAES. AVG. *Nero Claudius Caesar Auguſtus. Ex parte averſa, Juppiter ſtans, ſeu Nero potius Jovis habitu, cum epigraphe, JVPPITER LIBERATOR. C. P. Colonia Patrenſis. E Cimelio Regio. Fuit Patrenſis civitas Achaiae caput, de qua Plinius, lib. I v. ſect. x. Univerſae Achaiae libertatem Domitius Nero dedit. Quod & Pauſanias egregie confirmat in Achaicis, pag. 222.*

NERO. CLAVD. CAES. AVG. Ex parte averſa: HERCVLI AVGVSTO. C. P. *Colonia Patrenſis. Herculis aedes & Jovis ipſius Patris fuere, ut auctor eſt Plinius, libro xxxv. ſect. xlix.*

COL. A. A. PATRENS. *Colonus agit boves. Colonia prima Auguſta Patrenſis. IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. . . . Ex aere mediocri apud P. CHAMILLART.*

COL. A. A. PATRE. *Colonia prima Auguſta Patrenſis. Nummus M. Aurelii, apud Patinum, pag. 234. cum Dianae effigie, quae curru cervis juncto vehitur. De Dianae Laphriae cultu apud Patrenſes ſuperius egimus, ex Pauſania in Achaicis, pag. 224. Sunt & Nervae nummi, ſimili epigraphe: & Antonini Pii, Antonini Severi F. Elagabali, & Gordiani Pii.*

COL. A. A. PATR. Caracallae nummus, in quo Mercurius monti inſidet, cum caduceo, & arietem idem digito monſtrat. Vide quae diximus in nummis Corinthiorum, ubi quamobrem Mercurio ſit aries appoſitus, ex Pauſania docuimus.

MINΔΙΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. ΠΑΤΡΩΝ. Apud Spanhemium, lib. de uſu Numiſm. pag. 564. Nos in nummo eo vidimus ΠΑΤΡΩΝ. *Mindius Proconſul Patrenſium.*

ΕΠΙ Α. ΜΙΝΔΙΟΥ ΒΩΛΑΝΟΥ ΑΝΘΥ. ΠΑΤΡΩΝ. Sub L. Mindio Bolano Proconſule. Nummus Claudii.

ΝΕΡΩΝΙ ΠΑΤΡΩΝ. Neroni. Nummus Patrenſium.

ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝ, ex Occone. *Claudio Rufo Proconſule, Patrarum. Sed habet idem Occo, pag. 135. nummum alterum, ΝΕΡΩΝΙ ΠΑΤΡΩΝΙ inſcriptum, ut quidem ait, cum nullus dubitem, quin legi ΠΑΤΡΩΝ oporteat, & ad Patrenſes referri. Quanquam nec ſum neſcius occurrere hanc quoque vocem in vetuſtis lapidibus, uti apud Gruterum, pag. 1094. 5. ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝΑ. Et in nummo Claudii, apud D. Vaillant: ΕΠΙ ΦΙΡΜΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΙΚΟ.*

ΠΑΤΡΩΝ ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ ΔΑΜΗΝΟC. *Patrenſium Praetor Ariſtarchus Damonis F. Δάμηνος, ut alibi monuimus, pro Δάμωνος Ioniae. Apollo τοξότης in eo nummo pingitur. Eſt e Cimelio Regio: Sunt & apud Angelonium duo: ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ. ΜΕΝΕΚΛΕΟΥC. ΠΑΤΡΩΝ. Metrodorus Meneclis F. Praetor Patrenſium. Et ΝΙΚΟCΤΡΑΤΟΣ. ΚΑΛΔΙCΤΡΑΤΟΥ. ΠΑΤΡΩΝ. Nicostratus Calliſtrati F. In Gaza Regia, ΑΙCΧΡΙΩΝ ΛΥCΙΑ. ΠΑΤΡΩΝ. Aſchirion Lyſia F.*

ΠΑΤΡΩΝ, apud Goltzium in Gracia, Tab. IX.

ΚΙΜΩΝ. ΑΡΧΗ ΠΑΤΡΩΝ, mendoſe, apud eundem Goltzium, pro ΑΡΟΗ ΠΑΤΡΩΝ, *Aroë Patrenſium*, uti nos Lutetiam Pariſiorum dicimus. Sic antea vidimus, ΚΙΒΩΤΟΣ. ΑΠΑΜΕΩΝ. Vox prior ΚΙΜΩΝ, appellatio Praetoris eſt, vel Praefecti urbi. Eſt in hoc utroque Goltziano numiſmate inſculpta Pallas, cum hafta & clypeo, appoſitaque noctua. Pauſanias, in Achaicis, pag. 226. ubi de fanis Patrenſium: Καὶ Ἀθλῶας ναός, inquit, ἐπικλήσιν Παναχαΐδος ἐλέφαντος τὸ ἀγάλμα ἢ χρυσοῦ. *Minerva etiam aedes eſt cognomento Panachaidis: cujus ſignum ex ebore & auro. In ſuperficie nummi altera herodem Patreum oppidi conditorem expreſſum, haud temere arbitramur: De quo Pauſanias uberius, loco cit.*

ΠΑΤΡΙΑ COLONIA. Vide COR-DVBA.

ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ. Hadriani in Cimelio D. ΦΟΥCΑΥΛΤ: Antonini Pii, M. Aurelii, ac L. Veri nummi, in Gaza Regia, Ptolemaeo, lib. III. cap. XI. Πανταλία in Thracia eſt. Stephano quoque: Πανταλία, μῦθος Θεάκης. τὸ ἐθνικόν, Πανταλιώτης. Scribe, Πανταλία, & Πανταλιώτης. In Notitia Eccleſ. Hieroclis, pag. 25. Daciae mediterraneae adſcribitur, Ἐπαρχία Δακίας μεσογεία... Πανταλία.

ΗΓΕ. ΓΑΡΓΙΛΙΟΥ ΑΝΤΙΚΟΥ ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ. *Ηγεμόνος Γαργιλίος Αντικῆς. Πανταλιωτών. Praefecto Gargilio Antico. Pautaliotarum. Antonini Pii nummus, e Cimelio Regio. Occurrit porro ejus Praefecti nomen & in nummis ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, ut ſuo loco dicemus, quod idem forte Praefectus Thraciae tum & Daciae foret.*

ΗΓΕ. Μ. ΠΟΜΠΗΙΟΥ ΟΥΟΠΕΙCΚΟΥ ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ. *Ηγεμόνος Μάρκου &c. Praefide M. Pompeio Vopisco. Nummus Antonini Pii, e Cimelio Regio.*

ΠΑΥΤΑΛΙΑC ΟΥΔΑΠΙΑC. In nummis M. Aure-

Aurelii, e Museo nostro: Faustinae conjugis, Commodi, Severi, Juliae Domnae, & Antonini Severi F. Ab Ulpio Trajano cognomen traxit. In his fere serpens pluribus spiris involvitur, Æsculapii typus, aut Bacchi, ut diximus, verbo ΜΑΡΚΙΑΝΟ-ΠΟΛΙΤΩΝ. In Faustinae nummo, apud Tristatum, tom. 1. pag. 670. Hygia ipsa, sive Salus, Æsculapii filia, serpentem pascit. In M. Aurelii, fluvius cum arundine, & oleæ ramo. In Severi, Aquila globo insidet: &c.

ΗΓΕ. Μ. ΤΟΥΛΛΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ. ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ. *Præfeto M. Tullio Maximo.* Nummi Antonini Pii, M. Aurelii, & L. Veri, in eodem Cimelio. Et hujus Præfeti nomen occurrit in nummis Trajanæ Augustæ, de qua nos inferius suo loco.

ΗΓΕ. Τ. ΑΙΛΙΟΥ ΝΕΡΑΤΙ. ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ. *Ηγεμόν. Τίτς Αιλίς Νερατίνς.* *Præfide T. Ælio Neratino.* Nummus Severi e Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ. Aquila insidet fulmini.

ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ. Getæ nummus, e Gaza Regia: quo in nummo Mercurius arietis insidet. Id ejus rei symbolum sit, superius docuimus. Est ejusdem Principis ibidem alter, in quo calathus frugum ac fructuum plenus insculptus: agri ejus ubertatis index. Tertius rursus, in quo uva.

PAX. IVLIA, in Lusitania.

COL. PAX IVLIA. Galbæ nummus, e Thesaurio Goltzii, pag. 241. Plinio, lib. 14. sect. xxxv. *Colonia Pacensis.* Hodie Beja. Ulpianus, lib. 1. Dig. tit. xv. de censibus: *In Lusitania Pacenses...* *juris Italici sunt.* Vide plura in Plinianis Notis.

ΠΑΦΙΩΝ. Nummi Goltziani, cum Veneris capite, & Cupidinis τοξότης effigie, vel Paphiæ Veneris fano. Plinio, lib. 5. sect. xxxv. *Nea Paphos, Palæpaphos.* Stephano: Πάφῳ, πόλις Κύπρου. οἱ πολεῖται, Πάφιοι. De Paphiæ Veneris æde idem Plinius, lib. 11. sect. xcvi. *Celebre sanum habet Veneris Paphos, in cujus quandam aram non impluit.* In libris ante nos editis *aream* legebatur, quam vocem & Regius uterque codex agnoscit. At Chiffletianus, *aram*: quod arridet magis. Vide ΚΥΠΡΙΩΝ.

ΠΑΦΙΗ. ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ. Vide ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ, & ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, & ΣΑΛΑΜΙΝΙΩΝ.

MENSES PAPHIORVM.

Paphii in Cypro insula habuisse dicuntur propria mensium suorum nomina. Horum laterculum edidit Henricus Pantaleon, in Diario Historico, & ex eo Latine Theatrum Vitæ Humanæ, littera M. pag. 419. Eadem nuperrime Græce quoque edidit Fridericus Spanhemius, tomo 1. Operum suorum, in Chronologia sacra, parte 1. pag. 43. Henricus Stephanus in Thesaurio suo linguæ Græcæ, tomo 14. pag. 225. ex vetere Lexico profert solummodo decem priora mensium nomina. Nos hic ipsa duodecim sic repræsentamus, ut eorum nominum originem simul exhibeamus e regione: nempe Latinam sententiam, factam partim ex his quæ de Æneæ & de Julii Cæsaris origine poëtae prodiderunt, partim ex inscriptione nummorum veterum Augusti Imperatoris.

1	Ἀφροδίσιος	Veneris
2	Ἀπογονικός	Soboles fuit
3	Ἀινικός	Æneas
4	Ἰῦλος	Julius
5	Καيسάριος	Cæsar
6	Σεβαστός	Augustus
7	Αὐτοκρατορικός	Imperator
8	Δημαρχεξέσιος	Tribunicia potestatis
9	Πληθύπατος	Consul sæpissime

10	Ἀρχιερεὺς	Pontifex Maximus
11	Ἑσίων	ex familia
12	Ῥωμαῖος	Romana fuit.

Ex his mensium nominibus duo profert Epiphanius, hæresi 11. Alogorum, num. xxiv. *Aponicum & Iulum*: quæ an insititia ibi sint, considerandum est. Quamquam istud est perdifficile: cum vix in orbe toto nunc esse dicantur Epiphanius duo exemplaria manu scripta vetera.

Mensis primus Ἀφροδίσιος est. Scilicet æquum fuit, ubi Venus Paphia in primis colebatur, ibi ab ipsa mensis primum nomen accipere. Est enim Ἀφροδίτη Venus. Pantaleon hic legit Ἀφροδίσιος.

Ἀπογονικός fit ab ἀπόγονον, vel ἀπογονή, *soboles*: vel ab ἀπόγονος, *filius, nepos, pronepos, oriundus*.

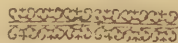
Ἀινικός (vel, ut rectius scripsit Lilius Greg. Gyrardus, pag. 575. ex Michaelē Pfello, aliisque, *Αινεικός*;) ponitur pro Ἀινείας, quod nomen ab ἄινος deducitur.

Ἰῦλος & Καيسάριος manifestum est posita esse pro Julio-Cæsare. Pantaleon & Henr. Stephanus mendose Ἰένιος scripsere pro Ἰῦλος *Iulius*, quod apud Epiphanium legitur, & apud Frid. Spanhemium. Æneam Anchisæ & Veneris filium fuisse Homerus prodidit. Et de Julio Cæsare oriundo ab Iulo Æneæ filio nota fabula est:

Iulius, a magno deductum nomen Iulo.

Sex consequentia nomina desumpta sunt ex titulis qui leguntur in nummis Augusti: AVGVSTVS IMP. TRIBVNIC. POTEST. COS. . . . PONT. MAX. hoc est, Græce: ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ, ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΥΠΑΤΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ. In nummis Græcis scribitur ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ: unde factum est Δημαρχεξέσιος. Pantaleon legit, *Dimarchezagius*: Frid. Spanhemius, & Henr. Stephanus, *Δημαρχεξάσιος*: omnes mendose: sed unius tantum litteræ errore: vel affectata ab ipsis auctoribus mutatione diphthongi *ε* in *α*, ad occultandam nominis originem. Pro Πληθύπατος; Pantaleon legit Πλυθύπατος; Spanhemius. Πλυθύτατος; Henricus Stephanus, Πληθύτατος; omnes mendose: sed aliud alii subministrant, unde vera lectio eruatur, Πληθύπατος, ut recte legit Lilius Gyrardus, loco citato: voce lepide ficta, ut significetur, Qui Consul fuit sæpissime. Fuit certe Augustus COS. XII.

Reliquis duobus nominibus dicitur Augustus fuisse *Civis Romanus*, sive *Domo Romanus*: ficto nomine Ἑσίων ab ἑστία, *domus, familia*. Nam Ἑσίων legit Pantaleon recte: prave Ἑσῖος apud Spanhemium Bibliopolæ ediderunt.

ΠΕΛΙΝΝΑΙΩΝ. E Museo nostro. Plinio, lib. 14. sect. xv. *Pelinna.* Stephano: Πέλινα, πόλις Θεσσαλίας, &c. Est & alter simili epigraphe, in Cimelio Regio, cum nocturnæ effigie urnæ insidentis, & capite Palladis galeato, ex parte averfa.

PELLA.

COL. IVL. AVG. PELLA. Hadriani nummus, apud Patin. pag. 193. nunc Cimelii Regii. Item Antonini Severi F. & Macrini.

COL. AVG. PELLA. Severi Alexandri, & Gordiani junioris nummi. Plinio, lib. 14. sect. xvii. *Pella colonia*, in Macedonia. Vetus Macedonum regia. Hodie τὰ Παλατίσια, hoc est, *parva palatia*.

ΠΕΛ. ΠΕΛΛΗΣ, & ΑΥΓ. ΠΕΛΛΗΣ, in Græciæ nummis, apud Goltzium, Tab. xxii.

& XXIII. In his Apollo, cum Pallade: aut bovis pascentis effigies.

ΠΕΠΑΡΗΘΙΩΝ. Nummus Augusti, in Thesauro Regio, inscriptus, ΠΕΠΑΡ. Sunt & apud Goltzium ita inscripti, Tab. XII. insularum Græciæ. In his Juppiter insculptus, & Io in vaccam mutata, ceteraque qualia ab Hygino describuntur, fab. CXLV. Ex Inacho & Argia, Io. Hanc Iuppiter dilectam compressit, & in vaccæ figuram convertit, ne Iuno eam cognosceret &c. Plinio, lib. IV. sect. XXIII. Peperethos insula cum oppido, quondam Evænos dicta, hoc est, vino fertilis. Heraclides, lib. de Politis: Πεπάρηθ. . . αὐτὴ ἡ νῆσος ἐνοινός ἐστι καὶ δένδρ. Stephano: Πεπάρηθ. νῆσος. . . ὁ πολίτης, Πεπαρήθ. Hodie Piperi in Ægæo mari. Vide plura in Plinianis notis.

PERGA Pamphylia.

ΠΕΡΓΑΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. Claudii, Hadriani, & Antonini.

DIANA. PERG. S. C. COS. III. Nervæ nummus, quem Occo, pag. 190. Diana Pergamenorum male interpretatur, pro Diana Pergensi, cujus templum in eo nummo exhibetur. Est & Trajani alter apud Patinum in Thesauro, pag. 64. Vide Strabonem, lib. XIV. pag. 667. Τὸ τὸ Περγαίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν, ἐν ᾧ πανήγυρις κατ' ἐτος συντελεῖται. Tullius, I. in Verr. Pergæ fanum antiquissimum & sanctissimum scimus esse.

ΠΕΡΓΑΙΩΝ. Trajani, in quo Hercules: Antonini Pii, in quo Diana: Severi, in quo tres Charites: ut & in nummo Juliae Domnae: Antonini F. in quo vel Æsculapius, vel Diana Pergæ: Getæ, e Cimelio Regio, in quo Pallas: Julii Maximini, in quo vel Hercules, vel Diana: ac Philippi filii numismata. Plinio, lib. V. sect. XXVI. Perga. Stephano: Πέργη, πόλις Παμφυλίας. τὸ ἐθνικόν, Περγαί. . .

ΠΕΡΓΑΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΑΣΥΛΟΥ. Pergensis Diana, inviolata. Nummus Gordiani junioris, e Cimelio Regio. Item Philippi patris ibidem.

ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΣΥΛΟΝ ΙΕΡΟΝ. Pergensium Neocororum inviolatum templum. Apud Spanhemium, lib. de usu numism. pag. 782. Jus asyli templo concessum hi nummi admonent. De eo jure nos supra. In nummo Gallieni simul & Saloninae, ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΑΣΥΛΟΥ ΙΕΡΟΣ: subintellige, μέγαν: Pergæorum civitatis sacrosancta sacrum certamen.

ΠΕΡΓΑΙΩΝ. ΣΙΔΗΤΩΝ. Vide ΣΙΔΗΤΩΝ.

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΠΕΡΓΑΜΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΝ. Augusti nummus, e Gaza Regia. In averfa parte, ΚΑΙΣΑΡΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ. Habent Pergameni nummos nominibus Cæsarum, a Julio Cæsare usque ad Gallienum.

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Caput Julii sine laurea.)(ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΟΥΙΒΙΟΥ ΠΑΝΣΑ. Sub Caio Vibio Pansa. Victoria gradiens cum palma & corona. In Thesauro Regio, ex ære mediocri.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙΣΑΡΙ ΑΝΘ. ἀνθυπάτω. Imperatori Cæsari Proconsuli. In altera parte: ΘΕΑΝ ΡΩΜΗΝ ΠΕΡΓ. Θεάν Ῥώμην Περγαμῆνοι, Deam Romam colunt Pergameni. Nummus est Augusti, e Cimelio D. FOUCAULT.

Μ. ΦΟΥΡΙΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΙ ΑΣΙΑΡΧΗΣ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Nummus Augusti, ibidem. M. Furius sacerdos & Asiararcha.

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΚΑΙ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Concordiam Pergamenorum cum Sardianis hic nummus Augusti indicat, apud Patinum, pag. 53. In parte averfa ejus nummi templum existat, cum epigraphe, ΣΕΒΑΣΤΟΝ. ΚΕ-

ΦΑΛΙΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΩΝ. Augustum. Cephalion Scriba. Ex quo haud temere suspicamur & subsequentem nummum, quanquam alio Principe cūsum, non ad Pergenses, sed ad Pergamēnos spectare, quod ejusdem gentis ac nominis Prætozem is exhibet. Ædem Augusto sitam apud Pergamēnos Tacitus commemorat, lib. IV. Annal.

ΕΠΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΔΙΟΔΩΡΟΥ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΕΦΕ. Sub Prætoze Diodoro. Pergamenorum Ephesiorumque Concordia. Nummus Domitiani.

ΤΡΑΙΑΝΟΣ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΦΙΛΙΟΣ ΖΕΥΣ. Trajanus. Pergamenorum Amicus Iuppiter. Jovis Amici sedentis in templo, & Trajani stantis effigies. Quo habitu æquus ac benevolus Juppiter indicatur. De Jove Philio Plato in Phædro, & alibi Lucianus, Apuleius, ceteri. E Gaza Regia. Stephano: Πέργαμος. . . ὁ πολίτης, Περγαμῆνος. In Mysia. Nunc quoque Pergamo.

ΖΕΥΣ ΦΙΛΙΟΣ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Templum, in quo Juppiter & Trajanus stant. In altera nummi parte, ΘΕΩ ΣΩΤΗΡΙ ΚΑΙ ΤΩ ΘΕΩ ΣΕΒΑΣΤΩ. Deo Servatori & Deo Augusto. En Deum Trajanum, quo sensu & Deum Hadrianum vidimus in nummis Nicomediensium. Templum, in quo Victoria Trajanum coronat. Est in Thesauro Regio.

ΠΕΡΓΑ. ΣΤΡΑ. ΚΕΦΑΛΙΩΝ. ΤΟ Β. Περγαμῆνων, Στρατηγὸς Κεφαλίων. τὸ β. Pergamenorum, Prætoze Cephalione iterum. Hadriani nummus, ex eodem Cimelio, cum Telesphori Dei effigie. Evamerionem quendam a Pergamēnis Telesphorum appellatum esse, divinosque ei honores habitos, Pausanias auctor est, in Corinth. seu lib. II. pag. 54. Ἐυαμερίωνι ᾧ ὡς θεῷ θύσαι. . . τὸν Ἐυαμερίωνα τῶτον Περγαμῆνοι Τελεσφόρον ἐν μαντεύματι ὀνομάζουσιν.

ΚΟΡΩΝΙΣ. ΕΠΙ ΣΤΡ. ΠΟΛΛΙΩΝ. ΝΟΣ. ΠΕΡΓΑ. Sabinae nummus, quem sic interpretatur: Κορωνίς. Ἐπὶ Στρατηγὸς Πολλίων. Περγαμῆνων. Coronis. Sub Prætoze Pollione. Pergamenorum. Non Æsculapium solum, aut Hygiam Æsculapii filiam Pergamēni coluere, uti ex nummis supra commemoratis, aliisque, liquet: sed & Æsculapii matrem, quæ Κορωνίς est appellata, ut auctor est Lucianus in Pseudomanti, pag. 480. & Pausanias in Corinth. seu lib. II. operis sui, pag. 68. Κορωνίδα κύσσαν Ἀσκληπιόν, &c. Arnobius item, lib. VII. & alii. Quare in nummo eo, in quo explanando nunc sumus, Æsculapii ipsius est insculpta effigies, cum baculo & serpente. Est autem Prætor is ipse, cui inferius Æλίου prænomen fuisse ex Antonini Pii nummo videbimus. Affert hunc nummum Spanhemius, pag. 83. sed mutilum, atque ea voce diminutum ΚΟΡΩΝΙΣ.

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΚΟΥΑΡΤΟΥ. ΠΕΡΓΑ. ΤΟ Β. Sub Prætoze Quarto Pergamenorum iterum. Antonini Pii, ex eodem Cimelio, & Museo nostro. Æsculapius stans. Hujus Dei cultum ad Pergamēnos quis primum detulerit, discere ex Pausania, in Corinthiacis, pag. 69. Vide & Eliac. prior. pag. 160. Sunt ejusdem Antonini alii, ΕΠΙ ΣΤΡΑ. ΚΑ. ΑΙΣΙΜΟΥ, & ΕΠΙ ΣΤΡΑ. ΚΑ. ΔΙΔΑΛΑ.

ΕΠΙ ΣΤΡ. Γ. ΠΟΛΛΙ. ΑΣΙ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Ἐπὶ Στρατηγὸς Γαίης Πολλίων. Ἀσιάρχης, Περγαμῆνων. Sub Prætoze Caio Pollione Asiararcha, Pergamenorum. Antonini Pii, ex eadem Gaza. Stant in eo nummo Æsculapius & Hygia.

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΔΙΟ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΕΠΙ ΣΤΡΑ. ΤΥΛ. ΚΡΑΤΙΠΠΟΥ. Nummi duo, e Gaza Regia: alter M. Aurelii, cum

cum Jovis effigie, dextra Palladem, hastam læva tenentis: L. Veri alter, in quo Bacchus cum panthera. *Sub Pratore Tullio Cratippo. Pergamenorum bis Neocororum.*

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΑΙ. ΠΟΛΛ. ΠΕΡΓΑΜΗ. Faustinae junioris, e Cimelio Regio. Exhibet hic nummus serpentem aræ impositum, Æsculapii symbolum. Nullus dum fere incidit in manus nostras nummus Pergamenorum, quin hujus Dei, Hygiæve effigiem, vel symbolum præferret.

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΚΑΛΛΙΣΤΕΟ. ΣΕΛΕΙΝΟC. ΚΗΤΕΙΟC. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Ἐπὶ Στρατηγῶν Καλλιστεῶς Σελείνου, Κήτειου. Περγαμηνῶν δις Νεωκόρων. Sub Pratore Callisteo, Selinus, Cetius. Pergamenorum bis Neocororum.* M. Aurelii nummus, apud Spanhem. pag. 485. & apud Tristandum, sed mendose, pag. 641. Denique & apud Sponium in Itin. Athen. Plinius, lib. v. sect. xxxiii. *Pergamum intermeat Selinus, præfuit Cetius, &c.* In eo nummo stat Æsculapius, inter fluvios geminos, quos & nummus appellat, & Plinius. Sed miror Caicum prætermisum, amnem nobilem, qui Pergamum præterfluit, teste Strabone, lib. xv. pag. 634.

ΕΠΙ ΣΤΡ. Π. ΑΙΠΙΟΥ: ΕΠΙ ΣΤΡ. ΠΡΟΒΟΥ: ΕΠΙ ΑΥΡ. ΚΕΛ. *Sub Aurelio Celfo.* Nummi Commodi.

ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. *Ἀντοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Ἀυγῆλιος Ἀντώνεινος.* Antonini Severi F. nummus. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΟΛΥΜΠΙΑ. ΠΥΘΙΑ ΕΠ. ΣΤ. ΙΟΥ. ΜΑΡΚΟΥ. *Περγαμηνῶν Ὀλύμπια, Πύθια. Ἐπὶ Στρατηγῶν Ἰσλίου Μάρκου.* *Sub Pratore Iulio Marco.*

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΔΙC. Λ. ΑΥΡΗ. ΑΡΧΕΛΑΟC. In ima nummi parte, ΝΕΩΚΟ. *Pergamenorum bis Neocororum.* L. Aurelius Archelaus, vel Prætor, vel sacrorum Præses. L. Veri nummus, in quo Æsculapius & Hygia, apud Patinum in Thesauo, pag. cx i.

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. In Commodi nummo Juppiter curru vehitur juncto Centauris duobus, ac Dianæ Ephesiæ simulacrum manu gestat. Apud Sponium, in Itiner. Athen.

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Commodi nummus, qui Telephorum stantem in ædícula exhibet, in Museo nostro, ex ære minimo.

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΔΙΟΔΩΡΟΥ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Commodi nummus, e Gaza Regia, in quo stant Æsculapius, & Hygia.

ΕΠΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΚΟΥΙΝΤΙΛΙΑΝΟΥ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΦΕCΙΩΝ. Ejusdem Commodi, e Gaza pariter Regia. *Sub Pratore Quintiliano, Pergamenorum & Ephesiorum,* subintellige, concordia. Stant in eo nummo viri duo, quorum alter Æsculapii, Pergamenorum Dei: Dianæ alter Ephesiæ simulacrum gerit. Est idem ex ære maximo, in Cimelio Magni Ducis Hetruriæ. Sunt & Gordiani Pii in Thesauo Regio, sub Pratore Publio Longino, (qui in altero Aur. Longinus appellatur:) *Περγαμηνῶν & Νικημηδέων concordia* inscripti nummi.

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΙΟΥΛ. ΑΝΘΙΜΟΥ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ vel ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Sub Pratore Julio Anthimo, Pergamenorum qui primi omnium ter Neocori.* ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ CΕΒΑCΤΗ. E Cimelio Regio. Æsculapii, & Hygiæ stantis effigies. Apud Occonem sic deformatus hic nummus exstat: ΕΠΙ ΣΤΡ. . . ΚΑ ΑΙCΙΜΟΥ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΕΡΓΑΜΗ. ΟΜΟΝΟΙΑ. ΕΠ. GEMINΟΥ. *Smyrναῶν &*

Pergamenorum concordia, sub Gemino Pratore. Caracallæ, ex eodem Cimelio. Acceptum a Pergamenis cultum Æsculapii Smyrναῶς pariter tenuisse, & sacra communia, auctor est Pausan. in Corinth. pag. 69.

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Alii, ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, quod idem est, *Pergamenorum qui primi tertio Neocori fuere,* hoc est, qui primi, a tota Provinciæ Communitate delecti, ludos & sacra fecere tertium in illo tractu, pro salute Principis. Antonini Severi F. nummi, Herennii Etrusci, Valeriani, & Gallieni, cum Æsculapii effigie in templo: e Cimelio Regio. Vel fortassis istud ΠΡΩΤΩΝ, prærogativam ejus civitatis significat, quod totius circumjacentis tractus jurisdictionem obtineret. Plinius, lib. v. sect. xxxiii. *Pergamum . . . Pergamena vocatur ejus tractus jurisdictio.* Vide quæ diximus in nummis ΑΜΑCΕΙΑC. In nummo Antonini Severi F. Prætoris nomen adjicitur: ΕΠΙ ΣΤΡ. ΤΙΒ. ΚΑ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΘΕΟΛΟΓ. *Sub Pratore Tiberio Claudio Alexandro Theologo.*

ΕΠΙ ΣΤΡ. Μ. ΚΑΠΙΤΩΝΟC ΑΤΤΑΛΟΥ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Ἐπὶ Στρατηγῶν Καπίτωνος Ἀττάλου, Περγαμηνῶν πρώτων τρις Νεωκόρων.* *Sub Pratore Capitone Attali F. Pergamenorum qui primi ter Neocori fuerunt.* Caracallæ nummus, in quo templa terna: medium ex iis Juppiter obtinet, apicemque templi litteræ duæ ΔΝ. quas Tristanus, tom. ii. pag. 211. haud feliciter, ut remur, explicat, *Διὸς ναὸς, Jovis templum:* cum, non ΔΝ, sed potius ΑΝ. legi ibi oportuerit: adjunctisque vuculis quæ sunt isti utrinque appositæ, legi in plenum necesse sit, ΑΥΡ. ΑΝ. CΕΒ. *Ἀυγῆλιος Ἀντωνῆος Σεβαστός.*

ΕΠΙ ΧΑΙΡΕΑ ΑΤΤΑΛΟΥ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. *Sub Charea Attali F. Pergamenorum.* Templa tria in Antonini Severi F. nummo, apud Sponium, in Itiner. Athen. Tribus Augustis ea templa nimirum dicata a Pergamenis, Severo, ac liberis, Antonino & Getæ. Videtur idem esse qui a Patino in Thesauo affertur, pag. 118. ut diximus: ac Prætoris nomen illud integrum, *Chareas Capito Attali F. fuisse.*

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΓΛΥΚΩΝΟC ΘΕΟΛΟΓΟΥ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Sub Pratore Glycone Theologo. Pergamenorum, qui primi ex Asia sub Decio Neocori fuere.* Decii hic nummus est: in quo Æsculapius Pergamenorum Deus, & Juno velata:

ΠΕΡΓΑΜΟC. ΚΤΙCΤΗC. *Pergamus conditor.* In Cimelio Regio.

ΗΡΩC ΕΥΡΥΠΥΛΟC. Ex parte altera: ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΕΠΙ ΣΤΡ. Γ. ΠΟΛΛΙΩΝΟC. In medio ΠΑΦΙΑ, cum templo Veneris: quo, uti ad Sardianos, quibuscum iniere concordiam, sic etiam ad Pergamēnos transisse cultum Veneris Paphiæ indicatur. *Ἐπὶ Στρατηγῶν Γαῖος Πολλίωνος.* Est apud Spanhemium, pag. 479. Similis huic est nummus Salaminiorum, de quo inferius. De Eurypylo multa Pausanias, in Achaïcis, pag. 225. Hujus regna vicina fuisse Caïco amni, juxta quem Pergamum fuit; auctor est Strabo, lib. xiiii. pag. 616.

ΠΕΡ. ΝΕΙΚΑΕΩΝ ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ. Vide ΝΙΚΑΕΩΝ. ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ.

ΕΦΕ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Vide ΕΦΕCΙΩΝ.

ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΑCΙΑC. Spanhem. lib. de usu Numism. pag. 884.

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ.

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. Serapis & Isis in parte priorere:

re: in postica Harpocrates. Est in Thesauro Regio.

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΔΙΟΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. In Museo S. Genovesæ. Herculis clava. Ex parte altera: ΙΩΝΩΝ ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ, caput Herculis. *Perinthiorum bis Neocororum, Ionum: Conditorem suum Herculem colunt. Ab Hercule conditam fuisse, auctor est Ammianus, lib. xxi. unde & Heraclea Thraciæ dicta est a quibusdam: & Ἡράκλεια Πέρωνος, apud Balsamonem. Unde & in nummo ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ apud Goltzium, in Vetere Græcia, tab. xxvi. Hercules depictus, clavæ innititur, Tab. xxvi. Hodie *Pansiro*. Iones in Thracia fuisse Stephanus, verbo Ἀπολωνία: Perinthis, quæ urbs Thraciæ est, nummus iste admonet: & alii mox appellandi.*

ΠΕ. Flos cum spicis Πέρωνος. Ex parte altera, ΠΟΠΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Apud Patinum, in Sueton. pag. 316.

ΝΕΡΟΥΑΝ ΘΕΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ. ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. Trajani nummus. *Perinthiorum, qui Nervam Deum Augustum colunt. Perinthis nummos habent Augustorum nominibus, a Claudio & Nerone, usque ad Gallienum.*

ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΠΡΩΤΑ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. Urna mensæ imposita. *Severiana Prima Perinthiorum. Certamina videlicet in gratiam Severi primum edita. Ex parte altera. ΑΥ. Κ. Α. ΣΕΠ. ΣΕΥΗΡΟΣ. Π. Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Λέως Σεπίμους Σέυρος Πίος.*

ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Severi nummus, e Cimelio Regio. Actia certamina in honorem Actii Apollinis edi solita, ut Pythia Pythii, illa quinquennialia, ista novennialia, notiora sunt quam ut explicatu egeant. Ea a Perinthis exhibita in gratiam Severi, nummus docet.

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Severi, Antonini, ac Getæ nummi: in quibus insculpta navis cum velis, Perinthiorum olim, & Tarfensium, insigne.

ΕΠΙΔΗΜΙΑ Β. ΣΕΥΗΡΟΥ. ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Adventus secundus Severi. Perinthis Neocoris.*

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Caracallæ nummus, quo triumphali ipse curru vehitur, Apolline pone aurigante: quanquam aliter Tristanus explanare nititur, tom. ii. pag. 188.

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Eiusdem Caracallæ, cum Serapidis effigie, qualis a Macrobio depingitur, hoc est, cum calathio supra caput: nam & καλαθόν Artemidorus vocat, lib. v. Oniocr. E Cimelio Regio.

ΕΠΙ ΜΕΝΕΚΛΕΟΥΣ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Antonini Severi F. apud Sponium, in Itiner. Athen. *Sub Menecele Prætoris: Smyræorum Perinthiorum, concordia.* Est alter huic plane similis, Gordiani principatu cusus, apud Erizzo, pag. 515. Amazone turrita cum bipenni, Smyrnam: turrita pariter muliere altera cum temone navis & prora, Perinthum signante. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. ΕΠΙ ΜΕΝΕΚΛΕΟΥΣ. Quas voces ille perperam legit, ΕΠΙ ΜΕΝΕΚΑ... interpretaturque, ΕΠΙΣΤΑΤΟΥ ΜΕΝΕΚΑΙΟΥ.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Getæ nummus, apud Patinum in Thesauro, pag. 120. in quo Hercules Diomedis equos conficit. Declarat ejus nummi epigraphe, ut ex iis palam est, quæ paulo mox dicemus, Philadelphenses ludos a Perinthis editos in Getæ & Caracallæ gratiam.

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Getæ nummus, in quo vas insculptum, malis refertum,

cum hac epigraphe ΠΥΘΙΑ, ut ea præmia Pythii certaminis fuisse intelligas: quod & scriptores antiqui testantur, quos appellavimus in nummis ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Mensa, cui urna imposita. Urnæ inscripta vox ΠΥΘΙΑ. In altero Cæsares duo, Geta & Antoninus togati stant. Uterque e Cimelio Regio. A fratrum concordia, Antonini & Getæ, qui filii Severi Imp. nomen hæc certamina habere; φιλαδέλφεια. Nec a Perinthis modo, sed & a Nicaënsibus, in eo nummo: ΣΕΟΥΗΡΕΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Sic Constantinopoli locus fuit, quum Philadelphium dixere, a Constantii & Constantis fratrum se se invicem salutantium statuis ibidem erectis. Vide Codinum, in Orig.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Augusti duo stantes, Antoninus & Geta, dextras jungunt. In parte antica caput Getæ radiatum: ΑΥΤΚΡΑ. (sic enim est pro ΑΥΤΟΚΡΑ.) Π ΣΕΠ. ΓΕΤΑΣ ΣΕΒ. capite radiato. Nummus est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΙΩΝΩΝ ΔΙΟΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Severi Alexandri, e Gaza Regia: quo in nummo Ceres sedet: iterumque, ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΔΙΟΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, in quo Bacchus stat: eodem Augusto cusus, ex ea ipsa Gaza. ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ.

ΝΕΡΩΝΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΗΓΕΜΟΝΙΑ. In altera nummi parte, ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ. E Museo nostro nummus æreus, mole perexiguus, forma & arte non inelegans, signatus utraque ex parte, hinc Genii popularis capite laureato, vultu muliebri; hinc uva prægrandi: qua designatur ubertas vini: cujusmodi ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, ΚΝΙΔΙΩΝ, ΘΑΣΙΩΝ, nummos alios videmus, racemis pariter eandem ob causam, & Bacchi capite, vel tota figura insignes. Gloriantur in isto nummo Perpereni, Neronem Claudium, qui Imp. Augustus, eundem suæ civitatis ἡγεμόνα Præsidem esse. Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Perperene civitas, &c. in Æolide. Apud Ptolemaum in Lydia ponitur, lib. v. cap. ii. Τερπέρη, pro Περπέρη, ut recte Sirmondus noster admonuit, in eo libello qui Antitrifanus II. inscribitur, pag. 29. In Notitia Eccles. pag. 43. Θεοδοσιόπολις, ἥτοι Περπέρην* Provincia Asiæ adjudicatur, Ephesoque metropoli. Similis est & Commodi principis nummus perelegans a Sirmondo nostro in Antitrifano delineatus, cum Cupidinis alati effigie, cantharum gestantis, insidentisque pantheræ, quæ sacra Baccho hostia.

ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ. Uvæ racemus, in nummo Neronis, e Cimelio P. JOBERT, Societatis JESU. In nummo M. Aurelii, Æsculapius est.

ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ. Bacchus insculptus, cum urceo & cane, in eo M. Aurelii nummo, cujus cætyum Sirmondus noster ex Ligorii Collectaneis in Antitrifano II. vulgavit, pag. 27. Epigraphe in ambitu ejusmodi est, perturbata quidem, neque adhuc a quoquam tentata. ΓΛΑΥΚΩΝΟC ΕΤΟΥC ΠΕΡΠΕΡΗ ΑΝΕΘΗΚΕ ΙΕΡΟC ΔΙΑΒΙΟΥ. ΤΩ ΣΕΒ. nunc primum a nobis sic explanata: Ex inferiore nummi ora, hæc accipienda primum: ΓΛΑΥΚΩΝ. Ο. ΕΤΟΥC. ΠΕΡΠΕΡΗ. Ex superiore, ΙΕΡΕΥC ΔΙΑ ΒΙΟΥ. E latere dextro deinde, ΑΝΕΘΗΚΕ. E sinistro demum, ΤΩ ΣΕΒ. Quæ sunt deinde sic copulanda: Γλαύκων ὁ Σέυρος (forte ὁ Γέυρος) Περπέρηνων ἱερεὺς ἀπὸ βίης ἀνέθηκε τῷ Σεβαστῷ. Glaucon Getæ F. Perperenorum Sacerdos Perpetuus Augusto Posuit. Similis huic est in Smyræorum nummo epigraphe, ΣΜΥΡ-

ΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣ ΠΟΛΕΜΩΝ ΑΝΕΘΗ-
ΚΕ. Et quam in nummis ΑΦΡΟΔΙΣΙΕΩΝ
attulimus ex Grutero, pag. ccxxviii. 7. ΔΕΥ-
ΚΙΟΥ. ΠΟΠΙΛΙΟΥ. ΑΥΛΟΥ. ΤΟΥ.
ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ. ΙΕΡΕΩΣ. ΤΩΝ.
ΧΑΡΙΤΩΝ. ΔΙΑ. ΒΙΟΥ. ΑΥΤΟΚΡΑ-
ΤΟΡΙ. ΚΑΙCΑΡΙ. ΘΕΩ. CΕΒΑCΤΩ.
ΘΕΟΥ. ΥΙΩ. L. Popilii Auli F. Apollodori N.
Sacerdotis Charitum Perpetui, Imp. Cæsari Deo Au-
gusto, Divi Filio. Διά βίς ιερῶς, Sacerdos Perpetuus
commode redditur, uti Paterculus Archontas Per-
petuos interpretatus est, quos Athenienses voca-
bant Ἀρχοντας Διά βίς, ad differentiam annuo-
rum decennialiumque Magistratum. Duo enim
genera Sacerdotum ac Pontificum fuere: alii an-
nui, ut mos apud Judæos sub principibus Roma-
nis obtinuit, & apud Gentiles fere omnes: alii
fuere perpetui, quos Διά βίς nuncupabant. Sic
vetus inscriptio alia apud Gruterum, p. MLXXXIX.
5. ΙΕΡΕΥΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΔΕΣΒΙΟΙΣ.
Et pag. cccxiii. 10. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΡ-
ΧΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΖΥC-
ΤΟΥ ΔΙΑ ΒΙΟΥ. Et Sacerdotes nostri dici
commode ιερῶν Διά βίς possint, quod illorum
sacerdotium non annuum, sed perpetuum sit, in-
star sacerdotii Christi, qui ut sacræ loquuntur pa-
ginæ, Sacerdos est in æternum. Sic Arvorum Sa-
cerdotes Romæ fuere perpetui: *honosque is*, in-
quit Plinius, lib. xviii. sect. ii. *nonnisi vita fi-
nitur, & exsules etiam captosque comitatur*. Sic Au-
guratus & Pontificale sacerdotium perpetua fuere
munera, nec nisi cum vita eripi potuerunt. Vide
Suetonium in Augusto, cap. xxxi. & Senecam,
lib. i. de Clem. cap. x. Sic demum in Galliæ ma-
gistratibus summis, Cancellarii dignitatem, &
alias quasdam, similis prærogativa comitatur.
ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ. ΥΠΕΡ ΝΙΚΗΣ.
ΕΠΙ ΑΝΤΙΦΑΝΟΥC. Pro victoria. Sub An-
tiphane. Prætor. Nummus Commodi, in Cimelio
D. FOUCAULT. Severi nummus, alibi: ΕΠΙ
CΤΡ. ΑΙΑ. ΑΝΤΙΦΑΝΟΥC. ΤΟ Β.
Sub Prætoræ Ælio Antiphane iterum. In nummo
Julia Domnæ, Ceres velata: ΕΠΙ CΤΡΑ.
CΑΒΕΙΝΙΑΝΟΥ. Sub Prætoræ Sabiniano.
PERSÆ.

IMP. C. M. IVL. PHILIPPVS P. F.
AVG. P. M. Imp. Cæsar M. Julius Philippus
Pius Felix Augustus, Pontifex Maximus. Ex parte
aversa, pacis typus, dextra ramum oleæ, hastam
puram læva præfert, cum epigraphe: PAX
FVNDATA CVM PERSIS. Apud Pati-
num in Thesaurio, pag. 87. & apud Occonem
pag. 441. & apud P. CHAMILLART.

ΠΕCЦИНОУТІОН. M. Aurelii nummi, e
Gaza Regia. Plinio, lib. v. sect. XLII. *Pesinus*.
Stephano: Πεσινῶς, πόλις Γαλατίας. . . τὸ ἐθνι-
κόν, Πεσινῶν. Galatiæ secundæ, quæ & Salu-
taris est appellata, metropolis hæc fuit. Sunt &
Traiani: & in Cimelio Regio, Poppæ Neronis,
Faustinae junioris, Antonini Severi F. & in
Cimelio D. FOUCAULT, Getæ.

ΕΠΙ ΙΟΥΕΝΤΙΟΥ ΚΕΛ. ΠΕCЦИ-
ΝΟΥ. Sub Iuventio Celere, vel Celfo, Prætoræ
Pessinuntiorum. M. Aurelii & L. Veri in eadem
Regia Gaza. Hercules spoliis innititur.

ΠΕCЦИНОУТІОН. Faustinae junioris
nummus, e Museo S. Genovesæ, cum Harpocra-
tis icone, digitum admoventis ori, læva Copiæ
cornu gestantis, qua forma & in icuncula ænea
expressum vidimus. Colebatur is silentii Deus ab
Ægyptiis in primis, cum Iside ac Serapide, ut
refert August. lib. xviii. de Civit. Dei, cap. v.
Hujus Naso meminit, tacito nomine, cum Ægyp-
tia numina recenset, lib. ix. Metam. v. 692.

Sanctaque Bubastis, variisque coloribus Apis,

*Quique premit vocem, digitoque silentia sua-
det, &c.*

Est autem is & in Pessinuntiorum nummis, quod
Græcum aiunt Philosophum hunc fuisse, qui silen-
tium & suis præciperet, & rebus omnibus antefere-
ret. Sunt & L. Veri nummi, cum eadem epigra-
phe, effigieque Cybeles, in Cimelio Mediceo:
sunt & Caracallæ alibi, cum Cerere.

ΒΟΥΛΗ ΠΕCЦИНОУТІОН. E-
jusdem M. Aurelii & Veri nummi pariter in Ci-
melio Regio, & M. Aurelii apud Occonem, pag.
296. cum turrati capitis ac diademati icone. *Senatus
Pessinuntiorum, vel Curia.*

ΠΕΤΗΛΙΝΩΝ. E Museo nostro. Plinio, lib.
iii. sect. xv. *Petilia*. Stephano tamen: Πετηλία,
πόλις Ἰταλική. τὸ ἐθνικόν, Πετηλινός. Nunc est op-
pidum *Belcastro*, ut Cluverius censuit, lib. i. Si-
ciliæ antiq. cap. vi. non *Strongili*, ut ex monu-
mentis ibi repertis colligit Gualterus, pag. 145.
Hæc enim citra Crotonem est: Petilia in Calabria
ulteriore fuit. Vide plura in Notis ad Plinium.
Apud Gruterum, pag. 215. R. P. PETILI-
NORVM. *Respublica Petilinorum.*

PETRA, in Arabia.

ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. & ΑΔΡΙΑ-
ΝΗ ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. Hadria-
ni nummi, e Cimelio Regio. ΚΑΙCΑΡ ΤΡΑΙΑ-
ΝΟC ΑΔΡΙΑΝΟC. capite laureato. Plinio,
lib. vi. sect. xxxii. *Petra*, &c. Tertiæ Palæstinae
metropolis fuit. Stephanus: Πέτρα, πόλις νῦν τῆς
Παλαιστίνης. Notitia antiqua, pag. 63. Ἐ-
παρχία Παλαιστίνης γ'. Πέτρα μητρόπολις.

ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙCΑΡ ΤΡΑΙΑΝΟC
ΑΔΡΙΑΝΟC CΕΒΑCΤΟC, capite lau-
reato.)(ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC.
Dea sedet, ut in nummo sequente. Est hic ex ære
mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

M. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC ΚΑΙ ΟΥΗ-
ΡΟC CΕΒ. Capita duo adversa, M. Antonini
& Veri.)(ΑΔΡΙΑΝΗ ΠΕΤΡΑ ΜΗ-
ΤΡΟΠΟΛΙC. Dea turrato capite rupibus in-
sidet, dextra pateram, læva trophæum tenet. Ex
ære minimo, in Gaza Regia.

ΑΔΡΙΑΝΗ ΠΕΤΡΑ. Severi nummus, e
Cimelio Regio. Α. Α. CΕΠΤ. CΕΟΥΗ-
ΡΟC ΠΕ. CΕ. Imp. L. Sept. Severus Pertinax
Aug.

PHARVS.

ISIS FARIA. Helena Juliani uxor, ut
aiunt, sub Isidis Phariæ habitu. Est autem Isis Pha-
ria, five, ut illis temporibus scripsere, FARIA,
est, inquam, Pharia Isis appellata ab Ægypti co-
lonia Pharo, de qua Plinius lib. v. sect. xxxiv.
*Insularum ante Asiam prima est in Canopico ostio Nili,
a Canopo Menelai gubernatore, ut ferunt, dicta.*
*Altera juncta ponte Alexandria, colonia Cæsaris Dic-
tatoris, Pharus: quondam diei navigatione distans
ab Ægypto: nunc e turri nocturnis ignibus cur-
sum navium regens. Namque fallacibus vadis Ale-
xandria tribus omnino aditur alveis mari, Stegano,
Posideo, Tauro. De Pharia autem Iside Naso, lib.
ii. Amor. vers. 7.*

*Isi Parætonium, genitaliaque arva Canopi
Quæ colis, & Memphim, palmiferamque
Pharon,*

*Quaque celer Nilus lato delapsus in alveo
Per septem portus in maris exit aquas.*

Fuisse Isis existimatur Inachi regis Argivorum fi-
lia, in vaccam a Jove mutata: quæ restituta de-
inde priori formæ Dea facta ab Ægyptiis coleba-
tur: quare juvenca Pharia ab eodem vate voca-
tur, lib. iii. de arte, vers. 635. Et Papinius,
lib. iii. Sylvar. ii.

*Isi Phoroneis quondam stabulata sub antris,
Nunc regina Phari, numenque Orientis anbeli,
S*

Exci-

Excipe multifono puppem Mareotida fistro.

Et fistrum enim manu tenet, in nummis, quod instrumentum esse musicum in sacris ejus Deæ solitum adhiberi, antea monuimus.

ΠΗΔΑΚΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΑΙ ΜΑΚΤΑΥΡΙΤΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Domitiani nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 225. Plinio, lib. v. sect. xxi. *Pedasum*. Stephano: Πήδασα, πόλις Καρίας. καὶ Πήδασα, τὸ ἐθνικόν.

PHILIPPI.

COH. PRAE. PHIL. Tria signa militaria, in Augusti nummo, e Gaza Regia, Muscoque nostro, & apud Patinum, pag. 29. *Cohors Pratoriana Philippensis*, ut habet vetus inscriptio in Thefauro Goltzii.

COL. AVG. IVL. PHILIP. DIVVS AVGVSTVS. Claudii nummus apud Patin. pag. 99. Impositam columnæ statuam Augusti exhibet, quam Victoria stans retro coronat. Sunt & Tiberii, Vespasiani, Domitiani, Hadriani, M. Aurelii, & Antonini Severi F. Plinius, lib. iv. sect. xviii. *Philippi colonia*, in Thracia. Hic campi Philippici, ubi Cassius & Brutus devicti. Dio, lib. xlvii. Celsus lib. l. Dig. tit. xv. de censibus: *Colonia Philippensis juris Italici est*.

PHRYGIA. Vide ΦΡΥΓΙΩΝ.

ΠΗΛΟΥ. L. IA. Πηλεσιωτῶν, λυκάβαντος ἰά. Nummus Hadriani, anno principatus ejus undecimo cusus. E Cimelio Regio. Ammianus, lib. xxi. pag. 233. *In Augustanica oppidum Pelusium est nobile, quod Peleus Achillis pater dicitur condidisse*. Plinio, lib. v. sect. xiv. *Pelusium*. Stephano: Πηλέσιον, πόλις Αἰγύπτου. . . τὸ ἐθνικόν, Πηλεσιώτης. Spartianus in Hadriano, pag. 7. *Peragratia Arabia Pelusium venit, & Pompeji tumulum magnificentius exstruxit*. In Notitia Ecclesiast. pag. 55. *Ἐπαρχία Αὐγουστανίκης. Πηλεσίον Μητρόπολις. Provincia Augustanica. Pelusium Metropolis*. Hanc Provinciam alii Augustonicam, *Αὐγουσνικήν* vocant, ab Augusti victoria. Cave porro credas Pelusium oppidum esse, quod nunc Damiatam vocamus. Fuit enim illud ultimo Nili ostio impositum, quia parte Syriam Arabiamque spectat, extra Delta; Damiatam Tanitico, hoc est, interiori Nili ostio, in traque Delta, apposita.

ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ. E Thefauro Goltzii, pag. 226. Et e Magna Græcia, tab. xx. In his Jupiter spoliis infidet: aream alteram Palladis galeatæ caput obtinet. lib. iiii. in fine sect. ix. *Picentia*. Stephanus: Πικεντία, πόλις Τυρρηνίας. . . οἱ ἐνοικήτορες, Πικεντινοί. Quin addidit & Πικενήεις? Juxta Salernum urbs ea fuit.

ΠΙΝΑ. L. IA. Πίναμος, πόλις Αἰγύπτου Stephano. Nummus hic Hadriani, e Cimelio San-Genovefano, caput Jovis, & Ibin avem juxta positam exhibet. Ex altera parte, ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Capite laureato. Nummus iste anno se undecimo ejus principatus cusus prodiit, ut de similibus alibi monuimus. Est enim istud L. IA. pro λυκάβαντος ἰά, sive ἐνδεκάτης. Fuit utique hic mos civitatibus in nummis anni signandi, seu Augusti principatus, sive æræ suæ, præfixa voce ΕΤΟΥΣ, vel syllaba ET. quæ ἔτος valet: vel denique adscita in eum usum priore littera ejus vocis λυκάβαντος, cujus vis est eadem ac potestas. Macrobius, libro i. Saturn. cap. xvi. *Annum vetustissimi Græcorum λυκάβαντα appellant*. Sed Romanam potius litteram adscivere, quam Græcam, quod litteræ Græcæ Λ vel Ε, si singulares forent, minus ad hos usus aptæ atque idoneæ futuræ fuissent, cum pro numeralibus notis accipi sæpenumero, non sine rei Chronologicæ dispendio, possent. Singularibus autem litteris vocem eam, quæ annum sonat, in exigua nummi area exprimi, ex usu fuit. In hoc præterea num-

mo Serapidis caput insculptum, cum ibide, Ægyptii cæli peculiari alite, de qua Plinius lib. x. sect. xl. *Invocant & Ægyptii ibes suas contra serpentium adventum, &c.* Vide quæ ibi diximus.

PINCVM,

ÆLIANA PINCENSIA. In laurea. Nummus Hadriani, e Cimelio Regio, quo ludi signantur, sive certamina, in gratiam Ælii Hadriani Imp. Pinci edita, quæ urbs Mœsiæ primæ adscribitur, in Notitia Imperii, sect. xxx. *Cuneus Equitum Constantiacorum, Pincus. Cuneus Equitum Dalmatarum, Pincus*. Πικνήσιοι sunt Ptolemæo in Mœsia superiore, pro Πινκήσιοι, lib. iiii. cap. ix. Ut ceteras imperii provincias, ita Mœsiam ab Hadriano lustratam, ejusdem nummi testantur, ADVENTVI AVG. MOESIAE. In ea lustratione certamina Pinci sunt edita: quæ hoc nummo PINCENSIA appellari suboluit ante nos nemini. Est hic nummus etiam in Cimelio P. CHAMILLART, ex ære minimo. Epigraphæ partis anticæ: HADRIANVS AVGVSTVS, capite laureato.

ΠΙΟΝΙΤΩΝ. Nummus Juliæ Domnæ. Plinio, lib. v. sect. xxxii. *Pionia*. Πιονία Straboni, lib. xiii. pag. 610. in Æolide, inter Scepsin & Gargara. In Notitia Eccles. Provincie Hellepontica adscribitur. Apud Oconem, pag. 367. ΔΟΜΝΑ. ΙΟΥΛΙΑ. ΚΕΟΤΗΡΑ. ΚΕΒ. ΚΥΡΑΥΡΑΚΕΩΝ ΠΙΟΝΙΤΩΝ. pro ΚΤΡ. ΑΥΡ. ΑΚΚΕΩΝ. ΠΙΟΝΙΤΩΝ. Sub Pratore Aurelio, *Assensum, & Pionitarum concordia*. Sunt enim urbes finitimæ, Assos, & Pionia.

ΠΙΣΑΥΡΙΩΝ. E Magna Græcia Goltzii, tab. xxxiv. Plinio, lib. iiii. sect. xix. *Pisaurum cum amne*. In hisce nummis Neptunus, Bacchus, Cerberus, & equus alatus insculptus, in piscem desinens.

COL. PISAVRVM. Titi nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 241. Apud Gruterum, pag. 433. vetus inscriptio: COLONIARVM. PISAVR. ET. FANEST. Deducta colonia ab Antonio est, ut Plutarchus prodidit in ejus vita, pag. 943. Nunc *Pesaro* in Ducatu Urbinato.

ΠΙΤΑΝΑΙΩΝ.

ΠΙΤΑΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ ΚΤ. Μ. ΑΥΡ. ΠΟΠΛΙΟΥ ΤΟ Β. Sub Pratore M. Aurelio Publii F. iterum. Severi Alexandri nummus.

ΠΙΤΑΝΕΥΣ. Viri caput, ejus scilicet, qui conditor ejus oppidi fuit, de quo Plinius, lib. v. sect. xxxii. in Æolide, seu Mysia, *oppidum Pitane*, juxta Caicum amnem. Stephano: Πιτάνη, πόλις Αἰολίδος, πολίτης, Πιτανάων. Ex parte nummi altera, ΕΠ. Κ. ΑΠ. ΚΑΚΚΑΝΔΡΟΥ, Sub Pratore Appio Cassandro, ut quidem videtur: tametsi alii legunt, ΕΠΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Est in Cimelio Regio. Alia vero Pitane fuit in Laconica quidem, teste Plinio, lib. iv. sect. viii. aliisque, quos ibi in Notis appellavimus: sed fuit illa, inquam, & multo jam ante Romanæ Reip. tempora desierat. *Fuere Cardamyle, Pitane, &c.* inquit Plinius: qui solenni illo suo *fuere*, intercidisse jamdudum oppidum illud monet. Quare ad nummum nostrum nihil ista Pitane spectat. Egit de ea Callimachus, hym. in Dianam, cum ibi coli Deam hanc in primis ait, vers. 172.

Ἡ Πιτάνης, καὶ ὅδ' Πιτάνη σέθεν, ἡ ἐν Λιμναίᾳ.

Ubi scholiastes imperite, Πιτάνη ἡ, πόλις Μακεδονίας: cum utrumque oppidum, Pitane dico, Limnamque, ubi Diana colebatur, in Laconica fuerit, teste Pausania, lib. iiii. pag. 98.

ΠΙΛΙΝΘΙΝΕΙΤΩΝ. Othonis nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 226. Stephanus: Πιλινθή, πόλις τῆς Αἰγυπτίας. . . ὁ πολίτης, Πιλινθίνης.

ΠΙΛΩ-

ΠΑΩΤΕΙΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus Antonini Pii, in quo Imperator in equo sedet, in Cimelio Regio: Faustinae junioris apud Patinum, pag. 253. & in Cimelio D. FOUCAULT: & Antonini Severi F. Est in Praefectura Aemimonti, Plo- tinopolis, apud Constant. Porphyrog. lib. 11. them. pag. 83. Notitia Eccles. antiqua pag. 53. eidem Provinciae Aemimonti primae adscribit, cujus metropolis ac primaria civitas Hadrianopolis fuit. Prior ex illis nummis haec adjecta habet, ΗΓΕ. ΠΟΜ. ΟΥΟΠΕΙΣΚΟΥ. Ηγεμόν. Πομπή. Ουοπέισκ. Praefide Pompeio Vorisco. Fuit enim ea provincia sub Praefide. Notitia altera antiqua, pag. 21. Επαρχία Αιμιμόντις ὑπὸ Ἡγεμόνα. Ἀδελανέπολις Ἀρχίαλος. Δεσέλτον. Πλωτινόπολις. Pompeji Vorisci sub Othone, meminit Tacitus, lib. xvii. ut nepos hic istius fuisse videatur. Vide quae diximus, verbo ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

ΠΟΔΑΛΕΩΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Nummus Trajani, e Thesauro Goltzii, pag. 226. Plinio, lib. v. sect. xxviii. Podalia. Stephano: Ποδάλεια, πόλις Λυδίας, πλησίον Λιμύρων. (Lege, πόλις Λυδίας, ut in Notis Plinianis monuimus: nam Plinio loc. cit. aliisque Geographis, & Limyra & Podalia in Lycia ex aequo sunt:) ὁ πολίτης, Ποδαλεώτης.

ΠΟΛΥΑΙΓΙΩΝ. E Thesauro Goltzii, pag. 226. Plinio, lib. iv. sect. 23. Polyagos insula. Nunc est Polegasa, in Aegaeo mari. Vide notas in Plinium.

ΠΟΛΥΡΗΝΙΩΝ. Nummus ex argento, in Gaza Regia: in qua & alii, ΠΟΛΥ. & ΠΟΛΥΡΗΝΙ. inscripti, cum hasta, bove, ποταμ., &c. Plinio, lib. iv. sect. xx. Polyrrenium. Stephano: Πολύρην, πόλις Κρήτης. . . . ὁ πολίτης, Πολύρηνι.

POMPEIOPOLIS, in Cilicia.

ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. M. Aurelii, Antonini Severi F. Gordiani junioris, Philippi, & Treboniani Galli nummi. Plinio, lib. v. sect. xxi. Solae Ciliciei, nunc Pompeiopolis.

ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΠΗΓΗ COY- NIA C. Commodi nummus. Fons Sunias. Fluvius decumbens cum urna & Cornucopiae. Adjicitur annus BNC. hoc est, cclii. qui est annus V. C. dccccxxvii. Commodi quintus: ducto aerae initio ab autumno anni dclxxvi. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. In nummo Antonini Severi F. est BΠC. annus cclxxxii. qui est V. C. dccccclxvii. Antonini quartus. Est hic nummus e Cimelio reginae Christinae. In nummo Gordiani, ΘΤ. annus cccix. qui V. C. dccccxciv. Gordiani quartus. Fuit & in Attica fanum Minervae Suniadis, ναὸς Ἀθηνᾶς Σενιάδος, ad promontorium Sunium, unde ei nomen apud Graecos frequens, teste Pausania in Attic. pag. i.

ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Caput turritum. Γ. ΠΟΜΠΗΙΟΣ. Pompeji caput nudum sine laurea. Cn. Pompeius, urbis conditor. Sic Gadarenenses, cujus oppidum idem ille instauravit, in nummo sculpsere ΠΟΜΠ. ΓΑΔΑΡΕΩΝ. Nummus est hic Πομπηιοπολιτῶν ex aere mediocri, in Cimelio Card. Maximi. Est etiam delineatus a Sponio, in libro Gallico, Recherches curieuses d'Antiquité, pag. 361. Cusum fuisse eum post Domitiani tempora suadet forma litterae Graecae C pro Σ: nec ante principatum Antonini Pii, ut alibi diximus.

ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus e Museo nostro, in quo Arati & Chryssippi Solensium icones. In averfa parte, litterae ΘΚC. quae annum instauratae urbis a Pompeio indicant, cccxix. qui V. C. dcccciv. Antonini Pii xiii.

POMPEIOPOLIS Paphlagonia.

ΜΗΤΡ. ΠΑΦΛ. ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙC. Annona cum cornucopiae. Nummus est M. Aurelii.

ΜΗΤΡΟ. ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙC. Nummus Faustinae junioris, in quo Bacchi effigies est. Nummus est hic e Cimelio D. FOUCAULT. Pompeiopolis haec ipsum est Amisum, de quo dictum est suo loco. Plinius, libro vi. sect. 2. Gens Paphlagonia Amisum liberum. . . . Amiso junctionum oppidum Eupatoria, a Mithridate conditum. Vic- to eo, Pompeiopolis utrumque appellatum est.

De Nummis PONTI Regum,

Ad Nobiliss. Virum D. DE BALLONFFEAUX.
Epistola.

Ad difficillima quaeque solvenda, & cum his pugnancia maxime quae historici referunt, Vir E- rudite, semper me provocas. Nam hujusmodi il- lud in primis est, quod de Thraciae, ut quidem ar- bitraris; verius, ut nunc quidem opinor, de Pon- ti Paphlagonici Regibus flagitas. Horum igitur no- mina, seriem, & annos accipe, quantum ex num- mis antiquis constare haec nimirum possunt.

ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Caput Au- gusti nudum.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗ- ΤΑΛΚΟΥ. Regis Rhœmetalcae. Capita duo con- juncta: Rhœmetalcae regis diadematum; alterum Concordiae; non uxoris, ut vulgo creditur. Est hic nummus, ex aere mediocri, in Cimelio D. FOU- CAULT, & in Museo D. BAUDELOT. Hunc si nummum velis adscribere Thraciae, videsis ut aliunde, quam ex libris, probes, quippe quibus in hac parte fidem adimere videatur nummus regis Cotyos mox proferendus: & alter ipsius Rhœme- talcae, de quo postea.

Tiberii vultus, ut viris peritis assentimur, quo- niam eam aetatem littera Σ, quae est in altera num- mi parte, repraesentat; & quod nondum mos tunc obtineret consignandi annum foederis cum Roma- nis sanciti; a quo hi Paphlagonum Pontique Cap- padocici reges descivisse sub Vespasiano videntur: quam ob causam renovandum illud sub Trajano fuit, ut mox dicemus.)(ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΠΥΘΟ ΥΟΣ, cum libra, quae sym- bolum Aequitatis est. Regina Pythodoris Cotyis uxor, ut quidem Seguinus interpretatur. Sed est Pytho- ris viri nomen, statuae appositum, quae hominem ignotum repraesentat, apud Sponium in Miscella- neis, pag. 137. Nec minus fortassis viri nomen Pythodoris potest esse, quam Rhescuporis, & in num- mo Smyrnaeorum Philopatris: tametsi Strabo Pytho- dorin uxorem Polemonis Ponti regis facit, lib. xii. quae mortuo marito regnum administravit. An Πυθονικήν potius debeat hanc appellare, Seguinus ambigit. Est hic nummus, in Thesauro Regio.

Neronis caput radiatum, sine epigraphe. Dein- de litterae hinc inde sparsae: K dextro vultus Ne- roniani latere posita: X sinistro: capiti subiecta deinde littera formae minoris, Δ. Non aliquam autem aerae simul sumptae haec litterae denotant; ni- mirum annum dcxxiv. ut D. Vaillant existima- vit: tum quia eo praesertim aera sic aera exprimi sparsis in aera hinc inde litteris solita non est; tum quia nulla hujusmodi potest aera convenire aera Ne- ronis. Sed sententia his subiecta litteris haec est: Καίσαρ. Χαίρειν. Caesari bene valere. Δ. anno quar- to ejusdem Caesaris. Nihil ibi astutius cogitandum.)(ΡΗΣΚΟΥΠ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Rhescupo- ridis regis. Vultu juvenili, capite diademato. Af- fert hunc nummum ex aera D. Vaillant, sed non interpretatur, in Notis ad Seginum, pag. 394.

Traiani vultus, capite laureato, absque epigra- phe, sed cum litteris numeralibus capite subiectis,

HY. Anno ccccviii. qui est Urbis conditæ dcccclxiii. Trajani xiii. Æræ initium, sive fœderis a Regibus illius tractus cum Romanis sanciti, esse ab anno V.C. cccclvi. autumno, in Chronologia Veteris Testamenti docuimus.)(BACIAEΩC CAYPOMATOY. Capite diademato cum sceptro. Est in Thesauo Regio.

Hadriani caput laureatum, cum litteris HIY. Anno ccccxviii. qui est V.C. dcccclxxiii. Hadriani quartus.)(BACIAEΩC CAYPOMATOY. Capite diademato, sed regis alterius a priore, qui sub Trajano fuit. Est in Gaza Regia.

M. Aurelii & L. Veri capita pariter laureata: in Thesauo Regio: sed in nummo æris flavi, minimæ molis, e Cimelio D. FOUCAULT, nuda sunt sine laurea. Subjectæ litteræ ΘNY annum denotant cccclix. qui est V.C. dcccclxiv. M. Aurelii & L. Veri primus.)(BACIAEΩC EYΠATOPOC. Capite diademato. Aureus in eodem Cimelio capita duo barbata & jam senilia exhibet, Marci nempe, & L. Veri, ut diximus: Marci laureatum, Veri nudum, ob reverentiam majoris Augusti: ubi Antonini Pii & M. Aurelii adhuc Cæsaris vultus esse existimat D. Vaillant, Spanhemio merito reclamante. Legit etiam D. Vaillant in eo quem allegat, CAYPOMATOY EYΠATOPOC BACIAEΩC.

Severi Pii, capite similiter laureato, apposito Solis fidere, quod symbolum Augustorum est. Litteræ ΔY annum designant cccclxiv. qui est V.C. dcccclxix. Severi quartus.)(BACIAEΩC CAYPOMATOY. capite diademato. Et hic est e Gaza Regia.

Severi ejusdem, & Antonini filii capita adversa & laureata; illud senile & barbatum, istud juvenile. Infra subjectæ litteræ AΦ annum DI. significant, qui est Urbis conditæ 956. Severi undecimus, autumno iniens illius anni.)(BACIAEΩC CAYPOMATOY. Caput diadematum. Aureum hunc cum D. DE BOZE vidi nuper allatum ex Oriente.

Severi Alexandri caput laureatum. Litteræ, ut in nummis prioribus, subjectæ capiti, ΘKΦ annum denotant dxxix. qui est V.C. dcccclxxxiv. Severi Alexandri decimus. Nummus hic argenteus est apud Seguinum, pag. 35. ubi Augustum credit exhiberi: cum & ipsa constans forma litterarum C pro Σ multo recentioris eum ævi esse debuerit admonere: & subjectæ annorum notæ doceant, cui sit Augustorum nummus adscribendus.)(BACIAEΩC KOTYOC, capite diademato & vultu senili admodum, cum sceptro pariter apposito, ut in prioribus. Quæ nummi forma & anni nota pariter subjecta capiti Imperatoris, docet omnino in eodem tractu terrarum regnasse Cotyn, in quo Sauromatæ prius appellati: quantumvis in Thracia Cotyn, & patrem ejus Rhœmetalcen, collocent scriptores rerum Romanarum. Sicut nomina Mithridatis & Ariozarbanis nemo sapiens in Occidentis principibus quærat, sic neque Cotyis: quod nomen est æque Asianum, atque Sauromatæ. Xenophonti certe si credimus in Agesilao, Κότυς δὲ ὁ Πρωφλαγόνων ἄρχων, temporibus Mausoli & Agesilai. Et apud Tacitum occurrit sub Claudio, libro xii. Annal. Cotys frater Mithradatis. Nihilo magis igitur quærendus in Thracia Cotys est, quam Mithradates.

Severi ejusdem Alexandri caput laureatum: litteræ AΛΦ: quæ annum denotant dxxxi. Urbis conditæ dcccclxxxvi. Severi Alexandri duodecimum.)(BACIAEΩC PAKOYΠOPIΔOC. Regis Rhascuporidis, capite diademato. Est apud D. BAYDELOT, ex ære mediocri, & apud Patinum in Sueton. pag. 172.

Severi ejusdem Alexandri caput laureatum: & litteræ eadem AΛΦ.)(BACIAEΩC INΘIMHYOY. Regis Ininthimevi. Caput senile diadematum, cum sceptro. Est apud Seguinum in editione 2^a quæ est Dⁱ Vaillant, pag. 47. Sed in prima editione, pag. 39. legit Seguinus AKΦ. qui annus esset Severi Alexandri secundus. In eodem certe tractu terrarum utrumque nummum, Rhascuporidis & Ininthimevi, cūsum fuisse, perfecta utriusque similitudo admonet. Potuit intra annum eundem alter eorum priori defuncto, hoc est, Ininthimevus Rhascuporidi succedere.

Gordiani Imp. caput: ex adverso, clava Herculeæ. Scilicet ob Heracleam Ponti, ut in nummis Mithridatis AMΦ. Annus hic est Gordiani supremus: fœderis cum Regibus initi, dxxli. Urbis conditæ dcccxcvi. Christi ccxliii.)(BACIAEΩC PHCKOΠOPOY. Caput diadematum. Hunc nummum vidimus ex ære mediocri, apud Abb. Mezzabarba.

Philippi Imp. caput laureatum, cum subjectis litteris BMΦ. quæ annum exhibent dxxli. Urbis Romæ dcccxcvi. Philippi Imp. primum.)(BACIAEΩC PHCKOYΠ. capite senili, ac diademato, cum sceptro. Est apud Seguinum, pag. 35. & in secunda editione iterum pag. 43. Vel ipsa forma litterarum viros eruditos debuit admonere, non esse hunc nummum ævi Tiberiani. Sed & notæ numerales, sive anni nota, ΣMΦ debuerit admonere viros eruditos, non esse Rhescuporim Thraciæ regem; quoniam in Europa nullus omnino regum Æræ aliquam in suis nummis adnotavit.

Philippi junioris Aug. caput laureatum, adjecta ex adverso clava Herculis, ob Heracleam Ponti, cum anni nota ΣMΦ dxxvi. qui est annus Urbis conditæ mii.)(BACIAEΩC PHCKOYΠOPIΔ. Capite velato. Est hic nummus in Thesauo Brandeburgico, tom. iii. pag. 5. Et æra hic signata, & forma litterarum C & ω ostendit longe distare hunc nummum ab ea ætate, cui ipsum adscripsit Vir pereruditus Laur. Begerus.

Præter hos autem nummos, alii quidam ad nos pervenerunt, in quibus nulla, ut in prioribus, nota annorum est: habitura tamen est eorumdem expositio qualiscumque fructum haud exiguum, ut opinor.

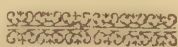
BACIAEΩC POIMHTAAKOY. Caput senile diadematum, rafa barba: e regione, tridens.)(Victoria gradiens: hinc M. inde H. Alius in corona laurea tantum has litteras exhibet duas, sed majores, quales initiis librorum adhiberi solent, MH. Ex ære mediocri nummum utrumque ex Oriente allatum vidi cum D. DE BOZE. Est Μητρόπολις Ἡρακλεία, Metropolis Heraclea Ponti. Tridens, oram maritimam denotat illius regionis, cui Rhœmetalcen præfuit. Ut Heraclea autem, sic in nummis est eodem fere tractu terrarum, in Ponto nempe Galatico, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΝΚΥΡΑ: & in Cappadocico, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ. In nummis autem Trajani, Gordiani junioris, & aliis, ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΑΤΡΟΠΟΛΕΙΤΑΝ. Nec alia in nummis est Metropolis Heraclea, quam Heraclea Ponti. Neque Heraclea Thraciæ quæ vulgo dicitur, in nummis antiquis Heraclea scribitur, sed semper Πέριθος; quantumvis scribat Ptolemæus, Πέριθος, ἢ τοις Ἡρακλεία. At apud Plinium nulla Heraclea Thraciæ est. Perinthus apud ipsum Perinthus tantum est; nec dicit ille, ut semper solet, cum una civitas aliqua plurimum olim nominum fuit, Perinthus, eadem Heraclea. Perinthis nomen antiquum, quod nummi exhibent omnium Augustorum, a Tiberio Claudio usque ad Gallienum,

num, fervare tametsi corruptum videntur indigenæ, qui *Pantiro* vocant. Qui scriptores alio nomine quam *Perinthis* donant hanc civitatem, utrum ii fallant, vel fallantur, considerandum est.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΟΤΥΟΣ ΤΕΙΜΑΙ. *Regis Cotyis honores, τιμάι.* Sella curulis, supra quam corona laurea.)(**ΙΟΥ. ΑΣΠΟΥΡΓΟΥ.** Clypeus. Infra, Κ Δ. Forte, *Julii Aspurgi* munus, sive clypeus, *Καίσαρ Δομετιανῶς, Cæsari Domitiano.* Ex ære minimo iste est, quem pariter ex Oriente allatum vidi cum **D. DE BOZE.**

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΥΡΟΜΑΤΟΥ. *Regis Sauromata.* Caput senile.)(Clypeus; ut in numismate regis Cotyis. Infra, ΜΗ. ut in nummo Rhæmetalæ. Quibus ex indiciis haud temere colligere nobis videmur, in eodem tractu terrarum tres istos regnasse, Rhæmetalcen, Cotyn, & Sauromaten. Est hic nummus ex ære mediocri, quem pariter vidi cum **D. DE BOZE.**

Hactenus nummi Regum Ponti Paphlagonici, qui sub Augustis fuerunt. Nam de vetustioribus, Mithridate & Pharnace, si quid desideras, habes quid sentiam, in Chronologia Veteris Testamenti. Denique adjecta clava Herculis in nummis inscriptis **ΒΙΤΟΥΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ,** in Thesauro Brandeburgico Tom. 2. p. 6. hoc est Bitysis Regis; hunc Regem esse quoque Ponti ejusdem, non Arvernorum in Gallia, ut quibusdam visum est, pæne suadet. Vale. Dabam Parisiis, Idibus Sextil. MDCC.

ΠΟΡΦΥΡΕΩΝΙΤΩΝ. Neronis nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 226. Stephanus: Πορφυρεών, πόλις Φοινίκης. τὸ ἔθνικόν, Πορφυρεώνι, ἢ Πορφυρεωνίτης. In Conc. CP. sub Menna, pag. 93. Χερσόφορος Ἐπίσκοπος Πορφυρεών ἐπαρχίας Φοινίκης Παρχίας. *Christophorus Episcopus Porphyreonis Provincia Phœnicia maritima.*

ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑΤΑΝ. E Goltzii Thesauro, pag. 226. & in Magna Græcia, Tab. XXI. Nomen habet Ποσειδῶν, a Neptuno, cujus in hisce nummis insculpta effigies cum tridente, vel equus qui Neptuno facit: vel denique taurus, qui eidem Deo immolari solitus. Maro, III. Æneid. vers. 118.

*Sic fatus, meritos aris mactavit honores:
Taurum Neptuno: taurum tibi, pulcher Apollo.*

Plinio, lib. III. sect. x. *Oppidum Pastum, Græcis Posidonia appellatum.* Stephanus: Ποσειδωνία, πόλις Ἰταλίας. τὸ ἔθνικόν, Ποσειδωνιάται, ἢ Ποσειδωνιοί. Nunc vicus est haud procul Salerno, in ora, *Pesti.*

ΠΡΑΙΣΙΩΝ. In nummo quem vidimus. Stephano, Πραισιῶν, in Creta. Meminere Præstorum præterea Herodotus, lib. IX. & Athenæus, lib. IX. pag. 375. ubi ex Agathocle Babylonio ait, suam apud Cretenses animal sacrum haberi, quod Jovi adhuc infanti mammam præbuisse credatur: atque idcirco veneratione summa haberi: Præstios vero suos immolare, eaque præcidanea hostia ut utantur, lege statutum.

ΠΡΙΑΠΕΩΝ. Hadriani nummus, in quo Palma cum delphino, & temone. Plinio, lib. v. sect. XL. *Oppidum Priapos, in Hellesponto.* Stephano, Πριάπῶν, πόλις Ἐλληνιστίας, cujus gentile nomen Πελαπηνός, & Πελαπέυς. Est & Gordiani Pii, **ΠΡΙΑΠΗΝΩΝ:** in quo Bacchi imago.

ΠΡΙΗΝΕΩΝ Nummus Tiberii. Plinio, lib. v. sect. XXXI. *Priene.* Stephanus: Πριηνή, πόλις Ἰωνίας. τὸ ἔθνικόν, Πριηνός, ἢ Πριηνίῶν, ἢ Πριηνίως.

ΕΠ. ΑΡΧ. ΙΟΥΛ. ΑΤΟΡΝΕΙΝΟΥ.

ΠΡΙΗΝΕΩΝ. Ἐπὶ Ἀρχόντῳ Ἰουλῷ Σατορνείῳ, Πριηνέων. *Sub Archonte Julio Saturnino, Priensum.* Valeriani, e Cimelio Regio. Mulier dextra spicas & papaver, ubertatis symbola: tedam læva gerit, ad pedes ara posita cum igne.

ΠΡΙΗΝ. E Museo nostro. In ima parte nummi, ΚΑΛΛΙΚΛΕΙΔΗΣ, quod Prætoris nomen est. Noctuan hic nummus insculptam præfert, & Palladem.

ΠΡΙΑΝΕΙΩΝ. Chiffletianus nummus. Dorica dialecto, pro ΠΡΙΗΝΕΙΩΝ. Hos a Priene perperam divellit Ortelius, in Thesauro Geographico.

ΠΡΙΑΝΕΙΕΩΝ. Juppiter stans, dextra extensa tenet delphinum, hastam puram sinistra. In altera parte Venus sedet. Nummus est ex ære magno, apud **D. de Boze,** Parisiis.

ΠΡΙΗΝΕΩΝ. Tauri effigies. Ex parte altera, ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ, cum Herculis capite, quem conditorem urbis suæ, ac gentis auctorem, Prieni nuncupant. Certe conditam a Bæotis ac Thebanis Prienen, auctor est Strabo, lib. XI v. pag. 633. & 636. Fuere autem Bæotia Thebæ, ut Plinius admonet, lib. I v. sect. XI I. duorum numinum, Liberi atque Herculis, patria. Eandem ob causam & Cadme vocitata Priene est, quod Bæotius Cadmus fuit. Sunt qui ΠΡΗΥΕΩΝ perperam in eo nummo legant.

ΠΡΟΞΕΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Titi nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 228. Stephanus: Προξενία πόλις, ὡς Ἐρμιοπολίτης. Naucratis in Ægypto nomen, ut & Hermopoliten, Plinius agnoscit, lib. v. sect. IX.

ΠΡΟΣΩΠΙΤΩΝ ΚΑΙ ΦΘΕΝΟΤΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. *Prosopitarum & Phthenotarum concordia.* Tiberii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 227. Plinio, lib. v. sect. I x. hæc duæ Egypti nomi seu præfecturæ, Prosopites, & Ptenethu, appellantur. Vide quæ ibi diximus. Stephano: Προσωπίς, πόλις Αἰγύπτου. τὸ ἔθνικόν, Προσωπίτης.

ΠΡΟΣΩΠ. L. ΙΑ. Hadriani nummus, anno ejus undecimo cusus.

ΠΡΟΣΩΠΙΤΩΝ. L. A. M. Aurelii nummus, anno ejus primo cusus. In Cimelio **D. Fovcault.** Est & Antonini Pii alibi.

ΠΡΟΥΓΑΕΩΝ. Trajani nummus, e Museo nostro, in quo figura jacens cum arundine. Epigraphe ex parte altera, ΑΥ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟΚ. C. Γ. Δ. Αὐτοκράτωρ Νερούς Τραιανὸς Καῖσαρ Σεβαστὸς Γερμανικὸς Δακικός. *Imp. Nerva Trajanus Cæsar Aug. Germanicus Dacicus.*

ΠΡΟΥΓΑΕΩΝ. Nummi Commodi, Severi, Antonini, Getæ, Macrini, ac Diadumeniani, Maximi Cæsaris, & Treboniani Galli, e Cimelio Regio, aliisque. Plinius, lib. v. sect. XL III. *Intus in Bithynia Prusa, ab Hannibale sub Olympo condita. Hodie Bursia.* Vide nostras in Plinium notas. A Prusia conditam scribit Tzetzes, ut diximus, & Strabo, lib. XII. pag. 653. Sed interpretem ejus Casaubonum carpere obiter hoc loco libet, qui Græci scriptoris locum, quo paulo post eo regreditur unde diverterat, hoc est, ad institutam de Prusa civitate orationem, sic vertit: *Prusa alia ad Olympum Mysiæ posita est urbs, quæ legibus bonis gubernatur.* Perinde quasi alia Prusa sit quæ ad Olympum, ab ea quam vel Hannibal vel Prusias ibi condidisse dicitur: cum absit vox ea alia a Græco scriptore, & abesse vero debeat. Πρῶσα ἢ Ἐπὶ τῷ Ὀλύμπῳ ἵδρυται τῷ Μυσίῳ πόλις ἀνοικητή.

ΠΡΟΥΓΑΕΩΝ. Severi nummus, e Cimelio Regio, in quo Fortunæ stantis effigies, cum temone & Copiæ cornu. In parte nummi antica, **S 3** **A. K. A.**

A. K. A. CΕΠ. CΕΥΗΡΟC. ΠΕΡ. CΕ-
ΒΑ. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λέκι & Σεπτίμι & Σάη-
ρος Πέρηναιξ Σεβασός.

ΠΡΟΥCΑΕΩΝ. Julia Domna, apud Pa-
tinum, cum Diana Ephesia icone, & cervis.

ΠΡΟΥCΑΕΩΝ. Antonini Severi F. num-
mus, in quo Ajax galeatus gladio se ipse confo-
dit. E Cimelio Regio, & apud Patinum, pag.
304.

ΠΡΟΥCΑΕΩΝ. Diana Ephesia. In parte
aversa, ΠΡΟΥCΑ. E Cimelio Regio.

ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ad Hypium montem, quæ & ad
mare.

ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ. Ma-
crini, apud Trifanum, pag. 299. Plinio, lib. v.
sect. XLIII. Prusa item altera sub Hypio monte.

Stephano: Πρυσίαις, ἥς ὁ πολίτης, Πρυσίδης. Mon-
tem Plinius vocat: amnem Ptolemæus, lib. v. cap.

1. Πρῦσα πρὸς τῷ Ὑπίῳ ποτ. Sed ex eo monte am-
nis forte cognominis fuit. In Actis certe Concilii

Nicæni, pag. 54. subscribit Hesychius Prusensis,
juxta Hypium fluvium. Hanc Memnon apud Pho-
tium in Bibl. cod. 224. Πρυσίδα τῷ Ὑπὶθαλάσσιον

vocat. Præterfluentem vero amnem Κίερον, a quo
& idem olim oppido ei nomen, pag. 744. In eo

nummo quartus Herculis labor expressus, ab Au-
fonio celebratus hoc versu:

Æripedis quarto tulit aurea cornua cervi.

Quare ad hanc pertinent duo quoque nummi qui
sequuntur.

ΠΡΟΥCΙΕΩΝ, apud Goltzium, in quo
nummo clava Herculis insculpta, cum arcu: ex
parte aversa Prusæ caput, leonina indutum pelle:

quod genus ille suum ad Herculem referret, cu-
jus peculiare sunt exuvia leonina.

ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC ΘΑ-
ΛΑCΣΑΝ. Prusensium ad mare. Ibidem. Non-
nium nihil moror, qui ad Prusam alteram perti-
nere existimat: cujus cives non ΠΡΟΥCΙΕΙC,

sed ΠΡΟΥCΑΕΙC appellati. Nec virum eru-
ditum, qui lib. de usu numism. pag. 77. hanc quæ

ad mare sita dicitur, ab altera immerito secernit,
quæ fuit sub Hypio monte. In eo nummo, ut

fere in priore, Herculis clava insculpta cum pha-
etra.

ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠ. ΔΙΑ-
ΔΟΥΜΕΝΙΑΝΟC. Crater, quem serpens
circumplect. Diadumeniani nummus, e Cimelio

nostro. In Gallieni nummo legit Trifanum, tom.
III. pag. 90. ΠΡΟΥCΙΕΩΝ. ΠΡΟΒΕΙ-

ΝΩ. Sed eo nomine a Patino, pag. 413. recte
coarguitur: legi enim ΠΡΟC ΥΠΙΩ. oport-

uit. Sunt & similia M. Aurelii, Faustinae junioris,
Antonini Severi F. Annia Faustinae, Maximini,

Gallienique numismata. Idem Trifanum in Hadria-
no, pag. 506. nummum affert, ΚΟΥCΙΕΙΑ,

quem num referri ad Prusenses oporteat, viderint
ii qui nummum tractarint.

ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ. L. Ve-
ri nummus, e Gaza Regia, & apud Patinum,

pag. 257. cum bovis effigie, qua hostia litatum
Vero, ceu Deo, vel Jovi certe pro salute Prin-

cipis, Prusenses declarant. Nunc est Cimelii Re-
gii. In alio ibidem, Hercules hydram conficit.

Retro, columna est, cui statua Augusti imposita.
Sunt & Antonini Severi F. & Getæ, Macrini,

Diadumeniani, Maximi Cæsaris, ac Treboniani
Galli, eadem epigraphæ.

ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ. L. Ve-
ri nummus, e Cimelio Regio, & apud Trifanum,

tom. II. pag. 301. in quo Herculis cum hydra
certamen insculptum: quod versiculo eo expressit

*Proxima Lernæam ferro & face contudit Hy-
dram.*

ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ. L. Ve-
ri nummus, e Museo nostro, in quo Oriens ra-

diato capite, singulis manibus singulas gestat A-
quilas cum lauri ramis. Subactum Orientem utri-

usque Augusti auspiciis, Marci & Veri, declarat,
id quod Trifanum fugit, explanare aliter conan-

tem, tom. II. pag. 305. Idcirco sane in nummo
singulari coloniae Beryti, quem Patinus affert,

pag. 241. ab altera parte Marcus, Verus ab altera
insculptus, cum sua quisque Aquila, imperii

pro indiviso communicati argumentum. Nam &
Aquilam Diocletianus & Maximianus in eodem

nummo insculpti, scipioni eburneo, quem quisque
gerit, impositam fuerunt: divisi pariter inter am-

bos imperii symbolum. Scribit Dionysius Halic.
III. pag. 195. inter regia dona ab Etruscis victo-

ri Tarquinio missa, fuisse σκῆπτρον ἐλεφάνθινον αἰτὸν
ἔχον διὰ τὴν κεφαλῆς, sceptrum eburneum in sum-

mitate habens aquilam, eoque Tarquinium usum,
& exactis regibus Consules annuos. Hinc Juvena-

lis Satyra x. vers. 43. Consulem describens:
*Da nunc & volucrum, scepro quæ surgit e-
burno.*

Ut porro imposita scepro Aquila Consulatus in-
signe fuit, sic Imperatoriæ dignitatis ac potestatis,

bacillum purum, hoc est, sine aquila, aliove ad-
jectitio ornamento, (nam & sic hastam puram di-

cimus:) quale in nummo Afcalonitarum apparet,
quem suo loco laudavimus. In eo enim Impp. am-

bo insculpti, Castorum stellis amborum capiti
impositis, ac suum quisque bacillum manu tenet,

qualem in Francia Marefcalli gerunt, & exerci-
tuum Imperatores: quare bacillum Imperatorum

vulgus appellat, *Baton de Marefchal, Baton de
Commandement.* Parazonium minus apte grex An-

tiquariorum vocat: cum ea vox pugionem potius
quam bacillum hoc, quale exhibent nummi, sonet.

Scipionem rectius Isidorus, lib. XVII. Orig.
cap. XI. *Namque & purpuream, & palmatam to-*

*gam, triumphantes induebantur, & scorpionem cum
scepro in manu tenebant.* Ubi scipionem reponi oportere
vidit acute Petavius noster, in suis ad Themistium notis.

ΠΟΥ. ΔΙΚ. ΙΓΝΑ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC.
Capite laureato. Publius Licinius Egnatius Gallie-

nus. In aversa parte, ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC
ΥΠΙΩ. Capite nudo Salonini Cæsaris. Est apud

Patinum, pag. 413.

ΠΥΜΝΗCΕΩΝ. Titi, e Gaza Regia: An-
tonini & Getæ, e Cimelio D. FOUCALTY: &

alibi, Severi Alexandri. Περμνησός Pausanias:
Ptolemæo, lib. v. cap. 11. Περμνησία. In Notitia

antiqua Eccles. pag. 49. inter Episcopos Prov.
Phrygiae Salutaris ὁ Περμνός. Leunclavius, pag.

94. ὁ Περμνός. Utrobique mendum, ex altera No-
titia emendandum, quæ pag. 29. Περμνησός aper-

te præfert. Stephano: Περμνησία, πόλις Καρίας...
τὸ ἐθνικόν, Περμνησιδής.

PTOLEMAIS Africa. Vide ΒΑΡΚΑΙΩΝ.
PTOLEMAIS Phœnices.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΕΩΝ. Θ. Ptolemaiden-
sium. Anno VIII. Claudii, cujus hic nummus

est, in Cimelio D. FOUCALTY.

COL. PTOL. Nummus Claudii, quem vi-
dimus. Colonia Ptolemais. Infra, DIVOS

CLAUDIVS. Quod & in simili nummo Nero-
nis legitur. Plinio, lib. v. sect. XVII. Colonia Clau-

dii Cæsaris Ptolemais, &c. Hodie, S. Jean d'Acre.
COL. CAESAREA. PTOLEMAIS.

Ejusdem Claudii nummus, e Thesauo Goltzii,
pag. 238.

COL. PTOL. Trajani nummus, ipso COS.
VI. cufus. Dea turrato atque in signum libertatis

velato capite, rupi insidet: homine ad pedes ex
aquis emergente; ad situm oppidi significandum.

Pli-

Plinius, loco cit. *Rivus Pagida, sive Belus, vitri fertiles arenas parvo littori miscens. . . Juxta colonia Claudii Caesaris Ptolemæis, quæ quondam Ace.* Idem nummi typus est sub Hadriano, aliisque.

COL. PTOL. Nummus Antonini Elagabali, ex ære magno, in Cimelio D. FOVCALVT. In averfa parte, Templum est: Infra, HEC. hoc est, annus CCLXVIII. qui est V. C. DCCCCCLXXII. Elagabali secundus. Sunt & Aquilæ Severæ similes, absque anni nota. In nummo Philippi, colonus agit boves.

COLONIA PTOLEMAIDENS. *Colonia Ptolemaidensis.* Nummus Valeriani, in quo ara inter serpentes duos: quod Asiæ symbolum est. Juxta, caduceus. Sacrificium pro impetrata pace hoc symbolo indicatur.

COL. PTOL. M. Aurelii, Severi, ac Juliae Domnæ. Item Antonini & Getæ, apud Patinum, pag. 299. & 317. Huc quoque spectare credimus Trajani nummum, apud Occonem, pag. 209. COL. PTOA. etsi ille alio refert.

COLONIA PTOLEMAIS. Antonini Severi F. in Cimelio Regio. Sedet Imperator in equo. Similis est alter Severi Alexandri.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΟΣ ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. *Ptolemaïdos. Sacer Senatus,* apud Goltzium in Augusto, Tab. LXXI.

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΙ. *Antiochensum, qui Ptolemaïde agunt.* Nummus Antiochi Epiphanis sive Θεῶς, e Museo nostro. Ptolemaïdenses ipsi sunt, qui jure Antiochenorum gaudebant, sive jure Antiochenæ civitatis, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. Sic promittebat Antiochus, 2. Mach. IV, 9. *eos qui in Hierosolymis erant, Antiochenos scribere.* Et 2. Mach. IX, 15. *Judæos æquales Atheniensibus facturum.* Quo sensu pariter fortassis apud Gruterum in vetusta inscriptione legitur non semel, pag. ccccv. ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΔΗΛΩ, & ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ ΤΟΙΣ ΕΝ ΔΗΛΩ.

ΠΤΑΙΩΝ, in Severi nummo, e Gaza Regia: quo in nummo stat Pallas: Item in Antonini Severi F. cum effigie Æsculapii, apud Patinum, pag. 309. Hæc Pylos Eliaca, Nestoris patria: de qua Plinius lib. IV. sect. VI. in Peloponneso. Sunt etiam & Getæ nummi sic inscripti.

ΠΥΛΑΙΩΝ, in nummis Veteris Græciæ, apud Goltzium, tab. X. quos ad hanc quoque Pylum referri oportet. In his Dianæ cornutæ, sive Hammonia simulacrum: vel Palladis forte Coryphææ, quæ sic cornuta pingeretur. Nam Pausanias in Messenicis, pag. 146. Pyli Minervæ templum fuisse ait, cognomento Coryphææ. *Ἐν ταύτῃ τῇ ἱερῇ ἐστὶν Ἀθηνᾶς ὁπληστὴν Κορυφᾶσας.* Idemque in Eliac. prior. pag. 163. ait Eleos etiam Afrorum numen *Ἡερὸν Ἀμμωνίαν*, Junonem Hammoniam coluisse. In iisdem nummis & bos depictus, quo Nestoris scilicet ac Nelei boves, quorum ibi stabulum fuit, indicantur. Vide Pausan. in Messen. pag. 146.

ΠΥΤΕΟΛΗΣ, & ΠΥΤΕΟΛΙΤΩΝ. Nummi e Thesaurio Goltzii, pag. 229. & in Magna ejusdem Græcia, tab. XVI. In his Minotaurus & Diana, ut in nummis Neapolitanorum. Plinio, lib. III. sect. IX. *Puteoli &c.* In Campania *Pozzuolo*: nostris *Pozzol.* Vide Notas in Plinium.

Q

QVADI.

REX QVADIS DATVS. Antonini Pii nummus, e Cimelio Regio, & apud Occonem pag. 253. Regnum illud Vannianum est, de quo Plinius, lib. IV. sect. XXV. Gens ipsa

Quadorum ibi fuisse videtur, ubi nunc Moravia est.

R

PABBAΘAMHNΩN. *Rabbathamenorum,* in Syria. Nummus est Antonini Severi F. in Cimelio Regio, ex ære mediocri: cum litteris PE. hoc est, anno CV. quæ æra Capitolienfium quoque est, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti. Neptunus ibi piscem, & hastam tenet. Est & Gordiani Pii similis, sed absque anni notâ, & cum effigie Herculis.

PABBAΘMΩMHNΩN. BMP. *Rabbathmomenorum,* anno CXLII. Severi nummus, in Cimelio D. FOVCALVT. In alio Antonini F. PABBAΘMΩMA, absque anni nota. Annus est hic Severi septimus. Christi CXCIX. æra incipiente ab autumno anni Christi LVIII. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. Ptolemæus libro V. cap. XVII. inter oppida Arabiæ Petrææ mediterranea, habet Παββαθμώμα.

RÆTIA.

COL. AVGVSTA RAETORVM. E Thesaurio Goltzii, pag. 238. Tiberii nummus. Eadem ex Tiberii nummo, loc. cit. COL. AVGVSTA VINDELICORVM, appellata, si fides eruditis Augustanarum rerum scriptoribus. Plinio, lib. III. sect. XXIV. *Vindelici.* Ubi nunc Ducatus Baviaræ, & circumjectus ager.

PAMAΘHNΩN. BIP. *Ramathenorum,* anno CXII. Nummus Augusti. Annus hic est V. C. DCCCLXI. Christi octavus; ducto æræ initio, ut Ascalonitarum, ab autumno anni V. C. DCL. Est ex ære minimo, in Cimelio Card. Maximi, cum capite turrito.

RAVENNA.

FELIX RAVENNA, in Museo nostro: turritum caput: aquila ex parte averfa, & stellæ duæ. Plinio, lib. III. sect. XX. *Ravenna Sabienorum oppidum.* Nunc quoque *Ravennæ.*

RAVRACI.

COL. AVGVSTA RAVRACOR. Tiberii nummus apud Goltzium, pag. 237. Vereor tamen ne cum in nummo viderit, C. A. R. quod Aftam Regiam, ut suo loco monuimus, interpretari eum oportuit, de Augusta Rauracorum acceperit, quæ Ptolemæo lib. II. cap. IX. *Ῥαυρακῶν Ἀργεῖα* dicitur. Plinio, lib. IV. sect. XXXI. *Raurici, & Colonia Rauriaca.* Nunc est vicus ignobilis *Augst*, a Basilea VI. M. P. non ipsa Basilea, ut quibusdam visum.

PAYKIΩN. E Thesaurio Goltzii, pag. 229. Stephano: *Ῥαῦκος, πόλις ἐν μεσογαίῃ τῇ Κρήτης. τὸ ἔθνην, Ῥαῦκι.* Sed veremur ne in nummo XIΩN, quem suo afferemus loco, hanc vocem legisse se Goltzius incaute putarit.

PAPHANEΩTΩN. Nummus Elagabali. Plinio, lib. V. sect. XVI. *Raphana.* Stephano: *Ῥαφανέαι, πολίχνιον Συρίας. ὁ πολίτης, Ῥαφανεύτης.* Est & Annæ Faustinae nummus singularis, de quo alibi dicemus. Habet ille hanc anni notam, AOC. qui est æræ Cæsarianæ annus CCLXXI. V. C. DCCCCLXXV. ab autumno illius anni: Christi CCXXII. Severi Alexandri primus.

PAPHIA. ZAC. Dianæ effigies, in Commodi nummo, e Cimelio Regio. ΑΥΤΟ. KOMOΔOC. Caput admodum juvenile laureatum. Annus hic est CCXXVII. æræ Pompeianæ, ab autumno anni DCXCI. unde & Gazenses computavere. Est igitur hic annus V. C. DCCCXXVII. ante autunnum: Commodus M. Aurelii F. jam tum in nummis Græcis Imperatore. Est Commodi nummus similis apud Tristandum. Plinio, lib. V. sect. XIV. *Raphea*, in Palæstina, juxta Gazam.

PA-

ΠΑΦΙΑ. 53 C. Antonini Severi F. nummus, ex eadem Gaza, cum Apollinis iconē: Annus 535. hoc est, cclxvi. Urbis, qua diximus computatione, dccccclxvi. qui undecimus Severi est, Antonino F. jam Imperatore.

REMI, in Gallia.

REMO. Musei nostri nummus antiquus, cum tergemino capite, trium Galliarum indice, ut in Galba nummo antea diximus, verbo GALLIA: non, uti Marlotus credidit, lib. i. hist. Rem. cap. v. pag. xvi. tergeminae potestatis, quae tum esset in urbe Remensi, Principis, Senatus, Populi. Fuit cum Triumvirorum, Octavii, Antonii, Lepidi, signari ibi capita crederemus, ut in vetere nummo apud Patinum, pag. 19. & in Emilia familia, pag. 32. Sed prior sententia de tergemina Gallia vel eo nomine magis arridet, quod Sirmondum nostrum auctorem habet. Plinio, lib. iv. sect. xxxi. Remi federati populi Romani, in Gallia Belgica. Reims.

PHΓΙΝΩΝ. In nummis Cimelii nostri, & in Magna Goltzii Græcia, Tab. xxv. & xxvi. In his Juppiter, Diana & Apollo cum tripode, lyra Apollinea, leo, aliaque similia insculpta symbola. Nullus dum occurrit, qui sit leporis effigie insignitus, quanquam id Julius Pollux refert, lib. ix. cap. vi. Πηγῖνοι μὲν λαγῶν τῷ νομίσματι ἐνεχόμενοι. Sed est in Locrorum Zephyriorumque nummis lepus passim obvis: qui fuere Rheginis finitimi. Plinio, lib. i. sect. x. Rhegium. Et sect. xiv. Rhegium oppidum in margine Italiae situm. Stephanus: Πηγῖον . . . ὁ πολίτης, Πηγῖν. Nunc quoque Reggio.

RHENVS. Apud Tristanum, tom. i. pag. 145. & Occonem, pag. 99. In altera superficie, NERO CLAUDIVS DRVSVS GERMANICVS IMP. Est & alter ita inscriptus, in quo Domitianus Rhenum calcatur, ob victoriam Germanicam.

PHCAINHCIΩΝ.

CEΠ. ΚΟΛ. PHCAINHCIΩΝ. Σεπτιμίας κολωνίας Πησαινησίων. Nummus Severi Alexandri, in quo colonus boves agit. Retro, vexillum, in quo LEG. III. GALL. Legio tertia Gallica. Item Decii nummi, apud Patinum, pag. 391. Etruscillæ, pag. 402. omnes nunc Cimelii Regii. Est & apud Goltzium, in Thesauro, pag. 231. sed mendose, ΓΗCAINHCIΩΝ. Apud Occonem, pag. 451. fœdus, CEΠΚΟΛΠΙICA . . . ΩΝ. & CEΠΚΟΛΓHC AINHCIΩΝ. In his aut Isis insculpta cum Aquila, aut cum Pallade dextras jungit: aut labarum, aut templum cum noctua, Palladis symbolo, aut boves cum colono, supervolitante Aquila, quæ sunt deductæ a Romanis coloniarum argumenta. A Severo Septimio id prænomen habet. Locus fuit in finibus Romani Perficique imperii, circa Euphratem. Meminit huius loci Ammianus, lib. xxi. pag. 246. ubi Rhefainam vocat. Videtur esse Πισίνα, vel Πήσινα Ptolemæi, in Mesopotamia, lib. v. cap. xvi. In nummis Decii & Etruscillæ, adjectæ sunt eæ annorum notæ, L. HIP. (non, ut quidam voluerunt, L. IIP) hoc est, λυκάβαντος εἰς. anno cxviii. ut cœpisse æra hæc videatur Hadriani principatu, anno Urbis Romæ dccccxxxv. ex quo annis elapsis cxviii. annus occurrit Decii primus: Urbis Romæ, mii. Christi cclix. autumno.

POΔΙΩΝ.

POΔΙΩΝ. ΕΛΕΥΘ. Ποδίων ἐλευθέρων, libera civitatis. Apud Spanhem. pag. 784. Plinius, lib. v. sect. xxxvi. Pulcherrima & libera Rhodos. Nunc quoque nomen & decus servat.

PO. & POΔΙΩΝ, in Vetere Græcia Goltzii.

POΔΙΟΙ ΥΠΕΡΙΟΝΙ ΑΝ. Ποδίοι Ὑπερίωνι ἀνέθηκαν. Rhodii Hyperioni dedicarunt. Apud Spanhem. pag. 791.

PO. cum insigni Rhodiorum rosa, lyrae: & Solis capite radiato, vel Apollinis.

POΔHTAN, in Museo nostro: & hi ad Rhodios quoque forte spectant.

ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΥΠΕΡΙΩΝ. Σεβαστοῦ. E Cimelio Regio. Caput turritum. Ex parte averfa, colossus capite radiato coronam trophaeo imponit: epigraphe, ΔΙΑΡΑΧΜΟΝ. Hunc nummum ad Rhodios pertinere quis non intelligit? capite turrito Rhodon signari, non Agrippinam, ut Seguinus sensit, pag. 52. Ὑπερίων nomine Solem Rhodiorum Deum, qui & ex parte nummi altera colossi effigie radiata delineatur: ubi & διδραχμον monetae pondus & valor est. Legendum itaque, ΚΛΑΥΔΙΟΥ. Σεβαστοῦ. ΥΠΕΡΙΩΝ. Claudii Augusti. Hyperion. Festus: Hyperionem alii patrem Solis, alii ipsum, quod eat super terras, appellatum putabant.

POΔΙΩΝ. ΔΗΜΑΡΑΤΟΥ. Rhodiorum nummus: Prytane Demarato. Victoria cum palma & corona, in nummo Neronis.

POΔΙΩΝ. ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Ex parte averfa, ΔΙΑ. Διδραχμον.

ΕΠ. Π. ΡΟ. ΕΜΙΑ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΝΑΣΩΝΟΣ. Domitiani nummus: ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. in quo clypeus hasta transversa: quem typum & in altero ejusdem Domitiani nummo vidimus, cum epigraphe: ΕΠΙ. Μ. (forte ΕΠΙ. ΠΡ.) ΜΑΡΚΟΥ ΡΟΥΦΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Uterque e Cimelio Regio. Priorem sic interpretor: Ἐπὶ Πρυτανείῳ Ποδίων Ἐμιλίῳ Ἀντωνίῳ Νάσων. Sunt qui legant, ΕΠΙ. Δ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΝΑΩΝΟΣ ΕΠΙΤΡΟ. hoc est, ἐπιτρόπος, frustra & falso. In posteriore sunt qui ΕΠΙ. Μ. ΜΑΡΙΟΥ legant. Quæ causa sit cur sic interpretari priorem nummum oporteat, ex nummis sequentibus plane liquebit. Interim ΕΜΙΛΙΩΝ per Ε, etiam in Latino Tiberii nummo scito scribi, apud Mediobarbum, pag. 70.

POΔΙΩΝ. ΔΙΑΡΑΧΜΟΝ. Nervæ nummus, in Cimelio Regio: in quo Sol radiato capite dextram porrigi Genio Rhodiorum. Ex parte altera, epigraphe hæc est, ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ ΝΕΡΩΥΑ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Est & Trajani similis, in Cimelio Regiæ Christianæ. Habet & Neronis Erizzo, pag. 37.

ΑΥ. ΚΑΙ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. ΕΥ. Αυτοκράτωρ Καῖσαρ Τίτος Αἰλῖος Ἀδριανὸς Ἀντωνεῖν. Εὐσεβής. Imp. Cæsar T. Aelius Hadrianus Antoninus Pius. Capite laureato. Ex parte averfa, Ceres tedifera, vecta curru juncto draconibus: epigraphe, ΚΟΙΝΟΝ ΓΙ. ΠΟΛΕΩΝ. Π. ΡΟΔΙΩΝ ΚΑ. ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ ΑΣΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕ. ΓΙ. ΠΟΛΕΩΝ. Κοινὸν Τρισκαίδεκα Πόλεων, Πρυτανείῳ Ποδίων Κλαυδίου Φρόντων. Ἀσιάρχῃ καὶ Ἀρχιερεὶς Τρισκαίδεκα Πόλεων. Commune tredecim civitatum, Magistratu Rhodiorum Claudio Frontone, Asiarcho & Pontifice tredecim civitatum. Nummus est singularis, in Cimelio nostro, maxima forma ex ære, quam Itali Medaglione vocant. Similem isti viderat alicubi Spanhemius, sed exesum, detritis plerisque litteris ac vocalibus: itaque ediderat, lib. de usu Numism. pag. 692. ΠΡΟ. ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ. ΑΣΙΑΡΧΟΥ. ΚΑΙ. ΑΡΧΙΕ. ΓΙ. ΠΟΛΕΩΝ. ΚΟΙΝ. Itaque reddiderat: Frontone Asiarcho & Sacerdote xiii. Civitatum. Brevius Occo, pag. 270. ΚΟΙΝΟΝ ΓΙΠΟΛΕΩΝ ΠΡΟ. ΝΚΔΦΟΝΤΩ. pro ΚΑ. ΦΡΟΝΤΩ. Golt-

Goltzius in Thesaurō, pag. 226. aliquanto fœdus : ΠΟΛΕΩΝ ΚΟΙΝ. ΠΡΟΝ. . . . ΟΝΤΩΝΟC. ΑCΙΑΡΧΟΥ. ΚΑΙ. ΑΡΧΙC. ΓΙ. Voces, quæ in orbem descriptæ in nummi margine erant, non inde legere auspicatus, unde maxime oportuit. Sponius, ΠΡΟΔΙ-ΚΟC ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΩΝ, falso, cum sit perspicue ΠΡΟΔΙΟΝ. ΚΑ. Nec satis feliciter alii legunt ΠΡΟΔΙΩΝ, interpretanturque, Προδίων ὄντ@ : a quo loquendi genere nummi longe abhorrent. Præsertim cum in simili M. Aurelii nummo, teste ipso D. Vaillant, in nummis Græcis, pag. 59. legatur ΠΡΟΔΙΩΝ: nefas sit autem dici, vel scribi ὄντ@. Nos illud ΠΡΟ. quid esset, primi excogitavimus, cum in nostro dilucide ac plane pateret ΠΡΟΔΙΟΝ. Divulsa enim ea voce in duas, Π. ΡΟΔΙΟΝ. Πρὸ-τάνεωc 'Ροδίων certissima conjectura vidimus: Nam in nummis Ο pro Ω poni, tralatitium est, ipso in ea voce ΡΟΔΙΟΝ egregie id adnotante Ant. Augustino, Dialog. 11. pag. 12. & ex nummis aliis liquet, quos in hoc opere repræsentamus. In Græcis autem civitatibus, Rhodi, Mileti, Tenedi, Argis, Ephesi, Smyrnæ, Thasi, Mytilenis, fuisse Magistratus, qui Πρὸτάνεωc appellarentur, ante nos eruditi viri sæpius monuere. Etiam Athenis, uti ex decreto Atheniensium, quod affert Josephus, lib. xiv. Antiq. Jud. cap. xvi. in gratiam Judæorum, palam est: Πρὸτάνεωc ἢ ἱερέωc Διονύσωc. Apud Rhodios certe, quorum in hoc nummo mentio est, summum fuisse eo nomine Magistratum, præter hunc nummum, & subsequentem, admonet Appianus, lib. iv. bellor. Civil. pag. 627. Οἱ μὲν τ' Ἀλέξανδρον ἐν τέτταν εἰλοντο σφίσι Πρὸτάνεωc, ἢ περ ἐστὶν δὲ καὶ παρ' αὐτοῖς μάλιστα αὐτοκρατορ. Illi vero ea de causa Alexandrum elegerunt sibi Prytanim, quæ apud eos dignitas omnium maximam auctoritatem habet. Smyrnæorum nummus, infra: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΡΥΤΑΝΕΙC. Et hi sacra faciebant, teste Pausania in Atticis. pag. 1v. Θύουσιν οἱ πρὸτάνεωc. Altera vero appellatio ΑΡΧΙΕΡΕΩC, pariter occurrit apud Gruterum, pag. 415. ΑΡΧΙΕΡΕΑ. ΤΟΥ. ΚΟΙΝΟΥ. ΤΩΝ. ΓΑΛΑΤΩΝ. Ad illam vero ΑΣΙΑΡΧΟΥ quod attinet, ex iis quæ jam antea delibavimus, in nummis ΒΙΘΥΝΙΩΝ, ΓΑΛΑΤΩΝ, ΚΡΗΤΩΝ, quid sit Ἀσιάρχης abunde liquet: præses nempe ludorum theatralium, certaminumque, quæ a tota communitate ejus provinciæ in uno aliquo oppido haberi in honorem Deorum, vel Augustorum solerent. Idem si sacris præesset, quod fere fiebat, simul Ἀρχιερεὺc, Pontifex vocabatur: & ut Prudentii verbo utar, in hymno S. Laurentii, *Mysteriarcha*: si Prætura aut Magistratu fungeretur aliquo, simul ille honos copulabatur, ut apud Gruterum, pag. 522. 1. ΤΗΣ. ΑΣΙΑΣ. ΣΤΡΑΤΗΓΩ. ΑΣΙΑΡΧΗ. Nec diffiteri tamen velim apud scriptores vetustos, non pro certaminum sacrorum præside, sed pro Magistratu Præfectoque Provinciæ has voces interdum accipi, Ἀσιάρχης, Λυκισάρχης &c. Apud Gruterum autem, pag. 489. ΕΛΛΑΔΑΡΧΗΣ ΑΝΤΑ eum esse arbitror, qui τὸ ἑλλάδ@ καὶ τῶc certaminibus præesset. Et in nummo eo, in quo versamur, Ἀσιάρχης, munerarius est & sacerdos communis Asiæ: quod sacerdotium in libris Juris Asiarchia dicitur. Eligebantur autem Asiarchæ hoc modo. Singulæ Asiæ civitates, sub anni cujusque initium, hoc est, sub æquinoctium autumnum, concionem habebant, in qua unum ex suis civibus Asiarcham nominabant: legatos deinde mittebant ad commune gentis concilium, qui nomen ejus qui domi electus fuerat, renunciarent. In eo deinde concilio a Proconsule Asiarcha unus eligeba-

tur, vicarii que substituebantur alii, ut si fato ille ante concederet, quam sacerdotii munus exple-ret, esset qui illius vice fungeretur. Hinc Aristides, iv. sacrarum orationum, tertium se quartumve ait a Synedris, hoc est, a communi Asiæ, designatum Asiarcham. Unicum fuisse primum Asiarcham, tum ex hoc nummo liquet, tum ex epistola qua Polycarpi exitus describitur, ab Usserio edita: is enim martyrium fecisse dicitur sub Philippo Asiarcha, Proconsule autem Asiæ Statio Quadrato. Et cum plures in Apostolorum Actis Asiarchas audis, sic habeto, appellari eos eo nomine, qui vel semel antea hoc sacerdotium administrarint, ut Pontifices apud Judæos. Erat autem id onus sacerdotii gravissimum: atque idcirco non nisi opulentiores ad id gerendum eligebantur. Hinc Strabo animadvertit, Asiarchas fere ex Tral-lianis desumptos, quod ejus urbis cives totius Asiæ ditissimi haberentur. Quare omni ope laboravit Aristides, ut sacerdotio Asiæ liberaretur: quod esset illud cum munerum editione conjunctum Sed de his satis. Non sunt porro in hoc præsentium nummo inversæ, vel transpositæ, ut quidam putant, numerales notæ ΓΙ, pro ΙΓ. cum priore loco numeri illius nota collocetur, qui priore pariter loco solet efferri, τελες: posteriore alter, qui δέκα. Denique (neque id enim omitti fas est) quæ causa fuerit cur hoc Rhodii & Asiatici pariter jufferint numisma cudi, Capitolinus in Antonino aperit, pag. 20. cum ait *terra motu Rhodiorum & Asiæ oppida concidisse, quæ omnia Antoninus mirifice instauravit.* Quæ de Asiarchis hæcenus diximus, id quibusdam scriptoribus nimium deferentes diximus. At reipsa unicus fuit uno tempore Asiarcha: isque annuus Magistratus ab Urbe Roma missus, homo Romanus, Præses ludorum, quos Commune Asiæ ederet: quamquam ille interdum & sacerdotio fortassis aliquo, vel Prætura fungeretur. Id enimvero ex nummis antiquis liquet, in quibus & unus tantum uno tempore Asiarcha apparet, & idem ex nomine semper homo Romanus fuisse intelligitur. Sub Augusto: Μ. ΦΟΥΡΙΟΣ ΙΕΡΕΥC ΚΑΙ ΑΣΙΑΡΧΗΣ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Marcus Furius sacerdos, & Asiarcha. Nummus Pergamenorum. Sub Antonino Pio, nummus Rhodiorum: ΚΑ. ΦΡΟΝΤΩΝΟC ΑCΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩC ΙΓ. ΠΟΛΕΩΝ. Claudio Frontone Asiarcha & summo sacerdote tredecim civitatum. Sub Faustina juniore, nummus Pergamenorum: ΕΠΙ CΤΡ. ΑΙ. ΠΟΛΛΙ. ΑCΙ. Επὶ Στρεπτηγῶc Αιλίωc Πολλίων@ Ἀσιάρχῃ, sub Prætorie Ælio Pollione Asiarcha. Sub Commodο, nummus Cyzicenorum: CΤΡ. Α. ΑΥΡΗΛΙΟΥ ΑCΙΑΡΧΟΥ. Prætor L. Aurelio Asiarcha. Sub Severo, nummus Hypæpenorum; ΕΠΙ CΤΡ. ΑΙ. ΑΠΙΩΝΟC ΑCΙΑΡ. ΤΟ Β. Sub Prætorie Ælio Apione Asiarcha iterum. Sub Gordiano Pio, nummus Smyrnæorum: ΕΠΙ ΤΕΡΤΙΟΥ ΑCΙΑΡΧΟΥ, sub Tertio Asiarcha. Denique sub Valeriano juniore & Salonina, nummi Sardinianorum: ΕΠ. ΔΟΜ. ΡΟΥΦΟΥ ΑCΙΑΡ. Sub Domitio Rufo Asiarcha. In ea civitate Asiæ erat Asiarcha, in qua totius ejusdem Asiæ ludi eo anno ederentur. Non erant igitur in una urbe Epheso plures Asiarchæ, Act. xix, 31. sed erant, ut recte habet Vulgata Editio, *Principes Asiæ*; hoc est, primores, nobiliores, honoratiores.

Μ. ΑΥΡΗΛΙΟC ΟΥΗΡΟC ΚΑΙ-
CAP. M. Aurelii caput, e Regia Gaza. In parte averfa, ΚΟΙΝΟΝ ΙΓ. ΠΟΛΕΩΝ. Π.
ΡΟΔΙ. (in altero ibidem legitur, ΠΡΟ-
ΔΙΩΝ) ΚΑ. ΦΡΟΝΤΩΝ. ΑCΙΑΡΧ.
ΚΑΙ ΑΡΧΙ. ΙΓ. ΠΟΛΕΩΝ. Quæ notæ
quid significant, ex antecedente nummo liquet.
T
Pro-

Proserpinam hic exhibet, in templo sex columnarum. Alter Fortunam cum temone & Copiæ cornu, in eodem Cimelio.

POΔIΩN. Caput Solis, in nummis M. Aurelii, e Thesauro Regio: & Commodi, e Cimelio D. FOVCAYLT.

ROM. COL. Vide HISPALIS.

ROMA.

ΘEA PΩMH. apud Patinum sæpius, pag. 111. & IV. & in Sardoniorum nummis inferius.

ΘEAN PΩMHN. ΘEON CYNKAHTON. In Museo nostro, & apud Patinum, pag. 58. *Deam Romanam. Deum Senatorem.*

ΘEA PΩMH. IEPA CYNKAHTOC. In Cimelio Regio, nummus Iliensium.

PΩMHΣ. L. A. Anno primo æræ Augustanæ, ab Asia recepta. Nummus hic est Antonii Triumviri, plane singularis: de quo vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΔΗΜΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ. Neronis, apud Patin. pag. 118. in Cimelio Regio, cum L. E. hoc est, anno quinto Neronis. Est similis Claudii nummus, ΔΗΜΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ. II. Anno Claudii x i i i. Sunt hi in Ægypto cusi. In altero quem vidimus, nummo Neronis, Roma signatur Amazonis effigie, exserta mamma, uti a Claudiano describitur, Carm. de Probi & Olyb. Consulatu.

PΩMH. In nummo Trajani. Capite Urbis Romæ galeato.

INVICTA ROMA. D. N. ATHALARICVS REX. Dominus noster Athalaricus Rex. In Cimelio nostro.

INVICTA ROMA AETERNA. Prisci Attali nummus aureus, apud Oconem, pag. 573.

ROMA RENASCENS. S. C. Galbæ, apud Oconem, pag. 137.

ROMA RESVRGES. S. C. Vespasiani, apud Oconem, pag. 152. & Severi, pag. 349.

ROMVLEA COLONIA. Vide HISPALIS.

RVSCINO.

IMP. CAES. AVGVSTVS. Capite nudo. COL. RVS. LEG. VI. Colonia Ruscino. Legio sexta. Duæ aquilæ legionariæ. Plinius, libro 111. sect. v. oppidum Latinorum Ruscinonem vocat: Mela, libro 2. cap. v. coloniam. Vide Notas in Plinium.

S

SABARIA.

COL. SABAR. CLAVDIANA.

AVGVSTA. Claudii nummus, apud Goltzium, in Thesauro, pag. 241. Plinio, lib. 111. sect. xxv 11. Colonia Divi Claudii Sabaria. Etiamnum retinet nomen, in Austriæ Hungariæque confinio. Ibi reperta inscriptio, quam Gruterus affert, pag. 389. C. C. S. hoc est, Colonia Claudia Sabaria. Σαβαρία Ptolemæo, lib. 11. cap. xv. in Pannonia superiore.

SACILIS.

MVN. SACILIS. Goltzium in Thesauro, pag. 244. Plinio, lib. 111. sect. 111. in conventu Cordubensi, Sacili. Nunc Alcorucen vocant.

ΣΑΔΑΛΙΤΩΝ. Galbæ nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 230. Stephanus: Σάδαλις, Αἰγυπτία πόλις. τὸ ἐθνικόν, Σαδαλίτης.

SAETABIS, in nummis antiquis, teste Ant. Augustino, Dial. vi 11. Antiq. pag. 115. Plinio, lib. 111. sect. 11. Satabitani, qui Augustani, in Carthaginensi Hispaniæ conventu. Nunc Xativa, in regno Valentis. Hinc sudaria Sataba, nota Catullo, epigrammate, x i i. videlicet, & xxv.

ΣΑΓΑΛΑΣΣΗΝΩΝ. Vespasiani nummus, in

Thesauro Goltzii, pag. 230. Plinio, lib. v. sect. xx 1 v. Sagaleffos. Stephano, Σαγάλας, πόλις Πισιδίας. . . . τὸ ἐθνικόν, Σαγάλας, ἢ Σαγάλας.

ΔΑΚΕΔΑΙΜΩΝ. CAΓΑΛΑCCOC. M. Aurelii, apud Trifanum, tom. 1. pag. 650. & ex ære magno, apud Illustr. Lamontium Præsidem, ubi hunc nummum vidimus. Ejus formam in plumbo expressam habemus. Qui nummus duarum inter se civitatum fœdus, sive ὁμόνοιαν, consensionemque significat: ut iste Antonini Pii, e Gaza Regia, ΕΦΕCOC. ΚΥΖΙΚOC, alique. Trifanum loc. cit. hunc nummum sic legit, ΑΔΚΕΔΑΙΗΩΝ. CAΓΑΛΑCCOC, & in Alcedænsibus deinde investigandis mire desudat.

CAΓΑΛΑCCΕΩΝ. Nervæ, M. Aurelii, Severi, Juliæ Domnæ, Antonini Severi F. Alexandri Severi, Claudii Gothici. In nummo Nervæ, e Thesauro Regio, Castor & Pollux stant: in M. Aurelii, Apollo: in Severi, Deus Lunus: in Juliæ Domnæ, e Cimelio D. FOVCAYLT, Victoria: In Antonini Severi F. Deus Lunus: in Severi Alexandri, caput turritum. In Claudii Gothici nummo denique, Deus Lunus: in alio, leo gradiens.

SAGVNT. E Cimelio Regio. Ex parte averfa, triremis &c. Triremim ideo insculptam volunt, quod ex Zacyntho insula deductam eo coloniam referunt, Polybius, Strabo, Silius. Plinius certe, lib. xv 1. sect. Lxxix. a Zacyntho aut Saguntum advectum esse Dianæ simulacrum, una cum conditoribus templi oppidique, annis ducentis ante excidium Trojæ: hoc est, circiter annos tres ante Exodum. Eidem Plinio, lib. 111. sect. 11. Saguntum dicitur fide nobile. Cur ita dicatur, id vero ex nostris in eum locum Notis intelliges.

L. SEMP. GEMINO. L. VAL. SVRA IIVIR. SAG. L. Sempronio Gemino, L. Valerio Sura, Duumviris Saguntum. Tiberii nummus, apud Patin. pag. 70. in quo triremis, ut supra.

ΣΑΙΤΩΝ, in Ægypto.

CAIT. cum Palladis stantis effigie, in nummo Hadriani, e Gaza Regia. Origenes contra Celsum, lib. v. pag. 257. Οὐδὲ τοῖς Θεοῖς σὺγκρατὰ ἰσχυροῦν καὶ τὰ τοῖς Σαῖταις δοκούντα, τὴν Ἀθηνᾶν. Non divinos honores, ut Saita, Minervæ decernemus. Tullius, lib. 111. de Nat. Deor. Minerva prima, quam Apollinis matrem supra diximus: secunda, orta Nilo, quam Ægyptii Saita colunt. Strabo, lib. xv 11. pag. 802. Ἡ Σαῖς μητρόπολις τῆς κατωρ ἡγεσίας, ἐν ἣ τιμῶσι τὴν Ἀθηνᾶν. Sais metropolis inferioris Ægypti regionis, in qua Minervam colunt. Plinius, lib. v. sect. 11. Saiten nomen, in Ægypto habet. Stephanus: Σαῖς, πόλις Αἰγύπτου. . . ὁ πόλις, Σαῖτης. Et Σαῖς Minerva appellatur, Ægyptiorum lingua, teste Pausania in Bæot. pag. 291. qui & in Corinth. pag. 79. meminit fani Minervæ Saitidis, ἱερὸς Ἀθηνᾶς Σαῖτιδος.

CAIT. L. IA. Posteriores notæ annum Hadriani undecimum notant, quo cusus ille nummus est, ut sæpius diximus: Sic alter, e Cimelio Regio.

CAIT. L. II. annum decimum tertium.

ΣΑΙΤΗΝΩΝ in Lydia.

CAITΩN. Caput Apollinis radiatum: e Museo P. CHAMILLART, Parisiis. Nummus Antonini Pii. In Hadriani nummo, CAETΩN, cum caduceo: ΑΔΡΙΑΝOC CEBACTOC.

Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAYLT. EΠΙ ΑΙΑ. ΗΡΚΥΛΑΝΟΥ ΑΡΧ. A. CAITΗΝΩN. EPMOC. Sub Ælio Herculanio Archonte primo Sattenorum. Nummus est. M. Aurelii, in quo Herculanus Archon Herculeum

justi

justit insculpi. Est in Cimelio Magni Hetruriae Ducis.

CAITTHNΩN. EPMOC. Juliae Ma-
mae nummus, e Gaza Regia, qui Hermo amni
appositum, id oppidum innuit: etsi apud scripto-
res antiquos nulla dum mentio ejus occurrit: di-
versum id tamen ab Aegyptiaco esse idcirco asseve-
ramus, quod a Σάις deduci Σαίτηνός nequit,
sed Σαίτηνός tantum per unicum τ: & quod in sub-
sequentibus nummis Deus Lunus, numen Asiae fa-
miliare, & Pontificum nomina occurrunt, in Aegy-
ptiorum nummis alibi nusquam animadversa, in Asiati-
cis passim obvia. Sed litem dirimunt antiquae No-
titiae, in quibus inter Lydiae Antistites, pag. 13.
& 45. occurrunt, ὁ Θυατείρων, ὁ Σέτων, haud
dubie, pro Σαίτων. Et pag. 29. Σίται, pro Σαί-
ται. Unde gentile nomen Σαίτλωνός, ut Θυατει-
ρωνός Leunclavius habet, ὁ Σετων, & in margine
ex vet. cod. ἦτοι Ἀετῆ. Sed genuinum est ὁ Σαίτ-
των. Est & inter Juliae Soamiadis nummos, E-
PMOC CAITTHNΩN.

CAITTHNΩN. EΠΙ ΤΟΥ ΑΛΙΟΥ
ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. Juliae Domnae nummus, in
quo Herculis impressa effigies. Ἐπὶ Τελλῆς Ἀρχον-
τος πρώτης τὸ β. Sub Tullio Archonte primo iterum.
Est & Severi similis, in Cimelio D. Fou-
CAULT.

CAITTHNΩN. Luni Dei effigies, fluviis
duobus apposita, Hermo scilicet, alterique qui in
Hermum influat: quo situs urbis indicatur. Gor-
diani hic nummus est, e Gaza Regia: Adjectum
Archontis nomen: ΕΠ. ΑΙ. ΑΤΤΑΛΙΑ-
ΝΟΥ ΤΙΟΥ ΙΠΑΧΟΥ. ΑΡΧ. Α. ΤΟ
Β. Sub Aelio Attaliano filio Hipasi, Archonte primo
iterum.

CAITTHNΩN. ΥΑΛΟC. Hyllus am-
nis cum urna decumbit, in nummo Tranquillinae.
De Hyllō amne Plinius, libro v. sect. xxxi.

ΣΑΛΑΜΙΝΙΩΝ.

ΗΡΩC. ΕΥΡΥΠΥΛΟC. Heros Eurypy-
lus, de quo Maro, 2. Aeneid. & Pausanias in A-
chaicis, pag. 225. Ex parte averfa, ΕΠΙ CΤΡΑ.
ΠΟΛΛΙΩΝΟC. ΣΑΛΑΜΙΝΙΩΝ. ΠΑΦΙΑ. Ἐπὶ Στεφάνῳ Πόλλωνος, Σαλαμινίων
Παφία. Sub Praetore Pollione, Salaminiorum Venus
Paphia. Plinio, lib. v. sect. xxxv. Salamis, in in-
sula Cypro. Hæc postea Constantia Κωνσταντία
dicta est, S. Epiphaniī sede clara. Ex ejus deinde
ruinis, haud procul a vetere oppido, excitata Fa-
magousta est. Affertur hic nummus a Spanhemio,
libro de usu Numism. pag. 480. sed ex alterius viri
relatu, cujus labare hoc loco fidem vel eruditio-
nem puto: cum ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ agrum te-
nuisse Eurypylum, apud auctores a me antea com-
memoratos reperiam: ΣΑΛΑΜΙΝΙΩΝ, nus-
quam. Et Pollio Praetor in aliis Pergamenorum
nummis appellatur: ut idem & in Salaminiorum
nummis appelletur, vix simile veri est.

ΣΑΛΑΝΤΙΝΩΝ, in Magna Græcia Goltzii,
tab. xxxi. Plinio, lib. i. sect. xvi. Soletum
desertum. Quæ & Salentia: unde Salentini populi,
& Salentinus ager, & promontorium Salentinum.
Nunc quoque Solito, supra Hydruntum Otranto.
In priore nummo Minerva galeata, cum delphi-
nis, insculpta. Strabo, lib. vi. pag. 281. Τῆς δὲ
Σαλεντίνης Κρητῶν δοσίονος φασίν. ἔνταῦθα δ' ἐστὶ καὶ
τὸ τ' Ἀθλῶας ἱερὸν πλάσιόν ποτε ὑπέρεξεν. Salenti-
nos aiunt Cretensum colonos esse. Apud hos est fanum
Minervæ, dives quondam. In altero Neptunus cum
tridente.

ΣΑΛΑΠΙΝΩΝ. Caput Apollinis: equus ex
averfa nummi parte. E Cimelio Regio. Plinio,
lib. i. sect. xvi. Apulia Dauniorum cognomi-
ne in qua oppidum Salapia, Hannibalis mere-
tricio amore cognitum. Nunc rudera nomen servant,

Salpe. Carthaginensibus paruisse olim equus in-
sculptus admonet. Vide nostras in Plinium notas.

SALDVBA. Nummus Caji Cæsaris, e Thesau-
ro Goltzii, pag. 230. Plinio, lib. i. sect. iv. Cæ-
saraugusta colonia . . . ubi oppidum antea vocabatur
Salduba. Vetus inscriptio apud eundem Goltzium,
pag. 238. COL. CÆSARE A. AVG. SAL-
DVBA. Nunc Sarragosse.

CAAITΩN. Sic perperam Patinus, ac Trifan-
tus legunt in nummis iis Antonini Severi F. & Heren-
nii, quos ΕΛΑΙΤΩΝ esse suo loco monuimus.
Cave enim aut illis credas, qui ad Hyrcaniae po-
pulum, oppidumque Σάλη nummos eos ablegant:
aut nupero scriptori Gisberto Cupero, qui pag. 224.
ad oppidum Pannoniae inferioris refert, cui Σάλης
nomen est apud Ptolemæum: cum neque Hyrcani
unquam hunc Romanis honorem habuerint, ut
nummos in eorum gratiam cuderent: nec Panno-
nia utraque Græcis characteribus usa sit, sed sem-
per Latinis. Nummus in quo in primis hallucina-
ti viri eruditi, ille est, qui Dorylai Praetoris no-
men præfert. ΕΠΙ. ΔΟΡΥΛΑΟΥ, quod
quidem esse viri proprium, vel ex Strabone sci-
mus, lib. x. pag. 477. & lib. xii. pag. 557.

SALMANTICA. Galbae nummus, e Thesau-
ro Goltzii, pag. 230. In Hispania, Salamanque.

SALONA.

COL. CLAUDIA AVGVSTA PIA
VETER. SALONA. Hoc est, Veteranorum.
Tiberii nummus apud Ligorium, attestante Span-
hemio, pag. 769. Sit penes Ligorium ejus nummi
fides. Plinio, lib. i. sect. xxvi. Salona colonia.
Ptolemæo quoque, Σαλῶνα κολωνία. Diocletia-
ni patria: nunc excisa: ex ejus ruinis haud procul
excitatum Spalatum.

COL. IVL. SALONA. Claudii nummus,
e Thesauro Goltzii, pag. 240. Vetus inscriptio
apud Gruterum, pag. 23. COL. MARTIA.
IVLIA. SALONA.

ΣΑΜΙΩΝ. Nummi Trajani, Domitiani, M. Au-
relii, & Commodi cum Junonis velatae iconē, apud
Trifanum, tom. i. pag. 737. aliorumque. Plinio,
lib. v. sect. xxxvi. inter insulas quæ Ioniae oræ
adjacent: Samos libera. Vide nostras in Plinium
notas. Samii nummos habent nominibus Augustor-
um, a Nerone usque ad Gallienum, & Valeria-
num juniorem. In nummo Neronis, Vulcanus ad-
stante Pallade, arma cudit.

ΠΥΘΑΓΟΡΗΣ. ΣΑΜΙΩΝ. Commodi
nummus, & alter Trajani Decii, uterque e Ci-
melio Regio. Pythagoras sedet, baculoque stellas
in globo caelesti signat. Quo habitu viri indicari il-
lud videtur, quod Plinius ait, lib. ii. sect. vi.
ubi de stella Veneris agens: Infra Solem, inquit,
ambit ingens fidus, appellatum Veneris, ipsique cogno-
minibus æmulum Solis ac Lunæ: Præveniens quippe
& ante matutinum exoriens, Luciferi nomen accipit,
ut Sol alter, diem maturans: contra ab occasu reful-
gens nuncupatur Vesper, ut prorogans lucem, vicem-
que Lunæ reddens. Quam naturam ejus Pythagoras
Samius primus deprehendit, Olympiade circiter xlii.
qui fuit Urbis Romæ annus cxi. Est & similis
nummus Antonini Severi F.

CAMIΩN. Commodi nummus, in Thesau-
ro Patini, pag. 176. & apud Trifanum, tom. i.
pag. 736. Herculem cum athleta, quisquis est ille,
jam jam congressurum exhibet. Alter e Cimelio
Regio, cum Neptuno Iovem stantem.

M. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΠΕΙΟC.
Antonini Severi F. apud Occonem, pag. 384.
KAMIΩN, pro CAMIΩN. ut pag. 425.
ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ, pro ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Ju-
nonis effigies, cum pavonibus. Junoni dicata Sa-
mos: ubi natam eam fama ferebat: teste Pausa-
nia, in Achaic. pag. 209. Inde Maro, Postha-
bita

bita coluisse Samo. Et Tullius, vi. in Verr. *Iuno Sami colebatur* &c. Est apud eundem Occonem, pag. cit. nummus alter Getæ & Antonini, quem juvat obiter emendare: ΑΥΤ. ΚΑΙC. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Π. CΕΠΤΙΜΙΟC. ΓΕΤΑC. ΝΕΟΓΗΛΕΟC. Amborum Cæsarum adversæ facies. Lege, ΝΕΟΙ ΗΛΙΟΙ. *Imp. Cæsar M. Aurelius Antoninus. Et P. Septimius Getæ: Novi Soles.* Initio novi anni cūsum hoc numisma credimus, quo Rōmani significant, ut Solis reditu post brumam recreatur orbis, ita Cæsarum conspectum sibi lætitiæ segetem esse maximam. Revivescit enim, ridetque tellus, cum, ut Plinius ait, lib. xviii. sect. l. *Novos Soles admittit.* Sic in Antonini Pii nummo novi anni auspiciis, S. P. Q. R. A. N. F. F. OPTIMO PRINCIPI PIO. (sic enim scriptum in corona est:) hoc est, *Senatus Populusque Romanus annum novum faustum felicem Optimo Principi Pio* apprecatur, apud Occonem, pag. 258. quem nummum vulgavit haud ita pridem vir eruditus. Sed & simpliciore sententia NOVI SOLES dici videntur, ut Novus Bacchus Caracalla, Nova Ceres Sabina, Nova Juno Livia, Nova Venus Julia, a Mytilenæis appellantur, alii-que ab aliis, ut suo loco diximus.

CAMION ΠΡΩΤΩΝ ΙΩΝΙΑC. *Samiorum qui primi Ionia.* Hoc est, qui primi inter Ionas ludos & sacra fecere, sub Gordiano, Deciove, quibus principibus sic inscripti nummi in Thesau- ro Regio reperiuntur. Vide quæ diximus verbo ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, dicemusque in ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Hæc porro *Ιωνική Σάμιος* a Strabone nuncupatur, lib. viii. pag. 347. & lib. x. pag. lvi. tum quod sit in Ioniæ Asiaticæ ora posita, tum quod Ionum, qui in Thracia fuere, caput olim existerit.

CAMION. Dea Annona, cum temone & Cornucopiæ. ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝ. ΑΦΡ. *Imp. Cæsar M. Antonius Gordianus Africanus.* Est ex ære mediocri nummus perpulcher, in Museo P. CHAMILLART, Parisiis.

CAMION. Gordiani Pii nummus, templum exhibet, in quo Juno velata. Ad sinistram templi latus, hortus Adonidis. Tranquillina, quæ Gordiani conjux, in Cimelio Regio nummus est, CAMION, in quo Meleager, vel Gordianus ipse fortassis, aprum confodit. Vidimus in quo integrum nomen esset Augusta, ΦΟΥΡΙΑ CΑΒ. ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ CΕΒ. *Furia Sabina Tranquillina Aug.* Similis est & alter in eodem Cimelio, Decii. Virtutis id bellicæ in Augusto symbolum est: unde & Commodus in nummo Gazæ Regiæ ex equo leonem conficit, cum ea epigraphe, VIRTVS AVG. *Virtus Augusti.*

CAMION. Gallieni nummus, cum Junonis clypeo armatæ effigie. IVNO MARTIALIS vocatur in nummis Philippi, Galli, & Volusiani.

MHNH. ΣΑΜΙΩΝ. *Luna Samiorum,* apud Patinum, pag. 58. quo in nummo caput turritum, cum Lunæ falcatæ effigie. Eadem vero Luna, quæ & Juno, creditur. Cicero, lib. ii. de Nat. Deor. *Dianam & Lunam eandem esse putant. Luna a lucendo nominata est: eadem cum Lucina. Itaque, ut apud Græcos Dianam, eamque Luciferam: sic apud nos Iunonem Lucinam in pariendo invocant. Diana dicta, quia noctu quasi diem efficeret.* Ex parte altera, ΙΕΡΟΝ ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ. *Sacrum Senatum.*

ΣΑΜΙΩΝ. Pavo, cum sceptro Junonio: sub pedibus Mercurii caduceum habet: ibidem.

ΣΑΜΙΩΝ. Juno velata, cum sceptro. Apud Goltzium, in insulis Græciæ, Tab. xvi. Fulgentius, lib. ii. Mythol. cap. iii. *Iuno regnis præesse dicitur. . . ideo etiam cum sceptro pingitur. . .*

Velato etiam capite Iunonem ponunt, &c. De Junone velata plura dicemus in nummis ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ.

ΔΗΜΟC CAMEIΩΝ. *Populus Samiorum,* habitu virili, Genius civitatis ipse est, quod Nonnium, dum Goltzii Græciam illustrat, fugit. Ex parte altera, Mercurius cum petaso, dextra crumenam, læva caduceum gerit. Εγμῆν Χαριδότην Samii coluere. Plutarchus, in Quæst. Græcis, pag. 303. Διὸ τί τοῖς Σαμίοις ὅταν τῷ Εἰρμῇ τῷ Χαριδότην θύωσι, κλέπτεν ἐφέται τῷ βελομήχῳ καὶ λωποδύτῃ; *Cur Samiis, cum Mercurio Charidote, (hoc est, Munifico) sacrificant, licet furari ac vestes aliorum surripere, si quis id facere velit?* Adjectum præterea in eo nummo Sacerdotis nomen, ΕΠΙ ΛΥCΑΝΔΡΟΥ ΙΕΡΕ. *Επι Λυσάνδρου ἱερέως. Sub Lysandro Sacerdote.*

ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ.

ΦΛΑ. CΑΜΟCΑΤ. ΜΗΤΡΟΠ. ΚΟΜ. Nummus Hadriani, in Cimelio D. Fovcavlt, & in Museo nostro: & apud Patinum, pag. 201. qui nunc Cimelii Regii. Sunt & similes Philippi patris. Φλαστίας Σαμοσάτης Μητροπόλεως Κομμαγηνῆς. Plinio, lib. v. sect. xx. *Commagene caput Samosata.* Stephano: Σαμόσατα, πόλις Κομμαγηνῆς, ὅτι τῷ Εὐφράτῃ. ὁ πολῖτης, Σαμοσατένης. Cognomen ei Flavia a Flavio Vespasiano Imp. datum, anno V. C. dcccxxiii. qui Vespasiani secundus: a cuius anni autumno inchoant æram Samosatēni. Nam in nummo Hadriani est ET. E. annus lx. qui xiiii. est Hadriani: in nummo L. Veri, ET. Bq. annus xcii. qui est L. Veri primus, V. C. dccccxiv. Est hic in Cimelio D. Fovcavlt, ex ære mediocri: Φ. CΑΜ. ΙΕΡ. ΑCΤ. ΑΥΤ.

Φ. CΑΜΟ. ΙΕΡ. ΑCΤ. ΑΥΤΟΝΟ. ΜΗΤ. ΚΟΜ. Φλαστίας Σαμοσάτης ἱερέως αὐτόνομος μητροπόλεως Κομμαγηνῆς. Antonini Pii apud Patinum, pag. 227. & M. Aurelii, pag. 244. In his turrita mulier cum homine ex aquis emergente, ut in Antiochenis nummis, aliisque tractus hujusce quamplurimis. Appositum anni oppidum hic typus declarat. Esse hunc amnem Euphratem Metaphrastes ait, in Encomio Luciani Martyris: ad Marisam amnem posita fuisse Samosata verius Plinio credimus, libro v. sect. xxi. pag. 582.

ΜΗΤΡΟΠ. Φ. CΑΜΟCΑΤΗ. Severi in Cimelio Regio, cum duobus turritis capitibus: quorum altero forte civitatis, altero Provinciæ Geniis adumbratur: vel Numen ipsum, cui addicta in primis civitas est.

ΜΗΤ. ΚΟΜ. CΑΜΟCΑΤΕΩΝ. Caracallæ, apud Patinum, pag. 310. ex eodem Cimelio.

ΦΑCΑΜΟCΑΤΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠ. ΚΟΜ. Apud Occonem, in Philippo patre, pag. 444. pro ΦΛ. CΑΜΟCΑΤΕΩΝ. Sunt & Trajani Decii nummi similes.

ΣΑΜΦΑΙΩΝ. Titi nummus, e Thesau- ro Goltzii, pag. 230. Stephanus: Σάμφη, πόλις Φοινίκης τὸ ἐθνικόν, Σαμφαῖ.

ΣΑΜΦΕΙΡΕΩΤΩΝ. Hadriani nummus, e Thesau- ro Goltzii, pag. 230. Stephano: Σάμφερα, πόλις Αἰγύπτου. τὸ ἐθνικόν, Σαμφερεώτης, ὡς Μαρεώτης.

ΣΑΝΔΑΛΙΕΩΝ. Nummus Goltzii, in Thesau- ro, pag. 230. Oppidulum id est Pisidiæ, cujus Strabo, & Stephanus meminere. Σανδάλιον, Πισιδίας χωρίον. ὁ τῆς οἰκῶν, Σανδαλίδης. Apud Occonem, pag. 112. ΣΑΝΔΑΛΙΕΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ. Sandaliensium, qui primi Provinciæ, Concordia.

ΣΑΝΙΝΑΙΩΝ. Stephano: Σάνινα, πόλις ὅτι ἐρυθρῆς θαλάσσης. τὸ ἐθνικόν, Σανιναῖ. Sani- na;

na, urbs ad mare Rubrum. Gentile, Saninaus. Ptolemaeo quoque memoratur, lib. vi. cap. vii. post Rubri maris angustias. Sed ΣΑΝΙΑΙΩΝ in nummo forsan legi satius, a Σάνις oppido Phrygiae magnae, apud eundem Ptolemaeum, lib. v. cap. ii.

ΣΑΡΔΗΣΣΙΩΝ. Vespasiani nummus, e Thefauro Goltzii, pag. 230. Vide quae diximus de Sardemiso monte, ad lib. v. Plinii, sect. xxvi. Stephano: Σάρδης, πόλις Λυδίας... ὁ οἰκητής, Σάρδης.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ.

ΕΠΙ ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΛΕΩΝΟΣ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Drusi & Germanici nummus, ΔΡΟΥΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. ΑΔΕΛΦΟΙ, ambo enim Tiberii filii: natura Drusus, tutelae beneficio Germanicus. E Cimelio Regio. Sub Alexandro Cleonis F. Sardianorum. Deinde in laurea, ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ. Commune Asia. Plinius, lib. v. sect. xxx. Celebratur Lydia Sardibus, &c. Stephano: Σάρδης, πόλις Λυδίας. ὁ πολίτης, Σαρδηνός. Habent Sardiani nummos nominibus Augustorum, ab Augusto ipso usque ad Gallienum & Saloninam.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. ΑΜΑΣΕΙΑΣ. Cum Amasenis concordia. Claudii nummus, ex eodem Cimelio, & apud Patinum, pag. 102. cum Palladis armatae effigie.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Imp. Trajanus in equo. In superficiei nummi altera, ΠΛΩΤΕΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ, Plotina Augusta, quae Trajani conjux. E Cimelio Regio.

ΠΑΦΙΗ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Nummus Hadriani, e Museo nostro, cum templo Veneris Paphiae, quam Sardiani quoque coluere. Sic Ἀρτεμὶς Ἐφεσία culta a Corinthiis, teste Pausania in Corinth. sive lib. iiii. pag. 46. Est eadem inscriptio in nummis Severi Alexandri, & Julii Maximi.

ΕΠΙ ΔΑΡΕΙΟΥ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Sardianorum. Sub Dario. M. Aurelii, e Cimelio Regio, cum Copiae cornu, quo agri ubertas indicatur. Strabo, lib. xiiii. pag. 627. Sardianum campum inter optimos recenset, Σαρδηνίων πεδίων καὶ τὸ ἔρμυς... πάντων ἀρίστα πεδίων. Vel ABVNDANTIA & VBERTAS annonae indicatur, quae M. Aurelii principatu foret. Haec in Antonini Pii nummo, e Gaza Regia, a Graecis ΕΥΘΗΝΙΑ dicitur. In Trajani, ΕΥΘΗΝΙΑ ΤΡΑΙΑΝΟΥ. Qui nummus, ex eadem Gaza, caduceum praefert inter bina Copiae cornua. Et prius in nummo Claudii, ΕΥΘΗΝΙΑ. L. IB.

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Palladis armatae effigies, in M. Aurelii nummo, e Gaza Regia. Ἐπὶ Στρατηγῶν Ἀριστοφάνους. Sub Praetore Aristophane.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. ΔΙΟ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΕΠΙ ΕΠΙΓΕΝΟΥΣ. Sub Epigene Praetore, vel ludorum Agonotheta. In infima nummi parte, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. Stat concordia, in hoc Severi nummo, Caracallam inter ac Getam: a quibus nomen accepere ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ certamina, ut diximus in nummis ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. Est e Cimelio Franc. Gotifredi.

ΕΠ. Γ. Ι. ΚΡΙΣΠΟΥ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ἐπὶ Γαίῳ Ἰσλῆς Κρίσπου. ΙΟΥΛΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Julia Augusta Severi conjux. E Cimelio Regio. Ubi & alter similis habet, ΕΠΙ Γ. Ι. ΚΡΙΣΠΟΥ ΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΔΙΟ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. cum templo gemino, altero nempe Augusti, Augusta Juliae, vel potius Antonini F. altero: quod in nummis frequenter usuenit. Quidam perperam legunt,

ΕΠΙ C. ΠΕΡΙΚΤΙΟΥ. Sunt & ejusdem Juliae Domnae, ΕΠΙ ΑΡΧ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΙΕΡΑΚΟΣ. Sub Archonte Antonio Hierace. ΕΠΙ ΑΝ. ΡΟΥΦΟΥ. Sub Annio Rufo.

ΧΡΥCΑΝΘΙΝΑ CΑΡΔΙΑΝΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Nummus Antonini Severi F. e Cimelio Regio. Chrysanthina certamina Sardianorum ter Neocororum. Quod e floribus aureis coronae fertave texerentur, ac praemii loco victoribus donarentur, id nomen ei certamini inditum. Erant diversi nempe generis coronae in certaminibus etiam scientiarum & artium: tragædis Cyzici ex violis concinnari solita: comædis ibidem ex olea: Pergami ex edera: e quernis frondibus glande intermixta Nicomediae, citharædis: in omni genere victori e rosis Pergami: quae omnia in vetusta inscriptione leguntur, apud Gruterum, pag. mxc. Epigraphe reliqua hujus nummi: ΕΠΙ ΑΝ. ΡΟΥΦΟΥ. ΑΡΧ. Α. Ἐπὶ Ἀννίῳ Ρούφῳ Ἀρχοντῷ α'. Sub Annio Rufo Archonte primo.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΕΠΙ ΑΝ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. Ἐπὶ Ἀννίῳ Ρούφῳ Ἀρχοντῷ πρώτῳ τὸ β'. Sub Annio Rufo Archonte primo iterum. Antonini Severi F. nummus, e Cimelio Regio, in quo urna cum palma, & epigraphe ΧΡΥCΑΝΘΙΝΑ. E summis sacerdotibus, qui sacris communibus totius Provinciae praesent, ex nummis intelligimus unum fuisse ceterorum veluti Principem. In altero ejusdem Caracallae nummo, idem Rufus tertium Archon primus appellatur, ΕΠ. ΑΝ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Γ. Affert hunc nummum Sponius in Itiner. Athen. Sunt ejusdem Antonini nummi, ΕΠΙ ΑΥΡ. ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΡΧ. ΤΟ Β. Sub Aurelio Juliano Archonte iterum. ΕΠΙ Γ. CΑΛ. ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ ΑΡΧΟΝ. ΤΟ Β. Sub Caio Sallustio Claudiano. ΕΠΙ CΟΥΛΠ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. Sub Sulpicio Hermophilo Archonte primo iterum. Idem in Elagabali nummo rursum occurrit.

ΕΠΙ ΑΡΧ. Γ. ΑCΙΝ. ΝΕΙΚΟΜΑΧΟΥ. ΦΡ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Mamæa, apud Occonem, pag. 408. Sub Pontifice tertium, vel sub Pontifice Caio Asinio Nicomacho Frontonis F.

ΕΠΙ ΑΥΡ. ΖΗΝΩΝΟΣ. CΑΡ. ΠΡ. ΜΑΙΟΝΩΝ. Ἐπὶ Ἀυρηλίου Ζήνωνος Σάρδης πρώτη Μαίωνων. Implexae in eo nummo litterae Π & Ρ. ut e duabus conflata unica videatur. Sub Aurelio Zenone. Sardis Prima Maonum. Juliae Mamæa nummus. Vide ΜΑΙΟΝΩΝ.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΕΠ. CΤΡ. ΜΕΝΕCΤΡΑΤΙΑΝΟΥ ΑΡΧ. Sub Praetore Menestratiano Archonte. Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗ. ΜΑΞΙΜΟΣ ΚΑΙ ΓΑΙΟΥΣ ΙΣΛΙΟΥ ΟΥΗΡΟΣ Μάξιμος Καίσαρ. E Cimelio Regio. Affertur hic nummus ab Occone, pag. 425. sed insigniter vitiatus: ΕΠΙ CΕΠ. ΜΕΝΕCΤΡΑΤΙΑΝΟΥ ΑΡΑ ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡ. ΕΠΙ ΡΟΥΦΕΙΝΟΥ. Sub Rufino. Gordiani junioris nummus, e Gaza Regia, in quo Serapidis stantis effigies.

ΣΑΡΔΙC. ΑCΙΑC. ΛΥΔΙΑC. ΕΛΛΑΔΟC. Α. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. Σάρδης Ἀσίας, Λυδίας, Ἑλλάδος, πρώτη μητρόπολις. Nummus e Cimelio Regio, in quo Pluto Proserpinam rapit: Metropolitici Sardium juris, & praerogativae primatus index, apud Seguinum; nunc Gaza Regia. Ex parte averfa, ΕΠ. Ι. CΟΥΛ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ ΑCΙΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc est, Sub Iulio Sulpicio Hermophilo Asiarcho, &c. Sic apud Occonem, pag. 137. in Gordiano juniore, ΕΠΙ ΙΟΥ. CΟΥΛ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ. Sub Iulio Sulpicio Hermo-

Hermophilo. In antica parte hujus nummi depicta civitas Sardis est, sub effigie Matronæ, capite turrito, laureato, velato. Est autem velum in Nummis Urbium indicium Metropoleos aut libertatis.

ΕΠΙ. ΙΟΥΛ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ ΑΡ. ΧΡΥΚΑΝΘΙΝΑ ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Sub Iulio Hermophilo Archonte. Tranquillina, apud Sponium in Itiner. Athen.*

ΚΑΛΩΝ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΗ ΣΕΒ. ΣΑΛΟΝΙΝΑ ΧΡΥΣΟΓΟΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΑ. ΕΠΙ. ΡΟΥΦΟΥ. ΑΣΙΑΡ. ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Sub Rufo Asiararcha &c. E Cimelio Regio.*

ΕΠΙ. ΔΟΜ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΣΙΑΡΧ. ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡ. Juno velata, vel Proserpina potius, cum Cerere, quæ dextra spicas, facem læva tenet, in Valeriani Salonini nummo, e Gaza Regia. *Sub Domitio Rufo Asiararcha Sardianorum, qui tertium Neocori.*

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ, ΕΦΕΣΙΩΝ. Β. ΝΕΩΚ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Σαρδηνίων, Ἐφεσίων, δις Νεωκέρων, ὁμόνοια. Concordia cum Ephesinis, ludorumque societas atque communitas.

ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Vide ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ.

ΚΑΡΔΙΕ. Turritum caput; & ex averfaparte, ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. cum Proserpinæ, ut Seguinus putat, effigie, pag. 23. Stat ea ornatu singulari decora, ceu nostræ fere Moniales, inter frumenti spicam & papaver. Sunt qui Junonem esse velatam malint: minus recte.

ΚΑΡΔΙΚΕΩΝ. Diadumeniani nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 230. Σαρδική, Sardica a Ptolemæo, lib. 111. cap. 11. in oppidis Thraciæ mediterraneis censetur, Ab hoc oppido nomen Concilio Sardicensi fuit, anno post Christum natum CCCXLVII.

CCYTHIA. Antonini Pii, apud Oconem, pag. 250. Plinius, lib. 14. sect. 2214. *A Danubio in plenum quidem omnes Scytharum sunt gentes, &c.*

SEBASTE Cilicia.

ΣΕΒ. ΑC. ΑΥΤΟΝ. ΝΑΥ. ΕΛΕΥΘΕΡΑC. Σεβαστῆς αὐτόν, αὐτόνομος, ναυελεύθερος. *Sebastes sacrosanctæ, suis utentis legibus, classicæ, liberæ. Commodi nummus, & alter Crispinæ, in Thesauo Regio.*

ΣΕΒΑCΤΗ ΙΕΡ. ΑΥ. ΝΑΥΑΡΧ. Π. ΕΤ. ΔΟC. *Sebaste sacrosanctæ, suis utentis legibus, classicæ primæ. Anno CCLXXIV. Valeriani nummus, ibidem. Annus hic est Valeriani secundus, V. C. MVII. ducto æræ initio ab anno V. C. DCCXXXIV. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.*

ΣΕΒΑCΤΗΝΩΝ. ΒΑΣΙΛΙCΣΑ. ΙΟΤΑΠΗ. *Sebastenorum. Regina Iotape. Fuit hæc Iotape Antiochi tertii Commagenorum reguli filia, conjux Alexandri, qui Herodis Magni pronepos, in Cilicia regulus Sebastenorum a Vespasiano est constitutus: ut refert Josephus, lib. xv111. Antiq. cap. v11. Ea marito mortuo in societatem ejus regni, ut credimus, fratrem adscivit, jam Commagenorum mortuo patre regulum, Antiochum ejus nominis quartum, cujus in parte nummi hujus averfæ depicta effigies est, cum epigraphe, ΒΑΣΙΛΑ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟC. ΕΠΙ. Βασιλῆς Μέγας Ἀντίοχος Ἐπιφανής. Rex Magnus Antiochus Epiphanes, in Gaza Regia. De voce ea Ἐπιφανής, in nummis ΕΔΕCΣΗΝΩΝ diximus. Ob communicatum certe imperium cum fratre, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟC ΙΟΤΑΠΗ vocatur, ut vidimus, in nummis ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Quare & in nummo ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ altero, epigraphe adjuncta ΠΙCΤΙC. Fides, junctæque manus inter se, ut in nummis Pupieni atque Bal-*

bini, qui sic inscribuntur, ΑΜΟΡ ΜΥΤΥC. CΑΡΙΤΑC ΜΥΤΥΑ. CΟΝCΟΡΔΙΑ. ΑΥΓΓ. Dedit ea nomen oppido in Cilicia, de quo Plinius, lib. v. sect. 2211. *Arfinoë, Iotape, &c. quem locum nos primi sanavimus, ubi prius perperam legebatur, Arfinoë, Tabæ, cum sint Tabæ in Lydia procul ab hoc tractu terrarum positæ: sit autem Ἰοτάπη in Cilicia, cum Arfinoë, Ptolemæo, lib. v. cap. v111. aliisque, quos ibi appellavimus. Sed ut ad nummum redeamus, sunt hi Sebasteni ejus urbis cives, quæ Ptolemæo Σεβαστή in Cilicia vocatur, loco cit. Stephano quoque, quem mox appellaturi sumus. Sed operæ pretium sane fuerit hoc loco obiter Josephi locum emendare, in quo de Alexandro proxime laudato agens, Γαμεί δ' ἔτος, inquit, Ἀντίοχος ὁ Κομμαγενῶν βασιλέως θυγατέρα Ἰοτάπην, ἥσίοδον τε ἔν Κιλικίᾳ Οὐεσσασιανὸς αὐτὸν ἵσταται βασιλέα. Ubi Latinus interpres: Hic Antiochi Commagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia rex a Vespasiano constitutus est. Ac nuper Arnaldus Gallice: Il luy donna le Royaume d'Ésis en Cilicie. Atqui nec Lesidis nec Esis nota priscis scriptoribus, & sunt eæ voces figmenta hominum τῶν ἀγεωγραφῶν. Lege, νησιᾶδον τε ἔν Κιλικίᾳ, insula in Cilicia regulus est constitutus: assumpta priore vocis ejus νησιᾶδον littera ex antecedente vocabulo Ἰοτάπην, quo absorpta hæc fuerat: cum geminari ibi eam oportuisset: familiari amanuensibus in MSS. exemplaribus vitio. Quæ porro νησιᾶς a Josepho appellatur, ea a Stephano χερρόνησος dicitur: Σεβαστὰ... τὸ ἐθνικόν, Σεβαστηνός. Λέγεται ἡ περὶ τῆς Κώρυκος χερρόνησος ἔστω. Vocatur etiam Sebaste Cherronesus quæ juxta Corycum est. Legendum enim περὶ τῶς Κωρύκω. Nam Ptolemæus loco cit. τῆς ἰδίας Κιλικίας, Κώρυκος, Σεβαστή. Simili modo urbes maritimæ complures, forte quod in æstu circumalluantur mari, a Stephano aliisque νῆσοι, appellantur, quæ sunt æstu abscedente χερρόνησοι, hoc est, terræ in insulæ modum mari circumdata, unoque tantum & eo quidem angusto spatio, quod Isthmus appellatur, continenti adjunctæ. Denique regulum insulæ ejus ac finitimi agri cum audis, eodem jure hæc tenuisse scito, quo ditiones suas ii qui reguli Chalcidis, Emesenorum, &c. apud Josephum pariter appellantur. Nostram igitur emendationem quatuor omnino argumenta stabiliunt: Primum, quod Iotape conjux sit Alexandri Cilicum regis: Alterum, quod eadem sit βασίλισσα Σεβαστηνῶν. Tertium, quod Σεβαστή in Cilicia sit, auctore Ptolemæo, juxta Corycum. Quartum, quod eadem sit χερρόνησος Stephano, hoc est, pænisula: pænisulas autem & νήσων quoque seu insularum appellatione venire interdum, tralatitium est. Sic Pelopis insulam dixere Peloponnesum, quam esse pænisulam constat, & per Isthmum continenti adnecti. Miscent omnia, qui vel Antiochum tertium signari in hoc nummo putant: vel Augustam Euphratesiam, quæ Commagene ipsa est, Augustophratenfis dicta Victori, in Vespasiano: Αὐγῆσα Εὐφρατησίᾳ Græcis, non Σεβαστή: nec in nummis aliter exprimi solita, quam voce ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ: cum sit Αὐγῆσα non oppidi nomen, sed merum regionis totius cognomen.*

SEBASTE Palaestina.

ΑΥΤ. ΚΑΙCΑΡ ΣΕΒΑCΤΟC ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. ΟΥΠΑΤΟC. ΔΗ. ΕΞ. ΙΖ. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Σεβαστὸς Ἀρχιερεὺς μέγιστος, ὁ Ὑπάτος, Δημαρχικῆς Ἐξουσίας. Imp. Caesar Augustus Pont. Max. Cos. Trib. Pot. xv11. ΣΕΒΑCΤΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. Apud Occonem, pag. 64.

ΣΕΒΑCΤΗΝΩΝ ΣΤΡΙΑC. 9 Α. Anno xc1. Neronis nummus, e Thesauo Regio. Annus hic est V. C. DCCCXVI. Neronis xi. ducto

ducto æræ initio ab anno V. C. DCCXXVII. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

ΣΕΒΑΚΤΗΝΩΝ. L. ΘΡ. Anno CIX. Domitiani secundo: cujus hic nummus est, e Thesauo Regio.

CEBACTHNON CYP. Σεβαστηνών Συ-
είας. Commodi nummus, quem Patinus, pag. 265. ad Casareæ portum perperam refert, secutus Ortelium, qui in errorem illius impexit, a quo libri Josephi de bello Judaico in Latinum translati, (sunt qui Rufinum putent,) lib. I. cap. XX.

CEBACTHNON. CYP. L. CIE. hoc est, λυκάβαντος σιέ. anno CCXV. Commodi pariter nummus, in Cimelio Regio, cum Gradivi Martis effigie. Annus hic est Commodi octavus, V. C. DCCCCXLI. Ibidem est alter, cum L. CIE. hoc est, anno CCXVI. qui est annus sequens.

CEBACTHNON CYP. L. CK. Anno CCXX. Julia Domnæ nummus. Annus ille est V. C. DCCCCXVI. Severi primus.

COL. SEBASTE. & ΚΟΛ. CEBAC-
TE. Nummi Julia Domnæ, quæ Severi conjux. Plinio, lib. V. sect. XI. V. *Sebaste in monte*. Stephanus: Σεβαστή ἐν τῇ Σαμαρείδι πολίχνη. Ab Herode rege in gratiam Augusti, Sebaste appellata ipsa urbs Samaria est. Vide Benjaminum, in Itiner. pag. 38. Hodie *Sebastia*. In Conc. Nic. I. & CP. I. subscribunt Episcopi Sebastenses, vel Sebasteni, ex Prov. Palæstinæ.

SEBASTENI Τετοσάγες.

CEBACTHNON. Nummus ex ære, quem vidimus, cum signo Victoriæ. Inter Episcopos Phrygiæ Capatianæ, in Notitia Eccles. antiq. pag. 17. & 49. censetur ὁ Σεβαστης. Altera Notitia, pag. 27. Σεβαστης. Leunclavius, pag. 94. ὁ Σεβαστίας. Plinius, lib. V. sect. XLII. *Sebasteni*, in Galatia, in qua & Τετοσάγες. Apud Gruterum, pag. ccccxvii. 8. vetus inscriptio: H. B O Y A H. K A I. O. ΔΗΜΟC. CEBACTHNON. ΤΕΚΤΟ-
CΑΓΩΝ. *Senatus Populusque Sebastenorum Τετοσάγας*. Tamen hunc nummum si quis referri ad Sebastenos Palæstinæ malit, ubi & subsequentem, dum id idoneis suadeat argumentis, haud ei sane ægre assentimur.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΩΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ. Augusti nummus, apud Patinum, in Sueton. pag. III. Sedet Jupiter & hastam læva, dextra gestat Aquilam. Vel Sebastenorum concordia cum Casariensibus Bithyniæ eo nummo indicatur, vel ludicertaminaque signantur Casarea nuncupata, quod in alicujus Cæsaris honorem ea fuere a Sebastenis edita.

CEBEN. L. IA. Σεβεννυτών, λυκάβαντος ιά. Hadriani nummus, e Cimelio Regio, anno undecimo ejus Principatus. Plinio lib. V. sect. IX. *Sebenmytes* nomos. Stephano: Σεβέννυτος, πόλις Αιγύπτου. . . . Σεβέννυτης νομός ἢ πολιτής.

ΣΕΓΕΣΤΑΙΩΝ, & ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ, apud Parutam. Plinius, lib. III. sect. XIV. *Segestani*, in Sicilia, a Segesta dicti, vel Egesta, præposita ei littera S. a Romanis scriptoribus, inquit Festus, ne obsceno nomine appellaretur.

ΕΓΗΣΤΑΙΩΝ. Augusti nummus, apud Patinum, pag. 47. nunc Cimelii Regii, cum Augusti capite: in averso nummo Æneas tollit Anchisen cum penatibus Diis, ut quidem vulgo creditur, sequente Iulo. Ovidius, lib. IV. *Fastor*.

Hinc satus Æneas, pietas spectata per ignes,

Sacra, patremque humeris, altera sacra, tulit.

Idem, lib. XII. *Metam*.

Sacra, & sacra altera Patrem

Fert humeris, venerabile onus, Cythereius heros.

Segestam Æneas creditur condidisse, inquit Festus. Vide & Servium, lib. I. *Æneid*. Reipsa autem nihil aliud nummus ille exhibet, nisi symbola

Pietatis Augustæ, tum erga superos, tum erga egenos.

ΕΓΕΣΤΑΝΩΝ, apud Parutam, num. XVII. cum eadem Æneæ effigie, & ex aversa parte, turrito capite. Sunt ibidem alii, in quibus canis insculptus, fidei symbolum. Sunt alii denique, in quibus Dianæ caput insculptum: nullus tamen, quod mirati sumus, in quo simulacrum sit Deæ illius ejusmodi, quale a Tullio describitur, lib. IV. in Verrem, num. 72. *Segesta est oppidum per vetus in Sicilia, Iudices, quod ab Ænea fugiente a Troja; atque in hæc loca veniente, conditum esse demonstrant...* Fuit apud Segestanōs ex ære simulacrum Dianæ, tum summa atque antiquissima præditum religione, tum singulari opere artificisque perfectum. . . . Erat admodum amplum, & excelsum signum cum stola: verumtamen inerat in illa magnitudine ætas atque habitus virginalis: sagittæ pendebant ab humero: sinistra manu retinebat arcum: dextra ardentem faciem præferebat.

SEGISAMA.

COL. IVL. SEGISAMA. Tiberii nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 240. Plinio, lib. III. sect. IV. num. IV. *Segisamonenses*. Segisamæ Florus meminit, lib. IV. cap. XII. Nunc est *Vezama*, in ea Cantabriæ parte, quæ Guipuscoa nuncupatur, ut recte Mariana vidit, lib. III. hist. Hisp. cap. XXV.

SEGOBRIGA. Augusti, Tiberii, & Caji numismata, in Cimelio Regio: & apud Patinum, pag. 71. & 93. Plinio, lib. III. sect. IV. *Caput Celtiberiæ Segobrigenses*. Hos Numantiæ proximos facit in Celtiberia Ptolemæus, lib. II. cap. VI. & Strabo, lib. III. pag. 162.

SEGOVIA. Et ex aversa parte, C. L. Colonia Latina, apud Ant. Augustinum, Dial. VII. Antiq. pag. 121. Plinio, lib. III. sect. IV. *Præterea Segovia*, &c. Pariter haud procul Numantia, in Celtiberis, teste Ptolemæo.

ΣΕΘΡΟΕΙΤΩΝ.

CEΘΡΟΕΙΤΗC. Antonini Pii nummus, e Cimelio Regio. Plinius lib. V. sect. IX. habet *Sethroiten* in Ægypto nomon. In Notitia Eccles. Provinciæ Ægypti Augustamnica adjudicatur, pag. 55. Σεθροΐτης. Stephano: Σεθρον, πόλις Αιγύπτου. . . . ὁ πολιτής, Σεθροΐτης.

CEΘΡΟΕΙΤΗC. L. IE. Antonini Pii nummus, e Cimelio Regio, anno principatus ejus i. e. hoc est, XV. cusus. Stat Imperator paludatus, Apollinis Sethroitis habitu, hastam dextra tenens, avem læva gestans, lotum in capite, hoc est, Ægyptiam herbam, quæ similis fere papaveri est, capitibusque Ægyptiorum Numinum imponi sæpenumero solet. De loto Plinium vide, lib. XII. sect. XXXI. Apollinem vero hic adumbrari, qui coleretur a Sethroitis, ex ave conjicimus, nec temere, uti remur: ita prodente Hygino, in Astron. Poët. cap. XXVII. de Capricorno: *Ægyptii sacerdotes, inquit, & nonnulli poëtæ dicunt, cum complures dii in Ægyptum convenissent, repente venisse eodem Typhona acerrimum gigante, & maxime Deorum hostem: quo timore perterritos in alias figuras se convertisse, Mercurium factum esse Ibin, Apollinem autem quæ Threicia avis vocatur, Dianam cato* (legunt alii, quod idem est,) *simulatam*. Quæ sit avis Threicia, docet Antoninus Liberalis. *Metamorph.* cap. XXVII. Ἀπόλλων μὲν ἐχέετο ἱέραξ, Ἐρμῆς δὲ ἴβις. Ἄρης δὲ λεπιδωτὸς ἰχθύς, Ἀρεμὶς δὲ αἰλὺρ. τεστὶν δὲ εἰκάζεται Διόνυσος, βοὶ δὲ Ἡφαίστος, &c. Sed pro ἱεραξ, legerem κέρως, ut non accipitrem, sed corvum esse intelligeres: uti ex Nasone scimus, lib. V. *Metamorph.* v. 329. ubi hanc ipsam Deorum mutationem refert:

Delius in corvo, proles Semeleia capro,

Fele soror Phœbi, nivea Saturnia vacca,

Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibis alis.

Et

Et sane corvus propter auguria Apollini sacer est, ac *Phœbeius ales* ab eodem vate, lib. II. v. 545. idcirco vocatur. Sed avis in nummo depicta magis est affinis accipitri, quam corvo: & accipitrem tota Ægypto coli auctor est Strabo, lib. XVI. & Threicia denique avis de accipitre commodius potest, quam de corvo, intelligi: quod Plinius refert, lib. x. sect. x. *In Thracia parte super Amphipolim homines atque accipitres societate quadam aucupari, &c.* Ubi nostras vide in eum scriptorem Notas. Itaque Antoninum vice Apollinis Sethroiten Deum esse hoc nummo ejus oppidi cives significant: ut M. Aurelium Nysæi sibi Dei Luni vice fore supra testati sunt, eo nummo quem ΚΑΜΑΡΕΙΤΗC inscripserunt, quod in eo Cretæ oppido coleretur: ut ipsum Antoninum Apis vice Memphitæ, in nummo supra allato, ΜΕΜΦΕΙΤΗC.

ΣΕΛΓΕΩΝ. Vide ΛΑΚΕΔΑΙΜΩΝ. Stephano: Σέλγη, πόλις Πισιδίας, ἀποικία Λακεδαιμονίων. οἱ πολῖται, Σελγείς.

ΣΕΛΓΕΩΝ. Severi nummus, in quo fulmen & arcus, bellicæ virtutis insignia, e Cimelio Regio. In nummo Antonini Pii est Hercules cum clava. In altero, cujus formam habemus in plumbo expressam, videntur esse turres duæ.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ in Cilicia.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ. ΑΘΗ. ΑΘΗ. E Museo nostro. Hoc est, Αθῶν Ἀθηναίων. Minerva Atheniensium. Ex parte altera, Minervæ caput, cum litteris Σ & Α, quibus Seleucensium Atheniensiumque δῆμονος foedusque signatur. Plinius, lib. v. sect. XXI. Seleucia supra anem Calycadnum, Tracheotis cognomine, &c. Eadem in nummo Getæ Aug. e Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, designatur vocabulo ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΙΚΑΥΡΩΝ, Metropoleos Isaurorum: cum Herculis effigie. Ab Hadriano usque ad Valerianum & Gallienum Seleucenses hi nummos habent nominibus Augustorum.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡ. ΚΑΛΥΚ. Hadriani nummus, in quo Pallas: e Thesaurio Regio.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. Antonini Pii, apud Trifanum, pag. 609. In eo nummo turribus ac muris munitum credas oppidum intueri: e turribus vero assurgere quasi arbores duas, ramis decisis, ac nodis exstantibus: qua quidem effigie adumbrari putem hujus Seleuciæ cognomen, Tracheotidis, ut Plinius appellat, vel Τραχέας, ut alii, hoc est, asperæ: unde & ipsa Cilicia aspera cognominata est, ut diximus in Plinianis notis. Certe ad Seleuciam Syriæ spectare nummum eum, quamquam ita Trifanus statuit, argumenta nulla suadent.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ. Bacchus curru vectus binis tigridibus juncto. ΑΥΤ. ΚΑΙ Α. ΣΕΠ. ΣΕΟΥΗΡΟC. ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ. ΣΕΒΑΣ. Imp. Cas. L. Septimius Severus. Julia Domna Augusta. E Cimelio Regio.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΚΑΑ. Antonini Severi F. ex eodem Cimelio.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΚΑΛΥ. Severi Alexandri, ibidem. In nummo Gallieni, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΚΑΛΥΚΑΔ.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ. Gordiani junioris, e Gaza Regia. Et Valeriani, in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΠΡΩΤΩΝ. Seleucensium qui primi Neocori fuere, hoc est, qui primi sacra certaminaque solennia totius provinciæ fecere in gratiam Imperatoris. Gordiani ac Tranquillinae nummus, apud Trifanum, tom. II. pag. 524.

ΚΑΛΥΔΙΟCΕΛΕΥΚΕΩΝ. Gordiani Pii in Thesaurio Regio nummus, Deum Lunum in equo exhibet.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ ΕΛΕΥΘΕΡΑC. Gordiani capite nummus insculptus: ΑΝΤΩΝΙ. ΓΟΡΔ. ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ CEB. Capita duo adversa: Gordiani laureatum. & alter Gordiani simul & Tranquillinae, in Cimelio Regio: e Thesaurio Regio: ΑΝΤΩΝΙΟC ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB. Similis & Philippi patris apud Spanhemium, pag. 786. & in eadem Regia Gaza. Seleucensium ad Calycadnum, libera civitatis.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ in Syria.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΖΜ. ΕΠΙ ΣΙΛΑΝΟΥ. Sub Silano. Anno XLVII. æræ Augustanae, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. Tiberii hic nummus est, e Thesaurio Regio.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΙΕΡΙΑC. Trajani nummus, e Museo nostro, cum fulmine, Jovis symbolo. Commodi alibi, cum turrato capite. Severi, apud Patin. pag. 282. cum fulmine: Antonini Severi F. pag. 304. ΣΕΛΕΥΚΙΑC ΠΙΕΡΙΑC.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΠΙΕΡΙΑΙ. Fulmen. ΗΡ. Annus CVIII. qui est annus V. C. DCCXCVIII. ab autumno: ducto æræ initio ab anno V. C. DCCXI. In altera parte nummi caput Jovis est. Nummus est e Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ. Ibidem alius, cum litteris ΣΞΡ: hoc est, anno CLXVI. qui est Trajani sextus: & cum Jovis capite.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ Π. CΥΡΙΑC. ΖΕΥC ΚΑCΙΟC. Σελουκίων Πιερίας Συρίας. Ζδς Κάσιος. Trajani nummus apud Patin. pag. 180. & Antonini, pag. 228. Caracallæ item, pag. 305. ubi perperam illud Π. Πρώτη interpretatur. In his fere nummis templum cernitur, cujus in medio mons insculptus, Casius videlicet urbi ei proximus, quem quidem accolæ Jovem Casium appellabant. Strabo, lib. XVI. pag. 760. Ἐστὶ δὲ Κάσιον... ὅπερ Δίος ἐστὶν ἱερὸν Κάσιον. Ut Paphia Venus, metæ: sic Juppiter Casius, montis effigie in nummis depingitur. Plinio, lib. v. sect. XVI. Seleucia, Pieria appellata, super eam mons Casius, cujus excelsa altitudo, &c. Fuit prope Antiochiam in Syria. Vide quæ diximus in Plinianis notis.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΗC ΙΕΡΑC ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. Seleucensium sacra & libera civitatis. Apud Spanhem. pag. 789. Nummus est Augusti sic inscriptus, in Thesaurio Regio. Mensæ fulmen impositum, cum litteris ΙΔΡ. Plinio, Seleucia libera, ut dictum est. Ejecto e Syria Tigraue, Seleuciam Pompeius libertate donavit, teste Strabone, lib. XVI. pag. 751. Est & alter Caji Caesaris, quo prærogativa eadem indicatur: ΣΕΛΕΥΚΙΑC, ΠΙΕΡΙΑC, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΖΕΥC ΚΕΡΑΥΝΙΟC. Seleucensium Juppiter Ceraunius: a fulmine, qui Græcis κεραυνός est: cujus & in nummo eo Caracallæ insculpta effigies, e Cimelio Regio.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΙΕΡΙΑC. CΠΘ. hoc est, anno CCLXXXIX. qui annus est V. C. DCCCLXXXIX. Severi Alexandri, cujus hic nummus est, in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, annus quintus. Æræ Pompeianæ initium ab anno V. C. DCCXI. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ, & ΣΕΛΙΝΟΝ, apud Parutam, cum apii folio, quod Græci σέλινον vocant. Plinius, lib. III. sect. XIV. Selinuntii. Stephano: Σελινός, πόλις Σικελίας... ὁ πολῖτης, Σελινένιος, ἢ Σελινύσιος.

ΣΕ-

ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ. Ex parte averfa, **ΥΨΑΣ.** Quod fluvii nomen est, haud procul oppido eo decurrentis. Plinio, loc. cit. *Amnes: Achates, Mazara, Hypsa, Selinus oppidum. Lilybaeum ab eo &c.* Hunc Plinii locum nos ita primi emendavimus, cum prius perperam legeretur, auctore Hermolao Barbaro, *Amnes: Acis, & Hypsa.* Emendandi causas attulimus in Notis & Emendationibus ad librum Plinii tertium, num. LV. Appositum amni cognomini Selinus oppidum fuit, cujus ostium Ptolemæus inter Mazaram & Lilybaeum locat. Ex quibus duo intelligas: alterum, cum amnem ipsum Hypsam esse, quod & situs, & nummus docet: alterum, id oppidum non ibi situm fuisse, ubi Fazellus statuit, hoc est, ubi nunc *Terra de li Pulci*, haud procul amne *Belice*, sed in ipsa vicinia promontorii Lilybaei. In nummis enim plerumque, Siculis praesertim, cum suo oppidum quodque amne copulatur, quo alluitur. Sic in Asforinorum numismate vidimus, **ASSORV. CRY SAS.**

ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ. Minotauri effigies. In parte averfa, Hygia seu Dea Salus serpentem pascit. Ante pedes crus triplex, Siciliae symbolum. Apud Parutam, num. IV. Sunt & in quibus Apollo, vel alius, ad aram patera libat, cum bove, & gallinaceo, qui Aesculapio sacer.

ΣΕΛΛΑΣΙΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Nummus Neronis, e Thesauro Goltzii, pag. 231. Stephano: *Σελλάσια, πόλις Λακωνική. ὁ πολίτης, Σελλάσιος.*

ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ. Domitiani ac Trajani nummi, e Cimelio Regio, quorum postremum laudat Patinus, pag. 183. cum palmae effigie, qui Phoenices in primis, ac Judaeae typus. In alio ex ære mediocri, cujus formam in plumbo expressam habemus, in corona laurea est, **ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ.** In altera parte, **ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΑΥΤΟ...** *Σεπφωρής* Josepho, lib. III. bell. Jud. cap. I. pag. 832. id oppidum appellatur. More porro Hebraei *Sefforin* dicimus, quanquam in scribendo Graeci æque atque Latini, *Σεπφωρην* & *Sepphorin* scribant. Consuetudo enim ea in scribendo obtinuit, ut quoties aspirata littera binæ concurrerent, prior in tenuem verteretur. Sic *σάπφειρος*, & *sapphirus*. *Ἀφριανός*, quod alii *Ἀφριανός*, & scribi & efferri volunt.

ΣΕΡΔΙΚΗC.

ΣΕΡΔΩΝ. M. Aurelii nummus, in quo Serapis: e Thesauro Regio. Similes sunt alii ibidem, L. Veri, Antonini & Getæ: alibi alius, Juliae Domnae.

ΗΓΕΜ. Α. ΕΙΤΕΙ. ΒΑΡΒΑΡΟΥ. ΣΕΡΔΙΚΗC. *Ἡγεμόν & Λευκίς Εἰτεῖς Βαρβαρύς.* *Præfide L. Itio Barbaro.* Nummus est Septimii Severi, in Cimelio Reginae Christinae.

ΣΕΡΔΩΝ. Aquila rostro coronam gestat. Severi nummus ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. Caput Severi: **ΑΥΤ. Κ. ΣΕΟΥΗΡΟC.**

ΟΥΔΠΙΑC ΣΕΡΔΙΚΗC. Mercurius stans, dextra tenet crumenam, sinistra caduceum: symbola pacis & securitatis: cum gestare manu crumenam mercatori liceat, securo a latronibus. **ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΥ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC.** Caput laureatum Antonini Severi F. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

ΟΥΔΠΙΑC. ΣΕΡΔΙΚΗC. Antonini Severi F. ac Getæ nummi. In Antonini nummo, e Museo nostro, sedet Imperator, dextra pateram, hastam læva tenens. Apud Patinum, pag. 311. vel Ceres curru trahitur juncto draconibus: vel stat Aesculapius. Ab Ulpio Trajano cognomen habet, eademque cum Sardica est. Getæ nummus insculptam Triptolemi effigiem habet, qui curru

draconibus binis juncto vehatur. In nummo Gallieni, serpens capite radiato in gyros assurgit.

ΣΕΡΙΦΙΩΝ.

ΣΕ. & ΣΕΡΙΦΙΩΝ. Nummi Græciæ Veteris, e Museo nostro. Plinio, lib. IV. sect. 22. *Seriphus*, in Cycladibus insulis. Nunc *Serfino*. Vide quæ diximus in Plinianis notis. Insculpta nummis Chimæra est, cum Aquila.

ΧΗΚΤΙΩΝ. Nummi Gordiani junioris, & Philippi filii, e Regia Gaza. In his stat Juppiter cum hasta & aquila. Est & Trajani nummus, in quo lyra. Plinio, lib. IV. sect. XVII. *Sestos*. Stephano: *Σητός . . . ὁ πολίτης, Σήσιος.* Ad Hellepontum, *le détroit de Gallipoli, où sont les Dardanelles.*

ΣΙΒΙΔΟΥΔΕΩΝ. Antonini Pii nummus, in quo Dei Luni effigies, quæ in Phrygiæ nummis, finitimique tractibus, passim occurrit. In Notitia Eccles. pag. 49. inter Episcopos Phrygiæ Salutaris censetur *ὁ Σιβίλδης*. In Notitia altera, pag. 17. *ὁ Σεβινδης*. Apud Leunclavium, pag. 94. *ὁ Σινβινδης*. Sed & nummum istum aliorum tantum relatu cognovimus, nec satis certus auctor illius Notitiæ est.

SICILIA.

SICIL. IMP. XII. Nummus Augusti, quo duodecies Imperator appellatur. Dianam exhibet, cum arcu vel cane, habitu venatricis.

SICILIA. Nummus Antonini, apud Patinum, pag. 217. nunc Cimelii Regii. In nummis plerumque triplici crure divaricato Sicilia representatur: in quibusdam etiam in medio umbilico femineæ apparet species, cum spicis. Inde Trinaeria dicta est, & Triquetra, a triplici promontorio, Lilybaeo, Pachyno, Peloro. De quibus Naso, lib. III. Fastor.

*Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
Trinacris: a positu nomen adepta loci.*

De antiquis Siciliae Regibus.

Qui sunt in Sicilia rerum potiti, tametsi regium diadema gestarunt, Reges tamen non sunt appellati, nisi post Alexandri Magni tempora, ut reges Macedoniae, Syriae, & Aegypti. Prius tantum Tyranni dicebantur; nec decedentibus aliis alii continua serie succedebant: sed suam subinde libertatem civitates recuperabant, quibus illi imperitarunt.

Vetustissimus omnium fuit Gelo, qui Syracusis obtinuit principatum. Aequalis ei fuit Agrigenti *μύναρχος*, ut ab Herodoto nuncupatur, libro VII. cap. CLXVI. Thero. Nam ab utroque simul reportatam fuisse insignem de Carthaginensibus victoriam ibi refert; eadem die qua Salamine Persas Graeci vicerunt: nempe anno Urbis Romæ cclxxiv. ante Christum cccclxxx. Xerxis Persæ sexto.

Caput diadematum.)(Leo, nobilitatis, five excelstitatis animi symbolum. Epigraphe: **ΓΕΛΩΝΟΣ.** Est apud Illustriss. Spanhemium, pag. 547. num. 3.

Caput laureatum.)(Victoria in bigis. **ΓΕΛΩΝΟΣ ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ.** *Syracusus* tantum appellatur, non *Siculus*: quoniam non toti Siciliae imperitaret, sed Syracusanæ tantum ditioni: neque Rex; quoniam reipsa rex non esset; tametsi, ut diximus in Chronologia Veteris Testam. a legatis quos Lacedæmonii ad eum miserant, βασιλεύς *Συρηκυσίων* per adulationem salutat fit, apud Herodotum, pag. 497. A Plinio, lib. VII. pag. 202. *Gelo tyrannus* tantum nuncupatur. Est hic nummus ab eodem Illustr. Spanhemio delineatus ibidem, num. I. Est & capite galeato Gelonis nummus, in Gaza Medicea, teste eodem.

E duobus igitur nummis Gelonis, quos affert Pa-

Paruta, inscriptos ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ ΓΕΛΩΝΟΣ, cum litteris BA. alter suspectus est, nempe secundus, eo nomine quod aquilam habet adpictam cum fulmine quod unguibus tenet, ut in nummis Ptolemæorum: cujusmodi insigne nemo alius Siciliae regum in nummis suis habet; alter, nempe quintus, quia est ex Goltzianis: quamvis hunc exhibeat idem Illustr. Spanhemius, pag. 547. num. 2. Quod si tamen est genuinus, (qua de re foli possunt oculi ferre iudicium;) docet ille dumtaxat, furtim semel datum Geloni hunc titulum in nummis fuisse, quem nemo successorum ipsius adsciscere postea ausus fuerit. Herodotus Gelonem non regem vocat; tantum dicit; tyrannum magnum Syracusis paulatim effectum fuisse: τὸν μεγάλον ἐγεγονόετο μέγας ὁ Γέλων, cap. CLVI. & paulo post, Σικελίης τὸν μεγάλον, cap. CLXV.

Caput Proserpinæ.)(ΘΕΡΩ. hoc est, Θέρωνος: cum cancri marini effigie, apud Parutam. Fuit ille, ut diximus, Agrigentinarum tyrannus, æqualis Geloni Syracusio. Sed Θέρων apud Herodotum semper scribitur, cap. CLXV.

Caput diadematum.)(ΙΕΡΩΝΟΣ. Hiero ipse loratus in equo decurrit cum hasta; bellicæ virtutis argumento. Est in Museo nostro ex ære mediocri, & apud Illustr. Spanhemium, pag. 547. num. 4.

Caput laureatum.)(ΙΕΡΩΝΟΣ. Ipse in equo decurrit, ut supra. Est in Museo nostro ex ære mediocri. Ad Hieronem priorem hi nummi pertinent, qui dudum fuit ante Alexandrum Magnum. Carent idcirco nummi ejus titulo ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

Caput laureatum.)(ΙΕΡΩΝΟΣ. Equus incitato cursu decurrens, symbolum fortitudinis. Est apud Parutam ultimus ex Hieronianis.

Caput laureatum.)(Victoria in bigis. ΙΕΡΩΝΟΣ. Apud Parutam, ex Hieronianis decimus octavus. Puerile est in nummis Hieronis, aliorumque Siciliae regum, ubi Victoria in curru bigiugo, vel trigis, aut quadrigis vehitur, victoriam equestrem sive curulem ibi suspicari in Olympiis, Pythiisve, aut aliis Græcorum certaminibus reportatam: cum ibi Victoriæ effigies ipsa bello victos hostes æque significet, atque in Romanis denariis. Nisi forte aut ad ludos istos galeatum Hiero caput gessit; aut ipsa etiam regina Philisthis, (si tamen Sicula fuit regina:) cujus in nummis quadrigæ sunt insculptæ, in illis quoque agonibus decertasse existimanda est: aut denique magis devictos hostes denotat Victoria gestans palmam & coronam, quam cum in bigis pingitur triumphare. Victoria in his nummis signatur de Carthaginensibus; a quibus Siciliam subinde infestatam fuisse produnt, Herodotus libro citato, & Plinius.

Caput diadematum, vultu senili.)(Neptuni tridens cum gemino delphine; quod est symbolum Trinacriæ, cujus tergeminum promontorium alluitur mari. ΙΕΡΩΝΟΣ. Est apud Parutam, 2. 3. & 4. inter nummos Hieronis secundi; male, cum ad priorem Hieronem isti pertineant. Nam in nummis Hieronis posterioris non abest titulus ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

Caput Proserpinæ, sive Κόρης, cinctum spicis, ob Siciliae ubertatem.)(Pegasus, ut vulgo vocant; hoc est, equus decurrens, cui alæ sunt aquilinae. ΙΕΡΩΝΟΣ. Reipsa nec inter fabulosa quidem animalia habet istiusmodi Pegasus Plinius: neque in nummis aliud significatur eo symbolo, nisi Hieronem fuisse in propositis consiliis exsequendis celerem. Est hic nummus apud Parutam; sed perperam Hieroni juniori attributus, num. 5.

Caput galeatum: adjecto Siciliae triquetrae symbolo, nempe tergeminum crure.)(ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. Caput equi: ob illud fortassis quod Pli-

nus narrat, libro VIII. sect. LXIV. Philistus refert a Dionysio relictum equum in cæno hærentem, ut se se evellisset: secutum vestigia domini, examine apum jubæ inhaerente: eoque ostento ΤΥΡΑΝΝΙΔΕΜ a Dionysio occupatam. Verius, aliud nihil in nummis equus sive integer, sive dimidiatus significat, quam esse regionem eam equis generosis abundantem. Adjecta sinistrorsum est spica tritici, symbolum Siculae fertilitatis. Est hic nummus apud Parutam, primus inter Dionysianos. Est hic Dionysius, qui Plinio, libro XII. sect. III. Dionysius prior, Siciliae tyrannus. Libro III. pag. 350. Dionysius major. Libro VII. sect. XXXI. Dionysius tyrannus, qui Platoni navem misit obviam. Et sect. LIV. Dionysius Siciliae tyrannus, qui gaudio obiit, accepto tragicae victoriae nuncio.

Caput diadematum.)(Victoria stans palmam gestat & coronam. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. Est apud Illustr. Spanhemium, pag. 552. num. 1. Esse hunc Dionysium alterum eo nomine, qui post Alexandri Magni tempora regnum in Sicilia gesserit, nomen ΒΑΣΙΛΕΩΣ docet. Est & alter similis apud Parutam, sed capite galeato.

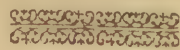
Caput diadematum.)(Victoria in curru quadrijugo. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΙΕΡΩΝΟΣ. Est in Gaza Medicea, teste Illustr. Spanhemio, pag. 548. Hic est quem Hieronem regem Plinius appellat, libro VIII. pag. 202. Fuit tempore primi belli Punici, ex libro XVI. sect. LXXIV. Hunc Valerius Max. Messala devicit in Sicilia, anno Urbis Romæ ccccxc. teste eodem Plinio, libro xxxv. sect. VII.

Caput Dianæ cum pharetra. ΣΩΤΕΡΙΑ. Servatrix.)(Fulmen: symbolum Jovis Tutatoris. ΑΓΑΘΟΚΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Ex ære mediocri, in Museo nostro, & in Thesauro Brandenburg. pag. 297. num. 1. Est & alter ibi similis: sed pro Dianæ effigie, capite Palladis galeato, sine epigraphe.

Caput Proserpinæ, cum corona e spinis. ΚΟΡΑΣ. Est κόρη nomen Proserpinæ. In Dorico genitivo, Κόρης.)(Victoria trophaeum erigit. ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ, subintellige νίκη: Victoria Agathoclis. Ut in nummis Latinis legitur, VICTORIA CONSTANTINI AVG. &c. Adjectum est Siciliae triquetrae symbolum. Est hic nummus apud Parutam, & in Thesauro Brandenburg. pag. 296. In alio simili apud Illustr. Spanhem. pag. 552. pro capite Proserpinæ caput est Agathoclis diadematum, sine epigraphe ex ea parte.

Caput diadematum.)(Fulmen. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ. Regis Hieronymi. Est ex ære mediocri in Museo nostro, & in Thesauro Brandenburg. pag. 299. Similitudo symboli, quod est in nummis Agathoclis & Hieronymi fulmen, suadet hunc istius fuisse filium, eique proxime successisse.

Supereff nummus reginae Philistidis. Caput exhibet diadematum ac velatum: retro, Cornucopia.)(Victoria quadrijugo curru vehitur. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ ΦΙΛΙΣΤΙΔΟΣ. Post Alexandrum Magnum vixisse eam suadet titulus Βασίλισσας: in Sicilia vulgo ponunt propter Dorisum. Sed quoniam deest in alterutra nummi area Siciliae typus solitus, verius (ut opinamur) regina Bithyniae novissima fuisse creditur, ubi pariter in usu fuisse Dorisum nummi testantur ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ.

ΣΙΔΗΤΩΝ. Neronis, Domitiani, Trajani, Antonini Pii, M. Aurelii, Commodi, Clodii Albini, Severi, Juliae Domnae, Antonini & Getæ, Severi Alexandri, Gordiani Pii, Philipporum, Decii,

Decii, i & Gallieni numismata. Plinio, lib. v. sect. xxvi. *S de. Stephano: Σίδη, πόλις Παμφυλίας... ὁ πολίτης Σιδήτης.*

ΣΙΔΗΤΩΝ. ΠΡΩΤΑ ΠΑΜΦΥΛΩΝ. Gallieni nummus, ex ære magno, e Gaza Regia. *Sidetum, prima Pamphyliorum certamina. Urna cum palmis emergentibus mensæ imposita. Vel primariam fuisse Pamphyliæ civitatem hæ voces indicant. Certe in Conc. C P. VI. ut diximus in Plinianis Notis, Σιδητῶν μητρόπολις Παμφυλίων legas.*

ΣΙΔΗΤΩΝ. ΠΕΡΓΑΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Gordiani junioris nummus, e Cimelio Regio, qui concordēs Sidetes Pergæosque ejusdem Pamphyliæ incolas significat. *Πόλεις ὁπιφανεῖς* ambas appellat Anonymus a Gothofredo editus, in *Ἐξηγήσει*. In eo nummo Pallas Sidetum, & Pergæorum Præses Diana insculpta.

ΣΙΔΗΤΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΕΝΔΟΞΟΥ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, in corona laurea. *Sidetum splendidissima & clarissima civitatis, Neocororum.* Gallieni iterum nummus, ex Cimelio Reginae Christinæ, ex ære magno. ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΠΟΥ. ΔΙ. ΕΓ. ΓΑΛΛΙΗΝΟΣ. CE. Αὐτοκρατορ Καίσαρ Πέπλος Διόνιος Ἐγνάλης Γαλλίως Σεβαστός. Sic *Λαμπροτάτη κελωνία Τύρος* vocatur in Synodo Calched. act. ix.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ. ΣΙΔΗΤΩΝ. Tranquillinæ nummus, quæ Gordiani conjux fuit. Subintellige, *ἀγῶν οἰκουμένης*, ut in Tarsensi nummo sub Commodō, ΚΟΜΟΔΕΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ. Et in Valeriani altero, CERT. SACR. CAP. OEC. IS. *Certaminis sacri Capitolini Oecumenici Iselastici.* Elagabali quoque gemino, ISEL. OECVM. De ea voce diximus, verbo HELIOPOLIS Syria.

ΣΙΔΗΤΩΝ. ΙΕΡΟΣ. Σιδητῶν ἱερὸς, subintellige *ἀγῶν*, sacrum certamen. Nummus Philippi, e Thesauro Goltzii, pag. 233. ubi perperam CIPHTΩΝ legitur.

ΣΙΔΗΤΩΝ. Antonini Severi F. & Philippi Filii, e Gaza Regia, in quibus Palladis stantis effigies, quæ & in altero Clodii Albini cum Albino ipso dextris jungit: nequicquam aliter sentiente Tristano, tom. ii. pag. 47. Strabo, lib. xiv. pag. 667. *Σίδη Κυμαίων ἀποικία· ἔχει δ' Ἀθηνᾶς ἱερὸν.* Side Cumæorum colonia, ubi Minerva est ades. In Caracallæ nummo Pallas oleæ rami dextra, læva hastam gerit. Minerva apud Phædrum, lib. iiii. Fabular. *Olivæ nobis propter fructum est gratior.*

ΣΙΔΗ ΝΕΩΚΟΡΟΣ. ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. Side sacrorum præses. Certamina Olympia Oecumenica. Nummus est Antonini Elagabali. Est & Sallustiae Barbiæ Orbiana, conjugis Severi Alexandri nummus, ΣΙΔΗΤΩΝ: in quo his nominibus ea appellatur: ΓΝ. ΕΡ. CΑΛΛ. ΒΑΡΒ. ΟΡΒΙΑΝΑ CEB. *Cneia Herennia Sallustia Barbia Orbiana.* Genius urbi insidet, homine ad pedes natante: dextra spicas tenet: quæ & urbis situm & ubertatem indicant.

ΙΕΡΟΣ ΠΥΘΙΟΣ ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ. Subintellige, *ἀγῶν*, certamen sacrum, Pythium, Mysticum, Oecumenicum, ΣΙΔΗΣ ΝΕΩΚΟΡΟΥ. Nummus est Valeriani.

ΣΙΔΩΝΙΩΝ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Augusti laureatum, cum lituo, apud Occonem, pag. 82. ΣΙΔΩΝΟΣ. L. ZIP. *λυκάβ. ἐλζ'.* anno cxvi. Sidoniorum æra: qui annus incidit in annum V. C. dccc lviii. Christi quintum: ducto ærae initio ab autumnō V. C. dccc lvi. ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti.

ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Cæsar Augustus.* Ex parte altera, ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ. Caput Liviæ sub effigie Deæ Sidoniorum: cui caput myrto redimitum. Apud Tristano, tom. i. pag. 125.

ΣΙΔΩΝΟΣ. ΘΕΑΣ. Claudii, & Neronis nummi, apud Tristano, pag. 226. quibus de nummis, cum æra in his signata, egimus in Chronologia Veteris Testamenti. Item Trajani nummus apud Patin. pag. 182. Plinio, lib. v. sect. xvii. *Sidon &c. Hodie Sayd*, in Phœnice Syria. Dea Sidonis Europa est; (ut vulgo quidem creditur) quam tauro, seu Jovi insidentem hi fere nummi exhibent, quos vidimus: ipso Luciano, qui nummos pariter vidit, ita prodente, lib. de Syria Dea. At reipsa in Nummis inscriptio ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ aliud nihil significat, nisi *Sidonis prænobilis & antiquæ.* Tam est enim epitheton Sidonis Θεά, quam est in nummis sequentibus *Ναυαρχίς*, cum dicitur ΣΙΔΩΝΟΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ. Est enim Θεά, ut in nummis Cleopatras geminæ, nomen designans priscam nobilitatem. Sic & Θεός in nummis regum Ægypti & Syriae. Sidonem autem magnam ex tempore Josue, cap. xix, 28. appellant libri sacri, una cum Tyro: quæ tamen urbs Tyros filia Sidonis appellatur, Isai. xlii, 12. ut multo antiquior Tyro fuisse Sidon intelligatur.

ΣΙΔΩΝΟΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ. *Sidonis Classica.* Nummus Trajani in Cimelio Regio, & in Cimelio D. Foucault. De voce *ναυαρχίς* egimus verbo ΔΩΡΩΝ. Præfert hic nummus virum currenti similem in navi. Urbis quoque æram, L. ΖΚΣ. *λυκάβαντα σιζ'.* annum ccxxvii. qui plane incidit in annum Urbis Romæ dccc lxi. Trajani vicesimum. Alter inscriptus, ΘΕΑΣ ΣΙΔΩΝΟΣ, sub eodem Principe, e Gaza Regia, habet ΕΚC. annum ccxxv. Alius in Cimelio D. BEGON, Hadriani, ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙC. ΑΔΡΙΑΝΩ CEB. In altera parte, ΣΙΔΩΝΟΣ. ΘΕΑΣ. Astarte in curru: ΗΚΣ. Annus ccxxvi. qui est V. C. dccc lxx, mense Septembri, & idem primus Hadriani.

ΣΙΔΩΝΟΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ. ΒΑΦ. Anno dxxxii. æra Græcorum, quæ cœpit anno V. C. cccc xlii. autumnō. Est hic Elagabali nummus, in Thesauro Regio. Annus est V. C. dccc lxxiii. Elagabali quartus.

ΑΥΡ. ΠΙΑ ΣΙΔΩΝ. COLON. ΜΕΤΡΟΡ. Nummus Elagabali, in quo boves agit colonus: adjecto vexillo, in quo LEG. III. PAR. *Legio tertia Parthica.* In alio est modius tritici plenus: infra, AETERNV. BENEFI. *Æternum Beneficium.*

C. A. ΠΙ. ΜΕΤ. ΣΙΔ. Colonia Aurelia Pia Metropolis Sidon. Nummus hic vulgo ab Antiquariis creditur exhibere Europam tauro vectam, hoc est, ut aiunt, ipso Jove in taurum mutato. Nugæ. Quæ creditur esse Europa tauro vecta, virgo formosa est, vestita decentissime, velum utraque manu tenens, interdum & sinistra cornu tauri apprehendens, cui decore insidet. Ut hoc symbolo significetur, esse indigenas vultu decoros, simul & viribus robustos. Quamobrem non in nummis modo Sidoniorum, sed etiam Amphipolitarum in Macedonia, Amisenorum in Paphlagonia; Byzantiorum, Cretensium, aliorumque fortassis idem symbolum insculptum cernitur: ad id significandum nimirum de Sidoniis, quod de muliere forti Sapiens pronunciavit, Prov. xxxi, 25. *FOR TITVDO ET DECOR indumentum ejus.* Itaque fabula de Europa tauro vecta non immerito creditur ex nummis istis prave intellectis fuisse conficta. Plinius certe illius de Europa fabulæ non me-

meminit; sed alterius tantum ab ista diversa. Neque in nummis ullum vestigium maris est, quod transmeat taurus. Est hic nummus tum alibi, tum apud D. Vaillant, tomo 2. Coloniar. pag. 129. Non est igitur aut Europa *Astarthe* Dea *Sidoniorum*, aut in nummis omnino Europa depicta: tametsi alicubi omnes Antiquarios secuti sic scripsimus. *Astarthen Deam Sidoniorum*, ut dicitur III. Reg. XI, 5. five, ut appellatur IV. Reg. XXIII, 13. *Astaroth* idolum *Sidoniorum*, Luna ipsa est, ut docet nummus alter a D. Vaillant exhibitus ibidem, pag. 142. Templum is exhibet tecto plano, quatuor fultum columnis, rotis duabus impositum; unde & currum Antiquarii vocant. In Templo conspicitur lucidum caput, cum Lunæ crescentis effigie dextrorsum apposita; sinistrorsum & decrecentis. Rotæ aliud nihil significant, nisi Deam ruris *Astarthen* esse. Nam in agris & ruri usus familiaris rotarum est. Quamobrem in alio ibidem nummo, pag. 141. pingitur *Astarthe* cultu pastoritio, veste nimirum vix ad genua defluente, dextra gestante pedom pastorale. Est igitur *Astarthe*, five *Astaroth*, Luna, ut agris & præsertim gregibus fecundandis præest: unde ei Deæ Hebraicum nomen est factum. Sunt enim Hebraice *דִּישָׁא* greges; Deut. VII, 13.

COL. AVR. PIA METR. SIDON. Corona laurea, in qua CERT. SAC. PER. OECVME. ISELA. *Certamina sacra perpetua tecumenica Iselastica*. Elagabali nummus hic est: cui similis alter Annæ Faustinae eandem epigraphen habet, in corona laurea. Perpetua certamina sunt, quæ sunt quotannis celebranda; non trieterica, non pentaeterica, non sæcularia, sed anniverfaria, & in omne ævum duratura.

COL. AVR. METR. SID. Colonia *Aurelia Metropolis Sidon*. Juliae Mæse nummus apud Patin. pag. 340. & Elagabali: quanquam Patinus, pag. 298. non Elagabalo, sed Caracallæ adjudicat, perperam. Nam Sidonianos omnes nummos Latinos ad Elagabalum attinere, nullum ad Caracallam, norunt periti. Sunt & Juliae Paulæ similes.

COL. AVR. PIA METR. SID. Severi Alexandri nummus, apud Patinum, pag. 349. in quo Bacchus occurrit, *cantharum potorium dextra pendentem* gerens, ut ait Arnobius: & idem, cultu vultuque muliebri: ob quem *Διονύσου ἀνδρόγυνον* appellatum ait Theodoretus, lib. III. Eccl. Hist. cap. VII. Sed Patinus, & Patinum secutus Cupeus, pag. 228. COLONIA AVGVSTA pro AVRELIA falso legunt.

ΜΗΤΡΟ. ΣΙΔΩΝ ΚΟΛ. ΤΥΡΟ. Μητρόπολις Σίδων. Κολωνία Τύρος. Utriusque gentis concordiam nummus hic Otaciliæ indicat, apud Goltzium: sed is inverse legit, ΣΙΔΩΝ. ΚΟΛ. ΤΥΡΟ. ΜΗΤΡΟ. pag. 232.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. ΣΙΔΩΝΙΩΝ. E Medicea Gaza.

ΣΙΔΩΝΟC ΘΕΑC. ΙΕΡΑC ΚΑΙ ΑCΥΛΟΥ ΚΑΙ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟC. Triremis, prærogativæ illius symbolum, ob quam *Ναυαρχὸς* dicitur. Ex parte altera, caput turritum. E Cimelio Regio.

ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ. Caracallæ, Plautillæ, Getæ nummi apud Patin. pag. 319. cum Hygiæ icone, nunc Cimelii Regii. Alii cum Jovis sedentis effigie: alii cum Apollinis, faciem inversam dextra gerentis, lavam admoventis ori. Cultum a Sicyoniis Jovem, Apollinem, Æsculapium, cujus Hygia filia perhibetur, tradit Pausanias in Corinth. pag. 53. In nummo Domitiani Bacchus est. Non alii nummi a Sicyoniis cusi supersunt nominibus Augustorum, post Domitianum, præterquam Severi & domus ejus Augustæ. Plinio, lib. IV. sect. VI.

in Achaïa, *Sicyon*. Stephano: Σικυών, ... ὁ πολιτης, Σικυώνι.

ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ. ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ. Tiberii nummus, apud Goltzium. Sed suspecta mihi ejus nummi auctoritas est: vereorque maxime, ne ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ, pro ΣΙΔΩΝΙΩΝ legerit.

ΣΙΛΛΑΝΔΕΩΝ. ΕΠΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩC Κ. ΑΡΧ... ΤΑΤΙΑΝΟΥ. Sub Pontifice & Archonte (primo) Tatiano. Nummus est Commodi. Notitia Ecclesiastica Hieroclis, in Provincia Lydia: Σίλλανδ. Est ex ære maximo, in Cimelio Card. Carpegna.

ΣΙΛΛΥΕΩΝ Antonini Pii, & Saloninæ nummi. Stephano, Σίλλυ, πόλις Ιωνίας, πρὸς τῇ Σμύρῃ τὸ ἔθνην, Σίλλυεις. Est & Antonini Severi F. in Thesauro Regio.

ΣΙΝΓΑΡΑ.

ΚΟΛ. ΣΙΝΓΑΡΑ. Nummus Severi Alexandri, in quo caput turritum ac velatum est: item Gordiani junioris, in Cimelio Regio. Plinio, lib. V. sect. XXI. Arabes, qui *Retavi* vocantur; *horum caput Singara*. Nunc vicus est, *Sangiar*. Stephano: Σίγγαρη, πόλις Ἀρκαδίας πρὸς τῇ Ἐδέσσῃ. Ibi Singarenfis pugna Constantii Imp. adversus Chosroën Persarum regem, de qua nos egimus in Notis ad Themistium, orat. I.

ΑΥΡ. CΕΠ. ΚΟΛ. ΣΙΝΓΑΡΑ. Nummus Tranquillinæ, ex eodem Cimelio. *Αὐρηλία Σεπτιμία Κολωνία Σίγγαρη*. Et apud Seguinum, pag. 173. ubi turrita ac velata mulier, & vir natans in aquis ante pedes, situm urbis ad amnem indicat, & ejusdem *αὐτονομία*.

ΣΙΝΩΠΗΣ. Apud Goltzium, in Asia, Tab. IV. Aquila Jovis fulmini infidet, ipseque ex parte averfa insculptus Juppiter Sinopites: quem eundem esse cum Serapide, atque ex oppido Sinope advectum esse Alexandriam, ibique vel sub ea appellatione Jovis Sinopitæ cultum, produnt auctores varii: Dionysius Periegetes, ubi de Alexandria, Eustathiusque in eum locum: Tacitus, lib. IV. histor. alique. Urbs est in Ponto Asiatico, Mithridatis Eupatoris ortu, regno, sepulcroque nobilis, Digenisque natalibus. Stephanus: Σινώπη, πόλις Ἀρκαδίας πρὸς τῇ Πόντῃ ... ὁ πολιτης Σινώπιδος, ἢ Σινωπίτης. Hunc nummum nobis conspiciendum exhibuit Abbas Mezzabarba, cum Parisiis degeret.

ΣΙΝΩΠΕΩΝ. In Thesauro Goltzii, pag. 233. & in Cimelio Regio.

COL. IVL. SINOPE. Titi nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 240.

C. I. F. S. Colonia *Julia Felix Sinope*. Nummus Hadriani.

C. I. F. S. AN. CCIIII. Anno CCIV. M. Aurelii nummus: M. AVR. VERO CAES. capite nudo. Est hic annus V. C. DCCCXIII. Antonini Pii XVII. ducto æræ initio ab autumnio anni V. C. DCCV. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

C. I. AV. F. SIN. ANNO CLXXXII. Dimidia columna ordinis Corinthiaci, & simul caput senile, tergeminò cinctum diademate. Colonia *Julia Augusta Felix Sinope*. Anno CLXXXII. qui est annus Christi CXXXIII. ab autumnio, V. C. DCCCLXXXVI. Parte altera, L. AELIVS CAESAR, capite nudo. Est hic nummus ex ære mediocri, in Cimelio D. Foucault. Ex quo intelligas falli historicos, qui Ælium narrant factum fuisse Cæsarem dumtaxat anno Christi CXXXVI.

C. I. AV. SINOP. Colonia *Julia Augusta Sinope*. Antonini Severi F. nummus, apud Patinum, pag. 299. nunc Cimelii Regii. Plinio, lib. VI. sect. II. Colonia *Sinope*. Vide & Ulpianum, lib. L. Dig. tit. XV. de Censibus. Serapidis, seu Sinopitæ Jovis effigiem hic nummus præfert. An-

nus adjicitur, ANN. CCLII. qui est V. C. DCCCCLVI. Severi undecimus, Antonino jam Imperatore. In parte nummi antica, inscriptio est: IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS. Capite laureato.

C. I. F. SINOPE. AN. Colonia Julia Felix Sinope vel Sinopensis. Getæ, apud eundem Patinum, pag. 317. Nunc ejusdem Cimelii.

C. R. I. F. S. AN. CCCVIII. Colonia Romana Julia Felix Sinope. Anno CCCVIII. non ut Trifstanus conjiciebat parum feliciter, G. R. I. F. S. Gordianus Romanorum Imperator Filius Serapidis. Est Gordiani junioris nummus apud eundem Trifstanum, pag. 508. IMP. GORDIANVS AVG. capite laureato. Sic in Amisenorum nummis, qui Sinopensibus finitimi sunt, anni concessæ libertatis signantur, ut superius vidimus. Itaque cœpit hæc æra Sinopensium, anno Urbis Romæ DCLXXXIV. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. Ab eo enim anno trecentessimus & octavus annus occurret ille, quo primum Gordianus solus imperium iniit, qui Urbis Romæ fuit DCCCCLXXXI. Expugnatam inter ceteras a Lucullo Sinopen, Strabo est auctor, lib. XI. pag. 546. & aliquanto post, nempe, ut ex nummo colligimus, sub Julio Cæsare, coloniam Romanam esse factam: Νυνὶ δὲ καὶ Ῥωμαίων ἀποικίαν δέδεκται, καὶ μέν τ' πόλεως καὶ χώρας ἐκείνων ἐστὶ. Nunc Romanorum recepit coloniam, quæ in partem urbis agrique venit. Facta a Julio colonia est, unde Julia dicta est: Romanis tamen multo antea parere coacta est, unde & Romana est appellata. Altera hæc æra nunc adhibita est, quoniam Gordianus paterno genere non ex familia Julia fuit, ut decessor ejus Julius Maximinus, sed ex Antonia.

ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩΝ. E Goltzii Thesauro, pag. 232. & e Magna Græcia, Tab. XVI. Plinio, lib. III. sect. IX. Oppidum Sinuessæ extremum in adjecto Latio. Nunc supersunt ingentis oppidi rudera, prope castellum Rocca di Mondragone, inter ostia Liris Garigliano, & Savonis Saone. In hisce nummis Cancer insculptus, Neptunusve cum tridente: quæ sunt oppidi in littore positi symbola. Stephano: Σινώεσσα... τὸ ἐθνικόν, Σινωεσσαῖος, καὶ Σινωεσσαῖος.

SIRMIVM.

CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. Hoc est, Cæsares, SIRM. Sirmii signata moneta. Apud Oconem, pag. 536. Plinio, lib. III. sect. XXVIII. Sirmium oppidum, & civitas Sirmiensium, in Pannonia. Hodieque Sirmich in ea Sclavoniæ parte quæ Turcis paret, inter Savum amnem, & Dravum.

SARMATIA DEVICTA. SIRM. Sunt & alii similes plurimi, quibus subscripta epigraphe SIRM.

SISCIA.

SISCIA. PROBI AVG. Siscia Probi Augusti. Singularis Musei nostri nummus, Probo Imp. cusus, quem & Trifstanus laudat, tom. III. pag. 284. & Patinus, pag. 437. In aversa superficie Siscia pingitur, forma muliebri, inter amnes duos, virili, qua pingi solent amnes, effigie: id quod situm oppidi egregie declarat, qualem Plinius descripsit, lib. III. sect. XXVIII. Colapis in Saum influens juxta Sisciam, gemino alveo insulam ibi efficit, quæ Segestica appellatur. Hodie Sissech, ad Savum amnem, in Croatia.

SISCIA AVG. Siscia Augusti. Gallieni nummus: cui cum similem epigraphen Probi nummus proxime allatus præ se ferat, non Probi magis patriam Sisciam fuisse, ex eo efficere Trifstanus debuit, quam Gallieni. Est in Cimelio D. FOVCALVT. Epigraphe partis anticæ, GALLIENVS AVG. Capite radiato.

ΣΙΤΑΛΙΑΙΩΝ. E Cimelio III. Harlæi. Forte pro Σαταλαιών, ἢ Σάταλα, vel Σαταλία Lydia, cujus oppidi mentio in Notitia Hieroclis, pag. 13. ὁ Σατάλων. In altera Notitia, pag. 29. Σαταλέων. Ab Armenia oppido cognomine gentile nomen est Σαταλός, non Σαταλαιός, apud Stephanum.

ΣΙΦΝΟΤ, & ΣΙΦΝΙΩΝ. In Goltzii nummis, Tab. XIX. Plinio, lib. IV. sect. XXI. in Cycladibus insulis, Siphnus, ante Meropia, &c. Stephano: Σίφνις, καὶ τὴν Κρήτην νῆσος... τὸ ἐθνικόν, Σίφνις. Hodie Sifano. Vide nostras in Plinium notas. In hisce nummis vel Juppiter laureatus, vel Diana Venatrix insculpta. Pallas autem est, in nummo Gordiani Pii, e Cimelio D. FOVCALVT.

ΣΚΑΜΑΝΔΡΟΣ. Vide ΙΑΙΕΩΝ.

ΣΚΑΜΒΩΝΙΔΩΝ.

ΚΟΙΝΟΝ. ΣΚΑΜΒΩΝΙΔΩΝ. Nummus Hadriani, e Thesauro Goltzii, pag. 218. Stephanus: Σκαμβωνίδα, δῆμος Ἀττικὸς, &c.

ΚΗΨΙΩΝ. Julia Domnæ, & Antonini Severi F. nummi. Plinio, lib. V. sect. XXXI. Palæsepsis, & Regio Scepsis. Stephano: Κηψίς... τὸ ἐθνικόν, Κηψίς, in Æolide Asiæ parte. Hinc Demetrius Scepsius, de quo egimus in indice Auctorum, qui in Pliniano opere appellantur. In nummo Julia Domnæ, annus additur, AΛC. hoc est, CCXXXI. qui est V. C. DCCCCLIII. Severi octavus: ducto æræ initio ab anno V. C. DCCXXIII. quod est initium æræ Augustanæ, ab Asia recepta. Similis est alter Antonini Severi F. cum eadem anni nota, & Bacchi effigie.

ΣΚΗΨΙΩΝ. ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. Scepsiorum sacer Senatus. Caji Cæsaris nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 232.

ΣΚΙΑΘΟΥ. In Claudii nummo, e Cimelio Regio, Patinus, pag. 102. ΚΙΑCOY legit. Num ΣΚΙΑΘΟΥ legi satius sit, considerandum. Plinio, lib. IV. sect. XXI. Scythos, insula est ante montem Athon, in Ægæo mari.

ΣΚΙΡΦΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Claudii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 232. Stephanus: Σκίρφα, πόλις Φωκική, τὸ ἐθνικόν, Σκίρφα, καὶ Σκίρφαῖος.

ΣΚΟΤΟΥΣΣΑΙΩΝ. In Vetere Græcia Goltzii, Tab. XXI. Plinio, lib. IV. sect. XVI. Scotussæ liberi. In Macedonia fuere, haud procul amne Strymone. Lynam hic nummus insculptam habet, cui noctua infidet: ex aversa superficie, Palladem.

ΣΚΥΛΛΑΤΙΩΝ. E Magna Græcia Goltzii, tab. XXVIII. cum proræ effigie, & Mercurio petasato. Plinio, lib. III. sect. XV. Scylletium. In orientali Calabriae ulterioris parte, in sinu cognomine Scyllacio, qui Tarentino est proximus. Nunc Squillace. Vide notas in Plinium. In Conc. CP. V. pag. 376. Vigili Constituto subscribit Zacchæus Episcopus Ecclesiæ Scyllacena.

ΣΚΥΡΙΩΝ. Goltziani in Græcia Vetere nummi. Plinio, lib. IV. sect. XXI. Scyros. Stephano: Σκύρος, νῆσος... οἱ νησιῶται, Σκύριοι. Hodie S. Georgio di Scyro, insula Ægæi maris. In his navis rostrum insculptum, Neptunusque cum tridente.

CΜΑΙΤΩΝ. Nummum ex ære mediocri vidimus sic inscriptum, in Cimelio D. FOVCALVT, cum anni nota, ET. PMB. Anno CXLII: & templo quatuor columnis exornato. Est Julia Domnæ nummus, ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ. CEB. Urbs esse in Ponto videtur, cujus æra eadem ac Neocæsariensium fuerit.

ΣΜΙΝΘΑΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. E Thesauro Goltzii, pag. 232. Plinio, lib. V. sect. XXXI. in Æolide, Smintheum templum durat. Stephanus: no;

no: Σμίνθη, πόλις Τροίας, τὸ ἐθνικὸν, Σμινθαῖος, ἢ Σμινθαῖος. Apollini Smintheo sacer is locus fuit, cui nomen factum aiunt a fugatis inde muribus: sunt enim σμίνθαι mures, Cretensium lingua. Vide Eustathium in Homer. Iliad. α.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΙΕΡΑ. ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. Augusti nummus, e Thesaurο Goltzii, pag. 232. & apud Occonem, pag. 183. *Smyrnaeorum sacer ac liber Senatus.* Habent Smyrnaei nummos nominibus Augustorum, ab Augusto usque ad Gallienum & Saloninam.

ΣΕΒΑΣΤΗ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Capita duo adversa: alterum Liviae Augusti conjugis, ac Tiberii matris: alterum, non Augusti, ut Patinus putat, pag. 55. nam is tum diem suum obierat, cum hic nummus cusus est, sed Senatus: quod & epigraphē palam facit. *Augusta. Senatus. Smyrnaeis Neocoris.* Ex parte aversa, templum quatuor columnarum, cujus in medio Tiberius stat togatus, cum sceptro: ΣΕΒΑΣΤΩ ΤΙΒΕΡΙΩ. ΕΠΙ ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ. *Augusto Tiberio. Sub Petronio Proconsule, vel Asiarcho.*

ΣΜΥΡΝΑΙΟΙ. ΣΕΒΑΣΤΟΙΣ. *Smyrnaei Augustis.* Augusto nempe, & Liviae, quorum in eo nummo capita expressa, in Cimelio Regio: & apud Patinum, pag. 56. In parte aversa Astarte Dea a Victoria coronatur. Prætoris, ut videtur, nomen adjectum: ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ. ΚΟΛΛΥΒΑΣΙΟΥ. *Dionysius Collybasi F.* In aliō simili est ΛΕΟΝΤΙΣΚΟΣ ΙΠΠΟΜΕΔΟΝΤΟΣ, *Leontiscus Hippomedontis F.*

ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΤΙ. ΣΕΒ. ΤΙΟΝ. *Cæsarem Augustum Tiberium Augusti filium colit.* In aversa parte: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Nummus *Smyrnaeorum.* ΚΟΡΩΝΟΣ ΛΙΒΙΑΝ. *Coronus Liviam, matrem Tiberii colit.* Est in Cimelio D. FOUCAULT.

ΓΑΙΟΝ. ΛΕΥΚΙΟΝ. ΚΑΙΣΑΡΑΣ. ΣΜΥΡΝΑΙΟΙ. *Caium & Lucium, Cæsares.* Augusti nepotes, colunt *Smyrnaei.*

ΓΑΙΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Nummus Caji Augusti F. ex Museo nostro, cum Cancrī effigie: quæ in nummis maritimarum urbium sæpe insculpta.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΜΥΩΝΟΣ. Victoria cum palma & corona. *Smyrnaeorum Myone* Prætorē. Ex parte altera, ΓΑΙΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ. ΕΠΙ ΔΟΥ. ΘΑΛ. *Caium Cæsarem Augusti F. sub Lucio Thallo Proconsule.* Apud Tristandum, tom. 1. pag. 141.

ΔΡΟΥΣΟΣ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Ille Tiberii natura, iste adoptione, ut aiunt, filius fuit. Nummus est e Cimelio D. FOUCAULT.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΜΗΝΟΦΑΝΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΑΓΡΙΠΠΕΙΑΝ. Nummus Caji Cæsaris Aug. ex eodem Cimelio. *Smyrnaeorum Prætor Menophanes, Germanicum & Agrippinam,* Caji Augusti parentes veneratur.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΜΗΝΟΦΑΝΗΣ ΔΡΟΥΣ. *Drusillam Caji Aug. sororem colit.* In eodem Cimelio.

ZMY. pro ΣΜΥ. in nummo Claudii, apud Tristandum, pag. 188. ut apud Gruterum, pag. 225. DIVO. IVLIO. CIVIT. ZMYRNAEORVM. In ambitu nummi legit idem Tristandus, ΕΠΙ ΧΡΕΣΧΙΟΥ. ΦΙΛΩΠΑΤ. ac de Psilo insula uni Plinio memorata accipit, sic deinde interpretatus: ΦΙΛΩ. ΠΑΤΡΙΣ. *Psilo patriæ sub Creschio, Smyrnaeis.* Lege: Α. ΓΕΣΣΙΟΣ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ. *Aulus Gessius amans patriæ.* Est in Thesaurο Regio: & in parte antica capita exhibet Claudii & Agrippi-

næ: ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΣΕΒ. ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ ΣΕΒ. Aulum Gessium jam superius vidimus in nummis ΑΙΖΑΝΙΤΩΝ.

ΕΠΙ ΖΗΝΩΝΟΣ. ΕΦΕΣ. ΣΜΥΡΝ. ΟΜΟ. *ὁμόνοια. Sub Zenone. Ephesiorum & Smyrnaeorum concordia.* Diana & Serapis dextras jungunt, in nummo Neronis. Alius sub eodem Nerone nummus, ΕΠΙ ΤΡΟΦΩΝΙΟΥ, *sub Trophonio,* in Cimelio D. FOUCAULT. Alius, Α. ΓΕΣΣΙΟΣ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ, *Aulus Gessius Philopatris.*

ΚΛΑΡΟΣ ΣΜΥΡ. ΕΠΙ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ. *Sub Hermogene* Prætorē. Neronis nummus, apud Tristandum, tom. 1. pag. 228. & apud Patinum, pag. 199. & in Thesaurο Regio: cum Meletis amnis effigie, quo Smyrne alluitur: quo nummo nihil aliud significatur, quam præcipuum apud Smyrναος Apollinis Clarii cultum fuisse, quanquam præcipuum ejus Dei fanum a Smyrna abesset. Sic nummos alios singulares accipi oportet, ΝΙΚΑΕΩΝ ΣΑΓΑΡΙΣ, &c.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ ΒΩΛΑΝΟΥ. Vespasiani nummus, apud Tristand. pag. 291. cum Jovis effigie, victoriolam dextra gestantis, hastam læva, cum epigraphē ΑΚΡΑΙΟΣ, de qua supra.

ΕΠΙ ΦΙΛΩΝΟΣ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. *Sub Philone.* Titi nummus, e Cimelio Regio.

ΤΙΤΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. ΔΟΜΕΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Capita duo adversa: Titi laureatum, Domitiani nudum. ΕΠΙ ΒΩΛΑΝΟΥ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Fluvius, ut proxime. Nummus ex ære minimo egregius, in Cimelio P. CHAMILLART.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΕΡΜΟΣ. ΕΠΙ ΒΩΛΑΝΟΥ. *Sub Bolano.* Fluvii decumbentis effigies. Plinius, loc. cit. *A Smyrna Hermus campos facit,* &c. In altera nummi parte, ΔΟΜΕΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΤΙΤΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. Domitiani & Titi capita adversa, in Cimelio Regio.

ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ. ΔΟΜΙΤΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. In parte aversa, ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ. ΣΜΥΡ. *Sub Demostrato* Prætorē *Smyrnaeorum.* Apud Patinum, pag. 167. nunc Cimelii Regii. Est & in Cimelio D. FOUCAULT.

ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ ΣΜΥΡ. *Polemon Prætor posuit Smyrnaeis.* Nummus Hadriani, e Cimelio D. FOUCAULT.

ΕΠΙ ΣΤΡ. ΦΡΟΝΤΕΙΝΟΥ ΦΟΥΣΚΟΥ. ΣΜΥΡ. *Sub Prætorē Frontino Fusco.* Hadriani.

ΕΠΙ ΚΛ. ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ. ΣΜΥΡ. *Sub Claudio Proclo Sophista.*

ΜΕΛΗΣ. ΣΜΥΡ. *Μέλης Σμυρναίων.* Nummus Sabinæ, apud Spanhemium, pag. 891. Plinius, lib. v. sect. xxxi. *Smyrna, amne Melete gaudens, non procul orto.* Pausanias, in Achaicis, pag. 211. ad fontes ejus amnis ait antrum exstare, in quo fama sit sua carmina scripsisse Homerum. Statius, lib. 111. Sylvar. de Homero:

Smyrna tibi natale solum, potusque verendo Fonte Meles.

Herodotus, lib. de vita Homeri, pag. 559. Melesigenem inde eum appellatum tradit.

ΑΝΤΙΝΟΟΣ ΗΡΩΣ. ΠΟΛΕΜΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ ΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣ. *Antinous Heros. Polemon posuit Smyrnaeis.* E Gaza Regia, & apud Patinum, pag. 209.

ΕΠΙ ΜΥΡ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. *Επὶ Μύρωνος.* *Sub Myrone.* Nummus Antonini Pii. CMYP.

CMYP. ΠΕΡΓ. ΕΦΕCΙΩΝ. ΟΜΟ-
ΝΟΙΑ. Nummus Antonini Pii. *Σμυρναίων, Περ-
γαμηνῶν, Ἐφεσίων, ὁμόνοια.* Diana Ephesia inter
Æsculapium Pergamenorum Deum, & Smyrnen
Amazonem, a qua urbi nomen. In Cimelio Re-
ginae Christinae.

CMYP. ΕΠΙ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΑΠΡΟ-
ΝΙΑΝΟΥ. *Smyrnaeorum, sub Proconsule Apro-
niano.* Nummus Antonini Pii, cum Cybeles se-
dentis effigie, e Cimelio Regio.

ΜΕΙΛΗCΙΩΝ. CMYPNAIΩΝ. Num-
mus Antonini Pii, e Cimelio Regio, quo utrius-
que civitatis: Mileti Smyrnaeque, concordia sig-
nificatur: non, uti Tristanus putat, pag. 302.
profectos Smyrnaeos a Milesiis. Vide nummum
ΚΩΩΝ, ΜΙΛΗCΙΩΝ. In isto Apollo Mi-
lesiorum, Smyrnaeorum Æsculapius Deus insculp-
tus. Smyrnae fanum Æsculapii fuisse, testis est A-
ristides, orat. de concordia ad civitates Asiat.
tom. II. pag. 307. Pagina nummi altera, ΑΥ.
ΚΑΙ. Τ. ΑΙ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ.
*Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Τίτος Αἰλίου Ἀδελανδὸς Ἀν-
τωνεῖν.*

ΑΤΤΑΛΟΣ ΣΟΦΙC. ΤΑΙC ΠΑ-
ΤΡΙCΙ. CMYP. ΛΑΟ. *Ἀτταλῶ Σοφιστῆς
ταῖς πατρίσι, Σμύρνη, Λαοδικεία, subintellige ἀνέ-
στηκεν. Attalus Sophista patriis suis Smyrnae & Laodi-
ceae dedicavit.* M. Aurelii nummus, e Cimelio Re-
gio. Est & Faustinae junioris nummus huic similis.
Vide supra, ΚΑΛΚΑΔΟΝΙΩΝ. Viros qua-
libet arte insignes in civium numerum urbes saepe
numero plurimae cooptabant: sic ut multarum ci-
vitatum civis vir unus diceretur. Ut ceteris argu-
mentis superfedeam, testis inscriptio vetus apud
Gruterum, pag. 314. qua Asclepiades quidam
appellatur ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥC, ΕΡΜΟ-
ΠΟΛΕΙΤΗΣ, ΠΟΤΙΟΔΑΝΟΣ, ΝΕΑ-
ΠΟΛΕΙΤΗΣ, ΚΑΙ ΗΛΕΙΟΣ, ΚΑΙ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ. ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ. ΚΑΙ
ΑΛΛΩΝ. ΠΟΛΕΩΝ. ΠΟΛΛΩΝ. ΠΟ-
ΛΕΙΤΗΣ, ΚΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ. In eo
nummo Juppiter Laodiceam signat, a quo ea, ut
diximus suo loco, Diospolis est appellata: Smyr-
nam Cybele turrata sedens, laeva innixa cantharo,
leone ad pedes assidente. Cybelen Smyrnaeorum
Deam Praesidem esse, alii quoque Nummi signi-
ficant: Cantharus, vini in eo tractu ubertatem
declarat. Utrumque Plinius egregie confirmat,
lib. XVI. sect. L. *M. Varro auctor est, vitem fuisse
Smyrnae apud Matroum biferam. Matroum Matris
Deum Cybeles fanum est. In Plinianis libris hac-
tenus editis, Varronisque ipsius, ex quo haec ema-
narent, legitur, Smyrnae apud mare. Sed utrobique
mendum exstare haud leve, ex MSS. Plinii exem-
plaribus feliciterprehendimus. Nam in Regiae
Bibliothecae codicibus duobus, Colbertinae tribus,
& Thuanæ, quem Colbertina Bibliotheca servat,
Chiffletiano, & Dalecampius, & Toletano,
quem Pintianus vidit, Smyrnae apud Matream scri-
bitur: cum legi haud dubie par sit, apud Ma-
troum. Et Μητρώον certe Smyrnae fuisse, Matris
Deum Cybeles fanum, Strabo lib. XIV. pag. 646.
locupletissimus est auctor. Plinius ipse quoque lib.
XIV. sect. VI. ubi de vino Pramnio: *Nascitur
Smyrnae regione, juxta delubrum Matris Deum.* Hinc
hymnos Cybeles *ματρώα* vocarunt, quos primus
tibia cecinit Sirites, teste Athenæo, lib. XIV. pag.
618. & Julio Polluce, lib. IV. cap. X. *Σειρήνης
κατήλυσε τὰ Ματρώα πρῶτον:* Dalecampio τὰ
Ματρώα apud Athenæum Cereales hymnos nequic-
quam reddente. Fuit autem ipsa Deum Mater &
Isis ibi etiam, ut & alibi, appellata: unde sacer-
dotem *Isidis Smyrnae* fuisse monet Aristides, tom. I.
Serm. sacr. pag. 490.*

CMYPNAIΩΝ. NEIKOM. ΟΜΟ-

ΝΟΙΑ. In M. Aurelii nummo, figuræ turratæ
duæ dextras jungunt.

CTPA. M. CΕΛΛΙΟΥ. (forte CTIA-
ΛΙΟΥ.) ΟΜΟ. CMYP. NEIKOM. Ce-
res stat, sedente Cybele, in M. Aurelii nummo,
e Gaza Regia. *Pratore M. Suillio, Concordia Smyr-
naeorum, & Nicomediensium.*

CTP. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΟΜΟ. ΑΘΗ-
ΝΑΙΩΝ. CMYPNAIΩΝ. Hoc est: *Στρα-
τηγῆς Ἡρακλείδης ὁμόνοια Ἀθηναίων καὶ Σμυρναίων.
Pratore Heraclide concordia Atheniensium & Smyr-
naeorum.* Victoria & Pallas stant. Commodi num-
mus ex ære mediocri. Alius habet: ΕΠΙ ΗΡΑ-
ΚΛΕΙΔΟΥ. CMYP. ΑΘΗΝΑ. ΟΜΟ.
Alius: ΕΠΙ ΔΗΜΟCΤΡΑΤΟΥ ΗΡΑ-
ΚΛΕΙΔΟΥ. CMYP. ΑΘΗΝΑ. ΟΜΟ.
Sub Demostrato Heraclide F. Alius: ΕΠΙ CTPA.
ΝΑΙΒ. ΚΟΥΙΝΤΟΥ. CMYPNA. ΚΥ-
ΖΙΚΟΣ. *Sub Pratore Nævio Quinto.* Smyrna &
Cyzicus. Stant ambæ civitates, Imperatore Com-
modo inter eas medio. Est e Cimelio D. FOV-
CAVL T.

CMYPNAIΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.
ΕΠΙ ΔΙΟΓΕΝΟΥC. Juliae Mæxæ, e Cime-
lio Regio, sub Diogene Pratore. Amazon tem-
plum sustinet.

CMYPNAIΩΝ. CTP. ΠΟ. ΑΙΑ. ΑΡΙ-
ΖΗΛΟΥ. *Στρατηγῆς Πο. . . . Αἰλίου Ἀεζή-
λως.* Commodi nummus, in quo Cybele curru leo-
num vehitur, e Cimelio Regio.

CMYPNAIΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC.
Ex parte altera, ΕΠ. Μ. ΑΥΡ. ΤΕΡΤΙΟΥ
ΑCΙΑΡΧΟΥ. *Sub M. Aurelio Tertio Asiarcha.*
Apud Spanhem. pag. 693. e Cimelio Reginae Chri-
stinae.

ΕΠΙ CTPA. ΚΑ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ CΟ-
ΦΙCΤΟΥ. CMYPN. Commodi nummus e
Cimelio Regio. Cybele cum leone.

CMYPNAIΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟ. ΘΕΑC
ΡΩΜΗC. Roma sedens. *Smyrnaeis tertium Neo-
coris Deæ Romæ.* Juliae Domnae nummus, e Cime-
lio Regio.

CMYPNAIΩΝ. Serapidis effigies. Ex par-
te averfa prora navis, iterumque CMYP-
NAIΩΝ.

CTPA. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ. ΟΜΟ.
CMYP. ΛΑΚΕΔΑΙ. Commodi nummus, e
Gaza Regia, in quo Mars cum Cybele, illo La-
cedæmoniorum Deo, ista Smyrnaeorum Dea Cu-
stode ac Praeside. *Στρατηγῆς Ἡρακλείδης. Ὁμόνοια
Σμυρναίων, Λακεδαιμονίων. Pratore Heraclide. Con-
cordia Smyrnaeorum & Lacedæmoniorum.*

ΕΠΙ CTP. ΚΑ. ΜΕCΣΑΛΟΥ. CMYP.
Sub Pratore Claudio Messala. Crispinae nummus.

ΕΠΙ CTPA. ΚΑ. CTPΑΤΟΝΕΙΚΟΥ.
CMYPNAIΩΝ. *Sub Pratore Stratonico.* Cy-
beles sedentis effigies in Severi nummo, e Gaza
Regia.

ΕΠΙ CTP. ΚΑ. ΑΡΙCΤΟΦΑΝΟΥC.
CMYPNAIΩΝ. *Sub Pratore Claudio Aristo-
phane.* Severi nummus, e Thesauo Regio.

ΕΠΙ CTP. Π. CΕΚΟΥΝΔΟΥ. CMYP-
NAIΩΝ. *Sub Pratore Publio Secundo.* Ejusdem
Severi.

ΕΠΙ CTP. Μ. ΑΥΡ. ΓΕΜΙΝΟΥ.
CMYPNAIΩΝ. *Sub Pratore M. Aurelio Ge-
mino.* Juliae Domnae. Sunt & ejusdem Juliae: ΕΠΙ
ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ. *Sub Charidemo:* ut & Plau-
tillæ.

ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑCΙΑC. CMYP-
NAIΩΝ. ΕΠΙ CTPA. ΚΑ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ
CΟΦΙ. Severi & hic nummus est e Gaza Regia,
apud Tristandum, tom. II. pag. 96. *Prima Certa-
mina Communia Asiæ apud Smyrnaeos, sub Pratore
Claudio Rufino Sophista. Delectam a Communi Asiæ*
ur-

urbem hanc nummus significat, quo conventus totius Provinciae fieret, ludique solennes, & in templo ejus oppidi sacra communia, tum primum, Severi nempe principatu, celebrata. Est & Gallieni similis alter apud Tristandum, tom. III. pag. 93. ΕΠΙ CΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΟΡΕCΤΟΥ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, in nummi ambitu: deinde in corona, mediam arcem verba hæc obtinent, ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑCΙΑC CΜΥΡΝ.

CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Nummi Juliae Domnae, Antonini Severi F. Juliae Mæxæ, & Severi Alexandri, in Cimelio Regio: quibus nummis civitatis ejus prærogativa significatur, quod ceteræ eo conventum agerent, disceptarentque ibi finitimæ civitates. Neque enim usitata illæ in nummis formulæ, CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC: & in Augusti numismatibus, Severi Antonini, Getæ, Macrini, Severi Alexandri, Gordiani, Tranquillinae, & Valeriani, ΕΦΕCΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC. Severi Antonini, Herennii Etrusci, & Valeriani, ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ. Non, inquam, hæ formulæ contentiones tantum inter se se urbium significant, de prærogativæ dignitate, ut visum alias eruditis viris: sed vel ludos primum a Communi Asiae in ea urbe editos, sub eo Augusto, cujus effigies in nummo est, vel in finitimas civitates jurisdictionem, quod eo deferre causas hæc cogerentur, ut eo foro disceptarent, proptereaque principatum inter ceteras sui quæque tractus obtinerent. Plinius, loc. cit. *Smyrnaeum conventum magna pars Æolia frequentat* &c. Vide quæ diximus in nummis ΑΜΑCΕΙΑC.

CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ. Neocori Augustorum dicuntur, nempe, Antonini & Getæ: (est enim Antonini effigie cusus iste Regiæ Gaza nummus:) quod in eorum gratiam ludos, certaminaque ederent, & sacra tum tertium facerent. Sunt & Juliae Domnae inscripti, ΕΠ. CΤ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ. Ὁπὶ Στεφάνῳ Ῥοφίνῳ. ΕΠ. CΤ. ΚΛ. ΑΡΙCΤΟΦΑΝΟΥC, Κλαυδίου Ἀριστοφάνους.

ΕΠ. CΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΓΕΜΙΝΟΥ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Antonini Severi F. e Gaza Regia. Isis, Nemesis, Æsculapius, stantes.

ΑΥ. Κ. Μ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Ejusdem Antonini, apud Occonem, pag. 383. & in Cimelio Regio. In superficie averfa: CΜΥΡΝ. ΠΡΩΤΩΝ ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ ΚΑΛΛΕΙ. ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ. ΕΠΙ. CΤΡΑΤΗ. ΤΙΒ. ΚΡΗΤΑΡΙΟΥ. Legit Sponius, in Itin. Athen. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΑCΙΑC. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΤΩΝ. CΕΒΑCΤΩΝ. ΚΑΛΛΕΙ. ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ. ΕΠΙ. CΤΡΑΤΗ. ΤΙΒΕΡΙΟΥ. ΚΑΙ ΚΡΗΤΑΡΙΟΥ. *Smyrnaeorum. Primorum certaminum Augustalium, pulcritudine & magnitudine. Sub Prætoribus Tiberio Creatario.* At in nummo ex ære magno ejusdem Severi Antonini, apud P. CHAMILLART, legitur: ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC: & in altera parte, cum Amazonis stantis effigie: CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΕΠΙ ΚΡΗΤΑΡΙΟΥ. Cum *Prima per Asiam* civitas pulcritudine & magnitudine Smyrna vocatur, palam est quam recte Plinius, loc. cit. Smyrnam, uti & Ephesum, alterum Asiae lumen appellet.

ΕΠΙ C. ΠΟΛΕΙΤΟΥ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC Γ. ΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ CΕΒ. Sub Prætoribus Polito. *Smyrnaeorum qui primi ex Asia tertium Neocori Augustorum fuere.* Severi Alexandri scilicet, & Juliae Mamae matris:

quorum ille sub Solis effigie, ista sub Lunæ iconē adumbratur, in nummo Gaza Regiæ.

CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΕΠ. CΤΡ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ. Sub Prætoribus Antiocho. Juliae Mæxæ, apud Tristandum, tom. III. pag. 372. Pallas sedet, hastam læva, dextra victoriam gerit.

ΕΠΙ ΤΕΡΤΙΟΥ ΑCΙΑΡΧΟΥ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ ΝΕΩΚ. Isis stat & Nemesis, in Gordiani junioris nummo, e Gaza Regia. Sub *Tertio Asarcha, Smyrnaeis tertium Neocoris.*

CΜΥΡΝΑΙΩΝ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ. CΟΦΙ. *Σμυρναίων τῶν Νεωκόρων. Ῥοφίνῳ Σοφίστῳ. Smyrnaeorum ter Neocororum. Rufino Sophista* Prætoribus. Amazon Smyrne dextra ædiculam, læva bipennem gerit. Tranquillinae nummus, apud Sponium in Itin. Athen.

CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Otaciliae Severæ nummus, in quo urnæ binæ cum palmis. Apud Sponium, in Itin. Athen.

ΕΠ. C. ΦΙΛΗΤΟΥ. ΙΠΠΙΚΟΥ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Tria templa in Valeriani nummo, e Gaza Regia: Valeriano nempe Augusto, & liberis, dicata a Smyrnaeis, qui se ter Neocoros Augustorum vocant. Sub Prætoribus *Philota Hippico.* Ionice, Φιλότης, pro Φιλώτας dicitur.

CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. *Smyrnaeorum & Hierapolitarum Neocororum Concordia.* Nummus Gallieni.

ΑΥΤ. Κ. Π. ΔΙΚ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC. Capite laureato. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. CΕΞΤΟΥ. Sub M. Aurelio Sexto. Smyrna galeata sedet, dextra ædiculam, læva hastam tenet. Æreus est in Cimelio D. BEGON.

CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΕΠ. CΕΞΤΟΥ. Sub Sexto Prætoribus. Gallieni nummus, e Cimelio Regio.

CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΡΥΤΑΝΕΙC. Apud Seguinum, pag. 27. nunc Cimelii Regii: quæ voce Smyrnenfium Magistratus indicatur: ut ii essent apud Smyrnaeos Πρυτάνεις, qui Consules apud Romanos, apud Pœnos Suffetes: ut uberius explicuimus, verbo ΡΟΔΙΩΝ.

CΜΥΡ. Γ. ΝΕ. ΕΠ. ΠΟΛΛΙ. ΑΝΟΥ. *Σμυρναίων τῶν νεωκόρων Ὁπὶ Πολλίων Ἀνδριανῶν. Sub Pollione Proconsule.* E Cimelio Regio. Ex parte averfa, ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC, *sacer Senatus.* Isis & Nemesis, in eo nummo stant. Isis Sacerdotem Smyrnae fuisse auctor est Aristides, tom. I. ferm. sacr. I. pag. 483. Πολλίων δὲ ἄρχοντα Ἀσίας meminit idem, ferm. 4. pag. 611. Nemesis in Smyrnaeorum nummo altero, sub Commodo.

CΜΥΡΝΑΙΩΝ. Ex parte altera, ΖΕΥC ΑΚΡΑΙΟC. Juppiter *Acræus*, quæ vox Jovem plerumque sonat, qui præest arcibus: ut apud Pausaniam, in Atticis, pag. I. Ἀκραιῶν Ἀφροδίτη. In Corinth. pag. 66. Ἦρα Ἀκραιῶν. Nunc vero qui a Smyrnaeis colitur Ζεὺς Ἀκραιῶν, is est, cujus in promontorio Smyrnaeorum fanum fuit: quod promontorium hodieque nautis & mercatoribus, Italico idiomate, a S. Joannis æde, S. Giovanni d'Acri vocatur.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΞΕΝΩΝΔΗΣ. E Museo nostro. Ionice scilicet, pro Ξενώνας. Ut a Charon, fit Charondas, ab Ἐπαμείνων, Ἐπαμεινώνδας, per syllabæ unius epenthesin, sic a Ξένων, fit Ξενώνας. Et est id summi Magistratus in eo nummo nomen.

ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΕΡΓΑΜΗ. Vide ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ.

ΑCΙΑ. CΜΥΡΝΑ. Asiam turrita mulier ex-

exhibet, lava hastam vibrat, generositatis insigne, cujus gratia & Damea olim vocitata est, auctore Eratosthene, ut diximus in nummo ΜΥΡΙΝΑΙΩΝ. Smyrne Amazon bipennem gerit, vulgare fere Amazonum symbolum. In summa nummi parte, ΟΜΟΝΟΙΑ, Concordia scilicet, foedusque initum Smyrναος inter ac reliquas Asiae civitates, quod quidem foco ibi posito ante pedes, pateraue, qua libare videtur Asia, planissime significatur. In parte ima, ΕΠΙ. C. ΠΩΛΛΙΑΝΟΥ. Nos legi ΠΩΛΛΙΑΝΟΥ. jubemus, hoc est, ὁπὶ Στρατηγῆς Πολλίων Ἀνθυπάτου, Sub Pratore Politione Proconsule, & quod apud Aristidem, ut diximus, Πολλίων occurrit, ἀρχὸν τῆς Ἀσίας, quod idem atque ἀνθυπάτου videtur: & quod ἀνθυπάτους inscribi nummis saepe vidimus, ΕΦΕCΙΩΝ in primis: & quod denique eundem esse Smyrναorum Prætorem, Asiaeque Proconsulem, qui ob utramque illam sibi impositam a Communi Asiae Smyrναorumque Senatu provinciam, insculpi nummo Asiam Smyrναamque jusserit, quibus unus præerat, simillimum veri est. In pagina nummi altera, ΑΥ. ΚΑΙ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟΥ C. Imp. Caesar M. Ant. Gordianus. Fecit nobis hujusce nummi copiam pro sua singulari humanitate P. Ludovicus Jobert, e Societate nostra.

CMYP. CT. ΠΡΟΚΛΟΥ CΟΦΙCΤΟΥ. Nummus M. Aurelii, e Gaza Regia, in quo muliebri habitu sedet Genius civitatis, hastam puram lava, dextra templum gestitans. Est & alter Faustinae conjugis, cum Fortunae vulgari effigie, atque insignibus, temone scilicet, & Copiae cornu, cum epigraphe, ΕΠΙ. CΤΡ. ΚΛ. ΠΡΟΚΛΟΥ CΟΦΙCΤΟΥ. Ἐπὶ Στρατηγῆς Κλαυδίου Πρόκλου Σοφιστῆς. Is est Claudius Aurelius Proclus, de quo diximus in nummis ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ. Et patria & ætate diversus a Proclo Sophista Naucratis, eodemque Atheniensi, impetrato ibi jure civitatis, de quo Philostratus, lib. 11. de vitis Sophist. 598.

CMYPNA. Apud Seguinum, pag. 25. Smyrne Amazon, quæ urbem condidit, bipennem gestat humero. Plinius lib. v. sect. xxxi. Ab Amazonibus condita, restituta ab Alexandro Smyrne. In parte altera, leo: epigraphe CMYPNAIΩΝ. Vel triremis, ut in nummo ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

CMYPNAIΩΝ ΟΜΟ... ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Vide ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ.

COΛONTINΩΝ, apud Parutam. Plinio, lib. 111. sect. xiv. in Sicilia, Solus. Nunc Solunto. Nummi alii Neptunum cum tridente exhibent, Jovem alii: alii denique Herculem, quod is Soluntem interemit, a quo Soluntini nomen cepere. Auctor Stephanus: Σολῆς, πόλις Κιλικίας, (lege Σικελίας) ὡς Ἐκαταῖος ἐν Εὐρώπῃ. Ἐκλήθησαν ὁ δὲ Σολῆντος κακοῦ ἔχους, ὃν ἀνείλεν Ἡρακλῆς. ὁ πολίτης, Σολῆντος, ἢ Σοληνίνος. Solus, urbs Sicilia, ut auctor est Hecataeus in Europa. Sic autem sunt appellati a Solunte, quem, cum esset in hospites acerbius, Hercules interemit. Gentile nomen, Soluntius, & Soluntinus. Sunt quibus & papilio insculptus, & Punici characteres: quod Phœnices & Carthaginenses cum Siciliam omnem olim, tum Soluntem in primis tenere, auctore Thucydide libro sexto.

ΣΠΑΛΕΘΡΑΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Caji Caesaris nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 233. Plinio, lib. 1 v. sect. xvi. Spalathra. Stephano: Σπαλέθρη, πόλις Θεσσαλίας... τὸ ἐθνικόν, Σπαλεθραῖος.

ΣΠΑΡΤΩΛΙΩΝ. ΣΩΤΗΡΟΣ. Servatoris Spartoliorum. Æsculapii, ut opinor. Stephanus: Σπαρτωλός, πόλις Μακεδονίας. τὸ ἐθνικόν, Σπαρτωλός.

STA. In suprema parte nummi. In media bos. In

ima, epigraphe BOV. Getæ ex Cimelio Regio nummus, quo geminum Campaniæ oppidum signari credimus, Stabias, & Bovillas. De priore Plinius, lib. 111. sect. 1x. In Campano autem agro Stabiæ oppidum fuit, usque ad Cn. Pompeium, & L. Catonem. Nunc loco etiam inter ostia Sarni amnis, & Surrentum, nomen est Castellum a mari di Stabia. De Stabiano lacte, Galenus lib. v. Meth. med. Symmachus, lib. vi. ep. xvii. Stabias ire desiderant, ut reliquias longæ ægritudinis armentali lacte depellant. De posteriore, in mediterraneis Campaniæ oppidis, Bovillæ. Affertur hic nummus a Patino, pag. 317. nec in explanando eo satisfacit.

ΣΤΑΣΙΩΝ. Vidisse se nummum hunc, cum Solis effigie, & mali Punici flore, vulgatis Rhodiorum insignibus, Spanhemius asseverat, lib. de usu Numism. pag. 286. nec quo spectet ille, expedire se posse fatetur.

ΔΗΜΟΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. CΤΑCΙΟC. Elagabali nummus, allatus ab eodem Spanhemio, loc. cit. ex Ligorii collectaneis. Vide nummos Metropolitanorum in Ionia.

ΣΤΕΚΤΟΡΗΝΩΝ. ΕΠΙ CΤΡ. ΠΑΥΛΟΥ. Sub Pratore Paulo. Nummus Faustinae Aurelii in Cimelio Regio, qui cervum insculptum præfert. In Notitia Eccles. pag. 39. Provincia Phrygiæ Salutaris Σεκτόριον quarto loco censetur: pag. 4. Σεκτόριον septimo decimo. Et apud Leunclavium, pag. 94. ὁ Σεκτωρῆς Et in Conc. CP. V. pag. 5. Παῦλος τῆς Σεκτορῆς ἐπίσκοπος. Sed ex nummo certissima ejus loci appellatio repetenda, Σεκτόριον. Unde in hoc Pausaniæ loco, e Phocicis, pag. 344. vers. 4. Ἐν ὁρίσιν πεποιήται Φρυγῶν ἐς Τεκτορῆων, addita ex præcedente vocabulo litterula, leges, ἐς Σεκτορῆων. Et apud Ptolemæum, lib. v. cap. 11. in majoris Phrygiæ oppidis, ubi Ἰσόριον vel Ἐσόριον perperam scribitur, Σεκτόριον tu reponere.

STOBENSIVM.

MVNICIPI. STOBENSIVM. Severi nummus apud Patinum in Indice, pag. 18. & alter Antonini F. apud Tristanum, tom. 11. pag. 175. itemque Getæ, apud Mediobarbum, pag. 305. & Elagabali ibidem, pag. 314. victoriam cum palma & corona exhibet. Vespasiani, Titi, Domitiani, & Trajani, templum quatuor columnarum, apud Mediobarbum, pag. 118. & 127. Juliae Domnae, apud Patinum in Indice, pag. 19. & Mediobarbum, pag. 283. victoriam, aliudve Numen, quod dextra hastam, lava Copiae cornu gerit, pedibus dracone implicitis. Plinio, lib. 1 v. sect. xvii. in Macedonia, Oppidum Stobi civium Romanorum. Ulpianus, libro L. Dig. tit. xv. de Censibus: Stobenses juris Italici sunt. Apud Occonem, pag. 194. Trajani nummus, SIDOBENSIVM, aut SIOBENSIVM, inquit: cum utrovis modo legas, error sit minime obscurus, pro STOBENSIVM. In eo nummo templum, in quo hastata Pallas.

ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΕΩΝ.

ΕΠΙ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΑΡΙCΤΕΟΥ. CΤΡΑΤΟΝΙΚΕΩΝ. Sub Claudio Aristeo. Nummus Antonini Pii.

ΑΥΡΑΛΙΟC ΟCΤΙΑΙΑΝΟC. CΤΡΑΤΟΝΙΚΕΩΝ. Aurelius Hostilianus Prætor. Nummus est M. Aurelii.

CΤΡΑΤΟΝΙΚΕΩΝ. Getæ nummus, in Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 319. Ceres ibi cum gemina face, biga draconum vehitur. Alter quem vidimus, alatum Victoriæ exhibet: ex antica parte, Numinis ignoti, Dei forte Luni effigiem. Nummus Juliae Domnae, Jovem: Severi Antonini, Junonem, ΕΠΙ ΑΥΡ. ΔΙΟΝΥCΟΥ, sub Aurelio Dionysio. Gordiani Pii, Fortunam

tunam five Annonam, ΕΠΙ ΛΑΚΙΝΙΟΥ, sub Lacinio. Plinio, lib. v. sect. xxi. in Caria, Stratonicea libera. Decreto, ut quidem videtur, Caesaris Dictatoris, cujus Tacitus libro 111. Annal. meminit. Strabo, lib. xiv. pag. 660. in agro Stratoniceo fana fuisse duo admonet, Jovis, & Hecata: de Cerere fileit. Stephano: Στρατονικήα Καρίας. . . . ὁ πολίτης, Στρατονικεύς. Hos nummos Tristanus, tom. 11. pag. 272. & alii, alio frustra ablegant.

ΣΤΥΜΦΑΛΙΩΝ. Græciæ Veteris nummi, apud Goltzium, Tab. xi. In his Hercules cum leonis exuviis clavam attollit: addita vocula ΣΩ. qua Σωτήρ Servator Hercules appellatur. Tamen ille volucres, quibus ab eo oppido nomen fuit, non clava, sed sagittis interfecit. Hyginus, fab. xxx. *Arves Stymphalides . . . quæ emissis pennis suis jaculabantur, sagittis Hercules interfecit.* Lucretius libro v.

Vncisque timenda

Vnguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes.

Strabo, lib. vii. Δίμνη Στυμφαλὶς, ἐν ᾗ τὰς θεῖας μυθολογᾷ τὰς ὑπὸ τῷ Ἡρακλῆϊ τοξόμασι καὶ τυμπάνοις ἐξελαθεῖσας, καὶ αὐτὰς καλεῖσι Στυμφαλίδας. *Stymphalides volucres, quas Hercules sagittis & tympanis expulerit.* Ex parte altera Junonis caput: quam educatam Stymphali Deam, triaque ibi fana habere Pausanias admonet, in Arcadicis, pag. 253. Plinio, lib. iv. sect. x. *Stymphalum.* Stephano: Στύμφαλον, πόλις Ἀρκαδίας. . . . τὸ ἔθνηδον, Στυμφαλίς.

SVESSANO. Nummus e Museo nostro, in quo gallinacei effigies, ut in Caleni Teanique nummis: & Palladis caput. Plinio, lib. 111. sect. ix. *Colonia: Sueffi, Venafrum, &c.* Apud Gruterum, pag. 1093. COLONIA. IVLIA. FELIX. CLASSICA. SVESSA. Nunc *Sessa* dicitur, in Latio.

SVESANO. Herculis leonem suffocantis, Mercuriique petasati effigiem hi nummi præbent. Apollinem alii, & Minotaurum, qualis in Neapolitanorum nummis occurrit. Apud Goltzium, in Magna Græcia, Tab. xviii.

ΣΥΒΑΡΙΤΩΝ.

ΣΥΒΑ. Nummus e Magna Græcia Goltzii, Tab. xxxv. Plinio, lib. 111. sect. xv. *Sybaris.* Stephano: Σύβαρις, πόλις Ἰταλίας. . . . ὁ πολίτης, Συβαρίτης. Nunc jacet: in Tabulis signatur rudibus nomen, *Sibari roïinata.*

CTEΔΡΕΩΝ. M. Aurelii, & Maximi nummi, in Cimelio Regio, cum Jovis effigie. In nummo Commodi, Æsculapius est: in Antonini & Getæ, Diana cum Venere: in Gordiani, Fortuna, Mars, & Mercurius: in Philippi denique junioris nummo, tres Charites. Urbes est Isauriæ, neglecta Plinio, Stephano memorata: Σύεδρα, πόλις Ἰσaurίας. . . . ὁ πολίτης, Συεδρεύς. In Notitia Eccles. pag. xv. inter Episcopos Prov. Pamphyliæ, ὁ Συεδρών. Et pag. 31. Σύεδρα. Apud Goltzium in Thefauro, pag. 231. CTEΔΡΕΩΝ, litteris præpostere permutatis, pro CTEΔΡΕΩΝ. Errorem Goltzii & Occo hausit, pag. 273.

ΣΥΜΑΙΩΝ. Nummi e Vetere Græcia Goltzii, Tab. xxi. Plinio, lib. v. sect. xxxvi. *Inter Rhodum Gnidumque Syme.* Stephano: Σύμη, νῆσος Καρχη. . . . τὸ ἔθνηδον, Συμαίος. In hisce nummis insculpta Ceres cum spicis frumenti in eo agro ubertatem innunt.

ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ. ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΑΝΘΥΠ. Nummus Augusti, cum Jovis effigie. *Valerius Proconsul.* Est & in M. Aurelii nummo Juppiter: in L. Veri, Bacchus: ΕΠΙ Π. ΑΤΤΑΛΟΥ, sub Publio Attalo. In nummo Severi, Æsculapius & Hygia, ut & in Ju-

lia Domnæ: in Macrini denique, Genius Synnada, & Ionia.

ΖΕΥΣ ΠΑΝΔΗΜΟΣ. ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ. Domitiani nummus, apud Patin. pag. 166. quo Synnadenensis conventus præses Juppiter appellatur. Plinius, lib. v. sect. xxi. *Alter conventus a Synnada accipit nomen.* Stephanus: Σύνναδα, πόλις Φρυγίας. . . . ὁ πολίτης, Synnadeύς. Similis alter Nervæ apud eundem, pag. 172. & in Cimelio Regio, ΔΙΑ ΠΑΝΔΗΜΟΝ, ΣΥΝΝΑΔΕΙΣ, cum Jovis sedentis effigie, *Iovem totius conventus præsidem vocat.* Sic Ἀφροδίτῃ Πάνδημον Venerem totius populi Præsidem ab Atheniensibus coli Theseus voluit, cum in unam civitatem ex agris Atheniensem populum compulisset. Auctor Pausanias in Atticis, pag. 20. Ἀφροδίτῃ δὲ τῇ Πάνδημον, ἐπεὶ τε Ἀθλωαίς Θησεύς ἐς μίαν ἡγήσθη τῶν δῆμων πόλιν, αὐτῇ σέβεται κατέστησε.

ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ. Caput Herculis, in nummo vetere Cimelii Regii: cujus ex parte averfa templi effigies est, cum oleæ ramis utrique post affixis, & epigraphe ΔΩΡΙΕΩΝ. ΙΩΝΩΝ. Quibus verbis significantur communia utriusque gentis sacra, Doridis scilicet & Ioniæ, in eo Synnadeni fano, communiaque certamina, in ea civitate edita. Tristanum hæc aliter accipientem, tom. 11. pag. 202. nihil moramur, adstipulante nobis Herodoto, ut dicturi sumus in nummis ΦΡΥΓΙΩΝ.

ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ. ΜΕΛΙΤΩ. ΑΘΗΝΑΙΟΥ. Malum granatum, spica, pileique Castorum. *Synnadensum, sub Melitone Athenai F.* Ex parte altera, Jovis caput: e Cimelio Regio.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ, & ΣΥΡΑ. In nummis Musei nostri passim, & apud Parutam: cum effigie Jovis & epigraphe, ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, *Juppiter Liberator.* Notum Sicilia oppidum Syracusæ, *Syracuses.*

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ, cum Dianæ Venatricis effigie & epitheto ΣΩ, hoc est, Σώτρα, *Servatrix*, apud Parutam, num. 28. &c. Cicero in Verrem, orat. iv. ubi de urbe Syracusis. *In ea sunt aedes sacra complures: sed duæ, quæ longe ceteris antecellunt: Diana una: & altera, quæ fuit antequam (Verris) adventum ornatissima, Minerva.* Accedit huc fabula quam Pindari Schol. refert, in Nem. ode 1. captum amore Dianæ Alpheum, ipsam in Siciliam secutum: ibique fontem Arethusam existisse: dictumque hinc Dianam Alpheam. Vide & Diodorum Sicul. lib. v. Bibl. Captæ sunt a Marcello Syracusæ, cum festum Dianæ agerent, teste Plutarcho in Marcello.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ, cum Apollinis pharetrati iconē: quem Apollinem esse Temeniten puto, qui Syracusis colebatur, teste Tullio, in Verrem orat. iv. *Urbem Syracusas maximam esse Græcarum urbium, pulcherrimamque omnium, sæpe audistis. . . . Et tanta est urbs, ut ex quatuor urbibus maximis constare dicatur. . . . Præterea duo templa sunt egregia: Cereris alterum, alterum Liberæ: signumque Apollinis, qui Temenites vocatur, pulcherrimum & maximum.* Vide & Thucydidem lib. vi. Est autem Τέμενις Græcis, quod fanum seu templum Latinis. De aliis Syracusanorum fanis, Æsculapio sacris, aut Libero, aliisque, Tullius, loc. cit.

ΣΥΡΑΚ. Cum Palladis galeatæ effigie, apud Parutam, num. 21. cujus Deæ ædem ex Tullio ibi fuisse proxime vidimus. Sunt & quibus insculpta noctua, Palladis symbolum, num. 54.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Nummi plurimi, cum quadrigis, bigisve, certaminum ac victoriarum indicibus. Pindarus, in Pyth. Ode 11. Μεγαλοπόλις, ὃ Συράκισαι, εὐάριστα Ἴερον ἐν ᾧ κατέων &c. *Magna urbs, ὃ Syracusæ, in qua Hieron curru felix, victoria potitus, &c.* Olim autem quadrigæ,

drigæ, ut id obiter animadvertamus, junctos *παρεξηλθ* equos habebant quatuor, uti ex hisce nummis quadrigatisque denariis liquet: non ut in nostris duo præeunt, totidem sequuntur.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Pallas armata, belli Dea præfes: & ex parte averfa Pegasus, apud Parutam num. 67. 68. 69. &c. Cusi fortassis ii nummi a Carthaginienfibus, dum rerum in Sicilia potirentur, quod Medusa, cujus ex sanguine Pegasus natus fingitur, Afra fuit, Phorcynos Cyrenæi filia, ut ait Palæphatus in fabulis. Silius certe lib. x i v. inter signa navium Punicarum Sicularumque Pegasus enumerat:

*At vinculis trahitur cognata in littora Anapus,
Gorgoneasque ferens ad sidera Pegasus alas.*

At Pegasus nos idcirco potius insculptum hic remur, ut in Corinthiorum nummis, quod *Corinthus*, teste Velleio, lib. i i. *Syracusarum genitale solum* fuit, sive *μητρόπολις*, quo sensu accipi hanc vocem oportere ex Themistio diximus, verbo *ΑΜΑΣΕΙΑΣ*.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ, cum Cereris effigie, cujus in capite spicæ, qui & illius Deæ ornatus solennis est, quare *Spicifera Ceres* a Manilio dicitur: & idem ubertatis Siculæ argumentum. Apud Parutam, num. 95. De Cereris æde, quæ Syracusis fuit, ex Tullio diximus. Sunt & in eo nummo facies accensæ, quibus usa Ceres fertur in fabulis, cum Proserpinam quæreretur.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Caput Jovis Olympii, cum fulmine: ex parte altera Pegasus: apud Parutam, in nummis Syracusiorum, num. i.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Hercules leonem suffocat, apud Parutam, num. 26. Clava Herculis alibi solum insculpta, num. c x i. De fano Herculis prope Syracusas, vide Plutarchum in Nicia. Ejus fani ruderibus superstructam aiunt ædem Magdalenæ sacram.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. In corona e spicis. Paruta, num. 97.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Leo, apud Parutam, num. 99. & 100. Fuisse vicum, locumve, prope Syracusas, cui *Λέοντος* nomen foret, Thucydides auctor est libro vi. & Livius lib. xxi i i i.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Caput Apollinis laureatum. Ex altera nummi parte, Diana, soror Apollinis, cujus iterum ibi quoque cithara insculpta. Epigraphe, *ΣΩΤΕΙΡΑ*, *Servatrix*. Apud Parutam, num. 3.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Tripus. Ex parte antica, caput Apollinis laureatum: pone, equi caput, Carthaginienfium typus. Apud Parutam, num. 8.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Aquila fulmini insidet. Ex parte altera, Jovis caput forma & habitu juvenili, cum laurea corona, simul & spicæ. Apud Parutam, num. 8. Epigraphe, *ΔΙΟΣΕΛΛΑΝΙΟΥ*, Dorice pro *Ἑλληνίς*, *Jovis Græci*, sive *Græcanici*. Sic *Ἑλλώιον τέμενος*, fanum Græcum in Ægypto, teste Herodoto in Euterpe, fuit.

SYRIA.

ΚΟΙΝΟΝ ΣΥΡΙΑΣ. *Commune Syria.* Trajani nummus apud Tristanum, tom. i. pag. 417. & in Museo nostro, in quo caput turritum ac velatum, ex ære minimo. Vide *ΚΡΗΤΩΝ ΚΟΙΝΟΝ*, &c. Est & Juliæ Domnæ, apud eundem tom. i i. pag. 138. qui nummus ipsius Augustæ in templo effigiem præfert.

ΣΥΡΙΩΝ. M. Aurelii & L. Veri nummus, cum palmæ iconæ: & vultu gemino rursus in averfa parte, Commodi & Annii Veri: in Thesaurio Regio. Palma admonet non Syron insulam e Cycladibus intelligi hic oportere: sed Syriam Asiæ provinciam.

ΣΦΗΚΕΙΩΝ. Nervæ nummus, e Thesaurio Goltzii, pag. 233. Stephano: *Σφήκεια*, πόλις *Εύβοίας*. τὸ ἔθνην, *Σφήκες*. Addi oportuit, & *Σφήκειον*.

T

TABHNΩΝ. Domitiani & Domitiæ nummi, in quibus est cervi effigies. In Notitia Ecclesiastica Hieroclis, in Provincia Cariæ, *Τάβαι*. Tabas alteras Lydiæ adscribit Stephanus. Utriusque civitatis incola, *ὁ Ταβηνός*. Est & in Cimelio Magni Ducis Etruriæ, nummus M. Aurelii, cum Diana: & Severi Antonini, cum Sphinge & leone.

TALABRIGA MVN. Galbæ, e Thesaurio Goltzii, pag. 244. Plinio, lib. i v. sect. xxxv. *Oppidum Talabrica*, in Lusitania. E Talabricæ ruderibus Alveirum oppidum est excitatum, *Αλβεϊρο*.

TAMΑΣΙΤΩΝ. Nummi duo apud Goltzium in Græcia Vetere, Tab. x x v i i. Plinio, lib. v. sect. xxxv. *Tamaseus*, Stephano: *Ταμάσειον*, πόλις *Κύπρου*. . . τὸ ἔθνην, *Ταμασίτης*, καὶ *Ταμάσειον*. In eo nummo turritum caput, templumque Veneris Paphiæ, cum ejus Deæ simulacro, metæ effigie. Vide *ΚΥΠΡΙΩΝ*.

TΑΝΑΓΡΑΙΩΝ.

TΑ. In Græcia Goltzii, Tab. x v i i. cum effigie dimidiati equi, cujus collo corona ex olea circumdata, relatæ in curuli certamine victoriæ symbolum: ex parte altera clypeus est, commune, ut diximus, Bæotorum insigne. Plinio, lib. i v. sect. x i i. *Tanagra*, *liber populus*. Stephano: *Τάναγρα*, πόλις *Βοιωτίας*. . . ὁ πολίτης, *Ταναγραῖος*.

TΑΝΑ. *Ταναγραίων*. Nummus Germanici, e Gaza Regia. Apollo nudus, arcum lava, dextrarum tenet. Est & in Cimelio D. Foucault, ex ære minutissimo: *ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ*, capite nudo: & in averfa parte, *TΑΝΑ*.

TΑΝΑΓΡΑΙΩΝ. Nummus Pescennii Nigri, e Cimelio Illustriss. Ep. Glandavenfis: sed recens & adulterinus.

TANITΩΝ.

TANI. L. I A. *Τανιτών*. *Λυκάβαντος* ἰά. hoc est, anno undecimo Hadriani Imp. cujus principatu nummus ille cusus est, quem in Regia Gaza vidimus. Patinus, pag. 197. *KANL* perperam legit, quæ vox nihili est. Stephano: *Τάνις*, πόλις *μεγάλη Αἰγύπτου*. ὁ πολίτης, *Τανίτης*. Plinio, lib. v. sect. i x. *Tanites* nomos, & sect. x i. *Taniticum* ostium Nili. In Notitia Eccles. pag. 55. *Τάνις* Provincia Ægypti Augustamnica adscribitur. Dissitam a Damiatâ unius fere diei itinere Tanin aiunt scriptores belli sacri, Vincentius, Antoninus, & alii. Nec Damiatâ Tanis itaque est, nec Pelusium, ut suo loco monuimus: sed oppidum utroque recentius, ab Ælio Hadriano, vel ab Ælio Cæsare conditum, & cognominatum: nam *Æliopoleos* nomen olim habuit, ut Spondanus animadvertit, ad annum Christi *MCCXVIII*. num. i. Fallitur porro Holstenius, in Annot. ad Geograph. sacram, pag. 176. & qui ei prævit, Carolus a S. Paulo, cum *Ταμιάβιν* Stephani, cui præfuere Elpidius & Bassus Episcopi, Damiatam esse arbitrantur. Damiatam enim esse constat intra Delta, in Provincia Augustamnica, cujus metropolis Pelusium fuit: *Ταμιάβη* vero, sive *Ταμιάβης* procul inde, plurium dierum intervallo, ultra Memphim, ipsumque Delta, in Arcadia Ægypti Provincia locum habuit, cujus metropolis Oxyrynchus fuit, Hierocle teste, seu quisquis ille est, cujus opera ac studio concinnata exstat antiqua Notitia, pag. 55. Arcadia vero dicta ea provincia est, vel ab Arcade rege, ut vult Eustathius: vel, uti verius arbitror,

tror, quod ut Achaia umbilicus Arcadia est, mediterraneaue tota regio, sic tractus ille medium obtinet in Ægypto situm, ceteris undique cinctus nomis, five præfecturis.

TAOYIANΩN.

CE. TPO. TAOYIANΩN. Nummus Severi e Cimelio reginae Christinae: & alter Juliae Domnae ex Gaza Regia: quem interpretari liceat, Σεπτιμίας vel Σεσηλευανών Τρόκιμων Τασιδάων. Ut id ei nomen a Septimio Severo inditum intelligas, cui conjux Julia Domna fuit. Figura muliebris in rupe sedet, amne pro pedibus emergente, quo typo oppidi situs indicatur. Est & Severi Antonini alius similis, in Cimelio Magni Etruriae Ducis, cum ara & serpente, quod est Æsculapii symbolum. Alius Severi, ibidem, in quo Apollo insculptus cum lyra, sub lauro. Plinius, lib. v. sect. XLII. *Oppidum Trocmorum Tazium*, in Galatia. In Conc. CP. V. collat. i. pag. 416. subscribit Anastasius Episcopus Tabiae, vicem agens Dorothei Episcopi Ancyræ. In Notitia Hieroclis, pag. XI. Ἐπαρχία Γαλατίας. ὁ Ἀβύρων. ὁ Ταβίας, &c. Et pag. 33. Ταβία. Vide notas in Plinium.

TAPANTINΩN.

TAPΑΣ, Tarenti conditor. Nummus ex argento, quo Taras ipse delphino vehitur, in Museo nostro. Plinius, lib. III. sect. XVI. *Tarentum*, oppidum Laconum &c. Stephanus: Τάρις, πόλις Ἰταλίας, καὶ ποταμὸς ὁμώνυμος. . . ὁ πολιτής, Ταραντίνος. Nunc quoque Tarente. Julius Pollux, lib. IX. cap. VI. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ταραντίνων πολιτείᾳ φησὶ, καλεῖσθαι νέμισμα παρ' αὐτοῖς νέμιμον, ἐφ' ᾧ ἐντετυπώθη Τάραντα καὶ Ποσειδῶν, δελφῖνι ἐποχόμενον. Aristoteles in Tarentinorum Republica ait, numisma ab ipsis nummum vocari, eique insculptum esse Tarantem Neptuni F. delphino vectum. Apud Goltzium, in Magna Græcia Tab. XXXI. alteram nummi aream obtinent victores e ludo aut certamine, in equis sedentes, coronamque dextra præferentes, adscriptis nominibus, ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ, ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ, &c. Sunt & in quibus eques insculptus, quem Phalantum esse arbitramur, quo duce coloniam Lacones Tarentum duxere, teste Pausania in Phocicis, seu lib. x. pag. 326. Huic enim divinos honores decretos a popularibus suis auctor est Justinus, lib. III. cap. IV. Gerit is læva clypeum, cui delphin insculptus: quo vectum ad littus ipsum ferunt, navi in Crissæo mari fracta, ut idem Pausanias refert, pag. 329.

TAPΑΣ. Apud Goltzium, in Magna Græcia, Tab. XXXI. Hercules leonem clava conficit. Tarentini cum Jove Herculem coluere, cujus simulacrum Romam Fabius Tarento transtulit. Plinius, lib. XXXIV. sect. XVII. Fabius Verrucosus, cum Herculem, qui est in Capitolio, inde transferret, &c.

TARRACO.

DEO AVGVSTO. Sedet ipse, & Victoriæ læva tenet. Alius Tiberii vultum & nomen habet: in averfa parte, Templum. Epigraphe: C. V. T. T. AETERNITATIS AVGVSTAE. Est apud Anton. August. Dial. VII. Alius habet: DIVVS AVGVSTVS PATER, Capite radiato.

C. V. T. In Museo nostro, Tiberii nummus. Colonia *Victrix Tarraco*. Similes sunt & Augusti nummi, tum in Cimelio Regio, tum in Museo nostro, & apud Patin. pag. 61.

C. L. CAES. AVG. F. C. V. T. Caius, Lucius, Caesares, Augusti filii. Colonia *Victrix Tarraco*. In Cimelio Regio, & apud Patinum, in Indice, pag. 4.

C. V. T. T. In Cimelio Regio. Has singulares litteras Ant. Augustinus, Dialog. II. de an-

tiq. veterum numism. sic interpretatur: Colonia *Vetus Togata Tarraco*. Nos *Victrix*, quam *Vetus* malumus: nam *colonia vetus*, aut *colonia nova*, nusquam quidem, quod sciam, in nummis exstat. Inscriptiones Gruteri duæ, pag. 429. COL. I. V. T. TARRAC. Colonia *Julia Victorix Togata Tarraconensis*. De Togata cognomine, vide Anton. August. Dialog. VII. Antiquitatum in nummis veterum, pag. 105. Sic Lampridius certe in Commodi vita, Carthaginem coloniam auctor est ab eo cognominatam, Alexandriam Commodianam Togatam. At nos rectius dici, Colonia *Victrix Turrata Tarraco*, arbitramur, quoniam ita prodidit haud dubie Plinius, lib. III. sect. IV. Colonia *Tarraco*, *Scipionum opus*, quo quidem loco non coloniam ait Tarraconem a Scipionibus esse deductam: sed oppidum turribus munitum: hoc enim est dignum Scipionibus opus. Hodie *Tarragona*, in ora Catalauniæ. Inscriptio apud Gruter. pag. 382. COL. TARRAC. In eo porro Augusti nummo, quem hic repræsentamus, nummi aream ara obtinet, ex qua palma enascitur: quo symbolo quid indicetur, M. Fabius Quintilianus docet, ut ante nos vidit Ant. August. Dial. II. Antiq. pag. 13. Is enim auctor est, in dictis Cæsaris Augusti, lib. VI. cap. IV. Inst. Orat. enata palma in ara ipsi consecrata, misisse Tarraconenses legatos, gratulatum Romam, quod victoriæ omen, atque æternitatis symbolum palma in ejus ara exstitisset. Apparet, respondit ille, quam saepe accendatis. Intellexit nimirum Augustus nasci herbam, aut arboris ramos in ara sacrificiis atque ignibus minime frequentata.

TAPΣΟΥ.

TAPΣΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. Nummus Augusti. Templum exhibet, cujus in fronte scriptum est, ΟΡΕΟΙΣ ΚΙΑΚΙΑΣ. In alio simili Nervæ, aliisque Antonini Pii, & Commodi, legitur in Templi fronte, ΚΟΙΝΟΝ ΚΙΑΚΙΑΣ. In M. Aurelii, ΚΟΙΝΟΝ ΚΙΑΚΙΑΣ, subintelligo, ναιός.

ΔΙΟCTAPCEΩN ΜΗΤΡΟΠ. Jovis Tarsensium Metropoleos. Juppiter in eo Hadriani nummo sedet.

ΑΔΡΙΑΝ. ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟC ΝΕΩΚΟΡΟΥ. ΚΥΔΝΟC. Nummus Hadriani, cum figura fluvii decumbentis. Et alter Sabinæ, apud Mediobarbum, pag. 187. Plinio, lib. V. sect. XXI. Cydnus amnis Tarsum liberam urbem procul a mari secans. In altero viri nummo e Gaza Regia additur, ΟΜΟΝΟΙΑ CΕΒΑCΤΩΝ. Concordia Augustorum, stantque Impp. duo in ea nummi superficie.

ΑΡΙ. ΚΑΙ. ΘΕ. ΤΡΑ. ΠΑΡ. ΤΙΟC ΝΕΡ. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑΝΟC. CΕΒ. Capite radiato: in medio Π. Π. Hoc est: Ἀείψα Καίσαρ Θεὸς Τραϊανὸς Πατρικὸς υἱὸς Νερῶος Τραϊανὸς Ἀδελανὸς σεβαστὸς, πατὴρ πατρίδος. Optimi Cæsaris Divi Trajani Parthici filius, Nerva Trajanus Hadrianus Augustus, Pater Patriæ. In altera nummi superficie, caput Sabinæ: CΑΒΕΙΝΑ CΕΒΑCΤΗ. Deinde nomen urbis: ΑΔΡΙ. ΤΑΡC. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC Α. Κ. Hadriana Tarsus, quæ metropolis prima Ciliciæ. Ex argento magno nummus, in Museo D. RIGORD.

ΑΔΡΙΑΝΗC ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. Antinoi in Cimelio Regio, cum epigraphe altera, ΑΝΤΙΝΟΟC ΗΡΩC. Item M. Aurelii, L. Veri, Commodi, & Crispinæ. Ex quibus Hadriani nummum pane exesum, quem Patinus affert, pag. 203. ΑΔΡΙΑΝ... ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC, refertque ad nescio quam Hadrianopolim, vel Hadrianeam, sic explendum, fariendumque intelligas: ΑΔΡΙΑΝΗ. ΤΑΡCΟC. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC.

ΤΑΡCΕΩN ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΚΙΑ-

ΔΙΚΙΑC. Antonini Pii, e Gaza Regia. Genius civitatis turrato capite spicas porrigit : amnemque Cydnum pede proterit.

ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΤΑΡCΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠ. Eiusdem Antonini Pii.

ΑΔΡΙΑΝΗC ΚΟΜΟΔΙΑΝΗC ΤΑΡ. (Τάρεα) ΔΙC ΝΕΩΚ. Commodi nummus est cum templo gemino : in fronte prioris est ΚΟΙΝΟΝ : in alterius fronte, ΚΙΛΙΚΙΑC.

ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. ΔΙC ΝΕΩΚ. Templum, in cuius fronte, ΚΟΜΟΔΕΙΑ, sacra in honorem, vel pro salute & incolumitate Commodi.

ΚΟΜΟΔΕΙΟC ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟC ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Commodianus ὁγών Oecumenicus, Tarfi metropoleos, bis Neocororum. Commodi nummus e Gaza Regia. Sic supra ΙΕΡΟC ΑΓΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, eiusdem Commodi. ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΚΟΜΟΔΟC, capite laureato.

ΑΔΡ. CΕΥΗΡΙΑΝΗC ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. ΕΝ ΚΟΔΡΕΙΓΑΙC CΕΥΗΡΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ. ΟΡΟΙC ΚΙΛΙΚΩΝ. Hadriana Severiana Tarfi Metropoleos, in quadrigis certamina Severiana Olympia triumphalia, legibus Cilicum. Prægrandis hic est Severi nummus, e Thesauro Regio, & in Cimelio Magni Ducis Hetruriae.

ΑΔΡ. CΕΥ. ΤΑΡ. Ἀδελανῆς Σευηριανῆς Τάρεα. ΕΝ ΚΟΔΡΕΙ CΕΥΗΡΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ, ut superius. Infra : ΓΑΙC. ΑΜΚ. ΓΒ. Forte, γαισῶ, conto. Reliqua sic certius interpretamur : Πρώτης μητροπόλεως Κιλικίας. Γράμματι Βελῆς, Rescripto Curia, vel Senatus. Nummus est Severi.

ΕΠΙ ΑΡΧ. Γ. ΟΜ. CΕΥΗΡΙΑΝ. ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡ. ΤΩΝ ΚΙΛΙΚΩΝ. ΙCΑΥΡΙΑ. ΚΑΡΙΑ. ΛΥΚΑΟΝΙΑ. Severi nummus: in quo Provinciae tres, turrato capite adstant: quarum una Genio Civitatis Tarfensis coronam imponit: eo quod a suis littoribus piratas abegerint nautæ Tarfenses. Sub Archonte Gaio Hom. . . . Severiana Tarfi Metropoleos Cilicum. Isauria, Caria, Lycania.

ΑΥ. ΚΑΙCΑΡ CΕΠΤ. CΕΟΥΗΡΟC ΠΕΡ. CΕΒ. Imp. Caesar Septimius Severus Aug. capite radiato. In medio, Π. Π. Pater patriæ, πατὴρ πατρίδ. . . . ΑΔΡ. CΕΥΗΡΙΑΝΗC ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. Γ. Β. Γράμματι Βελῆς. Victoria cum palma regit quadrigas. Est ex ære maximo, in Thesauro Regio.

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡCΟΥ. Commune Curiarum liberae civitatis Tarfi, ελευθέρας Τάρεα. Severi Antonini nummus, in quo Roma sedet, e Thesauro Regio.

ΑΔΡ. CΕΟΥΗΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ ΠΟΛΙ ΜΗΤΡΟ. ΚΟΙΝΟΝ ΤΑΡCΟΥ ΑΜΚ. Γ. Β. Hadriana Severiana Antoninopolitarum Metropolis. Commune Tarfi primæ metropoleos Ciliciae. Rescripto Curia. Eiusdem Antonini, ibidem.

ΕΠΙ ΑΡΧ. Γ. ΟΜ. CΕΥΗΡΙΑΝ. ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡ. ΤΩΝ ΚΙΛΙΚΩΝ. ΙCΑΥΡΙΑ. ΚΑΡΙΑ. ΛΥΚΑΟΝΙΑ. Nummus Severi. Sub Archonte Gaio Hom. . . . Severiana Tarfi metropoleos Cilicum. Isauria, Caria, Lycania. Provinciae tres turrato capite adstant: quarum una Genio civitatis Tarfensis coronam imponit: eo quod a suis littoribus piratas abegerint nautæ Tarfenses.

ΑΔΡΙΑΝΗC CΕΥΗΡΙΑΝΗC ΤΑΡCΟΥ ΑΜΚ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. Victoria in quadrigis coronam ostentat. Supra, Γ Β.

Ἀδελανῆς Σευηριανῆς Τάρεα, ἀμφοτέρως Κιλικίας μητροπόλεως, Γερσσίας βελῆ. Hadriana Severiana Tarfi, utriusque Ciliciae metropolis, Senatusconsulto. Est eiusdem Severi nummus ex ære maximo, in Cimelio D. Abb. DE CAMPS.

ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗC CΕΥΗΡΙΑΝΗC ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. ΓΒ. Antoniniana Severiana Tarfi Metropoleos, Senatusconsulto. Antonini Severi F. nummus est, in quo Prætoriana navis insculpta. In parte nummi altera, ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. CΕΥΗΡΟC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC Π. Π. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐγέλιος Σευήρ. . . . Ἀντωνεῖν. . . . Πιὸς Πατρικῆς, ut quidem Trifstanus interpretatur, tomo 2. pag. 215. Nos simplicius veriusque, Πατὴρ Πατρίδ. . . . Pater Patriæ. Est & Severi similis in Thesauro Regio, ære maximo: ΑΥ. ΚΑΙCΑΡ CΕΠΤ. CΕΟΥΗΡΟC ΠΕΡ. CΕΒ. capite radiato. In medio, Π. Π. In altera parte, CΕΥΗΡΙΑΝΗC ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. Victoria cum palma regit quadrigas.

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡCΟΥ. ελευθέρας Τάρεα. Antonini eiusdem nummus, in quo Roma sedet; e Thesauro Regio. Senatus liberae civitatis Tarfi. Sunt enim, apud Hesychium, Κοινοβούλιον, συνέδριοι, Senatores. In eadem Gaza: ΑΔΡ. CΕΟΥΗΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ ΠΟΛΙ ΜΗΤΡΟ. ΚΟΙΝΟΝ ΤΑΡCΟΥ. ΑΜΚ ΓΒ. Hadriana Severiana Antoniniana civitas metropolis. Commune Tarfi. Utriusque Ciliciae Senatusconsulto. Ἀμφοτέρως Κιλικίας Γερσσίας βελῆ.

ΤΑΡCΟΥ ΜΑΚΡΙΝΙΑΝΗC ΜΗΤΡΟΠ. Macrini nummus, e Cimelio Regio: ut & iste, CΕΥΗ. ΜΑΚΡΕΙΝΙΑΝΗC ΤΑΡC. ΑΜΚ. ΓΒ. cum Apollinis stantis effigie.

ΤΥΧΗ ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤ. ΑΜΚ ΓΒ. Fortuna Tarfi. Ex altera parte, ΑΥΤ. Κ. Μ. ΟΠ. CΕΟΥ. ΜΑΚΡΕΙΝΟC. Imp. Caesar M. Opellius Severus Macrinus.

ΤΑΡCΟΥ ΤΗC ΜΗΤΡΟΠ. ΑΜΚ. Nummus Antonini Soæmiadis F. in Cimelio D. FOVCAYLT.

Nummus Severi Alexandri ex ære maximo, in Gaza Regia. Pars nummi postica angues duos exhibet; qui sunt in gyrum voluti; in dextram nummi partem alter, alter sinistrorsum. Epigraphe, in ambitu: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΑΡCΟΥ ΔΗΜ. In medio, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΑΜΚ ΓΠ. Ἀλεξανδρουπόλεως Τάρεα Δήμος. Μητροπόλεως ἀμφοτέρως Κιλικίας Γερσσίας περσάγματι. Alexandropoleos Tarfi Populus. Metropoleos utriusque Ciliciae Edictio. Docet hic nummus perspicue, litteras ΑΜΚ sic exponi oportere, quemadmodum exposuimus. Idcirco enim adpicti sunt angues duo, ut geminam Ciliciam significarent: symbolo petito ex nomine Κιλικίας; adscitoque propterea verbo κυλίσσας, convolvor,volvendo circumagor. Talia symbola Galli vocant, Armes parlantes: insignia vocalia. Sunt in Græcis etiam nummis plurima. Et hic obiter adnotandum, in Cilicia quoque litteram υ pronunciari solitam esse, ut υ: quod & nos facimus, cum dicimus, Kyrie eleison. Denique litteram Γ esse pro Γερσσίας, non pro Γνώμη, hinc quoque intelligere est.

ΑΔΡ. CΕΟΥΗ. ΑΛΕΞΑΝ. ΜΗΤΡ. ΤΑΡC. Severi Alexandri, ex eadem Gaza, & in Cimelio D. FOVCAYLT. Sunt & Gordiani Pii, Philippi utriusque, Trajani Decii, Valeriani, & Gallieni.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΚΛΩΔ. ΠΟΠΙΗΝΟC CΕΒ. Imp. Caesar M. Clodius Pupienus Aug. capite radiato. . . . ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. Tarfi Metropoleos. In medio, capita laureata;

reata; Pupieni, ad dextram; ad laevam, Balbini: quem Maximinus positus in medio respicit. Supra, A M. K. Infra, Γ B. ubi adnotandum est, litteras A M. puncto dirimi a littera K. a se autem invicem non dirimi: sic enim perquam accurate delineari hunc nummum Patinus curavit in Thesauro Mauroceni, pag. 83. Ac reipsa sic recte scribitur; quoniam earum litterarum non alia interpretatio est, quam quæ est a nobis allata: Ἀμφοτέρως Κιλικίας Γερουσίας βαλῆ, *Utriusque Ciliciae Senatusconsulto*. Est hic nummus perpulcher ex ære maximo. Alium ex ære magno idem Patinus edidit, in Thesauro Numismatum, pag. 198. in quo sunt solæ litteræ quatuor, A K Γ B. ad perpendicularum in media nummi area positæ, inter Jovem Serapidem, & Imp. Gordianum: eadem tamen sententia.

H. T A. A Δ Ε Λ Φ Ω Ν Δ Η Μ Ω Ν, cum nota Præfecti monetæ in parte ima nummi. Ex parte altera Jovis caput. Quem nummum sic interpretor: Ηρακλείας, Τάρσις, Ἀδελφῶν Δημῶν. *Heracleæ, Tarfi, Fratrum populorum*. Fraternalitatis, ac necessitudinis, ut inter fratres, sic inter civitates, vincula intercessisse, nec magis ex cognatione, quam ex amicitia, tum hic nummus docet, tum Aristides etiam, his verbis: Νῦν χρὴ πάσας τὰς πόλεις ἀδελφῶς ἀλλήλαις υπολαμβάνειν. Et Dio Prusæus, orat. xxxviii. pag. 481. vocat, ἐν τῇ πόλει ἀδελφότητα. Iterumque, pag. 482. Ὁ φερον ἐξέλιχεν τὸν Ἑφελίων ΔΗΜΩΝ ποιήσασθαι ΑΔΕΛΦΩΝ ὑμῶν. Quæ sit autem ea Heraclea, haud proclive est augurari: Thracicæ, an Pontica, an Carica, Æolicæ: de quibus nos suis locis egimus, tum in hoc opusculo, tum in Commentariis Plinianis. In ejus porro nummi parte suprema litteræ ex adjunctæ ΔΞΡ, annum designant c l x i v. fortassis æræ Cilicum, ab anno d c l x x v i. Hunc nummum nobis ostendit Abbas Joan. Ant. Mezzabarba, cum Parisiis degeret.

T A P C O Y M H T P O Π O Λ E Ω C. Caput turratum. Ex parte averfa, KOINON KILIKIA C. *Commune Ciliciæ, e Cimelio Regio, & apud Tristatum, tom. ii. pag. 217. Templi effigies, cum aquila: quo sacra communia totius Provinciae Tarfi habita pro salute Romani Principis, cujus insigne Aquila, significatur.*

T A V R I N V M.

COL. IVL. AVG. TAVRINOR. *Colonia Iulia Augusta Taurinorum*. Nummus Neronis in Thesauro Goltzii, pag. 240. Plinius, lib. iii. sect. xxi. *Colonia Augusta Taurinorum, &c. Hodie Turin.*

T A Y P O M E N I T A N. E Museo nostro Parisiensis. In parte antica, caput Apollinis, cum epigraphe, A P X A Γ E T A. Appianus, lib. v. bell. Civil. p. 734. Ὁ δ' Ἀρχηγέτης Ἀπόλωνος ἀγαλμαλίον ἐστίν, ὃ πρῶτον ἐσήσαντο Νάξιον οἱ εἰς Σικελίαν ἀπωκισμένοι. *Archegetes est Apollinis parva statua, quam primum dedicarunt Naxii coloni missi in Siciliam, Tauromenitani deinde appellati. Thucydides sub initium libri sexti, pag. 412. ubi de priscis Sicilia incolis: Νάξον ὤκησαν, inquit, καὶ Ἀπόλωνος Ἀρχηγέτης βωμόν, ὅστις νῦν ἐξω τῆ πόλεως ἐστίν, ἰδρύσαντο. Naxum condiderunt, & aram Apollinis Duكتورis, quæ nunc extra urbem visitur, exstruxerunt. Dorica dialecto Ἀρχαγέτας dicitur. Pindarus, Pyth. Ode v.*

Ὁ δ' Ἀρχαγέτας δῶκεν Ἀπόλων, &c.

Ubi Scholiastes: ὃ δ' ἔστι Σικελίας ἀρχηγέτης Ἀπόλων, *colonia ductor Apollo.*

COL. AVG. TAVROMEN. Tiberii nummus in Thes. Goltzii, pag. 238. Plinius, lib. iii. sect. xiv. *Colonia Tauromenium, quæ antea Naxos*. Stephano: Ταυρομήμιον... ὁ πολίτης, Ταυ-

ρομήμιτης, καὶ Ταυρομήμιον. Quare in nummo sequenti T A Y P O M E N I T A N. Dorice, pro T A Y P O M E N I T Ω N. Nunc *Taormina*. Plura vide in Plinianis notis.

T A Y P O M E N I T A N. Caput Apollinis, apud Parutam. In parte averfa, uva vini feracitatis in eo tractu ac bonitatis index. Plinius, lib. xiv. sect. viii. *Est in eadem Sicilia & Tauromenitanis vinis honos, lagenis pro Mamertino plerumque subditis.*

T A Y P. Caput Apollinis. Ex parte altera, A Π Ο Λ Λ Ω Ν Ο Σ. Tripus. Apud Parutam, num. 10. Sunt & cum tauri, sunt & cum Minotauri effigie, num. 12. 13. &c.

T A V R V N V M. Miles Romanus inter equum & taurum. Busbequius visos a se hos nummos ait, epist. i. Plinio, lib. iii. sect. xxviii. *Taurinum, ubi Danubio miscetur Saus. Hodie Belgrade, in Hungaria.*

T E A N V M *Italia oppidum.*

T I A N O. Nummi Musei nostri, in quibus gallinacei sculpta effigies, ut in Sueffæ, & Caleni nummis: ex parte averfa, Palladis caput, ut in Sueffanis. Plinio, lib. iii. sect. ix. *Colonia Teanum Sidicinum cognomine, in prima Italiae regione, in qua Latium & Campania continetur. Nunc Tiano, ad fontes fluvii Savonis.*

T I A N Ω. In Magna Græcia Goltzii, tab. xxi. cum Lunæ falcata effigie ex superficie una: ex altera, radiati Apollinis.

T E G E A T A N. Dorico more, pro Τεγεατῶν. Nummus Cimelii Regii, Jovis capite ex parte altera insignitus: Palladis, ac Martis, ex priore. Cur Mars in eo nummo & Alea Minerva sint insculpti, ex Pausania discas, in Arcadicis, seu lib. vii. pag. 274. Plinio, lib. iv. sect. x. in Arcadia, *Tegea*. Stephano: Τέγεα, πόλις Ἀρκαδίας... ὁ πολίτης, Τεγεάτης.

T E N E A T Ω N. In agro Corinthiaco Tenea pagus, seu oppidum fuit, ibique Apollinis Teneatæ fanum, teste Strabone, lib. viii. pag. 380. Καὶ ἡ Τενέα δ' ἐστὶ κώμη τῆς Κορινθίας, ἐν ᾗ τῇ Τενεάτῃ Ἀπόλωνος ἱερὸν λέγεται. Vide & Pausaniam, in Corinth. seu lib. ii. pag. 84. Huc pertinere credimus nummum eum, quem superius K E N E A T Ω N mendose inscriptum monuimus.

T E N E Δ Ι Ω N. E Thesauro Goltzii, pag. 233. & ex Tab. xiv. insularum Græciæ. In hisce nummis bipennis insculpta cum muribus, ex parte averfa vultus, seu Jani, biceps. Stephanus. Τενέδου, νῆσος τῶν Σποράδων... ὁ πολίτης, Τενέδιος... Ἐστὶ καὶ ἐτέρη παροιμία, Τενέδιος πέλεκυς, ὅτι τῶν ἡτοίμων, ἢ καὶ μάλλον συντόμως ἀποκαπνόντων τὰ ζητήματα, καὶ τὰ ἄλλα πράγματα. Καὶ φησὶν Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι τὸ ἐν Τενέδῳ, Ἀπόλωνος πέλεκυν κρατῆν ἄλλὰ τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἐν Τέννῳ. Ἡ μάλλον, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Τενεδίων πολιτείᾳ, ὅτι βασιλεύς τις ἐν Τενέδῳ νόμον ἔθηκε, τὸ καταλαμβάνοντα μοιχεύς, ἀναιρεῖν πέλεκυ ἀμφοτέρω. Ἐπειδὴ δ' συνέβη τὸ ὑπὸν αὐτὴν καταληφθῆναι μοιχόν, ἐκύρωσε καὶ πᾶσι τῇ ἰδίᾳ παιδὸς τηρηθῆναι τὸν νόμον. Καὶ ἀναιρεθῆναι τὸν, εἰς παροιμίαν ἐλθεῖν τὸ πρᾶγμα, ὅτι τῶν ὡμῶς πρᾶτομένων. Διὰ τὸ τὸ φησὶ καὶ ὅτι τῇ νομίματι τῶν Τενεδίων κεχαρῆσθαι, ἐν μὲν τῷ ἐτέρῳ μέρει πέλεκυν, ὅτι τῇ τῷ ἐτέρῳ δύο κεφαλᾷς, εἰς ὑπόμνησιν τῆς πᾶσι τῇ παιδὶ παθήματι. *Tenedus, insula Sporadum... Civis, Tenedius... Est & altera paræmia, Tenedia securis: de iis, qui vel acerbius, vel etiam nimis concise quæstiones, aut alias res præcidunt. Aiuntque Aristides & Tenedii alii, datam Apollini securim (Smintheo scilicet, de quo mox dicemus) propter ea quæ Tenna acciderunt. Vel potius, ut ait Aristoteles, in Tenediorum republica, quod rex quidam in Tenedo legem tulit, ut deprehensi adulteri securi ambo ferirentur. Quoniam vero accidit, ut ipsius filius*

eo crimine teneretur, jussit etiam a filio poenas exigi. Eoque occiso res in paræmiam vertit, de iis quæ crudeliter aguntur. Quamobrem, inquit, & in nummis Tenediorum ab una parte securis insculpta ab altera capita duo, ad ejus rei memoriam quæ filio contigit. Rem narrat aliter Conon apud Photium, in Biblioth. cod. CLXXXVI. cap. XXVIII. Mures autem ad Apollinem Smintheum spectant, cujus ibi fanum fuit, Strabone teste, lib. XI. pag. 604. Τένεδος . . . πόλιν ἔχει Αἰολίδα, καὶ ἱερὸν τῷ Σμινθέως Ἀπόλλωνος, καθάπερ καὶ ὁ ποιητὴς μαρτυρεῖ.

Τένεδος δὲ τῷ ἱερῷ ἀνάσσει Σμινθεύ.
Smintheu, qui Tenedum regis.

Nomen autem ei Deo factum a muribus ex eo loco fugatis: sunt enim σμίνθαι Cretensium lingua mures. Plinio, lib. v. sect. XXXIX. Tenedus. Nunc quoque Tenedo, notissima fama insula, ut Maro cecinit, 2. Æneid.

ΤΕΝΕΔΟΣ. Securis, seu bipennis. Ex parte altera, Apollo cum mure: quo habitu a Strabone, loc. cit. describitur. Τὸ τῷ Σμινθέως Ἀπόλλωνος ἔστιν ἱερὸν, καὶ τὸ σύμβολον τὸ πλὴν ἐτυμότητι τῷ ὀνόματι σῶζον, ὃ μὲν ἐποικεῖται τῷ ποδὶ τῷ ξοάνῃ. Templum Apollinis Sminthei, ac symbolum nominis veritatem rationemque conservans, nus sub pede simulacri est.

TENTYRITON, in Ægypto.

TENTYR. L. IA. Τέντυριτῶν anno XI. Antonini Pii: cujus hic nummus est e Cimelio Regio. Apud Plinium, libro v. sect. IX. in Ægypto, Tentyrites nomos est: & sect. XI. Tentyris oppidum.

ΤΕΡΕΒΙΝΤΙΝΩΝ. Vel ΤΕΡΕΒΙΝΘΙΝΩΝ potius fortassis. Vide ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ. Adde & ea quæ diximus postrema nota in librum quintum Geographicum Plinii, pag. 630.

ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ. Victoriæ sedentis effigies, in Cimelio Regio, & in Magna Græcia Goltzii, Tab. XXI. Plinio, lib. III. sect. X. Crotoniensium Terina, sinusque ingens Terinæus. Stephano: Τέρινα, πόλις Ἰταλίας . . . ὁ πολίτης, Τερινά. In Calabria, hodie Nocera. Sinui Terinæo nomen, Golfo di S. Eufemia.

ΤΕΡΜΗΣΣΕΩΝ. In Cimelio Regio, & apud Spanhem. lib. de usu numism. pag. 477. Urbs est Pisidica memorata Straboni, lib. XIII. pag. 631. Ἡ δὲ Τέρμησος ἐστὶ Πισιδικὴ πόλις . . . ὑπερκειμένη τῇ Κιβύρῃ, supra Cibyrat positæ. Ex parte altera, vir seminudus cum clava sedens, addita epigraphe ΣΟΛΥΜΟΣ, quem illum heroem esse credimus, a quo Solymi appellati Pisidæ, ut Plinius ait, lib. v. sect. XXIV.

ΤΕΡΜΙΣΕΙΩΝ. E Cimelio Regio nummus, in quo Martis caput galeatum: quidam ΕΡΜΙΣΕΙΩΝ perperam legere. Ex parte averfa, ut in priore nummo, СОΛΥΜΟΣ. Stephanus: Τέρμισος, πόλις Πισιδίας . . . τὸ ἐθνικόν, Τερμισός. Strabo, lib. XIII. pag. 630. Τῆς γὰρ Τέρμησος ἀκρὰς ὁ ὑπερκειμένη λόφος καλεῖται Σόλυμος: καὶ αὐτοὶ οἱ Τέρμησος Σόλυμοι καλεῖνται.

ΤΗΙΩΝ. Augusti nummus, e Cimelio Regio. In parte averfa, Augusti effigies, & epigraphe, ΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΚΤΙΣΤΗΣ. Augustus conditor. Plinius, lib. v. sect. XXXVIII. Teos cum oppido. Stephano: Τέως, πόλις Ἰωνίας . . . τὸ ἐθνικόν, Τήιος, &c. Est & Liviæ nummus, in quo Bacchus stat.

ΤΗΙΩΝ. Neronis, Domitiani, Domitiæ, & Sabinæ, cum Bacchi stantis effigie. Et Severi etiam cum Prætoris nomine, tum in Gaza Regia, tum apud Patinum in Thesauro, pag. 116. ΕΠΙ CTP. Π. ΓΕΡCΑΛΑ. ΛΕΟΝΤΟΣ. ΤΗΙΩΝ. Ἐπὶ Στρατηγῷ Ποπλίῳ Γερσάλα Λέοντι. Τήων. Sub Prætoris Publio Gersala Leonis F. Teiorum. Bacchus ibi insculptus cum tigride.

CTPA. ΛΟΥ. . . . ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ. ΤΗΙΩΝ. Commodi nummus e Gaza Regia, cum Æsculapii effigie Prætoris Lucio . . . Antonino.

ΕΠΙ CΤ. ΑΥΡ. ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ. ΤΗΙΩΝ. Sub Prætoris Aurelio Artemidoro. Trajani Decii nummus, cum Bacchi effigie.

ΕΠΙ CΤΡ. ΕΠΙΚΡΑΤΟΥC ΤΗΙΩΝ. Sub Prætoris Epicrate. Teiorum. Valeriani nummus e Gaza Regia. Bacchi stantis effigiem exhibet, cantharus dextra, lævâ thyrsus gerentis: jacente ante pedes panthera. Hæc agri sunt vini feracis symbola. Gallieni similis est in Cimelio D. FORTAULT: sic inscriptus: ΕΠΙ C. ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΥ. Sub Prætoris Pancratio. Alius ejusdem Gallieni: CΤΡ. CΕΞΤΟΥ ΛΟΥΚΙΟΥ. Prætoris Sexto Lucii filio.

ΤΗΙΩΝ. Lyra, & Gryphus. E Cimelio Regio.

ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙ. Valeriani, ac Salonini nummi, ex Cimelio Regio. Τημενός θύραι Temeni Portæ, quarum Pausanias meminit, in Atticis, pag. 34. Λυδίας τῇ ἀνω πόλιν ἔστιν ἡ μεγάλη Τημενός θύραι. In Lydia superiore oppidum haud magnum Temeni portæ. In Notitia Eccles. pag. 20. Τημενός θύραι Phrygiæ Capatianæ adscribuntur. Et pag. 49. ὁ Τημενός θηρῶν, pro Τημενός θυρῶν. Apud Ptolemæum, lib. v. cap. II. ΤΡΙΜΕΝΟΘΥΡΙΤΑΙ, pro ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΙΤΑΙ.

ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙ. ΛΟΛ. ΞΕΝΟΦΙΛΟΣ. ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. Pallas sedet, in nummo Gordiani junioris, e Gaza Regia. Λόλλος Ξενοφίλος Ἀρχων πρῶτος τὸ β. Lollius Xenophilus Archon primus iterum.

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ. ΑΡΧΩΝ Α. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙΝ. Cleobulus Archon primus. Ceres cum facibus, curru equorum quadrijugo vehitur, in nummo Gallieni ex eadem Gaza. In altero, cui eadem epigraphe est, Valerianus & Gallienus sacra peragunt ad aram: stans in medio Victoriæ utrumque coronat: in eodem Thesauro Regio. Inscriptio est. ΑΥ. ΚΑ. ΠΟ. ΛΙ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. ΑΥ. ΚΑΙ. ΠΟ. ΛΙ. ΓΑΛΛΙΗΝΟΣ. Capita adversa duo, Valeriani & Gallieni: radiatum alterum, alterum laureatum. Imp. Cæsar Publius Licinius Valerianus &c.

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙΝ. Hercules stans cum clava & spoliis. Κ. ΠΟ. ΚΟΡ. ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. Cæsar Publius Cornelius Valerianus. Caput Salonini. Est in Thesauro Regio.

ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΩΝ. Diana multimammia. Ex parte averfa, ΕΠΙ. Μ. ΤΥΛΛΙ. Sub M. Tullio. Prætoris urbis scilicet. Cereris caput cum spicis. Est Cimelii Regii.

ΘΕΑ ΡΩΜΗ. Ex parte averfa, ΝΕΙΚΟΜΑΧΟΣ. ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙΝ. Nicomachus Pontifex primus iterum Temenothyrensis. E Cimelio Regio.

ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ. ΑΡΧΙΕΡ. Α. ΤΟ Β. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙ. Ex parte altera, ΚΤΙCΤΗΣ, Conditor. Herculis caput, quem conditorem urbis suæ ii appellant. Herculem certe in eo tractu aliquando fuisse, auctor est Pausanias, loc. cit.

ΤΗΜΝΟC. Caput turratum. Ex parte averfa, ΤΗΜΝΕΙΤΩΝ. Fortuna, cum temone & Copiæ cornu. Apud Sponium, in Itiner. Athen.

ΤΗΜΝΕΙΤΩΝ. Est Hadriani & Ælii Cæsaris nummus ex ære mediocri, in Thesauro Regio: in quo Hadriani quidem nomen abrasum; sed legitur cognomen ΟΛΥΜΠΙΟΣ: & deinde nomen Ælii Cæsaris, Α. ΑΙΔ. ΚΑΙ CΑΡ.

ΤΗΜ-

THMNEITΩN. Nummi Philippi patris, apud Patinum, pag. 386. cum Hermi fluvii jacentis effigie. Nunc Cimelii Regii: in quo sunt & Severi Alexandri, & Gordiani junioris cum signo Libertatis, & cum Herculis stantis effigie nummi. Otaciliae Severae nummus, (quem & Occo, pag. 367. & Trifanum, tomo 2. pag. 137. Juliae Domnae perperam adscribunt, dum legunt, ΔΟΜΝΑ ΙΟΥΛΙΑ CΕΟΥΡΑ, pro M. ΩΤΑΚΙΛΙΑ CΕΟΥΡΑ:) Herculem exhibet in rupe sedentem, id quod oppidi fortassis in colle situm significat. Plinio, lib. v. sect. xxxi i. *Temnos*. Stephano: Τῆμον, πόλις τῆς Αἰολίδος... ὁ πολιτης, Τημνίτης. Est in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, Philippi filii nummus: ΕΠΙ CΤ. ΑΥΡ. ΟΝΗCΙΜΟΥ. Sub Pratore Aurelio Onesimo, cum Palladis stantis effigie.

ΕΠΙ CΤΡ. Ι. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ. THMNEITΩN. Nummus Otaciliae e Cimelio Regio, cum Aesculapii effigie. Sub Pratore Iulio Antonino.

THMNEITΩN. ΕΡΜΟC. Otaciliae Severae, e Cimelio Regio: quo nummo cultum a Temnitis Hermum amnem patet, qui & in eo insculptus cernitur, & agrum Smyrnensem alluit: atque adeo utriusque populi societas indicatur. Vide ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩN Phrygiae. Quin & illud oppidum amnem eum alluisse conjicimus ex Pausania in Eliac. prior. pag. 160.

CΤΡ. ΑΥΡ. ΕΡΜΕΙΟΥ. THMNEITΩN. Juliae Mamae, e Cimelio eodem, & apud Trifanum, tom. 11. pag. 400. Στρατηγὸς Αὐρηλίου &c. Pratore Aurelio Hermia Temnitarum. Idem Prator supra in nummo ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΕΙΤΩN occurrit. In isto Pallas stat, dextra victoriam, laeva hastam gerit. Est & alibi simillimus Severi Alexandri.

ΕΠ. CΤΡΑ. ΗΡΩΔΟΥ. THMNEITΩN. Juliae Mææ, ex eodem Cimelio, cum Palladis simili icone. Sub Pratore Herode. Cave hic Herodem Atticum intelligas, de quo Philostr. lib. 2. de vitis Soph. cum is Hadriano principe vixerit. Est similis Elagabali: ΕΠ. CΤΡ. Δ. ΗΡΩΔΟΥ. Sub Pratore Lucio Herode.

CΤ. ΑΥ. ΝΕΙΚΟCΤΡΑΤΟΥ Β. THMNEITΩN. Gordiani, ex eodem Cimelio. Pratore Aurelio Nicoftrato iterum. Pallas stans victoriam tenet. In altero ejusdem Gordiani, stat Aesculapius. Est & ejusdem Gordiani alius: CΤ. ΑΥ. ΝΙΚΟCΤΡΑΤΟΥ ΤΟ Β. Pratore Aurelio Nicoftrato iterum. Et Tranquillinae: ΕΠΙ CΤ. ΜΑΞΙΜΕΙΝΟΥ ΤΟ Β. Sub Pratore Máximo iterum.

ΕΠ. CΤ. ΑΥ. CΤΡΑΤΟΝΕΙΚΙΑΝΟΥ ΤΟ Β. THMNEITΩN. Sub Pratore Aurelio Stratoniciano iterum. Temnitarum. Gordiani, cum Aesculapii stantis effigie. Trifanum, tom. 11. pag. 523. pro THMNEITΩN, ΒΑΗΝΝΕΙΤΑΝ legit, insigni errore.

Ε. CΤ. CΤΡΑΤΟΝΕΙΚΙΑΝΟΥ. THMNEITΩN. Ἐπὶ Στρατηγὸς Στρατονεικιάνας, Τημνιτῶν. Patinus pag. 5. THMEITΩN, perperam legit. Ex parte averfa, ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC. In Apamensium Phrygiae nummo hic rursus Stratonicianus Prator occurrit.

THNION. Nummus Antonini Pii, cum Bacchi effigie.

THNION. Severi Alexandri nummus, in Cimelio Regio, & apud Trifanum, tom. 11. pag. 411. Nummi aream Neptuni tridens obtinet, quod eum inprimis Tenii colerent, uti ex Philochoro Clemens Alex. refert in Protrept. pag. 18. Φιλόχορος ὅτι ἐν Τένῳ Ποσειδάωνα φησι τιμᾶσθαι ἰατρεῶν. Philochorus in Teno coli Neptunum Medicum ait. Et Strabo, lib. x. pag. 487. Τένῳ ὅτι πόλιν μὲν ἔμε-

γάλω ἔχει. Τὴν δὲ ἱερὸν τῆς Ποσειδῶνος μέγα ἐν ἄλλῃ, τῆς πόλεως ἔξω θείας ἀξίον, &c. Tenos urbem habet non magnam: sed extra urbem in luco est fanum Neptuni, dignum quod spectetur: ubi & Neptunia celebrantur. Serpente tridens involvitur, quod serpentibus anguibufque insula ea scatet: unde & alterum ei nomen Ὀφισσα, teste Plinio, loco cit. & Stephano: Aristoteles etiam Hydrussam vocavit: non tam idcirco fortassis quod irrigetur aquis, ἀλλὰ τὸ κατὰρρύτον εἶναι, uti Stephanus interpretatur, quam quod hydrys abundet. Aristoph. Scholastes in Pluto: Ἐν τῇ Τένῳ μία τῶν Κυκλάδων νήσῳ ὅφεις καὶ σκορπιοὶ δεινοὶ ἐγίνοντο. Quin & vox ipsa Τένια Hefychio ἐχιδνα est, hoc est, vipera: ut eodem spectare nomina hæc omnia videantur. Vel forte Neptuno vim medicam serpens ille inesse significat, quam Aesculapio symbolum idem alias in nummis assignat. Sunt & in Græcia Goltzii. Plinio, lib. 1 v. sect. xxxi i. Tenos insula cum oppido. Stephano: Τένος, νῆσος Κυκλάδος... ὁ πολιτης, Τένια. Nunc Teno.

THNION. Maximi Cæsaris nummus, e Thefauro Regio. Trifanum, tom. 2. pag. 455. legit Πηνίων.

THNION. Neptuni tridens, cum delphinis. Ex parte altera, Neptuni caput. Apud Goltzium, in insulis Græciæ, Tab. xvi i.

TH. Τηνίων cum uva, vini copiae in agro eo indice. Ex parte averfa, Jovis Hammonis caput.

THNI. Uva cum tridente. In averfa parte, caput Jovis Hammonis, ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

THRACIA.

ADVENTVI. AVG. THRACIAE. Hadriani e Cimelio Regio.

KOINON. ΘΡΑΚΩΝ. Commune Thracum, Antonini & Getæ nummus. ΠΥΘΙΑ. Pythia certamina.

NVMISMATA THRACIAE REGVM.

Thraciae regum duorum dumtaxat nummos vidimus, tametsi vetustissimum illud regnum fuisse, ac longam habuisse regum seriem videtur; neque quando defierit, ex satis certis monumentis liquet; cum alii sub Claudio id contigisse referant, ut Eusebius in Chronico; alii sub Vespasiano, ut Suetonius. Certe Bizya, quæ arx regum Thraciae a Plinio appellatur, nonnisi sub Hadriano nummos honori Augustorum cudit. Anchialum autem, sed oppidum illud in ora, nonnisi sub Domitiano: & Maronea, in ora pariter, sub Nerone primum: Perinthus, similiter in ora, sub Claudio: Et Sestos in ora, non ante Trajanum. Et Cotyn autem, & Rhescuporim, & Inithimevum, non esse nomina regum Thraciae, sed Ponti Polemoniaci, constat ex eo quod æram habent adscriptam: æram autem in nummis consignandi non fuit in Europa usus aut mos, si nummum unum Macedonum sub Severo Alexandro exceperis: nulli, inquam, reges, nulla civitas in Occidente æram adscriptam in nummis. Et sunt istorum regum nummi calaturæ ejusdem ac fabricæ, æramque consignant forma eadem, atque qui Sauromatis nomen regis habent, ut supra diximus. Ergo reges Thraciae in nummis duos tantum habemus, Seuthen, & Lyfimachum.

Caput diadematum, vultu senili.)(ΣΕΥΘΟΥ. Ipse in equo decurrit. Nummus est æreus, mole mediocri, editus a Seguino, pag. 38. 2. edit. Seuthes iste Alexandri Magni tempora antecessit.

Caput diadematum, cum cornu arietino.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥCΙΜΑΧΟΥ. Pallas sedet, dextra Victoriam tenet, quæ coronam ostentat.

tat, Apud Goltzium, Tab. xxxvi. & in Museo nostro argenteus magnæ molis. Arietinum cornu, tum in isto, tum in Alexandri Magni nummis ac successorum ejus, e Græcia, Syria, & Ægypto regum, aliud nihil significat, (quamquam alias alios secuti secus & ipsi sensimus;) quam ducatum in bello, sive imperium in exercitibus: quoniam *DUX ARIES GREGIS*. Quamobrem & in nummo Tryphonis insculptum fuit, quoniam is *Ἀυτοκράτωρ* fuit.

Caput Lyfimachi regis.)(*ΒΑΣΙΛ. ΡΑ ΛΥ- ΣΙΜΑΧΟΥ*. Juppiter sedet. Nummus est argenteus, quem vidimus apud Illustriss. D. Marchionem de Montauban: Quo nummo jactat Lyfimachus antiquitatem regum Thraciæ ac generis etiam sui fortassis. Vix enim alia hujus epigraphes sententia potest esse, quam ista: *Βασιλέως ἑκατοστῆ τετακοστῆ Λυσιμάχου*. Regis centesimi tricesimi Thracum, *Lyfimachi*.

Utroque isto rege longe vetustior fuit Sitalces Tyræ filius, Thracum rex; cujus meminit Herodotus, libro vi. sect. cxxxvi. Thracas subegisse Sesostris magnus ab eodem dicitur, libro 2. sect. ciii. haud multo post Trojana tempora. Jam tunc igitur reges habuisse Thracia videtur.

ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ

TIANON. Domitiani, Antinoi, Antonini Pii, L. Veri, & Gordiani junioris, ex Cimelio Regio nummi. Plinio, lib. vi. sect. i. *Oppidum Tium*, in Bithyniæ, Paphlagoniæque confinio. Stephano: *Τίον, πόλις Παφλαγονίας τῆ Πόντου, ὑπὸ Τίῳ ἱερέως, τὸ γένος Μιλησίῳ, ὡς Φίλων. Δημοσθένης δ' ἐν Βιθυνιαῖς φησι, κλισίην τὴν πόλεως ἡρώδης Πάταρον, ἐλόντα Παφλαγονίαν ἢ ἐκ τῆ ἡμεῶν τὴ Δία, Τίον περιπαροῦσθαι... τὸ ἐθνικὸν, ὑπὸ τῆ Τίῳ, Τίανος, ὡς ὑπὸ τῆ Κίῳ, Κιανός. Tios, urbs Paphlagoniæ Pontii, a Tio sacerdote, genere Milesto, ut Philon prodidit. Demosthenes vero in Bithyniacis ait, conditorem oppidi fuisse Pataram, capta Paphlagonia: Et a cultu Iovis, ἐκ τῆ ἡμεῶν τὴ Δία, Tium appellasse.... Gentile nomen a Tio, Tianos, ut a Cio, Cianos. A Phlegonte, lib. de longævis, inter eos quos centum annos vixisse Censuum Commentarii prodidere, hi recensentur: Ἀλέξανδρος Δημητρίδης, Τίανος ὑπὸ Πόντου καὶ Βιθυνίας. Γάζα Τίμωνος, Τίανη, ὑπὸ Πόντου καὶ Βιθυνίας. Χρηστὴ Ἀντιπάτρως, Τίανη. Χρυσίον Θεοφίλου, Τίανη. Τέρων Τέρωνος, Τίανος. E Bithynia fuisse Antinonum constat, cujus in nummo e Gaza Regia, *TIANOI* pariter legimus. In Notitia Eccles. pag. 33. Provinciæ Honoriadis, quæ pars Bithyniæ fuit, adscribitur *Τίον*. Et in Conc. Constantinop. V. pag. 168. subscribit *Ἀνδρέας ἐπίσκοπος τῆ Τίανων, τῆ Ὀνωρεατῶν ἐπαρχίας*. In nummo Antonini Pii primum allato, (nam id fere exciderat) fax erecta cernitur, quæ nempe in sacris Jovis Tiani accendi solet. Neque enim hic quisquam existimet certamen hic signari Lampadum, quo in certamine victor discedebat, λαμπάδων dictus, qui cursum perfecisset inextincta face. Nam & id certaminis genus Athenis modo in Ceramicō edi solebat, & tergemino tantum festo solenni, Quinquatribus, Vulcanalibus, Prometheis. Scholiastes Aristophanis in Ranis, pag. 263. *Ἐν Ἀθήναις ἐστὶ γυμνάσιον, ἐν ᾧ ἐλαμπάδων φέρουσι οἱ γυμνάζοντες. Ὁ τὴν λαμπάδα τὴν ἀγῶν τελευτῶν Ἀθλῶσιν ἤγετο. Προμήθεια, Ἡφαίστεια, Παναθηναία*. Promethea quidem in memoriam ignis inventi: Vulcano & Minervæ artium magistris, quæ sine igne nullæ sunt. Vide & Pausaniam in Atticis, pag. 30. Sed non sunt, inquam, hæc eo loci certamina intelligenda, quæ fuere Atheniensium propria. De faculis itaque, in cultu Deorum accendi solitis, hanc in nummis facem accipimus.*

Sic in nummo Antonia, ejus quæ Drusi fuit & Caligulæ avia, duæ faces erectæ stant, symbolum sacerdotii Augusti, quod Antonia gessit. Lactantius, lib. vi. cap. i. *Maestant opimas & pingues hostias Deo esurienti... accendunt lumina tanquam in tenebris agenti*. Conc. Arelat. ii. can. xxii. *Si in alicujus presbyterio infideles aut faculam accenderint, &c.* Æsculapio in primis, cujus Numini in primis devotos fuisse Tianos nummi subsequentes docent, faces accendi solitas, ex Aristide discimus, orat. de concordia ad civitates Asiaticas, tom. ii. pag. 304. Hallucinati sunt omnes ad hunc diem antiquarii, qui a Tyanensibus Cappadociæ cufos hos nummos putarunt, vel in Italiæ oppido Tiano, sive Apulo, sive Sidicino, ut Patinus, pag. 226. Sunt & aliæ quidem in Asia Proconsulari *Τίαναι*, in Notitia Eccles. pag. 27. sed quæ huc minime spectent, cum ex ipsis fingi *TIANAION* ars plane poscat.

ZEYC EYPTACTHC. TIA. Antonini Pii, & *ZEYC EYPTACTHC. TIANON.* Domitiani, & M. Aurelii nummi e Cimelio Regio, cum Jovis togati ac stantis effigie, brachio dextro nudo exertoque: lævo, hastam gerit. *Iuppiter Opifex, Tianorum*. Est enim *EYPTACTHC*, pro eo quod est *ὁ ἐργαστής*, contracte. De cultu Jovis apud Tianos, dictum est proxime ex Demosthene. Sic in nummis Laodicensium *ZEYC ΦΙΛΑΔΗΘΗC*, in aliis *ZEYC ΜΕΙΛΙΧΙΟΣ*, *ZEYC ΑΓΟΡΑΙΟΣ*, &c. In vetusta inscriptione, apud Sponium, *ΟΡΟΣ ΔΙΟΣ ΜΗΛΩΣΙΟΥ*, *mons Iovis pecoralis*. Et apud scriptores Græcos, *Ζῶς Στεγῆς*, *Iuppiter Militaris*: *Ζῶς Ἀρώτελ*, *Iuppiter Aratrius*, ab invento aratro, nomen invenit. Sic sane *Εργαστής*, quod sit operum Præses, nunc is appellatur. Exstat ea vox in inscriptione vetusta, apud Sponium, Itiner. Athen. pag. 151.

ΦΛΑΟΥΙΟΣ. ZEZEIS. EPTAS-

THS. ΠΛΕΥΣΑΣ ΥΠΕΡ. ΜΑΛΕΑΝ.

EIS. ITALIAN ΠΛΟΑΣ. ΕΒΔΟΜΗ-

KONTA. ΔΥΟ. Hoc est, *Flavius Zeuxis Opifex, Maleam prater-vectus bis & septuagies versus Italiam*. Quamquam hæc Sponius aliter, sed perperam, accipit. Sunt qui legant, *ZEYC CΥPIAC THC TIANON*: iidemque in Bithynia Syriam quærent. Alii *CΥPTACTHC*, nullo sensu. Similitudo litterarum C & E in nummis, hos in fraudem impulit.

TIANON. ΒΙΛΛΑΙΟΣ. ΚΑΓΑΡΙC. *Billæus, Sagaris*. Nomina sunt fluviorum duorum, quibus Tium alluitur. Plinius, lib. vi. sect. i. *Sagaris fluvius ex incliis... Oppidum Tium... Fluvius Billis*. Vide Notas in eum locum. Stat in isto Antonini Pii nummo Bacchus, columnæ impositus, inter duos fluvios. Est in Cimelio D. Fov-CAVLT.

TIANON. Ex eodem Cimelio, cum face erecta: alter, cum serpente Æsculapii aræ imposito: uterque Antonini Pii: cum effigie stantis Æquitatis, & Mercurii cum crumena, M. Aurelii. Quid quod serpentem illum Glyconem esse haud temere suspicari licet, quo de serpente egimus prolixius, verbo *ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ*? Suadent id sane Luciani verba e Pseudomanti, pag. 191. *Ἐθέλω δέ σοι καὶ ἀέλογον διηγῆσαί σε τῶν Γλύκωνος, ἢ τῆ Σακέρδωτος, Τίανος ἡνὶ ἀνθρώπων... Ἀνέγνων τὸν αὐτὸν χρυσοῖς γραμμασί γεγραμμένον ἐν Τίῳ, ἐν τῇ τῆ Σακέρδωτος οἰκίᾳ. Εἰπέ γὰρ μοι, ἔφη, ὃ δέσποτα Γλύκων, ἦς εἶ; ἐγὼ, ἦδ' ὅς, Ἀσκληπιὸς νέος. Ἀλλὰ παρ' ἐκείνων τὸ πρῶτον; πῶς λέγεις; Οὐ θέμις ἀκῆσαι σε τὸτό γε. &c.* *Lubet etiam dia-*

logum tibi referre Glyconis & Sacerdotis, qui Trianus vir fuit. . . . Hunc equidem legi pridem aureis descriptionum litteris Tii, in ipsis Sacerdotis adibus. Dic, inquit, mihi, Domine Glycon, quisnam es? Sum ille, inquit, minor Æsculapius. Num alius ab illo priore? quid ais? Haud fas est ut istud audias, &c.

ΚΕΡΑΚΟΥΝ. ΤΙΑΝΕΩΝ. Κερασυντίων, Τιανέων. M. Aurelii nummus apud Spanhemium, in Juliani Cæsares, pag. 50. cum Satyri effigie, faciem dextra gerentis. Sed cave credas ad Tyana Cappadociæ hunc nummum spectare, quod vir eruditus credidit: neque enim permutari litteras in nummis, atque I pro T huc irrepsisse, facile mihi persuaferim: cum & Cerasuntiorum æque cum Trianis, de quibus nunc agimus, atque cum Tyanensibus Cappadociæ incolis, concordia iniri potuerit: atque ejus oppidi Tii, in quo sumus, cives non Tianos modo, sed & Tyanenses appellari Stephanus admoneat: Καὶ τὸ ἐθνικὸν, ὡς τὸ Τίς, Τιανός, ὡς δὲ τὸ Κίς, Κιανός. Λέγεται καὶ Τιανός.

ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΤΙΑΝΩΝ, & ΝΕΜΕΣΙΣ ΤΙΑΝΩΝ. Æsculapius & Nemesis Tyanorum Dii. Antonini Pii, & M. Aurelii nummi ex Gaza Regia. Et ad Tianos quoque referendus fortassis Antonini Pii nummus, e Gaza eadem, in quo sine ulla epigraphe Æsculapius & Nemesis stant.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ. ΤΙΑΝΩΝ. Bacchus stat. Est M. Aurelii nummus, e Cimelio D. FOUCAULT.

ΤΙΑΝΩΝ. Ex parte altera, M. ΑΥΦΑΙ. ΚΑΙCΑΡ. E Cimelio Regio. Æquitatem hic nummus stantem exhibet, qua pingi forma solet: balancem dextra, lava virgam vel scipionem gerit: quod æqua omnibus & perticâ metiri loca solet. Hinc & Latini æquare dixerunt. Et in Codice Legum, & apud Gruterum, PERÆQVATORES, de quibus egimus verbo ΚΙΑΒΙΑΝΩΝ. Sunt & Faustinae utriusque, ΤΙΑΝΩΝ, capite velato ac turrato.

ΤΙΑΝΩΝ. Gordiani Pii nummus, in quo Pluto cum Cerbero.

ΤΙΒΕΡΙΑΣ Tiberii nummus, quem ad Tiberiadem Palæstinæ referendum esse, nummi forma docet. Stephanus: Τιβεριάς, inquit, πόλις τῆς Ἰσδαίας . . . ὁ πολίτης, Τιβεριεύς Plinius lib. v. sect. xv. Lacus, quem plures Genesaram vocant, amœnis circumseptus oppidis . . . ab occidente, Tiberiade, aquis calidis salubri. A Tiberio Imp. id nomen accepit.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ. ET. ΑΠ. Claudio-Tiberiensium nummus: anno LXXXI. Trajani nummus apud Patinum, pag. 185. & similis fere Hadriani, si annum æræ exceperis, pag. 205. Nunc Cimelii Regii uterque est. In nummo Trajani, ET. ΠΑ. annus LXXXI. Est V. C. DCCCLI. Trajani primus, ante Septembrem: ducto æræ initio ab anno V. C. DCCCLXX. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. In nummo Hadriani uno est ET. ΑΡ. annus CI. qui Hadriani primus. Apud D. FOUCAULT est ΤΙΒΕΡ. ΚΛΑΥΔ. ET. ΑΡ. In altero, ΚΛΑΥΔ. ΤΙΒΕΡ. ET. ΓΡ. annus CIII. qui Hadriani tertius.

ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ. ΜΗΝ. Nummus Antonini Pii, ex ære minimo, in Gaza Regia, cum Dei Luni effigie, stantis & tecti pileo rustico, seu Phrygio, ut vocant. Non est ΜΗΝ æra, ut suspicatur D. Vaillant; nec oppidum Galilææ Tiberias hæc est: ut idem putat; sed nomen ipsum est Dei Luni, quod in nummis coloniae Antiochiæ Pisidiæ Latine ΜΕΝΣΙS appellatur, ut vidimus. Unde & in Asia minore hanc Tiberiadem fuisse colligimus, cum extra eam regionem Deus Lunus in nummis non appareat, ea forma.

ΤΙΒΕΡΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Trajani nummus, ex Cimelio D. FOUCAULT: & alibi, Antonini Severi F. nummus. Meminit hujus oppidi Ptolemæus. Notitia Eccles. Phrygiæ Capatiana, pag. 29. & 49. Τιβεριόπολις.

ΔΗΜΟΣ. Populus. Caput senile, barbatum, laureatum.)(ΤΙΒΕΡΙΟΠΟΛΙΤΩΝ. Genius urbis stans temonem dextra tenet, sinistra Cornucopiæ. Habemus hujus nummi ex ære formam in plumbo expressam.

ΤΙΒΕΡΙΣ. Antonini Pii, apud Occonem, pag. 254. & apud Anton. August. tab. XL I. Septem montibus insidet, quibus nempe Roma imposita. In nummo M. Aurelii cum scapha, urna, & arundine, amnis idem signatur, non appellato tamen nomine.

ΤΙΓΡΙΣ. Trajani nummus, apud Occonem, pag. 205. Lustravit vicique Assyriam, quam Tigris alluit, Trajanus. De Tigri amne prolixè Plinius, lib. VI. sect. XXXI.

VIRTUS. AVGVSTI. ΤΙΓΡΙΣ. S. C. Ibidem.

ΤΙΦΟΥΛΕΩΝ. Nummus antiquus, quem post Goltzium, & Occonem, Tristanus retulit, pag. 95. At cum expedire minime posset quo referri eum oporteret, legi ΤΡΙΦΟΥΛΕΩΝ jussit, ablegavitque in Daciam, ubi Ptolemæo auctore Τρίφυλλον oppidum fuit: hoc est, adulterinum finxit nummum pro genuino. Tristanus Patinus sequitur in Indice, pag. 4. Nos ad urbem Sardiniae pertinere arbitramur, Ptolemæo memoratam, lib. III. cap. III. Τίβυλα πόλις. Antonino item, Α ΤΙΒΥΛΙΣ CΑRΑΛΙΜ. Τίβυλα enim & Τίφυλα idem esse, ex usitata litterarum earum permutatione, minime obscurum est: sic enim Βρύγες & Φρύγες, Βερενίκη & Φερενίκη, dici promiscue tralatitium est.

ΤΜΩΛΕΙΤΩΝ. Ex parte averfa, ΤΜΩΛΟΣ, cum senili capite ac barbato, ejus nempe viri, quem conditorem urbis suæ, & auctorem nominis, Tmolitæ agnoscerent. In Cimelio Regio. Plinio, lib. v. sect. XXX. Tmolus in Lydia mons est, quem qui medium incolerent, Tmolitæ, vel, ut ipse appellat, Mesotmolitæ vocarentur. Quin & ipsum quoque oppidum Tacitus Tmolium vocat, lib. II. Annal. pag. 55. In Notitia Eccles. Hieroclis pag. 13. inter Antistites Lydia, ὁ Μεσοτιμόλης, pro Μεσοτιμόλης, vel Μεσοτιμώλης. Nam & Timolum, pro Tmolo dixisse veteres Plinius loc. cit. admonet. Et vetus inscriptio, apud Sponium, in Itin. Athen. pag. 148. ΦΙΛΗ ΤΙΜΩΛΙΣ, hoc est, ΤΜΩΛΙΣ, e Tmolo. Apud Leunclavium, pag. 91. ὁ Μεσοτιμώλης. Hinc emendare obiter Appiani locum in Mithridaticis, operæ pretium fuerit: sic enim libri editi a Carolo Steph. typis Regiis habent, pag. 131. Ὁν πυνθανόμενοι Τερεβιανὸι καὶ Ὑπαίπηνιοι, καὶ Μεσοπολίται. Ubi Tristanus tom. II. pag. 541. legi putat oportere, Μητροπολίται. Falso. Sunt enim Metropolitæ in Ionia: Tralles & Hypææ in Lydia, in qua & Μεσοτιμωλίται, quos hic reponendos esse arbitramur. Est & flumen Tmolus, apud Plinium, lib. XXXIII. sect. XLIII.

ΤΜΩΛΙΤΩΝ. Faustinae, cum Dianæ Venertricis effigie. Apud Sponium, in Itin. Athen. Est & alibi Sabinæ, cum Apollinis effigie, sive Cupidinis cum arcu.

TOLETVM.

P. CARISIVS. LEG. PRO. PR. COL. TOLET. P. Carisius Legatus Propratore. Colonia Toletana, Plinio, lib. III. sect. IV. Toletani, in Carpetania Hispaniæ parte. Nunc quoque Toledæ. Sed est nummus iste recens & adulterinus.

TOLOSA COL. Galbæ nummus, e Thesaurio Goltzii, pag. 241. Plinio, lib. IV. sect. V. Tolosani, in Gallia Narbonensi, Toulouse.

TOMEΩC, & TOMITΩN.

TOMEITΩN. Ex parte averfa, KTIΣ-
THΣ TOMOΣ. *Tomus conditor*, capite dia-
demato. In Museo S. Genovefæ, Plinio, lib. iv.
feñ. xviii. *Tomi*, in Pontico littore Thraciæ.
Stephano: Τομεύς, πόλις πρὸς τῇ Ὀδησσῷ . . .
ὁ πολίτης, Τομίτης, καὶ Τομεΐτης διὰ διφθόγην. Urbs
Ovidii exilio nobilis. Sic enim ille, libro i. de
Ponto, epist. i.

*Naso Tomitana jam non novus incola terra,
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.*

Qui fieri autem possit, ut eo ablegatus ab Augu-
sto fuerit, cum Tomitæ Romano Imperio non
parerent: (neque enim ante Trajani tempora To-
mitæ nummos Augustorum honori percusserunt:
tunc nimirum cum post Dacicam victoriam finiti-
mæ civitates, ut Byzantium, Tomi, aliæque, pa-
cem & amicitiam petierunt a Romanis:) viderint
eruditi. Nam neque Byzantii ante Trajanum, &
illam Trajani victoriam, nummos cuderunt in ho-
norem Augustorum, quamvis Romano propiores
imperio, quam Tomitæ.

TOMITΩN. In Græcia Goltzii, Tab.
xxviii. Equites duo galeati cum hastis decur-
runt. Ex parte averfa laureatus Apollo cum lyra.

TOMITΩN. Trajani nummus, e Cimelio
Regio. Serpens ibi pluribus spiris involvitur. Vide
ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Sunt & Hadria-
ni, aliorumque Augustorum, usque ad Gordia-
num & Tranquillinam. In nummo M. Aurelii e
Thesauo Regio, Bacchus stat.

TOMEΩC ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ Δ.
Fluvii duo decumbentes, in nummo Pertinacis,
e Cimelio Regio. ΑΥΤ. Κ. Π. ΕΛΒ. ΠΕΡ-
ΤΙΝΑΞ. Αυτοκράτωρ Καῖσαρ Πέπλιος Ἐλβι-
Πέρτιναξ. *Imp. Caesar P. Helvius Pertinax*. Est &
Commodi, & alter Crispinæ, simili epigraphe:
Τόμεως μητροπόλεως Πόντος τετάρτης. *Tomeos metro-
poleos Ponti quarta*.

TOMEΩC ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ Δ.
Τόμεως Μητροπόλεως Πόντος. Severi nummus, &
Severi Antonini, e Cimelio Regio, & Museo no-
stro. Hercules in eo nummo taurum domat. Oram
Euxini Ponti, quæ circa Danubii ostia est, Pon-
tum Latini scriptores vocant, Nasoque in pri-
mis: Plutarchus, Scythiam Ponticam. Hujus re-
gionis, quæ quarta Ponti censita est, metropolis
Tomi fuere. Sunt simili epigraphe nummi Plautil-
iæ, Getæ, Elagabali, Severi Alexandri, Julii
Maximini, & Gordiani simul cum Tranquil-
lina.

ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. TOMEΩC.
Nummus Philippi patris, Μ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΙ-
ΛΙΠΠΟΣ. Capita duo adverfa: Philippi pa-
tris, & Serapidis. Est ex ære mediocri, in Cime-
lio P. CHAMILLART.

ΤΟΠΕΙΡΟΥ.

ΤΟΠΕΙΡΙΤΩΝ. Nummus Antonini Pii,
e Cimelio reginæ Christinæ. Similis est alibi, M.
Aurelii.

ΟΥΛΠΙΑC ΤΟΠΕΙΡΟΥ. Julia Domna
in Cimelio Regio numismata, Severi Antonini
quoque, & Getæ. Plinio, lib. iv. feñ. xviii.
Topiris, in Thracia.

ΟΥΛΠΙΑC ΤΟΠΕΙΡΟΥ. Getæ num-
mus, in quo Bacchus, ibidem. Ab Ulpio Traja-
no indita hæc ei appellatio est.

ΤΟΡΩΝΑΙΩΝ, in nummis Veteris Græciæ apud
Goltzium, Tab. xxiv. Plinio, lib. iv. feñ. xvii.
Torone. Vide supra, ΟΔΥΝΘΙΩΝ. Stephano:
Τορώνη, πόλις Θράκης . . . ὁ πολίτης, Τορω-
ναῖος. Præfert hic nummus navim cum Pharo,
quo portus Toronici opportunitas designatur.

TRADVCTA. Vide IVLIA TRADVCTA.

ΤΡΑΙΑΝΗC ΑΥΓΟΥCΤΗC. Vide ULPIA
TRAIANA.

ΤΡΑΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. M. Aurelii & Fau-
stinæ junioris nummus, e Gaza Regia & in Cime-
lio D. Fovcavlt. Est hæc, uti remur, Thra-
ciæ Trajanopolis, de qua Ptolemæus, lib. iii.
cap. xi. eadem ipsa, quæ inferius VLPIA TPA-
IANA & ΤΡΑΙΑΝΗ ΑΥΓΟΥCΤΑ est
appellata. In Notitia Hieroclis, pag. 7. Provin-
ciæ Rhodopes Metropolis appellatur: Ἐπαρχία
Ῥοδόπης, ὑπὸ Ἡγεμόνα, ὁ Τεχίανσ πόλεως. Pro-
vincia Rhodopes, sub Præfide, Trajanopoleos Anti-
stes. In eo nummo mulieres tergeminae stant: in
altero, Fortuna ipsa. In nummo Commodi est
Deus Lunus: in altero ejusdem Commodi est A-
pollo, cum hac epigraphe: ΗΓΕΜΟC (pro
Ἡγεμών) ΤΑΤΙΑΝΟC ΤΡΑΙΑΝΗC ΑΥ-
ΓΟΥCΤΗC. *Præses Tatianus. Trajana Augu-
sta*. In alio Severi, ΗΓΕΜΟC ΤΙΒ. ΒΑΡ-
ΒΑΡΟC ΤΡΑΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Præ-
ses Tiberius Barbarus*. In nummo Gordiani, Por-
ta urbis, cum gemina turri.

ΤΡΑΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Cupido ala-
tus tedæ inversæ innititur, in nummo Antonini
Severi F. e Gaza Regia. Alter ejusdem Principis
Harpocratem exhibet: digitum is ori admovent,
læva Copiæ cornu gerit.

ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ.

ΠΥΘΙΟC ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. Domitia-
ni nummus, apud Patinum, pag. 164. cum Apol-
linis Pythii effigie, citharam læva, laurum dextra
gerentis. Certamina fuere solennia Trallibus in
honorem Pythii Apollinis, uti ex marmore Arun-
delliano liquet, in quo hæc inter cetera certami-
num genera recensentur: Ἐπίδαυρον Ἀσκήσεια,
Ἀθλίαις Ἀδελφάνεια, Σάρεδες Χρυσάνθινον, Τεχί-
λεις Πύθια, &c. Vidimus in Cimelio Regio. Plin-
io, lib. v. feñ. xxix. *Trallis*, &c. Stephano:
Τεχίλεις, πόλις Λυδίας πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ ποταμῷ . . .
τὸ ἐθνικόν, Τεχίλιανός. Caria Plinius & Ptolemæus
adjudicant. Vide in eum Plinii locum animadver-
siones. Admonitione autem Caria, juvat obiter
& alterum illustrare nummum e Gaza Regia, in-
scriptum ΙΔΡΙΕΩC, cum figura viri togati bar-
batique, humeris bipennem gestantis: Cerere, ex
parte averfa. Fuit Ἰδριεύς Caria rex, Mausoli fra-
ter, & regni hæres, de quo multa Strabo, lib.
xiv. pag. 656,

ΕΠΙ ΑΠΕΛΛΟΥ ΓΡΑΜ. ΤΡΑΛΛΙΑ-
ΝΩΝ. Ἐπὶ Ἀπέλλῃ Γραμματέοντι Τραλλιανόν.
Sub Apella Scriba Trallianorum. Hadriani nummus
ex eodem Cimelio, cum Jovis ac Dianæ effigie:
quo gemino Numine concordia duarum civitatum
signatur: Ephefi, Tralliumque.

ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. Antonini Pii, apud Oc-
conem, pag. 271. cum Jovis sedentis effigie, dex-
tra fulmen, hastam læva tenentis. Est & alibi ejus-
dem Antonini nummus: ΕΠΙ ΑΥΡ. ΑΡΙC-
ΤΕΟΥ. *Sub Aurelio Aristeia*, cum fluvii decum-
bentis effigie. Alius præterea singularis sic est in-
scriptus: ΤΙ. ΑΙ. ΚΑΙCΑΡ ΑΝΤΩΝΕΙ-
ΝΟC. *Titus Aelius Caesar Antoninus*, capite nu-
do. *Caesar* gentis cognomen se esse situ ipso quem
hic habet admonet, ut in aliis plurimis, Græcis
Latinisque, nummis: nam istud quidem observari
satis non potest.)(ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. Jup-
piter cum hasta sedet, cui canes venatici tres ad-
blandiuntur. Est ex ære mediocri in Gaza Medicea.
Cerberum hic seputant videre viri docti: fru-
stra sunt. Juppiter est Κυνηγέτης, *Venator*; sive,
ut alii malunt appellare cum Dionysio Halicarnas-
seo, libro i. Antiq. inquit Lilius Gyrardus, syn-
tagm. 2. historiae Deorum, pag. 110. Κυνηβάς.
Sunt & sub Antonino Severi F. nummi ΜΙΔΑΕΩΝ
inscripti, cum simili Jovis Venatoris effigie. Ut
Y 2 Ephe-

Ephesii Diana Venatrice, sic isti Jove Venatore gloriantur, ob celebratam in eo tractu venationem.

ΕΠΙ ΕΥΑΡΕCΤΟΥ ΓΡΑΜ. ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. M. Aurelii, in quo Juppiter sedet. Sub Evaresto Scriba.

ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ. Antonini Severi F. nummus, maximi moduli, e Cimelio Regio. *Trallianorum Neocororum Augustorum*, Getæ scilicet, & Antonini, fratrum Augustorum. Augusta sive Augustea certamina dicta fuere, in honorem Principis edita, quorum & Byzantii & Tralliani Neocoros se, hoc est, auctores curatoresque nummo cuso profiterentur. In nummo Juliæ Domnæ Diana est: ut & in Elagabali, in Thesauro Regio.

ΕΠΙ ΓΡ. ΕΡΜΟΚΛ. ΠΑΓΚΡΑΤΙΔΟΥ. ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ. Antonini Severi F. nummus, e Gaza Regia: in quo templa duo insculpta, in quibus Antoninus & Geta Augusti, quorum se Neocoros Tralliani profitentur, *Sub Scriba Hermodcle Pancratide F.* Alius est ejusdem Antonini, ΕΠΙ ΓΡ. ΓΑΥΠΤΟΥ. *Sub Scriba Glypta*, a Γλυπτής.

ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ. Vide ΕΦΕCΙΩΝ.

ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. ΖΗ. Anno xcvi i. Ædificium perpulcrum, in nummo Gordiani Pii, e Cimelio D. FOUCAULT. Æræ initium ab anno V. C. dcccxcii. qui est Antonini Pii secundus.

ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. ΕΠ. ΓΡ. ΓΕΝ. ΖΟΣΙΜΟΥ. ΤΗΛ. Ἐπὶ Γεαρματέως Γεντὸς Ζωσίμους *Trallianorum*, *sub Scriba Gentio Zosimo*. . . . Valeriani nummus e Cimelio Regio, in quo Victoriæ gradientis effigies.

ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. ΕΠΙ ΜΟΔΕCΤΟΥ. Gallieni nummus, *sub Modesto*.

ΙΕΡΟC ΔΗΜΟC. Sacer Populus, Romanus videlicet. ΤΥΧΗ ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. Dea Annona cum temone & cornueopiæ. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

ΤΡΑΠΕΖΟΝΤΙΩΝ. Nummi ex Asia Vetere apud Goltzium, Tab. i. Plinio, lib. vi. sect. i v. *Trapezitis liberum*. Stephano: Τραπεζῆς . . . ὁ πόλις, Τραπεζέντι. Nunc *Trebizonde*, in Capadocia. Præferunt hi nummi Apollinem capite radiato.

ΤΡΑΠΕΖΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Commodi nummus, e Cimelio Regio. Ptolemæo, lib. v. cap. ii. in oppidis Cariæ, haud procul Antiochia ad Mæandrum, & Laodicea, Τραπεζόπολις collocatur. Plinio, lib. v. sect. xxi x. *Trapezopolitæ*. In Notitia Episcopatum, Τραπεζόπολις Phrygiæ Pacatianæ adscribitur. Et in Conc. Quinsexto, pag. 1200. Εὐχρίστος ἐπίσκοπος πόλεως Τραπεζῶν Πακατιανῆς.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΠΟΛΕΩC. Nummus Severi, in quo Dei Luni effigies.

ΔΗΜΟC ΤΡΑΠΕΖΟΠΟΛΙΤΩΝ. Caput juvenile. Ex parte averfa, ΔΙΑ. ΤΙ. ΦΛΑ. ΜΑΥΛΥCΙΟΥ. Διὰ Τιβερίως Φλαυίς Μανλυσίς, nisi mendum sit. E Cimelio Regio.

ΤΡΕΜΙΘΟΠΟΛΙΤΩΝ. Nummus antiquus e Græcia Vetere Goltzii. Stephano: Τρεμιθῶς κώμη Κόπρος. Cives, Τρεμιθοπολίται. Ptolemæo, Τεμμηθῶς. In eo nummo Neptuni tridens, cui delphin implicitus: atque ipsemet ex averfa parte Neptunus.

TREVIRI.

COL. AVG. PAT. TREVIROR. In Thesauro Goltzii, pag. 237. Vespasiani nummus. *Colonia Augusta Paterna Trevirorum*. Similes apud Gruterum inscriptiones, pag. cxi. & ccxxv. Plinio, lib. iv. sect. xxxi. *Treveri*, & lib. xvi i.

sect. xlix. *Trevericus ager*, in Gallia Belgica, *Treves*.

ΤΡΙΑΚΑΛΑ, in Parutæ nummis. Plinio, lib. iiii. sect. xiv. *Triocalini*, in Sicilia. Stephano: Τρικαλον, πόλις Συμελίας . . . τὸ ἐθνικόν, Τρικαλῶν. Nunc *Troccoli*.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ *ad Mæandrum*.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΜΑΙΑΝΔΡ. Apud Spanhemium, pag. 888. Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Tripolitani Mæandro alluuntur*. In Notitia Eccles. Provinciæ Lydiæ hæc Tripolis adjudicatur: a Ptolemæo, Stephanoque, Cariæ.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Antonini Severi F. cum Cupidine: Tranquillina, cum Hercule: Otacilia, cum fluvii decumbentis imagine, in Thesauro Regio. Et Q. Herennii alter similis, ibidem. Valeriani, in quo Æsculapius & Hygia. Gordiani Pii, in quo Fortuna, sive Annona.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΜΑΙΑΝΔΡΟC. Juliæ Mamææ nummus, in Gaza Regia, cum fluvii decumbentis effigie.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Philippi F. nummus, ex eodem Cimelio Regio, cum simili fluvii effigie.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΛΗΤΩΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. In corona. Ex parte averfa, ΔΗΜΟC. In Cenchrio amne hujus fere tractus abluisse se Latonam a partu poëtæ fabulantur: inde *Latonia* certamina, eademque *Pythia* ibi instituta. Est in Cimelio Regio similis huic nummus Gallieni.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΛΗΤΩ. ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC. *Tripolitarum Latona. Sacer Senatus*. Est apud Trifanum, pag. 226. Patinum in Indice, pag. 7. & in Cimelio Regio. Habemus illius nummi formam in plumbo expressam ex ære magno.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ *Syriæ, seu Phœnicia*. Plinio, lib. v. sect. xvi i. *Tripolis, quam Tyrii, & Sidonii, & Aradii obtinent*. A M. Antonio usque ad Elagabalum & Juliam Soæmiada matrem ipsius, nummi sunt Tripolitarum, nominibus Augustorum plerorumque.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus Augusti, e Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 44. cum Apollinis ac citharæ effigie.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus Neronis: & alter M. Aurelii, apud Patin. pag. 244. in quibus Castor & Pollux insculpti, ut in Ascalonitarum nummis.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Trajani nummus apud Patinum, pag. 187. cum eadem Castorum effigie. Ex parte averfa, ΑΡΑΔΙΩΝ. Quo nummo fœdus utriusque gentis intelligitur.

ΤΡΑΙΑΝΟC ΑΥ. ΚΑΙC. Apud eundem, pag. cit. Τραϊανὸς Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ. Ex parte averfa, ΤΡΙΠΟΛ. cum galeato capite, ut in nummis ΓΑΔΑΡΕΩΝ, pag. 229. eodem tractu.

ΤΥΧΗ ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Hadriani nummus, e Gaza Regia, in quo bina Castoris & Pollucis capita: alter in quo mulier turrata stat. Sic in nummo tractus ejusdem, ΤΥΧΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ Κόλης Συρίας legimus, & ΤΥΧΗ ΑΔΡΑΝΝΩΝ.

ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Severi nummus, apud Trifan. tom. ii. pag. 100. cum palmæ icone, quod Phœnices symbolum. Alius est cum Castore & Poluce.

ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΒΛΦ. Juliæ Soæmiadis nummus e Gaza Regia: in quo nummo terna templa insculpta: primum Elagabalus, Soæmiadi ejusdem Augusti matri alterum, tertium Aquiliæ Severæ forori dicatum. Æram Græcorum in nummis suis Tripolitæ plerumque notarunt, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti. In nummo Augusti,

gusti, est ΠΣ. hoc est, annus cclxxx. qui est V. C. dcccxi. In nummo Tiberii est ΑΑΤ. hoc est, annus cccxxxi. qui V. C. dclxxii. Tiberii sextus. In nummo Trajani, e Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, in quo Castor & Pollux equos manibus retinent, annus est ΥΚΖ. hoc est, cccxxvii. qui est V. C. dcccclxxviii. In altero ejusdem Trajani, est ΗΚΥ. hoc est, cccxxviii. qui V. C. dcccclxxix. Trajani supremus. In nummo Hadriani, annus idem, qui etiam est V. C. dcccclxx. usque ad Septembrem, & Hadriani primus. In nummis Antonini Pii, ΓΝΥ. ΕΝΥ. & ΘΝΥ. hoc est, ccccliii. cccclv. & cccclix. qui sunt anni V. C. dcccxciv. dcccxcvi. & dcccc. Antonini Pii quartus, sextus, & decimus. In nummo M. Aurelii, est ΘΝΥ. annus cccclix. qui V. C. dcccc. quo anno Pii decimo, M. Aurelius accepit Tribuniciam potestatem. In nummis Antonini Severi F. est ΕΚΦ & ΖΚΦ. hoc est, dxxv. & dxxvii. qui sunt anni V. C. dcccclxxvi. & dcccclxxviii. Antonini tertius & quintus. In nummis Antonini Elagabali, e Museo P. Chamillart, est ΑΦ. hoc est, dxxx. e Cimelio Regio & e Museo nostro, est ΑΑΦ & ΒΑΦ. hoc est, dxxxi. & dxxxii. qui sunt V. C. dcccclxxi. dcccclxxii. & dcccclxxiii. Elagabali secundus, tertius, & quartus. In alio ejusdem: e Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, est ΓΑΦ. annus dxxxiii. qui quintus Elagabali; cum templo quatuor fulto columnis. ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC. Nummum Elagabali, e Thesauo Regio, ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC, capite laureato: & in contraria parte nummi, ΤΡΙΠΟΛΙ. ΝΑΥΑΡΧΙ. ΒΑΦ. D. Vaillant Tyriis perperam adscripsit, legitque ΤΥΡ. ΙΕΡ. ΑCΥ. ΝΑΥΑΡΧ.

ΤΡΙΧΩΝΙΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. In Thesauo Goltzii, pag. 234. Stephano: Τελωνιον, πόλις Αιτωλίας, ὁ πολίτης, Τελωνιδες, &c.

TROAS.

COL. TROAS. ANTIGONIA. ALEXANDR. LEG. XXI. Titi nummus e Thesauo Goltzii, pag. 241.

COL. AVG. TROA. Colonia Augusta Troas. Caput turritum: retro; vexillum. Nummus est Trajani. In Hadriani nummo, COL. AVG. TROAD. Colonia Augusta Troadenfis. Sic in Antonino, Crispina, Antonino & Geta, Gordiano, Philippo, Valeriano.

COL. ALEX. AVG. Antonini Pii. Plinio, lib. v. sect. xxxiii. Troas, Antigonis dicta, nunc Alexandria, colonia Romana. Ἀλεξάνδρεια Τρωάς. Ptolemæo, lib. v. cap. ii. & aliis. Ab Antigono Asiae rege, Ἀντιγόνεια, Ἀλεξάνδρεια appellata est ab Alexandro Magno, conditore vel restitutore. Vide Chronicon Alexandr. ad annum 2. Olymp. cxiii. Deinde & Romanos eo colonos deductos esse jam ævo suo Strabo testatur, lib. xiii. pag. 593. Augusto nimirum Principe, ut nummi declarant.

COL. AVG. TROAD. Antonini, apud Patinum, pag. 221. & Commodi, pag. 262. In M. Aurelio, COL. AVG. TROA. In eo nummo pictus vir nudus, saccum humero sinistro gerens, dextra in cœlum elata. Est & Commodi similis.

ΤΡΟΑΔΕΩΝ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. M. Aurelii nummus.

COL. ALEX. AVG. TRO. Juliae Domnae apud Patinum, pag. 289. Elagabali, & Severi Alexandri, pag. 349. nunc Cimelii Regii.

COL. AVG. TROAS. Colonia Augusta Troas, Antonini Severi F. & Valeriani nummi, e Museo nostro. In nummo M. Aurelii e Cimelio

Regio, rusticus humeris sacculum gestat, ut in Neapoleos Samariae nummo.

COL. ALEX. TROAS. Antonini Severi F. nummi duo apud Trifanum, alter tom. ii. pag. 179. in quo templi effigies, cum tripodē & dracone, quod Æsculapii est, ut diximus sapius, in nummis vulgare symbolum: alter, pag. 180. in quo pascentis equi imago cernitur: esse autem curam equorum ipsi quoque Æsculapio jam ante monuimus, ex Hierocle, in præf. ἱερωατρικῆς. Quod Trifanus non vidit. Huic posteriori plane similis est alter Severi Alexandri, apud eundem Trifanum, pag. 398. In aliis Antonini Severi F. nummis est COL. ALEXAND. AVG. In Elagabalo, COL. AVG. TRO. ALEX. vel COL. ALE. TROA. In Aquilia Severa, COL. ALE. AVG. In Severo Alexandro, COL. ALE. TRO. In Julia Mamaea, COL. AVG. TROA. & COL. ALEXAND. TRO. In Volusiano, COL. AVG. TROA. In Gallieni nummo, apud P. CHAMILLART, cum aquila, COL. AVG. TRO. & capite laureato Gallieni, IMP. LICINI. GALLIENVS: ex ære minimo.

COL. AVR. ANTONINIANA ALEX. Colonia Aurelia Antoniniana Alexandrina. Nummus allatus a Spanhemio, pag. 776. Traxit hæc cognomina colonia Troas, ab Antonino Severi F. cui M. Aurelii Antonini nomen fuit.

COL. ALEXAND. AVG. Aquiliae Severæ, apud Trifanum, tom. ii. pag. 360. & Patinum, pag. 339. Nunc est Cimelii Regii.

ΤΡΟΙΖΗΝ ΣΔΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ. Jupiter Liberator. In Vetere Græcia Goltzii, Tab. x. Plinio, lib. iv. sect. ix. Τρωζην. Stephano: Τρωίζην, πόλις Πελοποννήσου. τὸ ἐθνικόν, Τρωίζην. In superficie nummi altera, Neptuni tridens, cui Deo sacra civitas ea fuit. Strabo, lib. vii. pag. 373. Τρωίζην ἢ ἱερὰ ἐστὶ Ποσειδῶν, ἃς οὗ ἢ Ποσειδωνία ποτὲ ἐλέγετο. Τρωζην Neptuno sacra est: unde & Posidonia, hoc est, Neptunia, olim dicta fuit. Διὸς Ἐλευθερίας θωμὸς, Iovis Liberatoris ara, etiam Delphis fuit, teste Aristide, tomo 2. pag. 320. Porro Æoles in multis vocibus loco ζ litteræ, σ δ ponebant: ut pro μελίζεν, μελίσθεν. Et hic pro Ζεύς, ΣΔΕΥΣ.

ΤΡΟΙΖΗΝΙΩΝ. Nummus Septimii Severi, in quo Jupiter stat cum hasta, & aquila.

ΤΡΟΙΖΗΝΙΩΝ. Et ex averfa parte ΠΟΛΙΑΣ, hoc est, Urbana Minerva, seu Urbis Præses, & custos. Ibidem.

TVCCI.

COL. AVGVSTA GEMELLA. LEG. XXV. Claudii nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 237. Plinius, lib. iii. sect. iii. Colonia immunitis Tucci, quæ cognominatur Augusta Gemella. Gruteri inscriptio, pag. 332. COLONIAE. AVG. GEMELLAE. TVCCITANAE. Τῆς Ptolemæus, lib. ii. cap. iv. Γέμελλαι vocat Appianus, in Iber. pag. 293. Gemellæ nomen ea colonia habuit, a colonis eo deductis militibus ex aliqua earum legionum, quibus Geminae aut Gemellæ cognomen fuit: quales erant vii. x. xiii. & xiv. quod ex duabus factæ singulæ erant, quæ justum legionum numerum non explerent. Hodie Martos in Bætica, inter Cordubam & Giennum.

TVRIASO.

MV. TVR. & MVN. TVR. Augusti ac Tiberii nummi, apud Patinum, pag. 66. Nunc in Cimelio Regio. Municipium Turiaso. Plinio, lib. iii. sect. iv. Turiasonenses civium Romanorum. Nunc Tarragona trans Iberum, in Aragoniæ confinio.

TVRIASO. Caput muliebre, sive Genius civi-

civitatis. IMP. AVGVSTVS P. P. capite laureato.

TYANA Cappadocia.

TYANEΩN T. Π P. T. IEP. ACY. AY. ET. E. Τυανέων ἢ πρὸς Ταύρω, ἱερῆς, αὐτονομίας, ἔτις εἰ. Tyanensium civitatis, ad Taurum, inviolata, suis utentis legibus: anno quinto. Hadriani Imp. cujus effigiem nummus hic præfert, e Cimelio Regio. Plinio, libro vi. sect. iii. Tyana. Stephano: Τύανα, πόλις μέση Κιλικίας ἢ Καππαδοκίας . . . οἱ πολῖται, Τυανεῖς. Eadem Chrstopolis postea appellata. In Notitia Ecclesiast. pag. 47. Ἐπαρχία Καππαδοκίας ἡ Τυανών, ἥτοι Χρυσόπολεως. Ut nempe Antiochiam post terræ motum auspiciato nomine Theopolim, Θεόπολιν, Justinianus appellavit, sic Tyana Chrstopolim Valens, cum prærogativa metropolitici juris Urbem eam donavit. Haud procul portis Ciliciis fuit, unde in Syriam transitus, juxta montem Taurum: quare & ea regio, Εὐσέβεια ἢ πρὸς τῷ Ταύρῳ dicta Straboni, lib. xii. pag. 537. In eo porro nummo turrata mulier monti infidet, emergente ante pedes ex aquis homine, qua effigie fitus oppidi in monte, cujus radices amnis alluat, indicatur: spicis, & papavere, quæ dextra tenet, circumjacentis agri fertilitas. Strabo, loc. cit. Ἡ μὲν Τυανίτις ὑποπεπληκῆα τῷ Ταύρῳ τῷ κατὰ τὰς Κιλικίας πύλας . . . καλεῖται ἡ Εὐσέβεια ἢ πρὸς τῷ Ταύρῳ ἀγαθὴ ἡ καὶ πεδία ἡ πλείη. Τὰ δὲ Τύανα ἐπικαλεῖται χάματι Σεμιράμιδος τετειχισμένῃ καλῶς. Tyanitibus substrata Tauro est ad portas Cilicias . . . Vocatur autem Eusebia ad Taurum: fertilis, & maxima sui parte plana. Tyana imposita sunt aggeri Semiramidis probe muris substructo. Hæc de oppidi situ, & ubertate agri: de amne præter labente, idem Strabo, lib. xiii. pag. 587. ubi amnem eum ait, qui Solos Ciliciæ rigat, ex Tyanenfi agro venire: ὁ ἐκ Τυανών εἰς Σόλους ἀφ' οὗ τὰ Ταύρα. Est similis Antonini Pii nummus, cum ET. ΘΙ. ἔτις ιθ'. anno xix.

TYANEΩN T. Π T. IEP. ACTA. Τυανέων ἢ πρὸς Ταύρῳ &c. Dea turrato capite, seu Genius civitatis rupi infidet. M. Aurelii hic nummus est. Similis est Commodi alter; & alter Severi. In nummo M. Aurelii: AY.T.K. M. ANTΩNEINOC. averfa pars exhibet caput turratum: & cum prædicta epigraphæ, ET. B. Anno 2. M. Aurelii. Est in Cimelio D. Foucault.

TYANΩN. Caput apri. E Museo nostro.

TYNDAPITAN, apud Parutam. Plinius, lib. iii. sect. xiv. Tyndaris colonia, in Sicilia. Ruderæ supersunt, nomenque Tendaro. In nummo prior apud Parutam Juno insculpta, quæ pavone vecta fertur: In aliis Ceres, cum spicis, ubertatis symbola: pilei Castoris ac Pollucis, qui Tyndarei filii, iidemque hujus oppidi conditores fuere: quanquam a Messeniis conditum scribit Diodorus Sicul. lib. xiv. Bibl. Sed fuit nimirum quondam Laconici juris & ipsa Messenia, auctore Strabone, lib. vi. pag. 279. Hinc illud Sili, lib. xiv. de Tyndaritanis:

Geminoque Lacone

Tyndaris attollens se se.

Castorem & Pollucem intelligit, Tyndari Laconum regis filios.

TYNDAPIEΩN. E Goltzii Thesauro, pag. 235. & apud Parutam.

TYNDAPITAN Caduceus, Mercurii symbolum: laurus, Apollinis: spica, ubertatis. Apud Parutam, num. 6. Tullius sub finem Verrinæ quintæ: Téque Mercuri, quem Verres in villa & in privata palastra posuit, P. Africanus in urbe sociorum, & in gymnasio Tyndaritanorum, juventutis illorum custodem & præsidem voluit esse, imploro at-

que obtestor. Et actione quarta: Audistis nuper dicere legatos Tyndaritanos, homines honestissimos, ac principes civitatis, Mercurium, qui sacris annivertiis apud eos, ac summa religione coleretur, quem P. Africanus, Carthagine capta, Tyndaritanis non solum suæ victoriæ, sed etiam illorum fidei societatisque monumentum atque indicium dedisset, hujus vi, scelere, imperioque esse sublatum. Hujus Mercurii mentio, quem Tyndaritanorum Præsidentem Deum Tullius appellat, alterius nummi recordationem excitat, Severo Imp. cusi, cujus in averfa parte legimus, IOVI. PRAE. ORBIS, hoc est, Iovi Præsidi Orbis: non uti vir eruditus, in Juliano Cæsares censuit, Iovi Præsidi Orbis. Deos enim, quorum sub tutela forent oppida, regna, civitates, loca quævis, Præsides eorum locorum vocavit antiquitas. Tullius, pro domo sua. Ovidius, lib. x. Metam.

Caruerunt præfide Delphi.

Seneca, in Hippolyto:

Præses terræ Dea.

TYPANΩN. Caput turratum. Domitiani nummus, e Cimelio D. Foucault.

TYPANΩN. Nummus Antonini Pii. Item M. Aurelii, in Cimelio D. Foucault: & alibi etiam Verissimi Cæsaris, & Commodi. Item Severi ac Juliae Domnae, quos Patinus affert, pag. 286. & 290. Nunc Cimelii Regii. Plinius, lib. iv. sect. xxvi. Annis Tyra, oppido nomen imponens, &c. Stephanus: Τύρας, πόλις καὶ ποταμός ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ . . . πῶς πολίτας, Τυράνας. Goltzius in Thesauro, pag. 236. TYPANΩN perperam legit in Severi nummo, pro TYPANΩN. Quo in nummo e Gaza Regia Hercules stat: in altero Juliae Domnae, Cybele sedet. Est in Cimelio D. Foucault, similis nummus Plautillæ.

TYPANΩN. Hercules stans clavæ innititur. Est Juliae Domnae, IOYΔΙΑ ΔΟΜΝΑ, in Thesauro Regio.

TYRVS, in Syria Phœnice.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. ΤΥΡΙΩΝ. L. HNP. Anno clviii. Demetrii Soteris nummus quem vidimus. Est ejusdem Principis alter, L. ΘΝΡ. hoc est, Δυναστάωντος ὁ πρῶτος. Anno clxi. in Museo nostro. Tertius itidem Demetrii Nicatoris, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. ΤΥΡΙΩΝ. L. ΗΞΡ. anno clxviii. æræ nempe Seleucidarum, de qua diximus in nummis APAΔΙΩΝ. Plinius, lib. v. sect. xvi. Tyrus, quondam insula &c.

ΤΥΡ. (litteris invicem implexis vox ea scribitur in nummo) ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΙΕΡΑΣ. ΑΣ. cum palmæ icone: turrato, ex parte altera, capite. In Museo nostro. Τύρας Μητροπόλεως ἱερῆς αὐτονομίας. Tyri Metropoleos sacra, inviolata.

ΤΥΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Capite laureato: ex averfa parte, ΚΟΙΝΟΝ ΦΟΙΝΙΚΗC ΑΚΤΙ. Aelia certamina. Commune Phœnices. Phœniciæ Maritimæ Metropolis ea fuit. Notitia antiqua, pag. 61. Ἐπαρχία Φοινίκης Παρεσχίας. Τύρος Μητρόπολις. Sed nummus suspectus valde.

ΤΥΡ. ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΗΛΣ. ΘΙΣ. ΘΟΣ. simileve annorum notæ, quas exposuimus in Chronologia Vetteris Testamenti, ad æram Græcorum pertinent.

SEP. TYRVS METRO. COLONIA. ACTIA. ERACLIA. Certamina sunt Aelia in honorem Herculis Tyri exhibita. Nummus est Antonini Severi F.

SEP. TYRVS, vel SEPT. TYRO. METROP. COLONIA. LEG. XII. In nummis

mis Juliae Domnae & Macrini : quos nummos inepte quidam legunt, SEPHYRVVS & SEPHYRO, secuti Patinum.

SEPT. TYRVS. MET. COLONIA. *Septimia Tyrus Metropolis colonia*, a Septimio Severo Augusto sic appellata. Nummus est Antonini & Getae, filiorum Severi.

TYRVS METRO. COLONI. Diadumeniani nummus, in quo insculptus Hercules. Strabo, lib. xvi. pag. 757. de Tyriis: Τυρῶται ὃ καθ' ἑπεσβολὴν Ἡρακλῆος ἐπ' αὐτῷ. *Colitur apud eos Hercules majorem in modum.* Vide & Curtium, lib. iv. ceterosque scriptores rerum Alexandri. Spoliatum donariis Tyrium Herculem a Caesare, ob receptam ab iis uxorem Pompeji, Dio refert lib. xlii.

TYRO. COLO. Elagabali, apud Patinum, pag. 331. Vir nudus palmam arborem, qui Syriae typus est, digito monstrat: apposita deinde concha Tyria, ex qua succus purpureus tingendis vestibus eliciebatur olim, qui *Tyri praecipuus Asia*, ut Plinius ait, lib. ix. sect. lx. Strabo, lib. xvi. pag. 757. Πάλῳ τῷ ἐξήρταται πικρῶν ἢ Τυρίᾳ καλίστη πορφύρεα, &c.

TYRIORVM. Nummus Elagabali, in Cismelio Regio. ΗΡΑΚΛΙΑ. ΟΛΥΜΠΙΑ, certamina subintellige. Est & Anniae Faustinae, COL. MET. TYRO.

TYRIORVM. Nummus Antonini Elagabali: in quo stat Dido cum hasta pura, dextra protensa, instar jubentis: supra, muri & portae civitatis: ad pedes Didonis, operarius ligone terram fodit: pone ipsum est murex Tyrius. Infra, ΔΕΙΔΩΝ. Hæc symbola docent prima Tyriorum mœnia a Didone fuisse constructa: non certe Karthaginem.

COL. TYRO. METR. Saxa duo, seu Petrae duæ, inter calicem, ex quo ignis emicat, & oleam arborem. In imo, AMBROCIE PETRE, cum conchylio. Scriptum est ita, pro Ἀμβροσίᾳ πέτρῃ. Nummus est Gordiani junioris, apud Tristandum, tomo 2. pag. 508. Petrae duæ insculptæ idcirco sunt, ut situm urbis Tyri significant. Nam in petra, non una, sed gemina, civitas ea sita est: quarum in altera pars civitatis, quæ Palætyrus appellabatur; in altera ea est quæ Tyri nomen habet. Factum autem Tyri nomen a petra est: nam & *Tyrus* & *petra* Hebraice τὴν est. Ergo *Petra* duæ, duæ sunt partes civitatis Tyri. *Circuitus Tyri*, inquit Plinius, libro v. pag. 573. xix. mill. passuum est, intus Palætyro inclusa. *Ambrosiæ* autem *petrae* dicuntur, hoc est, *petrae* quidem, sed in quibus tamen dulcis est quies, & habitatio per jucunda. Est enim ἀμβροσίη, *dulcis*, ut apud Homerum, Odyss. δ. νύξ ἀμβροσίη, *nox dulcis*: & Iliad. α. ἀμβροσίη ὕπνῳ, *dulcis placidusque somnus*. Merus ergo ludus est in verbo & significatione Tyri: quæ cum *Petra* dicatur, dulcis tamen & jucunda quoque prædicatur. Fabulas, quas hoc inspecto numismate scriptor fabulosus ac nullius pœne judicii, ut a Tristano appellatur, tomo 1. pag. 492. quas, inquam, fabulas Nonnus confinxit de Petris Ambrosiis, nemo cordatus non aspernetur. Sic ille, sic alii, ex nummis antiquis, quos non intelligerent, occasiones cepere fabulas comminiscendi, quas qui arbitrantur prodesse ad Nummorum veterum explicationem, nesciunt se mendaces & fabulatores sequi. In imo isto numismate conchylium est; quoniam, ut Plinius ait loco citato, *nunc omnis Tyri nobilitas CONCHYLIO atque purpura constat.* Arbor olea laudatissimum in eo tractu oleum esse significat: ex quo in templo Herculis Tyrii lucerna perpetuo arderet; id enim calix dextrorsum positus indicare videtur, in quo ellychnium accensum apparet.

COL. TYRO METR. Nummus Philippi. In altero, COL. METROPOL. TYRO. In corona laurea: AKTIA. KAICAPIA. *Ludi Actii in honorem Caesaris.* In nummis Otaciliae & Saloninae, AKTIA ERACL. *Actia Heraclea certamina.*

COL. TYRO METR. *Colonia Tyro Metropoli.* Roma galeata sedens cum hasta, dextra tenet Aquilam Romanam; cujus dorso impositi sunt Augusti duo, togati & laureato capite, Septimius Severus & Antoninus filius; primi nempe coloniae conditores. Est hic nummus Treboniani Galli: & fuit is olim in Museo R. P. DE LA CHAIZE, Societatis JESU. Sic in nummo ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ, Philippopolitæ Deam Romam similiter insculpsere, cum Aquila & Philippis duobus, coloniae Philippopolis primis conditoribus.

COL. TYRO. METRO. Treboniani Galli, apud Patinum, pag. 397. BOS deductæ coloniae symbolum, Tyriae conchæ inhiat. In labaro deinde epigraphe, LEG. III. GAL. Similiter in Valeriani nummo. In vetustis inscriptionibus apud Gruterum, LEG. III. GAL. passim occurrit.

TYRVS SEPT. COL. METROPOL. Nummus Gallieni.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS AVG. Capite radiato. COL. TYRO METRO. Princeps femina stans, sinistra tenens hastam puram, dextra radium, quo locum ostendit operario terram ligone fodienti: juxta, muri & portæ civitatis, cum murice Tyrio: plane ut in nummo Antonini proxime allato: sed absque nomine ΔΕΙΔΩΝ. Habemus nummi ex ære mediocri formam in plumbo expressam.

V

VALENTIA in Calabria.

VALENTIA. Nummus Caesaris Dictatoris, apud Occonem, pag. 15. cum gemino Copiæ cornu, ac fulmine. Hunc nummum Patinus & Mediobarbus nequicquam urbi Romæ adscribunt, in nummis Julii Caesaris: alii frustra quoque Valentiae Hispanicæ: nos Italicæ, nempe Viboni Valentiae, de qua Plinius lib. iii. sect. x. *Hippo*, quod nunc *Vibonem Valentiam* vocant: cum Goltzio, in Magna Græcia, tab. xxxv. Calabriae civitas ea est, olim Hipponium appellata. Vide ΙΠΠΩΝΙΕΩΝ. Duris apud Athen. lib. xii. pag. 542. a Gelone ait, prope Hipponium oppidum, locum esse exædificatum, quem Cornu-copiæ appellavit: Πλησίον Ἰσπωνίης πόλεως... τόπον ἵνα εἶναι καλεῖται Ἀμαλθείας κέρας, ὃν τὸ Γέλωνα καλεῖται. Id vero in præsentī nummo expressum. Alias Copiæ cornu in nummis felicitatem temporum designat. Dio Chrysost. Τὸ τὸ Ἀμαλθείας κέρας μὲν τὴν ἀγαθῶν δόσιν καὶ τὴν δίδαιμονίαν. *Cornu copiae felicitatem & bonorum largitionem indicat.*

VALENTIA Citerioris Hispaniæ.

C. I. V. *Colonia Julia Valentia.* Nummus est c Museo nostro, in quo capita Julii & Augusti opposita sine laurea sunt. DIVI IVLI. & CAESAR DIVI F. IMP. Cum litteris C. I. V. navis Prætoria est. Plinius, libro iiii. sect. iv. *Valentia colonia.* Nunc quoque est in Hispania regni cognominis caput.

VIENNA Provinciae Narbonensis.

COL. VIENNA. LEG. VII. CLAUDIANA PIA. Neronis nummus, in Thesau- ro Goltzii, pag. 242. Plinius, lib. iiii. sect. v. *Colonia Vienna Allobrogum.* Nunc quoque, *Vienne en Dauphiné.*

VIMINACIVM.

P. M. S. COL. VIM. AN. I. In altero, AN. IIII. In altero, AN. V. *Provincia Macedonia Superioris, Colonia Viminacium.* Gordiani Pii nummus, e Cimelio Regio, Museoque nostro, ad Viminacium pertinet, quæ colonia est in Mœsiam deducta Gordiano hoc ipso Principe. Anni hi sunt a tempore deductæ coloniae, hoc est, ab x i. Kal. Maji, anno tertio Gordiani Pii, V. C. DCCCCXCIII. Οὐμινάκιον Ptolemæo, lib. I I I. cap. I x. in superiore Mœsia. Βημινάκιον νῆ-σος μεγάλη τῆς Ἰσθμίας a Theophane appellatur, anno x i x. Mauricii. Ab Antonino in Mœsia Viminacium collocatur. Βημινάκη μητρόπολις Μυσίας, in Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 25. Notitia Imperii, sect. xxx. *Præfectura Legionis septimæ Claudiae, Viminacio. Præfectura Classis Histrie Viminacio.* Unde fuit olim cum suspicaremur legi in iis nummis posse, *Præfectura Militum Superventorum Colonia Viminacii:* cujusmodi milites superventores Axiupoli in Scythia fuisse eadem Notitia testatur, sect. xxv I I I. Sed prior interpretatio, quæ magis recepta, magis arridet. Occo, pag. 432. in Gordiano Pio, P. M. SCOLVM. ANT. pro P. M. S. COL. VIM. AN. I. De Gordiano juniore Capitolinus, pag. 162. *Fecit iter in Mœsiam, atque in ipso procinctu quidquid hostium in Thraciis fuit, deleuit, fugavit, expulit, atque summovit.* Tuncque deducta simul ab eo Viminacium colonia est. Sed omnes de Viminaci situ falli & fallere mox liquebit.

P. M. S. COL. VIM. AN. V. & AN. VI. & AN. VII. & AN. VIII. & AN. VIII. & AN. X. Nummi sex Philippi Imp. In his omnibus nummis stat Provincia media inter taurum & leonem, expansis brachiis utrumque ostentans: quo habitu situs provinciae egregie demonstratur; *Macedoniae nimirum superioris*, quæ media est inter Macedoniam inferiorem, in qua leones sunt, & Epirum, ubi tauri eximii. Macedonia enim in duas dividebatur provincias, ut hi nummi docent: & inferior ea nuncupabatur, quæ mari vicinior: superior, quæ mediterranea, & Epiro adjacens. De leonibus Macedoniae inferioris, Plinius libro VIII. sect. xvi I I. *In Europa autem inter Acheloum tantum Nestumque amnes leones esse:* quo intervallo Macedonia inferior continetur. De tauris Epiroticis idem sect. Lxx. *In nostro orbe Epiroticis laus maxima, a Pyrrhi (ut ferunt) jam inde regis cura.* Itaque alios in præfenti scriptores nihil moramur, qui quod repperunt scriptum in his nummis oppidum provinciae Mœsiae adsignarunt, pro Macedonia; nec Macedoniam in duas provincias diviserunt, sed Mœsiam: & Viminacium denique pro Vimaniam colonia, aliove simili nomine, fortassis finxerunt. Nam & in hoc toto opere, cum alios præter scriptores sacros & Plinium de situ terrarum, vel de rebus gestis, scriptores appellamus, nolumus propterea quisquam existimet, horum a nobis fidem præstari.

P. M. S. COL. VIM. AN. X. Otaciliae Severæ, & Decii quoque, apud D. Vaillant.

P. M. S. COL. VIM. AN. XI. Decii, e Museo nostro.

P. M. S. COL. VIM. AN. XII. Herennii Etruscj, & Valentis Hostiliani, qui Decii filii.

P. M. S. COL. VIM. AN. XIII. Treboniani Galli, apud Patinum, pag. 397. qui quid ea notæ valerent, non intellexit. In aliis est AN. XII. In aliis, AN. XIII.

P. M. S. COL. VIM. AN. XIII. Est Volusiani, Æmiliani, & Treboniani. In nummo Æmiliani, e Cimelio D. Foucault, legitur. IMP. C. M. AEMIL. AEMILIANVS AVG. capite laureato. In parte averfa, P. M.

S. COL. VIM. Dea stans inter leonem & taurum: infra, AN. XIV. sic enim ibi scriptum est pro XIII.

P. M. S. COL. VIM. AN. XIII. XV. & XVI. Valeriani, apud Mediobarbum, pag. 368. & apud D. Vaillant.

VINDELICI. Vide RAETIA, & AVGVSTA VINDELICORVM.

VISONTIVM. MVN. Galbæ, e Thesauro Goltzii, pag. 244.

MVN. VISONTIVM, in laurea. Augusti nummus, e Cimelio Regio. Ptolemæo, lib. II. cap. vi. Hispaniæ Tarraconensis oppidum est in Pelendonibus, Οὐισόντιον. Huc potius referri hos nummos remur oportere, quam ad Sequanorum, Pannonumve, Visontium.

VLIA. Urbs est Hispaniæ: inter nummos P. LUDOVICI JOBERT, Societatis JESU, Parisiis.

VLPIA TRAIANA.

COL. AVG. VLPIA TRAIANA. Trajani nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 238. Fuit ea civitas in Dacia antiqua trans Danubium, Ζαρμιγέθουσα βασιλειον, Regia Zarmigethusa, dicta Ptolemæo, lib. III. cap. VIII. Deinde Colonia Ulpia Trajana Augusta Dacica Sarmizegetusa, a Trajano conditore. Vetus inscriptio, apud Gruterum, Pag. cccxxix. 6. PROVINCIAE DACIAE. COL. VLP. TRAIANA. DACIC. SARMIZEG. Pag. cccxxxv I I. I. COLON. VLPIA TRAIANA. AVG. DAC. SARMIZGETVSA. Nunc Varhel dicitur, in Transylvania: eadem ipsa, quæ supra Trajanopolis est appellata.

HΓΕ. ΤΟΥΛ. ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΗΣ ΤΡΑΙΑΝΗΣ. M. Aurelii nummus, e Cimelio D. Foucault: cui nummo castellum insculptum. Ηγεμόντος Τούλου Μαξίμου, Præfide Tullio Maximo, cujus & in Pautaliatarum nummis, ejusdem fere tractus, nomen occurrit.

ΤΡΑΙΑΝΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ. Severi nummi, in quibus & Dianæ Venatricis, & Cybeles stantis effigies. Cave Tristanum, tom. II. pag. 99. Patinumque, pag. 282. audias, qui hanc Trajanam esse eandem cum Trajanopoli Phrygiæ volunt: Holsteniumve, qui cum Augusta Ciliciz. Sunt & Antonini Severi F. nummi, cum Apolline, Baccho, &c. Plautillæ, in Cimelio D. Foucault, cum epigraphe: ΗΓ. ΚΙΚΙΝ. ΚΛΑΡΟΥ. ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ ΤΡΑΙΑΝΗΣ. Præfide Sincinio Claro. ΦΟΥΔΙΑ ΠΛΑΥΤΙΑΛΛΑ CEB.

ΕΠΙ CΤΡ. ΑΝΝΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ. ΑΥΓ. ΤΡΑΙΑΝΗΣ. Sub Præatore, vel Duumviro, Annio Marco. Augusta Trajana Elagabali, apud Patinum, pag. 333. cum Cybeles stantis effigie. Verum ille haud dubie ΕΠΙ CΤΡ. de suo scripsit, pro ΗΓ. hoc est, ηγεμόντος: qui mos scribendi in illo tractu fuit.

ΤΡΑΙΑΝΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ. Trajana Augusta. Valeriani, e Cimelio Regio.

VOLCAE. in parte averfa, AREC. Volca Arecomici. Nummus singularis e Museo nostro, ex ære, minimi moduli. Caput ibi diadematum est: Senatus videlicet Nemaufensis. In altera parte stat Senator togatus. Plinio, lib. IIII. sect. v. *Nemaufum Arecomicorum:* Ptolemæo, lib. II. cap. x. Οὐόλκων Ἀρεκόμοι, ὧν πόλεις μεσόγειοι, Νέμαυος καλωνία, &c. Hodie Nismes, in Languedocio, ut vocant, Galliæ provincia olim Narbonensi dicta.

VRSO.

COL. GEMINA VRBANOR. Neronis nummus e Thesauro Goltzii, pag. 239. Plinius, lib. III. sect. III. *Colonia Viso, quæ Gemina*

nua *Urbanorum*: ubi vel libris invitis, *Gemina* monuimus legi oportere. Hodie *Offuna*, Ducatus titulo insignis. Mariana, lib. 111. hist. Hisp. cap. 22.

VTICA, in Africa.

MVN. IVL. VTICEN. DD. P. P. Tiberii nummi e Gaza Regia. *Municipii Iulii Vticensis Decuriones posuere*. Plinius, lib. v. sect. 111. *Vtica Catonis morte nobilis*. Nunc *Biserte* dicitur. Datum Uticensibus jus civitatis ab Octaviano Caesare, anno V. C. DCCXVIIII. L. Gellio, Cocceio Nerva Coss. auctor est Dio, lib. XLIX. pag. 401.

C. VIBIO MARSO PR. COS. C. Vibio Marso Proconsule. Alius, PR. COS. II. Proconsule secundum. Alius, PR. COS. III. Proconsule tertium. Nummi sunt Tiberii tres: quorum in averfa parte Pietas sedet, cum his hinc inde litteris, M. M. I. V. *Municipes Municipii Iulii Vticensis*. Vel DD. PP. *Decuriones posuere*. In uno ex his cum Marso Proconsule jungitur NERO CAES. Q. PR. In alio, DR. CAES. Q. PR. hoc est, *Nero Caesar*, vel *Drusus Caesar*, ambo Germanici filii, *Quinquennalis Praefectus*: non *Quaestor Provincialis*, ut quidam dixerunt. Neque enim certe Quaestor, in tam tenui praesertim provincia Caesar foret.

C. LOLLI. ITER. latere dextro nummi: laevo, M. DOM. infra, II VIR. Statua Augusti imposita cippo, cui inscriptae sunt hae litterae: P. S. S. C. In altera parte caput Augusti nudum sine laurea. Nummus hic est apud Patin. in familiis, pag. 158. & apud D. Vaillant, in Colon. sic interpretandus: *C. Lollius iterum, M. Domitius, Duumviri, Poni suo sumptu curavere*: statuam illam Augusti nimirum, in nummo expressam. Similis alter est; in quo pro statua Augusti, Pietatis sedentis effigies est: qualis in nummis Uticensium: & in priore parte, Tiberii vultus, sine epigraphe. Eam ob rem Uticensibus hunc nummum tribuimus.

Υ

ΥΒΛΑΣ ΜΕΓΑΛΑΣ, apud Parutam. Plinio, lib. 111. sect. xiv. in Sicilia. *Hyblenses*. Stephano, *Υβλα μέγλων*, *Hybla major*. Nunc *Paderno*. In eo nummo Deae Hyblaeae signum exstat, urceolum dextra, laeva hastam puram tenentis, blandiente ad pedes cane: quo ex argumento Dianam esse Venatricem auguramur. Ex parte antica ejusdem Deae caput, cum api, ob mellis in eo tractu copiam. De melle Hyblaeo Plinius, lib. xi. sect. xiii. alique. De Hyblaea Dea Pausanias, in Eliac. prior. seu lib. v. pag. 172. ubi de Hybla maiore: *Καὶ ἱερὸν σφισιν Ὑβλαίας ἐστὶ θεῶν, ὅθεν Σικελιωτῶν ἔχον τιμὰς*. Ibi sanum est Siculorum celebritate religiosum, Deae quam Hyblaeam vocant, dicatum.

ΥΔΙΝΑΙΩΝ. Ad Majorem Graeciam spectare hic nummus. e Museo nostro videtur, cui similis est in Cimelio Regio: quod in eo Minotauri effigies, & Palladis caput exstat, quae notae in nummis illius tractus frequentes occurrunt. In nummo eo, qui est argenteus majoris moduli, conspicuae sunt hae tantum litterae, ΥΔΙΝΑΙ. ubi quidam etiam putant, quae littera Δ paululum inclinata videtur, esse litteram P: minus recte, ut arbitramur.

ΥΔΡΟΝΤΙΝΩΝ. E Magna Graecia Goltzii, tab. xxxiii. In eo nummo Neptunus, cum tridente ac delphinis. Plinio, lib. 111. sect. xvi. *Hydruntum*. Stephano: *Υδρῶν . . . τὸ ἔθνην*, *Υδρῶντι*, & *Υδρῶσσι*, & ex nummo *Υδρῶντι*. Nunc *Otranto*, in Italia.

ΥΕΛΗΤΩΝ, ex argento & aere, in Museo nostro.

ΥΕΛΗ. cum noctua Palladis symbolo, ibidem. Plinio, lib. 111. sect. x. *Oppidum Helia, quae nunc Velia*. Nunc vicus est, *Castel a mare della Bruc-ca*, in Principatu citeriore. Sunt apud Goltzium in Magna Graecia, Tab. xxxii. & xxxiii. in quibus leo insculptus, noctuaque Palladis, tridens delphinusve Neptuni, spica fertilitatis symbolum.

ΥΚΚΑΡΕΩΝ.

ΙΚΑΡ. apud Parutam. Stephano: *Υκκαρον, πόλις Σικελίας . . . τὸ ἔθνην*, *Υκκαρεῶς*. Antonino *Hiccaro*, a Panhormo, XVI. M. P. Nunc quoque *Carini*, & *Muro d'Iccarini*, teste Fazello, decad. 1. lib. vii. cap. vi.

ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. Juliae Domnae nummus, e Museo nostro, cum templo, in quo Juno velata. Adjectum Praetoris nomen, ΕΠΙ CTP. Μ. ΑΠΠΙΩΝΟC. Sub Praetore M. Apione. ΙΟΥΛΙΑ CΕΒΑCΤΗ. Julia Augusta. Legitur hoc nomen *Αππίων* per geminum ππ, & in Bibl. Photii, cap. cxi. Et apud Clementem lib. x. Recogn. ubi ait Appionem cum Anubione venisse ab Antiochia. In Lexico Suidae, *Αππίων ὁ Πλευρονίκης*. Sed ex litterarum serie scribi *Αππίων* ibi oportere palam est. Videtur sane *Αππίων* nomen Romanum esse, & in Graecam speciem detortum, ab recto *Appius*, ut *Μαρκίων*, a *Marcus*. Tamen Apion familiare Aegyptiis nomen fuit, deductum ab Api, quem colebant: ut a Serapi, Serapion, Anubion, ab Anubi. Quare Apion saltem ille Grammaticus, qui mundi cymbalum dicitur fuisse appellatus, Apion dicendus potius videtur, quam Appion. Sunt Hyræpænorum porro nummi alii in Thesauro Regio, & in Cimelio D. Fovcavert, Antonini Pii, ΕΠΙ ΙΟΥΛΑ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ, sub Julio Menandro. Faustinae Aureliae, cum Aesculapio: Crispinae, ΕΠΙ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥC ΤΟ Β. sub Menecrate iterum, cum Junonis effigie: Severi, cum Aesculapio: Getæ, Decii, Etruscillæ, & Valeriani. Plinio, lib. v. in fine sect. xxxi. *Hyræpeni*. Stephano: *Υπαιπα, πόλις Λυδίας . . . τὸ ἔθνην*, *Υπαιπηνός*. Plura vide in nostris ad Plinium notis.

ΕΠΙ CTP. Π. ΑΠΙΩΝΟC. ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. Juliae Domnae, cum Dianæ icone. *Επὶ Στρατηγῶς Ποπλίας Ἀπίωνος Ὑπαιπηνῶν*. Cum Aesculapio, alter Getæ, sine Praetoris nomine. Uterque e Gaza Regia. Est & alter ejusdem Juliae: ΕΠΙ ΙΕΡΑΚΟC, sub Hierace.

ΕΠΙ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ. ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. Sub Apollodoro. Pharetra & clava, in Antonini Severi F. nummo, e Cimelio Regio. In Elagabali nummo, ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ, sub M. Aurelio Juliano.

ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. CT. ΑΙΑ. ANT. TA. ET. Δ. Hyræpænorum, Praetore Aelio Antonino Tattiano, anno quarto, Gordiani videlicet junioris, non Gordiani patris, ut Patino visum, pag. 360. a quo & perperam sic nummus legitur, CT. ΑΙΑ. ANT. TACTA. Ejus nummi aream obtrinet ædes sacra, in qua Dianæ Ephesiae, vel Junonis potius, aut Veneris, simulacrum. Est ex aere medietate, in Cimelio Regio.

ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. CT. ΑΙΑ. ANT. TA. ET. Δ. Gordiani tertii, apud eundem Patinum, pag. 375. quo ex nummo errorem suum in explanando priore deprehendi ab ipso, atque emendari oportuit.

ΕΡΕΝ. ΕΤΡΟΥCΚΙΑΛΑ. CEB. Herennia Etruscilla Augusta. ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. ΕΠΙ CTP. ΦΛ. ΕΡΜΟΛΑΟΥ ΝΕΙΚΩ. *Επὶ Στρατηγῶς Φλαβίου Ἑρμούλου Νείκων*. Sub Praetore Flavio Hermolao Niconis F. E Cimelio Regio.

Z

Regio. Est & Decii ibidem, ΕΠ. CTP. ΦΛ. ΕΡΜΟΛΑΟΥ.

ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. ΕΠΙ CΕΚΟΥΝ-ΔΙΑΝΟΥ, *sub Secundiano*. E Cimelio Regio, nummus Valeriani. In nummo Saloninæ, apud D. BEGON, legitur, ΕΠΙ CTP. CΕΚΟΥΝ-ΔΙΑΝΟΥ.

ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. ΚΑΥCΤΡΟC. Nummus quem vidimus, cum fluvii decumbentis effigie. Ex parte averfa, ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC. *Sacer Senatus*. Vel haud procul amne Caystro, qui & Ephesum alluit, positos fuisse Hypærenos, vel certe Caystrum Ephesiorum ab Hypærenis, quod ab aliis similiter factitatum animadvertimus, Nummis vice cultum, nummus iste indicat: vel solam denique cum Ephesinis ὁμόνοιαν & societatem.

ΥΠΑΤΕΩΝ. Stephano urbs ejus nominis gemina est, altera in Ænianibus & Ætolis: prope Sanguarium amnem altera in Asia: Υπάτη, πόλις Αιωνίων. Λέγεται ὅτι ἢ Υπάτα. Ἐστὶ καὶ χώρα πλησίον Σαγγαρίου ποταμοῦ τὸ ἔθνικόν, Υπαταῖ, ἢ Υπατεύς. Meminit prioris, quæ in Ætolis est, etiam Livius, lib. xxxv. In nummo Cimelii Regii, lyra est, & Apollinis caput: epigraphe, ΥΠΑΤΙΩΝ, vel potius ΥΠΑΤΕΩΝ.

ΥΠΕΡΗΣΙΕΩΝ. ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *Hyperefsium* civitatis sacra ac libera. Vespasiani nummus e Goltzii Thesauo, pag. 236. Stephano: Υπερησία, πόλις τῆς Ἀχαιίας.... τὸ ἔθνικόν, Υπερησιδής.

ΥΡΚΑΝΩΝ, in Lydia.

ΥΡΚΑΝΩΝ. Commodi nummus, in quo Æsculapius. ΕΠΙ CTP. ΛΟΥΚ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ. *Sub Prætorē Lucio Antonino*.

ΥΡΚΑΝΩΝ. Nummi Philipporum, in quibus Bacchi stantis effigies, apud Patinum, pag. 383. & 388. quos ille ad Hyrcanos Caspii maris accolæ refert: perinde quasi aut illi unquam Græce didicerint, aut stipendiarii fuerint, fœderative populi Romani. Patino Trifanus prævit: ac propinavit errorem: quem & Carolus a S. Paulo, in Geographia sacra hausit, pag. 320. cum Joannem Hyrcanorum civitatis Episcopum, cujus in Conc. Calchedonenfi mentio, ad Hyrcaniam Caspii maris ablegat, ac metropolim totius regionis fuisse eo ibi nomine comminiscitur. At fuere Hyrcani isti in Lydia, teste Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Macedones Hyrcani cognominati*. In Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 44. inter Episcopos Provinciae Lydiae recensentur, ὁ Μωσίνης, & ὁ Ὁγκανίδου. Lege, ὁ Μωσίνης, & ὁ Ὑγκανίδου. Certe Leunclavius, in Novella Leonis Imp. pag. 90. habet, ὁ Ὑγκανίδου. Strabo, lib. xiii. pag. 629. & Stephanus, Hyrcanii campi ab eo oppido appellati, in Lydia, meminere. Εἶτα τὸ Ὑγκανίων πεδίον, inquit Strabo, Περσῶν ἐπονομασάντων, καὶ ἐποίκους ἀγαγόντων ἐκεῖθεν. Sequitur Hyrcanius campus, quem sic Persæ nominaverunt, a colonis ex Hyrcania eo adductis. Stephanus: Ἐστὶ καὶ Ὑγκανίων πεδίον τῆς Λυδίας, ὡς Ἐρετοθένης ἐν πέμπτῳ Γαλακίων. Livius quoque in Latinis scriptoribus, libro xxxv. *Consul circa Thyatira regem esse ratus, continuis itineribus, quinto die ad Hyrcanum campum descendit*. Idem postea ob admixtos Macedonas, Hyrcani Macedones, uti ex Plinio vidimus, appellati. Est & Maximi Cæsaris nummus, ΥΡΚΑΝΩΝ, cum Hygie iconē.

ΥΡΚΑΝΗ. Caput turratum, apud Sponium, in Itiner. Athen. Lege ΥΡΚΑΝΗ, vel ΥΡΚΑΝΗC potius. Ex parte averfa, ΥΡΚΑΝΩΝ, cum Fortunæ vulgari effigie, dextra temonem, læva Copiæ cornu gerentis.

ΥΨΗΛΙΤΩΝ. Antonini Pii, e Thesauo Goltzii, pag. 236. Stephano: Ὑψηλὶς, κόμη Αἰγυπτίας.

Οἱ κομῆται, Ὑψηλῖται. Horum enim potius nummum esse, quam Hypsaltarum Thraciæ, de quibus Plinius, lib. iv. sect. xvi. i. i. quanquam & ipsi Græcis Ὑψηλῖται dicti, ipsa nummi, qui sequitur, forma suadet.

ΥΨΗΛΗ. Ὑψηλῖτων L. I. A. Anno xi. Hadriani: cujus hic nummus est D. FAVNEL. Capellani Regii, & Abbatis de Claro-Fageto, amici nostri ex intimis.

Φ

ΦΑΙΣ & ΦΑΙΣΤΙΩΝ. Nummi Goltziani, in insulis Græciæ, Tab. vi. i. Plinio, lib. iv. sect. xx. *Phæstum*. Stephano: Φαῖς, πόλις Κρήτης.... ὁ πολίτης, Φαῖσι.

In his fere nummis Hercules hydram clava conficit: quod Herculem gentis suæ Phæstii auctorem putarent: condita enim civitas a Phæsto, Rhopali filio, Herculis nepote. Ἐκτίθη, inquit idem Stephanus, ὑπὸ Φαῖς τῆς Ροπάλης, Ἡερκλέους παῖδος. Bos quoque adjectus, soli ubertatis index. Venerem quoque ii coluere, quam Σκοτίαν appellabant. Etymologici auctor, verbo Κυθήρεια. Τὴν δὲ Κυθήρειαν νοσοῦντινες ὡς κυνψίποδον διὸ καὶ Σκοτίας Ἀφροδίτης ἐν Φαῖσι ἱερὸν εἶναι φασιν. *Cythream quidam diem putant, quod amorem celet. Quare Tenebrosa Veneris Phæsti sanum esse aiunt.*

Φ. in corona ederacea, apud Goltzium, loc. cit. Phæstios indicat.

ΦΑΛΑΙΣΙΕΩΝ B. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Φαλαισιέων δις Νεωκόραν. Titi nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 225. Stephanus: Φαλαισία, πόλις Ἀρεαδίας.... τὸ ἔθνικόν, Φαλαισιδής.

ΦΑΛΑΝΝΑΙΩΝ. In Cimelio Regio. Plinio, lib. iv. sect. xvi. *Phalanna*, in Magnesia. Stephano: Φάλαννα, πόλις Περραιβίας.... ὁ πολίτης, Φαλανναῖ.

ΦΑΛΩΡΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Neronis, e Thesauo Goltzii, pag. 225. Stephanus: Φαλωρή, πόλις Θεσσαλίας τὸ ἔθνικόν, Φαλωριδής, καὶ Φαλωρίτης.

ΦΑΡΑΘΟΝΕΙΤΩΝ. Claudii nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 225. Stephanus: Φάραθου, πόλις τῆς Γαλιλαίας.... τὸ ἔθνικόν, Φαραθονίτης.

ΦΑΡΒΑΙΘΙΤΩΝ ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC. Domitiani nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 225. ubi mendose, ut remur, ΦΑΡΒΑΙΕΤΩΝ scribitur. Plinio, lib. v. sect. ix. *Pharbatites*, nomos. Stephano: Φάρβαιθου, πόλις Αἰγυπτίας. ὁ πολίτης, Φαρβαιδίτης.

ΦΑΡΣΑ. Nummus argenteus e Museo nostro: in altera parte Palladis caput, equi in altera. Plinius, lib. iv. sect. xv. *Pharsalici campi, cum civitate libera*.

ΦΑΣΗΛΙΤΩΝ. Tiberii nummus e Thesauo Goltzii, pag. 225. Est & Antonini Pii nummus, in quo sedet Juppiter: e Cimelio Magni Hetruriae Ducis. Plinio, lib. v. sect. xxvi. *Phaselis*. Stephano: Φασηλὶς, πόλις Παμφυλίας.... ὁ πολίτης, Φασηλίτης.

ΦΕΝΕΑΤΩΝ. M. Aurelii nummus, cum Bacchi effigie & tigride: & alter Plautilla, in Thesauo Regio. Plinio, libro iv. sect. x. *Pheneum* in Arcadia est.

ΦΕΡΑΙΩΝ. M. Aurelii nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 225. Plinio, lib. iv. sect. xv. *Phera*. Stephano: Φέραι, πόλις Θεσσαλίας.... ὁ πολίτης, Φεραῖ.

ΦΘΕΝΟΤΩΝ. Vide ΠΡΟΣΩΠΙΤΩΝ.

ΦΘΙΩΤΩΝ Nummus e Thesauo Goltzii, pag. 226. In Græcia ejusdem, ΦΘΙΩΤΙΔΩΝ, cum Herculis stantis effigie, Tab. xxi. aut ejusdem clava, arcu, pharetra. Stephano: Φθία, πόλις

πόλις καὶ μοῖρα Θεσσαλίας ὁ πολίτης, Φθιώτης. Et Plinio, lib. iv. sect. xiv. *Phthia*, oppidum: incolæ, *Phthiotæ*.

ΦΘΙΑΣ. Caput muliebrevelatum, quo urbs a Stephano, Plinioque, proxime appellata, novo more, signatur: cum turrato capite indicari mos sit. Ex parte averfa ΠΥΡΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, cum fulmine. E Cimelio Regio, & apud Seguinum, pag. 51.

ΦΙΛΑΔΕΩΝ. Severi, Juliae Domnae, Antonini ac Getæ nummi, cum Æsculapii iconē, e Gaza Regia. Φιάλεια urbs Arcadiæ est, Ptolemæo memorata, lib. iii. cap. xvi. In Notitia Eccles. Hieroclis, pag. 23. Provinciæ Helladis Achaïæ adscribitur, Φιάλεια, pro Φιάλεια. Stephanum vide, verbo Φιγαλία, πόλις Ἀρκαδίας, Et Pausaniam in Arcadicis, seu lib. vii. pag. 269.

ΦΙΓΑΔΕΩΝ. Caji Cæsaris nummus, e Thesau- ro Goltzii, pag. 225. Stephanus: Φιγαλία, πόλις Ἀρκαδίας . . . τὸ ἐθνικόν, Φιγαλῶς, καὶ Φιγαλείτης. Vide Pausaniam in Eliac. prior. pag. 151.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ *Lydia*.

ΖΕΥΣ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Nummus Augusti e Cimelio Regio, quo Philadelphorum cum Laodicensibus concordia indicatur. Supra in Laodicensibus Caria, ΖΕΥΣ ΦΙΛΑΔΗΘΗΣ ΛΑΟΔ. Plinio, lib. v. sect. xxx. *Philadelpheni*. Hi nummos habent nominibus plerorumque Augustorum, a Nerone usque ad Valerianum.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. Hadriani e Cimelio Regio, cum effigie Dianæ Ephesiæ.

ΕΠΙ ΑΙΑ. ΚΑΠΙΤΩΝΟΣ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Sub Ælio Capitone Archonte primo iterum. Nummus Antinoi, e Cimelio reginæ Christinæ. Templum quatuor columnarum, in quo est Antinous ipse, ut quidem asserit D. Vaillant. Sed vereor ne sit potius hic nummus Antonini Severi F. Nam idem videtur Archon esse, qui in istius Antonini numismate mox appellabitur.

ΕΠΙ ΕΥΓΕΝΕΤΟΥ Α. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. Ἐπὶ Εὐφρόνῃ, πρώτῃ Φιλαδελφῶν. Sub Eugenete, prima Philadelphorum certamina. Vel forsitan, Ἐπὶ Εὐφρόνῃ Ἀρχόντῃ, Sub Eugenete Archonte. Commodi nummus ex eodem Cimelio, cum Dianæ Venatricis iconē. Est & M. Aurelii similis, cum templi effigie, cujus in medio Apollo stat.

ΕΠΙ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ ΔΟΚΙΜΟΥ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. Sub Artemidoro Docimi F. Severi nummus. Antonini Severi F. ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΚΑΠΙΤΩΝΟΣ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Sub M. Aurelio Capitone, Archonte primo iterum. Trajani Decii, & Herennii. ΕΠ. ΑΥΡ. ΡΟΥΦΕΙΝΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. Sub Aurelio Rufino Archonte primo iterum. Denique Valeriani: ΕΠΙ ΑΡΧ. ΜΑΞΙΜΟΥ, sub Archonte Maximo.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ certamina quæ fuerint olim appellata, cum ab hac civitate nomen haud illa traxerint, non est hujus loci disputare. Præstitum id a nobis abunde, verbo ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ.

ΦΛ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. E Cimelio nostro, cum Dianæ Venatricis effigie. Ex parte altera ΔΗΜΟΣ, habitu virili. Sunt qui hunc nummum Philadelphæ Syriæ adjudicent, ob Flaviam utique cognomen. Nos aliis ducti argumentis Lydiæ adscribimus. Sunt ita inscripti Gordiani & Philippi nummi.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ *Syria*.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΚΟΙΛΗΣ. CΥΡ. Φιλαδελφῶν Κοίλης Συρίας. *Philadelphensium Cæles*

Syria. Hadriani nummus, apud Patinum, pag. 200. nunc Cimelii Regii: Plinio in Decapolitana Syriæ regione, lib. v. sect. xvi. *Philadelphia*. Est & M. Aurelii similis, cum effigie Herculis, in Thesauro Regio.

ΤΥΧΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ Κ. C. Τύχη Φιλαδελφῶν Κοίλης Συρίας. *Fortuna Philadelphensium Cæles Syria*. Hadriani, ex eadem Gaza, cum turrato capite: alter cum Bacchi capite, quod & alteri nummo insculptum, quem M. Aurelii principatu cūsum, in Cimelio Regio vidimus.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. Κ. CΥΡ. Μ. Aurelii.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. L. ΓΜΡ. Λυκάβαν- τῶ ρμγ. Anno cxxlii. ex quo nimirum Syria a Pompeio redacta in Provinciā est, anno Urbis Romæ dcccxi. ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti. Quare hunc Domitiani nummum e Cimelio Regio, ex annorum nota, ad Philadelphiam Syriæ referri liquet oportere: signarique eo annum Titi supremum, Urbis Romæ dcccxxxiii. Similis est Titi nummus; cum eadem anni nota in Cimelio D. FOUCAULT. Ceteri hujus civitatis nummi carent annorum nota, sub Hadriano, Antonino Pio, M. Aurelio, & L. Vero.

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, in *Thracia*.

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Domitiani nummus, e Thesauro Regio.

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Hadriani, cum effigie Harpocratis: Antonini Pii, & Commodi nummi, e Museo nostro. Omnia Imperatorum numismata, quibus inscriptum est ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, ad hanc Philippopolim ea spectant.

ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ CEB. Ἀντώνεινῳ Σεβαστῷ. Nummus Antonini Pii, apud Seguinum, pag. 150. nunc Cimelii Regii. Ex parte averfa, mulier monti insidet: quo situs urbis indicatur: in medio nummo, ΡΟΔΟΠΗ. In ambitu, ΗΓΕΜ. Μ. ΠΟΝΤ. CΑΒΕΙΝΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ. Ἡγεμόνῳ Μάρκου Ποντίς Σεβείνῳ, Φιλιπποπόλεως. Vel Πονηανῷ, ut in Macrini nummo, e Cimelio Regio, ΥΠ. ΠΟΝΤΙΑΝΟΥ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus hic sub Rhodope monte fuisse id oppidum docet, quod & Plinius quoque admonuit, lib. iv. sect. xvi. *Oppidum sub Rhodope, Pene-ropolis antea, mox a conditore Philippopolis*. Qui alteram in Arabia Philippopolim locant, a Philippo Imp. conditam, Sex. Aurelio Victori, & Zonara credunt, similibusque scriptoribus.

ΗΓΕ. ΠΟΜ. ΟΥΟΠΕΙΣΚΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ *Præfide Pompeio Vopisco*. Et,

ΗΓΕ. ΓΑΡΓΙΛΙ. ΑΝΤΙΚΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Præfide Gargilio Antico*: uterque nummus e Regia Gaza, Antonino Pio Imp. cūsum, cum vulgari fluvii iconē: unde & anni appositum intelligas oppidum fuisse. Hic postremus ab Occone sic fæde exprimitur, pag. 267. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ. ΗΓΙΛΓΓΙΑΝΤΙΚΟΥ. Pag. 269. ΗΓΓΕΙΑΡΙΑΝΤΙΚΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ. Et pag. 270. ΗΓΓΕΙΑΡΓΙΑΝΤΙΚΟΥ &c. Gargilius Anticus & in nummis Pautaliorum occurrit, hoc ipso terrarum tractu. Est & M. Aurelii nummus ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, sub eodem Gargilio Præfide.

ΗΓΕΜ. ΑΙ. ΣΕΡΟΥΙΛΛΙΑΝΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Commodi nummus in Cimelio Regio, in quo Victoria bijugo curru vehitur. Ἡγεμόνῳ Αἰλῷ Σεργιλίανῳ. Φιλιπποπολεῖτων. *Præfide Ælio Servilliano. Philippopolitani*. Fuit vir clarissimus Servilianus Gellii temporibus,

ribus, ut prodit libro 1. cap. 11. Gellius ipse, Trajani Hadrianique principatu. In nummis Ηγε-
μων etiam appellatur vir Consularis, qui provin-
ciae praeerat. Notitia antiqua, pag. 21. Ἐπαρχία
Θράκης ὑπὸ Κομισιάρχου. Φιλιπποπόλις &c. Pro-
vincia Thraciae sub Consulari: Philippopolis, &c.

ΗΓΕ. ΤΙΒ. ΒΑΡΒΑΡΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟ-
ΠΟΛΕΙΤΩΝ. Severi nummus, e Cimelio D.
FOUCAULT. Sub Praefide Tiberio Barbaro. Idem
Praeses occurrit etiam in nummis Trajanopolita-
rum. Unde ejusdem provinciae utraque civitas esse
intelligitur.

ΜΗΤΡ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ, &
ΜΗΤΡΟΠ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Severi nummi, e Cimelio Regio. In altero uva
depicta, quae vini in eo tractu ubertatis symbo-
lum: in altero vir cum hasta & patera stat.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ-
ΛΕΩΣ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Et, ΦΙΛΙΠΠΟ-
ΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. In Severi
Antonini & Elagabali nummis, ex eodem Ci-
melio.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ. ΠΥΘΙΑ. ΕΝ ΦΙ-
ΛΙΠΠΟΠΟΛΙ. Et, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.
ΦΙ (hoc est, Φιλιπποπόλις) ΚΟΙΝΟΝ
ΘΡΑΚΩΝ. Rursum: ΚΟΙΝΟΝ. ΘΡΑ-
ΚΩΝ. ΑΛΕΞΑΝΔ. ΠΥΘΙΑ. ΕΝ ΦΙ-
ΛΙΠΠΟΠΟΛΙ. qui nummi ludos ibi in honorem
Alexandri M. a Communi Thraciae exhibitos in-
dicant: non urbem in Thracia, quae fuerit Alexan-
dria dicta, ut visum Ortelio. Ad similitudinem
fortassis ejus certaminis, quod a communi Ionum
prope Clazomenas, in honorem Alexandri M. ce-
debatur, dicebaturque Ἀλεξάνδρεια, ita referen-
te Strabone, lib. xiv. pag. 644. In eo nummo
vir nudus dextra tenet tres globulos: dextra ei-
dem subiectus est, erectusque malleolus longioris
manubrii, quo globus lusorius truditur: *un bil-
lard: le billard de terre*. Laeva tenet idem mayo-
rem globum, ad significandum pilae ludum, *le jeu
de boule*. Nihil ibi astutius cogitandum.

ΚΕΝΔΡΕΙΣΙΑ ΠΥΘΙΑ ΕΝ ΦΙ-
ΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ. De hoc nummo egimus in
Chronologia Veteris Testamenti.

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΚΟΛΩ-
ΝΙΑΣ. Roma galeata sedet, dextra tenens A-
quilam, cui impositi Augusti duo togati stant: la-
eva tenet hastam puram. S.C. In altera parte, ca-
put nudum est: senili vultu, Aquilae Romanae su-
perpositum. ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ. Praefectus ille
coloniae deducenda fuit a duobus Philippis, Au-
gusto & Caesare, vel utroque Augusto. Nam vas-
tata supremis Antonini Elagabali temporibus Phi-
lippopoli a Scythis, nullos postea Severi Alexan-
dri vel Gordiani principatu nummos cudere Phi-
lippopolitae potuerunt. Itaque colonia deducta est
a Philippo, ut denuo frequentaretur civibus. Est
hic nummus a Seguino vulgatus, pag. 180. Quod
de Marino Zonaras fabulatur, exhibendum est.

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΚΟΛΩ-
ΝΙΑΣ. S.C. Roma sedet, ut supra: dextra te-
nens Aquilam, cui Augusti duo togati sunt super
impositi: Philippus nempe uterque, Augustus &
Caesar, vel uterque Augustus. In altera parte: ΑΥ-
ΤΟΚ. Κ. Μ. ΙΟΥΔΙ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ
ΣΕΒ. Caput laureatum Philippi patris. Est in
Thesaurio Regio, ex aere magno.

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nummus Sa-
loninae, in quo Veneris effigies est extensis bra-
chiis. Est in Cimelio D. FOUCAULT. Saloninae
Marinus avunculus fuisse videtur: idcirco ut Θεῶ
Μαρίνω, sic etiam Saloninae nummum colonia Φι-
λιπποπολιτῶν cudit.

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ. Spica cum pa-
pavere. Apud Goltzium in Graecia, Tab. xxv.

In priorie parte, caput Philippi Macedonum Re-
gis.

ΦΙΛΟΜΗΛΕΩΝ. Nummi Severi Antonini,
& Severi Alexandri. Plinio, lib. v. sect. xxv.
Philomelienses. In Notitia antiqua Eccles. inter
Episcopos Provinciae Pisidiae, pag. 19. censetur ὁ
Φιλομήλης. Et pag. 29. Φιλομήλιον. Et in actis
Concilii Calched. Paulus Philomeliensis nominatur
inter Episcopos Pisidiae. Stephano: Φιλομήλιον,
πόλις τῆς μεγάλης Φρυγίας . . . τὸ ἐθνικόν, Φιλομη-
λίδος. Vide ΜΑΝΔΡΟΠΟΛΙΤΩΝ.

ΦΙΛΟΜΗ. Ejusdem Alexandri, in Cimelio
Lamoniano.

ΦΙΛΟΜΗΛ. Getae ΕΠ. ΑΔΡΙΑΝΟΥ.
Sub Hadriano. In Thesaurio Mauroceni.

ΦΙΛΩΤΕΡΙΩΝ. Nummus Hadriani, e Thesau-
ro Goltzii, pag. 226. Stephanus duas ejusce
nominis urbes agnoscit: alteram Aegyptiam,
cujus meminit pariter Plinius, lib. vi. sect.
xxxiii. alteram in Coele Syria, cujus gentile
nomen Φιλωτέρης fuerit, cum Aegyptiacae Φι-
λωτερίτης foret. Φιλωτέρης . . . κοίτης Συναίας τὸ
ἐθνικόν, Φιλωτέρης. Τῆς δ' Αἰγυπτίας, Φιλωτε-
ρίτης.

ΦΙΝΕΙΕΩΝ. Nummus e Thesaurio Goltzii, pag.
226. Stephanus: Φίνειον, τόπος τῆς Πόντος, κτισμα
Φινέως τὸ ἐθνικόν, Φινειδός, ὡς Σίγειον, Σιγειδός.
Unde suspicamur in Asia fuisse hunc locum ad Bos-
phori fauces, contra Phinopolim, quae in Euro-
pa, juxta Bosphorum, ut Plinius ait, lib. iv. sect.
xviii.

ΦΙΝΤΙΑ, in nummis Parutae. Quanquam id esse
regis nomen Paruta censet, quoniam in nummis
ΒΑΣΙΛΕΩΣ, in eadem nummi facie cum
ΦΙΝΤΙΑ legitur: vix assentimur tamen: eum
in Sicilia Φινιάδα oppidum Diodorus agnoscat,
in Eclog. pag. 880. Et Siciliae fons est Phinthia,
apud Plinium, libro xxxi. sect. xvi.

ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ Bithyniae.
ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΥΙ. Severi num-
mus e Museo nostro, in quo Ceres insculpta, bi-
gis draconum invecta. Α. Κ. Α. ΣΕΠ. ΣΕΥΗ-
ΡΟΣ. Imp. Caesar Lucius Septimius Severus.

ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΕΙ-
ΤΩΝ. Juliae Domnae nummi, Getaeque. Flavio-
polis Bithyniae oppidum, & Κερίτεια Dorica dia-
lecto, Ptolemaeo teste, nuncupata est: ut in eo-
dem tractu Καλχαδόνιοι, pro Καλχηδόνιοι. Noti-
tia Eccles. antiqua, inter Episcopos Provinciae Ho-
noriadis appellata, pag. 15. ὁ Κερίτας. Et in
quibusdam nummis, ΚΡΑΤΙΕΩΝ vidimus. In
Conc. Calched. act. i. pag. 85. Γενέθλιος ὁ Πρίσκος
πῶς Κερίτας. Et in Sardicensi, pag. 711. Phi-
lotas Episcopus a Cratia. In Severi nummo, apud
Tristanum, tom. ii. pag. 93. Ceres accensas fa-
ces gestat utraque manu, & draconum biga vehi-
tur. Sed nummum ille ad Cretenses refert. In Ca-
racallae, e Gaza Regia Pallas armata stat.

ΚΡΗΤΙΑ ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙΣ. Num-
mus Juliae Domnae, ex Cimelio Reginae Christinae.
ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ Ciliciae.

ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. ET. ΗΞ.
Anno Lxviii. ἔτος ξη'. Nummus Antonini Pii,
e Thesaurio Regio. Annus hic est V.C. dcccxciv.
Antonini quartus: ducto aerae initio ab autumnio
anni V.C. dcccxxvii. Flavii Vespasiani sexto.
In nummo Commodi, ibidem, est ΔΙΡ. hoc est,
annus cxi. qui est V.C. dccccxl. Commodi
octavus. In nummo Antonini Severi F. in quo sunt
Isidis & Serapidis adversa capita, ex Cimelio D.
FOUCAULT, litterae sunt BMP. hoc est, an-
nus ccli. qui fuit V.C. dccccxlviii. An-
tonini Severi F. quintus. Similis est Fulviae Plau-
tillae, quae conjux Antonini: cum anno PNT pro
PMΓ. anno ccli. Alius ejusdem Antonini,
in

in Cimelio Regio, habet AMP. cxli. In nummo Diadumeniani, est ΔMP. hoc est, annus cxlii. qui est V. C. dccccclxx. Denique in nummo Severi Alexandri est PNE. hoc est, annus clv. qui est V. C. dccccclxxxii. Alexandri septimus.

PHOENICE. Antonini Pii nummus e Gaza Regia, & Caracalla, cum palmae icono. De Phoenice Syriae parte, Plinius, lib. v. sect. xvi. i.

ΦΟΙΝΕΙΚΑΙΩΝ. Nummus Neronis; & alter Trajani, qui est in Cimelio Regio, & apud Patinum, pag. 187.

ΚΟΙΝΟΝ ΦΟΙΝΙΚΗC. Nummus Antonini Severi F. in quo Templum est, fultum sex columnis.

ΦΛΙΑCΙΩΝ. Nummus Septimii Severi, in Cimelio D. Fovcavlt. Plinio, libro iv. sect. vi. i. *Castellum Phlius*, in Peloponneso. Et libro xxxv. sect. xxxvi. *praelium ad Phliuntem*. Quae regio dicta est Straboni Φλιασία.

ΦΡΥCΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Vespasiani nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 226. Stephanus: Φρύγες, πόλις Λυκίας. . . τὸ ἐθνικόν, Φρύγιος. Sunt & Phrixae juxta Alpheum amnem in Pisaeorum finibus: sed non hujus loci.

ΦΡΥΓΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ. Phrygiarum Commune. Caji Caesaris nummus, e Thesauo Goltzii, pag. 226. Plinio, lib. v. sect. xli. Phrygia. Stephanus: Φρύγες. . . τὸ ἐθνικόν, Φρύξ, καὶ Φρύγιος. Communia sacra totius Provinciae, communesque ludos a Phrygiae communi editos, hic nummus declarat: & sacra quidem in communi totius gentis fano. Commune autem fanum appello, quod vel communi sumptu ob id exstructum, vel gentis totius consensu delectum. Sic enim in Synnadeni civitate, cujus superius nummum vidimus, cum epigraphe, ΔΩΡΙΕΩΝ, ΙΩΝΩΝ, haec utraque gens fanum commune habuit: In Aegypto Graecae civitates gentis tergeminae, Ionum, Dorum, Aelolumque, fanum habuere commune. Testis Herodotus, in Euterpe, seu lib. ii. pag. 159. Τὸ μὲν νῦν μέγιστον αὐτέων τέμενος, καὶ ἐνομαστότατον ἐὼν καὶ χρησιμώτατον, καλεῖσθαι τὸ Ἐκλειών, αἰεὶ δὲ πόλεις εἰσι αἱ ἰδρυμένας καὶ τῶν μὲν, Χίος, καὶ Τέως, καὶ Φώκαια, καὶ Κλαζόμεναι, Δωριέων δὲ, Πρόδος, καὶ Κνίδος, καὶ Ἀλικαρνησίδος, καὶ Φώσσηλις, Ἀιολέων δὲ, καὶ Μυτιληναίων μένη. Τετέων μὲν ἐστὶ τὸ τέμενος τέτο. Et maximum quidem eorum fanum ac celeberrimum Graecum vocatur: civitates autem quae COMMVNITER illud exstruxerunt, sunt, Ionum quidem, Chius, Theos, Phocaea, Clazomenae: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Aelolum vero, una Mytilene. Harum civitatum hoc fanum est. Aeo porro posteriore (ut id obiter dicamus) Phrygia bifariam dispersita: alia Capatiana dicta est, alia Salutaris, utraque sub Consulari: alterius Synnada, Laodicea alterius caput, in Notitia Eccles. pag. 17. 27. & 29. Ἐπαρχία Φρυγίας Καπατιανῆς, ὑπὸ Κονσουλᾶριον. Sunt qui Πακατιανῆς legi malint. Ἐπαρχία Φρυγίας Σαλαταρίας, ὑπὸ Κονσουλᾶριον. Et hoc quidem postremum nomen, cum Christianorum Principum aetate usurpari coeptum sit, haud assentiar ei sane, si quis exstiterit, qui id ei regioni nomen factum a cultu Cybeles Matris Deum velit, cujus Numen in eo tractu summa religione habitum fuisse olim tralatitium est: quod ea in nummo Faustinae e Regia Gaza inscribitur, MATRI DEVM SALVTARI, sedente ipsa Cybele inter geminos leones. Sed nobis istud, inquam, commentum cum eo nomine haud placet, tum quod in Notitia Imperii id aliis quoque Provinciis nomen vidimus attributum, Macedoniae Salutari, Galatiae Salutari, Syriae Salutari, Palaestinae Salutari.

ΚΟΙΝΟΝ ΦΡΥΓΙΑC. ΕΠΙ ΜΑΡΙΟΥ ΚΟΡΔΟΥ ΑΠΑΜΕΙC. Aquila. Commune Phrygia. Sub Mario Cordo, sacrorum Ludorumque Praefide. Apamenses. E Phrygia videlicet oppido, quo de suo loco egimus. Neronis & Agrippinae nummus, e Patino in Sueton. pag. 292. ΝΕΡΩΝ ΚΑΙ CΑΡ ΣΕΒΑCΤΟC. ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ ΣΕΒΑCΤΗ.

ADVENTVI AVG. PHRYGIAE. & RESTITVTORI PHRYGIAE. Hadriani, e Cimelio Regio. Phrygiam pileatam, ac Phrygio more vestitam, & ramum laeva gerentem, supplicis ritu, Caesar dextra subleuat.

ΦΩΚΑΕΩΝ. Vespasiani, & M. Aurelii nummi. Plinio, lib. v. sect. xxxi. *Finis Ioniae Phocaea*. Stephanus: Φώκαια, πόλις Ἰωνίας. . . ὁ πόλις, Φωκαῖος, καὶ Φωκαῖδης, καὶ Φωκαῖτης. Nunc Foggia vecchia.

ΕΠΙ CΤΡ. ΕΡΜΙΟΥ. ΦΩΚΑΕΩΝ. Nummus Hadriani, e Cimelio D. Fovcavlt. Sub Praetore Hermia.

ΚΛΕΩΝ. ΦΩΚΑΕΩΝ. Cleon Praetor. Nummus Sabinæ, in quo prora navis: e Thesauo Regio.

CΤΡΑ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΑCΚΛΗ. ΤΟ Β. ΦΩΚΑΙ. Commodi nummus, apud Patinum, pag. 263. nunc Cimelii Regii. Praetore Heraclide Asclepiadis F. iterum, Phocaensium. Ex quo alterum, quem Patinus vitiatum affert, pag. 5.

CΤΡΑ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ. ΑCΚ. Κ. ΦΩ. nunc pariter regiae Gazae, ubi conspectus a nobis est, sic emendabis, CΤΡΑ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ. ΑCΚΛΗ. ΦΩ. In eo nummo Cybele cum leonibus insculpta, & turrata muliere altera, quae urbem ipsam designat.

ΦΩΚΑΙΕΩΝ. Juliae Domnae. ΕΠΙ CΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΡΟΥΦΟΥ. Sub Praetore M. Aurelio Rufo. E Thesauo Regio.

ΕΠΙ C. Μ. ΑΥΡ. ΘΕΟΔΩCΙΑΝΟΥ ΤΟ Β. ΦΩΚΑΙΕΩΝ. Ἐπὶ Στρατηγῆς Μάρκου Αὐρηλίου Θεοδοσιανῆς τὸ δις, Φωκαίων. Sub Praetore M. Aurelio Theodosiano iterum. Phocaensium. Nummus Severi Alexandri e Gaza Regia: in quo lupus piscem vorat.

ΕΠΙ CΤΡ. ΕΥΤΥΧΟΥC ΤΟ Β. ΦΩΚΑΙΕΩΝ. Sub Praetore Aurelio Eutyche iterum. Fluvii Hermi decumbentis effigies. Apud Sponium, loc. cit. Occurrit jam supra Aurelius Eutyche in nummis ΑΙΓΑΕΩΝ Aelidis, sub Severo Alexandro. Fuit autem Phocaea, ut dictum est, in Ionia Aelidisque confinio. In nummis Phocaensium sub Severo Antonino, & sub Gordiano Pio, idem Praetor occurrit.

ΕΠΙ CΤΡΑ. ΑΥΡ. ΑΦΦΙΑΝΟΥ. ΦΩΚΑΙΕΩΝ. Sub Praetore Aurelio Apphiano. Phocaensium. Maximini Thracis, apud Trifanum, tom. ii. pag. 446. Vidimus & Mamæa alterum, eodem Praetore. Meminit Eusebius, lib. de Martyribus Palaestinae, cap. iv. pag. 322. meminit Ἀπφίανος Μάρτυρος, sub Maximino Galerio Caesare. Et in sacris codicibus, ad Philem. ii. Ἀφφία τῇ ἀγαπητῇ, ubi vulgatus interpres, Appia sorori carissima reddidit. Vide ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ.

ΦΩΚΑ. ΕΠΙ CΤΡ. CΚΡΕΙΒΟΝΙΑΝΟΥ. Sub Praetore Scriboniano. Philippi patris, apud Patinum, pag. 383. Caput turratum, cum Cybele Deum Matre. In nummo Philippi filii, Castor & Pollux.

ΕΠΙ CΤ. ΚΑ. CΚΡΕΙΒΩΝΙΑΝΟΥ. ΦΩΚΑΙΕΩΝ. Sub Praetore Claudio Scriboniano. Lupus piscem vorat, in nummo Philippi patris. Quae quidem pictura, ut videtur, uberem in ora Ioniae, ubi Phocaea fuit, capturam piscium fuisse significat, quam cum lupis, canibusve, piscantes communicarent. Affine illud est quod Plinius affert,

fert, lib. x. sect. x. *Simile quiddam lupi ad Mæotin paludem faciunt. Nam nisi partem a piscantibus suam accepere, expansa eorum retia lacerant.* Quod ille quidem hausit ab Aristotele, lib. i x. hist. anim. pag. 1081. alique pariter prodidere: Ælianus, lib. vi. hist. anim. pag. Lxv. Stephanus, verbo Κονώπη, &c. Sponius in Itin. Athen. discerpi vitulum marinum, quem Græci Φώκην vocant, a cane putat: indeque nomen effectum urbi. Sed tam est piscis in eo nummo insculptus vitulo marino, quam est ovis ovo, similis.

ΦΩΚΕΑ. Caput turritum. Ex superficie nummi altera, ΦΩΚΑΙΕΩΝ, cum navicula, ac pileolis duobus, stellisque Castorum indicibus: qualis est Sabinæ nummus, in Gaza Regia: quibus argumentis deductæ mari a Phocænsibus coloniæ forte indicantur, ut *Massilia Græcorum Phocænsium*, apud Plinium, lib. iiii. sect. v. Vidit priorem ex his nummum Sponius, in Itiner. Athen.

ΦΩΚΙΣ, in Locride.

ΦΩΚ. & ΦΩΚΙΑ. apud Goltzium. Plinio, lib. iv. sect. iv. *Phocis.* In eo nummo tripus Apollinis, & laurus Phæbo sacra, & Jovi Aquila. Fuit nempe in Phocide oraculum Apollinis Delphicum.

X

XΑΔΙΣΙΩΝ. ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *Chadisorum civitatis sacra & libera.* Titi nummus e Thesauro Goltzii. Plinio, lib. vi. sect. iiii. *Chadisia*, in Cappadocia. Stephano: *Χαδισία, πόλις Λευκασίων...* οἱ πολῖται, *Χαδισίοι.* Sunt autem Leucosyri Cappadoces. Plinius, loc. cit. *Cappadox amnis, a quo nomen traxere, antea Leucosyri dicti.*

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ.

ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ, in laurea corona. Nummi Trajani apud Patinum, pag. 184. & Hadriani, pag. 202. nunc Cimelii Regii uterque. *Φλαγίων Χαλκιδέων.* Regio *Chalcidene*, Plinio, libro v. sect. xi x. In utroque nummo, Trajani scilicet, & Hadriani, annus signatur KE. hoc est, xxv. qui est postremus Trajani, & idem Hadriani primus. Incipit enim autumno anni V. C. DCCCCLXIX. ducto æræ initio ab anno V. C. DCCCXLV. quo cognomen Flaviæ huic Chalcidensium civitati inditum, ut & aliis hoc terrarum situ, Samofatis, aliisque Asiæ Africaeque oppidis: idemque, ut in Samofatenorum nummo, aliisque hujusce tractus, laurea corona circumdatum. In nummo Commodi est Q. hoc est, annus xc. qui est V. C. DCCCCLXXIV. Commodi secundus. Est hic in Cimelio D. FOUCAULT. Sunt & L. Veri nomine, sed absque anni nota. M. Aurelii, in eodem Cimelio: ΕΠΙ CΩΤΕΡΙΠΧΟΥ. ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ. ΒΟ. Annus LXXII. qui est Urbis conditæ DCCCCLXVI. Christi CLXIII. M. Aurelii tertius.

ΧΑΛΚΙΣ. Apud Lazium, lib. ii. Rerum Græcar. pag. 101. ad Euboicam haud dubie Chalcidem spectat.

ΧΑΟΝΙΑΣ, &

ΧΑΟΝΙΤΩΝ, Goltziani in Græcia nummi, Tabula iiii. Plinio, lib. iv. sect. i. *Chaones*, in Epiro primi, a quibus *Chaonia*. Stephano: *Χαονία... Χαόνες, & Χαονίται.* In hisce nummis aut clava Herculis insculpta, aut Hercules ipse ebrius, vinum ex urceo fundens, leoninis insidens exuviis, jacente humi edera. Macrobius, lib. v. Saturn. cap. xxi. *Herculem vero fictores veteres non sine causa cum poculo fecerunt, & interdum quassabundum & ebrium: non solum quod is heros bibax fuisset perhibetur; sed etiam quod antiqua historia est, Herculem poculo, tanquam navigio, ventis immensa maria transmississe.*

XΕΛΙΔΟΝΕΑΙΩΝ. Goltzianus e Vetere Græcia nummus, Tab. xxiv. in quo trophæum, & prora navis, victoriæ alicujus navalis argumentum. Plinio, lib. v. sect. xxxv. *Chelidonia* insulæ, in Lycio mari.

XΕΛΩΝΗ. Nummus e Gaza Regia, in quo testudo sculpta, quæ Græcis *Χελώνη*. Oppidi nomen id fuit, juxta promontorium, quod *Chelonates* a Plinio appellatur, lib. iv. sect. vi. nunc *Capo di Chiarenza*, in Peloponneso.

XΕΡΡΟ. & **X**ΕΡΡΟΝΗΣΙΩΝ, in Goltzii nummis, Tab. xxvi. Plinio, lib. iv. sect. xviii. *Cherronesus*, Thraciæ videlicet. Stephano: *Χερρόνησος... cives Χερρόνησιοι.* In iis nummis insculptæ leonis exuviae, vel caput exserta lingua, ingentique rictu ore hiant: ut is, credo, leo intelligatur, quem Lyfimachus, cui Cherronesus Thracica paruit, interemit. Plinius, lib. viii. sect. xxi. de leonibus: *Videlicet omnis vis constat in oculis: quo minus mirum sit, a Lyfimacho Alexandri jussu simul incluso strangulatum leonem.* Vide Plutarchum in Demetrio, Pausaniam in Atticis, pag. 15. Senecam, lib. iiii. de ira, cap. xvi. & lib. i. de Clem. cap. xxv. Justinum, lib. xv. cap. iiii. aliosque.

XΙΩΝ. E Museo nostro nummus, cujus in parte averfa Homerus sedens, librumque lectitans, cum epigraphe ΟΜΗΡΟΣ. Julius Pollux, lib. ix. cap. vi. *Χῖοι Ὅμηρον τῷ νομίσματι ἐνεχάεον.* *Chii Homerum monetæ suæ insculpserunt.* Plinio, lib. v. sect. xxxviii. *Chios libera* &c. Notum illud Tullii, orat. pro Archia: *Homerum Colophonii esse dicunt suum: Chii suum vendicant, &c.* Nunc quoque *l'Isle de Scio.* Nullus Augusti alicujus nomine cufus occurrit nummus **XΙΩΝ**: nisi ille fortassis excipiendus est, qui est Philippi patris, ita inscriptus: **CTP. ΚΑΠΙΤΩΔΕΙΝΟΥ. ΧΙΩΝ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ.** *Prætor Capitolino, Chiorum & Smyræorum concordia.* Sed est ille profecto Smyræorum potius, qui *Στεγανή* habent in nummis suis, quam Chiorum, qui *Ἀρχοντα*.

XΙΩΝ. ΑCΑΡΙΑ ΤΡΙΑ. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΠΡΑCΙΝΟΥ ΔΙC. *Ἐπὶ Ἀρχοντῶν Πρασινῶδης.* Fuere civitates tredecim, quibus Ionum commune constabat, allatæ a Strabone, sub initium libri xi v. pag. 633. Ephesus, Miletus, Myus, Lebedos, Colophon, Priene, Teos, Erythræ, Phocæa, Clazomenæ, Samos, Smyrna, & Chios denique, cujus hic nummus est, in quo explanando sumus.

XΙΩΝ. ΗΜΙCΥ. ΑCΑΡΙΑΝ. *Chiorum dimidium assarium.* Quid porro Assarion sit, discite ex Du-Cangio, in dissert. de posterioris ævi Numism. pag. 61.

ΕΠΙ ΑΡΧ. ΑΥΡ. ΧΡΥCΟΓΟΝΟΥ. ΕΠΑΦΡΟΔΕΙΤΟΥ. ΧΙΩΝ. *Sub Archonte Aurelio Chrysogono Epaphrodita Chiorum.* Hercules stans. In averfa parte, Sphinx: & **ΑCΑΡΙΑ ΤΡΙΑ.** Nummus est ex ære mediocri, in Museo nostro.

XΙΩΝ, Sphinx amphoram diotam tenet: vel ipsa per se stat amphora: vel uva ante Sphingem pendet: apud Goltzium, in insulis Græciæ, Tab. xv. & xvi. quæ sunt vini feracitatis ac bonitatis in eo agro symbola: cui vino hodieque summa commendatio est. Plinius, lib. xiv. sect. ix. *In summa gloria fuere Thasium Chiumque vinum: ex Chio quod Arvifium vocant.* Maro, Eclog. v.

Vina novum fundam calathis Arvifia nectar. Athenæus, lib. i. pag. 32. *Χαρίεσσε δ' ἐστὶν ὁ Χῖος οἶνος, ὃν τὸ ὀκαλίσκοντο Ἀρβύσιον.*

XΙΩΝ. Apollo radiatus, & Juppiter, Herculefc, aut Neptunus; vel Æsculapius potius cum baculo: ara inter utrumque Deum posita: id quod

quod Deos esse illos praefides custodesque insulae argumento est. Apud Goltzium, loc. cit. Fuisse certe ibi Ποσειδών, locum Neptuno sacrum, fanumque Apollinis, & aquas calidas, ἱερὸν Ἀπολλωνῶν & θερμὰ ὕδατα, auctor est Strabo, lib. xiii, pag. 645.

ΕΠΙ. ΑΡΧ. ΚΟΘΥΑΠΡΕΙΜΟΥ. ΧΙΩΝ. Sub Archonte Kothya primo, vel Primi F. (nisi error est) Chiorum. Ex parte altera, Sphinx. E Gaza Regia.

ΧΡΥΣΑΟΡΕΩΝ. ΙΕΡΑ. ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. Tiberii nummus e Thesauro Goltzii, pag. 212. & apud Occonem, pag. 95. Stephano: Ἱερὰς, πόλις τῆς Καρίας, ἢ περὶ τὸν Χρυσάορος.

ΧΡΥΣΟΡΟΑΣ. Vide ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Phrygia.

ΧΥΛΙΝΑΙΩΝ. Apud Goltzium in Asia. Situs adhuc ignoti oppidum. Quid si ΑΛΙΝΔΕΩΝ legi ibi oporteat? Viderint ii quorum in manus nummus ille venerit.

ΧΩΛΟΤΕΙΧΙΤΩΝ. Nummus e Thesauro Goltzii, pag. 212. Stephanus: Χωλὸν τεῖχος, πόλις Καρίας. τὸ ἐθνικόν, Χωλοτειχίτης. Malim legi Χωλὸν τεῖχος. Claudorum Maenia.

†

ΨΑΜΜΑΘΟΝΤΙΩΝ. Tiberii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 228. Plinio, lib. iv. sect. viii. Oppidum Psamathus. Stephano: Ψαμμαθῆς, πόλις Λακωνική.... τὸ ἐθνικόν, Ψαμμαθῆν, ἢ Ψαμμαθῆσι.

ΨΩΦΙΔΙΩΝ. Nummus est Getæ, in quo Panis effigies: qui parte superiore homo, equus inferiore est. Psophis in Arcadia collocatur a Plinio, libro iv. sect. x. inter oppida mediterranea. Nummus est hic e Cimelio D. Fovcault.

ΨΩΦΙΤΩΝ. Antonini Pii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 228. Non a Psophide Arcadiæ, de qua Plinius, lib. iv. sect. x. Est enim huius gentile nomen, Ψωφίτης: sed ab altera Libya. Stephanus: Ψωφίτης, πόλις Λιβύης. ὁ πολίτης, Ψωφίτης.

Ω

ΩΛΕΝΙΩΝ Nummus Hadriani, e Thesauro Goltzii, pag. 224. Plinio, lib. iv. sect. vi. in Achaia, Olenum oppidum. Stephano: Ωλενῶν, gentile, Ωλενίτης.

ΩΡΕΙΤΩΝ. B. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Nervæ nummus e Thesauro Goltzii, pag. 224. Plinio, lib. iv. sect. xxi. Oreus. Stephano: Ωρεὸς, πόλις Εὐβοίας.... τὸ ἐθνικόν, Ωρείτης.

ΩΡΙΚΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Titi nummus e Thesauro Goltzii, pag. 224. Plinio, lib. iii. sect. xxvi. Oricum a Colchis conditum. Stephano: Ωρίκης, πόλις ἐν τῷ Ἰωνίῳ κόλπῳ.... ὁ πολίτης, Ωρίκης.

ΩΦΘΙΤΩΝ. Tiberii nummus, e Thesauro Goltzii, pag. 224. Stephanus: Ωφθίτης, πόλις Λιβύης, Αἰγυπλίῳ ἀποικισμένη. ὁ πολίτης, Ωφθίτης.

DE QVIBVSDAM VETERVM NVMMORVM

SYMBOLIS.

Adjiciemus hoc loco vice Appendicis, quid quædam in Veteribus Nummis symbola significant; quod ea videmus perperam ab Antiquariis passim exponi. Hæc in duo genera dispertimur. Prius erit eorum, quæ Insignia vocalia, sive petita ex nomine Galli vocant, *Armes parlantes*. Alterum erit eorum, quæ fabulosa videntur, nec tam fa-

bulosa tamen censerī debent, quam ænigmatica.

§. I.

Insignia vocalia, quæ vulgò dicuntur Armes parlantes.

Neque omnia tamen vocalia symbola nunc pervestigabimus; sed insigniora quædam attingemus; unde morem hunc in orbe Romano vetustum esse intelligamus. Nam præter hujusmodi nummos, quos hic proferemus, cufosque in Gallia Narbonensi arbitramur, sunt & Græci pariter a nobis alibi explicati.

1. Caput Julii Cæsaris laureatum: retro, lituus, Auguratus insigne. DIVI IVLI. Q. VOCONIVS VITVLVS. Vitulus gradiens: symbolum Voconia Vitulæ gentis petatum, ut apparet, ex nomine est. Est apud Patinum in famil. pag. 299.

2. Caput Augusti nudum. CAESAR AVGVSTVS. L. AQVILLIVS FLORVS IIIVIR. Flos apertus, & circinata rotunditatis. Ibidem, pag. 36.

3. Caput Victoriae alatum, sine epigraphe. In corona laurea, ligo dente angustiore: Galli dicunt, *un Pic a fouir la terre, qui n'a qu'une pointe*. Acisculum vocant Lexica. Glossarium Græco-Lat. Philoxeni: *Acisculum*, σκαπίον, ἢ τοι δ'ενεῖ ἀνταρική. Glossarium Saxonum Ælfrici: *Acisculum*, *Pic*, id est, *fossorium*. Intra coronam cum acisculo seu ligone epigraphe est, ACISCVLVS, Valeriae gentis cognomen. Ibidem, pag. 281, num. 4.

4. Deæ Caput laureatum, sine epigraphe. Q. POMPONI. MVSA. Q. Pomponius Musa. Una Musarum stans stolata, citharam columnæ impositam dextra pulsat. Ibidem, pag. 223, num. 6.

5. Caput diadematum, non Apollinis, ut Patino visum est; sed Numæ Pompilii regis Romanorum, ex quo gens Pomponia æque ac Pompeia, genus traxit. Caput enim regium ex diademate agnoscitur; & ex nomine Pomponia gentis Numæ vultus intelligitur. Epigraphe: Q. POMPONI. MVSA. Hercules clavam sinistra, dextra citharam, Musicæ symbolum, & proinde familiae Musarum, tenet. Epigraphe: HERCVLES MV-SARVM. Quod est dicere, gentis Musarum propriam esse fortitudinem; sive Musarum gentis Numen peculiare ac tutatorem Deum, Herculem esse.

6. Caput Augusti nudum. CAESAR AVGVSTVS. PETRON. TVRPILIANVS IIIVIR. Vir nudus usque ad femora; pedibus, alis, & cauda avium: dextra fistulam inflat. Hic videre se Sirenen credunt Antiquarii. Frustra. Insigne chimæ est Petronia Turpilianæ gentis, petatum ex nomine: picto nempe viro: cui *turpia*, siquidem nuda; sunt *ilia*: adjectisque notis avis canora, quæ sunt fistula, penna, cauda, pedes, cujusmodi sunt volucrum: juxta illud Psal. ciii, 12. *Super ea VOLVCRES cæli habitabunt: de medio PETRARVM dabant voces*.

7. Caput diadematum, cui fidus impositum: retro, acisculum, cum epigraphe, ACISCVLVS, ut supra. In corona laurea, noctua capite galeato, clypeum & hastam gestat. Epigraphe: L. VALERIVS. Hic ubi Stymphalidem avem putant se Antiquarii videre; nihil aliud est nisi insigne petatum ex nomine. Est enim noctua, volucris Palladi sacra, quæ Dea virtutis, seu valoris est, ut Galli loquuntur, *de la valeur*. Idcirco non cirrum gestat in capite, ut Stymphalis apud Plinium, libro xi. cap. xxxvi: sed galeam, & hume-

humero hastam cum clypeo, ne symbolum esse prudentiæ tantum existimetur, ut est in nummis, cum his noctua caret insignibus. Est ibidem, pag. 281. num. 2.

8. Caput unius e tribus Charitibus. (Sphinx, ut vocant. Epigraphe: T. C. A. R. I. S. I. V. S. I. I. I. V. I. R. Charitis five Gratia effigies insigne gentis Carisæ est, petitum ex nomine. Est enim *Χάρις* Gratia. Sphinx, ut supra diximus, verbo AEGYPTOS, significat solum in aliqua gente gigni formosos, fortes, ac veloces. Est hic nummus argenteus ibidem, pag. 61. num. 5.

9. SCARPVS IMP. in nummis Octavii Cæsaris habet volam manus, quam Græci *καρπὸν* vocant. Sic alii alia habent similia symbola petita ex nomine.

§. 2.

Symbola ænigmatica

E symbolis ænigmaticis insigniora tantum septem feligemus: quæ nempe sunt, Pegasus, Gryphus, Sphinx, Chimæra, Centaurus, Minotaurus, & Capricornus.

I. Pegasus in Corinthiorum nummis in primis depictus apparet, apud D. Vaillant, tomo 1. colon. pag. 45. 46. 199. & 266. In Syracusiorum nummis apud Parutam, & alibi. Equus est alatus, qui pernici cursu fertur. At hunc Pegasus Antiquarii falso vocant, & nos ipsi olim hos secuti, & quosdam poetas, qui his præivere. Inter monstra Æthiopica Plinius adnumerat *pennatos equos & cornibus armatos*, quos (inquit) *Pegasos* vocant, libro VIII. sect. xxx. Libro autem IX. sect. LXX. inter *volucres* fabulosas reponit Pegasos, sed *equino* tantum capite, cetero volucres. Verum qui depingitur in nummis equus alatus, nec habet cornua, nec debet habere; & est corpore totus equino. Merum est symbolum, quo significatur, regionem eam, quæ nummos cudit, equos alere in cursu perniciosissimos. Nihil amplius. Cum vir nudus adjicitur, qui equum freno ducit, læva clypeum tenens; nullus hic propterea quærendus Bellerophontes est: tametsi hunc equo vehi docuisse Plinius refert, libro VII. pag. 100. Neque enim equo certe alato docuit vehi. Tantum significatur, esse in ea regione viros, qui tales equos cursu pernices regere industrie norint; atque adeo polere eandem equitibus optimis. Est nummus istiusmodi ibidem, pag. 170. & 171. Huc pertinet & alius ab Illustriss. Spanhemio primum vulgatus, pag. 175. num. 1. in quo vir frenat equum alatum. In nummo Domitiani argenteo e Museo nostro, equus istiusmodi alatus in averfa pagina sculptus, cum epigraphe, COS. IIII. celeritatem in propositis consiliis exsequendis denotat. Hoc tantum. Quod nec aquila sola, nec solus equus significaret, hoc equus alatus percommode designat.

II. Gryphus similiter qui ab Antiquariis appellatur, ales est, cui rostrum est aquilinum, cum alis; pedes autem quatuor, & posteriora omnia leonina. Gryphas porro alites *aurita* tantum *aduncitate rostri* Plinius agnoscit, libro X. sect. LXX. Nihil in his aut leoninum ponit, aut alterius quadrupedis. Et inter fabulosas alites has quoque reponit. In nummis igitur quem Gryphem vocant, aliud nihil nisi symbolum est, quo significatur, id quod de Saule & Jonatha dixit olim David, 2. Reg. 1, 23. esse vel illius regionis incolas, vel virum cujus in nummo effigies nomenve conspicitur, *AQVILIS* velociorem, *LEONIBVS* fortio-rem.

Huic symbolo, quod ex aquila & leone componitur, insidens subinde Apollo cum cithara pin-

gitur; ut apud D. Vaillant, tomo 2. colon. in Treboniano Gallo, pag. 311. num. 1. & in Antinoi nummo ex Cimelio Eminentiss. Cardinalis Carpegna: ut significetur fuisse in Gallo & in Antinoi, aquilæ velocitatem, leonis indolem generosam, & has cum eximio politiorum Musarum usu dotes conjunctas. Ex eo nummorum genere prave intellecto finxere Gryphem avem esse sacram Apollini.

In nummo Smyrnæorum, apud Illustriss. Spanhemium, pag. 273. hinc est Smyrna Amazon, bipennim gerens; adjecta epigraphe, *CMYPNA*: inde cum voce *CMYPNAION* Gryphis (ut vocant) effigies est illa quam diximus: sed idem anteriore pede dolium tenet; ut significet, Smyrnæorum esse velocitatem cum fortitudine conjunctam, quorum in agro vinum etiam nascatur generosum.

III. De Sphinge jam abunde diximus in Nummis antiquis Populorum & Urbium, hoc ipso volumine, verbo AEGYPTOS.

IV. Chimæra, qualis describitur ab Homero, Iliad. ζ. versa 181.

Πρόθε λέων, ὅπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Ante leo, post draco, media vero capra. Vel cum Lucretio,

Prima leo, postrema draco, media ipsa chimæra:

chimæra, inquam, hujusmodi nulla in nummis est. Nam in his, in quibus chimæram Antiquarii putant se videre, nihil est prorsus quod draconem referat. Nihil præter leonem est, cum emicante ad latus leonis, aut pede uno insiliente in leonem capra. Vide quem exhibet cum chimæra nummum Seriphiorum Illustr. Spanhemius, pag. 266. Nihil aliud hoc symbolo significatur, quam cives eorum oppidorum, quorum in nummis hæc picta cernuntur, leonibus indole generosa similes esse; & caprarum gregibus ob lac & caseum suam in eo tractu laudem esse. Nisi forte verius & leo generosus, & ingeniosus industriosque capra significet incolas: nam *solertiam ejus animalis* Plinius deprædicat, libro VII. pag. 234. Quæ causa est quamobrem, cum in Corinthiorum nummis passim impressa hæc, ut volunt, Chimæra sit, ut apud D. Vaillant, tomo 1. colon. pag. 199. & 266. interdum tamen pictus in iisdem solus leo sit, in posteriores pedes desidens, ut pag. 292. ad solam incolarum generosam indolem significandam.

Interdum etiam in iisdem nummis Corinthiorum, & Pegasus, & Chimæra, ut vocant, sæpe junguntur: immo & Pegaso insidens eques stricto gladio sæpe pingitur, ut apud D. Vaillant, pag. 202. non ut Bellerophontes exhibeatur ex equo Pegaso decertans contra Chimæram: sunt enim hæc commenta otiosorum ex nummis prave intellectis; sed ut dotes simul omnes & opes Corinthiorum in una nummi superficie exhibeantur. Nam equitatus in bello virtutem eques armatus, excellentiam animi leo, capra solertiam repræsentat: equus alatus, pernices equos in ea regione ali denotat.

V. Centauri qui vocantur, hoc est, anteriore parte homines, equi posteriore, nulli umquam fuere; si unum alterumve exceperis, de quo Plinius, libro VII. pag. 16. *Multiformes pluribus modis inter monstra partus eduntur. Claudius Cæsar scribit hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interisse. Et nos principatu ejus allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* At recte Lucretius a nobis ibi laudatus, libro V. versu 875.

*Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore in ullo
Esse queat duplici natura, & corpore bino.*

Ex

Ex alienigenis membris compacta potestas.

*Ne forte ex homine & veterino semine equorum
Conferi credas CENTAVROS posse.*

Ac si quando monstra hujusmodi gignerentur, quorum (amabo) monstra ea sculperentur in nummis? Nihil aliud eo symbolo significatur, quam virtus equitatus in bello, aut victoria ab equitatu relata. Nam quia *pugnare ex equo* invenisse feruntur *Thessuli*, qui *Centauri* appellati sunt, habitantes secundum Pelium montem, ut ait Plinius libro VII. pag. 201. inde ficta centaurorum, sive potius hippocentaurorum portenta sunt. Sic in gentis Aureliæ nummo apud Pätinum, pag. 43. num. 1. M. Aurelium Cottam videbis vectum bigis hippocentaurorum, palmas sinistra gestantium: quod est insigne victoriæ ab equitatu relata. In nummo, quem delineatum exhibet Illustr. Spänhemius, pag. 280. num. 2. Victoria curra bijugo hippocentaurorum vehitur, quorum quisque Victoriæ effigiem tenet, a qua coronatur: ipsa autem Victoria, quæ curru vehitur, arcum & sagittam tenet. Supra, L. IB. Anno Trajani duodecimo. Est & apud Angeloni, pag. 122. Nihil aliud ista significant, nisi ab equitibus sagittandi peritis victoriam fuisse reportatam. Denique in nummo Juliæ Mamæ, apud D. Vaillant, tomo 2. colon. pag. 187. num. 1. ad pedes Dianæ rusticæ hinc & inde hippocentaurus inflat tubam: quo symbolo significatur tantum, in colonia Bostrensi, quæ hunc nummum cudit, milites præfidiarios ex equitatu fuisse collocatos.

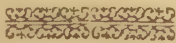
VI. Minotaurus, ut vocant, in nummis Siciliæ, & Magnæ Græciæ, ac *Νεοπολιτῶν* in primis pingitur: hoc est, taurus humano vultu, barbaque promissa, sive integer, sive dimidiatus. Utriusque formam exhibet Paruta in Siciliæ nummis. Sed merum istud symbolum est regionis, quæ feliciter bobus utatur ad agros colendos: non, ut vulgo nugantur, originis urbium ex insula Creta deductæ. Nam si ita esset, cur nullus Cretensium nummus habet hujusmodi insculptam effigiem Minotauri? Minos rex Cretæ fuit: minotaurus ibi nullus fuit: nulli usquam nisi in nummis: nam cujusmodi fuerint, quos in signis

militaribus olim fuisse Plinius refert. libro x. sect. v. non liquet.

VII. Superest Capricornus, de quo jam alibi satis superque diximus. Cum sit enim caper in piscem desinens, persæpe cum Cornucopiæ, nihil ille aliud nisi annonæ copiam terra marique vel amne advectam denotat. Ejusmodi est, quem D. Vaillant exhibet, tomo 1. Colon. pag. 58. num. 1. in quo Capricornus æque ac tergeminum crus typus Siciliæ est: tergeminum crus quidem, insulæ triquetra: capricornus, copiæ frugum quas terra, & piscium quos mare gignit. Ridiculum est Augusti symbolum fingere Capricornum fuisse: & quod Suetonius refert, fuisse Cæsarem Augustum nummos suos percuti nota fideris Capricorni, quod eo natus esset. Nam quis adeo Princeps insanit, ut sub Cancro natum se vel sub Capricorno, aliove sidere, gloriatur? aut quid habet aliis sideribus insignius Capricornus, ut in nummis sculpatur?

Est & in nummo Gordiani apud D. Vaillant, pag. 209. tomo 2. Colon. & alibi persæpe; non in Augustorum modo nummis, sed & populorum: ad significandam copiam annonæ terra marique, vel flumine, in urbem advectæ, cujus nomen nummus exhibet. Nec dignum minus risu est arbitrari, in memoriam natalis Augusti, qui sub eo sidere contigerit, & in honorem ejus, Capricornum in nummis non modo Augustorum consequentium fuisse consignatum; sed & in nummis Antiochi Commagenorum regis, & Jubæ junioris regis Mauretaniæ.

Inter nummos Arschoranós Tab. xxviii. nummus 2. est Vespasiani Aug. in quo Capricornus geminus est orbi Romano impositus, *clypeum votivum* sustentans, in quo litteræ sunt insculptæ id significantes, CL. V. *Clypeus votivus*. Ubi nescio quis simili conjectura, sed frigida: *Quia forte etiam Vespasianus natus est sub Capricorno*. Numquid autem sub gemino, qualem hic nummus exhibet? sed de hoc argumento satis esto dictum hæcenus.

DE RE MONETARIA

VETERUM ROMANORUM,

EX

PLINII SECUNDI SENTENTIA.

ONNEXA sic est cum tractatione nummorum, rei monetariæ ratio, ut hæc pars si desit, orba lumine altero nostra hæc lucubratio jure credatur: sin ad ea quæ exorsi sumus, ejus quoque partis fiat accessio, quod nunc quidem aggredimur, tum vero imposuisse operi fastigium merito videamur. Afferre porro lucem in re adeo obscura unus scriptorum pæne omnium PLINIVS SECVNDVS potest: quod non fusius modo is, & enucleatius quam reliqui: sed quod unus omnium dedita opera, ceteri obiter atque in transcurso sunt in eo argumento versati. Tot tamen ejus oratio visa est hæcenus involuta

ambagibus, ut quot verba, tot fuerint ferme scopuli, ad quæ summa ingenia, cum haud mediocri famæ & eruditionis dispendio, offenderint. Num feliciore sinu usi Minerva, quam priores, legentium arbitrii judicii que esto: qui & hoc utique studiorum genere capiuntur, & excutiendæ huic nostrorum in Plinium Commentariorum particulæ suppeditare satis otii queunt. Præmitti id autem hoc loco operæ pretium est, arbitrari nos, cum sint nummi alii minimi moduli, alii mediocris, majoris alii, alii denique maximi, quos *Medaglioni* Itali vocant, ex tam multiplici forma ac mole, monetæ præbuisse pecuniæque usum, ex auro quidem argentoque quotquot in Cimeliis asservantur: sic ut pretii modum ex singulorum pondere, Plinianaque fere argentei sester-

tii vel scrupuli aurei taxatione, æstimari oporteat: æreorum autem numismatum, ut est multiformis moles, variumque pondus, æque adhuc esse pretium eorundem vel intelligentissimis quibusque monetariis incompertum. Neque vero necesse est eorum a me retractari sententias, qui sunt nuper in hoc argumento versati, quique certi aliquid de pretio monetæ veterum æræ statuere ausi fuerunt. Quam sint ii aliena a vero locuti, unanimis est eruditorum, quorum manibus scripta ea teruntur, conspiransque consensus. Poni nihilominus unum id extra controversiam jure, ut credimus, postulamus, quod & summorum virorum auctoritas & ratio suadet, quantumvis sit de pretio æræ monetæ haud proclive statuere, aut nullam utique apud veteres Romanos monetam fuisse, aut certe fuisse æneam hanc vel maxime, quæ Senatus consulto in gratiam Principum cusa stante imperio est: multoque eam magis, quæ Senatus auctoritate veluti capite deminuta, a Principibus deinde ipsis circa Diocletiani vel Constantini tempora cusa est, & in prioris illius vicem substituta: quæ & locum præfert Palatinæ monetæ, ubi signata est, Narbonem, Treviros, aliasque civitates, in quibus Procuratores Monetæ suæ Principes statuissent. Plinius certe lib. xxxiv. sect. ii. Marianum æs eo nomine commendat, quod aurichalci bonitatem imitaretur in sestertiis, dupondiarisque: Cyprio suo assibus contentis. En asses ex ære Cyprio, dupondii sestertiique ex Mariano, Plinianis utique temporibus.

Jam si contemplemur, quod in hisce nummis cuedendis sive Senatus sive Principum consilium fuerit, quid similis veri, quam ad quotidianum pecuniæ usum destinatos in primis? quod ea expeditissima ratio foret, ad famam rerum suarum longe lateque dissipandam: cum illatus per commercia nummus, vel ad eos populos, qui Romanæ Urbis ornamenta, statuas, arcus, columnas coram intueri non possent, facta Principum egregia domi forisque, non hos modo, sed & posteros, exiguo suo orbe edoceret. Quin & prægrande genus illud nummorum, quod *Medaglione* vocant, ut diximus, sive congiarii vice populo distribueretur, sive militibus ducibusque pro donativo, sive in theatro, circove, ac triumphalibus pompis spargeretur, expendi postea publice pro ratione ponderis solitum putamus, vel ob id solum, ut omittamus cetera, quod apud intentam unice rei atque utilitati suæ multitudinem venisset demum haud dubie in contemptum Principis effigies, ni distrahi eam in commercia fas fuisset. Sed de his plura nos alias: ad Plinium veniamus.

PLINIVS, lib. xxxiii. sect. xiii.

Proximum scelus fecit, qui primus ex auro denarium signavit: quod & ipsum latet auctore incerto. Populus Romanus ne argento quidem signato ante Pyrrhum regem devictum usus est. Librales (unde nunc etiam libella dicitur, & dupondius) appendebantur asses. Quare æris gravis pœna dicta. Et adhuc expensa in rationibus dicuntur: item impendia, & dependere. Quin & militum stipendia, hoc est, stipis pondera, dispensatores, libripendes dicuntur: qua consuetudine in his emptionibus, quæ mancipii sunt, etiam nunc libra interponitur. Servius rex primus signavit æs. Antea rudi usus Romæ Timæus credidit. Signatum est nota pecudum, unde & pecunia appellata. Maximus census cx. m. assium fuit illo rege: & ideo hæc prima classis.

Argentum signatum est anno Urbis cccclxxxv. Q. Ogulnio, C. Fabio Coss. quinque annis ante primum bellum Punicum. Et placuit denarium pro decem libris æris, quinarium pro quinque, sestertium pro dupondio ac semisse. Librale autem pondus æris imminutum

bello Punico primo, cum impensis Respublica non sufficeret: constitutumque ut asses sextantario pondere ferirentur. Ita quinque partes factæ lucri, dissolutumque æs alienum. Nota æris fuit ex altera parte Janus geminus, ex altera rostrum navis: in triente vero & quadrante, rates. Quadrans antea teruncius vocatus a tribus uncis. Postea Hannibale urgente Marcum, Q. Fabio Maximo Dictatore, asses unciales facti: placuitque denarium sedecim assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis. Ita Respublica dimidium lucrata est. In militari tamen stipendio semper denarius pro decem assibus datus. Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ: & inde bigati quadrigatique dicti. Mox lege Papiria semunciales asses facti. Livius Drusus in Tribunatu plebis octavam partem æris argento miscuit. Qui nunc Victoriatas appellatur, lege Clodia percussus est. Antea enim hic nummus ex Illyrico advectus, mercis loco habebatur. Est autem signatus Victoriâ, & inde nomen.

Aureus nummus post annum lxxii. percussus est, quam argenteus, ita ut scrupulum valeret sestertiis vicenis: quod effecit in libras, ratione sestertiorum qui tunc erant, sestertios dcccc. Post hæc placuit xl. signari ex auri libris, paulatimque Principes imminuere pondus: minutissime Nero ad xlv.

NOTÆ.

Proximum scelus fecit, qui primus ex auro denarium signavit.

Pessimum vitæ scelus fecit, ut Plinius ipse admonuit sect. iv. libri hujus, qui aurum primum induit digitis. Proximum ab eo scelus nunc fecisse arguitur, qui primus denarium ex auro signavit. Nummi enim ex auro denarii quoque appellati. Petronius, Satyr. pag. 106. Pro calculis albis ac nigris aureos argenteosque habebat denarios. Et pag. 160. Non habemus Ædilem trium cauneorum. Plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Iam scio acceperit denarios mille aureos. Didymus: Τὰ ἢ χίλια στήρτια ποιεῖ Ἀχαιῶσια πεντήκοντα δηνάρια ὀγροῦ: δέκα ἢ χρεῶα, ἀπερ μιᾶς νέμυας φασί. Mille sestertii efficiunt ccl. denarios argenteos, sive decem denarios aureos, quod mille nummos vocant. Plinius ipse denique lib. xxxiv. xvi. Lysippum ait solitum pro manipretio cujusque signi, quod ipse constabat, seponere singulos denarios aureos. Et lib. xxxvii. sect. iiii. sex denariis aureis. De nummi aurei pretio, dicemus ad calcem hujus concertationis.

Quod & ipsum latet auctore incerto.

Viri nomen latet, gentistamen non omnino latet: nam aureum argenteumque nummum Lydos primum constavisse, auctor est Herodotus, lib. i. Clio, num. xciv.

Populus Romanus ne argento quidem signato ante Pyrrhum regem devictum usus est.

Est autem devictus anno Urbis cccclxxxix. ut diximus ad librum Plinii octavum, sect. vi.

Librales (unde nunc etiam libella dicitur, & dupondius) appendebantur asses.

Usque ad Pyrrhum devictum, inquit, imo & post illud tempus aliquanto, as fuit ex ære, librali pondere, sive duodecim unciarum: atque adeo semissis, sex unciarum: quatuor, triens: quadrans, trium: sextans denique, cujus mentio hoc eodem Plinii libro, sect. xlvi. omnino duarum: & erat pars assis

assis sexta. Asses libriles appellat Volusius Mæcianus, pag. 881.

Unde nunc etiam libella dicitur.

A librali assis pondere, inquit, hodieque ipse as, seu res integra quæcumque, quam assem nuncupamus, libella quoque ex eo tempore appellatur. Sic Tullius ad Atticum, lib. v i i. epist. 11. *Fecit palam te ex libella, me ex teruncio*, hæredem scilicet: Hoc est, te omnium bonorum scripsit hæredem, (nam libræ nomine significatur omnis hæreditas: teruncii, pars quarta libræ, & bonorum:) me ex quarta parte, quam tu mihi deinde dares. Quin & nummulus quoque argenteus libellæ postea appellatione venit: non quod libram penderet, sed quod libræ æreæ pretio atque æstimatione responderet. Varro, lib. i v. de ling. Lat. pag. 41. *Nummi denarii decuma libella, quod libram pondo as valebat, & erat ex argento parva*. Libellam argenti Plautus appellat, in Captiv. act. v. sc. 1. v. 27. Meminit & sembellæ Varro, loc. cit. quæ libellæ dimidium foret: & teruncii pariter ex argento, quæ dimidiata sembella: sed non fuere ea diuturni usus. Nec de libella argentea Plinius hoc loco agît.

Et dupondius.

Ita MSS. non dupondius. Varro, loco cit. pag. 40. *Dupondius a duobus ponderibus, quod unum pondus aspondium dicebatur: id ideo quod as erat libræ pondus*. Sestertii ex ære Plinius hoc loco non meminit, quod non habeat is nomen a pondere, ut as libralis, & dupondius: sed a pretio. De dupondio, lib. x x x i v. sect. 11. Ante nos legebatur, & dupondius appendebatur assis. Cornutus, in Satyram Persii i i. *Fuit autem assis libralis, & dupondius duarum librarum, quod hodie (circa Neronis ætatem, aut Domitiani) in usu remansit: & solebat pensari potius: quam numerari: unde & dispensatores dicti*.

Quare æris gravis pœna dicta.

Livius, lib. v. *Deni millibus æris gravis nos condemnat*. Festus: *Pendere pœnas, solvere significat: eo quod ære gravi cum uterentur Romani, penso eo, non numerato, debitum solvebant: unde etiam pœnes dictæ*. Significat autem Plinius æris gravis pœnam esse dictam, usque ad signatum ex argento nummum, atque adeo usque ad illud tempus, quo imminutum primo pondus æris: ut intelligas non rude modo, quale Numæ temporibus fuit: sed & signatum a Servio ceterisque deinceps, grave æs fuisse a pondere nuncupatum. Festus; *Grave æs dictum est a pondere: quia deni asses, singuli pondo libræ, efficiebant denarium ab hoc ipso numero dictum*. Et alibi: *Stipem* (quam ad æs grave pertinere Plinius hoc loco admonet) esse nummum signatum testimonio est, &c.

Et adhuc expensa in rationibus dicuntur: item impendia, & dependere.

Hoc est, etiamnum durant moris huiusce vestigia. Ita libri omnes, etiam MSS. Mutuatus hæc Plinius a Varrone, loc. cit. pag. 42. *Ab eodem ære impendendo, Dispensator: & in tabulis scribimus Expensum.... Usura, quod in sortem accedebat, Impendium appellatum*. Vide & Cassiodorum, lib. v i i. Var. epist. x x x i i. cuius lemma est: *Formula, qua moneta committitur*.

Quin & militum stipendia, hoc est, stipis pondera, dispensatores, libripentes dicuntur.

Stipendia innuit, quasi stipis pondera, esse appellata. Varro, lib. i v. de ling. Lat. pag. 42. *Stipen-*

dium a stipe dictum est, quod æs quoque stipem dicebant. Nam quod asses libræ pondo erant, qui acceperant maiorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cella stipabant, id est, componebant, quo minus loci occuparet: a stipando stipem dicere cœperunt. E Regiis codicibus, quibus utimur, alterum secuti sumus: cum prius hic insulse legeretur: *Quin & militum stipendiorum, hoc est, stipis ponderandæ pensatores: &c.* Nam cui aliquando pensatores auditi? At de dispensatoribus Festus: *Dispensatores dicti sunt, qui æs pensantes expendebant, non annumerabant*. Hinc deducuntur expensa, sive dispensata, vel compensata: item compendium, dispendium, aspondium, dupondium. Inscriptio vetus apud Reinesium, pag. 586. **AVG. DISPENSATOR. AD. CENSUS. PROVINCIÆ. LVGDVNENSIS.** *Augusti Dispensator, &c.* Et a Varrone Plinius, ut diximus, dispensatores accepit. Thesaurarios nostra ætas vocat. *Libripentes* autem Græcis ζυγιστῆς sunt, ut in Glossis vox ea exponitur, quia ζυγῶ ἰσᾶσι, hoc est, *libra pendunt*. Priscianus extremo libro sexto, ex Caji primo Institutionum: *Qui libram æneam teneat, qui appellatur libripens*.

Qua consuetudine in his emptionibus, quæ mancipii sunt, etiam nunc libra interponitur.

In omni solutione pecuniæ, quæ quidem ritu Quiritium fieret, ac præsertim in mancipatione, adhibebatur libripens, qui æra penderet, cum quinque testibus: eaque formula retenta est, etiam re mutata, hoc est, etiam tum cum non appenderetur, sed numeraretur pecunia. Quam consuetudinem Boëtius in Topica Ciceronis, ex lib. i. Instit. Caji, de nexu faciendo, his verbis exposuit: *Is qui mancipio accipit, æs tenens ita dicit: Hunc ego hominem ex jure Quiritium meum esse aio: isque mihi emptus est hoc ære æneaque libra. Deinde ære percutit libram, indeque æs dat ei a quo mancipio accipit, quasi pretii loco*. Hinc illud Horatii, epist. ad Julium Florum:

Si proprium est quod quis libra mercatur, & ære, Quædam, si credis consultis, mancipat usus.

Apud Scholiasten Horatii est, *Libra & ære comparare*.

Servius Rex primus signavit æs.

Cassiodorus, lib. v i i. Var. form. x x x i i. *Servius rex monetam in ære primum impressisse perhibetur*. At Cornutus in Persium, Satyra i i. & Isidorus, lib. x v i. Orig. cap. x v i i. a Saturno in Italia regnante fuisse signatum æs tradiderunt, nave, Janique capite: a Jano ipso Macrobius, lib. i. Saturn. cap. 7. Verum id posterius multo factum, nempe bello Punico primo, ex Plinio mox visuri sumus.

Antea rudi usos Romæ Timæus tradit.

Appellare auctorem solet, cum fidem obstringere propriam veretur. Est autem is *Timæus*, qui de metallica disciplina scripsit, ut Plinius ait ipse in Indice libri huius x x x i i. Hoc loco Regius codex alter, *Temeos* habet. Chiffletianus, & Parmensis editio, *Timæus*, recte. Editi vero deinceps libri, *Remeus* inepte.

Signatum est nota pecudum: unde & pecunia appellata.

Signatum est bove, vel ove, vel sue. Βῆν, ἢ οὐβάτον, ἢ οὐν ἐπεχάρετον τῶν νομισμάτων τοῖς παλαιότατοις, inquit Plutarchus in Poplicola, pag. 103. & in Quæst. Rom. pag. 274. Varro, lib. i i. de re rust. cap. 1. *Et quod æs antiquissimum, quod est flatum, pecore est notatum*. Et lib. i. de vita populi Rom. *Aut bovem,*

bovem, aut ovem, aut vervecem, habet signum. Spectat huc quadantenus, quod ait Columella, in præf. libri vii. *Nomina pecuniæ & peculii tracta videntur a pecore, quod non solum veteres possederunt, sed apud quasdam gentes unum usurpatur divitiarum genus.* Pecuniam idcirco fortassis pro æreo nummo veteres dixerunt. Lampridius in Alexandro Severo: *Scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donavit.* His adde ea quæ diximus, ad lib. xvi. Plinii, sect. i. i.

*Maximus census cx. m. assium fuit illo rege:
& ideo hæc prima classis.*

Ut classes centuriæque ex censu descripserit Servius Tullius rex Romanorum, disce ex Livio, lib. i. Is primæ classis censum ait fuisse centum millium æris. Festus, cxx. *Infra classem significatur, inquit, qui minore summa, quam centum & viginti millium æris censi sunt.* Gellius, lib. vii. cap. xiii. ait fuisse centum & xxv. millium æris. Sunt autem æris five assium centum ac decem millia, quadraginta quatuor sestertia: monetæ nostræ Gallicæ, libræ (ut vocant) 4400.

*Argentum signatum est anno Urbis cccclxxxv.
Q. Ogulnio, C. Fabio Coss.*

Geminum hoc loco mendum sanavimus: alterum, quem libri vulgati: alterum, quem conditivi quoque præferrent. Nam in editis, *Q. Fabio Coss.* legabatur, sine collegæ nomine: cum neque id ei prænomen fuerit, & in Regio codice altero ex iis quibus usi sumus, legatur, *Q. O. C. Fabio*, hoc est, uti edidimus, *Q. Ogulnio, C. Fabio.* Hujus certe Consul hodieque nummus exstat, in Museo nostro, cujus ectypum Patinus exhibet, in gente Fabia, pag. 107. cum hac epigraphe ex averfa parte, EX. A. P. V. hoc est, *Ex Argento Puro*, seu potius *Publico*: ex adverfa sunt bigæ, cum ciconia, quod Fabiæ gentis insigne: subscriptumque nomen habet, C. F. A. B. I. C. F. Sed & annum refinximus, quo Consulatum ambo gessisse dicuntur, nempe cccclxxxv. cum centenario integro codices tum MSS. tum editi discrepent, in quibus legitur cccclxxxv. centenarii nota videlicet abundante. Eo certe anno quem edidimus, Consules fuisse *Q. Ogulnium Gallum, & C. Fabium Pictorem*, Fasti accuratiores tradunt: nec quintus ante Punicum bellum primum annus alius esse potest ab eo quem diximus. Denique in Chiff. cod. si credimus Cl. Chiffletio, lib. de antiq. num. cap. vii. pag. 55. dierte legitur, cccclxxxv.

Quinque annis ante bellum primum Punicum.

Sive, quod eodem ferme recidit, ut Livius ait in Epitome libri xv. *Victis Tarentinis . . . tunc primum populus Romanus argento uti cœpit.* Varro tamen apud Charif. lib. i. Annal. sic scripsit: *Nummum argenteum conflatum primum a Ser. Tullio dicunt.* Sed hac loquendi forma obscuros esse famæ illius auctores significat. Scio T. Minucii Augurini nummum proferri: sed ejus esse nego, qui Consul fuit ante annos fere xl. quam cœptum fuit Punicum bellum. Cujus sit autem nummus ille, obscurum,

Et placuit denarium pro decem libris æris.

Subintellige, esse, vel permutari, ut infra. Sic enim MSS. Reg. 2. & alii: non *denarius*, vel *quinarius*, ut editi: quorum vel ex eo error detegitur, quod statim *sestertium* vel ipsi quoque legant. Porro *denarius Romanus argenteus*, Fabii primum, deinde & Augusti ævo, si cum moneta nostra pro-

batissima ex argento componatur, legitima æstimatione valere dicendus est asses æreos omnino octonos: *quinarius*, quaternos: *sestertius*, binos. Scio ab erudito viro, in Mastig. ii. pag. 31. & Gassendo, in appendice ad tom. i. i. Philof. Epic. minoris æstimari: taxarique assibus tantum septenis, vix cum semisse. A Gronovio, lib. i. i. de sestertio, pag. 384. sex assibus Hollandicis, hoc est, e nostris, assibus septem, & asse dimidio integro: sed ad pondera monetarum & pretia haud attendisse satis ii videntur.

Quinarium, pro quinque.

Quinarii notam geminam in nummis vidimus, Q. & V. Pondus, granorum, ut vocant, quadragenum. Denarii nota X. Pondus autem, ut pretium, duplum.

Sestertium, pro dupondio ac semisse.

Hoc est, pro assibus binis cum dimidio asse. Varro, lib. i. v. de ling. Lat. pag. 41. *In argento nummi . . . Denarii, quod denos æris valebant: Quinarii, quod quinos: Sestertius, quod semis tertius. Dupondius enim & semis, antiquus sestertius est.* Sestertium porro hoc Plinii loco intellige, qui sit in quarto casu, ut vocant, a recto *sestertius*: non a neutro, *sestertium*. Cum enim sestertia audis neutro genere efferri, singula scito mille nummis, sive (quod idem est) mille sestertiis æstimari: hoc est, monetæ Gallicæ, libris centum: ut ex Plutarcho intelligimus, in Fabio Maximo, pag. 176. & ex Plinio ipso hujus libri sect. vii. equitum censum taxante sestertiis cccc. Et ut semel omnia dicamus, cum decies, vices, quadragies, centiesve, audis, centena millia sestertiū masculini generis subintelligi scito oportere: hic enim Romanis loquendi mos. Sestertium unum argenteum, cum nota sestertii i i s, Cimelium nostrum asservat.

Librale autem pondus æris imminutum.

Ita Pintianus vidit in suo codice: nos in Regio: *librare*: editi, *libræ*. Hoc est, assis, qui libralis pondus erat, pondus est imminutum: non ipsius libræ pondus, ut visum quibusdam alias erudit. Priscianus ita locutus: *Denarius*, inquit, *decem librarum nummus*, hoc est, decem assium.

Bello Punico primo, cum impensis Respublica non sufficeret: constitutumque, ut asses sextantario pondere ferirentur.

Egregie Festus hallucinatur, qui verbo *Sextantarii*, id accidisse bello secundo Punico asseverat. *Sextantarii*, inquit, *asses in usu esse cœperunt, ex eo tempore, quod propter bellum Punicum secundum decreverunt Patres, ut asses, qui tum erant librarii, fierent sextantarii, &c.* Cœptum porro bellum Punicum primum, anno Urbis cccclxxx.

Constitutumque, ut asses sextantario pondere ferirentur.

Hoc est, ut singuli essent sextantium pondere, hoc est, duarum unciarum: sic enim e libra una semi asses conflabantur, quorum singuli sexta pars prioris assis, seu libræ, foret. Festus, verbo *Grave as*: *Bello Punico populus Rom. pressus are alieno ex singulis assibus librariis senos fecit, qui tantumdem valerent.* Alciati commentum Plinii verba sic immutantis, ut *dextantario pondere*, & mox, *quinta parte facta* lucri legat, non codicum modo conspirans consensus, sed & allatum modo testimonium refellit.

Ita quinque partes facta sunt lucri, dissolutumque æs alienum.

Interdicta vetere pecunia, ex ærario publico, quod in æde Saturni fuit, ut dicemus lib. xxxi v. sect. 1. asses cusi de novo, ita ut in singulas æris libras seni conflarentur: cum prius singuli integræ libræ pondo forent. Sic quinque asses in libras, sive quinque partes libræ Respublica lucri fecit. Nihil planius.

Nota æris fuit ex altera parte Ianus geminus, ex altera rostrum navis.

In asse nimirum recens cuso, mutata priore nota illa, quam æri rex Servius imprefferat: mutato æris pondere, & notæ mutata. Vide Plutarch. in Quæst. Rom. pag. 274. Id jam inde a Saturni temporibus factum Cornutus in Persii locum cit. aliique perperam arbitrati sunt. Saturno, inquit, in Italia regnante æs in usu fuit: Illud æs una parte capite Iani notatum erat: altera, navæ, qua Saturnus fugiens ad Italiam veclus est. Bene autem in illo nummo geminum erat signum, & hospitalitatis Iani, & adventus Saturni, &c. Huc vates respexit, lib. 1. Faëtor. vers. 229.

Multa quidem didici: sed cur navalis in ære

Altera signata est, altera forma biceps, &c.

At bona posteritas puppim formavit in ære,

Hospitis adventum testificata Dei.

Venit hic in mentem mihi cujusdam puerilis consuetudinis, cujus Macrobius meminit, lib. 1. Saturn. cap. vii. *Æs ita fuisse signatum, inquit, hodieque intelligitur in aleæ lusu, cum pueri denarios in sublime jactantes, capita aut navim, lusu teste vetustatis, exclamant.* Quod fere ludi genus a nostris quoque pueris frequentatum cernimus. In eo vero Macrobii loco, cave denarios pro argenteis nummis accipias: sed pro asse ex ære. Quin & moneta minutior ex ære, ut quæ apud Marcum, cap. xii. *λεπὰ δὲ* dicuntur: duo denarii, *δύο δηνάρια* Lucæ x. Ambrosio duo æra appellantur: apud nos, *deux deniers*.

In triente vero, & quadrante, rates.

Festus: *Ratium quadrantem dictum putant, quod in eo, & triente, ratis fuerit effigies: ut navis, in asse.* Triens est assis pars tertia, ut quadrans quarta. Varro, lib. i v. de ling. Lat.

Quadrans antea teruncius vocatus a tribus unciiis.

Prius *triuncis*, quæ vox nihili est, pro *teruncius* legebatur: quam vocem & MSS. codices exhibent, & Varro, loc. cit. a quo Plinius, ut dixi, hausit. *Teruncius, inquit, a tribus unciiis: sembellæ quod valet dimidium: & est quarta pars, sicut quadrans, assis.*

Postea Hannibale urgente Marcum, Q. Fabio Maximo Dictatore, asses unciales facti.

In Regio codice antea laudato, legitur, *Hannibale urgente Marcumque Fabio*: cujus admonitu hanc vocem *Marcum* addidimus, quæ a libris omnibus impressis abest: etiam *Minucium*, si eruditi faveant, libentius admissuri: gnari Marcum Minucium intelligi, Magistrum Equitum, quem Hannibal sane vehementer urgebat, dum Q. Fabius Maximus Dictator, qui & Cunctator dictus, Romæ ageret: anno Urbis fere dxxxvii. ut Livius prolixè narrat, lib. xxi. cap. xviii. & xxiv. Et hic alter inter Festi lapsus notandus, qui septennio tantum sextantarios asses in communi usu fuisse scribit: cum Punicum bellum alterum, quo conflare unciales cœp-

ti sunt, post annos amplius videnos a prioris fine sit subsecutum. Unciales autem asses dicti a pondere uncia: & sic duodecim in singulas libras percussi.

Placuitque denarium sedecim assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis.

Sic & Vitruvius habet, lib. i i i. cap. 1. Volusius Mæcianus, pag. 877. *Denarius primo asses decem valebat, unde & nomen traxit: Quinarus, dimidium ejus, id est, quinque asses: unde & ipse vocatur. Sestertius, duos asses & semissem, quasi semis tertius. . . . Nunc denarius sedecim, Victoriatus, & Quinarus, octo: Sestertius, quatuor asses valet.* Vixit is sub Antonino Pio. Exhibet Patinus in gente Titinia nummum, & in Valeria alterum, in quibus nota XVI. pretium denarii, eo quo sunt cusi illi tempore, indicat, nempe asses sedecim: uti priores nota X. decem signabant. Vidisse se quoque quinarium ait Anton. Augustinus, Dialogo 1. insignitum hac nota VIII. in sestertiis vero IIII. nunquam: Quin nec illam notarum varietatem diu in usu fuisse: sed veteres notas statim revocatas, aut nullas omnino appositas.

Ita Respublica dimidium lucrata est.

Hæc lucri ejus ratio gemina fuit. Antiquata enim vetere pecunia ex ære argentoque, assibusque sextantariis interdictis, unciales cusi sunt, hoc est, in singulas libras duodecim, cum prius tantum seni ferirentur. Confluente deinde ad ærarium publicum plebe, ut pro sextantibus novos asses acciperet, nihil damni plebs capiebat, cum ejusdem valoris ac pretii, quam ponderis diversi asses referret: Respublica, sive ærarium, dimidium lucrabatur. Rursum concurrente eadem, ut æream monetam acciperet pro argentea vetere, quæ tum erat edicto antiquata, pro denariis singulis asses sedecim domum referebat: nullo ipsius damno, imo sex assium facto, ut apparet, lucro: nam decem tantum assibus denarius olim taxabatur: tunc vero sedecim. Minoris hi quidem asses. ut diximus, qui recens conflati, fuere ponderis: at pretii omnino cum prioribus illis æqualis. Verum Reipublicæ & ærarii majus lucrum fuit. Nam e sextantariis assibus decem, qui denario argenteo prius permutabantur uno, cum videnos conflavit asses unciales, deditque pro argenteo denario vetere, qui ad ærarium deferabatur, duntaxat sedecim, quaternos interim lucri fecit: deinde aucto novi argentei nummi pretio ad sedecim asses, iterum senos: igitur denos omnino: hoc est, quod Plinius ait, in singulos denarios dimidium lucrata est, sive denarium unum. Tantumdem porro & eadem ratione fuit in quinarios sestertiosque lucri. Expedire hunc nodum nequiverè Anton. Augustinus, lib. i i. Emend. cap. vii. pag. 118. Budæus, lib. v. de asse, pag. 173. minimeque omnium Alciatus, lib. de pond. & mensuris, tom. 6. Operum, fol. 279. ubi despondens animum, luxata hæc omnia, suisque mota sedibus esse, exclamat.

In militari tamen stipendio semper denarius pro decem assibus datus.

Militibus tamen, inquit, ut libentius in exercitu mererent, spe mercedis allekti, denarius argenteus, non sedecim, sed, ut olim, decem tantum assibus æstimatus est: atque hoc diurnum cuique stipendium datum, asses deni scilicet: neque illi ære, sed argenteo nummo in dies singulos persoluti. Hinc illa Pannonii militis apud Tacitum expostulatio, lib. 1. Annal. pag. 17. quod decem æreos asses acciperet, non denarium, ut olim, argenteum, quem sedecim deinde assibus æreis permutaret, ut sic nem-

pe senos asses lucri faceret. Vide Budæum lib. v. de asse, & Hotoman. pag. 63.

Nota argenti fuere bigæ, atque quadrigæ: & inde bigati quadrigatique dicti.

Nota nempe, quæ tum jussu Senatus est impressa recenti pecuniæ. Festus: *Nummi quadrigati, & bigati, a figura calaturæ dicti.* Recte: neque enim ponderis fuere a prioribus, sed calaturæ tantum ac pretii disparis. De bigatis & quadrigatis crebra apud Livium mentio, lib. xxii. xxxiv. &c. Ita *ferrati nummi*, quorum idem Livius meminit, quales Museum nostrum asservat, in familia Aurelia, Clodia, Cornelia, in nummo cujus epigraphe, L. SCIPIO ASIAG. in Maria, Memmia, Nævia, Pomponia, Procilia, Sulpicia: non diversi generis, aut pretii, ponderisve nummi: sed ab incis in ferræ modum nummi marginibus, *ferrati denarii* appellati. Sed & postea præter bigas quadrigasque, impressæ sunt & Castorum in nummis imagines, mox & familiarum insignia, aliaque.

Mox lege Papiria semunciales asses facti.

Dupondii igitur fuere unciales: nec leviores ii, assesse fuere, usque ad Plinii tempora. Quis porro iste Papirius fuerit, Tribunus plebis, qui legem tulit, incertum. Ad Papirium Turdum, qui Tribunatum gessit anno Urbis dLxxvi. referre Pighius videtur, in Annal. ad annum dLxxv.

Livius Drusus in Tribunatu plebis octavam partem æris argento miscuit.

Anno post Urbem conditam dCLxiii. L. Marcio Philippo, Sex. Julio Coss. Tribunatum plebis gessit Drusus: medio ferme temporis intervallo quod intercessit sextum inter & septimum Marii Consulatum, a quo æs optimum, quod argento Drusus immiscuit, Mariani æris nomen accepit, ut dicturi sumus ad librum Plinii xxxiv. sect. i. i. *Mixto argento facti nummi* hi dicebantur, quod puro putoque opponitur. Vide Gothofred. in Cod. Theod. lib. ix. tit. xxi. de falsa moneta, pag. 177. Sic monetæ argenteæ minimæ, quæ nunc tenentur apud nos, æstimanturque assibus æreis tribus cum semisse, octavam habent æris partem admixtam. Acta porro Drusi uno Senatusconsulto abrogata esse Tullius docet, lib. ii. de Legibus.

Qui nunc Victoriatus appellatur, lege Clodia percussus est.

Is est Clodius Pulcher, qui a patriciis translatus ad plebeios, factusque Tribunus plebis, Ciceronem multavit exilio, anno Urbis conditæ dCxcvi. De Victoriato, Volusius Mæcianus, pag. 877. *Victoriatus nunc tantundem valet, quantum quinaris olim: ac peregrinus nummus loco mercis, ut nunc tetradrachmum, & drachma, habebatur.*

Antea enim hic nummus ex Illyrico advectus, mercis loco habebatur.

De rara felicitate telluris Dalmaticæ ad fodinas auri argentique, Plinius hoc libro xxxiii. sect. xxi. Hanc & nummi indicant a nobis antea laudati, MET. DELM.

Est autem signatus Victoriâ, & inde nomen.

Est in nostro Cimelio nummus C. EGNATVLEI. C. F. cum signo Victoriæ, unde Victoriati

nomen, & littera Q quinarium designante: epigraphe ROMA. Sed & denarios habemus eadem Victoriæ nota, in primis vero M. Catonis Proprætoris, ejus qui Censorii nepos fuit: quo in denario Victoriæ sedentis effigies, cum subscriptione VICTRIX. Ectypum Patinus exhibet in familia Porcia, pag. 228.

Aureus nummus post annum LXII. percussus est quam argenteus.

Nempe anno Urbis dXLvii. qui tertius decimus fuit belli Punici secundi, cum impensas fieri maximas ei bello gerendo oporteret. Consules tum fuere M. Livius Salinator secundum, C. Claudius Nero.

Ita ut scrupulum valeret sestertius vicens.

Sive, ut MSS. habent, *scripulum*, quod perinde est. Libra porro scripula continet cCLxxxviii. Aurei igitur cujusvis nummi scripulum æstimabatur vicens argenti sestertius, sive, quod idem est, denariis quinque. Luculentum hujus rei testimonium præbent nummi aurei duo, quos vidimus, tum in Cimelio Regio, tum in Museo S. Genovesæ. Alter nummulus est, unius scripuli pondere, hoc est, granorum, ut loquimur, unius & vicensium: epigraphe, ROMA. Pretium geminata littera XX. planissime signatum: quid enim eæ notæ indicant, quam vicens sestertius nummum eum, ut ait Plinius, æstimatum? Alter majusculus, pondere omnino triplo majore, hoc est, trium scripulorum, seu granorum ternum ac sexagenum. Igitur sexagenos sestertios valere necesse est, sive, quod idem est, denarios quindecim: & tantundem valere sane clamant litteræ XV. in iis nummis insculptæ. Postea tamen Augustorum ævo denariis argenteis vicens quinque permutabatur aureus nummus unus, ut ex Dione constat & Zonara. Hujus hæc verba sunt: Παρὰ Παρμαίοις αὶ εἰκοσι καὶ πέντε δραχμαὶ χευσθὲν νόμισμα ἐν. Vide Snellium, lib. de re num. pag. 29. Et Didymum adde laudatum a nobis paulo antea. Sed erat tum aureus nummus ponderis majoris, nempe granorum fere 131. aut 132. nec pretii jam tanti scripulum, quanti prius. Nam grana 131. fena sunt scripula, cum quarta scripuli parte. Quod si scripulum auri 21. granorum, sestertius sedecim æstimetur, sive denariis quaternis, omnino nummus aureus granorum 131. æquabit denarios vicens quinque, sive sestertios centum. Quare cum Plinius lib. xix. sect. iv. byssini lini scripula, ut auri, permutata quondam ait denariis quaternis, qui sestertios sedecim efficiunt, tum priorum Cæsarum tempora respicit, cum jam imminutum auri pretium fuit, quod erat major auri copia, nec angustum, ut olim, ærarium. Cum sestertios porro in summa aliqua designanda, aut indicando pretio, denariosve audis, cave alios intelligas, apud Latinos scriptores, quam quos antiqua taxatio, & nominis originatio ipsa declarat, nisi ipsi auctores accipiendas aliter voces eas admoneant, ut paulo post Plinius, quod est admodum infrequens. Itaque sestertium pro binis assibus ac semisse, denarium pro assibus denis accipe: quæ antiqua est earum vocum acceptio, & eadem retenta semper a Romanis scriptoribus, in pretio aliquo, summave signanda. Vide Anton. August. Dialogo i. Veter. Numism.

Quod effecit in libras, ratione sestertiorum qui tunc erant sestertios dcccc.

Effecit, inquit, hæc major auri æstimatio, ut in libras auri singulas Respublica lucri faceret sestertios nongentos, eorum scilicet *sestertiorum qui tunc erant*,

erant, hoc est, anno D XLVII. quique jam ab anno, ut diximus, D XXXVII. quaternis assibus permutabantur. Quod si nongentos sestertios ejusmodi, qui tunc erant, lucrata respublica est, igitur sestertios M C C C C X L. lucratam esse necesse est eorum sestertiorum qui prius erant, hoc est, qui duobus assibus & semisse aestimabantur. Continentur enim hi M C C C C X L. in nongentis illis, ita ut ne unus quidem aut desit, aut superet. Quare quod nunc vicens sestertiis vulgaribus, assium scilicet duorum cum semisse, quorum sestertiorum haberi ratio solet in quovis pretio indicando, ut diximus: quod, inquam, vicens illis sestertiis permutatum dicitur aut scripulum, quindenis antea necesse est fuisse taxatum: ut in singula scripula lucrata respublica sit quinque sestertios: in libras, quæ scripula 288. continent, sestertios M C C C C X L. In libras, inquam, auri infecti, quod in ærario servabatur, quodque interdum distrahebat ad vasa, operaque publica ac privata. Nulli dum enim tum nummi aurei, nisi fortassis peregrini & externi. Quare apud Livium, anno D XLIII. jussere Patres deferri ad Triumphos viros mensarios aurum, argentum, & æs omne, sed calatum scilicet, signatumve apud externos: nempe ut illud in belli sumptus impenderent.

Totus hic locus, si quisquam alius in universo Pliniano opere, torfit mirifice summorum virorum ingenia, eorum præsertim, qui de æsse ac de re nummaria volumina isto & anteriore sæculo ediderunt. In eo sese exercere omnes, irritum ad hunc diem conatu. Nulla est propemodum in tota hac sententia syllaba, quam labis expertem putarint, quam non varie corruerint, ut corrigerent. Nos ea intacta plane, (præterquam quod ex Regio codice, quem appellavimus, alteroque Marcelli Cervini, qui Romæ servatur, quod effecit scripsimus, cum prius quod effecit legeretur, quod tamen ferme perinde est, ac per se leve,) sed ceteris integris, legitimam, uti remur, neque omnino invendibilem ejus loci interpretationem damus. Ac primum quidem nec Glareano, lib. de æsse, cap. XVII. nec Hotomano, pag. 332. legi placet, *Post annum LXII. ac Post XII. multo mallent.* Budæus, lib. III. fol. 71. non *sestertiis vicens* legit, sed *bissenis*. Pancirolus, *vicens quinis*. Mox Villalpandus, *quod effecit in senos*, non *in libras*. Post Agricola, lib. IV. pag. 98. & 276. non *sestertios D C C C C*. sed *sestertios V D C C L X*. hoc est, 5760. legi jubet. Sed pareant ii quibus ille jusserit, ut Snellius paruit, lib. de re num. pag. 30. Leonardus Portius, lib. de sestertio, fol. 13. & Budæus, loc. cit. *denarios D C C C C*. Hotomanus, pag. 330. *sestertios M M M M C C C C L X I V*. Josephus Scaliger, lib. de re nummaria, pag. 50. *denarios M C C C C X L*. vel certe, inquit, M C C C C. neglectis ad rotundum solidumque numerum, denarii x L. Atqui his omnibus, ut diximus, & codices M S S. omnes, & libri editi, & aurei nummi, quos modo laudavimus, adversantur. Sed haud paulo lepidius est, quod Savotus existimat, cap. VII. pag. 155. his verbis, *sestertiorum qui tunc erant*, signari sestertios septuplo graviores, quam fuerint vulgares: quod commentum merito Gronovio risum movit, lib. III. de sestertio, pag. 393. & reliquæ eruditorum turbæ. Præverat Savoto Agricola, qui ut hunc nodum solveret, triplex denariorum genus commentus est, lib. II. de Monetis, pag. 279. Dalecampius in notis Plinianis, Salmasius in vegrandi mole Exercitationum ad Solinum, Lipsius in libro postumo de re nummaria, Gronovius opere mox laudato, quod de sestertio inscripsit, ceterique, locum eum intactum, tanquam foveam, prætergressi sunt. Omnes ad hæc verba, tanquam ad scopulum, adhæserunt, *Quod effecit in libras*, &c. rati nimirum a Plinio colligi, si scripulum auti unicum

sestertiis vicens valeret, quot sestertiis libra integra aestimanda foret: perinde quasi non id cuivis numerandi artem callenti vel mediocriter, in promptu esset efficere. Aliud sane reconditius voluit indicare: quanta scilicet, ut diximus, lucri accessio foret, quantum proficeret ærarium publicum, cum major esset auri aestimatio, taxareturque vicens sestertiis, quod minoris antea multo aestimaretur, nempe, ut colligere cuivis proclive est, subducta, ut fecimus, ratione lucri, sestertiis tantum quindenis. Nam præter planam perspicuamque sententiam, quæ sua se luce tuetur, id maxime persuadet, quod in ceteris pecuniæ generibus, ære videlicet, argentoque, pari diligentia quantum lucri Respublica fecisset, ipse aperuit. *Ita quinque partes facta lucra*, inquit, *dissolutumque æs alienum*. Et mox, in aestimatione argenti majore, *Ita Respublica dimidium lucrata est*. Quid similis veri, quam simile Reipublicæ lucrum in auro signare Plinium voluisse his verbis: *Quod effecit in libras..... sestertios D C C C C*?

Post hæc placuit x. x L. signari ex auri libris.

Hoc est, denarios x L. Nam & denarios ex auro dici, initio hujus concertationis monuimus. *Post hæc* autem interpretor, confecto bello Punico secundo, atque adeo, si placet ita, & tertio: post redditam Reipublicæ pacem, devicta Carthagine. In Regio codice, & altero Marcelli Cervini, itemque Pintiani, uti edidimus, totidem apicibus legitur, *Post hæc placuit x. x L. signari*. In ceteris quos vidimus, & in Vaticanis codd. 1952. 1953. & 1954. quorum ad nos apographa missa sunt, hæc tantum: *Post hæc placuit x L. signari*, nempe aureos. Sed teruit librarios, aliosque imperitos gemina littera x x. præfixa huic L. ignarique eam quæ priore loco est, esse denarii notam, quæ sexcentis in Plinio locis occurrit, eam penitus extrivere. Et abesse vero ea sine ulla sententiæ labe potest. Bouterovæus, libro Gallico de Monetis Rom. pag. 95. appendisse se ait aureos nummos tres, primum quarti Cæsaris Consulatus, alterum quinti, tertium Syllæ Dictatoris: quorum quadragenarii auri libram omnino æquarent. Agnoscit legitimam hanc scripturam, x L. signari, & Petrus Gassendus, tom. III. Philos. Epic. Itaque Snellium nihil moror, Agricola mve, qui x L I I. ex conjectura rescribunt: nec Budæum, qui L. nec Scalligerum, qui x L. minus lepide sane comminiscitur. Sed & risu dignum, quod in quibusdam MSS. & in omnibus ad hunc diem editis libris legitur, x L. millia, & mox x L V. M. vel x L V. millia. In vetustissimis scilicet Plinii exemplaribus id animadversum a nobis sæpenumero est, ut cum librarii millia passuum signarent, in intervallis locorum indicandis, solam numeri notam apponerent: exempli gratia, x L. neglectis vocibus iis, quæ non sine fastidio repeti toties possent, *millia passuum*: atque hoc eis ubique solenne est. Recentiores vero amanuenses, qui substituere voces eas operæ pretium putaverunt, etiam eas sæpenumero obtrudere, ubi minime omnium oportuit. Sic lib. V. sect. I. cum vetustiore manu scriptum viderent, a C L. Cæsare, neoterici transcriptores, has litteras C L. numerorum notas esse arbitrati, *millia* addiderunt, teste Vossio in Melam, pag. 198. *a centum quinquaginta millia Cæsare*. Simile exemplum & nos attulimus, in Notis & Emendationibus ad librum VI. num. C X I X. Et in hunc locum quoque is error irrepsit, qui editores deinde in fraudem impulit, ut x L. millia, & x L V. millia nobis exhiberent.

Paulatimque Principes imminuere pondus.

Imperatores, quos Principes ea appellabat atas: hi enim penes se modo esse voluere jus cudendæ monetæ

netæ ex auro. Imminuere vero pondus, non libræ, ut Scaliger existimat, nam id semper æquale fuit: sed nummorum, qui leviores.

Minutissime Nero, ad XLV.

Principum postremus, qui pecuniam auream ante Plinii excessum mutavit, Nero fuit. Stante Republica nihil detractum de legitimo nummorum pondere: imminuere Principes: omnium maxime Nero. Libri editi omnes, ante nos, ut monuimus, ad XLV. M. exhibent: & *minutissimus* vero, quod sensu caret. Ciaconius & Alciatus, pro littera M, triplicem numeri singularis notam reponunt, leguntque ad XLVIII. Nos extearendam penitus paulo antea indicavimus: quanquam, si fides Joanni Grævio, in opere Anglico *de Denario*, pag. 98. in Va-

ticano & Florentinæ Bibl. codd. legitur, *minutissime Nero ad XLVIII*. In Regio codice, *imminuisse Nero*: nos cum Grævio, Budæoque, lib. III. de asse, fol. 70. *minutissime Nero*: vel *novissime Nero*.

Ut porro in auro, sic & in argento denarii pondus sequiore ævo imminutum, Plinii quoque *expotulatio* est, sect. XLVI. libri hujus. *Miscetur ara*, inquit, *falsæ moneta*. *Alii e pondere subtrahunt: cum sit justum LXXXIV. e libris signari*: id quod & Celsus docet ad Natalem, & Scribonius Largus ad Callistum, laudati a nobis Pliniani operis libro XXI. sect. CIX. Multo vero amplius detractum e pondere Theodosii M. ætate, ex Cod. Theod. intelliges, lib. XV. tit. IX. lib. I. *de expensis ludorum*.

Hæc sunt omnino quæ Plinius de nummis habet, ab eruditissimis sæpe tentata, a nemine ante hunc diem intellecta.

I N D E X

CÆSARUM, ET AUGUSTARUM,

Quorum in hoc volumine nummi explanantur.

CAJUS JULIUS
CÆSAR Dictator.

Berytus.
Casilinum.
Corinthus.
Θεσσαλονικέων.
Περγαμηνῶν.
Valentia in Hispania.

TRIVMVI.

Εφεσίων.
M. ANTONIVS
Triumvir.

Alexandria.
Cæsarea Cappadocia.
Corinthus.
Norba Cæsariensis.
Θεσσαλονικέων.
Τεμπολιτῶν Syria.

CÆSAR
AVGVSTVS.

Accis.
Actium.
Ægyptus.
Ἀλαβανδέων.
Alexandria.
Ἀλινδέων.
Ἀμφιπολιτῶν.
Antiochia Syria.
Apamia Phrygia.
Apollonia Epiri.
Armenia.
Asia.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Ἀτταλέων.
Αὐγασανῶν.
Ἀφροδισιέων.
Babba.
Βαλανέων.
Berytus.
Bilbilis.
Bonna.
Buthrotum.
Βυβλίων.
Βυζαντίων.
Cæsaraugusta.
Cæsarea Bithynia.
Calaguris.
Carthago Nova.
Celsa.
Cilbiani inferiores.
Corduba.
Corinthus.
Δαμασκηνῶν.
Dertona.
Διοσιεριτῶν.
Ebora.
Ἐγασαίων.
Ἐδεασαίων.
Emerita.
Ergavica.

Εφεσίων.
Γαβαλέων.

Gabii.

Γάδαρ.

Γνωσίων.

Γορτυνίων ; verbo Κρη-

τῶν.

Hispalis.

Hispania.

Θεσσαλονικέων.

Θυατειρηνῶν.

Ilerda.

Ἰλιέων.

Ilipense municip.

Illici.

Irippe.

Italica.

Julia Traducta, in Ba-

tica.

Κλαζομενίων.

Κνωσίων.

Κρητῶν.

Κυδωνιατῶν.

Κυζικηνῶν.

Κῶων.

Λαοδικέων Caria.

Λαυπαίων.

Λέπτις.

Μαρωνιτῶν.

Μεσανίων.

Μιλησίων.

Μυλασέων.

Nemausus.

Νικαιέων.

Nicopolis in Epiro.

Norba Cæsariensis.

Νυσαέων.

Ὀρθωσιέων.

Osca.

Panormus.

Parthia.

Patra.

Πεπαρηθίων.

Περγαμηνῶν.

Philippi.

Ptolemais Phœnices.

Ῥαμαθηνῶν.

Ruscino.

Σαμίων.

Σαρδιανῶν.

Sebastè Palestina.

Sebasteni Tectosages.

Σεγασαίων.

Segobriga.

Σελευκέων in Syria.

Sicilia.

Σιδωνίων.

Σμυρναίων.

Συνναδέων.

Tarraco.

Τάρος.

Τητῶν.

Τριπολιτῶν Syria.

Turiaso.

Valentia in Hispania.

Ulia in Hispania.

Φιλαδελφείων Lydia.

LIVIA

Augusti conjux.

Ἀλαβανδέων.

Ἀντιοχέων Caria.

Cæsaraugusta.

Emerita.

Εφεσίων.

Hispalis.

Θεσσαλονικέων.

Italica.

Κλαζομενίων.

Μαγυδέων.

Μυτιληναίων.

Panormus.

Patra.

Σμυρναίων.

Τητῶν.

JULIA

Augusti filia.

Hispalis.

Μυτιληναίων.

M. AGRIPPA.

Ἀλαβανδέων.

Cæsaraugusta.

Nemausus.

AGRIPPA Cæsar.

Corinthus.

CAJVS Augusti F.

Βυζαντίων.

Carthago nova.

Corinthus.

Hispalis.

Θεσσαλονικέων.

Julia Traducta.

Lælia.

Lugdunum.

Μυτιληναίων.

Norba.

Σμυρναίων.

Tarraco.

LVCIVS Cæsar.

Cæsarea Bithynia.

Σμυρναίων.

CAJVS & LVCIVS

Cæsares.

Julia Traducta, in Batia.

Norba.

TIBERIVS CÆSAR.

Abdera Hispania.

Accis.

Αἰγείων.

Ἀμφιπολιτῶν.

Antiochia Syria.

Apamea Phrygia.

Ἀπολωνιατῶν.

Asia propria.

Bb

Ἀτταλέων.

Berytus.

Bilbilis.

Cæsaraugusta.

Calaguris.

Calscantum.

Celsa.

Clunia.

Corinthus.

Damascus.

Dertona.

Dertosia.

Ἐδεασα.

Emerita.

Ergavica.

Γορτυνίων, verbo Κρητῶν.

Graccuris.

Hispalis.

Ἱεραπολιτῶν Phrygia.

Ilercavonia.

Ilerda.

Illici.

Italica.

Κρητῶν.

Κυδωνιατῶν.

Κῶων.

Lælia.

Leptis.

Νεοκαισαρέων.

Osca.

Oficerda.

Panormus.

Περγαμηνῶν.

Philippi.

Πριηνέων.

Saguntum.

Segobriga.

Σελευκέων Syria.

Tarraco.

Τιβεριέων.

Turiaso.

Utica.

DRVSVS

Tiberii ex Julia F.

Hispalis.

Italica.

Σαρδιανῶν.

NERO CLAVDIVS

DRVSVS, Tiberii

Aug. frater.

Rhenus.

ANTONIA, Drusi

hujus uxor.

Θεσσαλονικέων.

GERMANICVS CÆ-

SAR, Drusi & Anto-

nia F.

Ἀιζανιτῶν.

Cæsaraugusta.

Corinthus.

Germania.

Γορτυνίων.

Hispa-

Hispalis.
Θεσσαλονικέων.
Italica.
Μυτιληναίων.
Osca.
Περγαμηνῶν.
Σαρδιανῶν.
Ταναγραίων.

AGRIPPINA
conjux Germanici.

Cæsaraugusta.
Corinthus.
Emporiae.
Leptis.
Μιλησίων.
Μυτιληναίων.

NERO & DRVSVS
fratres, Germanici filii.

Cæsaraugusta.
Hispalis.
Norba.

Utica.

CAJVS CÆSAR, qui
falso Caligula appellatus.

Accis.
Αἰζανιτῶν.
Ἀμφιπολιτῶν.
Ἀπολωνιατῶν.
Bilbilis.
Βυζαντίων.
Cæsaraugusta.
Ergavica.
Γορτυνίων.
Ἱερραπυτνίων.
Ἰλίων.
Κῶων.
Μαγνητῶν.
Μιλησίων.
Μυτιληναίων.
Norba.
Osca.
Περγαμηνῶν.
Segobriga.
Σμυρναίων.

DRVSILLA, Caji soror.

Μιλησίων.
Μυτιληναίων.

CLAVDIVS CÆSAR.

AVGVSTVS.

Ἀιγείων.
Αἰζανιτῶν.
Ἀμασείας.
Antiochia Caria.
Antiochia Syria.
Apamea.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Babba.
Berytus.
Britannia.
Βυβλίων.
Βυζαντίων.
Cæsarea Palaestina.
Cassandria.
Corinthus.
Ἐφεσίων.
Θεσσαλονικέων.
Ἱερραπολιτῶν Phrygia.
Ἰλίων.
Julia Traducta, in Maure-
tania.
Καδοειῶν.
Κλαζομενίων.
Κοτιάων.
Κρητῶν.
Κυδωνιατῶν.

Κυπρίων.
Laus Julia Nova.
Μιλησίων.
Μακεδόνων.
Νικαίων.
Νικομηδέων.
Patrae.
Perga.
Περσινθίων.
Philippi.
Ptolemais Phœnices.
Ῥοδίων.
Σαρδιανῶν.
Σιδωνίων.
Σμυρναίων.
Τιβερετῶν.

MESSALINA, prior
Claudii conjux.

AGRIPPINA, conjux
Claudii altera.

Αἰγείων.
Ἀκμωνέων.
Ἀπαμείων.
Corinthus.
Ἱερραπολιτῶν Phrygia.
Κοτιάων.
Μιλησίων.
Patrae.
Περγαμηνῶν.
Σμυρναίων.

BRITANNICVS
Claudii F.

Ἀλαβανδέων.
Θεσσαλονικέων.
Ἰλίων.
Νικομηδέων.

NERO CÆSAR

Ἀλαβανδέων.
Ancyra Galatia.
Antiochia Syria.
Apamea.
Ἀπολωνιερεϊτῶν.
Armenia.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Babba.
Cæsarea Palaestina.
Cassandria.
Corinthus.
Δαμασκηῶν.
Δοκιμίων.
Ἐφεσίων.
Γαδαρέων.
Γαλατῶν.
Θεσσαλονικέων.
Θυατειρενῶν.
Lælia.
Λακεδαιμονίων.
Λαοδικέων Caria.
Μακεδόνων.
Μαρωνειτῶν.
Μητροπολιτῶν Phrygia.
Μιλησίων.
Μυρναίων.
Νικαίων Bithynia.
Νικομηδέων.
Ostia.
Patrae.
Περσινθίων.
Περγαμηνῶν.
Ptolemais.
Ῥοδίων.
Σαμίων.
Σεβασηνῶν Syria.
Σιδητῶν.

Σιδωνίων.
Σμυρναίων.
Τήτων.
Τεμπολιτῶν Syria.
Τυανέων.
Φιλαδελφείων.
Φοινικαίων.

OCTAVIA Neronis
conjux.

Corinthus.

Τήτων.

POPPÆA, secunda
Neronis uxor.

Ancyra Phrygia.
Antiochia Syria.
Ἐφεσίων.
Μαγνητῶν.
Περσινθίων.
Πεσινεντιῶν.
Σμυρναίων.

GALBA.

Alexandria.
Antiochia Syria.
Babba.
Clunia.
Corinthus.
Δωρεῶν.
Γάδαροι.
Gallia.
Κυπρίων.
Numantia.
Patrae.

OTHO.

Alexandria.
Antiochia.

Τεμπολιτῶν.

VITELLIVS.

Κυδωνιατῶν.

Μακεδόνων.

VESPASIANVS

Ἀβδηριτῶν.
Ἀθηναίων.
Αἰγείων.
Alexandria.
Antiochia Pisidia.
Ἀπαμείων.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Cæsarea Cappadocia.
Cassandria.
Ἐφεσίων.
Θεσσαλονικέων.
Judæa.
Κυζικηνῶν.
Κυπρίων.
Μακεδόνων.
Μητροπολιτῶν.
Νικαίων Bithynia.
Νικομηδέων.
Ὀρθωσιέων.
Philippi.
Σαρδιανῶν.
Σίδων.
Σμυρναίων.
Stobi.
Φωκαίων.
TITVS VESPASIANVS.
Ἀβδηριτῶν.
Alexandria.
Ἀντανδείων.
Antiochia Pisidia.
Apamea Bithynia.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Βεσιριτῶν.
Cæsarea Cappadocia.
Cæsarea Palaestina.

Cæsarea Philippi.

Διοπολιτῶν.

Γαδαρέων.

Γάζα.

Galatia.

Judæa.

Κλαζομενίων.

Κυπρίων.

Κυρήνη.

Λαοδικέων Phrygia.

Neapolis Samaria.

Nilus.

Πρυμνηοσέων.

Σαμίων.

Sinope.

Σμυρναίων.

Stobi.

Troas.

Φλασιόπολιτῶν.

DOMITIANVS.

Ἀδερμυτλήνων.

Alexandria.

Antiochia Caria.

Antiochia Pisidia.

Ἀρχιαλέων.

Ἀρρδιών.

Ἀσκαλωνιτῶν.

Berytus.

Βυζαντίων.

Cæsarea Cappadocia.

Corinthus.

Ἐφεσίων.

Γαδαρέων.

Germania.

Θασίων.

Ἰασέων.

Καναθαίων.

Κιανῶν.

Κλαυδιόπολιτῶν.

Κολοφωνίων.

Κρητῶν.

Κυδωνιατῶν.

Κυζικηνῶν.

Λαοδικέων Caria.

Λαοδικέων Coles Syria.

Λαππαίων.

Μακεδόνων.

Μηθυμναίων.

Μιλησίων.

Μυσία.

Νακρεστῶν.

Neapolis Samaria.

Νικαίων Κιλικιανῶν.

Νικαίων Bithynia.

Νικομηδέων.

Νυσαίων.

Patrae.

Περγαμηνῶν.

Περσινθίων.

Philippi.

Rhenus.

Ῥοδίων.

Σαμίων.

Σαρδιανῶν.

Sarmatia.

Σεβασηνῶν.

Σεπφορηνῶν.

Σιδητῶν.

Σμυρναίων.

Stobi.

Ταβηνῶν.

Τιανῶν.

Τερχιανῶν.

Τυρενῶν.

Φιλαδελφείων Syria.

Φιλίπ-

Φιλιπποπολιτῶν.
DOMITIA, *conjux*
Domitiani.

Ἀμασριανῶν.
Ἀμφιπολιτῶν.
Ἀνεμυριέων.
Καδοηνῶν.
Κιανῶν.
Κοτιαέων.
Λαοδικέων *Caria.*
Λαυπαίων.
Μαγνήτων *a Sipylo.*
Ναυκρασιτῶν.
Σαρδιανῶν.
Σμυρναίων.
Ταβηνῶν.
Τήτων.

Φιλαδελφείων.
JULIA *Titi F.*
Θυατειρηνῶν.
Σμυρναίων.

NERVA.
Ἀμασριανῶν.
Ἀνκυρανῶν.
Cassandrea.
Galatia.
Italia.
Judæa.
Κνιδίων.
Μαγνήτων *a Sipylo.*
Patrae.
Perga.
Περινθίων.
Ῥοδίων.
Roma.
Σαγαλασσέων.
Συνναδέων.
Τάρσε.

TRAJANVS.
Adiabene.
Ægyptus.
Alexandria *ad Iffum.*
Ἀμοριανῶν.
Arabia.
Ἀραδίων.
Ἀρισβέων.
Armenia.
Ἀρσινοΐτης.
Ἀσκαλωνιτῶν.

Affyria.
Ἀτταϊτῶν.
Babylonia.
Βεροιαίων.
Berytus.
Bithynia.
Βυζαντίων.
Cæsarea *Palestina.*
Dacia.
Danuvius.
Deulton.
Δίκτυνα *Κρητ.*

Διοσιεριτῶν.
Δώρων.
Ἐρυθραίων.
Euphrates.
Ἐφεσίων.
Γαβαλέων.
Γαδάρων.
Γορθηνῶν.
Γόρτυς.
Heraclea *Ponti.*
Θεσσαλονικέων.
Ἱεραπολιτῶν *Phrygia.*
Ἱεραπολιτῶν *Syria.*
Italia.

Καλχαδονίων.
Καρυσίων.
Κιλιβιανῶν.
Κολοφωνίων.
Κοπλιτῶν.
Κορυρσίων.
Κυζικηνῶν.
Κυπρίων.
Κυρρήσων.
Λαοδικέων *Cæles Syria.*
Μαγυθέων, *vel Μακυδέων.*
Μητροπολιτῶν *in Ionia.*
Μιλησίων.
Μιλητοπολιτῶν.
Νακγλέων.
Νακρυσιωτῶν.
Νικαέων.
Νικομηδέων.
Νικόπολις *ad Istrum.*
Ὀρθωσιέων.

Ostia.
Pannonia.
Parthia.
Perga.
Περγαμηνῶν.
Περινθίων.
Πεσινκντίων.
Petra.
Πρυσάων.
Ptolemais *Phœnices.*
Ῥοδίων.
Σαρδιανῶν.
Σαμίων.
Σελευκέων *in Syria.*
Σεπφορηνῶν.
Σιδητῶν.
Σιδωνίων.
Stobi.
Syria.
Τιβεριέων.
Τιβεραιοπολιτῶν.
Tigris.
Τομιτῶν.
Τριπολιτῶν *Syria.*
Troas.
Ulpia Trajana.
Φιλαδελφείων.
Φοινικαίων.
Χαλκιδέων.

PLOTINA
conjux Trajani.

Ἀμασίας.
Ἀμασριανῶν.
Ἀνκύρσε.
Cassandria.
Corinthus.
Γαβηνῶν.
Ἐφεσίων.
Καλχαδονίων.
Μητροπολιτῶν *Phrygia.*
Περινθίων.
Σαρδιανῶν.
Φιλαδελφείων.

MARCIANA
Traiani soror.

MATIDIA
Marciana F.

HADRIANVS.
Achaia.
Ἀδριανοθηριτῶν.
Ἀδριανοπολιτῶν.
Ægyptus.
Ælia Capitolina.

Africa.
Ἀιγυπτίων.
Αἰζανιτῶν.
Alexandria.
Ἀμασριανῶν.
Antiochia *Syria.*
Apamea *Phrygia.*
Ἀπολωνιατῶν.
Arabia.
Ἀραδίων.
Ἀργείων.
Ἀρσινοΐτῶν.
Asia.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Ἀτταλέων.
Ἀφροδισιέων.
Berytus.
Βιζυηνῶν.
Bithynia.
Βυσιελιτῶν.
Britannia.
Βυζαντίων.

Cæsarea *Palestina.*
Cilicia.
Corinthus.
Dacia.
Dalmatia.
Δαμασκηνῶν.
Δέλφων.
Διοπολιτῶν.
Δώρων.
Ἐδεσσαίων.
Ἑλαϊτῶν.
Ἐορδαίων.
Ἑρμοπολιτῶν.
Eubœa.
Ἐφεσίων.
Γαβηνῶν.
Γάδαρσε.
Gallia.
Γερσῶν.
Germania.
Γόρτυς.
Ζεφυριωτῶν.
Ἡλείων.
Heliopolis.
Ἡερκλείων.
Ἡερκλεοπολιτῶν.
Hispania.
Θεσσαλονικέων.
Θεσσαλίων.
Θινιτῶν.
Θυατειρηνῶν.
Italia.
Judæa.
Καβασιτῶν.
Καναπιτῶν.
Κλαυδιοπολιτῶν.
Κοπλιτῶν.
Κορσικισιωτῶν.
Κρητῶν.
Κυζικηνῶν.
Κυνοπολιτῶν.
Κώων.

Λακεδαιμονίων.
Λαοδικέων *Caria.*
Libya.
Lycia.
Λυκοπολιτῶν.
Μαγνήτων *ad Meandrum.*
Μακεδόνων.
Μακρονειτῶν.
Mauretania.
Μεμφιτῶν.
Μενδησιτῶν.

Bb 2

Μενελαϊτῶν.
Μετηλιτῶν.
Μιλησίων.
Mœsia.
Μοσηνῶν.
Μυλασέων.
Μύρνα.
Μυτιληναίων.
Nicephorium.
Νικαέων.
Νικομηδέων.
Νικόπολις.
Nilus.

Νυσαίων *Caria.*
Ὀδηοσειτῶν.
Ὀξύρυχιτῶν.
Ὀρθωσιέων.
Pamphylia.
Πανοπελιτῶν.
Patrae.
Pella.
Perga.
Περγαμηνῶν.
Petra.
Πηλεσιωτῶν.
Philippi.
Πίναρς.
Pincum.
Πελαπείων.
Πισσωπιτῶν.
Ptolemais.
Σαϊτῶν.
Σαϊτιηνῶν.
Σαμίων.
Σαμοσατέων.
Σαρδιανῶν.
Σεβεννυτῶν.
Σελευκέων.

Sicilia.
Σίδων *Θ.*
Sinope.
Σμυρναίων.
Syria.
Τανιτῶν.
Τάρσε.
Τημνιτῶν.
Thracia.
Τιβεριέων.
Τομιτῶν.
Τεγριανοπολιτῶν.
Τεγρικανῶν.
Τελπολιτῶν *Syria.*
Troas.
Τυανέων.
Υψηλιτῶν.
Φιλαδελφείων *Lydia.*
Φιλαδελφείων *Syria.*
Phrygia.
Φωκαέων.
Χαλκιδέων.
Ὠλενίων.

SABINA
conjux Hadriani.

Ἀιζανιτῶν.
Ἀμίσε.
Ἀνκυρανῶν *Phrygia.*
Βιθυνία.
Βυζαντίων.
Corinthus.
Ἑλαϊτῶν.
Ἐφεσίων.
Γερμηνῶν.
Κυπρίων.
Λαοδικέων *Caria.*
Μαγνήτων.

Μύρνα-

Μύρνας.
Νυσαίων.
Περγαμηνῶν.
Περινθίων.
Σαρδιανῶν.
Σμυρναίων.
Τήρων.
Τρωλιτῶν.
Φωκαίων.

ANTINOVS.

Ἀδελανέων.
Ἀδελανοθηριτῶν.
Ancyro-Galatia.
Ἀχαίων Εὐμενέων.
Βιθυνίων.
Θυατειρηνῶν.
Ἱερὰ πόλις Phrygia.
Καλχαδονίων.
Μητροπολιτῶν Phrygia.
Νικομηδέων.
Σαρδιανῶν.
Σμυρναίων.
Τάρσος.
Τιανῶν.

Φιλαδελφέων Lydia.

ÆLIVS CÆSAR.

Alexandria.
Ἀμίσος.
Βεροιαίων.
Corinthus.
Ἐφεσίων.
Κιβυραίων.
Νικαίων.
Νικόπολις.
Pannonia.
Περγαμηνῶν.
Τημενιτῶν.

ANTONINVS
PIVS.

Ἀβδηριτῶν.
Ἀβωνοτειχιτῶν.
Ἀδελανοπολιτῶν.
Ἀιγυπτίων.
Ælia Capitolina.
Alexandria.
Ἀμασειανῶν.
Ἀντανδρίων.
Antiochia Pisidia.
Ἀπαμέων.
Ἀπολωνιατῶν.
Ἀργείων.
Armenia.
Ἀρπασῶν.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Ἀσυρηνείων.
Βεροιαίων.
Berytus.
Britannia.
Cæsarea Cappadocia.
Cæsarea Palaestina.
Corinthus.
Dacia.
Δαμασκηνῶν.
Dienfis colonia.
Ἐλαίτων.
Ἐμισσηνῶν.
Ἐφεσίων.
Γαβηνῶν.
Γαδάρων.
Γάζα.
Ζευγματέων.
Ἡλείων.
Ἱερὰ πολιτῶν Syria.
Illiberis.
Italia.

Κερεταίων.
Κλαυδιοπολιτῶν.
Κυδωνιατῶν.
Κυμαίων.
Κυζικηνῶν.
Κυρρήσων.
Κρών.
Λαοδικέων Caria.
Λαοδικέων Syria Cæles.
Λαρχιδέων.
Λεοντοπολιτῶν.
Μαγνήτων.
Μακεδόνων.
Μαρεωτῶν.
Μεμφιτῶν.
Μιλησίων.
Mopfos.
Μυρέων.
Μυριανδριωτῶν.
Μυριναίων.
Neapolis Samaria.
Νικαίων Bithynia.
Νικομηδέων.
Νικόπολις.
Oea.

Ὁξυρυχιτῶν.
Patra.
Παυταλιωτῶν.
Perga.
Περγαμηνῶν.
Περινθίων.
Πλωτεινοπολιτῶν.
Quadi.
Ῥοδίων.
Σαίτων.
Σαμίων.
Σαμοσατέων.
Σαρδιανῶν.
Scythia.
Σεβροίτων.
Σελευκέων Cilicia.
Σελευκέων Syria.
Σελγέων.
Sicilia.
Σιδητῶν.
Σιλλυέων.
Σμυρναίων.
Syria.
Τάρσος.
Τιανῶν.
Τιβεριέων.
Tiberis.
Τόμης.
Τοπειριτῶν.
Τερχιδανῶν.
Τριπολιτῶν Syria.
Troas.
Τυανέων.
Τυρχων.
Υπαιπηνῶν.
Φασηλιτῶν.
Φιλαδελφέων Syria.
Φιλιπποπολιτῶν Thracia.
Phoenice.

FAVSTINA

Pii conjux.

Ἀμασειανῶν.
Corinthus.
Δέλφων.
Ἐφεσίων.
Θεσσαλονικέων.
Σαμοσατέων.
Σμυρναίων.
Τιανῶν.

M. ANTONINVS

Philosophus falso
dictus.

Ἀβυδηνῶν.
Ἀβωνοτειχιτῶν.
Ἀδελμυνῶν.
Ἀδελμυτιέων.
Ἀδριανέων.
Ἀδριανοπολιτῶν.
Ælia Capitolina.
Ἀιγυπτίων.
Ἀμάσεια.
Ἀμασειανῶν.
Ἀμφιπολιτῶν.
Ἀνκυραίων.
Ἀντανδρίων.
Antiochia ad Hippum.
Antiochia Pisidia.
Antiochia ad Sarum.
Ἀπαμέων.
Apollonia ad Rhyndacum.
Ἀπολωνιδέων.
Ἀραδίων.
Ἀσίων.
Ἀφροδισιέων.
Berytus.
Βιζυηνῶν.
Βιθυνίων.
Bithynia.
Βλαυνδέων.
Βρυζηνῶν.
Cæsarea Cappadocia.
Cæsarea Palaestina.
Cæsarea Philippi.
Carrha.
Corinthus.
Δοκιμίων.
Δολιχάων.
Δορυλαίων.
Εὐμενέων.
Ἐφεσίων.
Γαβαλέων.
Γαδάρων.
Γάζα.
Germania.
Germe.
Γορδηνῶν.
Ζακυνθίων.
Ζευγματέων.
Ἡλείων.
Ἡρακλείων.
Θεσσαλονικέων.
Θεσσαλίων.
Θηρέων.
Θυατειρηνῶν.
Ἰασέων.
Ἱερὰ πολιτῶν Phrygia.
Ἱερὰ πολιτῶν Syria.
Ilum.
Ἰσλίων.
Italia.
Καλχαδονίων.
Καμαρείτης.
Καρρήνων.
Κερασεντίων.
Κερεταίων.
Κιανῶν.
Κνιδίων.
Κολοφωνίων.
Κομανέων.
Κορυναίων.
Κολιαίων.
Κρητῶν.
Κυζικηνῶν.

Κυρρήσων.
Λακεδαιμονίων.
Λαοδικέων Caria.
Λαοδικέων Syria.
Λεσβίων.
Μαγνήτων a Sipylo.
Μαιόνων.
Μακεδόνων.
Μανταληνῶν.
Μενελαίτων.
Μητροπολιτῶν.
Μιλησίων.
Μυριανδριωτῶν.
Νακρεασέων.
Neapolis Samaria.
Νεοκαισαρέων.
Νικαίων Bithynia.
Νικομηδέων.
Νικόπολις.
Nilus.
Νυσαίων Caria.
Ὀδησσειτῶν.
Ὀρθωσιέων.
Parium.
Parthia.
Patra.
Παυταλιωτῶν.
Perga.
Περγαμηνῶν.
Περινθίων.
Περπερηνῶν.
Πεοσινεντίων.
Petra.
Philippi.
Πομπηιοπολιτῶν Cilicia.
Πομπηιοπολις Paphlagonia.
Προσωπιτῶν.
Πρυσιέων.
Ptolemais Phœnices.
Ῥοδίων.
Σαγαλαοσηνῶν.
Σαίτηνῶν.
Σαμίων.
Σαμοσατέων.
Σαρδιανῶν.
Sarmatia.
Σερδῶν.
Σιδητῶν.
Sinope.
Σμυρναίων.
Συνεδρέων.
Συνναδέων.
Συρίων.
Ταβηνῶν.
Τάρσος.
Τήρων.
Τιανῶν.
Τόμης.
Τοπειριτῶν.
Τεραϊνοπολιτῶν.
Τραχινίων.
Τρανῶν.
Τεραπολιτῶν Syria.
Troas.
Τυανέων.
Τυρανῶν.
Ulpia Trajana.
Υπαιπηνῶν.
Φενιατῶν.
Φιλαδελφέων Lydia.
Φιλαδελφέων Syria.
Φλαβιοπολιτῶν.
Φωκαίων.
Χαλκιδέων.

FAV-

FAVSTINA

Pii F. Marci conjux.

Ἀδριανοπολιτῶν.

Ἀμασίας.

Ἀμασειανῶν.

Ἀμφιπολιτῶν.

Ἀγκυρανῶν.

Ἀγχιαλέων.

Antiochia ad Hippum.

Βιζυηνῶν.

Cæsarea Palæstina.

Ἐφεσίων.

Γάζα.

Θεσσαλονικέων.

Θεσάλων.

Ἱερραπολιτῶν Phrygia.

Ἰλιέων.

Ἰσλιέων.

Καλχαδονίων.

Κιανῶν.

Κλασηνῶν.

Κλαυδιοπολιτῶν.

Κνιδίων.

Κορυραίων.

Κυζικηνῶν.

Λαοδικέων Caria.

Μαγνήτων ad Meandrum.

Μακεδόνων.

Μηθυμναίων.

Μιλησίων.

Νακρασίων.

Neapolis Samaria.

Νικαέων.

Νικομηδίων.

Νυσαέων.

Πανταλίας.

Περγαμηνῶν.

Περινθίων.

Πεσινεντιῶν.

Πλωτεινοπολιτῶν.

Πομπησιόπολις Paphlagonia.

Πρυσιέων.

Σαμίων.

Σμυρναίων.

Στεκτορηνῶν.

Τηίων.

Τραϊανοπολιτῶν.

Ulpia Trajana.

Υπαιπηνῶν.

Φιλιπποπολιτῶν.

ANNIVS VERVS.

Marci F.

Συρίων.

VERISSIMUS Cæsar.

Τυρενῶν.

L. VERVS, Marci

frater.

Ἀβυδηνῶν.

Ἀδριανέων.

Ἀδριανοπολιτῶν.

Ælia Capitolina.

Ἀμασειανῶν.

Ἀναζαρέων.

Ἀγκυρανῶν.

Antiochia ad Hippum.

Antiochia Pisidia.

Antiochia Syria.

Apollonia ad Rhyndacum.

Ἀργείων.

Armenia.

Ἀρκαίων.

Βυζαντίων.

Cæsarea Cappadocia.

Cæsarea Palæstina.

Carrha.

Corinthus.

Ἐφεσίων.

Γαδαρέων.

Γάζα.

Ζακυνθίων.

Ζευγματέων.

Θηρέων.

Ἰασέων.

Ἰλιέων.

Ἱερραπολιτῶν Syria.

Illiberis.

Ἰωνοπολιτῶν.

Καλχαδονίων.

Κανωβιτῶν.

Καπιτωλιέων.

Κιβυραίων.

Κορυραίων.

Κυζικηνῶν.

Κυρρήσων.

Λαοδικέων Syria.

Μιλησίων.

Μιλητοπολιτῶν.

Μοσηνῶν.

Μυνδίων.

Μυτιληναίων.

Νακρασιτῶν.

Νικαέων Bithynia.

Νικομηδέων.

Parthia.

Patræ.

Πανταλιωτῶν.

Perga.

Περγαμηνῶν.

Περινθίων.

Πεσινεντιῶν.

Πρυσιέων.

Σαμίων.

Σαμοσατέων.

Σέρδων.

Σμυρναίων.

Συνναδέων.

Τάρσος.

Τιανῶν.

Ulpia Trajana.

Φιλαδελφέων Syria.

Χαλκιδέων.

LVCILLA.

Ἀδελφίων.

Βαργυλιητῶν.

Βυζαντίων.

Cæsarea ad Panium.

Corinthus.

Καπιτωλιέων.

Μιλητοπολιτῶν.

Σμυρναίων.

COMMODUS.

Ἀβυδηνῶν.

Ἀδριανοπολιτῶν.

Ælia Capitolina.

Αἰγείων.

Αἰζανιτῶν.

Ἀμασειας.

Ἀμασειανῶν.

Ἀμίσος.

Ἀναζαρέων.

Ancyra Galatia.

Antiochia Caria.

Antiochia ad Hippum.

Ἀγχιαλέων.

Ἀπαμέων.

Ἀπολωνιατῶν.

Ἀσπίων.

Ἀττάλεων.

Αὐρηλιοπολιτῶν.

Βαργασηνῶν.

Βαργυλιητῶν.

Berytus.

Βιθυνιέων.

Bostra.

Britannia.

Βρυζηνῶν.

Βυβλίων.

Βυζαντίων.

Cæsarea Cappadocia.

Cæsarea Palæstina.

Cæsarea Paneas

Carrha.

Corinthus.

Δαμασκηνῶν.

Διοκαισαρέων.

Δολιχαίων.

Ἐλαίτων.

Ἐρεβόων.

Ἐφεσίων.

Γαβαλέων.

Γαδαρέων.

Γάζα.

Germania.

Germe, & Γερμηνῶν.

Ζακυνθίων.

Ἡρακλεωτῶν in Ponto.

Θεσάλων.

Θηρέων.

Θυατειρηνῶν.

Ἱερραπολιτῶν Phrygia.

Ilium.

Illiberis.

Ἰσλίοπολις.

Ἰσμενείων.

Καλχαδονίων.

Καπιτωλιέων.

Κερεταπέων.

Κιλβιανῶν.

Κλεωναίων.

Κολοφονίων.

Κορυραίων.

Κοτιαέων.

Κυμαίων.

Κυρρήσων.

Λακεδαιμονίων.

Λαμψακηνῶν.

Λαοδικέων Caria.

Λαοδικέων ad Libanum.

Λαωπαίων.

Λεσβίων.

Μαγνήτων.

Μακεδόνων.

Μαρωνειτῶν.

Mauretania.

Μητροπολιτῶν.

Μιλησίων.

Μιλητοπολιτῶν.

Μυτιληναίων.

Νακρασιτῶν.

Neapolis Samaria.

Νικαέων Bithynia.

Νικομηδέων.

Νικόπολις in Epiro.

Νικόπολις ad Mestum.

Νυσαέων Caria.

Patræ.

Πανταλιωτῶν.

Περγαμηνῶν.

Περπερηνῶν.

Philippi.

Πομπησιοπολιτῶν.

Πρυσιέων.

Ῥαφία.

Ῥοδίων.

Σαμίων.

Bb 3

Σαρδιανῶν.

Sarmatia.

Sebastæ Palæstina.

Σελευκέων Syria.

Σιδητῶν.

Σιθιανδέων.

Σμυρναίων.

Συνεδρέων.

Τάρσος.

Τητῶν.

Τόμεως.

Τραϊανοπολιτῶν.

Τραπεζοπολιτῶν.

Troas.

Τροιζηνίων.

Τυρανῶν.

Υρκανῶν.

Φιλαδελφέων Lydia.

Φιλιπποπολιτῶν Thracia.

Φλαβιοπολιτῶν.

Φωκαέων.

Χαλκιδέων.

CRISPINA

conjux Commodi.

Ἀδριανοπολιτῶν.

Ἀμασειανῶν.

Ἀφροδισιέων.

Βύβλος.

Βυζαντίων.

Γερασῶν.

Γερμανῶν.

Ἐφεσίων.

Θυατειρηνῶν.

Ἱερραπολιτῶν Syria.

Κιανῶν.

Μαγνήτων a Sipylø.

Μαυραυρεϊτῶν.

Μιλητοπολιτῶν.

Μυτιληναίων.

Νικομηδέων.

Νικοπόλεως.

Σεβαστή Cilicia.

Σμυρναίων.

Τάρσος.

Τόμεως.

Troas.

Υπαιπηνῶν.

Φιλιπποπολιτῶν.

PERTINAX.

Ἐφεσίων.

Τόμεως.

PESCENNIVS NIGER.

Ælia Capitolina.

Cæsarea Palæstina.

CLOD. ALBINUS.

Σιδητῶν.

Σμυρναίων.

SEVERUS.

Ἀβασσηνῶν.

Ἀβυδηνῶν.

Adiabene.

Ἀδριανέων.

Ἀδριανοθηρεϊτῶν.

Ἀδριανοπολιτῶν.

Ælia Capitolina.

Africa.

Ἀζωτίων.

Ἀιγείων.

Ἀκμονέων.

Ἀκρασιωτῶν.

Ἀλικαρνασέων.

Ἀμασειας.

Ἀγκύρας Galatia.

Ἀντιοχέων ad Euphraten.

Antiochia Pisidia.

Ἀγχια-

- Ἀρχιαιέων.
 Apamea Phrygia.
 Apollonia Epiri.
 Apollonia ad Rhyndacum.
 Arabia.
 Ἀρεθυσάων.
 Ἀργείων.
 Ἀρπασηνῶν.
 Ἀσιναίων.
 Ἀσκαλωνιτῶν.
 Ἀτταίων.
 Ἀτταλέων.
 Ἀφροδισιέων.
 Berytus.
 Βιζυηνῶν.
 Βιθυνιέων.
 Bostra.
 Britannia.
 Βρεζηνῶν.
 Βυζαντίων.
 Cæsarea Cappadocia.
 Cæsarea ad Panium.
 Carrhæ.
 Cassandria.
 Corinthus.
 Δαμασκηνῶν.
 Δαρδανίων.
 Diensis colonia.
 Διοκαισαρέων.
 Διονυσοπολιτῶν.
 Ἐδεσσαίων.
 Ἐλαϊτῶν.
 Ἐρμιονέων.
 Ἐρμιοναπηλιτῶν.
 Ἐφεσίων.
 Γαβαλέων.
 Γερμανισπόλεως.
 Γερμηνῶν.
 Γορδηνῶν.
 Ζακυνθίων.
 Heliopolis Syria.
 Ἡλείων.
 Heraclea Ponti.
 Θεσσαλονικέων.
 Θεσσαλών.
 Θερατειῶν.
 Θεατερηνῶν.
 Ἰερσπολιτῶν Phrygia.
 Ἰεροκαισαρέων.
 Ilium.
 Ἰκλιοπολιτῶν.
 Καισαρείας Γερμανικῆς.
 Καπαλιανῶν.
 Καλχαδονίων.
 Καπιτωλιέων.
 Καφατῶν.
 Κερεζαίων.
 Κιβυραίων.
 Κνιδίων.
 Κομανῶν Pisidia.
 Κορυθαίων.
 Κρητιέων.
 Κυζικηνῶν.
 Κυπρίων.
 Κώων.
 Μαγνήτων.
 Μαντινέων.
 Μαρκιανοπολιτῶν.
 Μεσαμβελανῶν.
 Μεσσηνίων.
 Μητροπολιτῶν.
 Μηθυμναίων.
 Μιλησίων.
 Mopsos.
 Μυνδίων.
 Μυτιληναίων.
 Νακασέων.
 Ναξίων.
 Νεοκαισαρέας.
 Νικαίων.
 Νικομηδέων.
 Νικέπολις ad Istrum.
 Νυσαίων.
 Ὀρχομενίων.
 Πανεμοτεχιτῶν.
 Parthia.
 Patra.
 Παυσαλίας.
 Perga.
 Περγαμηνῶν.
 Περινθίων.
 Περεπηνῶν.
 Petra.
 Πρσάων.
 Πρσιέων.
 Ptolemais Phœnices.
 Πυλίων.
 Ραββαθμωμηνῶν.
 Σαγαλαοσηνῶν.
 Σαϊτηνῶν.
 Σαμίων.
 Σαμοσατέων.
 Σαρδιανῶν.
 Σελγέων.
 Σελευκέων in Cilicia.
 Σελευκέων in Syria.
 Σερδικῆς.
 Σιδητῶν.
 Σικυνίων.
 Σμυρναίων.
 Stobi.
 Τάρσος.
 Ταξιανῶν.
 Τηίων.
 Τόμεως.
 Τεφριανοπολιτῶν.
 Τεφρεζοπόλεως.
 Τειπολιτῶν Syria.
 Troas.
 Τυανέων.
 Τυρανῶν.
 Ulpia Trajana.
 Ὑπαιπηνῶν.
 Ὑρκανῶν.
 Φιαλέων.
 Φιλαδελφέων Lydia.
 Φιλιπποπολιτῶν.
 Φλαβιοπολιτῶν.
 Φλιασίων.
 JULIA DOMNA
 conjux Severi.
 Ἀδανέων.
 Ἀδραμυττηνῶν.
 Ἀδελανσθηλιτῶν.
 Ἀζωτίων.
 Αἰγείων.
 Αἰμονέων.
 Ἀλαβανδέων.
 Ἀμασείας.
 Antiochia Pisidia.
 Apamea Bithynia.
 Ἀπολωνιατῶν.
 Ἀργείων.
 Ἀσιναίων.
 Ἀσέων.
 Ἀφροδισιέων.
 Berytus.
 Βοιατῶν.
 Βεραίων.
 Βύβλος.
 Βυζαντίων.
 Cæsarea Bithynia.
 Cæsarea Cappadocia.
 Cæsarea Palaestina.
 Carrhæ.
 Comana Cappadocia.
 Corinthus.
 Δαμασκηνῶν.
 Δειηνῶν.
 Δέλφων.
 Deulton.
 Διοσιεριτῶν.
 Δολιχαίων.
 Ἐδεσσα.
 Ἐγριαλέων.
 Ἐρηνοπολιτῶν.
 Ἐλαϊτῶν.
 Ἐμισῶν, Emesa.
 Εὐρώ-

Συνναδέων.

Syria.

Ταξιανῶν.

Τάρσος.

Τοπίρς.

Τεφριανῶν.

Troas.

Τυρανῶν.

Tyrus.

Ὑπαιπηνῶν.

Φιαλέων.

Φιλαδελφέων Lydia.

Φλαβιοπολιτῶν.

Φωκαίων.

ANTONINVS

Severi F.

Ἀβιληνίων.

Ἀβυδηνῶν.

Ἀδανέων.

Ἀδραμυττηνῶν.

Ἀδελανέων.

Ἀδελανοπολιτῶν.

Ἀιγείων.

Ἀιγριαλέων.

Ἀιζανιτῶν.

Ἀλαβανδέων.

Alexandria ad Issum.

Ἀλικαρνασέων.

Ἀμασείας.

Ἀμασελιανῶν.

Ἀμίσος.

Ἀμορνανῶν.

Ἀμφιπολιτῶν.

Ἀνεμυριέων.

Ἀνθηδόνος.

Ἀνκυρανῶν Galatia.

Ἀνκυρανῶν Phrygia.

Antiochia Pisidia.

Antiochia Syria.

Ἀρχιαιέων.

Apamea Bithynia.

Apamea Phrygia.

Apollonia Epiri.

Apollonia ad Rhyndacum.

Ἀπολωνιδέων.

Ἀσίων.

Ἀτταλέων.

Ἀτταδέων.

Βαργυλιητῶν.

Berytus.

Βιζυηνῶν.

Βλαυνδέων.

Bostra.

Βεραίων.

Britannia.

Βρεζηνῶν.

Βύβλος.

Βυζαντίων.

Cæsarea Bithynia.

Cæsarea Cappadocia.

Cæsarea Palaestina.

Carrhæ.

Comana Cappadocia.

Corinthus.

Δαμασκηνῶν.

Δειηνῶν.

Δέλφον.

Deulton.

Διοσιεριτῶν.

Δολιχαίων.

Ἐδεσσα.

Ἐγριαλέων.

Ἐρηνοπολιτῶν.

Ἐλαϊτῶν.

Ἐμισῶν, Emesa.

Εὐρώ-

Εὐρωμέων.
 Ἑσβῆς.
 Ἐφεσίων.
 Γαβαλέων.
 Γαβηνῶν.
 Γαδαρέων.
 Γάζα.
 Germania.
 Γερμανικὴ πόλις.
 Germe, & Γερμηνῶν.
 Γορδηνῶν.
 Γυθεατῶν.
 Ζακυνθίων.
 Ζευγματέων.
 Ζηλιτῶν.
 Heliopolis Syria.
 Heraclea Ponti.
 Θεμισωνίων.
 Θεσσαλονικέων.
 Θεσαλῶν.
 Θράκων.
 Θυατειρηνῶν.
 Ilium.
 Illiberis.
 Ἰεριοπολιτῶν.
 Ἰερηνῶν.
 Καδοιηνῶν.
 Καλλατιανῶν.
 Καλχαδονίων.
 Καπιτωλιέων.
 Καρρήνῶν.
 Καφηατῶν.
 Κιανῶν.
 Κιβυραετῶν.
 Κλαζομενίων.
 Κλαυδιοπολιτῶν.
 Κνιδίων.
 Κολοφωνίων.
 Κορυνηνῶν.
 Κοτιαέων.
 Κρηνέων.
 Κρητῶν.
 Κυζικηνῶν.
 Κυπαρισσιέων.
 Κυπρίων.
 Κυρρήνῶν.
 Κωρυκιωτῶν.
 Κῶν.
 Λαοδικέων Caria.
 Λαοδικέων Cales Syria.
 Λεβεδῶν.
 Μαγνήτων ad Meandrum.
 Μαγνήτων a Sipylo.
 Μακεδόνων.
 Μαντινέων.
 Μακεδονοπολιτῶν.
 Μαρωνιτῶν.
 Μασαυρατῶν.
 Μεγαρέων.
 Μητροπολιτῶν ἢ ἐν Ἰωνίᾳ.
 Μιδάεων.
 Μιλησίων.
 Μοφρατῶν.
 Μυλασέων.
 Μυτιληναίων.
 Νακρεσιτῶν.
 Neapolis Palaestina.
 Νεοκαισαρέων.
 Νικαίων Κιλβιανῶν.
 Νικαίων Bithynia.
 Νικομηδέων.
 Νικόπολις ad Istrum.
 Νικόπολις ad Mestum.
 Νυσαέων Caria.
 Ὀδησεϊτῶν.

Ὀρβασιέων.
 Ὀρχομενίων.
 Parthia.
 Patra.
 Πανταλιωτῶν.
 Pella.
 Perga.
 Περγαμηνῶν.
 Περνθίων.
 Πεοσινεντιῶν.
 Philippi.
 Πλωτεινοπολιτῶν.
 Πομπηιοπολιτῶν.
 Πρσσεῶν.
 Πρσσιέων.
 Πρυμνησέων.
 Ptolemais Phœnices.
 Πυλίων.
 Ραββαθμῶμα.
 Ραφία.
 Σαμίων.
 Σαμοσατέων.
 Σαρδιανῶν.
 Σελευκέων in Cilicia.
 Σελευκέων in Syria.
 Σερδικῆς, ἢ Σερδῶν.
 Σιδητῶν.
 Σικωνίων.
 Σιλλυέων.
 Sinope.
 Σκηψίων.
 Σμυρναίων.
 Stobensium.
 Συρία.
 Ταβηνῶν.
 Τάρσος.
 Thracia.
 Τιβεριοπολιτῶν.
 Τόμεις.
 Τοπίρς.
 Τεχίανοπολιτῶν.
 Τεχλιανῶν.
 Τελιοπολιτῶν Syria.
 Troas.
 Tyrus.
 Ὑπαιπηνῶν.
 Φιαλέων.
 Φιλαδελφέων Lydia.
 Φιλιπποπολιτῶν.
 Φιλομηλέων.
 Φλαβιοπολιτῶν.
 Φοινίκης.
 Φωκαέων.
 PLAVTILLA
 conjux Antonini.
 Ἀδριανέων.
 Ἀδριανοπολιτῶν.
 Αἰγεατῶν.
 Αἰμονέων.
 Ἀκρεσιωτῶν.
 Ἀρχιαλέων.
 Βυζαντίων.
 Cæsarea Cappadocia.
 Corinthus.
 Ἐλαϊτῶν.
 Ἐφεσίων.
 Γαβαλέων.
 Γάζα.
 Γυθεατῶν.
 Ἰεριοπολιτῶν Phrygia.
 Κνιδίων.
 Κορυνηνῶν.
 Κοτιαέων.
 Κυζικηνῶν.
 Μυρέων.

Νικαίων.
 Νικομηδέων.
 Νικόπολις ad Istrum.
 Σελευκέων Cilicia.
 Σικωνίων.
 Σμυρναίων.
 Τάρσος.
 Τόμεις.
 Τεχίανοπολιτῶν.
 Τελιοπολιτῶν.
 Τυρανῶν.
 Φεναετῶν.
 Φλαβιοπολιτῶν.

GETA, Antonini
frater.

Ἀδριανοπολιτῶν.
 Ἀκρασιωτῶν.
 Ἀλικαρνασέων.
 Ἀμασίας.
 Ἀμοριανῶν.
 Ἀμφιπολιτῶν.
 Ἀρχιαλέων.
 Antiochia Pisidia.
 Ἀπαμείας Phrygia.
 Ἀπολωνιατῶν.
 Ἀργείων.
 Ἀριασέων.
 Ἀτταϊτῶν.
 Ἀτλιδέων.
 Βαγηνῶν.
 Βυραίων.
 Βυζαντίων.
 Cæsarea Cappadocia.
 Cæsarea ad Panium.
 Corinthus.
 Δαρδανίων.
 Διοσιεριτῶν.
 Ἐλαϊτῶν.
 Ἐφεσίων.
 Γερμανικοπόλεως.
 Heliopolis Syria.
 Heraclea Ponti.
 Θελπυσίων.
 Θυατιανῶν.
 Θυατειρηνῶν.
 Ilium.
 Ἰεριοπολιτῶν.
 Καλλατιανῶν.
 Καλχαδονίων.
 Κιλβιανῶν.
 Κλεωναίων.
 Κολοφωνίων.
 Κορυνηνῶν.
 Κυζικηνῶν.
 Κυπαρισσιέων.
 Κυπρίων.
 Λαμψακηνῶν.
 Λαοδικέων Syria Cales.
 Λεβεδίων.
 Μακεδονοπολιτῶν.
 Μηθυμναίων.
 Μητροπολιτῶν.
 Μιλησίων.
 Μυλασέων.
 Ναξίων.
 Νεοκαισαρέων.
 Νικαίων Bithynia.
 Νικομηδέων.
 Νικόπολις ad Istrum.
 Νικόπολις ad Mestum.
 Πανταλιωτῶν.
 Perga.
 Περγαμηνῶν.
 Περνθίων.

Πεοσινεντιῶν.
 Πρσσεῶν.
 Πρσσιέων.
 Πρυμνησέων.
 Ptolemais Phœnices.
 Πυλίων.
 Σαμίων.
 Σερδικῆς.
 Σιδητῶν.
 Σικωνίων.
 Sinope.
 Σμυρναίων.
 Sta. Bov.
 Stobensium.
 Στρατονικέων.
 Τόμεις.
 Τοπίρς.
 Τεχίανοπολιτῶν.
 Τεχλιανῶν.
 Troas.
 Tyrus.
 Ὑπαιπηνῶν.
 Φιαλέων.
 Φιλαδελφέων Lydia.
 Φιλομηλέων.
 Φλαβιοπολιτῶν.
 Φωιδίων.

MACRINVS.

Αἰγεαίων.
 Ἀμφιπολιτῶν.
 Antiochia Syria.
 Berytus.
 Βύβλος.
 Βυζαντίων.
 Cæsarea Cappadocia.
 Cæsarea Palaestina.
 Δαμασκηνῶν.
 Deulton.
 Ἐδεσσα.
 Εὐκαρπέων.
 Ἐφεσίων.
 Γαβαλέων.
 Heliopolis Syria.
 Heraclea Ponti.
 Θεσσαλονικέων.
 Θυατειρηνῶν.
 Κολοφωνίων.
 Κοτιαέων.
 Κυζικηνῶν.
 Κυπρίων.
 Μακεδονοπολιτῶν.
 Μητροπολιτῶν Phrygia.
 Μιλητοπολιτῶν.
 Μοφρατῶν.
 Neapolis Samaria.
 Νικαίων Bithynia.
 Νικομηδέων.
 Νικόπολις ad Istrum.
 Pella.
 Πρσσεῶν.
 Πρσσιέων.
 Συναδέων.
 Τάρσος.
 Tyrus.
 DIADV MENIA
 NVS, Macri-
 ni F.

Ἀδανέων.
 Ælia Capitolina.
 Αἰγαίων.
 Ἀμίσος.
 Antiochia Syria.
 Ἀπολωνιατῶν.
 Ἀρεθασατῶν.
 Ἀβυραίων.

Βύβλος

Βύβλος.
Βυζαντίων.
Cæsarea Cappadocia.
Cæsarea Palaestina.
Deulton.
Γαβαλέων.
Ἐδεσσιῶν.
Ἐφεσίων.
Heraclea Ponti.
Θυατειρηνῶν.
Ἱεροπολιτῶν Phrygia.
Κασαβαλέων.
Κιανῶν.
Κιβυραίων.
Κολοφωνίων.
Κυζικηνῶν.
Μαρκιανοπολιτῶν.
Neapolis Samaria.
Νικομηδέων.
Νικόπολις ad Istrum.
Perga.
Πρυσάεων.
Πρυσιέων.
Σαμίων.
Σιδητῶν.
Tyrus.
Φλασιόπολιτῶν.

ANTONINVS

Soæmiadis F. Elagabalus
vulgo dictus.

Ἀδερμυτινηῶν.
Ælia Capitolina.
Αἰγινητῶν.
Ἀκραιοτῶν.
Ἀναζαρέων.
Antiochia Pisidia.
Antiochia Syria.
Ἀπολωνιατῶν.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Ἀττάλεων.
Berytus.
Βοτρυνηῶν.
Βυβλίων.
Βυζαντίων.
Cæsarea Cappadocia.
Cæsarea Palaestina.
Carrhæ.
Corinthus.
Cremna.
Δαμασκηῶν.
Διοσιερετῶν.
Dium.
Ἐδεσσα.
Ἐμισῶν.
Ἐπιφανέων.
Ἐρυθραίων.
Ἐφεσίων.
Γαβαλέων.
Γαδαρέων.
Γάζα.
Γερμηνῶν.
Γορδηνῶν.
Heraclea Ponti.
Ἱεροπολιτῶν Phrygia.
Ἰλίων.
Καλχαδονίων.
Κορυθαίων.
Κυζικηνῶν.
Κῶων.
Laodicea Phrygia.
Laodicea Syria.
Μαγνήτων.
Μαρκιανοπολιτῶν.
Μητροπόλεως.
Neapolis Samaria.

Νικαίων Bithynia.
Νικόπολις in Epiro.
Νικόπολις ad Istrum.
Νυσαίων, in Decapoli.
Ὀδησιτῶν.
Ὀρθωσιέων.
Patra.
Περγαμηνῶν.
Περνθίων.
Ptolemais.
Ῥαφανεωτῶν.
Σαμίων.
Σαμοσατέων.
Σιδωνίων.
Σμυρναίων.
Stobensium.
Τασιανῶν.
Τάρσος.
Τημνιτῶν.
Τόμωος.
Τραλλιανῶν.
Τριπολιτῶν Syria.
Troas.
Tyrus.
Ulpia Trajana.
Υπαιτηνῶν.
Φιλιαπόπολις.
Φλασιόπολις.

JVLIA CORN. PAV-

LA, conjux Elagabali.

Ἀκραιοτῶν.
Ἀναζαρέων.
Βιθυνιέων.
Cæsarea Cappadocia.
Ἐφεσίων.
Θεσσαλονικέων.
Ἰελιοπολιτῶν.
Νίσιβις.
Sidon.
Troas.

JVLIA AQVILIA

SEVERA,

Severi Alexandri soror.

Antiochia Syria.
Γαβαλέων.
Θεσσαλονικέων.
Ptolemais Syria.
Troas.
Tyrus.

ANNIA AVRELIA

FAVSTINA,

soror altera.

Berytus.
Ἐφεσίων.
Νικαίων.
Πρυσιέων.
Ptolemais Syria.
Ῥαφανεωτῶν.
Sidon.
Troas.
Tyrus.

JVLIA MÆSA,

Elagabali matertera.

Ἀβυδηνῶν.
Ἀμασελιανῶν.
Ἀπολωνιατῶν.
Antiochia Pisidia.
Βυζαντίων.
Cæsarea Cappadocia.
Ἐδεσσα.
Ἐφεσίων.
Γερμηνῶν.
Heraclea Ponti.
Θεσσαλονικέων.
Λαοδικέων Phrygia.

Μαρκιανοπολιτῶν.

Νικαίων.
Νικομηδέων.
Olbaba.
Περνθίων.
Σαμίων.
Σιδητῶν.
Sidon.
Σμυρναίων.
Τημνιτῶν.
Τριπολιτῶν.
Tyrus.

Φιλαδελφέων Lydia.
JVLIA SOÆMIAS.

mater Elagabali.

Ἀπενδίων.
Βυζαντίων.
Θυατειρηνῶν.
Νικαίων Bithynia.
Σαμίων.
Sidon.
Τριπολιτῶν Syria.
Troas.

SEVERVS

ALEXANDER.

Ἀβυδηνῶν.
Ἀδερμυτινηῶν.
Ἀδριανῶν.
Αἰγαίων.
Ἀκμονέων.
Ἀκραιοτῶν.
Ἀμασείας.
Ἀμφιπολιτῶν.
Ἀναζαρέων.
Ἀνεμυριέων.
Antiochia Pisidia.
Antiochia Syria.
Ἀπαμέων.
Ἀπολωνιέων.
Ἀσκαλωνιτῶν.
Ἀπενδίων.
Ἀσέων.
Βαργασσηνῶν.
Βιθυνιέων.
Bostra.
Βυζαντίων.
Cæsarea Cappadocia.
Cæsarea Palaestina.
Carrhæ.

Δαμασκηῶν.
Deulton.
Διονυσοπολιτῶν.
Dium.
Ἐδεσσα.
Emesa.
Ἐρυθραίων.
Ἐφεσίων.
Γορδηνῶν.
Heraclea Ponti.
Ζακυνθίων.
Θεμισανέων.
Θεσσαλονικέων.
Θεσσαλῶν.
Ἱεραπολιτῶν Syria.
Illiberis.
Ἰελιοπολιτῶν.
Ἰσρινηῶν.
Καλχαδονίων.
Καραλιωτῶν.
Καῖρηνῶν.
Κιανῶν.
Κολοφωνίων.
Κομανέων.
Κορυθαίων.
Κριτιέων.

Κυζικηνῶν.
Κωρυκιωτῶν.
Λυβειτῶν.
Μαγνήτων ad Mæandrum.
Μαγνήτων a Sipylo.
Μαιόνων.
Μακεδόνων.
Μαρκιανοπολιτῶν.
Μαρωνειτῶν.
Μαυαυριτῶν.
Μηθυμναίων.
Μητροπολιτῶν Phrygia.
Μυληναίων.
Νεοκαισαρέων.

Νικόπολις in Epiro.
Νικόπολις ad Istrum.
Nisibis.

Ὀδησιτῶν.

Pella.

Perga.

Περγαμηνῶν.

Περνθίων.

Πιταναίων.

Πρυμνησσέων.

Ptolemais.

Rhesana.

Σαγαλασσηνῶν.

Σαμίων.

Σαμοσατέων.

Σαρδιανῶν.

Σελευκέων Cilicia.

Σελευκέων Syria.

Σιδητῶν.

Σιδωνίων.

Singara.

Σμυρναίων.

Τάρσος.

Τημνιτῶν.

Τηνίων.

Τόμωος.

Τραλλιανῶν.

Troas.

Tyrus.

Φιλαδελφέων Lydia.

Φιλομηλέων.

Φλασιόπολιτῶν.

Φωκαίων.

JVLIA MAMÆA

mater Severi Alexan-

dri.

Ἀβυδηνῶν.
Αἰγαίων.
Ἀμασείας.
Ἀγχιαλέων.
Antiochia Syria.
Ἀπολωνιατῶν.
Bostra.
Βυζαντίων.
Cæsarea Cappadocia.
Cæsarea Palaestina.
Deulton.
Ἐδεσσιῶν.
Ἐρυθραίων.
Ἐφεσίων.
Θυατειρηνῶν.
Ἰώνων.

Καισαρείας Γερμανικῆς,
sive Palaestina.

Καρυσιῶν.
Μαγνήτων ad Mæandrum.
Μαγνήτων a Sipylo.
Μαιόνων.
Μητροπολιτῶν Phrygia.
Νικαίων.
Νικόπολις in Epiro.

Pella.

Pella.
Περγαίων.
Σαϊτήνων.
Σαμίων.
Σαρδιανών.
Σμυρναίων.
Τημενιτών.
Τριπολιτών *ad Maandrum*.
Troas.
Φωκαέων.

SALLUSTIA BARBIA
ORBIANA,
conjug Severi Alexandri.

Πρυσάων.
Σιδητῶν.
JVL. MAXIMINVS.

Ἀλικαρνασέων.
Ἀμίσσ.
Ἀναζάρβ.
Ἀρχιαιλέων.
Βαργασσηνῶν.
Βυζηνῶν.
Deultum.
Δορυλαίων.
Ἐδεσσα.
Εὐκαρπέων.
Ἐφεσίων.
Germania.
Θεσσαλονικέων.
Θεσσαλῶν.
Ἡγεκλείων *Ionia*.
Ἰελιοπολιτῶν.
Καρχηλιωτῶν.
Κιανῶν.
Κιβυραίων.
Κολιαιῶν.
Κραναιῶν.
Λαμψακηνῶν.
Μαγνήτων, *in Thessalia*.
Μασσαυραίων.
Μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ.
Neapolis *Samaria*.
Νικαίαν *Bithynia*.
Νικομηδέων.
Νυσαίων *Caria*.
Perga.
Περγαμηνῶν.
Περσιέων.
Σμυρναίων.
Τάρσ.
Τόμης.
Troas.
Φωκαέων.

JVL. MAXIMVS *Ca-*
sar, Maximini F.
Ἀναζάρβ.
Ἀγκυρανῶν *Phrygia*.
Βυζηνῶν.
Deultum.
Ἐφεσίων.
Illiberis.
Ἰελιοπολιτῶν.
Κυζικηνῶν.
Κυμαίων.
Μαγνήτων *ad Maandrum*.
Μαγνήτων *a Sipylo*.
Μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ.
Νυσαίων *Caria*.
Σαρδιανῶν.
Συεδρέων.
Τηνίων.
Troas.

GORDIANVS
Africanus.
Egyptus.

Σαμίων.
BALBINVS.

Κορυναίων.
Μιλησίων.
Τάρσ.
PVPIENVS.

Τάρσ.
GORDIANVS PIVS,
seu Junior.

Ἀδριανοπολιτῶν.

Αἰγυπτίων.

Ἀκμονέων.

Alexandria.

Ἀλινῶν.

Ἀλικαρνασέων.

Ἀμαστρονίων.

Ἀμίσσ.

Antiochia *Caria*.

Antiochia *Pisidia*.

Αρχιαιλέων.

Apamea *Phrygia*.

Ἀπολωνιατῶν *ad Rhynda-*
cum.

Ἀσιβαίων.

Αὐγυσανῶν.

Αὐρηλιοπολιτῶν.

Ἀφροδισιέων.

Βαργασσηνῶν.

Berytus.

Βιζηνῶν.

Βλαυνδέων.

Βυζαντίων.

Cæsarea *Cappadocia*.

Carrhæ.

Δαλδιανῶν.

Deultum.

Διονυσιοπολιτῶν.

Ἐδεσσιέων.

Εἰρηνοπολιτῶν.

Ἐπιφανεῶν.

Ἐφεσίων.

Γαδάρων.

Γερμενῶν, *sive Germe*.

Ζευγματέων.

Heraclea *Ponti*.

Θεσσαλονικέων.

Ἰασέων.

Ἰλιέων.

Illiberis.

Ἰελιοπολιτῶν.

Καδοηνῶν.

Καλατιανῶν.

Καλχαδονίων.

Κάρηνων.

Κασατῶν.

Κιβυραίων.

Κολοφωνίων.

Κυζικηνῶν.

Κυμαίων.

Κωρυκιωτῶν.

Λευκαδίων.

Λιμνέων.

Λυρβειτῶν.

Μαγνήτων *ad Maandrum*.

Μαγνήτων *a Sipylo*.

Μαγνήτων *in Thessalia*.

Μακεδόνων.

Μαρκιανοπολιτῶν.

Μεσαμβριανῶν.

Μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ.

Μιλησιοπολιτῶν.

Μοκκλιέων.

Μυρέων.

Μυριναιῶν.

Νικαίαν *Bithynia*.

Νικομηδέων.

Νισόπολις *ad Istrum*.

Nisibis.

Νυσαίων *Caria*.

Νυσαίων *Syria*.

Οδυσσιέων.

Πατρῶν.

Πατρῶν.

Παυσαλίας.

Pella.

Perga.

Περγαμηνῶν.

Περνθίων.

Πομπησιοπολιτῶν.

Πριανθίων.

Ραββαθαμηνῶν.

Σαϊτήνων.

Σαμίων.

Σαρδιανῶν.

Σελευκίων *in Cilicia*.

Σησιών.

Σιδητῶν.

Σίγγαρα.

Sinope.

Σιφνίων.

Σμυρναίων.

Τάρσ.

Τημενοθυρεῦσι.

Τημενιτῶν.

Τιανῶν.

Τόμης.

Τραϊανοπολιτῶν.

Τραϊανῶν.

Τριπολιτῶν *Caria*.

Troas.

Tyrus.

Viminacium.

Υπαιπηνῶν.

Φιλαδελφίων *Lydia*.

Φωκαέων.

FVRIA SABINIA

TRANQVILLINA

conjug Gordiani.

Ἀδριανέων.

Ἀδριανοπολιτῶν.

Ἀμίσσ.

Αρχιαιλέων.

Antiochia *Syria*.

Βυζαντίων.

Cæsarea *Cappadocia*.

Carrhæ.

Deultum.

Ἐδεσσα.

Γερμενῶν.

Ἱεραπολιτῶν *Phrygia*.

Καδοηνῶν.

Καλχαδονίων.

Κάρηνων.

Κιανῶν.

Κυμαίων.

Laodicea *Syria*.

Μητροπολιτῶν *in Ionia*.

Μυρέων.

Μυριναιῶν.

Νικαίων.

Νικομηδέων.

Οδυσσιέων.

Πέργα.

Περνθίων.

Σαϊτήνων.

Σαμίων.

Σαρδιανῶν.

Σελευκίων *in Cilicia*.

Σιδητῶν.

Σίγγαρα.

Cc

Σμυρναίων.

Τάρσ.

Τημενιτῶν.

Τραϊανῶν.

Τριπολιτῶν *Caria*.

Υπαιπηνῶν.

PHILIPPVS

pater.

Ἀδριανοθυρεῦσι.

Antiochia *Pisidia*.

Antiochia *Syria*.

Ἀπαμείων.

Βιζηνῶν.

Carpi.

Dacia.

Damascus.

Deultum.

Ἐδεσσιέων.

Εὐμενέων.

Ἐφεσίων.

Germe.

Heliopolis *Syria*.

Θεσσαλονικέων.

Ἱεραπολιτῶν *Phrygia*.

Ἱεραπολιτῶν *Syria*.

Illiberis.

Καλατιανῶν.

Κηβησέων.

Κολοφωνίων.

Κοτιαίων.

Κραναιῶν.

Κυζικηνῶν.

Κυρρήσιων.

Κωρυκιωτῶν.

Κώων.

Laodicea *Syria Cæles*.

Μαγνήτων *a Sipylo*.

Μαρκιανοπολιτῶν.

Μασσαυραίων.

Μητροπολιτῶν.

Μεσαμβριανῶν.

Neapolis *Samaria*.

Νικαίων.

Νικομηδέων.

Nisibis.

Pella.

Perga.

Περγαμηνῶν.

Perfæ.

Philippopolis.

Πομπησιοπολιτῶν.

Ptolemais *Syria*.

Σαμοσατέων.

Σελευκίων *in Cilicia*.

Σιδητῶν.

Τάρσ.

Τηίων.

Τημενιτῶν.

Troas.

Tyrus.

Viminacium.

Υκραίων.

Φιλαδελφίων *Lydia*.

Φωκαέων.

MARCIA OTACILIA

SEVERA, *conjug*

Philippi.

Ἀκμονέων.

Ἀγκυρανῶν.

Antiochia *Caria*.

Antiochia *Syria*.

Ἀπαμείων.

Berytus.

Dacia.

Δαμασκηνῶν.

Deul-

Deulton.

Εὐμενέων.

Ἐρυθραίων.

Ἐφεσίων.

Ζευγματέων.

Heliopolis Syria.

Ἱεραπολιτῶν Phrygia.

Κολοφωνίων.

Κερναίων.

Λαοδικέων in Phrygia.

Μαγνήτων ad Maandrum.

Μαγνήτων a Sipyl.

Μεσαμβριανῶν.

Μητροπολιτῶν Phrygia.

Μητροπολιτῶν in Ionia.

Neapolis Samaria.

Νικομηδέων.

Νικόπολις in Epiro.

Nisibis.

Περνθίων.

Περπερηῶν.

Σαμίων.

Σαρδιανῶν.

Σιδωνίων.

Σμυρναίων.

Τάρσος.

Τημενιτῶν.

Τεμπολιτῶν Caria.

Tyrus.

Viminacium.

PHILIPPVS filius.

Antiochia Caria.

Antiochia Syria.

Βιζυηνῶν.

Βλαυνδέων.

Cæsarea Palaestina.

Calpe.

Corinthus.

Dacia.

Damascus.

Deulton.

Ἐφεσίων.

Γερμηνῶν.

Ζευγματέων.

Heliopolis Syria.

Θεμισωνίων.

Ἱεραπολιτῶν Phrygia.

Ἱεραπολιτῶν Syria.

Illiberis.

Κυζικηνῶν.

Κυρρήσων.

Λαοδικέων Phrygia.

Μαγνήτων ad Maandrum.

Μαγνήτων a Sipyl.

Μαρκιανοπολιτῶν.

Μασαυρεϊτῶν.

Μεσαμβριανῶν.

Μητροπολιτῶν in Ionia.

Neapolis Samaria.

Νικαίων.

Νικομηδέων.

Perga.

Περγαμηνῶν.

Περνθίων.

Σαμίων.

Σιδητῶν.

Σησίων.

Συεδρέων.

Τάρσος.

Τημενιτῶν.

Τεμπολιτῶν ad Maan-

drum.

Viminacium.

Υρκανῶν.

Φωκαίων.

MARINVS.

Φιλιπποπολιτῶν.

TRAIANVS DECIVS.

Ælia Capitolina.

Αἰγαίων.

Antiochia Caria.

Antiochia Pisidia.

Antiochia Syria.

Apamea Phrygia.

Cæsarea Palaestina.

Dacia.

Ἐδεσσα.

Ἐφεσίων.

Illyricum.

Κιανῶν.

Κολοφωνίων.

Λαμψακηνῶν.

Λαοδικέων Syria Cæles.

Λυβειτῶν.

Μαγνήτων a Sipyl.

Μαιόνων.

Μοφσατῶν.

Νικαίων.

Νικομηδέων.

Νικόπολις in Epiro.

Pannonia.

Περγαμηνῶν.

Περνθίων.

Ῥησαινησίων.

Σαμίων.

Σαμοσατέων.

Σελγέων.

Σιδητῶν.

Τάρσος.

Τήνων.

Υπαιτηνῶν.

Φιλαδελφέων Lydia.

HEREN. ETRVSCIL-

LA, conjux Decii.

Antiochia Caria.

Antiochia Syria.

Cremna.

Ἐφεσίων.

Κασατῶν.

Κελενδρέων.

Κολοφωνίων.

Μαγνήτων a Sipyl.

Μαιόνων.

Ῥησαινησίων.

Σαμίων.

Τάρσος.

Viminacium.

Υπαιτηνῶν.

HEREN. ETRVSCVS,

Decii F.

Ælia Capitolina.

Ἀναζαρέως.

Antiochia Syria.

Dacia.

Ἐλαϊτῶν.

Κασατῶν.

Περγαμηνῶν.

Rhesena.

Τάρσος.

Τριπολιτῶν ad Maandrum.

Viminacium.

Φιλαδελφέων Lydia.

VOLVSIANVS.

Antiochia Syria.

Βλαυνδέων.

Cæsarea Palaestina.

Δαμασκηνῶν.

Ἐρμοκαπηλιτῶν.

Κολοφωνίων.

Κοτιαίων.

Neapolis Samaria.

Νικαίων.

Νικομηδέων.

Περγαίων.

Τάρσος.

Troas.

Tyrus.

Viminacium.

VALENS HOSTILIA-

NVS, Decii F.

Ælia Capitolina.

Antiochia Caria.

Cæsarea Palaestina.

Dacia.

Ἐλαϊτῶν.

Viminacium.

TREBONIANVS

GALLVS.

Ἀδανέων.

Ἀκμονέων.

Antiochia Syria.

Ἀσπενδίων.

Corinthus.

Dacia.

Δαμασκηνῶν.

Εὐκαρπέων.

Ἐρμοκαπηλιτῶν.

Ἐρμυπολιτῶν.

Ζεφυριωτῶν.

Illiberis.

Κιανῶν.

Κολοφωνίων.

Laodicea Cæles Syria.

Μακεδόνων.

Neapolis Samaria.

Νικαίων Bithynia.

Νικομηδέων.

Νικόπολις in Epiro.

Πέργη.

Πομπηιοπολιτῶν.

Πρυσάεων.

Σελευκέων in Cilicia.

Τάρσος.

Troas.

Tyrus.

Viminacium.

M. ÆMILIVS

ÆMILIANVS.

Αἰγαίων.

Dacia.

Damascus.

Viminacium.

VALERIANVS.

Ἀδανέων.

Αἰγαίων.

Ἀμφιπολιτῶν.

Ἀναζαρέων.

Ancyra Galatia.

Ἀνεμυριέων.

Ἀπιαλέων.

Ἀυγασανῶν.

Ἀφροδισιέων.

Berytus.

Βύβλος.

Βυζαντίων.

Damascus.

Εἰρηνοπολιτῶν.

Ἐρυθραίων.

Ἐφεσίων.

Germe.

Θεσσαλονίκη.

Θυατειρηνῶν.

Ilium.

Ἰσλίων.

Καδοηνῶν.

Κλαζομενίων.

Κολοφωνίων.

Κοτιαίων.

Κυζικηνῶν.

Κυμαίων.

Κωρυκιωτῶν.

Μαγνήτων a Sipyl.

Μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰω-

νία.

Μητροπολιτῶν Phrygia.

Μιλησίων.

Νικαίων.

Νικομηδέων.

Νικόπολις in Epiro.

Νυσάων Caria.

Περγαμηνῶν.

Πελνηέων.

Ptolemais.

Σαμίων.

Σεβασή in Cilicia.

Σελευκέων in Cilicia.

Σμυρναίων.

Συνναδέων.

Τάρσος.

Τήνων.

Τημενοθυρεῶσι.

Τερανοπολιτῶν.

Τραλλιανῶν.

Τριπολιτῶν Caria.

Troas.

Tyrus.

Viminacium.

Ulpia Trajana.

Υπαιτηνῶν.

Φιλαδελφέων Lydia

MACRIANVS.

Alexandria.

GALLIENVS.

Ἀδανέων.

Ἀναζαρέων.

Ancyra Galatia.

Antiochia Caria.

Antiochia Pisidia.

Apamea Bithynia.

Apollonia ad Rhyndacum.

Ἀπιαλέων.

Ἀφροδισιέων.

Berytus.

Βυζαντίων.

Cæsarea Bithynia.

Dacia.

Damascus.

Ἐφεσίων.

Gallia.

Germania.

Germe.

Γορδηνῶν.

Heliopolis Syria.

Heraclea Ponti.

Θεσσαλονίκη.

Θυατειρηνῶν.

Ἰελιοπολιτῶν.

Κλαζομενίων.

Κολοφωνίων.

Κοτιαίων.

Κυζικηνῶν.

Κυμαίων.

Κωρυκιωτῶν.

Λυβειτῶν.

Μαγνήτων a Sipyl.

Μαγνήτων in Thessalia.

Μητροπολιτῶν in Ionia.

Μητροπολιτῶν Phrygia.

Μιλη-

Μιλησίων.
 Μοσηνῶν.
 Μυτιληναίων.
 Νικαιέων.
 Νικομηδέων.
 Νικόπολις in Epiro.
 Νυσαέων Caria.
 Περγαίων.
 Περγαμηνῶν.
 Περινθίων.
 Σαμίων.
 Σαρδιανῶν.
 Sciscia.
 Σελευκείων Cilicia.
 Σερδικῆς.
 Τάρσος.
 Τηίων.
 Τημενοθυρεῦσι.
 Τροαδίων.
 Τριπολιτῶν Caria.
 Tyrus.
 Ὑπαιπηνῶν.
 CORN. SALONINA.
 Αἰγείων.
 Ancyra Galatia.

Ἀτταλέων.
 Ἀτταδέων.
 Ἀφροδισιέων.
 Berytus.
 Βυζαντίων.
 Dium.
 Ἐφεσίων.
 Θεοσάλων.
 Θυατειρηνῶν.
 Κυζικηνῶν.
 Μητροπολιτῶν in Ionia.
 Μητροπολιτῶν Phrygia.
 Μιλησίων.
 Μοσηνῶν.
 Μυτιληναίων.
 Νικομηδέων.
 Νικόπολις in Epiro.
 Ὀδηοσιτῶν.
 Περγαίων.
 Περγαμηνῶν.
 Σαμίων.
 Σαρδιανῶν.
 Σιδητῶν.
 Σιπυνέων.
 Σμυρναίων.

Τάρσος.
 Τριπολιτῶν Caria.
 Troas.
 Tyrus,
 Ὑπαιπηνῶν.
 Φιλιπποπολιτῶν.

P. LIC. CORN.
 SALONINUS
 VALERIA-
 NUS, Vale-
 riani F.

Ἄμισος.
 Ἐφεσίων.
 Λυβειτῶν.
 Μητροπολιτῶν Phrygia.
 Περγαίων.
 Περινθίων.
 Σαμίων.
 Σαρδιανῶν.
 Τημενοθυρεῦσι.

P. LIC. VALERIA-
 NUS, alter Valeriani F.
 Ἐφεσίων.

Θυατειρηνῶν.
 Λυβειτῶν.
 Νικομηδέων.
 Περγαίων.
 Σαμίων.
 Σαρδιανῶν.
 Τροαδίων.
 CORNELIA SVPERA.
 Ἰσλιέων.
 TETRICUS.
 Illiberis.
 Narbo.
 VABALATHUS.
 Παλμυρηνῶν.
 POSTVMVS.
 Deufon.
 CLAVDIVS Gothicus.
 Ἀμασείας.
 Κυζικηνῶν.
 Σαγαλαοσέων.
 Σελευκείων in Cilicia.
 PROBVS.
 Siscia.
 M. AVR. JULIANVS.
 Pannonia.

I N D E X RERUM MEMORABILIVM.

A

A Bundantia. Σαρδηνίων.
Achelous amnis.
Ἀμφιλοχίων. Οἰνιάδαν.
Achilleus, equi nomen.
Βορυσθένης.
Acræus Juppiter. Σμυρναίων.
Ἀκροί Θεοί. Μυλληναίων.
Actia certamina. Περσίδων.
Ἀδελφῶν δῆμον. Τάρσος.
Ἀδριβλώς. Τερεπολεϊτῶν Phrygia.
Admeta. Σαμίων.
Adonidis horti. Σαμίων.
Ἀδελφεία. Νικαίων Bithynia.
Æas fluvius. Ἀπολωνιατῶν in Epiro.
Ædiles. Ἀβοθαίων.
Æliana Pincensia. Pincum.
Æliopolis, Damiata. Ταυτινῶν.
Æneas Anchisen gestat Ilium.
Σεγεσείων.
Æneas cum Anchise an sit in nummis. Δαρδανίων.
Æolus. Λιπαρείων.
Æquare. Τανῶν.
Æquitas. Τανῶν.
Æræ diversæ.
Αἰγαίων.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.
ad Iffum.
ΑΜΑΣΕΙΑΣ.
ΑΜΙΣΟΥ.
ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ.
ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ad Hippum.
ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ Syria.
ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ad Samum.
ΑΠΑΜΕΩΝ.
ΑΡΑΔΙΩΝ.
ΑΡΕΘΟΥΣΑΤΩΝ.
ΑΣΚΑΛΩΝΙΤΩΝ.
ΒΟΣΤΡΗΝΩΝ.
ΒΟΤΡΥΗΝΩΝ.
CÆSAREÆ Palaestina.
CÆSAREÆ Philippi.
ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ.
ΕΔΕΣΣΗΝΩΝ.
ΕΜΙΣΗΝΩΝ.
ΕΠΙΦΑΝΕΩΝ.
ΕΦΕΣΙΩΝ.
ΓΑΒΑΔΕΩΝ.
ΓΑΒΗΝΩΝ.
ΓΑΔΑΡΕΩΝ.
ΓΑΖΑΙΩΝ.
ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ.
ΙΕΡΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ.

ΚΑΝΑΘΑΙΩΝ.
ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ Cæles Syria.
ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ Phrygia.
ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ Syria.
ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ.
ΜΟΨΕΑΤΩΝ.
ΝΕΑΠΟΛΙΤΩΝ Samaria.
ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ.
ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ.
ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΕΩΝ.
ΡΑΒΒΑΘΑΜΗΝΩΝ.
ΡΑΒΒΑΘΩΜΗΝΩΝ.
ΡΑΜΑΘΗΝΩΝ.
ΡΑΦΑΝΕΩΤΩΝ.
ΡΑΦΙΑΣ.
ΡΗΣΑΙΝΗΣΙΩΝ.
ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ.
ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ Cilicia.
ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ Palaestina.
ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ Cilicia.
ΣΙΔΩΝΙΩΝ.
ΣΙΝΩΠΗΣ.
ΣΚΗΨΙΩΝ.
ΣΝΑΙΤΩΝ.
ΤΑΡΣΟΥ.
ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ.
ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ.
ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ Syria.
VIMINACII.
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ Syria.
ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙΤΩΝ.
Era Seleucidarum.
ΑΠΑΜΕΩΝ.
ΑΡΑΔΙΩΝ.
ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ.
ΕΜΙΣΗΝΩΝ.
ΣΙΔΩΝΙΩΝ.
ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ Syria.
ΤΥΡΙΩΝ.
Æsculapius. Vide, Serpens.
Æsculapii.
Æsculapius, qui Juppiter.
Νικαίων Bithynia.
Æsculapius. Ἀδελφονησιῶν.
Ἀδελφονησιῶν.
Αἰζανιτῶν.
Αἰνίων.
Ἀκραγαντινῶν.
Ἀκρασιατῶν.
Ἀμασριανῶν.
Ἀσιναίων.
Ἀτταίων.
Δοσιερίτων.

Δοκιμίων.
Εἰλωπολεϊτῶν.
Εἰλαίων.
Γερμίων.
Γορτυνίων.
Γούβατων.
Θελπεσιών.
Ἱεραπυτνίων.
Καδολίων.
Καισαρείας Γερμανικῆς.
Κλαυδιόπολεϊτῶν.
Κολαίων.
Κυμαίων.
Κώων.
Λαοδικέων Caria.
Μενανίων.
Μεασίων.
Μιδαίων.
Neapolis Samaria.
Νικαίων Κιλικιανῶν.
Νικημεδέων.
Ὀδησεϊτῶν.
Πανδελιωνῶν.
Περγαμιωνῶν.
Πύλιων.
Σερδικῆς.
Σικωνίων.
Σμυρναίων.
Τητιῶν.
Τημνεϊτῶν.
Τίλων.
Τιανῶν.
Υπαιτηνῶν.
Χίων.
Æterna Roma. Roma.
Æternitati Augustæ. Asta.
Æternum beneficium. Σιδωνίων.
Ætnæ crater. Enna.
Africa typus. Africa.
Ἀγαθὴ τύχη. Bostra.
Καρχαδονίων.
Ἀγαθός, bonus, propitius.
Ἀδριανοθηριτῶν.
Ἀγίων. Λευκαδίων.
Agonotheta. Ἀπαμίων.
Ἀγοραὶς Διός. Νικαίων Bithynia.
Ἀγραῖος Apollo. Μεγαρέων in Attica.
Agrippina, Drusilla, Julia. Μυτιληναίων.
Ἀθυμβριος. Νυσαίων Caria.
AI pro E. Μαγνήτων.
Ajax Oileus. Λοκρῶν.
Ὀποντίων.
Πρυσάων.
Alexander Macedo. Apollonia Caria.
Μακεδόνων.
Alexander Syria rex. Apollonia Cæles Syria.
Ἀλεξάνδρεια. Νικαίων Bithynia.
Alexandrea certamina.
Ὀδησεϊτῶν.

Φιλίπποπολεϊτῶν Thracia.
Alimenta subministrata Italia.
Alpheus amnis. Ὀλυμπίας.
Amazon Cyme. Κυμαίων.
Amazon Hippolyta. Heraclea Ponti.
Amazon Smyrne. Θουαπειρίων.
Σμυρναίων.
Amazones. Μυρναίων.
Amastris regina. Ἀμασριανῶν.
Ambrosiæ Petræ. Tyrus.
AMK. Ἀναζαρέων. Τάρσος.
Amphora diota. Χίων.
Anadyomene Venus. Actium.
Ἀνάσσεις. Judæa.
Ancora. Αγκυρανῶν Galatia.
Κομμαγηνῶν.
Anguis. Ιασός.
Anguis e cista prodians. Κρήτων.
Annus Novus. Σαμίων.
Ἀνθύπατος, Duumvir, Proconsul. Ἀλκυνονίων.
Calaguris.
Antigonus Gonata. Ἀντιγονέων.
Heraclea Thracia.
Antinoi sacerdos Hostilius.
Ἀχάων Εὐρυμέων.
Ἀντινεία. Νικαίων Bithynia.
Antinous Ἀλιώτης, unde dictus. Ælia Capitolina.
Antiochus III. Commagenorum rex. Κομμαγηνῶν.
Antiochus IV. Commagenorum rex. Σελευκέων.
Antiochus IV. Rex Syria.
Ἐδεσσα.
Antiochus IV. Rex Syria.
Ptolemæis Phœnices.
Antipater, Caracallæ & Getæ præceptor. Ἱεραπολεϊτῶν Phrygia.
Ἀντωνείνα. Τραλλιανῶν.
Antoniniana certamina. Βυζαντινῶν.
Κυζικηνῶν.
Antonius Triumvir Armeniam κατέδελος. Armenia.
Aper. Λοκίων.
Παισηνῶν.
Aper Calydonius. Αἰτωλῶν.
Ἀρπανῶν.
Ναυπακτιῶν.
Apri Calydonii caput. Νικόπολις in Epiro.
Aper sagitta transfusus. Ἐφεσίων.
Apex, insigne Pontificatus. Julia Traducta. Ἀπήνη.

- Ἀπὴν. Ἐφεσίων.
Apion ab Api. Ὑπαιπηνῶν.
Apis. Ἀπταραίων.
Ἐλευσίαν.
Μέγαροι in Sicilia.
Apium. Σελινεντίων.
Apollo. Ἀκαρνάνων.
Ἀμβρακικῶν.
Ἀμισίων, vel Εμισίων.
Ἀντιγονέων Macedonia.
Ἀπολωνιατῶν in Epiro.
Βλαυνδέων.
Βοιωτῶν.
Βρεζιων.
Deulton.
Δηλίων.
Γερμιλίων.
Γυθεατῶν.
Καζαναίων.
Κλάριον.
Κολοφονίων.
Κεραιών.
Κυτωρίων.
Λογισαλητῶν.
Μαγνήτων a Sipulo.
Μαμερτίων.
Μαρκιανοπολιτῶν.
Μαυσαλητῶν.
Μεγαρέων in Attica.
Μεσαμβελιανῶν.
Μεδιωνίων.
Μυρναίων.
Μυτιλιναίων.
Νυσαίων Caria.
Παταρέων.
Pella.
Ῥαφία.
Ῥηγίων.
Σαλαπινίων.
Σελινοντίων.
Σικυνίων.
Συεχνησίων.
Ταυρομητιῶν.
Teapitt.
Τελοπολιτῶν Syria.
Τυνδαριτῶν.
Ὑπατίων.
Φιλαδελφίων Lydia.
Χαιρώνειαν.
Apollo & Diana. Γάζα.
Apollo capite radiato.
Τεραπεζοντίων.
Χίων.
Apollo cum arcu. Θυρέων.
Apollo cum lauro. Τερε-
πολειτῶν Phrygia.
Τασιανῶν.
Apollo cum lyra. Κιανῶν.
Τασιανῶν.
Τομιτῶν.
Apollinis lyra Βαυηδα-
σιών.
Κώων.
Λαπιθῶν.
Λαυπαίων.
Apollinis tripus. Θωατεί-
ρων.
Καλχαδονίων.
Κενταυρίων.
Φωκαίων.
Apollo Actiacus. Actium.
Apollo Callitecnus. Πε-
γαμίων.
Apollo Citharædus. Κώων.
Apollo Cocas. Ἀπολωνια-
τῶν in Epiro.
Argonautæ. Κυζικηνῶν.
Μαγνήτων Thessalia.
Ariarathes. Cappadocia.
Aries. Κλαζομηνίων.
Aries cum Mercurio. Co-
rinthus.
Aries cum ove. Neapolis
Samaria.
Arietinum cornu in num-
mis quid significet.
pag. 169. col. 1.
Ariobarzanes. Cappadocia.
Arion. Brundisium.
Armes parlantes. pag. 183.
col. 2.
ARN. ASI. Narbo.
Arsinoë. Ἀρσινόϊτων.
Ἀρχηγέτης Ἀπόλων. Ἰε-
ραπολειτῶν Phrygia.
Ἀρχηγέτης Ἀπόλων. Ταυ-
ρομητιῶν.
Ἀρχιερεὺς. Ῥοδίων.
Ἀρχιερατικὴν. Ἀντιοχείων
Syria.
Ἀρχοντες in plurimis op-
pidis. Ἐφεσίων.
Asclepia Soteria. Ancyra
Galatia.
Asclepiades. Πρεσάειων.
Asia XIII. civitates. Κο-
λοφονίων.
Λαοδικέων Caria.
Ἀσιάρχης Ῥοδίων.
Ἀσπαδάριον Ἐφεσίων.
Assarium. Χίων.
Assius lapis. Ἀσίων.
Astaroth. Σιδωνίων.
Astarte. Βυβλίων.
Ὀρθωσίων.
Ἰεραπολειτῶν Syria.
Σιδωνίων.
Σμυρναίων.
Asyli jus. Ἀδμεδέρων.
Ἐφεσίων.
Atacini. Narbo.
Ataulphus. Roma.
Athalaricus. Roma.
Attalus Priscus. Roma.
Ates puer. Ἀρχιαλέων.
Αὐγέσεια Νικαίων Bithynia.
Augustus Ἐλευθέριον. Κρή-
των.
Avis Threicia. Σεθροίτης.
Αὐτομάλης. Μητροπολιτῶν
Phrygia.
Axon fluviu. Καλυνδέων.

B
Baalim. Σιδωνίων.
Bacchus. Ἀδελανοπο-
λιτῶν.
Berytus.
Βοιωτῶν.
Corinthus.
Διονυσιοπολιτῶν.
Γυθεατῶν.
Ζακυνθίων.
Θασίων.
Θηβαίων.
Κενεατῶν.
Κνιδίων.
Κορυθαίων.
Κοτιάων.
Κυδωνεατῶν.
Berytus.
Βοιωτῶν.
Corinthus.
Διονυσιοπολιτῶν.
Γυθεατῶν.
Ζακυνθίων.
Θασίων.
Θηβαίων.
Κενεατῶν.
Κνιδίων.
Κορυθαίων.
Κοτιάων.
Κυδωνεατῶν.
Bos. Ἀθλωαίων.
Ἀραδίων.
Ἰσλαίων.
Καρυσιών.
Μαγνήτων a Sipulo.
Νικημεδέων.
Πολυρρίλων.
Πρεσείων.
Bos aræ impositus. Gabini.
Bos cornupeta. Bracara.
Γορτυνίων.
Θερίων.
Μαυσαλητῶν.
Bos Marti immolatus.
Graccuris.
Bos pascens. Ἀμφιπολιτῶν.
Ἀπολωνιατῶν in Epiro.
Pella.
Bos cum lactente vitulo.
Κορυθαίων.
Bos nigra Proserpinæ mac-
tata. Κυζικηνῶν.
Bos, cur in nummis His-
panorum. Celsa.
Bos

Bos vittatus, major Deorum victima. *Graccuris.*

Boves *Nicephorium.*

Βοτίειον, urbs Phrygiae. Ἀτλῆϊτῶν.

Βαλεντίης. Δογροσαλητῶν.

Βελαί. Ζεύς. Νικομηδέων.

Βελη. Ἀπαμείων Phrygiae. Βαγλῶν.

Βελη & Βαλεντί. Νικομηδέων.

Βελη ἱερῆ. Ὀρθωσιέων.

Βελη Κρατίση. Συμυρναίων.

Bria oppidum sonat. Μεσαμβριανῶν.

Mirobriga.

Briga, in oppidis Hispaniae. *Mirobriga.*

Βροτόποδα ἱσπων. Νικαέων Bithyniae.

Byzantii nummos cum nominibus Augustorum primum sub Trajano cuderunt. Βυζαντίων.

Τομίτων.

Byzas. Βυζαντίων.

C

C Pro Σ quando caepit in nummis & lapidibus sculpi.

Ἀγροσιῶν.

Κυρῶν.

Cabiri, & Cabiria. Θεσσαλονικέων.

Caduceus, Mercurii symbolum. Νικαέων Bithyniae. Τυνδαριτῶν.

Caesar, in nummis Antonini Pii gentis Caesarea nomen est, unde is oriundus. Τραϊανῶν.

Caesarea certamina. Μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ.

Caesaris Dictatoris equus. Νικαέων in Bithynia.

Calathus frugum plenus. Παυζελιωτῶν.

Callitecnus Apollo. Περγαμῶν.

Camelus. Arabia.

Camelus, Arabiae symbolum. *Bosira.*

Cancer. Αἰδηψίων.

Ἀκραγαντίνων.

Ἀμβρακιωτῶν.

Βρεττίων.

Κάων.

Σινυεσανῶν.

Συμυρναίων.

Canis. Κολοφωνίων.

Cantharus Liberi Patris.

Ἰσχυρίων.

Καλακτινῶν.

Ὀποντίων.

Σμυρναίων.

Σιδωνίων.

Capitolina certamina. *Heliopolis.*

Cappadociae reges. *Cappadocia.*

Capra. Αἰγαίαν.

Ἐλευσίαν.

Ἐννα.

Capra Junoni sacra. Ἀχερωντῶν.

Capricornus in nummis quid significet. pag. 185. col. 1.

Capricornus. Νικαέων in Bithynia.

Caput galeatum. Τελπολιτῶν Syriae.

Carisia familia. *Emerita.*

Carthaginenses Sardiniam tenere. Καρχηλιτῶν.

Carthago. Πανορμιτῶν.

Carteia. *Calpe.*

Casius mons. Σελευκέων in Syria.

Cassander Macedo. Κασανδριέων.

Castellum. *Ulpia Trajana.*

Castor & Pollux. Γαβλῶν.

Λακεδαιμονίων.

Ὀρθωσιέων.

Λοκρῶν.

Τελπολιτῶν Syriae.

Τυνδαριτῶν.

Castorum pilei. Ἀπαμείων Phrygiae.

Συνναδέων.

Φωκαέων.

Cato Εὐεργέτης ἢ Σωτήρ. *Mopsuestia.*

Caystrus amnis. Μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ.

Νικαέων Κιλβιανῶν.

Υπαιπλῶν.

Centauri in nummis quid significant. pag. 185. col. 1.

Centauri. Περγαμῶν.

Ceraunius Juppiter. Σελευκέων in Syria.

Cerberus. *Heraclea Ponti.*

Πισαυρίων.

Cerberus, quid sit. Τεγελιανῶν.

Cereales hymni. Συμυρναίων.

Cereris teda. Νισαίων.

Cereris tedae. Ἀπαμείων Phrygiae.

Ceres. Ἀδριανοπολιτῶν.

Ἀκρογαντίνων.

Ἀροχέων.

Γυθεατῶν.

Ἐλαϊτῶν.

Ἐρυθραίων.

Κατάναιων.

Κυζικηνῶν.

Κωπείων.

Λιπαράων.

Μαϊόνων.

Μεγαρέων in Attica.

Μελιτῶν.

Μενανίων.

Μετῶποντινῶν.

Νικομηδέων.

Πεσινεντιῶν.

Σαρχιδανῶν.

Σερδικῆς.

Στρατονικέων.

Συμείων.

Συρακοσίων.

Τημεθοθρεῦσι.

Τυνδαριτῶν.

Φλασιπολιτῶν.

Ceres Θεσμοφόρ. Μαγνήτων a Sipylo.

Ceres nigra. Θελεπσιῶν.

Certamina sacra Capitolina &c. *Heliopolis.*

Certaminum varia nomina. Νικαέων Bithyniae.

Cervorum biga, quadriga. Μαγνήτων ad Maandrum.

Cervus. Ἐφεσίων.

Καυλωνιατῶν.

Στεκτοριῶν.

Chalciceca Minerva. *Heraclea Acarnania.*

Charites. Ἀπολωνιέων in Ionia.

Ἀφροδισιέων.

Chimæra. Corinthus.

Σεριφίων.

Chimæra in nummis quid significet. pag. 184. col. 2.

Chora inferior. Κιλβιανῶν.

Chorepiscopi. Κιλβιανῶν.

Christopolis. Τύανα.

Christus vincit. Βορυσθένης.

Chrysanthina. Σαρχιδανῶν.

Chrysas amnis. *Afforinorum.*

Chrysippus. Πομπηιοπολιτῶν.

Chrysorrhoeas. Ἱεραπολεϊτῶν Phrygiae.

Ciceronis nummus. Λαοδικέων Cariae.

Cius, Herculis focius. Κιανῶν.

Claritas Julia colonia. *At-tubi.*

Classica colonia. Δώρων.

Forum Iulii.

Clava Herculis. Δυρράχων.

Συρακοσίων.

Claudia Augusta Pia colonia. *Salona.*

Cleopatra. Τριπολιτῶν Syriae.

Cleopatra Dea Nova. Μυτιλλωαίων.

Cloato Lugdano. *Lugdunum.*

Clypeus. Ἰσχυρίων.

Ταναγραίων.

Clypeus cum hasta. Ῥοδίων.

Coloniae deductae symbola. *Antiochia Pisidia, & alibi saepius.*

Coloniae quot in Hispania. *Celsa.*

Commodus Juppiter Juvenis. Μυτιλλωαίων.

Commodiana Carthago, Panormus. *Carthago.*

Concha Tyria. *Tyrus.*

Concordia Colonia. *Hadrumetum.*

Conditor Orbis Trajanus. Λυκίων.

CONOB. Narbo.

Conventus. *Apamia Phrygiae.*

Copia, & Copiarii. *Lugdunum.*

Cornucopiae. Ἱεραπολεϊτῶν Phrygiae.

Λοκρῶν.

Lugdunum.

Μαμερτινῶν.

Μαρκιανοπολιτῶν.

Neapolis Samariae.

Νικαέων in Bithynia.

Πεσινεντιῶν.

Σαρχιδανῶν.

Stobensium.

Τημενιτῶν.

Τραϊανοπολιτῶν.

Valentia in Calabria.

Corona ederacea. Παρωπινῶν.

Corona querneae. *Parthiae.*

Corona spiceae. Συρακοσίων.

Corvus. Πατρίων.

Corvus Apollini facer. Σεφροτίης.

Corybantes. Θεσσαλονικέων.

Cosmus, apud Cretenses, qui Ephorus. Λυκτιῶν.

Cotys rex. Θράκων.

Cragaleus Dryopis F. Ἀμβρακιωτῶν.

Crater Aetnae. *Enna.*

Cressa nota. Κυδωνιατῶν.

Cretica vina. Κυδωνιατῶν.

Crocodilus. *Aegyptus.*

Nemausus.

Nilus.

Crus triplex, Siciliae typus. Πανορμιτῶν.

Σελινεντιῶν.

Sicilia.

Cubitus. Ἀγκών.

Cuniculus. *Hispania.*

Cupido alatus. Ὀρθωσιέων.

Παριανῶν.

Τραϊανοπολιτῶν.

Cupido alatus cantharum gestans. Περπεριῶν.

Cupido cum Venere. Καρπασιέων.

Cupido Τοξότης. Παφίων.

Curetes armati. Μαγνήτων ad Maandrum.

Cybele. Ἱεραπολεϊτῶν Syriae.

Κοτιαέων.

Laodicea Cariae.

Μαγνήτων a Sipylo.

Μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ.

Πεσινεντιῶν.

Σιδωνίων.

Σμυρναίων.

Syria.

Cybele. Τυράνων.

Ulpia Trajana.

Φωκαέων.

Cydas. Κυδαίων.

Cydnus amnis. Τάρς.

Cygni Apollinis currum jungunt. Καλχαδονίων.

Cygni Veneri sacri. Κυριέων.

Cyzicus rex. Κυζικηνῶν.

D

D Aetoli tres. Μυρναίων.

Δαμνεύς. Μυρναίων.

Damiata, ubi posita. Ταυντιῶν.

Πηλεσιωτῶν.

Δ. Ε. Δήμος εὐχῆ. *Antiochia*

- chia Syria, pag. 22. col. 2. & Narbo, pag. 117. col. 2.
- Δ. Ε. Ἀντιοχείων.
Comana Cappadocia.
- Dea Syria. Ἱεροπολεϊτῶν Syria.
- Decumani. Narbo.
- Decuriones qui. Corinthus.
- Δεκαετηρὶς Κυρίαι. Berytus.
- Delphinus. Ἀργείων.
Brundisium.
Βυζαντίων.
Corinthus.
Delphi.
Ἰασέων.
Ἱερασιέων.
Ἱεραπέων.
- Delphini. Γλυκίων.
Σαλαντινῶν.
Πωίων.
Υδραντινῶν.
Υελιτῶν.
- Demetrius Nicator. Tyrus.
- Demetrius Poliorcetes.
Δημητρεῶν.
- Demetrius Pompeji libertus. Γαδαρέων.
- Demetrius Soter. Tyrus.
- Demothenes ubi obiit.
Καλαυρεϊτῶν.
- Deus Trajanus, & Deus Hadrianus dictus a Gracis. Νικημηδέων.
Περγαμηνῶν.
- ΔΗΜΟC.
- Antiochia Syria.
Ἀρκαδίων.
Ἀτταϊτῶν.
Γεβμλῶν.
Διοσιερεϊτῶν.
Λαοδικέων Caria.
Σμυρναίων.
Σμυναδέων.
Τημεροθήρευσι.
Τεμπολιτῶν ad Meandr.
Φιλαδελφέων Lydia.
- Διάβις. Περγαμηνῶν.
- Diana. Ἀδελανοπολιτῶν.
Ἀκμανέων.
Ἀκροσιωτῶν.
Ἀρχιαλέων.
Βαργασίων.
Βιζυλίων.
Corinthus.
Δαλδιανῶν.
Δηλίων.
Γεβμλῶν.
Κλάριον.
Κνωσίων.
Κρήτων.
Λευκαδίων.
Μαγνητῶν a Sipylu.
Μυριναίων.
Μυτιληναίων.
Neapolis Italia.
Patria.
Perga.
Περγαμηνῶν.
Ραφία.
Ρηγίων.
Τεβλικιανῶν.
Ἰπαιπηνῶν.
- Diana bimammia. Μαγνητῶν ad Meandrium.
- Diana Brauronia. Λαοδικέων Syria proprie dicta.
- Diana Coryphasia, Hammonia. Πυλίων.
- Diana cum velo, tauro vecta. Ἰκαρίων.
- Diana Ephesia. Ἀβυδωνίων.
Corinthus.
Διονυσιοπολεϊτῶν.
Ἐφεσίων.
Καδολωνῶν.
Ἱεροπολεϊτῶν Phrygia.
Μαγνητῶν ad Meandrium.
Μητροπολιτῶν ἔν τῳ Ἰωνίᾳ.
Μιλησίων.
Neapolis Samaria.
Πρεσάέων.
Σμυρναίων.
Φιλαδελφέων Lydia.
- Diana jaculatrix. Ναυπακτιῶν.
- Diana Laodicensa. Λαοδικέων Syria propria.
- Diana Laphria. Ἐφεσίων.
- Diana multimammia. Ἀλκυονίδων Phrygia.
Ἀστυλινῶν.
Νακροσιωτῶν.
Neapolis Samaria.
Τημεροθήρεων.
- Diana Persica. Ἱεροκαϊσάρειαν.
- Diana venatrix. Γερμανικόπολιν.
Θασίων.
Θυατειρῶν.
Καισαρείας Γερμανικῆς.
Μελητοπολιτῶν.
Μιλησίων.
Sicilia.
Συρακοσίων.
Τρωλιτῶν.
Ulpia Trajana.
- DICTIN PERPETUO Caesar. Narbo, pag. 112. col. 2.
- Dido. Τυρίων.
- Δίδρυχμον. Ροδίων.
- Didymea certamina. Μιλησίων.
- Didymæus Apollo. Μιλησίων.
- Didrachma Jovi Capitolino. Judaea.
- Digamma Æolicum. Φαλείων.
- Dignus, equi nomen. Βορυσθένης.
- Dii majores. Ἐφεσίων.
- Diluvium unicum. Apamia Phrygia, pag. 25. col. 1.
- Diomedes. Ἀρπαντῶν.
- Dionysia. Λεβεδίων.
- Διόνυσος. Νυσαίων Caria.
- Discipulina Aug Sarmatia.
- Docimus. Δοκιμέων.
- Doliche. Ἰκαρίων.
- Domino nato Aureliano. Καδολωνῶν.
- Dominus Serapis. Ὀδυσσεϊτῶν.
- Δορεισινή, Diana. Θυατειρῶν.
- Draco, Æsculapii typus. Νικημηδέων.
Troas.
- Ducenarius. Κιλβιανῶν.
- Duumvir, quis. Αἰζανιτῶν.
Ἀλκυονίδων.
Calaguris.
Corinthus.
Δωδεκάθεον. Ἐφεσίων.
Δωριέων, Ἰώνων. Σύνναδέων.
Φρυγίων.
- Ε
- E pro AI Græce. Κυρήνης. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ.
- Ederacea corona. Ἀντιγονέων in Epiro.
- Εἰλιώ. Νυσαίων Caria.
- Elagabalus Sol. Γαβαλέων.
- Elaphia Diana. Ἐφεσίων.
Elefion. Κιλβιανῶν.
- Ἐλευθέριον. Ζεὺς. Τροιζιῶν.
- Ἐλκάνις Διός. Συρακοσίων.
- Emilius, per E etiam Græce, pro AI. Ροδίων.
Ἐμποριτῶν. Λιλυθαϊτῶν.
- Epaminondas ab Ἐπαμεινώνων. Σμυρναίων.
- Ἐπιδημία. Περινθίων.
- Ἐπίσκεψις. Κιλβιανῶν.
- Ἐπιφανής. Ἐδεοσιλῶν.
- Ἐπιφανής quid significet. Βιθυνέων.
- Eques. Μαγνητῶν a Sipylu. Μασσαλιητῶν.
- Equester ordo. Roma.
- Equi Pellæi. Μακεδόνων.
- Equorum curator Æsculapius. Νικαίων Bithynia.
- Equorum nomina in nummis. Βορυσθένης.
- Equus. Ἀντιγονέων Macedonia.
Ἀρπαντῶν.
- Equus. Θεσσαλονικέων.
Καρχηλιτῶν.
Κεφαλινῶν.
Κυμαίων.
Πισιδωνεατῶν.
Σαλαπίνων.
Συρακοσίων.
Ταναγραίων.
Φάρισσιν.
- Equus Æsculapii cura. Troas.
- Equus alatus, in piscem definens. Πισαυρίων.
- Equus, Carthaginensium symbolum. Πανορμιτῶν.
- Equus & taurus. Taurinum.
- Equus humano pede. Νικαίων Bithynia.
- Equus pascens. Larissa Thessalia.
Ἐργάτης Ζεὺς. Τριανῶν.
- Erynnis. Θεληπσιῶν.
- Ἐρμῆ. Βαγινῶν.
Κυμαίων.
- Σμυρναίων.
Eva, serpens. Μακεδονοπολιτῶν.
Εὐεργέτης ἢ Σωτήρ. Μορυσέστια.
Εὐθελία Τεβλικανῶν. Σαρδανίων.
Eugenius, auriga. Βορυσθένης.
Eupator, quid significet. Βιθυνιέων.
Europa an picta in nummis. Σιδωνίων.
Europa. Γορτυνίων.
Σιδωνίων.
Europa tauro insidens. Ἀμφιπολεϊτῶν.
Γορτυνίων.
Eurypylus. Περγαμηνῶν.
Σαλαμινίων.
Εὐσέβεια. Νικαίων Bithynia.
Euthymius pycta. Βορυσθένης.
Euthymius, auriga Βορυσθένης.
Expedition Aug. Parthia.
Exsules Reduces. Roma.
- F
- Faces. Μενανίνων.
Τριανῶν.
- Faventia colonia. Βαρκίνο.
- Favorini dictum. Syria.
- Faustinae puellæ. Italia.
- Felicitas, Δοκιμέων.
- Felicitas temporum. Λαοδικέων Caria.
- Felix Carthago. Carthago.
- Felix Dacia. Dacia.
- Felix Oea, Carthago. Oea.
- Felix Ravenna. Ravenna.
- Felix Roma. Roma.
- Filinus tibicen. Βορυσθένης.
- Firma Colonia. Astigi.
- Fiscus Alexandrinus, Asiaticus, Judaicus. Judæa.
- Fistula. Ἀρμενιέων.
- Flamines. Κοτιάων.
- Flamines Romæ. Roma.
- Flavia Fanestris. Fanum Fortuna.
- Flora Dea. Μασσαλιητῶν.
- Floræ gentis in nummis symbolum. pag. 183. col. 2.
- Foculo posito, sacrificium. Graccuris.
- Fortuna. Vide Τύχη. Ἀμασίας.
Ἀραδίων.
Κιβυρατῶν.
Λιμυρέων.
Μακεδονοπολιτῶν.
Μελητοπολιτῶν.
Ναξίων in Gracia.
Νικαίων Bithynia.
Πρεσάέων.
Ροδίων.
Σμυρναίων.
Τημενιτῶν.
Τοαίανοπολιτῶν.
Υρκανῶν.
- For-

Fortunæ typi varii. Καλ-

χαδονίων.

Frugifera Colonia. *Had-*
drumetum.

Fulmen. Ἀμάντων.

Μεσσηνίων.

Fulmen Jovis symbolum.

Σελευκίων in Syria.

Fulmen & arcus. Σελεύων.

Furiæ. Ἀντιοχείων Syria.

G

Galea. Βυζαντίων.

Gallia tres. Remi.

Gallinaceorum pug-

na. Δαρδανίων.

Gallinaceus. Caleno.

Γερμανικόπολις.

Himera.

Καμαριναίων.

Κερκυρών.

Suessano.

Tinnum.

Gallinaceus, Æsculapio

sacer. Σελινοντίων.

Gemella colonia. Tucci.

Genetrix orbis. Hispalis.

GENIO ANTIOCHE-

NI. Narbo.

Genius urbium. Roma. Vi-

de Τύχη.

Γερυσία. Ἀγριππείων.

Γερουσία. Ἀβροδοιχίτων.

Γλυκίων. Ἀβροδοιχίτων.

Ἰωνοπολεϊτών.

Νικομηδείων.

Τιανών.

Γόλγοι. Κόλχων.

Γοργό-επίχοθ. ἡ Μήτηρ

Θεῶ. Ἀβυδηνών.

Gothia Memoria. Roma.

Γραμματεὺς. Μυλασίων.

Granatum malum. Συρια-

δέων.

Gryphus. Ἀβδηριτέων.

Κυτωρίων.

Τήτων.

Τίων.

Apollini sacer. Ἰδαλέων.

Gryphus in nummis quid

significet. pag. 185.

col. 1.

Z

Z Pro Z in nummis.

Ἀντιοχείων Syria.

Zarmigethusa. Vi-

pia Trajana.

Zeus Ἐλευθέριος. Συρακο-

σίων.

Zeus Ἐργάσης. Τιανών.

Zeus Κάσιος. Σελευκίων

Syria.

Zeus Κρητῶγενής. Γάζα.

Zeus Μηλώσιος, Ἀρω-

τριος, Στράτιος. Τιαν-

νών.

Zeus Πεῖος. Ἐφεσίων.

Zeus Πολιεύς. Τροϊζιλιών.

Zeus Φιλαλήθης. Λαοδι-

κέων. Caria.

Zeus Φίλιος. Περγαμίων.

Zosteria Minerva. Δοκεῶν.

H

H Pro EI. Ἐφεσίων.

Hadriani principa-

tus anni Κιλίκων.

H ΡΩΜΗ ΑΝΔΡΟΣ.

Ἀβυδηνών.

Hadrianus Στρατηγός.

Μυτιληναίων.

Harpocrates. Μενελαεϊτών.

Περινθίων.

Πεσινοντίων.

Τραϊανοπολιτών.

Harpyia. Γαβαλέων.

Hasta. Πολυρλιών.

Ἡγεμονία. Περπερλιών.

Ἡγεμών. Φιλιπποπολιτών

Thracia.

Hector. Ilium.

Helene. Ἐλενιτών.

Heliopolis. Corinthus.

Ἡλία certamina. Ἐμιση-

νών.

Heptanomos & Heptapo-

lis. Ὀξυρυχίτων.

Hercules. Ἀδριανοπολιτών.

Ἀγυρναίων.

Ἀλακρωτών.

Ἀμφιλοχίων.

Antium.

Ἀποδωνιατῶν in Epiro.

Βαργασίων.

Berytus.

Βοιωτῶν.

Βερζιλιών.

Brundisium.

Corinthus.

Ἐρυθραίων.

Γερμυλίων.

Γυθεατῶν.

Heraclea Acarnania.

Heraclea Ponti.

Heraclea Trachin.

Himera.

Θασίων.

Θηβαίων.

Καλαβιανῶν.

Κασανδρείων.

Κεφαλειδισίων.

Κυζικλιών.

Κώων.

Λακεδαιμονίων.

Μελιταίων.

Νυσαίων Caria.

Περινθίων.

Πελιωνίων.

Περσιέων.

Σαϊτιλίων.

Σαμίων.

Στυμφαλίων.

Suessa.

Συνναδίων.

Συρραχισίων.

Ταυρομυρσιτών.

Ταραντίνων.

Τημεθοθρέων.

Τημενιτών.

Τομιτών.

Τυρῶν.

Tyrus.

Φαισίων.

Φθιωτῶν.

Φλασιπολιτών.

Χαονίας.

Χίων.

Hercules Centaurum con-

ficit. Ἀιτωλῶν.

Hercules Commodianus.

Roma.

Hercules Commodus. Ἰε-

λιοπολεϊτών.

Hercules ebrius. Θηβαίων.

Κροτωνιατῶν.

Hercules cum hydra. Περ-

σιέων.

Hercules leonem suffocat.

Γερμυλίων.

Herculem. Μυτιληναίων.

Herculi Augusto. Patra.

Herculis clava Μακεδό-

νων.

Herculis templum. Gades.

Herculeus scyphus. Θη-

βαίων.

Hermus amnis. Σαϊτιλίων.

Σμυρναίων.

Τημενιτών.

Hero Ἀβυδηνών.

Ἀλωρῶν.

Heros, heroina Μυτιλη-

ναίων.

Hippolyta Amazon. Hera-

clea Ponti.

Hippopotamus. Nilus.

Hispania picta cum cuni-

culo. Narbo.

Homerus. Ἀμασελίων.

Ἰητών.

Μυρναίων.

Χίων.

Homerus Melesigenes.

Σμυρναίων.

Hyblæum mel, Hyblæa

Dea. Ὑβλας.

Hygia. Αἰζανιτών.

Ἀκρογαντίνων.

Ἀμασελίων.

Ἰεριοπολεϊτών.

Ἐλαϊτών.

Ἰεραπολεϊτῶν Phrygia.

Ἰεριοπολεϊτῶν.

Καδοιων.

Neapolis Samaria.

Nemausus.

Νικαίων Κιλβιανῶν.

Νικαίων Bithynia.

Ὀδοσεϊτών.

Περγαμίων.

Σελινοντίων.

Σικωνίων.

Hyllus amnis. Σαϊτιλίων.

Θ

Θεῶ. Ῥώμη. Ἐλαϊτών.

Ἐρμολαπιδιτών.

Θεῶ, quid significet.

Μιλησίων.

Θεοὶ ἄκροιοι. Μυτιληναίων.

Θεογάμια, & Θεογάμια,

Καρυκισίων. Νυσαίων.

Θεολόγος. Περγαμίων.

Θεός, Divus. Φιλιπποπο-

λιτῶν Arabia. Divi F.

Μυτιληναίων.

Θεομοφός. Ceres. Μα-

γνήτων a Sipylo.

Θράκων κρινόν. Φιλιπποπο-

λιτῶν Thracia.

I

I Anus biceps. Πανορμι-

τών.

Iasoi is templum. Abde-

ra Hispania.

Ἰασώ Æsculapii filia. Ἰασώ.

Ibis. Ægyptus.

Ἰδριεύς. Τραλλιανῶν.

Ἰερός Βυλῆ. Ὀρθωσιέων.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ.

Ἀδριανοθηριτών.

Βαργαδονίων.

Βλαυνδίων.

Cappadocia.

Δαλδανίων.

Γαδάρων.

Θυατερλιών.

Ἰεραπολιτῶν Phrygia.

Ἰεροκασαρέων.

Ilium.

Κυδωνεατῶν.

Κυμαίων.

Κυπρίων.

Μαγνήτων a Sipylo.

Ptolemais Phœnices.

Σκηψίων.

Σμυρναίων.

Τημενιτών.

Τριπολιτῶν ad Μπαρ-

drum.

Ὑπαιπηνῶν.

Χρυσασρέων.

Ἰερεὺς δὲ βίβ. Περπερλιών.

Ἰερός ἀγών. Σιδητῶν.

Igne puro altaria adolen-

tur. Κυπρίων.

Παφίων.

IMP. CES. Narbo.

Imperator in nummis, quid

sit. Germania.

Inithimevus rex. Θράκων.

Ino. Corinthus.

Inspectores. Κιλβιανῶν.

INT VRB. Narbo.

Inventa Roma. Roma.

Iotape. Καρμαγνήτων.

Σεβαστιών.

Iphigenia. Ἰκαρίων.

Iselastica certamina. He-

liopolis.

Ilis. Antiochia Pisidia.

Ἀεθρίων.

Ἀεγείων.

Βυσιριτών.

Ἰεραπολεϊτῶν Phrygia.

Κοπτιτῶν.

Νικαίων Bithynia.

Ῥησαινησίων.

Σμυρναίων.

Iris Faria. Pharus.

Isthmia certamina. Θεσσα-

λονικίων.

Ithomates Juppiter. Μεσ-

σιών.

Itona Pallas. Θεσσαλίων.

Juba uterque rex. Maure-

tania.

Juba rex. Casarea Maure-

tania.

Judaicum bellum sub Ha-

driano. Judaea.

Julia Procla. Μυτιληναίων.

Juno. Γαβαλέων.

L

Μελιτῶν.
 Στυμφαλίων.
 Τυνδαριτῶν.
 Ὑπαιπηνῶν.
 Χαιρωνέων.
 Juno cum pavonibus. Σα-
 μίων.
 Juno in curru juncto pavo-
 nibus. Κῶν.
 Juno Argiva. Ἀργείων.
 Juno Axia. Ἀξία.
 Juno Martialis. Σαμίων.
 Juno sceptrifera. Βρεττῶν.
 Juno velata. Μαιόνων.
 Σαμίων.
 Junonium sceptrum. Σα-
 μίων.
 Juppiter. Αἰζανιτῶν.
 Ἀμάντων.
 Ἀμασειανῶν.
 Ἀμβρακιωτῶν.
 Ἀνθηδονίων.
 Ἀντιοχείων Syria.
 Ἀντιπολιτῶν.
 Ἀνξυρος.
 Ἀπολωνιατῶν Epiri.
 Corinthus.
 Dacia.
 Ζακυνθίων.
 Ζεφυρείων.
 Θεσσαλίων.
 Κεντορπίνων.
 Κεφαλοιδισίων.
 Κλαυδιόπολειτῶν.
 Κυμαίων.
 Κυπρίων.
 Λοκρῶν.
 Μαγνητῶν a Sipylo.
 Μαιόνων.
 Μεδωνίων.
 Μεσσηνίων.
 Μητροπολιτῶν ἢ ἐν Ἰωνίᾳ.
 Μιντύρραι.
 Μυλασέων.
 Νισαίων.
 Πανορμιτῶν.
 Περγαμηνῶν.
 Πικεντιέων.
 Ρηγίνων.
 Σαμίων.
 Σικυνωίων.
 Σινδρέων.
 Συνναδέων.
 Συρακυσίων.
 Τεγεατῶν.
 Τομιτῶν.
 Τεργιλιανῶν.
 Φιλαδελφείων Lydia.
 Χίων.
 Juppiter Acræus. Συμυ-
 ναίων.
 Juppiter Amicus. Περγα-
 μινῶν.
 Juppiter Athous. Ἀθωϊτῶν.
 Juppiter Βελαῖ, seu Con-
 filiarius. Μυτιληναίων.
 Juppiter Casius, qui & Ce-
 raunius. Σελευκείων in Sy-
 ria.
 Juppiter Forensis. Νικαέων
 Bithynia.
 Juppiter fulminator. Καρ-
 νινίων.
 Juppiter Hammon. Κα-
 σανδρέων.

Καζανίων.
 Κυζικηνῶν.
 Κυρίων.
 Μυτιληναίων.
 Τίτων.
 Juppiter Hospitalis. Κυ-
 πρίων.
 Juppiter Juvenis Commo-
 dus. Μυτιληναίων.
 Juppiter Καζιβάτης. Hi-
 cesius, Milichius. Κυρ-
 ρησίων.
 Juppiter Liberator. Τροί-
 ζι.
 Patra.
 Juppiter Μελίχι, Ἀρ-
 γείων.
 Juppiter Nicephorius. Νι-
 cephorium.
 Juppiter Olympius. Ολυμ-
 πίας.
 Συρακυσίων.
 Juppiter Πανέλλι. Χαιρω-
 νέων.
 Juppiter Philaethes. Λαο-
 δικέων Caria.
 Juppiter Salutaris. Νικαέων
 Bithynia.
 Juppiter Σπλαγχνοτόμ,.
 Κυπρίων.
 Juppiter Tonans. Κανυλ-
 νιατῶν.
 Justinopolis. Ζενίων.
 Ἰώνων, Δωριέων. Φρυγίων.
 Ionum commune. Κολο-
 φωνίων.
 Iones in Thracia. Περν-
 θίων.

K

Καισαρέων certaminum.
 Φιλιπποπολιτῶν
 Thracia.
 Καμαρέτης. Νυσαίων Ca-
 ria.
 Κάππα τεράκκισα. Κιλί-
 κων.
 Καζιβάτης Ζεύς. Κυρρῆ-
 σίων.
 Κατάπλεις. Ἐφεσίων.
 Κενδρείσια. Φιλιπποπολιτῶν
 Thracia.
 Κενταυρόπολις. Λαπιθῶν.
 Κοινάβελιον. Τάρεα.
 Κοινόν. Μακεδόνων.
 Κοινωνία. Ἐφεσίων.
 Κομόδεια. Νικαέων Bithy-
 nia.
 Κόρη, Proserpina. Κυζι-
 κηνῶν.
 Μενανίωνων.
 Κορύβαντες. Θεσσαλονι-
 κέων.
 Κορυφά. Κορινθίων.
 ΚΟΣΩΝ. Cossa.
 Κρατίση Βουλή. Συμυ-
 ναίων.
 Κράτιστοι Νεωκόροι. Ἀβολ-
 λαίων.
 Κέμισα nympa. Κρό-
 των.
 Κύρι, Σαράπης. Ὀδυσ-
 σειτῶν.
 ΚΥΡ. ΣΑ. Ὀδησσειτῶν.

Pro Λυκάβαντ, Πί-
 ναμυς.
 Labarum. Cappadocia.
 Damascus.
 Hadrumetum.
 Pannonia.
 Parlais.
 Syria.
 Labyrinthus. Κνωσίων.
 Lampades. Βυζαντιῶν.
 Τριανῶν.
 Laphia, & Laphria Dia-
 na. Ἐφεσίων.
 Latona. Τεσπολιτῶν ad Ma-
 andrum.
 Latos, urbs. Κάμαρα.
 Laurus. Καλχαδονίων.
 Leander. Ἀβυδηνῶν.
 Ἀλωρῶν.
 Leo. Κεντοριπίνων.
 Λεοντινῶν.
 Λεοντοπολιτῶν.
 Μασσαλιητῶν.
 Μιλησίων.
 Συρακυσίων.
 Ὑελητῶν.
 Χερρόνησίων.
 Leo cum cantharo. Νικαέων
 Bithynia.
 Leo hinnulum vorans. Κασ-
 σανδρέων.
 Leonis Antonii. Lugdu-
 num.
 Lepus. Ρηγίνων.
 Leucophryene Diana. Μασ-
 σηνῶν ad Meandrum.
 Λητώ. Τριπολιτῶν ad Mean-
 drum.
 Liber Pater. Vide Bacchus,
 in hoc indice.
 Γυθεατῶν.
 Νικαέων Bithynia.
 Ὀποντιῶν.
 Libera Dea. Βυζαντιῶν.
 Libera, five Proserpina.
 Enna.
 Liberalia, a Libero Patre.
 Λεβεδίων.
 Liberalitas Julia. Ebor.
 Liberator Juppiter. Τροίζι.
 Libertas. Κενεατῶν.
 Νυσαίων Caria.
 Τάρεα.
 Τημενιτῶν.
 Libertatis signum. Κυπα-
 ρισιέων.
 Lingua in Asia minore plu-
 res. Τεσπολιτῶν Phrygia.
 Locupletatori orbis. Italia.
 Lotus herba. Σεβροῖτης.
 Lucani. Germania.
 Luciferi stella, quæ & Ve-
 nus. Καρπάσιων.
 Lucina. Αἰγυπτίων.
 Luctatores insculpti num-
 mis. Ἀσπενδίων.
 Luna. Βυζαντιῶν.
 Κυδωνιατῶν.
 Σαμίων.
 Luna, Diana. Ἰακίων.
 Luna falcata. Teanum.
 Luna effigie Julia, Ma-
 mæa. Συμυρναίων.
 Dd

Lunus Deus. Ancyra Ga-
 latia.
 Antiochia Pisidia.
 Γαβλυῶν.
 Ἰκλιοπολιτῶν.
 Καρρίων.
 Μαγνητῶν ad Mean-
 drum.
 Νυσαίων Caria.
 Σαμίων.
 Σιβιδρέων.
 Lupa Remum & Romu-
 lum lactans. Ἐφεσίων.
 Hadrumetum.
 Neapolis Samaria.
 Lupus. Ἀργείων.
 Περδα.
 Lupus piscem vorat. Φα-
 καίων.
 Λυκάβας. Πίναμυς.
 Lyra. Ἀλυμνίων.
 Λυκίων.
 Τητῶν.

M

Mæander amnis. Τρι-
 πολιτῶν ad Mean-
 drum.
 Malum Punicum. Μηλίων.
 Συνναδέων.
 Mamæana puellæ. Italia.
 Marciana soror Trajani.
 Μαρκιανοπολιτῶν.
 Marinus. Φιλιπποπολιτῶν
 Arabia.
 Μάρνας. Ἐφεσίων.
 Γάζα.
 Mars. Ἀμασειανῶν.
 Ἀπολωνιατῶν in Epiro.
 Μαρμερτινῶν.
 Μητροπολιτῶν Phrygia.
 Τεγεατῶν.
 Mars Gradivus. Sebaste Pa-
 lastina.
 Mars Lacedæmoniorum
 Deus. Συμυρναίων.
 Martialis Juno. Σαμίων.
 Mater Deum. Τεσπολιτῶν
 Phrygia. Vide Cybele.
 Matroum. Συμυρναίων.
 Mauretania reges. Maure-
 tania.
 Maxima Gall. Vienna.
 Medusæ caput. Iarissa
 Thessalia.
 Neapolis Italia.
 Πάριων.
 Συρακυσίων.
 Meleager. Σαμίων.
 Meles amnis. Ἀμασειανῶν.
 Συμυρναίων.
 Melicertes. Corinthus.
 Memoria Gothia. Roma.
 Mensis Deus Lunus. Antio-
 chia Pisidia. Τιβερίων.
 Menses Paphiorum. Πα-
 φίων.
 Mensis Narbo. Τιβερίων.
 Mercurius. Ἀδριανοπολι-
 τῶν.
 Ἀπολωνιατῶν in Epi-
 ro.
 Ἀρκαδίων.
 Bibu-

- Βιθυνίων.
Corinthus.
 Γορτυνίων.
Heraclea Pieria.
 Κεφαλοιδισίων.
Leptis.
 Μενανίνων.
 Νυσαίων *Caria.*
 Σκυλατίων.
Suessana.
 Τριανών.
 Τυνδαριτών.
 Mercurius cum ariete. *Corinthus.*
Patra.
 Πανταλιωτών.
 Mercurius petasatus. *Κα-
 πυανών.*
 Καρυσίων.
 Mercurius Χαριδότης. *Σα-
 μίων.*
 Mercurii caduceus. *Σαμίων.*
 Meta. Ἀπολωνιατῶν in
Epiro.
 Metallum Noricum. *No-
 ricum.*
 Metallum Ulpianum, No-
 ricum, Delmaticum.
Pannonia.
 Μηλώσι. Ζεύς. *Τριανών.*
 Μιλή. *Σαμίων.*
 Μητρόπολις quæ. Ἀμ-
 σείας.
 Μητροπολιτῶν ἢ πρὸς τῷ
 Πυγμαλῶν. *Mopsuestia.*
 Miletus. Κυδωνιατῶν.
 Minerva. Λοκρῶν.
 Νωλαίων.
 Σελευκείων in *Cilicia.*
 Vide *Pallas.*
 Minerva Chalcioeca. *He-
 raclea Acarnania.*
 Minerva Equestris. Γορτυ-
 νίων.
 Minerva Medica. *Νικαίων
 Bithynia.*
 Minerva Zofteria. Λοκρῶν.
 Minotaurus. Ἀμβρακιο-
 τῶν.
Caleno.
 Γέλας.
 Ουρμίων.
 Καπυανῶν.
Neapolis Italia.
 Νωλαίων.
 Πυττολιτῶν.
 Σελινοντίων.
Suessano.
 Ὑδιναίων.
 Ταυρομυτιτῶν.
 Minotaurus in nummis
 quid significet. *pag. 185.
 col. 1.*
 Mithridates. Βυζαντίων.
 Mithridates. *Cappadocia.*
 Mœsia superior. *Vimina-
 cium.*
 ΜΟΚΑ. Μόκα.
 Moneta impetrata. *Patra.*
 Moneta impetrata permis-
 su Augusti. *Siscia.*
 Monetæ Procuratores. *Sif-
 cia.*
 ΜΡΤΝΟΒ. *Narbo.*
 Mures. Τεβεδίων.
- Μυσίας ἢ κατὰ. Κιλβια-
 νῶν.
 Mysteriarcha. *Ῥοδίων.*
- N
- ΝΑΥΑΡΧΙΣ. Δάρων.
 Περγαμηνῶν.
 Σιδωνίων.
 Navis, insigne Tarlensium,
 & aliarum civitatum.
 Περσινθίων.
 Τάρσος.
 Navis in nummis. Γαδα-
 ρέων.
 Συμμεναίων.
 Navis plenis velis fertur,
 Felicitatis symbolum.
 Κορυνητῶν.
 Navis Pratoria. Νικημη-
 δέων.
Valentia in Hispania.
 Navis prora. Σκυριών.
 Τριπολιτῶν *Syria.*
 Χελιδοναίων.
 Nauficaa. Μυτιλλυαίων.
 Ν C A P R. *Narbo.*
 Ν E. *Nerva edicto Hippo.*
 Nemea certamina. Θεσσα-
 λονικέων.
 Nemefis. Ἀδριανοπολιτῶν.
 Συμμεναίων.
 Τριανών.
 Νέοι Ἡλιοι. *Σαμίων.*
 Νεωνόροι, qui. Ἀβοθαίων.
 Neptunus. Ἀπολωνιατῶν in
Epiro.
 Ἀσκαλωνιτῶν.
 Berytus.
 Βοιωτῶν.
 Βυζαντίων.
Corinthus.
 Δημητριάων.
 Πισαυριών.
 Ποσειδωνεατῶν.
 Σαλαντινῶν.
 Σαμίων.
 Σιννεασανῶν.
 Σκυριών.
 Σολοντινῶν.
 Τίωων.
 Τρεμιθοπολιτῶν.
 Ὑδρωντινῶν.
 Χίων.
 Neptunius tridens. Λιπα-
 ρείων.
 Nestor. Πυλίων.
 Nestorii patria. Καισαρείας
 Γερμανικῆς.
 Nicephorius Juppiter. *Ni-
 cephorium.*
 Nicias. Ἀχεροντῶν.
 Νίκη *Pallas.* Μακεδόνων.
 Nicomedes rex. Βιθυνίων.
 Noctua, Palladis symbo-
 lum. Ἀνδελίων.
 Γορτυνίων.
 Καμαρηναίων.
 Λεβεδίων.
 Λυκίων.
 Μέγαροι in *Sicilia.*
 Μετποντινῶν.
 Ὀλυμπίας.
 Noctua. Πολυρρίλων.
 Πριλιώνων.
- Υελιτῶν.
 Noricum metallum. *Pan-
 nonia.*
 Nota Cressa. Κυδωνιατῶν.
 Nova Ceres Sabina. Μυ-
 τιλλυαίων.
 Nova Juno Livia. Μυτιλ-
 ναίων.
 Nova Venus Julia. Μυτι-
 λλυαίων.
 Novi Soles. *Σαμίων.*
 Novus Bacchus Caracal-
 la. Μυτιλλυαίων.
 Ν. T R A. *Bostra.*
 Nux pinea. *Augusta Vin-
 delicorum.*
- O
- Ξανθός. Κυμαίων.
- O
- Pro Ω *Ῥοδίων.*
 Ὀβολος. *Νισαίων.*
 Othavanorum Colo-
 nia. *Forum Julii.*
 Oecumenica certamina.
Heliopolis.
 Νυσαίων *Caria.*
 Οἰκομνητὸς ἀγών. Σιδητῶν.
 Τάρσος.
 Olympia certamina. Θεσ-
 σαλονικέων.
 Olympius auriga. Βορυ-
 θένης.
 Olympius Hadrianus. Ἀ-
 θηναίων.
 Ἐφεσίων.
 Συμμεναίων.
 Olympius Juppiter. Λαο-
 δικέων *Caria.*
 Συρακοσίων.
 Oppidum mœnibus cinc-
 tum. Κροτωνιατῶν.
 Orbis Praefes Juppiter.
 Τυνδαριτῶν.
 Orgia Bacchi. Μαρκιανοπο-
 λιτῶν.
 Oriens radiato capite.
 Περσέων.
 Origini Aug. *Siscia.*
 Osiris. *Νικαίων Bithynia.*
 Ovidius an Tomis exsul.
Tomi.
 Ovifera Ceres. Μεγαρέων
 in *Attica.*
 Ovis Idulis. Πανορμιτῶν.
- P
- Acensis colonia. *Deul-
 ton.*
 Pactolus. Ἱεραπολειτῶν
Phrygia.
 Pæan, Apollo. Νυσαίων
Caria.
 Palæmon, five Melicertes.
Corinthus.
 Palladium. *Ilium.*
 Pallas. Αἰσολέων.
 Ἀμασείας.
 Ἀμισός.
 Ἀνδελίων.
 Ἀντιοχείων ad *Euphra-
 tem.*
- Ἀρματῶν.
 Ἀσκαλωνιτῶν.
 Berytus.
Damascus.
 Γαβαλέων.
 Γαδαρέων.
Heraclea Acarnania.
 Θεσσαλίων.
 Ἱεραπολυνίων.
 Ἰητῶν.
Ilium.
 Κλαζομηνίων.
 Κλεωναίων.
 Λακεδαιμονίων.
 Λεβεδίων.
 Λεσβίων.
 Μαγνήτων ad *Meandrum.*
 Μαίωνων.
 Μακυνδίων.
 Μαρκιανοπολιτῶν.
 Μελητοπολιτῶν.
 Μετποντινῶν.
 Νικαίων *Bithynia.*
 Ὀξύρυγχιτῶν.
Patra.
 Πελλιναίων.
Pella.
 Πικεντιέων.
 Πριλιώνων.
 Πυλίων.
 Ριλιώνων.
 Ῥησαινησιώνων.
 Σαίτιων.
 Σαλαντινῶν.
 Σαρδιανῶν.
 Σιδητῶν.
 Συμμεναίων.
Stobensium.
 Συρακοσίων.
 Τεγεατῶν.
 Τημεθοθιέρων.
 Τημενιτῶν.
 Ὑδιναίων.
 Ὑελιτῶν.
 Φάρσαλος.
 Φλασιπολιτῶν.
 Vide *Minerva.*
 Pallas Ithomia. Μητρο-
 πολιτῶν *Thessalia.*
 Pallas Νίκη. Μακεδόνων.
 Palma. *Alexandria Egypti.*
Babba.
 Ἰητῶν.
Neapolis Samaria.
Phœnice.
 Σεπφοριώνων.
 Συριώνων.
 Τριπολιτῶν *Syria.*
Tyrus.
 Palma in ara enata. *Tar-
 raco.*
 Palma Cretica. Πρω-
 σιέων.
 Palma Cypria. Λαπη-
 θέων.
 Πάνδημος Ζεύς, Ἀφροδι-
 τη.
 Συναδέων.
 Πανήγυρις, *Conventus.*
Aramia Phrygia.
 Papaver cereale. Ἱεραπολει-
 τῶν *Phrygia.*
 Papilio. Σολοντινῶν.
 Παραλία Ephesus. Συμ-
 ναίων.
 Para-

Parazonium. Περσίων.
 Parthenius amnis. Ἀμυ-
 νειανών.
 Parthenope. Neapolis Ita-
 lia.
 Patricia colonia. Corduba.
 Pavones. Σαμίων.
 Pax. Νυσαίων Caria.
 Pax Augusti. Dacia.
 Pax fundata. Persa.
 Pectunculi. Κυμαίων.
 Pegasus. Ἀναφλυσιών.
 Corinthus.
 Ἐμπορευτῶν.
 Heraclea Trachin.
 Κορυνησίων.
 Λοκρῶν.
 Mediomatrici.
 Συρακοσίων.
 Pegasus in nummis quid
 significet. pag. 185.
 col. 1.
 Πῆος vel Πῆος. Ἐφε-
 σίων.
 Pelagius Veneri. Actium.
 Pelamides. Βυζαντινῶν.
 Πελαγονίας. Μεσσηνίων.
 PNR. Narbo.
 Peræquatores. Κιλβιανῶν.
 Τριανῶν.
 Peres, Persei F. Θασίων.
 Persica Diana. Ἱεροκαίσα-
 ρέων.
 Persici, in Lydia. Ἱεροκαί-
 σαρέων.
 Petre Ambrosia. Tyrus.
 Pharetra & clava. Ὑπαι-
 πηνῶν.
 Pharus. Τορωναίων.
 Philadelpheia certamina.
 Περινθίων.
 Σαρδιανῶν.
 Pileata Armenia. Armenia.
 Pileata Dacia. Dacia.
 Pileoli Castorum. Φω-
 καίων.
 Pincensia certamina. Pin-
 cum.
 Πίσις. Κομμαγηνῶν.
 Σεβαστιανῶν.
 Pitaneus Pitanes conditor.
 Πιτταίων.
 Pitæus amnis. Αἰγαίων.
 Pius Felix. Λαοδικέων Ca-
 ria.
 Πῖος. Alexandria.
 Pluto Proserpinam rapiens.
 Καττανίων.
 Ὀρθωσιέων.
 Σαρδιανῶν.
 Poculum. Νικαίων Bithynia.
 Polemon Aristidis magi-
 ster. Ἀβολλαίων.
 Polemon rex. Λαοδικέων
 Caria.
 Πολιάς. Τροιζηνίων.
 Πολιεὺς Ζεὺς. Τροιζηνίων.
 Pompeius M. Πομπηιοπο-
 λιτῶν.
 Pontifices. Κοτιαίων.
 Ponti reges. Pontus.
 Pontus Polemoniacus, Cap-
 padocicus &c. Νεωκαί-
 σαρέων.
 Populus Romanus. Λαοδι-

κίων Caria.
 Port-Royal. Hippo.
 Præfectura. Περπεριλῶν.
 Præfens Numen. Ἐδεαση-
 νῶν.
 Præses Orbis Juppiter.
 Τυνδαριτῶν.
 Præses, ἡγεμῶν. Φιλιππο-
 πολιτῶν Thracia.
 Prætor, quis. Αἰζανιτῶν.
 Prætoria colonia. Augusta
 in Salassis.
 Precibus & igne puro alta-
 ria adolentur. Κυ-
 πείων.
 Priapus. Λαμψακηνῶν.
 Procla Julia. Μυτιλλυαίων.
 Proconsul Asia. Ἐφεσίων.
 Proconsul Africa. Utica.
 Proconsul Bithynia. Νι-
 κημιδέων.
 Proconsul Cypri, Κυ-
 πείων.
 Πρόματες Ἀθηνῶν. Νικαίων
 Bithynia.
 Propatore. Dacia.
 Propatores, & Procon-
 sules. Toletum.
 Proserpina. Δρεπάνων.
 Enna.
 Ἰσπωνιέων.
 Κυζικηνῶν.
 Λοκρῶν.
 Μεσσηνίων.
 Ῥοδίων.
 Σαρδιανῶν.
 Provincia orbis Romani,
 alia Augusto, alia Se-
 natui Populoque cesse-
 runt. Hispania.
 Prusias rex. Βιθυνίων.
 Prusias. Περσίων.
 Prytanis. Ῥοδίων. Συμυ-
 νίων.
 Πρώτος, & Πρώτων Ἀσίας.
 Συμυρναίων.
 Πρώτη civitas quæ. Ἀμα-
 σείας.
 Πρώτη Βιθυνίας. Νικομή-
 δειας.
 Πρώτη Λέσβου Μυτιλλῶν.
 Μυτιλλῶν.
 Πρώτη Μαιόνων Σάρδεις.
 Μαιόνων.
 Πρώτη Τελπολιτῶν. Τελπο-
 λιτῶν Syria.
 Πρώτοι τ' ἐπαρχίας. Νικαίων
 in Bithynia.
 Protocosmus. Λοκίων.
 Πρώτων. Περγαμηνῶν.
 Ptolemæus & Berenice, &
 Arsinoë. Ἀρσινόϊτων.
 Ptolemæus rex. Mauretania.
 Ptolemæis Cyrenaica.
 Βαρυκαίων.
 Punicum malum. Μηλίων.
 Punici maliflos. Σάσιων.
 Pyrrhus rex. Θεσσαρωνῶν.
 Φθίας.
 Pythagoras. Σαμίων.
 Pythii ludi. Θεσσαλονικέων.
 Περινθίων.
 Pythius Apollo. Τραλλιανῶν.
 Pythodoris regina. Λαο-
 δικέων Caria.

Q

Quadrigæ. Θερμιτῶν.
 Quadrigæ equos ha-
 buere quatuor ἐκ
 παραλλήλων. Συρακοσίων.
 Quæstorum nomina in
 nummis. Μακεδόνων.

R

Rector Orbis. Παλ-
 μυριλῶν.
 Reliqua vetera abo-
 lita. Italia.
 Remus & Romulus. An-
 tiochia Pisidia, &c.
 REST. NVM. Numantia.
 Rhescuporis rex. Θράκων.
 Rhodope mons. Φιλιππο-
 πολιτῶν Thracia.
 Rhæmetalces rex. Θράκων.
 Ῥώμη. Ἐλαϊτῶν.
 Λοκρῶν.
 Romæ & Augusto Tem-
 plum. Roma.
 Romæ & Imperio. Corin-
 thus.
 Rosa. Ῥοδίων.
 Rota. Louceria.
 Rusticus saccum humeris
 gestat, coloniae sym-
 bolum. Τριπολιτῶν Syria.
 R. xxxv. Mauretania.

Σ

Pro Z in nummis.
 Ἀζωτιῶν.
 Saccum humeris vir
 gestans, coloniae symbo-
 lum. Bostra. Coel, vel
 Coil. Neapolis Samaria.
 Troas.
 Sacerdos Perpetuus, δὲ
 βίς. Ἀφροδισιέων.
 Περπεριλῶν.
 Sacra Romana. Roma.
 Sataba sudaria. Satabis.
 Sagaris. Νικαίων Bithy-
 nia.
 Sais Minerva. Σαϊτῶν.
 Salus, & Sanitas. Νικαίων
 Bithynia.
 Salutaris Galatia. Περσι-
 ναντίων.
 Salutaris Phrygia, Gala-
 tia. Φρυγίων.
 Sappho. Λεσβίων.
 Μυτιλλυαίων.
 Satyri cum Baccho. Νυ-
 σαίων Caria.
 Scopas amnis. Ἰελοπολι-
 τῶν.
 Scorpius. Africa.
 Scriba. Ἐφεσίων.
 Μαρκιανοπολιτῶν.
 Μυλασιέων.
 Scyphus Hercules. Θη-
 βαίων.
 Σδεὺς pro Ζεὺς. Τροιζηνί-
 ον. Σεβάσμια. Bostra.
 Securis. Τενεδίων.
 Securitas. Berytus.

D d 2

Senaculum. Ἱεροπολιτῶν
 Phrygia.
 Senatus facer, & Deus.
 Κυδωνιατῶν.
 Σευήρεια. Νικαίων Bithy-
 nia.
 Severiana certamina. Πε-
 ρινθίων.
 SER. G. Neapolis Sama-
 ria.
 Serapion a Serapi. Ὑπαι-
 πηνῶν.
 Serapis. Ἀβυδηνῶν.
 Ἀτταλέων.
 Βαγυδαονίων.
 Berytus.
 Διόσπολις.
 Ἱεροπολιτῶν Phrygia.
 Κλαζομηνίων.
 Λυκοπολιτῶν.
 Μεσαμβριανῶν.
 Ὀδηοσειτῶν.
 Περινθίων.
 Σαρδιανῶν.
 Συμυρναίων.
 Serapis & Isis. Περινθίων.
 Serpens Æsculapii. Ἀβυ-
 νοτειχιτῶν.
 Aramia Phrygia.
 Ἀσίων.
 Κασωπαίων.
 Serpens pluribus involu-
 tus spiris. Καλλατιαν-
 νῶν.
 Νικαίων Bithynia.
 Πανταλιωτῶν.
 Τομιτῶν.
 Serpentes Bacchi orgio-
 rum symbolum. Μαζ-
 κιάνοπολιτῶν.
 Sicilia reges. Sicilia.
 Sidereus, equi nomen. Βε-
 ρυοθένης.
 Signa militaria. Νικαίων
 Bithynia.
 Philippi, &c.
 Signis receptis. Sarmatia.
 Signis recuperatis. Parthia.
 Silphium. Κυζιχίων.
 Sipylus Agenoris F. Μαλ-
 νήτων a Sipylus.
 Sirenes tres. Neapolis Italia.
 Sistrum. Ægyptus.
 Smyrne Amazon. Θουαται-
 ρίων.
 Συμυρναίων.
 Sol radiato capite. Ἀδρια-
 νοπολιτῶν.
 Κυτωρῶν.
 Νικαίων Bithynia.
 Ῥοδίων.
 Στασιών.
 Sol & Luna sanitatis præ-
 fides. Μιλησίων.
 Solis habitu Alexander Se-
 verus. Συμυρναίων.
 Soles Novi. Σαμίων.
 Solon. Μητροπολιτῶν τ' ἐν
 Ἰωνίᾳ.
 Solymus. Τερμησεών.
 Soteria Asclepia. Ancyra
 Galatia.
 Speciosus, equi nomen.
 Βορυοθένης.
 Sphinx. Ægyptus.

Γα-

- Γαβαλέων.
Γεργιθέων.
Χίων.
Sphinx Hortensii. Λιλυ-
βαϊτῶν.
Spicæ. Africa.
Alexandria.
Julia Traducta.
Καπυανῶν.
Μητροπολιτῶν Phrygia.
Νισαίων.
Τελιτῶν.
Φιλιπποπολιτῶν Thra-
cia.
Spica & papaver. Πει-
νέων.
Spicifera Ceres. Συεργη-
σίων.
Splendidus Senatus. Γορ-
τυνίων.
Stadia Rhodus. Κνιδίων.
Stephanas auriga. Βορνοθέ-
νης.
Stephanephorus. Μαγνή-
των a Sipylō.
Στεφάνηρος quis. Αἰζανιτῶν.
Ἀροχέων.
Sudaria Sataba. Satabis.
Sufes. Carthago.
Sunias, fons. Πομπηϊοπο-
λειτῶν.
Sus apud Cretenses animal
sacrum. Περισίων.
Συναρχία. Antiochia Caria,
ad Mæandrum.
Ἀροχέων.
Syro Macedonum æra.
Ἀπαμέων Syria.
Σωτήρ ἢ Εὐεργέτης. Μορ-
ਜυστία.
T
T Aras delphino vectus.
Ταρχεντίνων.
Tauropolium. Ἰκα-
ρίων.
Taurus. Γορτυνίων.
Πελιδέων.
Tyrus.
Taurum vir ex equo do-
mat. Larissa Thessalia.
Teda Cereris. Κυζικηνῶν.
Telephorus. Ἀδελανοπο-
λιτῶν.
Τελεπολειτῶν Phrygia.
Telephorus. Καδολιῶν.
Νικαίων Bithynia.
Περγαμύων.
Templum. Νικομηδέων.
Templum in nummis His-
panorum cudi soli-
tum.
Abdera Hispania.
Asido.
Asta.
Templum Tiberio, ac ma-
tri ejus, & Senatui.
Συμμεναίων.
Templa duo. Νικομηδέων.
Τεχιδιανῶν.
Templa tria. Νικομηδέων.
Περγαμύων.
Συμμεναίων.
Τεμπολιτῶν Syria.
Templum quatuor colum-
narum. Stobensium.
Templum sex columnarum.
Ῥοδίων.
Temporum Felicitas. Λαο-
δικέων Caria.
Terminus Deus. Θηρέων.
Λεσβίων.
Μυτιλλυαίων.
Theogamia certamina. Νυ-
σαίων Caria.
Theopolis Antiochia.
Τύανα.
Thessalorum mos. Buthro-
tium.
Thetidi parat arma Vul-
canus. Θυατειρωῶν.
Thraciæ reges. Pontus.
Thracia.
Threicia avis. Σεβροίτης.
Tiara. Parthia.
Το β'. in nummis. Μαγ-
νήτων a Sipylō.
Togara Colonia. Tarraco.
Τεγιάνεια. Νικαίων Bithy-
nia.
Tridens cum delphinis.
Μυλασέων.
Triptolemus. Σερδικῆς.
Tripus. Κροτωνιατῶν.
Tripus Æsculapii. Ἀμα-
σελιανῶν.
Tripus Apollinis. Καλ-
χαδονίων.
Καπυανῶν.
Μεσσανίων.
Φωκαέων.
Triton. Τάρσε.
Trophæum. Sarmatia.
Turpilianorum in nummis
symbolum. pag. 183.
col. 2.
Tutela. Italia.
Tyrus Græca an Romanis
paruit. Ἀντιοχέων.
ΤΥΧΗ in nummis op-
pidorum Asia. Ἀδεξ-
μαίων.
Βοστρά.
Ἐφεσίων.
Γεργασίων.
Καλχαδονίων.
Τεμπολιτῶν Syria.
V
V Acca. Καρυσίων.
Valentinianopolis.
Νικαίων Κιλιβιανῶν.
Vehiculatione remissa.
Italia.
Velum, divinitatis & Con-
secrationis nota. Σαρ-
διανῶν.
Venus. Ἀμαθυσίων.
Corinthus.
Venus. Δρεπάνων.
Ἐλενιτῶν.
Καρπασίων.
Κόλχων.
Μαρωνιτῶν.
Ὀποντίων.
Παφίων.
Πελαισιέων.
Venus Anadyomene. Ac-
tium.
Venus armata. Κυθηραίων.
Venus Cælestis. Ἀσκαλω-
νιτῶν.
Βυβλίων.
Carthago.
Venus Cypria, & Paphia.
Κυπριανῶν.
Σαρδιανῶν.
Ταμασιτινῶν.
Venus Idalia. Ἰδαλέων.
Vesta. Μασαυρετινῶν.
Vesta P. R. Quiritium.
Roma.
Vice Cæsaris. Παλμυρη-
νῶν.
Victoria. Ἀροχέων.
Buthrotum.
Corinthus.
Κώων.
Μαγνήτων a Sipylō.
Πανορμιτῶν.
Sebasteni Tectosages.
Stobensium.
Τεριναίων.
Τραλλιανῶν.
Φιλιπποπολιτῶν Thracia.
Victoria bijugo curru.
Ἄμισος.
Victoria stolata. Μαγνή-
των ad Mæandrum.
Vina Cretica. Κυδωνιατῶν.
Vinum Maroneum. Μαρω-
νιτῶν.
Virtus Aug. Σαμίων.
Vitula gentis in nummis
symbolum. pag. 183.
col. 2.
Ulpia Mytilene. Μυτιλη-
ναίων.
Ulpia Trajana Hadrum-
etum.
Ulpianum Metallum. Παρ-
νονία.
Vota decennalia &c. Βε-
ρυτιος.
Voturia gens. Ἐφεσίων.
Vox Domini præparantis
cervos. Καυλωνιατῶν.
Urbis Nostræ Filius. Roma.
Urna cum gemina face.
Κασαβαλέων.
Uva. Ἀδριανοπολιτῶν.
Αἰσολέων.
Βυζαντινῶν.
Julia Traducta.
Καλλιακτινῶν.
Κλαυδιοπολιτῶν.
Κορυθαίων.
Κώων.
Τινίων.
Φιλιπποπολιτῶν Thracia.
Χίων.
Vulcanus. Δημνίων.
Λιπαραιών.
Μαγνήτων ad Mæan-
drum.
Vulcanus Thetidi parat ar-
ma. Θυατειρωῶν.
Υ
Υπερίων. Ῥοδίων.
Φ
Φ Ἰλη Τιμωλῆς. Τιμω-
λίων.
Φιλορωμαῖοι. Καρρηνῶν.
Χ
Χ Ρυσάνθια. Σαρδιανῶν.
Χώρα. Κιλιβιανῶν.

G

ΓΑργίλιος. Παυλιω-
τῶν.
Φιλιπποπολιτῶν.
Γασοπάτωρ. Καδοηνῶν.
Γέλιος. Νικαίων.
Γεμῖν. Περγαμηνῶν.
Σμυρναίων.
Geminus. *Saguntum*.
Γεντιανός. Μαρκιανοπολι-
τῶν.
Germanus. *Casaraugusta*.
Γέσιος. Αἰζανιτῶν. Σμυρ-
ναίων.
Γλαύκιος. Κυζικηνῶν.
Γλαύκιον. Ἐφεσίων. Περ-
περινῶν.
Γλύκιον. Βλαυνδέων.
Γουατερηνῶν.
Γοργιφάνης. Μεγαρέων.

Z

ΖΕὔξιος. Μοσηνῶν.
Ζηνοβία. Παλμυρη-
νῶν.
Ζήνων. Κυπρίων. Μαιόνων.
Σαρδιανῶν. Σμυρναίων.
Ἰώνων.
Ζώπυρος. Δυρραχηνῶν.
Ζώσιμος. Μαγνήτων.
Τραλλιανῶν.

H

ΗΕλβίος. *Biblis*.
Ηγήσιππος. Μαγ-
νήτων.
Ἡρακλείδης. Κυμαίων.
Σμυρναίων. Φωκαίων.
Ἡερικλάνος. Σαϊτηνῶν.
Ἡρώδης. Τημενιτῶν.
Ἡφαισίαν. Δαλδιανῶν.

Θ

Θάλλιος. Σμυρναίων.
Θερμικλῆς. Μιλη-
σίων.
Θερίων. Ἀδριανέων.
Θεοδοσιανός. Φωκαίων.
Θεόδοτος. Μαγνήτων *a*
Sipyle.
Θεοφάνης. Μητροπολιτῶν
Theffalia.
Θέρμανδρος. Μιλησίων.
Θωέλ. Νικομηδέων.

I

Ιέρξ. Αἰζανιτῶν. Σαρ-
διανῶν. Ὑπαιπηνῶν.
Ἰεροκλῆς. Μυτιληναίων.
Ἰερώνυμος. Κυμαίων.
Ἰωπίας. Κοτιαίων.
Ἰωπικός. Σμυρναίων.
Ἰωπών. Καλχαδονίων.
Μαγνήτων.
Ἰκέντιος. Πεασιγεντιῶν.
Ἰκλιανός. Ἐφεσίων.
Ἰσαγόρας. Μεγαρέων.

K

Καίπιον. Ἀκμονέων.
Καισένιος. Ἐφεσίων.
Καλλικλείδης. Πελη-
νέων.
Καλλίνικος. Κολοφονίων.

M

Μαρκιανός. Μαγνή-
των.
Marfus. *Utica*.
Μαριτιάλης. Ἀρχιαλέων.

Καλλισεύς. Περγαμηνῶν.
Κάλλιστος. Κολοφονίων.
Καμόσκας. Βλαυνδέων.
Καπιτωλῖν. Βυζαντιῶν.
Κολοφονίων.
Καπίτων. Ἀβωνοτειχιτῶν.
Περγαμηνῶν. Φιλαδελ-
φέων.
Κάρβαν. Νικαίων. Νικο-
μηδέων.
Κάρπτος. Μαγνήτων.
Κάσσανδρος. Πιζυαίων.
Κάσιος. Ἀντιοχέων.
Κάστος. Ἀδριανοπολιτῶν.
Κέλερ. Κοτιαίων.
Κεφαλίων. Περγαμηνῶν.
Κίμων. *Patrae*.
Κλάριος. *Ulria Trajana*.
Κλασικος. Αἰζανιτῶν.
Κλαυδιανός. Μαγνήτων.
Σαρδιανῶν.
Κλέανδρος. Κιλβιανῶν.
Κλεόβελος. Τημενοθυρεῦσι.
Κλεοπάτωρ. Καδοηνῶν.
Κλέων. Ἐφεσίων. Σαρδιανῶν.
Κομβυβάσιος. Σμυρναίων.
Κομίνιος. Κυπρίων.
Κόρδος. Ἀπαμέων. Φρυγίων.
Κυάδρετος. Ἀντιοχέων.
Κυάρετος. Περγαμηνῶν.
Κεϊντιλιανός. Κοτιαίων.
Μαρκιανοπολιτῶν. Περ-
γαμηνῶν.

Κυπέδιος. *Casarea Bithy-
nia*.
Κυσίνιος. Ἐφεσίων.
Κερίτιππος. Περγαμηνῶν.
Κρητάριος. Κρητῶν. Σμυρ-
ναίων.
Κερνακίδης. Ἀσίων.
Κυϊντιανός. Ὑπαιπηνῶν.
Κυϊντιλιανός. Ἀδριανιτῶ-
ν.

L

Λάβας. *Laodicea Ca-
ria*.
Latitius. *Apalus*.
Mauretania.
Λαϊανός. Νυσαίων.
Λαίτιος. Ἀβδηρετῶν.
Λάκων. Νικαίων.
Λάχης. Κυδωνεατῶν.
Λέων. Τηίων.
Λεωνίδας. Ἀρπασηνῶν.
Λέανδρος. Ἀβυδηνῶν.
Λοβιανός. Μηθυρναίων.
Κυμαίων.
Λόβιος. Αἰζανιτῶν.
Λογγῖνος. Μαγνήτων *a* *Si-
pylo*. Νικόπολις. Περγα-
μηνῶν.
Λέλιος. Ἐλαϊτῶν.
Lucretius. *Casaraugusta*.
Lutatius. *Casaraugusta*.
Lupus. *Casaraugusta*.
Λύπτος. Κρητῶν.
Λύσανδρος. Σαμίων.
Λυσανίας. Αἰζανιτῶν.
Λυσίμαχος. Λυσιμαχέων.

M

Μαρκιανός. Μαγνή-
των.
Marfus. *Utica*.
Μαριτιάλης. Ἀρχιαλέων.

Μαυλῦσιος. Τραπεζοπολι-
τῶν.
Μελίτων. Καδοηνῶν. Συν-
ναδέων.
Μένανδρος. Αἰζανιτῶν.
Νυσαίων. Ὑπαιπηνῶν.
Μενεκλῆς. Μιλησίων. Πε-
ρινθίων.
Μενεκρέτης. Κῶν. Ὑπαι-
πηνῶν.
Μενέμαχος. Μυτιληναίων.
Μενεσεφίλιανός. Σαρδιανῶν.
Μερίτιος. Ἀβυδηνῶν.
Μηνογένης. Αἰζανιτῶν.
Μηνοφάνης. Ἐφεσίων.
Σμυρναίων.
Μηνόφαντος. Ἐφεσίων.
Μηνόφιλος. Μαρκιανοπο-
λιτῶν.
Μηρογένης. Αἰζανιτῶν.
Μητροδόωρος. Μυρναίων.
Πατρέων.

Μητρωσιγῆς. Ἀσίων.
Μίλων. Μυτιληναίων.
Μίνδιος. *Patrae*. Νικομη-
δέων.
Μόδεσος. *Nicopolis ad Is-
trum*. Τραπεζιανός.
Μόλοσσος. Ἐλαϊτῶν.
Montanus. *Casaraugusta*.
Illici.
Μοχίαν. Μαγνήτων *ad Ma-
andrum*.
Μοχιανός. Ἀφρασιωτῶν.
Μαρκιανός. Ἀντιοχέων.
Μακωνίος. Νυσαίων.
Μύσιπος. *Apamea Phrygia*.
Μύρων. Κολοφονίων.
Μύων. *Antiochia Caria*.
Σμυρναίων.

N

Νάσων. Ροδίων.
Νεοκύδης. Θασίων.
Νερατίος. Παυλι-
ωτῶν.
Νικαγέρας. Κῶν.
Νικανδρος. Μιλησίων.
Νικίας. Μητροπολιτῶν *en*
Ionia.
Νικόμαχος. Θεσσαλῶν.
Σαρδιανῶν.
Νικομήδης. Νικομηδέων.
Νικοστράτος. Ἐφεσίων. Μι-
λητοπολιτῶν. Πατρέων.
Σμυρναίων.
Νίκων. *vel* Νέικων. Ἐρυ-
θραίων. Ὑπαιπηνῶν.
Νόβιος. *Nicopolis ad Istrum*.

Ξ

Ξενοφίλος. Τημενοθυ-
ρεῦσι.
Ξεωνίδης. Σμυρναίων.

O

Ονήσιμος. Τημενιτῶν.
Ονησιφόρος. Κυζι-
κηνῶν.
Οπλιμος. Κῶν.
Ορέτης. Σμυρναίων.
Ούβιος. Περγαμηνῶν.

Ουίτέλλιος. Νικομηδέων.
Ούλοσέννα. Ἰελλίων.
Ούοπισκος. Παυλιωτῶν.
Πλωτεινοπολιτῶν. Φιλίπ-
ποπολιτῶν.

Π

Παγκρατίδης. Τραπεζι-
ανῶν.
Παγκρέτιος. Τηίων.
Παιάνιος. Νυσαίων.
Παῖτος. Ἐφεσίων.
Πακιανός. Ἀδριανιτῶν.
Πακίνιος. Μακεδόνων.
Παλαμήδης. Καλυδωνίων.
Παμμένης. Μαγνήτων.
Παπίας. Βλαυνδέων.
Πάρδολος. Μυτιληναίων.
Παυλείνος. Μητροπολιτῶν *in*
Ionia.

Παυσανίας. Κυμαίων.
Περγένης. Μαγνήτων.
Petronius. *Carthago no-
va*.
Πετρώσιος. *Antiochia Syria*.
Σμυρναίων.
Πιλονίτης. Ἀβυδηνῶν.
Πλάνκιος. Κλαυδιοπολιτῶν.
Νικαίων.
Πλίνιος Σεκένδος. Βυζαν-
τιῶν.
Πόβλιος. Πιταναίων.
Πόλειτος. Μιλησίων. Σμυρ-
ναίων.
Πολέμων. *Laodicea Caria*.
Μαγνήτων *a Sipyle*.
Σμυρναίων.

Pollio. *Corinthus*.
Πολίων. Περγαμηνῶν.
Σαλαμινίων.
Polyanus. *Corinthus*.
Πολύαινος. Μαγνήτων.
Ποντιανός. Κυζικηνῶν.
Μαρκιανοπολιτῶν.
Νικόπολις.
Πόντιος. Βυζαντιῶν.
Ποπλίλιος. Μακεδόνων.
Περίσιος. Χίων.
Πρεῖμος. Ἐρυθραίων.
Priscus. *Corinthus*. *Osc*.
Πρίσκος. Ἀκμονέων.
Proculus. *Corinthus*.
Πρόδικος. Καλυδωνίων.
Κυζικηνῶν.
Πρόκλα. Μυτιληναίων.
Πρόκλος. Ἀβωνοτειχι-
τῶν.
Κυπρίων. Νικομηδέων.
Σμυρναίων.
Προσδέκτης. Μυτιληναίων.
Πρωτεύς. Μυτιληναίων.
Πυθόνιος. Κῶν.
Πύραμος. Ἐλαϊτῶν.

R

Rεῦς. *Calaguris*.
Refectus. *Biblis*.
Ρεφίτιος. Σμυρναίων.
Ρεφίτιος. *Patrae*. Ροδίων.
Σαρδιανῶν *et c*.
Rullus. *Biblis*.
Ρυλλιανός. Φιλιπποπολι-
τῶν.

Σ Σα

Σ	Statius. <i>Casaraugusta</i> . Στράβων. Ἀπολωνιατῶν. Στραδοκλῆς. Ἀλικαρνασέων. Στρεπτονικιανός. <i>Apamea Phrygia</i> . Τημενιτῶν. ΣτρεπτόνικΘ. <i>Epirus</i> . Τεροκαϊσαρέων. Συμυρναίων. Στράτων. Δυρράχηνων. <i>Sura</i> . <i>Saguntum</i> . ΣυτῆλιΘ. Συμυρναίων. Σακεράτης. Ἀδελανοθηελ- τῶν. ΣώσερατΘ. Κυζικηνῶν. ΣωτήριΘ. Μιλησίων. ΣωτήριχΘ. Βυζαντίων. Χαλκιδέων.	Φ	Τερτυλιανός. Μαρκιανοπο- λιτῶν. ΤέρτιΘ. Συμυρναίων. Περγαμηνῶν. ΤιμόθεΘ. Μαγνήτων. Τίμων. Ἐλαϊτῶν. ΤίνιΘ. Βιζυηνῶν. <i>Tranquillus</i> . <i>Calagurris</i> . ΤροφῶνιΘ. Συμυρναίων. Τρύφων. Ἐφεσίων. Μυτιληναίων. Τρυφωνιανός. Μυτιληναίων. ΤρώιλΘ. Ἀγκυρεσῶν. Τυχικός. Μαγνήτων <i>ad Maandrum</i> . Νυσαέων.
ΣΑΒΙΝΘ. Ἀδελανο- πολιτῶν. Φιλιπποπολιτῶν. Σαβινιανός. Περπερηνῶν. ΣαλῶνιΘ. Ἐλαϊτῶν. ΣατορεῖνΘ. <i>Ancyra Galatia</i> . Περγηνέων. ΣάτυρΘ. Κῶων. Σερονδιανός. Ὑπαιπηνῶν. <i>Secundinus</i> . <i>Celsa</i> . ΣεκένδΘ. Μαγνήτων. Μυτιληναίων. ΣέλευκΘ. Μαρκιανοπολι- τῶν. <i>Sempronius</i> . <i>Bilbilis</i> . <i>Cas- linum</i> . <i>Saguntum</i> . ΣεξτίλιΘ. Ἐφεσίων. Κυζι- κηνῶν. Μητροπολι- τῶν. ΣερετίλιΘ. Ἀκμονέων. ΣικίννιΘ. Τεγξιανῆς Αὐ- γύσης. Σιλανός. <i>Antiochia Syria</i> . Σκελβανιανός. Φωκαέων. ΣυτῆλιΘ. Τερεπολιτῶν <i>Phrygia</i> . <i>Sparfus</i> . <i>Oſca</i> . ΣπῆρετΘ. Συμυρναίων.	Τ	Υ	ΦΑΝΙΑΣ. Ἐρετριέων. <i>Apamea Phrygia</i> . Φανυσινιανός. Μαρκια- νοπολιτῶν. ΦαῦςΘ. Γερμηνῶν. Φησός. Μαρκιανοπολιτῶν. Βυζαντίων. Φιλήτας. Συμυρναίων. Φιλοκράτωρ. <i>Apamea Phry- gia</i> . <i>Laodicea Caria</i> . Φιλομήτωρ. Μιλησίων. Φίλων. Κλαζομενίων. Συμυρναίων. ΦέρμΘ. <i>Patra</i> . ΦλάκκΘ. Ἀντιοχέων. ΦέριΘ. Περγαμηνῶν. ΦροντίνΘ. Μαγνήτων <i>ad Maandrum</i> . Φρόντων. Βυζαντίων. Μαγνήτων <i>a Sipylo</i> . Φωτεινός. Μαγνήτων.
	Τ	Υ	Χ
	ΤΑΡΚΥΤΙΘ. Νικομηδέων. <i>Tarracina</i> . <i>Oſca</i> . Τατιανός. Μαγνήτων <i>a Sipylo</i> . Μαρκιανοπολιτῶν. Σιδαν- δέων. Τεγξιανῆς Αὐγύ- σης. Ὑπαιπηνῶν. ΤερεβεντίνΘ. Μαρκιανοπο- λιτῶν. ΤέρτυλλΘ. <i>Apollonia Ionia</i> . <i>Nicomolis ad Meſtum</i> .	ΥΕΤΤΙΑΚΟΣ. <i>Casaraugusta</i> . <i>Vetus</i> . <i>Gabini</i> . <i>Vibius</i> . <i>Utica</i> . <i>Vopiscus</i> . Vide Οὐόπισ- κΘ. <i>Urfus</i> . <i>Calaguris</i> . Υβρέας. Μυλασέων. ΥκΘ. Μαγνήτων <i>ad Μα- andrum</i> .	ΧΑΙΡΕΑΣ. Περγαμηνῶν. ΧρέαχΘ. Συμυρναίων. ΧρυσανθΘ. Μητρο- πολιτῶν <i>Thessaliae</i> . ΧρυσόγονΘ. Χίων.

ERRATA OPERARUM PRÆCIPUA.

- Pag. 13. columna 1. versu 34. ΑΛΛΑΡΙΩΤΩΝ. lege, ΑΛΛΑΡΙΩΤΑΝ.
Pag. 16. col. 1. versu 52. ἀμφοτέρη Κιλικίας. lege, ἀμφοτέρης Κιλικίας.
Ibidem, versu 18. quædam sunt perturbata, quæ lector eruditus facile emendabit.
Pag. 18. col. 1. versu 62. ΠΡΟC I. lege, ΠΡΟC II.
Pag. 20. col. 1. versu 70. ΤΡΑΙΑΝΟC. lege ΤΡΑΙΑΝΟC.
Ibidem, versu 71. ΓΕΡΜ. lege, ΓΕΡΜ.
Ibidem, col. 2. versu 11. ΟΥΗΡΟC. lege, ΟΥΗΡΟC.
Ibidem, versu 33. cujas. lege, cujatis.
Pag. 21. col. 1. versu 24. ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΩC. lege, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC.
Ibidem, versu 42. ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΩC. lege, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC.
Ibidem, versu 52. ΟΥΑΡΟΥ. lege, ΟΥΑΡΟΥ. Item versu 61.
Ibidem, col. 2. versu 50. Habetne etiam hodie. adde, Imperator.
Pag. 23. col. 1. versu 44. ac ne tunc quidem. lege: si tamen Tyrii; nam ne tunc quidem.
Pag. 25. col. 1. versu 67. adde: In hoc nummo, ubi ΕΩΝ postrema pars est vocis ΑΠΑΜΕΩΝ, qui-
dam magna simplicitate legendum putarunt, inverſo litterarum ordine, ΝΩΕ: & diluvium, quod sub
Noë contigit, in eo nummo depictum esse dixerunt.
Pag. 27. col. 2. versu 9. SARL. dele hos duos versus.
Ibidem, versu 54. vixit: adde, ut vulgo creditur: sed verius adulterinus hic nummus habebitur.
Pag. 28. col. 2. versu 65. Nomen utrique. lege, Nomen utrique nomo.
Pag. 30. col. 2. versu 34. ΑΤΑΡΝΕΩΝ. lege, ΑΤΑΡΝΕΩΝ.
Ibidem, versu 70. Solvit. lege, solvit.
Pag. 31. col. 1. versu 66. ΑΠΟΛΛΟΜΕΔΗC CΤΡΑ. lege, ΑΠΟΛΛΟΜΕΔΗC CΤΡΑ.
Pag. 32. col. 2. versu 30. ΙΕΡΑC. lege, ΙΕΡΑC.
Ibidem, versu 71. sic. lege Sic.
Pag. 36. col. 1. versu 44. Claudii itidem. lege, Claudii Cæsaris nummus.
Pag. 37. col. 1. versu 4. ΙΕΡΑC. lege, ΙΕΡΑC.
Pag. 38. col. 2. versu 61. ΚΑΙCΑΡ. lege, ΚΑΙCΑΡ.
Ibidem, versu 37. PARR. lege, PARRA.
Ibidem, versu 69. & Cæsarea Palæstinæ non sub Augusto sit condita, sed sub Claudio. Dele ista.
Pag. 39. col. 1. versu 36. ΜΗΤΡΟΠ. lege, ΜΗΤΡΟΠ.
Ibidem, versu 59. & 71. ΜΗΤΡΟΠ. lege, ΜΗΤΡΟΠ.
Ibidem, col. 1. versu 13. ΓΕΡΜ. lege, ΓΕΡΜ.
Pag. 40. col. 2. versu 18. ΜΕΤΡΟΠ. lege, ΜΕΤΡΟΠ.
Ibidem, versu 38. PHILPPI. lege, PHILIPPI.
Pag. 41. col. 1. versu 12. Cappella. lege, Capella.
Pag. 47. col. 1. versu 49. Ubi Servius &c. Versus isti quatuor reponendi sunt pag. 46. col. 1. post hæc verba: li-
quere Cosas.

- Pag. 48. col. 1. versu 53. ΕΠΙΤ. lege, ΕΠΙ ΤΙ. Et infra, Tiberius Damafias. Et paulo post, Vide ΜΙ-ΛΗΣΙΩΝ.
- Ibidem, col. 2. versu 4. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. lege, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC.
- Ibidem, versu 13. ἀντόπλη. lege, αὐτόπλη.
- Pag. 53. col. 1. versu 5. CΤΡΑ. lege, CΤΡΑ.
- Pag. 54. col. 1. versu ultimo, dele, Vide infra, ΔΕΠΤΙΣ.
- Ibidem, versu antepenult. Achaia. adde, Asia, Bithynia, Cypri.
- Ibidem, col. 2. versu 36. una pingitur. lege, uva pingitur.
- Pag. 55. col. 1. versu 20. ΚΑΙΤΑΡΧΟΥ. lege, ΚΛΕΙΤΑΡΧΟΥ.
- Pag. 57. col. 1. versu 49. Physico. lege, Phisico.
- Ibidem, col. 2. versu 26. ΤΗΣ. lege, ΤΗΣ.
- Pag. 58. col. 1. versu 33. late. lege, lata.
- Ibidem, versu 34. foetus. lege, fetus.
- Ibidem, versu 49. Antonium. lege, Antoninum.
- Ibidem, versu 58. favent. lege, favens.
- Pag. 59. col. 2. versu 60. dele radiis.
- Pag. 60. col. 1. versu 4. ΑΡΤΕΜΙΣ. lege, ΑΡΤΕΜΙC.
- Pag. 61. col. 2. versu penult. ΚΛΟΔΙΟΣ. & versu ultimo, Κλόδιος. lege, ΚΛΩΔΙΟΣ & Κλώδιος.
- Pag. 62. col. 2. versu quarto ante finem pagina: Marnas. Gazæ. lege, Marnas Gazæ.
- Pag. 63. col. 1. versu 11. ΓΑΥCΤΕΙΝΑ. lege, ΦΑΥCΤΕΙΝΑ.
- Ibidem versu 41. prænomen. lege, primum nomen.
- Ibidem, col. 2. versu 1. ΓΕΡΑCΩΝ. lege, ΓΕΡΑCΩΝ.
- Pag. 65. col. 2. versu 14. julia. lege, Julia.
- Ibidem, versu 49. Legis Heliopolis. lege, Legio Heliopolis.
- Pag. 72. col. 2. versu 44. dele, Hæc Dea Syria est, ΘΕΑ ΣΥΡΙΑΣ.
- Ibidem, versu 47. apud eundem. lege, apud Occonem.
- Pag. 78. col. 1. versu 7. torum. lege, totum.
- Pag. 81. col. 2. versu 43. Revocat hic nummus &c. hos versus fere septem.
- Pag. 84. col. 1. versu 23. ΚΑΥΠΙΕΩΝ. lege, ΚΑΥΠΙΕΩΝ.
- Ibidem, col. 2. versu 67. ΔΩΡΟΘΕΟΣ. lege, ΔΩΡΟΘΕΟΣ.
- Pag. 100. col. 2. versu 30. dele, eademque Caracallæ parens.
- Pag. 101. col. 1. versu penult. Beneficii. lege, Benefici. Sic etiam col. 2. versu 3.
- Pag. 108. col. 1. versu 12. ΙΠΠΟΔΕΙΤΟΥ. lege, ΠΟΔΕΙΤΟΥ. Et mox, sub Ælio Polito.
- Pag. 111. col. 2. versu 39. secundi. lege, Secundi.
- Pag. 113. col. 1. versu 26. sanat Imperium. lege, sanat infirmos. Et pag. 114. col. 2. versu 58. lege, ser-
vat Imperium.
- Pag. 119. col. 1. versu 48. in quibus sunt: adde (ut vulgo creditur,)
- Ibidem, col. 2. versu 6. ante finem pagina, Antiquariis. lege, ut Antiquariis.
- Pag. 120. col. 1. versu 48. CΑΜΑΡ. lege, CΑΜΑΡ.
- Pag. 122. col. 2. versu 5. ΒΙΘΥ. lege, ΒΕΙΘΥ.
- Pag. 129. col. 1. versu 12. in ejus. lege, in equis.
- Pag. 133. col. 1. versu 68. Cæsar, adde punctum sic, Cæsar.
- Pag. 139. col. 2. versu 45. Pythoris. lege, Pythodoris.
- Pag. 155. col. 1. versu 58. ΟΡΒΙΑΝΑ. lege, ΟΡΒΙΑΝΑ.
- Pag. 156. col. 1. versu 53. ΜΗΤΡΟ. ΣΙΔΩΝ. dele hos septem versus.
- Pag. 169. col. 1. versu 58. inextincta. lege, inextincta.
- Pag. 170. col. 1. versu 30. Bacchus stat. lege, Bacchus conditor. Bacchus stat.
- Ibidem, versu 44. ΤΙΒΕΡΙΑΣ. Prius scribe extra lineam, ΤΙΒΕΡΙΑΣ in Palæstina.
- Ibidem, col. 2. versu 30. arbitramur. lege, olim suspicabamur.
- Pag. 171. col. 1. versu 41. Μητροπόλεως Πόντις, adde Τετάρτης.
- Pag. 172. col. 1. versu 56. Quinfexto. lege, Quinifexto.
- Pag. 175. col. 1. versu 41. ιγ. lege, ιγ.
- Ibidem, col. 2. versu 58. adde: sed nummus est nunc nobis suspectus.
- Pag. 176. col. 1. versu 56. scriptores appellamus. adde, quibusdam exceptis.
- Pag. 180. col. 2. versu penult. cum anno ΠΝΓ. adde, apud Octavianum Stradani, pag. 43.

JOANNIS HARDUINI
SOCIETATIS JESU PRESBYTERI,
D E
BAPTISMO
QUÆSTIO TRIPLEX:

De Baptismo pro mortuis.

De Baptismo in vino.

De Baptismo in nomine Christi.

DE BAPTISMO
PRO MORTUIS.

Ad locum Pauli , 1 Cor. xv. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτίζομενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν , εἰ ὅλως οἱ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται ; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν ; Alioqui quid facient qui baptizantur pro mortuis , si omnino mortui non resurgunt ? ut quid & baptizantur pro illis ?

UM plurimæ sint in epistolis Pauli sententiæ , quæ difficillimos habent explicatus , quod & ¹ Petrus dudum admonuit , & passim interpretes ipso discunt experimento : haud tamen ex hoc illam esse numero , quæ in priore ad Corinthios epistola continetur , de Baptismo pro mortuis , quanquam inextricabilis visa est ad hunc diem , propositum mihi est priore hac prolusione nunc paucis ostendere. Nam si licet paulo liberius quod sentio dicere , offudisse tenebras videtur orationi per se perspicuæ , & puram ac limpidam aquam turbasse , tum vetus ille & vulgatus novi fœderis interpres , quem terimus : tum vero in primis nimia eorum subtilitas , qui huic loco expla-

nando incubuerunt , & tanquam in curriculo defudarunt. Quamobrem dum suo quisque ingenio obsequitur , sic in diversas partes abiere universi , ut jam tot sint propemodum interpretandi modi , quot exstant paulo celebriora interpretum nomina. Verum enimvero noctem omnes arbitror in clarissima luce quævisisse. Quod ut liqueat quam verum sit , ac ne nostra temere vagetur & excurrat oratio , operæ pretium duxi certas circumscribere interpretandi regulas , ad quas veluti ad normam certissimam variariorum interpretationes exigantur : ut ab ea scilicet quanto quæque longius aberrarit , tanto illam magis a Paulo divelli ac divagari promptum sit intelligi.

I.

Hæc igitur in hoc negotio prima lex sanciat , in qua & ratio ipsa & ² schola omnis interpretum acquies-

E e

¹ Petr. 3. 16.

² Aug. lib. 111. de Doct. Ch. cap. x.

quiescit : non esse abs sensu nativo & maxime proprio vocum abscedendum , nec declinandum quasi de via , ubi in primis extra verborum sensum translatum , quem μεταφορικῶς Græci vocant , exponi omnia commodè possunt & explanari. Quæ quidem lex tum ubique plurimum valere debet , tum hic potissimum , ubi nihil argumenti est , quod alio significato cogat vel baptismi vocabulum accipi , quam quo alibi semper a Paulo idem usurpatur : eo nempe qui est obviis , quem usus fert quotidianus , qui vel nullo docente omnium se animis ingerit , pro lavacro videlicet regenerationis : vel mortuorum pariter appellatione aliud suspicari , præter eos qui de vita decesserint.

Quo igitur loco ac numero habenda illa interpretatio est , quanquam multorum , ut video , recepta calculis , quæ baptismi vocem detorsit alio ac deflexit ? id quod ante annos ducentos primum omnium Dionysio Carthusiano venit in mentem. Neminem porro e recentioribus , qui sunt in eadem versati sententia , nomine appellabo : ac ne ex aliis quidem ejusdem nostræ fere hujus ætatis , ne videar magnorum virorum obtreptione famam quærere , aut immortalis gloriæ viros maligno dente perstringere : nam sunt ex iis ea laude nonnulli. Is autem , quem dixi , e gemino sensu , quem affingi commodè huic sententiæ arbitratus est , hunc priore loco his verbis obtulit : *Quid facient qui baptizantur , hoc est , lacrymis penitentiae , seu aquis afflictionum perfunduntur pro mortuis , id est , pro remissione peccatorum mortuis impendenda ?*

Atqui in sacris paginis , seu novi seu veteris instrumenti , vocem hanc βαπτίζω provexatione corporis animive , quæ sit in primis sponte suscepta , usurpatam esse vel semel , quo tandem probari documento potest ? Ubi hæc autem adhibita vox pro oratione , pro jejuniis , pro pecuniæ erogatione in pauperes , quæ tria sunt subsidiorum genera , quorum ope mortuis levatio aliqua emendatorii ignis affertur ? *Orent quotidie pro caris suis* , inquit vetus auctor , qui diu sub Augustini nomine latuit , Sermone altero in Cathedra sancti Petri : *interpellent Dominum voce flebili , precentur eis errorum veniam , lapsuum remissionem : pascant esurientes , vestiant nudos : ut si quid defunctorum negligentia minus factum est , fide viventium impleatur.* Adhibeat quoque unusquisque pro caris suis Sanctorum preces , sacrificia offerat , & sacerdotali eos prosecutione Domino commendat. Quod quidem a nobis si forte requiratur unde dicatur , cum hoc non nostra doctrina sit , sed Ecclesiarum : & si Ecclesiarum , utique Dei : quia magister Ecclesiarum est omnium Deus : ita illius verbis respondebimus , *Hæc sunt quæ caros vestros jurare possunt , hæc sunt refrigeria quiescentium ,* HÆC REMEDIA DEFUNCTORUM. At enim ecquid horum , amabo , baptismi potest appellatione censerit ? Immissas sane aliunde molestias , arumnasque , quibus , veluti quadam aquarum mole perfundimur , mergimur , obruimur , vox ea aliquando indicat. At id modo semel , & a Christo prolata , ac ne id quidem tum sola per se , sed altera simul voce adjecta , quæ & metaphoricam ibi verbi vim latere , & afflictationem extrinsecus irrumpentem innueret. Nam & hoc conduplicatio congeminatione vocis , & præfixus ei articulus declarat : jubetque istic certum quemdam baptismum præter usitatum intelligi , non proprium : τὸ βάπτισμα , inquit , ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι. Et eadem articulo vis ac potestas in aliis plane similibus locis. Nam Marci x. v. 39. τὸ μὴ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω , *Calicem quidem quem ego bibo* , calix ibi non calix , ut quis ex articulo præfixo intelligit , sed passio est. Joannis vi. v. 51. ὃ δέτεσθαι ὃν ἐγὼ δώσω , *Panis quem ego dabo* , non panis est , sed Christi caro. Joannis iv. v. 14. τὸ ὕδωρ ὃ δώσω , *Aqua quam ego dabo* , non est aqua , sed spiritus. Sic neque baptismus , τὸ βάπτισμα , quo bap-

tizandum se hoc loco dicit , baptismus proprie , sed illata mors fuit.

An vero aliam ob causam putamus & hanc cautionem fuisse a Patribus quoque adhibitam , ut cum baptismi vocem ad alia transferrent extra sacramentum fidei , non ea uterentur per se sola , sed & alteram una subnecterent , ut scilicet pro rei adjunctæ modo variatam significationem indicarent ? Sic dolorem ex delicto expiationemque culpæ plerique certe baptismum penitentiae , vel lacrymarum nuncupant , baptismumque laboriosum : obitam in propugnanda recta fide necem , baptismum sanguinis : baptismum ignis denique , vel caritatem in Deum , vel acerbum doloris ex noxa sensum , quam contritionem perfectam dicimus , vel demum cruciatus illos , quibus in vita altera culpæ eluuntur : nihil horum quisquam ex illis baptismum duntaxat appellavit.

Quod si hæc foret igitur Pauli verbis subjecta sententia , vel diceret sane , simili præfixo articulo , aliave nota , quæ lucem afferret orationi , Quid agunt qui certo quodam baptismate baptizantur ? quamquam nec tum multo planior oratio foret. Vel exclamaret ille potius haud dubie , Quid faciunt qui se ipsi affligunt divexantque pro mortuis ? nam in sacris litteris affligere se , affligere animam suam , cor suum affligere , eo fere sensu dicitur : baptizare se , vel baptizari , nusquam. Vel in hanc denique vocem erumperet , Quid facimus , qui nos ipsi pro mortuis affligimus ? Nam & fufas ab ipso preces mortuis expiandis sine ulla dubitatione credimus : quidni enim ceteris exemplo præiret ? & jam tum hunc morem rite institutum & confirmatum usu fuisse , transmissa ad nos Patrum scripta testantur. Quid porro causæ , quæso , fuit , cur cum Aërius sæculo quarto pro mortuis orandum negaret , e Patribus tamen omnino nemo hunc ei Pauli locum objecerit , aut sit eo teli & argumenti genere usus ? Dissentientem a formula fidei hanc hominis illius opinionem fuisse præter Epiphanium Zonaras testis est , Canone in Deiparam :

Κακῶς φρονῶν Ἀέριος

Μὴ δὲν περισφύρειν ἔλεγεν

Ἵπὲρ τεθνεώτων

Μηδεμίαν ὀνησιν

Ἐκ τέως κατεπαύθη γὰρ.

Prave sentiens Aërius non offerendum esse pro mortuis distabat : neque enim ex hoc illos utilitatem ullam percipere. Atqui nemo in ipsum impelli hunc arietem posse credidit : nemini uni suboluit , hunc quem Dionysius excogitavit , baptizandi vocabulo significatum subesse. Nam quod Ephremi Diaconi Testamentum quidam allegant , dignum færmè risu ac sibilo est : cum ille Pauli verba nude & sine ulla interpretationis luce recitet , ac totidem modo syllabis repræsentet , quo ea necesse sit intellectu accipi , pæne securus.

Eorum deinde obiter simili de causa perstringendus error , qui postremam sententiæ hujusce particulam , *pro mortuis* , accipi pro peccatis salutari lavacro abluendis jubent : 2 quod in sacris codicibus generare ea mortem dicuntur. Nam quis νεκρῶ præcise aut τὰ νεκρὰ dixit , ut peccata signaret ? τὰ νεκρὰ ἔργα semel atque iterum in epistola ad Hebræos inscripta legas : nusquam νεκρῶ tantum. Verum eo loci , in quo explanando sumus , non νεκρῶ sed νεκρῶς profecto , hoc est , homines ii qui de vita exiere , debent intelligi : qui iis scilicet opponantur , quos deinde ad vitam revocandos Paulus affirmat , his verbis , εἰ ὅλως οἱ νεκροὶ ἐκ ἐγείρονται , *si omnino mortui non resurgunt.* Quam fœda alioqui æquivocatione argumentatio laboraret , quæ νεκρῶ in antecedente

1 Epiphan. her. lxxv. num. 3.

2 Jac. i. 15.

dente propositione , in consequente νεκρὸς apponeret ?

II.

Alterum hoc generale scitum est , quod in omni novi præsertim fœderis interpretatione ratum fixumque habetur , eam unice fere probari , quæ sit non latinæ modo ac vulgatæ lectioni , sed & Græco fonti consentiens : atque id ita quidem , ut ne vim ullam afferre verbis videatur.

Quamobrem illa jure exploditur , quæ Pauli effatum de his interpretatur , qui tum in lætulo jam morti vicini sacramentum fidei flagitarent. Sic enim nonnulli apud Epiphanium : & e Latinis aliqui. ¹ Perinde quasi Græci sermonis proprietas id patitur : vel ea vox , ὑπὲρ τῶν νεκρῶν , Latino verbo respondeat , *pro Mortuis* , cum jam jam morituros , & plane desperata salute veluti mortuos , conclamatosque significat , quos ὡσεὶ νεκρὸς Græci vocant , qui pro mortuis ac deploratis nempe censentur : vel integra denique oratio non aperte indicet alios esse qui baptizantur , ab iis propter quos baptisma suscipitur.

Jam quorsum attinet eos commemorare , qui ὑπὲρ τῶν νεκρῶν interpretantur , pro mortuis corporibus ad vitam suscitandis ? cum sint , ut cetera nunc argumenta sileam , ea duo inter se maxime discrepantia , baptizari ὑπὲρ τῶν νεκρῶν , & baptizari ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὁ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν , hoc est , propter spem suscitationis a mortuis ? Cum enimvero Paulus exclamasse fertur , ² *de spe & resurrectione mortuorum ego judico* : καὶ ἐλπίδι καὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν ἐγὼ κέίνομαι : quis non obscure locutum & ambigue putaret , si diceret , καὶ τῶν νεκρῶν ἐγὼ κέίνομαι , *de mortuis ego judico* ? cum tam præcisa abruptaque oratio non magis aperte alterius vitæ spem propositam significaret , quam eandem adeptam ac præcisam.

Nec vero multum ab hac interpretatione abludit ista , *Quid faciunt qui pro resurrectione mortuorum defendenda moriuntur ? nisi quod bifariam ipsa peccat. Nam præterquam quod aliud est , uti monuimus , ὑπὲρ τῶν νεκρῶν , propter mortuos : aliud ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀναστάσεως , propter doctrinam resurrectionis* : quis ipsum baptizandi vocabulum figurato illo sensu a Paulo adhibitum putet , qui in hac ipsa epistola illud septies germano ac maxime proprio significato usurparit : alieno , ac translato , nusquam ? An cum idem inita tuendæ fidei nomine discrimina , toleratosque labores propriis semper verbis expresserit , causæ quidquam fuit cur subito inusitato dicendi genere abuteretur , tunc cum minime omnium id res tempusque posceret ? Quin aiebat etiam tum pro more : *Quid facient qui pro mortuorum resurrectione propugnanda* , ³ *Ludibria & verbera experti sunt , in super & vincula & carceres ? qui in occisione gladii mortui sunt , egentes , angustii , afflictii* , atque his similia ? Quorsum subdit idem : *Quid & nos periclitamur ?* Nisi aliud esset periclitari , aliud baptizari ? Aut constaret is sibi certe in eadem loquendi formula , ac de se quoque pronunciaret , *Quid faciemus & nos , qui baptismo haud dispari baptizamur.*

Sed nihil alienius aut minus congruens dici potest quam quod ingenti nisu adstruere alii conati sunt , Apostolum vel ablutionem mortuorum spectasse , ultimumque cadaverum lavacrum , antequam efferantur : vel lustrationem eam , quæ ex Mosis lege præcipitur a contactu mortui : quam & Siracides sic expressit , βαπτίζεσθαι ἀπὸ νεκροῦ . Quis enim non videt dicturum utique Paulum fuisse , ⁴ *Quid facient qui baptizant abluntve mortuos ? vel , qui baptizantur a mortuo ? non ὑπὲρ τῶν νεκρῶν , propter mortuos.* Imo ne dicturum id ipsum quidem : cum nihil uterque

mos ad resurrectionem vel comprobendam vel omnino significandam attineret. Nam quid mos prior ille apud ethnicos fuit , præter ultimam honoris atque observantiæ erga demortuos significationem ? aut quid apud Judæos alter , præter expiationem quandam lege præscriptam , quæ quidem fuerit animorum castimoniam , si ita lubet , certe non resurrectionis index ac symbolum ?

III.

Tertia deinde lex hæc esto. Baptismi nomine , qui propter mortuos susciperetur , non intellexit Paulus ritum aliquem inanis ac vanæ religionis : quod nec simile veri est vel ex tam levi causa , & ex infano amentium ritu , ducere argumentum voluisse : quod ut quivis solveret , erat in promptu responsio , desipere ac delirare id hominum genus , erroremque cumulare errore : vel tam insignem baptismi abusum nulla animadversione saltem obiter castigasse , qui leviora multo in Corinthiis ipsis errata graviore passim censura perfringeret.

Non sunt igitur audiendi ii , qui baptizatos , (verbis utar Petri Cluniacensis , in epistola contra Petrobussianos , ubi & huic ipse sententiæ suffragatur :) qui ⁵ *baptizatos* , inquam , *tunc temporis quosdam aiunt bona quidem , sed non sana voluntate , pro mortuis non baptizatis : æstimantes baptismum , quod dum viverent non perceperant , si pro ipsis vivi baptizarentur , mortuis posse prodesse. Quod Apostolus , pergit ille , sic de hoc eorum opere loquens temperat , ut baptismum talem non approbet , & baptizatorum voluntatem collaudet.*

Fuit hæc olim Hilarii Diaconi in hunc locum sententia , ac post eum aliorum sane complurium. ⁶ Tertullianus an rudioribus e fidelium plebe , id quod nullo potest argumento suaderi : an ethnicis , id quod verius esse remur , hunc morem adscribat , nec satis aperte ac liquido prodit , neque est omnino indubium. Ut ut est , *vanum ille vicarium hunc baptismum* vocat , cujus nec Paulus auctor , nec confirmator exstiterit. Cerinthianos quidem in ea fuisse hæresi fama retulit : sed , ⁷ ut Epiphanius testis est , obscura illa admodum , nec satis certa. Silent enimvero vetustiores , Irenæus , Justinus , Clemens Alexandrinus : & e nostris , Tertullianus. Marcionitis Chrysostomus hunc ritum primus adscripsit , & unus quidem : nam præter illum nulli Patres , nullæ Synodi meminere. Sed fuerint illi sane hujus pravi dogmatis inventores & magistri : quam longe illi autem , ut & Cerinthiani quoque ipsi , a Pauli temporibus abfuerint , a quo hæc exarata epistola est biennio ante Neronis principatum ?

IV.

Jam illud quarto loco adnotare succurrit , Græca locutione , ὑπὲρ τῶν νεκρῶν , non omnes omnino mortuos , sed certos aliquos nominatim designari. Est enim in articulo ea vis , Græci ἐμφασιν vocant , ut nonnullos hic modo denotet : cum in subsequente sententia , a qua articulus abest , omnes penitus significantur : εἰ ὅλως νεκροὶ ἐκ ἐγείρονται , *si omnino mortui non resurgunt ?*

Et illa igitur eorum interpretatio censuram flagitat , qui subtiliter magis quam vere ac solide ὑπὲρ τῶν νεκρῶν sic reddunt , *pro mortuorum statu* : ut sibi post mortem bene sit : tum ob allatam proxime causam : tum quod vox ipsa νεκρὸς non mortuorum statum , sed demortuos præcise sonat : tum denique quod ipsa oratio , ὑπὲρ τῶν νεκρῶν , ut antea monuimus , alios enimvero esse aperte monet , a quibus

Ee 2

baptis-

¹ Epiph. her. xxviii. n. 6.

² Act. xxi. 6.

³ Hebr. xi. 36.

⁴ Eccli. xxxiv. 30.

⁵ Pag. 1213.

⁶ Tertul. lib. v. contra Marcion. cap. ix. & x. & lib. de resurr. carnis , cap. xlviii.

⁷ Epiph. her. xxviii. num. vi.

baptismus suscipitur, atque alios propter quos suscipitur.

Neque illis tamen suam minus *σοφιστικὴν* defuisse arbitramur, qui vel designari Christum unum autumant, propter quem lavacrum inimus: vel Adamum, qui mortem nobis scelere suo intulit: vel martyres eo ævo passos, quorum exemplo animati complures Christo nomen darent. Quanto enim facilius Paulo fuit, si de Adamo ageret, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν Ἀδάμ, vel ὑπὲρ τῆς νεκρώσεως τῆς ἐν τῷ Ἀδάμ dicere: si de Christo, ὑπὲρ τῶν Χριστῶν: nec tam in tali argumento ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, quam ὑπὲρ τῶν ζώντων apponere: cum ipsa Christi ad vitam reditio maximum amplectendæ fidei incitamentum sit? Jam martyres, præter duos, Stephanum & Jacobum, cum hæc scriberetur epistola, adhuc nulli, de quibus certa quidem monumenta extant: anno nempe Christi L I I. Claudii X I I. quamquam decennio jam fere post Jacobi necem, post Stephani martyrium annis X V I I. cum necdum Romam Petrus venisset, si Lactantio credimus, aliisque: biennio ut minimum ante Neronem principem, a quo primum Christiani nominis infectatio Romæ deinde cœpta creditur.

V.

Quinto demum hæc adhibenda cautio est, ut si quid vetusti moris designari a Paulo dicatur, id ne pari jure inficiari liceat, quo affirmatur, tum certis istud documentis comprobetur, nec levibus corroboretur argumentis: tum vero & vestigium aliquod priscae consuetudinis demonstretur in subsequente ævo.

Vel hinc autem quam sit futile & cassum intelligis figmentum Lutheri, Chemnitii, & Piscatoris, qui baptizari ὑπὲρ τῶν νεκρῶν interpretantur, super martyrum sepulcris, in areis, sive cœmeteriis. Nam & id sine teste ac sine tabulis fingitur: & martyrum fuit ea ætate paucitas summa: & nullo fere locorum discrimine mos fuit credentes sacro fonte tingi.

Et sunt hæc quidem insigniores paulo hujus loci interpretationes, quarum cum nulla hæcenus eruditorum palato arriserit, nostra nunc est vicissim censoriæ subjienda virgula: ut legentium arbitrii judicii sit, num pro hac indicina *μήνυτον* aliquod expectari queat. Id vero interim jure posco ut agnoscant omnes, nec arroganter sperni a nobis veteres sententias, nec sine causa indulgeri novis.

VI.

Ac primum quidem illud est pro explorato ac certo habendum, non hic alios ab Apostolo dici spe sua delusos, si nullus est ad vitam reditus, quam homines Christianis sacris imbutos, aut qui imbui iis optarent. Hos ille igitur toto capite in quatuor veluti classes apta & concinna partitione distribuit. Et vos qui nomen Christo dedistis, inquit: vers. x i v. Nam si resurrectio mortuorum non est, inanis est & fides vestra. Et qui diem jam obiere, vers. x v i i. Et qui dormierunt in Christo, perierunt. Et qui propter mortuos Christianis initiari sacris expetunt, nihil agunt, nihil consequuntur: vers. x x i x. Et nos ipsi tandem inani spe ludimur, vers. x x x. Ut quid & nos periclitamur omni hora? & vers. x x x i. Si ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Ac de ceteris quidem planissima Pauli oratio est: tota reliqua est de tertio genere quaestio: quæ singulis sententiæ vocibus accurate perpensis expedienda restat.

Ἐπεὶ, præterea, ad hæc, alioqui. Τί ποιήσωμεν, quid facient, quid consequuntur? vers. 32. Τί τὸ ὄφελος; quid proderit? Non dico omnibus: neque enim nobis utique, qui sacris jamdudum aquis tincti sumus: nec vobis, nam ad fideles & baptizatos scri-

bimus: sed plurimis, qui in iisdem vobiscum mœnibus degunt, Catechumenis, Judæis, ethnicisve, qui ut baptismo initientur efflagitant: οἱ βαπτιζόμενοι, qui & reipsa baptizantur, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, propter mortuos, occasione mortuorum. Est enim ea vis hujus vocis ὑπὲρ, ut non finem modo, sed & antecedentem causam interdum denotet. Ephes. i. 15. *Audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, & dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν*, hoc est, propter vos, propter illam vestram fidem dilectionemque, de qua audio. i i. Cor. vers. 12. *Occasionem damus vobis gloriandi pro nobis, καυχήματός ὑπὲρ ἡμῶν*, nostra causa, propter nos. Versu 10. ait idem se gloriari in angustiis pro Christo, ὑπὲρ Χριστοῦ, id est, propter Christum. Et cap. x i i. 5. *Pro hujusmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor: ὑπὲρ τῶν τοιούτων καυχῶμαι*. E profanis scriptoribus exempla petita vel ipsi affatim Lexicographi suppeditant. Hanc autem voculam hoc loco obscurius paulo visus est Latinus interpretes reddidisse, *pro mortuis*: cum planius apertiusque diceret, *propter mortuos*.

Corinthios eo anno nimirum morbus invaserat, quo grassante diem plurimi supremum obibant: & in his haud pauci eorum, qui, ut Pacianus ait, ad altare veniebant indigni. Quamobrem ingruentis leti metu, τῷ φόβῳ τῶν νεκρῶν, propter mortuos, si ve occasione mortuorum, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, quorum maximus numerus fuit, baptismo alii ut tingerentur orabant. Quo illi studio prospicere sibi se in futurum significabant: & quo minus restare viæ videbatur, hoc sollicitius viaticum alterius vitæ querere: nec lavacro ante obitum carere velle, quod sæculo alteri prodesset, quodque arrham esse intelligerent futurorum bonorum: Ἀρραβὼν γὰρ ἐστὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, inquit Theodoretus. Quis autem non sponte sua statim intelligit, inanem hanc curam fore, si mortui non resurgunt, si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus?

At quo teste, inquires, quibusve monumentis comprobaturi sumus tantam hoc ipso anno cladem Corinthiis importatam? Quo, rogas? Gravissimo sane ac locupletissimo, atque ita idoneo ad faciendam fidem, ut plurimorum annalium ac tabularum vel unus ipse vicem præstet. Paulus enim ipse, si nescis, exploratus profecto, & exceptione major, luculenter totam & aperte prodit, ipso hujus epistolæ capite undecimo: *Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi*. Qua oratione immixtos in ejus oppidi cives morbos mortisque significari, quibus & Christiani quoque nonnulli divinitus multarentur, omnis senatus interpretum cum Chrysostomo, homilia i x. in 2. Cor. i v.

Hunc enimvero locum respiciens Augustinus sermone x. de diversis: *De moribus*, inquit, *quæ contingunt ex vindicta*, ait quodam loco Apostolus Paulus, corripuens eos qui male tractabant corpus & sanguinem Christi, & dicens, *Propterea in vobis multi infirmi & ægri . . . multi in vobis dormiunt*, hoc est, moriuntur. Flagello enim Domini corripiebantur: agrotabant, & moriebantur. Et subjecit post hæc verba, & ait, *Si nos ipsos judicemus, a Domino non judicemur. Cum judicamur autem a Domino corripimur, ne cum mundo damnemur . . . Corrupti sunt mortis flagello, ne supplicio punirentur æterno*. Et libro contra Adimantum Manichæi discipulum, ad eadem Pauli verba: *Ecce, inquit, manifestum est, Deum cum dilectione corrigere, non solum infirmitatibus & aegritudinibus, sed etiam mortibus temporalibus, eos quos non vult damnare cum mundo*.

Multi moriebantur, inquit Hilarius Diaconus, *ut in his ceteri discerent, & paucorum exemplo territi emendarentur*.

Con-

¹ Pacian. in Paran. ad Panis.

² Theodoret. libro v. Heret. fab. cap. xvi i i. de Baptismo.

Convolabant itaque ad baptismum plerique propter mortuos, occasione mortuorum, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. Sic enim dicere maluit, quam ὑπὲρ τῶν ἀποθνήσκόντων, quanquam vis eadem ferme inest utrique verbo: sed ita maluit, quod erat illustrior splendiorque, ac vivida magis sententia, earundem occurſu ac ſono quodam & colluſu vocum. Τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν ΝΕΚΡΩΝ, εἰ ὅλως οἱ ΝΕΚΡΟΙ ἄκ ἐγείρονται; Sic præterea dicere ſatius erat, quam ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων ἐν Χριστῷ, quanquam eſt idem hoc ipſo capite ea voce uſus: quod non propter mortuos in Chriſto, ſed propter mortuos præſe, accelerari illi ſibi ſalutare lavacrum optabant.

Quorum inanis utique ſolicitudo fuit, niſi futurae potius quam præſentis vitæ ſecuritatem in baptiſmo quaerent: niſi poſt exceſſum e vita vivere apud Deum mortuos agnoſcerent, puniriſque poſt ſæculum improbos: niſi æternam ſalutem præcludendam iis intelligerent, qui ſalutis ſacramento ſua culpa carent: niſi denique, quod idem Pacianus adjicit, poſt animorum tempeſtiva ſupplicia rediſſis quoque perpetua corporibus pœna ſervaretur.

Similis ac plane par huic Pauli argumento Auguſtini ſententia eſt, eademque ratiocinatio, ab eodem hauſta aſſatu numinis, libro viceſimo de Civitate Dei, cap. ix. ubi & mortuos ad regnum Chriſti pertinere & in eo eſſe demonſtrat. Neque enim, inquit, piorum animæ mortuorum ſeparantur ab Eccleſia, quæ etiam nunc eſt regnum Chriſti. Alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria in communicatione corporis Chriſti: nec ALIQUID PRODESSET AD EJUS IN PERICULIS BAPTISMUM CURRERE, NE SINE ILLO FINIATUR HÆC VITA: nec ad reconciliationem, ſi forte per pœnitentiam malamve conſcientiam quiſque ab eodem corpore ſeparatus eſt. Cur enim ſunt iſta, niſi quia fideles etiam deſuncti membra ejus ſunt? Hoc eſt enim dicere, Quid prodeſt baptizari in periculis, propter mortuos exempli gratia, quorum ſubita ac numeroſa clade terremur, ſi mortui nec vivunt apud Deum, nec reſurgunt? Totum enim quod ſalutaribus agitur ſacramentis, inquit idem, magis ad ſpem venturorum bonorum, quam ad retentionem vel adeptionem præſentium pertinet. Quod & Chryſoſtomus quoque docet, homilia vii. in i. Cor. 2. Μάλιστα μὲν καὶ τὸ βάπτισμα, inquit, ἐν τοῖς μέλλουσιν ἔχει τὸ πλεόν. Maxime quidem & ipſum baptiſma plus habet commodi in futuro. Iterumque, homilia 2. in Colloſſ. i. Διὰ τί λατρεὺν λαμβάνεις; διὰ τί τῆς ἐκκλησίας ἐπιβάλλεις; μὴ γὰρ ἀρχαῖς ὑποσχεσθῆναι; πᾶσα ἡμῶν ἐλπίς ἐν τοῖς μέλλουσιν. Cur LAVACRUM accipis? Cur Eccleſiam ingrederis? Num enim imperia pollicemur? Tota ſpes nobis eſt in futuris?

Nec verò Pauli tantum ætate, ſed & Auguſtini temporibus, propter mortuos ſimiliter, & pari mortis metu, ſacramentum hoc ſalutis plurimi percepere. Refert hoc ipſe ſermone quarto ex iis quos Sirmondus edidit: Vapor eſt, inquit, vita humana ſuper terram. Accedunt etiam ipſius fragilis vitæ tanta & tam quotidiana pericula. Terræ motus magni de Orientalibus nunciantur. Nonnullæ magnæ repentinis collapsæ ſunt civitates. TERRITI apud Hieroſolymam qui inervant Judæi, Pagani, Catechumeni. OMNES SUNT BAPTIZATI. Dicuntur fortasſe baptizati ſeptem hominum millia. . . . Sitienſis etiam civitas graviſſimo terræ motu concuſſa eſt, ut omnes forte quinque diebus in agris manerent. Et ibi BAPTIZATA dicuntur fere duo millia hominum. Undique Deus terret, quia non vult invenire quod damnet. De Orientali terrore illo Marcellinus Comes egit in Chronico, Monaxio & Plinta Coſſ. an. Chriſti ccccxi. Multæ Palæſtinæ civitates villæque terræ motu collapsæ. . . multæ tunc utriusque ſexus vicinarum gentium nationes, tam viſu

quam auditu perterritæ atque credulæ, ſacro Chriſti fonte ablutæ ſunt.

Non propter mortuos quidem, quos ſimilis antea clades afflixiſſet, ſed tamen, ſi fas eſt ita loqui, propter morituros, hoc eſt, mortis divinitus intentæ metu, lavacrum & alii Conſtantinopoli expectare, paulo ante Arcadii obitum, ut idem refert Auguſtinus, libro de excidio Urbis Romæ, capite ſexto: Volens enim Deus terrere civitatem, & terrendo emendare, terrendo convertere, terrendo mundare, terrendo mutare, ſervo cuidam ſuo fideli. . . . venit in revelatione, & dixit ei, civitatem venturo de cælo igne perituram. . . . Videbatur horrenda flamma pendere, nec odor ſulphuris deerat. Omnes ad Eccleſiam confugiebant: non capiebat multitudinem locus: BAPTISMUM extorquebat quiſque a quo poterat. Non ſolum in Eccleſia, ſed etiam per domos, per vicos ac plateas, SALUS SACRAMENTI exigebatur: ut FUGERETUR IRA, non præſens utique, ſed FUTURA.

An non cogitamus, inquit idem, cum ad iſtorum periculorum pervenitur extrema, (loquitur de obſidionibus civitatum) nec eſt poteſtas ulla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis baptiſmum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam pœnitentiæ ipſius actionem, omnibus conſolationem & ſacramentorum conſecutionem & erogationem.

Eleganter & argute in eam quoque ſententiam Proſper epiſcopus Regienſis, libro 2. de Vocatione Gentium, cap. xxxii. Quam multos, inquit, qui in tranquillitate pacis SACRAMENTUM BAPTISMATIS ſuſcipere differebant, ad aquam regenerationis conſurgere iſtantis periculi metus impulit; & lentis tepidiſque animis, quod diu cohortatio quieta non ſuaſit. minax ſubito terror extorſit?

Quam appoſite, quam opportune adjiceret hoc utroque loco Auguſtinus, & Proſper ſuo, Pauli ſententiam: Quid facient qui propter civitatem mox funditus perituram baptizantur, ſi omnino mortui non reſurgunt? Quid vero aliud profitentur ii, qui occasione tanta perterriti lavacrum ſalutis expetunt, quam fugere ſe velle iram, non præſentem utique, ſed futuram? Quo quidem nihil ſimilius Apoſtoli orationi dici aut fingi poteſt.

Noſtram hanc autem interpretationem non omnino fore deſpicatui multis nominibus ſperamus. Primum, quod ante præſtitutis explanandi huius loci legibus ac regulis ad amuſſim congruit, ut cuique ſingulas conferenti conſtabit. Deinde, quod eſt plana, atque expedita: nec veram modo & gravem, ſed & illuſtrem exhibet perſpicuamque ſententiam. Tum quod & ſubſequentium ætatum exemplo, & conſimili Auguſtini effato fulcitur ac nititur. Denique quod accommodatam quam maxime ad propoſitum oſtendit Pauli argumentationem. Eſt enim hæc neceſſaria conſecutio. Metu mortis, qua pleroſque abuſumptos oculis ipſi cernimus, vel fama & auditione comperimus, propter mortuos, inquam, iſtos, lavacrum ſalutis expoſcimus: carere ante obitum baptiſmi fructu nolumus. Credimus ergo non præſenti vitæ, ſed alteri profuturum. Nam quorſum in mortis metu proximoque discrimine, hac nobis via ac ratione conſulimus, Si in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus? Deo nempe vivere mortuos intelligimus ac profiteamur: Quoniam quidem per hominem mors; & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur, ut ait Paulus hoc ipſo capite: igitur ut Tertullianus ſcite & acute colligit, hunc Pauli locum explanans, carne vivificabuntur in Chriſto, ſicut in Adam carne moriuntur.

Ee 3

Ha-

1 Enbir. cap. lxxvi.

2 Pag. 50.

3 Epiſt. clxxx. ad Honorat.

4 Tertull. lib. de reſurr. carnis, cap. xlviii.

Habent enimvero tam arctam inter se cognationem, atque conjunctionem, hæc duo, immortalitas animorum, & corporum ad vitam reditio: ut alterum si steterit, consequi ex eo alterum necesse sit. Certe idcirco Christus ipse Dominus, ut & os Sadducæis occluderet, qui utrumque stolidè negabant, & ut suscitanda præsertim corpora comprobaret, id argumenti genus unum ex vetere instrumento arripuit ex quo id modo effici videatur, post obitum minime animos interire. ¹ Erratis, inquit, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. . . . De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a Deo dicente vobis: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium.

Quid enim concludi vel acutius subtiliusve, vel omnino manifestius potuit? Nulla gens tam fera, nulla tam est immanis, cujus mentem non imbuerit de animorum æternitate opinio, quanquam hanc nonnulli excutere ex animis suis, sed vitiosa flagitiosaque vita eo progressi, frustra conantur. Natura ipsa de immortalitate animorum tacita iudicat: intelligimus quotquot sumus mortem non interitum esse omnia tollentem atque delentem, sed quandam quasi migrationem commutationemque vitæ: discedere modo animos, sed eosdem permanere: nec cum corporibus pariter exstingui, sed Deo vivere cum ex iis excefferint. Atque hoc quidem si non ista consensio gentium suaderet, quæ lex naturæ putanda est, vel sacræ paginæ antiqui fœderis, ut Christus ipse demonstrat, apertissime proderent.

Atqui animus noster eam naturam in se ipse continet, id quod nemini nostrum latere potest, nisi in physicis plumbei sumus, ut & sentientis vitæ munia obire possit ac porro velit, & ex iis quæ sentiuntur ad ea quæ se juncta sunt a corporibus contemplanda provehi. Hæc propria animi humani vis est atque indoles: dos hæc ipsum ab iis mentibus, quæ sunt ab omni corporea concretionem liberæ, discriminat ac fecernit: hac si vel segregatus a corpore careat, animus dici humanus aut esse omnino non potest. Aut habent igitur animi insitam & innatam vel post excessum vitæ propensionem ad corpora, aut nulli sunt. Pelli hos autem corporibus, quasi possessione sua, cernimus quidem: manere tamen eosdem post mortem, ut diximus, tum natura ipsa duce sentimus, tum Deo in sacris litteris docente agnoscimus.

Quid aliud postea rerum ipsa conditio postulat, quam ut in corpora denuo tanquam in domum suam ac nativum veluti vas & receptaculum postliminio animi redeant: ut quam sui absolutionem perfectionemque vehementer appetunt, nec habere vi propria possunt, hanc illi consociatione corporum assequantur? An potest enimvero aut ea distractio atque dissolutio, cum naturæ contraria ac violenta sit sempiterna esse? aut ingentium a natura iterandæ conjunctionis desiderium, & illud quidem acre ac vehe-

¹ Matt. xxii.

mens, fallax esse & irritum? Quid enimvero tam pugnat quam generi cuiquam insitam ab auctore naturæ adipiscendi boni cupiditatem ullam, cujus affectum olim explendæ & spem inanem idem, nec modum esse velit ullum? Ad istud igitur Christi Domini ratiocinium nec respondere aut omnino hiscere illi ausi: & gavisi tum Pharisei, quod silentium imposuisset Sadducæis.

Neque vero nunc aliud iudex nunciat, aliud præco clamat: nam & Paulus pariter sic eos isto capite carpit ac perstringit, qui resurrectionem negabant, perinde quasi iidem & animorum immortalitatem convellerent: quod sic aliud ex alio aptum nexumque intelligeret, ut ruere unum non possit, ut non alterum eodem labefactatum motu concidat. Quomodo quidam, inquit, dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? . . . Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. . . Si mortui non resurgunt, manducemus & bibamus, cras enim moriemur.

Sed circa hanc rationem, inquit Divus Thomas in hunc Apostoli locum, lectione i i. Videntur duo dubitanda. Unum, quia non videtur, quod sit verum universaliter quod Apostolus dicit, scilicet, quod Christiani sunt confidentes in hac vita tantum: quia possent dicere illi, quod licet corpora non habeant bona nisi in vita ista, quæ est mortalis: tamen secundum animam habent multa bona in alia vita. Ad hoc obviatur dupliciter. Uno modo, quia si negetur resurrectio corporis, non de facili, imo difficile est sustinere immortalitatem animæ. Constat enim quod anima naturaliter unitur corpori, separatur autem ab eo contra suam naturam & per accidens. Unde anima exuta a corpore, quamdiu est sine corpore, est imperfecta. Impossibile autem est, quod illud quod est naturale & per se, sit finitum, & quasi nihil: & illud quod est contra naturam & per accidens, sit infinitum, si anima semper duret sine corpore. Et ideo Platonici ponentes immortalitatem, posuerunt reincorporationem, licet hoc sit hæreticum: & ideo si mortui non resurgunt, solum in hac vita confidentes erimus. Alio modo, quia constat quod homo naturaliter desiderat salutem sui ipsius: anima autem, cum sit pars corporis hominis, non est totus homo: & anima mea non est ego. Unde licet anima consequatur salutem in alia vita, non tamen ego, vel quilibet homo. Et præterea cum homo naturaliter desideret salutem etiam corporis, frustraretur naturale desiderium. Dignæ profecto Angelico Doctore sententiæ, quæ priorem hanc dissertationem claudant.

NOS PISCICULI SECUNDUM IXYGN NOSTRUM JESUM CHRISTUM IN AQUA NASCIMUR: NEC ALITER QUAM IN AQUA PERMANENDO SALVI SUMUS. . . . NONNE MIRANDUM LAVACRO DILUI MORTEM? Tertullianus, libro de Baptismo.

DE BAPTISMO IN VINO.

MONUMENTA vetustioris ævi nonnulla, cum eadem enucleandi cupido incessit, faceffunt negotii plurimum & laboris: quod sunt iis interdum contexta verbis atque sententiis, quibus adstrui quidpiam minus cautis videtur, quod a communi Ecclesiæ usu sensuve discrepet. Ejus generis duo commemorantur in primis, quæ quidem ad institutum nobis argumentum attineant: materiam, ut vocant, baptismi alterum: alterum formam spectat. Atque ut a primo incipiam, quod Stephani II. Papæ nomen præfert, in eo mirari profecto subit, præter pervulgatam sacramenti hujusce materiam, aquam nimirum, in partem hujus quoque laudis ac muneris vinum adscisci.

Anno enim **DCCLIV.** in Carisiaco villa, ad Isaram, prope Noviodunum, cum is in Britanniaco monasterio degeret, quod in ea villa fuit, non monachis quidem ipsis, ad quos nihil hæc attinebant, sed Gallicanæ Ecclesiæ Antistitibus, dedisse quædam responsa fertur, a Sirmondo nostro primum in lucem edita, erutaque ex vetere uno exemplari: quorum istud est ordine undecimum.

De Presbytero, qui, cum deesset aqua, periclitantem infantem vino baptizavit.

Si in vino quis, propterea quod aquam non inveniebat, omnino periclitantem infantem baptizavit, nulla ei exinde adscribitur culpa. Infantes sic permaneant in ipso baptismo. Nam si aqua adfuit præsens; ille presbyter excommunicetur, & poenitentia submittatur, quia contra canonum sententiam agere præsumpsit.

Hæcere ad hunc scopulum e Theologis nonnulli: ab aliis ejusdem superandi duæ tantum hætenus, quod quidem sciam, excogitata viæ feruntur, quarum neutram probo: alteram, quod plena manifesti erroris: alteram, quod plena discriminis haud satis certos exitus habere videatur. Quamobrem tertia nobis erit tentanda via & ineunda.

I.

Prima igitur responsio est ejusmodi: In hoc Stephani responso duo maxime quæri posse: unum, quam credibile sit Papam hoc respondisse: alterum, qua ratione niti queat hæc responsio.

Quod ad priorem partem attinet, de historiæ fide ne ambigendum videatur, facere tum auctoritatem codicis antiqui, ex quo deprompta est, tum aliarum etiam veterum collectionum, quæ passim obviæ sunt, in quibus similis responsio tribuitur Siricio Papæ in epistola ad Genesium. Et quanquam Siricii epistola illa non exstat, causæ tamen nondum satis apparere, cur confictam putemus: & ex collectionibus istis habere nos, earum auctores nec alienum a Pontifice, cui adscribebant, responsum hoc judicasse: nec absurdam aut respuendam illis visam esse sententiam, quam ipsimet sibi inter ceteros canones & regulas ecclesiasticas proponerent.

Quod ad alterum quæstionis caput, quid causæ spectarit Pontifex in hoc responso, ex ipsis ejus verbis liquere: baptismi necessitate permotum fuisse, ut ita responderet: nec dubium videri quin quod ref-

pondit, ex recepta Ecclesiæ doctrinâ, quam minime ignorabat, respondisse videatur. Nam cum legem necessitas non habeat, ejusque vis tanta sit, ut in ipsis quoque divinis præceptis excusationi locum præbeat, mirum videri non potuisse, si qua interpretatione usa est Ecclesia in ministro baptismi, propter summam sacramenti necessitatem, eadem & in ejus materia uteretur. Hoc est, ut quemadmodum Ecclesia, licet a Christo ministri baptismi præcipue designati fuerint Episcopi, successores Apostolorum, quibus dictum est, *Ite, baptizate: baptismum tamen & a presbyteris diaconisque conferri, ex delegatione vel officio: & ubi res exigat, ne quis baptismo destituatur, non a clericis tantum, sed etiam a laicis, tum viris tum feminis: neque a Christianis modo, verum etiam a Judæis & Paganis collatum, valere declaravit: sic de aqua statuat: quamvis hæc a Christo maxime necessarii sacramenti maxime parabilis materia instituta sit, tamen si in eas angustias res veniat, ut aqua non inveniatur, & vinum sit in promptu, vinum aquæ substituere liceat, & Christi mentem in eo casu interpretari.*

Verum ut de primo interim capite fileamus, de quo paulo post opportunior futurus est dicendi locus: ad alterum quod attinet, quæ ista porro necessitatis est, verbis quidem præclara atque magnifica, reipsa tamen mala & iniqua defensio ac patrocinatio? Mitto dicere quam sit illa non scholæ modo, sed & Ecclesiæ totius menti contraria, quæ ab omni semper succidaneo altero liquore, sive usurpando sive probando, abhorruit mirum in modum. Sed quæ est ista defensio? quæ si tum valet, cum baptismi materiam casus aliquis cogit mutari: nemo intelligit, quidni tum eadem valitura sit, ut citra baptismum nihilominus tum constet salus, cum impertiendo nempe baptismo similis fortunæ interven- tus obstiterit. Nam qua lege sancitum est baptismus ut suscipiatur, si quidem consultum salutis nostræ cupimus: eadem nominatim excipitur, quemadmodum rite tradatur, ex aqua nimirum: ipso legem statuente Domino: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

Quem vero non adultum modo, sed puerum, sed vel matris utero clausum infantem, ni ablatur, quamlibet maximæ necessitatis excusatio ab interitu sempiterno vindicet? Cum vero partes duæ hujus legis existent: altera, quæ rem ipsam: altera, quæ rei modum constituat ac definiat: nec sit quisquam mortalium, qui non lege ea totâ teneatur, quæ nulla exceptione utitur: non cujusdam istud esse audaciæ putas, nullo auctore disparem utriusque partis rationem sic statuere, ut prius quidem ultro annuas & concedas, renasci quemque oportere: de posteriore aperte dissentias, & aliter quam ex aqua id fieri posse, quod Christus negat, asseveres?

Atqui omnes in aqua positas baptismi opes & sacra paginæ & Patres profitentur. Neque enim vero Deus aliam ob causam salvos nos fieri per aquam Petro teste jussit: quam quod *similis formæ* salutarem baptismum esse cum eo voluit, in quo Noëticæ quondam familiæ salutis omne subsidium fuit. Nec absimilis

milis Pauli ratiocinatio est, cum baptizatos in mari dixit veteris testamenti Patres. ¹ Nam quod utrique aliud consilium fuit, nisi ut significaret omnem salutis in baptismo opem, ita multis jam retro ætatibus destinante Deo, peti ab aquis oportere?

² Hinc illa aquarum prærogativa, quam Tertullianus scite in primis, ut multa, exaggerat: ut & iis olim insidente Spiritu, ab ipsis videlicet mundi incunabulis, jam tum ex didicerint animare: & cum se Christus longo post tempore in Jordanem merfit, sanctificatæ rursus vim sanctificandi combiberint. ³ *Quanta aquæ gratia, subdit ille, penes Deum & Christum ejus est ad baptismi confirmationem?*

Hinc & Augustinus, cujus tot passim occurrunt de baptismi natura ac dotibus præclaræ voces atque sententiæ, idem de materia affirmate quidem ac præcise, sed tamen vere pronunciat: *Tolle aquam, non est baptismus.* ⁴ Quo quidem effato vel unico, quis non intelligit vini laudatoribus ac patronis, ceu valido ictu impacto, os obstrui?

I I.

Altera responsio est, quæ ante annos decem fere prodiit: canonem hunc videlicet in mendo cubare: atque adeo, depravatam lectionem sic restituendam esse & corrigendam: *Nulla ei culpa adscribitur, si infantes in eo baptismo permaneant.*

O præclaros correctores atque emendatores! qui non intelligant sincerum integrumque exemplar illud, unde hæc excerpta responsa sunt, a Sirmondo præstari, viro utique, ut ceteras ejus laudes taceam, talium rerum intelligentia notissimo! Divinos conjectores qui non perspiciant, cum similis attributa sit in aliis codicibus Siricio Papæ sententia, nullum esse reliquum ejusmodi effugio ac suspitioni locum!

Quid quod & ista responsio pugnat ipsa secum, nec cohæret ulla ex parte? Nam presbyterum ex omni culpa eximere, tametsi infans in eo baptismo perseveret, ipsum est baptismum probare. Cujus enimvero potissimum fuit irritam baptismi vinarii operam novo baptismo compensare, si presbyteri hoc est, Parochi, non fuit? Quod si alterius cuiuspiam id muneris esset, quin hoc ipsum est a Pontifice indicatum? cum in eo maxime controversiam ac contentionem aut esse tum, aut postea fore nemo prudens non intelligeret, rectene an secus primo res gesta esset: quod si secus ac decuit, qua deinde ratione, cujus potissimum opera corrigi quod esset factum perperam, deberet.

Frivola igitur tota hæc divinatio: nec multo vero melioris est notæ, quod alii conjecere. Aiunt voces istas, *Infantes in eo baptismo permaneant*, glossæma forte exscribentis esse, quod ex ora libri in contextum irrepperit. Hominum vero diffidentium, ac prope desperantium causæ suæ, genus istud exceptionis est, qui sint ad discerpendum nodum aliquem, quam ad solvendum, paratiores ac promptiores.

Ecquid porro fiet simili responso Siricii, quod quidem aperte canonum collectiones nonnullæ præferunt? Ecquis deinde Stephanum non jure merito incuriæ arguat, qui tantopere fuerit de presbytero sollicitus, de infante securus? qui cum acrem susceperet ac præ se ferret de illius poena & castigatione curam, omnem interim de hujus salute, si quidem has voces expungi oporteat, sollicitudinem abjecerit? Atqui & hæc ipsum cura vehementissime sollicitare debuit: neque vero eadem in responsis quatuor aliis, quæ hic una commemorantur, mediocriter Pontificem pupugit. Nam in his, ut æquum esse

visum est ei, qui ea pariter concinnavit, iisdem fere verbis infantum saluti ac prosperitati prospexit. Sic enim in decimo statuit: *Infantes vero illi, quos baptizavit... omnimodo probantur baptizati.* In duodecimo: *Hoc baptisma... firmiter permanebit.* In decimo tertio: *Infantes vero quos baptizavit... in hoc baptismo permaneant.* In decimo quarto: *Infantes vero illi quos baptizavit... in eo permaneant baptismo.* Itane vero cum dubitatio accidit, ratumne censeretur baptismum oportere, si quem minister vel impurus vel imperitus dedisset: si qui per infusionem, non per immersionem collatus: si in quo demum immutata levissime forma esset: (nam hæc istarum quatuor responsionum argumenta sunt:) tum quidem infantum saluti consuluisse, ac de ea pronuntiasse existimandus est: cum de materia autem disceptatio intercidit, quæ & in quinque de baptismo interrogatis loco secundo interferitur, & in hoc certe negotio primas partes obtinet, tum quid ea de controversia statui ac decidi jura legesque poscerent, eundem cuiquam suspicari licet minime satagisse?

Cum nihil horum igitur arrideret, frustra que sudando nihil profecisse Theologos viderem, fors tertium obtulit responsionis genus: quod, ut ingenue quæ sentio loquar, nostrum percussit animum probabilitate aliqua.

Fraudem hanc igitur insignem esse deprehendimus veteratoris alicujus: quam ille tamen non ita perite ac solerter architectatus sit, quisquis hanc adornavit, ut non plurimis ac manifestis ipsa se vestigiis proderet.

Sic nempe statuimus, e novemdecim capitulis, siue responsis, quæ Stephano adscribuntur, decem omnino supposititia esse: ista videlicet: secundum, tertium, quartum, nonum, decimum, undecimum, duodecimum, decimum tertium, decimum quartum, & decimum octavum. Sex deinde ex iis ipsis, nempe nonum, decimum, undecimum, duodecimum, decimum tertium, & decimum quartum, Siricio Papæ primum dolo malo attributa, tum pari scelere atque audacia Stephani responsis corpus illud insertum, ac veluti purpureo panno centonem assumtum.

Juvat porro hoc loco integram repræsentare complexionem ac seriem responsum illorum, quo promptius atque expeditius oculi ipsi fraudem internoscant: aurumque demum nunc primum secernant a stipula.

STEPHANI II. PAPÆ

R E S P O N S A,

Quæ cum in Francia esset, in Carisiaco villa, Britanniaco monasterio, dedit ad varia consulta, de quibus fuerat interrogatus, anno Christi DCCCLIV.

Nunc primum edita ex codice S. Mariæ Laudunensis.

I. De eo qui abjecta ancilla uxorem ingenuam duxit.

In epistola Leonis Papæ ad Rusticum Narbonensem Episcopum cap. v. ita continetur: *Ancillam a toro abjicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis.*

II. Si alter conjugum debitum reddere non possit.

Si quis se in conjugio copulaverit, & uni eorum contigerit, ut debitum reddere non possit, non liceat eos separare: nec pro alia infirmitate: excepto si dæmonii infirmitas, aut lepræ macula supervenerit: ceterum si ab his duabus infirmitatibus liberi fuerint invicem conjuncti, unus alteri servitium exhibeat.

III. Deo

¹ 1. Cor. x. 2.

² Genes. i. 2.

³ Tertull. lib. de Bapt. cap. xlii.

⁴ Tract. xv. in Joan.

III. De eo qui habet uxorem in patria, & in alia regione versatur.

Si quis in aliena patria ancillam duxerit in consortium, postea in propriam reversus ingenuam acceperit: & iterum contigerit, ut ad ipsam qua inantea fuerat patriam revertatur, & illa ancilla, quam prius habuit, alii viro sociata fuerat: hic talis potest aliam accipere, tamen non illa vivente ingenua, quam in patria propria habuit.

IV. Si quis commatrem de baptismo vel confirmatione duxerit.

Ut nullus habeat commatrem suam spiritalem, tam de fonte sacro, quam de confirmatione, neque sibi clam in neutra parte conjugio sociatam. Quod si conjuncti fuerint, separantur.

V. An liceat viro qui uxorem repudiavit, aliam ducere.

Si uxor a viro repudiata fuerit, utrum liceat viro illa vivente aliam ducere, in epistola domni Innocentii Papæ directa ad Exuperium Tolosanum Episcopum ita continetur: *Qui interveniente repudio alii se matrimonio copularunt, hos in utraque parte adulteros esse manifestum est &c.*

VI. De virginibus non velatis, si nupserint.

De his qui promissam virginitatem transgredientes matrimonium inierunt, in epistola beati Innocentii Papæ directa Vitrício Rotomagensi Episcopo cap. xv. ita continetur: *Ea vero, quæ necdum sacro velamine sunt tecta, tamen in proposito virginali semper vivere se promiserant, licet velata non sint, si forte nupserint, his agenda aliquanto tempore poenitentia, quia sponsio earum a Domino tenebatur, &c.*

VII. De monachis & nonnis, si nuptias ineant.

De monachis & nonnis, de monasterio fugientibus, in Concilio Calchedonense cap. xvi. ita continetur. *Virginem, quæ se Deo consecraverit, similiter & monachum, non licere nuptialia jura contrahere. Quod si hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicantur. Consentientibus autem decrevimus, ut habeat auctoritatem ejusdem loci Episcopus humanitatem misericordiamque largiri.*

VIII. De vidua quæ suscepto velo postea nubit.

De muliere, quæ post mortem viri sui velata fuerit aliquantum temporis, & postea virum accipit, in epistola Siricii Papæ ad Episcopum Himerium Tarraconensem directa cap. v. ita continetur: *De his vero qui acta poenitentia, tanquam canes ac fues ad vomitus pristinos & volutabra redeunt, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates & nova conjugia, & illicitos denuo adpetiere concubitus &c.*

IX. Si sanus vir leprosam duxerit uxorem.

Si sanus vir leprosam duxerit uxorem, ut postmodum ei superveniat lepra, postposita negligentia tales separantur, ne concepti filii lepræ macula polluantur. Fas namque est, ut mundus ad mundam jungatur.

S. Siricii Papæ, ex epistola ad Genesium Episcopum. Hera xii. Si sanus vir leprosam duxerit uxorem, &c. ut in Stephani responsis. Ita codex Pitheanus, & S. Martini Turon. teste Sirmondo ad hunc locum, nota MS. in libri margine.

X. De eo qui nesciens a quo sit ordinatus, Missas fecit, & baptizavit, tum postea dimisso officio uxorem duxit.

De illo presbytero, qui dicit se nescire qui eum benedixit, & tamen aliquantum temporis Missas fecit, & baptizavit: postea autem ipsum officium di-

In epistola Siricii Papæ ad Genesium Episcopum. Hera xiii. Presbyter qui dicit se nescire si episcopus fuit, qui eum ordinavit, & aliquanto

mittens uxorem duxit. Hunc vero presbyterum quis ambigat omnino culpabilem, qui sacrilego ausu quod sibi collatum ignorabat uti minime debuit? Pro quo omnimodo abjiciendus est, & in monasterium mittendus: ut illic sub digna poenitentia suam lugendo finiat vitam. Infantes vero illi, quos baptizavit, si in nomine sanctæ Trinitatis sunt baptizati, omnimodo probantur baptizati, pro eo quod & laicis, si necessitas urget, ut non illi qui baptizandi sunt in æternum pereant, licentia data est in hoc succurrere, &c.

XI. De presbytero, qui cum deesset aqua, periclitantem infantem vino baptizavit.

Si in vino quis, propterea quod aquam non inveniebat, omnino periclitantem infantem vino baptizavit: nulla ei exinde adscribitur culpa. Infantes sic permaneant in eo baptismo. Nam si aqua adfuit præsens, ille presbyter excommunicetur, & poenitentia submitatur, quia contra canonum sententiam agere sumpsit.

S. Siricii Papæ, Hera xiiii. Presbyter, qui in vino baptizatus, pro maxima necessitate, ut æger non periclitetur, pro tali re nulla ei culpa adscribitur. Si vero aqua aderat, & necessitas talis non urgebat, hic communione privetur, & poenitentia submitatur. Infans vero ille, si in sancta Trinitate baptizatus est, in eo baptismo permaneat. Ita collectio S. Martini Turon. & Cod. Herouvallian. tit. xxiii. de Baptismo.

Collectio antiqua titulorum LXXVI. in codice Pitheano, tit. XXIII. de Baptismo.

In epistola S. Siricii Papæ, Hera xiiii. Presbyter qui in vino baptizatus, pro maxima necessitate, &c. ut supra.

Alia collectio canonum, licet auctorem nullum afferat, canonem tamen profert hujusmodi, cum eo lemmate.

Quod pro necessitate in quolibet liquore baptizari possit.

Si quis in vino pro necessitate baptizatus, ut æger non periclitetur, pro tali re nulla ei adscribitur culpa. Sed vere ille qui in sancta Trinitate baptizatus est, in eo baptismo permaneat. Similiter qui in qualicumque liquore.

Rursum alia collectio MS. x. partium.

In epistola sancti Siricii Papæ c. xiiii. Qui in vino pro maxima necessitate baptizatus, ut æger non periclitetur, pro tali re nulla ei adscribitur culpa. Si vero aqua aderat, & necessitas talis non urgebat, hic communicatione privetur, & poenitentia submitatur. Homo vero ille si in sancta Trinitate baptizatus est, in eo baptismo permaneat.

XII. An liceat aqua concha vel manibus infusa baptizare.

Si licet per necessitatem cum concha, aut cum manibus, infanti in infirmitate posito aquam super caput fundere & sic baptizare. Hoc baptisma, si in nomine sanctæ Trinitatis peractum fuerit, firmiter permanebit: præsertim cum & necessitas exposcit: ut ille qui ægritudine detentus est, hoc modo renatus particeps Dei regni efficiatur.

Hera xv. si infantem in periculo constitutum, pro maxima necessitate, cum vase, aut cum manibus aqua in nomine sanctæ Trinitatis baptizaverit, firmiter permanebit: præsertim cum necessitas hoc exposcit. Sic codex Pitheanus, Turon. & Herouval.

XIII. De presbytero, qui baptizavit nesciens symbolum, nec orationem dominicam, nec psalmos, & an ipse ordinatus esset.

De illo presbytero, qui baptizavit, tamen nec symbolum,

De presbytero qui ignorat orationem dominicam. Hera xvi.

nec orationem dominicam, nec psalmos tenet, nec scit si episcopus eum benedixit. Hic primum omnium dignitatem, quam illicita uti præsumpsit, amittens, sub districta poenitentia, & in monasterium mittatur, & omnibus diebus vitæ suæ plangens quod incongrue egit, degat vita monastica. Infantes vero, quos baptizavit, si in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt, in hoc baptismo permancant.

xv i. Presbyter qui orationem dominicam non tenet, nec symbolum, neque psalmos, nec scit si episcopus fuit qui eum benedixit: hic primum omnium dignitatem, quam illicite præsumpsit, amittat: & sub districta poenitentia omni tempore vitæ suæ in monasterio degat. Infantes vero quos in sancta Trinitate baptizavit, baptizati permancant. Sic *Pithæanus codex*, Turon. & *Herouval.*

tos putarent, aut nunquam a dominatione crederent liberandos, & in aliorum conjugium solitudine cogente transferint. &c.

Expliciunt quæ domnus Papa Stephanus in Carissaco villa Britanniaco monasterio, ad interrogata dedit responsa.

IV.

Jam ut indicata fraus certius detegatur, juvat ab eo capitulo conjecturam auspicari, quod est ex iis quorum auctoritatem infringimus, ordine postremum, hoc est, decimum octavum. Enimvero cum neque istud responsi formam præ se ferat, quo questioni positæ satisfiat: nec præfixus ei titulus, qui est hujusmodi, *de coma clericis aut monachis non laxanda*, ullam habeat dubiæ & controversæ rei, aut, si lubet, interrogati similitudinem: summarium quippe reipsa est, & ἐπιτομή quædam: Quis non statim intelligat stultitia obcæcatum hominem, quisquis artifex sceleris fuit, seipsum stolide prodidisse, qui caput istud non indutum prius responsi forma responsis intexuerit? Appositus enim huic capitulum *συνογῆ* titulus admonet, contineri ea aliud nihil, præter *Responsa quæ domnus Papa Stephanus, cum in Francia esset, dedit ad varia consulta, de quibus fuerat interrogatus: vel, quemadmodum in ejusdem codicis calce legitur, ad interrogata.* Quorum cum simile nihil istud habeat, quod nunc ad trutinam vocatur, potuitne alieno magis loco, quam isto, interferi? aut jamne possit illultrius interpolatæ hujus collectionis indicium desiderari vel requiri?

Hæc, inquam, hominis fraus cum vel hac saltem parte manifeste constrieta convictaque teneatur, an non satis firmam haud absimilis doli in reliquo corpore suspicionem affert? An immerito mendax vel semel, semper mendax præsumitur? Aut vero temere auguramur, non hunc fuisse tantopere de clericorum coma sollicitum, ut de hac componenda satageret, in hoc acquiesceret, huic uni rei vel alieno loco & contra fas subdito canone prospectum vellet? Alio profecto spectabat, aliud animo consilium agitabat: quod ut ille astutius abderet ac dissimularet, alia aliis in locis ejusdem conflaturæ decreta inseruit, quorum similitudine vestitum illud & adornatum, quod de baptismo in vino est, cujus potissimum causa fraudem hanc omnem moliebatur, latenter obruderet.

Eandem non jam occulte, sed aperte sapiunt adulationem, secundum, tertium, & quartum: quæ nec legitimam responsionis formam obtinent, de qua mox iterum planius dicturi sumus: & præpostero interjecta loco primum & quintum, quæ esse inter se conjuncta argumenti similitudine oportuit, distrahunt invicem perperam ac divellunt.

Sex deinde reliqua a nono ad decimum quartum, quæ sunt de baptismo omnia, præter nonum, in gemino alio codice, id quod est adnotatu dignum, eodem plane ordine, numeris modo pro ratione ac serie collectionis illius immutatis, Siricio Papæ tribuuntur: ita subinde singulorum ac præsertim undecimi dictione variata, quod & in plerisque canonum collectionibus usuenit, ut & pro excipientium ingenio arbitrioque addita vel detracta nonnulla appareat: & ex uno tamen exemplo omnia efficta esse, & ex uno fonte hausta, minime obscuris deprehendatur indicia. Neutri tamen Pontifici adscribendum quod utrique tribuitur, spero mox futurum ut vel cæco, quod aiunt, appareat.

At quam debilis interim, & quam flaccescens, nec Pontificio ore digna undecimi ipsius capituli sententia est, vel ea parte qua baptizanti in vino presbytero poena statuitur? Nam quæ illius statuendæ causa tandem affertur? Accipite, canonici juris periti.

Quod

XIV. De presbytero, qui baptismi formulæ quædam adjecit, & nescit utrum episcopus fuerit qui eum ordinavit.

De illo presbytero, qui baptizavit isto modo sic rustice: In nomine Patris mergo, & Filii mergo, & Spiritus sancti mergo: & ipse presbyter nescit si episcopus fuit qui eum benedixit. Hic qui ordinationem suam ignorat, omnino abjiciendus est, & sub arcta poenitentia in monasterio mittendus, ut omnibus diebus vitæ suæ in luctu & fletu sub monastico habitu converteretur. Infantes vero illi, quos baptizavit, licet rustice, quia in nomine sanctæ Trinitatis sunt baptizati, in eo permancant baptismo.

Hera xvii. Qui vero ita baptizant, ut dicant, In nomine Patris mergo, in nomine Filii mergo, & Spiritus sancti mergo: hi qui ita sunt baptizati, ac si rustice, tamen in nomine sanctæ Trinitatis, baptizati sunt. Sic *codices tres prælaudati.*

XV. De episcopis accusatis & condemnatis.

De episcopo accusato, in Concilio Antiocheno cap. xv. ita continetur: Si quis episcopus de certis criminibus accusatus condemnatur ab omnibus episcopis ejusdem provinciæ, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo judicari, sed firmam concordantium episcoporum provinciæ manere sententiam.

XVI. De presbyteris & diaconis accusatis.

De presbyteris vel diaconibus accusatis, in Concilio Carthaginense cap. xx. ita continetur: Si autem presbyteri aut diaconi fuerint accusati, adjuncto sibi ex vicinis locis cum proprio episcopo legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, id est, una secum in presbyteri nomine vii. in diaconi i i i. ipsorum causam discutiant, &c.

XVII. De presbytero, cujus crimen, quod ante ordinationem admiserat, innotuit.

De presbytero, qui in culpam criminalem incidit, & peccatum ejus publicatum est, in Concilio Neocaesariense cap. i x. ita continetur: Presbyter si præoccupatus corporali peccato provehatur, & confessus fuerit de se quod ante ordinationem deliquerit, oblata non consecret, manens in reliquis officiis propter studium bonum. &c.

XVIII. De coma clericis aut monachis non laxanda.

Ut nullus clericus, aut monachus, comam laxare præsumat, aut anathema sit.

XIX. De femina, quæ alteri nupserat, cum ejus vir in aliena provincia falso mortuus putaretur.

De separata a marito, si vir ejus in aliena provincia vivere putabatur, in epistola beati Leonis Papæ directæ ad Nicetam Aquileiensem Episcopum ita continetur: Cum enim per bellicam cladem & per gravissimos hostilitatis incursus, ita quadam dicatis divisa esse conjugia, ut abductis in captivitatem viri femina eorum remanserint destituta, quæ viros proprios aut interemp-

Quod contra canonum sententiam agere præsumpsit : At proferri canones ante hoc tempus qui denique ex toto canonum corpore de hoc argumento possunt ? nulli enimvero sunt. Sensere omni ævo Patres, perspicuum adeo Christi præceptum illustrare novi canonis luce si conarentur, se perinde facturos quasi si quis studeat clarissimo soli mortale lumen inferre : atque, ut est in paræmia vetere, *ἡλὶς τὸ φῶς δαείζειν*, Mitto igitur quam sit hoc imperite confictum, nec satis caute. Hoc unum dico, frigide in hoc negotio canones appellari, vel si ulli exstarent, ubi Christi præcipientis imperium allegari fas & æquum est : levius quiddam esse ad sententiam canonum nescio quam provocare, ubi totius Ecclesiæ consensus adest, tot retro sæculorum corroboratus usu : audax esse facinus novæ legi condendæ necessitatem obtendere, ubi vicarii cujuscumque liquoris, qui vel tum in vicem succedat aquæ, sive tolerandi sive probandi, ne levissimam quidem mentionem aut omnino suspicionem antiquitas injicit.

Jam quanta deinde arte confinxit architectus hujus doli, improbique malleator adulterinæ monetæ, alia capitula de baptismo quatuor, in quibus impune ac tuto asseveraret ratum esse baptismum oportere : ut vel ista, vel similis dicendi formula, qua tum fere abutitur, *Infantes in eo baptismo permaneant*, & in quintum pariter occulte irreperet, quod est de baptismo vinario : nec tum primum aut semel novitate sua legentium oculos animosque percelleret?

V.

Sed incassum petita longius argumenta quærimus, cum hæc capitula, quibus nigrum theta præfigimus, nec Siricii Pontificis, nec Stephani esse possint. Non Stephani certe. Quid ita? Quod ab ea videlicet respondendi forma normaue abhorreant, ad quam cetera concinnat & componit summa cum cura & diligentia. Nam in his pro more fere illius ævi nihil recenter cudere Marte suo, ut aiunt, videri vult : sed quidquid affert, id ex vetustis repetere Conciliorum decretis, judicatisque Pontificum : ad quæ ille quidem ita constanter in singulis provocat, quæ genuina censemus, ut hæc ab eadem dicendi formula, quæ hoc indicet, ordiatur. *In epistola Leonis Papæ*, inquit in primo, *ita continetur*. In quinto deinde, *In epistola domni Innocentii Papæ continetur* : atque ita in septem aliis, quæ sincera arbitramur ac vera. Horum igitur cum nihil habeant simile reliqua, sed a Stephani more ac genere dicendi sine causa desciscant, pro fucatis ac simulatis haberi ea necesse est a *κεληνωτάτοις* harum rerum arbitris ac iudicibus.

Omnino simili forma legere est Zachariæ Papæ responsa septem ac viginti, ante annos septem, hoc est, anno DCCXLVII. ad Pippinum Majorem Domum, itemque ad Episcopos, Abbates & Proceres Francorum, data. Quorum plane nullum est, quod non sit similiter antecedentis synodi alicujus, aut Pontificis auctoritate nixum, cum hac solenni præfatione, *ita continetur, ita scriptum est, &c.* Quin & illud quod illic est ordine primum ac vicesimum, idem omnino est cum eo quod nunc sextum Stephano imputatur. Adde jam & Nicolai Papæ responsa ad consulta Bulgarorum : quæ cum sint omnino sex supra centum, vix unum eorum pariter alterumve reperias, quod non antecedentium Patrum, vel sacrarum litterarum auctoritate ac testimonio muniatur.

Sed cum deessent videlicet similia Patrum exempla vel dicta, quibus hic noster doli fabricator, quasi destina quadam ac fulcimento, opus sustentaret : & adversantem alioqui sibi Christum Dominum, ut diximus, in sacris litteris idem intelligeret : utroque argumenti genere caute supersedendum du-

xit, atque ab usitata potius responforum ceterorum forma, tum in isto undecimo, tum ut fraus magis lateret, in reliquis quoque, quæ sunt ejusdem artificii, desciscere.

Quin enimvero ad faciendam pariter responso, vel decreto potius quarto, fidem, sive Pontificem Romanum Deus dedit auctorem laudabat & adstipulatorem ejus oraculi : cum exstet illius plane par in simili argumento sententia, quanquam ex adulterina Isidori merce, parte secunda Decreti, causa xxx. quæstione i. circa annum DCCXV. Sive editum illud quod Gregorii Magni nomine vulgatum est, in calce ipsius Registri, ubi e capitulis septemdecim concinnatum his verbis quartum occurrit : *Si quis commatrem spirituales duxerit in conjugium, anathema sit.* Sive illud demum, quod sincerum ac genuinum est ea de re Zachariæ Pontificis capitulum, an. DCCXLIII. editum : *Ut presbyteram, diaconam, vel etiam spirituales commatrem, nullus sibi præsumat nefario conjugio copulare. Si autem qui sic conjuncti sunt admoniti declinaverint, & ab alterutro fuerint divisi, poenitentia submittantur, ut sacerdos loci providerit.*

Quin & duodecimum eleganti admodum testimonio Cypriani firmabat, ex epistola LXXV. ad Magnum : quo vetustas illius moris, cui patrocinator, hoc est, tradendi ex aquæ infusione baptismatis, egregie stabilitur?

Quin & decimum octavum auctoritate Concilii Carthaginensis IV. communivit, cujus hic canon XLIV. refertur, anno CCCXCVIII. sancitus, ut vulgo creditur : *Clericus nec comam nutriat, nec barbam radat?* Aut canone certe vicesimo Concilii Agathensis, anno DVI? An hæc omnia nescisse, an nihil omnino scisse Stephanus existimandus est?

Quamobrem cum sit tam discrepans ac diversus in his respondendi modus, atque in novem istis, quæ sincera agnoscimus, secernimusque a reliquis : vix ut priora illa pro responsis habenda sint : quis non statim illigat non ejusdem esse parentis utrumque partum? Habent ista enimvero novem legitimæ responsionis formam : reliqua fere omnia decreti potius simplicis ac statuti, cujusmodi in Conciliis sancita leguntur.

Jam vero quæ Stephano supposita existimamus, eadem Siricio ipsi quoque pari jure abjudicanda censemus : propterea quia si Stephani sunt, cujus quidem nomen codex unus præfert, Siricii simul esse non possunt : quod ille Siricium haud dubie testem citaret, propugnatoremque suæ sententiæ. Nam si responsione octava, quæ legitima est, Siricium ipsum appellare testem Stephano licuit ac libuit : quis existimet molestum ei & grave fuisse futurum, eundem in undecima quoque, quæ nunc potissimum venit in controversiam, allegare suæ responsionis suffragatorem, si in eadem decidenda quæstione toridem fere verbis faciem is olim sibi prætulisset? An & istud quoque Stephano latuit jampridem a Siricio anteoccupatum? Deinde & Genesius ille, ad quem Siricii inscripta fertur epistola, quis fuerit aut cujus sedis antistes, latet : & conficta haud dubie ex argumento appellatio est, *ὑπὸ τῇ γενέσει*, a nativitate secunda, quæ baptismo fit. Atqui cum quatuor exstent omnino Siricii epistolæ, locum singulæ sedemque antistitem, quo sunt transmissæ, diligenter notant. Cur ergo Genesii unius dissimulata sedes, ac silentio obruta, nisi quod nulla exstiterit : cautusque nunc saltem ac providus fuit, quisquis hunc struxit dolum, ne sedem ei forte, quæ foret alterius, arrogaret : cum alias haud ita astute reliquam fraudem texerit, ut detegi ea certo non possit?

V I.

Otiosi itaque hominis alicujus, ut levissime dicam

cam, totum hoc figmentum est : qui ut majorem fraudi suæ adstrueret fidem, atque ut fabulæ vires & colorem adderet, non unicum hunc, sed plures una opera confinxit de baptismo canones, aliosque ejusdem officinæ : ut inter istos illum quoque, quo baptismus in vino probatur, callidius solertiusque, ut quidem rebatur ille, subjiceret. Adscripsit idem deinde duobus Pontificibus, id quod vel ab uno sanciri nefas fuit. Sed ita adscripsit, nullam ut prioris Pontificis mentionem posterior faceret, contra omnium morem, in primisque Stephani ipsius, in ea parte quæ potissima est hujus seriei : a quo tamen ipsum more discedere, in re præsertim tam gravi, si quis alius idem edixisset, id quod latere Stephano nec decuit omnino, nec potuisse arbitror, minime sane oportuit.

Accedit quod in quocumque liquore baptizari posse qui unquam censuere, semper sunt pro hæreticis habiti : ut Armeni olim, (nam Lutherum ac Bezam, similesque heterodoxos nihil moror, qui ubi semel defectionis signa sustulerunt, nihil intentatum deinde, nihil inausum reliquere:) Armeni inquam, quorum *vicefinus primus error*

est, quod varie baptizant, quidam in aqua, quidam in vino, quidam in lacte, inquit Thomas Valdensis, libro II. cap. CXIV. ex Guidone Carmelita, de erroribus Armeniorum.

Denique tam irritum, si vinum aquæ substituat, baptismum fore omnis schola censet, quam eucharistiam haud rite peragi, si in vini locum aqua subrogetur : quod quidem fecisse olim Ὑδροπαγεσάτας, sive Aquarios, dum prodit antiquitas, execratur.

Hæc etsi forte singula & tricosis & contentiosis hominibus eludi aliqua arte possunt, vix tamen nullam fidem habebunt universa : & apud lectorem cordatum satis erunt, opinor, ut intelligat, tum ab imperito aliquo confarcatore, nec satis provido, assutam hanc infelicitè laciniam Stephani responsis : tum ab eodem pari arte atque fallacia Siricio quoque ipsi attributam, sub Gratiam Monachi tempora : cui fuere hi canones suppositi ob eam causam incompti : nam & qui eos exhibent vetustissimi codices manu exarati, atatem eam adeo non antecedunt, ut vix assequantur.

DE BAPTISMO

IN NOMINE

CHRISTI.

ED enimvero acrior de baptismi forma quam de materia; inter Theologos contentio, majus sententiarum divortium est: quæ ut controversia pariter dirimatur, nunc tertium postulat ac postremum cursus nostri spatium.

Dedit huic scholæ discidio locum in primis Nicolai I. responsum ad consulta Bulgarorum, cap. c i v. quod ii præpostere interpretati sunt, qui prius & in quibusdam explanandis, ex Actis Apostolorum, Ambrosioque sententiis, quæ eodem spectant, pariter aberrarunt. Est illud autem ejusmodi in collectione Conciliorum, ad annum DCCCLVIII.

A quodam Judæo, nescitis utrum Christiano an Pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid de his sit agendum consulitis. Hi profecto, si in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in Actis Apostolorum legimus, baptizati sunt, (unum quippe idemque est, ut sanctus exponit Ambrosius,) constat eos non esse denuo baptizandos. Sed primum utrum Christianus, an Paganus, ipse Judæus exstiterit, vel si postmodum factus fuerit Christianus, investigandum est: Quamvis non prætereundum esse credamus, quid beatus de baptismo dicat Augustinus. Jam satis, inquit, ostendimus, ad baptismum qui verbis evangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu sancto aliter sentiat, quam doctrina celestis insinuat.

I.

Hoc Pontificiæ vocis oraculum in eam partem accepere nonnulli, ut ratum eo ac legitimum declarari baptismum putarent, qui non evangelicis modo verbis, ut solenne est, sed sub hac quoque verborum formula conferretur, Ego te baptizo in nomine Christi. Ita ab Apostolis factitatum aiunt, Luca teste in Actis: ita & Ambrosium docuisse, libro primo de Spiritu sancto, capite tertio. Isto igitur tanquam tergemino ariete convelli posse existimant ac labefactari receptam totius fere scholæ, atque adeo Ecclesiæ conspirante consensu sententiam, quæ sic designatam hujus sacramenti administrandi formam a Christo Domino docet, ut baptismum esse omnem irritum oporteat, qui sacrosanctæ Trinitatis invocatione caruerit.

Quin etiam usque eo aliqui processere, ut quod Apostolos fecisse, ut plerique fatentur, non omnino indubium est: ut nos ostensuri sumus, falsum: id etiam nunc sine ulla dubitatione licere affirmarint. Expuncta hæc quidem sententia est Pii V. jussu ex Cajetani commentariis, editione Romana altera: quis nescit? At eadem in Hadriani VI. operibus perseverat: quæ quidem ab illo dudum antea, cum adhuc privatus esset, exarata sunt: typis deinde Romæ edita, cum Pontificatum gereret, ipso præsentante ac spectante, anno MDXXII.

Viderint id ii sane quorum interest. Assentiri nos interim nulla ratione aut vi huic opinioni possumus: aut licuisse aliquando nimirum, aut etiamnum licere extra regulam Christi Salvatoris imperio constitutam, ut Fulgentius loquitur, hoc est, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, qui crediderint baptizari. Nam quemadmodum lex tingendi imposita est, inquit Tertullianus, sic forma præscripta: a qua qui discesserit, & gravi se adstringat scelere, & operam ludat.

Unam enimvero esse tum Lucæ in Actis, tum vero Ambrosii, ac Nicolai mentem ultro damus: reprehensionem tamen novitatis adeo non extimescimus: aut, quia nunc primum aliam horum trium esse sententiam, quam quæ sit hætenus existimata, statuimus, eam ob rem veremur, ne quis criminetur videri nos, quod aiunt, cornicum oculos velle configere: ut nos etiamnum spes quædam obtinet, id hominibus iis persuasum iri, qui nec opiniosi sint, nec præjudicata sententiæ nimis tenaces.

II.

Juvat adeo capere ab Actis disputandi exordium, hoc est, rem omnem a capite arcessere, ac Lucam producere primum in scenam. Baptizati, quotquot apud ipsum leguntur, inquit, in nomine Domini JESU baptizati perhibentur.

Act. i i i. 38. Baptizetur unusquisque vestrum in nomine JESU Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti.

Act. v i i i. 12. In nomine JESU Christi baptizabantur viri ac mulieres.

Act. v i i i. 16. Nondum enim Spiritus sanctus in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini JESU.

Act. x. 48. Et jussit eos baptizari in nomine Domini JESU Christi.

Act. x i x. 5. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini JESU.

Atqui baptizatos in nomine JESU intelligi eos necesse est, qui baptizati sunt, postquam invocarunt & confessi sunt nomen Domini JESU. Dirimenda nimirum ac distrahenda in partes duas simplex oratio est, in hunc fere modum ac sensum. Act. i i i. 38. Invocet unusquisque vestrum nomen Domini JESU, & baptizetur. Act. v i i i. 12. Invocabant viri & mulieres nomen JESU Christi, & baptizabantur. Act. v i i i. 16. Invocarant illi quidem nomen Domini JESU, sed baptizati tantum erant. Act. x. 48. Et jussit eos invocato nomine Domini JESU Christi, fidem ei obstringere, & baptizari. Act. x i x. 5. Crediderunt Dominum JESUM esse Christum, & baptizati sunt. Ut his vocibus, in nomine Domini Jesu, non baptismi formam, sed baptizandorum fidem consignatam intelligas, invocatumque ab iis id nomen ante lavacrum sub antistitis manu.

Ff 3

Gra-

1 Fulg. in frag. lib. x. contra Fabian.

2 Tertull. lib. de Bapt. cap. x i i i.

Gravem desideras interpretationis hujus auctorem ac vindicem, cujus auctoritate robur ei ac pondus accedat? Quis Luca gravior, a quo videlicet ipso hæc acta digesta confecta sunt? Atqui eo prodeunte sic Paulum compellavit Ananias: ¹ *Et nunc quid moraris? exsurge & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.* Quid istud autem erat aliud præcipere, quam ut confessus antea Christum, invoca- toque ultro nomine ipsius, baptismo se tingi cura- ret? Quæ res ubi gesta est, baptizatus ille in no- mine Domini JESU rite intelligitur, hoc est, ut car- men idem sapius occinam, post confessionem ejus nominis. Hanc enim iis verbis subjectam esse senten- tiam qui non agnoscat, eum ipso in limine impinge- re ac temere labi necesse est.

III.

Pudet hujus controversiæ arbitros & judices gram- maticos dare ac statuere. Pudet, inquam, pigetque, cum Theologi audiamus, ad hos provocare. Atqui si hos nihilominus in consilium vocemus, comme- morabunt ii Christum aliter in Evangelio, aliter Lu- cam in Actis locutum. Quid enimvero iste? *bapti- zati sunt.* Quid ille? *baptizantes eos.* Lucam illi fug- gerent vocabulo formæ passivæ usum: quod utique verbi genus per se quid quisque patiat ac recipiat: oblique vero, atque ex adjectis ei verbo vocalis, qui- bus idipsum de causis patiat, id si fert oratio, in- dicat. Itaque & quid susceperint ii, qui baptizati di- cuntur: & quid iidem, quo tali munere ac præmio donarentur, veluti de suo conferrent, confessionem videlicet Christi nominis, comprehensæ in Actis sen- tentiæ produnt: ² quoniam prius elici necesse est con- fessionis officium, inquit Fulgentius, cui recte de- inde minister sancti baptismatis ministret effectum.

At verbum ejusmodi quod agendi formam habe- ret, tum Christus adhibuit, cum Apostolis bapti- zandi munus provinciamque detulit. Quorsum istud autem? Quod nempe vocabulo istius generis potes- tas agentis addita est, atque adeo actio illius qui baptizat, ut per se planum est: quamobrem & con- junctis cum eo verbis simul forma præscribitur, qua sit illa rite actio obeunda: nimirum istis, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quanquam neque his vocibus forma solum significatur, quæ est ab an- tistite recitanda: sed & confessio Trinitatis, quæ si- mul, imo & prius ab eo proxime redditur, qui tin- gi debet. Nam utrumque ex æquo signari tum ni- hil vetat, cum baptismus dicitur in nomine Trinita- tis dari: secus, cum in nomine Christi tantum: tunc enim per se confessio modo indicatur illius, qui tin- gitur. Quare cum in sacris paginis *baptizare*, tum in Græcorum Euchologio, *baptizari*, subinde lege- re est in nomine Trinitatis: ut Trinitatis nomen, seu invocationem, æque ei qui abluatur, atque abluen- ti ministro competere intelligas: conjuncta tamen co- pulataque cum his vocibus, *in Christi nomine*, hæc vox, *baptizari*, occurret una dumtaxat: ut ad is- tius solum, qui salubri fonte abluatur, confessionem ac fidem, non ad abluentis præcise formulam, con- fessum id loquendi genus per se referri sentias oportere.

Uno omnia explicatius verbo complectar. *Bapti- zare* in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti Chri- stus Dominus jubet. Quis ea potissimum tunc intelli- gitur verba prolaturus? is ipse profecto, qui bapti- zandi munus obit. At baptizati alias dicuntur in Chri- sti nomine. A quibus tandem nomen istud pronun- ciatum esse hæc significat oratio? Ab iis ipsis, opi- nor, quos eadem oratio baptizatos in eo nomine in- dicat.

Non est enim profectio, non est humano consilio,

¹ Act. xxii. 16.

² Fulg. ep. xii.

sed nec mediocri sapientissimi numinis cura provi- sum, ut sacer scriptor neminem baptizasse retulerit in nomine Domini JESU: ne quis temere induceret animum usurpatam hanc fuisse ab hujus sacramenti administro formam: ³ ut Ferrando & ⁴ Vigilio visum, aliisque numero paucissimis: baptizatos itaque ma- luit in eo nomine dicere, hoc est, post publicam ejus nominis confessionem ac fidem ablutos & mun- dados.

Egregie autem illa se Lucæ in scribendo accuratio prodit in primis, cum eunuchum is ablutum a Phi- lippo refert. *Et dum irent per viam*, inquit, *vene- runt ad quandam aquam: & ait eunuchus: Ecce aqua: quid prohibet me baptizari? Dixit autem Philip- pus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo filium Dei esse Jesum Christum. Et jussit stare currum. Et descenderunt uterque in aquam, Philippus & eunuchus: & baptizavit eum.* Hoc tantum. An is in nomine Christi ablutus? quis neget? Ambrosio præsertim, ut mox liquebit, affirmante. At hoc di- cere Lucas prætermisit. Consulte enimvero hoc qui- dem loco, & valde caute: ne si hanc loquendi for- mulam, sibi alias perquam familiarem, cum activæ significationis voce connecteret, a ministro prolatam quispiam existimaret.

IV.

Et sunt qui dispensatione usos pertendunt, ⁶ cum baptismum in Christi nomine Apostoli impertirent: cujus dispensationis nec vola nec vestigium, ut aiunt, in sacris paginis, aut in veterum monumentis appa- ret, nec afferri omnino causa probabilis potest. An enim id Apostolis liceret, quod nec Christo ipsi li- cuit? Nam cum sit ille primarius baptismi cujusvis administer, *Ipse est enim qui baptizat*: nefas aliam a vicaria potestate formam adhiberi, quam quæ a su- premo, si quidem adesset illa, usurpari commode posset. Dictumne unquam Christum ipsum putas, Ego te baptizo in nomine Christi? Quo ille loquen- di genere alium se a seipso proderet, cum baptizato- rem alium esse ab eo oporteat, cujus in nomine bap- tismum impertit. Diceret igitur, Ego te baptizo in nomine meo. At quantumvis non rapinam arbitra- tus sit esse se æqualem Deo, hanc si nihilominus for- ma uteretur, nec se ministrum tantum esse sacra- menti ostenderet, ut est reipsa, qua homo est: nec sanctificationis primariam causam esse Trinitatem os- tenderet.

Sed quid conjecturas sequimur, cum luculenta ex- stent divinæ vocis oracula, quæ ab ipsis quoque A- postolis sub invocatione Trinitatis baptismum esse collatum, vel tacentibus nobis, clament ac prædi- cent? ⁷ *Cum Paulus veniret Ephesum, & inveniret quos- dam discipulos, dixit ad eos: Si Spiritum sanctum acce- pistis credentes. At illi dixerunt ad eum: Sed neque, si Spiritus sanctus est audivimus. Ille vero ait? In quo er- go baptizati estis? Si nec invocatum est scilicet pri- mum a vobis, nec invocatum deinde super vos Pa- tris & Filii & Spiritus sancti nomen. Utrumque si abfuit, in quo baptizati estis? Qui dixerunt, In Joan- nis baptismo: in quo nempe nec fides Trinitatis ab eo, qui ablui debet, exigitur, aut redditur: nec a ministro Trinitas invocatur. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini JESU: hoc est, credentes JESUM esse Christum ac Filium Dei, atque adeo Trinitatis fidem professi, demum abluti sunt.*

Fuit enimvero solenne illud omni ævo servatum, ut qui salutari lavacro tingendos se sisterent, fidem sive symbolum rogarentur, quam deinde fidem ab- lutio

³ Ferrand. ep. ad Anatol. Diac. cap. xiii.

⁴ Vigil. Tapfir. lib. xii. de Trin. Et Bernardi nomine, epist. cccxi.

⁵ Act. viii. 36.

⁶ Alex. Aleris, & alii.

⁷ Act. xix. i.

lutio obfignaret. Unde factum a Græcis Latinisque Patribus huic sacramento nomen, obfignatio fidei, *ὁφθαλμοῦ τῆς πίστεως*. Anulum quoque accipit tunc primum Christianus, quo fidei pactionem interrogatus obfignat, ut ² Tertullianus loquitur, libro de Pudicitia, capite nono.

³ Fidem autem in præfenti qualemcumque Trinitatis intelligo: hoc est, redditionem symboli eam, quæ baptismo præmittitur: at non eandem necessario omnis circa Trinitatem erroris expertem. *Integrum* enim nihilominus sacramentum est, ut præclare

⁴ Augustinus, *quamvis fides sub eisdem verbis aliud opinantis, quam catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata*. Sive quantuscumque sit de Trinitate, ut præallatis ejusdem ⁵ Augustini verbis utar, vel dantis vel accipientis error. *Nec dubito etiam illos habere baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, hoc est, eam animo fidem adulterantes, quam ore profitentur, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab iis in quorum societate id accipitur: de quibus dictum est, Ex nobis exierunt*. At fidem interim mos est ab eo posci, qui ablui debet: quam hæc deinde idcirco abluentis verba excipiunt, in Missali Gallicano veteri, tit. xxv. OPUS AD BAPTIZANDUM, pag. 364. *Baptizo te CREDENTEM in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.

V.

Fecit hæc igitur confessionis hujus & baptismi copulatio conjunctioque mutua, ut non in Christi modo, verum etiam & in Trinitatis nomine baptizari, unum & idem existimatum sit, atque post confessionem utriuslibet baptizari.

De priore certe est illa plana & aperta Joannis Damasceni vox, libro quarto orthodoxæ fidei, cap. x. *Τὸ εἶναι εἰς Χριστὸν βαπτισθῆναι, δηλοῖ τὸ πιστεύοντα εἰς αὐτὸν βαπτισθῆναι*. In Christo igitur baptizari, significat credentes in eum baptizari.

⁶ De posteriore autem quid apertius, quam quod Arelatensis primi Concilii Patres habent, cap. viii. *Placuit, inquit, ut si ad Ecclesiam aliquis ab hæresi venerit, interrogent eum symbolum: & si perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur. . . . Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur*. Eandem vero Arelatensis secundæ synodi, ac primæ, sententiam, totidemque expressam fuisse verbis, inferius constabit.

Viden interim non rogari quenquam, qui ab hæresi veniat, quas voces inter abluendum sacerdos ediderit: nam quis istud ab rustico jure poscat? sed num fuerit ipse symboli fidem professus. Quod si enimvero Trinitatem illic se credere præ se tulit, baptizatum hunc rite existimari Patres voluere. Quid ita? Quod in Patre & Filio & Spiritu sancto baptizari idem esse censerent, atque in confessione Trinitatis ablui: fidemque seu confessionem Trinitatis in ministro, qui tinctionem facit, consimilem existitisse oportere, atque in eo qui recipit: quippe qui hanc ministro prius pro imperio officioque exigenti, ac voce quidem præeunti, reddiderit. *Ridicula penitus assertio, inquit Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos, aliter de Deo sentire baptizantem, & aliter baptizatum*.

An vero cum vel Ambrosium sic perorantem audimus, libro de iis qui initiantur, cap. iv. *Tu in gratia baptizatus es in nomine Trinitatis. Confessus es Patrem, recordare quid feceris. Confessus es Filium, con-*

fessus es Spiritum sanctum. Vel Hilarium libro secundo de Trinitate: *Baptizare jussit in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, id est, in confessione & auctoris & unigeniti & doni*. An tum ullus, inquam, reliquus est ambigendi locus, quin perinde sit in confessione Trinitatis, atque in nomine Trinitatis ablui? similique causa unum atque idem esse in nomine Christi tingi, ac postquam in Christum credideris baptismo tingi?

VI.

Quid faciemus igitur eidem Ambrosio, inquires, cujus sententiam penitus adversari nostræ hæcenus existimatum est? Quid facturus sis, quisquis es, rogas? Dabis operam ut & curiosius rimandos esse Patrum sensus vel hinc agnoscas: & exemplo deinde nostro Ambrosium omni erroris suspitione liberares. Eo enimvero, si nescis, omnis illius oratio recidit, quæ nunc venit in controversiam, ut hæc duo edoceat: alterum, hunc esse in sacris litteris loquendi morem, ut vel una Trinitatis appellata persona, intelligi pariter reliquas oporteat: alterum, quod est ex primo consequens, eos qui salubri lavacro tincti dicuntur, vel si Christum modo sunt ore confessi, totam nihilominus Trinitatem animo ac fide percipisse. Hæc illius orationis summa est, hæc sententia: de qua ne quamlibet tenuis animo scrupulus resideat, juvat ea illius verba repræsentare, quæ non-nihil habere visa sunt offensionis ac salebrarum, iis videlicet, qui vel nodum, ut aiunt, in scirpo quærunt: vel Ambrosium prospexere tantum, & a limine salutarunt.

Æthiops eunuchus Candaris reginæ baptizatus in Christo, hoc est, post confessionem Christi, ut vidimus, *plenum mysterium consecutus est*, hoc est, evangelicæ legis baptismum, ea qua omnino oportuit fide septum, communitum, instructum, vel Christi modo nomen confessus, obtinuit.

Et illi qui negaverunt se scire Spiritum sanctum. . . . quia nec in Christi nomine, nec cum fide Spiritus sancti baptizati fuerant, in Joannis baptismate nec Christum venisse confessi, sed venturum tantum, nec de Spiritu sancto edocti, non potuerunt accipere baptismatis sacramentum, baptismum regenerationis. *Baptizati postea sunt itaque in nomine Jesu Christi, Jesum esse Christum fatentes ac Filium Dei: nec iteratum est in his baptisma, sed novatum*. Novum illis baptisma tum primum datum est, non iteratum. *Unum enim baptisma, Christi videlicet, seu legis novæ*.

Ubi autem non est plenum baptismatis sacramentum, nec principium vel species aliqua baptismatis æstimatur. Ubi non est Trinitatis plena confessio, cujus & invocatione baptismus deinde consecratur, quod quidem utrumque Joannis baptismati defuit, (nam eo nunc tantum spectat:) nec principium nec species ibi baptismatis evangelici æstimatur, quod & unum est, & confessione illa, atque invocatione, sancitur & continetur.

Plenum autem est, hoc est, sua instructum & ornatum fide, cujus præmium regeneratio & sanctitatis adeptio est, si Patrem & Filium Spiritumque fatearis. Si unum neges, totum subrues. Si vel Filium exempli causa negas, tota pessumdatur & corrumpitur fides. *Et quemadmodum si unum in sermone comprehendas, in ea confessione quæ baptismi præmittitur, aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum sanctum: fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum abneges, plenum est fidei sacramentum, fides baptismi integra est: plenum sacramentum, quantum ad illam plenitudinem quæ est ex fide*. Unde dicit, (verbis utor ⁷ Alexandri Alensis) *plenum esse fidei sacramentum: non dicit, plenum est sacramentum*. Ita etiam, pergit Ambrosius, *quam-*

vis

¹ Basil. l. iii. adv. Eunom. pag. 48.

² Tertull. lib. de Pœnit. c. vi.

³ Aug. l. iii. de Bapt. contra Donat. cap. l. i. cum aliqua fide.

⁴ Aug. l. iii. de Bapt. contra Donat. cap. xv.

⁵ Aug. l. vii. de Bapt. cap. l. iii.

⁶ Anno cccxiv.

⁷ Alex. Alensis p. iv. qu. viii. a. iii. §. ii.

vis & Patrem & Filium & Spiritum dicas, & aut Patris aut Filii aut Spiritus sancti minuas potestatem, id quod Ariani Eunomianique faciunt, vacuum est omne mysterium, vacuum sua fide, & gratiæ proinde spiritalis munere vacuum, ut idem alio loco prodidit.

Denique & illi ipsi qui dixerant, nec si Spiritus sanctus sit audivimus, baptizati sunt postea in nomine Domini Jesu Christi: in fide & confessione ejus nominis. Et hoc abundavit AD GRATIAM, hoc dicere abunde fuit, non solum ad auctoramentum fidei, verum etiam & ad gratiam in baptismo adipiscendam: quia jam Spiritum sanctum Paulo prædicante cognoverant, atque adeo jam & crediderant & confessi erant. Nec contrarium debet videri: quamvis etiam postea tacitum sit de Spiritu, tamen creditum est: & quod verbo tacitum fuerat, expressum est fide. Cum enim dicitur in nomine Domini Jesu, per unitatem nominis impletum mysterium est. Vel si unum Christi nomen appellaveris, nihil propter fidei defectum sacramento deperit, totum vel sic mysterium fidei attigisti. Nec a Christi baptismo Spiritus separatur: nec potest a confessione Christi in baptismo Spiritus sancti confessio divelli ac distrahi.

An aliquod igitur in hac oratione universa de baptismi forma vestigium est? omnino nullum. At alio loco sane expressum atque conspicuum, libro de iis qui initiantur, capite quarto. Credit Catechumenus in crucem Domini Jesu, qua & ipse signatur: sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritalis gratiæ munus haurire.

Eant nunc qui vel pugnancia locutum Ambrosium, vel, quod vereor ut aures catholicæ ferre possint quin exhorrescant, errasse Doctorem Ecclesiæ, ac deferendum clamant. Est hoc quidem compendium operæ ac laboris, quo curiosius exploranda Patrum sententia est. Sed quid est istuc aliud quam vadimonium deferere, ac præsumpta desperatione evadendi quo velis, in limine ipso subsistere?

VII.

Et simile tamen ei hæreseos crimen impactum, (ut & id obiter insinuemus, quando ejus rei se dat occasio:) ab Roberto Coco, ubi traditum ab Ambrosio comminiscitur, actualia peccata baptismo, lotionem pedum originalia relaxari. Verba hæc sunt Ambrosii, libro de initiandis, cap. vi. Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Mundus erat Petrus, sed plantam lavare debebat. Habebat enim primi hominis de successione peccatum, quando eum supplantavit serpens, & persuasit errorem. Ideo planta ejus abluitur, ut hereditaria peccata tollantur. Nostra enim propria per baptismum relaxantur. Atqui scribentis mentem si penitus introspectas, intelliges ab eo duo duntaxat affirmari. Alterum, levia esse errata quædam, quæ venialia nuncupamus, ea in primis, quæ ex errore nobis obrepant: eademque hereditaria merito appellari: quod, ut primo homini serpens afflavit errorem, sic Petrum, sic nos, ut in hoc genere peccemus, sæpenumero similis error impellit: cui ut obnoxii simus, facit naturæ imbecillitas orta ab Adami labe. His ut occurreretur, lotionem pedum, quæ baptismum consequbatur olim in Mediolanensi Ecclesia, (qui ritus & in Missali Gothico pariter, & in Gallicano vetere commemoratur: quæ nuper illustravit Vir Clariss. D. Mabillonius, e sacro Benedictinorum cœtu:) hanc inquam, ille cum sacerdotis præce conjunctam, his expiandis ait subsidio fuisse: nam MAJUS illa SUBSIDIUM SANCTIFICATIONIS afferebat, ut episcopi nunc quoque benedictio: auxilium nempe

cæleste, quo postea te serpens supplantare non posset, ut loquitur² auctor librorum de Sacramentis: quibus in ipsis ita vestigiis insistit Ambrosii, ut pro eo & ab Hincmaro habitus sit olim, atque etiamnum vulgo habeatur. Alterum caput illud est, quod idem Ambrosius asseverat, esse delicta, præter hæc, alia, quæ propria nuncupat: quæ non error, ut priora, sed malitia, sed concupiscentia perpetrat: hæc autem baptismo dilui penitus & aboleri: quo quid a quoquam potest dici verius? Itaque cum heterodoxi, & catholici quoque nonnulli, quæ hereditaria ille appellat, originalia interpretantur: actualia quælibet, quæ ille propria: tum absurdum Ambrosio sensum affingunt, & ab Ecclesiæ doctrina, & a ratione, & a scribentis sententia alienum. Nam quid alienius fingi potest, quam sensisse Ambrosium, vel lotionem pedum a Christo facta originale in Petro peccatum esse sublatum, cum idem ante hanc lotionem mundum fuisse Petrum totum admonuerit: vel simili pedum lotionem, quam antistes faceret, originale tolli noxam, cum actualia elui culpas prius per baptismum dixerit? Tum vero deinde temere iidem proprium parenti fatum abjudicant, cum opus illud esse supposititium tam futili argumento colligunt. Sed ad propositum revertamur, unde digressi sumus.

VIII.

Jam Nicolai deinceps oratio nihil habet difficultatis aut salebrarum. Complectitur enim ea partes duas. Prior est de fide illius, qui baptismum suscipit: nam de adultis in primis agitur, ut & in Actis, & apud Ambrosium. Hi profecto, inquit, si Christiano more ac ritu abluti sunt: hoc est, si in baptismo interrogati credere se in Trinitatem confessi sunt, vel tantum in Christum, sicut in Actis Apostolorum de eunucho Candacis reginæ legimus, aliisque: unum quippe idemque est, ut sanctus exponit Ambrosius: profecto constat eos non esse denuo baptizandos. Profecto constat, inquit: Quod est dicere, hoc nemo nescit, quod est communi omnium consensu atque usu receptum, nec nostri adeo rescripti luce ac robore eget. Sive dixerint illi igitur, cum abluendos se fiterent: In Patrem & Filium & Spiritum sanctum credo, baptismo me Trinitatis ablue: sive, in Christum credo, baptismo me Christi tinge: unum penitus & idem utrumque est.

Papæ! Quam est illa pars responsionis hujus supra laudato Arelatensis synodi decreto consentiens, qua nominatim cavetur, ut qui se Trinitatem in baptismo confessum dixerit, ne baptizetur: si secus, baptizetur! Nam cum utrobique fides exploretur illius, qui abluatur, nequit esse profecto ovum, quod aiant, ovo similis.

Altera pars est de ministri fide: ab illis verbis, Quamvis non prætereundum esse credamus: quæ pars illius sententiæ cum per se plana est ac perspicua, tum illud prodit in primis, nihil in priore de baptismi forma Pontificem edixisse, qui in postrema non nisi verbis evangelicis consecratum baptismum probari sibi æque atque Augustino significet.

Non omnem igitur ille baptismum probat, ut verbis utar³ Augustini in simili argumento. Nam in multis idolorum sacrilegis sacris baptizari homines perhibentur. Et ut ait⁴ Ambrosius, Multa sunt genera baptismatum, sed unum baptismum clamat Apostolus. Quare? Sunt baptismata gentium, sed non sunt baptismata. Lavacra sunt, baptismata esse non possunt. Caro lavatur, non culpa diluitur: imo in illo lavacro contrahitur. Denique qui utrique prævit⁵ Tertullianus, libro de baptismo:

² Libro III. de Sacram. cap. 1. Hincmar. tom. 2. opusc. xxxix. pag. 682.

³ Aug. lib. vi. de Bapt. contra Donat. c. xxv.

⁴ Auctor lib. de Sacram. apud Ambr. lib. 11. cap. 1.

⁵ Tertull. lib. de Bapt. c. v.

tismo : *Sed enim nationes viduis aquis sibi mentuntur. Nam & sacris quibusdam per lavacrum iniuntur, Isis alicujus aut Mithræ. Certe ludis Apollinaribus & Eleusiniis tinguntur : idque se in regenerationem & impunitatem perjuriorum suorum agere præsument.*

Et vero nuperrime Bulgarorum natio abjectis inanum numinum simulacris ad Christiana sacra transierat, adhuc plena Paganorum : neque erat satis exploratum, falsisne diis etiam tum addictus esset is qui baptizaret, Judæus utique, hoc est, mercator circumforaneus : (neque enim religionis istud ibi, sed negotiationis nomen est, ut alii ante nos monuerunt) an Christi jam unius cultui consecratus, atque adeo non profani, ut olim, sed sacri baptismatis peritus administer.

Enimvero geminum ibi baptismum Nicolaus agnoscit : alterum, qui ex Paganorum superstitione agatur, quantumvis per eum ethnici, ut Athanasius animadvertit, oratione III. contra Arianos, uni se Deo, quem ore implorant, mancipari videri velint : alterum, in quo Christiano ritu ac more Trinitas invocetur. *Sed primum, inquit Nicolaus, utrum Christianus an Paganus exstiterit, investigandum est. Quamquam & hunc posteriorem baptismum, vel si a Paganis evangelicis verbis detur, idem deinde jure merito approbat. Priorem autem, ut par est, execratur ac nominatim excipit : uti & exceptum multi arbitrantur hunc unum olim a Gregorio III. ante annos cxx. cum in epistola ad Bonifacium Moguntinum de Germanis istud rescriptum tulit : quo primum avo gens ea pariter a profanis superstitionibus ad Christianos ritus transivit. Quos a Paganis baptizatos esse asseruisti, si ita habetur, ut denuo baptizes in nomine sanctæ Trinitatis mandamus. Et mox : Eos qui a presbytero Jovi mactante, & carnes immolantibus vescente, baptizati sunt, ut rebaptizentur, præcipimus. Quoniam dubium nimirum esset, num verbis profanis potius, quam evangelicis, baptismi hujusce forma constaret.*

Itaque baptismus ille nunc Pontifici placet unus, qui post confessionem Trinitatis, vel Christi tantum, ab eo qui baptizatur, editam : a ministro deinde verbis evangelicis, ut ipse subjungit, hoc est, sub Trinitatis invocatione, fit collatus. Nam istud esse plane in nomine Christi baptizari, ex Actis & Patribus, ut vidimus, palam est.

IX.

Mirum est quot se vertant in partes, quot se in angustias conjiciant ii, qui alias expediendi hujusmodi vias ac rationes excogitant. Nicolaum aiunt de fide modo ministri utraque responsionis parte locutum : quod abhorreere prorsus a vero vel hæc vox una, *si baptizati sunt*, quæ passive potestatis est, aperte prodit : cum, ut est demonstratum a nobis, subsequentibus eadem conjuncta verbis, *in nomine Christi*, significet non ministri qui abluit, sed eorum qui abluuntur, explorari fidem.

Ambrosium illi deinde, quo Nicolaus auctore inititur, duo docuisse comminiscuntur. Alterum, fidem explicitam Christi, ut aiunt, fidem esse implicitam Trinitatis : fidemque hanc geminam iis vocibus designari, *si in nomine Trinitatis, vel tantum in nomine Christi*. Alterum, sufficere implicitam invocationem Trinitatis ad baptismi integritatem. Pontificem parte dumtaxat priore usum, qua egebat : non item postrema.

Verum non una in hoc uno responso, sed multiplex hallucinatio est. Nam (ut omittam cetera) ex duobus hisce capitibus, quæ Ambrosio affinguntur, quam sit posterius alienum ab ejus mente, si de forma locutum existimant, qua ministrum uti necesse

fit, qui abluit, paulo ante ostensum est : quippe qui sit in eo totus, ut illius tantum qui abluitur, fidem explicet. Quam sit autem & prius illud tum per se a vero, tum ab Ambrosii pariter mente abhorrens, mirum est a summis ingeniis non animadversum. Sic enim statuimus, fidem quam vocant explicitam Christi, non implicitam, sed explicitam esse pariter Trinitatis fidem : frustra que geminam fingi, ubi unica eademque sit. Alia quippe invocationis, alia fidei ratio est. Appellatio, seu invocatio Christi explicita, implicita quidem Trinitatis invocatio est. At Christi fides explicita, qualem animo informatam & habemus ipsi, & ceteris in docendo tradimus, simul est explicita fides Trinitatis. Annunciare enimvero Christum, ut Paulus loquitur, aut Christum credere nemo potest, quin Patris simul idem & Spiritus aperte meminerit : nec Catholicus modo, sed ne Arianus quidem, aut Socinianus : etsi perperam isti Trinitatem intelligunt. Non Christum is annunciare censendus est, qui Christum præcise commemoret. Quisquis hoc rite munus obit, eundem missionis Christi a Deo Patre, officii, dignitatis, atque adeo divinitatis meminisse convenit, atque hæc ipsa explicite docere. Hæc demum quisquis Christum aut credit aut docet, aperte vel docere vel credere necesse habet.

Ac ne istud a nobis recens excogitatum existimes, putissima Ambrosii oratio est, id quod adnotari paulo ante in transcurso licuit, loco nimirum prælaudato : ubi de iis sermonem habet, quos baptizatos Acta narrant in nomine Domini JESU : *Quamvis, inquit, etiam postea tacitum sit de Spiritu, tamen CREDITUM EST : & quod verbo tacitum fuerat, EXPRESSUM EST FIDE.* Quo effato dici quid expressius potest ? aut quid excogitari, quo vel tanti ponderis auctoritas eludi, vel tam grave excuti ab adversariis telum queat ?

Ambrosio concinit Damascenus, eo loco, quem jam perstrinximus obiter : *Τὸ ἐν εἰς Χριστὸν βαπτισθῆναι δηλοῖ τὸ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν βαπτίζεσθαι. ΑΔΥΝΑΤΟΝ ἢ εἰς Χριστὸν πιστεῦσαι μὴ διδαχθέντας τὴν εἰς πατέρα, καὶ υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα ὁμολογίαν. Χριστὸς γὰρ ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὃν ἐχρησεν ὁ πατὴρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι &c.* In Christo igitur baptizari, significat credentes in eum ablui. Atqui IMPOSSIBILE EST in Christum credere eos, qui non prius edocti sint confiteri Patrem & Filium & Spiritum sanctum. Nam Christus est Filius Dei viventis, quem unxit Spiritus sancto, &c.

Quamobrem Pontificii oraculi sententia ea esse non potest, quæ vulgo fingitur : Sive fidem minister habeat Trinitatis explicitam : sive Christi tantum explicitam, implicitam Trinitatis : nam hæc secum ipsa pugnat oratio. Sed iste nimirum est rescripti Pontificii intellectus : sive nomen appellet Trinitatis explicite, sive explicite nomen Christi tantum, atque adeo Trinitatem, non minister utique, sed is qui ablui debet, ut diximus, implicite invocet, quam explicite nihilominus credit, ratum hunc haberi baptismum necesse est.

X.

Quid jam attinet, cum sint hæc adeo per se perspicua, aut falsa deinceps aut dubia fulciendæ huic causæ firmamenta conquirere ? id quod ii faciunt, qui baptismum in Christi nomine collatum, damnari illo arbitrantur Apostolorum, ut vocant, canone XLIX. *Εἰ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυστικῆς ἐπιτελέσῃ, ἀλλ' ἐν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τῆς κυρίας διδόμενον, καθαιρεῖται. Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος εἰς τὸν θάνατον μὲν βαπτίσατε. ἀλλὰ, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Si quis episcopus, aut presbyter, non trinam mersionem unius*

mysterii celebret, sed semel mergat, in baptisinate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, In morte mea baptizate: sed, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Non jus defendere, sed prævaricari causæ merito videar, id si genus probationis adhibeam. Exploratum enim mihi liquido est: nec ante annum cccclxxxv. sancitam hanc legem esse, & eandem contra Eunomianos quosdam primo latam, quos non idcirco synodus, quæcumque est illa, (nam id obscurum est) perstrinxit ac notavit, quod alia baptismi forma, præter eam quæ usitata est, uterentur: sed quod & sub merfione simplici scelestissimæ hæreseos pestiferum virus obtegerent: & eandem fortassis in iis interrogationibus quæ baptismum antecedunt, aperte profiterentur ac præ se ferrent.

Damnatur iidem eo nomine & in epistola scripta Constantinopoli ad Martyrium Antiochenum antistitem, circa annum cccclv. quæ recitatur a¹ Leunclavio, libro quarto Juris Græco-Romani: cujus epistolæ pars ea, quæ de hæreticorum, in primisque Eunomianorum, baptismo pronunciat, post annos amplius ducentos descripta est a Patribus Trullanæ synodi canone xcvi. unde postea, ad adstruendam ei fidem, dolo malo inserta est & in Concilium Constantinopolitanum primum, ubi septimi canonis falso locum obtinet.

Eunomium certe ipsum verbis evangelicis, sub plena Trinitatis invocatione, baptismum impertisse, auctor est in Latinis² Augustinus: in Græcis³ Epiphanius, atque⁴ Sozomenus. Quare cum vel Eunomium audis apud eundem Epiphanium baptizasse in nomine Dei increati, & in nomine Filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis, & a creato filio procreati: vel Arianos apud Hieronymum in dialogo adversus Luciferianos, in Patre solo vero Deo, & in Jesu Christo salvatore creatura, & in Spiritu sancto utriusque servo: sive ut⁵ Athanasius ait, oratione tertia contra Arianos, εἰς κτίσιν ἢ κτίσμα, εἰς ποιῆμα ἢ ποιητήν: cave formam ibi baptismi designatam putes: neque enim his vocibus formæ typus, sed fidei perversitas, quæ fuit vel sub legitima verborum forma dissimulata, describitur.

XI.

De toto hoc argumento præclare istud, ut omnia, sanctus Augustinus, libro sexto de baptismo contra Donatistas. cap. xxv. Quis nesciat non esse baptismum Christi, si verba evangelica, quibus symbolum constat, illic defuerint? Sed facilius inveniuntur hæretici, qui omnino non baptizent, quam qui non illis verbis baptizent. Quos enimvero suspicari liceat vel eo sponte prolapsos, vel aliorum suasu in eam pertractos ameniam, ut alia se forma verborum, quam quæ est a Christo Domino præstituta, tingi paterentur? An Montanistas, sive Cataphrygas? negat⁶ Athanasius, negat &⁷ Epiphanius. An Cerinthianos, Ebionæos, Praxeanos, Manichæos? negat Hieronymus in dialogo proxime appellato: quamvis⁸ Gennadius asseveret. An Marcionem? an Valentinum? an Apellem? negat Stephanus Papa, qui Marcionis baptismum admittit: negat aperte & Cyprianus: quamquam hujus explorata paucis ac perspecta mens est in epistola gemina, ad Jubaianum, & ad Pompeium: negat & Augustinus libro tertio de baptismo contra Donatistas, cap. xv.

¹ Pag. 290.

² Aug. lib. iiii. de Bapt. cap. xv.

³ Epiph. her. lxxvi. Anomeorum num. vi. sub finem.

⁴ Sozom. lib. vi. hist. eccl. cap. xxvi.

⁵ Pag. 413. edit. Paris. Theodoret. epist. cxlvi.

⁶ Athan. orat. iiii. contra Arian.

⁷ Epiph. her. xlviii.

⁸ Gennad. lib. de Eccl. dog. cap. lxi.

At de aliis secus summi Pontifices ipsi decernunt. Qui porro? ac de quibusnam? Gregorius, inquis, & Innocentius. Nam ille primum libri noni epistola lxi. quæ ad Quiricum & ceteros episcopos in Iberia constitutos inscripta est, refert Bonosiacos & Cataphrygas, quorum baptismum nullum esse ait, in Trinitatis nomine minime baptizatos. Quo sensu? An quod baptismi formam illi adulterarent? Minime vero: nam Bonosiacos certe prorsus hac culpa liberat⁹ Concilium Arelatense II. quod annis fere centum & quinquaginta Gregorium antecessit. Bonosiacos, ¹⁰ inquit, ex eodem Paulianistarum errore venientes, quos sicut Arianos BAPTIZARI IN TRINITATE MANIFESTUM EST, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrismate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit. Cataphryges vero cum duum generum exstiterint: vel priores, seu κατὰ Πρόβλον, qui parem & eandem habuere cum Catholicis de Trinitate sententiam: vel posteriores, seu κατὰ Αἰσχρίην, qui in Sabellianorum dogma deflexere, in baptismi forma quidquam turbasse, quis quo documento probet? cum &¹¹ Athanasius refragetur, &¹² Philastrius: & Phrygas universe Pontifex ipse haud aliter, quam de Bonosiacis idem ei affirmare licuit, in nomine Trinitatis baptizatos inficietur.

Quorsum ergo in Trinitatis nomine utrosque Gregorius baptizatos neget, si quidem scire aves, ab eo ipso accipe. Quod & illi (Bonosiaci) Christum Dominum non credunt: & isti (Cataphryges) sanctum Spiritum perverso sensu esse quendam pravum hominem Montanum credunt: quorum similes multi sunt & alii: tales cum ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizantur: quia baptismum non fuit quod IN ERRORE positi in sanctæ Trinitatis nomine minime perceperunt.

An isthæc autem ex Orientalium potius, quam ex suo sensu Pontifex dicat, & quamobrem a Bonosiacis ablutos iterum tingi significet, cum Arelatenis synodus II. vetet: cur item Photini baptismum improbet eadem, ¹³ Augustinus probet: cur Marcionis baptismum ¹⁴ idem recipiat, ¹⁵ Ecclesia Græca universa repudiet: cur Manichæos, Ebionæos, Cerinthianos, rursum ablui ¹⁶ Oriens velit, iterari in iisdem salutare lavacrum prohibeat ¹⁷ Occidens: hos inquam, nodos similesque expedire, neque est præsentis instituti, & erit ad hoc olim, favente numine, opportunior locus.

XIII.

Jam vero ex Gregorio interim, opinor, quæ pariter Innocentii mens fuerit, intelligis: qui Paulianistas in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti minime baptizasse refert, ex Orientalium quoque forte sententia, non ex sua: quod aliud haberent scilicet lingua promptum captiosa Paulianizantium ingenia, & ad perfidiam obdurata, aliud animo clausum tenerent. Eam enim perverso sensu & commentis suis labefactabant professionem ac fidem, qua Christi sumus, in qua salutis summa vertitur, quo veluti fundamento stat catholicæ religionis structura: cujus caput est unius summi Dei in essentia unitas, & in personis differentia. Quocirca eadem Arelatenis synodus II. Photinianos sive Paulianistas secundum Patrum statuta baptizari oportere sanxit, Nicænorum videlicet: a quibus lex ea manavit, ordi-

⁹ An. cccclii.

¹⁰ Cap. xvii.

¹¹ Athan. orat. iiii. contra Arian. pag. 413.

¹² Philast. in Catal. her.

¹³ Lib. iv. de bapt. c. xvi.

¹⁴ Lib. iiii. cap. xv.

¹⁵ Theodoret. epist. cxlvi.

¹⁶ Timoth. Presb. & Eucbol. Græc.

¹⁷ Hieron. in Dial. adv. Lucif.

ne prima ac vicesima, ut quidem appellat Rufinus interpres: *Ut Paulianistæ, qui sunt Photiniani, rebaptizentur.*

An vero hos existimas evangelicorum verborum in baptismo sinceritatem infecisse, aut hæc adulterasse ac depravasse? Suspensus istud quidem olim¹ Augustinus, at forte suspensus tantum. *Hos sane Paulianos baptizandos esse in ecclesia catholica Nicæno concilio constitutum est. Unde credendum est, inquit, eos regulam baptismatis non tenere.* Quo ex loco Primasius Augustini discipulus, (ut quidem dici vult ac videri,) auctor libri, quem sub Prædestinati nomine Sirmondus noster edidit, uti & jam olim ipse Rigaltium, & ipsum MS. codex Augiensis admonuit, a Reginbaldo monacho Benedictino exaratus ante annos DCCCXL. is, inquam, ex iis verbis suum illud expressit, hæresi XLIV. de Paulianis: *Unde ego credo regulam eos baptismatis integram non tenere.* Hoc est enim dicere: Non omnes fortassis, sed cum Augustino tamen hi qui sunt sagaciores e nostris, & cum his ego credo.

At neque ausa illud ipsum pariter Arelatensis synodus affirmare: quæ, cur Bonosiacorum baptismum approbet, causam quidem aperte subjicit, quod baptizatos esse eos in Trinitate manifestum sit: cum Paulianisticum eadem improbat, non in Trinitate vicissim baptizatos negat, quod id omnino sibi non liqueret: sed ad antecedentis synodi Nicænæ statuta auctoritatemque de hujusce legis æquitate provocat. Quod si porro conjectura simili nobis uti licet, (nam conjecturæ pondus ac vim habere duntaxat optamus quidquid in præsentia a nobis de hoc argumento profertur, non ratæ atque indubitatæ sententiæ:) sed si conjecturis quoque utimur, cum ex Paulianistarum seu Photinianorum errore Bonosiaci veniant, ut eadem synodus admonet: ac Rufinus, & Gennadius, alique testantur: quis in uno & eodem errore tingendi morem fuisse disparem ac discrepantem existimet? aut quis bipertitos idcirco Paulianizantes seu Bonosiacos ac Photinianos, bipertitos item simili occasione & causa Cerinthianos, bipertitos perinde Ebionæos, bipertitos Marcionitas, Manichæos denique bipertitos somniet: quod horum omnium baptismum improbavere Græci, Latini non repudiarunt? aut quis istud demum prona assensione animi sine teste ac tabulis affirmanti credat?

Sed quid conjecturis opus, cum liquido prodatur² Athanasius, qui synodo Nicænæ ipse interfuit, Manichæos, Phrygas, similiterque Samosatēni discipulos, hoc est, Paulianizantes, quorum baptismum nihilominus respuitur, nomina tamen sacrosanctæ Triadis perinde proferre solitos, atque Arianos? An vero ullus esse potest in hoc negotio fidelior eo teste, aut utique gravior? *Μανιχαῖοι, inquit, καὶ Φρύγες, καὶ οἱ τῆ Σαμοσατέως μαθηταί, τὰ ὀνόματα λέγοντες, ὅθεν ἡτὸν εἰσιν αἰρετικοί.* Et paulo ante de iisdem: *Πολλὰ γὰρ αἰρέσεις λέγουσι τὰ ὀνόματα τὰ μόνον, μὴ φρονέσαι ὃ ὀρθῶς, μηδὲ τινὲ πῖσιν ὑγιαίνουσαν ἔχειν, αἰλουσιτελὲς ἔχειν καὶ τὸ παρ' αὐτῶν διδόμενον ὕδωρ &c.* Cur autem Bonosiacos simili erroris labe infectos, tum ex recepta toto Occidente οἰκονομία, tum ex Romanæ Ecclesiæ sensu & usu, quæ ceterarum mater est ac magistra, Arelatensis synodus iterum baptizari veter, ³ Gennadio nequicquam contra statuyente, ac post illum ⁴ Rabano, alias ut diximus, dispiciendum erit.

XIV.

Expressere utique a Samosateno perfidiam suam duo ejusdem fere tractus antistites: Photinus, ac

Bonosus: Sirmienfis ille, in Illyrico occidentali: in orientali iste, Sardicēnsis. Prævit utrique Marcellus Galata, cujus discipulus, ita prodente Hilario in fragmentis, Photinus in adolescentia exstitit, ac sub eo diaconus vixit. Eruditus a Marcello Photinus stultitiæ suæ hereditatem Bonoso reliquit, Sircii Papæ temporibus. Quin porro Nicæni Patres Paulianizantium nomine Galatas designarint, quibus Marcellus tum præesset, quod ii videlicet Pauli Samosatēni impietatem iterum instaurarent, nullus prope modum dubito. Olim hæc in Ancyranum conjecta ab Hilario vox, in septimo contra Arianos: *Impie multos ad unius Dei professionem Galatia nutrit.* Monarchiæ certe in deitate patronum ac defensorem Marcellum exstitisse, perinde ac Samosatenum, & fuisse illum ambiguae ac subinde variantis fidei, plurimis veterum monumentis liquet: quanquam fuere postea ejusdem amentiae sectatores a Marcelli discipulo Photino, ut ⁵ Augustini verbo utar, Photiniani celebrius nuncupati: quibus & Paulianistarum statim post Nicænam synodum hæsit appellatio. Enimvero Nicænorum Patrum sive ea indulgentia fuit, ut hæreseon architectos vel propugnatores proprio indigitare nomine parcerent: si præsertim ii, vel temporari servientes, id quod Marcellus fecisse videtur, pestiferum erroris virus deponerent: vel sola Arianae perfidiæ detestatione catholicae regulæ fines excessisse, & impigisse viderentur in Samosatēni Sabellique hæresim: sive justum in eosdem odium synodum sacrosanctam impulit, ut nomina premeret sempiterno obruenda silentio: in canonibus utique nullam e sectis, de quibus est aliquid sancitum, proprio ac suo vocabulo designavit, sed adscititio omnes & male auspicate nomine. In symbolo Arianos cum Ario satis habuit vel sic indicare, *Eos autem qui dicunt &c.* Novatianos capite octavo, *Eos qui se Catharos vocant.* Quem morem secutus & ipse Constantinus Porphyrianorum appellationem Arianis veluti infamiae notam inurere maluit, quam quod proprium illorum fuit divalibus rescriptis consignatum posteritati prodere. Et Hieronymus in Chronico, ad annum *xxiii.* Constantini, qui æræ vulgaris *cccxxviii.* quo anno revocatus est ab exilio, Principis jussu, Arius, uti ex Philostorgio colligitur, & ex Eusebii Nicomedienfis libello: cum hoc ipsum, inquam, Hieronymus annalibus consignare vellet, id quod a nemine animadversum arbitror, dissimulato Arianis nomine sic expressit: *Porphyrus misso ad Constantinum insigni volumine exilio liberatur.*

Cum hac igitur usi cautione fuerint Nicæni Patres in ceteris appellandis, eandem & in Galatis vel eo nomine ultro ac sponte adhibere: quod Marcellus ipse, sive deposito, sive dissimulato errore, synodo interesset: apertumque Arianae factionis, quæ tum præcipue confodienda erat, odium præ se ferret. Quippe nec synodus oppugnasse nisi grassantes in vicinis Nicææ regionibus hæresum pestes fere videtur, præter Arianis vesaniam, qui fuerat eo accitus: Novatianos nimirum ea præsertim ætate in Phrygia sobolescentes: exortosque illis ipsis temporibus Paulianizantes in Galatia. Nec Paulianizantium nomine haud dubie censendi sunt ii, qui Pauli impium dogma αμύσως, ac non alium ab eo sectæ magistrum ac ducem secuti tuerentur: sed qui extinctum jam pridem perfidiæ illius incendium paucis ante diebus iterum excitassent, & scelus imitarentur: ⁶ quo fere pacto Φίλων Πλατωνίζων a Græcis dictus olim: nam ea vis tum ejus generis verborum est, tum αόλης χρόνου, quo usæ synodus est, τῶν Παυλιανισάντων.

Atqui hi quandoquidem Christum esse merum hominem

Gg 2

¹ Lib. de her. cap. XLIV. Maldonatus epist. ad Car. Vorm. Augustinum id suspicatum ait.

² Orat. *xi.* contra Arianos pag. 413. edit. Paris.

³ Gennad. lib. de Eccl. dog. cap. *li.*

⁴ Raban. lib. v. de uni-verso cap. *x.*

⁵ Lib. de her. cap. XLIV.

⁶ Hieron. lib. de Eccles. script.

minem affirmabant, in quem se Dei Verbum infinuasset, hoc est, divinitatis efficientia quædam, & temporaria divini Verbi a Deo Patre missio, Trinitatem, ut palam est, reipsa negabant: hanc ipsi tamen ultro, quod mirere, verbo fatebantur. Nisi forte existimas in dissimulando errore minus astutos, aut ad faciendum fucum minus acutos & habiles, Παυλιανίζοντες illos veteres fuisse, quam sunt recentiores, Sociniani videlicet: nam & hi puri putique Παυλιανίζοντες sunt: quorum hæc nihilominus & de baptismo circumfertur oratio, ¹ *Etiam si Pater & Filius & Spiritus sanctus ita sunt conjuncti, ut in nomen illorum baptizandi simus: & illa de adversariis plena fraudis expositulatio, ² An nobis unquam venit in mentem negare Trium unitatem . . . Toto pectore credimus & ore confitemur Patrem, Filium, & Spiritum sanctum unum esse. An quia illis Patris & Filii & Spiritus sancti sacratissima nomina aliud sonant quam nobis: & unitas istorum trium aliam apud illos, aliam apud nos habet interpretationem: idcirco nobis istorum trium unitatisque eorum abnegatio . . . debuit obijci?* At enim sic agnoscebat Samosatenus ipse Patrem & Filium & Spiritum sanctum, ut testes sunt, præter Athanasium, ³ Epiphanius & Nicetas. Nam istud cum Christianis videri voluit sibi esse commune: cum Judæis & illud interim, quod singularem nihilominus ac solitariam admitteret Dei unius hypostasim: atque adeo, dum copulare studuit & quod Ecclesia loquitur, & quod recens Synagoga credit, horribile ex utroque nefandæ hæresis portentum conflavit.

XV.

Vix unum itaque alterumve in tota antiquitate reperias hominum genus, qui ab usitata forma diceferint, quanquam nec de utroque ausim id affirmate dicere: vix demum vel hominem quemquam, si Deuterii Ariani facinus illud unum exceperis, quod ⁴ Nicephorus Callisti refert. Gnostici, ita quidem pro-dente Irenæo, hac usi formula perhibentur: *In nomine ignoti Patris omnium, & in veritate omnium matre, & in nomine descendens in Jesum.* Oī δ' ἄγρευσι εἰς ὄδωρ, inquit, καὶ βαπτίζοντες ἕως ὑπὸ ἰσχυρίῳ εἰς ὄνομα ἀγνώστου πατρὸς τῶ ὅλων, εἰς ἀλήθειαν μητέρα πάντων εἰς τὸ κατελθόντα εἰς Ἰησοῦν. Qua orationis ambage tergemina Trinitatis persona ab eo genere hominum in symbolo & interrogatione, quæ tinctioni sacræ de more præmittitur, explicari catechumenis ac describi, ut quidem arbitramur, non in ipsius baptismi formula appellari solita est. Fuisse enimvero qui usitata & legitima verba interrogationis non usurparent, at-

que adeo discreparent ab ecclesiastica regula, ex Firmiliani epistola ad Cyprianum: vix ullos exstitisse, qui evangelica verba mutarent, quæ inter abluendum eduntur, ex Augustino, indubitatisque aliis argumentis, exploratum compertumque est.

Insulsiore alii fuere, ex eadem secta Gnostico-rum, seu e Valentini schola nonnulli, quamlibet videri vellent ii subtilius de rebus divinis loqui: adversus quos statuta lex ea, quæ canone Apostolorum, ut appellant, xlviii. continetur: *Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τῆς κυρίας Ἀσκήσεως μὴ βαπτίσῃ εἰς πατέρα, καὶ υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς παρεκλήτους, καθαιρεῖται.* Hoc est, Dionysio interprete: *Si quis episcopus aut presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, sed in tribus sine initio principii, aut in tribus filiis, aut in tribus paracletis, abjiciatur.* In Nomocanone, quem V. Cl. Jo. Bapt. Cotelierius, magno litterarum & Ecclesiæ damno nuper vivis exemptus edidit, can. xc i. *Εἴ τις ἱερεὺς βαπτίσῃ εἰς τρεῖς πατέρας, καὶ εἰς τρεῖς υἱούς, καὶ εἰς τρεῖς παρεκλήτους, καθαιρεῖται. Si quis sacerdos baptizaverit in tres Patres, & in tres Filios, & in tres Paracletos, deponatur.*

Hi nempe illi sunt, ut quidem videtur, adversus quos in symbolo, quod sub Athanasii nomine legitur, effatum exstat illud: *Vnus ergo Pater, non tres Patres: unus Filius, non tres Filii: unus Spiritus sanctus, non tres Spiritus sancti.* Hos olim prisca ætas Περσῶν appellavit. Trinitatem illi ingenitam catholico more confitentes, tres Deos nihilominus, tres sermones, tres mentes, tres homines inesse ei garriebant: *τριάδα ἀγέννητον, τρεῖς Θεοὺς, τρεῖς λόγους, τρεῖς νῦς, τρεῖς ἀνθρώπους.* Sic Theodoretus est auctor, libro primo hæreticarum fabularum cap. xvii. *Τριάς ἀγέννητος, τρεῖς ἀναρχοί, τρεῖς Θεοί, tres Patres, idcirco ab his dicebantur, quod singulæ Trinitatis personæ causa sui effectrice careant, cetera universa ipsæ efficiant. Τρεῖς λόγοι, τρεῖς νῦς, quin idem sit ac tres filii, nemo ambigit: cur λόγοι autem, vel νῦς appellentur, in promptu est. Τρεῖς ἀνθρώποι, qui & τρεῖς παρεκλήτοι, sunt tres Spiritus sancti. Ἀνθρώποι quidem, vel quod effectus homo est ad Trinitatis similitudinem: vel quod humanos veluti affectus erga homines in sacris paginis persona unaquæque induit. Quamobrem & τρεῖς παρεκλήτοι vocitantur. Nam & Pater Deus totius consolationis nuncupatur a ⁶ Paulo, Θεὸς πάσης παρεκλήσεως. Et Filium παρεκλήτον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, advocatum habemus apud Patrem, JESUM Christum justum, in quo libenter definimus, postquam instituta de baptismo in nomine ejus, a proposito paulisper digressa, ad ipsum feliciter redit oratio.*

¹ Catech. Racov. sect. III. cap. i.

² Apolog. Equitis Bloni, 1654. adv. editum Ord. Holl.

³ Epiph. her. Lxv. n. i. Nicet. lib. i v. Orth. fidei Thef. her. xxi.

⁴ Lib. xvi. hist. cap. xxxv.

⁵ Iren. lib. i. adv. hæres. cap. xvi.

⁶ 2. Cor. i. & Joan. ii. i.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Peracta est ab ipsomet Auctore operis hujus Censura, in epistola ad Amicum; quæ cum in manus nostras pervenerit; digna visa est ob eruditionem, quæ subjiceretur hoc loco.

Nobilissimo Viro Domino

DE LANGHENMANTEL

Canonico Augustano,

JOANNES HARDUINUS, Societatis JESU
Presbyter.

Quandoquidem amice rogas, ut & scriptum a me ante annos duodecim *De Baptismo pro mortuis* opusculum ad te mittam; & paucis aperiam, num ea, quam ibi attuli, interpretatione stem etiamnum; dicam ingenue quod sentio: nec diffitebor omnino, quæ ibi sunt a me super ea re prodita, ea ingeniosius nunc videri excogitata, quam verius: quod vero nuper Deo auxiliante, cum in epistolas Pauli commentarios ederem, de eodem argumento venit in mentem, certius stabiliusque censerem oportere.

Integra hæc Apostoli oratio est, 1. Cor. xv, 29. *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?* 30. *Ut quid & nos periclitamur omni hora?* 31. *Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo JESU Domino nostro.* 32. *Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt?*

Hanc igitur istius loci nunc paraphrasim accipe. Quid facient, inquit Apostolus, aut qua spe ducuntur ii, qui immixtis ab adversariis fidei Christianæ molestiis ærumnisque, iis veluti quadam aquarum mole perfunduntur, merguntur, obruuntur, pro incredulis, pro convertendis ad Deum Christumque gentibus ac Judæis: qui hac veritatis luce destituti, vere pro mortuis habendi sunt? Nam & vidua, quæ in deliciis est, vivens *MORTVA* est, 1. Tim. v., 6. Et, *Frater tuus hic MORTVVS* erat, & revixit, Luc. xv, 32. Et, *Sedentibus in regione umbræ MORTIS*, lux orta est eis, Matth. iv, 16. *His qui in tenebris, & in umbra MORTIS sedent*, Luc. i, 79. *Et nos eramus MORTVI* peccatis & delictis nostris, Eph. 2, 1. *Surge qui dormis, & exsurge a MORTVIS*, & illuminabit te Christus, Eph. v, 14. *Exhibete vos Deo, tamquam ex MORTVIS* viventes, Rom. vi, 13. Et Petrum similiter, sive cum in Actis, cap. x, 42. Christum ait constitutum esse *judicem vivorum, & MORTVORUM*: sive cum 1. Petr. iv, 6. *MORTVIS* dicit evangelizatum esse, observavimus postea in Commentariis nostris, *mortuos* dixisse eos, qui in Deum & Christum non crederent; *vivos*, qui crederent.

Quid igitur facient, quid illis fiet, inquam, qui pro his ad vitam revocandis, dum in procuranda his vita ac salute defudant, innumeris conficiantur malis, exagitantur, divexantur, si nullam a mortuis resurgendi spem propositam habent? Ut quid, seu quorsum & sic affliguntur pro illis? Ut quid & nos, qui ex eorum numero sumus, periclitamur omni hora? ut quid caput nostrum periculis offerimus? Enimvero quotidie, pergit Paulus dicere, in vitæ discrimen venio, fratres, ut possitis utique gloriari me tali magistro: quem quidem fructum laborum in Christo JESU jampridem sum consecutus. Denique si cum hominibus cædem meam ac sanguinem sitientibus, si cum feris ac belluis, ut fert quotidiana inter nos homines consuetudo loquendi, Ephesi dimicavi, cum

resurrectionem mortuorum frequentissima & in me vehementissime furente concione defenderem; quid mihi prodest, si mortui non resurgunt?

Quis tibi sit sensus, Vir Nobilissime, dum hæc legis; ac num hæc tibi interpretatio placeat, cum rescripseris, sciam: præ illa nos certe prioris alterius jam pœnitet. Tria enim sunt, quæ in confesso esse oportet apud omnes, & ex istis Pauli verbis intelligi. Primum est baptizari hoc loco aliud nihil esse, quam acerbissimis animi vel corporis doloribus affici, adversis premi, durior fortuna conflictari; pœnis non sponte quidem susceptis, sed aliunde immixtis, vel omnino vel pæne profligari. Sic Christus Dominus de seipso dixit: *Baptismo habeo BAPTIZARI*: & quomodo coarctor, usque dum perficiatur? Luc. xii, 50. Et Marc. x, 38. *Potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor, BAPTIZARI?* Vetus est enim illa, & in Psalmis quoque usurpata subinde a Davide metaphora: in primis vero Psal. cxxiii, 4, 5. *Forfitan aqua absorbuisset nos... Forfitan pertransisset anima nostra aquam intollerabilem.*

Alterum, quod hoc loco constare oportet; istud est: vocem illam *mortui*, quæ in illa sententia una bis ponitur, *Quid facient qui baptizantur pro MORTVIS*, si omnino *MORTVI* non resurgunt? alia significatione accipi priore loco; posteriore, alia. Voluit enim Apostolus eleganti sane verbi ambiguitate uti, qua Christum ipsum Servatorem multo antea usum esse sciret; cum nempe diceret, Matth. vii, 22. *Dimitte MORTVOS sepelire MORTVOS suos.* Nam & ibi pariter *mortui* priore loco increduli sunt, cognati nimirum, aliive propinquitate conjuncti cum eo qui sepeliendus erat; fide in Deum & Dei amicitia destituti, ac Deo proinde mortui. Posteriore loco *mortui* vere sunt, qui sunt hac luce privati, qui ex hac vita migrarunt. *Mortuos suos* enim Christus Dominus eo sensu protulit, quo quondam Abrahamus, Gen. xxi, 11, 4. *Date mihi jus sepulcri vobiscum, ut sepeliam MORTVVM MEVM.* Itaque hæc ratiocinatio Apostoli est: Quid facient, quem illi fructum ærumnarum reportaturi sunt, qui pro hominibus a Christo alienis, & sedentibus in umbra mortis, innumeris opprimuntur ac deprimuntur malis, si nulla eos spes tenet a mortuis resurgendi? Velle enimvero absque ea spe mori pro istis, aut vel sic vivere, insanire ac furere est. Metaphorice igitur mortuos dixisse Paulum priore loco nemo miretur; qui & id intellexerit ab ipso factum Christi Servatoris exemplo: & mortuos eodem sensu ab eo positos aliis etiam quos indicavimus locis, ad Ephesios, & ad Romanos: & simili denique metaphora bestias paulo post hoc ipso in loco pro hominibus feris ac belluinis posuisse.

Postremo denique, hinc alterius quoque sententiam assequimur loci perdifficilis, nec adhuc ab interpretibus dilucide explanati; quos in fraudem impulit Græca hoc etiam loco, ut alibi plus millies, interpolata oratio. Versus est 31. superius allatus: *Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo*

in Christo JESU. Hoc est, ut jam dixi; Quotidie in vitæ periculum venio, ut possitis de tali magistro gloriari, fratres; quem nullæ res adversæ scilicet a Christi fide prædicanda deterreant: quem quidem fructum laborum in Christo JESU jam sum consecutus. Hoc enim illud est, quod alibi Apostolus ad eosdem Corinthios scribens dicit, 2. Cor. 1, 14. *Gloria vestra sumus, sicut & vos nostra, in die Domini nostri JESU Christi.* Noluere nimirum isti Græci contextus interpolatores, gaudere Apostolum eo nomine, quod se magistro in subeundis pro Christo laboribus impigro & alacri gloriarentur: laxioris enim ethicæ, & se quodammodo, nec Deum unice spectantis, visa istis hæc ratio est. Itaque Græce posuerunt, *ὡς τὴν ὑμετέων καύχησην*, ut juramentum esse ibi videatur: quo nihil certe dici vel obscurius, vel alienius hoc loco potest.

Mori demum isto loco, ne quid omitam, quod desiderare possis, Amice Optime, est de vita periclitari: quo sensu dixit idem Apostolus iterum, 2. Cor. 14, 11. *Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter JESUM.* Et VI, 9. *Quasi morientes, & ecce vivimus.* Et XI, 3. *In mortibus frequenter, hoc est, in præsentissimis vitæ periculis.*

Itaque quod olim de baptismo pro mortuis dixi, id habeto, si me audis, pro primo studiorum quidem nostrorum de rebus sacris conatu ac partu; non pro rata tamen certaue sententia: cum nunc istam, quæ his litteris continetur, priori illi interpretationi longissime anteponam.

In ea autem quæ est de Baptismo in nomine Christi, multitudo testimoniorum, quæ ex Antiquitate petita, enucleatius explicanda erant, effecit, ne controversiam illam paucis ac dilucide dirimerem. Ad loca quidem Scripturæ ex Actis, ubi baptizati dicuntur *in nomine Domini JESU*, brevior fortassis, veriorque, & magis cum stilo sacre scripturæ congruens responsio fuerit, baptizari in nomine JESU Christi, idem ibi valere, ac baptizari per invocationem Domini JESU, quæ fit verbis istis Evangelicis, *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Nam in his verbis, in hac (inquam) formula, & in libris sacris Novi Testamenti, Filii nomen, nomen est, non Verbi solius per se, sed JESU Christi, hoc est, humanitatis Verbo conjunctæ: tametsi nihilominus in ipsa per se Trinitate & Filium ab æterno Filium, & ex Patre natum ante sæcula Filium, quemadmodum in Symbolis asseritur, profiteamur. Idcirco autem dictum est, baptizari eos oportuisse in nomine JESU Christi, potius quam in nomine Trinitatis, quamvis in forma baptismi necesse esset appellari Trinita-

tem; quoniam ne per invocationem quidem Trinitatis voluit Deus baptismum prodesse, absque invocatione facta simul nominis JESU Christi. Nam quin invocatio nominis Dei esset necessaria, nemo ambigebat. Sed ad illam adjiciendum esse præterea nomen JESU Christi, sive Filii, semper Apostoli inculcarunt, quoniam is homo Deus esset; atque id credi maxime sane semper interfuit. In sacris litteris, *in nomine Domini*, idem semper valet, atque invocando nomen Domini; vel, *in Domino quem invocamus.* Ejusmodi est illud solemne; *Adjutorium nostrum in nomine Domini.* Baptizari igitur in nomine JESU Christi non sic dicitur, ut Patris & Spiritus sancti nomina omittantur; sed ut in invocatione Trinitatis homo etiam Christus JESUS commemoretur, & idem Filii nomine intelligatur. Quamobrem & cum dicitur, *Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto*; Filii nomine JESUS Christus, unus de Trinitate, intelligendusest; quoniam JESUS Christus in GLORIA est Dei Patris; & is est, quem in Litanis inter Patrem de cælis Deum, & Spiritum sanctum, sic invocamus: FILII Redemptor mundi Deus. Humanitas certe Christi per se, quamvis non propter se, sed propter Verbum, cui est unita hypostatice, æque in iisdem Litanis compellatur in fine, cum dicitur, *Fili Dei*, atque cum subjungitur, *Agnus Dei.* Denique OPORTET prædicari IN NOMINE JESU penitentiam, & REMISSIONEM peccatorum, etiam in baptismo, Luc. XXIV, 47. *Nec enim aliud NOMEN est sub cælo datum hominibus, in quo, sive quo invocato, oporteat nos salvos fieri, justos fieri, baptizari, absolvi.* Act. IV, 12.

Nec tamen valde nobis etiam nunc displicet in ea quæstione observatio tertia; quæ aliter baptizandi verbum ostendit in sacris litteris accipi posse, cum active ponitur, aliter cum in passiva significatione. Vides quam tecum candide & aperte loquar. Sic nos tu semper, vicissim, ut cœpisti, dilige. De pecunia, quam ad me transmisisti pro libris emendis, pauculum quiddam superest, quod arbitrio tuo impendam. Vale. Parisiis, III. Kalendas Sextiles, anno Christi MDCXCIX.

EGO JACOBUS PALLU, Societatis JESU in Provincia Franciæ Præpositus Provincialis, facultatem concedo, ut P. Joannis Harduini liber, cui titulus est, *de Baptismo Quæstio triplex &c.* a Theologis e Societate nostra lectus & approbatus, typis mandetur. Aureliæ, die quarta Octobris 1686.

JACOBUS PALLU.

SANCTI JOANNIS

SANCTI JOANNIS CHRYSOSTOMI

EPISTOLA

AD CÆSARIUM MONACHUM.

JOANNES HARDUINUS *Societatis JESU Presbyter notis il-*
lustravit, ac dissertatione

DE SACRAMENTO

ALTA R I S.

3

NCIPIT (a)
epistola beati
Joannis epi-
scopi Con-
stantinopoli-

tani, ad Cæsarium mona-
chum tempore secundi ex-
filii sui.

ΩΑΝΝΟΥ
ἐπισκόπου
Κωνσταντι-
νόπολεως, ἐν τῇ
πρὸς Καίσα-

ριον μοναχὸν ἐπιστολῇ, με-
τὰ τῇ δευτέρᾳ αὐτῆς ἐξο-
ρίαν.

φύσιν. Τὸτο, θαυμάσιον, ἂν
παρεφρονῶ. Ἀπολι-
ναρίου τὸ ἀτόπημα. αὐτῇ
τῶν εἰσαγόντων κρᾶσιν καὶ
συναλοικῆν ἢ δυσεβες αὐτῇ
αἵρεσις.

tem ex hoc perfici natu-
ram. 5 Istud (c) mirabitur
insipientis Apolinarii in-
consideratio. Ista eorum,
qui introducunt contem-
perationem, & συναλοι-
φὴν, id est, commixtio-
nem, impiissima intentio, quæ procedens immutat
qui-

(c) Anastasius, cap. 2. Et cap. 10. Ἰωάννης τῷ Χρυσόστομῳ πρὸς
Καίσαριον μοναχόν.

INSPEXIMUS litteras tuæ reverentiæ: inspexi-
mus autem non præter lacrymas. Quomodo enim
non lacrymabimur, & animam ipsam dolore con-
ficiemus, videntes fratrem 1 singularem vitam a pue-
ritia eligentem, & ἀκραιφνῶς, id est, consummate
circa pietatem se habentem, subito autem hæreti-
corum jactibus pulsum.

(b) Et dicas forsitan ab er-
rore ad id quod melius est
venisse te, & 2 gratiam con-
fiteri his, qui admirabi-
lem illum protulerint li-
brum, quem magnum ef-
se optima tua nominant
scripta, qui splendide
prædicat concursum essen-
tialem & commixtionem
sacram factam ex divini-
tate & carne, unam au-

καὶ φύσεως πάντως ἐν
πλάνῃ πρὸς τὸ κρεῖττον
ἐληλυθέναι, καὶ χάριν ὁμολο-
γεῖν τοῖς τὴν θαυμαστὴν ἐκεί-
νην περηκυσάσι βιβλίον,
ὃν αἰετῶν τὰ κάλλεα σε
δοκάζουσιν γράμματα, ὡς
τηλαυγῶς 3 διαγορεύσαν
συνδρομὴν ἐσιώδῃ καὶ μίξιν
θεσπεσίαν γεγνηκυῖα θεότη-
τός τε καὶ σαρκός. μίαν
τε ἐντεῦθεν ὑποτελεσθῆναι

(a) Anastasius Presb. in codice MS. Collegii Parisiensis Soc.
JESU cap. 2.

(b) Ibid.

1 Singularem vitam.] Græce fuit; μοναδικὸν βίον, vitam so-
litariam, sive monasticam, ut apud Synesium, epist. lxxvi. vel
μονήν ut apud Justinianum, Novella v.

2 Gratiam confiteri.] Χάριν ὁμολογεῖν, gratiam habere, gra-
tias agere.

3 ὡς τηλαυγῶς.] Ita MS. noster. Prius τηλαυγῶς tantum.

4 Διαγορεύσαν.] Ita MS. noster. Al. διαγορεύσαντι.

5 Istud mirabitur.] Legit interpres, τὸτο θαυμάσιον, credi-
ditque aoristum esse, ut aiunt, Æolicum. At in MSS. ei pro
i occurrere tralatitium est: atque adeo θαυμάσιον hoc loco pro
θαυμάσιον est, quemadmodum perspicue Anastasius noster habet,
duobus locis. Verti igitur oportuit, Ista, vir eximie, Apolinarii
insipientis absurditas est. Chrysostomi condiscipulus Theodorus
Mopsuestenus, libro tertio contra Apolinarium, in fragmento
quod recitatur in Collatione IV. Concilii V. Oecumenici, sub
illius fere initium, O mirande, similiter dixit: ut quidem vetu-
stæ editiones habent, ante Romanam: quæ prima substituit, o
mirandum: cum Græce scriptum esset, o θαυμάσιον. Nam Apo-
linarium ibi hoc verbo compellat: ut & apud Facundum, libro
ix. pag. 394. vocula simili, o mirabilis. Claudat hanc
Chrysostomi epistolam vox eadem illa, θαυμάσιον, ubi o magni-
fice reddit interpres. Hunc locum, in quo sumus, omissa vocu-
la ista, θαυμάσιον, refert incertus auctor collectaneorum contra
Severianos a Turriano editus, Tomo IV. Antiq. Lect. Henr.
Canisii: quem esse Anastasium nostrum deprehendimus. Chryso-
stomus ad Cæsarium Monachum. Hoc est absurdum Apolinarii amen-
tis: hæc est hæresis impiissima introducentium mixtionem & composi-
tionem. Græce Anastasius: Τὸτο, θαυμάσιον, τὸ παράφρονος &c.
Sic Ephræmius Antiochenus; cod. c c x x i x. Bibliothecæ
Photii, pag. 787. Τὸ γὰρ λέγειν τὸτο, τῆς Ἀπολιναρίου βλά-
βης ἐστίν, ὅς ἐφη, μίξις θεοπείας, θεός καὶ ἄνθρωπος, μίαν καὶ
τὴν αὐτὴν ἀπείλεσι φύσιν. Istud enim dicere, ex Apolinarii
errore est, qui dixit: Admiranda commixtio, Deus & ho-
mo, unam & eandem naturam effecit. Existisse hanc sen-
tentiam in Apollinarii libro de Incarnatione, ex iisdem col-
lectaneis intelliges contra Severianos, apud Canisium, Tom.
IV. pag. 236.

i Arii.]

quidem ¹ Arii, ² Apollinaris, & ³ Sabellii, & Manetis nihil. Passionem autem excogitari & adponi secundum illos unigeniti imaginatur deitati, quod a Christianis alienum est.

Posside igitur temetipsum iterum, dilectissime, & ad priorem regredere ⁴ ordinem, ab abominabili illa abstinens opinione, quæ est Apollinaris, & eorum qui ⁵ Synusistæ dicuntur. Impia cogitatio assidue puris influens nocere novit, qui secundum nos sunt simplicitati conviventes. ⁶ Ductoris enim eorum est liber, Apollinarii dico: etsi hunc sibi tua reverentia non recte faciens negotiata est. Verumtamen nos recordantes tuæ nobiscum conversationis, sentientes autem ex his quæ scripsistis errorem subsistere erga tuam dilectionem ex illorum insipientia, non solum erga dispensationis mysterium, magis autem & erga ⁷ nominum conjunctionem: excogitavimus Deo cooperante nostræ infirmitati de omnibus manifestam ⁸ ostentationem facere, ad redargutionem quidem malæ opinionis eorum, qui hæreticum tibi protulerunt librum, correctionem autem tuæ venerationis.

Deum ergo quando dicis, dilectissime, agnovisti id ⁹ quod simplex est naturæ, quod incompositum, quod inconvertibile, quod invisibile, quod immortale, quod incircumscribibile, quod incomprehensibile, & istis similia. Hominem autem dicens, significasti id quod naturæ est infirmum, esuritionem, sitim, super Lazarum lacrymas, metum, sudoris ejectionem, & his similia, ¹⁰ quibus id quod divinum est extra est. Christum autem

quando dicis, conjunxisti utrumque: unde & passibilis dicatur idem ipse, & impassibilis: passibilis quidem carne, impassibilis autem deitate. Eadem ipsa & de filio, & Christo, & Jesu, & domino prædicantur. Communia enim ista, & susceptibilia duarum essentiarum nomina

(a) Idem ibid. cap. 2. ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς.

¹ Arii.] Hic nullam prorsus animam Christo assignavit: sed Verbum animæ vicem in eo gessisse docuit: ex Verbo autem & assumpto corpore naturam unam existisse. Faustus Reienfis, in epistola III. Qui duas substantias in Redemptore non credit, Arii laqueo deceptus involvitur.

² Apollinaris... & Manetis.] Verba Apollinarii & Manetis recitat Eulogius Alexandrinus apud Photium, codice c c x x x. pag. 849. Hoc loco MS. codex noster habet, Ἀπολλινάριος τὸ ἀσέβημα.

³ Et Sabellii.] Errori Patripassianorum, quos antiqui Sabellianos nominabant, affines fuisse Apollinaristas docet etiam Athanasius, in epistola ad Epictetum: eo quod naturam ipsam Filii, quam consubstantiali esse Patri fides docet, passam existimavere.

⁴ Ordinem.] Τάξιν, stationem, classem, agmen.

⁵ Synusistæ dicuntur.] Συνιστάσαι ex eo dicti, quod Christi carnem divinitati coeternam, & substantiæ illius instam arbitrabantur, προαιώνιον καὶ συνεσταυρωμένην, inquit Gregorius Nazianzenus, in epistola ad Nestarium C.P. sive oratione xlvii. pag. 722. Quo sensu συνίστασθαι Patri Filium Sabellius credidit, ut tradit Nazianzeni frater, in dialogo primo, aut quisquis est alius dialogi illius auctor. Ex Apollinaris manasse sectam Synusistarum pariter cum Chrysostomo Theodoretus affirmat, libro i v. hæret. fabul. cap. ix. Et Polemius quidem Synusistarum antesignanus id præ se ferebat, ut ex Valentino Apollinarista discimus, qui falso Polemium tanto magisterio gloriari dicit, apud Henr. Canisium, Tomo i v. pag. 117.

⁶ Ductoris enim eorum.] Ἀφῃγητά. Alii legunt, doctores. De libris Apollinarii, ac de his potissimum, quos illius affectu Gregorio Thaumaturgo, aut Athanasio, aut Julio Romano Pontifici adscribere, ut simpliciores fallerent, vide Leontium, de fraudibus Apollinaristarum, apud Henr. Canisium. Tamen de Julio multo magis Gennadio assentimur, quam Græcis scriptoribus, qui Julii epistolam Apollinario adjudicant, ut dicemus in historia Monotheletarum.

⁷ Nominum conjunctionem.] Quemadmodum usurpanda sint nomina Dei, hominis, Christi, cum de mysterio incarnationis sermo incidit.

⁸ Ostentationem.] Malim, ostensionem.

⁹ Quod simplex est naturæ.] Ἀπλὴν τῇ φύσει, quod simplex est natura sua.

¹⁰ Quibus id quod divinum est extra est.] Ὡς τὸ θεϊκὸν ἐστὶν ἔξω, quibus non est obnoxia divina natura.

sunt: quarum conjunctio in hæreticis quidem errorem facit, ¹¹ proprio pro communi utentes nomine Christi uno. His autem communibus istis uti oportet nominibus, quando dispensationis confitendum est mysterium. Si enim Deum dixeris pertulisse, qualicumque cogitatione, quod impossibile est dixisti, id quod blasphemum est, ¹² & in Manetis, & in aliorum hæresum declinasti impietatem. Si iterum hominem dixeris qui pertulit, inveniris ¹³ purum ædificans templum. ¹⁴ Templum carnis extra inhabitantem nunquam dicitur, quia jam non est templum. ¹⁵ Et forsitan dicunt, Et quomodo Dominus dicit, Ut quid me vultis occidere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audiavi a Deo? Bene & omnino sapienter hoc dicendum est: Neque enim ex hoc ab inhabitanti defraudabatur deitate: sed significare volens patientem naturam, hominis memoriam fecit: propter quod & Deus & homo Christus. Deus propter impassibilitatem, homo propter passionem. Unus filius, unus dominus, idem ipse procul dubio unitarum naturarum unam dominationem, unam potestatem possidens: etiam si ¹⁶ non consubstantiales existunt, & unaquæque incommixtam proprietatis conservat agnitionem: ¹⁷ propter hoc quod inconfusa sunt duo. Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: divina autem illum sanctificante gratia, mediante sacerdote, liberatus est quidem appellatione panis, dignus autem habitus est dominici corporis appellatione, etiam si ¹⁸ natura panis in ipso permansit: & non duo corpora, sed ¹⁹ unum corpus filii prædicatur: ²⁰ Οὕτω καὶ ἐνταῦθα (b) sic & hic divina ἐν-
δεδυσά-

(b) Idem ibid.

¹¹ Proprio pro communi.] Vel Deum solummodo, vel hominem dicunt, cum dici Christum satius sit, quæ vox Deum hominemque significat.

¹² Et in Manetis.] Athanasius, in libro de salutari adventu Christi, contra Apollinarium, inter Marcionis & Manichæi deliria scribit illud fuisse, ut Christum existimarent, carnem humanam similem attulisse de celo, & eandem in celum recepisse, cum tota nihil nisi divinitas esset. Ἀλλ' ὁμοίαν σάρκα ἐπιδέδεχθαι ἐξ αὐτοῦ καθ' ὁμοίωσιν ὡς ἡτέλησεν ἐξ ἐρανῶ ὁφείσθαι, καὶ εἰς ἐρανῶς χωρηθῆσθαι, καὶ θεότητι ὅλην εἶναι.

¹³ Purum ædificans templum.] Nestoriana hæc postea amentia fuit, cui præter Theodorum Mopsuestenum, alii jam ante præluferant, quos Athanasius refellit in epistola ad Epictetum.

¹⁴ Templum carnis.] Ita recte reposuit Bigotius, cum perperam legeretur, templum crucis.

¹⁵ Et forsitan dicunt.] Ii nimirum, qui humanam naturam in Christo non divinæ sortis esse dicerent, ut Synusistæ: sed ex adverso solum externo nexu ac vinculo cum Deo colligatam, ut postea Nestorius. Cujus hæc oratio, istius plane similis, quæ nunc a Chrysostomo confutatur, exstat apud Cyrillum, libro secundo adversus Nestorium, Tom. VI. pag. 52. Ἀλλ' ὁ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, σὺκοφάντι, ἀλλ' ἄνθρωπος ἐμὴ καὶ θεός. εἰ δὲ μόνον ὑπῆρχε θεός, ἐχρῆν, Ἀπολλινάριε, εἰπαῖν. Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι θεόν, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; λέγει δὲ. Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὸ ὁ ἀκάνθινον ἀντιθέμενός ἐστι φανός; ὅτις ὁ λόγος, Θεὸς μὲν. ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; Sed non nudus homo Christus, o calumniator: sed homo simul & Deus: si autem Deus tantummodo existeret, oportebat eum secundum Apollinarem dicere: Quid me queritis occidere Deum, qui vobis veritatem locutus sum? Nunc autem dicit: Quid me queritis occidere, hominem istum qui spinis coronatus est: istum, qui dixit, Deus Deus meus, quare me dereliquisti, &c.

¹⁶ Non consubstantiales existunt.] Qui error, Apollinarii olim, & Synusistarum fuit: a quo errore in hac epistola Cæsarius Chrysostomus revocat.

¹⁷ Propter hoc quod inconfusa sunt duo.] Rectius, propter quod Græce, διότι ἀσύγχυτα δύο.

¹⁸ Natura panis in ipso permansit.] Εἰ καὶ ἡ φύσις ἄρτου ἐν αὐτῷ ἐπέμεινε, in eo permansit, in eo, inquam, quod corpus Dominicum appellatur.

¹⁹ Unum corpus filii prædicatur.] Κατηγορεῖται, ut supra.

²⁰ Οὕτω καὶ ἐνταῦθα.] Conjunctio illa ὅτω antecessisse denotat priorem partem similitudinis. Joannes Damascenus in calce libri contra Acephalos hoc Chrysostomi fragmentum refert ex ejusdem epistola ad Cæsarium monachum, interprete Turriano nostro, apud Henr. Canisium, Tomo i v. pag. 211. multo elegantius. Sic etiam hic divina natura in ipso insidente, unum filium, unam personam, utrumque constituit: agnoscitur tamen extra divisionem, & confusionem, non in una tantum natura, sed in duabus perfectis. Si enim in una, ubi illud, extra confusionem? Vbi, extra divisionem? Vbi unio dicitur? Vnam enim sibi ipsi uniti,

8 δυνάμεις, id est, (a) inun-
dante corpori natura, u-
num filium, unam perso-
nam, utraque hæc fece-
runt. Agnoscendum ta-
men inconfusam & indi-
visibilem rationem, non
in una solum natura, sed
in duabus perfectis. Si
enim unius, quomodo id
quod inconfusum est? quo-
modo quod indivisibile?
quomodo unio dicitur
aliquando? Sibimetipsi
enim uniri, quæ una est,
aut confundi, aut dividi,
impossibile est. Quod er-
go infernum evomuit unam in Christo naturam di-
cere? 3 Putamus divinam solum nominantes, non
omni modo unam negant, nostram dico salutem:
aut humanam retinentes, 4 non divinæ abnegatio-
nem faciunt. 5 Dicant, quæ perdidit quod pro-
prium erat? 6 Si enim unus est, salva nobis est uni-
tio omnimodo, & ea quæ unitio sunt propria sal-
vari necesse est. 7 Si enim non, nec unio, sed
confusio & abolitio. Mox autem ad interrogationis
fluctuantes responsionem, ad aliquid aliud exiliunt,
quod non sit proprium ad interrogationem: & in-
constantes emittunt voces: Pertulit Deus, & non
pertulit. Et si petantur modum dicere, ad ignoran-
tiam recedunt, proferentes, 8 Quomodo voluit:

(a) ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ.

(b) Et Euthymius in Panoplia, parte 2. tit. xv.

(c) Huc usque Euthymius.

uniri, vel dividi, impossibile est. Quis infernus eructavit dicere
unam naturam in Christo post unionem? Aut enim divinam natu-
ram tenentes, humanam negant, hoc est, nostram salutem: aut
humanam tenentes, divinam naturam negant. Dicant, utra
amissum sit proprium? Si enim adhuc salva est unio, necesse est proprietates
unius salvas esse: alioqui non esset unio hæc, sed confusio &
interitus naturarum. Quæ quidem Græce ex libro MS. Joan-
nis Damasceni adversus Jacobitas, nobiscum perhumaniter com-
municavit R. P. Michael LEQUIEN, ex Ordine Prædicato-
rum vir pereruditus, nobisque ex amicis intimis. Sic ergo Græ-
ca se habent: Τὸ αὐτὸ (ἰωάννης τὸ Χρυσόστομος) ἐν τῇ αὐτῇ
Κατοικίᾳ τῇ μονάζοντι ἐπιστολῇ. Οὕτω κενταῦθα τῇ θείᾳ φύ-
σεως ἐνιδρυμένης, ἓνα υἱόν, ἐν αὐτῷ συνάμφοτερον ἀπετέλει, ὡς
γνωρίζομεν μὴ τοῖς ἀδιαίρετοις καὶ ἀσυγχύτοις λόγοις, ὅτι ἐν μιᾷ φύσει
τῇ φύσει, ἀλλ' ἐν δυοῖν τελείαις. Ἐπὶ τῇ μιᾷ, πῶς τὸ ἀσύγχυ-
τον; πῶς τὸ ἀδιαίρετον; πῶς ἡ ἐνωσις λεχθεῖν; ἐαυτῇ γὰρ ἐνδοῦναι ἢ
διαίρεσθαι ἀδύνατον. Ποῦθ' ἄδης ἡρεώτατο μίαν ἐπὶ Χριστῷ φύσιν
λέγειν μετὰ τῇ ἐνωσιν; ἢ γὰρ τὴν θείαν φύσιν κρατύντες τὴν ἀνθρω-
πίνην ἀρῶντας, φησὶ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἢ τὴν ἀνθρωπίνην κα-
τέχοντες τῇ θείᾳ φύσει τὴν ἀνθρώπινον ποιεῖν. ἐπὶ λεγέτωσαν πῶς
ἀπολάμβανεν τὸ ἴδιον. εἰ γὰρ ἐπ' ἑρῶνται ἡ ἐνωσις, πάντως καὶ μετὰ
τῇ ἐνωσει ἰδιώματα ἀποσώζεσθαι ἀνάγκη. ἐπὶ εἰς ἐνωσιν τῶτο, ἀλλὰ
σύγχυσις καὶ ἀφανισμὸς τῆς φύσεως.

1 Οὐκ ἐν μιᾷ μόνῃ φύσει. Bigotianum exemplar, ὅτε ἐν μιᾷ
φύσει. Theorianus, in legatione ad Armenos: Γνωρίζομεν
μὴ τοῖς ἀσυγχύτοις, ἀδιαίρετοις, λέγω, ὅτε ἐν μιᾷ μόνῃ φύ-
σει, &c.

2 Ποῦθ' ἄδης. Ita MS. noster. Sic Athanasius, in epi-
stola ad Epictetum, quæ est de eodem argumento: Ποῖος ἄδης
ἡρεώτατο, &c. Et Ambrosius, libro de mysterio Incarn. Domi-
nicæ, cap. vi. Emergunt alii, qui carnem Domini dicant & di-
vinitatem unius esse naturam. Quæ tamquam sacrilegium inferna vo-
muerunt?

3 Putamus divinam solum nominantes, non omni modo unam
negant. Legendum ex Damasceno, Aut enim divinam solum
nominantes, omni modo humanam negant.

4 Non divine. Expungenda negandi particula: nisi si in-
terrogatio est.

5 Dicant, quæ perdidit. Hoc est, utra natura perdidit pro-
prietates suas? Prius legebatur, dicantque:

6 Si enim unus est, salva nobis est unio. Legendum denuo
ex Damasceno: si enim adhuc salva. Græce fuit, εἰ γὰρ εἴς τις.
Legit interpretes inconsiderate, εἰ γὰρ εἰς.

7 Si enim non. Sin minus, εἰ γὰρ οὐ.

8 Quomodo voluit. Ὡς ἠθέλησεν. Quæ vox & Manetis fuit,
ut paulo antea Athanasius admonuit. Vide & inter ejusdem A-
thanasii opera tractatum, quem Theodoro Photius adjudicat,
adversus Synusistas exaratum: Πρὸς τὰς λέγοντας, ἵπυθεν ὁ Θεὸς
ὡς ἠθέλησεν. Adversus eos qui dicunt, Passus est Deus ut voluit.
Similis istius & hæc altera formula, ὡς οἶδε, quomodo novit: quæ
tum alibi occurrit, tum in epistola, quæ Dionysii Alexandrini
nomine ad Paulum Samosatenum scripta circumfertur, cum

9 Christi apud ipsos memoria fugiente. Posthæc vi-
tuperati in hoc, mox dicunt, & Christus non est
Deus, sed & homo. Et iterum dicunt, Post unio-
nem non oportet dicere duas naturas. Attende signi-
ficationem dicti. Unionem dixisti: unius unionem
non invenis fieri, quomodo 10 prævenientes diximus.
Sed Verbum caro factum est. Et speculari 11 eorum
querentur subtilitatem. Intulit enim, Et habitavit in
nobis. Numquid non ibi videtur, quia aliud est quod
inhabitat præter habitationem? Si cognovissent, num-
quam Dominum gloriæ crucifixissent. Dominum iterum
quando dixeris, non proprium, sed commune sig-
nificatur nomen, passionis & impassibilitatis suscep-
tibile. Consueverunt autem & istud prætere: 12 Pu-
tamus non, corpus Dei & sanguinem accipimus, fi-
deliter ac pie suscipiendum? Non quia corpus & san-
guinem possidet id quod divinum est natura: sed
quia ea quæ carnis sunt propria facit. O inconfide-
ratio! O impia cogitatio! Periclitatur enim apud
ipsos dispensationis mysterium: & iterum domini-
cum corpus, sicut verum corpus confiteri non pa-
tiuntur. Per cogitationem enim dici conversum esse
hoc in deitatem imaginantur, unam hinc constru-
entes naturam, & ipsam cuius sit 13 non juvantes dice-
re: ut passionem divinitati undique secundum Apo-
linarium excogitantes, decidant 14 a præmissis bo-
nis. 15 Putamus non contremiscent ista dicere au-
dientes? Non cogitant æternum iudicium, & Domi-
ni vocem dicentis, Ego sum, & non mutor. Caro in-
firma, spiritus autem promptus. Pater, si possibile est,
transseat a me calix iste. Tristis est anima mea usque ad
mortem. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa
non habet, sicut me videtis habere. Putamus deitati ista
apta sunt? Audiant & Petrum dicentem, Christo pro
nobis passio carne, & non dixit, deitate. Et iterum, Tu es
Christus filius Dei vivi: viventis dixit, non morientis. Et
quæcumque his similia divina nos edocet scriptura, cui
violenti esse hæretici non

desistunt. (d) Horum istas Τέτων 16 τὰς κενόφωνίας
H h novi-

(d) Id. ibid. ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ.

sit nebulonis alicujus Eutychiani Synusistæ figmentum: unde
erit e nostra Conciliorum editione, cui nunc damus operam,
expungenda. Passum esse Verbum subinde dicebant secundum
carnem, quam sibi ipse condiderat, sed passum ineffabili modo:
divinitate interim ipsa doloris experte, quemadmodum fere vīs
in homine, ex Aristotelis doctrina, libro 111. de Anima, cap.
vi. χωριστὸς, ἀπαθὴς, αἰσθητὴς, intelligitur. Sic Apolinarius
ipse in libello de fide, quem Theodoretus laudat in dialogo terti-
o, pag. 171. Καὶ τὸ περὶ πάσης πάθων χηρὸν, τὴν ἀπά-
θειαν ἢ δύναμιν εἶχε τῷ ἑαυτοῦ ἀπρὸς ἐν τῷ πάθῳ ὡδύγων εἰς
τὴν δύναμιν. Et cum in carne passionem essent, impassibilitatem suam
habuit potentia, hoc est, divinitas. Quare impius est, qui passio-
nem ad potentiam refert. Hoc illud est quod alias iidem aiebant,
passum esse carne Verbum impassibiliter: σαρκεὶ ἵπυθεν ἀπά-
θως.

9 Christi apud ipsos memoria fugiente. Obliti quid Christus
sit: quod nomen est commune videlicet, geminam significans
naturam: alteram passionis expertem, alteram passioni ob-
noxiam.

10 Prævenientes diximus. Φθάσαντες.

11 Eorum querentur. Forte, quæ rentur.

12 Putamus non, Corpus Dei & sanguinem. Fortassis Græce
scriptum, τὸ νομιζόμενον, quod vulgo dici, vel usurpārī solet.
Legit interpretes, νομιζόμενον. Certe sententia huius loci aliquid
simile postulat: Quod vulgo dicitur; Corpus Dei & sanguinem
accipimus, &c. Inter ea placita, quæ Monophysitæ æque atque
Catholici anathemate percellerent; illud refertur ab Anastasio
in Ὁμολογ., pag. 77. Χρὶς ἀναθεματίζεν τὴν καὶ ὁμολογῆναι Θεῷ
τὸ σῶμα καὶ Θεῷ τὸ αἷμα, ὁ μεταλαμβάνον. Oportet anathema-
tizare eum, qui non confiteatur Dei corpus & Dei sanguinem esse
id quod accipimus. Synusistarum sententia fuit corpus & san-
guinem Dei æconomice tantum dici debere; & secundum attri-
butionem: quoniam Verbum caro factum, ea quæ carnis sunt,
quomodo novit; per se præstitit: non quoniam corpus cum
sanguine ei sit consubstantiale nostro.

13 Non juvantes dicere. Forte; non invenientes, vel non va-
lentes dicere.

14 A præmissis bonis. Rectius, a promissis bonis.

15 Putamus non contremiscent ista dicere audientes. Suspi-
camur ita emendari oportere: An enim non contremiscent ista di-
cere audientes? Paulo antea putamus similiter occurrit, ubi aut
enim legendum haud dubie constat ex Damasceno.

16 Τὰς κενόφωνίας. Bigotius κενόφωνίας in altero, credo, exem-

novitates vocum declinan-
tes, carissime, ad id
quod præjacet revertamur.
Pium, & valde pium, Chri-
stum qui morte circumda-
tus est, confiteri in divi-
nitate perfectum, & in
humanitate perfectum, u-
num filium unigenitum,
non dividendum in filio-
rum dualitatem: portan-
tem tamen in semetipso
indivisarum duarum na-
turarum inconvertibiliter
proprietas: non alterum
& alterum; absit: sed u-
num & eundem Dominum
Jesum, Deum, Verbum,

ἐκκλινόντες, ἀγαπητέ, εἰς
τὸ περικείμενον ἐπανέλθω-
μεν. Ἐυσεβὴς ἢ λίαν ὀρε-
βὴς τὸν θάνατον περιβλη-
θέντα Χριστὸν ὁμολογεῖν ἐν
θεότητι τέλειον, καὶ ἐν ἀν-
θρωπότητι τέλειον. (α) ἓνα
ὑὸν μονογενῆ, & διαϊρέμενον
εἰς ὑἱὸν δυάδα, φέροντα δ'
ὁμῶς ἐν ἑαυτῷ ² τῶν ἀχ-
ρίων δύο φύσεων ἀσυγχύ-
τως ιδιότητας. (β) ὅτι ἄλ-
λον καὶ ἄλλον, μὴ γένοιτο.
ἀλλ' ἓνα ἢ τὸ αὐτὸν κύριον
³ Ἰησοῦν Χριστόν, Θεὸν λό-
γον, σάρκα ἡμφιεσμένον,
καὶ αὐτὴν ἐκ ἀψυχῶν καὶ
ἀνεν, ὡς ὁ δυσεβὴς Ἀπο-

carne nostra amictum, &
ipsa non inanimata aut
irrationabili, sicut impius
Appollinaris dixit. Illis
mentem intendamus: fu-
giamus eos qui dividunt.
Nam etsi duplex natura,
verumtamen indivisibilis
& indissipabilis unitio in
una filiationis confitenda
persona & una subsisten-
tia. Fugiamus qui unam
naturam post unionem
prodigaliter dicunt:
unius enim cogitatione
impassibili Deo passionem
adjungere impelluntur,
dispensationem abnegan-
tes, & diaboli gehennam
arripientes. Ista propter mensuram epistolæ sufficere ar-
bitror, ad confirmationem tuæ dilectionis, o magnifice.

λινάειν εἶπεν. ⁴ Τούτοις
τοῖνυν πείραγμα. φύγω-
μεν τὰς διαιρέσεις: εἰ γὰρ
ἢ διτλὴ ἡ φύσις, ἀλλ' ἐν
ἀδιαίρετῳ καὶ ἀπαράσπα-
στῳ, ὅτι ἐν ἐνὶ τῷ τῷ ὑο-
τήτῳ ὁμολογεῖμεν περὶ
πᾶς καὶ μιᾶς ὑπόστασις. Φύ-
γωμεν τὰς μίαν φύσιν καὶ
ἐν ὧσιν τετρατευομένους. τῇ
γὰρ τῇ μιᾷ ἐπινοίᾳ τῷ ἀ-
παθεί θεῷ πάθῃ περὶ ἀπ-
λεν ἐπείγονται, καὶ οἰκονομίαν
⁷ ἀνέμενοι, καὶ τὴν διαβό-
λον τὴν γενναν περὶ ἀρπάζον-
τες. Ταῦτα διὰ τὸ μέτρον
τῷ ὁπισθεῖ ἀρκεῖν εἰς ἀσ-
φάλειαν ἡγούμεν τῷ σὺς ἀγά-
της, θανυμάσιε.

(a) Euthymius in Panoplia, tit. xv.
(b) Hactenus Euthym.

exemplari vidit Priore vocabulo etiam Paulus ad Timotheum
utitur.

¹ Ad id quod præjacet. τὸ περικείμενον, ad propositum reverta-
mur.

² Τῶν ἀχρίων . . . ιδιότητας. Bigotius edidit, ἀχρίων...
τὰς ιδιότητας. Rectius ita locus reddetur: duarum tamen natura-
rum inseparabilium minime confusas in se proprietates conservan-
tem.

³ Ἰησοῦν Χριστόν, Θεὸν λόγον. Bigotius ex alio codice, Ἰησοῦν,
θεόν, λόγον. At noster integrior, quem fide etiam integra re-
præsentamus. Mox ubi σάρκα ἡμφιεσμένον noster habet, alter
σάρκα ἡμετέραν ἡμφιεσμένον exhibet.

Explicit epistola B. Joannis Episcopi Constantino-
politani ad Cæsarium monachum, tempore secundi
exilii. Amen.

⁴ Τούτοις πείραγμα. Bigot. τῷ τῷ τῷ πείραγμα.
⁵ Ἦν ἐν ἐνὶ τῷ τῷ ὑοτήτῳ. Bigot. ἡ ἑνωσις, ἐν ἐνὶ τῷ ὑο-
τήτῳ.
⁶ Prodigaliter. Legendum, prodigaliter, ex Græco.
⁷ Ἀνέμενοι. Huc usque noster Anastasii codex.

INDEX CAPITUM.

12

PRÆFATIO.

- CAP. I. Panem consecratum corpus Dominicum idcirco
appellari, quoniam vere corpus Domini
est.
II. Unionem naturæ panis cum corpore Christi ipsa
illa Chrysostomi sententia exprimi, Etiam-
si natura panis in ipso permanfit.
III. Οὐσίας & φύσεως nominibus solas proprietates
naturales rei cujusque per se Græcos Pa-
tres intellexisse.
IV. Latinos Patres similiter naturæ vocabulo pro-
prietates naturales rei cujusque: substan-
tiæ nomine, solam naturæ, quæ proprie-
tatum complexione constat, exstantiam
extra causas designasse.
V. Chrysostomum hoc in loco transubstantiationem
dilucide docuisse.
VI. Tum adversus Synusistas, tum adversus Ne-
storii prodromos, ex comparatione Incar-
nationis & Eucharistiæ Chrysostomum pe-
rite admodum argumentatum esse.
VII. Theodoretum cum Chrysostomo paria sensisse.
VIII. Gelasii Papæ cum Chrysostomo ac Theodoro;
Orientis cum Occidente jam a prioribus sæ-
culis maximam consensionem esse.
IX. Ephraemum Antiochenum præterea, & Leo-
nem Magnum, adversus Eutychianistas
eadem incarnationis cum eucharistia com-
paratione usos fuisse.
X. Cum in sacramento altaris aliud videatur,
aliud intelligatur: a Græcis præsertim Pa-

tribus illud intelligibile dici, quod credi
potest, cerni non potest: nempe Christi
corpus: ab Augustina, aliud præter id
quod creditur, nempe corpus Ecclesiæ,
cujus figura sit corpus Christi, quod in al-
tari sub pane credi potest, intelligi non
potest: quod etiam figura immolati in
cruce Dominici corporis a Tertulliano &
aliis recte appellatur.

EMBOLUM I.

DE POTESTATE CONSECRANDI.

- I. Diaconos offerre sacrificium nec ausos fuisse olim,
nec potuisse.
II. A Tertulliano sacerdotium tantum spiritale &
mysticum, non externum, laicis adsigna-
tum esse.

EMBOLUM II.

Explicantur canones duo de Sacramento altaris.

- I. De canone Arausicano.
II. De canone Turonensi.

EMBOLUM III.

Quid sit Mysterium Fidei, in Consecratione
Calicis.

IN EPISTOLAM S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

AD CÆSARIUM MONACHUM

D I S S E R T A T I O

DE SACRAMENTO ALTARIS.

13

U^NC anni fere decem præterire, cum hanc epistolam Vir Clarissimus, & idem nobis amicitia conjunctissimus Emericus BIGOTIUS primum edi curavit, ex bibliotheca Dominicanorum Florentiæ erutam. Particulas ejusdem

epistolæ quatuor, quæ Græce extarent in MS. codice *Χρήσεων δογματικῶν* Anastasii presbyteri, ex bibliotheca Collegii hujus nostri Parisiensis, cum eo tunc temporis libentissime communicavimus. Has indicarat LABBEUS noster in conspectu novæ editionis operum Damasceni, pag. 51. tametsi ille Anastasii esse eam collectionem non viderat. Ex illis porro, vel si cetera argumenta desint, sua abunde huic epistolæ auctoritas adseritur & vindicatur. Nam cum sit codex ille annorum fere DCC. & cum Græcis Latina congruant: quin pari fide reliqua sint a satis vetusto, tametsi rudi, nec Græci sermonis valde perito interprete reddita, quippe cum inter se omnia cohæreant, nullus esse potest ambigendi locus. Bigotianum exemplar Latinum, quæ forma excusum Roterodami est ante biennium, repræsentamus: neque enim aut Parisiense unquam ab amico etiam extorqueri, aut istud nisi nuperrime venire potuit in manus nostras. Græca ex uno codice nostro exhibemus, præter extremam fere epistolæ clausulam, quam unus bibliothecæ Regiæ codex subministrat: cum ex hisce quatuor, quæ dixi, fragmentis, tria pariter reperire sit, tum in illa Regia, tum in Colbertina, in antirrheticis Nicephori CP.

Auctorem epistolæ Joannem Episcopum CP. Anastasius appellat, capite secundo. Nec alio certe nomine designatus est ævo suo, quo nomine & Augustinus ipsum appellat, libro VI. contra Julianum, cap. XI. & alibi passim. Joannem Chrysostomum, tum ipse Anastasius, decimo capite, tum Nicephorus CP. vocat epistolæ hujus scriptorem. Item¹ Joannes Damascenus adversus Acephalos. Euthymius denique in panoplia MS. bibliothecæ nostræ, parte secunda, tit. XV. & Theorianus in legatione ad Armenos: quanquam uterque epistolam inscriptam dicit, sed falso, *πρὸς Ἀνάκιον μοναχόν*, cum ceteri omnes Cæsarium vocent. Nam incertus auctor collectaneorum contra Severianos, a Turriano editus, apud eundem Canisium, ipse noster Anastasius est: sed quem Græcus codex multis partibus auctiorem exhibet.

Jam ipsa secundi exilii mentio tum Chrysostomum

¹ Joannes Damasc. adversus Acephalos, tomo IV. Antiq. Lect. Henrici Canisii, pag. 211.

epistolæ auctorem aperte prodit, tum etiam quo tempore exarata hæc sit epistola, indicat. Abductus enim est in exilium XII. Kalendas Julias, anno CCCCIV. Decessit idem e vita, XVIII. Kal. Octobres, anno CCCCVII. Cucusi in Armenia: quo in tractu, ut ex Liberato, aliisque monumentis didicimus, Apollinaris ac Synusiastarum insaniæ addicti complures fuere, monachi præsertim: adversus quam in hac epistola Chrysostomus stylum distingit.

In collectione epistolarum Chrysostomi hanc desiderari nemo mirabitur, qui norit & aliorum pariter Græcorum Patrum epistolas subinde a collectoribus prætermittas, quas viri docti e scriniis bibliothecarum quotidie erunt: cujusmodi illa est, quæ Gregorium Nazianzenum auctorem habet, tempusque similiter quo exarata est, ut Chrysostomiana, indicat: *Γρηγορίου ἐπιστολὴ πρὸς Νεκτάριον ΚΠ. χειρογυθέντα, καὶ ἂν αὐτὰ ὑποχώρησιν*. Edita est a Viro Clariss. Cotelerio, ex libris regiis, ante annos quindecim.

Ex instituta porro a Chrysostomo collatione duplicis mysterii, Incarnationis videlicet atque Eucharistiæ, subiit catholicorum quorundam animos inanis certe trepidatio, ne his patrocinari videretur, qui corpus Christi eâ ratione præsens esse pani volunt, ut absque ulla mutatione substantiæ panis sacramentali unione ei copuletur. Nonnulli etiam ex adversariis progressi longius, solam appellationem dominici corporis a sanctissimo doctore pani attributam dixere, ac ne coexistentiam quidem, quam Græci *συνύπαρξιν* vocant, ut prioribus illis placet. Est id autem adversariis familiare ac solenne, ut antiquos Patres, quorum auctoritate lis ista componi possit, quamlibet invitos pertrahere conentur in partes suas: ac rem alioqui in Patrum scriptis perspicuam, suis officiis ac præstigiis obscurare: nempe ut tali destituta subsidio mens in ambiguo fluctuet, veniatque in suspicionem aliquam, sanctissimos Patres aut non esse alienos a perversa heterodoxorum opinione, aut certe fidei nostræ non plane & aperte, ut decuit, suffragari.

Hanc criminationem a sanctissimo viro depellere, etsi mihi jamdudum consilium & animus fuit, tamen id ne præstarem cum maxime vellem, & Plinii illustrandi labor, & alia avocavere studia: tum vero in primis, quod tempus arbitrarer opportunius nullum fore in id incumbendi, quam ubi copia nobis epistolæ integræ fieret: id quod vix octavo abhinc mense contigit, & casu quidem ac fortuitu. Nunc autem, cum Dei ope, in ea sum spe fore, ut nostra hæc lucubratio palam faciat, doctissimum virum, sapientissi-

pientissimumque Antistitem, Joannem Chrysostomum, quem Eucharistiæ doctorem merito suo, ut doctorem gratiæ Augustinum, Ecclesiæ summa consensio nuncupat, non alibi fere apertius, siquidem attente ac diligenter illius mentem inspicimus, quam hoc ipso in loco, partem utramque catholicæ veritatis adstruere: & quæ adesse Christum in sacramento, & quæ abesse ab eo panis substantiam docet.

16 Qua in palæstra cum aliqui ante nos defudarint, ingeniumque exercuerint: nos tamen ab illis longissime dissidere, aliosque prorsus, nec tritos antea calles inire, itaque factum opus fuisse, illi haud dubie iudicaturi sunt, quibus ut istorum lucubrationem cum nostra componant, satis erit otii: ut de utraque recte sententiam ferant, satis solertiæ: ut quod sentiant loquantur, satis candoris ac bonæ fidei. Haud sane interim verebimur generatim asseverare, nec pauca priorum esse in hoc argumento errata, nec sane levia: Quæ Chrysostomianæ orationi vis, quantum robur insit, adhuc neminem persensisse: omnium vero minime scriptorem Gallicum, qui de Perpetuitate Fidei circa Eucharistiam librum inscripsit: idemque fere de Theodoretis sententia iudicium esse oportere: neminem, quæ Synusiarum hæresis fuerit, exposuisse: cum tamen in hujus deprehensione ac declaratione erroris, quem Chrysostomus in hac epistola confutat, cardo totius causæ summaque sit posita: denique de εἰσὶν, & φύσει qui tractarunt, sive orationis prolixitate, sive ambage verborum, etiam in sermone vernaculo, rem obscurasse magis & involvisse videri, quam aperuisse. Quæ singuli porro in his capitulis peccarint, aut refellere, aut vero indicare, operæ esset longioris: qua libenter studio brevitatis superfedemus, quoniam multo plura fere confutanda forent, quam quæ sunt a nobis statuentur. Testimonia tamen veterum scriptorum, jam antea ab aliis indicata, nonnulla quidem commemoramus: nam qui potest aliter fieri? sed sunt ea primum paucissima: deinde vero ex ipsis fontibus, quod iere illi aquatum, fas esse & hortos quoque nostros irrigari quis neget? Iudicium facient interim eruditi, num rivulos, num fontes ipsos sectati simus: an & inde cum Dei ope felicius hauserimus, copiosiusque, quam priores.

Est igitur ea pars orationis Chrysostomianæ, quæ venit in controversiam, his contexta verbis:

17 Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: divina autem illum sanctificante gratia, mediante sacerdote, liberatus est quidem appellatione panis, dignus autem habitus est Dominici corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit: & non duo corpora, sed unum corpus filii prædicatur: sic etiam hic divina insidente corpori natura, unum filium, unam personam utrumque constituit: agnoscitur tamen extra divisionem & confusionem, non in una tantum natura, sed in duabus perfectis. Sic enim multo melius Turrianus noster ex Græco Damasceni reddidit, quam vetus interpres. Qua oratione, nostro quidem iudicio, dici planius nihil potest ad transubstantiationem adstruendam, cum sit hujus sententiæ hoc veluti summarium. Sicut antequam sanctificetur panis, panis appellatur, ac reipsa panis est: post sanctificationem autem sacerdotis nec panis appellatur, nec reipsa panis est, sed corpus Domini appellatur, ac reipsa est: tametsi simul natura panis in eo remanet: nec tamen appellantur, nec sunt duo corpora, sed unum corpus filii Dei, etsi sunt naturæ duæ: sic in Christo, Deo & homine, unus est filius Dei, non duo filii: tametsi naturæ sunt duæ, & maxime in Christo perfectæ. Nunc est autem ea Chrysostomi oratio in varias dissecanda partes; nulla ut de genuino singularum intellectu reliqua dubitatio sit.

CAPUT PRIMUM.

Panem consecratum corpus Dominicum idcirco appellari, quoniam vere corpus Domini est.

PRIMAM frontem tenet illa sententia. Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: divina autem illum sanctificante gratia, mediante sacerdote, liberatus est quidem appellatione panis, dignus autem habitus est Dominici corporis appellatione. An vero hoc loco quisquam appellationem esse vacuum ac sine re putet? aut tanto quidem censi nomine panem arbitretur honoris causa, reipsa nihil extra panem esse? Næ ille parum & in exploranda Chrysostomi mente, & in pernoscendis Patrum sententiis solers & acutus. ¹ Quid enim EST panis? inquit Chrysostomus alibi: Corpus Christi. Et hoc ipso loco: Antequam sanctificetur panis, inquit, panem nominamus: cur? quia panis est. Ubi accessit consecratio, non panem illum nominamus, ut prius, sed corpus filii Dei: quid ita? haud dubie, quia tunc corpus filii Dei est. Satis dilucide significat revera panem esse, cum ait panem nominari: ergo & satis dilucide pariter significat revera Christi corpus esse, cum ait corpus filii prædicari. Cur? quoniam Christus Dominus, cujus utique iussu mutatur appellatio, quale quidpiam esse dicit, tale & facit. ² Corpus suum vocat panem: quam ob causam? quia corpus suum illum fecit, inquit Tertullianus. Juvat enim obiter indicare alios quoque extra Chrysostomum in hoc argumento promiscue appellandi & faciendi vocibus esse usos, præsentiamque corporis Christi sub pane utralibet voce declarasse.

Quid igitur ³ Photius, ejusdem sedis antistes, quam Chrysostomus tenuerat, in epistola ad Nicolaum Papam? O rem miram! Panis communis in corpus Christi immutatur: & vinum commune sanguis illius appellatur. Sive immutari diceret, quod priore loco catholice, hoc est, eodem quo solemus ipsi sensu, fecisse in confesso est: sive appellari, quod posteriore, vidit is scilicet nihil interesse.

Quid Jeremias similiter C.P. in censura Confessionis Augustinæ? ⁴ Novum tradidit Dominus sacrificium, inquit, dum panem fregit, & distribuit ipsis, eumque corpus suum nominavit: utique & fecit: id quod aperte Jeremiam docuisse ii norunt, qui & librum ejus legerunt, & Ecclesiæ Græcæ fidem didicere, nec maligne dissimulant. In Chrysostomi autem oratione non eandem esse vim vocum, atque in istis, quo quis tandem argumento evincat?

Apud Theodoretum, qui accepit a Chrysostomo disciplinam, Eranistes, orthodoxo consentiente, symbola immutata dicit: qua mutatione? plane simili illius, qua corpus Dominicum post ascensionem Eranistes mutatum aiebat in divinam naturam. Mutatione igitur εἰσώδεις. An hæc enim mutatio meræ appellationis existimata ab Eraniste est? Minime vero: sed εἰσώδεις, inquam. Nam cum duo sint in re qualibet materiali: tum materia scilicet, quam substantiam appellamus, tum & proprietates naturales, seu natura substantiæ: alterutrum si mutatur, mutatio εἰσώδεις a Græcis censetur. Proprietates corporis Christi absumptas esse post ascensionem, ipsamque εἰσώδεις corporis adspectabilis interiisse censuit Eranistes: sicut in sacramento materia panis ac vini interit: utraque mutatio, siquidem admittenda utraque foret,

¹ Chrysost. hom. xxiiv. in 1. Cor. x. Τὶ γὰρ ἐστὶν ὁ ἄρτος; Σῶμα Χριστοῦ.

² Tertull. libro iv. contra Marcion. cap. xl.

³ Photius, apud Ahat. in Creyght. pag. 443. Ὁ ἅγιος πνεύματος ὁ κοινὸς ἄρτος εἰς σῶμα Χριστοῦ μεταβάλλεται, καὶ ὁ κοινὸς οἶνος αἷμα χρηματίζει.

⁴ Jerem. pag. 80. Τὴν καινὴν παραδίδωκε ἑαυτὸν, κλάσας μὲν τὸ ἄρτον, καὶ ἀφαιρῶν αὐτοῖς, καὶ οἰκτιρὼν τὸ σῶμα αὐτῶν καλίστως.

foret, *ῥσιώδης* est. Hanc posteriorem orthodoxus ipse ultro agnovit admisitque, cum priorem tamen recte ac merito negaret ex hac altera consequi. Ut significet igitur Eranistes mutata esse symbola, & alia esse facta *ῥσιώδης*, atque adeo esse digna quæ adorentur, qua id oratione porro declarat? nempe ista: *Atqui priorem, inquit, mutant appellationem: non enim amplius nominantur, quod prius vocabantur: sed corpus appellatur.* Quam sententiam & orthodoxus ad sensum comprobavit. Appellationem ergo mutare, naturam *ῥσιώδης* mutare est. Et vero solane appellatio, si res absit, cultum Deo uni debitum, qualem sanctificatis deferri symbolis Theodoretus admonet, communicare cum pane possit? Ista profecto non religio, sed superstitio sit. Rem autem quampiam appellante Deo, si pro eo habemus quod ab eo dicitur, securi sumus: pro eo quod appellatur, etiam tuto colitur: quoniam a Deo aliter ac prius appellari, mutari est.

At sensisse aliter Theodoretus ipse videtur. Ubi porro? In dialogo nempe primo, qui Immutabilis inscribitur. Nam ibi nomina permutata ait, ubi natura tamen non potest ipsa dici immutata. Panis, inquit, caro Christi dicitur: sed & caro Christi vicissim frumentum ab ipso nominatur. Nisi, inquit, granum frumenti mortuum fuerit. *In mysteriis præterea panis corpus dicitur, & vinum sanguis. Sic nomina salvator noster permutat. Nam & corpori quidem id quod erat symboli nomen imponit: symbolo vero, quod erat corporis. Sic vitem seipsum qui nominavit, sanguinis nomen symbolo tribuit.* Recte. An hoc est ergo dicere, quemadmodum se vitem Christus non appellat, nisi figurate, ita nec vinum in mysteriis nisi figurate ab eo sanguinem appellari: neque adeo ex mutatione nominis naturæ mutationem consequi? Neutiquam certe. Theodoretum enim ipsum audiamus. *Qui seipsum vitem nominavit, idem sanguinis nomen symbolo tribuit.* Cur? *Norunt initiati, inquit. Voluit Christus eos, qui divinis mysteriis participant, non ad ea attendere quæ cernuntur, sed ad ea quæ appellantur: ut per mutationem nominum credant eam mutationem, quæ facta est per gratiam. Qui enim corpus suum naturale & frumentum appellavit & panem, qui se vitem quoque nominavit, ut se pro frumento nobis significaret, ac pro vino futurum: ille ipse symbolorum nomina mutat: cur? ut significet suadeatque mutationem eorumdem, quæ est facta per gratiam. At non est causa similis in appellatione vitis, aut pallii, aut frumenti: nulla idcirco intelligenda illic aut credenda est mutatio facta per gratiam. Ergo aliter se vitem Dominus nuncupavit, aliter panem corpus suum vocavit. Cum se vitem dixit, aut sanguinem suum in veteri testamento vinum, aut corpus suum pallium sive stolam: nec sui, nec sanguinis, corporisve appellationem propterea mutavit: neque adeo vel se, vel corpus, vel sanguinem, idcirco mutavit. At cum idem visibilia symbola, cibumque sanctissimum, corporis & sanguinis appellatione cohonestat, & priorem panis & vini mutat aboletque appellationem: & mutationem idcirco, quæ sit accessione gratiæ, esse *ῥσιώδης* significat & credi jubet.*

Non igitur aut appellatio ex æquo mutata rebus,

¹ Theodoret. dial. 2. pag. 85. Καὶ μὴν τὴν ἀσπέραν ἀμείβει ἀσπέρων. ὁμοίᾳ γὰρ ὀνομάζεται ὁ περὶ ἀσπέρων ἐκκλησιᾶ, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἀσπέρων ἐστίν.

² Theodoret. dial. 1. pag. 17. Ἐν δὲ καὶ τῇ τῷ μυστηρίῳ ὡς ῥσιώδης, τὸ αὐτὸ τὸ ἄρτον ἐκάλεσε, καὶ αἶμα τὸ κρέμα. . . . Ὁ δὲ καὶ σατὴρ ὁ ἡμέτερος ἐν ἡμέτεροις πρὸς ὀνόματι. καὶ τῷ μὲν σώματι τὸ ἔσθ' συμβόλον τίθειται ὄνομα, τῷ δὲ συμβόλῳ τὸ ἔσθ' σώματος. ὅπως ἀμπελον ἰαυτὸν ὀνομάσας, αἶμα τὸ συμβόλον ἀσπέρων ἐστίν.

³ Theodoret. dial. 1. pag. 18. Διὸ καὶ ὁ σκοπὸς τοῖς καὶ ἵστα μεμνημένοις. ἡ ἐκκλησίᾳ γὰρ τῇ τῷ μυστηρίῳ μεταλαμβάνοντες, καὶ τῇ φύσει τῷ βλεπόμενῳ ἀσπέρων, ἀλλὰ καὶ τῷ ὀνόματι ἐκκλησιᾶς, πιστεύει τῇ καὶ τῇ χάριτι γεγεννημένη μεταβολῇ. Ὁ γὰρ δὲ τὸ φύσις τὸ αὐτὸ σῖτον καὶ ἄρτον ἀσπέρων ἐστίν, καὶ αὐτὸ πάλιν ἰαυτὸν ἀμπελον ὀνομάσας, ἔσθ' τὸ ὄραμα συμβόλον τῷ ἔσθ' σώματι καὶ αἵματι. ἀσπέρων γὰρ τετιμῆκεν, καὶ τῇ φύσει μεταβαλὼν, ἀλλὰ τῇ χάριτι τῇ φύσει ἀσπέρων ἐστίν.

aut res ipsa immutata, & cum se Dominus vitem, carnemve suam pallium ac stolam, & cum panem corpus appellat. Nomina quidem permutantur: at non ipsa tamen rerum nomina sic mutantur, ut prior utrobique appellatio pereat, cum nova ac recens imponitur. Panem cum vocat Dominus corpus suum, nec jam amplius panis est, nec proprie dicitur: atque, ut Chrysostomi verbo utamur, liberatus est appellatione panis. Ubi vinum appellat sanguinem suum, ubi carnem pallium sive stolam, ubi se vitem ipse nuncupat: & sanguis nihilominus, & caro, & Christus est ac dicitur: sola similitudo vini, stolæ, vitis, intelligitur: nec liberatur sanguis idcirco appellatione sanguinis, aut caro appellatione carnis, aut Christi nomine ac dignitate Christus. Quare nec sanguis esse, aut caro, aut Christus definit. Definit autem esse panis, quoniam liberatur appellatione panis.

Valet nimirum hoc loco ea, quæ est in communi hominum usu & consuetudine posita lex: nihil ut appellationem mutet, quod non simul vel *ῥσιᾶς*, seu *φύσει*, hoc est, proprietatibus iis, quibus a re quavis alia fecernitur, vel substantia ipsa aliud fiat ac mutetur. Sic aqua cum gelu concrevit, glacies appellatur: aer cum cogitur, nubes: & sunt hæ mutationes naturæ, ut dicemus: illa totius etiam substantiæ, cum exempli gratia iubente Domino aqua in vinum abiit. Alterutro autem nisi res aliqua modo mutetur, ea nec appellationem apud homines mutat. Mutatur autem hic appellatio: ergo & res ipsa secundum alterutrum modum. Ut panem cum appellabamus, panis erat: sic corpus Christi cum appellamus, Christi corpus est.

Quid quod alioqui causam ipse suam Chrysostomus jugulat, & mirifice inservit alienæ? Nam quorum ille in hac epistola perfidiam petit? Synusiarum utique, qui consubstantialem divinitati carnem Christi esse censuerunt: id quod illa Chrysostomi vox indicat, *Etiamsi non consubstantiales naturæ existunt: quæ, ut paulo antea admonet, abominabilis opinio est Apollinaris, & eorum qui Synusistæ dicuntur.* Et nos istud uberius deinde ostensuri sumus. Quid igitur statui a Chrysostomo adversus illos, adstruere oportuit? Nempe non esse Christi carnem Verbo consubstantialem. At si vult idem in altari substantiam quidem panis exstare, corporis Dominici non substantiam, remque ipsam, sed appellationem tantummodo: adsumit illud omnino, unde confectarium sit esse Christi carnem consubstantialem Verbo: quod quid aliud est, amabo, nisi causam catholicam perfidiose prodere? Nam si in Eucharistia tametsi panis dicitur esse Christi corpus, nihilominus quidquid illic est, nihil est reipsa præter panem, corpus Christi non est nisi appellatione tantum: consequitur ex eo pariter in incarnatione, tametsi Verbum caro factum est, quidquid est in Christo nihil præter divinitatem esse, humanitatis solam appellationem esse, non ipsam naturam. Quid aliud porro Synusistæ velint? Non hæc illorum erroris pura putaque pestilentia est? Non igitur, quod cogitare animus perhorrescit, turpissimus pravaricator, non proditor causæ publicæ, non diversæ partis adiutor Chrysostomus censendus est, ita si censuit? Enimvero potuitne validius Synusistis subservire, quam id si nunc afferret, quo egregie confirmari, si verum sit, eorum amentiam necesse sit? Atqui ne ipsis quidem istud de Eucharistia suspicari aliquando venit in mentem. Nam ecquis id ex istorum castris objecit? quod tamen obvium atque in promptu fuit, si causam juvaret. Nemo scilicet illorum ipsorum non alienum illud esse a vero vidit: nemo non æquæ Domini corpus in altari adesse, ac panis naturam, intellexit: nemo non didicit duas ibi res diversi inter se generis reipsa uniri, ac non earum alteram appellatione tantum: ex quo exemplo catholici, Chrysostomo

meminerit: *Dignus habitus est dominici corporis appellatione, etiam si natura panis in ipso permansit?* An enim in pane? Primum, cur potius quam in corpore Dominico, quod ibi cum natura panis adesse ex Chrysostomi mente proxime demonstravimus? Deinde quis ita, siquidem sanus sit, loquatur: *natura panis in pane permansit?* Naturæ si vocabulum, ut ¹ Albertinus jubet intelligi, quemadmodum in apodofi, sive in redditione comparationis, ubi de duabus Christi naturis agitur, sic etiam in protafi, sive fundamento similitudinis, ubi vox ea pani tribuitur, non tantum proprietates naturales, sed ipsam quoque substantiam significat: dicat, amabo, aliquis pro Albertino, panisne substantia suis proprietatibus convestita in pane sit. Cum sint modi octo ² ex Philosopho, quibus esse aliquid in alio dicatur: ut pars in toto, ut totum in partibus, ut species in genere, ut genus in specie, ut forma in subjecto, sive sit forma accidentalis, sive essentialis: ut effectus in efficiente, ut in fine, ut in loco: quonam modo ex tot istis substantia panis cum suis accidentibus in pane inest? Sed hæc philosophica omittamus, etsi non aliena prorsus a proposito: ex ipsa Chrysostomi oratione acrius res est urgenda.

Nisi duo duobus comparantur, nulla est ea, quam nunc ille instituit, comparatio. Mens enim est sanctissimi viri ostendere, sicut in eucharistico Domini corpore natura panis cum ipso corpore permanet, nec tamen id obest quominus corpus unum filii Dei prædicetur, non duo corpora: sic in corpore Christi solido & adspectabili insidere naturam divinam, nec tamen duos idcirco filios esse aut prædicari. Corpus Domini Eucharisticum, cum illo adspectabili componitur: illi natura speciesve panis, huic plenitudo divinitatis comes adjuncta est. In exemplari igitur æque atque in redditione comparationis duas intelligi naturas oportet. Nam ut comparatio ipsius Chrysostomi verbis proxime antecedentibus instituat: dicitur quidem homo Christus: sed *non ex hoc ab inhabitanti defraudatur deitate*. Sic natura panis permanet quidem: sed *non ex hoc ab eo quod consecratio sacerdotis advexit, hoc est, a coëxistente dominico corpore defraudatur*. Ac proinde si natura panis in corpore Dominico insidet, magis ipsum revera dominicum corpus necesse est exsistere: quemadmodum proportionem aliqua cum subjecto inesse accidentia dicimus, tum magis ipsum ibi reipsa exsistere subjectum profiteamur.

Quid aliud igitur, si quid Latine, si quid Græce novimus, hæc loquendi forma designat, *natura panis in ipso permansit*, præter unionem naturæ panis, quæcumque ea natura sit, cum re altera, nempe cum corpore Christi: qui terminus formalis, ut Scholastici loquuntur, transubstantiationis est?

Expressit hanc unionem atque conjunctionem Damascenus his verbis: ³ *Conjuxit Deus ipsis, inquit, symbolis videlicet, divinitatem suam, & ipsa effecit corpus & sanguinem suum*. Quo nempe ex vinculo atque nexu sit, ut panis in ipso corpore Domini eucharistico sit, tanquam pars in toto sacramentali, quod ex natura panis & substantia corporis dominici constituitur, & coalescit.

Expressit & Chrysostomus alibi apertissime aurea illa voce. ⁴ *Quemadmodum enim corpus illud panis unitum est Christo, ita & nos ipsi per hunc panem unimur*. Quam autem arcto nexu nos uniri cum Christo Chrysostomus existimavit: nec sola caritate, sed ipsa carne: tum disertata vox illius est, inferius laudanda, ex homilia XLV. in Joannem: tum hoc ipso loco, ubi

hæc proxime subjicit: ⁵ *Quid enim dico communicationem corporis Christi, inquit? Ipsum illud corpus sumus. Quid enim est panis? Corpus Christi. Quid vero fiunt, qui sumunt? Corpus Christi. Non multa corpora, sed unum corpus. Quemadmodum panis ex multis compositus granis est unitus, ita ut nusquam grana appareant: sed sint ipsa quidem, manifestum autem non sit eorum discrimen propter conjunctionem: sic & invicem & cum Christo conjungimur. Neque enim ex alio quidem tu corpore, ex alio iste nutritur: sed ex uno omnes. Christo idcirco unimur, quia de pane edimus, qui est Christo unitus, qui est ipse Christus. Tam vere igitur natura panis cum Christo unitur, quam vere nos unimur, ex Chrysostomi sententia, cum ipsa Christi carne, quæ in mensa Domini sub pane sumitur.*

Hunc ipsum Chrysostomi locum, in quo nunc sumus, ex epistola ad Cæsarium, cum Damascenus exscriberet, in libro contra Acephalos: ommissaque comparationis protafi solam apodofin exhiberet: in hunc modum expressit: ut quidem latinæ consuetudini reddidit Turrianus noster: ⁶ *Sic etiam hic divina natura IN IP SO insidente, unum filium, unam personam utrumque constituit*. In ipso: in quo? in aliquo utique, quod sit a natura divina diversum, æque tamen & reipsa exstet, & cum divinitate reipsa copuletur. In corpore dixit aperte Chrysostomus: idipsumque dilucide a se significari Damascenus putavit, in ipso si diceret: Sic ergo natura panis in ipso permanet: in quo? in aliquo sane, quod sit & a pane diversum, & ipsum nihilominus reipsa cum pane conjunctum: in dominico nempe corpore, cujus facta proxime mentio est.

Sed est adhuc aliquanto planius res conficienda: ac nimia subtilitatis atque cavillationis, a qua maxime abhorremus, vitanda reprehensio. Esto sane natura panis in pane: verum in quo? in pane utique jam sanctificato: nam ea Chrysostomi vox & oratio est. Erit igitur natura panis in pane sanctificato & consecrato, tanquam pars in toto: siquidem panis sanctificatus duo dicit, & complectitur: corpus dominicum, quod sanctificatio seu consecratio sacerdotis advexit: & panis naturam, qua tegitur illud & occultatur. Non sunt hæc scilicet plana ac perspicua?

C A P U T I I I.

Οὐσίας & φύσεως nominibus solas proprietates naturales rei cujusque per se Græcos Patres intellexisse.

His itaque prætermisissis, quæ leviora possunt videri, ad majora veniamus. Sentio enim majus esse desiderium pernoscendi, quid naturæ vocabulo Chrysostomus designarit, cum in dominico corpore panis naturam dixit permanere. Nos autem statim sic habendum pro certo exploratoque ponimus, apud Græcos *εἶσαν* ac *φύσιν* aliud nihil esse, nisi vel unam, vel omnes conjunctam proprietates & qualitates rei cujusque: quæ vel sensu perceptæ, vel quoquomodo cognitæ, quemlibet etiam in imperita plebe, & e vulgo hominum, eo per se confestim adducant, ut rem suo quamque nomine appelleret, ac discriminet secernatque a reliquis: ut dicat, exempli gratia, hic panis, hoc vinum, hoc ferrum, hic homo, hic angelus, hic Deus est. Materiam interim, sive subjectum harum proprietatum,

⁵ Chrysostomus; *ibid.* Τί γὰρ λέγω κοινωνίαν, φησὶν; αὐτὸ ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ σῶμα. Τί γὰρ εἶναι ὁ ἄρτος; σῶμα Χριστοῦ. Τί δὲ γίνονται οἱ μεταλαμβάνοντες; σῶμα Χριστοῦ. ἔχει τῶματι πολλά, ἀλλὰ σῶμα ἓν. Καθάπερ ὁ ἄρτος ἐκ πολλῶν συσχεύμενον ἡρώται, ὥς μηδαμῶς φαίνεται τῆς ἡρώτης, ἀλλ' εἶται μὲν αὐτός, ἀδελφοὶ δὲ αὐτῶν εἶναι τὴν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν συναφίαν. ἔτω καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ Χριστῷ συναπλεγμένα. Οὐ γὰρ ἐξ ἐτέρου μὲν σώματος σὺ, ἐξ ἐτέρου δὲ ἐκεῖνον τρέφεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάντες.

⁶ Apud Henr. Canisf. Tom. IV. pag. 211.

¹ Albertin. pag. 533.

² Arist. libro I. v. Phys. cap. v.

³ Damasc. libro IV. orthod. fidei, cap. XIV. Συνέζευξεν αὐτοῖς τὴν αὐτὴν εὐχάριστον, καὶ πεποίηκεν αὐτὰ σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ.

⁴ Chrysostomus. homilia XXI. v. in I. Cor. X. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐκείνο τῷ Χριστῷ, ἔτω καὶ ἡμεῖς αὐτῷ ἀφ' ἑαυτῶν τῶν ἐν ἑαυτοῖς.

in his nempe quæ materia constant, nemo certe spectat e plebe: atque idcirco e Patribus attigere eandem pauci admodum, qui nempe subtilius disputavere, quos & appellabimus.

Ad φύσιν autem, sive naturam, quod attinet, si vocis originem contemplemur, quis est qui ignoret deductum nomen ab eo, quod est πεφυκέναι, hoc est, natum, vel natura comparatum esse? Quare ¹ Gregorius Nazianzenus, φύσις, natura est, inquit, esse unumquodque tale vel tale. Anastasius autem presbyter in philosophico compendio MS. quod quidem operis, de quo supra, fronti præfigitur, inter varias acceptiones vocis illius, hanc habet: Φύσις, ἢ εἶδος, ἢ μορφή ἐστὶν ἢ τῶν ὄντων εἰς αὐτὴν ποιότης. Natura, essentia, forma, est qualitas, sive proprietas existens rerum existentium: id quod idem in ² Ὁδηγῶ repetit, ex Basilio.

Apud Theodoretum autem in dialogo secundo, (nam & Patres ceteros, qui sunt innumeri, fastidii vitandi causa ultro prætermittimus: & hujus in primis auctoritas valet hoc loco, quod est ejus oratio, ut deinde visuri sumus, Chrysostomianæ similis ac plane par:) apud hunc, inquam, mare & gutta mellis habere dicuntur eandem naturam, φύσιν, humidam, fluidamque: sunt autem humor & fluxus, materiæ qualitates. Quare ³ nihil est absurdi, inquit, affines naturas misceri, & alteram ab altera absumi: hoc est, proprietates, seu qualitates alias absumi ab aliis: materia enim ipsa non absumitur.

⁴ Illo in ipso dialogo, naturam suam post unitiorem haudquaquam amisisse humanitas in Christo dicitur, hoc est, proprietatibus ac facultatibus caruisse, quarum ex conglobatione constitui humanitas intelligitur ab unoquoque nostrum, & a quibus divelli ipsa nequit. Illud enim intercedit inter substantias anima ac sensu præditas, inanimasque, discrimen: quod cum corpora materialia a se invicem diversis tantum proprietatibus discrepent, horum εἶδος sive φύσις complexio proprietatum est, quibus ab aliis quibuscumque rebus unaquæque secernitur, & quæ divelli a subjecto communi, sive materia, divinitus possunt. At in his substantiis, quæ sunt anima, sensu, aut ratione præditæ, multoque magis in his quæ sunt mere spirituales ac simplices, sejungi proprietates a subjecto nequeunt, qui cum unum idemque re ipsa sunt. In his igitur vox illa φύσις totam integramque substantiam denotat, non statim quidem, primoque conceptu: sed per se proprietates, subjectum ipsum ex consequenti: quoniam hæc a se invicem divelli non possunt. Quare, ut Anastasius admonet, capite secundo: ⁵ Si dicas, insignis natura Angeli, totam ipsorum essentiam indicasti, εἶδος, hoc est, complexiorem proprietatum omnium, ex quibus illorum natura tota, quoniam simplex est, intelligitur. Nam id omne, quod vulgus intelligit in re qualibet quæ existit, quæque τὸ ἐν a Græcis vocatur, εἶδος dicitur.

Opponit quidem εἶδος accidenti ⁶ Theodoretus, in eodem dialogo: sed proprietates eas hoc εἶδος nomine intelligit, sive universas, sive præcipuas, quæ naturam cujusque rei ac nomen statim animo ingerunt: opponitque iis accidentibus, quæ si mutantur, nec mutant continuo rei illius, in qua sunt, nomen, nec aliam indicant naturam. Illas φύσιν & εἶδος, cujusmodi in hominibus, τὸ θελητικόν, τὸ αὐτεξέσσιον, volendi ac sponte agendi potestas est: hæc accidentia nuncupat, συμβεβηκότα: cujusmodi valetudo & sanitas, corruptio incorruptioque est.

¹ Nazianz. Φύσις ἐστὶ τὸ εἶναι ἕκαστον τοῖον ἢ τοῖον.

² Anast. cap. 2. pag. 30.

³ Theodoret. dial. 2. pag. 77. Οὐδὲν ἐν ἀπεικὸς τὰς ἀγχιτεύχουσας φύσεις ὑποκρίναι τὴν κρᾶσιν, καὶ πατέρα ὑπὸ πατέρα ἀφανισθῆναι.

⁴ Theodoret. dial. 2. pag. 79. Οὐκ ἄρα ἐπὶ τὴν ἐνοσίαν τὴν οἰκείαν φύσιν ἢ ἀνθρωπώτης ἀπώλεσεν.

⁵ Anastasius, cap. 2. pag. 34. Ἐὰν εἴπῃς, καλὴ φύσις ὁ ἀγγέλων, ἔστι τὴν εἶδος αὐτῶν εἰδήματα.

⁶ Theodoret. pag. 31. & 82.

At idem de Christi corpore, quale post mortem surrexit: ⁷ Illud corpus, inquit, priorem habet formam, figuram, circumscriptionem, & ut semel dicam, corporis essentiam. Quo loco εἶδος corporis proprietates dumtaxat proxime enumeratas significat, quæ soli quidem corpori & omni convenient, sed adspectabili, & extra sacramentalem existendi modum. Habet enim corpus Christi in Eucharistia corporis essentiam, ut Chrysostomus tum multis locis, tum in isto, ubi dominicum corpus docet adesse, abunde declarat: nam quid veri corporis appellatione, nisi corporis essentia intelligitur? Verum, ut Anastasius jam sæpe laudatus admonuit, alia corporis definitio est apud Philosophos, alia apud ecclesiasticos doctores.

Quoniam nempe εἶδος deflectitur ab eo quod est εἶναι esse, quod Aristoteles appellare solet τὸ τί ἦν εἶναι, hoc est, quod affertur ac respondetur sciscitanti quid res quæque sit: ex eo factum ut εἶδος perinde ac φύσις id significet, quod in cujusque rei definitione ponitur, quo res quæque intelligitur. Quare corporis humani natura, in eo præcise posita, quod suis prædita sensibus materia constat, recte agnoscitur. Hæc illius εἶδος est, sive φύσις. Tale Christi corpus in Eucharistia est. Corporis autem adspectabilis ut adspectabile est, essentia profecto ex forma & figura, ceterisque, quas diximus, proprietatibus coalescit: sejuncta saltem per cogitationem omni materia. Hanc essentiam corporis retinet Christi corpus in cælo post ascensionem: in Eucharistia non retinet.

Simili acceptione vocis φύσεως, pro eo quod in unaquaque re statim intelligitur, nec veritus est olim Alexander Ep. Alex. in epistola ad Alexandrum CP. Patrem & Filium dicere non unam esse, sed duas hypostasi naturas, τὰς τῇ ὑποστάσει δύο φύσεις, & μίαν, quoniam Filius ut Filius est, alius est natura a Patre: non natura absolute, sed qua Filius est, & intelligitur. Quo sensu & εἶδος ἡννητὴν exserte prædicat ⁸ Epiphanius, & naturam genitam dixit Hilarius Pictaviensis: & Filii naturam, τὴν ἢ φύσιν, omnipotenti Deo conjunctissimam, quasi proximam, dixit Clemens Alex. lib. vii. Strom. cum si de essentia præcise, non de natura Filii ut Filius est, non Patri proxima, sed eadem numero sit dicenda.

Quorsum autem a Chrysostomo ipso longe abimus, ⁹ cujus ad explorandam hoc loco sententiam, id satis esse debet unum, si constet nimirum voces φύσεως & εἶδος ab eo acceptas alibi quoque subinde eo significato, quem diximus? Nam si vel ceteri ab eo diffiderent, si mentem illius, quam potissimum indagamus, dispicere ex ipso licet, nihil optari amplius potest. Certe is in homilia xi. in Genesim, cum de igne fornacis Babylonicæ ageret, ¹⁰ Dominus prout vult, inquit, unumquodque elementorum in contrariam convertit essentiam, εἶδος: tametsi substantiam ignis integram illæsamque, urendi solummodo vim ademptam fuisse sacræ paginæ docent. Idem in Psalmum x. tum de eodem argumento, tum de leonibus, quorum in fossam fuisse conjectum Danielem eadem perhibent: ¹¹ Elementa, inquit, propriam ignorantia naturam, φύσιν, in id quod illis utile, pueris scilicet, mutabantur: nec fera amplius fuere fera, nec fornax fornax fuit. De priore denique argumento rursum alibi: ¹² Juvenum pietas inquit, rerum naturam mutavit, restincto videlicet ignis ardore.

Cur

⁷ Theodoret, pag. 85. Καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ μὲν πρότερον εἶδος ἔχει, καὶ χῆμα, καὶ περιγραφὴν, καὶ ἀπαξιαπλῶς εἰπεῖν, τὴν εἰς σῶμα φύσιν.

⁸ Epiph. in heresi Anomæor. pag. 942.

⁹ Chrysost. Ὅταν ὁ διαπότης βέλῃται, ἕκαστος τῶν στοιχείων αὐτῶν τῇ ἐναντίᾳ μετασχηματίζεται.

¹⁰ Chrysost. Τὰ στοιχεῖα τῆς οἰκείας ἀγνοήσαντες φύσιν, αὐτοὶ τὰ χρεῖσμον αὐτοῖς μεταβάλλονται. καὶ τὰ θηρία οὕτως ἐπὶ θηρία ἦν, εἰς ἢ καμίνους καμίνους.

¹¹ Chrysost. homil. i. v. ad popul. Antioch. pag. 66. Μετέβαλε τὰ πνεύματα τὴν φύσιν τῶν νεανίσκων ἢ εὐλάβειαν.

Cur ergo ad perspicendam Chrysostomi mentem, voces eas, quæ veniunt in controversiam, accipi quisquam velit sub ea acceptione, quam vel nostra ætas, vel philosophia invexit & excogitavit? ac non sub ea potius, quæ illius ævo invaluit, & in ejus scriptis deprehenditur, cujus testimonia proferuntur? aut cur hoc loco repente mutasse sententiam existimetur ille: nec φύσιν, ut semper alibi, de proprietatibus illis intellexisse, quibus vel mente cognitis, vel sensu perceptis, exclamet quivis e vulgo ac plebe, hic panis, hoc vinum, hic ignis est? Præsertim cum & Theodoretus, & Ephraemius Antiochenus, dum eandem utriusque mysterii comparationem adversus Monophysitas instituunt, φύσεως vocabulum & ὁσιότητας, ut ostensuri postea sumus, eodem significato accipiant: pro panis videlicet ac vini proprietatibus: ac Gelasius Papa dum adversus eosdem fidei hostes ipsa illa similitudine & argumentatione utitur, ex Chrysostomi ac Theodoretis contexta verbis atque sententiis, symbolorum dicat permanere in sua proprietate naturam: quod nihil interesse intelligeret, an panis naturam simpliciter ac præcise, an eandem diceret in sua dumtaxat proprietate permanere.

Neque enim hic loci quidquam habet illa altera essentia & naturæ acceptio, prout hypostasi opponitur, sive individuo, qua acceptione sæpe usi Patres, in mysterio Trinitatis & Incarnationis explicando. Sic illi nimirum statuebant, φύσιν & ὁσίαν communem esse essentiam sive naturam, (nam est utrique voci vis eadem, ut Theorianus admonet:) hoc est, conceptum universalem, qui prædicatur de multis: quomodo natura divina de Patre & Filio: Angelica, de Michaële & Gabriele: humana, de Petro & Joanne. Hypostasim vero esse rem individuum, quæ ex propriis effectis sive animo sive sensu dignoscitur, nec de multis potest prædicari. Atqui talis ὁσία in sacramento manet: tales, inquam, hypostaticæ & singulares proprietates, ex quibus hic panis, hoc vinum, agnoscitur. Non itaque ὁσία solum remanet, prout hypostasi opponitur, & accipitur pro natura communi: ut scriptori Gallico libri de Perpetuitate Fidei visum est: sed pro eo quod vulgus statim, sive animo, sive sensu, in re quacumque deprehendit: hoc est, pro singularibus proprietatibus rei cujuslibet. At materiæ interim certe, sive subiecti communis, ne levissima quidem solet vulgi animis suspicio oboriri.

Φύσις igitur, (nam est id sæpius inculcandum,) naturales sunt ac materiales proprietates panis ac vini, etiam individuales, ut vocant: quibus quisque cognitis, cum sensus feriunt, ni prohibeat fides, exclamet, hic panis, hoc vinum est. Unde & materia panis, quoniam vere nutrit, (est enim βρωμα, βρώμα, cibus, nutrimentum, ut Lexicographi movent:) ab Origene appellatur quodam loco. Et cibus ipse, inquit, per verbum Dei & orationem consecratus, secundum illud quidem ipsum, quod materia constat, in ventrem abit, & in secessum ejicitur. nec panis materia, sed super eum prolata oratio, ea est quæ illum juvat, qui non indigne Deo comedit. Non indigne Deo scilicet, quem oratio sacerdotis materiæ copulavit, τῇ ὕλῃ, hoc est, Origene ipso interprete, βρώματι τῷ ὑλικῷ, materialibus proprietatibus, quibus alimur. Nam quid comedentem juvat? oratio sacerdotis. Quid illa autem juvat edentem, nisi ipsa quod juvet, cum eo quod edi cernimus, copularit? hoc est, Domini corpus cum natura panis, seu proprietatibus materialibus, non cum ipsa materia.

1 Theorian. legat. ad Armenos, pag. 443.

2 Theorian. ibid.

3 Theorian. ibid.

4 Origenes, in caput xv. Matthæi, pag. 254. Καὶ τὸ ἀναζόμενον βρώμα διὰ λόγον θεῷ καὶ ἐντύξεως, κατ' αὐτὸ μὲν τὸ ὑλικὸν εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφιδρώνα ἐκβάλλεται. . . καὶ ὅτι ὅτι ὕλη τῆς ἀρτοῦ, ἀλλ' ὅτι αὐτῷ εἰρημένῳ λόγῳ ἐστὶν ὁ ὀφελὼν τῇ μὴ ἀναζόμενῃ τῷ πυρὶ ἐκδίδωται αὐτόν.

Neque enim Patres in concionibus, quas haberent ad populum, materiæ illius fere meminere, quæ tota rerum materialium substantia est: quam idcirco Haymo Halberstatensis naturam substantiæ, ut mox liquebit, per abusionem appellat. Sed ea a Patribus non commemoratur, & quod hanc nemo e plebe novit: & quod per se ὁσία non est, nisi quantitate & qualitate vestiatur, ut ait auctor quæstionum ad Græcos, inter Justinii opera, tum aliis locis, tum quæst. ix. Quanquam nec defuere subtiliores, qui hanc rerum inanimarum substantiam, sejunctam a proprietatibus, in tractatibus præsertim exegeticis, materiam appellarent, & corpus subiectum, & substantiam accidentium susceptricem. Sunt ex hoc numero, ut Origenem omittamus, Gregorius Nazianzenus, & qui cum ipso philosophiæ studiis operam dedit Basilus. Nam ille quidem formam Solis, quæ lux est, ante materiam Solis, ac sine ea, ἀσώματον, incorpoream, a Deo procreatam ait: materiam postea seu corpus Solis effectum fuisse. Ut majoris miraculi, inquit, specimen ederet, formam materiam priorem protulit: forma enim Solis, lux est: ac postea materiam induxit: Solem hunc nimirum, diei oculum, fabricatus. Id quod Nicetas in eum locum, & Procopius Gazæus in Genesim, approbant. Quod autem Nazianzeno forma est, εἶδος, hoc ipsum Basilio qualitas dicitur, quæ substantiæ accidit: ποιότης ὑποσυστάσα τῇ ὁσίᾳ, eademque φύσις, sive natura, homilia vi. in hexaëmeron: ubi naturam lucis ait primo fuisse conditam, solare deinde corpus, quod lucis hujus vehiculum foret. Mox lucem esse qualitatem admonet, quæ divina virtute a subiecto sejungi queat: qua de re perorantem ipsum operæ pretium erit audisse. Tametsi enim haud satis idoneo fortassis ad fidem faciendam exemplo usus recentioribus philosophis possit videri: tamen ex ea illum oratione constabit pro certo confessoque posuisse, hanc proprietatem a materia sejunctionem posse immensa & infinita divini numinis potestate fieri. Nec vero nunc quid statuatur philosophia, sed quid Patres censuerint, investigamus. Atqui incredibile nemini videatur, inquit, quod dictum a me est, aliud nempe quiddam esse lucis splendorem, aliud item corpus luci subiectum. Primum quidem, quod res omnes compositæ sic a nobis dividi solent, in ipsam susceptricem essentiam, & in eam, quæ ipsi accedit, qualitatem. Ut igitur diversa hæc sunt natura, albedo, & corpus dealbatum: sic & ea, quæ modo diximus, differunt quidem, unita sunt tamen potentia creatoris. Neque mihi dicas fieri non posse, ut hæc invicem divellantur: neque enim ego separationem lucis a Solis corpore mihi ac tibi possibilem esse aio: sed hoc dico, quæ cogitatione nostra separari possunt, hæc posse reipsa sejungi ab eo, qui naturæ illorum effector est: proprietates scilicet materiales, sive formas corporum, ab ipsa materia. Cujus rei exemplum ille subjicit rubi ardentis, in quo Deus vim adurendi a splendore sejunxit, καυσικὴν δυνάμιν ἔκ πυρὸς ὑπὸ τῆς λαμπρότητος. Ubi καυσικὴ δυνάμεις natura ardens verti potest: quomodo vulgatus interpretes, ut mox dicemus, Sapientiæ capite xi x: σβεννικὴν δυνάμιν aquæ, naturam exstinguentem reddidit.

Ii

5 Origenes, lib. de oratione, pag. 92.

6 Gregor. Nazianz. orat. xlii. pag. 699. ἵνα θαυμαστέον π μείζον, οὐκ ὄντα τὸ εἶδος τῆς ὕλης ἀποσπασθῇ. εἶδος γὰρ ἡλίου τὸ φῶς. μὴ δὲ τὸ τοῦ ὕλης ἐπὶ τῆς ὁφθαλμοῦ τῆς ἡμέρας δημιουργήσας τῆς τοῦ ἡλίου.

7 Basil. pag. 70. Τότε μὲν γὰρ αὐτῇ τῇ φύσιν ἡ φύσις παρήχθη. νῦν δὲ τὸ ἡλιακὸν τὸ τοῦ σώματος ὁχημα εἶναι τῷ ἀποσπασθῇ ἐκείνῳ φῶσι παρὰ τὸν αἶνα.

8 Καὶ μηδὲν ἄπιστον εἶναι δοκεῖν τὸ εἰρημένον, ὅτι ἄλλο μὲν π τῷ φῶσι ἡ λαμπρότης, ἄλλο δὲ π τὸ ὑποκείμενον τῷ φῶσι τὸ σῶμα. Πρῶτον μὲν οὖν τὰ συνήθη πάντα ἔλω παρ' ἡμῶν διαιρέσας, εἰς π τὴν δεκτικὴν ὁσίαν, καὶ εἰς τὴν ἐπισυμμάσαν αὐτῇ ποιότητα. Ὡς ἐν ἑπὶ μὲν τῇ φύσει ἡ λευκότης, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ λευκασμένου σώματι. ἔλω καὶ τὰ νῦν εἰρημένα διὰ φῶς ὄντα, ἥσεται τῇ δυνάμει τῇ κλίσει. Καὶ μὴ μοι λέγε ἀδύνατα εἶναι ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων διαιρέσας. Ὡς γὰρ ἐν τῇ διαιρέσει τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ ἡλιακοῦ σώματος ἐμοὶ καὶ σὺ διδατὴν εἶναι φημί, ἀλλ' ὅτι αὐτῇ τῇ ἐπινοίᾳ ἐστὶ χωριστὰ, ταῦτα δύναται καὶ αὐτῇ τῇ ἐνεργείᾳ. τὰ πικρὰ δὲ φύσις αὐτῶν διαιρέσας.

35

36

Quæ

Quæ Basilii porro, quæ Gregorii Nazianzeni sententia fuit de materia primum informi a Deo creata, quæ postmodum varias ab eodem formas accepit, ea ¹ Augustini quoque plane fuit. *Rectissime credimus, inquit, omnia Deum fecisse de nihilo: quia etiamsi de aliqua materia factus est mundus, eadem ipsa materia de nihilo facta est: ut ordinatissimo Dei munere, primo capacitas formarum fieret: ac deinde formarentur quæcumque formata sunt.* Fuit & illa pseudo-Origenis adversus Marcionitas opinio, pag. 90. aliorumque plurimorum.

Sic igitur φύσις ab ὕλη, naturam sive formam a materia illi quidem sejunxere: ceteri materiam hanc, quæ neque sub adspæctum per se cadit, & vulgi caput superat, neglexere prorsus. ² Augustinus quin etiam quodam loco *nihil recte dici materiam putat, quoniam omni specie caret.* Plerique e Patribus aut de proprietatibus rei cuiusque dumtaxat, ut animo concipiuntur: aut de ipsa re, prout existit extra causas, verba fecere: atque hanc illi quidem cum designare vellent, vel substantiam, vel hypostasim dicere, vel individuum: vel, quod multo sæpius usuvenit, rem suo quamque nomine indigitarunt: panem, exempli gratia, vinum, corpus, carnem, sanguinem. Quibus vocibus ipsa res existens designatur; ut φύσις & ὁλός nominibus communis tantum notio rei fere exprimitur, quæ proprietatum complexione continetur.

Proprietates dico, (nam id adhuc planius disse-
rendum,) qualitates essentielles: accidentia, quæ a
subjecto quidem divinitus, a conceptu vero rei, ab
ὁλός quam constituunt, nec divelli, nec distrahi pos-
sint: ac ne in viventibus quidem a subjecto cui in-
sunt: nam quis possit etiam fingendo concipere in-
telligendi, aut volendi, aut ridendi facultatem, sine
substantia, cui hæ proprietates inhærent? cum pos-
sint in his quæ sunt inanima, sejungi divinitus a ma-
teria quæ subest, & communis est omni corpori.
³ *Essentiales igitur sunt qualitates, inquit Anastasius*
in MS. codice, quæ sunt semper implicata cum sub-
stantia: cujusmodi vivendi facultas, respirandi, vege-
tandi: quæ inseparabilia accidentia, ut diximus, non-
nullis appellavere. Ubi fallit Albertinus, aut fallitur,
qui θετικήν δύναμιν eo loci putet vim nutriendi
esse, quæ pani ac vino insit: cum ea ibi facultas de-
signetur, qua quodcumque vivit, idem & viget:
schola vegetativam vocat: quam & a vivente idcir-
co, ut monuimus, distrahere vis nulla potest: cum
in pane ac vino, omnique re corporea, sejungi pro-
prietates a materia posse divinitus, ut de ceteris si-
leamus, Basilii paulo antea, & Gregorius Nazian-
zenus conceptis verbis docuerint: & iis quidem pla-
citis atque sententiis, quibus nunc quoque transub-
stantiatio defendi solet. Debent enimvero formæ
viventium suæ simplicitati, ut divelli proprietates
earum a substantia ipsa non possint: ut e diverso pos-
sint in inanimis distrahi invicem, concretio compo-
sitioque efficit: nam quid vetat a Deo posse sejungi,
quæ ipse conjunxerit?

Ab his porro qualitatibus ac proprietatibus res
quæque naturam suam & nomen obtinet: hæ si sal-
væ sunt & incolumes, nomen quoque salvum & in-
colume est, & φύσις atque ὁλός, hoc est, natura,
integra apud vulgus censetur: cujus de materia, quæ
non incurrit in sensum, nullum judicium est. Eadem
si interierint, & nomen perit, secundum communem
usum loquendi, & natura ipsa mutari dicitur. Sunt
enim hæ reciproca: natura, & nomen. *Etiā cum*
demutantur qualitates, inquit Tertullianus, libro de

carne Christi, cap. xii. accipiunt vocabulorum pos-
sessiones. Verbi gratia, argilla excocta, testæ vocabulum
suscipit: nec communicat vocabulo pristini generis, quia
nec cum ipso genere. Quamdiu vicissim nomen non im-
mutatur, nec natura mutari creditur: sed quædam
dumtaxat accidentia a proprietatibus diversa, quæ
adesse possunt & abesse, sine mutatione nominis aut
naturæ: ut in homine infantia, sanitas, valetudo.
Guttæ mellis in mare injectæ, arenæ in vitrum, uvæ
in vinum transformatio, mutatio naturæ est: quo-
niam proprietates mutantur & nomina. Ferrum ta-
meti igneum, inquit ⁴ Theodoretus in dialogo se-
cundo, & Anastasius in Ὀδηγῷ, nec ferri natu-
ram, nec nomen ipsum exiit, nisi per abusionem.
Manet natura, ac nomen idem, cum proprietas vel
una singularis, vel plures perseverant. Nam ⁵ &
ferrum adhuc appellat faber, inquit Theodoretus, &
incudi imponit, & malleo percutit. Quare non corru-
pit ferri naturam ignis conjunctio, hoc est, complexio-
nem proprietatum, quæ vulgo ferrum cognominant,
discriminantque a re quavis alia.

Sed jam piget profecto ad tot alia divertisse, cum
hic ipse Chrysostomi locus, in quo sumus, satis u-
nus sit quæstioni dissolvendæ. Age enim, quid hoc
in loco φύσις nomine Chrysostomus intellexit?
Certe quod & adversarii, contra quos argumenta-
tionem struit. Nemo enim aliter fere disputationem
instituit. Quam illi igitur φύσις dicere? quam, exem-
pli causa, φύσις corporis humani voluere intelli-
gi? De Synuasiis loquor, quibus Chrysostomus
nunc bellum indicit. Qui cum corpus Christi expers
materiæ esse censerent, ut ostensuri sumus capite sex-
to, circumscriptionem nihilominus, figuram, & for-
mam, φύσις esse corporis Christi dicere. Φύσις er-
go corporis absque materia illi statuebant. Nec φύ-
σις aliud interpretabantur, præter proprietates, qui-
bus vel sensu vel animo deprehensis, sive ulla mate-
riæ cogitatione, sive aliqua, sive nulla subest, ali-
quid ab alio secernitur, & propriam habet appella-
tionem: sic enimvero a circumscriptione, & figura,
ac forma corpus nuncupatur, etiam illud, ex Synu-
siarum opinione, quod materiæ expers sit: quan-
tumvis humani corporis nomen in Christo Domino
habeat. Φύσις ergo panis Chrysostomus sic intellexit,
quemadmodum adversarii φύσις corporis humani:
proprietates illas videlicet, quibus animadversis, il-
lud quidem panis, istud vero humanum corpus a
quolibet agnoscat & appelletur, seclusa penitus
animo materiæ cogitatione.

CAPUT IV.

Latinos Patres similiter naturæ vocabulo proprietates na-
turales rei cuiusque: substantiæ nomine, solam natu-
ræ, quæ proprietatum complexione constat, exstan-
tiam extra causas designasse.

QUAM porro Græci φύσις & ὁλός nomi-
bus vim dedere, hanc Latini adscribere natu-
ræ vocabulo: ut eo nomine rei cuiusque pro-
prietates, quas diximus, seclusa a cogitatione ma-
teria, si qua his subesset, designarent. Cujus accep-
tionis nunc tria tantum, ne longiores sumus, exem-
pla proferimus. Primum Hilarii, canone x. in Matth.
Corpus ipsum per fidem mortificatum in NATURAM
animæ evadit, hoc est, animæ proprietates induit
aut imitatur.

Alterum est Ambrosii, in hexaëmeron, libro III.
cap.

¹ Augustinus, libro de Fide & Symbolo, cap. 2.

² Augustinus, libro LXXXIII. questionum, quest.
LIV.

³ Anastasius, quem & ipse citat Albertinus, pag. 905. Οὐσί-
αι μὲν εἰσι ποιότητες, αἱ συμπληρούμεναι εἰσὶν αἱ τῇ οὐσίᾳ, οἷον
ἡ ζωικὴ ἐνέργεια, ἡ ἀναπνοή, ἡ θρεπτικὴ δύναμις, ἅτινα ἀχώρι-
στοι συμβεβηκότα, καὶ ὡς ἱερά, καλεῖται τινες.

⁴ Theodoret. dial. 2. pag. 78. Anastas. in Ὀδηγῷ, cap. xiii.
pag. 229. Τῇ πυρώσει πῦρ λέγεται. ἡ μέντοι ἐκ τῇ φύσει. καὶ τῇ ἀπεί-
σῃ τῷ σίδηρῳ εἶναι.

⁵ Theodoret. pag. 78. Ὁ χαλκὸς σίδηρον ὀνομάζει, καὶ τῷ ἄκ-
μονι ἀποσφίρει, καὶ ἐπιφέρει τὴν σφύραν. . . Οὐκ ἐλυμνήσατο τὸ σί-
δηρον τὴν φύσιν ἢ τὸ πῦρ ὁμιλία.

cap. II. *Discant NATURAM posse converti, quando petra aquas fluxit, & ferrum aquæ supernatavit. Quod idem rursum expressit in libro de initiandis, cap. IX. Jordanis retrorsum conversus contra NATURAM in sui fontis revertitur exordium. Nonne claret NATURAM vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis cursus esse mutatam? Sitiēbat populus patrum, tetigit Moyses petram, & aqua de petra fluxit.*

Tertium est Augustini, libro II. de moribus Manich. cap. II. *Nam & ipsa natura nihil aliud est quam id quod intelligitur in suo genere aliquid esse. Itaque ut nos jam novo nomine ab eo quod est esse vocamus essentiam, quam plerumque substantiam etiam nominamus: ita veteres, qui hæc nomina non habebant, pro essentia & substantia naturam vocabant. Quod intelligitur aliquid esse in suo genere, hoc natura, hoc essentia, hoc persæpe substantia nuncupatur: intelligitur autem aliquid esse sui generis ex coacervatione proprietatum, quas ei competere generi novimus: aliter certe pars hominum longe maxima non intelligit.*

40 Multo autem luculentius, qui hos antecessit, Tertullianus rem planam facit, aperitque naturæ a substantia discrimen, libro de anima, sub finem capituli XXXI. *Aliud est, inquit, substantia, aliud NATURA substantiæ. Siquidem substantia propria est rei cujusque: natura vero potest esse communis. Suscipe exemplum. Substantia est, lapis, ferrum: duritia lapidis, & ferri, natura substantiæ est. Duritia communicat, substantia discordat. Mollitia lanæ, mollitia plume, pariant naturalia earum: substantiva non pariant: hoc est, parem faciunt ac declarant naturam earum communem; quæ contemplatione mentis intelligitur: non parem substantiam, sive hypostasim, quæ res est ipsa existens, & constans suarum quæque proprietatum, etiam singularium, coacervatione. Id enim semper substantiæ vox apud Latinos Patres significat: id, inquam, quod est ac subsistit, hypostasim, individuum singulare, quod Græci ἄτομον, & ἄτομον ὅλον appellant: at sine materiæ similiter, quæ nostros fugit obtutus, consideratione.*

Substantia enimvero, præter essentiam, sive ὅλον, quæ complexio proprietatum rei cujusque est, existantiam, quam Græci πρᾶξις vocant, sive in rerum naturam extra potestatem causarum emersionem exitumque indicat: sed sine ulla pariter materiæ cogitatione in mente vulgi, cui se in loquendo scriptura & Patres accommodant. ¹ *Dicitur homo, inquit Augustinus, dicitur pecus, dicitur terra, dicitur cælum, sol, luna, lapis, mare, aer. Omnia ista substantiæ sunt, eo ipso quo sunt. . . . Nam quod nulla substantia est, nihil omnino est. Substantia ergo aliquid esse est. Et Vigilius Tapsensis: ² Nos de illo substantiæ genere disputamus, quo unaquæque NATURA, ob id quod est vel subsistit, SUBSTANTIA nuncupatur. Substantiam idem esse quod ὅλον, & ad ὅλον adiacere solam, existentiam, satis illud quoque declarat, quod Latini, ut Episcopi catholici in professione fidei Hunerico Regi Vandalorum oblata, & Vigilius Tapsensis in dialogis contra Arium, & ³ Alcuinus in confessione sua, promiscue substantiam & essentiam, consubstantialē & coessentialē nuncupant, id quod Græci ὅλον & ὁμοῦσιν appellant. Quamobrem de re quæ existeret, nihil interesse putabant, naturamne an substantiam dicerent. Deus, inquit Rufinus, in expositione symboli, secundum quod opinari potest humana mens, natura ipsius vel substantiæ, quæ est super omnia, appellatio est. Et partem utramque, qua constat homo, utramque substantiam, & utramque naturam veteres appellarunt, eo quod unaquæque sit ὅλον existens, ac separabilis.*

¹ Augustin. in Psalmum LXVIII.

² Vigilius Tapsensis, dial. 2. contra Arium, cap. IV.

³ Alcuin. in Confess. parte III. pag. 58. 75. & 77.

Ita certe Faustus Reiensis, in sermone 2. de Ascens. qui apud Augustinum est CLXXV. de tempore. *Ordinemus & custodiamus in nobis statum utriusque substantiæ: ne animam, nobiliorem utique hominis portionem, tartaro pars devolvat inferior: sed secum potius cælo sanctificationis corpus acquirat natura gloriosior. Substantia igitur est natura quævis existens: quæ ex suarum complexione proprietatum coalescit ac dignoscitur. Harum vero proprietatum singulas naturæ nomine Tertullianus donavit, ut vidimus: Hilarius, naturæ rem appellavit: rem vero existentem quæ ex omnium complexione proprietatum extra causas positaram coalescit, ac vulgo noscitur, non, ut ille, substantiam: sed vetusto more naturam dixit. Non idem est natura, inquit, lib. VII. quod natura res: non idem est homo, & quod hominis est: nec idem est ignis, & quod ignis ipsius est. Ignis est natura, ut calefaciat, sive res naturæ: non ignis ipse: cujus naturam integram, sive substantiam, non ex illa tantum, sed ex omnibus conjunctim proprietatibus existantibus extra causas quivis intelligit.*

Quod autem substantiæ nomen interdum accipi pro qualitate ⁴ Albertinus admonet, & alii, qui hoc ipsi dant ultro & concedunt, cum sit falsissimum, nunc piget refellere, ne abuti otio chartaque videamur: cum in his ipsis quæ ille profert in eam rem Tertulliani locis vel pueri intelligant longe aliam ei voci vim ac potestatem subesse, quam putat: nam in altero quidem, substantiæ nomine facultates, opes, sive divitiæ designantur: in altero, ubi demutandi homines in Angelicam substantiam dicuntur, substantiæ vox humanam ipsam substantiam indicat, cui sint Angelicæ aliquæ dotes accessuræ: nec Angeli fore substantiam dicit, sed quæ humana substantia est, Angelicam fore, vel ut ejusdem verbo utamur, Angelificatam. Nec mens alia Hilarii est, canone x. in Matthæum, ubi carnem ait in substantiam spiritualis animæ refundendam. Neque enim hæc oratio aliam ei voci, substantia, significationem adferit: sed ejusdem substantiæ spirituales fore dotes, atque eatenus refundendam, indicat.

42 Hausta vero a Patribus illa naturæ acceptio est, tum ex communi ac trita consuetudine loquendi, tum ex sacris litteris: in quibus φύσις & natura nomina eam habent, quam sæpe diximus, potestatem. Nam Sapientia VI. 20. legere est, φύσις ζῶον ἢ θυμὸς θηρίων, naturas animalium & iras bestiarum: quemadmodum Tullius stirpium naturas persequi dixit: & de natura rerum Lucretius libros inscripsit. Sapientia rursum cap. XI. 9. aqua exstinguentis suæ NATURÆ oblita dicitur: ubi Græci codices habent, καὶ ὕδωρ τὸ σβεστικὸν δυνάμεως ἐπελανθάνετο, ut naturæ nomine vis activa proprietatum intelligatur. Quod enim de aquæ δυνάμει Sapiens, hoc ipsum de ignis φύσει & εἰσῆ Chrysostomum proxime affirmantem audivimus.

Ne plura autem e sacris codicibus testimonia congeramus, quam necesse sit, ex novo fœdere Petrum solummodo in medium adducimus, epistolæ secundæ cap. I. *Efficiamini, inquit, divinæ consortes NATURÆ: ἵνεκα τῆς θείας κοινωνίας φύσεως, non essentia quidem ipsa, personave communicata, sed spiritu, per caritatem in cordibus nostris effusam: qua fit ut moribus & vita ad Dei similitudinem accedamus.*

Quamobrem una cum Petro, tum in significato harum vocum, tum in toto genere & in omni forma loquendi, maluerunt Patres piscatorie loqui, quam Aristotelice, quæ vox fuit olim episcoporum Ponti Polemoniaci ad Leonem Imp. parte tertia actorum Concilii Calchedonenfis, cap. LI. Nec veriti idcirco cum Chrysostomo dicere naturam panis ac vini in eucharistico Domini corpore & sanguine permanere.

manere: quod eo vocabulo proprietates illas intelligerent, quibus animadversis quilibet e plebe panem vinumque esse intelligit atque cognominat.

43 Neque vero sic vetusti illi dumtaxat locuti: ausi idem confidenter & impune tres potissimum e recentioribus, a nonnullis ante nos laudati: sed minus accurate: iidemque nihilominus transubstantiationis acerrimi defensores, ut ipsimet adversarii confitentur.

Primus est Arnoldus Bonavallis in diocesi Carnotensi Abbas, Bernardo Claravallensi aequalis. Nam is in sermone de coena Domini, inter Cypriani opera, ut quidem exemplaria manu exarata habent, teste Verino, five Salmasio, libro de Transubstantiatione, pag. 78. (quanquam is multo vetustior esse auctorem putavit:) *Panis iste, dixit, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie nec NATURA mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro. Et sicut in persona Christi humanitas videbatur, & latebat divinitas: ita sacramento visibili ineffabiliter divina se effudit essentia.* Quæ ipsa Chrysostomi hoc loco comparatio est: quæ perinde atque in Christo naturam humanam cum divinitate, sic in Eucharistia sub visibili sacramento cum natura panis divinam corporis dominici essentiam, five substantiam, docet esse conjunctam.

Alter, Robertus Pullus, quem antiquissimum esse Scholasticorum quidam aiunt, parte VI II. cap. v. ubi de hoc sacramento differit. *Transit itaque substantia, inquit, sed remanet forma: neutrum miraris, sed omnipotentem contemplaris. Quamobrem non est sensuum delusio, sed vera rei comprehensio: quod cum dominica in mensa sit solum caro & sanguis, nihilominus tamen VINI NATURA percipitur; & PANIS.* Formam ille cum dicit remanere, interire substantiam: solam item esse carnem, sanguinemque solum, vini tamen naturam panisque percipi: quid substantiæ vocabulo, quid item formæ ac naturæ nomine intelligi ex ipsius mente oporteat, quidve tunc maxime ferret usus Latine scribentium, haud obscurum est. Materiam nimirum totam esse rerum inanimatarum substantiam: formam dici & esse complexionem qualitatum, a nobis jam toties commemoratam.

44 Quò mirere magis insignem¹ Salmasii solertiam, atque in interpretandis Patrum sententiis felicitatem ac fidem: qui libro jam laudato, cum legisset apud Gratianum, sub Augustini nomine brevem hanc sententiam, *Caro ejus, quam forma panis operatam in sacramento accipimus, & sanguis ejus, quem sub vini specie & sapore potamus:* formam panis & speciem vini, pro vini panisque substantia dici confidentissime pronuntiavit: qua interpretatione adhibita negatam præcise transubstantiationem adseverat hac oratione: quam si Lanfranci Cantuariensis esse sciret, ut Cardinalis Bellarminus monuerat, hoc est, insignis contra Berengarium edito volumine transubstantiationis patroni, cum² Albertino eandem fateretur ibi vendicatam iisdem verbis, quibus oppugnari putavit: itaque de viri tantum auctoritate, æque atque Albertinus, pugnaret: de testimonio non pugnaret. Sed quoniam Augustini esse credidit, aliud ei ac plane contrarium visa sonare in Augustini ore ea verba, quam in Lanfranci ore visa fuissent.

Postremus ordine temporis, ex his qui naturam panis ac vini in sacramento manere dixerunt, sed idem dignitate atque auctoritate omnibus longe potior, Innocentius III. Pontifex est, libro quarto mysteriorum Missæ, cap. I X. *Ibi forma panis videtur, inquit, ubi substantia panis non est..... Non solum autem accidentales, veram etiam NATURALES PROPRIETATES remanere videntur,*

ut *PANEITAS*, quæ satirando famem expellit: & *VINITAS*, quæ satiendo sitim extinguit. Quis Innocentium Pontificem tamen, qui in Concilio Lateranensi docuit *transubstantiari panem in corpus, & vinum in sanguinem*: quis Arnoldum Bonavallis, quis Robertum Pullum, aliosve, negatæ transubstantiationis reos idcirco peragat, quoniam *FORMAM PANIS, NATURAM PANIS, NATURALES PROPRIETATES, NON MODO ACCIDENTALES, PANEITATEM AC VINITATEM*, dixerint remanere: quam nemo ignorat esse panis ac vini, ut vulgus saltem appellat, essentiam atque substantiam: ut Patres Græci *φύσιν & οὐσίαν*? aut cur aliter sensisse veteres existimandi sunt, cum sint omnino pari modo cum recentioribus de eodem argumento locuti? aut quis recte sentientium, ejusmodi vocibus, cum in Patrum scriptis occurrunt, percellatur: quas in recentiorum libris sine ullo metu, ac citra veritatis detrimentum aut discrimen, approbat? 45 Quis denique si alio significatu *φύσιν*, naturam, a Chrysostomo accipi pertinacius contendat, cum naturam panis ait permanere, quam cum mutata ignis naturam in Babylonica fornace dixit, idoneo id argumento vincat? Atqui mutatas istic solummodo proprietates ignis in confesso est: & panis vicissim igitur proprietates solum manere, seu panis in sua proprietate naturam, ut Gelasius Papa vertit: quam Augustinus in sermone ad infantes, ut postea visuri sumus, speciem visibilem panis appellat: pro certo exploratoque sit. Quo sensu dictum alio loco ab eodem: ³ *Omne quod est, aut est corporeum, aut incorporeum. Corporeum sensibili, incorporeum autem intelligibili specie continetur. Omne igitur quod est, sine aliqua specie non est, hoc est, sine natura substantiæ, qualem exposuimus: quam & Tridentina synodus, cum de sacramento altaris egit, speciem panis ac vini nuncupavit. Accidentium enim vocabulo, quod istud & recentius est, nempe in schola natum, neque, ut Innocentius Papa proxime admonuit, satis proprium & significans, consultissime abstinuit.*

CAPUT V.

Chrysostomum hoc in loco transubstantiationem dilucidè docuisse.

46 JAM dicet Chrysostomus ipse profecto, quam se immerito suarum esse partium adversarii jactitent: & ab eorum hæresi quam vehementer abhorreat, qui cum Christi corpore in eucharistia panis coexistentiam obstinate defendunt. Antequam sanctificetur panis, inquit, panem nominamus: cur? profecto quia panis est. Postquam autem consecratus est, panem haud amplius nominamus: quid ita? utique pariter, quia panis non est. Confecta hæcenus hæc pars illius argumenti est: sequitur altera. Corpus vicissim appellamus filii Dei, quia corpus filii Dei est. Non duo corpora dicimus, quia duo corpora non sunt, ex quo panem Christus corpus suum fecit. Nec panis igitur, nec corpus panis, nec substantia proinde panis integra & solida, qualis antea fuit, post consecrationem exstat: sed unum filii Dei corpus. Non hæc, amabo, transubstantiatio est? Nam quo ista tandem cautio pertinet? Cur dici corpora duo vetat, duo si sunt? aut cui venire possit in mentem duo corpora dicere, nisi ei qui putarit esse in eucharistia cum Christi corpore corpus panis? Negat autem esse duo corpora Chrysostomus: negat igitur panem integrum solidumque restare. At natura tamen panis remanet, quæ videtur: Necesse est igitur interiisse partem alteram, quæ non videtur, materiam scilicet, quam ætas nostra substantiam

¹ Verin. de Transubst. pag. 239.

² Albertin. pag. 659.

³ Augustinus, libro LXXXII. questionum, quest. VI.

tiam vocat : & quemadmodum subinde natura mutatur , & alia appellatur , sine mutatione materię , ut cum ex aqua glacies fit ac dicitur : ita in presenti e contrario absque mutatione naturę evanescere materiam.

Nunc istud quidem unum , si quis modum roget , respondemus , quod est ab Augustino breviter ac scite pronuntiatum , libro I I I . de consensu Evangelistarum , cap. xxv. Deum , quale vult corpus de qualicumque corpore , verum de vero facere , qui de aqua vera verum vinum fecit . Ceteroqui , ut ait Alcuinus , parte I v . confessionis suę , de corpore & sanguine Domini , magis istud mysterium venerandum est & pavendum , quam discutiendum . Nemo certe comprehendere sufficit , nemo inde aliquid digne loquitur . Fide capiendum est , non ratione quarendum , aut inveniendum . Et pag. 115 . Si enim hoc non esset , nequaquam mysterium illud tam mirabile , & ineffabile , atque incomprehensibile dici posset . Qui Deum credit omnipotentem , credit utique eum facile posse de re aliqua quod vult facere : quam sententiam ab Augustino desumptam apparet . Quorsum autem affertur in medium ea omnipotentię commemoratio , quę quilibet ex quolibet efficiat , nisi ut ex pane corpus Christi effectum suadet ?

At non negat esse corpora duo Chrysostomus , negat solummodo duo prædicari . Cur id vero , inquam , aut quo jure neget , duo si sunt ? cur appellari unumquodque nolit , quale revera sit ? Atqui , nihil ut interesse liqueat , duone prædicari , an esse duo neget : num in redditione comparationis duos esse filios Dei , alterum naturalem , adoptivum alterum , tametsi unus Dei filius prædicetur , Chrysostomus censuit ? An ille ita , inquam , est ratiocinatus ? Sicut in sacramento altaris duo sunt quidem corpora , tamen unicum corpus filii prædicatur : sic in mysterio principali sunt duo quidem filii , tamen unicuique prædicatur . Scelus est profecto , scelus , tanti nominis , tantę eruditionis , tantę fidei virum in suspicionem vocare hujus amentię . Non enim hæc pura putaque Nestorii impietas est , quam jam tum exorientem , ipse in hac ad Cæsarium epistola elidit , ut in notis diximus ? Cur igitur quisquam in exemplari hujus similitudinis duo esse nihilominus corpora , tametsi unicum prædicetur , pertinaciter velit : cum eo spectet comparatio utriusque mysterii , ut non magis illic duo corpora , quam illic duo filii agnoscantur ?

Stare , inquam , comparatio a Chrysostomo instituta non potest , nisi quemadmodum , tametsi naturę sunt duę in Christo Domino , unica tamen est persona Verbi : nec filius alter est , quam qui Deus Verbum est : simili ratione , quamvis in sacramento altaris & natura panis & Domini caro sit , non aliud tamen , præter corpus dominicum , corpus ibi sit . Sunt , inquit , in eucharistia naturę duę , tamen corpus unum , quod est Christi corpus , neque est aliud præter ipsum . Sic in incarnatione sunt naturę duę , tamen una filiatio , quę est Verbi Dei , neque est alia præter illam . Quod est aperte dicere , in eucharistia aliud naturam , aliud corpus esse : sicut in incarnatione aliud natura , aliud filiatio est . Utrobique quidem duplicem naturam existere : sed ut illic corpus unum , sic & istic unam filiationem esse : id quod egregie Chrysostomus tum hoc loco , tum in calce epistolę docet . Neque illic igitur sunt duo corpora , neque istic duo filii : cur ? quia neque illic est corpus aliud præter Christi corpus , neque istic alter filius est , præter Verbum Patris .

Joannem Damascenum , ut nominis cognominisque apud Græcos , (nam Ιωάννης ο Χρυσόρροος merito suo est appellatus :) quis etiam Chrysostomi fidei fuisse neget heredem ? At is conceptis verbis , quę ipsum hausisse a Chrysostomo nemo non sentiat , duo non esse corpora , sed unum & idem adseverat . Loco

enim antea laudato , de corpore Domini , quod est in altari , & de symbolorum transmutatione cum disputat : *Corpus est* , inquit , *vere unitum divinitati , quod ex sancta virgine corpus est . Non quod ipsum corpus adsumptum e caelo descendit : sed quod ipse panis & vinum transmutantur in corpus & sanguinem Dei . Si vero modum requiris , quo res peragitur , sufficit tibi audire , quod per Spiritum sanctum : quemadmodum & ex sancta Deipara per Spiritum sanctum sibi ipsi & in seipso Dominus carnem condidit . Nec amplius aliquid novimus , nisi quod sermo Dei verus est , & efficax , & omnipotens : modus autem inscrutabilis . Nec erit abs re & illud dicere : quod quemadmodum naturaliter panis per comestionem , ac vinum & aqua per potum in corpus & sanguinem edentis ac bibentis transmutantur , nec fiunt alterum corpus , præter id quod erat prius corpus ipsius : sic propositionis panis , ac vinum & aqua , per invocationem & adventum Spiritus sancti supernaturaliter transmutantur in corpus & sanguinem Christi , NEC SVNT DVO , SED VNVM ET IDEM .* Non modo dicit duo non prædicari : sed duo esse corpora definire negat .

Exscripsit hunc locum integrum quidem , paucis admodum mutatis , Nicephorus C P . annis fere post Damascenum sexaginta , in Antirrhético II . MS . clausulamque in hunc modum expressit : *Καὶ εἰ δὲ ταῦτ' νοήσῃς , ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ πιστεύομεν γίνεσθαι . NEC DVO ipsa intelligimus CORPORA SED VNVM ET IDEM FIERI credimus* , ex Christi corpore & specie panis . Descripsit autem ab iis verbis potissimum , *Οὗτως ὁ τ' ἀποδείξεως ἀρετῇ* , tacito Damasceni nomine , ² Jeremias Patriarcha C P . in secundo responso ad Theologos Wittembergenſes : pariterque concludit , *Καὶ ἐκ εἰσὶ δύο , ἀλλ' ἐν καὶ τῷ αὐτῷ . NEC SVNT DVO , SED VNVM ET IDEM .* An ergo hōs quisquam putet a Chrysostomo , aut ab his Chrysostomum diffidere sententiis , cum verbis tam aperte consentiant ? Quid ad Chrysostomum adjici a Damasceno potuit majoris lucis , majorisque firmamenti ac roboris , quam si pro certo confessoque poneret , non modo manente natura panis haud aliud tamen ibi corpus , præter Christi corpus , existere : sed mutatione symbolorum id effici , ut quo fere modo proportionem aliqua cibus cum eo qui alitur unum corpus facit : sic ex natura panis & Christi corpore unum corpus eucharisticum effici , locum videlicet materię panis subeunte Domini Christi corpore ?

Hoc illud est quod inter Chrysostomi & Damasceni interjectus ætates Gregorius Magnus scite pronuntiavit , ex visibili natura pariter & invisibili substantia unum fieri , unum utique corpus sacramentale , libro IV . Dialogorum , cap. LVIII . quod est inscriptum , de virtute ac mysterio victimę salutaris . *Ejus quippe* , inquit , *ibi corpus sumitur , ejus caro in populi salutem partitur , ejus sanguis non jam in manus infidelium , sed in ora fidelium sumitur . Hinc ergo pensemus , quale sit pro nobis hoc sacrificium , quod pro absolutione nostra passionem unigeniti filii semper imitetur . Quis enim fidelium habere dubium possit , in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem calos aperiri , in illo JESU Christi mysterio angelorum choros adesse , summis*

Ii 3

¹ Damascenus , libro IV . Orthod. fidei , cap. XIV . Σωμὲ ἐπὶ ἀληθῶς ἡνωμένον θεότητι , τὸ ἐκ τ' ἀγίας παρθένου σώματ' ἔχ' ἐπὶ αὐτῷ τὸ ἀγαλλήφθην σώματ' ἐξ ἑραυῆ καὶ ἐρχόμεν , ἀλλ' ἐπὶ αὐτῷ ὁ ἀρετῇ καὶ οὐκ οὐκ μεταποιεῖται εἰς σώματ' ἑῶν . Εἰ δ' ὁ τρόπος ἐπιζητῆται πῶς γίνεται , ἀρετῇ σοὶ ἀκούσται , ὅτι ἀπὸ πνεύματ' ἁγίου . ὡς περ καὶ ἐκ τ' ἀγίας θεότητος διὰ πνεύματ' ἁγίου ἐαυτῷ καὶ ἐπὶ αὐτῷ ὁ κύριος σάρκα ὑπεσχέσασθαι . Καὶ πατέρι ὅθεν γινώσκοντες , ἀλλ' ὅτι ὁ λόγος ἔστι ἀληθὴς ἐστὶ , καὶ ἀνερχόμενος , καὶ παντοδυναμὸς ὁ δ' ἐπὶ τῷ ἀνερχομένῳ . Οὐ χεῖρον δ' καὶ τὸ τοῦτο εἰπεῖν , ὅτι ὡς περ φυσικῶς διὰ τ' ἐστὶν . Ἐπὶ τῷ πνεύματ' μεταβάλλεται , καὶ δ' γίνεται ἐπὶ αὐτῷ σώματ' ὡς περ τὸ σπέρμα αὐτῷ σώματ' ἔσται ὁ δ' ἀποδείξεως ἀρετῇ , οἷός τι καὶ ὁ δὲ διὰ τ' ἐπιτελείας , καὶ ἐπιφοιτήσεως ἑ ἀγίας πνεύματος ὑπερφύως μεταποιεῖται εἰς τὸ σώματ' Χριστοῦ καὶ τὸ αἶμα . ΚΑΙ ΟΥΚ Εἰσι δύο , ἀλλ' ἐν καὶ τῷ αὐτῷ .

² Jeremias C P . pag. 240 .

ima sociari; terrena celestibus jungi, *VNUMQUE* ex visibilibus & invisibilibus fieri? Visibilia sunt panis ac vini natura: quæ autem invisibilia, præter Domini corpus cum divinitate conjunctum? At ex utroque unum fit, ex utroque corpus unum existit. Neque enim illud quod per sanctificationem sacerdotis materia sua multatum est, quod nihilominus plebs rudior subinde fortassis corpus appellat, quoniam in oculos & sensus incurrit, corpus integrum ac verum est. Natura corporis remanet quidem, corpus ipsum non remanet. Corpora duo proprie hic inesse si quis existimet, adversari se Patrum sententiis, atque adeo Christo Domino ipsi intelligat: quem qui dicentem
 50 audiat, *HOC EST CORPUS MEUM*, quo mentis stupore geminum in eo, quod Christus porrigit, corpus suspicetur: cum & de uno ille pronuntiet: & hoc quod accipi per se præcipit ac manducari, nec continere corpus dicatur, nec comitari, sed esse corpus ipsum, sine alterius corporis comitatu? Quo plane modo si mutata in vinum aqua idem Christus Dominus diceret, Accipite & bibite, hoc est enim vinum: nemo, opinor, adeo desperet, ut duo corpora, hoc est, vinum cum aqua conjunctum in hydriis designari ab eo putaret: nedum arbitraretur propinatum sibi vinum, ab eo esse sejunctum corpore, quod haurire juberentur convivæ his verbis, Accipite & bibite, hoc enim vinum est. Indicato manu dolio si quis dicat, Hoc est vinum, non dolium ille quidem mutatum significat: nec duo negat esse corpora, vinum & dolium. Sed cum evangelista scribit de Christo Domino, Accepit panem, & dixit, *Hoc est corpus meum*: an non ibi aperte mutationem significat: adeoque unicum jam corpus existere post mutationem? Quemadmodum si de eodem ita narraret; Accepit aquam, & dixit: Hoc est vinum: nemo desperet adeo, ut existimaret duplicem nihilominus a Domino porrigi aquæ & vini substantiam. Nam in priore loco satis aperte alterum cibi, in posteriore alterum ac diversum potus genus præberi a se significaret, quam antea foret. Cum vero de aliquo dicitur, Accepit dolium, & dixit, Hoc est vinum; non is aliud quam prius esset, sed quæ prius essent duo, demonstrare intelligitur.

At ne sint sane duo corpora, inquiet aliquis, quando ita Chrysostomus censuit: sed ne sint duo scilicet, quemadmodum in Christo duo filii non sunt: ubi naturæ duæ nimirum perfectæ in unam hypostasim coeunt: nec jam sunt duæ. Coeant igitur in unum & in sacramento altaris naturæ duæ perfectæ: in unam, inquam, hypostasim. Atqui præter Christi Domini sententiam, quæ sensu proprio ac nativo, ut vidimus, accipi non potest, duo si sunt ibi corpora: vetat ita credi Chrysostomus, cum aliud ibi corpus, præter dominicum, Joanne Damasceno præsertim interprete, ac Nicephoro C. P. negat esse. Nam quid est aliud corpus panis, præter naturam panis perfectam, siue proprietates cum materia? Ubi corpus igitur panis non est, neque ibi natura panis omni genere perfecta censetur. Neque vero hypostatica panis unio, siue cum Verbo, siue cum dominico corpore, si potest scilicet ab alterutro panis assumi, id quod subtilior schola jure negat: (negat enim aut a natura ulla creata posse omnino alteram, aut ab ipso Deo posse aliquam assumi expertem rationis, quæ pars humanæ non sit:)- sed vel si demus illud ultro, quod fieri non potest: non illa tamen inquam, unio est effectura, ut aut natura panis perfecta si sit, corpus panis non sit: aut si quis assumptam velit, vel quoquomodo conjunctam cum Verbo, non sit perinde & ipsa corpus Verbi, atque humana caro, cum sit ex æquo conjuncta cum Verbo. Erit igitur ibi & corpus geminum, & geminum Christi corpus. Quam-
 51 diu autem geminum corpus erit, tam fieri nequit ut unio inter utrumque hypostatica intercedat: quam fieri nulla ratione potest ut unica filiatio in Christo sit, duæ si sunt in Christo personæ.

Quis enimvero, nisi amens, fieri putet posse, ut quemadmodum Dei Verbi naturales proprietates sic assumptæ naturæ communicantur, ut causæ sint suæ quæque complexæ denominationis: atque ab æterna sapientia, verbi gratia, sapiens: ab omnipotentia, omnipotens: a relativa proprietate, quæ est filietas, hic homo, qui est Christus, Dei filius appelletur: atque adeo quemadmodum una est in Christo filietas, eaque naturalis, Christum & qua Deus & qua est homo in solidum afficiens: sic in sacramento communicetur naturæ panis ab assumpta carne proprietates corporeitatis filii Dei, ut ab ea hic panis quoque corpus filii & vere sit & dicatur? Istud vero ni fiat, quod fieri omnino nequit, erit in sacramento altaris, ut diximus, id quod Chrysostomus negat, & corpus geminum, & geminum Christi corpus: cum & unumquodque sit Verbo conjunctum: & alterum quidem, nempe corpus panis, sua præditum corporeitate, sejunctum a carne Christi. Quam ergo illa Chrysostomi accurata oratio est? quam fidei catholicæ congruens & consentanea? quam ille, inquam, considerate locutus, qui cum panis naturam permanere, hoc est, ut ¹ Ysambertus loquitur, proprietates, qualitates, & virtutes naturales panis admoneret, negarit idem simul corpus panis permanere, hoc est, integram ex omni parte panis substantiam?

Sed vetat præterea id credi quod objicitur, rursum idem Chrysostomus plurimis locis, in quibus transmutari symbola docet: qualis illa sententia est, ex homilia *LXXXIII* in Matthæum: ² *Qui vero hæc sanctificat, & transmutat, ipse Dominus est*. Etenim mutationem isthuc sine transubstantiatione esse non posse; ex eorum præsertim Patrum sententia, qui incarnationem cum eucharistia componunt, ut Chrysostomus facit, opitulante Deo demonstraturi innox sumus, cum de Theodoretis testimonio agemus. Nam is & eadem qua Chrysostomus comparatione utitur, & mutationis aperte mentionem facit: quæ
 52 tametsi reipsa in Chrysostomi oratione continetur, verbo tamen dilucide non est expressa: itaque commodius illic genus mutationis hujusce tractabitur.

CAPUT VI.

Tum adversus Synusistas, tum adversus Nestorii prodromos, ex comparatione Incarnationis & Eucharistiae Chrysostomum perite admodum argumentatum esse.

A Chrysostomi autem sententia ne longius divagemur, jam liquido apparet; opinor; quæ sit instituti ab eo argumenti adversus Synusistas, non modo series, sed etiam vis ac robur: ex eo nempe, quod in utroque mysterio naturæ duæ sunt impermixtæ & inconfusæ: in Christo quidem, divina & humana: in Eucharistia, natura panis ac vini, & corpus sanguisque Domini. Pani etenim natura est nutriendi, præter innumeras panes, quas continet, medicinas: vino, inebriandi, vires, sanguinem, coloremque alendi: hausto, accendendi calore viscera intus, foris infuso refrigerandi: naturales autem hæc dotes omnes in Eucharistia etiam post consecrationem perseverant. Simili ratione & in Christo proprietates naturæ duplicis cernere est, quas magna ex parte Chrysostomus in hac ipsa epistola indicat. *Deum quando dicis, inquit, agnovisti id quod simplex est natura, quod incompositum, quod inconvertibile, quod invisibile, quod immortale, quod incircumscriptum, quod incomprehensibile, & istis similia. Hominem autem dicens, significasti id quod natura est infirmum, esuritionem, sitim, super Lazarum lacrymas,*
 me-

¹ Ysambert. ad quest. *LXXV*. disp. *VI*. art. *V*. pag. 505.

² Chrysost. *Ὁ ὁμοιωσάμενος αὐτῷ, καὶ μετασκευάσαν, αὐτόν*

metum, sudoris ejectionem, & his similia, a quibus aliena est divina natura.

Sicut ergo nefas, inquit, in corpore Domini sacramentali duo corpora prædicare, ac tamen in eo sunt impermixtæ naturæ duæ, non sunt ibi reipsa tamen corpora duo: sic etiam nefas in Christo duos filios dicere, tamen si duarum in eo naturarum proprietates agnoscimus. *Est duplex natura*, inquit, in calce hujus epistolæ, *tamen indivisibilis & inseparabilis unitio in una filiationis hypostasi confitenda*. Hoc unum ille spectat & colligit. Pluræ hic addere, substantiam exempli gratia humanam ipsam, nec solas in Christo proprietates humanæ naturæ inesse, inutile prorsus ac supervacuum fuit: cum alterum ex altero plane necesse sit consequi: est enim alterum ex altero nexum: nec fieri ulla vi potest, quod antea monuimus, ut a naturis spiritualibus proprietates divellantur: quantumvis in his quæ constant materia tantum ac proprietatibus, possint ab illa divinitus istæ divelli ac distrahi. Quid ergo intererat adstruendam argumentationem istud hoc loco adnotari? Ut duæ naturæ in Eucharistia non cogunt duo corpora dici, sic neque duæ naturæ in Christo duos filios dici cogunt. Huc tota, inquam, argumentatio recidit.

Quid quod autem ex proprietatum ipsarum, τῶν ιδιοτήτων operationumque diversarum demonstratione, quas ἐνεργείας Græci vocant, compendiosius quodammodo faciliusque argumentatio struitur? Quid ita? non modo quoniam non gemina substantia in Eucharistia, ut in Christo, sit: verum etiam quod naturæ humanæ Christo abjudicandæ occasionem Synusistæ cepere ex operationibus passionibusque, quas de Christo Domino sacræ paginæ prodidere. Has uni naturæ, divinæ scilicet, competere ex æquo illi censuerunt. Naturæ igitur a catholicis duæ commodè admodum adferri Christo potuere ex eo capite, quod duum generum in eodem proprietates & ἐνεργείαι deprehendantur, ex quibus naturarum quoque disparitatem nemo repente non intelligat. Nam, ut præclare Anastasius Apocrisiarius in alterius Anastasii collectaneis, *omnis operatio naturalis substantiam indicat, ex qua procedit & inest: & indicativum uniuscujusque naturæ operatio & est & cognoscitur naturalis*.

Quid porro? Apollinarem certe nemo ignorat a Christo Domino animam humanam mentemque sustulisse. Cur autem? Nimirum, id quod de eo Gregorius Nazianzenus, qui hominem apprime norat, breviter & acute cecinit,

Ὡς περ δεδοκώς μὴ Θεῷ μάχῃ δ' ὁ νῆς.

Quasi ille veritus ratio ne pugnet Deo.

54 Quod est dicere, sublatam ab eo naturam humanam, quod humanam ἐνεργείαν aut voluntatem cum divina stare in una persona posse negaret.

Quid multo post Severus Monophysitarum Acephalorum antesignanus, cum duas operationes vel duas potius ἐνεργείας in Christo inesse inficiaretur, quid spectabat? Scopus ei fuit, inquit Maximus martyr, apud Euthymium, voluntatem Christo ea via naturamque ipsam humanam adimere. Additque idem Maximus se in Creta insula collocutum esse cum episcopis Severianis eosque dixisse, non placere sibi duas operationes in Christo ponere, ut est in Leonis Tomo, quod ex illis totidem voluntates consequi necesse sit, totidemque personas.

Apollinaristarum molliorum, qui carnem nostræ consubstantiali in Christo agnoscerent, qualis Eraniscus a Theodoreto inducitur, dialogo e tribus posteroribus dumtaxat, eadem sententia fuit, quæ Severi

& Acephalorum, sive Semieutychianorum. Quæ Monotheletarum autem? Non eodem illi quoque morbo laborarunt? non & his eadem causa morbi? Non ipsum θελητικὸν, ἐνεργητικὸν, αὐτεξέσσιον, volendi vim & operandi, ipsamque liberi arbitrii potestatem, subtractam Christo Domino voluere? Unde jocosè vocabulo involuntativo-inoperatistæ appellati sunt in quodam Hypomnestico: quoniam Christum Dominum humana voluntate omni & operatione multarent, omnem divinæ uni voluntati adscriberent. Quare & ipsi, perinde atque Monophysitæ Acephali ac Severiani, quorum propago fuere, rationis ac voluntatis, totiusque animæ vice, quantumvis ambiguis vocibus sentire aliter viderentur, solam in Christo Domino divinitatem esse voluere, ut 5 Maximus Aquileiensis acute perspexit: id quod aut neglectum, aut non fuisse hætenus animadversum a summis viris, qui in Monotheletarum errore detegendo & Honorii Papæ causa tractanda defudarunt, vehementer miramur: quod id plurimum interest ad utrumque pernoscendum. Hinc enimvero effectum est, ut neque ipsa Monotheletarum hæresis, neque Honorii Magni epistola utraque a quoquam adhuc sit intellecta: aut causa hujus Pontificis probe cognita: nec dictum fere quidquam de utroque argumento hætenus, quod non omnino sit abhorrens a vero. Non animadversum in primis Latinas illius epistolas duas, quæ sunt authenticæ, ita esse catholicas, ut nihil magis: easdem Græce redditas, ac ne verbulo quidem uno (id quod mirum & παράδοξον videri debet) addito, vel detracto, vel immutato, plane hæreticas esse, Monothelismum sapere, dignasque anathemate, quo fuere a Synodo VI. percussæ. Sed nos hanc Spartam alias Deo juvante exornabimus.

Quid interim Eutyches, inter Apollinaris & Severi interjectus ætates, 6 ille συνσυστώσεως e sepultis pæne cineribus excitator, quam Chrysostomus in hac epistola configit? An aliam ille ob causam consubstantiali Verbo corpus affinxit, 7 non nostræ substantiæ, aut humanæ materiæ, 8 carnem diviniorem, nec nostræ cognatam: Valentinum in ea amentia, Manetem, Apollinariumque ipsum, dum primum hæresim informaret, secutus?

Nam eo pariter lapsus errore primis temporibus Apollinarem, tamen ab eo postea mutata velificatione recessit, (nisi forte Apollinari patris priorem, posteriorem filii fuisse errorem existimat:) ex 9 Athanasio intelligitur, in epistola ad Epictetum, qua istud hæresis portentum, cum sub ortu suo ad ejus aures pervenisset, anno cccclxx. accuratissime confutavit, teste, qui descripsit epistolam integram, Epiphano, hæresi lxxvi. sive Dimocritarum, hoc est, Apollinaristarum: præsertim num. i. i. i. v. & x. ex 10 Gregorio item Nysseno, in antirrhético adversus Apollinarium, ex Gregorio denique Nazianzeno, in epistola ad Nectarium C. P. testibus omni certe exceptione majoribus, qui fuere etiam cum Apollinario familiaritate olim amicitiaque conjuncti.

Memoranda in primis Nazianzeni oratio est, qua sibi dixit 11 in manibus esse libellum Apollinarii, in quo

4 In Collect. Anast. pag. 270.

5 In Conc. Lateran. sub Martino, secc. iv.

6 Maximus apud Euthym. loc. cit. & Εὐτυχὴς συνσυστώσεως μύσος.

7 Flavian. epist. ad Leon. Μηδ' ἡμετέρας εἰσίας, μηδὲ ἑάνθρωποις φερέμετος.

8 Conc. Nic. II. act. vi. Θεοπρότερον τινὰ σάρκα λέγειν αὐτὸν ἀνιλεφέναι, καὶ ἔχει ὁμοῦσιν ἡμετέρας φύσεως.

9 Athan. Ποῖος ἄδης ἐξερεύετο ὁμοῦστον εἶπεν ἐν Μαχίας τῷ καὶ τῷ λόγῳ θεότητι.

10 Gregorius Nyssenus, apud Leont. Byzant. lib. i. contra Nestor. & Eutych. Tomo iv. Antiq. lect. Henr. Canis. pag. 28.

11 Gregorius Nazianz. in epist. ad Nectarium C. P. Ὅτι μοι πτωχὸν ἐν χειρὶ ἔσται Ἀπολλινάριον, ἐν ᾧ τὰ καταγεγραμμένα πάσης αἰρετικῆς κακίας παρέχεται. Διαβεβαιῶνται γὰρ καὶ ἐπίκλητον εἶναι τὴν σάρκα κατ' οἰκονομίαν τῷ ἑμνομένῳ καὶ ἀποσληθῆναι ἐπὶ μεταφορικῶς καὶ φύσεως ἡμῶν, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ᾧ τὴν σαρκὰν ἐκείνην φύσιν εἶναι.

1 Anast. Bibl. Collect. 244.

2 Gregorius Nazianz. in carm. de vita sua.

3 Euthym. in Panopl. tit. 18. Lat. pag. 649. In MS. Gr. διὰ τὸ δύο εἶναι τὸν ἐνέργειαν καὶ λέγειν ἐπὶ Χριστῇ, διὰ τὰ ἑπομένως τῶν ἡμετέρων, οἷς ἐξ ἀνάγκης ἀποσώσαν συνεισάγειν διὰ.

Refert hoc ipsum & Nicephorus Callist. lib. xvi. cap. l. i.

quæ adstruuntur pravitatem omnem excedant. Affirmat enim ille, nequaquam adventitiam esse carnem, quam ad instaurandam naturam nostram unigenitus filius secundum dispensationem assumpsit: verum jam tum a principio carnalem illam naturam esse in Filio. Quod commentum, pergit ille, ex ea probare nitebatur scripturæ sententia: Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis: ¹ tanquam ipse filius esset hominis, etiam antequam de cælo descenderet: ac descendens carnem illam suam secum advexerit, quam haberet in cælo sæculis omnibus anteriorem, & substantiæ suæ instam, συνσυσταμένην. Sic & Deum ἀνθρώπων, & Verbum Dei ὁὐκ ἀνθρώπων, dixere Sethiani, Valentini discipuli, apud Theodoretum: apud Augustinum, Faustus Manichæus.

E Latinis autem, ut ceteros fileamus, hunc Apollinaris errorem dilucide patefacit Vincentius Lirinensis in Commonitorio. Domini carnem, inquit, non de sanctæ virginis Mariæ carne susceptam, sed de cælo in Virginem descendisse dicebat: eamque nutabundus semper & dubius modo coaternam Deo Verbo, modo de Verbi divinitate factam prædicabat. Nolebat enim in Christo esse duas substantias, unam divinam, alteram humanam: unam ex patre, alteram ex matre: sed ipsam Verbi naturam putabat esse discissam: quasi aliud ejus permaneret in Deo, aliud vero versum fuisset in carnem. Ut cum veritas dicat ex duabus substantiis unum esse Christum: ille contrarius veritati ex una Christi divinitate duas adserat factas esse substantias. Hæc itaque Apollinaris.

Manavit hic error ab Origene, homilia viii. in Gen. & vel ab Origenistis, de quibus ² Orosius Hispanus presbyter ad Augustinum sic refert. De corpore vero Domini sic tradiderunt: quia cum usque ad nos veniens Filius Dei post tot millia annorum, otiosus eo usque non fuerit: sed prædicans remissionem Angelis, potestatibusque universis superioribus, cum qualitatē formæ eorum, quos visitaret, assumeret, usque ad palpabilitatem carnis assumptionis specie transivisse: hoc passione & resurrectione determinans, rursus donec usque ad Patrem veniret ascendendo tenuasse: ita neque depositum usquam fuisse corpus, nec in corpore ullo regnantem circumscribi Deum. Nusquam sine corpore Deum esse dixere, adeoque Deo συνσυστοιον illud corpus esse, hoc est, cum ipso coexistere: unde Synusiastarum derivata appellatio est. Et quoniam tum per se est incircumscripsum, tum a divina substantia inseparabile, ³ Deo eatenus esse ὁμοσύσιον, hoc est, cum uno aliud ipsum, ut hanc vocem ⁴ Vigilii Tapsensis interpretatur. Ita omni ex parte Christum esse consubstantialē Patri, ut mox dicet Eutyches: ⁵ tametsi ossium & carnis speciem induerit, quomodo ipse novit, cum voluit in terris videri. Sic præterea fieri, ut & caro illa, seu forma servi, quam Verbum induit, non Trinitati peregrina, aut nova quædam accessio, sed divinitas ipsa sit: &, ut tradit ⁶ Facundus, ubi horum deliria recitat, Deus Verbum non solum in divinitate, verum etiam in carne, consubstantialis sit Patri. ⁷ A Tertulliano, qui Deum corpus esse sui generis in sua effigie dixit, & a Phœbadio Agenensis, qui Tertullianum descripsisse videtur, quantopere distarent illi, promptum est ex his intelligere, quæ affert ⁸ Augustinus, ut a Tertulliano suspicionem erroris amoliat.

¹ ὅς ἐστι πρὸς τὴν κατὰ τὴν αὐτὴν, ἢ ἀνθρώπων εἶναι, καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν ἐπαγομένην σάρκα καὶ αἷμα, ἢ ἐν τῇ οὐρανῷ ἔχον ἰσχύαν, ἀποσπασμένην καὶ συνσυσταμένην.

² Orosius, in consultatione, sive commonitorio ad Augustinum, de errore Priscillianistarum, & Origenistarum.

³ Athan. ad Epist. Ὁμοσύσιον μὲν γὰρ, φασὶν, ἐὰν εἰπωμεν τὴν σάρκα καὶ τὸν λόγον, μένει ἡ τελεία, ὅθεν ξένον εἰς αὐτὴν εἰσφύειν λέγουσι. ἂν δὲ ἀνθρώπων εἰπωμεν τὸ ἐκ Μαρίας σῶμα, ἀνάγκη ξένον ὄντος καὶ ἰσίου τῷ σώματι, ἀποσπασμένην γίνεσθαι.

⁴ Vigilii Tapsensis, libro 2. contra Palladium, cap. vii. inter opera Ambrosii.

⁵ Athan. ibid. Εἰς ὅσα καὶ σάρκα περιέβαλεν τὸ Λόγον.

⁶ Facundus, libro 1. x. cap. v.

⁷ Tertullianus, lib. adversus Praxeam, cap. vii.

⁸ Augustinus, lib. de heresibus, cap. lxxv.

Ut ut est autem, adeo explorata hæc olim & confessa Apollinaris cum Synusiastis societas sententiarum fuit, ut a Chrysostomo quoque nostro in hac ipsa ad Cæsarium epistola liquido sit prodita. Abominabilis, inquit, opinio, quæ est Apollinaris, & eorum, qui Synusiastæ dicuntur: quod quid dici planius potest? Quare & postea Eutyches, Synusiastarum, ut diximus, defensor ac patronus, pravam Apollinaris doctrinam instaurasse, tum a ⁹ Flaviano C.P. tum ab aliis passim arguitur. ¹⁰ A Facundo certe Hermianensi, Synusiastæ, ab auctoris sui nomine vocati Apollinaristæ, progenitores Eutychianæ dementiæ fuisse dicuntur. Et ¹¹ Leo Papa errorem Eutychis ait, dudum in auctoribus suis perculsum, olimque prostratum. Et ¹² Vigilii Tapsensis, Tandem reperimus, inquit, Eutychianam hæresim ex Apollinaris amarissimo fonte derivatam. Et quam Eutychianis cognationem cum Manichæo exprobrant ¹³ Hormisdas Papa, Suidas, alique: hanc Synusiastis & Apollinari Chrysostomus in hac ipsa epistola jure merito objicit, & ¹⁴ Theodoretus in dialogo primo. De Apollinaristarum certe portione aliqua, hoc est, de Polemio, Timotheoque Berytio, constat ab his omnino συνσυστοιον propugnatam esse, tum ex Leone Papa, in epistola xxxiii. ad Clerum & plebem C.P. tum ex Theodoro, ut mox dicemus, tum ex libro Leontii Byzantini, quem inscripsit, Fraudes Apollinaristarum De Apollinario ipso testis adhuc est Photius, in epist. ccxlviii. Armenos Apollinarem esse secutos, qui Christum nobis consubstantialē esse negarent, tradit Liberatus in Breviario, capite x.

An universus autem ille grex Synusiastarum eo dementiæ aliam ob causam prolapsus est, ut diceret ¹⁵ Verbi corpus in carnem mutatum: quam ut commodius unica Verbi Dei operatio intelligeretur, quæ & miracula per carnem perageret, & famen, sitim, necemque in carne pateretur? ut facilius mens humana perciperet, ¹⁶ Deum exempli gratia in terris visum esse, & cum hominibus conversatum, Deum a Judæis crucifixum, nostra causa sponte cruciatus pertulisse, aliaque similia, quæ de Christo Domino ac Deo vere affirmantur? His certe potissimum utitur argumentis auctor epistolæ, quæ sub Dionysii Alexandrini nomine ad Paulum Samosatenum inscripta circumfertur: quam ab Eutychianista concinatum esse nobis exploratum est.

Dixere illi interim nonnulla, unde catholici videri possent, hoc est, catholico more sentire ac loqui. Est enim hæc obiter enucleanda hæresis paulo subtilius, cum sit Chrysostomus noster in ea nunc coarguenda totus: ne, quod vulgo jactari solet, delirium illud fuisse senis unius, nempe Eutychis, existimetur. ¹⁷ Non putetis, inquit Augustinus, quia potuerunt fieri hæreses per aliquas parvas animas. Non fecerunt hæreses, nisi magni homines: sed quantum magni tantum mali montes.

I. Tametsi is igitur ea sentiret quæ diximus, de carne Christi consubstantiali Verbo, nihil tamen veritus est Christum asseverare ¹⁸ perfectum esse Deum, hominemque perfectum: nempe propterea quod corpus Verbo conformatum ex ipsa divina substantia, Verboque animatum, hominem perfectum exhiberet, imo perfectiorem infinitis partibus, quam nos sumus: nam primus homo, inquiebat ille cum Apollinari,

⁹ Flavian. in epist. ad Leon. Οὐαλεντίνος καὶ Ἀπολλινάριος καὶ δοξίαν ἀνανεῖναι.

¹⁰ Facund. lib. viii. cap. iv. pag. 337.

¹¹ Leo M. epist. xxxix. ad Pulcheriam.

¹² Vigilii Taps. lib. i. contra Eutychetem, cap. xv.

¹³ Hormisd. epist. ad Cæsarium Arelatensem, an. dxv.

¹⁴ Theodoretus pag. 20.

¹⁵ Leo Papa, epist. xi. ad Julian. Cœns.

¹⁶ Eran. apud Theodor. dial. i. pag. 12.

¹⁷ Aug. Enarr. in Psal. cxxvi.

¹⁸ Eutych. in Conc. C.P. sub Flaviano. Θείον τέλειον, καὶ ἀνθρώπου πῶν τέλειον, ἐκ τῆς πατρὸς γεννητὸν.

linari, de terra terrenus: secundus homo Christus de celo totus caelestis.

II. Modum, quo Verbum caro factum sit, aiebat sibi quidem latere: ² mutata interim in carnem Verbi substantiam plane negabat: factum tamen Verbum esse quod prius non erat, nempe assumpta quam dixi circumscriptione corporis: sed inconvertibiliter: quoniam divinitatis scilicet sorte ac censu minime excidere id quod corporis humani speciem in Christo gereret, ille aiebat: mutari autem aliquid tunc proprie dicitur, cum id esse desinat, quod antea fuerit. Nam ³ translatio omnis, interemptio est pristini: sive interitio pristini status. Quare divinitatem mutata aut conversam negabat in carnem assumptam: quod quamvis caro esset sui generis, ipsa nihilominus nihil prater divinitatem foret. ⁴ Ipse Deus, inquebat, qui in carne natus est, qui est Verbum Dei Patris, qui factus est inconvertibiliter perfectus homo, permanens Dei filius unigenitus, & Deo similis in virtute, & nobis similis in infirmitate. ⁵ Sed assumptum proprie corpus a Verbo quoque negabat, quando substantia ipsa divinitatis esset. Nunc ille igitur Verbum habuisse corpus, nunc cum scriptura carnem esse factum, dicere maluit, quam assumpsisse. Ipsum in carnem se conformasse subinde dictitabat: *ἐαυτὸν ἀνέπλασεν*: inquebat ille, qui Leonis Magni epistolam ad Flavianum ex illa Eutychis schola damnabat: hoc est, ⁶ Vigilio Tapfensi interprete, seipsum replasmavit.

60 III. Carnem illam interim veram esse, non hominis quidem, sed tamen humanam, ut in gestis de nomine Acacii legitur, Synusiarum secta defendit: veram, inquam, quoniam vere divinitatis corpus formam servi & humanæ carnis præ se ferret: re ipsa enim Verbum carnem esse factum, ⁷ non *δοκῆσαι* dumtaxat, ut Valentino, inquebat, & Marcioni, ac Maneti visum: seu vana & inani specie tenus, quæ hominum oculis illuderet. At nihilominus esse carnem ex carne negavit, hoc est, ex virgine, seu consubstantiali nostræ: quem loquendi modum Marciano Monophysitæ, qui Justiniani temporibus vixit, adscribit Alcuinus, parte tertia confessionis suæ, aliique. ⁸ Tamen interdum ex carne virginis esse Christum Dominum Eutyches ipse dixit, hoc est, ex utero prodiisse: nempe, ut ait Leo Papa in epistola dogmatica ad Flavianum, *frustratorie loquens, ita Verbum dixit carnem factum, ut editus utero virginis Christus haberet formam hominis, & non haberet materni corporis veritatem*, hoc est, non esset efficta caro e materna massa, atque substantia: quod, ut impostor ac planus aliquis saltem imperite inconsiderateque dixit, in priore ex illis duabus epistolis, quas Gregorii II. Papæ nomine confinxit, ad Leonem Isaurum inscriptas, *seminis loco verum lumen factum est caro*: nisi *seminis loco* barbare dixit, pro eo quod ars grammatica diceret, sine semine.

IV. Eandem, quod mirum magis, utpote consubstantiali Deo, ne materialem quidem esse prædicare: sed qualem nihilominus Valentinus ante docuerat, ⁹ Theodoretus ita prodente, animatam ac vitalem, ineffabili sapientia elaboratam, ut & tan-

gi, & cerni, & pati posset: materiæ interim, inquam, omnis expertem, siquidem pars divinitatis esset, *ὁ θεότης μὲν τῆ σαρκὸς*, uti aiebat, teste Athanasio, libro de salutari adventu Christi, pag. 635. Valentinum secutus est aliqua saltem ex parte Manichæus, cuius est hæc oratio apud Leontium Byzantinum, ¹⁰ *Cum Judæi vellent aliquando lapidare Christum, & audaciam sceleris sui ad effectum perducere, demonstravit clare substantiam suam superni luminis Filius, & transiens per medium eorum non videbatur. Natura enim expertis materiæ, quæ speciem carnis præ se ferebat, non erat quidem adspectabilis, nec adtrecebatur, nempe cum cerni nollet, aut contrectari: quia nullam habebat communionem materia cum experte materiæ.* ¹¹ Quod si Angeli in propria sua natura, sine ullo adscititio corpore, (sic enim de his pariter Synusiarum statuebant,) Abrahamo spectante cibum sumptere: quanto istud magis Deo promptum & expeditum, inquebant, (in tractatibus iis, quos Theodoretus Photius vindicavit, qui & inter Athanasii opera exstant:) quanto, inquam, Deo facilius est idem præstare absque carnis consortio, quæ materiæ cognata sit? Similis Eutychianorum professio, apud Vigilium Tapfensem. ¹² *Quod is, qui in principio erat Verbum, qui per prophetas nuntiatus, caro factus est, super terram visus est, & cum hominibus conversatus, VISIBILIS ET PALPABILIS FACTVS, vita aterna, & natura Deus sit, adtestatur beatus Joannes dicens: Quod erat ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod aspeximus, & manus nostræ tractaverunt de Verbo vita.*

V. Dissensit in eo tamen a Manete ¹³ Eutyches, quod e celo Christi carnem delapsam negaret, in utero Virginis conformatam circumscripamque fateretur: virginalem contra partum Manes haud agnosceret: sed in Jordane primum affirmaret humana specie inter homines Dei filium cœpisse degere, ut passim tradit apud Augustinum Faustus Manichæus. Ab Apellis similiter delirio discessit, qui Christi corpus e caelesti materia esse, quam oculis cernimus, sive e sideribus, vel e crassi aëris substantia, somniasse dicitur: id quod objectum quibusdam quoque Eutychianis a Samuele presbytero Edesseno aiunt, ut quidem ¹⁴ Gennadius Massiliensis prodidit. Propterea fortassis quod *subtilem hominem Christum*, hoc est, tenui corpore, natoque confestim e conspectu avolare, cum luberet, ii prædicarent, ut docet Gelasius Papa, sive alius auctor est epistolæ, in epistola ad Laurentium Lychnidensem.

VI. Adjecit ad hæc iste, Verbum tametsi incarnatum dicitur, tamen vel sic appellandum esse Deum dumtaxat, sine mentione carnis, corporis, aut humanitatis: tum ¹⁵ quod a potiore parte facienda appellatio est: tum quod sine mutatione Verbum factum est quod non erat: itaque quod factum est, si substantiam spectes, jam antea erat: sola circumscriptio, effigiesque hominis ad tempus assumpta: formam ille solummodo servi accepit, cum in similitudinem hominum factus est. ¹⁶ Hominem igitur appellari Christum minime oportere, nisi ex dispensatione, cum sit totus natura Deus: ¹⁷ post passionem præsertim, & ascensionem, absorpta jam humanitate,

K k

¹ Eran. apud Theodor. dial. 2. pag. 70. *Ὁ δὲ οἶδεν τὸ τρέπον.*

² Eran. dial. 1. pag. 8. *Πολλὰ καὶ ἐφ' ἧν ἔπ' ἔκ' τρεπὼν ἐγένετο σὰρξ, ἀλλὰ μὴ ὅτι ἦν, γίνοντι δ' ὅτι ἦν.*

³ Vigilius Tapfensis, libro 2. contra Palladium Arianum, inter opera Ambrosii: & libro x. de Trinitate, pag. 278.

⁴ Apud Vigilium Tapf. libro 14. contra Eutychetem, cap. 14.

⁵ Eran. dial. 1. pag. 18. *Ἐγὼ γὰρ αὐτὸν ἀσώματον λέγω, ... ἐγὼ λέγω ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο.*

⁶ Vigilius Tapfensis, libro 14. contra Eutychetem, cap. xx.

⁷ Eran. dial. 1. pag. 7. *Βαλεντινιανὸν αὐτὴν, καὶ Μαρκεριανὸν, καὶ Μαυρικίαν ἢ δόξαν. ἡμεῖς δ' ὁμολογούμενως ἐδιδάχθημεν σαρκωθῆναι τὸν λόγον.*

⁸ Eutych. in Conc. CP. act. VII. *Ὁμολογῶ τὴν ἐνσαρκωσιν αὐτοῦ περισταίαν γεννηθῆναι ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς ἁγίας παρθένου.*

⁹ Theodoret. lib. 1. her. fab. cap. VII. *Ἀπὸ τῆς οἰκονομίας περιθεῖσθαι σὰρκα, ψυχικὴν ἔχον ἰστίαν, ἀρρήτητα δ' σοφίας πεποιημένον, ὅς τὸ ἀπλὸν καὶ ὁρατὸν γινώσκῃ, καὶ πωλῇται. Ὅτι δ' ἐστὶν ἀνεκλήθειν αὐτόν.*

¹⁰ Tomo IV. Antiq. lect. Henr. Canisi, pag. 237.

¹¹ Theodoret. *Ὡς ἐπὶ τῆς ἀβυσσοῦ ἀνέγιντο, τῇ οἰκείᾳ φύσει μεταχρησθέντες περιπεριώροι, καὶ τὴν θεότητα τῆς διαφόρου Χριστοῦ καὶ αὐτὸν τρεπὼν διὰ τὰς σαρκὸς τρεπὼν καὶ πότοι εἰληφέναι διαφανέμενοι.*

¹² Vigil. Tapf. libro 14. contra Eutychetem, cap. XXI.

¹³ Eutych. in latrocin. Ephes. *Ἀναγενομένης Μαρίας, βαλεντινίου ... καὶ τὰς λέγοντας τὴν σὰρκα τῆς κυρίας ἐξ ἐργασίας κατεργασμένης.*

¹⁴ Gennad. libro de Eccl. script. cap. LXXXI.

¹⁵ Eran. dial. 2. pag. 49. *Ἀπὸ τῆς κρείττονος οἰκονομίας χρεῖ.*

¹⁶ Eran. dial. 2. pag. 62.

¹⁷ Inter Athanasii opera: *Πῶς τὴν ἀνακαταστασιν τὴν τῆς φύσεως διαφορῶν μὴ τὸ πᾶν καὶ τὸ πᾶν ἀνάληψιν.* Et Eran. dial. 2. pag. 85.

nitate, ut dicemus. ¹ Nedum assumptum a Verbo hominem dici posse, hoc est, semen Abraham, seu corpus anima ac mente præditum: ne duæ personæ, inquiebant, cum Nestorio agnoscantur: quod ubi quid assumi vulgo dicitur, alius intelligitur esse qui assumit, alius qui assumitur.

VII. ² Carnem adsumpsisse tamen, si obstinate Catholici eo verbo uti vellent, & ψυχὴν λογικὴν vitam rationalem, Verbo nimirum illam divini generis carnem animante, non penitus diffitebantur. Nam Synusiatistis, & Apollinaristis etiam mollioribus, ac postea Monotheletis, (id quod Theodoro ipsi in Eraniste latuisse videtur:) ψυχὴ aliud nihil est quam ζωή, ut ex dialogo in primis quarto de sancta Trinitate constat, qui inter Athanasii opera, Maximo Martyri vulgo adscribitur, Theodoretique certe non est. Animatum igitur etiam rationali anima Christi corpus illi omnes ex æquo dixere, quod vitam illud ⁶³ motumque a Verbo, totius mentis ac rationis fonte, haberet: nam sive illud Deo, ut Synusiatistæ: sive nostræ carni, ut Monotheletæ, consubstantialia facerent: ex æquo utrique rationem humanam, sive mentem & animam creatam, ab eo corpore prorsus ablegarunt.

VIII. ³ Ex duabus tamen naturis ante incarnationem se nosse Christum Eutyches jactitabat: sed post unionem, naturam ejus unam: *volens utique eam solius deitatis intelligi*, inquit Leo Papa, epistola xiiii. ad Pulcheriam Augustam. Hæc erat autem hominis vafri sententia, quæ Latinis scriptoribus haud fuisse satis explorata videtur: ante incarnationem, puta sub lege vetere, Christum qui nosse probe vellet, qualis esset futurus, ab eo duas intelligi naturas oportuisse: divinitatem scilicet, ac præterea humanitatem, in quam divina natura migraret: seu Verbum Patris, conformato sibi corpore, quo ea quæ carnis sunt præstaret. Nec vero posse a nobis ipsis aliter nosci Christum: nisi Deum ea quæ sunt hominis obeuntem. Ipsum tamen revera non esse nisi naturam unam Verbi incarnatam. Naturæ, inquit, ante unionem animo concipiuntur duæ: hæc dum uniuntur in Christo, unica reipsa Christus natura est: Verbum quidem cum humanitate: sed Christus tamen totus ex divinitate compositus, tam secundum corpus quam secundum id quod vices præstat animæ. Monophysitas hoc eodem postea usos axiomate longe alio intellectu scimus: sed nunc Eutychis ac Synusiatistarum mentem exponimus.

IX. Jam passiones esse Verbi ipsius prædicabat, quoniam carnis essent consubstantialis Verbo, ⁴ quam mirabili modo sic temperasset, ut mali sensum sustineret: mirabilem modum, inquam, esse, ⁵ sicut quo natus Deus Verbum est, sic & quo passus: passum idcirco ⁶ quomodo novit, passum quomodo voluit, *ὡς οἶδεν, ὡς ἠθέλησεν*. Omnia enim esse Deo ⁶⁴ possibilia: nec mysterium illud abditum nimis curiose scrutandum. ⁷ Non hic Patrum expositiones esse sectandas, nedum humanas ratiocinationes: sed in sola scriptura acquiescendum esse, ⁸ quæ multo sit

præstantior certiorque quam doctrina Patrum. Docet autem illa Deum in terris visum esse, Verbum carnem factum, Dominum gloriæ crucifixum. Hic standum igitur, hic hærendum.

⁹ In uno aiebat se pariter consistere Nicæno symbolo: quod cum filium Dei consubstantiali Patri dumtaxat profiteatur, cur præterea, inquiebat, dicatur consubstantialis & matri? Et qui postea adversus Leonis Magni epistolam ad Flavianum ex Eutychis schola ausi fuere styllum distingere: cum unius substantiæ, inquiebant, consortem cum Patre Filium Nicæni Patres asseverent: qua nunc cuiquam auctoritate fas est alteram in Christo naturam, qua sit Patre minor, comminisci? *Quomodo autem in Christo nihil magnum, nihil minimum intelligi possit*, (refert istas eorum voces ¹⁰ Vigilius Tapsensis) *etiamsi nostris condescendit mensuris per suam voluntatem, manifestat etiam divina trecentorum decem, & octo Patrum deliberatio, continens in unum Dominum JESUM Christum Filium Dei credere, quem & incarnatum, & unius substantiæ cum Patre cognoscunt: non dividentes minorem in Christo humanitatem, & æqualem Patri iterum deitatem.*

Eam similiter ob causam & mortuum Dominum confiteri Eutyches veritus est, in libello confessionis quem edidit: quoniam ea vox abest a Nicæna fide. Itaque magistrum secuti Eutychianistæ, ut idem Vigilius narrat, ¹¹ *formidavere Deum dicere mortuum: sed elegere a fide Apostolica exorbitare, dicendo Deum inter mortuos deputatum, quam eum fateri secundum hominem mortuum*. Nam hæc illorum professio fuit ab eodem recitata: *Vitæ datorem & per omnia amatorem hominis Deum, qui inter mortuos deputatus est, & corruptione & morte nunquam victus est, quin in inferno descendit, ut obnoxius nostræ naturæ, sine peccato.* 65

X. Si Catholici porro confusionem, commixtionem, conversionemque naturarum objicerent, ac sane verissime: quoniam & Deum ¹² confunderent passionibus carnis, ut a Patribus accepit is, qui falso Pamphili episcopi Abydeni nomine epistolam concinnavit ad Petrum Cnapheum: nec divinitatem ab humanitate secernerent, quippe qui humanitatem totam ex divinitate conflarent: adeoque mutatum esse Deum in hominem: & vicissim conversam humanitatem nostram in divinitatem, mutatumque hominem in Deum prædicarent, cum hominis loco nihil nisi Deum obtruderent: ¹³ tum vero, inquam, cum ista a catholicis objicerentur, plerique eorum sine cunctatione illam substantiarum confusionem, commixtionemque divinitatis & humanitatis eo sensu, quem diximus, ultro admiserunt: in primisque, ut Chrysostomus ipse testatur in hac epistola, Apollinarius: deinde & Polemius, ex Apollinariis scriptis ansam ita sentiendi nactus. Cum ¹⁴ aliis interim confusionis nomen videretur vitari oportere, in primisque ¹⁵ Dioscoro Alexandrino: qui Monophysita potius, quam Synusiatista fuit: quod plebs imperita id cogitare posset sub his latere vocibus, quod sit nimis stolidum dicere aut existimare: nempe etiam post unionem humanitatem in Christo non esse humanitatem, aut divinitatem non esse divinitatem: sed ex utraque aliquid concretum coaluisse, ut mixtum ex elementis, vel vinum aqua temperatum:

¹ Theodoret. dial. 1. pag. 9. *Orth. Καὶ τὸ πᾶν ἐρεμὶ τῷ Ἀβραάμ, ὅτι ἡ ψυχὴ, ὅτι ἄνθρωπος, πάντες ἔχον, ὁπόσοι τὴν φύσιν χαρακτηρίζεται τῷ Ἀβραάμ; Eran. Ὁ πᾶντα λέγων, δύο προσβύει ἡ δὲ.*

² Eran. dial. 1. pag. 55. *Ὁμολογεῖντες καὶ πᾶσι καὶ ψυχὴν λογικὴν ἀνελήφιναι τὸν Θεὸν Λόγον.*

³ Eutych. in Conc. Calcbed. act. 1. pag. 139. *Ἐκ δύο μὲ φύσεων εἶδεναι τὸ Χριστὸν πρὸ τῆς ἰνώσεως. μὲν δὲ τὴν ἰώσιν, μίαν. Et Eran. dial. 2. pag. 67. Ἐκ δύο φύσεων λέγων τὸ Χριστὸν, δύο δὲ φύσεις ἢ λέγων.*

⁴ Athan. ad Epictet. *Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐστίας μετεποίησεν ἑαυτὸν σῶμα παθητὸν ὁ Λόγος.*

⁵ Ægyptii Episc. in Conc. Calcbed. act. 1. *Ὡς ἐγενήθη, ὥτως ἵσταται. Eran. dial. 1. pag. 7. Ὡς οἶδεν, ἡμεῖς δὲ ἴσμεν ὅτι ἀπαντα ἐν τῷ θνατῷ... πᾶσι κεκρυμμένα ἢ δεῖ ζητεῖν.*

⁶ Eran. dial. 1. pag. 13. *Μὴ μὲν λογισμῶς ἀνθρώπινος ἀποσυνέγχαται, ἐγὼ γὰρ μόνῃ πείθωμαι τῇ θείᾳ λογικῇ.*

⁷ Eutych. in Conc. C P. sub Flaviano, act. 3. *Μονὰς δὲ τὰς λογικὰς ἐρευνᾷ, ὡς βεβαιότερος ἔσται τῷ πατρὶ ὁμοῦς... ἀμείνων τῷ πατρὶ διδασκαλίας.*

⁹ In Conc. C P. *Τὸ μᾶλλον ἔχει, ὁμοῦς τὸ πατρὶ μόνον.*

¹⁰ Vigilius Tapsensis, libro 1 v. contra Eutychetem, cap. xxi. pag. 52.

¹¹ Vigilius Tapsensis, libro 1 v. contra Eutychetem, cap. vi. & vii.

¹² Pamphil. *Θεὸν συγχέας σαρκὸς πάθος.*

¹³ Theodoret. lib. 1 v. heret. fabul. cap. 1 x. *Πολέμιός τις ἐκ τῆς (Ἀπολλιναρίας) συγχέουμένων πρὸς ἀφορμὰς ἐχθρῶς, καὶ συνείσων λέγει κατὰ τὸν καὶ πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν σῶμα.*

¹⁴ Eran. dial. 2. pag. 73. *Καὶ μὲν τὸ συγχέας φευκτὸν ἐστὶ νόμος.*

¹⁵ Dioscorus Alex. in Conc. Calcbed. act. 1. *Ἀντίθεμα τῷ λόγοντι σύγχυσιν, ἢ τροπὴν, ἢ ἀνάγκην.*

tum : qua temperatione utrumque corrumpitur, ut nec jure vinum nec aqua sit : quod amentis est hic putare : cum ne sic quidem anima nostra sit commixta corpori.

XI. Peracto autem dispensationis nostræ mysterio, ¹ post ascensionem, resolutum id corpus Eutychiani censuere, ² non in Verbi quidem *ῥῥῑαν*, qua persona Verbi est, sed in divinam substantiam : ut quidem refert auctor Expositionis fidei apud Justinum, qua symbolum, quod Athanasii nomen præfert, fuisse & particulatim explanatur. Nunc igitur esse Verbi incircumscriptionem corpus, ut ante mysterium incarnationis fuit. Cui infantiæ affinis maxime Lutheri & Ubiquistarum error, quibus sub annum MDXV. Jacobus Faber Stapulensis prævit, iis verbis atque sententiis, quæ a Ruaro Tappero recitantur, art. XI I I. sub finem. Resolutum, inquam, corpus post ascensionem Synusistas sic censuere, atque ita penitus depositam carnis effigiem esse, ut jam non habeat amplius ³ humanam formam, *γένει*, sive *ἔσθ* : non priorem circumscriptionem, sub qua in terris visus est : non proprietates reliquas, quæ naturam indicant : in divinam denique & incircumscriptionem, ut prius, recidisse naturam. Absorptam itaque humanitatem esse, ⁴ non tamen deletam : cum divinitas ipsa sit : sed mutatam, priore ablata circumscriptione. ⁵ Corpus Christi, inquiunt Theopaschitæ, apud Euthymium, divinitatis commixtum pelago & absorptum, naturam suam non amplius retinet, nec proprietatem suam conservat, hoc est, circumscriptionem ac figuram. Propterea in Christo non sunt naturæ duæ, sed una tantum, eaque tota divinitatis. Unde & sacrificium panis carnis Christi, non corpus esse Christi, sed divinitatis prædicatur. Qui error tum a Chrysostomo in hac ad Cæsarium epistola notatur & confutatur, tum a Theodoro, in dialogo primo, pag. 18. inter Latinos, a Vigilio Tapsensi in primis, libro I. contra Eutychetem, cap. XI V. Sed forsitan adhuc in terra positus, utriusque erat naturæ : postea vero quam calos ascendit, unius coepit esse divinæ. Et quid ergo ibi facit nomen Filii hominis, si natura ibi non est humanitatis? Quomodo rei non exstanti inane nomen adscribitur? quomodo nominis veritas manet, si naturæ proprietas abest? Denique dicit, Cum venerit Filius hominis in gloria Patris sui, &c.

XII. In his placitis, quantumvis omnipotentiam numinis exaggerarent ac prætenderent, non supra hominum captum modo, sed & supra fidem illud plerisque visum est, divinitati corpus inesse *συνέσιον*, quod variis subinde possit temperari formis. Itaque a multis unius naturæ defensoribus deserta hæc opinio est, atque in alteram longe mitiorem facta diffusio : hoc est, in illud commentum, cujus Apollinaris, ut diximus, inventor & artifex fuit, postquam a priore sententia de *συνεσίωσει* corporis Christi retulit animum : eandemque agnita carnis Christi consubstantialitate cum nostra carne emollivit. Dioscorum ipsum Alexandrinum nunquam Eutychi hac in parte fuisse suffragatum, credi volunt Severiani episcopi, qui Collationem habuere Constantinopoli cum Catholicis; Justiniani principatu. Consubstan-

tiale igitur nostro corpori corpus Christi esse dixere : cetero animæ ac mentis vices Verbum præstare, passumque carne impatibiliter. Sed de his fortassis nos alias opportunius.

Synusistas interim dum Chrysostomus in epistola ad Cæsarium refellit, quam ille apte a Sacramento altaris, in quo natura panis cum dominico corpore conjuncta inest, argumentationem repetit? Primum, ut in Christo Domino naturam quoque humanam, non qualemcumque, sed nostri generis, iisdemque instructam proprietatibus, & *ἐνεργείαις* inesse colligat : deinde ut ostendat humanam in eo naturam, etiam dum ea quæ sunt sibi propria operatur aut patitur, nihilo magis unitati personæ officere vel obstare, quam in Eucharistia panis *ἐνεργείαις*, sive natura, cum Christi corpore conjuncta, obest unitati corporis Christi? Natura, inquit, substantiæ panis, sive proprietates naturales, alendi, inebriandi, medicandi, in sua vi & efficientia & *ἐνεργείαις* permanent inconfusæ cum Christi corpore : nec tamen corpora duo appellantur aut sunt, sed corpus unum filii Dei. Cur ergo magis cogant duos filios confiteri proprietates distinctæ & inconfusæ, operationesque sive *ἐνεργείαις* humanæ naturæ, quantumvis cum Verbo Dei filio copulentur? Illic unius corporis dominici appellatio est : & istic unius filii Dei. Corpus quidem panis subinde vulgus, & nos cum vulgo dicimus : Sed ⁶ corpus illud tunc dicimus esse Christo unitum : unitum autem jam non corpus panis proprie aut est aut appellatur a fidelibus, cum loquuntur ex fide : sed corpus Christi. Hoc ipsa catechesis docet infantes. ⁷ Quid enim est panis? Corpus Christi. Non appellatur tantum, sed re ipsa est. Rem enim ipsam appellatio sequitur. Ut igitur, quanquam sunt naturæ & *ἐνεργείαις* in Eucharistia duæ, tamen est ibi corpus unum, nec aliud præter corpus Domini JESU : quod unum ibi fas est agnosci, appellari, ac prædicari : sic in incarnatione, tametsi sunt naturæ duæ, nec illæ etiam consubstantiales, sed diversi generis : quæ diversitas maxime ex operatione multiplici deprehenditur : (sunt enim operationes diversæ diversarum naturarum indices : divinæ quidem, ut cum ⁸ Leone Magno dicamus, miracula magna virtutis : humanæ autem, cibus esuritionis, somnus quietis, fletus miserationis, pavor formidinis) hæc, inquam, cum ita sint, tamen ibi unica filiatio est : nec alium ibi filium, quam qui Deus Verbum est, agnosci fas est aut appellari. Tametsi unaquæque natura, inquit Chrysostomus, incommixtam proprietatis conservat agnitionem, unus nihilominus Dei filius agnoscitur & prædicatur. Aut enim naturam divinam tenentes, humanam negant, hoc est, nostram salutem : aut humanam tenentes, divinam naturam negant. Dicant igitur, utra natura amisit proprietatem suam? Quæ argumentatio verbis fere totidem exstat apud Vigilium Tapsensem, libro I. adversus Eutychetem cap. V. Ut in incarnatione autem neutrius naturæ, ita nec in Eucharistia aut essentielles dominici corporis, aut ullæ panis proprietates perire : itaque naturæ duæ permanent utrobique perfectæ.

Naturæ, inquam, perfectæ occurrunt duæ in utroque mysterio, si quemadmodum naturam perfectam vulgus appellat, cum Patribus hanc vocem accipimus. Hoc est, si eo nomine concipimus animo proprietates omnes solummodo, quarum complexione natura quæque a vulgo dignoscitur, & censei perfecta solet : quoniam de materia, quæ tota rerum inanimatarum, ut scholæ docent, substantia est, nunquam plebi venit in mentem. Proprietates certe ubicumque esse diversi generis deprehendere est, ibi & naturam esse multiplicem recte ac jure colligimus.

Kk 2

Atqui

¹ Eran. dial. 2. pag. 85. τὸ διαποικὸν σώμα μὴ τὴν ἀνάληψιν εἰς τὴν εὐχάριστην μεταβλήθῃ τὴν ἵδιαν.

² Auctor expos. fidei apud Justin. 'Αλλ' οὐκ εἰς τὴν οὐκείαν, φήσιν, ἑστὶν ὁ λόγος ἀνέλυσεν τὸ σῶμα, ἀλλ' εἰς ἵδιαν τὴν μεταποίησιν.

³ Eran. pag. 78. Οὐκ ἔχει τὸ ἀνθρώπινον γένος... τὴν σαρτὶκα ἐνεργείαν. Pag. 79. ὅσα τὴν φύσιν δηλοῖ... εἰς τὴν εὐχάριστην τὴν ἵδιαν.

⁴ Eran. pag. 78. Οὐκ ἀφανισμὸν τῆς λαφρείας φύσεως λέγουσιν, ἀλλὰ τὴν εἰς θεότητα ἀσπίδα μεταβολήν.

⁵ Euthym. in Panoplia MS. tit. xx. Τὸ σῶμα αὐτοῦ συναρπάσθαι καὶ καταπονεθῆναι ἐν τῇ πλάσει τῇ θεότητι ἐκείνῃ σάρκι τὴν αὐτῆς φύσιν, ὥστε φυλάττειν τὴν οὐκείαν ιδιότητα. καὶ διὰ τὸτο οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ Χριστῷ δύο φύσεις, ἀλλὰ μία, καὶ αὐτὴ ὅλη θεότης. Ἐστὶν τοι καὶ τὴν ἰδίαν τὴν ἀρετὴν τῆς Χριστοῦ, καὶ σῶμα Χριστοῦ, ἀλλὰ σῶμα θεότητος λέγουσιν.

⁶ Chrysost. hom. xxiv. in I. Cor. x. Τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡμεῖς τῇ Χριστῷ.

⁷ Chrysost. ibid. Τὴν γὰρ εἰς ὁ ἄρτος; Σῶμα Χριστοῦ.

⁸ Leo M. epist. Lxxviii. ad Juvenalem Hierosolym.

Atqui in Eucharistia, quæ imago incarnationis est, inquit Chrysostomus, remanent cum Christi corpore & proprietates seu natura panis: igitur & in archetypo, hoc est, in mysterio principali, ex illius imagine, sive ex altaris sacramento, recte colligitur duas esse pariter perfectas¹ contrariasque naturas: quoniam sunt in Christo ἐνέργεια, hoc est, proprietates ac virtutes duæ contrariæ.

At naturæ duæ perfectæ in incarnatione cum dicuntur, inquiet aliquis, vel si proprietates dumtaxat humanæ naturæ commemorantur, tamen harum quoque subjectum ibi simul inesse intelligitur, adeoque omnibus numeris perfecta substantia. Igitur & in sacramento altaris, si naturæ sunt duæ perfectæ, vel si solæ proprietates panis ac vini commemorantur, pariter subjectum harum proprietatum intelligi nihilominus necesse est: atque adeo perfectam amborum quoque substantiam. Quam istud autem frustra opponitur? Negamus enim jure merito id esse ex antecedenti confectarium: negat ipse Chrysostomus: nec vero is potuit non istud hoc ipso in loco aperte negare.

Negamus enimvero: cur? quoniam in naturis saltem spiritualibus, cujusmodi homo & angelus est, ne divina quidem virtute seungi a proprietatibus subjectum potest, cui inhaerent: in rebus inanimis, cujusmodi panis ac vinum est, omnino potest. Negat id deinde ipse Chrysostomus, dum esse duo corpora negat, ut vidimus. Denique nec potuit istud ille non præcise negare, nisi in hæresim adversam imprudentissime incideret, nempe in eam, in quam post annos quatuor & viginti Nestorius incurrit. Diceret enim Chrysostomus, id quod jam indicavimus, esse in Eucharistia substantias duas perfectas, atque adeo
70 corpora duo integra, tametsi unicum prædicetur: ex quo Synusistica colligerent apertissime, in ea ipsum esse mente atque sententia, ut existimaret in incarnatione pariter duos esse filios, tametsi unicus tantummodo filius καὶ υἱὸν prædicetur: quemadmodum tametsi unum modo filii corpus in Eucharistia dici juberet, tamen esse duo corpora unita filio fateretur. Quam si ille de se suspicionem daret, tum miros agerent Synusistica de eo triumphos: quoniam illi hominum generi, ut postea Eutychianistis, solenne fuit objectare catholicis contagionem illius erroris, qui & jam tum eruperat, ut in notis ad epistolam Chrysostomi diximus; & a Nestorio postea instauratus ab eo nomen traxit. Hunc igitur errorem Chrysostomus si præ se ferret, id adversarii, credo, silentio præterirent?

At illam quoque belluam eodem ictu, hoc est, eadem epistola, eodemque argumento strenue confodit ac perculit. *Et forsitan dicunt*, inquit, pag. 6. nempe Nestorii præcursores, ut in notis ad eum locum diximus: aut si quis ita malit, Synusistica ipsi, dum ejus hæreseos catholicis crimen impingerent: *Quomodo Dominus dicit: Ut quid me vultis occidere, hominem qui veritatem vobis locutus sum? Bene & omnino sapienter hoc dicendum est. Neque enim ex hoc ab inhabitanti defraudabatur deitate propter quod Deus & homo Christus Unus filius, unus Dominus, idem ipse procul dubio unitarum naturarum unam dominationem, unam potestatem possidens, etiamsi non consubstantiales existunt Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: divina autem illum sanctificante gratia dignus habitus est dominici corporis appellatione: etiamsi natura panis in ipso permansit: & non duo corpora, sed unum corpus filii prædicatur: sic & hic . . . unum filium, unam personam, utraque hæc fecerunt. Iterumque, pag. 10. Unum filium unigenitum, non dividendum in filiorum dualitatem . . . non alterum & alterum, absit.*

¹ Theodorus Patr. Hierosolymit. in synodica, que recitatur in VII. synodo, act. III. Πρωτόθεν εἰς τὸν δὲ οὐκ εἰσπρίοντο ὁ Θεὸς καὶ υἱός.

Arguit nempe Chrysostomus ab eucharistiæ exemplo neutri sectæ adhærescendum: neque ex clade Synusistica factionis, Nestorianam amentiam jure merito catholicis imputari. Ab eucharistiæ, inquam, exemplo docet utramque prorsus labem excindi. Illam quidem, quoniam naturas duas non consubstantiales, sed diversi generis, in utroque mysterio agnoscere ex æquo oporteat. Istam, quæ Nestoriana: quoniam in duabus naturis perfectis ut unum ibi corpus, non duo corpora credi par est: id quod fieri sine interitu materiæ non posse diximus: sic istic non duo filii, sed unus est filius: filiatione pariter adoptiva hominis, quæ nulla esse potest in Christo, idcirco, ut ita dicam, absorpta. Ut corpus sit unum in eucharistia, nec duo sint corpora, perire substantiam alterius corporis necesse est. Ut unicus in incarnatione filius, non duo filii, non alius & alius, filietatem alteram extinguere quodammodo & perire a nobiliore oportet. Quæ potuit igitur afferri a Chrysostomo similitudo aptior? cum illa transubstantiationem adeo non convellat aut labefactet, tametsi non duas utrobique ex æquo exhibeat perfectas substantias: ut eam potius mirifice adstruere & constabilire nihilominus videatur. Aut quid Impanatorum (id vulgo ii nomen habent, qui duarum substantiarum in Eucharistia suppositis distinctarum συνύπαρξιν, hoc est, coexistentiam statuunt:) quid horum, inquam, causam Chrysostomus adjuvat, a quorum hæresi tam longe abesse illum oportuit, quam valde abhorrere a Nestoriana labe, quam perimit, voluit palam videri? Potest quidem aliquis, si Nestoriana sit peste infectus, non continuo esse Impanator: id quod de Theodoro haud dubie statuendum putamus, si Nestorianus fuit. Potest enimvero aliquis Nestorii partium adstipulator unum in Eucharistia Christi corpus agnoscere, & idem interim duos in incarnatione filios profiteri: si neget utique incarnationis hac in parte similitudinem cum Eucharistia ullam esse. At impanator esse nemo potest, qui exemplo utatur Eucharistiæ ad unam in Christo Domino filietatem adstruendam: id quod nunc Chrysostomus facit. Abest ille igitur ab ea impanationis opinione longissime.

Diffimilitudo certe inter utrumque mysterium aliqua intercedit: quis negat? Sed ea quidem & necessaria, & ut docuimus, Chrysostomo quoque ipsi cognita. Similitudo enimvero gemina est: altera, quod in duabus naturis illic unum corpus, unus istic filius agnoscitur: altera, quod nec corpus unum e duobus, nec filius unicus esse potest, sine alicujus rei interitu quodam, in utroque mysterio. Hoc utrumque caput a Chrysostomo, ut vidimus, præsertim adstruitur ac spectatur. Jam diffimilitudo autem, sive inæqualitas, in eo est posita, quod ut ubi duo corpora videntur esse, unum ibi corpus sit, perire debeat alterius substantia, sive materia, manente solum natura, sive proprietatibus & ἐνέργεια. Ut vero ubi duo filii esse putarentur, unicus sit reipsa, extinguere oporteat filietatem adoptivam, quæ esse nulla potest in assumpta a Verbo natura. Hanc diffimilitudinem, seu inæqualitatem, vel tacente Chrysostomo, rerum ipsa natura postulat: aperte autem Gelasius Papa, ut mox dicemus, adjecit huic ipsi argumentationi, quam ex Chrysostomo mutuatus est. In Eucharistia igitur incarnationis imago quidem est & similitudo: una tamen æqualitas deest: juxta illud² Augustini placitum, *Vbi imago, continuo similitudo, non continuo æqualitas.*

Quin ea diffimilitudo vel inæqualitas fortassis etiam in causa fuit, quamobrem cum hunc ipsum Chrysostomi locum adversus Acephalos Joannes Damascenus intorqueret, & Anastasius presbyter Theopolitanus, ac demum Euthymius in Panoplia, abstinuerint ii a protasi describenda, hoc est, parte priore com-

² Augustin. libro LXXXIII. questionum, quest. LXXIV.

comparationis, quæ mysterium Eucharistiæ complectitur: ne quis vitiligator in ea disparitate cavillaretur. Itaque apodosin repræsentare, hoc est, partem oppositam, quæ de incarnatione agit, satis habuere. De Joanne Damasceno certe, quod hæc illum ratio permoverit, ut protasim supprimeret, as plane reticeret, videri potest cuiusdam major quam de reliquis causa suspicandi. Nam in laudato proxime tractatu; huic Chrysostomi orationi aliam ejusdem sententiam de hoc ipso argumento præmittit, ex homilia in Lazarum, his verbis: *Stannum plumbi & argenti particeps est: argenti quidem, ad speculum; plumbi vero, natura. Sic Christus Deus & homo, duas naturas in se conservat, &c.* Cui sententiæ scholion istud statim subjicit Damascenus: *Non necesse est ut exemplum ex omni parte similitudinem ejus, cum quo comparatur, habeat. Ut hic stannum videtur quidem esse argentum, sed non est. Christus autem vere est homo.* Atque huic deinde scholio cum Chrysostomi locum proxime subjungit; in quo nunc explanando sumus: prætermittit, ut diximus, ea parte, quæ Eucharistiæ mentionem facit: ne iterum scilicet submonere cogeretur, illud pariter exemplum æque ac prius, ab eo aliquatenus discrepare, de quo potissimum ageretur: panis enim integra in Eucharistia substantia non inest: Christus e diverso perfectus ex omni parte & integer homo est. Sed hæc de Damasceno conjectura esto, non fixa irrevocabilisque sententia.

Ut ut est autem, fuere alii certe minus timidi, Leo Magnus Gelasius Papa, Ephræmius Antiochenus, alique: quibus visa idonea pariter argumentatio est ab Eucharistiæ exemplo adversus quoslibet Monophysitas, qui ex Synusialtis, tanquam excetræ capita, succreverunt. Itaque integram illi usurpavere, iisque contexuere vocibus atque sententiis, quæ plane haustæ & acceptæ mutuo a Chrysostomo, tanquam a fonte, videantur. De his igitur, tum ob similitudinem argumenti, tum quod ab his toti huic opellæ nostræ plurimum sit lucis accessurum, nec parum his a Chrysostomi oratione vicissim, nunc erit instituenda oratio: ubi pauca prius de Theodoro, qui Chrysostomi magisterio gloriatur, dixerimus.

C A P U T VII.

Theodoretum cum Chrysostomo de Eucharistia paria sensisse.

A Magistro igitur discipulum, Theodoretum a Chrysostomo, quis de Eucharistia, quod ei nemo crimen objecit, dissensisse putet? Tamen hæc illius oratio nunc ab hostibus catholicæ veritatis objicitur, ex dialogo secundo, qui Inconfusus inscribitur, pag. 84. Quam infelici autem successu, Deo bene juvante; est aperiendum.

ΟΡΘ. Εἰπὲ τοίνυν, τὰ μυσικὰ σύμβολα ποῦ τ' ἐρωμύων τῷ Θεῷ προσφερόμενα τίνων ἐστὶ σύμβολα;

ΕΡΑΝ. Τῶ δεσποτικῷ σώματι τε καὶ αἵματι.

ΟΡΘ. Τῶ ὄντως σώματι, ἢ καὶ ὄντως;

ΕΡΑΝ. Τῶ ὄντως.

ΟΡΘ. Ἀλλὰ Χρὴ ᾧ εἶναι τὸ τ' εἶδός τε ἀρχέτυπον. καὶ ᾧ οἱ ζωγράφοι τ' φύσιν μιμνῶνται, καὶ τ' ἐρωμένων γεῖφας τὰς εἰκόνας.

ΕΡΑΝ. Ἀληθές.

ΟΡΘ. Εἰ τοίνυν τῶ ὁμοιωμάτι ἀντίτυπός ἐστι;

ΟΡΘ. Dic ergo: mystica symbola, quæ Deo a sacerdotibus offeruntur, quarum rerum sunt symbola?

ΕΡΑΝ. Corporis & sanguinis Domini.

ΟΡΘ. Verine corporis, an non veri?

ΕΡΑΝ. Veri.

ΟΡΘ. Optime. Oportet enim imaginis exstare archetypum. Nam & pictores naturam imitantur, & eorum quæ videntur, pingunt imagines.

ΕΡΑΝ. Verum est.

ΟΡΘ. Si igitur verum corpus repræsentant di-

τὰ θεῖα μυστήρια, σῶμα ἂν ἐστὶ καὶ νῦν τῷ δεσποτικῷ σώματι, καὶ εἰς θεότητα φύσιν μεταβληθέν, ἀλλὰ θεῖας δόξης ἀναπληρόν.

ΕΡΑΝ. Εἰς καιρὸν καὶ πάλιν θεῖαν μυστηρίων ἐκίνησας λόγον. ἐντεῦθεν σοὶ ᾧ δὲ δείξω τῷ δεσποτικῷ σώματι καὶ εἰς ἐτέραν φύσιν μεταβληθέν. δόξαι τὸν τοίνυν πρὸς τὰς ἐμὰς ἐρωτήσεις.

ΟΡΘ. Ἀποκρινέμαι.

ΕΡΑΝ. Τί καλεῖς τὸ προσφερόμενον δῶρον πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὁππλήσεως;

ΟΡΘ. Οὐ χρὴ σαφῶς εἰπεῖν. εἰδὲς γὰρ ὅτι καὶ ἀμύητος παρῆναι.

ΕΡΑΝ. Αἰνίσματα δὲ ἢ δόξαις ἐστὶν.

ΟΡΘ. Τὴν ἐκ τοίνυν δεσποτικῶν τροφῶν.

ΕΡΑΝ. Τὸ ἢ ἕτερον σύμβολον πῶς ὀνομάζομεν;

ΟΡΘ. Κοινὸν καὶ τῷ ὀνόματι, πόματι καὶ εἰς τὴν κοινότητα.

ΕΡΑΝ. Μετὰ δὲ γὰρ ἁγιασμὸν, πῶς ταῦτα προσκαλοῦνται;

ΟΡΘ. Σῶμα Χριστοῦ, καὶ αἷμα Χριστοῦ.

ΕΡΑΝ. Καὶ πιστεύεις γὰρ σώματι Χριστοῦ μεταλαμβάνειν, καὶ αἵματι;

ΟΡΘ. Οὕτω πιστεύω.

ΕΡΑΝ. Ὡστερὶς τοίνυν τὰ σύμβολα τῷ δεσποτικῷ σώματι τε καὶ αἵματι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐκκλησίαν ὁππλήσεως, καὶ δὲ γὰρ ὁππλήσειν μεταβάλλεται, καὶ ἐτέραν γίνεται. ἔγωγε τὸ δεσποτικὸν σῶμα καὶ τὸ ἀναλήψιν, εἰς τὸ εἶναι μετεβλήθη καὶ θεῖον.

ΟΡΘ. Ἐάλως αἰς ὧν ἀρχαῖς. Οὐδὲ γὰρ καὶ ἁγιασμὸν τὰ μυσικὰ σύμβολα τὸ οἰκείας ἐξίσταται φύσεως. μένει γὰρ ὅτι τῷ προσφύει καὶ εἰς τὸ εἶδος, καὶ ὁμοιωτά ἐστι, καὶ ἀπὸ τῶ, οἷον καὶ πρὸς τὸν ἡ. νοεῖται ὅτι ἀπὸ τοῦ εἶδός τε, καὶ πιστεύεται, καὶ προσκυνεῖται, ὡς ἐκείνα ὅντα ἀπὸ πιστεύεται. Παράδειγμα τοίνυν τῷ ἀρχέτυπῳ καὶ εἰκόνα, καὶ ὅπως ὁμοιωτά. καὶ γὰρ εἰκέναι τῇ ἀληθείᾳ καὶ τύπον. Καὶ γὰρ ἐκεῖνο τὸ σῶμα, τὸ καὶ πρὸς τὸν εἶδος ἔχει, καὶ καὶ ἡμα, καὶ πρὸς τὸν εἶδος, καὶ ἀπαξιαπλῶς εἰπεῖν, καὶ τὸ σῶμα καὶ εἶδος. ἀθάνατον ὅτι καὶ ἀνάστασιν γέγονε, καὶ κατὰ τὸν φθόρον, καὶ τὸ ἐκ δεξιῶν ἡ ἐξ ἡμῶν καθέδρας, καὶ πρὸς τὸ πᾶσι προσκυνεῖται καὶ κτιστοῦς, ἅτε δὴ σῶμα

Kk 3

vinæ mysteria, corpus ergo Domini nunc quoque corpus est, non in divinitatis naturam mutatum, sed divina gloria repletum.

ΕΡΑΝ. Opportune de divinis mysteriis intulisti sermonem. Nam inde tibi ostendam corpus Domini in aliam mutari naturam. Responde igitur ad mea interrogata.

ΟΡΘ. Respondebo.

ΕΡΑΝ. Qui appellas donum quod offertur ante sacerdotis invocationem?

ΟΡΘ. Aperte dicendum non est. Verisimile est enim adesse aliquos mysteriis non initiatos.

ΕΡΑΝ. Respondeatur ænigmatice.

ΟΡΘ. Cibum ex talibus feminibus.

ΕΡΑΝ. Alterum vero symbolum quomodo vocamus?

ΟΡΘ. Commune & hoc nomen est, poculi speciem significans.

ΕΡΑΝ. Post sanctificationem vero quomodo hæc appellas?

ΟΡΘ. Corpus Christi, & sanguinem Christi.

ΕΡΑΝ. Et credis te corpus Christi & sanguinem percipere?

ΟΡΘ. Ita credo.

ΕΡΑΝ. Sicut ergo symbola dominici corporis & sanguinis alia sunt ante sacerdotis invocationem, post invocationem vero mutantur, & alia sunt: ita dominicum corpus post ascensionem in divinam substantiam mutatum est.

ΟΡΘ. Retibus quæ ipse texuisti, captus es. Neque enim symbola mystica post sanctificationem recedunt a sua natura. Manent enim in priore substantia, & figura, & forma: & videri tangique possunt; sicut & prius: intelliguntur autem ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint quæ creduntur. Confer igitur imaginem cum archetypo; & videbis similitudinem. Oportet enim figuram similem esse veritati. Illud ergo corpus priorem habet formam & circumscriptionem; & ut semel dicam, corporis substantiam: immortale autem post resurrectionem, & immune a corruptione factum est: sedemque a dextris adeptum, & ab omni creatura adora-

χρη-

Inquit: ne quod vinum est putes. Non enim, ut ceteri tibi, in secessum abit. Absit, ne id putes. Sicut enim cetera in igne posita nihil scorix ejicit, nihil excrementi: sic & hic existima; mysteria consumi cum corporis substantia. Panis natura haud dubie, ut cibi ceteri, in secessum abit: mysterium solum in substantiam nostræ carnis, & totum quidem, assumitur. Quis porro alius esse potest adeo defæcatus purusque cibus, nihil ut scorix aut sordis habeat, quod in substantiam ipsius corporis nostri possit inseri, eique commisceri, præter ipsum Domini corpus? Est ergo mysterium, corpus ipsum Domini, sed sub pane latens: panis & vini naturæ vicissim, dum corpus Domini sanguinemque continent, mystica symbola sunt. ¹ *Mysterium Christianum*, inquit Hieronymus, *in salvatoris corpore & sanguine est*. Hoc mysterium dum a sacerdotibus perficitur, cum antea non esset, hi vere ² *Christi corpus sacro ore conficiunt*, mysticum videlicet, hoc est, sub pane occultum, quo antea modo non erat.

80 Hæc porro symbola mystica nominatim appellare eorum catechumenis tunc religio fuit, cum simul de eorundem transmutatione tractandum ab Episcopo foret: id quod hoc loco Theodoretus admonet. Nam & hos ille dialogos in Ecclesia habitos fingit, adstante promiscua plebe cum fidelium, tum catechumenorum: inter episcopum orthodoxum, & hæreticum, qui vices respondentis agat. Quare & in dialogo tertio ³ Eranistes: *Propter eos, inquit, qui initiati non sunt, obscurius dicam. Cum acciperet, & frangeret, ac discipulis divideret, dixit, Hoc est corpus meum. . . . Et rursus, Hic est sanguis meus. Quid acciperet, hoc est, panem vinumque, non nominat. Hæc symbolorum nomina occultandi consuetudo tum ex aliis testimoniis colligitur, tum ex Irenæo apud Oecumenium, in primam Petri epistolam: tum ex Augustino, sermone x. ex septemdecim, qui fuere a Parisiensibus additi: item sermone xlv. de verbis Domini, & tractatu xc. in Joannem. In primis autem Enarratione secunda in Psalmum xxxiii. eodem usus est verborum ambitu, quo Theodoretus. Cum commendaret, inquit, *IPSUM CORPUS SUUM ET SANGUINEM SUUM*, accepit in manus suas *QUOD NORUNT FIDELES*: & ipse se portabat quodammodo, cum diceret, *Hoc est corpus meum. Quod norunt fideles, symbolum mysticum est: nempe natura panis complexa corpus quod Christus portabat quodam modo, hoc est, in mysterio.**

II. Jam ea symbola, quod alterum caput est in Theodoreti oratione pensitandum, & antitypa corporis appellantur, & corpus Christi Domini dicuntur repræsentare: recte quidem. Est enim in Eucharistia, est in symbolis mysticis & consecratis eximia incarnationis figura, ut Chrysostomus in hac epistola docet, quam explanamus: post Justinum in primis, & post utrumque alii: atque adeo sunt ipsa symbo-

la corporis illius principalis; carnis illius adspectabilis, quæ est a Verbo assumpta, figura & imago: non imago præcise corporis ut corpus & caro est, sed ut est corpus divinum, & unita divinitati caro. Quandoquidem enim, ut est natura in Christo gemina, sic in sacramento gemina est: hoc est, cum natura panis copulata substantia corporis Christi: annon eatenus egregia similitudo & imago incarnationis eucharistia est? non ipsa symbolorum conjunctio cum Christi corpore, insigne exemplum unionis est, qua corpus cum divinitate conjungitur? Quæ propius ad hanc unionem accedat unio altera, præter istam? aut qua possit altera melius aptiusque hæc repræsentari? cum in utroque mysterio, e duobus utique, quæ sunt inter se conjuncta arctissimo nexu, aliud pateat ac videatur: in Christo quidem humanitas, in eucharistia natura panis, quæ humanitatem eatenus repræsentat: aliud non cadat sub aspectum, sed lateat: in Christo quidem divinitas, divinum Christi corpus in Eucharistia: ut Arnoldum Bonævallis Abbatem meminimus capite quarto scite ac subtiliter animadvertisse.

Antitypa ergo veri corporis & sanguinis Christi, hoc est, mysterii principalis, dicantur sane panis ac vini naturæ, etiam post consecrationem: neque enim alias verius possunt eo nomine insigniri: quandoquidem, ut caro Verbo, sic panis dominico corpori, Spiritu sancto tunc utrumque consociante, copulatur. Eadem vero necdum mystica, necdum consecrata, antitypa cum dicuntur, & sanum habet adhuc vox ea intellectum. Panis enim, exempli gratia, ex quo ad sacros usus adhibetur, ut ⁶ fiat certa consecratione mysticus, jam tum ut sit corporis Christi antitypum destinatur: quo sensu & ἄρτος apud Græcos, & ἱερός, & apud Latinos sancta, & sancta sacrificia illibata nuncupantur panis ac vinum, quæ debent sancta, ἱερός & ἄρτος, consecratione fieri. Jam tum igitur ob eam destinationem per se panis signum est, sive antitypum corporis Christi. Deinde ⁷ Signum est, inquit Hugo Victorinus, quod præter speciem quam ingerit, facit aliquid in mentem venire. Hæc autem visibilia faciunt in mentem venire . . . quia sicut in pane & vino . . . corpus reficitur: ita illo vero cibo, veroque potu, anima ad veram vitam nutritur. Norunt denique fideles panem in veteri testamento in figuram corporis Christi a Deo ipso assumptum esse, in illo in primis Hieremiæ vaticinio, quod in eam rem ⁸ Tertullianus passim commemorat: Venite, concipiamus lignum in panem ejus: quo ille verbo corpus Christi in panem figuravit: donec illuminator antiquitatum Christus, ut appellat idem, panem corpus suum fecit, & cum figura veritatem copulavit. Quæ ubi sunt simul conjuncta, tum proprie sunt antitypa Verbi corporati, sive hominis cum Verbo uniti: adeoque est in his imago, similitudoque perfecta mysterii principalis, hoc est, incarnationis: quæ esse imago non potest, nisi sit duplex utrobique natura: in eucharistia latens sub natura panis corpus Dominicum, ut in Christo sub humanitatis velamine divinitas.

Sive porro antitypa præcise Patres, etiam post consecrationem, ut ⁹ Cyrillus Hierosolymitanus, ¹⁰ Gregorius Nazianzenus, & auctor vitæ S. Basilii sub Amphilochii nomine, & ¹¹ Macarius Alexandrinus: sive antitypa mysteria dicant, ut ¹² auctor Constitutionum Apostolicarum, & ¹³ Epiphanius, nihil

μη τῆτο νόη. ὡλλ' ὥσπερ κηρὸς πυρὶ ἀπὸ συμμιγῆσας ἔδ' ἐν ἀσπασάζει,
ἐδ' ἐν ἀπασαεύει, ἔσθ' οὐ καὶ ὥσ' ἐν νόμοις συναναλίσσεται μυστήρια τῆς
ἑωμεταῖα ἐστία.

1 Hieronymus, in epist. ad Evagrium.

2 Hieronymus, in epist. ad Heliodorum.

3 *Eranyfites*, pag. 147. Τῶν ἀμυντῶν ἔνεκα μυσηκώτερον λέξω.
 Λαβὼν καὶ κλάσας, καὶ τοῖς μεθρηταῖς ἀλαλόμενος ἔφη, Τῷτό με ἐστὶ
 τὸ σῶμα . . . καὶ πάλιν, Τῷτό με ἐστὶ τὸ αἷμα.

4. Ἀντίτυπα εἰς σάμματα.

5 *Justinus Martyr, in apologia quæ secunda dicitur, pag. 98.*
Οὐ γὰρ ὡς κνίον ἄρτον, εἰδὲ κνίον πόμψι ταῦτα λαμβάνομεν· ἀλλ' ὅν
τερόν διὰ Λόγου Θεοῦ σπερμιοποιήεις Ἰησοῦς Χριστὸς οὕτως ἡμῶν διὰ
σπερμῆς αἱμὸς κατὰ συντηρίας ἡμῶν ἔχειν, εἰς αὐτὸν καὶ εὐχὰς Δό-
ξα ὧς παρ' αὐτῷ εὐχαριστήσιον τερόν, ἐξ ἧς αἱμὸς καὶ σπέρμας ἡ-
μετεβολὴν τρέφονται ἡμῶν, συνέινῃ τῷ σπερμιοποιήεντι τῷ Ἰησοῦ καὶ σπέρ-
ματι καὶ αἵματι ἐκδοχῆσθαι εἶναι. Neque enim ui panem communem,
aut communem potum, ista sumimus: sed QVEM ADMODVM
per Verbum Dei incarnatus IESVS Christus saluator noster, &
carnem & sanguinem salutis nostræ causâ habuit: SIC per pre-
cationem Verbi, quod in ipso est, benedictum cibum, unde sanguis
& carnes nostræ per mutationem aluntur, hoc est, panem & vi-
num, quo quotidie alimur, illius incarnati IESU carnem &
sanguinem esse edocēi sumus.

6 Augustinus, libro xx. contra Faustum, cap. xiii.

7 Hugo a S. Victore, in Summa Sentent. tract. v. cap. 111.

8 Tertullianus; libro III. contra Marcionem, cap. xix. item libro IV. cap. XL. & libro adversus Judæos, cap. X.

9 *Cyrillus Hierosol. Catechesi* v.

10 Gregorius Nazianz. in apologetico, & oratione funebri in Jo-
rorem Gorgoniam.

11 *Macarius, homilia XXVII.*

12 *Constit. Apostol. lib. v. cap. XIII.*

13 Epiphan. tomo 2. pag. 278. orat. in Christi resurrectionem.

nihil interest. Ab Afris autem eucharistia figura corporis appellata alio gemino sensu est: nunc figura nimirum unitatis corporis Ecclesiae: nunc imago passionis atque immolationis: qua de utraque similitudine dicemus infra opportunius.

III. Ad ea porro symbola, quænam Spiritus sancti virtute mutatio, quæ gratia ad naturam accessit? nam de ea nunc tertio loco dicendum. Num forte nuda sine re appellatio corporis sanguinisque Domini? Id vero superius confutatum Chrysostomi ore ac iudicio: & nunc istud ipsum pariter Theodoret calculo suffragioque refellitur. Nam symbola, inquit, sic appellari Dominus voluit, quia mutata, quia facta sunt ea quæ appellantur. Nam & mutantur, & alia fiunt: alia jam esse creduntur, & quia creduntur esse alia, adorantur, ea adoratione, quæ competit his quæ talia esse creduntur, hoc est, quæ vero corpori & sanguini Christi congruit: fieri ergo necesse est verum Christi corpus, verumque sanguinem.

Et vero id poscit unum invocatio sacerdotis, quam Theodoretus & Chrysostomus commemorant: ut dona fiant corpus & sanguis Christi. Habent hoc omnes Græcæ per omnia loca ac tempora Liturgiæ, in quibus & Basilii Liturgia, ¹ ut fiat corpus ipsum, & sanguis ipse, precatur. Quid Latine? Atque ut ex his unam modo commemorem, quid vetus Missale Gothicum, in oratione *Post Secreta* Missæ ultimæ Dominicalis? pag. 395. *Expletes sacrosancta cærimoniarum solennia, ritu Melchisedech summi sacerdotis oblata, precamur mente devota te, Majestas æterna, ut operante virtute PANEM MUTATUM IN CARNE, POCULUM VERSUM IN SANGVINE, illum sumamus in calice, qui de te fluxit in cruce ex latere. Carne & sanguine pro quarto casu ævi illius consuetudo tulit.*

Quid ergo divina virtus in immolatione operatur? Figuramne corporis? Quid ad eam rem opus divina virtute? quid obumbratione Spiritus sancti, aut ejusdem descensu super dona, quem liturgiæ toto orbe poscunt? Talem enimvero figuram cogitatione nobismetipsis fingere possumus: nihil in donis ipsis interim operante Spiritu sancto: nihilo certe plusquam operabatur in agno Paschali quotannis apud Judæos, ut figura & symbolum Christi esset. Invocatusne quondam Spiritus sanctus ut agnum faceret aut Christi corpus, aut Christi figuram? Illud ergo plane quod Theodoretus admonet, divina virtus hic efficit: symbola mutat & alia facit: panem mutat in carnem, vinum mutat in sanguinem: ut illum sumamus IN CALICE, qui fluxit ex latere. Quid ejusdem Missalis præfatio in Missa Epiphaniæ poscit? *Ut qui tunc aquas in vina mutavit, nunc in sanguinem suum oblationum nostrarum vina convertat: vel quem admodum in eodem Missali legitur, feria v. in Cæna Domini, alibique passim, transformet.*

An qui Calvino nomen dedere, sic mutari symbola & alia fieri, sic transformari, sic vina verti in sanguinem postulant, ut Christus aquas in vina mutavit? Hoc illi cum fieri posse negant, a Theodoro saltem discedunt, ut ceteros nunc fileamus. Nam is & mutari dixit prece sacerdotis, & alia fieri, quo sensu fieri alia commemorata a nobis liturgiæ, aliaque flagitant: & propterea jure censuit adorari.

Nemo profecto quidquam sic mutari censuerit, ut sit propterea adorandum, eo quod alterius rei symbolum fiat, aut virtute ejus aliqua imbuatur. Nemo aquam salutaris lavacri, nemo chrisma dixit adorandum: tametsi & symboli vicem utrumque præstat: & virtutem illa sanguinis, spiritus efficientiam istud adjunctam habet. At symbola panis & vini pro corpore illo ipso dominico adorantur, quod & sedem

¹ Basilii Liturgia. Τὸν πρῶτον τῶν ἁγίων, ποιήσαν αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα & κυρίον τῆς ζωῆς καὶ σωτηρίας ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ ὅτι ποιήσαν τὸ αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα & κυρίον &c.

a dextris Patris adeptum, & ab omni creatura adoratur, quia Domini naturæ corpus appellatur. ² Adorantur, inquit, ut quæ illa sint quæ creduntur: hoc est, quoniam sunt reipsa corpus & sanguis Christi, ut esse creduntur a plebe fideli & religiosa: quoniam CORPUS PROPRIE ET SANGUIS CHRISTI DICUNTUR, SUNT, ET CREDUNTUR, inquit Nicæna II. Synodus mox laudanda.

Quid quod hoc ipsum credere, adorare est, aut necessario certe conjunctum cum adoratione. Nam quid ea credulitas facit, nisi religiosum incutit metum, ac Domini præsentis agnitionem imperat? Qui dicit, Credo hic esse Deum meum, non ibi adorat & colit Deum suum? Docet ³ Nicolaus Cabasilas Arch. Thessal. circa annum MCCC LX. eos qui ad sacram communionem accedunt, pietatem suam ostendentes & fidem, adorare, & benedicere, & Jesum, non qui in cælo, sed qui in symbolis sanctificatis intelligitur, ut Deum celebrare. Non is aperte adorari Christum in symbolis prædicat? aut est lacte lacti usquam similis, quam similis altera alteri, Theodoret & Cabasilas, oratio est?

Quare quoniam symbolis ipsis consecratis, eo quod creduntur ea esse quæ facta sunt, defertur adoratio: ex eo colligit orthodoxus, nec minorem corpori ipsi aspectabili deberi, quod nunc in cælo sedem habet: quodque ob unionem cum divinitate tam coli debet & adorari, quam panis mysticus ob conjunctionem cum Christi corpore. Latratiem igitur utrobique intelligit. ⁴ Non nudi hominis corpus, inquit, sed domini nostri Jesu Christi unigeniti filii Dei. Quod si parvum tibi ac vile videtur, quomodo ejus typum venerabilem & salutarem existimas? cujus autem typum adorandus est & salutaris, qui potest archetypum ipsum despici & extenuari? Visus fuerat Orthodoxo Eranistes ex Apollinari grege corpus Christi Domini minus honorifice tractare, quam par esset. Docet orthodoxus, hæretico non diffitente, typum ipsum divini corporis adorari, typum salutarem censeret: ipsum igitur, inquit, archetypum similiter est adorandum. Quis non hic statim intelligit typo perinde, atque exemplari, eosdem decerni paresque honores, eandemque adorationem? Cujusmodi nempe religionem erga panem & calicem apud catholicos tum ipsi etiam approbavere Manichæi: tametsi aliquem isti hic quoque errorem adspicerent, quem refellit ⁵ Augustinus: tum e paganis ⁶ nonnulli, inquit idem, nos propter panem & calicem Cererem ac Liberum colere existimant.

Objicit in clausula & calce hujus dialogi Eranistes, panem non amplius dici panem, sed Christi corpus: ex eoque conficit, nec corpus Verbi corpus appellandum esse, sed Deum: quoniam a potiore parte facienda nuncupatio sit. Quid Orthodoxus reponit? Id plane ex quo necessario consequatur corpus Christi substantiale, in quod sint mutata symbola, cum ipsis in sacramento inesse. Immo, inquit, panis vocatur, sed panis vitæ: igitur & corpus appellabitur, sed corpus dominicum. Quæ vis est alia argumentationis hujus præter istam? Corpus Dominicum nuncupatur, quia corpori suo Dominus substantialiter adest: ergo & panis vitæ appellatur, quia panis vita substantialiter, seu vitæ fons, corpus Domini vivificum, insidet: ac vice versa, panis vitæ duas res denotat, & naturam panis, & vivificum Domini corpus: igitur

² Theodoret. Περὶ εὐχαριστίας ὡς αἰνῆτα ὄντα ἀπὸ πίστεως.

³ Cabasil. in Expof. Liturg. cap. xxxix. Αὐτοὶ ὅτι τὴν εὐλαβίαν ἐπιδεικνύμενοι καὶ τὴν πίστιν, καὶ θεωροῦντες, καὶ εὐλογοῦντες, καὶ ἡγουμένους τὸν αὐτὸν (τοῖς ἀγιάσμασι) νομίζουσιν Ἰησοῦν.

⁴ Theodoret. dial. 3. pag. 127. Οὐκ ἀνθρώπου σῶμα ψιλόν, ἀλλὰ & κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, & μονογενὸς υἱοῦ & ἡμεῶν. Εἰ ὅτι τὸ πρῶτον νομίζομεν μικρὸν καὶ εὐτελὲς, πῶς τὸ τέλει καὶ τὸ πῶτον σεπτόν ἡγῶμεν καὶ σολήνοισιν; & ὅτι τὸ πῶτον θεωροῦμεν καὶ σεβάσμιον, πῶς τὸ ἀρχαῖον καὶ εὐσεβὲς φρονητὸν καὶ σπουδαῖον;

⁵ Augustinus, libro xx. contra Faustum Manicheum, cap. 11. & xiii.

⁶ Augustinus, eodem libro, cap. xiii.

tur corpus dominicum ipsum duas res complectitur : & corpus, & dominum. Hoc orthodoxus affirmat, nec Eranistes habet quidquam quod opponat : cuius ipsa argumentatio corpus Christi substantiale adesse in sacramento æque probabat, ac pro confesso ponebat. Aiebat enim idcirco Deum appellari, fileri de corpore : quia appellatio repetenda sit a potiore parte, substantiali utique, & alteri *συνείων* : (quo fere modo fortassis Varro aiebat ¹ *hunc mundum esse Deum : sed sicut hominem sapientem, cum sit ex corpore & animo, tamen ab animo dici sapientem : ita mundum Deum dici ab animo, cum sit ex animo & corpore* :) idque colligebat Eranistes ex eo, quod in Eucharistia non panis diceretur, sed corpus dominicum, denominatione petita similiter a meliore parte : utique substantiali igitur pari modo, & eadem alteri inhærente, nempe naturæ panis : quemadmodum corpori ipsi Verbum inhære orthodoxus exinde colligit.

IV. Non recedunt tamen, quæ quarta observatio est, a sua natura symbola : manent in priore substantia, *εἶδος* : hoc est, non in proprietatibus tantum, quas prius haberent, sed etiam in forma priore, & figura, & circumscriptione : his enim omnibus constat ² essentia corporis adspectabilis. Mutantur symbola post invocationem, & alia fiunt : nec mutat tamen Deus naturam. Aliud est ergo in symbolis quod mutatur : nempe materia panis, quæ latet, quam substantiam dicimus : aliud non mutatur, quod patet, ac remanet : nempe præter naturales proprietates panis ac vini, forma, figura, circumscriptio, ³ quæ sunt de essentia sive conceptu adspectabilis palpabilisque corporis : quam idcirco eleganter ac subtiliter ⁴ Ephræmius Antiochenus, ut postea videbimus, *essentiam sensibilem* vocat. Hanc *εἶδον* dominico corpori post assumptionem in cælum Eranistes Synusista adimebat : tametsi verum esse corpus fateretur : ad priorem revertisse aiebat incircumscriptionem. Rogante enim orthodoxo, *Dic ergo, mystica symbola, quæ Deo a sacerdotibus offeruntur, quarum verum sunt symbola?* Respondet, *corporis & sanguinis dominici*. Illo urgente, *Verine corporis, annon veri?* Respondit, *veri*. Sed illud amisisse priorem formam post ascensionem aiebat, incircumscriptum jam esse perinde ac Verbum ipsum : atque eo sensu ⁵ *in divinam substantiam esse immutatum*. Cum orthodoxus contra statuatur, ex similitudine figuræ cum veritate, panis videlicet, qui dominico corpori alligatur, cum humano corpore, quod divinitati unitur, perinde istud debere tangi ac videri, atque panis & vini symbola tangi possunt ac videri, post unionem seu consecrationem, sicut & prius : alioqui obnoxiam mutationi veritatem fore, nempe corpus assumptum a Verbo : cuius mutationis expers esset figura, nempe panis symbolum.

Mutari symbola in ipsum substantiale Christi corpus Eranistes dixerat : quoniam ei nefas erat per veræ philosophiæ leges concludere Domini corpus post ascensionem *συνωδῶς* mutatum esse, nisi in similitudinis exemplari posuisset panem & vinum *συνωδῶς* pariter esse mutatum. Neque verò negat orthodoxus symbola *συνωδῶς*, atque adeo in divinam corporis substantiam immutata : immo confitetur, ac demonstrat, ut vidimus, non modo non erroris arguit. Sed idem notat, id quod Eranistes negare ipse non potuit, non eam *εἶδον*, non eam naturam in pane mutatam, quam in Christi corpore pariter mutatam fuisse Eranistes inde colligebat : naturam scilicet corporis adspectabilis, quæ forma, figura, & circumscriptione continetur. Hanc remanere in ipso Christo probat orthodoxus ex eo, quod etsi mutata symbo-

la dicantur, & idcirco adorentur, non sunt tamen mutata secundum naturam corporis adspectabilis, ut adspectabile est : ergo, inquit, etsi mutata caro Christi dicatur post ascensionem, si tamen mutata recte dicitur, quæ neque naturam, neque nomen mutat, mutatam nihilominus dici nefas secundum naturam corporis adspectabilis atque palpabilis.

Eranistes sic argumentabatur : neque enim piget istud identidem inculcare. Mutantur symbola *συνωδῶς*, nec jam panis ac vinum appellantur, aut sunt : sed corpus & sanguis Christi. Sic igitur corpus Christi mutatur *συνωδῶς*, nec jam corpus appellandum est, sed Deus. Statuebat ille videlicet exemplo Eucharistiæ, posse in ipso Christi corpore mutationem assignari : neque aliam deinde posse in corpore Christi agnosci, quam *εἶδος*, sive substantiæ corporis, ut adspectabile est. Nam ex sectæ suæ placitis volebat intelligi non aliam corporis *εἶδον* in Christo esse mutationi obnoxiam : corpus enim Christi, ut corpus est, aiebat esse congenitum Verbo, *συνεῖον* : atque adeo & mutationis expers. Ut adspectabile autem & nostro simile, forma & circumscriptione adscititia constare, quæ deinde possit abjici arbitrio numinis, ac deponi. Igitur si mutatio esse ulla potest, debet illa esse mutatio corporis, ut adspectabile est, reditusque ad formam priorem, hoc est, incircumscriptam, & divinam. Negat id autem consequi orthodoxus : negat, quoniam aliqua in Eucharistia mutatio sit, ullam continuo in Christi corpore admittendam. Nam gemina, inquit, *εἶδος* est : altera corporis, ut corpus est : altera corporis, ut adspectabile est. Prior in symbolis quidem consecratis mutatur : quare mutatur & appellatio : posterior non mutatur. Igitur in Christo neutra mutatur. Nam de priore quidem, quanquam ex falso id errore colligis, ultro ipse concedis : nihil enim aliud esse Christi corpus ais præter divinitatem, quæ non mutatur. De posteriore autem constat ex eo quod in Christo haud magis illa mutari in divinam naturam debet, quam in sacramento mutatur in corpus Christi. Manet autem in sacramento natura & *εἶδος* symbolorum, ut adspectabilia sunt : ergo & in Christo natura corporis, ut est adspectabile : & quod Catholici præterea docent, natura corporis, ut corpus est, & consubstantiale nostro.

De sola igitur forma & circumscriptione corporis Dominici, lis est inter Eranisten & orthodoxum in hac dialogi parte. An enim mutatam ipsam corporis Christi substantiam Synusistæ credidere? Minime vero : fieri enim non potest : sed formam carnis, sive humani corporis, ut diximus, quam Verbum assumpsisset, ab eodem in ascensione depositam. Hæc cum sit essentia corporis adspectabilis, tametsi illud materiæ expers sit, quale Christi corpus Synusistæ, ut vidimus, esse censuere : cur in figura & imagine ea sit, eadem in veritate, hoc est, in Domini corpore non sit, quod nunc in cælo sedet? cur in mysterio principali mutatio illa essentiae adspectabilis admittitur, quæ in imagine illius mysterii, hoc est, in pane mystico, nulla sit? Christi corpus in Eucharistia carere hac essentia, sive *εἶδος*, inter utroque conveniebat : atque adeo hanc esse proprietatem corporis, quæ soli quidem, sed non omni, nisi solido & adspectabili competat : siquidem mutata symbola, nec panem ea aut vinum esse post sanctificationem, sed corpus & sanguinem Christi, pars utraque agnoscebat. Sed modum hunc existendi, qui corpori sacramentali congruit, in Christi corpore, quod a dextris Dei nunc sedem habet, ne Eranistes quidem admitteret : & ex mutatione symboli, quæ sola materiæ interitio est, colligere mutationem Christi corporis post resurrectionem, secundum circumscriptionem scilicet, visum est jure merito orthodoxis *ἀσυμβόλιον*.

V. Quod autem transubstantiatio ex hac Theodoret

¹ Apud Augustinum, libro VII. de Civitate Dei, cap. V I.

² Οὐσία σὺμψηλον.

³ Theodoret. Οὐσία ἀμικτὸν ὁμοῦ καὶ ἀπ' αὐτοῦ.

⁴ Ephræm. εἶδον αἰσθητὴν.

⁵ Eranistes : εἰς τὴν εἶδον μεταβλήθη τὸ εἶδον.

doreti disputatione consequantur, nam id quinto loco proposuimus, tametsi confectum id affatim videri potest quarta proxima observatione, nunc tamen est ex abundanti amplius constabiliendum. Sic enim statuimus, si mutatio sit ejusmodi, quæ ipsum Domini corpus in sacramento vere exhibeat, ut vidimus, esse hanc transubstantiationem oportere, ex Theodoretis, atque adeo & Chrysostomi sententia: utriusque enim eadem fere hac in parte ratiocinatio est. An enim accessio ea foret dominici corporis ad substantiam panis? Atqui similis intelligitur accessio naturæ divinæ ad humanam in Incarnatione: saltem consideratione mentis: (reipsa enim simul caro fuit, simul & Dei Verbi caro:) nec tamen idcirco humanam immutatam esse, aut aliam esse factam, quam quæ per se esset, quisquam catholicus dixerit. Deificatum Christi corpus confitentur omnes: mutatum proprie nemo confitetur. ¹ *Deificatio enim est, inquit Anastasius, ad id quod excellentius est erectio: non tamen naturæ imminutio aut transmutatio.* Iterumque post pauca interjecta: ² *Deificatum dicitur, quod ad majorem gloriam exaltatum est, non tamen a propria natura alienatum.* Nec mutatur ergo accessione divinitatis humana natura in Christo, nec alia fit: mutata certe idcirco dicere Patres perhorrescunt. Accedit, inquam, ad naturam pariter & ibi ingens gratia, conjunctio nimirum cum Verbo: ut in Eucharistia, copulatio cum dominico corpore: nec tamen mutationem illic humanæ naturæ Theodoretus, aut Chrysostomus, aut alius quispiam agnosci patiatur: cum e diverso non uterque solum, sed & universi Patres mutari symbola, atque alia fieri clara voce prædicent. Verbum pariter carnem factum esse mutatione aliqua, tametsi carnem induit, ἐνεδύσατο τὸ σῶμα, ut 3. Athanasius loquitur, nemo dixit unus e Patribus: nemo nisi Eutychianus. Panem fieri corpus Christi; pane immutato, nemo nisi e Calvinis aut Lutheri grege negat: e Patribus certe nemo non clamat. Mutatio autem, quæ substantiam advehit, copulatque alteri naturæ, quando hypostatica unio esse non potest, quæ est mutationis experta, conversionem esse materiæ necesse est, aut mutationem plane nullam esse.

Sed quid porro in symbolis mutatur? neque enim eorum natura mutatur, & nihilominus ipsa mutantur: utrumque certe iidem Patres asseverant. Aliquid ergo profecto in his subest ac latet extra eorundem naturam, quod mutatur: quod est aperte dicere, & proprietates naturales non mutari, mutari panem, sive substantiam. ⁴ *Sunt quæ erant, inquit acute & scite admodum vetustus auctor, & in aliud commutantur.* Quid est quod erat, & adhuc manet? natura. Quid porro mutatur? substantia. Cur enim non possit Deus ea solvere, quæ sunt ipsius divina virtute connexa atque compacta? ⁶ *An Deus non est potens quo usque Christiani credunt, sed quo usque Platonici (aut hæretici) volunt?* Nimirum quippe consilium Dei & potestatem potuerunt philosophi, nec potuerunt nosse prophetæ, & Ecclesia Dei? cum potius e contrario Dei prophetas, & Ecclesiam, ad enuntiandam ejus, quantum dignatus est voluntatem, Spiritus ejus docuerit: philosophos autem in ea cognoscenda conjectura humana deceptis. Qui sunt qui ⁷ non credunt hoc? qui etiam Dominum JESUM per integra virginalia matris enixum, & ad discipulos ostiis clausis ingressum fuisse non credunt.

¹ Anast. in Odyss. cap. 2. pag. 58. Οἰώσις γὰρ ἐστὶν ἢ ἐπὶ τὸ ἀρετῆον ὕψους, ἢ μὴν φύσεως μείωσης, ἢ μεταστάσεως.

² Id. Θεωτὴν λίσσεσθαι, τὸ πρὸς μείζονα δοῦναι ἀνυψῶσθαι, ἢ μὴν οἰκείας φύσεως ἀλλοιωθῆναι.

³ Athanasius, orati. III. contra Arianos, pag. 192.

⁴ Φύσιν ἀφαιρῶμεν, ἄρτον μεταποιεῖς, μεταβάλλεις, μεταστρεφείς.

⁵ Auctor librorum de sacramentis, apud Ambrosium, libro IV. cap. IV.

⁶ Augustinus, libro XIII. de Civitate Dei, cap. XVII.

⁷ Augustinus, libro XXII. de Civitate Dei, cap. VIII. n. 21.

Dicet aliquis: at panis substantia tametsi permaneat, tamen immutatur: nam prius corpus panis erat: post consecrationem panis corpus non est, hoc est, habens corporeitatem: siquidem unum jam corporis Christi suppositum est, quod geminam corporeitatem sustentat, panis alteram, alteram carnis Christi. Quam ingeniosa ad errores humani ingenii subtilitas est? Quid? non in Christo sunt paria hæc omnia, homo nimirum non per se subsistens, sed Verbi subsistentia? quæ si ad mutationem veram conversionemque substantiæ sufficiunt, quid erat causæ quamobrem mutata esset naturam humanam, mutatumve hominem, dicere patres tantopere exhorrescerent? Aut cur utriusque mysterii discrimen positum in eo concordissime consentiunt, quod in altero nullā naturæ mutatio, in altero substantiæ maxima conversio sit? nec post consecrationem sacerdotis negant solummodo panem esse, qualis esset ante, sed negant omnino panem esse?

Non potuit profecto illis temporibus transubstantiatio feliciter exprimi. Theodoretum certe hoc ipso in loco, quem habemus præ manibus, transubstantiationem videri confirmare, & idem sapere Chrysostomum ⁸ Magdeburgenses ipsi confitentur: tametsi id referunt inter incommodas opiniones ac stipulas doctorum quinti sæculi: sapientiores multo scilicet, quam Chrysostomus, ac Theodoretus: certioresque, quam illi ipsi, sinceræ fidei, quæ illo sæculo obtineret, testes atque arbitri.

Quo igitur verbo Theodoretus mutationem symbolorum expressit? nempe isto, μεταβάλλει. Quo cum superiore proxime sæculo Jeremias C.P. usus esset, capite decimo responsi prioris, cum diceret ⁹ post sanctificationem mutari panem in ipsum corpus Christi, vinum autem in ipsum sanguinem: Wittembergenses Theologi eam vim ac potestatem ei voci subesse agnovere & confessi sunt, ut μεταποιεῖν & transubstantiationem significaret: nam utramque hanc ipsi vocem in ora libri exprimi curavere, ut alteri, μεταβάλλει, quæ esset in contextu, subiecta notio legenti pateret. ¹⁰ Negant iidem postea, panem mutari in Christi corpus, μεταβάλλει. Regerit contra ¹¹ Jeremias, in secundo responso, μεταποιεῖν. Argumento sane perspicuo inter ambas partes convenisse, nullo horum vocabulorum, cum de sacramento altaris agitur, non abunde ac liquido transubstantiationem declarari.

Hæc Lutherorum de voce μεταβάλλει mens olim fuit: quæ Calvinianorum autem? Cyrillus Lucaris pseudo-patriarcha C.P. panem mutari negat in corpus Christi: quo verbo usus? quo Patres e diverso affirmant: μεταβάλλει. Quo vel uno transubstantiationem affatim exprimi a catholicis intellegebat, quos impugnabat. Hanc ut adstrueret Catholica hac parte synodus anni MDCXXXVII. verba Cyrilli referens & confutans, idem vocabulum adhibet: Ἀνάθεμα Κιερὶκῶ δογματίζοντι ἢ πιστεύοντι μὴ μεταβάλλειν τὸ πρὸς τῆς θεοσεύσεως ἄρτον, ἢ ἐπὶ τῷ οἶνῳ, διὰ τὸ ἱερῆως δόλογίας ἢ πνέματος ἁγίου ἐπιφοιτήσεως εἰς ἀληθὲς σῶμα ἢ αἷμα Χριστοῦ. Panem in corpus Christi μεταβάλλει, ne dissentire videantur a Patribus, qui affirmant, non audent Calviniani negare: sed eo verbo negant transubstantiationem designari. Negat e contra Lucaris aperte panem in corpus μεταβάλλει, quod eo verbo transubstantiationem putat sat dilucide declarari, quam negat. Qui possunt igitur ii, qui Calvino nomen dedere, Cyrilli suffragio gloriari, nisi secum ipsi pugnant: dum nunc inter se soli inficiantur, nunc iidem

⁸ Magdeb. centur. v. cap. IV. pag. 517.

⁹ Jerem. pag. 86. Μετὰ τὴν ἁγιασμόν, ὃ μὲν ἄρτον μεταβάλλεται εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὃ δὲ οἶνον εἰς αὐτὸ τὸ αἷμα.

¹⁰ Ibid. pag. 192.

¹¹ Ibid. cap. de sacram. pag. 240.

93 iidem cum Cyrillo Lucari aiunt, id quod catholici quoque confitentur, verbo μεταβάλλειν in hoc negotio eundem subesse significatum, atque hodierno die isti vocabulo μετασίσθαι?

Et merito sane. Nam quo planiore verbo vetusti præsertim Patres catholicam fidem ac mentem suam aperirent? Neque enim his licuit dicere μετασίσθαι, vel transubstantiationem: quas postea voces necesse fuit in hos usus recipi. Nam cum illa per se alterutrius εἶδος, ista alterutrius substantiæ interitum significet: quo ævo εἶδον seu φύσιν constaret esse proprietates eas, quas rei cuique competere novimus, non ipsam materiam, sive subiectum: easdemque manere, neque mutari, liquido appareret: qua item ætate substantiæ vocabulo, ut ex Tertulliano, Augustino, & Vigilio Tapfensi vidimus, rem Latini exstantem indicarent, sive eandem complexionem proprietatum omnium, quibus res quæque constat, in rerum natura existentem extra potestatem causarum: qui potuere aut Græci μεταστώσεως, aut Latini transubstantiationis nominibus uti: cum proprietates illæ universæ remaneant, quas illa ætas εἶδος ac substantiæ vocibus designabat? non iisdem potius fas fuit, tametsi nobiscum sentirent, ea quæ nos deinde adscivimus: ab his mysteriis abjudicare vocabula, si quis forte obtruderet, tum cum illis ea, quam diximus, vis inesset? hoc est, cum proprietates illæ ἐνέγκσαι, seu vires ac facultates, remanerent integræ & incolumes, quas eo quod sunt vel subsistunt, naturas atque substantias non nos quidem, sed tamen vulgus appellat? Rursum in elementorum qualitatibus, inquit¹ Vigilius Tapfensis, quæ sit substantiarum diversitas, vel proprietas, operæ pretium est advertere. Verbi gratia, uniuscujusque ignis vel luminis natura id ex se, quod ipsa est, ministrare videtur: ut lux fulgorem, ut ignis incendium: & in hoc officii sui genere subsistens, SUBSTANTIÆ SVÆ intemeratam videtur servare naturam. Substantiarum, inquit, diversitas ex qualitatibus, sive ex agendi viribus, quæ cuique insunt, intelligitur. Nam id unaquæque fundit ex sese quod ipsa est. Natura igitur qualibet, dum suum officium peragit: eo quod subsistit & operatur, substantiæ suæ naturam servare censetur incolumen. Quomodo itaque transubstantiari quidquam veteres dicerent, qui naturam, hoc est, proprietates, seu qualitates, cernerent permanere, quibus substantiam contineri, quibus salvam esse substantiam cum vulgo ac plebe dicerent? Post scholam vero natam, cui subtilius omnia contemplanti alia rerum materialium esse substantia visa est, nempe materia: quam illæ proprietates vestiunt & exornant, quæ nomen substantiæ apud vulgus obtinent: cur non liceat minus olim idoneo quidem ad eam rem significandam, nunc autem aptissimo vocabulo uti: transubstantiationemque dicere: ubi nempe fides perire priorem materiam edocet?

Sic ὁμοσις nomen Antiocheni Patres repudiavere, quod esset a Paulo Samosateno prava interpretatione detortum, teste² Basilio, &³ Facundo: at idem Nicæni postea, cum legitimus illius probabilisque constaret usus, amplexi sunt perlibenter, & pro orthodoxæ fidei tessera deinceps haberi voluerunt. Sic in Trifagio additamentum Felix III. & Hormisdas Pontifices abjecere, eo sensu quem Petrus Cnapheus in animo haberet, qui passum ipsa sua divinitate Verbum aiebat: idem adscivere, qui deinceps secuti sunt, gnari probum ac legitimum verbis istis sensum congruere: non ut unus ille de Trinitate secundum communem Trinitatis substantiam, sed ut in carne humanaque natura idem passus esse dicatur.

Quo igitur uti vocabulo antiquos Patres oportuit?

aut quod excogitare illi omnino potuere, quod esset ab adversariorum nostrorum cavillationibus tutum & immune? Plane nullum. Non enim isti vocibus Græcis μεταποιήσεως & μετασχημάσεως, æque atque latinis transmutationis, transitionis, aliam interdum inesse potestatem, quam ut mutationem substantiæ significant, compluribus exemplis probant? Quanto ergo brevius, ac simplicius fuit, mutata dicere symbola in corpus Christi, in ipsum corpus, non in figuram corporis, sed in corpus ipsum: in carnem quoad veritatem essentiae, ut Gregorius Magnus, in 1. Reg. libro 2. adorari propterea symbola, quippe quæ sint ea quæ facta creduntur: id ore sumi, quod fide creditur, ut Leo Papa: ipsum naturarum creatorem & dominum, qui producit de terra panem, DE PANE RURSUS, QUIA POTEST ET PROMISIT, EFFICERE PROPRIUM CORPUS: & qui de aqua vinum fecit, & de vino sanguinem suum, ut⁴ Gaudentius Brixienfis: secreta potestate verbi divini panem & vinum converti in substantiam corporis & sanguinis, ut Isidorus, vel quisquis est alius auctor homiliæ inter Eusebianas quintæ, quem⁵ Paschasius Ratbertus laudat sub Eusebii nomine: nec mutationem hanc fieri sola corporis dominici accessione, sed conversione præterea symbolorum? Sive enim hæc deinde μεταποιήσθαι dicerent, sive μεταβάλλειν, sive μετασχημάσθαι, quid intererat quo vocabulo uterentur, dum de re constaret: cum dijudicari genus mutationis oporteat, non ex solo mutandi verbo, quod per se ambiguum est: sed ex ipsis rebus, quibuscumque vox ea copulatur: hoc est, tum quæ mutari, tum in quas mutari illæ perhibentur?

VI. Breve est, quod postremo loco in Theodreti oratione subnotandum occurrit: symbolum mysticum scilicet, sive panem consecratum, non solum a consecratione corpus, sed etiam a priore natura panem vocari. Res enim composita est, sacramentum: quare alterutrius partis subinde nomen accipit. Utamque appellationem panis & corporis Paulus est hac oratione complexus: Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Nec tamen panis simpliciter appellatur, ne duo corpora existimantur, cum unum sit: sed cum adjecto, ex quo compositi quæ pars principatum obtineat, intelligatur: panis, qui participatio corporis Domini est: panis vitæ, quia vitam continet. Quemadmodum & corpus ipsum, quod est assumptum a Verbo, dominicum vivificumque dicimus, quia dominum vitamque gestat, cui copulatur: absque qua caro Christi non vivificaret, cum in altari sumitur, ut recte Cyrillus Alexandrinus admonet in epistola synodica ad Nestorium, cap. v i i. interprete Mario Mercatore: Quomodo enim juxta naturam suam vivificatrix esse caro hominis poterit? Carnem Christi adesse ibi reipsa pars utraque sentiebat: at nec ullam ei vivificam vim inesse posse adversus Nestorium Catholicis pertendebant, nisi ab unito ei Verbo καὶ ἐνώσειν: nec vivificum idcirco haberi corpus aut appellari. Panis vitæ ergo cum dicitur, oportet similiter artificissimo nexu conjunctam intelligi vivificatrici Verbi carni panis naturam: per modum scilicet continentiae substantialis, ut cum schola loquamur: passivæ quidem ex parte Christi, qui continetur ac demonstratur: activæ autem, ex parte specierum, quæ continent ac demonstrant: adeoque non sine conversione materiæ panis ac vini, absque qua intelligi hæc continentia nequit: quoniam nec ullus hic esse potest hypostaticæ unioni locus, ut diximus: ac si præsentia dumtaxat localis foret, ut Lutheranis placet, non unum ibi corpus, sed, quod Chrysostomus negat, duo corpora necesse est prædicari.

LI 2

CAPUT

¹ Vigilius Tapfensis, dialogo 2. contra Arium, cap. iv.

² Basilius, epist. ccc. Κωνσταντίας.

³ Facundus, libro x. pag. 450.

⁴ Gaudent. tract. 2. in Exod.

⁵ Paschas. Ratbert. epist. ad Fredegardum, de corpore & sanguine Domini.

Gelasii Papæ cum Chrysostomo ac Theodoro, Orientis cum Occidente jam a prioribus sæculis maximam consensionem esse.

97 **Q**UID jam attinet Gelasii Papæ locum, qui pariter solet ab adversariis objici, hoc loco commemorare, cum verbo confici res uno possit, nempe a prioribus, quos exscribere nunc videtur, nihil ipsum discrepare? Sic ille quidem in libro de duabus naturis in Christo, adversus Eutychem. *Certe sacramenta, quæ sumimus, corporis & sanguinis Christi, divina res est: propter quod & per eadem divinæ efficiuntur consortes naturæ: & tamen esse non desinit substantia vel natura panis & vini. Et certe imago & similitudo corporis & sanguinis Christi in actione mysteriorum celebratur. Satis ergo nobis evidenter ostenditur, hoc nobis in ipso Christo Domino sentiendum, quod in ejus imagine profitemur; celebramus, & sumimus: ut sicut in hanc, scilicet in divinam, transeunt, sancto Spiritu perficiente, substantiam, permanente tamen in sua proprietate natura: sic illud ipsum mysterium principale, cujus nobis efficientiam virtutemque veraciter repræsentant, iis ex quibus constat proprie permanentibus, unum Christum, quia integrum verumque permanere demonstrant.*

Sacramenta corporis & sanguinis Christi quæ sunt, nisi symbola mystica, sacra mysteria, natura panis ac vini cum corpore & sanguine Domini? At Gelasius non naturam modo panis ac vini, sed & substantiam commemoravit. Immo vero, non naturam & substantiam, sed substantiam vel naturam: ut alterum tantum, unumque & idem, gemino significari vocabulo admoneret. Vocabulum igitur utrumque scite conjunxit, *σώαν ἢ φύσιν*, quoniam utroque Græci uterentur. Apud Græcos vigentem hæresim (neque enim Occidentem ea pestis afflavit) Græcorum sententiis verbisque confutat: ut qui e Græcis, ad quos hic tomus dirigebatur, hunc sui sermonis consuetudini redderent, *σώαν ἢ φύσιν* possent interpretari. Sed quæ vis esset vocum illarum, abunde docuimus. Naturales dumtaxat cujusque rei proprietates indicant: quarum exstantia qualiscumque, sive cum materia conjunctim, sive seorsim ab ea, potuit etiam, ut diximus, substantia nuncupari: Quo sensu, si quis litigare pertinacius velit, substantiam vel naturam a Gelasio dici pro natura & substantia, non abnuimus. Nam vel pro & passim occurrere apud vetustos scriptores non inficiamur.

98 At imago & similitudo corporis & sanguinis Christi Eucharistia appellatur: quæ in actione mysteriorum, in sacrificio utique, conficitur. Egregie: sed corpus ille Christi dixit & intellexit, sive corpus incarnationis: qua voce usus olim ¹ Isidorus Pelusiota, cum in epistola c. i. x. ad Marathonium scriberet Spiritum sanctum in mystica mensa communem panem efficere proprium incarnationis Christi corpus, hoc est, corpus unitum divinitati. Hujus autem unionis, quæ peracta primum est in incarnatione, Eucharistia certe imago ac similitudo est: quam similitudinem non Chrysostomus modo, ut vidimus, sed & Gelasius ipse nunc quoque unam urget ac premit. Nam ille quidem cum Theodoro *σώαν* corporis seu *φύσιν* permanere in Christo ab Eucharistia exemplo probat: cum Chrysostomo autem unicam Christi filiationem ab Eucharistia similitudine, in qua corpus unum est, adstruit. Satis ergo, inquit, evidenter ostenditur, quemadmodum in Eucharistia natura panis cum divina corporis Christi substantia permanet: sic in mysterio principali, seu primigenio, in Incarnatione videlicet, iis ex quibus constat permanentibus, Christum unum esse. Quod est dicere: quæ potest esse inter utrumque mysterium similitu-

¹ *Isid.* *Ἐπὶ τῇ τοῦ πέντε τῷ μυστηρίῳ τῷ ἁγίῳ τῷ ἁγίῳ, τῷ μυστηρίῳ τῷ ἁγίῳ τῷ ἁγίῳ.*

do, aut qui possit esse incruentum sacrificium imago & similitudo mysteriorum principalis, sive incarnationis, nisi utrobique ex duobus diversi generis unum aliquid coalescat?

De Eucharistia autem nominatim duo docet, quibus catholica fides continetur. Alterum est, mutari panem in substantiam corporis Christi: sive, ut loquitur, in divinam substantiam, quod eodem recidit: sive, ut ² Hincmarus, in carnem divinæ ejus substantiæ. Sic enim & ³ Damascenus panem ait non esse simplicem, sed unitum divinitati: quo verbo divinum ille Domini corpus intelligit, ut & a ⁴ Theodoro vidimus appellari: & Nicæna II. Synodus mox appellabit: quoniam sit indivisa a divinitate Verbi humanitas. Ausitne porro hac ætate ex adversariorum cœtu quisquam hanc Gelasii fidem simpliciter profiteri: Transeunt symbola in divinam Spiritu sancto perficiente substantiam? Huic toto animo catholici quotquot sunt subscribunt.

Alterum catholicæ doctrinæ placitum est, quam his temporibus substantiam dicimus, seu materiam panis, minime permanere, sed proprietates tantum: quod Gelasius breviter exposuit & acute, hoc verbo, *permanente*, inquit, *in sua proprietate natura*: nam ea oratio idem esse naturam seu φύσιν admonet, atque proprietatem, ex qua natura dignoscitur & appellatur: nec substantiam naturæ, ut nunc substantiæ vocem accipimus, sed naturam substantiæ, sive proprietatem solam remanere, quoniam separabilis a substantia sive materia sit.

Minus accurate igitur, quam Gelasius, tamen eodem sensu locutus ⁵ Walafridus Strabo, videri possit, sequiore scilicet latinitatis ævo, qui solum substantiæ nomen adhibuerit: ubi Christum ait, *corporis & sanguinis sui sacramenta in panis & vini substantia discipulis tradidisse*. Sed est Walafridi aperta plana- que sententia, eademque nec a Gelasio, nec a fide diffidet: acceptam nimirum a Christo panis vini- que substantiam, quam in corpus ipsum suum & sanguinem discipulis tradendum converteret. Neque vero Albertino habenda fides, cum Walafridum parti suæ adserit.

Nam quo Walafridus vixit ævo? Cum dicentis intentio, ut ⁶ Facundus ait, ex communione religiosius æstimeretur. Quo igitur vixit ævo? Quo & Haymo Halberstatensis, qui Alcuini una cum Rabano discipulus fuit: cujus illa exstat oratio plane aurea, in libello de corpore & sanguine Domini, tomo x. i. i. Spicilegii Dacheriani. *Credimus, & fideliter confitemur, & tenemus, quod substantia illa, panis scilicet & vini, per operationem divinæ virtutis, ut jam dictum est, id est, natura panis & vini substantialiter convertatur in aliam substantiam, id est, in carnem & sanguinem. Iterumque illa: Commutat ergo invisibilis sacerdos suas visibiles creaturas in substantiam suæ carnis & sanguinis secreta potestate. In quo quidem Christi corpore & sanguine propter sumentium horrorem sapor panis & vini remanet & figura, substantiarum natura in Corpus Christi & sanguinem omnino conversa: sed aliud renuntiant sensus carnis, aliud renuntiat fides mentis, &c.*

Sed quo uterque demum vixit ævo? Eo scilicet, quo mira & incredibilis fuit de reali corporis Christi præsentia in sacramento orbis utriusque consensus: quam auctor Carolini operis de Occidente quidem ita luculente prodit & explicat. ⁷ *Non imaginem, inquit, aut aliquam præfigurationem, sed semetipsum Deo Patri pro nobis in sacrificium obtulit: (de incruento Missæ sacrificio hic agitur:) & qui quondam sub umbra legis in agni immolatione, sive in quibusdam rebus imaginarie præfigurabatur offerendus, veraciter ea con-*

² *Hincmarus, opusc. 2. cap. 12. Tom. II. pag. 99.*

³ *Damasc.* *Ὁὐκ ἄριστος λέπτος ἵππ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῇ ἁγιότητι.*

⁴ *Theod.* *Σώμα τὸ θεῖον.*

⁵ *Walafr.* *lib. de rebus Eccl. cap. xv. i.*

⁶ *Facund.* *lib. x. cap. v. pag. 444.*

⁷ *Carolin.* *lib. I v. cap. x. i. v.*

*Liturgia Basili.**Ordo Romanus.**Missale Gothicum.*

hoc omnes: Hic est sanguis meus, novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Chorus canit, Amen. Sacerdos inclinans caput orat secreto.

106 Hoc facite in meam commemorationem . . . Memores igitur, Domine, & nos salutaris tuæ passionis, vivificæ crucis, triduanæ sepulturæ, resurrectionis a mortuis, in cælos ascensionis, sessionis ad dexteram tuam Dei & Patris, ac gloriosi & terribilis adventus ejus: Tua ex tuis tibi offerimus in omnibus & per omnia.

Itaque, sanctissime Domine, & nos peccatores & indigni servi tui. . . . appropinquamus sancto altari tuo, & propositis antitypis sancti corporis & sanguinis Christi tui, oramus te & obsecramus, sancte sanctorum, beneplacito benignitatis tuæ, ut Spiritus sanctus tuus super nos veniat, & super proposita munera ista, & benedicat ea, & sanctificet, & exhibeat,

Sacerdos erectus ter sancta dona cruce signat, dicens secreto,

107 Panem hunc quidem, ipsum pretiosum corpus Domini & Dei salvatoris nostri JESU Christi:

Sacerdos autem benedicens ait: Hunc verò calicem, ipsum pretiosum sanguinem Domini & Dei salvatoris nostri JESU Christi.

Sacerdos autem utraque sancta (nempe panem & calicem) benedicens manu, dicit: Immutans Spiritu sancto tuo. *Diaconus ter dicit, Amen. Sacerdos vero pergit:* Nos autem omnes, qui de uno pane & calice participamus, conjunge invicem in communionem unius sancti Spiritus: & fac ut nemo nostrum ad judicium aut ad condemnationem sit particeps sancti corporis & sanguinis Christi tui. Sed ut inveniamus misericordiam & gratiam cum omnibus sanctis.

108

eò omnes: Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.

Unde & memores, Domine, nos servi tui, sed & plebs tua sancta, ejusdem Christi filii tui tam beatæ passionis, nec non & ab inferis resurrectionis, sed & in cælos gloriosæ ascensionis, offerimus præclaræ majestati tuæ de tuis donis ac datis,

Signat ter super hostiam & calicem simul, hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ. . . Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, in conspectu divinæ majestatis tuæ,

ut quotquot ex hac altaris participatione

sacrosanctum filii tui corpus & sanguinem

sumperimus, omni benedictione cælesti & gratia repleamur. Per Christum . . .

Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas, sanctificas, vivificas, benedixis, & præstas nobis.

omnes. Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. Inde & memores, &c.

In Missa Dominicali, pag. 393. Post Secreta.

Memores gloriosissimi Domini Passionis, & ab inferis resurrectionis, offerimus tibi, Domine, hanc immaculatam hostiam, rationalem hostiam, incruentam hostiam, hunc panem sanctum, & calicem salutarem, obsecrantes ut infundere digneris Spiritum tuum sanctum, &c.

Ex Missa in Assumptione S. Mariæ Matris D. N. pag. 293.

Post Mysterium.

Descendat, Domine, in his sacrificiis tuæ benedictionis cœternus & cooperator Paraclitus Spiritus: ut oblationem, quam tibi de tua terra fructificante porrigimus, cælesti permuneratione, (*forte PERMUTATIONE*) te sanctificante sumamus. Ut.

TRANSLATA FRUGE IN CORPORE,

CALICE IN CRUORE,

proficiat meritis, quod obtulimus pro delictis.

Ex Missa in Circumcisione, pag. 279. Post Secreta. Hæc nos, Domine, instituta & præcepta retinentes, suppliciter oramus, uti hoc sacrificium suscipere, & benedicere, & sanctificare digneris: ut fiat nobis Eucharistia legitima in tuo, Filii tui nomine, & Spiritus sancti, IN TRANSFORMATIONEM CORPORIS ET SANGUINIS Domini nostri JESU Christi Unigeniti tui. Per quem omnia creas, creata benedixis, benedicta sanctificas, & sanctificata largiris.

*Missæ Gothica.**Missæ Gallicana vetus.**Missæ Mozarabica.*

In Natali S. Stephani, pag. 271. hoc tantum habetur: Ipse enim pridie quam pateretur, &c.

Post Mysterium.

Hoc ergo facimus, Domine, hæc præcepta servamus: hæc sacri corporis passionem sacris solennibus prædicamus. Quæsumus omnipotens Deus, ut sicut veritatem nunc sacramenti cælestis exse-

In Missa de Adventu, pag. 440. Qui pridie quam pro nostra & pro omnium salute pati dignaretur. . . .

Ex Missa in symboli traditione: pag. 454.

Aspice sincero vultu, pie miserator, hæc munera, qui semper es propensus ad dona: ut ipsa contemplatione oblata sanctifices natu-

Adesto, adesto, JESU bone Pontifex, in medio nostri, sicut fuisti in medio discipulorum tuorum: sancti + fice hanc oblationem, + ut sanctificata + sumamus, per manus sancti Angeli tui, sancte Domine ac redemptor æternæ. Dominus noster JESUS Christus in qua nocte tradebatur accepit panem, & gratias agens qui-

Missa Gothica.

Missa Gallicana vetus.

Missa Mozarabica.

quimur : ipsi veritati Dominici
corporis ac sanguinis hæreamus.
Per Dominum. *Sequitur brevis col-
lectio ante orationem Dominicam.*

In cathedra S. Petri, pag. 310.

Post Mystrium.

Hæc igitur præcepta servantes ,
sacrofancta munera nostræ salutis
offerimus obsecrantes : ut immis-
cere (*melius immittere*) digneris
Spiritus tuum sanctum supra hæc
solemnia: ut fiat nobis legitima Eu-
charistia in tuo , Filiiq; tui no-
mine , & Spiritus sancti , IN
TRANSFORMATIONE COR-
PORIS AC SANGUINIS Do-
mini nostri JESU Christi unigeni-
ti tui: edentibus nobis vitam æter-
nam, regnumque perpetuum con-
latura bibituris. Per ipsum Domi-
num. *Sequitur collectio ante oratio-
nem Dominicam.*

rali majestate, qui perpetue sanctus es; & sancta largiris. Per Dominum. *Sequitur collectio ante orationem Dominicam.*

Ex Missa de Adventu, pag. 440.

Collectio post Secreta.

Descendat, precamur, omnipotens Deus, super hæc quæ tibi offerimus, Verbum tuum sanctum: descendat inæstimabilis gloriæ tuæ Spiritus: descendat antiquæ indulgentiæ tuæ donum:

ut fiat oblatio hæc hostia spiritalis
in odorem suavitatis accepta: etiam
nos famulos tuos per sanguinem
Christi tua manus invicta custodiat.
Per Dominum. *Sequitur collectio
ante orationem Dominicam.*

bene † dixit, ac fregit, deditque
discipulis suis dicens, Accipite &
manducate, Hoc est corpus meum
quod pro vobis tradetur. *Hic ele-
vetur corpus.* Quotiescumque man-
ducaveritis, hoc facite in meam †
commemorationem. Similiter † &
calicem, postquam cœnavit di-
cens, Hic † est calix novi testa-
menti in meo sanguine, qui pro
vobis & pro multis effundetur in
remissionem peccatorum. *Hic ele-
vetur calix coopertus cum filiola.*
Quotiescumque biberitis, hoc fa-
cite in meam commemorationem.

*Dicat presbyter post Pridie. Do-
mine JESU Christe, hanc hostiam
vivam illustratione adventus tui
sanctifica : ut ex ea libantes mun-
demur a crimine, & tuam gratiam
mereamur percipere sine. &. Amen.
Sequitur brevis oratio ante confrac-
tionem hostiæ.*

In Missa Dominicali rursum liturgiæ Gothicæ, pag. 390. Ipse enim qui pridie... Post Mysterium. Magnum hoc munus misericordiæ est : qui nobis docuit redemptionis nostræ mysteria celebrare, sicut obtulit Dominus noster JESVS Christus in terris. Per quem te, Pater omnipotens, deprecamur : ut supraposita altario tuo munera lætus aspicias : atque hæc omnia obumbres sancti Filii tui Spiritu : ut quod ex hac tua benedictione acceperimus, æternitatis gloria consequamur. Per. Sequitur collectio ante orationem Dominicam.

Post Secreta, post Myſterium , poſt PRIDIE , hoc eſt, poſt conſecrationis formulam, cujus eſt initium, *Qui pridie quam pateretur* : adeoque poſt tranſmutationem ſymbolorum , nam quid eſt *poſt myſterium* , niſi poſt conſecrationem? poſt eam, inquam, peractam , nihilominus Spiritus ſanctus in Gothico ordine , perinde atque in Græco , invocatur, IN TRANSFORMATIONEM CORPORIS AC SANGVINIS DOMINI. Atqui in Gothico jam facta cenſetur, ut palam eſt. Erit igitur & eadem liturgiæ Græcæ ſententia , ubi Spiritus ſanctus poſt conſecrationis verba ſimiliter invocatur, IN TRANSMUTATIONEM corporis & ſanguinis Domini : Ποίησον ὁ θεὸς μὲν ἄγνον τὸ τίμιον σῶμα ἡμετέρας, μετὰ βαλὼν, &c.

Neque enim orat hoc loco præcise sacerdos, ut fiat consecratio: aut in hoc hæret uno: sed sic oblata sanctificari denuo flagitat, immutato pane in corpus, & vino in sanguinem, ut per illa jungamur inter nos invicem in unitatem spiritus: hoc orat liturgia Basilii. Ut oblationem, quæ de terra porrigitur, sanctificatam a Deo sumere liceat: ut fiat nobis eucharistia legitima, **TRANSLATA FRÛGE IN CORPORE, & CALICE IN CRVORE:** sive, ut legitima nobis eadem fiat, **IN TRANSFORMATIONEM CORPORIS AC SANGVINIS DOMINI, QUÆ SIT EDENTIBUS NOBIS VITAM CONLATURA:** hoc orat liturgia Gothica. Quid esse autem similis alteri potest? Neutra præcise fieri transmutationem postulat: quin immo altera ex his mysterium esse peractum aperte declarat: factam igitur transmutationem eo fine conservari petit, ut nobis utilis & fructuosa sit. Quamobrem id utraque poscit, quod Missa Romana vel his verbis, *Ut quotquot ex hac altaris participatione, &c.* vel istis potius, quæ consecrationem antecedunt, *Ut NOBIS Corpus & Sanguis fiat dilectissimi filii tui:* hoc est, uti ad nostram salutem, ut ¹ Innocentius III. interpretatur, id sanctificetur, quod jam per consecrationem sanctum est. Sicuti fere dicimus, ² *Sanctificetur nomen*

num: Non quod nobis orantibus, inquit Hieronymus, sanctificetur, quod per se sanctum est: sed quod petamus, ut quod per naturam sui sanctum est, sanctificetur in nobis.

Quid quod in Ordine Gothico Missæ sunt plurimæ, in quibus nec ante consecrationem, nec post mysterium, invocatur Spiritus sancti illapsus super dona, in transformationem corporis Christi? Solum *Qui pridie* recitatur: postea ut profit Eucharistia, poscitur. Ejusmodi est Missa in natali sancti Stephani, ut diximus, aliæque multæ. Sola tunc igitur verba Christi, quæ continentur in formula *Qui pridie*, cum benedictione sacerdotis, ad eam vocem, *bene* [†] *dixit*, illam transformationem efficiunt, quam aperte toties ex liturgiæ profitentur. Sicea duo conjunctim ad integrum consecrationis ritum ex illius Ecclesiæ præscripto ac more sufficere existimata sunt: & benedictio, qua sola dici potest Christus consecrasse: & verborum formula, qua voluit a sacerdotibus immolationem peragi. Nam ³ *sane dici potest*, inquit idem Innocentius III. Papa, *quod Christus virtute divina consecrit: & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Ipse namque per se virtute propria benedixit: nos autem ex illa virtute, quam indidit verbis.* A qua sententia nec abludit Abbaudus Abbas ante laudatus: nec Augustinus ipse fortassis, cum ait, ⁴ *Panis accipiens benedictionem Christi, fit corpus Christi.*

Jam Basilianæ liturgiæ congruit omnino ea quæ Chrysostomi dicitur : & eadem apertius aliquantulum docet, quam illa : quare hic quoque est subiicienda. Hæc igitur ibi recitatur oratio post mysterium, sive post consecrationis formulam ex Christi Domini verbis.

Μεμνημένοι τοίνυν ὧς Memores igitur salu-
 σωτηρίας ταύτης ἐντολῆς, taris hujusce præcepti, &
 καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν omnium quæ pro nobis
 76

1 *Innocentius III. libro III. mysteriorum Missæ, cap. XII.*
2 *Hieronymus. epist. CXXXVIII. ad Euniciam.*

2 Hieronymus, *epist.* Cxxxv. *ad Suniam.*

3 Innocentius III. libro IV. mysteriorum Missæ, cap. VI.

Augustinus; serm. LXXXV II. de diversis.

γεγνημένων, ἡ σαυρῆ, ἡ
τάφῃ, ἡ τελιμέρε ἀνα-
στάσεως, ἡ εἰς ἑρηνῆς ἀ-
ναβάσεως, ἡ ἐν δεξιῶν κα-
θέδρῃ, ἡ δευτέρῃ καὶ
ἐνδόξῃ πάλιν παρουσίᾳ. Τὰ
σὰ ἐν τῷ σῶν σοι προσφέρο-
μεν ἡ πάντα καὶ διὰ πάν-
των. Ἐν προσφύρομεν σοι
τὴν λογικὴν αὐτὴν ἡ ἀναί-
μακτον λατρείαν, ἡ παρὰ
καλῶμεν, ἡ δέομεθα, ἡ
ἱκετεύομεν, κατὰπεμφον τὸ
πνεῦμά σε τὸ ἅγιον ἐφ' ἡ-
μᾶς, ἡ ὅτι τὰ θεοκείμενα
δώρεταυτῶ. . . . (Καὶ
ὁ ἱερεὺς ἀνιστάμενος φε-
112 γίζει τὰς τὰ ἅγια δώρετα,
καὶ λέγει μυστικῶς) Ποίη-
σον ἡ μὴ ἄρτον τῶτον τι-
μιον σῶμα ἡ Χρυσῆ σε. . .
Τὸ ἡ ἐν ποτηρίῳ τῷ τι-
μιον αἷμα ἡ Χρυσῆ σε.
(διλογῶν μετὰ τῆς χειρὸς
ἀμφοτέρω τὰ ἅγια λέγει)
Μεταβαλὼν τῷ πνύματι
σε τῷ ἁγίῳ. . . ὥστε ἡμέτε-
ροις μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆ-
ψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ὁ-
μαρτωλῶν, εἰς κληρονομίαν ἡ
ἀγίῃ πνεύματι, εἰς βα-
σιλείαν ἑρηνῶν πλήρωμα,
εἰς παρρησίαν τὴν πρὸς σε,
μὴ εἰς κέλημα, ἡ εἰς κατὰ-
κερμα.

Quam perspicue hic locus admonet, quid poscat sa-
cerdos? Neque enim tam poscit immutari dona ob-
lata, quam & immutata conservari, & conservata
donari nobis, & cum fructu percipi. Quod facit &
Romana quoque liturgia iterum: ubi sacerdos mu-
nera jam consecrata denuo benedicens, ait: *Per quem
hæc omnia, Domine, semper bona creas, sancti ficas,
vivi ficas, bene f dicas, & præstas nobis.* Nam ista
oratio cum benedictione quæ manu peragitur, con-
tinuari a Deo sanctificationem donorum æque flagi-
tat, ac prior benedictio, quæ verba consecratoria an-
tecessit, cum sacerdos diceret, *bene f dixit*, primam
ipsam sanctificationem poscebat. Quanquam in Latī-
na liturgia post consecrationem, ea quæ videntur in-
nuere, quod nondum sit transubstantiatio consummata,
aliter Innocentius III. Papa, & scite admodum ex-
pedit, libro v. mysteriorum Missæ, capite secundo,
& sequentibus. In Græca autem, Gothicaque Litur-
gia, ut diximus, hoc unum sacerdos orat, ut effec-
tus consecrationis ad nostram utilitatem perseveret.
Quo plane modo sanata a profluvio sanguinis mulier
vestimentorum Christi contactu, ab eo nihilominus
postea audit, *Vade in pace, & esto sana a plaga
tua*: quanquam illa multo antea sensit corpore, quia

113 sanata esset a plaga.

Jam ut hisce liturgiis Gallicana, Mozarabicaque,
consentiant, vel tacentibus nobis oculi ipsi faciunt fi-
dem. Nihil enim Gallicana poscit post Secreta, nisi
ut descendat Spiritus sanctus, ut fiat oblatio hæc
hostia spiritalis accepta: Mozarabica, hostiam vivam,
adeoque jam consecratum panem sic sanctificari pos-
tulat, hoc est, in sanctificatione retineri & continua-
ri, ut ex ea libantes mundemur a crimine: cum ta-
men prius ibidem post benedictionem sacerdotis ad
eam formulæ vocem *bene f dixit*, & post verba Chri-
sti consecratoria, *corpus eleveetur*, hoc est, plebi spec-
tandum adorandumque proponatur. Jam tum erat
igitur corpus Christi. Muzarabica porro Missa, ut

1 Marci cap. v. versu 29. & 34.

facta sunt, crucis, sepul-
cri, resurrectionis post
triduum, ascensionis in
cælos, sessionis a dextris,
secundi & gloriosi rursus
adventus: Tua ex tuis
tibi offerimus in omnibus
& per omnia. Offeri-
mus etiam tibi hanc ra-
tionalem & incruentam
hostiam, & oramus, &
precamur, & supplices
petimus, emitte Spiritum
sanctum tuum super nos,
& super hæc dona pro-
posita. (Et sa-
cerdos erectus cruce ter sig-
nat sancta, & dicit secre-
to) Fac quidem panem
hunc, pretiosum corpus
Christi: Quod autem est
in hoc calice, pretiosum
sanguinem Christi tui:
(sancta utraque benedicens
manu, dicit:) Immutans
spiritu tuo sancto. . . ut
fiat accipientibus ad so-
brietatem (forte vñψιν ad
ablutionem) animæ, ad
communicationem Spi-
ritus sancti, ad regni
cælestis adeptionem, ad
fiduciam erga te, non
ad iudicium aut condem-
nationem.

id obiter indicemus; traxit ex eo nomen, quod erat
illorum Christianorum propria, quibus a Muza A-
rabe, rerum in Hispania potito, anno DCCXIV. ut
Rodericus Toletanus ait, libro I I I. cap. XXI. facta
potestas est suis vivendi legibus ac ritibus. Ex eo illi
tempore Muzarabes appellati, & Muzarabica Liturgia:
cum jam esset illa in usu a Leandri Hispalensis, & Isi-
dori temporibus, hoc est, sæculo sexto & septimo.

Ad antitypa autem ut revertamur, unde digressi
sumus, in media certe consecratione, apud Græcos
& Gothos, siquidem illa adæquate spectetur, ut dixi-
mus, & pro mysterii peractione, & pro oratione illa
quæ post mysterium appellatur, illudque complet, &
pars integralis tantum, ut vocant, consecrationis cen-
setur a Græcis: dona consecrata sacerdos appellat
antitypa: sed ea tunc ille spectat, qualia essent cum
proponeret eadem & offerret. Quæ antitypa, inquit,
proposuimus, προσθέντες τὰ ἀντίτυπα. Quam fru-
gem, inquit liturgia Gothica, obtulimus, tu sancti-
fica, vivifica, benedic, & præsta nobis, transfor-
matam in corpus & sanguinem filii tui. Post conse-
crationem autem sic perfectam, sanctificata per ver-
bum Christi & sacerdotis precem, non eo amplius
modo antitypa nuncupantur, nec spectantur jam ip-
sa, cujusmodi erant ante sanctificationem. Quare
antitypa deinceps aut imago Christi corporis cum
dicuntur, tum alio sensu, quem diximus, hanc ap-
pellationem sustinent. Christus autem ibi positus, seorsim
a natura panis, sub qua latet, spectatus, non
ἀντίτυπον profecto, aut εἰκὼν, non figura aut ima-
go Christi dici debet, aut dictus a quoquam e Pa-
tribus est: sed Christus ipse.

Ut εἰκὼν, imago Dominici corporis appellaretur,
novitas hæc fuit ab Iconomachis inventa: quorum
cum interesset, ut aliquam plebi suaderent imaginem
sibi probari, cum ceteras repudiarent: eam ob rem
corpus Christi in Eucharistia imaginem illius, quod
nostra causa passum est, appellavere: quoniam alio
situ atque habitu in altari, quam ubique, sit. Nam
& Iconomachi Orientales ab Eutychianis sunt pro-
gnati. Sed a Nicænis Patribus subtiliter animadversa
primum, tum ab orbe Christiano universo repudiata
hæc imaginis appellatio est.

An Nicæna synodus œcumenica si tunc erraret,
sinerent illam abire impune Gallicani illi antistites,
qui Carolinum opus concinnarunt, aut probarunt?
Adeo vero non dissimulant, ut cum de imaginibus
ingens, ut diximus, inter istos & Græcos discidium
foret: tamen conjunctis una viribus pseudosynodum
CP. ab Iconomachis celebratam pulsant ac feriant.
Itaque tametsi revera catholice de Eucharistia & ipsa
sentiret, ut Nicænos quoque Patres advertisse proxime
vidimus, & Nicephorus CP. ante laudatus ad-
monet: tamen quod incautius imaginis vocabulum
corpori Christi, quod sub pane latet, tribuisse vide-
retur, a qua loquendi formula Patres idcirco ab-
horrerent, quod sit corpus ipsum, illa ab omni orbe
merito suo vapulavit. Quid illa autem in discordan-
tibus alioqui inter se tantopere animis tam mirifica
consensio prædicat, præter eximiam vim veritatis,
cui tunc nemo etiam Iconomachicæ factionis, ne-
dum catholicæ partis, oblectaretur? Sed e divertic-
ulo, ut aiunt, in viam.

CAPUT IX.

115

Ephræmium Antiochenum præterea, & Leonem Ma-
gnum, adversus Eutychianistas eadem Incarnationis
cum Eucharistia comparatione usos fuisse.

CLAUDET agmen Ephræmius Antiochenus,
cujus similis ac priorum argumentatio, simi-
lisque sententia est, in libro quem adversus
Monophysitas Severianos conscripsit. Refertur illa a
Pho-

Photio in Bibliotheca. ¹ Cum Patres nostri, inquit, e duabus naturis Dominum nostrum JESUM Christum constare dicunt, ex duabus intelligunt essentiis.... quemadmodum & quando in duabus naturis, in duabus intelligunt essentiis.... ut unus Christus in palpabili & impalpabili essentia, in visibili & invisibili agnoscatur.... Sic & corpus Christi, quod a fidelibus accipitur, nec a sensibili essentia discedit, & indivisum ab intelligibili gratia manet. Sed & baptismus, qui totus est spiritalis, unusque existit, & proprietatem retinet sensibilis essentiae, aquae scilicet: nec amittit id quod factum est.

Docet priore loco hæc oratio ante cetera, φύσεως & ὁσίας vocabula pro uno eodemque accipi a Patribus solita esse, qui piscatorie, ut diximus, non Aristotelice, loquerentur: his indicari proprietates cuilibet e vulgo cognitās, quarum complexio in æstimatione communi hominum naturam aliquam cognominat, fecernitque ab omni alia.

Instituitur deinde ab Ephræmio, ut a prioribus, incarnationem inter & eucharistiam comparatio. Corpus Christi, inquit, quod sumitur a fidelibus, nec a sensibili essentia discedit, hanc enim retinet: 116 ὁσίαν quidem, sed αἰσθητήν, hoc est, proprietates quæ sub sensum cadunt: quibus visis ac deprehensis quivis e plebe dicat, panis istud, aut vinum est: nec divellitur etiam ab ea gratia, quæ adjecta est prece sacerdotis, & fide intelligitur. Ergo & in incarnatione utriusque naturæ proprietates par est esse indivisas quidem, sed & inconfusas, hoc est, manifestas, visu cognituque faciles, aptas numerari, & permanentes, ut explicat ² Anastasius, in eo libro qui Dux viæ inscribitur.

Eo ille in opere, annis fere centum post Ephræmum, nempe sub annum DCXXX. argumentationem hanc ipsam leviter immutatam adversus Eutychianistas strenue distrinxit. Cum enim in Incarnatione unam divinam Verbi naturam agnoscerent, ex eo ille confectarium esse docuit oportere, ut solam pariter divinitatem crederent in Eucharistia, non & ipsam præterea Christi carnem & sanguinem immolari, dividi, accipi: id quod a fide catholica abhorreret. ³ Impius est, inquit, Timotheus, cum ait, Natura Christi etiam post incarnationem est sola divinitas. Si enim Christus est sola divinitas, divinitas vero sub visum & tactum non cadit, neque sacrificari potest, nec membris constat, neque edi potest: manifestum est Timotheum, Judæorum instar, negare sacrificium & communionem sanctorum mysteriorum: neque credere, neque confiteri reipsa corpus & sanguinem Christi, visibile, creatum, & e terra esse: QUOD offerens TRADIT his

verbis populo: Corpus & sanguis Domini & Dei & salvatoris nostri Jesu Christi. Si enim solam divinitatem naturam Christi esse ait: alienum autem est a divinitate teneri, frangi, dividi, in partes distribui, effundi, hauriri, transmutari & dentibus conteri: in alterutram formam Timotheus incidat necesse est: ut aut divinitatem passibilem & mutabilem statuatur: aut neget corpus & sanguinem Christi, quæ offert & manducat in mystica mensa, traditque his verbis populo, Corpus & sanguis Domini nostri Jesu Christi. Debebat enim potius sumentem ita alloqui: Sola divinitas Domini nostri Jesu Christi. Incarnatio itaque apud Timotheum fabulæ locum obtinet. Divinitatis corpus, cum Verbum caro factum est, quoquomodo concretum in carnem, aiebat Timotheus post ascensionem appellari Deum oportere, a potiore videlicet parte: non corpus, ab ea quæ minus præcipua sit. Divinitas autem certe comedi ore non potest: carnem autem Christi ore absumi fides catholica docet: neget ergo Timotheus, si divinitatis natura nunc sola e Christo reliqua superest, neget, inquam, quod catholica fides docet, carnem esse Christi quæ ore editur. Id porro argumentum ex ⁴ Theodoro acceptum videtur, dialogo primo: indubitatum fidei catholicæ de sacramento altaris documentum.

Par omnino Leonis Papæ ratiocinatio est, sermone VI. de jejunio septimi mensis, ubi contra Eutychem potissimum disputat, in divinis, ut ait, humana vacuantem: hoc est, qui consubstantiali naturam nostram carnem in Christo negaret, unamque naturam divinam agnosceret. Dicente Domino, inquit, Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sic sacra mensa communicare debetis, ut nihil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur: & frustra ab illis Amen respondetur, a quibus contra id quod accipitur, disputatur. Summa hæc illius ratiocinationis est: verum Christi corpus ore suscipere se isti prædicant: cur ergo de Christi corpore disputant, nec jam verum & humanum esse corpus corde credunt, & ore confitentur? At verum illi quidem, sed Verbo συνέσιον esse Christi corpus, ut diximus, prædicarunt: humanum, sive consubstantiale nostro, nec illi unquam ore, nec corde confessi.

CAPUT X.

118

Cum in sacramento altaris aliud videatur, aliud intelligatur: a Græcis præsertim Patribus illud intelligibile dici, quod credi potest, cerni non potest: nempe Christi corpus: ab Augustino aliud, præter id quod creditur: nempe corpus Ecclesiæ, cujus figura fit corpus Christi, quod in altari sub pane credi potest, intelligi non potest: quod etiam figura immolati in cruce Dominici corporis a Tertulliano & aliis recte appellatur.

DICTUM autem abunde de utriusque mysterii comparisonem hæcenus. Sed quæ illa porro intelligibilis gratia est, νοητή χάρις, quam Ephræmius commemorat, adjunctamque dicit cum sensibili symbolorum natura in eucharistia? Explicandum illud enim hoc loco superest, quoniam ab adversariis secus & perversè accipitur. Hæc illa gratia, quam adjici ad naturam sacerdotis prece Theodoretus dixit, ut vidimus: quæ magistro ejus Chrysostomo, ⁵ gratia in sacrificium decidens appellatur: corpus Christi videlicet Spiritus sancti virtute atque omnipotentia, ad panis naturam additum. Generali autem gratiæ vocabulo designatur, quo quid benificii

¹ Ephremius Antioch. apud Photium in Bibliotheca, cod. CCXXIX. pag. 793. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν δύο φύσεσιν λέγοντες τὸ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν συγκείμεν, ἐν δύο νοήσιν ὑπάρχον. ὡς περὶ τῆς ἡνίκα ἐν δύο φύσεσιν, ἐν δύο ὁσίαις. . . . Ὡς τὸ ἓνα Χριστὸν ἐν ψηλαφῇ καὶ ἀψηλαφῇ ὁσίαν, καὶ ἐν ὁρατῇ καὶ ἀόρατῇ γνωρίσει. . . . Οὕτως καὶ τὸ πᾶν πιστῶν λαμβανόντων σῶμα Χριστοῦ, καὶ τὸ αἰσθητὸς ὁσίαν οὐκ ἐξίσταται, καὶ τὸ νοητὸς ἀδιαιρέτως ῥῥαίει χάριτος. Καὶ τὸ βάπτισμα δὲ, πνευματικὸν ὅλον γινώσκον, καὶ ἐν ὑπάρχει, καὶ τὸ ἰδίον τὸ αἰσθητὸς ὁσίαν, ὃ ὑδάτι λέγεται, ἀφαιρῶν, καὶ ὃ γινώσκον, οὐκ ἀπώλεται.

² Anast. in Ὁδηγῷ, cap. x. pag. 206. Ἀσύχνητοι, τὰς ἑσπερινὰς εὐχὰς, καὶ εὐσύννοποι, καὶ γνωρίζοντες, καὶ ἀειδοῦντες, καὶ ἀγαπῶντες.

³ Anastasius, cap. xlii. pag. 232. Οὐκ ἔστι ἀσεβεῖ Τιμόθεος λέγων, φύσεως ὃ Χριστὸς μὴν θεότης ἐστὶ καὶ μετὰ σάρκα. Εἰ γὰρ μὴν θεότης ἐστὶν ὁ Χριστός, ἡ δὲ θεότης ἀόρατος ἐστὶ, καὶ ἀψηλαφῇ, καὶ ἀνοήτῃ, καὶ ἀμέλει, καὶ ἀβραῦ. ἀπὸ δὲ τῆς ἐστὶν ὁ Τιμόθεος, ἀρνήσεται, ὡς περὶ οἱ Ἰουδαῖοι, πᾶν ἡσίου καὶ κρηναίου τὸ ἀγίον μυστήριον, καὶ μὴ πιστεύον, μήτε ἐμλογῶν ἐν ἀληθείᾳ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ λαοῦ, λέγων, Σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ φύσιν Χριστοῦ μὴν θεότητα εἶναι λέγει, ἀπὸ τῆς ὅσιν φύσεως τὸ κρεμνίζον, καὶ κλέσθαι, καὶ μελεῖσθαι, καὶ θρύβεισθαι, καὶ ἐκχέεισθαι, καὶ κενῶσθαι, καὶ μεταβάλλεισθαι, καὶ ὑπὸ πί. ἡ πνευματικὴ καὶ εἰς τὸν ἰδίον τὸν ἰδίον τὸν Τιμόθεον πίπτει Χριστός, ὅπερ ἀσέβηται καὶ ἰδίον ἐπὶ τὸ μυστικὸν ἡσίου, καὶ ἀπὸ δίδωσι λέγων τὸ λαόν, Σῶμα καὶ αἷμα καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκ τούτου γὰρ αὐτὸν πολλοὶ ἀπὸ τῆς μεταλαμβάνοντος λέγουσιν, Θεότης μὴν τὸ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Λοιπὸν μὴ τὸ πᾶν τὸ Τιμόθεον καὶ τὸ σαρκώδες λόγον.

⁴ Theodoret. dial. i. pag. 18.

⁵ Chrysost. libro III. de sacerdot. Χάρις ἐστιν ἡ χάρις τοῦ κυρίου.

neſcii intelligatur, ſatis ex argumento dignoſcitur.

Sed cur intelligibilis gratia appellatur, ſi corpus ipſum Domini eſt, quod conſtat materia? Neſcit quique hoc rogat, intelligibile dici, νοητόν, quid- quid mentis oculis, νοητοῖς ὀφθαλμοῖς, cognoſcitur, cujuſcumque illud generis ſit. Fide nunc credimus vero prædicitum corpore Chriſtum fuiſſe: non illud fide, ſed oculis tactuque Apoſtoli percepere. Id il- lis igitur palpabile, αἰσθητόν, nobis intelligibile; 119 νοητόν, dicitur: quod licet unum idemque per ſe ſit, non pari tamen modo agnoſcitur. A nobis enim in- telligi, hoc eſt, credi poteſt: oculis cerni non po- teſt. Hinc appellationis diſcrimen, quod & in Eu- chariſtia locum habet, ubi quod illis olim tractabile exiſtit, nobis eſt ſuperſenſibile, tametſi verum, ut Heſychius ¹ vocat. Aliud quippe in myſterio intue- mur, inquit ² Chryſoſtomus, aliud credimus: quod autem credimus, hoc intelligibile nominatur. ³ Cre- damus ubique Deo, inquit idem, nec contradicamus ei; etiamſi quod dicit contrarium eſſe videatur cogitationi & oculis noſtris. Sed ipſius ſermo ſuperet & cogitationem no- ſtram, & oculos. Sic & in myſteris faciamus, non ad propoſita ſolum aſpicientes, ſed verba ejus teneamus. Ser- mo quippe ejus decipere nequit; ſenſus autem noſter de- ceptu facilis eſt: ille nunquam aberrat, hic vero ſæpius fallitur. Quandoquidem igitur Verbum ait, Hoc eſt cor- pus meum, perſuaſi ſumus, & credamus, & oculis in- tellectualibus id inſpiciamus. Nihil enim ſenſibile nobis dedit Chriſtus: ſed rebus quidem ſenſibilibus INTELLIGIBILIA omnia. Aliud ſenſibile, aliud intel- ligibile in Euchariſtia eſt. Illud; ſpecies viſibilis eſt: illud, corpus ipſum, quod intellectuales oculi, νοη- τοῖς ὀφθαλμοῖς, fidei oculi aſſeſſe renuntiant, quan- tumvis ſenſus reclament. Quare ⁴ Magdeburgenſes, ubi hunc Chryſoſtomi locum allegant, ipſum aiunt, cum ibi, tum aliis in locis præſentiam ac communica- tionem veri ac ſubſtantialis corporis & ſanguinis Domini tam expreſſe docere, ut tranſubſtantiationis dogma videat- ur aſſerere. Sed multo certiora de mente Chryſoſto- mi documenta protulimus.

Sic intelligibilem ſanguinem Chriſti dixit Heſy- chius, libro 2. in Leviticum, ad caput VIII. & li- bro VI. in caput XXII. cœnam intelligibilem: ſic alii pariter locuti. Sed Auguſtinus in primis eo vocabu- lo uſus eſt, tum iſto loco jam antea laudato a no- bis, ſub finem capituli quarti: Omne quod eſt, aut eſt corporeum, aut incorporeum. Corporeum ſenſibili, incor- poreum autem INTELLIGIBILI ſpecie contine- tur: hoc eſt, quæ intellectu & interiore mente capi- tur, non oculis: tum illo percelebri ſermone, quem ⁵ Fulgentius integrum exſcripſit, & ⁶ Florus in Pau- lum: Bertramus ex parte refert: ex parte Hincma- rus interpretatur. Eſt autem XV I. ex Vignerianis, præfixo hoc titulo: In die Pentecoſtes, ad Infantes an- te altare, de ſacramento.

Hoc quod videtis in altari Dei, etiam tranſacta noc- te vidistiſ: ſed quid eſſet, quid ſibi vellet, quam magnæ rei ſacramentum contineret, nondum audistiſ. Quod ergo videtis, panis eſt, & calix: quod vobis etiam oculi ve- ſtri renuntiant. Quod autem fides veſtra poſtulat inſtruen- da, panis eſt corpus Chriſti: calix ſanguis Chriſti. Bre- viter quidem hoc dictum eſt, quod fidei forte ſufficiat:

¹ Heſych. libro VI. in cap. XXII. Levit.

² Chryſoſt. hom. VIII. in I. Cor.

³ Chryſoſt. homil. LXXXIII. in Math. Πεδώμεθα παντὶ τοῦ τοῦ θεοῦ, & μηδὲν ἀντιλέγωμεν, καὶ ὁ ἀντίθετος εἶναι δεῖται τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς. & τοῖς ὁψέσι τοῦ λογισμοῦ. ἀλλ' ἔγωγε καὶ λογισμοῦ & ὁψέως κελεύωμαι αὐτοῦ ὁ λόγος. Οὕτω & ἐπὶ τῇ μυſτηρίῳ ποιῶμεν, οὐ τοῖς κειμένοις λόγοις ἐμβλέποντες, ἀλλὰ τὰ ῥήματα αὐτοῦ κρητίζομεν. Ὁ μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ ἀπολογιστοῦ, ἡ δὲ αἰσθησις ἡμῶν ἐνὶ ἐκπατά- τη. Οὐ γὰρ εἰδένοντι διέπειν, αὐτῇ δὲ τὰ πλεονάζοντα φάσκειται. Ἐ- πί δὲ ὁ λόγος φησὶ, Τὸ ἐν ἐν τῷ σώματι μὴ, & πεδωμένα, & πει- νώμενα, & ΝΟΗΤΟΙΣ αὐτὸ βλέπομεν ὀφθαλμοῖς. εἰδέν γὰρ αἰσθη- τὸν περιέδωκεν ἡμῖν ὁ Χεῖρας, ἀλλ' αἰσθητοῖς μὲν περιέδωκεν, πάντα δὲ ΝΟΗΤΑ.

⁴ Magdeb. Centur. V. cap. IV. de doct. pag. 384.

⁵ Fulgent. in epiſt. de duabus quaſtionibus ad Ferrandum.

⁶ Florus, ad I. Cor. IO.

ſed fides inſtructionem deſiderat. Dicit enim propheta: Nifi credideritis, non intelligetis. Poteſtis enim dicere mi- hi: Præcepiſti ut credamus, expone ut intelligamus. Poteſt enim in animo cujuſquam cogitatio talis ſuboriri. Dominus noſter J E S U S Chriſtus novimus unde acceperit carnem: de virgine Maria. Infans lactatus eſt, nutri- tus eſt; crevit, ad juvenilem ætatem perductus eſt, in ligno interfectus eſt, de ligno depoſitus eſt, ſepultus eſt, tertia die reſurrexit, quo die voluit in cælum aſcendit, illuc levavit corpus ſuum, inde eſt venturus ut judicet vivos & mortuos, ibi eſt modo ſedens ad dexteram Pa- tris: quomodo eſt panis corpus ejus? & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus? Iſta, fratres, ideo dicuntur ſacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corpora- lem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritualem. Cor- pus ergo Chriſti ſi vis intelligere, Apoſtolum audi dicen- tem fidelibus, Vos autem eſtis corpus Chriſti, & mem- bra. Si ergo vos eſtis corpus Chriſti & membra, myſte- rium veſtrum in menſa Dominica poſitum eſt: myſterium veſtrum accipitis. Ad id quod eſtis, Amen reſpondetis, & reſpondendo ſubſcribitis. Audis enim, Corpus Chriſti: & reſpondes, Amen. Eſto membrum corporis Chriſti, 121 ut verum ſit Amen. Quare ergo in pane? Nihil hic de noſtro aſſeramus: ipſum Apoſtolum identidem audiamus, qui cum de iſto Sacramento loqueretur, ait, Unus pa- nis, unum corpus multi ſumus. Intelligite, & gaudete. Unitas, veritas, pietas, caritas. Unus panis: quis eſt iſte unus panis? Unum corpus multi. Recolite quia pa- nis non ſit de uno grano, ſed de multis. Quando exorci- zabamini, quaſi molebamini. Quando baptizati eſtis, quaſi conſperſi eſtis. Quando Spiritus ſancti ignem acce- piſtis, quaſi cocti eſtis. Eſtote quod videtis, & accipite quod eſtis. Hoc Apoſtolus de pane dixit. Jam de calice quid intelligeremus, etiam non dictum, ſatis oſtendit. Sicut enim ut ſit ſpecies viſibilis panis, multa grana in unum conſperguntur, tanquam illud fiat, quod de fide- libus ait ſcriptura ſancta, Erat illis anima una, & cor unum in Deum: ſic & de vino. Fratres, recolite unde ſit vinum. Grana multa pendent ad botrum: ſed liquor granorum in unitate confunditur. Ita & Dominus Chri- ſtus nos ſignificavit, nos ad ſe pertinere voluit, myſte- rium pacis & unitatis noſtræ in ſua menſa conſecravit. Qui accipit myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium con- tra ſe.

Haſtenus Auguſtini concio, cujus in fronte illud eſt obiter dignum notatu, quod ſentio a nonnullis perperam negari: in Occidente ſaltem, ante eum diem, noctemque ipſam, qua infantes, hoc eſt, re- cens abluti perciperent Chriſti corpus de altari, ni- hil ipſis de eo myſterio indicatum eſſe: die Paſchæ primum, poſt ſalutare lavacrum, quid eos credere, quem ex eo fructum percipere oporteret, edoceri ſolitos fuiſſe. Id quod ex gemino ruſum ſermone li- quet infra laudando, nono videlicet, & LXXXIII. de diverſis: & ex alio demum, qui XV I. e Vigne- rianis, in die Paſchæ, ad populum & ad infantes. Sermonem ad altare Dei debemus hodie infantibus, de ſa- cramento altaris. Tractavimus ad eos de ſacramento ſym- boli, quod credere debeant: tractavimus de ſacramento orationis dominicæ, quomodo petant: & de ſacramento fontis & baptiſmi. Omnia hæc diſputata audierunt, & tradita perceperunt. De ſacramento autem altaris ſacri, quod HODIE viderunt, NIHIL adhuc audierunt: hodie illis de hac re ſermo debetur. Ad altare haberi ſo- litæ conciones de ſacramento altaris, quoniam ad ſolos infantes pertinerent: pedem autem eo inferre 122 catechumenis non licuit: licuit intereſſe prioribus tractatibus, qui habebantur in narthece templi. Re- greſſis a fonte neophytis, ut fert titulus ſecundi tracta- tus Gaudentii Brixienſis, de ratione ſacramentorum, quæ catechumenis audire non licuit, tractabat Epiſco- pus. Cujus conſuetudinis cauſas eleganter deſcribit auctor ſermonis primi, quem Sirmondus edidit in

appendice Augustinianorum. Non prius itaque infantibus explicata fuere mysteria mensæ Dominicæ.

Nunc in ipso igitur dicendi exordio pollicetur Augustinus, se tria esse dicturum: quid sit quod videtur: quid sibi velit: quam magnæ rei sit sacramentum. Sive quid sit quod oculo cernitur, quid sit quod fide creditur, quid sit quod intellectu percipitur. Eo recidet summa orationis, ut doceat primum, id quod videtur, oculorum iudicio esse panem & calicem: testimonio fidei, esse corpus & sanguinem Christi. Deinde, id quod ex utroque coalescit, & animo percipitur, esse sacramentum corporis Ecclesiæ.

Primo autem capite concionis, breviter ac strictim quidem, quoniam & ¹ *fides in Ecclesia brevissime traditur*, & plebem decet esse fideliozem quam doctiorem: sed perspicue tamen fides exponitur. Quod ergo videtis, inquit, panis est & calix: quod vobis etiam oculi vestri renuntiant. Quod autem fides vestra postulat instruenda, de his quæ videtis in mensa Dominica, panis quidem sanctificatus per verbum Dei corpus est Christi: calix, sanguis Christi. Breviter istud dictum est: sed fidei, quamvis breve, sufficit. Mysterium enim fidei est: quod nomen habet, ² *quoniam aliud ibi cernitur, & aliud creditur. Cernitur ibi species panis & vini: & creditur veritas carnis & sanguinis.*

Jam instruenda fides, quod caput est alterum, percontatur, Quomodo panis est corpus Christi? quomodo est in pane corpus Christi? quomodo Christus in pane? Ego vero modum, inquit Augustinus, lubens indicabo, quem intelligere operæ pretium fuerit: habet enim ea res probe intellecta fructum spiritalem. ³ Frustra quæritur, an ibi Christus jaceat, an sedeat, an stet. Alius quidam est modus intelligendus. Quomodo panis est corpus Christi? Ut sacramentum, hoc est, ut sacrum signum. Panis consecratione fit mysticus: sic evadit sacramentum corporis Christi, quod est Ecclesia: sic igitur panis est illud corpus Christi, quia signum illius est. Quomodo rursum ipse Christus in pane? ut sacramentum, ut signum. Cujus rei porro? magnæ prorsus: corporis sui nempe, quod est Ecclesia, corporis illius quod nos multi sumus. Est ibi Christus ipse mysterium nostrum: ipse sic ibi compositus sacramentum nostrum est. Panis enim species, quæ cernitur, & Christi corpus quod latet, unum est sacramentum, sive sacrum signum corporis sui, quod est Ecclesia. Aliter panis sacrum signum esse non potest: nisi quia Christum continet: ipse enim Christus nos significat.

Ista, inquam, quæ cernitis, & quæ creditis, sunt sacramenta. Ideo autem sacramenta dicuntur, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Aliud, inquam, Christi corpus videtur, & creditur: aliud Christi corpus intelligitur. Alterum, sacramentum est: alterum, id cuius illud est sacramentum. Quod sacramentum videtur & creditur, HABET quidem speciem corporalem: habet, inquam: sed non est sola species corporalis: pars melior latet, quæ corporalem hanc speciem habet. Aliud enim in eo quod videtur, ut diximus, oculi renuntiant, aliud fides: ⁴ *nec quod videtur, sed quod creditur, pascit*: verum ex utroque existit ⁵ *visibile sacramentum*: quod veneramur cernui: nempe corpus Christi sub pane. Sic enim sacramentum est. Sacramentum est corpus Christi, ut dicet mox Ambrosius. Sacramentum esse non potest, nisi sub pane. Illud sacramentum? de quo Ecclesia sic Deum orat. *Præsta, ut hoc unum sacra-*

mentum non sit nobis reatus ad panem, sed intercessio salutaris ad veniam: sit ablutio scelerum; &c. Quo loco sacramentum esse aliud non potest, præter complexum ex specie panis & veritate corporis. Sed aliud præterea Christi corpus est, quod ibi debet intelligi.

Quomodo igitur ibi Christus est? Ut signum, inquam, sive sacramentum corporis sui. Corpus ergo Christi vis istud intelligere? Disce ex Apostolo Ecclesiam illud corpus esse: corpus Christi nos esse & membra: cuius corporis sacramentum est sub specie panis ac vini corpus Christi, Christi sanguis, Christus ipse. Tametsi ut signum unitatis nostræ, si cum schola loqui placet, dicit species panis & vini in recto, in obliquo carnem & sanguinem: signum enim oportet esse sensibile: non est autem caro sensibilis nisi per species. At ut est causa ejusdem unitatis, dicit in recto carnem & sanguinem, nam hic est cibus vitæ: species in obliquo. Unum ex utroque complexum existit: Christus ipse Dominus sacramentali habitu. Ita nos ipse significat: ita nos ad se vult pertinere: nec aliud nos significat, nisi ipse, quia ibi non aliud corpus præter ipsum, ut docet Chrysostomus in hac epistola ad Cæsarium.

Dicit aliquis, cur hunc modum Augustinus exponit, quo corpus Christi est sub pane: non alterum edocet, quo tam insigne nempe miraculum efficit supremi numinis potentia? Quoniam credi istud potest, intelligi non potest. Hoc igitur ⁶ *fides credat, intelligentia non requirat*. Istud quomodo fiat, quoniam modo panis efficiatur caro, & sanguis vinum, inquit Lanfrancus ad Berengarium, in epistola adhuc inedita, *utriusque essentialiter mutata natura*, hoc est, substantia sive materia, *justus qui ex fide vivit, scrutari argumentis, & concipere ratione non quærit*. Episcopo sufficere debet, si mysterium credatur: si credant infantes ei cui credidere, ut ait ⁷ Gaudentius Brixienis: nempe Christo dicenti, Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus. Deinde *de sacramentis, quod accepturi sunt*, inquit ⁸ Augustinus alibi, *SUFFICIT prudentioribus audire quid res illa significet*, sive baptismus, sive quod cum baptismo percipi solitum est, sacramentum altaris.

Quomodo sit igitur in pane corpus Christi, quærunt jam fideles? Ut sacramentum, sive sacrum signum corporis, quod nos ipsi fideles sumus. Quære ergo in pane? Quia aliter sacrum signum esse non potest. Sic autem nostram unitatem, non solum panis, sed per panem Christus Dominus ipse significat. Tria quippe in hoc sacramento sunt discreta, videlicet forma visibilis, veritas corporis, & virtus spiritalis. Forma panis & vini, veritas carnis & sanguinis; & virtus unitatis, sive caritatis. Species autem panis, & veritas corporis, sunt unum sacramentum, propter unum significatum, quod est illa unitas caritatis in Ecclesia: hanc enim corpus Christi & per panem significat, & per seipsum efficit. Quo ferme recidit usu recepta in scholis partitio, quæ de tribus proxime commemoratis, unum dicitur sacramentum tantum, alterum sacramentum & res sacramenti: tertium, res tantum. Quo de argumento disputat erudite Hugo Victorinus, in Summa sententiarum, tract. v. cap. III. & libro 2. de sacramentis, parte 2. cap. VII.

ITA Dominus Christus nos significavit, nos ad se pertinere voluit, mysterium pacis & unitatis nostræ in sua mensa consecravit. Dominus Christus in illo sacramento est: ipse nos ibi significat: ipse, inquam, cum natura panis, quæ in eo sacramento manet: nam idcirco Christus in pane. Nos ad se, non ad panem dumtaxat, aut calicem: sed ad se,

¹ Augustin. lib. de Agone Christiano, cap. XIII.

² Innocentius III. libro IV. Mysteriorum Missæ, cap. XXXVI.

³ Vide Innocentium III. libro IV. Mysteriorum Missæ, cap. VII.

⁴ Augustinus, serm. XXXIII. de verbis Domini, cap. V.

⁵ Augustinus, tract. XXVI. in Joannem.

⁶ Vox est Vigili Tapensis, libro de unitate Trinitatis, contra Felicianum, pag. 340.

⁷ Gaudentius, tract. XV.

⁸ Augustinus, libro de catechizandis rudibus, cap. IX.

se, ad suum sacrificium, voluit pertinere: signum unitatis nostræ, in sua mensa panem consecrando, seipsum fecit.

Docet profecto hæc oratio aperte tria, nisi fallimur. Primum, panem consecratum esse vere corpus Christi. Deinde, sacramenti appellatione ipsum dominicum corpus designari, quod sub pane delitescit. Denique, quod ex his consecrarium est, sacramentum corporis Christi Patres Africani saltem plerique cum dicerent, non corporis naturalis sacramentum hos intellexisse, sed Ecclesiæ. Quæ priusquam demonstrantur a nobis hoc loco contineri, proferendæ nunc sunt aliæ quædam similes istius, in qua versamur, Augustini sententiæ.

Primum in his locum occupat ejusdem sermo in die Paschæ, qui inscribitur *ad Infantes, de Sacramentis*. Memor sum, inquit, promissionis meæ. Promiseram enim vobis, qui baptizati estis, sermonem, quo exponerem mensæ dominicæ sacramentum, quod modo etiam videtis, & cujus nocte præterita participes jam facti estis. Debetis scire quid accepistis, quid accepturi estis, quid quotidie accipere debeat. Panis ille, quem videtis in altari, sanctificatus per verbum Dei, corpus est Christi. Calix ille, immo quod habet calix, sanctificatum per verbum Dei, sanguis est Christi. *PER ISTA* voluit Dominus Christus commendare corpus & sanguinem suum, quem pro nobis fudit in remissionem peccatorum. Si bene accepistis, vos estis quod accepistis. Apostolus enim dicit, Unus panis, unum corpus multi sumus. Sic exposuit sacramentum mensæ Dominicæ. Unus panis, unum corpus multi sumus. Commendatur vobis in isto pane, quomodo unitatem amare debeat. Nunquid enim panis ille de uno grano factus est?

Quid est, *PER ISTA*, hoc est, per panem & vinum sanctificatum, commendare nobis voluit Dominus. Christus corpus & sanguinem quem fudit, nisi quod Missale Gothicum similiter admonet, docuisse vel commendasse Christum Dominum offerri in his corpus & sanguinem suum, offerri se per ista, sicut ipse se per ista primum obtulit? Sicut se, inquam, per ista obtulit, sic per eadem *OFFERENDUM* se commendavit: ipse hoc sacrificium, ipse formam hujus sacrificii dedit. Contestatio sic habet, sive præfatio Missæ Dominicalis: *Dignum & justum est, invisibilis, inestimabilis, immense Deus & Pater Domini nostri JESU Christi: QUI FORMAM SACRIFICII PERENNIS INSTITUENS, HOSTIAM SE TIBI PRIMUM OBTULIT, ET PRIMUS DOCUIT OFFERRI*. Hostia igitur Christus ipse fit illic per ista: hanc hostiam commendavit, hoc est, se ipsum. Hostia jam illa porro sacramentum est, quod Apostolus ipse exposuit. Cujus autem rei esse sacramentum prodidit? Illius corporis, quod nos multi sumus.

Rursum in concione similis argumenti, quam Beda & Florus. exscribunt, sub hoc titulo, *De sacramentis fidelium, feria secunda Paschæ*. Quia passus est pro nobis, inquit, commendavit nobis in isto sacramento corpus & sanguinem suum: quod etiam fecit & nos ipsos. Nam & nos corpus ipsius facti sumus: & per misericordiam ipsius, quod accipimus, nos sumus. In illo sacramento quid commendat? Corpus & sanguinem suum. *Alii heredibus suis sua tribuunt*, inquit Avitus Viennensis; in sermone de Natali calicis, hoc est, de institutione sacramenti altaris: *ille semetipsum, id est, carnem vel sanguinem corporis sui*. Hoc est sacramentum, quod heredibus suis Christus Dominus commendavit. Quid illo autem sacramento significat? nec significat tantum, sed etiam facit? Nos ipsos facit corpus suum. Aliud corpus est, quod commendat: aliud, quod significat & facit. Aliud quod

accipimus: aliud quod sumus: cum illud autem bene accipimus, tum istud & accipimus quoque, & sumus. *4 Nam per misericordiam ipsius, inquit Augustinus, nos corpus ipsius facti sumus: & quod accipimus, nos sumus.*

Jam constare ex ipso sermone ad Infantes, panem consecratum esse vere corpus Christi, id quod est primum e tribus, quæ diximus ea concione contineri, docent haud dubie istæ exinde Augustini voces atque sententiæ. *Ita & Dominus Christus nos significavit, & reliquæ consequentes*. Primum enim, quid istud est, *ITA*, sive, quod idem est, in illo sacramento, nos Dominus Christus significat: nisi docet se ipsum adesse, qui nos significet suo sacramento? Ipse signum, ipse nostrum sacramentum est: quod ipsius proinde carne, & visibili panis specie constare necesse est? *5 In illo sacramento Christus est, quia corpus Christi est*, inquit Ambrosius. Nihil interest utrum quis dicat ipsum adesse, qui nos isto sacramento significet, an corpus ejus adesse & sanguinem.

Est in eam sententiam Paulini episcopi Nolani locus insignis, tentatus a multis, prætermisus ab aliis, a nemine intellectus. Fuit autem ille vir, ut omnes norunt, amicitia conjunctissimus Augustino, *6* qui Paulini animam ait alicubi se sicut suam nosse: & est locus ille decerptus ex epistola *xii* ad Severum Sulpicium presbyterum Bituricensem: ut ex illo uno quæ fides Italiæ, Africæ, Galliæ, de sacramento altaris fuerit eo ævo, promptum sit intelligere. Nam quomodo his omnibus mens inter se una, nisi quia & una fides? Sic ille igitur cecinit:

*1 Divinum veneranda tegunt altaria fœdus,
Compositis sacra cum Cruce martyribus.
Cuncta salutiferi coeunt martyria Christi:
Cruce, corpus, sanguis Martyris, ipse Deus.
Namque Deus semper nobis sua munera servat:
Atque ubi Christus, ibi Spiritus, & Pater est.
Sic ubi Crux, & Martyr ibi: qua Martyr, ibi & Crux,
Martyrii sanctis quæ pia causa fuit.
Illa cibum vitæ mortalibus, illa coronas,
Quæ Domino famulos participant, peperit.
In cruce fixa caro est, qua pascor: de cruce sanguis
Ille fluit, vitam quo bibo, corda lavo.
Christe, tuo coeant simul hæc tua dona Severo:
Portitor & testis sit crucis iste tua.
Carne tua vivat, tuus illi pocula sanguis
Præbeat, in verbo vivat agatque tuo.*

Ara, inquit, sub qua reliquæ sunt positæ martyrum, cum segmento veræ crucis, quod fuerat Hierosolymis transmissum, divini fœderis mysteria tegit sub symbolis sanctificatis, cum res divina peragitur. Tunc enimvero illic coeunt omnia Christi martyria, hoc est, quidquid ad Christi martyrium pertinet: Crux nempe veræ Christi, verum Christi corpus, verus sanguis Martyris, Christi videlicet, qui *8* Martyrum Martyr in eadem epistola appellatur, uti & ab *9* Augustino, aliisque e Patribus. Deinde vere Deus ipse, qui sua ibi nobis munera servat, nimirum corpus & sanguinem Christi, quæ dona Deus ipse sanctificat, vivificat, benedicit, & præstat nobis: vere *SUA MUNERA*. Deus, inquam, Pater, Christus, & Spiritus: quia ubi Christus, ibi & Pater & Spiritus. Ubi porro corpus & sanguis Christi, ibi Christus est. Tam vere scilicet ibi Christi corpus & sanguis est, quam vere adest Christus, & Deus: ac versa vice. Sic demum ubi crux vera, ibi vere adest & Martyr, qui in illa cruce pependit: ubi martyr, ibi & crux, cui ille suffixus: crux illa ipsa, quæ & sanctos impu-

M m 3

lit

1 Augustinus, serm. lxxxiii. de diversis.

2 Codices Sacramentorum, a Thomasio editi, pag. 391.

3 Avitus, in fragmentis, pag. 209.

4 Augustinus, feria secunda Paschæ, de sacramentis fidelium.

5 Ambrosius, libro de initiandis, cap. ultimo.

6 Augustinus, epist. xxxiii.

7 Paulinus, epist. xii. pag. 147.

8 Paulinus, eadem epist. pag. 154.

9 Augustinus, serm. xlviii. de Sanctis.

lit ad martyrium. In cruce fixa est ea caro, quæ in mensa Dominica tegitur, qua & pascimur: de cruce sanguis ille fluxit, qui in eadem mensa hauritur. Hæc omnia habet unum altare. Ea omnino Paulini sententia est. Quod si ibi ideo Christus adest, quia corpus ejus ibi & sanguis adest, (name eo redeundum est, unde digressi sumus:) nos ad se ita cum voluit pertinere, pertinere voluit ad corpus suum: nam si ad panem aut calicem, certe nec ipse nos significavit, nec ad se ibi voluit pertinere.

Jam dicet autem Augustinus ipse profecto, verbum illud, *Nos ad se pertinere voluit*, aliud nihil sonare, nisi nos isto sacramento, hoc est, corpore Christi, quod sub visibili panis specie tegitur, significari: esuque illius sacrificii, quod ipse est, fieri socios corporis ejus, quod est Ecclesia: ipsumque adeo nostræ unitatis & signum, ut diximus, & causam esse. Nam is ad ea verba Apostoli, *Nolo vos socios demoniorum fieri*:¹ *Ostendere voluit*, inquit, ita illos fieri socios demoniorum, si idolothyta sacrificia manducaverint; quomodo Israël carnalis socius erat altaris in templo, qui de sacrificiis manducabat. Deinde secutus ostendit, *AD QVOD SACRIFICIVM IAM DEBEANT PERTINERE*, dicens: *Quasi prudentibus dico, judicate vos quod dico. Calix benedictionis quem benedicimus, nonne communicatio est sanguinis Christi? Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Domini? Quia unus panis & unum corpus multi sumus: omnes enim de uno pane participamus. Et propter hoc subjunctum: Videte Israël secundum carnem: nonne qui de sacrificiis manducant, socii sunt altaris? Ut intelligerent ita se jam socios esse corporis Christi, quemadmodum illi socii sunt altaris. Jamne liquido intelligere est Augustiniani hujus effati, Nos ad se pertinere voluit, hanc esse vim ac potestatem, ut significet, ipso interprete, tum ad² sacrificium corporis Christi, quod presbyteri offerunt, sive ad³ sacrificium, quod ipsum est corpus Christi, quod male utentibus perniciosum fit, quamvis divinum & sanctum: tum ad sacrificium, quo se cum capite ibi Christi corpus offert, quod est Ecclesia, nos pertinere? Quod si sacrificium, quod⁴ signo crucis rite peragitur, dum panis ac vinum signatur, ut sanctificetur, & hostia fiat incruenta, illud ipsum est sacrificium quo alimur, quo nutritur animus: ⁴ quod immolamus, quo Ecclesia mirabiliter & pascitur & nutritur: si⁵ verum illud sacrificium est, quod uni debetur Deo: eoque sacrificio ejus altare *SOLVS CHRISTUS* implevit: est profecto Christus ibi sub pane sacramentum corporis sui; quod est Ecclesia: ac sive ibi nos ipse significare, sive ad se, hoc est, ad sacrificium suum nos pertinere voluisse, sive se ibi in unitatis nostræ mysterium consecrasset dicatur, nihil interest. Nam tres illæ eodem recidunt Augustini sententiæ. Quin etiam nisi hunc, quem diximus, habent intellectum, neque illæ inter se, neque cum tota concione, neque cum aliis, quas laudavimus, Augustini sententiis, coherent aut concinunt.*

Sed est postrema ex hisce tribus adhuc lentius excutienda. *Mysterium pacis*, inquit, & unitatis nostræ in sua mensa Christus Dominus consecravit. Quid porro facit consecratio? De pane carnem Christi: ⁶ *Panis iste*, inquit vetustus auctor, qui Ambrosium est imitatus, panis est ante verba sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur adstruamus. Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? *CONSECRATIONE*. Non

erat corpus Christi ante consecrationem: sed post consecrationem dico tibi quod jam corpus est Christi. Ipse dixit; & factum est: ipse mandavit, *ET CREATUM EST*. Ejusdem roboris hæc Ivo Carnotensis aurea vox: ⁸ *Illā salutaris hostia, pro nobis redimendis in ara crucis oblata, per novi sacerdotis ministros in Domini mensa quotidie CONSECRATUR*. Augustini ipsius, ut ceteros omittamus, quam est ea dilucida oratio, tametsi brevis, quæ est allata proxime? ¹³¹ *Panis ille, quem videtis in altari, sanctificatum per verbum Dei, corpus est Christi. Calix ille, immo quod habet calix, sanctificatum per verbum Dei, sanguis est Christi, quem pro nobis fudit.*

Sed piget alio argumenta conquirere, cum abunde suppetant in hac ipsa concione ad Infantes, in qua sumus. Nam ibi mysterii, quod Dominus Christus consecravit, sive sacramenti nomine, ipsam Christi carnem sub pane ab Augustino designari; quæ ipsa sit unitatis nostræ sive corporis Ecclesiæ sacramentum, ⁹ Hincmarus certe Remensis testis est, interpresque idoneus, in opusculo secundo, ad Carolum Calvum Regem: ubi tum ex isto sermone, tum ex aliis, collectas Augustini sententias de sacramento altaris, in primisque eam, quæ nunc venit in disputationem, exhibet ac repræsentat. *Mysterium pacis & unitatis nostræ*, inquit, *Christus in sua mensa consecravit. Et quis alius nisi ipse quotidie in sua mensa consecratur? Deus enim adest verbis suis evangelicis, sine quibus sacramentum non consecratur: & ipse sanctificat sacramentum suum, & facit seipsum; sicut ipse dicit, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Sicut enim ad verbum illius, ut primum jussit, germinat terra herbam virentem, & facientem semen. . . . ita & verba illius, qui totus ubique est, & semper est, etiam per peccatores prolata in sanctificatione corporis & sanguinis illius, per omnes mensas in catholica Ecclesia toto terrarum orbe diffusa, perfectam vim obtinent consecrandi corpus & sanguinem ejus qui dixit, Accipite, &c. Quia ille comparatione, quam ex Chrysostomo descripsit¹⁰ sermone de prodicione Judæ, parem consecratoriis Christi verbis vim ac potestatem adserit, quæ Verbo Dei inerat in effectione rerum universalium.*

Sed quid est interim apud Augustinum, interprete Hincmaro, mysterium unitatis nostræ, quod in ara positum est, sive sacramentum unitatis, nisi Christus ipse? aut dum sacramentum, sive mysterium, dicitur consecrari, quid aliud, nisi ipse, consecratur? non¹¹ ipse est qui consecrat? aut quid ipse consecrando facit, nisi SE IPSVM FACIT? nempe quoniam ipse dicit, *Hoc est corpus meum*.¹² Tunc novum testamentum, inquit idem, *factus sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, nobis de pane & vino aqua mixto, IPSO SACRIFICANTE, & vivificante, ac benedicente, IN VERO CORPORE & sanguine suo MYSTERIVM fidei tradidit*. Mysterium igitur ipse est: sacramentum ipse est: nempe corporis sui, quod est Ecclesia, sacramentum: id quod ipse dicit mox paulo adhuc apertius. Augustinus: idem symbolum unitatis illius corporis: & idem fermentum, ex quo illa unitas coalescit.

Quod symbolum, inquam, sive sacramentum unitatis est, idem est & fermentum. Quod fermentum igitur vicissim, idem est & sacramentum. Atqui certe non panis præcise, sed ipsum potius Christi corpus sub pane vicem fermenti præstat, quoniam illud unum esse potest vinculum caritatis: illud unum fideles veluti massam unam, unumque corpus fermentat

¹ Augustinus, libro 1. contra adversarium legis & prophetarum, cap. xix.

² Augustinus, libro xxii. de Civitate Dei, cap. viii.

³ Augustinus, libro 1. contra Cresconium, cap. xxv.

⁴ Augustinus, tract. cxviii. in Joannem.

⁵ Oratio super oblata, feria iv. post Pascha, in Sacramento-

rio Gregorii M.

⁶ Augustinus, libro xx. contra Faustum, cap. xviii.

⁷ Apud Ambrosium, libro iv. de Sacramentis, cap. iv.

⁸ Ivo, epist. cxvii. ad Matildem.

⁹ Hincmar. opusc. 2. cap. xii. pag. 97.

¹⁰ Chrysostomus, de diversis novi testamenti locis, serm. xxx. pag. 463.

¹¹ Hincmarus, opusc. xxix. pag. 324.

¹² Hincmarus, opusc. ii. cap. 10. pag. 86. post Augustinum: in præf. conc. ii. in Psal. xxxiii. & lib. xvii. de Civit. Dei, cap. xx.

mentat & copulat : non panis natura : idem igitur Christi corpus sub pane, non autem panis præcise ac solitarie consideratus, signum est sive symbolum unitatis. Ipse & nos significat, & ad se vult pertinere. Sed de fermento rursum inferius.

Docuit hoc ipsum eodem ævo ante Hincmarum Walafridus Strabo, libro de rebus Ecclesiasticis, cap. xvii. Cum ipse filius Dei dicat, inquit, Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, **INTELLIGENDUM EST** eadem redemptionis nostræ **MYSTERIA** & vere esse corpus & sanguinem Domini : & illius unitatis perfectæ, quæ cum capite nostro jam spe, postea re, tenebimus, pignora credere debemus. Hoc est aperte dicere cum Augustino : Ista sunt sacramenta : aliud quippe in his videtur, aliud intelligitur. Quid est quod debet intelligi? Mysteriorum, sive sacramentorum nomine verum Christi corpus & sanguinem sub pane & vino designari. Quomodo igitur in pane Christus? Ut mysterium, inquam, sive sacramentum, immo & pignus. Cujus rei porro? Unitatis nostræ cum capite Christo olim perficiendæ.

133 Huc spectat & alia ista Augustini oratio, in hoc sermone ad infantes, in quo nunc explanando sumus : Si ergo vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensa Dominica positum est : **MYSTERIUM VESTRUM** accipitis. Siquidem estis corpus Christi, jam mysterium vestrum accipitis : nam vos illud mysterium, vestram illud unitatem significat : ad id quod estis, **AMEN** respondetis, hoc est, verum : & vos esse de Christi corpore, hoc responso jure subscribitis. Si non estis autem, mysterium quidem accipitis, sed non vestrum.

Mysterium quidem accipitis, mystica symbola, corpus mysticum : hoc est, ut & proxime, & superius ostensum est, cum præsertim de Theodoretis sententia sermo fuit, corpus Christi sub pane. Corpus enim Christi mysticum, quod est in altari Dei, tam verum ibi Christi corpus est, quam & symbola mystica esse symbola ibi censentur, vel cum mystica etiam appellantur & sunt : & mystica vasa, de quibus antea diximus, vasa sunt : & apud ¹ Synesium, velum mysticum, velum est : & panis noster dum fit consecratione mysticus, panis est nihilominus secundum naturam : & ² Nicæna synodus mystica, mysticumve concilium, cum ab Hincmaro dicitur, vera synodus intelligitur. ³ Mystica enimvero dicitur res quæque sacra, quæ vel celatur, nec est cuivis exposita, sive nota, ut Christi corpus mysticum in ara, quod soli ⁴ norunt fideles : vel rem sacram celat & continet, ut vasa mystica Christi sanguinem : panis mysticus, Christi carnem : vel denique rem sacram significat : ut Nicæna synodus, quoniam antistitum, qui illic interfuere, numerus, ⁵ Hincmaro ipso interprete, ei concilio adfuisse Dominum **JESUM** probat, idcirco mystica ab eo appellatur. Sic corpus Christi in altari positum sub pane, qui ex multis granis conficitur, significat unitatem alterius corporis, quod est Ecclesia : nec idcirco non corpus est, sed idcirco mysticum nuncupatur. Corpus, inquam, mysticum non dicitur, quoniam vere corpus non sit : sed quoniam corpus cum sit, alterum præterea corpus significet. Corpus Christi mysticum qui illud appellat, quod pane consecrato significatur, ante pseudo-Ratramnum vix quisquam occurreret. Peculiaris apud veteres hæc appellatio est proprii Christi corporis in mensa Dominica, ubi & corpus est, & alterum corpus significat : non illius corporis, quod significa-

tur, hoc est, Ecclesiæ. Quidquid ab antiquis, (nam recentiores quid loquantur, in præsentem nihil moror :) sed quidquid ab illis mysticum appellatur, tale est reipsa & secundum naturam, quale dicitur, sermo, mensa, panis, aqua, oleum, vas, corpus Christi : nec mysticum dicitur, quia tale significatur, cum tale non sit : desperantium enim causæ suæ, ac proterve mentientium istud effugium est : sed quoniam id cum tale reipsa sit ac dicitur, aliud quiddam significat aut continet, istam exinde nomenclaturam accipit.

Mysterium ergo accipitis, corpus mysticum, corpus Christi mystice percipitis, hoc est, corpus Christi sub pane tectum. ⁶ Nullam quippe dubietatem, inquit Hefychius, hujusmodi intellectui Spiritus sanctus dereliquit, propterea carnes cum panibus comedi præcipiens, ut nos intelligeremus illud ab eo **MYSTERIUM** dici, **QUOD SIMVL PANIS ET CARO EST, SICVT CORPVS CHRISTI** panis vivi, qui de caelo descendit. Et idcirco utique ⁷ ore **AMEN** in sanctum profertis : nam quid ea tum voce aliud profiteamini, nisi verum ibi Christi Domini corpus esse? est quippe vox ea fidei. ⁸ Non loquor de fide illa superiore, inquit Augustinus quodam loco, qua fidelis vocaris, accedens ad mensam Domini tui, respondens **EX FIDE VERBA FIDEI**. Et alibi ; ⁹ In toto orbe terrarum pretium nostrum accipitur, Amen respondetur. Sic ergo **AMEN** respondetis quidem, ex fide, ut mysterium agnoscatis, quod ex specie visibili panis, & carne invisibili Christi constat. Sed ut plenum, ut verum sit Amen, est- 135 tote membra corporis Christi : nempe ut sit hic panis etiam mysterium vestrum. Et votum enim illud Amen esse debet, quo quisque quasi rogante sacerdote, Vis esse corpus Christi? respondeat Amen dicendo, nihil esse sibi optatius, quam in unitate cum Christi corpore, quod est Ecclesia, cujus sacramentum in consecrato pane accipit, permanere. ¹⁰ Vovetur omnia, quæ offeruntur Deo, inquit Augustinus, maxime sancti altaris oblatio : quo sacramento prædicatur nostrum illud votum maximum, quo nos vovimus in Christo esse mansuros, utique in compage corporis Christi : cujus rei sacramentum est, quod unus panis, unum corpus multi sumus.

Ecclesia igitur, id quod postremo loco debet ex concione ad Infantes colligi : Ecclesia, inquam, illud corpus est, cujus sacramentum ipse sub pane Christus intelligitur, quoties sacramentum corporis Christi ab Augustino appellatur. Sacramentum autem sic jubemur accipere, ut & in compage simus illius corporis, cujus est sacramentum : alioqui mysterium illud nobis solummodo, non & mysterium nostrum erit. ¹¹ Norunt etiam spiritalem alimoniam fideles, inquit Augustinus, ad Competentes, ante baptismum, quam & vos scituri estis, accepturi de altari Dei . . . Eucharistia panis noster quotidianus est, sed si accipimus illum, non solum ventre, sed & mente. Virtus enim ipsa, quæ ibi intelligitur, unitas est : ut redacti in corpus ejus, effecti membra ejus, simus quod accipimus. Spiritalis hæc tum alimonia est, cum ea non ore solum, sed & mente accipitur. Mens nostra si tunc unitatem diligit, mysterium ibi suum accipit, suamque alimoniam, panem suum quotidianum.

¹² Nec quisquam, ait idem alibi, se Christum agnovisse arbitretur, si ejus corporis particeps non est, id est, Ecclesiæ, cujus unitatem in sacramento panis commendat Apostolus dicens, Unus panis, unum corpus multi sumus.

Corpus

¹ Synesius, epist. lxxvii. pag. 212. Καταπέτασμα μυστηρίων.

² Hincmarus, opusc. xli. pag. 189. & opusc. xxxii. pag. 354.

³ Theodoretus, in cap. xi. ad Romanos : Μυστήριον ἐστὶ τὸ μὴ πάντας γνώεμεν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἱερωμένοις. Mysterium est, quod non est omnibus notum, sed iis solis, qui contemplantur.

⁴ Augustinus, Enarrat. ii. in Psalmum xxxiii.

⁵ Hincmarus, opusc. lvi. pag. 828.

⁶ Hefychius, in Leviticum, libro xi. ad caput viii. fol. 49.

⁷ Tertullianus, libro de Spectaculis, cap. xxv.

⁸ Augustin. serm. v. ex Sirmondianis.

⁹ Augustin. in Psal. cxxv.

¹⁰ Augustin. epist. lxx.

¹¹ Augustin. serm. ix. de diversis.

¹² Augustin. lib. iiii. de consensu Evang. cap. xxv.

Corpus Christi, Ecclesia est: ¹ Corpus suum, quod in sanctis suis ad vitam aeternam prædestinavit, inquit idem. Sacramentum panis, quod est & sacramentum hujus corporis Christi, accipere potest etiam is qui sit extra Ecclesiæ unitatem: idem vero hujus corporis Christi, quod est Ecclesia, cujus sacramentum panis est consecratus, hoc est, Christus ipse, particeps esse nihilo magis potest, quam remissionis peccatorum.

Illud corpus Christi, quod est Ecclesia, sanctorum utique, hoc est, sacramentorum communione coalescit: at nec ipsa cuiquam extra hanc societatem fidelium sancta profunt ad remissionem peccatorum: profunt autem maxime ad eandem adipiscendam, si in Ecclesiæ corpore fuerit is qui accipit, five in ea societate atque unitate, quæ & ipsa communio sanctorum est. Quare & in symbolo hæc tria apte sunt inter se nexa: Credo sanctam Ecclesiam, communionem per sancta cum sanctis, hoc est, per sacramenta cum iustis ac piis: & ex ea communione remissionem peccatorum. Ecclesia societas una est, in qua sancti sancta communicant. Quis fructus autem hujusce communionis est? Primum, remissio peccatorum. Deinde post carnis resurrectionem, vita æterna per sanctam Ecclesiam, ² ut ait symbolum Ecclesiæ Africanæ. Hic fructus est communionis sacramentorum, cum corpore sanctorum, five cum Christi corpore, quod est Ecclesia.

Hic igitur cibus corporis Ecclesiæ est manducandus, aut æternæ vitæ spes nulla reliqua ei est, qui non manducarit. ³ Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Hanc ergo non habet, inquit Augustinus, qui istum panem non manducat, nec istum sanguinem bibit. Hunc itaque cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est sancta Ecclesia in prædestinatis, & vocatis, & justificatis, & glorificatis sanctis, & fidelibus ejus. Hujus rei sacramentum, id est, unitatis corporis & sanguinis Christi, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum in Dominica mensa præparatur, & de mensa Dominica sumitur: quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium: res vero ipsa, cujus sacramentum est, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicumque ejus particeps fuerit. Quis cibus ac potus a Domino commendatur? quod istud corpus, quis iste sanguis Domini est? Societas corporis & membrorum ejus, quod corpus est sancta Ecclesia. Hujus corporis ubi sacramentum est? In mensa Dominica: ibi præparatur, consecratione videlicet: inde sumitur, & quotidie quidem multis locis: nam corpore & sanguine Dominico crescit Ecclesiæ corpus atque alitur. Quis hujus autem corporis, quod est societas membrorum Christi particeps est? Qui dum sacramentum illius corporis, hoc est, ipsam Christi carnem, accipit, ⁴ innocentiam, unitatem, caritatem, ad altare apportat.

Hoc est ergo, inquit idem paulo post, manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere. Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem: etiamsi tantæ rei sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit. Cujus rei sacramentum violat? cujus tantæ rei? Unitatis corporis Christi, quod est Ecclesia. Hujus magnæ rei sacramentum Augustinus, in concione ad infantes, contineri in eo aiebat & quod viderent, & quod crederent, in altari Dei. Num manducat ille carnem Christi, num sanguinem bibit, qui violat tantæ rei sacramentum? Non: sed sacramentum accipit tantummodo carnis & sanguinis:

sacramentum, inquam, illius carnis sanguinis, quæ Ecclesia est: quoniam ipsa Domini sui carnem & ipso sanguine alitur ac nutritur: ⁵ nec per caritatem solum sed per cibum salutarem mensæ dominicæ, in carnem Christi contemperatur. Exinde enim, si Græcos Patres audimus, & qui cum Græcis vixit sensitque, Hilarius Pictaviensem, libro VII. de Trinitate, una cum Christo caro Ecclesia est: carne ipsa Christi, quæ in altari sumitur, ipsi carni fidelium, a quibus sumitur, commixta & contemperata mirabili & singulari modo. Si Latinos autem reliquos Patres consulimus, ab unitate spiritus, quam sola perceptio sacramentorum in societate membrorum Ecclesiæ consummat ac perficit, Ecclesia una cum Christo caro spiritualis, sanguis unus est.

Est quippe Ecclesia caro sanguisque Christi, inquit Augustinus, ex quo desponsata uni viro Christo, facti sunt Christus & Ecclesia duo in carne una. ⁶ Fit viro dormienti conjux de latere: fit Christo morienti Ecclesia de sacramento sanguinis, qui de latere mortui profluxit. Vocatur Heva VITA & mater virorum, quæ de viri sui latere facta est: Et dicit Dominus in evangelio: Si quis non manducaverit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit in se vitam. Sacramentum, inquit, hoc magnum est: ego autem dico, in Christo & in Ecclesia. Quis enim non agnoscat Christum. . . adhæsisse uxori suæ sanctæ Ecclesiæ, ut in pace novi testamenti essent duo in carne una? De societate Ecclesiæ igitur dictum a Christo Domino est, Augustino interprete: Si quis non manducaverit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit in se vitam. Caro Christi, Christi sanguis, etiam Ecclesia est. Hanc carnem, qui non manet in Christo & in Ecclesia, non manducat.

Quid? ipsam Christi carnem, dicit aliquis, non ore manducat & impius? Immo profecto: ⁷ CORPVS Domini nihilominus erat ETIAM ILLIS, quibus dicebat Apostolus, Qui manducat indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Et ut Cyprianus, libro de lapsis: Domini corpus inquinatis MANIBVS accipiunt: ORE polluto Domini sanguinem bibunt. Et ut Tertullianus: ⁸ Proh scelus! semel Judæi Christo manus intulerunt: isti quotidie CORPVS EJUS LACESSVNT. Quam utramque sententiam Theodoretus complexus est quodam loco. ⁹ Ut Judæi, inquit, ita Christum illi ignominia & dedecore afficiunt, qui sanctissimum ejus corpus immundis MANIBVS accipiunt, & in pollutum OS immitunt.

At non comedunt tamen illud Domini corpus impii, cujus sacramentum ore percipiunt. Ipsa nimirum Christi caro est sacramentum: aliud autem Augustino, ut diximus, sacramentum est: aliud corpus, cujus est sacramentum. Sacramentum, corpus Domini est: quod est etiam impiis Domini corpus: sed non est impiis sacramentum: quippe non significat illorum cum Christo unitatem: tamen corpus, quod est sacramentum, accipiunt. Corpus, cujus est ac dicitur ab Augustino sacramentum, non proprium Domini corpus, sed Ecclesia est. ¹⁰ Illud enim quod ait, Dominus scilicet, Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, manet in me, & ego in illo, quomodo intellegendum sumus? inquit Augustinus. Numquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apostolus, quod iudicium sibi manducant & bibant, cum

⁵ Chrysostomus, homilia XLV. in Joannem. ⁶ Augustinus, libro XII. contra Faustum, cap. VII. ⁷ Augustinus, libro V. de baptismo contra Donatistas, cap. VIII.

⁸ Tertullianus, libro de Idololatria, cap. VII. ⁹ Theodoretus, in epist. I. ad Corinth. cap. XI. 27. ¹⁰ Augustinus, sermone XI de verbis Domini.

¹ Augustinus, libro XIX. contra Faustum, cap. X. ² Apud August. serm. XIV. ex Vignerianis, num. IX. & apud Cyprianum, epist. LXXVI. ³ Augustin. tract. XXVI. in Joan. ⁴ Augustinus, serm. LXXXIII. de diversis.

cum IPSAM CARNEM manducant, & IPSUM SANGVINEM bibant? Numquid & Judas magistri venditor & traditor impius, quamvis primum ipsum manibus ejus confectum sacramentum carnis & sanguinis ejus cum ceteris discipulis, sicut apertius Lucas evangelista declarat, manducaret & biberet, mansit in Christo, aut Christus in eo? Multi denique, qui vel corde ficto carnem illam manducant, & sanguinem bibunt, vel cum manducaverint & biberint, apostatae fiunt: numquid manent in Christo, aut Christus in eis? Sed profecto est quidam modus manducandi illam carnem, & bibendi illum sanguinem, quo modo qui manducaverit & biberit, in Christo manet, & Christus in eo. Primum sacramentum Christi Domini manibus confectum cum Judas manducaret ac biberet, quid ille manducavit ac bibit? IPSAM CARNEM, IPSUM SANGVINEM. Sacramentum igitur ipsa Christi caro, ipse sanguis est. Sed idem alterius carnis & sanguinis sacramentum, alterius corporis: cujus particeps magistri venditor non fuit. Rem divinam autem cum sacerdotibus faciunt, an aliud conficiunt sacramentum, quam quod primum Domini manibus confectum est? non Christi corpus ore sacro conficiunt, ut Hieronymus loquitur? ergo ipsam carnem, ipsumque sanguinem, ut ait Augustinus: sacramentum corporis Ecclesiae: cujus sacramenti sint boni malique participes: illi corde puro ad vitam: isti corde ficto ad poenam.

Caro Christi duplex est: altera, quæ diros nostra causa pertulit cruciatus, quæ & resurrexit, & nunc sedet ad dexteram Patris: altera, quæ spiritalis: nempe unitas Ecclesiae, & membrorum ejus. ¹ Dupliciter, inquit Hieronymus, sanguis Christi & caro intelligitur: spiritalis illa atque divina, de qua ipse dixit, Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Et, Nisi manducaveritis carnem meam, & sanguinem meum biberitis, non habebitis vitam æternam. Vel caro, & sanguis, quæ crucifixa est, & qui militis effusus est lancea. Hæc caro, hic sanguis, in altari & causa est & sacramentum sive signum alterius: prior illa, ² efficacia sacramenti, virtus sacramenti, spiritalis caro Christi nuncupatur, inquit Hugo Victorinus.

Et Græci Patres geminam quoque Christi carnem prædicant, quæ sit edenda nobis: alteram, quæ olim visibilis, nunc reipsa in ara sit, sed occulta: quam terrenam carnem boni juxta ac mali sumunt: Judas, inquam, & Simon Magus, æque atque ex fidelibus optimi: alteram, quæ sub aspectum minime cadit: quod Verbum Dei nutriendum animos, ut ³ Origenes interpretatur. Atque hanc quidem carnem Christi mysticam, mysticumque sanguinem appellat ⁴ Anastasius alter Sinaita, undecimi sæculi scriptor,

¹ Hieronymus, in caput I. epistolæ ad Ephesios, v. 7.

² Hugo à S. Victore, in Summa sententiarum tract. v. cap. VII.

³ Origenes, tomo XXXII. Comment. in Joannem: *Ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἀληθείας λόγος.*

⁴ Anastasius Sinaita, sermone XI. anagogicarum contemplationum in Hexaëmeron, pag. 18. Δείκνυσσι σοι ὅτι διττῶς μετέχουσιν τῆς μυστηρίου οἱ ἅγιοι ἐκείνων διπλῶς ἐστὶν ἄρτος ὁ κατεβαίνων τῷ αἰεὶ ἐν τῷ ἁγίῳ, τὸ ἔσχατον, τὸ ἐνοικησάσης καὶ ἐκλάμψουσας ὁ πατριάρχης καὶ ἱερόπαις καὶ Χερσὶς, ὡς τὰ ἱερά καὶ ἁγία φερόντες· αἱ δὲ γυναικες, καὶ τὰ γυναικα φερόντες τὴν μὲν σαρκαὶ καὶ Χερσὶς μεταλαμβάνουσιν τοῦ μυστηρίου· ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ὁ αὐτὸς τῷ μετέχοντι, καὶ πίνοντι τὸ αἷμα, ἐν ᾧ μένει, καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ ὁρατός αὐτῶν σαρκαὶ καὶ αἷμα· λέγει μετέλαβε γὰρ καὶ Ἰσίδωρος, καὶ Σίμων ὁ καὶ ὁ ἁγίος καὶ ὁ αἷμα καὶ τὸ εὐχαριστίας, ὁ ἄρτος καὶ ὁ ποτήριον· ἄλλ' ἐκ κοινῆς, ἐν δὲ μερῶν ἐν αὐτοῖς ὁ Χερσὶς, ἐν δὲ αὐτοῖς ἐν αὐτῷ. Τίς δὲ ἐστὶν ἡ ἀληθὴς βρώσις καὶ μυστικὴ σαρκαὶ καὶ Χερσὶς, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ κρυπτόμενον διττῶς αἷμα αὐτῆς, κατελαμβάνουσιν τοῖς ἱκανωτέροις καὶ γνωστικωτέροις. Ostendit tibi nos fieri duobus modis mysteriorum participes. Nam digni scilicet panem illum percipiunt, qui de celo semper descendit: hoc est, illius qui inhabitatio & splendor est sanctissimi patris, sive divinitatis Christi, quippe divina & celestia cogitant. Terreni vero, & qui terrena sapiunt, TERRENAM AC SOLAM CARNEM CHRISTI accipiunt audacter & indigne. Diversa est autem hæc manducatio ab illa priore... Pergit enim idem Deus Verbum: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Non de carne, quæ sub aspectum illius cadit, & sanguine: quippe particeps fuisse Judas & Simon Magus

ut sagacioribus criticis videtur: nec tamen carnem ille mysticam appellavit, nisi ubi simul alteri terrenæ carni opponit, (sic enim vocat,) quam in mensa Domini fumi ab improbis pariter atque a bonis docet: atque ita se mysticæ carnis appellatione abuti, ut in tractatu anagogico, præter ulum veterum, tacite admonet.

Corpus igitur Christi cum geminum sit, & sit utrumque manducandum, disparem haud dubie necesse est utriusque manducationem esse. Corpus Christi, quod est sacramentum, oculis per symbola cernitur: illud nempe complexum ex specie panis, & corporis veritate: habet enim speciem corporalem: ore ergo idem sumi, terique dentibus rectissime dicitur. Corpus autem, cujus illud est sacramentum, cerni non potest, nisi spiritaliter: nec potest igitur nisi spiritaliter manducari. Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quidquam. Quam Domini vocem planiore hac interpretatione exponit Augustinus. ⁵ Spiritaliter intelligite quod locutus sum. Non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, & bibaturi illum sanguinem, quem sanguinem, quem fufuri sunt, qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi: spiritaliter intellectum vivificabit vos. Etsi necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi. Quid est quod oportet invisibiliter intelligi? quod oportet invisibiliter manducari. Non igitur sacramentum: nam & illud visibile est, & visibiliter editur. Quid ergo invisibiliter ac spiritaliter manducatur? non proprie corpus illud, quod visum olim a Judæis, & postea suffixum cruci: non sanguis, quem illi ipsi fuderunt: siquidem id Augustinus definite negat. An igitur figura fortassis corporis illius? minime sane: nam quod spiritaliter manducatur, reficit: figura autem quidem certe non reficit: & vero dum caro visibiliter vescitur, animus non figura inani aliqua, sed Christo & Deo invisibiliter saginatur. Quod si jam nec visibiliter corpus Christi proprium manducatur, quemadmodum Calvino placet: & invisibiliter corpus aliud intelligendum & manducandum ex Augustino est: quem deinde vero ac proprio Christi corpori in dominica cæna edendo locum relinquet Augustini sententia? Plane nullum.

Sed recte monet sanctus doctor in mensa dominica aliud visibiliter celebrari & manducari, sacramentum nimirum, seu veram Christi carnem in sacramento, hoc est, ubi ipsa sacramentum est quod commendatur: ubi visibiliter per symbola, & sub ipsis, nullo non die in altari Dei consecratur: aliud invisibiliter intelligi, & invisibiliter manducari: nempe participationem spiritus, sive unitatem corporis Christi: cujus illa caro & sacramentum sit & vinculum. ⁶ Hoc totum, inquit, ad hoc nobis valeat, dilectissimi, ut carnem Christi & sanguinem Christi non edamus tantum in sacramento, quod & multi mali: sed usque ad spiritus participationem manducemus & bibamus, ut in Domini corpore tanquam membra maneamus. Et alibi: ⁷ Non solo sacramento, sed reipsa manducare debemus corpus Christi, illud nempe quod sacramento significatur, in ipso ejus corpore constituti, de quo dicit Apostolus, Unus panis, unum corpus multi sumus.

Hæc enimvero conjunctio cum corpore Christi, quod est Ecclesia, manducatio spiritalis est corporis Christi: non illius quidem, quod in cruce pro nobis pependit: sed illius, in quo constituti sumus: cujus vera caro in altari posita, verusque sanguis, sacramentum est, spiritaliter intelligendum, ut proficit: nempe pro sacramento intelligendum corporis

Nn

Ec corporis & sanguinis Eucharistie, nempe panis & calicis: neque tamen mansit in eis Christus, neque ipsi in Christo. Quæ autem sit vera manducatio carnis Christi mystice, aut quis ineffabilis sanguis ejus in ea absconditus, doctioribus ac peritioribus explicandum relinquimus.

⁵ Augustinus, in Psalmum XCIII.

⁶ Augustinus, tract. XXVII. in Joannem.

⁷ Augustinus, libro XXI. de Civitate Dei, cap. XX. & XXV.

Ecclesiae, siue pacis & unitatis nostrae. Et vera tamen illa Christi caro est: ore sumenda, qualis fide creditur: sed nihil illa manducatio visibilis sola prodest, nec vivificat, nisi comitetur & spiritalis. Quae est illa autem? Pietas, unitas, caritas. ¹ *Ut finis membra ejus, unitas nos compaginet. Ut compaginet unitas, quid facit nisi caritas?* ² *Qui ergo est in ejus corporis unitate, inquit idem alio loco, id est, in Christianorum compage membrorum, cujus CORPORIS SACRAMENTUM fideles communicantes de altari sumere consueverunt, ipse vere dicendus est manducare corpus Christi, & bibere sanguinem Christi. Ac per hoc haeretici & schismatici ab hujus unitate corporis separati, possunt idem percipere sacramentum, sed non sibi utile, immo vero etiam noxium, quo judicentur gravius. Non sunt quippe in eo vinculo pacis, quod eo exprimitur sacramento. Non habent idcirco ex sacramento fructum sanctificationis, aut remissionis peccatorum. Nam, ut recte Hincmarus, ³ *Quicumque ab unitate fidei vel societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possunt regni caelestis ingredi.* Hæc, uti dictum est, communio sanctorum est, extra quam caro ipsa Christi nec remissionem peccatorum præstat, nec prodest quidquam. Nam quod de altari sumunt visibiliter fideles, hoc est, baptizati, sumere possunt & haeretici schismaticique, quibus ex ordinatione potestas insit consecrandi: sed non est corpus illud Christi, quod spiritaliter manducatur: est sacramentum solummodo illius corporis, quod est spiritaliter manducandum, hoc est, corporis Ecclesiae. Carnis ergo ipsius, siue visibilis sacramenti manducandi quidam modus est, spiritalis videlicet, qui pietate constat, & caritatis studio atque unitatis: secundum quem modum qui manducavit, quoniam & corpori Ecclesiae & Christo capiti copulatur, dum Christi carnem manducat, vere is manducare, coque refici cibo existimatur.*

Teritur quidem dentibus visibile sacramentum, adeoque ipsa Christi caro, per symbola utique: quoniam symbola teruntur, quæ carnem continent: ut fere homo calcari integer dicitur, cujus caro pede premitur. Teritur, inquam, dentibus Christus ipse, quo modo & frangitur. Nam ⁴ *quod non est passus in cruce, ut os comminueretur ex eo, inquit Chrysostomus, hoc patitur in oblatione propter te: patiturque se frangi, ut omnes impleat: nempe dum symbola confringuntur, sub quibus ipse continetur & latet: propter quæ fit, ut secundum quemdam modum fractus ipse, quem continent, dici non immerito possit. Sed* ¹⁴⁴ *spiritaliter aliud quiddam manducatur, præter ipsam carnem. Est autem manducatio, ut vera, ut plena, ut perfecta sit, spiritaliter intelligenda. Spiritaliter intelligite quod locutus sum. Manducatio porro spiritalis non est, nisi rei spiritalis. Non igitur hoc corpus manducabitis, aiebat Christus, ex interpretatione Augustini: non est esca hæc ejusmodi, quæ sola prodest. Tamen enim hæc caro, non qualis quidem in sensu incurrit, sed quemadmodum est ad vescendum apta, per symbola, dentibus conteretur: invisibile tamen aliud quiddam erit, quod manducabitis ut nutriamini: non hoc corpus, inquam, quod videtis: nam caro non prodest sola quidquam: sed corpus Ecclesiae cum Christo capite, societasque sanctorum: quæ unitas per caritatem inchoata, consummata deinde per carnis hujus manducationem, reficit. ⁵ *Manducare enim, refici est: ex eo non reficitur, nisi qui sic manducat, ut ipse in Christo sit, & Christus in ipso: adeoque & ipse in Christi corpo-**

re, quod est Ecclesia: ut in mensa dominica id accipiat quod est. Neque vero hæc, de qua nunc agitur, manducatio spiritalis, aliud est, præter optimum animi habitum, ex quo cibus carnis Christi, qui ore sumitur, manducanti prodest, manducantem alat ac reficiat. Hic autem habitus, pietas, ut dictum est, & caritas est, qua Christum Dominum fratresque diligimus, innocentia quam ad altare quisque apportat. Hæc ut membra Christi evadamus, disponit ac præparat, unitatem deinde consummat carnis Christi manducatio, siquidem illam unitatem prius caritas inchoavit.

Sacramentum ergo cum dicitur ab Augustino, (nam id sæpius inculcandum, & subinde aliis atque aliis constabiliendum argumentis:) ipsa Domini caro sub pane latens intelligitur: sacramentum corporis Christi cum ab eodem dicitur, non alterius corporis, quam illius quod est Ecclesia, ⁶ *Ecclesiae, inquam, quæ est corpus Domini, sacramentum, hoc est, sacrum symbolum, nuncupatur.* Quamobrem idem alibi, cum ad ea Christi verba respiceret, *Ideo mundus vos odit: Non Apostolis, inquit, hoc dicebat paucis, quod odisset eos mundus... sed dixit universo CORPORI SVO, dixit omnibus membris suis. Quicumque in corpore ejus & membrum ejus esse voluerit, non miretur quia odit eum mundus. CORPORIS autem EJUS SACRAMENTUM multi accipiunt: sed non omnes qui accipiunt sacramentum, habituri sunt apud eum etiam locum promissum membris ejus. Pane quidem SACRAMENTUM omnes CORPUS EJUS dicunt, quia omnes in pascuis ejus simul pascunt: sed venturus est qui dividat, & alios ponat ad dexteram, alios ad sinistram.* Quod est corpus Christi? Ecclesia. Ecquod est hujus corporis Christi sacramentum? Pascuum illud, in quo pascunt omnes: hoc est, ille panis mysticus & consecratus, qui ⁸ *pascit Ecclesiam.*

Pene quidem omnes hujus corporis Christi sacramentum corpus hoc ipsum Christi appellant: quoniam est signum illius. Veniet autem dies, cum palam erit non omnibus tale signum fuisse, non omnes ad tale sacramentum, ad tale sacrificium pertinuisse. Nunc quidem omnes, quos oporteret membra esse & corpus Christi, in illis Christi pascuis ⁹ *& boni & mali versantur: hoc est, in eo sacramento simul pascunt: quasi illud sacramentum sit ex æquo omnibus signum unitatis in Christi corpore, quod est Ecclesia.* Sed cum multi ficto corde sacramentum accipiant, nec fiant ex eo corpus Christi: nec significentur eo sacramento, quod accipiunt: neque ad ¹⁰ *illud pertineant: venturus est qui dividat eos qui sacramentum tantum, aut sanctitatem sacramenti, ab his qui virtutem etiam sacramenti acceperint, seu vitam sanctitatem: eos quos Dominus Christus ita significavit, ab his quos nec significavit, nec ad se ob ipsorum improbitatem voluerit pertinere.*

Tamen si autem dicitur sacramentum corporis Christi corpus Christi, non est tamen sacramentum proprie illud corpus ejus, cujus dicitur sacramentum: sed tantum secundum quemdam modum, & ob aliquam similitudinem: nempe propterea quia hos esse ¹⁴⁶ *illud corpus Christi, siue ex isto corpore, significat, illud corpus Christi, siue ex isto corpore, significat, qui bene sacramentum acceperint. Corpus illud Christi est, quia signum est illius corporis: signum est autem, quia sub pane ac vino latet, quæ sunt ex multis granis & acinis. ¹¹ *Si enim sacramenta, inquit Augustinus, quandam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsa-**

¹ Augustinus, tract. xxvii. in Joannem.

² Augustinus, libro. xxi. de Civitate Dei, cap. xxv.

³ Hincmarus, tomo ii. opusc. xxxiii. cap. xx. pag. 460.

⁴ Chrysostomus, homil. xxi. in 1. Cor. x. Ὁς ἐν τῷ αὐτῷ, φησὶ, & συντελεσται. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς σὺν ἑπαύει ἐπὶ τῷ σώματι, τῷ πάλαι ἐπὶ τῷ σώματι διὰ σὲ, & ἀνέχετα ἀγαλλώμεθα, ἡμεῖς πάντες ἐν αὐτῷ.

⁵ Augustinus, serm. ii. de verbis Apostoli.

⁶ Augustinus, libro contra Adimantum, cap. xv.

⁷ Augustinus, sermone l. de verbis Domini, cap. i.

⁸ Augustinus, sermone xli. ex Sirmondianis.

⁹ Augustinus, libro xli. contra Faustum, cap. xi.

¹⁰ Augustinus, libro xlii. contra Faustum, cap. xvi.

¹¹ Augustinus, epist. xxi. ad Bonifat. Episc.

ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi corpus Christi est, sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est, ita sacramentum fidei fides est. Nihil est autem aliud credere, quam fidem habere. Ac per hoc cum respondetur parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, respondetur fidem habere, propter fidei sacramentum, & convertere se ad Deum propter conversionis sacramentum, quia & ipsa responsio ad celebrationem pertinet sacramenti. Sicut de ipso baptismo Apostolus, Consepulti, inquit, sumus Christo per baptismum in mortem. Non ait, sepulturam significavimus: sed prorsus ait, Consepulti sumus. Sacramentum ergo tantæ rei non nisi ejusdem rei vocabulo nuncupavit. Sacramento corporis Christi attribuitur ipsum corporis Christi nomen: corpus Christi & ipsum appellatur, etsi non est nisi secundum quendam modum: quoniam videlicet per illud sacramentum significatur corpus Christi quod nos fideles sumus. Et tamen tantæ rei sacramentum ipsius rei vocabulo nuncupatur. Nempe quia sacramentum Eucharistiæ significat unitatem corporis & sanguinis Christi, quod est Ecclesia: sicut baptismus, quod est sacramentum sepulturæ in Christo, significat in Christo sepulturam: idcirco sicut sepulturæ baptismo, sic Eucharistiæ quoque corporis illius & sanguinis Christi, quod est Ecclesia, nomen accommodatur. Sacramentum quoque fidei & conversionis ad Deum, nempe baptismus, fides & conversio nuncupatur: quoniam fidem indicat, & conversionem ad Deum. Sic corpus Christi & sanguis Eucharistiæ appellatur, illud nempe corpus & sanguis quod nos sumus: quoniam unitatem illius corporis consecratus panis vinumque significat, & quod est amplius, facit.

147 Ut porro sacramentum fidei fides, sic adoptionis sacramentum similem ob causam adoptio nuncupatur. Ex quo intelligere est, cujus corporis & sanguinis sacramentum Facundus quoque Hermianensis eo loco intelligat, ubi sacramentum corporis Christi cum adoptionis sacramento, circumcisione videlicet, baptismoque veterum, confert: non alterius utique corporis Christi, quam cujus corporis Christi sacramentum ab Augustino intelligitur eo loco, ubi sacramentum corporis cum sacramento fidei comparat. De quo recte quidem pronuntiatum ab utroque est, non esse sacramentum corporis Christi proprie corpus illud, cujus sacramentum dicitur: sed mysterium in se tam magnæ rei continere: unitatem illius corporis videlicet significare, quod sacramento alitur ac vegetatur. Facundi hæc oratio est, digna hoc loco.

Adoptionem quoque filiorum, inquit, suscepisse Christum si antiqui doctores Ecclesiæ dixisse monstrarentur, nec ipsi, nec omnes Ecclesiæ, quæ tales doctores habuit, judicari deberent hæretici. Nam sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, & quando circumcisus est, & quando baptizatus est: & potest sacramentum adoptionis adoptio nuncupari. Sicut sacramentum corporis & sanguinis ejus, quod est in pane & poculo consecrato, corpus ejus & sanguinem dicimus: non quod proprie corpus ejus sit panis, & poculum sanguis: sed quod IN SE MYSTERIUM CORPORIS EIVS SANGVINISQUE CONTINEANT. Hinc & ipse Dominus benedictum panem & calicem, quem discipulis tradidit, corpus & sanguinem suum vocavit. Quare sicut Christi fideles sacramentum corporis & sanguinis ejus accipientes, corpus & sanguinem Christi recte dicuntur accipere: sic & ipse Christus sacramentum adoptionis filiorum cum suscepisset, potuit recte dici adoptionem filiorum suscepisse. Sicut adoptionem suscepisse Christus dici a Patribus potuit, quoniam suscepit sacramentum, quo adoptio significatur: tametsi illud minus proprie adoptio nominatur: & fi-

dem recte suscipere dicuntur ii, qui suscipiunt fidei sacramentum; tametsi illud minus proprie fides vocatur: sic illi Christi corpus dicuntur accipere, qui 148 sacramentum corporis accipiunt, corporis nempe illius quod sunt fideles: accipiunt enim quod sunt: illud accipiunt nimirum, quod pane & poculo consecrato significatur: fiunt ipsi corpus & sanguis Christi: nec mysterium illis solummodo, sed & mysterium ipsorum fit: hoc est, eo sacramento ipsorum unitas cum Christi corpore, quod est Ecclesia, significatur. Mysterium vestrum in mensa Dominica positum est: mysterium vestrum accipitis. Quod accipiunt sacramentum, non est proprie corpus illud & sanguis Ecclesiæ, quod sunt fideles, quod & accipiunt secundum quendam modum, cum sacramentum pie accipiunt: sed mysterium illius corporis sanguinisque continet. Quo etiam sensu primum sacramentum, quod suis manibus Christus ipse confecit, corpus & sanguinem suum ipse vocavit: hoc est, signum corporis & sanguinis sui; quod est Ecclesia. Sed fuit illud sacramentum in pane & poculo consecrato, adeoque jam tum in corpus Christi naturale & sanguinem immutato. Mysterium Christianum; ut Hieronymus dicere supra meminimus, in Salvatoris corpore & sanguine est.

Eam utique ob causam, 2 non dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cum daret signum corporis sui, inquit Augustinus: nempe corpus ipsum suum, quod idem sub pane est signum unitatis corporis sui: illius videlicet, quod ex ipsius carne ac spiritu alitur. Annon & istud autem Facundus ab Augustino mutuatus perspicue intelligitur? Facundum enim proxime meminimus similiter dicere, Hinc & ipse Dominus benedictum panem & calicem, quem discipulis tradidit, corpus & sanguinem suum vocavit, cum daret sacramentum, hoc est, signum, corporis & sanguinis sui. In benedicto pane nimirum & calice Dominus Christus nos significavit, nos ad se pertinere voluit, mysterium unitatis nostræ ibi consecravit. Jure ergo hunc panem corpus suum, & vinum sanguinem suum vocat: quod corpus, qui sanguis, Ecclesia est: quoniam hic panis sanctificatus sacramentum sive signum est illius corporis, & sanguinis illius, quod nos sumus: ex quo, ut 3 Paulinus ait, 149 a redemptore in genus regale & sacerdotale mutati effici-mur SANGVIS ejus.

Eodem denique sensu atque intellectu accipienda & illa ejusdem Augustini oratio est. 4 Ipsa, inquit, Domini nostri tanta & tam miranda patientia, quod eum (Judam) tamdiu pertulit tanquam bonum, cum ejus cogitationes non ignoraret, cum adhibuit ad convivium, in quo corporis & sanguinis sui figuram discipulis commendavit ET TRADIDIT: hoc est, 5 ipsum corpus & sanguinem suum, quem fudit pro nobis, ut superius loquentem Augustinum audivimus: in pane & calice consecrato, per quæ unitas corporis & sanguinis ejus, quod est Ecclesia, figuratur, & constituitur. Ad convivium igitur, in quo dabat figuram corporis & sanguinis sui: corporis, inquam, illius, quod sunt justificati, qui spiritu Christi vivunt, Judam, qui nec ad illud corpus, adeoque nec ad Christum, nec ad illud sacramentum pertinebat, comiter Christus adscivit.

Hæc porro cum isto, quem diximus, intellectu extra controversiam accipienda sint: tametsi locis innumeris, ubi Augustinus Christi corpus appellat, ac de sacramento altaris verba facit, non aliud fere nisi proprium Domini corpus intelligit: debet nihilominus esse nunc apud omnes certum, confessum, & exploratum, figuram, signum, sacramentum corporis Christi quoties dixit, toties ibi corporis Christi

Nn 2

2 Augustin. lib. contra Adimantum, cap. xxi.

3 Paulinus epist. xvi. ad Delphinum.

4 Augustinus, Enarrat. in Psalmum lxi.

5 Augustinus, serm. lxxxiii. de diversis.

1 Facundus Hermianensis, libro ix. cap. v. pag. 404.

citur, maciata jam & immolata jure censetur: ibi igitur non est nisi figura occisi & immolati corporis: quia per panem edule ibi corpus est: corpus quidem verum per se, non figura corporis: at idem sub immolati figura, unde aptum ad vescendum est: id quod per se nec habet, nec habere potest, nisi per symbola. Quod ita potuit ¹ Paulinus exprimere, non in ipso corpore, palpabili scilicet, Christi corpus edi, tametsi corpus ipsum editur: sed in pane. Cur autem in pane? ut ipsum sic edi proprie ac vere possit.

Quare cum Dominus discipulis diceret, Hoc est corpus meum, dedit figuram corporis sui, quale futurum in cruce scilicet, hoc est, edule, tanquam post immolationem. Quæ sententia Tertulliani est, illo percelebri loco adversus Marcionem. ² *Acceptum panem & distributum discipulis, corpus illum suum fecit, Hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Ceterum vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset. Aut si propterea panem corpus sibi finxit, quia corporis carebat veritate: ergo panem debuit tradere pro nobis. Faciebat ad vanitatem Marcionis, ut panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus suum appellat, & non magis peponem, quem Marcion cordis loco habuit, non intelligens veterem fuisse istam figuram corporis Christi, dicentis per Hieremiam, Adversus me cogitaverunt cogitationem dicentes, Venite, coniciamus lignum in panem ejus, scilicet crucem in corpus ejus. Nam qui panis figura olim fuit corporis Christi, ex Tertulliani mente, sive hoc loco, sive altero consimili, e libro tertio, cap. xix. ejusdem operis? cujus item corporis figura censetur? Non quilibet panis hic commemoratu: sed ille dumtaxat, in quem conjectum fuisse lignum Hieremias vaticinatus est: quo pane Christi corpus non nude ac præcise, sed immolatum in cruce præfigurabatur, ut ipse Tertullianus exponit: quem panem crucifigi & tradi pro nobis oportuit loco veri corporis, uti per jocum colligit, si caruit Christus vero corpore: quoniam prodesse nobis Christi corpus non possit, nisi crucifixum & immolatum. Quare nec panis eucharisticus a Christo datus pro mundi vita, apud Tertullianum figura est præcise corporis, sed corporis crucifixi. Figura autem corporis crucifixi non esset, nisi crucifixum verum corpus esset. Nam si corpus illud, cujus vetus figura in sacris paginis panis est, verum non fuit: nec corporis ipsa crucifixio, sive immolatio, cujus eucharistia figura est, vera fuit. Delirare ergo non mediocriter, sed plene, inquit, Marcionem oportuit: ac si forte aliud non agnoscat verum Christi corpus præter panem, hunc quoque traditum pro nobis & crucifixum prædicare. Quod cum sit dictu per absurdum, quin intelligebat ille, & veterem fuisse figuram corporis illius olim immolandi panem, teste Hieremia: & ejusdem immolati imaginem in pane postea Christum dedisse: atque adeo vere crucifixi corporis: cum figura crucifixi corporis esse non possit, nisi verum corpus fuerit crucifixum? Dedit ergo Christus in pane imaginem crucifixi, sive immolati corporis: verum quidem corpus ipsum, ut dic-
158 tum est, non figuram: sed immolati tamen dumtaxat figuram & similitudinem: quia per panis speciem edule corpus est.*

Quorsum enimvero & ab Eusebio Cæsariensi, nunc ³ *salutaris passionis ineffabilia symbola*, nunc ⁴ *divina dispensationis symbola*, hoc est, passionis, nuncupantur: nunc jussi dicuntur Apostoli a Christo Domino ⁵ *pa-*

nem ipsius corporis imaginem efficere: nisi eo quod innarrabili modo salutare Christi corpus, pro nobis passum, hic panis, hæc symbola complectuntur: quoniam illud edendum, adeoque velut occisum, exhibent? Quo spectavit & Chrysostomus, cum diceret, simili ratiocinio, atque Tertullianus, usus: ⁶ *Nisi Christus mortuus est, cujus rei symbola sunt, quæ conficiuntur a sacerdote? Cur mortui potius similitudinem, quam vivi corporis, sacerdos efficit, nisi quia edule repræsentat?*

Sic Ambrosius subinde ⁷ *Christum in imagine offerri in terris docet, quando Christi corpus offertur, immo ipse offerre manifestatur in nobis, cujus sermo sanctificat sacrificium quod offertur. Sermo Christi operatorius, vivus & efficax, sanctificat sacrificium quod offertur, & illud immutat. Panem igitur corpus Christi facit. Sed quoniam immolati tamen corporis gerit ibi dumtaxat similitudinem, offerri, sive immolari tantum in imagine, recte adseveratur. Quo sensu Gaudentius Brixienis, quem Ambrosius episcopum initiavit, ⁸ *labores passionis Christi in figura corporis ejus ac sanguinis dixit exhiberi. Augustinus, Christum Dominum ⁹ sui sacrificii similitudinem celebrandam in sua passionis memoriam commendasse. Et auctor sermonis de cataclysmo, inter opera Augustini, cap. i v. offerri dixit sacrificium imaginis Agni, quem IPSVM quotidie comedimus, & cujus sanguinem bibimus. Scripsit is in Africa, paulo post Augustini obitum.**

Ipsam itaque Christi corpus nunc quidem ore sumitur, quia nunc edule est: verum, quod postremo est loco notandum obiter & in transcurso, sumi etiam debet idem ut occisum & immolatum: quia non prodest, nisi occisum & immolatum. Manducari nunc autem ore, ut occisum reipsa & immolatum nequit: tametsi manducatur ore quod olim occisum. Spiritalis ergo illa manducatio sit, eademque cum altera manducatione conjuncta, quæ ore peragitur. Est ea porro manducatio spiritalis & figurata, non sola caritas, quæ animum manducantis habitualiter, ut scholæ verbo utamur, exornat: sed actualis præterea recordatio passionis, quam Augustinus commendat in primis. ¹⁰ *Si præceptiva, inquit, locutio est, & flagitium aut facinus videtur jubere: aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata est. Nisi manducaveritis, inquit, carnem filii hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis: facinus & flagitium videtur jubere. Figurata est ergo, præcipiens passioni Dominica esse communicandum, & suaviter atque utiliter recordandum in memoria, quod pro nobis caro crucifixa & vulnerata sit. Hæc recordatio, manducatio spiritalis est corporis Christi: quam & commendat Ecclesia, dum canit, O sacrum convivium, in quo dum Christus sumitur, recolitur memoria passionis ejus. Idem ore sumitur, idem animo recolitur: nam & ore manducare certe jubemur: sic utraque nostra substantia, caro & animus, sanguine Christi imbuatur. ¹¹ *In utroque enim poste, inquit Jonas Aurelianus, Agni sanguis est positus, quando sacramentum passionis Christi cum ore ad redemptionem sumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur.**

Quod de corpore autem Domini dictum est, non posse illud nisi immolatum edi, istud ipsum & de sanguine accipiendum est: qui hauriri profecto nequit, nisi effusus. Ubi igitur hauriri potest, nec tamen effusus reipsa extra corpus est, ibi non sanguinis quidem præcise, cum sit ipse sanguis, sed effusi in morte & cruciatu sanguinis similitudinem gerit. Quo

¹ Paulinus Nolanus, epist. i v. ad Severum.

² Tertullianus, libro i v. contra Marcionem, cap. xl.

³ Eusebius, libro x. hist. Eccles. cap. iiii. Σωτηρίας πείρας δεικνύμεν συμβόλα.

⁴ Eusebius, libro vii. Demonstr. Evang. pag. 380. πρὸς σύμβολα τῆς αἰνίου διανοίας.

⁵ Eusebius, ibidem. Τὸ εἶδος τῆς ἰδίας σάμας ποιεῖται ὁ Θεός καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὡς ἔστιν ὁ Θεὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὡς ἔστιν ὁ Θεός καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὡς ἔστιν ὁ Θεός καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

⁶ Chrysostomus, homilia lxxxiii. in Mattheum. Εἰ γὰρ μὴ ἀπίθανον ὁ Ἰησοῦς. πῶς σύμβολα τὰ πλάσματα;

⁷ Ambrosius, libro i. de officiis, cap. xlviii. & in Comment. super Psalmum xxxviii.

⁸ Gaudentius, tract. xix.

⁹ Augustinus, libro lxxxiii. questionum, quest. lxi.

¹⁰ Augustinus, libro iiii. de doctrina Christiana, cap. xvi.

¹¹ Jonas Aurelianus, libro ii. de Instit. laicali, cap. xvi.

Quo spectasse videtur inter ceteros auctor librorum de sacramentis. Etenim postquam mutari a Deo dixit instituta naturæ in consecratione, ac simile ibi miraculum peragi, cujusmodi peractum est, cum sæpe alias, tum vero maxime cum de virgine natus est Christus: hac nimirum oratione: ¹ *Accipe ergo quemadmodum sermo Christi creaturam omnem mutare consueverit, & mutat, quando vult, instituta naturæ. Quomodo, requiris? Accipe: & primo omnium de generatione ejus sumamus exemplum. Consuetudo est ut non generetur homo, nisi ex viro & muliere, & consuetudine conjugali. Sed quia voluit Dominus, qui hoc elegit sacramentum, de Spiritu sancto & Virgine natus est Christus Vides ergo quia contra instituta naturæ & ordinem homo est natus ex Virgine? Ergo didicisti quod ex pane corpus fiat Christi, & quod vinum & aqua in calicem mittitur, sed sit sanguis consecratione verbi celestis. Post illam, inquam, orationem, quæ nullis potest cavillationibus eludi, hæc ille statim subjungit: Sed forte dicis, speciem sanguinis non video. Sed habet similitudinem. Sicut enim mortis similitudinem sumpsisti, in baptismo scilicet, ut ² antea monuit, ita etiam similitudinem pretiosi sanguinis bibis, ut nullos horror cruoris sit, & pretium tamen operetur redemptionis. Et paulo post: ³ *Dicit sacerdos: Fac nobis hanc oblationem adscriptam, rationabilem, acceptabilem: quod sit IN FIGURAM corporis & sanguinis Domini nostri JESU Christi: Qui pridie quam pateretur, &c. Sanguis nunc Christi quidem venis corporis continetur: non habet ergo, dum bibitur, nisi effusi cruoris similitudinem. Non est ibi mera similitudo sanguinis: sed qui ibi sanguis adest, habet similitudinem effusi sanguinis. Tametsi enim ibi reapse sanguis est, ibi tamen reapse effusus non est: sed habet ibi similitudinem effusi sanguinis, eo quod bibi potest: quemadmodum Domini corpus in altari habet similitudinem immolati corporis, eo quod manducari potest, per symbola utique: sub quibus ut istud edi, sic iste hauriri, etiam dum venis corporis continetur, recte intelligitur.**

Habet ista nihilominus hujusce scriptoris sententia alium adhuc ex parte aliqua intellectum: qui tametsi eodem ferme recidit, tamen videri potest magis obuius & expositus. Figuram ille ac similitudinem vocat, quo de Patribus plerique mysterium appellarunt: qua de voce dictum est abunde superius. Est autem positum extra controversiam, nullus ut horror bibendi sit, in mysterio dominicum cruorem hauriri, non in ipso adspectabili cruore: in veritate quidem ipsum cruorem, sed in mysterio tamen, quia testum eundem opertumque sub symbolis: unde mysterii apud plerosque, apud istum similitudinis & figuræ nomen accepit. Quo fere modo in baptismi expositione dixerat: ⁴ *Quomodo Christus mortuus est peccato, & Deo vivit: ita & tu superioribus illecebris peccatorum mortuus sis per baptismatis sacramentum, & surrexeris per gratiam Christi. Mors ergo est, sed non in mortis corporalis veritate, sed in similitudine. Cum enim mergis, mortis suscipis & sepulturæ similitudinem: hoc est, mysterium: veram enim certe mortem peccati, sed aquæ symbolo significatam & adumbratam. Sic & in altari accipis similitudinem, sive mysterium: id est, verum quidem sanguinem, sed sub vini specie opertum ac velatum: unde & effusi cruoris similitudinem habet, quoniam & bibi potest, ut diximus, & bibi citra horrorem potest. Mysterium denique, non, ut impie ⁵ Bertramo visum est, quod fides operatur: sed quod Deus in ipsis quæ mutantur symbolis operatur, & fides effectum postmodum a Deo credit.*

SED nos longius profecto abripit forte etiam reprehendendus ardor aucupandi ex veteri memoria undique, & in unum coacervandi, quæ sunt a nobis, dum Patrum monumenta pervolvimus, obiter subnotata de hoc argumento: nisi haberet justam excusationem ea suavitas, qua nemo catholicus non laudabiliter detinetur, ubi nempe deprehenditur mira antiquorum, atque in primis Augustini, cum nostra fide consensio. Quidni enim & huic ipse voluptati aliquid indulgeam? cum præsertim & in exponendis Tertulliani, Ambrosii, Augustini, & Facundi locis omnibus, quæ protulimus, tum alios, tum qui novissime in hac palæstra se exercuit, Auctorem libri de Perpetuitate fidei, tomo III. infelici plane Minerva usos fuisse intelligamus: & multa ex illis ad Sacramentarium errorem Bertramus prave detorserit: neque in his fere explicandis immoremur, quæ alii ante nos attigerint, aut probæ ac legitimæ interpretationis luce collustrarint. Derelictas enim tantum fere spicas legimus, non messem integram præsentamus: & tacita etiam multo plura transimus, cura hujus operis terminandi.

An est ergo aliquid in tot tamque diversis sententiis, aut in Augustini sermone ad Infantes, ex quo nata in aliorum dicta digrediendi occasio est, quod non adesse Dominum in sacramento clamet, ac pro confessio ponat? Aut unde adversariorum natus error, sive in eo interpretando sermone, sive in aliis, nisi EX INTELLIGIBILIS voce accepta præpostere? Quæ vox indicat, ut diximus, intelligi mente vel fide, non sensu percipi, rem aliquam, qualis esse dicitur: ut ea profecto, quæ absunt a nobis longo locorum intervallo disjuncta, animo quidem intelliguntur, nullo visu tactuve corporis sentiri possunt a nobis, tametsi per se sub sensum cadunt: quanto minus Christi caro in altari, ubi spiritali modo sub symbolis latet? An idcirco non ibi vere adest? Immo vero: intelligibiliter quidem, & invisibiliter, sed tamen vere: ut totidem verbis profitentur ii, qui Judaicæ religioni renuntiant, sub ea formula, quam ex codice Regio V. Cl. Cotelerius edidit, in Notis ad librum I. Recognit.

Porro autem animadvertere est ex iis quæ hæcenus dicta sunt, aliud Græcis Patribus in altaris mysterio INTELLIGIBILE dici, aliud Augustino. Illi enim Christi carnem dixere intelligibilem, quoniam credi fide potest, oculis cerni non potest: iste intelligi aliud voluit præter id quod creditur: nempe corpus Ecclesiæ, cujus figura sit corpus Christi, quod in altari sub pane credi posse: intelligi, hoc est, comprehendi non posse, jure merito censuit. Illi intelligibilem, hoc est, non sensu, sed sola fide cognitam dixere dominici corporis veritatem: iste, intelligendam esse ejusdem corporis mysticam significationem.

Nec vero refert quod, uti aliqui ex Ephræmii Antiocheni oratione opponunt, ex qua primum orta occasio est in alia divertendi, in baptismo aliud similiter videtur, aliud intelligitur: cum substantialiter tamen aquis spiritus minime jungatur. An enim idcirco nec ipsum substantiale Christi corpus congiungi cum symbolis oportere quisquam putet? Næ ille vehementer ⁶ cum pseudo-Ratramno erret. Quam longo enim id exemplum, cum ab incarnatione, tum ab eucharistia, (nam cum utraque pariter ab Ephræmio conferri meminimus,) quam longo, inquam, ab utroque illo mysterio, intervallo distat? Ab incarnatione quidem: quod illic unio naturæ humanæ cum persona verbi hypostatica est: in baptismo, Spiritus sancti unio cum aqua, solius præsentiae & efficientiæ est. Ab eucharistia autem: quoniam in baptismo nulla aquæ fieri mutatio dicitur: nec mutat aqua

¹ Auctor librorum de sacramentis, apud Ambrosium, lib. IV. cap. IV.

² Libro II. cap. ultimo.

³ Libro IV. cap. V.

⁴ Libro II. cap. VII.

⁵ Bertramus, libro de corpore & sanguine Domini, num. XI.

⁶ Ratramni nomine liber, de corpore & sanguine Domini num. XVII. XVIII. & XIX.

aqua naturam, nec appellationem: neque aliud aqua fit, neque adoratur: cum in eucharistia e diverso mutari symbola omnes asseverent, atque alia fieri & appellari: & adorari denique, ut ea quæ facta esse creduntur: ¹ προσκυνοῦντες, καὶ σέβουσιν: quæ vox posterior soli numinis adorationi competit. Aliud ergo longe est, aliterque se habet, quod in eucharistia INTELLIGIBILE est: aliud, & aliter, quod in baptismo.

Nemo certe interrogat, Quomodo aqua est Spiritus sanctus? Sed quomodo aqua sit peccato ablucendo par? Et responsio quidem ad hoc interrogatum in promptu est huiusmodi: Spiritu sancto aquis insidente, & per eas mortalium animos sanctificante. At in hoc quæsito, Quomodo panis est corpus Christi: responsum est ab Augustino apposite: Ut sacramentum. Nam eo ibi consilio, eo ibi habitu Christus est, ut nostram unitatem IPSE significet: nec significet tantum, sed etiam efficiat. Quæ cum ille dixit, Christum reipsa sub pane adesse docuit, ut vidimus.

Contulit baptismum quoque cum eucharistia Joannes Damascenus. ² Quemadmodum in baptismo, inquit, quia mos est hominibus aqua lavari, & oleo ungi: Deus oleo & aqua conjunxit gratiam Spiritus, & fecit illud lavacrum regenerationis. Similiter quia consuetudo est hominibus panem, ac vinum & aquam bibere: conjunxit ipsis divinitatem suam, & ipsa effecit corpus & sanguinem suum. Quid porro inter utrumque mysterium interesse admonet? Conjunxit, inquit, aquæ & oleo Deus gratiam suam: panis & vino, divinitatem suam. Aquam fecit lavacrum suum: chrisma fecit charisma suum: neutrum fecit aut appellavit spiritum suum: panem autem ac vinum fecit atque vocavit corpus & sanguinem suum. Dixit, & factum est. Dixit ipse, & ipse fecit: non nos ipsi fide aut cogitatione fecimus. Fecit, inquam, in ipsis symbolis, quibus conjunxit divinitatem suam: non in credentium animis, quibus ex adpectu symbolorum intimet corpus suum.

In benedictione aquæ & olei, quæ unquam aut usquam Ecclesia invocato Spiritu sancto dixit, Fac aquam istam sanguinem tuum: fac oleum istud spiritum tuum? De pane autem & vino orbis universus orat: Fac panem hunc corpus tuum: & vinum istud, sanguinem tuum: hoc orat, inquam: nec orat tantum, sed exorat & impetrat.

De baptismo quis affirmavit aquam non esse aquam, sed Spiritum, aut sanguinem Christi, quantumvis aquam esse visus gustusque renuntient? Nemo profecto. At de eucharistia, præter Chrysostomum antea laudatum, Cyrillus Hierosolymitanus: ³ Ne ergo consideres, inquit, tanquam simplicem panem, & simplex vinum: corpus enim & sanguis Christi est secundum Domini verbum. Quamvis sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet. Ne ex gustu rem iudices: sed ex fide indubitanter persuasus sis te corpore & sanguine Christi honorari. . . . Hoc sciens & pro certo habens, quod panis qui videtur, panis non est, licet gustus panem esse sentiat, sed corpus Christi: nec vinum quod videtur, vinum est, quamvis gustus id velit, sed Christi sanguis. Non sunt aquæ baptismatis quidem

oculis pariter æstimandæ, sed mente: ut ait incertus auctor sermonis secundi, quem Sirmondus edidit in appendice Augustinianorum: quis tamen similem cautionem adhibuit, sua ut illis æstimatio sarta tecta fervaretur? quis aquam non esse aquam admonuit? quis non esse gustui illic credendum, aut tactui? aquas denique vel naturam, vel nomen, mutasse? liberatamque aquam, ut verbo utamur, quod interpret epistolæ Chrysostomi adhibuit, appellatione aquæ? Immo Deum, non aquam, adoptionis spiritum appellari. ⁴ Theodorus Mopsuestenus expresse admonet, in Catena. Est illa dos peculiaris igitur ac prærogativa panis mystici, ut post consecrationem illud appelletur, quod reipsa sit: aliudque longe, quam prius: hoc est, non panis, sed corpus Christi & dicatur & vere sit, per veram conversionem substantiæ panis: tametsi istud per fidem dumtaxat oculosque mentis potest intelligi: id quod a Chrysostomo, Theodoro, Augustino, Gelasio, aliisque, quos appellavimus, apertissime traditum, demonstrare cum Dei ope conati sumus.

De BERTRAMO, sive JOANNE SCOTTO, HERIGERO, aliisque similibus.

In hac porro lucubratione cum laudati a nobis antiquioris avi Patres fidem orthodoxam perspicue adstruunt, tum vero hæreticorum cavillationes & effugia anteverterunt ac pessumdederunt in primis duo: alter, a quo nostra exorsa disputatio est, Chrysostomus: alter, in quo finem accepit, Augustinus: id quod est in præsentī corollarii vice demonstrandum. Adducenda idcirco sunt in medium illius argumenta, qui Sacramentarium errorem primus in orbe Christiano vulgavit, auctor, qui Ratramni nomine circumfertur, Berengarii Calvinique prodromus: nam istud a Sixto Senensi, aliisque, merito suo nomen habet: cum sit ambobus eo periculosior, quo subtilior multo callidiorque est. Liber inscribitur; *De corpore & sanguine Domini*: cujus veritatem labefactare nititur: quo more Jonas Aurelianensis ¹⁶⁶ volumen inscripsit *de cultu imaginum*, quem impugnabat. Hujus autem libri, qui Ratramno tribuitur, qui hac ætate patrocinium susceperent, valde miror aliquos fuisse inventos: postquam non modo nuper a Tridentinis censoribus, summisque Pontificibus censura notatus est: verum etiam, ut mox dicemus, jampridem a plenariis synodis, universaque Ecclesia damnatus, & igni addictus: proxime superiore ætate ab Illustrissimis doctissimisque Antistitibus, Sanctisio Ebroicensi, & Perronio Cardinale, apertam docere hæresim deprehensus.

Jussu Caroli Magni, nam id nomen præferunt quædam exemplaria: sed Carolus Calvus is est, cui & istud cognomen datum sapissime in vetustis monumentis eruditi norunt: jussu illius principis, inquam, finxit auctor se de corpore Domini litteris prodere quid sentiret. Nam in sententiam ultro concedimus Illustrissimi Parisiensis Antistitis, PETRI DE MARCA, quam explanare paulo uberius, & novis adhuc juvat constabilire conjecturis atque documentis. Sub adscititio nomine latere voluisse Joannem Scottum, sive Erigenam, hujus voluminis concinnatorem: confinxisse jussionem religiosissimi Principis, ad quem scilicet tentaret aditus: quoniam is avi sui more doctis subinde hominibus scribendi provinciam imposeret de rebus sacris. Cum vellet tamen latere, Bertrami nomen accepisse: quod ab amanuensibus sub ipsum finem sæculi noni, vel decimi initium in Ratramni nomen deflexum sit: id quod fraudi fuit sæculo undecimo Herigero Lobienfi Abati:

¹ Theodoretus, dialogo III. pag. 127.

² Joannes Damascenus, IV. Orthodoxæ fidei, cap. XIV. "Ὁσῶς ἐπὶ τῷ βαπτισμῷ, ἐπειδὴ ἔστιν πῶς ἀνθρώποις ὕδατι λῦεσθαι, καὶ ἐλαίῳ χρίεσθαι, συνέζευξε τὰ ἐλαίον καὶ ὕδατι πλὴν χέρον τὸ πνεῦμα, καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸ λατρίαν ἀναγεννήσεως. Οὕτως ἐπειδὴ ἔστιν πῶς ἀνθρώποις ἄρτον ἐσθίειν, καὶ οἶνον πίνειν, συνέζευξε αὐτοῖς πλὴν αὐτῶν ζῴοντα, καὶ πεποίηκεν αὐτὰ σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ."

³ Cyrillus Hierosolym. catech. V. Mystag. Μὴ παύσῃς ὡς ψιλῶς τὰ ἄρτω καὶ τῷ οἴνῳ. σῶμα γὰρ καὶ αἷμα Χριστοῦ καὶ πλὴν δεσποτικῆν τυγχάνει δαΐφασιν· εἰ γὰρ καὶ ἡ αἰσθησις οὐ τὸ τοῦτο παροβάλλει, ἀλλὰ ἡ πίσις βεβαιεῖται. Μὴ δὲ τὸ γινώσκοντες τὸ πρῶτον, ἀλλὰ δὲ τὸ πίσις πᾶντο φορὰ ἀνεκδιαισῶς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ καταξιώθῃς. . . . Ταῦτα μετὰ καὶ πολλὰ φορητὰ, ὡς ὁ φανόμορος ἄρτος, οὗ ἄρτος ἐστίν, εἰ καὶ τῇ γούσι αἰσθητός, ἀλλὰ σῶμα Χριστοῦ. καὶ ὁ φανόμορος οἶνος, οὗ οἶνος ἐστίν, εἰ καὶ τῇ γούσι γούσι βέλτεται, ἀλλὰ αἷμα Χριστοῦ.

⁴ Theodorus, in Catena, ad cap. III. Joannis: "Ὁ Θεὸς γὰρ καὶ πνεῦμα ὑποστάσις μία, καὶ ὁ ὕδατος."

⁵ In epistola ad Dacherium; Tomo secundo Spicilegii.

bati: duodecimo, ¹ Sigeberto: nam hi Ratramnum vocant: tametsi quædam Sigeberti exemplaria Bertramum exhibent.

Huc certe spectasse Paschasium Radbertum minime ambigimus, cum diceret in epistola ad Fredugardum, sub finem: *Quamvis ex hoc quidam de ignorantia errent, NEMO tamen EST ADHUC IN APERTO qui hoc ita esse contradicat, quod TOTVS ORBIS credit & confitetur*: quibus ille verbis innuit haud dubie notum sibi volumen esse, cujus artifex non auderet γυμνῆ quod aiunt νεφελῆ ¹⁶⁷ congregari, sed larvatus incederet. Scribebat autem hanc epistolam Paschasius, sub annum DCCC LX.

At verum auctorem ejus operis subodoratus anno superiore jam fuerat ² Hincmarus. Nam ille capita quædam commemorat, quorum auctor jactitaretur a multis Joannes Scottigena: in his istud est: *Quod sacramenta altaris non verum corpus & verus sanguis sit Domini: sed tantum memoria veri corporis & sanguinis ejus*. In eo autem docendo est adscriptus Ratramno liber in primis num. xcix. & c. Adrevaldus similiter monachus Floriacensis, Caroli Calvi principatu, scriptori larvam detraxit. Nam is sententias Patrum collegit, de corpore & sanguine Christi contra ineptias Joannis Scotti, quæ exstant tomo XI I. Spicilegii Dacheriani.

Berengarii certe temporibus non aliud nomen præfert, nisi Joannis Scotti, præterquam apud Sigebertum, ut diximus. Ascelinus monachus in epistola ad Berengarium: ³ *Joannem vero Scottum, inquit, nec inconsiderate, nec impie, nec indigne sacerdotio meo habeo: quem toto nisu totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, Hoc videlicet quod in altari consecratur, neque vere corpus, neque vere Christi sanguinem esse. Hoc autem adstruere nititur ex sanctorum Patrum opusculis, quæ prave exponit. Quorum illam sancti Gregorii orationem hic adnotari sufficiat: Perficiant in nobis tua, Domine, quæsumus, sacramenta quod continent: ut quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus. Quam exponendo prædictus Joannes inter cetera nostræ fidei contraria, Specie, inquit, geruntur ista, non veritate. Quod non catholice dictum, si bene tuam vigilantiâ novi, non ignoras. At hæc sunt rotidem plane syllabis in Bertrami libro, num. LXXXVII I.*

Berengarius ipse in epistola ad Lanfrancum: ⁴ *Pervenit ad me, inquit, displicere tibi, immo hæreticas habuisse sententias Joannis Scotti de sacramento altaris, in quibus dissentit a suscepto tuo Paschasio. . . . Si hæreticum habes Joannem, cujus sententias de Eucharistia probamus, habendus tibi est hæreticus Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, ut de ceteris taceam. Hos appellat cum Fulgentio Bertrami liber. Adversus Paschasium autem, qui luculento opere veritatem propugnat, scripsisse Joannem Scottum innuit: quod & Ratramnum fecisse Herigerus ait, ut mox dicemus.*

Denique Berengarius idem alibi, ⁵ *Noverit, inquit, quæ scribit Joannes Scottus, monitu illum scripsisse precarioque Karoli Magni, hoc est, Caroli Calvi, ut monuimus: cujus pariter jussu scripsisse Ratramnum multi opinantur: sub annum scilicet DCCCLV. quo anno multa catholice fidei contraria in regno Karoli, ipso quoque non nescio, concitata Bertiniani annales prodidere.*

Jam damnatum fuisse Joannis Scotti librum de Eucharistia in Concilio plenario Vercellensi, testes sunt ⁶ Lanfrancus, & Ascelinus. In Concilio quoque Pa-

risiensi, anni M L. testis ⁷ Durandus Abbas Troarnensis. In Synodo Romana denique, cui Nicolaus II. præfuit, anno M L I X. totius Synodi judicio flammis hunc librum tradere Berengarius jussus est, ut Lanfrancus cum Guitmundo refert. De Ratramni nomine ac volumine interim silentium: quod de vero libri tunc auctore constabat: Bertrami autem falsum nomen & adscititium esse. Quare factum exinde est, ut excidisse Joannis Scotti liber existimetur, quoniam sub ejus nomine non apparet: nam concremata exemplaria videntur, quæ id nomen præferrent. Subduxere se flammis, quas merebantur, omnino pauca, quæ Bertrami, sive Ratramni, nomen haberent. Unde & sub isto nomine nunc sunt admodum rara inventu in bibliothecarum forulis exemplaria manu exarata: & usque ad annum M D X X V I. altum ex eo tempore apud omnes ejus libri silentium est.

Tamen illius operis fabricatorem Ratramnum appellat, idque adversus Paschasium Radbertum fuisse exaratum, Herigerus Abbas Lobienensis in Belgio arbitratus est: qui vir obiit anno M V I I. annis C L. post Ratramnum, quem tanquam parum sibi cognitum nominat. *Ratramnus quidam, inquit, libro composito ad Karolum regem.*

Sed stilus plane Joannis Scotti, sive Erigenæ, est: ¹⁶⁹ diversissimus a Ratramni stilo, tum in libris contra Græcorum opposita, tum in libris de prædestinatione, qui Ratramni nomen habent. Est autem adeo similis: ut non sit ovum ovo similis, stilo alterius voluminis de prædestinatione, quod Joannis Scotti Erigenæ esse exploratum est. Nam ut indicia cetera omittamus, quam est affinis ac pæne par hæc præfatio istius libri de prædestinatione, qua compellat episcopos, quibus illum inscripserat: *In hoc itaque opusculo nostro, quod ad testimonium vestræ orthodoxæ professionis vobis jubentibus scribere curavimus, quæ vera esse perspexeritis, tenete, & Ecclesiæ catholicæ tribuite: quæ falsa, respuite: & nobis, qui homines sumus, ignoret. Illa item peroratio libri quinti & postremi de divisione naturæ: De qua si quis nos invenerit incognitum atque superfluum aliquid scripsisse, nostræ intemperantiæ incuriæque imputet. . . . Sin autem in eo utile & ad ædificationem catholicæ fidei pertinens arriserit, soli Deo. . . . deputet. Quam est illa, inquam, præfatio peroratioque, similis isti clausulæ, qua liber de corpore & sanguine Domini concluditur? Imperio vestræ magnitudinis parere cupientes, præsumpsi parvus rebus de non minimis disputare. . . . Quæ si probaveritis catholice dicta, vestræ meritis fidei deputate. . . . Sin autem minus placuerint, id nostræ deputetur insipientiæ, quæ quod optavit, minus efficaciter valuit explicare. Ratramni igitur falso nomen habet, cujus in perorando formulas, si quis cum istis diligenter contulerit, alterius esse generis deprehendet. Joannis Scotti hic stilus & oratio est.*

Sed fortassis dedita opera *Ratramnus quidam* dixit Herigerus: sibi que notum esse fraudis architectum dissimulavit, quod male audiret apud omnes: tametsi ipse favere ei non obscure videatur. Ex eo enim illum hominum genere esse apparet, qui silentium utrique litigantium parti indici velint, vitari que schismata: ut per pacis speciem virus erroris sui liberius impuniisque spargant. In præfatione dogmatizare ait, & qui quidquid de corpore Domini dicitur, in veritate: & qui in figura acciperent: male habet ex æquo omnes, a quibus fuere illæ primum propositæ quæstiones: addit postremum qui de hac re lites movissent, Paschasium, Ratramnum, alios, hoc est, qui alterutri sese opinioni addixissent, nihil promovisse tantis animorum motibus, nec posteris satis fecisse. Neutram ex ambabus partibus aspe-

O O

⁷ Durandus Abbas, libro de corpore & sanguine Christi, parte IX. post Lanfranci opera.

¹ Sigebertus libro de scriptoribus Eccles. cap. xcvi.

² Hincmarus, tomo I. libro de prædestinatione cap. xxi. pag. 232.

³ In Notis ad vitam Lanfranci Cantuariensis, pag. 25.

⁴ In Notis ad vitam Lanfranci, pag. 22.

⁵ Berengarius, in epist. ad Richardum, tomo secundo Spicilegii, pag. 510.

⁶ Lanfrancus, libro de corpore & sanguine Domini, cap. IV. & Ascelinus in epist. ante laudata ad Berengarium.

rius aliquanto, quam alteram, habet: in eos solummodo invehitur, qui secessui obnoxium fore corpus Christi putarent: id quod catholica veritatis hostes ex orthodoxa doctrina imperite colligebant. Paschasium nominatim, qui Christi corpus in veritate fieri a sacerdote pertendissent, simplicitatis insinuat: eo tamen nomine excusandum putat, quod simul hoc mysterium & figuram & veritatem dici posse pronuntiarit: quasi hoc uno verbo retexere prius dicta videatur: quod verbum a cavillationibus hæreticorum non esset omnino immune.

Quid quod in pseudo-Ratramni castra discedere non clam; sed aperte videtur, in extrema fere libelli calce: ubi adversus eos disputat, qui dicerent, ut ipse fingit, Christi corpus obnoxium secessui fore? Nam ibi de mysterio, hoc est, de pane sanctificato cum differit, Anonymi verba recitat, de quo mox dicemus: Non ejus excellentiam reveretur, inquit, qui secessui dicit obnoxium, sicut ceteras escas: sed tamen eodem modo, quantum ad comestionem & haustum percipitur: videlicet trajiciendo per os, & in ventrem mittendo: ubi quid Dominus de MYSTERIO SVO agere voluerit, suæ scimus tantum cognitum voluntati. Scimus enim consumi posse spiritali virtute: scimus & servari posse inconsumptibili perennitate: quia quaque ex his Christus elegerit, de SVO SACRAMENTO perficit. Absit tamen ut tantum mysterium secessui fiat obnoxium: in quo si forte ordo naturæ servatur, mysterium, quod sola fide conspicitur, humilietur. Si corpus in corpore ordinem servat, non violatur mysterium, quod divinitatis formavit sacramentum: nec spiritus amittit, quod fide integrum in re corporali spiritaliter sumpsit. Ubi mysterium Domini, & sacramentum Domini, cum Bertramo vocat, qua de appellatione mox dicemus: mysterium, quod commisceri corpori ex ordine naturæ possit: rem corporalem, quæ vel consumi possit spiritali virtute, vel servari divinitus incorrupta: in qua re corporali spiritus sumit per fidem quod vivificet. Quas loquendi formulas quam Bertramo familiares, tam plenas esse fraudis atque erroris mox visuri sumus.

171 Nam abesse Christum a consecrato pane qui putarent sæculo nono ac subsequenter, adeo reverenter ipsi tamen sentire de eucharistia videri voluere, ut ne sic quidem mysterium Domini secessui obnoxium dici paterentur. De speciebus consecratis idem catholicorum complurium illis temporibus sensus fuit: rem alii in medio reliquere: in quibus est Algerus. Negavit id præcise Origenes loco antea a nobis allato. Quare Stercoranistarum vocabulum infame convitii, non sectæ, fuit: ac depellere istud a se illi quidem conati, qui panem sanctificatum Christi corpus appellarent in mysterio dumtaxat, siue figura: sed illud iidem objicere catholicis, quoniam ore dicerent sumi Christi corpus: quod autem in os intrat, (nam sic illi syllogizabant,) ipso attestante Domino, in secessum vadit. Græcis crimen idem haud multo æquius Humbertus & alii impegere: quoniam solvi eucharistia jejunium ille aiebant: ex quo isti confecere, minus certe perite, & minus considerate, in ea Græcos hæresi esse, ut putarent eucharistiam eatenus instar habere ceterorum ciborum: atque ut paulatim augere & exaggerare crimina mos est, tanquam ceteras escas egeri. Cum nihil aliud Græci vellent, quam sacrificium ne offerretur, aut Missa etiam celebraretur, quæ præsanctificationum dicitur, quam quo solvi jejunium tempore legitime posset.

Itaque catholicos per speciem Stercoranismi petere Herigerus ipse videtur. Quare non est de eodem repudianda prorsus aut aspernanda Sieberti censura: aientis 2 Herigerum congessisse CONTRA Pas-

chasium RADBERTVM multa catholicorum Patrum scripta de corpore & sanguine Domini: nempe in prælaudato opere: quod ipsius esse adhuc in obscurum foret, nisi illud tum ex vetustissimi exemplaris fide, cui Herigeri nomen præfixum est, tum ex certissimis aliis conjecturis V. Cl. MABILLONIUS auctori suo adseruisset. Nam prius quidem lucem adspexerat, sed ἀδελφότητος, edente 3 Cellotio nostro: unde Anonymus Cellotianus apud eruditos hactenus audiebat.

Damnat ipse, opinor, nomen suum tenebris, 172 quibus addici merebatur. Nam sæculo nono ac decimo dignum illud animadversione est, qui a fide catholica de corpore & sanguine Domini deflexere, tum per se homines & paucissimos numero, & ipso genere obscuros fuisse: tum vero etiam tanquam mali augurii volucres lucem publicam dissimulato nomine fugitasse.

Horum e numero, præter 4 Anonymum ab Herigero citatum, alter Anonymus est, cujus dicta quædam contra Radbertum recitat idem 5 MABILLONIUS. Neque is enim nomen habet, nec sine causa ipsius fides in suspicionem venit: triplici loco præsertim: tum ubi mirum sibi videri non obscure fert, quod Ambrosius dixerit, eandem esse Christi carnem in altari, quæ nata est de virgine: atque id ante eum diem sibi inauditum esse ac novum exclamat: tum ubi Paschasium irridet, qui quoties toto terrarum orbe Missarum solennia celebrantur, toties Dominum Christum pati prædicaret: id quod Paschasio pariter Bertramus objicit, num. xxxviii. tum denique ubi ex Augustino, quem non intelligit, conficit imperite, non naturaliter quidem, sed specialiter aliud esse corpus Domini quod est in altari, aliud specialiter quod natum ex Virgine, aliud specialiter quod est corpus Ecclesiæ. Cui enimvero non suboleat hic virus latere? Hoc est enim dicere, aliud esse corpus quod est in altari, ab eo quod natum ex Virgine, quo plane modo aliud est ab utroque corpus Christi quod nos sumus: nempe specialiter, hoc est, in individuo, ut dialectici loquuntur: siue potius secundum propriam corporis essentiam: nam illam huic voci, species, vim attributam ab ea hominum factione mox visuri sumus: at idem vicissim esse corpus Christi in mensa Dominica cum eo corpore quod natum ex Virgine, sicut idem cum utroque est corpus Christi quod est Ecclesia, nempe naturaliter: quoniam unius ejusdemque spiritus Christi tergemini illud corpus est. Hæreticorum ingenium & indolem quis hoc loco non agnoscat? quibus familiare ac solenne est mysteria verbis involvere & obscurare: dum fides catholica interim simpliciter & aperte quid sentiat paucis ac perspicuis verbis explicat, Panis sanctificatus per verbum Dei, est corpus Christi. Persensisse hanc fraudem sagaciter & acute Paschasius Radbertus videtur, sub finem epistolæ ad Fredugardum, quem his verbis commonet: Ad ultimum, quæso, ne sequaris ineptias de tripartito Christi corpore.

Latebras igitur quasiere, qui veritati eo ævo bellum indicerent: at qui eandem propugnarent, quot & quales, quanta eruditione, fama, vitæ sanctimonia insignes, toto hoc opere appellavimus? Addi his Rabanum Moguntinum oportet, cujus integram fidem viri eruditi probarunt, Mabillonius inprimis, num. 74. 75. & 76. Neque obstat quod Rabanus ait, in epistola ad Heribaldum, cap. xxi. Quidam nuper de ipso sacramento corporis & sanguinis non recte sen-

totidemque verbis Continuatio de gestis Abbatum Lobienfium, tomo VI. Spicilegii.

3 Cellotius, in appendice historiae Gothescalci.

4 Anonymi hujus scriptum exstat tomo xii. Spicilegii, pag. 39.

5 Acta sanctorum ordinis Benedicti. Sæculo iv. parte secunda, in præfat. pag. xxvii. xxviii. & xxx. num. 58. & 59.

1 Algerus, libro secundo, de sacramento corporis & sanguinis Domini, cap. i.

2 Siebertus, libro de scriptoribus ecclesiasticis, cap. cxxxviii.

sentientes dixerunt, *HOC IPSUM* corpus & sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum, & in quo ipse Dominus passus est in cruce, & resurrexit de sepulcro (hic lacuna est in MS.) Cui errori quantum potuimus, ad Egilum Abbatem scribentes de *CORPORE IPSO* quid vere credendum sit, aperuimus. Lacunam supplevit Vir eruditissimus ex Herigero in hunc modum: idem esse quod sumitur de altari. Sed scripsit haud dubie Rabanus aliud: nempe, *carnem nostram ad incorruptionem alere*. Nam & Paschasius, adversus quem Rabanus scripsit, si Herigero fides, istud anno *DCCCXXXI*. docuerat, in libro de corpore & sanguine Domini, cap. *xi x*. & id venerat in controversiam: & hoc ipsum Rabanus impugnat toto reliquo capite, quod luxatum alioqui adeo est, ut non cohæreant ibi extrema cum primis. Distinxit acute Rabanus alibi, libro *i*. de Institutione clericorum, cap. *xxx i*. sacramentum a virtute sacramenti, hoc est, *IPSO CORPORE* Christi, quod de Maria Virgine natum est, *vitam*, non temporalem, sed *aternam adipisci* dixit. Nam sic eo verbo usus est. Herigeri, qui locum in lacuna vidit, aut imperita, aut malitiosa divinatio est, cum reposuit, *idem esse quod sumitur de altari*. Paschasii caput *xi x*. integrum qui contulerit diligenter cum isto Rabani capite ad Heribaldum; & id omnino quod diximus a Rabano scriptum, impugnatumque, fatebatur, ac receptæ ubique fidei de eucharistia ipsum pariter sub-
174 scripsisse.

Nemo interim e catholicis scriptoribus, ut diximus, non confidenter agnosci voluit de nomine: nemo non cum *orbe toto*, cum omnibus ubique *universaliter*: ut ait Paschasius, in eadem epistola, sibi confessionem esse aperte professus est: cum pseudo-Ratramnus non quid Ecclesia doceat, sed quid ipse privatim sentiat, aperire se tum in præfatione, tum in calce ejus libri significet: & num. *xxx i*. adversari se plurimis ultro fateatur. Nunc demum igitur mens illius investiganda paulo accuratius, & exploranda est: quoniam nec fuit adhuc aut catholicis perspecta, aut heterodoxis ipsis, quibus prolusit: & est ea fidelibus detestanda.

Cum orthodoxi conspirante consensu dicerent cum Augustino, quoniam in sanctificato pane aliud oculi renunciant, aliud fides: uti fere in homine aliud patet, quod est corporeum: aliud, quod est spiritale, latet: cum in communi sermone, inquam, & in omni tractatu episcopi prædicarent, Hoc quod videtis in altari Dei, corpus est Christi quod natum ex Virgine: Corpus est Domini mei, ut ait ¹ Amalarius Metensis olim Ecclesiæ Abbas, postea sedis adhuc incertæ episcopus: Calix, vel quod habet calix, sanguis est verus, qui fusus est pro nobis: ² Hoc accipite in pane, quod pependit in cruce: hoc accipite in calice, quod manavit de latere Christi. Cum Chrysostomo: ³ Id quod est in calice, est idem quod fluxit e latere: & illius participes sumus. Et inferius, de corpore quod est in mensa Dominica: ⁴ Quando ipsum videris propositum, dic. . . . Hoc est illud corpus, quod fuit cruentatum, quod lancea percussum. Cum Liturgia Gothica ante laudata: Illum sanguinem sumimus in calice, *QVI* de te fluxit in cruce ex latere. Cum id, inquam, catholici ubique gentium profiterentur, hanc fidem pseudo-Ratramnus convellere nititur ac labefactare: atque ut id falso dici, si qua arte possit, evincat, eo omnia argumenta collineat, erroneaque placita. Ab his quæ sunt paulo apertiora ordiamur.

I. Primum igitur, num. *v i i*. figuram a veritate

¹ Amalarius Episcopus, epist. *v i*. ad Gunibardum, *tomo vii*. Spicilegii, pag. 171.

² Augustinus, sermone ad Neophytos, citatus a Paschasio, in epistola ad Fredugardum.

³ Chrysostomus, homilia *xxiv*. in *i. Cor. x*. Τὸ τοῦ ἐν ποτηρίῳ οὐκ ἐστὶν τὸ ἀπὸ τοῦ πλευρᾶς ῥεῦσαι, καὶ ἐκείνη μετέχομεν.

⁴ Ibidem. Καὶ ὅταν αὐτὸ προχείρῳ ἴδῃς, λέγε ὡς εἰ αὐτὸν. . . τὸ ἐκείνο τὸ σῶμα ἐν τῇ ἁγνῇ, τὸ λόγῳ πηγάζει.

distinguit eatenus, quod in figura aliud intelligitur, quam dicitur: quocirca nec vitis Christus, nec palmites Apostoli, etsi in sacris paginis id nomen habent. At quando Christus dicitur natus, passusve, vere passus ac vere natus intelligitur. Hoc, inquit, veritas est in narratione, id est, nuda & aperta vocationum significatio. Cum negat ibidem igitur, & passim toto in opere, præsertim num. *xxx i*. id quod est in altari esse Christi corpus in veritate, ac solum ait esse in mysterii figura: negat esse hujusce vocis, *Corpus Christi*, nudam & apertam significationem: negat intelligi debere quod dicitur: vult eo dumtaxat quod videtur, corpus Christi significari. Negat igitur vere dici posse, Hoc quod videtis in altari Dei, vere est corpus quod natum est ex Virgine: quod expresse negat, num. *L. l i i*. & *ci*. Et num. *x*. *Claret*, inquit, quia panis ille vinumque figurate Christi corpus & sanguis existit. Num. *xi x*. Non sunt idem quod cernuntur, & quod creduntur. Quæ sententia si præcise ac sola spectetur, tametsi probabilem habere potest intellectum, cum eo tamen consilio proferatur, ut catholica huic voci adverteretur, Hoc quod videtur in altari, est corpus Christi, pestifera hæresis est.

Sed, quod caput est, idem apertissime, num. *xv*. non esse aliquid in veritate docet esse idem, atque non esse tale ac dicitur secundum propriam essentiam. Rursumque quemadmodum hoc loco figuram opponit veritati, sic num. *xv i i*. mysterium proprietati, hoc est, propriæ rerum essentia. Cum negat igitur corpus Christi in mensa Dominica existere in veritate, negat in propria essentia existere.

Hanc unam Joanni Scotto placuisse acceptionem vocis in veritate, immo & catholicis omnibus, intelliget cordatus quisque, qui meminerit damnatum esse Berengarium, quod pariter ⁵ assererat, in figura & in sacramento totum fieri, nihil in veritate: cum præsertim Berengarii quasi susceptus ac deliciosus Joannes Scottus existerit.

II. Substantiam deinde vini conspici ait, num. *x*. qua ætate catholici & aperte profitebantur substantiam panis in substantiam corporis Christi converti, ut Haymo Halberstatis superius laudatus, pag. 99. & hoc quod videmus in altari aiebant esse, non panis substantiam, sed corpus ipsum natum ex Virgine.

III. Nullam autem ut mutationem substantiæ factam probet, num. *xi i*. ad judicium provocat oculorum ac sensuum. Speciem creaturæ permanisse ait: num. *xiv*. Speciem & formam nihil habere in se permutatum, hoc est, propriam essentiam: aut si cui ita magis arridet, formam externam, quam illa natio indivulsam a substantia credidit. Quo sensu dictum ab illo est, num. *lv i*. Intellige quod non in specie, sed in virtute, corpus & sanguis Christi existant, quæ cernuntur. Quod est catholicorum effatum impetere, aientium utique, Hoc quod cernitur, est corpus Christi verum. Et num. *lv*. Dicant qui nihil hic volunt secundum interius latentem virtutem accipere, sed totum quod apparet visibiliter æstimare: secundum quid hic sit commutatio facta. Nam secundum creaturarum substantiam, quod fuerunt ante consecrationem, hoc & postea consistunt. Panis & vinum prius existere: in qua etiam specie jam consecrata permanere videntur. Est ergo interius commutatum Spiritus sancti potenti virtute, quod fides aspicit, animam pascit, æternæ vitæ substantiam subministrat. Nolebant utique catholici quidquam fidem, quæ interius in animo latet, in mysterio operari: quod videretur in altari Dei, aiebant Christi corpus esse: substantiam creaturarum immutatam esse, salva specie, pro ea speciei acceptione quam capite *iv*. diximus: nec jam esse symbola post consecrationem, quod antea fuissent. Interius quidem commutationem fieri, sed in symbolis prius, quam

O o 2

⁵ Waltherius Abbas, apud Mabillonium, *tomo iii*. *Analectorum*, pag. 450.

quam in credentium animis. His capitibus totidem ille maxime adversaria hoc uno in loco tradit.

I V. Eucharistiam cum baptismo confert, num. xvii. xviii. xix. In baptismo, inquit, duo sunt: quod exterius abluit, elementum: & quod interius purgat, virtus sanctificationis, sive fides illius
177 qui abluitur. Itaque in specie, sive in proprietate, nihil est præter aquam: in mysterio, sive in credentis intelligentia, virtus sanabilis. Et num. xxi. In baptismo, inquit, sive fœderis antiqui, sive novi, duo sunt: aqua, quæ cernitur: & spiritalis potentia, quæ creditur interius. Ex utroque mysterium fit, dum cognoscitur quid symbolum significet. Ubi non eucharistiam modo perinde ac salutaris lavacri undam fieri mysticam ait, quoniam viso symbolo mens aliud intelligit quam videt, ex qua fidei intelligentia mysterium dicatur & fiat: verum etiam sacramenta novæ legis in parem censum devolvit, in quo sunt sacramenta antiqui fœderis: quod & de veteribus sacrificiis, quæ cum novo componit, rursus confirmat, num. xci. *Sicut illa figuram habuere futurorum, sic & hoc sacrificium figura sit præteritorum.*

V. Num. xxx. Non ergo carnem meam, inquit, vel sanguinem meum vobis corporaliter comedendum vel bibendum, per partes distributum, distribuendumve putetis: cum post resurrectionem visuri sitis me calos ascensurum cum integri corporis sive sanguinis mei plenitudine. Quis porro e catholicis somniavit carnem Christi scindendam in frusta? Plane nemo. Sed illud voluit veterator intelligi, nec cerni in ara, nec comedi, nec frangi corpus Christi: sublatoque in calos corpore, non existare amplius illud in terris. Nusquam enim esse, nisi ubi palpabile sit. Quod iterum repetit, num. lxxxix. colligitque exinde num. xcvi. ubi corpus Christi non cernatur oculis, nec manifestum sit, ibi omnino non esse.

VI. Illam Domini vocem, *Spiritus est qui vivificat*, num. xxxi. sic interpretatur, ut de spiritali credentium operatione, hoc est, de fide accipiat, quæ vivificat, quæ facit mysterium: absque qua fide & operatione mysteria tantum corpus pascant: nec mysteria quidem, sed substantiæ panis ac vini sint. Mysterium ait agi spiritaliter, quia fidei spiritus illud peragit: fides ea pascit, lætificat, vivificat interius: dum quod exterius est, carnem alit. Non hæc pura putaque Sacramentarium oratio est?

VII. Negat apertissime num. lxi. quod ore sumitur in altari, *aternitatem posse præstare*. Vitam enim ait, quæ in eo mysterio continetur, esse a verbi po-
178 tentia invisibili, quæ fidem operatur in nobis: in hac fide esse efficientiam ac virtutem corporis Domini.

VIII. Corporaliter cum negat esse Christum in altari, ac spiritaliter ait intelligi oportere: quam utrique illi voci subesse notionem ac potestatem velit, ipse aperit, num. lxxv. *Sicut in mysterio*, inquit, *panis ille Christi corpus accipitur: sic etiam in mysterio membra populi credentis in Christum intimantur: & sicut non corporaliter, sed spiritaliter panis ille credentium corpus dicitur: sic quoque Christi corpus non corporaliter, sed spiritaliter necesse est intelligatur.* Hoc est enim perspicue ac sine ambage dicere, neutrum esse corpus in sanctificato pane corporaliter, hoc est, secundum substantiam: sed tantum intellectu fidei spiritalis. Quod ille rursus num. lxxv. adstruit. *At videmus in aqua nihil esse conversum: consequenter ergo & in vino nihil corporaliter ostensum. Accipitur spiritaliter, quidquid in aqua de populi corpore significatur: accipiat ergo necesse est spiritaliter, quidquid in vino de Christi sanguine intimatur.* Quod est dicere, nihilo magis vinum converti in sanguinem, quam aqua vino immixta in sanguinem populi credentis mutatur, cuius illic aqua gestat imaginem, ut sanguinis Christi vinum: neutrum corporaliter converti, neutrum ergo converti secundum substantiam.

Hæc aperte cum sint a catholica fide abhorrentia, veniamus nunc ad ea quæ sunt paulo tectiora, quæ fefellere nonnullos, eoque impulere, ut hujus voluminis architectum immunem ab errore putarint. Nam est hic illis ipsis eripiendus error. Proderit nosse hæreticorum in loquendo vafritiem, in sentiendo improbitatem. Sic Monotheletæ quondam duplicem in Christo voluntatem, & duplicem ἐνέργειαν, divinam & humanam, sunt ultro confessi: quos tamen Ecclesia iusto confixit anathemate: quoniam duas nihilominus negarent voluntates & ἐνεργείας: quod arcanum alias cum Dei ope evolvemus. Nunc quod instat, agamus.

I. Dum quæstionem ille quidem proponit, quæ de agitur, eandem sic implicat verbis, ut vix a peritis dignoscatur. Exquirendum enim ait, num. v. *quod in Ecclesia ore fidelium sumitur, corpus & sanguis Christi in mysterio fiat, an in veritate.* Id est, utrum aliquid secreti contineat, quod oculis solummodo fidei pateat: an sine cujuscunque velatione mysterii hoc aspectus intueatur corporis exterius, quod mentis visus aspiciat interius: ut totum quod agitur, in manifestationis luce clarescat: & utrum ipsum corpus, quod de Maria natum est, & passum, mortuum, & sepultum, quodque resurgens & calos ascendens, ad dexteram Patris consideat. Pseudo-Bertramo secretum id est, quod interiorius in animo geritur cujuscunque fidelis: mysterii velatio, symbolum est, quod quisque intuitus secum in animo credit verbo Dei de Christi corpore. Quærit igitur an quod in Ecclesia ore fidelium sumitur, corpus & sanguis Christi fiat per mysterium: hoc est, an sit tantum figura, & signum, quod cum fide intuitus conjunctum, mysterii nomen habeat: & sit panis corpus Christi per cogitationem tantum: an vero in veritate, ac re ipsa: sic ut ante fidei mentis operationem, dici vere possit, Hoc quod aspiciatur, vere corpus est natum de Maria Virgine: nec fides hoc mysterium operatur: sed factum intuetur: & ut ille exaggerando ait, totum mysterium in manifesta luce clarescit ante fidem, quæ est in imo recessu mentis abdita: quoniam dici vere potest, Hoc quod intuemur, corpus est Christi. Hoc vero negat passim ille præcise. Mysterium ex duobus fieri admonet; ex symbolis, tanquam signis: & ex fide credentis, quæ mysterium perficit, dum credit.

II. Similis doli plenum est, quod ait, num. ix. *Mysterium dici non potest, in quo nihil est abditum, nihil a corporalibus sensibus remotum, nihil aliquo velamine contectum.* At ille panis, qui per sacerdotis ministerium Christi corpus conficitur, aliud exterius humanis sensibus ostendit, & aliud interius fidelium mentibus clamat. . . quia celeste, quia divinum, id est, Christi corpus, ostenditur: quod non sensibus carnis, sed animi fidelis contuitu, vel aspiciatur, vel accipitur, vel comeditur. Fefellere viros doctos hæc voces, interius, & exterius. Neque enim illud interius, quod occurrit adhuc num. x. xxi. aliisque locis, sic accipit iste, ut significet, in ipsis symbolis: sed in credentium animis, a quibus peragi mysterium arbitratur. Negat dici mysterium, nisi ubi a symbolis veluti mens com-
180 monita aliud credit, quam oculus intuetur: ex utroque enim mysterium fieri: ex symbolo, & fide credentis. Non dicit interius mutari symbola: sed interius, hoc est, intimæ menti corpus Domini a symbolis intimari, sive significari: ubi animus fidelis aspiciat, accipit, comedit. Quod cum ille disserit, callide negat dici posse: Aspectus corporis Christum intuetur, os Christum manducat.

III. At num. ii. & alibi, invehi videtur in eos solum, qui nullam figuram in eucharistia agnoscerent: num. xi. in eos, qui figurate nihil hic acciperent, sed dicerent totum in veritate conspici: nihil hic fidem operari, nihil secundum fidem accipi: nihil esse abditum, nihil secreti, nihil spiritale geri: sed quidquid illud est, totum secundum corpus, si-
ve

ve corporaliter accipi. Verum confiteri, quod Catholici ultro fecere, Panis consecratus est vere corpus Christi, quod natum de Virgine: fuit ex pseudo-Ratramni mente *nullam figuram* in ea voce, Corpus Christi, agnoscere: figurate nihil ibi accipere: totum in veritate, & ut ait num. xiv. in veritatis simplicitate conspici, sponte fateri: totum corporaliter opinari. Aiebant nimirum ultro catholici, Hoc quod conspiciamus, vere corpus est Christi: anathema ei qui dixerit fidem mysterium operari: quippe ante fidem consecratio, os sacerdotis, verbum Dei, Deus ipse, mysterium in ipsis symbolis operatur. Nihil spiritale in illo mysterio geritur: nihil abditum, nihil secretum, hoc est, quod pendeat ab intelligentia fidei, ut mysterium censeatur & sit. Non accipimus quod fides efficiat: sed quod effectum verbo Dei & ore sacerdotis, fides cogitat & credit. Nihil horum pseudo-Ratramno placet.

IV. At videtur negare solummodo num. x. secundum id quod videtur, carnis speciem in illo pane cognosci. Quis istud autem adeo amens fuit, ut existimaret, ut affirmaret? Sed in ea ille hæresi fuit, ubi carnis species non sit, ibi carnem non esse. Quo de errore Paschasius egit in epistola ad Fredugardum. Sed quidam, inquit, loquacissimi magis quam docti, dum hæc credere refugiunt, quæcumque possunt ne credant quæ Veritas repromittit, opponunt: & dicunt nullum corpus esse, quod non sit palpabile. Hæc autem, inquit, quia mysteria sunt, videri nequeunt, nec pal-
181 pari: & ideo corpus non sunt. Et si corpus non sunt, in figura carnis & sanguinis hæc dicuntur, & non in proprietate naturæ carnis Christi & sanguinis, quæ caro passa est in cruce, & nata de Maria Virgine.

Hoc plane intellectu pseudo-Ratramnus, num. lxxxviii. In specie, inquit, geruntur ista, non in veritate: id est, per similitudinem, non per ipsius rei manifestationem. Ponit enim pro certo exploratoque, id quod est falsissimum, non posse esse Christi corpus usquam, nisi alterutro modo: hoc est, aut per conspicuam manifestationem, aut per similitudinem dumtaxat, seu figuram. Species enim, ut & mysterii vocabulum, cum veritati opponitur, mera similitudo, mera figura, intelligitur.

V. Negat num. xv. panem & vinum hoc jam esse, quod prius fuit. Sane: quoniam in altari corpus Christi & sanguinem credendum intimant. Audire iuvat quid statim num. xvi. subijciat: sic habendum autem interim, spiritale ex hominis vassifententia, & figuratum, pro uno eodemque accipi: pro eo nempe quod intelligentia fidei animo repræsentat. At quia consentitur, inquit, & corpus & sanguinem Dei esse, nec hoc esse potuisse, nisi facta in melius commutatione: neque ista commutatio CORPORALITER, sed SPIRITALITER facta sit: necesse est jam ut FIGURATE facta esse dicatur: quoniam sub velamento corporei panis, corporeique vini, SPIRITALE CORPVS Christi, spiritalisque sanguis existit, hoc est, quod corpus, quem sanguinem, cogitat creditque spiritus fidei, admonitu symbolorum.

VI. Conversionis quidem vocabulo utitur, num. xxiv. xxv. & xxvii. sed quo intellectu? tam pravo, ut dici nihil perversius possit. Nunc panis substantiam in corpus, nunc vini creaturam in sanguinem eo modo converti a Deo docet, quo manna olim corpus suum, aquam de petra sanguinem suum invisibiliter operatus est: spiritaliter scilicet: hoc est, in animis piorum, atque credentium, quibus Deus afflat spiritum fidei. Ut intelligeremus, inquit, in deserto Christum in spiritali petra constitisse, & sui sanguinis undam populo præbuisse, qui postea corpus de Virgine sumptum... nostris sæculis exhibuit... Mirum certe, quoniam incomprehensibile & inastimabile!
182 le! Nondum hominem assumpserat... & jam nostri Patres in deserto per escam spiritalem potumque invisibi-

lem ejus corpus manducabant, & ejus sanguinem bibe-
bant... Non isthic ratio qui fieri potuerit: disquirenda: sed fides, quod factum sit, adhibenda. Ipse namque, qui nunc in Ecclesia omnipotenti virtute panem & vinum in sui corporis carnem, & sui cruoris undam SPIRITALITER CONVERTIT: ipse tunc quoque manna de celo datum corpus suum, & aquam de petra profusam proprium sanguinem INVISIBILITER OPERATUS EST. Quæ hæc est spiritalis conversio? quæ sit in animis credentium scilicet, quorumcumque admonitu symbolorum, seu manna & aquæ, seu panis & vini. Alioqui transubstantiatum æque manna in Christi corpus somniavit, ac nos panem credimus: quam huic auctori amentiam obijcere coguntur ii, qui catholicum opus esse defendunt. Sed cui istud unquam venit in mentem? quis istud ei delirium objecit? quis id obijcere neglexisset, si adeo ille desiperet?

Quid quod id ipse negat disertis verbis, num. lxi. Cum tamen manna illud, inquit, quod comederunt, & aquam quam biberunt, corporea fuisse nemo qui dubitet. Quo loco perinde in eucharistia corporeum contendit esse quod editur, atque in manna fuit. Quare num. xxvi. in utroque symbolo Christum dumtaxat innui docet, qui credentium pascit animos: dissimulatque, vel negat præcise potius eo verbo callidus veterator, in altero Christum innui solum, in altero etiam contineri: cujus rei nullum toto in opere vel tenue vestigium est: negat & malorum dentibus premi, cum bonorum solummodo animos pascat.

Num. denique xxviii. similis apparet improbitas ac versutia: nam verbis catholicis utitur, quo antiquam fidem spirare videatur: cum tamen adjuncta eadem manna & aquæ similitudine genuinum illarum vocum sensum evertat. Sicut ergo, inquit, paulo antequam pateretur, panis substantiam & vini creaturam CONVERTERE potuit in proprium corpus quod passurum erat, & in suum sanguinem, qui post fundendus exstabat: SIC ETIAM in deserto manna, & aquam de petra, in suam carnem & sanguinem CONVERTERE prævaluit. Annon huic sententiæ subscribat ultro Calvinus, Bonum dictum? Hoc est enim dicere: sicut panem in corpus, sic & olim manna convertit in carnem suam: non corporaliter, sed spiritaliter: dum per utrumque ex æquo symbolum intimavit, sive jussit intelligi corpus suum. Jam tum sui corporis & sanguinis mysterium operatus est, in animis credentium scilicet.
183

VII. At ait num. xxx. vere per mysterium panem & vinum in corporis & sanguinis Christi converti substantiam, a credentibus sumenda. Quam est ingeniosa hæresis ad fallendas mentes mortalium! Cur ergo cavet ille diligenter, ne sumi ore diceret corporis Christi substantiam? cur sumenda scripsit, non sumendam, nisi panem ac vinum, haud immutata corporaliter intellexit? Deinde converti quidem vere dixit: sed vere per mysterium: quod mysterium facit, ut quidem ille ponit ac statuit, spiritus credentium: facit fides intuitu symbolorum, dum credit verbo Dei de corpore Christi & sanguine.

Eadem vis verbo transponendi ab eo affingitur, num. xli. Panis, qui offertur, inquit, in Christi corpus, dum sanctificatur, transponitur: sicut & vinum, cum ex vite defluerit, divini tamen sanctificatione mysterii efficitur sanguis Christi: non quidem visibiliter, sed operante invisibiliter spiritu Dei: in animis utique sacerdotis aut plebis, in quibus fides mysterium contemplatur, & contemplando efficit. Nam dum visibiliter solum id fieri negare videtur, vassifities ea est hominis improbi, corpus esse posse qui neget, ut ex Paschasio antea audivimus, nisi quod palpabile ac visibile sit: adeoque ubi tale non sit, ibi nullum esse omnino.

Pergit in eadem fraude, num. xlii. Vnde sanguis

guis & corpus Christi dicuntur, inquit, quia non quod exterius videntur, sed quod interius, in animis credentium, divino spiritu, spiritu fidei, operante, facta sunt: accipiuntur: & quia longe aliud per potentiam invisibilem existunt, quam visibiliter appareant: per potentiam verbi nimirum, quod fidem in animis nostris creat & ingenerat: quod verbum dum creditur, vim habet corporis & sanguinis Christi, ut pascat animum ac vivificet.

Rursum num. XLII. Quid isthinc perdocemur, nisi quod corpus & sanguis Domini propterea mysteria dicuntur, quod secretam & reconditam habeant dispositionem: id est, aliud sint quod exterius innuunt, & aliud quod interius invisibiliter operentur? Quæstionem in eo sentit esse positam, an invisibiliter, hoc est, per fidem credentium, quam nemo intuetur: (intelligentiam invisibilem appellat, num. LXXXII.) an visibiliter mysterium peragatur, ut loquitur Augustinus passim locis antea allatis: ita ut dici possit, Hoc quod videtis, est corpus Christi verum. Aliud sane est quod interius mysteria invisibiliter operantur, aliud quod panis & vinum exterius innuunt: sed an mysteria operentur, quæ Deus effecerit ipse in symbolis, an quæ faciat fides invisibiliter in animis credentium, hoc quærebat. Posterius Pseudo-Ratramnus affirmat: prius definite negat.

VIII. Fraudes hominis reliquas percurramus. Num. LVI. Nunc autem quia fides totum, quicquid illud totum est aspicit, & oculis carnis nihil apprehendit: intellige quod NON IN SPECIE, SED IN VIRTUTE corpus & sanguis Christi existant, quæ cernuntur. Unde dicit Ambrosius, ordinem naturæ non hic intuendum: sed Christi potentiam venerandam: quæ quicquid vult, quomodo vult, in quodcumque vult, & creat quod non erat, & creatum permutat in id quod antea non fuerat: nempe in credentium animis, in quibus verbi divini potentia fidem corporis & sanguinis Christi creat, Spiritus sancti potenti virtute, ut ait num. LIV. Nam sic ille intelligit. Concoquere non potest, dici a quoquam, Quod videmus in altari, est verum corpus Christi. Ait esse corpus NON IN SPECIE, sive in proprietate, hoc est, in propria essentia, SED IN VIRTUTE. Quam illius ac similitudinem vocem recte Paschasius corripit, in caput XXVI. Matthæi. Unde miror, inquit, quid velint nunc quidam dicere, non in re esse veritatem carnis Christi vel sanguinis, sed in sacramento: virtutem quamdam carnis, & non carnem: virtutem fore sanguinis, & non sanguinem: figuram, & non veritatem: umbram, & non corpus. Hæc virtus signi tantum est: quoniam symbola corpus & sanguinem animo repræsentant.

Quo sensu num. LVI. sacramentum carnis ait in altari esse, non carnis veritatem: non esse specie carnem, sed sacramento. Quo loco si non esse specie carnem, idem est solummodo ac non esse carnis formam aspectabilem, (ut quidem volunt qui eum criminis & erroris expertem volunt,) cum larvis luctatur: nam quis Christi corpus esse aspectabile in ara dixit? an Patrum testimoniis id somnium confutandum fuit? Si eo tantum consilio pugnat, ut accidentia non esse Christi corpus evincat, cur dicit num. V. LXIX. & XCVI. alibique, Hoc quod supra mensam Dominicam positum est, quod celebratur & consecratur in altari, quod ore sumitur fidelium, esse verum Christi corpus tantum in mysterio, seu figura? An hoc quod in altari consecratur, ac celebratur, quod ore fidelium sumitur, sola accidentia sunt? An si qui adeo desipere, ut putarint inharere corpori Dominico accidentia, idcirco ea arbitrati sunt esse specie carnis, corpus Dominicum, manifestationem Dominici corporis: cum adhuc nihilominus sub accidentibus lateat, & perinde abditum secretumque sit? Vel tunc quidem vere diceretur, id quod pseudo-Ratramnus unum impugnat, Hoc quod videtur, corpus est in quo Christus est natus. Nam Hoc cum

dicatur, non dialecticis cavillatoribus dicitur, sed fidelibus quibusque, ac simplicibus rusticis, qui Hoc cum audiunt, totum complexum, quod digito monstratur, intelligunt.

Alios ergo pseudo-Ratramnus petit adversarios, quam qui dicerent ipsi Dominico corpori harere accidentia: qua de opinione ne semel quidem verbum unum facit. Et vero Herigerus, sive Anonymus Cellotianus, duas solummodo factiones existisse, similiter ac Paschasius, & Bertramus, ait: dicentibus quibusdam, inquit, idem esse quod sumitur de altari, quod & illud quod natum est ex Virgine: aliis autem negantibus, & dicentibus aliud esse: quoniam illud nimirum verum sit & circumscriptum: istud, ut pseudo-Ratramnus interpretatur, mysticum tantum & figuratum: quod secundum speciem visibilem corruptibile sit, nec a Deo immutatum: secundum virtutem spiritalem, divinum & incorruptibile: quia fidei spiritus est, spiritale in animis credentium corpus Christi.

In tanto animorum discidio fideles nihilominus vocat num. I. eos a quibus dissidet: & num. XV. corpus sanguinemque Christi ait fideliter confiteri: sed demulcendi gratia, blandiore est verbo usus. Ceteroqui num. LVI. admonet, recte hos quidem ore fidem profiteri: sed vim verborum interim negat satis diligenter inspicere. Quis autem non deprehendat in his quæ sunt allata hætenus parem pseudo-Ratramno ac novis Sacramentariis perversitatem mentis inesse: illi majorem etiam in errore defendendo ingenii subtilitatem?

Ad duo porro capita revocari errores illi universi possunt: quæ duo ab Augustino, ut diximus, & Chrysostomo, egregie confutantur. Primum est, quod mysterii vocabulo præpostere abutatur. Num. enim LXXIII. LXXIV. & XCVIII. panem consecratum esse mysterium docet, tum corporis in quo Christus est natus, tum corporis Ecclesiæ: quod maxime abhorre a vero multis documentis evicimus. Est enim Augustino mysterium corpus Domini, non corporis Domini, sed corporis Ecclesiæ. Hinc idem Bertramus mysticum corpus figuratum interpretatur, num. XCI. falso, ut pariter diximus: Ecclesiam corpus mysticum vocat, num. XCV. novo more, ut jam monuimus.

Confutatur autem hæc perversa mysterii acceptio & a Paschasio in epistola ad Fredugardum. Sacramentum corporis Christi & sanguinis, quamvis sacramentum dicatur, non est aliud quam veritas. . . . Sacramentum fidei, vera caro & sanguis est. . . . Si quis hoc negat ita esse, quia sacramentum vocatur, erit ei, sicut sanctus Augustinus testatur, mors, non vita. Sed multo expressius luculentiusque ab Haymone Halberstatiensi. Nam is recte admonet corpus ipsum Christi in pane consecrato esse signum, sive mysterium, non sui ipsius, sed credentis populi. Notandum, inquit, quod panis ille sacratus & calix signa dicuntur. Non autem hoc quantum ad corpus Christi & sanguinem accipiendum est: quod tamen QUIDAM ERROREI sensibus carnis omnino dediti, mente cæcati, stolidissime putant. Jam enim corpus & sanguis Christi non essent. Nullum signum est illud cuius est signum: nec res aliqua sui ipsius dicitur signum, sed alterius. Et omnino omne signum, in quantum esse signum deprehenditur, diversum est ab eo quod significat. Corpus ergo Christi & sanguis sacramenta dicuntur, id est, sacrum signum, non sui ipsius, ut præmissum est & probatum: sed AD SIMILITUDINEM SVMENTIVM revera signa dicuntur.

Nec vero patrocinantur pseudo-Ratramni errori orationes ecclesiasticæ duæ, quas ille recitat, num. LXXXV. & LXXXVII. Altera ex sacramentario

Ge-
Haymo, libro de corpore & sanguine Domini, tomo XII. Spicillegii.

Gelasii, quod Thomafius edidit: ¹ *Pignus æternæ vitæ capientes humiliter imploramus, ut quod in imagine contingimus sacramenti, manifesta participatione sumamus.* Altera, e sacramentario Gregorii Magni. ² *Perficient in nobis, Domine, quasumus, tua sacramenta quod continent: ut quæ nunc SPECIE gerimus, rerum veritate capiamus.* Orant enim in priore formula, qui communicarunt, ut in unitate Ecclesiæ & societate sanctorum, cujus sacramentum, sive imaginem, sive speciem perceperunt, manifestis spiritus & caritatis operibus censeantur: ut carnem Christi spiritalem, de qua cum Hieronymo & Augustino diximus, cujus sacramentum, quod Christi corpus est, accipere, manifesta atque conspicua vitæ sanctimonia fumant: absque quo Eucharistia nemini esse potest pignus æternæ vitæ. De hac enim manifesta participatione Augustinus supra laudatus: ³ *Hoc totum ad hoc nobis valeat, dilectissimi, inquit, ut carnem Christi & sanguinem Christi non edamus tantum in sacramento, quod & multi mali: sed usque AD SPIRITVS PARTICIPATIONEM manducemus & bibamus, ut in Domini corpore tanquam membra maneamus.* Aliam Lanfranci Cantuariensis interpretationem omittimus, quod & ab aliis recitata est: & quanquam probabilis ea videri potest, non esse tamen genuina videtur.

In altera similiter oratione hoc Ecclesia flagitat, ut sacramenta perficiant in nobis quod continent, & quod significant: nempe unitatem spiritus, cujus & causa & symbolum illa sunt: ut in die Paschæ aperte, *Spiritum nobis tuæ caritatis infunde, ut quos sacramentis paschalibus satiasti, quæ sunt sacramenta unitatis & caritatis, tua facias pietate concordare.*

Perverfa hæc mysterii acceptio Pseudo-Ratramnum transfert in eam sententiam, ut passim affirmet, corpus Christi quod est in altari, magno distare intervallo ab eo in quo Christus natus est: quantum inter signum rei scilicet, & rem significatam, debet discrimen interesse. Multa differentia separantur, inquit, num. LXXIX. corpus in quo passus est Christus, & sanguis quem pendens in cruce de latere suo profudit: & hoc corpus, quod in mysterio passionis Christi quotidie a fidelibus celebratur: & ille quoque sanguis, qui fidelium ore sumitur, VT MYSTERIUM SIT illius sanguinis, quo totus redemptus est mundus. Et num. LXXI. Namque dum carnem vel sanguinem, quæ quotidie sumuntur a fidelibus, SPIRITUALIA dicit esse Hieronymus: at vero caro, quæ crucifixæ est, & sanguis qui militis effusus est lancea, non spiritualia esse dicuntur, neque divina: patenter insinuat, quod tantum inter se differunt, quantum differunt corporalia & spiritualia, visibilia & invisibilia, divina atque humana. Iterumque num. LXXXIX. Apparet itaque, quod multa inter se differentia separantur, quantum est inter pignus, & eam rem pro qua pignus traditur: & quantum inter imaginem, & rem cujus est imago: & quantum inter speciem & veritatem. Denique num. xcvi. Evidentiissime monstratum est, quod panis qui corpus Christi, & calix qui sanguis Christi appellatur, figura sit, quia MYSTERIUM: & quod non parva differentia sit inter corpus quod PER MYSTERIUM existit, & corpus quod passum est, & sepultum, & resurrexit. Quæ sententiæ plane ex adverso repugnant, ut diximus, Augustino, Chrysostomo, totique Ecclesiæ: cujus est ea vox in universo orbe recepta, Corpus quod in altari Dei est, ipsum est quod passum in cruce, αὐτὸ τὸ σῶμα.

Confutantur eadem & illa aurea Eligii Noviomenfis oratione, qui quondam aulæ primum, deinde & Ecclesiæ Francicæ decus & ornamentum fuit. ⁴ *Sci-*

tote, inquit, fratres dilectissimi, veraciter, ac credite firmiter: quod sicut caro Christi, quam assumpsit in utero Virginis, verum corpus ejus est, & pro nostra salute occisum: ita panis quam tradidit discipulis suis, & quem quotidie consecrant sacerdotes in Ecclesia, verum corpus est Christi. NEC SUNT DVØ CORPORA, CARO QVAM ASSUMPSIT, ET ISTE PANIS: SED TANTVM VNVVM CORPVS: in tantum quod dum ille frangitur & comeditur, Christus immolatur & editur: & tamen unus & integer permanet. Quam orationem ad verbum exscripsit auctor Anonymus Commentarii in Pauli epistolam ad Corinthos: cujus exemplar manu exaratum est ante annos octingentos, teste ⁵ Mabillonio, qui vidit.

At pseudo-Ratramnus, corpus quod per mysterium existit, hoc est, quod existit in intellectu fidei, post admonitionem figuræ, symboli vel mysterii: quod falso putat esse corpus divinum, ac spiritale, & invisibile, ab Hieronymo indicatum: hoc, inquam, corpus, a corporali & proprio, sive humano Christi corpore, discriminat ac secernit. Recte: sed illud impie, quod proprio corpori esse locum in altari negat. Aliud esse in altari sacramentum, aliud rem cujus est sacramentum, recte similiter asseverat, num. xxxv. sed in eo aberrat, quod & sacramentum esse symbola arbitretur integra, & mutationis omnis expertia: rem, cujus sunt sacramenta, ipsum esse corpus in quo Christus est natus: cum & Augustino, & vetustis aliis scriptoribus, sacramentum sive mysterium Christus ipse sit: res, cujus est sacramentum, unitas corporis Christi, quod nos sumus.

Connexum cum hoc priore erroris capite alterum est: quod omne mysterium peragi fide censet: & ut proxime citato loco dicit, panem qui corpus Christi figurat & in mysterio dicitur, ore fidelium accipi, UT SIT MYSTERIUM, hoc est, ut fides signum istud esse intelligat corporis Christi. Eo enim spectant plurimæ illius sententiæ. Num. xli. sacramentum, sive mysterium, constare ait ex duobus: & pane visibili, & verbo Dei de Christi corpore, quod eo pane intimatur, intellectu creditur: sic mysterium intellectu & fide peragi. Num. xlv. sacramentum aliquid secreti continere: & aliud esse quod visibiliter appareat: aliud vero quod invisibiliter sit accipiendum: id est, ex illius mente, quod non sit in eo pane sanctificato qui videtur, sed in credentium spiritu, in fide quæ latet. Quo referri etiam debent allatæ jam ejusdem voces, de eo quod exterius panis innuit, & de eo quod mysterium interius operatur: in animis nempe credentium, in quibus totum esse mysterium putat, admonitu symbolorum.

Similiter num. xli. Corpus & sanguis Christi, quæ sic appellantur, & sunt figuratæ, inquit: quæ fidelium ore sumuntur, figuræ sunt secundum speciem visibilem: at vero secundum invisibilem substantiam, id est, divini potentiam verbi, vere corpus & sanguis Christi existunt. Invisibilis substantia pseudo-Ratramno virtus est verbi divini, cui animus credit: sive, quod idem est, virtus fidei, quæ mysterium dum intelligit, facit. Secundum hanc verbi potentiam, quæ fidem in animis nostris creat, panis & vinum, quæ ore sumuntur, sunt illud vere in animo quod creduntur. Hæc fides pascit, creatura visibilis non pascit. Sic homo scelestus verbis catholicis, invisibilis substantiæ, aliisque, quibus misere ac per vim detortis abutitur, Gallicis interpretibus fraudi fuit, qui hunc locum sic reddidere, *par la puissance du Verbe divin.* Cum ille non per potentiam, sed secundum potentiam verbi dixerit: adeoque nec Verbum Deum, sed verbum Dei in animis nostris per fidem infusi-

¹ Codices Sacramentorum Ecclesiæ Romanæ, libro II. pag. 160.

² Sacramentarium Gregorii M. Missa in sabbato IV. temporum mensis septimi.

³ Augustinus, tract. xxvii. in Joannem.

⁴ Eligius, homilia xv.

⁵ Acta Sanctorum Ordinis Benedicti. parte secunda seculi IV. in præfat. pag. xxv.

insitum, tum isto loco, tum num. XLIII. LXIV. & alibi toto opere intellexerit: quo verbo Dei anima nutritur ac vegetatur, quoniam est panis invisibilis, ut ait num. XLIV. & LXVI. substantia invisibilis, quæ & æternæ vitæ substantiam subministrat, ut ait num. LIV. & panis substantiam in substantiam corporis. Dominici per fidem convertit.

Eodem intellectu num. LXVII. panem corporis Christi duo complecti dicit: & id quod vadit in corpus, & id quod panis est vitæ æternæ: verbum Dei scilicet, cui dum creditur, animus Christi corpore & sanguine pascitur ac potatur. Num. LXXII. carnem Christi spiritalem ex duobus componi: specie quam gerit exterius: & spiritali verbi divini potentia, invisibili efficientia, divinaque virtute verbi cui creditur. Num. LXXVII. Aliud est quod exterius geritur, aliud vero quod per fidem creditur. Ad sensum quod pertinet corporis, corruptibile est: quod fides vero credit, incorruptibile. Exterius igitur quod apparet, non est ipsa res, sed imago rei: mente vero quod sentitur & intelligitur, veritas rei. Verum corpus est, inquit, quod sentit animus cogitando: est in intelligentia fidei, invisibili quidem & spiritali, sed quam animus ipse percipit. En quomodo Christi corpus est in mysterio: in mente credentium verbo Dei: extra mentem in altari non est. Num. LXXXIX. & XCIV. fide spiritaliter animam pasci ait, dum non attenditur quod corpus pascit, quod dente premitur, quod per partes comminuitur: sed quod in fide spiritaliter accipitur. Innuens nimirum extra fidem nihil esse nisi quod corpus pascit, & dente premitur: nec dici posse quod proficitur Ecclesia Dei cum Paulo, & Augustino, immo cum Christo Domino, Hoc quod videtis, quod accipitis, quod frangitis, vere corpus est Christi.

Eam ob rem num. xv. negat corpus panis esse mutatum: cur? Corporaliter namque, inquit, nihil in eis cernitur esse permutatum. Sane: sed creditur tamen. Et num. xvi. mutationem ait esse figuratam & spiritalem, ut diximus, quæ fiat per fidei intellectum. Negat proinde ibidem duas in altari res existere. Sub velamento, inquit, corporei panis, corporeique vini, spiritale corpus Christi, spiritalisque sanguis existit. Non quod duarum sint existentia rerum inter se diversarum, corporis videlicet, & spiritus, verum una eademque res, secundum aliud species panis & vini consistit: secundum aliud autem corpus est & sanguis Christi. Hoc est dicere hæretico plane intellectu: Non sunt duæ res in eucharistia, sive in pane consecrato: sed una intimat ac significat alteram. Est in altari substantia panis dumtaxat, cujus admonitu corpus Christi quod creditur, animos credentium pascit ac vivificat: & eo quod mente concipitur, corpus Christi spiritale nuncupatur.

Ex quo consecrarium necesse est esse id quod ultro & aperte ait num. XL. Dominicum corpus & sanguinem dominicum symbola appellari, quoniam ejus sumunt appellationem, hoc est, veri corporis & sanguinis in quo Christus est natus, cujus existunt sacramentum: cujus memoriam & fidem excitant. Quod si verum sit, quid dici aut fingi potest quod Synusiarum magis causam adjuvet, adversus quos Chrysostomus in epistola ad Cæsarium monachum exserit stylum? Nam si panis intimans, sive significans corporis Christi substantiam, totum est Christi corpus in mensa Dominica: etiam divinitatis corpus circumscriptum, quod vel sic profecto non animis solum, sed oculis etiam intuentium, humanitatem intimat, cujus opera, ex illorum sententia, divinitas ipsa præstat, totus est Christus: una, inquit, natura, una substantia pariter Christus est. Si mysterium altaris constat ex duobus, nempe ex specie visibili, & credentium fide: aut Christus similiter ex duobus constabit: ex divinitate, quæ reipsa existit: & humanitate, quæ creditur a fidelibus: nam verbo

Dei monemur Deum humana agere & pati: aut absone prorsus cum eucharistia incarnationis mysterium a Chrysostomo ceterisque Patribus comparatur. Quantopere enim istud exemplum adversariorum causæ prodest, adversus quos illud imprudens Chrysostomus hoc loco intorsit? Quantum istud Synusistas juvat? qui, uti de Manichæis Vincentius Lirinensis ait, phantasia prædicatores aiebant filium Dei Deum: personam hominis non substantiæ existisse: sed actu putativo quodam & conversatione simulasse. Et sicut cum actor tragicus sacerdotem effingit aut regem, sacerdos aut rex est: at desinente actu, simul & ea, quam susceperat, persona desistit. Nihil attinet hoc loco rursum commemorare, quanta vis tamen insit Chrysostomi orationi ad catholicam fidem declarandam: nam id abunde confectum putamus.

Non est autem prætereundum, quam insigni audacia Patrum testimonia, quibus abutitur, pseudo-Ratramnus corruerit: Ambrosii præsertim, & Augustini. De Ambrosio certe jam præmonuit Antistes Illustrissimus PETRUS DE MARCA, in eo testimonio quod impostor recitat num. LIX. hæc verba fuisse expuncta, quibus premi se ac jugulari sentiret: Hoc quod nos sacerdotes CONFICIMUS corpus, ex Virgine est. Sed & ejusdem sancti doctoris verba alibi pessime a genuino sensu detorquet. Nam cum ille corpus Christi spiritale dicit, solum negat esse corporalem escam, hoc est, quæ corpus nutriat: nec esse negat idcirco corpus corporaliter. Tantum cum¹ Paschasius docet hæc mysteria non esse carnalia, licet caro & sanguis sint. At pseudo-Ratramnus & istud negat, & corpus spiritale interpretatur, quod¹⁹¹ sit in animo & fide credentium corpus.

Jam in Augustini verbis fraus haud paulo levior. Nam cum dixerit sanctus doctor in sermone ad Infantem superius allato, Mysterium vestrum accipitis: legisse pseudo-Ratramnus videtur, num. xcvi. Mysterium Domini accipitis. Sic enim habent editiones ejus libri omnes, a prima, quæ anno MDXXXII. prodiiit: præter postremam, anni MDCLXXXVI. Nec vero sine consilio hunc Augustini locum sic interpolavit: nempe ut statim colligeret panem consecratum tam esse mysterium Domini, quam est mysterium nostrum: hoc est, tam esse tantummodo signum corporis Dominici, quam est tantummodo signum credentis populi. Sanctus Augustinus, inquit, num. xcvi. satis nos instruit, quod sicut in pane super altare posito corpus Christi signatur, sic etiam & corpus accipientis populi. Atqui mysterium Augustino, ut vidimus, non signum Christi, sed ipse Christus est: in veritate corpus Christi, & sanguis, etsi mysterium appellatur, nec mysterium Domini, hoc loco dixit, sed mysterium vestrum, ut & Vignierius, & Patres Benedictini in emendatissima sua editione repræsentant: hoc est, mysterium unitatis ac pacis nostræ, quæ sub oblati muneribus, ut canit Ecclesia, mystice designatur: nempe sub pane & vino consecrato.

Sic rursum num. xxxiii. cum Augustinus a nobis pag. 159. citatus dixerit, suaviter atque utiliter recondendum in memoria mysterium passionis: ipse expunctis detritisque vocibus duabus prioribus, fideliter recondendum exhibuit: quæ interpolatio tamen alibi per se levis possit videri: eo tamen consilio est ab isto adhibita, ut ex eo colligat mysteria a fidelibus peragi sua fide, non ab ipso Deo in symbolis sanctificatis, ut fides catholica tenet: quam⁴ sanum est adstruere, periculosum niti refellere: execrabile, fraude subruere.

Vi-

¹ Paschasius. libro de corpore & sanguine Domini, cap. xx.

² Remigius Autisiodorensis, de celebratione Missæ.

³ Secreta Missæ, in festo corporis Christi.

⁴ Ascelinus, in epistola ad Berengarium, in notis ad vitam Lanfranci Cantuariensis, pag. 25.

Viderint qui Ratramno Corbeïensi monacho illud opus magno molimine vindicant, quantum auctoritatis pondus ei homini adferant, aut verius detrahant, in altero doctrinæ capite, de quo sinistra opinionis suspensionem movit ¹ Hincmaro Remensi, æ-

¹ Hincmarus, libro de Prædestinatione, cap. v. & Flodoardus, libro 111. historie Remensis, cap. xv.

que atque Gothescalcus. Aliquanto certe Ratramno æquior Hincmarus exstitit, cui multo fuere, quam huic ætati nostræ, scripta illius notiora. Nam is de prædestinatione tantum male intellecta Ratramnum infimulat, nullam eidem de eucharistia litem intendit: qui Joanni Scotto, ut vidimus, istud quoque erroris caput objecit.

EMBOLUM PRIMUM.

DE

POTESTATE CONSECRANDI.

UM in iis nunc hominibus, qui sunt alieni a regno Dei epulæque cælesti, multi non modo quid efficiat consecratio, verum etiam quis consecrationem efficiat, in quæstionem vocent: prodieritque nuper de hoc argumento volumen in Anglia: de priore idcirco controversia postquam dictum est hæcenus pro instituti nostri ratione satis, de posteriore si quid adjiceretur corollarii vice, haud abs re omnino fore visum est.

CAPUT I.

Diaconos offerre sacrificium nec ausos fuisse olim, nec potuisse.

DIACONI quidem olim in Occidente ausi sibi arrogare panis & calicis consecrandi potestatem vulgo existimantur: sed statim fuisse repressi, jussique intra præscriptos sibi limites se continere, canone xv. Concilii Arelatensis I. quod plenarium, hoc est, totius occidentis, ab Augustino jure merito appellatum. De diaconibus, inquit, quos cognovimus multis locis offerre, placuit minime fieri debere. Sed quorum animis hæc insedit opinio, illis fraudi fuit vox offerendi: quæ cum de diaconis sermo est, nihil aliud quam eucharistiæ porrigendæ plebi officium declarat, quo nunc primum officio illis interdicitur: eadem cum sacerdotali ordini tribuitur, consecrationem indicat, sive immolationem: ut omitam, quod tralatitium est, suo etiam modulo plebem offerre: hoc est, ² fide & devotione: vel quoniam munera consecranda offert.

Vidit hoc discrimen vetustus ille Arelatensium canonum collector, ut ipse fortassis synodi notarius, qui titulos singulis apposuit. Nam cum offerendi vox perinde allato canone xv. de diaconis, & canone xvi. de episcopis peregrinis occurrat, De episcopis peregrinis, inquit, qui in Urbem solent venire, placuit eis locum dari ut OFFERANT: cur prioritulum non inscripsit, Ut diacones non sacrificent: sed, Ut diacones, vel levitæ non offerant: quemadmodum posteriori hoc lemma præfixit, Ut Episcopo peregrino locus sacrificandi detur: nisi aliud esse intellexit offerre, cum de diaconis: aliud, cum de sacerdotibus sermo est: aliud, eucharistiam offerre: aliud, & sacrificare: ac prius illud quidem ausos esse diaconos, posterius non esse ausos?

¹ Remigius Autisiodorensis, de celebratione Missæ.

Ufus eadem OFFERENDI voce ³ Innocentius III. Pontifex, cum diaconorum officia partesque describeret: & quæ tum insit ei voci vis ac potestas, statim Christi Domini exemplo declaravit. Hi septem candelabra aurea, inquit: hi voces tonitruorum, qui pacem annuntiant, prædicant Evangelium, mensam componunt, OFFERVNT Eucharistiam &c. Hoc officium Christus exercuit, quando post cænam sacramenta confecta propriis manibus dispensavit. Offerre igitur, cum diaconis ea vox attribuitur: sive, ut Innocentius ait, offerre eucharistiam, corpus Domini dispensare est: quod ne deinceps diaconi facerent, princeps omnium hæc synodus prohibuit: id quod deinde Nicæni Patres sunt imitati, alique, ut dicemus.

Coërciti igitur hoc canone xv. diaconi in provinciis constituti, concise ac breviter, pro synodi auctoritate: Placuit minime fieri debere. Mitius actum canone xvi. urbanusque cum Urbicis, hoc est, cum Romanis, pro reverentia sedis Apostolicæ, qua in Ecclesia militarent. De diaconibus Urbicis, ut non tantum sibi præsumant, sed honorem presbyteris reservent, ut sine conscientia ipsorum nihil tale faciant. Diacones Urbici, Romani sunt. Sic enim apud ⁴ Cyprianum, Urbici Clerici: Urbicus Zephyrinus, apud ⁵ Optatum: Urbici sacerdotes, apud ⁶ Ambrosium: Urbicus Papa Siricius, apud ⁷ Paulinum: denique apud ⁸ Victorem Vitensem, captivi Urbici appellantur. Itaque de his ita sancitum in synodo: ut summo Pontifici in ara facienti quando ministrarent, ne sancta plebi porrigerent: hunc honorem presbyteris reservarent: nihil tale, quale videlicet in diaconis extra Urbem proxime reprehensum est, sine presbyterorum conscientia, sive præcepto facerent, ubi maximus est communicantium numerus.

Nam vis est ea vocis illius, sine conscientia ipsorum. In Concilio Antiocheno anni cccxli. canone xi. chorepiscopus prohibetur presbyteros aut diaconos ordinare præter conscientiam episcopi civitatis, vel Ecclesiæ, in cujus parœcia est constitutus, ex vetere interprete, quem secutus est ⁹ Isidorus Hispalensis: hoc est, sine præcepto episcopi: sicut enim Dionysius reddidit canonem Ancyranum ejusdem argumenti, ut quidem Dionysii interpretationem exhibet Rabanus Moguntinus, in opusculo de chorepiscopis, ad Drogonem Metensem.

P p

An

³ Innocentius III. Papa, libro 1. mysteriorum Missæ, cap. v. de diaconibus.

⁴ Cyprianus, epist. xl.

⁵ Optatus, libro 1.

⁶ Ambrosius, lib. 11. epist. xli.

⁷ Paulinus, epist. 1. ad Severum.

⁸ Victor Vitenfis, lib. 1.

⁹ Isidorus Hispal. libro 11. de officiis Ecclesiasticis, cap. vi.

An vero si consecrandi officium utroque illo canone Arelatenſi diaconis adimeretur, tam leniter ac moderate dicerent Patres, *Placuit minime fieri debere?* aut illud ipſum Urbicis cum preſbyterorum conſcientia fas eſſe concederent? Diaconos ruri quidem rexiffe plebem in occidente, conſtat ex ¹ Cypriano, ex ² Iliberitana ſynodo, quæ hanc Arelatenſem bien-
 198 nio anteaſſit, ex litteris ³ Conſtantini ad Euſebium, quæ fuere encyclicæ, atque adeo ad epiſcopos totius orbis ſcriptæ a paribus: ex ⁴ Collatione Carthagi-
 nienſi: denique ex Concilio Toletano anni dxcvii. ſed qua lege? primum, ut baptiſmi gratiam, ac pœni-
 tendi copiam in neceſſitate tantum poſitis imperti-
 rent: nam extra neceſſitatem, nefas. Deinde, ut in ſuis quique diaconiſ commendas ſibi oves fo-
 verent monitis ſuis, ut loquitur Cyprianus, epiſto-
 la xi. Oblationes autem eoſdem a plebē exigere, vel
 conſecrare auſos, quis prodidit? aut quo omnino
 documento poteſt ſuaderi tentatam ab illis adeo pro-
 fanam ac temerariam uſurpationem ſacrorum?

Quin immo nefas eſſe diacono conſecrare, quot
 & quam illuſtria monumenta clamant? ⁵ Diaconus,
 inquit auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum, libro
 viii. cap. xxviii. non baptizat, non offert. Et
 cap. xlviii. ⁶ Neque enim fas eſt diacono ſacrifi-
 cium offerre, aut baptizare.

Collectas quidem diaconus celebrat, ibi plebs agit:
 hoc eſt, eccleſiaſticum officium, divinaſque laudes
 concinit. *Diacones illic habeo*, inquit epiſcopus Do-
 natista, in laudata Collatione Carthaginienſi: *vici-
 na plebs agit.* *Conventicula ſcilicet facit*, cujuſmodi
 per diverſa loca, Frumentio auctore, ut ⁷ Ruſinus
 prodidit, negotiatores Romani in Æthiopia, ad quæ
 Romano ritu ORATIONIS CAUSA confluere:
 ὅτι τῶ χριςτιανικῶς ἐκτελεῖν δὲ χάρις, inquit ⁸ Socra-
 tes: qui & catechumenos Indos in communionem
 precum adſcitos addit, quos arceri ſolitos a rei di-
 vine conſpectu nemo nescit: non tamen ab orationis
 ſocietate. Sed ubi preſbyter non aderat, ſacra res
 peragi non potuit: etſi ⁹ Theodoretus communem
 hanc precationem λειτουργίαν appellat, laxiore ejus
 vocabuli ſignificatu: cum Ruſinus, a quo rem geſ-
 tam reliqui acceperunt, orationem præciſe dicat: hoc
 eſt, collectas cum lectione librorum ſacrorum.

At non integre, inquam, collecta celebratur, ſi-
 ne preſbytero, qui conſecret. Hoc eſt enim integre
 celebrare: ut aperte docent Acta Martyrum Alu-
 tinienſium, qui ſub Diocletiano & Maximiano Augg.
 anno ccciv. martyrium fecere, Anulino Procon-
 ſule Africæ, ab aliquo Donatianæ factionis patrono
 conſcripta: a V. Cl. eruditiffimoque, & nobis ami-
 citia conjunctiſſimo STEPHANO BALUZIO edi-
 299 ta, Tomo II. Miscellanorum. *Talia precanti, Pro-
 conſul, Quis eſt, inquit, auctor tecum congregationis
 veſtræ? Qui crudelius ſervienti carnifici clara voce reſ-
 pondit, Saturninus preſbyter. Quarente igitur
 Proconſule Saturninum, oſtendit, non quod illum prodi-
 derit. ſed ut illi panderet INTEGRE SE
 CELEBRASSE COLLECTAM, QVANDO CVM IPSIS ETIAM PRESBYTER
 FVERAT.*

Porrigere preſbyteris ſacram communionem,
 quamobrem diaconi in Nicæna deinde ſynodo ſunt
 prohibiti canone decimo octavo? ¹⁰ Quod, inquit,
 neque regula, neque conſuetudo tradidit, ut hi qui OF-

FERENDI SACRIFICII NON HA-
 BENT POTESTATEM, his qui offerunt, cor-
 pus Chriſti porrigant. Nam quis patiat, inquit Hie-
 ronymus, epiſtola lxxxv. ad Evagrium, ut ſupra
 eos ſe tumidus diaconus offerat, ad quorum preces Chri-
 ſti corpus ſanguisque conſicitur? Hac una prærogativa
 ac dote, quacumque diaconus laude præſtet, dia-
 cono preſbyter longo præit intervallo. Si ex diacono
 ordinatur preſbyter, inquit idem, noverit ſe lucris mi-
 norem, ſacerdotio eſſe majorem: quo plane ſenſu Ni-
 cæna ſynodus canone jam laudato, ¹¹ diaconos aut
 preſbyteris eſſe minores.

Cur Eccleſiam apud Luciferianos idem Hierony-
 mus negat eſſe? Quod ſacerdotes non habent, qui
 corpus Chriſti conſiciant, ſed diaconum tantum.
 Hilarius, inquit, cum diaconus de Eccleſia receſſerit,
 ſolusque, ut putat, turba ſit mundi, NEQVE EV-
 CHARISTIAM CONFICERE POTEST, EPISCOPOS ET PRESBYTEROS NON
 HABENS: neque baptiſma ſine Euchariftia tradere:
 & cum jam homo mortuus ſit, cum homine pariter inte-
 ruit & ſecta: quia poſt ſe nullum clericum diaconus po-
 tuit ordinare. Eccleſia autem non eſt, quæ non habet
 ſacerdotes. Quod hi ſolum, ut eſt ab eodem ſcite dic-
 tum in epiſtola ad Heliodorum, Chriſti corpus ſacro
 ore conſciunt. Diaconus vero, ut eſt in Concilio,
 quod Carthaginienſe IV. appellant, non ad ſacerdo-
 tium, ſed ad miniſterium conſecratur.

Cur in ægritudine baptiſmum impertiri preſbyte-
 200 ro fas eſt, diacono nefas eſt, niſi in ſumma neceſſi-
 tate? Quoniam, cum baptiſmum ſine euchariftia tra-
 dere, ſi vetuſtos mores conſulimus, nefas eſt, (&
 ita quidem affirmantem Hieronymum proxime audi-
 vimus,) offerendi ſacrificium pro peccatis alteri po-
 teſtas ineſt, nempe ſacerdoti: diacono ſimiliter non
 ineſt. Ita certe ſtatuunt Romani canones ad Gallos
 Epiſcopos, canone vii. Ubi ægritudinis neceſſitas con-
 ſequi unumquemque compellit, ſpecialiter preſbytero li-
 centia eſt per ſalutaris aquæ gratiam dare indulgentiam
 peccatorum: quoniam & MVNVS ipſi licet CAUSA
 EMUNDATIONIS OFFERRE. Diaconis
 vero nulla licentia baptizandi invenitur eſſe conceſſa:
 ſed quod ſemel forte contigit uſurpari, per neceſſitatem
 dicuntur excuſati, nec poſtea in ſecuritate commiſſum.
 quam quidem rationem explanat uberius D. Tho-
 mas, parte iii. quaſt. lxxviii. art. 2.

Concilium Vaſenſe II. anno dxxix. canone ſe-
 cundo, diaconis poteſtatem facit, ut infirmitate pro-
 hibente, quominus preſbyter verba facere ad popu-
 lum per ſe ipſe poſſit, diaconus ſanctorum Patrum
 expoſitiones publice recitet. Quæ afferri ſynodus ſi-
 militer poteſt ulla, quæ conſecrandi abſente preſby-
 tero diaconis detulerit facultatem? Plane nulla.

Quamobrem merito Fulbertus Carnotenſis, in
 epiſtola xxxvi. ad Guidonem Bituricenſem, dia-
 conum, qui ſe preſbyterum ſimularit, miſſamque cele-
 brare præſumpſit, procul dubio extra chorum deponen-
 dum, & pœnitentia plectendum pronuntiat: cum ne
 plebs ipſa quidem tantum flagitium impune tuliſſet,
 niſi preſbyterum ſe diaconus mentitus eſſet.

Quæ ſunt igitur diaconorum in re divina partes
 & munia? Ut ſacerdoti offerenti miniſtrent: nam
 inde Διᾱκόνων ſeu miniſtrorum nomen. Per ſe nec
 baptiſmum impertiri extra neceſſitatem, nec omnino
 euchariftiam conſicere fas illis unquam fuit. ¹² Nam
 neque diaconis eccleſiaſtica regula conceditur eſt, ut ali-
 quod myſterium peragant: ſed ſolum ut miniſtrent, inte-
 rea dum peragitur, inquit Epiphanius, hæreſi lxxix.
 quæ Collyridianorum eſt. Preſbyteris igitur agentibus,
 ut ait Ruſinus, in converſione canonis xx. Ni-
 cani, hoc eſt, ſacrificantibus, diaconi ſolum mini-
 ſtrent.

¹ Cyprianus, epiſt. xi.

² Conc. Iliberit. cap. lxxvii.

³ Apud Euſebium, lib. ii. de vita Conſtantini, cap. xlvii.

⁴ Collatio Carthag. cap. cxxxiii.

⁵ Conſtitut. Apoſt. Διάκονοι & βαπτίζῃ, & πρὸς φέρει.

⁶ Οὐτὶ γὰρ Διᾱκόνος πρὸς φέρειν ἰουσίαν ἔχει, ἢ βαπτίζειν.

⁷ Ruſin. lib. x. hiſt. Eccl. cap. ix.

⁸ Socrat. lib. i. cap. xix.

⁹ Theodoret. lib. i. cap. xxi.

¹⁰ Nicæna Syn. Οὐτὶ ὁ κληρὸν ἔχει ἢ συνήθεια παρέδωκε, τὸς
 ἐξουσίαν μὴ ἔχοντες πρὸς φέρειν, τὸς πρὸς φέρειν διδόναι τὸ σῶμα &
 Χρῆμα.

¹¹ Nicæna Syn. Διακόνους τῶν πρὸς βυτίρων ἐλπίδας τυχόντων.

¹² Epiph. Καὶ γὰρ οὐτὶ διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἱερεῖς
 θεοῦ π μυστήρια ἱππιτεῖν, ἀλλὰ μόνον διακονεῖν τῇ ἱππιτεῖ.

strent. Agere enim, cum de sacerdotis officio sermo incidit, ut offerre, est sacram rem agere : sive, ut Victor Vitenfis ait, libro II. *Missas agere* : unde & agenda passim pro Missa occurrit, ut in Concilio Carthaginensi II. sub Geneclio, canone IX. & actio, pro Missa canone, apud Walafridum, cap. XXI. aliosque : ¹ *actio nuptialis*, in Sacramentario Ecclesiae Romanae, pro Missa nuptiali. Hinc apud Augustinum, libro de bono viduitatis, cap. XVI. ubi commemorat quemadmodum in Missa cor habere sursum communeamur, *Recordaris*, inquit, *haec verba unde sunt, intus qua sanctione & quanta sanctitate commendentur agnoscis.* Quem locum longe melius Florus ad I. Cor. 2. legit, *inter quas actiones & qua sanctitate* : dicente ipso proxime antea Augustino, *inter sacra mysteria cor habere sursum jubemur.* Agenti presbytero igitur, hoc est, immolanti diaconi tantum ministrent. His illi se contineant finibus : hoc se modulo metiantur.

Duplici autem potissimum officio ministerium illud constat. Primum enim, fidelium oblationes praesente ac iubente sacerdote diaconus suscipit : atque inde partem designat, quae debeat a presbytero consecrari. Quin etiam, siquidem adesset diaconus, nefas presbytero fuit absque eo oblata suscipere : ne carere se posse opera diaconi sacerdos existimaret, ut mox dicemus. Cujus ritus vestigium aliquod in eo manet, quod in Missa solenni de diaconi manu sacerdos panem in ara & calicem accipit consecrandum. Hoc officium ne subdiaconi occupent, canone XXV. Laodicensi cavetur : ² *Quod non oportet subdiaconos panem dare.* Quo in canone explanando mirae sunt Graecorum interpretum, aliorumque, allucinationes. Possunt subdiaconi in prothesim ex aedibus panem afferre, id quod Oblationarius inde appellatus Romae subdiaconus faciebat : ad aram dare presbytero non possunt : solis hoc diaconis reservatum.

E prothesi, hoc est, ex ara minore, sive ex altari propositionis, ubi munera a sacerdote mox consecranda primo imponuntur, in Orientali Ecclesia diaconus, dimissis catechumenis, olim utraque, hoc est, panem & calicem, ad aram majorem, ubi res divina a sacerdote fieri consuevit, deferrebat : recentiori more solum ille panem deferat, sacerdos ipse calicem. Sic enim in Chrysostomi liturgia. ³ *Deinde sanctam pateram sumit diaconus supra caput cum attentione : sacerdos vero sacrum calicem deferat.* At vetustioris meminit tum auctor Constitutionum Apostolicarum, libro VII. capite XII. ⁴ ubi catechumenis ceterisque a diacono ejectis, deferre oblata episcopo ad aram diaconi dicuntur, duo videlicet, panem ut alter, alter vinum deferat : tum synodus Ancyrana canone secundo, quo prohibetur, ne diaconi sacrificati aut panem calicemve deferant : aut plebem quid facto sit opus, dum res sacra peragitur, praconum more admoneant : id quod in liturgia Graeca diaconus saepius multo, quam in Latina, facit. ⁵ *Diaconos similiter, qui sacrificarunt . . . cessare ab omni sacro ministerio, sive panis calicisve deferendi, sive annuntiandi.* Quid sit *κηρύσσειν*, dicemus ad hunc canonem alias. Aliud interim *προσφέρειν* offerre est, quod proprium sacerdotum munus est in Nicæna synodo : aliud *ἀναφέρειν*, quod diaconorum proprium in ista. Alioquin quo jure Nicæna, quae Ancyranam vix post annos XVI. est subsecuta, diaconis potestatem inesse *προσφέρειν*, offerendi sive consecrandi, negaret? Hoc nunc est *ἀναφέρειν*, quod apud auctorem Constitutionum Apostolicarum *προσ-*

φέρειν : in liturgia Chrysostomi *ἐπὶ τῷ κρηφῆς λαμβάνειν* : apud Joannem Episcopum Carpathi, in MS. *κομίζειν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν τῶν ἁγίων μυστηρίων*, *gestare sanctam oblationem divinorum mysteriorum.* Quae gestatio, *ἀναφορὰ*, *προσκομιδὴ*, munerum consecrandorum, a prothesi ad aram majorem, ut dictum est, magna pompa fit in Ecclesia Orientali, ante oblationem quae fit a sacerdote rem divinam peragente : in occidentali locum non habet : diaconi tamen officium aliquod huic affine reperitur, quod quidem his verbis indicatur in Ordine Romano, *suscipere oblatas de oblationario, & dare pontifici, levare calicem & ponere eum super altare juxta oblatam pontificis.* Apud Cumeanum Abbatem, cap. XII. est oblationem afferre : *Diaconus*, inquit, *obliviscens OB-LATIONEM AFFERRE, donec auferatur linteamen, quando recitantur nomina pauperum, similiter poeniteat.*

Ministri porro cum sint hae partes in re divina, & ipse quodammodo cum sacerdote offert, quanquam dispari longe modo ac potestate : & offerendi vox utrique eam ob rem ab Hieronymo ipso accommodatur, in Apologia ad Pammachium : *Non mihi irascantur, inquit, sed scripturis sanctis, immo episcopis, & presbyteris, & diaconis, & universo choro sacerdotali & levitico, qui se noverunt HOSTIAS OFFERRE non posse, si operi servant conjugali.* Unde & diaconorum quoque sacerdotium e veteribus multi vocant.

Munus alterum diaconorum Cyprianus libro de lapsis indicat. *Calicem diaconus*, inquit, *OFFERRE praesentibus caepit.* Et iterum : *Perstitit diaconus, & reluctanti licet de sacramento calicis infudit.* Ac de Laurentio Augustinus, sermone XXXVI. de diversis : *Universa testis est Roma, ubi diaconi gerebat officium. Ibi sacrum Christi sanguinem ministravit.* Xystum Pontificem cum ad necem rapi Laurentius cerneret, sic compellatum ab eo narrat Ambrosius, uti optimi codices MSS. & typis editi exhibent : *Quo, sacerdos sancte, sine diacono properas? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. . . . Cui commisisti Dominici sanguinis CONSECRATIONEM, cui consummandorum consortium sacramentorum, huic consortium tui sanguinis negas? Committit scilicet sacerdos diacono dominici sanguinis consecrationem, cum ei consecratum sanguinem, sive calicem dominico plenum sanguine tradit in manus, unde hauriat sacerdos ipse primam, quem deinde ceteris diaconus offerat.* Sic conceptis verbis Ordo Romanus. *Dum communicaverit Pontifex, de ipsa sancta quam momorderat, ponit inter manus archidiaconi in calicem, faciens crucem ter, dicendo : Fiat commixtio & consecratio corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, accipientibus nobis in vitam aeternam. . . . Et ita confirmatur ab Archidiacono.* Et quibusdam interjectis : *Archidiaconus confirmat omnes sanguine dominico, quos communicaverit Pontifex corpore dominico.* Et mox : *Sicut Archidiaconus confirmat, quos Pontifex communicat : sic reliqui diacones confirmant, quos Episcopi sive presbyteri post Pontificem communicant.*

Quid est igitur quod diacono sacerdos committit? consecrationem corporis & sanguinis Domini : sive, ut est in Ordine Ambrosiano, *commixtionem consecrati corporis & sanguinis Domini* : hoc est, consecratum calicem cum panis consecrati commixtione. Quis porro consecrationem sanguinis dici miretur pro sanguine consecrato, qui meminerit tum in liturgia sacra dici hanc oblationem pro donis oblatis : tum benedictionem pariter a veteribus saepe appellatam esse, munusculum a sacerdote benedictum, a Gregorio M. potissimum pluribus passim locis? Cur consecrationem illam autem, consecratumve sanguinem, sive, ut aureo plane verbo ⁶ Primasius vocat,

¹ Codices Sacramentorum, a Thomasio editi, pag. 220.

² Laodice. can. XXV. *Ὅτι εἰ δὲ ὑπερέτις ἄρτον δίδωται.*

³ Liturg. *Εἰπε τὸ ἅγιον διακόνι ἐπὶ τῷ κρηφῆς αὐτῷ ὁ ἀρχιεπίσκοπος προσέχων λαμβάνει, ὁ δὲ ἱερεὺς αἶψαν τὸ ἅγιον ποτήριον, &c.*

⁴ Const. Apost. *Ὅτι γινώσκοντες οἱ ἀρχιεπίσκοποι ἀποστατάσαντες τὸ δῶρον τῷ ἐπισκόπῳ ὡς τὸ ὑποστατήριον.*

⁵ Ancyran. *Διακόνους ὁμοίως ὑποστάσεις . . . πεποιθὲς πίσης τῷ ἱερῶς λειτουργίας, τὸ τὸ ἅγιον ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν.*

CONFECTUM CRUORIS DOMINI, diacono sacerdos committit? Ut confirmet diaconus, quos sacerdos communicarit: hoc est, ut sanguinem dispense. Sic enim diaconi ope & consortio confirmantur consummanturque sacramenta.

At in Oriente quædam calicis benedictio diacono assignatur. Sane: sed quæ nihil ad consecrationem attinet. Tum initio liturgiæ scilicet, in calicem cum vino frigidam: ante communionem iterum in consecratum a sacerdote calicem¹ diaconus aquam ferventem e cochleari instillat, in modum crucis: quæ crucis signatio: benedictio illa est calicis, qua canone xxv. Laodicensi jam laudato subdiaconis interdicitur: id quod interpretes Græcos pariter & Latino fugit.² Quod non oportet subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere. Prior dumtaxat illa aquæ infusio in calicem, quæ fiat in modum crucis, in usu est apud Latinos. Archidiaconus, inquit Ordo Romanus, *infundit faciens crucem in calice*. Sed quorum subdiaconis benedictione ea interdictum? quoniam propria illa diaconorum est: qui si absint, præstari has vices a sacerdote ipso oportere, æquæ ac vasa dominica ad sacram mensam deferri, ceteraque eorumdem in re sacra obiri munia, liturgia quoque Chrysostomi admonet, Græcique interpretes ad canonem xxi. ejusdem synodi. Nam, ut ait auctor Constitutionum Apostolicarum,³ *Nulli ceterorum clericorum licet diaconi munus obire*.

Hæc fere diaconorum officia describit⁴ Isidorus, ex quo plurimum lucis accedet iis, quæ de his hæcenus dicta sunt. *Ipsi, inquit, clara voce in modum præconis admonent cunctos, (κρυόσσειν, ut vidimus, Ancyrana Synodus dixit:) sive in orando, sive in flectendo genua, sive in psallendo, sive in lectionibus audiendo. Ipsi etiam ut aures habeamus ad Dominum clamant: ipsi quoque evangelizant. Sine ipsis sacerdos nomen habet, officium non habet. Nam sicut IN SACERDOTE CONSECRATIO, ita IN MINISTRO DISPENSATIO SACRAMENTI est. Illi orare, huic psallere mandatur. Ille oblata sanctificat, hic SANCIFICATA DISPENSAT. Ipsi etiam sacerdotibus propter præsumptionem (ne sibi diaconorum operam inutilem ac supervacuam putent) non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus sit a diacono. Levitæ componunt mensam Domini. Levitæ operiunt arcam testamenti, &c. Quæ totidem verbis exscripsit ab eo⁵ Rabanus Maurus, alique. Et auctor tractatus de septem ordinibus, inter Hieronymi opera, tum eadem habet, tum ista: *Eget officio diaconi sacerdos, sicut & diaconus sacerdotis . . . diaconus calicem tradit, testis passionis, testis dispensationis, testis humilitatis: ne elatus in superbiam is qui obtulit, nihil sperandum sibi a diacono recognoscat*.*

At ubi sacramenta vel sanctificata dispensari a diacono dicuntur, post Arelatensem synodum, sanguinem dumtaxat intelligi necesse est, quod erat complementum communionis, ut verbo utamur⁶ Bracarense IV. Concilii, anni dclxxv. sive, quo communio confirmabatur, ut diximus: non ipsum Domini corpus, sive Eucharistiam: quam confringere quidem diacono licuit, dividere autem sive impertiri plebi in occidente nunquam fas fuit, nisi absente presbytero.⁷ *Eucharistia sacramentum*, inquit Tertullianus, *non de aliorum manu, quam præsentium, sumimus*. Sanguinis certe dumtaxat apud Cyprianum, Ambrosium, Augustinum, locis allatis, mentio est.

Quare & Arator pio cantu prosequens primam diaconorum functionem, sic repræsentat:

*Quam splendida cœpit
Ecclesiæ fulgere manus, quæ pocula vitæ
Misceat, & latices cum sanguine porrigat Agni.*

Plus ausi quidem diaconi antiquis temporibus multis in locis: sed statim coerciti: in Arelatensi prima synodo potissimum, ut vidimus: mox & in Nicæna, canone xvi. non si Græca quidem per se verba nude spectentur: sed si Latina Rufini, apertissime. *Et ne diaconi, inquit, presbyteris præferantur, neve sedeant in confessu presbyterorum: aut illis præsentibus eucharistiam dividant: sed illis agentibus solum ministrent. Si vero presbyter nullus sit in præsentibus, tunc demum etiam ipsis licere dividere: aliter vero agentes, abjici debent*. Sed & Arelatensis synodus secunda, ubi Nicænæ synodi decreta recenset, Rufini potius interpretationem, (nam fuere Galli & occidentales omnes in Rufinum propensi:) ac simul Ecclesiæ morem, canonisque Græci sententiam potius, quam verba repræsentat, canone xv. *In secretario diacono inter presbyteros sedere non liceat, vel corpus Christi præsentibus presbytero tradere non præsumat. Quod si fecerit, ab officio diaconatus abscedat*. Anno demum cccclxxxiv. ut recentiora exempla omittamus, Gelasius I. (ut creditur) in epistola ix. ad episcopos Lucaniæ, de diaconis: *Sacri corporis prærogationem sub conspectu pontificis seu presbyteri, nisi his absentibus, jus non habeat exercendi*. Ne cogente quidem infirmitate diacono licuit olim communionem ægris impertiri, sine iussione sacerdotis, ut synodus Iliberitana admonet, capite xxxi. Similis fere definitio Concilii, ut vocant, Carthaginensis IV. canone xxxviii. *Ut diaconus, præsentibus presbytero eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget*.

Quare quod & Justinus in apologia, quæ secunda dicitur, & Auctor Constitutionum Apostolicarum, libro viii. cap. xxviii. diaconis munus adscribunt dividendi populo panem: vetustum admodum morem indicant: qui Arelatensi primum interdicto sit sublatus, ut diximus. Nam & ille Romanæ quæ cerneret, scripto haud dubie consignavit: & istum constat apud eruditos Romanæ ecclesiæ consuetudines operi suo subinde aspergere: & idem denique cap. xxi. ejusdem libri conceptis verbis admonet episcopum oblationem impertiri, diacono calicem porrigente. Apud Græcos certe ne quidem confringendæ eucharistiæ munus, quod Ordo Romanus diaconis committit, datum fuisse, nedum porrigendæ, locuples sane auctor est Theodorus Cantuariensis, homo Græcus, in Pœnitentiali, capite secundo: ubi Græcanicum potius morem a suis recipi in hoc negotio, quam Romanum, optat. *Diacones, inquit, cum Græcis non frangant panem sanctum, nec collectionem dicant, vel Dominus vobiscum, vel completam*. Et mox: *Diaconi possunt baptizare . . . non tamen panem dare*.

Maneat ergo quod summa consensione sæculis omnibus persuasissimum fuit, solis sacerdotibus jus competere corpus Christi conficiendi sacro ore, ac per se quoque illud populo dispertiendi: prius illud autem consecrandi munus diaconos arrogare sibi nec olim ausos, nec potuisse.

CAPUT II.

A Tertulliano sacerdotium tantum spiritale & mysticum, non externum, laicis assignatum esse.

AT habent sacerdotium & laici, ut in necessitate possint offerre, & tingere. Quo istud autem auctore statuitur? Tertulliano, inquit, libro de Exhortatione castitatis: ubi monogamiæ necessitatem vel isto in primis argumento adstruit. *Inde*

¹ Chrysost. liturgia. 'Ο ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας ἐν δὲ τῇ αἰσῇ ποιεῖν.

² Concil. Laod. "Οτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχιεπίσκοπος, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ψαλμωδῶν, ἢ ἄλλου τινος ὁφείλει τὸν κύπελλον ἡγιασμένον εὐλογεῖν.

³ Const. Apost. lib. viii. cap. xxviii. Τῶν ἁγίων κληρικῶν τῶν ἀρχιεπίσκοπος, ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος, διάκονος, ἢ ἄλλου τινος ὁφείλει τὸν κύπελλον ἡγιασμένον εὐλογεῖν.

⁴ Isid. lib. 2. de offic. Eccl. cap. viii.

⁵ Raban. lib. 1. de Instit. Cleric. cap. viii.

⁶ Concil. Bracar. IV. can. 1.

⁷ Tertull. lib. de corona, cap. iiii.

208 de igitur apud nos plenius atque instructius præscribitur, unius matrimonii esse oportere, qui adleguntur in ordinem sacerdotalem. Usque adeo quosdam memini digamos loco dejectos. Sed dices: Ergo ceteris licet, quos excipit. Vani erimus, si putaverimus quod sacerdotibus non liceat, laicis licere. Nonne & laici sacerdotes sumus? Scriptum est: Regnum quoque nos & sacerdotes Deo & Patri suo fecit. Differentiam inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per ordinis confessum sanctificatus. Adeo ubi Ecclesiastici ordinis non est confessus, & offers, & tinguis, & sacerdos es tibi solus. Sed ubi tres, Ecclesia est, licet laici. Unusquisque enim *SVA FIDE VIVIT*. Nec est personarum acceptio apud Deum: quoniam non auditores legis justificantur a Deo, sed factores: secundum quod & Apostolus dicit. Igitur si habes jus sacerdotis in temetipso, ubi necesse est, habeas etiam disciplinam sacerdotis, ubi necesse sit habere jus sacerdotis. Digamus tinguis? Digamus offers? Quanto magis laico digamo capitale est agere pro sacerdote, quum ipsi sacerdoti digamo factio auferatur agere sacerdotem? Sed necessitati, inquis, indulgetur. Nulla necessitas excusatur, quæ potest non esse. Noli denique digamus deprehendi, & non committis in necessitatem administrandi quod non licet digamo. Omnes nos Deus ita vult dispositos esse, ut ubique sacramentis ejus obeundis apti simus. Unus Deus, una fides, una & disciplina. Usque adeo nisi & laici ea observent, per quæ presbyteri adleguntur: quomodo erunt presbyteri, qui de laicis adleguntur?

Scriptum a Tertulliano hunc librum, cum adhuc in castris Ecclesiæ militaret, ipso adhuc adolescente, ante annos proinde ut minimum decem, quam ad Montanum deficeret, hoc est, anno c l x x x x. tum Hieronymus aperte docet, libro primo adversus Jovinianum: Certe & Tertullianus, inquit, cum esset adhuc adolescens, lussit in hac materia: tum ex ipsius Tertulliani verbis, qui se laicum profitetur: haud obscure colligimus. Sed quod ille hoc loco sacerdotium intellexit? Spiritale prorsus & mysticum, quale & regnum: perinde atque capite x i i. ejusdem libri militiam spiritalem commemorat: Non enim & nos milites sumus? eo quidem majoris disciplina, quanto tanti imperatoris. Et spiritalem similiter fraternitatem obtrudit, libro de Monogamia, capite v i i. ut a secundis nuptiis uxorem deterreat. Ergo non nubet defuncto viro uxor, fratri utique viri sui nuptura, si nupserit. Omnes enim nos fratres sumus. Illud denique 209 sacerdotium, de quo id scriptum est, quod ipse allegat: Regnum quoque nos & sacerdotes Deo & Patri suo fecit. Quis enimvero non jam intelligit spiritualia omnia undecumque Tertullianum arripere, ut monogamiæ legem adstruat: nunc spiritale sacerdotium, nunc fraternitatem etiam spiritalem? Si quis hanc ratiocinationem strueret ex Tertulliani verbis: Vani erimus, si putaverimus quod regibus non liceat, subditis licere. Nonne & subditi reges sumus? Scriptum est: Regnum quoque nos & sacerdotes Deo & Patri suo fecit. An aliud regnum, præter spiritale, intelligere Tertullianus a quoquam, si sanus sit, existimetur? Nunc sacerdotii igitur idem judicium esto.

Aliud sane præterea sacerdotium est, quo ordo a plebe fecernitur: sed illud est, quod Ecclesiæ a Christo fundatæ auctoritas postulat, per quod Ecclesia constituitur, Ecclesia quæ est numerus confidentium in Ecclesia sacerdotum, cujus sacerdotii sanctissimus honos in confessu maxime ordinis illius conspicuus est. Quamobrem ubi hæc Ecclesia, hic confessus non est, adesse nihilominus Ecclesia spiritus potest, vel in tribus laicis. Ecclesia quidem sacerdotum, ut appellat auctor tractatus adversus Luperalia, qui sub Gelasii Papæ nomine circumfertur: sed Ecclesia secundum spiritum, sicut & sacerdotium secundum spiritum: tametsi non secundum ecclesiasticum honorem atque confessum.

Quam deinde igitur oblationem etiam Tertullia-

nus intelligit? quam tinctionem? Omnia spiritualia, cujusmodi ipsum laudat sacerdotium. Non qualia sacerdos in Ecclesia peragit, hoc loco commendat: sed quæ eorum vice esse possint, quæ sacerdos, si quidem adfuerit, jure peragat. An enim sacerdos potest esse quisquam sibi solus, ut se ipse tinguat, si de lavacro aquæ vox ea accipienda est? minime sane: si de fide, rectissime. Fides igitur sua unicuique tunc vice sacerdotii est, cum sacerdos abest. Hac quisquis instructus fuerit, id a Deo consequi beneficii potest, quod tinctio vel oblatio afferat, siquidem hanc articulus necessitatis, non contemptus, excludat. Habet quisque ¹ gratiam, quam desiderat, æque catechumenus ac fidelis: habet quam pascit. Certe 210 quia pascit, accipit. Hunc sua pietas abluit & voluntas, ut de Valentiniano, qui nondum sacro lavacro tinctus obierat, Ambrosius pronuntiavit: hunc igitur & eadem pascit. Denique, ut hoc ipso in loco Septimius, Unusquisque sua fide vivit, abluitur, pascitur. Persecutionis æstu fervente non licet in Ecclesia conventus agere? Domi licet. Ibi fides & oratio pro oblatione esto. ² Sed quomodo colligemus? inquis: quomodo dominica solennia celebrabimus? Utiq; inquit idem, quomodo & Apostoli: fide, non pecunia tuti.... Postremo, si colligere interdum non potes, habes noctem.... Non potes discurre per singulos? sit tibi & in tribus Ecclesia.

Neque ecclesiastici ordinis confessu ad hanc tinctionem vel oblationem opus. Sacerdos es tibi solus. Quanquam, si Ecclesiam desideras, ³ ubi tres, id est, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, ibi Ecclesia, quæ trium corpus est. Multo magis, ubi tres, licet laici, ibi Ecclesia est, hoc est, Pater & Filius & Spiritus sanctus, suos sibi atque inter se fideles confocians, unitate fidei & caritatis. Hæc fides autem tunc una abluit ac pascit: hæc justificat æque laicum, ac sacerdotem. Neque enim est acceptio personarum apud Deum: qui non auditores verbi, sed factores justificat.

Quamobrem si sacerdotale jus habes in temetipso, quod te perinde at sacerdotum opera ministeriumque justificet, quando necessitas ipsum sacramentorum usum excludit: habeas necesse est, inquit Tertullianus, disciplinam sacerdotis, ubi necesse sit sanctitatis & gratiæ tibi conciliandæ jus æquum habere cum sacerdote. Atqui sæpe contingit, ut solus temetipse tinguas, solus offeras, & sacerdos sis tibi solus. Crebro id, inquam, usuvenit, quoties nimirum persecutionis procella sævit, ut vel cum uxore & liberis in his angustiis legitimum agas domi cætum. Est autem ibi fides & oratio oblationis loco. ⁴ Hæc exercens, ut de eleemosyna olim Laurentius Novariensis aiebat, est tibi intra te quotidiana oblatio. Et Radulfus Flaviacensis, libro 2. in Leviticum, capite v. offerimus Christum Patri credendo. Sive sis catechumenus, sive sis in fidelium cætum adscitus, 211 unusquisque tum sacerdos sibi solus: nullum ubi sacrificium est: nulla ubi sacerdotis opera, sive qui tinguat, sive qui offerat, præsto est: sua tum quisque fide tingitur, pasciturque: sacerdotium in hos usus habet unusquisque idoneum, fidem, mundamque conscientiam. Sacerdotii igitur legibus etiam tum quisque teneatur.

Vis nosse quomodo offeras, cum solus es, quomodo sacrifices? ⁵ Sacrificas quomodo præcepit Deus: pura prece. Quid offeras? ⁶ Offer, optimam & majorem hostiam Deo: quam ipse mandavit: orationem de carne pudica, de anima innocenti, de Spiritu sancto profectam.

P p 3

¹ Ambros. in obitu Valentiniani.

² Tertull. lib. de fuga in persec. cap. ult.

³ Libro de bapt. cap. v i.

⁴ Laur. Novar. homil. 2.

⁵ Tertull. ad Scapul. cap. 2.

⁶ Tertull. in Apolog. cap. x x x.

fectam. Quid domi solus? ¹ In omni loco sacrificium nomini meo offertur, & sacrificium mundum, scilicet simplex oratio de conscientia pura. Quid denique immoles? ² Orationem Deo immolas. Tertulliani ipsius eæ voces atque sententiæ sunt. Ista Minutii in Octavio: Nam litabilis hostia bonus animus, & pura mens, & sincera sententia. Hæc nostra sacrificia, hæc Dei sacra sunt. Lactantii illa: ³ Verbo sacrificari oportet Deo, siquidem Deus Verbum est, ut ipso confessus est. Summus igitur colendi Dei ritus est, ex ore iusti hominis ad Deum directa laudatio. Augustini denique: ⁴ Ara Dei anima nostra est. Sacrificium Dei quid est? Imponimus in ara sacrificium, quando Deum laudamus.

Atque ut externorum, hoc, Græcorum etiam aliquis advocetur, qui symbolam conferat, Origenes nomina prima in Leviticum, Rufino interprete: Sacerdos in te est, inquit, & filii ejus: mens quæ in te est, & sensus ejus: qui merito sacerdos, & filii sacerdotis appellantur: soli enim sunt qui intelligunt Deum, & capaces sunt scientiæ Dei. Vult ergo sermo divinus, ut rationabili sensu carnem tuam in castitate offeras Deo. Origenem sequitur Chrysostomus, homilia xx. in cap. xi. ad Romanos. Et habet idem aliquid maxime affine, homilia l. ad populum Antioch. quæ est de sanctis Bernice & Prosdice, pag. 640. & 641. Quid similis, quam istæ orationes inter se duæ? illa scripturæ, Sacerdos in te est: & ista Septimii, Sacerdos es tibi solus? Quam illa rursus ejusdem Origenis oratio, homilia nona, Tertullianæ similis ac gemina est? Aut ignoras tibi quoque, inquit, id est, omni Ecclesiæ Dei, & credentium populo sacerdotium datum? Audi quomodo Petrus dicit de fidelibus: Genus, inquit, electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus in acquisitionem. Habes ergo sacerdotium, quia sacerdotalis es: & ideo offerre debes Deo hostiam laudis, hostiam orationum, hostiam misericordiæ, hostiam pudiciæ, hostiam justitiæ, hostiam sanctitatis. Nusquam interim vel Origenes, vel Tertullianus, hostiam corporis Domini, tot inter hostias adnumeravit.

Nec tum igitur opus illo sacerdotio, quo ordo a plebe differt, qui honos est sanctificatus in sacratis hominibus, in Ecclesiâ confidentibus, per sacram ordinationem: quo sacerdotio Ecclesiæ auctoritas constituitur: quod Ecclesiæ dignitas ac disciplina postulat, Deo & Christo auctore: ad quam disciplinam si provocamur, ⁵ Deponimus sacerdotii mystici ac spiritualis insulas, & impares sumus: tametsi quum extollimur & inflamur adversus Clerum, inquit, tunc omnes sacerdotes: quo sacerdotio? quia sacerdotes nos Deo & Patri fecit. Quo impune uti in necessitate sacerdotii jure fas est: nec ecclesiasticos confessus opus est synaxeve quærere. ⁶ Quam multi, inquit egregie Anastasius alter Sinaita, in desertis, qui privati manducatione panis divini, possident tamen aternam vitam, neque in iudicium veniunt, sed e morte in vitam transire: ipsi omnino panis & corpus Dei: sanguis, & domus, templum & altare, holocaustum & oblatio?

Vide tamen, pergit Tertullianus, ne digamus vel sic ausis tinguere aut offerre. Putasne te posse gratiam promereri oratione ac fide, qualis oblationem veram consequitur, aut tinctionem, digamus si fueris: cum eandem impertiri alteri, digamus si fueris, nequeas? Agis pro sacerdote in re tua, quo nefas modo sacerdotem agere in aliena? Non agis tunc quidem proprie sacerdotem: hæreticorum ea amen-
213 tia est, ⁷ ut sacerdotalia munera laicis injungant: sed

tamen sacerdotalem operam antevertis & manum: dum credis & oras, agis pro sacerdote. Agere porro pro sacerdote nefas est, nisi quo decet, & quo velis modo sacerdotem agere. Quid ita? quoniam omnes nos Deus ita vult dispositos esse, ut ubique sacramentis ejus obeundis apti simus. Alioqui quomodo e laicis presbyteri adlegentur, ni laici ea fervent, ob quæ in presbyteros possint cooptari?

Haud satis firma, inquiet aliquis, ratiocinatio, a sacerdotio externo ad spiritale translata. Perinde quasi quam sit ea valida, non quæ sit ea per se, nunc investigemus. An est quisquam, qui Tertullianum vel a limine salutarit, qui hominis ingenium ignoret, ut arripere soleat quascumque argumentorum occasiones, quæ causæ suæ qualitercumque deserviant? Quid quod sensit ipse fortassis hoc esse telum imbelle, quod nunc tam audacter vibrat: cum in libris de Monogamia eo plane ratiocinio abstinuit, quanquam idem ibi de integro argumentum retrahat? Solitus alioqui, cum in eadem materia denuo stilum acuit, easdem inculcare passim rationes, & exornare dicendo, quas antea delibarat. Sic enim in Apologetico, & in libris ad Nationes occurrunt eadem fere omnia: quod est utrumque opus ejusdem argumenti. At ista ille ratiocinatione in opere de Monogamia supersedit, quod intelligeret ex ea confectarium fore, ut ne laico quidem uti sociali toro liceat, quoniam sacerdoti non licet.

Sensit & Hieronymus, qui tametsi paria de secundis nuptiis cum Tertulliano scriptis prodidit, excepto quod non abiecit de Ecclesiâ digamos: cum hunc ipsum, in quo sumus, Tertulliani locum excipit, postremam solummodo sententiam repræsentat, nec de mystico sacerdotio verbum facit, aut jus offerendi tingendive spiritale laicis objicit. ⁸ Et nos, inquit, putabamus sacerdotum hoc tantum esse privilegium, ut non admittatur ad altare, nisi qui unam habuerit uxorem. Quamquam lege sacerdotali tenetur & laicus, qui talem præbere se debet, ut possit eligi in sacerdotium. Non autem eligitur, si digamus fuerit. Porro eliguntur ex laicis sacerdotes. Ergo & laicus tenetur mandato, per quod ad sacerdotium pervenitur.

An si Tertulliani ipsius mens ea fuisset, Ecclesiâ laicis posse constare, quibus consecrandi in necessitate jus esset, latuisset id deinde aut martyribus aut lapsis sub Cypriano? quantulo autem isto post Tertulliani ætatem intervallo vivere? Quanta nihilominus, uti ⁹ Cyprianus fidem facit, presbyterorum cura & sollicitudo fuit, ut ad Martyres in carceribus detentos aspirarent, rei divinæ faciundæ causa? cujus certe labor in captando redimendoque aditu supervacuus foret, si præstare sacerdotum vicem in tanta necessitate laicis licuisset. Jam quis lapsorum vel necessitate cogente unus repertus est, qui consecrare auderet? Maximus illorum numerus fuit: pax illis concessa a Martyribus jus afferre ad Eucharistiam existimabatur a plerisque: a presbyteris tamen communionem quantis precibus, quanta vi conati extorquere, de conficienda interim nemine, quidem cogitante?

Latuissetne istud Hilario diacono, schismaticorum antesignano, qui sectam suam potius deficere passus est, quam ut in ea quovis necessitatis prætextu sacerdotium quisquam usurparet Ecclesiæ? An potest ulla fingi tamen necessitas major? Tota certe Africa, in qua Tertullianus vixit, ut ceteros terrarum tractus fileamus, omnium vox hæc fuit una, laicis nefas esse offerre sacrificium, teste Augustino, sermone xli. de verbis Domini, ubi Clericos malos verbis increpat & castigat, qui illam Christi sententiam, Quæ dicunt facite, quæ faciunt nolite facere, præpostere interpretarentur. Quomodo ergo, inquit,

¹ Tertull. lib. i. v. contra Marcion. cap. i.

² Tertull. de jejun. cap. x.

³ Lactant. lib. vi. cap. xxv.

⁴ August. in Psal. xciv.

⁵ Tertull. lib. de Monogamia, cap. xii.

⁶ Anast. serm. 12. in Hexaëtm. Ποσοι ὁ πόλιν ἐν ἐρήμῳ ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀρτῶν μεταλήψας ἔχουσιν ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς πύλιν εὐχόμενοι, ἀλλὰ μεταβεβήκασι ἐν τῇ θανάτῳ εἰς τὴν ζωὴν. αὐτοὶ ὅλοι δι' ὅλην ἁρτίαν ἦσαν καὶ σῶμα καὶ οἶκος, καὶ αἶμα, καὶ οἶκος, καὶ παῖς, καὶ θυγατέρα, καὶ οὐλοκύντωσις, καὶ ὁσφορεῖ.

⁷ Tertull. lib. de præscrip. cap. xli.

⁸ Hieron. epist. xi. ad Ageruchiam.

⁹ Cyprianus, epist. v.

quit, pervertunt isti hanc sententiam, quando illis dicitur male viventibus, Merito dictum est a Domino, Quæ dicunt, facite: quæ faciunt, facere nolite? Recte dictum est, inquiunt. Dictum est enim vobis, ut quæ dicimus, faciatis: quæ autem nos facimus, vos non faciatis. Nos enim offerimus sacrificium, VOBIS NON LICET. Quamobrem & idem ¹ Augustinus, libro secundo contra litteras Petiliani, laicum ait non solum verum non esse, sed etiam nullum sacerdotem esse.

²¹⁵ Postulatus est iudicio ab Arianis ac Meletianis Athanasius, ob fractum mysticum poculum, disjectamque mensam, sacrificii tempore, cui Ischyra sacerdos operabatur. Crimen hoc ita dilutum, ut

¹ Augustinus, cap. xxx.

cum sacerdotem non esse Ischyram liqueret, nec sacrificium peragere potuisse constaret. Ita Hilarius Pictaviensis insigni loco in fragmentis, pag. 21. Reus presbyteri sui impetu disturbati altaris in ipso sacrificio- rum tempore, ubi Ischyra presbyter adfistebat, arguitur. Ischyra presbyter negatur, & criminis falsitas cum auctore damnatur. Porro autem SACRIFICII OPVS SINE PRESBYTERO ESSE NON POTUIT. Maneat ergo, quod proposuimus, nemini corpus Christi ore conficiendi, præter presbyteros, concessam prærogativam esse: & quicumque laicus sine sacerdote aliquid eo consilio operetur, inaniter hunc operari, ut recte monet auctor Constitutionum Apostolicarum, libro secundo, cap. xxvii. Πᾶς λαϊκὸς ἄνθρωπος τῆς ἱερῆως ὑπηρετῶν ἢ, μάταια ποιεῖ.

EMBOLUM SECUNDUM.

Explicantur canones duo de Sacramento altaris.

CAPUT I.

De canone Arausicano.

E manum tollamus de tabula, retinent adhuc & vocant nos ad se canones antiquorum Galliarum Conciliorum duo, quorum interpretatio aut plane desperata, aut tentata hætenus ab eruditis viris infelicitè fuit: a nobis est hoc loco expedienda paucis. Nam in

utroque de consecratione corporis Domini Christi agitur. Itaque moræ veniam argumenti dignitas impetrabit. Consuetudinem enimvero duplicem circa sacramentum altaris, nunc quidem antiquatam, dignissimam tamen, quæ alieno potius loco, quam nullo, tractetur, canon uterque complectitur.

Prior est canon xvi. Arausicani Concilii I. anno ccccxxxii. Cum capsula & calix offerendus est, & admixtione Eucharistiæ consecrandus. Titulus canonis præfixus huiusmodi est: Ut in unum propositio sacramenti consecratur. In exemplaribus MSS. tribus legitur, Cum capsula & calix inferendus est. In aram scilicet calix inferendus, offerendi seu consecrandi causa, simul cum capsula, sive capsula hostiarum: ut calix admixtione Eucharistiæ, quam sacerdos degustaverit, consecratur. Cur istud autem? in signum unitatis: ut exinde appareat unum esse propositum sacramentum, & quod sacerdos, & quod populus sumit: de una omnia consecratione esse: quod consecratur & sumitur, unum ea commixtione fieri. Capsula solas populi oblatas continet: non habet sacerdotis oblatam: cum capsula itaque in aram inferatur & calix pro communionem populi: qui calix admixtione particulæ ex eucharistia, quam sacerdos absomit, consecratur. Ne sit igitur unicus in altari calix, quem sacerdos haurit: ex quo aliquid instilletur in scyphos vini plenos; unde plebs deinde confirmetur, hoc est, complementum communionis, ut ait Micrologi auctor, accipiat. Fuit enim hic mos, non in quibusdam solum orbis Latini locis, ut alii adnotarunt: sed & in Galatia multo ante, ut ex Primasio discimus. Nam is, dum Ascitarum, sive Ascodrogitarum in eo tractu hæresim refert, vel ritum potius indecen-

tiorem circa Eucharistiam; hos aut solitos esse in utrem vino plenum de consecrato calice aliquid instillare, ad communionem plebis nimirum: & illum deinde linteaminibus velare, & ADORARE, QVIA CONFECTVM CRVORIS DOMINI IBI ADJICIVNT. Crimen omne illorum fuit, quod utre pro calice uterentur. Nam quod Philastrius adjicit, & qui eum describere, verbis exaggerata accusatio est: crimen ex nomine noscitur.

Ad rem autem ut redeamus, ne sit, inquam, calix unicus, ubi capsula plebi communicandæ posita in altari fuerit. Sit & plebi suus cum capsula calix, qui admixtione Eucharistiæ, quam sacerdos admomordet, consecratur his verbis Ordinis Romani: Fiat commixtio & consecratio corporis & sanguinis Domini nostri JESU Christi accipientibus nobis in vitam æternam. Ubi commixtio & consecratio pro re mixta & consecrata accipitur: vel, ut in Ordine Ambrosiano paulo antea legi monuimus, pro commixtione consecrationis corporis & sanguinis Domini. Sententia est igitur ista eorum verborum: Hæc commixta & consecrata, quæ sunt corpus & sanguis Christi, fiant accipientibus nobis in vitam æternam. ² Illud autem, inquit Innocentius III. sane debet intelligi, quod dicit sacerdos, cum Eucharistiam mittit in calicem: Fiat, inquit, commixtio corporis & sanguinis Domini. Quod utique referendum est ad species panis & vini, quibus continetur corpus & sanguis. Eæ enim sunt, quæ miscuntur: non corpus proprie sanguisque miscuntur.

Quod vero dicitur calix in Arausicano canone admixtione Eucharistiæ consecrandus, perinde est ac si diceretur, eam admixtionem fieri oportere, ut cum Eucharistia consecratus, hoc est, simul sacratus intelligatur & calix plebi destinatus. Consecrare enim est simul sacrare, inquit Pelagius I. in epistola ad Joannem Patricium. Quo sensu Maximinus Thrax Imperator quondam exercitum sic compellabat: Sacri commilitones, immo etiam consecranei mei: vel, ut ³ Tertullianus loquitur, consacranei. Hac igitur admixtione intelligitur una esse propositio sacramenti: censetur de uno pane & de uno calice eadem una benedictione

² Innocentius III. Papa, libro vi. mysteriorum Missæ, cap. 2.

³ Tertullianus; libro 1. ad Nationes; cap. xxi.

ditione consecrato, cum plebe sacerdos participare, plebs cum sacerdote. Hunc vero morem an Gregorius II. postea improbarit, his verbis: ¹ *Congruum non est duos vel tres calices in altario ponere, cum Missarum solennia celebrantur, adhuc ampliandum. In ordinationum praesertim ritibus, quos Graecorum libri describunt, reperire est τὰ ποτήρια, τὰς κερτήρας, τὰ ἁγία ποτήρια, τὸ πρῶτον ποτήριον, δύο ποτήρια.*

Est locus insignis in Ordine Romano, in quo & caplarum mentio est, & oblatarum quæ capsulis continerentur. Ubi nempe agitur de ingressu episcopi ad altare: *Duo acolythi tenentes CAPSAS CVM SANCTIS apertas, & subdiaconus sequens cum ipsis tenens manum suam in ore capsæ, ostendit SANCTA Pontifici, vel diacono qui praecesserit. Tunc inclinato capite Pontifex vel diaconus SALVAT SANCTA, & contemplatur: ut si fuerit superabundans, præcipiat ut ponatur in conditorio. Ubi cum SANCTA audis, cavetis Eucharistiam intelligas, quæ ante sacrificium ex secretario, quam nos sacristiam dicimus, deferatur. Nam cui unquam auditum, aut eucharistiam in secretario adservatam, aut ab acolythis gestatam publice in Ecclesia, aut ante sacrificium delatam fuisse ad altare? Hæc, inquam, plane inusitata & inaudita: præsertim id quod de secretario dicitur: in quo quidem recondi sacra supellex solita est: sed non Christi corpus: ut docet inscriptum cuidam secretario istud ² Paulini distichon.*

Hic locus est, veneranda penus qua conditur, & qua Promitur alma sacri pompa ministerii.

219. Septimi fere sæculi scriptoribus ecclesiasticis, in primisque auctori hujus Ordinis Romani, aliud vox SANCTA significat, cum pluralis numeri est & neutrius generis: aliud, cum singularis, ac feminei. Nam in posteriore quidem casu ac modo eucharistiam significat: uti cum in eodem Romano ordine dicitur Pontifex *DE IPSA SANCTA QVAM* morderit, ponere in manus archidiaconi, dicendo in calice, *Fiat commixtio*. Et in Ordine Romano II. quem publici juris fecit Vir Clariss. Ordinis sui lumen, Joannes MABILLONIUS, e sacro Benedictinæ familiæ cœtu, Congregationis S. Mauri: qui Romanus Ordo contractior est priore, quem similiter edidit, factus ad usum Ecclesiarum suburbicariarum, resectis iis quæ ad Pontificem pertinent, adjectoque symbolo, quod id Romæ adhuc non caneatur: ceteroqui est priori simillimus. In eo, inquam, ubi ritus idem num. 12. describitur: *Mittit, inquit, in calicem DE SANCTA OBLATA*: non de sancta ex ante adservata: excepta utique, de qua nemo dubitat, Missa præsanctificationum, quæ semel anno fit in Parasceve: & in Urbe quondam, Missa presbyterorum, quibus esset plebs credita: nam ex Innocentii I. rescripto ad Decentium Eugubinum, liquet morem fuisse, ut hi fermentum, hoc est, eucharistiæ ab Apostolico consecratæ particulam, per acolythos ad se transmissam, calici admiscerent Dominico quoque die. De sancta, interim, quod nunc quærimus, idem est atque de eucharistia. Sic in Ordine IV. Romano, pag. 62. Deinde dicit, *Pax Domini sit semper vobiscum. Non mittit partem DE SANCTA in calicem, sicut ceteris sacerdotibus mos est*: nempe Dominus Apostolicus, quando rem divinam facit. Cur? quod id postea facturus est. Quando communicat Dominus Apostolicus, partem sibi mordet, & reliquam in calice mittit, faciens crucem de ea tribus vicibus super calicem, nihil dicens. Et sic confirmatur de calice. Priore loco cum hæc commixtio ab episcopis presbyterisque, in Urbe fieret, de fermento fiebat, ut mox dicemus, quod in titulos Urbis, sive parochias, a Domino Apostolico mittebatur: Apostolicus autem fermentum a nemine accipit, sed dat ipse omnibus.

¹ Gregorius II. in epistola ad Bonifatium Mogunt anno dccxxvi.

² Paulinus, epist. xli. ad Severum, pag. 154.

Fermenti mentio quoniam incidit, aperiendum 220 obiter quid illud sit, tametsi ab aliis ante nos, atque in primis a Sirmondo nostro, feliciter est indicatum. Palam erit exinde DE SANCTA mitti in calicem idem esse, atque de FERMENTO, hoc est, de eucharistico, seu consecrato pane. Liber Pontificum Romanorum in Melchiade hæc habet: *Hic fecit ut oblationes CONSECRATÆ per Ecclesias EX CONSECRATV Episcopi dirigerentur, quod declaratur FERMENTVM*. Non quia fermentatum idcirco necesse sit intelligi: aliud enim fermentum est, aliud fermentatum: sed qui fermenti instar fideles omnes, qui communicant, veluti massam unam fermentet. Sumptum id verbum ex parabola fermenti. Matth. xlii, 33.

In Siricio: *Hic constituit, ut nullus presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi CONSECRATVM episcopi loci designati susciperet, declaratum (quod nominatur) FERMENTVM*. Quo loco vox ea, quod nominatur, interpretatio est alterius, declaratum: & ex margine videtur in contextum irreplisse. Per omnem hebdomadam autem idem est atque per omnem diem Dominicum, qui dies caput hebdomadis est in Latino ritu. Excipiebatur Dominica Palmarum: quoniam eo die propter officii divini prolixitatem ad titulos urbis FERMENTVM serius mitteretur. Itaque pridie mitti mos fuit. Sic enim habet capitulare Evangeliorum, quod V. C. Joannes Fronto Canonicus Regularis e Monasterio S. Genovesæ edidit: *Sabbato datur FERMENTVM in Confessorio Lateranensi: nempe de SANCTA consecrata in Natali Domini, ut mox dicitur. Nam in sacramentario Gregorii M. sabbatum illud vacat.*

Innocentius I. in epistola ad Decentium Eugubinum, cap. v. DE FERMENTO vero, quod die Dominico per titulos mittimus supersue nos consulere voluisti, cum omnes ecclesie nostræ intra civitatem sint constitutæ. Quorum presbyteri, qui die ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco FERMENTVM A NOBIS CONFECTVM per acolythos accipiunt, ut se a NOSTRA COMMUNIONE maxime illa die non judicent separatos. Quod per parochias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt SACRAMENTA, nec nos per cœmeteria diversa constitutis presbyteris destinamus: & presbyteri eorum CONFICIENDORVM jus 221 habeant & licentiam. Glossa vetustissima ad hunc locum, relata primum ex MS. codice, a V. C. Joanne Mabillonio, sic habet: ³ *De fermento quod dicit, mos est Romanis, ut de Missa quæ cantatur in Cena Domini, & in sabbato sancto, & in die sancto Paschæ, & in Pentecoste, & in Natali Domini, de SANCTA per totum annum servetur. Et ubicumque per stationes, si ipse Papa ad Missam præsens non fuerit, de ipsa Missa (hoc est, de SANCTA quæ in ipsa Missa fuerat consecrata) mittitur in calicem, cum dicitur, PAX DOMINI SIT SEMPER VOBISCUM. Et hoc dicitur FERMENTVM. Tamen Sabbato sancto Paschæ nullus presbyter per ecclesias baptismales neminem communicat, antequam mittatur ei de IPSA SANCTA, quam obtulit Dominus Papa.*

In primo Ordine Romano, quem idem Mabillonius edidit, num. 22. Quando dici debet, Pax Domini sit semper vobiscum: deportatur a subdiacono oblationario particula FERMENTI, quod ab Apostolico consecratum est: & datur archidiacono. Ille vero porrigit episcopo. At ille consignando tribus vicibus, & dicendo, Pax Domini sit semper vobiscum, mittit in calicem.

Quot vocibus res eadem in his testimoniis declaratur? Fermentum, consecratus episcopi, oblatio consecrata, quod consecratum ab Apostolico, consecratum

³ Mabillonius, tomo 2. Musæi Italici, pag. xxxviii. & xxxix.

fectum ab episcopo fermentum, quo qui multantur a communione separati censentur, sacramentum quod non est longe portandum, sacramentum quale conficere presbyteri possent, denique *SANCTA* quam obtulit Dominus Papa, quæque est mittenda in calicem, cum dicitur *Pax Domini*. Non hic & consecrandi, & offerendi, & ipsa conficiendi vox, Eucharistiam abunde designat? Nam & *conficere panem*, de Eucharistia dixit ¹ Justinus Martyr: ² Hieronymus, *conficere panem Domini, conficere sacro ore carnes Agni*: tum ipse, tum Ambrosius, *conficere Christi corpus*: ³ Augustinus, *conficere sacramentum carnis & sanguinis Christi*: & est illud conficiendi verbum eucharistiae peculiare, non commune cum eulogiis, seu pane benedicto. *SANCTA* igitur femineo genere, haud dubie Eucharistia est. Similiter & *SANCTUM* apud ⁴ Tertullianum, *Ex ore quo Amen in SANC-*
TVM protuleris.

Plurali vero numero cum *SANCTA* dicuntur, oblatæ debent intelligi, quæ consecrationi destinantur. Ostenduntur enim e capsâ Pontifici vel diacono, in ipso liturgiæ sacræ initio: ut dispiciat is, num plures sint oblatæ, quam esse oporteat. Itaque si *superabundans oblata fuerit*, præcipiet idem ut in conditorio reponatur: hoc est, in loco ubi hostiæ consecrandæ servantur. Quo sensu *conditoria frugum* dixit Ammianus, libro xxxi. Conditorii cura penes eundem Ecclesiæ fuit, ut in Ordine Romano VI. dicitur, n. 9. Episcopus, inquit, *apportante sibi archidiacono oblatas in patena a nullo immolatas, accipiat ex illis, quantum sibi sufficere videatur, & alias archidiacono restituat, quas ille CVSTODI ECCLESIAE AD OBSERVANDVM committat.*

Sic apud Græcos *ἀγία* necdum etiam consecrata per verbum Dei dona interdum dicuntur, sed proposita tantum, & altari deputata: ut in Euchologio pag. 684. & alibi: *ἀγία & ἁγία* in Liturgia Basilii ante verba consecrationis. In Missa, quæ Chrysostomi dicitur, ut mox videbimus, statim initio Missæ τὰ ἱερὰ appellantur. Egbertus Eboracensis, initio officii feriæ quintæ in Coena Domini: *Hora sexta celebratur Missa ad Lateranis. Sic incipiens Pontifex dicit, Oremus. Tunc ponuntur in altare SANCTA.* In Ordine Romano altero, & apud Amalarium in Ecloga, num. 6. *Pontifex..... inclinato capite ad altare, primo ADORAT SANCTA.* In canone Missæ annon *sancta sacrificia illibata* dicuntur, uti monuimus, ante consecrationem, ⁵ *quæ in ministerio Dominici corporis offeruntur?* Apud Græcos similiter, in Missa quæ Chrysostomi nomen præfert, sacerdos & diaconus in ipso rei sacræ exordio dona proposita ter adorant, id est, salutant: *προσκυνήματα τρία ἐμπροσθεν τοῦ προσέδρου ποιήσαντες, &c.*

Nam quod in Ordine Romano legitur alio loco, ²²³ *ex MS. aliquo uno exemplari, Cum dixerit, Pax Domini sit semper vobiscum, faciens crucem tribus vicibus manu sua super calicem, mittit SANCTA in eum:* error est librarii manifestus. Nam vetustæ editiones Georgii Cassandri, & Melchioris Hittorpii, habent *DE SANCTA*, ut & Colbertinus codex, & Amalarium in lib. i i i. cap. xxxi. ex hoc ipso Romano ordine: *Dicit libellus memoratus, inquit, Cum dixerit Pax Domini &c. mittit in calicem DE SANC-*
TA.

Atque hæc prima quidem commixtio est oblata consecrata cum sanguine: quæ fit ante communionem, uti hodieque mos est: *ad designandam conjunctionem corporis & animæ in resurrectione*, inquit auctor Micrologi, cap. xv i i. Sed de altera commixtione sermo est in Arausicano canone: quæ nempe fit post

communionem sacerdotis, antequam sanguinem hauriat. Utramque commemorat Ordo Romanus: & posteriorem quidem, nam de priore proxime egimus, his verbis pariter antea laudatis: Pontifex, *dum communicaverit, DE IPSA SANCTA, quam momorderit, ponit in manus archidiaconi, dicendo in calice, Fiat commixtio &c.* Refert utramque & Amalarium Abbas, loco citato: *Si hoc ita agitur in Romana Ecclesia, inquit, ab illis potest addisci quid significet BIS POSITVS PANIS IN CALICEM. Non enim vacat a mysterio, quidquid in officio agitur juxta constitutionem Patrum.* Hæc altera commixtio ex præscripto Arausicanæ synodi in calice fieri debuit, qui confirmandæ plebi destinaretur: ad significandam utique unitatem sacrificii, quo sacerdos & quo plebs pascitur: unum enim est sacrificium. *Meum ac vestrum sacrificium*, inquit sacerdos in Latina liturgia.

Ad capsam autem ut redeamus, de qua in canone Arausicano agitur, eandem deprehendimus a Gregorio Turonensi, aliisque, turris: a S. Remigio turriculi vocabulo, simul cum patena comprehendi. Liber Pontificalis in Innocentio I. *Turrim argenteam cum patena, & columbam deauratam, pensantem libras xxx..... Calices argenteos quinque, pensantes libras tres.* S. Remigius in testamento suo, apud Flodoardum, libro i. cap. xv i i i. *Tibi heredi mea Ecclesiæ supra memorata jubeo turriculum, & imaginatum calicem fabricari.* In testamento S. Aredii Lemovicini ²²⁴ Abbatis, Tomo 2. *Analectorum Mabillonii: Turres i v. coopertorios holosericos i i i. calices argenteos i v.* Ubique cum turri vel turriculo calix memoratur: hoc est, ut in Arausicano canone dicitur, *cum capsâ & calix.* Sed turris ipsa ex capsâ constat & patena simul: capsâ quidem, quæ plebis oblatas contineat, tempore sacrificii: patena, in qua contractio fiat oblatarum: patena autem capsæ imposita, turrim facit. Sic apud Flodoardum, libro 2. cap. vi. *Turrim quoque auream, quam ad votum suum fabricari fecerat, super altare posuit S. Maria Remensis Ecclesiæ, & patenas tres.* Apud Venantium Fortunatum, libro i i i. Epigramma exstat x x i i i. *ad Felicem episcopum Bituricensem, in turrem ejus, hoc est, in capsam simul & patenam.*

*Quam bene juncta decent, sacrati ut corporis Agni
Margaritum ingens, aurea dona ferant.*

Imposita capsæ patena scilicet, quæ simul juncta turrim efficiunt, ambo corporis Christi aurea dona excipiunt. Gregorius Turonensis, libro i. de gloria Martyrum, cap. l x x x v i. *Lecta igitur passione, cum reliquis sectionibus..... tempus ad sacrificium offerendum advenit: acceptaque turre diaconus, in qua ministerium Dominici corporis habebatur, ferre cepit ad ostium: ingressusque templum, ut eam altari superponeret, elapsa de manu ejus ferebatur in aëra.* Ministerium ibi Dominici corporis, capsâ est cum patena, quæ duo simul juncta, ut Fortunatus cecinit, turrim repræsentant: in qua idcirco recte dicitur a Gregorio Turonensi ministerium haberi Dominici corporis, hoc est, vasa sacro corporis Dominici ministerio deputata: quæ divina mysteria eam ob causam Victor Vitenfis, libro i. vocat. ⁶ *Ministerium corporis Domini nostri gerulum;* in Sacramentario Ecclesiæ Romanæ. Hoc ministerium, hanc turrim e secretario diaconus paulo ante oblationem deferrebat, *ut altari superponeret.* Id quod in Ordine Romano, ut Egbertus Eboracensis proxime monuit, initio liturgiæ fieri solitum est: *Ponuntur in altare SANCTA.* Dormitavit autem Odo Cluniacensis, libro 2. Collat. cap. x x x i i. ubi hunc Gregorii locum exscribens, pro turri, sive ministerio corporis ²²⁵ Dominici, *capsam cum corpore Domini posuit.* In Sacramentario Gallicano, Tomo i. Musei Italici, pag. 389. *Benedictio calicis, & patenæ, & turris exstat:*

Qq

⁶ Libro i. Sacramentorum Ecclesiæ Romanæ, pag. 123.

¹ Justinus Martyr, in dialogo cum Tryphone.

² Hieronymus in Jeremiam, cap. xxxi. in epist. ad Fabiolam, & ad Heliodorum. Ambrosius, libro de initiandis, cap. i x.

³ Augustinus, serm. x i. de verbis Domini.

⁴ Tertullianus, libro de Spectaculis, cap. x x v.

⁵ Remigius Autifiodorensis in Expositione Missæ.

in eaque patena & turris inter ea vasa censentur, in quibus sacrosancta mysteria, non adservantur, sed celebrantur: ne quis turrim fuisse adservandæ Eucharistiæ idoneam pyxidem putet, aut columbam: cum a turri columbam, ut videmus, liber Pontificalis discriminet. Precamur te, Domine, tuam majestatem, ut hunc calicem, patenam, & turrem, in quo celebraturi sumus sacrosancta mysteria, celesti benedictione sanctifices atque benedicas, &c. Capsæ argenteæ cum oblati ex ara penfili iconem damus in calce hujus libri, Figura VI. ex Sirmondo, quam in libello de azymo primus edi curavit. Capsulæ nomen eadem significatione occurrit in libro Cærimoniarum S. Rom. Eccl. qui vulgo creditur esse Christophori Marcelli Episcopi Corcyrensis, cum verius sit Augustini Piccolominei, sive Patricii, Episcopi Picentini. Lib. I. cap. I. sect. XII. *Ducitur equus albus, phaleratus, mansuetus, & pulcher, cum tintinnabulo ad collum bene sonante, qui CAPSVLAM vehit cum sanctissimo Christi corpore.* In hæc autem digredi haud abs re visum est, quod de his omnibus, de capsæ, de turri, de sanctis, nemo adhuc occurrit, qui rem acu, ut aiunt.

CAPUT II.

De canone Turonensi.

NUNC est alter e duobus, quos proposuimus, canon explicandus: tertius nimirum Turonensis II. Concilii, anni DLXVII. Ut corpus Domini in altari, non in imaginario ordine, sed sub crucis titulo componatur. Titulus iste autem canoni præfigitur, *De compositione corporis Domini in altari.* Sed canonem multo emendatius codex Bellocensis, & collectio Bonæ-Vallis exhibent, teste Sirmondo: Vaticanus item codex, Labbeo teste: nimirum absque præpositionibus, quæ sententiam interpolant & obscurant. *Ut corpus Domini in altari, non imaginario ordine, sed crucis titulo componatur.* Mitto dicere quæ fuerint eruditorum de hoc canone, ut & de Arausicano, sententiæ: ne dum easdem confutare aggrediar, colligere videar ex aliena reprehensione laudem. Summo illi quidem ingenio viri, & omni exceptione majores: quorum alii jam diem supremum obire, degunt alii adhuc inter nos, & sunt iidem amicitia quoque & familiaritate nobis conjunctissimi. A quibus tamen nihil ut verear confidenter ac libere hac parte diffidere, singularis eorumdem modestia efficit ac finit: quippe quos sim expertus, ut aiebat Sirmondus olim de suis æqualibus, aliena solitos haud gravate audire: & si meliora suis cognoscant, libenter amplecti.

Dicam igitur quod sentio, breviter. Ac primum quidem, imaginario ordine, crucisque titulo, ut ipsa orationis structura, sublatis ac deletis præpositionibus, admonet, non locus aliquis designatur: sed modus, seu forma Domini corporis, vel panis qui consecratur in corpus Dominicum, in altari ipso componendi: ubi vota populi & MEMBRA CHRISTI portata sunt, ut ait Optatus, libro VI.

Deinde corpus Domini sunt oblata plurimæ consecrata, simul in ara: quæ non sunt multa corpora Christi, ut recte docet Remigius Autifiodorensis, sed unum est corpus Christi & unus sanguis, cum illo quod sumpsit in utero Virginis, & quod dedit Apostolis. Sicut enim, inquit¹ Amalarius, multa ecclesiæ sunt per universum orbem terrarum, propter diversa loca, & tamen una sancta est catholica propter unam fidem: sic & multa oblata, propter vota offerentium, unus panis est prop-

¹ Remigius Autifiodorensis, in Expositione de celebratione Missæ.

² Amalarius, in Ecloga in Ordinem Roman. num. XXV.

ter unitatem corporis Christi. Sed de hoc argumento adhuc planius³ Chrysostomus in epistolam Pauli ad Hebræos.

Denique titulus crucis, figura & effigies crucis est, ut Glossaria indicant. Titulus, *χαρκτηρ, σηλογραφία.* Hilarius Diaconus, in caput IV. epistolæ ad Colossenses, ad ea Apostoli verba, *Nympham, & domesticam ejus Ecclesiam.* Nympham, inquit, cariorum existimans, cujus & domum salutari. Tam enim devota videtur fuisse, (devotum debuit dicere; est enim ibi Νυμφῶς viri nomen; & Νυμφῶν, inquit Paulus, & τὸ κατ' οἶκον αὐτῆς ἐκκλησίαν:) ut omnis domus ejus signo TITVLATA esset crucis, hoc est, Christiana facta esset, crucis titulo, sive signo, fronti inscripto: sic enim fieri Christianos olim mos fuit. Paulinus Nolanus, poemate XXX. de reditu Nicetæ episcopi in Daciam, quem ipse Latino nomine Victorem appellat, pag. 636.

*Ibis illabens pelago jacenti,
Et rate armata Titulo Salutis,
Victor, antenna Crucis ibis undis
Tutus, & austris.*

Antenna titulo crucis composita est: hoc salutis titulo navis armatur: hoc est, effigie salutari crucis, quem antenna exhibet. Hinc antenna crucis vocatur, hoc est, ut⁴ Tertullianus loquitur, antenna pars crucis: sive antenna titulo crucis, ut diximus, composita. Memoranda Martyrum, qui Carthagine passi sunt sub Hunerico, vox illa, quam refert Victor Vitenfis, sub finem historiæ suæ: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Nec poterit in nobis adjuvante Domino iterari, quod in sancto evangelio semel præceptum est dari. . . . Nobis vero nullus de postibus frontium valebit evellere, quod in uno baptismo artifex Trinitatis dignatus est TITVLARE: nempe crucem in frontibus neophytorum titulatam, hoc est, inscriptam. Stephanus Africanus presbyter, in vita S. Amatoris, num. XXI. laudatus a Viro Clariss. D. DU CANGE, in appendice ad Glossarium: *Crucis signaculo frontem ejus ATTITVLANS, salutis integritatem roganti restituit.* Ubi haud dubie titulus crucis effigies crucis est, quæ digito fronti imprimitur.

Quo Latini porro sensu tituli vocabulum, eodem Græci voces ἀνασηλῶν & σηλογραφεῖν usurpare: quarum non alia vis ac potestas est, quam de pictis imaginibus loquuntur, quam ut erectæ ac stantes pingi imagines intelligantur. In Concilio Nicæno II. actione VI. tomo VI. ex Iconomachica synodo hic canon refertur: *Εἴ τις τὰς ἑσπέρων ἀγίων ἰδέας ἐν εἰκόσιν ἀψύχοις ἢ ἀναύδοις ἐξ ὑλικῶν χρωμάτων ἀνασηλῶν ὑπὸ τῆς εὐσεβείας.* Anastasio Bibliothecario interprete: *Si quis universorum sanctorum effigies imaginibus inanimatis & surdis ex materialibus coloribus TITVLARI studuerit.* Vetus interpres, *coloribus depingere, dixerat.* Ipsa synodus VII. Oecumenica, actione VII. 223 *Εἴ τις τὰς ἀσκήτων ἐξήγησιν τὰς σηλογραφίας γνωμῆας & ποσειδέτω, ἀνάθεμα.* Anastasio interprete: *Si quis evangelicas narrationes TITVLIS picturisque factas non admittit, anathema.* Vetus interpres: *Si quis evangelicas narrationes per picturam representatas non acceptaverit, anathema.*

Ut effigies ergo sanctorum imaginibus titulare, est eorum vultus, totumque corporis habitum coloribus representare: sic Domini corpus in altari titulo crucis componere, est in crucis effigiem formamque componere. *Ανασηλῶν, & σηλογραφεῖν, sive titulare,*

³ Chrysostomus, in cap. IX. epist. ad Hebræos, homil. XVI. *Ἐπειδὴ πολλὰ καὶ ἀσώφιστα, πολλοὶ Χριστοὶ Μηδαμῶς ἀλλ' εἰς πᾶν Χρὸς ὁ Χρὸς, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἰδέᾳ, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ σὺνθεσιν. Ὡστε ἐν πολλὰ καὶ ἀσώφιστα ἐν τῷ αὐτῷ ἰσθί, καὶ ἐν πολλὰ σὺνθεσιν, ἔστω καὶ μία ἰσθία.* Quoniam multis in locis offertur, multine sunt Christi? Nequaquam, sed unus ubique Christus: qui & hic est integer, & integer illic, unum corpus. Quemadmodum ergo multis in locis oblatum unum est corpus, & non multa corpora: ita etiam unum est sacrificium.

⁴ Tertullianus, libro adversus Judeos, cap. XI.

Fig. I.

Fig. II.

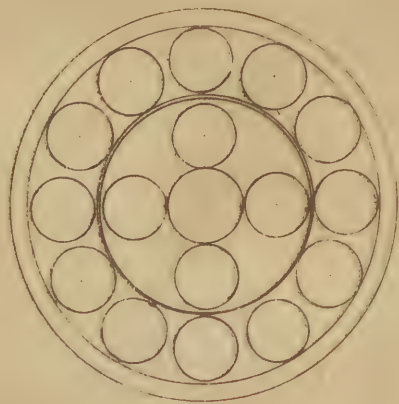

Fig. III.

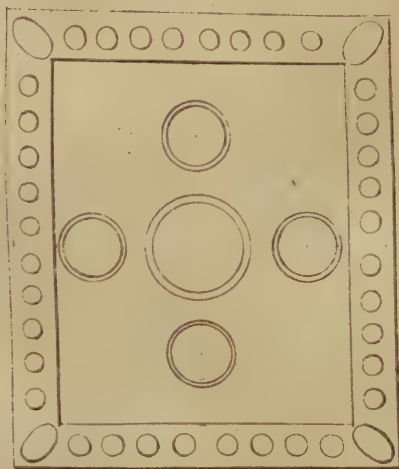

Fig. IV.

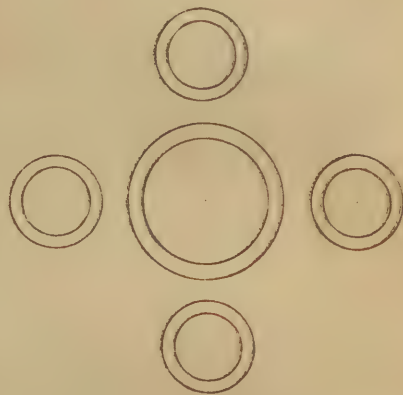
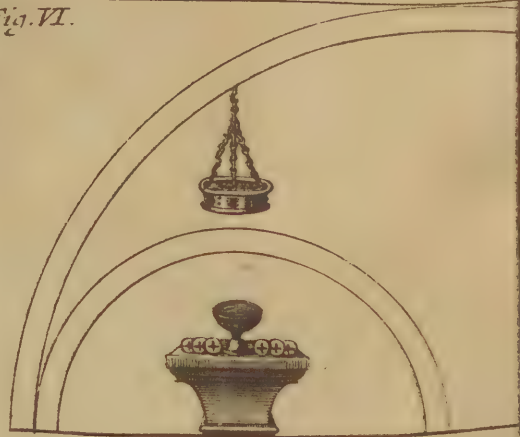

Fig. V.

Fig. VI.

tulare, effigiem cujuscumque rei statuere est, sive pictura, sive alia qualibet ratione.

In altari autem ipso, non extra altare, sed in ipsa mensa Dominica, corpus Domini crucis titulo componi debet. Nempe cum mos esset illis temporibus panes simul in ara multos offerendi, statuitur in hoc tractu Galliae, ne temerario vel arbitrario ordine, sive quem quisque pro arbitrato finxerit, aut aliqua fortassis falsa religione ductus imaginetur, denique ne imaginaria ratione, ut ¹ Augustini verbo utamur, sed in crucis formam modumque disponantur. Quantus porro numerus hostiarum in altari collocaretur, incertum est: neque enim eundem arbitramur ubique morem fuisse servatum. Tantum ubi plures poni mos fuit, decretum ex hoc canone intelligimus, ut in crucis formam in altari ea componerentur.

Edidit Mabillonius ante annos quatuordecim libellum ita inscriptum: *Revelatio, quæ ostensa est venerabili viro Hispaniensi Eldefonso Episcopo..... anno octingentesimo quadagesimo quinto incarnationis Domini nostri JESU Christi*. Praescribitur in eo libello, quot sint offerendi panes: quos etiam ex antiquo ritu, perinde atque canon Turonensis, in crucis formam componendos seu collocandos auctor libelli admonet. In Pascha scilicet Dominica Resurrectionis, inquit, centum triginta & quinque panes sunt offerendi *IN CRUCIS MODUM* per trium Missarum officia: videlicet quadraginta & quinque in unaquaque Missa, ita. Vide figuram I.

²²⁹ In Domini JESU Christi ascensione, pergit idem, ita sunt uno eodemque numero *ET FIGURA* panes offerendi. Similiter omnino & in Natale Domini, ut ostenditur. Vide figuram II.

In Pentecoste etiam sub quadrata, *CVM CRUCE* tamen *IN MEDIO*..... prout videbitur in subsequenti figura. Vide figuram III.

In diebus autem Dominicis, & Dei sanctorum festis amplius non sunt offerendi panes, nec minus maxime, quam quinque, *IN CRUCIS FORMA*. Vide figuram IV.

Quotidianis autem diebus nec amplius, nec minus, nisi unus tantum: quia unus est Deus, qui est semper supra omnes Deus.

¹ Augustinus, lib. de duabus animabus, contra Manicheos, cap. xlv.

Hæc porro consuetudo plures oblatas inferendi in aram progressu temporis est abolita: satisque visum est, unicam offerri cum crucis effigie, vel Christi crucifixi. Unicam similiter Orientales offerunt: sed Ægyptii Syrique laterculis multis distinctam, quibus singulis singulas cruces imprimunt: ut ex eo tractu advecta, quas adservamus, oblatae demonstrant. Pro cruce in eucharistico pane expressam olim fuisse Agni effigiem docet Paulinus Nolanus, in epistola xli. ad Severum, hoc in primis versiculo:

Sub cruce sanguinea niveo stat Christus in agno.

Atque hic mos in occidente multis locis perseverat. In Oriente Trullana Synodus, anno dclxxxvi. canone lxxxli. agnum pingi vetuit, Christi effigiem prætulit.

Ab eadem crucis reverentia traxit ortum quoque ille Missæ Mozarabice ritus, quo corpus Domini dividere sacerdos jubetur in partes septem: quarum quinque crucis stipitem, duæ reliquæ bina veluti brachia representent: aliis præterea duabus ad latus adjectis, quæ statim in calicem immergantur: ut sola crucis figura supersit, a sacerdote mox absumenda, in eum modum, quem exhibet figura V.

Jam non imaginario ordine, sed neque crucis titulo dispositas oblatas cernere est in altari, cujus effigiem delineari curavimus ex Sirmondo nostro, figura VI. ut diximus. Calice enim mediæ aræ imposito, ternæ utrumque latus oblatae obsident, a ministris altaris, ut credimus, absumenda. Atque hæc forma fortassis Arelatensis provinciæ peculiaris fuit, designataque potest videri canone primo Arelatensis V. Synodi anno dlii. *Ut oblata, quæ in sancto offeruntur altario, a comprovincialibus episcopis non aliter* ²³⁰ *quam ad formam Arelatensis offerantur Ecclesiæ*. Quamquam autem dispar Ecclesiarum consuetudo hac in parte fuit olim, tamen in ea ipsa varietate elucet perspicue interim de Eucharistiæ fide & adoratione mira omnium inter se consensus: cui quidem demonstrandæ hæc si elucubratio prodesse potest, egregie cum Dei ope collocatam a nobis operam putamus.

² Sed si opere displicemus, saltem studio placeamus. Sit acceptum voluisse, si displicet non potuisse nostrum.

² Vigilus Tapensis. in fine librorum contra Eutychetem,

EMBOLUM TERTIUM.

Quid sit MYSTERIUM FIDEI, in consecratione Calicis.

N sacra Liturgia consecratio Calicis habet, præter cetera, verbum unum, quod nec satis æstimari, nec satis intelligi a recitantibus vulgo videtur: De eo subit nunc cogitatio cum Dei ope aperire, quid sentiamus.

Forma consecrationis est huiusmodi: *Hic est*

enim Calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, MYSTERIUM FIDEI, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Colligit ac repræsentat hæc formula verba Christi omnia, quæ a sacris Evangeliorum scriptoribus referuntur; & duo præterea adjicit quæ non sunt in libris sacris, ubi hujus Sacramenti institutio recitatur. Nam hi quidem sic habent:

Matth. xxvi, 28.

Marc. xiv, 24.

Luc. xxi, 26.

I. Cor. xi, 25.

Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur.

Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.

Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.

In formula igitur Calicis consecrandi, *Hic est enim*, ex Matthæo est: *calix*, ex Luca & Paulo: *sanguinis mei*, & *novi Testamenti*, ex omnibus: *qui pro vobis*, ex Luca: & *pro multis effundetur*, ex Matthæo & Marco: denique, *in remissionem peccatorum*, ex Matthæo est. Quis & æterni, & *mysterium fidei* addiderit, vulgo fertur incompetum esse. Certe qui de Ritibus Ecclesiasticis scripserunt, cum quæ particula Canonis a quo sit Summo Pontifice addita, diligenter referre videantur, de hoc utroque additamento silent: nemo, inquam, ipsius auctor appellatur, aut tenuiter indicatur. Vel illud autem unum silentium argumento est, ab Apostolis saltem adjecta, aut verius a Christo Domino ipso prolata, ab iisdem deinde Ecclesiæ tradita, hæc verba fuisse. Ecce enim mortalium alteri tantum Ecclesiæ tribueret, ut ei crederet, verba quædam alia excogitata ab ipso, ad perficiendam vini transubstantiationem, cum verbis Christi Domini consocianda esse? Id certe si vel summus Pontifex aliquis vellent hac ætate aggredi, quantæ, Deus immortalis, excitarentur tragædiæ?

Hæc ipsa igitur ratio pæne suadet, ne ab Apostolis quidem, sed ab ipsomet Christo Salvatore inductum istud geminum additamentum esse. Nec tamen illa dumtaxat: sed etiam quod ea vox, *Mysterium fidei*, adeo eximium continet reconditumque sensum, ut venire in mentem nemini potuerit, nisi revelante Christo. Quod si ab ipso autem constiterit adjectum fuisse *Mysterium fidei*: quin & altera vox, & æterni, pariter ipso auctore addita fuerit, nemo dubitabit.

Quæ huic igitur voci, *Mysterium fidei*, vis ac significatio subest? Quo sensu Christi sanguis, *mysterium fidei* est, cum id de corpore Christi non dicatur? Nam ad sanguinem id verbum refertur; siquidem structura & ἀπολογία orationis hunc sensum requirit: *Hic est enim calix sanguinis mei*: qui sanguis est novi & æterni testamenti, idemque est *mysterium fidei*: proptereaque idem pro vobis & pro multis effundetur, danda per ipsum vobis & illis ipsa etiam remissione peccatorum. Quo igitur intellectu Christi sanguis *Mysterium fidei* est? Quia nempe totum fidei Christianæ, ac sanctissimæ Religionis nostræ arcanum, Christi sanguine continetur. Est enim *mysterium*, idem atque arcanum, quod diu latuit & occultum fuit, quod nonnisi Deo revelante innotuit. Itaque *Mysterium fidei*, totum arcanum fidei est. Gallice dixeris, *Tout le secret de la foi*, *Tout le secret de la Religion*. Arcanum, quia diu latuit, nec

revelatum nisi a Christo est. Arcanum fidei, quia summam totius Christianæ religionis Christi sanguis continet ac docet. Summa enim vero totius Christianæ religionis est; esse Deum verum, qui nonnisi sanguine placari se voluerit, cum iratus fuerit, & peccato quocumque gravi offensus. Nam quo quis dato pretio, si reus, si innocens, mortem æternam, quæ gravi peccato pœna debetur, si a se, si ab aliis, possit depellere? Oportuit ut unus pro omnibus moreretur, qui quoniam homo Deus esset, caput esset omnium hominum; qui dignitate proinde ac merito omnes infinite antecelleret; qui ut transfunderetur in alios meritum ipsius obedientiæ, propterea exigere jure posset. Caritatis enim alioqui laudem haberet ipse quidem, si se morti offerret pro ceteris culpæ remissionem exigere in præmium vel pro uno, si mereri alteri reconciliationem, si gratiam sanctificantem, propterea non posset, nisi Deus esset. Caritas enim, ut Schola loquitur, non fructificat nisi subiecto suo; ei soli meretur gratiam & caritatem, a quo caritas ipsa elicitur, nisi sit ipsum infinitæ jam sanctitatis; id quod soli personæ divinæ convenit.

Summa ergo fidei, Christi sanguis est; quem & in satisfactionem, si in solutionem pretii pro peccatis, quantumvis irato Deo, sufficere manifestum est; & acceptum ad id a Deo fuisse ipso Deo revelante credimus, cum *pro multis* eum effusum fuisse profiteamur, usque ad dandam eis *remissionem peccatorum*. Quo dicto quid aliud, quam Deum esse, qui placari sanguine voluerit, & Christum Deum esse, qui placare Deum pro multis potuerit, ac reipsa placaverit, placaturusque sit, profiteamur? Hæc autem summa certe religionis Christianæ est; & Deum esse aliquem verum, qui cum peccatis hominum offensus iratusque fuerit, sanguine placari se voluerit; nec placari condigne potuerit, hoc est, ita ut amplius aliquid poscere jure non posset ad ignoscendum, nisi Dei sanguine; ac Deum proinde Christum esse. Est hoc igitur *mysterium*, siue arcanum fidei; propositum siue decretum Dei nimirum, de ira nonnisi effuso Dei sanguine remittenda; quod Dei propositum cum diu latuerit, *mysterium* fuit: cum idem ipso revelante cognovimus, *mysterium* nostræ fidei fuit, & totius religionis Christianæ compendium.

Non est ejusmodi *mysterium fidei* in Corpore Christi per se, si nimirum illud absque mortis cruciatu sponte pro nobis suscepto spectetur, ut est Dei Corpus, divina eo nomine adoratione dignum. Quamobrem nec in consecratione, qua panis sit Corpus Chri-

Christi, verba ea adhibentur; tamen nihilominus fides requiritur, ut transubstantiationem panis; quam vini, credas. Sed non est nimirum *mysterium fidei* hoc loco, *mysterium* solummodo, sive res sacra, quæ sola fide noscatur. Alia, ut diximus, & singularis prorsus eo loci significatio horum verborum est: nempe ut Christi sanguis, *mysterium*, hoc est, arcanum ac summarium totius *fidei* Christianæ sit. Nec potuere certe alio sensu hæc verba huic formulæ Sanguinis consecrandi inferi; nec potuere proinde isto sensu inferi, nisi ab ipsomet Christo Salvatore. Nam quis alius potuit aut tam pulcræ sententiam excogitare, aut excogitatam a se jubere ab omni Ecclesia recipi?

Mysterium istud sive arcanum *fidei* noverat Joannes Baptista, vir plusquam propheta, cum de Christo diceret, Joan. 1, 29. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Et Evangelista idem arcanum divulgat, cum Apoc. xiii, 8. laudat *librum vitæ Agni qui occisus est ab origine mundi*: hoc est, cujus unius sanguine decrevit Deus ab origine mundi se velle placari; quoniam nec aliter potest, nec isto non potest condigne placari.

Quamobrem & a Petro quoque, in priore epistola, cap. 1, 19, 20. redempti fuisse dicimur *pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati: præcogniti quidem ante mundi constitutionem; manifestati autem novissimis temporibus propter nos.* Quod fuit dicere, *mysterium* olim absconditum, postea referatum, sanguinem Christi esse; qui est idcirco *Agnus Dei*, quia a Deo præcognitus & missus est, ut per ipsius sanguinem placaretur ipse Deus *pro multis*, usque ad sua eis peccata remittenda.

Sanguine aliquo Deum esse placandum novit Abel, qui de primogenitis gregis sui, hoc est, de agnis obtulit Deo. Synagoga similiter, sed minus perfecte; cum vitulos tantum & hircos obtulit pro peccato, non agnos, Hebr. ix, 12, 13. Quamvis sive agnos ille, sive vitulos tantum & hircos ista offerret, non ad placandum Numen valere istud intelligerent; sed dumtaxat ad testandum, sanguinem suo quemque, qui deliquit, velle, si liceret, expiare quamlibet violationem divinæ legis. At postquam Christus advenit, tunc per Christum ipsum Baptista primum, deinde Apostolis, & per hos Christianis omnibus innotuit *mysterium fidei*, totum videlicet *fidei* arcanum: nempe quod prædicabat Paulus, Act. xvii, 3. *quia oportuit Christum pati, & quia hic est JESUS Christus.*

Novum propterea in eo sanguine testamentum est, posterius institutum, posterius promulgatum: idemque æternum, quippe cui nullum aliud subrogari omnino possit. Quamobrem *novi & æterni testamenti* dixit Christus Dominus: & ex eo Paulus eam vocem accepit; *qui pastorem magnum ovium, in SANGVINE TESTAMENTI ÆTERNI, Dominum nostrum JESUM Christum* appellat, Hebr. xii, 20. Et dici quidem *novum*, tunc cum illud proxime faciendum esset, oportuit: hoc est, cum hoc sacramentum Christus, pridie quam pateretur, institueret: dici tunc *æternum*, necesse non fuit. Tunc satis fuit dici defuisse priscum fœdus, novum esse mox cum Deo feriendum. Quamquam cum *novum* diceretur, idem æternum esse significabatur, ut diximus. Apertius vero postea & æterni Christus Dominus addidit, & *mysterium fidei*; cum post passionem suam per dies quadraginta apparens Apostolis, loquebatur de regno Dei, hoc est, de Ecclesia, rebusque ad optimam Ecclesiæ administrationem pertinentibus, in primis vero de sacramentis & sacrificio jugi sive quotidiano.

Cum Eucharistiæ sacramentum Christus institueret, non fuit tunc necesse dici, *mysterium fidei*: quoniam tunc doceret tantummodo, quid facturi essent sacerdotes. At si est istud utile scitu, ut est profectum, quo id essent fructu facturi; post resur-

rectionem necesse fuit dici *mysterium fidei*, non veluti formulam quidem necessariam ad perficiendam consecrationem; sed ut integra doctrina de sanguine traderetur; discerentque in primis sacerdotes, cur etiam sanguinem consecrarent: nempe quia fides docet revelante Christo summam *fidei* hanc esse, ut Deum sanguine Christi Dei placandum fuisse credas: & quoniam quotidie placandus idem est, id quotidie Ecclesiam, cum Deo offert hunc sanguinem ministerio sacerdotum, decet profiteri. Cum enim ex illo sensu eximio, qui sub his vocibus occultatur, constet, ut diximus, fieri non posse, ut ab alio fuerint excogitata ac prolata, & in formulam consecrationis inserta, quam ab ipsomet Domino Salvatore; necesse est eas post resurrectionem suam ab eo fuisse Apostolis traditas.

Summa fide propterea ab Ecclesia Romana hæc voces in consecratione Calicis custoditæ sunt, velut depositum sibi a Christo commissum: unde ad vetustissimas Religiosorum familias dimanavit; quales Cluniacenses sunt, Cartusiani, alique. An enim ex his familiis id aliqua susciperet, quod non esset a summa ac legitima & universali potestate traditum, sed ab aliqua æmula, ut sit, societate inventum. Non id mores hominum ferunt: non innata omnibus æmulatio, aut etiam invidia, credi finit.

Non legitur quidem *Mysterium fidei* in libro qui *Ordo Romanus* inscribitur: sed quis incerti scriptoris silentium magni faciat? At est in Sacramentario Gregorii Magni: est apud Alcuinum, & Micrologum: & quod majus est, servavit illud Ecclesia Romana, ut diximus, semper summa fide, ut debuit, quoniam a Petro accepit. Etiam in MSS. libris Missalibus omnibus antiquissimis, quos vidit, testatur Cardinalis Bona ea se verba vidisse, libro 2. *Rerum Liturgicarum*, cap. xiii, num. 1.

Non placet hoc verbum Socinianis, aliisque, qui Deum negant irasci, nisi metaphorice; & metaphorice proinde eundem aiunt placari; satisfactiones Christi, ac nostras multo magis, metaphorice satisfactiones dici & esse; satisfactionem quippe Christi esse meram nostri loco vel nostra causa substitutionem; quæ quidem doceat, quanta sit poena peccatori in inferis subeunda; at veram ac propriam debiti solutionem non esse; quæ redundet ac refundatur in nos, ut credunt Catholici, per sacramenta præsertim: nostræ autem quæ dicuntur satisfactiones, aliud nihil eas præter morum emendationem, vel dati scandalii reparationem, esse. Sed quis tandem miretur displicere mendacibus veritatem, impiis fidem, quam hoc uno verbo fortassis sentiunt contineri?

Occurrit illa vox, *Mysterium fidei*, etiam apud Apostolum, 1. Tim. iii, 9. ubi diaconos jubet esse, *habentes mysterium fidei in conscientia pura.* Et ibi quidem *mysterium*, ut in Consecrationis formula, pro arcano est; sed *fidei* paulum dissimilis est: ibi significatio; nempe non, ut isthic, pro objecto materiali *fidei*: sed pro Evangelii prædicatione, & vocatione ad fidem. Est enim hæc loci illius sententia: Ut probe discant, teneantque consilium Dei, quod hæcenus (inquit) arcanum fuit; de vocandis ad fidem Gentibus æque ac Judæis: & habeant illi puram præterea ab omni crimine conscientiam. Ut ut est, imitatus videri potest Apostolus formulam Consecrationis, atque inde accepisse *mysterium fidei*, quanquam sensu paulum dissimili. *Mysterium* pro arcano dixit idem iterum, 1. Cor. 2, 7. & Coloss. 1, 26. Et quod idem est, *sacramentum voluntatis* divinæ, pro arcana Dei voluntate, Eph. 1, 9. *Sacramentum pietatis*, pro arcano Dei consilio veræ pietatis constituendæ in Christi fide, 1. Tim. iii, 16. *Sacramentum absconditum a sæculis in Deo*, Eph. 1, 9. *Sacramentum* quod aliis generationibus non est agnitus filiis hominum, Eph. 1, 11, 5. *Mysterium* temporibus æternis tacitum; postea patefactum, Rom. xvi, 25.

310 QUID SIT MYSTERIUM FIDEI, IN CONSECRATIONE CALICIS.

Quemadmodum autem ex traditione accepta a Christo Domino, dicit Ecclesia *mysterium fidei* in consecratione Calicis; sic ex eadem omnino traditione pratermittit in consecratione panis hæc verba, *quod pro vobis tradetur*, vel *quod pro vobis datur*: tametsi prolata tunc ea fuisse a Domino, cum sacramentum institueret, testes sunt Paulus & Lucas. Docente Do-

mino nimirum post resurrectionem, cum sacra Liturgiæ modum ritumque definiret, Corpus ibi suum intelligi oportere esse per se venerabile, etiamsi pro nobis non traderetur: quamvis traditum illud fuisse norint fideles, & forma ipsa consecrationis Calicis aperte prodatur.

Hactenus *ὁ δὲ Θεὸς* de Sacramento Altaris dictum esto.

EGO JACOBUS LE PICART, Societatis JESU in Provincia Franciæ Præpositus Provincialis, facultatem concedo, ut liber cui titulus est, *Sancti JOANNIS CHRYSOSTOMI epistola, cum notis & dissertatione P. JOANNIS HARDUINI*, quem librum Societatis nostræ Theologi approbarunt, typis mandetur. Flexiæ, die v. Julii, MDCLXXXVIII.

JACOBUS LE PICART.

ERRATA QUÆDAM OPERARUM IN LIBRIS,

De Baptismo in nomine Christi, & de Sacramento Altaris.

Pag. 236. in Notis: *Equitis Bloni*, lege, *Equitis Poloni*.

Pag. 237. col. 2. versu antepenult. ut alibi plus millies, hæc tria verba dele.

Pag. 238. col. 1. versu 14. ratio: lege, oratio.

Pag. 239. litterulæ (a) & (b) & (c) similesque, non Latino textui, sed Græco, sunt inferenda.

Pag. 240. col. 2. versu 32. *Ὀὐτω* pro *Ὀὐτω*. Et littera (b) Græco præfigenda textui, non Latino.

Pag. 255. col. 2. versu 47. Nisi forte Apolinarii, lege Nisi forte quis Apolinarii.

Pag. 256. col. 1. versu 31. & vel, dele vel.

Pag. 263. in Notis: *Hieronymus in epist. ad Evagrium*, lege, in *epist. xvii. ad Marcellam*.

Ibid. versu antepenult. sub Amphiloerii nomine, adde, cap. xvii.

Pag. 272. col. 3. versu 22. percipere sine. lege, percipere sine fine.

DEFENSE

INDEX LIBRI DE SACRAMENTO ALTARIS.

Numerus paginam indicat, non hujus editionis, sed prioris: cujus est numerus paginarum in ista adscriptus in margine. Prior numerus paginas, posterior columnas notat.

- A**
- ABBAUDUS.** Abbas. 269. 2.
272. 2.
Accidentium vocabulo Tridentina synodus cur abstinerit. 252. 2.
Acta Martyrum Alutinenfium. 298. 2.
Adoratio eucharistiæ. 264. 1. *ibid.* 1. 288. 1.
Adrevaldus. 289. 1.
Agere, agenda, actio nuptialis. 299. 1.
**Agia* dicta ante consecrationem a Græcis, a Latinis sancta. 263. 1. 305. 1.
Albertinus refellitur. 246. 1. 251. 2. 252. 1.
Alcuinus. 251. 2. 253. 1. 257. 1.
Alexander Episc. Alex. 248. 2.
Algerus. 290. 1.
Amalarus. 269. 2. 291. 1. 305. 2.
Ambrosius in Hexam. 251. 1.
— libro de iniciandis. 250. 1. 304. 1.
— in obitu Valentin. 301. 2.
— libro 1. de offic. 286. 1.
— libro 2. de offic. 262. 1.
— libro de myst. Incarn. 241. 1.
— Comment. in Psalm. 286. 1.
— sermone x. 308. 1.
Ambrosii locus e libro 1. Offic. explicatur. 299. 2.
AMEN respondetur. 279. 1.
Ammianus. 305. 2.
Amphilochii nomine vita S. Basilii. 263. 2.
**Αναδεικνύειν*. 285. 2.
Anastasii Bibl. collectanea. 255. 1.
Anastasius in **Ὁδηγῶν*. 241. 2. 245. 2. 248. 1. 250. 1. 265. 2. 274. 1.
Anastasius presb. auctor collectionum contra Severianos, tomo 1 v. antiq. lect. Henrici Canisii. 239. 1. 243. 1.
Anastasius presb. in compendio philosophico M. S. 248. 1. 250. 1.
Anastasio presb. **Χρήσις δὲ ἡμετέρας*. 243. 1.
Anastasius alter Sinaita. 281. 1. 302. 1.
**Ανασχεῖν*. 306. 2.
**Αναφέρειν*, quid sit. 299. 1.
Angeli quomodo visi Abrahamo, in sententia Synusistarum. 257. 2.
Anonymi duo. 290. 2.
Anonymus Cellotianus. 290. 1. 294. 1.
Antitypa cur dicantur. 263. 1.
— ante consecrationem. 263. 2. 269. 2.
— in media consecratione. 273. 2.
— post consecrationem. 263. 2.
Antitypa mysteria. 263. 2. 284. 2.
Apollinarii hæresis. 255. 2.
Apollinarii liber de fide. 241. 2.
Apollinarii liber de incarnatione. 239.
Apollinario attributa a Græcis Julii Papæ epistola. 240. 1.
Apollinarius Synusista. 255. 2. & *segg.*
Apollinaristæ mitiores. 255. 1.
Arator. 300. 2.
Arcani disciplina. 263. 1.
Aredii testamentum. 305. 2.
Arnoldus Bonævallus. 252. 1. 263. 2.
Ascelinus monachus. 289. 1. 266. 2.
Ascodrogita. 303. 1.
Athanasi epistola ad Epictetum. 239. 241. 1. 255. 2. 256. 1. 258. 1.
— liber de salutari adventu Christi. 240.
— Oratio III. contra Arianos. 266. 1.
— symbolum. 259. 1.
Auctor librorum de Ecclef. hierarchia. 262. 1.
Auctor librorum de Sacramentis, apud Ambrosium. 266. 1. 278. 1.
— locus ejus auctoris explicatur, e libro 1 v. cap. 1 v. 287. 1.
Auctor libri de Perpetuitate fidei Chrysostomum non intellexit, nec Theodoretum. 244. 1. nec Ambrosium, nec Augustinum, nec Facundum, nec Tertullianum. 287. 1.
Auctor serm. de cataclysmo, apud Augustinum. 286. 1.
Augustini locus, Enarr. in Psalm. 272. 1. explicatur. 283. 1.
— Enarr. in Psalm. xcvi. explicatur. 282. 1.
— Epist. xxi. ad Bonifat. explicatur. 283. 1. 285. 1.
— Libro contra Adimantum, explicatur. 283. 1.
— Lib. 111. de doct. Chr. cap. xvi. explicatur. 286. 1.
— Lib. lxxxiii. quæst. q. lxi. explicatur. *ibid.*
— Sermo ad Infantes explicatur. 275. 1. & *segg.*
— Sermo lxi. de verbis Domini explicatur. 282. 2.
— De bono viduitatis, emendatur. 299. 2.
Augustinus citatur. Enarrat. 11. in Psalm. xxi. 284. 1. & 2.
— Enarr. 11. in Psalm. xxxiii. 263. 1. 278. 2. 279. 1.
— In Psalm. lxxviii. 251. 1.
— In Psalm. xciv. 301. 2.
— In Psalm. c. 284. 2.
— In Psalm. cxxiv. 256. 2.
— In Psalm. cxxv. 279. 2.
— Epistola xxx. 277. 2.
— Epistola lxi. 279. 2.
— Libri contra Faustum. 256. 1. 263. 2. 264. 2. 279. 1. 280. 2. 282. 2.
— Libri de Civitate Dei. 265. 1. 266. 1. 277. 2. 281. 2. 284. 1.
— Libro 111. de consensu Evang. 252. 1. 279. 2.
— Libro 11. contra litt. Petilian. 302. 2.
— Libro v. de baptismo. 280. 2.
— Libro 1. contra Crescon. 278. 1.
— Libro de agone Christi. 276. 1.
— Libro de fide & symbolo. 250. 1.
— Libro lxxxiii. quæst. 250. 1. 252. 2. 260. 2.
— Libro 2. de moribus Manich. 251. 1.
— Libro 1. contra adversarium legis. 277. 1.
— Libro contra Adimantum. 282. 1.
— Sermo ad Neophytos. 291. 1.
— Sermones de diversis. 272. 1. 275. 2. 278. 2. 276. 2. 279. 2. 280. 1. 299. 2.
— Sermones de verbis Domini. 263. 1. 276. 1. 302. 2. 304. 2.
— Sermone 11. de verbis Apostoli. 282. 1.
— Serm. xlviii. de sanctis. 277. 2.
— Serm. in feria 11. Paschæ. 277. 1.
— Serm. a Paris. additi. 263. 1.
— Serm. a Sirmondo editi. 282. 1.
— Serm. a Vignerio editi. 275. 2. 300. 2.
— Tract. in Joannem. 261. 2. 263. 2. 276. 1. 278. 1. 280. 1. 281. 2. 295. 1.
Avitus Viennensis. 277. 2.
B
- BALUZIUS.** 298. 1.
Baptismi discrimen ab eucharistia & incarnatione. 288. 1.
Basilus. 249. 2. 267. 2.
Basilii liturgia. 264. 1. 270. 1.
Benedictionem mittere. 300. 1.
Berengarius. 289. 1.
Bertrami liber de corpore & sanguine Domini est Joannis Scotti. 287. 1. & 2. 288. 1.
C
- CALICEM** diaconus benedicit in orientali Ecclesia. 299. 2.
Calices in altari plures. 304. 1.
Canones Romani. 298. 2.
Capla quid sit. 305. 2.
Caro Christi duplex. 281. 1. & *segg.*
Caro Christi terrena. 281. 2.
Carolini libri. 268. 2.
Cellotius. 290. 2.
Chorepiscopi. 297. 2.
Chrysostomus, quo loco, quo anno obiit. 243. 2.
Chrysostomi quæ dicitur liturgia. 272. 2. 299. 1. & 2. 300. 1.
Chrysostomi homil. xii. in Gen. 248. 1.
— in Psalm. x. *ibid.*
— homil. lxxxiii. in Matth. 275. 1. 286. 2.
— homil. cxxxiii. in Matth. 254. 2.
— homil. xlv. in Joan. 280. 2.
— homil. xx. in Rom. 302. 2.
— homil. vii. in 1. Cor. 275. 1.
— homil. xxiv. in 1. Cor. x. 244. 2. 247. 1. 259. 2. 282. 2. 291. 1.
— in epist. ad Hebræos. 306. 1.
— de div. N. Test. locis. 278. 1.
— de sacerdotio. 274. 2.
Codices Sacramentorum Eccl. Rom. 262. 1. 277. 1. 299. 1. 305. 2.
Collatio Carthagin. 298. 1.
Collatio CP. 259. 1.
Communio sanctorum, quid sit. 280. 1. 282. 1.
Communione complementum. 303. 2.
Concilii Ancyran canon 2. explicatur. 299. 1.
Concilii Antiocheni canon xi. explicatur. 297. 2.
Concilii Arauscani I. canon xvii. explicatur. 303. 1.
Concilii Arelat. I. canones xv. xvi. & xviii. explicantur. 297. 1. & *segg.*
Concil. Arelat. II. 300. 2.
Concil. Arelat. V. 307. 2.
Concil. Bracar. IV. 300. 1.
Concil. Calchedonenf. 258. 2.
Concil. Carthag. II. sub Gencio. 299. 1.
Concil. Carthag. IV. ut dicitur. 298. 2. 300. 2.
Concil. Iliberitanum. 297. 2. 300. 2.
Concilii Laodicensi canon xxv. explicatur. 299. 1. 300. 1.
Concil. Nicænum. 298. 2. 299. 1. 300. 2.
Concil. Nicæn. II. vide Nicæna Synodus.
Concil. Toletan. anni dxcvii. 298. 1.
Concilii Turonensis II. canon 11. explicatur. 306. 1.
Concil. Vasense II.
Conditorium. 305. 1.
Confectum cruoris Domini. 300. 1. 303. 2.
Conficere, quid sit. 304. 1.
Confirmari calice. 303. 2.
Consecratio fit verbis & manu sacerdotis. 269. verbis Christi. 270. 1. 272. 2.
Consecratio in multis antiquis Missis facta sine expressa invocatione Spiritus sancti. 272. 1.
Consecrationem virtute propria peregrisse Christum sentit Innocentius III. 272. 2.
Constitutionum Apostol. auctor. 263. 2. 285. 2. 298. 1. 299. 1. 300. 1. & 2. 303. 1.
Converti panis substantiam in corpus Christi dixit etiam Bertramus, sed subdole. 293. 1. in corporis Christi substantiam. 293. 2. 295. 2.
Corporis ad spectabilem *εἶδος*. 248. 2. 265. 1.
— essentia sensibilis. 265. 1.
— Corporis *φύσις*. 250. 2.
Corpus Christi apud Augustinum dicitur sacramentum corporis Christi, est corpus Ecclesiæ. 279. 2.
Corpus Christi expers esse materis Synusistæ dixere. 257. 1.
Corpus Christi frangitur. 282. 1.
Corpus Christi geminum. 281. 1.
Corpus Christi in eucharistia an secessui obnoxium. 290. 1.
Corpus Christi mysticum Ecclesiam vocat Bertramus. 294. 2.
Corpus Christi ore sumunt etiam impii, & ipsam carnem. 280. 2.
Corpus Christi per mysterium, quid sit Bertramo. 293. 2. 295. 2.
Corpus unum in Eucharistia, non duo corpora. 253. 2. 254. 1. & *segg.*
Crucis titulus. 306. 1. & *segg.*
Cumeanus Abbas. 299. 2.
Cyprianus. 280. 1. & 2. 284. 1. & 2. 297. 1. & 2. 298. 1. 299. 2. 302. 2.
Cyrillus Alexandrinus. 240. 1. 267. 2.
Cyrillus Hierosol. 263. 2. 288. 1.
Cyrillus Lucaris. 266. 2.
D
- DEO** corpus sui generis Tertullianus adscripsit. 256. 2.
Deum esse corpore præditum dixere Synusistæ, cum Origenistis. *ibid.* 1.
Deus, *θεὸς*. *ibid.* 1.
Diaconi offerunt. 299. 2.
Diaconi ne offerant. 297. 1. & *segg.*
Diaconorum officia. 298. 2. & *segg.*
Dionysio Alex. attributa falso epistola ad Paulum Samosat. 241. 1. 256. 2.
Dioscorus Alex. Monophysita. 258. 2. 259. 1.
Du-Cangius. 306. 2.
Durandus Abbas. 289. 2.
Δύναμις, *φύσις*. 249. 2.
E
- ECCLIA** caro & sanguis Christi. 280. 2. & *segg.* 283. 2.
Egbertus Eborac. 305. 1. & 2.
Elevatio eucharistiæ post consecrationem. 273. 1.
Eligius Noviom. 295. 1.
Ephraemius Antioch. 273. 2. 265. 1. 239. 2.
Epipha-

Epiphanius. 248. 2. 255. 11. 263. 2.
304. 2.
Essentia corporis. 265. 1.
Eucharistia imago dominice passio-
nis. 284. 2. & seqq.
Eucharistia incarnationis figura. 260.
2. 263. 1. & 2.
Eucharistia sacramentum corporis
Christi quod est Ecclesia. 276. 1.
280. 2. & seqq.
Eucharistia signum corporis Christi.
283. 2. figura corporis Christi.
283. 2. 286. 2.
Eucharistia mysterium Infantibus ipso
die baptismi expositum. 275. 2.
Eulogius Alexandrinus. 239. 2.
Eusebius Caesariensis. 197. 2. 286. 1.
Euthymius in Panoplia. 243. 1.
Eutyris errores. 255. 2.

FACUNDUS Hermian. 256. 1.
267. 2. 268. 1.
Facundi locus de sacramento corporis
Christi explicatur. 283. 1.
Faustus Reicensis, inter opera Au-
gustini. 251. 2.
Fermentum quid sit. 304. 1. & 2.
Fermentum unitatis nostrae Christus.
279. 1.
Fides in eucharistia mysterium non
operatur. 291. 2.
Figura, & veritas, in quo differant.
291. 2.
Filius hominis, Verbum Dei, ha-
reticorum quorundam sententia.
256. 1.
Flavianus C. P. ibid. 2.
Floardus. 297. 1. 305. 1. & 2.
Florus in Paulum. 275. 1.
Forma, quid. 252. 1.
Fortunatus. vide Venantius.
Fronto. Canon. Regul. 304. 2.
Fulbertus Carnot. 298. 2.
Fulgentius. 275. 1. 284. 1.

GAUDENTIUS Brixien. 267. 2.
275. 2.
Gelasius Papa. 252. 2. 257. 1. 306. 1.
Gelasii Papae locus explicatur. 268. 1.
Gelasii Papae nomine tractatus adver-
sus Lupercalia. 301. 1.
Gelasii Papae Sacramentarium. 295. 1.
Gennadius Massil. 257. 2.
Gratia intelligibilis. 275. 1.
Gratianus. 252. 1.
Gregorii M. Sacramentarium. 295. 1.
Gregorius II. 303. 2.
Gregorii II. nomine conficitur dux ad
Leonem Isaurum epistola. 257. 1.
Gregorius Nazianz. 240. 1. 243. 2.
249. 2. 255. 1. & 2. 256. 1. 263. 2.
Gregorius Nyssenus. 255. 2. 285. 1.
Gregorius Turon. 305. 2.

HATMO Halberst. 249. 2. 268. 2.
294. 2.
Herigerus Lobien. 288. 2. 294. 2.
suspectae fidei. 289. 2. & seqq.
Hesychius. 272. 279. 2. 284. 2.
Hieronymus. 263. 1. 272. 2. 281. 1.
285. 2. 298. 2. 299. 2. 301. 1. 302.
2. 305. 1.
Hieronymo liber adscriptus de septem
ordinibus. 300. 1.
Hilarius Diaconus. 306. 1.
Hilarius Pictav. 248. 2. 250. 2. 251. 2.
280. 2. 303. 2.
Hildebertus Turonensis. 269. 2.
Hincmarus. 268. 2. 278. 2. & seqq.
282. 3. 284. 2. 285. 1. & seqq. 289. 1.
Hippolyti Fortunensis nomine liber de
condemnatione mundi. 285. 2.
Honorii Papae causa adhuc ignota. 255. 2.
Hormisdas Papa. 256. 1.
Hostia Christus offertur in altari. 277. 1.
Hugo a S. Victore. 263. 2. 276. 1. 281. 1.
Hypostasis. 251. 1.

ICONOMACHI Christi corpus esse
in eucharistia confitentur. 269. 1.
273. 2.
Iconomachi orientales ab Eutyriani-
stis prognati. 273. 2.
Jeremias C. P. 244. 2. 253. 2.
Imaginarium ordo. 307. 1.
Innocentius I. 304. 1. & 2.
Innocentius III. 243. 272. 1. & 2.
273. 1. 276. 1. 297. 2. 303. 2.
Intelligibile in eucharistia quid sit.
275. 1. & seqq. 287. 2.
Interior & exterior, pseudo-Ratram-
no quid sit. 292. 2. & seqq.
Joannes Carpathi Ep. 299. 2.
Joannes Damasc. contra Acephalos.
240. 2. 243. 1. 247. 2. 261. 1.
Joannes Damasc. lib. IV. orthod. fi-
dei, cap. XIV. 247. 2. 253. 2.
263. 2. 269. 2. 287. 2.
Joannis Hierosolym. locus de eucha-
ristia explicatur. 262. 2.
Joannes Scottus. 288. 2. & seqq.
Jonas Aurelian. 286. 2. 288. 2.
JOURNAL DES SCAVANS.
303. 1.

Irenaeus. 263. 1.
Isidorus Hispalensis. 267. 2. 284. 1.
297. 11. 300. 1.
Isidorus Pelusiota. 263. 1.
Judaicae religioni abrenuntantium
formula. 287. 2.
Ivo Carnotensis. 278. 2.
Justiniani Novella. 239. 1.
Justinus Martyr. 263. 1. 300. 2. 305. 1.
Justino adscripta expositio fidei. 259. 1.
L

LACTANTIUS. 301. 2.
Lanfrancus Cantuar. 252. 1. 276.
2. 289. 1. 295. 1.
Laurentius Novar. 301. 2.
Leo Papa. 256. 1. 257. 1. 258. 1.
259. 2. 267. 2. 274. 2.
Leontius Byzant. 258. 2. & seqq.
Liber Pontificalis. 304. 1. 305. 2.
Liberatus. 243. 2. 258. 2.
Liturgia. Vide Chrysostomi, & Missa.

MABILLONIVS. 290. 1. & 2.
304. 1. 304. 2. 307. 1.
Macarius Alexandr. 263. 2.
Magdeburgenses. 275. 1. 266. 2.
Manducatio corporis Christi gemina.
281. 2.
Manducatio spiritalis. 281. 2. 282. 1.
Manducatio spiritalis altera. 286. 2.
Manes in quo discreparet ab Euty-
che. 257. 2.
Marcianus Monophysita. ibid.
Martyria Christi, & martyr Christus.
306. 2.
Materia ὕλη. 249. 1. nihil. 250. 1.
Materia, tota substantia rerum mate-
rialium: substantia accidentium
susceptrix. 249. 1. & 2. 251. 1.
Maximus Aquileiensis. 255. 2.
Maximus martyr. 255. 1. 258. 1.
Μεταμετέωρεται & μεταποιεῖται,
transubstantiationem significant.
266. 2.

METAPHYSICAN dicere antiqui Patres nec
potuere, nec debuerunt. 267. 1.
Micrologi auctor. 303. 2.
Minutius Felix. 301. 2.
Missa Gallicana verus. 271.
Missa Gothica. 264. 1.
Missa Gothica canon. 270. 1. cano-
nem non habet ante *Qui pridie*, ibid.
Missa Mozarabica. 271. 307. 2. unde
nomen habet. 273. 2.
Monothetarum haeresis adhuc igno-
ta. 275. 2. 292. 2.
Monumenta Ecclesiae Graecae. 262. 1.
Muzarabes unde dicti. 273. 2.
Mysteria antitypa. 284. 2. 263. 2.
Mysterium fidei in forma consecratio-
nis calicis habet M. dale Gothicum.
270. & Sacramentarium Gregorii
M. pag. 309. hujus editionis.
Mysterium fidei in consecratione Cali-
cis quid sit. Pag. 308. & seqq. hu-
jus editionis.
Mysterium quid sit. 262. 1. 262. 2.
279. 1. & 2. Quid sit *Post myste-
rium*. 271.
Mysterium quando veritati opponi-
tur, quid sit. 291. 2. 223. 1.
Mysterium quando ipsi corpori oppo-
nitur, non veritati corporis oppo-
nitur, sed palpabilitati. 286. 1. &
seqq.
Mysterium Deus operatur, non fides.
287. 1.
Mysterium unitatis nostrae Christus
sub pane. 278. 1. & 2. 383. 1. & 2.
294. 2.
Mystica symbola cur appellata. 262. 1.
& seqq.
Mystica synodus Nicena. 279. 1.
Myisticum corpus quodnam dicatur.
ibid. 294. 2.

NATURA, quid sit. 249. 1. 251. 1.
& 2. 254. 2.
Natura, & proprietates, idem. 268. 2.
Nestorianae haeresis jam a temporibus
Athanasii erupit. 240. 1.
Nestorianam haeresim Chrysostomus
pradamnavit. 253. 1. 260. 1.
Nicana II. synodus. 264. 2. 268. 2.
306. 1. & 2.
Nicephorus C. P. 243. 1. 253. 2. 269. 1.
Nicetas. 249. 2.
Nicolaus Cabasilas. 264. 2.

OBLATIONARIUS subdiacono
nus. 299. 2. 304. 1.
Odo Cluniacensis. 305. 2. hujus editionis.
Oecumenius. 263. 1.
Offerendi vox quid significet. 297. 1.
Offerre calicem, offerre eucharistiam,
diaconorum fuit. 297. 1. 299. 2.
Οἰκονομία, passio Domini. 286. 2.
Οἰκονομία vocabulum. 267. 1.
Opatus. 262. 1. 297. 2. 306. 1.
Ordo Ambrosianus. 299. 2. 303. 2.
Ordo Romanus. 299. 2. 300. 2. 303. 2.
304. & seqq.
Origenes in Leviticum. 302. 1.
— in Matthaeum. 249. 1.

— in Joannem. 281. 1.
— libro de oratione. 249. 1.
Origenistarum error de Deo corpo-
reo. 256. 1.
Orosius presbyter. ibid.
Οὐσία quid sit. 248. 1. & 2.
Οὐσία αἰσθητή.
Οὐσία corporis aspectabilis. 265. 2.
Οὐσία ὁλητική, Verbum. 248. 1.
Οὐσιώδης mutatio symbolorum in
eucharistia. 265. 2.

PAMPHILI Abydeni nomine
epistola suppositicia. 258. 2.
Panis, eucharistiae figura apud Hiere-
miam. 263. 2.
Panis vita cum dicitur, natura duarum
eucharistia designantur. 265. 1. 267. 2.
Paschasius Radbertus. 267. 2. 289. 1.
290. 2. 292. 2. 294. 1. 294. 2.
296. 2.
Paulinus Nolanus. 283. 2. 285. 2.
304. 1. 306. 2.
Paulini Nolani locus difficilis explica-
tur. 277. 1. & 2. 297. 2.
Pelagius I. 303. 2.
Perunere nos ad se Christus voluit.
278. 8.

PETAVS DE MARCA. 288. 2.
Philastrius, Brix. 303. 2.
Phoebadius Agennensis. 256. 1.
Photius CP. 239. 2. 244. 2. 274. 1.
Φύσις, quid sit. 248. 1. 350. 2.
Φύσις δύο τῇ ὑποστάσει Pater &
Filius. 248. 2.
Piscatorie agere, non Aristotelice. 251. 2.
Polemii Synusista. 240. 1. 258. 2.
Primatius, auctor libri, qui Praedesti-
natus inscriptus est. 299. 2. 303. 2.
Procopius Gazaeus. 249. 2.
Proprietates figurae opponitur, aliquan-
do & mysterio. 291. 1.
Prospe. 278. 2.
Προσφύσειν, quid sit. 299. 1.
Ψυχὴ aliud nihil est quam ζωὴ Sy-
nusista, & Monothetis. 257. 2.

RABANUS Mog. 290. 2. 297. 2.
300. 1.
Rabani Mog. locus de sacramento alta-
ris restituitur & explicatur. 290. 2.
Radulfus Flaviacensis. 301. 2.
Ratramni liber, vide Bertramus.
Remigius Autissiod. 296. 2.
Remigius Rem. 276. 1.
Representandi vox apud Tertullia-
num quid significet. 285. 1. & seqq.
Robertus Pullus. 252. 1.
Rodericus Toletanus. 273. 2.
Rufinus. 251. 2. 298. 1. 299. 2.

SACRAMENTARIUM Gallica-
num. 305. 2.
Sacramentum, & res sacramenti.
276. 2. 295. 2.
Sacramentum est corpus Christi. 276. 1.
Sacramentum corporis Christi in alta-
ri, hoc est, sacramentum corporis
Christi, quod est Ecclesia. ibid. 283.
1. & 2.
Sacramentum corporis Christi corpus
Christi est secundum quemdam
modum. 282. 2.
Sacramentum corporis Christi, hoc
est, corpus Christi quod est sacra-
mentum. 284. 1.
Sacramentum corporis Christi non est
proprie corpus ejus, sed in se myste-
rium corporis ejus continet. 283. 1.
Sacramentum fidei, fides est. 283. 1.
Sacrificium altaris Christus primus
obtulit, & offerri docuit. 277. 1.
Sacrificium corporis Christi, quod prae-
byteri offerunt. 278. 1. quod est
corpus Christi, quod male utenti-
bus perniciosum est, quamvis di-
vinum: quod immolamus, quo
alimur, quo Dei altare solus Chri-
stus implet. 278. 1.
Sacrificium corporis sui norunt fideles.
284. 1.
Salmasius. 252. 1.
Sancta femine generis, & sancta neu-
trius. 304. 1.
Sancta sacrificia illibata, dicta panis
& vinum ante consecrationem. 263.
2. 305. 2.
Sanctificetur nomen tuum, quo sensu.
272. 1.
Sanctorum communio, quid sit. 280. 1.
Sanguis Christi quo sensu pro multis
effusus sit in remissionem peccatorum.
Pag. 308. hujus editionis.
Severus Monophysitarum Acephalo-
rum antesignanus. 255. 1.
Σέβειν vocabulum apud sacros
scriptores soli numinis adorationi
competit. 288. 1.
Sigebertus. 288. 2. 290. 1.
Socrates. 298. 1.
Specialiter, quid sit. 290. 2.

SPECIES quid sit: species panis ac vini.
252. 2.
Species, cum veritati opponitur, quid
sit. 293. 1.
Spiritalis conversio panis a Bertramo
quae dicatur. ibid.
Spiritaliter intelligi corpus Christi in
eucharistia dixit Bertramus. 292. 1.
Spiritus est qui vivificat, ut intelligat
Augustinus. 281. 2. ut Bertramus
corrumptat. 292. 1.
Stephanus preb. 306. 2.
Steicoranista. 290. 1.
Στηλοζωαφύει. 306. 11.
Substantia, quid sit. 251. 1.
Substantiae nomen pro qualitate usur-
patum falso aliqui dixere. 252. 2.
Substantia vel natura, apud Gelasium.
268. 1.
Subtilem hominem Christum dixere
Eutyriamita. 257. 2.
Suidas. 256. 1.
Symbolum Ecclesiae Africanae. 280. 1.
Synecius. 279. 1.
Synodus Carthag. 269. 2.
Synusista unde appellati. 240. 1. 256. 1.

TERTULLIANUS. lib. de spectac.
279. 2. 305. 1.
— lib. de Monogamia. 300. 1. 302. 1.
— lib. de fuga in persec. 301. 1.
— lib. de baptismo. ibid.
— lib. ad Scapulam. 302. 1.
— in Apologetico. ibid.
— lib. de jejunio. ibid.
— lib. de praescript. haeret. ibid.
— lib. I. ad Nationes. 303. 2.
— lib. de Corona. 300. 2.
— lib. de carne Christi. 250. 1.
— lib. de anima. 251. 1.
— lib. de idololatria. 289. 2.
— lib. adversus Praxeam. 256. 1.
— lib. adversus Judaeos. 263. 2. 306. 2.
— lib. I. contra Marcion. 285. 2.
— lib. III. contra Marcion. 263. 2.
— lib. IV. contra Marcion. 244. 2.
263. 2.
— lib. V. contra Marcion. 284. 2.
Tertulliani locus de Exhortatione
castitatis explicatur. 300. 2. & seqq.
— locus et libro I. contra Marcio-
nem cap. x. v. explicatur. 284. 1.
— locus et libro IV. contra Marcio-
nem cap. xv. explicatur. 286. 1.
Theodoretus, dialogo I. 245. 1. 256. 1.
259. 1. 262. 1. 274. 2.
— dialogo II. 244. 2. 248. 1. 250. 2.
257. 2. 258. 1. 262. 2.
— dialogo III. 241. 1. 263. 1. 288. 1.
— libro I. haeret. fab. 256. 1.
— lib. IV. haeret. fab. 258. 2.
— libro I. Eccles. hist. 298. 1.
— in caput x. ad Rom. 279. 1.
— in epist. I. ad Cor. 280. 2.
Theodoretus loci ex dialogo II. ex-
plicatur. 261. 1. & seqq.
Theodoretus, in opusculis quae sunt
inter Athanasii opera. 257. 2.
Theodorus Cantuar. 300. 2.
Theodorus Hierosolym. 260. 1.
Theodorus Mopsuest. 239. 1. 269. 1.
288. 2.
Theorianus. 243. 1. 249. 1.
Titulus crucis. 306. 1. & seqq.
Transformandi verbum de conversio-
ne panis in corpus Christi, in Mis-
sali Gothico. 264. 1. 272. 1.
Translatio frugis in corpus Christi, &
calicis in cruorem, in Missa Gothica
dicitur, quae nunc transubstantiatio.
272. 1.
Transponi panem in corpus Christi
dixit Bertramus, sed subdole. 293. 2.
Transubstantiatio ex Theodoretis dis-
putatione consequitur. 265. 2.
Transubstantiationis vocabulum nec
potuit, nec debuit ab antiquis
usurpari. 267. 1.
Turris, quid sit. 306. 2.

VALAFRIUS Strabo. 268. 2.
299. 1.
Valentinus Apollinarista. 240. 1.
Valerius Abbas. 291. 2.
Ubiquista. 259. 1.
Vel pro &. 268. 1.
Venantius Fortunatus. 305. 2.
Verbum Dei, filius hominis. 256. 1.
Veritas, & mysterium sive figura, op-
ponuntur. 291. 2. 293. 1.
Vitor Viten. 297. 1. 299. 1. 305.
2. 306. 2.
Vigilius Tapsensis. 251. 1. 256. 1.
257. 1. & 2. 258. 2. & seqq.
267. 1. 307. 2.
Vicentius Lirinensis. 296. 2.
Vitr. Patrum. 261. 1.
Urbici diacones. 297. 1. & 2.

Yλῆ, βεῶμε. 249. 1.
Ylambertus. 254. 2.

D É F E N S E

D E L A L E T T R E

D E S A I N T C H R Y S O S T O M E

A C E S A I R E.

Adressée a l'Auteur de la Bibliotheque Universelle;
en Hollande.

MONSIEUR,

Ay lû depuis peu quelques articles du quinzième tome de vôtre Bibliotheque Universelle : mais je me suis principalement arrêté à ceux qui regardent la Lettre de Saint Chrysostome, que le Pere Hardouin a fait imprimer. Je ne doute pas que ce Pere ne les ait lûs : mais je ne suis pas pour cela surpris de son silence. Je sçay qu'il n'est pas homme à prendre le change, pour s'amuser maintenant à des repliques, qui le détourneraient de ses desseins, & qu'il peut croire d'ailleurs fort inutiles, après ce qu'il a dit dans son livre, pourvu qu'on le lise avec attention. Mais pour moy qui me trouve engagé depuis quelque temps à étudier à fonds cette matière, j'ay cru ne pas faire diversion à mon étude, si je me chargeois de faire voir avec combien peu de bonne foi vous attaquez la verité que le P. H. a solidement appuyée sur l'autorité de Saint Chrysostome. Je rapporterai vos paroles mêmes, avec autant de fidelité & d'exactitude, que vous en deviez avoir apporté dans l'extrait que vous avez fait du livre du P. H. Je vous dirai en François pour les réfuter, ce qu'il a déjà dit en Latin, & ce que par malheur pour vous, vous n'avez pas entendu, ou que vous n'avez pas voulu entendre. Je n'y ajouterai rien : & il ne seroit pas même nécessaire de le dire dans nôtre langue, s'il n'étoit à propos de détromper ceux dont vous pourriez surprendre la simplicité, dans un livre qui peut devenir public. J'oserai peut-être même de quelques redites ; mais ce ne fera qu'autant que j'y ferai obligé, pour vous suivre pied à pied. Enfin je tâcherai de m'expliquer sur chaque article avec autant de netteté & de clarté, qu'il y a d'obscurité & d'embarras dans tout vôtre discours. Voici donc par où vous débutez, après quelques lignes de pré-lude, à la page 254.

Pour entendre ce que Saint Chrysostome veut dire dans cette Lettre, il faut sçavoir, qu'il écrit à un Moine, qui s'étoit laissé infecter de l'opinion des Apollinaristes, qui prétendoient, comme l'on dit, que Dieu & l'homme s'étoient si bien mêlez dans Jesus-Christ, qu'ils n'y faisoient qu'une seule nature.

Après l'éclaircissement que le P. H. a donné sur cette hérésie, vous deviez parler plus hardiment. Vous pouviez retrancher ce comme l'on dit : & vous ne deviez pas dire que Dieu & l'homme s'étoient mêlez

dans Jesus-Christ. Il falloit dire tout simplement, que les Apollinaristes ne reconnoissoient dans Jesus-Christ que la nature divine seulement, qui s'étoit d'elle même forme un corps dont l'exterieur frappoit les sens, & qui néanmoins étoit toujours par consequent consubstantiel à la divinité. Car contre qui est-il besoin de prouver que dans Jesus-Christ il y a deux natures qui ne sont nullement consubstantielles, comme Saint Chrysostome le prouve dans cette Lettre, *etiamsi non consubstantiales existunt*, que contre ceux qui n'y en reconnoissent qu'une ? mais une nature spirituelle composée de deux, qui se soient mêlées ensemble ; à peu près comme l'eau se mêle avec le vin, c'est ce qui est incompréhensible, parce qu'il est ridicule : c'est ce qui n'est aussi jamais tombé dans l'esprit d'aucun hérétique : & vous avez tort de le leur imputer. Un Auteur qui a écrit du temps des Eutychiens un fort petit traité sous ce titre, *Breviculus historiæ Eutychianistarum*, dont le P. H. n'a cité qu'un mot en passant a donné l'idée de cette hérésie, qui est au fonds toute la même que celle d'Apollinaire. Il en a, dis-je, donné l'idée telle que je viens de vous la tracer, par ces mots : *Nam fidentissime dicunt rem ineptam, rem etiam stolidis execrandam : ante unionem, id est, incarnationem, duas dici debere naturas : post vero, unam Dei Verbi tantum incarnatam : ut si dicamus aliquid ceratum, aut picatum, aut stannatum, aut quolibet alio genere coloratum.* Il est de conséquence de convenir de cet article : & le P. H. qui en a apporté cent autres preuves évidentes, a ôté tout lieu d'en douter. S'il ne vous avoit pas satisfait là-dessus, il le falloit dire.

Saint Chrysostome les réfute par quelques raisons que l'on ne rapportera pas. . . . Il éclaircit ensuite sa pensée par l'exemple de l'Eucharistie, dont le pain est nommé le Corps du Seigneur, aussi bien que son corps naturel, sans qu'il s'ensuive delà, ni qu'il y a deux corps de Jesus-Christ, ni que ces deux corps sont consubstantiels : parce que le corps sacramentel de Jesus-Christ est uni à son corps naturel, sans que l'un soit confondu avec l'autre, comme l'humanité est unie avec la divinité.

Cette prétendue union du corps sacramentel de Jesus-Christ avec son corps naturel, telle que vous l'imaginez, n'a nul rapport avec l'union hypostatique. Ainsi ce n'est pas celle dont Saint Chrysostome a parlé. Mais nous l'examinerons plus bas.

Page

enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: Divina autem illum sanctificante gratia, mediante Sacerdote, liberatus est quidem appellatione panis, dignus autem habitus est Dominici corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit: & non duo corpora, sed unum corpus Filii predicatur; sic & hic Divina insidenti corpori natura, unum Filium, unam personam, utrumque constituit. Etablir deux natures dans l'Incarnation, la Divinité & l'humanité, par la comparaison de l'Eucharistie, ou il y a pareillement deux natures, la nature du pain, c'est-à-dire, les propriétés, avec le corps du Seigneur; n'est-ce pas prouver l'un par l'autre? & n'est-ce pas supposer visiblement la présence réelle du corps du Seigneur sur l'Autel avec la nature du pain: puisqu'on infère de là une humanité aussi réelle que la Divinité dans l'Incarnation? Après cela établir que dans Jesus-Christ il n'y a qu'un fils, par la comparaison de l'Eucharistie, n'est-ce pas encore prouver l'un par l'exemple de l'autre? Mais que la preuve est nulle, à moins de présupposer, ou pour mieux dire, d'établir la transsubstantiation, c'est ce que nous verrons dans la suite.

Page 261.
& 262.

Outre cela, la conséquence que les Apollinaristes auroient pu tirer de ce sentiment, paroît extrêmement forcée. Mais il faut entendre comment le P. H. l'explique. Si encore que le pain de l'Eucharistie soit nommé le corps de Jesus-Christ, il n'y a en effet que du pain, & que le corps de Jesus-Christ y soit seulement de nom: il s'ensuit de même dans l'Incarnation, que quoi que le Verbe ait été fait chair, tout ce qu'il y a dans Jesus-Christ n'est autre chose que la Divinité, & que l'humanité n'est en lui que de nom, & non pas effectivement. Ce raisonnement, dira-t-on, s'il prouvoit quelque chose, prouveroit que l'on ne peut pas argumenter du simple nom contre les Apollinaristes: & montrer contre eux que Jesus-Christ est véritablement homme, seulement parce que l'Ecriture l'appelle ainsi: parce que le même nom se donne métaphoriquement à une chose qui est très-différente de celle à qui ce nom convient proprement.

Vous prenez ici le change, ou bien vous nous le voulez donner. Saint Chrysostome n'argumente pas du simple nom, ni par l'Ecriture, contre les Apollinaristes: & le P. H. n'a jamais dit cela. Saint Chrysostome n'argumente ici que par la comparaison qu'il fait de l'Eucharistie avec l'Incarnation: tout roule là-dessus: il n'y est point parlé de l'Ecriture. Il ne dit pas ici qu'il faut croire que Jesus-Christ soit véritablement homme, parce que l'Ecriture l'appelle ainsi; car son argument n'auroit nulle force contre eux, à ce que vous prétendez: mais il dit que l'humanité est à proportion dans l'Incarnation, ce que le pain est dans l'Eucharistie; c'est-à-dire, la partie visible du composé: & que comme l'une est appelée l'humanité d'un Dieu, de même l'autre est appelée le corps du Seigneur. Par conséquent ni l'un ni l'autre n'est de nom seulement ce qu'on dit qu'il est, mais il l'est effectivement: car s'il y a de la différence, la comparaison cloche pitoyablement, & elle fait contre lui même. Pouvoit-il donc dire en termes plus clairs, que le pain n'est non plus le corps du Seigneur, de nom seulement, que l'humanité de Jesus-Christ n'est l'humanité d'un Dieu seulement de nom & non pas effectivement, qu'en comparant ainsi ces deux mystères entre eux? Car il s'ensuit de là nécessairement, que comme l'humanité dans Jesus-Christ est l'humanité d'un Dieu, parce qu'elle est réellement unie à Dieu: de même ce que nous voyons à

l'Autel, est le corps du Seigneur, parcequ'il est réellement uni au corps du Seigneur.

Si Saint Chrysostome avoit raisonné uniquement sur le nom, pour prouver le sentiment des Orthodoxes, il se seroit attiré cette réponse des Apollinaristes. Mais il ne prouve rien touchant le fonds de la question dans les mots que l'on a rapportez.

Le raisonnement de Saint Chrysostome étant fondé sur la ressemblance des deux mystères, il se seroit également attiré, comme nous avons vu, cette réponse des Apollinaristes, s'il n'avoit supposé que ces deux mystères se ressemblent parfaitement. Or il étoit trop éclairé & trop avisé pour se l'attirer. Il a donc traité le fonds de la question dans la comparaison qu'il a faite: & a très-bien établi que l'humanité dans Jesus-Christ n'est non plus l'humanité d'un Dieu seulement de nom, que le pain n'est pas le corps du Seigneur, de nom seulement: parce que ni l'un ni l'autre n'est ce qu'on dit qu'il est, que par l'union réelle qu'il a avec ce qui lui donne le nom qu'il porte.

Page 262.
& 263.

Outre cela il auroit été aisé à cet Evêque de retorquer l'argument en cette sorte, en réduisant ses adversaires à une absurdité. Si ce raisonnement est bon, je pourrai conclure de ce que Jesus-Christ est appelé homme, qu'il n'est point Dieu, & qu'il porte le nom de Dieu, sans avoir la réalité de la nature Divine. Or c'est ce que les Apollinaristes n'avoient garde d'avouer, puis que ce sentiment est directement opposé au leur. Saint Chrysostome les auroit contraint par là de reconnoître que le nom seul ne prouve rien; & qu'il ne s'ensuit pas qu'une chose ait la substance d'une autre, de ce qu'elle en porte le nom, comme il l'assure en cet endroit, en expliquant le sentiment reçu.

Saint Chrysostome n'avoit garde de retorquer ainsi l'argument, puisqu'il s'étoit servi d'une comparaison, qui donnoit lieu à ses adversaires de lui repliquer ce que nous avons dit, sans qu'il eût sujet de s'en plaindre, si le pain n'étoit le corps du Seigneur, que de nom seulement. Car pourquoi faire comparaison de deux choses, si elles n'ont du rapport entre elles? & pourquoi se plaindre de l'application qu'on fait de cette comparaison, quand on n'a pas averti qu'il y avoit de la différence, & qu'on a même supposé qu'il n'y en avoit pas? Il auroit peut-être pu retorquer ainsi l'argument, s'il eût disputé contre eux sur le simple nom & par l'Ecriture, sans user de cette comparaison: mais c'est ce qu'il n'a pas fait.

Encore dans ce cas la même, si Saint Chrysostome les eût contraint de reconnoître, que le nom seul ne prouve rien, & qu'il ne s'ensuit pas qu'une chose ait la substance d'une autre, de ce qu'elle en porte le nom, & qu'il en fût tombé d'accord lui-même, sçavez-vous bien ce que vous lui faites accorder? C'est que l'Ecriture seule ne prouve rien, ni pour la Divinité de Jesus-Christ, ni pour son humanité: c'est-à-dire, ni contre les Apollinaristes, ni contre les Samoséens ou les Sociniens. Cela seroit vraiment beau dans la bouche de Saint Chrysostome. Dans la bouche d'un Socinien, patience: car l'on sçait assez que c'est ainsi qu'il élude la parole de Saint Jean, *ὁ υἱος σαφὲς ἐξέτερο*. Mais pour Saint Chrysostome, vous ne croyez pas vous-même qu'il ait été dans ces sentimens. Posons néanmoins qu'il ait dit ce que vous lui faites dire, quelle plus belle preuve lui restoit-il donc à employer contre les Apollinaristes, que

que celle qu'il a tirée de la ressemblance des deux mystères entre eux ? Car il s'ensuit delà , que l'humanité dans Jesus-Christ est en effet , & non pas seulement de nom l'humanité d'un Dieu , & cependant distinguée de Dieu , & nullement consubstantielle à Dieu : comme le pain dans l'Eucharistie , dont la nature n'est nullement consubstantielle au corps du Seigneur , est en effet le corps du Seigneur , & non pas de nom seulement. On ne peut imaginer au monde de comparaison qui soit ni plus juste ni plus sensible.

Outre cela , quand du raisonnement d'un Auteur , il s'ensuivroit que son adversaire en peut tirer quelque avantage contre lui , s'ensuit-il qu'il faille toujours chercher un autre sens dans ce raisonnement ? Plût à Dieu que cela fût vrai ! nous n'aurions pas des milliers d'Auteurs si peu exacts , que leurs propres principes peuvent servir à les réfuter. On sçait que c'est un défaut des anciens Orateurs , & de ceux qui les ont imitez.

Vous sentez bien vous-même le foible de vos premières réponses , puis que vous en estes enfin réduit à ce dernier retranchement de ceux de votre parti. A quoi bon tant de détours ? Parlez franchement : l'on vous entend fort bien. Vous voulez qu'on croie que Saint Chrysostome est un de ces milliers d'Auteurs si peu exacts , que leurs propres principes peuvent servir à les réfuter. Vous voulez dire enfin , qu'il y a du défaut dans le raisonnement de Saint Chrysostome , puisque les Apollinaristes pouvoient tirer avantage pour eux de la comparaison même qu'il employoit contre eux , s'il falloit la prendre dans le sens que vous y donnez : puisqu'ils n'avoient qu'à dire , qu'ils reconnoissoient une parfaite ressemblance entre ces deux mystères : que dans l'un & dans l'autre ils ne trouvoient qu'une nature en effet , & l'autre de nom seulement. On sçait bien que c'est là le respect que les Sociniens sur tout ont pour les Pères. Le P. H. soutient que si Saint Chrysostome ne suppose ici la présence réelle & la transsubstantiation , il se contredit lui-même ; il établit l'hérésie , qu'il fait mine de combattre ; & il donne l'avantage à son adversaire : & M. le Clerc répond à cela , qu'il n'y auroit pas d'inconvenient à nous l'accorder. L'en doit-on croire sur sa parole , ou le peut-on faire en sûreté de conscience ? Si le P. H. n'avoit pas d'autre réponse à vous faire sur Saint Chrysostome , ou sur quelque autre Père , quelque indifférens qu'ils vous soient tous , vous en tiendriez-vous bien satisfait ?

Page 263. Notre Auteur entreprend ensuite de prouver , que l'union de la nature du pain avec le corps de Jesus-Christ , est exprimée dans ces paroles de Chrysostome : *Etiam si natura panis in ipso permansit* : Quoi que la nature du pain soit demeurée en lui. Il prétend que les termes *in ipso* , se rapportent à ces mots , *Dominicum corpus* : si bien que Chrysostome veut dire , que le pain sanctifié est nommé le corps du Seigneur : encore que la nature du pain demeure dans le corps du Seigneur : c'est-à-dire , encore que les propriétés du pain subsistent dans le corps du Seigneur , qui a succédé à la substance du pain. Il demande d'abord pourquoi on rapporteroit *in ipso* au pain , plutôt qu'au corps de Jesus-Christ ? c'est à cause de toute la suite du raisonnement qui le demande ainsi : car comme après l'union hypostatique le corps

de Jesus-Christ demeure le corps d'un homme , quoi qu'on l'appelle le corps d'un Dieu , à cause de la Divinité qui lui est unie : de même le pain en demeurant pain est nommé le corps de Jesus-Christ , parce qu'il est uni par la vertu qui le sanctifie au corps naturel de Jesus-Christ. On pourroit exprimer ce raisonnement en Latin , de cette sorte : *Ut post unionem personalem corporis Christi & Divinitatis , corpus Christi dicitur corpus Dei , et si IN IPSO permansit natura corporis humani : ita post consecrationem panis dicitur corpus Christi , quamvis natura panis permanserit IN IPSO*. Or c'est là précisément le raisonnement de Chrysostome : & comme les mots *IN IPSO* dans , le premier membre de la comparaison , se rapportent non à Deus , mais à corpus : ainsi les mêmes termes dans le second membre , ne peuvent que se rapporter à panis , qui répond dans ce membre à corpus , qui est dans le premier.

Dans tout ce grand discours , je vous trouve d'abord en mauvaise humeur contre Saint Chrysostome , depuis que vous avez été contraint de l'abandonner. Il n'est plus Saint pour vous : il n'est plus que Chrysostome simplement & sans éloge. C'est comme si en vous écrivant , le dépit me faisoit vous appeler de temps en temps le Clerc , au lieu de dire , M. le Clerc , comme la bienveillance le demande.

En second lieu , pour ces paroles du Saint Evêque , *Etiam si natura panis in ipso permansit* , le P. H. a prouvé qu'*in ipso* ne pouvoit marquer le pain en cet endroit-là : & il l'a prouvé non seulement par Aristote , de qui nous parlerons après ; mais par Saint Chrysostome lui-même , dans ce passage même où nous sommes. Car parlant de l'Incarnation , où la Divinité habite dans l'humanité , Saint Chrysostome dit , au rapport de Saint Jean de Damas , qui entendoit fort bien le Grec de ce Saint Evêque , & qui le cite , *Natura divina IN IPSO insidente*. Ce mot *IN IPSO* , ne marque-t-il pas évidemment quelque autre chose que la Divinité , en quoi la Divinité habite , sçavoir le corps ou l'humanité ? Il faut donc porter le même jugement de ces autres mots , dit le P. H. page 28. *Etiam si natura panis in ipso permansit* : & concevoir outre la nature du pain , quelque autre chose dans laquelle cette nature du pain demeure aussi : puisque ce second membre n'a pu être mis de la sorte par opposition au premier , que pour faire mieux appercevoir la ressemblance des deux mystères. Pourquoi supprimez-vous cela ? si non parce qu'il prouve visiblement le contraire de ce que vous avancez ici sans preuve , que la suite du raisonnement de Saint Chrysostome demande que le mot *IN IPSO* se rapporte au pain. Mais pourquoi nous forgez-vous des expressions inouïes & barbares , dont pas une n'est tirée de quelque bon auteur , soit Latin , ou Grec ? Prétendez-vous par là nous persuader , que celle de Saint Chrysostome peut être aussi barbare , que celle que vous produisez ? La construction seule du passage dont il s'agit , persuade les gens de bon goût & desintéressez , qu'il ne se peut rien dire de plus juste , ni de plus exact , ou qui puisse être plus médité. Quand Saint Chrysostome dit , *Natura Divina in ipso insidente* , est-ce dans la nature Divine que la nature Divine habite ? Non sans doute , & il seroit ridicule de l'imaginer. Quand il dit donc ensuite , *Natura panis in ipso permanet* , est-ce dans la nature du pain que la nature du pain demeure ? Qui ne voit que cette dernière explication est aussi ridicule que la première : & que ce second membre est mis dans le discours par opposition au

au premier, avec lequel il doit avoir un parfait rapport? C'est donc dans quelque chose qui n'est pas la nature du pain que la nature du pain demeure : comme la Divinité réside dans quelque chose qui n'est pas la nature de la Divinité. C'est dans ce corps sacramentel, qui est composé du corps naturel de Jésus-Christ, & des especes, que la nature du pain demeure, c'est-à-dire, ses propriétés. Il y demeure comme une partie dans le tout.

En troisième lieu enfin, le P. H. a-t-il jamais dit, que les propriétés du pain subsistent dans le corps du Seigneur : ou que la substance du corps du Seigneur serve de sujet aux propriétés du pain? Vous lui imposez un sentiment fort grossier. Lisez la page 96. vous y verrez de quelle manière les Théologiens Catholiques expliquent l'union des symboles avec le corps & le sang du Seigneur; & que le P. H. est bien éloigné de ce que vous lui faites dire.

Page 265. *On peut ici faire contre le Pere Hardouin le raisonnement qu'il fait contre les Protestans, dans le chapitre précédent. C'est qu'en supposant que la substance du corps de Jésus-Christ serve de sujet aux propriétés du pain, on donneroit lieu aux Apollinaristes de dire, qu'il en est de même des propriétés du corps de Jésus-Christ, qui pourroient aussi exister dans la Divinité, comme dans leur sujet. Les Orthodoxes n'auroient pas eu lieu de prouver contre eux, que ce qu'on appelle le corps de Jésus-Christ est un véritable corps parce qu'il en a les propriétés : puis que l'un des symboles de l'Eucharistie a toutes les propriétés du pain, sans être du pain.*

Si l'Apollinariste avoit dit, que les propriétés du corps existoient dans la Divinité, comme dans leur sujet, l'Apollinariste étoit donc un insensé; comme vous avez dit ailleurs que l'Eraniste le seroit, s'il avoit eu les sentimens que le P. H. lui attribue. Vous n'avez pas bien étudié l'Apollinarisme dans le P. H. Il paroît du moins, que vous ne l'avez lu qu'avec une prévention, qui vous a empêché d'y rien comprendre. Si les Apollinaristes avoient reconnu dans Jésus-Christ, ne disons pas les propriétés du corps; pour éviter les équivoques, mais les propriétés de l'humanité, car ce sont là celles dont il s'agissoit : ils eussent été forcez, en reconnoissant deux natures nullement consubstantielles dans l'Incarnation, comme dans l'Eucharistie; ils eussent été, dis-je, forcez, comme le P. H. l'a fait remarquer, de les reconnoître entières dans l'Incarnation avec leur sujet, quoi qu'ils ne pussent les reconnoître de même entières dans l'Eucharistie avec leur sujet. Car qu'est-ce que la nature humaine, que les propriétés essentielles de l'humanité? Saint Chrysostome dans l'endroit de sa lettre que vous avez cité, la définit-il autrement? *Hominem autem dicens, significasti id quod natura est infirmum, esuritionem, sitim, super Lazarum lacrymas, metum, sudorem, & his similia.* Et ces sortes de propriétés peuvent-elles être sans leur sujet? Cela est impossible. Les Apollinaristes n'avoient donc garde de répliquer ce que vous leur faites dire.

Page 265. *Qui a jamais dit, ajoute notre Auteur, que la nature du pain demeure dans le pain? & 266. Tout le monde, quand il parle de cela : qui dit aussi que le pain demeure pain : ce qui veut dire qu'il n'y arrive aucun changement essentiel. Il est ridicule de dire ici, qu'Aristote a remarqué, qu'on disoit qu'une chose est dans une autre en huit manières, & que celle-là n'y est pas comprise. Car il ne s'ensuit autre chose delà, si ce*

n'est que le Dictionnaire d'Aristote n'est pas bon, & qu'il auroit pu remarquer, que l'on dit encore, que la nature d'une chose demeure dans cette chose-là, lors qu'elle ne change pas. Il ne faut pas chicaner sur le sens grammatical de la construction de certains mots, lors qu'on sçait qu'on l'entend communément d'une autre manière.

On dit bien dans l'usage que le pain demeure pain, & que l'homme ne cesse pas d'être homme, quand il ne se fait dans l'un ni dans l'autre aucun changement essentiel : mais on ne dit pas alors, du moins à parler correctement, que la nature du pain demeure dans le pain, ou que la nature de l'homme demeure dans l'homme. Vous ne sçauriez même contredire le P. H. sur cela, qu'en le blâmant d'avoir parlé comme Aristote; & qu'en disant, qu'il est ridicule de n'être pas sur la Logique, c'est-à-dire, sur l'art de penser, & sur la manière de parler juste, plus habile homme qu'Aristote, ni plus exact que lui. Quel autre meilleur Dictionnaire avez-vous, qui autorise cette manière de parler, que vous voulez introduire? Saint Chrysostome lui-même, comme nous l'avons vu, ni le bon usage, n'est pas pour vous.

Page 266. *Le Pere Hardouin ne fait que répéter son principe dans le reste du chapitre, où il prétend que Saint Chrysostome veut dire, que comme Jésus-Christ n'est pas deux corps, quoi que les propriétés du pain soient attachées à celui de l'Eucharistie, il n'y a pas deux fils dans Jésus-Christ, parce que la Divinité habite dans son corps. Il n'y a qu'à comparer ce raisonnement à celui que l'on a rapporté ci-dessus, pour voir lequel est celui de Saint Chrysostome. Si cet Evêque s'étoit servi de cette comparaison dans le sens du P. H. on lui auroit pu répliquer d'abord, qu'elle cloche, puisque dans l'union hypostatique il y a deux substances distinctes selon les Orthodoxes : au lieu que dans l'Eucharistie, il n'y a que la substance seule du corps proprement dit de Jésus-Christ, & les accidens du pain. Ainsi il n'y auroit pas sujet de s'étonner selon les Apollinaristes, & en supposant les sentimens de l'Eglise Romaine, que l'on dit qu'il n'y a qu'un corps de Jésus-Christ : mais on auroit droit de croire qu'il y a deux fils, puisqu'il y a selon les Orthodoxes deux substances en Jésus-Christ.*

Non, Monsieur, on ne pouvoit pas répliquer à Saint Chrysostome, que sa comparaison clochoit : il ne s'en peut faire de plus juste au monde : mais vous la prenez mal : vous la faites clocher malgré qu'en ait Saint Chrysostome, parce que vous ne la prenez pas tout-à-fait comme lui. Elle consiste d'abord seulement à faire voir, qu'il y a également deux natures, qui ne sont pas consubstantielles, dans l'un & dans l'autre mystère. Dans l'Eucharistie le corps de Jésus-Christ avec les propriétés du pain : le P. H. n'a pas dit les accidens : il a évité ce mot là avec le Concile de Trente : il a dit les propriétés, avec le Pape Innocent III. & les Pères appelloient ces propriétés la nature, comme je vous ai dit, ou bien les especes. Après cela, que dans l'humanité les propriétés ne soient pas seules, parce qu'elles sont inséparables de leur sujet, c'est leur nature. Mais pour cela les Apollinaristes pouvoient-ils dire, qu'il étoit aisé de comprendre à la vérité, qu'il n'y eût qu'un corps dans l'Eucharistie; mais qu'il s'ensuivroit delà qu'au contraire il y auroit deux fils dans Jésus-Christ? Nullement : quoi que dans

dans l'un on reconnût les deux substances entières, & dans l'autre les propriétés seulement de l'une des deux, détachées de leur sujet. Pourquoi? Parce qu'il ne peut y avoir d'union hypostatique, ou de communication d'idiomes, qui fasse un seul fils, comme la foi le reconnoît, & que Saint Chrysostome l'enseigne dans cette lettre-ci même, sinon entre deux substances parfaites: au lieu qu'au contraire on ne peut reconnoître un seul corps dans l'Eucharistie, sans la destruction de la substance du pain; puisque l'union hypostatique & la communication d'idiomes n'y peuvent pas avoir lieu.

Dans le chapitre troisième, notre Auteur fait voir que les Pères Grecs ont entendu par les termes de ὁσία essence, & de φύσις nature, les propriétés naturelles de chaque chose, & non le sujet auquel elles sont attachées: telle qu'est la matière première dans le corps. Il apporte en effet quelques passages, où ces mots se prennent en ce sens, & on y en pourroit ajouter encore d'autres. Mais il ne s'ensuit pas delà, que par ces mots ils entendent constamment les propriétés par opposition au sujet dans lequel elles sont.

Le P. H. n'a pas dit aussi que par ces mots, ὁσία & φύσις, les Pères entendaient les propriétés par opposition au sujet: mais il a dit qu'ils l'entendoient constamment des propriétés, avec abstraction, ou avec précision du sujet dans lequel elles subsistent; c'est-à-dire, soit qu'elles en puissent être dégagées, ou non. L'exemple que vous m'avez suggéré vous-même, de la médaille & du métal, avec la manière dont Saint Chrysostome explique dans sa lettre la nature de l'homme, vous en doit convaincre.

Qu'ont entendu les Pères du Concile de Nicée par l'ὁμοούσιον même, qu'Alcuin & d'autres ont traduit coëssentiel, & que l'Eglise Latine a rendu par le mot de consubstantiel? La même éternité sans doute, la même sagesse, la même puissance, la même bonté. Or ce sont là tous des noms de propriétés, mais qui dans Dieu ne sont autre chose que la Divinité même: & si le Fils les possède comme le Père, on conçoit bien parla qu'il est le même que son Père en substance; puisque la substance de la Divinité n'est rien que cet amas de propriétés infinies que nous y concevons. Car nous ne connoissons guères l'essence des choses, ni ne les définissons que par leurs propriétés, par où elles se font connoître. Delà vient que les Pères ont universellement appelé ὁσία ou φύσις, essence ou nature, cet amas de propriétés, ou bien la propriété principale, qui fait connoître chaque chose, ou qui la distingue de toute autre, sans penser nullement au sujet, auquel ces propriétés sont attachées, s'il y en a quelqu'un.

Page 267. C'est ce que l'on peut voir dans un passage & 268. d'Alexandre Evêque d'Alexandrie, que le P. Hardouin cite, & que l'on peut trouver dans le X. Tome de cette Bibliothèque, pag. 434. Cet Evêque explique ces paroles de Jesus-Christ, Le Père & moi sommes un: & dit que notre Seigneur parle ainsi, non pour marquer qu'il est le Père, ni pour dire que deux natures à l'égard de la manière d'exister, τῇ ὑποστάσει δύο φύσεις, n'en font qu'une: mais parce que le Fils est d'une nature, qui garde parfaitement la ressemblance paternelle, &c. Alexandre veut dire, comme on l'a fait voir dans l'endroit que l'on vient de citer, que le Père & le Fils sont deux êtres, ou deux substances en nombre,

mais non pas en espèce. Ainsi φύσις se prend ici, non pour les propriétés du Père & du Fils, qui les distinguent, mais pour ce qu'ils ont de commun: & ὑπόστασις ou existence, pour ce qu'ils ont de particulier.

Que dites-vous là, Monsieur? Ce grand Evêque d'Alexandrie, qui a le premier déclaré la guerre à Arius étoit plus extravagant qu'Arius même? Quoi? il a donc dit, que le Père & le Fils sont deux êtres, deux substances en nombre, mais non pas en espèce? Avez-vous dessein, comme le Socinien de Courcelles votre bon ami, que vous citez sur cette matière, tome 10. page 30. avez-vous dessein, dis-je, de nous donner de l'horreur pour tous les Pères du Concile de Nicée, en nous persuadant qu'ils étoient bons Trithéïtes? c'est-à-dire, qu'ils tenoient les trois personnes consubstantielles, d'une unité spécifique, telle qu'elle est entre trois hommes d'une même espèce; mais non pas d'une unité de nature individuelle, comme nous parlons? C'est à quoi tend à la vérité une grande partie de votre dixième tome. Vous avez envie, comme lui, de porter vos lecteurs à croire, que Saint Athanase même, & les Evêques de son parti se trompoient sur le fait de la Trinité, aussi bien que les Ariens: que les uns & les autres donnoient dans des extrêmes absurdes, étant également Trithéïtes, quoi que de différente manière: parceque les Orthodoxes, dites-vous, tenoient trois Dieux collatéraux: (car selon les principes des Sociniens, l'on est Orthodoxe, quand on suit sur cet article le sentiment reçu, quel qu'il soit:) & que les Ariens en tenoient aussi trois, mais différens en perfection, & pour ainsi dire, de différent étage. De Courcelles avoit dessein, comme il le paroît par le livre des quatre dissertations, que vous citez pour garant de vos sentimens, de rendre le dogme Catholique aussi odieux que l'Arianisme: après quoi, que reste-t-il que de prendre parti chez les Sociniens? C'étoit là, dis-je, son dessein: & à voir l'approbation que vous donnez à ses sentimens, on ne peut douter que ce ne soit aussi le vôtre. Vous renvoyez à votre troisième tome, page 107. pour y trouver que de sçavans hommes ont été de cette opinion à l'égard de Saint Athanase, & des autres Pères. J'ai donc eu la curiosité de voir le dénombrement de ces sçavans hommes, sur l'autorité desquels vous vous appuyez: & j'ai trouvé que c'étoit l'auteur de la Défense des sentimens de quelques Théologiens de Hollande, sur l'histoire critique du vieux Testament: c'est-à-dire, M. LE CLERC lui-même, & lui seul.

Cette pernicieuse doctrine est répandue dans chaque tome de votre Bibliothèque: & vous l'établissez encore ici, par le tour hérétique & la fausse interprétation que vous donnez aux paroles de l'Evêque d'Alexandrie: par ce que vous vous écarterez de la règle générale, que le P. H. a établie pour entendre le mot de φύσις, & surtout dans ce passage même, qu'il cite pour cela, page 31. Car il dit que δύο φύσεις τῇ ὑποστάσει, selon l'idée que les Pères vouloient qu'on eût du mot φύσις, ne signifie que deux différentes propriétés d'hypostase, ou de subsistence: ou bien, si vous voulez, deux différentes natures d'hypostase. Quoi? δύο φύσεις se dit selon vous, de ce que le Père & le Fils ont de commun entre eux, c'est-à-dire, de spécifique, comme Pierre & Paul? C'est un blasphème. Sçait-on en Hollande, que vous insinuez cette doctrine hardiment par tout, avec les autres principes des Sociniens, qui détruisent la Divinité de Jesus-Christ, & le péché originel, comme à la page 319. 320. 336. 337 & 338. du 10. tome, & cent fois ailleurs? On vous les marquera, si vous voulez. Car quoi que vous

sembleriez quelquefois renoncer Socin, & reconnoître la satisfaction de Jesus-Christ, sçavoir comme ont fait Grotius & Courcelles, l'on mettra, si vous le souhaitez, vos véritables sentimens dans leur jour. Mais lit-on, encore une fois, vos livres en Hollande ? Je ne le croi pas. Du moins si vos Maîtres sçavoient qu'on les lût, leur zèle les porteroit assurément à interposer leur autorité pour les supprimer.

Page 268. *Aussi le P. Hardouin avouë-t-il que nature & essence, quand il s'agit des substances qui sont animées, qui ont des sens ou de la raison, & à plus forte raison de celles qui sont purement spirituelles, signifient le sujet même. Il n'en donne aucune raison tirée de l'usage : mais il dit, comme s'il le sçavoit, que dans ces êtres les propriétés ne peuvent pas être séparées du sujet, parceque le sujet & les propriétés sont les mêmes.*

Vous avez encore ici fort mal pris la pensée du P. H. Il dit bien que dans les substances animées ou spirituelles, la séparation réelle ne se peut faire du sujet d'avec les propriétés. Mais il n'a pas dit, que les mots de *nature* & d'*essence* signifient le sujet même dans quelque substance que ce puisse être. Il a dit expressément qu'ils ne le signifient jamais : quoi que dans de certaines substances on conclut nécessairement qu'il est inséparablement uni à ses propriétés. Mais ce n'est qu'une conséquence qu'on tire après la première idée, que ces mots de *nature* & d'*essence* ont auparavant formée dans l'esprit.

Page 269. *Ainsi en supposant la chose du monde la plus douteuse, il prétend faire une exception dans ce qu'il a dit du sens des mots de nature & d'essence : & soutient que quand il s'agit des corps inanimés, les Pères ne prennent pas ces mots dans un sens rigoureux & philosophique. La raison de cette différence, c'est qu'il craint qu'on ne lui objecte cette explication de ces mots, lors qu'il parlera de l'essence ou de la nature du corps de Jesus-Christ, qu'il prétend être dans l'Eucharistie. Mais Saint Chrysostome, qui n'a pas eu peur d'une semblable objection, emploie le mot de nature, en parlant de l'humanité de Jesus-Christ, pour exprimer des choses qui ne sont point assurément la substance d'un homme. Voici comme il parle dans cette même Epître, page 5. de cette édition. Hominem autem dicens, significasti id quod natura (ou natura) est infirmum, esuritionem, sitim, super Lazarum lacrymas, metum, sudoris ejectionem, & his similia. Avoir faim, avoir soif, pleurer, craindre, suer, & autres choses semblables, ne sont que des propriétés, ou si l'on veut, des accidens, auxquels néanmoins Chrysostome donne le nom de nature.*

Le P. H. dites-vous, suppose la chose du monde la plus douteuse ? Jamais homme raisonnable a-t-il pu douter, que des propriétés essentielles dans des substances douées de sens & de raison, par exemple, avoir faim, avoir soif, soient inséparables réellement de leur sujet ? Le peu de bon sens que Dieu nous a donné à vous & à moi, à votre avis, Monsieur, peut-il être séparé du sujet où il est ? Souffrir, rire, pleurer, sont les propriétés de l'homme, selon Saint Chrysostome que vous avez cité : ces propriétés peuvent-elles être hors du sujet qui souffre, qui pleure, ou qui rit ?

Vous confondez encore ici deux choses bien opposées. Car c'est autre chose de dire, qu'un mot signifie les propriétés sans marquer le sujet, dans quelque substance que ce puisse être : & autre chose de dire, que pour ce qui est de la séparation réelle des propriétés d'avec le sujet, il ne faut pas raisonner de la même manière de toutes les substances. En cela le P. H. ne fait d'exception, que celle dont tous les hommes raisonnables conviennent. Il n'en fait pas, comme vous lui imposez, pour le sens de ces mots, φύσις & οὐσία, *nature* & *essence*. Il en reconnoît pour la séparation réelle des propriétés d'avec le sujet : mais il n'en reconnoît pas pour la signification de ces mots. Ainsi il avouë que ces mots sont toujours pris constamment dans le même sens, soit qu'on parle du corps de Jesus-Christ, ou de la nature du pain dans l'Eucharistie. Un des motifs qui vous empêchent d'en tomber d'accord, c'est que vous voulez donner un sens hérétique à ce mot, dans l'expression de l'Evêque d'Alexandrie, que vous voulez faire passer pour Trithéiste, avec Saint Athanase & les Evêques de son parti.

Au reste, ce que vous rapportez de Saint Chrysostome appuie merveilleusement ce que le P. H. a avancé, & fait bien voir, que le dépit de ce qu'il vous avoit relevé sur un procès que vous lui aviez fait fort mal à propos, à l'occasion d'un mot Grec, & de votre Saumaïse, vous a tellement rempli l'esprit de l'Etymologique Grec, qu'il vous a empêché d'entendre le Latin, & de prendre la pensée, toute aisée qu'elle est à comprendre.

A propos de M. Saumaïse, que ne l'avez-vous disculpé sur la mauvaise foi dont le P. H. l'accuse à la page 43. de ce livre-ci ? C'est une accusation plus forte que les reproches qu'on lui peut faire, de s'être trompé dans des questions de critique ou de pure Grammaire. C'est là-dessus qu'il le falloit justifier, ce grand M. Saumaïse, dont l'intérêt vous touche si sensiblement, qu'à votre compte, le P. H. n'a pu faire de plus grosse faute, que de le traiter comme il a fait. Au reste, dites-vous, en parlant du P. H. à la page 253. où vous en voulez après tout dire quelque bien, cela n'empêche pas que l'on ne reconnoisse que notre Auteur a rendu d'assez bons services au public. Mais il ne faut pas mépriser des gens, dont le mérite est aussi grand que celui de Saumaïse.

Voilà ce qui vous a mis en mauvaise humeur contre lui. Je ne doute pas que le point de la transsubstantiation qu'il a défendu, ne vous ait encore irrité : mais le P. H. ne s'en plaindra jamais : car pour quoi voudroit-il être plus épargné des Sociniens, que tous les Pères ? ou plus considéré par les Protestans que le Concile de Trente ?

Page 270. *Les Pères ne sont pas si uniformes entre eux, ni si exacts dans leurs expressions, qu'ils tiennent constamment la même idée attachée au même sujet, & que l'on puisse conclure de quelques passages où un mot se prend en un certain sens, qu'ils l'entendent toujours ainsi en parlant du même sujet. On n'en sçauroit donner d'exemple plus convaincant à l'égard du P. Hardouin, que ce passage de Grégoire de Nyse dans son Oraison Catéchétique, où il dit en parlant des sacrements : Il donne ces choses par la vertu de la bénédiction : c'est qu'il change en cela, sçavoir en ce qu'il y a de mystique dans le sacrement, la nature des choses que l'on voit, τὴν φαινομένην τὴν φύσιν. Ici le mot de φύσις, nature, se doit entendre de la substance des sacrements selon le P. Hardouin, & des propriétés qui demeurent les mêmes. On peut encore reconnoître par cette remarque, que notre Au-*
teur

teur ne peut pas dire dans ses principes , que les Pères dans leurs discours au peuple , n'entendent en cette occasion par le mot de nature , que les propriétés naturelles.

C'est une pitoyable défaite , que de dire que les Pères ne sont pas uniformes entre eux , ni constamment exacts dans leurs expressions. On dit ordinairement cela , quand on est réduit à ne pouvoir répondre. Ils sont tres-uniformes , & d'une exactitude achevée , sur tout en ce point-ci : & pour Saint Grégoire de Nyssé que vous citez , souffrez que je vous dise que vous l'entendez mal : car il dit ouvertement , que ce que l'on voit sur les autels change de nature : & si vous aviez représenté le passage entier , l'on auroit vu que par le mot de nature il n'entend que ce que nous avons dit , c'est-à-dire , les propriétés : mais vous n'avez osé le produire. La nature de ce que nous voyons , dit-il , est d'entretenir une vie mortelle : or après la consécration il donne une vie immortelle. C'est bien là changer de nature : mais la nature en cet endroit , ne sont-ce pas les propriétés ou la vertu d'agir ? Voici le passage entier en Grec. Τέτα χάριν πᾶσι τοῖς πεπιστευμένοις τῇ οικονομίᾳ τῆς χάριτος , ἐαυτὸν ἐνσπεύρει διὰ τῆς σαρκὸς , οἷς ἡ σύστασις ἐξ ὀίνου τε καὶ ἄρτου ἐστὶ , τοῖς σώμασι τῶν πεπιστευμένων κατακινεῖται , ὡς ἂν τῇ πρὸς τὸ ἀθάνατον ἐνώσει καὶ ἀνθρωπίνῃ τῆς ἀφθαρσίας μέτοχος γένοιτο. Ταῦτα δὲ δίδωσι τῇ τῆς εὐλογίας δυνάμει πρὸς ἐκείνο μετασχηματίζων τῶν φαινομένων τὴν φύσιν. Saint Grégoire de Nyssé est donc d'accord avec tous les autres Pères sur la signification de ce mot-ci : & l'on ose bien vous défier d'en montrer un seul exemple au contraire. Après le défi que le P. H. en avoit déjà fait , voilà le seul que vos recueils vous aient pu fournir : mais il vous a fort mal réussi.

Page 271. Il montre ensuite au long , que les Pères Latins ont aussi marqué les propriétés par les mots de nature & de substance. Il y a encore un passage exprès de Lactance , (liv. 2. chap. 9.) que l'Auteur n'a pas cité , où il appelle les propriétés du nom de substance. Ignis quidem permisceri cum aqua non potest , quia sunt utraque inimica : & si cominus venerint , alterutrum quod superaverit , conficiat alterum necesse est. Sed eorum SUBSTANTIÆ permisceri possunt. SUBSTANTIA ignis , calor est : aquæ , humor.

Le P. H. a cité un passage de Lactance ; n'étoit-ce pas assez pour lui , puisqu'il n'avoit pas dessein de faire un gros livre ? L'on voit bien que vous avez de gros recueils sur les mots qui ont rapport à la Trinité : aussi en parlez-vous à chaque volume. Vous n'en parlez pourtant jamais en Catholique , mais toujours selon les idées des Sociniens.

Nôtre Auteur a mis pour titre à son chapitre cinquième , que Saint Chrysostome a enseigné clairement la transsubstantiation en cet endroit. . . . Il faut voir comme le P. H. le prouve. Nous ne disons pas qu'il y a deux corps de Jesus-Christ , parce qu'il n'y en a pas deux , depuis que Jesus-Christ a fait le pain son corps. La substance du pain ne demeure donc pas après la consécration , telle qu'elle étoit auparavant. N'est-ce pas là , je vous prie , la transsubstantiation ? Car pourquoy est-ce que Saint Chrysostome ne voudroit pas qu'on dît qu'il y a deux corps , s'il y en a deux ? Il nie qu'il y ait deux corps : donc il nie que le pain

entier demeure dans l'Eucharistie. Le P. Hardouin étend cette pensée , & cite sur cette matière Jean de Damas , Nicéphore Patriarche de Constantinople , qui a vécu environ soixante ans après lui , & Grégoire le Grand , qui a vécu entre Saint Chrysostome & Jean de Damas. On ne s'y arrêtera point.

Vous estropiez le raisonnement du P. H. & vous manquez encore ici de sincérité. Voici comme il raisonne. Saint Chrysostome dit en termes exprès , qu'il n'y a qu'un corps dans l'Eucharistie. Les Pères Grecs & Latins ont parlé comme lui , & par conséquent ils ont tous pensé comme lui. Il n'y a , disent-ils , qu'un corps dans l'Eucharistie , quoi que le corps du Seigneur y soit. Il n'y a pas deux corps. Comme dans Jesus-Christ il n'y a qu'un Fils : il n'y en a pas deux , quoi qu'il y ait deux natures. Le P. H. conclut delà , Le pain n'y est donc pas entier , autrement il y auroit deux corps bien comptez : n'y ayant pas là d'union hypostatique ou de communication d'idiomes , qui pourroit seule nous obliger à n'en compter qu'un. Ceci paroîtra encore mieux dans la suite.

Page 272. On remarquera seulement , que plusieurs Auteurs Protestans ont dénoué la difficulté que le P. H. fait : en disant que Chrysostome a cru , qu'il y avoit entre le pain Eucharistique consacré & le corps de Jesus-Christ , une union semblable à celle qui est entre sa Divinité & son humanité. Comme l'union hypostatique qui est entre ces deux dernières , fait que l'on dit qu'il n'y a qu'un seul fils , quoi que les natures demeurent sans confusion : de même l'union qui est entre le pain de l'Eucharistie & le corps de Jesus-Christ , fait que l'on peut dire que l'un & l'autre ne forment qu'un seul corps.

Parlez nettement & sans équivoque. En premier lieu , y a-t-il des auteurs Protestans qui disent , qu'il y ait une véritable union hypostatique entre le pain & le corps du Seigneur ? Ensuite s'il y en a qui aient cru Saint Chrysostome capable d'une pareille extravagance , sont-ils recevables ? Je ne vous demande pas s'ils ont dit que l'union du pain avec le corps du Seigneur ressemble à l'union hypostatique , en ce que comme l'on dit qu'il n'y a qu'un fils , ainsi l'on peut dire qu'il n'y a qu'un corps du Seigneur : sçavoir lors que l'esprit du fidelle attache au pain , pour ainsi dire , le corps du Seigneur , auquel il pense alors : & que ce composé que l'esprit se forme du pain & du corps , peut passer pour un seul corps sacramentel : ce n'est pas là ce qu'on demande. On sçait assez que les hérétiques , pour ébloüir les simples , se servent souvent d'expressions , qui semblent d'abord avoir assez de rapport à celles des Pères , quoi qu'elles ne signifient dans le fonds rien moins que ce qu'ont dit les Pères. Mais les Protestans néanmoins n'ont jamais dit qu'il y ait entré le pain & le corps de Jesus-Christ une union hypostatique , qui soit de la même nature que celle qui unit l'humanité avec le Verbe. Les Impanateurs même , je veux dire les Luthériens , du moins au rapport de Kemnicus leur Theologien , n'en sont jamais venus là. Il ne veulent pour le plus qu'une union locale & de coëxistence , à ce que croit la plupart des Théologiens ; quoi que selon moi ils ne diffèrent des Calvinistes que dans l'expression.

Mais dans le sentiment des autres Protestans , l'esprit du fidelle en attachant au pain le corps de Jesus-Christ , fait-il une union hypostatique de l'un avec l'autre ? Parce qu'il ne forme qu'un corps sacramentel , pensant en même temps à la figure , & à ce qu'el-

le représente; encore une fois fait-il alors une union hypostatique? Ces équivoques font-elles supportables? Si cela est, voilà donc, selon vous, le raisonnement de Saint Chrysostome: Comme mon esprit voyant le pain & pensant au corps de Jesus-Christ, fait une union hypostatique, qui ne confond pas les deux natures, & qui ne forme pourtant qu'un corps sacramentel: Ainsi la Divinité & l'humanité unies hypostatiquement ne font qu'un seul fils. Ce seroit s'y prendre fort mal, quand il s'agit de prouver que dans Jesus-Christ il y a deux natures réelles & distinctes, que de se servir pour cela d'un exemple, dans lequel on n'envoie qu'une en réalité, & où l'autre n'est que par la pensée: sur tout lors qu'on dispute contre des hérétiques, qui ne veulent que la réalité d'une de ces deux natures, avec la simple apparence de l'autre. Ne seroit-ce pas visiblement leur donner lieu de dire de même, que c'est à l'occasion des propriétés de l'humanité formées par le Verbe du propre corps de la Divinité, que notre esprit se figure aussi une union hypostatique de deux natures en Jesus-Christ; quoi qu'en effet il ne s'y trouve qu'une nature?

Page 272. *Je ne sçai si le P. Hardouin a sçeu que les Protestans expliquoient ainsi les sentimens de l'Eglise Grecque; mais il se contente de toucher en passant cette solution à la page 51. & de demander par une figure de Rhétorique, s'il y a quelqu'un qui soit si fou que de la soutenir. Cette figure seroit passable parmi les écoliers des R. R. P. P. Mais elle est extrêmement froide dans un livre que les Protestans peuvent lire, & qu'ils croiront avoir réfuté d'avance par ce principe.*

Est-ce user d'une simple figure de Rhétorique, que de la soutenir sur le champ d'une preuve, qui fait toucher au doigt l'extravagance du sentiment que l'on attaque? C'est ce que le P. H. a fait, & c'est ce que vous supprimez. Voici ce qu'il a dit. Qui pourroit au monde s'imaginer, que comme dans Jesus-Christ l'homme est sage, puissant, Fils de Dieu même, par la sagesse, la puissance, & la filiation naturelle du Verbe; la filiation adoptive, si l'on pouvoit supposer qu'elle eût été quelque temps avant cette union, cessant d'être dès lors, à cause de la filiation naturelle qui surviendrait, étant toutes deux incompatibles: (car c'est là l'effet nécessaire de l'union hypostatique, & ce qui en doit suivre naturellement:) de même le pain n'est plus corps, comme il étoit, par sa corporéité naturelle, mais par la corporéité seule de l'humanité de Jesus-Christ, laquelle y est réellement attachée? Afin que comme il n'y a là qu'un fils, qui est le fils naturel, quoi qu'il y ait deux natures unies: il n'y ait de même ici qu'un corps, qui est le corps de Jesus-Christ, quoi qu'il y ait deux natures unies entre elles réellement, & non par l'esprit. Or cela est assurément extravagant. Comment donc Saint Chrysostome & les autres Pères de l'Eglise Grecque auroient-ils pu supposer une union hypostatique dans l'Eucharistie, pour conclure que comme il n'y a qu'un corps à l'Autel, il n'y a de même qu'un fils dans Jesus-Christ? Une supposition extravagante est-elle fort propre à établir la créance de quelque mystère? Voilà ce qu'a dit le P. H. Est-ce là une figure de Rhétorique *extrêmement froide*, qu'on ne peut employer que *parmi les écoliers*?

Se peut-il dire, encore une fois, que le pain dans l'Eucharistie ait des bras & des mains, parce qu'il est uni au corps de Jesus-Christ qui en a? ou que le corps de Jesus-Christ soit cuit au four, parce qu'il est uni à une nature qui l'a été? Cela n'est-il pas extravagant? Et pourquoi l'est-il, sinon parce qu'il n'y a pas d'union hypostatique, là où il n'y a point de

communication d'idiomes? D'ailleurs un corps quel qu'il soit, peut-il s'en unir personnellement un autre? Cela est impossible: & si cela n'est pourtant, ce seront toujours deux corps.

Mais horsmis l'union hypostatique, qui est en ce cas impossible & chimérique, il ne peut y avoir nulle autre union dans l'Eucharistie, de quelque nature qu'elle soit, selon Saint Chrysostome, que celle qui exige que le sujet des propriétés, que nous appelons la substance, y soit détruit. Voici le point capital de la dispute: voici en quoi consiste le raisonnement de Saint Chrysostome dans sa force. Il faut, dis-je, qu'il suppose que le sujet des propriétés de chaque symbole soit détruit & transubstantié. Car enfin s'il ne l'est pas, *on peut dire*, si vous voulez, que ce n'est qu'un corps: mais *on peut dire* aussi avec plus de raison que c'en sont deux. Car un corps humain, & un autre corps, qui n'est pas corps humain, sont deux corps. Et le Nestorien s'accommodera fort bien de cette comparaison & de cet argument de Saint Chrysostome. Car il se servira de votre *on peut dire*, pour avouer qu'après l'union des deux personnes, *on peut dire* de même dans un sens passable, que dans Jesus-Christ il n'y a qu'un fils, mais *qu'on peut dire* aussi qu'il y en a deux: qui est une seconde hérésie, que Saint Chrysostome combat dans sa lettre, aussi bien que l'Apollinarisme.

Voilà ce que le P. H. a dit, qui doit incommoder extrêmement les Protestans, s'ils font bien réflexion avec lui, que Saint Chrysostome enseigne ici ouvertement & en termes exprés, qu'il y a deux natures que Dieu a unies dans l'Eucharistie, comme dans l'Incarnation: & que selon ce Père il est aussi hérétique de dire, qu'il y ait pour cela deux corps parfaits dans l'Eucharistie, soit en effet, ou par la pensée, qu'il est hérétique de dire qu'il y a dans Jesus-Christ deux fils, l'un naturel, qui est le Verbe; & l'autre adoptif, qui seroit l'homme.

Voici donc à quoi se réduit toute la preuve que le P. H. tire du passage de Saint Chrysostome contre vous. Elle a deux parties: l'une est un argument démonstratif pour la présence réelle; l'autre est de la même force pour la transubstantiation. Si Saint Chrysostome ne reconnoissoit pas la présence réelle dans la première, il établiroit l'Apollinarisme, au lieu de le détruire: & s'il ne présupposoit, ou pour mieux dire, s'il n'établisse même la transubstantiation dans la seconde, il appuyeroit le Nestorianisme, qu'il entreprend de ruiner. J'en ay apporté les preuves. Or ces deux conséquences sont tout-à-fait insoutenables. Songez donc, vous & les Protestans, à vous mieux défendre de la preuve de Saint Chrysostome.

Car enfin cette fameuse lettre de Saint Chrysostome, cette lettre formidable que vous objectiez aux Catholiques avec tant fracas, cette lettre qu'ils avoient supprimée, dites-vous, pour n'y pouvoir répondre; cette lettre foudroyante ne contient plus un argument contre eux, mais une preuve convaincante & démonstrative contre vous: une preuve qui vous inquiétera toujours d'autant plus, que vous aviez tâché de la faire valoir en votre faveur. Vous voilà du moins présentement sur la défensive; & nous n'y sommes plus. J'entreprends bien ici la défense de Saint Chrysostome contre vous; mais vous êtes obligé de vous défendre contre Saint Chrysostome. Quand on vous presse & qu'on vous convainc, que si son raisonnement ne détruit vos idées, il se détruit lui-même, vous vous retranchez à dire qu'on n'est pas responsable, s'il raisonne si mal, qu'il donne prise à son adversaire. C'est de ce reproche que je le défens. Et comme il ne se contredit pas lui-même; car qui le croira, quand vous le diriez cent fois? il faut que vous songiez à vous défendre de lui par quelque autre voie. Quoi que le meilleur parti pour vous seroit

feroit assurément d'imiter les Théologiens Protestans, qui ne peuvent parer ce coup, ont (ce semble) pris le parti de battre en retraite, & de nous abandonner Saint Chrysostome; bien mortifiez sans doute d'avoir fait une si grande levée de boucliers.

Page 273. Dans le sixième chapitre l'Auteur entre-
& 274. prend de faire voir, que Saint Chrysostome a fort bien raisonné, soit contre les Synusistes, soit contre les avantcoureurs de Nestorius, en comparant l'Incarnation & l'Eucharistie. Pour cela il traite au long des sentimens des Synusistes & des Eutychiens. . . . Les Eutychiens qui ressembloient aux Apollinaristes, croyoient que Jesus-Christ avoit un corps consubstantiel au nôtre, & que ce corps avoit été changé après son Ascension en une même substance que celle de Dieu, & n'est plus figuré & visible comme auparavant.

Pardonnez-moi, si je vous dis, que vous avez eû quelque absence d'esprit, quand vous avez lû le P. H. sur les Eutychiens. Ils n'ont jamais été dans les sentimens que vous dites: & il a dit expressément tout le contraire. Vos extraits sont toujours bien infidèles. Il a dit que les Eutychiens ne différoient en rien des Apollinaristes, & qu'ils étoient très éloignés de croire que Jesus-Christ eût un corps consubstantiel au nôtre: ils le nioient absolument. Le P. H. l'a prouvé fort au long, page 59. 60. &c. Et cette seule parole d'Eutychès, le chef du parti, qu'il a rapportée, page 64. après les actes du Concile, tels que nous les avons, en fait foi. Je croi, disoit cet hérésiarque, que Jesus-Christ Fils de Dieu est consubstantiel à son Père: n'est-ce pas là le symbole des Pères du premier Concile? En veut-on faire aujourd'hui un nouveau, pour y ajouter qu'il est aussi consubstantiel à sa Mère? Si vous aviez lû les lettres qui sont supposées au Pape Hormisdas, vous eussiez pû remarquer la même chose dans la cinquième. Eutychetis quoque, dit-il, abdicetur. hebetudo, qui Deum & Dominum nostrum Iesum Christum FIGURAM tantum carnis habuisse testatus est, & NOSTRÆ VERITATEM NON HABUISSE SUBSTANTIÆ C'est là l'idée que l'on avoit encore de cette hérésie, lors qu'on forgeoit ces pièces. Mais il vous étoit important de nier cela, comme nous le verrons plus bas,

Page 275. Pour venir à notre Auteur, il s'efforce de faire voir que Saint Chrysostome a parfaitement bien raisonné contre ces gens-là. Il exprime ainsi son raisonnement. Les propriétés naturelles du pain demeurent dans l'Eucharistie avec le corps de Jesus-Christ sans confusion: il n'y a néanmoins pas deux corps, mais un seul corps du Fils de Dieu. Pourquoi s'enfueroit-il qu'il y a deux Fils de Dieu de ce qu'on dit qu'il y a deux natures distinctes dans Jesus-Christ? S'il y avoit encore des Apollinaristes au monde, qui crussent la transsubstantiation comme l'Eglise Romaine, ils répondroient au R. P. Hardouin, qu'il se moque d'eux de raisonner de la sorte, parce que selon lui il y a dans Jesus-Christ deux substances distinctes, au lieu que dans l'Eucharistie il n'y en a qu'une, dans laquelle les propriétés du pain existent. Les Nestoriens diroient de même, qu'ils reconnoissent deux Fils de Dieu en Jesus-Christ pour la même raison: quoi que les propriétés du pain jointes au corps de Jesus-Christ, ne fassent qu'un seul corps. Ils ne se laisseroient peut-être pas payer de figures de Rétorique & de simples affirma-

tions de ce qui est en question, de quelque gravité qu'elles soient accompagnées.

J'ay déjà répondu plus d'une fois à tout ce long discours. Je vous ai dit que Saint Chrysostome raisonnoit ainsi: Il n'y a qu'un corps sur l'autel: il n'y a de même qu'un Fils en Jesus-Christ. L'Apollinariste ne pouvoit nier la comparaison. Premièrement, parce que c'est un miracle égal, de deux natures différentes & sans confusion ne faire qu'un corps; & en deux natures différentes & sans confusion ne trouver qu'un Fils. En second lieu, parce que de deux natures il ne se peut faire un corps, qu'en détruisant la substance de l'un des deux, cela ne se pouvant faire par union hypostatique, ou par communication d'idiomes, comme nous l'avons fait voir: & qu'au contraire, de deux natures il est impossible de n'en faire qu'un Fils, que par union hypostatique, laquelle suppose essentiellement que les deux natures subsistent dans leur perfection, parce qu'elles sont spirituelles. Avouez une fois que le P. H. ne songe pas à payer les gens de figures de Rétorique. Tout hérétiques qu'étoient les Apollinaristes, ils avoient plus de bonne foi que vous ne leur en attribuez: ils n'ont jamais pû rien repliquer à cet argument.

Pour les Nestoriens, le P. H. n'a pas dit que Saint Chrysostome les ait combatus par cette comparaison. Il a insinué au contraire à la page 71. qu'on pouvoit être Nestorien sans être Impanateur; & il en a rendu la raison, Mais il est cependant vrai que Saint Chrysostome combat aussi dans sa Lettre les précurseurs du Nestorianisme avec vigueur; & qu'il l'établirait ici néanmoins, s'il reconnoissoit deux corps sur l'autel, & s'il comparoit après cela l'Incarnation avec l'Eucharistie. Cela n'est-il pas évident? Sont-ce là de simples affirmations de ce qui est en question?

Page 276. Aussi le P. Hardouin lui-même, en comparant l'Eucharistie avec l'Incarnation, ne peut dissimuler que l'Eucharistie diffère en ceci de l'Incarnation; c'est que la substance des symboles de l'Eucharistie est entièrement anéantie: au lieu que dans l'Incarnation rien n'est anéanti du côté de l'homme, que ce que le P. H. appelle la filiation adoptive. Il dit que la chose même fait voir, sans qu'il soit besoin que Chrysostome en avertisse, qu'il y a cette différence: mais c'est cette chose là même, qui est en question.

Vous déguisez l'état de la question: il n'est pas tel que vous dites. Le P. H. a seulement dit, que Saint Chrysostome n'avoit pas besoin d'avertir, que les propriétés ne pouvoient être séparées du sujet dans l'humanité de Jesus-Christ: car qui l'oseroit jamais dire, ou même qui le pourroit imaginer? Ainsi cela ne peut pas être en question. Il a ajouté, comme nous avons dit plus d'une fois, que Saint Chrysostome devoit supposer, que le sujet des propriétés dans le pain devoit être détruit: parce qu'autrement en combattant les Apollinaristes, il favorisoit ouvertement les Nestoriens, desquels pourtant il détruit le dogme dans la même lettre. Voilà ce qui devoit être en question entre vous & lui. Vous deviez faire voir que cette conséquence étoit fautive, si vous le pouviez montrer.

Il ajoute à la vérité, que Gelase & Jean de Damas peuvent suppléer au défaut de la comparaison de Chrysostome: mais le sens des passages qu'il en apporte dans les chapitres suivans, est aussi clair pour la transsubstantiation que celui de Saint Chrysostome, que l'on vient d'examiner.

Voilà de ces simples affirmations, que vous croyiez avoir remarquées dans le P. H. mais les vôtres sont sans preuves : & vous supprimez celles qu'il apporte. D'ailleurs vous lui faites dire qu'il y a du défiant dans la comparaison de Saint Chrysostome : au lieu qu'il proteste par tout, qu'il ne se peut rien dire de plus juste ni de plus exact, & que les autres n'ont fait que le suivre. Est-ce là la fidélité que doit avoir un faiseur d'extraits, qui veut instruire le public ?

Page 277. Notre Auteur passe ensuite au célèbre passage de Théodoret, tiré de son second dialogue, intitulé Inconfusus Le P. Hardouin examine diverses choses sur ces paroles Il fait encore quelques autres remarques, mais on ne peut pas s'y arrêter.

Les remarques qu'il fait sont pourtant essentielles. Ce sont autant de preuves, qui visent à faire remarquer sensiblement la transsubstantiation dans les Pères & dans les Liturgies anciennes. Cela méritoit bien que vous vous y arrêtiez un peu.

Il sortient que le changement qui se fait dans l'Eucharistie, est celui que le Prestre qui officie demande à Dieu : c'est-à-dire, que les symboles deviennent le corps même, & le sang même de Jesus-Christ, ce qu'il prouve par les termes de diverses Liturgies. Mais sans changer l'idée de l'union du corps Eucharistique avec le corps naturel de Jesus-Christ, on pouvoit prier Dieu qu'il voulût unir au corps de son Fils le pain & le vin qu'on lui offroit, par la vertu de son esprit.

Voilà de ces expressions équivoques, que l'on diroit d'abord être les expressions des Pères : mais votre idée ne répond pas à la leur. Car quelle est la vôtre ? Le Prestre prie Dieu, dites-vous, que par la vertu de son esprit, c'est-à-dire, selon votre sens, par la foi qu'il inspire à ses fidèles, il leur fasse attacher de la pensée le corps & le sang de son Fils aux symboles. Est-ce là l'idée des Pères ? c'est bien celle des Pères de vos Protestans, du faux Bertram, de Jean Scot, & de Berenger : mais non pas des Pères que le P. H. suit, & que vous abandonnez : car il n'y en a pas un qui ne dise clairement, que le Prestre demande un changement de substance, que Dieu seul peut faire, qu'il fait lui-même sur l'autel, & non pas dans l'esprit des fidèles, & qui ressemble à la création, ou au changement de l'eau en vin. Pourquoi ne citez-vous pas un de ces Pères, soit pour l'expliquer ou pour le réfuter ?

Page 278. On ne doit pas demander là-dessus des idées distinctes, parce que les Pères ne nous en fournissent point, étant presque toujours dans la déclamation sur ces matières, & ne voulant pas même parler clairement, pour ne pas faire connaître la nature du sacrement à ceux qui n'étoient pas encore admis à sa participation, comme on le peut voir dans ce dialogue même de Théodoret.

Les Pères, dites-vous, n'avoient nulle idée distincte des expressions dont ils usoient. Il vaudroit autant franchir le saut, & dire ingénuement, qu'ils ne sçavoient tous ce qu'ils disoient. Ils étoient, ajoutez-vous encore, presque toujours dans la déclamation sur ces matières. A quoi tendent ces vains artifices ? sinon à nous persuader, si vous le pouviez, de ne prendre non plus qu'eux aucune idée distincte de l'Eucharistie : c'est-à-dire, de quitter celle que nous

avons de la transsubstantiation, parce qu'elle est trop distincte selon vous. Ces défaites au reste vous plaisent si fort, que dans vos extraits de Bibliothèque vous les insinuez par tout : comme dans votre dixième tome, page 220. où vous dites, *qu'il faut avouer qu'il y a assez peu de Pères, dans les écrits de qui l'on ne puisse remarquer mille traits guindés & mille expressions métaphoriques & peu naturelles, dont leurs écrits sont pleins : sans que l'on en voie que très-peu, qui aient pensé que le plus grand soin qu'un écrivain doit prendre, consiste à faire naître dans l'esprit de son lecteur des idées nettes de ce qu'il dit en se servant de termes sans équivoques.* C'est là se défaire des Pères à peu de frais, quand on ne peut s'en accommoder. Ils ont pourtant parlé si clairement, que ce qu'ils en ont dit, est écrit, pour parler ainsi, avec les rayons du soleil. Le nombre est infini des expressions naturelles & nettes, dont leurs écrits sont pleins là-dessus : & je pourrai peut-être vous en marquer tantôt quelques unes de Saint Chrysostome, dont assurément vous ne serez pas content, parce qu'elles sont trop claires.

Le P. Hardouin presse le mot ἀνεγνωστόν, que l'on a traduit, on les respecte : & qu'il traduit, adorantur. Mais ce mot étant équivoque, même dans l'Eglise Romaine, on n'en peut déterminer le sens que par la connoissance que l'on peut avoir d'ailleurs de l'opinion de ceux dont on lit les discours. Or il n'est pas facile de sçavoir exactement quelle sorte d'honneur on croyoit du temps de Théodoret qu'il faut rendre aux symboles sacrés.

C'est bien vous, qui traduisez le mot ἀνεγνωστόν par celui-ci, *on les respecte*. Mais le P. H. a fait voir par avance, page 163. que selon le sens de Théodoret, ce mot ne peut signifier absolument que l'adoration que nous devons à Dieu : parce qu'il l'explique lui-même dans son troisième dialogue par le mot de σεβαστά, qui ne marque jamais que l'adoration que l'on rend à Dieu seul, dans cet Auteur là. Pourquoi supprimer encore cela ?

Outre cela, supposé qu'il s'agisse de l'honneur que l'on rendroit au corps naturel de Jesus-Christ, s'il étoit présent ; on diroit toujours que l'on adoroit les symboles, comme unis personnellement à ce corps, & non comme les supposant transsubstantiez.

Voilà votre union personnelle, que vous faites revenir encore sur les rangs. Mais ne vous moquez-vous pas bien de nous, quand vous appelez union personnelle, l'union que l'esprit des fidèles peut faire des symboles avec la personne de Jesus-Christ ? Vous voulez seulement dire, que l'on adore la personne de Jesus-Christ, que l'esprit a uni aux symboles : est-ce là donc une union personnelle ? Grotius dit toute la même chose que vous, dans la 647. de ses lettres, sçavoir de la deuxième partie : & il voudroit bien, comme il marque par tout une extrême passion de concilier toutes les sectes, que nous fussions assez dupes pour croire, que le Concile de Trente même n'en demande pas davantage. Je croi que si vous lui eussiez proposé ce biais, il seroit encore convenu avec vous d'une transsubstantiation, de la nature de l'union personnelle que vous admettez : c'est-à-dire, d'une transsubstantiation que fait l'esprit du fidèle, lors qu'il regarde dans le pain la substance du corps de Jesus-Christ, & qu'il se figure que ce pain lui tient la place de la substance du corps du Seigneur. Après cela vous vous plaignez que les Pères dans leurs expressions n'ont pas eu des idées distinctes, & qu'ils se sont servis de termes sujets aux équivoques. Quel

Quel terme eussent-ils pu imaginer sur ce mystère, qui fût à l'épreuve de vos fauxfuyans ? Pour le mot de transsubstantiation, ils n'ont pu le mettre en usage, comme le P. H. l'a montré. Mais s'ils s'en étoient servis, y donnant le faux sens que je viens de dire, vous croiriez avoir esquivé la force de ce mot, *sans changer d'idée*. Avec le double sens que vous donnez ainsi à tous les termes qu'il vous plaît, on ne saura plus où mettre le pied pour se fixer : & il sera presque impossible de trouver une expression que vous ne gâtiez par quelque sens forcé. Ne vous vantez pas néanmoins d'être l'inventeur de cette transsubstantiation spirituelle, que fait l'esprit du fidèle, qui change par la foi le pain & le vin dans la substance du corps & du sang du Sauveur. Il y a long-temps que le faux Bertram l'a imaginée, comme le P. H. l'a fait remarquer à la page 183.

L'hérésie, sur tout quand elle est maniée par des gens d'esprit, ne s'embarrasse pas des mots : pourvu qu'elle s'en puisse servir sans changer l'idée qu'elle a : car c'est là votre grande règle, que vous établissez, & que vous suivez à la page 278. après vos prédécesseurs.

Demandez à Grotius & à Courcelles, si Jesus-Christ est Dieu égal en substance à son Père : ils ne le diront jamais : mais à cette expression là près, il n'en est presque point d'autre, qu'ils ne croient assez supportable. Ils reconnoissent de bon gré dans Jesus-Christ deux natures ; nature Divine, & nature humaine. Car le Verbe ou l'Esprit, λόγος ou πνεῦμα, qu'ils regardent comme une émanation de l'essence Divine, telle qu'est à proportion l'influence des astres, & qui n'est pourtant selon eux, qu'une qualité ou une vertu, qui réside dans Jesus-Christ ; ce Verbe est certainement, disent-ils, d'une nature toute Divine. Le mot d'Incarnation ne les rebute pas non plus : car enfin ce Verbe ou cette vertu n'est-elle pas unie à la chair ? L'union hypostatique après cela ne les effraye pas davantage, puisque tout cela se trouve réuni dans une personne. Car pour dire que Jesus-Christ soit Dieu, il n'y a plus aujourd'hui de Socinien des plus grossiers, qui ne franchisse le mot, & qui n'en convienne. En effet, puisqu'il a, disent-ils, sur son Eglise la puissance Divine, son Père s'en reposant sur lui, pourquoi ne feroit-il pas notre Dieu ? Sçavez-vous encore à quoi aboutit la dispute de Grotius contre Socin, touchant la satisfaction de Jesus-Christ, que ce malheureux avoit rejetée ? A rejeter uniquement, ce que Socin *sans changer d'idée*, lui auroit accordé de fort bonne grace, s'ils étoient entrez un jour en conférence ensemble. Rien absolument que cela. Vous trouverez la Trinité dans Grotius, le Verbe éternel, le Verbe de Dieu, le Verbe Dieu : pourvu que vous n'y cherchiez pas la Trinité des personnes, ou trois personnes en un seul Dieu : ni la personne du Verbe, ou la personne du Saint Esprit. Sa Trinité ne dit pas trois personnes, mais elle dit trois choses : Dieu le Père, Jesus-Christ & l'esprit de la grace, ou la grace de l'esprit, que Dieu nous communique. Ainsi ce qui parmi les Catholiques est un terme fort simple, devient chez Grotius un terme équivoque & captieux.

Interrogez de même les Protestans que vous connoissez, pour sçavoir d'eux, si Jesus-Christ est mort pour quelque damné : ils croient que non. Quelques uns pourtant d'entre eux aujourd'hui, & d'autres qui les ont imitez, sans scrupule disent que si : parce que plusieurs damnez, disent-ils, ont joui sans doute de quelques effets de la mort du Sauveur du monde. Mais comme ils ne veulent pas pour cela que Jesus-Christ ait eû en vue le salut d'aucun des réprouvez, pas un ne dit franchement que Jesus-Christ soit mort pour le salut d'aucun deux : ou que pas un d'entre eux ait eû par les mérites du Sauveur la grace suffisante pour le salut. Je ne dis pas simple-

ment quelques graces suffisantes : parce que par un raffinement de nouvelle chicane, les hérétiques pourroient encore nous passer ce mot *sans changer d'idée*, à la faveur de certaine restriction, qu'ils ne manqueroient pas d'y apporter : mais je dis que pas un d'eux n'avouë tout simplement, que Dieu ait accordé à un réprouvé la grace suffisante pour le salut : la grace, dis-je, suffisante de nom & d'effet, sur tout à un réprouvé qui ait été justifié : suffisante par elle-même pour accomplir une bonne œuvre, ou pour attirer du Ciel une grace plus grande & plus forte : suffisante enfin, non pas parce qu'elle auroit pu dans l'état d'innocence, mais parce qu'elle peut dans l'état présent où il est, le conduire au salut. L'ancienne interprétation de l'Eglise, qui explique ces mots du symbole, où il est dit que Jesus-Christ est mort pour nous, *propter nos*, par ceux-ci, & *propter nostram salutem*, en ce cas n'est pas au gré de ces gens-là. Mais on fera en droit de crier à l'hérétique, si quelqu'un ne convient pas nettement de ces propositions.

Au sujet de la présence réelle, les Protestans usent des mêmes détours, pour surprendre la crédulité des peuples, & pour faire accroire qu'ils parlent ainsi que les Pères. Car ils protestent qu'on reçoit à leur Cène substantiellement & personnellement le corps du Seigneur : la restriction qu'ils y ajoutent, quand on les presse, c'est qu'on le reçoit par la foi qui s'y figure le corps du Seigneur. Mais pas un dira-t-il nettement & simplement, que ce que nous voions à l'autel, ce que nous y touchons, ce que nous y rompons, ce que nous y mangeons, est le même corps, lequel a été crucifié pour nous ? Non : ni le faux Bertram, ni Bérenger, ni Calvin, n'ont jamais pu digérer cette expression. Ils n'ont pu aussi l'éluder par aucun double sens, parce qu'elle n'en peut souffrir qu'un tout simple : qui est, que sous les especes que nous voyons, il n'y a point de corps, hormis celui même, lequel a été crucifié pour nous. Ce corps avec les especes ne fait qu'un tout sacramentel : ainsi ce qui convient à une partie, s'attribue au tout. On dit que ce que nous voions, & ce que nous rompons entre nos mains, est le corps du Seigneur, parce qu'il le renferme : comme on dit de l'homme que nous voions, qu'il est spirituel & immortel, parce que sous l'extérieur qui frappe les sens, l'esprit de l'homme que nous ne voions pas, a ces qualités. Cette idée n'est-elle pas claire, précise, intelligible, & nette ? Aussi les hérétiques se sont toujours récriez contre cette façon de parler. Elle est pourtant dans les Pères en cent endroits : & pour Saint Chrysostome en particulier, elle est sur tout dans son homélie vingt-quatrième sur la première Epître aux Corinthiens, qui a été indiquée par le P. H. page 143. & 174. Car elle est pleine de ces expressions, qui sont les seules que les Protestans ne sçauroient souffrir.

Je ne vous apprens rien de nouveau : mais aussi mon dessein n'est autre, que de vous faire remarquer l'esprit de l'hérésie : car elles se ressemblent toutes par cet endroit-là ; elles sont toutes sœurs, filles d'un même Père. Et que pourroit produire l'esprit de mensonge, que l'équivoque, l'ambiguïté, les faux fuyans, & la supercherie ? Prenez donc garde qu'on ne dise que telle est l'origine & la naissance de votre union personnelle dans le sacrement. Car qui des Pères l'y a reconnu ? Qui d'entre eux a dit, que c'est la foi & l'esprit de l'homme, fortifié tant qu'il vous plaira par la vertu de l'esprit Divin, qui fait ce changement, ce mystère, cette union, ce corps sacramentel ? Il en faut nommer quelqu'un. Il faut la trouver dans l'antiquité, cette union personnelle : car si elle est de nouvelle fabrique, elle ne passera pas.

Page 280. Mais il presse le raisonnement de l'Eraniste, qui avoit objecté à l'Orthodoxe, qu'on
 & 281. disoit
 S f 2

disoit des symboles ce qu'Apollinaire soutenoit du corps de Jesus-Christ : & que comme les symboles ne sont plus la même chose après la consécration , le corps de Jesus-Christ est changé après la résurrection. L'Eraniste , pour raisonner juste , devoit supposer que dans l'Eucharistie il se fait un changement de substance , puisqu'il en vouloit conclure un semblable changement dans la nature humaine de Jesus-Christ. Notre Auteur appuie beaucoup là-dessus , & dit que l'Orthodoxe ne nie point ce changement substantiel : mais conclut seulement du raisonnement de l'Eraniste , que comme les propriétés naturelles des symboles ne sont pas changées dans le sacrement après la consécration , il doit apprendre de sa propre comparaison , que le corps de Jesus-Christ retient après la résurrection les mêmes propriétés naturelles du corps visible & palpable qu'il avoit auparavant. Mais on dira au P. Hardouin qu'il aide ici beaucoup à la lettre. Il n'est pas nécessaire de supposer que l'Eraniste raisonne si juste : & rien n'empêche que Théodore ne le représente faisant un sophisme en argumentant d'un changement à un autre. C'est aussi ce qu'il lui reproche dans la réponse qu'il lui fait donner : où il montre que selon les principes d'Apollinaire , on ne peut pas comparer le changement qu'il vouloit qui se fût fait dans le corps de Jesus-Christ avec celui qui arrive dans les symboles sacrez. Il s'agit seulement de sçavoir si les mots de Θεῶς & de ἄνθρωπος dont Théodore se sert , marquent les propriétés par opposition à la substance. Dans cette supposition , l'Orthodoxe donneroit le change à l'Eraniste , & commettrait lui-même un sophisme. L'Eraniste prouvant le changement de la substance du corps de Jesus-Christ , selon le P. Hardouin , par le changement qui arrive dans l'Eucharistie : l'Orthodoxe lui répondroit seulement , que comme les propriétés naturelles des symboles ne sont pas changées , celles du corps de Jesus-Christ ne souffrent pas ce changement , ce qui n'est pas répondre. Pour le faire directement , il faut prendre les mots de nature & d'essence , pour la substance aussi bien que pour les propriétés.

L'Eraniste argumente fort juste , & l'Orthodoxe répond directement , sans sophisme , sans donner le change : mais vous ne sçauriez sortir d'affaire , sans vouloir rendre tout incertain , & sans supposer de faux principes. Vous persistez à dire que l'Eraniste ou l'Apollinariste soutenoit le changement de la substance du corps de Jesus-Christ dans la Divinité. Encore une fois , vous n'avez pas compris quelle étoit son erreur , quoi que Saint Chrysostome l'ait dit ouvertement dans sa lettre. Elle consistoit à dire , que la Divinité s'étoit formée d'elle-même tout l'extérieur & toute l'apparence d'un corps humain : & que ce corps quant à la substance étoit par conséquent consubstantiel à la Divinité. Comment après cela eût-il pu s'imaginer , que la substance de ce corps ait jamais été changée ? Auroit-il cru que la substance de la Divinité pût changer ? Le lui a-t-on jamais reproché ? Il ne pouvoit donc se figurer d'autre changement , que celui de la forme extérieure , & de tout cet amas de propriétés humaines , qui étoient à la vérité les propriétés essentielles de l'humanité du Verbe , mais qui n'étoient que les apparences de la nôtre , à laquelle celle du Verbe n'étoit nullement consubstantielle , selon les Apollinaristes : & dont

enfin il s'étoit défait après son Ascension ; ne lui étant plus d'aucun usage , depuis qu'il ne converse plus visiblement avec nous.

Un changement essentiel maintenant se pouvant faire en l'une de ces deux manières : ou par le changement du sujet même , ou par le changement des propriétés , qu'on nomme aussi essentielles , comme on l'a dit : l'Eraniste ne raisonnoit-il pas fort juste , lors qu'il disoit que le changement essentiel des propriétés humaines dans Jesus-Christ ne devoit pas surprendre , puisqu'il s'en faisoit un aussi essentiel pour le moins dans l'Eucharistie ? Dans ce mystère à la vérité c'est un changement du sujet , comme seroit à peu près le changement du métal dans une médaille : dans le corps de Jesus-Christ , selon la supposition de l'Eraniste , ce ne seroit qu'un changement de propriétés : mais c'est toujours changement essentiel dans l'un & dans l'autre , à parler le langage des anciens. Ce n'est pas dans l'Eucharistie un changement de propriétés ; cela est visible. Ce ne seroit pas dans le corps de Jesus-Christ un changement de sujet ; cela est impossible. Mais changement essentiel pour essentiel , lequel des deux , disoit l'Eraniste , doit il plutôt nous paroître étrange ? Quel sophisme y a-t-il là , MONSIEUR ? Ne sont-ce pas là des idées distinctes ? Et cela ne devoit-il pas lui venir naturellement dans l'esprit : ou plutôt n'est-ce pas qu'il dit presque mot pour mot ? Lisez le P. H. à la page 87. & 88.

Aussi Théodore ne lui reproche pas de sophisme : il convient de ce qu'il a dit qui se passe dans l'Eucharistie. Mais il répond que l'Eucharistie étant une image de l'Incarnation ou du Verbe incarné , en ce que comme il y a deux natures dans Jesus-Christ , il y en a de même deux dans l'Eucharistie , l'une qui est visible , & l'autre invisible : il faut nécessairement conclure , que les propriétés véritables & naturelles du corps de Jesus-Christ subsistent encore , puisque les propriétés des symboles subsistent aussi ? Faut-il pour cela dire que l'Orthodoxe donne le change à l'Eraniste , & qu'il commet lui-même un sophisme ?

L'Eraniste conclut du changement essentiel qui se fait dans l'Eucharistie , un changement pareillement essentiel dans Jesus-Christ même. Le pain , dit-il , après la consécration n'est plus du pain : il en a perdu la substance. De même Jesus-Christ après l'Ascension n'est plus homme ; il s'est dépouillé de son humanité ; elle est absorbée. L'Orthodoxe nie la parité , posant pour cela deux principes. Le premier , que ni l'Ecriture , ni les Pères ne se sont jamais servis d'expression , qui marquât du changement , quand ils ont parlé de l'Incarnation : & qu'au contraire ils ont employé constamment le mot de changement , quand ils ont parlé de l'Eucharistie. Y a-t-il là du sophisme ? Le second principe est celui que j'ai déjà dit : que l'Eucharistie étant une image de l'Incarnation , (car c'est sous cette idée fort distincte , comme vous voyez , que non seulement Saint Chrysostome & Théodore , le Pape Gélase & Saint Ephrem , mais encore tous les Pères Grecs , sans en excepter un seul , ont considéré l'Eucharistie , comme le P. H. l'a fait remarquer :) selon cette idée , dis-je , l'Orthodoxe faisoit voir que l'Eucharistie bien considérée détruisoit l'erreur que l'Apollinariste vouloit introduire dans l'Incarnation. Y a-t-il encore là du sophisme ? Faut-il pour répondre directement à l'Eraniste , prendre le mot de nature pour le sujet avec les propriétés ? Non sans doute. Car l'Eraniste ne pouvoit le prendre dans ce sens là : & il supposoit outre cela dans son propre raisonnement que j'ay rapporté , que l'Orthodoxe non plus que lui ne l'y pouvoit prendre , lors qu'il s'agit de l'Eucharistie. Voici donc à quoi se réduit la réponse de l'Orthodoxe : voyez si elle enferme quelque sophisme. Dans l'Eucharistie s'il se trouve du changement , c'en est un qui

qui précède le mystère, & qui le produit; comme l'union du Verbe avec l'humanité fait l'Incarnation, mais pourtant sans nul changement. Or les deux mystères étant une fois accomplis, tout est égal. Il n'y a nul changement dans l'un: pourquoi y en auroit-il dans l'autre, puisque l'un est toujours l'image de l'autre, en ce que l'un & l'autre unit deux natures? D'ailleurs, s'il y a eu du changement pour faire le mystère de l'Eucharistie, s'ensuit-il qu'on soit obligé d'en reconnoître un pareil pour défaire celui de l'Incarnation? Ils doivent tous deux se ressembler. Ils doivent donc tous deux subsister sans nul changement. C'est la pensée de Théodoret, quand il dit, qu'après la sanctification, *μετὰ τὸν ἀγιασμόν*, rien ne change. Tout demeure de part & d'autre dans l'état où il est; parce que l'Eucharistie est une image: jugez par là, dit-il, de l'original: jugez si rien y doit changer. Ne sont-ce pas là des idées distinctes & nettes, sans sophisme & sans équivoque?

Page 282. Le P. Hardouin a senti cette difficulté, & c'est ce qui l'a engagé à dire au bas de la page 88. que la question entre l'Orthodoxe & l'Eraniste, n'est que de la forme & de la circonférence du corps de Jesus-Christ, que l'Eraniste disoit être changées. Mais cet Eraniste étoit donc un insensé de conclure du changement invisible qui se fait dans le sacrement, selon notre Auteur, d'une substance qu'on ne voit pas, en une autre que l'on ne voit point non plus, de conclure, dis-je, de ce changement, celui des propriétés visibles du corps de Jesus-Christ. Le P. Hardouin qui le faisoit bon Philosophe à la page précédente, est obligé de l'abandonner en celle-ci.

En quoi donc l'Eraniste, à votre compte, étoit-il insensé? Changement visible, ou invisible, qu'importe? Car une chose invisible a son essence de même que celle qui est visible: & le changement de l'une n'étant pas plus difficile à Dieu que le changement de l'autre, est-on insensé pour raisonner de l'un à l'autre? Il s'agit précisément d'un changement essentiel. L'Eraniste le trouve dans l'Eucharistie: il le veut trouver aussi dans le corps de Jesus-Christ: & il ne veut pas qu'on le trouve plus surprenant dans l'un que dans l'autre, puisque ce sont, dit-il, deux mystères où Dieu opère tout ce qui s'y fait. Il est bien hérétique en raisonnant de la sorte; mais il ne paroît pas qu'il soit insensé.

On trouvera peut-être encore que notre Auteur s'est abandonné lui-même, lors qu'il dit: Les Synusistes ont-ils cru que la substance même du corps de Jesus-Christ étoit changée? Point du tout. Cela ne peut pas être: mais seulement la forme de la chair ou du corps humain, qu'ils disoient que le Verbe avoit prise, & dont il s'étoit dépouillé dans son Ascension. Il a prouvé néanmoins à la page 65. & 66. & par ce dialogue de Théodoret, & par d'autres Auteurs, que selon les Eutychiens le corps du Seigneur étoit changé après l'Ascension en la substance Divine, qu'il ne gardoit plus sa nature, mais qu'il étoit absorbé par la Divinité. Il n'a montré nulle part que ces hérétiques distinguassent la substance du corps de Jesus-Christ, de sa forme, & dissent que l'une subsiste, pendant que l'autre est changée.

Il n'y aura que vous qui trouverez que le P. H. se soit abandonné; car vous serez le seul qui n'avez pas

entendu ce qu'il a dit clairement en Latin. Il a expliqué nettement ce que l'on ne sçavoit pas encore: c'est-à-dire, quel étoit le véritable sentiment des Eutychiens; & il a fort bien appuyé son explication. Mais il n'a jamais dit, que selon les Eutychiens la substance du corps de Jesus-Christ fût changée dans la substance Divine. Cela étoit impossible dans leur système: puisqu'ils soutenoient, comme les Apollinaristes, de qui ils étoient descendus, que le corps du Verbe étoit consubstantiel à la Divinité. Il a dit seulement à la page 65. que vous citez, que ce corps figuré, ou plutôt cet extérieur du corps du Verbe, selon les Eutychiens, cessoit d'être après l'Ascension; & que la Divinité demuroit dans son immensité ordinaire, sans cette circonférence & tout ce dehors emprunté. Si le P. H. n'a dit que cela, où est-ce qu'il s'abandonne lui-même?

Page 283. Le P. Hardouin entreprend ensuite de montrer, que le changement qui se fait selon les Pères dans l'Eucharistie, ne peut-être qu'une transsubstantiation, parce que les propriétés naturelles ne changeant point selon eux, il ne reste que la substance qui doit être changée. Si ce n'étoit pas un changement réel, mais seulement une union du pain avec le corps de Jesus-Christ, ils ne lui donneroient pas le nom de changement; puis qu'ils ne peuvent souffrir que l'on dise que l'humanité de Jesus-Christ ait été changée en s'unissant à la Divinité. En cela le P. Hardouin est obligé de concilier les Pères avec eux-mêmes: car puisqu'ils comparent l'état des symboles consacrés avec l'état de l'humanité du Verbe, & qu'ils disent que ni l'un ni l'autre ne change de nature, on a droit de juger de l'un comme de l'autre.

Le P. H. n'a nulle peine à concilier les Pères avec eux-mêmes: il ne s'aperçoit pas non plus qu'ils se contredisent. Car il n'y a nulle contradiction entre ces deux propositions: la première, Les symboles sont changés: & la seconde, La nature ou les propriétés des symboles consacrés, n'est non plus changée, que la nature ou les propriétés essentielles de l'humanité de Jesus-Christ après l'Ascension. Cela dit ouvertement, que dans les symboles il y a quelque chose de changé par la consécration, qui est différent de la nature des mêmes symboles consacrés, laquelle ne change plus. Ainsi est-il bien vrai, que puisque les Pères comparent l'état des symboles consacrés, avec l'état de l'humanité du Verbe, & qu'ils disent que ni l'un ni l'autre ne change de nature, on a droit de juger de l'un comme de l'autre. Mais ce n'est pas aussi là qu'ils mettent le changement: c'est lors que l'on consacre les symboles: c'est par la consécration qu'ils disent que le pain est changé: au lieu qu'ils n'ont jamais osé ou pu dire de même, que par l'union hypostatique l'humanité ait été changée. Voilà où est la différence. Après l'union, comme après la consécration, rien ne change plus de nature: c'est alors que tout est égal, & qu'on a droit de juger de l'un comme de l'autre. Je ne vois point là de contradiction: je ne vois pas qu'on puisse être embarrassé à accorder les Pères avec eux-mêmes, quand ils nous fournissent eux-mêmes avec tant de clarté toutes les lumières propres à dissiper les contradictions que vous vous y figurez.

Page 284. S'ils disent néanmoins, que les symboles sont changés, & non l'humanité de Jesus-Christ, c'est que les disputes ont fait que l'on a été réservé dans ce dernier cas, de peur de donner prise aux hérétiques: au lieu que l'on a parlé librement des symboles Eucharistiques.

charistiques, parce que l'on n'avoit pas à craindre que qui que ce soit entendît le changement que l'on disoit s'y faire, autrement que d'une manière toute spirituelle. Car qui auroit jamais deviné qu'on inventeroit quelque jour la transubstantiation?

Cette interrogation a tout l'air de ces figures de Rétorique, que vous aviez crû trouver dans le P. H. quoi qu'elles n'y fussent pas. Croïez-moi, c'est une fort méchante défaite, quand on nous presse par l'exactitude achevée, avec laquelle les Pères ont parlé, & toujours, & uniformément de ces deux mystères, que de s'esquiver alors, en disant qu'ils ont écrit exactement de l'un, mais qu'ils n'ont pas eu la même exactitude sur l'autre. Car quelle raison en pouvez-vous apporter, sinon que cette grande exactitude vous embarrasse extrêmement? Mais qui vous a fait ainsi changer de langage? Saint Chrysostome & Théodoret ne sont pas exacts aujourd'hui pour vous? Or il n'y a encore que fort peu de temps qui ni vous ni les Protestans ne parliez pas sur ce ton là; quand vous vous figuriez inconsidérément, qu'ils étoient directement opposés aux sentimens de l'Eglise Romaine.

Il faudroit faire ici l'extrait du chapitre 8. & des deux suivans, ainsi qu'on se l'étoit proposé d'abord: mais comme le P. Hardouin n'y dit dans le fonds rien de nouveau, & que la plupart des passages qu'il cite & qu'il explique, ont déjà été citez sur le même sujet, & expliquez à peu près de même par ceux qui ont écrit de l'Eucharistie dans l'Eglise Romaine, & réfutez par les Protestans, qui leur ont répondu, on ne s'y arrêtera pas.

Assurément vous ne vous y êtes pas arrêté en les lisant, comme vous deviez faire: car vous vous fussiez apperçû, que pas un des passages que le P. H. met en œuvre, n'a été expliqué avant lui avec le tour qu'il prend, non pas même à peu près: & que l'explication qu'il y donne, n'a jamais été ni remarquée, ni prévenue, ni réfutée par les Protestans. Le P. H. n'est pas d'humeur comme eux à composer un livre sur des matières de controverse, pour le grossir de redites déjà usées. Il est encore moins d'humeur à copier M. Saumaïse, sur des points de Grammaire ou de critique, comme vous le lui imposez à tort. *Il ne s'agit, dites-vous à la page 248. que de sçavoir lire, pour reconnoître que le P. Hardouin a copié Saumaïse dans les endroits que l'on a marquez dans le tome cinquième, & en une infinité d'autres. Cét infinité d'autres sent l' & cetera des Notaires.* Pour les autres endroits, combien, je vous prie, en marquez-vous? Treize ou quatorze en tout. Qu'est-ce que cela sur le Plin entier? Mais ce sont avec cela des endroits, dont je ne pense pas que ni le P. H. ni M. Saumaïse veuillent se faire honneur: ils sont plus vieux qu'eux deux; & d'ailleurs ils sont si minces pour la plupart, qu'ils seroient capables de n'inspirer que du mépris pour les critiques, si l'on venoit à sçavoir qu'ils perdissent leur temps à de semblables bagatelles. Ce n'est pas aussi par là qu'il faut juger du Plin du P. H. Apparemment il n'a mis ces remarques légères, que pour ne rien omettre. Cela néanmoins empêche-t-il que ce qu'il a dit de M. Saumaïse dans sa préface, ne soit véritable? Que dans ses deux gros volumes sur Solin, il n'a rien dit qui serve à l'éclaircissement des endroits qui sont tant soit peu difficiles à entendre dans Plin. Que s'il a quelque remarque heureuse, elle n'est pas de lui: le P. H. en a découvert la source. Et s'il a enfin quelque remarque qui soit de son crû, qu'elle n'est pas heureuse. Vous ren-

voyez les gens à lire ces deux gros volumes, pour en juger. Mais je crains fort que vous n'ayez pas si tôt la satisfaction que vous souhaitez. Car l'ouvrage de M. Saumaïse sur Solin n'est pas une lecture si réjouissante, qu'on s'empresse si-tôt de le parcourir tout entier, même pour vous faire plaisir.

Mais quoi que je vous puisse garantir que le P. H. ne copiera jamais M. Saumaïse, ni autre: il est pourtant extrêmement dur de lui faire un procès, s'il lui échape quelque chose dans ses livres, que quelqu'un ait dit avant lui; ou de l'accuser pour cela de *larcin public*. Car si cela étoit, où en serions-nous, Monsieur, vous & moi? Quoi que dans ce que vous lui reprochez à la page 244. que pour concilier Saint Luc avec Tertullien par le moien d'un passage de Saint Justin, M. le Prieur a dit le même avant lui: si vous étiez équitable, vous verriez qu'il y a sur cet article là-même quelque différence entre eux; qui n'est pas tout-à-fait à mépriser.

On avertira seulement le Lecteur, que dans le chapitre 8. on trouvera l'explication d'un passage de Gélase, & la conformité des liturgies anciennes sur le sujet de l'Eucharistie.

Il falloit dire sur le sujet de la transubstantiation; car c'est ce qu'il y établit si bien, que vous n'avez pas osé avancer, n'ayant rien à y répondre: & vous n'étiez pourtant pas encore parvenu à la moitié de son livre. Il n'a presque pas de ligne, qui ne soit une preuve, à laquelle il ne faille une réponse particulière. C'est ce qui vous a effrayé: vous n'avez pas osé passer outre.

Page 285. *Dans le dernier il examine au long divers passages de plusieurs Pères. . . .*

Vous ne vous êtes pas donné le loisir de voir, ou vous n'avez pas voulu dire, qu'il a expliqué d'une manière aussi simple & aisée, qu'elle est nouvelle, tout ce que les Protestans ont proposé de plus fort contre la transubstantiation, & qu'ils avoient pris de Tertullien, de Saint Ambroïse, & de Saint Augustin.

Il y a encore ajouté Facundus de surcroît. Il a expliqué ses paroles conformément aux sentimens de l'Eglise d'Afrique: parce que celui qui a supposé cet ouvrage sous son nom, n'a pas voulu qu'on crût qu'il ait eu d'autres sentimens. Le P. H. étant néanmoins convaincu dés lors, que c'est une pièce fautive: quoi qu'il ait mieux aimé suivre encore pour quelque temps le sentiment commun: parce qu'il faut être réservé à prononcer quel est le véritable auteur d'un ouvrage.

Votre confrère, qui partageoit avec vous l'apanage la gloire de travailler à votre Bibliothèque, n'a pas eu toujours autant de réserve ni de circonspection. Car sans sçavoir quel est l'auteur d'un livre, il attribué quelquefois à un écrivain ce qui n'est point du tout de son caractère: tandis qu'il hésite d'ailleurs à lui donner un ouvrage qui est visiblement de son style & de sa façon. Qui lui a inspiré de mettre sur la tête du Père Bouhours, *l'Art de plaire dans la conversation*, à quoi ce Père ne pensa jamais, & dont tout le monde connoît l'Auteur? Il prononce pourtant là-dessus d'un ton décisif: & ne doutant pas du fait, il dit que *pour peu qu'on se connoisse en style & en manières, il n'est pas difficile de reconnoître l'Auteur de cet ouvrage.* On y voit, poursuit-il, le tour fin, ingénieux & délicat, la netteté & la politesse du P. Bouhours. Ces loüanges préparent la voye à des injures: on ne loue le Jésuite que pour le railler. Mais ni les éloges ni les railleries ne tombent point sur lui: & pour peu qu'on se connoisse en style & en manières, il est aisé de voir

voir que *l'Art de plaire dans la conversation*, ne vient point du Père Bouhours.

L'autre bévue qu'il a faite dans le même volume, donne une aussi grande idée de son discernement. Car après avoir fait ce Père l'auteur d'un livre qui n'est point de lui, & l'avoir fait sans aucune difficulté, il dit ensuite sur *La manière de bien penser dans les ouvrages d'esprit*, n'osant pas décider, *On attribue cet ouvrage au R. P. Bouhours*. C'est-à-dire, qu'il parle affirmativement où il n'y a nulle apparence d'assurer rien : & il doute, où la chose est certaine & constante. Excellent caractère pour un historien & pour un critique ! Ce n'est pas tout. Suivant ses lumières, il met dans les argumens des extraits, *Génie du P. Bouhours* : sçavoir au sujet de *l'Art de plaire dans la conversation*. Mais ce n'est non plus son génie que son livre : & ce prétendu génie n'a pour fondement que l'imagination du faiseur de Bibliothèque.

Je puis vous assurer que je n'ay guères lû que cet endroit de l'onzième tome de M. de la Crose. Mais une si mauvaise critique m'a fort déplu. Si j'entreprendois de faire la discussion des vôtres, je ne finirois jamais, quand je ne m'arrêteroie qu'aux articles du Socinianisme que j'ai rencontrés par tout, en cherchant les endroits où vous renvoyez le lecteur, à l'occasion du livre du P. H.

Il y a à la fin une addition de Ramtrumne ou de Jean Scot, de Hériger, & de quelques autres Il traite Jean Scot de précurseur de Béranger & de Calvin.

Ajoutez, s'il vous plaît, dans votre premier extrait, qu'il a fait remarquer dans le livre du faux Bertram les mêmes équivoques, & tous les mêmes détours, dont les Sacramentaires de ces derniers siècles se sont servis dans leurs expressions, pour paroître orthodoxes & conformes aux Pères : & que cet hérétique a sçu leur donner un tour encore bien plus fin, & par conséquent d'autant plus dangereux, que l'auteur est plus adroit à couvrir son jeu.

Je passe le reste de votre extrait, parce que je n'ai pas entrepris de suppléer ici à l'éloge que vous pouviez faire du livre du P. H. Il n'attend pas que les Sociniens ni les Protestans le traitent favorablement. Je puis pourtant vous assurer que de tout son cœur, comme moi, il prie Dieu qu'il les éclaire, & qu'il leur fasse connoître & embrasser la vérité. Je me recommande à vous & à M. Jurieu. Je suis,

Monsieur,

A Paris, le 25 Mai, jour de
la Fête-Dieu, 1690.

J'avois achevé ma lettre, Monsieur, lorsqu'il m'est tombé entre les mains le mois d'Octobre de l'Histoire des ouvrages des sçavans de M. B***. Il est vrai qu'il y parle assez obligeamment du P. H. à l'occasion de la lettre de Saint Chrysostome. *L'Auteur*, dit-il, *montre par tout beaucoup d'adresse & de sçavoir. Il parle en maître, & en homme qui a bien parcouru le pais d'Antiquité*. Mais il ne laisse pas de donner dans votre sentiment touchant le fonds de la doctrine : horsmis votre union personnelle, dont il ne s'est pas encore avisé. Quoi qu'il ne fasse guères qu'effleurer la matière, il paroît néanmoins qu'il l'a bien étudiée.

Aussi conclut-il enfin comme vous, par un coup de désespoir, se voyant ferré de près. *Quand même*, dit-il, *Saint Chrysostome auroit lâché quelques termes, qui emporteroient le Nestorianisme, il ne faudroit point le faire raisonner d'une autre manière : puisque les raffinemens de Nestorius ne furent condamnez que long-temps après lui : & qu'il est souvent arrivé aux Pères de panacher vers Nestorius, contre lequel ils n'étoient point en garde, pour fuir & pour s'éloigner d'Apollinaris & d'Eutyches*. Je lui demanderois volontiers d'abord, qui sont ces Pères, à qui il est souvent arrivé de panacher vers Nestorius, pour s'éloigner d'Apollinaire. Je voudrois bien qu'il m'en marquât quelqu'un, du temps même de ces hérésiarques : car je n'en ai pas où nommer un seul au P. H. *qui a bien parcouru le pais d'Antiquité*. Mais pour venir au fait, dites, s'il vous plaît, à M. B***, ou faites lui dire, que S. Chrysostome du moins n'est point de ceux-là. Le Nestorianisme, même avant la condamnation solennelle, qui en fut faite au Concile d'Ephèse, n'étoit pas, comme il semble qu'il le voudroit bien, un simple raffinement, semblable à certaines subtilitez de l'Ecole, dans lesquelles on tient le pour & le contre, sans blesser le fonds de la Religion. C'étoit dès lors une hérésie capitale, dont Saint Chrysostome a eu horreur, & qu'il a combattu de dessein formé dans cette lettre-ci même, parce qu'elle commençoit déjà à se glisser dans les esprits. D'où vient que Cassien, à la fin de son ouvrage contre Nestorius, exhorte les habitans de Constantinople à s'attacher sur cet article à la doctrine de Saint Chrysostome, qui avoit été leur maître commun, & de qui il fait gloire d'avoir appris tout ce qu'il écrit contre l'hérétique. Après cela, faites lui bien comprendre, que le P. H. aura toujours cette objection à lui faire en bonne forme, à laquelle vous ne satisferez jamais, ni vous, ni les Protestans. Si Saint Chrysostome ne panche pas vers Nestorius, mais si au contraire il en combat expressément l'erreur, de votre aveu même, Monsieur, il faut nécessairement *faire raisonner Saint Chrysostome d'une autre manière*, que celle qu'il plaît aux Protestans : il faut qu'il établisse la transsubstantiation dans cette lettre-ci même. Or il ne panche pas vers Nestorius : cela est constant. Car est-ce pancher vers Nestorius, ou plutôt n'est-ce pas combattre ouvertement, & condamner Nestorius par avance, que de dire, qu'il faut détester ceux qui veulent reconnoître deux Fils de Dieu, parce qu'il y a deux natures parfaites en Jesus-Christ : ceux qui ne croient pas qu'il n'y a pour cela qu'une seule filiation, qu'une seule personne, qu'une seule hypostase, *μίαν υἱότητα, ἐν προσώπῳ, μίαν ὑπόστασιν* : & que ces hérétiques, qui introduisent deux filiations, sont aussi pernicious, que les défenseurs d'une seule nature ? Ce sont les propres paroles de Saint Chrysostome sur la fin de sa lettre, où il s'étend au long sur ce sujet. Saint Chrysostome est donc en garde contre Nestorius, & ne panche pas vers lui : Il le faut donc faire raisonner d'une autre manière, que celle qu'il plaît aux Protestans : il faut donc enfin nécessairement, qu'il établisse la transsubstantiation dans cette lettre-ci même, puisque sans cela son raisonnement entraîneroit par une conséquence évidente & infaillible, ou pour me servir du mot de M. B***, *emporteroit le Nestorianisme qu'il combat*. Aiez donc la bonté, Monsieur, de donner avis à M. B*** qu'il prenne une autre voie de s'accorder avec Saint Chrysostome.

JOANNIS

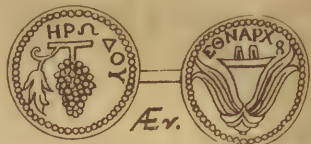
JOANNIS HARDUINI
Societatis JESU Presbyteri
CHRONOLOGIÆ
EX NUMMIS ANTIQUIS RESTITUTÆ
P R O L U S I O
D E N U M M I S
H E R O D I A D U M.

ET U S adagium est, aptiorem quam in sua quemque causa patronum esse neminem: quod nuper intellexi esse longe verissimum. Inventus est enim qui pro Eumenio scriberet: sed ea primum stili vehementia, quam ab Eumenii indole ac moribus esse alienam ipse professus est: deinde deficiente etiam ab Eumenio ipso alicubi ac discorde sententia. Ex quo gemino, opinionum scilicet stilique discrimine, tametsi ille frequens auditor Eumenii est, tamen longe alium Eumenium esse ab eo, qui Eumenii Hyperaspisten egit, mox erit, opinor, omnibus persuasum. Itaque quod ille, sive obscurius paulo, sive pressius quam par fuit, de Cæsarea Herodianique generis descriptione perstrinxit, nunc demum juvat ex ipsius Eumenii, hoc est, ex nostra sententia promere: excerptis ex majore nostro opere, digestisque per annos singulos nummis antiquis, qui ad illam historiæ partem adtinent. Nam cum universam Chronologiam moliamur ex nummis veteribus illustrare, quorum subsidio nihil esse certius deprehendimus, tum ad veritatem historiæ detegendam, tum ad judicium ferendum de plurimis veterum monumentis: fas nobis esse arbitramur, priusquam in lucem publicam integrum opus emanet, de quibusdam capitibus paulo abstrusioribus, quale istud est quod hodierno die proponimus, eruditorum sensa ac judicia explorare, ex iisdemque proficere. Herodianum ætatis delineatio est, tam sacris codicibus, nummis antiquis, lapidibusque consentanea, quam videbitur eadem a Josepho, aliisque annalibus, dispar ac dissentiens. Quæ ætas ut postea a nobis co-

piofius, si res ita ferat, conjuncteque cum historia Augusta, veluti cum integro corpore, tractabitur: ita nunc ab eo divulsa, in brevi quasi tabella seorsim strictimque repræsentatur.

Anni ab Urbe condita.

723 HPΩΔΟΥ. Uva, symbolum agri vim feracis, in vineis Engaddi, Cant. 1; 13. Plinius, lib. v. sect. xv. Engadda oppidum secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmetorumque nemoribus: nunc alterum bustum.

ΕΘΝΑΡΧΟΥ. Ex Regia gaza nummus æris minimi. Herodi priori Spanhemius quoque hunc nummum merito adjudicat. Nemo certe post hunc Herodem Herodes alter Ethnarcha fuit, hoc est, Princeps Judææ ac Samaritæ. Nummi aream occupat, non galea, ut quibusdam visum est: sed flos rubentis lilii, qualis a Plinio describitur, libro xxi. sect. xi. Foris striati, & ab angustis in latitudinem paulatim se se laxantibus effigie calathi, resupinis per ambitum labris, tenuique filo & semine, stantibus in medio crocis, calyce diversi coloris. Laudatissimi.

tissimum esse in Antiochia, & Laodicea Syria, mox in Phaselide Judææ, testis est idem. Est hic igitur lilium Phaselidis, *lilium convallium*, Cant. 2, 1. Ethnaracham Judææ tantum fuisse Herodem utraque nummi area indicat.

Caput Octavii Cæsaris nudum sine laurea. L. BΠΣ. Annus 282. Græcorum, autumnus anni hujus iniens. Post caput Octavii, ΝΓ aliæque litteræ exesæ, ut quidem oculi referunt. In quem annum Græcorum incurrat Octavii victoria de Asia recepta, sædusque renovatum eodem anno inter Octavium Cæsarem & Zenodorum, hic nummus Zenodori notat.

ZHNOΔΩΡΟΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗ ΓΗ... Sic enim detrita sunt litteræ istæ duæ postremæ, ut fugiant propemodum aciem oculorum. Caput Zenodori nudum sine diademate: quoniam tetrarcha tantum, non βασιλεύς fuit. Nummus perrarus, in Cimelio Illustrissimi Domini Foucault, ex ære minimæ fere molis.

Caput Octavii Cæsaris nudum, ut supra. L. ΠΣ. Annus, ut conjicimus, idem qui in priore nummo.

ZHNOΔΩΡΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ... Caput nudum, sine diademate. E Cimelio D. DRON: ejusdem molis & metalli.

724 Annus primus æræ, ut dicitur, Augustanæ, post Asiam nempe receptam: ab autumnus anni superioris iniens: cum & Actiaca victoria ab Octavio Cæsare est relata. Quam verè Judæam ab Augusto captam hoc anno retulerit vetus scriptor in Isaiam libro 2. tomo 1. amplius considerandum est.

725

726

727 Sebaste ab Herode hoc anno condita. Æra in nummis primum apparet anno Christi 82. Augusti nomen, Græce Σεβαστῆς, Octavius Cæsar accepisse videtur Kal. Januariis, anni V C. DCCXXIX. & tunc quoque appellata Sebaste.

728

729

730

731

732

733 Cæsarea Augusta Palæstinæ circa hoc tempus condita fuisse ab Herode vulgo creditur, ob illud Plinii, libro v. sect. xiv. *Stratonis turris, eadem Cæsarea, ab Herode rege condita*. Certe hic annus est undecimus æræ Augustanæ, autumnus iniens, qui designari videtur in nummo, quem Patinus affert in Suetonium, pag. 111. ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, capite Augusti laureato. (Fortuna stat, cum ancora, & palma, & cornucopiæ; quæ sunt annonæ uberrimæ in portu Cæsareæ Palæstinæ symbola. L. ΙΑ. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. Sicut in nummo Claudii, anno Christi 54. scriptum est, ΕΤΟΥΣ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΙΓ. Namea civitas, ut aliæ quædam, nunc L. nunc ΕΤΟΥΣ, in suis nummis scripsit. Alter ibidem, parte antica similis: in postica, ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ. Dea rupi infidet, spicas dextra gerens, fluvio ad pedes emergente: de quo amne in Antirrhético diximus. Sed nummi isti a Patino allati, recentes sunt & adulterini.

De Plinii autem loco dicemus inferius.

ΚΑΙΣΑΡΙΑ. Ara cum igne, ob vota suscepta pro Cæsare.

ΣΕΒΑΣΤΗ in corona laurea. E Gaza Regia, æris minimi. *Cæsarea Augusta Palæstinæ*. Jam tum id nomen habuit ab Augusto Cæsare: sed postea ab Herode rege condita fuit, hoc est, muris cincta.

734 Herodes templum Hierosolymitanum instaurari jussit, si fabulatori Josepho credimus.

735

736 Laudat hoc anno, ut apparet, *Herodis palmetia pinguis* Horatius, libro 2. epist. 2. versu 184.

737 In Judæa *Herodium toparchia* fuit una ex decem, cum oppido illustri ejusdem nominis, teste Plinio, lib. v. sect. xv. De anno natali hujus oppidi, nihil certi & explorati est.

738

739

740

Phaselis, si Stephano fides, urbs est Judææ ab Herode condita: Plinio convallis Judææ est, palmetis inclyta, lib. xiii. sect. ix. de nomine conjugis Herodis, ut videtur: sicut Livias ibidem, de nomine Livie Augusti.

741

742

743

744 Dedicatio Cæsareæ ab Herode, si Josephum audimus.

745 Si Josepho fides habenda esset, libro xvi. cap. 1 x. aienti agrum Phaseliticum cognominatum fuisse & coli cæptum post annum V.C. 744. consecrarium ex eo foret, non ante annum istum fuisse percussum nummum ΗΡΩΔΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ, quem attulimus anno 723. Nam is Phaseliticum lilium repræsentat.

746

747

748 Herodes Zenodori F. Galilææ: simul Philippus ejusdem tetrarchæ frater, Iturææ & Trachonitidis regionis tetrarchiam obtinet. Anno certe 752. quo conceptus est Joannes Baptista, solam Herodes prior Judæam cum parte Samariæ tenebat, teste Luca: hoc est, annis quatuor ante excessum e vita: neque unquam extra hos fines regnavit, ut dicemus in Notis.

749

750

751 Philippus Zenodori F. Herodis tetrarchæ frater, Cæsaream Cæsari Augusto donat. Ea dicitur Cæsarea Philippi in Evangelio: Cæsarea Panæas apud Plinium, & in nummis.

752 Augusti caput. Nummus a Spanhemio descriptus, ad Juliani Cæsares, pag. 34. sed adulterinus ac recens,

ΙΟΥΛΙΟΣ ΘΕΟΣ. Divus Julius. ΚΑΙΣΑΡΙΑ ΣΕΒΑΣΤΑ ΝΕΩΚΟΡ.

753 ΔΕΥΚΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Lucii Cæsaris Augusti F. caput nudum.

ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. Capricornus cum Cornucopiæ. Est nummus Gazæ Regiæ, ex ære minimo. Caper ille in piscem desinens, abundantiam annonæ terra marique indicat. Ex quo intelligere promptum est, Cæsaream hic designari, quæ sit litori maris apposita, non tamen Cæsaream Palæstinæ, ut putat D. Vaillant, sed Cæsaream

saream Bithyniæ. Neque enim condita Cæsarea Palæstinæ fuit ab Herode priore Judææ rege, tametsi Josephus & alii ita prodiderunt: sed ab Herode rege Galilææ, ut postea dicemus. Vide enim Nummos Populorum & Urbium, verbo CÆSARE A Bithyniæ. Neque aliud in nummis pariter Augusti Capricornus significat: tametsi Antiquarii de natali Augusti accipiunt, de quo disceptant inter se frustra, a Suetonio decepti, ut alias dicemus.

Anni æræ Christianæ.

1 Primus hic annus est æræ Christianæ, nato Domino sub exitu anni superioris, in diebus Herodis regis.

2

3 Herodes Judææ rex diem obit, cæsis antea infantibus a bimatu post Christum natum. Archelaus F. in Judæa regnat pro Herode patre suo. Matth. 2, 22. Nummus Archelai nullus exstat, qui sit sincerus.

4 De nomine Archelai regis, Archelaïs Judææ convallis, palmetorum nemoribus clara, apud Plinium, lib. XIII. sect. IX.

5

6

7 Caput Augusti laureatum. E Regia Gaza, ære mediocri.

ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Capricornus. ΔΗ. Annus XXXVII. ab Asia recepta, autumno iniens. A Cæsariensibus Palæstinæ percussus: qui more Græco Σεβαστὸν dixere, non, ut Judæi, Κάισαρος tantum.

8 Archelaus hoc anno obit: Judæa fit Augusti provincia.

ΚΑΙΣΑΡΟΣ. Spica, fertilitatis agri Judaici symbolum.

ΔΘ. Palma. Annus XXXIX. Asiæ receptæ. Vide Notas.

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

29

Caii: ΓΑΙΩ ΚΑΙΣΑ. ΓΕΡΜ. ΣΕΒ. in corona. E Cimelio Illustriss. D. BEGON, ex ære minimo. Qui mos erat in Oriente regum ac civitatum, monet Herodes, in quem tetrarchiæ suæ annum primus Caii Cæsaris annus incurrat, nempe in XLIII.

38 ΗΡΩΔΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ. L. ΛΔ Palma.)(TIBERIAN, in corona laurea. Nummus est ex ære minimo, in Thersauro Regio. Annus est XLIV. Herodis tetrarchæ, non XXXIV. ut quidam putant: nam ex littera M & Δ una conflatur, ut fit in nummis. Nummum Herodis tetrarchæ nullum vidimus ante Caii Cæsaris Germanici principatum. ΗΡΩΔΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ. L. MΔ. litteris duabus pæne nexis. Anno XLIV. tetrarchiæ Herodis. Palma.

In corona laurea, ΠΑΤΕ. hoc est, litteris implicitis, Παλῆς. Nam est ibi A pro A & Δ. Deinde E etiam pro C. Eminent postea littera T: quæ ipsa cum A vel Δ conjuncta, efficit N. præterquam quod & pro I jure accipitur. Herodes Tetrarcha in hoc nummo satis ambitiose Palæstinæ se Tetrarcham appellat, non Galilææ: eo quod ultra Galilæam ditionem extenderet; & Turrin Stratonis in potestate haberet, quæ fuit postea Cæsarea, caput Palæstinæ. Est hic nummus perpulcher ex ære minimo in Gaza Regia. Is est quem Illustriss. Spanhemius, pag. 527. pereruditi operis nuper impressi typis Londini, ex relatu haud satis fido sic expressit, In corona laurea. NK.

39

40 Agrippa, si Josepho credimus, scribit ex Urbis ipsa Roma ad Caium Cæsarem pro Judæis. Reipsa hoc anno Cæsaream occupat, & sub Caii Cæsaris tutela anno uno tenet: mox a patruo Herodæ pellitur, cui Claudius Aug. magis favebat. Id intelligitur ex isto Caii Principis, quem Caligulam dixere, nummo: cujus in averfa superficie legitur, ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΑΣΥΛΟΥ. ΑΓΡΙΠΠΑ ΒΑΣΙΛΕΥ. Ἀγρίππα βασιλεύοντι. Stat Agrippa togatus, dextra codicillos tenet. Pulsus eundem mox Cæsarea fuisse ab Herode nummi sequentes significant.

41
Claudii
I.

42 ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ. Caput diadematum. ΚΛΑΥΔΙΑ ΚΑΙΣΑΡΙΑ, in corona. E Gaza Barberina, æris minimi, referente Holstenio in Stephan. pag. 154.

Cæsareæ æram hic annus aperit; quo ei civitati Cæsareæ, & Claudiae, & Germaniciæ nomen ab Herode datum est. Quo ille officio se rursus sub Claudio principe, ut antea sub Tiberio, Claudiae gentis amicum & clientem, Φιλοκλαύδιον profitetur in nummo sequente. Hanc Cæsarienses æram alterumque nomen notaverunt in nummo Commodi, ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙΩΝ ΡΑΘ. Claudiae nomen coloniæ Cæsareæ inditum refert, opinor, & Treboniani Galli nummus ex ære magno in Gaza Regia; cujus pars postica in laurea corona exhibet hanc epigraphen: COL. PR. FL. AVG. F. C. CAES. METR. P. S. P. Colonia Prima Flavia Augusta Felix Claudia Cæsarea metropolis Provinciae Syriae Palæstinæ. Quod si G. CAES. legeris, erit Germanicea Cæsarea, ut in Diadumeniani nummo ex ære minimo, in Cimelio D. FOUCAULT, qui inscribitur: COL. PR. FL. F. AVG. G. CAES. Et in altero M. Aurelii e Gaza Regia, ΚΑΙΣΑΡΕ. ΓΕΡΜΑΝΙΚ. ΚΟΜ. Cæsareæ Germaniceæ Commodianæ.

43 ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ. Caput Herodis diadematum. E Gaza Regia.

ΚΛΑΥΔΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ. ET. Γ. in corona, hoc est, ἐτὸς γ'. anno Claudii tertio. Ultra quem annum cum nulli deinceps Herodis nummi appareant, hunc ipsum esse Herodem ex eo recte conficitur, cujus obitum narrat hoc ipso anno Lucas in Actis cap. XXI. Quod & Spanhemio V. Cl. pag. 444. olim placuisse animadvertimus. Itaque interregnum fuit in Palæstina, usque ad annum 51.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΟΥ. Ara accensa. Hinc L. Γ. Anno tertio. Inde T. Τιβερλέων. Inde parte averfa, galea, ut volunt: ut verius arbitramur, lilium est. Ut ut est, hoc nummo, qui est ex ære magno in Gaza Regia, refellitur error eorum, qui nummis inscriptis, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΟΥ, Herodem Chalcidis regem, a Josepho confictum, jubent intelligi. Nam cur Herodi Chalcidis nummum cuderent Tiberienses? At Herodi Galilææ Tetrarchæ, anno tertio ex quo βασιλεύς appellatus est, Tiberienses, qui fuere ad mare Galilææ, percusso numismate gratulantur. Nihil planius. Hic nummus demonstrat Herodem regem, cujus est in Actis mentio, cap. XXI. eum ipsum esse, qui prius Tetrarcha vocabatur.

44

45

46 Claudii caput latifratum.

ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΕΤΟΥΣ Ε. Dearupi seu monti insidet, ut in nummo anni V. C. 733. & in altero ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙΩΝ. Annus quintus hic est æræ Cæsariensium. Nummus est nuper laudatus ab Antiquario.

47

48

49

50

Circiter hunc annum Felix in Judæam Præses a Claudio Imperatore mittitur.

51

Annus primus Agrippæ prioris, cui regnum patris ac patruus obtigit sub Claudio, hoc est,

Tt 2

- est, Galilæa, cum Trachonitide. Tunc ille se & Magnum Regem & Φιλοκλαύδιον simul appellat in nummo vetere nuper edito: annosque numerat regni, ex quo illud accepit.
- 52 Nummus Claudii vultu ac nomine. In averfa parte, ΕΠΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΓΡΙΠΠΗ. ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ, in corona laurea. *Sub rege Agrippa, Tiberienfium in Galilæa nummus.*
- 53 ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. capite laureato. Jam tunc ita fingi Σ coeptum in nummis: etiam & multo prius.
- 54 ΕΤΟΥΣ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΙΓ. *Anno Casarienfium Palæstina, non Claudii Principis, decimo tertio. Caput turritum, ut in nummo Titi, COL. CAESAREA. L. IB. ΦΛΑ. Ex ære mediocri, apud D. Foucault.*
- Claudii ultim. Neronis 1.
- 55
- 56
- 57 Nummus Neronis. In averfa parte: ΕΠ. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΓΡΙΠΠΗ ΝΕΡΩΝΙ Γ. *ἐπὶ βασιλείᾳ Ἀγρίππᾳ, Νέρωνι γ'. Sub rege Agrippa, Neroni nummus dicatus, anno ejus tertio.*
- 58 ΝΕΡΩΝΟΣ, in corona. ΚΑΙΣΑΡΟΣ. L. E. *annus quintus Neronis. Spica, Judææ symbolum. In thesauro Mauroceni, pag. 113. Judæa provincia sine rege, nisi Cæsare.*
- 59 Αἶ. xxv, 1. *Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Hierosolymam a Cæsarea. Erat Judæa provincia Augusti fisco addicta, post obitum Archelai, ut diximus. Αἶ. xxv, 13. Agrippa rex & Berenice descenderunt Cæsaream ad salutandum Festum Judææ Præsidem. Nusquam dicitur in Αἶτις Agrippa rex Judææ, sed rex præcise, vel Agrippa. Neque is Hierosolymis tunc fuit: alioqui Festum ibi salutasset. Descendit igitur a Galilæa Cæsaream, sedem Præsidis Provincia.*
- 60
- 61 Agrippa junior Agrippæ F. accepit ex Senatusconsulto imperium rei militaris in Palæstina, ut ex nummo liquet anni 86.
- 62
- 63
- 64
- 65
- 66
- 67
- 68 ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ. Caput diadematum Agrippæ senioris. Nummus nuper vulgatus a D. Vaillant, ex ære mediocri.
- Nero- nis ult. tim. Galbæ 1.
- Μ...ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΟΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Dea stat cum temone & cornucopiæ, uberis annonæ in portu Cæsariensi symbolum.
- ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput laureatum, adjecto solis fidere, quod est symbolum Orientis. Nummus Reg. ex ære mediocri.
- Μ...ΙΑ Η ΠΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Dea stat cum hasta, pede proræ navis imposito. Μητρόπολις Καισάρεια ἡ πρώτη Σεβαστὴ Σεβαστῶν, *Prima Augusta Augustorum, Ti. Claudii nimirum, & Neronis Claudii. Nam ambos coli a se ea civitas proficitur, cui rex Φιλοκλαύδης proficitur.*
- tur. Litteram O pro Ω in nummis scribi, tralatitium est. Ut in Latinis autem, C. A. C. *Colonia Augusta Cæsarea*, A pro Augusta: ita solum Σ pro Σεβαστῇ in Græcis ponitur: quemadmodum in nummo Crispinæ: & in aliis Augustorum littera Græca C pro Σεβαστῶς passim ponitur. In media nummi area, L. ΙΔ. *Annus xiv. Neronis, quo anno a Neronis partibus stetit Cæsarea. Eam obcausam, ut videtur, ducta in partem civitatis anno sequente a Vespasiano colonia est.*
- ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ut supra, in eadem gaza.
- Μ...ΙΑ Η ΠΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Μητρόπολις Καισάρεια ἡ πρώτη Σεβαστῶν.
- 69 Judæa rebellante jam ab anno superiore, Vespasianus cum liberis ad bellum se comparat.
- Vespas. 1.
- 70 ΔΟΜΙΤ... Capite laureato. ΕΤΟ. ΙΘ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΗ. *Anno xix. regis Agrippæ. Triremis, Galilææ symbolum: quale in nummo Τιβερίων cernitur sub Hadriano: cujus symboli vice in aliis ejusdem civitatis, sub Trajano & Hadriano, nunc est ancora, nunc temo cum prora. Est hic nummus e Gaza Regia: cui similem Titi nomine profert D. Vaillant e Museo suo. Cuius uterque hoc anno ante Septembrem.*
- Cæsaream ducta a Vespasiano colonia est, eademque Prima Flavia cognominata, teste Plinio, nummisque permultis. Era coloniz Flaviana idcirco ab autumnno incipit hujus anni.
- Hoc anno Hierosolyma, ut Plinius ait, bustum Judææ efficitur. Nummi JVDAEA CAPTA inscripti, anno sequente cusi in provincia Narbonensi.
- 71 ΑΥΤΟΚΡ. ΤΙΤΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. *Imp. T. Cæsar, capite laureato.*
- ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΛΛΩΚΥΙΑΣ. *Judæa capta. Victoria scribit in clypeo palmæ arbori apposito. Est ex ære mediocri, e Cimelio Illustrissimi Domini Foucault. Qui hunc nummum alias sic edidit, ut in altera superficie legeretur ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΛΛΩΚΥΙΑΣ, in altera ΚΑ. ΒΑ. ΑΓΡ. si ex duobus nummis dissimilibus unum conflavere. Quod & e Constantini nummis duobus fecisse quemdam nuper in notis ad Lactantium, jam adnotatum est.*
- Domitiani nummus, ex ære mediocri, apud Patin. pag. 164.
- ΕΤΟ. ΚΑ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. *Anno xxi. regis Agrippæ. Victoria cum palma & corona.*
- 72
- 73 Titi nummus, ex ære mediocri, apud Patin. pag. 151.
- ΕΤΟ. ΚΓ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. *Anno xxiii. regis Agrippæ. Victoria, ut supra.*
- 74 ΔΟΜΕΤ. ΚΑΙΣΑΡ, capite laureato. Regius, ex ære mediocri. Est & in thesauro Mauroceni, pag. 116.
- ΕΤΟ. ΚΔ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. *Anno xxiv. regis Agrippæ. Victoria, ut supra. Ab autumnno hujus anni incipit ara Flavio-politarum in Cilicia.*
- 75
- 76 ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΙΤΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, capite laureato.
- ΕΤΟ.

- ΕΤΟ. ΚΣ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. *Anno* 83
xxv i. *regis Agrippæ*. Victoria, ut supra.
E Regia Gaza, ære mediocri. Hic num-
mus est, opinor, quem Spanhemius pag.
864. ex Seguini Museo legit ΣΕΒΑΣ-
ΤΟΣ, & Vespasiano tribuit. Tamen &
Occo habet pag. 158. e Cimelio Alb.
Princ. nummum sequentem :
- ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕ-
ΒΑΣΤΩ, capite Vespasiani laureato.
- ΕΤΟ. ΚΣ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. Dea stat cum
cornucopiæ, ut in nummo Cæsareæ, an-
no 43. Exhibetur iste & ab Erizzo, pag.
131.
- ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, capite
laureato. Reg. æris minimi.
- ΕΤΟ. ΚΣ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. Victo-
ria sinistro pede galeam premit, dextra
scribit in clypeo.
- 77 ΑΥΤΟΚΡΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΩ ΣΕ-
ΒΑΣΤΩ. Caput laureatum.
- ΕΤΟΥ. ΚΖ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. *Anno*
xxv ii. *regis Agrippæ*. Dea stans, dex-
tra spicas, læva cornucopiæ gerit. Est
Reg. ære mediocri.
- ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, capite
laureato. Reg. æris minimi.
- ΕΤΟ. ΚΖ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. Duplex
cornucopiæ.
- 78
- 79 ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΩ
Τιτ. 1. a
CΕΒΑΣΤΩ. *Imp. Vespasiano Aug.* Ca-
put laureatum. Est Reg. ære mediocri.
Julio.
- ΕΤΟ. ΚΘ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. *Anno*
xxix. *regis Agrippæ*. Dea stans, cum
spicis & cornucopiæ.
- Titii nummus, e Gaza Medicea, referente
Spanhemio.
- ΕΤΟ. ΚΘ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. Victoria
cum palma & corona. Vespasiano adhuc
superstite conflatus. Agrippæ autem nec
tricesimus, nec deinceps alius in nummis
annus occurrit. Id quod argumento est
aliud esse ab isto Agrippa illum, cujus
post annos septem annus præfecturæ vi-
cesimus sextus notatur in nummo Domi-
tiani. Jedidæus Alexandrinus, sed falsus
testis, ut dicemus, annos xxx. nec plu-
res huic Agrippæ tribuit, quem & po-
stremum Agrippam, communi cum so-
ciis errore, nuncupat.
- 80
- 81 Titii nummus, COL. CAESAREA. L.
IB. ΦΛΑ. *Annus xii. Flaviorum*, au-
tumno iniens: Nam annus primus apud
Græcos cœpit autumno, anno Christi 70.
Annus hic primus est Agrippæ alterius, ut
colligi posse videtur, ex nummo anni
94.
- 82 IMP. DOMIT. CAESAR. Capite lau-
reato. Reg. ære mediocri.
- ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ. Jupiter stans dextra
hastam, læva victoriolam tenet. L. ΘΡ.
Mos fuit Syriæ civitatum, ut diximus,
in nummis adnotare, in quem æræ suæ
annum primus Augustorum annus inci-
deret. Itaque hic annus est cix. æræ Se-
bastenæ, incurrens in annum Domitiani
primum, a verno tempore etiamnum ini-
ens, vetusto Judææ ac Samariæ more.
Nam in Galilæa annus autumno cœptus
est, more Græco, quem in urbe Seba-
stena quoque receptum postea fuisse veri-
simile est. Æram Sebastenam videri bien-
nio ab erudito viro retardari dicetur in
Notis.
- 84 ET. ΚΔ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. *Anno* xxiv.
regis Agrippæ. Victoria stans. Ex ære mi-
nimo, in Gaza Regia. Vide annum 86.
- 85 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΓΡΙΠΠΑ. Tabernaculum:
de quo dicemus in Notis.
- L. E. *Annus quintus*, ex quo imperium rei
militaris in Judæa gerit, quale jam in
Palæstina gerebat. Tres spicæ ex uno fur-
culo emicant, ubertatis Judaicæ symbo-
lum. E Museo nostro, ære minimo.
- 86 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΓΡΙΠΠΑ. Tabernaculum.
- L. Σ. *Annus sextus*. Tres spicæ, ut supra.
Apud D. Dron, ære minimo.
- ΙΜ. CΑ. D. VES. F. DOM. AV.
GER. COS. XII. *Imp. Cæsar Divi*
Vespasiani Filius, Domitianus Augustus,
Germanicus, Consul XII. capite lau-
reato.
- ΕΠΙ. ΒΑ. ΑΓΡΙ. ET. ΚΣ. S. C. *Sub*
rege Agrippa, anno xxv i. Senatusconsul-
to. Caduceus insertus gemino cornuco-
piæ: pacis & abundantiae symbolum. E
Regia Gaza, ære minimo. Ex quo rex
Agrippa imperium in Palæstina rei mili-
taris accepit ex S. C. annus hic est sextus
ac vicesimus.
- ΙΜ. CΑ. D. VES. F. DOM. AV. GER.
COS. XII.
- SALVTI. AVGVST. S. C. Ara. ΕΠΙ.
ΒΑ. ΑΓΡΙ. ET. ΚΣ. Vota suscepta
toto imperio pro salute Domitiani Aug.
ab anno 84. quo Romæ percussus alter
iste nummus est ex ære mediocri, apud
D. Foucault: IMP. CAES. DO-
MITIAN. AVG. GERM. COS.
X.)(SALVTI. AVG. Ara. Infra,
S. C. At prior ille e Cimelio est Illustriss.
D. Begon, Cæsareæ Palæstinæ percus-
sus.
- 87 ΕΠΙ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠ. ET. ΚΖ. *Sub rege A-*
grippa, anno xxv ii. Duplex Cornuco-
piæ. Nummus Domitiani Imp. nomen
ac vultum ex altera parte refert: apud
D. Vaillant, ex ære minimo.
- 88
- 89 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΓΡΙΠΠΑ. Tabernaculum.
- L. Θ. *Annus nonus*. Tres spicæ, ut supra. A-
pud D. Foucault, ære minimo.
- ΕΤΟ. ΘΚ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠ. Triremis. *Anno*
xxix. *regis Agrippæ*. Domitiani Imp.
nomen ac vultum area nummi altera ex-
hibet. Est in Gaza Regia, ex ære mini-
mo.
- 90
- 91 ΑΥΤΟΚ. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ
ΣΕΒΑΣΤΟΣ, capite laureato.
- ΦΛΑΟΥΙ. ΝΕΑΠ. ΣΑΜΑ. L. ΑΙ.
Flavia Neapolis Samaria, anno xi. Sunt
eæ voces in corona laurea, cum gemino
cornucopiæ. E Regia Gaza, ære mediocri.
Alter e Cimelio Droniano: ΦΛΑΟΥΙ.
ΝΕΑΠΟΛΙ. ΣΑΜΑ. L. ΑΙ. cum
palma. *Annus xi.* Verius tamen ad an-
num Domitiani primum, quam ad istum,
hi nummi pertinent, ut dicemus in No-
tis.
- 92 Autumno anni hujus incipit æra Flaviorum Chal-
cidenfium in Syria.
- 93 Autumno anni hujus incipit æra Capitolienfium,
sive Hierosolymæ reffitutæ, ut in Chro-
nologia Veteris Testamenti ostendimus.
- 94 ΚΑΙΣΑΡ. Δ. Caput Domitiani lau-
reatum.
- L. ΙΔ. ΒΑΣΙ. ΑΓΡΙΠ. Victoria scri-
bit

bit in clypeo. Annus est xiv. regis Agrippæ: qui annus in eadem idcirco nummi area cum nomine Agrippæ conjungitur, autumno iniens. Pulsos in Oriente Arabas Parthosque a diversis Domitiani ducibus vel legatis, quorum haud postremus Agrippa rex fuerit, hic nummus insignis docet, qui est in Cimelio Droniano, ex ære mediocri, Cæsareæ pariter in Palæstina conflatus. Hoc anno, qui Domitiani quoque xiv. est, gratulantur Cæsari victoriam aliæ similiter Palæstinæ civitates: ut Raphia, cujus æram vir eruditus biennio remoratur: & Ascalo. Item Cæsarea Cappadociæ, in nummo ex ære mediocri, Cimelii Droniani: ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑ. ΕΤ. ΔΙ. cum Argæo monte. In antica parte caput est Domitiani laureatum, detruta epigraphe.

95 ΑΤΤΟ. ΔΟΜΕ. capite laureato, Imp. Domitianus.)(BA. ΑΓΡ. ΕΤ. ΕΔ. Regis Agrippæ anno xxxv. in corona laurea. Nummus est ex ære minimo, in Gaza Regia.

96 IMP. NERVA. CAES. AVG. P. M. T. R. P. COS. II. PP. capite laureato.

FISCI IYDAICI CALVMNIA SVBLATA. S. C. Palma, Judææ symbolum. E Gaza Regia, & Cimelio Droniano, ex ære magno. Judæa fisco Augusti addicta, non fuit ante hunc annum Senatui Populoque Romano reddita. Unde & balsamum Judaicum *fiscus* Principis sequebat, vendebatque, teste Plinio, libro xii. sect. liv.

97

98 Trajani Imp. annus primus.

NOTÆ.

Ad annum Urbis Romæ DCCXXIII.

I. Quo anno principatus Herodi fuerit assignatus.

ANNUM statuere, quo Herodes iniiit Judææ principatum, haud erit difficile, cum de causa constiterit, cur eidem sit delatus: id quod adnotatione sequente facturi sumus. Ex qua apparebit, anno Urbis conditæ DCCXXIII. assignari initium Herodianæ ethnarchiæ oportere. Itaque a Josepho, qui Herodis initium, & illud quidem, ut volunt, alterum, anno DCCXVII. statuit, non sine causa discedimus: ut & ab auctore brevis Chronologiæ, *Seder Holam Zuta*, qui regnum Proselytorum, ut appellat, in Judæa, hoc est, Herodiadum, annis centum ac tribus usque ad Urbis excidium circumscribit, ejusque proinde initium conjicit in annum Urbis Romæ DCCXXI. Tamen hunc sequuntur calculum hodieque Judæi in suis Calendariis: sed Europæi tantum, a vafro admodum genere hominum delusi, abhinc annos vix dum quingentos. Occisus est autem Antigonus, inquit ille, pag. 60. anno centesimo tertio regni posteritatis Machabæorum. In ejus vicem substitutus est Herodes filius Antipatri, Machabæorum servus, qui rebellans totam familiam dominorum suorum trucidavit. Regnavit autem annis duobus: nempe, opinor, ut Herodis pessimi principis typus fuisset Saül credatur, duo pariter dumtaxat Herodis anni commemorantur. Et pag. 61. Anno centesimo tertio regni Proselytorum, qui est annus CCCCXX. a templo restaurato, ter millesimus DCCCXXVIII. ab orbe condito, venit Vespasianus, & solo aquavit adem. Fa-

bulam præterea de Herode ac puella Machabæa describit ex Talmude Bartoloccius, tomo tertio Bibliothecæ Rabbinicæ, pag. 556. quam si quis conferat cum tragœdia de Mariamne apud Josephum, plus in ista fortasse concinnitatis atque artis, nihilo certe plus veritatis, quam in priore deprehendat.

Agebat Herodes ætatis annum xv. si vere prodidit auctor Antiquitatum Judaicarum, quisquis est, anno V. C. DCCVIII. Galilæam Herodi commissam fuisse, νέω παντάπασιν ὄντι, ἢ ὅδ' αὐτῷ ἐγγόνες μόνα ἔτη, cum esset omnino juvenis, annos dumtaxat quindecim natus. Atqui, ut recte Salianus admonuit, si Herodes circiter Lxx. annum de vita exiit, quod istius testificationi passim creditur, septimum supra vicesimum tunc annum agebat, non quintumdecimum. Sed vanus scriptor fortassis nihil aliud eo loci spectabat, quam ut ex Herode priore herois magni speciem informaret, atque imaginem principis Cyro Xenophontis nihilo inferiorem effingeret, ne desideraretur in egregio opere splendida quoque istiusmodi fabula. Itaque in puero generosam indolem, occasionem peropportune oblatam promendæ virtutis, denique jam tum in eo excelsa omnia supra ætatem commentus est: idemque postea priorum quæ scripsisset oblitus, senectutem illi quidem, ut erat propositum, herodæ dignam impertiit: sed cum præteritorum annorum serie minime congruentem. Nam qui xē pro ἰε', hoc est, xxv. pro xv. reponunt, nec verum assequuntur, nec Josephi mentem: siquidem & xζ' scribi oportuisse, & auctorem ἰε' revera scripsisse, Salianus erudite probat. Quod si fidem atque auctoritatem conciliare operi volunt, qui sic corrigunt: quique alibi similiter, ne secum pugnare videatur architectus Originum bellorumque Judaicorum, δευτέρη μὴνὸς pro δὲςς rescribunt, rursumque σαδὲς σ' pro σαδὲς ἦ', hoc est, sexcentis σαδὲς σ' pro σαδὲς ὀκτώ, sexcentaque similia: ecquod erit, amabo, monumentum tam spurium, tam falsum, cui non demum accedat auctoritas ac veri opinio, si perperam adscripti emendentur anni mensæque, ceteraque ἀντιλογίας ac νοθείας certissima indicia expungantur?

II. Quo casu Principatus Herodi datus.

Anno Urbis conditæ DCCXI. Cn. Pompeius Hierosolyma cepit, & victor ex illo fano nihil arripit, si credimus Ciceroni, in oratione pro Flacco. Eam ob rem Hierosolymarius ab eodem, libro 2. ad Atticum, epist. 9. nuncupatur: quod quemadmodum vere dictum sit non video; cum in titulo triumphorum ejus, quem Plinius describit, libro vii. sect. xxvii. non de Judæa, sed de Judæis legatur triumphasse: quos nimirum, ut Scythas, Albanos, Iberos, prælio aliquo tautummodo superasset: EX ASIA. PONTO. ARMENIA. . . CILICIA. SYRIA. SCYTHIS. JYDAEIS. ALBANIS. MITHRIDATE ATQVE TIGRANE. TRIVMPHAVIT. Itaque non potuit tunc fieri provincia Populi Romani Judæa, sed tantum ex parte fortassis stipendiaria. At postea Parthis ex Asia fugatis, Asiaque recepta M. Antonii & Octavii Cæsaris armis, tota Syria foedus amicitiae & conjunctionis cum Triumviris renovavit, Romanæ virtutis terrore perculsa: Judæa vero fuisse coacta tunc quoque videtur Herodem ethnarcham accipere, fratrem (ut videtur) Zenodori jam in Galilæa tetrarchæ, nec omnino a Judæorum ritibus alienum: hac ratione viam sibi præmunientibus Romanis, ut dum staret Herodis familia, Judæam sibi obsequentem haberent: si deficerent autem in ea heredes masculi, fieret imperii Romani Judæa provincia, armis Cæsarium. Hæc probabilis una nunc quidem videtur causa fuisse tum Herodiani in Judæa regni, neglectis Josephi fabulis: tum Judææ post Archelaum e vivis sublata in Augusti provinciam redactæ.

III. Qua

III. Quæ ditio Herodi fuerit assignata.

Ethnarchiam Herodis regiamque potestatem ad Judæam tantummodo cum Samaria pertinuisse, omnino credimus. Neque enim existimandum est a sacro Scriptore Luca, cap. 111. tetrarchias quatuor enumerari eo consilio, ut olim sub Herode priore in unum corpus fuisse conjunctas, tunc vero distractas atque divulsas, posterius crederent: cum nec ibi Herodem priorem spectari ullo modo a sacro Scriptore oportuerit, nec usquam sacræ litteræ tantam illi potentiam adscribant: sed quod ineunte Domino Christo Servatore prædicandi munus, ad oves quæ perierant domus Israël, æquum & par fuit consignari tempus prædicationis illius, appellatis principibus, qui in utroque regno, Juda nimirum & Israël, principatum, magistratumve sub Principe, obtinerent. At Ethnarchæ regisque juræ ac titulo Herodem sola Judæa, Samariaque potitum fuisse, non item Galilæa, certissimo argumento est, quod obsides clientelæ ac fidei suæ pro utraque illa ditione, Samaria scilicet ac Judæa, atque in eo solo dumtaxat, condita ab illo fuit Sebaſte: in Galilæa, & Trachonitide, ditione tanto ampliore, nulla, nisi postquam utraque ethnarchia in potestatem liberorum Zenodori venit; hoc est, Herodis alterius, & Philippi.

Deinde hæc utraque sane sola ditio, Judæam dico & Samariam, ac ne tunc integra quidem Samaria, ἔθνος Ἰσραὴλ in libro primo Machab. cap. x1. nuncupatur. Hæc ergo intelligi pariter debet Herodis ethnarchia: eoque sensu rex Judææ tantum appellatur, Lucæ 1, 5. quo & Archelaus filius, Matth. 2, 22. Nam & in sacris Novi Testamenti litteris, librisque Machabæorum, ut nunc de ceteris fileam, tam intelligitur extra Judæam Galilæa, cum Judæa appellatur, quam est extra Normanniam Britannia minor: & Archelaum præterea totum adiisse regnum paternum facit scriptor indicat, cum ipsum ait regnasse in Judæa pro Herode patre suo: ut in libris Regum hæc forma loquendi obvia, & regnavit filius ejus pro eo, integram hereditatem, quam moriens pater reliquisset, ad filium pertinuisse significat. Scriptoribus sacris, quibus in loquendo nihil esse diligentius accuratiusve potest, Plinius quoque adstipulatur. Nam is Joppen oppidum nunc Samariæ adscribit, libro v. sect. xiv. nunc Judææ, sect. xv. & libro ix. sect. iv. Quid ita? quoniam utraque regio uni sive ethnarchæ, sive regi, sive denique præfidi obtemperaret: cui ditioni cum a nobiliore parte Judææ sapissime nomen adhæresceret, sive rex Judææ quispiam appellaretur, sive Judææ & Samariæ, nihil intererat.

Argumento postremum accedat, si ita lubet, præter nummum Herodis ethnarchæ, quem exposuimus ad annum dccxviii. nummus Zenodori tetrarchæ, qui Herodi æqualis fuit. Nam cur in Zenodori nummo insculpta vultus effigies est, Herodis e diverso nummus omnino nullus occurrit, cum ejusdem vultus effigie? nisi quod iste in Judæa tantum proprie dicta, hoc est, in regno ac tribu Juda regnavit: ubi subditorum fere nemo, quia Judæi plerique omnes, monetam aliquo vultu impressam admitteret: ille extra hoc regnum, Galilææ præfuit vel Trachonitidi, ubi haud plures Judæi, quam Græci, forent. Quod si angustis adeo finibus circumscriptum Herodis regnum fuit, si Judææ ille solum ac Samariæ præfuit: non aperte cum sacris scriptoribus pugnat Josephus, sive cum Galilæam quoque, aliasque tetrarchias ei liberaliter donat, eoque nomine ex regulo facit Herodem Magnum? sive cum testamento, alteri e liberis Judæam, Galilæam alteri: illi Trachonitidem, Jamniam isti cum Azoto, dividendam inducit?

At istum quidem rerum Judaicarum scriptorem cum insigniter obcecavit Herodiani regni amplificandi desiderium, tum parum fida, qualem plerique

que mendaces habent, memoria impulit, ut in illo quoque argumento secum pugnantia de more scriberet. Nam libro xv. cap. xi. pag. 531. narrat Herodem, ubi primum capeſſivit regni administrationem, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, Idumææ & Gazæ dedisse Costobaro præfecturam: hoc est, ipsius calculo, anno V. C. dccxiv. cum tamen idem asseveret, eodem illo capite xi. pag. 529. Gazam Herodi ipsi traditam fuisse a Cæsare, post decennium tantum, anno dccxxiv. exeunte.

IV. Unde Ethnarchæ titulum Herodes acceperit.

Anno V. C. dccxi. Simon summus Pontifex, idemque simul totius gentis Judæorum Ethnarcha factus est, ita prodente scriptore sacro, 1. Mach. xiii. 41. & xiv, 41, 47. *Judæi & sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum & summum sacerdotem. . . . Et suscepit Simon, & placuit ei, ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis Judæorum & sacerdotum, & præesset omnibus: ΕΘΝΑΡΧΗΣ Ἰσραὴλ καὶ ἱερέων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων πάντων.* Anno dccxi. factus est Joannes Simonis F. princeps sacerdotum post patrem suum, ac proinde cum bella gereret, pari jure ἐθνάρχης. Centum omnino post annos, anno V. C. dccxviii. qui Herodem in nummis ethnarcham viderit appellari, nec sit ille admodum in conjiciendo hebes, quid aliud ex eo colligat, quam toto illo tempore interjecto ethnarchas in Judæa fuisse, quorum in locum ac nomen & possessionem immisus Herodes fuerit, ethnarchiæ titulo tunc primum sejuncto ab honore summi sacerdotii, sive principis sacerdotum? Quod si verum est, ut sane videtur, an primum temere arbitramur huncce nummum ei latuisse, qui Judaicas Origines condidit: quippe qui Herodem ab Antonio primum tetrarcham, ab eodem postea & ab Octavio Cæsare regem fuisse renunciatum scribat, libro xiv. cap. xxiii. nusquam appellet ethnarcham? Archelaum contra, qui statim rex fuit pro patre suo, ut Matthæus admonet, ethnarcham semel atque iterum faciat, libro xvii. cap. xiii. & xv. eoque nomine ab Augusto donatum referat: negat autem regem fuisse? Quid deinde illa fabula fiet, quæ circumfertur, de Alexandro, si Strabonem audimus, libro xvi. pag. 762. vel si Josepho potior fides, libro xiii. cap. xix. de Aristobulo Alexandri fratre ac decessore, qui primus pro sacerdote se regem accepto diademate fecerit: quibus demortuis disceptantes de regno fratres, Hyrcanum & Aristobulum, Pompeius superveniens dejecerit?

Verum haud multo post principatus initia Herodem donatum fuisse regis titulo testis est scriptura. Quamquam mos est scripturæ, titulum regis etiam Tetrarchis tribuere; quanto magis Ethnarchis? Ut ut est, non alio jure hunc titulum gessit Herodes, sive in Archelaum transfudit, quam quo ipse prius ἐθνάρχης fuit: hoc est, sub clientelæ professione: ut Archelao absque liberis e vita demigrante, rediret ad fiscum Augusti provincia, ut dicemus, vel ad Senatum populumque Romanum. Nunc de altero significato vocis ἐθνάρχης, 2. Cor. xi. 32. dicere superfedemus, ne longius digredi videamur ab instituto nostro.

Inter Simonem autem ethnarcham, & ethnarcham pariter Herodem, quis in hominum moribus non omnino peregrinus ignorat, regem non potuisse aliquem intercessisse? Quem titulum si quis gessisset ex interjectis principibus, non hunc abjecissent profecto consecuti, ut priorem illum reciperent, qui minus habet splendoris ac dignitatis. Ergo quem Antiquarii quidam in hac civitate Antigoni nummum unum alterumve venditant, cum titulo regis, is esse Judææ rex non potest. Et habet sane Vir eruditus P. Ludovicus JOBERT, e Societate JESU, ejusdem Anti-

Antigoni nummum, qui priores illos elegantia vincit ac nitore characterum. Ex una parte coronam lauream exhibet, intra quam scriptum est, ΒΑCΙΛΕΩC ANTIGONΟΥ. Ex altera Cornucopia, cum litteris novem saltem conspicuis, plane barbaris ac peregrinis: at nihilo magis certe Samariticis, quam Latinis. Antigonus ille Macedoniae rex est, cui Illyrici pars aliqua cum obtigisset, civitas ibi aliqua, quæ & indigenas haberet Illyricos, & Græcos colonos, utraque lingua nummum ejus honori cudit: quemadmodum Augustorum honori a Latinis Græcisque ejusdem unius oppidi civibus nummos utroque idiomate videmus inscriptos.

V. De Zenodoro tetrarcha.

VIDERUNT hunc Zenodori nummum Josephus & Dio. Et ab illo quidem, lib. xv. Antiq. cap. xiii. ab isto, lib. l. v. pag. 602. dicitur Ζηνόδωρος ἦς, quoniam erat ex æquo utrique ignotus: id quod de Josepho profecto mirum est, si fuit, ut creditur, illius tractus atque ævi scriptor. Ait uterque hujus tetrarchiam Herodi fuisse ab Augusto donatam: cum Zenodoro patri successisse liberos, Herodem & Philippum, dici oportuerit. Et Dio quidem donatam refert anno dcccxxxiv. Quod enim illum ex nummo intelligebat hoc anno dcccxxiii. tetrarcham fuisse, in annos undecim ei imperium prorogavit. At Josephus tantum in annos novem: & tetrarchiam ei Trachonitidis attribuit, libro xvi. cap. xiii. pag. 570. quamquam idem a seipso pro more diffidens, libro xv. cap. xiii. pag. 541. Paneados extra Trachonitidem tetrarcham Zenodorum facit. Verum eo inclinatus ut credam, Galilææ simul tetrarcham fuisse, ac Trachonitidis & Iturææ. Herodem certe & Philippum, post mortem ei successores fuisse, ex apta numerorum serie intelligitur. Nam Galilæam alter, alter Ituræam & Trachonitidem adeptus videtur alio jure ac titulo, quam Judæam Herodes Archelai pater: nempe jure paternæ successionis. Vixisse autem Zenodorum tetrarcham, usque ad initia Herodis & Philippi tetrarcharum, probabili argumento est, quod non ante id tempus conditæ sunt in Trachonitide & Galilæa urbes, quæ forent sub præsidio Romanorum, velut pignora fidei Principis, ejusdemque clientelæ. Primum a Philippo, Zenodori F. Cæsarea Paneados in Trachonitidis confinio absoluta est anno dccccliv. Serius ab Herode tetrarcha Tiberias, perfecta demum anno Tiberii quarto currente. Ab Zenodoro, cujus ætate Asia ab Octavio Cæsare est recepta, quoniam avito suo regno integro potiretur, ac fœdus cum Cæsare sponte ac satis æquis conditionibus iniisset, nihil causæ fuit, quamobrem ita caveretur. At mortuo eo, divisoque inter liberos Zenodori patris regno, ea pignora a tetrarchis Herode ac Philippo Cæsar exegit. Nam Herodem tetrarcham, & Philippum fratrem ejus, quos Herodis Magni, ut appellant, Josephus filios facit, Zenodori potius liberos fuisse, duplici argumento statui-mus: tum quia annis ipsis novem suam quisque illorum ditionem sive tetrarchiam obtinuit, quam diem supremum clausit rex Judææ Herodes: tum quia Galilææ & Iturææ, quas regiones obtinuerunt hi duo tetrarchæ, non Herodes ille, quem Judææ regem tantum appellant sacre litteræ, umquam præfuit, sed Zenodorus.

Annus interim in nummo Zenodori notatus, ΛΒΠΣ. est annus Græcorum cclxxxii. sic enim longe accuratius locus est sacer scriptor, quam vulgo soleant eruditi, qui Seleucidarum annos appellant, ut alias dicemus. Eandem æram Græcorum his ipsis temporibus exhibet nummus Tyriorum, ante annos tres, quam iste Zenodori, percussus, e Gaza Medicea, & e Cimelio D. DRON: ΘΟΣ id est,

annus cclxxix. ΤΥΡ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Quem vir eruditus ex epocha commentitia refert ad annum V. C. dcccvi. æræ Christianæ cliii. quæ sunt Antonini Pii tempora: cum ipse character litteræ Σ monere debuerit, nummi fabricam multo esse vetustiore. Ducentis itaque fere annis, non in isto tantum, & sed in aliis quatuor similibus nummis aberrat. Erroris autem causa erudito viro duplex fuit: altera quod Tyrum metropolim factam fuisse Hadriani principatu Suidæ falso testi credidit: altera, quod Tyriorum epocham in Chronico vetere allatam, esse genuinam, nobis ipsis, (nam est fatendum ingenue,) præeuntibus, existimavit. At nullam Tyriorum æram fuisse, nisi quæ Græcorum fuit, neque ab Octavio quidem Cæsare accepisse eos Augustanam, in Chronologia Augusti docebimus.

Ad annum V. C. dcccxxxiv.

De Templo novo, quod Hierosolymis, ut creditur, Herodes exstruxit.

HERODEM jussisse templum novum exstrui, vetere a fundamentis diruto, regni sui anno xviii. auctor est Josephus, libro xv. Antiq. cap. xiv. At libro i. de bello, cap. xvi. anno xv. πεντεκαιδέκτω dixit, tum memoriæ lapsu, tum oblivione veteris paræmiæ, Mendaces esse memores oportere. Est enim fictarum rerum memoria haud paulo difficilior quam verarum: atque hoc certissime indicio deprehenduntur mendaciorum architecti, cum obliti priorum quæ dixerint, posterius diversa scribunt, ac secum ipsi fœde pugnant. De Templo Herodis marmoreo Talmudistæ loquuntur Ord. 2. Moëd, cod. 9. Succa, cap. 5. Hachalil. Quo tempore autem hanc illi fabulam concinnarint, alias Deo dante aperiemus. Fictam certe ac refertam fabulis esse Josephi narrationem, de renovatione ædis ab Herode, & pugnare omnino cum sacris paginis illam a fundamentis ædificationem, jamdudum SALIANUS nos-ter edocuit, ad annum mundi 4035. Nec fortassis temere aliquis affirmarit, nihilo magis Herodem Hierosolymitano templo operam impendisse, quam Capitolino: confictamque illam esse publicæ magnificentiae prædicationem in exstrukione sacrarum etiam ædium, ne non omni ex parte Herodis Magni titulum implexisse videretur.

Ad annum V. C. dcccxliv.

De anno natali & situ Cæsareæ Palæstinæ, ex Josepho.

CÆSAREAM Palæstinæ ab Herode exadificatam fuisse anno decimo, narrat Josephus, libro xvi. cap. ix. (dupdecimo dixerat, libro xv. cap. xiii.) Olympiade cxcii. cujus hic annus quartus est, ex vulgari falsoque calculo: ex Pliniano & vero, annus tertius Olympiadis cxcv. Sic idem libro xiv. Antiq. cap. xxvi. scribit Herodem accepisse regnum a Senatu, Olympiade cxxxiv. Caio (pro Cneio) Domitio Calvino II. & C. Asinio Pollione Coss. qui fuit annus Urbis dccciv. At a recepto & vulgari Olympiadum calculo diffidet: ex quo horum Consulatus incidit in annum secundum Olympiadis cxxxv. A Pliniano autem veroque calculo annis duodecim discrepat. Nam fuit annus ille primus Olympiadis cxxxviii. Similis alibi error non unus. Qui porro homini Judæo venit in mentem Olympiadas computare, aut has omnino commemorare, in rebus Palæstinæ ac Judææ describendis? Id enim perinde esse videtur, ac si quis natalem urbis alicujus, in Gallia Hispaniave hoc ævo conditæ, annis Hegiræ definiat.

Quis autem hunc miretur in adsignando Cæsareæ Palæstinæ anno natali incertum fluctuasse, qui situm urbis

urbis penitus ignorarit? Nam ille Palæstinæ, ut creditur, incola, unus omnium Cæsaream Palæstinæ, egregius finium regundorum magister, e Palæstina transmigrare jubet in Phœnicen, libro xv. Antiq. cap. xiiii. Sita est, inquit, hæc urbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternavigatur, Dora inter & Joppen, litorales urbeculas. Geographicum ille nimirum Plinii opus tunc habuit ante oculos, in quo hæc illius oræ maritimæ oppida isto ordine recensentur, libro v. sect. xiv. Joppe Phœnicum, antiquior terrarum inundatione, ut ferunt. . . . Inde Apollonia, Stratonis turris, eadem Cæsarea ab Herode rege condita. . . . Finis Palæstinæ, deinde Phœnice. Et sect. xviii. Hinc redeundum est ad oram, atque Phœnicen. Fuit oppidum Crocodilon. . . . Doron, Sycaminon. Ex hoc loco objectus error est homini imperito: qui cum Cæsaream cerneret appellari inter Joppen Phœnicum, & Dora Phœnices, pariter Phœniciæ adscribendam esse censuit Cæsaream, quippe mediam inter utrumque oppidum. Nec vidit homo acutus, Joppen Phœnicum a Plinio dici, non quod urbs ea Phœnices esset, sed quod a Phœnicibus condita, sicut Massilia Græcorum Phocænsium, Istropolis Milesiorum, aliæque multæ apud Plinium. An justa deinde vel hoc uno argumento suspicio est, Palæstinam huic homini, nisi in Pliniano opere, non esse conspectam? nec fidem usquam mereri, qui visam a se nihilominus contestetur?

Ad annum i. æra Christiana.

I. De anno natali Christi Domini.

QUIBUS inducti argumentis mutemus sententiam de anno Christi natali, æramque nunc arbitremur illam, quæ vulgo recepta est, unam esse verissimam, suo tempore, si Christusnaverit, ostendamus. Quamquam statim poterit magna ex parte decisa videri ea controversia. Nam de anno obitus Herodis, qui cardo hujus æræ videtur esse, quis auctori Antiquitatum Judaicarum abrogari fidem miretur, qui præter alios errores, eundem in descriptione Herodiani generis, quod erit mox forte perspicuum, hallucinatum esse fateatur?

II. De Cæsarea Paneade.

Nummi Cæsareæ Paneados nulli occurrunt ante annum Christi cxxxii. Nemo enim peritus, opinor, alteram censeat designari Cæsaream in nummis KAISAPEΩN, alteram in nummis KAISAPIA inscriptis, ut quidam nuper somniavit: illam aïens esse Cæsaream Paneados, istam Palæstinæ. Hoc enim perinde est, ac si quis geminam fingat Ephesum, eo quod alii nummi ΕΦΕΣΟΣ, alii ΕΦΕΣΙΩΝ exhibeant. Longe cautior vir eruditus fuit, qui nullam Cæsareæ Philippi nummum certo adseruit, nisi in quo vel Πανιάδος regionis, vel Πανείας mentio sit. Quod quidem Πανείας, non montis nomen, ut eidem scriptori visum est, sed fani fuit. Πανείας enim, ut Σααφείας, templum sonat: non Cæsari, ut vult Josephus, libro xv. cap. xiiii. sed Pani dicatum. Unde KAISAPIA ΠΑΝΕΙΩ cum dicitur, Cæsarea sub Panium, vel prope Panium, ut Πανίον apud Homerum, sub Trojam, vel ad Trojam est, Neque ullus profecto nummus Cæsareæ Paneados montis effigiem habet, sed vel Pana tantum, vel Panos fistulam. Plinio certe fontis nomen est, libro v. sect. xv. Fons Paneas, qui cognomen dedit Cæsareæ. Et sect. xv. Paneas regio, in qua Cæsarea cum supraddicto fonte. Montem vero pro fonte qui scriptores obtrudunt, cur omnes præ uno Plinio posthabendi sint, alias planum fiet.

Jam qui duo nummi præsertim Deam exhibent monti seu rupi insidentem, quorum alter inscriptus

KAISAPEΩN ETOTΣ E, anno sexto Claudii: sub Commodio alter, KAISAPEΩN ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙΩΝ: ad unam eandem Cæsaream pertinent. Neuter igitur ad Paneadem: sed uterque ad Cæsaream Palæstinæ: nisi forte quis Cæsareæ Paneados cognomen Germanicæ solo arbitratu ac sine teste vindicet. Cur autem Cæsariensium annus in prioribus quintus notatur, si nulla Cæsariensium æra fuit, ut præter virum eruditum, qui in Epochis Syriæ ac Palæstinæ Cæsaream prætermisit, quidam nuper dixerunt Antiquariorum antesignani? Neque enim Claudii principis, sed Cæsariensium annus iste dicitur, ut liquidius patet in altero nummo anni LIV. Cæsareæ autem Paneados annus esse non potest: quod, ut cetera fileam argumenta, ceteri omnes ejusdem civitatis nummi sub Marco & Commodio, æræ caput repetunt ab anno Christi primo. Est igitur iste nummus Cæsareæ Palæstinæ, non Paneadi, adscribendus: & est aliqua Cæsareæ Palæstinæ æra primum a nobis deprehensa.

De situ Cæsareæ Paneados dicere haud satis fortasse tutum est. Nam Plinius quidem, unus omnium certissimus auctor, aperte extra Phœnicen collocat, in Decapolitana regione, libro v. sect. xiiii. xvi. & xvi. Et est profecto Phœnice ora Syriæ maritima, quæ Syria circumfunditur, in primisque Decapolitana regione, in qua Damascus est, cum Paneade Cæsarea ad fontem cognominem sita, e quo Jordanis amnis oritur. Decapolitanam autem regionem, & superpositam Syriam Cœlen a Phœnice, ut ab Hispania Galliam, determinant vallantque perpetua montium juga. At Phœniciæ nihilominus Cæsaream Paneadem, quot monumenta tribuunt? Et quod per mirum est, Damascus quoque ex Decapolitana, ex Syria Cœle Hemesam & Laodiceam Libano appositam, & quæ multo magis in Orientem recedit Palmyram, Phœniciæ adscribunt secundæ. Atqui si quis cum viro erudito credat ab Hadriano Imp. factam fuisse divisionem imperii, in qua Decapolitana regio cum suis tetrarchiis, & Syria Cœle, & Palmyrena ditio Phœnicia altera appellata sit, quod nemo de Hadriano etiam fictus testis prodidit: credet is quoque, opinor, sub aliquo e Francorum regibus divisionem imperii ita fuisse institutam, ut Britannia minor mutato nomine diceretur Normannia secunda, aut versa vice. Si quis tamen hoc uno argumento atque indicio tot monumentis fidem detrahat vetustatis, quot sunt quæ Phœniciæ Cæsaream istam, & partem Syriæ Cœles, & Palmyram adjudicant, videbitur ille multitudini iniquum postulare.

Ad annum Christi i.

De cede infantium a Josepho prætermissa.

CÆDEM infantium ab Herode factam consulto auctor Judaicarum Antiquitatum silentio præterivit, tum ne legisse sacras Novi Testamenti litteras videretur: tum vero ne tam immani scelere adversus infantes, & ab omni suspitione criminis alienos, principatum commaculasse crederetur is, cujus historiam ad effigiem Magni Principis foris admirandi, domi tantum calamitosi, confingebat. Cogere enim causam tantæ stragis, tantique in Herode pavoris ac furoris, aut veram prodere, aut falsam comminisci: quorum alterum ab ea persona quam sustinebat Judæi scriptoris alienum erat: alterum obnoxium reprehensioni.

Ad annum Christi i.

De testamento & successore Herodis.

CUM ab Herode in testamento suo legatum quiddam fuisse Juliæ Augusti conjugis, narrat Josephus libro xv. cap. io. annon ille se pro-

dit recentioris ævi scriptorem? Julia enim numquam ei nomen fuit, sed Livie tantum, ut nummi docent, de quibus erit in Chronologia Augusti differendi locus. A ceteris certe sodalibus suis discrepat, qui ante Augusti obitum negant Juliae nomen ei fuisse.

Seder Holam Zuta, pag. 60. Post mortem Herodis Magni, ut vocant, regnavit deinde Agrippa Herodis filius, cui successit Munabaz filius ejus. Has nugae aniles otiose conscripisse de industria aliquis videri potest, ut iisdem posteris offensi fidem huic opellæ statim denegarent, omnemque transferrent potius in Iosephum. Nam is libro xx. cap. 2. Munabazum facit Adiabenorum regem, lepidamque de eo narrat fabellam.

Archelaum autem Herodis F. ac successorem, in nummo adulterino quis ferat cum capite diademato ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΘΝΑΡΧΟΥ inscribi: cum nec vultum insculpi in nummis Judæa ferret: & tam sit inconcinna duarum istarum vocum junctura βασιλὸς ἐθνάρχης, quam est istarum, βασιλὸς τετραρχῆς?

Ad annum Christi VII.

I. De anno obitus Archelai.

HUNC porro brevis ævi sive imperii fuisse colligimus, ex eo primum, quod Christus Dominus dicitur, ante annum ætatis duodecimum, singulis annis templum frequentasse: id quod post annum ætatis fere octavum intelligendum videtur: ut saltem per annos quatuor ante id tempus in templum se contulisse credatur, quo adire, Archelao vivo, quem fugerat, nolisset. Deinde nummus admonet, e Cimelio D. DRON, Museoque nostro, æris minimi: qui in Judæa hoc anno sub autumnum, vel anni sequentis initio cusus, non Archelai nomen, sed Cæsaris tantum præfert: ΚΑΙΣΑΡΟΣ, cum spica, quod fertilitatis agri Judaici symbolum est: in altera parte, Palma, cum litteris ΑΘ, hoc est, anno xxxix. Asiæ receptæ & imperii Augusti, qui annus autumnus hujus anni octavi incipit. Hic nummus, inquam, Archelaum regem e vivis excessisse hoc anno, ni fallimur, docet: cum moneta Græca usu recepta hoc anno in Judæa non Archelai nomen referat, sed Cæsaris tantum, hoc est, Augusti: Judæa enim semper Cæsarem dixit pro Augusto. Unde illa sunt in sacris litteris: *Dicunt ei, Cæsaris.* Et, *Non habemus regem, nisi Cæsarem.* Et, *Cæsarem appello.* Est igitur hic regni Archelai annus postremus: idemque sextus, non decimus, ut Iosepho placuit, inchoatus.

II. De vaticinio Jacob.

Post Archelai obitum ablatum est sceptrum de Juda: deinceps præsides habuit ea provincia, seu magistratus inferiores Cæsari subiectos: regem non habuit nisi Cæsarem. Quod non est ita accipiendum, quasi rex Judææ Cæsar esset, tametsi vetaret alium dici Judææ regem, præter se: eo quod omnem in Judæa potestatem regiam in se vellet credi derivatam. Sicuti neque se Britanniae minoris Ducem, aut Lantgravium Alsatiae in titulis Rex Francorum inscribit: tametsi crimen majestatis sit, si quis alius hæc sibi nomina arroget, quoniam utraque illa potestas in regia continetur. Suam enimvero imperitiam veteres quidam scriptores, & forte νοθείαν, eo indicio produnt, quod Imperatores Romanos βασιλείς, atque eorum potestatem βασιλείαν vocant: neque quicquam dubitabit prudens æstimator, quin sit aliterminus Antonini, ut vocant, Caracallæ nummus, qui ΒΑΣΙΛΕΩΣ habet, ut quidem ad nos relatum est: tametsi isto βασιλείας nomine donat eundem Augustum nonnemo ex illis scriptoribus qui antiqui putan-

tur, aliosque alii, quos apud Spanhemium videre est. Antoninum dici βασιλέα non magis profecto tulisset illo ævo Senatus P. Q. R. quam hodie sineret aut Venetia aut Genua ducem suum regium nomen sibi sumere: nec si hunc titulum vel affectasset, vel sibi tribui passus esset, Senatus eum loco Principis esse pateretur.

In recentioribus autem aberrat a vero Grotius, qui hæc verba Apostoli Petri, in epistola i. cap. 2. v. 14. *sive regi, quasi præcellenti*: & v. 17. *Regem honorificate*, de Romano Imperatore accipit: cum scribat Apostolus ad *advenas dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ*, quo in tractu fuit illo ævo rex Polemon, amicus & socius Populi Romani, ut dicemus in Chronologia Claudii & Neronis.

Sed ut ad propositum revertamur, unde digredi nos cogit interdum amplitudo materiæ, nulla veluti caduca provincia, cujusmodi Judæa hoc anno fuit, in jus Augusti semel devoluta, ad regiam postea rediit potestatem. Sic ea quæ dicitur in nummo Trajani DACIA AVGVSTI PROVINCIA, nullos deinceps reges vidit, dum stetit imperium Romanum. Ita nec ulli posthac proprio regi, vel duci, aut judici, ut prius, Juda & Jerusalem paruit: hoc est, dilecta illa præ ceteris una tribus & Jerusalem, ut dicitur i. i. Reg. xi. 32. Ubi δύο σκῆπτρα quibus auctoribus Græce legatur, invito textu Hebræo & vulgata, alias dicemus Deo juvante.

Ablatum est tunc igitur, iterum repeto, sceptrum de Juda & de femore ejus: hoc est, in ea tribu rex esse desiit, quæ ex Juda prodiit & femore ejus: sicuti in Britannia minore desiisse sceptrum dici potest, quando facta est provincia imperii Gallici. Sceptrum de Juda, inquam, non de Israël proprie ac speciatim dicto. Nam & gemina ea ditio fuit ac discreta: & cum sciscitarentur Magi, *Ubi est qui natus est rex Judæorum*, de solo Judæ regno intellexerunt, non simul de Israëlito. Quare post Herodis obitum in terra Juda, timuit Ioseph cum puero illo ire: quoniam perinde Archelaus, ac pater ipsius Herodes, ex oraculo intelligeret sibi esse de adventu Messiae metuendum: quod oraculum de rege Judæorum & regno seu tribu Juda loqueretur: regem tollendum esse, nec fore diu in ea tribu regem, cum Messias advenisset. Secessit igitur Ioseph in Galilæam, sive in regnum Israël: de quo sibi auferendo Herodes retrarcha ex fama publica noverat ab oraculo sacro nihil portendi.

Quod si cui autem duriuscule interpretata vox ea videtur, de femore, pro eo quod est de tribu quæ prognata ex femore sit, meminerit is in vaticinio patrem verborum perspicuitatem, atque in historica narratione immerito desiderari: & tamen, quod est ei locutioni affine, apud Tobiam, vii. 3. legi, *Ex tribu Nephthali sumus, de captivitate Ninive*, pro eo quod dicitur Dan. v. 13. *de filiis captivitatis Judæ*: & Israël passim, ut ait vetus auctor in Isaiam, pag. 376. pro his qui orti sunt ex sanguine Israël: & Juda denique in hoc ipso oraculo, pro his qui orti sunt ex Juda. Quid ergo mirum, si dicatur & de femore Juda, pro eo quod est de iis qui sunt ex femore ejus? Itaque de Juda & de femore ejus, est & αἰσὶ δύοιν, eodem uno significato gemina vox posita: hoc est, de tribu quæ ex femore Juda prodiit.

Prærogativa porro tribus Judæ præ reliquis in eo fuit singularis, quod habuit semper reges, vel iudices, ac duces, sicut habebant omnes per circuitum nationes: & quidem, usque ad Herodis tempora, non alterius gentis hominem, qui non esset frater suus, hoc est, ex genere Israël, ut est in lege scriptum, Deut. xvi. 14, 15. Reliquæ autem tribus aut nullos, aut inferiores tantum magistratus plurimis omnino sæculis habuere, a quibus provocatio esset ad superiorem, eumque sive Judæ, sive alterius gentis principem.

cipem. Quare & vaticinii tempus adesse in foribus Judæi suspicabantur, cum Herodes in regnum irrep-
sit, quem non ipsi *elegissent de numero fratrum suo-
rum*. Sed regem præcise, atque adeo etiam insititium,
quacumque is ex gente foret, vaticinium dixerat,
quod isti minime advertebant.

III. De Fisco Judaico.

Facta eodem anno descriptio Judæorum altera est
per capita, tributum imperandi causa: cujus quidem
tributi meminere sacri scriptores: Matth. xx i i. *Li-
cet censum dare Casari, annon?* ubi census tributum
est, Luca exponente, cap. xx. *Licet nobis tributum
dare Casari, annon?* Item Act. v, 37. *Judas Gali-
læus in diebus professionis, id est, census hoc anno in
Judæa acti, avertit populum post se, & ipse periit, &c.*
Id vero factum fuisse oportet, cum Judæa in provin-
ciam Augusti redacta est, & per magistratus Roma-
nos, Præsides scilicet, primum administrata. Præsides
enim sæpius appellantur in sacris paginis: nec satis
causæ, ut Procuratores appellentur, in his Lucæ ver-
bis esse videtur, *procurante Pontio Pilato Judæam*.
Hic fiscus ille Judaicus est, cujus calumniam a Ner-
va sublatam fuisse nummi testantur. Nam Judæi vi-
ritim *numisma census cum imagine & inscriptione Cæ-
saris*, Cæsari pensabant: quod Senatus Cæsari po-
tius solvi, quam arario publico, ægre ferebat.

Anno superiore ante autumnum, sive xxxv i i.
post Actiacam victoriam, censum hunc peractum
fuisse a Quirinio ait Josephus, libro xv i i. Antiq.
cap. i i i. Nam quo jure, quoque consilio nomen
Herodis alterius in Agrippam convertit, ut postea
videbimus, eodem jure atque consilio Quirinii ma-
gistratus annum mutavit: quem Syriæ Præsidem fuisse
anno Christi Domini natali Lucas admonuit. Nempe
ut sacer scriptor non tam rerum gestarum histori-
cam veritatem, quam allegoriam, in propriis etiam
nominibus, secutus esse existimetur, excogitata hæc
ab isto discrepantia est. Nam ita credi, nempe dic-
tum fuisse a sacris Scriptoribus Quirinium pro Sa-
turnino, & alibi Nabuchodonosorem pro Cambyse,
& pro Agrippa Herodem, mystico intellectu, ob
similitudinem morum, aliamve causam affinem, ut
quidem mihi nonnemo nuper aiebat, eorum intere-
rat, qui veteres plerasque historias concinnarunt.
Itaque sedulo ii operam dedere, ut numquam cum
sacro Scriptore congruerent tempora & narrationes
Josephi annalium: id quod nonnullis eorum minus
sagacibus ac minus cautis fraudi fuit: qui apud Jo-
sephum deinde, multo post Herodis prioris obitum,
Quirinium nacti census Judaici curatorem: sub uno
eodemque Herode, posteriore nimirum, Christi Ser-
vatoris ortum obitumque collocandum esse censue-
runt. Has istorum artes atque hæc consilia eruditi
viri minime subodorati multo labore atque inani diu-
tissime desudarunt, atque etiamnum desudant, ut
æram Christianam, quæ a sacris Scriptoribus duxit
ortum, & cum iis mirifice consentit, falsam esse pro-
nuncient, eamque ad Josephi potius & affectatorum
fidem emendent.

Ad annum Christi xv i i i.

*Quam ob causam Tiberias condita ab Herode tetrar-
cha fuerit.*

INFELIX Caji Cæsaris Augusti F. in Oriente,
mox & Germanici in Syria exitus, vicinia quo-
que Galilææ & Trachonitidis cum hostibus popu-
li Romani, Parthis atque Arabibus, perpulere Se-
natum P. Q. R. ut perquam moderate & clemen-
ter ageret cum tetrarchis Herode & Philippo, in li-
mite imperii positus, supremis Augusti annis. Ac vi-
cissim Augusti Cæsaris demerendi causa, Philippus

quidem statim illius se clientem professus est, data
ultro urbe Cæsarea Paneade in suæ fidei oppignera-
tionem. At Herodes Galilææ tetrarcha nullam Au-
gusto dedit: quod se, opinor, nollet esse deteriori
jure quam patrem Zenodorum decessorem: quem
Cæsaris & Imperii socium ac fœderatum fuisse, non
clientem vel subditum, admonet æra Græcorum in
nummo ipsius expressa, non Augustana. Nam ea
causa & Damasceni, Romanorum quidem focii ac
fœderati, non subditi aut vectigales, sed Aretæ re-
gi obnoxii, ut Paulus admonet, 2. Cor. xi, 32,
sub Augusto & Tiberio æram Græcorum servavere:
quod de Hemesa quoque, & Tripoli, & aliis, sta-
tuendum, ut alias dicturi sumus. Sic Herodes ipse
tetrarcha annum Caji Cæsaris primum, tertiumque
Claudii rex idem signavit, æra Græcorum derelicta,
postquam se clientem Cæsaris professus est: sed non
ante Tiberii principatum, cui Tiberiadem demum,
ut diximus, seu sponte, seu metu condidit, dedit-
que. Quare Φιλοκλαύδιου seu Φιλοτιβερίου dici iste
maluit, quam Φιλοῦλιδου. Nisi quis forte adeo prin-
cipum ingenia & mores ignorat, ut eorum quem-
quam arbitretur posse in animum inducere, vicini
principis honori ac nomini in suo solo oppidum ædi-
ficare, nisi quia vel clientelæ vel fidei ratio cogat.
Quod si id honori tantum Augusti ac Tiberii datum
est, cur Occidente toto, ubi major esse provincia-
rum erga Principem adulatio debuit, Tiberias nulla
prorsus fuit, Cæsarea Augusta nulla, præter colo-
niam unam Cæsaraugustam, quam in devictam a se
Hispaniam deduxit Augustus, ubi *OPPIDUM an-
tea vocabatur Salduba*, teste Plinio, libro i i i. sect.
i v. nulla denique civitas Augusta, præter colonias
quasdam in oppida dudum antea condita, & tunc
deserta, deductas?

Ad annum Christi xxxix.

De annis imperii Tiberii Cæsaris.

VERAT ratio credi annos imperii Tiberii Cæ-
saris a sancto Luca aliter computatos fuisse,
quam consuetudo ferret toto orbe Romano re-
cepta: sed & nummi vetant: tum ille nimirum,
quem in Galilæa conflatum attulimus anno xv i i i.
tum vero in primis, & illi qui primum Tiberii con-
signant annum, ut diximus, Antiochiæ conflati: &
iste Seleuciæ, qui tertium, e Cimelio Illustriss. Præsi-
dis BIGNONII: Γ. ΕΠΙ ΣΙΑΝΟΥ. ΣΕ-
ΛΕΥΚΕΩΝ. ΖΜ. hoc est, *sub Silano* Syriæ Præ-
sides, tertius Tiberii annus incurrens in annum *Seleu-
censium* xlv i i. Ergo cum tota Syria annos imperii
Tiberii ab excessu Augusti numerari mos fuerit: quis
sanctum Lucam existimet alium in Tiberii annis te-
nuisse calculum, si præsertim, ut dicitur in libro de
scriptoribus Ecclesiasticis, cap. vi i i. Antiochenus
fuit? Et vero orbi Romano Græcoque potissimum
Lucas indicabat Romani Principis annum, in quem
initium incideret Baptiste prædicationis. Vel Ro-
mano igitur, vel Græco more loqui eum oportuit,
non alio quodam insolito, quem nostra ætate exco-
gitarunt viri ingeniosi: quem & nos olim secuti su-
mus, fraudem in Antiquitatibus Judaicis nullam su-
spicati, nummisque veteribus haud adhuc satis dili-
genter exploratis. Mos autem Romæ fuit in Princi-
pibus annos numerare Tribunicie Potestatis: in O-
riente semper fere annos Principatus: Tribunicie
autem potestatis annos, perraro. Hinc apud Jose-
phum, libro 2. de bello, cap. vi i i. ubi Augustum
ait rebus præfuisse, ἀφ' ἡγεσάμενον τῶν πραγμάτων,
(quod e Gallico redditum potius existimes, *condu-
re les affaires*, quam ab homine Græco profectum,) annis septem & quinquaginta, mensibus sex, diebus
duobus: ibi, inquam, non illa modo affectata dili-
gentia. in mense ac die notando, quæ haud levem
habet

habet adjunctam suspicionem falsi : verum etiam ille modus numerandi annos Augusti, fidem auctori detrahit, & *νοθείας* suspicionem injicit. Geminus enim fuit modus omnino annos Augusti Caesaris computandi: alter in Oriente, in Occidente alter usurpanti solitus, ut nummi aperte docent : illic ab Asia recepta, sive, ut vulgo loquuntur, a victoria Actiaca : istic per annos Tribuniciae Potestatis. Hanc autem Potestatem ille gessit annis tantummodo sex & triginta: obiit ante annum post Asiam receptam quadragesimum inchoatum: nec ulla regio annos Octavii Caesaris computavit a Triumviratu: a quo etiamsi initium Octavii duxerit, tamen aberrat a vero Josephus annis duobus, ac tribus fere mensibus, ut Sallianus admonuit.

Ad annum Christi xxxvii.

I. De Herode tetrarcha.

HERODIS tetrarchae honori positam inscriptionem hanc fuisse olim, eamque in insula Co repertam Sponius refert in Miscellaneis, pag. 338.

ΗΡΩΔΗΝ ΗΡΩΔΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΤΙΟΝ ΤΕΤΡΑΡΧΗΝ ΦΙΛΩΝ Α-
ΓΛΑΟΥ ΦΥΣΕΙ ΔΕ ΝΙΚΩ-
ΝΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΥ ΞΕΝΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΝ.

Herodem Herodis Regis Filium Tetrarcham, Philon Aglai adoptione filius, natura vero Niconis, hospitem suum & amicum colit. Sed sunt inscriptiones hujusmodi pleraque omnes, allatae e Graecia, vel ibi repertae, spuriae ac recentes: ista vero in primis, quae Herodem tetrarcham Herodis regis filium facit. Quamquam si prisca haec inscriptio foret, duo doceret observatu digna. Alterum est, nusquam in nummis lapidibusve Antipae cognomen occurrere, quod Herodi sequenti Josephus affinxit. Alterum, nec Magnum Regem appellari priorem Herodem: qua de re rursus inferius.

II. Quo primum anno tetrarchiam obtinuerit.

Porro nummum Herodis tetrarchae huic anno necesse est adscribi: quod in more positum fuit, ut diximus, regibus ac tetrarchis Syriae annum suae potestatis in suo nummo signare, in quem Caesarum primordia incurrerent. Sic Zenodorum tetrarcham, quo anno Graecorum Asia recepta ab Octavio fuerit, & ipse cum eo fidem foedere devinxit, in suo nummo expressisse vidimus. Hanc enim nimirum ab illis veluti suae fidei tesseram dari Caesaribus oportuit in auspiciis imperii sive principatus, suamque vel sic probari clientelam, aut conjunctionem. Primum igitur Caji Caesaris annum non possumus hoc loco non interpretari, ubi nullus est expresse signatus: praefertim cum si annus alter, tertiusve aut quartus foret, perinde notaretur in nummo, atque annus tetrarchae quadragesimus tertius. Sic enim idem Herodes vice versa in nummo anni aerae Christianae 42. qui Claudii Imp. honori dicatus est, sub eadem plane formula, annum Claudii tertium adnotavit: quotus autem regni sui esset, non expressit: quod vellet intelligi, & in isto suum esse illum regni, βασιλείας, primum, nondum expletum, in quem Claudii tertius incurreret: & in nummo priore si alium a primo Caji annum vellet accipi, aequae se expressurum in Caio fuisse, atque in Claudio. Juvat in conspectu legendum repraesentare hoc loco rursus utriusque nummi epigraphen:

1. ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ. Λ. ΜΓ.
ΓΑΙΩ ΚΑΙΣΑ. ΓΕΡΜ. ΣΕΒ.
2. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟ-
ΚΛΑΥΔΙΟΣ.
ΚΛΑΥΔΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣ-
ΤΩ ΕΤ. Γ.

Hic, opinor, videre est, quod diximus, illud Herodem in utroque nummo ex aequo servasse, ut ubi annum non adjecit, ibi sive Caji in principatu, sive suum post regii tituli adeptionem, vellet annum primum intelligi. Haec autem in nummis istis observatio ut debet apud harum rerum peritos in confesso esse, & pro certa atque indubitata haberi: ita primum Herodis tetrarchae annum fuisse demonstratum, quem adsignavimus, Urbis conditae dcccxlvi. ante biennium quam possit obitus Herodis prioris ex Josepho colligi: re autem ipsa ante annos octo quam iste e vita decesserit. In priore porro numismate a Caio receptum Herodem fuisse in amicitiam & clientelam apparet: in altero, regis titulum a Claudio impetratum: quem, ut Herodes Archelai pater haud diu postquam Ethnarcha tantum fuisset, sic Herodes tetrarcha sub autumnum dumtaxat anni xlii. aerae Christianae adeptus est: cum & Caesarem jussit Claudiam appellari, ut nummus ille docet suo loco descriptus a nobis: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ.)(ΚΛΑΥΔΙΑ ΚΑΙΣΑΡΙΑ. Nec vero ante annum xlii. aerae Christianae a S. Luca Herodes rex appellatur. Itaque non anno amplius uno potitus eo insigni est.

Ad annum Christi xli.

Quae hoc anno Josephus de Herode & Agrippa prodidit.

HERODEM Antipam ablegatum in exilium fuisse, sive Lugdunum in Gallias, sive in Hispaniam, (nam utrumque hoc anno Josephus parum memor diversis locis prodidit:) concessamque ejusdem tetrarchiam fuisse Herodi Agrippae regi, nemo credet, cui persuasum erit, uti mox fore speramus, eundem esse Herodem, qui Antipas cognominatus est a Josepho, & eum qui major Agrippa Caji Caesaris similiter expeditionem in Gallias, Agrippa comite, quis credat: cum titulum IMP. sive ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, Caio principi, nec provincia Narbonensis in nummis aureis atque argenteis usurparit, nec Senatus in aera ei detulerit, nec Graeci in Oriente, nec Herodes ipse tetrarcha, ut dicemus uberius in Caji & Claudii Chronologia? Denique legatio ad Caicum principem pro Judaeis, & Agrippae apud eundem oratio de eodem argumento, quam fidem meretur, cum hujus tragodiae scriptores non magis cum veritate quam secum ipsi pugnent? Nam, ut omittam cetera, qui verisimile sit eum se pro Deo ac Jove haberi voluisse, qui ne Imperator quidem ex S.C. esse potuerit? Ac Josephus quidem, libro xviii. cap. xi. & Philo in libro de legatione, scripsisse referunt de ea re Petronium Syriae Praesidem ad Caicum, ut aiunt, Imperatorem: cum nec αυτοκράτωρ Caicus fuerit, sed Caesar & Princeps tantum: nec Petronius ante primum Claudii annum gesserit Syriae Praesidatum, si mutati sunt magistratus post mortem Caji, ut simile veri videtur. At Josephus autumno scriptas esse litteras perhibet, cum essent agri ferendi: Philo, cum essent maturae segetes: quod si nescivit in Judaea sub Pascha accedere, non ut in Gallia, sub autumnum: quo is loco pariter ac pretio habendus est? Aut si revera sub Pascha intellexit, duplici capite diffidet a Josepho: qui & autumnum adsignat, ut necesse est, ne tota narratio non sibi constet: & satos anno isto agros fuisse, oportet ut neget: quoniam, ut ipse libro

xv. cap. i. prodidit, annus Urbis Romæ dcccvii. quo capta fuisse existimat Hierosolyma a Sosio & Herode, Sabbaticus fuit: atque adeo & istum xl. æræ Christianæ, Urbis Romæ dcccxciii. consecrarium est pariter autumnio fuisse sabbaticum. Ita cum Philone Josephus, & secum ipse pugnat.

Ad annum Christi xli.

Quæ hoc anno Josephus de Agrippa narrat.

AGRIPPAM regem, cum venisset casu in Senatum, fuisse delegatum a Patribus ad Claudium, ut hominem deterreret ab imperio capeffendo: universo autem Senatu Romano callidiorum unum Agrippam fuisse, atque auctorem e contrario existisse Claudio, virum ut se præberet, & Rempubliam occuparet, scribit Iosephus libro xix. Antiq. cap. iii. At idem libro 2. de bello, cap. xviii. ait Agrippam accitum a Senatu & Claudio, ad Claudium prius se contulisse, mox Claudii nomine ad Senatum. Quæ duæ narrationes nec similitudinem veri præ se ferunt: nam quis credat peregrinum, ditionis barbaræ & satis quidem exiguæ regulum, consiliorum Senatus arbitrum, ac veluti mentem Reipublicæ fuisse? Sed ambæ narrationes tragediæ instar habent, quæ & adeo pugnant inter se, ut unicus atque ejusdem cerebri partum esse vix ambas existimes.

Ad annum Christi xlii.

I. *Eundem esse Herodem, qui tetrarcha & Antipas, & qui Agrippa senior vulgo cognominatur.*

HERODEM istum vulgo Agrippam majorem appellant: eumque diversum ab Herode tetrarcha, cui Antipæ nomen fecere. Verum quem sacræ paginæ Herodem vocant, numquam Agrippam, vel Antipam: quis me reprehendendum putet, si neque ego hunc Agrippam, vel Antipam ausim vocare: sed Herodem vocem: atque a sacro scriptore verbo vel uno diffidere religioni habeam? Nam si fuit alter ex iis Agrippa, alter Antipas, cur non Agrippam & Antipam scriptura sacra nominavit, sicut Archelaum, sicut Agrippam alterum? Si filium Archelaum a patre discriminavit: cur non & alterum similiter a patre filium, ut vulgo existimant, & ab avo nepotem? At unum eundemque Herodem esse, qui Antipas ac tetrarcha, & qui Agrippa senior falsis cognominibus nuncupatur, si fictis probare testibus juvat, Jedidæus Alexandrinus, (sic enim libuit jocosis hominibus Philonis Judæi nomen occultare Hebræica dialecto: nam *פִּלְאָן* & *פִּלְאָן* Judæice *פִּלְאָן* est:) Is, inquam, in libello de Temporibus, non alium facit Herodem tetrarcham ab eo quem Antipam, nec ab eo quem Agrippam seniore, patrem Agrippæ junioris, vulgo eruditi vocant. *Hic autem Herodes Ascalonita*, inquit, *vi regnavit xxxi. annis: atque ex beneplacito Judæorum adhuc sex annis. Post ipsum Archelaus filius ejus, novem annis. Post hunc Herodes tetrarcha, xxiv. annis. Ego vero Jedidæus Alexandrinus, anno xxi. regni ejus, missus sum Alexandria adhuc juvenis, ut oratorem agerem pro fratribus meis Judæis. Post Herodem hunc imperavit Agrippas ultimus xxx. annis, usque ad annum hunc ultimum senectutis meæ.* Sed isthæc quoque opella trium vel quatuor paginarum, partus esse creditur, ut quidem nuper didici, improbæ factionis: in quo cum ea tantummodo regum nomina repræsentaret, quæ in sacris paginis continentur, admiscuit simul fabulas & *ἀναχρονισμὸς*, quibus & statim hic libellus fidem amitteret, nec satis esse subsidii in sacris litteris, absque Josephi ope, crederetur, ad feriem regum Herodianæ familiæ, usque ad urbis & ædis excidium, perdiscendam.

Majoris ergo nominis ac ponderis testem alium proferamus, quippe quem tirones ipsi quoque vel appellato operis titulo se credant agnoscere. Is igitur in dialogo cum Tryphone, pag. 258. Herodem tetrarcham Herodis prioris filium, regem Judæorum, *βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων*, ex successione post Archelaum appellat, illum ipsum Herodem, ad quem Pilatus Christum misit. At in Judæa post Archelaum nemini quidquam regia potestate licuisse proditum est, nisi ei quem Agrippam Josephus, Lucas in Actis Herodem vocat. Ergo quem Lucas in Actis Herodem, & quem Josephus Agrippam nuncupat, ipse est Herodes Herodis F. quem Antipam cognominant, qui prius tetrarcha, postea rex fuit: scilicet si tanti nominis testem audimus: qui Josephum tamen a se lectum fuisse sæpe dicit in Exhortatione ad Græcos: tametsi num idem auctor sit utriusque operis, dubitant eruditi. Æque notum omnibus Panarium est, in quo semel iterumque Herodes Agrippa Magnus appellatur is, cujus anno vicesimo Christus obierit. Piget nihilominus eo teste uti, qui hunc Herodem Agrippam Archelai filium fuisse simul affirmet, vicesimumque adsignet annum pro tricesimo nono. Euthymius denique, cap. xlii. in Matth. *Et de Jacobo*, inquit, *filio Zebedæi, fratre Joannis, noverunt OMNES, quod ab HERODE TETRARCHA sit interceptus.* Sed de hac Herodiana controversia certioribus vestigiis, quid veri statuendum sit, mox inquiremus.

An error ille autem proxime memoratus, ex eo profectus est, quod primi Judæicarum Originum similiumque Annalium conditores, cum sacri libri sola præcise Herodiadum nomina suppeditarent, ubi statuendum fuit, qui quave essent inter se cognatione conjuncti, in diversas abiere sententias: eo consilio, ut quidquid posterius de ea re statuerent, id anteoccupasse ex eo grege aliquis videretur? Hi sunt enim omnino, quos sacræ litteræ commemorant.

Herodes, sub quo Christus est natus.

Archelaus, qui pro patre suo Herode regnavit.

Herodes tetrarcha Galilææ.

Herodes, qui Jacobum occidit gladio, ut Acta referunt, Claudii principatu.

Agrippa, qui Paulum perorantem audiit, sub Nerone.

De Herode & Archelao res erat perspicua & expedita. Herodem vero tetrarcham, quoniam ex sacris litteris non liquido apparet cujus sit filius, (nam id ex lapide, nummoque uno constare potest, quorum illi neutrum viderunt:) Archelao alii, alii Herode priore genitum esse censuerunt. Jam Herodem, de quo in Actis mentio est, pars eundem esse cum Herode tetrarcha pronunciavit: pars istum ab illo discriminavit: verita fortassis, nesci eundem esse poneret, justo longius ei vitam imperiumque produceret. Quam isti ob causam Aristobulo Herodis F. prognatum istum esse finxere: alii Herode ipso tetrarcha. Agemus inferius de Agrippa.

II. *Herodem regem, quem Agrippam seniorein vocant, nec regem Judææ fuisse, nec Judæum.*

Ceterum Herodes iste, quem dicimus, qui olim tetrarcha, tandem regio donatus est titulo a Claudio Imp. cum jam ab obitu Philippi fratris Ituræam cum Trachonitide adjunxisset Galilææ: atque ob ingentem illam ditionis accessionem Magnus Rex meruit appellari, in vetere inscriptione (sitamen vetus illa ac sincera est,) inferius recitanda. Nec regio tamen jure tenuit idcirco Iudæam, quæ provincia Augusti fuit, ut diximus. Nam & Agrippa Herodis ejusdem in regno successor, tum in eodem lapide, tum in antiquo numismate Magnus Rex pariter,

ac præterea in isto similiter Φιλοκλάδιος nuncupatur: quem nihilominus sacræ litteræ negant in Judæa regnasse: siquidem Præsides Judææ, ipso regnante, Felicem & Festum appellant. Neque Herodem igitur ratio cogit ulla credi, eo nomine Magnum Regem fuisse appellatum, quod Judæam titulo regio obtineret. Deinde censum a Judæis exactum fuisse pro fisco Principis sub Præsilibus, Augusti, & Tiberii ævo, annisque saltem decem Claudii postremis, in confesso est: nec fisci hujusce calumniam ante Nervæ principatum fuisse sublatam. Herodem hunc igitur Judæa regem non habuit: cum si regem habuisset, non fisco Principis isto anno censum, sed vel regi suo, vel nullum omnino penderet: remissumque a Claudio fisci jus vel Plinius commemoraret, vel nummi docerent.

At a sancto Luca in Actis cap. xii. regia dicitur Hierosolymis potestate usus, ubi res gestæ anno sequente commemorantur. *Misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia, Hierosolymitana scilicet. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio. Videns autem quia placeret Judæis, apposuit ut apprehenderet & Petrum* Postea descendens a Judæa in Casaream, ibi commoratus est. Næ si ex illa oratione, ut nuper quidam affirmabat, occasionem Josephus arripuit confingendi regnum Herodis, sive Agrippæ majoris, ut appellat, in Judæa, næ sua illum egregie frustrata conjectatio est. Neque enim jus Herodi fuisse in cives Hierosolymitanos sanctus Lucas innuit, sed tantum in *quosdam de Ecclesia*: nempe in Petrum, Jacobum, aliosque similes, suæ ditionis homines Galilæos. Quo utique jure ad eundem, cum tetrarcha tantum esset, & Hierosolymis pariter commoraretur *illis diebus*, remisit Christum Dominum Pilatus, ut cognovit quod de Herodis potestate esset: testatusque postea est ab Herode nihil dignum morte actum esse ei: quod jus illi vitæ ac necis in Galilæos esse intelligebat, ubicumque terrarum forent. Ex eo igitur capite, quod Hierosolymis Herodes rex affligeret quosdam de Ecclesia, perperam confictum est Hierosolymis Herodem regnasse: cum præterea, ut dictum est ad annum 8. nulla provincia semel in jus Augusti devoluta, regiæ postea fuerit obnoxia potestati.

Nec profelytum autem similiter illum fuisse, nec Judæum, Lucas aperte declarat: qui eum non studio propriæ religionis impulsus, sed quia placeret Judæis, vulpem callidam, ut a Servatore nuncupatur, bellum Christianis indixisse narrat. Sicuti enim ut placeret Cæsari, se Φιλοκλάδιον cognominavit: ut placeret Pilato Præsidi, qui nullam invenisset in Christo causam, nihil quoque dignum morte egit ei, quem prius voluerat occidere: sic ut placeret Judæis, alios ex Apostolis interemit, alios contrussit in carcerem.

Argumento præterea est vox illa Joannis Baptiste ad Herodem tetrarcham: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, defuncti scilicet, quamvis Josepho fecus sentiente. Nam γυναῖκα fratris, Levitici xvi. 16. dici in Lege eam, quæ non sit amplius viro subiecta, eruditi in sacris litteris norunt: & e palatio atque ipso toro regali invitis maritis regibus abduci principes feminas incredibile est, ac fere αδύατον. Et Josephum hac parte redarguit Isidorus Pelusiota dictus, libro i. v. epist. xcvi. Quod non liceret ei igitur uti prærogativa legis, Deut. xxv. 5. nec habere uxorem fratris sui Philippi, causa est facilis & expedita: tum quod filium superstitem Philippus reliquerat; tum quod etiam si nullum reliquisset, solos ea nimirum exceptio Judæos spectaret, non item gentiles: cum, Baptista idoneo interprete, omnes mortales, ipsique post Evangelium prædicatum Judæi, absque legitima dispensatione, lege tenerentur allata, Levit. xvi. 16.

Quorsum ergo, inquiet aliquis, Hierosolyma sub Pascha singulis annis Herodes tetrarcha se conferre

solitus est, si Judæus non fuit, aut profelytus? Nam eo statim illis diebus ventitasse ex sacris litteris haud obscure colligitur. Illud nimirum in causa fuit, quod est in sacris ipsis monumentis proditum. Multi gentiles ascendebant in Jerusalem, ut adorarent in die festo Paschæ, quod Joannes in Evangelio testatus est, cap. xii. 20. Fuisse autem illos e Galilæa præsertim, recte vidit Græcus commentator in Joannem, pag. 700. sive illi Platonica, sive alteri sectæ essent addicti: qui nempe μοναρχίαν, ut verbo ejusdem utar, hoc est, unum Deum singularem colerent, tametsi ethnicis adhuc superstitionibus erroribusque impliciti. Enimvero *ex his quidam accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Galilææ*, nempe ad Galilæum hominem conterraneum Galilæi. Ex eo igitur numero qui Hierosolymam tunc venirent, fuisse Herodem, Lucas est auctor, cum in Evangelio, tum in Actis: religionis autem vel obtentu, vel minime ficto officio id fecisse, idem Lucas cum Joanne compositus docet: nam ille adventum Herodis in urbem feriis Paschalibus, iste quæ tunc causa foret gentilium adventus in urbem sacram, perspicue aperit.

Hominis denique totiusque Herodianæ familiæ superstitionem haud obscure prodit illa commoratio in urbe Casarea, in prætorio Herodis cognominato, atque adeo in suo domicilio, extra Judæam: sed & in eo oppido, quod Herodes Archelai pater, in confinio regni sui, hoc est, Samariæ, solo a Romanis assignato, condiderat, ut ibi collocaretur statio præfidiaria militum Romanorum, Act. x. 1. & tribunal Præsidis Provinciæ, Act. xxi. 24. xxv. 6. Quod si ex domo quæ domini religio sit, minime fallax aut dubia conjectatio est: quis de Herodis superstitione ambigat, qui norit Cæsariensis civitas quantopere esset falsorum numinum addicta cultui, ut & nummi testantur, & illa civium adulatio, de qua sacræ litteræ prodidere, dum Herodes concionaretur pro tribunali, populum acclamasse, *Dei voces & non hominis?*

III. Casaream Palaestina ab Herode rege Galilææ hoc anno fuisse conditam.

Narrat Josephus, libro i. de bello Jud. cap. xvi. aliique eum secuti, Casaream Palaestina ab Herode priore fuisse conditam: falso. Verba hæc sunt Plinii, libro v. sect. xiv. *Stratonis turris, eadem Casarea, ab Herode rege condita.* At Herodes prior non est in nummis βασιλεύς, sed ἐθνάρχης tantum; nec reges appellat Plinius, quoscumque Judæa reges vocabat: sed qui dumtaxat βασιλεῖς inscriberentur in nummis: nec obscure Plinius significat, dum dicit tantum, *ab Herode rege*, unicum fuisse in Palaestina regem, Herodem nomine; Herodem alterum, ethnarcham dumtaxat, non regem fuisse. Ex libris sacris, Act. xii. 19. & ex nummis antiquis, apparet Herodi regi illi paruisse Casaream, qui fuit primum Tetrarcha, deinde Rex Galilææ: item Agrippæ regi Galilææ, ex nummis, ac fortassis etiam ex Act. xxv. 13. Herodi autem regi Judææ, sub quo Christus est natus, paruisse Casaream, neque sacræ litteræ, neque nummi veteres produnt. Ergo hoc anno, quæra Casareæ incipit, conditam fuisse eam, nemo prudens negaverit, hoc est, muris cinctam, & palatio exornatam.

Ad annum Christi xlii.

I. De obitu Herodis, quem Agrippam vocant.

HUJUS exitum refert Lucas in Actis cap. xii. 21. his verbis. *Statuto autem die, Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali.* Constitutus autem percussit eum Angelus Domini & consumptus a verminibus exspiravit. Longe aliter a Iosepho

pho res ea narratur: quo consilio, satis indicavimus ad annum Christi VII. nempe ut sacer scriptor non historicam veritatem, sed allegoricum secutus scribendi genus credatur. Et Eusebius quidem, libro 2. cap. x. miram dicit Josephi hoc loco cum sacra scriptura consensionem esse. Oculi judicent.

II. De Herode Chalcidico.

Ut Φιλονλάδης nescio quis Herodes Chalcidicus appelletur, quæ vel ratio vel auctoritas cogat, non satis apparet. Neque enim hujus rei testis omnino ullus, nullum idoneum documentum, nulla causa prorsus afferri potest. At Herodi illi, qui tetrarcha primum, deinde rex fuit, hunc titulum adserunt ea, quæ in descriptione nummorum attulimus argumenta. Quid si autem non tantum nullus Herodes Chalcidicus, sed neque regnum Chalcidis ullum fuit? Nam regio quidem fertilissima Syria Chalcidene a Plinio nuncupatur, nempe in Syria Coele, supra Decapolitanam regionem & Damascum: situ nunc tamen obscuro & ignoto. Plinius enim certe regiones ac populos Syriae Coeles elementorum ordine recenset, lib. v. sect. xix. ceteri vero scriptores, etiam ii qui Plinio vetustiores vulgo creduntur; cum in illis quidem Plinii verbis allatis idoneum sibi visi sint tractum reperisse regno statuendo, iidem tamen inter se de situ Chalcidis adeo discrepant, ut conciliari posse, nisi geminam poneret Chalcidem, vir eruditus non putarit, quamvis unicam singulorum agnoscant.

Ad annum Christi XLIX.

De Felice Præside.

JAM ab hoc anno Felicem Judææ Præsidem sive Judicem fuisse statuimus hoc uno argumento, quod Paulus in Actis cap. xxiv, 10. sic eum compellat anno æræ Christianæ LVII. *EX MULTIS ANNIS te esse judicem huic genti sciens*, &c. Ac si Josepho credimus, Pilatus annis decem gessit hunc magistratum. Decennium igitur pariter Felici ante illum annum, adducti his Apostoli verbis, haud temere assignamus. Neque enim ille profecto post tres dumtaxat annos elapsos diceret, *ex multis annis*. Tamen Chronicon vetus Felicem Judææ Procuratorem statuit anno 50. Tacitus anno 52. ac simul Procuratorem Galilææ Ventidium Cumanum, libro xii. Annalium, cap. LIV. At Josephus, tum libro xx. Antiq. cap. v. tum libro 2. de bello Judaico, cap. xxi. Ventidium facit Galilææ ac Samariæ cum Judæa procuratorem, cui in exilium deportato Felix successerit anno 52. Certe si ambo simul, diviso inter se magistratu in eo tractu fuere: hoc est, si alter Judææ ac Samariæ impositus fuit, nempe Felix: Galilææ alter eodem tempore, nempe Ventidius Cumanus, ut Tacitus refert: tota Josephi narratio, quæ est prolixa admodum locis allatis, fabulis adnumeranda est. Utri autem potior habenda fides est, an verius neutri? cum uterque & sacris codicibus refragetur, ubi Felici in Judæa magistratum angustiore temporis spatio circumscribit: & cum ratione pugnet usuque civili, ubi Galilæorum nationem paruisse Cumano, Romano magistratui, refert, quæ uni suo regi Agrippæ debuit esse obnoxia.

Ad annum Christi LI.

I. Herodem, de quo in Actis sermo est, falso Agrippam cognominari.

NUMMUM quidam nuper edidit ita inscriptum: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ, capite

diademato.)(KAISAPIA H ΠΡΟΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ Μ. Hoc est, ipso interprete: *Καισαρεία ἡ πρὸς τῷ Σεβαστῶν μεγάλη*, *Cæsarea ab Augustis Magna*. Et nummum ille refert ad Herodem, ut appellat, Agrippam, cujus exitum narrat sanctus Lucas in Actis, cap. xii. hoc est, anno Claudii Imp. tertio. At sapiens nemo, mea quidem sententia, animum induxit ut credat a sacro scriptore Herodem regem appellari potuisse, ut diximus, quem nummi Agrippam regem vocarent. Nam usitatio ac notiore vocabulo designatum ab ipso fuisse principem, nemo sanus ambigat: usitatus autem ac notius illud nomen est, ni fallimur, quod nummi repræsentant. Quem igitur sacræ paginæ Herodem vocant, istum alio quam Herodis nomine designatum quoque in nummis, nemo nisi temere existimaverit.

Eccur autem aliter a sancto Luca, a Josepho aliter nuncupatur? Afferam hoc loco non inanis quidem semper conjectoris, sed nunc tamen plus justo fortassis suspiciosi, ingenioque nimium indulgentis hominis conjecturam. Accipiet quisque, ut volet. Deprehendit ille, ut quidem mussitabat nuper nobiscum, cœtum certorum hominum ante sæcula nescio quot existitisse, qui historiæ veteris concinnandæ partes suscepissent, qualem nunc habemus, cum nulla tunc exstaret: sibi probe notam illorum ætatem atque officinam esse: inque eam rem istis subsidio fuisse Tullium, Plinium, Maronis Georgica, Flacci sermones & epistolas: nam hæc ille sola censet, quod vereor ut cuiquam suadeat, ex omni Latina antiquitate sincera esse monumenta, præter inscriptiones admodum paucas. E ceteris scriptis monumentis, qui hodie valde sudant, ut conciliatis quanta licet ingenii vi sententiis, inter se plerumque dissidentibus, historiæ corpus unum integrum repræsentent, eos sibi videri aiebat ex pluribus fabulis novam alteram velle fabricari ac scite concinnare, secum omni ex parte aptius coherentem. Addebat illis annalium architectis majori fuisse adjumento magnam nummorum antiquorum, quam diligentissime congesserant, suppellectilem. Horum potestatem in primis fuisse penes totius consilii principem ac primum operis architectum: cui, propterea quod ut thesaurum draco, sic ille nummos in arca incredibili sollicitudine custodiret, nec nisi parce admodum eorumdem usum conspectumve ceteris impertiret, jocosæ sodales geminum SEVERI ARCHONTII nomen fecere: alterum Latinæ consuetudinis, a morositate: Græcum alterum, ab eo, quem inter eosdem gereret, veluti magistratu. Tamen illis artificibus multo minorem numismatum veterum copiam, quam nostræ huic ætati fuisse aiebat, Græcorum præfertim: & Latinos, quos in manibus habuit, ut in præpropere opere usuvenit, præpostere sæpenumero intellexisse. An enim, exempli gratia, si Josephus vidisset nummum ΗΡΩΔΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ cum lilio Phaselitico, diceret agrum Phaseliticum coli ceptum fuisse post annum V. C. DCCXLIV. ut diximus suo loco: cum prius dixisset anno V. C. DCCXLIV. tetrarcham Herodem dici desiisse, ut rex deinceps appellaretur? Minime sane. Videret enim cum Phaselitico lilio adhuc ethnarcham vocari. Itaque nec anno uno tetrarcham Herodem exhiberet, sed aliquot annis ethnarcham: nec Phaseliticum agrum primo excultum referret, tanto post tempore quam rex est salutatus. Uno verbo ἀναχρονισμὸν annorum fere viginti vitaret. Similia esse sexcenta istorum hominum σφάλματα, aiebat ille, ex penuria nummorum Græcorum orta: nec pauciora autem ex iis quos in manibus habuere perperam intellectis. Atque hujus dicti in Agrippa ponebat exemplum. Nam cum illos vel una nummorum, qui Agrippæ nomen ferunt, dissimilitudo admoneret Agrippam geminum existitisse: & utrumque statuerent ante excidium

cidium Urbis esse collocandum, quoniam urbe excisa regnum Judæorum defecisse, quod Agrippæ detulerant, credi vellent: fingi oportuit, Herodi, de quo sermo in Actis, cognomen Agrippæ fuisse: atque ita finxere. Nam ab anno Claudii quarto, quo & priorem Agrippam obiisse, & successisse ponunt alterum juniorem Agrippam, usque ad urbis cladem, plane sunt anni sex & viginti, quot omnino in vetere Chronico Agrippa posterior regnasse perhibetur. In quo dissidet a Josepho: qui quoniam ultra annum xxi . ET. K A. BA. AΓΡΙΠ. nummos Agrippæ nullos haberet, finem illius quidem, ut iste, circa everisionem urbis, sed primordia maluit anno tantum xxi . ante eam excisionem figere: quæ res posteris crucem fixit, decertantibus inter se, utrius standum sententia sit, de Agrippæ initiis. Nam de fine inter veteres adeo convenit, nemo ut unus post urbem deletam, nec Josephus ipse, vel quicumquam alius Agrippæ annos aut facta ulla commemoraret, præter Justum Tiberiensem unum: qui, si fuit, annos Agrippæ usque ad initia Trajani protraxit. Sed effecere ipsi, nemo ut e posteris non hunc hominem φιλοφειδῆ ac nullius præ Josepho fidei esse statueret, a quo scilicet tantopere discreparet. Ea causa esse inter ceteras huic quem dixi homini videbatur, quomobrem quem sanctus Lucas semper Herodem, numquam Agrippam vocat: hunc vice versa Josephus, ut vel idem gemini nominis fuisse, vel Lucas errasse crederetur, semper Agrippam, ac ne semel quidem Herodem appellet. Annon enimvero ex eo cœtu, pergebat idem rogare, censendus ille est, qui cum paulo posterius scriberet, & animadverteret hanc suorum cum sancto Luca pugnam atque ἀντιλογίαν, difficilemque præterea, ac sine exemplo, illis præsertim temporibus, duorum istorum nominum in uno homine consociationem: idcirco pari audacia atque improbitate sacrum verius scriptorem, quam Josephum sociosque, venire pronuntiavit in suspicionem erroris? Ἡ ἐν ἀμφωνίᾳ, inquit, τῶ ὀνόματι ἐνταῦθα τὸ λέγειν ἀντὶ Ἀγρίππᾶ Ἡρώδην, ἢ κατὰ σφαλμα, ὡς εἰκός, γεγραφὴν γέγονεν, ἢ διωνυσίαν εἴρηκεν. Certe quidem Herodes Agrippa tam dici illo ævo quispiam potuisse videtur, quam Alexander Philippus, vel Ptolemæus Demofthenes.

Sed suas sibi habeat noster ille conjectationes: easque, cum volet, viderit quomodo sit defensurus: nobis enimvero alia nunc argumenta suppetunt: nec valde refert in præsentia nosse, siue qui sint fraudis istius architecti, dum de fraude interim, vel errore, constet: siue an illa causa fuerit Herodis Agrippæ cognominandi, an verius altera, quam indicavimus ad annum Christi octavum: an ambæ conjunctim. Quid quod enim si Herodi Chalcidico tribui nummum oporteat inscriptum, ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ, hoc ipsum argumento est haud improbabili, non esse Agrippam seniores eum, qui ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ in altero inscribitur? cum præsertim arrogans ac superba nimis ea appellatio videatur, in Chalcidis, hoc est, in agri perexigui regulo, si quis fuit. Certe Spanhemius, ceterique viri eruditi, qui nummos inscriptos ΗΡΩΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ & ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ Agrippæ seniori tribuunt, numquam alterum hunc Agrippæ nummum, ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ, eidem Herodi adscribent. Quid ita? quoniam nullo suaderi potest exemplo, ut quisquam in nummis nomine nunc uno, nunc altero, sit appellatus. Geminum ei nomen si fuit: non alterutrum pro arbitratu, sed vel utrumque: vel, si alterum ex his unum, semper idem apparet. Severus Pertinax, exempli gratia, numquam solo Pertinacis nomine designatur: sed vel utroque, vel solo Severi. Herodes igitur qui semel dictus in nummo sit, dici Agrippa

in altero non debuit, sed Herodes tantum, vel Herodes Agrippa.

II. De regis Magni cognomine, in Agrippa nummo.

At Agrippa Magnus, inquit is qui nummum vulgavit, ut in nummo, sic etiam a Josepho appellatur. Prior igitur intelligi debet is, quem Lucas Herodem nuncupat, non sequens. A Josepho autem? quo loco? Nempe libro xvi . cap. vii . ubi mentio Herodiadis. Ἀγρίππᾳ δὲ, inquit, ἀδελφῆς τῆ μεγάλης. Taceo nunc quidem de Josephi ac sodalium solæco Ἀγρίππᾳ, quod etiam in codicibus mss. legitur, pro Ἀγρίππᾳ, ut nummi exhibent ipsius Agrippæ, qui cum vixisse vult videri. Quid si magnum Agrippam dixit ille, ut ex eo grege alii, quo sensu nos Galli dicimus interdum, *le grand Agrippa*, pro majore natu e duobus? Certe eo significato μέγαν in nummo scribi nemo sobrius dixerit. Et est incepta ista quidem locutio, nec ferme hominis qui Græce nisi sub Gallico cælo didicerit, aspergatque idcirco sermoni Græco subinde Gallicæ nonnihil dialecti. Sed tamen ille capite subsequente ita est de Druso majore locutus: Ἀντωνίᾳ τῇ Δρῦς τῇ μεγάλῃ γυναικί. Quid si igitur quem Hebraice nescivisse, cum se Hebræum profiteatur, SALIANUS noster ostendit, Græce idem haud multo peritior fuit? Alia quidem sententia mox idem subicit, φύσις δὲ μέγας ὢν Ἀγρίππας, ἢ διαρῆσθαι πολυτελής. Sed neque istud prodest ad Magni cognomen: quod si Agrippa gessit, postponi nomini oportuit, non præponi: ut esset Ἀγρίππας μέγας, quemadmodum Pompeius Magnus, non μέγας Ἀγρίππας. Sed scriptum est in nummo rectissime ΒΑΣΙΛΩΣ μέγας, ut sit Rex Magnus, non Magnus Agrippa. Nam interest plurimum quo vox ea loco ponatur, ut recte intelligatur, quæ vis ei potestasque subsit. Alia Regis Magni, alia Agrippæ magni appellatio est. Illa enimvero a perampla ditione peti solet, ista a rebus præclare gestis. Rex Magnus Agrippa, perinde atque decessor Herodes fuit, ob geminam ditionem, quæ pariter potitus est, Galilæa scilicet ac Philippi tetrarchia: sed idem Agrippa Magnus cur dicatur, nihil causæ est. Et ille quidem perturbata supremo Neronis anno Republica, atque ex turbidis imperii rebus majores assumens spiritus, nummum suo vultu ac nomine impressum signare, quod priores ante se reges reformidassent, absque Cæsaris vultu vel nomine, ausus est: in qua se ille Magnum Regem appellaret. Sed brevi repressa ea audacia est. Nam a Vespasiano ita redactus est in potestatem, ut non aliam singulis annis, quam Flavio nomine ac vultu impressam monetam cudere ei fas esset, suo vero dumtaxat nomine in area nummi averfa, non etiam vultu: quod est haud leve minimeque obscurum indicium imminutæ pariter potestatis. Atque hæc e summo honoris gradu dejectio, quantum ad jus monetæ spectat, perseveravit in filio, Agrippa juniore: quantum ad regnum attinet, major fuit. Fuere autem Judaicæ historiæ scriptori hæc omnia penitus ignota.

III. De titulis Cæsarea, in Agrippa nummo.

Sed de antica parte nummi hætenus, quid de politica? Cæsarea ab Augustis Magna, Latinæ aures non ferunt: quanto Græcæ minus, ἢ πρὸς Σεβαστῶν μέγαν? At subauditur, inquit, appellata. Sic nuper Valens in quodam Augusti nummo, CONS. S.C. OB. R. P. CONS. quod est, *Conservatori suo clypeum ob Rempublicam conservatam*: legit, *consecrata senatusconsulto; subauditur, statua*. Quod cum ei obiectum est, modeste filuit. Tales subaudiri voces nemo alterutrius linguæ peritus, aut in nummis lapidibusque versatus dixerit. In tam paucis certe vocibus eam

eam esse vim vocula *αὐγ*, ut significet Latine *ab*, quo quis exemplo adstruat? Non *αὐγ* Græci profecto, sed *αὐγ* scribant. Quid deinde fiet nummo alteri simillimo sub Nerone, in quo non *αὐγ* sed *αὐγ* tantum legitur: ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΟΣΕΒΑΣΤΩΝ. L. ΙΔ. Num loco *αὐγ* in nummo scribi *αὐγ* quisquam putet posse? Quorsum deinde ab Augustis Magna appelletur? Amplitudo enim civitatis, non voluntas aut gratia Principum, hoc nomen adferit. Et ab Augustis profecto potius dicatur Augusta, *αὐγ* σεβαστῶν σεβαστή. Nam illud nomen habet in nummis quamplurimis: Magnæ contra appellatio nusquam apparet, cum sint nummi Cæsareæ permulti obvii: in quibus & Augusta, & Flavia, & Felix cognominatur: Magna ne semel quidem, vel in nummo, vel in lapide, vel apud ullum scriptorem etiam fictum. Statimne ut accepit, Magnæ nomen amisit? Si *ab Augustis* accepit, cur nullus ante Neronem nummus Augustorum, nullus post ipsum Magnam appellat? Hyperaspistæ crede, qui Prima Cæsarea cur sit appellata, primus aperuit: qui & Samariam epochamque Samariæ ex simili nummo ablegandam, reponendamque Cæsaream admonitu nostro primus edocuit. Prima Cæsarea Augusta igitur dicta est, quod ante alias civitates Cæsareæ Augustæ nomen habuit: sicuti postea eadem Prima Flavia, quod ea colonia prima Flaviæ cognomen obtinuit.

Primum Judææ, ut loqueris, quisquis es, cum Palæstinæ primæ potius dici oportuerit, si habuit a Vespasiano: dic, amabo, quid aliud ille primatus ibi fuit, præter honorem metropoleos? Metropolim appello, sedem Præsidis Provinciæ. Quæ tunc autem civitas posset de primatu Judææ cum Cæsarea contendere? An Hierosolyma? quæ funditus eversa. An Cæsarea Paneados? quæ longissime distita in Decapolitana regione. Atqui multo antea apud Cæsaream Palæstinæ sedem fuisse ac tribunal præsidis Judææ, constat ex Actis cap. xxv. versu 1. & 6. aliisque locis. De primatu quod narras urbes inter se disceptasse, profer ejusmodi litium, si tamen fuere, vel unum in omni Syria exemplum: nullum est. At metropoleos vocabulum in multis Cæsariensium nummis omittitur. Primum, at & in multis apparet: cur non sit & in isto? cum prima vocis littera integram vocem aut exstitisse, aut intelligi debere admoneat. Fac ablata fuisse a Vespasiano, quod temere affirmatur, metropoleos prærogativam, eamque sero restitutam: fruebatur ergo prius eo honore civitas: haberi enim necesse est quod aufertur. Denique nummi Τιβεριέων & Σεπτοργινῶν in eodem tractu carent ea voce: quam tamen utramque civitatem Galiliæ metropolim Josephus ille tuus appellat: cur non & de Cæsariensium nummis idem statuatur? Sed vide quam sim æquus. Nec Magnam volo Cæsaream, nec Metropolim his temporibus dictam fuisse. Neque enim, ut legisti, & alios legere jussisti, in nummis istis Neronis & Agrippæ est, Μ..... ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ: sed quantum in uno certe fugientes assequi litteras potui, ΚΑΙΣΑΡΙΑ ΠΡΟΣΕΒΑΣΤΩΝ ΜΕΝΙ: quæ sunt obscura, nec Magnam aut Metropolim denotant.

At certe non in una parte civitatis coloni fuere Romani, qui Latine: in altera indigenæ, qui nummos Græce cuderent: & quod de distinctione indigenarum fingit Eumenius, nugæ. Strabonem tu forte plaris, quam ego, facis: at ille tamen tuo judicio nugator, qui discrimen illud colonorum & indigenarum disertis verbis prodidit, de Heraclea & Sinope, libro xi. pag. 542. & 546. Neque enim angustia hujus loci sinunt, ut ex nummis Καπιτωλιέων, aliisque, nunc ea res multo certius comprobetur: quod in Chronologia Severi fiet. Si Narbone positam inscriptionem, quæ describitur a Grutero, pag. ccxix. sinceram putas, dic nugatos pariter fuisse Narbonen-

ses illius avi, qui colonos ibi ab incolis septies discernunt ac separant. Nolim hic ego tamen tale patrocinium opponere, cum probe norim spuriam illam ac recentem inscriptionem esse. Cujus generis esse quamplurimas qui nesciunt, quam inani se labore vexant, cum in iisdem illustrandis multum temporis, operæ, chartæque consumunt? Nam quod est, exempli gratia, operæ pretium in Cenotaphia Pisana grande volumen elucubrare, si sunt ea Cenotaphia ab aliquo sat strenuo artifice conficta: ut certis argumentis in Chronologia Augusti ex nummis, Deo donante, doceamus? In hanc primum partem eruditionis, quam *κερτικὴν* Græci vocant, incumbere par est eos, qui prodesse sibi sua studia ac ceteris velint. Incredibile enim ac simile portenti est, quantam falsorum scriptorum segetem, de rebus tum sacris tum profanis, execranda & detestabilis una quædam, ut ceteras fileam, ante annos fere quingentos, officina effuderit: quanta sit e diverso, ut auri ac gemmarum, ita genuinorum operum paucitas. Aurum igitur a stipula plumbove discernere, hoc opus, hic labor est. Sed de hac re alias copiosior erit atque opportunior, si Deus dederit, disputandi locus.

Ad annum Christi LXXIII.

Cur nummi Ascalonis & Gaza, quæ sunt oppida Palæstinæ, a nobis fuerint prætermissi.

Hoc anno, qui quartus decimus Neronis est, ab autumno anni superioris, ut in gemino Neronis nummo notatur, quemadmodum hunc annum descripsimus, Ascalonitæ perinde atque Cæsarienses Neronis partes secuti nummum cuderunt, in quo annum æræ suæ CLXXI. apposuerunt, ab autumno superiore pariter ineuntem: in altera nummi area vultum Neronis laureati, cum sola voce ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ut peculiaris mos fuit illius civitatis, absque Neronis nomine. Sed istum Ascalonis nummum, aliosque ibidem sub Augusto & Domitiano percussos in hac lucubratione consulto prætermisimus, quod in titulo Nummos duntaxat Herodiadum polliciti sumus: ad Herodianum autem regnum Ascalonumquam pertinuit. Fuit enim, teste Plinio, oppidum Ascalo liberum, sociumque Populi Romani, jam ab anno V.C. DCL. sub autumnum. Atque hæc causa illius æræ fuit, ut dicemus, vel in Augusti, vel in superiorum temporum Chronologia: non quam Norisius attulit, levibus admodum conjecturis, pag. 435. & 436. Salomæ quidem (non Salomi, ut dixit Norisius *σολοικίζων*, pag. 437.) Cæsar largitus esse dicitur Ascalone palatium, Καῖσαρ χαρίζεται τῇ τῶ ἐν Ἀσκαλῶνι βασιλείῳ οἰκίῳ, apud Josephum, libro xvii. Antiq. cap. xvii. τὰ ἐν Ἀσκαλῶνι βασιλείῳ, libro 2. de bello, cap. i v. Regiam istam autem in eo oppido fuisse ab Herode ædificatam Norisius augurat, sed sine teste. Nam ipse Josephus libro 1. de bello, cap. xvi. Rufino, ut aiunt, interprete: Apud Ascalonem vero, inquit, Nymphæa, sive lacus ornatissimos, & balneas, item peristylia tam opere quam magnitudine miranda constituit. De regiis ædibus verbum nullum facit. Amicam Herodi civitatem idem Norisius fuisse asseverat, qui Ascalonitam Herodem existimat: nec meminit a Josepho dici eam civitatem fuisse usque ad Vespasiani tempora Judæis semper invisam, libro 1. de bello, cap. i. αἰὲς Ἀσκαλῶνι Ἰουδαίοις γεγεννημένην. Verius, neglecto Josepho, βασιλείῳ Ascalone nullum Salomæ datum: neque in civitate libera ac socia populi Romani quidquam donare Cæsar cuiquam potuit. Merito igitur dilati sunt a nobis in aliud tempus nummi Ascalonis. Tamen de symbolis, quæ in nummis occurrunt sub Augusto, Nerone, & Domitiano percussis, nunc dicemus obiter cursimque, quoniam & aliquid habent affine

affine cum Herodiano nummo anni V. C. DCCXV I I I. & eadem conatus exponere vir eruditus, affert dumtaxat ex Diodoro Siculo fabulam: sed nihil ad rem. Nec vero fere Diodorus ipse nisi somnia narrat. In Ascalonitico igitur nummo Dea turrato capite Genius est civitatis, ut omnes norunt: dextra hastam puram tenet, symbolum potestatis, seu jurisdictionis: sinistra arbusculam Cypron, cujus e semine confectum fuisse oleum, Ascalone præsertim, maximæ commendationis ac famæ, Plinius auctor est, libro x i i. sect. l i. *Cypros in Ægypto est arbor zizyphi foliis, semine coriandri, candido, odorato. Coquitur hoc in oleo, premiturque postea, quod Cyprus vocatur. Optimum habetur e Canopica, in ripis Nili nata: secundum ASCALONE JUDÆÆ: tertium Cypro insula, odoris suavitatem.* Sic in Herodis ethnarchæ nummo lilium Phaseliticum deprehendimus, cum uva ex agro Engaddi. Sic Cyrenenses, quod nemo ignorat, silphium in suis nummis sculpsere: sic alii alios frutices, qui essent apud se in pretio. Ara lateri dextro Deæ apposita, vota significat pro salute Augusti suscepta: columba denique, præsidem Ascalonis Deam, Venerem Cypriam indicat: quod numen ibi fortassis in honore, ob cyprum, quæ ibi in pretio fuit: aut verius, propter ingentem in eo tractu columbarum frequentiam, de qua Philo legendus apud Eusebium, libro v i i. Præpar. Evang. cap. x i v. pag. 398.

De Gazensium nummis cur hic sileremus, major etiam quam de Ascalone causa fuit: nulli enim Gazenses hac ætate occurrunt quam describimus, ut neque Καπιτωλιέων, quos esse Hierosolymitanos, Norisio nequicquam refragante, docebimus in Severo: neque Raphiensium. Nummos Gazenses igitur in Hadriani potissimum Chronologia repræsentabimus: ubi illius oppidi æram, a nobis recte positam fuisse anno V. C. DCCXI. a Norisio perperam reprehendi, & in annum DCCXIII. male conjici, defendemus. De Gaza interim taciti præterire ac sine censura non possumus, quod ait Josephus, uti jam indicavimus, traditam Herodi ab Augusto Cæsare fuisse eam civitatem. Daret Cæsar Herodi civitatem liberam? Liberam enim sui juris Gazam fuisse, non Josepho, sed nummis credimus, qui Gazensium libertatem societatemque cum Populo Rom. atque ejusdem societatis annos a Pompeii victoria & M. Tullii Consulatu, etiam sub Antonino Pio, oculis nostris exhibent. Daret Cæsar civitatem non a se expugnatam? sociam jamdudum Populi Romani inconsulto Senatu P. Q. R. civitatem daret? An istud ille auderet primo ipso sui principatus anno? an Senatus ferret? Perinde quasi ea largitio in potestate Cæsaris foret: cui non magis licuit donare vel unum, sive conjunctum fœdere ac societate oppidum, sive stipendiarium, aliove nexu jam Populo Romano obnoxium, quam hac nostra ætate istud licet aut Reipublicæ Venetæ Duci, aut Principi Belgii fœderati, in jussu Senatus, vel Ordinum. Neque enim Cæsares fuere illis præsertim temporibus veluti dynastæ, dominique imperii: sed Imperatores tantum & Augusti: hoc est, summi Administratores belli gerendi, & Principes Senatus.

Ad annum Christi LXXIX.

Πάρεργον. In re nummaria, quis censeri debeat eruditus.

SPANHEMIUS pag. 864. ex Seguini Museo hunc ipsum Domitiani nummum affert, & Tito adjudicat. Hic si quis Viro Clarissimo ac pererudito litem moveat, eumque imperitiæ arguat, aut nummum illum, de quo pronunciat, neget contrectasse, quod in vultu aberrarit, neque epigraphen ΔΟΜΙΤ. oculis perspexerit, quæ nobis conspicua

fuit: næ ille omnium judicio ineptissimus sit. Neque enim peritus ille habendus est in re nummaria, qui bene litteras nummo insculptas legit, sed qui lectas bene intelligit. Tu rectius forte legis in tuo nummo, quam ego in meo: Dos hæc est, vix fortassis oculorum, nedum ingenii tui: sed vel dioptræ, vel nummi ipsius, qui magis integer & magis conspicuus ad te pervenit. Ergo inter peritos rei nummarie eodem tu esto loco & gradu, quo inter eruditionis magistros censeris fas est bibliopolas complures: qui quos libros divendunt, horum legere titulos norunt, intelligere non norunt. Quod si vel Spanhemius vel similis Spanhemio alter in paucis quibusdam legendis nummis aberraret, de his autem quos probe legerit, differat erudite ac scite: tu interim nullum intelligas, etiam cujus litteras omnes conspicuas syllabasque videris: uter amborum, quæso, peritior? Quod si alius similis tui Samariticos characteres, non quidem per se ipse legerit, (nam est perinde atque ego sum, quamquam Hebraica docui publice, in Samariticois ἀναλφάβητοι:) sed si alio præeunte Samariticos in nummis characteres quidem legerit: ignarus interim, nam ita palam profitebatur, qua causa nummi Samaritice essent inscripti: alter vero statim aperuerit istud arcanum brevi pagina, in qua lectum a se aut omnino conspectum nusquam nummum ait, sed tantum intellectum: uter, amabo, peritior? Hic locus admonet, ut de me ipso ac pro me aliquid dicam: nam in eadem esse me navi sentio. Prodiit nuperrime epistolum *Ad totius Europæ Antiquarios* inscriptum, proposita quaestione, *Utrum laurea Eumenio Pacato sit concedenda.* Avertendum scilicet omni ope ac nisu tantum dedecus fuit, ostensis palam Eumenii erroribus duodecim: selectis, ut credibile est, gravissimis. In quibus, ne singulos fastidiosius enucleem, si se fateatur, quod humanum est, errasse Eumenius, primo quidem arbitrabitur sibi fas esse ridere cum vate quodam, libro v i i. Epigram. LXXX.

Triginta tota mala sunt epigrammata libro:

Si totidem bona sunt, Lause, liber bonus est.

Nam & plura multo esse in eo libro, quæ laudari possint, ipsi fortassis erudito viro ita nuper inedito grandi volumine affirmanti fides habebitur: & eundem librum auctor hujus epistolii refert ad totius orbis Antiquarios pervenisse, libri fama, ut quidem ponit iste, permotos. Quid si deinde Eumenius excipiat hos omnes esse lapsus oculorum, nullum ingenii vel judicii: ac ne oculorum quidem, sed nummorum potius, qui cum essent evanidi, aciem legentis fefellerunt? Addet ejus generis nummos istos esse, de quibus intenta lis est, ut & perparum intersit ad veram eruditionem rectene an secus legantur, & in his cuique liceat esse negligentem. Dicet eosdem omnes esse e primo Eumenii conatu decerptos, nullum ex Antirrhethico posterius exarato: profitebiturque conari se, ut ex eorum numero sit, qui proficiendo scribunt, & scribendo proficiunt, ut quidam aiebat epist. v i i. multoque verius scripta sua, quam Concilia, priora posterioribus emendari. Subjiciet etiam haud satis bonæ fidei in adversariis videri posse, quod aliquot lapsus ex illis duodecim, nunc iterum tertiove objiciunt, quoniam alii defunt scilicet: quamvis Eumenius ipse tres priores ante triennium in Antirrhethico, quem legisse isti se profitentur, aperte revocaverit, pag. 59. & 56. & 53. In nummis reliquis novem, quos per se videre Eumenius non potuerat, nam quis videre possit omnes? secutum se fuisse vel Patini fidem, viri utique in hoc genere non aspernandi: vel indicem Gazæ Regiæ, quem Antiquariorum coryphæus Valens ipse confecisset, Eumenius vero sæpe emendaret. De quinto, qui annum Hadriani xx i i. notat, quam merito tunc dubitarit, quam nihil in eo quisquam adhuc viderit, alias dicemus. Ad septimum quod attinet, in quo oppi-

oppidum legisse Eumenius arguitur pro viri nomine, iniqua prorsus criminatio est. Nam in nummo evanido ac fugientibus litteris, ubi Τερεβεντίνων cum Tristano, viro pererudito, tomō 2. pag. 401. legeret, an ibi viri nomen esse non temere crederet? si dioptra ope ac subsidio Τερεβεντίνος felicius legis, sit illa oculorum aliqua, ingenii certe vel eruditionis laus nulla est. An Τερεβεντίνος autem ac Magistratus, an Τερεβεντίνων, Terebinthi insulae civium nomen ibi sit, quid rei litterariae interest? quid inde ad historiam, ad Chronologiam, ad Geographiam lucis aut subsidii speres? plane nihil. Nam qui insulam esse prope Byzantium negant Terebinthum, ii Zonaram se negant legisse, libro xv i. cap. xx. & Nicetam in Alexio Comneno, num. xv. quos in Plinianis notis olim indicavimus.

Itaque ex tot argumentis Eumenius efficiet, nihil fuisse causam quamobrem Antiquaria ξυνωλες conjunctis operis epistolam scriberet, plenam acceptis de trivio maledictis, quae Eumenius praeter alias causas idcirco negligit, quod eo libello palam ambo fecerint minime se dignos esse, qui inter iudices sedent, *utrum laurea Eumenio Pacato sit concedenda*. Quod si iste Eumenii hostis geminus virum alium eruditum hallucinantem in Caesariensi nummo excusat, eo nomine, quod nummum non contrectarit: sed sibi Θ pro O referenti fidem habuerit: Eumenium autem accusat, quod indicem alterius amborum secutus sit: quid istud, obsecro, aliud est, quam ex eodem ore, ut aiunt, calidum frigidumque efflare?

Quid si quis e novissimo libro Valentis duodecim pariter errores, prout se se primum nullo delectu facto obtulerint, Antiquariorum Senatui repraesentet? 1° Pag. 41. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ legit, pro ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, Divus Augustus: hoc est, vivum facit ex mortuo: in altera autem nummi superficie, ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. L. ΙΔ. ad Tribuniciam potestatem refert: cum Tribunicia potestas in nummis numquam signetur cum L. vel ET. nec sine vocibus ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥΣΙΑC. nec denique Tiberius Augustus Σεβαστός fuerit, cum Tribuniciam gereret potestatem xiv. sed xvi. dumtaxat.

2° Pag. 254. inter Constantis nummos hunc refert, v o t. xxx. m u l t. xxx. quem de Constantino accipit: cum neque Constantini sit, neque Constantis, sed Constantii.

3° Pag. 71. nummos tres, ΕΤΟΥΣ ΙΗ. ΕΤΟΥΣ ΚΓ. ΕΤΟΥΣ ΚΔ. de rege Polemone accipit, cum sint anni aerae Claudianae: sintque idcirco in ea nummi area appositi, sive quae Tiberii Claudii vultum exhibet, cum ΕΤΟΥΣ ΙΑ. sive quae Neronis Claudii, cum numeris proxime adnotatis.

4° Pag. 68. & 69. in nummis duobus, altero qui ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, altero qui ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ ΘΕΟΥ ΤΙΟΣ inscribitur, Claudii caput nunc radiatum, nunc laureatum agnoscit: cum in utroque sit Augustus: nec Claudius esse possit: qui nec Divus Augustus umquam, nec Divi F. dici potuit. Sic vice versa in libro de Coloniis, pag. 46. Augustum fecit ex Caio principe, quem vulgo, ut alias dicemus, sed falso Caligulam vocant.

5° Pag. 43. Cossum Lentulum in nummo aureo Consullem facit, cum sit tantum Monetæ Triumvir.

6° Pag. 158. Tres Amisi fingit aeras, cum sint dumtaxat duae.

7° Pag. 212. JOVI. PRÆ. ORBIS, mavult Jovi Praefecto Orbis legere, quam nobiscum Praefidi: quamvis nemo praefectus Latine dici possit, nisi quem alius praefecerit.

8° Pag. 211. In nummo Commodi, TR. P. XIII. IMP. VII. pro IMP. VIII. & pag. 212. TR. P. IV. IMP. VI. pro IMP. III.

9° Pag. 213. sub titulo, M. COMMODVS

ANT. PIVS. FELIX. AVG. BRIT. ponit in averfa parte, P. M. TR. P. VII. IMP. V. cum ille nec Britannicus, nec Felix dicatur in nummis ante TR. P. X. IMP. VI.

10° Pag. 216. TR. P. XI. COS. VI. pro COS. V.

11° Pag. 240. in Gallieno, TR. P. X. COS. II. pro COS. V.

12° Pag. 77. in Antonino Pio, LIBERALITAS AVG. VII. IMP. VIII. COS. III. cum Antoninus non saepius quam IMP. II. in nummis occurrat, & legi COS. IIII. oporteat. Pluribus nunc supersedeo: nam quis finis, si quis recensere lapsus velit omnes? Mitto festivam illam interpretationem nummi Volusiani Imp. ΑΥΤ. Κ. ΓΑ. ΦΙΝ. ΓΑΛ. ΟΥΕΝΔ. ΟΥΟΛΟCΙΑΝΟC. Nam ubi Valens veluti quatuor auctum triumphis, Vandalicum, Finnicum, Galendicum, Vendenicum, Volusianum cognominavit: ac nomina Augusti quatuor transformavit in totidem gentium nomina, quo Romana numquam arma penetrare: quorum postremum etiam fictum est & antehac inauditum: ibi legi oportuit, Imp. Caesar Galerius Finnius Gallus Vindex Volusianus, ut Hyperaspistes admonuit, & in Chronologia Volusiani dicturi sumus. Sunt autem hi lapsus partim hominis prave legentis, sed plerique perverse intelligentis: quod utrumque vitium in Antiquariorum primipilo venia omni caret: praesertim cum historiae plurimum & Chronologica rei inter sit non in istis labi. Tamen si quis etiam post longam ejusmodi erratorum seriem exclamet. *O hominis impudentiam, qui nec nummos contrectarit, sed ex ingenio cuncta fabricat!* Post errores fere ducentos ab Antirrhethici auctore indicatos, jam istum docere velle, laterem lavare esset, & Aethiopem dealbare. *O egregium epocharum scrutatorem & artificem!* Quid infelicius pro milite glorioso? Antiquariorum cymbalum vult haberi: bulla ventosior: similesque multas verborum blanditias si quis effundat, quis vir frugi approbet? Longe humanius certe ruri, atque in ipso foro lites geruntur. Est quidem hoc jurgium πάρεργος, ut inscripsimus, praeterque propositum: tamen attingi a nobis potuisse, dummodo fieret moderate, nemo, ut spero, negabit.

Ad annum Christi Lxxi.

De annis Agrippae, ex Josepho.

Hic nummus Domitiani, cum epigraphe ΕΤΟ. ΚΑ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. quem repraesentamus ex Patino, aequae ac duo Regiae Gazae, quos anno Lxxi. retulimus, Agrippae anno xix. quos cum aliis in hoc opere laudatis diligenter otioseque exploravimus, ostendente perhumaniter, ut solet, Viro Clariss. ΟΥΔΙΝΕΤΟ, Regii Cimelii Custode: nummi, inquam, isti Josephum non unius, sed perpetui cujusdam erroris arguunt, qui Agrippae initia anno uno ubique antevertat. Namis, exempli causa, libro 2. de bello Jud. cap. xxv. Neronis annum xxi. mense Maio, cum xvii. Agrippae in Judaea anno componit. Quod si verum esset, annum hunc oporteret esse alterum ac vicesimum Agrippae regis.

Ad annum Christi Lxxvi.

Non fuisse Agrippam religione Judaeum.

IN nummo quem Erizzo descripsit, Dea habet emicantem in summa fronte Lunae crescentis effigiem. Ergo regem ethnicum, non Judaeum, ni fallimur, ea numinis effigies probat. Didicerat ille quidem Judaicas consuetudines atque quaestiones: credebatur, id quod saepe audierat, vaticinatos esse de Christo

Christo rege venturo prophetas, ut ex Paulo discimus in Actis, cap. xxvi, 3, 27. Nam Apostolus ibi hominem acriter perurget, ut quod animo clausum tenebat, hoc lingua promeret. Gentiles enim vero plerique in eo tractu atque illis temporibus, cum numen divinum colerent, templumque frequentarent statis anni diebus: iidem oracula prophetarum a Judæis edocti de rege propediem nascituro, expectatione eventus, perinde atque ipsi Judæi, suspensi pendebant: nec Judaicos interim ritus amplexi, quos nullius esse momenti crederent: nec dantes Christo Servatori nomina, crucem perosi. Itaque illi palam in avita superstitione perstabant, præter *Deum Ignotum*, ut aiebant alia quoque numina venerati. Ex eo fuit Agrippa numero, ut nummi docent: quos qui non habuere, vel non satis diligenter inspexere, ex hoc uno Actorum loco perperam intellecto Judæum fuisse Agrippam collegerunt.

Ad annum Christi LXXX.

De æra Flaviana, Aureliana, & similibus.

IN nummo Titi, COL. CÆSAREA. L. IB. ΦΛΑ. qui coloniam liberam legunt, quam graviter ii fallantur, in Antirrhético docuimus, pag. 54. Cæsaream nummi nulli neque Latini liberam, neque Græci prædicant ἀντωνόμουν: cum sint nummi tamen illius civitatis obvii. Qui Flavianam illic æram nolunt agnoscere, iidem fortassis neque in nummis Commodi Alexandria percussis Aurelianam agnoscere potuerunt, quæ a primo M. Aurelii Antonini anno ad ultimum usque M. Aurelii Commodi annum perducta est, in quo stirps Aureliana desinit. At inventus est ante biennium nonnemo, cujus nunc nomini parcimus, qui hos annos in nummis Commodi secus acciperet. Nam is annum xx. L. K. quoniam in annum Commodi primum incidit, vicefimum ætatis Commodi annum, ceterosque deinceps usque ad xxxii. similiter interpretatus est: quod dici nihil alienius a vero potuit. Nam, ut cetera nunc prætermittam argumenta, an potest vicefimus ætatis Commodi annus, & xxi. & xxii. idem esse cum xx. xxi. & xxii. Faustinae Commodi matris anno? Fieri certe non potest. Atqui hujus Faustinae tamen pariter nummos tres e Thesaurio Mauroceni pag. 125. Patinus exhibet, similiter notatos, L. K. L. K. A. L. K. B. Non magis in illis igitur anni Commodi, quam in istis Faustinae ætatis anni signantur. Adde quartum ejusdem Faustinae nummum e Cimelio D. DRON, in quo annus xix. alterumque L. Veri perrarum maximæ formæ, e locupletissima Gaza Illustriss. D. FOUCAULT, Summi rei ærariæ, judicariæ, ac civilis in inferiore Normannia Præfecti: qui nummus eundem annum xix. ENNEAKA. exhibet, nempe æræ M. Aurelii, qui tunc rerum potiebatur: non autem vel Faustinae, nam Principum feminarum annos notari solitos fuisse nemo dixerit: vel L. Veri, quem & supremum diem ante annos decem obiisse alii nummi docent: & novis hoc anno decimo nono auctum honoribus ab Achæis Asiæ minoris, nummus hic fidem facit. Qua de re alias uberius dicemus. Nescis, amice, morem hunc olim usurpari solitum in Oriente, ut in nummis consignaretur æra familiæ illius, cui se tuendam Respublica commisisset: Juliana, Augustana, Claudiana, Flaviana, Aureliana, Severiana: quemadmodum si Luetitia notasset in nummis olim æram Valesiorum a Philippo Valesio, & nunc similiter regum Borboniorum æram consignaret ab Henrico Magno. Et illi quidem nummi tres Faustinae, quos diximus, non inanem modo conjecturam ostendunt de ætate Commodi in nummis signata: verum etiam cum haud mediocri pondere auctoritatis accedunt ad cetera argumenta, quibus historiæ Augustæ scriptores de

Faustinae obitu falsi convincuntur, atque adeo veritas.

Ad annum Christi LXXXII.

De Sebaste Samaria, & æra Sebastenorum.

EX quo excisa est urbs Samariæ a Salmanassare, oppidi deinceps nomen Samaria non fuit, sed regionis: in qua post Neapolim secundum locum, Plinio ita prodente, Sebaste obtinuit. Hanc ab Herode conditam fuisse initio posuimus, ut aliquid saltem semel feliciter conjecisse Josephum daremus. At nunc pœnitet hujus indulgentiæ. Nam vellicat aurem Plinius: qui postquam Cæsaream dixit conceptis verbis ab Herode rege conditam fuisse, de Sebaste, quam statim subjicit, nihil tale refert. Et vero potuit æque Augusti Cæsaris atque Herodis jussu arx ea in monte, ut ait Plinius, continendis Judæis haud impar exstrui.

Nemo enim ignorat, opinor, hoc esse in more principum, ut in extremo regno arces de suo nomine exstruant, tum ad tutandos fines suos, tum ad hostes subditosque in officio continendos. Neque quemquam profecto e posteris ulla ratio in dubitationem adducet, Arcemne Ludovici, exempli gratia, le Fort Louis, aut Caroloiregium, Charlevoi, similesque munitiones, alius exstrui jusserit, quam cujus unaquæque nomen præfert. Et Sebasten igitur a Σεβαστή, hoc est, ab Augusto conditam pariter fuisse, maximam similitudinem veri habet. Ut ut est autem, alteruter haud dubie in animo habuit, multo vero magis Augustus, si conditor ipse Sebastes fuit, annum consignare, quo Augusti sive Σεβαστῆ nomen accepit: cum ea civitas in nummis suis & natalem suum, & honorem simul nominis Augusto delati, orbi publicaret. Josephum itaque nunc nihil moramur, qui libro xv. cap. xi. viro erudito subscribente, ad annum V. C. DCCXXIX. quem Herodis annum xii. appellat, Sebastes ædificationem refert. Ac, nisi fallimur, hæc æra Augustorum est, sive Augustana, quam auctor libri de die Natali, sub nomine Censorini, ab eo ipso anno repetit, quem diximus Sebastes esse natalem, V. C. DCCXXVII. Consulatu Augusti vii. & Agrippæ iii. quamque æram ex his ipsis nummis aut lectis perperam, aut perverse intellectis collegisse potest videri, L. ΘΡ. ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ, annum cix. Augustorum imperite interpretatus. Certe quantumvis licet ille asseveret nomen annorum Augustanorum ad suam usque memoriam permanere, atque in Ægypto biennio prius quam in orbe reliquo numerari: tamen in nullo prorsus scripto sculptove monumento æra ista Augustorum consignata apparet, si Sebastenorum nummos exceperis. Vir eruditus pag. 446. ait in Chronico Eusebii (quod alii Hieronymianum vocant) natalem Sebastes septennio tardius statui, & non tantum quadriennio, uti scribit in Notis Scaliger: ita nummorum ope insignium scriptorum anachronismos emendari. Huic censuræ ultro subscribimus, ut modo pro septennio novennium reponat. Sic Tiberiadis natalem decennio retardavit auctor ejusdem chronici: Cæsareæ Paneados, annis septem & viginti. Sed hunc isthic divinare, ut solet, Scaliger jamdudum admonuit in iisdem Notis, ad annum MXXI.

Hujus autem oppidi Sebasteni in sacris Novi Testamenti litteris mentio nulla est, eam ob causam, opinor, quod urbs esset tota Græcorum atque Gentilium, perinde atque Cæsarea Palæstinæ: & Romano utraque munita præsidio. Fuit autem illud Christi Domini mandatum de his civitatibus similibusque, Gaza, Ascalone, Tiberiade, Juliade, & Cæsarea Philippi, Matth. x. 5. In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis: sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israël. Nam æque gentes

res, de quibus hic fermo est, ac Samaritani, intra Palaestina fines fuere. Neque hic discipulos Dominus Palaestina vetat excedere: quibus haud tantum animi tunc fuisse videtur, ut deferere patriam audent. Certe in urbem Caesaream inferre postea pedem Petrus memor istius praecepti veritus est, usque dum caelesti edoctus oraculo, vocem illam Domini ad solum vitae suae tempus in terris pertinuisse, iussus est eo se conferre, Act. x. & xi. Et de gentili quidem Caesariensium superstitione sat diximus. Sebasten autem falforum similiter deorum cultui addictam fuisse, Jupiter in nummo sculptus admonet. Ab Herode Magno templum ibi Augusto dicatum fuisse Josephus est auctor, libro xv. Antiq. cap. xi. & libro i. de bello, cap. xvi. At non ego credulus: qui probe noverim, ne Romae quidem erga Caesarem Augustum, ullumve Principum, usque ad deducenda templa adulationem processisse, ut in Chronologia Augusti dicemus.

Ad annum Christi LXXXVI.

De nummo Agrippae junioris, EPII. BA. AΓPI. ET. KΣ. SC.

NUMMI omnes Agrippae junioris eo conspirant atque consentiunt, ut doceant ei commissum ex Senatusconsulto imperium rei militaris in Palaestina: sive illud officium, quod Ducis Palaestinae multo recentior Notitia Dignitatum appellat, sect. xxi. Hujus sub dispositione ibi dicuntur fuisse, si tamen fidem liber meretur, equites Aeliae positi, hoc est, Hierosolymis: cohortes aliae juxta Jordanem, aliae inter Aeliam & Hiericunta, aliae alibi copiae plurimae. Nam EPII. BA. non *rege*, sed *sub rege*, sic accipiendum est, ut ea formula conflatum esse nummum admoneat, non in ea ditione, quam ille regia potestate, sed in provincia, quam Caesaris ac S. P. Q. R. vice, vel Praesidis ritu administraret, vel tanquam legatus armis defenderet. Itaque hunc Ducatum in Palaestina quidem hic nummus significat Caesareae percussus: in Galilaea autem & Judaea, ut dicemus postea, tabernaculum sive tentorium, in omnibus fere nummis hujus Agrippae cum spicis insculptum: quasi omnis illius regiae potestatis usus esset in castris ad tutandum Galilaeae ac Judaeae limitem rite locandis ac permutandis: cujus rei symbolum tentorium est.

Ad annum Christi xci.

De ara & nominibus Neapoleos Samariae.

NUMMUM similem priori e duobus, quos hoc anno descripsimus, Spanhemius pag. 769. e Gaza Regia, Tito adscribit, cum Domitiani sit: legitque ΦΛΑΟΥΤΙ. ΝΕΑΠΟΛΙ. ΣΑΜΑΡΕΙΑΙ. pro ΣΑΜΑΡΕ. L. AI. hoc est, Σαμαρείας, anno xi. At nos hoc loco duos non ea mente exhibuimus, ut anno isto percussos fuisse suaderemus: sed ut quisque intelligeret ex nostra praesenti animadversione, quam ibi spondimus, quam sunt in nummis diligenter investiganda prius singula, quam de his pronuncies. Ne Domitiani enim annum illum esse undecimum affirmaremus, tametsi prima specie nemo non ita existimet, ac ne cuiquam etiamnum affirmanti credamus, nummi prohibent ejusdem civitatis, Neapoleos Samariae, quatuor vel quinque, Antonini Pii temporibus percussi: in quibus ara notatur Flaviana, seu potius Neapolitana: neque enim ducit initium ex quo Flavii rerum potiti, sed ex quo Flavii nomen Neapolis Palaestinae obtinuit. Nam cur in Flavii Domitiani nummo aliam existimabimus aram signari, quam Neapolitanam ab accepto Flavii praenomine, cum & aream illam hanc

ara impleat, non quae Domitiani vultum, sed quae Flavii Neapoleos nomen habet: & ipsius quoque Antonini Pii principatu non alia appareat in nummis illius civitatis, quam haec ipsa Neapolitana, ex quo illud Flavii praenomen accepit? Quo argumento duplex ara statuatur in nummis unius civitatis, ubi satis sit unam intelligi? Deinde cum illo eodem aeo atque tractu terrarum, ut vidimus, similiter Sebasteni suam aram cum anno Domitiani primo, Herodes tetrarcha suam pariter cum anno Caji principis primo, uti suam Zenodorus cum primo Asiae receptae Augustique imperii anno, conjunxerit: nec post annum illum Sebastenorum alius sub Domitiano nummis magis appareat quam Neapolitanorum, aut sub Augusto Zenodori, aut Herodis tetrarchae sub Caio principe: quis non intelligit ad primum Domitiani annum aequae referri oportere Neapolitanorum huncce nummum, quam Sebastenorum? moremque illius aevi fuisse, ut reges, tetrarchae, & civitates, cum ara sua componerent annum praesertim primum Principum Romanorum? Admonet & littera Σ, in hisce Neapolitanorum nummis nondum lunata effigie conformata: quod argumentum est, ut periti norunt, exorientis adhuc Domitiani principatus. Ex his porro intelligere est, primum Neapoleos Samariae annum statui oportere, LXXXI. ara Christiana, autumno incuntem. Nova enim civitas in anni sui initio figendo Graecum statim morem secuta fuisse videtur, neglecta vetere Judaeorum ac Samaritarum consuetudine a verno tempore anni inchoandi. Vir eruditus in Epocha Neapoleos, de nummis istis duobus tribusve differere, quos attulimus, quoniam vel sciens prudensque refugit, vel imprudenter omisit, certo definire initium ara Neapoleos non potuit.

Hanc ara perseverat, ut diximus, sub Antonino Pio, in nummis ipsius Pii, & Aurelii Caesaris, & Faustinae junioris. Ubi vero Neapolis ad Flavii appellationem in nummis suis Aureliae praenomen adjecit, ΑΥΡ. ΦΛ. ΝΕΑΡ. ΠΟΛΕΩΣ. ΣΥΡ. ΠΑΛ. & ΑΥΡ. ΦΛ. ΝΕΑΡ. ΠΟΛΕΩΣ CAM. nempe sub M. Aurelio Antonino, desinit haec ara deinceps apponi: quoniam annus unus & idem esse non potuit, ex quo utrumque praenomen adepta civitas fuerat. Virum eruditum interim mihi, qui pag. 449. de M. Aurelii Antonini Caracallae nomine Aureliam Neapolim in nummis cognominatam vellet. Nam de istius Antonini nomine, nonnisi Antoniniana dictae sunt civitates in nummis, ut Amasia, Ancyra, Tarsus. Quaecumque dicta Aurelia est, id nomen habuit a M. Aurelio Commodi patre: a quo & colonia Aurelia Carrhenorum & Colonia Aurelia Karthago Kommodiana Pia Felix inscribitur: non Carrhenorum Commagene, ut a quibusdam perperam interpretatum fuisse monuimus, in priore nostra de Nummis antiquis lucubratione. Et quae apud Spanhemium, pag. 776. in nummo Caracallae, Colonia Aurelia Antoniniana Alexandria vocatur, nempe Troas, geminum praenomen a gemino Augusto, M. Aurelio nimirum, & Antonino Caracalla, ut vocant: sicuti Neapolis a duobus Augustis, Aurelio & Flavio, geminum Aureliae & Flavii praenomen traxit. Una ex omnibus, opinor, Colonia Aurelia Pia Sidon ab uno Imperatore M. Aurelio Antonino Pio, quem Elagabalum vocant, geminum nomen tulit: alterum a nomine Aurelii, a Pii cognomine alterum: quod singularis cujusdam artificii fuit, ut ex utroque conjunctim nomine planum esset, ex Aureliis qui plurimi sunt, a quo se deductam colonia Sidon agnosceret.

Quod superest denique de Neapoli dicendum, vetus illius nomen *Mamortha* fuit, teste Plinio: tametsi Josephus libro v. de bello cap. iv. Μαβαθα vocat: nimirum ut in Samaritico nomine efferendo Josephi admonitu posterius crederent lapsum esse Plinium: cu-

jus viri auctoritatem ut imminueret factio antea indicata, quot & quas artes adhibuerit, alias Deo juvante patefaciemus. Sed & alio ex capite Josephus a Plinio diffidet. Nam iste prius oppidi nomen repudiatum atque e medio sublatum admonet, Neapoleos in illius vicem inducto vocabulo: *Oppidum Samariae Neapolis*, inquit, *quod ANTEA Mamortha dicebatur*. Ille simul a Græcis Neapolim, ab indigenis *Mabartha* appellatam refert, τὴν Νεάπολιν καλεῖσθαι, Μαβαρθὰ δὲ ὑπὸ τῶν Ἰσραηλίων. Et Neapolim ille quidem jam tum sub Nerone appellatam fuisse innuit: cum ipsa quidem vox Νέας πόλεως & æra in nummis ejus impressa, videatur æque recentem indicare Neapoleos ac Flaviæ appellationem: Pliniana vero oratio, quæ est accuratissimæ brevitatis, haud obscure significet, pulsus inde Samaritis a Vespasiano, rejectoque simul vetere Samaritico vocabulo, novos incolas, nempe Græcos, inductos in eam civitatem, nova, ut fit, munitionum accessione firmatam, novum Neapoleos nomen adscivisse. Quam porro dubia est illius scriptoris patria, qui Νεάπολιν more Latino scribit, pro Νέαν πόλιν? Et hæc suspicio cadit in omnes, qui simili errore tenentur. Nam Græco sub celo nati, ut Thucydides: & quorum scripta constat perinde atque istius esse genuina, Νέαν πόλιν scribunt. Palæstinos certe Νέαν πόλιν dixisse testes nummi sunt, ΝΕΑΚ ΠΟΛΕΩΣ inscripti. An Palæstinus ergo censeretur, auctor Originum Judaicarum, qui ab eo more discedit? Nam A.G. XVI, II. si Νεάπολιν hodie legitur, id eorum inscitia tribuendum, qui Græcos sacræ scripturæ codices a suis fodalibus interpolatos descripserunt: quamquam codex Alexandrinus eo loci Νέαν πόλιν retinet. Sed & vox Μιθεδατης, quæ apud Josephum sociosque occurrit, pro Μιθεδατης, ut nummi habent, parem oris Latini suspensionem efficit. Qua de re nos alias fortassis dicturi sumus.

Ad annum Christi XCIV.

De formæ dissimilitudine in nummis Herodiadum.

IN nummis Herodiadum, diversos Principes vel una indicat dispar forma nummorum. Herodes prior usus est gignendi casu, ΗΡΩΔΟΥ ΕΘΝΑΡΧ. Herodes alter recto casu, ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ, aut ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Agrippa prior similiter, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ, sed supremo tantum Neronis anno: sub Vespasiano, numquam sine aliquo vultu Flavio- rum in priore parte, rejecto in averfam aream solo Agrippæ nomine absque vultus effigie: ΕΤΟ. ΙΘ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠ. anno XIX. vel alio regis Agrippæ. Susceperat ille Neronis partes anno istius supremo, cum sua Cæsarea, ut simillimi admonent Neronis & Agrippæ nummi, in eadem illa civitate anno ipso conflati. Eam ob rem, ut Cæsarea, deducta mox eo a Vespasiano colonia, pœnas persolvit Reipublicæ violatæ: sic iste ab eodem multatus est Magni Regis appellatione, atque adeo, ut apparet, Philippi tetrarchia. Hoc illa una nummorum Agrippæ discrepantia subicere oculis pœne ipsis videtur. Denique alter Agrippa scripsit, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ. Cum tabernaculo, seu papilione, une tente, un pavillon: quo significetur Judæam ab Agrippa rege, non regio jure aut potestate administratam, sed tantum Rectoris sive Imperatoris titulo, hoc est, Ducis copiarum Romanarum in illo imperii limite constitutarum. Est enim Imperatoris adsignare, ubi tentoria ponenda, castra locanda, quove transferenda sint. Quare una eademque nummi area regis Agrippæ nomen exhibet, & tentorium. Nam Scenopegiæ festum in nummo quærere: aut in spicis, quas area nummi altera repræsentat, festa gemina Azymorum & Pentecostes, puerile est: nisi for-

te quis existimet Cæsarienses quoque Cappadociæ eadem festa celebrasse: eo quod in Cimeli Droniani nummo, Severi Alexandri principatu, tres spicæ similiter emicant, cum epigraphe, ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙ. ΕΤ. Ε. Functus eodem Ducis seu Rectoris munere multo post, is qui in nummo Aureliani Imp. appellatur VABALATHVS VCRIMOR, hoc est, vice Cæsaris Rector Imperii Orientis: vel potius, siquidem, ut admonuit D. Dron, in niti-diore nummo apparet VCRIMPR. vice Cæsaris Rector Imperii Romani.

Jam symbolum Judææ in nummis Agrippæ senioris nullum est, sed Galilææ tantum. In nummis junioris Agrippæ vicissim qui supersunt, nullum peculiare Galilææ symbolum est: in Judæa Samariave percussos fuisse, forma nummi & fabrica admonet, qualis in nummo ΚΑΙ. ΑΡΟ. Α. Θ. anno Christi octavo. Hinc haud temere conjicere est, post mortem Agrippæ prioris, Galilææ regnum ereptum Agrippæ filio a Domitiano fuisse, solo regis titulo ei relicto, cum exigua, quæcumque ea fuerit, regni portione: & præfectura rei militaris in limite Arabiæ & Palæstinæ.

Ad annum Christi XCVII.

Vera descriptio Herodiana gentis ex sacris litteris, nummisque, & marmoribus.

INSCRIPTIONEM a se descriptam Athenis, Spodius recitat, quæ est hujusmodi.

Η ΒΟΥΛΗ Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
ΚΑΙ Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ Χ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
ΙΟΥΔΙΑΝ ΒΕΡΕΝΕΙΚΗΝ ΒΑΣΙΛΙΣ-
ΣΑΝ ΜΕΓΑΛΗΝ
ΙΟΥΔΙΟΥ ΑΓΡΙΠΠΑ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΘΥΓΑΤΕΡΑ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ
ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΚ-
ΓΟΝΟΝ
ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕ-
ΛΗΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ
ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΘΕΟΓΕΝΟΥΣ
ΠΑΙΑΝΙΕΩΣ.

Senatus Areopagi, & Senatus Millevirorum, & Populus, Juliam Berenice Reginam Magnam, Julii Agrippæ Regis Filiam, & Magnorum Regum Benefactorum Urbis Neptem, procurante Urbis Ædile Tiberio Claudio Theogene Pœnienfi, venerantur. Sed ex hujusmodi lapidis auctoritate velle stemma Herodianum conficere, est admodum falso teste fulcire fabulam. Nam & ista, & pleræque omnes, quæ dicuntur extare in Græcia, recens omnino fictaque inscriptio est. Nec vero fuit aut Agrippa Julius, aut Julia Berenice, aut Berenice regina magna. Julius Agrippa nullus fuit, præter Agrippam juniorem, filium Agrippæ & Juliæ Augusti filia. Neque Julii vel Juliæ nomen habere quisquam potuit, nisi qui esset ex familia Julia ob consanguinitatem, aut in eam certe ut gener insertus. Hunc vero honorem aut nomen Herodis familiæ obtigisse, ne Josephus ipse quidem aliquando somniavit. Dixere se Principes in Asia quidem Syriaque nonnulli amicos Romanorum, & Claudiæ gentis amicos; quoniam essent fœderati nimirum, & amicitiam se colere profiterentur populi Rom. Quemadmodum si quis externorum Regum se Φίλο-Βορβώνιον dixerit, vel Φίλο-Αυστριακόν. At ut quis se propterea Julium dicat, qui non sit e familia Julia, sive filius sive gener, quemadmodum hic Julius Agrippa nominatur; tam est absurdum, quam si quis somniet. Regem Magnæ Britanniae se Borbonium Stuartum nuncupare, quoniam Regis Francorum colit amicitiam.

illa

Illa deinde magnorum Regum erga Athenienses *ἐνεργεσία* desumpta est ex Josepho; qui Herodis Magni, ut appellat, largitiones effusas in illam civitatem, aliasque, commentus est. Fuit Herodes uterque cum sua familia ex Syria Palæstina. Neque ad eos proinde quidquam attinebat, extraneas civitates, jam per se opulentissimas, longeque a Syria distitas, beneficiis cumulare: cum sit istud omnino alienum a moribus hominum, & a sana mente.

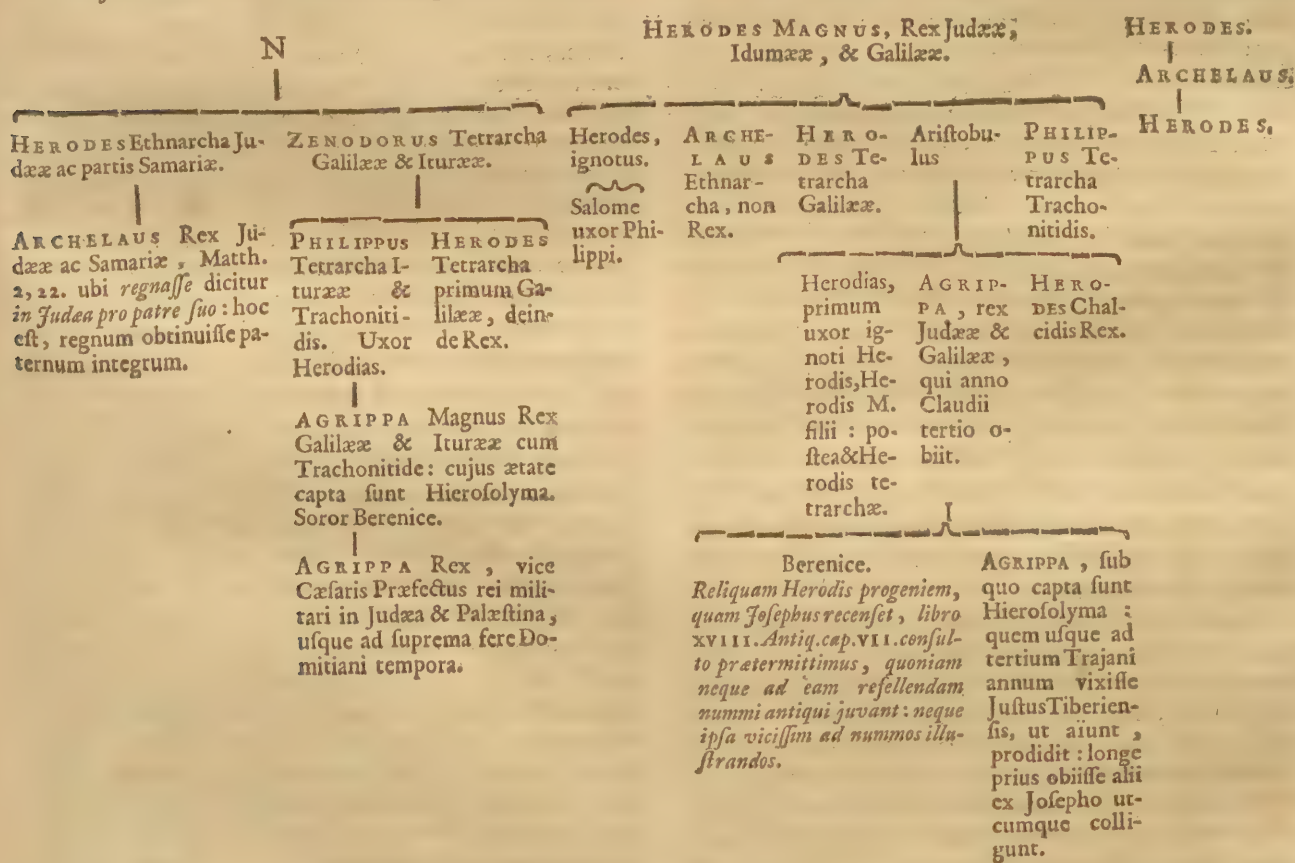
Sed quod est in hac Inscriptione potissimum, fictum Areopagi Senatum esse, situs ipse loci & ipsa nominis notatio admonet; & ea denique ipsa narratio, quæ in Actis continetur, cap. xv i i. Est enim *Areopagus*, pagus, seu vicus, collisve Marti sacer; *Ἀρειος πάγος*. Locus in eo vico, seu pago, seu colle fuit, quo Athenienses otiosi convenirent, non ad judicia profecto, sed ad res novas audiendas vel narrandas, Act. xv i i, 21. Eam ob rem duxere Paulum illuc per speciem deambulationis, ut sit, quoniam res novas afferret, Act. xv i i, 18, 19, 20. Itaque non Senatores ibi compellat, qui nulli erant: nec sic præfatur, *Optimi Judices*, vel *Senatores Amplissimi*, ut Act. xxiv, 3. *Optime Felix*: & Act. xxvi, 25. *Optime Feste*: sed simpliciter, *Viri Athenienses*, Act. xv i i, 22. Galli dicerent, *Messieurs d'Athènes*, nempe ex omni & qualicumque ordine: *Athenienses omnes*, cum *advenis* & *hospitibus*, quibus satis esset ad obambulandum & confabulandum otii, Act. xv i i, 21. In medio *Areopagi*, hoc est, vici illius in colle positi: non autem, ut Act. xxi i i, 1. *Intendens in Concilium*: id quod sane & Paulus faceret, & Lucas diceret, si coram iudicibus ille similiter adstitisset. Et erat alioqui Paulus ea semper erga iudices magistratusque reverentia, ut nonnisi annuente sibi *Præside*

loqueretur in Curia. At hic nihil simile, sed longe omnia diversa narrantur. Ex eo vico seu pago Dionysius nuncupatus Areopagita, & Damaris Areopagitis, cum de Christo differentem Paulum audissent, crediderunt. Nihilo magis autem Senator Dionysius, quam Damaris *Senatrix* fuit, si verbo uti tam malo licet. Et cum exisse Paulus de medio eorum dicitur, Act. xv i i, 33: annon aperte satis cœtum hominum potius fortuitum, quam confessum Judicum, denotat scriptor sacer? Qui nunc Athenis monstratur Areopagus, tumulus est extra civitatem, in quo tenuis circuli specie veluti theatrum est, structum quadrato lumine, vix e summa tellure exstans; ubi sub dio, inquit Sponius. Senatus confessus suos agebat, ut omnis populus iudiciorum Senatus æquitatem magis conspicue cerneret. Quæ nugæ, proh Superi! quam putidæ eæ conjectationes! Senatores Athenis sub dio? & eo fine quidem sub dio, ut tota civitas oculis ipsa suis iudiciorum cerneret æquitatem? Sed ita nimirum a bono sensu aberrare eos oportet, qui fabulosis credunt scriptoribus; quoniam vestigia Curia vel Senatus nulla in eo vico apparent. Senatum Areopagi qui putat fuisse, censeat ille quoque Parlamenti Parisiensis Senatores ac Præsides jus dicere in Valle Girardi, vel in Luxemburgico (ut ibi appellatur) horto, sub dio. Vide Jchnographiam Athenarum apud Sponium, tomo 2. Itinerum, quæ Gallice scripsit. Itaque hoc neglecto lapide, quod unum denique potest hoc loco desiderari, quæ sit Herodiani generis descriptio ex nummis antiquis, ac sacris codicibus, breviter representamus: ac simul alteram ex Josepho e regione opponimus: ut quam sint ambæ inter se dispares, oculi statim ipsi faciant fidem.

Ex sacris litteris, & nummis antiquis.

Ex Josepho.

Ex Epiphanio.

1. De Herodis ditione.

Herodem, ut jam sæpe diximus, Judæam tantum obtinuisse, non etiam Galilæam, cum Judæam tantum sacri duo scriptores docent, Matthæus & Lucas: Neque vero arbitramur posse quemquam sine scelere affirmare, minus accurate locutos fuisse: ac regem Judææ Herodem dixisse tantummodo, quamvis rex esset totius Israël, aliarumque ditionum. Hoc esset enim dicere, tam parum considerate locutos, quam

si quis rem aliquam nuper gestam sub rege Hispaniarum scriptis proditurus, narrationem exordiretur ab his verbis, *Fuit in diebus Caroli Regis Murcia*: si quidem Judææ vocabulum quo ævo scriberent, tum iisdem ipsis, tum aliis testibus, tribum unam & alteram dumtaxat complectebatur, cum parte Samariæ: non Galilæam & reliquas ditiones, quas Herodi suo Magno Josephus adsignat: ac ne Jerusalem quidem ipsam in Evangelio Joannis, cap. i i i, 22. Sic Luc. i. montana Judææ, in sola Judæa proprie dicta fuere, et si

et si montana essent alia Galilææ. Sed montana *Judææ*, una e toparchiis Judææ fuit, Orine dicta Plinio, lib. v. sect. xv. Vulgatus interpres Psalmi cxi. 1. 2. Judæam similiter pro Juda & Jerusalem posuit, & opposuit Israël. *Facta est Judæa sanctificatio ejus, Israël potestas ejus.*

II. De Berenice.

Illa in eo lapide memorata Berenice, facit ut animo occurrat altera in sacris litteris appellata: quæ nobis soror Agrippæ verius, quam conjux, videtur. Nam Act. xxv, 13. dicitur *Agrippa rex, & Bernice*, absque reginæ vocabulo: & Act. xxvi, 30. *Rex, & Præses, & Bernice*: Quæ si regina fuisset, præponenda fuisse Præsidi nunc quidem videtur.

III. De Herodianis.

De Herodianis similiter loquuntur sacri scriptores, de quibus altum apud Josephum silentium est. Cur autem de his silet? Res enim alicujus certe momenti fuit, eoque nomine etiam a nobis hoc loco perstringenda, quod intelligimus a nemine adhuc de ea dictum satis apposite. Horum mentio primum occurrit apud Matthæum, cap. xxi, 16. ubi Pharisei cum Herodianis, hoc est, Judæi qui se immunes a tributo esse optarent, cum ethnicis Φιλοκλαυδίου, qui Cæsari pendi tributum vellent: Christum tentantes, ut caperent eum in sermone, sciscitantur ab eo, licet censum dare Cæsari, an non? Nam si affirmaret, Judæi illum quidem pro Christo non agnoscere: qui non modo non libertatem, qualem ipsi sperabant, Judæis afferret, sed duram sub gentilibus principibus servitutem, pensionemque tributi gravissimam approbaret. Si negaret autem, Græci traderent illum principatui & potestati præsidis, ut ait Lucas, cap. xx, 20. tamquam auctorem rerum novarum adversus Cæsarem, ac læsæ majestatis reum. Monet deinde Christus, Marci vii, 15. uti caveatur a fermento Phariseorum & fermento Herodis: quod Matthæus sic retulit, *Cavete a fermento Phariseorum & Sadduceorum*: subjecitque interpretationem fermenti, perversitatem doctrinæ. Illis enim temporibus in Judæa & Galilæa, ac multo antea, nempe ex quo fere in eas regiones Græcanica se peregrinitas infudit, ingens de resurrectione disceptatio fuit: Phariseis resurrectionem futuram justorum & iniquorum prædicantibus, negantibus Sadduceis. Testis est Paulus in Actis, cap. xxi, 6. *Ego Phariseus sum, filius Phariseorum, de spe & resurrectione mortuorum judicor.* Et Lucas v, 8. *Sadducei enim dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum.* Pharisei autem utraque confitentur. Ut prius apud Matth. xxi, 23. *Accesserunt ad eum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem.*

Apud Marcum pro Ἡρώδης, quidam dicuntur codices Ἡρωδιανῶν habere, quod eodem recidit. Sunt igitur, ipso Domino præmonente, Herodiani eadem infecti labe, qua Sadducei, ac vice versa. Neque enim testes alios, si qui secus sentire videantur, in præsentem moramur: sive quod piget post Deum audire mortales: sive quod isti ætatis incertæ fortassis, ac per se dubiæ fidei sunt: sive denique quod neque inter ipsos de Herodianis convenit: neque cogit ulla ratio ut alterum præ altero audiamus. Quanto autem satius est uni Domini ac magistri voci adhærescere, neque eam ullius conjecturæ fuco adulterare, aut trices infringere? Græcanica igitur ea superstitio fuit, quæ neque resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum, hoc est, neque Angelum, neque Deum ipsum, resurrectionis magistrum ac doctorem agnoscebat: est enim orationis ascensus, ab Angelo ad Deum, & est πνεῦμα Deus. Quemadmodum Christus ipse, dixit, Joan. i, 24. πνεῦμα ὁ Θεός,

Spiritus est Deus. Illam profecto ibi Pauli fidem ac Phariseorum esse, cum Sadduceorum placitis pugnantem, ex his verbis conficitur, quæ post prius allata statim subjiciuntur, versu 9. *Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Phariseorum pugnant, dicentes: Nihil mali invenimus in homine isto. Quid si Spiritus locutus est ei, aut Angelus?* Spiritus haud dubie idem in hoc versu, qui & in proxime superiore, cum Angelo consociatur, ut apparet: quoniam per se vel per Angelum loqui Deus homini possit ac soleat. Nam qui Pharisei in versu priore dicuntur *utrumque confiteri*, Angelum, & Spiritum: iidem ipsi in subsequente Spiritum & Angelum commemorant: eundemque proinde in utraque sententia Spiritum, nec diversum.

Est aliud πνεῦμα in sacris codicibus, aliud τὸ πνεῦμα: tametsi leve ac subtile istarum vocum discrimen est, cum de Deo agitur. Nam istud quidem τὸ πνεῦμα per se Spiritum sanctum, ex consequenti vero naturam divinam significat, cui vis operandi inest: operationemque ab ea profectam, quæ per appropriationem, ut schola loquitur, Spiritui tribuitur. Πνεῦμα autem, divinam per se naturam; nam *Spiritus est Deus*: ex consequenti vero, personam divinitatis eam, cui operatio tribuitur: sunt enim, ut ejusdem scholæ verbis utamur, actiones suppositorum, quantum ad denominationem attinet. Pugnat porro cum catholica veritate Grotii interpretatio in hunc locum, ubi nomine πνεύματος jubet intelligi *quemdam afflatum, qui animum miro modo penetret, quem Græci θεογονίαν vocant.* Et enim Socinianæ pestis, quam ille in suis Notis ad libros sacros singulis non dico paginis, sed pæne versibus callidissime occultissimeque ingerit illud primum placitum, ne τὸ πνεῦμα quidem Spiritus sancti personam usquam significare: sed hunc dumtaxat afflatum quem diximus. Quare in Notis ad hunc locum, monet alia simili sensu loca accipi oportere, tametsi in his omnibus τὸ πνεῦμα legitur, Act. x, 19. xi, 12, 28. xvi, 7. xx, 23. Cujus autem imperitiæ, sive potius malitiæ est, hoc loco non agnoscere perinde Spiritum atque Angelum, intelligentem substantiam declarari: cum uterque ex æquo, Spiritus atque Angelus, & æque uterque proprie loqui dicatur? τί ἐστὶ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ, ἢ ἄγγελος; Hanc enim vim esse vocis tum Græcæ λαλεῖν, tum Latinæ loqui, ut in substantiam tantum cadat mente ac ratione præditam, tum pueri norunt, tum tercenta Novi Testamenti exempla confirmant. Tamen a malitia Grotius non discedens, ad locum Joannis xvi, 13. *Cum venerit ille Spiritus veritatis, quacumque audiet loquetur, ὅσα αὐτὸς ἀκούσῃ, λαλήσει,* ne personam Spiritus sancti agnoscat, illi afflatui quem prædicat, personam legati dicit affingi per propositam, & λαλεῖν ait *Spiritus sancti esse*, hoc est, Grotiani afflatus insinuare sive irrepere animis. Et Joannes igitur fere sexagies, & tricies Lucas, hoc est, ubique constantissime, proprio significato vocis illius usi sunt: semel tantum uterque, sui perpetui moris oblitus, improprio & metaphorico: neque usquam alibi, quam ubi propria vocis acceptio dogmati Sociniano officit? Quis istud autem, nisi e Socini castris aliquis, fieri potuisse existimet? Ne Deum autem hoc loco Grotius agnosceret, causa hæc fuit: (nam alios aliæ causæ perpulere:) at is verebatur ne si Sadduceos Herodianosve fateretur Deum aut nulum verum, aut corporeum coluisse, eoque nomine a sacris scriptoribus repudiatis, atque ab ipsa Synagoga rejectos, se quoque jam tum in illis fuisse prædamnatum fateri cogeretur. Nam ipse corporeum Deum coluit, qualem grex Socini.

Angelum igitur ac Spiritum negavere Sadducei, hoc est, & Angelum, & Spiritum sustulere, qualem Paulus cum Phariseis, & nos cum Paulo animis informamus: substantiam nimirum omnis expertem corporis, omniumque affectionum quæ corporis propriæ

pria sunt: quæ non tenuitate solum, aut vi motus celerrima, sed toto substantiæ genere a corpore discrepet. *Pharisæi autem utraque confitentur*, hoc est, geminum resurrectionis magistrum: nempe & Angelum, & Spiritum, sive Deum: quorum ab alterutro edoceri Paulum potuisse iidem suspicantur. *Quid si, aiunt, Spiritus locutus est ei, aut Angelus?* Afflatum, sive *ἑπίνοιαν* Grotianam an in Mose saltem, quem prophetæ loco ipsi quoque habuere, Sadducæi negarent? Minime sane. Sed hunc afflatum esse a Deo Spiritu, quæ vocis istius acceptio est apud Catholicos Doctores; æque atque Grotius, pernegarunt: sive (quod Lyrano placuisse intelligo) Deum illi corporeum, ut Sociniani: sive, quod multo est verius, naturam illi tantum pro Numine haberent, & Deo Ignoto: cuius *μοναρχίαν* qualemcumque agnoscerent in res omnes, hoc est, in substantiam corpoream. Nam τὸ πᾶν esse corporeum statuebant, cuius partes inferiores a superioribus certa ratione ac lege regantur. Hoc est autem Angelum ac Spiritum, sive Deum reipsa tollere.

De Angelis quidem ait iste Sadducæos id statuisse, quod *Judæorum nonnullos sua quoque ætate sensisse Justinus affirmat*, ἀτιμήτες καὶ ἀχωρήτους Θεῷ δυνάμεις, ἃς ὁ Θεὸς ὅταν βέλῃται, περιηδᾶν ποιεῖ, καὶ πάλιν ἀναστέλλει πρὸς ἑαυτὸν, nempe in Dialogo cum Tryphone, pag. 280. At illa non Judæorum, sed quorundam ex his qui Christo nomen dedissent, opinio fuisse ibi dicitur: qui de Verbo similiter ac de Angelis pronunciarent, ipsum esse Virtutem, quæ ab rerum omnium parente subinde profiliret, ad eumque peracto opere remearet: nunc Verbum appellari, cum Patris mandata defert ad mortales: nunc gloriam Patris, cum admirabiles quasdam de Deo *ἑπινόας* animis nostris injicit: nunc aliis nominibus insigniri. Qui si hæretici tunc fuere, prævisse Marcello Ancyrano possunt videri, cui similis de Verbo deliratio tribuitur, libro 2. hæreticarum fabularum, cap. x. Idem objectum olim Origeni fuisse refert Anonymus in Bibliotheca Photii, cod. cxvii. ὅτι τὰ Χερυβίμῃ ἑπινόαι τῆ ὑῆς εἰσίν. Quæ sunt profecta haud dubie, ut illa priora ex Dialogo descripta, ab impio dogmate de Deo aut Verbo corporeo. Quod si æque conficta aut temere credita illa in Dialogo hæresis est, atque ista Origeni per calumniam impacta vulgo creditur: quid erit deinde Grotio relictum, quo non suum potius, qui verus error est, in sacris codicibus damnatum defendat, quam istum alterum, qui nec Judæorum fuit, ut ostendimus, nec fortassis ullius sectæ inter Christianos? Quod si qui Angelos somniarunt, ut quidem ipse vult, esse ἀτιμήτες καὶ ἀχωρήτους Θεῷ δυνάμεις, iidem, ut de Origene creditum est, censuere esse *ἑπινόας τῆ ὑῆς*, quod idem prorsus valet, aut eodem certe recidit: qui fieri potest, ut Sadducæi Spiritum negarent, si nomine πνεύματος intelligi necesse est hanc ipsam *ἑπίνοιαν*, sive afflatum Grotianum?

Quoniam vero quæ Angelorum, eadem omnino humanorum spirituum conditio atque ratio est, quantum ad secretionem ab omni corpore: de natura similiter atque origine animæ visum est auctori Antiquitatum Judaicarum, Grotioque, & Wolzogenio, Sadducæorum hæresim in eo statuere, quod affirmarent animam esse dumtaxat quamdam corporis humorumque *κρᾶσιν*, sive temperationem, quæ cum corpore evanesceret atque interiret. Nisi enim ita Sadducæi crederent, non potuit alia eorum esse de animæ natura hæresis, quam quæ ἀρχαιολόγῃ, Grotiique, ac Socini fuit: tenuem esse substantiam, quæ pro sua tenuitate dici incorporea & spiritalis jure possit, divinæ particulam auræ, spiritum naturæ sua corruptionis expertem, ex æthere vel anima mundi, aliove simili fonte, decerptum: qui non ut quod, sed ut quo vivat: hoc est, qui per se non vivat, sed vitam cum corpore conjunctus efficiat. Ne hic igitur

confixus error in sacris litteris crederetur, alium uti longeque diversum Sadducæis affinxere, quem diximus. Tametsi in diversas ipsi quoque partes abiire. Nam ille quidem ἀρχαιολόγῃ discedere ex hac vita animum cum quodam perpetuo corpore aut vehiculo, ut Trismegistus, alique, censuit: qui Catholicorum sensa ac voces cum vellent imitari, vitam hoc modo sensumque animis a corpore sejunctis dedere. Isti alterum in corpore corpus perosi prorsus hæc adimunt, ac vivere animos nostros a corpore separatos plane negant: tametsi eosdem subsistere nihilominus, hoc est, non interire asseverant. Quare quod est a Salomone pronunciatum, Eccl. xi i, 7. *Revertitur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redit ad Deum qui dedit illum*, pro eo positum est, si Grotium audimus, quod Euripides cecinit, Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν, πνεῦμα δὲ πρὸς αἰθέρα, redire spiritum ad æthera. Est enim æther Grotio fons animarum: quem fontem etiam Aristoteli placuisse vetus scriptor prodidit, libro i v. contra Celsum, pag. 202. In priorem illam autem de corpore aut vehiculo animæ hæresim (nunc enim certe Catholici omnes sic appellant:) quo sive casu, sive consilio vel errore, veterum quidam impeerint, alterius erit loci exponere, ne uno omnia tempore dicamus, longiusque a proposito evagemur. Posterior, quæ Grotiana, quam nihil ab Herodiana Sadducæaque distet, de origine animæ, nunc est aperiendum: de exitu enim ac fine quanto sit illa pejor, & si intelligunt vel me tacente, qui Socinianæ doctrinæ corpus integrum callent: idemque Grotii virus esse ex libris ipsius didicerunt: & nos ipsi satis aperte pro instituto nunc indicavimus.

An vero decerptam ex æthere, quintave substantia, sive anima mundi, animam humanam Sadducæi negarent, cum id Platonici non negarent? An Angelos minime subsistere, animosque similiter interire cum corporibus, atque in nihilum redire Sadducæi docerent, cum Platonici e contrario permanere contenderent? Nam ut Herodianos a Sadducæis nihil differre Christus admonuit, in hac parte doctrinæ: ita nihil illos a Platonici in eadem dissidere, maxime probabilis ratio persuadet. An enim Herodes Atticus aliam, quam Platonis Attici sectam sequeretur? aut quæ alia, quam Platonis vel similium dogmata, cum se Græca peregrinitas in Asiam infudit, secum invehisse existimanda est? Atqui & Platonis ipsius, & Aristotelis, & ipsius Pythagoræ sententiæ, *spem Tullio afferunt*, i. Tusc. xxiv. *posse animos, cum e corporibus excefferunt, in calum quasi in domicilium pervenire*. Quod fieri utique non potest, si animus non ὑφίσταται. Et vero nullum esse sensum post mortem, & cum corporibus simul animas interire, atque omnia morte deleri, minuti tantum quidam philosophi censent, inquit idem, in fine libri de Senectute, & in Lælio num. xv. Pythagorica autem παλιγενεσία post aliquot sæcula, Platonicaque μετεσώματωσης statim post exitum, quam hodieque ab Orientalibus permultis retineri aiunt, permansionem pariter animorum tamquam certam ac minime controversam ponit. Nam Democriti, Empedoclis, Aristoxeni, aut Diczarchi deliria, quæ Tullius refert, & quæ sunt eorum simillima, ea quæ Sadducæis a Grotio tribuuntur, nulla gens nisi barbara, nulla certe quamvis exigua in orbe Romano amplexa est.

Animum igitur humanum dici ab Herodianis Sadducæisque oportuit, tenuem esse, decerptamque ex æthere substantiam, quæ pro sua tenuitate præ corpore concreto, quod sub tactum vel sensum cadit, & spiritus appellationem, apud eos qui proprie spiritum negant, κατὰ χρευσικῶς obtineat: & incorporeæ substantiæ. Quo sensu fortassis Græcus auctor εἰς τὴν αἰρίαν ἐορτὴν τῶν βατίων, pag. 402. Christum dixit post ascensionem nunc esse ἐν τοῖς ἀσωμάτοις χωρίοις ἐνωµατον. Hujusmodi deinde spirituum humanorum nul-

lam futuram esse cum prioribus suis corporibus novam conjunctionem: nullam, quod idem est, corporum ἀνάστασις: sed vel permixtionem animorum cum æthere, unde sunt delapsi: vel post pœnas persolutas μετεσώματωσιν, cum incipient in corpora vellem reverti, non priora quidem, sed quæ tunc se offerent, diversa a prioribus. Nam ita Plato, libro x. de Republica, & in Phædone. Quod si ita futurum est, *vana*, ut Paulus ait, & *inanis est fides nostra*. His igitur placitis affinia Sadducæi si docuere cum Herodianis: quæ potest esse Grotii vel Socini defensio, ne se prædamnatos cum istis intelligant ac sentiant? Ἀνάστασις quidem Grotius cum suis admittit: quamquam qualem istam, & quorum? sed careat sane utcumque hac parte Sadducæorum Herodianorumque labe: alteram de origine animæ ut a se depellat, quo demum effugio consequetur?

Ex Sadducæis igitur discimus qui sint Herodiani: ex Herodianis vicissim qui sint Sadducæi. Nam ex Sadducæis Herodianos colligimus resurrectionem, Angelum, & spiritum negasse: ex Herodianis autem, ecquod genus spiritus in homine, (est autem eadem de Angelo ratio:) repudiarent. Nempe illud quod extra corpus positum vere ac per se vivat, nec conjunctum tantum cum corpore, cui motum ac vitam imprimat: quod & sine adminiculo corporis actu intelligat, ametque vel oderit, gaudeat, doleatve, pro eo ut in præmio scilicet, vel pœna fuerit: ac proinde quod appetat atque deponat resurrectionem, hoc est, reversionem in prius corporis sui domicilium. Nam animi, nisi ita vivunt, ut diximus, præoptare sua priora corpora non possunt, atque adeo neque veram ἀνάστασιν, seu proprie dictam resurrectionem: sed in quodcumque illi corpus incidere, erit ex æquo gratum & jucundum. Quare adversus Sadducæos Herodianosque vera fides duobus istis quasi connexis invicem atque indivulsis capitibus continebatur: quorum alterum si proferretur, intelligi ex eo alterum necesse esset: & spiritus nimirum separatos vivere: & veram priorum corporum resurrectionem ipsis nobisque in expectatione esse. Ex quo gemino dogmate, si tamen geminum est, consequitur pro iisdem spiritibus humanis exorare, sanctam esse salubremque cogitationem, ut a peccatis solvantur, alii citius, serius alii, omnes certe ante resurrectionem: quæ ratiocinatio est sacri scriptoris, 2. Machab. xii, 43. jam tum illo grassante in Judæa pestifero errore, quem eo Græci rerum potiti invexerant.

Rectam hanc fidem de generali mortuorum ad vitam reditu, Pharisei obfirmatis animis tenere contra Sadducæos, teste Paulo, qui se Phariseorum, ut diximus, filium ea causa vocat. Tametsi illud displicuit olim certo hominum gregi, qui inter pestifera sectæ suæ placita, Christum apparuisse posuere, eo tantum consilio ac fine, ut resurrectionem doceret: non ut pro alienis peccatis satisfaceret: quamvis illi Christum agnoscerent, quod Sociniani negant, ἀληθεία καὶ φύσει θεόν. Resurrectionem igitur si Pharisei jam olim tenerent eodem quo Paulus sensu atque intellectu, quid Christi adventus mortalium generi profuisset? Hic isti deformandum primo Phariseorum de resurrectione dogma censuere: quod ἀρχαιολόγος faciendum suscepit, libro 2. de bello cap. vii. deinde in loco Actorum proxime laudato, ἡ δὲ Φαρισαίων, Paulo ipso invito, & Luca scriptore, spretoque vulgato interprete, vel mutandum in Φαρισαίς, quod nunc plerique codices habent, interpolati ab ea factione scilicet: vel sive Φαρισαίων, sive Φαρισαίς legeretur, non tam filium instituto ac fide, quam genere atque ortu, monuerunt intelligi oportere.

Ut est autem timidus ac suspiciosus error, præsertim in re sua: Herodes tetrarcha, tametsi veram ἀνάστασιν cum Sadducæis Herodianisque suis negaret,

tamen diffidens saltem semel opinioni suæ, ubi *audivit famam JESU*, ait pueris suis: *Hic est Joannes Baptista, ipse surrexit a mortuis, & ideo virtutes operantur in illo*. Matth. xiv, 1. Hæc ille autem non de suo sensu, sed injecta ab aliorum Judæorum sermonibus suspicione loquebatur, teste Luca, cap. ix, 7. *Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & HÆSITABAT, EO QUOD Diceretur a quibusdam, Quia Joannes surrexit a mortuis: a quibusdam vero, quia Elias apparuit: ab aliis autem, quia propheta unus de antiquis surrexit*. Et ait Herodes: *Joannem ego decollavi: Quis est iste, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum*. Negabat enim ille ἀνάστασιν cum Sadducæis: tunc vero eorum quæ audiebat novitate perculsus hæsitabat, an potior illorum esset veriorque sententia, qui dicerent Joannem esse e mortuis suscitatum: uti ab Elia & Elisæo quosdam fuisse revocatos ad vitam libri sacri prodebant. Nam cum fuisset Christus Dominus ante illum fere annum plerisque ignotus, non alium existimabant esse qui verbum Dei prædicaret ac miracula ederet, quam quem eo fungentem munere paulo ante audierant, ab Herode nuperrime capite damnatum, priusquam de JESU fama exisset. Itaque ad Joannem, ut putabant, redivivum, omnia referebant: alii ad unum ex prophetis, quem, si Jeremias vel alius foret, surrexisse suspicabantur: si Elias, rediisse.

Quot erant igitur Hierosolymis Sadducæi, Herodiani totidem fuere: sed & multo plures: quoniam præter Sadducæos, qui se Mosaicæ legi cateroqui profiterentur addictos, Græci ibi fuere plurimi ab ea lege immunes: quibus Herodianorum inditum nomen est, quod injecta jamdudum hæc falsa opinio e Græcia in terram Israël, novum ab Herode priore in Judæa, ac forte ibi tunc primum, robur accepit: nomenque inde sub Herode quoque altero prioris filio perseveravit. Cur autem hæc a Josepho neglecta sunt ac prætermissa? An sociis quinam Herodiani essent inter se disceptantibus, noluit afferre præjudicium, ne tota fere cohors sequi ducem invita cogeretur? Cui enim religio non foret, in re tali, quam ille scilicet oculis usurpasset, ab ejusdem decedere sententia? Quamquam alioqui non debet mirum videri, Herodianos ab eo fuisse prætermisos, qui de rebus ab Herode tetrarcha Galilææ gestis per annos saltem XLIII. nihil plane prodiderit, perinde quasi ad Judaicam historiam nihil pertinerent: nec de eo fere aliud retulerit, quam incestas nuptias, quas ex sacris libris hausit, exitumque qualem ipse finxit.

IV. De Philippo, & altero Herode, præter tetrarcham, Herodis Magni liberis, ex Josepho.

Quid aliud denique, nisi & ardens studium texendi progeniem Herodi numerosam, & intemperans illa cupiditas adversandi sacris scripturis, de qua ad annum Christi octavum diximus, Josephum impulit, ut Herodem plane ignotum, Herodis Magni filium, nec ulla tamen vel exigua regni portione donatum a patre, fingeret: cujus uxorem Herodiadem, marito adhuc superstiti, frater ejusdem Herodes tetrarcha duxerit: & Philippum ab isto diversum statueret, quem decessisse sine liberis ait, relicta uxore Salome ficti illius Herodis filia, libro xviii. Antiq. cap. vii. ubi dedita opera universam describit gentis Herodianæ familiam? Cum scriptor sacer non Herodis, sed Philippi uxorem fuisse Herodiadem diserte affirmet, eamque Herodi tetrarchæ post obitum mariti nupsisse: eo quod afferret nimirum veluti pro dote, sub tutelæ specie ac titulo, tetrarchiam Trachonitidis & Iturææ. Adde quod narrat idem cap. vi. Philippum obiisse anno xx. Tiberii, tetrarchiæ suæ xxxvii. cum dicere debuerit, si secum ipse constare vellet, anno Tiberii xxii. tetrarchiæ suæ xxxviii. ut

ut est a Petavio animadversum. Annum certe Tiberii viceſimum ſecundum hoc loco habet Rufinus, Joſephi interpres, ut creditur, in pervetusto codice MS. Sorbonico. Quis hunc deinde aberrasse miretur in anno obitus Herodis prioris notando, qui in Philippi obitu, in Herodis tetrarchæ scelere, & probro domus Herodianæ describendo, tantopere hallucinatus sit: quæ xxx. fere annis ab ejus ætate proprius abſuere: quæ discere eum ab Agrippa rege oportuit? Nam ille quidem libros de bello Judaico prius exaratos, legit comprobavitque epistolis duabus ac sexaginta, si Joſepho fides ita narranti in vita sua, pag. 1026. Heu! quot fabulæ comparatæ, tamquam destinæ, fabulis fulciendis? Num igitur adeo parum cognita sua Agrippæ amita fuit? num uterque avi sui frater ignotus adeo, ut connubia inter ipsos affinitatesque permutaret? An illius ergo ævi, quod præ se fert, Joſephus existimandus est, post tot & tam insignes errores in Herodiana historia, sexcentosque alios in reliquo opere, a Saliano & aliis adnotatos: & quod caput est, post tot cognationes confictas, post tot contrarias sacræ scripturæ narrationes? Putidum est enim, quod Grotius comminiscitur, ut Joſephi honori ac pudori consulat: quem scilicet Herodem Joſephus, Marcus ac forte Matthæus Philippum appellant, dictum videri Philippum Herodem, Herodis tetrarchæ fratrem, ab altero Philippo ejusdem pariter Herodis tetrarchæ fratre, & ipso, ut Lucas ait, tetrarcha, diversum. Sicuti nimirum quem Agrippam Joſephus, Lucas Herodem vocat, videri cognominatum fuisse Herodem Agrippam multi dixerunt. Nam quæ vel tam discors ac dissentiens a vero narratio, vel quæ similiter tam discrepantes sententiæ esse possunt, quæ non hac via facile componantur? aut quis tam supposititius scriptor erit, cui non concilietur fides, si talibus effugiis & commentis locus absque teste vel idoneo argumento datur? Magis sincere Casaubonus, Exerc. xiiii. §. 26. pag. 282. impossibile ait esse conciliare Joſephum cum Evangelio.

Hæc tamen de conscriptis Joſephi nomine libris, aliisque capitibus, quæ attigimus, non tamquam totidem effata, planeque decisa ἀξιωματικῶς accipi volumus: quantumvis pro oratorio dicendi genere, quo subinde utimur, secus videri possit nonnullis. Nodi sunt, quos solvendo erudito cuique ac φιλαλήθει proponimus: quos si quis salvis Antiquitatibus expediri putet posse, laudabimus ingenium ac felicitatem. Sed novis criminationibus deinde utemur in ἀρχαιολόγον. Indicabimus enim quam pravo ille consilio ab Hebraici codicis calculo disceſſerit, carmina Sibyllina descripserit, historiam Judithæ Tobiaque omiserit, de probatica piscina siluerit: Straboni quædam de Antigono, aliaque, quæ in Strabone non exstant, adscripserit: fati necessitatem induxerit: fato ad singula movente, manere in nobis nihilominus bene aut male agendi potestatem pluribus locis docuerit: fatum a faciendo tamquam homo Latinus derivarit, secutus definitionem, qualis habetur libro v. de Civitate Dei, cap. viii. notationemque Latini nominis potius quam Græci, quod & Salianus noster animadvertit: aliaque non pauca ejusdem generis: ex quibus fortassis & totius conscelerati gregis agnoscat ætas: & si de Sadducæorum hæresi recte conjecimus, novorum Sadducæorum nefaria consilia retendantur. Nemo interim in hisce capitibus, quæ sacrorum codicum, nummorumque, & marmorum auctoritate adstruimus, scriptores quoscunque opponat, qui Joſepho patrocinari, vel ejusdem operi videri possint fidem adserere vetustatis: siue eorum ipsorum αὐθεντία, ac forte γνησιότης venire possit in controversiam, siue pro genuinis ab omnibus vulgo habeantur. Nam quid primum in eo genere quisquam afferat, quod non sit tritum ac pervulgatum? aut quid aliud in præſenti sciscitamus ab eruditis, nisi an Joſephus, in his capitibus quæ nunc proponimus, cum sacris codicibus, nummisque, quos testes attulimus nostrarum sententiarum, probe consentiat? Nam horum auctoritati scilicet scripta quæcumque testimonia concedere jus & ratio postulat.

I N D E X

RERUM ALIQUOT INSIGNIORUM.

<p>A Act. xii. locus explicatur. 342. c. 1.
Act. xxiii. 351. c. 2.
Æra Ascalonis. 335. c. 2.
Æra Asiæ receptæ. 330. col. 1. 338. col. 1.
Æra Augustana. 329. col. 1. 348. c. 2.
Æra Aureliana, & aliæ similes. 348. c. 1.
Æra Cæsariensium. 331. c. 1. <i>ibid.</i> col. 2. 337. c. 2.
Æra coloniarum Cæsareæ. 332. col. 1.
Æra Capitolensium, siue Hierosolymæ restituta. 333. col. 2.
Æra Chalcidensium. 333. col. 2.
Æra Flaviopolitarum in Cilicia. 332. col. 2.</p> | <p>Æra Flavioꝝ. 333. col. 1. 348. c. 1. Eadem Flavioꝝ æra, vel potius æra coloniarum Cæsareæ, quæ eadem initio fuit cum æra Flavioꝝ, in Elagabali nummo notatur. 333. col. 1.
Æra Gazensium. 336. c. 1.
Æra Græcorum. 329. col. 1. 337. c. 2. 339. c. 2.
Æra Græcorum quibus uti mos fuit. <i>ibid.</i>
Æra Neapoleos Samariæ. 333. col. 2. 349. c. 1.
Æra Samariæ ficta. 345. c. 1.
Æra Sebastenorum. 333. col. 2. 348. c. 2.
Æra Tiberiensium. 330. c. 1.
Æra Tyriorum. 336. c. 2.
Agrippa non idem Herodes cognominatus. 343. c. 2.</p> | <p>Agrippa non fuit religione Judæus. 347. c. 2.
Agrippæ nummi cur alii sunt ipsius vultus effigie impressi, alii ea carent. 344. c. 2.
Anni initium apud Neapolitanos Samariæ. 349. c. 2. apud Sebastenos. 333. col. 2.
Antigonus an rex Judææ. 336. c. 1.
Ara cur posita in nummis. 329. col. 2. 333. c. 2.
Archelai nummus nullus est genuinus. 330. col. 1. 338. c. 1.
Archelais convallis. 330. col. 1.
Archontius Severus. 343. c. 2.
Ascalonis nummi. 335. c. 2.
Y y 2</p> | <p>Aureliæ coloniarum a M. Aurelio Commodi patre. 349. c. 2.
B Βασίλειος an Romanus Imp. 338. c. 1. Berenice. 352. c. 1.
C Cæsar, pro Augusto, in Judæa dictus. 330. col. 1. 338. c. 1.
Cæsarea Augusta Paneas, quæ & Cæsarea Philippi. 330. col. 1. 337. c. 1. 348. c. 2.
Cæsarea Claudia & Germanicia appellata. 331. col. 1.
Cæsa-</p> |
|---|--|---|---|

Cæsarea Palæstina. 329.
col. 1. 336. c. 2. 339. c.
2. 342. c. 2.

Cæsarea prima Augusta.

331. c. 2. 343. c. 1. 344. c. 2.

Caius Caligula dictus,

I M P. non fuit.

340. c. 2.

Capricornus in nummis

quid significet. 329.

col. 2. 330. col. 1.

Censorino liber adscrip-

tus de die Natali.

348. c. 2.

Chalcis regio, non reg-

num. 343. c. 1.

Chronici quod alii Euse-

bianum, Hieronymia-

num alii vocant, ἀνα-

χρονισμὸς annorum de-

cem. 348. c. 2. alius anno-

rum xxvi i. 348. c. 2.

Commodi nummi Græ-

ci, non annos ætatis

Commodi, sed annos

æra Aurelianæ exhi-

bent. 348. c. 1.

Cypros in nummis Asca-

lonis. 336. c. 1.

D

Damasceni cur æra

Græcorum usi.

339. c. 2.

Diodorus Siculus. 336. c. 1.

E

E^Θν^Θ ^{Ἰσδαίων}. 335.

col. 1.

Ἐπὶ βασιλείας. 349.

c. 1.

Ethnarchæ titulus. 335.

col. 1. & 2.

Eumenii Pacati aliqua de-

fensio. 346. c. 2.

F

Felix Judææ præses

quo anno. 343. c. 1.

Fiscus Judaicus. 334.

col. 1. 339. c. 1.

G

Gazensium æra. 336.

c. 1.

Gentium sive genti-

lium civitates in Palæ-

stina. 348. c. 2.

Græci codices sacrorum

librorum corrupti ab

impia factione. 338. c.

2. 354. c. 1.

Grotii error. 338. c. 1.

351. c. 2.

H

Herodes Chalcidi-

cus. 343. c. 1.

Herodes prior, eth-

narcha Judææ tantum

& Samariæ. 329. col. 1.

ibid. col. 2. 335. c. 1. 351.

c. 2. De eo fabula ex

Talmude. 334. c. 2.

Herodis ethnarchæ num-

mus. 328. col. 2.

Herodes quando rex. 335.

c. 2.

Herodis palmeta. 329.

col. 1.

Obitus. 330. col. 1.

Herodiani. 352. c. 1.

Herodium toparchia. 329.

col. 2.

Herodes ignotus Hero-

dis M. filius ex Jose-

pho. 354. c. 2.

Herodes Φιλοκλαύδ^Θ.

331. c. 1.

Herodes, de quo in Ac-

tis sermo est, Agrippa

non fuit. 343. c. 1. Idem

qui Antipas & qui A-

grippa vulgo appella-

tus. 341. c. 1. Idem te-

trarcha, idem postea

rex. 329. c. 2. 340. c. 1.

Quamdiu rex fuit. 340.

c. 2. Non fuit rex Ju-

dææ. 341. c. 2. Non fuit

religione Judæus. ibid.

Filius Zenodori. 335.

c. 2.

Herodes a Joanne Bapt.

reprehensus. 342. c. 2.

Herodis tetrarchæ num-

mus. 331. c. 1. annus

primus. 329. c. 2. 340. c.

1. 349. c. 2.

Herodiani generis de-

scriptio. 351. c. 1.

Hierosolyma quo anno

capta a Sosio. 334. c. 1.

capta a Pompeio. 334.

col. 2.

Historiæ Augustæ scripto-

res falsi suspecti. 349. c. 2.

I

Iacobi vaticinium. 338.

c. 1.

Jedidæus Alexandri-

nus. 333. c. 1. 341. c. 1.

Inscriptio Sponiana. 340.

c. 1. 340. c. 2.

Inscriptiones supposititiæ.

335. c. 2.

Josephi lapsus. 329. col. 2.

334. c. 2. 335. c. 1. & 2.

336. c. 1. & 2. 337. c. 2.

338. c. 1. 339. c. 1. 340.

c. 1. 341. c. 1. 342. c. 2.

343. c. 1. & 2. 344. c. 2.

348. c. 2. 349. c. 1. &

&c.

Judæa in sacris litteris

quid significet. 351. c. 2.

Judæa provincia, sine re-

ge. 330. col. 1. 332. c. 1.

Julias oppidum. 330. col. 2.

K

Καυδοτιβερείων

nummi. 330. col.

1.

L

Lilius rubens in num-

mo Herodis. 328.

col. 2. 329. c. 2. 343.

c. 2.

Lucii Cæsaris Aug. F.

nummus. 329. col. 2.

M

Ματθ. x. 5. In viam

gentium, &c.

348. c. 2.

Μθεδατης qui scribunt,

suspecti νοθείας. 350. c. 1.

N

Νέαν πόλιν Græci

semper dixere:

supposititii scrip-

tores Νέαπολιν. 350. c. 1.

Neapolis Samariæ. 333.

c. 2. 349. c. 1.

Neronis nummi. 332. col.

1. alter similis, in quo

annos omissus, L. ΙΔ.

ibid. c. 2.

P

Περόδε, in nummis

quid significet.

330. c. 1.

Phaselis urbs Stephano

credita. 329. c. 2.

Phaseliticum lilium. 328.

col. 1. 329. c. 2. 343.

c. 2.

Philippi tetrarchæ annus

primus. 329. col. 2.

Φιλοκλαύδ^Θ Agrippa.

332. col. 1.

Φιλοκλαύδ^Θ Herodes.

331. col. 1.

R

R^Esurrectio mortuo-

rum. 352. c. 1.

Rex magnus Agrip-

pa. 332. col. 1. 344.

c. 2. 350. c. 1.

S

S^Adducæorum hæresis.

352. c. 2.

Samaritani nummi.

346. c. 2.

Sebaste Samariæ. 348. c. 2.

quo anno condita. 329.

col. 1.

Sebastenorum æra. 333.

col. 2. 348. c. 2.

Seder Holam Zuta. 334.

col. 1. 338. c. 1.

Severus Archontius. 343.

c. 2.

Sibyllina oracula a Jose-

pho descripta. 355. c. 1.

Spica, in nummis Judææ.

330. col. 1. 332. col.

1. 333. col. 1.

T

T^Abernaculum in

nummis Agrippæ.

333. c. 2. 344. c. 1.

Taciti lapsus. 343. c. 1.

Tetrarchæ in nummis sine

diademate. 329. col.

1.

Tiberias. 329. c. 2. 339. c.

2. 348. c. 2.

Τιβεραιοκλαυδέων nummi.

330. col. 1.

Tiberii anni ab excessu

Augusti in Oriente

computati. 330. col.

1. 339. c. 2.

Tyriorum nummus. 336.

c. 2.

V

V^Alentis errata quæ-

dam. 347. c. 1.

Vaticinium Jacob.

338. c. 1.

Veri nummus perrarus.

348. c. 1.

Uva in nummo Herodis.

328. col. 2.

Z

Z^Enodorus tetrar-

chæ. 329. col. 1.

335. c. 1. ibid. c.

2. 340. c. 1. 349. c. 2.

P E R M I S S I O.

EGO LUDOVICUS GENEVRAY, Provincialis Societatis JESU in Provincia Franciæ, permitto ut
P. Joannis Harduini ex eadem Societate Chronologia ex nummis antiquis restituta, typis edatur. Flexiæ,
die 1. Novembris, 1692.

LUDOVICUS GENEVRAY.

LETTRE à MONSIEUR.

LETTRE A MONSIEUR DE BALLONFFEAUX,

Conseiller du Roi d'Espagne en son Conseil Provincial de LUXEMBOURG:

où l'histoire des Juifs de M. Basnage est réfutée, sur ce qui regarde les HERODES.

MONSIEUR, A ce que je vois, vous êtes mieux servi à Luxembourg, pour avoir les livres que vous souhaitez de Hollande & d'Angleterre, que nous ne le sommes ici. Le livre de M. Hickes, que vous avez mis depuis peu dans votre Bibliothèque, à ce que vous me faites l'honneur de m'écrire, n'est encore à Paris, qu'à la Bibliothèque Royale. Je n'ay point encore vu l'histoire des Juifs de M. Basnage. Ainsi vous m'avez fait plaisir de m'envoyer les Extraits, que vous avez faits des endroits qui me regardent, pour m'en instruire par avance: & de me dire, que le reste n'est presque qu'un ramas des contes du Talmud, tirés des morceaux qui en ont été jusqu'ici traduits en Latin, & que M. Basnage s'occupe à réfuter. Je vous renvoie, MONSIEUR, vos Extraits mêmes; afin que vous voyiez par les apostilles, que j'ay mises à la

marge, combien j'aurois de choses à repliquer, si j'entreprendois de faire un écrit, que je voulusse rendre public, pour le réfuter. Je vois que vous avez suivi un ordre fort methodique dans l'arrangement de ces Extraits. Car vous avez mis d'abord ceux qui regardent la Genealogie des Herodes: ensuite ceux où il est parlé de l'étendue de leurs Etats: & en dernier lieu ceux qui traitent de leur Religion. Après cela vous y avez ajouté ceux qui touchent les Semaines de Daniel, & quelques autres moins importants. Votre division est juste, je la suivrai fort exactement.

I.

Voici la genealogie des Herodes, que j'ay tracée, ne voulant l'établir que sur l'autorité de l'Ecriture sainte, & sur les preuves que les Médailles nous en fournissent.

HERODE

Prince de la Nation, dans la Judée, & dans une petite partie de la Samarie.

ZENODORE, Tetrarque de la Galilée & de l'Iturée.

ARCHELAUS, fils d'Herode, & qui lui a succédé.

PHILIPPE, Tetrarque de l'Iturée & de la Trachonite. Il eut pour femme Herodias, fille d'Herode, & sœur d'Archelaüs.

HERODE, qui fut premierement Tetrarque de Galilée: & puis Roi de Galilée, de l'Iturée, & de la Trachonite.

Berenice.

AGRIPPA, qui prit le titre de Grand Roi, parce qu'il possédoit la Galilée, l'Iturée, & la Trachonite. Jerusalem fut prise de son tems.

AGRIPPA Roi, Lieutenant General pour les Romains, dans les armées de la Judée & de la Palestine. Il vivoit encore a la fin de l'année 95. de JESUS-Christ; qui est la dernière année de Domitien.

Le système de Josephie & de M. Basnage est bien différent. Le voici. Je ne marquerai pourtant, de toute la genealogie qu'ils produisent, que les personnages qui sont en question.

HERODE LE GRAND, Roi de la Judée, de l'Idumée, & de la Galilée: fils d'Antipater, & petit fils d'Antipas, qui fut valet de Prêtre.

Herode Philippe, mari d'Herodias.

ARCHELAUS Tetrarque de Jerusalem, qui ne fut jamais Roi.

HERODE Antipas, Tetrarque de Galilée.

Aristobule.

PHILIPPE Tetrarque d'Iturée.

Herodias, femme premierement d'Herode Philippe son oncle; & puis d'Herode Antipas son autre oncle.

AGRIPPA, Roi de toute la Judée, comme son grand père: & qui mourut la 3. année de Claude.

HERODE Roi de Chalcide: qui eut le droit de nommer & de déposer le souverain sacrificateur, & d'avoir soin du Temple de Jerusalem, quoi qu'il n'en fut pas Roi.

Berenice. AGRIPPA II. sous qui Jerusalem fut pris. Il ne fut jamais Roi a Jerusalem. Il mourut l'an 94. de JESUS-Christ.

Extrait de la page 63. du livre de M. Basnage. *Tous ces faits (c'est à-dire, cette suite de Princes selon qu'il les a rangés,) paroissent incontestables, lors qu'on lit Joseph. Mais on a fait depuis peu une nouvelle genealogie de la maison d'Herode, & particulièrement de la branche d'Agrippa, qui renverse toutes les idées qu'on en avoit eues jusqu'à présent : & cette genealogie, qui change entièrement l'histoire de ces Princes ayant été imaginée*

par un Critique ingénieux & sçavant, il faut l'examiner. . . . Il ne faut pas dérober au Lecteur ce qu'il y a de nouveau qui mérite son attention : & quoi que nous préferions la route ordinaire & battue, il est juste de ne rien dissimuler, & de laisser la liberté de choisir l'opinion qui paroîtra la plus sûre.

Page 35. Pour trouver les ancêtres d'Herodes, ce ne sont pas des Herodes qu'il faut chercher ; car ce n'étoit pas le nom de la famille Antipas & Antipater étoient la les pere & le grand pere d'Herodes, QUI PRIT un autre nom : c'est à quoi le Pere Hardouin n'a pas pensé.

de leurs ayeuls ceux qu'ils donnoient à leurs enfans ? Qu'Antipas & Antipater soient le pere & le grand-pere d'Herode, c'est Joseph seul qui le dit. D'autres plus éclairés, qui ont bien vu qu'on pouvoit du moins chercher & trouver des Herodes parmi les ancêtres d'Herode, lui ont donné Antipater pour pere, Herode pour grand pere, & Antipas pour bisayeul. Ce sont ceux que S. Epiphane a suivis dans sa 20. hérésie. Si ce sentiment n'est pas plus sûr que celui de Joseph, du moins est-il plus vrai semblable. Ainsi Cambyse est, fils de Cyrus, petit-fils de Cambyse, & arriere-petit-fils d'un autre Cyrus. Dans nos Rois de la troisième race, plus de 260. ans les noms de l'ainé & du second fils de France ont été alternativement Philippe & Louis ; l'ainé ayant ordinairement le nom du grand pere, & le second le nom du pere. Chercher des Herodes parmi les ancêtres d'Herode, c'est s'égarer encore avec Julius Africanus, l'un des plus anciens auteurs Ecclesiastiques, & qui est cité & recommandé par Eusebe, au livre premier de son histoire, chap. 6. Car selon lui le grand pere d'Herode est un autre Herode. Si M. Basnage ne veut dire autre chose, sinon qu'il ne faut pas chercher pour cela les Herodes d'Athenes, j'en conviens avec lui.

Page 74. Mais lors qu'on admet la Genealogie du Pere Hardouin, il faut faire d'Herode un nouveau Roi, quoi qu'il n'ait été que Tetrarque. Il faut prolonger sa vie jusqu'à la troisième année de Claude, quoi qu'il fut exilé & déjà mort sous Caligula. Il faut anéantir Herode Roi de Chalcide, frere d'Agrippa. . . . Tout ce dérangement ne peut que causer de grands embarras à ceux qui le font ; & ne s'accorde ni avec Dion que

Réponse. Puisque M. Basnage laisse à ses Lecteurs la liberté de préférer mon opinion à la route ordinaire & battue, qu'il fait état de suivre ; il faut qu'il s'aperçoive lui-même, que ses preuves sont foibles ; & qu'il se pourra bien faire, que les habiles gens, tout considéré, jugeront que mon hypothese est la plus sûre, non obstant la Critique qu'il entreprend d'en faire.

Je n'avois garde de penser qu'Herode eût pris ce nom là, ou un autre nom que celui de quelqu'un de ses ancêtres. Car prenons-nous ou choisissons-nous nous mêmes nos noms ? Et dans les familles distinguées, les parens ne prenoient-ils pas autrefois, du moins le plus souvent, parmi les noms

de leurs ayeuls ceux qu'ils donnoient à leurs enfans ? Qu'Antipas & Antipater soient le pere & le grand-pere d'Herode, c'est Joseph seul qui le dit. D'autres plus éclairés, qui ont bien vu qu'on pouvoit du moins chercher & trouver des Herodes parmi les ancêtres d'Herode, lui ont donné Antipater pour pere, Herode pour grand pere, & Antipas pour bisayeul. Ce sont ceux que S. Epiphane a suivis dans sa 20. hérésie. Si ce sentiment n'est pas plus sûr que celui de Joseph, du moins est-il plus vrai semblable. Ainsi Cambyse est, fils de Cyrus, petit-fils de Cambyse, & arriere-petit-fils d'un autre Cyrus. Dans nos Rois de la troisième race, plus de 260. ans les noms de l'ainé & du second fils de France ont été alternativement Philippe & Louis ; l'ainé ayant ordinairement le nom du grand pere, & le second le nom du pere. Chercher des Herodes parmi les ancêtres d'Herode, c'est s'égarer encore avec Julius Africanus, l'un des plus anciens auteurs Ecclesiastiques, & qui est cité & recommandé par Eusebe, au livre premier de son histoire, chap. 6. Car selon lui le grand pere d'Herode est un autre Herode. Si M. Basnage ne veut dire autre chose, sinon qu'il ne faut pas chercher pour cela les Herodes d'Athenes, j'en conviens avec lui.

Tout cela ne signifie autre chose, sinon qu'il faut se résoudre à laisser dire Joseph sur tous ces articles là, sans l'en croire. Mais je ne vois pas quel embarras cela peut causer ; quand on ne l'abandonne, lui & ses copistes, comme l'est Dion, que par l'impossibilité qu'il y a d'accorder ces Auteurs avec l'Ecriture sainte, & avec les Médailles. Quand on trouve que Joseph, & Dion qui l'a

nous avons cité, ni avec la Genealogie des Herodes.

suivi, sont opposés au témoignage du S. Esprit dans les livres sacrés, & à celui des Magistrats publics, qui ont fait frapper les Médailles ; on en est quitte pour dire dans ces occasions là de Joseph, ce que le Cardinal Baronius & bien d'autres en ont déjà dit : *Scriptor mendacissimus*. Est-ce là un fort grand embarras ? Nous verrons bientôt, s'il est vrai que celui des Herodes, dont M. Basnage parle ici, n'ait été que Tetrarque, sans être jamais Roi : s'il n'a pas vécu jusqu'à la troisième année de Claude : & si le Roi enfin & le royaume de Chalcide, n'est pas un roi & un royaume imaginaire. Que doit-on penser de Joseph, s'il a dit faux dans tous ces chefs que M. Basnage soutient, & en beaucoup d'autres ? Au reste souffrez, je vous prie, MONSIEUR, que je dise toujours Joseph, selon l'ancien stile : je ne puis m'accoutumer à nommer comme les saints de ce nom là que je révere, un auteur pour qui l'on ne doit avoir que du mépris.

Page 74. Lagrande raison qu'on allégué pour transformer Agrippa en Herode, est l'autorité des Ecrivains sacrés, qui ne parlent jamais que d'Herode, & ne le nomment ni Antipas, ni Agrippa. On se fait une dévotion de parler précisément comme eux : de bannir les Antipas & les Agrippa, & de ne reconnoître toute l'histoire des Actes, qu'un seul Herode qui étoit Tetrarque. On est ravi de voir un homme, dont la Religion égale les Traditions à l'Ecriture, n'oser pas s'écarter des Ecritures, & pousser son scrupule jusqu'aux noms des personnes. Quand on ajoute ou qu'on reçoit tant de dogmes ajoutez aux écrits des Apôtres, le respect qu'on a pour eux sur de simples noms, devient suspect. Ce n'est pas alors le dessein de suivre exactement les Apôtres ; mais le desir de leur prêter nos imaginations ; & nos conjectures, qui nous anime.

le respect qu'on doit avoir pour les Ecritures ? Serait-il enfin plus pardonnable d'imiter M. Basnage ; c'est-à-dire, de ne point déferer aux Traditions de l'Eglise ; & pour l'Ecriture même, de n'avoir nul égard aux noms des personnes dont elle parle, lors qu'il s'agit de sauver l'honneur de Joseph, qui lui est contraire ? Voilà justement ce que le Cardinal Baronius à raison d'appeller la folie des Novateurs, *vesaniam Novatorum, dum Josepho plus tribuunt, quam Evangelio*. Et c'est une folie, dont il ne leur est pas aisé de guerir.

Page 75. Le Pere Hardouin avouera deux choses : l'une que les Juifs avoient souvent deux noms ; & ceux qui le nient, doivent s'inscrire en faux contre une infinité de faits. Car Alexandre fils du vieux Hircan s'appelloit Jannaus, Hircan s'appelloit Jean : Onias s'appelloit Menelaus : Saint Matthieu avoit encore le nom

Ce que j'ay avancé, c'est que le fait que S. Luc rapporte d'Herode, au chapitre douzième des Actes, à suivre la Chronologie de Joseph, doit tomber sur un autre Prince que lui, sur un Prince imaginaire, neveu de cet Herode selon Joseph, & qu'il nomme Agrippa : & je l'ay avancé sur ce que Herode & Agrippa sont deux noms differens, qui nécessairement désignent deux différentes personnes. Est-ce une dévotion mal entendue, que de vouloir parler comme les Ecrivains sacrés, même dans les faits historiques, & de n'oser s'écarter des Ecritures, jusqu'aux noms même des personnes ? Tout Chrétien ne doit-il pas faire scrupule de s'en écarter ? Et le respect que j'ay, entant que Catholique, pour la Tradition, n'est-il pas bien louable, quand il s'accorde, comme il arrive toujours, avec

Il est certain que les Juifs dans les derniers tems de la Synagogue, depuis qu'ils furent mêlés avec les Grecs & avec les Latins, avoient souvent deux noms : l'un étoit Hébreu & propre de leur nation : & l'autre étoit Grec ou Latin, par lequel on les connoissoit dans le pais des Grecs ou chez les Romains.

nom de *Levi* : comme *Simon*
celui de *Cephas*.

maines. Ainsi Simon se nomma Pierre, ce que signifie le même que Cephas en Syriaque : & Saul se nomma Paul : mais c'étoit chez les Romains & chez les Grecs. Quelques uns même n'avoient qu'un nom Grec, du moins que nous sachions, comme les sept, que les Apôtres ordonnerent au chapitre, sixième des Actes, & comme Nicodeme dans S. Jean. C'est ce qu'avoit produit le commerce & le mélange des Grecs dans le pais des Juifs. Mais pour ne rien dire des trois premiers faits que cite M. Basnage, & qui n'ont que Joseph & ses copistes pour garants ; où trouvera-t-il que les Grecs, tel qu'étoit Herode, ait jamais pris deux noms ? C'est de cela qu'il s'agit ici. Où trouvera-t-il aussi dans toute l'Antiquité, que les Rois aient pris deux noms ? Cyrus & Cambyse, Alexandre & Philippe, Romulus & Numa, Clovis & Dagobert, ont-ils jamais eu deux noms ? C'est une échappatoire pitoiable & ridicule, que celle de certains Chronologistes, qui pour accorder des Ecrivains qui ne s'accordent pas entre eux, nous disent que les Rois de Perse & de Babylone, dont parle l'Ecriture sainte, avoient deux noms. Mais ils le disent sans fondement ; ils le supposent, parce que sans cela ils ne pourroient accorder avec les Ecrivains sacrés certains historiens du Paganisme, qu'ils reverent avec entêtement. Cela fait que chaque Chronologiste donne différens noms à tous ces Rois suivant ses imaginations & ses conjectures. Mais Herode Agrippa & Herode Antipas sont des monstres en fait de noms propres, aussi affreux, que le seroit le nom de Philippe Demosthene, Isocrate Aristote, Pindare Platon, Themistocle Euripide, Amyntas Ptolemée. Herode étoit Grec. Son nom & celui de son fils Archelaüs, le montre. Les noms de Philippe & d'Aristobule, s'ils étoient ses enfans, le prouveroient encore. Agrippa est de même un nom Grec ; quoi que les Latins s'en soient aussi servis depuis, dans une autre signification, par une espece de sobriquet. Si Herode est Ascalonite d'origine, comme M. Basnage le veut, il est Grec : car à Ascalon on ne parloit alors que Grec ; ou du moins le Grec y étoit la langue principale : les Médailles en font foi. Pourquoi donc le petit-fils de cet Herode eût-il pris deux noms, contre la coutume des Grecs, & celle de ses ancêtres ? Ce n'est qu'un faux-fuiant inventé pour sauver l'honneur de Joseph, & qui n'a été inventé que depuis lui & malgré lui. Car ni Joseph, ni Dion qui l'a copié, ont-ils dit quelque part que ce Prince avoit nom Herode Agrippa ? Les Grecs n'avoient non plus deux noms chez eux, que les Latins & Juifs. Les Latins avoient des surnoms ; les Juifs & les Grecs en avoient aussi quelquefois : mais tous n'avoient qu'un nom. Car pour le nom de Levi qu'avoit S. Matthieu, ce n'étoit pas un nom, mais un surnom & une espece de sobriquet, qui lui étoit donné a cause de sa profession de banquier : car c'est ce que Levi signifie en Hébreu. Ainsi quand quelqu'un des Evangelistes l'auroit appelé Matthieu Levi, cela ne tireroit point à conséquence ; & l'on n'en devroit pas conclure, qu'on pût dire Herode Agrippa. Les enfans de Mathathias, au second chapitre du premier livre des Machabées, avoient des surnoms Hébreux : mais pas un n'avoit deux noms, du moins en Judée. C'est pour cela qu'à chacun d'eux l'Ecrivain sacré dit, *Qui cognominabatur*. Il n'y a que Judas Machabée, dont il dit, *Qui vocabatur Machabeus* ; parce qu'en effet il avoit deux noms ; ou plutôt un nom Hébreu chez les Juifs, sçavoir Judas ; & un surnom, qui lui tenoit lieu de nom propre chez les Grecs ; & qui étoit composé de Grec & d'Hébreu ; de μάχη & de ἀγαπή : ce qui signifie, Qui cherche à combattre, ou Qui aime la guerre. Par une autre raison Nehemias a deux noms ; l'un Hébreu, qu'il avoit comme Juif : & l'autre, Atherfa-

tha, qu'il avoit pris en Perse. Zorobabel & Daniel en avoient fait autant. Ainsi les Missionnaires aujourd'hui à la Chine prennent des noms Chinois. Mais on ne joignit jamais ensemble ces deux sortes de noms ensemble tout court. Et encore moins Herode & Agrippa étant tous deux des noms de même langue, peuvent-ils passer pour être le nom d'un même homme, que dans l'idée de ceux qui ne connoissent pas l'usage du Grec. Que si ces deux noms marquent nécessairement deux personnes différentes, comme je le prétens, que s'ensuit-il, sinon que S. Luc s'est trompé, ou Joseph, quand S. Luc attribué à Herode, ce qui selon l'histoire de Joseph ne peut convenir qu'à un Agrippa, qu'il suppose être son neveu ? Et un Chrétien doit-il abandonner S. Luc, de peur de donner le tort à Joseph ?

Page 76. *Le Pere Har-*
doiin ne peut pas aussi con-
tester, que dans la famille
d'Agrippa on n'ait pris le
nom de Julie : il a produit
lui-même une inscription
Grecque, où Berenice est
appelée Julie Berenice.

J'ay cru en effet autrefois que cette Inscription étoit bonne. Elle est fautive, comme le font la plupart des anciennes Inscriptions historiques. Je m'en suis expliqué depuis ce tems-là dans d'autres ouvrages. Et si l'Inscription étoit vraie, elle prouveroit seulement, que Berenice eût été adoptée par quelqu'un de la famille des Jules, ou fille d'une mere de cette maison là. Que serviroit cela pour autoriser la jonction des deux noms, Herode Agrippa ? Car cela voudroit-il dire, qu'Agrippa a été adopté par Herode, dont il n'étoit ni le fils, ni le petit fils ? ou que sa mere étoit fille de quelque Agrippa ? Joseph n'en conviendrait pas.

Page 70. *En effet Jo-*
seph n'est pas le seul qui
parle. S. Luc qui a composé
l'histoire des Actes, dis-
tingue deux Herodes : l'un
Tétrarque, l'autre roi de
Jerusalem. Il parle même
du Tétrarque, après avoir
parlé du Roi. Act. xii 1.
et xiii 1. Il faut donc
avouer qu'il y avoit deux
hommes de ce nom, dont le
caractère & la dignité étoient
différens. . . . Ce Roi étoit
Herode Agrippa, que nous
cherchons. Dion le fait con-
noître, en disant, qu'A-
grippa étoit petit-fils d'He-
rode. . . . On ne peut par-
ler plus conformément à Jo-
seph. Strabon s'accorde aussi
avec lui. Il y a seulement
quelque différence entre ces
historiens sur la mort d'He-
rode le Tétrarque : qui, dit-
il, obtint avec peine son re-
tour ; au lieu qu'il mourut
dans son exil, & n'obtint
que la liberté de passer en
Espagne. . . . La grande
différence que nous remar-
quons entre Herode & A-
grippa, est tirée du titre de
Roi, que ce dernier obtint
de Claude, & que l'autre
ne posséda jamais.

Herodes, s'il a autant de respect pour S. Marc, qu'il se vante d'en avoir pour S. Luc ? Car S. Marc appelle expressément cet Herode, *Roi : Herodes rex* ; au chapitre sixième, verset 14. lors qu'il n'étoit encore que Tétrarque. S. Luc n'a-t-il pas pu appeler cet Hero-

S. Luc n'est nullement pour Joseph, comme M. Basnage le suppose toujours hardiment. S. Luc, dis-je, ne suppose nullement deux Herodes. Ce n'est pas toujours par les différens titres, mais c'est toujours par les noms différens qu'on distingue les différentes personnes. Autrement il faudroit dire, pour me servir d'exemples recens, que Henri VIII. qui a été Seigneur d'Hibernie, est un autre Henri que Henri VIII. Roi d'Hibernie : & que son Altesse Monsieur l'Electeur de Brandebourg n'est pas le même Frédéric, que le Frédéric Roi de Prusse. Car Herode de même, qui n'étoit auparavant que Tétrarque, devint Roi, lorsque sa juridiction fut plus étendue. Mais Tétrarque ou Roi, il est toujours Herode, & il n'est jamais Agrippa. Enfin de ce qu'Herode dans l'Ecriture sainte est tantôt appelé Tétrarque, & tantôt Roi, comment M. Basnage en peut-il conclure que ce sont deux

Herode roi, aussi-bien que S. Marc, & dans le même sens quelui; quoi qu'il l'appelle Tétrarque, après l'avoir appelé Roi? Que devient donc cette grande différence, que M. Basnage remarque entre le vrai & le prétendu Herode; qui est tirée, dit-il, du titre de Roi, que le premier n'obtint jamais: puisque cette différence se détruit par l'Ecriture sainte, que M. Basnage ne sçauroit désavouer? S. Luc ne dit pas qu'Herode fut roi de Jerusalem: il n'avoit garde, puisque cela est faux. Mais il est vrai que cet Herode se qualifia Roi, ayant accrues Etats de quelques provinces: & que S. Luc au chapitre treizième des Actes, ne l'appelle pourtant que Tétrarque après sa mort; par deux raisons: La première, c'est qu'il étoit bien plus connu sous le nom de Tétrarque que sous celui de Roi: parce qu'il avoit été 47. ans Tétrarque; & n'avoit été Roi que deux ou trois ans. La seconde est, que s'il avoit dit de Manahem, qu'il avoit été frere de lait du Roi Herode, on auroit pu croire que S. Luc parloit du premier Herode, qu'il avoit appelé le Roi Herode dans la première partie de son ouvrage; c'est-à-dire, dans son Evangile. Il a sagement prévenu cette ambiguïté, en disant, *d'Herode le Tétrarque*. Pour ce qui regarde Dion, il ne faut pas le faire tant valoir. Car qu'a-t-il fait sur les Herodes, que suivre Joseph? Strabon ne nomme nulle part Agrippa. Et selon M. Basnage même il n'est pas d'accord avec Joseph sur la mort d'Herode le Tétrarque. S'il en faut croire Strabon, qui a écrit avant Joseph, ce dernier sera-t-il croiable sur aucun article des Herodes, en cas qu'il se soit trompé sur celui-ci, qui lui devoit être mieux connu qu'à Strabon?

Page 73. *Enfin le P. Hardouin qui tire presque toutes ses preuves des médailles, en a produit trois, qu'on ne peut expliquer qu'en suivant Joseph. Dans l'une, Philon déclare qu'il honore Herode le Tétrarque son hôte, son ami, fils du Roi Herode. Il y a là une distinction de dignitez: le pere est Roi, & le fils n'est que Tétrarque. 2. Herode ayant fait battre lui même une médaille pour Caligula, il ne prend que la même qualité de Tétrarque. Cependant on voit une seconde médaille battue à l'honneur de Claude, dans laquelle paroît un Herode roi & ami de Claude. 3. Enfin on en voit une troisième, dans laquelle on lit ces mots, Le grand Roi Agrippa Ami de Claude. . . . On voit dans ces médailles deux Rois amis de Claude; l'un étoit Herode Roi de Chalcide; & l'autre, Agrippa son frere. . . . Le Pere Hardouin n'a pas raison de dire, que le Royaume de Chalcide n'étoit pas assez considérable, pour donner à celui qui le possédoit la liberté de s'appeller Ami de Claude. . . . Page 74. D'ailleurs sans examiner l'étendue de ce Royaume, qui étoit effectivement renfermé dans une vallée; Dion*

Que de faussetez & de conjectures sans fondement, entassées hardiment les unes sur les autres, pour soutenir une méchante cause? Je tire presque toutes mes preuves des médailles, dit M. Basnage. Ce presque comprend néanmoins les preuves que je tire de l'Ecriture sainte, qui sont en aussi grand nombre, & qui sont certainement d'un bien plus grand poids. Il cite ici trois médailles. Il y en a bien davantage. Mais de ces trois qu'il cite, il en faut d'abord retrancher la première. Car c'est une Inscription sur une pierre, que par précipitation M. Basnage a prise pour une médaille. Et puis cette Inscription est fautive. Mais posons qu'elle soit vraie; pour nommer Herode Tétrarque fils du Roi Herode, cela prouve-t-il que le Tétrarque n'a jamais été Roi? Ne l'a-t-il pas pu être, après que cette Inscription a été posée? Cette Inscription n'a point de datte: & Herode a été Tétrarque 47. ans. Cette Inscription ne se peut-elle donc expliquer qu'en suivant Joseph: c'est-à-dire, en supposant qu'Herode le Té-

trarque n'a pu devenir Roi?

assure que Claude avoit donné à ce même Herode les honneurs de la Préture. . . .

On distingue dans ces trois médailles trois personnes différentes par leurs noms & par leurs qualitez. 1. Herode le Tétrarque, qui ne fut jamais Roi. 2. Herode roi de Chalcide, Ami de Claude, parce qu'il lui a donné le Royaume. 3. Agrippa plus connu à l'Empereur sous ce nom, que sous celui d'Herode; qui étoit grand Roi & ami de Claude; parce qu'en effet cet Empereur avoit comblé sa maison de bienfaits. . . .

Page 75. Il s'appeloit Herode Agrippa. Il avoit le nom de sa famille; & comme il fit un long séjour à Rome, il en prit un autre, qui y étoit illustre. On le connoissoit plus en Judée par le nom de sa famille, comme il étoit plus connu à Rome par celui d'Agrippa.

Page 75. Il s'appeloit Herode Agrippa. Il avoit le nom de sa famille; & comme il fit un long séjour à Rome, il en prit un autre, qui y étoit illustre. On le connoissoit plus en Judée par le nom de sa famille, comme il étoit plus connu à Rome par celui d'Agrippa.

M. Basnage paroît outre cela ne pas entendre ce que signifie le mot de *Φιλοκλαύδιος*. Il croit que cela veut dire, Ami, ou aimé de Claude, qui avoit, dit-il, comblé sa maison de bienfaits. Si l'on a bâti sur ce titre l'histoire qui nous dit, que Claude donna la royauté à Herode, l'erreur est sans doute fort plaisante: mais elle ne peut tomber dans l'esprit que d'un homme qui n'entend pas le Grec. *Φιλοκλαύδιος*, ne signifie pas, Qui est aimé de Claude; mais, Qui aime les Claudes; Qui est attaché aux intérêts des Claudes; Qui est affectionné à la famille des Claudes. Il faut être en quelque maniere égal à ceux qui l'on parle, pour leur dire; Je suis porté d'inclination à vous rendre service. Cette familiarité ne conviendrait gueres à des gens que Claude auroit élevés à la Royauté, quoi qu'ils ne fussent de leur estoc, que petits fils d'un petit fils d'un valet de Prêtre d'idolâtres, tel qu'on dit avoir été le grand pere du Grand Herode. Je doute fort que l'Empereur Claude eût pris plaisir à une semblable familiarité, dans des gens dont l'origine eût été si basse, & qui lui eussent été obligés de leur élévation. Il est cependant certain, que comme *Φιλορωμαίος* & *Φιλέλλην* dans les médailles des Rois Parthes & de Cappadoce, ne signi-

fini-

Dans la seconde médaille de même cet Herode sous Caligula ne prend que la qualité de Tétrarque: s'ensuit-il de là que sous Claude qui a succédé à Caligula, le même Herode ayant aggrandi ses Etats, n'ait pas pu en même tems se qualifier Roi? Cela ne se peut-il expliquer qu'en suivant Joseph, c'est-à-dire, en forgeant un Roi imaginaire, un Herode roi de Chalcide, pour lui pouvoir attribuer cette médaille?

Enfin, dit M. Basnage, on voit dans deux médailles deux Rois amis de Claude; l'un est Herode sous Claude, & l'autre est Agrippa. Le premier est donc, dit-il, Herode Roi de Chalcide; & l'autre est Agrippa son frere; celui que S. Luc, au chapitre 12. des Actes appelle Herode. Cela ne se peut dire sans doute qu'en suivant Joseph.

signifie autre chose, que Prince affectionné aux Romains & aux Grecs; $\Phi\iota\lambda\omicron\kappa\lambda\acute{\alpha}\upsilon\delta\iota\varsigma$ de même ne veut dire autre chose, sinon, Prince affectionné à la famille des Claudes. Ainsi $\Phi\iota\lambda\acute{\omicron}\theta\epsilon\varsigma$ à toute une autre signification, que $\Theta\epsilon\acute{\omicron}\phi\iota\lambda\omicron\varsigma$. Le premier signifie, Qui aime Dieu : & le second, Qui est cheri de Dieu, $\Theta\epsilon\acute{\omicron}\phi\iota\lambda\omicron\varsigma$. Cela nous apprend, MONSIEVR, que les Herodes étoient de meilleure maison qu'on ne pense: qu'ils étoient de race à pouvoir aspirer à la Royauté; & à se mesurer avec l'une des plus anciennes familles de Rome. La Tétrarchie donc & la Roiauté échut au Tétrarque Herode par droit de succession: ce qui n'empêchoit pas que lui & son neveu Agrippa ne tinssent des Claudes, c'est-à-dire, de l'Empereur Tibere, & de l'Empereur Claude son neveu, & de Neron gendre de celui-ci, & petit-fils de Claude Germanicus, la ville de Tiberias, que le premier avoit fait bâtir dans la Galilée, pour s'assurer de ces pais là; & la ville de Césarée en Palestine, qu'Auguste s'étoit réservée comme la clef du pais. Car c'est cette dépendance, que marque la préposition ΕΠΙ sur les médailles, qui ont pour inscription, $\text{ΕΠΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΓΡΙΠΠΗ ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ}$, avec la teste de Claude de l'autre côté. Mais à cela près Herode le Tétrarque, & Agrippa son neveu se croioient assez de qualité, puisqu'ils étoient souverains dans un assez grand pais, pour aller de pair en quelque façon avec les Empereurs mêmes, & pour prendre le titre d'Affectionnés à les servir. Voilà ce qu'on apprend par les médailles des Herodes bien entendues, sans être obligé de suivre Josephhe.

Pour persuader que l'Agrippa dont parle Josephhe est l'Herode dont parle S. Luc au chapitre douzième des Actes; & pour prévenir l'objection qui se fait naturellement à la veüe d'une médaille, qui a le nom d'Herode, & qui porte avec soi la marque de la troisième année de Claude; c'est-à-dire, de l'année juste ou tombe le fait qui est rapporté dans ce chapitre des Actes: l'on a cherché un autre Herode, à qui l'on pût attribuer cette médaille; & l'on en a fait un Roi de Chalcide: Roi & Roiaume imaginaire, comme je l'ai prouvé. Car j'ai dit après Plin, que la Chalcide étoit une si petite contrée, qu'elle ne meritoit pas de porter le titre de Roiaume ou de Tétrarchie. Mais M. Basnage passe la dessus légèrement. Il se contente de dire par une figure de la Rétorique: *que sans examiner l'étendue de ce Roiaume, qui étoit effectivement renfermé dans une vallée, &c.* Mais cette étendue de la Chalcide merite pourtant bien qu'on examine, pour voir si elle a pu donner le titre de Roi à son maître. Qu'on tiroit bien, si on lisoit dans notre histoire un Roi de la vallée de Montmorency; ou bien un Roi de Vaugirard? C'est pourtant ce que M. Basnage lit dans Josephhe sans rire. Mais outre cela les historiens qui ont suivi Josephhe; placent si diversement la Chalcide, que pour les accorder entre eux, quelques Compilateurs & Geographes modernes ont cru qu'il falloit reconnoître deux contrées de ce nom, l'une fort distante de l'autre: parce que sans cette supposition l'on ne pourroit pas sauver Josephhe: veu qu'il n'est pas vraisemblable, qu'un Roi de la Chalcide dont parle Plin, fort éloignée de la Judée, & après de cent lieues de Jérusalem, ait jamais eu quelque autorité dans cette grande ville. Par ce moyen là le roiaume de Chalcide n'est il pas bien établi?

Dans l'embarras où je trouve les Geographes pour le placer, je crains fort que cet Herode roi de Chalcide, ne soit fondé sur ce qu'on voioit un Herode roi, comme parlent les Médailhistes, c'est-à-dire, le titre d'Herode roi sur une médaille, qui n'étoit ni d'or ni d'argent, car il n'y en a point de ces métaux là, mais de cuivre ou de bronze. Car c'est ce que signifie $\chi\acute{\alpha}\lambda\upsilon\varsigma$ en Grec: à quoi l'on a

peut-être fait allusion en badinant, pour bâtir la dessus un Herode roi de Chalcide. Je n'ose pourtant pas garantir que c'en soit là l'origine: ce n'est qu'une conjecture.

Mais Dion assure que Claude avoit donné à ce même Herode les honneurs de la Préturè. Voilà un Prince bien relevé: on lui a rendu les honneurs de Lieutenant Civil. Cette circonstance là seule ne rend-elle pas suffisamment suspecte la narration de Dion; qui ne fait que suivre par tout Josephhe, ou qui encherit sur lui?

Que répondront ces défenseurs d'Herode roi de Chalcide à la médaille qui est chés le Roi, avec l'inscription, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΟΥ , & un autel au milieu: qui a à la droite, L. Γ. Anno tertio : & à la gauche un T qui est la première lettre du mot Τιβεριέων ? Car voilà visiblement un Herode Roi, pour qui l'on frappe une médaille à Tiberiade, ville de la Galilée, la troisième année qu'il porte la qualité de Roi: qui est aussi la troisième année de l'Empereur Claude: l'année ou tombe le fait d'Herode, que rapporte S. Luc au chapitre xii. des Actes. Frapperait-on des médailles à Tiberiade pour le Roi de Chalcide? Et cette médaille ne confirme-t-elle pas visiblement, que le roi Herode, dont parle S. Luc au chapitre que je viens de citer, n'eut jamais d'autre nom que celui d'Herode: que c'est ici celui, pour qui les habitans de Tiberiade pouvoient avoir fait des médailles avec la qualité de Tétrarque pendant plus de 44. ans; mais qui en frapperent pour lui ses trois dernières années avec le titre de Roi; & par conséquent que l'Agrippa qu'on met en cette année ci, en suivant Josephhe, & qui n'a aucune médaille, puisqu'il est constant, qu'on n'a jamais frappé de médailles pour un même Prince sous deux noms differens; que cet Agrippa, dis-je, n'est qu'un Prince feint & imaginaire?

Qui est encore cet ΗΡΩΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ , qui a au revers de sa médaille le nom de la ville de Césarée, surnommée Claude; c'est-à-dire, comme je l'ai démontré par une médaille de l'Empereur Trebonien, de Césarée de Palestine? Est-ce encore là un Herode Roi de Chalcide? N'est-ce pas plutôt cet Herode, qui n'étant même que Tétrarque, met sur d'autres médailles, avec le titre de Tétrarque d'un côté, le nom même de la Palestine de l'autre? Car Césarée étoit alors la clef de la Palestine. Donc Herode, qui jusques à l'Empire de Claude avoit été Tétrarque, celui là même fut Roi sous Claude: & c'est une erreur dans Josephhe, & (si l'on veut) dans Strabon encore, que cet Herode soit mort en exil sous Caligula.

M. Basnage insiste encore, & veut persuader, que l'Herode de S. Luc dans les Actes, est l'Agrippa dont parle Josephhe. Il s'appelloit Herode Agrippa, dit-il. Il avoit le nom de sa famille: & comme il fit un long séjour à Rome, il en prit un autre qui y étoit illustre. On le connoissoit plus en Judée par le nom de sa famille, comme il étoit plus connu à Rome par celui d'Agrippa. Quelles visions, & quelles chimères! Quel Prince a-t-on vu jamais, pour avoir séjourné quelque part, prendre le nom d'une maison qui y étoit illustre? Sommes nous écrivains pour noircir le papier de suppositions si frivoles? Quelque séjour que fasse en France le Roi d'Angleterre, s'avisera-t'il jamais de prendre pour cela le nom de Condé, ou celui de Louïs au lieu de celui de Jacques? Et se feroit-il mieux connoître par là en France, que par le nom de Stuart, ou de Jacques Roi d'Angleterre? Si Herode étoit plus connu en son pais sous le nom d'Herode, pourquoi M. Basnage lui attribue-t'il les médailles qui n'ont que le nom d'Agrippa, & qui ont été néanmoins constamment frappées dans son pais? M. Basnage n'a pas fait attention qu'en cela il détruit lui même sa supposition & sa conjecture.

Herode étoit plus connu en son païs sous le nom d'Herode: il vouloit donc qu'on l'y méconnût, lors qu'il faisoit mettre sur ses médailles dans son païs même un autre nom que celui sous lequel il y étoit connu.

Après cela où M. Bafnage à-t'il pris, que le nom d'Agrippa étoit illustre du tems de Caligula & de Claude ? Il n'y avoit à Rome alors personne de ce nom-là, que la petite fille de l'Agrippa de Rome, mere de Neron, qui n'étoit alors que la femme ou la veuve d'un particulier, & qui n'épousa l'Empereur Claude qu'après la mort de l'Agrippa de Joseph & de M. Bafnage. Comment donc le nom d'Agrippa pouvoit-il paroître alors illustre à Herode dans Rome, & digne d'être substitué au sien ? Si l'on ne peut dire que de pareilles choses en suivant Joseph, & si pour le disculper on est obligé de les inventer, ne vaut-il pas mieux l'abandonner, & se taire ?

Je dis plus. Cet Agrippa avoit donc nom Herode dans la maison paternelle & dans son païs, puisque S. Luc lui donne ce nom là : & il avoit pour frere un autre Herode, qui fut Roi de Chalcide, puisque Joseph le dit : mais ou a-t'on vu deux freres de même nom dans une même famille, tous deux vivans ? On évite cela dans les familles même des bourgeois ? On n'y voit ni deux Jeans, ni deux Jacques. Mais que ne tolere-t'on pas pour sauver Joseph ?

Si cet Agrippa avoit aussi le nom d'Herode, d'où vient que dans l'Inscription trouvée à Athenes, rapportée par M. Spon, & reconnue pour être ancienne & bonne par M. Bafnage, quoi que je la croie fautive; pourquoi, dis-je, ce Prince n'y est-il appelé que Jule Agrippa, sans faire mention du nom d'Herode ? Est-ce qu'il étoit aussi plus connu à Athenes, comme M. Bafnage prétend qu'il l'étoit à Rome, sous le nom d'Agrippa, que sous celui d'Herode ? Je mets trop de tems à réfuter ces vaines & frivoles suppositions, que le seul entêtement pour Joseph peut faire inventer à des Ecrivains oisifs ou intéressés, contre ce que le S. Esprit a dicté, & contre ce que dicte aussi le bon sens, autorisé de l'usage de tous les hommes.

Page 77. *Enfin on ne peut faire d'Agrippa le fils de Philippe, à moins qu'on ne produise sa conjecture pour toute preuve. Car il ne paroît par aucun passage d'historiens, ni véritable, ni supposé, que ce troisième fils d'Herode ait laissé des enfans.*

Je trouve par les médailles, que sous Caligula l'an 40. de N. Seigneur, Agrippa chassa Herode de Cesarée ville de la Palestine, que l'Empereur Claude rendit ensuite à Herode. Herode n'étoit donc pas le pere d'Agrippa, mais son oncle seulement : & Philippe étoit conséquemment son pere. Est-ce là une simple conjecture, dans la nécessité où l'on est de rejeter la genealogie que donne Joseph, qui est insoutenable ?

Page 59. *Philippe troisième fils d'Herode cause un grand embarras dans l'histoire de cette maison, parce qu'il est difficile d'accorder Joseph avec les Ecrivains sacrés. Ces derniers*

M. Bafnage avoué d'abord fort ingenuement l'embarras où il est, & la difficulté qu'il y a d'accorder Joseph avec S. Marc. Car l'Evangéliste dit qu'Herodias étoit fem-

me de Philippe: & Joseph, qui devoit connoître cette maison, assure qu'elle étoit femme d'Herode, lors qu'elle se fit enlever. Page 61. *Enfin il n'est pas étonnant que cet Herode fils de Mariamne exheredé, portât aussi le nom de Philippe, pour le distinguer de tant d'autres qui étoient dans cette maison. Joseph ne le dit pas: mais il fait la même chose pour Herode Antipas, qu'il appelle simplement Herode le Tetrarque, lors qu'il récite la visite qu'il fit à son frere, & enleva sa femme. Cependant on sçait qu'Herode le Tetrarque s'appelloit aussi Antipas. Joseph ne l'a pas ignoré. Il lui donne ce nom en d'autres endroits de son histoire. Dion rapportant l'arrêt de bannissement donné contre Archelaüs, l'appelle Herode de Judée. Cependant Archelaüs ne s'appelloit pas ordinairement Herode. Quoi qu'il en soit, &c.*

font tous freres, & que trois d'entre eux du moins ont deux noms, pourquoi les autres n'en auroient-ils pas deux aussi ? Qu'en pensez-vous, MONSIEUR ? Casaubon a été bien plus sincère, que M. Bafnage: car il a avoué de bonne foi, dans son Exercit. xi. l. §. 26. pag. 282. qu'il est impossible de concilier sur cet article ci Joseph avec S. Marc. C'est aussi civilement que j'ay pu faire, donner le démenti à Joseph.

Page 106. *Il ne faut pourtant pas dissimuler qu'il reste dans les médailles du Pere Hardouin une circonstance embarrassante. Il est bon de l'expliquer, afin que les Critiques y fassent leurs conjectures. Page 109. Si ces explications ne sont pas assez solides, je me soumettrai avec plaisir à celles qui paroîtront plus évidentes.*

Apparemment, MONSIEUR, vous avez voulu vous épargner la peine de faire ici un long Extrait de quatre pages. Sans doute que vous l'avez jugé inutile : & pour cela, après avoir mis ici à la marge, Médailles des deux Agrippa difficiles à concilier avec Joseph; vous vous êtes contenté de mettre l'aveu ingenu que fait M. Bafnage, que ses Médailles l'embarrassent du moins quelquefois; & que ses explications pourroient bien paroître aux Experts n'être pas assez solides. Voilà, MONSIEUR, tous vos Extraits, qui regardent la Genealogie des Herodes. Je passe à ceux qui traitent de leur Jurisdiction: après que je vous aurai fait remarquer, que par la différence même des Médailles de ces Princes, on peut avec assez de vraisemblance, sans parler des autres preuves que j'en ay, reconnoître s'ils étoient grands ou petits Seigneurs.

HERODE Ethnarque
de Judée. Médaille sans
l'image du Prince.

ARCHELAVS Ethnarque de
Judée. Point de médaille.

ZENODORE Tetrarque de la
Galilée, de l'Iturée, & de la Trachonite. Médaille avec l'image du Prince.

HERODE premièrement
Tetrarque de Galilée. Médaille sans l'image du Prince.

PHILIPPE, Tetrarque de l'Iturée
& de la Trachonite. Et

Et puis Roi de Galilée, de l'Iturée, & de la Trachonite. Médaille avec son image.

nite. Point de Médaille.

AGRIPPA Grand Roi de la Galilée, de l'Iturée, & de la Trachonite. Médaille avec son image sous Neron; mais sous Vespasien, qui l'humilia, médaille avec son nom seulement; étant obligé d'y joindre l'image & le nom de l'Empereur ou de ses enfans.

AGRIPPA Roi, & Lieutenant general sous Domitien, dans la Palestine. Médaille avec son nom seulement, mais avec l'image & le nom de Domitien.

Page 38. Un Critique fameux soutient que ce Prince (le premier Herode) n'eut que Samarie & la Judée en partage; & que la Galilée & la Trachonitide ne furent jamais sous sa juridiction, parce qu'il ne bâtit des forteresses que dans les deux premières provinces..... Page 39. Cene furent donc que les enfans du Grand Herode qui possédoient ces dernières provinces: & Joseph ne les a données a leur pere, que dans la passion qu'il avoit d'étendre les frontieres d'un royaume qui lui paroissoit trop petit pour un homme a qui il vouloit donner le titre de Grand. Voilà bien des conjectures entassées les unes sur les autres: mais ou en sont les preuves? Dion rapporte qu'a la naissance de Caius, Auguste donna a Herode I. la Trachonitide, dont un certain Zenodore étoit Tétrarque. Cet historien étranger, qui confirme le témoignage de Joseph, ne peut-être suspect. Joseph a donné une copie du Testament d'Herode. Il y met la Galilée & la Trachonitide qu'il laissa en partage a ses enfans.

Il sembleroit que la Judée avec trois petites villes de Samarie & de Galilée, que le Roi Démétrius avoit accordées a la Nation. Et qui ne concluroit de la, que non seulement tous les Princes qui ont été depuis Simon, jusqu'a Herode, mais encore qu'Herode lui-même n'a point eu de juridiction plus étendue que Simon puisqu'il n'a point d'autre titre sur ses médailles, que celui qu'avoit Simon cent ans avant lui? Eût-il évité par modestie le glorieux titre de ΒΑΣΙΛΕΥΣ qu'a pris l'autre Herode, ou de ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ qu'a pris Agrippa, s'il eût été en effet le grand Herode? Car que S. Matthieu & S. Luc l'appellent Roi, M. Basnage convient, que cela seul ne prouve pas qu'il fût un grand Roi; puisque l'autre Herode n'étant que Tétrarque, est néanmoins appelé Roi par S. Marc. Et un Ethnarque, ou Prince de la Nation, est néanmoins quelque chose de plus considerable qu'un simple Tétrarque. D'où vient donc qu'Agrippa, quoi que la Judée ne lui appartint pas, & qu'il n'eût sous son domaine, que le reste de la Palestine, à l'exclusion de la Judée entière, qui alors appartenait aux Césars; qu'Agrippa, dis-je, se qualifie néanmoins Grand Roi; & que le premier Herode, qui selon Joseph possédoit tout, n'a point d'autre titre que celui qu'a-

Pour établir que le premier Herode n'eut jamais sous sa juridiction que la Judée & une fort petite partie de la Samarie, je n'ay pas fort compté sur ces forteresses: mais j'ay tiré ma principale preuve du témoignage de l'Ecriture sainte, joint a celui des Médailles. J'ay produit la médaille, qui a pour Inscription ΗΡΩΔΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ. La médaille d'Herode Prince de la Nation. Et c'est la première médaille de celles que j'ay proposées sur les Herodes. J'ay ajouté ensuite, que cent ans avant cet Herode, Simon frere de Judas Machabée avoit le même titre de Prince de la Nation, avec celui de Grand Duc, au premier livre des Machabées, chapitre xiii. verset 42. & au chapitre xiv. verset 47. & sur les médailles Samaritaines, ou il est qualifié, Prince d'Israël. J'ay fait remarquer, que ce titre de Prince de la Nation est exprimé dans le Grec de ce livre de ces Machabées, par le même mot, Ἐθνάρχης. Que Simon néanmoins ne pos-

voit Simon cent ans avant lui, quoi qu'il n'eût que la quatrième partie de ce tout?

Mais j'ay dit plus. J'ay dit que le mot de Judée dans l'Ecriture sainte ne signifie jamais que la Judée seule; c'est à dire, cette province qui est autant distinguée & séparée de la Galilée, & du reste des tribus du peuple d'Israël, que le Gouvernement de Picardie est séparé du Gouvernement de Champagne. Or le premier Herode n'est que Roi de Judée dans les livres sacrés: il n'est pas roi d'Israël, comme David & Salomon l'ont été. Il n'a donc jamais possédé tout ce que Joseph lui donne a fin de pouvoir lui donner le titre de Grand. Donc le second Herode & Philippe son frere, dont l'un a eu la Galilée, & l'autre l'Iturée & la Trachonite, ne tenoient pas ces provinces la du premier Herode. Donc le Testament que produit Joseph, par lequel Herode laisse la Galilée & la Trachonite en partage a ses enfans, est aussi bien une fiction, que le reste de sa narration. Le second Herode & Philippe son frere, ne sont donc pas les enfans du premier Herode, mais plutôt de Zenodore, qui étoit Tétrarque constamment, comme ses médailles nous l'apprennent. Ces conséquences ne sont-elles pas directes?

J'ay ajouté que selon S. Matthieu, chapitre 22. Archelaüs regnoit dans la Judée en la place d'Herode son pere. D'où j'ay conclu; qu'Herode n'étant appelé dans la sainte Ecriture, que Roi de Judée de même, cela veut dire qu'ils ont eu tous deux les mêmes bornes de leur domaine. Or il est constant qu'Archelaüs ne commandoit que dans la Judée seule, a l'exclusion de la Galilée & des autres provinces de la Terre sainte. Herode lui-même n'étendoit donc pas plus loin sa juridiction. Quand on lit, par exemple, au chapitre huitième de Daniel, verset 22. que quatre Rois succédèrent a Alexandre le Grand, *pro eo*; cela veut dire, dans tous ses Etats. Ainsi quand S. Matthieu dit qu'Archelaüs regnoit en Judée, *pro Herode patre suo*, cela doit signifier, dans tous les Etats de son pere. Donc les limites de la juridiction de l'un & de l'autre étoient toutes les mêmes.

Sont-ce la des conjectures entassées les unes sur les autres, dont on ne voit pas les preuves? D'où vient donc que M. Basnage ne les voit pas, ou qu'il ne fait pas semblant de les voir, puisqu'il demande ou elles sont? Cela est-il de bonne foi?

Ce n'est pas la tout: voici quelque chose encore de plus fort. J'ay démontré par les Médailles, jointes au témoignage de S. Luc, & par le Calendrier des Juifs joint a l'Evangile, que nôtre Ere, qu'on appelle l'Ere Vulgaire est vraiment l'Ere Chrétienne; c'est-à-dire, qu'elle commence en effet a la Naissance de JESUS-CHRIST; & qu'ainsi le premier Herode n'est mort que la troisième année de cette Ere. J'ay produit aussi des médailles du second Herode, Tétrarque de Galilée, avec la 43. & la 44. année de son Tétrarchat bien marquées. La 43. année concourt avec la première de Caius Germanicus, qu'on appelle Caligula: & cette première année de Caligula tombe l'an 37. de N. Seigneur. Il s'ensuit de là, que ce second Herode étoit Tétrarque de Galilée huit ans devant la mort du premier Herode: & par

consequent, comme il est tres-vrai semblable, son frere Philippe eut aussi en même tems sa Tetrarchie: du moins est il constant par d'autres médailles, qu'il la possédoit trois ans pour le moins devant l'Ere Vulgaire, & par conséquent plus de cinq ans devant la mort du premier Herode. Ce n'est donc pas en vertu du prétendu Testament du Grand Herode, que l'autre Herode & Philippe son frere entrèrent en possession de leurs Etats; & ils ne sont ni les héritiers ni les enfans du grand Herode. Vous voyez sans doute, MONSIEUR, que les Médailles avec l'Ecriture sainte doivent fort embarrasser les Chronologistes, s'ils veulent défendre Joseph. Ce seul article bouleverse tout l'ordre & la succession des Herodes. Je l'ay proposé & prouvé dans les livres que M. Bafnage cite, & qu'il tâche de réfuter. D'où vient donc qu'il ne touche pas cet article ci? car je n'en vois pas un mot dans tous vos Extraits. M. Bafnage croit-il qu'il suffit pour justifier Joseph, qu'on puisse dire; M. Bafnage a écrit pour Joseph contre le Pere Hardouin, sans qu'on s'informe s'il l'a bien ou mal fait.

Page 39. S. Luc nous représente un partage semblable à celui que Joseph a conservé; & place les enfans d'Herode dans les terres que leur pere leur a assignées. Peut-on s'inscrire en faux contre tant de faits?

C'est contre M. Bafnage seul que je m'inscris ici en faux. Il fait dire à S. Luc, ce que S. Luc n'a jamais pensé. Car voici ses paroles au commencement du chapitre troisième de son Evangile: Or la quinzième année de l'Empire de Tibere César, Ponce Pilate étant Gouverneur de la Judée, Herode étant Tétrarque de la Galilée, Philippe son frere l'étant de l'Iturée & de la Trachonite, & Lysanias de la contrée d'Abila. Ou est ici le moindre mot, qui ait pu faire dire à M. Bafnage, que S. Luc autorise le testament d'Herode rapporté par Joseph; & qu'il paroît par ses paroles, que c'est du premier Herode que le second & Philippe son frere tiennent les terres ou S. Luc les place? Cela n'est que dans la glose de M. Bafnage: dans le texte, cela n'y est pas.

Page 40. On produit des médailles de Zenodore, sur lesquelles on voit une teste avec le titre de Tétrarque; au lieu que celles d'Herode n'ont aucune figure humaine: ce qui prouve que l'un regnoit hors de la Judée, ou les images étoient permises; & qu'Herode étoit renfermé dans les terres de Samarie & de Jerusalem; ou c'étoit un crime de graver sur la monnoie des testes, & l'image d'un homme. Mais ces médailles ne prouvent rien. Car sans examiner si Herode, qui plaça une Aigle d'or jusques sur la porte du Temple de Jerusalem, fut assez scrupuleux en faisant frapper sa médaille pour n'oser y mettre sa teste, puisqu'on a conservé si peu de médailles de ce Prince, on ne peut tirer de conséquence pour mille autres qui sont perduës.

dans un pais peu considérable pour son étendue, & ou de graver l'image d'un homme c'étoit un crime: c'est à dire, dans la Judée seule. Je veux que par

complaisance pour les Empereurs, ou bien par leur ordre, Herode ait placé une Aigle d'or sur la porte du Temple; ce que je crois pourtant être fabuleux; mais quand il seroit vrai, le soin qu'avoit Herode, selon M. Bafnage, de gagner l'affection des Juifs, & de leur persuader qu'il avoit beaucoup de zele pour la religion, doit nonobstant cela l'avoir empêché de rien souffrir sur ses médailles, qui fût contre la loi des Juifs. Veu principalement, que quand il auroit souhaité le contraire, les peuples sans doute le lui auroient refusé. Car c'est ainsi que les Magistrats Chrétiens, qui présidoient à la fabrique des Médailles, ne souffrirent jamais qu'on mît la moindre marque de paganisme, sur les Médailles qu'ils étoient obligés de faire pour Julien d'Apostat leur Prince.

Page 41. Mais Zenodore étant mort, Herode qui trouvoit ses terres à sa bienveillance, les obtint d'Auguste, l'an 734. & vingt & trois ans devant la Naissance de N. Seigneur. L'Iturée & la Trachonitide étoient donc de la juridiction d'Herode. C'est pour quoi il les laissa à ses enfans dans son Testament, sous le bonplaisir d'Auguste: & ce partage est confirmé par S. Luc.

Auguste pouvoit-il donner des terres qui ne lui appartenoient pas? Et s'il y eût eu quelque droit, lui qui retint la Judée après la mort d'Archelaüs, ne se fut-il pas aussi bien emparé de la Trachonite & de l'Iturée après la mort de Zenodore? Zenodore, le second Herode, & Philippe son frere, étoient des Seigneurs propriétaires de leurs terres; & les possédoient apparemment depuis long-

tems: mais d'ailleurs si independans des Romains, que premièrement Zenodore ne mit jamais sur ses médailles, que l'Ere des Grecs, ou des Seleucides: ce qui est une preuve certaine, qu'il n'étoit qu'allié & nullement sujet des Romains; & qu'ensuite Herode, comme nous l'avons vu, & puis Agrippa son neveu, prirent la qualité de Princes affectionnés à la famille des Claudes, c'est-à-dire, à la famille de Tibere, de Claude, & de Neron. Disposé-t-on à son gré des terres d'un Prince ami & allié? J'ay déjà parlé du testament d'Herode, & du passage de S. Luc, que M. Bafnage rebat encore, faisant dire à S. Luc ce qu'il ne dit pas, & ce qui est néanmoins uniquement en question: sçavoir, que Philippe & Herode étoient fils du premier Herode; & que ce n'est qu'en vertu de son testament, qu'ils étoient maîtres de ce qu'ils possédoient. S. Luc ne dit rien de tout cela.

Page 54. Auguste donna à Archelaüs la Judée, la Samarie, & l'Idumée, sous le titre d'Ethnarque ou Prince de la Nation. Il promit seulement de le faire roi, s'il s'en rendoit digne par sa vertu. Page 55. Il ne faut donc pas s'étonner que les Ecroivains sacrés aient donné par honneur la qualité de Roi à Archelaüs, quoi qu'il ne fût que Roi par la décision d'Auguste.

Ce sont encore ici les visions de Joseph, que M. Bafnage adopte sans les examiner. Le premier Herode n'ayant été qu'Ethnarque ou Prince de la Nation, Archelaüs son fils, qui lui succéda, n'eut point aussi d'autre qualité que lui: quoi que S. Matthieu, selon le stile ordinaire des Juifs, appelle l'un & l'autre Roi: Parce qu'il a voulu nous

faire comprendre, comme j'ay déjà dit, qu'Archelaüs succédant à Herode, pro eo, le pere n'avoit pas été plus grand terrien, que le fils l'étoit. Les differens titres d'Ethnarque ou de Roi ne venoient point d'Auguste; mais de la juste étendue & de l'usage du pais ou commandoient les Princes qui portoient ces titres.

D'ailleurs Ethnarque ne signifie certainement que le Prince d'une Nation; comme Simon frere de Judas Machabée l'étoit de la Nation des Juifs. Or les Juifs & les Iduméens étoient deux nations bien différentes, & qui ont toujours été fort opposées entre elles, & toutes deux fort nombreuses. Comment donc

donc peut-on dire, qu'Archelaüs fut Ethnarque de la Judée & de l'Idumée ? Ces deux provinces n'étoient pas suffisantes pour faire chacune un Ethnarchat à part ?

Page 87. On dit qu'il (Herode second) ne persecuta que quelques Apôtres, comme S. Jacques & S. Pierre, qui étant Galiléens, dépendoient de sa juridiction, en quelque lieu qu'ils se trouvassent. Mais 1. on oublie que S. Luc, nommé non seulement S. Jacques & S. Pierre, mais quelques uns de l'Eglise. Tous ces saints persecutés étoient-ils donc Platoniciens comme Agrippa, & Galiléens d'origine ? Pourquoi ne veut-on pas qu'il y en eût quelques uns de Jerusalem, ou des autres villes de la Judée ? On suppose que la persecution se borna à deux Apôtres. Mais S. Luc dit le contraire. 2. Il n'est point vrai que les Galiléens dépendissent d'Agrippa, en quelques lieux qu'ils se trouvassent. Les Princes ne peuvent faire justice de leurs sujets, que dans les lieux ou leur juridiction est reconnue, Pilate n'envoia JESUS-Christ à Herode le Tétrarque de Galilée que par honneur. . . . Mais Agrippa parle & agit en maître : Il persecute les saints : il fait trancher la teste à un Apôtre : il arrête l'autre prisonnier : & lors que par un miracle S. Pierre échappa à sa fureur, il fit punir du dernier supplice les gardes qu'il lui avoit donnés. Tous ces gardes étoient ils Galiléens de la juridiction du Tétrarque ? Il y en avoit peut-être quelqu'un de Jerusalem, ou des lieux voisins. Cependant Herode Agrippa les punit tous également, & fit voir qu'il avoit droit de vie & de mort en Jerusalem, comme en Galilée.

general. Et je ne vois pas comment S. Luc eût pu dire, qu'Herode entreprit de persecuter non seulement quelques uns de l'Eglise, mais encore S. Jacques & S. Pierre. Ces deux saints n'étoient-ils pas de l'Eglise. S. Luc parleroit sans doute, & a parlé en effet plus exactement, que M. Basnage ne le fait parler. Du moins s'il avoit voulu marquer quelques uns de ceux de l'Eglise, différens de ceux qu'il marque ensuite, il se seroit expliqué de la sorte : *Occidit etiam Jacobum. Il fit mourir même par le glaive Jacques frere de Jean.* Ne le faisant pas, il est visible qu'il ne fait que nommer en particulier, ceux qu'il avoit d'abord indiqué seulement en general : ou pour mieux dire, il ne fait qu'expliquer au 2. & au 3. verset, jusqu'ou Herode poussa le dessein qu'il avoit formé de persecuter les Chrétiens, & qui est exprimé au premier verset.

J'ay fait observer, que le second Herode, Roi de Galilée, & qui avoit été Tétrarque 47. ans, est celui dont parle S. Luc au chapitre xxi. des Actes, qui fit mourir S. Jacques & emprisonner S. Pierre. J'ay dit ensuite, que ce Prince étant venu à Jerusalem cette année-là, pour la solennité de Pâque, comme il y étoit venu douze ans auparavant pour celle ou N. Seigneur mourut, il ne persecuta que les Chrétiens de sa juridiction, c'est-à-dire, que des Galiléens. M. Basnage me reproché ici d'avoir oublié que S. Luc nomme non seulement S. Jacques & S. Pierre, mais quelques uns de l'Eglise. Il n'est pas plus fidèle à rapporter les paroles & le sens de S. Luc ici, qu'il l'a été sur le chapitre troisième de son Evangile. S. Luc ne dit que ce que j'ay dit : bien loin de dire rien qui y soit contraire. Mais M. Basnage l'a lu avec ses préjugés, & y a ajouté un non seulement & un mais, qui ne sont point de S. Luc, & sans quoi néanmoins il voioit bien que S. Luc ne seroit pas pour lui. Mais cela est-il sincère ? Voici le texte de S. Luc : *En ce tems-là le Roi Herode entreprit de persecuter quelques uns de ceux de l'Eglise.* Voilà la proposition generale, qu'il explique ensuite en détail, quand il dit : *D'abord il fit mourir par le glaive Jacques frere de Jean. Et voyant que cela faisoit plaisir aux Juifs, il se saisit encore de Pierre.* Voilà en particulier ceux qu'il n'avoit désignés d'abord qu'en

Quand j'aurois dit qu'Herode étoit Platonicien, comme j'ai dit qu'il étoit païen ; en vérité la plaisanterie a t'elle ici lieu ; pour demander si les Chrétiens qu'Herode persecutoit, étoient aussi Platoniciens comme lui ? Si les païens de la Galilée étoient Platoniciens, s'ensuit-il que les Chrétiens le fussent aussi ?

Il demande ensuite, pourquoi je ne veux pas que parmi les fidèles persecutés il y en eût quelques uns de Jerusalem, ou des autres villes de la Judée. Il me permettra aussi de lui demander à mon tour, pourquoi il veut qu'il y en eût quelques uns de ces lieux là, puisque l'Ecriture n'en marque aucun qui ne soit de la Galilée, & que le Prince qui les persecutoit, n'avoit droit que sur les Galiléens. Mais M. Basnage quitte S. Luc pour suivre Joseph. C'est selon lui Agrippa, & non pas Herode, comme dit S. Luc : & il en fait un Roi à Jerusalem, ce qu'assurément S. Luc ne dit pas. Pourquoi les Empereurs eussent-ils mis des Rois à Jerusalem & dans la Judée ; c'est à dire, dans un pays dont ils étoient les propriétaires depuis la mort d'Archelaüs ? *Non habemus regem*, disoient les Juifs, *nisi Casarem*. Tibere y mit pour Président, Pilate : Felix le fut sous Claude : & Festus le fut sous Neron : car l'Ecriture nous apprend ces faits là. Par quelle bizarrerie ces Princes y eussent-ils mis des Rois de tems en tems dans l'entre-deux ? Et quel exemple en a t'on vu ailleurs ?

Il est vrai que les Princes aujourd'hui ne peuvent regulierement faire justice de leurs sujets, que dans les lieux ou leur juridiction est reconnue. Mais c'est selon le Code de l'Occident : l'ancien Code de l'Orient, du moins de la Judée, étoit bien différent du nôtre. Pilate envoya Notre Seigneur à Herode, des qu'il sceut qu'il étoit son sujet : *ut cognovit quod de Herodis potestate esset, des qu'il apprit qu'il étoit de la juridiction d'Herode.* Les Prêtres & les Scribes accoururent à ce tribunal, & y accusoient JESUS-Christ avec beaucoup de vehemence, comme étant devant son juge naturel : Pilate les y avoit renvoyés par cette raison là : *quod de Herodis potestate esset : remisi vos ad illum.*

On ne voit pas aussi qu'Herode dans cette autre occasion ci fasse mourir ou emprisonner que des Galiléens. Il fit la premiere execution par le seul mouvement de sa passion, en haine du Christianisme, qui avoit pris naissance dans ses Etats. Il fit, dis-je, la premiere tentative, sans sçavoir si les Juifs en seroient satisfaits ou non. Car enfin les Galiléens étoient leurs freres, & lui il étoit païen. Mais quand il vit que la haine des Juifs pour le Christianisme, l'emportoit sur l'amitié qu'ils devoient avoir pour ceux qui descendoient d'Abraham comme eux ; quand il vit enfin que les Juifs lui en sçavoient gré, d'autant plus que les Galiléens à qui il en vouloit, étoient aussi d'une nation contre laquelle les Juifs avoient une fort grande antipathie : ce fut alors qu'il procéda à faire encore emprisonner S. Pierre. Mais ce ne fut qu'après avoir pressenti la disposition des esprits, qu'il passa outre. S'il eût été souverain à Jerusalem, eût-il été obligé de s'assurer, comme il fit, qu'il ne courroit aucun danger, en continuant la persecution ?

M. Basnage ne prend pas garde enfin, que quand il demande, si les gardes, à qui S. Pierre échappa, & qu'Herode fit mourir, étoient tous Galiléens ; il est aisé de lui répondre, que fort vraisemblablement ils l'étoient tous : étant fort vraisemblable que ces soldats étoient de ses gardes ; & qu'il n'est pas plus extraordinaire, que les gardes du Roi de Galilée fussent tous Galiléens, qu'il n'est extraordinaire, que les gardes du Duc de Lorraine soient tous Lorrains. Peut-être, dit M. Basnage, qu'il y en avoit quelqu'un de Jerusalem. Mais plus vraisemblablement aussi il n'y en avoit aucun. Herode n'en trouvoit-il pas assez chez lui. Enfin tout le raisonnement de M.

Basnage roule sur un *peut-être*. Peut-être qu'Agripa, comme il parle, ou plutôt qu'Herode, comme parle S. Luc, fit mourir quelques Juifs qui n'étoient pas Galiléens. Donc S. Luc, quoi qu'il ne parle expressément que des Galiléens, dit le contraire de ce que j'avance; savoir qu'Herode n'entreprit de perfectionner que des Galiléens. Quelle conséquence!

Venons enfin à la Religion des Herodes. J'ay avancé qu'ils étoient tous païens. Voyons comment M. Basnage combat cette these, pour soutenir avec Jofephe, qu'ils étoient Juifs: & commençons par le grand Herode.

III.

Page 32. *Ce Prince étoit donc demi-Juif . . . Il étoit Juif & incorporé dans la nation, puisque son grand pere & son pere avoient déjà professé la Loi de Moïse, & possédé les premières charges de la Republique: mais il n'étoit pas Juif descendu de la posterité d'Abraham, ni de la Tribu de Juda, puis qu'il étoit Ascalonite d'origine, & que son aïeul étoit sorti du sein du Paganisme.*

critures, pas même sur l'un des principaux articles de la Religion des Juifs? D'où vient qu'il étoit si peu instruit de ce qui n'étoit pas même ignoré de la populace; qui disoit, selon S. Jean, chap. VII, 42. *L'Écriture ne dit-elle pas, que le Messie est de la race de David, & qu'il doit sortir du bourg de Bethlehem, ou demuroit David?* Le grand Herode, ce grand genie, fils & petit-fils de Juif selon M. Basnage, avoit été sans doute bien mal élevé dans sa Religion, puisqu'il en ignoroit un des points capitaux, qui n'étoit pas même inconnu au menu peuple.

Page 26. *Il tâcha de gagner l'affection des Juifs, & de leur persuader qu'il avoit beaucoup de zèle pour la religion en rebâtissant le Temple plus grand & plus superbe qu'il n'étoit. Cependant comme il se servoit des mêmes matériaux, & qu'il conserva quelques pieces de l'ancien édifice, on ne laisse pas de confondre ce Temple avec celui de Zorobabel: & les Juifs même ne comptent que deux Maisons. Quelques Chrétiens au contraire (Harduin. de nummis Herodiad.) lui disputent cet ouvrage: & assurent qu'il n'eut pas plus de part à l'embellissement du Temple de Jerusalem, qu'à celui du Capitole: & qu'on ne lui en a fait honneur, qu'afin de pouvoir lui donner à plus juste titre le nom de Grand. Mais je ne sçai sur quel fondement on peut appuyer cette conjecture. La magnificence d'Herode paroît assez par d'autres bâtimens, & par le Temple de Samarie, pour croire qu'il eût part à celui de Jerusalem.*

Tout cela n'est fondé que sur l'autorité de Jofephe. Mais si le grand Herode eût été Juif, n'eût-il pas été informé, comme les autres Juifs, du lieu où le Messie devoit naître? Eût-il eu besoin d'assembler, comme ils fit, tous les chefs des Prêtres & les Scribes de la ville, pour l'apprendre d'eux? D'où vient qu'il ne le sçavoit pas, sinon qu'étant païen, il n'avoit nulle connoissance des E-

Ce n'est plus ici un simple entêtement, c'est une espece d'enfermement, qui porte les défenseurs de Jofephe à dire des puerilités, dont le commun des hommes ne pourroit s'empêcher de rire; & même à faire douter plutôt de la vérité de nos propheties, que d'accuser Jofephe de nous avoir voulu tromper. Car premierement qui ne riroit d'entendre, qu'un petit Prince de la Judée seule a fait rebâtir à ses dépens le Temple de Jerusalem plus grand & plus superbe qu'il n'étoit? Qui ne riroit d'entendre que ce Prince pour gagner l'affection des Juifs, & pour leur marquer le zèle qu'il avoit pour la religion, fit rebâtir le Temple; & un autre Temple en même tems avec autant de magnificence pour les Samaritains, que les Juifs regardoient comme des schismatiques? Est-ce qu'Herode étoit Tolerant? & les Juifs alors l'étoient-ils aussi? Quant

aux Juifs du moins l'Evangile atteste que non. Qui ne riroit d'entendre, qu'il y a des gens d'esprit & des sçavans, qui ne laissent pas de confondre ce Temple nouveau avec celui qui l'a précédé, quoi que Jofephe lui même, qui est leur auteur, assure que ce Temple est tout autre depuis les fondemens? Qui ne riroit d'entendre, que parce qu'on dit qu'on a fait entrer les anciens matériaux dans le nouvel édifice, (quoi que ce ne soit qu'une pure imagination, une supposition sans fondement & sans autorité; car Jofephe ne le dit pas: & quoi qu'il y en faille bien ajouter de nouveaux, sur tout quand l'édifice est plus superbe & plus grand:) on a pourtant raison de confondre l'ancien édifice avec le nouveau, & d'assurer que c'est pourtant constamment tout le même qu'au paravant? Y a-t'il un architecte qui l'osât dire, quand même il seroit certain qu'on se fût servi des anciens matériaux? Y a-t'il encore un architecte qui voulût dire, que dans un Temple bâti depuis les fondemens plus grand & plus superbe que le précédent, on a cependant pu conserver quelques pieces de l'ancien édifice? Un écrivain oisif, & obstiné à défendre une méchante cause, peut bien rêver dans son cabinet ces vaines suppositions, auxquelles Jofephe même n'a jamais pensé: mais qui les pourra croire, s'il n'est pareillement entêté?

Mais les Juifs même aujourd'hui, dit M. Basnage, ne comptent que deux Maisons, c'est-à-dire, deux Temples: sçavoir celui de Salomon, & celui de Zorobabel qui a succédé au premier. Il est vrai: mais c'est parce que les Juifs ont tous constamment pour Jofephe autant de mépris que j'en ai: c'est qu'après le Temple de Salomon ils n'en reconnoissent point d'autre, que celui qu'on avoit été quarante-six ans à mettre dans sa perfection comme les Juifs le dirent à N. Seigneur: & dont la dernière piece fut bâtie du tems de Nehemias, comme je l'ai fait voir dans ma Chronologie du Vieux Testament: c'est qu'enfin ils regardent comme une fable inventée à plaisir, cette magnificence prétendue d'Herode, & ce Temple nouveau: quoi qu'on lise dans le Talmud, au lieu que j'ai allégué en traitant cette matiere, que ce Temple d'Herode fut tout bâti de marbre: avantage sans doute, que le Temple de Zorobabel n'avoit pas. Et s'il en falloit croire le Talmud, comme il est constant que les Juifs y défereroient plutôt qu'à Jofephe, parce qu'il est écrit en une espece d'Hebreu, & en caracteres Hebreux; qui ne riroit d'entendre qu'on s'est servi des matériaux du premier édifice, qui n'étoit que de pierre, pour bâtir le nouveau, qui étoit tout de marbre? Mais les Juifs du moins en ce point abandonnent le Talmud & Jofephe, & s'en tiennent à leur Tradition.

Ce qui oblige M. Basnage à dire de pareilles pauvretés, c'est l'embarras où le jette l'oracle du S. Esprit, qui est visiblement contraire à Jofephe. C'est une des plus belles predictions que nous ayons de la venue du Messie, qu'il faut abandonner, & accuser de faux, si c'est un fait véritable, que la Temple rebâti par Herode. Car le Prophete Aggée dit en termes clairs & formels, que le Desiré des Nations viendrait dans le Temple même, que Zorobabel faisoit bâtir, dans ce second Temple qui succédoit à celui de Salomon. Et dire que le Temple d'Herode, quoi que plus grand & plus superbe que le précédent, quoi que bâti tout de neuf depuis les fondemens, est néanmoins encore le même qu'auparavant, qu'est-ce autre chose au fonds, que vouloir faire douter, si le Prophete étoit bien inspiré en parlant ainsi? Les Juifs même, tout aveugles qu'ils sont, ne vont pas jusques là.

Après cela M. Basnage ose dire, qu'il ne sçait sur quel fondement je puis appuyer ce que j'avance, que c'est un conte de Jofephe, que ce Temple rebâti par Herode. S'il ne le sçavoit pas, ce que j'ai pei-

ne a croire, que n'alloit-il consulter le P. Salien, sur l'année 4035. que j'avois indiquée ? Cet auteur le lui eût appris du moins en partie. *La magnificence d'Herode*, poursuit M. Basnage, *paroît assez par d'autres bâtimens*. Oûi : mais par d'autres bâtimens, qui sont aussi fabuleux que l'est celui ci : & qui n'ont point d'autre garant que celui qui a fabriqué le conte du Temple de Jerusalem rebâti par Herode.

Page 78. *On a fait de tous ces Herodes autant de païens* . . . Page 79. *On ne peut desavouer qu'il n'y ait eu des Herodes païens, puisqu'on a trouvé dans la voie Appia proche de Rome une Inscription, qui a un caractère certain de Paganisme*.

res compter sur elles, sans se jeter dans de terribles embarras, & sans s'égarer. Et M. Basnage dit vrai a la page 246. que *les preuves qu'on tire des Inscriptions ne sont pas toujours incontestables & solides*. Celle même qu'il y rapporte, qui a le nom de l'Empereur Tite, & dont vous me faites l'honneur, MONSIEUR, de me demander mon sentiment ; celle là même est fautive, quoi que M. Basnage la prenne pour véritable.

Page 80. *Il est vrai qu'Herode persecuta S. Pierre, afin de plaire aux Juifs. Un motif humain entra dans son zele : mais s'ensuit-il dela qu'il fût païen ?* . . . Page 81. *D'ailleurs on abuse des paroles de S. Luc, afin d'en tirer une fausse consequence. Cet historien sacré distingue deux degrez dans la persecution d'Herode Agrippa : le commencement, & la perseverance. Il commença de son chef a persecuter l'Eglise, & fit mourir S. Jacques de son pur mouvement. Mais lors qu'il vit que le peuple prenoit goût au supplice des saints, il fit arrêter S. Pierre, afin de lui plaire par un second spectacle. S. Luc marque exactement ces deux choses. Il faudroit donc dire qu'Agrippa étoit Juif, lors qu'il fit mourir S. Jacques, & qu'il devint païen, lors qu'il arrêta S. Pierre prisonnier, puis que ce fut alors qu'il voulut plaire : & que c'est ce desir de plaire qu'on regarde comme le caractère de son paganisme*.

chose pour plaire aux Chrétiens ; puisqu'il est Tres-Chrétien lui même. C'est du Turc qu'on pourroit dire, qu'il fait certaine chose pour faire plaisir aux Chrétiens ; & par là on concevroit, ce qui est vrai, que pour lui il n'est pas Chrétien. Quand on entend dire que le Roi fait quelque chose pour faire plaisir aux Espagnols, ou si vous voulez, aux Hollandois ; a-t-on tort de concevoir que cette expression emporte & suppose, que le Roi n'est ni Espagnol ni Hollandois ? Herode commença de son chef la persecution : cela est certain. Il n'avoit pas moins de haine que les Juifs pour le Christianisme, qui avoit pris

Je ne pense pas avoir jamais cité cette Inscription là. Du moins je n'ai jamais fait fonds la dessus. Je me suis assez déclaré dans mon livre des Médailles du siècle de Constantin, que la plupart des Inscriptions, qu'on croit anciennes, sont fausses : & qu'on ne peut gueres

se jeter dans de terribles embarras, & sans s'égarer. Et M. Basnage dit vrai a la page 246. que *les preuves qu'on tire des Inscriptions ne sont pas toujours incontestables & solides*. Celle même qu'il y rapporte, qui a le nom de l'Empereur Tite, & dont vous me faites l'honneur, MONSIEUR, de me demander mon sentiment ; celle là même est fautive, quoi que M. Basnage la prenne pour véritable.

Nous voici au second Herode, pour examiner sa religion : sçavoir a celui dont il est parlé au douzième chapitre des Actes. Il n'est pas vrai que j'abuse des paroles de S. Luc : mais il est vrai que M. Basnage pour éluder la consequence que j'en tire, dissimule, ou bien n'entend pas l'usage que j'en fais. Je ne dis pas, comme M. Basnage le veut faire accroire, que puisqu'Herode avoit dessein de plaire, il s'ensuit de la qu'il étoit païen. Ce raisonnement sans doute seroit pitoiable. Mais j'ai voulu faire comprendre, que cette expression, *Voyant que cela faisoit plaisir aux Juifs*, entant qu'elle est de l'historien sacré, marquoit assez le paganisme d'Herode. Car cette maniere de parler, dans un historien, marque évidemment, que celui qu'il dit qui veut faire plaisir aux Juifs, n'étoit pas lui même Juif. On ne dira pas du Roi, par exemple, qu'il fait quelque

naissance, comme j'ai dit, dans ses Etats : mais enfin comme ceux qu'il persecutoit, descendoient d'Abraham & de Jacob, de même que les Juifs, & qu'ils se regardoient tous comme freres, il ne sçavoit pas si tous ces Juifs le trouveroient bon. Si quelques uns des principaux eussent desapprouvé sa conduite, il pouvoit craindre une sedition : il se fût fait lapider a Jerusalem. Mais quand il vit que les Prêtres & les Magistrats lui en sçavoient gré, il passa outre. Voilà le vrai sens de S. Luc. Et la mauvaise plaisanterie de M. Basnage n'a plus lieu : puisqu'il ne peut conclure de ce que j'ai dit, *qu'il faudroit donc dire qu'Agrippa* (il devroit dire, comme S. Luc, Herode) étoit Juif, *lors qu'il fit mourir S. Jacques, & qu'il devint païen, lors qu'il arrêta S. Pierre prisonnier*.

De plus, quand le même S. Luc dit au chapitre xxiv. des Actes, verset 27. que le Président Felix *voulant faire plaisir aux Juifs, laissa Paul en prison* : & au chapitre xxv. verset 9. que le Président Festus *voulant faire plaisir aux Juifs, répondit a Paul, Voulez-vous aller a Jerusalem ?* ne conçoit pas a cette façon de parler, que Felix & Festus n'étoient pas Juifs, mais qu'ils étoient païens ? C'est ici toute la même chose, comme c'est toute la même expression.

Outre cela les Juifs ne décollaient pas. Cet Herode selon les Ecrivains sacrés fit décoller S. Jacques, comme il avoit fait auparavant décoller S. Jean Baptiste : Ce qui persuade encore que c'est le même Prince qui fit mourir ces deux Saints. Cet Herode n'est donc pas Juif : ou du moins il ne suit pas les loix & les mœurs des Juifs.

Enfin cet Herode (car c'est Herode, quoi qu'en dise M. Basnage, qui veut que ce soit Agrippa, contre le témoignage exprès de S. Luc) cet Herode grave sur ses médailles son image. Un Juif de religion l'auroit-il fait ? Quand ces médailles seroient du Roi de Chalcide, comme le prétend M. Basnage, est-ce que celui ci avoit apostasié, & ne suivoit pas la religion d'Agrippa son frere, de son pere Aristobule, & du grand Herode son grand pere ? Mais qui plus est, Agrippa lui même, celui que M. Basnage place ici, celui qui a sur ses médailles le nom d'Agrippa avec les titres de Grand Roi & Ami des Claudes, celui la même a sur ses mêmes médailles la son image. Cela est-il d'un Juif de religion & de profession ? Avoit-il aussi apostasié ? ou bien tous ces Princes étoient-ils tous Juifs également fort peu scrupuleux sur ce point de leur Religion, comme M. Basnage l'a dit ci-devant du premier Herode ?

Page 80. *On rejettera sans doute le témoignage de Joseph : mais pourroit-on rejeter aussi la lettre de Petronius aux habitans de Dor, dont la copie a passée jusqu'à nous ?* (Petron. epist. apud Joseph. ibid. cap. 6. pag. 675.) *Rejettera-t-on aussi la lettre du même Agrippa a l'Empereur Caius, que Philon a conservée ?* . . . Cela ne suffiroit-il pas pour prouver le Judaïsme d'Agrippa ?

Je fais profession de rejeter comme mensonge tout ce qui est opposé a la verité ; c'est-à-dire, tout témoignage purement humain, qui est contraire a l'Ecriture sainte : & tout témoignage particulier touchant les faits purement historiques, quand il est détruit par un témoignage public, tel qu'est celui des médailles, qui n'ont jamais été frappées que de l'aveu des Princes, ou des Magistrats legitimes. Ainsi ni Joseph ni Philon ne m'embarrassent gueres en pareils cas. Mais pour la lettre de Petronius, qui n'a point d'autre garant que Joseph, ne peut-elle pas avoir été fabriquée par lui même, aussi bien que le Testament d'Herode ?

Page 81. *Les Juifs ont toujours cru qu'Agrippa II. étoit de leur religion. Et en effet S. Paul qui plaïda devant lui, lui rendit ce témoignage* . . . Il ne reste plus que la religion d'Agrippa II. a examiner ; c'est-à-dire, de celui que pour moi j'appelle Agrippa premier. Car

moignage, qu'il étoit instruit de toutes les coutumes & de toutes les questions des Juifs. D'ailleurs il parle de nos douze tribus, de l'espérance de nos peres ; & il s'associoit avec ce Prince dans une même religion. Enfin S. Paul lui crie : O Roi Agrippa, crois-tu aux Prophètes ? Je sçay que tu y crois : & il y croioit si fortement, que peu s'en falut qu'il ne devint Chrétien... Cependant on nie qu'il fût Juif : & on en fait encore un païen sur une médaille qu'il fit frapper, & sur laquelle on voit une figure d'une femme avec un croissant, qui est l'image de Venus, tenant une Corne d'abondance, parce qu'elle étoit la déesse des generations. Mais cette médaille ne prouve pas ce qu'on prétend. Car sans remarquer que les Chrétiens ont emprunté souvent des figures symboliques du Paganisme sans embrasser leur religion : la Corne d'Abondance marque la Judée, que le même Agrippa a représenté par trois épis, dans les autres médailles que le Pere Hardouin a publiées. Et la femme qui tient cette corne a un croissant sur la tête, pour indiquer la Lune, qu'on a cru depuis tant de siècles avoir beaucoup d'influence sur les moissons, & sur la fécondité de la terre. Ce symbole n'est donc point une marque du Paganisme, qui puisse prévaloir contre le témoignage de S. Paul.

eût été Juif, c'étoit là que S. Paul devoit se l'associer, & lui dire bien respectueusement ; Sire, ne croions-nous pas tous aux Prophètes ? puisque là où il avoit occasion de se l'associer selon M. Basnage, il lui disoit, Nos douze tribus, & l'espérance de nos peres. Mais ce qui prouve qu'il ne se l'associoit pas même dans cette dernière expression, c'est qu'il n'ose lui dire ici sur ce ton-là, Ne croions-nous pas, Sire, aux Prophètes ? Et pourquoi ne l'osa-t-il pas, sinon parce qu'il sçavoit qu'Agrippa n'étoit pas Juif ? Si ce Prince eût été Juif, la demande de l'Apôtre n'eût pas été assez respectueuse. C'est comme si un Prédicateur en chaire s'avisait d'apostropher un Roi Chrétien, & de lui dire : Sire, Croiez-vous l'Evangile ? Il diroit plutôt, s'il le falloit dire ; Sire, Ne croions-nous pas tous l'Evangile ? Et S. Paul étoit bien éloigné de manquer, de respect aux Puissances. Agrippa pouvoit faire cas des Prophètes, sans être Juif, sçachant qu'ils avoient bien prédit des choses long-tems avant l'événement. Et S. Paul voulant profiter de cet avantage, lui en faisoit compliment. Car pour ce que M. Basnage ajoute, que le Roi Agrippa croioit si fortement aux Prophètes, que peu s'en falut qu'il ne devint Chrétien, S. Luc ne dit nullement cela. La repartie qu'Agrippa fit à S. Paul, *In modico suades me Christianum fieri*, n'a pas ce sens

Car le premier Agrippa de Joseph & de M. Basnage est un personnage imaginaire. S. Paul, dit M. Basnage, plaidant devant Agrippa, lui rendit ce témoignage, qu'il étoit instruit de toutes les coutumes & de toutes les questions des Juifs. Et que prouve cela ? Les Princes Protestans ne sont-ils pas instruits de toutes les coutumes & de toutes les questions des Catholiques : & sont-ils Catholiques pour cela ? Tant s'en faut qu'il faille en tirer cette conséquence ; que cette expression au contraire, Tel Prince est bien instruit de toutes les coutumes des Catholiques, marque assez expressément qu'il n'est pas Catholique comme eux.

S. Paul, poursuit M. Basnage, parle de nos douze tribus, & de l'espérance de nos peres : mais ce n'est pas à dire pour cela, que S. Paul s'associait avec ce Prince dans une même religion. Il entendoit parler des tribus dont ils étoient lui & les Juifs ses parties, & de l'espérance de leurs peres communs. Comme quand un frere plaide contre son frere devant un Juge, il peut bien dire ; Notre pere nous a laissé tant de bien. Il ne s'associe pas pour cela avec le Juge, comme si le Juge étoit son frere.

Enfin S. Paul lui crie ; O Roi Agrippa, crois-tu aux Prophètes ? Je sçay que tu y crois. Mais si Agrippa

là. Cela signifie seulement : Paul, Ce que vous sçavez du cas que je fais de vos Prophètes, parce qu'ils ont prédit bien des choses comme elles sont arrivées depuis, c'est trop peu de chose, pour en conclure que je dois me faire Chrétien. A quoi S. Paul repliqua fort à propos. Plût à Dieu, Sire, que sur cet article, qui vous paroît si peu de conséquence, & sur tous les autres qui sont plus importants, non seulement vous, mais tous ceux qui m'écoutent, devinssiez aujourd'hui tels que je suis, à ces liens près. C'est le seul vrai sens de cet endroit-là, que M. Basnage & beaucoup d'autres n'ont pas entendu. Mais tout cet entretien ne marque certainement dans Agrippa ni le Judaïsme, ni aucune disposition prochaine au Christianisme.

Si le Roi Agrippa eût été Juif, le Président Festus lui parlant de S. Paul & des Juifs, lui auroit-il dit, chap. xxv. verset 19. *Il lui faisoient seulement un procès sur quelques choses qui concernoient I. EUR SUPERSTITION ?* Se seroit-il fervi de ce terme de *superstition*, si elle eût été la religion du Prince à qui il parloit ? Et auroit-il dit, *leur superstition*, si elle avoit aussi été la superstition d'Agrippa ? N'eût-il pas dit plus civilement, *de votre religion ?* Supposé qu'Agrippa fût Juif, certainement Festus le devoit dire.

S. Paul de même, au chapitre xxv. des Actes, s'adressant au Roi Agrippa, lui parle en ces termes, au sujet de la résurrection qu'il prêchoit : *C'est au sujet d'une telle espérance, Sire, que les Juifs m'accusent. Quoi, juge-t-on parmi vous que ce soit une chose incroyable, que Dieu ressuscite les morts ?* Si Agrippa eût été Juif, comme S. Paul, cet Apôtre lui eût-il dit, *Juge-t-on parmi vous ?* Et cette expression ne marque-t-elle pas évidemment, qu'il prenoit pour juge & pour arbitre du différent qu'il avoit avec ses adversaires, un Prince neutre, & qui n'étoit d'aucun des deux partis, c'est-à-dire, qui n'étoit ni Juif, ni Chrétien ?

Mais pour la médaille de ce Prince, ou se voit la Lune peinte, avec une Corne d'abondance, qui marque l'abondance qui étoit dans le païs, je ne comprends pas pourquoi M. Basnage ne veut pas que ce soit le symbole de la Divinité qu'on y adoroit. Comment l'y pourroit-on peindre autrement ? C'est l'usage sur les Médailles anciennes d'y mettre la Divinité du païs, Mais la seule sculpture d'une telle image s'accorde-t-elle bien, MONSIEUR, avec le Judaïsme ? L'image de la Lune est-elle chez les anciens sur une médaille un symbole innocent ? M. Basnage a-t-il vu une seule fois ce symbole innocent de la Lune sur quelque médaille tant soit peu ancienne des Princes Chrétiens ? Voilà assurément un Tolerantisme affreux. Jamais Julien l'Apostat lui-même n'a vu ni l'image du Soleil, ni celle de la Lune sur les médailles qui portoient son nom ; parce que c'étoient des marques constantes de Paganisme, que les Villes Chrétiennes, qui frappoient les Médailles, n'eussent jamais voulu y graver.

Ce n'est pourtant pas la seule médaille, qui fait voir qu'Agrippa ne fut jamais Juif, non plus que le jeune Agrippa son fils. Il y en a plus de quinze différentes : dont les unes, c'est à dire, celles du pere, ont l'image de Vespasien & celles de ses enfans, avec le nom d'Agrippa ; les autres ont l'image de Domitien, avec le nom de jeune Agrippa. Car Agrippa le pere, qui avoit fait graver son image sur ses médailles du tems de Neron, avec le glorieux titre de *grand Roi* ; comme son oncle Herode sous Claude avoit fait mettre son image d'un côté, & le nom simplement de l'Empereur Claude de l'autre ; Agrippa, dis-je, sous Vespasien, qui le domta, & sous ses enfans, fut obligé de rabattre beaucoup de sa fierté. Vespasien ni ses enfans, qui n'étoient pas de la maison des Claudes, ne purent souffrir, qu'un si petit

petit Prince, qui ne les avoit peut-être pas servi dans la guerre contre les Juifs, osât ainsi se mesurer avec eux, Vespasien le réduisit : il le fit tributaire : & les deux Agrippa n'osèrent plus mettre sur leurs monnoyes ou sur leurs médailles d'autre image que celle de l'Empereur ou de ses deux fils. Mais de qui que ce soit que fut l'image, n'étoit-ce pas alors un caractère de Paganisme d'en graver aucune ?

Enfin on voit sur les médailles d'Agrippa second, que j'ay citées, un autel, avec cette inscription, SALVTI AVG. pour marquer les sacrifices qu'il avoit fait faire pour le rétablissement de la santé de Domitien, dont l'image & le nom est de l'autre côté ; comme l'un & l'autre est avec la même inscription sur une médaille toute Latine du même Empereur. Or l'autel constamment, comme sur une infinité d'autres médailles, marque ici un sacrifice fait aux faux dieux : peut-on souhaiter une preuve plus sensible de Paganisme ?

Mais on a beau écrire : Joseph se fera toujours le cinquième Evangile des Protestans. J'en ay apporté les raisons ailleurs. Leur aveuglement fera là-dessus éternel, quelque opposition qu'il se trouve souvent entre cet auteur & les Ecrivains sacrés. Et combien de fois le Cardinal Baronius, le P. Salien Jésuite, & les autres sçavans Catholiques ont-ils découvert dans ses écrits, qu'il semble vouloir décrediter les Ecrits saints, tant il leur est contraire dans ses narrations ? Le nombre en est infini. Quelques-uns d'entre les Protestans même en conviennent quelquefois. Et M. Basnage, dans l'Extrait, que vous m'avez envoyé de la page 13. *Les guides qu'il suit, dit-il en parlant de Joseph, étoient divinement inspirés. C'est pourquoi on ne conçoit pas comment il a osé quelquefois s'en écarter.* Il falloit dire, comment il l'a osé plus de cinq cens fois de compte fait, si vous les ramassez dans le Pere Salien, & ailleurs. Et un écrivain de ce caractère ne doit-il pas être suspect par tout ?

Il ne touche certainement aucun fait historique, de ceux que rapportent les Ecrivains sacrés du Nouveau Testament, qu'il ne le raconte tout autrement dans ses circonstances les plus importantes. Et ses adorateurs là-dessus délibèrent, à qui il faut plutôt déferer, à Joseph, ou aux historiens sacrés.

1. Herode n'est Roi que de la Judée chez les Evangelistes : il a toute la Palestine avec l'Idumée chez Joseph.

2. Cyrinus Président de Syrie dressa l'état de toute la Judée selon S. Luc l'année même de la Naissance de JESUS-Christ ; mais selon Joseph ce ne fut que huit ans après.

3. JESUS-Christ selon le prophete Aggée a honoré de sa présence le Temple de Zorobabel : selon Joseph il faut que JESUS-Christ n'ait pas vu ce Temple là : il faut que cet honneur tombe sur un Temple plus superbe & plus grand, qu'Herode a fait bâtir.

4. Herode le Tétrarque enleve Herodias, la femme de son frere Philippe ; selon S. Marc : mais selon Joseph ce n'étoit pas la femme de Philippe : c'étoit la femme d'un autre Herode. Car la femme de Philippe n'étoit pas Herodias même, comme S. Marc l'a cru ; mais la fille d'Herodias.

5. Selon l'Evangile Herode fit décoller S. Jean, parce que ce saint lui reprochoit son inceste. Selon Joseph ce ne fut nullement par cette considération là. Ce fut par la seule crainte qu'il eut, que ce saint, qui avoit beaucoup de credit dans l'esprit des peuples, ne les soulevât contre lui.

6. Ce même Prince fit décoller S. Jean Baptiste en Galilée selon trois Evangelistes ; mais selon Joseph ce fut à plus de 40. lieues delà, à Macharus, chateau situé selon Plin, à l'extrémité de la mer Morte. Ainsi le courier, qui pendant le souper reçut commission d'aller querir dans la prison la

tête de S. Jean Baptiste, & qui l'apporta devant que le souper finit, fit ce soir la 80. lieues en moins d'un quart d'heure ; ou bien le recit de l'Evangeliste est faux.

7. Anne & Caïphe étoient deux souverains Pontifes du tems de N. Seigneur, selon S. Luc au chapitre troisième de son Evangile, & sur tout au 4. chapitre des Actes ; ou Anne est nommé devant Caïphe, quoi que Caïphe fut, selon S. Jean, le Pontife de cette année là : & j'ay justifié cet usage par des exemples de l'ancien Testament. Mais selon Joseph cela est faux. Voici comme en parle M. Basnage, dans l'Extrait, MONSIEUR, que vous m'avez envoyé de la page 153. avec un ou deux autres, je ne sçay par quel motif, puisque ces endroits ne regardent pas les Herodes. *S. Luc dit que Caïphe & Anne étoient souverains sacrificateurs. Cependant IL EST INCONTESTABLE (puisque Joseph le dit) qu'Anne avoit été déposé plusieurs années auparavant, & que Caïphe son gendre étoit alors à la tête du Clergé.* Et à la page 155. *La difficulté est grande. Mais ne peut-on pas dire, qu'Anne déposé par un Intendant païen ; ne laissoit pas de conserver le titre & même le pouvoir qui étoit attaché à cette charge, parce qu'il étoit fort considéré chez les Juifs ? Les Evangelistes insinuent, que Caïphe laissoit à Anne la plus grande partie de l'autorité Pontificale &c.*

8. Ce fut Herode, qui selon S. Luc fit décoller S. Jacques, & emprisonner S. Pierre ; mais selon Joseph il faut que ce soit Agrippa, & non pas Herode.

9. Ce même Herode selon S. Luc mourut mangé de vers : mais selon Joseph ce fut une furieuse colique, qui emporta l'Agrippa qu'il substitua à Herode, après l'avoir tourmenté cinq jours.

10. Il paroît par le narré que fait S. Luc de la revolte de Theodas, au cinquième chapitre des Actes, qu'elle arriva environ la septième année de N. Seigneur : mais selon Joseph il faut que ce soit près de 40. ans après, sous l'Empereur Claude. Et le Protestant Cappel, par respect pour Joseph, n'a point fait de difficulté de protester contre l'Evangile, & de dire que S. Luc s'est trompé. Lighfoot a été plus raisonnable, quand il a dit : *Non video quidem ego, qua ratione eam reverentiam & modestiam debeamus Josepho, ut tanto sudore famæ ejus consulamus. Invenimus est alter Theudas, vel nescio quid aliud absurdi emplastri applicandum potius, quam Josephus postulandus falsi ; cui tamen & in historia & in Chronologia titubare & vagari non insuetum.* Il dit vrai : on ne dit que des pauvretés, & on en dit beaucoup, en voulant sauver le crédit de Joseph.

11. Les Pharisiens selon S. Luc suivoient la créance orthodoxe touchant la résurrection : & S. Paul pour cela se vantoit d'être Pharisien, & d'être enfant, c'est à dire, disciple des Pharisiens : & cette créance suppose qu'on ne meurt qu'une fois, comme S. Paul l'enseigne. Mais selon Joseph, ces Pharisiens croioient la transmigration ou le passage des ames d'un corps dans un autre, comme les Pythagoriciens. Ainsi les hommes meurent plus d'une fois selon eux. Et l'on ne peut douter qu'ils ne le crussent ainsi, puisque Joseph l'assure formellement, dit un loüangeur de M. Basnage ; & M. Basnage lui-même dans l'Extrait que vous m'envoiez de la page 514.

12. Enfin Drusilla, femme de Felix Président de Judée, étoit Juive de religion, selon S. Luc, au chapitre xxiv. des Actes, verset 24. Mais selon Joseph elle avoit abjuré son Judaïsme en épousant Felix. Sur quoi M. de Tillemont, dans son premier tome de l'histoire des Empereurs, page 553. fait cette réflexion : *Il semble que Drusilla en épousant Felix ait abandonné la religion des Juifs. S. Luc néanmoins l'appelle Juive.* Voilà S. Luc encore en compromis avec Joseph.

N'en voilà-t-il pas assez, MONSIEUR, pour persuader, qu'une si prodigieuse opposition, qui est si visible entre les livres saints & Joseph sur tous les mêmes faits, ne peut gueres être sans dessein : puisqu'il est impossible sans affectation, qu'il ne se trouve pas un seul point sur lequel ils s'accordent ? Je ne parle point du silence que Joseph garde sur le massacre des Innocens : il n'avoit garde d'en parler : cela eût flétri & deshonoré son héros.

IV.

Mes réflexions sur vos Extraits, MONSIEUR, sont un peu longues : mais la matière en est la cause. Le reste se réduit à deux articles, que je ne toucherai qu'en passant : sur tout le premier, qui regarde l'explication que j'ay donnée des Septante semaines de Daniel, quoi qu'il soit l'article le plus important. Je vous puis assurer, MONSIEUR, que dans la Dissertation entière de M. Basnage, que vous avez eu la patience de copier, je ne vois rien qui m'oblige d'ajouter un seul mot à tout ce que j'ay dit sur cette prophétie. M. Basnage ne peut approuver mon explication sans reconnoître le second livre des Machabées pour un livre Canonique : & c'est à quoi il déclare en bon Protestant qu'il ne peut se résoudre. Il ne peut souffrir que le grand Prêtre Onias y soit regardé comme un saint. Il ne touche aucune des plus fortes preuves que j'apporte pour soutenir mon explication ; ni aucune des objections insolubles que je fais contre les sentimens opposés au mien. Il dissimule encore les réponses que je donne aux objections minces qu'il fait contre mon système, quoi qu'elles soient traitées au long dans la Dissertation même qu'il cite. Il pose des principes, que j'ay montré évidemment être faux ; & il ne dit pas un mot de la réfutation que j'en fais. Il paroît enfin n'avoir point approfondi la question. Pourquoi donc grossirois-je ici ma lettre, pour vous répéter en François, ce que vous avez déjà lu en Latin ; & ce qui l'a pourtant obligé d'avouer d'abord, que mon système étoit l'ouvrage d'un Critique infiniment plus sçavant & plus exact en Chronologie, que je ne sçay quel autre qu'il réfute ?

Mais nonobstant ce compliment, je ne puis lui pardonner ce qu'il dit dans l'Extrait que vous avez eu la bonté de faire de la page 52. du premier tome.

On dit (Harduin. page 38.) que JESUS-Christ redouta toujours ce même Archelaüs son ennemi. Mais que ce Prince étant

M. Basnage en rapportant mes paroles leur donne un tour burlesque, & il turlupine d'une manière qui ne convient ni à

mort huit ans après la naissance du Fils de Dieu, comme cela paroît par une médaille ; ou la Judée est représentée sous la figure d'une palme, & qui porte le nom de César, au lieu de celui d'Archelaüs, JESUS-Christ commença à être plus hardi, & a aller dès ce tems-là à Jerusalem. Les Evangelistes renvoient donc ce terme trop loin, en disant qu'il avoit douze ans, lorsque ses parens le menèrent au Temple : & ce terme doit s'entendre des quatre années qui avoient précédé, & pendant lesquelles il n'avoit plus rien à craindre. C'est aimer les conjectures, que de produire celle-ci. . . . La foiblesse d'un âge peu propre pour un si long voyage, n'étoit-elle pas une raison suffisante pour le garder jusqu'à l'âge de douze ans, comme les Evangelistes l'insinuent : & pourquoi les démentir ou changer l'usage des termes, & transformer douze en huit ans ?

set 41. Ce sont des auteurs estimés, & qui ne sont pas rares. Vous y verrez, que mon sentiment est celui, de ces deux sçavans Interpretes, qui font profession de suivre en cela S. Augustin, Bede, Juvenius, avec quelques auteurs modernes. Tous ces gens-là ont-ils aussi démenti les Evangelistes ? Je ne vous rapporte point les paroles de Maldonat, ni de Cornelius a Lapide : elles méritent néanmoins d'être luës, mais ma lettre grossiroit trop, si je les transcrivois. Jugez seulement, MONSIEUR, par cet endroit-ci, s'il faut se fier à certains écrivains, qui prennent par tout un ton hardi & décisif. Il y a dans ma lettre bien des ratures & des renvois : mais vous êtes accoutumé à les démêler, & à excuser les fautes qui échappent lors qu'on écrit vite. Je suis avec un parfait respect, MONSIEUR

Ce Vendredi 11. Février, 1707.

JOANNIS

3 JOANNIS HARDUINI
Societatis J E S U Presbyteri,
D E S U P R E M O
CHRISTI DOMINI
P A S C H A T E.

*Ad Prolusionem Chronologicam de Nummis
Herodiadum,*

E M B O L U M.

VENIT illa jamdudum in contro-
versiam ac disceptationem, nec-
dum satis est explicata quaestio :
quo die Christus Dominus supre-
mo Paschate functus sit : an eo-
dem quo Judæi die : aut si diver-
so, an ille legitimo, alieno Ju-
dæi, an vice versa : an ille de-

4 mum ne Pascha quidem eo anno omnino, sed cœ-
nam vulgarem tantummodo, absque agno Paschali,
cœnaverit. Totidem enim video esse sententias doc-
torum virorum, quorum nulla adhuc lententias pla-
ne satisfaciatur : minime vero omnium postrema : quip-
pe quæ ab Ecclesiæ Catholicæ sensu, ut dicemus,
longius abscedere videatur. Quoniam vero nuperri-
me annum definivimus æræ Christianæ tricesimum
tertium Dominica passione insignem fuisse : propter-
ea quia & Christi natalem cum æra vulgari congrue-
re, & decimumquintum imperii Tiberii Cæsaris an-
num, cujus meminit sanctus Lucas, accipi oportere
ab excessu Augusti, ex veteribus nummis demonstra-
tum credimus : triaque tantum Paschata Christum per-
egisse statim a baptismo, præter quartum ac supre-
mum Pascha, quo obiit, cum peritissimis sacrarum
litterarum interpretibus posuimus : de die quoque
ejusdem sanctissimi obitus ut dicamus, nostras sentio
partes desiderari : siquidem de anno liquidius consta-
re vix potest, quam si de die quoque constiterit :
hoc est, si decima quinta mensis dies, sive Pascha,
conjuncta cum feria sexta, anno isti congruat. Tam-
etsi autem suum videatur habere locum hæc dispu-
tatio in editione altera auctiore & emendatiore, quam
prælo paramus, Prolusionis Chronologicæ de Num-

mis Herodiadum nuper editæ : non injucundum ta-
men fore arbitramur, si inde divulsa se junctim ea-
dem a nobis præmittatur : quod est ea momenti per
se maximi, & ad difficultatem insignis, & hac æta-
te necessaria : tum ut appareat mirifice convenire
inter sacros scriptores, quos imperiti & impii *εὐαν-
γελογίας*, sive pugna & contrarietatis arguunt : tum
ut consuetudine quædam alia statuantur, quæ ipsa ora-
tio in decursu exhibebit.

Ad hanc porro litem pro virili dirimendam ut ag-
grediamur, illud ante omnia ponimus, quod erit,
ut spes est, postea perspicuum : posse eandem pla-
ne decidi, atque adeo etiam oportere, sacrorum
præcipue codicum præsidio, ac rituum deinde Ju-
daicorum : neglectis utique Rabbiorum fabulis at-
que conjecturis : præter traditiones, quæ cum sacris
litteris aliquid habent affinitatis : nam ceteræ, præ-
ter fastidium maximum, aut nullam apud viros cor-
datos ac sapientes fidem, aut perparvam habent : cer-
ti autem subsidii nihil : quod sunt eæ omnes multis
post Templi excisionem sæculis excogitatæ & concin-
natæ : atque adeo in summa consuetudinum illarum
inscitia, quæ Templo adhuc stante erant in usu com-
muni.

I. Quid Phase, sive Pascha sit : & ubi macta-
retur.

PRIMA hæc esto igitur e scripturæ auctoritate
deprompta observatio. Vox illa *Phase*, sive *Pas-
cha*, in sacris litteris veteris Testamenti, duo
tantum significat : vel agnum hædumve paschalem :
vel cum agni mactatione conjunctum paschale sacrifi-
cium.

cium. Ante egressum de Ægypto, solum agnum habundumve denotat, nullo adhuc sacrificio a Moyse instituto: post egressum autem, & agni esum designat, & cum eo paschale fere sacrificium. Quod est a Majemonide quoque observatum in Porta Mosis, pag. 277. adeo multa sunt & perspicua scripturæ testimonia, quibus ea res comprobatur. In primis Deuteronomii capite xvi, 1. *Observa mensem novarum frugum, & verni primum temporis, ut facias PHASE Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. Immolabisque Phase Domino Deo tuo, de ovibus & de bobus, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.* Id est, immolabis Deo Phase, nempe agnos & hædos: tum etiam in holocausta, oves & boves. Ex quo enim sive Tabernaculum, sive Templum erectum est, mactatus ibi pariter cum sacrificii victima agnus est: unde quilibet paterfamilias, sive tunc de sua, sive de collata prius pecunia emeret, aut donatum a rege vel principibus sacerdotum auferret, assum igni, una cum parte fortassis holocaustorum elixa: ut principe Josia contigit, 2. Paralip. xxxv. 7. *Dedit præterea Josias omni populo qui ibi fuerat inventus in solennitate Phase, agnos & hædos de gregibus, & reliqui pecoris triginta milia, bovum quoque tria milia: hæc de regis universa substantia. Duces quoque ejus, sponte quod voverant, obtulerunt, tam populo quam sacerdotibus & levitis. Porro Helcias, & Zacharias, & Jahiel, principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo milia sexcenta, & boves trecentos. Chonenias autem, & Semeias, etiam Nathanaël, fratres ejus, nec non Hasabias, & Jehiel, & Jozabad, principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phase quinque milia pecorum, & boves quingentos. Præparatumque est ministerium, & steterunt sacerdotes in officio suo: Levita quoque in turmis, juxta regis imperium. Et immolatum est Phase: asperseruntque sacerdotes manu sua sanguinem, & Levita detraxerunt pelles holocaustorum: & separaverunt ea, ut darent per domos & familias singulorum, & offerrentur Domino, sicut scriptum est in libro Moyse: de bobus quoque fecerunt similiter. Et assaverunt Phase super ignem, juxta quod in lege scriptum est: pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & festinato distribuerunt universæ plebi: sibi autem & sacerdotibus postea paraverunt: nam in oblatione holocaustorum & adipum usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati: unde Levita sibi & sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis.*

Sub Ezechia similiter annis centum ante Josiam, 2. Paral. xxx. in templo Phase mactatum est: Itemque post Josiam annis amplius centum, 1. Esdr. vi, 20. post reditum e captivitate. Igitur ex his tribus locis apparet, non ita fieri tantum consuevisse tot sæculis, sed & sic factum opus fuisse: Josepho etiam sic docente satis perspicue, libro x. Antiq. cap. v. apertius vero libro vi, 1. de bello, cap. xv, 1.

Quid quod ne ipse quidem refragari Philo videtur, qui libro i, 1. de vita Mosis, pag. 531. negat solummodo certos ac privatos homines, huic muneri addictos, ut in aliis fere sacris usuvenit, Phase mactare: affirmatque universam per se multitudinem, *σύνπαν τὸ ἔθνος*, hoc est, illos ipsos qui Phase comederent, ipsum mactare suis manibus. Et libro de Decalogo similiter, pag. 591. populum omni frequentia, *πανδημί*, non expectata sacerdotum opera, fungi eo munere, nempe jugulatione agni. At idem & cum frequentiam plebis sacrificantis agnoscit, vel hoc uno verbo locum satis aperte unum fuisse declarat, qui hanc multitudinem caperet, in quem sacrificandi causa plebs conveniret: & cum libro de Monarchia, pag. 634. negat cuiquam sacrificandi potestatem esse extra Templum unicum Hierosolymitanum: sacrificium Phase, opinor, ibi quoque petagi oportuisse haud obscure docet: Nec ille deni-

que sacerdotum usquam operam abnuit in excipiendo crateribus sanguine, aspergendoque altari: sed in mactando tantum agno: quod vero ac proprie dicto sacrificio nihil omnino detrahit. Nam in agni immolatione ita suæ singulis fuerunt distributæ partes, ut privatus quisque paterfamilias, vel ejus nomine domesticus aliquis aut vernaculus, agnum mactaret: sacerdotes sanguinem cratere exciperent: pelles levitæ detraherent, & agnum igni torrerent: nisi forte pro aliqua parte plebis non sanctificata, nec proinde idonea sacrificio peragendo, levitæ ipsi agnum pariter immolarent, excipiente sanguinem sacerdote. Ita diserte legimus libro 2. Paral. cap. xxx, 14. *Congregatique sunt in Jerusalem POPULI multi. Immolaverunt autem Phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum: eo quod multa turba sanctificata non esset: & idcirco immolarent Levitæ Phase his, qui non occurrerant sanctificari Domino. Populi immolaverunt, exceptis his, qui cum sanctificati non essent, suas partes Levitis commiserunt. Et cap. xxxv, 11. Et immolatum est Phase: hoc plebs per se egit: asperseruntque SACERDOTES manu sua sanguinem, & Levitæ detraxerunt pelles holocaustorum. & assaverunt Phase super ignem. Nulla re igitur a ceteris Philo diffidet, cum sacerdotis partes privato cuique permissas fuisse eo die narrat: cum de sola mactatione sibi sermonem esse apertissime significet, non de universo ritu.*

Nec vero satis considerate illud objici videtur, quod idem Philo ait, libro de septenario, pag. 29. *Unaquæque domus illo Paschæ tempore, templi speciem HABUIT: ut exinde colligatur in privatis ædibus mactatum agnum fuisse, non in Templo. Cum nihil aliud iste velit, quam agnum in domibus privatis, non mactari quidem, sed edi ea modestia solitum, tamque pie ac religiose ante cœnam & post eam hymnos recitari, ut omnino templi sacri, non domus profanæ, instar habere ædes singulæ privatorum hominum viderentur. Sic ille conceptis verbis: *Ἐκάστη δὲ οἰκία κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἤμα ἱερὸν καὶ σεμνόντα πειθέεσθαι, τὴν σφαγιασθέντα ἱερὴν πρὸς τὴν ἀγνότητα εὐαχρίαν διτρεπισομένην, καὶ τὴν τὰ νοσήσια συνειλεγεμένην ἀγνότητος περιεργασμένην καὶ καθαρεύμενην παραγεγόνασιν, ἥ ὥς εἰς τὰλλα συμπόσια, χαλεμά γαστρὶ δι' οἶνον καὶ ἰδεσμάτων ἀπατάριον ἔθος ἐμπληρώσαντες, μετ' ὀρχῆς τε καὶ ὕμνων. ἄγεται δὲ ἡ πάνδημος θυσία ἢ τὴν μὲν, &c.* Unaquæque vero domus illo tempore speciem majestatemque templi PRÆ SE TULIT, dum hostia quæ mactata fuerat ad congruum epulum PARARETUR, purgatique essent purificantibus aspersio- nibus, qui ad convivium collecti CONVENERANT quique ADVENTARANT, non uti ad cetera convivia, ut ventri indulgerent per vinum cibosque: sed ut arvitum institutum SERVARENT, cum precibus & hymnis. Agitur autem publicum sacrificium, xi, 1. mensis &c. In certis quibusdam sacrificiis, inquit idem, libro de victimis, pag. 653. locus epuli Templum est, ubi sacerdotes soli epulantur. At in Phase non sic: nec soli sacerdotes de victima edunt, sed quilibet e plebe cum domesticis aut vicinis totam absumit: neque in Templo quidem: sed pro templo ad epulum sua cuique domus est, etiam Alexandrinis, si Hierosolymam ad Phase se conferant: nam hi quoque Templum unicum noverunt Hierosolymitanum: quamvis Alexandria, ut in orbe reliquo, Proseuchas haberent: quod idem Philo prodidit, libro in Flac- cum, pag. 572. Quod si cui autem ista Philoniana sententiæ expositio minus arridet, norit ille demum, quid Philo senserit, refragante Josepho, nos cum viris eruditis plerisque parum laborare. Et vero, ut scite Tostatus, si Pascha non est sacrificium in Templo mactandum, cur non hodieque Pascha integre peragitur a Judæis, esu agni paschalis: siquidem solo sibi sacrificio extra Urbem sanctam interdictum putant? Sed*

Sed quid conjecturis opus, ubi sacrificium aperte vocat scriptura, ut est animadversum jamdudum a Tostato, qui in eadem nobiscum sententia est, in cap. xlii. Exodi, quæst. xlii. & in cap. xlii. quæst. xxvii. Certe præcipitur Num. ix, 13. *Si quis autem & mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecit PHASE, exterminabitur anima illa de populo suis, quia SACRIFICIUM Domino non obtulit tempore suo.* Quo ex loco verbisque Exod. xlii, 17. coram Domino Deo tuo, vir doctissimus invictè demonstrat, Dei jussu post egressum de Ægypto agnum paschalem ab ipsis sacerdotibus immolari oportuisse in loco sanctuarii: atque adeo in atrio tabernaculi, antequam Templum exstrueretur: ne quis hic fortassis humanum institutum cogitet, quod negligi vel omitti pro arbitrio potuerit. Hebræorum certe omnes magistri de hoc consentiunt cum Majemonide, in tractatu Corban Pesach, cap. i. *Non mactandum erat Pascha, inquit, nisi in atrio, ubi reliqua sacrificia immolantur: immolandumque die xiv. post meridiem, post jube sacrificium.* Eadem in Talmude leguntur, cod. Pesachim, cap. v. & ministerium præterea sacerdotum exprimitur.

II. An Christus Dominus agnum Paschæ comederit.

JAM alterum simile priori pronunciatum, ex eoque confectarium est, in sacris pariter litteris novi Testamenti eandem notionem voci Paschæ ac potestatem esse subjectam. Nam ut unusutriusque Testamenti auctor Deus est, ita vox & lingua una est scriptorum θεοπνεύτων: nec ullo satis idoneo documento evincitur aliud ab aliis vocabulo uno eodemque intelligi. Agnum igitur paschalem a Christo manducatum poni necesse est: & quamvis scriptum non sit conceptis verbis, Apostolos qui jussi sunt a Domino parare Pascha, e Templo victimam agni paschalis sibi comparasse, indeque holocausti simul fortassis partem abstulisse: ratio tamen credi cogit, a recepta eos consuetudine ac lege minime descivisse. Accedit eo, quod diserte satis sacri Evangeliorum scriptores negant, aliud discipulos parasse Pascha, aliudve Christum cum discipulis Pascha manducasse, quam quod Judæi Pascha immolabant, Marc. xiv, 12. & illud quod necesse erat occidi Pascha, Luc. xxi, 7. Marci xiv, 12. *Quo vis eamus, & paremus tibi, ut MANDUCES PASCHA? ... Ite in civitatem. . . . dicite domino domus, quia magister dicit, Ubi est refectio mea, ubi PASCHA cum discipulis meis MANDUCEM?* Nisi Pascha utrobique idem intelligitur, aliud discipuli interrogant, aliud Christus respondet: nec manducavit ille quod jussit parari: & via demum aperitur figuratis coactisque interpretationibus neglecta littera. Accedit & altera ipsius Christi perspicua satis oratio, quæ Pascha proprio ac nativo sensu jubet accipi, Luc. xxi, 15. *Desiderio, inquit, desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.* Et mox, priusquam sui corporis & sanguinis sacramentum conderet, accepto calice dixit: *Accipite, & dividite inter vos. Dico enim vobis, quod non bibam de generatione* 10 *votis, donec regnum Dei veniat.* Tam ludere enim profecto de scripturis divinis ille merito videatur, ipsumque τὸ πρῶτον subruere atque convellere, qui Paschæ vocabulo putet aliud designari, extra illud quod Apostoli parasse ipsius Domini jussu proxime antea perhibentur: hoc est, extra agnum Paschalem: quam qui alium ibi potum extra vinum de vite cogitet: cum præsertim utrumque ex æquo ad cœnam Paschalem pertinuisse hic locus admonere videatur, quod & in Talmude Hierosolymitano traditur, cod. Pesachim, cap. vii. ex usu nimirum antiquo Synagogæ. Nec vero quisquam paulo doctior sine risu audiat, ὁ δὲ

καὶ φαγεῖν τὸ πάχα, aliud esse quam agnum Paschalem immolare vel edere: Nec minus Christum, opinor, agnina Judaica delectabat, ut Tertulliani verbo utar, quam reliquæ legis observatio: quamvis nemo tamen Christum existimet alio consilio ante obitum fungi hoc officio voluisse, quam ut vetere expleto Paschate, novum simul conderet, Eucharistia instituta.

Quare sapientissime pronunciarunt Theologi doctissimi tum esse adversam huic sententiam plane hæreticam: sic enim Suarez: & hæresim pariter Ysambertus appellat: tum prorsus videri eum fidei catholice sacrisque litteris adversari, qui agnum Paschæ neget a Christo Domino in suprema cœna manducatum. Hic certe quem defendimus, Ecclesiæ Romanæ sensus est, in hymno sacro:

Noctis recolitur cœna novissima,
Qua Christus creditur AGNUM & azyma
Dedisse fratribus, juxta legitima
Præcis indulta patribus.

Ubi mox eadem post AGNUM typicum, corpus Dominicum datum discipulis canit: Ecclesiæ vero universæ in Concilio Tridentino, sess. xxi. cap. i. *Nam celebrato veteri pascha, inquit, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Israël immolabat, novum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum.* Certe enimvero nec immolantur azyma, nec agrestes lactucæ, sed agnus Phase Domini est, Exod. xii, 11.

Furor est profecto, furor, intolerabilisque audacia, recentiorum quorundam, affirmantium, tribus primis Ecclesiæ sæculis, in ea fuisse hæresi Patres, ut Christum Servatorem supremo vitæ suæ die Pascha peregrisse negarent. Et testes illi quidem appellant ejus discipuli, Petrum Alexandrinum, Clementem Alexandrinum, Hippolytum martyrem, Apollinarem Hierapolitanum: demumque sic colligunt; Ex Petro Alexandrino sententia negans Christum comedis Pascha, sententia communis Patrum fuit, qui tribus primis sæculis vixerunt: Gallice, ut scribant: *Selon lui le sentiment de ceux qui nient que JESUS-Christ ait mangé l'Agneau Pascal, est le sentiment commun des Peres des trois premiers siècles.* O furorem hominum, quos concludi oporteat cum infanti-bus! Nam quis non furorem jure appellet tantam hominum cœcitatem, ortam ex obstinatione ac per-
vicacia? Unde enim sumpta hæc testimonia sunt, Petri, Clementis, Hippolyti, & Apollinaris? Numquid ex scriptis eorum quæ indubitata ac genuina esse censeant eruditi? Minime vero: sed ex auctore Chronici, quod Sigonius Fastos Siculos, Du-Cangius Chronicon Paschale appellat: homine, quem veterum prorsus nemo appellat, nemo ante Sigonium novit: quem nostra ætate ob anachronismos innumeros Petavius sprexit & Scaliger: qui eo demum insolentiæ processit, ut ad suam illam defendendam hæresim, quæ Christum Servatorem negat Pascha peregrisse, testimonia confingat, adscribatque magnis illis nominibus, Petri, Clementis, Hippolyti, & Apollinaris. Nam quis hic mentiri impudentissime hominem istum neget, & illa testimonia ex cerebro confingere; cum verborum illorum quæ allegat ne syllaba una quidem alibi extet; & quod est multo insolentius, cum ex Evangelio ipso loca se describere profiteatur ibidem, quæ eidem hæresi apertissime faveant; quorum nihil tamen in sacris libris appareat? An qui vel sacros codices corrumpere, vel sententias affingere sacris Evangeliorum scriptoribus ausus est, quæ in libris sacris neque nunc sunt, neque aliquando fuerunt; non idem ab hominibus non omnino furentibus aut cæcis censi debuit finxisse ea similiter quæ voluit, sub magnis Patrum nominibus? Atqui certe Matth. xxvi, 17. ubi legimus: *Prima autem die azymorum accesserunt discipuli ad JESUM, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* is

is ne eo die comedi potuisse Pascha, hoc est, alio quam quo Judæi Hierosolymitani id facerent, censuisse ac dixisse Apostoli videantur, ait scriptum esse; *dicentes: Ecce POST BIDUUM PASCHA FIET; Ubi vis ergo paremus tibi?* Sic ille in editione Du-Cangii, pag. 218. Iterumque ne peregrisse Pascha decima quinta apud Galilæos die Christus putetur, decima quarta passum fuisse eum dicit, (quam nempe unicam in utraque provincia, Judæa & Galilæa, fuisse censet, ut alii:) idque conceptis verbis a Joanne Evangelista traditum, teste Clemente. Hæc igitur verba ex Joanne recitat, pag. 7. *Post hæc ergo DECIMA QUARTA, quando passus est, ipso mane ad Palatium adducto, Pontifices & Scribæ non introierunt Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut vespere libere manducarent Pascha.* Anno ergo cœcutit volens, qui non animadvertit, pari audacia ficta ab illo ignoto scriptore Patrum testimonia, atque Evangeliorum, esse?

11 Quamobrem explodendus primo Spalatenfis error est, qui cœnam tantum vulgarem: deinde & Grotii alter, qui peractum a Domino Pascha non *δύσιμον*, sed dumtaxat *μνημονότυπον* finxit: & voluntarium magis, quam lege præceptum: in quo non agnus, sed azyma tantum cum lactucis agrestibus pararentur. Id enimvero eo magis incredibile est, quod ipsimet etiamnum Judæi, quibus unum reliquum est Pascha *μνημονότυπον*, decima quarta die ad vespem fercula bina in disco parant: alterum, armum agni asculum, in memoriam agni paschalis, egressusque de Ægypto: alterum carnis elixæ, si ita lubet, in memoriam paschalis sacrificii: quamquam neutrum est *δύσιμον*, sive sacrificii ritu inactatum: id enim extra Urbem sanctam & Templum sibi nefas esse confitentur: sed emptum de macello. Quam ob causam fervere præcipitur, ne dum ea caro vel ad cœnam paratur, vel in cœna editur, cuiquam vox ea excidat, *בשר זה לפסח* Hæc caro, Pascha: sed fas dici tantum, Hæc caro *ליום טוב* in diem bonum, sive in diem festum: ne sacrificii scilicet antiqui Paschæ instar habere hæc cœna videatur aut existimetur. Similiter agnum hædumve integrum, hoc est, caput cum femoribus, pedibusque ejus & intestinis, ut in lege præcipitur, Exod. xxi, 9. nunc apponi nefas, tametsi convivæ verbis antedictis abstineant: eo quod antiquum sacrificium, quo extra Jerusalem interdicitur, repræsentari ea specie videretur. Fas est autem dici de pane azymo, Hic mihi *לפסח* in Pascha est: quia sacrificii instar non habet. Tradit hæc omnia totidem verbis R. Jacob, in opere *Arbaah Turim*, parte i. n. 469. & 473. Et de armo agni vel hædi asfo, Leo Mutinensis, parte i. cap. i. n. 7. Ex perpetuo igitur & constanti more Judæorum liquet, vel si *μνημονότυπον* tantum Pascha Christus peregrisset, quod falsum putamus, tamen agnum ei suprema cœna fuisse appositum. Adde, quod si azyma edere, idem ac facere Pascha fuit, toto fere anno Pascha *μνημονότυπον* fecerunt sacerdotes: quippe quorum annona omnis propemodum, ut constat ex Levitici capite secundo, azymi panes essent.

12 III. An legitimo die Pascha peractum sit suprema vite Christi anno.

14 TERTIUM subjungatur effatum illud: Quo anno Christus Dominus mortem pro salute omnium obiit, tum ipse, tum Judæi, agnum paschalem eo die comederunt, quo die ut comedere lege sancitum fuit. Matth. xxvi, 2. *Scitis quia post biduum Pascha fiet.* Unde autem scirent, nisi ex lege, ex cujus præscripto necesse erat occidi Pascha? Luc. xxi, 7. Rursum Matth. xxvi, 13. *Apud te facio Pascha cum discipulis meis: Quo die igitur apud te fieri lex & mos finit. Haberet enim justam & maximam offensionem, si die diverso ac præter*

legem quisquam faceret, aut suo arbitratu, præter justum usumque synagogæ. Neque vero quod usu communi sancitum esset, Christus Dominus ullo modo violaret. Ac reipsa ea die egit, in qua necesse erat occidi Pascha: ergo ex lege, qua Israëlitas omnes tenerentur ex æquo. Nam ante tempus legitimum non erat necesse occidi, neque ulla potuit esse nisi ex lege necessitas. Denique tunc Christo Domino Pascha Apostoli paravere, quando Pascha Hierosolymis immolabant, teste Marco, xiv, 12. quod est aperte dicere, Judæos sive Israëlitas priorum rituum tenacissimos neque alieno die agnum immolatuos fuisse: & istud reipsa tum eos, tum Christum Dominum legitimo die perfecisse. Quod si in Templo mactari Pascha oportuit, ut vidimus, non sifissent profecto sacerdotes extra legitimum tempus mactari: legitimo igitur die Christum Paschate perfunctum fuisse confitendum est, si omnino functum eo officio damus.

IV. Qua die, quave hora Pascha mactaretur.

13 OCCEDEBATUR autem Phase, quod est quarto loco statuendum, die decima quarta ad vespem, hoc est, decima quarta exeunte, eademque vergente in decimam quintam diem, cujus initium fuit a solis occasu. Levit. xxi, 11, 5, 6. *Mense primo quartadecima die mensis ad vespem Phase Domini est: & quintadecima die mensis hujus, solennitas azymorum Domini est.* Ita profecto hunc locum Ecclesia interpretatur, quæ in officio Dominicæ de Passione, responsorio primo, hæc verba sic jubet intelligi, ut quartæ decimæ diei vespere accipiatur ea, quæ decimam quartam diem cum quintadecima die, seu Dominica Paschæ, connectit. Atque ita constat factum fuisse in Ægypto primum. Deut. xvi, 6. *Immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto:* hoc est, ea hora qua egressus es. Qua hora Pascha cum ederent, baculum manu altera tenere: nempe ut statim post esum agni viæ sedarent. Egressos autem fuisse die decima quinta, hoc est, ea nocte quæ antecedit decimum quintum solis ortum, ipso die celebrati Paschatis, conceptis verbis proditum est, Num. xxxiii, 3. & Deut. xvi, 1. Nam ut dierum, ita festorum ac celebratum initia Judæi a solis occasu & ineunte nocte capiunt. Levit. xxi, 11, 32. *A vespere usque ad vespem celebrabitis sabbata vestra.*

Statutum est similiter Exodi xxi, 6. *Immolabitisque eum universa multitudo filiorum Israël ad vespem;* Hebraice *בין הערבים* *ben haarbaim*, inter duas vespere. Vespera prior est ante solis occasum: posterior, post occasum. Quo sensu apud Matthæum, xiv, 15. *Vespere facto,* hoc est, hora una ante solis occasum, accesserunt ad eum discipuli ejus dicentes: *Desertus est locus, & hora jam præterit: dimitte turbas, ut euntes in castella emant sibi escas.* At noluit Dominus: sed quinque virorum millia ibi pavit. Postea dimissa turba ascendit in montem solus orare. *Vespere autem facto,* ejusdem diei altero vespere, solus erat ibi. Ita editum a Domino illud miraculum est inter duas vespere, Hebraica consuetudine loquendi. Itaque mactatio agni similiter decima quarta die fieri confuevit, circa solis occasum: vergente proinde die decima quarta in decimam quintam noctem: præsertim cum pridie ante solis occasum nondum decimæ quartæ, sed tertiæ decimæ tantum vespere censeatur. Nec patitur autem vespere vocabulum a Deo positum, uti sapientissimi Hebræorum magistri agnoscunt, paucis admodum dissentientibus, tempus assignari mactandi Phase citra horam nonam, hoc est, citra illud tempus, quo sol occidit propior est quam meridiei. An enim si sub ortum solis Phase immolandum præciperetur, usque ad meridiem prorogari posse tempus lege incolumi quisquam putaret? Neque igitur usque a meridie, cum sub occasum præcipi-

capitur: tametsi ita Philo statuit, libro de septenario, pag. 28. Josepho refragante libro VII. de bello, cap. XVII.

Exod. XXVII, 21. cum lucerna accenditur a vespera כערב usque ad mane, aut ad vesperum, ben haarbaim, Exod. XXX, 8. a meridie nemo, opinor, intelliget. Et quisquam putabit Deut. XV 1, 6. immolabis Phasē vespere ad solis occasum, כערב כנוח השמש, de meridie posse vespere accipi: ac non potius horam soli occidenti proximam ab ipso Numine præstitutam? Cum sæpissime vox ערב in sacris litteris occurrat, nusquam tempus designat tam laxum, ut citra ternas circiter horas ante solis occasum significet. Ergo inter duas vespere sic accipiendum est, ut prima sit cum sol occidit: altera cum lux superstes deficit, quam crepusculum vocamus, usque ad noctem: 2. Paralip. XXXV, 14.

Denique hodiernus etiam mos Judæorum, non malus in ea re legis interpret, id confirmat: nam decima quarta tantum die exeunte de agno comedunt: & ut ait Majemonides, tract. de paschate cap. VI. nocte qua decimam quintam lucem Nisan antecedit. Samaritani demum ipsi etiamnum in suo monte Garizim, die XVI. sole primum occidente agnum Paschæ immolant, ut ii prodiderunt, qui accuratissime scripserunt de Samaritanorum ritibus ac moribus. Quale autem Quartadecimanorum Judaizantium Pascha fuerit, qui decimoquarto ipso die Paschate funderentur, non decimoquinto, ut Judæi: aut cur Quintadecimani non appellentur: aut qui Judæi fuerint, qui ante æquinoctium vernum Pascha celebrarent, ut dicitur in canone Apost. VI 1. aperiemus in Notis ad Concilia, quibus illustrandis operam jamdudum navamus, Illustrissimorum Antistitum Cleri Gallicani jussu: propediem Deo juvante ea edituri.

V. Quæ prima dies mensis Judaici fuerit.

QUÆ vero decima quinta dies censerī debeat, cum haberi pro certo non possit, nisi de prima constiterit, quinta deinceps hæc erit ea de re adnotatio. Prima dies cujusque mensis ab ea vespera cœpit, quæ solis ac lunæ congressum vel proxime antecessit, si contigit illa luminarium conjunctio inter solis occasum, consequentemque meridiem: vel quæ est proxime illam συνόδον consecuta, si inter meridiem facta est, & proximum solis occasum. Hæc est regula π, de qua dicitur inferius iterum observatione decima. Ex qua efficitur, quod est simul animadvertendum, ut alia esset interdum dies prima mensis, aliud festum Calendarum, sive Neomeniæ. Istud enim semper interlunium continebat, sive συνόδον siderum: illa, non semper. Uno verbo, ad Neomeniam civilem constituendam, συνόδος π ἀσπερῶν, ut Scaliger censuit, alique: non π φάσεως, sive primi lunæ conspectus, ut nonnulli ponunt, rationem habuisse Judæos olim arbitramur.

Nam primo quidem cur tricesima sabbata ab Horatio appellantur, libro I. satyra IX. nisi quod festum illud, perinde atque siderum congressus, tricesimo quoque die recurrit? sive, ut Plinius ait, libro 2. sect. VI. quia Luna a solis coitu cum tardissime TRICESIMA LUCE rursus ad suas vices exit? Primus quidem dies mensis persæpe ille festus dies Calendarum est: sed tunc idcirco festus, quia a simili prior festo dies est tricesimus. Tricesimo enim quoque die siderum ille congressus recurrit: hoc est, post dies XXI. & horas nunc plures, nunc pauciores: ut minimum quidem, fere septem: ad summum autem, fere vicenas. At tricesimo quoque die φάσις non semper recurrit. A congressu igitur luminarium, non a φάσει, (quæ interdum post octavum ac vicesimum diem redit: interdum in tertium vel quartum etiam diem a jugo moratur:) tricesima sabbata nuncupantur & ortum habent, quæ sunt festa Calenda-

rum. Nisi forte quis velit institutos fuisse menses alios dierum octo & viginti, alios unius supra tricenos. Quod cum fieri in mense lunari sive Judaico non possit, ἀπὸ π φάσεως menses numerari a Judæis solitos fuisse, erudito homini turpe est vel putare. Jam vero cum menses alios oporteat plenos esse, hoc est, triginta dierum: alios, novem & viginti tantum, sive civos: in mense pleno lux ipsa tricesima festa fuit, quod in eam interlunium incideret: & cum ea luce unum constabat festum Calendarum nox proxime subsequens, cum ea re ipsa pertineret ad primam diem mensis consequentis. Atque hæc forma dierum hodie apud Judæos perseverat, teste Leone Mutinensi, parte III. cap. 2. de Neomenia. Unde hæc autem orta inæqualitas, ut cum festa reliqua Judæi celebrent Dei jussu a vespera ad vesperam: tamen istud festum Calendarum versa vice interdum ab exortu solis ad exortum usque alterum ducant? nisi quod eo semper spectaverunt ut festum Calendarum sive Neomeniæ cum interlunio, quantum fas esset, accurate conjungerent? Hæc sunt illa tricesima sabbata ab Horatio laudata, a nemine adhuc satis apte, opinor, exposita: festa nempe in tricesimam lucem ab anteriore simili interlunio & luce incurrentia.

Cur deinde ad Kebiam figendam, seu Neomeniam civilem, Judæi regulam posuerunt π appellatam, de qua dicemus animadversione decima, nisi unius Molad, hoc est, Neomeniæ veræ vel mediæ, in constituendo primo die mensis, respectum haberent? Mediam conjunctionem luminum (ut istud semel dicatur) appellamus eam, quæ ex Astronomico calculo sequitur, reipsaque contingeret, si semper iidem & æquabiles forent solis ac Lunæ motus, uti calculus ille ponit. Vera conjunctio dicitur, tempus illud quo fit interlunium, & cum sole Luna congregitur. Differt autem vera a media, paucis interdum horarum scrupulis: ut longissime, circiter horas novem. Ad utramlibet autem conjunctionem respectum habuisse Judæos oportet, qui regulam π antedictam posuerint: ad φάσιν quippe respexisse nemo sobrius dixerit.

An alia similiter potest causa excogitari, quam obrem geminum mense nomen jam olim a principio fecerint: alterum, π, quod Lunam: uti proditum est apud Jobum XXXI, 2. ante Exodum, ut multis videtur: & postea Eccl. XLIII, 8. alterum חורש, quod renovationem significat, Gen. VIII. nisi ut renovationem Lunæ, cum vēa fit, Neomeniam esse judicarent? Nam a vēa μὲν nova luna, Neomeniæ factum nomen apparet. Quare satis consulte Aben Ezra ad Psalmum LXXXI, 4. qui est Hebræis LXXXI, vocem כסר, & ad Prov. VII, 20. verbum כסר ad ἐνν. καὶ vēa retulit, hoc est, ad eum diem quo Luna sub radiis Solis latet: eo quod כסר κρυψις est, sive absconditio: quem ille diem Neomeniam ab utroque vate regio censuit appellatam. Et ipsa igitur originatione vocum Hebræicarum nostræ sententiæ suffragatur, de Neomenia a conjunctione luminarium repetenda.

Præterea, cum decimaquarta die Phasē mactare Israëlita juberentur, sive, si qua foret in libri tertii Esdræ auctoritate momentum, decimaquarta Luna: simplicius profecto ac verius decimaquarta Luna intelligitur ea esse, quæ ἀπὸ π συνόδου numeratur, quam quæ ἀπὸ π φάσεως: cum φάσις sæpenumero tertio tantum, ut diximus, quartove a jugo die appareat. Quare & auctor libri Esdræ proxime appellatus, novilunium pro die mensis primo dixit, cap. V, 57. ratus nimirum nihil interesse, novilunium quis an primum diem primæve noctem mensis appellet. Sed auctor longe certior Joannes ipse fortassis docebit inferius observatione postrema, & Lucas præterea observatione nona, a conjunctione luminarium, non a φάσει, Neomeniam fuisse Christi temporibus Hierosolymis computatam.

Ad-

Adde quod incredibile est expectatam fuisse primam Lunæ visionem, cum solaribus radiis explicata se conspiciendam præberet, ut Neomenia civilis promulgaretur: tum quod cælo sæpissime obducto nubibus subtrahitur oculis primus Lunæ conspectus: tum vero in primis, quod non Hierosolymitanis dumtaxat civibus consulendum fuit: sed his quoque qui apud Romanos Parthosque, Corinthi & Theffalonicæ, ¹⁸ degerent: quibus significari Neomenia ἀπὸ τῆς φάσεως deprehensa, ad paschalem festum suo die peragendum, omnino non potuit. At isti per se, perinde atque Hierosolymis summus sacerdos, & in Judæa archisynagogi, potuerunt adhibito Astronomorum calculo τὸν χρόνον luminarium certo nosse. Quanto igitur credibilis est, ita deprehensa conjunctione siderum, antecedente aliquo sabbato, tum in Templo, tum in aliis passim Israëlitarum synagogis, Neomeniam fuisse promulgatam: uti apud nos Dominicis diebus inter sacra Missarum solennia Parochi significant festa mox subsecutura: quanto istud, inquam, similis veri est, quam expectatam φάσιν fuisse?

Nec vero magnopere laboramus, ecquid Talmudistæ ac Rabbinī de φάσει garriant: cum id unum in præsentī investigemus, quid Israëlītæ fecerint tot retro sæculis, antequam isti quidquam litteris consignarent. In sacris certe monumentis observare menses jubentur, in primisque Deuteronomii cap. xvi, 1. *mensē novarum frugum, & verni primum temporis*: quod etiamnum faciunt, ut de intercalatione pronuncient mensis embolimæ, quem Adar alterum vocant. Item celebrare Neomenias & Calendas jubentur: observare φάσιν, ne semel quidem. Quo magis mirum videri cupiam possit Judæos Karaitas, a φάσει Neomeniam computare: cum nihil illi se egregie studere præter scripturas, ac repudiari a se traditiones præ se ferant. Nisi forte & illi ipsi traditionum otores, præceptum φάσεως observandæ in Exodo deprehendunt, cap. xii, 2. confictamque a Majemonide fabulam pro traditione amplectuntur: qui tunc Moyse ostensam a Deo primam Lunam nugatur, ut cum eadem illa ipsa effigie corniculata cerneret, Neomeniam consecraret. At non alia res ipsa Karaitas ad hanc consuetudinem causa perpulit: quam quod a ceteris Judæis, ut sententiis, ita etiam terrarum tractu divulsi: quemadmodum post Syedrion dissipatum isti cum Christianis inter quos versantur, cyclum decemvennalem communem habent: ita ipsi vicissim ad Turcarum Arabumque morem, quibuscum degunt, ultro Neomeniarum suarum ¹⁹ leges finxerunt. Nam hos in confesso est τὸν φάσεως ducere initia mensium.

Quod si quis autem ex hodierno Arabum more velit de veterum Judæorum instituto pronunciare, & hos proinde statuat æque atque istos a primo sideris conspectu mensem auspiciatos: næ ille longe multumque fallitur. Arabes enim ac Turcæ annum mere lunarem, simplicem, ac solum habent, expertemque intercalationis. Judæi vero ab ipsomet Mose edocti, ut diximus, Exod. xxxi v, 22. & Deut. xvi, 1. altero vel tertio quoque anno intercalant: & cum Solis rationibus implicatum annum habuerunt, qualem etiamnum habent, non mere lunarem. Cur ergo in mense digerendo veterum Judæorum consuetudo ex Arabum more ac legibus metienda sit, cum in anni forma definienda tantopere discrepet? Quamquam orientales Arabes & Indi Neomenias τὸν φάσιν & τὸν χρόνον, a novissima simul primaque Luna inchoant, si Scaligero credimus, libro iii. Can. Isag. pag. 336. quæ ratio propius ad Judaicam mensium formam accedit. Ceteri Arabes Muhammedanorum morem secuti, tertium a coitu diem ad mensium suorum initia sponte delegerunt: non quod ita faciendum esse ratio Astronomica ulla suadeat: sed quoniam eo die Muhammedes fugit, idcirco unde He-

gira initium factum est, ibi de industria civiles Neomenias ex calculo Astronomico defixerunt. Quare & istud recens inventum est, & vetere alio more antiquato inductum, neque cum veterum Judæorum moribus consentaneum: Qui si ea lege usi fuissent, anno xxxiii. quem Christi supremum hodie plerique nobiscum agnoscunt, ut de ceteris annis fileam, decimaquinta dies mensis primi non in feriam sextam, sabbatumve, sed in feriam primam incideret. Quod apud Judæos recentiores, ut Petavius noster admonet, plerumque usu venit, qui in hodierno computo, ob certarum feriarum deletum, ut dicemus, Neomenias longius a lunari coitu summovent: institutis pro arbitrio eam ob causam mensibus plenīs aut cavis, pro eo ac feriæ postulant festis quibusdam menstruis destinata.

Nec tamen inficias imus, φάσιν olim a Judæis ²⁰ fuisse observatam: siquidem id etiamnum hodie summa religione faciunt: tametsi primum mensis cuiusque diem, non τὸν φάσιν, sed ex calculo Astronomico, & secundum medios Lunæ motus decernunt. At vicissim eadem olim causa permotos id fecisse, quæ hodieque eosdem ad hanc religionem impellit, credi æquum est. Neque enim id nunc eo faciunt, ut ex sideris contemplatione Neomeniam civilem denuncient, quæ veram φάσιν nunc quoque apud ipsos modo subsequitur, modo antecedit: sed quod a Leone Mutinensi traditur, parte iii. cap. 2. ut qua primum vespera Luna copiam sui videndi facit, hymnos in synagoga Deo concinant siderum conditori, ac novæ Lunæ reparatori: Eoque pertinet in libris ritualibus Judæorum Hispanice scriptis, *BENDICION DE LA LUNA. Quando pafesce la Luna nueva, se dize esta bendicion, &c.*

Quis porro priscis Judæis Astronomicæ rei scientiam putet defuisse, absque qua Lunæ ἐνός καὶ νέας hoc est, extremæ simul ac primæ tempus explorari ac deprehendi certo non posse, motuum cælestium periti confitentur? Quod si hac ætate, qua rudes a plerisque indoctique habentur, tamen ingeniosissima omnium atque artificiosissima methode in Kalendariis concinnandis utuntur: quid de illis censendum temporibus, quibus religio apud ipsos regnumque floreret? Qui Templo etiam diruto omnes extuderunt ingenii vires, ut quantum potest humanus assensus, qui calculus, Phase decima quinta mensis Nisan, ceteraque festa suis describant diebus: quid illos eodem stante impendisse laboris in eam rem existimandum est? Quis credat deinde, cum Neomeniæ festum Moses ipse passim inculcet: aut de ea certo dignoscenda leges ab eo nullas fuisse traditas: aut studium certe scientiæ sideralis eo fine non fuisse ab eodem impense commendatum? Fac istam ab eo curam fuisse neglectam: annon illi a Chaldæis Astronomicæ disciplinæ peritissimis necessariam sibi artem sponte comparassent, a quibus oriundi, quorum finitimi, apud quos diu postea commorati essent: a quibus fortassis characteres & scribendi formam, mensium vero haud dubie nomina in captivitate Babylo- ²¹ nica accepissent? Ab his profecto Judæos olim Tabulas Astronomicas mutuatos probabilis est, quam ab Hipparcho aut Calippo, ut quibusdam placet: siquidem Græcas disciplinas Judæi proprie appellati, hoc est, e regno Juda, vehementer averfarentur, saltem si Talmudi fides: neque credibile sit, usque ad Hipparchi tempora aut Calippi, absque certa methode Neomeniæ constituendæ Judæos vixisse.

Chaldæos autem fuisse Astronomiæ intelligentia eruditos, testis est Isaias, cap. xlvii, 13. ubi Babylonem alloquitur: *Stent & salvent te augures calii, qui contemplabantur sidera, & supputabant menses, ut eis annuntiarent ventura tibi.* Frustra porro quisquam aggrediatur novilunia supputare, vaticinii causa, nisi veros Lunæ motus, nec tantum medios, accurate ex calculo noverit. Artem igitur ii apprimè callebant, me-

medias verasque Solis ac Lunæ conjunctiones deprehendi: quod fieri sine Tabulis Astronomicis omnino non potest. An vero Judæi illam Tabularum peritiam, rebus suis atque observationi legis egregie profuturam, ad Kalendaria sine ullo errore concinnanda perutilem, nec longe petendam, sed in foribus, ac propemodum ante pedes positam, negligerent & aspernarentur? Atqui si Rambamum sive Majemonidem audimus, aliosque nonnullos interpretes, *De filiis Issachar viri eruditi, qui noverant singula tempora, ad præcipiendum quid facere deberet Israël*, 1. Paral. xii, 32. fuere qui Astronomiæ ediscendæ operam impense navarent. Si eidem rursus fidem habemus, in tractatu de Consecratione Kalendarum, cap. 1. n. 6. & cap. 2. n. 4. ex principiis Astronomiæ, Astronomorumque responsis, qui siderum statum motumque perspectum haberent, e Synedrio judices indagare consueverunt, non modo tempus quo se Luna conspiciendam præbitura esset, verum etiam diversos Lunæ habitus situsque: futurumne esset ut in Austros dejecta vergeret, an in Aquilonem elata: ut in hanc partem, an in contrariam cornua tenderet: quantum futura esset a terra sublimis: humillimane ad terræ centrum, ac proxima: an in abside ab eodem centro altissima: hisque indiciis judices dispexisse, num vera referrent, qui conspectam a se primo Lunam nunciarent. Quid est aliud autem istud, amabo, quam exploratos illis iudicibus fuisse veros Lunæ motus, apertissime profiteri: quandoquidem aliter aut has Lunæ positiones, aut φάσιν lunarem exploratam habere nemo possit?

Quare Tabulis usos fuisse Judæos etiam in Talmude legitur, ut Rambamus idem agnoscit, cap. viii. libri proxime laudati: sed solis Tabulis, solaque φασίς σεληνιακῶν συνόδων, tunc usos fuisse subjungit, cum nullus esset τῇ φάσει locus, cum nubes oculis Lunæ conspectum eriperet. Quam nullo autem, vel quam exiguo certe operæ pretio speculatores adhibiti fuisse videri possunt, qui e locis editis montibusque primum Lunæ visum singulis mensibus observarent, referrentque ad Synedrium: si fuere tam accurata, tamque certa, apud sacrum ipsum Senatum ex Tabulis collecta ratiocinia, ut ex his ferret ille de istorum delatione iudicium? aut quo potuit fructu adhiberi illa φάσεως observatio, præterquam ad Lunam, ut dictum est, sanctificandam?

Quod si ex eventu juvat argumentum ducere, ac pronunciare de peritia veterum Judæorum, tum regula כר postorius a nobis exponenda, palam faciet, non ἀπὸ τῆ φάσεως, sed a congressu luminarium, computatos ab his fuisse mensis primi dies anno xxxiii. de quo nunc præsertim quærimus: tum vero plenilunium expletum fuisse decimaquinta a iugo die, qua die Pascha ex lege peractum est, defectus Lunæ patefecit, sub horam quartam pomeridianam iniens, desinensque post septimam, ut Grandamicus noster observat pag. 189. ita ut Luna emergens ex umbra terræ Hierosolymis conspiceretur post solis occasum, feria sexta, qua Christus obiit.

Omitto enim duplex Josephi testimonium hoc loco commemorare, alterum e libro vi. de bello, cap. ix. ubi Pascha celebratum refert quo anno Hierosolyma capta sunt a Vespasiano, æræ Christi septuagesimo, *quartadecima mensis Aprilis, quo se primum tempore opinantur Judæi ab Ægyptiis liberatos esse*: alterum, libro vii. cap. xii. ubi ad festum azymorum populum convenisse narrat, octavumque diem illum fuisse mensis Aprilis, quo portenta visa sunt plurima venturæ cladis prænuncia, anno videlicet Lxv. æræ Christi. Quo in utroque loco quem cyclum calculumve Josephus secutus fuerit, magno labore Scaliger, Mullerus, & alii investigant: cum nullum omnino ibi calculum adhibuerit. Nam priore quidem loco hoc dicit unum, decimaquarta die mensis Nisan Pascha de more peractum fuisse: id quod iterum re-

petit totidem fere verbis, libro iii. Antiq. cap. x. ubi quotannis nunc ipsum diem xiv. Xanthici servari admonet, δι' ἑταρς ἐνάτης. Posteriore autem loco, ab octavo jam die mensis ejusdem convenisse frequentes ait in Urbem sanctam Israëlitas, ad celebrandum suo die nimirum, qui tunc instabat, festum azymorum. Neque enim Josephus in tam vasto opere, quem in diem mensis Græci vel Romani Pascha vel unum inciderit, levissime indicavit: sed Græcum Xanthici mensis vocabulum pro Hebræico Nisan apposuit, ipsomet interprete, loco proxime appellato. Et Latini interpretis hallucinatio fuit, si Aprilis ibi mensem Romanum designatum fuisse a Josepho censuit.

Illo igitur prætermisso, affirmare ausim nihilominus, tam liquido constare erudito cuilibet oportere, Astronomicas regulas Tabulasque Christi temporibus diligenter & accurate secutos fuisse Judæos, uti nunc utuntur Ptolemæicis, quam certi sumus de observationibus Astronomorum principis Ptolemæi. Nam quo jure tandem licet opinari istum haud aberrasse: nisi quia Lunæ solisque defectus, quos consignavit, si nos ad calculum nostrasque Tabulas revocemus, cernimus apte congruere cum die, hora, ac fere scrupulis quæ notavit? Atqui pariter ex calculo Astronomico liquet, reipsa feriam sextam, quam oportuit decimaquintam mensis diem esse, anno xxxiii. fuisse decimaquintam Lunæ ac mensis primi diem apud Israëlitas. Illum certas regulas secutum esse ex eventu novimus: cur non ab eventu pari parem fere in istis scientiam siderum agnoscamus? De anno enim Christi obitus, partim ex Evangeliiis, ut diximus, ²⁴ partim ex veteribus nummis, res videtur profligata: eritque rursus paulo post perspicua, etiam ex regula כר inferius explicanda. Diem xv. fuisse, hoc est, paschalem, qua Christus in crucem actus est, feriamque sextam, Evangelia sacra testantur. Hanc si Astronomico calculo fuisse vere decimaquintam probetur a prima post συνόδον vespera: quis deinde dubitet, aut certo Israëlitas calculo usos fuisse, aut primam diem unde diximus ab iis esse numeratam?

Ipsa denique dierum festorum, qui in Evangelio memorantur, ut Paschatis & festi Sortium, in eas hebdomadæ ferias, quæ ibi indicantur, incurso, quæ est cum Astronomico calculo plane congrua & consentiens, ut inferius ostendemus, si Neomeniæ a conjunctione luminarium defigantur: e diverso autem, plane nulla, & ab Evangelio dissentiens, si ἀπὸ τῆ φάσεως computentur: illa, inquam, haud dubitare sinet viros cordatos, qui nulla præjudicata opinione abripi se patiantur, unde Neomenias civiles putari oporteat.

Hoc vero constituto sequitur, Græcorum similiter & Grotii repudiandum errorem esse, qui feriam quintam volunt tertiamdecimam diem mensis fuisse: sive ut Dominum anno vitæ suæ supremo legitimum Pascha celebrasse negent: sive ut anticipato tempore legitimo, ex fermentato pane corpus suum confecisset asseverent. Constat enimvero, si jam tunc dies ille decimus quintus advenerat a Neomenia constituta; quo die necesse erat manducari Pascha ex lege, eo die Christum Dominum panes azymos suprema cœna comedisset: ac simul, ut omni ex parte legem impleteret, agnum Paschalem. Manet itaque Ecclesiæ Romanæ, matris ac magistræ ceterarum Ecclesiarum, incolume argumentum, quo traditionem acceptam a Petro, (sic enim existimo: tametsi quibus argumentis ea res mihi liqueat, non est hujus loci vel temporis commemorare:) quo traditionem, inquam, defendit in azymis consecrandi: exemplum videlicet Servatoris: quantumvis eadem consuetudinem Græcorum, metu tantum gravioris mali, nempe schismatis, censuerit tolerandam. ²⁵

VI. Quæ fuerit prima dies azymorum.

PRIMA vero dies azymorum, de qua sexto loco nobis inquirendum est, apud Matthæum, Marcum & Lucam, ipsa decima quinta dies mensis primi fuit, ab antecedente vespera. Nam qui in vetere Testamento *primus dies azymorum* dicitur, idem in novo sic cognominari profecto debuit, uti jam antea innuimus. Atqui Levit. xxiii, 5. 6. & Num. xxviii, 16. *dies primus azymorum*, idem est dies mensis decimus quintus: idque pro certo ac minime controverso viri omnes sacris imbuti litteris habent. Et vero septem dies azymorum passim celebrantur, a *quartadecima die mensis ad vesperam; usque ad diem vicesimam primam ejusdem mensis ad vesperam*, Exod. xii, 18. Prima dies igitur dies est quintadecima: ut septima exinde dies prima ac vicesima sit usque ad vesperam. Eodem itaque intellectu necesse est apud Evangelii scriptores eam vocem, *prima dies azymorum*, accipi, quo est a Mose prolata. Nam si, ut novo commento Grotius excogitavit, in Matth. xxvi, 17. & Act. xii, 4. dies quæ primam diem azymorum proxime antecedit, ac præparatoria azymorum est, prima ex eo dies azymorum, diesve Paschalis, appellata est: ecquod erit nomen, quisve numerus diei sequentis? primane, an secunda dicetur? an vero placet etiam *ἡμέραν* azymorum *δευτεροπρώτην* comminisci? Præterea, dies azymorum prima quænam jure censetur? Ea, opinor, qua primum eduntur azyma, non qua primum coquantur. Atqui non ante undecimam, ut nos appellamus; horam decimæ quartæ diei coqui solitos fuisse azymos panes Judæi asseverant: & hunc morem etiamnum perseverare auctor est Leo Mutinensis, parte 3. cap. iiii. n. 4. Non illa igitur prima dies azymorum unquam existimata est.

At Josephus dies octo computat azymorum. Primum, inquirendum prius videtur, quid ille cogitans octo dixerit, cum novem fortassis dicere debuerit, ut postea planum fiet, si inter dies azymorum referri diem illam *παρασκαυσικὴν* oportuit: aut cur inconstanter locutus semel dies octo, sæpius septem dumtaxat numerarit. Deinde dies ista, quæ præparatoria tantum fuit; ac veluti parasceve paschæ, si eo nomine venit in censum octo dierum, non continuo *prima dies azymorum* aut appellata est a Josepho, aut recte appellari a quoquam, scriptura sancta refragante, potuit. Itaque ne si primam quidem diem azymorum, diem illam præparatoriam per abusum appellaret, credi idcirco oporteret improprie pariter locutos esse sacros scriptores: cum recta ratio suadeat, Apostolos sub Christo magistro, cum Moyse potius, quam cum Josepho, in loquendo ac scribendo conspirasse. Quamquam ne Josephus ipse quidem, ut diximus, aut ullus etiam e grege Rabbino-
 26 norum, diem illam pridie azymorum, qua die fermentum e domibus ejici solitum perhibetur, primam diem azymorum aut in sacris litteris, aut in vulgi consuetudine appellatam fuisse commemorat. Quo igitur auctore tam inusitata, tam contraria sacris litteris locutio inducitur? Est ea quippe æque insolens, ac si quis dixerit apud nos esse novem dies Epiphaniæ, relata utique in numerum dierum illorum antecedente vigilia.

VII. Primum diem azymorum anno Christi vitæ supremo non fuisse Hierosolymis festum ac solennem.

JAM nos ad se vocat de illius diei conditione disceptatio, de qua sic statuimus: Primum diem azymorum, cujus sacri Evangeliorum scriptores meminerunt, quo anno Christus obiit, ut tantisper de prioribus annis subsequens quæstio differatur, nec festum diem aut solennem Hierosolymis

fuisse, nec esse potuisse. Nam primo quidem, quid Apostolis venit in mentem suspicari, teste Joanne, cap. xiii, 29. quando Christus Judæ proditori dixit, *Quod facis, fac citius*, iis verbis jussisse Dominum, ut ea quæ opus erant ad diem festum emeret, si jam dies ille festus advenerat: qui si jam iniisset, nihilo magis quam sabbato, emere eo die aliquid per leges liceret?

Deinde *parasceven* eam diem fuisse, ac diem *parasceves*, cur toties inculcatur, nisi ut significetur, primam illam diem azymorum ejus conditionis fuisse, ut simul esset parasceve, hoc est, dies *ἡγυασιῶν* & negotiosa, non festa & solennis? Cur adeo festinanter sententia capitis in Dominum lata est prima ipsa die azymorum? Quia simul erat *parasceve Paschæ*, Joan. xix, 14. hoc est, quoniam dies ille non festus, sed pridie diei festi fuit: quo festo die si judicium de reo constitueretur, *tumultus fieret in populo*, Matth. xxvi, 5. Cur Josepho licuit ac Nicodemus emere sindonem & aromata prima die azymorum? aut quorsum deponere de cruce Dominicum corpus ac sepelire maturarunt omni festinatione? *Propter parasceven Judæorum*, qui dies profectus fuit, obeundis operibus destinatus. Verebantur autem, ne initio festi & sabbati ingruente, isto defungi officio ac justa facere prohiberentur. Joan. xix, 42. Similiter Marc. xv, 42. *Cum jam sero esset factum, quia erat parasceve, quod est ante sabbatum, venit Joseph ab Arimathæa . . . mercatus sindonem, & deponens eum involvit sindone, & posuit eum in monumento.* Luc. xxiii, 54. *Et dies erat parasceves, & sabbatum illucescebat.* Joan. xix, 31. *Judæi ergo, quoniam parasceve erat, ut non remanerent corpora sabbato, erat enim magnus dies ille sabbati, rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura.* Non fuit igitur dies prima azymorum Hierosolymis festa ac solennis: nec vero esse potuit: siquidem parasceve Paschæ Judæorum, & sabbati fuit: hoc est, præparatio non cibarium solummodo, sed aliarum insuper rerum, quæ opus erant ad diem festum. Joan. xiii, 29. Nam sua præsertim sabbato parasceve servari debuit, ut in eum diem epulæ pararentur, ceteraque operæ serviles fierent, quas præstari sabbato nefas esset. Quare die ipso Paschæ solenni, (nam & illud obiter notasse operæ pretium est,) non modo ea parare, quæ ad vescendum pertinerent eo die, Exod. xii, 6. sed & si sabbatum sequeretur, ut in Galilæa, etiam ea quæ essent ad vescendum postridie opus, fas ibi fuit ab hora nona, quam nos tertiam post meridiem vocamus. Alioqui certa erat futura sabbato inedia, quam nec pridiana, nec illius diei cura depellere per leges liceret. Nec nisi falso creditur ullam priscis temporibus factam translationem festorum fuisse eo consilio, ne festum altero consequente exciperetur, ut Rabbini aliqui somniarunt: aut ne forte sabbatum post festum solenne proxime sequeretur. Nec dico, ne festum solenne post sabbatum: quale est exemplum ex Josepho petiit, libro xiii. Antiq. cap. xvi. sed ne sabbatum etiam post festum solenne. Nam si dies festus ac solennis sabbatum subsequeretur, sibi ipse abunde prospiceret: si antecederet autem, fas erat ab hora nona, quæ nostro more tertia pomeridiana dicitur, sabbato subsequenti, quantum ad cibos attinet, quod sabbato ipso præstare nefas fuit, salva lege ac pietate consulere. Sic annis quadraginta die sexta, quæcumque celebritas in eam diem incurreret, collegerunt cibos duplices Hebræi in deserto, Exod. xvi, 22. 35. Atque id deinceps instar legis obtinuit, cum festum incurreret in feriam sextam, sive dies *cætus* atque *collectæ sanctissimus*, Levit. xxiii, 36. 39. sive Encania, sive festum Sortium, sive denique dies ipse celeberrimus atque sanctissimus Pentecostes, quem necesse est feriam sextam esse, quoties Pascha in feriam quintam incidit. Gemina igitur, si recte pu-

putamus, fuit Parasceve: altera ἀπλῶς dicta *parasceve*, quod est ante sabbatum, ab hora diei nona: altera Parasceve Paschæ, quæ ipsa hora nona definit, cum Pascha, hoc est, cum agni mactatio incipit. Manere itaque illud necesse est, quod abunde probasse nobis videmur: primum diem azymorum, anno Christi supremo, diem fuisse ἐργάσιμον ac negotiosum: non quia parasceve ἀπλῶς, aut parasceve sabbati, sed quia Paschæ parasceve foret: siquidem qui Judæis est Paschæ parasceve, idem Judæis dies festus Paschæ esse non potest.

29. VIII. Via proponitur solvenda controversia.

CUM nihil igitur satis probabile afferre videantur ad controversiam de Paschate disceptandam, qui Pascha secus intelligunt, apud quemlibet e sacris Evangelii scriptoribus, quam in vetere Testamento, ubi mactationem agni & paschale sacrificium solummodo vox ea designat: nihil qui alieno die Paschate functum esse sive Christum sive Judæos opinantur, aut alio omnes quam decimoquarto ad vespeream: nihil qui diem mensis primum a Lunæ conspectu repetunt, ut feriam quintam eo anno statuunt fuisse tantummodo tertiamdecimam mensis diem: nihil denique qui primam diem azymorum accipiunt de die præparatoria, quæ fermento e domibus ejiciendo impendi saltem ex aliqua parte confueverat: nunc tanto fortassis videri poterit difficilius nodus ad expediendum, quanto validius vias omnes solvendi possumus præclusisse. Cardo enim totius difficultatis in eo vertitur, quod e sacris Evangelii scriptoribus tres priores prima die azymorum, atque adeo ipso die Paschæ, cujus a vespere utique more Judaico initium est, Christum Dominum corporis & sanguinis sui sacramentum condidisse aiunt, eodemque die in crucem fuisse sublatum: Joannes autem, non ipso die Paschæ, sed pridie gestum utrumque referre videatur: cum alterum *ante diem festum Paschæ*, alterum *in parasceve Paschæ* commemoret. Inest enim in vocabulo parasceves vis ac potestas adverbii *pridie*, & quæ apud nos vulgo vigiliæ nomini tribuitur. Præsertim cum eo die *mane* Judæi non introierint in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha vespere. Joan. xviii, 28. Quamobrem æqui bonique facient, ut spero, viri eruditi, si quod suspicati super ea resumus, in medium afferamus, de quo ferant ipsi iudicium. Videbitur enim illud fortassis ejusmodi, ut in nullas difficultates incurrat, quibus obnoxia sunt reliquæ conjectationes ante hunc diem propositæ: nodumque sic solvat, ut & omnia scripturæ loca secundum nativum ac proprium verborum sensum exponat, & idem eximie congruat cum ritibus Judæorum.

30. Certum exploratumque est, hac ætate a Judæis non septem tantummodo celebrari, sed octo ipsos azymorum dies: e quibus primi duo, totidemque postremi, festi solennesque censentur: idque ex antiqua consuetudine, inquit R. Leo Mutinensis, qui hoc sæculo de Judæorum moribus ritibusque scripsit accurate. Atque hunc morem a synagoga accepisse Ecclesia in ipsis incunabilis videri potest, quæ Pascha pariter, non diebus septem, ut lege vetere præcipitur, sed octo ipsis diebus agit, ceteraque simili ratione festa solennia. An non vero in sacris etiam scripturis extant ac deprehendi possint octo illi dies azymorum, postea viderimus. Quæ autem vulgo afferatur ratio, quorsum adjectus a Judæis dies ille octavus ad Pascham fuerit, vana est admodum ac inutilis, ex eoque genere conjecturarum Rabbinicarum, quas initio repudiavimus. Nam ipse quidem R. Leo hunc morem stante Templo & Christi Domini ætate longo jam usu increbuisse confitetur: sed, ut sit in rebus vetustate abditis, parum felix conjector, extra Urbem sanctam & Palæstinam tantum, inquit,

parte i i i. cap. i i i. apud eos, quos Neomeniam a Synedrio discere locorum intercapedo prohiberet. *E commendata sette giorni, ma la fanno otto, quelli che sono fuori di Gierusalem, e territorio, PER USANZA ANTICA, che così si faceva, quando non per conto, ma per il Sanedrin si stabiliva il capo di mese.* Perinde quasi inter Parthos aut Romæ degentes Judæi, vel in Asia & Bithynia, vel Thessalonica & Corinthi, adeo stulti forent, ut non æque prompte posset ac Hierosolymitani, ex præsentis sideris consideratione primam secundamve Lunam agnoscere, si ἀπὸ τῆς φάσεως mensis initium caperetur: aut ex Astronomia regulis, verisque vel mediis Lunæ motibus, ut Hierosolymis solitum fieri diximus, de Luna renascente pronunciare, Neomeniamque statuere.

Ergo illa fortassis verisimilior aliquanto causa videbitur, quod propter populi frequentiam, impendi Hierosolymis vespere duas mactandis victimis agnisque Paschalibus oportuit: alteramque Judæis destinari, Israëlitis sive Galilæis alteram. Investigemus enim paulo curiosius, quis hominum ibi numerus, quis victimarum fuerit: an ulla ex eo capite geminandæ vespere necessitas aliquando exorta sit, paulisper exploremus. Sub Josia principe quot cæsi in Phasæ leguntur agni vel hædi? Triginta septem milia, aut paulo amplius. Tempore belli Judaici, quot? Si Josephum quidem audimus, libro v i i. de bello, cap. xvi i i. ducenta quinquaginta sex milia cum quingentis. Atqui sub Josia usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati, 2. Paral. xxxv, 14. hoc est, usque ad horam cænæ legitimam. Qui possent igitur una vespere, hoc est, quaternis ad summum horis sextuplo fere majorem cadere numerum hostiarum? Fieri prorsus non poterat. Nam quod tantum numerum Josephus narrat duarum horarum spatio cæsum fuisse, est illud omnino incredibile, atque ἐν ᾧ ἂν ὀδυνάτων: sive Templi capacitatem ambitumque spectes, tantæ simul hominum ac victimarum multitudini continendæ prorsus imparem: sive temporis brevitatem: sive auctoritatem denique scripturæ, quæ fidem Josepho adimit, ubi tanto minorem numerum hostiarum sub Josia vix demum nocte prima cæsum affirmat.

In unis igitur sacris codicibus veri indicia vestigamus. Sub Ezechia vel Josia rege, quinam Phasæ fecerunt? quanta tunc ibi hominum frequentia fuit? Ezechia quidem principatu, e solo fere regno Juda populi confluerant Hierosolymam: ex Israël, seu decem tribubus, viri quidam dumtaxat, ceteris irridentibus & subsannantibus nuncios ad se missos, 2. Paral. xxx, 10. 11. Josia vero temporibus, centum post annos, ne convocatus quidem ad Phasæ Israël fuisse legitur: sed solum regnum Juda, prætereaque Israël qui repertus fuerat ibi, Phasæ celebravit, 2. Paral. xxxv, 18. non qui venerat ex Israël, ut sub Ezechia factum fuerat, 2. Paral. xxx, 25. sed ex his qui habitabant in urbibus Juda, 2. Paral. xxx i, 6. omnis Israël qui repertus fuerat in urbibus Juda, 2. Paral. xxx i, 1. Ponamus igitur fuisse sub Josia, qui Hierosolymis epularentur in Phasæ, quot sub Abia Roboami F. rege Juda, militum electorum fuisse, hoc est, quadringenta milia. Numerum enim certum exempli causa pro incerto ponimus: majorem minoremve ponere si cui lubet, nihil ad causam interest. Josia certe quidem & Ezechia principatu, quamvis pauci ex Israël convenissent, tam grandis facta est celebritas, ut ne major quidem ipsis Davidis ac Salomonis temporibus fuerit, 2. Paral. xxx, 27. & xxxv, 18. jam tum flagrante scilicet inter Juda & Israël gravi invidia atque æmulatione. At si quando duplicatus numerus convivarum fuit, si tot fuere Hierosolymis, quot nunc Lutetia Parisiorum esse creduntur, sive quot ex Israël adversus Judam bellatores sub Jeroboamo, hoc est, milia hominum octingenta: perfici profecto una vespere res tanta non potuit:

geminam necesse fuit vesperam destinari, ut ad horam alterutrius coenae parati tot agni forent. Certam enim fuisse horam coenae, qua discumberetur, nempe circiter horam unam, aut, si lubet, alteram post solis occasum, verba illa Lucae innuunt, cap. xxi, 14. *Et cum facta esset hora, discubuit, & illa Joannis, cap. xiii, 30. Erat autem non, post esum agni.* Certam similiter definitamque horam fuisse, qua immolationem peragi ex lege oporteret, nempe inter duas vespas, ut superius diximus observatione quarta: hoc est, ut nec citra horas amplius tres ante solis occasum legitime inchoari posset, neque ultra horam fere unam post solis occasum produci. Exod. xxi, 6. Deuteron. xvi, 6. Quare festinato sacerdotibus ac Levitae distribuebant plebi agnos victimasque, ut dicitur 2. Paral. xxxi, 13. utique propter angustias temporis festinatione opus fuit, ut ante primam noctem Phase mactari desineret.

Quod si Iosephum audimus aientem existisse ibi hominum vices centena ac septingenta millia: hoc est, si quadruplo populosiorem tunc Hierosolymam fuisse credimus, quam nunc est Lutetia: quis putet tantam multitudinem una vespera satisfactum? Sed octingentis hominum millibus contenti sumus: vel quantumque demum ea fuerit, duplo certe maiore, quam sub Josia, multitudine. De qua profecto nemo dubitabit, qui meminerit Galilaeam fuisse altero tanto vastiorem quam Judaeam: nec ullo tunc schismate, uti Josiae principatu, Israel a Juda divisum fuisse: sed cum una religio cultusque Numinis, & amor incredibilis Hierosolymitani Templi tuendi omnes inter se consociaret, venire solitos magno concursu ad diem festum Galilaeos, Joan. i, 45. quod & Christus cum discipulis suis pariter Galilaeis, certis annis festisque diebus facitabat. Nam & e Galilaea gentiles ascendeabant ut adorarent in die festo, Joan. xii, 20. quanto ergo cupidius Israelitae, ut agnum ederent? Ex Aethiopia ipsa quidam advolabant, Act. viii, 27. quanto plures e viciniore tractu? Adde profelytorum numerum prope infinitum illis temporibus, quibus Judaica religio maxime florebat, praesertim ob famam Messiae, cujus adventus illa tempestate fuit in expectatione maxima.

An vero rejicerentur quadringenta circiter hominum millia in secundum mensem: sive quaecumque ea multitudo fuit, cui prima vespera suppeditari agni a sacerdotibus minime potuerunt? Id vero prorsus iniquum foret. Nam aut immundos dumtaxat sic rejici lex praecipit, Num. ix, 10. 13. aut qui necessario tunc itinere distinerentur, neque in Urbem sanctam tempori convenissent, Num. ix, 10. 13. & 2. Paral. xxx, 3. Quos ergo nulla lege Deus ipse ab esu agni prohiberet, qua quis auctoritate, quoque jure arceri vellet? An vero tempus anteverteretur agnorum mactationi destinatum? At lex prohibebat: neque unica tantum allata ex Deut. xvi, 6. sed & sabbati altera, cujus erat aperta violatio, quoties sabbatum pridie Paschae foret, si citra horam a lege praescriptam, & agni mactatio, & plebis circumcurratio in Urbe fieret.

Annon igitur verius credi potest ingenioso prorsus religiosoque consilio, in tanta convenarum multitudine, superpositionem alterius vespere excogitatam esse: eamque ob rem alios aliis uno die serius Neomeniam civilem Nisan computasse: ut altera quidem vespera convenae e regno Juda cum civibus Hierosolymitanis Pascha immolarent: altera Israelitae, sive Galilaei: quamvis utrique ea die, quam decimam quintam mensis primi numerarent? Salva certe lex & incolumis tam solerti consilio videbatur. Ad vesperam enim diei, quam decimam quintam apud se quaeque turma putaret, Pascha utraque ex lege mactavit, editque cum azymis in Urbe sancta: septem deinde dies azymorum utraque turma peregit: quae duo potissimum erant ex lege imperata. Sic octo

omnino fuisse Hierosolymis dies azymorum statim intelligitur: quamvis septem dumtaxat diebus unaquaeque turma Paschate fungeretur: nam cum alteram altera uno die antecederet, dies omnino octo existerent: quos Judaei extra Palaestinam positi idcirco sacros habuerunt, quod ex utraque gente permixti, in suo Paschate *פסחון דתרא* se cum utraque gente conjunctos non sanguine magis quam religione vel sic testatum esse vellent. Quare non Pascha dumtaxat octo diebus pro septem a lege praescriptis Judaei hodieque celebrant: sed & diem octavum post festum Tabernaculorum sive Scenopegiae, & Pentecosten, & septimi denique mensis initium, gemino die colunt simili de causa, pro uno qui est imperatus.

Sed quorsum multiplices conjecturas tam anxie confectamur, cum quaecumque demum ratio & causa hunc morem invexerit, invaluisse certe Christi Domini temporibus sacra ipsae litterae contestari videantur? Nam Galilaeos certe sejunctim a Judaeis in templo Hierosolymitano diebus solennibus sacrificia obtulisse sanctus Lucas haud obscure prodidit, cap. xiii, 1. *Aderant autem quidam, inquit, ipso in tempore, nunciantes illi de Galilaeis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilaei praeter omnibus Galilaeis, hoc est, praeter reliquis qui ad diem festum non conveniant, & ad sacrificium, peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis: sed nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis: nempe in illius Urbis suprema clade, cum rursus ad festum solenne illuc de more convenientes, obsessique pariter cum Judaeis caesique sunt Galilaei. Quos autem Pilatus occidi jussit inter sacrificandum, ob seditionem illam fortassis, quae commemoratur Luc. xxi, 19. aliamve similem, non in Galilaea trucidati sunt: quippe quae non Pilato pareret, sed in Herodis potestate esset, Luc. iii, 1. & xxiii, 7. neque extra Templum Hierosolymitanum sacrificarunt, ut recte Lucas Brugenensis admonet, cum pertinacissimi videlicet legis ac Templi propugnatores essent: neque extra diem solennem, extra quem scilicet diem neque multum ex eadem una gente sacrificium conjunctim offerrent, neque Pilatus coactos in unum locum deprehendisset, nec denique illi cum Judaeis eo tempore hostias mactaverunt: alioqui Galilaeos in tanta strage tantoque tumultu secernere ac discriminare a Judaeis, immixtus a Pilato miles nequivisset: siquidem, ut Matthaeus significat, cap. xxvi, 73. hominem Galilaum non nisi loquela manifestum fecit, discrevitque a Judaeo. Ergo peracta haec sunt Hierosolymis, quo illi convenerant sacrificandi causa, sex fere mensibus ante Christi mortem: in festo Expiationis: hunc enim diem unum poscere videtur ratio temporum, seriesque rerum a sacris scriptoribus proditarum. Et par fere Galilaeorum, ut dictum est, in reliquis festis solennibus, atque in Pascha, frequentia fuit in Urbe sancta: tametsi multis partibus major, cum annus Badu foret, ut dicemus. Separatim igitur a Judaeis sacrificia obtulerunt illis temporibus Galilaei. Atque istis fortasse conditionibus eum Judaeis iniierunt societatem, ut in Templo suas vices alternarent in festis solennibus: cum se nihilo inferiores Judaeis Israelitae ducerent.*

Sic autem rebus constitutis, in ea controversia, quae de Christi supremo Paschate visa est haecenus intricata maxime, jam plana sunt omnia & expedita. Nam primo quidem apparet aliud fuisse anno xxxiii. Pascha, diemque primam azymorum, alium diem festum, sive diem solennem Paschae: illud diem fuisse Paschae Galilaeorum, istum Judaeorum Paschae destinatum. Nec deinde ullius inter sacros scriptores pugnae verborum vel *εναντιολογίας* suspicio superest: sed nativo maxime genuinoque sensu verba sacra ubique accipiuntur: qua vel una docte reliquis anteposenda videri potest nostra haec conjectatio.

36 jectatio. Et enim vox Paschæ ubique mactationem agnorum; ut in vetere, sic in novo Testamento significabit: *dies festus* autem sive *solemnis*, Pascha Judæorum, officiumque seu rem divinam eo die cum celebritate peractam. Sed cum mactatio agnorum, quæ Pascha dicitur, gemina foret: de Pascha prioristurmæ, hoc est, Israëlitarum seu Galilæorum, tres primi Evangelistæ: de posteriore Joannes, sive de Pascha Judæorum, commodè intelligitur esse locutus: nam utraque ex æquo Pascha erat. Quoniam vero Joanni in scribendo propositum fuit ea potissimum commemorare, quæ Christus in Judæa & cum Judæis egisset, eo quod hæc parcius fuerant leviusque perstricta a prioribus, Matthæo, Marco, & Luca: nam hi ea potissimum scriptis consignarunt, quæ Christus in Galilæa & cum Galilæis egit: eam ob rem & solus ex omnibus Paschata Judæorum commemoravit, quæ effluerunt, ex quo Christus cogere discipulos cœpit: & Judæorum semper Pascha spectavit potius quam Galilæorum.

At Luc. xxi i, 1. *Appropinquabat autem dies festus azymorum, qui dicitur Pascha. Et quærebant principes sacerdotum, & scribæ, quomodo JESUM interficerent: timebant vero plebem. . . . Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum & Joannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha.* Non idem *dies festus azymorum* eo anno fuit, qui primus *dies azymorum*. Illius mentio idcirco fit, quoniam ad Judæos, ut diximus, in primisque ad principes sacerdotum & seniores populi dies ille festus sive hæc Pascha pertinuit: qui deliberabant, ut ante illum diem festum Christum comprehenderent: *non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo*, Matth. xxv i, 5. Dies autem azymorum pertinuit eo anno ad Pascha Israëlitarum. Venit itaque dies azymorum ista ante diem illum festum azymorum: *dies*, illa, inquam, *in qua necesse erat ex lege occidi Pascha*, & manducari, ab his qui cum Christo erant, quod erant Galilæi: decimaquarta die nimirum ad vespem. Cui legi obtemperare cum Israëlitis quoniam Christus Servator voluit, eam ob causam ad commendandam ejus obedientiam commemoratur quid egerit, ubi *venit dies azymorum*: sicuti ad declarandum odium

37 sacerdotum, paulo antea *dies festus azymorum* appellatur: ante quem festum videlicet & Pascha suum, Christum decreverant de medio tollere.

Si nullus ex sacris Evangelii scriptoribus, cum primam diem azymorum dicit, diem simul festum azymorum appellat: ac vicissim cum diem festum ac solennem dicit, numquam primum diem azymorum vocat: ac si Marcus quidem Pascha & azyma simul conjungit, nemo autem unus e quatuor sacris scriptoribus primam diem azymorum cognominat Pascha Judæorum: an non probabilis satis ea causa est alterum ab altero diem, hoc est, diem primam azymorum a Judæorum Paschate, vel a die festo Paschæ, discernendi? Nam quæ illi distinxerunt, quis dubitet hos ea voluisse distincta credi? Ecquando autem primus azymorum dies potuit non esse festus, nisi cum octo dies essent azymorum: nec primus tamen esset idem ac Pascha Judæorum?

Joan. xii i, 1. *Ante sex dies Paschæ: & alibi, pasceve Paschæ: & manducare Pascha*: Pascha Judæorum designat, & mactationem agni postremam, quam proxime subsequeretur festus dies ac solennis. Enimvero priorem agni mactationem, seu diem primum azymorum nihil causæ fuit cur Joannes uspiam commemoraret: qui Paschate functum fuisse eo die Dominum Servatorem, quoniam ceteri ante ipsum scriptis prodidissent, arbitratus est a se silentio præteriri posse. Neque alia autem causa ei fuit, cur mentionem faceret diei illius primæ azymorum.

Joan. xviii, 39. *Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha*, hoc est, in vestro Paschate, Judæi, qui cives estis. Nam ea res pridie diei

solennis ac festi decerni de more debuit: quod iudicium de reo constitui die festo per legem non liceret. Hanc celebritatem spectavit & Matthæus ipse quidem, cum diceret, cap. xxvii, 15. *per diem solennem*: & Marcus, cap. xv, 16. & Lucas, tum capite ante laudato, tum cap. xxi i, 17. *per diem festum*.

Et verò *magnus dies ille sabbati* fuit, qui primam diem azymorum proxime est secutus, Joan. xix, 31. Cur autem magnus, hoc est, religione ceteris insignior, nisi alterius incursione festi? Nam si secunda dumtaxat dies azymorum & profana fuit, quæ major esse sabbati religio diei profanæ accessione potuit? Sed crevit illa maximopere, si, uti ponimus, Pascha Judæorum fuit. Etenim e septem diebus azymorum, duo tantum magni dies & celebres in lege censentur, primus ac novissimus, qui & septimus. Levit. xxi i, 8. *Septem diebus azyma comedetis: dies primus erit vobis celeberrimus sanctusque: omne opus servile non facietis in eo: sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus: dies autem septimus erit celebrior & sanctior: nullumque servile opus facietis in eo.* Qui dies autem celebris & sanctus a Moyse dicitur, ille ipse *dies magnus* a Joanne nuncupatur. Nam cum de festo Tabernaculorum pariter Moyses statuatur, Levit. xxi i, 35. *Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo. Et septem diebus offeretis holocausta Domino: dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus. . . omne opus servile non facietis in eo.* De hoc ipso die octavo Scenopægiæ, Joan. vii, 37. *In novissimo autem DIE MAGNO festivitatis.* Ergo qui *magnus dies* a Joanne dicitur, idem ipse est qui *celeberrimus atque sanctissimus* a Moyse nuncupatur: aut primus nimirum, aut postremus, e septem vel octo.

Quod si res eo modo gesta est, quem ponimus: tunc vero, quod omitti non debet, plane contigit, ut Christus Dominus & Eucharistiæ & passionis suæ figuras veritate compleret, uno illo ipso die, quod Hierosolymis utriusque mysterii figuræ peragebantur: Eucharistiam enim instituit, qua hora agnum Paschalem Israël sive Galilæa ederet: idem pro nostra omnium salute occisus; quo die Juda & Jerusalem agnum mactaret.

IX. Regula 172 badu quid conferat ad controversiam dirimendam.

SENTIO autem hoc loco desiderari, quorsum Israëlita priore loco, posteriore Judæi, anno isto Christi supremo, Paschate vescerentur. Huic 39 vero quæsito satisfaciatur, opinor, celebrata ab ipsis Talmudistis, atque etiamnum a Judæis usurpata regula 172 Badu: quam qui non intellexerunt, aut suæ senserunt hypothesei adversari, alii neotericam, feroque receptam, & longe a Christi sæculo inventam fuisse, sed sine teste, pertendunt: alii ex superstitione verius, quod sit causa illius & origo usque ad hunc diem incomperta, quam ex religione natam, cum Mullero aiunt. At nos Deo juvante, & genuinum illius intellectum, & germanam originem hoc loco aperire conabimur: gnari videlicet, quam sunt dignæ contemptu atque risu Talmudistarum fabulæ, atque conjecturæ, tam esse e diverso habendos magno in pretio priscos Judæorum ritus, quos ab antiquis retro temporibus constanter retinent: præsertim cum illa constantia ac tenacitate vetusti moris, impatientiaque novitatis, quæ in ea gente magna semper fuit, effectum sit, prospiciente rebus nostris divino Numine, ut ex eo more quem Judæi retinent, a vetere synagoga acceptum; (nam quis alius illum toti genti suasisset?) maxima lux Evangelio, ac præfenti potissimum disquisitioni afferatur.

Cum igitur in unam religionem Judæi, ut diximus, Galilæique, qui & Israëlita, conspirassent:

id quod dudum ante Herodiana tempora contigisse, ex sacris litteris haud obscure conjicitur: tum vero concursus ingens in Urbem sanctam diebus festis fieri coeptus est: nec tantæ multitudini potuit una vespéra satisfieri a sacerdotibus ac Levitis, quibus sacrificio Paschæ vacare ex officio incumberet. Itaque religioso plane consilio festa sunt geminata: atque inter Juda & Israël dies hebdomadæ ita sunt distributi, ut prima feria cederet iis, *qui in Hierosolymis Judæi & qui in regione Judææ*, ut sacræ loquuntur litteræ, 2. Mach. 1, 1. sive populo *Judæ & Jerusalem*: secunda, Israël, sive Galilææ: atque ita deinceps: quo fiebat, ut sabbatum Judæis pariter cum feria prima obveniret. Proinde Judæi in *badu* ne Paschate fungerentur, sancitum est, sed Israëlitarum dumtaxat: hoc est, si in feriam secundam, quartam, ⁴⁰ vel sextam, quæ vocis illius כר litteris designantur, Pascha incideret, sive xv. dies Nisan, tunc priore loco Israëlitarum Pascha peragerent, postridie Judæi: respondent enim hi characteres litteralibus notis, 2. 4. 6. Si in ceteras quatuor ferias, 1. 3. 5. 7. tunc illis ipsis Judæi Paschate defungerentur, Galilæi postero die.

Feria 1.	1. Juda.
	2. Israël. כ
	3. Juda.
	4. Israël. ה
	5. Juda.
	6. Israël. ו
Sabbatum.	Juda.

Hæc a prima retro vetustate, ut dicturi sumus posita lex videtur: at multo posterius reliquæ. Nam primo quidem de Neomenia mensis septimi statutum est, numquam in כר eam debere fieri a Judæis: hoc est, si in feriam primam, quartamve, aut sextam incurreret, priore loco fungi legitimis solennibusque sacrificiis Israëlitas oportere, eumque diem illis concedi: posterum Judæis. Itaque sic distributi sunt pro eo festo dies hebdomadæ:

Feria 1.	1. Israël. ח
	2. Juda.
	3. Juda.
	4. Israël. ה
	5. Juda.
	6. Israël. ו
Sabbatum.	Juda.

Sequitur hæc dierum partitio ex priore *Badu*: nec alio instituta consilio potest videri, quam ut Neomeniam Tisri aperiret gens illa ipsa, quæ in Neomenia Nisan priores vices præstitisset: easdemque ferias in utroque ejusdem anni mense una gens observaret. Alioqui כר æque in Tisri maneret, atque in Nisan. At posita quam diximus lege, & sanctione, si Neomenia Nisan, atque adeo & ipsum Pascha sabbato affigatur, quæ dies est, ex regula *Badu*, propria Judæorum: Neomenia Tisri sequens, quamvis ⁴¹ incurrat in feriam secundam, non tamen Israëlitis adscribetur, sed Judæis. Eam ob rem pro mense Tisri כר mutari oportuit in כר. Similiter sex menses anni priores alternis vicibus plenos constitui & cavos oportuit: diesque a Nisan ad Tisri 177. sive hebdomades 25. & dies 2. Unde vulgatum hodie apud eos, *A Nisan ad Tisri כ*, hoc est, ad ferias singulas Neomeniæ Nisan, adde numerum binarium, & habebis ferias Tisri, in quas apte cadit Neomenia. Atqui feriæ Neomeniarum Nisan Judæis assignatæ sunt 1. 3. 5. 7. ergo feriæ in quas apte cadat Neomenia Tisri apud Judæos non aliæ sunt, quam 3. 5. 7. 2. Sed non fuit his novis legibus locus, quando unicum fuit anni principium. Fuit autem unicum Christi temporibus, usque ad everfionem Templi.

Post illam igitur cladem constitutæ illæ jure possunt videri. Sed ea de re rursum dicemus inferius.

Eodem mense septimo, die decima, *dies expiationum* est, Levit. xxiii, 27. Hoc festum nunquam in כר Ago. Hoc est, dies hebdomadis prima, tertia, & sexta Israëlitis, Judæis reliquæ reservantur.

Feria 1.	1. Israël. ח
	2. Juda.
	3. Israël. כ
	4. Juda.
	5. Juda.
	6. Israël. ו
Sabbatum.	Juda.

Hæc partitio sequitur necessario ex partitione dierum hebdomadis pro Neomenia mensis hujus. Nam si Neomenia in feriam primam incurrat, quæ Israëlitis assignata est, dies decima incidet in feriam tertiam, quæ pariter erit Israëlitis tribuenda. Si Neomenia fuerit feria secunda vel tertia, quæ duæ sunt Judæis concessæ, decima dies erit feria quarta vel quinta, iisdem proinde ambæ concedendæ: atque ita de reliquis.

Septimo eodem mense, xv. die, occurrit Scenopegia, sive festum Tabernaculorum: cujus dies dumtaxat octavus, *Atzereth* vocant, biduo celebratur: xxiii. die scilicet, & xxiiii. Uterque dies est ⁴² cætus atque collecta, Levit. xxiii, 36. At ille Judæis numquam est כר *Guebaz*, hoc est, nunquam incidit in feriam tertiam, quintam, septimamve, seu sabbatum.

Feria 1.	1. Juda.
	2. Juda.
	3. Israël. כ
	4. Juda.
	5. Israël. ה
	6. Juda.
Sabbatum.	Israël.

Dies octavus post Scenopégiam, *dies cætus atque collecta*, Levit. xxiii, 36. *Atzereth* Hebræice, ut in sacris litteris, etiamnum dictus a Judæis, in duos dies æque festos ac solennes diffunditur. Posterior, qui *novissimus dies magnus festivitatis* appellatur, Joan. vii, 37. ei turmæ tribuitur, quæ primas in Scenopegia vices egit. Quare cum idem ordo feriarum hebdomadis die Scenopégia primo servetur, atque in Paschate: si feria prima Judæi primam scenopégiam peregerunt, feriam secundam pro die novissimo festivitatis, seu vicesimo tertio mensis Tisri, iisdem ipsis assignari necesse est, quoniam nona illa a prima scenopegia dies est. Si sabbato, feriam primam: & sic deinceps de reliquis. Si vicissim feria secunda Israëlitarum Scenopégiam aperuerunt, claudunt iisdem ipsi feria tertia, quæ illis idcirco in כר, *Guebaz* assignatur: atque ita in reliquis diebus. Quare hæc regula sequitur, tum ex priore כר, tum ex eo quod *dies iste cætus est atque collecta*: hoc est, dies ejusmodi, ut ei interesse universum Israëlẽ oporteat. Ex quo consecrarium fuit, ut dies ambo potestremi Hierosolymis festi essent atque solennes: octavus quidem ex lege divina, si non esset annus *Badu*: si esset autem *Badu*, etiam nonus: quoniam ille ipse octavus esset Judæis eo anno. Nonus autem dies, si non esset annus *Badu*, solennis præterea ipsis quoque Judæis fuit propter Israël, cui erat eo anno dies ille octavus. Ne quis enim abiret ex Urbe sancta, priusquam cætus fieret atque collecta, hoc est, publicum ab utraque turma Judæ & Israëlitis pro tota gente sacrificium, ii postremo die rem sacram in Templo agebant, qui priores egissent initio Scenopégia, eo quo præscriptum est ordine ex regula *Guebaz*. Ex quo intelligimus diem septimum azymorum fuisse ⁴³ imi-

similiter diem cœtus atque collectæ, Deut. xv 1, 8. neque adeo Galilæis licuisse, si priores Pascha mac-
tassent in Templo, ut contigit anno xxxi. xxxiii.
& xxxv. post septimum diem azymorum remeare
ad patrios lares, ante diem septimum azymorum Ju-
daïcorum, tametsi nullum eo die ipsi separatim pro-
prium sacrificium in Templo offerrent. Perridiculum
vero est, & quod Josephus refert, libro 111. Antiq.
cap. x. pag. 93. *Pentecosten Hebraïce Azartha nuncu-
pari*: & quod omnino hanc vocem ei festo accom-
modat.

Restat festum Purrim, sive Sortium, vel Mardo-
chai & Esther, die decimaquarta Adar, seu mensis
postremi. Hoc festum numquam Judæis est *בדז* *Be-
daz*: feria 2. 4. 7.

Feria	1. Juda.	
	2. Israël.	ב
	3. Juda.	
	4. Israël.	ד
	5. Juda.	
	6. Juda & Israël.	
Sabbatum.		י

Hoc biduo indulgere genio Judæi solent, rebusque
ludicris, uti apud Christianos multi eo biduo, quod
quadragenarium jejunium antecedit. Quare in parti-
tione dierum hebdomadis, cum sabbato nefas sit ta-
libus nugis vacare, eam ob rem quo anno festum in
feriam sextam incurrit, non geminatur: sed Israël
æque ac Juda eodem uno die celebrat: hoc est, post
solennem & statam precationem in Templo, ea am-
bo faciunt, quæ præstari sabbato nefas est. Esther
ix, 19. *Quartumdecimum diem mensis Adar convivio-
rum & gaudii decreverunt, ita ut exsultent in eo, &
mittant sibi mutuo partes epularum & ciborum. Scripsit
itaque Mardocheus . . . ut quartamdecimam & quin-
tamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent.* Est
enim festum istud inferioris ordinis, in sola com-
muni lætitia positum, absque sacrificio solenni in
Templo.

Hæc sunt omnino festa quinque, de quibus rubri-
cæ, ut vocant, istæ jamdudum sancitæ in libris ri-
tualibus Judæorum leguntur, a nemine ante hunc
diem, quod quidem sciam, explanatæ: quam-
quam & usus per se maximi, ut apparet: & quæ se-
mel ab illis definiendæ fuerint, ut qui cuique genti
dies destinati essent, expedite omnes prompteque
agnoscerent. Nam de Pentecoste nihil aliud statuen-
dum fuit, nisi diem esse quinquagesimum post Pas-
cha Judæorum. Non esse autem has leges eo quo
diximus sensu accipiendas, neminem arbitror facile
suasurum, nisi & idoneo ille testimonio, vel argu-
mento aliquo, verisimilitudinis nihil in nostra inter-
pretatione inesse demonstret, & proferat ipse felicio-
re Minerva verisimiliorem. Nam temere ac sine cau-
sa positas, aut nuper inventas fuisse leges istas pro-
nunciare, nec afferre ullam istius dicti rationem, ni-
mis fastidiosum ac superbum videtur.

*Regulam Badu lege divina institutam videri pro
sexta feria.*

Quid porro conjecturis immoramur, ubi lex ipsa
divina regulam *Badu* pro sexta saltem feria videtur
adstruere? Quo tandem, inquires, loco? Levitici
xxiii, 10, 11. quo loco præcipitur, ut *altero die
sabbati*, hoc est, posttridie diei festi Paschæ, sacer-
doti manipulus offeratur. Nam cum lex omnis scru-
pulosissime observanda sit, atque ad litteram, ut
aiunt: hanc ita intelligi omnino oportuit, ut non
ipso die festo quidem, quoniam obstat celebritas:
sed tamen ipso posttridie diei festi, oblatio manipu-
li perageretur, nec ultra eum diem prorogaretur.
Quid ergo tunc factum opus, cum sabbatum altero

consequente sabbato proxime excipitur, sive cum *al-
ter dies sabbati* dies ipse festus est, hoc est, cum po-
sterus dies a die festo sabbatum proprie est? Aliud
consilii capi omnino non potuit, nisi ut prior cele-
britas, quæ in feriam sextam incurreret, in sabbat-
um differretur: eo quod messem oblationemve ma-
nipuli sabbato fieri nefas esset. Alioqui si feria sexta
Hierosolymis Pascha foret: *altero die sabbati*, sive
posttridie festivitatis Paschæ, hoc est, ipso die veri
& nuncupati proprie sabbati, matutinis ipsis horis
viri rustici non solum in agro meterent, opusque
servile præstarent, cui vacare die sabbati, quantum-
vis religiosum opus videretur, ut Tostatus in hunc
locum Levitici probat, solis sacerdotibus licuit, at-
que in sanctuario quidem, sive in Templo, Christo
ipso teste, Matth. xi 1, 5. non in civitate, vel in
agro: verum etiam iidem iter præterea susciperent
longius quam sit *iter sabbati* Act. 1, 12. quod mille
passibus ex receptissima traditione continetur. Quo
igitur anno contingeret Pascha feria sexta, eo anno
Neomeniam non a jugo, sed a *phœrei* putata, ut di-
cemus, decerni desigique Hierosolymis oportuit:
& sic uno die Pascha removeri, ut esset nihilominus
dies quintadecima primi mensis.

Ex eo jam intelligitur tam vetustus usus fuisse apud
Judæos differendæ Neomeniæ Nisan ob Pascha, a feria
sexta in sabbatum, quam sunt ipsæ leges hoc Leviti-
ci capite comprehensæ: quandoquidem exacte & scru-
puloze servari lex allata non potuit, ut vidimus, abs-
que regula *Badu*: quam proinde sanctionem esse di-
vinam, non humanam tantum, quod ad sextam fe-
riam attinet, fas est affirmare. Hoc illud nimirum
placitum est, quod habet antiqua traditio Judæorum,
tametsi a posteris aut perperam, aut nullo modo est
intellecta: NE FESTA DUO CONTINUA SUN-
TO. Nam id de solo festo Paschæ intelligendum fuit:
non ob inanes causas ac rationes, quas Talmudistæ
comminiscuntur: sed quod alias impleri exacte &
scrupuloze lex divina non poterat.

Verum huic diei, seu feriæ sextæ, postea additæ
sunt propter Galilæos aliæ duæ reiculæ feriæ, qui-
bus Judæi simili ratione Neomeniam & Pascha dif-
ferrent. Quamobrem causâ prima ac potissima sextæ
feriæ repudiandæ, (de qua vel sola si statuatur, ad
præsentem quæstionem abunde debet videri:) ex le-
ge divina repeti debet, & illius excipiendæ usus lon-
ge vetustior existimari, quam duarum reliquarum.
Quod igitur hoc anno Christi supremo Judæi Pascha
e feria sexta in sabbatum procrastinarunt, ex religio-
sa divinæ legis observatione factum est. Quod vero
Christus Dominus, tametsi posset ipse cum Judæis
Paschate fungi, quod erat is *e tribu Juda, & dese-
mine David*, maluit nihilominus *cum discipulis*, &
cum Galilæis facere, quoniam Galilæus Nazaræus-
que vocabatur, id illius arbitrii fuit atque volunta-
tis, qui vellet utraque fieri unum in semetipso, Ju-
da & Israël.

Et erat certe multo æquius, ut cum Galilæis Pas-
cha perageret, quam cum Judæis. Tametsi enim is
erat e tribu Juda, ut diximus, quemadmodum alii
fuere innumeri in provinciis etiam longe distitis na-
ti, ubi parentes eorum vel majores rerum suarum
dudum domicilium collocassent; at eo nomine Hiero-
solymis peregrini & ipsi censebantur. Quæ causa
est, quamobrem numquam Christus Dominus Ju-
dæam dixit, sive regionem tribui Juda assignatam,
tametsi jure sic diceret, esse patriam suam: Gali-
læam vero, in qua altus educatusque fuerat, patriam
suam semper appellavit, quod & Evangelistæ tres fe-
cerunt. Vox enim Domini est, Matth. xi 11, 57.
*Non est propheta sine honore nisi IN PATRIA SUA,
& in domo sua.* Erat tunc autem in Galilæa: de qua
similiter Matthæus, versu 54. *Et veniens IN PA-
TRIAM SUAM, docebat eos in synagogis eorum.*
Sic etiam Marc. vi 1, 4. & Luc. iv, 24. Ergo cum
Ga-

Galilæis Christus Pascha comedens, cum his edebat qui essent vere πατρίωται; tametsi si cum Judæis id faceret etiam tum tunc faceret cum πατρίωται suis. Nam & Judæam patriam ipsius appellat Joannes, cap. iv, 44. Æquius vero fuit, quemadmodum jam diximus, ut cum discipulis suis Galilæis Galilæus etiam ipse perageret; tum ut se ad eorum consuetudinem ac legem accommodaret; tum quod lege faciendi Pascha cum Judæis nemo tenebatur, nisi qui eo die intra mœnia Hierosolymitana esset, & peregrinus non esset. Nam vice castrorum Israël fuere mœnia Hierosolymorum: extra quæ quisquis domicilium fixum haberet, minime ea lege teneretur.

Huc pertinet etiam vox illa Christi Domini, Matth. xxvi, 18. *Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei: Tempus meum prope est; apud te facio Pascha cum discipulis meis.* Cujus loci paraphrasim istam in Commentariis nostris ad Matthæum dedimus: Ite vos ambo, tu Petre, tuque Joannes, in civitatem Jerusalem, ad eum quem indico vobis: & dicite ei meo nomine: Magister dicit: Tempus mortis meæ instat: non possum differre in crastinum diem comestionem Paschæ: itaque hodie in domo tua Paschalem agnum decrevi comedere cum Apostolis meis, quibus hodie facere licet, siquidem Galilæi sunt. Alioquin ego, quamvis Galilæus & ipse sim, tamen si solus essem, quia sum de tribu Juda, differre possem in crastinum. Docet aperte hæc paraphrasis, quæ veram ac genuinam Christi sententiam repræsentat, alium diem faciendi Paschati Galilæis, Judæis alterum fuisse adsignatum: Christum Dominum autem, quippe qui de tribu Juda esset, facturum fuisse Pascha cum Judæis, si solus esset, ac nisi *tempus* mortis instaret, crucifigendumque se sciret, antequam Judæi Pascha manducarent: Itaque voluisse pro suo jure, si quidem in Galilæa domicilium haberet, ac peregrinus propterea haberetur, cum discipulis suis pariter Galilæis, pridie facere, qui dies erat Galilæis eo anno adsignatus. Neque enim certe, eo quod crastino occidendus ipse esset, causa legitima ei esse crederetur tempus antevertendi, quod esset edendo Paschati constitutum a Deo in lege: neque hanc Dominus causam afferret, nisi etiam constaret, pridie quam Judæi facerent, Galilæis (quales fuere Apostoli & Christus ipse) idem licuisse. Neque vero agnum Paschalem, qui e Templo, ubi mactari eum oportuit, coëmendus fuit, obtinuissent a sacerdotibus, si ante diem a lege constitutum Apostoli hunc postularent sibi dari.

Dicet aliquis: Qui fieri potuit, ut Galilæi feria sexta Pascha peragerent, si postridie, qui dies sabbati fuit, iisdem non licuit manipulum ex lege offerre? Quasi vero ex omnibus agris aut villis ac prædiis manipuli in Templum afferrentur. Atqui ne ex Judæa quidem universa, nedum ex Galilæa, advehi manipulum moris fuit: sed ex agro dumtaxat Urbi sanctæ proximo. Glossa in Talmud Babylon. cod. Sanhedrin, fol. 11. 2. *Non adducunt manipulum primitiarum, nisi a loco aliquo qui est prope Hierosolymam. At si locus aliquis prope Hierosolymam primitias istas non protulerit, tunc petunt e longinquo.* Idem reperias & in Ord. Kodaschim, cod. Menachoth. Quare propria tribus Juda vel Benjamin, propter viciniam Templi, carimonia ea fuit, nomine totius Israël peragi solita: cui carimoniam interesse possent, si luberet, (neque enim dies festus ille fuit,) ex utraque gente viri pii ac religiosi, postridie Paschatis Judaici.

Itaque quod Judæi quidam recentiores, alique, has leges, *Badu*, *Adu*, similesque, sero receptas fuisse pertendunt: sive sexto Christi sæculo natas, ut nonnulli: sive post millesimum, ut Thomas Lydiatus: alii vero vetustas esse volunt & stante Templo usurpatas: ita nos distinguimus, & conciliamus discrepantes sententias, ut vetusta quidem regula *Badu*, censeretur debeat, reliquæ non item: cum præsertim

Neomenia civilis Tisri, ex regula posita a nobis observatione quinta, interdum eveniret olim post dies 178. a Nisan, atque adeo diversa feria ab ea, quam vel regula *Adu*, vel cum ea cohærens altera ista, a 47 *Nisan ad Tisri* 3, postulet ac ferat: ut anno Christi xxxi. contigit. Hoc igitur unum, quod est multo simplicius, olim observatum credimus, ut in quolibet festo, præter Atzereth, dies septem hebdomadæ inter se partirentur Juda & Israël, ex sola regula *Badu*, tribus nimirum hisce diebus Israël semper reservatis, 2. 4. & 6.

Seu medios enim, seu veros Lunæ motus Judæi spectarint secutique sint, in Neomeniis statuendis, cum anno xxxi. æræ Christianæ Neomenia media mensis Tisri fuerit die v. Septembris, 15' 30" post meridiem, calculo Pauli Middelburgensis: conjunctio autem vera luminarium, sub meridiano Hierosolymitano fuerit hora 4. pomeridiana 13' 25": ex regula quam statuimus observatione quinta, Neomenia civilis esse debuit die vi. Septembris, feria quinta, littera Dominicali G. Ex quo consequitur, non fuisse tunc in usu regulam qua nunc Judæi utuntur, a *Nisan ad Tisri* 3, hoc est, ad ferias Neomeniæ Nisan, si numerum binarium feriarum adjicias, habebis feriam Tisri. Ut si feria Nisan fuerit prima, Tisri erit tertia: si Nisan fuerit secunda, erit Tisri quarta: & sic de reliquis. Quod ut eveniat, fiunt mentes anni sex priores alternis vicibus pleni caviq: diesque mensium istorum omnino 177. sive hebdomades 25. & dies 2. Atqui anno isto, quem diximus, tricesimo primo, Neomenia Nisan fuit feria secunda, & Tisri quinta: Non fuit igitur anno isto recepta hæc regula feriarum, dierum, alternorumque mensium: nec *Adu* proinde, aut *Ago*: sed *Badu* tantum.

Ex regula Badu, ostenditur annum Dominicæ Passionis non alium adsignari posse, præter annum xxxi. i. æræ Christianæ.

Si afferri igitur non potest regulæ *Badu* origo alia, aut probabilior interpretatio, quam quæ est a nobis exposita: certe ex ea simul cum Evangelio collata satis liquet, opinor, alium esse annum omnino non posse, quo Christus est in crucem sublatus, quam tricesimum tertium æræ Christianæ: cum nullus alius præter istum possit in *badu* incidere, hoc est, primam diem azymorum exhibere, pro Israël quidem feria sexta, xv. Luna, pro Juda & Urbe sancta festum Paschæ postridie die pariter ibi decimaquinta. Unaque opera simul demonstrantur cetera quoque capita prior loco posita a nobis: Pascha nimirum in Evangelio de agno tantum paschali dici: primam diem azymorum ipsam esse decimaquintam mensis primi diem: primam mensis diem a conjunctione luminarium, non *ὑπὸ τῆς φάσεως* computari: primam denique diem azymorum festum Hierosolymis eo anno non fuisse.

Annus certe xxx. præterquam quod annus primus Christi prædicationis fuit, neque adeo potuit idem esse annus obitus: Neomeniam Nisan Astronomicam Hierosolymis dedit, die xxxi. Martii, hora 8. 42'. post meridiem. Dies prima Nisan, seu Neomenia civilis, numerata est a vespere, quæ horis duabus veram illam conjunctionem antecessit: mediam autem, horis quinque: nam media fuit, hora 11. vespertina, 2'. 35". Itaque dies xiv. cœpit quarta die Aprilis post solis occasum. In fine diei quintæ Aprilis, Pascha mactatum a Judæis est, hoc est, feria quarta ad vespeream: nam littera Dominicalis eo anno A fuit. Pascha Judæorum feria quinta: sexta, Galilæorum. Non igitur illud Pascha *σαυρώσιμον* fuit, quo nempe feria quinta ad vespeream mactari primum Pascha a Galilæis oportuit, alterum postridie a Judæis.

Anno xxxi. Neomenia Astronomica vera fuit Hierosolymis, die 12. Martii, hora 1. 6'. post mediam noctem: Neomenia media, hora 7. matutina, 51'. 12". Prima dies mensis fuit post solis occasum, vespera antecedente diem xii. Martii. Itaque dies xiv. Nisan coepit a vespera diei xiv. Martii, subsequente autem xxv. ad vesperam, hoc est, in fine xiv. diei Pascha immolatum est a Galilæis: Ergo feria prima ad vesperam: nam littera Dominicalis ejus anni G. Postridie a Judæis.

49 Anno xxxii. Neomenia media fuit die 30. Martii, hora quinta matutina, 23'. 51". Vera autem, 29. Martii, hora xi. post meridiem. Prima dies igitur, seu veram conjunctionem luminarium Judæi spectarunt, sive mediam, a vespera antecedente horis fere quinque computata est. Itaque xiv. dies ad vesperam, cum agnus a Judæis occideretur, fuit xii. dies Aprilis, sub solis occasum, sabbato: nam littera Dominicalis E.

Anno xxxiv. Neomenia vera fuit 9. Martii, hora 5. 50'. matutina: media autem, die 8. hora 11. ferotina, 1'. 5". Prima dies igitur mensis a vespera antecedente: ut dies prima Nisan sit ipsa dies 9. Martii. Dies xiv. ad vesperam, fuit xii. Martii sub solis occasum, atque adeo feria secunda: nam littera Dominicalis C. Plenilunium fuit die xiii. Martii, hora 5. vespertina: æquinoctium vero, die xii. Martii, hora 10. ferotina: atque adeo post æquinoctium maxima pars diei decimæ quintæ sive diei festi paschæ, immo dies ferme tota solennis transacta est. Non debet igitur in mensem subsequentem differri Luna paschalis: præsertim cum nec annus xxxiii. Judaicus, ad quem menses priores pertinent anni hujusce xxxiv. Juliani, embolimus esse poterit, ut inferius videbimus: nec differri Christi obitum usque in diem xii. Aprilis, ulla ratio probabilis ferat.

Anno xxxv. media conjunctio siderum fuit, die 27. Martii, hora 8. ferotina, 33'. 44". Vera autem, die 28. hora 6. 40'. matutina plane contigit. Prima dies igitur, ex utroque pariter computo, coepit illucescere ab antecedente vespera: ut prima dies Nisan, esset ipsa dies 28. Martii. Itaque xiv. ad vesperam, cum Phase a Galilæis immolatum est, fuit x. Aprilis, sub solis occasum, feria prima: nam littera Dominicalis B. Postridie a Judæis.

50 Anno denique xxxvi. vera conjunctio fuit, die 16. Martii, hora 6. 42' ferotina: media autem, hora 3. pomeridiana, 25'. 1". ex regulis Pauli Middelburgensis, Itaque a vespera illius diei, dies prima mensis coepta est numerari: ut prima dies fuerit 17. Martii. Ita xiv. ad vesperam, cum Pascha factum est a Judæis, fuit xxx. Martii, feria sexta, sub solis occasum: tunc enim littera Dominicalis G. Quare neque hic annus esse ille potest, quem Evangelistæ describunt: alioqui contra legem, ac decima tertia die Christus Pascha peregrisset. Et propter regulam *badu*, ut diximus, debuisset Pascha factari denuo sabbato ad vesperam pro Israëlitis, quod factum non fuisse clamat silentium sacrarum litterarum. Præterquam quod Evangelia credi vetant a baptismo Christi usque ad ejus obitum, sex septemve paschata effluxisse.

Supereft igitur annus xxxiii. in quo quidem omnia mirifice congruunt. Neomenia enim Astronomica vera fuit, 19. Martii, hora 1. 30'. post meridiem: media autem, hora 2. 12'. 28". Prima igitur dies Nisan a vespera subsequente: xiv. Luna fuit die secunda Aprilis, a vespera antecedente, eademque feria quinta, usque ad occasum solis. Nam ab eo occafu decima quinta incipit, vergens in noctem diemque feriæ sextæ, qua Christus passus est, tertia Aprilis. Fuit enim littera Dominicalis D. Ita Christus Dominus decimaquarta ad vesperam, ut lege sancitum erat, cum Israëlitis paschate functus est. Et solus hic annus ex omnibus qui veniunt in controver-

fiam, *badu* fuit, ex Evangelio: hoc est, unus ex omnibus, in quo feria quinta ad vesperam, sive xv. die ineunte, peragere Pascha posset Israël, ineunte jam feria sexta: Judæis in principium sabbati dilatis: vel, quod idem est, in feriam sextam ad vesperam. Anno igitur xxxiii. cum annos triginta tres ab Incarnatione Christus expleisset, obiisse illum omnino poni debet. Ac si regulam *badu* feliciter interpretati sumus, necesse est a conjunctione siderum duci mensis initium solitum fuisse, cum ne isto quidem anno *badu* occurrat, nisi Neomenia a jugo computetur, quo diximus modo observatione quinta.

Quartadecima mensis primi die ad vesperam, Judæos æque atque Galilæos, Paschate functos fuisse.

At debuit, inquiet aliquis, decimus quintus ipse dies Judæis æque atque Israëlitis esse Paschæ primus. Severe istud quidem præceptum fuit: sed & idem ab omnibus sanctissime ac religiosissime observatum. Sic enim inter utrumque populum, Juda inter & Israël, conflata pactio est, sic re longe antea præstructa ac meditata sancitum est communi consilio, ut quo anno Neomenia Nisan *Badu* foret, hoc est, incideret in ferias 2. 4. 6. eo anno primam mensis diem illis ipsis feriis Israëlitis agerent, postridie Judæi: ac vice versa, cum in *אָנָה*, hoc est, in reliquis quatuor ferias, 1. 3. 5. 7. Neomenia incurreret, tum Israëlitis Neomeniam Nisan procrastinarent. Ita utrique paschate fungebantur decimaquinta mensis sui die. Nam dies cujusque mensis prima, & quartadecima, in similem feriam cadunt. Neutra gens igitur a decimaquinta mensis sui primi die Pascha summovit: nec Christus Dominus legem Moysis ulla re violavit, aut antevertit: nec Judæi Galilæive alieno tempore contra religionem pascha peregerunt. Tamen illud enim non omnibus annis xv. Luna præstarent, tamen decima quinta sui mensis primi die, ut lex præcipit, religiosissime observarunt. Enimvero mensem inchoare a conjunctione siderum, uti definivimus observatione quinta, humanæ solertiæ fuit, scrupulosissime satagentis legem implere, ideoque solícite curantis, ut idem esset dies decimus quintus mensis primi, cum xv. Luna. Cum vero de die decimaquinta mensis primi, non de Luna decima quinta, lex præscribat, si in diem posterum a conjunctione solis ac Lunæ interdum procrastinarent differentque primum mensis primi diem, nulla re ob id lex divina violabatur: sed humana tantum regula a majoribus posita alio ab aliis anno intermittebatur: ab omnibus tamen & ipsa certis vicibus sanctissime servabatur. Lex divina præcipit decimaquintam mensis primi diem, esse paschæ primam: unde autem prima dies mensis numeranda sit, an a conjunctione siderum, an a *פֶּסַח* seu vera seu putata, non indicat. Accuratioꝝ profecto probabiliusque ratio illa est, quæ ad conjunctionem siderum respectum habet, quam quæ ad *פֶּסַח*. Hanc igitur Judæi æque atque Israëlitis per vices custodiunt: gens tamen altera alteri per certas quoque vices, 52 propter fœdus societatis, de suo jure decedito.

Certe si semel ponatur, Galilæos cum Judæis servasse certas in Templo vices, uti opus factum fuisse videri conjecimus, tum ex plebis multitudine, tum ex Galilæorum exemplo, quod est a sancto Luca litteris consignatum: tum denique ex regula *badu* recte explanata: mirum deinde nemini debet videri id quod ex eo confectarium est, interdum differri scilicet ab ipsis Judæis solitum fuisse, non esum agni quidem post xiv. diem, sed primum dumtaxat diem mensis civilis, eo quod diximus rerum flexu, quoties nempe Israëlitarum feriæ ac vices redirent: & vicissim ab Israëlitis. Hanc enimvero *οἰκονομίαν*, & *ἰσότητιν*, quam facilitatem dicimus & æquitatem, necessitas temporum, ut diximus, postulabat.

Hæc igitur de Neomenia civili Nisan posita lex est, ne esset apud Judæos *כֶּבֶד*, neve apud Galilæos *אָנָה*:

iis qui loco cedebant, Neomenias civiles eo anno sibi constituentibus a φάσι dumtaxat, non vera quidem, sed affixa consulto diei secundæ a conjunctione: quoniam perraro accidit, ut in Ariete ultra diem unum a jugo φάσι moretur. Atque hoc illud est, quod perperam intellexerunt Rabbin, de Neomenia Nisan a Judæis ἀπὸ τῆς φάσεως observari solita: cum & id eo dumtaxat anno facerent, quo Badu in Kebiam a Molad deductam incideret: hoc est, cum Neomenia civilis conjunctioni siderum proxima caderet in feriam 2. 4. 6. nec veram illi tunc φάσιν sequerentur, sed putatam, affixamque secundo diei Lunæ, quem primum mensis tunc esse vellent: sicuti vicissim idem præstabant Galilæi in 1718, hoc est, cum Molad, seu Neomenia media efficeret Kebiam, seu diem primum mensis civilem in feria 1. 3. 5. 7. Eo sensu dictum fortassis a Philone, libro de septenario, pag. 2. Judæorum festum esse Neomeniam, quæ sit post conjunctionem novæ Lunæ, ἡ μετὰ τὴν συνόδον τῆς κατὰ τινὰ σελήνης νέαν νεομηνία: quod ultra diem primum a conjunctione Neomenia non profertur.

Neomeniam igitur nunc hi, nunc illi, tardius uno die quam focii sanctificarunt. Ex quo factum est, ut usque ad hanc ætatem Judæi festum Neomeniæ per duos dies continuos agant, ut quidem Kalendarium admonet a Bartolocio editum: utrumque nimirum diem complexi, quem Judæi olim & quem Israëlita sacrum haberent. Unde *tricesima sabbata* plurali numero ab Horatio appellata fuisse eo sensu possunt videri, quoniam Romæ atque extra Palæstinam gemi-

narentur: non propter dubium Neomeniæ, ut in Isag. can. lib. 111. pag. 223. & 264. Scaliger opinatus est. Alioqui cur primo ac secundo mensis septimi die, qui duo conjunctionem siderum consequuntur, ut notat R. Leo, non potius ultimo sexti mensis antecedente, ac primo septimi sive Tisri die, usque in hodiernum diem solennitas geminatur? Sic enim profecto verius dies alteruter caderet in conjunctionem, quam si primo diei post φάσιν subjungatur alter.

Judæi tamen, qui anno aliquo Badu Galilæis in Nisan loco cesserunt, ut diximus, eo usque tantum Neomenias consequentes ab eodem articulo numerarunt, hoc est, a φάσι putata, donec in feriam sibi congruentem ex eadem regula Badu Neomenia civilis Tisri saltem incurreret: tunc enim suum isti receperunt locum, Galilæis mensi suo Elul diem unum abundantem adjicientibus, ut anno xxxiiii. æræ Christianæ contigit: quoniam alioqui vel differre cogerentur Judæi Neomeniam Tisri usque in biduum post conjunctionem luminarium, atque adeo interdum in diem unum a vera φάσι: vel Neomeniam mensis septimi atque Scenopegiam celebrare die alieno, hoc est, feriis Galilæorum propriis, 2. 4. 6. 7. 1, quod æque in hoc utroque festo Judæi veteres, atque in Pascha, vitarunt. Ergo cum mensis Tisri Neomeniam redhiberet feria 1. 3. 5. 7. tunc ad sua jura Judæi post liminio redierunt, & priores Neomeniam celebrarunt.

Ita porro partitio facta dierum est, ut multo saepius recurrerent feriæ Judæorum, quam Galilæorum, uti apparet ex subjecto laterculo.

Indiculus annorum viginti, ac mediarum Neomeniarum Nisan: deinde & civilium, cum Judæis, tum Galilæis.

54	Anni Christi.	Litt. Dom.	Neomenia media Nisan.	Neomenia civilis, seu dies prima Nisan.	Ordo Embol.	Qualis annus esset, & quot diebus constaret.
			D. H. M. S.			
	28	D C	Mart. 14. 4. 41. 19. pomerid.	15. Mart. feria 1. Judæis.	ter.	384. Embolim. ordin. J.
				16. Mart. feria 2. Galil.	nam &	384. Embol. ordin. G.
	29	B	April. 2. 2. 13. 58. pomerid.	3. April. feria 1. J.	annus	354. Communis ord. J.
				4. April. feria 2. G.	25.	354. Comm. ord. G.
	30	A	Mart. 22. 11. 2. 35. pomerid.	23. Mart. feria 5. J.	Embok	355. Commun. abund. J.
				24. Mart. feria 6. G.		354. Comm. ord. G.
	31	G	Mart. 12. 7. 51. 12. matut.	12. Mart. feria 2. G.	ter.	385. Embol. abund. G.
				13. Mart. feria 3. J.		383. Embol. defici. J.
	32	F E	Mart. 30. 5. 23. 51. matut.	30. Mart. feria 1. J.		356. Judæis.
				31. Mart. feria 2. G.		355. Com. abund. G.
	33	D	Mart. 19. 2. 12. 28. pomerid.	20. Mart. feria 6. G.		355. Comm. abund. G.
				21. Mart. sabbato. J.		353. Comm. defici. J.
	34	C	Mart. 8. 11. 1. 51. ferot.	9. Mart. feria 3. J.	ter.	385. Embol. abund. J.
				10. Mart. feria 4. G.		384. Embol. com. G.
	35	B	Mart. 27. 8. 33. 44. ferot.	28. Mart. feria 2. G.		356. Galilæis.
				29. Mart. feria 3. J.		354. Comm. ordin. J.
	36	A G	Mart. 16. 3. 25. 1. pomerid.	17. Mart. sabbato. J.	bis.	383. Embol. defici. J.
				18. Mart. feria 1. G.		383. Embol. defici. G.
	37	F	April. 4. 2. 54. 1. matut.	4. Aprilis, feria 5. J.		355. Comm. abund. J.
				5. April. feria 6. G.		353. Comm. defici. G.
	38	E	Mart. 24. 9. 46. 17. matut.	24. Mart. feria 2. G.		356. Galilæis.
				25. Mart. feria 3. J.		354. Comm. ordin. J.
	39	D	Mart. 13. 8. 32. 14. ferot.	14. Mart. sabbato. J.	ter.	385. Embol. abund. J.
				15. Mart. feria 1. G.		385. Embol. abund. G.
	40	C B	April. 1. 6. 4. 53. ferot.	2. April. sabbato. J.		353. Comm. defici. J.
				3. April. feria 1. G.		353. Comm. defici. G.
	41	A	Mart. 21. 2. 53. 30. matut.	21. Mart. feria 3. J.		354. Comm. ordin. J.
				22. Mart. feria 4. G.		354. Com. ordin. G.
	42	G	Mart. 10. 11. 42. 7. matut.	10. Mart. sabbato. J.	ter.	385. Embol. abund. J.
				11. Mart. feria 1. G.		383. Embol. defici. G.
	43	F	Mart. 29. 7. 17. 26. matut.	29. Mart. feria 6. G.		355. Comm. abund. G.
				30. Mart. sabbato. J.		355. Com. abund. J.
	44	E D	Mart. 17. 6. 3. 23. pomerid.	18. Mart. feria 4. G.	bis.	385. Embol. abund. J.
				19. Mart. feria 5. J.		385. Emb. abund. G.
	45	C	April. 6. 1. 38. 43. pomerid.	7. April. feria 4. G.		353. Comm. defici. G.
				8. April. feria 5. J.		354. Comm. ordin. J.
	46	B	Mart. 25. 10. 27. 19. ferot.	26. Mart. sabbato. J.		355. Comm. abund. J.
				27. Mart. feria 1. G.		353. Comm. defici. G.
	47	A	Mart. 15. 7. 15. 56. matut.	15. Mart. feria 4. G.	ter.	383. Embol. defici. G.
				16. Mart. feria. 5. J.		383. Embol. defici. J.

55 Ex annis viginti, pro Neomenia civili Nisan, atque adeo pro die Paschæ, (nam cujusque mensis, ut diximus, dies prima & decima quinta eandem in feriam incidunt:) ferias Judæorum anni duodecim exhibent: octo anni omnino ferias Galilæorum: annus xxxi. xxxiii. xxxv. xxxviii. xliii. xlv. xlvii. qui Pascha dant in ג & ד & ה.

At, opponet aliquis, debuit decima quinta dies esse omnibus festa & solennis. Sane, sed in sua quibusque patria: in Galilæa, Galilæis: Judæis, in Juda & Jerusalem. Nemini debuit esse solennis, nisi juxta patriæ suæ ritum, ibi si degeret: hoc est, nisi ubi esset decima quinta dies. Non erat autem decima quinta dies in Jerusalem Galilæis: tametsi cum quintadecima dies in Galilæa numeraretur, ea die primis, ut loqui consuevimus, vespers, jus haberent sacrificandi agnum paschalem in Templo. Hoc contentos uno esse illos ibi oportuit: ceteroqui solennitatem simul ibi cum Judæis agerent. Ea igitur Galilæi Hierosolymis conditione fuerunt, qua apud nos ii, qui in aliena diocesi commorantur. Nam hi festum diem agunt pro more illius dioceseos, in qua degunt: tametsi in sua vel pridie actum sit, vel post die sit agendum. Alioqui quanta perturbatio foret, si in eadem civitate, atque sub iisdem subinde tectis alii diem festum agerent, alii eundem profanum haberent? Ita vere pronunciatum a Majemonide est, sub cælo Judaico, atque in Palestina, unicum fuisse diem festum Paschæ, in principio azymorum. Et vero unicum pariter diem festum Evangelia commemorant, Luc. xxi, i. Joan. xiii, i, 29. &c. Unum, inquam, Hierosolymis: cum & suum Galilæi in sua ditione proprium & peculiarem haberent: quo ipso die nimirum populares eorum, & ut parum Latino vocabulo utar, conterranei, quasi totius gentis nomine, Hierosolymis in Templo agnum mactarent.

Atque hanc ipsam traditionem jam vetustate præne obliteratam deformasse Talmudistas nonnemo fortassis haud immerito opinabitur, cum in Talmude Babylónico, cod. Pefachim, cap. iv. hal. 5. referant: *In Judæa servile opus fecerunt pridie Paschæ usque ad meridiem: at in Galilæa non.* Spectasse enim ritum veterem existimari possunt, cujus ad ipsos memoria quædam obscura pervenerit: tametsi vera illius ritus causa eisdem lateret. Quod nempe in annis *Badu* cum Pascha Galilæorum die uno Judaicum anteverteret, diem illum qui pridie Paschæ Judæorum fuit, Galilæos sacrum habere oportuit, vacuumque a fervili opere.

Sed & Tosaphta apertius, hoc est, additio Talmudica R. Chaija מ"ח ג', in cod. Pefachim, perek i. refert *Cuthæos aliquando Pascha suum observasse una die antequam Israëlita id facerent, aliquando una die posterius*: quæ plane ipsa esse regula *Badu* potest videri, quo sensu exposuimus: si, ut alibi Cuthæorum nomine Talmudici nunc Samaritanos intelligunt, nunc Christianos: ita loco isto Galilæi designantur: quod haud procul abesse a vero conjector aliquis forsitan arbitrabitur. Nec de Christianis ibi esse sermonem putabit: nec Samaritanos credet cum Judæis alternasse vices in Paschate celebrando: nec denique gentem aliquam potuisse illas alternandi Paschatis vices custodire, nisi & Neomenias quoque civiles eo quo diximus modo, nunc a conjunctione fiderum, nunc a פסח putata ductas iisdem vicibus alternaret. At nos, ne quid dissimulemus, valde piget Rabbínico niti testimonio: cujus nihilo minus suspensa sententia, quam auctoritas sit. Quare illud negligi spernique, cum certiora argumenta suppetant, non inviti feremus.

Non igitur, quod hætenus existimatum est, sic regulam *badu* accipiendam dicimus, ut feriæ quædam reiculæ statutz fuerint, quibus nefas esset occidi Pascha. Tantum ex pacto convento Judæ cum Israël distributas fuisse hebdomadis ferias dicimus: aliasque Judæis, Israëlitis alias fuisse attributas: diviso populo Dei in duas veluti turmas, propter angustias loci ac temporis: sive alia quacumque ex causa. Festum vero solennem a Judæis peractum fuisse decima quinta sui mensis primi die, cum pridie ipsi sibi Pascha mactassent: a Galilæis pariter decima quinta mensis sui primi die, tametsi uno die antequam posteriusve quam Judæi suas partes obirent. Primam vero diem azymorum omnibus ex æquo communem fuisse ex lege synagogæ sane prudenti: cum summum alioqui periculum esset, ne dum sub iisdem tectis habitarent tempore Paschæ Judæi & Galilæi, cives ac peregrini, Matth. xxvi, 18. de alieno fermentato ederent ii, quibus azymo vesci eo die lex divina imperabat. Eam ob rem octo fuerunt instituti dies azymorum, ex quo, ut diximus, initum fœdus est Galilæorum cum Judæis: sed lege divina imperati septem, Ecclesiastica sanctione octavus est additus.

Hæc ut apertiora fiant, subjicienda est oculis tabella Paschæ gemina: altera anni xxxii. quo Pascha primo loco Judæi: altera anni xxxiii, quo priore loco Israëlita, sive Galilæi, cum Christo Domino peregerunt.

Anno xxxii. dies azymorum.

Litt. Dom.	Mensis Rom. Aprilis.	Mensis Nisan. Galilæis.	Mensis Nisan. Judæis.	Dies hebd.	
d	12	13	14	Sabb.	Pascha mactatur ad vespem, pro Judæis.
E	13	14	15	Fer. 1.	Pascha Judæorum, primus dies azymorum, dies festus ac solennis. Ad vespem Pascha mactatur pro Galilæis.
f	14	15 ג	16	Fer. 2.	Pascha Galilæorum, dies azymorum secundus: in Galilæa, primus.
g	15	16	17	Fer. 3.	Tertius dies azymorum.
a	16	17	18	Fer. 4.	Quartus.
b	17	18	19	Fer. 5.	Quintus.
c	18	19	20	Fer. 6.	Sextus.
d	19	20	21	Sabb.	Septimus, festus ac solennis, magnus dies sabbati.
E	20	21	22	Fer. 1.	Octavus azymorum. Galilæis, qui ad diem festum convenerant, abire ex Urbe non licuit, nisi consummatum hisce diebus octo a primo solenni, ex lege divina, Deut. xvi, 8. quia collecta Domini est.

Mensis Nisan anni xxxiii.

Litt. Dom.	Mensis Rom. Martius.	Mensis Nisan. Galilæis.		Dies hebdomadae.
58 a	19			Feria 5. Neomenia vera in meridiano Hierosolymitano, hora 1. 14. 3". post meridiem. Itaque prima dies mensis Nisan apud Galilæos iniit post solis occasum. Judæi propter כד in diem posterum distulerunt.
b	20	1		Feria 6. Prima dies Nisan, festumque Calendarum, a vespere diei præcedentis, apud Galilæos. <i>Calenda.</i> 14. Reg. 14, 23. Mensis cavus.
c	21	2	1	Sabbat. Apud Galilæos <i>dies Calendarum secunda</i> , sive <i>secunda post Calendas.</i> 1. Reg. 22, 27, 34. sed dies prima mensis in Judæa, sive Kebia civilis, a vespere præcedente.
D	22	3	2	Feria 1.
e	23	4	3	Feria 2. Christus Lazarum suscitavit. Mox abiit in regionem juxta desertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat Pascha Judæorum. Joan. 11, 54, 55.
f	24	5	4	Feria 3.
g	25	6	5	Feria 4.
a	26	7	6	Feria 5.
b	27	8	7	Feria 6.
c	28	9	8	Sabbatum.
				JESUS ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, post solis occasum: vel istuc jam die antecedente venerat. Joan. 11, 1. Erat autem Bethania juxta Hierosolymam quasi stadiis quindecim. Joan. 11, 18. Cœnat ibi Christus. Ab ea cœna usque ad Pascha Judæorum, sex dies fluxerunt integri. Joan. 11, 1. Maria, soror Lazari, ungit pedes JESU, cum sabbato jam præterito nulla eam unctionem religio prohiberet. Joan. 11, 3.
D	29	10	9	Feria 1. Christus infidens pullo asinæ Hierosolymam ingreditur. Matth. 21, 1. Marc. 11, 2, 1. Luc. 19, 29. Joan. 11, 12. Redit vespere Bethaniam, cum duodecim. Marc. 11, 11.
e	30	11	10	Feria 2. Iterum Hierosolymam Christus regreditur, & videntes de templo ejicit. Matth. 21, 12. Marc. 11, 15. Vespere abiit extra civitatem, in Bethaniam. Matth. 21, 17. Marc. 11, 19.
59 f	31	12	11	Feria 3. Rursum venit Hierosolymam. Marc. 11, 27. Ea autem isto die dicit & agit, quæ reliquo capite Marci 11. ac deinceps cap. 11. & 11. continentur. Matthæi vero cap. 21, 18. ac deinceps usque ad cap. 26. Lucæ denique cap. 22. & 23. Cum autem esset JESUS in Bethania, in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, & fracto alabaistro effudit super caput ipsius recumbentis, inter cœnandum. Matth. 26, 6. Marc. 14, 3.
g	1 Aprilis.	13	12	Feria 4. Hunc diem Bethaniæ Christus transiit, Juda interim Hierosolymis cum summis sacerdotibus pacifice de Christo tradendo. Matth. 26, 14. Marc. 14, 10. Luc. 22, 3.
a	2	14	13	Feria 5. Dies decimaquarta mensis primi apud Galilæos, a vespere diei præcedentis. Hora nona, quam nos tertiam post meridiem dicimus, venit dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Luc. 22, 7. Venit dies azymorum, quia venit hora quando Pascha immolabant sacerdotes in Templo pro Galilæis: quod Pascha cum azymis edebatur. Primo die azymorum, Marc. 14, 12. Prima die azymorum, Matth. 26, 17. Ab hora nona, uti Pascha, ita dies azymorum primus inibat: ut in Talmude refertur, cod. Pesachim, cap. v. n. 1. cum cetera festa tantum a solis occasu initium haberent. Itaque ab hora nona Pascha, hoc est, agni mactatio. Eam ob rem Hierosolymis expurgatio fermenti ab hora sexta, hoc est, a meridie hujus diei cœpit: quod & in Talmude notatur, cod. Pesachim, cap. i. n. 4. ex R. Meir: Solent comedere

Litt. Dom.	Mensis Apri- lis.	Mensis Nisan. Galilæis.	Mensis Nisan. Judæis.	Dies hebd.
				dere fermentatum per totam horam quintam, & in principio horæ sextæ comburunt. Ab hora nona in Templo agni & hædi, ovesque bovesque mactantur a sacerdotibus & levitis, pro Phasæ & sacrificio paschali Israëlitarum.
				Mittit igitur Bethania Christus Petrum & Joannem in civitatem, qui parent Pascha. Matth. xxvi, 17. Luc. xxii, 8. <i>Apud te facio Pascha</i> , id est, volo apud te facere, hodie vesperi. Petrus & Joannes paraverunt Pascha, hoc est, agnum & azyma. Luc. xxii, 13. Nam locus jam paratus erat. Marc. xiv, 15. Luc. xxii, 12.
				Occidente sole Christus venit Hierosolymam. <i>Vespere autem facto, cum facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.</i> Matth. xxvi, 20. Luc. xxii, 14. Nam extra Ægyptum edi Pascha solitum est a discumbentibus. Post esum agni, Eucharistiam Christus instituit. <i>Ante diem festum Paschæ</i> , Joan. xiii. A Judæis deinde capitur, totaque fere nocte sistitur iudicio.
b	3	15	14	Feria 6. Prima dies azymorum, eademque decima quarta mensis primi apud Judæos, a vespera præcedentis diei: eadem dies <i>parasceves</i> . Luc. xxiii, 54. & <i>parasceve Paschæ</i> , Joan. xix, 14. Dies festus ac solennis in Galilæa.
				Circa horam nonam Christus extremum spiritum in cruce reddidit.
				In Templo Phasæ & sacrificium pro Judæis immolant sacerdotes ab hora nona: & Pascha manducant nocte prima cum azymis. Cessatio tamen operis servilis, tantum a solis occasu. Hinc mos Ecclesiæ fluxit, ut ab eadem hora nona festorum solennium vespere inchoentur: etsi non ab illa hora cessant operæ serviles.
61				<i>A sexta hora tenebræ factæ sunt super universam terram, usque ad horam nonam.</i> Matth. xxvii, 45. <i>Et obscuratus est sol.</i> Luc. xxiii, 45. Luna quoque defectionem passa est, ab hora quarta usque ad septimam. Plenilunium hora post meridiem quinta, 24'. 29". ex Grandamico.
				Cum fere sol occideret, cum jam sero esset factum, quia erat <i>parasceve</i> , quod est ante sabbatum, venit Joseph ab Arimathæa..... & petiit corpus JESU.... Joseph autem mercatus sindonem, & deponens eum involvit sindone, & posuit eum in monumento. Marc. xv, 42. Quia <i>parasceve</i> erat: non jam <i>parasceve</i> Paschæ: nam illa jam effluxerat, cum Pascha fieri, seu mactatio agnorum cœpit: sed <i>parasceve</i> sabbati, quæ & ἀπλὸς <i>parasceve</i> , Joan. xix, 31, 42. idcirco licuit sepelire mortuum. Quia sabbatum vero instabat, fuit properato opus. <i>Et dies erat parasceves, & sabbatum illucescebat</i> , hoc est, imminabat. Luc. xxiii, 54.
				<i>Alteram autem diem, quæ est post parasceven, convenerunt principes sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum..... Ait illis Pilatus: Habetis custodiam.</i> Matth. xxvii, 62. hoc est, post solis occasum, altera die jam incipiente, quæ post parasceven esse censetur ac reipsa est: magnus est enim dies sabbati. Dies secundus azymorum, festus dies ac solennis Paschæ Hierosolymis: <i>magnus dies sabbati</i> .
c	4	16	15	Sabbatum.
62				Christus Dominus in sepulcro jacuit toto die.
				Vespere illo sabbati, post solis occasum, cum adhuc aliqua lux esset, sed jam pertinens ad primam sabbati, & cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent JESUM. Marc. xvi, 1.
D	5	17	16	Dies Dominicus. Dies azymorum tertius. Christus resurgit diluculo. Marc. xvi, 2. Luc. xxiv, 1. Joan. xx, 1.
				Messis hordei primum hodie fieri cœpta, ut manipulus primitiarum hoc ipso die offerretur in templo. Levit. xxiii, 10, 11, 15.
e	6	18	17	Feria 2. Dies azymorum quartus.

Litt. Dom.	Mensis Apri- lis.	Mensis Nisan. Galilæis. Judæis.	Dies hebd.
f	7	19	18
g	8	20	19
a	9	21	20
b	10	22	21
c	11	23	22
D	12	24	23
e	13	25	24
f	14	26	25
g	15	27	26
a	16	28	27
b	17	29	28
c	18	1	29

Feria 3.

Dies azymorum quintus.

Feria 4.

Dies azymorum sextus.

Feria 5.

Dies azymorum septimus, festus ac solennis in Galilæa.

Feria 6.

Dies azymorum octavus, festus ac solennis Hierosolymis.

Sabbatum.

Domin.

Feria 2.

Feria 3.

Feria 4.

Feria 5.

Feria 6.

Sabbatum.

Dies prima Ijar, seu mensis secundi, festumque Kalendarum apud Galilæos tantum.

Christi temporibus octo dies fuisse azymorum, & regulam Badu jam tum receptam, ex Luca in Actis colligimus.

Sed jam id doceat Lucas ipse, quod conquistis undique argumentis magno labore videmur adstruere: & octo videlicet jam Christi temporibus azymorum dies fuisse: & proinde alium in annis *Badu* fuisse diem primum azymorum, alium festum Paschæ. Nam Act. xii, 1. *Misit Herodes rex manus, inquit, ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio. Videns autem quia placeret Judæis, apposuit ut apprehenderet & Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem..... volens post Pascha producere eum populo.* Jam inierant dies azymorum, cum Petrum Herodes apprehendit: nondum tamen Pascha: hoc est, nondum dies festus Paschæ, qui dies festus sequebatur mactationem Phase a Judæis factam. Ergo tunc dies octo azymorum fuerunt: unus qui Pascha Judæorum antecederet, quoniam idem esset Pascha Galilæorum, ut diximus, ex sanctione Synagagæ: deinde septem continui apud Judæos ex lege divina. Eximie certe congruit ratio temporum, maximamque lucem affert tum verbis Lucæ, tum huic nostræ interpretationi. Nam quo hæc demum anno contigerunt? *Æræ Christi quadragesimo tertio, Claudii Imp. tertio*, ut diximus in libro de nummis Herodiadum. At erat annus ille, quo Petrus Christi vicarius ab Herode Galilææ tetrarcha detentus est, æque *Badu*, atque annus quo ipse Christus ab eodem Herode spretus est: Novilunio medio tunc scilicet incidente, ut Paulus Middelburgensis prodidit, in diem xxix. Martii feriamque sextam, hora 9 14 46 matutina. Unde ex regula n^o de qua jam diximus, iterumque dicturi sumus, Pascha seu xv. dies a conjunctione media, xxi: Aprilis fuit, feria sexta, littera Dominicali F. Sunt qui Herodis obitum usque ad annum xlii. differant: perperam quidem, sed tamen nihil interest: cum sit annus ille etiam æque *Badu*, ut ex indiculo superius posito perspicuum est. Quare ut anno Christi *σαυωσιμω*, sic isto xlii. pariter, quod hic apertissime a sancto Luca tradi videtur, jam tum usu recepta fuit regula *Badu*, ex qua dies octo azymorum sequuntur: & dies azymorum prima, seu Pascha Galilææ, die uno Pascha Judæorum, sive Pascha *κατ' ἐξοχην* antecessit. Apprehendit enim Petrum Herodes, cum jam cœpissent dies azymorum: hoc est, die primo azymorum, quo & Christus olim in crucem actus. *Erant dies azymorum*, id est, jam inierant: sicuti si quid die Paschæ gestum narramus, dicere consuevimus, erant dies Paschales: erat hebdomada Paschæ. Voluit autem idem post Pascha, hoc est, non statim post die primæ diei azymorum, sed die perendino: non in die festo, quo nefas iudicium capitis exercere: sed post diem festum Paschæ, qui proxime con-

junctus erat cum die primo azymorum, in Petrum animadvertere. In sacris quippe litteris, ut diximus, vox Paschæ nihil aliud sonat, præter mactationem agni, vel diem festum ei coherentem: septem continuos dies azymorum, in omni vetere ac novo Testamento, aut apud Josephum, aut in libris etiam Rabbiorum, ne semel quidem significat: ne quis forte hos dies a sancto Luca designari temere suspicetur. Dies septem vel octo sunt azymorum: nam est ea res jam in confesso. At Pascha diei unius celebritas, non plurium fuit olim, aut est etiamnum apud Judæos, uti est apud nos. Ut cetera fileam argumenta, Lucam audiamus, cap. xxi, 1. *Appropinquabat dies festus azymorum, qui dicitur Pascha.* Hoc fuit dicere, dies primus festus azymorum, (nam de primo loquitur) dicitur Pascha: at ille solus: nullus præter istum. Novissimus ipse dies, tametsi festus & ipse similiter, tamen non dicitur Pascha similiter, sed azymorum dies: nedum ceteri dies interjecti. Origenem audi, si lubet, vel quisquis est auctor homiliæ ix. in Leviticum: *In mense primo, inquit, ALIA SOLEMNITAS PASCHÆ, ALIA AZYMORUM: licet conjuncta videatur azymis Paschæ solemnitas. Principium enim azymorum ad finem Paschæ conjungitur. Pascha autem ILLE SOLUS DIES APPELLATUR, IN QUO AGNUS OCCIDITUR.* Reliqui vero azymorum dies appellantur. Et brevius in Matthæum, tract. xxxv. *Et DIES quidem PASCHÆ UNA ERAT, azymorum autem septem, connumerata videlicet die Paschæ cum ceteris sex.* Kalendaria ipsa Judæorum hodierna solum diem primum festumque azymorum Pascha vocant. Ergo neque in isto Actuum loco aliud intelligi, salvo verborum nativo sensu, fas est. Nam quo quis jure eo sensu vocem in sacris litteris accipiat, cui sensui neque sacræ ipsæ litteræ, neque ulla ex iis quæ diximus monumenta suffragantur? Pascha Judaicum unus dies est: cur? quia agni esus, quem vox ista Phase seu Pascha indicat, uno die peragitur. Pascha Christianum plurium viceversa dierum est: quid ita? quod intra eos dies fas est cuilibet sacræ Eucharistiæ perceptione Pascha celebrare. Quo quis jure igitur Pascha Judaicum, de quo scriptores sacri loquuntur, plurium esse dierum velit, quia Christianum plurium dierum est, cum sit ratio & conditio utriusque dispar?

Neque vero Herodes, qui prima die azymorum & Jacobum gladio occidisset, & Petrum apprehendisset, aut religioni duceret tertia quartave azymorum die Petrum producere populo: aut post septimum diem iudicium prorogaret: præsertim cum excepto die primo ac novissimo, ceterorum dierum neque tunc esset, nec sit etiamnum apud Judæos celebritas alia, nec sit etiamnum apud Judæos celebritas alia, quam quæ apud nos est dierum infra octava, exempli gratia, Epiphaniæ vel Ascensionis.

Quod si hæc autem a nobis cum similitudine veridicuntur.

dicuntur, apparet simul ex eo primum Neomeniam civilem non *δὲ τῆς φάσεως* fuisse petitam, sed a media conjunctione siderum. Nam si a conspectu Lunæ Neomenia civilis eo anno quadragesimo tertio initium caperet, non in feriam sextam, ut posuimus, sed in sabbatum feriamve primam incurreret: atque adeo Pascha similiter: nec esset annus ille *Badu*, hoc est, non esset ullus eo anno dies azymorum ante diem festum Paschæ: quod aperte sancti Lucæ auctoritati adversatur. Deinde promptum est ex eo quoque agnoscere, eodem plane modo declarari a Matthæo Marco, & Luca, annum Christi *σαυωσιμον*, *Badu* fuisse, quo istum quadragesimum tertium æræ Christianæ a Luca in Actis.

X. De anno Judaico.

QUORUM autem nunc quoque sunt in usu apud Judæos regulæ *Badu* similesquæ antea allatæ, cum nullæ sint hodie in peragendo Paschate Judæorum atque Israëlitarum vices? Illud, opinor, in causa est, quod cum sint illi vetustarum consuetudinum retinentissimi, & illi quidem qui extra Palæstinam degerent, festa geminarent, uti diximus, ut eos dies sacros haberent, quos & Judæa pro sacris & Galilæa observaret: nunc, perinde atque olim, utroque retinent: tamen ratione aliquantum dispari. Nam cum olim ex Kalendariis scirent ii, qui erant *ἐν τῇ Ἀγαπορῇ* positi, utra Natio priores obiret in Templo vices, & eas mutari subinde vices oporteret: illos ipsos dies festos observarunt, quos in Palæstina servari mos fuit. Ubi vero has vices nec retineri oportuit sacrificio sublato, nec licuit: festa quidem nihilominus Judæi geminarunt, ut par fuit, ne Galilæos offenderent ritu vetere abrogato: & illas sibi ferias in Pascha usurparunt, quas olim ex pacto convento cum Galilæis alternabant: hoc est, quatuor reliquas extra *Badu*. Quoniam vero & potior natio Judæa esset, nec spes ulla reliqua superesset ad sacrificia postliminio redeundi, nec jam alia idcirco conditio foret eorum qui in Palæstina versarentur, alia eorum qui essent toto orbe sparsi: nec proinde jam interesset, festo geminato dignoscere, uter Judæorum dies proprius diceretur, uter Galilæorum, cum sacrificio locus non esset: idcirco tum in Neomenia anni ineuntis in Nisan, atque in Pascha, tum in reliquis totius anni festis, priores semper omnibus annis partes occupaverunt: retenta nihilominus lege *Badu*, quæ Christi temporibus una in usu erat: & *Adu* præterea excogitato, definitoque dierum numero, quibus menses a Nisan ad Tisri constarent.

Quare delectus ille feriarum, aliarumque resectio, non eo fine a Judæis usurpatur, ne duo sint festa continua, ut quibusdam placuit: neque enim duo triave festa conjuncta Judæi magis quam Christiani reformidant. Nam, ut omittamus quæ sunt ea de re dicta superius, cum Pentecoste feria prima est, (id quod contingit, quoties in sabbatum incurrit Pascha, ut anno Christi *σαυωσιμον*) & cum Pascha, Atzereth, Festum Sortium, Encaniave in feriam primam similiter cadunt, quæ una sabbati appellatur: sabbatum certe antecedens altero festo consequente excipitur. Et cum Atzereth Israëliticum, feria quinta celebratur, sexta Judaicum, sabbatumque consequitur, tria tunc ibi festa continua sunt. Non ea igitur causa est, cur regulam *Badu* Judæi hodieque retineant. Sed *πατροπαράδοτος* & vetustissima lex, ab istis constantissime servata perseverat, ne alia feria primum diem Neomeniæ Nisan & Paschæ peragant, quam quæ in regno Juda & Hierosolymis, hoc est, apud majores suos, festa dies & solennis fuit. Quod eo præterea consilio retinuisse possunt videri, ut eo argumento se vere Judæos, maximaque ex parte saltem e regno Juda oriundos esse profiterentur, non ex Israël sive Galilæa.

Sciscitabitur quispiam hoc loco, an prisca Judæi in anno digerendo mediarum tantum conjunctionum solis ac Lunæ rationem habuerint, ut hac ætate faciunt, an etiam verarum. Cui priusquam satisfaciamus, ut appareat quam dispar sit mensium dispositio, cum mediæ, & cum veræ conjunctionis respectus habetur, placet annum Christi xxxi i. qui & supremus ejus vitæ fuit, exempli causa proponere ante oculos, mensesque singulos illius anni, secundum utroque Lunæ motus repræsentare.

Ante omnia autem statuenda est regula *Π' Iach*, ut vocant, sive horarum 18. de qua jam aliquid strictim delibavimus observatione quinta. Nam apud veteres æque Judæos hanc usu receptam fuisse, atque apud eos qui nostra hac ætate degunt, & ab illis ad istos transmissam, idcirco ponimus: quoniam cum aliqua certe statuenda regula fuerit ad Kebiam, hoc est, ad Neomeniam civilem definiendam, ecquando Molad antecedere Kebia deberet, ecquando subsequi: nulla plane simplicior aut certior, magisve obvia & expolita quam ista videatur. Adde alterum ab eventu argumentum: quod, ut inferius patebit exemplo non uno, adsignantur perfacile omnes festi dies in sacris litteris appellati, hæc si regula diligenter & constantissime observetur: de quibus, si ab hac lege discesseris, certi definiri omnino nihil possit.

Sic igitur Judæi sciscunt: Si Neomenia incidat hora 18. vel postea, hoc est, ipso meridie, vel post meridiem, (nam dies illi inchoant ab hora sexta vespertina,) tunc prima dies mensis censetur a vespere consequente: si prius, hoc est, si ante horam 18. quæ nobis meridies est, tunc ab antecedente vespere prima dies putatur. Quæ lex hanc habere causam videtur: quod tametsi dies festus integer a vespere ad vespem usque perductus noctem diemque complectitur, tamen proprie dies festus de ipsa luce intelligitur, nocte veluti minime computata, cum de die festo agatur: interdum enim, non de nocte, feriari plerumque dicimur. Quamobrem si dies Neomeniæ, qui interlunium debet includere, illud ante meridiem exhibet, hoc est, ante potiore diei partem exactam, illa dies cum nocte antecedente prima dies mensis erit: si post meridiem, erit lux ea tricesima mensis antecedentis, tricesimumque sabbatum: & conflabit eadem festum Neomeniæ cum nocte sequente.

Hoc illi de mense Tisri, quem nunc primum anni 68 mensem constituunt, his verbis tradere consueverunt: Si Molad Tisri fuerit, exempli gratia, 2, 20, 504, Kebia erit 3. Hoc est, si novilunium medium, *מולד* molad mensis septimi, incidat in feriam secundam, hora 20 helakim 504 (sive nostro more, hora 2 post meridiem, 58 minutis: nam horam illi dividunt in partes 1080, quas helakim vocant.) Neomenia civilis, seu prima dies mensis erit feria tertia, a vespere antecedente. Eamque formam Neomeniarum in mense primo statuunt, quam esse volunt regulam ceterorum. A prisca porro Judæis ad Nisan potissimum referebatur, quando anni principium hic mensis fuit: & ad alios deinde menses hanc legem similiter transtulerunt.

Fuit autem Nisan Judæis, *principium mensium, primus in mensibus anni*, Exod. x i i, 2. usque ad vastationem urbis & ædis sub Vespasiano. Tunc enim primum Græcæ morem in Oriente receptum secuti sunt, annum ab autumno inchoandi. Ante illa autem tempora, maxime post legem a Deo latam per Moysen, annum a Nisan semper auspicatos fuisse, ut de nummis sileam, Machabæorum liber primus docet: qui dum res bello gestas enarrat, æramque sequitur Græcorum, a Nisan annum nihilominus inchoat: tametsi Græci, quorum erat hæc æra propria, ab autumno auspicarentur æram & annum. Nam quod legitur Exodi x x i i, 16. *Solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges*

tuas de agro. Et quod idem est, Exod. xxxiv, 22. & solennitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur; non annum civilem exeuntem ineuntemve denotat: sed, ut ita loquar, annum annonarium, uti nos consuevimus dicere annum uberem, pro annona ubere. Enimvero festum illud Tabernaculorum est, de quo Levit. xxi, 39. *A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem diebus &c.* Quod si initium anni civilis mensis Tisri foret, non diceret Moses, solennitatem quæ incidit in diem xv. ejusdem mensis, in exitu anni sedem habere: diceret, in principio potius. Ergo exitus anni pro ratione proventuum eo loci dicitur: & annonarium, ut diximus, Moses annum intellexit, cum ferendi tempus imminet: quo ex anni cardine computari annum sabbaticum & jubileum idem præcepit, Levit. xxv. In ipso Talmude Nisan initium anni censetur pro regibus & solennitatibus. In Ægypto tamen

quamdiu fuerunt ante Exodum, morem regionis illius secuti sunt: uti multis postea sæculis ibidem Græcum morem imitati sub Ptolemæis, annum a Tisri inchoarunt, dum Judæi interim in suo regno a Nisan inciperent: ut testatur liber secundus Machabæorum, ad fratres in Ægypto inscriptus, cum ea anni forma quæ esset in usu apud eos ad quos liber mittitur: quos de temporibus rerum in Judæa gestarum accurate ac diligenter & pro capitu suo oportuit edoceri. Sed statim post Exodum ad veterem morem, qui Chaldaicus quoque fuerat & Idumæus, Dei jussu denuo sunt revocati.

His ita positis, mensium ordo quis fuerit anno xxxii. & xxxiii. si una cum regula Π', de qua jam diximus, medios Lunæ motus, mediasque conjunctiones Judæi respexerunt, ex calculo Pauli Midelburgensis exhibemus. Horas more Gallico a nocte media computamus.

Neomenia media & civiles, anno xxxii.

Neomenia media.					
	D.	H.	M.	S.	
Mart.	30	5	23	51	matut.
April.	28	6	7	54	ferot.
Maji.	28	6	51	57	matut.
Jun.	26	7	35	1	ferot.
Jul.	26	8	20	4	matut.
Aug.	24	9	4	7	ferot.
Sept.	23	9	48	10	matut.

Festum Neomeniæ mensis septimi, ad recordationem prosperæ fortunæ, qua Joseph cum filiis Israël usus est in Ægypto, temporibus Pharaonis, Psal. Lxxx.

Oct.	22	10	32	13	ferot.
Nov.	21	11	16	16	matut.
Dec.	21	0	0	19	matut.

Neomenia civiles.			Menses Judaici
Mart.	30		Nisan plenus.
April.	29		Ijar cavus.
Maji.	28		Siwan plenus.
Jun.	27	a vespere precedente	Tamuz cavus.
Jul.	26		Ab plenus.
Aug.	25		Elul cavus.
Sept.	23		Tisri plenus.
Oct.	23		Marcheswan cavus.
Nov.	21		Casseu plenus.
Dec.	21		Thebet plenus.

Dies xv. Decembris fuit xxv. mensis Casseu, idemque festum Encaniorum in Hierosolymis, de quo 1. Mach. iv, 52. 2. Mach. 2, 16. & Joan. x, 22. & hiems erat. Festum per octo dies celebratur. Si-

mul quoque festum Judith agitur, teste Leone Mutinensi, parte III. cap. ix. quamvis, ut idem ait, reportatam a Judith de Holoferne victoriam ad aliud anni tempus nonnulli non immerito referant.

Anno xxxiii.

Neomenia media.					
	D.	H.	M.	S.	
Jan.	19	12	44	22	pomerid.
Febr.	28	1	28	35	matut.
Mart.	19	2	12	28	pomerid.
April.	18	2	56	31	matut.
Maji.	17	3	40	34	pomerid.
Jun.	16	4	24	37	matut.
Jul.	15	5	8	40	ferot.
Aug.	14	5	52	43	matut.
Sept.	12	6	36	46	ferot.
Oct.	12	7	20	49	matut.
Nov.	10	8	4	52	ferot.
Dec.	10	8	48	55	matut.

Neomenia civiles.			Menses Judaici
Jan.	20		Schebat cavus.
Febr.	18		Adar plenus.
Mart.	20	a vespere precedente	Nisan cavus.
April.	18		Ijar plenus.
Maji.	18		Siwan cavus.
Jun.	16		Tamuz plenus.
Jul.	16		Ab cavus.
Aug.	14		Elul plenus.
Sept.	13		Tisri cavus.
Oct.	12		Marcheswan plenus.
Nov.	11		Casseu cavus.
Dec.	10		Thebet plenus.

Anno xxxiv.

Jan.	8	9	32	58	ferot.
Febr.	7	10	16	2	matut.
Mart.	8	11	1	51	ferot.

Jan.	9	a vesp. pr.	Schebat cavus.
Febr.	7		Adar plenus.
Mart.	9		Nisan cavus.

Apparet annum xxxii. Judaicum fuisse 355. dierum: mensium plenorum septem, cavorum quinque: annum xxxiii. per se ordinarium futurum fuisse, dierum 354. mensium plenorum sex, totidem cavorum: si medii tantum motus Lunæ servarentur. Nunc annus xxxii. proponendus est ex veris motibus verisque conjunctionibus Lunæ cum Sole: quas

accepimus a P. GOUVE, in hoc LUDOVICI MAGNI Collegio Mathematicarum artium Professore, ad meridianum Parisiensem aptatas. Has autem ut meridiano Hierosolymitano accommodaremus, singulis adjecimus horas 2. 38 min. Horas a media nocte computamus.

Tabula verarum Neomeniarum anni xxxii. in meridiano Hierosolymitano.

71

Neomenia vera.

	D.	H.	M.	S.	
Mart.	29	10	42	50	ferot.
April.	28	9	56	13	matut.
Maji.	27	10	23	46	ferot.
Jun.	26	12	1	15	pomerid.
Jul.	26	2	55	55	matut.
Aug.	24	7	23	0	ferot.
Sept.	23	12	21	16	pomerid.
Oct.	23	4	46	12	matut.
Nov.	21	7	31	34	ferot.
Dec.	21	7	44	8	matut.

Neomenia civiles. Menses Judaici.

Mensis Adar cavus præcessit, ultimus an. xxxi. Judaici embolimæi.

Mart.	30	Nisan cavus.
April.	28	Ijar plenus.
Maji.	28	Siwan plenus.
Jun.	27	Tamuz cavus.
Jul.	26	Ab plenus.
Aug.	25	Elul plenus.
Sept.	24	Tisri cavus.
Oct.	23	Marcheswan plenus.
Nov.	22	Casseu cavus.
Dec.	21	Thebet plenus.

Anno xxxiii.

Jan.	19	6	30	55	ferot.
Febr.	18	5	40	19	matut.
Mart.	19	1	14	3	pomerid.

Jan.	20	Schebat cavus.
Febr.	18	Adar plenus.
Mart.	20	Nisan.

Annus ita digestus constat similiter mensibus plenis septem a Nisan usque ad Nisan; & quinque cavus: ac proinde diebus 355. tametsi non pariter ordo servatur alternorum, hoc est, plenorum cavo-

rumque mensium: sive quorum alii sint xxx. alii xxi. dierum.

In utraque anni forma ex æquo occurrunt anni deficientes, ordinarii, & abundantes, tum communes, tum embolimæi.

Annus communis	Deficiens	} est dierum	353.
	Ordinarius		
	Abundans		
Annus embolimæus	Deficiens,	} dierum	383.
	Ordinarius,		
	Abundans,		

Embolimorum administratio his vocibus continetur: *Ter, ter, bis: ter, ter, ter, bis:* vel, quod eodem recidit, *ter, ter, ter, bis, ter, ter, bis:* hoc est, intra annos xix. includuntur embolimæi septem, nunc tertio tantum anno, nunc altero: hoc ordine: 3. 6. 8. 11. 14. 17. 19. vel isto: 3. 6. 9. 11. 14. 17. 19. Annum embolimæum Judæi *שנה מעברת* *schana mehubberet*, hoc est, annum gravidum seu prægnantem, non illepidam vocis translatione, nuncupant. Hunc vero mensium prægnantium ordinem hodieque apud eos receptum, ut olim, ex æquo observaret, anni forma, tum quæ ex veris, tum quæ ex mediis conjunctionibus concinnaretur. Mensis porro embolimi, sive intercalaris, orta ex eo necessitas est, ne festa certis mensibus lunaribus affixa, toto anno vagarentur: & quod celebrari debuit vere primo, ut Pascha, celebraretur æstate, autumno, & hieme: ut fit in anno Arabum & Turcarum, qui mere lunaris est, atque adeo vagus ac solutus: cum apud Judæos per embolismum fiat annus quodammodo solaris, ubi modo ex duodecim, modo ex tredecim Lunæ orbibus periodisque conficitur.

Ecquando autem mensem intercalari inferique oporteret, ipsa Luna cum Sole semper admonuit: quæ primum anni mensem dare non potuit, si plena futura esset ante æquinoctium peractum: quod alioqui bis Pascha celebraretur certis quibusdam annis, aliis omitteretur omnino: nisi constanti lege caveretur, ne ante æquinoctium decimaquinta dies mensis primi, atque adeo mensis primus ipse censeretur. Quamobrem posito veris æquinoctio die xxxii. Martii, ut erat anno xxxiii. æræ Christianæ, Luna nascens ante diem viii. Martii post meridiem, quo articulo idonea est Neomeniæ civili constituendæ die nona, non posset esse luna Paschalis: sed posteriori Adar proinde, sive tertio decimo mensi, & anno em-

bolimæo esset assignanda. Itaque de anno embolimæo Luna ipsa per se, ut diximus, cum Sole semper admonuit: atque adeo qui ordo embolimæorum nunc est in usu, eundem semper receptum fuisse oportet: nequicquam aliter statuente R. Eliezer, cap. viii. quem virum haud diu post Christi mortem vixisse Rabbini sapulantur: Morinus autem pag. 378. *impostorem* vocat, probatque non scripisse ante annum dccc.

Nam quod Mullerus cum Rabbini quibusdam ait, stante republica Judæorum constitutos fuisse certos judices, quibus commissæ esset rei annariæ & festorum cura: qui, si animadverterent fruges esse ferotinas, intercalarent isto anno, *ut frumentum maturum esset*, ex quo manipulus offerretur die xvi. Nisan: tum frigidis insulsisque Talmudistarum conjecturis adnumerandum est: tum præva ac præpostera interpretationi legis. Neque enim observare novas fruges Hebræi jussi sunt Deut. xvi, i. sed *mensum novarum frugum, & verni primum temporis*, hoc est, mensem quo solent novæ ac primæ fruges maturescere: *quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte*. Mensis ille autem, quoeductus est Israël de Ægypto, repræsentari accurate non potuit, aliud si spectaretur, quam vernum æquinoctium: quo tempore ver exhibere in Judæa semper novæ fruges solent:

Enimvero *luminaria celi*, sol & luna, a Mose, vel ab ipso potius Deo assignata sunt, ut essent *in signa & tempora, & dies, & annos*. A cælo igitur anni principium, mensisque primi, & verni temporis, repetendum esse, non e terra & agris, Judæi veteres auctore Deo didicerunt. Finge enim animo, anno Christi supremo, exempli gratia, sive xxxiii. feram fuisse fructuum maturitatem, factumque propterea annum xxxiii. Judaicum embolimæum: subsequen-

sequente vero anno xxxiv . tempestivæ maturitatis fruges fuisse : foret annus ille xxxiii . Judaicus lunarium syzygiarum seu mensium dumtaxat undecim, quod est absurdum. Solius igitur æquinoctii, ac Lunæ non ante id tempus orbe pleno conspicuæ, habitam fuisse rationem necesse est : observatumque *mensē novarum frugum*, non fruges novas : quippe quas nemo dubitaret in aliquo saltem Judææ agro exorituras esse plus ad manipulum in Templo unum suo die offerendum.

74 Addunt recentiores Judæi varias de anno leges, quem ea forma concinnant, ut medias quidem Solis ac Lunæ conjunctiones sequatur : nec tamen Neomeniam Nisan, ac proinde Pascha, veteri more, quæcumque feria repræsentet conjunctioni lunarium proxima : (nam sic olim fieri consuevit, eo quod hanc feriam sin minus Judæi, Galilæi certe sibi sumerent :) sed ea semper feria exhibeat, quæ esset olim propria Judæorum : hoc est, qualibet extra *Badu*, sive extra ferias 2. 4. 6. Eam ob rem mensium a Tisri ad Nisan Neomenias differunt & antevertunt, pro eo ac necesse est, ut Paschati idonea se offerat Neomenia Nisan : hoc est, ne sit *Badu* : mensesque eam ob rem pro arbitrio vel plenos efficiunt, vel cavi.

Adhibent præterea regulas duas, *Garad*, & *Batubakphat*, quæ quasdam Neomeniarum dilationes invehunt, efficiuntque ne vel annus communis sit dierum 356. vel embolimus 382. Judæi autem veteres, dum servarent inter se Neomeniarum illas, quas diximus, vices, minime repudiarent, cum res ita posceret, illam appendicem diei unius, & annum proinde 356. dierum : quamquam infrequentius accideret, & anno sive sequente, sive superiore, sive utroque, tunc deficiente. Nam annus hujusmodi περὶ μέρους Judæis quidem fuit annus xxxiii . Galilæis autem annus xxxv . & xxxviii . Sed intra annos viginti, quos superius descripsimus, semel tantum Judæis, Galilæis iterum illo diei unius auctario opus fuit. Sic autem diem unum adjici, eo minus mirum debet videri : quod idem ipsum & Græcis solenne fuisse Tullius refert, libro 2. in Verrem, n. 129. *Est consuetudo . . . Græcorum, quod suos dies mensesque congruere volunt cum solis Lunæque ratione : ut nonnumquam, si quid discrepet, eximant unum aliquem diem, aut summum, biduum ex mense . . . item nonnumquam uno die longiorem mensem faciant, aut biduo.* Nunc vero, cum sublata illa sunt, quas diximus, sacrificiorum vices, opportune Judæi rejiciunt annum communem dierum 356. quippe quem sola religio, ac necessitas ejusmodi vices observandi, olim invexisset.

75 Quas porro leges hodie Judæi observant, formam illa quidem & ordinationem præbent anni Judaici artificiosissimam atque eximiam. At forma veteris anni Judaici multo simpliciter fuit : cum nihil illi aliud satagerent, quam ut Neomeniam a lunarium conjunctione computarent, quamcumque illa in feriam caderet : siquidem hæc feria si Judæis non placeret, eam arriperent Galilæi : nec delectus feriarum esset ullus per se pro Neomenia, extra Nisan & Tisri : quo utroque mense eadem feriæ reiculæ habitæ sunt a Judæis, & alia idcirco apud aliam gentem Neomenia, aliud Pascha, alia dies Expiationum, alia denique Scenopægia fuit. Nunc vero cum Pascha sit unum, nec illud umquam cadere in *Badu* patiantur, tametsi a conjunctione media lunarium statuere se Neomeniam civilem seu Kebiam præ se ferant : & *Adu* præterea excogitarint, ob rationes allatas, aliasque quas dicemus : idcirco multiplices statui leges oportuit, ad ferias Neomeniarum quales desiderant obtinendas.

Olim in mensibus plenis, festum Kalendarum primo die mensis integro peragebatur, noviluniumque complectebatur, quo anno quibusque mensibus ad conjunctionem lunarium respectum haberent. Item in cavis mensibus, qui alterum similiter cavum proxi-

me sequerentur. Cum vero mensis plenus cavum antecederet, tunc lux tricesima mensis pleni, cum nocte mensis cavi connectebatur, ut ex utraque existeret festum Neomeniæ : quoniam in ea tricesima luce, $\text{ἐν τῇ καὶ τριάκοντῃ}$, hoc est, novissima primaque luna contineretur. At ubi φάσις putatæ respectus haberetur, eadem ibi illius ratio fuit, atque alibi ἡ συνόδος . De Palæstina loquimur. Nam quæ demum extra Palæstinam consuetudo Neomeniæ geminandæ fuerit, jam superius diximus.

Roget hic igitur aliquis, utram veteres Judæi viam amplexi fuerint anni digerendi : eamne quæ medias conjunctiones respicit, an eam quæ veras. Omnino enim sunt articuli quatuor, a quibus desigi statuique Neomenia possit. 1. Conjunctio vera lunarium. 2. Conjunctio media. 3. φάσις vera, sive primis lunæ conspectus, cum primum e radiis Solis emergit. 3. φάσις putata, hoc est, non vaga & mutabilis, quæ-76 lis est vera φάσις , sed uni certo diei affixa : secundo, exempli gratia, post alterutram conjunctionem diei, servata regula *Iach*. De φάσει vera jam ostendimus observatione quinta, non posse illius respectum haberi in mense componendo. Putata autem ac veluti media φάσις dubium non est, quin alterutri conjunctioni posthabita fuerit, nisi ratio aliqua φάσις hujusmodi adscisci subinde cogeret : quippe cum neque definiri media φάσις illa posset, quin prius conjunctio alterutra nosceretur : & propius mensem cælesti cursui conjunctionis utriusque observatio accommodet, quam ἡ φάσις . Quid vera conjunctio, quid media sit, diximus observatione quinta. De conjunctione autem vera querere supervacuum potest videri : quod immensi ac propemodum infiniti laboris est, conjunctiones Solis ac Lunæ veras investigare : nec tamen majoris fere operæ pretii, sive ad Neomenias statuendas, sive ad cyclum decemnovenalem conficiendum, quo Solis ac Lunæ ad idem ferre punctum reversio agnoscat, quam si media tantum conjunctiones adhibeantur, quæ sunt præ istis cognitu facillimæ. Ex quo gemino capite factum est, ut nulla prorsus natio, quæ quidem sit alicujus nominis ac famæ, veras spectet conjunctiones lunarium in mensibus digerendis. Itaque absonum vel eo nomine credi potest de Judæis aliud suspicari.

Equidem eos opinor primis temporibus usque ad captivitatem Babylonicam, observata quam accuratissime possent, die & hora conjunctionis veræ lunarium mense primo, vel alio quopiam anteriore : quæ tunc saltem potuit dignosci facile, cum haud multo antea defectus aliquis siderum, maximeque Solis, contigisset : emendatoque subinde errore, si quis irrepsisset, talium defectionum admonitu : pro reliquis deinde Neomeniis constituendis, crassiore ac simplici methodo alternis fere contentos mensibus fuisse, plenis cavisque, & intercalari mense subinde infisso, de quo similiter æquinoctium vernum admoneret. Quod etiam de ipsis Regum temporibus credi non prohibent ea, quæ referuntur III. Reg. IV, 7. & I. Paral. XXVIII. ut est a Scaligero animadvertum, in Isag. can. lib. III. pag. 265. 266.

Si quid autem a Chaldæis edocti accuratius fuerint in captivitate, quid aliud quam medias saltem conjunctiones didicerunt, ut inde certius Neomenias civiles Kebiasve figerent? Nam erat ea cognitio, cum perutilis ad legem religiosius scrupulosiusve custodiendam, tum nulli errori obnoxia : quod illæ lunares syzygiæ, conjunctionesque mediæ, immutabili semper ordine progrediuntur : adsignatis unicuique diebus 29. horis 12. 44' 3" 20" sive, ut Judæi loquuntur, horis 12. *helakim* 793. Cum esset autem illa peritia mediorum Lunæ motuum a vulgi captu remota, ac penes judices e Synedrio selectos : fuit ejusdem sacri Senatus Kalendaria instituere : uti nos consuevimus annis singulis, ad festa & jejunia dignoscenda.

Enim-

Enimvero nomina mensium a Chaldæis fuisse accepta nemo debet inficias ire: siquidem quæ nunc usurpant, ea in sacris litteris ante tempora captivitatis Babylonicæ non occurrunt, sed longe diversa. Mensis *Ziu*, qui secundus, III. Reg. VI, 1. nunc Ijar est. *Ethanim* mensis septimus, III. Reg. VIII, 2. nunc est Tisri. *Bul* mensis octavus, III. Reg. VI, 38. nunc Marcheswan appellatur. Et fortassis qui nunc Nisan est, Exod. xxxiv, 18. *Abib* nomen habet: nisi vox ea, ut aliis placet, pro epitheto mensis primi ponitur. Cur autem mutarent nomina mensium, nisi prioris simul calculi rationem mutarent? Alia profecto esse causa non potuit: nisi quod a quibus mensuri Lunæ cursus rationem mutuarentur, ab iisdem non puduit mensium nomina mutuari. Nam quæ natio, exempli gratia, anni Juliani mensiumque nomina accepit, quæ non & anni & calculi Juliani formam acceperit?

Nec levibus autem vestigiis, nec incertis deprehendi posse arbitramur, ecquando Judæi formam Kalendarii, qualem hodie habent, primum instituerint: si ea breviter retexantur, quæ sunt a nobis hactenus disputata. Superiore enim observatione diximus, solam *Badu* regulam videri ab ipso Mose constitutam: alias post cladem Hierosolymitanam receptas: quando & sedem anni caput mutavit, & utraque natio spem abiecit instaurandi aliquando Templi atque sacrificii. Annus autem a Tisri coeptus est numerari, ex quo in Urbis sanctæ ruinis excitata denuo tergemina veluti civitas est, vel una certet tripartita: cujus prima regio fuit Latinorum, COL. ÆLIA CAPITOLINA dicta in nummis antiquis sub Hadriano subsecutisque principibus: Græcorum altera, quorum sunt nummi ΚΑΠΙΤΩΛΙΕΩΝ, cum effigie sive L. Veri, sive Severi, sive Antonini, quem Caracallam vocant: tertia denique, eaque minima, ut videtur, Judæorum. Tunc enim æram Græcorum, quippe qui non in ea urbe modo, sed & in Palestina tota, essent numero atque prerogativa potiores, recipi ab omnibus oportuit, ad perturbationem vitandam, quæ ex multiplici in contractibus calculo oriretur: quamobrem a Judæis *Æra Contractuum*, appellari tunc quoque coepit.

Itaque concinnata sub Hadriano videri potest ea forma anni digerendi, quam nunc obtinent: in qua lex quidem *Badu* fervaretur ex antiqua consuetudine, ut diximus: *Adu* vero adjiceretur, ob alterum anni principium Græco more inductum: nempe ut utrumque anni caput Judæi ex æquo consecrarent. Prius enim sola lege *Badu* contenti etiam pro Tisri fuerunt: quamcumque in feriam Neomenia Tisri incidere, luminarium conjunctioni proximam, illam gente alterutra sibi vindicante. At cum postea vellent Judæi soli, sublati illis alternis vicibus, annum in Tisri, ut in Nisan aperire: ut certa atque definita, neque, ut olim, vaga & soluta, atque alterutri genti communis esset Neomenia Tisri, a conjunctione luminarium repetita, primum dies a Nisan ad Tisri definierunt esse 177, quot nempe dies plerumque eo intervallo currunt: raro enim sunt 178. Deinde, quod eodem plane recidit, statuerunt a Nisan ad Tisri 2, ut diximus: & quod erat ex utroque consequens, si retinerent in Neomenia Nisan & in Pascha legem *Badu*, in Tisri *Badu* mutari in *Adu* necesse fuit: siquidem post sabbatum, cum ab illo coepit Neomenia Nisan, altera feria, quæ Neomeniæ Tisri sanctificanda idonea est ex positis proxime regulis, feria secunda est: quæ quoniam ex iisdem a Judæis adscisci debuit, *Badu* mutari in *Adu* oportuit, rejecta prima feria, ut secunda adscisceretur. Scio hanc anni formam, cum cyclo decemnovennali & annis suis embolismicis, credi vulgo in scholis Judæorum ab Hillele Hannassi primo descriptum: de cuius ætate silet Majemonides: auctor vero *Juchassin* pag. 90. floruisse narrat anno 670. Contractuum,

hoc est, æræ Christianæ cccclviii. Tamen aut Hillelem vetustiore esse, aut ab alio cognomine digestum fuisse prius annum, quæ nunc forma componitur, nihil credi vetat: cyclum certe multo esse antiquiorem, ex his quæ superius diximus, ni fallimur, poni debet extra controversiam.

XI. Ex interpretatione verbi illius, Joan. VII. 14. Jam autem die festo mediante, ad medios Lunæ motus respectum habuisse Judæos, simillimum veri videtur.

SED Judæos Christi temporibus respectum habuisse ad medios tantum Lunæ motus, non etiam ad veros suadebit fortassis sacer Evangelii scriptor Joannes, cap. vii. ubi de rebus a Domino Salvatore gestis in solennitate Scenopægiæ disserens, tres illius celebritatis dies commemorat: primum scilicet: deinde medium, quisquis ille sit: denique diem festivitatis postremum.

De primo quidem sic ait: *Erat autem in proximo dies festus Judæorum Scenopægia. . . . Dixit ergo eis JESUS. . . . Vos ascendite ad diem festum hunc: ego autem non ascendo ad diem festum istum*, hoc est, ad diem festum primum. *Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. . . . Judæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant, Ubi est ille? Quærebant Christum Judæi in die festo primo.*

De secundo idem, versu 14. *Jam autem die festo mediante*, hoc est, certo die festo qui mediabat inter alios duos, *ascendit JESUS in templum, & docebat.* Diceret Tullius, die festo medio interjecto. Apud Joannem Græce, ἐορτὴς μεσσηνίας, festo die medio inter duos festos: die festo inter duos extremos dies similes intercidente. Codex Cantabrigiensis habet ἐορτὴς μεσσηνίας. Glossarium Philoxeni: Μεσσηνία, intercedit, intervenit. Est igitur ἐορτὴς μεσσηνίας, die festo interveniente, infra octavam, ut loqui consuevimus. Nemo enim prudens, opinor, censuerit diem festum dici Latine de diebus ipsis novem, quorum tres tantum festi sint, reliqui profesti ac negotiosi: immo ne si fuerint quidem omnes festi dies. Certe Lucas cap. 2, 42, 43. diem festum ac solennem Paschæ valde accurate sejunxit a diebus reliquis azymorum consummatis: neque omnes unius diei festi appellatione complexus est: quin immo, cap. xxi. ut diximus, diem unum primum dumtaxat azymorum, qui dicitur Pascha, diem festum azymorum expresse vocat: quod nullius linguæ consuetudo fert dici diem festum numero singulari de diebus octo vel novem, partim festis, partim negotiosis. Et vero cum omnes sacri scriptores passim dies azymorum appellent, nemo tamen unus diem festum azymorum dixit de diebus septem vel octo. In veteri Testamento ἐορτὴν ἑβδομαον vertit accurate, ut solet, Vulgatus interpretes solennitatem azymorum, non diem festum, ut idem in isto Joannis loco ἐορτὴν reddidit. Apud Josephum libro II. cap. v. & libro III. cap. x. Gelenius festa vertit, & festivitatem azymorum. Recte: Possunt enimvero & solennitas, & festivitas, & festa azymorum esse plurium dierum: Dies autem festus constare septem diebus vel octo, non potest. Itaque nec Erasmus audio, qui audacius quam feliciter vulgatum interpretem ait expressisse vocem Græcam μεσσηνίας, mediante: nec Grotium, qui vocem ἐορτὴν apud Josephum secus interpretatur, quam & Gelenius fecit, & ratio postulat: nec denique Lightfootum, qui die festo mediante similiter interpretatur, die aliquo de profestis festis. Aliud quippe est, die festo, aliud die festi, si tamen ita loqui ferat usus. Vox illa enim altera, diem unum festum singularem sonat: altera ista, diem unum aliquem ex solennitate plurium dierum. Ergo die festo mediante, non est simpliciter, in medio solennitatis, sive circa medium illius octavæ, ut istis placere video: sed diem festum aliquem unum interjectum, primo ac novissimo, seu diei magno, de quo postea, similem, ea oratio designat: quem nisi signi-

significare vellet interpretes, diceret *festivitate mediantem*, sicuti inferius dicit, *die magno festivitatis*. Etenim in Novo Testamento cum vox Græca ἐορτή tricies fere legatur, ex eoque numero apud Joannem decies ac septies: neque usquam aliud, præter diem unum festum ac singularem significet: quo quis probabili argumento suadebit, hoc uno Joannis loco non unum diem festum ac singularem, ut semper in novo Testamento, sed dies octo designari? præsertim cum Vulgatus interpretes, quo diligentius accuratiusve nihil est, qui in veteri Testamento ἐορτὴν ἀζύμων solennitatem azymorum vertit, in novo Testamento ubique ἐορτὴν diem festum vel solennem interpretetur. Maneat igitur *diem festum mediantem* certum quemdam festum diem & singularem esse, qui sit inter alios dies æque festos duos interjectus. Atqui præter primum diem ac duos novissimos, solum sabbatum dies festus fuit, uti nunc quoque est apud Judæos. Ceteri dies interjecti neque olim habiti sunt, neque nunc a Judæis censentur dies festi: sabbatum igitur his verbis, *die festo mediantem*, debet intelligi.

De postremo denique festo, versu 37. *In novissimo autem die magno festivitatis*, quæ & festivitas legis, ut Kalendaria admonent, & nona dies a prima scenopegia fuit, feria quarta hoc anno, destinata Judæ & Jerusalem, ex regula 77, *Guebaz*, de qua superius diximus.

Atqui anno xxxi i. quo hæc a Domino gesta sunt, si medios Lunæ motus Judæi spectarunt, decimus quintus dies Tisri, seu festum Scenopegiæ in vi i. diem Octobris, & feriam tertiam incidit, littera Dominicali E. Ex quo dies sabbati quintus est scenopegiæ, ac proinde medius e novem, quibus illud festum constabat, ut ex antedictis manifestum est. Si veros autem Lunæ motus Judæi respexerunt, Neomenia Tisri, festumque Scenopegiæ, in feriam quartam cecidit, ex qua diem sabbati, qui quartus esset scenopegiæ, non proprie ac vere mediasse perspicuum est, si fuerunt novem omnino.

Itaque si verborum proprietates in sacris litteris, ut par est, investigamus, & significatis diligenter inhæremus: si proinde *diem festum mediantem* exacte & ad verbum accipimus, de eo die, qui reipsa medius sit & interjectus inter quatuor priores, posterioresque totidem: uti nos quidem accipiendum putamus: ex illo jam capite perspicuum est, debetque apud illos poni extra controversiam, qui anno xxxiii. Christum statuunt obiisse: hujusce mensis, atque adeo mensis cujuscumque Neomeniam, non 20to τῆς φάσεως ductam fuisse, sed a media conjunctione: quippe cum si mensis Tisri initium a φάσος caperetur, decimus quintus dies, seu festum Scenopegiæ, caderet ut cum citissime in diem i x. Octobris & feriam quintam: ex quo dies sabbati subsequens *diem festum medians*, seu quintus e novem non esset. Quod si cui autem forte magis placet *diem festum mediantem*, de sabbato quidem interjecto accipere: sed diem mediantem πλατύνω putare, quantumvis esset ille dies tantum quartus e novem: consequetur ex eo veros potius, quam medios Lunæ motus fuisse spectatos olim a Judæis. Nemini tamen arbitramur non potior rem visum iri interpretationem, quæ ad verbum & scrupulose, quam quæ laxiore significatu ac minus proprio sententiam Vulgati interpretis & sacri scriptoris accipiat. Cum uterque præsertim tam exquisita, tam lecta, minimeque vulgari locutione usus de industria videatur, ut eo verbo uno annum prædicationis Christi supremum a Paschate designaret. *Dies enim festus*, sive sabbatum, exacte *medians* in festivitate scenopegiæ esse non potuit illis temporibus, extra annum xxvi i. xxxi i. & xxxvi i. Neomenia utique a mediis conjunctionibus computata. Ex quo voluisse videtur tum scriptor sacer, tum vulgatus interpretes, vel hoc uno indicio satis aperte annum xxxi i. designatum existimari.

Hunc *diem festum mediantem* ut repræsentet Eucharistia Græcorum, diem festum celebrat Mediæ Pentecostes, diem illum videlicet feriæ quartæ, qui tempus a Paschate ad Pentecosten decurrens in partes duas æquales dirimit.

Sed cur *diem festum* potius quam sabbatum facit scriptor appellat, si sabbatum fuit? Quoniam scilicet non erat dies ille simpliciter sabbatum, sed præterea unus e diebus festivitatis scenopegiæ: quemadmodum de die Paschæ anni xxxi i. cum Pontifices loquerentur, non illi quidem, Non in sabbato, sed *Non in die festo* dixerunt, Matth. xxv i, 5. quamvis dies ille festus in sabbatum caderet. Nunc illud tamen discrimen intercessit, quod illic accessione diei festi Paschæ factus est *magnus dies ille sabbati*: huic vero diei quinto festivitatis accessit ex ipso sabbato diei festi conditio ac prærogativa, qua alioqui per se careret: sabbato vicissim, ex solennitate Tabernaculorum, major quædam celebritas: ob majorem primo numerum victimarum, de quo Num. xxi x, 26. *Die quinto scenopegiæ offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim*, præter duos ob quotidianum & jube sacrificium, totidemque ob sacrificium diei sabbati, de quibus Num. xxvi i i, 1, 9. Deinde prolixioribus in Templo precibus persolutis, quæ sunt peculiare ac propriæ dierum סוכות *succoth*, sive infra octavam scenopegiæ, in libris ritualibus Judæorum. Ea causa est, ut videtur, quamobrem diem festum appellare facit scriptor, quam sabbatum, maluerit.

XII. Evangelica historia brevis contextus.

AT non uni tantum supremo Christi Domini Paschati illustrando prædesse potest videri regula *Badu*, quo sensu a nobis exposita est: sed & ceteris Paschatibus, quæ Dominum explevisse Evangelia prodiderunt. Nunc autem illud omittimus, quod refert Lucas, cap. 2, 42. *Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, in die solenni Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendit illis Jerusalem secundum consuetudinem diei festi*, &c. Quamquam & illud ipsum Pascha, anno scilicet ætæ Christi decimotertio, *Badu* fuit: hoc est, anno quoque isto Galilæi primum in Templo Hierosolymitano Pascha peregerunt, Judæis in posterum diem dilatis. Neomenia enim media Nisan, ducto calculo ex regulis Pauli Middelburgensis, fuit xxx. Martii, hora meridiana, 50' 56". Ergo Neomenia civilis, die xxxi. Martii, feria sexta. Et xv. dies mensis exinde incidit pariter in feriam sextam, x i v. Aprilis, littera Dominicali A.

Sed majoris longe momenti sunt ea Paschata, quæ Dominus post baptismum explevit: de quibus quæri potest, quot ille, & ubinam illa peregerit. Brevis eam ob rem hoc loco pertexenda est historia rerum a Domino gestarum, in suos annos distributa: non ita quidem, ut singula quæ scripta sunt in Evangelistarum quatuor monumentis, hic referre animus sit, & singulorum instituere concordiam: hoc enim non magis infinitæ, quam pro instituti nostri ratione inutilis operæ fuerit. Tantum præcipua capita perstringemus, ex Joanne præsertim & Matthæo: quoniam illum quidem apparet eo consilio singula Paschata distinxisse, ut in historia Dominica temporum ordinem posteris commendaret: de isto vero convenit inter cruditiores, ipsum actus & sermones Domini servata perquam accurate ratione temporum digessisse: quos alii duo, Marcus & Lucas, similiter quidem, sed alio tamen interdu ordine, primis narrationis suæ capitibus, commemorarunt. Cum enim testes ἀντίπαι non fuerint, spectatoresque rerum a Christo gestarum, ut Matthæus & Joannes: ideo res sæpe narrant, non quo quæque tempore contigit, sed quo rem quamque ipsi didicerunt a testibus oculatis. Luc. i, 2. *Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis.*

MAT-

MATTHÆUS.

MARCUS.

LUCAS.

JOANNES.

ANNO XXIX.

ANNO XXIX.

ANNO XXIX.

ANNO XXIX.

Cap. III. Joannes prædicat in deserto Judææ, circa Jordanem.

Cap. I. Fuit Joannes in deserto baptizans.

Cap. III. Anno quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris . . . factum est verbum Domini super Joannem, in deserto.

De hoc anno & superioribus Joannes nihil scriptum reliquit.

ANNO XXX.

ANNO XXX.

ANNO XXX.

ANNO XXX.

Cap. III. Venit JESUS a Galilæa in Jordanem, ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Die 6. Januarii.

Cap. I. Venit JESUS a Nazareth Galilææ; & baptizatus est a Joanne.

Cap. III. JESU baptizato . . . Et ipse JESUS erat incipiens quasi annorum triginta.

Nihil est de anno isto a Joanne proditum.

Cap. I v. Jejunat in deserto, quadraginta diebus, &c.

Cap. I, 12. Statim post baptismum, Spiritus expulit eum in desertum.

Cap. IV, 1. Egressus a Jordane, agebatur a Spiritu in desertum, diebus quadraginta.

85 Cap. IV, 12. Cum autem audisset JESUS, quod Joannes traditus esset, secessit in Galilæam, & relicta civitate Nazareth, venit & habitavit in Capharnaum maritima, . . . Exinde cepit JESUS prædicare. Necdum tamen ullos habere discipulos perhibetur, hoc est, qui se ei comites adjungerint, *relictis omnibus*. Vim faciunt Matthæi ac Lucæ sententiæ, qui *relicta* interpretantur *neglecta* Nazareth.

Cap. I, 14. Postquam autem traditus est Joannes, venit JESUS in Galilæam, prædicans Evangelium.

Cap. IV, 14. usque 31. Regressus JESUS in Galilæam, docebat in synagogis eorum, diebus sabbati, post Pascha, reliquo anni tempore. Et venit Nazareth . . . & intrauit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam. Priusquam veniret Nazareth, transiit Capharnaum, beneficiando & sanando omnes, versu 22. Iterum relicta Nazareth, venit & habitavit Capharnaum, Matth. IV, 13. Prius transierat, nunc habitavit.

Baptista traditus est in manus Scribarum, raptusque ad Concilium, ubi judicium de eo statim ipso die, ut mos fuit, peractum est. Nec tamen missus est in carcerem: sed fecerunt Scribæ in eo quæcumque voluerunt: sicut Filius hominis passurus erat ab eis. Matth. xv 11, 12. hoc est, flagris cæsum fortassis, sive, ut Pilatus aiebat, *emendatum*, vel certe ludibrio habitum dimiserunt. Sic enim postea Apostolis cæsis denunciaverunt, ne omnino loquerentur in nomine JESU, & dimiserunt eos, ipso die quo eos convocarant: Act. v, 40. Rursum sacerdotes & magistratus templi . . . injecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam

in crastinum: cur? erat enim vespera. Act. v, 1, 3. Quod est dicere, ut quidem videtur, nisi vespera foret, statim peragendum de illis judicium fuisse. Nec vero *traditionis* vocabulum carcerem ullo modo indicat, sed animadversionem ac pœnam subito irrogatam. Matth. x, 17. Tradent enim vos in concilia, & in synagogis suis flagellabunt vos. Ipsum quippe Christum traditum fuisse legimus ut crucifigeretur: tamen eundem missum in carcerem custodiamve publicam non legimus: sed in atrio detentum summi Pontificis, ἐν τῇρήσει; non ἐν φυλακῇ, vel δεσμωτῇ τῇρῃ.

ANNO XXXI.

MATTHÆUS.

MARCUS.

LUCAS.

JOANNES.

Cap. I, 15. Joannes testimonium perhibet de Christo. . . quando miserunt Judæi ab Hierosolymis sacerdotes & levitas ad eum, ut interrogarent eum, Tu quis es? Die 2. Januarii. Deducus ad illos fuerat anno superiore, cum & traditus fuit: nunc vero ad ipsum legationem mittunt, cum viderent post primam animadversionem nihilominus ipsum adhuc baptizare: coguntque mox illum discedere in Galilæam. Anno superiore prædicabat Joannes in deserto Judææ, Matth. I 11. atque adeo cis Jordanem: inde cedere odio Scribarum coactus abiit trans Jordanem, ubi hoc anno baptizans istam legationem accepit. Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans. Joan. I, 28. Itaque tribus distantibus in locis, diversisque temporibus Joannes baptizavit. Anno xxix. & xxx. in deserto Judææ, cis Jordanem: Matth. III. Anno xxxi. ante Pascha, in Bethania trans Jordanem, Joan. I. Post Pascha, in Ænnon juxta Salim, in Galilæa, Joan. III.

Ddd 3

MAT-

Cap. IV, 18. Vocatio Simonis & Andreæ, & filiorum Zebedæi. Retia relinquunt, ut se Christi præceptis imbuendos tradant.

Cap. I, 16. Vocatio Simonis & Andreæ, ac filiorum Zebedæi.

Cap. I, 29. *Altera die*, hoc est, die postero, 3. Januarii, vidit Joannes JESUM venientem ad se, & ait, *Ecce agnus Dei*. Ea vox, altera die, octies occurrit apud scriptores novi Testamenti: & diem crastinum sive postero ubique significat.

Cap. I, 35. *Altera die iterum stabat Joannes*, 4. Januarii, & respiciens JESUM ambulantiem dicit, *Ecce agnus Dei*. Andreas illo ipso die adducit Simonem ad Christum, versu 41. *In crastinum*, hoc est, postero die, ex quo Simon ad Christum venerat, 5. Januarii, voluit exire in Galileam, & invenit Philippum, qui ad eum adduxit Nathanaël, versu 43. Nunc primum discipulos sibi Christus adjunxit.

Cap. 2, 1. *Et die tertia*, a tertio Joannis testimonio, & ab adventu Simonis, de quo dictum est proxime, cap. I, 35. *nuptiæ factæ sunt*, 6. Januarii, in Cana Galilææ, Vocatus est autem & JESUS & discipuli ejus ad nuptias. Hoc fecit initium signorum JESUS in Cana Galilææ: & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli ejus. Hoc est, primum miraculum, quod Christus edidit ad manifestandam gloriam suam coram discipulis suis, hoc fuit, quod in Cana edidit. Ita antiquissimi interpretes apud Chrysostomum & alios, inquit Maldonatus.

Cap. 2, 12. *Post hoc descendit Capharnaum ipse, & mater ejus, & fratres ejus, & discipuli ejus: & ibi manserunt non multis diebus*. Mansit ergo ibi a VI. Januarii, ad xv. fere Martii, cum est profectus in Galilæa Jerosolymam.

Cap. 2, 13. *Et prope erat Pascha Judæorum*. Et ascendit JESUS Jerosolymam, cum discipulis: & invenit in templo vendentes: circiter XXI. Martii. Cum autem esset Jerosolymis in Pascha, in die festo, XXVII. Martii, multi crediderunt in nomine ejus.

Cap. III, 1. Docet Nicodemum.

Cap. III, 22. *Posthæc venit JESUS & discipuli ejus in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat*. Erat autem & Joannes baptizans in Ænnon juxta Salim, quia aquæ multæ erant illic. . . . NONDUM enim missus fuerat Joannes in carcerem: quamvis in Ænnon, atque adeo in Galilæa baptizaret, & in ditione Herodis tetrarchæ.

Cap. IV, 1. *Ut ergo cognovit JESUS, quia audierunt Pharisei, quod JESUS plures discipulos facit, & baptizat, quam Joannes reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam*. Adhuc igitur Joannes baptizat. Hic secundus est in Galilæam Christi regressus, ex his nempe quos Joannes describit, ut ait Toletus. Transit Christus per Samariam: mulierem Samaritanam docet, exeunte Aprili.

Cap. IV, 43. *Post duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæam*. Exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat Jerosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum Paschæ.

Cap. IV, 46. *Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi reguli filium sanat, qui infirmabatur Capharnaum*. Hoc iterum secundum signum fecit JESUS, cum venisset a Judæa in Galilæam. Ut hæc secunda profectio in Galilæam est, ita & secundum miraculum, ex his quæ Joannes ibi patrata a Domino coram discipulis suis narravit.

MATTHÆUS.

MARCUS.

LUCAS.

JOANNES.

87

Cap. i v, 23. *Circuit totam Galilæam, docens in synagogis eorum . . . & sanans omnem languorem.*

Cap. v. vi. vii. Sedens in monte docet discipulos suos beatitudines, & præcepta atque consilia Evangelica.

Cap. viii, i. *Cum descendisset de monte, sanat leprosum.*

Cap. viii, 5. Introit Capharnaum.

Cap. viii, 23. Sedat mare.

Cap. ix, i. Sanat paralyticum.

Cap. ix, 9. Matthæum vocat.

Cap. ix, 35. Ubique prædicat in synagogis, sanans infirmitates.

Coniectus in carcerem circa hoc tempus Joannes Baptista videtur: quamvis alibi ex argumenti occasione, non pro ferie rerum ac temporum, id referant sacri scriptores.

Cap. i v, 35.

Cap. 2, i.

Cap. 2, 14.

Cap. v, i. Vocatio Apostolorum altera, qua relictis omnibus Dominum sequuntur.

Cap. viii, 22.

Cap. v, 17.

Cap. v, 27.

Cap. v, i. *Post hæc erat dies festus Judæorum, & ob id ascendit JESUS Jerosolymam. Ad piscinam sanat ægrum. Erat autem Sabbatum in die illo, quo ægrum sanavit: ipso die festo, ob quem ascenderat JESUS Jerosolymam: atque adeo xv. Septembris. Nam festum fuit feria 6. die xiv.*

Cap. v, 35. Christus de Joanne. *Ille ERAT lucerna ardens & lucens. Detentum in carcere, prohibitumque lucere, hoc est, prædicare, significat.*

ANNO xxxii.

Cap. x. Elegit duodecim Apostolos: Mense Januario, ut videtur.

Cap. xi, 2. *Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittit ad illum nuncios.*

Cap. xi, i. Discipulos spicas sabbato vellentes excusat. Die prima Martii, cum veniret Christus Jerosolymam.

Cap. xii, 9. Manum aridam sabbato curat, die 22. Martii, in synagoga Galilææ. Vitans Phariseos, recessit inde.

88 Cap. xii, i. Sedens in navicula docet, atque adeo in Galilæa. Deinde veniens in patriam suam, docebat eos in synagoga.

Cap. xiv, i. Herodes audita Christi fama terretur.

Cap. xiv, 15. Satiat Christus quinque millia virorum ex quinque panibus.

Cap. xv. Scribas & Phariseos arguit: secedit in partes Tyri & Sidonis: alterum edit annonæ multiplicatæ miraculum.

Cap. xvi. Pharisei & Sadducæi tentant illum. Petrus Christum confiteatur, in partibus Cæsariæ Philippi.

Cap. xvii, i. Transfiguratur

Cap. 3, 13. usque 22.

Cap. i i i, i.

Cap. i i i, 7. *Cum discipulis suis secessit ad mare.*

Cap. iv, i.

Cap. vi, 2. *Facto sabbato cepit in synagoga docere, xxix. Martii.*

Cap. vi, 14. Herodes decollaverat Joannem in carcere, sub diem xx. Martii.

Cap. vi, 30.

Cap. vii.

Cap. viii.

Cap. viii, ii.

Cap. viii, 27.

Cap. ix.

Cap. vi, 12. Docet Apostolos iterum beatitudines.

Cap. vii, 17. *Et exiit sermo de filio viduæ suscitato, & Joannes misit ad JESUM.*

Cap. vi. *Factum est autem in sabbato secundo primo, cum transiret per sata, &c.*

Cap. vi, 6.

Cap. viii.

Cap. ix, 7.

Cap. ix, 10.

Cap. ix, 18.

Cap. ix, 28.

MAT-

se Christus, mense Augusto, ut videtur.

Cap. xvii, 23. *Et cum venissent Capharnaum, solvit Christus pro se & Petro didrachma, ineunte Tisri, xxiii. Septembris. Didrachmum, qui*

Cap. ix, 32.

ficus ubique est in sacris litteris, duplex drachma est, sive duo argentei denarii, hoc est, pecuniæ nostratis asses viginti: modus tributi sive census in capipita, qui Herodi Galilææ Tetrarchæ pendebatur ab unoquoque patre-familias, & qui patris-familias instar esset, Magistro quolibet. Unde dicunt isti: *Magister vester non solvit didrachma?* In Galilæa hæc gerebantur, ubi Capharnaüm fuit. Census Cæsari datus, denarius tantum, sive drachma una fuit, non didrachma; hoc est, non asses viginti, sed decem tantum, ut constat ex Matth. xxi, 19. Tributum a Deo impositum in lege ad usum Templi, quod ipsum tributum Cæsar ad se transtulerat, ipso in se recipiente facta tecta Templi, ejusdem pretii fuit. Didrachma igitur neque tributum Cæsari persolvendum fuit, neque illud quod in lege imperatur, Exod. xxx, 13, 16. Neque istud certe a Cæsare exigebatur in Galilæa, sed in Judæa dumtaxat; ex quo facta ea esset Augusti provincia.

MATTHÆUS. MARCUS.

LUCAS.

JOANNES.

Cap. ix, 51. Samaritani nolunt Christum recipere euntem in Jerusalem: circiter diem 1. Octobris.

Cap. x. *Post hæc designavit Dominus & alios septuaginta duos, &c.*

Cap. xi. Docet iterum quomodo sit orandum.

Cap. xii. Multa doctrinæ Evangelicæ placita.

Cap. xiii. Audit de Galilæis occisis a Pilato, in festo Expiationis, qui dies 3. Octobris pro Galilæis. Nuncius ad Jesum ipsa die, vel postridie mane pervenit, cum abiret in Galilæam, e Judææ confinio, ubi erat.

Cap. xiii, 10. Sabbato curat mulierem in synagoga, die 14. Octobris.

Cap. xiii, 31. Cum esset Christus in Galilæa, Herodes voluit eum occidere.

Cap. xiv. xv. xvi. xvii. xviii. Regressus in Galilæam, sanat ægros, & docet in parabolis.

89

Cap. xix. *Migrat e Galilæa, &c.*

Cap. x.

Cap. vii, 1. *Post hæc ambulabat Jesus in Galilæam, hoc est, versus Galilæam: non enim volebat in Judæam ambulare. Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. Ascendit ad diem festum. Scenopegia, die xv. mensis septimi: vii. Octobris.*

Cap. vii. Docet in Templo.

Cap. vii. In templo absolvit mulierem adulteram: & docet in gazophylacio.

Cap. ix. Cæco a natiuitate visum sabbato restituit.

Cap. x. Varia doctrinæ Evangelicæ capita.

Cap. x, 22. *Facta sunt Encania Hierosolymis, & hiemps erat. Die xv. Decembris. Et ambulabat Jesus in templo. Inde abiit iterum trans Jordanem, in eum locum ubi erat Joannes baptizans primum; nempe priusquam in Ennon veniret. E duobus locis, in quibus Joannem baptizasse Joannes Evangelista prodidit, ipse priorem locum nunc a se designari admonet.*

MATTHÆUS. MARCUS.

LUCAS.

JOANNES.

Cap. xx. *Ecce ascendimus Hierosolymam, &c.*

Cap. xx, 29. *Egrediens Jericho, cæcis duobus visum reddit.*

Cap. x, 31.

Cap. x, 46.

Cap. x, 46. *Cæco uni nomen Bartimæo fuit.*

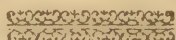
Cap. xviii, 31.

Cap. xviii, 35. *Cum appropinquaret Jericho, cæco visum reddit, ante ingressum.*

Cap. xix, 1. *Et ingressus perambulabat Jericho.*

Cap. xi. *E Jericho revocatus, Lazarum suscitavit.*

Cap. xxxi. Sequitur ingressus in Urbem Hierosolymam, ceteraque quæ in mense Nisan anni xxxiii. exposuimus.

90 1. *Quibus annis Christus Pascha Hierosolymis egerit.*

EX illa jam dispositione Evangeliorum quinque sunt in primis confectaria. Primum est: Christum Dominum Pascha Hierosolymis non egisse, præterquam in annis *Badu* xxxi. & xxxiii. Anno enim tricesimo, nisi propter baptismum, e Galilæa pedem non extulit. Anno similiter xxxii. ibidem permansit usque ad festum Scenopagiæ. Quid quod & primum Pascha, quo functus est, tantum duodennis, anno scilicet xlii. æræ Christianæ, ut notavimus, *Badu* fuit? quasi noluerit Hierosolyma ad diem Paschæ se conferre, aut certe ejus in eam urbem adventum illo die festo litteris consignari, nisi quo anno gens Galilæa propemodum universa ad Phasce celebrandum Hierosolymam convolaret, atque adeo eo anno qui *Badu* foret.

2. *Quibus annis tota gens Galilæa Pascha in Templo perageret.*

Secundo: Videri a Joanne ipso animadversum, Galilæis morem fuisse, multo majore frequentia ad festum Paschæ annis *Badu*, quam ceteris annis, aliisve diebus festis confluere: nempe cum de Paschate anni xxxi. hæc refert, cap. i v, 45. *Exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat Hierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.* Quasi dicat, annum illum fuisse hujusmodi, quo Galilæorum vices rediissent, ut venirent turmatim, ac numerosiore multo cœtu ad diem festum: nempe quod his annis lege constituta a majoribus tenerentur patresfamilias Templum adire, & ibi Phasce mactare: quod in cujusque arbitrio positum reliquis annis fuit: quamquam omnibus annis eo plurimi religionis studio convolarent. Itaque Christus Dominus salutari suæ passioni annum illum selegisse potest videri, quo utraque gens fere universa, Juda & Israël, Hierosolymam convenisset.

91 Neque vero Herodem ipsum tetrarcham Galilææ, qui, ut alii multi gentiles, ascendere solitus erat, ut adoraret in die festo Paschæ, Joan. xii, 20. Hierosolymis sacræ litteræ adfuisse narrant, cum suis Herodianis, præterquam in annis *Badu*, xxxiii. & xlii. quasi non eo ventitaret, ut privati plerique omnibus annis consueverant ad adorandum: sed quibus annis dumtaxat jus esset universæ suæ ditioni priore loco in Pascha Hierosolymitano Templo velut potiri, atque ibi dominari.

3. *Quot paschata Christus a baptismo peregerit.*

Tertio: A Christi baptismo usque ad ejusdem obitum, quatuor Paschata numeranda esse, computato supremo quo obiit: tametsi tria tantum a Joanne commemorantur: qui primum idcirco præter-

misit, quoniam res gestas a Domino narrate exinde tantum aggressus est, ex quo Judæis Christus primum innotuit, Joanne scilicet honorificum de ipso testimonium sacerdotibus eorum ac levitis perhibente: cum & ibi cogere discipulos Christus cœpit, & coram ipsis gloriam suam edito mox in Cana signo manifestare. Itaque res a Christo gestas anno priore prædicationis in Galilæa Joannes silentio præterivit: quoniam ut ceteris Evangelii scriptoribus præcipua cura fuit memoriæ prodere, quæ Christus in Galilæa fecisset: ita Joanni consilium fuit, ea in primis commemorare, quæ in Judæa & cum Judæis egit, ex quo discipulos sibi adjunxit. Annus autem prior *ἀνευξένως* post baptismum in Galilæa integer absque ullo discipulorum comitatu transactus est: eoque nomine prætermisus a Joanne. Quod quia non est adhuc animadversum a quoquam, ut quidem opinor: inde effectum est, ut in magnas incurrant faulebras Harmoniarum Evangelicarum conditores: versus & sententias Evangelistarum discerpant ac dividant: res diversis locis ac temporibus gestas permisceant: tempus denique prædicationis Christi, ut nunc alia *σφάλμα* fileam, breviori intervallo definiant. Quæ vero instituta a nobis est dispositio Evangeliorum, ut est simplicissima & expedita, ita docet aperte prædicationem Christi tribus omnino annis & quatuor Paschatibus circumscribendam esse: quorum Paschata duo dumtaxat, quæ *Badu* erant, hoc est, 92 propria Galilæorum, Hierosolymis peregerit: alia duo in Galilæa, *μνημονεύοντάς* tantum.

4. *Quis sit dies festus Judæorum, Joan. v, i.*

Quarto: Diem festum Judæorum, de quo Joannes capite quinto, versu primo, non esse festum Paschæ, ut quidam arbitrantur: sed festum Expiationis, die decima mensis Tisri. Tum quia si Pascha esset, haud dubie a Joanne ita vocaretur, qui alia tria Paschata nominatim appellavit: tum quia si Pascha illud fuit, annum integrum ab rebus gestis & miraculis propemodum vacuum relinqui necesse est: tum denique quod, ut Joannes admonet, versu nono, *erat sabbatum in die illo*, quo paralyticum Christus sanavit, postridie sui in Urbem adventus. *Post hæc*, inquit initio capitis, *erat dies festus Judæorum, & ascendit Jesus Hierosolymam.* Hoc est, & ut hoc festum Hierosolymis celebraret, ascendit pridie in eam civitatem: nam postridie, cum ægrum sanavit, *erat sabbatum in die illo*. Quippe ultra diem posterum ab illo adventu Domini in Urbem sanctam, differri hoc miraculum, contextus orationis vetat. Toto autem anno Judaico xxxi. hoc est, a Nisan usque ad Nisan, nullus omnino dies festus in sabbatum incurrit, præter festum Expiationis: Et ordo præterea rerum gestarum, quæ a Joanne narrantur, si cum Matthæo 93 & reliquis conferatur, hunc omnino locum atque

E s e

hoc

hoc tempus exposcit, ut vidimus: Igitur festum Sortium necesse est hoc loco intelligi. At dies festus Expiationis, quem celebrari mos fuit & est hodieque die decima mensis Tisri, eo anno cadit in sabbatum. Neomenia quippe media Tisri, anno Christi xxxi. fuit die quinta Septembris, 15' 30" post meridiem. Quare Neomenia civilis Tisri, festumque Tubarum, fuit die vi. Septembris, feria quinta, littera Dominicali C. ex quo dies decima, qua festum fuit Expiationis, Hierosolymis sabbatum fuit, xv. Septembris.

Nec tamen hic ipse dies festus, (quod est obiter dicendum, quoniam id palam facit quam apte inter se & cum Evangelio opinionis nostræ capita cohæreant:) nec dies, inquam, festus hic ipse in sabbatum incurrit, ut sacer Evangelii scriptor ponit aperte, nisi Neomenia civilis repetatur, ut diximus observatione quinta, a conjunctione luminarium, seu vera, seu media, exclusa φάσξ. Hinc autem apparet, quod observatione quinta promissimus, pag. 24. dici nihil verisimilius posse, quam a conjunctione media luminarium Neomeniam olim defixisse Judæos: siquidem hoc si ponatur, percommode explicatur, in quos dies incurrant dies festi omnes, quorum est in Evangelio mentio: 1°. *Dies festus Judæorum*, Joán. v. 1. 2°. Sabbatum δὲ τερόπρωτον. 3°. *Dies festus medians*. 4°. Supremum ipsum Christi Pascha. 5°. *Dies azymorum* ante Pascha, anno xliiii. Act. xii. De quibus rebus nihil certi aut veri videtur pronunciari posse, si δὲ φάσξ Neomenia statuatur. Ergo a conjunctione media computasse Judæos similimum veri est: nec istæ, opinor, observationes formam anni veteris Judaici, qualem descripsimus, ingeniose ac subtiliter effictam, sed veram, receptamque fuisse apud Judæos atque usitatam, expressis auctoritatibus nec dubiis argumentis probant.

5. Quid sit sabbatum δὲ τερόπρωτον.

Quinto: Ex serie rerum quas Matthæus commemorat, haud immerito colligi, sabbatum δὲ τερόπρωτον, de quo tantopere disceptatur, nihil aliud quam sabbatum primum secundi mensis sive intercalaris fuisse, quem *Adar secundum* etiamnum vocant. Nam ut aliorum mensium sabbata appellabantur, Nisan primum, Nisan secundum, Nisan tertium, Nisan quartum: Ijar primum, Ijar secundum, & sic de reliquis: ita secundi Adar sabbata designari brevius commodiusque non potuerunt, quam si diceretur, secundi primum, secundi secundum, secundi tertium, secundi quartum. Fuit illud sabbatum anno isto xxxii. æræ Christianæ, dies prima Martii,

littera Dominicali E. Neomenia civili in illum ipsum diem cadente. Tunc spicæ in illo tractu pane maturæ fuerunt. Quamquam manipuli oblatio fieri solita postridie dici Paschæ, siquidem Philonem audis, libro de septenario, pag. 32. vel Majemonidem, non ex tritico, sed ex hordeo fuit. Sementem vero fieri solitam medio mense Tisri, toto mense Marcheswan, & usque ad medium Casleu: messiem deinde a medio Nisan inchoari, traditur in Seder Nezikin, cod. Bava metzia, sive Porta media, fol. 136, 2. Menses denique quatuor ex vulgi sententia frugibus maturandis sufficere Christus ipse admonet, Joán. i v. 35. Ergo quæ satæ fuerant incunte Marcheswan segetes, erant maturæ die prima Martii: tametsi propter Pascha oblationemque manipuli, usque in medium Nisan messis differretur.

Quod si probabilis autem videtur hæc nostra conjectatio de sabbato δὲ τερόπρωτον, effici ex ea necesse est, neque annum xxxix. æræ Christianæ, neque xxxi. neque xxxii. neque xxxiv. idoneos esse supremo Christi Paschati defigendo: siquidem in annum Julianum, qui Christi Domini obitum antecessit, cadere necesse est sabbatum δὲ τερόπρωτον, mensēque intercalarem: non cadit autem in annos xxxviii. xxx. xxxi. aut xxxiii.

Confectarium præterea ex eo videtur, non fuisse mensem intercalarem vagum incertumque, & in arbitrio Synedrui positum, ex frugum maturitate censentis, quo ille anno inferendus esset: ut cum Talmudistis Majemonides fabulatur: sed id jamdudum certis definitum legibus, statisque affixum annis, juxta legem antea memoratam, *Ter, ter, bis, ter, ter, ter, bis*. Siquidem hoc anno xxxii. Juliano segetem messi fere maturam fuisse in Evangelio legimus sex ipsis hebdomadibus ante Pascha. Ergo jam & illis temporibus Enneadecaëteris, sive cyclus decemnovennalis apud Judæos in usu fuit, quem illæ voces artificiosæ indicant. *ter, ter, bis, &c.* vel quod eodem recidit, *Ter, ter, ter, bis, ter, ter, bis*. Nec tamen a Metone, cui vulgo tribuitur, sed a Chaldæis potius, animadversus primum fuisse videtur: a quibus deinde transmissus est ad Judæos, ab his denique ad Christianos.

Hæc fere sunt, quæ de supremo Christi Domini Paschate dicenda habuimus: quæ speramus eo verisimiliora visum iri, quod & Evangelicos scriptores inter se nullo labore conciliant, & sensu nativo ac proprio verba singulorum interpretantur, & secum omnia aptissime atque cum regulis Astronomicis plane congruunt: & Judaicorum denique rituum originem, sensum, atque usum, ponere videntur ante oculos.

I N D E X

RERUM ALIQUOT INSIGNIORUM.

A Nisan ad Tisri 3, 382. c. 1. 384. c. 2. 385. c. 1. Non fuit in usu Christi temporibus, 384. c. 2. Aben Ezra, 375. c. 2. Act. xii. 1. exponitur, 389. c. 2. 390. c. 2. <i>Ad</i> regula cur instituta, 382. c. 1. quando, 382. c. 2. 395. c. 2. Equinoctium ob emboli-	mos observatum, 393. c. 2. Agni Paschalis pretium, didrachmum, 399. c. 1. Agnum Paschalem Christus comedit cæna suprema, 373. c. 1. Suarri & Yfamberti de ea re judicium, 373. c. 2. Agnus Paschalis mactatus, 372. c. 1. <i>Ago</i> regula, 382. c. 2. <i>Altera die</i> in Novo Test. quid significet, 397.	Anni Jubilei & Sabbatici initium, 392. c. 1. Anni Judaici forma simplex, 394. c. 1. Anni principium quando Nisan, quando Tisri fuerit, 395. c. 1. Annorum viginti indiculus, 386. c. 1. Annus communis & embolimus, 393. c. 1. Annus ὑπερήμερος, quando, 394. c. 1.	Arabes unde mensem incipiant, 376. c. 1. Astrologiæ peritum Syne-drium, 377. c. 1. <i>Atzereth</i>, 372. c. 1. Bi-duo celebratum, 382. c. 2. 283. c. 1. Azyma. Traditio Ecclesiæ Romanæ a Petro, 377. c. 2. Azyma non coquantur ante horam undecimam, ut nos vocamus, lunæ decimæ quartæ, 378. c. 1. Azymi

Azymi panes annona sacerdotum, 374. c. 1.
 Azymorum dies octo apud Lucam, ex Ecclesiastica, hoc est, ex Synagoga functione, 389. c. 2. 390. c. 1. 387. c. 2.
 Azymorum dies octo apud Josephum, 378. c. 1.
 Azymorum dies octo hodieque apud Judæos, 379. c. 1. 380. c. 2.
 Azymorum dies prima, 378. c. 1. 381. c. 1. 387. c. 2.
 Azymorum dies prima ab hora nona diei præcedentis, 388.
 Azymorum dies octavus, dies cœtus atque collectæ, 383. c. 1. 387. c. 2.
 Azymorum dies anno xxxii. pro Judæis & Galilæis, 387. c. 1. anno xxxiii. 389.

B

BADU regula, 381. c. 2. temporibus Christi usurpata, 390. c. 1. Et hæc una tantum, 394. c. 1. 395. c. 2. In Tisri æque atque in Nisan illo ævo observata, 386. c. 1.
 Bedaz regula, 383. c. 1.

C

CHRIſTUS anno xxxiii. passus, 384. c. 2. 385. c. 1. Post annos xxxiii. expletos ab Incarnatione, 385. c. 1. Christi annum supremum esse non posse xxix. xxxi. xxxii. xxxiv. 402. c. 2. nec alium quam xxxiii. 385. c. 2.

Cœnæ Paschalis hora certa, 380. c. 1.
 Cœtus atque collectæ dies, 382. c. 2. 383. c. 1.
 Concilium Tridentinum, 375. c. 2.
 Conjunctio media & vera, 375. c. 2.
 Conjunctiones medias solis & lunæ Judæi veteres spectarunt, 394. c. 2.
 Conjunctiones veras nulla natio servare in Kalendaris creditur, 394. c. 2.
 Cuthæi, in Talmude, 387. c. 2.
 Cyclus decemnovennalis apud Judæos Christi temporibus, 402. c. 2.

Cyclus decemnovennalis non a Metone, sed a Chaldæis inventus, *ibid.*

D

DEUT. XVI, 1. 372. c. 1. 374. c. 2. 393. c. 2.
 Deut. xvi, 1. 372. c. 1. 374. c. 2.
 Didrachmum, quid sit, 400.
 Die festo mediante, 395. c. 2. Die xi. Octobris, anno xxxii. 396. c. 1.
 Dies festus Judæorum, 401. c. 2.

E

ELIEZER, 393. c. 1. & 2.
 Embolimorum qui nunc est usus apud Judæos, idem semper fuit, 393. c. 1.
 Embolimorum ratio, 393. c. 1. 402. c. 2.

Encænâ, 392. c. 1. 400.
 Enneadecaëteris apud Judæos Christi temporibus, 402. c. 2.
 Eὐρη quid sit, 395. c. 2.
 In Novo Testamento quoties occurrit, 396. c. 1.
 Eὐρη ἀζύμων, *ibid.*
 I. Esdr. vi. 20. 372. c. 1.

Esdræ liber tertius, 375. c. 2.

Esther ix, 19. 383. c. 1.

Evangeliorum brevis concord. 396. c. 1.

Exod. xii, 6. 374. c. 1. 378. c. 2.

Exod. xxvii. 375. c. 1.

Expiationum dies, 382. c. 2. 399.

F

FERMENTVM non ejicitur ante meridiem Lunæ xiv. 389.

Festa cur gement Judæi, 390. c. 1.

Festa duo continua ne sunt, 383. c. 2.

Festa duo triave continua habent Judæi, 390. c. 2.

Festum Encaniorum, 392. c. 1. 400.

Festum Expiationis, V. Expiationum dies.

Festum Judith, 392. c. 2.

Festum Kalendarum, 388. 390.

Festum Neomeniæ primi

mensis, 388.

Festum Purrim, 383. c. 1.

Festum Sortium, 383. c. 1. 399. Anno Julia-

no xxxii. fuit die xiv. Martii, 399. 402. c. 1.

Festum Sortium, inferioris classis, 401. c. 2.

G

GALILÆI a Pilato occisi in festo Expiationis, 380. c. 2. 399.

Galilæi separatim a Judæis in Templo sacrificarunt, 380. c. 2.

Galilæorum gens universa quibus annis Pascha in Templo ageret, 401. c. 1.

Grotius refellitur, 374. c. 1. 377. c. 2. 395. c. 2.

Guebaz regula, 382. c. 2. 396. c. 1.

H

HERODES tetrarcha quibus annis Hierosolymam

veniret, 401. c. 1. & 2.

Hierosolyma, civitas tripartita, 395. c. 1.

quam populosa, si Josephum audimus, 380. c. 1.

Horatius, 375. c. 1.

I

IACH Π' regula, 391. c. 2.

Joannes Baptista tribus diversis in locis ac temporibus baptizat, 397.

Traditus Scribis, anno xxx. æræ Christianæ, 397.

Conjectus in carcerem ab Herode, sub medium fere annum xxxi. æræ Christianæ, 398.

In vinculis adhuc initio anni xxxii. 399.

Capite truncatus sub diem xx. Martii anno xxxii. æræ Christianæ, *ibid.*

Joan. v, 1. explicatur, 399. 401. c. 2.

Joan. vii, 14. exponitur, 395. c. 1.

Joannes in Evangelio nihil de Christo prodidit ante annum ipsius xxxi. 397.

Primum prædicationis Christi annum prætermisit, 401. c. 2.

Scripsit fere tantum quæ Christus Hierosolymis & in Judæa egit, 381.

Ecc 2

c. 1. 401. c. 2.

Josephus, 377. c. 1. & 2. 383. c. 1. 395. c. 2.

Isai. XLVII, 13. 376. c. 1.

Judæi & Galilæi in Paschate vices alternant, 380. c. 1. 382. c. 1.

K

KALENDARVM festum, 388. 390. c. 1.

Quale in mensibus plenis cavisque, 394. c. 1.

Kalendarium Judæorum ingeniosissimum, 376. c. 2.

Qua nunc forma conditur a Judæis, quando institutum, 395. c. 1.

Kαπιτωλιέων, *ibid.*

Karaitæ, 376. c. 1.

Kebia seu Neomenia civilis, 375. c. 1. 386. c. 1. 388.

L

LEO Mutinensis, 374. c. 1. 375. c. 2.

376. c. 2. 378. c. 1. 379. c. 1. 392. 401. c. 2.

Levit. xxiii. 374. c. 2. 381. c. 2.

Levit. xxiv, 10. exponitur, 383. c. 1. & 2.

Levit. cap. 2. 374. c. 1.

Lightfootus, 395. c. 2.

Luc. xiii, 1. explicatur, 380. c. 2.

Luna Paschalis, quæ, 393. c. 1. & 2.

Lunæ sanctificandæ præcatio apud Judæos, 376. c. 2.

M

MAGNVS dies festivitatis, 381. c. 2. 382. c. 2.

Magnus dies Sabbati, 381. c. 1. & 2. 389. 396. c. 2.

Majemonides, 373. c. 1. 374. c. 1. 376. c. 1.

377. c. 1. 402. c. 1.

Manipuli oblatio, 383. c. 1. & 2. 389.

Manipuli oblatio ex hordeo, 393. c. 2. 402. c. 1.

Manipulus unus in Templo oblatus, 393. c. 2.

Menses Græcorum interdum ἐπερήμεροι, 394. c. 1.

Mensis lunaris quot dierum, 395. c. 1.

Mensis novarum frugum, 393. c. 2.

Mensis prima dies unde petita a Judæis, 375. c. 1.

c. 1. *Vide* Neomenia.
Mensium Judaicorum nomina a Chaldaeis accepta post captivitatem Babylonicam, 395. c. 1.
Messis in Judæa quando fieri solita, 402. c. 2.
Molad, sive Neomenia media, 375. c. 2. 386. c. 2.
Mullerus, 393. c. 1.

N

NEOHENIA Adar gemini anno xxxi. Judaico, 401. c. 2.
Neomenia civilis a media conjunctione luminarium computabatur, 375. c. 1. & 2. 391. c. 1. Id ex Joannis capite quinto colligitur, 401. c. 2. 395. c. 2. Item ex cap. vii. 396. c. 1. 402. c. 2. Ex Sabbato *δευτερόπρωτον*, *ibid.* Ex Act. xii. *ibid.*
Neomenia media Nisan an. xxxiii. Vera, 386. 387. c. 1.
Neomenia festum. *Vide* Kalendarum festum.
Neomenia media & civiles anni xxxii. an. xxxiii. 392.
Neomenia media & civiles Nisan per annos viginti, 386.
Neomenia vera anni xxxii. 393.

Neomenia vera & media mensis Nisan, anno xxx. & sequentibus, usque ad xxxvi. 385. c. 1.
Neomenias Judæi biduo cur celebrent, 386. c. 1.
Nisan integer *σανετόσιμ* an. xxxiii. describitur, 387.
Nisan primus anni mensis, 391. c. 2.
Num. ix. 13. 373. c. 1.

P

PARAL. xii. 377. c. 1.
2. Paral. xxx. 372. c. 2. 379. c. 2.
2. Paral. xxxv. 372. c. 1. & 2. 375. c. 1.
Parasceve, 378. c. 2. 379. c. 1. 389.
Parasceve gemina, altera Pascha, Sabbati altera, 378. c. 1. 389.
Pascha quid significet, 371. c. 2. 373. c. 1. 381. c. 1. 390. c. 2.
Pascha *μνημόν* *δ* *τιμὴν*, 374. c. 1. 401. c. 1.
Pascha ante æquinoctium vernum qui olim celebrarint, 375. c. 1.
Pascha post primum diem azymorum in Actis, 390. c. 2. 391. c. 1.
Anno item Christi supremo perinde atque in Actis, *ibid.*
Pascha quibus annis Hierosolymæ Christus egerit, 401. c. 1.

Pascha quibus annis universa gens Galilæa in Templo egerit, 401. c. 1.
Pascha, cum Christus in Templo docuit, factus annorum duodecim, quo die, 396. c. 2.
Pascha Samaritani qua die, quave hora celebrent, 375. c. 1.
Paschæ dies festus unicus in Palæstina, hoc est, dies xv. mensis primi: tamen in Judæa alter, alter in Galilæa, 387. c. 1.
Paschata quot a baptismo Christus peregerit, 401. c. 2.
Paschate functi sunt decima quarta mensis primi die ad vesperam æque Judæi atque Galilæi, 385. c. 2. Tamen in Paschate vices alternarunt, 380. c. 1. 381. c. 2.
Φάσις in Ariete ultra diem unum a jugo vix moratur, 386. c. 1.
Philo, 402. c. 2. 372. c. 1. & 2. 375. c. 1. 386. c. 1. Unicum Templum Hierosolymitanum agnoscit, 372. c. 1.
Plinius, 375. c. 1.

Q

QUARTEDECIMANI, 375. c. 1.

S

SABBATI iter, 383. c. 2.
Sabbato in agro metere ne Templi quidem causa licuit, 383. c. 2.
Sabbata tricesima, 375. c. 1. & 2. 386. c. 1.
Sabbatum *δευτερόπρωτον* quid sit, 402. c. 2. die prima Martii, anno xxxii.
Samaritani, 375. c. 1.
Scaliger, 375. c. 1. 386. c. 1.
Synedrium Astronomiae peritum, 377. c. 1.

T

TALMUD Babylonicum, 384. c. 1. 387. c. 1.
Talmud Hierosolymitanum, 373. c. 1. & 2. 388.
Tofaphra, 387. c. 2.
Tostatus, 373. c. 1.
Tricesima lux, 394. c. 2.
Tricesima sabbata, 375. c. 1. & 2. 386. c. 1.
Tullius, 394. c. 1.

V

VESPERE. Inter duas vespersas quid sit, 374. c. 2.

Permissio.

EGO LUDOVICUS GENEVRAY, Societatis Jesu Provinciae Franciae Provincialis, potestate mihi facta a Reverendo Patre nostro THYRSO GONZALEZ, Societatis nostrae Praeposito Generali, facultatem concedo Patri Joanni Hardouin, ut librum *De Supremo Christi Domini Paschate*, quem composuit & quem tres ejusdem Societatis nostrae Theologi approbarunt, in lucem edere possit. In cujus rei fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Parisiis, die septima Maji, anno millesimo sexcentesimo nonagesimo tertio.

LUD. GENEVRAY,

EXTRAIT

EXTRAIT DU TRAITE

du P. H. Sur la dernière Pâque de Notre Seigneur.

D I A L O G U E.

IRENE'E. Je viens de parcourir le Traité du P. H. sur la dernière Pâque de Notre Seigneur : l'avez-vous lu ?

EUSEBE. Je n'en ai vu que l'Extrait dans le dernier Journal, parce que le Livre ne m'est pas encore tombé entre les mains.

Mais puisque vous l'avez parcouru, faites-moi la grace de me dire sincèrement ce que vous en pensez. Car l'Auteur du Journal m'est suspect sur le chapitre de ce Père. Et comme c'est une matière que je n'ai jamais approfondie, sur laquelle néanmoins je serois présentement bien aise de prendre un parti : trouvez bon, afin que je m'en instruisse à fonds, que je vous fasse quelques interrogations, & que je vous propose librement quelques doutes, que la lecture du Journal m'ont fait naître. Mais commencez d'abord, je vous prie, par m'exposer vous-même en quoi consiste le point de la difficulté.

IRENE'E. Voilà ce dont il est question. Les trois premiers Evangélistes rapportent que N. Seigneur mangea la Pâque, & qu'il mourut le premier jour des Azimes, après avoir fait la Pâque le jour précédent. Au lieu que S. Jean marque expressément que les Juifs ne mangèrent la Pâque, que le soir après que N. Seigneur eût été crucifié. Ainsi ces deux textes paroissent contraires. Et pour les concilier, on cherche encore aujourd'hui une voie, qui contente plus que toutes celles qu'on a imaginées jusqu'ici : n'y en ayant aucune, qui ne prenne quelque texte des Evangiles dans un sens forcé. Le P. H. croit en avoir rencontré une, qui n'est point sujette à cet inconvénient : & qui a l'avantage de prendre toutes les expressions de l'Ecriture dans leur sens le plus naturel, & à la lettre. Il dit donc que la Terre Sainte étoit alors partagée principalement en deux Provinces, extrêmement peuplées, & également attachées à la Loi : sçavoir la Judée, & la Galilée : (on laisse à part les Samaritains, qui étoient schismatiques) & que comme les Juifs & les Galiléens ne pouvoient pas faire la Pâque tous ensemble, dans un espace de temps aussi court qu'est celui que la Loi prescrit pour cela, la Synagogue avoit réglé, que les uns la célébreroient un jour, & les autres le lendemain. N. Seigneur donc, qui étoit Galiléen par élection de domicile, fit la Pâque avec ses Disciples, qui étoient aussi Galiléens, le soir qui étoit marqué pour ceux de leur Nation : & les Juifs de Jérusalem avec la Judée, la différèrent au lendemain. Il infère de là que les trois premiers Evangélistes parlent de la Pâque des Galiléens, & S. Jean de celle des Juifs.

EUSEBE. Ce dénouement paroît assez heureux : mais sur quoi l'appuie-t-il ?

IRENE'E. Il montre d'abord la nécessité qu'il y avoit d'en user ainsi : parce qu'à la Pâque qui se fit la dix-huitième année du règne de Josias, quoi qu'il ne s'y trouvât presque personne de la Galilée, les Prêtres furent néanmoins occupés à l'immolation de la Pâque, jusqu'à la nuit : qu'ils remplirent par conséquent tout le temps qui étoit destiné à cela par la Loi : & qu'il n'étoit pas permis de l'étendre. J'ai fait des marques aux endroits où le P. H. prouve ce

fait : ouvrons le livre, que j'ai apporté exprès : c'est à la page 13. 14. & 32. Lors donc qu'après plusieurs siècles la Galilée se vint joindre, comme elle égaioit à peu près la Judée, pour la multitude des Juifs qui s'y étoient établis, il falut partager la Pâque en deux jours : les Galiléens pouvans s'y trouver en assez grand nombre pour remplir à leur tour, aussi bien que les Juifs, les trois heures à peu près que la Loi détermine pour l'immolation. Voici les endroits où le P. H. établit ce point-ci. C'est à la page 30. 31. 32. & 33. Il n'y a peut-être nul inconvénient à croire, que du temps de Salomon même, & avant la séparation des dix Tribus, on ait pu observer le même règlement, & séparer ainsi Juda & Israël en deux bandes. Car si l'Ecriture n'en dit mot, on peut répondre, que c'est qu'elle ne fait mention d'aucune des Pâques qu'on célébra sous ce règne là : qu'ainsi il n'y a pas lieu de s'étonner, s'il n'y est point parlé de deux Pâques distinguées, puisqu'il n'y est pas dit un seul mot de la Pâque même. Mais la présomption sera toujours assez forte pour persuader qu'il se fit dès lors quelque division semblable, si le besoin en étoit égal : c'est à dire, si l'affluence des Israélites à Jérusalem pour la Pâque & pour les autres fêtes, étoit aussi nombreuse, que du temps de N. Seigneur : sur quoi le silence de l'Ecriture empêche de rien déterminer positivement. Ainsi quoi qu'il en soit du temps de Salomon, dont il ne s'agit point ici, le point consiste à montrer que du temps de Notre Seigneur les Galiléens étoient séparés des Juifs pour faire la Pâque comme le P. H. le soutient.

EUSEBE. Avance-t'il cela de son chef, ou s'il en produit quelque preuve ?

IRENE'E. Il en apporte des conjectures assez fortes. Il fait voir d'abord par S. Luc au chapitre treizième, que les Galiléens sacrifièrent dans le Temple à la fête de l'Expiation, séparément d'avec les Juifs. Cherchons l'endroit ; c'est à la page 34. & 35. Cet exemple ne doit-il pas servir de préjugé, pour en inférer, qu'ils pouvoient aussi sacrifier de même séparément l'Agneau Pascal ? M. le Président Cousin a-t'il rien trouvé à redire sur cette remarque ?

EUSEBE. Non : mais je souhaiterois quelque preuve plus spécifique, & plus déterminée pour la fête de Pâque.

IRENE'E. Voici peut-être de quoi vous satisfait. C'est un usage constant chez les Juifs encore aujourd'hui, dont tous leurs Auteurs & leurs Calendriers font foi, que la fête des Pains azimes est de huit jours, au lieu que la loi n'en marque que sept : & que les deux premiers jours sont deux jours de Fête, encore que la Loi n'en ordonne qu'un. Et ce n'est pas seulement à Pâque : c'est encore à toutes les autres solennitez, jusqu'aux Néomenies, qu'ils doublent ainsi les jours de Fête. Ce qui a donné lieu, ce semble, aux Espagnols, de dire plaisamment, *Que les Juifs se ruinent en Pâques, & les Chrétiens en procès.* Si nous recherchons maintenant, d'où a pu venir cette coutume parmi eux, il ne semble pas qu'on puisse en apporter de raison, qui ait plus d'apparence de vérité, que celle-ci : sçavoir, que hors de la Palestine on a toujours chommé comme un jour de fête, le jour de la Pâque des Galiléens, & celui de

la Pâque des Juifs : & les autres fêtes de même : parce que les Juifs dispersez par tout le monde étoient de ces deux Nations là : & pour cela ils joignoient consécutivement les deux jours différens, que les deux Nations prenoient dans la Paléστine pour célébrer la fête. Car c'est une conjecture assez mal fondée, que de dire, comme quelques uns ont imaginé, que c'est parce qu'ils ne sont pas assurés du vrai temps de la conjonction de la Lune avec le Soleil : vû premièrement qu'on ne peut être là-dessus mieux instruit, que les Juifs le sont aujourd'hui : & que d'ailleurs Dieu n'a jamais demandé autre chose des Juifs, sinon le quinzième jour du premier mois pour la Pâque, à quelque point que ce fût qu'ils fixassent le premier jour, surquoi la loi n'a rien déterminé. Aussi cette conjecture a été d'abord rejetée des sçavans. Or pour revenir au point où nous en étions, cette coutume & cet usage de doubler toutes les fêtes, est de temps immémorial chez les Juifs : & quiconque connoît le génie de ce peuple, tombera aisément d'accord, qu'il est aussi peu capable de souffrir l'introduction d'une coutume aussi singulière que celle-là : qu'il est exact & fidèle à observer inviolablement les anciens usages.

EUSEBE. Mais vous ne prouvez pas, que ces huit jours d'azimes aient été en usage du temps de N. Seigneur : & voilà où est la difficulté.

IRENE'E. Dés lors que je vous ai fait remarquer, que cette Nation est incapable de souffrir la moindre altération, ou la moindre nouveauté dans ses usages, sur tout dans un point si considérable, lequel paroît contraire à la Loi, & qui est néanmoins universellement reçu par une Nation entière inviolablement attachée à la loi : vous pouviez inférer de là, qu'il faut une autorité aussi grande, que celle de la Synagogue & du Sanédrin, pour faire recevoir universellement par tout cette Loi. Or depuis la destruction du Temple, cette autorité ni ce Sanédrin ne subsiste plus. Donc cette coutume, qui ne peut avoir été introduite, que par l'autorité souveraine du Sanédrin, étoit en vigueur avant la destruction du Temple & du Sanédrin. Mais si je vous faisois voir ces huit jours d'azimes dans l'Ecriture même, seriez-vous content ?

EUSEBE. Il faudroit un passage bien formel là-dessus, pour décider l'affaire.

IRENE'E. Au chapitre douzième des Actes, il est rapporté qu'Herode fit mourir S. Jacques, & fit arrêter S. Pierre : & c'étoit les jours des azimes, dit S. Luc. Herode, poursuit-il, donna S. Pierre à garder à une troupe de soldats, dans le dessein de le faire mourir après la fête de Pâque. Voilà un jour d'Azimes bien marqué dans ce Texte, avant la fête de Pâque. Quand on fit mourir S. Jacques, & qu'on arrêta S. Pierre, les jours des Azimes étoient commencez. Or on n'eût pas osé rien entreprendre de cette nature un jour de fête, que toute action & toute procédure de Justice étoit absolument défendue, sur tout un jour aussi solennel que celui de la Pâque : cela auroit causé du tumulte parmi le peuple, comme il est marqué dans S. Matthieu & dans S. Marc. Herode, qui vouloit que sa conduite en tout agréât aux Juifs, suivant la remarque de S. Luc, au lieu de gagner les esprits, les eût furieusement offenzés, s'il eût manqué de respecter la fête. C'étoit donc un jour non fêté, qu'il fit ces exécutions : & son dessein étoit de faire mourir S. Pierre à la veuë du peuple, S. Luc ne dit pas le lendemain, comme il eût dû dire, si S. Pierre avoit été arrêté le jour de la fête ; mais après le lendemain qui étoit fête, après la Fête, après la Pâque, *post Pascha*. Or est-il que la Pâque est néanmoins le premier jour des Azimes, selon la Loi. Le jour d'Azimes donc qui précédoit la Pâque, étoit un jour d'Azimes, que la Synagogue ajoutoit cette année là, devant le premier des

sept que la Loi ordonnoit aux Juifs à Jérusalem : parce que c'étoit le premier des sept que les Galiléens observoient : ce qui fait justement huit jours d'Azimes. Et en ce cas, la fête de Pâque arrivoit entre le premier & le troisième des huit jours d'Azimes. Voici l'endroit où le P. H. traite ce point là : c'est à la page 63.

EUSEBE. L'Auteur du Journal dit que cela ne satisfait pas l'esprit. Car on peut répondre que les jours des Azimes, & les jours de Pâques étoient les mêmes : comme il paroît, dit-il, par le 14. chapitre de S. Marc, verset premier, & par le 22. de S. Luc, verset 1.

IRENE'E. Ose-t-il bien dire cela ? Il n'a donc pas lû, ou il ne fait pas semblant d'avoir lû la page suivante, où le P. H. se forme cette objection là même, & qu'il y répond au long, en soutenant qu'on ne peut montrer, soit dans l'Ecriture, ou dans les Rabbins, ni dans aucun auteur ancien, que le mot de Pâque signifie autre chose, que le premier jour des Azimes, précédé de l'immolation de l'agneau, & du sacrifice qui se faisoit à même-temps : que les Juifs encôre aujourd'hui dans leur Calendrier ne donnent le mot de Pâque qu'au premier jour des Azimes : & que S. Luc enfin, dans le lieu même que vous venez d'alléguer, n'appelle Pâque que le jour des Azimes qui étoit fêté, & qui étoit tout proche : & par conséquent que le jour des Azimes qui étoit le premier des sept pour les Juifs à Jérusalem. *Appropinquabat dies festus Judæorum, qui dicitur Pascha*. Il ne dit pas, *appropinquabant dies Azymorum, qui dicuntur Pascha* : ce qu'il auroit dû dire, s'il avoit voulu donner à entendre ce que prétend M. Cousin. Pour S. Marc, quand il dit, *Erat Pascha & azyma post biduum*, si M. Cousin s'en rapporte à la Version de Mons, dont le témoignage ne lui paroît peut être recusable ou suspect, il ne veut dire autre chose, sinon que dans deux jours devoit être la Pâque, où l'on commençoit à manger des pains sans levain. Cela veut-il dire, que les jours de Pâques & les jours des Azimes étoient les mêmes ? Bien au contraire : car quand on dit que l'on commençoit à Pâque, on laisse à penser que l'on continuoît encore après Pâque, c'est à dire, les six ou sept jours d'Azimes qui suivent après Pâque. Il faut donc ne pas sçavoir ce que c'est que le mot de Pâque chez les Juifs & dans l'Ecriture, & en ignorer tout à-fait la signification, pour avancer que les jours des Azimes & les jours de Pâques étoient les mêmes, puisqu'il n'y avoit dans la Judée qu'un seul jour de Pâque, qui étoit le premier des Azimes, & qu'il y avoit du moins sept jours d'Azimes. D'où il s'en suit que le jour des Azimes, qui dans les Actes précède le jour de Pâque, étoit nécessairement un jour de surcroît ; & que le Pâque enfin dans saint Luc, au chapitre douzième des Actes, étoit aussi-bien qu'au chapitre 22. de son Evangile, verset premier, le jour fêté des Azimes, *dies festus Azymorum* : c'est à dire, le premier des sept jours d'Azimes, que la Loi ordonnoit aux Juifs à Jérusalem. Je ne sçai pourquoi le P. H. ne s'est pas servi d'aucun témoignage positif pour appuyer ce fait : apparemment c'est qu'il ne l'a pas cru nécessaire : car il lui étoit aisé d'en produire. Origène, par exemple, le dit en deux endroits. Premièrement, dans l'homélie neuvième sur le Lévitique : *In mense primo alia solennitas Pascha, alia Azymorum : licet conjuncta videatur Azymis Pascha solennitas. Principium enim Azymorum ad finem Pascha conjungitur. Pascha autem ille solus dies appellatur, in quo agnus occiditur. Reliqui vero Azymorum dies appellantur*. Et puis sur S. Matthieu, dans le Traité trente-cinquième : *ET DIES QUIDEM PASCHÆ UNA ERAT : AZY-MORUM AUTEM SEPTEM, CONNUMERATA VIDELICET DIE PASCHÆ CUM CETERIS SEX*. Voilà deux passages bien formels, & qui détruisent entièrement la réponse de M. Cousin : car dans l'un & dans l'autre il n'y a point de mot qui ne

ne porte. Ils ne disent pourtant que ce que le P. H. pouvoit supposer n'être ignoré de personne, parce qu'il est en termes clairs au livre second des Paralipomènes, chapitre 35. verset 17.

EUSEBÈ. Mais ne pourroit-on pas répondre autrement, en disant que le *dies Azymorum*, dont S. Luc parle dans les Actes, & qu'il place avant le jour de Pâque, n'étoit pas le quinzième jour du mois, auquel on mangeoit les pains sans levain : mais le quatorzième jour qu'on les préparoit ? Si cette réponse pouvoit passer, votre système en seroit un peu ébranlé : car il ne se trouveroit plus dans ce passage là véritablement que sept jours d'Azimes, à proprement parler : & l'on en seroit quitte pour dire que S. Luc n'a pas parlé fort correctement.

IRENÉE. Trouvez bon, Monsieur, que je respecte davantage les Ecrivains sacrez : car plus je m'applique à les étudier, plus je découvre d'exactitude & de justesse dans leurs expressions. D'ailleurs le P. H. assure, (remarquez, je vous prie l'endroit ; c'est à la page 25. & 26.) que jamais les Rabbins même, (car pour l'Ecriture la chose est sans difficulté :) pas un seul Rabbin, dis-je, n'a dit ou pu dire, qu'on ait effectivement appelé jour des Azimes, celui qu'on préparoit les pains azimes. Il défie qu'on produise un seul Auteur ancien, qui témoigne qu'en quelque quartier du monde que ce puisse être, les Juifs aient jamais appelé premier jour des Azimes, celui auquel on préparoit les pains azimes avant l'immolation de l'agneau. Le premier jour des Azimes a toujours été chez les Juifs, dans toutes les Provinces du monde, le quinzième du premier mois, & le jour qu'on mangeoit l'agneau, à commencer le jour, selon la loi, depuis le soleil couché. Par quelle raison donc peut-on s'obstiner à croire, que S. Luc ait parlé autrement que Moïse, & les Juifs : qu'il ait employé une expression impropre & obscure, tandis que les autres parloient nettement & avec exactitude : & cela non pas une fois seulement dans les Actes, mais encore dans son Evangile : & qu'il ne soit pas tombé seul dans une impropriété si contraire à l'usage, mais encore S. Matthieu & S. Marc avec lui ? Laissons ce sentiment à Grotius, qui en est le premier auteur. Il ne sied gueres bien à un écrivain Catholique, d'adopter une imagination si défavantageuse aux Auteurs sacrez, & qui vient d'une source aussi suspecte que Grotius merite de l'être. N'est-il pas plus raisonnable, comme il est aussi plus naturel, de croire que le jour d'azimes, qui précède la Pâque, selon S. Luc dans les Actes, est de même nature, que le premier jour d'azimes, que S. Luc même dans son Evangile, avec S. Matthieu & S. Marc place devant le jour de Pâque, dont parle S. Jean ? c'est à dire, un jour entier d'azimes, & l'un des huit que les Juifs observent religieusement encore aujourd'hui, sans y comprendre la veille qu'on prépare les pains sans levain, à laquelle ils n'ont jamais donné le nom de jour des Azimes. Outre que le calcul Astronomique vérifie, que l'année 43. de l'Ere Chrétienne, qui fut celle de l'emprisonnement de S. Pierre, la disposition des jours & des fêtes étoit entièrement la même que l'année 33. qui fut celle de la mort de N. Seigneur : je veux dire, que le quinzième du premier mois, qui étoit le mois pascal, arrivoit également un Vendredi ces deux années là, à le prendre depuis la conjonction du soleil & de la lune dans ce même mois. D'où il s'ensuit, que ce jour des Azimes, qui dans les Actes précède la fête de Pâque, au rapport de S. Luc, est visiblement le même que le premier jour des Azimes, qui dix ans auparavant dans S. Luc même, & dans les deux autres Evangélistes, précédoit le jour solennel de Pâque, dont S. Jean fait mention. Or si cela est, comme toutes les apparences sont pour cette explication, ce jour d'Azimes dans les Actes, ainsi que dans les trois premiers Evangiles,

est un premier jour des azimes, auquel il falloit immoler la Pâque : jour qui précédoit néanmoins la fête de Pâque : jour de Pâque par conséquent, qui précédoit un autre jour de Pâque. Ne voila donc pas clairement deux jours consécutifs pour la Pâque ? Et comment pouvoit-il y en avoir deux, si ce n'étoit que le peuple fût partagé en deux bandes, dont la première fût composée des gens du pais ; je veux dire des habitans de la Judée : & la seconde, des étrangers ?

EUSEBÈ. Le jour de la Pâque des Galiléens étoit-il fête à Jerusalem ?

IRENÉE. Non : & le P. H. le prouve au long ; je vais vous marquer les pages ; vous les verrez à votre loisir. Page 26. 27. 28. Il étoit bien le quinzième du mois dans la Galilée ; & par cette raison l'on permettoit aux Galiléens d'immoler l'agneau dans le Temple ce jour là ; mais il n'étoit pas encore le quinzième pour les Juifs dans la Judée : parce que cette année là ceux-ci comptoient la Néomenie ou le commencement du premier mois un jour plus tard que les Galiléens. C'est comme si le Samedi saint étoit fêté dans votre Diocèse : cela vous empêcheroit-il de faire ici vos Pâques ce jour là, quoi que vous attendissiez le lendemain, comme on fait ici, pour chommer la fête ? Ainsi il étoit fête ce jour-là dans la Galilée pour ceux qui y restoient, & le lendemain seulement à Jerusalem. Et c'est la raison naturelle, comme je vous l'ay dit, pourquoi hors de la Palestine les Juifs gardoient deux jours de fête consécutifs à Pâque, & à chaque Néomenie, c'est à dire, au commencement de chaque mois, comme ils font encore aujourd'hui par tout très-exactement.

EUSEBÈ. Il vous reste maintenant à produire quelque preuve, qui vérifie que les Juifs & les Galiléens comptoient le premier jour du mois ou la Néomenie, un jour plus tard les uns que les autres.

IRENÉE. S'il y avoit deux jours pour la Pâque des deux Nations, & si chacune la devoit faire le quinzième, pour obeir à la Loi ; c'est une conséquence évidente, que le même jour ne pouvoit être le quinzième pour toutes les deux. Elles devoient donc compter différemment.

Il est pourtant vrai, que le premier jour du mois chez les Juifs se comptoit régulièrement parlant, dès que la Lune se trouvoit en conjonction moienne avec le Soleil. C'est ce que le P. H. établit fort au long, & à plusieurs reprises. Marquons en les endroits : premièrement à la page 15. 16. 17. & puis à la page 65. outre cela page 81. 82. enfin à la page 92. 93. & 94. C'est un amas de preuves, par lesquelles il détruit l'opinion de ceux qui prétendent que les Juifs comptassent depuis la phase, ou la première vue de la Lune : Opinion que Scaliger ne fait point difficulté d'appeler extravagante & ridicule.

EUSEBÈ. Les Juifs étoient-ils aussi sçavans dans l'Astronomie, que vous me les dépeignez ? & sçavoient-ils dès lors ce que c'est que la conjonction moienne ?

IRENÉE. Ils le sçavoient en perfection ; ils l'avoient appris des Chaldéens, de qui ils avoient reçu le Calendrier le plus simple, le plus juste, & le plus ingénieux qu'on puisse imaginer, comme le P. H. le prouve : je vais vous montrer les endroits : page 76. 77. & 95. Calendrier différent néanmoins de celui qu'ils ont aujourd'hui : non obstant que celui ci passe encore parmi les habiles connoisseurs, pour le mieux entendu & le mieux concerté de tous les Calendriers qui nous sont connus. Les Juifs comptoient donc alors le premier jour du mois, depuis la conjonction moienne de la Lune avec le Soleil, suivant certaines règles, qui sont expliquées à la page 67. si je m'en souviens bien. Origène le dit en termes exprés & formels, dans l'homélie 23. sur les Nombres : où décrivant les différentes fêtes des Juifs, il dit de

la Néoménie, qui est le commencement du mois. *Tertia festivitas ponitur Neomeniæ dies, in qua offertur & hostia. Neomenia autem dicitur nova Luna. Est ergo & ista festivitas, cum Luna innovatur. Nova autem, cum Soli proxima fuerit effecta, & VALDE EI CONJUNCTA, ita ut sub claritate ejus lateat.* Et un peu après: *Luna novæ, id est, cum CONJUNGITUR SOLI, & adhæret ei, observare festivitatem.* S'il a appris cela des Juifs, qu'il se fait honneur quelquefois d'avoir eu pour maîtres: ne doit-on pas reconnoître, que ceux-ci sont bien plus anciens, & par conséquent des témoins plus sûrs des coutumes anciennes, que ne le sont tous les Talmudistes & tous les Rabbins, dont les livres nous sont connus? Le P. H. prouve encore mieux ce principe par le *Tricesima Sabbata* d'Horace: & qui plus est, par l'écriture même, dans une explication assez vraisemblable, qu'il donne au passage de S. Jean, chapitre 7. verset 14. *Jam autem die festo mediante.* Marquons l'endroit: c'est à la page 79. jusqu'à 82. Outre que posé ce principe, qui fait compter le premier jour du mois à la conjonction du Soleil & de la Lune, toutes les fêtes dont il est parlé dans les Evangiles, s'expliquent très-naturellement & sans peine avec le calcul, comme il paroît par la Concorde des quatre Evangélistes, que le P. H. a ajoutée à la fin de son Traité: sçavoir la fête des Juifs, dont parle S. Jean au chapitre cinquième: le Sabbat *δευτερεπρωτον* de S. Luc, certains autres jours particuliers, & les Pâques marquées dans tout le Nouveau Testament. Au lieu que si l'on vient à s'écarter de ce principe, il est absolument impossible de fixer ces fêtes. Or est-il que l'année 33. que N. Seigneur mourut, si les Juifs firent la Pâque le Samedi, comme S. Jean l'assure, ils ne comptèrent pas cette année là le premier jour du premier mois à la conjonction moienne; mais ils la retardèrent d'un jour: puisqu'autrement à le prendre depuis la conjonction moienne, ce Samedi eût été le seizième, comme il est évident par le calcul Astronomique.

EUSEBE. Quelle raison avoient-ils donc d'en user ainsi?

IRENÉE. La Loi même du Lévitique, chapitre 24. verset 10. les y obligeoit. Voions l'endroit où le P. H. traite cette matière: c'est à la page 44. & 45. Il falloit apporter la gerbe dans le Temple le lendemain de la Pâque: & cela ne se pouvoit faire un jour de Sabbat. Si Pâque par conséquent devoit échoir un Vendredi, en comptant le premier jour du mois dès la Lune se trouvoit en conjonction avec le Soleil, il falloit retarder d'un jour le commencement du mois, pour faire tomber à propos le quinzième un jour de Sabbat: parce que le lendemain étoit un jour commode pour apporter la gerbe nouvelle depuis les champs jusqu'au Temple.

EUSEBE. Vous voulez donc que les Galiléens aient pris en ce cas le Vendredi pour leur Pâque: mais n'apportoient-ils pas aussi leur gerbe au Temple: S'ils y étoient autant obligés par la Loi, ils ne pouvoient non plus que les Juifs, s'accommoder d'un Vendredi pour y faire tomber leur Pâque, puisque le lendemain étoit également un jour de Sabbat pour eux.

IRENÉE. Je l'avoué: mais aussi s'ils n'y étoient pas obligés & s'ils ne le faisoient pas en effet, comme le P. H. le montre, par l'impossibilité morale qu'il y trouve, & par le témoignage des Rabbins même, le Vendredi étoit pour les Galiléens un jour propre à faire la Pâque: & ils n'étoient pas contraincts, comme les Juifs l'étoient cette année là, de cesser pour cela de régler le premier jour de leur premier mois, sur la conjonction moienne: qui est la manière de compter la plus juste & la plus naturelle; dont les Juifs même, avant la jonction des Galiléens, ne s'écartoient que dans ce cas-ci seulement; parce

que la Loi, qu'ils observoient très religieusement, les y obligeoit: encore même alors s'en rapprochoient ils le plus qu'il leur étoit possible, ne s'en éloignant jamais que d'un jour. Ainsi l'année que N. Seigneur mourut, le Vendredi étoit très-propre pour la Pâque des Galiléens, & il ne l'étoit pas pour celle des Juifs. Delà vient que dans les trois premiers Evangélistes, vous ne trouverez que des Galiléens qui faisoient la Pâque le Vendredi: & vous ne trouverez au contraire que les Juifs dans S. Jean, qui la célèbrent cette année là le jour du Sabbat. Ces indices seuls ne donnent-ils pas lieu de présumer que les Pâques des deux Nations étoient distinguées: & par conséquent que les Galiléens commençoient alors leur mois différemment des Juifs? Car la loi ne spécifiant précisément que le quinzième du premier mois, sans déterminer à quel point de la Lune l'on commençoit le mois: & comme c'étoit les Juifs même qui s'étoient prescrit pour cela le temps que la Lune se trouvoit jointe avec le Soleil; parceque cette methode ajuste bien mieux les mois au cours de la Lune, il leur étoit libre de s'écarter de ce qu'ils avoient réglé eux-mêmes, lorsque quelque considération les y obligeoit: telle qu'étoit par exemple l'observation de la loi du Lévitique, dont je viens de parler.

EUSEBE. Que veut donc dire l'Auteur du Journal, quand il dit que dans les conséquences que le P. H. tire du passage du Lévitique, il apporte pour preuve ce qui est en question, & qu'il pêche par une pétition de principe?

IRENÉE. Je vous avoué que j'ay l'esprit si bouché, que je ne vois pas où est cette pétition de principe. Il s'agit de sçavoir si les Juifs pouvoient célébrer le jour de Pâque un Vendredi. Pour prouver que non, l'on allégué la loi du Lévitique, qui marque assez clairement qu'ils ne le pouvoient pas: & l'on ajoute qu'ils ne pouvoient ignorer la loi, ni le sens de la loi. Y a-t-il la une pétition de principe? Si le P. H. prétendoit inférer du seul passage du Lévitique, que les Juifs, l'année dont il s'agit, firent la Pâque un jour, & les Galiléens un autre, sans doute son raisonnement seroit faux: car le passage n'en dit rien. Il donne seulement à entendre, que dans les années, où le premier jour du premier mois devoit échoir un Vendredi; ce qui auroit fait tomber le quinzième, qui est le jour de la Pâque, un Vendredi de même: ces années là, dis-je, les Juifs reculoient d'un jour leur Néoménie. Aussi le P. H. ne prétend pas, que la considération des Galiléens ait eu d'abord aucune part dans l'exécution de la Loi. Mais dans la suite des tems, quand il falut que les deux Nations fissent à différent jour l'immolation de l'agneau dans le Temple, & que cela se fit en partageant alternativement les jours de la semaine entre elles, le Vendredi, dont les Juifs ne s'accommodoient pas, échut en partage aux Galiléens, & naturellement ensuite, la seconde & la quatrième férie. Et c'est ce qu'ils appellent *Badu*.

EUSEBE. Qu'entendez vous par ce mot de *Badu*?

IRENÉE. C'est un terme d'Astronomie chez les Juifs, un mot de l'art, composé de trois lettres en Hebreu, qui répondent à ces trois chiffres, 2. 4. 6. & qui veulent dire, que quand la Néoménie, ou le commencement du mois arrivoit une seconde, une quatrième, ou une sixième férie, c'est à dire, un Lundi, un Mercredi, ou un Vendredi, & que par conséquent le quinzième, qui est le jour de la Pâque, échoit à pareil jour; alors c'étoit le tour des Galiléens d'immoler l'agneau ces jours là, & les Juifs différoient cette cérémonie jusqu'au lendemain. Si ces fêtes arrivoient l'un des quatre autres jours de la semaine, c'étoit alors les Juifs qui prioient, & les Galiléens attendoient au lendemain, après avoir pareillement différé leur Néoménie dans cette veüe là. L'interprétation de la règle *Badu* est fort

fort naturelle, si on la prend dans ce sens là, pour l'alternative des jours de la semaine, partagez entre les Juifs & les Galiléens. Si cette explication n'agré pas, il faut ou la détruire par quelque témoignage positif, ou en inventer une qui soit plus solide. Car s'obstiner à dire que cela s'est introduit sans raison, & l'avancer sans preuve, ce ne peut être que l'effet d'une mauvaise humeur, qui ne veut pas se laisser déraciner de l'esprit les opinions dont il est préoccupé. Mais c'est ce qui ne satisfera jamais un esprit équitable: vû principalement que l'on tire de tres-grands avantages de cette explication. En effet, outre que cette distinction de jours, termine d'une manière fort claire la question principale, dont il s'agit présentement: si on la joint encore au calcul, elle montre manifestement & avec évidence, qu'il n'y a que l'année 33. de l'Ere Chrétienne, où l'on puisse fixer la mort de N. Seigneur, comme le P. H. l'a fait voir. Cherchons l'endroit: c'est à la page 384. & 385. J'omets les autres conséquences tirées de cette règle, qu'on peut remarquer en parcourant son livre.

EUSEBE. Mais puisque la Misne & la Gémare ne disent rien de cette règle *Badu*, ne peut-on pas soupçonner qu'elle est moderne, & plus récente que ces livres-ci?

I R E N É E. Le silence des Talmudistes n'est qu'un argument négatif: & cet argument est d'autant plus foible, que les Talmudistes n'ayant écrit que plusieurs siècles après cette alternative abolie, ils ont pu entièrement l'ignorer: nonobstant que toute la nation Juive conservât cette règle, comme elle fait encore fort exactement, avec les deux premiers jours de fête à Pâque, sans sçavoir l'origine de l'un ni de l'autre. N'est-il donc pas vrai-semblable, que les Talmudistes ont eu assez de discrétion, pour n'oser parler d'un usage, dont la véritable cause leur étoit aussi inconnue, qu'elle l'est encore aux Rabbins de ces derniers siècles? La tradition immémoriale des Juifs, qui se conserve dans leurs Rituels & dans leurs Calendriers anciens & nouveaux, nous suffit: ce sont des témoins beaucoup plus seurs & plus fidèles, que tous les livres Rabbiniques. Il reste seulement à examiner, quel a pu être le motif, qui a porté la Synagogue à établir ces règles. Les Juifs, qui n'ont pas les lumières que nous fournissent les Evangiles & les Actes, ne raisonnent qu'à tâtons & diversement sur cette règle *Badu*, quand ils en recherchent la source & la cause. Mais pour nous, ce n'est pas de même. Car quand nous remarquons premièrement dans cette règle un partage alternatif des jours de la semaine, il est aisé d'en inférer, qu'il ne peut avoir été établi, que pour les Juifs & les Galiléens, à moins qu'on n'y donne un sens plus plausible. Après cela, quant à son origine, il est clair qu'elle est en usage devant Hérode, si elle se trouve dans les Evangiles & dans les Actes, comme je vous l'ai fait voir: & que ceux qui jusqu'ici ont voulu taxer cette règle de nouveauté, ou qui n'ont pu s'en accommoder, auroient sans doute changé d'avis, s'ils avoient examiné à fonds ce dernier passage des Actes, sur lequel il semble que tous les Interprètes n'ont pas fait toute la réflexion nécessaire.

EUSEBE. Voyez un peu si j'entre dans votre pensée. Je comprends bien que ce passage des Actes nous marque un premier jour d'Azimes avant la fête de Pâque; c'est à dire, si j'ose parler de la sorte, une Pâque avant une autre Pâque. Et que si l'on est obligé d'admettre deux jours pour faire la Pâque, on ne peut se défendre de les reconnoître aussi dans les Evangiles. Qu'il faut ensuite tomber d'accord, que les uns pour cela devoient commencer leur mois un jour plus tard que les autres: puisque tous étoient également obligés de célébrer la Pâque le quinzième. Or cette diversité de mois ne se peut imaginer raisonnablement dans une même Nation, ou dans

une même Province. Il faut donc que les Galiléens aient primé cette année: c'est à dire, que pour faire la Pâque les premiers, ils aient commencé à compter le premier jour du mois, depuis que la Lune s'étoit jointe avec le Soleil: & que les Juifs n'aient compté que du lendemain: puisqu'en effet par le calcul on démontre, (je le suppose ainsi) que sur ce pied-la tout quadre: car le quinzième jour pour les Galiléens venoit un Vendredi, que N. Seigneur fit la Pâque avec ses Disciples: & le quinzième pour les Juifs étoit le Samedi suivant, qu'ils célébrèrent leur Pâque. Je vois bien encore que tout cela est tres-conforme à la règle que vous appelez *Badu*, qui partage alternativement les jours de la semaine entre les deux Nations, en faisant tomber le Vendredi aux Galiléens, & le Sabbat aux Juifs. Je conviens donc, que c'est la une suite & un enchaînement de conclusions nécessaires, qui viennent naturellement les unes après les autres: & qui se tirent toutes de ce seul passage des Actes, quand il est bien développé. Ainsi j'avoue, que cette alternative des deux Pâques pour les deux Nations, est un dénouement bien inventé & tres-commode: car cette distinction posée, il ne reste plus la moindre difficulté. Mais Josephé après tout n'en dit mot.

I R E N É E. Tant pis pour lui. Le massacre des Innocens par Hérode, & le miracle continuel de la piscine probatique à Jerusalem, l'histoire de Judith, avec celle de Tobie, sont des faits incontestables, & d'ailleurs assez éclatans pour enrichir une histoire: en font-ils moins certains, parce que Josephé n'en dit mot?

EUSEBE. Ce n'est pas seulement Josephé, qui ne dit rien de ces deux Pâques: pas un Interprète de l'Ecriture, ancien ou moderne, pas un Ecrivain Ecclésiastique, pas un Père, ne s'est avisé de prendre ce tour là.

I R E N É E. Les Anciens nous ont laissé bien des points à défricher: cette difficulté-ci est du nombre de celles qu'ils n'ont pu débrouiller. Sans aller plus loin, si le P. H. pouvoit avoir réussi dans la Concorde des Evangiles qu'il a dressée, & qui lui est assurément particulière: ce qu'il y avance touchant le *dies festus Judæorum* du chap. 5. de S. Jean, & touchant le *Sabbatum δευτερόπρωτον* de S. Luc, a été également inconnu à ceux qui ont examiné ces articles avant lui. En est-il pour cela moins recevable? Du moins le calcul Astronomique, joint à la suite naturelle des Evangiles, est visiblement pour lui dans tous ces articles. Or il en pourroit bien être le même des deux Pâques, quoi qu'elles n'aient pas encore été remarquées dans le passage des Actes, ni dans les trois premiers Evangélistes comparez avec S. Jean, d'où le P. H. les tire. S'étoit-on donc de même aperçu avant lui de la séparation des Galiléens d'avec les Juifs, pour leurs sacrifices, qu'il découvre au chapitre treizième de S. Luc? Quelqu'un a-t'il fixé les années, les mois, les semaines & les jours, qui sont spécifiés dans les Evangiles, comme il les justifie d'une manière qui lui est particulière, & néanmoins très naturelle par le calcul Astronomique?

EUSEBE. A propos de calcul, le P. H. soutient, au rapport de M. Cousin que des quatre Pâques rapportées par les trois premiers Evangélistes, depuis le baptême de N. Seigneur, il y en eut deux, sçavoir celle de l'année trente-unième, & celle de l'année trente-troisième de l'Ere Chrétienne où les Galiléens la firent aussi un jour plutôt que les Juifs. Mais, dit M. Cousin, le calcul n'établit pas la distinction de ces jours là: & il seroit à souhaiter que nous en eussions d'autres preuves.

I R E N É E. Ce rapport premièrement que fait M. Cousin n'est pas fort fidèle. Il fait faire une bévue au P. H. à laquelle il n'a jamais pensé. Car il n'a ja-

mais dit que les trois premiers Evangélistes aient parlé des quatre Pâques qui se sont passées depuis le baptême de N. Seigneur. Pas un d'eux n'a dit un seul mot des trois premières : S. Jean seul a marqué les trois dernières : & les trois premiers Evangélistes n'ont parlé que de la quatrième Pâque, où N. Seigneur mourut. C'est un défaut d'exactitude, que M. Cousin n'auroit pas manqué de relever, si quelqu'un l'avoit averti qu'il fût échappé au P. H. Mais venons au fait. Il faudroit n'être pas raisonnable, pour prétendre que le calcul seul établisse cette distinction de jours pour les Galiléens & pour les Juifs. Nous apprenons bien par le moyen du calcul, quel est le premier jour de tel mois telle année, quel est le quinzième, & ainsi des autres. Le calcul ici ne conduit pas plus loin. Mais voici ce que le calcul établit avec l'Ecriture, selon le P. H. Quand je sçai par le calcul quelle année, à compter les jours depuis la conjonction moienne, le jour de Pâque échet un Lundi, ou un Vendredi, jours destinez pour la Pâque des Galiléens, comme je le suppose ici établi d'ailleurs : & que des quatre dernières années de N. Seigneur, cela n'arrive qu'aux années 31. & 33. on conclut de là avec assez de probabilité, que de ces quatre Pâques il n'y eut que celles des années 31. & 33. auxquelles les Galiléens dussent primer pour la Pâque, si l'Evangile avec cela ne nous apprend pas que N. Seigneur soit venu de la Galilée à Jérusalem pour la Pâque, hors de ces deux années là même : quoi que S. Jean ait pris à tâche de marquer toutes les Pâques depuis les Noces de Cana, aussi-bien que les lieux où N. Seigneur a passé chacune de ces Pâques. Le calcul ainsi joint à l'Evangile paroît établir en cet endroit-ci, que c'étoit là les années, où il y avoit un plus grand abord de Galiléens à Jérusalem pour la Pâque.

EUSEBE. Vous touchez là encore un autre point, sur quoi M. Cousin reproche au P. H. qu'il avance une opinion contraire au sentiment commun des Chrétiens.

IRENE'E. Voila une accusation qui est un peu forte. En quoi donc ?

EUSEBE. En ce qu'il dit qu'il sembloit dépendre de chacun des Galiléens, d'aller ou de n'aller pas à Jérusalem, sur tout les années où les Galiléens n'immoloient pas l'Agneau les premiers : & que suivant cette règle là N. Seigneur ne fit depuis son baptême que deux Pâques à Jérusalem, sçavoir l'année 31. de l'Ere Chrétienne, & l'année 33. par ce que les Galiléens avec lesquels il les fit, se rendirent ces années là en plus grand nombre à Jérusalem qu'aux autres années.

IRENE'E. M. Cousin ne sçait pas sans doute, que le sentiment qu'il censure dans le Pere H. est le sentiment commun de tous les plus sçavans Interpretes. Mariana parle comme le P. H. de la Pâque de l'année 32. *Ad hoc Pascha Jerusalem Christum ivisse non puto.* Et Luc de Bruges : *Hoc Paschate JESUS Jerusalem non ascendit.* J'en pourrois produire beaucoup d'autres : car je ne sçache pas un seul Interprete de l'Ecriture, dont le mérite soit tant soit peu reconnu, qui ait avancé le contraire : & certainement si quelqu'un l'osoit avancer, il ne pourroit le prouver par les Evangiles.

Pardonnons cela à M. Cousin : ou plutôt plaignons-le, de ce que l'aversion qu'il fait paroître pour le P. H. lui a inspiré une censure si outrée & si fautive. Mais ne sera-t-il pas un peu mortifié d'apprendre que cette censure tombe aussi sur un Ecrivain moderne, dont il adore, dit-on, les ouvrages ? C'est l'Auteur de la Concorde imprimée chez Savreux. Car voici ce qu'il dit au chapitre 57. *Propositum ejus, dit-il, en parlant de S. Jean, fuisse videtur describere Paschata : & ideo cum TERTIO ISTO PASCHATE DOMINUS MANSERIT IN*

GALILÆA, quæ tempore Paschali ab eo gesta sunt, describit. Cela veut dire premièrement, qu'à cette Pâque de l'année 32. N. Seigneur ne sortit point de la Galilée, & qu'il y fit au temps de la Pâque, peu de jours avant la fête, en présence de ses Disciples, le miracle de la multiplication des pains, dont il nourrit cinq mille hommes. Or ces cinq mille hommes apparemment étoient tous Juifs de religion, puisqu'ils le reconnurent pour le *Prophète qui devoit venir dans le monde*, & qu'ils songèrent à le faire Roi. Cela veut dire encore qu'il fit en même temps, c'est à dire, à Pâque même, ou le Sabbat précédent, qui étoit la veille de la Pâque des Juifs, qu'il fit, dis-je, dans la Synagogue de Capharnaüm, en présence des Juifs de cette capitale de la Galilée, l'admirable Sermon de la manducation de sa chair & de son sang : car ces deux actions de N. Seigneur se suivent immédiatement dans le chapitre sixième de S. Jean. Que si N. Seigneur à cette Pâque de l'année 32. ne sortit pas de la Galilée ; & s'il ne fit pas la Pâque cette année là à Jérusalem, non plus que ses Disciples qui le suivoient par tout : ni les cinq mille hommes, tous Juifs apparemment, qu'il nourrit alors presque à l'extrémité de la Galilée la plus éloignée de Jérusalem : ni les Juifs de Capharnaüm, qui l'entendirent prêcher dans leur Synagogue : il est visible par là que tous ces gens-ci n'y étoient pas obligés : ce qui ne se peut dire sans avouer que généralement tous les Juifs qui demeuroient dans la Galilée, n'étoient pas compris dans la loi. Si vous voulez que je vous en dise ma pensée, je me persuade que la loi ne regardoit que le peuple de Dieu, qui étoit dans un pais séparé d'avec les Nations. Or il n'y avoit alors que la Judée seule, qui n'eût pas d'étrangers dans son territoire, s'il n'étoit prosélyte. La Galilée avoit du moins autant de Gentils, que de Juifs ou d'Israélites. Une partie de cette Province étoit peut être autrefois appelée pour cela la Galilée des Nations, *Galilæa Gentium*. Mais depuis la transmigration d'Israël sous Salmanasar, du temps d'Ezéchias Roi de Juda, tout le pais fut presque occupé par des nations étrangères. Ainsi les Israélites & les Juifs domiciliaient dans la Galilée, de quelque tribu qu'ils fussent, étoient considérés comme tous les autres Juifs dispersés dans les différentes Provinces de l'Empire, à Thessalonique, à Corinthe, à Rome : d'où il seroit fort ridicule de croire qu'ils fussent obligés tous les ans de se transporter trois fois à Jérusalem, suivant les termes de la loi. Quand N. Seigneur dans S. Jean, chap. 7. dit à ses Disciples, qu'il n'iroit pas à Jérusalem pour la fête des Tabernacles & qu'il demeureroit dans la Galilée, en furent-ils scandalisés ? C'étoit pourtant une des trois fêtes, que les Juifs étoient obligés par la loi de célébrer à Jérusalem. Mais les Juifs qui faisoient leur demeure hors de la Judée, n'y venoient qu'à leur dévotion. Néanmoins parce que le nombre en étoit fort considérable dans la Galilée, & que ces Galiléens d'ailleurs paroissent zélés pour la religion jusques à l'excès, comme il le paroît par les séditions, dont il est fait mention dans les Actes : il étoit juste de leur accorder un jour particulier, non seulement à Pâque, mais encore à toute autre fête, où ils pussent faire leur sacrifice à part : comme S. Luc au chapitre treizième indique assez clairement qu'ils le firent, lors que Pilate fit faire main basse sur eux. De là vient que S. Luc dans son Evangile & dans les Actes, en parlant d'Herode, à qui appartenait la Galilée, ne le représente à Jérusalem, que pour la Pâque, & aux années seulement où la Pâque, suivant le calcul Astronomique, à prendre le premier jour du mois depuis la conjonction de la Lune avec Soleil, venoit un Vendredi : ce qui donnoit aux Galiléens, comme j'ay dit, ces années-là le premier rang.

EUSEBE. Vous supposez donc que ce soit le même

me Herode dont parle S. Luc au temps de la Passion, que celui dont il est fait mention dans les Actes : c'est à dire, le Tétrarque de Galilée. Or c'est sur quoi M. Cousin soupçonne le P. H. de n'être pas bien sincèrement réconcilié avec Joseph : nonobstant l'honneur qu'il lui fait de se servir ailleurs de son témoignage. Car Joseph envoie cet Herode en exil, près de trois ans avant l'emprisonnement de S. Pierre.

IRENÉE. C'est un point d'histoire à part, que le P. H. a décidé ailleurs par les Médailles des Herodiades : que le même Herode, qui étoit Tétrarque de Galilée au temps de la Passion de N. Seigneur, est le Roi Herode, dont il est parlé dans les Actes. Il eût bien pu s'autoriser, s'il l'eût voulu, de S. Hippolyte, & de S. Dorothee Evêque de Tyr, qui disent expressément que ce fut Herode le Tétrarque, qui fit mourir S. Jacques. Que Joseph après cela en convienne ou n'en convienne pas, cela importe fort peu à la question principale de la dernière Pâque de N. Seigneur. Si le P. H. lui a fait l'honneur de se servir de son témoignage, ce n'est peut-être que pour faire voir que le point qu'il traite est si clair, qu'il n'a pu lui même en disconvenir.

EUSEBE. Me voilà un peu mieux instruit du sentiment du P. H. que je ne l'étois par le Journal ; mais ce plan, quoi qu'il soit bien trouvé, & qu'il paroisse se bien soutenir, est pourtant nouveau.

IRENÉE. N'y a-t'il que cela qui vous arrête ? Il fera ancien dans quelques années ; & pour lors il aura cours à titre d'antiquité. Vous m'avouerez cependant que toutes les remarques du P. H. sur ce sujet, sont du moins des présomptions bien fortes en faveur de son sentiment. Il s'agit ici de foudre une

contradiction apparente qui se trouve entre les trois premiers Evangélistes, & S. Jean : laquelle a paru de tout temps embarrassée, sans qu'on ait encore pu la démêler. L'explication donc qui est appuïée comme celle-ci l'est, sur d'autres passages de l'Ecriture, sur les rits anciens & incontestables des Juifs, & sur le calcul Astronomique, qui explique & qui accorde tout cela sans peine, & sans qu'on puisse rien opposer à la manière dont on s'y prend : qui outre cela n'est sujétée à nul inconvénient, vu qu'elle s'accorde avec le sentiment Catholique, autorisé par le Concile de Trente, qui est que N. Seigneur a fait la dernière Pâque avec ses Disciples : & qu'elle prend par tout l'Ecriture dans le sens naturel & littéral : cette explication, dis-je, peut bien passer pour assez heureuse, puisqu'elle est la plus simple & la plus facile, & qu'on ne peut trouver dans quelque autre explication que ce soit, aucun de tous ces avantages.

EUSEBE. Je vous suis fort obligé : & de ce pas je vais en instruire M. Cousin. Peut-être là dessus reformera-t'il son Journal, ou du moins se bornera-t'il désormais dans ses Journaux à faire un simple & fidèle extrait, sans y ajouter de traits de sa Critique qui lui réussit toujours mal.

IRENÉE. En cas qu'il veuille en parler une seconde fois, indiquez lui une faute véritable, qu'il pourra relever dans le P. H. C'est à la page 11. où il attribue à Majemonides l'ouvrage intitulé *Arbaah Turim*. Cela lui est échappé, aiant l'esprit rempli de son Majemonides. Il aura voulu dire assurément le R. Jacob, puisqu'il le cite fort exactement. Mais M. Cousin vous sçaura gré de cet avis, que vous lui aurez donné, & il en sçaura bien profiter.

LETTRE DEUSEBE A IRENÉE.

Sur le même sujet.

MONSIEUR,

Comme j'allois hier chez Monsieur le Président Cousin, ainsi que je vous l'avois promis, je voulus auparavant rendre visite à un de mes amis, qui est un Abbé, Docteur de Sorbonne, & tres-habile homme : mais l'entretien que j'eus avec lui fut si long, que je ne pûs m'acquitter de la parole que je vous avois donnée. Il me présenta d'abord un écrit nouveau, qui porte deux titres ; le premier est, *Suite du Traité historique de l'ancienne Pâque des Juifs*. C'est donc le Peré Lamy, lui dis-je, en lisant ce premier titre. Non, me repartit-il : lisez la seconde page. J'y lus, *Réflexions de Monsieur *** sur le nouveau système du R. P. Hardouin*. Et tournant le feuillet, je remarquay pourtant que le P. Lamy cédoit le Privilège de cet écrit à son Imprimeur. Qui que ce puisse être qui en soit l'Auteur, lui dis-je, qu'en pensez-vous ? Pour moy j'ay peine à croire, qu'on puisse détruire le système du P. H. J'en parlois ainsi hardiment sur les lumières que vous m'aviez données. L'Auteur de cet écrit néanmoins, me répliqua M. l'Abbé, ne trouvez pas ce système à son gré. Il veut à quelque prix

que ce soit, que le premier jour des Azimes, dont il est parlé dans les trois premiers Evangélistes, fût le quatorzième, depuis un Soleil couchant jusqu'à l'autre : ou le jour que l'on préparoit les azimes. Qu'à l'entrée de ce quatorzième N. Seigneur fit son dernier souper avec ses Apôtres. D'où il s'ensuit manifestement qu'il ne fit pas la dernière Pâque : puisqu'elle se devoit faire à l'entrée du quinzième. Lisez cet endroit : *On a prouvé invinciblement par Joseph, que le quatorzième du mois Pascal se comptoit entre les jours des azimes, & que du temps de N. Seigneur, il en étoit le premier. On l'a prouvé par les Rabbins. Avez-vous icy Joseph, lui dis-je ? Il ne peut pas assurément dire cela. Là dessus il alla prendre cet Historien dans sa Bibliothèque, qui est fort bien garnie : mais il me fit lire auparavant les passages de Joseph dans le livre du P. Lamy, page 180. Le premier est tiré du livre 3. des Antiquitez, chap. 10. *Le lendemain de la fête de Pâque, sçavoir le quinzième, on fait la fête des Azimes, qui dure sept jours, pendant lesquels on ne mange que des pains sans levain.* Arrêtons un peu, luy dis-je : je doute fort que la traduction icy soit fidèle : & si elle l'étoit, Joseph ne seroit pas seulement contraire à la loi : mais il incommoderoit*

deroit encore le P. Lamy lui-même. Car si le lendemain de la fête de Pâque étoit le quinzième, le quatorzième étoit donc la fête de Pâque, & non pas le quinzième. Le jour de la préparation des azimes auroit été le jour de la fête de Pâque. Ces deux propositions ne sont-elles pas formellement contre l'Écriture? Le P. Lamy lui-même voudroit-il que le quatorzième fût un jour de fête? Il avoué, ce me semble, & avec raison, que cela est expressément contre l'Évangile. Après avoir confronté le grec de Josèphe, nous vîmes qu'il falloit traduire ainsi ces mots: Περὶ τῆς ἡμέρας ἧς δεκάτη ἀφ' ἧς ἔρχεται τὸ πᾶσιν ἡ ἁγία ἑορτή, ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ ἧσ' ἔσται. Le quinzième du mois suit immédiatement la solennité de la Pâque, & commence la solennité des azimes, qui dure sept jours. Et c'est ce que le P. H. a remarqué dans son livre, Cela ne veut dire autre chose, sinon que le quinzième commence la solennité des azimes, & qu'elle est précédée de la cérémonie, ou de la solennité de la Pâque: parce qu'effectivement cette cérémonie se fait le quatorzième au soir, & la manducation de la Pâque la nuit du quinzième. Josèphe n'avoit garde de compter le quatorzième en cet endroit pour le premier jour des azimes, lui qui dit immédiatement après, que le seizième étoit le second jour des azimes: τῇ δ' δευτέρᾳ τῆς αἵματων ἡμέρας, ἔκτῃ δ' ἐστὶν αὐτῇ ἡ δεκάτη. Le quinzième étoit donc le premier, & le quatorzième n'étoit non plus du compte, que le Samedi saint n'est censé chez nous être une des fêtes de Pâque. Il est certainement aussi peu raisonnable, que le jour pendant lequel on préparoit les pains sans levain, ait été jamais appelé le premier jour des pains sans levain: qu'il est contre le bon sens de dire, qu'on puisse appeler le Samedi saint chez nous le premier jour de viande à Pâque, parce que ce jour-là on a coutume de la préparer. Vû principalement que ceux qui sont instruits des coutumes des Juifs, ne peuvent ignorer, qu'encore aujourd'hui ils ne préparent leurs pains sans levain, que sur le midy du quatorzième, au rapport de Leon de Modène, parce que la loi n'oblige d'en manger qu'au souper, c'est à dire, à l'entrée du quinzième.

A propos de Leon de Modène, dit M. l'Abbé, j'ay vû quelque endroit, ce me semble, où l'Auteur des Réflexions fait une raillerie, de ce que le P. H. avance, sur le témoignage de ce Rabbín, qu'on ne cuisoit les pains azimes que le quatorzième à onze heures du jour. Nous cherchâmes l'endroit: & l'ayant trouvé nous y lûmes, que ce Rabbín disoit seulement, que sur les onze heures on brûloit du pain, pour marque que la défense du pain levé est commencée; qu'il ne dit aucunement que ce fut alors qu'on faisoit cuire les azimes. Qui est-ce, poursuit l'Auteur des Réflexions, qui a donc pu faire naître cette idée à ce Père, sinon qu'il a cru, que parce qu'on parloit de brûler du pain, il falloit qu'il fût question d'en cuire? Ce stile est un peu desobligeant, reprit M. l'Abbé: mais au fonds dit-il vrai? Le P. H. s'est-il mépris? Je lui répondis que je n'en sçavois rien: mais qu'il étoit aisé de justifier la vérité de ce reproche sur le livre même de Leon de Modène. Il me l'apporta: & nous y remarquâmes qu'après avoir raconté la cérémonie du pain brûlé sur les onze heures, ce Rabbín ajoute immédiatement après, ce que l'Auteur des Réflexions n'a pas voulu mettre, ou qu'il n'a peut-être pas lû: *Instantement après ils s'appliquent à faire des azimes. . . . ils les mettent aussi-tôt CUIRE dans un four, &c.* M. l'Abbé ferma là-dessus le livre avec un air un peu indigné, de voir le ton hard & affirmatif que prend l'Auteur de ces Réflexions, lors qu'il avance que ce Rabbín ne dit aucunement que ce fut alors qu'on faisoit cuire les pains azimes; aussi-bien que de la raillerie qu'il fait si mal à propos.

L'on passa aussi-tôt au second endroit de Josèphe, tiré du livre des Antiquitez, chap. 13. que le P. La-

my a ainsi traduit, page 181. *Lorsque la fête des azimes fut venue, on fit le sacrifice de la Pâque: & pendant les sept autres jours on fit les autres sacrifices.* Après avoir conféré cette traduction à l'original, nous convînmes que Josèphe ne disoit pas, pendant sept autres jours, mais seulement pendant sept jours, ἐν ἡμέραις ἑπτά. Il n'avoit garde de dire que la fête des azimes étoit le quatorzième, & qu'il y avoit après cela sept autres jours d'azimes: nous avions déjà remarqué que le P. Lamy ne trouveroit pas son compte à ce jour de fête. Aussi s'aperceut-on bien-tôt que la traduction auroit été plus exacte, si l'on avoit mis, la solennité des azimes, comme l'Auteur de la vulgate a toujours fait, quand il a trouvé ἐορτὴ αἵματων dans l'Écriture, suivant la remarque du P. H. La solennité des azimes étant venue, l'on fit le sacrifice de la Pâque: & pendant sept jours on fit les autres sacrifices. Et le sens de ce second passage eut alors paru tres conforme au premier. Il y a de la différence entre dire sept autres jours, comme le P. Lamy: & sept jours, comme Josèphe. Car l'expression du premier porte à croire, que le jour qu'on fait sur le soir le sacrifice de la Pâque est autant un jour d'azimes, que les sept jours qui suivent: ce qui ne paroît nullement dans le texte original de l'autre: où l'on ne voit en tout, à le bien considérer, que sept jours d'azimes: quoi qu'il y marque, qu'on fait le premier jour le sacrifice de la Pâque, outre celui qu'on fait les sept jours, qui étoit d'une différente espèce. Mais dire qu'outre la fête, il y eut sept autres jours d'azimes, & placer la fête ou le premier jour des azimes le quatorzième du mois, c'est à quoi Josèphe n'a jamais pensé. Sont-ce-là donc, lui dis-

je, les preuves invincibles du P. Lamy? Mais, repartit M. l'Abbé, les Rabbins du moins, à ce que dit l'Auteur des Réflexions, sont pour ce Père. Il chercha aussi-tôt dans le livre du P. Lamy, les Rabbins dont il se fait fort. Nous n'en pûmes trouver aucun. Nous lûmes seulement à la page 180. qu'Aben Ezra & Salomon Iarchi sçavans Juifs soutiennent en termes formels, que le quatorzième de Nisan se peut appeler le premier des azimes. Nous tombâmes tous deux d'accord, qu'il n'est pas ici question de ce qu'on peut s'imaginer possible, comme le P. Lamy l'avoué lui-même ailleurs. Il s'agit de sçavoir si effectivement ou la loi ou la coutume a fait regarder par les Juifs le quatorzième du mois pour le premier jour des azimes. C'est ce qu'ils n'ont jamais fait, & ce ce qu'aucun Rabbín n'a jamais osé avancer, & ce qu'on ne sçauroit enfin prouver. Car pour Majemonide, & la Gémare, que cite Bartolucci, au second Tome de sa Bibliothèque Rabbínique, page 729. quand sur ces paroles de l'Exode, Le premier jour il ne se trouvera plus de pain levé dans vos maisons, ils disent que la tradition nous apprend que le premier jour des azimes, qui est selon la loi le quinzième, anticipe contre la nature des autres jours, & empiète sur le quatorzième: M. l'Abbé convint, qu'ils ne veulent dire autre chose, sinon que dès le quatorzième sur le midi l'on prend ses mesures, comme on fait encore aujourd'hui, afin qu'il ne se trouve plus de pain levé dans chaque maison à l'entrée du quinzième. Car s'il avoit voulu dire que la tradition enseigne que le premier jour des azimes marqué dans l'Exode, étoit le quatorzième du premier mois, la tradition dans ce sens auroit été directement contraire à la loi, & cette glose détruiroit visiblement le texte. Aussi eûmes-nous le plaisir de voir, que Bartolucci en citant Majemonide, & la Gémare, ne les entend que dans le sens que nous y donnions: & qu'il ne lui est pas seulement venu dans l'esprit de conclure de ces passages, ce que l'Auteur des Réflexions en veut inférer. D'ailleurs si Majemonide a voulu dire que le quatorzième étoit le premier jour des azimes, d'où vient que nulle part ni lui, ni les autres Rab-

Rabbins ses confrères, ni les Talmudistes, n'ont pas une seule fois compté neuf jours d'azimes, dans le prodigieux nombre de livres qu'ils nous ont laissés ? Car certainement les huit jours entiers, à compter du quinzième, sans y comprendre le quatorzième qui les précède, étoient de leur temps en usage, comme ils l'ont aujourd'hui : & ils ne le pouvoient ignorer. Ils n'ont jamais par conséquent compté la préparation des azimes pour un jour d'azimes. Dans les Evangiles donc le premier jour des azimes pouvoit, si l'on veut suivre la Gémare & Majemonide, commencer dès midi. Au plus tard, à trois heures, ou fort peu après : qui est le temps marqué par S. Luc, lors qu'il dit : *Or le jour des azimes étoit venu, auquel il falloit immoler la Pâque*, comme le P. H. l'a remarqué, page 59. Car le premier jour des azimes & le jour de Pâque étant le même, si la Pâque & le jour de Pâque commençoit dès l'immolation de l'Agneau, c'est à dire, vers les trois heures, qui est aussi l'heure chez nous des premières vespres aux fêtes solennelles : il est manifeste que le premier jour des azimes commençoit aussi dès lors : mais la fête de Pâque pourtant ne commençoit qu'au soleil couchant, après l'immolation : & il étoit permis de travailler jusqu'à ce temps-là, comme le P. H. l'a montré, dans son livre : & cela est encore aujourd'hui en usage. Ainsi la preuve invincible tirée de Josèphe & des Rabbins, pour mettre la fête de Pâque ou le premier jour des azimes au quatorzième du mois, se trouva bien affoiblie : & il parut qu'on n'avoit pas lû les Rabbins dans Bartolucci, ni Bartolucci même, avec assez d'attention. Pour Ribera & Tolet, qu'on allégué, je voulus faire voir à M. l'Abbé qu'ils n'avoient jamais pensé, que le premier jour des azimes fût le quatorzième entier du mois, à compter depuis le soleil couchant du treizième, comme le prétend le P. Lamy : mais M. l'Abbé ne voulut pas s'y arrêter.

Nous vîmes ensuite à un autre article, sçavoir au passage des Actes, où le P. H. prétend trouver un jour d'azimes avant la fête de Pâque. Il me fit voir la réponse à cela dans l'écrit dont je vous parle, en ces termes. *La Pâque ne se peut prendre là comme le fait le P. H. pour le grand jour solennel des azimes. Josèphe appelle souvent la fête des azimes la fête de Pâque. Et si cet Auteur est suspect, saint Luc lui donne ce même nom, la fête des azimes appelée la Pâque étant proche. On ne peut pas dire qu'Hérode eût voulu faire mourir Pierre le lendemain du premier jour des azimes, avant que les autres jours fussent écoulés, puisque la loi défendoit toute œuvre servile durant ces sept jours, hors ce qui regarde le manger. Or on regardoit les jugemens & les condamnations comme des œuvres serviles.* M. l'Abbé à cet endroit ne put s'empêcher de me dire en soupirant : A la vérité, si cela est ainsi, le P. H. s'est bien mépris, d'avoir crû que dans le passage des Actes, *post Pascha* fût l'après demain de la première fête de Pâque. Mais de quelle édition sont ces Bibles, où l'Auteur de ces Réflexions a trouvé que *la loi défend* les œuvres serviles pendant les jours des azimes, hors le premier & le dernier qui étoient fêtés ? car cela n'est nullepart dans les miennes, quoi que j'aie les plus rares & les plus correctes, en différentes langues. Les autres jours entre-deux étoient du temps de N. Seigneur, des jours de travail : comme le sont chez nous les jours dans l'octave de l'Epiphanie ou de l'Ascension. Les œuvres serviles n'y étoient non plus défendues, qu'elles l'étoient la veille de Pâque. Si depuis ce temps là en quelques endroits on s'abstient de certaine espèce de travail les cinq jours des azimes dont il est question, ces jours là néanmoins ne sont pas fêtés, comme il est aisé de voir dans Leon de Modène : & ce n'est qu'une coutume, qui n'est peut-être ni universelle, ni ancienne. N'y a-t'il pas de même dans le Talmud une loi,

qui défend le travail la veille de Pâque ? On voit cependant dans l'Evangile qu'on y fait des œuvres serviles jusques au Soleil couché : & c'est encore la pratique à présent parmi les Juifs. Cette loi du Talmud est donc moderne. Et pourquoi n'en pourroit-on pas dire autant de celle qui défend certaine espèce de travail les quatre jours des azimes, qui ne sont pas fêtés par la loi ? Mais posons que cette loi ait été en vigueur dès le temps des Apôtres : les Juifs pouvoient néanmoins alors, comme ils le font encore maintenant ces jours là par tout sans scrupule, être spectateurs d'une exécution, qui se faisoit d'un criminel de religion, tel que S. Pierre passoit dans l'esprit des Juifs, sans assister néanmoins au jugement de mort, qu'Hérode seul devoit prononcer ; parce qu'étant Roi de Galilée, il traitoit S. Pierre comme son sujet : & qu'étant païen de religion, comme le P. H. l'a fait voir dans ses Médailles des Hérodias, il pouvoit faire exécuter sa sentence, quand il voudroit, sans offenser les Juifs : ces jours là n'étant pas fêtés : & n'y ayant que le seul jour de fête, que les Juifs vouloient que l'on respectât. *Non in die festo.* D'où vient que le premier jour des azimes, qui précédoit la fête de Pâque, au rapport de S. Luc, dans le passage des Actes, n'étant pas fêté, Hérode fit mourir ce jour là S. Jacques, & arrêter S. Pierre : comme Pilate à pareil jour avoit condamné JESUS-CHRIST. Car c'est non seulement sans autorité & sans preuve, mais encore contre le sens littéral de l'Ecriture, que l'Auteur des Réflexions avance que S. Jacques fut mis à mort avant que les azimes fussent commencés. S. Luc disant en termes exprés, que *c'étoit les jours des azimes* : les azimes étoient donc commencez. En un mot dans la loi au chap. 23. du Lévitique, ni au 28. des Nombres, nulle œuvre servile n'est défendue ces jours là : & la Loi que cite l'Auteur des Réflexions n'est pas dans ma Bible.

Et moi, repliquai-je à M. l'Abbé, je ne trouve pas non plus dans mon Josèphe, ce qu'on en dit ici. Je puis bien même assurer, qu'on ne l'y trouvera jamais : ainsi que le P. H. l'a fait voir dans son livre. D'où vient que l'Auteur des Réflexions n'y a pas répondu ? Pour S. Luc, ajoutai-je, le P. H. y a satisfait dans le même livre, & l'on m'en a encore depuis convaincu. Je lui rapportai là-dessus ce que vous m'en apprîtes hier : & je lui ajoutai, que S. Luc ne dit pas, *la fête ou la solennité des Azimes appelée la Pâque* : il ne parle que d'un seul jour : qui parce qu'il étoit le premier pour les Juifs, & qu'il étoit fêté, étoit le seul aussi qui pût être appelé la Pâque. Ainsi le P. H. a fort bien pris Pâque dans le passage allégué de S. Luc, *pour le grand jour solennel des Azimes*, & la Pâque des Juifs. D'où il s'ensuit que le jour des Azimes, qui dans ce texte-ci précède la Pâque, étant aussi un jour de Pâque, & ne pouvant être la fête de Pâque, parce qu'il n'étoit pas fêté, étoit la Pâque des Galiléens : aussi-bien que l'année de la mort de N. Seigneur, ou pareillement le premier jour des Azimes, dont il est fait mention dans les trois premiers Evangiles, précédoit la Pâque des Juifs, dont parle S. Jean. Ainsi l'on ne peut pénétrer, comme il faut, le vrai sens du passage des Actes, dont il s'agit ici, sans admettre le système du P. H. dans toutes ses parties ; puisqu'elles en sont toutes des conséquences nécessaires.

M. l'Abbé passa incontinent à un autre point que touche l'Auteur de l'écrit, où il examine ce que le P. H. dit du sacrifice que les Galiléens firent au Temple séparément des Juifs : ce qui lui sert de préjugé, pour en inférer, qu'ils pouvoient bien y faire de même leurs autres sacrifices à part. L'Auteur des Réflexions répond, *qu'on peut douter, si les Galiléens sont ici dans S. Luc les peuples de la Galilée.* Est-ce encore Josèphe, dis-je à M. l'Abbé, qui donne occasion à l'Auteur, de former un si plaisant doute ? Si les

Galiléens que Pilate fit massacrer à Jérusalem, comme des séditeux, dans le lieu de sa juridiction, ne sont pas des peuples de la Galilée : la postérité pourra douter de même, si les Allemands, qui ont été dernièrement défaits dans le Piémont, sont des gens nez en Allemagne. Je priai M. l'Abbé de prendre sa Concordance de la Bible : d'y voir combien de fois il y trouveroit les Galiléens : & si jamais ce mot y signifie autre chose, qu'un habitant de la Galilée : à moins que de dire, que N. Seigneur, S. Pierre, & les autres Apôtres, étoient aussi d'une prétendue secte de Galiléens, & de tourner en toute rencontre l'Ecriture à son gré, y prenant un mot tantôt dans une signification, & tantôt dans une autre, selon que cela sert à nos préjugés, comme on prend ici le mot de Galiléens : & comme le P. Lamy prend souvent le mot de Pâque dans les Evangiles, ne pouvant soutenir son système, sans donner à ce mot une signification impropre, & une interprétation forcée.

En effet, reprit M. l'Abbé, c'est ce qui m'a toujours rebuté dans le système du P. Lamy : qu'on ne puisse le soutenir, sans dire que les Apôtres aient préparé la Pâque, & N. Seigneur aient mangé ce qu'ils avoient préparé, il n'a pourtant pas mangé la Pâque ou l'agneau. L'Auteur des Réflexions en voulant le défendre, s'engage dans de plus grandes difficultés. Il dit qu'il faut ici prendre la Pâque pour un souper ordinaire, fait avec quelque magnificence à cause de la solennité, un festin Pascal, que N. Seigneur lui-même appelle la Pâque, & qui n'est pourtant pas l'agneau Pascal. Or quelle solennité se peut-on figurer vingt-quatre heures avant la fête de Pâque ? quelle Pâque les Apôtres alloient-ils préparer vingt-quatre heures avant la Pâque ? & quel festin Pascal, avant que la Pâque fût arrivée, & sans agneau Pascal ? Où a-t-il trouvé enfin dans l'ancien, ni dans le nouveau Testament, ni dans le Talmud même, une manducation de la Pâque, un festin Pascal, une Pâque mangée en famille, qui ne fût pas l'agneau Pascal ? Croira-t-on jamais un système bien appuie, sur des interprétations arbitraires, sans fondement, sans preuve, sans autorité, & contre le sens littéral de toutes les Ecritures ?

Mais pour revenir aux Galiléens, dont j'avois commencé à vous parler, dis-je à M. l'Abbé, l'Auteur des Réflexions veut-il suivre encore ici son historien favori Josèphe, qui attribue cet accident aux Samaritains, sans dire un seul mot des Galiléens ? Et de peur que Josèphe n'en ait le démenti, aimera-t-il mieux dire, que S. Luc s'en trompé : ou qu'il s'est très mal expliqué, en appelant Galiléens, des gens qui n'étoient pas de la Galilée ? Respectons un peu davantage nous autres les Auteurs sacrés, & ne les rabbaïssons pas nous mêmes au dessous des historiens d'un caractère beaucoup inférieur. Si S. Luc & Josèphe ne s'accordent pas sur des faits qui regardent notre Religion, sié-il bien à un Chrétien de donner la préférence à un Juif, qui est suspect à beaucoup d'habiles gens, & qui n'a écrit que long temps après les faits qu'il raconte, sur un Evangéliste, qui a été instruit par les Apôtres de tout ce qu'il écrit ?

M. l'Abbé s'apercevant que je m'échauffois un peu, me fit venir à l'article, où il est parlé des deux fêtes, que les Juifs observent encore aujourd'hui, quoi que la loi n'en ordonne qu'une. C'est, dit l'Auteur des Réflexions, parce qu'on ne pouvoit pas savoir assez tôt hors de la Judée & de la Palestine, le jour que ces fêtes se devoient faire en Jérusalem. Les Juifs le disent. Le P. Hardouin le nie : & prétend que c'étoit pour une autre raison. Il me semble que dans ces choses qui regardent leurs coutumes, ils doivent être plutôt crus que qui que ce soit. Ouy, dis-je à M. l'Abbé, quand les raisons qu'ils apportent, ne choquent pas le sens commun, comme il arrive ici. Il m'in-

terrompit, pour me faire voir un autre endroit, où l'Auteur dit, que comme les messagers que le Sanédrin envoyoit, ne pouvoient pas arriver à temps dans les contrées éloignées, où l'on ne pouvoit savoir le jour précis qu'on avoit fait la Néoménie à Jérusalem, & que se devoient faire les fêtes qui en dépendoient, on faisoit la Néoménie & les fêtes pendant deux jours. C'est là la raison que Majemonide donne de cette coutume que les Juifs observent encore. L'on attendoit donc dans la Galilée, lui dis-je alors, que ces messagers vinssent annoncer la Néoménie pour la célébrer ? Pour peu que le courrier vint à s'arrêter en chemin, on courroit risque de célébrer la Néoménie le cinq ou le sixième jour du mois, ou même plus tard. Et quand après cela y auroit-on célébré le quinzième, ou la Pâque ? Mais à quoi bon ces messagers ? est-ce qu'on ne voioit pas la même Lune à Rome & dans la Galilée, que l'on voioit à Jérusalem ? & n'y pouvoit-on pas établir également la Néoménie & la Pâque, sans se tromper, soit qu'on fixât la Néoménie à la conjonction moienne, ou à la première vue de la Lune ? Vous voiez bien, dis-je à M. l'Abbé, que le P. H. a quelque raison de mettre bien de la différence entre les coutumes des Juifs, & les imaginations des Rabbins : & qu'autant qu'on estime l'attachement inviolable des Juifs aux usages universels & anciens, qu'ils ont reçus de la Synagogue, quand on ne voit pas qu'ils aient rien de contraire à l'Ecriture, ou qu'on y en découvre quelque vestige : autant méprise-t-on avec justice les raisons, que leurs Rabbins inventent ordinairement, touchant l'établissement de ces usages, dont ils n'ont pas vu l'origine, & qui sont plus anciens qu'eux de plusieurs siècles. Si à Jérusalem même il y avoit deux jours pour la Pâque, comme le passage des Actes bien développé ne permet pas d'en douter : c'est une peine superflue & inutile de chercher d'autre raison, pourquoi hors de la Palestine on fêtoit les deux premiers des huit jours d'Azimes, que celle qui avoit porté la Synagogue à établir à Jérusalem même deux jours la Pâque. Or ce n'étoit pas sans doute l'incertitude où l'on pouvoit être à Jérusalem, si l'on comptoit à propos les jours du mois, ou si l'on avoit bien fixé la Néoménie, qui y avoit introduit deux jours pour la Pâque. La conjecture de Majemonide & des autres qui l'ont suivi, n'est donc qu'une imagination sans fondement, qu'on peut lui pardonner, puisqu'il n'avoit pas, comme nous, les Actes des Apôtres, qui nous servent à éclaircir cette difficulté.

Mais, reprit M. l'Abbé, pourquoi donner deux jours différens, pour la Pâque à Jérusalem, si un seul suffisoit, comme le prétend l'auteur de ces Réflexions, non seulement pour les Galiléens, mais encore pour ceux d'Asie, d'Europe, & d'Afrique ? Il dit que deux heures étoient suffisantes pour cela, puisque Josèphe n'en donne pas davantage : ou deux heures & demie, selon les Rabbins : vu que de toute cette multitude qui faisoit la Pâque, les uns se plaçoient sur les toits, & les autres dans des lieux souterrains, si spacieux, que si l'on en croit Josèphe, des armées entières s'y pouvoient cacher. . . Comment pourroit-on révoquer ce fait en doute, à moins que de supposer que Josèphe est un fourbe ? Sacrificateur & sçavant dans la loi qu'il étoit, il n'a pu ignorer ce qui se pratiquoit de son temps à la Pâque. Mais, repliquai-je, quelle estime en ont donc fait les Rabbins, qui l'abandonnent ici, tout Sacrificateur & sçavant qu'il étoit dans la loi : & qui donnent à l'immolation une demie heure plus que lui ? Pour moi j'en croirai plutôt l'Ecriture, si l'auteur des Réflexions le trouve bon, que ni Josèphe, ni les Rabbins : si ceux-ci commençant la cérémonie à deux heures & demie, & Josèphe à trois heures, ils la font tous finir à cinq. Car l'Ecriture marque que du temps de Josias, où le nombre des gens qui faisoient la Pâque, n'é-

toit pas à beaucoup près si grand, les Prêtres furent occupés *jusques à la nuit*. Quel parti donc pouvoit-on prendre, lors que le nombre étoit augmenté de moitié, ou plus? L'expédient des toits & des caves est assez plaisamment imaginé, & il mérite bien d'avoir Joséphe pour garant. Mais de dire que N. Seigneur & les Galiléens, ou comme le prétend l'auteur des Réflexions, tous les Juifs des trois parties du monde fussent obligés par la loi de se trouver à Jérusalem à Pâque, & par conséquent trois fois l'an, à Pâque, à la Pentecôte, & pour les Tabernacles: puisque la loi est également précise pour ces trois fêtes: c'est ce qui est non seulement incroyable, mais encore contraire à l'Écriture: & M. l'Abbé en tomba d'accord, après la preuve incontestable qui est tirée de S. Jean, & que vous m'appâtes hier. Car il en conclut évidemment, que ceux qui veulent que N. Seigneur & les Galiléens fussent obligés de se trouver à Jérusalem tous les ans à Pâque, ont fort mal pris la loi de Moïse, & n'ont jamais bien lu S. Jean.

Il goûtoit assez mes raisons, & il n'y avoit plus que la question de la Néoménie, qui sembloit l'arrêter un peu, & la cérémonie de la gerbe. Pour le premier article, il voioit bien, que le nœud consistoit à sçavoir, si les Juifs comptoient le premier jour du mois, depuis que la Lune se trouvoit en conjonction avec le Soleil, ou bien depuis la première vue de la Lune. Je lui en dis tout ce que vous me fîtes hier la grace de m'en apprendre. J'y ajoutay ce que le P. H. avance touchant la Néoménie des Turcs, des Arabes, des Caraïtes, & touchant plusieurs autres points: sur lesquels il me parut aussi satisfait, qu'il l'étoit peu, de voir que l'Auteur des Réflexions ne répond qu'à un ou deux, & toujours en éludant la difficulté.

Quant à la cérémonie de la Gerbe, qui obligeoit les Juifs de reculer la Pâque au Samedi, en cas que le quinzième, à compter depuis la conjonction moienne, tombât un Vendredi, comme nous le disions hier: l'auteur des Réflexions prétend montrer à la vérité par le témoignage des Rabbins, qu'on pouvoit couper cette gerbe un Samedi. Et cela faisoit quelque peine à M. l'Abbé. Je le tiray de cet embarras aisément. Je lui fis voir premièrement, qu'il la falloit couper le lendemain de la fête de Pâque, & le jour même qu'on l'apportoit au Temple, selon la loi du Deuteronome, chapitre 16. verset 9. & du Lévitique, chapitre 23. verset 10, 11, 12. En second lieu, qu'on ne pouvoit faire ni cette action, ni ce voyage, un jour de Sabbat: ce qui est encore évident. Le Vendredi ne pouvoit donc être, selon la loi, le jour de la fête de Pâque à Jérusalem, comme le P. H. l'a montré, pag. 44. & 45. puisque le lendemain n'eût pu être un jour propre pour une cérémonie, que la loi pourtant veut expressément qu'on fasse le lendemain de la fête de Pâque. Il faut donc avouer, que la règle *Badu*, quant à l'exclusion du Vendredi pour la Néoménie du premier mois & pour la Pâque, est de droit divin. L'auteur des Réflexions a beau dire, *qu'on a fait voir par le témoignage de N. Seigneur, que tout ce que la loi ordonnoit pour le culte de Dieu se pouvoit faire le Samedi*. C'est ce que N. Seigneur n'a jamais dit. Il a dit seulement, comme le P. H. l'a remarqué à la page 45. que toute action qui regardoit le culte divin, étoit permise aux Prêtres dans le Temple: mais il n'a parlé que des Prêtres, & des cérémonies du Temple: il n'y a jamais compris les moissonneurs, ni l'action ou le voyage qu'il leur eût falu faire un jour de Sabbat. Ces restrictions, qui méritent bien d'être considérées dans les paroles de N. Seigneur, & que l'auteur des Réflexions ne fait pas semblant d'avoir lues dans le livre du P. H. vérifient assez, que le témoignage de N. Seigneur s'accorde fort bien avec le sentiment du P.

H. & condamneroit plutôt celui de l'auteur de ces Réflexions. Ensuite si le Talmud & les Rabbins disent le contraire, il est visible qu'ils parlent en aveugles des cérémonies anciennes qu'on ne garde plus, & dont ils n'ont jamais vu la pratique: & conséquemment qu'on peut alors les abandonner sans scrupule.

M. l'Abbé, qui a beaucoup de pénétration, vit aussi-tôt la conséquence de ce principe. Je me trompe fort, me dit-il, si l'Auteur des Réflexions ne feroit pas ici un peu embarrassé: lui qui veut si opiniâtrément, que le premier jour de chaque mois chez les Juifs se comptât depuis la vraie phase, c'est à dire, depuis qu'on pouvoit appercevoir la Lune au sortir de sa conjonction avec le Soleil. Car si la première phase du premier mois arrivoit un Jeudi au soir, le Vendredi ne pouvant être selon la loi le premier jour du premier mois, parce qu'il ne pouvoit être le quinzième: Il falloit dans cette rencontre arrêter la Lune, & l'obliger de retarder sa phase ou son apparition d'un jour. Outre les autres inconvénients, que le P. H. a remarqués dans le système, qui veut que les Juifs se réglassent sur la phase, & auxquels l'Auteur des Réflexions n'a rien répondu, celui-ci ne me paroît pas être peu considérable. Il est vrai, repris-je alors, qu'il est assez malaisé de juger quel parti les Juifs pouvoient prendre dans cette conjoncture là. Car de suivre la phase, lorsqu'elle donnoit un Vendredi pour le premier jour du premier mois, c'étoit ouvertement violer la loi: puisqu'alors le quinzième ou le jour de Pâque eût été un Vendredi de même: ce qui ne se pouvoit accorder avec la loi, qui obligeoit de couper la gerbe, & de l'apporter des champs jusqu'au Temple le lendemain de Pâque: cela ne se pouvant faire un jour de Sabbat. Maintenant d'arrêter la Lune, je crois que les Juifs ne l'ont jamais su faire. De la laisser aussi aller son chemin, & de différer la bénédiction de la nouvelle Lune, comme parlent les Juifs, dans sa première apparition, jusqu'au lendemain qu'elle en étoit au second jour, il y paroïssoit de la contradiction: outre que le mois eût été dans ce cas là de vingt-sept jours, & quelquefois de trente-un. Nous nous mîmes à rire un peu. Après quoi, je fis voir à M. l'Abbé qu'il n'y a point de pareil inconvénient à dire avec le P. H. que régulièrement parlant le mois se comptoit depuis la conjonction moienne de la Lune avec le Soleil; parce que si le jour, auquel tomboit cette conjonction, n'étoit pas propre pour fixer la Néoménie, à cause de la rencontre de quelque fête incompatible, le lendemain en ce cas la se rencontroit toujours avec la première phase, ou même la précédoit encore, ce qui arrivoit assez souvent.

Mais l'Auteur des Réflexions, dit M. l'Abbé, vous objecte Philon, qui dit qu'à la Néoménie la Lune fait part aux hommes de la lumière qu'elle reçoit nouvellement du Soleil. Je fis comprendre alors à M. l'Abbé, que Philon ne cherche par tout, que l'occasion de faire des allégories, & de tirer de tout des réflexions morales. Celle qu'il fait ici, c'est qu'il faut de même communiquer aux autres les biens que nous avons reçus de Dieu. C'est pour cela qu'il donne ici à la Néoménie une plus grande étendue: y comprenant le premier jour du mois civil, avec la sanctification de la Lune, qu'on faisoit au Temple, lorsqu'elle commençoit à paroître, un jour ou deux après sa conjonction: & c'est ce qui se pratique encore aujourd'hui dans toutes les Synagogues, quoi que le premier jour du mois ait commencé auparavant à la conjonction moienne. Ainsi la pratique des Juifs aujourd'hui est toute la même en cela, qu'elle étoit du temps de N. Seigneur. Or ce sont ces coutumes, dis-je à M. l'Abbé, auxquelles le P. H. veut qu'on ait égard, & nullement aux raisons frivoles que les Rabbins apportent ordinairement pour

pour en expliquer l'origine. Au reste, ajoutai-je, l'Ecriture nous apprend, que les Chaldéens étoient excellens Astronomes: & nous voyons aussi dans l'Ecriture, que depuis la captivité les Juifs ont pris leurs mois & leur Calendrier des Chaldéens. Quoi qu'en puissent donc dire les Rabbins: qui ne sont ni si vieux, ni si sages, que l'Auteur des Réflexions se le persuade, les Juifs ont réglé leurs mois, au moins depuis ce temps là, par le calcul Astronomique, comme les Chaldéens, & nullement par la phase.

Enfin je fis tomber d'accord M. l'Abbé, que l'auteur des Réflexions avoit tort de dire, que l'Ecriture étoit évidemment contraire au P. H. lorsqu'elle marque le jour & l'heure de la Pâque, & qu'elle parle sans distinction à tous les Juifs. Car si le nouveau Testament est parfaitement d'accord avec l'ancien, comme nul Catholique n'en oseroit douter: & si les rits & les coutumes immémoriales des Juifs bien entendus, s'accordent avec l'Ecriture du nouveau Testament, pour partager la Pâque en deux bandes, comme le P. H. le prouve: il y a quelque fondement de croire, que l'exécution de la loi, de la manière qu'elle se voit dans le nouveau Testament, n'est pas contraire à l'institution de la même loi qu'on lit dans l'ancien: & qu'il n'y a point de meilleur interprète du véritable sens de l'ancien Testament, après les Ecrivains sacrés du Nouveau, que les Traditions anciennes & immémoriales des Juifs. Outre cela, examinons un peu la loi. Elle ordonne que toute la multitude des enfans d'Israël immole ensemble l'agneau sur le soir du quatorze au quinzième du premier mois. C'est dans l'Exode, chap. 12. Si le P. H. prétendoit que quelques-uns de toute la multitude ne le fissent pas le soir du quatorze au quinzième, il auroit tort, puis qu'alors il contreviendrait à la loi. Mais il ajuste si bien toutes choses, ou pour mieux dire, il les trouve si bien ajustées, que toute la multitude des enfans d'Israël fait la cérémonie le soir du quatorze au quinzième. Ainsi la loi se trouve ici observée dans toute la rigueur de la lettre. Car pour ce mot, ensemble, l'Auteur des Réflexions l'ajoute assez inutilement à l'Ecriture: du moins ne peut-il avoir le sens qu'il lui donne, lors qu'il veut que la loi comprenne par là tous les Juifs, qui se pourroient transporter à Jérusalem. En effet, pourquoi mettre la fête de Pâque au nombre des cérémonies, où tout le peuple Juif de tous les quartiers du monde dût se trouver ensemble, si la loi même l'exclut de ce nombre là? Le P. H. a fait voir, page 42. & 43. qu'il n'y avoit en tout que deux fêtes marquées dans la loi, où tout le peuple fût obligé de se trouver dans le lieu saint: savoir le dernier jour des azimes, & le dernier de la fête des Tabernacles. Cette loi est en termes exprès, au chapitre 23. du Lévitique, verset 36. & au 16. du Deutéronome, verset 8. Pour cela ces deux jours s'appellent dans l'Hébreu, *Atzereth*: ce que l'Auteur de la Vulgate traduit ordinairement *collecta*, ou bien, *dies cœtus atque collecta*. L'Ecriture ne marquant que ces deux jours là pour des jours d'assemblée, & si j'ose parler ainsi, de revue générale: comme il est aisé de le justifier par la Concordance Hébraïque, en cinq endroits de l'ancien Testament, où ce mot ne se rencontre que pour ces deux fêtes: l'Ecriture dès lors nous laisse en droit d'inférer, qu'elle n'étend pas la même obligation à aucune autre fête. Comme lors qu'elle compte les jours auxquels Dieu défend les œuvres serviles, elle veut bien qu'on infère après la supputation faite, que les autres jours sont des jours de travail. La loi donc ne spécifiant que les deux jours de rendez-vous général que j'ai marqués, pourquoi veut-on que la Pâque soit aussi du nombre? C'est là que le P. H. a montré que Joséphe, tout Sacrificateur & sçavant qu'il étoit dans la loi, a commis deux fautes grossières, en ce qui regarde cette loi. La première, lors qu'il a dit, que la Pentecôte en

hébreu s'appelle *Azarta*: & l'autre, lors qu'en quelque sens qu'il prenne ce mot, il l'attribue à la Pentecôte.

Je ne sçai, dit M. l'Abbé, d'où vient que l'Auteur des Réflexions n'a pas songé à disculper Joséphe des ignorances qu'on lui reproche. Je lui répondis que cet Auteur voioit peut-être l'entreprise trop hardie pour y réussir. Quoi qu'il en soit, poursuivis-je, la Synagogue qui l'entendoit mieux que Joséphe, ne trouvant pas dans la loi, que le premier jour des azimes fût *Atzereth*, *dies cœtus atque collecta*, c'est à dire, un jour où toute la multitude, tant des habitants de la Judée, que des étrangers qui pouvoient accourir par dévotion à Jérusalem, dussent assister à la cérémonie publique du jour, comme ils y étoient obligés les deux autres jours que nous avons marqués: la Synagogue, dis-je, la dessus a pu ordonner un jour distingué pour la Pâque des Etrangers, s'ils la vouloient faire: voyant que la loi mettoit de la différence entre le premier jour, ou le jour de la Pâque, & le dernier jour des azimes: qu'elle obligeoit également les gens du pays & les étrangers, qui seroient alors à Jérusalem, d'assister tous ensemble à la cérémonie du dernier jour, & à la clôture de la fête: mais qu'elle n'imposoit pas la même nécessité quant au premier jour, ni quant à la cérémonie prescrite pour le premier jour. Et je ne doute pas que l'Esprit de Dieu en dictant la loi, n'ait observé cette différence entre la cérémonie du premier, & celle du dernier jour des azimes, prévoyant la nécessité où l'on seroit un jour, de faire cette séparation des habitants de la Judée, d'avec les Galiléens & les étrangers pour la Pâque, que tous ne pourroient faire dans un temps aussi court que celui que prescrit la loi: & prévoyant encore la difficulté qu'auroit le peuple de Dieu hors de la Judée, de se réunir souvent à Jérusalem, hors l'une des deux fêtes, des azimes, & des Tabernacles. C'étoit effectivement deux fêtes placées en deux saisons très-propres pour voyager, savoir dans le commencement du Printemps & de l'Automne.

De là vient que dans l'Exode, où il est dit, que toute la multitude des enfans d'Israël doit faire la Pâque, le mot d'*Atzereth* ne s'y trouve pas: mais une autre expression, qu'on ne peut avoir choisie pour ce lieu-ci, préférablement à l'autre, que parce qu'elle a une signification beaucoup plus resserrée. Car elle veut dire mot pour mot, toute l'assemblée de la Synagogue: expression qui ne comprend nullement les Juifs des Provinces étrangères: mais seulement la multitude des enfans d'Israël, qui seroient sous la juridiction de la Synagogue: & par conséquent ceux qui se trouveroient tellement établis dans la Terre promise, qu'ils y seroient séparés d'avec les Nations. Or depuis le milieu du regne d'Ezechias, & peut être avant ce temps-là, il n'y avoit que le Royaume de Juda, qui eût cet avantage d'être ainsi séparé, & conséquemment qui composât l'assemblée de la Synagogue des enfans d'Israël, obligée de se trouver à Jérusalem, tous les ans, pour la Pâque.

De là vient outre cela, que la fête des Tabernacles, qui étoit selon la loi du même rang que la solennité des azimes, N. Seigneur l'année trente-deuxième de sa vie, parce qu'il étoit Galiléen & étranger, ne se crut pas obligé de se trouver à Jérusalem pour le premier jour de la fête, comme je me souviens bien que vous me l'appâtes hier: parce que ce jour n'étoit pas *Atzereth*. (M. l'Abbé prenoit plaisir à m'entendre ainsi parler hébreu.) Mais quand N. Seigneur se fût rendu à Jérusalem pour la fête qui venoit cette année-là au milieu de la solennité des Tabernacles, il se crût obligé, voulant obéir à la loi, d'y demeurer jusqu'au dernier jour, qui étoit *Atzereth*. Aussi y demeura-t-il, comme S. Jean le rapporte au chapitre 7.

De là vient encore que la Pentecôte n'est pas marquée pour un semblable jour d'assemblée générale, à cause de la difficulté que les étrangers eussent eu de se transporter si souvent à Jérusalem, comme je viens de dire.

De là vient enfin que l'Auteur de la Vulgate, qu'on ne peut assez estimer, ni assez admirer pour son exactitude, & pour la connoissance qu'il avoit de la loi & des coutumes des Juifs : ce qu'il est aisé de reconnoître au choix & à la justesse des expressions, dont il se sert dans l'ancien & dans le nouveau Testament, pour les indiquer : de là vient, dis-je, qu'en parlant du dernier jour des azimes, au chap. 23. du Lévitique, v. 8. il dit que ce jour étoit *plus célèbre & plus saint*, que n'étoit le premier. Or comment a-t-il pu dire, que ce jour fût plus saint & plus célèbre ; ce que l'Hébreu ne porte pas, sinon parce qu'il savoit bien que tout le peuple de la Galilée & des Provinces éloignées, qui vouloit se trouver à Jérusalem pour les azimes, n'étoit pas obligé de s'y trouver le premier jour : mais qu'en cas qu'il y vint, après avoir fait sa Pâque au jour marqué, comme la loi l'y obligeoit, s'il y étoit arrivé à temps ; il ne lui étoit pas permis de se retirer, sans assister auparavant à la cérémonie générale & publique, qui se faisoit le dernier jour : quoique les Galiléens & ces Juifs étrangers eussent fait leur Pâque séparément des autres, & un jour plutôt qu'eux. C'est la remarque du P. H. dis-je à M. l'Abbé. Nous cherchâmes l'endroit, & nous le vîmes à la page 383. & 387.

Or c'est cette séparation, poursuivis-je, de Galiléens & de Juifs, qui paroît visiblement dans le passage des Actes, sur lequel le P. H. s'appuie davantage : & si elle y est marquée, c'est témérité de croire, que ceux qui l'ont établie, se soient écartés de la loi, ou de l'intention du Législateur. On y voit un jour des azimes, distingué du jour solennel de Pâque qui suit : car autrement S. Luc auroit dit en parlant du martyre de S. Jacques, & de la détention de S. Pierre, *C'étoit le jour de Pâque*. Il n'auroit pas dit, *c'étoit le jour des Azimes* : & *Herode attendoit que la fête de Pâque fût passée, pour faire mourir S. Pierre*. Si c'étoit les jours des azimes, c'étoit du moins le premier. Et ce jour est néanmoins devant le premier des sept que la loi ordonne, puis qu'il est devant la fête de Pâque : c'est donc un huitième jour d'azimes ajouté aux autres. C'étoit bien le jour que les Galiléens faisoient leur Pâque à Jérusalem : tout comme quelques-uns font ici à Paris leur Communion de Pâque le samedi saint : & le samedi saint n'est pas pourtant ni pour eux, ni pour les autres le jour de Pâque à Paris. C'étoit à Jérusalem un jour d'azimes pour tous, suivant le règlement de la Synagogue : mais ce n'étoit pas le jour de Pâque à Jérusalem, parce qu'il n'étoit pas le quinzième. Ainsi un jour des azimes, qui ne peut être le jour de la parascève des azimes ou de Pâque, comme je vous l'ay montré, disois-je à M. l'Abbé : & par conséquent, qui ne peut être le quatorzième du mois, puisque cela est positivement contre la loi dans l'Exode chapitre 12. au Lévitique chapitre 23. & dans les Nombres chapitre 28. où le quinzième jour du mois est toujours le premier des azimes : (car c'est par l'Ecriture même, & non pas par les Rabbins, qu'il faut expliquer l'Ecriture :) Un premier jour des azimes donc, tel qu'il est marqué dans les Evangiles & dans les Actes, c'est-à-dire, qui est le quinzième du mois, & qui précède néanmoins le jour de la fête de Pâque, lequel est encore le quinzième : ce jour, dis-je, ne peut être que le quinzième du mois, & le premier des azimes pour les Galiléens & les étrangers, placé devant le quinzième du mois & le premier des azimes pour les Juifs : à moins que de dire, qu'il y avoit à Jérusalem pour les mêmes Juifs deux premiers jours des azimes, & deux quinzièmes du

mois de suite. Ce ne peut être donc un autre jour d'azimes, que celui qui étoit fêté dans la Galilée, tandis que ceux qui étoient venus de là à Jérusalem, y avoient mangé la Pâque à l'entrée de ce jour-là : un jour devant la Pâque des Juifs. Et ces deux jours réunis étoient également fêtés hors de la Palestine, comme ils le sont encore aujourd'hui. Pour dire que ce système, est *un système laté en l'air*, il faut montrer qu'on prend mal ce passage des Actes, & que les autres preuves qu'on en apporte, sont plus foibles que ce que l'on puise dans les réveries fades des Rabbins. Mais ce qu'il y a ici de surprenant, c'est que l'Auteur des Réflexions passe, sans y toucher, toutes les plus fortes preuves le P. H. a produites : & qu'il n'objecte rien aussi à quoi le P. H. n'ait satisfait, quoi qu'il l'objecte aussi froidement, que si le P. H. n'avoit prévenu aucune de ces objections.

Tandis que M. l'Abbé donnoit audience à une personne qui le venoit consulter sur un cas de conscience, il me laissa l'écrit entre les mains : & j'eus le loisir de faire encore deux ou trois remarques. Je vis premièrement que l'Auteur ne peut souffrir, que le P. H. ait avancé qu'on pourroit prouver par le témoignage de Philon, *Que les Juifs d'Alexandrie ne reconnoissent point d'autre Temple, que celui de Jérusalem : & qu'ils n'avoient que des Synagogues*. Si cela est, dit l'Auteur des Réflexions, *Joseph ou celui qui a emprunté son nom, se mocque de nous*. Car ce Joseph quel qu'il soit, nous raconte comme Onias bâtit un Temple en Egypte, qu'il y dressa un Autel, qu'il y établit des Sacrificateurs. Joseph pourroit bien, me repartir à cela M. l'Abbé, n'être pas fort croiable là dessus, si l'on en croit Philon dans un autre ouvrage encore, que le P. H. n'a pas cité : c'est dans le livre de la Providence, dont Eusèbe rapporte un fragment fort considérable au chapitre treizième du huitième livre de sa Préparation Evangélique. Philon dit en cet endroit-là, qu'il passa par Ascalon, *lors qu'il alloit pour sacrifier dans le Temple de ses ancêtres* : c'est à dire, à Jérusalem. S'il avoit été schismatique, & s'il y avoit eu pour ces schismatiques un Temple en Egypte, assurément Philon ne se seroit pas avisé d'aller sacrifier à Jérusalem : & s'il eût osé s'y présenter, il y eût été fort mal reçu. Je trouvay la réflexion de M. l'Abbé très-judicieuse.

La dernière remarque que j'eus le loisir de faire, lorsque j'étois seul, fut sur la page 10. où l'Auteur chagrin de ce que le P. H. assure, que le sentiment qui soutient que nôtre Seigneur n'a pas fait la dernière Pâque, est opposé à une tradition que l'Eglise a reçue de Saint Pierre, comme le P. H. promet de le justifier un jour, de ne se servir que de pain azime pour l'Eucharistie, parce que N. Seigneur s'en est servi : A cela il s'écrie : *Un Jésuite peut-il parler de cette manière, après avoir lu dans le docte ouvrage du P. Sirmond, que l'Eglise Romaine s'étoit servi jusqu'au dixième siècle de pain levé pour l'Eucharistie*. Quand je fis voir cet endroit à M. l'Abbé, il se prit à rire. Cet Auteur, me dit-il, ne songe pas, qu'en défendant le P. Lamy, il lui pourra bien attirer une repartie plus fâcheuse. Car ne sera-t'il pas après cela permis à quelqu'un de s'écrier à son tour, & peut-être d'un ton plus sérieux : *Un Père de l'Oratoire peut-il parler de cette manière, & soutenir que N. Seigneur n'ait pas fait la dernière Pâque, après avoir lu dans le Concile de Trente, le contraire en termes exprés, comme il l'avoue lui-même ?* Il n'est pourtant point échappé au P. H. de pareille exclamation : & je sçai qu'il honore & qu'il estime le P. Lamy.

Je ne conseillerois pourtant pas au P. Lamy, dit M. l'Abbé, de se prévaloir beaucoup des louanges que lui donne l'Auteur des Réflexions, lorsqu'il l'appelle *le restaurateur d'un sentiment ruiné dans l'esprit de tout le monde, tout avantageux qu'il est à l'Eglise, conforme aux dogmes de la foi, & propre à les soutenir*. Tous ces éloges sont sans preuve, & les habiles gens n'en

n'en conviennent pas. C'est un système décrié principalement pour trois chefs. Le premier est, qu'il est opposé au sentiment commun de tous les Catholiques, qui est que N. Seigneur a fait la dernière Pâque selon la loi. Le second, parce qu'on ne le peut soutenir, sans donner un sens forcé à l'Ecriture en plusieurs endroits, expliquant la Pâque, que les Apôtres préparèrent, & que N. Seigneur mangea, d'un festin solennel, qui n'étoit pas l'agneau Pascal, & qui se fit un jour avant Pâque. Car dans quel livre de l'Ecriture, comme vous me le disiez fort bien tantôt, dans quel Père, dans quel Auteur Catholique, dans quel Rabbin même a-t-il trouvé la Pâque en ce sens-là? Le troisième défaut enfin, est qu'on veut dans ce système, que le premier jour des azimes soit la veille des azimes, quoi qu'on ne prépare encore aujourd'hui ces azimes que sur le midy de la veille même: & que l'Auteur veut néanmoins, que le dernier souper de N. Seigneur, & l'entrée du premier jour des azimes, fût le soir précédent: c'est à dire, dix-huit heures avant qu'on pensât aux azimes: ce qui est faire parler trois Evangélistes un langage contraire à la loi, & inconnu à toute la nation Juive: qui en seroit aujourd'hui même du moins autant surprise, que nous le serions, si quelqu'un s'avisait

de dire, que lors qu'on raconte qu'un fait est arrivé le premier jour de Pâque, cela se doit entendre de la veille de Pâque. Le principal avantage que trouve l'Auteur des Réflexions dans le système du P. Lamy, est qu'il n'a gueres vu de personne qui n'avoue que c'est une belle chose de voir dans ce sentiment que N. Seigneur soit mort dans le temps précis que l'Agneau Pascal s'immoloit dans le Temple. A considérer seulement les systèmes de ce côté là, celui du P. H. doit avoir la préférence, non seulement sur celui du P. Lamy, mais encore sur tout autre. Car pour une belle chose, qui se rencontre dans celui du P. Lamy; celui du P. H. en réunit deux, qui ne se peuvent trouver dans nul autre. C'est que l'agneau Pascal n'étant pas moins une figure de l'Eucharistie, que de la Passion, il se rencontre fort à propos que N. Seigneur institua l'Eucharistie, lors que les Galiléens ou les Israélites mangeoient l'agneau Pascal: & qu'il fut immolé lui même à l'heure précise qu'on immoloit l'agneau pour les Juifs.

Voilà, Monsieur, à peu près l'entretien que j'eus hier l'aprèsdînée avec M. l'Abbé. Je suis persuadé que vous lui en eussiez bien dit davantage: mais vous verrez par ce récit, si j'ai sçu profiter des enseignemens que vous m'avez donnés. Je suis,

MONSIEUR,

Votre tres-humble & tres-obéissant
serviteur;

EUSEBE

Ce 29. Octobre 1693.

JOANNIS

JOANNIS HARDUINI
SOCIETATIS JESU PRESBYTERI,
CHRONOLOGIÆ
EX NUMMIS ANTIQUIS RESTITUTÆ
SPECIMEN PRIMUM.
NUMISMATA
SÆCULI CONSTANTINIANI.

Ad * * *

E nummis tribus, quos in epistola tua limine proponis, quorsum tu nostram, Vir amice & erudite, perrogas sententiam; cum te rerum hujuscemodi peritissimum arbitrum fama commendet? Aut cur me hoc tempore, veluti molestus & asper exactor urges, ut veteris promissi summam compleam, Constantinianamque ex nummis antiquis Chronologiam nunc tibi demum exhibeam; cum mihi jam non vacet, illustrandis Conciliis occupato, paulo longiorem huic tam diverso eruditionis generi operam impendere: atque ut animum parumper avocarem, in Chronologia Veteris Testamenti ex sacris litteris atque ex nummis antiquis digerenda, jam simensem unum eoque amplius gravioribus studiis suffuratus? Tamen geram tibi morem, ut ea in presenti perscribam, quæ de hoc argumento jampridem in schedas retuli. Atque ab illo quidem nummo tergemino faciam dicendi exordium: quoniam interpretatio nummi, qui e tribus illis postremus est, nos sensim perductura sit ad illam Chronologiæ partem illustrandam ex nummis antiquis, quam tantopere flagitas; nempe ad tempora Constantinianæ gentis explananda.

I.

Primus ergo nummus hanc habet superscriptionem.

D. N. GRATIANVS AVG G AVG.

Caput est cinctum corona e gemmis, vultu seniore, & qui annos præferat circiter quadraginta, aut forte plures. In averfa parte,

GLORIA ROMANORVM.

Augustus dextra captivum premit: læva vexillum tenet, in quo Christi monogramma pictum est. Infra, LVG. S. hoc est, *Lugdunensis secunda*. In media nummi area, latere dextro; ^F ^H _R lævo ^E Hoc

est, *Felix Hilarium Reparatio Temporum*. Est e Cimetilio Domus Professæ Societatis nostræ in hac civitate: cui domui R. P. FRANCISCUS DE LA CHAIZE, Regi Christianissimo a Confessionibus, Numismata pleraque dono dedit, tum vetera quæ studiose conquieserat; tum quæ res gestas LUDOVICI MAGNI consignatas exhibent. Est & apud Virum illustr. D. FOUCAULT, in inferiore Neustria rei judicariæ, ac civili, ærariæque Præfectum: verum ibi cum hac epigraphe in parte nummi postica, ut in alio simili e museo nostro:

GLORIA NOVI SÆCVLI.

Infra, CONT. *Civitates omnes Narbonenses tributum*: In medio, hinc quidem, OFF. inde III. *Offerunt tertium*. Vultus ibi annorum est saltem XL. Denique & in Museo quoque nostro huic simillimus, T. CON. hoc est, *Tertium civitatum omnium Narbonensium tributum*. Sed in isto desunt voces OFF. III. Omitto Indices Occonis & Mediobarbi; in quibus nummi similes appellantur.

Quæris a me igitur, quemadmodum has litteras, AVG G AVG. interpretandas censeam. Lege, si me audis, *Dominus noster Gratianus Augusti Gener Augustus*. Sicuti Tiberius AVG F AVG. *Augusti filius Augustus*: ita Gratianus ille AVG G AVG. *Augusti gener*
Ggg 2 Augu-

Augustus est. Sic de Antonino Pio Sex. Aurelius Victor, ut aiunt: *Iste ab Hadriano in filium adoptatus, cuius gener fuerat*: tametsi istud est ab eo falso proditum. Itaque quod Antoninus Pius in suis nummis non inscripsit, potuisset autem inscribere, si gener fuisset; hoc iste de tanta affinitate glorians prædicat. Id quod mirum videri non debet raro in nummis animadverti; quando Augustorum generi raro essent Augusti, præsertim illo ævo.

Constantinus quidem in eximio ac singulari nummo, de quo mox iterum mihi dicendum erit, FIL. AVGG. appellatur: item Maximinus ei æqualis. An vero alio sensu *filius Augustorum* esse alteruter potuit, nisi quia Augusti alterius filius, idemque gener alterius fuit? Littera G, ut alia quælibet, ex antecedentibus consequentibusque litteris interpretanda est. Alicubi enim & pro Germanico ponitur; ut in nummo pereleganti argenteo Gallieni e Museo nostro:

IMP. GALLIENVS P. F. AVG G M.

Neque enim ibi AVG G M aliud est, quam *Augustus, Germanicus Maximus*, ut alia docent Gallieni numismata.

Quis ille porro, inquiet, Gratianus Augusti gener? Quantum ex vultu quidem conijcimus, tantum ille discrepat a Gratiano, qui Valentiniani filius perhibetur, quantum qui maxime: sive ductus oris & lineamenta, sive ætatem contemplare. Cetero altum esse de eo silentium in monumentis quæ circumferuntur rerum Romanarum, non tibi debet mirum videri; qui probe noveris, de aliis quoque Augustis, quos nummi commendant, nihil in eisdem scriptis exstare. Ubinam enimvero mentio de Pacatiano Aug. cuius nummum alterum ex argento perrarum ac singularem, ævo Philippi Imp. percussum, habet penes P. Stephanus CHAMILLART, e Societate nostra, sic inscriptum:

IMP. T. IVL. MAR. PACATIANVS
P. F. AVG.

capite radiato: ex altera parte: PAX ÆTERNA.
Alterum ære mixtum asservat gaza Regia:

IMP. IVL. MAR. PACATIANVS P.
F. AVG.

capite pariter radiato: CONCORDIA MILITUM. Mitto ceteros, de quibus inter nos disserere consuevimus: Quorum in numerum referri scito hunc oportere Gratianum Augusti generum Augustum. Et sane attentius inspicienti nummos istos, manifeste apparet alteram litteram G sic apte ab opifice sejunctam esse intervallo exiguo a priore, ut vel ex eo indicetur suam ei litteræ peculiarem inesse vim ac potestatem, sejunctamque a reliquis quæ antecedant.

II.

Nummus alter est ex iis unus, qui Tornaci reperi sunt in tumulo (ut volunt) Childirici regis: inscribiturque,

D. N. ZENO ET LEO NOV. CAE.

capite Zenonis galeato, cum hasta & clypeo. Inpositica nummi area, VICTORIA AVGGG. Infra, CONOB. Quæris autem NOV. CAE. quid hoc loco sit. Atqui sic habeto Novum Cæsarem idcirco Leonem appellari, quod ex alia esset iste gente, quam ex Julia, sive Cæsarum: sed in eandem nuper infertus, ob matrem Cæsarum stirpe progeneratam.

Est autem diligenter observandum, quo loco vox Græca ΝΕΩ ponatur in titulis. Nam substantivis

nominibus præposita *Novum* significat: quæ vox eo sensu Latine similiter nomini præponitur. Si postponitur autem Græce ΝΕΩ, juniorem sonat; & Latine quoque vox ea subsequitur nomen. Itaque in isto nummo, quo de agitur, non *Leo Novus*, sed *Novus Cæsar* legi oportet. At in alio ex auro, apud V. Cl. Du-Cangium, in familiis Byzantinis, pag. 123. area altera Leonis Aug. quem esse Isaurum falso putant, vultum exhibet, cum epigraphe detrita ex parte, LEON.... Altera liberos ejus Cæsares vel Nobilissimos pueros; alterum natu majorem, juniorem alterum. Epigraphe autem est, CONSTANTINOS & ΛΕΩΝ Ο ΝΕΟΣ. *Constantinus & Leo junior*. Sic enim appellari istum oportuit, Leone patre adhuc vivente: sicuti CONSTANTINVS IVN. dicitur vivo adhuc Constantino patre: & CONSTANS IVN. & VALENTINIANVS IVN. & alii similiter; cum essent cognomines eorum alii seniores.

Sic ΙΟΥΛΙΑΝ ΝΕΑΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ Mytilenæi in suo nummo ex ære minimo in gaza Regia appellant, *Juliam juniorem*. Nummi pagina prior Agrippinam aperte ostendit, Caji Principis matrem, quem Caligulam vocant, vultu annorum amplius quadraginta. Epigraphe est ea, quam attulimus: ΙΟΥΛΙΑΝ ΝΕΑΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ, *Juliam juniorem Germanici, uxorem scilicet, MYT. Mytilenæi venerantur*. Posterior pagina nummi Caium Principem exhibet togatum ac stantem, tenentemque dextra pateram, cum hoc lemmate:

Γ. ΚΑΙ. ΣΕΒΑΚΤΟΝ ΜΥΤΙ.

Caium Cæsarem Augustum Mytilenæi salutant. Julia Germanici cum dicitur, uxor intelligitur: ut cum altera Agrippina, Germanici filia, Cæsaris Augusti appellatur,

AGRIPPINA AVG. GERMANICI
F. CAES. AVG.

Claudii Cæsaris Augusti uxor designatur. Et cum in nummo Græco Neronis, ΟΚΤΑΩΙΑ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, *Octavia Augusti*, Neronis videlicet: & cum DOMITIA AVG. DOMITIANI IMP. & cum SABINA AVG. HADRIANI AVG. aliaque exempla quamplurima. Cum enim filia intelligitur, ea vox exprimitur; ut in nummis, ΔΙΩΑΕ ΙΥΛΙΑΕ ΔΙΥΙ ΤΙΤΙ F. & FAVSTINA AVG. ΠΙΙ AVG. FIL. & Græce in Cimelio Regio, ΦΑΥΣΤΙΝΑ ΣΕΒ. ΕΥΣΕΒ. ΣΕΒΑ. ΘΥΓΑ. Φαυστίνη Σεβαστή Ευσεβής Σεβαστή Θυγάτηρ. Itaque Agrippina Germanici conjux Julia junior appellatur; quoniam e gente Julia fuit, filia Julæ alterius, Augusti filia. Proinde sive Agrippinam diceret, sive Juliam juniorem, nihil prorsus intererat. Et ibi ΝΕΑ junior est, quoniam postponitur nomini. At NEOI ΗΛΙΟΙ. *Novi soles* appellati, M. Antoninus Pius, & P. Septimius Geta, Severi Aug. filii. Et in veteri lapide NEAN ΔΗΜΗΤΡΑ. *Novam Cere-rem*, Sabinam Hadriani, veteres appellarunt.

JUNIOR autem ubi quis appellatur, superstitem adhuc esse cognominem alterum seniore eam locutio significat. Sic MAXIMIANVS IVN. Aug. sub Galerio Maximiano Aug. altero seniore: & CONSTANTINVS IVN. sub Constantino Aug. & CONSTANS IVN. sub Constante Max. Aug. & CONSTANTIVS IVN. sub Constantio Aug. & quantumlibet refragetur hic quoque scriptores rerum Romanarum, sub Valentiniano Aug. VALENTINIANVS alter IVN. AVG. Sunt enim hi nummi quatuor e Museo nostro argentei, eodem tempore conflati:

D. N. VALENTINIANVS P. F. AVG.
VRBS ROMA. Infra, R. P. *Remorum primum tributum.*

D. N.

D. N. VALENS P. F. AVG.

VRBS ROMA. Infra, TRPS. Treveri,
Permissu Senatus.

D. N. GRATIANVS P. F. AVG.

VRBS ROMA. Infra, TRPS. Ut proxime.

D. N. VALENTINIANVS IVN. P. F. AVG.

VRBS ROMA. Infra, AQPS. Aqueses,
Permissu Senatus.

Itaque Agrippina Germanici cum Julia junior nuncupatur, sub Caji Cæsaris Augusti principatu; etiam tum superstitem fuisse Juliam seniore, Augusti filiam, conjugem Tiberii, ea vox admonet, historicis adhuc frustra reclamantibus. *At me non valde movent ejusmodi Scriptores, legitimæ historiæ (dicam iratis quorundam animis) de honestamentis*, inquit Lipsius ad Tacitum, libro IV. Annal. cap. III. Est in Cimelio D. FOUCAULT, ex ære magno nummus,

TI. CAESAR. DIVI. AVG. F. AVG.
P. M. TR. POT. XXIII. In medio,
SC.

SPQR IVLIAE AVGVSTAE. Tiberii
conjugi. Carpentum biga mularum junctum.

Aberrant à vero longissime, sive qui Liviam Augusti conjugem hic designari putant; uti tum alibi, tum forte iterum in hoc ipso opere dicturi sumus: sive qui mortuæ Augustæ delatum honorem hic pingi arbitrantur. Uni tantum Juliae Augustæ ex omnibus matronis feminisve nobilibus jus esse carpenti in Urbe concessum à SPQR. similemve aliquam prærogativam, hic nummus significat. Nam si diem illa jam obiisset, DIVAE IVLIAE, ut in alio, quem Spanhemius affert pag. 607. nummus inscriberetur. Et hoc anno igitur Tiberii TR. POT. XXI. (qui æræ Christianæ annus est 91.) superstes erat Julia Tiberii: & ipso Caji principatu; quo Agrippina Germanici Julia junior nuncupata est, ut diximus, ob Juliam Tiberii conjugem, quæ senior fuit.

III.

Sed multo operosioris est curæ explanatio nummi illius, qui inscribitur Theodeberti nomine, hoc modo:

D. N. THEODEBERTVS C.

Capite cincto corona e gemmis. In altera superficie,

VICTORIA ACCCDN.

Victoria palmam læva gerit, dextra coronam ostendit: quæ corona vocem ACC. in inscriptione suo interposito dirimit a littera C consequente. Ad pedes Victoriæ, litteræ duæ colligatæ, RE. Ais incerto esse, quemadmodum hæc superscriptio partis averis exponi possit.

Lege, ut pridem in aurem dicere me tibi probe commemini: *Victoria accepta Consule Domino nostro*, Theodeberto scilicet, ut mox dicemus, *Perpetua*. Nam Theodeberto delatum fuisse Consulatam non ægre concedes, opinor: qui à Clodoveo rege susceptum, deferente Anastasio Augusto credis. Quod si roges quamobrem in Fastis nulla mentio facta sit hujus Consulatus: dic tu vicissim, cur nulla quoque sit Muciani ter Consul, quem Plinius sæpe laudat: aut cur Postumi Imp. quinque Consulatam, quos nummi nostri ex ære representant, Fasti omiserint: ut & Imp. Maxentii duos, quos Gallia ipsa in nummis Treverorum agnoscunt.

Legendum igitur est in antica parte, Dominus no-

ster Theodebertus Consul. Sic in Gallieni nummis Consul vocabulum una littera C expressum vidimus. Olim equidem pro Consule Comes divinaram: inductus in fraudem, Aviti testimonio, qui *Domnum regem Burgundionum Comitem Sigismundum* appellat, in epist. XLII. & LXXXIV. quæ ipsius regis nomine dictatæ ab Avito creduntur: multoque magis illa Amiani Marcellini voce, qua Gratiani Augusti principatu, *Mallobaudem Domesticorum Comitem REGEMQUE FRANCORUM* appellat, libro xxxi. Sed penituit me haud paulo post haud satis certis auctoribus credidisse: & Consulem designari verius intellexi.

An ignoras Consulatam, qui in nummis Augustorum exprimitur, non esse Magistratum Urbanum; sed illum in Republica Romana supremum: de quo scriptor sacer libri primi Machabæorum, cap. xv, 16. *Lucius Consul Romanorum*, Et cap. viii, 16. *Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ, & omnes obediunt VNI*. Consules Urbani bini fuere: Consul interim Reipublicæ, sive (ut sacer scriptor loquitur) *Consul universæ terræ Romanorum*, unicus absque collega. Ejus generis Consulatam Pompeii est, qui commemoratur a Plinio, lib. xxxiv. sect. xxxix. *Magni Pompeii in tertio Consulatu exstat edictum &c.* Et libro x. sect. Lxxi. *LEGE C. FANNII COS. undecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucre poneretur, præter unam gallinam, quæ non esset altilis*. Et libro viii. sect. LVII. *M. Scaurus in CONSULATU SVO glires cœnis ademit*. Ita recte pronunciatum est a sacro scriptore, *Et omnes obediunt uni*: quoniam unus erat qui legem ferret. Sed de hoc argumento iterum dicemus in Maxentii nummis, anno xxxi. remque totam ibi certioribus stabilimus argumentis.

Hunc igitur Reipublicæ Consulatam, non Urbanum alterum, Augusti, Cæsares, alique, in nummis consignant. Quamobrem nulla in nummis mentio collegarum est. Cave enim tibi fraudi sit nummus Bilbilitanorum in Hispania; qui præfert, in ambitu quidem,

MV. AVGVSTA BILBILIS. TI. CAESARE V. L. AELIO SEIANO. Intra coronam deinde COS.

Municipium Augusta Bilbilis, Tiberio Cæsare quintum, L. Aelio Sejano Consulibus. Cave, inquam, hunc nummum præpostere intelligas, existimesve Consulatam Urbanam hic designari, quem simul gesserint Tiberius & Sejanus. Non ea mens Bilbilitanorum fuit, cum hunc nummum cuderent. Quid enim? Cum alios ejusdem civitatis nummos habeamus: num geminos Consules Urbis Romæ alias appellavit? At ne semel quidem. Habemus hosce sub Augusto nummos.

AVGVSTVS DIVI F.

BILBILIS. Hoc tantum. Apud Mediobarbum, ex Museo P. Cattanei.

AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIAE.

MV. AVGVSTA BILBILIS. M. SEMP. TIBERI. L. LICIN. VARO II VIR. Apud P. JOBERT, nummus est ex ære mediocri.

M. Sempronio Tiberino, L. Licinio Varo Duumviris.

AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIAE.

MV. AVGVSTA BILBILIS. L. COR. CALDO. L. SEMP. RVTILO. II VIR. Apud P. JOBERT, ære mediocri.

Sub Tiberio deinde, in gaza Medicea:

Ggg 3

TI.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGV-
STVS.
MV. AVGVSTA BILBILIS. TI. CAE-
SARE III. COS.

In gaza Regia, ex ære mediocri:

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGV-
STVS.
MV. AVGVSTA BILBILIS. POMP.
CAPE. C. VALE. TRANQ. IIVIR.

Sub Caio denique ex Antonio Augustino, & aliis:

C. CAESAR AVG. GERMANICVS.
MV. AVG. BILBILIS. C. CORN.
REFECTO. M. HELV. FRONT.
IIVIR.

Ex P. Cattanei schedis Mediobarbus, pag. 78.

C. CAESAR AVG. GERMANICVS.
MV. AVGVSTA BILBILIS. In coro-
na, IIVIR.

Deesse videntur in isto nomina Duumvirum, ut in priore. Tiberium Caesarem intelligis solum in quarto ex hisce nummis appellari, qui quo anno gessit Consulatum Urbis tertium, si Fastis credimus, habuit Germanicum Caesarem collegam, nihilo certe Sejano inferiorem, nec minus dignum profecto Bilbilitano Duumviratu. Cur ergo non est conjunctus in hoc magistratu Tiberio Germanicus, sicuti postea eidem Tiberio Sejanus? Quoniam videlicet in nummis non consignabatur Consulatus Urbis, sed Orbis: & hunc qui tertium Consul Orbis fuisset, habere se solum vice Duumvirum eo anno Bilbilitani gloriantur. Eundem aliquanto post rursus illi, Tiberio ipso ita volente, cum Sejano habent pro Duumviris: non quod ambo simul gesserint Consulatum Reipublicæ, aut id significare Bilbilitani voluerint: (nam quæ alia in orbe civitas Consules in suis nummis apposuit? aut quo operæ pretio Consules appellarent? aut istos cur soli ex toto orbe Romano Bilbilitani?) sed gloriantur, (inquam) isti, habere se pro Duumviris viros primarios duos; alterum, qui Consul quintum Reipublicæ; alterum, qui semel exstitisset. Nam vox illa *Duumviris* subintelligenda in eo nummo priore est: absque qua frustra Consulatum nomina in nummo scriberentur. Et vero teste Mediobarbo ex schedis P. Cattanei, nummi alii diserte habent:

MV. AVGVSTA BILBILIS. TI. CAE-
SARE V.
L. AELIO SEIANO. Deinde in corona,
IIVIR.

Et pari forma leges apud D. FOUCAULT, in nummo Hispanico, GERMANICO ET DRV-
SO.)(CAESARIBVS IIVIR.

Invenit ergo Sejanus, quemadmodum nomen Consulatumque suum in nummis insculperet: in quibus Augustorum tantum ac Caesarum nomina mos erat inscribi. Senatusconsulto opus olim fuit, ut hic honos Agrippæ haberetur, tum merito suo, tum propter Augusti adfinitatem, nempe ut Consulatu suo tertio nummos ex ære signatos videret: sed ex ære tantum, & quidem mediocris moduli. (Nam qui describuntur ex auro vel argento, adulterini sunt.) Ex ære igitur mediocri nummus inscriptus est,

M. AGRIPPA L. F. COS. III. SC.

Quod vero Senatusconsulto pariter obtinere Sejanus haud potuit, astu quæsit. Itaque magistratum Bil-

bilitanum ambivit: cujus unius civitatis Duumviratum interdum gessisse illis temporibus Augustos videmus: nimirum ut cum Tiberio quintum, ipse semel COS. posset appellari: ejusdem consortium, non in Consulatu orbis quidem, sed in Duumviratu, aut in Consulatu etiam Hispaniæ fortassis, Tiberio minime repudiante.

Anno Christi ccccxxxiii. ut Fastos sequamur, Consules signantur *Theodosius XIII. & Maximus*. Hic est Petronius Maximus, qui postea Augustus est salutat. At eidem novum & privatis inusitatum honoris genus, (verbis Sirmondi utimur, in Notis ad Sidonium, pag. 37.) Petronio Maximo tributum a Valentiniano Aug. videre est in nummo æreo prægrandi, in quo antica facies Valentiniani vultum exhibet, cum solita inscriptione,

D. N. PLA. VALENTINIANVS P. F.
AVG.

altera Maximum Consulari habitu in sella sedentem, & volumen in ejus dextera, in læva scipionem cum aquila; quæ sunt insignia Consulatus; nomine hinc inde adscripto,

PETRONIVS MAXIMVS V. C. CONS.

Quo in nummo Consul fuisse Maximus notatur, tunc cum Valentinianus esset Augustus, Consul non esset: quoniam unicum esse Consulem oporteret. Sed honos Petronio habetur, quod ejus nomen & vultum idem nummus exhiberet, qui vultum & nomen Augusti præferret.

Alterius autem generis ab istis sunt Agrippæ nummi Casaraugustæ percussi, sub Caio Casare Germanico, quem Caligulam vocant: in quibus cum Duumviris jungitur tertius Agrippæ Consulatus; hoc modo:

M. AGRIPPA L. F. COS. III.
C. C. A. SCIPIONE ET MONTA-
NO IIVIR.
M. AGRIPPA L. F. COS. III.
C. C. A. TITVLLO ET MONTA-
NO IIVIR.

Verum in istis M. Agrippæ nomen in recto casu est, non in sexto, ut in nummis Bilbilitanis, TI. CAES. V. L. AEL. SEIANO COS. Ideoque sic illic appositum Agrippæ nomen est, quod omnem Caji Principis familiam in nummis suæ civitatis Casaraugustæ, si Duumviri eo anno exhiberent: Agrippam scilicet, avi matrem: Augustum proavum, Germanicum patrem, Agrippinam matrem, Caium denique ipsum Caesarem Aug. Sic enim apud Vaillant, pag. 21. post Patinum:

DIVVS AVGVSTVS PATER.
C. C. A. SCIPIONE ET MONTA-
NO IIVIR.

Apud D. FOUCAULT: ex ære mediocri:

C. CAESAR AVG. GERMANICVS
IMP.
C. C. A. SCIPIONE ET MONTANO
IIVIR.

Apud Vaillant, pag. 136. ære mediocri:

GERMANICVS CAESAR C. CAE-
SARIS PATER.
C. C. A. SCIPIONE ET MONTA-
NO IIVIR.

Apud Tristan, p. 50. ære simili:

AGRIP-

AGRIPPINA M. F. MAT. C. CAESARIS AVG.
C. C. A. SCIPIONE ET MONTANO II VIR.

Omnes sub iisdem Duumviris, ut apparet. Itaque in nummis Bilbilitanis Tiberius & Sejanus Duumviri sunt: Agrippa non item in Cæsaraugustano. Consulatus autem, ut eo revertamur, unde digressi sumus, in nummis ille ubique consignatur unus, qui erat Reipublicæ seu Orbis Consulatus.

Et suus itaque fuit Theodeberto annus potestatis Consularis ad Rempublicam gerendam: quandoquidem non erant Augusti ipsi Consules perpetui: sed quoties hunc sibi honorem Senatus deferret, in nummis suis diligentissime adnotarent.

Victoria porro alicui accepta perbene Latine & concise dicitur, pro eo quod est, Victoria quam debemus alicui acceptam referre. Itaque Victoria accepta Consule. Theodeberto cum dicitur, idem exprimitur ac nummo Maxentii Aug. Iqui inscriptus est,

FEL. PROCES. CONSVL. AVG. N.

Felix Processus Consulatus Augusti nostri, cum triumpho, & supervolitante Victoria.

Jam **R**. ad pedes Victoriae positæ, Perpetua significant: quo sensu in nummo Constantini aureo legitur, VICTORIAE PERPETVAE: & in nummo Maxentii, VICTORIA AETERNA. Sic denique in aureo pariter nummo Justiniani Aug. qui Theodeberti æqualis fuit, legimus apud D. Marchionem de MONTAVBAN, in ambitu quidem nummi, VICTORIA ACCCAM: Victoria accepta Consule Augusto Maxima: ut in nummo Severi, VICTORIA PARTHICA MAXIMA. In area autem, sinistro latere, **MR** Moneta Arelatensis.

Alium huic deinde subjungis, nec minoris controversiæ ejusdem Theodeberti nummum, qui sic inscriptus est:

D. N. THEODEBERTVS VICTOR.

Habitus ei est, qualis supremo exercituum duci; cum galea, hasta, & clypeo. In altera nummi area Victoria stans crucem oblongam dextra gerit, læva orbem Romanum, cui pariter crux imposita est. Epigraphæ,

VICTORIA AVGGG I.

Ad pedes Victoriae, **R**. ut in superiore. Infra, CONOB. Laudat aureum similem isti nummum e Cimelio Illustriss. Colberti Spanhemius, pag. 602. legitque VICTORIA AVGGG. Hic mecum lege, Victoria Augustorum trium Imperatorum Perpetua. Sic in nummo Arcadii Aug. aureo, e Museo nostro, legere est in ipso pariter nummi ambitu,

VICTORIA AVGGG E.

Victoria duorum Augustorum quinta. Et apud Ducan- gium, VICTORIA AVGGGA. VICTORIA AVGGGZ. in eodem ipso Arcadio. In nummis Gallieni Aug. VICTORIA AVG. III. VICTORIA AVG. VI. VICTORIA AVG. VIII. In nummo Justiniani aureo, apud Oconem, pag. 582. VICTORIA AVGGG. H. Victoria trium Augustorum octava est. In Mauricio Aug. ibidem, pag. 585. VICTORIA AVGG B. Victoria duorum Augustorum secunda. Et sunt alii ejusdem formæ quamplurimi.

Jam tot Augustos intelligi necesse esse, quoties litera G in eo vocabulo ponitur, tam est apud erudi-

tos extra controversiam, quam quod maxime. Nisi forte existimas alium superioris ævi morem in ea re, alium inferioris fuisse: hoc est, perversa fuisse repente Monetariorum in toto orbe ingenia, vimque significandi, quæ his litteris a principio imposita est, repente esse immutatam. Tres igitur tunc temporis Augusti erant, qui Rempublicam administrarent. Horum vice Theodebertus Galliarum limitem, a Remis saltem usque Lugdunum, armis tutabatur. Itaque partem victoriam Augustis tribuebat, quorum erant legiones atque exercitus. Quo fere modo Imp. Aureliani temporibus in Oriente VABALATHVS VCRIMPR in nummo nostro appellatur: hoc est, Vice Cæsaris Rector Imperii Romani, ut postea dicemus. Quas fere igitur ille partes ibi Rectoris titulo implebat, easdem Theodebertus obibat in Galliis, sub nomine Consulatus. Sic in nummo Constantini Principis Senatus, post ejus obitum, legitur,

DV. CONSTANTINVS PT AVGG.

hoc est, ut eruditi interpretantur, Divus Constantinus Pater Augustorum duorum. Est in Cimelio D. Fovcault, nummus ex ære perelegans, idemque apud Mediobarbum, pag. 459. in quo dicitur.

CONSTANTINVS FIL. AVGG.

Filius Augustorum duorum. Est in Museo S. Genovefæ, ejusdem ævi, ex ære mediocri,

MAXIMINVS FIL. AVGG.

Pariter Filius Augustorum duorum. Num vero, amabo te, in nummo Constantini Max. vel alterius Constantini Aug. VIRTVS AVGG. erit aliud quam Virtus Augustorum duorum? Diocletiano imperium abdicante, percussus ei nummus est in primis ille: QVIES AVGG. An erit illic aliud quam quod diserte legitur in alio ejusdem anni, QVIES AVGVSTORVM?

Instas porro, & percontaris, cur ergo vel Augusti duo tantum in Constantini nummo appareant, vel in Theodeberti nummo tergemini. Nam utrumque ex æquo cum scriptis annalibus pugnare videtur apertissime. Quasi vero quod extra controversiam positum est, quod est in confesso apud omnes, quod nemo ex omni eruditorum senatu inficiatur, quod est in ære perspicue incisum, quod qui legere norunt, non diffidentur, id sit continuo deferendum; eo quod aliquid obscurum inde consequatur, in quo explicando laborandum sit. Atqui sic habeto, annales Augustorum innumeris scater erroribus: nec aliunde historiam rerum ab iisdem gestarum certius emendari posse, quam veterum nummorum ope, si probe tractentur. De Constantini nummo nominatim quid statuendum sit, ausim interim polliceri mox tibi me facturum satis.

Est alius adhuc nummus Lugduni percussus, inscriptusque DOCCIO MONET. cum ejusdem Theodeberti vultu: in averfa autem parte, VICTORIA AVGVSTOR. Quid vis amplius? Hic Augusti titulum comminisci a regibus nostris propria sponte susceptum, ab iisdem communicatum cum vicinis regibus; a Theodeberto impertitum patris etiam suis: quid est, oro te, inaniter conjectare, si hoc non est? Si Augusti reges nostri dici voluerint in nummis suis, cur id ætate tantum Theodeberti usurpatum est? Cur nemo deinceps, ne quidem e secunda stirpe, si eos exceperis, qui titulum IMP. habent; cur nec Philippus ille quidem in tertia, quem Augustum Annalium scriptores appellant, Augusti nomen in nummis sibi suis adseruit? Ergo alii a Theodeberto regibusque nostris quærendi sunt Augusti, quos in eo nummo appellatos credi ratio postulat. Qui dig-

dignus industria tua atque ingenio & sagacitate labor est.

Augusti, inquam, alii duo sunt quærendi: nam est ipse tertius: tum quia in anteriore parte nummi ipse pingitur, in quo nummo pars averfa exhibet VICTORIA AVGGG. *Victoria Augustorum trium Imperatorum*: tum vero potissimum, quoniam in nummo singulari ex auro, (solidum aureum vocant, *un sol d'or*;) e Museo nostro, appellatur ipse, D. N. THEODEBERT I. PP. AV. *Dominus noster Theodebertus Imperator Perpetuus Augustus*. Forte unus ex illis est, quorum est mentio in nummo singulari argenteo Anastasii Aug. e Cimelio P. CHAMILLART, in quo legitur, VOTVNIVITM. *Vota Urbis Narbonis primis quinquennialibus Imperatorum trium maximorum*. Nam & in aliis Anastasii nummis, ut & Justiniani, aureis similiter legitur, VICTORIA AVGGG.

Neque vero hoc ero contentus uno: fatigabo te vicissim meis interrogationibus: quibus si feceris satis, miram addideris profecto lucem veteri historiæ gentis nostræ; juverisque plurimum communem amicum, quem nosti in hoc argumento maxima cum laude navare operam.

Dic, amabo, primum, quid causæ sit, cur in altero Theodeberti nummo, qui inscriptus est.

D. N. THEODEBERTVS VICTOR.

Victoria orbem teneat, si nulla orbis Romani cura ac providentia, qualem Reipublicæ Consules habuere, ad Theodebertum pertinebat? Neque enim reges Francorum orbem in suis nummis insculpi præceperunt: sed Augusti tantum, & Cæsares, Consulesque.

Dic deinde, quamobrem cum Theodeberti nummi sint plurimi, (neque enim tot certe sunt alterius cuiusquam e prima, ut aiunt, stirpe:) in nullo tamen REX appelletur? Non pudet, credo, quemquam dici se Regem. An Theodebertum piguit, pœnituitve sic appellari? Neque enim aliis nummos suos inscripsit, quam hisce titulis:

D. N. THEODEBERTVS.

D. N. THEODEBERTVS C.

D. N. THEODEBERTVS VICTOR.

Nam D. N. appellatio adeo non regiam potestatem significat, ut ne partem quidem ullam potestatis in Republica administranda per se designet. Honorifica tantum præfatio sive salutatio est: quæ Gallico vocabulo *Monseigneur*, Italico *Monsignore* plane respondet. Quamobrem neque a Regibus umquam nostris usurpata in nummis est; quippe regia longe potestate ac dignitate inferior. Regibus quidem exteris, ut in Hispania, Italiaque, familiaris olim: sed in his regiar potestatis precario ab Augustis vel Senatu acceptæ vox ea index fuit; non supremæ, atque ab omni alia potestate absolutæ. Sicuti hodieque Galli dicerent, *Monseigneur Louis de &c.* si de Principe viro aut Duce aliquo sermo sit: de Rege ipso omnino non dicerent: quod ea præfatio, quantumvis honorifica, solistribui solet illustribus viris, quibus suprema potestas præest, regia scilicet.

Ac ne fictum a nobis istud commentum putes, ecquando primum has litteras D. N. præfigi cœpisse nominibus Augustorum censes? Omnino (si unum alterumve coloniarum nummum exceperis, sub Severi filiis, & sub Philippis:) sub Diocletiano Maximianoque collega. Sed post abdicationem imperii, cum jam ii nullam Reipublicæ administrandæ partem attingerent. Id vero nummi veteres plane testantur. In his enim ecquando primum D. N. occurrit appellatio? Nempe in his;

D. N. DIOCLETIANO FELICISSIMO SEN. AVG.
PROVIDENTIA DEORUM. QVIES AVGG.

D. N. DIOCLETIANO P. F. S. AVG.

QVIES AVGG. Dea ramum oleæ tenet.

D. N. MAXIMIANO FELICISSIMO SEN. AVG.

PROVIDENTIA DEORVM. QVIES AVGG.

D. N. MAXIMIANO P. F. S. AVG.

QVIES AVGG.

Itaque cum uterque jure Dominus esse desit, Dominus Noster uterque cœptus est appellari. Postea datus ille titulus est Cæsaribus filiis Constantini: quos quidem Cæsares Augusto subiectos fuisse in confessio est. At e nummis sive Maximiani & Deocletiani ante abdicationem: sive consequentium Augustorum ac Cæsarum, ante liberos Constantini, nullus fere has litteras D. N. habet in recto casu, sive in prima ac potiore nummi area, in qua sit vultus ipsius Augusti insculptus. Si qui autem sic eas exhibent, falsos vel eo indicio uno, quamquam tunc alia non sint defutura, pronuntiare ne dubites. In obliquo autem casu, D. N. CONSTANTINI, exempli gratia, vel D. N. CRISPO, nusquam vidimus ante Licinii Imp. vicennalia. Quocumque autem modo titulus ille ponatur, (nihil enim interest) dignitatem quidem, ut diximus, vox ea illustrem denotat, sed tamen supremæ obnoxiam, quæ fons & origo hujus dignitatis exstiterit: nempe Senatui Populoque Rom.

An vero Rex Francorum aut D. N. aut Consul diceretur in nummis, si quidem uterque titulus superiorem eo esse aliquem, cui sit obnoxius, testetur ac prædicet? Mihi vero plane non videtur: multoque profecto malim e numero regum Francorum hunc Theodebertum expungere, in quo hi tituli leguntur, quos nemo alius ex iis præter ipsum habet, quam reges nostros exteræ potestati fuisse obnoxios confiteri. Tu de ea re quid statuas, tecum consule: & nobis quid censueris libenter imperti.

Geminus igitur hic esto nodus, dignus te vindicare. Sed tamen alii sunt in hoc genere nihilo isto inferiores, quos aveo scire quemadmodum expedias. De nummis tantum quibusdam hic loquor primæ stirpis, ut vocant, Regum Francorum: de quibus liceat in hac præfatione, priusquam ad Numismata gentis Constantinianæ descendamus, quædam a te percontari.

I. Dic, amabo, primum, cur Merovei nummus aureus, Cabilloni percussus, crucem exhibet, quæ averfam nummi aream implet, ut in nummis regum illorum atque Augustorum, quos constat fuisse maxime Christianos, si Christianus ipse non fuit? Nam ut alterius Merovei nummus ille sit, fieri omnino non potest: siquidem nec ille aliquando regnavit, nec Cabillonum vidit, nec adolescentiam fere excessit; vultum autem senilem ac diadematum nummus exhibet. Quod si pater Christianæ fidei nomen dedit, procul dubio nihil causæ apparet, quamobrem hanc filius ejurasse existimetur: Childericum intelligo, (sic enim in annulo ipsius scriptum est; non Childericus:) qui Merovei filius vulgo ponitur: de quo tibi mox plura indicabimus. Merovingius interrim character, qui in libris ac monumentis quibusdam jactatur; a quo tandem Meroveo nomen habet? Non ab isto rege profecto: cujus in probatissimo numismate character idem omnino est, atque in nummis Augusti, Trajani, & qui Ludovici Magni nomine consignantur.

2. De Childirico deinde rege ut dicamus; cur in tumulum ipsius, qui Tornaci repertus est, nummi aurei conjecti sunt amplius LXXX. Theodosii junioris, Valentiniiani, Marciani, Leonis, Nepotis, Basilisci, Zenonis; in quibus perspicua sunt Christianæ religionis insignia, si fuit Childiricus alienus ab ea fide? Cur in gremio ipsius regis, ut Joan. Jacobus Chiffletius refert pag. 259. tot nummi sunt repositi, quorum nullus est, qui non crucem præferat insignem insculptam? Cur in graphiarium ipsius Childirici, quod

Dipre-
hendis po-
stea Aug-
tor non
fuisse
hunc tu-
mulum
Childeri-
ci: sed
thesau-
rum ex
pauat. ex
multis

quod est ex auro obryzo, & crucis figuram refert, & innumeras eleganti artificio sparsas cruces habet, Chiffletii quidem iudicio Christianitatis indices, si a Christi cruce ipse abhorruit? Nam quod idem Chiffletius in Anastasii Childirici fingit, donatum eo regem fuisse a Diva Genovefa, inanis prorsus ariolatio est. Quæ si vera conjectatio foret, Parisiis regnasse Childiricum ex eo effici oporteret, quod vix arbitramur certis probari posse argumentis. At unde aurum obryzum virgini rusticanæ? aut cur graphiarium potius, quam quodvis aliud munus, vel suis natalibus vel pietati Christianæ congruentius Regi porrigeret? Aut cur denique in tumulum Regis conjectum est a domesticis, ut vulgo creditur, cultui idolorum addictis, tam manifestum Christianæ professionis documentum? Nam quod caput Apis ibi simul inventum fuisse perhibetur, cum illud in Bibliotheca Regia sæpius contrectaverimus, capulum referre multo verius, quam quidvis aliud, nobis plane visum est. In vetustis profecto monumentis, cum sint innumera fabulæ, nemo tamen adeo fabulator aut amens fuit, ut Apim seu bovem, caputve bubulum, a Francis olim fuisse adoratum, ausus sit mentiri.

Quid quod locus ipse, in quo Childiricus sepultus est, suspicionem auget, fuisse Childiricum Christianis sacris imbutum? ut ante nos adnotavit Vir cl. D. Audigier, in libro Gallico, de Origine Francorum. Nempe cœmeterium Ecclesiæ Parochialis sancti Bricii, Tornaci: quod cœmeterium ipsi Ecclesiæ adjacet. Sic enim vero, si Chrysostomo quidem credis, homilia x xv i. in secundam epistolam ad Corinthios, pag. 741. in vestibulo ædis sacre sepultus est Constantinus Max. Aug.

Aiebas sane tu mihi nuper, perlatum ad te, vetus Tornacum fuisse citra Scaldim amnem, in latere Hannoniæ; auctore Chiffletio: partem alteram civitatis, quæ mare spectat, multo postea ædificatam esse. Atqui in illa priore Tornaci regione Childirici tumulus est: in vetere igitur Tornaco. Verum intellexi postea Chiffletium ab iis lectum esse præpostere, qui ea tibi retulerunt. Ait enim ille e contrario vetus Tornacum mare spectasse: recentior vero partem urbis esse, in qua Ecclesia est sancti Bricii, cum tumulo Childirici. Tu porro cave isti aliisve magis credas, quam oculis ipse tuis, & pervetustæ constantique traditioni civium Tornacensium. Inspice, sodes, delineationes urbium Belgii, quæ sunt eleganter & accurate sculptæ. In his Tornacum videbis amne Scalde interfecari: angustumque ambitum olim murorum fuisse, quorum multa adhuc supersunt rudera: multoque plura in ea parte quæ Hannoniam respicit, complectiturque tumulum Childirici, quam in altera quæ mare spectat. Cernes pomerium sic postea esse dilatatum, ut inclusa civitas prior recenti civitate, ac multo deinde ampliore mœnium ambitu, ut sit, cincta videatur. Ipsi antiquis mœnibus imposita Domus probationis Societatis nostræ est: & culinam quidem, si nescis, in una esse ex antiquis murorum turribus, tum constans ibi fama est, tum oculi ipsi faciunt ejus rei fidem. Ibi pars etiamnum fossæ cernitur quæ tures murosque circumdabat. Atqui intra hæc ipsa angustiora mœnia, medioque intervallo inter ipsa mœnia & amnem qui urbem interfuit, tumulus Childirici est. In urbe igitur suæ ditionis, atque in loco sacro sepultus videri jure merito potest. An enim vero, si hostilis civitas foret, etiam (ut volunt) tota ultra amnem ea ætate: an cum vel sic se res haberent, inquam, vix ducentis trecentisve ut plurimum ab ea urbe passibus rex sepeliretur, tam magnifico cultu atque ornatu, spectante e suis mœnibus universa civitate? Nec fert ita communis usus, nec ratio ita fieri potuisse sane suadet.

Nam quod Prosperum quidam aiunt asseverare, Meroveum aliosque regnasse in Francia; atque inde

effici, ultra Rhenum amnem, quod ibi Francia foret, reges illos substituisse; nihili, mihi crede, istud argumenti est. Quoniam Prosper ille simius alterius Prosperi cognominis est, scriptor sublestæ fidei: cui Vir doctissimus Labbeus e Societate nostra admodum caute titulum hunc præfixit, *Ejusdem alteriusve Prosperi Chronicon, &c.* Suboluit viro erudito, subemendato Prosperi nomine latere hominem fraudulentum voluisse.

3. Sed de Childirico satis: ad alios veniamus. Cur Chilperici, qui Clotarii filius dicitur, nullus omnino nummus exstat? Cur Caroli Martelli, ut vocant, pariter nullus, cum ille tamen solus existimetur in Galliis diutissime rerum potitus? Cur in nummis primæ regum stirpis, ut nunc de ceteris si leam, Francorum nomen ne semel quidem apparet, si jam tum in usu fuit, ut vulgo creditur? Cur nummi primæ stirpis omnes in ea tantum parte Galliarum cusi leguntur, quæ posteriore ævo dicta est Francia Orientalis & Austrasia: nulli penitus in Neustrasia & Occidentali Francia? Sunt enim omnes Arelate, Massiliæ, Lugduni, Cabilloni, Mettis, Remis, Senonibus, vel Parisiis percussi, aut denique Banniaci, altero (ut creditur) a Lutetia milliari. Nulli plane in Neustria, Britannia, Aquitania quanta quanta est: in Turonibus, Andegavis, Biturigibus, nulli. De Romanis quidem idem quæri potest. Nulla enim Augustorum numismata conflata reperias in ea parte Galliarum, quæ vel a Parisiis & Carnutis, vel a Cadurcis, fere usque occiduum mare porrigitur. In orientali tantum parte reperiuntur, quæ & linguam idcirco Romanam appellatam videtur olim esse complexa. Similiter in nummis Augustorum post Antoninum Pium, nullum Hispaniæ vestigium est. At de Regibus Galliarum, quos primæ stirpis appellant, gravior est difficultas.

Cur vero deinde Childeberti nummi nulli sunt, nisi Arelate conflati? Cur Chariberti nummi cusi Massiliæ sunt, ubi tamen jus ei nullum fuit, si quidem fides habenda est rerum Francicarum scriptoribus? Cur regum Burgundionum nummi pariter prorsus nulli visuntur, ex ære, argento, vel auro?

DE VOCE CONOB & COMOB in nummis antiquis.

DICES fortassis videri me velle desistere a proposita quæstione, ac te alio transferre, ne illud expedium, quod ex Theodeberti nummo superest haud facilis explicatus. Nimirum de vocabulo CONOB, quod non in Augustorum modo Orientis, sed Occidentis etiam, ac Theodeberti, Reccaredi, aliorumque nummis occurrit. Negas enim multis satisfacere sententiam ea de re virorum doctorum, interpretantium communi consensu, *Constantinopoli obsignatum*. Istud si displicet, quid isti porro mallent? *Constantinus ὁ βασιλεύς*? Et COMOB *Constantinus Maximus ὁ βασιλεύς*? At ut omittam cetera, quæ sunt cuilibet obvia, βασιλεύς in nummis Augustorum Græcis nusquam legitur, præterquam in nummis Regum Romanæ minoris. Piget enim ipsum me aliquando dixisse, litteras Γ Β in nummis Tarsensium significare Γράμματι Βασιλέως, *Rescripto Imperatoris*: tamen si id glossæ nescio quæ suggererent, alique scriptores. Γνώμη βασιλῆως exponendas esse, viris doctis assentimur: quoniam βασιλεύς nemo Imperator Romanorum fuit: nemo certe hoc titulo in nummis appellatur, aut ita omnino potuit appellari, ut diximus in libro de Nummis Herodiadum.

Præterea cur Constantini τῷ βασιλέως mentio in Theodeberti aut Reccaredi nummis? Quod erant fortassis Constantini successores. Atqui nemo præter istum in Galliis tali se successione jactavit; nec in orbe Christiano se quisquam hodie jactet: aut si ita de se credi velit ipse Imperator Romanorum, id expressum

pressum satis aperte hac voce CONOB censeat aliquis inter eruditos.

Quod ab eorum tamen sententia, qui CONOB *Constantinopoli obsignatam* monetam exponunt, vir iisdem nihilo inferior discedit, minime quidem reprehendo. Dandam quoque esse operam, ut aliqua vero propior, aut similior veri interpretatio cudatur, non abnuo: priore illa nobis tunc dumtaxat probata, cum a præjudiciis virorum insignium discedere in istiusmodi etiam nugis religio esset. Ex illo deinde tempore quid dies, quid contemplatio nummorum assidua pepererit, nunc tibi lubens impertiam.

Sic ergo habeto: primum quidem, vocem illam CONOB in nummis non occurrere ante tempora Hanniballiani regis: si Patino quidem & Tristano credis: si me autem audis, non ante Valentinianum & Valentis principatum.

2°. In nummis haud sæpius CONOB quam COMOB inscriptum esse: ac proclive legentibus esse, ut CONOB ibi esse putent, ubi COMOB est: tenui admodum illis temporibus utriusque litteræ discrimine.

3°. Interdum etiam CORNOB insculptum esse, & CORMOB. ut in nummis Anthemii Aug. & in nummo Euphemie Aug. CORMOB.

4°. Denique eodem significato interdum COM. & COMO. occurrere: Proinde modis septem in primis vocem eam scribi solitam esse: COM. COMO. CON. CONOB. COMOB. CORNOB. CORMOB.

Has ergo litteras, si me audis, sic interpretare:

COM. *Civitatum omnium Mercatores.*

COMO. *Civitatum omnium Mercatores obtulerunt.*

CON. *Civitates omnes Narbonenses.*

CONOB. *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt.*

COMOB. *Civitatum omnium Mercatores obtulerunt.*

CORMOB. *Civitatum omnium Romanarum Mercatores obtulerunt.*

CORNOB. *Civitatum omnium Romanarum Negotiatores obtulerunt.*

Juvat sub oculos ponere selectiora quædam numismata, quæ has voces habent inscriptas; eademque subinde ex occasione, si res poscat, explanare:

Du-Cangius in famil. Byzant. pag. 54. ex ære minimo:

D. N. VALENTINIANVS P. F. AVG. Capite gemmis cincto.

SALVS REIPUBLICAE. Victoria cum palma & corona. Infra, CONOB.

Salutem Reipublicæ pacemque partam victoria sua, hostibus compressis fugatisque, Valentiniano Aug. ut gratularentur, Ultroneum tributum *Civitates omnes Narbonenses obtulere.*

Idem pag. 56. ex auro:

D. N. VALENS P. F. AVG. Capite cincto lapillis.

VICTORIA AVGG.

Duo Augusti sedentes, togati ac laureati orbem tenent, Victoria superne media. Infra, TROBT. *Treveri obtulere.*

In Museo nostro, ex ære minimo:

D. N. GRATIANVS AVGG AVG. capite gemmato.

GLORIA NOVI SAECVLI. T CON.

Quo de nummo jam superius diximus, pag. 2. Sic autem vere interpretabere, *Tertium Civitates omnes Narbonenses tributum offerunt.*

Apud D. Abb. Favvel, argenteus auro oblitus;

D. N. GRATIANVS P. F. AVG. capite cincto corona e lapillis.

VICTORIA AVGG. Augusti duo staturæ æqualis, sedent: dexter, junior: senior, sinister. Dextris admotis orbem unum

ambo tenent, Victoria intermedia. Infra, TROBT. *Treveri obtulere.*

In gaza Regia aureus:

D. N. MAG. MAXIMVS P. F. AVG. Caput cinctum lapillis.

VICTORIA AVGG.

Duo Augusti æqualis staturæ togati sedent, & orbem tenent, Victoria intermedia. Infra, TROBT. *Treveri obtulere.* Difficile est statuere, quis alter ille Augustus sit, Maximo æqualis, si Theodosius non est, cujus cum Maximo consensus atque concordia hoc nummo signatur.

In gaza Regia nummus aureus:

D. N. FL. VICTOR P. F. AVG. capite cincto gemmis, sive unionibus: vultu annorum XL.

BONO REIPUBLICE NATI.

Sedent duo togati, alter major ac senior: junior alter, ac multo minor. Ambo orbem unum tenent, Victoria intermedia. Fl. Victor Augustus est, cum Nob. puero. Majorem enim eum esse oportet, qui in priore nummi pagina appellatur. Infra, TROBT. *Treveri obtulere.* Vox *Reipublice* scripta eo modo admonet, sonum eundem illis temporibus fuisse, ut nostris, litterarum æ & e. Admodum autem difficile est intelligere, quemadmodum Magnii Maximi filius fuerit Flavius Victor: cum & ætate parem Maximo Victorem nummi repræsentent: & alia profecto familia Magnia sit, alia Flavia: & Maximi filium Casarem tantum fuisse annales prodant; Fl. Victorrem autem Augustum hummi omnes prædicent, nullus omnino Casarem: & Fl. Victori denique filius Nobilissimus puer in hoc nummo adsideat.

Nummus aureus apud Mediobarbum pag. 592. ex

Joan. Jac. Chiffletio:

D. N. EVGENIVS P. F. AVG.

VICTORIA AVGVSTORVM.

Victoria gradiens cum palma & corona. In medio TR. Infra, COM. *Civitatum omnium Mercatores.*

Apud Du-Cangium in familiis Byzantinis, pag. 61. aureus, D. N. THEODOSIVS P. F. AVG. capite cincto lapillis.

VICTORIA AVGG. E Cimelio Regio est.

Augusti duo æqualis staturæ, ut in nummo Maximi. Infra, AQOB *Aquenses obtulere.* Apud D. Abb. Favvel nummus est ex argento deaurato huic plane similis: sed infra, AQOBF. *Aquenses obtulere fabri.* Eoque referes, si lubet, inscriptionem vetustam ex Grutero, pag. CCLXI, 4. positam, ut aiunt, a CORP. FABRVM FERRAR. TIGNAR. DENDROPHOR. ET CENTON. Alteramque, pag. 437, 2. CORPVS FABRVM NAVALIVM OSTIENS. QVIBVS EX S. C. COIRE LICET.

In Museo nostro aureus:

D. N. ARCADIVS P. F. AVG. capite cincto gemmis.

VICTORIA AVGG. 1.

Victoria duorum Augustorum quinta Augustus stans paludatus, dextra vexillum tenet, in quo ✠ Christi monogramma est: læva orbem, cui Victoria imposita coronam Augusto porrigit. In medio SM. *Securitas Mercatorum.* Infra, COMOB. *Civitatum omnium Mercatores obtulerunt.*

Est ex ære Arcadii nummus, GLORIA ROMANORVM. CONS Δ. *Civitatum omnium Narbonensis secunda quartum tributum: qua de interpretatione dicemus inferius.*

In Museo nostro aureus:

D. N. HONORIVS P. F. AVG. Caput gemmatum.

VICTORIA AVGVSTORVM.

Victoria dextra coronam, læva orbem gerit, cui crux imposita. In medio R. V. *Roma Victorix.* Infra, CON. *Civitates omnes Narbonenses.*

In Thesauo Regio, aureus exiguae molis:
D. N. IOHANNES P. F. AVG. caput cinctum lapillis: vultus annorum quinquaginta.
VICTORIA AVGVSTORVM.

Victoria stans, dextra coronam ostendit: laeva tenet orbem, cui crux imminet, sed exiguo dirempta intervallo. In medio, R. V. *Roma Victrix*. Infra, COMOB. *Civitatum omnium Mercatores obtulerunt.*

In eodem thesauro Regio, aureus magni moduli:

D. N. IOHANNES P. F. AVG. ut supra.

VICTORIA AVGGG.

Stans Augustus laureatus, dextra tenet labarum; laeva orbem, cui Victoria imposita coronam Augusto porrigit: laevo pede calcatur hostem. In medio R. V. Infra, COMOB. ut proxime.

Nummus elegantis fabricae ex auro, quem vidimus apud D. DRON:

D. N. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite cincto gemmis: vultu annorum 35.

VICTORIA AVGGG. *Victoria prima trium Augustorum.*

Stans Augustus labarum laeva tenet, dextra orbem Romanum; cui Victoria imposita est: laevo pede calcatur hostem. In medio, L. P. *Libertas publica*. Infra, COMOB. *Civitatum omnium Mercatores obtulerunt.* Et genus ipsum fabricae, & epigraphe VICTORIA AVGGG. & vox denique COMOB aetatem notat Constantinianum saeculum, quod hic describimus, consecutam.

Eiusdem Constantini est, qui cum Sebastiano & Jovino tenuit principatum, nummus priori plane similis, in Thesauo Brandeburg. cum litteris KONOB. *Konstantinopolitani omnes Negotiatores obtulerunt.*

E Museo nostro argenteus:

D. N. IOVINVS P. F. AVG. Caput gemmis cinctum.

RESTITVTOR REIP.

Augustus labarum tenet: dextra Victoriam, quae coronam ei porrigit: pede dextro ipse calcatur hostem. Infra KONT. *Konstantinopolitanorum omnium Negotiatorum tributum.*

Alius, VICTORIA AVGG. Infra, SMLDV. *Societatis Mercatorum Lugdunensium Donum Voluntarium.* Nam qui *Lugdunenses*, iidem *Konstantinopolitani* sunt, qui Jovinum & Sebastianum Augustos agnoverunt.

Apud Mediobarb. pag. 532. ex Chiffletio, argenteus?

D. N. SEBASTIANVS P. F. AVG.

VICTORIA AVGG. Infra, KONT. ut proxime.

In Museo nostro argenteus, magni moduli.

D. N. PLA. VALENTINIANVS P. F. AVG. Caput gemmis & lapillis cinctum.

VICTORIA AVGGG.

Augustus stans dextra crucem oblongam tenet; laeva orbem, cui Victoria imposita coronam Augusto porrigit: pede dextro calcatur ipse hostem. Hinc R. inde V *Roma Victrix*: infra, COMOB. *Civitatum omnium Mercatores obtulerunt.*

In Museo nostro, argenteus majoris moduli:

D. N. LIBIVS SEVERVS P. F. AVG. Caput gemmis cinctum & lapillis.

VICTORIA AVGGG. R. V. COMOB.

Omnia penitus similia, atque in proximo Placidii Valentiniani nummo: ex quo simul ambos imperium administrasse intelligas.

E gaza Regia, aureus.

D. N. LEO PERPET. AVG.

VICTORIA AVGGG Z.

Victoria trium Augustorum septima. Victoria tenet crucem oblongam. CONOB. *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt.*

In Regia gaza, e tumulo (ut vocant) Childirici regis, aureus:

D. N. LEO PERPET. AVG. Dextra codicillos, laeva sceptrum tenet, in cuius apice crux est.

VICTORIA AVGGG.

Victoria trium Augustorum. Sedet in veste Consulari, dextra codicillos tenet; laeva orbem, cui crux imposita est. Hinc & inde fidus Solis, Orientis atque Occidentis symbolum. Infra, THCOB. *Transpadanae Honorarium Consuli obtulerunt: ut nunc quidem videtur.* Vel, *Transpadanae octo civitates obtulerunt: vel Tertium Honorarium &c.*

In Museo nostro aureus:

D. N. ZENO PERP. AVG. Caput gemmis cinctum.

In corona, crux: infra, CONOB.

Aureus in tumulo (ut volunt) Childirici regis repositus.

D. N. BASILISCVS ET MARC. P. AVG.

VICTORIA AVGGG. E. *Victoria trium Augustorum quinta.* Dic sodes, quis tertius? Infra, CONOB.

D. N. ANTHEMIVS P. F. AVG. Vultu obverso, galeatus, cum hasta & clypeo.

SALVS REIPVBLICAE.

Augusti duo cum hastis, orbem unum tenent, cui crux superposita. In medio * pro Christi monogrammate rudi arte expresso. Infra, CONOB. *Civitates omnes Romanae Narbonenses obtulerunt.*

E Museo nostro argenteus magni moduli:

D. N. ANTHIMIVS P. F. AVG. Caput galeatum cum hasta & clypeo.

SALVS REIPVBLICAE.

Augusti duo stantes jungunt dextras: alter laeva tenet orbem cum Victoria. Supra, PAX: cruce ei voci superposita. In medio R. V. *Romanorum Victoria*: Infra, COMOB. *Civitatum omnium Mercatores obtulerunt.*

Ibidem aureus:

D. N. ANTHIMIVS P. F. AVG. Caput gemmis cinctum. In Corona, Christi monogramma, P. Infra, COMOB. *Civitatum omnium Mercatores obtulerunt.*

Apud Du-Cang. in famil. Byzant. pag. 78. aureus:

D. N. ANICIVS OLYBRIVS AVG. Vultus adversus: in summo capite, crux.

SALVS MVNDI. Crux in media area: infra, CONOB. *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt.*

Justiniani est nummus iste:

DOCCIO MONET. Caput gemmis cinctum.

VICTORIA AVGVSTORVM.

Crux. Infra, CONOB. *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt.*

In gaza Regia, aureus:

RECCAREDVX REX capite radiato.

VICTORIA A... CONOB.

Ex hac serie intelligere promptum est, vix uspiam vocem illam CONOB. COMOB. CORMOB. CORNOB. similemve occurrere, praeterquam ubi Pacem, salutem, securitatemve Reipublicae victoria Augustorum partam gratulantur ii, quorum maxime interest esse pacem ac securitatem in imperio: nempe Mercatores ac Negotiatores: suumque nomen illos idcirco in nummis subscripsisse: quemadmodum nostra aetate in nummulis calculisve, quos vernacule Galli vocant, *des jettons*, subscribi interdum mos est nominis.

mina eorum, quorum cura conflantur: *Le Tresor Roial, la Chambre aux Deniers; l'Ordinaire des Guerres, l'Extraordinaire des Guerres.* Quoniam, ut ait Fureterius in Dictionario Gallico, verbo *Jetton*: *Les VILLES & plusieurs CORPS font battre des jettons chacun avec leurs devises, pour en faire des presens.* Hæc ergo pax parta negotiatoribus, hæc salus, hæc denique securitas, dona sunt Augustorum, dum hostes prædoneſque contempſerunt. Quo sensu in Gallieni nummo

GALLIENVS AVG. capite radiato.

DONA AVG. *Dona Augusti.*

Mercurius stat, petaso tectus, dextra crumenam ferens, securitatis argumentum: læva caduceum, pacis symbolum: ad pedes, canis, peregrinationis index: herum enim canis comitatur: His, inquam, omnibus indiciis nummus palam facit, itinera esse tuta a latronibus, pacemque in orbe Romano vigere: hæc vero DONA esse AVGVSTI: juxta illud vatis, *Deus nobis hæc otia fecit.*

Quam vere autem CON & CONOB exponatur à nobis, *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt*, adhuc planius liquebit inferius. Certe in CONOB, ut in TROB, litteris OB nihil aliud significari, nisi *obtulerunt*; illud etiam argumento est; quod nonnisi ex auro argentoque numismata has litteras habent: quoniam videlicet non æs Augustis, sed ex auro tantum argentove, numismata offerebantur.

DE GENTE

CONSTANTINIANA.

QUOD si βασιλεὺς Constantinus in ea voce CONOB intelligendus esset, quis ille tandem esset, quem intelligere cogeremur? Mihi enim videor pro uno qui vulgo prædicatur, in nummis antiquis Constantinianos plures agnoscere: e quibus nullus non sua insignis laude fuerit. Miraris fortasse novitate rei percussus: & mirarer ipse profecto permirum istud tibi non videri. Atqui meo quidem judicio, non est hæc inanis aut jejuna quædam conjectatio, qualis quæ nuper prodiit de quatuor Gordianis, quæ & falsa prorsus, & ad rationem temporum vel historiam illustrandam nihil prodest, vel si vera sit. Nulla majoris momenti ad annales nostros illustrandos vel emendandos dici potest, quam ista plurimum Constantinorum observatio, si quidem certis ea nitatur argumentis. Hæc autem quæ proferemus, faciendæ fidei idonea esse tum demum censebimus, cum ea ip-

se suffragio tuo calculoque, Vir erudite, confirmaris.

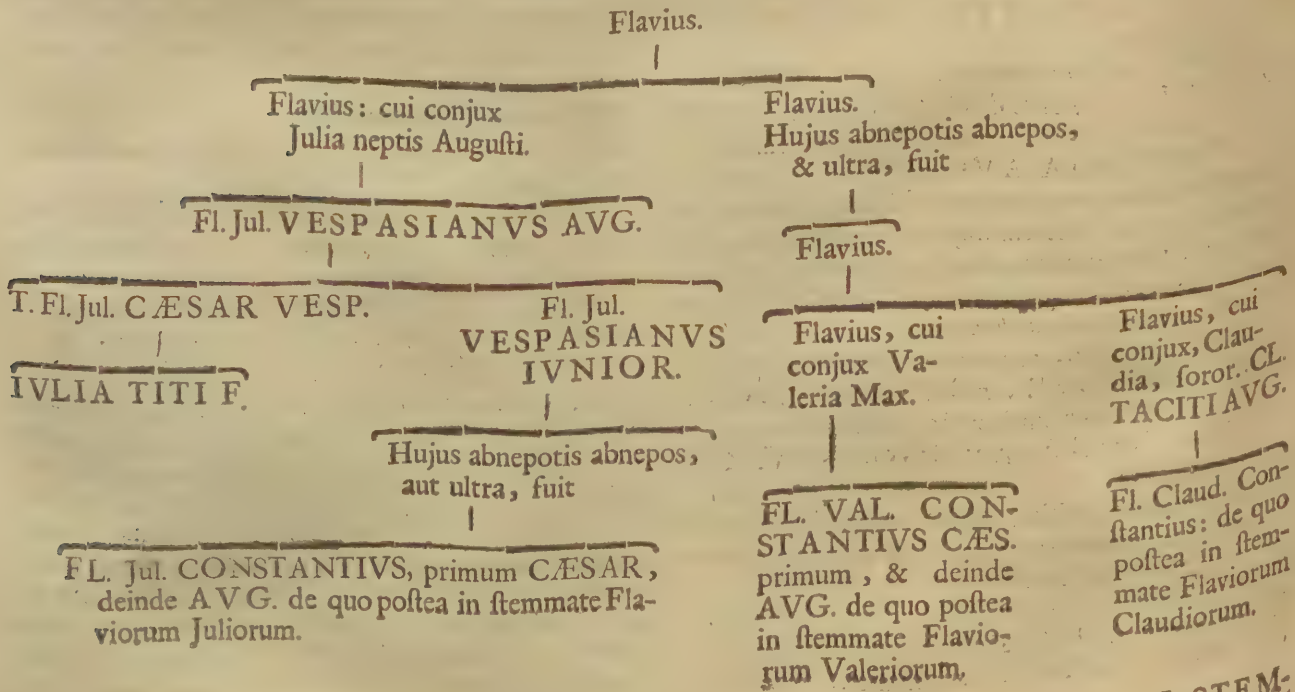
Et in hoc quidem argumento tria sunt omnino, quæ sentio posse desiderari. Primum est, quid scriptores vetusti de stirpe Constantini multiplicative familia prodiderint. Alterum, quid de ea re tota nummi antiqui doceant. Tertium ac postremum, si sit aliqua scriptores inter nummosque dissensio, qua demum arte ac via conciliari possint. At primum illud quidem quis tandem ignorat? Quis est non omnino illiteratus ac rudis, qui scriptores præsertim rerum hoc sæculo Diocletiano ac Constantiniano gestarum, sive Ecclesiasticos, sive profanos, non diu nocturne versaverit? Itaque non est quod testimonia veterum scriptorum nobis veluti nescientibus, aut non satis ea animadvertentibus, opponas: sunt enim nota ac perspecta cuilibet. Et nos alterum dumtaxat caput ex iis quæ proposuimus, expedire tibi nunc aggredimur: tertium, qui superest, ac novissimum laborem, cui nostras vires, ut nunc sumus, esse impares profiteamur, tuæ industriæ atque ingenio reservamus. Si quid igitur minus arriserit in hisce nostris conjectationibus, hic tibi labor incumbit unus, ut præpostere intelligi a nobis exponique veteres nummos ostendas.

Cave interim quidquam acerbioris censuræ oblique moliri nos suspiceris adversus scriptores antiquos: quorum neminem unum a nobis aliquando repudiandum esse jam nunc profiteamur, nisi quem eam fidem labefactare conatum esse, indubitatis constiterit argumentis, quæ de Dei existentia, natura, & proprietatibus sive attributis; de tribus personis in unica simplici essentia realiter inter se distinctis; de Christo Deo & homine; de meritis satisfactionibusque Christi; de sacramentorum numero, vi, & efficentia; de omnibus universim religionis Christianæ capitibus, per traditionem ab Apostolis primum, deinde a Catholice Ecclesiæ Episcopis usque ad nos dimanavit, & a sancta Romana Ecclesia, quæ mater est ac magistra ceterarum, intemerate custoditur.

Sic igitur habeto, tale fuisse stemma gentis Flavianæ, quale hic representamus: insertam nimirum gentem eam fuisse adoptionis jure in tergemina gentem aliam; Valeriam, Juliam, Claudiam. Ex tribus hisce familiis intelliges prodiisse Constantinios, de quibus dicturi sumus, Augustos, ac Cæsares, Rectoresque Urbis Lugdunensis.

STEMMA FLAVIORVM CONSTANTINORVM

ex solis Nummis antiquis.

I. STEM-

E FLAVIA GENTE

P. 429

*Præcipui Augusti et Cæsares.
Fl. Val. Constantius, et Maximiani duo, juncti
affinitate cum Fl. Val. familia:*

*Primis Diocletiani
annis Cæsar:*

*Idem postea
Augustus.*

*Sub Diocletiano
Cæsar
Gal. Val.*

*Maximianus
postea Aug.*

Filius Gal. Valerii

Maximiani Aug.

Familia Fl. Julia

*Idem prius Cæsar
Diocletiani
Supremis Temporibus*

Familia Fl. Val. Max.

Frater Fl. Val. Constantii Cæs.

Fl. Val. Severi Aug.

*Familia
Flavia
Claudia.*

*Constantinus
Pater Aug.*

*Fl. Val. Constantini
Cæs.*

*Hic frater fuit
Fl. Val. Constantii
a quo*

*Constantini
duo Augg.
in uno
numismate*

Idem ætate præceptor

*Filius Fl. Val.
Constantii Cæs.*

Idem postea Augusti.

Frater Constantini Max.

*Idem Fl. Claudius
neuter Augustus fuit*

I.

STEMMA FLAVIORVM IVLIORVM,

ex solis nummis antiquis.

Fl. Jul. CONSTANTIVS AVG. conjux ei fuit
filia Maximiani Herculi Aug.

Fl. Julia, conjux
Maximini Aug.

CONSTANTINVS FIL. AVGG. Conjux ei fuit,
filia Galerii Maximiani Aug.

CONSTANTINVS, qui PT. AVGG.
Pater Augustorum duorum,
primus Princeps Senatus
Christianus. Conjux ei fuit
FL. MAX. HELENA.

FL. JUL. HELENA FL. JUL. CRISPVS
AVG. Conjux CÆSAR. Uxor
Constantini MAX. Delmatia.

FL. JUL. DELMATIVS
CÆSAR.

Principes duo à pueritia Christiani :

FL. JUL. CONSTANTIVS AVG. FL. JUL. CONSTANS AVG.

FL. Julia, conjux JULIANI AVG.
cui cognomen illud a conjuge.

Flavii Julii erant paterno genere *Flavii*; materno autem, jam tum a nepte Augusti, Vespasiani Aug. matre, *Julii*: ab ipsius deinde Vespasiani Aug. filio juniore ortum traxerunt Flavii Julii Constantini, ut mox dicemus. Itaque nobilissimus ille ramus Flaviae gentis fuit. Flavii Valerii, & Flavii Claudii, non ex Vespasiano Aug. nec proinde ex Cæsarea gente, sed ex patruo tantum & patruale Vespasiani Aug. traxerunt originem. Materno genere, Claudii Gothici temporibus fuere iidem Valerii & Claudii, ac propterea Cæsares.

Fl. Vespasiani junioris, qui Fl. Jul. Vespasiani Aug. ex secunda conjuge Domitilla filius fuit, nummus singularis ex ære minimo Vespasione est; unde ad nos illius est forma transmissa, a P. BILLÉREZ e Societate nostra. ΟΥΕΧΙΑΙΑΝΟC ΝΕΩΤΕΡΟC. Caput nudum juvenile, annorum quindecim. *Vespasianus junior.*)(C. ΜΥΡΝΑΙΩΝ. Nummus *Smyræorum*. Victoria gradiens cum palma & corona, ob Vespasiani patris victorias. Ab illo ducunt originem Fl. Julii Constantini: quibus ad principatum aspirare non licuit, quamdiu Titi & Juliae Titi filiae nepotes ac posterii, tamquam primogeniti, suum jus vindicarunt. In his autem ipsi fuere Antonini cum sua sobole. Qua deficiente, rediit principatus ad Flavios Julios, ex Fl. Julio Vespasiano juniore ortos, ut diximus.

Hi quoniam adeunda hujus hereditatis spem non abjecerunt; idcirco fortassis circiter Gallieni tempora, Constantii, Constantis, & Constantini nomina acceperunt: quo sensu in Actis, cap. xxiii, ii. Paulo dicitur, *Constantes esto*. Ac fere simul sororis Cl. Taciti Aug. filius Fl. Claudii Constantii similiter nomen accepit; tunc cum familia Flavia illa scilicet, quæ orta ex patruale Vespasiani, spem vidit affulgere sibi imperii adipiscendi, ob affinitatem cum gente Claudia Aug. Quoniam autem ad viros dumtaxat principatus pertineret, eam ob causam fortassis nulla in nummis femina CONSTANTIA, CONSTANS, vel CONSTANTINA dicta apparet; sed cum Fl. Juliae, vel Fl. Maximæ nominibus, solum Faustæ, vel Helenæ, vel Theodoræ cognomen: solis autem viris, ut Cæsaris cognomen & Imperatoris, sic etiam Constantii, Constantis, vel Constantini, conveniebat.

Non fuere ante Julianum Augustum Flavii Claudii inserti in gentem Juliam. Nam si prius id factum esset, diceretur aliquis ante istum Fl. Claudius Julianus. Deficiente autem ibi Julia gente, rediit principatus tum ad Fl. Maximam gentem, in Valente Max. & aliis: tum præsertim ad Claudiam, in Fl. Victore, Constantino, Justiniano, Tiberio Constantino, Justiniano altero, aliisque.

II.

STEMMA FLAVIORUM VALERIORUM

ex solis nummis antiquis.

FLAVIVS.

Flavius. Conjux, Valeria Max.

Flavius. Conjux, Claudia
soror CL. TACITI AVG.

vide superius stemma Flaviorum Constantinorum.

N & N utriusque
Maximiani
Conjuges.

FL. VAL. CONSTANTIVS
CÆSAR, & postea AVG.
*Flavius, ex Patre.
Valerius ex matre.*

FL. VAL. CONSTAN-
TIVS CÆSAR.

FL. VAL.
SEVERVS
CÆSAR,
& postea
AVG.

FL. VAL. CONSTANTIVS
H h h 3

FL. Val. CONSTANTIVS
CÆ-

FL. VAL. CONSTANTIVS CÆSAR.
nec ullus deinceps in nummis Fl. Valerius est

FL. CONSTANTINVS
MAX. AVG. Princeps.
Christianus, sub
annum tertium
sui principatus.

FL. CONSTANS.
MAX. AVG.

FL. MAX.
FAVSTA
AVG.

FL. MAX.
HELENA AVG.
conjux FL.
Julii Constantini,
qui PT. AVG.

FL. MAX.
THEODORA
AVG.

Nemo horum *Fl. Jul.* aut *Fl. Claud. Maximus* appellatur; quia nullus habuit e Julia vel Claudia gente patrem. Nam cum quis dicitur *Fl. Claud. Maximus*, *Flavius Claudius* ex patre significatur, ex ma-

tre *Maximus*. At hi ex solo patre nomen & cognomen habent. *Maximi* enim cognomen primarie Flaviorum Valeriorum familiae proprium fuit.

III.

STEMMA FLAVIORUM CLAUDIORUM,
ex solis nummis antiquis.

Flavius. Conjux, Claudia: soror Claudii Taciti Aug.

FL. Claudius Constantius.

CONSTANTINVS Pater AVG. Rector Urbis Lugdunensis,
BONO REIPUBLICÆ NATVS.

CONSTANTINVS IMP. P. F. AVG. VICTOR.

FL. CL. CONSTANTINVS JVN.
CÆSAR, BONO REIP. NATVS.

FL. CL. CONSTANTIVS
CÆSAR.

FL. CL. JULIANVS
CÆSAR, & idem
postea AVG.

FL. VICTOR, BONO REIPUBLICÆ NATVS.

CONSTANTINVS P. F. AVG. BONO REIPUBLICÆ NATVS.

Quot quisque horum annis vel Cæsar fuerit, vel Augustus, difficile sane est ex nummis illis certo statuere, in quibus annorum numeri defunt. Id igitur ex conjectura tantum assequi subinde tunc nitimur; nimirum ex ætate, quam uniuscujusque vultus in nummis præfert: certius vero subinde ex votis decennialibus, & vicennialibus, aliisque istiusmodi argumentis. At descriptionem generis ductam per stirpium seriem, quam γενεαλογία vocant, personarumque discrimen, quas hic adsignamus, adeo aperte adstruit demonstratque, non sola vultuum dissimilitudo, quæ est insignis, valetque per se una in hoc negotio plurimum: sed nominum etiam, & titulorum varietas; ut de ea dubitare homines veri amatores prorsus nefas sit.

Atque ut ab illo capite ordiamur, quod esse in confesso oportet apud eos, qui veterum Romanorum mores vel tenuissime didicerunt; an potest eadem esse familia Valeria, quæ Julia, vel Claudia sit? Fieri certe omnino non potest: tametsi alia in aliam gentem inferi, eique consociari affinitatis jure potest. Et sic quidem Flavia gens, eo ævo cui nunc illustrando damus operam, in tres præsertim familias dispersita est; Valeriam, Juliam, Claudiam. Hic igitur, exempli gratia, *Flavius* gentis nomen fuit: *Valerius*, familiae: *Constans*, *Constantius*, *Constantinus*, vel *Severus*, proprium uniuscujusque in ea familia nomen: uti apud nos, Ludovicus, Henricus, Philippus: quamobrem hodieque Constantinus proprium viri nomen est. Sunt igitur e diversa pariter familia, Valerius Constantinus, Julius Constantinus, & Claudius Constantinus; tametsi omnes Constantini.

Quod si quis promiscue vel temere usurpata existimet a Constantino liberisque ejus *Julii* & *Claudii* nomina; vim ille prorsus nominum ignorat, & se valde in hoc genere *ἀγνοῶν* prodit: nec ullo certe poterit exemplo vel documento dictum firmare. *Gal. Valerius Maximianus*, exempli gratia, numquam *GAL. IVL.* se inscripserit: aut *Aurelius Valerius Maximianus*, *AVR. IVL.* vel *AVR. CLAUD.* se appellavit. Quæ ergo nomina cum Maximiano conjuncta diversas suaderent esse familias, eadem cum Constantino consociata cur familias esse diversas non aperte ostendant?

Sed habet præterea momenti plurimum in hac disceptatione, vultuum in nummis ætatumque singulorum attentata contemplatio. Discrepantia enim tanta est & tam insignis, ut statim incurrat in oculos, fidemque faciat, sub iisdem licet nominibus diversos admodum representari Principes. An potest, exempli gratia, qui Constantinus in Fl. Julia familia Nobilissimus Cæsar dumtaxat nominatur, anno ætatis, ut minimum, quinquagesimo, idem esse, sive cum Fl. Val. Constantino, qui Augustus appellatur ab anno ætatis xxxi. ut plurimum; sive cum Constantino Augusto, qui hoc nomen habet ab anno vi. sive denique cum Constantino Max. qui ab anno vicesimo ætatis pariter Augusti titulo insignitur? Sane, si potuit ex sene puer effici, & ad priorem revolvi infantiam: secus, non potest.

Habent præterea & ipsi nummi suam ætatem: tamque dissimilis est fabrica in nummis Fl. Val. Constantini, & Constantini qui *FIL. AVGG.* & alterius Constantini qui Pater *AVGG.* quantum discrimen peri-

periti statim esse agnoscunt inter monetam Henrici II. nomine impressam, & eam quæ Henrici Magni, vel utriusque Ludovici, Justi Magnique, nomen præfert.

Neque verò in hac lucubratione testes profero nummos aliquos aut sua raritate nemini adhuc visos, aut procul positos, ac numero paucos. Nullum esse arbitror non modo in hac Urbe, sed ne in orbe quidem Cimelium, quod non plurimis istiusmodi nummis Constantinorum redundet: in quo non fere pro eorum copia vilescant ii, ac sint prope despectui: si quosdam tamen excederis, qui sunt in quibusdam Cimeliis sane singulares, ut suis locis dicemus.

Quod si nomina familiarum diversa, & dispar ætas, diversos arguunt Constantinos; nihilo certe minus hanc diversitatem adserunt tituli fere singulis attributi in nummis. In familia Flaviorum Claudia, Imp. Constantinus, quem nummi docent ortum patre Constantino Rectore Urbis; an idem esse ille potest, quem nummi testantur fuisse *Filium Augustorum*? Fieri omnino non potest. Nam præter ætatem utriusque; ductumque oris ac vultus admodum discrepantem, Rector urbis Lugdunensis dignitate longe cedit Augustis.

Deinde in familia Fl. Julia, qui post obitum P. T. AVGG. Pater Augustorum duorum vocatur, an liberos superstites reliquisse tres potuit Augustos, quorum essent duo quidem Flavii Julii: primus autem & idem natus maximus Fl. Claudius Constantinus? Sane; si familia Julia aut familia Claudia una eademque familia est: aut si nummis omnibus, qui sunt hujus generis quamplurimi, & diversissimæ fabricæ, & artis sat elegantis; si his, inquam, aperte testantibus, duorum duntaxat Augustorum patrem esse Augustum aliquem, fas sit nihilominus tres ei vel invito liberos obtrudere: secus, non potest.

Præterea, ubi nummus aliquis unus duos representat Augustos, alterum in altera nummi area: hunc annorum vix triginta quinque, appellatumque sic,

CONSTANTINVS MAX. AVG.

istum annorum circiter quadraginta, cum hac epigrapha sola,

CONSTANTINVS AVG.

an unus idem uterque Constantinus est? De hoc numismate plura dicemus suo loco.

Cur autem Constantinum Max. familiæ Valeriæ adscribimus, potius quam Juliæ, Claudiæ? Quoniam videlicet cognomen est Valeriæ familiæ MAX. teste Plinio, lib. xxxv. sect. vii. ubi de Valerio Max. Messala differit. Neque quidquam proinde interest, an Valerius Constantinus, an Constantinus Max. vel Maximus Constantinus quis appelletur. Falluntur enim ii, qui MAX. titulum esse virtutis arbitrantur, cum nomen familiæ sit. Qui enim adolescens annorum viginti, qualem nummi eximio artificio elaborati representant, talem virtutis adipisci titulum hac ætate potuisset? cum ne Magni quidem Respublica alteri fere quam Pompeio concesserit: nec Magnum Constantinum, alia monumenta prodant, quam quæ Magnum Herodem, & Magnum Cyrum.

Maximus ergo familiæ unius e Valeria gente nomen fuit: quo perinde a reliquis Juliæ & Claudiæ familiæ Constantinis iste dirimebatur, atque Valerii nomine. Quamobrem & frater natus minor hujus Constantini Max. Constans Max. appellatus est: & sorores tres, nomen habent in nummis: FL. MAX. FAVSTA. FL. MAX. HELENA FL. MAX. THEODORA. Ubi Flavia gentis nomen est: Maxima, nomen familiæ: non virtutis profecto in feminis: Fausta, vel Theodora, vel Helena, proprium

cujusque nomen. Ab ea autem Helena discriminanda est alia, quæ in nummis FL. IVL. HELENA nuncupatur; siquidem alia Maximorum, Juliorum alia familia est. Nam qui FL. prænomen esse existimant, perinde faciunt, ac si cum aliquem Borbonium Condæum, Contiumve, in stirpe Regia audiunt appellari, Borbonium ibi esse prænomen asseverent.

Maximus certe non esse virtutis titulum, sed familiæ cognomen, certissimo documento præterea est; quod Græce non Μέγιστος redditur, sed Μαξιμῶς, in nummis antiquis. Sic Julii Veri Maximini Aug. filius Julius Verus Maximus, Græce ΜΑΞΙΜΟΣ semper scribitur. Quoniam & isti Maximino ab avia paterna Fl. Val. Maxima cognomen Maximini, & filio cognomen Maximi fuit. Quemadmodum in Fabia gente idem Maximi cognomen Græce Μαξιμῶς est: nam in nummo ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ apud Seguinum, pag. 99. edit. 2. Præses Phrygiæ est ΦΑΒΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ.

Fuit igitur Constantinianis temporibus Flavia nobilis, vetusta, & ampla gens in tergemina inserta adoptione, seu bonorum substitutione familiam: Valeriam, Juliam, Claudiam: quas qui confundunt inter se, hos miscere omnia, & suam prodere inscitiam credi necesse est. Singulorum ex hisce familiis Cæsarium Augustorumque nummos inferius profereamus; & quidem quantum conjiciendo assequi fas erit, servato temporis ordine, quo quisque conflatus existimari potest.

Fuit ex eadem Maxima familia, ut id obiter dicatur, etiam Valens Aug. quem ignobili loco natum ac terræ filium fuisse historici mentiuntur. Testis aureus magnæ molis, e Cimelio Sereniss. Ducis Parmensis, inscriptus ab una quidem parte, D. N. VALENS MAX. AVGVST. capite cincto gemmis: ab altera, GLORIA ROMANORVM. Roma sedens tenet hastam puram lavæ, dextra orbem Romanum, cui Victoria imposita coronam Deæ porrigit. Dea pede sinistro proræ navigii insidet, ob situm Urbis ad Tiberim. Infra, ROMA.

Jam Constantinum Principem, eundemque P. T. AVGG. Patrem Augustorum duorum, e Julia familia esse oportet, ut manifestum est: siquidem duo Augusti, qui eidem successerunt, in suis nummis apertissime Fl. Julii inscribuntur:

D. N. FL. IVL. CONSTANTIVS AVG.

D. N. FL. IVL. CONSTANS AVG.

Tertius vero cum inscribatur.

D. N. FL. CL. CONSTANTINVS IVN. NOB. CAES.

fitque prioribus istis duobus æqualis, Constantio scilicet & Constanti, Constantini Aug. liberis; necesse est cum Fl. Claud. Constantinus junior appelletur, alterum simul fuisse cognominem ei seniore & Augustum Fl. Claud. Constantinum: & demum oportet, cum sit ipse Fl. Claudius, ex patre pariter Fl. Claudio ortum eum esse. Quo porro? nisi eo, quem diversum esse oportere a Constantino filio Augustorum, & a Constantino patre Augustorum, & a Valerio Maximoque Constantinis evicimus? A Constantino quidem filio Augustorum; siquidem & nimum distat ipse ab Augustorum ætate, quorum filius credi possit: & patrem ipse non Augustum habuit, sed Rectorem Urbis. A Constantino deinde patre AVGG. cum ne quidem Augustus fuerit ejusdem filius Constantinus. A Fl. Valerio Constantino, & a Constantino Max. siquidem non Valerii, non Maximi, sed Claudii pater est: & quia Claudius ipse est, idcirco Municeps Coloniarum Claudiæ Lugdunensis in num-

occurrunt, hunc necesse est ante annum primum ac vicesimum vel diem suum obiisse, vel e provincia revocatum, magistratu ex lege cessisse.

Jam ea formula, **VOTIS V. MVLTVS X.** significat, vota quinquennalia a Senatu decreta fuisse toto imperio pro salute & felicitate Augusti: simul Senatu Populoque multa ei ut decennalia postea decernerentur optante. Priusquam illa autem forma loquendi esset in usu, altera hæc subinde recepta est: **VOTIS X ET XX.** ut in nummo Gallieni aureo. Cujus locutionis sententia est, ipsis Gallieni auspiciis, vel post quinquennium potius exactum, vota decennalia de more pro eo esse suscepta: adeo vero gratum ipsum fuisse Senatu Populoque Romano, ut præter morem cum decennialibus vicennalia decernerentur; five, quod idem est, imperium ei ordinario jure concederetur in decennium, alterumve quinquennium: lege extraordinaria, in annos viginti. Cui vero vicennalia decernebantur, is fere Perpetuus censebatur Augustus vel Imperator. Hinc illa duo Probi numismata, alterum apud Mediobarbum, pag. 412.

VIRTVS PROBI AVG.

VOTIS X. PROBI AVG. ET XX. in laurea.

Alterum, apud Spanhemium, in Juliani Cæsares, pag. 113.

PERPETVO IMP. C. PROBO INVICTO AVG.
RESTITVTOR ORBIS.

Stat cum Probo Juppiter. Infra, K A Δ. *Vicesima prima quarta Indictio.*

At vero fuere quidam hoc præsertim sæculo Constantiniano ac subsequente, secundi ordinis ac subsidiarii tantum Augusti; quibus imperium committere in provinciis nollet Senatus, nisi per quinquennia singula, ut Cæsaribus. Dum interim majori ac primario Augusto, aut perpetuus, aut per singula decennia Principatus decerneretur. Ita pro Constantio Constantini Aug. F. suscepta sunt statim **VOT. X. MVLTVS XX.** At simul pro fratre Constante, tantum **VOT. V. MVLTVS X.** ut pro Magnentio minore Augusto, & Decentio Cæsare. Et in votis demum vicennialibus Constantius **PERPETVI AVG.** titulum est adeptus; quemadmodum pater ipsius Constantinus Princeps Perpetuus fuerat appellatus.

DE GENERE NUMMORUM

Sæculi Constantiniani.

Ut utriusque autem Augusti, totiusque sæculi Constantiniani Chronologia digeratur, ingens quædam nummorum copia exploranda fuit ac diligenter excutienda: quos cum Cimelia fere Principum virorumque illustrium, vel qui huic studiorum generi dediti sunt, inclusa servant: absolvi hoc opus, aut omnino prudenter suscipi nulla ratione posset a nobis, nisi laborem nostrum eorundem humanitas sublevaret.

Regius itaque thesaurus in primis adeundus persæpe fuit, quippe cui nullus est alius in toto orbe par, five nummorum veterum atque recentium copiam ingentem contemplare, five pretium. Quibus quidem illustrandis, quantum solertiæ atque eruditionis impenderit, impendatque in dies Vir Clariss. **D. OUDINET**, fidus ejusdem Regiæ gazæ custos, tunc omnes per se intelligent, cum Thesaurus publici juris fiet, munificentia Christianissimi Regis, **LUDOVICI MAGNI**: quem optimarum artium parentem ac patronum universus orbis agnoscit.

Insignia deinde Cimelia Illustriss. Virorum, **D. FOUCAULT**, & **D. BEGON**: illius quidem, nuper supplicum libellorum Magistri, & in inferiore

Neustria summi rei judicariæ; civili; atque ærariæ Præfecti, nunc vero Regi a sanctioribus consiliis: istius, in suprema Provinciæ Curia Senatoris primarii, & Alnetensi provinciæ ac rei maritimæ in Gallia Occidua Præfecti. Et hi suas, hoc est, amplissimas, collectasque ex omni fere antiquitate opes veterum numismatum, patere nobis benignissime voluerunt: explorare uti liceret singulos nummos, cum liberet: missis etiam subinde e provinciæ, quos ibi haberent, extra Parisiensia sua Cimelia. Nummos enim ex ære mediocri, qui sunt e Cimelio **D. FOUCAULT**, servat in hac Urbe Vir Clariss. **D. DRON**, Canonicus **S. Thomæ ad Luparam**; vir harum rerum peritissimus æstimator, cujus in exhibendis quoties vellemus nummis antiquis humanitatem experti sumus.

Est & in Cimelio Domus Professæ nostræ in hac Urbe egregia sane veterum nummorum supellex, dono data, ut diximus, a **R. P. DE LA CHAIZE**; Christianissimo Regi a Confessionibus: quod Cimelium perhumaniter nobis aperuit, quoties optavimus, Vir & excellenti ingenio & eruditione singulari, idemque nobis peramicus, **P. GABRIEL DANIEL**, tum eidem Cimelio, tum Bibliothecæ Præfectus.

Est & apud Virum Clariss. **D. Abb. FAVVEL**, Capellanum Regium, Abbatem de Claro-Fageto: virum in colligendis rarioribus numismatis diligentem, quorum habet copiam sane maximam: eundemque comitatus eximiæ, ac liberalis ad bene merendum voluntatis.

Est & apud **D. BAVDELLOT**, singularis in hoc genere & in omni scientia eruditionis virum.

Horum igitur Musea nobis adeo humaniter patuerunt, ut immortalem eis gratiam me debere profiteri; & te ipsum, Vir amice, par est ita profiteri, si nostram tibi placere existimas lucubrationem.

Suppeditavit nobis quamplurimos etiam nummos Museum nostrum, locupletatum primo quidem **P. JACOBI SIRMONTI** cura; deinde vero & accessione magna ex iis facta, quos **P. LUDOVICVS JOBERT**, vir in iisdem dignoscendis experientissimus, mihiq; amicissimus, jamdudum conquisivit, & huic Collegio nostro donavit.

Maximo denique nobis adjumento fuit Cimelium locupletissimum **P. STEPHANI CHAMILLART**, e Societate nostra: quo in Cimelio nummi sunt multitudo innumeri, & delectu singulares.

Amici præterea multi ex locis hinc diffitis nummos quos habent, summa fide descriptos, ad nos transmiserunt: quos inter primum locum obtinet ob amicitiam constanter servatam, Vir Nobiliss. **D. DE BALLONFFEAUX**, Regius in Senatu Luxemburgico Consiliarius.

Est autem in nummis quos illustramus contemplatio materiæ haud sane postrema. Nam cum ex auro; argento, & ære conflari numismata soleant; non habent hoc ævo singuli Augusti ac Cæsares numismata ex omni metallo; ac ne ex ære quidem tergemina molis, qua nummi plerumque conflati occurrunt; magnæ scilicet, mediocris, & minimæ: nedum prægrandis & maximæ, quos *Medagliones* vulgo appellant.

SÆCVLVM ÆRÆVM, mihi crede, illud appellandum est, cui nunc illustrando operam damus: in quo utique usque ad liberos Constantini, pauci admodum ex argento puro nummi, paucissimi ex auro sinceri occurrunt. Cujus quidem generis est utriusque Augusti, Diocletiani scilicet & Maximiani nominibus inscriptus, **IOVIO ET HERCVLIO**, in gaza Regia nummus insignis, de quo postea dicturi sumus. Quem si quis cum iis, quos adulterinos esse indicavimus, attente contulerit; aliosque etiam Gallieni, Aureliani, Taciti, Probi, Carique, qui in eodem Thesauro adservantur; intelliget statim profecto, quam dissimile aurum Peruanum, ex quo

nummi adulterini conſtantur, illorum temporum auriaræ materiæ ſit; quam diſpar recens fabrica a veſtuſta & proba.

Ex nummis autem Auguſtorum ac Cæſarum ſæculi Conſtantiniani eos fere dumtaxat in medium proferimus, qui ad Chronologiam conſtabiliendam pertinent, vel hiftoriam illuſtrandam. Quorum interpretatio ſi tibi, Vir erudite, probetur; ſtatues ipſe fortassis, quæ nummiſmata appellamus antiqua, non fuiſſe per ſe monetam publicam: ſed publica tantum teſtimonia aut virtutis Auguſtorum ac Cæſarum, rerumque ab eis bene geſtarum: aut ſoluti eis tributi: quorum ſint ſane plurima ex Senatuſconſulto; plurima etiam Provinciæ, Urbium, Coloniarum, & Corporum voluntate conſtata, ad memoriam ſempiternam.

DE INDICTIONE

in nummis quibusdam conſignata.

Crebro in nummis, qui primis annis Maximiani ac Diocletiani cuſi ſunt, occurrunt, nec ante Aureliani tempora, in imo margine hæ litteræ XXI. & KA. KB. ſimileſque: quarum ſignificatus hætenus incognitus, nunc pro virili pauca elucidandus eſt. Eſt e Muſeo noſtro argenteus, ſed pro uſu illius ævi; auro illitus, Severinæ Aureliani nummus:

SEVERINAE AVG.

CONCORDIAE MILITVM. Concordia ſtans ſtolata; tenet duo ſigna militaria, alterum altera manu. Latere lævo, littera P. Infra, XXI. Concordiæ militum, Prima viceſimæ primæ indiſtio, vel primum tributum.

Apud D. BAVDELOT, in nummo ætis minimi ſimillimo, pro littera P eſt E quinta: infra XXIR Viceſimæ primæ indiſtio Remis.

Neque vero huic interpretationi ſtabiliendæ proferemus aut Codicem Theodoſianum, aut Tullium: quoniam ibi fortassis non res ipſa, quæ hic notatur, ſed nomen dumtaxat utrumque occurrit. In Codice quidem, lib. XI. tit. v. leg. I. Impp. Arcadius & Honorius. Id tantum quod eſt neceſſarium, intra Africam MILITIBVS conſiſtentibus, provincialibus jubemus INDICI... ita ut ſi quid... redundarit, id futuræ INDICTIONI conlationique proficiat. Apud Tullium autem, lib. 2. ad Attic. epiſt. XVI. Portorij Italiae ſublatis, agro Campano diſiſo, quod veſtigial ſupereſt domeſticum, præter VICESIMAM? quæ mihi videtur, una conſiuncula, clamore pedifequorum noſtrorum eſſe peritura. His, inquam, teſtimoniis ultro ſuperſedemus, certiora multo cum ipſi nummi ſuppeditent; in primisque nummus Heraclii mox a nobis proferendus, in quo diſerte ſcribitur, in ambitu quidem, INDICTIONE VIII. in ima autem pagina, XX. Adde veſtuſtam inſcriptionem Lugduni repertam ante annos fere XXX. deſcriptamque a P. Cl. Franc. Meneftrier e Societate noſtra, in Elogiis Urbis Lugdunenſis, pag. 22. & 23. Nam ibi PROC. XX. & XXX. Procurator Viceſimæ & Quadreſimæ, in Aſia: & PROC. IN VRBE MAGISTER XX. hoc eſt, viceſimæ, commendatur.

Eſt autem hoc loco dignum notatu, litteras XX. a ſubſequenti littera I interdum puncto dirimi, ut in nummis præſertim Aureliani, Cari, & Carini: illo XX. IQ: altero, XX. I: tertio denique, IIIXX. I, inſcripto. Itaque ubi littera I puncto dirimitur a reliquis, indiſtionem ſignificat: ubi cum ceteris conſociatur nullo dirimente puncto, viceſimæ primæ indiſtionem denotat, vocabulo ipſo indiſtionis aut tributi ſubintellecto. Atque hæc quidem viceſimæ primæ Græcis ſubinde litteris exprimitur, KA. ut & viceſimæ,

littera K. In quibus qui Karthaginem intellexerunt, graviter hallucinati ſunt: uti apparebit ipſo nummorum ejus generis plurimorum intuitu, quos anno VII. ſæculi Conſtantiniani proferemus.

Viceſima porro in nummis iſtis ſcribitur, ut Quadreſimæ, quam a Galba remiſſam nummi ipſius teſtantur his notis, QUADRAGENS. REMISSAE. vel R. XL. ut in nummis æreis primæ & ſecundæ molis, e Cimelio D. FOUCAULT: vel ut alibi, XXX. REMISSA.

Viceſima autem nunc quidem videtur eſſe frugum ac mercium pars viceſima, ſeu pretium æquans hanc viceſimam, Principi ſolutum: ut ea collatione milites aleret, qui tutam ac liberam ab hoſtium prædonumque incurſionibus negotiationem præſtarent: a Germanis præſertim: quæ cauſa fortassis eſt, quamobrem nummiſmata in Francia tantum orientali percuſa occurrant; nulla in occidua. Tu, ſi quid melius noveris, libenter imperti. Nihil mihi ſane aliud in præſenti videtur aptius congruere cum diverſis formis, quibus eæ litteræ in nummis ſignantur. Hæ ſunt autem in nummis æreis minimæ molis, e Muſeo noſtro fere, & Cimelio P. JOBERT amici noſtri ex intimis. Neque enim vacat ob eam rem unam Cimelia omnia Urbis hujus excutere.

XXI P } Viceſimæ primæ primum tributum.
XXI A }

XXI B }
XXI S } Viceſimæ primæ ſecundum tributum.
XXI II }

XXI T } Viceſimæ primæ tertium tributum.

XXI Δ } Viceſimæ primæ quartum tributum.
XXI Q }

XXI V } Viceſimæ primæ quintum tributum.
XXI E }

XXI VI } Viceſimæ primæ ſextum tributum.

Item hac forma.

A XXI } Primum viceſimæ primæ tributum.
P XXI }

S XXI } Secundum Viceſimæ primæ tributum.

III XX I } Tertia viceſimæ indiſtio.

Γ XXI } Tertium Viceſimæ primæ tributum.
T XXI }

Q XXI } Quartum Viceſimæ primæ tributum.

V XXI } Quintum Viceſimæ primæ tributum.

VI XXI } Sextum Viceſimæ primæ tributum.

Z XXI } Septimum Viceſimæ primæ tributum.

H XXI } Octavum Viceſimæ primæ tributum.

Ac demum iſta: ubi pro Indiſtione, tributum vocabulum ponitur. eodem ſignificatu:

P XXI T } Primum Viceſimæ primæ tributum.

S XXI P } Secunda Viceſimæ primæ penſio, ut videtur.

S XXI T } Secundum Viceſimæ primæ tributum.

T XXI T } Tertium Viceſimæ primæ tributum.
III XXI T }

T XX T } Tertium Viceſimæ tributum.
III XX T }

III XXI T } Quartum Viceſimæ primæ tributum.

E XXI R } Quintum Viceſimæ primæ tributum, Remis.

VXX T } Vectigal Vicefimæ tertium.

VXX T } Quintum Vicefimæ tributum.

VI XX T } Sextum Vicefimæ tributum.

Hoc tributi genus ut Indictionem appellaremus, admonuere præsertim nummi duo, qui sequuntur :

D. N. MAURIC. TIB. PP. AVG. Caput
+ cinctum triplici gemmarum ordine.

N I M Narbonenses Mercatores Christiani, Christiano Imperatori Indictio secunda. Est apud Du-Cangium in famil. Byzant. pag. 104.

IND. II.

Narbonensem provinciam Mauricio Aug. paruisse negant scriptores nonnulli; nummus iste affirmat; & alter inprimis, qui inscribitur: D. N. MAURIC. TIBER. PP. AVG.)(VIENNA. DE OFFICINA LAURENTI. Nam quæ provincia Viennensis sequiore ævo appellata est, ea Augusti & Vespasiani temporibus pars unius Narbonensis fuit: eadem postea ævo Constantini vel pars secundæ, vel forte tertia Narbonensis.

Justinum juniorem similiter Narbonensi provinciam imperasse, scriptoribus iisdem licet refragantibus, docet nummus geminus ex argento, apud Du-Cangium in famil. Byzant. pag. 90. sic inscriptus: D. N. JUSTINUS PP. AVG.)(INVICTA ROMA intra coronam querceam, in ipso nummi unius ambitu: aream interim utriusque implente hac voce, RHODANUS, quæ literis inter se nexis scribitur. Est in Thesauro Brandeburgico, pag. 850.

Justiniano denique Aug. obnoxios fuisse Lugdunenses, nummi testantur, DOCCIO MONET. & LUGDUNO FIT inscripti, cum Justiniani effigie in nummo priore; apud D. le Blanc, pag. 34.

DD. NN. ERACLI. ETERA. CON. Domini nostri Eraclius, & Eraclius Constantinus. Ambo sedentes, pater Eraclius cum filio Eraclio Constantino, orbem tenent, cui superposita crux est.)(INDICTIO NE 5111. Crux orbi imposita nummi aream occupat. Infra, xx. Indictione nona fortassis, Christiani.

TOPOGRAPHIA

NVMISMATVM

SÆCVLI CONSTANTINIANI.

In infimo numismatum hujus sæculi Constantiniani limbo adnotari fere usuvenit nomina civitatum ac provinciarum; sed adeo profecto subtili arte, ut Oedipum esse oporteat, qui has notas apposite ac feliciter interpretari velit. Est tamen hæc pars operis, ut reliquis longe difficilior, ita certe nihilo minoris fructus atque utilitatis, siquidem ea illustrari atque exponi perspicue possit. Interest enim plurimum nosse, quo in tractu orbis Romani Augustorum quisque sit agnitus, & pro Augusto seu Principe salutatus. Nec potest sine ingenti historiæ ac veritatis detrimento alius pro alio tractus assignari; siquidem fines fere amplitudinemque imperii Romani ex locis iis intelligimus, ubi conflati Augustorum nominibus nummi fuere.

Quantus enim, exempli gratia, error fuerit, cum ALE nummus aliquis, vel ANT exhibuerit, si quis Alexandriam statim Antiochiamve cogitet; longe autem alias civitates, aliosque tractus terrarum hæc literæ significant, & Gallias forte nostras? Aut si quis AQ de Aquileia accipiat, ibique Augustorum aliquem decertasse ponat; quem Aquisgranensem fines tutatum fuisse credi verius oportuerit? Si K de Carnunto in Pannonia, pro Karthagine Africana ac-

ceperit? Si PLON signatos cum viderit forte nummos, Londinum ibi Britanniamque suspicetur, ubi necesse sit primam Lugdunensem intelligi? Quæ monstruosior fabula fingi potest, quam quæ historia ex tam præpostera interpretatione locorum, quæ nummi exhibent, cuderetur?

Visum igitur operæ pretium est, subjici nunc oculis in unum velut conspectum eas omnes litteras, quæ locis designandis apponuntur in nummis sæculi Constantiniani; & quæ in aliis etiam occurrunt, subinde attingere: ac ne res ea perturbate fiat, digeri ipsas ordine provinciarum, quas nos quidem conjicimus in iisdem nummis describi.

Provincia Narbonensis.

CON Civitates omnes Narbonenses.

CON A Civitatum omnium Narbonensium primum tributum.

CON B Civitatum omnium Narbonensium secundum tributum. Occurrit utraque nota in nummis Tiberii Constantini.

CON Γ Tertium, in nummo Focæ Aug.

CON Δ Quartum, in nummo Valentiniani e Museo nostro, & Justiniani.

CON E Quintum, in nummo Anastasii apud Du-Cangium, pag. 84.

CONT Civitatum omnium Narbonensium tertium tributum.

P CON Primum civitatum omnium Narbonensium tributum. Est & in nummo Valentiniani.

S CON Secundum.

B CON Secundum.

T CON Tertium.

CONOB Civitates omnes Narbonenses obtulere.

KONOB Korporati omnes Narbonenses obtulere.

KONT Korporatorum omnium Narbonensium tributum.

MM Massilienses Mercatores: vel Mercatores tantum.

MNA Mercatorum Narbonensium primum tributum.

MNΔ Mercatorum Narbonensium tributum quartum.

MNTB Mercatorum Narbonensium tributum secundum.

MNT E Mercatorum Narbonensium tributum quintum.

NM Narbonenses Mercatores, in nummo Mauricii Aug.

SMN Societas Mercatorum Narbonensium.

SMNA Societatis Mercatorum Narbonensium tributum primum. Est & in nummo Arcadii, e Museo nostro.

SMNS Societatis Mercatorum Narbonensium secundum numisma.

SMNB Societatis Mercatorum Narbonensium tributum secundum: in nummo Valentis apud Occonem, pag. 563. & Valentiniani in museo nostro.

SMNΓ tertium. SMNΔ quartum.

SMNE quintum. SMN E sextum.

SMNT Societatis Mercatorum Narbonensium tributum.

Prima Narbonensis.

ANA Prima Narbonensis primum tributum. In nummo Constantii Aug.

ANB Prima Narbonensis secundum tributum.

ANOB C Prima Narbonensis obtulere civitates, in nummo Valentiniani Aug. e Cimelio Sereniff. Ducis Parmensis.

ANT Prima Narbonensis tributum. Nam T pro tributo est, ut supra in MNTB.

ANTA Prima Narbonensis tributum primum.

SANT Secundum primæ Narbonensis tributum.

ANTΓ Prima Narbonensis tributum tertium, in nummo Honorii, e Museo nostro.

ANTΔ Prima Narbonensis tributum quartum, in num-

nummo Gratiani, apud D. FOU-
CAULT.

ANT } Quintum prima Narbonensis tributum.
ANT }
ANT } Prima Narbonensis tributum sextum, in num-
mo Valentiniani, e Cimelio D. FOU-
CAULT.

ANTH Prima Narbonensis tributum octavum, etiam
in aureo Valentis nummo, apud Oc-
conem, pag. 563.

SMAN Societas Mercatorum prima Narbonensis. Sic
nummos argenteos cudit annis singu-
lis prima Societas Mercatorum Pari-
sienfium cum hac epigraphe: *Le pre-
mier Corps des Marchands de Paris.*

SMANP } Societatis Mercatorum prima Narbonensis pri-
mana } mum tributum.

SMANB Societatis Mercatorum prima Narbonensis se-
cundum tributum.

SMANΓ tertium. SMANΔ quartum.

SMANε quintum. SMANH octavum.

SMANΘ nonum.

SMANT Societatis Merc. prima Narb. tributum.

SMANTΓ

SMANTΔ } Societatis Mercatorum prima Narbonensis
SMANTε } tributum tertium, quartum, quintum,
SMANTς } sextum, decimum.

SMNC Societas Mercatorum Narbonensis civitatis.

De Narbonensium reliquarumque Galliarum tri-
buto accipiendus videtur locus Mach. cap. VIII,
2. ubi de Romanis: *Virtutes bonas, quas fecerunt in
Galatia, quia obtinuerunt eos, & duxerunt sub tributum.*
Quo de loco plenius agemus in Chronologia Veteris
Testamenti. Tamen hoc ævo Constantiniano ubi tri-
butum occurrit, ibi honorarium intelligimus: sac-
culum videlicet certo numismatum numero plenum,
ex auro, argento, vel ære; quæ diversis inscribe-
rentur victoriarum beneficiorumve titulis; a provin-
ciis vel civitatibus offerri solitum Principibus sive Au-
gustis: qui mos hodieque perseverat in Galliis, &
a Fureterio his verbis exponitur in Dictionario Gal-
lico: *Bourse de jettons: Une bourse pleine de cent jet-
tons d'or ou d'argent, que certains Corps d'Officiers font
battre avec quelques devises, pour en faire present aux
Princes, aux Ministres, aux Magistrats, de la protec-
tion desquels ils ont besoin.*

K V ANT. Secundum Vicefima voluntarium prima
Narbonensis tributum.

K Z ANT. Septimum Vicefima voluntarium prima
Narbonensis tributum.

Alia forma occurrit in nummo Valentiniani Aug.
æreo, e Cimelio D. FOUCAULT:

D. N. VALENTINIANVS P. F. AVG.) (CON-
CORDIA LEGG. Concordia Legionum.

In media area hinc inde, Θ Φ Infra, ANT 5.

K Prima Narbonensis tributum sextum.

Est ibidem alter Gratiani, absque littera K.

D. N. GRATIANVS P. F. AVG.) (VIRTVS RO-
MANORVM. Hinc inde Θ Φ ut proxime:
Infra, ANT Δ Prima Narbonensis tributum
quartum. Litteræ Græcæ in area sparsæ, prio-
ris quidem nummi, hanc habent sententiam.
Θεός φίλος Καίσαρος. Posterioris, Θεός φίλος,
Dei favor.

Narbonensis secunda.

CONS Civitates omnes Narbonenses secunda.

CONS A Civitatum omnium Narbonensis secunda tri-
butum primum.

CONS Γ Tertium.

CONS Δ Quartum: in nummo Arcadii, e Museo
nostro.

CONS ε Quintum. CONS ς Sextum.

CONSN Civitatum omnium Narbonensis secunda Ne-
gotiatores.

CONSTA Civitatum omnium Narbonensis secunda
tributum primum.

P CONS Prima pensio, vel Indictio Civitatum om-
nium Narbonensis secunda.

S CONS Secunda.

P CONST Primum Civitatum omnium Narbonensis
secunda tributum.

S CONST Secundum.

Γ CONST } Tributum Civitatum omnium Narbonensis
T CONST } secunda tertium. Ex his tribus for-
T CONST } mis apparet litteram T in CONST.
positam interdum pro Γ, alias pro
tributo.

KONS IV Korporatorum omnium Narbonensis se-
cunda tributum aurarium. Neque
certe alibi hæc nota, quam in au-
reis nummis occurrit.

Quod si CONS Constantinopolim significaret,
(quod certe fieri omnino non potest, cum sint num-
mi omnes sic inscripti, tum Latinis characteribus,
tum Gallicanæ perspicue fabricæ:) sed si Const-
antinopolim sive Byzantium vox ea significaret; quid
facit illa in nummo Honorii, qui inscribitur CONSΔ.
e Cimelio D. FOUCAULT? quid in nummo Va-
lentiniani e Museo nostro CONΔ; quid in aliis, qui
pariter Byzantium non viderunt, similes notæ?

Incredibile autem est, quantus hodieque in Nar-
bonensi provincia, finitimoque Monte Albano, nu-
merus sit numismatum ex ære familiæ Constantinia-
næ, quæ sint inscripta his litteris. In singulis enim
fere assibus, quos plebs ex ære numerat, unus sem-
per aut alter obtruditur nummus huiusmodi; uti ex
indigenis ipsis accepimus. Sic in Veromanduis Dio-
cletiani plurimi hodieque nummi effodiuntur.

Arelate.

PA Prima Arelatensium indictio.

SA Secunda. TA Tertia. QA Quarta.
Eadem interpretatio videtur esse istarum littera-
rum:

P AR	P ARL	ARL P
S AR	S ARL	ARL S
T AR	T ARL	ARL T
Q AR	Q ARL	ARL Q

Heraclea in Provincia Narbonensi.

HERACL. Heraclea, in ostio Rhodani, eo loco
restituta, quo nunc est oppidum
san-Remigianum, ut dictum est in
Notis ad Plinium, lib. III. sect. v.

SMHER Societas Mercatorum Heracleensium.

Gallia Lugdunensis.

CL Cives Lugdunenses: in nummis duobus Allefi
Aug.

LVGD OFFS Lugdunenses offerunt secundo. Nam
quod in Mauricii Aug. nummo
legitur, VIENNA DE OFFI-
CINA LAVRENTI; unicam
in una civitate, ut sit, offici-
nam fuisse admonet.

LP Lugdunensium primum numisma.

LB Lugdunensium secundum numisma.

ML Mercatores Lugdunenses.

MLL Mercatores Lugdunenses: vel forte verius, dua-
rum Lugdunensium: quemadmodum vox
ea AVGG. duos Augustos significat.

SM L

SML Societas Mercatorum Lugdunensium.

SMLDV Societatis Mercatorum Lugdunensium Donum Voluntarium. Gallice, Don gratuit.

SMLP Societatis Mercatorum Lugdunensium primum tributum.

NLVG. Negotiatores Lugdunenses.

Prima Lugdunensis.

LVC Lugdunensis quinque civitates, in nummo argenteo, qui inscriptus est, D. N. AVL E-NAV S P. F. AVG. in Cimelio D. Abb. De Campo.

LVGP Lugdunensis prima, in nummo Gratiani æreo, e Museo nostro.

LVGPC Lugdunensis primæ civitates, in nummo Mag. Maximi, e Museo nostro.

PRPL Provincia prima Lugdunensis.

PL Prima Lugdunensis.

PLVG Prima Lugdunensis, in nummo Valentis.

PLVGD Prima Lugdunensis.

PLB Prima Lugdunensis beata, ut videtur.

PLC Primæ Lugdunensis civitates.

TPLCC Tertia indictio primæ Lugdunensis civitatum.

PLCC Prima Lugdunensis civitates. Littera c subinde geminatur, ut expressius pluralis numerus designetur.

PLVC Primæ Lugdunensis quinque civitates. Est & Valentis quoque Aug. nummus argenteus in Museo nostro, sic inscriptus. Ibidem Carini Aug. nummus ex ære minimo: IMP. CARINVS P. F. AVG.)(VIRTVS AVGG. Latere nummi lævo, A. Infra LVC. Similiter interpretare: Primæ Lugdunensis quinque civitates.

PLN Prima Lugdunensis Negotiatores.

PLON Prima Lugdunensis omnes Negotiatores. Ut in CON & CONOB Civitatum omnium Negotiatores sunt.

RPLC Reſtori, vel Reſtitutori primæ Lugdunensis civitatum.

LVCPS Lugdunensium quinque civitates Permissu Senatus. Est Eugenii Aug. apud Du-Cangium, pag. 61.

ALE & SMAI. De his & similibus dicetur inferius.

KONS **V** Konstantinopolis. Lugdunum est, ut arbitramur. Non occurrit nisi sub Fl. Jul. Constantio Aug.

KONOB Konstantinopolitani omnes Negotiatores obtulerunt.

KONT Konstantinopolitanorum omnium Negotiatorum tributum.

Secunda Lugdunensis.

LVGB Lugdunensis secunda, in nummo Arcadii, e Museo nostro. Est autem in nummis secunda Lugdunensis ea, quæ nunc quarta dicitur, sive Senonensis.

LVGS Lugdunensis secunda.

MSL Mercatores secundæ Lugdunensis.

MLL Mercatores duarum Lugdunensium, ut jam diximus.

RSLC Reſtori, vel Reſtitutori secundæ Lugdunensis civitatum.

PSLC Patrono secundæ Lugdunensis civitatum.

SLC Secundæ Lugdunensis civitates.

Treverensis Gallia.

TES Treveri, Edicto Senatus. EA & in nummis

Valentis atque Arcadii æreis, e Museo nostro. In nummis Tiberii Constantini nunc est ea vox, per E litteram forma Latina seu Græca vetere: nunc per e recentiore Græca: quo modo & in Focæ nummo occurrit. Numquam autem vel pro T occurrit Θ, vel Caut Σ pro S. Ex quo efficitur Theſſalonicam ibi nonnisi imprudenter admodum cogitari.

TESA Treveri, Edicto Senatus, primum numisma cudunt. Est Æliæ Flaccillæ.

TESOB Treveri, edicto Senatus, obtulerunt.

TR Treveri.

TROB } Treveri obtulere.

TROBT }

TROBC Treveri obtulere cives: in nummis duobus aureis, e Cimelio Domus Professæ Societatis nostræ in hac Urbe: Valentis Aug. altero, altero Valentiniani junioris Aug.

TROBS Treveri obtulere Senatores: in nummis duobus pariter aureis, ex eodem Cimelio, Gratiani scilicet, & Valentis Augg.

TRPS Treveri Permissu Senatus. Est in nummis etiam Valentiniani, Valentis, Arcadii, Gratiani, Maximi, & Eugenii Auggg.

ATR Primum Treverorum beneficium, seu donum (ut vocant) gratuitum. Nam Treveri liberi, siquidem fœderati: atque adeo immunes, nec tributo obnoxii.

BTR STR STRE Secundum Treverorum beneficium.

QTR Quartum.

PT Primum. ST. Secundum. TT Tertium.

SMT Societas Mercatorum Treverensium.

SMTT Societatis Mercatorum Treverensium tertium beneficium.

MTR Mercatores Treveri.

SMTR Societas Mercatorum Treverensium.

SMTES Societas Mercatorum Treverensium, edicto Senatus.

Prima Treverensis.

TRP PTR ITR Treverensis prima, & prima Treverensis.

MATR Mercatores primæ Treverensis.

MTA Mercatores Treverensis primæ.

Treverensis secunda.

TRS Treverensis secunda.

TSI Treverensis secundæ tertium beneficium.

TSE Treverensis secundæ quintum beneficium.

TSVI Treverensis secundæ primum beneficium: Votis Imperii.

TSBVI Secundum.

TSEVI Quintum.

MOST Mercatores omnes secundæ Treverensis.

MOSTR Mercatores omnes secundæ Treverensis.

MOSTP Mercatorum omnium secundæ Treverensis primum tributum voluntarium.

MOSTT Tertium.

MOSTQ Quartum.

SMOSTQ Societatis Mercatorum omnium secundæ Treverensis quartum tributum voluntarium.

SMTS Societas Mercatorum Treverensis secundæ.

SMTSA Societatis Mercatorum Treverensis secundæ primum tributum, sive numisma.

SMTSB Societatis Mercatorum Treverensis secundæ secundum tributum voluntarium.

A primaria civitate, quæ subinde sedes Augustorum esset, Treverensem appellatam fuisse apparet regionem eam ex parte, quæ prius Belgicæ nomen habuisset: atque ut Narbonensis prima & secunda, Lugdunensis item prima & secunda vocata est, sic Treverensem primam & secundam fuisse his temporibus nuncupatam.

Remi.

- RP Remorum primum beneficium.
 RS & SR Remorum secundum.
 RT Remorum tertium. RI Remorum tertium, in nummo Probi ex Museo nostro.
 RQ & QR Remorum quartum.
 RE Remorum quintum beneficium, sive tributum honorarium.
 RZ Remorum septimum tributum honorarium, in nummo Probi, ibidem.
 SMR Societas Mercatorum Remensium.
 SMRP Societatis Mercatorum Remensium primum.
 SMRB Societatis Mercatorum Remensium secundum.
 SMRS Societatis Mercatorum Remensium secundum.
 SMRT Societatis Mercatorum Remensium tertium.
 SMRQ Societatis Mercatorum Remensium quartum.
 RBs Remorum beneficium quintum. Non tributum Remi, quoniam erant fœderati, teste Plinio, ac proinde liberi: sed beneficium præstiterunt: Don gratuit.
 REP Remorum primum beneficium.
 REQ Remorum quartum beneficium.
 RFQ Remensium fabrorum quartum numisma.
 RMPS Remi Mercatores Permissu Senatus: in nummo Honorii argenteo, e Museo nostro.
 RVPS Remorum urbs Permissu Senatus. Ejusdem ibi Honorii est.

Ambiani.

- AMB. Ambiani, in nummo Magnentii Aug.

Mediomatrici.

- MEDIOMAT. In nummo pervetusto, e Museo nostro.
 MDOB Mediomatrici obtulere, in nummo aureo Gratiani, e Cimelio Domus Professæ Societatis nostræ in hac Urbe.
 MDPS Mediomatrici Permissu Senatus. Occurrit in nummis argenteis Mag. Maximi, Fl. Victoris, Eugenii, & Honorii, e Museo nostro.

Aquenses, quæ nunc civitas est Aquisgranensis.

- AQM Aquenses Mercatores.
 AQPS Aquenses Permissu Senatus.

Nam quis est, qui cum has litteras in nummis Valentiniani jun. Aug. & Theodosii viderit, contuleritque eas cum istis, LVCPs. MDPS. RMPS. RVPS. TRPS. non eos in eodem omnes tractu terrarum cufos esse fateatur, quorum est & superscriptio similis, & fabrica plane Gallicana? Neque enim Aquileia, aut ulla omnino in Italia civitas, extra Urbem Romam, nummos Augustis dicavit. At cum diligenter inspexeris nummos istos tres, quos jam antea protulimus, pag. 6. quartumque Eugenii apud Du-Cangium, pag. 61. Valentis quidem, & Gratiani, VRBS ROMA. TRPS. Valentiniani autem junioris Aug. VRBS ROMA. AQPS. Eugenii Aug. denique, VRBS ROMA. LVCPs. Annon statim nullo docente intelliges, regendo tutandove ab hostium incursionibus Galliarum limiti, plures Præfectos, quos Augustos vocarent, præpositos a SPQR. fuisse,

qui VRBI ROMAE, sive (ut in vetere nummo scribitur post Neronem pulsum,) ROMAE ET IMPERIO hos fines servarent? Quam ob causam VRBS ROMA in nummis istis appellatur & pingitur. Itaque hunc in modum interpretare notas sequentes:

- AQ Aquenses.
 AQOB Aquenses obtulerunt.
 AQOBF Aquenses obtulere fabri.
 AQP Aquensium primum tributum.
 AQS Aquensium secundum tributum honorarium.
 AQT } Aquensium tertium tributum.
 AQT }
 SMAQ Societas Mercatorum Aquensium.
 SMAQP Societatis Mercatorum Aquensium primum tributum.
 SMAQS Societatis Merc. Aqu. secundum tributum.

Bononia ad mare, in Morinis.

BONONIA OCEANEN. Bononia Oceanensis. Nec tamen fabricæ locus ea voce signatur. sed unde Cæsar in Britanniam trajecerit.

De Gallia Aquitanica.

Cum nulli fuerint in Aquitanica Gallia, Plinio teste, cum Romanis populi fœderati; sed præcipui certe in eo tractu omnino liberi, hoc est, sui juris, non alieni, sive Romani, neque cum Senatu Populoque Romano ulla fœderis societate conjuncti: Santesones liberi scilicet; Bituriges liberi cognomine Ubisci; Bituriges liberi qui Cubi appellantur; Arverni liberi; inde factum est; ut nulli prorsus in ea provincia conflati nummi reperiantur, sive Senatus Populi que Romani, sive Imperatorum Augustorumque nominibus. Nec in eo tractu quidquam Romanis juris fuisse hoc sæculo Constantiniano, haud temere quispiam fortassis eo argumento ductus suspicabitur. Tu, Vir erudite, vide quid censeas: præi, sequar. Ex ea re certe, atque ex illo tempore factum opinor, ut pars illa dumtaxat Galliarum, quæ spectat ortum; Rhodanoque & Arari, Mosella, Mosaque, usque ad Aquisgranensium fines, clauditur ab occasu; multis sæculis pars Imperii appellata sit; eademque in Appendice Reginonis, anno DCCCXXIX. Gallia Romana; numquam Celtica reliqua, Aquitanave, aut Belgica-magna ex parte.

Servierunt quidem Augustis & Urbi ante ipsa Plinii tempora, teste ipso, Gabales, sive Gabali, le Givaudan; in confinio Aquitanicæ Galliæ Narbonensisque Provinciæ positi, ad Boream: nec postea jugum excusserunt, ut docet nummus ex auro sic inscriptus, apud Paul. Petavium: D. N. IVSTINVS P. P. AVG.)(GABALORVM. In media nummi area Crux est. Memineris autem, Vir erudite, de sæculo me Constantiniano loqui. Plinianis temporibus, uti præmonui, paruit imperio Romano Gallia universa, vectigalisque fuit, præter civitates seu Communitates liberas, fœderatasque, quas appellat. Testis est nummus ex argento eximia raritatis, in Thefauro Regio: SER. GALBA IMP. Servius Galba Imp.)(TRES GALLIAE. Tria capita ordine posita, incedentium ritu. Quod præit, nudum est, ac cinctis a tergo crinibus; ut Lugdunensis significetur, quæ pars est Galliæ Comatæ potissima. Alterum pileatum, Belgicam denotat; quod in ea populi plures, opinor, liberi essent; quos Plinius recenset. Postremum pone galeatum, bellicosam Aquitanicam repræsentat. Nam cum tres Galliæ dicuntur, Narbonensis provincia, teste Plinio, libro IV. sect. xxxi. extra eum numerum est.

Inde est quod ut a liberis Gallicanisque civitatibus Mercatores civesque Romani se discriminarent, in-

interdum se in nummis Romanos appellabant, quamvis in Galliis degerent.

Urbes Romanae in Galliis.

PRIM ROM Primum Romanorum tributum.

ROM T Romanorum tertium tributum.

VRB ROM B Urbium Romanarum secundum tributum, in nummis Juliani.

VRB ROM Q Urbium Romanarum quartum tributum.

SM ROM Societas Mercatorum Romanorum, in nummo Theodosii, ex ære, in Museo nostro.

Galliis demum peragratis, paucae admodum supersunt deinceps civitates, quae hoc saeculo Constantiano suum nomen nummis impreserint.

Ravenna.

RAV. & RAVENN. Ravennae in nummis Mauricii, & Heraclii.

Karthaginienses Mercatores.

FK Felix Karthago.

CAR CRT & KART. Karthago, in nummis Justiniani, & Justinii.

KB Karthaginiensium. Mercatorum secundum numisma.

PR. Protector Karthaginiensium Mercatorum, ut nunc quidem videtur.

Haec duae litterae tum alibi occurrunt, tum ipsam implent arcem in nummo Justiniani Aug. apud Ducangium, pag. 90.

PKB Protectori Karthaginiensium Mercatorum secundum tributum.

PKT & PKT Tertium.

PKQ Quartum. PKS Sextum.

SKM Societas Karthaginiensium Mercatorum.

SMK Societas Mercatorum Karthaginiensium.

SMKA Societatis Mercatorum Karthaginiensium primum tributum.

SMKB Secundum. SMK T Tertium.

SMK Δ Quartum. SMK ε Quintum.

SMK ς Sextum.

Karthago per K vetusto more scribitur: quo nomina pleraque, quibus littera C aspera praefigitur, eandem affini littera K permutant: ut, Korporati, Kalendae, Kapitolina Aelia, similiaque. Unde in Psalmo Abecedario (ut vocant) Augustini, qui contra partem Donati inscriptus est, elementorum ordine, post eam strophem quae a littera I incipit, proxime subsequens versum priorem inchoat a voce Caritatem, quam propterea per K scribi eo loci oportuit. Atque hic quidem mos fuit in vocabulis, in quibus C littera vocalibus a, o, & u praefigeretur: littera C ibi servata, ubi e, vel æ, vel i sequeretur. Quae causa est quamobrem in CON & CONOB Civitates omnes: in KON vel KONOB Konstantinopolitani interpretati sumus.

Cave tamen existimes hosce nummos Karthagine in Africa cufos esse; aliove, qui vel FELIX KARTHAGO, vel INDVLG. IN CARTH. habent pro lemmate: vetat enim fabrica, ac forma nummorum, quae vel Romana est, vel Gallicana: istorum autem, quos in praesenti attingimus, perspicue Gallicana. E Narbonensi provincia, qui Karthagine negotiarentur, essentque fortassis coloniae Karthaginis pars ipsi haud minima; nummos istos Augustorum honori dicarunt. Sic AΛεξ inscripti, ad Mercatores Alexandrinos pertinent, hoc est, ad eos e Narbonensi praesertim provincia Negotiatores, qui frumentum aliasve merces ex Aegypto conveherent. Nec videre sane aliquando contigit nummum aliquem,

qui Karthaginis nomen praeferreret, essetque ibi conflatus, praeter unum eximium ac pervetustum, ex ære primae molis in Museo nostro. Barbaram quidem sapit ille, atque adeo Africanam officinam; non tamen absque nitore suo, & patriam arte elegantiaque referente.

VENERIS. Templum: infra, KART.

ARISTO . . . AVTVMA . . . GASVF.

Duo in averfa pagina nummi capita nuda pinguntur, quae nare sima totoque oris habitu Africana se praedicant. Nempe geminus hic est Magistratus, sive (ut volunt) Sufes. Quae si vox ibi legenda est, si Hebraea lingua in Africam se infudit; primum quidem, a שׁוּפָּה Hebraeo, Sufeta, (opinor) non, una expuncta radicali littera, Sufes diceretur. Deinde vero sciscitari ex te lubet, Vir erudite, qui fieri possit, ut Sufetarum temporibus Latinus Karthagine sermo, Latini etiam fuerint characteres: aut in oppido libero Lepti, (quo Alexandri M. arma profecto non penetrare,) Graeci, non Punici, Tiberio imperante. Est enim Tiberii aeo ac nomine, ΔΕΠΙΤΙΣ. Nostrium igitur hunc nummum Karthaginis, fatendum est ipsa capta a Romanis Karthagine vetustior rem esse. Siquidem ea urbe diruta, facta est, teste Plinio, colonia Carthago, magnae in vestigiis Carthaginis. Coloniarum autem Romanarum Magistratus in confesso est Duumviros fuisse Romano vocabulo appellatos. Ita Caesaraugusta, Corinthi, aliarumque nummi testantur. Uticae quoque, Municipii civium Romanorum, in Provincia ipsa Karthaginensi, sub Imperatoribus, Duumviri appellantur in nummis; & quidem Latine. Igitur nummus hic noster captae Karthaginis antecedit aetatem: quam & ipsa forma praefert, nostro nunc quidem iudicio. Est apud Gruterum pag. CCCCLXX. inter Suffetes ARISTO; sed in inscriptione, quae nec aetatem suam indicat, & est conficta ab aliquo, qui hunc nummum vidit. Ut ut est, quod nunc in primis quaerimus, nummi Constantiniani saeculi, qui Karthaginis nomen habent, & sunt fabricae Gallicanae, iidemque Africanae dissimilis; a Narbonensibus cusi sunt, qui in colonia Karthagine negotiarentur, atque ex ea provincia (ut nunc quoque faciunt) frumentum adveherent, Urbi alendae & provinciae Narbonensi.

Siscia, in Croatia: Sissek, ad Savae amnem.

SMSXXIB Societatis Mercatorum Sisciensium vicefima prima secundum tributum.

A SIS } Primum Sisciensium tributum.

P SIS } In nummo Gratiani, e Museo nostro.

A SIS C } Secundum Sisciae tributum.

B SIS } In nummo Valentis Aug. e Museo nostro. Littera A sic inversa.

B SISCW } Tertium Sisciae tributum.

Γ SIS } Quartum. In nummo Gratiani Aug. e Museo nostro, Δ SISC.

Δ SIS } Quintum. ε SIS Sextum.

ε SIS } Primi omnium Sisciensium pendunt quintum tributum: quo nempe modo ac more Smyrnaeorum nummus inscribitur, CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CεBACTΩΝ. Smyrnaeorum, qui primi fuere tertium Neocori Augustorum, Antonini & Getae.

SISCPS Sisciensium, Permissu Senatus.

Sirmium in Sclavonia: hodie Szerem.

SIRM Sirmiensium.

B SIRM Se-

B SIRM *Secundum Sirmiensem tributum.*

A SIRMQ *Primi omnium Sirmienses pendunt quartum tributum.*

Prusa, in Bithynia.

ΘΥΠΟ } *Theupoli, Θεπόλει. In nummis Justiniani, &*
THEUP }
THEUP } *Mauricii.*

Cave hoc loco Antiochiam cogites, quam Θεσπολίην similiter appellatam aiunt. Neque enim Mercatores Antiochei eadem forma nummos fabricarent, qua Cyziceni & Nicomedienses: quorum vicinas fuisse Theupolitanos, indiscreta nummorum similitudo admonet. Prusam civitatem Bithyniae, mercaturis celebrem hodieque esse, testes αὐτόπται referunt. Ac si luberet alio quam nummorum testimonio in hac lucubratione uti, Prusam doceremus cum eruditis, ex subscriptionibus sexti Concilii & ex Notitia vetere, Θεσπολίην esse appellatam.

Nicomedia, in Bithynia.

NIK *Nicomedia.*

NIK B *Nicomedia negotiantium secundum tributum.*

NIKO *In nummo Justiniani aëreo, apud Du-Cangium.*

NIKO A *Nicomediensium mercatorum primum tributum.*

NIKMB *Nicomediensium mercatorum secundum tributum: in nummo Justiniani aëreo, e Museo nostro.*

Cyzicus, in Hellesponti Bithyniaeque confinio.

KYZA *Cyzici negotiantium tributum primum: in nummo Focæ Aug.*

KYZB *Secundum: in nummo ejusdem Focæ.*

KYZ *Cyzicenses: in nummo Mauricii Aug.*

CVZ Pro CYZ *Cyziceni, in nummo Juliani.*

Alexandrini Negotiatores.

AAEE *Alexandrini Mercatores: in nummis Justiniani Aug. apud Du-Cangium, pag. 88. & 90. & in alio apud Mediobarbum, pag. 566.*

AAEEANA *in nummo Eraclii, e Cimelio D. Foucault.*

Verum alia longe interpretatio notarum est, ALE: affinisque ei, quam in ANT. similibusque notis attulimus: non ut Alexandriam significet, sed primam Lugdunensem. Nam primum quidem fabrica nummorum istorum, praesertim qui sunt inscripti ALE in aëre mediocri, vix ulla dici potest elegantior, aut quæ magis Gallicam sapiat officinam. Nullus certe nummus est, sive Alexandriae conflatus, sive Antiochiæ, sæculis retro omnibus ante hoc Constantinianum ævum, qui non sit præ istis rudis & impolitus. Deinde nummi in Ægypto conflati, Diocletiani, Maximiani utriusque, & Fl. Constantii nominibus, sunt & Græce scripti; nec Alexandriae, vel alterius oppidi nomen præferunt: sed sua se lingua & charactere tantummodo, & toto fabricæ genere ac veluti habitu, esse Ægyptios produnt.

Jam, ut omittam Fl. Val. Constantium Cæsarem, quem Chlorum appellarunt, cujus nummi etiam aliquot ALE inscribuntur: certe Fl. Val. Severus Aug. cujus nummum pariter ALE inscriptum ex Occone referemus anno xxiii. alium ANT. e Museo nostro; Antiochiam, Ægyptum, aut Alexandriam non vidit; nec ibi aliquam publicæ administrationis partem gessit, ut est in confesso apud omnes. Nec ullam pariter Magnentius Antiochiæ obtinuit; cujus in nummo tamen ANB legitur: nullam Gratianus,

cujus in nummo est ANTA. Valentinianus certe nullam, cujus nummus alter insculptus est ANT e, alter, ANT s. Nullam denique, ut alios nunc omitam, Honorius, qui nummum habet inscriptum, ANT Γ.

Præterea Antiochiæ Syriae nomen in nummis antiquis, nec alia nisi Græca forma occurrit, integroque vocabulo ANTIOXEΩN: nec omnino apparet post tempora Decii & Volusiani. Alexandria similiter vocabulum, ubi civitatis officinam monetariam denotat, vix memini me nisi integrum, & quidem scriptum Græce legere; nisi Justiniani principatu, quatuor litteris, sed tamen Græcis, AAEE. quo significato jam diximus.

Quod si deinde conferas Gal. Maximiani Aug. nummum anno xxv. inscriptum K^Δ P ALE. cum

altero ejusdem Augusti, anno xxi. K^A P L B:

ipso statim oculorum judicio deprehendes, ex eadem utrumque Gallia prodiisse, adeo indiscreta prope modum similitudo fabricæ est: ac proinde non alterum in Ægypto, in Galliis alterum esse conflatum; sed illic *Primæ Lugdunensis editio*: illic *Primæ Lugdunensis beata* intelligi oportere.

Adde postremo, quod in Oriente vel Ægypto nulla nunc prorsus eruuntur numismata hujus sæculi Constantiniani; nisi forte illa Græce scripta, quæ proxime appellavi: nulla, quæ e Syria, vel e minore Asia; vel ex Ægypto, oppidi alicujus nomen repræsentent: nulla denique ALE vel ANT. inscripta; cujus generis pleraque omnia effodiuntur in Galliis. Afferri quidem quosdam ex Oriente nummos scimus, delatosque inde nuper ipsi vidimus; sed quos hic neglectos, (fecit enim fastidium eorum, qui nummos veteres colligunt, ut vilescant apud nos ac fere contemptui sint sæculi hujusce Constantiniani nummi:) quos igitur hic neglectos talium mercium propolæ viderunt, in Syriam detulerunt, quos cum huc reveherent, in Syria primum repertos erutosque a se mentirentur. Horum, inquam, numerum haud mediocrem vidimus; sed quos Treveris & Lugduni conflatos, litteræ TR & PLC aperte testantur. Causæ igitur haud vanæ prohibent, quominus Alexandrinæ civitatis Monetam ibi cogitemus: eademque cogunt intelligi *Primæ Lugdunensis*; ut in AN & ANT. *primæ Narbonensis* Negotiatores. Sic igitur has notas interpretabere:

ALE *Primæ Lugdunensis Editio.*

ALEB *Primæ Lugdunensis editio primum numisma, in nummo Constantii Aug. qui frater Constantis.*

SMAL *Societas Mercatorum primæ Lugdunensis.*
SMALB *Societas Mercatorum: primæ Lugdunensis editio.*

SMALA *Societatis Mercatorum primæ Lugdunensis primum tributum.*

SMALB *Secundum.*

Nulla porro hoc omni sæculo Constantiniano, Augustorum Cæsariumve nominibus numismata, Vir erudite, reperias, in Hispania, Britanniae conflata; nulla Byzantii: Nulla eorumdem post Diocletianum in Asia, Syria, vel Ægypto: quibus tamen in regionibus tot priorum Augustorum nummi nostris etiam temporibus eruuntur. Itaque si rem aliquis velit solo nummorum testimonio definire, affirmabit is minime paruisse Romano imperio Gallias magna ex parte, non Hispaniam, Britanniamve; non aliquam in Asia Syriave provinciam aut civitatem, & ante Diocletiani principatum: denique ultra Pannoniam omnino Romanam Rempubl. negabit jus dedisse. Ausine tu porro ita statuere? Excogita potius, sodes, solerti conjectura, qua polles plurimum, Vir sagacissime, probabilem causam aliquam, quamobrem civi-

civitatum in Asia & Syria plurimarum, in Europa etiam Byzantiorum, crebra reperiantur numismata cum effigie ac nomine singulorum fere Augustorum ac Caesarum, usque ad Gallienum: nulla deinceps. Cusum in Sicilia certe quidem nullum quoque numisma reperias, impresso Imperatoris alicujus nomine: Verum id alia ex causa factum esse non ignoras: quoniam Sicilia videlicet, æque atque Italia, non provincia Augustorum esset, sed Senatus Populique Romani. Itaque nullo umquam ævo nummis suis Italia Siciliave Caesarum vultum vel nomen insculpsit: uno fortassis Augusti excepto, qui æreus est, mole mediocri, e Cimelio D. FOUCAULT; inscribiturque IMP. CAES. . . . BEN. PRAE. capite nudo: ut nunc quidem interpretor, *Imp. Caesar Aug. Coloniae Beneventanae Praefes*, vel forte *Prætor*. In aversa pagina, HIBERO PRAEF. *Hibero Praefecto*. Sed jam ad Chronologiam veniamus sæculi Flaviani.

P R O S P E C T U S
SÆCULI FLAVIANI.

Sive Flavianum hoc sæculum appellemus, sive Constantinianum, nihil interest. Id autem ei sæculo nomen tribuimus, quo Flavii primas in Reipub. administratione partes habuerunt. Et initium quidem eo ipso anno ponitur, quo Aur. Val. Maximianus Aug. cum Diocletiano, Fl. Val. Constantius Caesar cum Gal. Val. Maximiano coepit appellari. Est is annus, ut quidem fert vulgaris computatio, æræ Christianæ CCLXXXV. a Septembri superiore. An vero in eum reipsa annum CCLXXXV. incidat primus Diocletiani annus; vel nos alio tempore, vel alii statuent. Scriptorum veterum ac recentiorum ea de re disensiones inter se, videsis apud Petavium, lib. XI. de Doctrina Temp. cap. XXI. & XXX. Itaque annos tantum ipsos sequemur sæculi, quod Constantinianum Flavianumve nuncupamus. Æram certe Diocletiani nullam nummi consignant.

Anni sæculi Flaviani.

1 Maximianus & Diocletianus Augg. salutantur.	31
VOT. X.	32
Fl. Val. Constantius, & Gal. Maximianus Caesares.	33 Maxentii VOT. XX. eodem Consule II.
2	34 Maximinus Aug. cedit magistratu.
3	Domitius Domitianus Aug.
4 Hoc toto fere principatu Respublica bellis caruit.	Fl. Val. Constantinus Aug. & Imp. appellatur.
5	35
6	36
7	37 Licinii VOT. XX.
8	38 Constantinus Imp. obit. Constantinus e familia
9	Fl. Claudia ei subrogatur. Constantinus Constantini Imp. nuper defuncti filius, fit in Urbe Princeps civitatis.
10	VOT. V. Imp. Constantini.
11 VOTA XX. Augg. Maximiani & Diocletiani.	39
12	40
13	41
14	42 VOT. X. Imp. Constantini.
15	Caesares tres: Constantinus, Crispus, Licinius.
16 Fl. Val. Constantius Caesar Aug. moritur; subrogatur alter Constantius e familia Fl. Julia, Caesar.	Caesarum VOTA V.
VOTA X. Constantii Caesaris.	43
17 Victoria Sarmatica, Constantio jam Caesare.	44 Martinianus Aug. Licinius junior Consul.
18	45
19	46 Crispus Consul.
20	47 Licinii Aug. nulla tricennalia. VOTA XV. Imp. Constantini.
21 VOTA XXX. Diocletiani & Maximiani Augg.	Caesarum VOTA X.
22 Novi salutantur Augg. Constantius & Gal. Maximianus.	Sub anni finem, Constantini Max. VOTA V. subrogato eo in locum patris sui, Imp. Fl. Val. Constantini.
Vota pro Augustis perpetua.	Fl. Val. Constantius, Constantino Max. fratri suo Caesar additur.
Caesares creantur; Licinius; Constantinus, e familia, Fl. Julia: Gal. Val. Maximinus, Val. Maxentius, Fl. Val. Severus, & Fl. Val. Constantinus. Maximinus Caesar, & Licinius Jovii appellantur.	48
23 Constantius Aug. moritur.	49 Hoc primum anno ☩ Christi monogramma apparet in nummis.
Maxentius, Constantinus, & Severus Augusti salutantur.	50 Constans Max. Aug. salutatur.
Maxentii VOT. V.	Constans, Constantius, & Delmatius, e familia Fl. Julia Caesares appellantur.
24	51 Consulatus VI. Constantini Aug.
25 Maximianus Herculus Aug. moritur.	52 Victoriæ latæ Princ. Perp. VOTA P. R.
Maximianus junior Augustus eidem subrogatur.	Crispus Consul II.
26 Severus Aug. moritur.	VOTA XX. Imp. Constantini.
27 Gal. Maximianus Aug. cedit magistratu.	VOTA XV. Caesarum.
Maximinus & Licinius creantur Augg. Licinii VOT. X.	Sub anni finem, VOTA X. Constantini Max.
Caesar Fl. Val. Constantinus.	53 Arcus Romæ dicatus Constantino Max. post Licinium pulsum vel casum, Constantinus Max. deinceps solus Augustus.
28 Maxentii VOT. X.	54
29	
30	

55		77	
56		78	Constantii & Constantis Augg. vot. xv.
57	Constantini Max. vota xx.	79	
58	Non amplius occurrunt in nummis Cæsares alii, præter Constantium & Constantem.	80	
59		81	
60		82	
61		83	Constantii & Constantis Augg. vot. xx.
62		84	Constantis Aug. post annum superiorem in num- mis non apparet.
63		85	
64		86	
65		87	
66		88	Constantii Aug. vot. xxv.
67	Constantini Max. vot. xxx.	89	
68	Constantii Aug. vot. x. Constantis Aug. vot. v.	90	
	Fl. Cl. Constantius Cæsar creatur. Ejusdem vot. v.	91	
	Magnentius, Vetrano, & Nepotianus, Augg. se- cundarii creantur. Decentius, Cæsar. Hanni- ballianus rex.	92	
69		93	Constantii Aug. vot. xxx. Juliani Aug. vot. v.
70		94	
71		95	
72		96	
73	Constantis Aug. vot. x. Julianus Cæsar appellatur. vot. v.	97	
74		98	Constantii Aug. vot. xxxv.
75		99	
76		100	
		101	
		102	
		103	Constantii Aug. vot. xxxix.

CHRONOLOGIA SÆCULI CONSTANTINIANI EX SOLIS NUMMIS ANTIQUIS.

ANNUS PRIMUS.

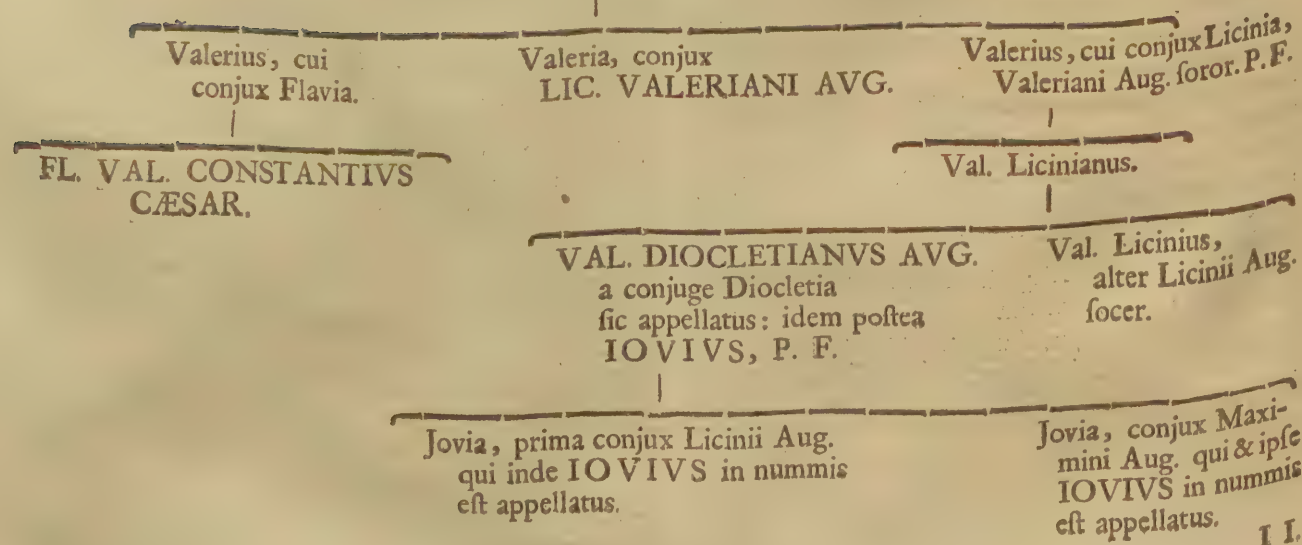
Diocletianus & Maximianus, Augusti: Fl. Val. Constantius, & Gal. Val. Maximianus Cæsares creantur.

I.

STEMMA DIOCLETIANI AVG.

ex solis nummis antiquis.

Valerius: cui conjux fuit N. Pia Felix.

II.

STEMMA VTRIVSQUE MAXIMIANI,

ET VTRIVSQUE CONSTANTII,

ex solis nummis antiquis.

I. M. AVR. cognominatus
ab uxore VAL. MAXIMIANVS,
P. F. AVG. HERCVLIVS.

N. uxor	N. uxor
Constantii Aug.	Maxentii Aug.
obiit utraque, priusquam maritus crearetur Augustus.	

III. GALerius, cognominatus
ab uxore, VAL. MAXIMIANVS,
P. F. AVG.

MAXIMIANVS IVN. AVG.	GALERIA VALERIA AVG. conjux Constantini AVG. qui FIL. AVGG. Aug.	MAXIMINVS AVG. FIL. AVGG. cui conjux filia Constantii Aug.
-------------------------	---	---

II. Valerius Maximus. Conjux Flavia.

Fl. Val. Maxima, conjux M. Aurelii, qui ex eo conjugio VAL. MAXIMIA- NVS cognomina- tus est.	Fl. Val. Maxima, conjux Galerii, qui ex eo conjugio VAL. MAXI- MIANVS cog- nominatus est.	FL. VAL. CONS- TANTIVS CAESAR.
---	--	---

Ita affines inter se fuerunt,
Galerii, Valerii, & Aurelii.

IV. Fl. Jul. CONSTANTIVS CAES.
postea AVG. Conjux ei fuit, filia
Maximiani Herculi.

N. uxor Maxi- mini Aug.	CONSTANTINVS AVG. FIL. AVGG. cui conjux Galeria Valeria, filia Galerii Maximiani.
----------------------------	---

Ita Constantinus & Maximinus, filii
Augustorum fuerunt, & iidem generi
Augustorum; cum alter alterius so-
rorem uxorem duceret.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. DIOCLETIANVS AVG.)(PRIMIS X. MVLTI XX. *Primis decennialibus, multis vicennialibus.* Juppiter stans dextra fulmen tenet, lœva hastam. Infra, R XXI A. *Remis vicesimæ primæ tributum primum.* Est hic nummus ex ære, apud Mediobarbum, pag. 426. Sunt porro hæc Vota Decennialia Augustorum simul ac Cæsarum; quoniam cum Augustis simul creati sunt Cæsares, ut mox dicemus.

DIOCLETIANVS AVG. capite radiato.)(AVS-
PIC. FEL. Dea stans, dextra tesseram tenet, sinis-
tra caduceum: ad pedes vir supplex ambas manus
attollit. Infra, TR. Est hic nummus perrarus in
Cimelio D. de BALLONFFEAVX, Luxemburgi,
ad quem de eo scripsimus *Auspicia felicia.*

DIOCLETIANVS AVGVSTVS. capite laureato.
)(CONCORDIAE AVGG. NN. *Concordiæ duorum Au-
gustorum nostrorum.* Ambo Augusti sedent togati;
suum quisque orbem tenet. Est argenteus, in sche-
dis D. Vaillant.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. ca-
pite radiato.)(CONCORDIA MILITVM. Imp.
& Tribunus militum tenent orbem Romanum, cui
Victoria Romana imposita, lœva palmam gerit, dex-
tra coronam lauream. In media nummi area, lit-
tera A primum tributum significat, quod est Augu-
sto perfolutum. Est ex ære minimo, in Museo San-
Genovesano.

IMP. DIOCLETIANVS P. F. AVG. ca-
pite laureato.)(FORTVNAE REDVCI AVGG. NN.
Infra, TR. *Treveri.* Fortuna, sive Annona sedet
cum Cornucopiæ, temone, & rota: symbolis anno-
næ uberis, tum fluminibus, tum curribus ex agris
advectæ, providentia Augustorum. Est æris mini-
mi, e Museo P. JOBERT.

A. K. T. OYAA. ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC
C&B. Imp. CÆsar C. Valerius Diocletianus Aug. ca-
pite laureato.)(L. A. *Anno primo.* Spei typus,

nempe Dea florem ostentans. ex ære minimo, in
eodem Museo.

Nummi Maximiani Herculei Aug.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite ra-
diato.)(PRIMIS X. MVLTI XX. quemad-
modum in Diocletiani nummo; ut simul ambos ac-
cepisse principatum intelligas. Herculis stantis ima-
go. Infra, XXI Q. *Vicesimæ primæ quartum tribu-
tum.* Vidimus hunc nummum ex ære minimo a-
pud Abb. Mezzabarba.

MAXIMIANVS AVG. capite radiato.)(AVS-
PIC. FEL. ut in nummo Diocletiani, cui iste si-
millimus est: certissimo argumento, eodem anno
ac die Diocletianum & Maximianum esse imperium
auspicatos. Est hic nummus apud D. de Ballonf-
feaux, sed elegantioris fabricæ & deargentatus, in
Cimelio D. FOUCAULT.

IMP. C. M. A. VAL. MAXIMIANVS P. F.
AVG. capite radiato.)(FIDES MILITVM. Im-
perator cum bacillo Imperatorio, *le bâton de com-
mandement*, orbem Romanum gerens, jungit dex-
tram cum Tribuno militum. In medio A. infra:
XXI. *Prima Vicesimæ primæ pensio.* E Museo no-
stro, ex ære minimo.

IMP. C. MAXIMIANVS AVG. capite radiato.
)(VOTIS X. *Votis decennialibus.* E Museo D.
BAUDELOT, & apud Abbatem Mezzabarba,
nummus singularis ex ære minimo. Stant Augusti
duo togati, nudo capite: pateram unam inversam
ambo dextra tenent super aram. Qui dexter est,
lœva fulmen tenet, symbolum Jovis, & Jovii Dio-
cletiani. Qui sinister, bacillum imperatorium. Est
autem qui sinister in nummis est, e duobus Augustis
potior: in isto proinde, Maximianus. Quod au-
tem sinister ponitur in numismate is qui potior sit
habent.

habendus, haud alia quaerenda causa ejus rei nobis videtur, quam quod ita fieri ars pingendi postulat: nempe ut is qui prior est ac nobilior, maxima sui parte conspiciendum se præbeat; qui inferior, minus appareat. Atqui cum in nummo uno Augusti duo dextras jungunt; qui sinister est, ille profecto totam exhibet anteriorem sui partem conspiciendam: qui dexter, obvertens se in sinistram latus, magnam sui partem occultat. Sic in nummo Diocletiani anno quarto, dextrum latus Diocletianus, Jupiter laevum obtinet. In nummo Trajani a Nerva adoptati, Nerva sinistram nummi aream occupat togatus, Trajanus paludatus cum hasta pura dextram: quoniam dextras cum ambo jungunt, Nerva Trajani pater magis est in eo nummo conspicuus; Trajano fere, ut dextram cum Nervæ dextra conferat, terga monstrante. Nec vero alia, opinor, quaerenda causa est, quamobrem in picturis vetustis ad laevam D. Petrus pingatur, Paulus ad dexteram.

IMP. C. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(CONCORDIA AVGG. *Concordia Augustorum duorum.* Augusti duo, capite laureato, sedent in sella curuli: sed solus ille qui sinister est, bacillum gestat Imperatorium: dexter dextram extendit. Infra, s. c. *Senatusconsulto.* Nummus est eximius ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.

IMP. C. M. A. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(CONCORDIA MILITVM Imp. & Tribunus, ut in nummo Diocletiani. In medio A. Infra, A. L. E. *Primum* hujus formæ numisma. *Prima Lugdunensis Edictio.* Est æris minimi in Museo nostro.

IMP. MAXIMIANVS. P. F. AVG.)(CONSVL. AVGG. NN. *Consulatus Augustorum nostrorum.* Maximianus togatus (ut Consulem decet: orbem dextra tenet, lava hastam puram. Est ex auro apud Occonem pag. 518. & Mediobarbum, pag. 432. Ut titulum Pontificis Maximi partiti sunt inter se ambo Augusti; sic extraordinario jure Consulatum anno primo imperii; ut in suo quisque tractu hunc gereret magistratum.

IMP. C. M. AVR. VAL. MAXIMIANVS AVG. capite laureato.)(F. A. T. I. S. V. I. C. T. R. I. C. I. B. V. S. Tres Parcae stantes. Infra, SMN. *Societas Mercatorum Narbonensium.* Aureus est in Thesauro Regio.

A. K. MAXIMIANOC CEB. *ἀντονέσις καὶ ὁ καὶ ὁ* &c. capite laureato.)(L. A. *Anno primo.* Dea turrito capite dextra tenet caput Serapidis. Alexandria, ut creditur, nummus conflatus, ære minimo. Est in Cimelio D. BAUDELOT.

A. K. M. A. OYA. MAXIMIANOC CEB. capite laureato. Imp. C. M. Aur. Val. Maximianus Aug.)(L. A. Jupiter stat: aquila, ad pedes, Romani imperii a Jove conservati symbolum. Est ex ære minimo, in Museo P. JOBERT.

Apud Herwartum in Chronologia nova, pag. 234. e Cimelio Bavarico nummus profertur aureus: MAXIMIANVS NOB. C.)(P. M. TR. P. P. PROCONSUL. Nummus est adulterinus ac recens: nam esse Pontifex Maximus, & Pater Patriæ, qui Cæsar tantum esset, necdum Augustus, non potuit. Nec fuit Maximianus Herculus Cæsar, sed statim Augustus. Nec denique Proconsul in nummis ponitur, cujus non commemoretur antea Consulatus.

*Nummi utriusque Augusti,
Diocletiani & Maximiniani.*

DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AVGG. Duo capita Augustorum aduersa & laureata.)(IOVIO ET HERCVLIO. Augusti duo laureati, pateras super tripodem accensum dextra effundunt. Maximianus laevum nummi latus obti-

net, ac lava tenet bacillum imperatorium. In superiore nummi area, Jovis & Herculis icunculæ altari majori impositæ; Hercule laurum ostentante, Jovē fulmen & hastam tenente. Infra SMT *Societas Mercatorum Treverensium.* Aureus est majoris moduli in Thesauro Regio, antiquæ ac probæ notæ. Et Diocletianus quidem priore loco appellatur, quoniam & Consulatus jam binos privatus gessisset, & esset is ætate provectior quam Maximianus; ut amborum vultus in hoc nummo affabre expressi fidem faciunt. IOVIO ET HERCVLIO nummus inscribitur; hoc est, Augustis duobus; quorum alter consilio, virtute alter Republicam tutaretur. Vis enim consilii ei attributa est, qui jam Consul iterum fuisset: virtus adscripta ei, qui se fortissimum ducem in bello præbuisset. Hunc postea IOVII titulum Diocletiani heredes, Maximinus & Licinius usurparunt; & iste præsertim, ut suam ex Augusta familia nobilitatem jactaret. Herculi vero nuncupatio non est similiter translata ad posteros; eo quod mascula prole cum Herculis careret, essetque ei gener dumtaxat Fl. Jul. Constantius, major multo nobilitas paterna Constantio fuit, a primario Flavii gentis ramo, ac stirpe generis totius, quam ab Herculo socero, cui Valerii Maximiani nomen esset a secundo dumtaxat ejusdem Flavii gentis surculo, nempe a Fl. Val. Maxima familia.

IOVIO DIOCLETIANO AVG. caput laureatum.)(HERCVLIO MAXIMIANO AVG. Maximianus sedens orbem tenet, cui imposita Victoria tum ipsum, tum sedentem e regione Herculem coronat. Infra, ROM. *Romani Mercatores.* Est in Thesauro Regio, ex ære vegrandi, pondo æquans reliqua numismata maxima, seu Medagliones Diocletiani hujus ævi sex.

IMPP. DIOCLETIANO ET MAXIMIANO AVGG. Ambo laureato capite, scipionem quisque Consularem gerit, in cujus apice aquila Romana est. Uterque triumphali veste indutus: sed Diocletiani vestis fibulata est, cum lata plumataque fascia ante summum pectus: Maximiani, non item.)(IMPP. DIOCLETIANO III. ET MAXIMIANO COSS. Uterque quadrigis elephantorum vehitur. Aureus est majoris moduli e Cimelio Mediceo: alibi, ex ære maximo. Tertius Diocletiani Consulatus cum primo Maximiani Aug. Consulatu jungitur; quoniam duos jam Consulatus gesserat Diocletianus adhuc privatus.

DIOCLETIANVS AVG. capite laureato: dextra tenet scipionem Consularem.)(MAXIMIANVS AVG. capite tecto pelle leonina, ut Herculus intelligatur. Vidimus hunc ex ære nummum, apud Abb. Mezzabarba.

Nummi Fl. Val. Constantii Cæsaris.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. CÆS. Flavius Valerius Constantius Nobilissimus Cæsar, capite radiato, vultu annorum circiter LX.)(CONCORDIA MILITVM. Ut in nummis Diocletiani & Maximiani. Est in Museo nostro, ex ære minimo.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. CÆS. capite radiato.)(VOT. X. F. K. in corona laurea: *Votis decennialibus, Augustorum & Cæsarium, Felix Karthago.* Ex ære minimo, in Museo P. JOBERT, & nostro.

Nummi Gal. Val. Maximiani Cæsaris.

Maximiani duo, qui vulgo sunt noti, hoc est, Herculus, & quem dixere Armentarium, ita in nummis antiquis secernuntur a se invicem; ut qui Augusti titulo donatur, semper sit Herculus; nisi GAL. aut GAL. VALERII appellatio Maximiani nomini præfigatur. Qui vero NOB. CÆSAR tantum inscribitur, sit semper is cui GAL. VALERII nomen fuit, Armentarii-

riique cognomen, ut creditur. Nam Maximianus prior numquam Cæsar tantum, sed statim Augustus fuit; ut Aurelianus, ut Probus, ut alii. Atque istud quidem discrimen in nummis, diversus ac dissimilis in utroque oris habitus egregie confirmat.

MAXIMIANVS CÆS. capite laureato. (In corona laurea VOT. X. CÆSS. *Votis decennialibus Cæsarium.* Aureus est in Thesauro Regio.

GAL. VAL. MAXIMIANVS NOB. C. capite radiato, vultu annorum L. (VOT. X. F. K. laurea corona: ut in nummo Constantii. E Museo nostro est ex ære minimo.

MAXIMIANVS NOB. C. capite radiato. (VOT. X. M. XX. *Votis decennialibus multis vicennialibus.* Victoria orbi insitit, dextra coronam ostendit, laeva palmam gerit. Infra, PTR. *Prima Treverensis.* E Museo San-Genovefano, æris minimi.

MAXIMIANVS NOB. C. capite laureato. (PRINCIPI IVENTVTIS. Stans ipse paludatus, orbem laeva tenet, dextra hastam transversam. Nummus est aureus.

ΓΑΛ. ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΚ. Γαλέριος Μαξιμιανός Καίσαρ, capite radiato. (L. A. *Anno primo Augustorum.* Nam anni Cæsarium numquam in nummis notantur. Exempli gratia, ante annos circiter LX. quam Diocletianus iniret imperium, Severi Alexandri adhuc Cæsaris nummus cufus est, qui in Cimelio D. FOVCALVT, (unde & iste Maximiani est,) adseruatur: MAP. AYP. AΛΞΑΝΔΡΟC KAICAP, capite nudo, quia Cæsar adhuc necdum Augustus: & tamen L. E. *anno quinto*, Augusti nimirum illius, sub quo Cæsar fuit, hoc est, Antonini, quem Heliogabalum appellarunt. Multo antea sub Vespasiano nummus est Titus Imp. cum ETOYC *h. anno octavo*: nempe Vespasiani patris. Deinde sub Antonino Pio, e gaza Regia nummus æreus: M. AYPHΛIOC KAICAP, capite nudo, vultu juvenili. (MENΔHCIOC Juppiter L. H. *Anno octavo*, Antonini Pii nimirum. Item alius ejusdem Aurelii Cæsaris, e Cimelio Bignoniano: ΛΩΔΕΚΑΤΟΥ. *15. Anno duodecimo* Antonini Pii: quo anno Nilus excrevisse in eodem nummo dicitur ad cubitos *15. sedecim*. Denique Antonini Severi F. qui Caracalla dicitur, nummus est argenteus geminus: MHTPOII. KAICAPEIA. ET. IB., ET. IE. & ET. *15. Anno XII. & anno XV. & anno XVI.* non ipsius sane, sed Severi patris. Sic in nummo Valeriani junioris Aug. inscripto AYPBEITΩN. e Thesauro Regio, annus est IA. *undecimus*: non Valeriani certe, sed Gallieni. Itaque primo Diocletiani & Maximiani Augustorum anno Galerius Maximianus, atque adeo & Fl. Val. Constantius, Cæsar fuit. Cæsares nimirum hoc anno Senatus Populusque Romanus adlegit ætate provectos, bello gerendo per se idoneos, ac Reip. constituendæ; eosdemque alteri e primariis Augustis, Maximiano Herculio scilicet, affinitate conjunctos.

ANNUS SECUNDUS.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite radiato. (CONCORDIA MILITVM. Ut anno primo. In media nummi area B *secundum*: infra, ANT. *Prima Narbonensis tributum.* Est ex ære minimo in Cimelio D. FOVCALVT.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG. (ORIENS AVG. *Oriens Augusti.* Solis orientis typus. Est apud Occonem, pag. 515. Quod erat in Oriente, hoc est, in Asia minore reliquum Romanæ ditionis, incolumitatem suam debere se Augusto proficitur. Nullius post Diocletianum Augusti nummus sic est inscriptus; amisso videlicet penitus Oriente circa hæc tempora.

IMP. DIOCLETIANVS AVG. capite laureato. (GENIO POPVLI ROMANI. Stat Genius cum patera & cornucopiæ. In nummo, hinc inde: S F *Sæculi Felicitas.* Infra, PTR. *Prima Treverensis.* In alio est latere laevo littera B. *secundum* hujus formæ numisma. Infra, PLC *Prima Lugdunensis civitates.* In alio AQP *Aquensium primum tributum.* Sunt omnes in Museo nostro, ex ære mediocri.

IMP. C. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite radiato. (GENIO POPVLI ROMANI. ut proxime. In medio, K^Z *Vicesima septimum voluntarium*:

infra, ANT. *Prima Narbonensis tributum.* Est hic nummus ex ære mediocri, in Cimelio D. Abb. FAVVEL.

A. K. Γ. ΟΥΑΑ. ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC CEB. capite laureato. (L. B. *Anno secundo.* Dea ramum tenet & cornucopiæ. Est ex ære minimo, in Museo San-Genovefano, & P. JOBERT. In alio ejusdem Musei San-Genovefani, legitur ETOYC B. *anno secundo.* Victoria stat in isto cum palma & corona.

Nummi Maximiani Herculi Aug.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato. (FORTVNÆ REDVCI AVG. ET CÆSS. NN. *Fortuna, sive Annona, ut anno primo.* Latere dextro, B. *secundum*: infra, TR. *Treverorum tributum, sive beneficium.* In Museo nostro, minimi moduli.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. Capita duo conjuncta, ambo laureata, Maximiani & Herculis clavam tenentis: ut fere in nummis Postumi. (GENIO POPVLI ROMANI. Stat Genius cum patera & cornucopiæ. Latere laevo, sidus Solis, Augusti symbolum. Infra, TR. *Treveri.* Est in Thesauro Regio, ex ære mediocri.

MAXIMIANVS P. F. AVG. capita duo, ut proxime. (GENIO POPVLI ROMANI. Hinc inde, S F. *Sæculi Felicitas.* Infra, PTR. *Prima Treverensis.* In Cimelio D. FOVCALVT; ex ære mediocri.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato. (GENIO POPVLI ROMANI. Latere dextro *secundum* tributum: infra, TR. *Treverorum.* In Museo nostro, æris mediocris.

IMP. MAXIMIANVS P. AVG. Caput galeatum & laureatum cum hasta & clypeo. (GENIO POPVLI ROMANI. In latere laevo B *secundum* hujus formæ numisma. Infra, PLC *Prima Lugdunensis civitates.* In Museo nostro, ære mediocri.

IMP. C. M. AVREL. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato. (GENIO POP. ROM. In medio, S. A. *Spes Augusta.* Infra, PTR. *Prima Treverensis.* In alio K Γ *Vicesima quarta* indigio. Est uterque ex ære mediocri in Museo nostro.

IMP. C. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato. (GENIO POPVLI ROMANI. In

H medio, CI S. Infra, PLC. *Cives Hospiti suo Prima Lugdunensis civitates.* Est ære mediocri, in Museo nostro. Occo, pag. 521. pro littera H quæ in nummo nostro perspicua est, perperam legit N, errore oculorum in hisce nummis proclivi. Lugduni sedem aliquamdiu fixisse Maximianum, lustratasque ab eo civitates primæ Lugdunensis, hic nummus fidem facit.

IMP. C. M. A. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite radiato. (CONCORDIA MILITVM. Ut anno primo. In medio, B. *Secundum* hujus formæ numisma. Infra, ALE. *Prima Lugdunensis editio.* Est ex ære minimo, in Museo San-Germanensi.

IMP. C. MAXIMIANVS P. AVG. capite radiato. (IOVI ET HERCVLI CONSERVAT. AVGG. Juppiter & Hercules tenent orbem Romanum, cui

mana Victoria superposita est. In media nummi area B *secunda* : infra, XXI. *Vicesima prima* indictio. Ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Profert hunc nummum Occo, pag. 519. IMP. MAXIMIANVS PIVS AVG. (P. M. TR. P. II. COS. PP. SC. Currus triumphalis. Sed pertinet hic nummus ad Jul. Verum Maximinum Imp. qui Severo Alexandro successit. Perperam autem Occo Maximianum in eo pro Maximino legit.

Nummi Fl. Val. Constantii Caesaris.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite radiato. (CONCORDIA MILITVM. Ut priore anno. In medio, B. *secundum* hujus formæ numisma. Infra ALE. *Primæ Lugdunensis* editio. Est ex ære minimo, in Museo San-Genovefano.

Eadem epigraphe. (ORIENS AVGG. ut in nummo Diocletiani. Est hic apud Patinum in Indice, pag. 31.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite laureato. (GENIO POPVLI ROMANI. Gen-
B.

nius stat. Hinc K inde V Infra, ANT. *Vicesima* voluntarium secundum primæ Narbonensis tributum. Est ex ære mediocri, apud D. de Ballonffaux, Luxemburgi.

FL. VAL. CONSTANTIVS N. C. *Nobilissimus Caesar* : capite laureato. (GENIO POPVLI ROMANI. Genius stat. Latere sinistro, N. Infra, PLC. *Primæ Lugdunensis civitatum Negotiatores*. Ex ære minimo apud D. FOVCAVLT.

OYAA. KΩCTANTIOC K. pro Kωυσάντιος Καίσαρ. Capite laureato. (Dea Annona cum temone & cornucopiæ, ac lauri ramo. L. B. *Anno secundo*, Augustorum. Est ex ære, in Museo P. CHAMILLART.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. C. capite laureato. (GENIO POPVLI ROMANI. Deinde B & AL E. ut proxime : sed littera E modico dirempta intervallo a prioribus duabus. Ex ære magno, mirificæ cælaturæ, in Museo nostro.

Nummi Maximiani Caesaris.

GAL. VAL. MAXIMIANVS NOB. CAES. capite radiato. (CONCORDIA MILITVM. B. ALE. ut in nummo Constantii. Est ex ære minimo, in Museo nostro.

GAL. VAL. MAXIMIANVS NOB. CAES. capite laureato. (GENIO POPVLI ROMANI. In medio, K^S *Vicesima secundum voluntarium*; infra,

ANT. *Primæ Narbonensis Tributum*. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT. Alius ibidem, Δ ε Infra, ANT. Δήμῳ ἐὺχῆ, *Voto publico*.

K V

Vicesima voluntarium primæ Narbonensis tributum.

MAXIMIANVS NOBIL. C. capite laureato. (GENIO POPVLI ROMANI. In medio S F *Saculi Felicitas*. Infra ITR. *Primæ Treverensis*. Est ex ære mediocri in Museo nostro.

MAXIMIANVS NOB. C. capite laureato. (ORIENS AVGVSTOR. Sol oriens. Infra, SIS. *Siscia*. Aureus est in Thesauro Regio.

ANNVS TERTIVS.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite radiato. (CLEMENTIA TEMPORVM. Juppiter & Imperator tenent orbem Romanum, cui superposita Victoria est. In medio, Γ. infra, XXI. *Tertia Vicesima primæ* indictio. E Museo P. JOBERT, æris minimi.

A. K. Γ. OYA. ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC CEB. capite laureato. (L. Γ. *Anno tertio*. Fortuna, sive Annona cum temone & Cornucopiæ. Est in Museo nostro, ære minimo. In alio, ETOYC Γ.

Nummi Maximiani Herculii Aug.

IMP. C. M. A. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite radiato. (CONCORDIA MILITVM. ut anno primo. In media nummi area, Γ. *tertium* hujus formæ numisma. Infra, ALE. *Primæ Lugdunensis* editio. Est in Museo nostro, ære minimo.

IMP. C. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite radiato. (HERCVLI PACIFERO. Imperator bacillum imperatorium læva; oleæ rami dextra gerit. In area nummi, Γ *tertium* tributum solvit; infra, SML *Societas Mercatorum Lugdunensium*. Pacis leges a Maximiano Herculio impositas iis, qui fines Lugdunensium infestarent, nummus hic docet. Est ex ære minimo, in Museo P. JOBERT.

MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato. (VIRTVS AVGG. *Virtus Augustorum duorum*. Hercules nudus cervum cornibus apprehendit. Infra, PR. *Primum Remorum* tributum.

A. K. M. A. OYA. MAZIMIANOC CEB. capite laureato. Z. pro Z, ut ævo sequiore. (L. Γ. *anno tertio*. Victoria cum palma & corona. Est ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Nummi Fl. Val. Constantii Caesaris.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. C. capite radiato : vultu annorum amplius LX. (PROVIDENT. DEOR. Dea sedet cum hasta, & orbem subjectum virga indicat. Est ex ære minimo, in Museo San-Genovefano, & apud P. DV TRONCHOT, Societatis JESV.

Eadem inscriptio : (CONCORDIA MILITVM. ut anno primo. In medio Γ & infra ALE. ut in nummo Maximiani. Est ex ære minimo, in Museo P. JOBERT.

Eadem inscriptio. (VIRTVS AVGG. Vir nudus leonem suffocat. Infra, XXIT. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio : (VIRTVS AVGG. Leo pedibus bacillum imperatorium tenet. Infra, XXIT. *Vicesima primæ tertium* tributum. Est æris minimi, in Museo San-Genovefano. In alio simili, quem vidimus apud Abb. Mezzabarba, Hercules clavam gerens, prima decerpit ex arbore. Infra, XXI Γ eodem sensu.

Eadem inscriptio. (GENIO AVGG. ET CAESS. NN. Genius stans. Infra KP *Vicesima primæ* indictio. Est æris mediocris, in Museo San-Genovefano.

Nummi Gal. Val. Maximiani Caesaris.

GAL. VAL. MAXIMIANVS NOB. CAES. capite laureato. (GENIO AVGG. ET CAESS. NN. Genius stans. Infra KB *Vicesima secunda* indictio. Æreus primæ molis, in Museo P. JOBERT. Alius ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT : KA *Vicesima prima* indictio.

Eadem epigraphe : capite radiato. (VOT. X. T. in corona laurea. *Votis decennialibus tertio* repetitis, ineunte scilicet anno Augustorum tertio. Est e Museo San-Genovefano, ære minimo. Sic littera T tum alibi, ut superius vidimus, pro tertio ponitur : tum in Gallieni nummo argenteo, VICTORIAE AVGG. T. GERM. *Victoria Augustorum tertie Germanice* : cui respondet alter inscriptus, VICTORIA AVG. III. & alius demum in Museo nostro, VICTORIA GALL. AVG. III. *Victoria Gallieni Augusti tertie*.

GAL.

GAL. VAL. MAXIMIANVS NOB. C. capite radiato.)(In corona laurea, vot. x. t. *Votis decennialibus tertium susceptis.* Ex ære minimo, in Museo nostro.

ANNVS QVARTVS.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG.)(IOVI ET HERCVLI CONSERV. AVGG. Jupiter & Hercules dextrâs jungunt, Victoria intermedia. Infra, XXI. *Vicesima prima tributum.* Est æreus apud Mediob. pag. 426. & in Cimelio P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(IOVI CONSERVATORI ORBIS. Jupiter stans, dextra Victoriâ tenet. Aureus est e gaza Regia.

IMP. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. capite laureato.)(IOVI CONSERVATORI. Jupiter stans, dextra fulmen tenet. Infra, sc. Aureus est apud D. Marchionem de Montauban, *Senatus-consulto percussus.*

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. capite radiato.)(IOVI CONSERVAT. Stans Jupiter, dextra fulmen, hastam læva tenet. Infra, PXXI. *Primum vicesimæ primæ tributum.*

IMP. DIOCLETIANVS AVG. capite radiato.)(IOVI AVGG. Jupiter sedet cum hasta, dextra tenet orbem, cui Victoria Romana insistit. *Jovi Augustorum;* subintellige, Conservatori, Tutatori. Est æris minimi in Museo nostro.

Ejusdem :)(IOVI CONSERV. AVGG. Jupiter cum fulmine : ad pedes, Aquila Romana. Ibidem.

Ejusdem : IOVI TUTATORI AVGG. Jupiter cum hasta orbem tenet, cui Victoria insistit. Ad pedes Jovis, Aquila Romana. Ibidem.

Ejusdem :)(IOVI CONSERVATORI AVG. Lævo nummi latere, Jupiter cum hasta; dextro, Diocletianus, læva gerens bacillum imperatorum : ambo tenent orbem Romanum, cui Victoria imposita coronam Imperatori imponit. In media area, *Δ quarta* : infra, XXI. *Vicesima prima indictio.* Est argenteus in Museo nostro : alibi, æreus.

Ejusdem :)(IOVI ET HERCVLI CONSERVAT. AVGG. Jupiter & Hercules, ut in nummo primo. In medio *Δ* infra, XXI. ut proxime. Ex ære minimo est, in Cimelio D. FOUCAULT.

Ejusdem :)(CONCORDIA MILITVM. ut anno primo. In medio, *Δ. quartum* vectigal solvunt : infra, ALE. *Prima Lugdunensis Edictio.* E Museo nostro, æris minimi.

IMP. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG. caput laureatum, cum hasta.)(MONETA IOVI ET HERCVLI AVGG. Moneta, *Jovii & Herculi Augustorum,* hoc est, Diocletiani & Maximiani. Est ex ære maximo in Thesauro Regio. Moneta ponitur pro Monetariis, *la Cour des Monnoies.* Hi Jovi & Herculi, Tutatoribus Augustorum, nummum dicant. Stant duo numina : hinc Jupiter, hastam dextra, læva fulmen tenens : inde Hercules cum clava, & orbe Romano, quem læva gestat : ille Confilii ac Diocletiani : iste Herculi Maximiani symbolum ac Virtutis Augustæ, quæ imperium conservatur. Inter utrumque stat Dea Moneta, cum bilance & Cornucopiæ. Ad pedes, cumulus æris est.

A. K. Γ. ΟΥΑ. ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC C. B. capite laureato.)(L. Δ. anno quarto. apud Tristanum tom. 3. pag. 340.

Nummi Maximiani Herculi Aug.

IMP. C. M. AVR. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(MONETA IOVI ET HER-

CVLI AVGG. ut in nummo Diocletiani. Est ex ære maximo, in Cimelio Card. Carpegna. Ubi V. C. Monterchius hoc ordine legit hanc epigraphen : IOVI ET HERCVLI : quoniam ex duæ voces summum obtinent nummi marginem : deinde duas conjungit in lateribus positas, MONETA AVGG.

Eadem inscriptio, capite radiato.)(IOVI CONSERVATORI AVGG. Jupiter stat cum hasta & fulmine. Infra, SMT. *Societas Mercatorum Treverorum.* Aureus est e Thesauro Regio.

MAXIMIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(HERCVLI VICTORI. Hercules leonem suffocat. Infra, SMN *Societas Mercatorum Narbonensium.* Aureus est, ibidem.

IMP. MAXIMIANVS AVG. capite radiato.)(IOVI AVGG. ut in nummo Diocletiani. Infra, A. *primum tributum.* Est æris minimi, in Museo D. Abb. FAVVEL.

Ejusdem :)(HERCVLI INVICTO AVGG. Stans sub Herculis habitu Imperator, dextra tenet orbem Romanum; cui Victoria insistens coronam Imperatori imponit. Latere lævo, S. *secundum tributum,* ut videtur. Ex ære minimo, in Museo D. BAUDELOT.

Ejusdem :)(IOVI CONSERVAT AVGG. Jupiter stans cum hasta & fulmine. Infra, PXXIT. *Primum Vicesimæ primæ tributum.* In Museo nostro, æris minimi.

Ejusdem : IOVI TUTATORI AVGG. ut in nummo simili Diocletiani. Ibidem.

Nummi Fl. Val. Constantii Caesaris.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite radiato.)(CONCORDIA MILITVM. ut anno primo. In medio, *Δ. quartum* tributum. Ex ære minimo est, in Museo P. JOBERT.

ΦΑΛ. ΚΩΝCΤΑΝΤΙΟC Κ. capite laureato.)(L. Δ. anno quarto, Augustorum æque ac Caesarum, ut diximus. Roma spoliis infidens, læva tenet hastam, dextra orbem, cui Victoria imposita coronam ei imponit. Est ex ære minimo, in gaza Regia.

Nummi Gal. Val. Maximiani Caesaris.

MAXIMIANVS NOBIL. C. capite laureato.)(IOVI CONSERVATORI AVGG. ET CAESS. NN. Jupiter sedens, dextra fulmen tenet. Infra, TR. *Treveri.* Aureus est, in Thesauro Regio.

GAL. VAL. MAXIMIANVS NOB. CAES. capite radiato.)(CONCORDIA MILITVM. ut anno primo. In medio, *Δ. quartum* hujus formæ numisma. Infra, ALE. *Prima Lugdunensis edictio.* Æreus est minimi moduli, in Museo nostro.

ΓΑΛ. ΜΑΞΙΜΙΑΝΟC Κ. Galerius Maximianus Caesar. capite laureato.)(L. Δ. anno quarto. Æreus minimæ formæ, e Museo P. JOBERT. Tam in Constantio, quam in Maximiano Caesaribus, compendii causa, Græci nomen ΟΥΑΛ. *Valerii* prætermittunt.

ANNVS QVINTVS.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG. caput radiatum.)(IOVI CONSERVATORI AVGG. Jupiter & Imp. tenent orbem, cui imposita Victoria est. In medio *E quinta* : infra, XXI. *Vicesima prima indictio.* Est in Museo P. JOBERT, ex ære minimo.

A. K. Γ. ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC C. B. capite laureato.)(L. ε. Aquila rostro lauream gerit : juxta, sidus Solis, Augusti symbolum. Ex ære minimo, in Cimelio D. FOUCAULT.

Nummi

Nummi Maximiani Herculi Aug.

IMP. C. MAXIMIANVS AVG. capite radiato.)(CONCORDIA MILITVM. ut anno primo. In medio e quinta: infra, XXI. Vicefima prima indictio. Æreus minimi moduli, in Museo P. JOBERT.

Ejusdem:)(IOVI CONSERVAT. AVGG. Jupiter cum hasta, dextra fulmen tenet. Infra, XXI. Vicefima prima quinta indictio. Argenteus ære mixtus, apud D. Abb. FAVVEL.

Ejusdem, capite laureato.)(FIDES MILITVM AVGG. ET CAESS. NN. Fides tenet duo signa militaria. Infra, AQP. Aquensium primum tributum. Æreus in gaza Regia, minimi moduli: & in Museo San-Genovesano. Est & in Museo nostro, primæ molis ex ære, mixto argento; infra, AQS Aquensium secundum tributum.

A. K. M. A. OYA. MAZIMIANOC CEB capite laureato.)(L. e. anno quinto. Æquitas stat cum balance & cornucopiæ. Ex ære minimo, in Cimelio. D. FOVCAVLT.

ANNUS SEXTUS.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. capite radiato.)(AETERNITAS AVGG. Dea stolata tenet orbem, cui Phoenix impositus. Infra, TXXIT. Tertium Vicefima primæ tributum. E Museo nostro argenteus. Docet hujus nummi inscriptio, æternam fore sobolem Augustorum, quæ jam ab Augusto Cæsare usque ad Diocletianum & Maximianum perpetua fuit.

Ejusdem:)(SECVRIT. PERP. Dea stat, dextra capiti imposita; laevo brachio innixa columna. Ibidem.

Ejusdem:)(PAX. AVGG. Pax florem ostendat. Ibidem, ex ære minimo.

Ejusdem.)(PAX AVGG. Pax stat, ut in sequente nummo Maximiani. Infra, A. In alio, D. sunt apud D. de Ballonffaux, Luxemburgi.

Nummi Maximiani Herculi Aug.

IMP. C. MAXIMIANVS P. F. AVG. caput radiatum.)(PAX AVGG. Pax hastam puram laeva, dextra orbem Romanum tenet, cui Victoria imposita palmam & coronam gerit. Infra, 5. sextum tributum. In altero, e Museo item nostro, B secundum. Pax Augusta in nummis appellatur securitas publica; interprete (ut aiunt eruditi) Velleio, libro 2. cap. 126. de Tiberii temporibus: Diffusa in Orientis Occidentisque tractus, quidquid meridiano aut septentrione finitur, PAX AVGVSTA per omnes terrarum orbis angulos a latrociniorum servat immunes. Ea pax indicatur in nummo perraro Gallieni Augusti ex auro, quem servat Thesaurus Regius: GALLIENAE AVGVSTAE. Caput herba cinctum, quam gramen vocant: vultus virilis & gravis.)(VBIQVE PAX. Victoria bigis vehitur. Ac primo quidem, GALLIENAE AVGVSTAE scriptum est, pro GALLIENE AVGVSTE, in vocandi casu; pro usu scilicet temporum illorum, quibus litteræ AE & E subinde permutabantur in scribendo, ob soni similitudinem. Sic in nummo Probi ex ære minimo, PIAETAS AVG. in nummo Carausii e Museo nostro, FORT. RAEDVX; in Maximiani Herculi nummo, BAEATISSIMO SEN. AVG. in nummo Helenæ AELENA: in nummo Fl. Victoris, BONO REIPVBLICE, & alibi, uti jam diximus.

In vocandi autem casu positos interdum titulos videmus in nummis. Sic in argenteo Commodi nummo, in quo Juppiter stat, dextra fulmen tenens, superscriptio est, OPTIME MAXIME. In nummo Carausii

plumbeo, quem laudat Seguinus, pag. 199. alteroquæ argenteo perpulcro, e Cimelio D. FOVCAVLT, legitur, EXPECTATE VENI. In nummo Theophili βασιλέως. ΘΕΟΦΙΛΕ ΑΥΓΟΥΣΤΕ ΣΥΝΙΚΑΣ: eadem plane sententia, atque in nummo Gallieni, ut apparet. Quid enim interest, an dicas, Theophile Auguste, tu vincis: an, Galliene Auguste, Ubique Pax?

Nec minus certe insolens in nummis Latinis accusandicafus, quam vocandi. Atqui ille etiam in Gallieni nummis occurrit non semel. GALLIENVM AVG. SENATVS. subintellige, salutat:)(OBLIBERTATEM RECEPTAM. Item, GALLIENVM AVG. P. R. Populus Romanus:)(OB CONSERVATIONEM SALVTIS. Et Spanhemius quidem in Juliani Cæsares, pag. 103. testatur a se visum esse in Cimelio Mediceo similem nummum ei quem exponimus, inscriptum, GALLIENVS AVG. Retro, VBIQVE PAX. Et Morellius, ex Cimelio Illustriss. Comitiss. Schwarzburg, delineat nummum ex auro huic simillimum, cum hac epigraphe, GALLIENVS P. F. AVG. & in area aversa, VBIQVE PAX: ac simul alterum, cujus est epigraphe, GALLIENAE AVGVSTAE. Ut, si ita est, necesse sit utroque modo, in recto nimirum & in vocandi casu, nummum istum fuisse inscriptum.

Jam corona graminea, qua caput Gallieni cingitur, magnarum victoriarum index fuit, & inter genera coronarum bellicarum principem locum tenuit. Plinius, lib. XXII. sect. IV. Corona quidem nulla fuit GRAMINEA nobilior, in maiestate populi terrarum principis, præmiisque gloria. . . . Graminea numquam nisi in desperatione suprema contigit; nulli nisi ab universo exercitu decreta. Ceteras Imperatores dedere; hanc solum miles Imperatori. Eadem vocatur obsidionalis, liberatis obsidione abominandoque exitio totis castris. Quæ denique PAX Gallieno adscribitur, eadem consignatur in nummis argenteis Saloninæ: SALONINA AVG.)(AVG. IN PACE. Sedens ramum oleæ, laeva hastam tenet, in Thesaurio Regio.

Sed hæc obiter de Gallieni nummo, qui visus est hactenus perdifficilis explicatus: nonnullis arbitratibus, falsum ac mordax eo lemme dictum contineri: falso: cum in nummis antiquis, saltem Latinis, nihil plane sit ludicrum, aut scurrile, nihil Romana gravitate ac maiestate indignum: nec, si nummos quidem testes audimus, quisquam fere ex Augustis, aut magis in bello strenuus, aut magis acceptus Populo Romano Gallisique fuerit, quam Gallienus.

MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(QVIES AVG. Dextra ramum oleæ tenet, laeva hastam puram. Hinc S. inde, A. securitas Augusta. Infra, PTR Prima Treverensis. Ex ære mediocri in Museo P. JOBERT.

MAZIMIANOC CEB. capite laureato.)(Victoria cum palma & corona. L. 5. anno sexto. Est ex ære mediocri apud D. FOVCAVLT.

Nummi Maximiani Cæsaris.

MAXIMIANVS NOB. C. capite radiato.)(CLARITAS AVGG. Sol stans radiato capite, dextra elata, laeva orbem tenet; ad pedes, captivus. Infra, PTR. E Museo nostro argenteus.

ANNUS SEPTIMUS.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(CONCORDIA MILITVM. ut anno primo. In medio, 2. septima: infra, XXI. Vicefima prima indictio. Ex ære minimo in Museo nostro.

Ut Latinis characteribus XXI. Vicefima prima indictio in nummis inscripta cernitur; sic etiam Græcis characteribus Vicefima notata persæpe occurrit in nummis ex ære minimo; quorum est inscriptio, CONCORDIA MILITVM. Nam ibi KA Vicefima prima indictio est, in nummis Gal. Val. Maximiani

ni Caesaris. KB *Vicesima secunda* indictio, in nummis Diocletiani & Maximiani Augg. & Fl. Val. Constantii Caesaris. KΓ *tertia*, in iisdem nummis. KΔ *quarta*, in nummis utriusque Maximiani; Augusti, & Caesaris. Kε *quinta*, in nummis Diocletiani & Maximiani Augg. Kζ *sexta* denique, in nummo Diocletiani.

MAXIMIANVS P. F. AVG. Capite laureato.)(CONCORDIA MILIT. FELIC. POP. ROM. Dea Concordia, & Hercules Maximiani tutator, stant. In medio nummo E. *Concordia Militum, Felicitas Populi Romani est*. Infra, PR. *Primum Remorum tributum*. Aureus est in Thesauo Regio.

Eadem inscriptio.)(GAVDIVM ROMANORVM. Captivus ad trophæum sedens luget. Infra, PR. Aureus, ibidem.

MAZIMIANOC. CEB. capite laureato.)(Hercules stans L. Z. *Anno septimo*. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

ANNUS OCTAVUS.

ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC CEB. capite laureato.)(L. H. *anno octavo*. Juppiter sedens. Ex ære minimo, in Cimelio D. FOUCAULT.

MAZIMIANOC CEB. capite laureato.)(Victoria cum palma & corona. L. H. *Anno octavo*. Ex ære mediocri, ibidem.

IMP. DIOCLETIANVS AVG. capite radiato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. IIII. P. P. Leo gradiens, fulmen ore tenet. Infra, R. *Remis*, cum Solis fidere.

IMP. MAXIMIANVS AVG. capite radiato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. IIII. P. P. Leo gradiens, fulmen ore tenet. Infra, R. *Remis*, cum Solis fidere.

Est uterque nummus in Cimelio Regio, æris minimi, rarissimus, ac prope singularis. Indiscreta porro ac perfecta utriusque similitudo, sive materiam spectes, sive epigraphen & argumentum, sive denique nummi totius formam ac fabricam; plane suadet, eodem utrumque uno die esse conflatum, atque una eadem officina; ac proinde æque anno isto, ac primo hujus sæculi, ambos Augustos extraordinario jure gessisse Consulatum quartum: neque hoc tantum: verum etiam simul ambobus delatum fuisse principatum, quorum utique Tribunicia potestas octavum, in eundem annum incurrat. Uterque præterea Pontificatus Maximi titulo est cohonestatus, ut in sua quisque ditione, perinde atque Consulatu, eo munere fungeretur. Sic jam olim duo simul Pontifices Maximi leguntur in nummis; Balbinus, & Pupienus, Augusti.

IMP. C. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(CONSERVATORES VRB. SVAE. Dea Roma sedet in templo, dextra Victoriā tenet, quæ coronam ei porrigit. Est apud Tristanum, tomo III. pag. 339.

IMP. C. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(CONSERVATORES VRB. SVAE. Juppiter in templo sedens, dextra tenet orbem Romanum hastam sinistra. Infra, RS *Remorum secundum numisma*. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

ANNUS NONUS.

ΟΥΑΑ. ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC CEB. capite laureato.)(L. ENATOC. *anno nono*. Aquila rostro lauream gerit. Est ex ære minimo, in Cimelio D. BEGON, & in Museo P. CHAMILLART.

Hoc anno notatur in Fastis Consulatus Diocletiani quintus, & Maximiani quartus. At anno superiore gestum fuisse ab utroque quartum Consulatum,

nummi anni superioris admonent; nullum anno isto ab alterutro, nummi qui sequuntur.

DIOCLETIANVS AVGVSTVS. capite laureato.)(CONSVL. IIII. P. P. PROCOS. Hoc est, qui Consul quartum anno superiore fuit, hoc anno, quo Consul non est, Consulari tamen potestate est, ac vice Consulis judicat. Stans Diocletianus in hoc nummo togatus, dextra orbem Romanum tenet. Infra, SMR. *Societas Mercatorum Remensium*. Est aureus apud Occonem, pag. 515.

MAXIMIANVS AVG. capite laureato.)(CONSVL. IIII. P. P. PROCOS. Togatus ac laureatus orbem tenet: retro, fidus Solis, Augusti symbolum. Infra, SMA. L. *Societas Mercatorum prima Lugdunensis*. Aureus est in Thesauo Regio. Proconsul dicitur, eo significatu, quem in Diocletiano diximus. Proconsulis titulus non occurrit, nisi in Diocletiani, Maximiani Herculi, & Constantini e familia Fl. Claudia nummis. Consul quartum igitur idem & Proconsul dicitur, qui Consul quartum anno superiore fuerit, & Consulari potestate sit anno consequente, ac forte pluribus, in omnibus imperii Romani provinciis quas Consul antea administrarat. Nemo itaque Proconsul in hisce nummis appellatur, nisi post gestum Consulatum: tametsi quibusdam eruditis secus visum est. Quod si quis tamen legi malit, P. P. PROCOS. *Perpetuus Proconsul*: & sic intelligat, ut post annum Consulatum, maneret nihilominus Augusto potestas, in sua cuique ditione, vice Consulis, non modo pluribus annis, ut dixi, sed etiam perpetua; lubens assentiar.

DIOCLETIANVS P. AVG. capite radiato.)(VIRTVS AVGG. Imp. stans cum hasta & spoliis calcit hostem. In medio C. Infra, PTR. *Prima Treverensis*. Est e Museo San-Genovesano, ære mediocri.

ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(Dea Spes florem ostentat. L. I. *Anno decimo*. Est ex ære mediocri in Cimelio P. CHAMILLART.

MAXIMIANVS AVG. Capite laureato.)(MARTI PROPVGNATORI. Caput Martis galeatum. Infra, TR. *Treveri*. Aureus in Thesauo Regio.

IMP. C. MAXIMIANVS AVG. capite radiato, & galeato simul.)(VIRTVTI AVGG. Hercules leonem suffocat: Victoria coronam Herculi imponit. Est e Museo P. JOBERT, ex ære minimo; & apud Tristanum, pag. 360.

ANNUS XI.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(VOT. XX. P. in corona laurea: *Votis vicennialibus primum* susceptis. Est ex ære minimo in Thesauo Regio. Simillimus isti in Museo San-Genovesano, VOT. XX. A. Apud Occonem pag. 515. & in Museo nostro. alius, VOT. XX. F. K. *Votis vicennialibus. Felix Karthago*. Argenteus apud Mediobabum, pag. 427. VOT. XX. tantum in laurea.

Nummi Maximiani Herculi Aug.

MAXIMIANVS AVG. capite laureato.)(In corona laurea: VOT. XX. AVGG. *Votis vicennialibus Augustorum duorum*. Est ex ære minimo, apud D. de Ballonffaux, Luxemburgi. Docet hic etiam nummus, Augustos duos, Diocletianum & Maximianum, simul iniisse principatum. Nummum eundem vidimus apud Abb. Mezzabarba.

MAXIMIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(In corona laurea, VOT. XX. AVGG. Alius: VOT. XX. AVGG. NN. *Votis vicennialibus Augustorum nostrorum*. Alius: VOT. XX. MAXIMIANI AVG. SMAQ. *Societas Mercatorum Aquensium*. Sunt hi tres aurci in Thesauo Regio.

IMP. MAXIMIANVS AVG. capite radiato.)(vot. xx. in corona quercea. Est ex ære minimo, in Museo nostro. Apud Occonem, vot. xx. p. ut in nummo Diocletiani. In Thesauro Regio alius similis habet, vot. xx. p. k. *Votis vicennialibus felix Karthago.* At alii ibidem ex auro, vot. xx. AVGG. *Votis vicennialibus Augustorum.* Augustorum, inquam, dumtaxat, ut nummus docet: nulla sunt enim umquam hoc tempore pro Cæsaribus vota suscepta, post decennalia. Et hoc nummorum genere rursus admonemur, Diocletianum simul & Maximianum ad imperium fuisse vocatos: siquidem communia sunt amborum vota vicennalia.

MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(GAUDETE ROMANI. Duæ Victoriæ cippum tenent, in quo scriptum est, sic xx. sic xxx. *Sic vicennalia decurrant cum gaudio: sic tricennalia.* Est apud Occonem, pag. 520. & dicitur esse in gaza Cæsarea nummus aureus, & in Cimelio Illustriss. Comititis de Schwarzburg. Ex quo intelligimus, Senatū P. Q. R. pro Augustis cum vicennialibus decrevisse vota tricennalia.

Eadem epigraphe, capite radiato.)(ABUNDANTIA AVGG. Abundantia ex Cornucopiæ nummos effundit. Est apud Mediobarbum, pag. 432.

Eadem inscriptio, capite radiato.)(ABUNDANTIA AVGG. ET CAESS. NN. Dea effundit pecuniam, excipiente eam ante pedes homine suplice. Hunc nummum Morellius delineavit.

In Cimelio Reginæ Christinæ, Maximiani Aug. nummus inscribitur, L. I A. *Anno undecimo.*

Nummi Gal. Val. Maximiani Cæsaris.

GAL. VAL. MAXIMIANVS NOB. CAES. capite radiato.)(vot. xx. A. in corona laurea. *Votis vicennialibus Augustorum primo susceptis.* Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ANNUS XII.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(vot. xx. B. in corona laurea. *Votis vicennialibus secundo susceptis hoc anno.* Est ex ære minimo in Museo nostro.

ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC CEB. capite laureato.)(Caput Iſidis. L. IB. *anno duodecimo.* Ex ære minimo, in Museo P. JOBERT.

ANNUS XIII.

Inter nummos antiquos ex ære mediocri, in Cimelio Reginæ Christinæ, video Diocletiani nummum signatum L. IF. *Anno decimo tertio.*

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. C. capite radiato.)(In corona laurea, vot. xx. Γ. *Votis vicennialibus tertium susceptis hoc anno.* Est ex ære minimo, in Museo nostro.

ANNUS XIV.

MAXIMIANVS AVGVSTVS. Capite laureato.)(CONSVL VI. PP. PROCOS. *Perpetuus Proconsul.* Ipse togatus stans orbem Romanum dextra tenet. Aureus est e Cimelio Illustr. Comititis de Schwarzburg.

ANNUS XV.

IMP. C. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(vot. xx. E. *Vota vicennalia quintum repetita.* Est ex ære minimo, in Cimelio San-Genovesano.

A. K. M. A. OYA. MAXIMIANOC CEB. capite laureato.)(L. IE. *anno xv.* Aquila

rostro coronam gerit. Hinc tridens serpente circumvolutus: inde spicæ duæ, Ægyptiæ fertilitatis symbolum. Apud Tristanum, pag. 374. ex ære mediocri.

ANNUS XVI.

MAXIMIANOC CEB. capite laureato.)(L. IS. *anno xvi.* Victoria cum palma & corona. Est ex ære minimo, in Cimelio D. BAVDELOT. Post hunc annum nullus occurrit sæculo isto Constantiano nummus Augustorum aut Cæsarum, qui sit Græce inscriptus: nullus omnino e Syriæ urbibus, vel Ægypti. An ergo propterea utramque provinciam his temporibus, Syriamve ante Ægyptum ereptam Romanis fuisse, existimandum est? In Cimelio Reginæ Christinæ affertur Maximiani Augusti nummus, cum L. IH. hoc est, *anno xviii.* sed mendis scatet liber ille sexcentis, nec visus alibi nummus est cum ea anni nota, aut ulterioris anni, Græce scripta.

Fl. Val. Constantius Cæsar hoc anno salutatur Imperator. Nam id docet nummus sane eximius, ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT, ita inscriptus: IMP. C. FL. VAL. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO POPVL ROMANI. Infra, KB *Karthaginiensium Mercatorum secundum numisma.* Affert Occo unum & alterum huic simile numisma, pag. 524. & 525. Vterumque cum sint rari admodum huius Fl. Val. Constantii Aug. nummi; & alius annis consequentibus Constantius occurrat, qui sit Cæsar dumtaxat; vultu, habitu, ipsoque nomine discrepans ab isto: (neque enim unquam VAL. hoc est, *Valerius* est:) sublatum hunc fuisse morte violenta seu veneno hoc ipso anno conjicimus: Maximiano & Diocletiano Augustis ægre ferentibus, secum confociari alium Imperatorem & Augustum, ante annos viginti magistratum suum expletos. Cave enim credas Indici Goltzius in quo legitur, pag. 24. AY. K ΦΛ. OYAA. KΩNCTANTIOC EYC. CEB. L. B. *Imp. C. Fl. Val. Constantius Pius Aug. Anno secundo:* cum præsertim Græci, tam in Fl. Val. Constantio ipso, quam in Gal. Val. Maximiano Cæsaribus, Valerii nomen compendii causa omittere consueverint.

Eodem hoc anno, sed priusquam Fl. Val. Constantius Augustus crearetur, ejusdem honori cūsum est alterum istud numisma, quod est ex ære mediocri, in eodem Cimelio: FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. CAESAR. capite laureato.)(GENIO POPVL ROMANI. Genius stat, more solito. Hinc K. inde A. Infra, ANT. *Vicesima primum voluntarium Primæ Narbonensis tributum.*

Igitur Fl. Val. Constantio Imperatori paulo post susceptum principatum defuncto subrogatus est Constantius alter e familia Julia.

Cum autem appellatus esset Fl. Julius Constantius multos post annos Cæsar, quam facta prima Cæsaris cum Augustis Diocletiano & Maximiano inauguratio est; idcirco sejunctim pro eo concipi Vota oportuit: id quod factum fuisse toto Romano imperio nummis consequentibus testatum est.

Vota decennalia pro Constantio Cæsare.

DIOCLETIANVS AVG. capite laureato.)(XC. VI. in corona laurea. Hoc est, *Decennalibus, vel Decennalia Constantii: Vota Imperii.* Infra, A Q. *Aquenses.* Est argenteus in Thesauro Regio, & apud D. FOVCAVLT.

MAXIMIANVS AVG. capite laureato.)(XC VI. Infra, T. *Decennialibus Constantii, Vota Imperii. Treveris.* Argenteus est perrarus, in Cimelio P. CHAMILLANT.

CON

CONSTANTIVS CAESAR. capite laureato.)(in corona laurea. Ut proxime: *Decennalia Constantii, Vota Imperii*. Argenteus est in Thesauro Regio, & apud D. Abb. FAVVEL.

XC
VI

MAXIMIANVS CAESAR. capite laureato.)(X C. VI. in corona laurea. Ut supra. Argenteus similiter in gaza Regia, & apud D. Abb. FAVVEL. Error enim describentis est aut librarii, qui xcvii. edidit, pro xcvi. apud Occonem, alioque, qui ex Occone descripserunt. Infra A Q. *Aquenses*. Eadem litteræ V I pro Votis Imperii, sapius occurrent inferius.

Nummi tres isti porro docent, alium esse hunc Constantium a Fl. Val. Constantio. Vota enim decennalia pro eo separatim concepta sunt: cuius rei alia causa esse non potest, quam quod non statim cum Augustis & Cæsare altero creatus est ipse Cæsar; sed multo postea: alioqui simul pro eo ac pro Augustis & altero Cæsare essent vota suscepta; nulla separatim. Nec potest quisquam *Decennalia Cæsarium* hoc loco interpretari: tum quod scriberetur, ut inferius anno quadragesimo septimo, VOTA CAESS. X. vel certe X. CC. ut in nummis CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. inscriptis: tum quod anno primo vidimus indiscreta fuisse Augustorum ac Cæsarium vota: cui nostræ observationi constabiliendæ non parum opis hi quoque nummi afferunt, qui peculiariter pro Constantio vota exhibent. Ex his autem confectarium est, nummos omnes qui sunt inscripti tantum, CONSTANTIVS NOB. CAES. vel AVG. absque familiæ aut gentis nomine, ad Fl. Jul. Constantium pertinere: id quod ipsa etiam vultuum dissimilitudo a reliquis perspicue testatur, ut diximus.

Nummi Constantii Cæsaris.

CONSTANTIVS NOB. CAES. capite galeato, vultu annorum circiter LXX. Dextra tenet bacillum imperatorium, lava clypeum.)(GENIO POPVLI ROMANI. Genius stat cum patera & cornucopiæ. Latere lævo A. *primum* hujus formæ numisma, Infra, PLC *Prima Lugdunensis Civitates*. Est ex ære mediocri in Cimelio D. Abb. FAVVEL.

Ejusdem, capite radiato.)(FELICIT. TEMPOR. Dea turrito capite, (urbs Treverorum) sedet cum patera & cornucopiæ. Infra, PTR. *Prima Treverensis*. Ibidem ex ære minimo.

Ejusdem, capite radiato.)(VNDIQVE VICTORES. Augusti nimirum ac Cæsares. Stat ipse capite laureato; dextra orbem, lava hastam gerit. Est in Thesauro Regio, ex ære minimo.

Ejusdem, capite laureato.)(PRINCIPI IVENTVTIS. Galli dicerent, *Au Colonel General de l'Infanterie*. Stat capite laureato, dextra hastam, lava orbem Romanum tenet. Est ex ære mediocri in Thesauro Regio, & apud D. FOVCAVLT.

Ejusdem, capite radiato.)(SECVRITATI AVGG. *Securitati Augustorum duorum*, Diocletiani & Maximiani. Dea Securitas columnæ innititur, dextra capiti imposita. Est ex ære minimo, in Cimelio San-Genovefano.

Ejusdem, capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Stat Genius cum patera & Cornucopiæ. Infra, MTR. *Mercatores Treveri*. In area nummi. SF *Sæculi Felicitas*. Est ex ære mediocri, in museo nostro. Alius ibidem habet latere lævo Δ. infra, SIS. *Quantum Sisiciensium* tributum.

D. N. CONSTANTIO NOB. C. capite laureato.)(PRINCIPI IVENTVTIS. Stat nudo capite, dextra hastam, lava orbem tenet. Aureus est e gaza Regia: in quo certe singularis est D. N. titulus, hoc ævo alioqui prorsus inauditus. Nam in nummis nullis apparet, sive Diocletiani & Maximiani, ante aliorum Augustorum inaugurationem;

sive Galerii Maximiani, Constantii utriusque, Severi, Maximini, Constantinorum denique, ut jam diximus, usque ad Constantinum juniorem aliosque cum eo Cæsares. In imo nummi margine, PROM. *Primum Romanorum* Mercatorum tributum. *Romani* Mercatores appellabantur Mercatores Galli, qui Romano imperio parebant.

Expeditio Sarmatica.

Relata ab Augustis & Cæsaribus Victoria Sarmatica meruit nummis consignari ex argento puro. Sunt autem ii e Thesauro Regio, e Cimelio D. FOVCAVLT, e Museo D. Abb. FAVVEL, & D. BAVDELOT. Extra hos autem nummos, istorum Augustorum ac Cæsarium nominibus inscripti nummi ex argento puro, qui quidem sinceri sint, aut nulli aut rari sunt.

DIOCLETIANVS AVG. capite laureato.)(VICTORIA SARMAT. In alio, VICTORIAE SARMATICAE. Castra Prætoria: stant pro foribus viri quatuor: Augusti bini, cum binis Cæsaribus; ad aram sacrificantes. Infra, SMNT *Societatis Mercatorum Narbonensium tertium* tributum. Est hæc Sarmatia, quæ nunc superior Hungaria nuncupatur, usque ad Tibiscum amnem.

DIOCLETIANVS AVG. capite laureato.)(VIRTVS MILITVM. Castra Prætoria, ut proxime. Infra, ANTH. *Prima Narbonensis tributum octavum*.

MAXIMIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(PROVIDENTIA AVGG. *Providentia Augustorum*. Castra. Infra, PR. *Primum Remorum* tributum. Aureus est in Thesauro Regio.

MAXIMIANVS AVG. capite laureato.)(VICTORIA SARMAT. Castra Prætoria, ut proxime. In alio, VICTORIAE SARMATICAE. Castra tantum Prætoria, sine Augustis ac Cæsaribus. Infra, SIS. *Siscia*.

MAXIMIANVS AVG. capite laureato.)(VIRTVS MILITVM. Castra Prætoria cum Augustis & Cæsaribus. Infra, AQS. *Aquensium secundum* tributum. In alio, Castra tantum Prætoria: TT. *Tertium Treverorum* tributum.

MAXIMIANVS NOB. C. capite laureato.)(VIRTVS MILITVM. Castra Prætoria cum Augustis & Cæsaribus. In alio, infra, TS. Γ. *Treverensis secunda tributum tertium*.

CONSTANTIVS NOB. C. capite laureato.)(VIRTVS MILITVM. Castra, ut proxime. Augusti dumtaxat Victoria adscribitur: Cæsaribus, virtus militum. Victoria ea porro non contigit, ut ex isto numismate perspicuum est, ante Constantii Cæsaris inaugurationem.

Eodem anno quo vota Imperii pro Constantii decennialibus suscepta fuere, Augustorum ac Cæsarium edicto restitutam esse rem monetariam, nummi sequentes a Monetariis gratulationis ergo conflati docent.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. C. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(SAC. MON. VRB. AVGG. ET CAESS. NN. Dea Moneta, cum bilance & Cornucopiæ. *Sacra Moneta Urbis Augustorum & Cæsarium nostrorum*. Augusti duo, totidemque Cæsares. Moneta pro Monetariis ponitur, *La Cour des Monnoyes*. Infra, RP. *Remorum primum* tributum. Est in Museo nostro, ære mediocri. Urbem Augustorum in hisce nummis Remensem intelligimus, in qua Augusti tunc sedem fixissent: eo quod nummi omnes sic inscripti, RP vel RS exhibent.

Eadem epigraphe:)(MONETA S. AVGG. ET CAESS. NN. Dea Moneta, ut proxime. In medio,

dio, SF *Saculi Felicitas*. Infra, PTR. *Prima Treverensis*. Est in Museo nostro, ære mediocri. Alius ibidem:)(SACRA MONETA AVGG. ET CAESS. NN. Infra, ST *Secundum Treverorum* donum vel tributum. Alius apud P. Chamillart; M. SACRA AVGG. ET CAESS. NN. Infra, ATR. *Primum Treverorum* numisma. Ex ære magno.

Eadem epigraphe:)(SACR. MONET. AVGG. ET CAESS. NN. In medio VI. *Votis Imperii*: nempe pro Constantio Cæsare, ut dictum est. Infra, AQS *Aquensium secundum* tributum. Est in Museo nostro, ex ære mediocri.

IMP. C. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. capite laureato.)(MONETA AVG. Tres Monetæ, cum balance & Cornucopiæ. Ad pedes, cumuli auri, argenti, & æris. Est ex ære maximo, in Cimelio D. Abb. DE-CAMPS.

DIOCLETIANVS P. F. AVG.)(CONSTANTIVS NOB. CAES. Est apud Occonem, pag. 513. aureus.

VIRTUS DIOCLETIANI AVG. Capite laureato; dextra hastam tenet, sinistra duo spicula.)(IOVI CONSERVATORI AVGG. Juppiter stans, dextra fulmen gerit. Infra, PR. *Primum Remorum* tributum. Aureus est e Thesauo Regio.

Nummi Maximiani Herculi Aug.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(SACRA MON. VRB. AVGG. ET CAESS. NN. ut in Diocletiano. Infra, S. *Secundum* tributum. E Museo nostro, ære mediocri. Alius, ibidem: MONETA SACRA AVGG. ET CAESS. NN. Infra, ATR. *Primum Treverorum* tributum. Alius ibidem: S. M. VRB. AVGG. ET CAESS. NN. Infra, RS *Remorum secundum* tributum. Vides nummos inscriptos, *Sacra Moneta Urbis Augustorum*, non alibi quam Remis dici conflatos.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG.)(SACR. MONET. AVGG. ET CAESS. NN. Lævo nummi latere, VI. *Votis imperii*, ut in nummo Diocletiani. Infra, AQP *Aquensium primum* tributum. Est ex ære, apud Occonem, pag. 522.

IMP. C. M. AVR. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(MONETA AVG. Ex ære maximo, ut in Diocletiano. Est e Cimelio D. Abb. DE-CAMPS.

IMP. MAXIMIANVS AVG. Capita duo conjuncta & laureata; Maximiani, & Herculis; ut in nummis Postumi.)(MONETA AVG. ut proxime. Est æris minimi, in Museo San-Genovefano.

VIRTUS MAXIMIANI AVG. capite laureato: dextra equum regit; læva tenet clypeum.)(MONETA AVGG. Tres Monetæ, ut supra. Nummus est ex ære prægrandi, in Thesauo Regio.

Eadem inscriptio: capite laureato: dextra hastam tenet, sinistra duo spicula.)(VIRTUS AVGG. Hercules leonem suffocat. Infra, PR. ut in Diocletiano. Aureus est ibidem.

Nummi Maximiani Cæsaris.

MAXIMIANVS NOB. CAES. capite laureato.)(SACRA MONET. AVGG. ET CAESS. NN. Dea Moneta, ut supra. Infra, PT. *Primum Treverorum* numisma. Est in Museo nostro, ære mediocri.

Eadem epigraphe:)(SACRA MON. VRB. AVGG. ET CAESS. NN. Infra, Q. *quartum* tributum. Ibidem.

Eadem epigraphe:)(SACR. MONET. AVGG. ET CAESS. NN. In medio VI. *Votis Imperii*, quæ hoc anno pro Constantii Cæsaris decennialibus toto imperio peragebantur, ut diximus. Infra, AQT *Aquensium tertium* tributum. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

GAL. VAL. MAXIMIANVS NOB. CAES. capite laureato.)(MONETA AVG. Est ex ære prægrandi nummus, qualem Diocletiani & Herculi jam antea laudavimus, e Cimelio D. Abb. DE-CAMPS.

Eadem epigraphe, capite radiato.)(VOT. XX. Z. in corona laurea. *Votis vicennialibus septimo* repetitis. Quod si quis malit, *Votis vicennialibus septimum* dici tributum persolutum, dictumque idoneo argumento firmarit, minime sane refragabimur. Est hic nummus ex ære minimo apud D. BAUDELOT, & in Museo nostro.

Nummi Fl. Val. Constantii Cæsaris.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. C. Capite laureato.)(MONETA SACRA AVGG. ET CAESS. NN. Dea Moneta, ut supra. Infra, BTR. *Secundum Treverorum* numisma. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

ANNUS XVII.

MAXIMIANVS AVG. capite laureato.)(VIRTUS ILLYRICI. Navis Prætoria, Imperatore ex equo decurrente, & hastam emittente. Infra, TR. *Treveri*. Nummus aureus.

CONSTANTIVS N. C. *Nobilissimus Cæsar*, capite laureato.)(VIRTUS ILLYRICI, ut proxime. Infra, TR. Aureus pariter. Docet uterque in Illyricum Adriatico mari trajecisse Augustum & Cæsarem: ibique adversus hostes imperii exercitum Illyricum provincialesque copias strenue dimicasse.

Maximiani caput: Inscriptio litteris, ut opinamur, Illyricianis. NCÆCVCEVCVEVDIICIII. In parte averfa, Eques: & litteræ similis formæ. Est ut superiores duo in Cimelio Comitum de Schwarzburg. Ex isto autem, & ex altero Constantis Aug. de quo dictum inferius, perspicuum est, gloriosum populum Rom. semper existimatum esse, si non Latinis modo, sed & Græcis, atque adeo & peregrinis linguis & litteris nummi signarentur: stultumque commixtum esse eorum, qui quoniam nullos deinceps nummos Græcos vident, somniant jussam hoc tempore e nummis exfulare linguam Græcam, cum Illyriciana non exfularet. Similis alius circumfertur nummus, quem Libii Severi esse credunt Antiquarii.

ANNUS XVIII.

Nummi Diocletiani Aug.

IMP. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(FELIX ADVENT. AVGG. NN. Narbonem scilicet, ubi Mercatores erant, qui Karthagine negotiabantur. Stat Karthago, capite pileato; dentem elephantinum tenet sinistra; dextra, vexillum militare; ad pedes, leo. In ipsa nummi area, latere dextro A: infra, PLP errore, opinor, Monetarii, pro PKP *Pensio Vicefima prima*, ut nunc quidem verius esse videtur. Est in museo nostro æreus primæ molis.

Eadem inscriptio:)(SALVIS AVGG. ET CAESS. FEL. KART. Karthago stat, ut proxime. Infra, T *tertium* tributum. Est ex ære mediocri, in museo nostro.

Nummi Maximiani Herculi Aug.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(FELIX ADVENTVS AVGG. NN. ut in Diocletiano. Latere dextro A. Infra, PKP *Pensio Vicefima sexta*. E museo nostro, ære mediocri.

Eadem inscriptio:)(SALVIS AVGG. ET CAESS. FEL. KART. ut in Diocletiano. Infra, B. ibidem. Alius similis, pro FEL. KART. habet AVCTA KART.

KART. Cetera sunt omnino paria, ex ære mediocri, in Cimelio D. de Ballonffaux.

MAXIMIANVS AVG. capite laureato.)(FEL. ADVENT. AVGG. NN. Karthago stans, ut proxime. Infra, S. secundum tributum. Ex argento puro, in Cimelio D. Foucault.

Eadem inscriptio.)(F. ADVENT. AVGG. NN. Karthago, ut supra. Ex argento puro, apud D. Abb. Favvel.

Nummi Constantii Caesaris.

CONSTANTIVS NOB. CAES. capite laureato.)(FELIX ADVENT. AVGG. NN. ut superius. Latere nummi dextro, Γ. Tertia fabrica. Infra, PKT. Pensio vicefima tertia. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Foucault, & nostro. In alio San-Genovesano, PKΓ pari sententia.

Eadem inscriptio.)(SALVIS AVGG. ET CAESS. FEL. KART. ut supra. Est in museo nostro, ære mediocri.

Eadem inscriptio.)(SALVIS AVGG. ET CAESS. AVCTA KART. Infra, Γ. tertium tributum. Æreus primæ molis in museo nostro. Auc̃tam opibus coloniam Karthaginem providentia Augustorum, docet hæc inscriptio.

Nummi Maximiani Caesaris.

MAXIMIANVS NOB. CAES.)(FELIX ADVENTVS AVGG. NN. Infra, PKQ Pensio Vicefima quarta. Mediobarbus pag. 443. e museo suo, ære mediocri.

Eadem inscriptio.)(SALVIS AVGG. ET CAESS. FEL. KART. Mediobarbus ibidem, e museo suo.

ANNUS XIX.

IMP. DIOCLETIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(VOT. XX. Θ. in corona laurea. Votis vicennialibus Augustorum nonum repetitis. Est æris minimi, in Museo P. JoBERT.

MAXIMIANVS NOB. CAES. capite radiato.)(VOT. XX. Θ. in corona laurea, ut proxime. Ibidem, & in Museo nostro.

ANNUS XX.

DIOCLETIANVS AVG. Capite laureato.)(PRIMI XX. IOVI AVGVSTI. Juppiter sedens; dextra fulmen, hastam læva tenet. Primi vicennales ludi, Jovii, hoc est, Diocletiani Augusti. Aureus est singularis, in Cimelio P. Chamillart.

DIOCLETIANVS AVGVSTVS. Capite laureato.)(CONSVL VII. PP. PROCOS. Perpetuus Proconsul. Stans ipse togatus, orbem dextra tenet. Apud Spanhemium pag. 711. e gaza Palatina aureus; ut & Maximiani qui sequitur. Infra, SHRS proclivi oculorum lapsu, pro SMRS Societatis Mercatorum Remensium secundum tributum.

MAXIMIANVS AVGVSTVS. Capite laureato.)(CONSVL VIII. PP. PROCOS. Stans ipse pariter togatus, dextra orbem Romanum tenet. Infra, SMRT Societatis Mercatorum Remensium tertium tributum.

Indiscreta autem fere utriusque nummi similitudo admonet, eodem loco ac tempore utrumque esse conflatum. Ex quo primum consequitur, a Maximiano plures, quam a Diocletiano, gestos esse Consulatus. Diocletiani certe nonus in nummis non apparet. Deinde Maximianum fuisse Proconsulem, post gestum Consulatum octavum, ut diximus anno nono: & quidem priusquam novi crearentur Augusti: alioquin MAXIMIANVS SEN. diceretur, ut anno XXI. Habet Occo Maximiani nummum ex au-

ro, huic similem, sed sis. Siscia conflatum, utile quidem refert.

ANNUS XXI.

Hoc anno vota tricennalia facta sunt pro duobus Augustis, Diocletiano & Maximiano.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. Capite laureato.)(In laurea, VOT. XXX. Nummus hic est singularis, e Thesauo Regio. Vota tricennalia suscepta sunt, nondum creatis novis Augustis: alioquin enim MAXIMIANVS SEN. AVG. inscriberetur in nummo. Patinus in Indice, pag. 31. in alio simili legit, VOT. XXX. AVGG. Unde, uti anno undecimo ex alio simili collegimus, ambos simul, Diocletianum & Maximianum, accepisse principatum efficitur. Est hic etiam in Cimelio D. de Ballonffaux, Luxemburgi.

ANNUS XXII.

Post suscepta vota tricennalia, Augusti ambo evocati sunt e provincia; suffectique sunt Augusti alii duo, qui prius Cæsares, Fl. Jul. Constantius, & Gal. Val. Maximianus: Maximiano Herculio nihilominus partes fortissimi Imperatoris subinde implente, cum aut res posceret, aut voluntas ita ferret; uti ex nummis intelligimus. Vide quæ dicturi sumus de suffectis similiter novis Augustis, post tricennalia Constantini Max. anno LXVIII.

Jam quemadmodum Diocletiano & Maximiano Augustis sui sunt statim adjuncti Cæsares; ita nunc Constantio & Gal. Maximiano novis Augustis consociantur Cæsares omnino quinque, provectæ admodum ætatis viri: Constantinus Constantii Aug. filius: Licinius Diocletiani ex semisse heres: Maximianus Galerii Maximiani Aug. filius: Maxentius, ejusdem Gal. Maximiani Aug. gener: Fl. Val. Constantinus, & Fl. Val. Severus, Fl. Val. Constantii Caesaris, ante annos aliquot defuncti, fratres. Vota toto imperio concipiuntur pro Augustis vicennalia, sive (quod idem fuit, quoniam jam essent illi ætatis provectæ) perpetua; decennalia tantum pro Cæsaribus, de more.

Nummi Maximiani Herculii Aug.

MAXIMIANVS SEN. P. F. AVG. capite laureato.)(CONCORD. MILIT. FELIC. ROMANORVM. Concordia Militum, Felicitas Romanorum. Stat velata Concordia, gerens hastam læva; dextram jungens cum Hercule, hoc est, cum Maximiano Herculio laureato. In medio E. Infra, P. R. Primum Remensium tributum. Est in Thesauo Regio aureus.

D. N. MAXIMIANO P. F. S. AVG. Pio Felici Seniori Augusto. Capite laureato.)(HERCVLI CONSERVATORI. Hercules cum clava & spoliis. Infra, PLN. Primæ Lugdunensis Negotiatores. Est ex argento majoris moduli, mixto ære, apud D. Foucault: ex ære mediocri, in Museo San-Genovesano. Uterque Augustus deinceps D. N. in nummis cœpit inscribi, cum esse re ipsa desit: cum rem omnem amisit, titulum obtinuit.

D. N. MAXIMIANO SEN. AVG. capite laureato. Maximiano Seniori Augusto.)(MARS VICTOR. Mars gradivus cum hasta & spoliis. Infra, PLN. ut proxime. Præteritæ, ni fallimur, victoriæ, potius quam recentes, hoc nummo commendantur. Est e Museo nostro, ære mediocri.

D. N. MAXIMIANO P. F. S. AVG. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Stat Genius cum patera & Cornucopiæ. In medio, SC Sæculi Clavitas. Infra PTP. Prima Treverensis. In alio, PLN. Primæ Lugdunensis Negotiatores, absque litteris SC. Est uterque in Museo nostro, ære mediocri.

Primo loco Licinius Aug. *Val. Licinianus* appellatur, de nomine conjugis, sive ob opimam hereditatem, quæ ex illo ei matrimonio obtigerat: sive quod principatum tunc obtineret gens Valeria in Diocletiano & Maximiano. Deinde paternum Licinii nomen adjicitur. Atque ita in filio Licinio: qui & ipse *Val. Licinianus* de matris nomine, ut T. Cæsar Vespasianus, de matre Vespasia, est appellatus.

Nummi Severi Cæsaris.

SEVERVS NOB. CAES. capite laureato.)(CONCORDIA CAESS. NOSTR. *Concordia Cæsarum nostrorum.* Dea Concordia sedet, dextra pateram, læva Cornucopiæ tenet. Infra, SMT *Societas Mercatorum Treverorum.* Nummus aureus e Cimelio Illustr. Comitum de Schwarzburg.

SEVERVS NOB. C. capite laureato.)(HERCVLI CONSER. AVGG. ET CAESS. NN. Hercules cum clava. Infra, TR. *Treveri.* Aureus, e Thesauo Regio.

SEVERVS NOB. CAES. capite laureato.)(SAC. MON. VRB. AVGG. ET CAESS. NN. Dea Moneta. Infra, RT. *Remorum tertium tributum.* Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

FL. VAL. SEVERVS NOB. CAES. capite laureato.)(SALVIS AVGG. ET CAESS. FEL. KART. Latere lævo, H. Dea spicas & uvam tenet. Infra, T. *tertium tributum.* Ex ære mediocri, in Cimelio San-Genovefano.

FL. VAL. SEVERVS NOB. C. capite galeato & laureato cum hasta & clypeo.)(VIRTVS AVGG. ET CAESS. NN. Ipse ex equo hasta confodit hostes. Infra, AQF. *Aquensium tertium tributum.* E Museo nostro æreus primæ molis. Consensum Constantii Aug. & Constantini Cæsaris cum Maximino & Severo, declarat eadem nummorum forma & fabrica, titulus idem, & idem argumentum.

SEVERVS NOB. CAESAR. capite laureato.)(VIRTVS AVGG. ET CAESS. NN. Mars gradivus cum spoliis. Infra, PT. *Primum Treverorum tributum.* E Museo San-Genovefano, & nostro; ære mediocri.

FL. VAL. SEVERVS NOB. C. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Genius stat cum patera ante aram, & cum Cornucopiæ. Infra, PLC. *Primæ Lugdunensis civitates.* Est e museo nostro æreus primæ molis. Alius ibidem, ære mediocri: ANT. *Primæ Narbonensis tributum.*

SEVERVS NOBILISSIMVS C. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Æreus in Museo San-Genovefano. Alter in Cimelio P. CHAMILART, inscriptus est, SEVERVS NOBILISSIMVS CAESAR, totidem plane litteris: priori ceteroqui simillimus.

FL. VAL. SEVERVS NOB. CAES. capite laureato.)(GENIO AVGG. ET CAESS. NN. Stat Genius, ut passim. Infra, KA. *Vicesima prima indictio.* Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio.)(PERPETVITAS AVGG. Latere nummi sinistro, VI. *Votis Imperii*, pro Augustis duobus perpetuis, Constantio & Gal. Maximiano. Infra, SIS. B. *Sisciensium secundum tributum.* In eodem Cimelio. *Perpetuitas Augustorum* perpetuam successionem Augustorum significat, jam inde ab Augusto Cæsare usque ad hoc tempus paterno maternove genere deductorum.

FL. VAL. SEVERVS NOB. C. capite laureato.)(In laurea corona. VOT. XX. AVGG. *Votis Vicennialibus Augustorum.* Est ex ære minimo, apud D. de Ballonffaux, Luxemburgi. Docet hic nummus sane perrarus, vota fuisse concepta hoc anno pro duobus Augustis vicennialia, sive (ut superius diximus) perpetua.

Nummi Fl. Jul. Constantini Cæsaris.

CONSTANTINVS NOB. CAES. capite laureato: vultu annorum amplius L.)(PERPETVA VIRTVS. Stat ipse cum hasta & clypeo. Infra, TT. *Tertium Treverorum tributum.* In alio, PT. *Primum.* Ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud P. ALBARET, Societatis Jesu, Turnonii. Alius a Spanhemio citatus in Juliani Cæsares, pag. 254. ST. *Secundum Treverorum tributum.* Ut Constantius hujus Constantini pater, in nummis suis familiæ ac gentis suæ nomen prætermisit, ut se hoc indicio a Fl. Val. Constantio discriminaret: ita Constantinus ipse, patris exemplum secutus, ut se a Fl. Val. Constantino fecerneret, Constantini solummodo nomen apposuit, Fl. Julii tacitis nominibus.

Eadem inscriptio.)(VIRTVS CONSTANTINI CAES. Ipse in equo duos captivos proterit. Infra, AQF. *Aquensium tertium numisma.* Est ex ære magno, apud P. ALBARET; qui scribit ad me Turnonio, 25. Septemb. 1704. esse hunc Constantinum, cujus est hic nummus apud ipsum, cum superiore ac subsequente, vultu præferente annos amplius quadraginta.

Eadem inscriptio.)(VIRTVS AVGG. ET CAESS. NN. ut in Severi Cæsaris nummo, ipse ex equo calcitantes hostes. Infra, P. T. *Primum Treverorum tributum.* Apud D. FOVCAVLT, nummus ex ære mediocri. Alius similis, apud P. ALBARET, habet AQF. *Aquensium tertium numisma.*

Eadem inscriptio:)(VIRTVS AVGG. ET CAESS. NN. Mars gradivus. Infra, P. T. In Cimelio Domus Professæ Societatis nostræ in hac Urbe: & P. JOBERT. In alio, e Museo San-Genovefano, TT. *tertium Treverorum tributum.* In alio, ibidem, & apud P. JOBERT, AQF. *Aquensium tertium tributum: capite Constantini galeato & laureato.*

Eadem inscriptio, capite galeato & laureato.)(CONSERVATORES VRB. SVAE. Templum sex columnarum, in quo Juppiter sedet. Infra, AQ. *Aquenses.* Est ex ære mediocri in museo nostro. In San-Genovefano est alter huic similis, sed Constantini capite tantum laureato.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(CONSERVATORES KART. SVAE. Augusti & Cæsares Conservatores Karthaginis suæ. Karthaginis Genius in templo stans, læva spicas ostendit, dextra uvam, ut videtur. Infra, K. Δ. *Vicesima quarta indictio.* Apud Du-Cangium, in familiis Byzantinis, Tab. 2. ex ære mediocri.

Eadem inscriptio.)(GENIO POPVLI ROMANI. Genius stat. Infra, LB. *Lugdunensium secundum numisma.* Est ex ære mediocris formæ, apud P. DV TRONCHOT, e societate nostra.

Nummi Maximini Cæsaris.

MAXIMINVS NOBILIS C. sic enim scriptum est: caput laureatum.)(GENIO POPVLI ROMANI. Genius stat. Est in Museo nostro, ære mediocri.

MAXIMINVS NOBILISSIMVS CAES. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROM. Est ex ære mediocri, apud D. de Ballonffaux, Luxemburgi.

GAL. VAL. MAXIMINVS NOBIL. C. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. In medio, SF. *Sæculi Felicitas.* Infra, PTR. *Prima Treverensis.* In alio, SA. *Spes Augusta.* Infra, PTR. Uterque e Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(GENIO POP. ROM. In media nummi area, N. *Negotiatores: infra, P. L. C. Pri-*

Prima Lugdunensium civitatis. Ex ære minimo, in museo nostro.

Eadem inscriptio.)(GENIO CAESARIS. Genius cum Cornucopiæ & patera. In medio nummo,

^A_P Anno primo. Καὶσαρ βαννύτω, Cæsar bene valeto.

Infra; ALE. *prima Lugdunensis editio.* Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT. Alius, in museo Domus nostræ Professæ, ex ære mediocri, latere læva Z *septimum*; infra, ANT. *prima Narbonensis tributum.* Annus hic primus intelligitur Gal. Maximiani Aug.

Eadem inscriptio; capite galeato, cum hasta & clypeo.)(SOLI INVICTO. Sol in quadrigis, capite radiato, dextra elata, læva orbem tenet. Infra, ANT. ut proxime. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(VIRTUS AVGG. ET CAESS. NN. Mars gradivus, & litteræ PT. ut in nummo Constantini Cæsaris. E Museo nostro, ære mediocri. In alio Cæsar ex equo hostes proterit, ut in Severi & Constantini ejusdem nummis. Infra, AQΓ *Aquensium tertium tributum.* Est e Cimelio P. JOBERT, æreus primæ molis.

GAL. VAL. MAXIMINVS NOB. CAES. capite laureato.)(SALVIS AVGG. ET CAESS. FEL. KART. Ut in nummo Fl. Val. Constantini, hoc anno. Latere dextro, I. In museo nostro, ex ære mediocri.

IOVIVS MAXIMINVS NOB. CAES. capite nudo.)(MONETA AVGG. ET CAESS. NN. Tres Monetæ stantes. Est ex ære maximo apud Spanheimium, pag. 747. & Vaillantium, pag. 247. Mirum est Maximino caput nudum esse, non laureatum: nisi forte apud Vaillantium error librarii est. Nudo quidem capite pingi solitos esse Cæsares non nescimus; sed juvenes fere, sed alio ævo, non isto Diocletiano. Inspice, sodes, nummos Gal. Val. Maximiani Cæsaris omnes omnino, Fl. Val. Constantii, Constantiique alterius e familia Julia, tum Severi, & utriusque Constantini hoc anno Cæsarem, hujus denique ipsius Maximini; ne unus quidem exstat non laureato capite, aut radiato; nudo, nullus. Nummus ceteroqui eximius ac perrarus admonet, a Diocletiano scriptum esse heredem ex semisse Maximinum Cæsarem, ea conditione, ut Jovii adscito nomine insertum se in ejus familiam testaretur. Diocletianus enim dici non potuit; siquidem id nomen Diocletianus tantum familiæ heredem significat: nec Valerius, cum id jam haberet a patre nomen. Itaque Jovius percommode appellatus est; quod nomen Augustam a Diocletiano originem designabat. Sic Licinius ex altero semisse ejusdem Diocletiani heres, & Valerii nomen exinde & Jovii in nummis habet. Quod si alteruter solus Diocletiani gener esset, ejusdemque ex asse heres, non Jovius ex ea affinitate, sed Jovianus diceretur, ut monuimus: quemadmodum a Domitia conjuge, factum est Domitiano nomen. Neuter igitur Diocletiani solus affinis fuit, sed uterque heres & propterea uterque ab eo institutus: vel neuter affinis, sed heres tantum uterque. Et Maximinum certe Constantii Aug. generum fuisse postea ostendemus: Licinio, conjugem Liciniam.

Nummi Maxentii Cæsaris.

MAXENTIVS NOB. C. capite laureato.)(FELIX KARTHAGO. Dea stat cum spicis & frugibus. Infra, PK *Protektori Mercatorum Karthaginiensium.* Aureus est in Thesauo Regio.

M. VAL. MAXENTIVS NOB. CAES.)(SALVIS AVGG. ET CAESS. FEL. KART. Karthago, ut in superioribus Valerii nomen habet a M. Aur. Val. Maximiano sive Herculo Aug. Maxentius, ut

postea dicemus. Est tantum apud Oconem, pag. 541.

ANNUS XXIII.

IMP. C. GAL. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO IMPERATORIS. Genius stat cum patera & Cornucopiæ. In medio

^B_F Anno secundo. Καὶσαρ βαννύτω, Cæsar bene valeto.

Esse enim ibi F semesa littera pro Græca littera P admonent alii ejusdem formæ nummi: quæ forma sub Maximiano tantum & Maximino occurrit: occurrit autem omnibus annis, quibus tenuere principatum. Infra, ALE *Prima Lugdunensis Editio.* Confer cum KXT. de quo dicemus anno XXIV. & cum Constantini junioris nummo, anni LII. Est hic ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

GAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO IMPERATORIS. Latere dextro, B *secunda: infra, MKV Mercatorum Vicefima voluntaria.* Sed rectius fortassis interpretabere, *secundum Mercatorum Karthaginiensium vestigal.* Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Abb. FAVVFL.

GAL. VAL. MAXIMINVS NOB. CAES. capite laureato.)(GENIO CAESARIS. In media nummi area, ^B_P Anno secundo Maximiani Aug.

Καὶσαρ βαννύτω, Cæsar bene valeto. Infra, ALE *Prima Lugdunensis Editio.* Est in Museo P. JOBERT, ære mediocri.

Hoc anno Constantius Aug. obiisse videtur. Constantinus ejus filius, Fl. Val. Severus Fl. Val. Constantii olim Cæsaris frater, & Maxentius gener Aur. Val. Maximiani, Augusti salutantur.

Nummi cusi post obitum Constantii Aug.

DIVO CONSTANTIO AVG. capite laureato.)(CONSECratio. Aquila. Infra, PLC. *Prima Lugdunensis civitates.* Est ex ære primæ molis, in Cimelio D. FOVCAVLT.

DIVO CONSTANTIO PIO PRINCIPI. capite velato, & laureato.)(MEMORIAE AETERNAE. Aquila alis expansis. Infra, R. S. *Remorum secundum tributum.* Ibidem, ex ære minimo. In Museo nostro, DIVO CONSTANTIO PIO PRINC. & in contraria superficie, R. P. *Remorum primum tributum.* Cetera sunt eadem.

Eadem inscriptio, & forma.)(REQUIES OPTIMORVM MERITORVM. Sedet ipse in sella curuli, læva tenet bacillum imperatorium; dextra elata, præcipientis instar. Infra, RT *Remorum tertium tributum.* In alio, PT *primum Treverorum.* Uterque e museo nostro, ære minimo.

DIVO CONSTANTIO PIO. Caput velatum.)(MEMORIA DIVI CONSTANTII. Templum, cui insidet aquila. Infra, ST *Secundum Treverorum tributum.* In altero, TT *tertium.* In Museo San-Genovefano, & P. JOBERT: ære mediocri.

DIVO CONSTANTIO PIO. caput velatum & laureatum.)(MEMORIA FELIX. Ara succensa, cum duabus aquilis. Infra, PTR. E museo nostro æreus secundæ molis. Alius similis apud P. CHAMILLART, habet in imo margine PLC. in ara ipsa litteram N. *Prima Lugdunensis civitatum Negotiatores.*

IMP. MAXENTIVS DIVO CONSTANTIO ADFINI. Constantii caput velatum.)(AETERNA MEMORIA. Templum rotundum, valvis patentibus, cui aquila insistit. Est apud DUCANGIUM, in familiis Byzantinis, Tab. 2.

IMP. MAXENTIVS DIVO CONSTANTIO COGNAT.)(MEMORIAE AETERNAE. Est apud

apud Occonem, pag. 525. ex Erizzo, pag. 59. At in Cimelio P. CHAMILLART est eximius ille nummus ex ære mediocri, sic inscriptus: DIVO CONSTANTIO COGN. MAXENTIVS AVG. Capite Constantii velato.)(AETERNAE MEMORIAE. Templum sex columnis fultum. Infra, MOST. Mercatores omnes secunda Treverensis. Conjuges duxerant sorores duas, Constantius & Maxentius; nempe duas Aur. Maximiani filias, cum essent ipsi adhuc privati. Hac adfinitate Maxentius gloriatur, & prisco vocabulo cognationem vocat. Est enim cognatus vernacule apud nos beau-frere; sive frater mariti, sive fororis maritus, sive frater uxoris, sive maritus fororis uxoris. Priore sensu accipitur in Actis sanctæ Cæcilie. Beata Cæcilia dixit ad Tiburtium: Hodie te fateor meum COGNATUM. Tertium ex his significatum habet, ex Vulgato interprete, Num. x, 29. ubi cognatus Moïsis Hobab appellatur, hoc est, frater uxoris Moysi. Quamquam & pro focero cognatus occurrit, Exod. xviii. nec semel quidem, sed sæpius. At & in hoc nummo, atque etiamnum apud Italos pro marito fororis uxoris pariter accipitur. Vocabulario della Crusca: COGNATO: Il marito della sorella, il fratello della moglie, e'l marito della sorella della moglie.

Nummi Imp. Constantini Aug.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato: vultu annorum fere LX.)(VIRTVS PERPETVA AVG. Hercules leonem suffocat. Sceptrum, seu bacillum imperatorium sinistro pedi appositum est. Ex ære mediocri, in Cimelio San-Genovefano, & D. FOYCAVLT. Solemne fuit omnibus hujusce familie Fl. Julia Principibus nec se Fl. nec Jul. inscribere, usque ad liberos Constantini Principis: qui neque ipsi nomina illa semper apponunt: Quoniam scilicet Constantinorum præcipua domus Fl. Julia fuit, per se satis nota.

Nummi Fl. Val. Severi Aug.

IMP. C. SEVERVS P. F. AVG. capite laureato.)(VIRTVS AVGG. ET CAESS. NN. Imp. ex equo cum hasta & clypeo hostes proterit. Infra, TT tertium Treverorum numisma. Ex ære mediocri: in Cimelio San-Genovefano. Alius in Cimelio D. FOYCAVLT, habet AQS Aquensum secundum. Alius ST Secundum Treverorum, ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio: capite galeato, bacillum imperatorium Augustus dextra gerit; lævo brachio clypeum.)(FIDES MILITVM AVGG. ET CAESS. NN. Fides tenet duo signa militaria. Infra, AQS Aquensum secundum tributum. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOYCAVLT, & apud Abb. Mezza-barba.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Genius stat cum Cornucopia & patera. In medio SF Saculi felicitas. Infra, PTR. In Museo P. JOBERT, ex ære mediocri.

IMP. SEVERVS PIVS AVG. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Cetera ut proxime. Apud D. FOYCAVLT.

IMP. SEVERVS AVG. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Ut supra. In imo margine, PLC. Prima Lugdunensis civitates. Ex ære magno, in Museo San-Germanensi.

IMP. C. SEVERVS. P. F. AVG.)(CONCORDIA MILITVM. ut anno Diocletiani primo. In medio B. secundum tributum deferunt, vel secundam pensionem: Galli dicerent, le second payement; ALÈ Prima Lugdunensis Edicto. Apud Occonem, pag. 531. Cum nulli deinceps Fl. Val. Severi Aug. nummi occurrant; aut revocatum e provincia fuisse post an-

num magistratum, existimandum est; aut in eomunere hoc ipso anno immortuum.

Nummi Imp. Maxentii Aug.

MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(VOT. Q. Q. MVL. X. in corona laurea. Votis bis quinquennialibus, multa decennalia. Infra, R. P. Remorum primum tributum. Nummus æris minimi. in Museo nostro.

MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato, vultu senili.)(VOT. Q. Q. MVL. XX. in corona laurea. Votis bis quinquennialibus, multa vicennalia. Æris minimi nummus apud P. JOBERT, & D. BAVDELOT. Quo nummo edocemur, tam acceptum fuisse populo Maxentium, ut statim ei bina sive continua duo quinquennalia vota decerneret, sed & vicennalia.

IMP. C. M. A. VAL. MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(MONETA AVG. N. Tres monetæ stantes, cum bilance & Cornucopia. Nummus ex ære maximo, in Cimelio D. FOYCAVLT, & in Museo nostro: quo singulari nummo docemur, fuisse Maxentium, ex matre Aurelia primo M. Aurelium, & proinde Pium Felicem: ex focero deinde Augusto, Valerio Maximiano Herculio, Valerium: ex patre denique, homine privato, Maxentium.

ANNUS XXIV.

Nummi Diocletiani Aug.

D. N. DIOCLETIANO P. F. S. AVG. Domino nostro Diocletiano Pio Felicissimo Seni, Augusto. capite laureato, dextra ramum oleæ gerit.)(QUIES AVGG. Dea ramum oleæ tenet: retro, vexillum complicatum. Est in Museo San-Genovefano, & nostro, ex ære minimo. In alio, e Museo P. JOBERT, legitur QUIES AVGVSTORVM. Lævo nummi latere, N Negotiatores: infra, PLC Prima Lugdunensis civitatum. Quies Augustorum post Rempubl. bene ac feliciter gestam, per annos amplius xx. his nummis commendatur.

D. N. DIOCLETIANO FELICISSIMO SEN. AVG. capite laureato, dextra ramum lauri gerit.)(PROVIDENTIA DEORVM. QUIES AVGG. Diocletianus Providentiæ imperium remittit. In medio, SF Saculi felicitas. Infra, AQP Aquensum primum tributum. E museo nostro, ære mediocri. In alio, e Museo P. JOBERT, similiter SF. Infra, PTR. Alius ibidem ST. absque litteris SF. In alio ex ære mediocri, e Museo P. STEPH. CHAMILLART. Dea utraque, Providentia, & Quies stat. Hinc T inde F Temporum Felicitas. Infra, PLC Prima Lugdunensis civitates.

Nummi Maximiani Herculii Aug.

D. N. MAXIMIANO FELICISSIMO SEN. AVG.)(PROVIDENTIA DEORVM. QUIES AVGG. omnia ut in Diocletiani nummo, SF. Infra, PTR. Est in museo nostro, ex ære mediocri. Alius ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART, in imo margine, ST Secundum Treverorum numisma.

D. N. MAXIMIANO BAEATISSIMO SEN. AVG.)(PROVIDENTIA DEORVM. QUIES AVGG. omnia ut in superiore. Est ex ære mediocri, in Museo San-Genovefano. Beatissimo scriptum pro Beatissimo: quoniam tunc esset idem litteræ utriusque sonus, ut nunc est.

Nummi Imp. Gal. Maximiani Aug.

IMP. C. GAL. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. Mmm capi-

capite laureato.)(GENIO IMPERATORIS. Genius stat cum patera & Cornucopiæ. In media nummi area, Γ Anno tertio. Καὶσαρ ἰωνύτω, *Cæsar*

bene valeto. Infra: ALE. *Primæ Lugdunensis Ediçto.* Est in Museo P. JOBERT, æreus.

Eadem inscriptio.)(BONO GENIO PII IMPERATORIS. Genius ut supra. In medio nummo hinc inde litteræ, Γ ficenim Morellius edidit, pro $\mathbf{K X}$

$\mathbf{K X}$ quod est, Anno tertio, Καὶσαρὶ Χαίρειν, *Cæsari bene valere.* Infra, ALE. *Primæ Lugdunensis ediçto.* Est autem hæc forma spargendi in area nummi characteres, sane pervetus. Nam apud Vaillantium, in Notis ad Seguini numismata, pag. 394. exhibetur antiquus ex ære nummus, in quo ΠΗΣΚΟΥΠ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, capite diademato: parte altera Neronis vultus est sine epigraphe. Dextro latere littera κ: sinistro x. Subjecta denique Neronis capiti littera Δ formæ longæ minoris, hoc situ:

$\mathbf{K X}$ Ex quibus litteris, cum sint formæ disparis, nec eo situ positæ, quem habet in nummis litteræ annorum indices, non annum significant DCXXIV. ut ille putavit: si quidem hanc æram ævo Neronis nulli possunt nummi habere; sed Καὶσαρὶ Χαίρειν, *Cæsari bene valere.* Δ. Anno quarto ejusdem Cæsaris.

Eadem inscriptio.)(VIRTUS EXERCITVS. Miles paludatus & galeatus incedit cum hasta & spoliis. In media nummi area, \mathbf{O} oblatum secundo: infra, ANT. *Primæ Narbonensis tributum.* Ex ære mediocri, apud P. JOBERT. In alio simili e Cimelio D. FOVCAVLT, legitur \mathbf{O} & ANT. oblatum septimo *primæ Narbonensis tributum.*

Nummi Maximini Cæsaris.

GAL. VAL. MAXIMINVS NOB. CAES. capite laureato.)(GENIO CAESARIS. Mox $\mathbf{K P}$ Anno tertio Maximiani Aug. Nam in nummis Cæsarum, ut diximus, soli Augustorum anni consignabantur. Καὶσαρ ἰωνύτω, *Cæsar bene valeto.* Infra, ALE. *Primæ Lugdunensis Ediçto.* Ex ære mediocri, in Museo P. JOBERT. In alio apud D. FOVCAVLT, lævo nummi latere, Γ tertium: infra, MKV Mercatorum Karthaginensium vētligal.

Nummi Galeria Valeriæ Aug.

GAL. VALERIA AVG.)(VENERI VICTRICI. Venus in medio stans, orbem Romanum tenet. Hinc sidus Solis, Gal. Val. Maximiani Augusti symbolum: inde Γ tertium tributum: infra SM. TS. *Societatis Mercatorum Treverensis secundæ.* Est ex ære mediocri; in Cimelio D. FOVCAVLT. Ex ipso nomine apparet hanc filiam fuisse Gal. Val. Maximiani, Maximini sororem. Falsorum numinum cultui deditam, æque ac Constantinum maritum, nummi titulus admonet. In alio, e Cimelio San-Genovefano, simili plane utriusque paginæ inscriptione, litteræ tantum adduntur, $\mathbf{P K}$ infra, ALE. In alio rursus eodem situ, atque in nummo Maximini, $\mathbf{K P}$ & ALE. Est hic e Cimelio D. FOVCAVLT: apud Stradam, pag. 167. aureus. Alius denique apud D. BAUDELLOT, habet tantum in imo margine, SIS. *Siscia.* Est & similis in Cimelio P. CHAMILLART.

Valeriam hi nummi in Lunæ crescentis effigie re-

præsentant; quoniam a primis retro temporibus, ut Sol Augustorum, sic Augustarum Luna symbolum fuit. Est in eo genere singularis in primis nummus æreus, mediocris moduli, e Museo nostro: NERO CLAUD. CAESAR. IMP. ET OCTAVIA AVGVST. Caput Neronis, cum Sole in vertice: Octaviæ, cum Luna crescente pariter in summo vertice.

VENEREM VICTRICEM in nummis, Romani orbis, quem dextra gerit, præsidem Deam intellige: cujus instinctu numinis victoria aliqua adeptæ dicitur, & pax Reipublicæ parta, Romana magis moderatione, quam fortitudine: blanditiis magis & comitate, quam vi & armis. Audi Plinium, lib. xv. sect. xxxviii. de myrto: *Bellicis quoque se rebus inseriit: triumphansque de Sabinis Postumius Tubertus in Consulatu; (qui primus omnium ovans ingressus in Urbem est,) QVONIAM REM LEVITER SINE CRVORE GESSERAT, myrto VENERIS VICTRICIS coronatus incescit....* Hæc postea ovantium fuit corona. Itaque geminum Romani ut vincerent numen appellabant: & si quidem armis ac vi superiores discederent, MARTI VICTORI: si cum bona gratia, si pacifice ac sedate rem transigerent, VENERI VICTRICI victoriam adscribere, uti fecere Titus, Antoninus Severi filius, Gallienus, Carinus, Numerianus. Cave enim quidquam in nummis veterum Romanorum obscenum suspiceris: nedum in his quos hoc sæculo Constantiano Gallia nostra cudi jussit.

ANNUS XXV.

IMP. C. GAL. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO IMPERATORIS. In medio $\mathbf{K P}$ Anno quarto. Καὶσαρ ἰωνύτω, *Cæsar bene valeto.* infra, ALE. *primæ Lugdunensis Ediçto.* Ex ære minimo, in Museo San-Genovefano.

Nummi cusi post Maximiani Herculi obitum.

DIVO MAXIMIANO OPTIMO. capite velato & laureato.)(REQUIES OPT. MER. Sedet in sella curuli laureatus, læva tenens bacillum imperatorum. Infra, PTR. Est ex ære minimo in Cimelio D. Abb. FAVVEL.

DIVO MAXIMIANO SEN. FORT. IMP. Divo Maximiano seniori, fortissimo Imperatori. Caput velatum.)(REQUIES OPTIMORVM MERITO. Sedet ut supra, in sella curuli. Aëris minimi, in museo nostro.

DIVO MAXIMIANO SENIORI IMP. Capite velato & laureato.)(REQUIES OPTIMORVM MERIT. Ut supra. RS Remorum secundum numisma. Vidimus apud Abb. Mezzabarba.

Eadem inscriptio.)(AETERNÆ MÈMORIAE. Aquila. Ibidem. In alio e Cimelio D. FOVCAVLT, & P. Chamillart: MEMORIAE AETERNÆ. Leo in cælum suspicit. Infra, PT *primum Treverorum tributum.* Alius ibidem, RP *Remorum primum tributum.*

Nummi Aur. Val. Maximiani Aug. sive Herculi, post obitum, ipsius a Maxentio Aug. cusi.

IMP. MAXENTIVS DIVO MAXIMIANO SOCERO. capite Maximiani velato.)(AETERNA MEMORIA. Templum rotundum & clausum, cui Aquila superposita est. Infra, MOSTP. *Mercatorum omnium secundæ Treverensis primum tributum.* Ex ære mediocri, in Museo San-Genovefano.

DIVO MAXIMIANO SOCERO MAXENTIVS

TIVS AVG.)(AETERNA MEMORIA MOSTP. ut supra. Ibidem.

IMP. MAXENTIVS DIVO MAXIMIANO PATRI. capite Maximiani velato.)(AETERNAE MEMORIAE. Templum, ut supra. RS Remorum secundum tributum. In Cimelio D. FOVCAVLT, & nostro. Alius apud P. JOBERT, habet in imo margine, MOST Mercatores omnes secundæ Treverensis. Quem Maximianum patrem Maxentius appellat, ipse idem focer illius est, Aur. Val. Maximianus: Galli vocant, *beau-pere*. Ex privato nimirum Maxentio patre natus, quamvis materno genere Cæsar esset; in nummis altero quam adoptivo patre se jactare non potuit; nec filium Augustorum, ut Constantinus & Maximinus, se prædicare. Itaque se filium Augusti unius, quo licuit modo indicavit; patrem eum appellans, qui focer fuit.

Diocletianus post obitum non est similiter relatus inter divos; perspicuo argumento odii publici.

Nummi Imp. Constantini Aug.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato: vultu annorum circiter LX. vel eo amplius.)(SPES REIPVBL. Ex equo hostem proterit. Retro, fides Solis, Augusti symbolum infra, PLN. *Primæ Lugdunensis Negotiatores*. In Museo nostro.

Eadem epigraphe.)(CONSERV. VRB. SVAE. nempe Treverensis. Templum sex columnis fultum, in quo sedet Juppiter. Infra, TT *tertium Treverorum tributum*. Ex ære mediocri, in Cimelio D. BAVDELOT.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG.)(CONSERV. VRB. SVAE. nimirum Aquensis, quam Aquisgranum posterior ætas appellavit. Nam infra legitur, AQ T. *Aquensium primum tributum*. Est ex ære mediocri in Cimelio D. de Ballonffaux, Luxemburgi.

Nummi Imp. Maxentii, hoc anno Consulis.

IMP. C. MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(FEL. PROCES. CONSVL. AVG. N. *Felix processus Consulatus Augusti nostri*. Quadrigis elephantorum vehitur, supervolitante Victoria. Infra, REQ *Remorum quartum tributum*. Est nummus ille perrarus, ex ære minimo, in gaza Regia. Feliciter processisse Maxentio Consulatum significat, parta victoria. Ita Latine dicimus; Id feliciter processit ex sententia. Neque vero *processus* hic est, pompa Consulatum ineuntis; quam nemo, opinor, felicem pompam Latine appellavit: & successum certe insignem, qui tempore Consulatus obtigerit, notatus in nummo triumphus docet.

IMP. C. MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato, scipionem Consularem gerit, in cujus apice Aquila symbolum imperii est.)(CONSERV. VRB. SVAE. Templum, in quo Juppiter sedet. Infra, AQ T *Aquensium tertium tributum*. In alio, REP *Remorum primum*. In tertio denique, CONSERVATORES VRB. SVAE. Infra, RT *Remorum tertium*. Communis hæc eademque nummorum inscriptio in Constantino & Maxentio, docet conjunctis amborum viribus copiisque, Germanos a finibus Treverorum, fuisse propulsatos. Eam ob rem singulæ Treverensis utriusque provinciæ civitates CONSERVATORES VRB. SVAE, nempe Treverorum, ambos Augustos vocant.

IMP. C. MAXENTIVS P. F. AVG. CONS. capite radiato: toga Augusta induitur; scipionem, ut proxime, Consularem gerit.)(CONSERV. VRB. SVAE. Templum, ut supra. Infra, AQP *Aquensium primum tributum*, ex ære mediocri, in Museo P. Chamillart. AQS *Aquensium secundum tributum*, Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

In museo nostro idem nummus est, sed capite laureato: infra, TR. *Treveri*.

MAXENTIVS PRINC. INVICT. *Maxentius Princeps Inviçtus*, capite laureato: ex ære mediocri nummus singularis in Museo Domus Professæ Societatis JESV Parisiis.)(CONSERVATOR AFRICAE SVAE. Typus Africæ stantis. In imo nummi margine, Q. *quartum tributum*. In medio hinc H, inde ER. *Heraclea* est, oppidum provinciæ Narbonensis in ostio Rhodani, de quo diximus in Notis ad Plinium, libro III. pag. 310. Ibi Mercatores Heracleenses, in nummo Fl. Cl. Juliani dicuntur SMHER *Societas Mercatorum Heracleensium*. Iidem Mercatores Karthaginienses, quoniam inde facilis esset trajectus Karthaginem, ubi colonia Karthago fuit, sola tunc ex tota Africa Romani juris. Qui nummis antiquis libros anteponunt, Heracleam illi quærant in Africa.

IMP. MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(CONSERVATOR AFRICAE SVAE. Africa stat, cum signo militari, & dente elephantino: hinc SE inde F. *Sæculi felicitas*: vel ut in alio ejusdem Maxentii nummo, *Sæculo felici*. Est ex ære mediocri, in museo nostro.

Eadem inscriptio:)(CONSERVATORES KART. SVAE. Templum Veneris Karthaginiensis. Infra, PKB *Provincia Karthaginiensis secundum tributum*; vel *Pensio Vicesimæ secundæ*. Est e museo nostro argenteus, ære mixto.

IMP. C. MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(ADLOCVTIO MAXENTII. Ipse stans paludatus, adstante retro Præfecto Prætorio, milites adloquitur e suggestu. Infra, REP. *Remorum primum tributum*. Nummum hunc præclarum ex ære mediocri nobis ostendit perhumaniter Nobilis Saxo D. Samuel Henricus Smid, Quelimburchensis.

IMP. C. MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(FIDES MILITVM. Fides stans tenet duo signa militaria. Infra, MOSTQ *Mercatorum omnium secundæ Treverensis quartum tributum*. Ex ære mediocri, in museo nostro.

Eadem epigraphe.)(VICTORIA AETERNA AVG. N. Victoria gradiens cum palma & corona. Infra, MOSTP *Mercatorum omnium secundæ Treverensis primum tributum*. Est in Museo P. STEPH. CHAMILLART, & in nostro. Omnes Maxentii Imp. nummi vel in Treverensi provincia conflati sunt; quoniam hanc ille provinciam obtinuit: vel ab iis qui Karthagine negotiarentur; quoniam ejusdem classe defenderentur a piratis.

Eadem epigraphe.)(VICTORIA AVG. N. Victoria, ut proxime. Infra, REP. *Remorum primum numisma*. Est ex ære mediocri apud P. CHAMILLART.

Nummi Maximini Cæsaris, & Valeria sororis.

GAL. VAL. MAXIMINVS NOB. CAES. capite laureato.)(GENIO CAESARIS. ut anno XXIII. In media nummi area, Δ Anno quarto Maximiani Aug. *Καὶ ὁ πῶν ὄντων, Cæsar bene valeto*. Infra ALE *primæ Lugdunensis Edictio*. Ex ære mediocri, apud P. JOBERT. Alius, Δ. *quartum*; infra, MKV *Mercatorum Karthaginiensium vectigal*: apud D. FOVCAVLT.

GAL. VAL. MAXIMINVS NOB. C. capite radiato.)(In corona laurea, VOT. X. T. *Votis decennialibus Cæsaris, tertio repetitis*. Ex ære minimo, in Museo San-Genovefano.

Eadem inscriptio.)(CONCORDIA MILITVM. ut anno primo Diocletiani. In medio B *secundum tributum* deferunt: infra, ALE *primæ Lugdunensis*.

nenfis Edicto. Ex ære minimo, in Museo P. JOBERT.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Lævo nummi latere, N *Negotiatores*; infra, PLC *primæ Lugdunensis civitatum.* Ex ære mediocri, in museo nostro.

Eadem inscriptio:)(VIRTUTI EXERCITVS. Mars cum spoliis & clypeo. Dextro latere, Γ *tertium*; infra, MKV *Mercatorum Karthaginienfium vestigal.* Ex ære mediocri, in Museo San-Geno-vefano.

GAL. VALERIA AVG. veste gemmis contexta.)(VENERI VICTRICI. ut supra. Latere lævo, Δ. *quartum tributum.* Infra, SIS. *Siscienfium.* In Cimelio Domus Professæ nostræ. In alio apud D. de Ballonffeaux, Luxemburgi, latere lævo est Γ. Infra, ANT. *Tertium Primæ Narbonensis tributum.*

Nummi Maximiani junioris Aug.

Ut Constantini pluris distinguendi sunt, sic & Maximiani tres. Nam præter Herculium, & Galerium, tertius est Maximianus junior Augustus, filius Gal. Val. Maximiani: cujus honori dicatus hic nummus est, perrarus sane ac plane singularis, eximique nitoris, ex ære mediocri, in Museo P. JOBERT: cui nummo similem alterum apud P. ALBARET vidimus, ex eadem nostra Societate virum in hoc etiam genere pereruditum:

IMP. MAXIMIANVS IVN. AVG. capite laureato; vultu, qui annos referat quinque ac viginti, aut paulo plures.)(SECVRIT. PE. P. R. ET DD. NN. *Securitas perpetua Populi Rom. & Dominorum nostrorum.* Dea Securitas columnæ innititur brachio lævo, dextra capiti imposita. Infra, PLC *Primæ Lugdunensis civitates.* Est & huic simillimus in Cimelio P. CHAMILLART. Maximianus junior & Augustus appellari non potuit, nisi quò tempore cognominis alter ætate provectior pariter Augustus foret. Non potest autem Maximianus junior Aug. is esse, quem Armentarium appellarunt; siquidem Cæsar is non fuit ante annum fere quinquagesimum, & erat idem adhuc septuagesimo fere Cæsar: hic vero Augustus inscribitur, ætate (ut ex vultu perspicuum est) vix annum quintum ac vicesimum superante. Ergo qui Maximianus senior fuit, cum iste junior diceretur, oportet fuisse Gal. Val. Maximianum Aug. eundemque hujusce Maximiani junioris Aug. patrem; quamvis altum de juniore sit apud historicos silentium. Maximianum præterea juniorem necesse est fuisse Gal. Maximini fratrem natu minorem, quandoquidem Maximinus anno adhuc ætatis quadragesimo & eo amplius, Cæsar fuit: Maximianus junior, jam a quinto sextove supra vicesimum Augustus est salutatus, ut cernimus.

Alter ejusdem Maximiani nummus occurrit apud Oconem, pag. 527. IMP. MAXIMIANVS IVN. AVG.)(GENIO POPVLI ROMANI. Est & in Cimelio D. FOUCAULT, capite radiato: cum subjectis litteris, PLC. Ad unicam autem expeditionem militarem videtur Augusti titulo cohonestatus a patre, annuente Senatu: quæ causa est quamobrem perrari sint nummi eo nomine. In priore autem dignum animadversione est, quod primo loco *Securitas populi Romani*; secundo tantum loco *Dominorum nostrorum*, Augustorum utique, *securitas* commendatur. Argumento nimirum, liberum admodum his temporibus fuisse Senatum PQR. Nec vero Senatus aut Roma *Dominos nostros*, sed Lugdunum appellat.

IMP. MAXIMIANVS IVN. P. F. AVG. capite laureato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stat ipse, tenens aliud alia manu signum militare. Infra, PLC. *Primæ Lugdunensis civitates.* Est ex ære mediocri in Cimelio D. FOUCAULT.

MAXIMIANVS IVN. AVG. capite laureato.)(CONCORDIA FELIX DD. NN. *Concordia felix Dominorum nostrorum duorum*, Maximiani patris, & Maximiani junioris. Augusti duo dextræ jungunt. Infra, PLC. *Primæ Lugdunensis civitates.* Est ex ære mediocri, apud D. ALBARET.

ANNUS XXVI.

GAL. VAL. MAXIMINVS NOB. CAES. capite laureato.)(VIRTVS EXERCITVS. Mars gradivus cum hasta & spoliis. In medio, KX *Anno quinto Gal. Maximiani Aug. Καίσαρ χαίρειν, Cæsar bene valeto.* Infra, ALE. *Primæ Lugdunensis Edicto.* Est ex ære mediocri, in Museo Domus Professæ nostræ.

ANNUS XXVII.

GAL. VAL. MAXIMINVS NOB. CAES. capite laureato.)(GENIO CAESARIS. Genius stat, cum patera & Cornucopiæ. In media nummi area, K P *Anno sexto Maximiani Aug. Καίσαρ χαίρειν, Cæsar bene valeto.* Infra, ALE. *Primæ Lugdunensis Edicto.* Ex ære mediocri, apud P. JOBERT.

Hoc anno post annos quinque gesti principatus magistratu cedit Gal. Val. Maximianus Aug. Maximinus & Licinius creantur Augusti: & ille quidem in locum Maximiani patris, iste in Severi locum, ut videtur.

Nummi Gal. Maximiani post ipsius obitum a Maximino F. cusi.

DIVO MAXIMIANO MAXIMINVS AVG. FIL. *Maximinus Augustus, filius.* Caput laureatum Gal. Maximiani.)(AETERNÆ MEMORIAE GAL. MAXIMIANI. *Galerii Maximiani.* Ara cum aquila, Romani Imperatoris Symbolo. Infra, ALE. *Primæ Lugdunensis Edicto.* Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT. Filium se Maximiani prædicat Maximinus, quem filium sororis ejus historici mentiuntur: cum ratio ipsa nominum Romanorum cogat fateri, genitum esse oportere ex Maximiano Maximinum; nec posse hunc esse ex sorore Maximiani.

DIVO GAL. MAXIMIANO AVG. capite velato.)(FORTI FORTVNAE. Dea stans, sinistrâ Cornucopiæ, dextra temonem tenet. Infra, litteræ sunt usu detritæ: latere sinistro, B. *Fabricæ secunda.* Est ex ære minimo nummus perpulcher, apud P. DE VITRY, Societatis JESV. Quo ex numismate, ob vocem AVG. discimus, immortuum esse Galerium Maximianum in ipsomet principatu. Apud Oconem, pag. 527. est idem nummus, sed deest AVG. titulus. Et infra habet SIS Nummus *Siscienfium.*

Nummi Constantini & Maximini Augg.

IMP. C. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato, eodem plane vultu, atque in nummis inscriptis, FIL. AVGG. de quibus mox dicemus.)(IOVI CONSERVATORI AVGG. NN. *Jovi Conservatori Augustorum duorum nostrorum*, Constantini nimirum, & Maximini, qui ambo cultui Jovis addicti. Stat Juppiter, læva hastam puram tenens, dextra Victoriâ, quæ coronam Jovi imponit. Ad pedes Jovis, aquila Romana, quæ & Jovem suspicit, & coronam rostro tenet. Infra, T S. H. *Treverenfis secunda tributum octavum.* Nummus est eximius ex ære mediocri, in Museo P. JOBERT.

CONSTANTINVS FIL. AVGG. capite laureato, fenili vultu.)(CONSUL. DD. NN. *Consulatu Dominorum duorum nostrorum.* Constantini scilicet & Maximini, ut mox patebit: quo primum anno fuerit ambo ex omnibus Augustis soli filii Augustorum duorum. Stat in hac nummi area Constantinus togatus, dextra orbem Romanum tenens, lava scipionem imperatorium. Latere nummi laevo, Z. *septimum tributum; la septième contribution.* Infra, SMTS *Societas Mercatorum Treverensis secunda.* Nummus est aureus sane præclarus, cujus visendi copiam Patri JOBERT, deinde & nobis fecit D. Vaillant. Consules ambo igitur in Occidente, Constantinus & Maximinus, in attributa sibi quisque imperii parte. Supra, anno xxv. similiter reperias in nummo Maxentii CONSUL. pro significando Consulatu.

CONSTANTINVS FIL. AVGG. capite laureato: vultu fenili; eodem plane, atque in nummis reliquis, quos huic Constantino tribuimus. Neque illa sane natalium gloriatio in senem apte convenit; nisi qui nuper ad imperium sit vocatus: qualis hic unus e Constantinis fuit.)(GENIO AVGVSTI. Genius stat cum patera & Cornucopia. Latere dextro, Luna crescens: laevo, B *secundum tributum: infra, S I S. Siscienfium.* Est nummus ex ære, argento mixto, primæ molis, in Cimelio D. FOVCAVLT. *Filius Augustorum duorum* dicitur Constantinus, quia filius Constantii Aug. & idem gener Gal. Val. Maximiani Aug. Quemadmodum, opinor, qui apud Matthæum Joseph filius Jacob dicitur, idem est apud Lucam filius Heli, sive gener; quem Galli appellant, *gendre, beau-fils.* ita Davidem generum suum compellat Saul, 1. Reg. xxiv. 17. *Numquid vox hæc tua est, FILI MI David?* ubi filius pro genero est. Sexagenarium Constantinum nummi tres isti exhibent.

MAXIMINVS FIL. AVGG. capite laureato.)(GENIO AVGVSTI. Genius stat cum patera & Cornucopia. Latere dextro, Luna crescens: laevo, T *tertium tributum: infra, S I S. Siscienfium.* Ex ære simili, in Museo San-Genovesano. Consensum Maximini atque concordiam cum Constantino, suadet similitudo indidrecta nummorum ac titulorum, idemque fabricæ locus. *Filius Augustorum* dicitur Maximinus, quia Gal. Val. Maximiani Aug. filius, idemque gener Constantii Aug. fuit; quem proinde socerum habuit, *beau-pere.* Ipse autem non modo filius Augustorum, sed jam tum Augustus fuit, cum hic nummus cuderetur, ut pagina nummi postica admonet. Hos vero titulos apponi nummis suis Constantinus & Maximinus curasse videntur, ad deprimendos natales duorum aliorum Augustorum, Maxentii Liciniique, qui nihil possent hujusmodi in suis nummis inscribere: eo quod uterque gener tantum esset Augusti unius: iste Diocletiani, ille Maximiani Herculi: sed natus uterque ex patre, qui esset homo privatus.

Maxentii Aug. Nummi.

MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. De hoc nummo scriptum ad nobilissimum Virum D. de BALLONFFEAUX, Epthernacensem tunc Judicem prope Luxemburgum: nunc Regis Consiliarium Luxemburgi.

Nummi Maximiani junioris Augusti.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato: vultu annorum vix xxvii. Ipse est, quem anno xxv. vidimus appellatum esse Maximianum juniorem Augustum, ad huc nimirum superstiti patre cognomine Gal. Val. Maximiano Aug. nunc vero patre defuncto Maximianus Aug. simpliciter nuncupatur. Nihil enim similis dici potest, quam sunt inter se similes nummi isti duo. Est iste ex ære me-

diocri apud P. ALBARET, e Societate JESV, nummus plane singularis. In averfa parte, GENIO POP. ROM. In medio, N. *Negotiatores; Infra, PLC Primæ Lugdunensis Civitatum.* Est & apud P. DV TRONCHOT.

IMP. C. VAL. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato: vultu vix annorum xxvii.)(GENIO POPVLI ROM. Genius stans. Hinc S. inde N. *Securitas Negotiatorum.* Infra, P T R. *Primæ Treverensis.* Est ex ære mediocri, apud D. de BALLONFFEAUX, Luxemburgi.

IMP. MAXIMIANVS P. F. AVG. capite laureato, facie imberbi.)(GENIO POPVLI ROM. Cetera sunt prioris similia: & est iste ibidem.

IMP. MAXIMIANVS AVG.)(IMP. MAXIMINVS AVG. Nummus est apud Mediobarbum; pag. 444. sed ex schedis Fæschianis, hoc est, valde incertis.

Nummus Constantii & Fl. Val. Constantini Cæsarium, filiorum Fl. Val. Constantii primum Cæsaris, deinde & Augusti.

CONSTANTIVS NOBIL. C. capite laureato; vultu annorum xxx.)(FL. VAL. CONSTANTINVS NOB. C. capite laureato, vultu annorum xxv. Est nummus singularis, ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART. Duo sunt hi fratres, filii Fl. Val. Constantii, primum Cæsaris, deinde & Augusti: quorum mater natu Constantius est; minor, Constantinus. Constantius absque nominibus Fl. Val. appellatur; quoniam solus esset Cæsarium Constantii nomine: itaque absque illis nominibus satis agnoscebatur ex solo Constantii nomine. Frater natu minor adsciscit familiæ seu gentis suæ nomina; quoniam cum esset alter simul Constantinus Imp. e familia Julia, decuit hunc Cæsarem nominibus familiæ suæ ab eo discriminari.

FL. VAL. CONSTANTINVS NOB. C. capite laureato.)(In corona laurea, VOTIS X. Est ex ære minimo, ibidem.

Nummi Fl. Val. Constantini Cæsaris.

FL. VAL. CONSTANTINVS NOB. C. capite laureato, vultu annorum fere xxv.)(MARTI PATRI PROPVGNATORI. Mars gradivus. In medio SA *Spes Augusta.* Infra, PTR *Primæ Treverensis.* Est ex ære magno & mediocri, in museo nostro. In alio, MARTI PATRI PROPVG. Alius in Museo Domus Professæ, PLC *Primæ Lugdunensis civitates; vel Prima Lugdunensium civitas.*

Eadem inscriptio:)(GENIO POPVLI ROMANI. PTR & PLC. Uterque ex ære minimo, apud D. FOVCAVLT. Apud P. du Tronchot, PLN *Primæ Lugdunensis Negotiatores, ex ære mediocri.*

Eadem inscriptio.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Tenet signa militaria. Hinc S inde A. *Spes Augusta.* Infra, PTR. *Primæ Treverensis.* Est ex ære mediocri, apud D. de Ballonffeaux.

Eadem superscriptio.)(PLVR. NATAL. FEL. in corona laurea. Hoc est, anno isto, non unius Augusti Pii Felicis, sed plures natales felices, vel felicium celebrantur; nempe Licinii & Maximini Augg. Nam uterque P. F. Cum utriusque autem Augusti natali, Cæsaris ipsius natalis in eundem annum incurrit. Est apud Du-Cangium, in familiis Byzant. Tab. 3. & apud D. DE BALLONFFEAUX, Luxemburgi: ex ære minimo.

ANNUS XXVIII.

Votis quinquennialibus solutis, decennalia Maxentius suscipit.

IMP. C. MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato
Mmm 3

reato.)(HERCVLI COMITI AVG. N. Hercules cum clava & spoliis. Est ex ære minimo, in Museo San-Genovesano. Aureus in Thesauo Regio.

Eadem inscriptio.)(VICTORIA AETERNA AVG. N. Victoria pede altero insistit cymba seu navigiolo; tenetque clypeum, in quo vot. x. Retro, captivus sedet. Infra, A Q. *Aquenses*. Victoria anni xxv. adhuc anno isto prædicatur; eo quod in causa fuit, cur decennalia Maxentio sint decreta. Navigiolum seu cymba, situm urbis Treverensis ad Mosellam indicat: quam urbem victoria de Germanis relata Maxentius conservasse in nummis suis dicitur. Est iste in museo nostro, ære minimo. Alius, in Cimelio D. FOVCAVLT, habet MOSTT. *Mercatorum omnium secundæ Treverensis tertium tributum*. Alius ibidem, TS *Treverensis secunda*.

MAXENTIVS P. F. AVG. caput tectum pelle leonina, ad virtutem Augusti significandam.)(vot. x. FEL. Γ. in corona laurea. *Votis decennialibus felicitibus vel Felicis*, nempe Maxentii P. F. tertium tributum. Est ex ære minimo, in Museo P. JOBERT.

Eadem inscriptio, & idem oris habitus.)(vot. x. FEL. RT. *Votis decennialibus felicitibus; Remorum tertium tributum*. Est e museo nostro, ære minimo. Decennalia vota felicia, vota sunt pro Imperatore, P. F. AVG.

Eadem inscriptio.)(HERCVLI COMITI AVGG. ET CAES. N. Hercules cum clava. Infra, PR *Primum Remorum tributum*. Aureus in Thesauo Regio. Concordiam Maxentii cum altero saltem Augusto & Cæsare, hic nummus significat.

ANNUS XXIX.

Nummi Maximini Aug.

IMP. MAXIMINVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Genius stans cum patera & Cornucopia. Hinc T inde F *Temporum felicitas*. Infra, PTR. *Prima Treverensis*. Ex ære minimo, in Museo P. JOBERT, & nostro.

IMP. C. GAL. VAL. MAXIMINVS P. F. AVG. capite laureato.)(BONO GENIO IMPERATORIS. Genius, ut supra. Latere lævo B *Secundum*: infra, ANT. *primæ Narbonensis tributum*. Ex ære mediocri, in Cimelio Domus Professæ.

Eadem superscriptio.)(BONO GENIO PII IMPERATORIS. In media area, ^B Anno secundo. ^{K X} *Kaisar Xaisar, Cæsar bene valet*. Infra, ALE *primæ Lugdunensis Edictio*. Est ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT.

IMP. MAXIMINVS P. F. AVG. capite laureato.)(SOLI INVICTO COMITI. Sol stat, radiato capite, dextra elata; læva gestat orbem. A Solis numine pervigilem assiduamque provinciæ administrandæ curam, indefessamque in publicis negotiis operam Augusto suggeri, hæc superscriptio significat. Infra, MOSTT *Mercatorum omnium secundæ Treverensis tertium tributum*. Est æris minimi, in museo nostro.

IMP. C. GAL. VAL. MAXIMINVS P. F. AVG. capite laureato.)(SOLE INVICTO. Sol stat, dextra elata, sinistra tenet caput Serapidis. In medio S. Infra, ANT. *Secundum primæ Narbonensis tributum*. Vidimus ex ære mediocri, apud Abb. Mezza-barba.

Nummi Imp. Licinii.

IMP. C. VAL. LIC. LICINIVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO IMPERATORIS: ut in Maximini nummo. Infra, MTA *Mercatorum Treverensium primum tributum*. Ex ære mediocri, in museo nostro. Apud Occonem pag. 545. præterea,

HTT. HTΔ HTε. pro MTT MTA MTε. *Mercatorum Treverensium tertium, quartum, quintum*.

Eadem inscriptio.)(IOVI CONSERVATORI AVGG. *Jovi Conservatori Augustorum*, Licinii atque Maximini: quoniam uterque Jovius fuit, a Diocletiano Jovio, ut diximus. Jupiter stans, læva hastam tenet, dextra orbem, cui Victoria imposita coronam lauream Licinio imponit. In medio ^{K X} ut in ^B

Maximini nummo, tametsi alio litterarum situ, tamen eodem significato: infra, ALE. Quæ si litteræ Alexandriam designarent, ecquod Alexandria demum jus aut imperium Licinio fuit? Est hic nummus ex ære minimo, in Cimelio D. Abb. FAVVEL.

Ejusdem:)(GENIO POP. ROM. In medio, TF *Temporum felicitas*, ut in nummo Maximini. Infra, BTR *secundum Treverorum tributum*. Ex ære minimo, apud P. JOBERT. In alio, e Museo San-Germanensi, PTR.

ANNUS XXX.

Nummi Imp. Constantini.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato: vultu annorum LX. eodem atque in superioribus Constantini nummis.)(SOLI INVICTO COMITI. ut in nummo Maximini. Adhuc iste sexagenarius Constantinus, Solis numen colit. Infra, SAR ut videtur. *Secundum Arelatensum tributum*. Est ex auro quidem, sed inferioris notæ, in Cimelio D. Abb. FAVVEL.

Eadem inscriptio:)(SOLI INVICTO COMITI. ut supra. In medio CS *Claritas sæculi*. Infra, SARL. *Secundum Arelatensum tributum*. In museo nostro.

Eadem inscriptio, idemque vultus.)(SOLI INVICTO COMITI. ut supra. In medio, TF. *Temporum felicitas*. Infra, SARL. ut proxime. In Museo nostro.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. vultu eodem:)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. Aquila legionaria, inter duo signa militaria. Infra, RS *Remorum secundum tributum*. In museo nostro, & apud P. CHAMILLART. Alius RT *tertium*: apud D. FOVCAVLT. Alius rursus in Museo San-Genovesano, RQ *quartum*. Alius apud P. Chamillart, MOSTT *Mercatorum omnium secundæ Treverensis tertium tributum*. Alius ibidem, MOSTS *sextum*.

Nummi Maximini Imp.

IMP. MAXIMINVS P. F. AVG. capite laureato.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. Aquila legionaria inter duo signa militaria. Infra, MOSTT. *Mercatorum omnium secundæ Treverensis tertium tributum*. Est ex ære minimo, in museo nostro, & Domus Professæ nostræ in hac Urbe.

Nummi Licinii Imp.

IMP. LICINIVS P. F. AVG. capite laureato.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. Aquila legionaria inter duo signa militaria. Infra, SMOSTQ *Societatis Mercatorum omnium secundæ Treverensis quartum tributum*. Est ex ære minimo in Museo nostro. Similitudo fabricæ, tituli, & argumenti, in nummis Constantini, Maximini, & Licinii, unanimem eorumdem inter se & cum Senatu PQR. consensum concordiamque declarat.

ANNUS

ANNUS XXXI.

IMP. C. MAXENTIVS P. F. AVG. capite laureato.)(AETERNITAS AVG. N. Castor & Pollux pila tenent, equos freno retinent: ad pedes, lupa cum gemellis. Infra, MOSTR. *Mercatores omnes secundæ Treverensis.* Ex ære mediocri, in Museo D. BAVDELOT. In alio apud D. FOVCAULT, legitur MOSTB *Mercatorum omnium secundæ Treverensis secundum* tributum. Inscriptio nummi cum lupa & gemellis significat, ex Romulo ducere originem Augustos Pios Felices, qualis Maxentius est. Cum Castore & Polluce, immortale æternumque genus Augustorum esse, ex quibus est Maxentius.

IMP. MAXENTIVS DIVO ROMULO NV. FILIO. Caput Romuli adolescentis nudum.)(AETERNAE MEMORIAE. Templum, cui aquila superposita. Infra, REP *Remorum primum* tributum. Est ex ære mediocri, in Museo San-Genovefano, & D. BAVDELOT. *Nostræ Urbis Filium*, (ne quis ibi quidquam astutius cogitet) Romulum Maxentius appellat, nempe Remensis; quæ in urbe, provinciæ suæ, Treverensis secundæ, primaria, lucem primum aspexisse filium suum, vel Maxentius prædicat, vel ipsi Remenses. Gallicismus hic hodieque perseverat, cum dicimus, *Enfant de Paris, de Troyes, d'Orleans, &c.*

DIVO ROMULO NVBIS CONS. capite Romuli nudo.)(AETERNAE MEMORIAE. Templum cui aquila superposita. Infra, RP *Remorum primum* tributum. Est ex ære mediocri, in Museo San-Genovefano. In alio apud D. FOVCAULT, RS *secundum*: In alio, demum e museo nostro, REQ *Remorum quartum*. In altero ibidem, MOST. *Mercatores omnes secundæ Treverensis.* Jam NVBIS CONS. interpretari lubet, *Nostræ Urbis bis Consuli*, potius quam *Nostræ Urbis Consuli tantum*. Quamquam in nummis numquam me legere memini BIS: sed in inscriptionibus dumtaxat vox ea occurrit apud Gruterum, ut alias indicavimus, BIS DVVMVIR. Suspectis autem uti testibus nobis quidem religio est. Tametsi videri potest aliud esse BIS COS. aliud COS. ITER. Nam qui bis Consul dicitur, jam bis eo magistratu perfunctus intelligitur: qui vero COS. ITER. is est, qui nunc secundum eo honore ac loco potitur. NV autem, vel VN tantum poni, pro *Urbis nostræ*, alii nummi hoc ipso ævo docent: & in nummis Maxentii, qui Romuli pater, CONS. pro Consule, bis occurrit. Occo denique refert, in quibusdam hujusce Romuli nummis, legi NV. COS. quod est haud dubie, *Nostræ Urbis Consuli*.

Certe raptus e vivis adolescens, necdum per ætatem, ut mos erat istorum temporum, inter Cæsares cooptatus, non potuit alium gerere magistratum, præter Consulatum Urbis suæ: non Consulatum *ναρ* *ῥεπουβλικήν*, sive Reipublicæ Consulatum: qui solus in nummis Augustorum exprimitur. Usque ad Eraclii Aug. tempora saltem perseverasse Reipublicæ Consulatum, nummus egregius docet, e Cimelio D. FOVCAULT: dm. N. ERACLIO CONSVL. II. *Domino nostro Eraclio Consuli iterum.* Talis Maxentii Aug. Consulatus fuit, qui CONS. & CONS. II. præcise dicitur: cujus & FEL. PROCES. CONSVL. AVG. N. in altero nummo prædicatur.

Consul autem Urbis est, quem plurimæ civitates in Gallia Scabinum vocant. Quo spectasse fortassis Ausonium aliquis existimet, de Urbibus:

Diligo Burdigalam, Romam colo: civis in illa,

Consul in ambabus.

At ne Cæsar quidem, inquam, Romulus fuit: quoniam illis temporibus Cæsares nulli appellabantur ante annum ætatis fere quinquagesimum, ut nummi testantur Gal. Maximiani, Constantii utriusque, Se-

veri, Constantini gemini, Maxentii, Maximini: tametsi postea immutata hæc ratio est. Itaque fuit Romulus Consul Urbis, non Orbis: Necurbis Romæ, sed Remensis: ubi etiamnum summus inter cives magistratus est annuus. Non fuit certe aliquando Urbs Roma, Urbs Augustorum aut Cæsarum sed Senatus Populique Romani, hoc est, sui plane juris. Quamobrem neque in nummis VN. *Urbis nostra*, vel VRB. AVGG. occurrit, ante hoc Diocletianum Constantinumque ævum, quo iussi sunt Augusti sedem in provinciis, hoc est, in Galliis fingere: Arelate, Narbone, Nemausi, Lugduni, Remis, Treveris. Tunc *Nostram Urbem* dicere Augustis licuit; quo fere modo Reges nostri ponunt in suis edictis, *Nôtre bonne Ville de Paris.*

ANNUS XXXII.

MAXIMINVS P. F. AVG. capite laureato.)(VICTORIA CONSTANTINI AVG. Victoria dextra coronam, læva palmam gerit. Infra, PR *Primum Remorum* tributum. Est aureus, idemque singularis in Thesauro Brandeburgico nummus, tomo 2. pag. 172. quo concordia Maximini & Constantini Augustorum rursus adseritur.

ANNUS XXXIII.

IMP. MAXENTIVS P. F. AVG. CONS. II. caput laureatum: vultu annorum fere LX. Dextra gerit scipionem Consularem, cujus in apice aquila est, Romani imperii symbolum.)(CONSERV. VRB. SVAE. Templum, in quo Juppiter stat cum hasta. AQI *Aquensium tertium* tributum. Ex ære mediocri, in Museo San-Genovefano, & apud Baronium, anno 309. num. 2.

MAXENTIVS P. F. AVG. caput galeatum cum hasta & clypeo.)(VICTORIA AETERNA AVG. N. Victoria Romana sedens tenet scutum, in quo VOT. XX. FEL. *Vota vicennalia felicia.* Ergo hunc saltem annum imperii undecimum vidit: quo anno suscipi vota vicennalia mos fuit. Infra, MOSTP *Mercatorum omnium secundæ Treverensis primum* tributum. Est ex ære mediocri, in Museo P. JOBERT, & nostro.

MAXENTIVS P. F. AVG. caput tectum pelle leonina.)(SÆCVLO FELICI AVG. N. Duæ Victoriæ clypeum tenent, in quo VOT. XX. Infra, RP *Remorum primum* tributum. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAULT.

Maxentio decreta Vicennalia ad pompam & honorem dumtaxat, nempe ut satisfecisse Senatui Populoque Romano videretur; sed eundem nihilominus eo ipso anno post vota suscepta, fuisse in Urbem e provincia revocatum, ex eo conjicimus, quod in nummis minime legitur, VOT. XX. MVL. XXX. Vide quæ de isto more dicturi sumus, anno LXVIII.

ANNUS XXXIV.

Nummi Licinii Aug.

IMP. C. VAL. LIC. LICINIVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO IMPERATORIS. Genius cum cornucopiæ & patera. Latere dextro sidus solis; Luna, sinistro. Infra, NTE. *Narbonensium tributum quintum.* Est ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART.

Nummi Maximini Aug.

IMP. C. GAL. VAL. MAXIMINVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO IMPERATORIS. Hinc sidus Solis: inde Z *septimum* tributum. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

Hoc

Hoc anno labente post annos septem gesti principatus Maximinus Aug. eo cedit. Domitius Domitianus ei ad aliquod tempus subrogatus videtur. Fl. Val. Constantinus, qui Cæsar hæctenus fuit, Augustus & Imp. perpetuus appellatur.

IMP. C. FL. VAL. CONSTANTINVS P. F.
AVG. capite laureato : vultu annorum xxxii. aut paulo amplius. .)(. GENIO AVGVSTI. Infra, S....
litteræ sunt usu detritæ. E musæo nostro, æris mini-
mi.

Eadem inscriptio.)(SOLI INVICTO. Sol stans.
Latere dextro A. sinistro fidus Solis.

A N N U S X X X V.

IMP. ALEXANDER P. F. AVG. capite cincto
gemmis.)(INVICTA ROMA FELIX KARTHAGO. Stans dea spicas duas dextra tenet, sinistra
pauera duo; symbola ubertatis agrorum. Sententia
inscriptionis est: Dum Roma stabit invicta, Car
thaginem felicem ac beatam fore. Est enim illud,
Invicta Roma, in sexto casu; ut constet inscriptio
sententia unica, quæ solam Carthaginem respiciat;
quandoquidem sola ea pingitur in area nummi.
Quemadmodum nummus inscriptus. INT VRB
hanc interpretationem habet; *Jove Narbonis tutato
re Vrbs Roma beata*. Sic in numismate maximæ mo
lis ex ære in Gaza Regia, cum effigie Genii Urbis
Romæ capite galeato, epigraphe est, ROMA IN
VICTA FELIX SENATVS. Hujus Alexandri ætas
ex nummi fabrica referre videtur Maxentii tempora:
neque alia de causa a nobis hic collocatur. Ortum
eum ex Imp. Severo Alexandro esse cognomen ip
sum Alexandri prædicat; sed & ex matre Pia Felice;
unde & ipse *Pius Felix* est: cum Severus Alexander
Pius quidem fuerit, sed *Felix* non fuerit; hoc est,
non ex posteris Commodi Pii Felicis originem traxe
rit. Consensum fuisse maximum Alexandri hujus cum
Urbe & Romano Senatu, epigraphe ipsa nummi cla
mat. Nummus est ex ære mediocri apud Patinum,
pag. 454.

A N N U S X X X V I .

Nummi Fl. Jul. Constantini, Licinii, & Domitiani.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. vultu fenili admodum. .)(IOVI CONSERVATORI. Stat Juppiter; læva hastam tenens: læva Victoriam: ad pedes, aquila. Latere lævo, Γ *tertium* tributum: infra, SIS. *Sisciensium*. Ex ære minimo in Museo nostro. Est hic Constantinus idem, qui ante annos decem FIL. AVGG. Et illic quidem fere sexagenarius, æque ac Maximinus, ethnicus: cujus utriusque GENIO AVGVSTI litant Siscientes: hic adhuc sexagenario longe major, IOVI CONSERVATORI, æque ac Licinius, ipse litat.

IMP. LICINIVS P. F. AVG. capite laureato.
)(IOVI CONSERVATORI, ut proxime. Δ *quar-*
tum tributum: infra, SIS. *Siscienfium*. Ex ære mi-
 nimo, apud P. JOBERT: & ex ære mediocri apud
 P. CHAMILLART.

IMP. C. L. DOMITIVS DOMITIANVS AVG.
capite nudo, quia minor & secundi ordinis Augus-
tus; nec Perpetuus; sed veluti subsidiarius, & in
triennium ad summum Lugdunensi primæ Præfectus.
) (GENIO POPVLI ROMANI. Genii stantis
effigies. Latere lavo, Γ *tertium* hujus formæ nu-
mismæ. Infra, ALE. *Primæ Lugdunensis Edicto*. Ex
ære mediocri, in Cimelio D. BEGON. Et materies
nummi, & ipsa forma, & vox ALE, quæ in usu
non fuit ante Diocletiani tempora, clamant ad istum
circiter annum referri hunc nummum oportere; ta-
met si ad tempora Gallieni Trebellius Pollio revocet,
in Macriano. Est huic simillimus apud P. CHAMIL-

A N N U S X X X V I I .

Nummi Imp. Licinii.

Vicennalia Imp. Licinii hoc anno celebrantur.

IMP. LICINIUS AVG. capite laureato. ☾. In
corona: VOT. XX. MVLT. XXX. TS A. *Votis tri-*
centennialibus, multa tricennialia. Treveri Senatores, pri-
imum hoc numisma anno isto cudunt. Ex aere mini-
mo, nummus eximius, in Cimelio P. CHAMILLART.

IMP. LICINIVS P. F. AVG. capite laureato.
)(GENIO POP. ROM. Genius stat. In medio
 SF *Seculi felicitas*. Infra, PLN *Prima Lugdunensis*
Negotiatores. In alio, TT *tributum tertium*; infra
 PTR *Prima Treverensis*. Uterque ex ære minimo,
 in Museo nostro. In alio quem vidimus, pariter SF.
 Infra, MLL. *Mercatores Lugdunenses*.
 V. P. N.

Infra, MLL. *Mercatores Lugdunenses.*
IMP. LICINIVS AVG. capite laureato. .(D.N.
LICINIVS AVGVSTI, in laurea; VOT. XX. Infra,
s⁺ *secundum Arelatensium tributum.* Est ex ære mi-
nimo, in Museo P. CHAMILLART, & nostro.
Non est Christianæ religionis index, illa crucis exi-
guæ effigies in Luna crescente. In alio simili e Mu-
seo nostro est ASIS. *Primum Sisciensium tributum.*
IMP. LICINIVS AVG. capite lau-

IMP. LIC. LICINIVS P. F. AVG. capite lau-
reato.)(IOVI CONSERVATORI Juppiter stans,
dextra fulmen, læva hastam tenet. Ad pedes, aqi-
la rostro coronam gerit. Latere lævo ^A _N *Primum Ne-*
gotiatorum tributum; infra. SIS. *Siscia*. Ex are mi-
nimo, in Cimelio D. FOVCALVT.

nimo, in Cimelio D. FOUCAULT.
Eadem inscriptio. .) (GENIO AVGVSTI. dein-
de T^{ertium} tributum; Infra, SIS. Sificensium. In
Museo San-Genovesano, ære mediocri.

Museo San-Genovesano, are medicol.

VAL. LICINNIANVS LICINNIVS P. F.
AVG. capite laureato.)(GENIO AVGVSTI. D. N.
Genius cum Cornucopiæ & patera. Infra, MKV F,
Mercatorum Karthaginensium vestigal tertium. Est ex
are minimo in Cimelio D. FOVCAVLT. A Dio-
cletiano, cujus heres ex semisse Licinius fuit, Va-
lerii nomen habet: a conjuge deinde Licinia, alte-
rius Liciniæ familiæ herede, Licinianus est appella-
tus. Nam ea vis est nominum desinentium in *ianus*,
ut ubi primum occurrunt, ab uxore in maritum trans-
fusa ea intelligi oporteat: quemadmodum a Domi-
tia in Domitianum Vespasiani filium. A sua denique
paternaque familia Licinius appellatur; duos nempe
Liciniæ gentis furculos in se uno complexus: & al-
terum quidem nobiliorem ac primarium gentis Lici-
niæ ramum, ex quo olim Augusti & Cæsares in Va-
leriani & Gallieni familia fuere, in se revocans per
uxorem: nam id, Liciniani nomen priore loco posi-
tum admonet. Sicut e diverso *Domitius Domitianus*,
de quo supra, cui illud alterum nomen fuit ab alte-
ro Domitiæ gentis furculo; sed inferiore quam suo,
e quo utique Imp. Domitius Aurelianus prodierat,
Domitiani nomen secundo loco apposuit. Domitiz
enim gentis ramum, ex quo ille traxit originem, in
primis nobilem esse oportuit; in quem, cum esset e
Claudia gente in primis nobili, inferi adoptione vo-
luerit. Est autem, ut patri, sic filio Licinio Licinia-
ni nomen, eo quod erat ille in matris bona ea con-
ditione secundus heres institutus.

Constantinus Imp. e familia Julia, hoc eodem anno obit. Ei subrogatur Imp. Constantinus Aug. e familia Claudia: Constantino Constantini nuper defuncti filio, dicto Principe Senatus & civitatis eodem tempore. Itaque mansit ille in Urbe: quæ causa

sa est quamobrem nulli ipsius nomini, dum in vivis fuit, nummi cusi fuerint: nam hoc ævo solis Augustis, qui essent in provincia, nummi a provincialibus cudebantur.

Nummi Imp. Constantini Aug. e familia Claudia.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(VOTIS V. MVLTI S. in ambitu nummi. Victoria deinde scribit in clypeo, VICTORIA AVG. Quam nempe prius sub Maxentio, opinor, Imperatore Legatus, circa Treveros anno xxv. sæculi hujusce retulerat, ea nunc, cum primum licuit, in nummo signatur. Infra, TR. Treveri. Est aureus, in Thesauo Regio, & apud Occonem, pag. 535. & apud D. Marchionem de MONTAUBAN.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato: vultu annorum circiter xxv. aut certe paulo plurium.)(SOLI INVICTO. Sol stat, læva orbem tenens. Infra, P. TR. Prima Treverensis. In museo nostro, ex ære minimo. Alius ibidem, MARTI CONSERV. Infra, P. TR.

ANNUS XXXVIII.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(SOLI INVICTO COMITI. In medio SF Sæculi felicitas. Infra, PLN. Prima Lugdunensis Negotiatores. In alio, TF Temporum felicitas. Infra, PLC prima Lugdunensis civitates. In museo nostro, & alibi passim obvi.

Eadem inscriptio.)(VIRTUS MILITVM. Castra. Infra, TR. vel PTR. Est ex argento puro, molis perexiguæ, in Thesauo Regio, in Cimelio D. FOUCAULT. D. Abb. FAVVEL.

CONSTANTINVS P. F. AVG.)(CONSVL. PP. PROCONSVL. Hoc est, Perpetuus Proconsul. Ipse togatus orbem dextra tenet, læva bacillum imperatorium. Infra, ANT. Prima Narbonensis tributum. Est apud Occonem aureus, pag. 535. & 537. Gestum a Constantino semel Consulatum ante hunc annum titulus Perpetui Proconsulis admonet, ut diximus anno hujus sæculi nono.

ANNUS XXXIX.

CONSTANTINVS AVG. capite galeato, cum clypeo & hasta.)(COMITI AVGG. NN. Sol cum flagello, & orbe quem læva tenet. Infra, PL N. Prima Lugdunensis Negotiatores. Ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT. Est & in Cimelio nostro, sed capite laureato. Augusti duo, Constantinus, & Licinius qui senior Aug. idemque Solis cultui deditus, æque ac Constantinus e familia Claudia.

ANNUS XL.

IMP. LICINIVS P. F. AVG. capite laureato.)(SOLI INVICTO COMITI. In medio, TF Temporum felicitas, vel Tempora felicia, ut in nummo Constantini aureo apud Occonem: simul Solis fidus, quod est Augusti symbolum. Infra, P. ARL. Primum Arelatensum tributum. Ex ære minimo, in museo nostro.

ANNUS XLI.

Nummi Licinii Imp.

IMP. LICINIVS AVG. capite laureato.)(IOVI CONSERVATORI AVG. Aquila Augustum portat, qui læva bacillum Imperatorium, dextra fulmen gerit. Infra, T. ARL. Tertium Arelatensum tributum. Est e museo nostro, æris minimi. Alius ex argento, P. TR. Prima Treverensis.

Eadem inscriptio:)(IOVI CONSERVATORI AVG. Juppiter stans, dextra fulmen, læva hastam tenet. Ad pedes, aquila coronam rostro gerit. Latere lævo, S secundum tributum; infra, SMN Societatis Mercatorum Narbonensium. E museo nostro, æris minimi.

IMP. C. VAL. LICIN. LICINIVS P. F. AVG. capite laureato.)(IOVI CONSERVATORI, ut proxime. Latere lævo, B secundum tributum: infra, SMN Societatis Mercatorum Narbonensium. Ex ære minimo, apud P. JOBERT.

IMP. LICINIVS AVG. capite laureato: læva bacillum imperatorium gerit: dextra codicillos.)(IOVI CONSERVATORI AVGG. Licinii, & Fl. Val. Constantini, qui duo seniores, & in eodem Narbonensi tractu Augusti. Juppiter stat, ut supra. Latere dextro, corona laurea: lævo, A primum tributum; infra, SMK Societatis Mercatorum Karthaginensium. E museo nostro, ære minimo.

Nummi Imp. Fl. Val. Constantini.

IMP. C. FL. VAL. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato, vultu ad annum XL. accedente: & ille tunc tamen adhuc ethnicus.)(IOVI CONSERVATORI. Juppiter cum hasta, orbem tenet, cui Victoria imposita coronam Jovi imponit. Ad pedes aquila rostro coronam gerit. Latere lævo, II. secundum tributum vel beneficium; infra, SKM Societatis Karthaginensium Mercatorum. Ex ære mediocri, in Museo San-Genovefano. Alius, læva latere, Δ quartum; infra, SMK Societatis Mercatorum Karthaginensium tributum. Alius, Z septimum; infra, SMN Societatis Mercatorum Narbonensium tributum, ut in nummo Licinii. E museo nostro uterque, ære mediocri: postremus etiam in Museo P. Chamillart. In alio ibidem, SMNB.

Eadem inscriptio.)(IOVI CONSERVATORI AVGG. Nempe Fl. Val. Constantini, & Licinii, ut diximus in Licinio. Juppiter stat, ut supra. Latere lævo, B I Benefico vel Bono Imperatori tertium; infra, ANT. prima Narbonensis tributum. Est ex ære minimo, in Cimelio D. FOUCAULT. Sic in nummis Cæsaris Dictatoris, IIT. est Imperator iterum: & I. V. est Imperator quintum.

Eadem inscriptio:)(IOVI & cætera, ut supra.

In media area, hinc x inde B. Infra, ALE. Prima Lugdunensis Edicto. Ex ære minimo, in Museo P. CHAMILLART. In alio, e Cimelio D. FOUCAULT, scriptum est, ALE Δ. Prima Lugdunensis edicto, quartum numisma.

ANNUS XLII.

Hoc anno Cæsares tres creantur: Constantinus junior, filius Constantini Imp. e familia Fl. Claudia: Crispus, frater Constantini Principis, e familia Fl. Julia: & Licinius Licinii Aug. filius. Vota pro iis quinquennalia fiunt: ac simul decennalia Imp. Constantini. Non prius fuisse, posteriusve Cæsares creatos, docent eorumdem nummi, qui vota ipsorum x in vota Imp. Constantini quindecennalia: xv. in vicennalia incurrere admonent. Fecit nempe eorum ætas, huic adhuc impar Magistratui, ut in decennalia Constantini Imp. eorum inauguratio differretur, nec simul ii promoverentur cum Imp. Constantino.

Nummi Imp. Constantini e familia Fl. Claudia.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(VOT. X. MVLTI. XX. in corona laurea. E museo nostro, æs minutissimum.

Nnn

Eadem

Eadem inscriptio, capite galeato.)(ROMAE AETERNAE. Roma sedens clypeum tenet, in quo scriptum est X Hinc P inde R. Decennalia, Quinquennalia, Populus Romanus vovet. Nempe decennalia Augusti, quinquennalia Caesarum. Infra, R S Remorum secundum tributum. Confer nummos similes Constantini & Licinii Caesarum hoc ipso anno. Est hic nummus æreus in Museo P. JOBERT.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Constantino juniori scilicet, filio Imp. Constantini. Stat ille inter duo signa militaria. Latere laevo, M Municipi suo; infra, PLC Prima Lugdunensium civitas. Est ex ære mediocri, apud D. Abb. FAVVEL. Juventutem Romani appellavere, cives militiæ adscriptos, eosque pedites. Plinius, lib. VIII, sect. XLVI. inter Augusti mala, illud recenset: Servitiorum delectum, IVVENTVTIS PENURIA. Et in nummis antiquis prope innumeris, qui his verbis inscribuntur, PRINCIPI IVVENTVTIS, a temporibus certe Diadumeniani Caesaris, semper ille stat paludatus cum hasta; ac fere semper cum aquila legionaria, vel signis cohortium. Simili abusu vocis peditatum Galli vocant l'Infanterie, les Fantassins: Itali, Fanteria; quasi ab infantia, vel juventute. Itaque Princeps juventutis est, qui pedestribus copiis ab Imp. vel Senatu præficitur. Galli dicunt, Qui commande l'Infanterie. Cur Lugdunenses autem municipem suum Casarem appellent, dicetur anno sequente.

Eadem inscriptio.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stans capite cincto laurea, dextra orbem Romanum, laeva hastam gerit. Infra, PLN Prima Lugdunensis Negotiatores. In museo nostro, ex ære mediocri. Alius in Museo P. JOBERT, addit in medio litteras TF Temporum felicitas. Infra, PTR Prima Treverensis. Aureus in Thesauo Regio: CONSTANTINVS P. F. AVG. Capite laureato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS, ut proxime. Infra, PTR.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(VICTORIA CONSTANTINI AVG. Victoria coronam ostendit & palmam. Ad pedes, captivi duo. Infra, SIS. Siscia. Aureus est, e gaza Regia. In altero simili, ibidem, pariter aureo, SM. TS. Societas Mercatorum Treverensis secunda.

Eadem inscriptio, capite cincto corona e lapillis, mixta lauro: vultu vix annum xxx. referente.)(CONSTANTINVS AVG. Victoria, ut proxime. Infra, SIS. Ex argenteo puro, apud D. Abb. FAVVEL.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(VICTORE AVG. N. VOTIS X. MVL. XX. quæ tria postrema vocabula scribit in clypeo Victoria sedens ante trophæum. Infra, PT Primum Treverorum tributum. Aureus e Thesauo Regio.

Caput gemmis cinctum, absque epigraphe.)(CONSTANTINVS AVGVSTVS. Victoria gradiens cum palma & corona. Infra, CON. Civitates omnes Narbonenses. Est ex argenteo puro, in Thesauo Regio.

Constantini laureati vultus, absque epigraphe.)(Laurea, cum inscriptione, CONSTANTINVS AVG. Infra, SMK Societatis Mercatorum Karthaginensium quintum tributum. Ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(SECVRITAS REIPUBLICAE. Dea stat innixa columnæ, brachio laevo; dextra capiti imposita. Infra, TR. Treveri. Aureus e gaza Regia.

CONSTANTINVS P. AVG. capite laureato.)(CLARITAS REIPUBLICAE. Sol dextra elata, laeva orbem tenet. In medio, S P. Securitas

Publica, vel Perpetua. Infra, PLN. Prima Lugdunensis Negotiatores. Ex ære minimo, apud P. RÖVDILHE, e Societate nostra.

Nummi Constantini junioris Caesaris.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)(ROMAE AETERNAE. Et X ut in nummo Imp. Constantini. Infra, R T Remorum tertium tributum. Ex ære minimo, in museo nostro.

CONSTANTINVS IVN. NOB. CAES. capite nudo, vix annorum xv.)(CLARITAS REIPUBLICAE. Sol currens, radiato capite. Latere dextro, P primum; infra, PTR prima Treverensis tributum. Ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT. In alio, e museo nostro, Sol orbem laeva tenet. Hinc T inde F Temporum felicitas. Infra, ATR. Primum Treverorum tributum.

FL. CL. CONSTANTINVS IVN. N. C. capite laureato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stans paludatus, dextra hastam transversam tenet, orbem Romanum laeva. Aureus est, e Cimelio Illustr. Comitum de Schwarzburg. Voxilla IVN. cognominem ei Casari fuisse simul alterum, sed Augustum, Fl. Claudium Constantinum admonet.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite nudo, hastam humero gerit.)(VOT. V. MVLTA. X. CAESS. TS B. intra lauream. Votis quinquennialibus, multiplicata decennalia Caesarum. Est ex ære minimo, in Museo nostro, & apud P. Chamillart. Treveri Senatores secundum hoc numisma cudunt.

FL. CL. CONSTANTINVS IVN. N. C. Nobilissimus Casar, capite nudo.)(CLARITAS REIPUBLICAE. ut proxime. FT. Felicia Tempora. Infra, BTR secundum Treverorum tributum. Minimi æris, in Museo P. JOBERT. In San-Genovesano, FT & ATR. In alio e Domo Professa, TF & ATR. Sol in nummo pictus falorum numinum cultui addictum fuisse Casarem docet.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)(CAESARVM NOSTRORVM. Deinde in laurea, VOT. V. Votis quinquennialibus. Infra, PLC Prima Lugdunensis civitates. In alio, AQT Aquensium tertium tributum. Alius, QA quartum Arelatensium. Ex ære minimo, in museo nostro.

Nummi Crispi Caesaris.

FL. IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato.)(SOLI INVICTO COMITI. Stat Sol capite radiato, dextra elata, laeva tenet orbem. Hinc S inde F Seculi felicitas. Infra, PTR Prima Treverensis. Est ex ære minimo, apud Du-CANGIUM, in familiis Byz. Tab. VIII. In nostro, sine litteris SF. infra legitur PLN prima Lugdunensis Negotiatores.

Eadem inscriptio.)(CLARITAS REIPUBLICAE. Deinde TF & ATR. ut in nummo Constantini junioris. Est ex ære minimo, in Museo P. JOBERT.

D. N. FL. IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato.)(VOT. V. MVLTA. X. CAESS. in corona: Votis quinquennialibus, multis decennialibus, Caesarum. Infra, TS Treverensis secunda, quintum tributum. Ex ære, apud D. Abb. FAVVEL.

IVL. CRISPVS NOB. C. capite laureato.)(CAESARVM NOSTRORVM: deinde in laurea, VOT. V. Infra, RT. Remorum tertium tributum. In Museo nostro.

CRISPVS NOB. CAES. capite laureato: vultu annorum fere xxv.)(PRINCIPIA IVVENTVTIS. Stat paludatus, & galeatus, cum hasta & clypeo. Principi primo Juventutis: Nam A ibi primus est: ut in nummis superius allatis. Ætas nostra dicet.

eretur, *Au Colonel General de l'Infanterie*. Suum quique exercitus Augustum habuit, suumque Principem Juventutis. Ut omnibus autem exercitibus ille præerat ex Augustis, qui primarius & IMP. & P. F. diceretur: sic omni juventuti pedestri militiæ Princeps primus Juventutis præerat. Latere lævo nummi hujus, littera P *Pensio*, vel *præstatio*; infra QR *quarta Remorum*. Est ex ære minimo in Cimelio D. Fovcault. Huic simillimus apud P. JOBERT, absque littera P.

Eadem inscriptio.)(I VVENTVS. Miles stat juxta trophæum. Est ex ære maximo, in Cimelio Sereniss. Ducis Hetruriæ. Docet hic nummus perspicue Principem Juventutis eum fuisse, qui præsetlet pedestri militiæ.

IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato.)(PRINCIPI A I VVENTVTIS. ut proxime. Infra, B SIS *secundum Siscienfium* tributum. Alius, AQT *Aquensium* tertium. In alio hinc inde litteræ CS *Claritas sæculi*: infra, QARL *quartum Arelatenfium* tributum. Omnes e museo nostro.

Nummi Licinii junioris Caesaris.

LICINIUS IVN. NOB. C. capite laureato: vultu annorum xx.)(CAESARVM NOSTROVM. deinde in laurea, vot. v. infra, Δ SIS *Quartum Siscienfium* tributum. Ex ære minimo, in museo nostro. Alius, e Cimelio Regio, in corona laurea, vot. v. MVL T. X. CAESS. Infra, TSA *Treverenfis* *secundæ* primum tributum, ut in Crispo.

LICINIUS IVN. NOB. C. capite laureato.)(ROMAE AETERNÆ, & X ut in nummis Imp. Constantini, & Constantini Caesaris. Infra, RT *Remorum* tertium tributum. In alio, RQ *quartum*. Uterque e museo nostro, æris minimi. Augustus & Caesares, militare se aiunt Urbi Aeternæ, sive, ut in nummo Neronis temporibus cuso Corinthii profitentur: ROMAE ET IMPERIO.

ANNUS XLIII.

Nummi Constantini Imp. e familia Claudia.

IMP. C. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(CONSTANTINO P. AVG. BMVNR. Stat hic paludatus, capite præcincto gemmis, ut videtur; dextra caput viri pileatum gerit, symbolum civium liberorum, seu liberæ civitatis: læva, hastam puram. In medio, hinc litteræ CI inde M S Infra PLC. Nummus singularis, atque eximie raritatis, ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault. Sententia est; *Constantino Patri Augusti, bonæ memoriæ, Urbis nostræ Reçtori Perpetuo, Civis Municipi suo, primæ Lugdunensis civitates*. P. AVG. *Patri Augusti* interpretamur, ut in nummo Caii principis, quem Caligulam vocant, GERMANICVS CAESAR P. C. CAES. AVG. *Pater Caii Caesaris Aug.* Et AGRIPPINA M. C. CAES. AVG. ubi M similiter *Muter* est. Et in nummo Gallieni, LIBERO P. CONS. AVG. *Libero Patri Conservatori Augusti*. Jam VN est *Urbis nostræ*, ut in nummo Constantini junioris VNS. & in Romulo Maxentii filio, NVFI LIO *Nostra urbis filio* est. Denique RP *Reçtori Perpetuo*, ut in nummo Vabalathi, VCRIMPR est *Vice Caesaris Reçlor Imperii Romani*. Ergo Reçtorem Perpetuum Urbis suæ Constantinum patrem Augusti fuisse prædicant Lugdunenses. Ne quis enim Urbem Romam hic cogitet, quæ neque Reçtorem habuit, sed Præfectum Urbi; neque urbs nostra diceretur ea a Lugdunensibus; nisi forte & Vascones Pariliorum

civitatem possint Urbem suam vocare. *Bonæ memoriæ* positum est, ut post mortem hic nummus fuisse cusus intelligatur, filio ejusdem jam Augusto & Imp. Vel hæc una vox CONSTANTINO admonet, alium hunc esse ab Imp. cujus in antica nummi pagina vultus est. Nam si foret idem, omisso nomine, soli tituli apponerentur; ut in Crispi & Constantini junioris nummis, qui inscribuntur PRINCIP I VVENTVTIS, neutrius nomine repetito.

Jam vero ut Lugdunenses Imp. Constantini patrem *municipem suum* hoc loco appellant, ita ejusdem nepotem Constantinum juniorem Constantini Imp. filium ab iisdem appellatum esse *municipem suum* vidimus anno superiore. Quia nimirum Lugdunum deducta colonia est a Copio quodam primum, deinde amplificata rursus a Claudio Imp. Aug. unde factum nomen est COLON. COPIAE CLAUD. AVG. LVGD. in tergemina inscriptione apud Gruterum. Neque enim alia nomina coloniis imposita sunt, quam virorum illustrium, a quibus deductæ fuerunt aut amplificatæ. COPIVS familiæ nomen est, in inscriptionibus antiquis Petri Apiani, pag. LII. Sic ab Augusto & a Flavio Vespasiano, & a Germanico Cesare, tergeminum Flavix & Germaniciæ & Cesareæ nomen est coloniæ in Palæstina. Lugdunenses eam ob rem municipem suum Constantinum Imp. e familia Claudia nuncupant: nam qui coloniam deducit, civem se ejus coloniæ, cum tota gente sua, esse profitetur. Hunc igitur Constantinum Claudium fuisse necesse est, aliumque proinde ab eo qui dictus est PT AVGG. *Pater Augustorum duorum*: nam hi cum Julii sint, ortos esse Julio patre oportet: & P. AVG. *Patrem Augusti*, alium esse a PT AVGG.

IMP. C. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(CONSTANTINO P. AVG. BRP. NAT. Typus idem omnino ac superioris nummi. Est in gaza Regia, nummus pereximius, ex ære mediocri. Est & in Thesauro Brandenburg. tom. 2. pag. 178. In neutro sunt litteræ CIMS: quibus hic utriusque opus non fuit: eo quod *cives* aut *municipem* appellari non decuit, ubi locus fabricæ, Lugdunum scilicet, non subscriberetur. Hujus ergo tituli sententia est: *Constantino Patri Augusti, bono Reipublicæ nato*. Hic enim RP *Reipublicæ* est, ut in nummis Triumvirorum, C. Caesaris, Antonii, & Lepidi, III VIRRPC. *Triumvir Reipublicæ constituendæ*. Sed in nummo plane simili, e Museo P. Chamillart, in area partis averis, ubi est inscriptio, CONSTANTINO P. AVG. BRP NAT. litteræ sunt, hinc CI inde M S & infra, PLC. ut in primo numismate anni hujus. Apud Gruterum inscriptiones crebræ occurrunt istius similes; sed falsos testes non sponte proferimus. Hic nummus apud Oconem sic depravatus exhibetur, pag. 534. mutata perverse littera R in A: CONSTANTINO P. AVG. BAP. NAT. idque de baptismo Constantini quidam satis simpliciter acceperunt: cum hic, qui in isto nummo appellatur, e familia Claudia Constantinus, numquam ab ethnica superstitione recessisse videatur. Romæ baptizatum fuisse Constantinum Magnum e familia Julia credimus, tametsi de ea re nummi silent: idque novis, si locus posceret, constabiliremus argumentis. Sed nummos tantum nunc explicamus, historiam non scribimus.

Eadem inscriptio.)(PRINCIPI I VVENTVTIS BRP NAT. *Principi Juventutis, bono Reipublicæ nato*. Constantino juniore scilicet, filio Constantini Aug. e familia Claudia: cui ab avo saltem hereditarius ille titulus est, *Bono Reipublicæ natus*. in medio, hinc CI inde M S *Cives hospiti suo*. Infra, PLC. *Primæ Lugdunensis civitates*. Est ex ære mediocri, apud P. ALBARET, Societatis Jesu, Tur-

nonii, & apud D. Abb. Mezzabarba, qui nummi nobis cœtypum dedit.

ANNUS XLIV.

Nummi Imp. Constantini e familia Fl. Claudia.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(MONETA VRBIS VESTRAE. Hoc est, Monetarii urbis vestrae, nempe Lugdunensis. Tres Monetæ, cum sua quæque balance: ad pedes, cumuli auri, argenti, & æris. Est ex ære maximo, apud Mediob. pag. 461.

Eadem inscriptio.)(LIBERATOR ORBIS. Imp. in equo currit, leone sequente & Imperatorem respectante, quod symbolum est virtutis Augustæ, qua opus fuit ad liberandum orbem Romanum ab hostibus: Infra, RS Remorum secundum tributum. Ex ære mediocri, in Cimelio P. JOBERT.

Eadem inscriptio, capite nudo; opinor, quia se pacificum nummo isto prædicat.)(FVNDAT. PACIS. Mars gradivus, spolia lævo humero fert, dextra hostem premit. Infra, RS ut proxime. Est ex ære minimo in Cimeliis P. JOBERT, & D. BAVDELOT, & nostro.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(ROMÆ RESTITVTAE. Roma sedens, dextra tenet lauri ramum. Latere dextro, sidus Solis. Infra, PLN Prima Lugdunensis Negotiatores. Fundata pace splendor imperii Romani dicitur restitutus. Apud D. Abb. FAVVEL.

Eadem inscriptio.)(P. M. TRIB. P. COS. IIII. PP. PROCOS. Hoc est, Perpetuus Proconsul, ut diximus ad annum nonum hujus sæculi Constantiniani. Sedens in sella curuli orbem Romanum tenet. Infra, PTR. Prima Treverensis. Aureus est, e Cimelio Regio. Similis aureus alibi, habet has litteras in imo margine, SMT Societas Mercatorum Treverensium. Docet hic nummus, Imp. Constantinum, adhuc anno post Consulatum quartum, superstitioni falsorum numinum addictum fuisse. Titulum P. M. nulli Christiani Principes in nummis habent; quod habet ille apertam idololatriæ professionem. Ne in nummis quidem Juliani Aug. occurrit.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(ADVENTVS AVG. N. Imp. in equo, elata dextera, (quo habitu gestuque pacificus Augusti adventus significatur:) læva hastam tenet: ab expeditione aliqua redux. Ad pedes equi anteriores, captivus jacet revinctis post terga manibus. Retro, sidus Solis, Augusti symbolum. Infra, PLN Prima Lugdunensis Negotiatores. Nummus argenteus ære mixtus, & alter ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAULT.

IMP. CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(ADVENTVS AVG. N. Imp. in equo, ut supra. Hinc inde SF sæculi Felicitas. Infra, MLL Mercatores Lugdunenses. Geminatur interdum littera LL, ut pluralis numerus expressius significetur. Adventum Augusti in suam urbem Lugdunenses nummo consignant, iidem mox Hospiti suo gratulaturi alio numismate; alio rursus eidem Municipi suo. Est hic nummus in Museo D. Abb. FAVVEL, & in nostro.

IMP. C. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(GENIO POPVLI ROMANI. Genius stat: hinc CI inde ^H _S Cives Hospiti suo: infra, PLC Prima Lugdunensium civitas. Æreus e Museo D. Abb. FAVVEL. Confer Maximiani Herculi nummum istius similem, anno secundo. Alius in Museo nostro, absque his litteris, quæ mediam tenent aream, habet PLN Prima Lugdunensis Negotiatores.

Eadem inscriptio.)(CONCORDIA PERPET. DD. NN. Concordia perpetua Dominorum nostrorum. Augusti duo, Licinius & Constantinus, dextras jungunt: sinistra hastam tenent.

Eadem inscriptio.)(SECVRITAS PERPET. DD. NN. Securitas perpetua Dominorum nostrorum. Dea cubito lævo columnæ innititur, dextra capiti superposita.

Eadem inscriptio.)(VIRT. PERP. CONSTANTINI AVG. Stans Imp. dextra tenet orbem Romanum, cui Victoria imposita coronam Imperatori porrigit. Hinc CI inde ^H _S.

Eadem inscriptio.)(MARTI PATR. SEMP. VICTORI. Marti Patri semper Victori. Mars gradiens, dextra hastam, trophæum lævo humero gestat. Sunt hi nummi quatuor ex ære mediocri, sane insignes, apud P. ALBARET. Societatis Jesu, Tur-nonii.

Eadem inscriptio:)(MARTI PATRI PROPVGNATORI. Mars gradivus cum hasta & clypeo. Hinc CI inde ^H _S Infra, PLC. ut proxime.

E Museo P. JOBERT, æreus mediocris ac fere primæ molis. Alius in medio habet, SA Spes Augusta. Infra, PTR Prima Treverensis. In museo nostro. Alius apud D. Abb. FAVVEL, pro SA habet N. Negotiatores: PLC prima Lugdunensis civitatum. Est hic & apud D. FOVCAULT, sed absque littera N.

Alius in Museo nostro, MARTI CONSERVATORI. TF Tempora felicia. PTR. Prima Treverensis. In alio, PLN. prima Lugdunensis Negotiatores. Alius habet latere dextro crucis effigiem, +: sed esse crux ea, quæ colitur a Christianis, cum Marte non potest. Est hic e Cimelio D. FOVCAULT. Infra, ST secundum Treverorum tributum.

Eadem inscriptio:)(SOLI INVICTO COMITI. Caput Solis radiatum. Interdum stat ipse radiato capite. TF Temporum felicitas. PLC Prima Lugdunensium civitas. Interdum PLN Prima Lugdunensis Negotiatores. E museo nostro.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(SOLI COMITI AVG. N. Sol & Augustus togatus dextris tenent orbem Romanum; cui Victoria imposita coronam Augusto porrigit. Infra, SMT Societas Mercatorum Treverensium. Est aureus in Thesauro Regio. Sinistrum latus Augustus occupat, ut digniorem locum; quia sol comes solum hic esse dicitur.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(SOLI INVICTO COMITI. Sol in quadrigis adversa fronte positus. Infra, MSL Mercatores secunda Lugdunensis. In alio hinc S inde P Securitas Publica. Infra, MSL. ut proxime. Uterque ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAULT. Mercatores secunda Lugdunensis Constantino Imp. gratias agunt, ob securitatem publicam ipsius providentia procuratam. Ut in nummo Hanniballiani, CONS civitates omnes Narbonensis secunda pariter gratias ei agunt, ob securitatem publicam. qui titulus ibi nummi est.

In alio, apud D. FOVCAULT, PTR. Prima Treverensis. In museo nostro, SF Sæculi felicitas. PLC Prima Lugdunensis civitates. Ibidem alii, FT Felicia tempora: & PLC vel PTR. Item TF Temporum felicitas: cum MTR Mercatores Treveri. Alius demum aureus in Thesauro Regio: in quo Sol capite radiato tenet orbem læva, dextra coronam imponit Augusto, qui læva tenet bacillum imperatorium, dextra labarum. Infra, AQ Aquenses.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS GALL. Gloria exercitus Gallici. Imp. in equo, manu elata. Infra, PTR Prima Treverensis. In alio; VIRTVS EXERCITVS.

CITVS GALL. Mars gradivus cum hasta & spoliis. Ad pedes, captivi duo. Infra, SIS. *Siscia*. Hi duo aurei, e Thesauro Regio.

Eadem inscriptio.)(GAVDIVM ROMANORVM. Infra, FRANCIA. Lugens hæc provincia, ad trophæum sedet. In alio, GAVDIVM ROMANORVM. Infra, ALEMANNIA. Est uterque aureus in Thesauro Regio, & apud Occonem, pag. 535. Alius, ita referente Morellio, pariter aureus, Constantinum exhibet nudo capite, sed caput circumdante nimbo: eundem pallio imperatorio indutum; gestantemque dextra orbem: læva bacillum imperatorium; Victoria supervolitante, quæ coronam Augusto imponit.)(GAVDIVM ROMANORVM. Trophæum inter captivos duos, qui sedentes lugent. Infra, FRANC. ET ALAM. *Francia & Alamannia*. In imo margine, TR. *Treveri*. Quæ in nummis istis Francia signatur, Orientalis ea & Transrhenana vulgo existimatur; de cuius tamen vetere situ in conciliandis priscorum dictis miræ sunt recentium æstuationes. At ut ea quæ nunc Alsatia dicitur, Rhenique Palatinatus, Romanæ ditionis hoc sæculo Constantiniano fuerint, nedum illa Francia Transrhenana, vix credet, opinor, qui sive nummos dumtaxat audire testes voluerit; quoniam in his nulla vel Rheni, vel ullius in eo tractu civitatis aut populi mentio est; sive Romana requirat monumenta, ac veluti vestigia potestatis, quæ in his provinciis nulla sunt. Itaque si quis FRANCIAM, quæ in hisce nummis prælio aliquo devicta dicitur, de Alsatia, vel parte aliqua Palatinatus accipiat, haud ille (opinor) allucinabitur. Ex nummis subinde apparet Treveris bellum intulisse gentem Germanorum cis Rhenum positam: quæ credibiliter ipsa hæc Francia est. Mirum interim, extra hos nummos duos, nusquam in alio Augusti vel Cæsaris cuiuscumque ex ullo metallo FRANCIAM occurrere: cum SARMATIA DEVICTA in ære sit obvia; & ALAMANNIA in Crispo & Constantino Cæsaribus. De Alamannia situ dicemus inferius.

Eadem inscriptio.)(GAVDIVM REIPUBLICÆ. Imp. stans paludatus, orbem Romanum tradit Crispo Cæsari ac Principi primo juventutis: Constantino longe minore stante ad lævam; qui & orbem sinistra gerit. Gaudium Republicæ est, quod habeat Cæsares e Flavia gente duos eximie virtutis atque indolis. Infra, PTR. *Prima Treverensis*. Aureus est e Thesauro Regio.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite nudo.)(GLORIA PERPET. *Gloria Perpetua*. Victoriæ duæ gestant coronam. Infra, AQ. *Aquenses*. Est ex ære minutissimo, apud D. FOVCAVLT.

Nummi Crispi Cæsaris.

FL. IVL. CRISPVS NOB. CAESAR capite laureato.)(GAVDIVM ROMANORVM. Captiva flens sedet ante trophæum. Infra, ALAMANNIA. Aureus in Thesauro Regio.

Eadem inscriptio.)(ALAMANNIA DEVICTA. Victoria trophæum & palmam gerit. Ad pedes, captiva sedet, vincis post terga manibus. Infra, SIRM. *Sirmii*, in Slavonia, *Szerem*. Æreus est, apud Patinum, in Indice.

Crispi caput, sine epigraphe.)(In media area, CRISPVS CAESAR. SMK. *Societatis Mercatorum Karthaginensium quintum tributum*. Vidimus apud Abb. Mezzabarba.

D. N. FL. IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato: dextra lauri rami gestat, victoriæ indicem.)(IOVI CONSERVATORI CAESS. *Jovi Conservatori Cæsaris*, in prælio adversus Alamannos. Juppiter stans, dextra gerit orbem Romanum, cui Victoriâ imposita est. Hinc coronæ,

inde Δ *quartum tributum*: infra, SMK. *Societatis Mercatorum Karthaginensium*. Est ex ære minimo, in Museo San-Germanensi, & apud P. CHAMILLART. In alio quem vidimus apud Abb. Mezzabarba, AQM. *Aquenses Mercatores*.

Eadem inscriptio.)(IOVI CONSERVATORI. Omnia sunt ut in nummo Licinii Aug. de quo mox dicemus. Infra, SMK. *Societatis Mercatorum Karthaginensium tertium tributum*. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Nummi Constantini jun. Cæsaris.

CONSTANTINVS N. C. capite galeato cum hasta & clypeo.)(CONCORD. MILIT. Concordia stans tenet signa militaria duo. Infra, PLN. *Primæ Lugdunensis Negotiatores*. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

CONSTANTINVS IVN. NOB. CAES. capite laureato.)(ALAMANNIA DEVICTA. Victoria trophæum & palmam gerit. Ad pedes, captivus sedet. Infra, SIRM. In Cimelio P. JOBERT, & D. FOVCAVLT. Quoniam nummi Cæsaris duorum, per quos Alamannia devicta dicitur, Sirmii sunt conflati; non est inanis forte conjectatio, Alamanniam Sirmio fuisse vicinam; atque adeo partem eam fuisse Germanorum, de quibus Plinius agit, libro IV. pag. 466. quorum confinia Carnunti Pannonica castra contingerent; hoc est, regionem eam, quæ boreale Danubii littus accolit, in Archiducatu Austriæ. Ut sit est, affinis quidem utriusque vocis, Germaniæ & Alamanniæ, originatio est; at non illa certe quæ profertur a Tacito; cuius orationem cum Lipsius in Notis inextricabilem esse pronuntiavit, ex Hebræis radicibus Tungrorum Germanorumque vocabula; a Tacito ibi derivari non intellexit. De Alamanniæ origine interim accipe versus duos Gotfridi Viterbiensis, parte IX. Chronici:

Alle sonat totum, man vir: si Teutona lingua
Hæc duo conjungat, totum vir littera signat.

Nummi Licinii utriusque.

IMP. C. VAL. LICIN. LICINIUS P. F. AVG. capite radiato.)(IOVI CONSERVATORI. Juppiter stans læva hastam tenet, dextra orbem, cui Victoria superposita est. Ad pedes, dextrorsum aquila; captivus sinistrorsum. Eodem latere superne UΓ. *Decennalia vota tertio suscepta*. Hic tertius nimirum annus est Votorum decennialium pro Constantino Imp. Infra, SMNR. *Societatis Mercatorum Narbonensium tertium tributum*. In alio, SMANT. *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis tributum tertium*. Uterque in Museo nostro: ille ex ære, iste argenteus ære mixto. In alio simili apud P. CHAMILLART, sed ex ære minimo, SMANTE. *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis tributum quintum*.

IMP. LICINIUS P. F. AVG. capite nudo.)(FVNDATOR PACIS. Infra, RT. *Remorum tertium tributum*. Est in Museo D. BAYDELOT, & P. CHAMILLART, qualem omnino Constantini Aug. nummum superius vidimus, hoc ipso anno XLIV. Ex quo consensus utriusque Augusti concordiamque hoc anno fuisse maximam intelligimus.

D. N. VAL. LICIN. LICINIUS NOB. C. capite galeato, cum hasta & clypeo, vultu annorum circiter XXII.)(IOVI CONSERVATORI. Omnino ut in nummo Licinii patris. Similiter UΓ. *Decennalia vota tertio*, ut ibi. Infra, SMANT. *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis tributum octavum*. Est ex ære minimo, in Thesauro Regio, Alius

lius SMKA apud P. Chamillart. Alius ibidem, SMNT Societatis Mercatorum Narbonensium tertium tributum. Alius SMKI Societatis Mercatorum Karthaginensium tertium tributum. In alio, SMKA quartum. Uterque e museo nostro, ære minimo. Alius apud P. JOBERT, habet SMALA Societatis Mercatorum primæ Lugdunensis primum tributum. Victoriā a Licinio juniore relatam hoc anno hi nummi significant.

D. N. VAL. LICIN. LICINIVS NOB. C. capite gemmis cincto; dextra codicillos tenet, læva bacillum Consulare, in cuius apice nimirum aquila est, insigne gesti (hoc anno fortassis) a Licinio juniore Consulatus, ob victoriā anni præcedentis.)(IOVI CONSERVATORI CAESS. Juppiter stans læva hastam, dextra tenet orbem, cui superposita Victoriā Jovem coronat. Latere dextro, Δ quartum tributum; infra, SMANT Societatis Mercatorum primæ Narbonensis tributum. Est ex ære minimo in Museo San-Germanensi, & nostro.

D. N. VAL. LICINIVS NOB. CAES. capite nudo.)(IOVI CONSERVATORI CAES. Jovi Conservatori Cæsaris. Statua Jovis sedentis: dextra Victoriā, hastam sinistra tenet: ad pedes, Aquila. In basi, SIC V. SIC X. Sic Quinquennalia, sic decennalia decurrant feliciter. Infra, SMN. Societatis Mercatorum Narbonensium quintum tributum. Aureus est in Thesauo Regio.

Nummi Martiniani Aug.

D. N. M. MARTINIANO AVG. capite radiato, vultu annorum amplius LX.)(IOVI CONSERVATORI. cum XIII. decennialibus votis tertio, ut in nummis utriusque Licinii: fabrica nummorum istorum omnium simillima. Infra, SMNB. Societatis Mercatorum Narbonensium secundum tributum. Est ex ære minimo apud Occonem, pag. 539. & in Thesauo Regio: at in isto, pro XIII. videtur insculptum XU B. ut ad annum superiorem pertinere proinde videatur. Item Occo in suo legit, SMNA.

Nummi Constantini junioris Cæsaris.

D. N. FL. CL. CONSTANTINVS NOB. C. capite laureato.)(IOVI CONSERVATORI. Eadem forma nummi, quam vidimus in utroque Licinio & Martiniano. Similiter XU F. Decennalia vota tertio suscepta hoc anno. Infra, SMNA Societatis Mercatorum Narbonensium quartum tributum. E museo nostro.

Caput cinctum gemmis, juvenile.)(In media nummi area, CONSTANTINVS IVN. NOB. C. Infra, SMNT. Societatis Mercatorum Narbonensium tributum. Est nummus ex ære minimo in Cimelio P. CHAMILLART.

ANNUS XLV.

ANNUS XLVI.

Nummi Licinii utriusque.

DD. NN. IOVII LICINII INVICT. AVG. ET CAES. Capita obversa Liciniorum, patris ac filii, cincta gemmis: dextra ambo Victoriā tenent, quæ geminam coronam, alteram altera manu ostentat. Domini nostri Jovii Licinii, invicti, Augustus & Cæsar.)(I. O. M. ET VICT. CONS. DD. NN. AVG. ET CAES. Jovi Opt. Max. & Victoriæ Conservatoribus Dominorum nostrorum Augusti & Cæsaris. Juppiter stans a Victoriā coronatur. Uterque D. N. uterque invictus: geminam enim idcirco coronam, suam Augusto nimirum, & Cæsari suam Victoriā ostentat. Infra, SMKI Societatis Mercatorum Kar-

thaginensium tertium tributum. Est in Cimelio D. FOVCAVLT, nummus æris minimi, eximia cælturæ. In alio, SMKA primum. Alium affert nummum huic prope similem Mediobarbus e Museo suo: sed pro Victoriā Fortuna in eo pingitur, cum temone & Cornucopiæ. Titulus est: I. O. M. ET FORT. CONSERV. &c. ut supra. Jovi Opt. Max. & Fortuna, Conservatoribus Dominorum nostrorum Augusti & Cæsaris. Infra, SMNA Societatis Mercatorum Narbonensium primum tributum. Hujus nummi conspiciendi copiam nobis fecit Abbas Joan. Ant. Mediobarbus, prædicti Comitis Mediobarbi F. De Jovii nomine jam superius egimus. Exceptis porro nummis, qui sunt Sirmii Sisciaque conflati, ob expeditionem Pannonicam, Sarmaticamve; ceteri omnes utriusque Licinii nummi in Galliis cusi sunt; in Narbonensi plerique provincia: ut ipsum fabricæ genus, & locus subnotatus admonet.

IMP. LIC. LICINIVS. P. F. AVG. capite laureato.)(IOVI CONSERVATORI. ut saepe superius. B secundum tributum: infra, SIS Siscienfium. In alio, indutus pallio imperatorio, manu codicillos gerit; retro, bacillum imperatorium est, quæ forma & Fl. Val. Constantini nummum anno XI. I. vidimus. B secundum: infra, SMAL Societatis Mercatorum primæ Lugdunensis tributum. Uterque in museo nostro, ex ære minimo.

D. N. VAL. LICIN. LICINIVS NOB. CAES. capite laureato, cum bacillo imperatorio.)(IOVI CONSERVATORI CAESS. Latere lævo Z septimum tributum; infra, SMAL ut videtur, quem admodum in patris nummo. Est hic e Museo San-Genovesano.

Eadem inscriptio: PROVIDENTIAE CAESS. Stat ipse capite laureato; læva hastam, dextra orbem gerit; cui Victoriā superposita Cæsari coronam imponit. Ad pedes, palma. In eodem Museo.

Nummi Crispi Cæsaris.

CRISPVS NOBIL. CAES. Nobilissimus Cæsar: capite laureato, dextra scipionem Consulare gerit, in cuius apice aquila est.)(MONETA VRBIS VESTRAE. ut in nummo Imp. Constantini. Est ex ære prægrandi, apud D. Abb. DE-CAMPS.

D. N. FL. IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato, vultu annorum amplius xxx.)(PROVIDENTIAE CAESS. ut proxime in nummo Licinii junioris. Est ex ære minimo in museo nostro.

Cum sit in isto nummo Crispus annorum amplius xxx. nec fuit ille sane filius Constantini Max. quem post biennium visuri sumus vix annum ætatis quintum ac vicefimum attigisse: nec Imp. Constantini Aug. e familia Claudia, quem anno præsentis ad ætatis annum xxxv. vix pervenisse nummi testantur. Accedit eo, quod nec mos nec usus Romanorum ferret, ut alio nomine quam paterno, vel eodem parumper deflexo, filius primogenitus nuncuparetur, nisi ubi aliud adoptio affinitasve posceret. Sic Fl. Val. Constantii Cæsaris vidimus, fratrem alium Fl. Val. Constantinum fuisse dictum, alium Fl. Val. Severum; patris (ut apparet) Constantini nomine duobus natu maioribus filiis indito: ei dumtaxat, qui esset natu minimus, nomine immutato. Sic Imp. Fl. Val. Constantinus Aug. liberos nominavit, Constantinum Max. Constantem Max. Fl. Val. Constantium: Constantius, quem Chlorum dixere, genuit Imp. Constantinum: Constantinus alter, Imp. e Claudia gente, Constantinum jun. Cæsarem. Constantinus Imp. filius Augg. Constantinum Principem Patrem Augg. Ergo qui fuit pariter natu maximus e liberis Constantini Principis patris Augg. hunc vel Constantinum vel Constantium similiter oportuit appellari, non Crispum. Hic enimvero, quod saepius professi sumus, non quid libri scripti produnt, sed quæ possit ex so-

SÆCULI CONSTANTINIANI.

471

la nummorum consideratione historia confici, sepositis parumper scriptoribus rerum Romanarum; in presenti rimamur & exploramus. Videtur ergo fuisse Crispus Imp. Constantini illius qui FIL. AVGG. appellatus est, filius alter: idem Constantini, qui Pater Augg. dictus est, frater natu minor; quemadmodum Fl. Val. Constantini Cæsaris Fl. Val. Severus Cæsar.

ANNUS XLVII.

Hoc anno vota Imp. Constantini quidecennalia, decennalia Cæsarum celebrantur: id quod istorum nummis proditum est, qui sunt inscripti, VOT. X. & xv. quemadmodum anno XLII. decennalia Imp. ejusdem, & quinquennalia Cæsarum, in eundem annum incurrere, nummi fidem fecerunt, quos ibi vidimus, inscripti, ROMAE AETERNAE. X.

At Licinio Aug. tricennalia fuere denegata: tamen ille nihilominus, Senatu reluctante, in provincia manfit cum imperio.

Nummi Licinii Imp.

LICINIVS AVG. OB DV FILII SVI. Caput Imp. Licinii nudum, ob Jovis reverentiam.)(IOVI CONS. LICINI AVG. Jovis sedentis & a Victoria coronati statua, basi imposita. At pedes Jovis, aquila Romana rostro coronam gerit, symbolum Augusti a Jove conservati, & victoria donati. Licinius Augustus, ob duplicem victoriam filii sui, Jovi Conservatori Licinii Aug. ponit hanc statuam. In basi scriptum est, SIC X. SIC XX. Hoc est, sic decennalia sua hoc primum anno suscepta, Cæsar feliciter impleat; sic postea & vicennalia. Infra, SMNT Societatis Mercatorum Narbonensium tertium tributum. Est aureus e Cimelio Mediceo. Duplex Licinii victoria superius in nummis est consignata. Ita in nummo Constantis Aug. anno LXXII. legas, OB VICTORIAM TRIUMPHALEM.

Imp. Fl. Val. Constantino sub anni finem mortuo, vel missionem petente e provincia, subrogatus est in locum ejus, filius Constantinus Max. cum is annum ætatis vicesimum vixdum excederet: additusque ei pro Cæsare frater natu minor Fl. Val. Constantius. Vota pro Constantino Max. uti antea pro Constantino Imp. quinquennalia tantum suscepta, ut ferebat usus illorum temporum, hoc anno ponimus.

Nummi Constantini Max. Aug.

Geminus deinceps Constantinus se offert in nummis. Est enim alter Constantinus Aug. alter Constantinus Max. Aug. Nam Constantinus e familia Julia Pater Augustorum nummos non habet ullos, nisi post obitum cufos: quoniam non ille in provinciis, ubi tunc hujuscemodi nummi cudebantur, Augustus; sed Romæ Princeps Perpetuus fuit, ut suo loco ostendimus.

D. N. CONSTANTINVS MAX. AVG.)(FELIX ADVENTVS AVG. N. Augustus equo insidet. Infra, CON. Affert hunc nummum Patinus magni moduli aureum; cui pretium addit titulus D. N. Rarus enim est nummus sincerus, qui sit inscriptus, D. N. CONSTANTINVS in recto casu, ante liberos Constantini Principis jam Augustos. E duobus certe deinceps Constantinis, altero qui CONSTANTINVS AVG. altero qui CONSTANTINVS MAX. AVG. in nummis inscribitur; cum sint utriusque nummi innumeri, tamen titulum D. N. sæpe habet is, qui est CONSTANTINVS MAX. AVG. nunquam autem hunc habet is qui est CONSTANTINVS AVG. tantum, sive ex familia Claudia. Similiter in nummis Constantinorum aureis triginta

duobus, quos Regia Gaza servat, cum sint viginti sex inscripti, CONSTANTINVS P. F. AVG. sex. autem dumtaxat, CONSTANTINVS MAX. AVG. solus iste CONSTANTINVS MAX. cinctum caput habet ex unionibus & lapillis: alter, laureato tantum capite est. Et est CONSTANTINVS MAX. altero illo junior, alacrior, lætior. In imo hujus nummi margine, CON. Civitates omnes Narbonenses; Les Corps des Villes de Languedoc, de Provence, & de Dauphiné, advenienti in provinciam Constantino Max. munus offerunt centenorum aliquot aureorum. Hunc nostro ipso ævo morem retinent in ea provincia Avenionenses, ut primo Christianissimi Regis in suam urbem adventu, ducenta ei numismata ex auro offerant: quod illi debitum exsolverunt anno MDCLX. nummis inscriptis, LUDOVICO XIII. GALL. ET NAVARRAE REGI TRIUMPHATORI.)(Urbs Avenio, cum ponte; superscriptio, MVNVS AVENIONIS. Quò exemplo forte aliquis comob in nummis antiquis interpretari malit, Civitates omnes munus obtulere.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(In corona laurea: VOT. X. In ambitu: D. N. CONSTANT. MAX. AVG. Votis decennialibus Domini nostri Constantini Max. Aug. Infra, S AR. Secundum Arelatenfium numisma. Est elegantis formæ, ex ære minimo, in Museo P. CHAMILLART.

Nummi Fl. Max. Faustæ, sororis Constantini Max. uxoris Constantini Aug. e familia Claudia.

FLAV. MAX. FAVSTA. AVG.)(SPES REIPUBLICAE. Gestat in ulnis parvulos duos. Infra, PT. Primum Treverorum tributum. In alio, QTR quartum. Ex ære minimo uterque, in Museo nostro. In Cimelio D. FOUCAULT alius, SMALE Societas Mercatorum: prima Lugdunensis edito. Alium vidimus perpulcrum ex auro, in quo scriptum infra, SIRM. Sirmiensium. In alio ex ære minimo, apud P. Chamillart, SMNB. Societatis Mercatorum Narbonensium secundum tributum.

Eadem inscriptio.)(SALVS REIPUBLICAE. Typus idem. Infra, SMTSB Societatis Mercatorum Treverensis secunda secundum tributum. In museo nostro. In alio apud D. FOUCAULT, STR secundum Treverorum beneficium. Alius e Museo P. JOBERT, PLC prima Lugdunensis civitates. Apud Stradam, pag. 185. SMANT Societatis Mercatorum prima Narbonensis tributum quintum.

Eadem inscriptio.)(PIETAS AVGVSTAE. Tenet sinistro brachio puerulum; alteri paulo grandiori ambas manus protendenti dextram porrigit. Duo hi sunt alii præter Constantinum jam Cæsarem, liberi Imp. Constantini e familia Claudia: Fl. Cl. Constantius, & Fl. Cl. Julianus. In his spes & salus Reipublicæ contineri dicitur a provincialibus Constantino patri obnoxiiis. In iisdem educandis Pietas Augusta commendatur: ut in educando Domitiano Cæsare Domitiani Aug. filio, cura Domitiæ matris simili inscriptione prædicatur in nummis, PIETAS AVGVSTAE. Est hic Faustæ nummus ex ære apud Spanhemium, pag. 639. e Cimelio reginæ Christianæ.

Nummi Imp. Constantini e familia Claudia.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(CONCORDIA FELIX DD. NN. Duo Augusti paludati dextras jungunt: Imp. Constantinus, & Constantinus Max. Aug. ei affinitate junctus, sive (ut aiebant) ejusdem cognatus. Infra, PLC. Prima Lugdunensis civitates. Nummus ex ære minimo, in familiis Byzantinis, Tab. IV.

Eadem inscriptio.)(FELICITAS AVGG. NN. Dea sedens, lava tenet orbem, dextra lauri vel

vel oleæ ramum. Latere lævo, fidus Solis; symbolum Augusti prospere agentis. Infra, PLN *primæ Lugdunensis Negotiatores*. In Cimelio D. FOVCAVLT, ex ære minimo: & in Museo P. CHAMILLART.

CONSTANTINVS P. AVG. capite galeato.)((SECVRITAS AVGG. Securitatis typus solitus. Latere dextro, fidus Solis. Infra, PLN. Ibidem.

CONSTANTINVS AVG. capite galeato.)((TROPHÆUM. Ad pedes, captivi duo. VIRTVS EXERCIT. In medio, A S. *Virtus Exercitus, Augusti Securitas*. Infra, PLC. *Primæ Lugdunensis Civitates*. Ex ære minimo, in Museo nostro.

INOCNIHISHVC Caput galeatum, cum crista in vertice.)((VIRTVS EXERCIT. Hinc S inde F. Labarum, in quo vot. x. Ad pedes, captivi duo. Infra, * SIS *. Nummus est ex ære minimo, apud D. Batistelli, caesarum Actorem, Senis in Hetruria. Sententia est: *Imperator noster Optimus Constantinus, nuper in hostes irrumpens, Sisciensem hanc urbem consecravit. Virtus Exercitus, Sæculi Felicitas. Votis decennialibus. Sisciensis*. Constantino huic hereditarius fuit Optimi titulus ab Imp. Claudio Gothico, a quo genus iste traxit. Fuit enim hic Constantinus e familia Claudia. Sunt autem Claudii Gothici nummi inscripti, DIVO CLAVDIO OPTIMO IMP. Et in averfa parte, REQUIES OPTIMORVM MERITORVM. In nummis *Optimus Princeps* Trajanus & alii passim nuncupantur. *Optimus Imperator*, Claudius & Constantinus.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)((PRINCIPI IVVENTVTIS. Crispus Cæsar incedit, orbem Romanum læva, hastam transversim dextra gerit. Hinc F inde T. *Felicitas Temporum*. Ad pedes, captivi duo. Infra, LVC. *Lugdunensium quinque civitates*. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART. Constantinus e familia Claudia, nummum dicat Crispo Cæsari e familia Julia.

CONSTANTINVS AVG. capite galeato.)((In corona, vot. x. ET XV. F. AQVET. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. *Vota decennialia simul & quidecennialia felicia: decennialia Caesarum, quidecennialia Constantini Augusti. Aqueussum quintum tributum*.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato: vultu annorum circiter xxxv.)((SPQR OPTIMO PRINCIPI. Aquila legionaria inter duo signa cohortium: ut in alio Constantino, qui IMP. anno xxx hujus sæculi. Infra, PTR. *Prima Treverensis*. Aureus est in Thesauo Regio.

Eadem inscriptio.)((VIRTVS AVGVSTI. Leo gradiens. Supra, clava Herculeæ. Infra, TARL. *Tertium Arelatensum* numisma. Aureus ibidem.

Nummi Crispi Cæsaris.

FL. IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato, cum hasta exserta, & clypeo.)((CONCORDIA AVGG. NN. Dea sedens, dextra caduceum, læva Cornucopiæ tenet. Augusti duo, quos diximus, in simili fere nummo Imp. Constantini. Infra, SMNH *Societatis Mercatorum Narbonensium octavum tributum*. Est in Thesauo Regio aureus. Similis huic alter ex auro eximius, in Cimelio P. CHAMILLART, habet SMNK. *Societas Mercatorum Negotiantium Karthagine*.

IVL. CRISPVS NOB. C. capite laureato.)((CAESARVM NOSTRORVM; deinde in corona, vot. x. *Vota decennialia*. Infra, Δ SIS. *quartum Sisciensium tributum*. In alio, ε SIS. *quintum*. In alio, PTR. *Prima Treverensis*. Alius, TA. *Tertium Arelatensum tributum*. In alio, PLCC. *Primæ Lugdunensis civitates*. In alio denique, PLON. *Primæ Lugdunensis omnes Negotiatores*. Omnes ex ære minimo, in museo nostro.

CRISPVS NOB. CAES.)((In corona lau-

rea, vot. x. ET XV. F. *Vota decennialia Caesarum, & quidecennialia felicia*, hoc est, Imp. Constantini Pii Felicis Aug. Est hic nummus ex ære, apud Mediobarbum, pag. 473. e Museo Feschiano.

Eadem inscriptio, capite laureato & galeato, cum hasta & clypeo.)((VIRTVS EXERCIT. Labarum, in quo vot. x. Ad pedes, captivi duo sedent. Hinc S inde F. *Sæculi felicitas*. Infra, AQT. *Aqueussum tertium tributum*. Ex ære minimo, in museo nostro.

IVL. CRISPVS NOB. CAES. cetera ut in præcedente nummo. In medio ^{S F} *Sæculi felicitas*: litteris E & L inter se nexis. ^{EL} Infra, Γ SIS. *tertium Sisciensium tributum*. Argenteus, ære mixto, in museo nostro.

Nummi Constantini junioris Cæsaris.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)((CAESARVM NOSTRORVM; deinde intra lauream, vot. x. Infra, PLON. *Primæ Lugdunensis omnes Negotiatores*; vel Ordo Negotiatorum. In alio TSBVI. *Treverensis secundæ secundum tributum*: alio TSBVI. *Treverensis secundæ secundum tributum*: alio TSBVI. *Treverensis secundæ secundum tributum*. Sic Votis Imperii: nempe Decennialibus Cæsaris. Sic VI pro votis Imperii, anno xvi. & xxii. vidi- mus. In alio, vot. x. & utrimque palma: infra, AQT. *Aqueussum tertium tributum*. Omnes e museo nostro, ære minimo.

Eadem inscriptio, capite galeato & laureato: dextra tenet orbem, cui Victoria superposita Cæsari coronam imponit.)((VIRTVS EXERCIT. Labarum, in quo vot. x. & S FEL. ut in Crispi nummo. Infra, ε SIS. *quintum Sisciensium tributum*. E museo nostro.

CONSTANTINVS IVN. NOB. CAES. capite laureato.)((VICTORIA BAEATISSIMORVM CAESS. Victoria spoliis infidens, ostendit in clypeo, vot. x. *Vota decennialia Caesarum*. AE pro E, ut diximus anno sexto. Est hic nummus ex ære maximo, in gaza Regia.

Nummi Fl. Val. Constantii, fratris Constantini Max.

FL. VAL. CONSTANTINVS NOB. C. capite laureato.)((VICTORIA BAEATISSIMORVM CAESARVM. Victoria, ut proxime, ostendit in clypeo vot. x. Est pariter ex ære maximo, in gaza Regia: & ab Occone pag. 552. Constantio, qui postea Augustus fuit, perperam attributus. Fl. Val. Constantium Constantini Max. Aug. fratrem, hoc anno Cæsarem fuisse salutatum hic nummus docet.

ANNUS XLVIII.

CONSTANTINVS MAX. P. F. AVG. COS. IIII. capite laureato: dextra gestat scipionem, cujus in apice aquila Romana est, symbolum gesti hoc anno Consulatus.)((SOLI INVICTO COMITI. Sol dextra elata, læva gestat orbem. Latere dextro, T F. *Temporum felicitas*: lævo, fidus Solis. Infra, PLC. *Primæ Lugdunensis civitates*. Nummus perrarus, ac perelegantis fabricæ, in Cimelio D. FOVCAVLT.

IMP. CONSTANTINVS MAX. AVG. Capite radiato, more gentilium Imperatorum.)((SOLI INVICTO COMITI. Sol capite radiato, dextra elata, læva gestat orbem Romanum, cui imposita Victoria est. Ad pedes, captivus. Infra, SIS. *Siscien- cia*. Aureus est pulcherrimus in gaza Regia.

ANNUS XLIX.

LICINIVS P. AVG. capite galeato.)((VIRTVS EXERCITVS. Trophæum inter duos captivos seden-

sedentes. Infra, PTR *Prima Treverensis*. In museo nostro, æris minimi.

Nummi Constantini Imp. e familia Claudia.

IMP. C. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS. Dea stat cum hasta pura & Cornucopia. Infra, PL. *Prima Lugdunensis*. Ex ære mediocri, in Museo Sarmatensi.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite radiato.)(CRISPVS ET CONSTANTINVS IVN. NOB. CAESS. Capita duo aduersa. Infra, SIS. *Siscia*. Aureus est e gaza Palatina, ita prodente Spanhemio, pag. 681. Capite radiato nemo pictus est, nisi qui falsis numinibus, Soli præsertim, se profiteretur addictum. In his Constantinus Aug. e familia Claudia, cum Constantino juniore ejusdem filio. Nusquam Constantinus Max. capite similiter radiato apparet.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(SARMATIA DEVICTA. Victoria cum palma & spoliis quæ defert. Ad pedes captivus sedet. Sarmatæ eadem victoria, qua Alamanni, quibuscum vires junxerant, victi fuisse videntur. Infra, PTR *Prima Treverensis*. Apud D. Abb. FAVVEL. In alio, STR *secundum Treverorum tributum*. In alio rursus, latere lævo, C. infra, PLC. *Corpora primæ Lugdunensis civitatum*. Uterque est in Museo nostro. Apud Du-CANGIUM, alius habet SIRM. *Sirmii*.

CONSTANTINVS AVG.)(CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. Duo Cæsarum aduersa capita. Infra, SIRM. *Sirmium*. Est apud Occoquem argenteus, pag. 536.

Nummi Constantini Max. Aug.

CONSTANTINVS MAX. AVG. caput cinctum lapillis: vultu annorum xxv. ut plurimum.)(GLORIA EXERCITVS. Duo signiferi tenent signum militare, in cuius apice est monogramma Christi. Infra, PT. ut videtur. Est ex ære minimo in Museo Domus Professæ, & in Cimelio D. FOUCAULT. Alius ejusdem moduli, apud D. de Balonffeaux, habet in imo margine, P SIS *Primum Siscienfium tributum*. Alius ibidem plane similis est, cum litteris SMTS. A. *Societatis Mercatorum Treverensis secundæ primum numisma*. Fidem potius exercitus, quam ipsius Principis, videtur nummus iste testari: siquidem neque alius Constantini Max. nomine nummus est genuinus, cum illa Christianæ fidei tessera; & eadem forma hoc anno reperitur in nummo Constantini junioris; quem multa alia argumenta suadent in cultu falsorum deorum cum familia sua Claudia perseverasse. A Baronio quidem nummus affertur, anno CCCXXV. num. 206. CONSTANTINVS MAX. AVG.)(SPES PVBLICA. Labarum, cujus hastile in ✠ Christi monogramma definit: sub labari cuspide, anguis. Infra, CONS. At recentis hunc nummum fabricæ atque artis esse, censemus, multis adducti suspicionibus; nisi secus sentiant viri periti, quibus nummum ipsum explorare oculis, ac de eo deinde ferre iudicium liceat.

Constantini pariter nummus aureus, qualem ipsius Constantini iussu conflatum fuisse ab Eusebio in ejus vita narratur, libro IV. cap. xv. nullus adhuc a quoquam visus est.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite nudo.)(CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. capita duo nuda aduersa. Infra, SIRM. Nummus est plane singularis, ex argento, tametsi aliqua æris parte ad-

mixta, in Thesaurō Regio. Qui nummus duo quædam notatu insignia edocet. Primum est, fuisse hoc etiam anno Constantinum Max. e minoribus Augustis, quos eam ob rem nudo interdum capite pingi solitos esse hoc ævo, ex iis constare necesse est, tum quæ jam de Domitio Domitiano diximus, tum quæ dicturi sumus de Magnentio, Nepotiano, & Vetrone. Alterum est, insignem fuisse Augustorum omnium inter se Cæsarumque concordiam; cum Cæsarum Crispi & Constantini nomina in utriusque Constantini Aug. Liciniique junioris nummis appareant in hunc modum:

CONSTANTINVS MAX. AVG.

CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. Infra, SIRM. CONSTANTINVS AVG.

CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. Infra, SIRM. LICINIVS NOB. CAES.

CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. Infra, SIRM. ubi aperte nummi Constantinos duos Augustos exhibent, qui victoriam Alamannicam Cæsaribus gratulantur.

Nummi Constantini jun. Cæsaris.

CONSTANTINVS IVN. N. C. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS. cum ✠ Christi monogrammate, ut in nummo proxime allato. Infra, detritæ litteræ. Est hic ære minimo, in Museo P. JOBERT, & in nostro.

CONSTANTINVS IVN. N. C. capite radiato, quia Solem adhuc & falsa numina cum patre & Senatu coleret. Numquam ita vel Constantius vel Constans, Constantini filii; vel Fl. Delmatius ex eadem gente Julia, radiatus apparet; quippe Christianis sacris imbuti.)(VIRTVS EXERCITVS. Trophæum: ad pedes, duo captivi sedent. Infra, STR. *secundum Treverorum tributum*. E Museo P. JOBERT, ære minimo.

CONSTANTINVS IVNVS. capite radiato. *Constantinus junior Urbis nostræ servator*: nempe Treveros tutatus, adversus Germanorum irruptiones.)(VIRTVS EXERCITI. Trophæum, ut proxime. Infra, STR. *secundum Treverorum tributum*. Nummus est singularis, elegantissimi nitoris, e Cimelio P. JOBERT.

FL. CL. CONSTANTINVS IVN. N. C. capite laureato.)(GAVDIVM ROMANORVM. Sarmatia sedens ad trophæum luget. Infra, SARMATIA. Aureus est e Cimelio Ducis Parmensis.

Nummi Licinii junioris.

LICINIVS NOB. CAES. capite laureato, dextra tenet orbem, cui Victoria superposita Cæsari coronam imponit.)(CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. Capita duo nuda aduersa. Infra, SIRM. Aureus est apud Stradam, pag. 181. Tristatus, pag. 492. hunc eundem nummum sic repræsentat: FL. LICIN. LICINIVS NOB. CAES. At profecto Licinius Flavius non fuit.

ANNUS L.

Hoc anno Constans Max. Augustus salutatur, frater Constantini Max. Deinde Constantius, Constans junior, & Delmatius, e familia Fl. Julia Cæsares appellantur. Nulla pro his concipiuntur vota; quasi supra legitimum numerum, in parentum dumtaxat gratiam, nimirum Constantini Principis Senatus, & Crispi Cæsaris, fuerint designati Cæsares.

Nummi Imp. Licinii.

IMP. LICINIVS P. F. AVG. capite laureato;
Ooo pal-

pallio Augustali indutus, bacillum imperatorium lava gerit.)(PROVIDENTIAE AVGG. Licinii & Constantini Impp. Castrum, cui fidus Solis imminet. Infra, MNTB Mercatorum Narbonensium tributum secundum. E museo nostro, æris minimi.

IMP. LIC. LICINIUS P. F. AVG. capite laureato.)(PROPECTIO AVGG. Imperator inequo cum hasta, Profectio Augustorum. Infra, SIS. Siscien- ses. Aureus est e Thesauo Regio.

Nummi Imp. Constantini e familia Claudia.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(PROVIDENTIAE AVGG. Fortuna stans in navi, & tenens sinistra Cornucopiae, dextram jungit cum Iside, cui modius in capite, in sinistra labarum, sine nota Christianitatis. Infra, PARL. Primum Arelaten- sium tributum. Ex ære minimo, apud P. Chamillart.

IMP. CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(VIRTUS AVGG. Licinii & Constantini. Castrum, cui fidus solis imminet. Infra, PRPL. Provincia Prima Lugdunensis. Est ex ære minimo, in Cimelio D. DE BALLONFFEAUX, Luxemburgi.

IMP. CONSTANTINVS AVG. capite laureato, pallio Augustali indutus, bacillum imperatorium lava gerit. Fabrica nummi singularis ac paulo rudior, qualis in nummo Licinii superius laudato.)(PROVIDENTIAE AVGG. Castrum, cui fidus Solis imminet. Infra, MNTB Mercatorum Narbonensium tributum secundum.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato: interdum etiam, gemmis præcincto.)(PROVIDENTIAE AVGG. ut supra. SMANTA Societatis Mercatorum prima Narbonensis tributum quartum. E Museo San-Germanensi. In nostro sunt qui sequuntur: SMANTE quintum. SMNA Societatis Mercatorum Narbonensium primum tributum. MNA eodem significatu. SMNS secundum. SMNT tertium. SMNE quintum. SMKA Societatis Mercatorum Karthaginensium primum tributum. SMKB secundum. SMKA quartum. SMKS sextum. SMALA Societatis Mercatorum prima Lugdunensis primum tributum. PTR Prima Treverensis. RP Remorum primum. RS Remorum secundum tributum. ARLS Arelaten- sium secundum. Alius, latere laevo, A primum: infra, SMTS Societatis Mercatorum Treverensis secunda tributum: alius, FSIS tertium Siscien- sium. Omnes in Museo nostro, ex ære minimo. In alio, apud P. Chamillart, MNA. Mercatorum Narbonensium primum tributum.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato: vultu annorum circiter XL.)(VOTA PUBLICA. Sedet in puppi Imperator: sedent alii duo ad proram humiliores: nempe Caesares duo, Crispus & Constantinus. Est in Cimelio D. FOVCALVT, ex ære minimo. Aureus in Thesauo Regio, eadem utrobique epigraphe, exhibet Augustum togatum stantem, qui dextra tenet orbem Romanum; cui Victoria imposita coronam Augusto porrigit: hinc & inde gemina Victoria, ut videtur. Infra, PTR.

Nummi Constantini Max. Aug.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite cincto lapillis, vultu annorum circiter XXV.)(GLORIA EXERCITVS. Duo signa militaria inter duos milites hastatos. Infra, CONSA Civitatum omnium Narbonensis secunda primum tributum. Certe XXV. atatis anno a Constantino Max. CPim ædificatam esse, nemo sanus affirmavit. In alio, SMNE Societatis Mercatorum Narbonensium quintum tributum. Uterque ex ære minimo, in museo nostro. Alius,

Γ CONST. Tertium civitatum omnium Narbonensis secunda tributum. Alius TRS Treverorum secundum tributum. Et hi duo ex ære minimo, in Museo San-Genovefano, & nostro. Alius in San-Germanensi, TR P. Treverorum primum tributum, Constantini Max. capite laureato. Item in Cimelio D. FOVCALVT, capite Augusti cincto lapillis, ut prius, SMANA Societatis Mercatorum prima Narbonensis quartum tributum. Et SMKΔ Societatis Mercatorum Karthaginensium quartum tributum: hoc est, Narbonensium, qui Karthagine negotiantur. In San-Genovefano, SMANP Societatis Mercatorum prima Narbonensis primum tributum. In Cimelio D. FOVCALVT; SMNS Societatis Mercatorum Narbonensium sextum tributum.

Eadem inscriptio:)(GLORIA EXERCITVS. Signum militare unicum, inter duos milites hastatos. SMNB Societatis Mercatorum Narbonensium secundum tributum. In Museo San-Genovefano. In nostro, SMANB Societatis Mercatorum prima Narbonensis secundum tributum. Alius ibidem, RP Remorum primum.

Eadem inscriptio, sed capite laureato.)(GAVDIVM ROMANORVM. Roma spoliis infidens, dextra orbem Romanum tenet, cui Victoria imposita est; hastam sinistra. In area, A. Infra, CONS. Civitatum omnium Narbonensis secunda primum tributum. Est ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCALVT.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite cincto lapillis.)(PROVIDENTIAE AVGG. Constantini e familia Claudia, & Constantini Max. Castrum, ut superius. Infra, SMANTE Societatis Mercatorum prima Narbonensis tributum quintum. Ex ære minimo, in museo nostro.

Eadem inscriptio: vultu annorum circiter XXVII.)(VOTA PUBLICA. Isis Dea fistrum tenet, quæ in nummis aliis ISIS FARIA nuncupatur. Est apud D. FOVCALVT.

Nummi Constantis Max. Aug.

CONSTANS MAX. AVG. capite gemmis præcincto: vultu annorum fere XX.)(GLORIA EXERCITVS. Signum militare inter duos milites hastatos. Infra, SMALA Societatis Mercatorum prima Lugdunensis primum tributum. Nummus perrarus ac plane singularis, ex ære minimo, in Museo P. JOBERT. Quo ex nummo discimus, præter Fl. Jul. Constantem Nob. Caesarem, cujus hoc anno nummi eadem epigraphe, iisdemque symbolis insculpti, omnium manibus teruntur, fuisse Constantem alterum e familia Fl. Valeria Maxima; tamen ille scriptoribus rerum Romanarum incognitus sit: atque adeo MAX. non virtutis titulum in Constantino, sed familiae nomen esse; æque profecto atque in Constante isto; quem tum ipsius ætas, tum vero & nummi fabrica alium esse non posse clamat, nisi Constantini Max. fratrem natu minorem.

IMP. CONSTANS AVG. capite cincto gemmis, vultu juvenili.)(GLORIA EXERCITVS, ut proxime. Nummus est pariter singularis, ex ære minimo, ejusdem Constantis, in Cimelio D. DE BALLONFFEAUX, Luxemburgi.

Nummi Crispi & Helena.

CRISPVS NOB. CAES. capite galeato.)(DOMINORVM NOSTRORVM CAESS. In laurea fidus Solis: ut significetur, opinor, Crispum inter Caesares, velut Solem, micare. Affertur hic nummus ex ære, a Chiffletio in Anastasi, pag. 278. ut & iste qui sequitur.

FL. MAX. HELENA. capite nudo: capillitio cirratim torto in nodum. Augusta non est: quippe Cz-

Cæsaris tantum, non Augusti conjux. Mos ille hujus ævi fuit.)(GLORIA EXERCITVS. Crispi Cæsaris symbolum. Hæc forma nummi, qualis in prioris Crispi est, hanc ejus fuisse uxorem suadet, sororem Constantini Max. e familia Fl. Val. Maxima, cum esset ipse e Fl. Julia. Habet hunc nummum etiam ex auro Strada, pag. 169.

FL. IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato.)(PROVIDENTIAE CAESS. ut supra. SMNB Societatis Mercatorum Narbonensium secundum tributum. Item PTR Prima Treverensis. PLC Prima Lugdunensis civitates. Omnes e museo nostro.

Nummi Constantini junioris Cæsaris.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS. Duo signa militaria, inter duos milites hastatos. Infra, CONST Civitatum omnium Narbonensis secundæ tertium tributum. Alius, SMALA Societatis Mercatorum primæ Lugdunensis primum tributum. Alius, SMALB secundum. Alius, PLC Prima Lugdunensis civitates. Alius, SMANE Societatis Mercatorum primæ Narbonensis quintum tributum. Alius, ASIS Primum Siscienfium. Omnes e Museo nostro, ære minimo. In San-Genovefano, RS Remorum secundum.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS. Duo signa militaria, ut proxime: inter ea, bipennis; quam Triflanus pag. 587. pro cruce accepit, atque ita pinxit; fecitque Constantinum ex ethnico Christianum. At in nummis hoc titulo inscriptis, sive Constantini & Constantis Maxx. Augg. sive Constantii utriusque, sive Constantis, sive Delmatii, sive Helenæ, nulla crux apparet. Infra, AQS Aquensium secundum tributum. Ex ære minimo, in museo nostro. In San-Genovefano simillimus habet AQT tertium.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)(PROVIDENTIAE CAESS. ut supra. SMNR Societatis Mercatorum Narbonensium tertium tributum. SMNA quartum. SMANTA Societatis Mercatorum primæ Narbonensis tributum quartum. SMANT5 sextum. SMKA Societatis Mercatorum Karthaginiensium primum tributum. PLC Prima Lugdunensis civitates. Omnes e museo nostro.

D. N. FL. CL. CONSTANTINVS NOB. C. capite laureato.)(PROVIDENTIAE CAESS. MNT E. Mercatorum Narbonensium tributum quintum.

Nummi Fl. Jul. Constantii Cæsaris.

FL. IVL. CONSTANTIVS NOB. C. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS. signum militare, cum Christi monogrammate ☩ inter duos milites hastatos. Infra, SCONS. Secundum Civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum. Ex ære minimo, in Museo nostro.

FL. IVL. CONSTANTIVS NOB. C. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS. Duo signa militaria, inter duos milites hastatos. Infra, RFT Remensium fenus tertium: ut fere in nummo Constantini junioris anno superiore. Est in Museo San-Genovefano, & nostro. Alii, SMANH Societatis Mercatorum primæ Narbonensis octavum tributum. SMANΘ. nonum. SMALA. Societatis Mercatorum primæ Lugdunensis primum tributum. SMALB secundum. SMK B Societatis Mercatorum Karthaginiensium secundum tributum. SMK r tertium. CONSR Civitatum omnium Narbonensis secundæ tertium. TRS Treverensis secunda. Omnes ex ære minimo, in museo nostro. Alius ibidem addit bipennem, ut in num-

mo Constantini junioris. Infra, AQS Aquensium secundum tributum.

Caput Constantii laureatum, sine epigraphe.)(CONSTANTIVS CAESAR in ipsa nummi area. Infra, SMRQ Societatis Mercatorum Remensium quartum tributum. Argenteus, ibidem.

FL. IVL. CONSTANTIVS NOB. C. & FL. CONSTANTIVS NOB. C. capite laureato.)(PROVIDENTIAE CAESS. ut supra. QAR. Quartum Arelatenfium tributum. MNA Mercatorum Narbonensium quartum tributum. SMK Δ Societatis Mercatorum Karthaginiensium quartum tributum. Alius, in medio habet A primum tributum; infra, CONS. Civitatum omnium Narbonensis secundæ. Alius, S. infra, CONS. secundum. Omnes e museo nostro.

Nummi Fl. Jul. Constantis Cæsaris.

FL. CONSTANS CAES. caput cinctum corona e gemmis, dextra elata; vultu annorum xx. aut xxii.)(SECVRITAS PERPETVA. Stans Crispus Cæsar paludatus, dextra tenet labarum,

(sed sine ☩ Christi monogrammate:) læva clavam

ex vite in latitudinem prælonga; insigne, opinor, Principis Juventutis; ut olim Centurionum, teste Plinio, lib. xiv. sect. iii. Stant hinc & inde Constantius & Constans Cæsares, cum hastis & clypeis paludati: medius inter Constantium & Crispum, sed reliquis omnibus minor, pariterque paludatus, Delmatus Cæsar sororis Crispi F. ut videtur. Delmatus in hoc nummo videtur esse nudo capite: ceteri sunt laureato. Infra, CONS. Civitates omnes Narbonensis secundæ: Itaque nummus ille Cæsares omnes exhibet gentis Fl. Jul. & e quibus tres postremi hoc anno dicti sunt Cæsares. Tot Cæsarium virtute niti Securitas perpetua Reipublicæ dicitur. Aureus est eximie raritatis ac molis, pondo aureorum nostrorum fere quinque, in Cimelio Illustr. Comit. de Schwarzburg; ut scripsit Andr. Morellius ad D. DRON, qui nummi cætypum libenter nobiscum communicavit.

CONSTANS & FL. CONSTANS & FL. IVL. CONSTANS NOB. C. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS. Duo signa militaria inter duos milites hastatos. Infra, CONSR Civitatum omnium Narbonensis secundæ tertium tributum. SMT5 Societatis Mercatorum Treverensium sextum. SMALA Societatis Mercatorum primæ Lugdunensis primum. Omnes e museo nostro.

CONSTANS NOB. CAESAR. capite laureato.)(VIRTVS CAESARVM. Stans laureato capite, trophæum erigit; captiva sedente ac lugente. Est ex ære maximo, in Cimelio D. Abb. DE CAMPS.

CONSTANS IVN. NOB. C. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS, ut supra. SMNB Societatis Mercatorum Narbonensium secundum tributum. Est ex ære minimo in Cimelio D. FOVCAVLT. Constans junior dici non potuit, ut jam monuimus, nisi cum esset alter ei cognominis, idemque provectior ætate. Is autem fuit CONSTANS MAX. AVG. de quo superius diximus. Deinde capite laureato Cæsar nullus fuit post obitum Constantini Aug. Est hic igitur Constans junior idem sane ac Fl. Jul. Constans: sed & alius ab eo qui Constans Max. Aug. appellatus est; licet eidem æqualis; ut ipsa nummi fabrica, titulusque ipse admonet.

FL. CONSTANTISBEAC. capite laureato.)(GLORIA EXERCITVS. Signum militare inter duos milites hastatos. Infra, Δ SIS Quartum Siscienfium tributum. Est ex ære minimo in Cimelio D. FOVCAVLT, & in Museo P. STEPH. CHAMILLART, ubi elegantioris fabricæ est. Flavio Constanti, superum benignitate Primo Cæsarem. Quo locutionis genere Cicero usus est, pro Q. Roscio, num.

num. 33. *Nunc Deum immortalium BENIGNITATE omnium fortunæ sunt certæ.* Ea bonitate indolis præditum fuisse Constantem dicunt Siscienfes, qui hunc nummum cuderunt, ut dignus videretur, quem Superi fecissent nasci primum Cæsarem. *Primus Cæsarem* dicitur, primus ex Augusto sanguine Princeps, post ipsummet Augustum live Imperatorem. Sic in Gallia fere, Primum Principem appellamus, *le Premier Prince du sang.* Litteræ AC Primum Cæsarem significant: quemadmodum in Crispi nummis *PRINCIPIA IVVENTVTIS* est, *Principi primo Iuventutis*; & *ATR primum Treverensium* numisma est, & similia. Hinc intelligimus, 1° Constantem Cæsarem Constantio Cæsare fratre suo fuisse natu majorem. 2° Familiam Flaviam Juliam in gente Flavia fuisse primogenitam, ortam ex Fl. Vespasiano, & ex Tito Vespasiano, cujus filia propterea *Julia Titi F.* in nummis appellata est. Multi tunc Cæsares erant: Ex familia Fl. Julia, Fl. Jul. Constantius, frater Constantis: Fl. Jul. Crispus, utriusque patruus; qui si frater esset, primus ipse Cæsarem esset; & Fl. Jul. Delmatius. Ex familia Fl. Claudia, Fl. Claudius Constantinus: ex familia Fl. Valeria, Fl. Val. Constantius: præter Constantinum Max. & Constantem Max. Augustos. Inter Cæsares autem principatum Augusti sanguinis habet, *Primus Cæsarem.* Hanc interpretationem egregie confirmat ejusdem Constantis nummus alter singularis argenteus ære mixto, elegantis acnitidissimæ fabricæ, formæ mediocris, ex Cimelio P. STEPH. CH. MILLART, cum hac inscriptione: *DA CONSTANS P. F. AVG.* capite cincto gemmis. *.(. FEL. TEMP. REPARATIO.* Infra, *PLC.* Est enim sententia: *Dominorum primus Constans P. F. Aug.* Qui antea nimirum fuit *Primus Cæsarem*; idem tunc cum Augusto esset, cum aliis Augustis & Cæsaribus, quorum quisque in titulis DN appellabatur; (nam & Augusti, & Cæsares, Domini:) *Dominorum primus* vere & ingeniose scribitur. Neque enim certe exigua dignitas est & eminentia primi Principis inter multos Principes. Olim aliter hunc nummum interpretati sumus, cum scilicet receptas secuti historias, popularesque opiniones, falso existimaremus Cæsaris nomen merum esse titulum dignitatis.

Nummi Licinii junioris Cæsaris.

D. N. VAL. LICIN. LICINIUS NOB. C. capite laureato. *.(. PROVIDENTIAE CAESS.* ut supra: *ANTA Primæ Narbonensis tributum primum.* Apud Du-CANGIUM in familiis Byzant. Tab. VII.

Adeo sunt indiscretæ formæ nummi isti omnes, quorum est similis superscriptio: ut etiamsi ex subnotato singulis fabricæ loco res non liqueret; vel uno tamen oculorum judicio constaret, ex eodem omnes tractu terrarum, atque ex una fere officina prodisse.

LICINIUS IVN. CAES. capite laureato. *.(. SECVRITAS REIPVBLICAE.* Dea innixa columna. TR. *Treveri.* Aureus in Thesauo Regio.

Nummi Fl. Val. Constantii Cæsaris, qui frater Constantini Max.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. C. capite laureato: vultu annorum fere xx. *.(. GLORIA EXERCITVS.* Duo signa militaria inter duos milites hastatos. Infra, *RS Remorum secundum tributum.* Ex ære minimo, in Cimelio D. FOUCAULT.

FL. VAL. CONSTANTIVS NOB. C. capite laureato. *PROVIDENTIAE CAESS.* ut supra. *RQ Remorum quartum* beneficium. In museo nostro.

Nummi Delmatii Cæsaris.

Is mihi fororis Crispi F. plane fuisse videtur, stirpis Constantinianæ feriem, atque historiam illorum temporum, ex solis nummis pro instituto digerenti.

FL. IVL. DELMATIVS NOB. C. capite laureato. *.(. FIDES EXERCIT.* Signum militare inter duos milites hastatos. Infra, *SIS. Siscia.* Ex ære minimo est, apud D. BAUDELOT.

Eadem inscriptio. *.(. GLORIA EXERCITVS.* Signum militare, ut proxime. Infra, *SMKA Societatis Mercatorum Karthaginensium quartum tributum.* Vel *B SIS secundum Siscienfium.* Est ille in Museo P. JOBERT; iste, apud D. FOUCAULT. Est etiam in nostro, *SMK.*

FL. DELMATIVS NOB. C. capite laureato. *.(. GLORIA EXERCITVS.* ut supra. *P CONST Primum civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum.* Vel *B CON secundum civitatum omnium Narbonensium tributum.* Ille in Cimelio D. Abb. FAVVEL: iste, in nostro. In alio ibidem, *SMA NA. Societatis Mercatorum primæ Narbonensis primum tributum,* ut videtur. Nam postrema littera paululum detrita est; ceteræ sunt perspicuæ.

FL. DELMATIVS NOB. CAES. capite laureato. *.(. DELMATIVS CAESAR.* Victoria cum palma & corona. E Cimelio reginæ Christinæ, teste Spanhemio, pag. 601. Non fuit aliquando Delmatius D. N. Et alii pariter Cæsares (præter istos tres, quos fuisse statim datos Augustis diximus, Licinium, Crispum, & Constantinum,) isto D. N. titulo carent. Fuit ille tamen in aliqua expeditione Princeps juventutis, si est ille nummus ex auro sincerus, qui est inter Arschothanos.

FL. DELMATIVS NOB. CAES. capite laureato. *.(. PRINCIPI IVVENTVTIS.* Stans ipse laureatus, dextra labarum tenet, læva hastam puram. Retro sunt signa duo militaria. Infra, *TR. Treveri.*

ANNUS LI.

Nummi Constantini Aug. e familia Claudia.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite nudo: alibi etiam laureato. *.(. SAPIENTIA PRINCIPIS.* Noctua aræ superposita. Aram transversim secat hasta: lateri lævo ejusdem aræ galea adjacet: clypeus dextro. Infra, *RS Remorum secundum beneficium.* Ex ære minimo, in Cimelio D. BAUDELOT, & nostro. Sapientia Principis commendatur, qui rem leviter ac sine cruore; sine certamine armis, que gesserit. Ideo & caput ei nudum est, & arma aræ apposita jacent. Hasta, galea, clypeus, virtutis sunt symbola; atque adeo Palladis. Noctua, sapientia seu vigilantia; atque adeo Minervæ. Quam obrem & in nummis Atheniensium, quorum arx fuit Palladi seu Minervæ dicata, insculpta noctua cernitur, eidem Deæ sacra. Et in nummo Domitiani argenteo, e museo nostro, stat Pallas armata, cum hasta & clypeo: noctua ad pedes adposita; quæ sapientiam Principis ac solertiam indicat. Plinius, lib. x. sect. XIX. *Noctuarum contra aves solers dimicatio,* &c.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato. SAPIENTIA, in cippo: deinde in nummi ambitu, PRINCIPIS PROVIDENTISSIMI. Symbola eadem, atque in superiore nummo. Infra, *TARL. Tertium Arelatenfium tributum.* Est aureus e Thesauo Regio. In nummis aureis Ducis Arschothani, *SANT. Secundum primæ Narbonensis tributum.* Eadem inscriptio: *.(. FELIX PROCESSVS COS. VI. AVG. N. Felix processus Consulatus sexti Augusti nostri.* Constantinus togatus dextra orbem Romanum

manum gerit, lava bacillum imperatorium, summæ potestatis indicem. Infra, A Q *Aquenses*. Aureus est e gaza Regia, ac Cæsarea. Feliciter in toga Constantino processisse Consulatum sextum Aquenses gratulantur; quemadmodum in bello feliciter processisse Maxentio Consulatum suum gratulatos olim Remenses vidimus. Usus est ea locutione Vulgatus interpretis, Psal. XLIV, 5. *Prospere PROCEDE*.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato, vultu annorum XL. veste Consulari; dextra scipionem gerens, cujus in apice aquila est, insigne Consulatus.)(*VTILITAS PVBLICA*. Stans Constantinus capite galeato, lava orbem tenet, cui Victoria imposita coronam Augusto imponit; dextra idem præeuntem arripit Æquitatem; quæ in cymba posita balancem dextra gestat, lava Cornucopiæ. Infra, P ARL. *Primum Arelatensum* tributum, vel munus. Cymba situm urbis ad Rhodanum indicat: *Utilitas publica*, restitutionem Monetæ. Sic in Maximiani Herculi nummo pariter inscripto, *VTILITAS PVBLICA*, stans Dea geminum pondus, alterum altera manu gestat, adæquationem ponderum in urbe Remensi significans: nam littera R subicitur in imo margine. Est hic Constantini nummus ex ære singularis ac perrarus, in Cimelio D. Abb. FAVVEL.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(*VBERTAS SAECVLI*. Dea stans balancem dextra gerit, lava Cornucopiæ. Infra, PTR. *Prima Treverensis*. Est ex ære minimo apud D. de BALLOFFEAVX. Luxemburgi.

Eadem inscriptio.)(*FELICITAS REIPVBLICAE*. Imperator togatus in suggesto sedet: adstant eidem alii duo: ante suggestum tres flexis genibus supplicum ritu manus attollunt. Infra, PTR. Aureus est in gaza Regia.

CONSTANTINVS AVG. capite cincto gemmis.)(*VIRTUS AVGG. Virtus Augustorum duorum*. Imp. Constantini, & Constantini Max. Castrum, cui Solis sidus imminet. Hinc S inde F. *Virtus Augustorum*, *Sæculi felicitas*. Infra, ARLP *Arelatensum primum* tributum. Alius, ARLS *secundum*. Prior e Museo P. JOBERT, alter e nostro.

Eadem inscriptio utriusque paginæ: cum litteris S F. Infra, P CONST *Primum civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum*. Est e gaza Regia, ære minimo; & apud D. Abb. FAVVEL: sed istic capite cincto gemmis. In nostro, s CONS T littera priore s & postrema T minoris quam reliquæ moduli. *Secundum civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum*.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(*VIRTUS CAESS.* Castrum, ut supra. Hinc S inde F. Infra, ARLP *Arelatensum primum* tributum. Ex ære minimo, in Museo nostro.

Nummi Constantini Max.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite cincto gemmis: vultu annorum circiter XXV.)(*VIRTUS AVGG. & PCONST.* ut supra. Est in Museo San-Genovefano.

Eadem inscriptio, capite cincto corona e lapillis.)(*GLORIA EXERCITVS*. Augustus paludatus incedit cum hasta & clypeo. Latere dextro, Γ *tertium* tributum: infra, CONS *Civitatum omnium Narbonensis secundæ*. E museo nostro, ære minimo. Alius ibidem pro F habet S *sextum*; infra, CONS.

IMP. CONSTANTINVS MAX. AVG. capite laureato.)(*DEBELLATOR GENTIVM BARBARVM*. Incedit paludatus cum milite. Infra, GOTHIA. TR. *Treveris*. Aureus hic est in Thesaurio Regio. Apud Occonem pag. 536. similiter aureus est, inscriptus, VICTORIA GOTHICA. Ubi Augustum sedentem Victoria coronat, & hostem exhibet supplicem. In nummo Taciti Imp. apud D. Abb.

FAVVEL, scribitur VICTORIA GOTTHI. qua de victoria silent scriptores rerum Romanarum. Gothia nobis quidem, esse Tolosanus ager videtur: cui, ut Gothiæ, sic & Septimaniæ ex parte postea nomen fuit. Ibi Gothi indigenæ. Qui e Dacia in hos tractus, sive Hispaniam Italiamve commigrasse putat, ostendat in his terris aliquod Gothicæ linguæ, seu Germanicæ veteris vestigium.

Nummus ex ære maximo, in gaza Regia, Constantini Max. habet hanc epigraphen, EXVPERATOR OMNIUM GENTIVM. Ubi miror sic vocem eam scribi; cum in nummis Commodi ex argento & ære in eadem gaza legamus, IOVI EXSVP. & IOVI EXSVPER. *Jovi Exsuperatori*.

Nummi Constantini junioris Cæsaris.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)(*VIRTUS CAESS.* Castrum, cui Solis sidus imminet. Infra, TCONS *Tributum civitatum omnium Narbonensis secundæ tertium*. Est in Museo San-Genovefano. In San-Germanensi, TCONST eadem sententia. In medio S F. *Sæculi felicitas*.

Nummi Constantii Cæsaris.

FL. IVL. CONSTANTIVS NOB. C. capite laureato.)(*VIRTUS CAESS.* ut proxime. Infra, Q ARL. in museo nostro: in San-Genovefano, ARL Q *Arelatensum quartum* tributum.

ANNUS LII.

Hoc anno vota publice suscepta sunt pro Victoria læta Principis Perpetui Constantini e familia Julia, qui ex Urbe profectus in Gallias, Senatus Populique Romani nomine, summo cum imperio Germanicæ expeditioni præfuit, bellum sub eo gerentibus Augustis ac Cæsaribus.

Hæc tria inter se distinguenda vocabula sunt in nummis antiquis; Imperator, Princeps, Augustus. Nam Imperator in exercitu, Princeps in Urbe, Augustus in provinciis appellatus est. Neque enim aut vim vocis illius; aut Romanorum libertatem fatiscunt, qui hæc duo nomina primi consociarunt, *Imperator Romanorum*: quæ locutio in nummis, prohibe sigillis, omnino non occurrit ante sæculum Christi decimum tertium jam senescens. Novissimum trium istorum, Augusti titulus est. Neque enim Senatui aut civitati. aut demum exercitui σεβασος aut σεμνος, (ut quidam nummi habent) sed provinciis Augustus, hoc est, Venerabilis fuit, & sacro sanctus.

Quamobrem alius Perpetuus Imperator, alius Princeps perpetuus, alius demum Perpetuus Augustus fuit. Probum dici Perpetuum Imp. superius vidimus, pag. 55. Trajano hunc eundem titulum nummus adscribit apud Occonem, pag. 197. Perpetui Augusti in nummis appellati quamplurimi: Perpetuus Princeps unus omnino se offert. Qui si Augustus aliquis unus esset ex iis, qui in provinciis degerent, non ille Princeps Perpetuus, sed Perpetuus Augustus, ut Constantius Constantini F. diceretur. Ergo Princeps Senatus & civitatis hoc loco intelligitur: qualem M. Scaurum toties fuisse, Plinius auctor est.

Cetero jus omne Principis Senatus, dum in Urbe esset, Italiæ fines non excessit, teste Horatio, libro 2. epist. 1. ad Augustum:

Cum tot sustineas, & tanta negotia solus,
RES ITALAS armis tueris, moribus ornes,
Legibus emendes, &c. Qui mox adjicit,
Et formidatam Parthis te Principe Romam.

Post Gallieni principatum alii Augusti, sique tantum in provinciis: Principes alii in Urbe fuerunt: tametsi

tametsi & Augusti quoque in suis provinciis, quoniam ibi Principum jus haberent, Principes sunt appellati. Ab Italia nullus honori Principum nummus cudebatur; quoniam esset illa, non Principi, sed uni Senatui P Q R obnoxia. A Provincialibus nullus similiter; quoniam his omne esset cum suis Augustis commercium; nullum cum Principe civitatis. Ex quo vicissim accidit, ut saeculo saltem isto Constantiniano (nam de hoc uno nunc agimus) nullus Augustorum nomine nummus Romae conflatus appareat. Quoniam videlicet Augustis eo aeo in provincia degentibus, nihilo magis eorum honori nummos Urbs Roma dicavit, quam Parisiorum civitas eorum honori nummos cudit, qui in provinciam a Rege mittuntur rei judicariae ac civili Praefecti.

Nummi Imp. Constantini Aug.

IMP. CONSTANTINVS AVG. capite galeato & laureato.)(VICTORIAE LAETAE PRINC. PERP. Duæ Victoriae tenent impositum cippo clypeum, in quo scriptum est, VOTA PR: Vota Populi Romani. Infra, TARL. Tertium Arelatensum tributum. In alio, STR. Secunda Treverensis: ibidem. Alius, Δ SIS Quartum Sisciensum tributum. Omnes e museo nostro, ære minimo. In Thesauro Regio nummus ex auro simillimus, in clypeo exhibet, VOT. X. Vota decennalia, Constantini Max. nimirum. Infra, PTR.

Nummi Constantini Max. Aug.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite galeato, & interdum simul laureato.)(VICTORIAE LAETAE PRINC. PERP. ut supra. In imo margine, PLN. Prima Lugdunensis Negotiatores. In cippo + species crucis est: sed merus tamen sculptoris ingenio lineæ duplicis transversus ibi ductus est; qualem observavimus anno XLIV. in nummo qui inscriptus est, MARTI CONSERVATORI. Indicium Christianitatis in nummis hujus saeculi non aliud fere est quam Christi monogramma. Est hic nummus ex ære minimo in Cimelio D FOVCAVLT, & nostro. Alius in nostro, cum eadem crucis similitudine, habet ST Secundum Treverorum tributum. Ubi pro cruce Tristanus pag. 543. X seu crucem decussatam exhibet. In alio, apud D. FOVCAVLT, legitur PT Primum Treverorum tributum. Alius, in museo nostro, P ARL. Primum Arelatensum. In utroque inscriptio est, IMP. CONSTANTINVS MAX. AVG. qui ante hunc annum IMP. non est appellatus in nummis. In duobus aliis quos vidimus, ejusdem fabricæ, insculptum in galea est Christi monogramma: unde Constantinum Max. hoc saltem anno Christianis imbutum sacris fuisse, nefas est ambigere.

Nummi Licinii utriusque, & Crispi Caesaris.

LICINIUS AVG. capite laureato: vultu annorum fere LXX.)(VICTORIAE LAETAE PRINC. PERP. ut in superioribus. Infra, RQ Remorum quartum tributum. Aureus est e Thesauro Regio. In imo alterius margine, duo captivi sedent: deinde Γ SIS Tertium Sisciensum tributum. Est hic ex ære minimo in Museo San-Genovefano. In aureo altero, e Gaza Regia, inscriptum est, VOT. X. scilicet Constantini Max. quicum esse sibi amicitiam Licinius profitebatur. Infra, P R Primum Remorum tributum.

LICINIUS P. F. AVG. Capite laureato.)(VBIQUE VICTORES. Stat Licinius cum hasta, sinistra tenet orbem Romanum: ad pedes, captivi duo. Infra, PTR. Prima Treverensis. Ibidem aureus est.

LICINIUS IVN. NOB. CAES. capite laureato: vultu annorum XXX.)(VICTORIAE LAETAE PRINC. PERP. ut superius. Infra, A SIS Primum Sisciensum tributum. Est ex ære minimo in Thesauro Regio, & apud Occonem pag. 545

FL. IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato.)(VICTORIAE LAETAE PRINC. PERP. ut in superioribus nummis. Infra, PLN. Prima Lugdunensis Negotiatores. In museo nostro, ex ære mediocri.

Nummi Fl. Jul. Helena, quæ uxor fuisse videtur Constantini Max.

FL. IVL. HELENA AVG. caput cinctum lapillis.)(PAX PVBLICA. Ramum oleæ tenet. Infra, CONSE Civitatum omnium Narbonensis secundæ quintum tributum. Ex ære minimo, in Museo P. JOBERT. Alius, in Cimelio Domus Professæ, TRS Treverensis secunda. Habet prior nummus, apud Wilthemium inter Icones, dextro latere speciem crucis +.

Eadem epigraphe.)(GLORIA EXERCITVS. Signum militare inter duos milites hastatos: ut in nummis Constantis & Delmatii, anno L. Est apud Chiffletium, in Anastasi, pag. 278.

FL. HELENA AVGVSTA.)(SECVRITAS REIPVBLICE. Stat velata & stolata, dextra tenet oleæ vel lauri ramum. In medio SF Saeculi felicitas. Infra, TARL Tertium Arelatensum tributum. Item, Γ SIS Tertium Sisciensum. PTR. Prima Treverensis. SMTS Societatis Mercatorum Treverensis secundæ tertium tributum. SMKA Societatis Mercatorum Karthaginensium quartum tributum. SMANTI Societatis Mercatorum prima Narbonensis tributum decimum. SMANTB. Societatis Mercatorum prima Narbonensis tributum secundum. Omnes ex ære minimo, in museo nostro.

FL. AELENA AVG.)(SECVRITAS REIPVBLICE. Infra, T AR Tertium Arelatensum tributum. Quod & Reipublice per e, & Aelena per Æ scribitur in nummis istis; argumento est sonum utriusque litteræ, ut nunc est, tunc eundem fuisse. Est hic nummus ex ære minimo, in Cimelio D. Abb. FAVVEL.

Fuit hæc Fl. Jul. Helena, (uti ex nomine & ætate ipsius, ac deinde ex fabrica nummi perspicuum est) soror Fl. Julii Constantini Principis. Ejusdem vero Constantini filia, FL. IVL. CONSTANTINA AVG. a Spanhemio affertur, pag. 640. ex nummis, ut ait, sed Goltzianis: quorum plerique, ut Ligoriani, nusquam nisi in schedis extiterunt. Nullus certe illius Constantinae nummus in Cimeliis hujus Urbis est.

Hoc eodem anno vota vicennalia Imp. Constantini Aug. celebrantur, quindecennalia Caesarum: Consulatu Crispi secundo. Quæ omnia nummis subsequentibus perspicue declarantur. Sub anni finem suscepta sunt Constantini Max. vota decennalia.

Nummi Imp. Constantini e familia Claudia.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(CONSTANTINI AVG. Deinde in medio, VOTIS XX. Infra, PL Prima Lugdunensis. Ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT.

CONSTANTINVS AVG. capite galeato.)(VIRTVS EXERCITVS. Labarum in quo VOT. XX. Ad pedes labari, captivi duo. In medio SF Saeculi felicitas. Infra, AQP Aqueusum primum tributum. In alio, TT tertium Treverorum tributum. Uterque e Cimelio D. FOVCAVLT. In alio simili, e Museo P. CHAMILLART, est infra, T S. E. Treverensis secunda quintum numisma. Alius, in nostro: SF EL SA-

Sæculo felici. Infra, Δ SIS. *quartum Siscienſium tributum.* In alio rurſum, qui eſt e muſeo noſtro argenteus, hinc A inde S. *Auguſti Securitas*: infra, PLC *prima Lugdunenſis civitates.*

CONSTANTINVS AVG. capite galeato.)(BEATA TRANQVILLITAS. Cippus, orbe Romano ſuperpoſito; cui tergemini Soles imminet; nempe Auguſti tres: Imp. Licinius: Imp. Conſtanti- nus e familia Claudia: & Conſtanti- nus Max. e Va- leria. In cippo, vot. xx. Infra, STR *Secundum Treverorum tributum.* In alio, hinc C inde R *Clari- tas Reipublicæ.* Infra, PLC *Prima Lugdunenſis civi- tates.* Ex ære minimo, in muſeo noſtro uterque: in poſteriore Conſtanti- nus capite laureato eſt. In aliis rurſum, pallio imperatorio amiſtus, ſcipionem Con- ſularem dextra gerit, cujus in apice aquila eſt: in- ſigne, opinor, Proconſularis poſt Conſulatum po- teſtatis. Eadem ſuperſcriptio poſticæ partis, cum cippo, & orbe Romano, ac tergemino Sole. In cippo, votis xx. Infra, SR *Secundum Remorum tributum*: vel STR *Secundum Treverorum.* Prior eſt in Muſeo D. BAVDELOT: poſterior, in noſtro: ubi & alter inſcriptus, BEATA TRANQ- LITAS, contracte, pro Tranquillitas. Infra, PLON. *Prima Lugdunenſis omnes Negotiatores.*

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(VICTORIA AVGVSTORVM. Stat Imperator paludatus, capite laureato: dextra tenet orbem, læ- va haſtam inverſam: Victoria retro coronam impo- nente. Infra, SMTS *Societas Mercatorum Treveren- ſis ſecunda.* Aureus eſt e Theſauro Regio.

Eadem inſcriptio.)(VICTORIAE PERPETVAE. Victoria inſidet ſpoliis, minore Victoria altera cly- peum ſuſtentante, in quo ſcriptum eſt, vot. xx. In- fra, SMT. *Societas Mercatorum Treverenſium.* Au- reus eſt apud Occonem, pag. 535.

Eadem inſcriptio.)(VBIQVE VICTORES. ſtans paludatus, dextra haſtam, læva orbem Roma- num tenet. Infra, TR. *Treveri.* Aureus in Theſau- ro Regio.

IMP. CONSTANTINVS AVG. capite cincto la- pillis.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stat Criſ- pus capite laureato, dextra haſtam inverſam gerit, læva orbem Romanum; ſiniſtro pede calcit hoſtem. Infra, TRS. *Treverenſis ſecunda.* Eſt ex argento pu- ro, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem ſuperſcriptio.)(VICTORIA AVGG. NN. Conſtantini Aug. & Conſtantini Max. Aug. Victo- ria, ut proxime. TRS. Ex argento puro, in The- ſauro Regio.

VICT. CONSTANTINVS AVG. capite cincto lapillis.)(DEBELLATORI GENT. BARBARR. Imp. ex equo hoſtes confodit. Eſt ex ære maximo ibidem, & in Muſeo P. CHAMILLART.

CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(VICTOR OMNIUM GENTIVM. Imperator ſtans, dex- tra tenet labarum, ſiniſtra clypeum: ad pedes, captivi duo, cum duobus aliis ſupplicibus. PTR, *Prima Treverenſis.* Aureus eſt in Theſauro Regio.

Nummi utriusque Conſtantini Aug.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato, vul- tu annorum circiter XL.)(CONMAXANTINVS AVG. capite pariter laureato: vultu annorum fere XXVII. Monetarii vitio litteræ ſunt ita perturbatæ. Eſt ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT, nummus ſingularis. Sic in argenteo, apud D. Abb. FAVVEL legimus D. N. IVSTIANVS pro Juſtinianus.

Nummi Conſtantini Max.

CONSTANTINVS AVG. capite cincto gemmis.)(D. N. CONSTANTINI MAX. AVG. Caſtrum,

cui tres Soles imminet. Infra, PT. *Prima Treve- renſis.* Eſt ex ære minimo, apud D. Abb. FAVVEL. Nomen CONSTANTINVS in recto caſu, ac ſine titulo D. N. conjunctum cum altero D. N. CONSTAN- TINI MAX. tria docet: 1°. In Treverenſi provin- cia Auguſtum fuiſſe Conſtantinum Max. ſiquidem a Treveris ipſe D. N. appellatur, non item alter Con- ſtanti- nus. 2°. Jungi hæc duo nomina hac ratione non poſſe, ut alterum in recto ſit, alterum in gignendi caſu, quin vel patruelis, vel affinis, vel cognatus ſubintelligatur. 3°. Alium eſſe proinde Conſtantinum a Conſtantino Max. Tres Soles, tres Auguſti ſunt; ut proxime diximus in nummis Conſtantini e familia Claudia.

CONSTANTINVS MAX. AVG.)(CONSTAN- TINVS AVG. SMK. *Societas Mercatorum Kartha- ginienſium.* Victoria gradiens, cum palma & corona. Eſt apud Occonem aureus, pag. 536. In priore nummo cum duo ſint inſculpti vultus longe diſpares, cum ſua quiſque ſuperſcriptione, geminum agnoſce Conſtantinum: in iſto autem, cum unicum habeat vultum inſculptum, in utraque pagina eundem appella- ri Auguſtum Conſtantinum Max. noveris, atque in reli- quis hujus anni nummis. Cetero, duos in uno numisma- te conſociari Auguſtos, alterum primarium, inferiorem alterum ac minorem, mos fuit poſt tempora Gallieni: cujus moris exemplum eſt in nummo ſingulari eximia- ritatis ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT, qui ſic inſcribitur: IMP. CLAVDIVS AVG. capite radiato.)(TETRICVS AVG. capite pariter ra- diato: jam tum ſcilicet ſub Imperatore rem milita- rem adminiſtrante in alio tractu Auguſto: tametſi de hoc more ſilent ſcriptores rerum Romanarum; qui- bus etiam latuit, Tetricum ſub Imp. Claudio Au- guſtum ſecundarium ac minorem fuiſſe. Sic in num- mo argenteo apud D. BAVDELOT, legimus: IMP. C. P. LIC. VALERIANVS AVG. capite radiato.)(GALLIENVS CVM EXER. SVO. cum *Exercitu ſuo.* Cippus; cui Juppiter ſuperpoſitus dextra tenet Victoriæ: in cippo, IOVI VICTORI. Valeria- nus IMP. appellatur, qui titulus Gallieno in re præ- ſenti non datur. Sic demum in Muſeo noſtro, IMP. C. AVRELIANVS AVG. capite radiato. Infra, littera Z quæ annum designat Aureliani ſeptimum.)(VABALATHVS VCRIMPR capite laureato. *Vabalathus vice Caſaris Reſtor Imperii Romani.* Idem poſtea in aliis nummis AVG. eſt appellatus.

Nummi Imp. Licinii.

IMP. LICINIVS AVG. capite galeato.)(VIR- TVS EXERCIT. Labarum, in quo vot. xx. Ad pedes, captivi duo. In medio, ^{S F} EL litteris duabus E & L inter ſe nexis: *Sæculi felicitas.* Infra, B SIS *ſecundum Siscienſium tributum.* Eſt ære minimo, in Muſeo P. JOBERT.

LICINIVS P. F. AVG. capite laureato.)(VBIQVE VICTORES. Stat paludatus cum haſta & orbe Romano, quem læva gerit, inter captivos duos; ut infra in nummo ſimili Conſtanti- nus junior. PTR. *Prima Treverenſis.* Aureus eſt perexigui mo- duli, in Theſauro Regio.

Nummi Criſpi Caſaris.

IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato, cum clypeo & haſta, dextro humero impoſita, ſed abſque galea.)(VIRTVS EXERCIT. Labarum, in quo ſcriptum eſt, vot. xx. Infra, captivi duo. PLN. *Prima Lugdunenſis Negotiatores.* Ex ære mi- nimo, apud P. CHAMILLART.

IVL. CRISPVS NOBILISS. CAES. vultu ſe- mili, corona roſtrata, quæ videtur deſinere in pro- ram navis.)(VIRTVS EXERCIT. Trophæum, cum

cum duobus captivis. S TR. *Secunda Treverensis*. Argenteus est apud D. de BALLONFFÉAUX, Luxemburgi.

D. N. CRISPO NOB. CAES. capite laureato.)(VIRTVS EXERCIT. In labaro, vot. xx. In medio, CR Claritas Reipublica. In imo, PLC Prima Lugdunensis civitates. Ex ære minimo, in Museo P. JOBERT, & nostro.

CRISPVS N. C. COS. II. Nobilissimus Caesar, Consul secundum. Capite laureato, dextra scipionem Consularem tenet, in cujus apice aquila est. Vultus ei annorum xxxv.)(BEATA TRANQVILLITAS. Cippus cum orbe Romano, & tergemino Sole, ut superius vidimus. In cippo, vot. xx. Hinc C inde R Claritas Reipublica. Infra PLC. In alio, P TR. absque litteris CR. Uterque e museo nostro, ære minimo est. Consulatum Crispi secundum, nec alium præterea nummi habent; nullum alii Cæsares e gente Constantiniana, præter Constantinum juniorem.

CRISPVS NOBIL. C. cum galea, clypeo, & hasta humero dextro imposita.)(BEATA TRANQVILLITAS. Cippus, & reliqua ut supra. Infra, PLON. Prima Lugdunensis omnes Negotiatores. Ex ære minimo, in Museo P. CHAMILLART.

IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato: hastam humero gerit, lava clypeum.)(BEATA TRANQVILLITAS. Cetera, ut supra; PTR. Prima Treverensis. In museo nostro. In nummis inscriptis, BEATA TRANQVILLITAS, Crispus & Licinius, hastam gerunt dextro humero impositam: quod signum est summi tunc in exercitu imperii.

FL. IVL. CRISPVS NOB. CAES. capite laureato.)(PRINCIPI IVENTVTIS. Stat ipse, laureato capite: hastam transversam lava gerit, lava orbem Romanum. In medio FT Felicia tempora. Infra, BTR secundum Treverorum tributum. Est in Museo P. JOBERT. In alio, apud D. Abb. FAVVEL, est TF Temporum felicitas: infra, ATR Primum Treverorum tributum.

Caput vittatum, seu diadematum, absque superscriptione.)(CRISPVS CAESAR. Victoria gradiens cum palma & corona. Infra, SIRM. Est ex auro in gaza Regia.

Nummi Constantini junioris Caesaris.

CONSTANTINVS IVN. N. C. capite radiato: quod indicium est superstitiosi cultus erga Solem. Licinio juniore pariter radiatum caput est: ceteris Cæsaribus, laureatum.)(VIRTVS EXERCIT. Labarum, in quo vot. xx. Ad pedes, captivi duo. Infra, PLN Prima Lugdunensis Negotiatores. In alio, STR. Secundum Treverorum tributum. Uterque e Cimelio D. FOVCAULT.

Eadem inscriptio, capite radiato.)(BEATA TRANQVILLITAS. Cippus, in quo votis xx. Orbis Romanus cippo superponitur: orbi tres Soles imminet, ut supra. In imo, PLON Prima Lugdunensis omnes Negotiatores. E museo nostro. In San-Genovesano, caput est galeatum. Alius, apud D. BAVDELOT, in medio litteras præterea exhibet FB Felicitas beata. Prima Lugdunensis omnes Negotiatores. Confer priorem nummum anni xxxiii.

CONSTANTINVS IV. N. C. capite radiato: dextra tenet scipionem Consularem, indicem, opinor, Proconsularis post Consulatum potestatis.)(BEATA TRANQVILLITAS, ut supra. In medio, PA Pietas Augusti. Infra, PLON Prima Lugdunensis omnes Negotiatores. Est ex ære minimo, in Museo San-Germanensi. Alius, in Museo D. Abb. FAVVEL, CONSTANTINVS IVN. N. C. capite laureato: cetero simillimus. Sed absque litteris PA. habet in imo, STR. Secundum Treverorum tributum.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)(VOTA VICENNALIOR. Sic enim scriptum est in pereleganti nummo, ex gaza Regia. Sedet laureato capite, idemque togatus in sella curuli, dextra viri pileati (ut videtur) caput ostentat: lava tenet bacillum imperatorium. Locus fabricæ non est subnotatus. Patino ne credas, legenti in Indice, pag. 33. VOTA VICENNALIA ORBIS. Lege, Vota Vicennaliorum. Neque enim solum Vicennalium, ut in nummo M. Aurelii e gaza Regia, VOTA SOLVTA DECENNALIVM; sed & Vicennaliorum, ut Bacchanaliorum dicunt Latini, & Saturnaliorum.

Caput vittatum, seu diadematum, absque superscriptione.)(CONSTANTINVS CAESAR. Tres palmæ erectæ, Solis fidere imminente ei quæ media est: symbolum tergeminae victoriæ a Cæsare Constantino relatæ. Infra, R Remis. Est ex argento puro, in Cimelio D. FOVCAULT.

Caput similiter diadematum, sine epigraphe.)(CONSTANTINVS CAESAR. Victoria gradiens cum palma & corona. Infra, TS Treverensis secundum quintum tributum. Ex argento puro, ibidem. In Thesauo Regio est huic ex auro simillimus, sed cum subjectis litteris, SMT Societas Mercatorum Treverensium. Nulli sunt omnino in nummis antiquis Augusti vel Cæsares diademati, præter Cæsares istos duos, Crispum & Constantinum: ac ne horum quidem alii istiusmodi, præter eos quos hic afferimus, nummi sunt.

CONSTANTINVS IVN. NOB. CAES. capite laureato.)(CONSTANTINVS CAES. Victoria dextra coronam, lava palmam gerit. Infra, CONS Civitates omnes Narbonensis secundæ. Aureus est e Thesauo Regio.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C. capite laureato.)(VBIQUE VICTORES. Stat paludatus inter duos captivos. TR Treveri. Nummus perexigua molis ex auro, ibidem.

Nummi Licinii junioris Caesaris.

LICINIVS IVN. NOB. C. capite radiato.)(VIRTVS EXERCIT. Labarum, in quo vot. xx. ut in superioribus. Infra, detritæ sunt litteræ. E museo nostro, ære minimo.

Eadem inscriptio.)(BEATA TRANQVILLITAS. Orbis Romanus cippo superpositus: in cippo, votis xx. Orbi duo dumtaxat Soles imminet: non tergemini, ut in nummis superioribus. Dedignante Licinio, opinor, Augusto seniore, alium parrem agnoscere Augustum, quam Constantinum e familia Claudia, qui potior tunc esset e duobus Constantinis Augustus in Galliis, & pari secum falsorum Numinum superstitioni deditus. Infra, PLON: duabus prioribus litteris majusculis exiguo intervallo diremptis a ceteris duabus, quæ sunt minusculæ. Prima Lugdunensis omnes Negotiatores. Est in Museo nostro, ex ære minimo.

LICINIVS IVN. NOB. CAES. capite laureato.)(In laurea corona, vot. xv. FEL. xx. RP. Votis quindecennialibus felicia vicennalia. Remorum primum tributum. Hoc est, in ipsum annum, quo vota Cæsarum quindecennialia suscipiuntur, incidunt Imp. Constantini P. F. vota vicennalia. Nam vota felicia, vota sunt pro P. F. AVG. concepta. Magni ad rationem temporum statuendam momenti tum hic nummus est, tum similis alter Crispi Cæsaris anno XLVII. descriptus. Non hic dicitur, vot. xv. MVL. xx. hoc enim esset vicennalia Cæsarum polliceri: sed duo diversa in unum annum vota concurrere admonemur. Est hic nummus ex ære minimo, in Thesauo Regio.

ANNUS LIII.

Cum per speciem beligerendi adversus Germanos venisset in Gallias anno superiore Princeps Perpetuus Constantinus; anno eodem exeunte, ipsius consilio atque auctoritate Constantinus Max. Licinium oppressit, conjunctissimumque ei Constantinum Imp. e familia Claudia. Quod ipsius præclare factum ut posteritati commendaretur, dicatus eidem anno isto Romæ arcus est, cum hac inscriptione:

IMP. CAES. FL. CONSTANTINO MAXIMO
P. F. AVGVSTO SPQR

QVOD INSTINCTV DIVINITATIS. MENTIS
MAGNITVDINE. CVM EXERCITV SVO
TAM DE TYRANNO QVAM DE OMNI EIVS
FACTIONE VNO TEMPORE IVSTIS
REMPUBLICAM VLTVS EST ARMIS.

ARCVM TRIVMPHIS INSIGNEM DICAVIT.
LIBERATORI VRBIS. FVNDATORI QVIETIS.
VOTIS X. VOTIS XX.

SIC X. SIC XX.

Quod *Maximi* nomen integrum scribitur, contra morem in nummis solitum observari; id accuratiores multo fuisse Monetarios, quam lapidas, argumento est. Tyranni nomine Licinium intelligi oportere; factionis vero ejusdem, Constantinum e familia Claudia, ex eo manifeste liquet; quod nec ullus alterutrius deinceps nummus apparet; neque Licinii tricennalia. Quem tyrannum idcirco appellant, quod cum nec Perpetuus esset designatus Augustus, nec vota tricennalia impetrasset, aut postulasset etiam fortassis a Senatu, nihilominus in provincia cum imperio maneret; gemente Republica; quæ post tricennalia vota suscepta decedere Magistratu Diocletianum ipsum coegerat; decreveratque nemini imperium in provincia prorogandum ultra annos vicanos. Jam Licinio fuisse conjunctissimum Constantinum e familia Claudia, superius ex nummis observavimus. Itaque Constantinus Max. solus deinceps Augustus fuit.

Nec tamen arcum ei posuit Senatus Populusque Romanus; sed dudum inchoatum, ac Trajani effigie hinc inde, & *triumphis* ejusdem *insignem*, necdum tamen ei dedicatum, Constantino Max. ritu publico *dicavit*, ut de ejus nomine appellaretur. Sunt enim certe in eo arcu Trajani vultus triumphique expressi: & pars lapides habet rudi modo cæsos, ut in opere inchoato usuvenit, ac Principis morte interrupto. Nec ullum idcirco in eo Arcu Christianæ religionis vestigium est; tametsi secus referat Eusebius, ab Antonio Augustino notatus eo nomine, dialogo IV.

VOTIS X. VOTIS XX. Hoc est, votorum decennialium anno decurrente; quo tempore simul & vota pro eodem Augusto vicennalia sunt suscepta. Quoniam quidem anno superiore exeunte, imperium in provincia Constantino Max. decretum fuerat ordinario jure in alterum quinquennium, sive usque ad annum decimum: extraordinarioque simul jure, alterum ei decennium concessum est, post prius exactum: quo significatu pariter superius vidimus in nummis Gallieni & Probi, VOTIS X ET XX. Quod sequitur, SIC X. SIC XX. eandem habet sententiam, ut in nummo Licinii Aug. jam diximus. Nempe optat Senatus Populusque Romanus; si *decennalia* Constantini Max. sic ejusdem *vicennalia* felici Processu decurrere.

ANNUS LIV. LV. LVI.

ANNUS LVII.

Constantini Max. vota vicennalia sub hujus anni finem celebrantur.

CONSTANTINVS MAX. AVG. caput cinctum lapillis.)(CONSTANTINIANA DAFNE. Sedens Victoria, dextra ramum lauri gerit, sinistra palmam: e regione miles magno nisu gestat trophæum. Infra, CONS *Civitates omnes Narbonensis secundæ*. Est in Cimelio D. FOVC AVLT, argenteus: æreus, in nostro. Δόφνη Græce laurus: itaque Constantiniana Dafne, victoria est Constantini Max.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite laureato.)(VICTORIA AVGVSTI. Victoria spoliis insidens, clypeum tenet, in quo VOT. XX. MVLT. XXX. Est ex ære maximo, apud Vaillantium pag. 251.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite laureato, mixtis lapillis.)(GLORIA SÆCULI, VIRTVS CAES. Infra, PR *Primum Remorum* tributum. Augustus laureatus, ac seminudus, spoliis infidet: Crispo Cæsari orbem porrigit, cui Phoenix superpositus, symbolum felicitatis temporum reparatæ. Cæsar excipit proclinato corpore, læva bacillum imperatorium gerens. Ad pedes ipsius, leo posterioribus subsidens pedibus, symbolum Cæsareæ virtutis. Est ex ære maximo in Cimelio Regio; & apud Occonem aureus, pag. 536. & in Thesauro Brandenburg. tom. 2. pag. 173. Erat Constantinus Max. (ut prisca loquebantur) Crispi cognatus: nam sororem Constantini Max. Crispus uxorem duxerat.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite cincto lapillis.)(VICTORIA CONSTANTINI AVG. Victoria gestat palmam & trophæum. Latere dextro Christi monogramma: lævo, XXI. Hoc est, *vicefima primæ* tributum *primum*. Nam priore loco duæ sunt litteræ nexæ P & T. Infra, SMAN *Societas Mercatorum primæ Narbonensis*. Aureus est eximie cælaturæ, in Thesauro Regio. Sic pag. 29. in nummo Anthimii Aug. similem notam eodem significato vidimus.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(D. N. CONSTANTINI MAX. AVG. In corona deinde, VOT. XX. *Vota Vicennalia*. Infra, SMNA *Societatis Mercatorum Narbonensium primum* tributum. Item RP *Remorum primum*. T SIS. *Tertium Sisciensium*. Δ SIS. *Quartum Sisciensium*. PT *Primum Treverorum*. TT *Tertium Treverorum*. TSAVI. *Treverensis secundæ primum*, *Votis Imperii*, nempe votis vicennialibus Constantini Max. TSæVI *Treverensis secundæ quintum*, *Votis Imperii*. Omnes ex ære minimo, in Museo nostro. In simili nummo, apud D. de Ballonffaux, Luxemburgi, legitur: D. N. CONSTANTINI MAX. INV. AVG. VOT. XX. *Domini nostri Constantini Maximi Inviçti Augusti Vota vicennalia*.

Nummi Crispi, & Constantini Cæsarum.

CRISPVS NOB. CAES. capite laureato.

CONSTANTINVS IVN. NOB. CAES. capite laureato.)(D. N. CONSTANTINI MAX. deinde intra coronam lauream, VOT. XX. Infra, ST *Secundum Treverensium* tributum. Eadem utriusque nummi averfa pagina est, apud Wilthemium. Sed hosce nummos alibi non vidimus. Quindecennialibus exactis, aut certe non multo post, videntur Crispus, Constantinus, & Licinius, inter privatos redacti: locum enimvero in nummis amplius non habent: destitantes Constantino Principe liberis suis Constantio & Constanti Augustalem locum ac titulum.

ANNUS LVIII.

FL. IVL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite laureato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stat nudo capite, dextra hastam, orbem læva gerit. Infra, TR. *Treveri*. Apud Occonem est aureus, pag. 551. Nullus deinceps post istum, in nummis anti-

Ppp

quis

quis subsequentiū temporū occurrit Princeps juventutis.

Nummi Imp. Constantini Max.

CONSTANTINVS MAX. P. F. AVG. orbem tenet, cui superposita Victoria est.)(SALVS ET SPES REIPVBLICAE. Respublica stolata, & radiato capite, porrigit Imperatori orbem Romanum, cui Victoria imposita est. A tergo Victoria Constantinum coronat. Infra, SMHER. *Societas Mercatorum Heracleensium*. Aureus est e gaza Casarea, & apud Occonem, pag. 533.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite cincto corona e lapillis.)(LIBERTAS PVBLICA. Victoria in navi geminam coronam, alteram altera manu, ostentat. In medio, e quintum tributum solvunt; infra CONS. *Civitates omnes Narbonensis secundae*. Est ex ære minimo, in Museo San-Genovefano, & nostro, & P. CHAMILLART. In alio simili, apud D. FOUCAULT, est littera B. secundum tributum.

Eadem superscriptio.)(SECVRITATI PERPETVAE DD. NN. Non additur AVGG. quoniam tunc unicus esset Augustus: sed Constantini Max. Augusti, & Caesaris Constantii, qui Princeps juventutis, securitas intelligitur. Dea Securitas stans cum hasta pura, columnæ innititur. Duo captivi sedent utrumque ac lugent. Est ex ære maximo in Thesau-ro Regio.

CONSTANTINVS MAX. AVG. Capite cincto corona ex lapillis.)(SECVRITAS REIPVBLICAE. Dea stans, laevo cubito columnæ innixa: dextra capiti superposita. Infra, T R. *Treveri*. Aureus perpulcher, in Thesau-ro Regio.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite cincto corona laurea mixtis lapillis: vultu annorum circiter xxxv.)(FELICITAS PERPETVA AVG. ET CAESS. NN. Constantinus Max. sedet inter duos Caesares, Constantium & Constantem, filios sororis suæ: stant illi cum hasta quisque sua & clypeo. Tenet ipse orbem Romanum dextra, laeva hastam. Hæc epigraphe tempus illud perspicue indicat, quo bini dumtaxat Caesares essent, ceteris exauctoratis, ut diximus: destinante jam Constantino Principe Senatus liberis suis duobus Augustale fastigium, cum cederet magistratu, post tricennalia de more vota suscepta, Constantinus Max. qui liberis omnino, vel ei certe muneri idoneis careret. Infra, SMN. *Societas Mercatorum Narbonensium*. Aureus est decem drachmarum, inquit Occo, pag. 538. Est & apud Stradam, pag. 173.

ANNUS LIX.
ANNUS LX.
ANNUS LXI.
ANNUS LXII.
ANNUS LXIII.
ANNUS LXIV.
ANNUS LXV.
ANNUS LXVI.

His annis octo deses omnino & otiosus fuit Constantinus Max. cujus inertia proficientes Germani, Sarmatæ, Dacique, fines imperii depopulati sunt. Itaque novis postea subrogatis Augustis, inscripti primo statim ipsorum anno nummi fuerunt, *Felicitium temporum reparatio*, & *Gloria Romanorum*.

ANNUS LXVII.

Vota tricennalia pro Constantino Max. sunt hoc exeunte anno suscepta.

CONSTANTINVS AVG. capite laureato.)(D. N. CONSTANTINI MAX. AVG. Deinde in laurea, vot. xxx. *Vota tricennalia*. Infra, SMNA. *Societatis Mercatorum Narbonensium primum* tributum. Est in museo nostro, ære minimo.

CONSTANTINVS AVG. capite cincto lapillis,

vultu in sublime erecto.)(D. N. CONSTANTINI MAX. AVG. In corona deinde laurea, vot. xxx. Infra, SMN. *Societatis Mercatorum Narbonensium tertium* tributum. Est apud D. BAUDELOT. Alius e Cimelio D. FOUCAULT, habet SMNA. *quartum*. Ibidem alius, R P. *Remorum primum*.

CONSTANTINVS MAX. AVG. capite cincto lapillis.)(D. N. CONSTANTINI MAX. AVG. Deinde in corona, vot. xxx. Infra, SMR. *Societatis Mercatorum Remensium*. E museo nostro, ære minimo. Alius apud P. JOBERT, habet R S. *Remorum secundum* tributum.

Eadem inscriptio.)(VICTORIA CONSTANTINI AVG. Victoria ostendit in clypeo, quem altera minor Victoria tenet, vot. xxx. Aureus apud Occonem, pag. 538.

Caput Constantini Max. cinctum lapillis, vultu in sublime erecto: sine epigraphe.)(VICTORIA CONSTANTINI AVG. Omnino ut proxime, cum vot. xxx. Aureus est in Thesau-ro Regio. Sed in imo nummi limbo litteræ sunt, SMNC. *Societatis Mercatorum Narbonensis civitatis*.

CONSTANTINVS MAX. AVG. Caput cinctum lapillis.)(VICTORIA CONSTANTINI AVG. Victoria sedens scribit in clypeo, vot. xxx. Infra SIS. *Siscia*. Pariter ibidem aureus est. In alio ceteroqui persimili, Victoria gestat trophæum. Latere nummi sinistro, vot. xxx. Infra, SMAN. *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis*. Aureus est ibidem.

ANNUS LXVIII.

Post Constantini Max. tricennalia, revocatus ille est e provincia in Urbem, iussusque fasces deponere, decretis solummodo ad pompam tricennialibus, ut olim Diocletiano & Maximiano. Enimvero ne non satisfacisse Senatui Populoque Romano in Republica gerenda Augusti viderentur, hic honor eis habebatur, ut tricennalia pro iis vota fierent. At interim ne ultra annos vicanos, ut diximus, prorogaretur imperium in provinciis, diligenter cavebatur. Deinde ut Germani ac Sarmatæ a finibus imperii arcerentur, novis opus erat Augustis; quod ex prioris inertia detrimenti plurimum ab hostibus Republica ceperat. Nititur hæc nostra conjectatio multiplici argumento. Primum est, quod deinceps in nummis Constantinus Max. definit apparere. Alterum, quod quemadmodum Diocletiano & Maximiano, ita nunc Constantino Max. suffecti sunt Augusti duo, qui in eadem provincia, Gallia nempe, Pannoniaque, succederent; non illius quidem filii, nam liberis carebat: sed filii duo Constantini Perpetui Principis Senatus. Tertium quod ante Constantium filium Constantini Principis, nemo Augustorum vidit pro se suscipi Vota xxx. Ex quo intelligimus, a temporibus Diocletiani edixisse Senatum, ne cui admittum ultra annos xx. in provinciis, cum Augusti titulo, prorogaretur imperium. Neque enim leve ejus edicti argumentum est, quod cum & in Diocletiano ac Maximiano Augg. & in Constantino Max. occurrat hæc votorum vicennialiorum formula, vot. xx. MVLT. xxx. tamen in neutris appareat, vot. xxx. MVLT. xxx. sed tantum vot. xxx. Postremum denique; quod statim anno primo novis Augustis FELICITUM TEMPORUM REPARATIO adscribitur, & GLORIA ROMANORVM: perinde quasi jacentes afflictæque imperii res supremis prioris Augusti annis, aliorum Augustorum virtutem desiderassent. Quod liberi profecto non dicerent, si patri successissent.

Subrogati igitur non patri suo Constantino Principi Perpetuo, sed Constantino Max. Aug. hoc anno fuerunt ad bellum adversus Germanos & Sarmatas gerendum, Constantius & Constans; patre etiam tum

cunda sextum tributum: in altero, S M K A Societatis Mercatorum Karthaginensium primum tributum. In alio simili ex ære mediocri, R Q Remorum quartum numisma, in Cimelio P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Augustus incedit cum labaro: ante pedes, captivi duo pileati. Infra: A N A. Prima Narbonensis primum tributum. Est ex ære minimo, in Cimelio P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(VIRTUS EXERCITVS. Augustus stat galeatus cum hasta & clypeo. Infra, P CON Primum tributum civitatum omnium Narbonensium. Argenteus mediocris moduli, apud D. Abb. FAUVEL.

Eadem inscriptio.)(GLORIA ROMANORVM. Augustus ex equo hostem confodit. R P Remorum primum tributum. Ex ære mediocri, in museo nostro.

Eadem inscriptio, capite cincto lapillis.)(FELICITAS PERPETVA. Victoria gradiens cum palma & corona. Infra, A Q Aquenses. Argenteus mediocris moduli, apud D. Abb. FAUVEL.

Eadem inscriptio; dextra elata.)(VICTORIA AVGVSTORVM. Victoria Augusto paludato & hastam gerenti præit. Ex ære maximo, apud D. FOUCAULT.

FL. IVL. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite gemmis cincto.)(CONSTANTIVS AVG. Quatuor signa militaria. Infra, S CON secundum tributum civitatum omnium Narbonensium. Argenteus, in museo nostro.

D. N. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite laureato: dextra tenet orbem Romanum, cui Victoria imposita coronam Augusto porrigit: sinistra scipionem Consularem, cujus in apice Aquila Romana est.)(VIRTUS AVG. N. Virtus Augusti nostri. Ipse paludatus stat cum hasta, dextra tenet orbem Romanum. Est ex ære maximo, apud P. CHAMILLART.

FL. IVL. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite cincto corona e lapillis.)(VICTORIA CONSTANTII AVG. Victoria sedens scribit in clypeo, quem minor altera Victoria sustinet, vot. x. mvlx. xx. Vota decennalia, multa vicennalia. Infra, S MAN. Societas Mercatorum prima Narbonensis. Aureus est, apud Du CANGIUM, Tab. x. Vota porro cum audis suscepta vel decreta fuisse pro salute & felici Augustorum processu; pro Christianis Principibus Christiano ritu intellige suscepta ac soluta, publicis indictis supplicationibus: uti olim ethnico ac superstitioso pro ethnicis.

CONSTANTIVS P. F. AVG. capite cincto corona ex lapillis.)(VICTORIA DD. NN. AVGG. Victoria sedens, in clypeo quem tenet altera Victoria stans, scribit sic x. sic xx. Hoc est, quam faustus fuit hic annus Constantio Augusto, sic ille feliciter peragat decennalia, sic postea & vicennalia. Infra, SIS. Aureus est e Thesauo Regio. Hinc discimus, victoriam primi anni sub duobus tantum Augustis fuisse relata.

Eadem epigraphæ.)(GAVDIVM POPVLI ROMANI. In corona laurea, sic x. sic xx. Infra, SIS. Siscia. Aureus. Ibidem.

Eadem epigraphæ.)(VICTORIA AVGVSTORVM. Infra, SIS. Apud Oconem argenteus, pag. 551. Et in alio, ex ære, pag. 552. D. N. CONSTANTIVS P. F. AVG.)(VICTORIA AVGVSTORVM. Victoria & Augustus stantes se mutuo respiciunt.

CONSTANTIVS P. F. AVG. capite cincto lapillis.)(VICTORIA DDD. NNN. AVG. Victoria trium Dominorum nostrorum Augusta. Victoria spoliis insidens, scribit in clypeo, quem altera minor Victoria sustinet, sic x. sic xx. Ut fuit hic an-

nus felix, faustus fortunatusque, Victoria Dominorum nostrorum, utinam sic decennalia Constantio Aug. jam cæpta fluant prospere, sic postea & vicennalia. Infra, SIS. Siscia. Constantio Aug. inquam, nam ei soli decreta sunt decennalia, sive imperium in annos decem commissum: Constanti, minori utique Augusto, tantum quinquennalia. Eximia cælaturæ est perrarus hic aureus e Regio Thesauo nummus; in quo non trium Augustorum Victoria celebratur; alioqui scriberetur AVGGG. sed trium Dominorum nostrorum Victoria Augusta: quemadmodum in nummo Licinii patris, anno xxii. CONCORDIA AVGG. DD. NN. AET. non est Concordia Augustorum æternorum, sed Concordia Æterna. Victoria autem trium Dominorum Augusta dicitur, quæ est relata a tribus Dominis e familia Augusta: tres autem hoc anno fuerunt DDD. NNN. nempe D. N. FL. IVL. CONSTANTIVS AVG. D. N. FL. IVL. CONSTANS AVG. & D. N. FL. CL. CONSTANTIVS NOB. CAES. Hos bello Pannonico præfuisse, nummi testantur inscripti, SIS. Ex his duo priores Augusti, tertius Augusto patre natus, & Porphyrogenitus. Inventum est igitur hoc eleganti sane artificio, quemadmodum cum Augustis Cæsar consociaretur, neque ipse tamen diceretur Augustus; id quod perquam accurata ista locutione exprimitur, Victoria trium Dominorum nostrorum Augusta. Nam dum Monetaria rei Præfectus cavuit, ne scriberet AVGGG. hac ipsa diligentia admonuit viros sagaces, appellari quidem a se Dominos tres, sed non tres Augustos. Sic anno LVIII. nummum inscriptum vidimus. SECVRITATI PERPETVAE DD. NN. non Augustorum tamen, sed alterius quidem Augusti, alterius vero Cæsar, qui & Princeps Juventutis.

Nummi Fl. Max. Theodora, conjugis Constantii Aug.

FL. MAX. THEODORAE AVG.)(PIETAS ROMANA. Augusta puerulum ulnis gerit, in quo educando Augustæ pietas commendatur. Infra, STR. Secunda Treverensis. Est ex ære minimo, in Museo P. JOBERT. Alius apud P. Chamillart, habet TR S eodem significato. In alio, e Cimelio D. FOUCAULT, & nostro, CONS e Civitatum omnium Narbonensis secundæ quintum tributum. Vide quæ anno XLVII. de similibus nummis Faustæ diximus. Alius habet, MAXIMA THEODORA AVG. ita referente Spanhemio, pag. 639.

Nummi Fl. Jul. Constantis Aug.

FL. IVL. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto corona ex lapillis.)(FELICITAS PERPETVA. Sedet Augustus togatus, capite circumdato corona lucida, sive nimbo. Sedent hinc inde togati, Nobilissimi duo, Constantius Cæsar, opinor, & Julianus, fratres. In imo Augusti subsellio, vot. v. SIS. Siscia. Apud Oconem, pag. 549. aureus, argenteus, apud Du-CANGIUM, Tab. xii.

FL. IVL. CONSTANS PIVS FELIX AVG. capite cincto lapillis: hastam tenet & clypeum; in thorace, ✠ Christi monogramma.)(GLORIA REIPUBLICAE. Constans & Constantius, togati & laureati, nimbo caput circumdante, sedent in sublimiore suggestu; bacillum imperatorium læva tenent. Stant hinc inde, ut supra, Nobilissimi duo: laurorum ambo tenent, victoriæ symbolum. Inter Augusti utriusque verticem, ✠ Christi monogramma. Infra, SIS. Aureus est maximi moduli, e Regio Thesauo.

DA CONSTANS P. F. AVG. De hoc nummo egimus superius, anno L.

D. N. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto gemmis.

mis. Latere dextro nummi, A. annus *primus*.)(. FEL. TEMP. REPARATIO. Augustus in navi, remigante Victoria, læva labarum tenet, in quo

✠ pictum est Christi monogramma; dextra orbem, cui Victoria superposita Augustum coronat. Latere dextro A. *prima* Victoria. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. Huic simillimus, si vultum Augusti spectes, & typum averſæ partis, in qua pariter Augustus pingitur labarum tenens, cum Christi monogrammate, remigante Victoria, & altera Augustum coronante: similis, inquam, nummus incidit in manus nostras, ex ære mediocri, exhibente D. BAVDELOT: sed litteris inscriptus ex utraque parte Illyricianis, ut videtur.

D. N. FL. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto lapillis.)(. VRBS ROMA BEATA: quippe quæ habeat in provinciis Augustos tam strenue ipsius gloriæ adlaborantes. Sedet Roma galeata, prorsus ut in nummo Fl. Popilii Nepotiani, qui inscribitur, VRBS ROMA FELIX. Est hic ex ære maximo, in Cimelio D. FOVCAVLT.

FL. IVL. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto lapillis.)(. CONSTANS P. F. AVG. Tria signa militaria. Infra, TE S *Treveri*, *Edicto Senatus*. Est ex argento, apud DU CANGIUM, Tab. XII. Eadem inscriptio.)(. Quatuor signa militaria. Infra, SMTR. *Societas Mercatorum Treverensium*. Ibidem. Qui TES ad Theſſalonicam referunt, impense falluntur: quandoquidem oportet in confesso esse, eam civitatem patrios, hoc est, Græcos adhibituram fuisse characteres; quæ semper sub Augustis, usque ad Gallienum, sic nummos inscripsit, ΘΕΚΚΑΛΟΝΙΚΕΩΝ: neque hoc sæculo Constantiniano nummum aliquem reperiri, qui sit in Græcia, Macedonia, Thraciave, conflatus: denique si forte ea civitas Latinos characteres usurparet, scripturam fuisse saltem semel accurate THES. non ut ubique constantissime legitur, TES vel TεS.

FL. IVL. CONSTANS P. F. AVG. capite lapillis præcincto.)(. VICTORIA AVGVSTORVM. Victoria gestat palmam & coronam. Infra, SIS. Ex argento puro, apud D. Abb. FAVVEL.

Eadem epigraphe.)(. GAUDIUM POPVLI ROMANI. Deinde in corona laurea, SIC V. SIC X. Sic *quinquennalia* feliciter currant, sic & *decennalia*. Infra, TSε *Treverensis secunda quintum* tributum. Confer istum cum simili nummo Constantii; intelliges huic, utpote Augusto primario statim decennalia fuisse decreta; Constanti tantum *quinquennalia*. Est hic argenteus majoris moduli in Thesaurio Regio: cui similes alii sunt ibidem ex auro argentoque maximæ molis, cum epigraphe, FL. IVL. CONSTANS PIVS FELIX AVG.

Eadem epigraphe.)(. VICTORIA CONSTANTIS AVG. Victoria stans tenet clypeum, in quo VOT. V. MVL. X. Aureus apud Du-CANGIUM, Tab. XI.

FL. IVL. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto gemmis.)(. VIRTVS DD. NN. AVGG. *Virtus Dominorum nostrorum Augustorum duorum*, Constantis & Constantii. Stat Constans paludatus, dextra labarum tenet, in quo scriptum est monogramma Christi,

✠. Infra, TR. *Treveri*. Vidimus ex argento majoris moduli.

Nummi Fl. Cl. Constantini Caesaris, qui frater Fl. Cl. Constantini junioris, olim Caesaris.

D. N. CONSTANTIVS IVN. NOB. C. capite nudo. Latere dextro, A. annus *primus* Constantii Aug. Neque enim (ut anno primo Diocletiani ostendimus) anni Caesarum in nummis consignantur; sed Augustorum dumtaxat, sub quibus militant.)(. FEL. TEMP. REPARATIO. Stat Caesar in navi plane ut in nummo Constantis similiter inscripto. Latere dextro III. forte *tertia* Victoria. Infra, B SIS *secundum Siscienſium* tributum. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT. Hic est quem Constantium Gallum veteres nonnulli appellavere: quæ vox nihilo magis in nummis sinceris occurrit, quam quod alteri Constantio datum est ab iisdem Chlorignomen. *Junior* Constantius appellatur, ob Constantium Aug. qui ætate provectior. Quod si scribat iste nomen integrum, FL. CL. CONSTANTIVS CAESAR; aut si dicat solum CONSTANTIVS CAESAR, capite nudo; satis ab eodem Augusto hac nota secernitur, absque vocabulo IVNIORIS. Mirum profecto, ab Occone & aliis, hos nummos tribui Constantio, qui postea Augustus fuit, cum iste FL. IVL. non FL. CL. fuerit; nec habere potuerit nummos inscriptos, FEL. TEMP. REPARATIO, vel HOC SIGNO VICTOR ERIS, similesque titulos, quamdiu Caesar fuit: nec nudo capite unquam pingatur: tamque dissimilis sit & vultu, & nummorum ipso genere, Fl. Cl. Constantio Caesari, quam qui maxime.

Eadem inscriptio, cum littera A.)(. FEL. TEMP. REPARATIO. Caesar ex equo hostem confodit. Infra, B SIS. ut proxime. E Museo nostro. In alio, D. N. CONSTANTIVS NOB. CAES. eadem reliqua epigraphe: Caesar pedes equitem prostratum confodit.

D. N. FL. CL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite nudo.)(. VRBS ROMA. Dea sedet de more. Est *medaglio*, ut vocant, hoc est, nummus maximi moduli, ex ære, in Cimelio P. CHAMILLART.

D. N. FL. CL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite nudo.)(. GLORIA ROMANORVM. Victoria cum palma & corona. Ex ære maximo, apud D. BAVDELOT.

Eadem inscriptio.)(. FELICITAS ROMANORVM. Sub arcu stant Augustus & Caesar: hastam dextra, orbem quisque suum læva gerit. Infra, SMN *Societas Mercatorum Narbonensium*. Argenteus paulo majoris moduli, in Thesaurio Regio.

D. N. CONSTANTIVS IVN. NOB. C. capite nudo. Latere dextro, A. anno *primo* Constantii Aug. ut diximus.)(. HOC SIGNO VICTOR ERIS. Plane ut in nummo Constantii Aug. & litteræ III. & A SIS. Sed nummum non vidi, nisi apud Du-CANGIUM, Tab. IX. ex ære mediocri. Expeditiones his nummis expressæ; adversus Germanos & Sarmatas susceptæ fuerunt, Danubii Rhenique accolæ: dum adversus alios Rheno proximos Germanos Augusti alii dimicarent. Nam eam ob expeditionem simul cum Constantio & Constante, secundarii præterea, ac veluti subsidiarii Augusti tres creantur: Magnentius, Vetrano, Nepotianus; & Magnentio Decentius pro Caesare datur. Quæ omnia hoc anno fuisse gesta, iidem nummorum tituli, consignatique subinde anni in nummis demonstrant. Atque id argumento est, a Constantino Max. supremis annis neglectam adeo fuisse curam Reipublicæ, ut multis postea egeret defensoribus.

Nummi Magnentii Aug.

D. N. MAGNENTIVS P. F. AVG. capite nudo, quia longe minor Augustus: latere dextro, A. anno *primo*.)(. VRBS ROMA. Sedet galeata, læva hastam, dextra tenet orbem, cui Victoria imposita ipsam coronat, ut in nummo Nepotiani. Infra, TR. *Treveri*. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

D. N. MAGNENTIVS AVG. capite nudo.)(. FELICITAS PERPETVA. ut in nummo Constantii Aug. hoc ipso anno. Victoria cum palma & corona. Infra, SMAQ. *Societas Mercatorum Aquen-*

rum superstitie, & rem promovente. Cujus quidem obitus in quem annum inciderit, cum ex nummis antiquis, quos hic unice sequimur, haud satis liqueat; fas sit liberorum nummis præmitti nummos testes paternæ consecrationis. Hi cum plurimi & obvi sint, nulli sunt tamen extra Galliam Narbonensem, Lugdunensem, ac Treverensem cusi.

Nummi cusi post obitum Constantini Patris Augustorum duorum.

DV. CONSTANTINVS PT AVGG. *Divus Constantinus pater Augustorum duorum: capite velato.* (.) Quadrigis in cælum attollitur, manum ei e nube porrigente Christo: ut in nummis Alexii Comneni, Joannis, & Manuelis, Byzantii Despotarum. Infra, SMK^B *Societatis Mercatorum Karthaginensium secundum tributum.* Item SMK^r *tertium.* SMAN^B *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis secundum tributum.* CONS *Civitates omnes Narbonensis secundæ.* SMAL *Societas Mercatorum primæ Lugdunensis.* TRS *Treverensis secundæ.* Primus quartusque, e Museo nostro. Secundus sextusque, e Cimelio D. FOUCAULT. Tertius, apud D. Abb. FAVVEL. Quintus denique, in Cimelio San-Genovesano. In alio, apud P. CHAMILLART, legitur SMAN^A, in alio ibidem, SMAL^r. *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis quartum tributum.* *Societatis Mercatorum primæ Lugdunensis tertium.* Divi titulus, felicitis memoriæ Principem tantum hic significat, non vero inter sanctos colendum. Vnde & in Germania defunctis Imperatoribus, aliisque Principibus, etiamnum eodem sensu datur. Et nos nummum vidimus apud D. Baudelot, sic inscriptum: DIVO HENRICO MAGNO, Regi Franciæ scilicet ac Navarræ.

DV. CONSTANTINVS PT. AVGG. ut supra. (.) Stat Dea velato capite, & stolata; qui habitus est metropoleon civitatum, ut discimus tum ex aliis nummis innumeris, tum ex nummo inscripto, CAP^AΔIC ACIAC AYΔIAC EΛΛAΔOC A MHTPOΠOΛIC: ubi sub Deæ effigie velato capite civitas Sardium exhibetur. In medio deinde isto Constantini nummo, hinc VN inde MR. *Urbis Narbonensis Mercatum restituit.* In imo denique margine, SMK^A *Societatis Mercatorum Karthaginensium quartum tributum.* Est e museo nostro. Item; SMAN *Societas Mercatorum primæ Narbonensis*, in Cimelio P. JOBERT. SMAN^r *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis tertium tributum*; in Cimelio D. FOUCAULT. Mirum est fuisse, qui in aversa nummi pagina, Helenam Constantini matrem pingi censerent: perinde quasi aut post MARIANAM, non desierint feminæ consecrari: aut post obitum filii differri matris consecratio potuerit; aut utraq; in uno & eodem nummo consignari; aut denique, si sit ipsa consecrata, nec de nomine ipsam appellari, nec DIVAM dici oportuerit. Quod Constantinus autem *Pater Augustorum duorum* appellatur, ut etiam vidit Tristanus, pag. 419. duos tantum reliquisse liberos, qui Augusti fuerint, significatur: qui cum Fl. Julii fuerint, Fl. Jul. Constantius, & Fl. Jul. Constans; ipsum quoque parentem Fl. Jul. Constantinum fuisse, omnino necesse est. Fieri enim aliter non potest. Quod vero PT AVGG. tantum, non etiam ipse AVG. dicitur, indicio est non fuisse ipsum Augustum, sed tantum *Patrem Augustorum duorum*. Sic enim Caii principis patrem Germanicum nummi tacite negant Augustum fuisse, cum hoc solum in titulis exhibent: GERMANICVS CAES. P. C. CAES. AVG. hoc est, *Pater Caii Caesaris Augusti*. Et superius anno XLIII. Patrem Constantini Aug. negant nummi Augustum fuisse hac epigraphe; CONSTANTINO P. AVG. BMVNR. Similiter igitur si esset iste PT AVGG. Augustus, scriberetur, opinor; DV. CONSTANTINVS AVG. PT. AVGG.

Laus vero eximia fuit, neque cuiquam antea concessa prerogativa, ut privatus ipse cum esset, vel obiisset, haberet filios Augustos duos. Quod illæ demum litteræ VN MR exponendæ sint, *Urbis nostræ*, vel *Urbis Narbonensis Mercatum restituit* admonent subjectæ litteræ, SMK^A. SMAN & SMAN^r. Neque enim prior illa nota VN MR in aliis nummis occurrit, quam qui has alteras habent. Et certe ab anno xxvi. hujus sæculi, per annos amplius decem usque ad ipsa Constantini Principis initia, nullus occurrit nummus inscriptus SMK, vel SMAN, vel MKV. Statim vero se plurimi offerunt cum Principatu Constantini. Mercatores igitur Narbonenses, & qui e Narbonensibus Karthagine negotiarentur, cum nummos honori Constantini cuderent, quid similis veri est, quam beneficium ab eo acceptum commemorare ipsos voluisse; nempe mercatum in urbe sua, hoc est, ἐμπόριον restitutum? Mercaturis olim Narbonem fuisse celeberrimum, si nummis sexcentis non creditur, quos in hoc opere proferimus; Ausonio certe credatur, ita Narbonem prædicanti:

*Te maris Eoi merces, & Iberica ditant
Æquora, te classes Libyci, Siculique profundi,
Et quidquid vario per flumina, per freta cursu,
Advehitur, toto tibi navigat orbe κατὰ πλοῖς.*

Atque ex his Constantini nummis, mirifice, opinor, confirmatur vicissim nostra illarum litterarum interpretatio SM *Societas Mercatorum*; & SMAN *Societas Mercatorum primæ Narbonensis*; similitumque.

DIVO CONSTANTINO P. *Divo Constantino Pio.* capite velato. Non titulus honoris, sed cognomen familiæ est, ut in avo ipsius, DIVO CONSTANTIO PIO: (.) Quadrigis in cælum attollitur. In alio; (.) AETERNAPIETAS. Sic enim scriptum est, pro *Æterna Pietas*. Stat ipse; læva hastam, dextra orbem tenet. Orbi imminet, tenui ab orbe dirempta intervallo, hæc nota, P Christi monogramma, ut

jam superius vidimus. Alius huic simillimus, addit in imo margine, CON. *Civitates omnes Narbonenses.* Sunt hi nummi tres ex ære minuto, in Cimelio D. BAUDELLOT. In Thesauro Brandeburgico, pag. 805. DIVO CONSTANTINO P. capite velato. (.) Sic pingitur orbis, quem læva tenet, ut superposita crux existimetur cum littera P: hoc modo, P

Statuam Constantino positam Narbone, qualis hic pingitur, ad æternam recordationem pietatis illius erga Narbonenses civitates, restituto mercatu, videntur hi nummi significare.

Inter nummos antiquos Regiæ Suecorum affertur iste ex ære minimo, pag. 142. DIVO CONSTANTINO, capite velato. (.) Eodem stante, ut apparet, AETERNITAS AVG. Duos tantum hosce titulos habet, & Patris Augustorum, & Principis. Nusquam invenias, *Divo Constantino Aug.* ut in avo ipsius occurrit, DIVO CONSTANTIO AVG. Quoniam mos fuit, ut Augusti hi solum post obitum dicerentur, qui in ipso magistratu diem supremum clausissent. At ne vivus quidem iste Augustus fuit. Nam cur, amabo, quotquot post Constantini obitum cusi sunt ejus nomine nummi, omnes omnino sunt ex ære, infra modulum qui minimus vulgo censetur, longe minutissimo? Cur ille Magnus, ut aiunt, Maximusve si fuit; cui vivo ex auro nummi & argento, ex ære minimæ, mediocris, magnæ, maximæque etiam molis, quos *Medagliones* vocant, conflati fuerunt; ad æs minutissimum post mortem redactus est, quantulum vix alterius vivi mortuive Augusti putem reperiri? Cur minor ille post obitum, quam Maximianus uterque, cujus consecratio hoc ipso ævo in ære mediocris moduli consignatur? nisi quia Pater ille Augustorum dumtaxat fuit, non etiam

tiam ipse Augustus; ac proinde a Gallis, ob gratiam Augustorum promerendam, quorum parens esset, potuit ille quidem aliquo affici honore, sed inferiore tamen multo, quam qui deferri solet Augustis.

Nihil porro habent hi nummi, quod vel ethnicam consecrationem sapiat, aut omnino abhorreat a Christiana lege. Nulla hic aquila, quæ Principem ad cælos & sinum Jovis evehat: non funebris rogos: non vox ipsa consecrationis; non templum, quale avo ipsius Constantio dicatum nummi repræsentant.

De Constantini sepulcro, ut illud obiter dicamus, nullam certam esse memoriam CPi, nullum certum indicium, ex iis accepimus, qui Urbis loca diligentissime perlustrarunt; idque ipsum Petrus Gyllius innuit, libro IV. de Topogr. CPeos, cap. 2. ubi & ipsius Ædis Apostolorum, in qua sepultus a multis perhibetur, *nulla restare vestigia, ac ne fundamentorum quidem* prodit. Elnæ, sive Helenæ, in Comitatu. Ruscinonensi, in cœmeterio Ecclesiæ Cathedralis, sepulcrum est marmoreum, longum sex pedes, & tres pollices; altum pede uno & septem pollicibus: latum duos pedes, & duos pollices. In angulis sunt columnæ exiguæ ordinis Corinthiaci: in medio corona est ex foliis acanthi, circumcingens monogramma Christi, ✠ Indigenæ vocant, *Sepulcrum Constantini*. Est illius fortassis Constantini, qui sæculo Theodosiano vixit.

De Constantino juniore.

Constantinus junior, qui Constantii & Constantis frater vulgo existimatur, neque hunc annum vidit, ut diximus; nec donatus Augusti titulo fuit: quem si gessisset, nummus certe aliquis unus ejus rei testis exstaret: immo plures, in Gallia præsertim, quæ ditio ipsius fuisse fertur. Neque enim, qui sit Augustus, aut in nummis, aut in edictis suis, Cæsarem se tantum inscripserit, sed AVG. ut Constantius & Constans Augg. At in Gaza Regia, qua nulla est in orbe vel locupletior, vel meliore digesta ordine; nullus est omnino nummus, ex auro, argento, vel ære, qui Aug. titulum huic Constantino adferat: nullus in Cimeliis hujus Urbis. Qui sit autem, ut in Gallia ipsa, quam sive forte, sive patris testamento, obtinuisse creditur, nullum ejus nomine tale numisma occurrat, cum sint Constantii & Constantis trita & obvia, omni metalli genere, omni mole? Cur in nummis Constantii & Constantis hoc ipso anno & subsequentibus, sæpenumero se offert inscriptio; VICTORIA DD. NN. AVGG. ne semel quidem VICTORIA DDD. NNN. AVGGG? Valentinianum IVN. AVG. annorum jam tum circiter viginti, superius monuimus inscriptum in nummis esse idcirco IVN. quod alter cognominis Valentinianus senior eodem tempore partem imperii administraret; refragantibus licet historicis, falsoque multorum præjudicio, qui Valentinianum juniorem dictum fuisse arbitrantur, quasi secundum eo nomine, cognomine altero jam tum e vivis sublato, cum hic junior esset tantum quadrimus. At si verum esset hoc vulgi præjudicium, Constantinum certe juniorem Augustum non fuisse, eo quoque conficeretur argumento: quippe cum nullum penitus nummum reperire sit CONSTANTINVS IVN. AVG. inscriptus. Sunt quidem apud Occonem, pag. 547. & 548. duo in primis huic Constantino attributi, cum Augusti titulo: D. N. CONSTANTINVS P. F. AVG.)(VICTORIA A AVGGG. At primum quidem quis ignorat, Occonem virum in conquirendis nummis antiquis sane perdiligentem, in iisdem digerendis fuisse valde infelicem; qui pag. 518. exempli gratia, Herculo nummos adscribat, qui sunt Gal. Maximiani: pag. 550. & 552. Constantio filio Constan-

tini alios attribuat, qui sunt proavi ipsius, nempe Constantii, quem Chlorum dixere: aliasque similiter allucinatus sit? Et sunt hi haud dubie, quos Constantino juniore adjudicat, ii ipsi quos servat Museum nostrum, argentei exiguæ admodum molis: Prior: D. N. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite cincto gemmis:)(VICTORIA A AVGGG. *Victoria prima Augustorum trium.* Infra, CONT. *Civitatum omnium Narbonensium tributum.* Alter: D. N. CONSTANTINVS P. F. AVG. ut proxime.)(VICTORIA A AVGGG. *Victoria prima quatuor Augustorum.* Infra, S M P L. *Societas Mercatorum prima Lugdunensis.* Et genus autem fabricæ longe minus politæ, quam ferat hujus sæculi Constantiniani; & ipse oris habitus, alium esse hunc Constantinum clamat; cum nempe, quem ad Honorii tempora scriptores referunt; cujus superius nummum ex auro retulimus, cum de voce CONOB disputa-remus: D. N. CONSTANTINVS P. F. AVG.)(VICTORIA A AVGGG. Infra, COMOB. In nullo certe Constantii Constantive nummo, vel COMOB scribitur, vel VICTORIA A AVGGG. Horum temporibus dici mos fuit, VICTORIA DD. NN. AVGG. vel VICTORIA DD. AVGGQ. NN. Quæ diversa scribendi ratio certissimum in nummis diversæ ætatis indicium est. Incurrit præterea statim in oculos hominum peritorum ætas nummorum dispar; quemadmodum apud nos discrimen statim animadvertitur monetæ, quæ superiore sæculo, & quæ nostro usu recepta est. In altero certe e duobus nummis prioribus, quos e museo nostro proxime attulimus, cum sint ambo ejusdem haud dubie Principis, dicant qui scripta dumtaxat monumenta consulant, qui fuerint AVGGG. *Augusti quatuor*, a quibus prima sit relata victoria, si velint ad Constantinum juniorem hos nummos referre.

Itaque ad duos Augustos, quorum Constantinus Princeps PT AVGG. appellatus est, & ad familiam Fl. Juliam, quæ nomen Christo cum Valeria dedecrat, omnis imperii summa devenit. Vota pro Constantio, utpote majore ac primario Augusto decennialia decernuntur: pro Constante tantum quinquennialia.

Nummi Fl. Jul. Constantii Aug.

D. N. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite cincto gemmis. Latere dextro, A annus primus imperii.)(HOC SIGNO VICTOR ERIS. Tenet Augustus paludatus labarum, seu vexillum, in quo ✠ Christi monogramma: Victoria retro stans Augustum coronat. Latere nummi lævo, III. Tertia Victoria. Infra, Δ SIS. *quartum Siscienfium tributum.* Est ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCALVT. Victoria hæc est de Sarmatis, Dacivæ; ethnicis. In alio apud P. Chamillart, est E SIS. *quintum.*

D. N. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite cincto gemmis: latere dextro, A. annus primus.)(FEL. TEMP. REPARATIO. *Felicitum temporum reparatio.* Augustus galeatus ac pedes, cum hasta & clypeo, hostem equo dejectum confodit. Dextro latere, A prima victoria. Infra, P ARL *Primum Arelatenfium tributum.* Est argenteus magni moduli in museo nostro. Alius ibidem ex ære minimo, SMK Δ *Societatis Mercatorum Karthaginensium quartum tributum.* In alio, eadem epigraphe Victoria, paginæ, stat Augustus in navi remigante Victoria, ut in nummo Constantis, hoc ipso anno. In utraque area, A. Infra, R T *Remorum tertium tributum.* Ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCALVT. Ibidem alii duo, eadem inscriptione: latere dextro partis posticæ, Γ *tertia victoria:* in unius imo marginis, CONS 5 *Civitatum omnium Narbonensium se-*

quensum. Est triens ex auro eximia calaturæ, in Thesauo Regio.

IMP. CAES. MAGNENTIVS AVG. Capite nudo.)(LIBERATOR REIPUBLICAE. Imperatori in equo sedenti, Respublica capite radiato, cum Cornucopia, leniter inclinato corpore, instar gratias agentis, reverentiam exhibet. Infra, SMAQ. *Societas Mercatorum Aquensium*. Est nummus ex auro, maximi moduli, apud Illustriss. D. Gualteri, Nuncium Apostolicum apud Regem Christianiss.

D. N. MAGNENTIVS P. F. AVG. capite nudo. A. anno primo.)(GLORIA ROMANORVM. Ex equo hostem confossurus, supplicem orare veniam cogit. Infra, TRS *Treverensis secunda*. Item, PTR *Primæ Treverensis*. Et RPLC *Restitutori primæ Lugdunensis civitatum*. SAR *Secundum Arelatensium*. Omnes ex ære mediocri, in museo nostro.

IM. CAES. MAGNENTIVS P. F. AVG. capite nudo. A. anno primo.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Omnino, ut in nummo Constantis. A prima victoria. Infra, TRP. *Treverorum primum tributum*. Ibidem.

D. N. MAGNENTIVS P. F. AVG. capite cincto corona e lapillis. A. anno primo.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Augustus stat paludatus; dextra tenet labarum, in quo ✠. Infra, TPLC *Tertium primæ Lugdunensis civitatum tributum*. In Cimelio D. FOVCAVLT.

D. N. MAGNENTIVS P. F. AVG. capite nudo.)(SALVS DD. NN. AVG. ET CAES. Augusti Magnentii, & Decentii Caesaris. Aream implet Christi monogramma, ✠ cum litteris A & ω. Infra, TRS. *Treverensis secunda*. In Museo nostro, ære magno: in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud P. JOBERT, alius habet ANB *primæ Narbonensis secundum tributum*. In alio apud P. CHAMILLART, pro littera A ubique est H. hoc modo: D. N. MHG. NENTIVS P. F. HVG.)(SHLVS DD. NN. HVG. ET CHES. H & ω. Alius ibidem habet in imo margine, AMB. *Ambiani*. Est ex ære magno. His litteris A & Ω Christum isti Deum esse, & summum Deum prædicant. Christum enim dici A & Ω est dici summum Deum. Vide Apoc. I, 8. XXI, 6, 7. XXII, 13. & confer cum Isai. XLI, 4. XLIV, 6. & XLVIII, 12.

D. N. MAGNENTIVS AVG. Capite nudo.)(VICT. AVG. LIB. ROM. ORB. *Victoria Augusti, Libertas Romani Orbis*. Hinc Victoria, inde Libertas pileata, stantes, tenent trophæum. Infra, NAR. *Narbone*. Aureus est perpulcher, in Cimelio D. FOVCAVLT. Similis huic alter est aureus in Gaza Regia, cum subjectis litteris, NLVG *Negotiatores Lugdunenses*.

IM. CAES. MAGNENTIVS AVG. capite nudo.)(VICTORIA AVG. LIB. ROMANORVM. *Victoria Augusti, Libertas Romanorum*. Victoria dextro latere, lævo civis Romanus, pileatus ac togatus, tenent trophæum: civis læva tenet hastam puram. Infra, TR *Treveri*. Est aureus e gaze Regia. In alio ex ære mediocri, in museo nostro. RFQ *Remensium fabrorum quartum numisma*. In alio simili ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART, sunt tantum litteræ RB *Remorum secundum numisma*: & solus stat Magnentius Aug. cum labaro, ac dextro pede calcat hostem.

D. N. MAGNENTIVS P. F. AVG. capite nudo. A. anno primo.)(VICTORIAE DD. NN. AVG. ET CAES. Dux Victoriae clypeum tenent, in quo S V. Deinde sub clypeo, RPLC *Servatori Urbis: Restitutori primæ Lugdunensis civitatum*. Est in museo nostro, ex ære medio-

cri. Apud D. FAVVEL, pro S V legitur S P *Secunda pensio*, eodem significato.

Eadem inscriptio, capite cincto corona e lapillis.)(FELICITAS REIPUBLICAE. Stans paludatus, dextra gestat orbem, cui imposita Victoria Augustum coronat: læva labarum, in quo ✠. E mu-

seo nostro. Apud D. Abb. FAVVEL alius similis habet, FELICITAS REIPUBLICAE. Infra, SAR. Latere dextro, F. *secundum numisma Arelatensium fabrorum*.

D. N. MAGNENTIVS P. F. AVG. Capite cincto corona e lapillis.)(GLORIA ET REPARATIO TEMPORVM. Stans ipse paludatus, sinistra labarum tenet; dextra orbem Romanum, cui Victoria imposita coronam Magnentio porrigit. Infra, PAR *Primum Arelatensium numisma*. Est apud Spanhemium, in Juliani Caesares, pag. 135.

Nummi Decentii Caesaris.

MAG. DECENTIVS NOB. CAES. capite nudo, dextra hastam, læva orbem tenet, cui Victoria imposita Caesarem coronat. *Magnius Decentius Nobilissimus Caesar*.)(VICTORIA AVGVSTORVM. Victoria palmam dextra ferens, lævam humero Caesaris imponit; ipse dextra lauri ramum, læva hastam gerit. Est ex ære maximo in gaza Regia, & apud Tristanum, pag. 650. Alius ex ære maximo pariter, apud Card. Carpegna: MAG. DECENTIVS NOB. CAES. ut in priore.)(VIRTVS AVGG. Decentius ipse ex equo hostem hasta confodit, & ipsum hasta armatum. Est idem etiam in Cimelio D. Abb. DE CAMPS, Parisiis. Fuit igitur Decentius e gente Magnia, e qua olim Magnia Urbica, & postea Magnius Maximus, fuere: insertus adoptione in familiam Decentiam: quæ alia longe familia a Magnentia est. Sed averse partis epigraphen exponant, si possunt, qui in annalibus digerendis, libros dumtaxat sequuntur, nummos negligunt. Dicant, quos Decentius adhuc *Caesar* alios agnoscat Augustos, præter Magnentium; sub quibus Caesar ipse militet: quibus in hoc utroque nummo adscribat victoriam; cum præsertim mox unicum videatur agnoscere hac inscriptione: VICTORIAE DD. NN. AVG. ET CAES. At nummos dum hic unice pro instituto nostro consulimus, Magnentium dicimus minorem ac subsidarium Augustum fuisse; quam ob causam capite nudo semper fere pingitur: victoriam proinde nunc quidem cum ipsi, tum primariis Augustis duobus, Constantio, fratrique Constanti, quorum erant exercitus universi, & ad quos rei summa hoc bello finito reditura erat, merito adjudicari: consensum denique Magnentii Decentiique cum Constantio & Constante Augustis κατ' ἐξοχήν, ex eo suaderi, quod nummos isti omnes habent eodem inscriptos titulo, VICTORIA AVGVSTORVM. Magnentii nummum inferius afferemus.

D. N. DECENTIVS NOB. CAES. capite nudo.)(SALVS DD. NN. AVG. ET CAES. ut in nummo Magnentii. Infra, TRP. *Treverorum primum tributum*. Ex ære magno, in museo nostro. Alius ibidem, & ex ære minimo, apud D. Abb. FAVVEL, habet PSLC *Patrono secundæ Lugdunensis civitatum*.

Eadem inscriptio.)(VICTORIAE DD. NN. AVG. ET CAES. & VOT. V. MVL. X. ut in nummo Magnentii. Sub clypeo, S V *Secundum vestitus* RSLC gal, *Restitutori secundæ Lugdunensis civitatum*. In museo nostro, ex ære mediocri. In alio, apud D. Abb. FAVVEL, habet, S P eodem significato: *Secunda* RSLC pensio, *Restitutori secundæ Lugdunensis civitatum*. Alius in eodem Cimelio, argenteus ære mixto, habet dumtaxat subjectas in imo litte.

litteras, RSLC. Alius quem vidimus, habet ANB *Primæ Narbonensis secundum tributum*. Alius e Cimelio P. CHAMILLART, habet litteram A latere dextro Decentii: *Anno primo*. In imo margine partis averſæ, AQS. *Aquensum secundum tributum*.

D. N. DECENTIVS P. F. CAES. capite nudo.)(GLORIA CAES. LIB. ROMANOR. Infra, TR. Omnia ut in simili nummo Magnentii. Aureus est e gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(VIRTVS EXERCITI. Stat Cæſar capite galeato, cum hasta & clypeo. TR. Treveri. Est ibidem argenteus.

D. N. DECENTIVS P. F. AVG.)(SALVS DD. NN. AVG. ET CAES. Est apud Mediobarbum, pag. 485. Verum amanuensis vitio haud dubie scriptum est, P. F. AVG. pro NOB. CAES. uti perspicuum est, ex epigraphe partis averſæ, in qua Cæſarem se Decentius tantum agnoscit.

Nummi Vetranionis Aug.

D. N. VETRANIO P. F. AVG. capite laureato.)(GLORIA ROMANORVM. Stat paludatus dextra labarum tenet, in quo ☩. laeva bacillum imperatorium. Infra, r SIS. *Tertium Sisciensium tributum*. Est ex ære mediocri, in gaza Regia. In alio fere simili, apud Du-Cangium, B SIS.

Eadem inscriptio. Latere dextro nummi, A *primus* Constantii Aug. annus: laevo, sidus Solis.)(CONCORDIA MILITVM. Stat Augustus, tenens duo signa militaria, in quorum apice est ☩. Augusti capiti, Solis sidus imminet. Latere dextro, A *prima* victoria. Infra, A SIS. *Primum Sisciensium tributum*. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCALVT. In Regio, B SIS. Alius in nostro, latere dextro posticæ partis habet A. laevo B. nullas in limbo extremo litteras.

Eadem inscriptio.)(HOC SIGNO VICTOR ERIS. Infra, P SIS. *Primum Sisciensium tributum*. Quo ex fabricæ loco, totoque nummi argumento, quale est omnino in nummo Constantii Aug. & Constantii Cæſaris, concordēs omnes inter se, conspirantemque cum Augusto & Cæſare Vetranionem fuisse admonemur. Est hic ex ære minimo, in Museo San-Genovesano.

Eadem inscriptio: latere dextro nummi, A *primus* Constantii Aug. annus.)(HOC SIGNO VICTOR ERIS. Idem plane argumentum, atque in nummis utriusque Constantii; absque litteris III. Infra, B SIS. In Cimelio D. FOVCALVT. Alius in Regio, habet litteram A in utraque pagina nummi: infra, 5 SIS. *sextum Sisciensium tributum*.

Nummum Vetranionis, cui sit alius Constantii Aug. seu Vetranionis ipsius annus insculptus, præter annum primum, nullum uspiam vidimus. Nullum, in quo VOT. V. inscripta sint, ut in Magnentii nummis. Quamobrem annum fuisse dumtaxat magistratum illius, ut & Nepotiani, haud temere ponimus.

Nummi Nepotiani Aug.

FL. POP. NEPOTIANVS P. F. AVG. capite nudo: vultu annorum fere L.)(GLORIA ROMANORVM. Nudo capite ex equo hostem confodit. Supra; sidus Solis, Augusti symbolum. Infra, RS *Remorum secundum tributum*. Ex ære mediocri, in Thesauo Regio.

Eadem inscriptio.)(VRBS ROMA FELIX. Galeata clypeo insidet; hastam laeva, dextra gerit Victoriam, a qua coronatur. Est apud Tristanum, pag. 627. Similis huic anno isto nummus est Constantis, VRBS ROMA BEATA. Consanguinitate

junctum fuisse, vel gentilitate profecto; FL. Popilius Nepotianum, cum Augustis duobus & Cæſare Constantio, ipsum Flavii nomen admonet. Minor tantum Augustus fuit, & annuus tantum: ac sine titulo D. N. in nummis: sine votis quinquennialibus, cuiusmodi Magnentio Decentioque sunt decreta: Lugdunensium finibus in annos quinque horum curæ commissis; dum Popilius Nepotianus excubias ageret in Treverensi; dimicaret in Pannonia, cum Augustis & Constantio Cæſare, Vetranio Aug. Hanc enim partitionem docent subjectæ in imo nummorum margine litteræ.

Nummi Hanniballiani Regis.

FL. HANNIBALLIANO REGI. capite nudo, vultu annorum xxx.)(SECVRITAS PVBLICA. Fluvius sedens, baculo seu arundine innititur: crescente rursus ad genua arundine altera; dextro latere, urna aquam effundente. Infra, CONS 5. ut in nummo Constantii Aug. hoc ipso anno. *Civitatum omnium Narbonensis secundæ sextum tributum*. Duos vidimus nummos huiusmodi: alterum, quem Regius Thesaurus asservat, eo transmissum e Cimelio Serenissimi Principis Aurelianensis: alterum, qui est in museo nostro. In uno fluvius dextrorsum respicit; sinistrorsum in altero. In neutro est CL. aut FL. CL. aut SECVRITATI PVBLICAE, aut denique CONOB. ut alii ante nos ediderunt: necdum nato more CONOB in nummis inscribendi, cum hic nummus cufus est. Refert enim omnino nummi materia, & fabricæ genus hunc ipsum annum. Quamobrem e Flavia gente Hanniballianus videri potest cum Regis titulo præpositus tutando limiti Narbonensis secundæ, ab urbe Lugduno usque ad Lemannum lacum, adversus finitimos hostes, Helvetios, Sequanosve. Quod cum Hanniballianus egregie præstitisset, ob procuratam securitatem publicam, prohibitis a Rhodani transitu hostibus, grates agunt civitates Narbonenses. Neque enim hoc loco quaerimus, quid scriptores annalium de Hanniballiano referant; sed quid extundi verum, aut simile veri possit ex sola nummorum contemplatione, quos illi fortassis præpostere intellexerunt.

ANNUS LXIX.

Nummi Constantii Aug.

D. N. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite cincto gemmis. Latere nummi dextro, B. *secundus* annus.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Augustus pedes equitem confodit. Infra, RQ *Remorum quartum tributum*. In museo nostro.

Eadem epigraphe cum littera B. & Solis fidere.)(HOC SIGNO VICTOR ERIS. ut anno primo Constantii. Latere laevo, B. *secunda* victoria, ut videtur. Infra, Δ SIS *Quartum Sisciensium beneficium*. Ex ære mediocri, in museo nostro.

Eadem inscriptio, sine littera B.)(SPES REIPVBLICE. Stans Augustus cum hasta, dextra gestat orbem. Infra, CONSN. *Civitatum omnium Narbonensis secundæ Negotiatores*. Ibidem, ex ære minimo. Mediobarbus, pag. 490. e museo suo, SMKB *Societatis Mercatorum Karthaginensium secundum tributum*.

CONSTANTIVS AVG. capite cincto lapillis.)(GLORIA EXERCITVS. Labarum inter duos hastatos milites. Infra, SMAN. *Societas Mercatorum primæ Narbonensis*. Ibidem, ex ære minimo. Apud Occonem, pag. 551. SMK^r *Societatis Mercatorum Karthaginensium tertium tributum*. Mediobarbus e museo suo, pag. 488. habet SMANT. *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis tributum*.

Num-

Nummi Constantis Aug.

D. N. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto lapillis.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Phoenix radiato capite, rogo infidet. Infra, PLVC *Primæ Lugdunensis quinque civitates*. In alio, TR S *Treverenſis ſecunda*. Sint ne quinque civitates primæ Lugdunensis eæ, quæ in Notitia vetere commemorantur, hoc ordine: *In Provincia Lugdunensi prima, Civitas Lugdunensium metropolis: Civitas Æduorum: Civitas Lingonum: Civitas Cabilonensis: Civitas Matifconensis: an aliæ potius: viderint eruditi.*

Eadem epigraphe:)(GLORIA EXERCITVS. ut in nummo Constantii: litteris in imo detritis.

CONSTANS P. F. AVG. capite cincto lapillis.)(BONONIA OCEANEN. *Bononia Oceanensis, Gallice etiamnum, Bologne sur mer, ad discrimen Bononiæ Italicæ. Augustus galeatus cum hasta & clypeo in navi stat: Victoria cum palma in prora præeunte, & coronam ostentante. In puppi duo signa militaria. Reditum a navali pugna significat. Est ex ære maximo, in gaza Regia.*

Nummi Constantii Caesaris.

D. N. FL. CL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite nudo.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Cæsar hostem confodit. Infra, CONS. *Civitates omnes Narbonensis secundæ. Ex ære minimo, in museo nostro.*

Nummi Decentii Caesaris.

MAG. DECENTIVS NOB. CAES. capite nudo. Dextro latere, B. Anno secundo.)(Duæ Victoriae clypeum tenent, in quo scriptum est, VOT. V. MVL. x. In ambitu: VICTORIAE DD. NN. AVG. ET CAES. Infra, RB *Remorum secundum numisma. Est ex ære mediocri in Museo P. CHAMILLART.*

D N DECIIT VNQ CIHS. Caput Decentii Cæsaris nudum. Retro, II. Anno secundo.)(In ambitu sunt hæ litteræ, partim rectæ, partim inversæ: THOVHNNI GDHIN DLT. In ipsa area Victoriae duæ clypeum tenent, in quo scriptum est, VOT. MVL. cum cruce. Infra clypeum, hinc S inde V. In imo margine, P2 TR. Est nummus singularis ex ære, mole mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART. Sententia est:

Dominus noster Decentius, Imperator iterum,

Urbis nostræ decus,

Cives in hostes irrumpens servavit:

Urbem hanc nostram nobilissimam tutatus.

Decreverunt Decuriones,

Ejus honori in nummis scribi:

DECENTIO TVTATORI

VRBS TREVERORVM.

Vota multa

Servatori Urbis.

Permissu Senatus,

Treveri.

Partis anticæ inscriptio constat litteris fedecim: quarum octo sunt dextro, totidem sinistro. Litteræ inversæ admonent incisum ibi, sive membrum orationis definire oportere: nec alio consilio sunt eo situ positæ, tum in antica superficie, tum in postica. Huc pertinet titulus FORT. CAES. *Fortissimi Cæsaris*, Decentio datus ut superius vidimus in nummo, cujus epigraphe altera est, VICTORIA CAES. LIB. ROMANOR. *Victoria Cæsaris, Libertas Romanorum.* Nam Treveri, cives Romani. Fortissimum Cæsarem Galli dicerent, *le Vaillant Cesar*: ut sæpe dicunt, *le Vaillant Prince de Condé*. Est enim etiam Cæsar familiæ nomen, in his omnibus Cæsaribus & Augustis.

ANNUS LXX.

Nummi Constantii Aug.

CONSTANTIVS P. F. AVG. capite cincto corona e lapillis.)(VICTORIA DD. NN. AVGG. Constantii & Constantis, qui soli Augusti ex Augusta domo, & primarii, ac supra sortem ceterorum positi. Victoria cum corona & trophæo. Victoria semel relata, annis subsequens nihilominus commendatur. Infra, TE S. *Argenteus, e museo nostro. Treveri, edicto Senatus.*

Eadem inscriptio.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Augustus in navi, nudo capite, dextra gestat orbem, cui Phoenix radiatus superpositus est: lava labarum, in quo P. ad proram Victoria remigante. Latere dextro, Γ anno tertio. Infra, RT *Remorum tertium tributum. Est in museo nostro, ex ære mediocri.*

CONSTANTIVS P. F. AVG. capite cincto lapillis.)(VICTORIA DD. AVGGQ. NN. *Victoria Dominorum Augustorumque duorum nostrorum. Duæ Victoriae laureas coronas ostentant. In medio, palma. Infra, A SIS Primum Sisciensium tributum. E museo nostro.*

Nummi Constantis Aug.

CONSTANS P. F. AVG. capite cincto lapillis.)(VICTORIA DD. AVGGQ. NN. ut in proximo Constantii nummo. Infra, B SIS. *Secundum Sisciensium tributum. E museo nostro, æris minimi. Alter ibidem, VICTORIAE DD. AVGGQ. NN. & infra, Γ SIS. Tertium Sisciensium tributum. Cetero simillimus.*

D. N. CONSTANS P. F. AVG. capite gemmis cincto.)(FEL. TEMP. REPARATIO. ut in nummo Constantii. Γ anno tertio. Et pro Phœnice Victoria est. Infra, TR P. *Treverorum primum tributum. Alius, TR S secundum. Alius, in quo Phœnix, ut in nummo Constantii, AQT Aquensium tertium tributum. Omnes in museo nostro, ex ære mediocri.*

FL. IVL. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto lapillis.)(VICTORIA DD. NN. AVGG. ut in nummo Constantii. Infra, TR. *Treveri. In museo nostro, argenteus.*

Eadem inscriptio.)(TRIVMFATOR GENTIVM BARBARARVM. Augustus paludatus dextra labarum tenet, in quo P. lava clypeum. Infra, TES. *Treveri, Edicto Senatus. In museo nostro argenteus. Similis est Constantii Aug. nomine apud Du-CANGIUM, Tab. x. Infra, AQ. Aquenses.*

Nummi Constantii Caesaris.

D. N. FL. CL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite nudo.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Cæsar stans hasta confodit equo dejectum hostem. Latere dextro, Γ. Infra, CONSTA. *Civitatem omnium Narbonensis secundæ tributum primum. Est ex ære mediocri, apud D. BAVDELOT.*

Nummus æreus FL. CL. Constantii Cæsaris, capite nudo: cum inscriptione litteris Illyricianis, ut videtur.)(stat paludatus, & alterum altera manu vexillum tenent, in quo P. Nusquam alibi iste

Constantius habet P. Inscripcio in hac etiam averſa parte, litteris Illyricianis. *Dono hunc mihi dediz D. Abbas Mezzabarba.*

Nummi Magnentii Aug.

D. N. MAGNENTIVS P. F. AVG. capite nudo. Latere dextro, Γ anno tertio.)(VICTORIAE DD. NN. AVG. ET CAES. Magnentii & Decentii. Duæ Victoriae tenent clypeum, in quo scriptum est, vot. v. MVL. X. Infra, RT Remorum tertium tributum. Ex ære mediocri, in museo nostro.

IMP. CAE. MAGNENTIVS AVG. nudo capite.)(VICTORIA AVGG. Imperator paludatus præt, tenens orbem, cui Victoria superposita coronam imponit Augusto: quem Victoria altera pone sequens similiter coronat. Est ex ære maximo, in Cimelio D. FOUCAULT. Augusti duo, qui in hoc numismate commemorantur, sunt (ut diximus) Constantius, qui major: & Magnentius, qui minor & secundi ordinis. Augustis duobus adscribi victoria quemadmodum potuerit in nummo Magnentii, dicant (si quidem possint) qui nummis antiquis membranas anteponunt.

Nummi Decentii Caesaris.

D. N. DECENTIVS NOB. CAES. capite nudo. Latere dextro Γ. Anno tertio, ut in nummis Magnentii Aug. & Constantii Caesaris.)(VICT. DD. NN. AVG. ET CAES. Magnentii & Decentii. Duæ Victoriae, ut in Magnentii nummo, cum vot. v. MVL. X. & infra, RS Remorum secundum numisma. Est ex ære Mediocri, in Museo P. CHAMILLART.

ANNUS LXXI.

Nummi Constantii & Constantis Augg.

D. N. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite gemmis cincto: latere dextro, Δ anno quarto.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Augustus pedes equitem dejectum confodit. Supra, Γ tertia victoria. RQ Remorum quartum tributum. Ex ære minimo, in museo nostro. In alio, AQP Aquensium primum. Alius, AQS secundum. Alius in Cimelio P. Chamillart, ALEB. Primæ Lugdunensis edicto secundum numisma.

Eadem inscriptio, & Δ similiter.)(CONCORDIA MILITVM. Augustus nudo capite, paludatus, tenet duo signa militaria, in quibus P. Infra, A SIRM. Primum Sirmiensium tributum. Ibidem.

FL. IVL. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite cincto corona e lapillis.)(PAX AVGVSTORVM. Stat labarum tenens, in quo P. Infra, TR. Treveri. Ex argento puro, in Cimelio D. Abb. FAVVEL.

D. N. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto gemmis: dextra gestat orbem: latere lævo N. forte Negotiatorum:)(FEL. TEMP. REPARATIO. Augustus cum hasta, galeatus rusticum metu hostium inter vepres latitantem extrahit. Latere lævo N. Infra, TR Treverorum quintum tributum. In alio, AQS Aquensium secundum. Uterque e museo nostro, ære mediocri.

Nummi Constantii Caesaris.

D. N. FL. CL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite nudo.)(FEL. TEMP. REPARATIO. ut proxime, in nummo Constantis Aug. Est argenteus in gaza Regia.

Eadem inscriptio: latere dextro, Δ anno quarto Constantii Aug. FEL. TEMP. REPARATIO. Ca-

far hostem confodit. Latere dextro, Γ tertia victoria. Infra, RZ Remorum septimum tributum. In alio, SMKΔ Societatis Mercatorum Karthaginensium quartum tributum. Uterque in museo nostro, ære mediocri.

D. N. CONSTANTIVS IVN. NOB. C. capite nudo: latere dextro, Δ anno quarto.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Caesar pedes hasta confodit equitem dejectum. Infra, A SIRM. ut in nummo Constantii Aug. Est ex ære minimo, apud D. Abb. FAVVEL.

Nummi Magnentii Aug.

D. N. MAGNENTIVS P. F. AVG. capite nudo. Δ anno quarto.)(VICTORIA DD. NN. AVG. ET CAES. Infra, TR. Cetera ut in nummo anni superioris. E museo nostro, ære mediocri.

ANNUS LXXII.

D. N. CONSTANTIVS AVG. capite cincto gemmis.)(Vir canino capite, quem Anubin vocant, dextra sistrum tenet, sinistra caduceum. Epigraphe: VOTA PVBLICA. Sententia est, Constantii Aug. providentia factum esse, ut populus fruatur votis suis. Primum quidem libertate, cujus symbolum est caput caninum: deinde & ludis suis, quos sistrum designat: denique & pace, quam caduceus denotat. Nihil hic propterea paganicae superstitionis est. Nummus hic est ex ære minimo, apud R. P. Albertum, August. Discalc. Parisiis.

ANNUS LXXIII.

Exacto feliciter quinquennio, decennalia Constantis Aug. hoc anno vota suscepta.

Nummi Constantii & Constantis Augg.

D. N. FL. CONSTANTIVS AVG. capite laureato.)(VICTORIA AVG. Victoria turrito capite, dextra palmam gerit, læva Cornucopiae. Est ex ære maximo, in Cimelio D. Abb. DE CAMPS.

D. N. CONSTANS P. F. AVG.)(VICTORIA CONSTANTIS AVG. vot. x. Victoria spoliis infidet. Infra, CONS. Civitates omnes Narbonensis secundæ. Aureus apud Occonem, pag. 549.

FL. IVL. CONSTANS PIVS FELIX AVG. capite cincto corona e gemmis.)(FELICIA DECENNALIA. Victoriae duæ gestant coronam, in qua vot. x. MVL. XX. Infra, TES. Aureus, apud Du-CANGIUM, Tab. XII. Vereor ne sculptor xx. pro xv. posuerit.

FL. IVL. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto corona e lapillis.)(OB VICTORIAM TRIVMPHALEM. Duæ Victoriae tenent coronam lauream, in qua vot. x. MVL. XV. Votis decennialibus, multis quidecennialibus. Infra, SIS. Siscia. Ex argento puro, apud D. Abb. FAVVEL. Ex auro, apud D. Marchionem de Montauban, cum TR. Treveri. Si nullus est in priore nummo sculptoris error, Senatum oportet hâsisse ancipitem, an Constanti deinceps in singula decennia imperium prorogaretur; an ut prius, in singula tantum quinquennia.

Eadem inscriptio.)(M TES in ipsa nummi area, quam hæ litteræ totam occupant. Mercatores Treveri, Edicto Senatus. Aureus est apud Occonem, pag. 549. Similem Constantii Aug. nomine affert idem ex ære, pag. 553.

Constantii Caesaris nomine nummum inscriptum affert Tristanus, tomo 3. pag. 659. D. N. CONSTANTIVS GAL. NOB. C. capite laureato.)(GLORIA ROMANORVM. Infra, ANT. Hunc nummum, inquam, recentis esse fabricæ ne dubites: tum

tum propter *Galli* nomen, quod est ex scriptoribus haud satis certæ fidei acceptum; in nummis autem nullis apparet, qui probi sint; tum propter caput laureatum, cum ubique nudo ille capite depingatur. Fictus ab eo artifice nummus est, qui Constantium Cæsarem, fratrem Juliani, arbitratus est in nummis sinceris nullum esse; quoniam Galli nomen nusquam appareret, eamque rem ægre tulit: ratus eum, qui FL. CL. & qui FL. IVL. CONSTANTIVS ibi appellatur, unum esse atque eundem: quæ absurda prorsus allucinatio est. Nummus sincerus istius Constantii est ex ære maximo, apud D. Abb. de CAMPS, sic inscriptus: D. N. FL. CL. CONSTANTIVS NOB. CAES. capite nudo.)(GLORIA ROMANORVM. Victoria palmam gestat, & coronam ostentat. Hoc tantum: absque litteris ANT.

Hoc fere anno Julianus Constantii Cæsaris frater, Cæsar appellatur. Itaque vota illius causa quinquennialia decernuntur. Nulla pro Constantio Cæsare sunt ejusmodi vota separatim decreta; quoniam eodem tempore Cæsar dictus est, quo Constans & Constantius Augusti sunt appellati. Itaque Augustorum & Cæsaris fuere vota communia.

Nummi Juliani Cæsaris.

D. N. IVLIANVS NOB. CAES. capite nudo: vultu annorum fere xxx.)(In corona laurea, VOTIS V. MVLTIS X. Infra, TCON. *Tertium civitatum omnium Narbonensium tributum.* Argenteus est in Cimelio D. Abb. FAVVEL, & nostro.

D. N. FL. CL. IVLIANVS NOB. C. Capite nudo.)(SPES REIPUBLICAE. Stans ipse paludatus, dextra orbem Romanum, læva hastam gerit. Infra, SMKΔ. Est ex ære minimo, in Cimelio P. CHAMILLART.

D. N. FL. CL. IVLIANVS NOB. C. capite nudo.)(FEL. TEMP. REPARATIO. Cæsar hostem ex equo confodit. Dextro nummi latere, M. forte *Mercatores.* Infra, SMKΔ *Societatis Mercatorum Karthaginiensium quartum tributum.* In Cimelio D. FOUCAULT.

Eadem inscriptio: cum littera N. forte, *Negotiatores.*)(FEL. TEMP. REPARATIO. ut proxime. A Q. *Aquenses.* Ex ære minimo, ibidem. Non habet Julianus, ut Constantius Cæsar; annos Constantii Aug. in suis nummis notatos. Tunc Cæsar dictus fuisse videtur, cum ducta uxore Fl. Julia fortassis Constantia, filii Fl. Julii Constantii Aug. herede ex asse illius familiæ, Juliani ex eo matrimonio nomen accepit: quemadmodum a Domitia conjuge Domitianus olim est nuncupatus. Pueros enim Nobilissimos sine nomine sæpe fuisse primis annis, donec uxorem ducerent locupletem ac nobilem, cujus nomen cum hereditatis jure capefferent, testis est Domitiani Aug. filius, qui Cæsar *αὐτοκράτορ* obiit; ut nummus ille fidem facit: DIVVS CAESAR IMP. DOMIT. F. Nempe cum opima hereditate expectabatur uxor, quæ nomen illi, ut mater Domitia patri Domitiano, faceret.

ANNUS LXXIV.

D. N. CONSTANTINVS P. F. AVG. capite laureato.)(LARGITIO. Sedet Augustus, hinc Urbe Arelatenſi turrata, inde milite hastato eundem complectente. Credo, ut significetur, largitionem civibus fuisse militibusque factam. Spanhemius, a quo hic nummus profertur, ex ære maximo, depromptus e Cimelio reginæ Christinæ; recte monet falli eos, qui hunc nummum referunt ad Constantium Chlorum. Vetat enim atas Augusti, vix in eo nummo annos xxxv. excedentis; cum is qui Chlorus dicitur, in nummis non appareat nisi sexagenarius. Est & in Thesauo Mediceo hic nummus ex ære maximo.

ANNUS LXXV. LXXVI. LXXVII.

ANNUS LXXVIII.

Sive aliqua Senatus Populique Romani offensio, sive alia causa fuerit; in singula deinceps quinquennialia tantum Constantio Aug. imperium in provincia decernitur, æque ac Constanti fratri.

Nummi Constantii & Constantis Augg.

D. N. CONSTANTIVS AVG. capite cincto corona ex lapillis.)(VICTORIA CONSTANTII AVG. Victoria sedens, scribit in clypeo, quem altera minor Victoria sustinet, VOT. XV. *Vota quinquennialia.* Infra, CONS. *Civitates omnes Narbonensis secundæ.* Aureus est, in Thesauo Regio.

D. N. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto corona e gemmis.)(In corona laurea, VOT. XV. MVLT. XX. Infra, SMRP *Societatis Mercatorum Remensium primum tributum.* E museo nostro, æris minimi.

ANNUS LXXIX. LXXX. LXXXI. LXXXII.

ANNUS LXXXIII.

Utriusque Augusti vota vicennialia in hunc annum incurrunt, qui est amborum imperii annus quintusdecimus.

Nummi Constantii Aug.

CONSTANTIVS AVGVSTVS. capite cincto lapillis & gemmis.)(VICTORIAE DD. NN. AVGG. Victoria insidens spoliis scribit in clypeo, quem minor altera Victoria tenet, VOT. XX. MVLT. XXX. Infra, TR. *Treveri.* Aureus est e Thesauo Regio. Alter ibidem similiter aureus, SM. A Q. *Societatis Mercatorum Aquensium.*

Eadem inscriptio.)(VICTORIAE DD. NN. AVGG. Duobus semper Augustis, primariis scilicet, Constantio & Constanti, victoria primi anni tribuitur. Victoriæ duæ æquales tenent clypeum, in quo scriptum est, VOT. XX. MVLT. XXX. Infra, TES *Treveri edito Senatus.* Aureus est e Cimelio Domus Professæ nostræ in hac Urbe.

FL. IVL. CONSTANTIVS PERP. AVG. capite cincto triplici gemmarum ordine.)(GLORIA REIPUBLICAE. Urbs Arelatenſi turrata, & Roma galeata, clypeum tenent, in quo scriptum est, VOT. XX. MVLT. XXX. Infra, SMANH. *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis octavum tributum.* Alius, SM. ANΓ *tertium.* Est uterque aureus e Thesauo Regio. In utroque civitas Arelatenſis, quippe Augusti sedes, potiorē, hoc est, lævum occupat nummi latus.

FL. IVL. CONSTANTIVS PERP. AVG. capite cincto gemmis.)(VICTORIA CONSTANTINI AVG. Victoria tenet clypeum, quem minor altera Victoria sustinet. In clypeo, VOT. XX. MVLT. XXX. Infra, CONS. *Civitates omnes Narbonensis secundæ.* Aureus est e Cimelio Ducis Parmensis. Non infimas fuisse patres Constantii, dum adhuc Cæsar esset, in victoria Constantini Aug. cujus victoriæ fructu potirentur adhuc anno isto Narbonensis secundæ civitates; aut ejusdem certe victoriæ fructum a Constantio conservari; hic nummus admonet. Similem Du-Cangius exhibet in Constantinopoli Christiana, Tab. x. ubi legitur: FL. IVL. CONSTANTIVS P. F. AVG. VICTORIA CONSTANTINI AVG. In clypeo, VOT. X. MVLT. XX. Infra, SMAN. *Societatis Mercatorum Primæ Narbonensis.* Est hæc Victoria Constantini Max. anno LVII. relata.

D. N. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite laureato

reato.)(VICTORIA AVGVSTI N. Victoria dextra coronam ostentat; lava captivum rapit. Est ex are maximo, in Cimelio D. FOUCAULT.

Nummi Constantis Aug.

D. N. CONSTANS P. F. AVG. capite cincto corona e gemmis.)(In corona laurea, vot. xx. MVL. T. xxx. Infra, SMALE Societas Mercatorum: prima Lugdunensis edito. Est ex are minimo, in Cimelio P. JOBERT. Vidit igitur Constans Aug. annum sui principatus sextum-decimum. Constantius deinceps solus Augustus.

ANNI LXXXIV. LXXXV. LXXXVI. LXXXVII.

ANNUS LXXXVIII.

FL. IVL. CONSTANTIVS PERP. AVG. capite cincto gemmis.)(VICTORIA AVGVSTORVM. Non alia quam primi anni Victoria singulis annis consequentibus celebratur. Victoria laevo humero defert spolia, coronam dextra gerit, in qua xxv. Hoc est, post vicennalia, quinquennalia. Ad pedes captivus haeret attonitus. Infra, SMANQ Societatis Mercatorum prima Narbonensis quartum tributum. Est ex auro inter Arschothanos.

D. N. CONSTANTIVS P. F. AVG.)(In corona quercea, votis xxv. MVL. T. xxx. Infra, SMN Societas Mercatorum Narbonensium. Argenteus apud Occonem, pag. 551.

ANNI LXXXIX. XC. XCI. XCII.

ANNUS XCIII.

Vota tricennalia Constantii Aug.

D. N. CONSTANTIVS P. F. AVG. capite cincto gemmis. In corona laurea, votis xxx. MVL. T. xxx. Infra, S CON secundum tributum civitatum omnium Narbonensium. Argenteus in museo nostro; alius, apud D. Abb. FAUVEL, habet T CON Tertium. Alius rursus ibidem, SMN Societas Mercatorum Narbonensium. In museo nostro alius, LVG. Lugdunenses.

FL. IVL. CONSTANTIVS PERP. AVG. capite galeato, cum hasta & clypeo.)(GLORIA REIPUBLICAE. Urbs Arelatensis turrito capite, sceptrum gerens, & Roma galeata cum hasta, sedent, & clypeum tenent, in quo vot. xxx. MVL. T. xxx. Infra, SMAQ Societas Mercatorum Aquensium. In alio, caput est cinctum gemmis: infra,

KONS V. Konstantinopolitani. Alius apud P. Steph.

Chamillart, SMNS Societas Mercatorum Narbonensis secunda. In alio ex auro, apud D. Marchionem de Montauban, SIRM. Sirmiensis. Idem in Museo nostro aureus est; in quo Roma galeata, dextro latere; & Urbs Lugdunensis, sinistro; turrito capite, pede prorae navis imposito. Infra, SMLVG Societas Mercatorum Lugdunensium. In antica parte, D. N. FL. CONSTANTIVS PERP. AVG. galeato capite, cum clypeo, & hasta humero dextro imposita: quae sunt insignia Imperatoris. Alius, in Cimelio Domus Professae nostrae, R e Remorum quintum tributum. Omnes aurei: duo priores, e Thesauo Regio.

D. N. CONSTANTIVS MAX. AVGVSTVS. capite cincto gemmis, GLORIA REIPUBLICAE. Omnino ut proxime, vot. xxx. MVL. T. xxx. Infra, TES. Treveri, edito Senatus. Aureus est in Thesauo Regio, & apud Occonem pag. 552. Ibi Constantius ex patre, ex matre Maximus est: quod cognomen, ut familiae longe inferioris nobilitatis,

quam Julia esset, neque frater ipsius Fl. Julius Constantinus umquam, neque ipse plusquam semel in nummis habet.

Nummi Juliani Aug.

FL. CL. IVLIANVS P. F. AVG. Capite cincto diademate e gemmis, vultu juvenili & imberbi.)(vot. xxx. MVL. T. xxx. in corona laurea. Hoc anno Julianum fuisse salutatum Augustum, docet hic nummus ex argento perrarus, qui fuit olim Viri Nobiliss. D. DE BALLONFFEAUX, ut ad nos ille scripsit. Vota sunt enim haec tricennalia pro Constantio Perpetuo Aug. facta hoc anno; quae vota pro primariis Augustis concepta in nummis etiam Augustorum inferiorum, atque adeo & Caesarum, scribi pariter solita fuisse, sexcentis constat exemplis.

D. N. IVLIANVS AVG.)(vot. v. MVL. T. x. Infra, T CON. Tertium civitatum omnium Narbonensium tributum. Est e Museo nostro.

Numismata Fl. Cl. Constantii Caesaris.

D. N. CONSTANTIVS NOB. CAES. Capite nudato.)(GLORIA REIPUBLICAE. Urbs Lugdunensis, & Urbs Roma sedent: tenent ambae clypeum, in quo vot. v. MVL. T. x. Quae vota sunt hoc anno suscepta, pro felicibus initiis Juliani Aug. qui frater fuit Constantii Caesaris. Est hic nummus aureus perpulcher, apud D. de BALLONFFEAUX Luxemburgi.

ANNI XCIV. XCV. XCVI. XCVII.

ANNUS XCVIII.

Vota Constantii Aug. quinquennalia post tricennalia.

FL. IVL. CONSTANTIVS PERP. AVG.)(GLORIA REIPUBLICAE. Urbs Arelatensis & Roma clypeum tenent, in quo scriptum est, vot. xxxv. MVL. T. xxx. Infra, SMSIS. Societas Mercatorum Siscienisium. Aureus est apud Occonem, pag. 553.

ANNUS XCIX. C.

Anno saeculi consequentis ciii. vota quadragenalia Constantii Aug. fuere suscepta, imperii ipsius anno xxxvi.

D. N. CONSTANTIVS AVG. capite cincto gemmis.)(VICTORIA AVGVSTORVM. Victoria sedens scribit in clypeo, quem altera minor Victoria sustinet, vot. xxx. Infra, KONS V.

Konstantinopolitani. Aureus est e Thesauo Regio.

CONSTANTIVS AVG. capite cincto gemmis.)(VICTORIA AVGVSTORVM. ut proxime, cum vot. xxx. Infra, SMAN Societas Mercatorum prima Narbonensis. Aureus est in Cimelio D. Abb. FAUVEL.

D. N. CONSTANTIVS P. F. AVG. ut supra.)(GLORIA REIPUBLICAE. Urbs Arelatensis & Roma, ut anno xciii. coronam tenent, in quo vot. xxx. Infra, TES. Treveri edito. Senatus. Aureus est e Thesauo Regio.

Ut olim Diocletiano, & Constantino Max. tricennalia, ita nunc Constantio Aug. decreta sunt ad pompam solummodo vota quadragenalia, ne non satisfecisse Senatui Populoque Romano videretur: at statim est in Urbem revocatus; suffectis ei aliis Augustis, qui Gallias administrarent. Hinc est, quod vot. xxx. solum reperire in nummis est; nec usquam apparet solennis illa formula, quae prius occurrit, vot. xxx. MVL. T. xxxv. vel L.

Suffecti

Suffecti igitur Constantio Julianus & Jovianus Augg. quamquam non ambo simul, sed Jovianus ultimo Juliani quinquennio: Julianus autem jam ante annos quinque. Hòrum obiter tantum nummos hic aliquos repræsentamus; quoniam quidem ad familiam Fl. Claudiam Augustam Julianus pertinet: Jovianus autem affinitate junctus cum Jovio Licinio fuisse videtur: & interest scire, quo in terrarum tractu cusi utriusque honori nummi fuerint.

D. N. IVLIANVS AVG.)(VOTIS V. MVLTIS x. Infra, T CON. *Tertium civitatum omnium Narbonensium tributum.* Est e museo nostro.

D. N. FL. CL. IVLIANVS P. F. AVG.)(VOTA PVBLICA. Anubis (ut vocant) humano capite, canis infidens, dextra sistrum, læva bacillum imperatorium tenet. Est apud DU-CANGIVM, in familiis Byzantinis. Locus fabricæ non est adnotatus. Nullus sane Juliani inscriptus nomine nummus, titulum habet falsi numinis. In Constantino Max. similis epigraphe occurrit, cum Iſidis effigie: sed fabricæ loco pariter minime subnotato. Qui vero Juliani nomine carent, inscriptique sunt DEO SARAPIDI, vel SERAPIDI; tametsi referre Juliani vultum creduntur, sub nomine Serapidis, tamen locum non habent expressum, ubi conflati sint. Cum sint illi triti & vulgares, nullus adhuc visus est, qui LVGD. SIS. CONST. TR. vel similem jactet officinam. Cujus rei nos quidem afferre causam aliam haud possumus in præsentem, (si quidem, ut proposuimus, ex nummis dumtaxat, seclusa tantisper alia quavis auctoritate, rem dijudicamus:) quam quod Gallias, quibus præerat, jam Christianas, offendere sibi in seniores reddere verebatur. Quam ob rem spargi clam in vulgus incertæ obscuræque fabricæ nummos satis habuit, qui Serapidis similitudinemque numinum memoriam revocarent.

Anno 108.

D. N. FL. CL. IVLIANVS P. F. AVG.)(VOT. x. MVLT. xx. Infra, VRB ROM. T. Alius, VRB. ROM. F. *Vrbs Remorum obtulit munus tertium.* Alius, ROM Q. *Remi obtulere munus quartum.* NIK B. *Nicomedia negotiantium secundum.* CVZ Δ. *Cyzici negotiantium quartum.* P CONST. *Primum civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum.* T CONST. *Tertium civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum.* Omnes e Cimelio D. FOVCAVLT. Ultimus ex his est etiam in Museo nostro. Alius ex ære minimo, apud D. FOVCAVLT, habet AQVIL. S. hoc est, *Aquileiense secundum numisma.* Est in hoc nummo Julianus capite galeato, barba promissa.

Anno 109.

D. N. IOVIANVS P. F. AVG.)(VOT. V. MVL. x. Infra, S CONST. *Secundum civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum.* Est ex argento puro, apud D. Abb. FAVVEL. Alius, VRB. ROM. B. Alius rursus, B SIRM. Uterque e museo nostro. Apud Occonem, pag. 560. CONS. *Civitates omnes Narbonensis secundæ.* Alius ibidem, pag. 561. VRB ROM. T. *Vrbs Remorum obtulit munus tertium.*

Eadem inscriptio.)(VICTORIA ROMANORVM. Tenet Augustus labarum, in quo P. & orbem cum Victoria. Infra, ANTA *Primæ Narbonensis tributum primum.* Est e Cimelio D. FOVCAVLT. Jovianus nomen habere videtur a filia Jovii Licinii, herede ex assè illius familiæ, uxore sua: ex qua Jovinum suscepit, qui postea pariter Augustus fuit. Sic Maximiani filius dictus est Maximinus.

Anno 110.

D. N. FL. CL. IVLIANVS P. F. AVG.)(SECVRITAS REIPVBLICÆ. Bos, Constantiæ symbolum, vel armenti libere pascentis. Supra, geminum Solis fidus; symbolum negotiationis & mercaturæ, quam in oriente æque atque in occidente Augustus foveret. Infra, P CONST. *Primum civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum.* Alius, S CONST. *secundum.* Alius, T CONST. *Tertium.* Alius, HERACL. *Heracleæ negotiantes.* Alius, P LVGD. *Primum Lugdunensium tributum.* Alius, LVGD. OFF. S. *Lugdunenses offerunt secundum tributum, ut nunc putamus; tametsi olim aliter sensimus.* Alius, ASIS. Alius, A SIRM. Q. Qua de utraque formula superius egimus, pag. 89. & 90. Tres postremi, cum secundo, sunt e museo nostro: primus & quartus, ex DU-CANGIO, in famil. Byzant. Tab. xiv. Tertius apud Occonem, pag. 559. Quintus e Cimelio D. FOVCAVLT.

D. N. IOVIANVS P. F. AVG.)(SECVRITAS REIPVBLICÆ, PER E, pro AE. Labarum tenet, in quo P. Infra, SIRM. Aureus e gaza Regia.

Anno 113.

IVLIANVS AVG. Barba promissa, vultu annorum amplius LX.)(VICTORIA ROMANORVM. Victoria in clypeo, quem altera minor Victoria sustinet, scribit VOT. xx. Infra, ANT. *Primæ Narbonensis tributum.* Aureus est exigue molis, eximie ac perelegantis calaturæ, e gaza Regia: in quo vota vicennalia adserunt Juliano annos principatus saltem undecim. Et apud Occonem pag. 559. legas, TRIONFVS CAESARIS. VOT. xx.

FL. CL. IVLIANVS P. F. AVG.)(VIRTVS EXERCITVS ROMANORVM. Infra, ANTA *Primæ Narbonensis tributum primum.* Aureus, apud DU-CANGIVM, in familiis Byzant. Tab. xiii. Similis huic alter ex ære mediocri, apud D. Abb. DE-CAMPS: in quo stans Augustus cum signo militari, dextra premit hostem paludatum. Infra, SIRM. infra fidus Solis, & coronam lauream.

De Nummis qui sunt inscripti

CONSTANTINOPOLIS.

Hic vellis aurem, Vir erudite, admonesque prætermittos a nobis esse nummos inscriptos, CONSTANTINOPOLIS: quos ad sæculum tamen Constantinianum pertinere, extra controversiam est. Atqui non oblivione aut casu factum istud velim existimes. Ita enimvero poscebat cum amplitudo materiæ, tum argumenti difficultas, ut in operis calcem pars ea conjiceretur. Hi sunt igitur, qui in manus nostras venerunt, sic inscripti nummi.

CONSTANTINOPOLIS. Dea galeata, cum sceptro.)(VICTORIA AVGG. NN. Constantii & Constantis; quorum ætatem & fabrica nummi præfert; & superscriptio; qualis ante utriusque principatum non occurrit. Dea turrato capite, dextra rammum lauri gerit, læva Cornucopiæ. Fabricæ locus non est subnotatus. In alio, VICTORIA AVGVSTI, nempe Constantis. Cetera, ut in priore. Infra, TR. *Treveri.* In alio simili, fabricæ locus non est subscriptus. Sunt omnes ex ære maximo, in Cimelio D. FOVCAVLT. Prior est in Thesauro Brandenburg. tom. 2. pag. 181. & ibi Victoria Deam coronat.

CONSTANTINOPOLIS. Dea, ut supra.)(RESTITVTOR REIP. Augustus stans paludatus cum

cum hasta pura, dextra Reipublicæ porrigit; quæ radiato capite, flexo genu poscit Augusti opem: lævo latere, captivus luget. Est ex ære maximo, in eodem Cimelio.

CONSTANTINOPOLIS. Dea cum sceptro.)(Victoria stat, sine epigraphe. Infra, TR. In alio, TR. P. *Treverorum primum tributum*. Ille, e Cimelio D. BAVDELOT: iste e San-Genovesano; ære minimo. In nostro est TR S. *Treverensis secunda*.

CONSTANTINOP. Dea velato capite, & cincta diademate.)(AETERNA VICT. Augustus dextra tenet orbem, cui crux imminet; læva, hastam. Ære minimo, apud D. BAVDELOT.

CONSTANTINOPOLIS. Victoria sedens, dextra tenet lauri ramum, sinistra Cornucopiæ.)(CONSTANTINVS IVN. NOB. C. Capite laureato, vultu annorum xxx. Est ex ære minimo, in Cimelio P. CHAMILLART.

CONSTANTINOPOLIS. Dea galeato ac laureato capite, cum pallio & bacillo imperatorio.)(Victoria dextra tenet bacillum imperatorum; læva, clypeum: sine epigraphe. Infra, SMANT *Societatis Mercatorum primæ Narbonensis tertium tributum*. In museo nostro: ubi & alius persimilis, sed subscriptis litteris, RB *Remorum beneficium quintum*.

Cave hos, inquam, nummos Byzantii putes fuisse cufos. Reclamat enimvero, quæ statim incurrit in oculos fabrica Gallicana; & locus ipse fabricæ subnotatus Treveros aperte, Remos, Lugdunensem secundam, & Narbonensem provinciam indicat; perinde atque in aliis e museo nostro, qui sunt eodem omnino tempore (ut omnes Antiquarii fatentur,) cusi, iidemque inscripti, POP. ROMANVS. capite juvenili ac laureato.)(Murus hinc inde turribus communitus, Rhodano præterlabente: in medio, CONS *Civitates omnes Narbonensis secundæ obtulerunt*: vel Solis sidus dumtaxat in laurea, cum litteris CONS *Civitatum omnium Narbonensis secundæ septimum tributum*. In alio apud Abb. Mezzabarba: CONST *Civitatum omnium Narbonensis secundæ tertium tributum*. In alio ibidem, CONS *Civitatum omnium Narbonensis secundæ Mercatores*. In Cimelio D. FOUCAULT, alius habet, CONS. N. *Civitatum omnium Narbonensis secundæ Negotiatores*. Alii CONS B. CONS A. CONS O. *secundum, quartum, nonum tributum*. Item, VRBS ROMA, capite galeato.)(Lupa cum puerulis. Infra, SLC *Secundæ Lugdunensis Civitates*. Alius, similis ceteroqui, P CONST. *Primum civitatum omnium Narbonensis secundæ tributum*. Alius, ISIS. *Tertium Sisicenfium*. Omnes e museo nostro. Alius quem vidimus ex argento, AQS. *Aquensium secundum*.

Quid quod nullo prorsus ævo Byzantii nummi cusi sunt, cum nomine Constantinopoleos? Id nominis ei tamen oppido nunc esse, amens sit sane qui neget. At quo primum tempore, quo primum auctore, quove consilio id excogitatum sit; an ut Imperatorum ibi sede collocata, locus esset aliquis imminuendæ (si fieri posset) Pontificiæ dignitatis, æquandique Sanctissimo Christi Vicario Regiæ Urbis Episcopi; aliæ de causa, ex te, Vir erudite, multo malo veræ antiquitatis studiosos, quam ex me discere.

Nec vero te præterit, Byzantii nomen adeo perseverasse in ore vulgi, sæculo ipso duodecimo ac consequente; ut inde Byzantei & Byzantii aurei dicerentur in omni fere orbe; nusquam Constantinopolitani. Nam ut nemo e plebe hodie Byzantium fere novit; Constantinopolim, ex quo Latini urbe ea potiti sunt, nemo non novit: sic e diverso illis temporibus nemo CP^{im} noverat; Byzantium nemo non noverat. Nec te præterea latet, in Græcia at-

que Oriente neminem fere etiamnum CP^{eos} vocabulum usurpare: omnibus Πόλιν, vel Stamboul in ore esse, ex Dorico (ut creditur) εἰς τὸν πόλιν, pro εἰς τὴν πόλιν: civitatem illis suam, more Romanorum antiquo, populosissimam scilicet, non alio quam τῆς πόλεως, hoc est, Urbis appellatione donantibus. Et illud demum etiam pervulgatum est, Slavos similiter sua lingua, non aliter quam Regiam sedem eam urbem vocare. In solis dumtaxat Ecclesiasticis monumentis, Constantinopolim appellari, ex publica fama dudum ibi recepta.

Fuit Byzantium oppidum in primis nobile, *liberæ conditionis*, ut Plinius appellat, libro IV. hoc est, sui juris, non Romani, etiam cum Plinius scriberet, hoc est, sub Vespasiano. Testatur id etiam nummus antiquus, in quo caput muliebri velatum, signum liberæ ac metropoleos civitatis: in averfa parte Cornucopiæ, cum epigraphe, ΕΠΙ ΘΡΑΣΩΝΟΣ, sub Thrasone Archonte.

Victis deinde Dacis a Trajano, oppidum illud fœderatum fuit; eo nimirum pacto inito, ut conjunctis opibus viribusque Dacos a se Romani Byzantiique propellerent. Inde usque ad Gallienum nummos ea civitas cudit more fœderatorum oppidorum, Augustorum nomine ac vultu, simul autem & Archontis sui nomine impresso. Fœdus illud postea defuisse, nummorum silentium admonet; qui cum frequentes sint usque ad Gallienum, deinceps nulli apparent, cum nomine BYZANTIΩΝ; & vultu vel nomine Augustorum.

Constantini vero nomine, vel ceterorum Augustorum qui sunt subsecuti, nullum offendas, cum vocabulo CONSTANTINOPOLIS, ullove omnino indicio CP^{ani} principatus; nedum cum *νέας Πόλιν* appellatione. Quo istud autem casu, quæ de causa contigisse existimes? An dignus fortassis Constantinus, aut Theodosius, aut Justinianus non fuit, cui se Byzantii obnoxios prædicarent; qui Antoninum Severi filium (ut de Trajano fileam) habere Archonta voluerunt, ut nummi ipsi docent? Dic, fodes, Amice, cur Juliani Aug. exempli causa, cur Joviani, cur denique Theodosii numismata sunt inscripta, ad locum fabricæ monetariæ designandum, VRBS ROM. & SM ROM. nulla interim, CONSTANTINOPOLIS? Cur Arcadii LVGB. hoc est, in Lugdunensi secunda: & CONS. hoc est, a civitatibus omnibus Narbonensis secundæ, nummi cuduntur; ut alia Galliarum loca nunc omittam; nulli interim CPⁱ vel Byzantii?

Cur nulla Constantino Aug. Maximo, sive Byzantii, sive toto quam late patet Oriente, posita inscriptio est, sive Græce, sive Latine; nulla cuiquam ex Augustis omnibus consecutis, quorum obvia sunt ex Augustis omnibus inscripta Latine: nulla Constantio, Julianio, Valenti, Theodosio, Arcadio, Justiniano, alteri, Marciano, Zenoni, Anastasio, Justiniano, Justinio utrique, Mauricio, Focæ, ceterisve? Mera enim inscitia Græci sermonis effecit, ut a viris aliqui doctis Theodosii Aug. mentionem fieri existimatum sit, in inscriptione Græca, quæ Byzantii etiam legitur in basi obelisci ex Thebaico lapide: & in Anthologia, lib. IV. cap. XVI. unde hanc epigraphen translatam fuisse in basim illam, haud levibus inducti argumentis credimus; & quidem ab ipso fortassis Anthologiæ non repurgatore tantum, ut vulgo habetur, sed verius auctore, Maximo Planude.

KIONA ΤΕΤΡΑΠΛΕΥΡΟΝ ΑΕΙΧΘΟ-
NIKEIMENON ΑΧΘΟC
MOYNOC ANACTHCAI, ΘΕΥΔΟ-
CIOC BACIAEYC
TOAMHCAC ΠΡΟΚΛΟC ΕΠΕΚΕ-
ΚΛΕΤΟ. ΚΑΙ ΤΟCΟC ΕCΤΗ
ΚΙΩΝ ΗΕΑΙΟΙC ΕΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ
ΔΥΟ.

Ubi

Ubi Grotius vertit, *Theodosii jussu principis, arte Procli*. Latinus ipse interpres, per quam tenuiter literis Græcis imbutus, Theodosium Aug. ibi commendari arbitratus, & Proclum judicem seu Præfectum Urbis, quædam inferuit, quæ de Theodosio annales prodidere: persuasitque Ædilibus, Latinæ linguæ ignaris, ut hanc epigraphen, veluti Græcæ respondentem ad amussim, in adverso latere basis insculpi sinerent:

DIFFICILIS QVONDAM, DOMINIS PARERE
SERENIS

IVSSVS, ET EXINCTIS PALMAM PORTA-
RE TYRANNIS:

(OMNIA THEUDOSIO CEDUNT,
SVBOLIQUE PERENNI:)

TERDENIS SIC VICTVS EGO DOMITVSQVE
DIEBVS,

IVDICE SVBPROCLO SVPERAS ELATVS AD
AVRAS.

At nulla in Græco Theodosii Aug. alteriusve cognominis commendatio est. Proclus solummodo architectus id esse adeptus dicitur, ut non inficeto lusu verborum Θεωδόσιος βασιλεὺς cognominaretur; cuius arte, cum Dei ope, Θεὸς δόσος, in basi lapis, ἐν βάσει λέως, steterit. Fit autem satis argute ex Θεὸς δόσος ἐν βάσει λέως, Θεωδόσιος βασιλεὺς. Est enim λέως lapis, unde λεωσμός, lapidatio; & λέωω, lapido, ut a βασιλεὺς βασιλεύω. Quæ enim vero structura ibi orationis est, si τολμήσας in recto casu positum, ad ἱπακύνετο cognominatus est, minime referatur? Sane nulla. At est concinna maxime, nec caret acumine; si, uti nos ponimus, accipitur. Simili ludo voce Pontificis abusus est vates in eo disticho, quod in uno Ponte hujus Urbis incisum est, de Joanne Jucundo, Minorita:

Jucundus geminos fecit tibi, Sequana, pontes:

Hunc tu jure potes dicere Pontificem.

Neque hunc autem, qui est in Latino sermone, jocosum Græce reddere; nec Latine possis eum, qui est in Græco: cujus generis plurima sunt in Anthologia. Nam neque Pontifex Jucundus, nec Proclus aut Θεωδόσιος, aut βασιλεὺς; sed in alium sensum tergemina vocis potestas transfertur. Incredibile deinde est, dici de Principe, solum ipsum fuisse istud ausum, quod audere architecti magis, quam Principis est. Nec vero potest esse sententia, Theodosio Aug. datum Procli Mathematici nomen fuisse; quod & per se absurdum est; nec fieri potuit, si Proclus vixisset centum post Theodosium annis, vetustis scriptoribus credimus. In fine denique Græci Epigrammatis additur, stetit columnam eam intra dies triginta duos, quot nempe in priore versu pentametro litteræ sunt; nam eo haud dubie spectavit artifex hujus carminis: qui cum incertus hæreret, quo fine epigramma clauderet, ex priore pentametro materiam alterius elicit, litteris in dies totidem permutatis. Ex his autem indiciis luce clarius constat, Epigrammatis argumentum non ex re gesta petitum, sed fictum esse, merumque vatis otiosi ludum.

Profecto, cum nihilo magis Latine vel loqui vel pingere plebs & Moneta Byzantina noverit, aut si norit, omnino velit, quam Græce Gallicana; confectarium est, aut nullos Byzantii nummos, per annos quingentos & eo amplius, Augustorum nomine fuisse conflatos; aut omnes funditus interiisse: Sunt enim omnes quos habemus illorum temporum, Latine scripti. Cur, amabo, non saltem semel BYZ. pro Byzantio sub iisdem occurrit, qui in suis nummis sæpenumero KYZ pro Cyzico habent? Cur non semel ΚΩΝ. CT. ut sexcenties CON. CONS. CONST. alio (ut vidimus) significatu se offert? Nam quod pleraque scripta monumenta nunc CP^{im} habent, quid si quis ea aut CPⁱ posita pro Byzantio, interpolata dixerit; eo argumento, quod recentiores Byzantarum rerum scriptores, semper fere Byzan-

τιον scribunt, ΚΠ^o raro appellant: aut aliam ejus rei causam probabiliorē afferat?

In his interim nummis, qui CONSTANTINOPOLIS inscribuntur, ut Lugdunum agnoscam, pæne suadet nummus proxime allatus, ex ære maximo, inscriptusque, CONSTANTINOPOLIS. Et in aversa parte, CONSTANTINVS IVN. NOB. C. Nam ex innumeris in hoc opere laudatis numismatibus constat, civitatem Lugdunensem addictissimam fuisse familiæ Claudie, ex qua fuit iste Constantinus junior. Sic nulli fere dubitamus, quin Viennæ in Gallia nomen suum pariter dederit Constantinus alter & familia Maxima: quamobrem Vienna MAXIMA GALL. in nummis inscribitur. Quid mirum autem, si in aliam gentem familiamve translati principatu, CONSTANTINOPOLIS nuncupari Lugdunum desierit? Fuisse nihilominus postea regni Lugdunensis caput videri potest: cujus regni fortassis mentio se nobis offert in nummo vetere apud Patinum, in Indice, pag. 35. BADVILLA REX.)(LVR. ARRX. Hoc est, ut conjicimus, *Lugdunensis regni anno primo; Arelateensis regni decimo*: qua de conjectatione aveo scire, Vir erudite, quid censeas.

Ne verò temere dictum a me putes, in nullo numismate Augustorum Latine inscripto CP^{eos} nomen occurrere, nec in ullo etiam Græco Principum Byzantinorum; excute diligenter scrinia omnia, indiculosve numismatum, quæ præferunt nomina Augustorum post eos quos superius appellavimus, cum de voce CONOB ageremus. Nullam in his loci notam reperiās, præter istas: CON. *Civitatum omnium*, sive *Civitatum omnium Negotiatores*; vel denique *Civitates omnes Narbonenses*: in Anastasio, Justino, Justiniano, Justino altero, Tiberio Constantino, Mauricio Tiberio, Foca, Heraclio, & Heraclio Constantino. THEU. THEUP. & THEUPO. *Theupolitani*, in Justino, Justiniano, Mauricio, & Foca. TES & TES *Treveri*, *edicto Senatus*. In Tiberio Constantino, & Foca, e Museo P. JOBERT. CAR & KART pro Karthagine. KYZ pro Cyzico. NIKO & NIKM *Nicomedienses Mercatores*, in museo nostro.

Nempe ut merces, opinor, ex Oriente, hoc est, ex ora Bithyniæ, Thraciæque; ex Ægypto & Karthagine tuto adveherentur mari; naves bellicas subministrabant Augusti, quæ commeatus illos onerariasque naves præsidii causa prosequerentur. Eo nomine Mercatores tributum pendebant Augustis, sive decimæ, sive vicesimæ, tricesimæ, quadragesimæ, sive quinquagesimæ, pro ratione mercium, ut videtur.

Alia porro ratio fuit Quadragesimæ olim indictæ civitatibus Galliarum, quæ factæ sunt vectigales; nimirum eadem quæ Vicesimæ, ut multo prius diximus: alendis scilicet præfidiariis copiis, quæ tutando Galliarum limiti excubarent. Hanc primum indictam fuisse Lugdunensi Galliæ a Cæsare Dictatore, cum sub eo esset Antonius Imperator, nummi argentei docent, inscripti, LVGDVNI. A. XL. & ANTON. IMP. A. XLI. hoc est, *Prima Quadragesima Indictio*: littera I quæ indictionem significat, in altero nummo adposita, subintellecta in altero: quod & in nummis inscriptis XXI. usu venire monuimus. Leo in iisdem nummis cur sit insculptus, ex Plinio discas, libro VII. sect. XXI. Hanc Quadragesimam a Galba remissam, nummi ejusdem antea laudati suadent; Galliarum enim administrationem ei fuisse commissam alii nummi docent, GALLIA inscripti, & TRES GALLIÆ. Verum quæ nunc Quadragesima, Vicesimave se offert, e mercibus Orientis pendi solitum vectigal est. Quam ob causam in hujuscemodi nummis solæ civitates commemorantur, quæ sunt in ora positæ; Thraciæ quidem, Heraclæa: Bithyniæ vel Hellepontis, Cyzicus, & Nicomedia,

media, nec longe inde distans Prusa seu Theupolis: Ægypti, Alexandria; Karthago, Africa: quod in earum nempe civitatum portus naves Italicae, Gallicae, Hispanave appellerent, atque inde merces huc asportarent.

Et sunt sane nummi isti omnes unius ejusdemque fabricae ac formae: sive Cyzicum, Theupolim, & Nicomediam, sive Karthaginem, sive demum litteras CON. inscriptas habeant. Est autem CON. ut diximus, *Civitates omnes Narbonenses*. Quoniam autem Provinciales, Massilienses, & qui aliis nominibus appellantur in provincia Narbonensi, hanc praeter ceteris mercaturam exercerent, uti nunc quoque faciunt; inde usu venit, ut in plerisque nummis Narbonensis primae & secundae se nomen offerat: & CONOB *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt*: in nummo etiam Marciani, inscripto, VICTORIA AVGGG. *trium Augustorum sexta*: repertoque in tumulto (ut appellant) Chitdirici regis. Quamobrem nummos qui sunt inscripti, KYZ. NIK. & THEUP nulla ratio credi cogit ab indigenis potius cufos fuisse, quam a Latinis qui ibi negotiarentur: ut apud Gruterum, CIVES ROMANI QVI NEGOTIANTVR BRACAR. AVGVST. alique alibi: praesertim cum earum civitatum certam illi subinde regionem incolerent, ut multo postea Genuenses suburbium Byzantinum.

Subjiciuntur his in Thesauo Regio nummi ex auro, Justiniani alterius, qui SERVVS CHRISTI inscribitur: Leontii, cum eo lemmate, VICTORIA AVGG. denique Philippici, cum epigraphe, D.N. FILEPPICVS MVLTIAN. ut a Du-Cangio hi nummi describuntur, pag. 116. Et in Justiniano quidem ac Filepico subjectae litterae CONOB Narbonensem provinciam designant, ut diximus: in Leontio, ANT. *primae Narbonensis tributum* est, ut in aliis innumeris. Antiochiam certe ab Arabibus expugnatam annis fere LX. ante Leontii principatum, scriptores prodidere. At si Leontii illius nummus iste est, cujus Annales meminere; dici non potest, cui Augusto alteri victoria eadem atque Leontio adscribatur. Jam quae Leoni, quem Isaurum; Constantino, quem Copronymum vocant; Nicephoro, Michaeli, Theophilo, & Michaeli alteri cum Theodora, numismata tribuuntur, (nulla sunt enim Leonis, quem dicunt Armenum) ea sunt aut spuria, aut aliis tribuenda, ut postea dicemus. Reliqua sunt igitur apud Du-Cangium ea, quae βασιλέως Ῥωμαίων vel Δεσπότης titulum habent. Ab his ordiamur.

DESPOTÆ BYZANTII

usque ad captam urbem a Francis.

1. *Romanus Diogenes*. ΘΗΚΟ (forte pro ΘΚΕ ΒΟ. Θεοτόκε βοήθει.) ῬΩΜΑΝΩ ΔΕΣΠΟΤΗ ΤΩ ΔΙΟΓΕΝΕΙ. Deipara, fer opem Romano Despotæ, qui Diogenes cognominatur. Ipsam nummi aream occupat hæc epigraphe, apud Du-Cangium, pag. 159. Sed an genuinus nummus iste sit, non immerito ambigimus, ob Diogenis cognomen, quod vix arbitramur aut Christiano Principi a parentibus datum, aut ab ipso acceptum fuisse. Judicent, quibus nummum ipsum contrectare & explorare licuerit.

2. *Nicephorus Botaniates*. ΝΙΚΗΦ. ΔΕ. ΤΩ ΒΟΤΑΝΙΑΤ. Νικηφόρῳ Δεσπότη τῷ Βοτανιάτῃ. Vultu annorum fere LX. In aversa nummi pagina, IC XC. Christus tenet librum Evangeliorum. Aureus est in Thesauo Regio. In iaspide maxima, quam Du-Cangius exhibet, pag. 163. Deiparæ effigies est, ΜΡ ΘΥ. Μητὴρ Θεῶν. In ambitu hæc superscriptio: ΘΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ΝΙΚΗΦΟΡΩ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΩ ΔΕΣΠΟΤΗ ΤΩ ΒΩΤΑΝΙΑΤΗ. Deipara, fer opem Nicephoro Christum amanti Despotæ, qui Botaniates cognominatur.

3. *Alexius Comnenus*. Κ. ΒΟΗΘΕΙ. Domine, fer opem: ΑΛΕΞΙΩ ΔΕΣΠΟΤΗ ΤΩ ΚΟΜΝΗΝΩ. Alexio Despotæ, qui Comnenus cognominatur. Aureus est, in Thesauo Regio. Stans labarum tenet: e nube emicans Christi dextera ei benedicit. Alexium istum, qui se in nummis Δεσπότην tantum appellat, in suis eundem litteris inscripsisse, sub annum MXCXV. Imp. C Pis Regni Græcorum, cave credas Alberto Aquensi, libro 2. hist. Hierosol. cap. VII.

4. *Joannes Porphyrogenitus*. IC XC. Christus stans tenet librum Evangeliorum. IC ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝ. Ιωάννης Δεσπότης Πορφυρογέννητος. Alter: ΜΡ ΘΥ. Deiparæ effigies. IC ΔΕΣΠΟΤ. ΤΩ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝ. Stans ipse sceptrum dextra, læva orbem crucigerum tenet. Est uterque nummus in Museo P. JOBERT, ex ære minimo. Alius, in Thesauo Regio, aureus: IC XC. IC ΔΕΣΠΟΤ. ΘΥ ΜΡ. Joannes Despotæ: Dei Mater: nam Deipara sinistrum nummi latus occupat, qui locus est potior, ut diximus. Manus e nube emergens, Despotæ benedicit. Alius ibidem, IC XC. IC ΔΕΣΠ. ΠΟΡΦ. Deipara dextram imponit capiti Joannis Despotæ, tutelæ symbolum: ut in alio Romani Despotæ nummo vidimus.

5. *Manuel*. ΜΡ ΘΥ. Deiparæ stantis effigies. IC ΜΑΝΗΛ ΔΕΣΠΟΤΗΣ. Æreus est elegantis calaturæ, in museo nostro. Aureus in Thesauo Regio: IC CX. In ambitu, Κ. ΒΟΗΘΕΙ. Domine, fer opem. IC ΜΑΝΗΛ ΔΕΣΠΟΤΗ ΤΩ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΩ. Manus e nube exsiliens, ei benedicit. Alius, ΜΑΝΗΛ ΔΕΣΠΟΤ. cum S. Georgii effigie ac nomine. Alius: ΜΑΝΗΛ ΔΕΣΠΟΤΗΣ. Tenet ipse dextra vexillum, læva orbem. IC. Christi imago pectore tenus. Est ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.

6. *Isaacus*. ΜΡ ΘΥ. IC ΙΣΑΑΚΙΟC ΔΕΣΠ. Despotæ cum Archangelo Michaeli: cujus lateri appositæ litteræ, MI χαλκ. Inde fortassis Despotæ

factum cognomen Angeli ab historicis, qui apertum in nummo Michaeli viderunt. Isaacus ab anno MCLXXXV. ad MXCXV. vulgo collocatur. In alio, ΙΣΑΑΚΙΟC ΔΕΣΠΟΤΗΣ.

7. *Alexius alter*. ΓΕΩΡΓΙΟC. S. Georgii effigies, ensen tenentis & clypeum. IC ΑΛΕΞΙΟC ΔΕΣΠΟΤΗΣ. Stans vexillum dextra tenet, læva orbem crucigerum. Hunc a Francis, Byzantio expugnato fuisse fugatum anno MCIII. annales prodiderunt. Haud multum absimilis huic nummus est in Cimelio P. JOBERT.

Superfunt tria Græcorum numismatum genera consideranda: alia Δεσποτῶν Byzantium, post captam urbem a Francis; alia vetustiorum multo βασιλέων Ῥωμαίων; alia denique βασιλέων Θεσσαλονικῆς. Quæ tria nummorum genera diversa si quis permisceat, & in uno terrarum tractu, nempe in ditione Byzantium principum putet esse conflata; ac nonnulla proinde ex his ad sæculum octavum, nonnum, decimum, undecimumque referat; nã ille nobis pro veris annalibus fabulas objecerit. Suam enimvero unumquodque genus nummorum illorum fabricam ac regionem ab altero genere diversam ipso produnt aspectu. Βασιλεῖς Ῥωμαίων in nummis ex ære nullam habent insculptam: sed suo illi nomine tituloque βασιλέως Ῥωμαίων alteram nummi aream implent: alii non item. Despotæ Byzantini e diverso nullum habent nummum expertem similis alicujus sacræ effigiei: & cum sit in aliisque plerumque sermo Græcus Latino caractere, in his est character constantissime, æque ac sermo, Græcus. Ab his ordiamur.

Nummi Despotarum Byzantii, post captam urbem a Latinis.

1. *Joannes Ducas.* $\Gamma\omega\Delta\epsilon\text{CII. O d}\delta\text{KAC.}$ Est apud Du-CANGIVM, in familiis Byzant. pag. 159. ubi Constantinum legisse videtur pro Joanne: tum quia prior littera, quæ erasa dicitur, non potest esse K, angustiore ibi nummi margine: tum quia K ω pro Κωνσταντῖνος minime, opinor, scriberetur. Non est hic nummus in Thesauro Regio: quamobrem de eo nihil pronunciamus. In averfa pagina, S. Georgii effigiem ac nomen habet. Hadrianopoli sedisse Joannes Ducas dicitur, cum Byzantium teneret, simili Despotæ titulo, Balduinus II. Flandriæ Comes, ut postea dicemus.

2. *Michaël Palæologus.* Hujus numismata nulla extant: ac si Du-CANGIO credimus, in dissertatione de inferioris ævi numismatibus, pag. 45. nulla ex Lascarica, Palæologa, vel Cantacuzena gente; nisi forte, ut caute vir prudens statim excipit, Palæologis, inquit, tribuenda sint aliqua, quæ Comnenis adscripsimus. Nos Andronici sane & Joannis numismata Palæologis tribuenda censemus.

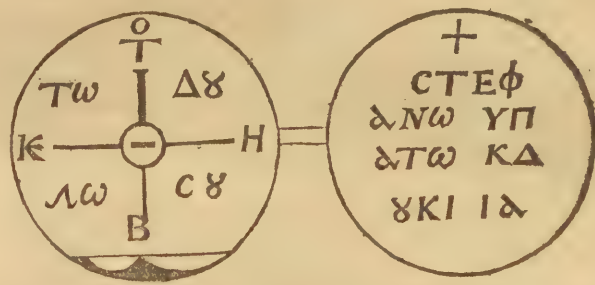
3. *Andronicus.* Michaëlis F. Hujus est nummus singularis ex auro, in Cimelio Domus nostræ Professæ. Deiparæ effigies intra Byzantii muros expansis manibus, sub ejus tutela fuisse oppidum admonet. $\text{ANAPONIKOC} \epsilon \text{NX}\omega \Delta\epsilon\text{CΠOΘHC XΥΠ.}$ Stans Christus dextram imponit capiti Andronici ad Christi pedes procumbentis. Id, quod ipsa epigraphe exprimit: $\text{Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ Δεσποτῆς Χριστῷ ὑποπίπτει.}$ *Andronicus in Christo Despotæ, Christo se subicit.* Pone Christum litteræ Græcæ sunt, $\Gamma\epsilon\text{C}\overline{\text{X}}\epsilon.$ Ιησὺς Χριστός. Refert Andronici vultus annos fere LX. Sculptoris errorem apud Du-CANGIVM, pag. 168. qui BASIL. pro $\Delta\epsilon\text{CΠ.}$ mixtosque cum Græcis Latinos characteres expressit, numismate viso deprehendimus. Est ex ære minimo alius, elegantis cælaturæ, in Cimelio D. FOUCAULT, ita inscriptus: ANAPONIKOC. Vultus ei annorum est amplius LX. Christus (cui litteræ superpositæ sunt $\Gamma\epsilon\text{C}\overline{\text{X}}\epsilon$) dextram imponit capiti Andronici stantis. $\text{MP}\overline{\text{O}}\text{V.}$ Deipara stans, effigiem pueri JESU ante se exhibet.

4. *Andronicus alter.* Functum principatu hunc aiunt per annos tredecim, ab anno MCCCXXVIII. Nummi vicem præstabit bulla ejusdem aurea, appensa diplomati, quod Henr. Meibomius edidit, datum Didymotichi in Thracia, anno Incarnationis Dominicæ MCCCXXX. Sigillum in antica parte Christum stantem exhibet, cum litteris $\Gamma\epsilon\text{C}\overline{\text{X}}\epsilon$: postica, stantem Andronicum cum labaro, istoque lemmate, $\text{ANAPONIKOC} \Delta\epsilon\text{CΠOΘHC O ΠAΔ\epsilon\text{O-ΛOΓOC.}$ Ob soni similitudinem, I pro H, & E pro AI scriptum est. Sigillum genuinum, falso appensum diplomati. Nam, ut cetera mittam argumenta, quæ sunt sane plurima, sed a nostro instituto aliena: cum in sigillo $\text{ANAPONIKOC} \Delta\epsilon\text{CΠOΘHC}$ dumtaxat vocetur, cur in diplomate non $\Delta\epsilon\text{σπότης}$ est, sed *Andronicus in Christo Deo fidelis Imperator & Moderator Romeorum*; nisi eo confictum ævo diploma est, quo Byzantii Principes hos titulos affectarent, hoc est, circa tempora Joannis vel Constantini, qui filii Manuelis? Nisi forte, qui se palam Imperatores Romeorum in Diplomatis prædicabant, ii ne hunc titulum vel semel Moneta exhiberet, sigillumve publicum, modesti nimirum CPⁿⁱ Despotæ, vetuere. At si Andronici junioris (ut vocant) hoc diploma est, & hunc obiisse anno ætatis XLV. annales vere prodidere; qui fit ut in sigillo vultus ætatem præferat annorum amplius LX?

5. *Joannes Palæologus.* Deinceps perturbatam apud scriptores rerum Græcarum seriem & annos Byzantiorum Principum, ingenti sententiarum discri-

mine, usque ad captam CP^{im}, Chronographi consentiunt. Hujus est nummus aureus in Thesauro Regio: $\text{IHS XPS REX REGNANTIVM.}$ Deipara, cujus vertici litteræ imminent MΘ. Μητηρ Θεῶ. In ambitu nummi, $\text{Θ\epsilon\text{O}T\text{O}C BOHΘ,}$ $\text{I}\omega\text{d}\epsilon\text{s.}$ *Deipara, fer opem Joanni Despotæ.* Est ille vultu annorum LX. Nummus a Latinis cusus est, Peræ in suburbio Byzantiorum degentibus. Ab illo Principe concessam ferunt Bullam auream, qua privilegia Mercatoribus Narbonensibus a patre concessa confirmat: cui ipse subscripserit, $\text{I}\omega\text{d}\epsilon\text{s} \text{ἐν Χρῶτῳ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς ἡ αυτοκρατορὶς Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος.}$ Sed sigillum aureum quale fuerit, dici non potest: aiunt enim nunc abesse, furto ablatum. Hunc per annos fere LII. principatum tenuisse, usque ad annum MCCCXCI. auctor est Du-CANGIVS, pag. 239.

Facit hic nummus, ut redeam in memoriam sigilli cujusdam, quod in Cimelio suo asservat D. FAVVEL, Capellanus Regius, & Abbas de Claro-Fageto, amicus noster: quod sigillum e plumbo vetustum sic inscriptum est.

Cujus sic interpretandi auctores nos quidem fuimus: $\text{Θεοτόκε βοηθὲι τῷ δέλω σε Στεφάνῳ Ὑπάτῳ καὶ Δεσπ. Ἰάννῃ, σive Ἰαννίνῃ. Deipara, fer opem servo tuo Stephano, Principi ac Duce Jannæ.}$ Est autem Janna Principatus sive Ducatus inter Epirum & Thessaliam: ubi Stephanus ille sub finem sæculi XIV. Dux fuit. Pietatem erga Deiparam semper præ se tulit antiquitas: servosque se Mariæ esse etiam Principes viri sæpe sunt palam professi: cujus tituli quod multos hodie pudeat, ex omni ordine, qui se Christianos tamen credi volunt, quis vere Christianus non ingemiscat?

6. *Manuel. F.* Iniisse hic dicitur principatum anno MCCCLXXXVII. atque obtinuisse per annos XXX.

7. *Joannes VII.* Andronici F.

8. *Joannes VIII.* Manuelis F.

9. *Constantinus* Manuelis F. sub quo capta urbs est a Mahomete. Hujus esse Thermæ videntur, quæ Constantinianæ hodieque Byzantii nuncupantur.

Ex ista serie perspicuum est, raros esse admodum nummos Palæologorum: atque in his qui supersunt, non βασιλεὺς aut βασιλεὺς Ῥωμαίων, aut αυτοκρατορ legi, sed tantum $\Delta\epsilon\text{CΠOΘHC}$, etiam sæculo quartodecimo. Quis ergo simile veri putet in una eadem urbe principatum obtinuisse, & qui se *Perpetuos Augustos* constanter inscribere, & qui se solummodo $\Delta\epsilon\text{σπότης}$ vocarunt? deinde & qui Latine tantum inscriptos nummos habent, & qui tantum Græce? Num potius Byzantium libera conditionis oppidum, ut diximus, habuisse primum Ἀρχοντας censendum est, nummis ita referentibus; longo deinde post intervallo factos esse Thraciæ Despotas? Nam si ex Imperatoribus & Augustis facti e diverso $\Delta\epsilon\text{σπῶται}$ creduntur; quid est istud, amabo, si jocari lubet, quam quod est in vulgi parœmia, *Ab equis ad asinos*? Par ista certe narratio existimabitur fabulosa Britonum historiæ; quæ primum Reges, deinde Comites ponit ibi fuisse appellatos. Quod si revera Byzantii contigit, cur id tandem prætermisum est a tot scriptoribus rerum Byzantinæ? Crescere certe tituli dignitatum solent: quemadmodum

Hiberniæ Dominus sive Δεσπότης, crevit in Registulum sub Henrico VIII. Angliæ Rege. Quo quidem exemplo perspicuum fit, inferioris notæ haberi, constante omnium populorum sententia, Δεσπότης titulum, quam Βασιλέως. Incredibile igitur est, adeo desipuisse tot Principes Byzantinos, ut vel Augusti, & Βασιλέως, & Imperatoris nomen abiicerent, si fuit illud in avorum majorumque titulis; vel Δεσπότης titulum his omnibus anteferrent. Nemo enim est, in Oriente præsertim, tam intempestive inverecundus, quem pudeat dici se regem, aut βασιλέα, si jure sit. Nostra certe hac ætate, nec Despota Servia, nec Despota Valachia, ausit se βασιλέα dicere aut inscribere; multumque se crevisse putet, si e Despota βασιλεύς fiat. Atqui usque ad Andronicum saltem juniorem, ut vidimus, nullus occurrit in nummis alius Byzantium Principum titulus, quam Δεσπότης.

Certe bulla aurea Balduini II. Imp. CPani, anni MCCCXLVII. depicta a V. Cl. Du-Cangio, pag. 216. de familiis Byzantinis, Despotas solum fuisse evincit Principes Byzantinos. Habet enim sigillum istud ex parte altera hanc superscriptionem Græcam; ΒΑΛΔΟΥΙΝΟΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ ΟΦΛΑΝΔΡΑΣ. Despota ibi dumtaxat; quoniam hunc titulum unum haberent ii, quorum Latini ditionem occupant: quantumvis istos, Isaacium scilicet, Alexiumque, βασιλεῖς Ῥωμαίων & αυτοκράτορες Nicetas appellat, ac ne semel quidem Δεσπότης, qui se in nummis suis non aliter quam Δεσπότης inscribunt. Despota Byzantium igitur Balduinus: at Romanorum idem dictus est simul Imperator: nam hunc altera nummi superficies titulum exhibet: quem quidem gestum ab Augustis, qui olim fuerant, multi tunc arbitrabantur. B. DI GRA. IMPATOR ROMAN. S. P. AVG. Balduinus Dei gratia Imperator Romanorum semper Augustus.

Cum in nummis igitur Byzantium Principum nulli βασιλεῖς, nulli αυτοκράτορες Ῥωμαίων occurrant, consuetudinem ex eo esse videtur, ita dici coepit esse dumtaxat sub initium sæculi xv. circiter tempora Joannis, qui Manuelis F. atque illa primum ætate; a Græcia mendace, tum depictas fuisse Principum iconas, sive in ædibus sacris, sive in MSS. codicibus, Dionysii operum præsertim, & Georgii Pachymeris; tum in lapidibus muris CPeos incisa nomina quorundam Principum Despotarumque, & Augustarum, cum splendidis βασιλέων, αυτοκρατόρων, αὐτοκράτορας, & αυτοκρατορῶν titulis: ne recens ac temere usurpatus ab eo, quem dixi, Principe, titulus uterque βασιλέως & αυτοκράτορας videretur. In Galliis certe nostris, eo ipso sæculo xv. ut mox dicemus, non aliud ei nomen fuit, quam Regis Despotæ, Le Roy Depos de Romenie. Et testes sunt litteræ Caroli VII. Francorum Regis, ad Constantinum ipsum novissimum Byzantii Dynastarum, ne fuisse istum quidem, apud nostros saltem Reges, αυτοκράτορα. Nam ibi *Constantinus Despota Rex Romenorum* o Palæologos, hoc est, Despota rex magnæ Romania, quæ Thracia est, dumtaxat inscribitur. Proferuntur hæ litteræ a Du-Cangio, in familiis Byzant. pag. 246. aliæque pag. 244. in quibus Constantini βασιλέως frater Demetrius, Despotam se Romanorum appellat; tunc inducto usu, ut esset Princeps quidem Δεσπότης βασιλεύς; frater autem, aut filius βασιλέως, Δεσπότης.

Jam a Despotis magnæ Romania ad alios transeamus; tum qui se βασιλεῖς Ῥωμαίων inscripserunt, (quod in minore Romania, quæ vel Peloponnesus integra, vel Peloponnesi portio est, ditionem obtinerent; ubi etiamnum ex eo *Napoli de Romanie* hodieque nuncupatur vetus Argos;) tum qui Reges Thessalonica dicerentur, vel Macedonia. Nam hæc regna tria, Romania majoris in Thracia, Romania

minoris in Peloponneso, Macedonia denique ac Thessalonica, silentibus rerum Byzantarum scriptoribus, nummi perspicue prædicant: nec nummi tantum, sed & codex MS. Peirescianus, sæculi (ut videtur) quintidecimi, editus a Du-Cangio, in familiis Byzantinis, pag. 362. quo insignia Regum ac Principum continentur: *LE ROY DEPOS DE ROMENIE*; de gueules a l'aigle d'or à deux têtes bequé & empiété de senais. *LE ROY DE ROMENIE*, de gueules a trois lettres, (forte 4.) qu'on appelle d'or B. *LE ROY DE SALENIQUE*, de gueules a une croix d'or entre quatre... B d'or. Primum ex his esse Byzantii seu majoris Romania Despotam Regem, perspicuum est: alterum deinde, Romania minoris: postremum, Thessalonicensem: utrumque pariter ex gente Palæologa, cujus insignia illa sunt.

Romaniam autem cum dicimus, non sumus necii, nomen istud ei tractui Turcici imperii, quod ad Boream vergit, datum esse ab Arabibus. Neque volumus βασιλεῖς Ῥωμαίων, aut Thessalonica reges, quorum sumus numismata prolaturi, post illam appellationem ab Arabibus inditam, ibi imperitasse. Sunt enim multo vetustioris ævi: de quo sumus aliam Deo donante, dicturi apertius.

Nummi Regum Romania minoris.

In hisce nummis, ut diximus, Græca oratio est, Latini characteres, qui prorsus absunt a nummis Despotarum Byzantium.

1. *Basilus*. BASILIOS BASILEV. Vexillum tenet.)(In ipsa nummi area: BASILIOS EN ΘEO BASILEVS ROMEON. Æreus est majoris moduli in Museo P. JOBERT, & nostro.

BASILIO.... Caput Augusti: vestitus, qualis est Filepici Aug. & æqualium.)(Capita duo, Basilii & Constantini, filiorum Basilii, Cæsarium: vestitu eodem, qui est Leonis & Constantini juniorum alibi. Est hic ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

BASILIOS S CONSTANT. Duo sedentes vexillum tenent.)(In ipsa nummi area: BASIL S CONSTANTINOS EN Θ BASILIS ROMEON. Ex ære magno, in Museo P. JOBERT. Basilus & Constantinus, qui vulgo referuntur ad annum MXX. in inscriptione quam refert Sponius, tomo I. Itinerarii, pag. 100. Πορφυρογέννητοι Φιλόχρηστοι Δεσπότης νομίζονται, cum temporis nota, EN ETEI KΦKA hoc est, ut interpretamur, εν έτη Κωνσταντίνου Φιλοχρίστου πρώτου. Cur illi autem Despotæ dumtaxat in lapide, si jam tum fuere in ære βασιλεῖς Ῥωμαίων, isque sensus est harum vocum, qui vulgo creditur? Cur annus Constantini potius, quam Basilii, signatur; si quidem & fuisse Basilium natu majorem, & solum Rempubicam administrasse, ob fratris inertiam, vere prodant annales? Altera huic subiicitur epigraphe, apud eundem Sponium, quæ est in ejusdem ædis fronte, ut videtur, cui priorem ille incisam refert: ANEKAINI. COH EPI MANOYHA TOY ΦΙΑΟΧ. ΒΑΣΙΛΕΙ ΡΩΜΕΙΟΥ ΤΙΩΕΝΝΗC.... ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΕΝ ΕΤΕΙ ΦΚΟΒΜΒ. Lege, si quid vis intelligere, ότι Μανηλ & Φιλοχρίστου βασιλέως Ῥωμαίων υἱὸς & Ιωάν. Βασιλέως & αυτοκράτορος Ῥωμαίων & Κομνηνῶν. εν έτη ΦΚ. CBMB. Est enim proclivis lapsus oculorum, præsertim eminus legentium, ut O putent esse, ubi C, hoc est, σῆμα sit. Est autem sententia, ut opinor, εν έτει Φιλο-Χρίστου Cεβασῆ βασιλέως Μανηλ δευτέρου. Non est ausus nimirum artifex utriusque inscriptionis, ne in ratione temporum aberraret, annos Christi vel mundi subungere; satisque habuit in priore annum Principis primum, secundum in altera apponere, certus in

in ea computatione periculi nihil esse posse. Sed cur αυτοκρατορες 'Ρωμαίων & βασιλεῖς isti sunt, qui in moneta publica sunt tantum Δεσπότης? Recentis esse fabricæ, illiusque ævi quod indicavimus, CPANAS inscriptiones, quæ sunt vix numero decem, nec alio positas consilio, quam ad asserendum Principibus Byzantinis titulum utrumque βασιλέως, & αυτοκράτορος; fidem tum Græca illa facit, in qua Πρώτος cognominatus jocosè dicitur Θεωδόσιος βασιλεύς; tum Latina altera, eidem e regione opposita, quæ Theodosium Aug. & Proclum Præfectum Urbi prædicat. Nam si in his fraus certo tenetur, quis jure inficietur in reliquis, præsertim tam paucis, fallaciam latere parem posse.

LEON BASIL S CONSTAN. Eo ordine hic appellantur, quo incurrunt in oculos. Qui medius est, pater utique, potioris is sane locum occupat: deinde is qui ad lævam est. Quamobrem eo ordine in postica nummi pagina appellantur; in media ipsa nummi area: BASIL S CONSTANT S LEON EN ΘEO BASILIS ROMÆON. Hinc sonum litterarum & α apud Græcos disce. Est hic nummus ex ære, in Museo P. JOBERT.

2. Leo Basilii F. LEON BASILEVS ROM. capite cincto gemmis. In ipsa nummi area, LEON EN ΘEO BASILEVS ROMÆON. Est in museo nostro, ex ære mediocri: est & apud P. JOBERT, elegantissimæ fabricæ; quæ suo nitore suam similitudinem aperte prodit ætatem: nempe sæculum quartum decimum.

IHSUS XRISTVS NICA. Christus vincit. Crux aream nummi implet. In media ipsa area: LEON EN ΧΩ ΕΥΣΕΒΗC BASILEVS ROMÆON. Hunc nummum non vidimus, nisi apud Du-CANGIVM, pag. 136.

LEON S ALEXANDROS. Ambo sedentes labarum tenent. Leo pater quadragenarius, & Alexander filius vix duodennis. Non sunt ii igitur, quos fratres, & fere æquales, tum vetus pictura in codice MS. Gregorii Nazianzeni, quam Du-CANGIVS exhibet, pag. 139. tum scriptores rerum Byzantarum sæculo decimo ineunte, tum alia quædam scripta referunt. Leonis & Alexandri, qui fratres fuerint, nulla sunt in Cimeliis numismata. In media nummi area: LEON S ALEXANDROS BASIL. ROMÆON. Est in Museo P. JOBERT, & nostro.

3. Constantinus Basilii F. Leonis frater natu major. Is diviso cum fratre principatu regnat. Leonis hunc fratrem, non filium fuisse, ætas quæ in nummis expressa perspicue est, admonet, cum Leonis ætate collata. Non is ergo Constantinus hic est, quem Leonis filium annales perhibent, sæculo decimo. Hujus enim in nummis nulla mentio est.

CONST. BASIL ROM. Labarum & orbem tenet. In media area: CONST EN ΘEO BASILEVS ROMÆON. Est ex ære mediocri deaurato, ibidem.

CONSTANT CE ROMAN AVS S BR. Κωνσταντῖνος καὶ 'Ρωμαῖνός 'Αυγαστοὶ Βασιλεῖς 'Ρωμαίων. Ambo tenent crucem: ille annorum XL. iste XX. Christus tenet librum Evangeliorum. IHS XPS REX REGNANTIVM. Aureus e Thesauo Regio.

CONST ET ROMAN B ROM. Ambo tenent crucem & orbem. In media area: CONST ET ROMAN EN XPICT. B ROM. Βασιλεῖς 'Ρωμαίων. Est apud Du-CANGIVM, pag. 136. ex ære magno. In basi marmorea CPi incisum est epigramma, descriptum a Du-CANGIO, in CPi Christ. lib. 2. pag. 105. ubi Constantinus Romani pater Δεσπότης tantum nuncupatur, tametsi is esse ponitur, quem & scriptores ad medium sæculum decimum referunt, & hi nummi βασιλέα 'Ρωμαίων appellant. An igitur sæculo tantum XI. labente, (quod alibi factitatum esse postea dicturi sumus) e membranis præferentibus vetustatem translatae sunt inscriptiones hujusmodi

in marmora, ab iis qui nummos istos arbitrarentur ad Dynastas Byzantinos spectare, neque quid interesset inter Δεσπότην & Βασιλέα noscent? Exspecto ea de re, uti de universa hac lucubratione, tuum, Vir erudite, iudicium.

4. Romanus Constantini F. ROMAN BASILEVS ROM. Labarum & orbem tenet. In media nummi area, ROMAN EN ΘEO BASILEVS ROMAIΩN. Ex ære mediocri, in museo nostro.

IHSUS XRISTVS NICA. Crux aream nummi implet. In media area: ROMANO XRICTO FOR CE CONSTAN EN ΧΩ ΕΥΣΕΒΗC BASIL. R. 'Ρωμαῖνός, Χρῆστοφόρος, καὶ Κωνσταντῖνος ἐν Χρῆστῳ εὐσεβεῖς βασιλεῖς 'Ρωμαίων. Apud Du-CANGIVM, pag. 136. Christophorus Romani frater; ejusdem Romani filius Constantinus fuit, ut nummo sequente edocemur.

ROMAN ET XRISTONO' AVS S B. Ambo crucem tenent: ille annos XL. iste fere XX natus. 'Ρωμαῖνός & Χρῆστοφόρος ὁ νέος οἱ 'Αυγαστοὶ Βασιλεῖς: mixtis Latinis Græcisque vocibus ac litteris. IHS XPS REX REGNANTIVM. Christus sedens tenet librum Evangeliorum. Aureus est e Thesauo Regio. Christophorus juniorem istum necesse est Christophori alterius senioris esse filium, nempe illius qui in superiore nummo appellatur, Romani frater: fratrem enim fuisse ætas suadet Christophori junioris, cum Romani patrui ætate collata: quantumvis & ille Christophorus Romani frater, & junior iste Christophorus omnino latuerit scriptoribus rerum Byzantarum. Et nummi igitur isti præpostere ad sæculum decimum referuntur; quo scriptores iidem Christophorum unicum repræsentant, Romani, quem Lacapenum cognominavere, filium: tametsi vicissim in nummis Christophorus ille nullus est: uti nec ullus Romanus, quem dixere Argyrum; nec ulli alii bene multi, quos commemorant.

5. Constantinus Romani F. cum Zoë sorore natu major. CONSTANT S ZOH B. Crucem ambo tenent. Zoë lævum latus obtinet; quod in nummis Græcis plerumque minus honorificum est; secus atque in Latinis. In media area: CONSTANTINOS S ZOH BASILIS ROMÆON. Est ex ære mediocri, in Museo P. JOBERT, & nostro. Constantinus annorum est circiter quindecim: Zoë, ut maxime, viginti quinque. Non possunt igitur ii esse, quos scriptores rerum Græcarum referunt ad sæculum undecimum: Zoë nimirum, annorum LXIV. & quem, ætate non inferiorem, tertium conjugem duxisse fertur, Constantinus Monomachus: quorum nummi nulli sunt.

6. * CONST. O ΔΟΚΑΣ BASILEVS RM. Κωνσταντῖνος ὁ Δόκας βασιλεὺς 'Ρωμαίων. Vultu sexagenario: dextra crucem tenet. Christi effigies, cruce retro appicta. Nummus est ex auro eximius, quem vidi apud D. Marchionem de MONTAVBAN.

In hisce nummis & character Latinus cum sermone Græco, & littera s pro καί; & ipsum denique fabricæ genus, sæculum prodit tertium, quartum, quintumque, post decimum. G vero in ALEXANGROS pro D positum, dialectum arguit, quæ in Byzantinis, Thessalonicensibusque nummis non apparet. Multo autem prius Romania minor, quam major, quæ Thracia est, Βασιλεῖς habuit; Byzantinis, opinor, superbæ huic appellationi valde refragantibus. Et in Romania ista minore Constantini tres occurrunt: Byzantii unicus, idemque novissimus Despotarum.

Romania vero minoris, ut & Thessalonicae regum insignia, sæculo decimoquinto, ut vidimus, eadem fuerunt; nempe crux aurea, cum adscripto quater Græco elemento B, quæ prima Byzantii littera est: quoniam hæc fuit Palæologorum tessera, qua e gente ii Principes prodire. Mirum porro videri potest, Palæologorum genti hæc insignia, hoc est, B litteram potius quam

quam K placuisse; si eorum temporibus CP^{eos} notius nomen, aut illustrius, quam Byzantii haberetur. Neque enim ferenda interpretatio eorum est, qui sic accipiunt: Βασιλεὺς βασιλέων βασιλεύων βασιλεύοντας: cum & istud sit per se frigidum; neque Christi, qui βασιλεὺς βασιλέων, nomen ibi appareat: & ejusdem elementi situs, nunc rectus, nunc inversus, plus uno ibi vocabulo vetet intelligi.

Nummi Regum Thessalonicae.

Non habent isti suae ditionis nomen in nummis inscriptum; characteres autem adhibent fere Latinos: Græcos subinde: & s pro καί.

1. *Michaël.* ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ΜΙΧΑΗΛ Βασιλεὺς ἐν Χρῆστῳ. Vultus annorum LX.)(C. IC XC. Christus tenet librum Evangeliorum. Aureus est in Thesauo Regio.

AMN
NMO
ASIS

Ανανέωσις τεσσαρεσθῆς Renovatio tributi quadragesima.)(C. In altera nummi pagina, EN TETO NIKAI. Tenet Michaël, opinor, crucem oblongam dextra; læva orbem crucigerum. Est hic nummus ex ære in Cimeliis Domus Professæ, & P. JOBERT.

XMN Christiani Mercatores Narbonenses nomen hoc numisma cudunt.)(C. MI-
XMN
XθN XAHL S ΘΕΟΦΙΛΟΣ. Est in Museo P. JOBERT, ex ære magno: & ex ære mediocri apud P. CHAMILLART.

2. *Theophilus Michaëlis F.* ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Apud Du-CANGIUM, pag. 131. cum nota tributi Tricesimæ, &c. Thessalonica, ut proxime.

ΘΕΟΦΙΛΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Labarum & orbem tenet.)(C. In media area: ΘΕΟΦΙΛΕ ΑΥΓΟΥΣΤΕ ΣΥΝΙΚΑΣ. Est in Museo nostro, ut superius diximus.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. vultu annorum circiter LX. Θεόφιλος βασιλεὺς ἐν Θεῷ.)(C. ΜΙΧΑΗΛ S CONSTANTIN S. Vultu Michaëlis annos referente fere XL. Constantini, xv. Avus Theophilus; Michaël filius; Constantinus nepos. Aureus est e Thesauo Regio: quem qui referunt ad Theophilum, annumque circiter DCCCXL. primum hærent in Constantino nepote, quem (si scriptores rerum illius ævi consulis) Theophilus videre non potuit. Nec minor in Michaële difficultas; quem iidem Theophilo patre obcunte sexennem fuisse perhibent; cum in nummo isto quadragenarius sit adhuc patre vivo. Alio igitur loco ac sæculo hi Principes collocandi sunt; atque adeo & Michaël Theophili pater, qui antecedit.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Crucem tenet. Θεόφιλος βασιλεὺς ἐν Χρῆστῳ ΜΙΧΑΗΛ S CONSTANTIN. ut proxime. Aureus hic nummus est e Thesauo Regio.

3. *Theodora uxor Michaëlis.* Post Michaëlem maritum, & filium Constantinum, in bello cæsos, ut apparet, principatum tenuit pupillorum vice, Michaëlis & Theclæ, Theodora mater, cum titulo Δεσποίνης; ut aureus nummus testis est, e Museo Lælii Pasqualini, delineatus a Baronio, anno DCCCLXVI. num. XIX. ΘΕΟΔΟΡΑ ΔΕΣΠΥΝΑ.)(C. ΜΙΧΑΗΛ S ΘΕΟΦΙΛΑ. Est ille annorum xv. ut videtur: hæc, ut maxime, viginti quinque.

4. *Michaël cum sorore altera.* ΜΙΧΑΗΛ S ΜΑΡΙΑ. Ambo fere pares ætate, nec supra annum xx.)(C. ΘΚ S ΒΟΗΘ. Θεοτόκος βοήθη. Deiparæ effigies, cum litteris MP ΘV. Aureus est e Thesauo Regio: quem Du-CANGIUS aut non vidit, aut consulto prætermisit; quoniam fortassis Mariam, quæ cum Michaële regnarit, scriptores rerum Byzantinorum nullam habent.

5. ΕΙΡΙΝΗ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗ.)(C. ΕΙΡΗ... ΒΑΣΙΛΙΣΣΗ. x. Hoc est, Ειρήνη Βασιλισσὴ Χρῆστῳ.

Irene Regina Christiana. Caput ejusdem reginæ sculptum est ex utraque parte: crucem tenet sinistra, dextra orbem Romanum cum cruce superposita. Nummus est aureus e Thesauo Regio. Numquam Byzantii dicerent ΒΑΣΙΛΙΣΣΗ: neque sic scriberent, mixtis Græcis litteris cum Latinis, vel potius Latinis omnibus. Græci dicunt βασίλισσα. Nec fuit ulla umquam Byzantii Βασίλισσα. Neque hæc est Βασίλισσα Ῥωμαίων.

Sunt alii duo aurei nummi in Thesauo Regio, de quibus seu nihil omnino dicere, seu certi aliquid pronuntiare, ex æquo mihi religio est: hoc uno excepto, quod sunt ambo sæculi quarti, quintive, post decimum; fabrica ipsa sic testante. Prior est: . . . FOROS BASILEUS. vultu annorum L.)(C. STAVRACIS DESPOSE. vultu annorum xxv. Videtur esse, Νικηφόρος βασιλεὺς ἡ Σταυρακίς Δεσπότης Ὀλύμπου καὶ Θεσσαλίας. Alter, forma concava: CONSTAN BASILEVS AE. ut videtur: litteris partim recto, partim transverso situ positis. Vultus annorum LX. Vereor ut cuiquam probetur, Βασιλεὺς Δεσβίων. De hoc utroque nummo igitur censeo ampliandum. Habet iste in averfa parte hanc epigraphen, IHS XPS REX REGNANTIUM. Hunc nummum Du-CANGIUS aut prætermisit, aut omnino non vidit.

Summa tandem hæc esto hujus digressionis: A Gallieni nempe Aug. temporibus, nullum deinceps apparere nummum Byzantii conflatum, Augustorum nomine: nullam eorumdem in ea civitate inscriptionem esse: nusquam in nummis Augustorum ac Despotarum, CP^{eos} vocabulum Græce Latineve occurrere: Nummos deinde, quos a nono usque ad undecimum sæculum Byzantinis Principibus viri eruditi adscripserunt, esse aliorum Principum quam Byzantinorum: Dispiciendum interim esse, unde factum sit, ut eadem nihilominus Principum nomina, libris occurrant a nono sæculo usque ad undecimum, quæ in nummis leguntur alterius temporis. Præterea, si nummos quidem dumtaxat (ut præmonuimus) testes adhibemus, primos Byzantium dynastas videri Despotas fuisse sæculo undecimo jam senescente: prius aut nullos fuisse, aut obscuros: nec Βασιλεὺς eosdem appellatos esse ante quintum decimum. Ex iis denique nummis, qui CON. aut CONS. aut CONOB inscripti sunt, cogi posse neminem, ut arbitretur, Augustos, quorum hi nummi sunt, Byzantium vidisse, aliamve regionem, quam Narbonensem, quæ iis litteris designatur: præsertim cum in nullo Græco numismate Byzantium Despotarum, aut Romanæ Βασιλείας, occurrant ex similesve litteræ.

Hactenus, Vir amice & erudite, gratificandi tibi studio versati sumus in argumento certe operoso ac perdifficili; quod tentatum ante nos a nemine est. Quamquam sic temporum ratio a nobis observata est in nummis Constantiniani sæculi digerendis, ut nihilominus, (quod jam præfati sumus) non diffiteamur, quosdam ex ipsis posse aliis annis collocari, quam quibus a nobis sunt positi. Sed istos nunc quidem arbitramur, quocumque ponantur anno, nihil ad Chronologiam interesse; nec nisi diuturniore eorumdem consideratione, ac levi fortassis operæ pretio, elici posse cui possint alteri anno affigi. Et pars tamen operosior sane restat; ut nempe cum nummis antiquis scriptores vetusti Fastique concilientur; quam tibi partem operis, aliisve tui similibus, ingenio & eruditione præstantibus viris, absolvendam relinquamus; quoniam nobis & otium ad eam rem, & multo magis facultas deest. Itaque manum de tabula tol- limus, si prius tamen in quibusdam inscriptionibus, quæ eidem Constantiniano sæculo tribuuntur, quid vitii sit, paucis admodum verbis indicaverimus.

DE INSCRIPTIONIBUS
SÆCULI CONSTANTINIANI.

FALSARVM inscriptionum architectos proximum nostro sæculum innumeros tulit; egregios artifices, qui quas ipsi magna (ut sibi quidem videbantur) arte concinnassent, has aut in marmoribus, aut in tabulis æneis, plumbeisve aut lateritiis fistulis, aut in antiquis denique numismatis lectas a se fuisse mentirentur. Sed & aliquot antea ætatibus fraus eadem in usu fuit. Plena sunt pergamena manu exarata fictis in otio inscriptionibus, epitaphiis, elogiis; quæ cum inde eruuntur a viris etiam alioqui magnis ac probis, sed minus iusto suspiciosi, ab eorumdem suffragio pondus illa accipiunt; ac deinde mirifice inquinant perturbantque profanam historiam; utinam vero non etiam Ecclesiasticam.

Superiore porro sæculo insigniores harum inscriptionum fabricatores fuere, Jovianus, Pontanus, Pomponius Lætus, Joannes Camers, Cyriacus Antonitanus, alique. Hos enim in primis nominatim designat Antonius Augustinus, dialogo XI. pag. 178. E Cyriaci vero officina plurimas in Annales Hispaniæ transfudit Ambrosius Morales: & exinde Gruterus in Thesaurum suum. E tot autem inscriptionibus nullam hodie in Hispania legi, testis est idem Antonius Augustinus, vir summæ eruditionis, limatique iudicii: qui de Joanne Annio, Italique aliis, præterea conqueritur; quod suæ, nempe Hispaniæ genti, epigrammata & marmora obtruserint, nec visa illis, nec ab Hispanis reperta: atque ea demum ille cum Amadisii Gallici & Orlandi furiosi nugis commentisque confert.

Epigrammata sunt sanè apud Gruterum centum septuaginta sex; & in his pleraque multorum versuum, a pagina MCLXII. usque ad pag. MCLXXVII. de quibus Gruterus ipse sic præfatur: *Epigrammata sequentia omnia inveni in veteri libro membranaceo Bibliotheca Palatina.... videbaturque descriptus ante centum aliquot retro annos e templis fere Urbis Romæ; maxime vero e basilica DD. Petri & Pauli.* Atqui nullum ex his umquam Romæ visum est, præterquam in membranis, quas ille Germaniæ tractus protulisse, æque atque aliud nuper editum Inscriptionum exemplar, credi potest, quod octingentorum (si credimus) aiunt esse annorum: nam ejusdem pretii sunt, quæ utroque volumine continentur.

Similem epigrammatum collectionem, quæ pro æde sancti Martini Turonensis posita olim fuisse finguntur, exhibent plerique MSS. codices Sulpicii Severi de vita Martini. Quæ si quis insculpta quondam in lapide fuisse credit, credat idem Virgiliano tumulto insculpta duodecim fuisse tetrasticha, & disticha totidem: quæ ex similibus eruta libris manu exaratis collectio Epigrammatum Pithœana exhibet: cum nihil aliud ea sint, quam exercitationes scholasticæ in otio concinnatæ, filii exercendi causa.

Inscriptionum hujusmodi immensam supellestem quadraginta amplius digestam voluminibus olim collegit Pyrrhus Ligorius; quæ Romæ exstare dicitur in Bibliotheca Barberiniana & Farnesiana. Quæ in vasta mole atque congerie Spanhemius Vir eruditus confitetur, pag. 141. *plura esse aut dubia fidei, aut confessæ novitatis*: nec tantam ille crevisse segetem putat, nisi ex plurimorum fraude, qui Ligorio viro bono fucum fecerint: farraginem eam esse subdit, quæ possit incautis imponere, avidis ad quamcumque ciborum novitatem; viris etiam alioquin eruditus, sed (ut dixi) minime suspiciosi. Neque enim hebetes ac stulti sunt, qui dant operam ut hac arte fallant. Sic Muretus olim Scaligero ipsi imposuit, quem induxit ut crederet, Attii & Trabeæ, veterum

(ut aiunt) poetarum carmina quædam esse, quæ idem Muretus a se conficta sub eorum nominibus Scaligero summisserat. E veteribus etiam schedis Josephi Scaligeri describitur a Grutero posita (ut quidem ait) Nicomediæ inscriptio: quis hanc, amabo, ad Scaligerum Nicomediæ attulit?

Atqui non Gruterum modo, sed & eos qui volumini ejus amplificando suam veluti symbolam contulerunt, fefellerunt ii, qui vel ex marmoribus ea se descripsisse elogia testati sunt; vel eruta ex membranarum fallacibus insculpere lapidibus, superiore præsertim sæculo, ad aliquam patriæ suæ laudem, incaute sategerunt: vel qui denique insigni fraude insculpere ipsi ac telluri suffoderunt, quæ deinde vel ipsimet vel posterius effossa ingenti auro venderent. Vix enim repertum erutumve talem fuisse lapidem reperias ante annum MDX. Post hunc annum innumera sunt eo quem diximus astu reperta. Itaque in illo Thesaurio Gruteriano infiniti carbones latent: neque ex sexaginta fere Inscriptionibus, quæ Constantiniani hujus sæculi esse existimantur, vel una quidem sincera est, si inscriptionem Arcus Constantiniani exceperis. Fraudem deprehendes, non uno sane indicio, si singulas excutias paulo diligentius. Animadvertes, exempli causa, 1°. AVR. Diocletianum passim appellari, cum VALERIUS tantum fuerit. 2°. Nomina ficta per jocum, quale istud est, CVRANTE AQVAS L. AELIO DIONYSIODORO. Quis enim curat aquas, seu emittit imbres, nisi Deus, idem vini largitor? unde Aelius, Deus est. Διονυσiodωρος, vini dator. 3°. Diocletianum dici Patrem, fratremque Cæsarem. 4°. Crebros in Hispania lapides insculptos Diocletiani, aliorumque honori, qui nullum ibi nummum cūsum habent. 5°. Ad faciendam fidem vetustatis, AI pro AE subinde scribi, ut AIMILIVS pro AEMILIVS: cum neque hoc ævo, neque omnino a Julii certe Cæsaris Dictatura, vel semel in nummis offendas AI pro AE: sed ista etiam ætas potius eponat AE in nummis suis, ac vice versa. 6 Britannicum Max. Perficum Max. Germanicum Max. Diocletianum Maximianumque vocari; cum neque hi tituli in nummis eorumdem legantur; ac si liceat ex nummorum silentio argumentari, hoc ævo neque Asia, neque Syria, qua iter in Persidem est, Romano imperio paruerit. 7°. Perpetuos Cæsares appellari Constantium, & Maximianum; a quo illi profecto titulo abhorrent: neque enim quicumquam Perpetuus Cæsar dici velit, sed Imperator Perpetuus, vel Perpetuus Augustus. 8°. Filios Cæsarium ambos quoque nuncupari, pro filiis Augustorum; quoniam quo sæculo ficta ea inscriptio est, hoc est, Leonis X. temporibus, idem Cæsar, qui & Augustus, fuit. 9°. Maximianum Herculium, ut minor Augustus & adscititius fuisse credatur, PONT. dumtaxat inscribi; cum æque fuerit. PONT. MAX. atque Diocletianus. 10°. Fl. Val. Constantium IMP. dici, qui Cæsar tantum fuerit. 11°. Constantinum jun. & Constantium dici fratres, Helenam eorumdem aviam, genetricem Constantini Max. At Fl. Constantinus Max. e familia Valeria, neque Fl. CL. Constantini, neque Fl. Jul. Constantii pater esse potuit: neque Helena proinde avia eorumdem fuit. Quæ cum DOMINA NOSTRA nuncupatur, contra morem illius ævi est: quo nulla Princeps femina D. N. vocatur in nummis. Duas omnino sic inscriptas, & quidem multo postea reperimus: D. N. GALLA PLACIDIA. & D. N. IVST. GRAT. HONORIA. 12°. Constantinum DIVI CONSTANTII F. poni TRIB. POT. XXIII. IMP. XXII. cum nec ille potuerit annos videre TR. POT. XVI. nec ullus alius Constantinus esse IMP. VII. vel VIII. 13°. Constantinum Max. amplificatorem dici Urbis Romæ; cum nulla ei potestas nisi in provinciis fuerit. 14°. De Quadis victoriam eidem adscribi; quorum, extra Antoninum Pium, altum in nummis silentium est. 15°. Constantinum Max. dici DIVI

CONSTANTINI AVG. F. Sexcenta omittimus alia *σφαίρα*, tum contra Grammaticam artem, tum contra historiarum veritatem, qualis ex nummis antiquis elicitur : quæ nemo paulum modo sagax non statim sentiat in oculos incurrere.

SED tandem finis esto conjecturarum ac divinationum; quas ut necesse est in hoc eruditionis genere plurimas esse, ita sunt venia digniores, qui ei scientiæ dant operam, sicubi aberrant a vero. Tu itaque, VIR ERVDATE ET AMICE, cum ista perlegeris, & gratiam immortalem Deo Opt. Max. nobiscum habebis, qui singulari providentia nummos veteres ætati nostræ plurimos reservavit, testes temporum retro actorum; idoneos utique ad errores plurimos evellendos, & mendacia coarguenda. Neque enim vulgarium opinionum in re Chronologica sive historica, eadem ac fidei nostræ, traditionumve Ecclesiæ ratio est. Has si quis convellere vel oblique nititur, impius est habendus: illas emendare quisquis elaborat, est ille non venia, sed & aliqua apud eruditos gratulatione dignus. Æquum autem, amabo, te præbebis, ut sicubi offenderim, benigne commoneas:

Non ero stulte repugnans, aut amans prave mea,

Quis statim culpanda delens, præbeam rectis locum.

Sicubi vero aliter statuere quidpiam videamur, quam olim in prioribus ejusdem generis lucubrationibus posuimus, desine mirari: quoniam ex iis nos esse conamur, cum ope Numinis, qui & studentes proficiunt & proficientes student.

Denique si quis rationem annorum a nobis institutam ex conjectura, quam nummorum series suggestit, aut dictum aliud quodcumque in hac lucubratione, conciliari non putet posse cum receptis & approbatis ab Ecclesia Conciliorum Actis, scriptisve antiquorum Patrum, aliorumve scriptorum Ecclesiasticorum; id suæ dumtaxat inscitiae noverit esse adscribendum: neque in præsentia qua id præstari ratione possit, requirat; siquidem nummos veteres exponimus, annales non scribimus: sed opus quod in eam rem cum Dei ope paramus, pari patientia, ac nos id elucubramus, exspectet.

EMBOLUM.

NEC desperandum etiam est quin alia detegantur progressu temporis ad sæculum Constantinianum pertinentia Numismata, quam quæ hic proferuntur. Anno septimo post primam hujus Operis editionem scripsit ad nos Turnonio, quæ civitas est ad Rhodanum in Gallia, epistolam sequentem, R. Pater ALBARET, e Societate nostra: qua ille epistola fidem hujus rei facit; & ut merito suo habetur in conquirendis ac dignoscendis rarioribus nummis solertissimus, conciliat quibusdam ex his quos protulimus auctoritatem, dum similes etiam nuper a se repertos fuisse narrat.

Epistola Gallice scripta a R. P. ALBARET
ad Auctorem hujus libri.

Mon Reverend Pere,

Pax Christi.

Comme je n'ay oublié ni les honnêtetés, dont V. R. me combla à Paris, ni la promesse que je luy fis à mon départ, de lui rendre compte des découvertes de médailles qui se feroient dans ces cantons cy, j'auray l'honneur de

luy dire, qu'il y a environ huit mois qu'il s'en est faite une endega du Rhone..... J'avois auparavant trouvé quelques autres médailles de moien bronze, qui vous intéresseront peut-être davantage. La plus rare, & que je crois unique, est un MAXIMIANVS IVN. aussi beau que les deux, que j'ay eu l'honneur de vous faire voir à Paris. La legende du côté de la tête est, IMP. MAXIMIANVS IVN. AVG. Et celle du revers, CONCORDIA FELIX DD. NN. Les deux Empereurs debout se donnent la main. Dans l'exergue il y a PLC. Comme dans les deux autres que j'ay du même Empereur: ce qui prouve qu'elles ont été toutes frappées dans la même ville. J'en ay cinq de la même grandeur, de Constantin de la famille Claudia, dont vous parlez dans votre sçavant Ouvrage du Siecle de Constantin. La legende du côté de la tête est toujours la même: IMP. C. CONSTANTINVS P. F. AVG. Celle du revers de la première est, PRINCIPI IVVENT. BRPNAT. Le prince est debout, couronné de laurier, & tenant de la droite une lance, & de la gauche un globe: dans le champ de la médaille il y a CI^H S^H & dans

l'exergue, PLC. Celle du revers de la seconde, est CONCORDIA PERPET. DD. NN. Deux Empereurs se donnent la main, & de la gauche ils tiennent chacun une lance. Celle de la troisième est, MARTI PATR. SEMP. VICTORI. Mars y paroit marcher avec un trophée. Celle de la quatrième est, VIRT. PERP. CONSTANTINI AVG. L'Empereur debout tenant de la main droite une Victoire qui le couronne, & une lance de la gauche. Il y a à ses pieds un captif à terre. Dans le champ de la médaille, CI^H S^H.

Celle de la cinquième est, SECVRTAS PERPET. DD. NN. Le symbole de la Sécurité, comme dans la médaille de Maximien le jeune.

J'en ay encore trois autres d'un Constantin Cesar, différent du précédent, de Fl. Val. Constantin, de Constantin Max. & du jeune Claude Constantin, qui est marqué sur les médailles par le mot de CONSTANTINVS IVN. Ou par celui de FL. CL. CONSTANTINVS: & différent enfin de Constantin tiran des Gaules, du temps d'Honorius. Celui dont je parle, a une tête fort grosse, & paroit avoir 40. a 50. ans. La legende du côté de la tête est, CONSTANTINVS NOB. CAES. Celle du premier revers est PERPETVA VIRTVS. C'est un Mars qui marche avec sa lance & son bouclier: dans l'exergue il y a PT. Elle est aussi de moien bronze, & d'une entière conservation, aussi bien que les deux suivantes. Celle du second revers est, VIRTVS AVGG. ET CAESS. NN. Mars avec la lance & un trophée sur l'épaule. Dans l'exergue, AQI. Celle du troisième revers, VIRTVS CONSTANTINI CAES. Le Prince est à cheval, & foule aux pieds deux vaincus; dont l'un paroît mort, & l'autre luy demander la vie à genoux. Dans l'exergue, AQI. Ces trois médailles approchent du grand bronze.

J'en ay aussi une d'Aurelien, que je n'ay vu nulle part ailleurs. La legende du revers est MARS. INVICTVS. Cette médaille est de celles qu'on appelle saucées. J'en ay quelques autres de ce bas Empire assez curieuses, dont je pourray rendre compte à V. R. à quelque autre occasion. Cependant je suis avec un profond respect,

Mon Reverend Pere,

Votre tres-humble & tres-obeissant
serviteur,

ALBARET, J.

DE NUMMO GRATIANI AUGUSTI.

Ad * * *

Entio contracte nimis, paucioribusque verbis quam res tanta poscat, initio hujus operis perstric- tam a nobis fuisse nummi illius interpretationem, in quo Gra- tiani Aug. nomen inscriptum le- gitur. Itaque ne quid desiderare amplius in ea nummi explanatio-

ne possis, Vir optime, aut de nimia brevitate con- queri; adjiciam hic ea fere, quæ de eo argumento in Diario Trevoltiano dictantibus nobis haud ita pri- dem prodierunt. Est igitur nummus hujusmodi:

D. N. GRATIANVS AVG G AVG.

Est in illa parte priore Gratiani vultus, capite cincto gemmis. In altera, stat idem armatus: dextra la- barum tenet, in quo est monogramma Christi ✠:

lava tenet clypeum: Epigraphe est:

GLORIA NOVI SÆCVLI.

Infra, T CON. In alio, CONT. hoc est, *Tertium Civitatum omnium Narbonensium*, subintellige, munus, vel tributum. Est ille nummus in Thesau- ro Regio, est in Cimelio D. FOUCAULT, est in Mu- seo nostro, est apud Oeconem, pag. 565. aliisque permultis locis.

Partis prioris hæc sententia est, me quidem inter- prete: *Dominus noster Gratianus Augusti gener Augus- tus*. Tam est enim profecto, ut initio diximus, AVG G AVG. *Augusti gener Augustus*, quam in nummis Tiberii AVG F AVG. est *Augusti filius Augustus*.

Risum vero de se præbuit viris Latine scientibus nescio quis; qui nostram fastidians interpretationem, ausus est aliam proferre suo judicio cum libris histo- ricis, quos exosculatur, aptius congruentem: hanc nimirum: *D. N. Gratianus Augustissimus Augustus*. Idem, ut audio, istius jam pœnitet, & novam pro- fert; *D. N. Gratianus Augusti germanus Augustus*. Alius, ut ex fama didici, hanc quoque meditatur: *D. N. Gratianus Augustorum Augustus*: quam tu cer- te, Amice, ut te tuamque eruditionem novi, jo- cularem ac ridiculam esse & ex inscitia profectam ex- clamas, cum hæc legis. Cum sit enim *Augustus* he- reditarium cognomen in gente Cæsarum; idem istud est ac si quis dicat, *Borboniorum Borbonius, Condeorum Condeus, vel Cæsarium Cæsar, vel Piorum Pius*: quæ sunt omnia ex æquo boni sensus expertia. Quod si *Augustus* velint esse adjective Σεβαστός, qui sit in provinciis, in quas mittitur a Senatu, venerandus, atque ipsius vice Senatus reverenter & honorifice ac- ci piendus: quid aliud erit *Augustorum Augustus*, quam *venerandorum venerandus*? quid autem ista locutione dici insulsius potest? Homines indocti, & ipsius Gram- maticæ rudes, tam *Augustorum Augustum* dici pos- se, quam Regem Regum, autumant: neque intelli- gunt, verbale nomen *Regem* esse, a regendo deduc- tum: atque adeo qui reges ipsos regat, hoc verbo intelligi. At quid habet simile nomen *Augusti*, quod non a verbo aliquo derivatur?

At tolerabilior fortassis altera interpretatio est, quæ *Augusti germanum* dicit esse Gratianum: nam & Valentiniani junioris fratrem libri scripti fecere Gratianum. Dic, amabo, quo istud primum more diceretur? quo exemplo? Vidimus enim plures Au-

gustorum fratres Cæsares & Augustos: nec tamen frater *Augusti* quisquam est appellatus. Domitianum Cæsarem fuisse sub Tito fratre Augusto novimus: *Augusti germanum* in nummis appellatum fuisse non vidimus. Antoninum & Getam fratres fuisse, Seve- ri Aug. filios, constat ex nummis: neuter tamen al- terius frater *germanus* est appellatus. Constantium & Constantem Augustos fratres fuisse, quis igno- rat? Uter tamen alterius *Augusti germanus* in num- mis inscribitur? Arcadium etiam & Honorium scrip- ti annales, quos iste recipit, fratres fuisse testantur: at neuter alterius *Augusti germanus* in nummis di- citur.

Et honorificus tamen hic titulus foret, si quidem esse Augustum idem esset ac Regem esse. Nam fra- ter Regis si quis sit, magna profecto dignitas est, nec tacenda in titulis, vel dissimulanda. Quid ita? Quoniam Regis fratrem esse, claros ac regios nata- les ostendit. At esse fratrem cujuscumque, cui Senatus honorem in provinciis ac venerationem præstari velit, nihil ad laudem hominis attinet. Esse quidem *Au- gusti filium* in titulis ponitur: quoniam eo verbo he- reditaria potestas ac dignitas declaratur: quod est haud minimum sane in familia decus. At esse fratrem *Augusti*, cum sint diversæ fratrum familiæ, nullum affert fratri verum decus. Quis potuit igitur Gratia- nus, si vere Valentiniani Aug. filius fuit, ut libri scripti perhibent, *Augusti filius* in nummis inscribi nolle, ut se *Augusti germanum* inscriberet?

Gratianum, inquit, fratrem fuisse Valentiniani monumenta scripta testantur: id igitur satis super- que unum esse potest, si nulla ratiocinatio adhibea- tur, ad convincendum sic legi oportere, *Augusti ger- manus*. Sane, inquam, si nulla adhibeatur ratioci- natio. At si quis uti ratione velit, quis non tam in- solitum in nummis & lapidibus titulum miretur, nisi qui nummorum veterum, similiumque monumento- rum, nullum usum habent? Quis hujusmodi titu- lum non miretur, in quo nihil esse laudis ac decoris sciunt qui rerum usum habent? Quod si usurpari hic titulus in nummis potuit; utrum, amabo, magis de- cuit hunc sibi adsciscere; an Gratianum natu mayo- rem, qui multo antea ab ipso patre Augustus dicitur fuisse nuncupatus: an Valentinianum, qui & natu minor, & multo posterius, & ab exercitu tumultuan- te, & tantum quadrimus, ut quidem Annales pro- diderunt? Atqui in Valentiniano certe numquam occurrit, nec aliquando titulus iste occurrit: quan- to minus igitur in Gratiano quærendus? Quid quod salutatum ab exercitu fuisse Valentinianum Augus- tum ægre admodum tulisse Gratianum, iidem An- nales testantur? Quid quod nonnulli etiam perhi- bent animadvertisse eum capitali supplicio in auctores illius facinoris? Quid quod caruisse Valentinianum eo titulo & loco aiunt iidem, donec Gratianus in partem imperii Theodosium adsciverit? Si quis uti ratione velit, num hæc homini cuiquam cordato sua- dent, gloriatum nihilominus hoc titulo Gratianum, ut se neglecto titulo *Augusti filii*, *Augusti germa- num* inscriberet? Videtis quæ de hac Valentiniani pro- motione dixi quondam in Notis ad Themistium. In iis- dem deinde dissolvendis quantum sudet Tillemontius in historia Imperatorum, considera, & mecum vide.

Sed

Sed præterea, si quid Latine scimus, *germanum* dici pro fratre apud probos Latinitatis auctores, vix profecto putem. At est Latinitas in nummis antiquis supra quam dici potest sincera, accurata, emphasum habens, & simplex tamen ac sine fūco. Germanum fratrem, & germanam sororem dixere Terentius & Cicero: *germanum* dumtaxat qui pro fratre posuerit, cum sit per se vox adjectiva, probabilem adhuc inter profanos scriptores auctorem desidero. Licuerit istud sane Maroni in *Æneide*, liceat & vatibus nonnullis, quibus & alia multa licent: iis certe qui populariter & tamen accurate loqui velint, non similiter licet. Est apud Terentium quidem, *O mi germane*: sed fratrem ille subintelligit; quod verbum proxime antea posuit: *Ego illam facile vero omitto*, inquit, *qui quidem te habeam fratrem: O mi Æschine! o mi germane!* Sed ut ut est, in inscriptionibus certe antiquis, apud Gruterum, *fratrem*, & *fratri*, occurrit, quoties? amplius sexagies: at *germanus* ne semel quidem. Unica olim se se nobis legentibus inscriptio obtulit, quæ *germanum* habeat. Est apud Guichenonem, in historia Burgi in Bressia, pag. 6. his verbis:

L. DECIMIUS DECEMBRICVS.
FRATER GERMANVS. ET L.
DECIMIOLA SOROR GERMANA
POSVERVNT.

Nempe ibi *germanus* & *germana* ponitur: ut discernantur ii ab aliis fratribus dumtaxat uterinis, sive ex eadem tantum matre natis.

Maneat ergo genuinam esse eam, quam protulimus, nummi illius interpretationem: quæ viris ex hac civitate in eo genere experientissimis mirifice placuit. Est enimvero titulus ille sane inter ceteros numerandus, quo quis ex privato sit Augusti gener, atque eam ob rem affinitatis occasione Augustus ipse efficitur. Et vox illa, *GENER*, *GENERO*, *GENERO OPTIMO*, in lapidibus antiquis apud Gruterum occurrit septies. Nec indignus quidem hic titulus est, qui in nummis scribatur. Nam, ut aiebat olim David, 1. Reg. xviii, 23. *Num parum videtur vobis GENERVM esse regis?*

Redi, quæso, mecum in memoriam gemini illius nummi, quem & in hoc opere, & in Chronologia Veteris Testamenti exposuimus: alter est Constantini, alter Maximini ejusdem æqualis. Uterque se *FIL. AVGG.* hoc est, *filium Augustorum duorum* inscribit: hoc est, filium alterius, alterius generum. Est enim hoc certe geminum decus haud exiguum: quamquam prius alteri præstat; neque commemorari posterius tantum decet ab eo, qui possit priore gloriari. Nam hæc causa est, quamobrem, cum Tiberius Augusti gener esset, sed & simul adoptione filius, numquam ille se generum dicat, sed filium dumtaxat; quoniam istud esset multo nobilius.

Quis igitur, inquit, Gratianus ille est, quem Augusti generum dumtaxat fuisse oportet; non filium, siquidem gener tantum appellatur in nummis? Si quid conjectando fas est hic divinare ex contemplatione veterum nummorum, e familia Pescennia fuisse is nobis videtur. Cur? Quoniam in nummis aureis e Cimelio Regio duobus legitur, *D. N. IVST. GRAT. HONORIA P. F. AVG.* hoc est, *Domina nostra Justa Gratiana Honoria Pia Felix Augusta*. Non potest autem esse Gratiana, nisi filia Gratiani. *Justa* autem hæc prius, quam Gratiana est: & est *Justus* Pescennia familia cognomen, testibus Pescennii Justo Nigri Aug. nummis. Fuisse igitur Gratiani Aug. pater Gratianus videtur natus patre Pescennio Justo Gratiano, uno ex posteris Pescennii Justo Nigri Aug. matre autem aliqua Pia Felice: junctus matrimonio Grata, unde ei cognomen Gratiani datum. Hujus Gratiani filius, is est, qui in nummis & *AVG G Augusti gener* appellatur; ducta in matrimonium Honoria Honorii Aug. filia; & idem in reliquis deinde

nummis suis *P. F. AVG.* Hujus autem filia Justa Gratiana Pia Felix fuit: quæ in familiam Honoriam sic inferta, posteriore loco idcirco Honoria nuncupatur; quoniam prius a patre, qui genus ab Augusto dudum Pescennio traheret, Justa & Gratiana; quam, a matre, Honoria, debuit appellari. Hæc ipsa est, quam historici & pictura Ravennensis parietis, apud Gruterum pag. *MXLVIII*. Justam Gratam Honoriam vocant, & Valentiniani III. Sororem faciunt, nulli nuptam Augusto, sed impudicam & vagam: Quam e contrario tituli *Domina nostra*, & *Pia Felice*, Augustam Augusti conjugem fuisse perspicue demonstrant: ut in nummo *D. N. GALLA PLACIDIA P. F. AVG.* similibusque.

Sed jam ad alteram nummi illius partem explanandam veniamus. Sunt omnino quatuor diversi nummi in Cimelio *D. FOVCALVT*, in quibus Gratianus Augusti gener Augustus appellatur. Nimirum isti:

D. N. GRATIANVS AVG G AVG.
GLORIA NOVI SAECVLI. Infra, *T. CON.* hoc est, *Tertium Civitatum omnium Narbonensium munus, vel tributum.* Est hic etiam in Cimelio *P. STEPH. CHAMILLART* Societatis *JESV.*

D. N. GRATIANVS AVG G AVG.
GLORIA NOVI SAECVLI. Infra, *CON. OFF. III.* hoc est, *Civitates omnes Narbonenses offerunt tertium munus, vel tributum.* In alio e Museo nostro legitur, *CONT. OFF. III.* *Civitates omnes Narbonenses tributum offerunt tertium.*

D. N. GRATIANVS AVG G AVG.
SECVRITAS REIPVBLICAE. Infra, *LVG. P. OFF. I.* hoc est, *Lugdunensis prima offert primum munus, vel tributum.* Est hic etiam apud *P. CHAMILLART.*

D. N. GRATIANVS AVG G AVG.
GLORIA ROMANORVM. Infra, *LVG. S. OFF. II.* hoc est, *Lugdunensis secunda offert secundum munus vel tributum.* In alio e Museo Domus Professæ, leguntur in ipsa area sparsæ litteræ, *F H* hoc est, *Felix Hilarium*, *R TE*

Reparatio Temporum.

Ex ea nummorum serie apparet primo, eodem anno uno cufos omnes fuisse: quo nimirum anno & Augusti gener, & ipse Augustus factus est Gratianus: & quæ gloria Romanorum fuit, victoriam de hostibus reportasse dicitur, (nam & idcirco armatus cum clypeo pingitur:) & *securitatem Reipublicæ* peperisse: neque quidquam demum ineunte novo sæculo gloriofius, vel ea affinitate, vel ea virtute ac felicitate, accidere potuisse. Apparet deinde litteras *CON.* ut de *CONOB* similibusque sæpe diximus, recte a nobis exponi, *Civitates omnes Narbonenses.* Nam si Lugdunensis prima, si secunda etiam, (quæ hodie quarta & Senonensis appellatur,) nummos Gratiani Aug. nomine cudit; quid similis veri, quam simillimos omnino nummos in Narbonensi pariter fuisse confatos; & ad belli impensas, aliove usus, utramque provinciam, quod nummi illi testantur, pecuniam contulisse? Apparet denique, inscriptionem hanc, *GLORIA NOVI SAECVLI*, solius Narbonensis provinciae inventum fuisse: quæ Christo jamdudum dedita, annos ejus in nummo consignari voluit, ubi percommode & eleganter posset.

Et pars est hæc nummi sane haud postrema: ex qua nimirum sequi necesse est, æram vulgarem Christianam in usu fuisse sæculo quinto ineunte, in toto orbe Christiano, annis fere cxx. ante Dionysium (ut vocant) Exiguum, quem illius esse architectum fingunt. Nam cur in Narbonensi provincia magis illa tunc recepta foret, quam vel in reliqua Gallia, vel in ipso orbe universo? Neque enim *sæculum novum* aliud Latine sonat, quam sæculi ineuntis annum primum, vel annos

nos certe priores : quemadmodum *annus novus* primus anni dies est vel priores certe sunt anni ineuntis dies. Atqui *saeculum* hoc loco intelligi non potest, nisi vel ab Urbe condita, vel a Christi Servatoris natali. Et quidem *SAECVLVM NOVVM* ab Urbe condita, post millenarium exactum, in nummis Philippi Imp. aliisque, legitur : postquam anno ipso millesimo *MILLIARIVM & MILLENARIVM SAECVLVM* fuisset in nummis inscriptum. Nec prius *NOVVM SAECVLVM* commemoratur in nummis : quoniam, opinor, nihil egregium ac singulare centeno primo alio quovis anno contigisset sub Augustis, hoc est, anno V. C. DCCC. Post illud autem *saeculum* sub Philippo *novum*, annus V. C. MCI. qui est annus Christi CCCXLVIII. distat ab initiiis Gratiani Aug. ut quidem vulgaris computatio est, annis XXVII. Obiisse enim Valentinianus pater ponitur anno Christi CCCLXXV. Ergo novum Christi *saeculum*, quo exortus dicitur Gratianus Augustus, & simul factus est Augusti gener, intelligendum hoc loco est. Igitur & annus Christi CCCC. hic fuit : & idem primus *novi* post Christum *saeculi* annus, quo habuere Christiani Christianum Principem, cui nummos dicare possent : id quod in nummis consignandum merito censuerunt.

At anno Christi CCCLXXXIII. occisum esse Gratianum scripti Annales produnt. Quid tum deinde? Num corrigendi ex nummis libri, an ex nummis potius libri corrigendi? Quid tu quidem censeas, Vir Erudite, novimus : sed mirum est hominum mediocriter eruditorum de nummis antiquis iudicium : incredibile audacia. Securi existimationis ac famae suae, ut in priore hujus nummi parte inscitiam suam in Latino sermone produnt, cum & *Augustissimus Augustus*, & *Augustorum Augustus*, & *Augusti Germanus*, alii etiam *Augusto genitus* legi volunt : (quod postremum Latinum quidem est, sed abhorrens a stilo nummorum : ac si quid praecipuum significat, ab eo qui jam esset Augustus genitum significat; quod est esse Porphyrogenitum : id vero de Gratiano ne quis somniet, historici etiam ipsi vetant;) sic in postica nummi parte, ne scriptores aliqui veteres mendacii arguantur, *saeculum novum* negant esse hoc loco *saeculum* iniens : in nummis Philippi Aug. hanc ei verbo vim inesse consentitur, in nummis Gratiani Aug. negant. Quid ita? Quoniam, inquiunt, Maro cecinit.

Aspera tum positae mitescent saecula bellis.

Quorum ista tandem hominum ratiocinatio est? *Aspera saecula*, acerba sunt tempora : ergo *saeculum novum* non est *saeculum* iniens. Perinde istud est, ac si quis dicat : Anni multi aetas longa est : ergo annus novus non semper annus incipiens est. Atqui ne pueri quidem sic argumentando delirent. Quantumvis enim fremant ii, qui nummos antiquos sibi suisque historiis vel fabulis potius adversari norunt, non alia vis umquam ac potestas suberit huic voci; *SAECVLVM NOVVM*, quam huic, *Annus novus*. Latinitas in nummis, ut in inscriptionibus, simplex esse debet, sine fuco, facilis intellectus : cur? quoniam non ab eruditis tantum hominibus, sed multo etiam magis a vulgo, cujus manibus nummi teruntur, percipi sententia ea debet, quae ibi legenda proponitur.

Eruditi omnes in exteris regionibus, ubi nihil cogit homines delirare, sic *Novi saeculi* vocem accepere. Itaque hunc titulum *GLORIA NOVI SAECULI* confessi sunt a nobis feliciter accommodatum fuisse Catholico Regi Philippo V. qui hoc ineunte saeculo Rex est salutat. Et iidem pro Rege Suecorum, saeculi hujus anno primo, nummum inscribere, quem in Museo P. STEPH. CHAMILLART vidimus : CAROLUS XII. D. G. R. S. DECOR NOVI SAECULI. Et pro Sereniss. Rege Prussiae, *GLORIA NOVI SAECULI*. Et non erit in Gratiano pariter *Novum Saeculum*, saeculum iniens? Quis stupor hic, aut livor est?

Symmachus etiam ipse, sive qui sub eo nomine scripsit epistolas, credique voluit aeo Gratiani ipsius scripsisse, cum turgenti & poetico scribendi genere utatur, a quo nummi abhorrent; saeculum quidem insigni licentia pro anno posuit : saeculum vero novum, si saeculum pro anno poneretur, nonnisi pro anno novo accipi posse intellexit : atque eo sensu dixit, libro I. epist. VII. *Primores Kalendas Janus aperibat. Frequens Senatus matutine in Curiam veneramus. Nondum calo albente concurrunt luminibus accensis : NOVI SAECULI fata recitantur.* Si novum ille saeculum dici de Kalendis ipsis Januariis posse, translato saeculi verbo, credidit; quisquamne prudens existimabit, in propria illius acceptione vocis, qualis est semper in nummis, non multo verius de primo saeculi anno dici? aut Gratianum potius putabit ipsarum Januarii Kalendarum gloriam in nummo dici, quam primi in saeculo novo anni?

At in nummis, inquit, Etruscillae Decii, Hostiliani, Treboniani Galli, & Volusiani, *SAECVLVM NOVVM* quoque legitur : quos tamen constat non ineunte saeculo imperasse. Dic, amabo, primum : (non te, Vir Erudite, sed quemlibet ita ratiocinantem alloquor :) ergo, inquam, sub Philippo Imp. *SAECVLVM NOVVM* saeculum iniens, sive initium saeculi significabat : biennio vel quadriennio postea mutata vocis illius potestas est : ne tunc saeculum novum, saeculum iniens fuit? Vide, fodes, quantas ad ineptias descendere eum necesse sit, qui semel a vero deflexerit. Nescit ille nimirum, ob celebritatem saeculi post millenarium novi quinquennialia fuisse sacrificia celebrata : atque idcirco *saeculum novum* in nummis hujus rei testibus fuisse signatum, cum Templi effigie, integro illo quinquennio, quo saeculi novi post millenarium ab Urbe condita in orbe Romano celebritas peragebatur, cum votis pro felici millenario altero. Hic tibi nummorum illorum describenda series est.

Anno V. C. IMP. CAES. M. JVL. PHILIPPVS AVG.
1001. capite laureato, Philippi patris.

Christi

248

SAECVLVM NOVVM. Templum quatuor fultum columnis, cum ara, circa quam viri quinque sacrificant. Apud Angeloni, fol. 308. aereus.

Alius, in quo Templum decem fultum columnis, in quo sedet Jupiter, apud Mediob. pag. 345. aereus. Ex argento alius in Museo nostro, octo columnis; argenteus alter, sex columnis, apud P. CHAMILLART.

IMP. CAES. M. IVL. PHILIPVS AVG. Philippi filii.

SAECVLVM NOVVM. Templum sex columnarum, in quo Juppiter sedet. Argenteus, apud Tristan. tom. 2. pag. 570. & ex aere magno apud D. Vaillant.

1002.

Christi

249.

ETRUSCILLA AVG. Caput Herenniae Etruscillae, Decii conjugis. *SAECVLVM NOVVM.* Templum octo columnarum, in quo Juppiter sedet. Argenteus, apud D. Vaillant, tomo 2. pag. 154.

1003.

Christi

250.

C. VAL. HOSTIL. MES. QVINTVS NOB. CAES. capite radiato. *SAECVLVM NOVVM.* Templum octo columnarum, in quo Juppiter sedet. Ibidem, pag. 157. argenteus.

C. OVAL. OSTIL. MES. COVINTVS. CAESAR. capite radiato.

SAECVLVM NOVVM. Templum sex

1004. *Christi*
251. sex columnarum. Est argenteus, in Cimelio P. CHAMILLART. IMP. CAES. C. VIB. TREB. GAL-
LVS AVG. capite radiato.

SAECVLVM NOVVM. Templum sex columnarum, ut proxime. In Thesauro Regio, argenteus: & apud P. CHAMILLART: & in Museo nostro, mixtus aere.

1005. *Christi*
252. IMP. C. C. VIB. VOLVSIANVS AVG. capite radiato.

SAECVLVM NOVVM. Templum sex columnarum, in quo Iuppiter sedet. Apud Mediob. e Museo suo, argenteus Volusiani, pag. 361. & Treboniani, pag. 359. In alio simili apud P. CHAMILLART, legitur, IMP. C. VA. F. GAL. VIND. VOLVSIANO AVG.

Saecularia sacra certe simul cum ludis saecularibus fieri solita testes sunt nummi Claudii Imp. Domitiani Aug. Severi & filiorum, ac Philippi denique ipsius nummi inscripti, SAECVLARIA SACRA. Cum sint autem annis quinque prioribus novi post millenarium saeculi, & cum Templi effigie nummi insculpti, & iidem inscripti similiter, SAECVLVM NOVVM; nec ulli postea similes sint: quis in nummis terendis non omnino tiro, non videat, sacra toto illo quinquennio facta esse pro felicibus saeculi novi auspiciis, seu pro felici decursu millenarii saeculi novo: totoque illo quinquennio appellari celebritatem saeculi novi, & SAECVLVM NOVVM eadem semper significatione accipi oportere? Quemadmodum ludi & sacra per quinquennium celebrata sunt in honorem Augusti a Caesarensibus Palaestinae, Hadriani a Gazensibus, Antonini Pii & M. Aurelii simul ac Faustinae a Neapolitanis in eodem tractu, Antonini denique Severi F. ab aliis civitatibus Palaestinae, ut in Chronologia Veteris Testamenti ostendimus ex nummis antiquis: quibus addi oportet ludos Quinquennales a Gabalensibus Syriae in honorem ejusdem Antonini editos: sic a Senatu & Augustis ineunte novo saeculo millenario sacra quinquennalia sunt instituta, per annos quinque continuos, de Natali Urbis, qui fuit x. Kal. Maii.

Nam si *saeculum novum*, ut quidam ariolantur, novum regni principium est, cur isto dumtaxat quinquennio epigraphe ea apparet? cur non anno saltem sequente in primordiis Valeriani & Gallieni, qui longe fuerunt majores Augusti, quam qui anteriore quadriennio fuerant? Cur ex Augustis omnibus, in solius Gratiani, istiusque a Philippo Imp. quinquennii nummis occurrit? Quisquamne adeo desipuit, ut SAECVLVM NOVVM dicere sibi fas esse putaret, primo Henrici Magni, aut Ludovici Justi, aut denique ipsius Ludovici Magni anno? Dicitur ergo etiam de superiore regno Ludovici XIII. SAECVLVM PRIVS, vel SAECVLVM SUPERIVS. Nesciunt, qui sic ratiocinantur, *saeculum* spatium esse temporis, a centesimo ad centesimum annum decurrens, ac plebi ipsi notum; intra quod spatium Principes florescere, vel aliqua egregia edere facinora dicuntur: non cui dare ipsi principium existimentur. *Saeculum* Latine & historice cum dicitur, jam notum ipsi multitudini spatium designatur. Quamobrem in nummo Hadriani, SAECVLVM AVREVM, Iuppiter in circulo inclusus cernitur, quod saeculi jam suis clausi & circumscripti limitibus symbolum est: neque saeculum Hadrianus efficere, sed jam definitum reddere aureum dicitur. Itaque si quid prisca aetas saeculo aliquo beneficii a Principe acciperet, non incipere ab eo propterea *saeculum novum* diceret; sed illud quod decurreret, ab eo felix diceret, vel aureum effici. SAECVLO FELICI AVG. N. diceret sane, ut in nummo

Maxentii legitur: SAECVLVM AVREVM, ut in nummo Hadriani: SAECVLI FELICITAS, ut in Gordiano Pio, aliisque: GLORIA SAECVLI, VIRTUS CAES. ut in Constantino: FEL. REPARATIO TEMPORVM, ut in Constantio & Constante: denique Princeps de Republ. optime meritis, RESTITVTOR SAECVLI dicitur, ut in nummo Probi Aug. At conditor *Novi Saeculi*, aut omnino SAECVLO NOVO nemo tunc diceret, qui Latinae sciret ac simplici orationi locum esse in nummis, non turgenti & inflatae, aut metaphoricæ; qualem poetae & pessimi interdum oratores usurpant, quibus est Latinitas peregrina.

At si nummis tantum fides habetur, inquit, induci facile possumus in multos errores. Nam & in nummo Vefontionensi anni 1666. Caroli V. Imperatoris effigies est: Conradi similiter in Genuensi saeculi XVI. Denique Ludovici Magni inaugurationem factam fuisse mense Maio nummi dicunt; quæ dilata est in diem Junii septimam. Has isti nimirum similesque ineptias effutire historiarum fabularumque patroni solent, eruditionis iidem, quæ ex nummis habetur, plane rudes, rati se tamen illis detracturos auctoritatem, si sic eosdem oblatrent. Quasi vero qui nummos tractant, non illi experimento noverint, & in Cæsaris Germanici Aug. nummis majores ipsius omnes inscribi: in Neronis, Augustum & Liviam, in aliis alios. Quisquamne igitur adeo bardus fuit, ut vixisset Neronis Liviam Augustumque vellet. An si designari dies inaugurationi Ludovici XIII. potuit, atque in nummis inscribi, quæ postea tamen iusta de causa mutata sit; sic Victoriæ Germanicæ, exempli gratia, prius designata dies est, & in nummis inscripta forte prius ea Victoria est, quam referretur? Sed cur alio abducimur? Ergone propterea SAECVLVM NOVVM non erit saeculum iniens, ut annus novus annus incipiens est; & novus mensis, sive Neomenia, mensis principium est? Hoc enim unum modo quaeritur. Ostende, sodes, aliquem e peritis Antiquariis, qui aliquid adeo absonum ex nummorum consideratione collegerit: hunc si ostenderis in aliquo aberrasse, quod vereor ut possis, non erit illud nummorum veterum, sed perversæ intelligentiæ vitium: nec demonstrationes e nummis petitas propterea convelles, sed unius hominis errorem ostendes.

Verum hoc hominum genere, quod est ἀνθρώπων, relicto, ad te, Vir Erudite, vel ad Gratiani potius numismata cetera revertamur: nam hæc a me flagitasti. Quid autem attinet commemorari singula, cum sit istud operæ longioris, & ex paucis facere de reliquis iudicium nullo negotio pro tua sagacitate possis. Illud in primis interim sic habeto; nullum non Gratiani modo, sed plerorumque Augustinum post Constantinum, esse nummum alibi quam in Gallis vel Siscia cusum: in Oriente certe vel Græce inscriptum frustra quaeras. Sed de hac notatione in calce hujus operis De Nummis saeculi Constantiniani satis superque diximus.

NUMMOS ANTIQUOS

non esse consueti usus Monetam.

Unum restat dumtaxat hic ostendendum, quod valde miramur venire adhuc in controversiam: nimirum monetæ loco ac vice non fuisse per se nummos veteres quos explanamus: cum id jam abunde effecerit ante annos amplius c. l. nobilis Venetus & pereruditus, Sebastianus Erizzo, in fronte operis sui De Nummis antiquis. Persuasit enim is viris eruditus atque cordatis, memoriæ tantum, honori, ac venerationi Principum destinatos veteres nummos fuisse, in monetæ publico usu non fuisse.

Clamant enimvero litteræ, in nummis saeculi præsertim Constantiniani positæ, (ut ab his ordiamur, qui

qui sunt pene postremi,) munerum in primis, five tributorum, quæ conferre Augustis civitates provinciarum, vel mercatores solerent, in his mentionem fieri. Est enim ANT *Primæ Narbonensis tributum*: CO-NOB. *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt*: SMT *Societas Mercatorum Narbonensium*: SMT *Societas Mercatorum Treverensium*. Sunt sexcentæ similes notæ, quæ hæc numismata clamant a Corporibus Civitatum, aliisque privatis, cusa esse, non monetam Principis, vel Reipublicæ. Sunt & nummi, qui munera ab ipsis Principibus, five Divis, five hominibus collata commemorant: ut MAXENTIVS AVG. PRINCIPI IV-VENTVTIS, nempe Fl. Val. Constantino nummum dicat: & LICINIVS AVG. IOVI CONSERVATO-RI statum ponit, OB DV FILII SVI, ob duplicem victoriam filii sui. Annon EQVESTER ORDO nummos Neroni & Commodo obtulit? Non Laodicensis ΠΟΛΕΜΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ? Non SPQR MEMORIAE AGRIPPINAE, & MEMORIAE DOMITILLAE, quæ Vespasiani Aug. conjux fuit, & DIVAE IVLIAE AVG. DIVI TITI FILIAE posuit? Non exempla sunt sexcenta similia viris eruditis notissima? Memoria igitur æternæ tantum virorum Principum ac feminarum, siquidem ii de Republi- ca bene meriti essent, nummi cudebantur, non usui monetæ publicæ.

An vero Princeps ipse, cuius est monetam cudere, si hos cudi nummos juberet, tot titulos poneret dignitatum? An ipse se statim D. N. *Dominus noster* inscriberet? Atqui a Constantini saltem temporibus omnes Augusti sic appellantur. Quod quidem de se Principem dicere, tam est absconum, quam si de se rex aliquis in moneta dicat, *Nôtre Sire Louis*, *Nôtre Seigneur Philippe*. Nam præcise ii ac simpliciter nomen suum ponunt: LVDOVICVS XIIII. PHILIPPVS V. Abstinere ii etiam ab omni elogio: & cum fas sit subditis, in nummis quos ipsi cudunt honori Principis, scribere LVDOVICVS MAGNVS; nefas esse sibi Princeps ipse existimat, hunc titulum in moneta sua jubere inscribi: multo vero magis ab elogiis abstinere; cuiusmodi sunt, GLORIA SAECVLI, GLORIA REIPUBLICAE, &c.

Dativus etiam ille casus, ut Grammatici loquuntur, qui persæpe in nummis occurrit, IMP. CAESARI TRAIANO, HADRIANO, VOLVSIANO, CONSTANTINO; monetamne iussu Principis constatam; annon potius nummum a subditis ipsius honori ac memoriæ dicatum sapit?

An monetam Princeps sineret nominibus cudi virorum privatorum, quamlibet insignium, quamlibet e regia stirpe, vel affinitate sibi conjuncti forent? Atqui nulla certe in Europa ditio hunc usum hodie habet, nulla non hunc morem insolitum ac reprobandum putaret. Ne in Germania quidem vel Imperatricis, vel Regis ipsius Romanorum nomen præfert moneta, excepto istius in suo Hungariæ regno. At in illis vetustioris ævi nummis, & Augustarum, & totius domus Augustæ nomina libenter insculpi, uti nunc quoque, Principes videbant non sine voluptate: NERONI CLAUDIO DRVSO GERMANICO: AGRIPPINA MATER AVGVSTI: LVCILLA ANTONINI PII F. & alia sexcenta nomina similia.

An in vocandi casu diceret sibi ipse Princeps, ut in nummo Carausii, EXPECTATE VENI: in Galli- eni, GALLIENE AVGVSTE, VBIQVE PAX: in Theophili, ΘΕΟΦΙΛΕ AVGOVSTE SV NIKAS?

Nam quod nummi quidam inscribuntur, MONETA AVG. id solos fallit imperitos, qui nesciunt eo nomine Monetam ipsammet designari, hoc est, Curiam Monetalem ab Augusto constitutam, quæ se munus illud Augusto deferre significet.

Et certe incredibilis est nummorum diversitas, five inscriptiones spectemus, quas cernimus singulis fere

hebdomadis mutatas fuisse; sub certis quibusdam Principibus: five pondus, quod varium & multiplex sub eodem Principe annis singulis; ut & materiæ constatura mirifice diversa ac dissimilis. Et denario quidem ferrum miscuisse M. Antonius dicitur a Plinio, libro xxxiii. sect. xlv. quod in nummis Antonii certe adhuc nemo animadvertit.

Denique si nummi veteres pro consueti usus moneta fuerunt, cur nulli apparent cusi in Italia sub Augustis? nulli in Sicilia? An ibi aut usus monetæ nullus, aut fabrica nulla monetæ fuit? Quod si nummi illi, quos familiarum Romanarum vocant, moneta consueti usus per se foret, essent aliqui profecto ante Syllana tempora. At nulli sunt. Ergo non sunt per se pecunia publica, sed tantum permissu Principis, vel Senatus. Atque hoc illud est quod litteræ istæ in ære significant, SC.

Ea igitur standum sententia, numismata quæ habemus antiqua, non aliud fuisse, quam quod sunt hodieque quæ numismata appellamus; memoriæ Principum nimirum & honori dicata monumenta: quæ magna cura idcirco majores nostri custodierunt, quoniam veterem historiam ea exhiberent, quam libri nulli aut rari admodum illis temporibus repræsentarent. Monetam publicam, quæ tunc in usu fuit, non pari solitudine transmitti ad nos curavere; quoniam posterorum eruditioni quidem, non avaritiæ, consultum vellent. Ne nummos quidem illos excipimus, quos stante vetere Republica cufos esse constat: Consulares alii, alii familiarum Romanarum nummos appellant. Nam hos fuisse pro moneta publica tametsi clamant inscriptæ subinde litteræ X pro denarii, & Q pro quinari nota; aliaque indicia, quæ eruditi probe norunt: non tamen illi per se monetæ vice in consueto usu fuerunt, sed indulgentiâ tantum Principis vel Senatus.

DE NUMMIS INSCRIPTIS

hac voce REST.

Quid ergo fiet, inquiet aliquis, eo nummorum genere, in quo Augusti alicujus nomen, cum alterius prioris Augusti, aut nobilis alterius viri nomine, conjunctum legitur, adjecta eâ syllaba REST? Vulgo enim existimatur Augustorum aliquis in his prioris Augusti restituisse monetam. Verum id miror placere posse hominibus non omnino communis usus ignaris: cum nihilo minus istud incredibile sit, quam venire in mentem Ludovico Magno, exempli gratia, ut nummos argenteos, æreos, aureosve, Caroli Magni aut Philippi Aug. aut denique Henrici Magni nomine constari jubeat, & esse in usu publico. Nam quorsum istud, aut (ut vulgo dicitur) cui bono?

De isto igitur nummorum genere sic censemus. Inter modos ceteros, quibus in nummis commendarentur Principes, haud postremus ille sane fuit; quo majorum ibi nobilitas prædicabatur: posito scilicet cum nomine ac vultu Principis, majorum quoque vultu ac nomine, ex quibus genus & ortum duceret. Atque id quidem factitatum videmus in nummis Augusti, Tiberii, Caii, Claudii, & Neronis: Nam in his Cæsaris Dictatoris, Augusti, Liviae, Agrippæ, Agrippinæ, Drusi, & Germanici vultus inscriptos cum nominibus cernimus. At postquam Augusti familia pulso Nerone ab administrando imperio semota est, successitque Flavia Julia, haud simili avorum genere nobilis; alia excogitata ratio est Principes commendandi; non avorum quidem insculptis nominibus in ipsorum numismatis, sed insignium virorum, vel Principum, vel feminarum etiam de Republica bene meritarum nominibus: quorum, qui laudarentur Augusti, RESTITUISSE, hoc est, desideratas jamdudum in Republica virtutes, ac dotes, aut res præclare gestas, repræsentasse sive exhibuisse dicerentur;

cerentur; ac viros illos insignes, qui periisse videbantur, *restituisse*; atque ut Plinii verbo utamur, *re-generasse*. Cœpit hic mos a Tito ac Domitiano: perseveravit in Nerva & Trajano: desuit postea, quoniam neque quidquam præclari facinoris Hadrianus ageret, & satis esset domesticæ virtutis in Antonino Pio qui successit. Unicum occurrit postea exemplum in nummo M. Antonini, & L. Veri. Consentiunt enim eruditi, nummos Divi Augusti ab Oyselio allatos, cum his inscriptionibus,

TI. CLAUD. CAESAR AVG. GERM. REST. SC.

IMP. NERO CLAUD. CAES. AVG. GERM. REST. adulterinos esse, ac ne ipsi quidem Oconi cognitos. Ficti sunt haud dubie ab aliquo artifice imperito; qui hac voce ratus nihil aliud significari, nisi nummos veteres restitutos, ab excessu Augusti ad tempora Claudii sat longum temporis spatium effluxisse censuit, ut nummos ejusdem restitui oporteret. Juvat igitur hoc loco subicere indicem nummorum illorum, in quibus imperatores sive Augusti, viros eximios Principesve priores restituisse dicuntur. Ordiamur a Tito.

TITVS CAESAR.

DIVVS AVGVSTVS PATER. Sedet capite radiato, læva hastam tenet, dextra ramum oleæ, ante aram accensam.)(IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. VIII. In medio, REST. SC. Titus restituisse dicitur pietatem erga superos: qua Augustus dote insignis meruit Divus ipse appellari. Est ex ære magno, in Museo nostro.

DIVVS AVGVSTVS PATER.)(IMP. T. VESP. AVG. REST. Orbis Romanus, cui gubernaculum impositum est. Est ex ære mediocri, apud D. Vaillant. Sapientiam Augusti in Republica gubernanda a Tito restitutam fuisse, hic nummus docet.

DIVVS AVGVSTVS PATER. Capite radiato.)(IMP. T. VESP. AVG. REST. SC. Aquila insistenti orbi Romano. Apud Patinum pag. 52. Et Mediobarbus e Museo suo profert eundem, pag. 44.

DIVVS AVGVSTVS PATER, capite laureato.)(PROVIDENT. Ara. IMP. T. VESP. AVG. REST. SC. Mediob. pag. 44. ex Indice Cavotorta.

DIVVS AVGVSTVS PATER, capite laureato.)(IMP. T. VESP. AVG. REST. Victoria clypeum rotundum tenet, in quo scriptum est, SPQR. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAULT. Similem clypeum, ob victoriam, Tito decretum a SPQR. qualem Augusto olim Senatus decrevit, hic nummus significat. Est apud Patin. pag. 52. Est inter Augusti nummos ille vulgaris ex argento, quem affert Mediob. pag. 28. e museo suo: Clypeus, in quo SPQR. CL. V. hoc est, *Senatus Populusque Romanus clypeum votivus*. Et Titi nummum vidisse se Spanhemius testatur, in quo clypeus esset duobus capricornis impositus, inscriptusque pariter, CL. V. *Clypeus votivus*, ob annonam terra marique procuratam, quam capricornus significat.

PIETAS. Caput muliebre velatum; Livie nimirum, Augusti conjugis, sub effigie Pietatis.)(In ambitu, duplici versu: IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. P. M. TRIB. P. COS. VIII. RESTITVIT. In medio nummo, SC. Ex ære mediocri apud P. CHAMILLART.

M. AGRIPPA L. F. COS. III. capite cincto corona rostrata.)(IMP. T. AVG. REST. Neptunus stans dextra delphinum, læva tridentem tenet. Est aureus apud Oconem, pag. 38. alibi ex ære mediocri, ut apud Patin. pag. 59. & apud D. FOVCAULT. Navali victoria sua tantum profuisse Reipublicæ Titum, quantum Agrippa profuit sua, hic nummus asserit. Inter Titi nummos unus est inscriptus; VICTORIA NAVALIS, apud Oconem, pag. 161.

NERO CLAUDIVS DRVSVS GERMANICVS IMP. capite nudo.)(IMP. CAES. T. DIVI VESP. F. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. VIII.

REST. Arcus triumphalis. Nummus est ex ære magno, in Cimelio Sereniff. Ducis Sabaudia. Parem Tito triumphalem arcum merito suo decretum fuisse, qualis olim decretus est Claudio Druso ob victoriam Germanicam, hic nummus admonet: restitutamque in Tito Drusi virtutem & gloriam. Est inter Titi nummos unus apud Oconem, pag. 164. in quo quadrigæ triumphales.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS IMP. VII. capite laureato.)(IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. REST. In medio, SC. Est ex ære mediocri. In alio, qui aureus est, Dea sedens, dextra hastam, læva ramum tenet. Vidimus olim in Cimelio Illustriff. Colberti.

TI. CAES. DIVI AVG. F. AVGVST. P. M. TR. P. XXIII. CIVITATIBVS ASIAE RESTITVTIS. Tiberius sedet laureatus, dextra patram, læva hastam puram tenet.)(IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. VIII. In medio, REST. SC. In Thesauo Regio: & apud Patin. in Sueton. pag. 178.

IVSTITIA. Caput Justitiæ, quale in nummo Tiberii Augusti.)(IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. REST. In media nummi area, SC. Est ex ære mediocri, in Museo nostro: Ubi & alterum Tiberii ipsius inscriptum pariter, IVSTITIA: & in antica nummi parte, TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVG. P. M. TR. POT. XXIII. SC.

PIETAS. Caput velatum Pietatis, quale in nummo Drusi Caesaris Tiberii F.)(IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. REST. In media area, SC. Est ex ære mediocri in Cimelio D. FOVCAULT. Alter huic similis in Cimelio P. CHAMILLART, habet in ambitu hanc epigraphen, duplici versu: IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. P. M. TRIB. P. COS. VIII. RESTITVIT. Ibidem & in Museo nostro, ex ære mediocri pariter est alter iste: DRVSVS CAESAR TI. AVGVSTI F. TR. POT. ITER. In medio, SC. In altera nummi parte, PIETAS, capite Pietatis velato. Pietatis nomine intelligimus reverentiam erga parentes ac fratres, ex qua domi Concordia nascitur. Itaque ut priore nummo Justitiam Tiberii, sic altero Drusi pietatem restituisse Titus perhibetur. Eodem sensu Pietas occurrit apud Horatium. libro 1. epist. XIV. v. 6.

*Me quamvis Lamiæ PIETAS & cura moratur
Fratrem morientis.*

DRVSVS CAESAR TI. AVG. F. DIVI AVG. N. capite nudo.)(IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. REST. In medio, SC. Est ex ære mediocri, in Museo nostro, & in Cimelio P. CHAMILLART.

GERMANICVS CAESAR.)(IMP. T. CAES. DIVI VESP. AVG. F. REST. In medio, SC. Est ex ære mediocri.

AGRIPPINA M. F. MAT. C. CAESARIS. AVG.)(IMP. T. DIVI VESP. F. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. VIII. In medio, SC. Est ex ære magno in Thesauo Regio. Commendabilis in primis hæc fuit Agrippina, Marci Agrippæ ter Consul filia, conjux Germanici Caesaris, mater Caji Caesaris Germanici Aug. quem Caligulam posterior longe atas ficto nomine appellavit. Hujus MEMORIAE AGRIPPINAE SPQR. carpentum decrevit, ut nummi testantur. In nummo Emporiarum Hispaniæ, pingitur ipsa sub effigie Palladis armata, cum hac epigraphæ, CO. G. C. M. A. *Conjux Germanici Caesaris, Mater Augusti*. In nummis Græcis, ΘΕΑ ΑΓΡΙΠΠΙΝΗ. In Achate Tiberiano stat & ipsa capite laureato: quoniam providendo annonam exercitui, ut simile veri est, quasi MATER CASTRORVM (qui titulus aliis postea datus est) vincendi causa Germanico marito suo, Populoque Romano fuerit. Hujus igitur providentiam restituisse Titus hoc nummo dicitur. Inter Titi nummos unus inscriptus est, ANNO-

NA AVG. alter CERES AVGVST. In Thesauro Mediceo, PROVIDENT. AVGVST.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. capite laureato.)(S. C. Pallas vibrat hastam. IMP. T. VESP. AVG. REST. Est in Museo nostro, ex ære mediocri. Belliperitiam, quæ in Claudio summa fuit, (nam idcirco in nummis dicitur fuisse saltē IMP. XVII.) restituisse Titus hoc nummo perhibetur.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. capite laureato.)(S. C. Spes. IMP. T. VESP. AVG. REST. Est ex ære magno, in Museo nostro. Et inter Titi nummos unus est cum simili Spei typo, apud Occon. pag. 164.

SER. SVLP. GALBA.)(IMP. T. VESP. AVG. P. M. TR. P. VIII. REST. In medio, S. C. Est ex ære magno.

SER. SVLP. GALBA.)(IMP. T. AVG. VESP. REST. Dea Libertas stat. Est ex ære mediocri. Libertatis publicæ assertorem, qualis Galba fuit, in Tito restitutum, hoc nummo docemur. Est in Museo nostro ex ære magno Galbæ nummus, SER. GALBA IMP. CAES. AVG. capite laureato: in altera parte, LIBERTAS PVBLICA, cum typo Libertatis, & S. C. Et in Thesauro Regio Græcus alter inscriptus, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Vespasiano autem, quicum Titus in administrando imperio conjunctam operam contulit, nummos inscripsit SPQR. ADSECTORI LIBERTATIS PVBLICAE. Quæ laus propterea & in Titum merito convenit.

SER. GALBA IMP. CAES. AVG.)(IMP. T. VESP. REST. S. C. Dea stolata stans, dextra spolia comburit, læva cornucopiæ tenet. Ex ære mediocri. Aliquod beneficium a Tito collatum Populo Romano, simile ei quod in hummo Galbæ commemoratur, sic inscripto, XXXX REMISSA, *Quadragesima remissa*, cum viro ferente spolia, apud Spanhem. pag. 797. restituisse Titus hoc nummo dicitur.

IMP. OTHO CAESAR AVGVST. TR. P.)(IMP. T. AVG. REST. S. C. Ipse paludatus & galeato capite, dextra elata, hastam læva tenet. Est in nummis Arschothanis. Sapientiae, providentiæ, ac virtutis bellicæ exemplum dedisse Othonem in Orientis regimine, nummi ejus omnes declarant ex auro & argento, in Narbonensi provincia cusi. Hæc virtutum exempla, atque ipsummet restituisse Othonem Titus hoc nummo dicitur.

M. OTHO CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P.)(T. CAES. DIVI VESP. F. AVG. REST. In medio nummo S. C. Est in Thesauro Sereniss. Ducis Parmensis, teste Viro eruditissimo P. Pedrusio, e Societate Jesu. Hactenus nummi, in quibus restituisse Titus perhibetur, atque in se collegisse virtutes ac doctes priorum ante se Principum.

DOMITIANVS CAESAR.

DIVVS AVGVSTVS PATER.)(IMP. D. CAES. AVG. REST. S. C. Victoriæ gradiens, dextra clypeum tenet, in quo SPQR. Est ex ære mediocri. Decretum Domitiano, ut olim Augusto, a SPQR clypeum argenteum, ob victoriæ reportatam, testis hic nummus est. Et est nummus Augusti eximius ea de re, in famil. Rom. pag. 174. cum hac epigraphe, CAES. AVG. CONS. S. C. OB. RP. CONS. *Cæsari Augusto Conservatori suo, Clypeum ob Rempublicam constitutam dedit.* Et inter Domitiani nummos unus est, in quo Victoriæ gradiens, dextra clypeum tenet, iisdem inscriptum litteris. SPQR.

DIVVS AVGVSTVS PATER, capite laureato.)(IMP. D. CAES. AVG. REST. S. C. Aquila Romana orbi Romano insidens. Ex Patino, pag. 52. & ex ære magno apud D. FOVCAVLT.

M. AGRIPPA L. F. COS. III. capite cincto corona rostrata.)(IMP. D. AVG. REST. S. C. Neptunus cum delphino & tridente. Est apud Patinum, pag. 59. & apud D. FOVCAVLT, ex ære

mediocri. Venisse Domitianum adhuc Cæsarem in partem victoriæ navalis, quæ est in Tito commemorata, nummus testatur, quem Mediobarbus profert e Museo suo, pag. 129. inscripto pariter; VICTORIA NAVALIS: in antica parte, CAES. AVG. F. DOMITIAN. COS. II. Sed victoriæ navalis alia videtur hoc nummo designari, quam Domitianus idem retulerit, jam Augustus.

NERO CLAVDIVS DRVSVS GERMANICVS IMP. capite nudo.)(CAES. AVG. F. DOMITIAN. COS. V. REST. Arcus triumphalis, in cujus fronte legitur, DE GERM. Est ex ære magno. Ut Nerò Claudius Drusus, sic Domitianus de Germanis triumphasse, hoc nummo perhibetur. Quapropter & in nummis aliis GERMANICVS appellatur: & alii habent, GERMANIA CAPTA.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. IMP. VIII. capite laureato,)(IMP. D. CAES. DIVI VESP. F. AVG. REST. In medio nummo, S. C. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

DRVSVS CAESAR TI. AVG. F. DIVI AVG. N. capite nudo.)(IMP. D. CAES. DIVI VESP. F. AVG. REST. In medio nummo, S. C. Ex ære mediocri, apud Angeloni, pag. 39.

GERMANICVS CAESAR.)(IMP. DOM. CAES. DIVI VESP. F. AVG. REST. In medio nummo, S. C. Est ex ære mediocri apud D. FOVCAVLT.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. capite nudo.)(IMP. D. AVG. REST. In medio, S. C. cum effigie Palladis. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

NERVA CAESAR.

DIVVS AVGVSTVS. Capite radiato.)(Orbis Romanus, temone superposito. IMP. NERVA CAES. AVG. REST. S. C. In gubernando orbe Romano Augusti prudentiam restituisse Nerva hoc nummo dicitur: quod & subsequentes nummi significant. Est apud Angeloni, Tab. 25. & ex ære magno apud D. FOVCAVLT.

DIVVS AVGVSTVS. Capite radiato.)(Ara Providentiæ. IMP. NERVA CAESAR AVG. REST. S. C. Apud Patinum, pag. 52.

DIVVS AVGVSTVS. capite laureato.)(IMP. NERVA CAESAR AVGVSTVS REST. In Ipsa media nummi area, S. C. Est ex ære magno in Museo nostro.

DIVVS AVGVSTVS. Capite nudo.)(IMP. NERVA CAESAR AVG. REST. Aquila Romana alis expansis insidit fulmini. Est ex ære magno apud Angeloni, loco citato.

TRAIANVS IMP.

Non ille priores solummodo Cæsares, sed & viros insignes e vetere Republica restituisse sive representasse dicitur, & multos quidem. Ab his igitur ordiamur.

LIBERTAS. Caput Libertatis.)(BRVTVS. Ille nimirum, qui post exactos Urbe reges primus Consul fuit. Togatus incedit inter lictores duos, qui secures humeris gestant. In ambitu nummi, IMP. CAESAR TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. A Trajano æque atque Bruto assertam fuisse Populi Rom. libertatem, hic nummus argenteus docet, apud Patin. in Sueton. pag. 62.

COYLES. Victoriæ caput galeatum. Retro, denarii nota, X.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Infra, ROMA. Est argenteus apud Patin. in familia Horatia, pag. 121. Hujus utriusque nummi testimonio in primis egregie refelluntur ii, qui ea voce REST. monetam prioris alicujus Principis restitutam volunt intelligi: siquidem nec e Principibus Cocles fuit, nec suo nomine signatum vidit nummum aliquem aut Brutus, aut Cocles. Nam argentum non est Romæ signatum, teste Plinio, ante annum V. C. CCCCLXXXV. Virtutem igitur Coclitis in Trajano restitutam, hic nummus

mus significat: similemque victoriam a Trajano de hostibus Populi Rom. atque olim a Coclite reportatam, cum hostes a ponte Sublicio solus arcuisset, ut Plinius narrat, libro xxxiv. sect. xi. quo nomine prima ei statua Romæ publice decreta est, teste eodem, sect. xiii. Est inter nummos Trajani, unus inscriptus, SPQR OPTIMO PRINCIPI. VIRTUS AVGVSTI. TIGRIS. In quo pons Tigri fluvio impositus.

Caput Solis radiatum.)(L. LVCRETI. In Luna crescentis medio, TRIO. Septem planetæ. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Est argenteus apud Patinum, in famil. pag. 160.

Caput Mercurii alatum: retro, caduceus.)(C. MAMIL. LIMETAN. Vlysses peregrinantis habitu, pileo tectus, a cane agnitus, ut apud Homerum refertur. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Est argenteus apud Patin. in famil. pag. 163.

Caput Palladis, galeatum.)(Duo gladiatores pugnant, cum gladiis & clypeis; tertio humi dejecto. Q. THERM. M. F. ut describitur a Patino, in famil. Minucia, pag. 179. Sed in ambitu scriptum est: IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Argenteus est, quem vidimus apud Abb. Mezabarba.

Caput Concordiæ velatum. DOS. hoc est, Doffennus.)(Currus triumphalis, vectus quadrigis: e curru Victoria coronam porrigit. Infra, L. RVBRI. In ambitu, IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Argenteus ibidem, pag. 242.

MARCELLINVS. capite nudo. Retro, cruster-geminum, Sicilia typus.)(MARCELLVS COS. QVINQ. Consul quinquies. Templum. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Argenteus, ibidem, pag. 87. Trajanum Augustum, Sicilia patronum esse, ut olim Marcellinus fuit: cujus in familia Marcellus, qui Syracusas cepit, quinquies gessit Consulatum: ut erat Trajanus Consul quintum, cum hic nummus cuderetur; testatur hæc epigraphe.

Caput Concordiæ vel Pietatis.)(Q. CORNVFICI. AVGV. IMP. Dea capite tecto pelle caprina, cum clypeo lauream coronam imponit stanti Cornuficio, & stolato, lituum auguralem gerenti. In ambitu: IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Argenteus ibidem, pag. 93. Pellis caprina eam Africæ partem denotare videtur, quæ est circa Syrtes, quoniam ibi capræ sunt, teste Plinio, villo tonsili celebratæ.

Q. CASSIVS. Caput Vestæ velatum. VEST.)(Templum: hinc urceolus: inde tabella, in qua litteræ AC. In ambitu, IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Argenteus ibidem, pag. 67.

Caput Pietatis, cum ciconia, quæ & ipsa symbolum Pietatis est erga parentes & patriam: sine epigraphe.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Elephas, quod est insigne Metellorum, ex quo L. Metellus Pontifex, primus elephantos in triumpho duxit. In imo nummi margine, Q. C. M. P. I. Quintus Cæcilius Metellus Pius Imperator. Sententia hujus nummi est, Trajanum Cæsarem, tametsi ex gente Piorum non esset, tamen Pietatem illius Metelli erga patriam excitatis publicis ædificiis restituisset ac representasse, quæ quasi extincta ex illo tempore videbatur; ob quam ille Metellus omnium primus Pii cognomen adeptus est, transmisitque ad posteros. Nummum hunc rarissimum ac sane perpulcrum Patinus edidit, in Thesauro Numismatum, pag. 37.

C. IVLIVS CAESAR. IMP. COS. III. capite nudo.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Dea stans innixa columnæ, galeam dextra tenet, lava hastam. Aureus est ibidem, pag. 129. Restituisset Trajanus dicitur securitatem Reipublicæ, (nam ille typus Securitatis est,) qualis fuit olim Consulatu tertio Julii Cæsaris.

DIVVS IVLIVS. Capite nudo.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Victoria cum caduceo quem dextra gerit: ad pedes, serpens, Asiæ symbolum. Aureus est.

Caput Pietatis.)(CAESAR. Vir nudus egenum portat lavo brachio, dextra Palladium. In ambitu nummi, IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Palladium cum egeno, curam Julii Cæsaris ac Trajani indicat, in invalidis egentibusque militibus alendis, excipiendisque in Ptochotrophio militari, in quo Pallas belli Dea coleretur. Hæc enim vero digna Principe pietas est. Argenteus ibidem, pag. 62.

CAESAR AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIAE. capite laureato.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Crocodilus. Aureus est, e Thesauro Regio.

CAESAR COS. VI. capite laureato.)(AEGYPTO CAPTA. Crocodilus. In ambitu: IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Aureus est & iste in Thesauro Regio. Sub Trajano rebellantem Ægyptum, ut olim sub Augusto, nunc domitam compressamque, silentibus licet historicis, hic nummus geminus asseverat: ut & alii Trajani pariter inscripti nomine, & verbo AEGYPTOS cum sphinge, apud Occonem, pag. 204. vel NILVS, ibidem.

AVGVSTVS COS. XI. capite laureato.)(M. AGRIPPA COS. TER. COSSVS LENTVLVS. Caput Agrippæ, cinctum corona rostrata. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Argenteus est, apud Patin. in famil. pag. 92. Felicitatem illius, quo Augustus fuit Consul XI. & Agrippa ac Lentulo consiliariis utebatur, restituisset Trajanus dicitur.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS IMP. VIIII.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Aureus est, quem vidimus olim in Cimelio Illustr. COLBERTI. Pietas sedens, dextra hastam, lava ramum oleæ tenet.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVGV. P. M. TR. P. IMP. P. P. capite laureato.)(CONSTANTIAE AVGV. Dea sedens, dextra pateram tenet, lava cornucopiæ. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Aureus est in Thesauro Regio.

DIVVS CLAVDIVS AVGVSTVS. capite laureato.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Dea sedens, ut proxime, dextra pateram, lava geminum cornucopiæ gerit. Aureus & hic est in Thesauro Regio.

DIVVS VESPASIANVS. capite laureato.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Fulmen impositum mensæ. Aureus apud Sueton. pag. 402.

T. CAES. VESPASIANVS AVGV. capite laureato.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Templum. Nummus est hic aureus.

T. CAES. VESPASIANVS AVGV. capite laureato.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Sella curulis, cui fulmen impositum. Aureus pariter.

DIVVS TITVS. Capite nudo.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Sella curulis, cui fulmen impositum est. Aureus e Cimelio D. FOVCAVLT.

DIVVS NERVA. Capite laureato.)(IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Imp. sedens in curru bigiselephantorum tracto, quibustidem fessores insident. Aureus est in Thesauro Regio. In alio sunt dexteræ duæ junctæ, quod est Concordiæ symbolum.

M. ANTONINVS, & L. VERVS
ANT. AVGV. IIIVIR RPC. Antonius Augur,
Triumvir Reipublicæ constituenda.)(LEG. VI. ANTONINVS ET VERVS AVGV. REST. Antoninus & Verus Augusti restituerunt. Aquila legionaria, inter duo

duo signa cohortium. Est argenteus in Cimelio D. FOVCAVL T, apud Occonem pag. 34. & apud Patinum in famil. pag. 29. Legio Antonini & Veri idem virtutis bellicæ specimen edidisse dicitur, ac legio sexta olim Antonii Triumviri; vel utriusque Augusti sumptibus legionem eam restitutam.

Hactenus nummi illi, quos videre nobis licuit, cum ea voce REST. Tu, Vir Erudite, si plures noveris, libenter imperti, & Vale.

JUDICIUM VIRI ILLUSTRIS D. DE PEIRESC,

olim Senatoris Aquisextiensis, De Temporibus Constantinianis.

Coronidis vice adjiciendum hoc loco visum est judicium viri sæculo superiore celebratissimi in omni genere eruditionis, de Temporibus Constantinianis, & de scriptoribus rerum illa ætate gestarum. Descriptum illud est ex ejusdem epistola, cujus exemplar ipse retulit in Collectionem Numismatum MS. pag. 665. Ea collectio nunc est penes D. Joannem Vaillant, e Regia Academia Inscriptionum ac Numismatum, D. Joannis Vaillant, Antiquarii, dum vixit, celeberrimi filium.

REPONSE AU SIEUR D'AVIRON.

Le discours sur l'inscription, BEATA TRAN-

QUILLITAS. VOT. xx. qui se trouve ex médailles de Constantin le Grand, & de Crispus, & de Constantin le jeune ses enfants, est accompagné de tant d'érudition & de si curieuses recherches & observations, qu'on ne le sçauroit lire sans un singulier plaisir

MAIS PAR MALHEUR LES HISTORIENS DE CE SIECLE LA SONT SI CONTRAIRES EN LEURS FAICTS, ET S'ACCORDENT SI MAL, PRINCIPALEMENT EN CE QUI EST DES EPOCHES, qu'il est bien difficile & presque impossible d'y asseoir aucun fondement certain: tant il y a des diversté aux nombres, des uns aux autres, & de prochronismes d'un, de deux, & par fois de trois, & quatre ans, de plus ou de moins. Soit que la faute vienne des Ecrivains & Copistes qui ont mal lu, & mal transcript leurs écrits, OU DES AUTEURS MEMES QUI AYENT EU DE MAUVAISES INSTRUCTIONS, QUAND ILS LES ONT COMPOSEZ.

Il n'y a point de plus certaine preuve QUE CELLE QUI SE TIRE DES MÉDAILLES (qui étoient monoyes publiques, BATTUES AVEC COGNOISSANCE DE CAUSE, ET QUI PEUVENT TENIR LIEU DE VRAIS REGISTRES DU TEMPS.) quand les choses dont on recherche la verification s'y trouvent suffisamment représentées, &c.

Et pag. 657. L'autorité d'Eusebe pour les promotions voisines des decennales, xx. & xxx. inconsiderable, tant parce qu'il se contredit lui-même &c.

I N D E X

EARUM PRÆCIPUE RERUM, in quibus nummi antiqui dissidere possunt videri à scriptoribus rerum Romanarum, & Byzantinarum, atque Ecclesiasticarum. Prior numerus paginas, posterior columnas notat.

A
Abundantia Augg. 450. 1.
ADVENTUS AVG. N. 468. 1. 471. 1.
ADVENTVS AVGG. NN. 452. 2.
AE pro E in nummis. 448. 1.
472. 2. e & e ejusdem soni. 426. 2.
AELENA pro Helena. 478. 2.
Æra Christiana in nummis, sæculo quinto ineunte. 504. 2.
Æra Diocletiani nulla in nummis est. 441. 2.
Æra multiplex apud Orientales, unde peti solita. 441. 2.
Æram DCXXIV. nulli nummi possunt habere ævo Neronis. 458. 1.
Æternitas Augg. 447. 2.
Agrippæ Consulatus in nummis. 422. 1. 2.
Agrippina Germanici, Julia Junior. 420. 2.
ALAMANNIA. 469. 1.
ALE & similes notæ. 440. 1. 2. 444. 1. 446. 1. &c.
Alexander P. F. Aug. 464. 1.
Alexander non frater Leonis, sed filius. 499. 1.
Alexandros, pro Alexandros. 499. 2.
AMB. 438. 1.
ANA. 435. 2.
ANB. 487. 1. 488. 1.
Andronici junioris bulla aurea. 497. 1.
Andronici nummus, ANΔΡΟΝΙΚΟC ΔΕΥΘΗC ΧΥΠ. *ibid.*
ANT. & similes notæ. 435. 2. 440. 1.
Anthologiz quis auctor. 494. 2.
Anthemii Aug. nummi duo. 427. 2.
Antonii nummi, A XL. & A XLI. explicantur. 495. 2.

AQOB. 426. 2.
AQOBF. *ibid.* 438. 2.
AQPS. 421. 1.
Aquitania nullos cudit nummos Augustorum nomine, sæculo Constantiniano. 438. 2.
Arcadii nummus 426. 2. in Lugdunensi provincia conflatus. 494. 2. item in Narbonensi: nullus Constantinopoli. *ibid.*
Arcus Constantino Max. dicatus, 481. 1. idem arcus Trajani. *ibid.*
Arelatensis inscriptio. 495. 2.
Arelatensis Urbs in nummis. 491. 2.
A. S. 472. 1. 479. 1.
Avenionis munus. 471. 2.
AVGG. est Augustorum duorum. 423. 2.
AVGG. FIL. 419. 2.
AVGG. AVG. *ibid.*
AVGGM. 420. 1.
Augustini Psalmus Abecedarius. 439. 1.
Augusti minores & secundarii. 433. 1.
Augustis imperium in provincia non fere ultra annos xx. concessum. 482. 2.
Augustus, Princeps, Imperator: qua re differant. 477. 2.
Aurarium tributum. 436. 2. 492. 1.
Aulenaus Aug. 437. 1.
AVSPIC. FEL. 443. 1. 2.
B
Byzantii nomen in Palæologorum tessera. 499. 2.
BADVILLA REX. 495. 2.
Beatissimo per æ. 457. 2. 472. 2.
Balduini II. bulla aurea 498. 1.
Βασίλειος nullus Imp. Rom. 425. 2.
Basilius & Marc. Aug. 427. 2.
Consensus trium Augg. quorum est Basilius, qui & Marcianus, unus. *ibid.*

BEATA TRANQVILLITAS. 479. 1. &c.
Beneventanæ coloniz nummus. 441. 1.
Bilbilitanorum nummi. 421. 2.
Bononia Oceanen. 489. 1.
Bos, cujus rei symbolum. 493. 2.
Britannia. Nulla ibi cusa numismata sæculo Constantiniano apparent. 440. 2.
BRP NAT. 467. 2.
Byzantii aurei. 494. 1.
Byzantii Despotæ. 496. 1.
Byzantii nulla apparent cusa numismata sæculo Constantiniano. 441. 1. nulla post Galienum, Augustorum nomine. 500. 2.
Byzantii olim Ἀρχοντες, postea Δεσποται: nec alii ibi Principum tituli. 497. 2. Primi Byzantium dynastæ sæculo XI, Despotæ. 500. 2.
Byzantium Principi non alius fuit titulus, sæculo xv. quam Despotæ Regis. 498. 1.
Byzantium Principum usque ad captam urbem a Mahomete incerta series, & anni incerti. 497. 1. 2.
Byzantium. Vide Constantino-
polis.
Byzantium olim sub tutela Deiparæ. 497. 1.
Byzantium quinam Augusti & Principes non vidisse credi possunt. 500. 2.
C
Cæsarum anni in nummis non notantur, sed tantum Augustorum. 445. 1.
Cæsar Augustorum nummi 423. 1.
Cantacuzenorum nulla numismata. 497. 1.
Capite nudo in nummis Augusti, qui. 473. 1. radiato,

qui. *ibid.* 2. & 480. 1. 2. laureato, qui. 473. 2. & 480. 1. 2.
Caput velatum, signum metropoleos. 494. 2.
Caroli Martelli nummi omnino nulli sunt. 425. 2.
Carthagine qui sermo, qui characteres inscribendo. 439. 2.
Childiricus rex, 424. 2.
Chilperici, qui Clotarii F. nummi nulli sunt. 425. 2.
Chlori cognomen fictum. 486. 2.
Christophorus & 1605, junior. 499. 2.
Quando primum in nummis. 473. 1.
CI HS. 445. 2. 467. 2. 468. 1.
CI HSPLC. 468. 2.
Cognatus, quis sit. 457. 1.
COM. 426. 2.
COMOB & CONOB quid sit. 425. 2. & seqq.
COMOB. 471. 2.
CON. 426. 2. 466. 1. 471. 2. 495. 2. T. CON. 419. 1. 426. 1.
CONOB 420. 1. 423. 1. 426. 1. 427. 1. 2. 428. 1. 496. 1.
CONSN. 488. 2. CONSΔ. 426. 1. CONS. 484. 2.
CON. CONS. CONST. & notæ similes. 436. 2.
P. CONST. 476. 2. 477. 1. s CONST. *ibidem.*
CONSTA. 489. 2.
Conservator Africæ suæ. 459. 2.
Conservatores Karthaginis suæ. *ibidem.*
Conservatores Urbis suæ. 459. 1.
Constans Aug. 485. 2. 486. 1.
Constans junior. 475. 2.
CONSTANS MAX. 474. 2. 475. 2.
CONSTANTIS BEAC. 475. 2.
Constantina Princeps femina in nummis nulla. 429. 2.
Con-

- Constantis Aug. annus xv. 491. 2. annus xvi. 492. 1.
 Constantini sex. 431. 1. 432. 1.
 Constantiniana Dafne. 481. 2.
 Constantinianæ Thermæ Byzantii. 497. 2.
 Constantini sepulchrum nullum est C^Pi. 484. 1.
 Constantino Aug. nulla inscriptio posita Byzantii, vel toto Oriente. 494. 2.
 Constantinus Max. solus ævo suo diadema gestat ex lapillis & unionibus. 471. 2.
 Constantinorum nomen unde. 429. 2.
 Constantinorum quæ religio fuerit. 432. 1.
 Constantinus Max. 471. 1. & seqq.
CONMAXANTINUS AVG. 479. 1.
 Constantinus Pater Augusti, alius a Constantino Patre Augg. & a Constantino Filio Augg. 467. 1.
CONSTANTINO P. AVG. BMVNR P. *ibid.*
 Constantinus Fl. Val. Cæsar, Fl. Val. Severi frater. 454. 2.
 Constantinus filius Augustorum, ethnicus, sexagenarius, & major sexagenario. 423. 2. 461. 1. 462. 2. 463. 1.
CONSTANTINUS PT. AVGG. Pater Augustorum duorum tantum. 483. 1.
 Constantini Principis Senatus, cur nulla sint numismata. 465. 1.
 Constantini nomine nullus C^Pi nummus conflatus. 494. 2.
 Constantinus e familia Julia, uti & Constantinus Max. e Valeria, Christi nomen dederunt. 484. 2.
 Constantinus COS. III. PRO. COS. 465. 1. 468. 1.
 Constantini Aug. ævo Honorii nummus. 426. 2.
 Constantinus IV VNS. 473. 2.
 Constantinus junior non fuit Aug. 431. 2. 484. 1. Si Aug. foret, tunc certe non scriberet, *Constantinus Cæsar*, in edictis suis. *ibid.*
 Constantinus junior, & Crispus, creati Cæsares, in decennialibus Constantini Imp. 465. 2.
 Constantinus Leonis frater, non filius. 499. 1.
 Constantinus, & Zoë soror, non uxor. *ibid.* 2.
 Constantinus Monomachus nullus in nummis. *ibid.*
 Constantinus Byzantii unicus. 499. 2.
 Constantinopolis. *Vide Byzantium.*
 Constantinopoli nulla est inscriptio Augustorum. 494. 2.
 Constantinopolis in nummis. 493. 2. videtur esse Lugdunum. 495. 2.
 Constantii Cæsaris decennalia. 450. 2. 451. 1.
 Constantius & Maximianus Cæsares creati ipso primo Diocletiani anno. 445. 1.
 Constantius & Constans, quando creati Cæsares. 473. 2. Constantius ultimus Princeps juvenutis. 482. 1.
 Constantio vota decennalia, quinquennalia tantum Constanti decreta. 484. 2. 486. 1.
 Constantius Max. Aug. 492. 1.
 Constantii Aug. annus xxxv. 1. 492. 2.
 Constantius Cæsar frater Constantini Max. 471. 2.
 Constantius & Julianus filii Faustæ, ut videtur. *ibid.*
 Constantii Cæsaris, qui Gallus vocatur, numismata. 486. 1. 2.
 Is Cæsar fuit ab anno primo Constantii Aug. *ibid.*
 Consul Reipublicæ constitutus. 463. 1.
 Consul Reipublicæ unicus. 421. 2.
 Consul Urbis. 463. 1.
 Consules duo simul, jure extraordinario. 444. 1.
 Consules Urbani Romæ diversa Consule Reipublicæ. 421. 1.
 CONT. 419. 2.
 CORMOB. 426. 1.
 CORNOB. 427. 2.
 Corona graminea Gallieno data. 448. 1.
 CR Claritas Reipub. 479. 1. 480. 1. &c.
 Crispus Consul. 470. 2. Cos. II. 480. 1. ethnicus fuit. 432. 1.
 Crispus & Constantinus C. C. 473. 1. 2.
 Crispus filius Constantini Imp. qui filius Augg. idem frater Constantini qui Pater Augg. 470. 2.
 Crucis species in nummis hujus sæculi non est nota Christianitatis. 478. 1.
 CVZ Δ. 493. 1.
D
DA CONSTANS. 476. 1. 485. 2.
 Decentii nummus singularis. 489. 1.
 Debellator gentium barb. 479. 1.
 Decennales ludi, non vota decennalia sunt, sed hæc illi antecedunt. 432. 2.
 Decentius, e familia Magnia. 487. 2. Ejus cum Augustis Magnentio, Constantio & Constante, concordia. *ibid.*
 Deiparæ cultus in nummis. 497. 2.
 Delmatus Cæsar. 476. 2.
 Despotæ Rex Romanæ. 498. 1.
 Despotæ Byzantii. 496. 1. 2.
 Δεσπότης titulus inferior, quam βασιλέως. 497. 2.
 Dexter in nummis locus inferior, potior sinister. 443. 2.
 Diademati Cæsares duo tantum. 480. 2.
 Diocletianus & Maximianus Augg. in Gallis. 454. 1. simul Pontifices Maximi, 449. 2. simul creati Augusti. 449. 1. 450. 1. simul Tribunicia potestate donati. 449. 1. simul quartum Consules. *ibid.*
 Divus quid significet. 483. 1.
 Doccio Monetarius. 423. 2. 427. 2.
 D. N. Dominus noster, quando primum in nummis occurrit, & quo sensu. 424. 1. 2.
 D. N. numquam in nummis regum Francorum. *ibid.*
 D. N. Principibus feminis duabus tantum in nummis apponitur. 501. 2.
 Domitius Domitianus. 464. 1. *ibid.* 2.
DONA AVG. in Gallieni nummo. 428. 1.
 DV Donum voluntarium. 427. 1. 437. 1. Item Duplex Victoria. 471. 1.
 Duumviri, ubi. 439. 2.
E
 E pro AE. 493. 2.
 E pro AI. 497. 1. 499. 1.
 Eracius in nummis Consul II. 463. 1.
F
 FB 480. 1.
 FET & TF. *ibid.*
F
H
R
E
 Faustæ Aug. nummi. 471. 2.
 Felicia decennalia. 499. 2.
 FELIX ADVENT. AVGG. NN. 453. 1.
 Felix processus Consulatus. 459. 1. 476. 2.
 FILIVS AVGG. 420. 1. 461. 1. Filius pro genero. *ibid.*
 Filius Urbis nostræ. 463. 1.
 Fl. prænomen non est. 451. 2.
 Flavie gentis stemma. 428. & seqq.
 Fortunæ Reduci. 443. 1.
FRANCIA. 469. 1.
 Francia, seu Gallia tantum Orientalis nummos cudit honoris Augustorum; nullos Occidua. 434. 2.
 Francorum vocabulum in nummis regum primæ (ut vocant) stirpis non est. 425. 2.
 FVNDAT. PACIS. 467. 2.
G
 GAbalorum nummus. 438. 2.
 Galeria Valeria Aug. Maximini foror, salforum deorum cultrix. 458. 1. 460. 1.
 Galli cognomen Constantio Cæsari datum, fictum est. 486. 2. 491. 1.
 Gallia. Tres Gallie, nummus Galbæ. 438. 2.
 Gallienæ Augustæ inscriptus nummus exponitur. 448. 1.
 Gallieni nummi. 420. 1. 428. 1.
 GAUDETE ROMANI. 450. 1.
 GAUDIVM POPVLI ROM. 485. 1. 486. 1.
 GAUDIVM ROMAN. 469. 1.
 ΓΒ Γνωμη βασιλῆς. 425. 2.
 Germaniæ quæ sit originatione apud Tacitum. 469. 2.
 GLORIA EXERCITVS. 475. 1. 2. &c.
 GLORIA NOVI SAECVLI. 504. 2.
 Gothi an in Hispaniam Italianve, aut Languedocium e Dacia commigrarint. 477. 2.
 Gotthia. *ibid.* 1.
 Græci nummi nulli hoc sæculo Constantiniano, post annum xvi. 450. 2.
 GRATIANVS AVGG AVG. 419. 2. 426. 1. 503. 1. 2. &c.
H
 Hanniballianus rex, in Narbonensi secunda 488. 2.
 Ejusdem nummus. 468. 2. 488. 2.
 Helenæ Fl. Jul. nummi 478. 2.
 Helena Fl. Max. Crispi conjux. 474. 2. &c.
 Heraclea in provincia Narbonensi. 436. 2. 482. 1.
 Hispania. Nulla ibi causâ numismata sæculo Constantiniano apparent. 440. 2.
 Hispaniæ vestigium in nummis nullum est, post Antoninum Pium. 425. 2.
 HOC SIGNO VICTOR ERIS. 484. 2. 486. 2. 488. 1. 2.
 Honoræ Aug. nummus. 504. 1.
 Honorii Aug. nummus. 426. 2.
I
 I pro H, Græce. 497. 1.
 IMP. & AVG. quomodo differant inter se. 477. 2.
 Indictio in nummis impressa, quæ. 434. 1.
 Indictio in nummis Mauricii & Eraclii. 435. 1.
 INOCNIHI. 472. 1.
 Inscriptiones C Panæ falsæ. 498. 2. 499. 1.
 Inscriptiones sæculi Constantiani falsæ. 501. 1.
 Inscriptionum falsarum architecti. *ibid.* 2.
 Inscriptiones Gruteri, pleræque e membranis erutæ, ac proinde falsæ. *ibid.*
 Joannes Ducas. 497. 1.
 Joannis Aug. nummi duo. 427. 1. Consensus ejus cum duobus aliis Augg. *ibid.*
 Jovi Augg. in nummis Maximiani Herculi. 447. 1. 2.
 Jovi & Herculi. *ibid.*
 Jovii & Herculi nomina, unde desumpta. 444. 2.
 Jovii Licinii. 470. 1.
 Jovius Licinius. 456. 1.
 Jovius Maximinus. *ibid.*
 Jovianus Aug. in Narbonensi prima & secunda. 493. 1. 2. Unde Joviani nomen. *ibid.*
 Jovini Aug. nummus. 427. 1.
 Irene reginâ Christiana. 500. 1. 2.
 Italia nullum habet nummum cum Augusti vel Cæsaris aliquis vultu ac nomine. 441. 1.
 Julia junior, Agrippina Germanici. 420. 2.
 Julia senior, Augusti filia, Tiberii conjux, adhuc superstes sub Cæio principe. 421. 1.
 Juliæ Augustæ, Tiberii conjugis nummus. *ibid.*
 Juliani Aug. nummi. 493. 1. 2. &c. Ejusdem annus sextus in nummis. *ibid.* annus undecimus. *ibid.*
 Juliani Aug. nummi nulli cusi C^Pi. 494. 2.
 Juliano Cæsari unde nomen. 491. 1.
IVNIOR in nummis quid sit. 420. 2.
 Justiniani nummus. 427. 2.
 Justiniano Aug. nullus C^Pi nummus conflatus, nulla inscriptio five C^Pi posita, five toto Oriente. 494. 2.
 Justinianus alter in nummis, qui SERVVS CHRISTI. 496. 1.
 Nummi ejus in Narbonensi provincia cusi. *ibid.*
 Juventus, quid sit. 466. 1. 467. 1.
K
 KA. KB. KΓ. &c. 448. 2. 449. 1. KB F. 456. 2.
 Karthagine nummus conflatus unicus, qui quidem notus sit. 439. 1.
 KONOΒ. KONT. &c. 435. 2.
KONS AV 492. 1. 2.
 KONT. 427. 1.
 KP. 446. 2. 458. 1.
 KPA. KPF. KPΔ. KXB. & similes notæ. 458. 1. 459. 2. 462. 1.
 KSV & KZV. 436. 1. 454. 2.
 KYZ & similes notæ. 440. 1.
L
 L P. 427. 1.
 LARGITIO. 491. 1.
 Lascariæ gentis nulla sunt numismata. 497. 1.
 Leo cur sit in nummis Antonii Triumviri. 495. 2.
 Leonis Aug. nummus. 427. 1. 2. Alii duo cum ipso Augg. *ibid.*
 Leonis quem vocant Armenum, nulli nummi sunt. 496. 1.
 Leonis Isauri, ut falso putant, nummus. 420. 2. 496. 1. Ejus liberi duo, in eodem nummo. *ibid.*
 Leo & Alexander, non duo fratres; sed Leo pater, filius Alexander. 499. 1.
 Leontii nummus in prima Narbonensi cusus. 496. 1. Alter simul cum eo concors Augustus. *ibid.*
 LIBERTAS PVBLICA. 482. 1.
 Libii Severi Aug. nummus. 427. 1. Consensus ejus cum aliis duobus Augg. *ibid.*
 Licinianus unde sic appellatus. 462. 2.
 Licinii Jovii. 470. 1.
 Licinii nummi omnes fere in Gallis cusi. 470. 2.
 Licinii nummus, OB DV FL. LII SVI. 471. 1.
 Licinii stemma. 454.
 Licinius cur tyrannus. 481. 1.
 Licinius jun. Consul. 470. 1.
 Duos tantum agnoscat Augustos: Cæsares ceteri, ternos. 480. 2.
 LVG. & formæ similes. 437. 1.
 Lugdunensi Gallie Quadragesima indicta. 495. 2.
 Lugdunensis secunda, quæ sit. 437. 1.
 Lugduni Rector Perpetuus. 467. 1.
 Lugdunum COL. COPIA CLAVDIA. 467. 2.
 Lugdunum Justiniano Aug. paruit ex nummis. 435. 1.
 Luna, symbolum Augustarum. 458. 2.
 M. Magnentius

M

Magnentius minor ac secundus ordinis Augustus, creatus anno primo Constantii Aug. 486. 2. ejusdem annus tertius. 490. 1. quartus. *ibid.* 2. Concordia ejusdem cum Constantio Aug. 489. 2. 490. 1.
 Mallobaudes rex Francorum, & Comes Domesticorum, si Ammiano fides. 421. 2.
 Manuscripti codices falsas habent saepe appictas imagines. 498. 1.
 Marcianus Aug. simul cum duobus aliis Augustis. 496. 1.
 Nummus ejusdem in Narbonensi provincia cufus. *Ibidem.*
 Maria, quæ cum Michaele regnavit in parte Græciæ, ignota scriptoribus rerum Byzantinorum. 500. 1.
 Mariniana. 483. 1.
 Martinianus Aug. 470. 1.
 Mauricio Aug. Narbonensis provincia paruit. 435. 1.
 Max. cognomen familiæ Fl. Valeriz. 431. 1.
 Maxentius Maximiani Herculi gener. 436. 2. & seq. vidit annum imperii undecimum. 463. 2. Consulatus ejus. 421. 1. 459. 1. 463. 2. ejusdem nummus; FEL. PROCES. 423. 1. Nummi ejus fere omnes in provincia Treverensi conflati, quæ ejus provincia fuit, 459. 2. 462. 1.
 Maximiani Herculi, & alterius quem Armentarium dixere, numismata quomodo differantur. 444. 2. & seq.
 Maximianus Aug. qui Hercules dicitur, plures Consulatus gessit quam Diocletianus. 453. 1.
 Maximianus junior. Aug. quo tempore Maximianus alter senior pariter Aug. 420. 2. Ignota scriptoribus rerum Romanarum. 460. 1.
 Maximinus filius Augustorum duorum, æque ac Constantinus. 423. 2. 454. 1. 2.
 Maximi Aug. cum Theodosio Aug. consensus in nummis. 426. 2.
 Μεξμϕ φάβιϕ. 431. 2.
 Meroveus rex in nummo aureo Christianus. 424. 2.
 Merovingius character, suspectus. *ibid.*
 Michaël βασιλεύς, Theophili pater, non potest esse sæculi noni. 500. 1.
 MK V. 456. 2. 464. 2. MK V F. 458. 1.
 MLL. *ibid.* 468. 1.
 MN. MNT. &c. 435. 2.
 MONETA IOVI ET HERCVLI. 447. 1.
 Moneta Urb. Augg. 452. 1. 454. 1.
 Moneta Urbis vestrae. 467. 2.
 MOST MOSTP MOSTQ &c. 437. 2. 459. 1. 2. 462. 1. 2.
 MS Municipi suo. 466. 1. 467. 1.
 MTA MTR MTA &c. 462. 1. 2.

N

N Grace, Νίος. 420. 1. 2.
 Narbo mercaturis olim celeberrimus. 483. 2.
 Narbonensis prima, a temporibus Diocletiani. 445. 1.
 Narbonensis provincia Justiniano, Justino juniore, & Mauricio Augustis paruit. 435. 1.
 Νίος in nummis, quando novus, quando junior exponi debeat. 420. 1. 2.

Nepotianus Aug. anno primo Constantii Aug. 486. 2. 488. 2.
 Neronis & Octaviæ nummus. 458. 2.
 Neronis nummus insignis. 458. 1.
 Nicephoros βασιλεύς. 500. 2.
 Nicetas Choniates arguitur. 498. 1.
 Nobilissimus Cæsar. 455. 1.
 NOBILIS Cæsar. *ibid.* 2.
 Noctua in nummis. 476. 2.
 Nomina in ianus, unde derivata. 464. 2.
 Novi Soles, Severi Imp. filii. 420. 2.
 NOV. CAE. quid sit. 420. 1.
 NV. FILIO. 463. 1.
 Nummi antiqui, hoc sæculo Constantiniano, non fuere moneta publica. 434. 1.
 Nummi in Thracia, Græcia, Macedonia, Constantiniano ævo, Augustorum nomini-bus, nulli cufi sunt. 486. 1.

O

OB & OZ. 458. 1.
 OOB DV FILII SVI. Licinii nummus. 471. 1.
 Ob Victoriæ Triumphalem. 490. 2.
 Octavia Augusti, id est, Neronis conjux. 420. 2.
 OFF. III. 419. 2.
 Olybrii Aug. nummus. 427. 2.
 OPTIMO PRINCIPI, nummi inscripti eodem tempore, Constantino, Licinio, Maximo. 462. 2.
 Oriens Aug. 445. 1.

P

P. A. 480. 1.
 Pacatiani Imp. nummi duo. 420. 1.
 Palæologorum insignia. 498. 2. 499. 1.
 Palæologorum rara numismata. 497. 1.
 Pater pro focero. 459. 1.
 Pax Augusta. 448. 1.
 Perpetuitas Augg. 455. 1.
 Perpetuus Aug. 427. 1. 2. 491. 2. 492. 1. 2.
 Petronius Maximus Aug. Consul in nummis. 422. 2.
 Petrus in picturis cur ad finitram. 444. 1.
 Π K 436. 1.
 Pietas, pro Pietas. 448. 1.
 Pietas Augustæ. 971. 2.
 PKB. 459. 2.
 PKP. PKT. PKQ. 452. 2. 453. 1.
 PLON. PLVC. &c. 437. 1. 480. 2. 489. 1.
 PLVR. NAT. FEL. 461. 2.
 P. M. non habeat in nummis Principes Christiani: ac ne Julianus quidem. 468. 1.
 Populi Romani mentio in nummis priore loco; deinde Augustorum. 460. 1.
 Pop. Romanus in nummis. 494. 1.
 Postumi Aug. Consulatus quinque. 421. 2.
 PP. Proconsul. 449. 2. 452. 1.
 Princeps quid sit. 477. 2.
 Princeps juventutis quid sit. 457. 1. 466. 1. 2. & seq.
 Princeps primus juventutis. *ibid.*
 PRINCIPI IVVENTVTIS. 479. 1. 480. 1.
 PRINCIPI A IVVENTVTIS. 466. 2. 467. 1. 476. 1.
 Probi Aug. nummus eximius. 433. 1.
 Procellus Consulatus. 459. 1. 476. 2. 477. 1.
 Proconsul in quibus nummis

occurrat, & quid significet. 449. 2. 453. 1.
 Prosperi Chronicon supposititium. 425. 2.
 PT. AVGG. 423. 2. 431. 1.

Q

Quadragesima, quid in nummis. 495. 2.
 Quadragesima remissa, in Galbæ nummis. *ibid.*
 Quies Augg. 457. 2.

R

R B ε. 494. 1. R ε. 492. 1.
Re. 421. 1. 423. 1.
 Recaredi regis nummus. 427. 2.
 Rector Perpetuus Urbis Lugduni. 467. 1.
 Reipublice, pro Reipublica. 426. 1.
 Remi, Urbs Augg. Diocletiani & Maximiani. 451. 2.
 Requies optimorum meritum. 456. 2. 458. 2.
 REST. in nummis quid significet. 507. 2.
 RFQ. 487. 1.
 Rhescuporis regis nummus. 458. 1.
 Rhodanus in nummis Justinii junioris. 435. 1.
 ROMÆ ET IMPERIO. 467. 1.
 ROMÆ RESTITVTÆ. *ibid.* 2.
 Romania gemina, major ac minor. 498.
 Romanus Argurus nullus in nummis. 499. 1.
 ROMVLO NV. FILIO. 463. 1.
 RP. RQ. &c. 420. 2. 438. 1.
 RPLC. 487. 1.
 RSLC. 487. 2. & seq.

S

SA Securitas Augusta. 479. 1.
 Sæculum novum quid sit. 504. 2. & seqg.
 SALVIS AVGG. &c. FEL. KART. 452. 2. 453. 1. & seq.
 Sapientia Principis. 476. 2.
 SARMATIA DEVICTA. 473. 1.
 Sarmatia in nummis, quæ. 451. 2.
 Sarmatica Victoria Diocletiani & Maximiani. *ibid.*
 Sebastiani Aug. nummus. 427. 1.
 Sejani nomen in nummis. 422. 1.
 Severus & Constantinus Cæsares, cum Constantio Aug. concordantes. 455. 1.
 SF 451. 1. 455. 1. 478. 2. 479. 1. &c.
 SF *ibid.*
 EL
 SIC V. SIC X. 486. 1.
 SIC X. SIC XX. 471. 1. 481. 1. 485. 1.
 Sicilia nullum habet nummum cum Augusti vel Cæsaris alicujus vultu vel nomine. 441. 1.
 SKM. SMK. 465. 2.
 Sol Augusti symbolum: Augustæ, Luna. 458. 2.
 SOLI INVICTO COMITI, quid significet. 462. 1.
 S M. 426. 2.
 SMALE. 492. 1.
 SMANQ. *ibid.*
 SMANT. & notæ similes. 436. 1.
 SMHER. 436. 2. 482. 1.
 SML. 446. 2. SMLDV. 427. 1. 437. 1.
 SMN. SMNA. &c. 435. 2.
 SMOSTQ. 462. 2.
 SMTS. 437. 2. 479. 1.
 Sff 5

S V. 487. 1.
 Sufetes. 439. 2.

T

TAcitus historicus. 469. 2.
 TES. 437. 1. 486. 1. 489. 1. 490. 2. 491. 2. 492. 1. 2. 495. 2.
 Terricus Aug. sub Imp. Claudio. 479. 2.
 THCOB. 427. 2.
 Theodeberti nummus. 421. 1. 423. 1.
 Theodebertus in nummis Rex non appellatur. 424. 1.
 Theodebertus Imp. Perpetuus Augustus. 423. 2. 424. 1.
 Theodebertus Consul. 421. 2. 423. 1.
 Theodora conjux Constantii Aug. ut videtur. 485. 2.
 Theodosii Aug. nummus. 426. 1.
 Theodosio Aug. posita Byzantii inscriptio falso creditur. 494. 2.
 Theophili Aug. nummus. 448. 1. non potest esse sæculi noni. 500. 1.
 Θεοδοσιος βασιλεύς. 495. 1.
 Theupolis. Præf. est. 440. 1.
 Θ Φ 436. 1.
 Treverensis prima, Treverensis secunda. 437. 2.
 Tributum aurarium. 426. 2.
 Triumphator genti barbararum. 489. 2.
 TROB. TROBC. TROBS. TROBT, & formæ similes. 426. 1. 2. 437. 2.
 TRP & similes notæ. *ibid.* &c.
 TRPS. 421. 1. 437. 2.
 TSA VI & similes notæ. 437. 2. 481. 2.

V

VAbalathus VCRIMPR. 423. 2. 467. 1. 480. 1.
 Valens Aug. c familia Maxima. 431. 2.
 Valentinianus jun. Aug. anno ætatis x x. patre adhuc vivente. 420. 2. 484. 1.
 Valentiniani Placidii nummus. 427. 1.
 Ubique Victores. 479. 1. 480. 1. 2.
 Velato capite Dca, symbolum metropoleos civitatis. 483. 1.
 Veneri victrici, quid sit. 458. 2.
 Vespasianus junior. 428. 1. 429. 1.
 Vetrano Augustus annus, ipso primo anno Constantii Aug. 486. 2. 488. 1.
 VI Votis Imperii. 452. 1. 2. 455. 1. 472. 2.
 Vicissima quæ dicatur in nummis. 414. 1.
 VICTORIA ACCCDN. 421. 1. 423. 1.
 VICT. CONSTANTINVS AVG. 479. 1.
 Victor Aug. nec Cæsar, nec Maximi Aug. filius. 426. 2.
 VICTORIA AVGG. vel ε. 423. 1.
 VICTORIA AVG. LIBERTAS ROMANORVM. 487. 1. 488. 1.
 VICTORIA DDD. NNN. AVG. 485. 1.
 VICTORIAE LAETAE &c. 478. 1. & seqg.
 Vienna, Maxima Gall. 495. 2.
 VN. MR. 483. 1. 2.
 VNS. 473. 2.
 VNR. 467. 1.
 VNDIQVE VICTORES. 451. 1.
 VOT. V. X. XX. XXX. 432. 1. 2.
 Quis horum Votorum usus ad Chronologiam statueretur. *ibid.*
 VOT. X. FEL. 462. 1.
 VOT.

- VOT. X. T. 446. 2.
 VOTA XV. Caesarum, simul cum XX. Imp. Constantini. 480. 2.
 Vota vicennialior. *ibid.*
 VOT. XX. A. VOT. XX. P. &c. 449. 2.
 Vota xx. Constantini, & xv. Caesarum. 478. 2. 480. 2.
 Vota xx. & xxx. simul decreta pro Diocletiano & Maximiano. 450. 1.
- VOT. XXV. MVL. XXX. 492. 1.
 VOTIS V. MVL. X. 433. 1.
 VOTIS X. ET XX. *ibid.*
 VOT. X. ET XV. F. 472. 1.
 VOTIS X. VOTIS XX. 481. 1.
 VOT. XXX. 453. 2.
 VOT. XXX. Constantini Max. 482. 1.
 VOT. XXXV. 492. 2.
 Urbs Augustorum quæ sit. 451. 2.
- URBS ROMA BEATA. 486. 1.
 Urbs nostra, five Urbs Augustorum, in nummis, Roma non est. 463. 2.
 Utilitas publica. 477. 1.
- X
 XC. VI. 450. 2.
 X. V. B. X. V. F. 469. 2.
 470. 1.
- X
 466. 1. 2. 467. 1.
 XX. & XXI. in nummis quid significet. 434. 2.
- Z
 Z pro Z. 446. 2.
 Zeno Aug. simul cum duobus aliis Augustis. 420. 1.
 Ejusdem nummus. 427. 2.

P E R M I S S I O.

EGO PETRUS DOZENNE, Præpositus Provincialis Societatis JESU in Provincia Franciæ, permitto, ut P. Joannis Harduini ex eadem Societate liber inscriptus, *Chronologia ex nummis antiquis restituta specimen primum, Numismata sæculi Constantiniani*, in quo nihil esse quod fidei Catholicæ, vel bonis moribus contrarium sit, testati sunt Theologi tres e Societate nostra, typis edatur. Biturigibus, die 17. Augusti, 1696.

PETRUS DOZENNE.

JOANNIS

JOANNIS HARDUINI SOCIETATIS JESU PRESBYTERI, CHRONOLOGIA VETERIS TESTAMENTI,

Ad Vulgatam Versionem exacta,
ET NUMMIS ANTIQUIS SUBINDE ILLUSTRATA:

Chronologia ex nummis antiquis restituta Specimen alterum.

ONTEXENDÆ veteris Testamenti Chronologiæ difficultas; ex duobus præsertim capitibus; nostra quidem sententia, proficiscitur. Nam vel ea ex profanorum scriptorum varietate; inscitia, perpetuaque inter se pugna ac dissensione oritur; quostamen

eruditus quisque dat operam, ut & secum ipsos & cum sacris litteris conciliet; excogitatis in eam rem variis rationibus, & (ut appellant) systematis atque hypothesebus: vel eadem ex codicum Græcorum veteris Testamenti a Latinis atque Hebræis, in ipsis annorum notis, incredibili discrepantia nascitur. Ne nobis autem ac labori nostro, ipsique veritati, cui studemus uni, alterutrum ex iis capitibus detrimento sit, in præsentī lucubratione cavemus. Nam primum quidem, e scriptoribus antiquis, Herodotum unum, Pliniumque, in medium testes adducimus: alterum, historiæ parentem, ut viri periti suo illum merito nuncupant: alterum, non naturæ modo diligentissimum scrutatorem, sed etiam temporum studiosum indagatorem, & scriptorem perquam accuratum. Adjicimus subinde veteres nummos, quorum testimonio afferri humanum certius nullum potest: cælestes quoque siderum observationes, ubi opus est; non incertas quidem, aut temere proditas, sed a nobis ipsis probe exploratas. Quæ quidem omnia, si & inter se concinant atque concordent, & cum sacris deinde litteris; nihil esse profecto videtur, quod desiderari possit amplius.

Atqui cum Herodoti narratione, hoc est, cum ea descriptione temporum, quam ille instituit, ea mirifice congruunt, quæ sacræ litteræ prodiderunt, de Aphrie & Neco Ægypti regibus, de Medorum initio, de Cyri gemino exordio, in Media scilicet atque Babylonia; de LXX annis Babylonicæ capti-

vitatis in primum Cyri: de LXX denique annis desolationis Templi, in secundum Darii annum desinentibus. Cum Plinio quoque de Lydorum Medorumque initiis, de Alexandri Magni ætate, aliisque capitibus. Ceteris igitur scriptoribus interim valere jussis; siue quod sunt omnes Herodoto posteriores; siue quod longe minus accurati, quam vel ipse vel Plinius est; siue demum, quod nonnullos eorum meros esse fabulatores propemodum in confesso est apud eruditos; his (inquam) duobus, Herodoto Plinioque, stamus: quorum mirificum esse consensum in notatione temporum cum sacris litteris deprehendimus: ut in hac quoque causa valeat illud Mosis, & Christi deinde Servatoris, Paulique effatum; *in ore duorum aut trium testium stet omne verbum.*

Enimvero, præterquam quod si qui Ctesiam, Diodorum, similesque fabularum narratores Herodoto Plinioque anteponunt, ii palam faciunt, se nec ullum habere gustum in probis scriptoribus æstimandis, secernendisque a vili grege; & laborare etiam anticipatis opinionibus: quid est aliud, amabo, infinitos (ut fere fit) proferre testes inter se dissentientes, quam & operosas instituere ac litigiosas infinitasque disputationes; & ex vetustis fabulis novas in dies cedere; dum iisdem scriptoribus inter se conciliandis alius aliam excogitat viam, indulgetque novis sed incertis admodum conjecturis? Huic igitur ut occurratur malò, duos ex infinito numero scriptores seligimus, omni exceptione majores; eoque pluris faciendos, quod & inter se ipsi, ut diximus, & cum divinis codicibus in successione regum & ratione temporum egregie conspirent atque consentiant.

Divinos autem codices cum dico, (nam id alterum caput est;) eam intelligo, quæ Versionis Vulgatæ nomen habet. Hanc enim esse sacram & authenticam Synodus Tridentina definiit, sessione quarta: hoc est, ut eruditi viri & Catholici interpretantur,

Ttt

omni-

omnino in sententiis congruentem cum primigenia scriptura: cui proinde eadem habenda sit fides ab omni fidelium coetu, atque ipsi exemplari, si adesset, θεοπνεύμα scriptoris manu exarato. Synodum ipsam abnegat, hoc quisquis negat. Negat autem profecto, quisquis mendum subesse in plerisque numeris annorum illorum affirmat, qui subinde notantur in libris historicis. Atqui vetat eadem Synodus, ne quis Vulgatam translationem *reicere quovis prætenu audeat vel præsumat*. Quid autem est, Græcam prætere, ac veriorē putare, quæ nunc quidem circumfertur; si non istud Latinam ac vulgatam hoc quæsito *prætenu* reicere est? Quod si centies nutat Vulgatæ editionis fides in annis consignandis, uti ponunt ii, qui Græcos codices his præstare aiunt; si nullus fere, in Pentateucho præsertim, numerus integer ac sanus est; si summa ex numeris collecta aberrat a vero calculo annis amplius millenis; quam illa tandem cum tot mendis vel mendaciis reverentiam mereatur? quam fidem? Atqui illam Tridentina Synodus reliquis anteponit: haberi igitur optimam voluit: aut certe (quod vel cogitare impium est) imprudens Ecclesiæ delectus fuit. Quid quod Petrus Paceus, Episcopus Giennensis, viteruditus in primis, in ea Synodo censuit repudiandum penitus esse textum Græcum, qui LXX interpretum appellatur, teste Palavicino, libro vi. hist. Conc. Trid. cap. xv. n. 1. Cujus opinioni, credo, Patres subscripsissent; si de quibuscumque sacræ scripturæ translationibus iudicium tunc ferendum fuisset; ac non de ea solum tunc pronuncian- dum foret, quam Ecclesia Romana pro authentica haberi vellet, habuissetque semper; dilato de ceteris iudicio.

Quidni enim hoc facerent, qui probe scirent, non modo (id quod est notum omnibus) quam enormiter tum in numeris annorum, tum in ipsis quoque sententiis, propemodum singulis versibus, distent ab Hebræis Latinisque Græca exemplaria; verum etiam quam audacter auctores illius versionis prophetias saltem præcipuas de Christo Salvatore expunxerint, quæ sunt in Hebræis Latinisque libris? Nam quod legitur, exempli gratia, Agg. 2. 8. *Et veniet desideratus cunctis gentibus*; ipsi sic perverterunt; καὶ ἔξει τὰ ἐκλεκτὰ πάντων τῶν ἐθνῶν, *et venient electa e cunctis gentibus*. Dan. ix, 26. *Occidetur Christus*, ipsi reddunt, ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, *peribit unctio*, sacerdotalis nimirum, ut credi voluerunt. Denique (ut alia præteream) Gen. xlix, 10. *Donec veniat qui mittendus est*; sic ipsi immutarunt; ἕως ἐὼν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ, *donec veniant quæ reposita sunt ei*. Quis ergo jure miraretur eos ab Ecclesia repudiari codices, quorum auctores Christum ipsum Servatorem repudiassent de industria plane videntur, & ex libris prophetis sustulisse?

His adde iudicium sacræ Congregationis Indicis, quæ *caute legendum* admonuit Juliani Toletani librum adversus judæos, ubi codices Græci præferuntur Hebræis in numeris annorum. Nam certum est, inquit sacra Congregatio, *ECCLESIAM CATHOLICAM in Editione Vulgata approbare annorum rationem, quæ est in codicibus Hebræis*. Gen. 5. & xi. *cum Vulgata egregie Hebræico fonti consentiat in enumeratione & supputatione temporum*. Ergo Ecclesia Catholica computationem annorum, qualis est in Græcis libris, omnino non approbat. An enim comprobare potest computationes temporum duas tam inter se pugnant, quam sunt numeri annorum, quos vixisse Patriarchæ dicuntur, gemino illo Genesios capite, v. & xi. in Hebræo Græcoque exemplari? Et Antonii le Conte, Bituricensis Doctoris Notas in Nicephorum CP. censura perstrinxit eadem sacra Congregatio ob eandem causam. Contius, inquit, dum nimio studio Septuaginta Interpretum translationis Chronologiam tuetur, *NON VIDET se INCAU-*

TE Hebræici fontis & Vulgatæ Editionis Chronologiam LABEFACTARE. Spernit ergo sacræ Congregationis & Ecclesiæ Catholice iudicium, nec Censuram metuit alterutrius, quisquis Chronologiam ex ea supputatione adornat, quæ est in Græcis libris: sive non videt incautus, sive (quod pejus est) videt, hoc dum facit, Vulgatæ Editionis Chronologiam se labefactare, deterioremq; Græca, quam neglexit Ecclesia Catholica, profiteri: quo quid est turpius dictu? quid infanlius? Avertat Deus semper a nobis saltem, ut hætenus fecit, hæc est, a Scriptoribus Societatis nostræ, hanc amentiam. Quid plura? Assentimur Simonio, dicenti in Critica Veteris Testamenti, pag. 237. *La Version des Septante étoit déjà corrompue avant les plus anciens Peres*. Hoc est, depravata Versio ea fuit, priusquam antiquissimi Patrum quidquam scriptis proderent, quod etiamnum sufficit. Et Lud. Capello etiam, quamvis heterodoxo, aienti in Critica sacra, pag. 483. probasse se in quadam dissertatiuncula, *varios locos, quos Apostoli & prophetæ citant, ex Apostolorum scriptis in versionem Græcam ad verbum illatos esse, non (ut vulgo creditur,) ita primum ab Apostolis & versione Græca verbatim prolatis*.

Quod si nostrum quoque iudicium interponere in re tanta licet; non verebimur affirmare, videri nobis Vulgatum interpretem, non modo Hebræicæ linguæ, rituumque Judaicorum, ac totius Ecclesiæ sacre traditionis callentem in primis; qui sacras litteras tam accurate interpretatus sit eo tempore, quo lingua Hebræa punctis careret, uti caret adhuc Samaritica: sed etiam vere θεοπνεύστον hominem, aut certe singulari Numinis favore sic in scribendo adjunctum, nihil ut ab homine mortali quoquam fieri possit æque elaboratum: usum denique eundem esse Hebræis quidem codicibus multo emendationibus, Græcis vero longe aliis, quam qui nunc versantur in manibus: uti fere præfatio admonet, quæ est præfixa Bibliis jussu Clementis VIII.

Dicant, amabo, qui secus sentiunt, undenam Latinus interpres quosdam Psalmorum titulos hauserit, quibus Hebræus caret contextus, quos Græci pariter codices aut minime repræsentant, aut interpolatos habent; si non est ea facta translatio, priusquam tales essent Græci Hebræique codices, quales nunc sunt; atque adeo ante multo quam Origenes, aliique scriberent?

Si non est Vulgata Editio vetustior, sanctior, venerabilior, quam Græca, quæ nunc teritur, aut Samaritica; ac si ex Hebræo exemplari, quod nunc circumfertur, tota translata est; ut alia nunc præteream argumenta, cur, amabo, scriptores omnes omnino, cum Psalmum aliquem indicant quotus numero sit, sive Commentarios edant in Psalmos, sive locum aliquem e Psalmis exscribant; cur scriptores, inquam, omnes omnino, etiam Græci, omnibus locis ac temporibus, ab ipso Justino Martyre, qui obiisse ponitur anno 154. usque ad Euthymium Zigabenum, qui obiisse existimatur circiter annum 1116. eo numero Psalmos indicant, qui in editione Vulgatæ singulis præfigitur, neglecto Psalmorum calculo, qui est in exemplaribus Hebræis, Græcis, Samariticis? Sic enim post Justinum etiam Origenes fecit, sic Athanasius, Eusebius, Basilii, Chrysostomus, Theodoretus; universi demum, nemine excepto vel uno. Sed de hac quæstione dicendum nobis erit alias, Deo juvante, paulo prolixius.

Hebræis certe codicibus, ut nunc sunt, nulla legitima auctoritas reverentiam conciliat, integritatemve adserit, una excepta traditione Judæorum; cui nemo profecto Catholicus eam auctoritatem post Christi necem adscribat, quæ falli non possit. Erratum quidem in numeris Hebræicis, Gen. vii 11, 4. in descriptione diluvii suo loco ostensuri sumus: Quod si verum est, & illud quoque (opinor) similimum.

limum veri videbitur, quod certum esse arbitramur; emendatiores secutum codices Vulgatum interpretem, legisse similiter Gen. XLIX, 10. שלח, qui mittendus est; ubi nunc vox nihili שלח occurrit, proclivi admodum permutatione litteræ ה in affinem ו. Præsertim cum ad hunc locum respexisset Joannes videri possit in Evangelio, cap. 1x, 7. cum scriberet; *Lava in natatoria Siloë, quod interpretatur Missus.* Est enim Siloë שלח missus, & qui mittendus est, Christi propria appellatio. Neque istic modo, sed & in Psalmo XXI. באר pro באר, ut notum est, atque alibi, similia Hebræi codicis menda viri inter Catholicos periti agnoscunt: sed pauca sane, & levia, eademque exscribentium magis incuria, ut videtur, quam pravo inducta consilio.

At Calviniani e diverso, alique omnes hæretici, negant præfractæ ullam in Hebræum contextum labem vel minimam irrepsisse: Vulgatamque interpretationem, præ Hebræis fontibus, ut appellant, Græcisque, parvipendunt. Cur autem? Quoniam videlicet ita facere, e re sua esse intelligunt. Nam si jus illud Ecclesiæ esse fateantur, ut possit authenticam & sacram aliquam interpretationem pronunciare; confectarium ex eo erit illico, idoneam eandem ac legitimam esse veri sensus scripturæ sacræ interpretem ac judicem; quippe quem illa subesse huic interpretationi, contestari pro suo jure possit. A qua quidem opinione longissime omnis abhorrebit hæresis, quæ suis rebus consultum velit.

Quod si humanis etiam decertare rationibus juvat; annon hoc singularis providentia Numinis efficere potuit, ad tuendam ab omni errore vel interpolatione Vulgatam scripturam; quod sola hominum solitudo præstat in Alcorano; ut de Hebræo sacræ scripturæ codice fileam, quem Judæi quoque a plurimis sæculis servant illæsum, paucis admodum vetustissimisque mendis exceptis? Nam qua quis demum possit arte toti Mahometanorum genti falsos Alcorani codices obtrudere; quantumvis nondum alii sint, quam manu exarati? Et isto quidem argumento adversus Turcas invictè efficitur, non esse corruptum, interpolatumve, ut quidam ex ipsis mentiuntur, Novum Testamentum. Quid ita? Quoniam libri in secta qualibet religiosi & sacri, ex quo in communi hominum usu sunt, terunturque omnium manibus, adulterari alicubi non possunt, quin ex similibus collatione exemplarium fraus illico teneatur. Ex quo quis acutus pariter intelliget in eo tantum tractu terrarum, eoque primum ævo, quo Græci codices non fuere in usu communi, interpolari eosdem tam fœde, quam nunc esse corruptos cernimus, aut tam diversas recipere lectiones potuisse. Quin etiam si quis hodieque velit esse improbus, cum editio Novi Testamenti Græca parari Oxoniæ dicitur; nec vereatur idem MS. unum alterumve penes se esse mentiri, ex quo variantes (ut appellant) lectiones transmittet in Angliam; haud dubie illæ in notas primum, deinde & in contextum inferi ab eo potuerunt, cui arriserint: Quoniam videlicet non est Græcus codex sub hoc celo nostro in communi usu: a solis quippe eruditis teritur; quibus qua dixi arte, aliave, fingere in eo impune quod libet, facile est. At in Vulgatam si quid hujusmodi quisquam ausit, quis non statim & fraudem persentiat, & auctorem illico maledictis obruat? Huic igitur uni sacro integerrimoque textui Vulgato adhærescimus; ac deinde Hebræo etiam fonti; quoniam hujus cum illo, in annorum notatione, perpetua constansque consensio est: Græca translatione, quæ ab utroque nimium quantum diffidet, derelicta.

Si quis porro de Samaritanis codicibus obiter sententiam nostram roget; Pentateuchum quidem Hebræum credimus cum libro Josue, a Judæis ipsorum finitimis eo tempore fuisse mutatos, quo Babylonios,

Cuthæos, vicinasque gentes Salmanasar Assyriorum rex in Samariam transtulit, tempore Ezechia regis Juda; Hebræa deinde lingua, caractere autem sibi peculiari; hoc est, Samaritico, librum utrumque descripsisse; tametsi Syriace illi, sive Chaldaice loquerentur: sicuti hodie mos est Judæorum, sive Constantinopoli, sive alibi in Europa degant, Græcum sermonem, Hispanicum, Germanicumve, Hebræo pingere caractere. De priscis autem Samaritis, seu colonis potius Samariæ, loquimur. Nam quod hodie Pentateuchum Samaritanum appellatur, recentis est fabricæ; quod *fictitium & factitium exemplar* merito appellat Simeon de Muis, vir apprime in hoc genere eruditus. In hoc enim Pentateuchus ita temporum ratio digeritur, ut neque cum Hebræo congruat, neque cum Græco. A quibus autem inducti in fraudem hodierni Samaritæ fuerint; si tamen eodem illi in Samaria exemplari utuntur, ac non Hebræo potius puro ac sincero, sed suis, Arabicisve characteribus: qui sint hujusmodi recentis Pentateuchi primi conditores, ariolari fortassis videbimur, si rem esse nobis exploratam dicamus. Illud interim in confesso est, vetustissimum exemplar Pentateuchi Samaritani, quod Morinus vidit, manu exaratum fuisse anno Christi MCCCCIV. Morino ipso teste; nec ullum aliud extare multo vetustius. Samaritanos codices, qui nunc habentur, dum Grotius affirmat factos ex Græco Justiniani Imp. ævo, de re ipsa sat recte pronunciat; de tempore longe aberrat. Annos hodie Samaritani ab orbe condito usque ad præsentem annum, qui est post Christum natum MDCXCVII. numerant 6137. hoc est, ab orbe condito usque ad Christi natalem, annos 4440. ut ex epistolis duabus Sichemitarum intelligimus, datis ad Jobum Ludolfum anno 1685. Calculi hujusce ratio cum sit ignota prorsus, ab eruditis communi & conspirante consensu negligitur.

Jam quanta sit nummorum veterum auctoritas, in temporibus certo consignandis, nemo nisi qui harum rerum est omnino expertus, ignorat. Horum autem incredibilis constansque consensus est cum libris duobus Machabæorum. Neque illic tamen solummodo nummorum suffragio utimur: verum etiam ad annos Regum Juda & Israël intelligendos usus est eorumdem maximus in hac lucubratione nostra; id quod res ipsa, ut spero, probabit. Sunt autem ii desumpti plerique e Thesaurio Regio: e Cimelio deinde illustriss. Viri D. FOUCAULT, aliorumque, quos in opere de Numismatis Sæculi Constantiniani appellavimus.

His ergo muniti subsidiis Chronologiam Veteris Testamenti aggredimur; hoc est, tempora Judæorum in primis digerenda, usque ad excidium Templi sub Vespasiano. In qua lucubratione si profanæ quidam historiæ subinde aspergimus, ne quis id frustra factum existimet. Nam vel necessario connexa cum ratione temporum, quæ sacri codices designant, ac necessaria prorsus ad eadem constabilienda proferimus: vel pauca quædam insignia, nec vulgo nota: ne plures abeant anni vacui, & expertes alicujus annotationis.

Hoc interim profiteamur, (quod jam alibi præfati sumus,) tametsi in hoc opere paucorum admodum scriptorum testimonio utimur ad faciendam fidem: tamen neminem unum, a nobis velut supposititium repudiatum iri aliquando, aut ea nota inurendum esse; nisi quem nobis constiterit indubitatis argumentis, fidem eam labefactare conatum fuisse; quæ de Dei existentia, natura, & proprietatibus sive attributis; de tribus personis in unica simplici essentia realiter inter se distinctis; de Christo Deo homine; de sacramentorum numero, vi, & efficientia; de Episcoporum supra presbyteros prærogativa, ac proprio caractere; de ceteris religionis Christianæ capitibus, per traditionem ab Apostolis, & Catholicæ Ecclesiæ Episcopis, usque ad nos dimanavit.

Itaque si quis fortassis adversum nos exferere stili-
lum voluerit, ne ille nobis vetustos scriptores oppo-
nat, a quibus dissidemus; nam esse plurimos ultro
confitemur; quibus quod minus quam libris sacris
credimus, quis tandem jure reprehendat? Nam
cur ab his dissideamus, hanc unam (ut dictum est)
in præsenti causam afferimus, dilatis in aliud tem-
pus ceteris; quod nemo eorum vel cum Vulgata sa-
cræ scripturæ editione, hoc est, cum verbo Dei,
quod unum agnosci sacrosancta Synodus Tridentina
jussit; ac ne cum Hebræo quidem fonte consentiat.
Quæ vel una ratio præstare debet, ut arbitramur,
ne fraudi nobis sit, aut vitio vertatur, quod cete-
ros scriptores tantisper seponimus: iis autem con-
stantissime adhærescimus, qui cum fidei nostræ re-
gula mirifice consonant. Præsertim cum nulla pror-
sus Chronologiæ forma possit excogitari, quæ si Græ-
cos sequatur codices, scriptoresque reliquos, qui
negliguntur a nobis; suffragatores habere possit aut
Herodotum Pliniumque, magistros historiæ ac veræ
eruditionis: aut nummos antiquos, ac cælestes fide-
rum observationes.

Quæ sit anni forma in Vetere Testamento.

Hæc autem cum dicimus siderum observationes,
tum defectus Solis ac Lunæ intelligimus, quos auc-
tores probatissimi certis annis alligant; ex quo ne-
cesse sit hos ipsos annos haberi veluti quosdam Chro-
nologiæ cardines: tum etiam Novilunia quampluri-
ma, mensesque, & sabbata, quæ in sacris ipsis litte-
ris subinde notantur; ex quibus pariter oporteat vi-
ros eruditos atque cordatos, qui præjudicatis opi-
nionibus minime laborent, calculumque accurate sub-
ducant, statim animadvertere, quotus ille annus
mundi sit, quem narratio quæque designat.

Enimvero annum ab ipsis rerum primordiis fuisse
lunarem, solari per intercalationem mensis unius
subinde exæquatum, Moses ipse satis aperte tes-
tatur; ubi luminaria duo refert a præpotente Deo
in eum præcipue usum fuisse condita, ut essent ambo
ex æquo *in signa & tempora, & dies & ANNOS.*
Hinc & illa gemina Siracidæ vox in Ecclesiastico,
cap. xxxiii, 7. & xl. iii, 7. *Quare dies diem superat...
& annus annum à Sole? A Luna Signum diei festi....
Mensis secundum nomen ejus est.* Jam inde sane a mundi
exordio, mensis *חֹדֶשׁ* appellatus est: quæ vox Neo-
meniam seu novam lunam sonat. Quamobrem in de-
scriptione diluvii, Gen. viii. *בשבעה עשר יום הוּרָשׁ*
in decimo septimo die Neomenia, pro die mensis occurrit,
& sic ubique. Et alterum præterea mensi ac lunæ com-
muniter nomen est apud Hebræos *יָרֵחַ*. Ecquid autem
aliud aut Psaltes regius voluit, cum Psalmo ciii.
caneret, *Fecit Lunam in tempora,* nisi rationem ha-
bitam fuisse cursus lunaris in mensibus digerendis?
aut Moses ipse, cum primum mensem *Abib* appel-
lavit, hoc est, novarum frugum, quæ nimirum in
Palaestina post æquinoctium colliguntur, nisi jam tum
fuisse cum Sole, novarum frugum parente, lunarem
annum exæquatum?

Est igitur, nostro quidem judicio, Kalendarii Ju-
daici forma mundo ipsi æqualis & cœva: quam vi-
delicet si ponamus a Mose ceterisque sacris scripto-
ribus, fuisse in descriptione rerum ubique servatam;
tum Pentateuchi primum, tum totius deinde veteris
Testamenti Chronologia, qualem ex Vulgata trans-
latione, Hebræoque contextu repræsentamus, tan-
tam lucem accipit; ut neque ulla res gesta ab eo an-
no dimoveri possit quem adsignamus; ac ne dies qui-
dem unus, nedum annus, detrahi adiciue huic Chro-
nologiæ, salva historiæ sacræ veritate, posse videat-
ur. Ab hac anni certa forma si discedas, omnia
prorsus esse incerta ac dubia & inextricabilia necesse
est confiteri: hac e diverso veluti norma temporum
si utare, tum vero absque ulla ambage omnia plana

sunt ac perspicua in utroque Testamento; tum illud
imprimis, quod primo posuimus; certam delinea-
tionem temporum, rerumque descriptarum in li-
bris veteris instrumenti, confici, ex Vulgato Hebræo-
que codice, commode posse: ex Græco omnino non
posse.

Est autem illa anni ratio, qualis primo fuit, sim-
plex admodum, nec ulli obnoxia errori; cum pro-
die nimirum verni æquinoctii singulis annis describe-
retur annus subsequens duodecim tredecimve men-
sium; ea nempe luna æquinoctii, sive primi mensis,
novarumque frugum appellata, quæ primum plena
foret post æquinoctium, vel ipso saltem æquinoctii
die. Hæc anni forma apparet perspicue in descrip-
tione diluvii, in Exodo, in Mosis obitu: hæc a pri-
mo mundi ortu, Astronomico deducta calculo, usque
ad Christi Servatoris tempora in populo Israëlito
perseveravit; atque etiamnum perseverat; adjectis so-
lummmodo quibusdam regulis; tum iis primum, quas
illi priori ac rudiori methodo Moses superaddidit,
(*vir eruditus omni sapientia Ægyptiorum*, ut Stephanus
affirmat in Actis, cap. vii, 22. atque adeo Astro-
logiæ callentissimus, quæ potissima olim sapientia
Ægyptiorum fuit:) ut ex cyclo nimirum decemno-
vennali, per Neomenias ex mediorum motuum Ta-
bulis descriptas, Kalendarium possent Hebræi ador-
nare, cum luberet; tum deinde aliis, quas iidem,
post excisum a Vespasiano templum, excogitavere;
ne videlicet e duobus prioribus festis Paschalibus,
prior in *בָּדוּ* *Badu*, hoc est, in feriam secundam,
quartam, sextamve incurreret: cum prius posset in
quamlibet feriam cadere; eo quod cum in *בָּדוּ*, *Ba-
du*, hoc est, in ferias proxime appellatas incideret,
tunc esset Paschæ festus dies in Galilæa, postero die
Judæis reservato. Hanc normam anni Judaici qui
sequi negligunt, sive quod ipsorum hypothesei adver-
satur, cui obstinate adhærescunt; sive quod compen-
ti laborem fugiunt, tamen in hac methodo cyclica
haud sane operosum; ii, cum totius sacræ Chrono-
logiæ clavim negligunt, tum deinde malunt pro de-
finito statuere, non posse certam ac perpetuam ex
sacris libris Chronologiam informari; illis proinde
temporum notis, quas Moses & Lucas, ceterique,
quotquot sunt, scriptores sacri consignant, obscu-
rius incertiusque nihil esse: plus multo denique lucis
esse in Livio, Tacitoque, quam in istis; quod quid
est aliud, amabo, quam suam palam inscitiam pro-
fiteri, nec satis sane reverenter de sacris voluminibus
proloqui?

Quod si quis autem malit, non ab Adamo qui-
dem eam anni formam fuisse institutam, sed a Mo-
se; qui ad eandem postmodum superiora putamus,
accommodavit; quamquam illud falsum putamus,
nihil tamen aut perparum interest; siquidem ex eo
saltem consequitur, jam inde a Mosis temporibus
eam anni rationem apud Judæos obtinuisse. At qui
tandem fieri potuit, ut tam apte congruerent præ-
terita jam a mundi exortu tempora, cum primo Nisan,
hoc est, cum primo mense Judaico, tempore Exodi;
ut calculo retro ducto per Neomenias ex mediorum
motuum Tabulis descriptas, mundi, qui est autum-
no conditus, primus mensis incideret in ipsum septi-
mum autumnalemque mensem Mosaicum, quem Tisri
vocant; diesque primus in diem mensis Tisri primum:
si non Adamum, aut Deum potius ipsum ea anni
ratio auctorem atque institutorem habet?

Mundum autumnno fuisse conditum.

A Mose enim ponimus mutatum jussu Dei, non
anni modum, sed mensium dumtaxat ordinem; ut
deinceps primus esset, qui fuerat jam inde a primæ-
va mundi origine septimus, ac vice versa. Exod.
xii, i. *Dixit quoque Dominus ad Moysen & Aaron
in terra Ægypti: Mensis iste, vobis principium mensium;
primus*

primus erit in mensibus anni. Quod sane fuit dicere; mensi quidem illi suam fuisse formam eandem, quæ postea fuit: nam *mensis* erat, & jam inchoatus: sed sedem ejus esse mutandam: primum deinceps fore, qui primus non erat: eo quod anni caput in autumno erat toto Oriente, idque ab rerum exordio *παρορμωδον* ad omnes dimanarat. Quamobrem ita initium mensium Nisan fuit, ut alter tamen mensis a sua dignitate non excideret. Hinc est quod hodieque Judæi in suis Kalendariis mensem Tisri *תשרי* *ראש השנה* caput anni vocitant; qua appellatione ibi Nisan etiamnum caret; tametsi primus ille mensis, Tisri septimus, auctore Mose nihilominus nuncupetur. Et Æra Græcorum, quam Judæi ab obitu Alexandri M. amplexati sunt, & Æram contractuum appellavere, ab autumno habet pariter initium. Sane si juvat probabilibus uti argumentis, æquum & par fuit, Adamum paradiso ejectum, non veris amœnitatem experiri, sed asperitatem potius hiemis, aëris inclementiam, telluris inopiam. Et quæ in veris gratiam proferri solent ab Annalium scriptoribus, ut Petavius admonet, (cui de autumnali mundi exortu cum Scaligero convenit;) magis sua specie ac venustate delectant, quam disputationis ponderibus ac momenti inflectunt.

Hæc igitur mensium annique Judæici observatio nobis futura est quasi quædam sacræ Chronologiæ clavis: ex qua mundum primo conditum statuimus, anno ante Christum 4004. Hunc enim annorum numerum integrum, nec ampliorem, postulat series rerum ac temporum, quæ in sacris codicibus referuntur. Quo quidem anno cum æquinoctium vernum medium, ad meridianum Hierosolymitanum exactum, incidat in x xv. April. hora 2. matut. 14'. 51". verum autem, hora 1. matut. 38'. 40". novilunium vero medium x x i x. April. hora 10. matut. 17'. 20". feria sexta: non potest ille primus esse mundi mensis, cujus primus dies civilis incidat in feriam sextam: littera Dominicali B. Ad Novilunia porro media statuenda, Tabulis utimur P. Riccioli e Societate nostra, quæ visæ sunt ceteris accuratiores: fere semper etiam simul & Frisiacis: ad æquinoctia, Tabulis Parisinis: revocatis utrisque ad meridianum Hierosolymitanum: magis in ortum recedente Hierosolyma, quam Bononia, hora 1. minutis 56'. secundis 32". magis autem quam Parisiorum civitas, horis 2. 34'. 32".

Tametsi vero autumno ponimus mundum creatum; tamen ad liquidiorē Chronologiam pro integro annum hunc computamus; appellamusque mundi primum; Periodi Julianæ annum, 710.

tium a vespera, & in eadem terminantium dies suos. *A vespera*, inquit Dominus, *usque ad vesperam*, *celebrabitis sabbata vestra.* Levit. x x i i i, 32.

Fuit ille mundi, anni, mensis, & hebdomadæ, dies primus, x x i i i. Octobris, feria 1. quæ a Christianis Dominica dicitur; anno Juliano. Contigit autem æquinoctium medium, x x i v. Octobris, hora 5. post meridiem, min. 9'. 16". verum, hora 5. 41'. 8". quæ dies, si ad Gregorianum Kalendarium annus revocetur, fuerit vicesima secunda Septembris.

Secundo die *fecit Deus firmamentum*, *divisitque aquas quæ erant sub firmamento*, *ab his quæ erant super firmamentum.* Et factum est ita. Vocavitque Deus firmamentum, *cælum*. Addunt hic Græci codices, *καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλόν.* Et vidit Deus quia bonum. At neque in Hebræo ipso exemplari, neque in editione Vulgatâ istud additamentum apparet: neque apponi certe a Mose debuit. Nam cum id propositum haberet scriptor sacer, ut doceret, Deum Opt. Max. in constituenda rerum corporalium universitate spectasse unice hominis commodum & utilitatem, tunc tantum apposuit hanc formulam, cum quod eo die Deus condidisset, id esset reipsa homini utile futurum, quem esset postea conditurus. Sic primo die, luce creata, *vidit Deus lucem quod esset bona*, hoc est, utilis homini futura. Sic die tertio, segregatis aquis in locum unum, factaque terra habitabili, *vidit Deus quod esset bonum*: hoc est, homini locus ad habitandum paratus idoneus. Similiter eo ipso die cum jussu Dei herbas, & arbores omnis generis tellus effudit, *vidit Deus quod esset bonum*, hoc est, homini futurum usui. Quarto, luminaribus in cælo creatis, *vidit Deus quod esset bonum*, hoc est, maximo futurum homini commodo. Quinto die, piscibus volucrisque incredibili copia & varietate formatis, *vidit Deus quod esset bonum*: hoc est, utile homini ad escam & oblectamentum. Sexto die denique, ubi pecudes ac jumenta condidit, *vidit Deus quod esset bonum*, hoc est, homini perutile, ad multiplicem usum. At secundo die, quo fecit Deus firmamentum dumtaxat, quod divideret aquas ab aquis, dum hæ superficiem terræ adhuc obruerent tegerentque, qui potuit istud *bonum*, hoc est, utile homini dici vel esse? Idcirco hoc loco considerate admodum ab ea formula sacer scriptor abstinuit: quemadmodum & die ipso sexto, postquam hominem condidit, non adjecit istud solemne, *Et vidit Deus quod esset bonum*: neque enim homo potuit dici sibi ipsi utilis; sed cetera ei *bona*, hoc est, utilia futura merito dicebantur. Sed *cuncta quæ Deus fecerat, valde bona*, versu postremo dicuntur; hoc est, tum omnia propter hominem ad ipsius utilitatem facta mirifice, tum ipse etiam homo apte conditus ad his utendum.

Quarto mundi die, Luna cum Sole creata est, feria quarta: qualis illa quarto die apparet: ut nimirum esset septimo mundi die in prima quadratura. Et certe decuit, statim ubi creata est, esse conspicuam. Primo autem mundi die contigisse censenda est Neomenia tum Astronomica, tum civilis. Astronomicam appellamus, conjunctionem utriusque sideris, sive quæ vera & accuratissima dicitur, quando nempe fit reipsa interlunium, & Luna cum Sole congredditur: sive quæ *media* vocari solet, quæ ex Astronomico calculo sequitur, reipsaque contingeret, si semper iidem & æquabiles forent Solis ac Lunæ motus, uti calculus ille ponit. Civilem Neomeniam appellamus, mensis diem primum incipientem a vespera, cui proxima Neomenia media Astronomica est inter meridiem antecedentem & subsequentem: ut fusius docuimus in tractatu de supremo Christi Paschate, pag. 67. Fuit autem mundi initio Hierosolymis, Novilunium medium, ipso die x x i i i. Octobris, hora 2. 41'. 39". post meridiem: Romæ ante meridiem, ex Tabulis Frisiacis: quem primum diem mensis, & anni, & hebdomadæ idcirco ponimus.

MUNDI CREATIO.

Annus mundi, 1. Ante Christum, 4004. Littera Domin. B.

PRIMO die creavit Deus puncto temporis cælum, hoc est, immensam illam, sed tamen finitam vastitatem, in qua nunc aër, æther, & cæli sunt: terrenumque globum cum immensitate aquarum, in quarum imo sepultus obrutusque delitescerebat. Momentum illud excepit rerum creaturarum quies, tenebrosusque horarum duodecim nocturnarum silentium, dimidiati diei naturalis durationi respondens. Tum jussu præpotentis Dei, emicuit lux in Oriente super aquas; cujus progressionē lucis usque ad occasum, terminatus est primus dies; & deinceps secundæ diei a vespera initium dari cœpit. Sic primæ diei & consequentium partem priorem tenebræ, posteriorem lux occupavit: ut ad litteram vox illa Mosis accipiatur; *Factumque est vespere primum, & deinde mane*, hoc est, ex tenebris & luce, *dies unus*. Id quod Hebræorum consuetudo confirmat, inchoan-

MUN-
DI
CREA-
TIO.

mus. Volente Deo, ut fas est conjicere, primum mundi mensem esse paulo ceteris lunaribus longiorem; & primum mundi diem magna sui parte extra primam luminarium conjunctionem poni: ut luminarium cursum ex Dei solius arbitrio initium habuisse, ac dare principia mensibus, non ipsum æternum esse, vel necessarium, hoc etiam argumento Astronomi intelligerent.

Sexto die, qui tunc xxviii. Octobris, Deus creavit hominem: & requievit die septimo ab universo opere quod patrarat. Et benedixit diei septimo, & sanctificavit illum, Gen. 2, 2. hoc est, cultui suo dicavit, donec Christi resurgentis causa fieret primus dies pro septimo religiosus ac sacer. Eam vero sabbati observationem, quæ in piorum tantummodo mores abierat, postea Moyses lata lege sanxit.

Commentarium, quem scripsimus, De situ, lignis, & fluviis Paradisi terrestris, quoniam nihil ad rem Chronologicam attinet, alteri tempori referamus.

A MUNDI EXORTU AD DILUVIUM.

ADAM erat annorum	130	Gen. v, 5. & genuit
SETH.	105	Gen. v, 6. & genuit
ENOS	90	Gen. v, 9. & genuit
CAINAN.	70	Gen. v, 12. & genuit
MALALEEL.	65	Gen. v, 15. & genuit
IARED	162	Gen. v, 18. & genuit
HENOCH	65	Gen. v, 21. & genuit
MATHUSALEM	187	Gen. v, 25. & genuit
LAMECH	182	Gen. v, 28. & genuit
NOE	500	Gen. v, 31. & genuit Sem, &c.
Diluvium post annos	100	Gen. vii, 11.
Summa annorum,	1656	

Prædixit Deus, anno vitæ Noë 480. hominem diluvio abolendum post annos 120. seu anno vitæ Noë sexcentesimo, his verbis: Gen. vi, 3. *Eruntque dies illius centum viginti annorum*: tametsi scriptor facer sub finem capitis proxime superioris, quingentesimum Noë annum commemorat; ne videlicet feriem Patriarcharum, qui erant ante diluvium nati, interromperet. Qua parte narrationis expleta, causas diluvii relaturus, ante illum annum 500 Noë, ut diximus, prænuntiatur ei fuisse diluvium indicat, intra annos 120 futurum. Ex Græcorum putatione, quæ ponit annos a rerum primordio ad diluvium 2242. magnum absurdum sequitur: nempe Mathusalem annis quatuordecim diluvio superfuisse. Id quod Petro Apostolo adversatur, aienti in epistola I. cap. 111, 20. *octo tantum animas salvas factas esse per aquam*. Samaritanorum libri Hebraici, inquit Michaël Glycas, pag. 121. ponunt ab Adam usque ad diluvium annos 1307. multo etiam absurdus.

DILUVIUM,

Anno mundi 1656. Ante Christum 2349. Littera Domin. F E.

Anno igitur sexcentesimo vitæ Noë, eodemque mundi anno Juliano 1656. mense secundo, septimodecimo die mensis, rupti sunt fontes abyssi magnæ. Gen. vii, 11. Videtur Moses affirmare, cum anni initio, non quale fuit a primordiis rerum, nempe cum autumno concurrere sexcentesimo vitæ Noë annum: sed idem caput esse anni illius, atque primi mensis, qualem a suis Hebræis primum voluit appellari: atque adeo mense Nisan Noë natum esse. Itaque fractio sex mensium, qui hoc loco desunt ad annum mundi 1656 ab autumno inchoandum; in præcedentibus Patriarcharum generationibus deducendi sunt: annis aliquot, qui vulgo completi habentur, non omnino absolutis & integris.

DILU-
VIUM.

Jam mensium nomina civilium, nulla per illud tempus, ac fere usque ad Babylonicam captivitatem, fuere propria: sed primus, secundus, tertius, & ita reliqui sunt appellati. Cum ergo Moyses, ut Petavius observavit, dicit anno sexcentesimo vitæ Noë diluvium accidisse, tum mense primo, secundo, septimo, decimo, hæc & illa contigisse; vocabula ista loco priorum nominum accipienda sunt; perinde ac si quis diceret, Tiberii anno xv. Januario mense Christum esse baptizatum. Nam si Romani nullas alias mensibus suis appellationes tribuerent, quam ut Januarius primum, inde secundum, tertium, & ita reliquos nominarent; tum quispiam ita conciperet, anno Tiberii decimo quinto, mense primo Christum esse baptizatum; nemo primum mensem alium, quam civilis anni principem intelligeret. Mensium igitur ordo in diluvii narratione reperitur ab anni civilis exordio: nec illius tamen anni vetustioris, cuius autumno caput est; sed alterius, qui a vere incipit, jubente Moyse. Nam cum sit ille hujus libri ac totius Pentateuchi auctor, in hac ipsa narratione ad anni a se instituti formam menses accommodat: quod ni faceret, certe præmoneret aliter a se primum ibi mensem appellari, quam in reliquis voluminibus: aut certe cum docere suos velle videatur, nihil omnino edocuit. Atqui in rebus etiam civilibus mensis primi mentio cum quaterdecies occurrit in sacris litteris, semper ibi Nisan est. Nec alium credibile est a Mose primum hic quoque fuisse appellatum, quam quem haberi primum a suis ipse vellet. Par fuit religio scriptori libri secundi Machabæorum, qui cum Græcorum regum facta describeret, non Eram tantum eorumdem, sed & anni formam secutus est in scribendo; ea tamen cautione, ne primum, secundum, aliumve mensem eo ordine appellaret; quoniam intelligeret, non esse apud suos populares Judæos, quorum causa scriberet, primum illum mensem, qui primus diceretur a Græcis. Itaque consulto a numero mensium appellando abstinuit: cum e diverso scriptor libri primi, qui anni principium a Nisan repetit, primum, secundum, aliosque suo ordine constanter appellet.

Primi mensis igitur hoc anno Novilunium medium fuit 2. Aprilis, hora 2. 50. 24. matutino. Neomenia proinde civilis, eo ipso die, feria quarta, a vespere præcedente. Equinoctium medium, xxi. April. minutis 22. 45. post mediam noctem. Mensis secundi novilunium medium, 1. Maii, hora 3. 34. 27. post meridiem: Neomenia civilis, 2. Maii, feria sexta. Dies secundi mensis septima decima fuit xviii. Maii, feria prima: quo die ingressus est Noë in arcam cum filiis suis: cum per septem dies antecedentes animalia ad eum se sponte contulissent, Gen. vii, 7, 10. a die xi. Maii, feria pariter prima post sabbatum.

Facta est pluvia super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Gen. vii, 12. usque ad xxvi. Junii inclusive. Ne causis naturalibus ea aquarum eluvies tribueretur, ipso vere pluit, & tota æstate aquæ obtinuerunt super terram: ut apertius intelligeretur divinam hanc esse vindictam; non fortuitam, aut congruentem tempori tempestatem.

Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus. Gen. vii, 24. computatis nimirum 40 diebus proxime appellatis: siquidem si xl imbrium dies a cl. fecernas, longe post septimum mensem decreverunt igitur aquæ terram, a die xviii. Maii, usque ad diem xi. Octobris inclusive, quæ feria tertia fuit.

Et cœperunt aquæ minui post centum quinquaginta dies. Gen. vii, 3. Requievit autem propterea arca mense septimo, vigesimo septimo die mensis, super montes Armenia, Gen. vii, 4. hoc est, octavo die postquam dilabi aquæ cœperunt, xxi. Octobris, feria

DILUVIUM. ria quarta. Novilunium enim medium fuit Hierosolymis, xxv. Septemb. hora 7. 14'. 43". feria sexta, matutino. Itaque Neomenia civilis, seu primus dies mensis septimi, ille ipse dies fuit. Petavius cum Saliano merito pronunciat, absurdam esse rationem illorum, qui arcæ quietem priorem aquarum decremento faciunt; quoniam hoc prius accidisse & ratio ipsa & scriptura convincit. Atqui e c. l. diebus, quibus expletis aquæ imminui cœperunt, centesimus quadragesimus octavus is est, qui septimus decimus mensis septimi in Hebræis codicibus appellatur: vitiosa ergo horum lectio est, proclivi errore descriptentium; quibus characterum similitudine deceptis, litteræ duæ exciderint, cum legerent **בשבעה עשר יום** pro **בשבעה עשר יום**: siquidem requiescere ac solo hære arcæ non potuit, nisi postquam aquæ cœperunt imminui. Ex quo loco intelligent viri cordati, nec præjudicatis opinionibus occupati, quanta Vulgati codicis præ Hebræo, ut nunc est, integritas auctoritalque sit.

At vero aquæ ibant & decrescebant usque ad decimum mensem. Decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium. Gen. vii. 11, 5. Contigit Hierosolymis Novilunium medium decimi mensis, xxv. Decemb. hora 9. 26'. 53". post meridiem: atque adeo Neomenia civilis, ab ea vespera incipiens, fuit xxv. Decembris, feria i. v.

Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noë fenestram arcæ quam fecerat, dimisit corvum.... Emisit quoque columbam post eum; ut videret si jam cessassent aquæ super faciem terræ. Gen. vii. 11, 6, 8. Quadragesimus ille dies a primo, fuit i. Februarii, anno Juliano sequente, feria prima post sabbatum. Quo die emisit Noë ex arca corvum & columbam.

Annus mundi 1657. Ante Christum 2348. Littera Domin. D.

Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursus dimisit columbam ex arca. Similiter feria prima, viii. Februarii. At illa venit ad eum ad vesperam portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noë, quod cessassent aquæ super terram. Gen. vii. 11, 10, 11. Expectavit nihilominus septem alios dies; & emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum. Gen. vii. 11, 12. Id rursus feria prima post sabbatum factum est, xv. Februarii.

Igitur cum priore sua spe excidisse se Noë intelligeret; quæ sperabat utique post quadraginta dies aquas esse dilapsuras; Gen. vii. 11, 6. quoniam scilicet tantum temporis spatium, tum e cœlis decidendo, tum ex abyssis scaturiendo insumpissent, aut saltem post unam alteramve aut tertiam hebdomadam, Gen. vii. 11, 10, 12. meliore postmodum consilio usus, Dei iussum esse exspectandum censuit: cujus instinctu, anni novi principio vidit esse aquas imminutas.

Igitur sexcentesimo primo anno vitæ Noë, primo mense, prima die mensis, imminutæ sunt aquæ super terram: & aperiens Noë tectum arcæ, aspexit, viditque quod exsiccata esset superficies terræ; hoc est, nudata aquis, sed adhuc limosa, nec pedibus pervia. Gen. vii. 11, 13. Fuit æquinoctium medium, xii. April. hora 6. 11'. 36. matutino. Novilunium medium, xxv. April. 10. 23'. 6". post mediam noctem. Neomenia proinde civilis, seu prima dies mensis primi, dies illa ipsa, feria tertia.

Mense deinde secundo, septimo & vigesimo die mensis, arefacta est terra. Gen. vii. 11, 14. Perfecit tunc exaruit, idonea jam agriculturæ. Novilunium medium fuit xx. Maii, hor. i. 7'. 9". post meridiem. Neomenia ergo civilis, seu primus dies secundi mensis, xxv. Maii, feria quinta. Dies exinde vicesima septima, fuit xvi. Junii, feria tertia: qua die jubente Deo egressus est Noë de arca; in peramena anni tempestate, qualem esse decuit mundi reparati faciem. Cum autem ingressus in arcam fuerit, die

xvi. Maii, ex eaque sit egressus, xvi. Junii; **DILUVIUM.** mansit in arca omnino dies 394. hoc est, anno uno embolismo ordinario, (qualis fuit annus diluvii) cum diebus decem.

In hac vero descriptione diluvii, si quis diligenter animadvertat, intelliget quinque saltem a Mose sabbata fuisse subnotata; haud sane fortuito, ac sine causa: sed ut eum diem subindicaret, fuisse jam inde a primordio rerum apud viros pios religiosum & sacrum. Nam cum *septem dies* commemorat, a prima post sabbatum feria computat: Gen. vii. 4. ubi ingressum animantium, & Gen. vii. 11, 13. ubi ingressum Noë in arcam refert: tum Gen. vii. 11, 6, 10. & 12. ubi columbæ emissiones narrat. Perinde enim est dicere post *septem dies*, atque post hebdomadam. Nemo autem hebdomadam vel apud nos computet ab alia feria, quam a prima vel secunda; vel apud Judæos ab alio die, quam a prima sabbati. Docent ea porro sabbata quinque, (quod est in hoc genere præcipuum ac singulare) nec altero omnino anno, præter istum; nec alia anni tempestate, nec aliis mensibus, quam lunaribus, nec alia denique anni forma, quam Mosaica. sive Judaica, diluvium contigisse. Hæc certe sabbata si conditores Annalium, emendatoresque Temporum animadvertissent, vidissent haud dubie hanc esse Epocharum omnium vetustissimam, insigni in primis characterē notatam: ex quo consecrarium omnino sit, annum tempestatemque sive diluvii sive mundi conditi, cujusmodi posuimus, statui oportere.

DE DILUVII UNIVERSALITATE.

Diluvium adeo fuisse universale, ut omnes sub cælo terræ, montesque ipsi cellissimi, aquis mergerentur, nulla parte telluris excepta, ne ea quidem quæ nullos haberet incolas, Spiritus sanctus accurate docere nos voluit per Mosē; & ita quidem perspicue, vix ut quidquam fere in sacris litteris magis dilucidum sit. Voluit enim Deus delere quidquid extra aquas vivebat. Gen. vii. 19. *Operitque sunt OMNES MONTES EXCELSI SUB UNIVERSO CÆLO.* Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat. Consumptaque est *OMNIS CARO QUÆ MOVEBATUR* super terram, *VOLUCRUM*, animantium, bestiarum, *OMNIUM*que reptilium, quæ reptant super terram: universi homines, & *CUNCTA IN QUIBUS SPIRACULUM VITÆ EST IN TERRA*, mortua sunt. Et delevit *OMNEM* substantiam, quæ erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile, quam volucres cali. Atqui erant ubique quæ viverent extra aquas, feræ & volucres. Tota tellus igitur, cum aëre ipso, in quo aves volitant,mersa est aquis.

Ne vero quis sciscitaretur, unde aquæ, quæ tantæ essent inundationi pares; occurrit scriptor sacer, docetque, ruptos fuisse fontes abyssi magnæ, hoc est, terræ, quanta quanta est, & cataraclas calii apertas fuisse. Gen. vii. 11. *Rupti sunt omnes fontes ABYSSI MAGNÆ, & cataraclæ CÆLI apertæ sunt.* Abyssus magna, inquam, tellus ingens est; hoc est, terra habitabilis, quam late patet: *abyssus* dicta, quoniam in profundissimo mundi centro jacet. *Abyssum* autem Moses de industria dixit, ne sola intelligeretur Palæstina, quæ terra nomine sæpe designatur in sacris libris. Sic *abyssus* iterum terra vocatur, Gen. xl. ix, 25. *Omnipotens benedicet tibi benedictionibus cali de super, benedictionibus ABYSSI IACENTIS deorsum:* hoc est, de bonis quæ terra profert jacens sub cælo, in profundissimo mundi medietullio. Hæc rursus *Abyssus subjacens* ab eodem Mose vocatur, Deut. xxxiii, 13. Ergo telluris immensæ quotquot sunt fontes fluviorum, alique, hi disrupti sunt, ut aquas evomerent: ergo ut terram obtegerent universam,

DILU-
VIUM.

versam. Neque hoc satis: sed apertas fuisse cæli cataraclas docet; ut non ex nubibus, quæ nec ullæ tunc erant; nec, si essent, vel unius provinciæ forent inundationi pares; sed ex aquis, quæ super cælos sunt, immensa copia aquas decidisse intelligeremus. Nam & idcirco Moses præmonuerat, Gen. 1, 7. aquas fuisse initio divisas: *Divisitque Deus aquas quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant super firmamentum*: nempe ut quæ satis superque forent ad tantum diluvium, fuisse ibi aquarum receptaculum præsignificaret. Alioqui certe non erat necesse de aquis istis edoceri Israëlitas, ceterosque mortales: nec Deus homini cuiquam id magis revelasset, quam numerosne siderum par sit an impar.

Docet eadem & Petrus Apostolus, in epist. 2. cap. 111, 5, 6. *Cæli erant prius & terra.... PER QUÆ ille tunc MUNDUS aqua inundatus periit. Per cælos & terram quæ dixi, inquit; cælis æque ac terra ad diluvium aquam subministrantibus, mundus, hoc est, universus orbis habitabilis periit. Nam quid aliud mundus est? Eo autem verbo, per quæ, necesse est designari ea, quæ antea proxime dixit, præter aquam, quam ipsa suppeditasse dicuntur ad diluvium, cum dicit Apostolus: Per quæ ille tunc mundus aqua inundatus periit. Haud dubie Petrus respexit ad illud ante allatum ex Gen. VII, 11. ubi cælum & terra dicuntur aquas suffecisse orbi inundando. Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, quæ terra habitabilis universa est, & cataraclæ cæli apertæ sunt. Itaque cælum & terra, ea sunt, per quæ ille tunc mundus aqua inundatus periit. Ipsomet proinde Petro interprete, cataraclæ cæli, cæli ipsi sunt, hoc est, orbes ipsi cælestes, quibus impositæ sunt aquæ quæ super cælos sunt, ut passim eas vocat scriptura, vel super cælos cælorum: Psal. CXLVIII, 4. & Dan. XIII, 58. ubi post Angelos accælos, ante Solem, lunam, & stellas, aquæ istæ memorantur. Neque enim cæli plurali numero alii sunt in sacris libris quam orbes cælestes; tametsi cælum numero singulari persæpe pro ære ponitur. Nec aperiri etiam cælum uspiam in sacris litteris dicitur, pro eo quod est, solitum imbrem decidere; quamvis, cum siccitas est, clausum cælum dicant, Luc. IV, 25. & alibi. Denique quid aliud istud significat, quod aiebat ille Elisæo, IV. Reg. VII, 19. *Etiamsi Dominus FECERIT CATARACTAS IN CÆLO, numquid poterit fieri quod loqueris?* quid aliud, inquam, est fieri cataraclas in cælo, quam dirumpi & medium findi cælum? Id quod dici certe nisi de sidereo cælo non potest, cujus superiora tegunt aquæ, teste etiam Davide, Psal. CIII, 3.*

Jam nec sine causa Moses observat omnes montes excelsos, & sub universo cælo aquis obrutos fuisse: & ipsas cæli volucres, & cuncta in quibus est spiraculum vitæ in terra; nisi ut aquas tanta copia decidisse ex cæli orbibus, aut ex terra scaturisse disceremus, ut montes ipsos in quibus possent volucres pedem ponere, superarent.

Ex tanta aquarum eluvione factum est, ut & aer iste animantibus spirabilis ex illo tempore factus sit crassior, par vehendis nubibus; & aquæ omnes similiter factæ sint crassiores; creverintque insigniter amnes & maria, ex quibus vapores nubefque dimanant; quæ ante diluvium nullæ fuerunt, ut nec ulli imbres. Itaque nonnisi post diluvium Arcus cælestis fuit, quem dedit Deus in signum diluvii alterius similis numquam exstituri: significante iride, ex promissione Dei, non jam amplius ex aquis quæ super cælos sunt aliquid esse delapsurum in terras: neque altius quam ex nubibus, ex quibus, dum rorant, fit Iris, aquas deinceps esse casuras: & ex quibus decidere certe aquæ non possunt, quæ sint telluri cooperiendæ pares. Gen. IX, 13. *ARCUM meum PONAM in nubibus, quem proinde nondum ibi posuerat: & erit signum fœderis inter me & inter terram.*

Cumque obduxero nubibus cælum, quod nondum proinde sic obduxerat; *APPAREBIT, qui nondum proinde apparuerat, ARCUS meus in nubibus: & recordabor fœderis mei vobiscum, & cum omni anima vivente quæ carnem vegetat: & non erunt ultra aquæ diluvii ad delendum universam carnem.*

Quoniam ergo non oportuit post divinum promissum iterum diluvio terras obrui, tametsi nihilo meliores fore homines post diluvium Deus prævideret, quam antea fuissent; idcirco jam tum expediebat adimi hominibus, ubicumque forent, beatam illam, quæ fuit in mundo priore, aëris temperiem, ciborum salubritatem, ceteraque ad diuturnitatem vitæ conferentia. Eam ob rem oportuit universalissimum illud esse sub cælo diluvium, tametsi tunc perdendi homines nulli essent extra Palæstinam. Mutari oportuit naturam orbis habitabilis, ut esset omnium ubique hominum eadem conditio: idque factum est, cum ille qui tunc erat mundus terra inundatus periit. Tunc facta paulatim est hominum brevior ætas; nemine uno ex his qui post diluvium nati sunt ad dimidiam pertingente ætatem, quam plerique ante diluvium vixisse leguntur; sensimque mox decrefcenti spatio vitæ usque ad annos vix centum in robustissimis, admodum paucis exceptis; ad septuaginta autem vel octoginta in plerisque qui senes habentur.

Ante diluvium autem ad nongentos & eo amplius annos vita protraheretur: quæ mensura semper foret ætatis humanæ, ni peccata hominum obstitissent, diluviumque accessissent. Longævitate eam efficiebat, primum quidem, excellens aëris spirabilis temperatura, affinis ei quæ nubium regionem superat; expers illius certe crassitie, ac liber a mixtione terræ & aquæ, quibus iste quem spiramus inficitur. Deinde cibi simplicis bonitas, & potus aquæ saluberrimæ ob tenuitatem ac defæcationem ab omni sorde. Cibi tunc fuere legumina, arborumque fructus. Cibi tunc fuere legumina, arborumque fructus, Gen. I, 29. *Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen supra terram, & universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam.* At non talia tunc ista fuere, cujusmodi nunc sunt. Sola telluri indita virtus a Deo hos fructus proferebat, absque Solis efficientia, absque imbris: quod ne nesciremus, Moses considerate præmonuit, ante Solem & Lunam, quos die quarto Deus creavit, ipso die tertio fuisse hæc a tellure producta, Deo indente ei hanc virtutem. Gen. I, 11. *Et ait: Germinet terra herbam virentem & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum.... Et factum est ita.* Et protulit terra.... *Et factum est vespere & mane dies tertius.* At post diluvium non jam tellus sola per se, sed ob corruptam aquis priorem fecunditatem, novis ab imbre & nubibus decidente acceptis viribus, accedente Solis calore, exserunt vim suam semina, & fructus edunt, sed deteriores prioribus. Quæ causa est quamobrem post diluvium tantum consensius legitur hominibus carniæ esus, Gen. IX, 3. *ut legatur hominibus carniæ esus, Gen. IX, 3. ut legatur hominibus carniæ esus, Gen. IX, 3. ut legatur hominibus carniæ esus, Gen. IX, 3.* Omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia. Quasi diceret; hac tenus olera tradidi, nunc trado & animantia.

Pugnant hæc omnia certe cum hypothesi Coperniciana, Cartesiana, similibusque; quæ nec aquas super cælos positas, nec cataraclas cæli apertas, nec terram esse abyssum comparate ad cælum, possunt profiteri. Sed Deo grates immensasque laudes a Catholicis referri par est, qui impia omnia systemata jamdudum perspicue prædamnarit; docueritque per Moysen, se fabricatorem esse hujus universi, non solas (ut volunt) ac necessarias mechanicas leges ac regulas; sed solo se arbitrio, pro eo ut sapientia ejus postularet, quæ velit, condere; eademque pro ea ac justitia, debitaque mortalium sceleribus poena poscit, in aliam immutare formam, cum lubet.

A DILUVIO USQUE AD ABRAHAM.

SEM. SEM biennio post diluvium, genuit Arphaxad. Gen. xi, 10. Egressus est Noë de arca; ut vidimus, die xvi. Junii; anno 1657. Juliano: anno igitur 1659. ineunte Judaico, mense primo Nisan, vel secundo, Sem genuit Arphaxad. Gen. x, 6. & seq. Filii autem Cham: Chus, & Mesraim..... Porro Chus genuit Nemrod: ipse cepit esse potens in terra..... Fuit autem principium regni ejus Babylon.... in terra Sennaar.

NEM-ROD. & ASSUR. Eo ipso tempore non ferens Nemrodi regium dominatum, de terra Sennaar, sive Babylonia, egressus est Assur, filius sem, primogeniti Noë, qui Assyria nomen dedit. Gen. x, 11. & 33. De terra illa Sennaar, egressus est Assur, & edificavit Niniven & plateas civitatis, & Chale: Resen quoque, inter Niniven & Chale: hæc est civitas magna. Rex Sennaar seu Babylonia occurrit in Genesi, cap. xiv. Rex Assur nusquam ante tempora regum Juda. Nec dixit hoc loco sacer scriptor fuisse Niniven civitatem primariam regni ejus; sicuti de Nemrod rege Babylonis versu proxime superiore dixerat; Fuit autem principium regni ejus Babylon: præcavens nimirum, ne rex fuisse Assur crederetur. Itaque Democratiæ cujusdam formam habuisse primis temporibus Ninive haud temere possit existimari. Quoniam vero Moses refert, Niniven ab Assur fuisse ædificatam, omnes autem historiæ clamant a Nino primum fuisse conditam; qui conciliare hæc inter se student, malunt bis conditam fingere, quam uni Mosi, ceteris repudiatis, credere: verba deinde scriptoris sacri quasi per anticipationem prolata sic interpretantur, ut sententia sit, urbem ab Assur ædificatam, quæ postea ab altero conditore nomen acceperit. At nostro quidem judicio, qui Niniven a Nino, de quo sacra flet historia, nomen accepisse negaverit; haud ille minus venia dignus erit, quam qui a rege Franciam cognominatam esse pernegarit. Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale. Gen. xi, 12.

CAL-NAN. Cænan hoc loco Moses prætermisit, Lucas inseruit. Voluit ille, opinor, Arphaxadi & Cænanis incontinentiam latere Hebræis suis; quorum alter anno xviii. alter anno xvii. contra ceterorum Patriarcharum morem filium procreasset. Id autem sane scite occultatur, alterutrius suppressio nomine; nullo (ut vir doctissimus Genebrardus vidit,) historiæ & Chronologiæ detrimento. Dicit enim vere potuit, anno Arphaxadi xxxv. genitum esse Sale, Cænanem prætermisso. Nam & more loquendi sacris litteris non inusitato, genuisse nepotem avus vere dicitur. Potuit autem Lucas Cænanem appellare; quippe cum historicum ageret, neque commemoraret, quo quisque parentum anno liberos genuisset. Non est certe minus periculum, sive in Mose deesse, sive redundare in Luca dixeris nomen Cænanis; quorum alterutrum haud putem posse dici ab eo, qui diligenter perpenderit, quantum vel Numinis providentiæ detrahat ac derogat, vel Ecclesiæ judicio de Vulgata lectione, vel sacrarum litterarum integritati atque auctoritati, qui ejus generis mendum vel unum, quod vel historiæ vel Chronologiæ contrarium sit, irrepsisse fateatur in Vulgatam lectionem. Definuit enim Synodus Tridentina sub anathemate, suscipiendos Bibliorum integros libros cum omnibus suis partibus, prout in veteri Vulgata editione habentur. Quo anathemate haud dubie percelluntur ii, qui vel proprium viri nomen expungendum, vel numeros annorum corruptos putant; quippe cum utrumque ad historiam sacram Chronologiamve attineat; sitque hæc libri sacri pars utraque haud sane contemnenda.

CONFUSIO. SALE vixit triginta annis, & genuit Heber. Vixit

autem HEBER triginta quatuor annis, & genuit PHALEG. Gen. xi, 14, 16.

CONFUSIO linguarum, & terræ divisio facta est anno post diluvium centesimo primo, in ortu Phaleg, ut videtur; quoniam ei nomen ab illo eventu fuit: Gen. x, 25. Nomen uni Phaleg eo quod in diebus ejus divisa sit terra. Atqui in ortu dari nomen mos est: ultra annum certe natalem vix fuisse illo avo prorogatum videtur. Qui Sineses autem vetustiores putant, dedocendi sunt paucis obiter. Sinarum historiam valde esse suspectam, scriptores eruditi nuper prodidere; in qua videlicet mandare scriptis quidlibet Sinæ potuerint de suæ gentis vetustate, securi omnis a finitimis gentibus reprehensionis. Addunt deinde, ut ipsis eorumdem Sinensium Annalibus perhibetur, annis circiter trecentis post Confucium, ante Christum Dominum fere ducentis, jussu Xin regis Sinarum, traditos igni fuisse libros omnes historicos, aliosque; præter eos qui de medicina, de agricultura, ac de divinatione agerent: Perquisita diligenter exemplaria omnia; vexatos etiam dirissimis tormentis, qui ea occultarent. Verum eo rege extincto, subsidio senum, qui historiæ corpus omne memoriter juvenes didicissent, Annales fuisse restitutos. Quod sane commentum unum satis esse possit, ad omnem iis fidem abrogandam. Eclipses quidem, aliaque cælestia phænomena in regum historiis diligenter adnotant: verum ab Astronomorum hujus ævi facile principe D. CASSINI fuit observatum, illam planetarum conjunctionem, quam illi sub quinto regum suorum accidisse memorant, sub annum 2490 ante Christum, reipsa annis ipsis quingentis posterius contigisse, nempe anno 2021. ante Christum; post diluvium annis 336. Aliam similiter Astronomicam observationem ab iisdem relatum anno xx. septimi regum Yao, eodemque 2347. ante Christum, reapse contigisse post annos tantum 497. anno 1852. ante Christum. Qua ex utraque viri eruditi observatione perspicuum est, Æram Sinensium annis ipsis quingentis esse retardandam: putationesque illas eclipsium, quas Sinæ suis aspergunt annalibus, similes posse videri ei, quam Sotion quidam prædicare dicitur apud Diogenem Laërtium; ubi refert Vulcanum inter & Alexandrum Magnum annos intercessisse 48863. quo temporis intervallo fuerint 373. Solis defectus, Lunæ 832. Nisi forte a fabulis & levi credulitate vetustatis longius absint Sineses, quam vel Ægyptii, Tyriique abfuerunt; atque ut de ceteris fileamus, veteres ipsi Galli, qui reges in hoc tractu fuisse, Priamum, Antenorem, Francum, Merodacum, & Pharamundum fabulantur. Quanto magis ingenui, magisque veri amantes Japonii sunt, quamquam ii Sinensibus finitimi; qui cum in eas insulas fidei lucem inferret S. Franciscus Xavierius, easdem fatebantur ante annos mille & quingentos nondum fuisse habitatas?

PHALEG vixit triginta annis, & genuit Reu. PHALEG. Vixit autem REV triginta duobus annis, & genuit Sarug. Vixit vero SARUG triginta annis, & genuit Nachor. Vixit autem NACHOR viginti novem annis, & genuit Thare. Vixitque THARE septuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran. Gen. xi, 18. & seq.

ABRAHAM.

E tribus Thare liberis Abram, Nachor, & Aran, ABRAHAM primogenitus fuit, pater Lot; Gen. xi, 27. nam & focer idem Nachoris, ac proinde patris instar ei fuit; Gen. xi, 29. & ubi a se invicem separari eos oportuit, juniori licet Loth optionem obtulit Abrahamus, quoniam esset is fratris sui natu majoris filius, & eo nomine in castirpe potior. Gen. xiii, 8, 9. Ita plerumque secundo genitos in veterere

A promissionibus, quæ sunt factæ Abramo, anno ætatis ejus LXXV. Gen. XI I, 14. anno ante Christum 1921. usque ad Exodum, est illud intervallum annorum CCCCXXX. teste Mose, Exod. XI I, 40. & Paulo ad Galatas, cap. III, 17. Tunc, inquit Paulus, *Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini ejus...* Hoc autem dico testamentum confirmatum a Deo, quæ post quadringentos & triginta annos facta est lex. Hoc

Quadringentos annos istos numerandos esse a promissionibus Abraham factis, anno ejus ætatis LXXV. docet aperte liber Judith, cap. v, 6. & sequentibus, in hac Achioris narratione de Israëlitis: *Populus iste ex progenie Chaldæorum est: HIC primum in Mesopotamia HABITAVIT, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui & præcepit EIS ut EXIRENT INDE, & HABITARENT IN CHARAN.* Cumque operiisset omnem terram, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus. Cumque gravaret eos rex Ægypti &c. Nam quadringentos annos esse elapsos, sive numerari oportere ab ea fame, quæ statim secuta est egressum e terra Chaldæorum, & habitationem in Charan, quæque coëgit ex Charan egredi qui ibi habitabant, satis manifeste prodit hæc narratio. Respicitur igitur illum Abrami descensum in Ægyptum, qui describitur Gen. xii, 4, 10. *Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus, & ivit cum eo Lot: septuaginta quinque annorum erat Abram, cum egrediretur de HARAN. . . . Facta est autem FAMES in terra: DESCENDITque Abram IN ÆGYPTUM, ut peregrinaretur ibi: prævaluerat enim FAMES in terra.* Jam tum ab illa vocatione prima Abrami populum Israëliticum Achior ab Israëlitis edoctus cœpisse censet. Nam qui sunt qui multiplicati sunt in Ægypto per annos quadringentos? Qui exierunt de terra Chaldæorum: qui *habitarunt in Charan, sive in Mesopotamia* Syriæ primum: hi sunt, inquam, qui *descenderunt in Ægyptum* prævalente fame: hi sunt, qui *per quadringentos annos multiplicati sunt in Ægypto.* Atqui solus Abram reipsa exivit e terra Chaldæorum; solus, inquam, e populo Israëlítico habitavit in Charan, sive in Mesopotamia Syriæ; cum nec ipse nisi post annos exinde viginti quinque natus sit Isaac. Sed populum videlicet Israëliticum ab ipso recenset populi capite Abramo sacra scriptura: & quidquid corpori dicitur obtigisse, ad illud tempus omne pertinet, ex quo caput corporis illius designatum a Deo est. Ut fere cum dicimus, Christianæ religionis sæculum istud octavum decimum esse, ipsos Christi annos xxxiii. quos ante religionem fundatam vixit, mos est adnumerari. Itaque multiplicati cum dicuntur Israëlita per annos quadringentos, sententia est, multiplicatos eos esse usque ad annum quadringentesimum, ex quo Abraham populi caput est constitutus.

ISAAC

ISAAC. ISAAC nascitur post annos xxv. a profectioe Abrahamæ, cum esset Abraham centum annorum. Gen. xxi, 5. anno mundi 2108. ante Christum 1897.

JACOB. ESAU & JACOB. Sexagenarius erat Isaac, quando nati sunt ei parvuli. Gen. xxv, 26. anno mundi 2168. ante Christum 1837.

JACOB descendit in Ægyptum, cum filiis ac nepotibus, annos natus cxxx. Gen. xlv, 1, 3. & xlvii, 9. anno mundi 2298. ante Exodum annis ccxv. ante Christum 1707.

JACOB moriturus, annos natus cxlvi, ante Christum 1690. Christi prædicit adventum. Gen. xlix, 10. *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est; & ipse erit expectatio gentium.* Quod vaticinium tunc expletum esse ante annos aliquot docuimus, cum post Archelai obitum, qui Herodis F. fuit, ablatum est penitus sceptrum de Juda; ac deinceps Præsides tantum, facta Judæa Augusti provincia, inferioresque magistratus a Cæsare habuit. Nulli posthac illa Judæa tribus ac ditio, semel in jus Augusti devoluta, proprio Regi, vel Duci, vel Judici paruit, ut prius; Rex esse, Dux, Judexque desit, qui eam tribum regeret: quemadmodum multo antea sub Ezechiae rege Juda, desierat esse qui regeret Israël, seu tribus reliquas. Prærogativa fuit tribus Judæ præ ceteris, quod semper habuit reges, vel judices, vel duces, usque ad Herodis tempora, non alterius gentis hominem, qui non esset frater suus: ut est in lege scriptum, Deut. xvi, 14, 15. Reliquæ autem tribus aut nullos, aut inferioris tantum ordinis magistratus pluribus sæculis habuerunt, a quibus esset provocatio ad reges Assyriæ, Babylonæ, Syriæve. Quare vaticinii tempus adesse in foribus tum Judæi quidem suspicabantur, cum Herodes in regnum irrepisset, quem non esse intelligerent de numero fratrum suorum. Sed regem præcise, ducemve, aut judicem, cum summo imperio genti impositum, etiam institutum, prophetia dixerat non prius defuturum, quam veniret is qui mittendus erat. Intellexere autem eo ævo advenisse tempus illud, redacta in provinciam Augusto uni obnoxiam Judæa, Samaritani ipsi. Hinc illa istius e Samaria mulieris ad Christum Servatorem præclara vox, *Scio quia Messias venit.* Joan. iv, 25. Et illa altera Galilæorum, Joan. vi, 14. *Qui venturus est in mundum.*

VATICINII JACOBI

nova interpretatio.

De hoc præclaro & eximio Jacobi sanctissimi Patriarchæ vaticinio, sic nos quidem jamdudum, priorum præjudicia secuti, statumus. Nunc juvat novam in medium afferre conjectationem, quæ nobis nunc certe verior esse multo videtur, & verba vaticinii singula magis proprio sensu accipere. Sententiam enim hanc habet, ni fallimur: Erunt ex Juda reges, principes, duces: (nam de stirpe ejus Principes generati sunt, 1. Paralip. v, 2.) nec defuturi sunt ex ea regum stirpe primogeniti, masculi ex masculis ejusdem familiæ nati, qui sint propterea hereditario jure, etsi non semper facti, ut Jureconsulti loquuntur, reges ac duces populi; donec veniat appareatque is qui mittendus est, ut sit Dux & Salvator populi sui, & idem futurus expectatio sive spes omnium gentium.

Manifestum est autem quod ex Juda ortus sit Dominus noster, ut Paulus ait, Hebr. vii, 14. Manifestum utique ex Tabulis in Templo adservatis, sive, ut Matthæus appellat, ex libris generationum; quibus constabat eum esse ex regia Davidis familia, & ejusdem familiæ primogenitum, ac propterea regni heredem, promissumque Messiam. Nam initium regum ac principum sive ducum e tribu Juda, qui desituri tunc essent, cum is veniret, a Davide est.

Propterea Matthæus genealogiam Christi deduxit a JACOB. Juda & Davide usque ad Josephum, qui postremus fuit filiorum David, ac proinde regum ac ducum, qui essent ex tribu Juda oriundi. Eo id, inquam, consilio fecit, & sic facere eum oportuit, ut ostenderet, usque ad Josephum, Christi patrem, ut putabatur, non defuisse primogenitos, masculos ex masculis ejusdem familiæ natos, Davidici regni heredes: Josephum fuisse postremum heredem regni Davidici jure natalium ac primogenitorum: Josepho mortuo tunc esse heredes hujusmodi defuisse: actunc demum illo ipso tempore apparuisse, hoc est, se manifestasse eum, qui mittendus erat: ab Josepho denique, qui prohibitus esset ex Virgine liberos procreare, transmissum esse jure sponsaliorum cum ipsa jus hereditatis paternæ ad Christum, conjugis ipsius filium, qui etiam ipse esset ex stirpe David, quamquam per matrem tantum; sed ex Spiritu sancto, non ex alterius familiæ viro, ut erant ea ipsa ætate plurimi. Nam & Lucas idcirco usque ad Deiparæ patrem Heli perduxit Christi genealogiam, ut doceret, Christum per matrem esse ex familia David: quoniam constare noverat apud omnes, jus regni hereditarium nullo annorum spatio posse usucapi aut præscribi ab alienis. Eam ob rem summa cura ac diligentia Matthæus Evangelista primogenitos, sive qui primogenitis ex jure successissent, verosque regni Davidici heredes recensuit: & Lucas etiam ortos ex posterius genitis a Davide & Zorobabele masculis, usque ad postremum stirpis etiam illius masculum, Deiparæ patrem Heli: ut Judæi gentilesque intelligerent, Jacobæi tunc vaticinii implendi tempus advenisse; nullum tunc superesse masculum ex masculis genitum, qui heres esset regni Davidici, cum Josephus obiisset, ideoque ad JESUM Mariæ filium jus ad hereditatem illam necessario esse devolutum: ipsum esse denique, qui mittendus erat.

Compertum fuit Judæis ætate Christi, Josephum solum Davidicæ familiæ masculum, & JESUM ipsius filium, ut putabatur. Quam ob rem JESUM eo nomine compellabant etiam gentiles a Judæis edocti: *Miserere nostri, fili David*, Matth. ix, 27. *Miserere mei Domine, fili David*, Matth. xv, 22. hoc est, qui jure natalium tuorum solus es Davidici regni heres. Et Matth. xii, 23. *Stupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic est filius David?* hoc est, heres regni legitimus: qui non potest esse profecto, nisi primogenitus primogeniti filius, ut erat JESUS æstimatione hominum. Unde & Matth. xxi, 9. turbæ Judæorum aiebant, *Hosanna filio David*: hoc est, fortitudo nunc & imperium detur a Deo heredi regni Davidici.

Ut JESUM autem Judæi ac gentiles, sic Josephum Angelus compellat hoc titulo: *Fili David*, Matth. i, 20. Qui titulus proinde debet utrobique eodem modo exponi; hoc est, cum articulo, quem Galli sic exprimunt: *Joseph, le fils de David*: ut solus intelligatur tunc fuisse filius & heres Davidis; ac proinde primogenitus ex primogenitis, vel ex iis qui primogenitis ex jure successissent.

Alterutrius generis primogenitus etiam fuit in tota tribu Juda pater Davidis Isai, sive Jesse, vir inclytus eo solum nomine; quoniam ob jus primogenitorum esset, ut Naasson, 1. Paralip. 2, 10. *princeps filiorum Juda*. Unde sæpe & ipse per se nominatur, & David ex illo cognominatur: ut 1. Paralip. xii, 18. *Tui sumus, o David, & tecum fili Isai*: hoc est, primogeniti primogenite fili. Psal. lxxxi, 20. *Defecerunt laudes David filii Jesse*. Eccl. xlv, 31. *Testamentum David regi filio Jesse de tribu Juda*. Isai. xi, 1. *Egredietur virga de radice Jesse*, Act. xii, 22. *Inveni David filium Jesse*: &c. David autem primogenita habuit ob regiam dignitatem ac potestatem, qua in ceteros fratres, totumque etiam Israël, dominari jussus a Deo est: juxta illud Psal. lxxxviii,

JACOB. 28. *Et ego PRIMOGENITUM ponam illum, excelsum præ regibus terra.*

Qui ex Davide igitur traxere ortum primogeniti a Salomone, hi sunt *duces de femore Juda*, qui numquam usque ad Joseph defuerunt. Nam primogeniti familiae, praesertim regiae, duces sunt ceterorum: his fratrum ducatus debetur. Igitur primogenitis usque ad postremum e Davidica familia masculum, adimi *sceptrum*, sive jus successionis ad regnum, nulla, ut diximus, usucapione aut praescriptione potuit. Quamobrem tametsi per vim adeptus ille ducatus fuit familiae Davidicae post Zorobabelem, qui etiam post reditum e Babylone & dux & princeps appellatur in libris sacris; datusque est ille ducatus a rege Persidis & Babyloniae Nehemiae sacerdoti; post quem eundem arripere principatum summi Pontifices, & sic tenuere usque ad Herodem ab Augusto positum; tamen cum in *libro generationum*, ut Matthaeus appellat, ac fortassis etiam circumcissionum, quis cujus esset filius adnotaretur; (ut apud nos in Ecclesiis Parochialibus codices sunt sive indices eorum, qui sacro baptismo abluuntur: *Papier ou Registre Baptiser*;) Ex eo libro generationum, qui erat in potestate sacerdotum, per quem *manifestum* erat, ut Paulus ait, Christum esse ex tribu Juda, & ex familia David; Matthaeus hausit indicem quem habemus, ut Josephum esse ostenderet legitimum ex jure regni heredem. *Librum generationum*, appellat, quem *scripturam genealogiae*, & *censum* vocat Esdras, ubi de tabulariis agit peragi solitis ante tempus Babylonicæ captivitatis, 1. Esdr. 2, 62. & 2. Esdr. vii, 64. Nec minore autem cura postea fuisse confecta similia, tum iidem loci, tum Matthæi & Lucæ testimonia plane suadent.

Ergo fuere regni Davidici heredes masculi ex masculis geniti usque ad *Joseph filium David*: quo prohibito ob sponsalia facta cum Virgine liberos procreare, transmissum est jus hereditatis ad Christum, qui fuit etiam ex femine David per matrem, sed non ex alterius familiae viro. Unde dictum est matri de eo ab Angelo: *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in aeternum, & regni ejus non erit finis*, Luc. 1, 22. Ut impleretur quod dictum fuerat de Davide: *Semen ejus in aeternum manebit: & thronus ejus sicut Sol in conspectu meo*: Psal. LXXXVIII, 37, 38. Et illud Nathanis de ipso, 2. Reg. vii, 16. *Et thronus tuus erit firmus jugiter*. Nam primogeniti ex primogenitis, aut qui his in eadem familia primogenita ex jure succederent, masculi ex masculis, usque ad Joseph non defuerunt ex stirpe David. Christus autem, qui est & ipse de femine David, & Davidici (ut diximus) regni heres, *ipse est heri, & hodie, & in secula*, Hebr. XIII, 8.

Qui de Christi Servatoris agnatis aliter quidpiam prodiderunt; hoc est, qui Josepho Mariae Deiparae conjugii fratrem attribuunt eodem Jacobo patre natum; ex inani conjectatione, aut ex falsis rumoribus id habuisse eos oportet; cum & Scripturae eis super ea re testimonium desit, & *filii David* appellatio Josepho ipsimet ab Angelo attributa, solum ipsum Davidis filium, hoc est, solum ex ea familia masculum & heredem tunc fuisse significet. Proferant nunc Judæi, si possunt, ubi viri sint principes ex tribu Juda & ex familia Davidica; ex qua oriundum esse Messiam Jacob praedixit & promissum Davidi est. Omnino non possunt. Frustra nunc igitur Messiam expectant, qui se ex tribu Juda esse, & Davidici regni jure successionis heredem, probare non possit.

MOSES. MOSES Amrami F. Caathi nepos, Levi pronepos, Jacobi abnepos, educit populum de Aegypto, cum esset annorum LXXX. Sed priusquam de Mose dicamus, epilogismum annorum mundi a diluvio usque ad Exodum ut ante oculos subiciamus, res ipsa poscit.

Anni mundi & Patriarcharum, a diluvio.

Diluvium anno mundi Juliano	1656	
Biennio post diluvium, Sem genuit Arphaxad.	2	Gen. xi, 10.
Arphaxad genuit Sale, post annos	35	Gen. xi, 12.
Sale genuit Heber, post annos	30	Gen. xi, 14.
Heber genuit Phaleg, post annos	34	Gen. xi, 16.
Phaleg genuit Reu, post annos	30	Gen. xi, 18.
Reu genuit Sarug, post annos	32	Gen. xi, 20.
Sarug genuit Nachor, post annos	30	Gen. xi, 22.
Nachor genuit Thare, post annos	29	Gen. xi, 24.
Thare genuit Abram, post annos	130	Gen. xi, 26, 32.
Abraham venit in Chanaan, natus annos	75	Gen. xii, 4. & Act. vii, 4.
Inde usque ad Exodum, teste Paulo cum Mose, anni	430	Galat. iii, 3. Exod. xii, 40.
Summa annorum mundi, ab Adam ad Exodum	2513	
Contigit Exodus anno Juliano	2514.	ante Christum 1491

GENVS MOSIS.

JACOB Patriarcha descendit in Aegyptum, cum Levi & Caath, anno mundi 2298. ante Exodum annis 215. ante Christum 1707. Gen. XLVI, 3, 11. quo tempore erat Caath, avus Moysi; annorum 15. ut videtur.

LEVI: vixit annos 137. Exod. vi, 16.

Caath, filius Levi. Vixit annos 133. Exod. vi, 18. Anno ætatis circiter 75. genuit Amram, patrem Moysi, sexagesimo post descensum in Aegyptum cum avo suo Jacob.

Amram, filius Caathi. Vixit annos 137. Exod. vi, 20. Anno ætatis circiter 75. genuit Mosem.

MOSES, filius Amram. Erat annorum 80. quando locutus est ad Pharaonem. Exod. vii, 7. Summa a descensu Jacob in Aegyptum, usque ad Exodum, annorum est 215.

A nobis qui dissident, qui nimirum a descensu Jacobi in Aegyptum usque ad Exodum, non 215. annos, sed quadringentos numerant; coguntur ii dicere, quamvis Moses scribat, Exod. vi, 18. & Num. iii, 19. & scriptor libri 1. Paralip. cap. vi, bis: rursusque cap. xxiii, 12. *Filii Caath, Amram & Isaac, &c. iterumque Moyses, Num. xxvi, 58. At vero Caath GENUIT AMRAM, qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi hac genuit Amram viro suo filios, Aaron & Moysen*: coguntur ii, inquam, nihilominus asseverare, Amram fuisse Caathi non filium, sed pronepotem: quasi Mosem expuierit mentionem facere avi & proavi sui; expunxeritque propterea eorum nomina e serie majorum suorum. Quæ interpretandi ratio, ut levissime dicam, plena ingentis audaciæ ac temeritatis est. Apparet enim perspicue Mosem his tribus locis maxime adhibuisse diligentiam in recensendis majoribus suis, ut se Levitam probaret posteris.

Tempus commorationis in Aegypto usque ad Exodum.

Obiit Joseph anno ætatis 110. Gen. L, 25. ac proinde anno mundi 2367. Levi fratris anno 115. natus anno mundi 2258. Jacobi patris anno 91.

Levi frater Josephi, obiit anno ætatis 137. mundi 2389. post Josephi obitum 22.

Josepho & fratribus mortuis, filii Israël, qui plurimum jam creverant, creverunt adhuc magis sub novo rege qui ignorabat Joseph. Exod. i, 6, 7, 8. Annos huic incremento damus, post obitum Levi, - - - - - 30.

Opprimuntur Israëlitz, ædificaveruntque urbes taber-

MOSES. tabernaculorum Pharaoni, Phithom & Rameffes, per annos - - - - 12.

Obstetrices regem fallunt, annis - - - - 2.

Moses postea nascitur, & populum liberat, anno ætatis 80. mundi 2514.

Summa annorum a Josephi obitu usque ad Exodum, 146.

DYNASTIÆ REGUM ÆGYPTI.

REGES
ÆGYP-
TI.

QUÆ Pharaonis occurrit in Genesi & Exodo mentio, hoc loco admonet, ut de Ægypti regibus pauca dicamus: unde palam fiat, quibus nitantur testibus ii, qui vetustiore mundi ætatem conantur adferere, ex indiculis Regum Ægyptiorum qui circumferuntur. Hi enimvero parentem historiæ Herodotum deferunt, ut Ctesiam, similesque fabularum concinnatores audiant; qui amplificato regum numero fundum uberiorem subministrant novis cudendis fabulis, & hypothesibus suis annorum quinquies sexiesve mille & amplius ante Christum, si Deo placet, stabiliendis. Plures enim illi numerosioresque multo, quam Herodotus, fingunt successiones regum: ex quo maiorem præ se ferunt in scribendo diligentiam & accurationem. At reipsa nihil nisi somnia mera proferunt, nominaque ficta in otio. Linguam certe fuisse Ægypti peculiarem, tum ex scriptura Hebræa didicimus, tum ex Vulgato interprete, ut alia nunc argumenta fileamus. Nam Gen. xli, 45. mutatum dicitur a Pharaone, Josephi Patriarchæ nomen in illud, *Saphnath Phahaneach*; que nomina esse Ægyptiaca Latinus interpres admonuit: *Vertitque nomen ejus*, inquit, & vocavit eum lingua Ægyptiaca, *Salvatorem mundi*. Hebræica certe voces eæ non sunt. Græci quidem interpretes alia vocabula ignota supponunt, *Psontomphanech*; interpretanturque *κρυπτῶν εὐρέτω*, absconditorum inventorem. Sed neque quo consilio id factum sit, dicere nunc refert; & meram esse interpolationem, Latina Hebræaque clamant exemplaria. Eruditior interim Vulgatus interpres, qui eum *Salvatorem mundi* scripsit, scite admonuit, asfinem esse cognatamque hac parte Hebræicæ linguæ Ægyptiacam: quod, ut Hebræi, sic numquam Ægyptii nomen illud quod est in gignendi casu priore loco ponunt, sed posteriore tantum. Neque enim Hebræi dicerent, *Absconditi*, vel *Absconditorum repertorem*; sed, *Repertorem absconditorum*: quemadmodum illi nec *Dierum Verba* dicunt, sed *Verba dierum*. Non est igitur Hebræica originis illa vox *צפנ*: nec ibi occultum significat; tamen *צפ* abscondere est, occultare, reservare: nec proinde posterior vox aut Hebræa est, aut significare potest repertorem; quantumvis quis aliter, sed sine idoneo teste, assereret.

At in his regum Ægyptiorum dynastiis nulla prorsus Ægyptiaca nomina reperias: omnia sunt ex Hebræis petita fontibus: nullum ex gemino, ut olim suspicabamur, idiomate. Quamquam non est istud artificii genus alibi ignotum illis ipsis, aut similibus nominum vel ænigmatum architectis. Quo in genere insigne illud est, quod a nemine adhuc intellectum arbitramur in Oraculis (ut aiunt) Sibyllinis, libro i. pag. 170. ubi Deus inducitur Patriarcham Noë admonere primum, de fabricanda ad diluvii vim evitandam arca; tum quis ipse sit, his verbis indicare:

Εἰμι δ' ἐγὼ ὁ ἐὼν, (σὺ δ' ἐν φρεσὶ σῆσι νόησον.)
Οὐρεθὸν ἐνδεδυμαι, περιβέβλημαι δὲ θάλασσαν.
Γαῖα δὲ μοι στήλημα ποδῶν περὶ σῶμα κέχυται.
Ἀἷς δ' ἡδ' ἄσπερον με χορὸς περιδέδωκε πάντη.
Ἐννεα γράμματ' ἔχω. τετρασύλλαβός εἰμι. νόει με.
Αἱ τρεῖς αἱ πρῶται, δύο γράμματ' ἔχουσιν ἐκάστη.
Ἡ λοιπὴ δὲ τὰ λοιπὰ, ἧ εἰσὶν ἄφωνα τὰ πέντε.
Τὴ πάντος δ' ἀριθμῶ ἑκατοντάδες εἰς δις ὀκτώ,
Καὶ τρεῖς δεκάδες, σὺν γ' ἑπτά. Γινῆς δὲ τίς εἰμι,
Οὐκ ἀμύητος ἐστὶ θεὸς παρ' ἐμοί γε σοφίης.

Hoc est, Opsopæo interprete:

Porro ego sum qui sum, memori quod mente teneto.

Cælum vestitum prabet mihi; pontus amictum:

Aër, astrorumque chorus me circuit omnem.

Terra mihi fulcitque pedes, & corpus amicit.

Sunt elementa novem mihi: sum tetrasyllabus autem.

Percipe me. Primæ tres syllabæ efficiuntur

Ex binis omnes elementis: cetera restant

In reliqua: quorum sunt non vocalia quinque.

Totius numeri bis sunt hecatontades octo;

Et ter tres decades cum septem. Si scieris me,

Non te, qua potior, sapientia diu latebit.

Dei nomen quatuor syllabarum, novem litterarum, quinque consonantium; sic ut tres priores syllabæ binis constent singulæ litteris, quarta ac postrema ternis: litteræque conjunctim omnes Græco more ad numeri significationem revocatæ, efficiant numerum MDCLXXXVII. qui numerus est anni præsentis, quo ista edimus; æquod tandem nomen istud est? Fingamus animo fuisse hujus ænigmatis architectum hominem atheum, cui primum pro Deo esset sive natura cum sapientia, quam ei comitem adjungeret; hoc est, leges mechanicæ, ex quibus necessario Universitas hæc, ut aiunt, existit cujusmodi est: sive Bonum aut Ens universale; non quod mente abstractum Logici vocant, sed quod est in rebus ipsis; id quo formaliter quidquid est, est: Ens entium, *l'Être en general*, *l'Être tout court*, *l'Être de tout ce qui est*; τὸ ὄν, τὸ ἀγαθόν, τὸ εἶναι in rebus singulis: pro Trinitate deinde, sive Unum, Verum, Bonum; modus, species, ordo: entitas, forma & dispositio τῆ πάντος; sive substantia, virtus, actio: sive naturæ potentia, sapientia, efficientia, unde, velut ex universali in individua, manat in entia singularia, essentia pulcritudo, utilitas; quæ trinitas secundaria sit, ex illa priore fluens, ejusdemque imago quædam. Huic sane homini ita licuit inducere Deum loquentem; hoc est, Ens universale; ut affirmaret sibi cælum & mare esse pro amictu atque vestitu; corpus item suum terræ circumtegi; astra circum ipsum volvi, similesque addere blasphemias. Quoniam videlicet Ens universale in individuis, ut Metaphysici loqui solent, suis differentiis convestitur. Vestimentum Entis universalis, cælum, terra, mare, & quodlibet Ens singulare est. Vestitum enim Ens, Naturæ ipsa, non apparet nisi in singularibus. Hæc ab Ente universali, modum, speciem, ordinemque; essentiam pulcritudinem, utilitatemque participant, Is ergo Deus atheorum sic ænigmatice loquens inducitur per prosopopœiam. Ego mundum perdam diluvio: ego ipse refarciam vestimentum meum. Nam antiquissimum Verbum Entis mundo ut veste induitur, ἐνδύεται δ' ὁ μὲν πρεσβύτατος τῶν ὄντων λόγος ὡς ἐσθῆτα τὸν κόσμον, inquit Philo Judæus, pag. 364. Inde nomen illi M A Δ A P A Ψ Ω N: voce composita ex Hebræo מַדְּרָגָה vel מַדְּרָגָה vestimentum, cum הַ paragogico, (ut in Haceldama, Act. i, 19.) & ex Græco ἐσθῆτων futuro participii ἐσθῆτω, sarcio, contexo, concinno: ut sit M A Δ A P A Ψ Ω N, is qui mundum est instar vestimenti reconcinnaturus, ex ejusdem sapientiæ legibus, quæ mundum primo condidit; quamque inesse Naturæ versus postremus admonet. Num ea mens fuerit Sphingis istius, paucis certe cognita, judicent periti. Certe talis vox ea est, qualem proposuit in ænigmati; sive numerum atque ordinem spectes litterarum, ex quibus illa conflatur; sive numerum annorum qui desiderabatur; sive totam denique propositi ænigmatis seriem. Est enim vis ac potestas harum litterarum, cum pro numeris accipiuntur; ut littera M 40 significet: A ter repetita, tres unitates: Δ numerum quaternarium: P 100. Ψ 700. Ω 800. N denique, 50. Summa igitur totius numeri est, 1697. Nec vero ulla possit Algebra aliam vocem extundere, quæ sit huic loco opportuna, habeatque has dotes. Credas profectio

REGES
ÆGYP-
TI.

hujus

REGES
ÆGYP.
II.

hujus ænigmatis auctorem in ea fuisse impia hæresi, quam nescio quis T. Burnetus nuper in Anglia revocavit: ad causas scilicet mere naturales diluvium referendum esse; ut illo tempore non minus necessario acciderit, quam Solis ac Lunæ deliquia statis tempestatibus.

TACELOTIS fit ex תַּקֵּל *appendit, ponderavit.* Dan. v, 27. Deinde ejusdem formæ est Φαεγωβνς apud Josephum, lib. i. Antiq. cap. ix. cujus est TaceLOTIS. Id nomen ibi est regis Ægyptii, quem Abraham temporibus Pharaonem scriptura appellat, Gen. xii. Verum quoniam Pharaon crocodilum significat, (ut quidam volunt, qui eo spectare censent Ezechielem, cap. xxix, 3.) atque adeo Judæo vel Davidi aptari vox ea non potest; magis placuit Φαεγωβνς, quod significet Judæum, Qui multiplicavit peccata: ficto eo nomine ad id significandum, ex Hebræo פֶּרַא הַטָּא: ob illud Isai. Lix, 12. *MULTIPLICATÆ sunt enim iniquitates nostræ coram te:* & illud Jerem. v, 6. *MULTIPLICATÆ sunt prævaricationes eorum.*

Quorsum, amabo, in illis Regum Ægyptiorum dynastiis, inter tot nomina locum non habent alii duodecim, qui ex parte commemorantur ab Herodoto, universi a Plinio, gravibus sane auctoribus in primis? Hi nimirum: Mestres, Sothis, Mnevis, Smarres, Eraphius, Nectabis, Semnesterus, Nuncoreus Sesostris filius, Mæris, Petefuccus, Tithos, Motherudes. Cur tres dumtaxat appellantur ex his quos Plinius laudat; Psammeticus, Ramises, Amasis? Cur vero Amasis in Amasiam, Apries sive (ut apud Jeremiam legitur, *Ephree in Vaphres conversus*) nisi quod non erant Amasis & Apries idonea sententiæ informandæ vocabula, qualem fuisse artificii propositam diximus: nec alia ille nomina servavit, quam quæ forent huic proposito accommodata; ceteris repudiatis omnino vel immutatis.

Si quis autem ejusmodi sententias, Davidi & Judæo alternatim convenientes, casu ac fortuito ex illis nominibus nasci existimet; asseveret is quoque, ut ait ille, si innumerabiles quatuor & viginti formæ litterarum, vel aureæ, vel qualeslibet, aliquo conciantur, posse ex his in terram excussis, Homeri Iliadem, ut deinceps legi possit, effici. Sumat ille autem in manus sacra Biblia, sumat Homerum, Herodotumve, vel Plinium, aliosve, quos constat non esse supposititios; mentiar, si in hujuscemodi voluminibus vel par unum nominum propriorum offendat, ex quo talem possit extundere sententiæ Quo autem consilio id ab aliis factum sit, quid attinet in præsentem querere, dummodo de re ipsa constiterit: cum id nullo factum esse consilio nemo sanus affirmet?

Considerandum etiam amplius, an Coptica ipsa lingua, quæ nec in usu uspiam terrarum est ab annis saltem, ut in confesso est; amplius quingentis: nec in libris quidem existit, nisi recentioribus, & admodum dubiæ vetustatis, ac fœde corruptis; (quales sunt interpretationes Veteris Novique Testamenti ex Græco in linguas peregrinas;) & habet præterea voces plerasque omnes ex Græco Hebræoque deductas; deliberandum, inquam, an ficta in otio censenda sit. Nam Ægyptiacæ veteris linguæ, saltem pauca quidem, eaque certissima manent vestigia, in Hebræicis veteris Testamenti libris: in quibus & Josephi Patriarchæ cognomen, & regum subinde nomina, & nomina denique mensium in libro secundo Regum, Ægyptiaca sunt. Coptica vero lingua nusquam certe est in usu hodie. Tametsi enim in Actis Eruditorum anni 1695 29. Augusti, pag. 408. epistola refertur Consulis nationis Francicæ in Cairo, scripta anno eodem, 15. Martii; qua dicit, quævisse se diligenter libros Coptica lingua scriptos; necdum se potuisse reperire, nisi Ezechielem Coptice & Arabice scriptum, inquit, ab annis trecentis; esse autem in superioris Ægypti locis quibusdam u-

sum linguæ Copticæ, quam & mulieres ipsæ percaleant; tametsi is, inquam, ita scribit, certum nihilominus est, nullam ibi linguam esse in usu, præter Arabicam. At Saxonica, quæ dumtaxat in quibusdam dubiæ (ut Coptica) fidei monumentis exstat, nihil aliud quam Germanica illius ævi est, quo sunt hæc exarata; characteribus pro arbitrio ab artifice excogitatis: diversis certe ab his, quibus OFFA REX suos olim nummos inscripsit: qui sunt omnino Latini; quales ii, quibus id nomen hic exhibemus. Ejus autem linguæ est Saxonica Ælfrici nomine homilia de Eucharistia, Ratramni sensu, stilo, atque ipso subinde sermone conscripta, hoc est, hæretico. At Ælfricus, non Anglicum, Saxonicumve nomen est, sed Hebræum; fictum eo consilio, ut Judæum significet, Qui non redimit: juxta illud Psal. XLVIII, 8. *Frater NON REDIMIT.* Nam לא non significat: quod nomen, quoniam nihil interest, utrum al, an al, efferas: ideo & Ælfricus, & Alfricus in libris scribitur. פֶּרַא redimere est, ex Vulgato interprete, Psal. cxxxv, 24. quem tum ob peritiam viri singularem, tum aliis de causis talium nominum architecti sequuntur. Sic alia sunt nomina innumera, quæ Davidis vel Judæi propria, si ex Hebræo deducantur, vir quisque sagax nostro hoc admonitu excitatus intelliget.

Ad nomen autem Josephi Patriarchæ quod attinet, Vulgato Interpreti credimus, quem fuisse hominem vel θεόπνευστον, vel in omni scientiæ & eruditionis genere ad hanc rem utili summe eruditum, merito suo agnoscimus, ut jam supra professi sumus: easque voces צפנת פֶּנֶח Saphnath Phaneah, sive ut lecturum eundem fuisse verius arbitramur, Saphneth Pane, Ægyptiacas fuisse, & significasse dumtaxat *Salvatorem mundi.* Neque enim aut ulla ei causa hic mentiendi fuit, aut potuere etiam adversarii hanc ei verbi significationem adimere, sive ex libris eradere, sive ex animis delere: nec denique potuit Ecclesia aliud hoc loco probare, quam quod esset Apostolica traditio certum, & omnium consensione comprobatum, quoniam sic a suis majoribus accepissent. Præterquam quod rex Ægyptius non magis Hebræum nomen cuiquam honoris causa imponeret, quam Rex Francorum donaret aliquem e subditis Anglico vocabulo, vel Germanico.

At nominis Psomtomphech e diverso non Ægyptiaca origo, sed plane Hebræica videtur esse: facta voce ex Hebræis radicibus litterisque istis: שֶׁ-עַמְ-טָּעִים-פֶּה-חֲנָן. Nam שֶׁ pro ψ Græco, quæ carent, ponunt Hebræi: unde Hieronymus, alique, scribunt tantum Psomtomphech: quoniam nihil hic interest, an per s an per ps littera ψ reddatur. Est autem illius vocis hæc sententia: *Qui gentes prudentiam docet:* ficto ad id significandum eo nomine ex שֶׁ relativo qui: עַמְטָּעִים gens, populus: פֶּה sensus, prudentia, sapientia, disciplina, Psal. cxviii, 66. פֶּה os; sive sermo: & חֲנָן erudire, docere. Ita ut sit Psomtomphech, ψομτομφανήχ, si singulas radices Latine expresseris, *Qui populum, sive Qui gentes sapientiam ore sive sermone docet.* Sed illud ore, sive sermone, salva sententia omittitur in consuetudine Latini sermonis. Hujus nominis sententia videtur contineri illo Davidis dicto de Joseph, Psal. civ, 20, 21, 22. *Misit rex Pharaon, & solvit eum... Constituit eum dominum domus sue... ut erudiret principes ejus sicut semetipsum: & senes ejus PRUDENTIAM DOCERET.* Hoc est esse Psomtomphech. Neque qui dicunt Psomtomphech esse absconditorum repertorem, hanc vocis illius vim esse ac potestatem aiunt: sed volunt dumtaxat, qui Psomtomphech fuit & appellatus est, absconditorum quoque eundem repertorem fuisse. Id quod est verissimum: siquidem & Pharaonis somnia, quæ erant profecto abscondita, Joseph aperuit; & idem senes Ægyptios prudentiam docuit.

REGES
ÆGYP.
TI.

In Evangelio Coptico, sed quod ipsum etiam e Græco factum est, ante annos (ut aiunt) vix dum quingentos, ab episcopo Damiatæ, cum ex Ægypto incolæ profugi in Gallias se reciperent: quod Evangelium MS. in Bibliotheca Regia adservatur: Joan. 1 v, 42. ubi Latine legimus, *Salvator mundi*; in Coptico illo, inquam, quod & Ægyptiacum vetus, sed falso, creditur; quemadmodum etiam in simili nostro MS. Coptico Joannis Evangelio, cap. (ut ibi distinguunt) nono, legitur CωTHP KOCμOC, insertis articulis in hunc modum: ΠΙ CωTHP i TEΠΙ KOCμOC: quod Gallice quidem, sed rustice diceretur: *le Sauveur de le monde*. Nul- lum ibi certe vestigium est, siue veteris Ægyptiaci *Saphneth Pane aut factitii Psomtomphech*. Tamen in Genesi pariter Coptica MS. in Bibliotheca Regia *Psomtomphech* legitur. Non est autem nomen istud ad Davidem Judæumve referendum, ut nomi- na Regum Ægypti, de quibus proxime egi- mus.

Verum digredimur ipsi ab instituto longius, abri- pimurque intempestivo fortassis studio impias frau- des in publicam lucem protrahendi. Consultius ita- que fuerit siquem his tandem imponere; legentibus prius admonitis, si quis ex nominibus regum Persa- rum a Cyro, aut regum Medorum Lydorumve, quæ habet Herodotus, similes tentet elicere sen- tentias, frustra illum tempus & operam insumptu- rum.

E X O D U S.

Anno mundi 2514. Ante Christum 1491. Littera
Domin. D

MOSES. EGREDITUR duce Mose populus de Ægypto, nocte quæ sabbatum & diem decimam quintam men- sis primi antecessit. Fuit Novilunium medium æqui- noctiale Hierosolymis, die xxvii. Martii, hora 6. ferotina, 20'. 58". atque adeo Neomenia civilis, die xxviii. sabbato. Æquinoctium medium, die v. April. hora 8. ferotina, 47'. 19". Dies de- cima quinta primi mensis, xi. Aprilis, sabbato. Primum Pascha igitur vespera antecedente celebra- tum est, liminaque domorum Israëlitarum agni sangui- ne asperferunt, feria sexta, qua die *Pascha nostrum immolatus est Christus: Agnus Dei, qui tollit peccata mundi*. Dies Paschæ, magnus dies sabbati fuit, ut anno Dominicæ passionis.

Quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Ægypti, venit omnis multitudo filiorum Israël in desertum Sin. Exod. xvi, 1. Novilunium medium fuit, xxvi. April. hora 7. 5'. 1". matutino. Neo- menia civilis, eo ipso die, feria prima; qualem hunc fuisse diem refert Chronicon majus Hebræorum sub finem cap. 5. Sed falsis testibus non libenter uti- mur. Igitur & quintodecima dies feria prima fuit, x. Maii, anno Juliano. Quod si hic dies sabbatum foret, ut Salianus noster recte admonet, iter fecis- sent Israëlitarum duce columna in sabbato, illudque auc- tore Deo ipso violassent: cum tamen hoc ipso ca- pite nihil gravius observatione sabbati impere- tur.

Eo ipso die murmurantibus in solitudine pro cibo Israëlitis, pluit Dominus coturnices ad vesp- eram, ac matutino postridie manna: quod quidem colligere jussi sunt *per singulos dies: die autem sexto du- plum*: ex quo primus dies, quo datum est illud præ- ceptum a Deo, Exod. xvi, 4. idemque quintusde- cimus mensis secundi, Exod. xvi, 1. fuisse is in- telligitur, quem nos diem Dominicum appellamus. Venitque septima dies, & egressi de populo ut colligerent, non invenerunt. Exod. xvi, 27. Hoc primum sabbatum fuit, cujus observatio fuerit præcepta Hebræis: die xxi.

secundi mensis, xvi. Maii, anno Juliano. Maxi- me hæc insignis epocha, quæ vetat annum Exodi al- teri, quam isti, anno affigi; cohæretque cum aliis characteribus, quibus anni diluvii obitusque Moy- sis, pariter consignantur.

Mense tertio egressi sunt Israël de terra Ægypti, Exod. xix, 1. die quadragesimo septimo post Pascha, da- ta lex est a Deo Moyfi. Fuit is dies, feria quinta, xxviii. Maii, anno Juliano. Nam a xii. Aprilis, qui dies est *alter* siue postridie Paschæ, est ille xxviii. Maii, ordine quadragesimus septimus: idemque dies tertius mensis tertii Judaici. Fuit enim Novilu- nium medium die xxv. Maii, hora 7. 49'. 4". fe- rot. Neomenia civilis proinde, die xxvi. Maii, fe- ria tertia.

Refert Herodotus libro 2. Syros qui sunt in Pa- læstina, hoc est, Judæos, circumcisionem ab Ægypti- tis accepisse se confiteri. Audivit ille nimirum a Ju- dæis, egressum ab Ægypto Mosem dedisse ipsis le- gem Dei jussu: in ea lege contineri mandatum de circumcisione. Id vero satis homini peregrino ac pro- fano fuit, ut inde colligeret quod prodidit, ab Æ- gyptiis ad Judæos circumcisionis ritum dimanasse; ut peregrini solent perverse interpretari ea, quæ ab in- digenis accipiunt.

Ante Christi Domini tempora Ægyptios adhibuis- se circumcisionem, tam falsum est quam quod fal- sissimum. Negat certe Jeremias, cap. 1x, 26. fuis- se Ægyptios circumcisos: neque me cujusquam scrip- toris privati, vel contra affirmantis, vel secus inter- pretantis hunc Jeremiæ locum, auctoritas dimove- bit, (quicumque ille demum, aut quantivis pretil esse videatur:) non obtinebit ille, inquam, ut per- spicuum Jeremiæ, vel Spiritus sancti potius testimo- nium deferam. Sex Jeremias populos appellat, & tres tribus opponit: Gentilibus scilicet Abrahamiti- cos: Ægypto Judam; Idumæis ex Esau siue Edom ortis, Ammonitas; Moabitas denique Ismaëlitis, qui sunt ex Ismaële filio Abraham. Verba propheta hæc sunt: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & visita- bo super omnem qui circumcisum habet præputium; super Ægyptum, & super Juda, & super Edom, & super filios Ammon, & super Moab, & super omnes qui at- tonfi sunt in comam, habitantes in deserto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Israël in- circumcisi sunt corde*. Sententia autem hujus loci hæc est; Non discernam inter circumcisos & incircumci- sos: inter domum Juda, quæ circumciditur, & Æ- gyptios, qui spernunt circumcisionem, æque ac Deum Israëlitis, circumcisionis auctorem: Sicut Ægyptum, sic Judam visitabo, seu puniam: sicut Ammon, sic Edom: & sicut Moab; sic Ismaëlitas. Tres enim, ut dixi, tribus opponit populis, tres incircumcisos totidem circumcisos; & servato accurate oppositorum ordine, suum cuique statim opponit: Ægypto Ju- dam; Idumæis, Ammon; Moab, attonfi in co- mam, habitantibus in deserto, hoc est, Ismaëlitis. Ammonitas certe fuisse gentiles, nec circumcisos, eo quod non essent ex Abrahami posteris, sed ortum traxissent ex Ammon filio Lot, docet sacra scriptu- ra, Judit xiv, 6. ubi dux Ammonitarum Achior conversus ad Judaïsmum, & circumcisos propterea fuisse legitur. Tunc Achior videns virtutem, quam fe- cit Deus Israël, relicto GENTILITATIS RI- TV, CREDIDIT DEO, & CIRCUMCI- DIT PRÆPUTIUM SVI, & appositus est ad po- pulum Israël, & omnis successio generis ejus usque in ho- diernum diem. Achior igitur, dux omnium filiorum Ammon, ut appellatur Judith v, 5. incircumcisos est. Gentem ipsam, qui scripsit eodem sæculo, quo gesta hæc res est, Jeremias testatur habere præputium: hoc est, gentem omnem: nam omni domui Israël cum filios Ammon opponit, omnem profecto Ammon intellexit. Et audet quisquam, saltem aliquos ex ea gente circumcisos fuisse asserere? Quo teste autem, quem

MOSES. quem quis conferre cum Jeremia velit & aufit? Jam vero si Ammonitæ circumcisi non fuere, certe nec Moabitæ; quippe orti ex Moab Loti pariter filio, fratre Ammonis, ut prodit Moses, Gen. xix, 37, 38. Quod si deinde Ammonitæ & Moabitæ gentiles incircumcisi fuere; cæcum profecto vel obstinatum esse eum oportet, qui neget, inter gentes Ægyptios incircumcisos pariter hoc loco a Jeremia simul commemorari, & opponi gentibus circumcisis. Nam cum e tribus populis, qui circumcisis opponuntur, duos constet ex sacris litteris incircumcisos fuisse; Ammonitas, & Moabitas: qua quis cæcitate vel pertinacia, tertium quoque, Ægyptiacum scilicet, quippe æque vel magis gentilem, fuisse incircumcisum neget? Si duobus opponuntur duo, cur non tribus tres dicantur opponi? Quod si denique Jeremiæ tempore circumcisionem Ægyptii non habuerunt, a quonam postea hanc acceperunt? Et vero omnes gentes habere præputium cum Jeremias affirmat, loco citato, gentes intelligit proxime designatas, quas opponit circumcisis incircumcisas; incircumcisis corde, carne incircumcisas. Quis furor est igitur, hoc Jeremiæ verbum, ad alias omnes gentes, quarum nulla hic mentio fit, transferre quemquam velle, ut appellatas hic gentes sex circumcisas fuisse defendat?

Annus Mundi 2515. Ante Christum 1490.

Tabernaculum a Mose erigitur, mense primo, prima die mensis. Exod. xl, 1, 2. Novilunium medium æquinoctiale fuit, xv. April. hora 3. post meridiem, 53'. 39". Neomenia ergo civilis primi mensis, die xvi. April. feria 6. foret, littera Domin. C. nisi in sabbatum differretur, ne caderet in כז. Diem sabbati Deus sanctificari voluit ipsa Tabernaculi erectione. Sacerdotes enim in Templo sabbatum violant, & sine crimine sunt. Matth. xii, 5. Ex quo regulæ כז antiquitas intelligitur; siquidem Mose ipsum auctorem, tum alibi, ut alias diximus; tum hoc loco, ubi primum diem primi mensis differri a sexta feria in sabbatum voluit, ut Tabernaculi erectio de festo fieret.

Itaque anno secundo egressionis ab Ægypto, mense secundo, vicesima die mensis, elevata est nubes de tabernaculo fœderis: quod signum fuit movendorum castrorum, colligendi sarcinas, plaustra jumentave onerandi, & dandi se in viam. Id factum est die ipsa vicesima, quæ dies feria sexta fuit, 5. Junii. Profectique sunt filii Israël eo ipso die per turmas suas de deserto Sinai. Num. x, 11.

Annus Mundi 2553. Ante Christum, 1452.

Aaron sacerdos mortuus est, anno quadragesimo egressionis filiorum Israël ex Ægypto, mense quinto, prima die mensis, cum esset annorum centum viginti trium. Num. xxxiii, 38. Fuit ea dies xi. Augusti, anno Juliano, feria tertia: littera Domin. D. Novilunio medio contingente eadem die, hora 3. 54'. 47. matut.

Annus mundi 2554. Ante Christum 1451. Littera Domin. C.

Exeunte anno xl. ab egressu de Ægypto, Moses Deuteronomium coram populo pronunciat, prima die mensis undecimi. Deut. 1, 3. Fuit illa dies xv. Februarii, feria 5. Novilunio medio contingente eadem die, hora 8. 19'. 5". matut.

Traditio Hebræorum est, Mosen natum esse ac mortuum, septima die Adar. Et in Calendario Judaico legitur: vii. Adar: Jejunium. Moritur Moyses magister noster. Novilunium medium mensis illius fuit, die v. Martii, hora 9. post meridiem, 3'. 9".

Neomenia proinde civilis, die vi. Martii, sabbato. MOSES. Dies septima mensis, xii. Martii, anno Juliano, feria sexta: ut legis antiquæ promulgator eadem hebdomada feria obierit, qua Christus Mediator Novi Testamenti. Fleveruntque eum filii Israël xxx diebus. Deut. xxxiv, 8. usque ad diem x. Aprilis.

Durante luctu, ut est traditio Hebræorum, missi sunt a Josue exploratores: nam & textus sacer celebritatem adhibitam fuisse significat: & res erat novo duci Josue cum populo duræ cervicis, qui moram triginta dierum ægre ferret. Multo itaque minus hic annus Judaicus, qui fuit Moysi supremus, esse embolimæus potuit. Ex quo nostra quoque Chronologia stabilitur, opinioque de anni Judaici forma tunc recepta: communem enim annum hunc fuisse ratio Astronomica comprobatur. Decima tandem die mensis primi, seu Nisan, Josue duce Jordanem Hebræi transeunt. Eodem die, secunda circumcisio. Novilunium medium fuit die xv. April. hora 9. matutina, 47'. 12". Neomenia civilis, eo ipso die, feria prima. Æquinoctium medium, postridie, v. April. hora prima post meridiem, 20'. 54". Decima igitur dies mensis primi fuit xii. Aprilis, feria tertia. Et fecerunt Phase quatuordecima die mensis ad vesperam in campestribus Jericho: nempe sabbato, xvi. Aprilis: incidente die festo Paschæ, seu quintodecimo, in feriam primam. Josue v, 10.

J O S U E.

Annus mundi 2560. Ante Christum 1445. Josue Ducis, 7.

DIVISIO terræ sanctæ fit per æstatem, hoc anno, JOSUE. qui xlv. fuit, postquam Caleb missus est ad Palæstinam explorandam: Josue xiv, 7, 10. Missus est enim anno secundo ab Exodo per æstatem. Num. ix, 11, & xiii, 1. Deut. 1, 19, 22. & ix, 23. Paulus in Actis, cap. xiii, 17. Deus plebis Israël, inquit, per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto: & destruens gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi post quadringentos & quinquaginta annos. Nempe terræ sanctæ divisio facta est a Josue, post annos a nativitate Isaac quasi quadringentos & quinquaginta. Nam re ipsa ab ortu Isaac usque ad egressum ex Ægypto sunt anni cccv. His adde annos quadraginta, quibus populus Israël in deserto mansit; & septem reliquos usque ad ἀληθινότητα, sive fortitionem terræ, quorum hic septimus est, fiunt omnino anni cccclii. nihil ut dici possit accuratius, quam est illa Pauli oratio.

Annus mundi 2561. Ante Christum 1444. Josue Ducis, 8.

Annus hic idem primus est sabbaticus. ab autumno anni superioris. Et sane anno superiore, ferere aut metere populus non potuit, dum assignatas sibi portiones terræ tribus unaquæque capesseret. De hoc annorum genere, vide Levitici caput xxv, 3.

Dimisit ergo Josue populum, & abierunt filii Israël unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam: servieruntque Domino cunctis diebus ejus, & seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, (annis fere xx. prioribus, qui Othonieli vulgo tribuuntur,) & novioribus, qui Othonieli vulgo tribuuntur, quæ fecerat cum Israël. Mortuus est autem Josue Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos, & surrexerunt alii istorum nepotes, qui non noverant Dominum, & opera quæ fecerat cum Israël. Feceruntque malum in conspectu Domini. Judic. 2, 6. Iratusque contra Israël, Dominus tradidit eos in manus regis Mesopotamiæ, nempe illius quæ est in Syria, de qua superius egimus. Judic. 3, 8. Hoc vero contigit anno fere xxx. ex iis, quos Othonieli Judici vulgo adsignant.

GE

JOSUE.

GENUS JOSUE.

- Jacob Patriarcha.
 Joseph.
 Ephraim, natus annos 9. quando Jacob ingressus est in Ægyptum, anno mundi 2298.
 Beria, 1. Paralip. v 11, 23. natus anno post ingressum Jacobi in Ægyptum 41. anno patris 50. post fratres ejus occisos, qui descenderant ex Ægypto in Geth, ut invaderent possessiones eorum. 1. Paralip. v 11, 21. Idem anno xvi 1. ætatis suæ genuit Thale, anno mundi 2356.
 Thale, anno ætatis xvii. mundi 2373. genuit
 Thaan: anno ætatis xvii. mundi 2390. genuit
 Laadan: anno ætatis xviii. mundi 2408. genuit
 Ammiud: anno ætatis xviii. mundi 2418. genuit
 Elizama: anno ætatis xvii. mundi 2435. genuit
 Nun: anno ætatis xvi. mundi 2451. genuit
 Josue: qui natus erat in Exodo annos 53. anno mundi 2514. Mortuus est, centum & decem annorum, Josue xxiv, 29. anno mundi 2570. ante Christum 1425.

Fortis in bello Jesus Nave, successor Moyfi in PROPHETIS, qui fuit magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israël. Eccli. xlvi, 1, 2. Jesus Nave est Jesus propheta, 821. Unde dicitur hoc loco, successor Moyfi IN PROPHETIS: Quasi diceret scriptor sacer, Jesus cognominatus apud suos Nave, quia successor Moyfi in prophetis; & idem magnus secundum nomen suum, quia in salutem electorum Dei. Est enim Jesus, salvator. Ergo magnus ille secundum nomen & secundum cognomen. Non dicit scriptor sacer, Jesus filius Nave: quod si esset, aperte diceret; ut capite præcedenti proxime, xlv, 28. Phinees filius Eleazari: 31, David regi filio Jesse: & capite isto, xlvi, 9. Caleb filius Jephone.

Grotius hunc Ecclesiastici locum sic edidit, & sic interpretatus est: FORTIS IN BELLO JESUS FILIUS NAVE.] Ex Ναῦ factum per errorem ex scriptoris Ναῦ ob vicinitatem litterarum diximus ad initium Josue. Is error semel admissus mirum quam late fluxerit. At primum quidem de suo adjicit hanc vocem, FILIUS, quam nulli sacri codices habent: cum hic etiam in Græco legatur dumtaxat, Ἰησὺς Ναῦ: in Græco, inquam, Vaticano Romæ edito, & in Londinensi ad illud exemplar excuso. Editiones ceteras nihil moramur: Deinde tam stultos putat fuisse Hellenistas, ut Nun verterent Græce Ναῦ pro Νῆ: est enim Hebraice נון. Postea tam stupidum fuisse eum, qui primus exscripsit, ut Ναῦ pro Ναῦ scriberet: tam hebetes denique in orbe universo legentes fuisse, ut nemo unus errorem deprehenderit, nemo non avide hauserit. Hinc vero, præter alia argumenta, fictam esse intelliges inscriptionem eam, quam in Africa vidisse se Procopius mentitur: Ἡμεῖς ἐσμεν οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπου Ἰησὺς ληστῆς υἱὸς Ναῦ. Nos ii sumus, qui fugimus a facie Jesu latronis, filii Nave: libro 2. de bello Vandalico, cap. x.

Cum prima mentio Tyri & Sidonis occurrat in libro Josue, cap. xi, 29. ubi Sidonem magnam, & civitatem munitissimam Tyrum appellat; recordationem hic locus iniicit adventus Herodoti in urbem Tyrum, congressusque cum Sacerdotibus fani Tyrii: qui eidem asseverabant, a Tyro condita usque ad illud

tempus fluxisse annorum duo millia cum trecentis, ut ille narrat libro 2. pag. 120. Quo loco & ab Ægyptiis similiter accepisse se tradit, Herculem apud ipsos credi decemacseptem annorum millibus ante Amasim regem vixisse, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ut ipsi aiunt. Quibus verbis ostendit magnam illarum gentium fatuitatem sibi videri, quæ splendidis mendaciis inter se de vetustate contenderent: Græcos plus sapere, qui haud tantam esse mundi ætatem crederent, idem paulo postea subiicit, pag. 165. Tyriorum insulæ regem Plinius commemorat, libro vii. sect. xli. ubi Thyniorum libri habent. Tyro Sidonem esse multo vetustiore docet Isaias, cap. xxi 11, 12. Homerus Sidonem passim, Sidoniosque celebrat: Tyrum, vel Tyrios, ne semel quidem: quoniam nimirum qua ætate Homerus scriberet, sub Achab rege Israël, Sidonii plus valeret. Verum ante Homeri tempora, Salomonis principatu, eundem Hiramum Tyriis ac Sidoniis imperitasse, testantur sacræ literæ, 111. Reg. v, 1, 6.

JOSUE.

JUDICES HEBRÆORUM.

OTHONIEL. Judic. 3, 7. Feceruntque malum in conspectu Domini.... Iratusque contra Israël Dominus, tradidit eos in manus regis Mesopotamiæ, sive, (ut dicitur versu 10.) Syriæ, servieruntque ei octo annis, persolventes ei grave tributum annuum. (Sic factus est Moab David serviens sub tributo, 2. Reg. viii, 2. & Osee servus Salmanasar, reddebatque illi tributa. iv. Reg. xvii, 3.) Et clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis post annos illos octo salvatorem, & liberavit eos, Othoniel.... Quievitque terra quadraginta annis, & mortuus est Othoniel. Non dicit sacer scriptor, annis xl. Othonielem populo præfuisse: immo contrarium diserte adstruit: nempe illis quadraginta annis, & annos seniorum, & octennem servitutem, ante Othonielis principatum, contineri. Quievisse autem terra cum dicitur, sententia est, post liberatum ab Othoniele populum, quievisse terram a bellicis & servitute, usque ad annum 40. ab obitu Josue. Ita recte Tursellinus & Ribera, e nostris: eodemque sensu similes quæ sequuntur locutiones accipiendæ sunt. Nam hic multis aliis locis stilus scripturæ sacræ est. Quo admissio plana sunt plurima, quæ sunt alioquin inextricabilia.

Bellum Benjamiticum intra illos annos xl. gestum est, Phinees Eleazari F. Aaronis nepote, summo sacerdote. Judic. xx, 28. In diebus illis non erat rex in Israël. Judic. xvii, 6. hoc est, ut quidem videtur, non erat sive rex, sive iudex, qui regeret Israël.

AOD & SAMGAR. Judic. 3, 12. Addiderunt autem filii Israël facere malum in conspectu Domini.... Servieruntque filii Israël Eglon regi Moab decem & octo annis: & postea clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod.... & quievit terra octoginta annis. Post hunc fuit Samgar: & ipse quoque defendit Israël. Intra illos octoginta annos, & servitus Moabitica annorum octodecim, & Aod Samgarque principatus inferendus est.

DEBBORA cum BARAC. Judic. iv, 1. Addiderunt filii Israël facere malum in conspectu Domini post mortem Aod: & tradidit illos Dominus in manus Jabin regis Chanaan.... & per viginti annos vehementer oppresserat eos. Erat autem Debhora prophetis, quæ judicabat populum illo tempore, cum servitute populus premeretur. Judic. v, 32. Quievitque terra per quadraginta annos.

TROJANUM BELLUM incidit in annum fere xxi. ex illis quadraginta; anno ante Christum 1294. ut ex Herodoto discimus, qui ab isto bello usque ad suam ætatem indicat effluxisse annos circiter dccc. Sic enim ait libro 2. pag. 165. A Dionysio quidem certe, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni fere mille sexcenti. Ab Hercule vero Alcmena F. ferme nongenti. A Pane autem Penelope & Mercurii F. pauciores anni sunt, quam a bello Trojano; octingenti fere ad me anni. Hoc est aperte profiteri, Trojanum bellum tempore interjecto inter Pana & Herculem contigisse. Scribebat autem Herodotus anno Urbis Romæ cccx. ante Christum 444. Ex quo præterea referas Dionysii ætatem ad annos 50. ante ortum Abraham: Herculem, ad annum fere 51. principatus Aod & Samgar: Pana denique ad supremos Gedeonis annos. Ramises Ægypti rex, quo regnante Ilium captum est, a Plinio memoratur, lib. xxxvi. sect. xiv.

XXX

GE-

JUDI-
CES.

G E D E O N. Judic. vi, 1. *Fecerunt autem Filii Israël malum in conspectu Domini, qui tradidit illos in manus Madian septem annis. Jud. viii, 28. Quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon praeuit.*

ABIMELECH. Judic. ix, 22. *Regnavit Abimelech Gedeonis F. super Israël tribus annis. Vox ea regnavit; tyrannorum more dominationem suam stabilire hunc voluisse significat.*

T H O L A. Judic. x, 1. *Post Abimelech surrexit dux in Israël, Thola, & judicavit Israël viginti & tribus annis.*

Circiter annum v. ex iis xxiiii. qui Tholæ tribuuntur, cepit regnum Ninives, quod postea Assyriorum dictum est; duravitque ab isto primo exordio, usque ad Deiocem regem Medorum, annis xx. supra quingentos, teste Herodoto, libro 1. pag. 46. ubi Assyrios reges appellat eos, qui Ninive primum imperii sedem, deinde Babylonē collocarunt: non eos qui jam inde a Nemrodo Babylone potiti fuissent usque ad Assyriorum incurfionem. Anno autem fere viii. ex iis xxiiii. quos diximus, anno ante Christum 1224. cepit dynastia prima Heraclidarum in Lydia, annis quinque supra quingentos ante Gygen, ut idem Herodotus prodidit, pag. 7. Denique eodem fere tempore quo regnum Ninives cepit, Magnum Sefostrin, post Mærin regem, Ægypto imperasse, annis non omnino nongentis ante profectioem Herodoti in Ægyptum, ipse testis est, libro 1. pag. 105. & libro 2. pag. 142. Vicit ille omnem Asiam, Æthiopiamque; & in Europa, Thraciam. Multa de eo Plinius passim. Filium ejus Nuncorem vocat, lib. xxxv. 1. pag. 299. Herodotus Pheron.

I A I R. Judic. x, 3. *Huic successit Iuir Galaadites, qui judicavit Israël per viginti & duos annos.*

I E P H T E. Judic. x, 6. *Filii autem Israël... fecerunt malum in conspectu Domini... Tradidit eos in manus... filiorum Ammon. Afflicti sunt per annos decem & octo. Judic. xi, 1. Fuit illo tempore Iephthe. Judic. 12, 7. Judicavit Iephthe Galaadites Israël sex annis.*

Conquerente Ammonitarum rege, de quodam Amorrhæorum tractu, quem ille suum esse pertendebat, defendit se præscriptione annorum trecentorum. Judic. xi, 25. *Nisi forte melior es Balac filio Sephor, rege Moab; aut docere potes quod jurgatus sit contra Israël, & pugnaverit contra eum; quando habitavit... in cunctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos annos.*

Sententia hujus loci est: Num tu melior es Balac rege Moab; qui non est jurgatus contra Israël, quamvis hunc sciret occupaturum terram Amorrhæorum, & reipsa habitare ibi eundem viderit; neque jurgati sunt contra Israël successores Balac, sub quibus hanc regionem possedit Israël. Itaque jam anni trecenti sunt, ex quo de hac re silent Moabitæ. Reipsa ab anno Exodi, quo Deus Mosi & Israël promisit terram Amorrhæorum, Exod. xiii, 5. & xxiii, 23. quo anno propterea robustos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaan, Exod. xv, 15. anni sunt 305. quo toto tempore, de hac regione, sive quam occupatam viderent, nemo regum Moab litem movit filiis Israël. Jephthæ itaque calculo dici nihil accuratius potest. Nam in ejusmodi colloquiis numeri integri referuntur, fracti omittuntur. Docet autem ille calculus annos servitutem, ut fecimus, implicari cum annis Judicium oportere: alioquin essent anni 366. a devicto autem Schon rege Amorrhæorum, saltem 326.

A B E S A N. Judic. xii, 8. *Post hunc judicavit Israël Abesan... septem annis.*

A H I A L O N. Judic. xii, 11. *Cui successit Abia-*

lon Zabulonites, & judicavit Israël decem annis. JUDI- CES.

A B D O N. Judic. xii, 13. *Post hunc judicavit Israël Abdon... octo annis.*

S A M S O N. Judic. xiii, 1. *Rursumque filii Israël fecerunt malum in conspectu Domini, qui tradidit eos in manus Philistinorum quadraginta annis. Judic. xvi, 31. Samson judicavit Israël viginti annis.*

H E L I. 1. Reg. iv, 18. *Senex erat vir & grandævus Heli: & ipse judicavit Israël quadraginta annis.*

Circiter annum Heli xxxv. Utica in Africa a Tytiis condita est, ante Urbem Romam annis cccxlviii. Plinius, libro xvi. fecit. lxxix.

S A M U E L. Post mortem Heli fuit arca Domini in regione Philistinorum septem mensibus; tum inde usque ad annum Samuelis vicefimum; fuit illa in Cariathiarim. 1. Reg. vi, 1. & vii, 2. *Judicavit Samuel filios Israël in Masphath. 1. Reg. viii, 6. Tempus autem Samuelis cum Saule fuisse annorum quadraginta, Paulus in Actis admonet; cap. xiii, 20. Et posthæc dedit Judices usque ad Samuel prophetam. Et exinde postularunt regem, & dedit illis Deus Saül filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta. Hoc est, usque ad annum quadragesimum ab obitu Heli Pontificis.*

Sequuntur deinde in sacra historia, anni Davidis xli. & totidem Salomonis: cujus annus quartus, idemque ab Exodo quadringentesimus & octogessimus, ut scriptor sacer testatur, 3. Reg. vi, 1. os occludit iis, qui annos servitutem ab annis Judicium secerni volunt; nisi vel corruptos codices pervulgatos, Hebræosque fontes causari velint; aut vim manifestam afferre textui, si quis est alius, avertissimo, planissimoque. At si vel unicus error in sacrum contextum irrepsit, quis non plurimos ejusdem generis alios irrepsisse præstet? Nec magni sane facimus exemplaria, quæ eruditi aiant a Beda citari, in præfatione libri 2. Expositionis in Samuellem: in quibus non cccclxxx. sed cccclxxx. ipso ita referente, olim legebatur. Nam corrupta fateri necesse est fuisse exemplaria, quæ diffideant ab authenticis.

Hunc ergo laterculum habuit ante oculos scriptor sacer libri Regum, cum scriberet, *quadringentesimo & octogesimo anno egressionis filiorum Israël de terra Ægypti, in anno quarto regni Salomonis:*

Moses in deserto, annis	40	
Josue	17	
Nam hic annorum numerus dumtaxat ad summam requiritur		
OTHONIEL	40	Judic. iii, 11.
AOD & SAMGAR	80	Judic. iii, 30.
DEBBORA & BARAC	40	Judic. v, 32.
G E D E O N	40	Judic. viii, 28.
ABIMELECH	3	Judic. ix, 22.
T H O L A	23	Judic. x, 1.
I A I R	22	Judic. x, 3.
I E P H T E	6	Judic. xii, 7.
A B E S A N	7	Judic. xii, 8.
A H I A L O N	10	Judic. xii, 11.
A B D O N	8	Judic. xii, 13.
S A M S O N	20	Judic. xvi, 31.
H E L I	40	1. Reg. ix, 18.
S A M U E L & S A U L	40	Act. xiii, 20.
D A V I D rex	40	2. Reg. v, 4.
S A L O M O N ante ædificationem Templi,	3	III. Reg. v, 1.
Summa est annorum	479.	

Quibus expletis, anno sequente, qui cccclxxx. idemque quartus Salomonis, cæpta Templi ædificatio est.

S U M M I P O N T I F I C E S H E B R Æ O R U M

usque ad tempora Salomonis.

A A R O N.

ITHAMAR F.

ELEAZAR F.

HELI, ex posteris Ithamar.

PHINEES F. Josue xxi, 31. post

JUDI-
CES.Post hunc per annos ferme trecentos in-
certi Pontifices.

PHINEES F. 1. Reg. iv, 9. & xiv, 3.

ACHITOB F. frater Ichabod,
1. Reg. xiv, 3.ABIATHAR F.
Marc. 2, 26.

ACHIAS F. 1. Reg. xiv, 3.

Ex stirpe Eleazar,

ABIATHAR. F.
1. Reg. xxiii, 6, 9.
sub Saule.

Ahitob

ABIMELECH F.
2. Reg. viii, 17.
sub Davide.SADOC. F.
2. Reg. viii, 17.
iii. Reg. i.
1. Paralip. xviii, 16.ABIATHAR F.
2. Reg. xv, 24, 29, 35.
& xvii, 17.
& xix, 11.
& xx, 25. sub Davide.
iii. Reg. i, 7. & 2, 22, 27.
sub Salomone.& xxiv, 6.
sub Davide, &
sub Salomone.Jonathas F.
vicarius Pontificis.
2. Reg. xv, 27, 36.Achimaas F.
vicarius Pontificis.
2. Reg. xv, 27, 36.

Permiserunt omnia, nec satis personas ac tempora distinguunt ii, qui in stirpe Achitob filii Phinees, unum dumtaxat Achimelech & unicum Abiatharem agnoscunt; ac præterea ut Christi Domini dictum, Marc. 2, 26. cum libro Regum concilient, fingunt ambos illos Pontifices fuisse binomines: & Achimelech patrem Abiatharem, & Abiatharem filium Achimelech fuisse vocitatum; faciuntque ii, ut in suspicionem indiligentiæ veniant sacri scriptores. Sed de his uberius egimus in Commentariis nostris ad Marci Evangelium; ubi ostendimus quam fuerit accurate dictum a Domino, rem gestam fuisse, non ab Abiathar, sed sub Abiathar; cum jam tum essent duo summi sacerdotes simul, æque ac Domini Christi ætate, de qua dictum est a Luca, sub Principibus sacerdotum Anna & Caipha.

REGES HEBRÆORUM.

Anno xxiv. Samuelis, cum senuisset Samuel, populus regem poscit, uti a Deo iussus fuerat; Deut. xvii, 14, 15. 1. Reg. viii.

SAUL.

S A U L.

I Saul ungitur. 1. Reg. x. Anno ante Christum, 1071. Vincit regem Ammonitarum, cap. xi. Victi a Saule Philistæi. 1. Reg. xiii, 1. Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpisset. Id est, nullus ante ipsum regnaverat: primus regni annus in Israël, a Saule numerabatur: cœptum est tunc scribi in tabulis & gestis publicis, Anno primo, sub Saule: ut 1. Mach. xiii, 42. Anno primo sub Simone summo sacerdote, magno Duce, & principe Iudæorum. Sequitur deinde, 1. Reg. xiii, 1. Duobus autem annis regnavit

super Israël: hoc est, ceteri ejus vitæ anni ap- SAUL.
pulo sunt neglecti, postquam Samuelis admonitu repudiatum a Deo Saulem agnovit. Duobus igitur annis dumtaxat scriptum est in Actis publicis; sub Saule rege, anno primo, anno secundo.

2 Saul reprobatus a Samuele lugetur, e regno ejicitur, eo quod pepercerit Amalecitis. 1. Reg. xv. sub anni finem. David ungitur, 1. Reg. xvi. anno ætatis xvi.

3 Goliath a Davide occiditur. 1. Reg. xvii. Michol Davidi in uxorem despondetur. 1. Reg. xviii.

4 Saul Davidem persequitur. 1. Reg. xix.

5 Annus Sabbaticus. Fœdus Jonathæ cum Davide repetitum, 1. Reg. xx.

6 David apud Achis regem Geth exulat. 1. Reg. xxi.

7 David ad regem Moab se confert. 1. Reg. xxii.

8 David profugus in deserto Ziph. 1. Reg. xxiii.

9 David redit in gratiam cum Saule. 1. Reg. xxiv.

10 Mortuus est autem Samuel, & congregatus est universus Israël, & planxerunt eum. 1. Reg. xxv.

11 Annus Sabbaticus. David proditus Sauli a Zichæis, ab eo rursus securitatem impetrat. 1. Reg. xxvi.

12 David apud Achis profugus. 1. Reg. xxvii.

13 Philistæi contra Saul armantur. Ille Pytho-
nissam consulit. Audit a Samuele; 1. Reg. xxviii, 19. Cras autem tu & filii tui mecum eritis. Hoc est; postridie hujus diei quote al-

Xxx 2

10-

SAUL.

loquor. Nocte venerat Saul ad mulierem: cepto jam a Solis occasu die prima sabbati, exempli gratia, more Judaico. Ergo crastinus dies intelligi debet is, qui diem primam sabbati est subsecutus. Alii tamen haud improbabiler cum Salliano, regressum fuisse Saulem in castra volunt tota illa nocte ipsoque consequente die in pugna cecidisse.

Eadem die qua Saul Pythonissam consuluit, David Amalecitas persecutus est & occidit. 1. Reg. xxx. Postridie pugna Philisthorum contra Israelitas; in qua Saul cum filiis fortiter pugnando cecidit. 1. Reg. xxxi.

DAVID.

D A V I D.

1 Ante Christum anno 1055. Filius triginta annorum erat David, cum regnare cepisset: & quadraginta annis regnavit. In Hebron regnavit super Iudam septem annis & sex mensibus. In Jerusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel & Iudam. 2. Reg. v, 4, 5. & cap. 12, 11. Inisse regnum videtur circiter ineuntem Junium anni superioris.

Simul Isboseth filius Saulis, post patris cladem, duobus annis regnavit; isto nimirum ac subsequente pacifice regnavit, priusquam ei David bellum inferret. 2. Reg. 2, 10.

Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul, cum regnare cepisset super Israel, 2. Reg. 2, 10. Quando Saul percussit Amalec, nondum erat genitus Isboseth filius Saul. Nam filii Saul quatuor dumtaxat fuisse dicuntur, 1. Reg. xiv, 48, 49. Congregatoque exercitu, percussit Amalec, & eruit Israel de manu vastatorum ejus. Fuerunt autem filii Saul, Jonathas, & Jessui, & Melchisua: & nomina duarum filiarum ejus, nomen primogenita Merob, & nomen minoris Michol. Ea autem victoria anno Saulis secundo contigit, qui fuit vicesimus sextus Samuelis. Non igitur primo Samuelis anno natus Isboseth dici potest; sed anno tantum, ut cum citissime, Saulis tertio; ac proinde nunc annorum erat, ut plurimum, quatuordecim.

Deinde anno sequente, quo anno David Goliathum interfecit, natus annos septemdecim, Exspoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta sua, usque ad gladium & arcum suum, & usque ad balteum, 1. Reg. xvi, 11, 4. Atqui si natus esset Isboseth anno primo Samuelis, Jonathas filius Saul natu maximus, hoc anno, quo dedit tunicam suam Davidi, annum egisset quinquagesimum, & eo amplius. An posset autem tunica cum balteo viri quinquagenarii, vel majoris quinquagenario, apta adolescenti esse annorum sedecim; qui praesertim fuisse tunc parvulus dicitur, 1. Reg. xvi, 11? Fieri omnino non potest. Sed aetate pares propemodum fuere David & Jonathas. David autem tunc erat, ut diximus, annos natus septemdecim. Annorum igitur septemdecim pariter Jonathas fuit: nec proinde annum agebat, ut volunt, vicesimum sextum Isboseth, ante hanc Davidis de Goliatho victoriam.

Præterea, cum dicitur 2. Reg. 2, 8, 9. Abner autem filius Ner, princeps exercitus Saul, tulit Isboseth filium Saül, & circumduxit eum per castra, regemque constituit. super Israel universum: adolescentia Isbosethi non obscure significatur: siquidem virum annorum quadraginta non diceretur quisquam tulisse & circumduxisse; sed adolescentem tantum. Sic enim de Joas rege septenni, quem Joaidas regem constituit, scriptum est, iv. Reg. xi, 12. Produxitque filium regis, & posuit super eum diadema, & testimonium: feceruntque eum regem, &c.

Denique si Isboseth tunc annum agebat aetatis DAVID. quadragesimum, oportet Saulem obiisse septuagenarium: & annum egisse aetatis quinquagesimum quartum, tunc cum a Samuele unctus in regem esset. Atqui non vir ea aetate patris asinas quæreretur; sed e liberis, quos jam quatuor haberet, ut ponit ea hypothesis, unum aliquem mitteret ad illud avo præstandum obsequium. Verisimilius igitur multo est tunc annos natum triginta quinque tantum fuisse Saulem, cum esset inauguratus in regem: nec proinde anno primo Samuelis, cum annum ageret aetatis undecimum Saul, natus est ex Saule Isboseth.

Ergo cum dicitur 2. Reg. 2, 10. quod ad hunc annum pertinet, Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul, cum regnare cepisset; sententia dicti hujus alia non est, quam quadragesimum tunc annum fuisse, ex quo Samuel, qui Saulem unxit in regem, populum Israeliticum cepit regere. Nam quoniam a Samuele unctus est Saul, vixitque nihilominus Samuel usque ad annum undecimum Saulis, qui fuit Samuelis tricesimus quartus; idcirco Aera hæc non Saulis, quem Deus reprobavit, sed Samuelis æra nuncupata est. Aera quidem ipsa ex parte fuit regum Israel: quoniam hi a Samuele creati sunt, idcirco in unam summam collatum est tempus Saulis & Samuelis a scriptore libri Regum; quemadmodum & a Paulo in Actis.

2 Natique sunt filii David in Hebron: fuitque primogenitus ejus Amnon. . . . & post eum Chelaab. . . porro tertius Absalom. . . . Quartus autem Adonias. . . . & quintus Saphatias. 2. Reg. 3, 2. & 1. Paral. 3, 1.

3 Natus hoc anno Absalom.

4 Annus Sabbaticus.

5
6
7
8 Isboseth Saulis filio interfecto, David unctus super totum Israel, Sionis arcem, pulsus Jebusæis, expugnat. 2. Reg. iv. & v.

Hiram rex Tyri, amicus Davidis. 2. Reg. v, 11.

9 Arca Domini transfertur in arcem. 2. Reg. vi, 4, 5.

10
11 Annus Sabbaticus. Factus est Moab David serviens sub tributo. 2. Reg. viii, 2. Item Syria Damasci. viii, 6. Item Idumæa. viii, 14.

12 Sadoc filius Achitob, & Achimelech filius Abiathar, erant sacerdotes. Vide quæ dicturi sumus ad annum Christi 33.

13 Davidis adulterium, & Uriæ carceres. 2. Reg. xi.

14 Porro in Jerusalem nati sunt ei (Davidi) filii, Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon: quatuor de Bethsabee: & alii novem, absque filiis concubinarum. 1. Paralip. 3, 5. Itaque post annos fere quatuor Salomonis ortus recte collocatur.

15
16
17 Salomon hoc fere anno nascitur. 2. Reg. xii, 24.

18 Annus Sabbaticus. Factum est autem post hæc, ut Amnon sororem Absalomi violaret. 2. Reg. xiii, 1.

19
20 Post tempus biennii Absalom occidit fratrem suum Amnon. 2. Reg. xiii, 23, 28.

21
22
23 Absalom post fratrem occisum exulat tribus annis. 2. Reg. xiii, 38. Postea Hierosolymam hoc anno redit: sed patris conspectu ei interdictur, duobus annis. 2. Reg. xiv, 28.

An

DAVID. 25 *Annus Sabbaticus.* Absalom adversus patrem conjurat in Hebron, *post quadraginta annos*, 2. Reg. xv, 7. nempe post annos XL. a prima creatione regum in Israël, tertium regem populo placitum ratus Absalom, adversus patrem rebellat. Est insolentis audaciæ censura, quam hujus loci peragit Ferrandus in Psalmos, pag. 148. ubi *crassum* hic errorem esse dicit; legendumque esse cum quibusdam manuscriptis libris, quamvis aliis repugnantibus, *post quatuor annos*; vel cum codice Regio 138. *quadraginta dies*. Nunc annum ætatis David agebat LVI. Unctus est enim anno XVI. *parvulus*. 1. Reg. xvi, 11. Absalomi erat hic annus XXIII. aut XXIV.

26 David regnum recipit, occiso Absolom. 2. Reg. xviii.

27 Joab persequens Sebam, qui contra Davidem seditionem movebat in Israël, occidit & Amasan. 2. Reg. xx.

28 *Ira Jairites erat sacerdos David.* 2. Reg. xx, 25. Hoc est, sacrificia regis, sive quibus rex interesset, Deo offerebat. Diceret nostra ætas, Fuit Regius Capellanus.

30 *Facta est quoque fames in diebus David tribus annis jugiter.* 2. Reg. xxi.

31 *Annus Sabbaticus. Ante Christum annus 1024.*

32 Canticum gratiarum actionis David, pro sua liberatione ab omnibus inimicis 2. Reg. xxi.

33 David ob numeratum populum a Gad propheta correptus, ex tribus flagellis oblatis pestem triduanam elegit 1. Reg. xxiv.

34 Circa hæc tempora Job diem supremum obiisse nobis videtur. Neque enim simile veri est diu post ejus obitum, conscriptum fuisse librum de ejus certamine ac victoria; quem librum a Salomone conditum fuisse post annos octo existimamus.

36 *Annus ante Christum 1020.*

37 *Annus Sabbaticus. Ante Christum annus 1017.*

38 Anno XL. regni Juda expleto, circiter Maium exeuntem, David Senex & plenus dierum (anno ætatis LXX.) regem constituit Salomonem filium suum super Israël. 1. Paralip. xxi, 1. Ipse sexto fere post mense moritur, anno ante Christum 1016. Itaque Christus Dominus, filius David, filii Abraham, ita tempora ipse disposuit, ut ab altero annis circiter mille, ab altero fere bismille distaret: atque ut medius inter Adam & Christum Abrahamus fuit; sic inter Abrahamum & Christum David esset interjectus.

Annum Salomon tunc agebat quartum & vicesimum; tamen Græci codices, sed interpolati, aliter statuunt. David enim moriens Salomonem his verbis affatur: *Vir autem sapiens es, ut scias quæ facies.* 3. Reg. 2, 9. Si jam autem vir sapiens, certe non duodennis puer: ut sive ex Græco codice MS. Alexandrino, sive ex Hebræorum somniis, veterum aliqui prodiderunt.

S A L O M O N.

1 *Annus hic est ante Christum 1015.*

Salomon Adoniam fratrem e medio tolli jubet: Abiatharem sacerdotio amoveri. 3. Reg. 2. Dignum autem adnotatu est, quod post ejusdem sacerdotio Abiatharem narrant sacræ litteræ, 111. Reg. 2, 35. *Et constituit rex Salomon Sadoc Sacerdotem pro Abiathare.* Nam hæc verba docent aperte fuisse Abiatharem summum sacerdotem, cujus in locum suffectus Sadoc fuisse dicitur; & tamen Sadoc jam antea sacerdotem sub Davide

vidimus, & ipsi etiam Abiathari præponi, sive priore ante Abiatharem loco appellari; & ab eo unctum fuisse Salomonem. Unde aperte conficitur, duos fuisse simul summos sacerdotes; (nam septies Sadoc & Abiathar sacerdotes simul appellantur in libris sacris:) sed ablegato Abiathare in agrum suum, ut dicitur 111. Reg. 2, 26. iussus est Sadoc sacerdotii munus solus explere; abrogatæque tunc fuerunt vices annuæ summorum sacerdotum: nolente Salomone, dum esset superstes Abiathar, alterum in ejus locum subrogari: nec deinceps, aut sub Roboamo saltem, cum esset a Juda divisus Israël, usque ad Herodis, vel suprema Machabæorum tempora, cum Galilæi plurimi Hierosolymam venirent, duobus summis sacerdotibus opus aut locus fuit.

2 *Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, & affinitate conjunctus est Pharaoni regi Ægypti: accepit namque filiam ejus.* 2. Reg. 3, 1. Nullam antea uxorem Salomon duxisse legitur.

Canticum Canticorum tunc conscriptum videtur. Cant. 1, 8.

Sapientiam a Deo postulat: veluti puerum se parvulum esse dicit, 3. Reg. 111, 7. hoc est, rerum inexpertum. *Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni. . . . Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium & Ægyptiorum. . . . Locutus est quoque Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina ejus quinque & mille, &c.*

Hoc anno vel subsequente nobis videtur Salomon conscripsisse librum de Jobi historia, qui vixit in terra Hus, regione Idumæorum, ut intelligimus ex Thren. iv, 21. ad Orientem Judææ; unde Job 1, 3. dicitur *vir ille magnus inter omnes Orientales*: medio itinere inter Sabæos & Chaldæos, ut apparet ex eodem primo libri capite, versu 15. & 17. Eam ob rem in Bibliis Hebræicis liber Job inter Proverbia & Canticum Canticorum medius inseritur. In quibusdam aliis libris, inter Psalmos & Proverbia medius locatur; in aliis demum, utrisque postponitur. Multas habet cum his voluminibus, & cum Ecclesiaste, communes sententias. Fuit terra Hus Davidi & Salomoni vestigialis. Nomen habuit ab Hus filio Disan, filii Seir Horraei, habitatoris terræ Edom, Gen. xxxvi, 20, 28. Quamobrem gentilis, ut Melchisedec, non ex genere, aut ex cognatis Abrahæ, Job fuit. Jobi mentio præterea fit, Ezech. xiv, 14. Tobia 2, 2. & in epistola Jacobi, cap. v. Condidisse hoc volumen Salomon videtur ex prolixioribus fortassis commentariis Jobi ipsius; quibus narrationem ipse adjunxit, quæ est præfixa initio, & fini subtextitur. Hinc fit, ut in hac lucubratione, narratio sit apertissima & maxime simplex: Jobi autem & amicorum oratio majore cothurno incedere ubique videatur; amplius centum præterea horrida vocibus, Chaldaicis, Arabicis, Syriacisve: quas alibi in sacris codicibus nusquam reperias. Deinde nomen Jehovæ in illis quidem capitibus, quæ ad historicam narrationem pertinent, sæpe legitur; in reliquo opere semel tantum occurrit; Job. xii, 9. sed alibi semper אל vel שׁדׁי: quoniam proprium Israëlitarum fuit יהוה a Mosis temporibus. Hoc est, deinceps perpetuum apud ipsos. Nam ab Israëlitis ipsis in Ægypto neglectum fuisse videtur, multoque antea ab aliis ubique gentibus; quoniam vox ea esset, ut est adhuc, ignotæ pronunciationis: quod quæ his litteris in primigenia lingua ante confusionem vocales subjicerentur, postea nemo novit, neque ipse voluit Deus indicare cuicumque: juxta illud Exod. vi, 3. *Et nomen meum ADONAI non indi-*

indicavi eis: hoc est, ne ipsis quidem Abraham, Isaac, & Jacobo, quomodo proferendum sit יהוה indicavi. Non dicit nomen *Adonai*, quod Dominum significat, ignotum fuisse eis; nam & aliis cognitum fuit, ut mox dicemus; sed *nomen meum*, inquit, cuius vice, quia ineffabile est, *Adonai* legitis, nempe יהוה. Alioqui diceret Vulgatus Interpres, *Et nomen meum, Dominus, non indicavi eis*: quod falsum esset. Et hebetis ingenii foret existimare, de nomine *Adonai* quod Dominum significat, locutum esse Vulgatum Interpretem, cum & in Hebræo sit יהוה & ipse statim illud ADONAI interpretetur, *Qui est*: quæ significatio certe nomini אֲדֹנָי non convenit. Nec dicit Deus; Quæ vis subit huic nomini, יהוה, non indicavi eis. Nam cur quod Mosi dixit, quod Vulgatus Interpres novit, quod oportuit intelligi ab Israëlitis, ad quos Moses mittebatur, id Deus non diceret Abrahamo, esse nimirum יהוה *Qui est*? Diceret tunc Vulgatus Interpres. Et nomen meum, *Qui est*, non indicavi eis: quod pariter falsum esset. Sed sensus est; Quod Adam & Enos & Noë probe noverunt & ipronunciaverunt in lingua primigenia ante confusionem, nemini postea, ne Abrahamo quidem ipsi, aut Isaaco, & Jacob, indicavi quomodo id nomen pronunciandum esset. Primigenia lingua extincta, יהוה nomen in familia remansit, ex qua Abraham traxit ortum: sed in scriptura tantum, non in lingua, vel ore. *Adonai* pro eo dictum est a Thare & Laban, & ab Abrahamo posterisque ejus: cum ceteræ gentes illud penitus neglexissent. Nam Abimelecho regi Geraræ in Palæstina Deus est tantum אֲדֹנָי, vel מֶלְכִּי. Melchisedeco, tantum מֶלְכִּי. Ne Joseph quidem deinde in Ægypto vel semel יהוה dixit, sed אֲדֹנָי tantum, & quidem plus vices. Post Mosén autem recepta vox יהוה est ab Israëlitis, adhibitaque passim in scriptis, etsi numquam in ore propriis suis litteris ac vocalibus.

Itaque capita priora duo libri Job, & postremum, hoc indicio atque argumento constat & in terra Israëlitis, & ab homine Israëlita scripta fuisse, qui ibi scripsit יהוה sapissime. Nulla in toto opere mentio mirabilium, quæ Deus præstitit in gratiam Israëlitarum; quoniam Job non esset ex ea gente. Quamobrem & ipse sacrificat, haud alio jure, quam quo ante Mosén quivis paterfamilias. Habes autem similia iis, quæ de Satan initio libri referuntur, 1. Paralip. xxi, 1. Zach. 3, 1. & alibi. Salomonem denique libri conditorem visum esse Gregorio Nazianzeno, Nicetas Metropoli Heracleensis prodidit; ut quidem ex hujus scholiis Billius prodidit. Scriptum ab uno ex prophetis alii prodidere apud Hugonem Victorinum.

Proverbia a Salomone prius composita. *Parabola Salomonis, filii David, regis Israël*, Prov. 1, 1.

REX REGUM Salomon. Ipse enim obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen, a Thapsa usque ad Gazam, & cunctos reges illarum regionum. 111. Reg. iv, 24. Trans Jordanem fuit rex Moab, 2. Reg. viii, 2. Rex Ammon. 2. Reg. x, 2. Rex Idumææ, viii, 14. Ceteroqui rex Damasci, & Adad Idumæus, erat adversarius Israëlitis cunctis diebus Salomonis. 111. Reg. xi, 14, 25. tamen non statim initio regni vel sui vel Salomonis, odium præ se tulerint.

Annus mundi 2993. Ante Christum 1012.
Littera Domin. G.

Factum est ergo quadringentesimo & octogesimo anno egressionis filiorum Israël de terra Ægypti: ex quo

de terra, inquam, ipsa Ægypti egressi sunt: SALOMON. quæ egressio una nocte cæpta completaque est. Audax enim ac temeraria, nec ullo nixa exemplo similis locutionis, in libris sacris aut profanis, interpretatio illa est, quæ egressionem hic completam, ut vocant, jubet intelligi, quæ ipso trajecto Jordane contigerit, anno post transitum Maris Rubri 40. aut etiam 46. arca Domini in Silo collocata. Nam cum annum Exodi scriptores Christiani Judæique omnes appellant, quemnam alium intelligunt, nisi quo Mare Rubrum Israëlita transferunt? Quo quis igitur argumento suadebit, Exodi vel Egressionis nomine aliud sive Jeremiam sive Esdram hic intellexisse, tam nove ea voce abusum fuisse, & a vulgari ubi notione discessisse, ut prorsus insolitam adhiberet? Quid est obtorto collo scriptorem sacrum in sua pertrahere deliria, si hoc non est? Finge ex Galliis iter ad Sinas esse annorum decem. Quid stultius dici potest, quam primum egressionis e Gallia annum, egressionis completæ annum interpretari, ut anni primi nomine decimus intelligatur, quo in Sinarum litus appellitur? Eadem hic eorum, qui a sensu litterali scripturæ & a nostro calculo dissident, ut confictæ a se hypothesi Chronologica serviant, insania est. Non sibilos isti plebis metuerent, si auderent profani alicujus scriptoris verbis hanc vim inferre, quam sacris litteris insolenter inferunt? Ergo quadringentesimo & octogesimo anno egressionis filiorum Israël de terra Ægypti, in anno quarto, mense Zio, (ipse est mensis secundus,) regni Salomonis super Israël, ædificari cæpit domus Domini. 111. Reg. vi, 1. Mensis hujus Neomenia civilis fuit hoc anno, die xi. Maii, feria sexta. Novilunio medio cadente in diem 10. hora 1. dilata Neomenia civilis est in Junatut. 19. 7. dilata Neomenia civilis est in Judæa in diem sequentem: ut esset mensis primus in Juda dierum 29. Nam primi mensis Novilunium fuit April. 10. o. 43. 4". ferot. Neomenia proinde civilis in Galilæa, die xi. April. feria quarta: in Juda autem die sequente. 12. April. feria quinta. Equinoctium medium fuit die 1. April. hora 9. 41. 36". post meridiem. Mensium civilium nomina propria in sacris litteris nulla sunt ante Salomonem. Mensis Ziu, qui secundus, hoc loco: *Ethaniam*, qui septimus, 111. Reg. viii, 2. *Bul*, qui octavus, 111. Reg. vi, 38. Atque ea quidem locutio inclusa parenthesi, (ipse est mensis secundus,) qualis non semel occurrit in libro Esther; significat aperte, ut Estheris avo Chaldaica vocabula, sic ista, quæcumque sint, nunc recens in usum fuisse inducta. Esse autem Ægyptiaca arbitramur, exinde adducta ante biennium, cum Salomon affinitate conjunctus est Pharaoni regi Ægypti, ducta ejus filia in uxorem. Venerunt eo tempore in Palæstinam Ægyptii Astronomi, sideralis scientiæ peritissimi; qui si vitiosum foret Kalendarium Judæicum emendarent; a quibus accepta hæc nomina mensibus Salomon imposuit. Et nunc illa quidem Salomonis cura, multo vero magis simile postea studium Judæorum in adsciscendis potius Persicis nominibus, sub tempora captivitatis Babylonice, quam Ægyptiacis; quod erant Judæis Persæ æquiores multo quam Ægyptii: hæc, inquam, cura, hoc studium, ostendit esse anile commentum eorum, qui conspectu Lunæ præcellis montium jugis, definitam olim fuisse ab Hebræis Neomeniam, cum Talmudistis quibusdam insulsi, non desinunt propugnare. Nec animadvertunt illi certe quidem, pæne stultum esse, cum & Moses eruditus in omni doctrina Ægyptiorum fuisse dicatur a Stephano in Actis, (ut de Abraham Chaldæo fileamus;) & Salomonis sapientiæ præ-

SALO.
MON.

præcessisse sapientiam Orientalium & Ægyptiorum, III. Reg. 3. nihilominus anni formam affirmare a neutro eorum digestam esse aut restitutam; positosque ambos inter duas omnium e toto orbe in re Astronomica peritissimas exercitissimasque gentes, ab illis nomina dumtaxat accepisse mensium; formas autem statasque eorumdem mensuras neglexisse: Nam id defendi necesse est ab his, qui commenta Rabbinica de menstrua Lunæ observatione assidue occinunt. Quidni enim tali verbo utamur, ubi ea recantari magno quotidie strepitu cernimus, etiam in Diariis, quæ vel pueri rideant, quæ Evangelio tenebras offundant, incertumque reddant diem & annum, quo Christum Servatorem passum esse sacræ litteræ docent? Nam si forma quidem Kalendarii certa ac definita in usu fuisse semper apud Judæos statuatur, qualis apud finitimos Chaldaeos, Persas, & Ægyptios fuit; hoc est, ea quæ cyclum decemnovennalem adhibet, expositaque est a nobis in tractatu De supremo Christi Paschate; nihil potest ostendi promptius quam annum Christi passionis fuisse ætatis ipsius & æræ Christianæ tricesimum tertium. Nihil enim est cyclo decemnovennali aut ad inveniendum facilius, aut ad Neomenias statuendas certius; si modo per annos quosque circiter centenos æquinoctii verni momentum spectetur; ex quo quod inesse vitii cyclo potuerit, corrigatur: ut contingat decima quarta mensis primi luna post æquinoctium. Si ab hac autem regula discedatur, si ex menstrua Lunæ observatione qualem Rabbinici tradunt, res tanta pendeat, nihil incertum magis, aut magis errori obnoxium dici potest. Quis autem rem adeo facilem, adeoque necessariam ad legis observationem, aut non per se invenisse Moysen existimet, aut non ab Ægyptiis ultro didicisse, vel Judæos postea a Chaldaeis atque Persis; a quibus nomina mensium eosdem accepisse constet? Sed nomina profecto dumtaxat Salomon ex Ægypto adscivit, non ipsam mensium formam ac rationem, quam in diluvii descriptione, atque alibi, ut vidimus, observatam a Mose norat. Enimvero sub Salomone, ejusque uxore Ægyptia, nomina hæc mensium in Israël audita sunt. Post ejus excessum e vita, hanc illi cum Ægyptiis communionem nominum penitus repudiarunt, pristino more recepto, primi, secundi, quarti, septimique mensis, de solo mensium inter se ordine, appellandi, quem admodum a Mose didicerant.

5
6
7
8
9
10
11
Annus Sabbaticus. Ante Christum annus 1010.

Ante Christum annus 1005.

In anno undecimo, mense Bul, (ipse est mensis octavus,) perfecta est domus Domini in omni opere suo.... edificavitque eam annis septem. III. Reg. VI, 38. Neomenia mensis octavi fuit, die XVII. Octob. feria 6. anno bissextili Juliano Novilunio medio contingente die 16. hora 8. 51'. 59". post meridiem.

Annus mundi 3001. Ante Christum 1004. Littera Domin. D.

12 Arca in adytum illata est dedicatioque templi magno facta est apparatu, in mense Ethanim; ipse est mensis septimus. III. Reg. VIII, 1, 2. Mensis septimi Neomenia fuit, sexta Octobris, feria tertia. Novilunium medium eadem die, hora 40'. 38". matut. Nam eo anno, cum æquinoctium vernum esset prima die Aprilis, hora 8. 12'. 19". post meridiem; novilunium primi mensis incidit in XII. April. hora 1. 16'. 19". matut. feria prima. Die octava mensis Salomon

templum dicat, instituitque solennitatem per bis septem dies; posteriorisque septenarii die octavo, qui & XXII. Tifri, fecit collectam. III. Reg. VIII, 65. 2. Paral. VII, 9, 10. Collecta dicitur עֶזְרָת, quod ea die populus retineretur ad faciendam pecuniæ collectam pro sacrificiis.

13 Annus Sabbaticus. Domum suam edificavit Salomon tredecim annis, & ad perfectum usque perduxit. III. Reg. VII, 1. Domum quoque fecit filia Pharaonis, quam uxorem duxerat Salomon. VII, 8.

Hiram rex Tyri, (cujus hic annus est regni fere quinquagesimus) mittit ad Salomonem cxx talenta auri. III. Reg. IX, 14.

Anni
ante
Christum.
1000

Annus Ante Christum 1000.

Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas; filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias, & Hethæas. III. Reg. XI, 1. Eo ordine hic recenseret Salomonis uxores videntur, quo easdem accepit. Nullam certe quidem duxit ante filiam Pharaonis, quæ primo loco nominatur. Atque ex eo intelligimus, Roboamum, quem ex uxore Ammonitide suscepit, (quæ regio tertio hic loco ponitur,) non ante Davidis excessum, ut censent interpretes, in lucem venisse: quæ de re dicendum erit adhuc inferius. Nullos interim suscepisse liberos Salomon in sacris litteris legitur, præter Roboamum.

999

998

997

996

995

994

993

992

991

990

989

988

987

986

985

984

983

982

981

980

979

978

977

976

975

974

973

972

971

970

969

968

967

966

965

964

963

962

961

960

959

958

957

956

955

954

953

952

951

950

949

948

947

946

945

944

943

942

941

Annus Sabbaticus.

Circiter hunc annum nascitur Roboam Salomonis F. ex matre Naama Ammanitide. III. Reg. XIV, 21.

Annus Sabbaticus.

Annus Sabbaticus.

Salomon ad idola colenda convertitur.

Propter Idololatriam Salomonis permittit Deus, circa finem hujus anni, ut Ieroboam levaret manum contra regem. Voluit ergo Salomon interficere Ieroboam: qui surrexit & aufugit in Ægyptum; & fuit in Ægypto usque ad mortem Salomonis. III. Reg. XI, 5, 26, 33, 40. Hoc initium fuit iniquitatis Israël, occasione regis Juda & Israël, hoc est, Salomonis: ex quo usque ad excidium templi & urbis, venturum olim in pœnam hujus criminis aliorumque scelerum, anni sunt cccxc. ut docet Ezechielis vaticinium, cap. IV.

Salomonis pœnitentia mihi videtur indicari, 2. Paralip. XI, 17.

Salomon moritur, postquam regnasset annos quadraginta: successitque ei Roboam, adolescens annorum circiter viginti, ut mox dicturi sumus.

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

Annus Sabbaticus.

975 I ROBOAM patri I JEROBOAM, regnat annis XXI I. April. Chri-

REGES JUDÆ.

Christum, 975. qui sab-
baticus fuit. Regnat an-
nis xvi. Quadraginta &
unius anni erat Roboam,
cum regnare cepisset: decem & septem annos regna-
vit in Ierusalem civitate. III. Reg. xiv, 21. & 2.
Paralip. xii, 13. Hoc est: Annus hic erat qua-
dragesimus primus, decurrens a senis amplius
mensibus, æræ Salomonicæ, five ex quo Salo-
mon Roboam pater, jubente Davide, unctus in
regem est. Fecit Salomonis ingens in populo
commendatio, ex quo præsertim conditor tem-
pli fuit, ut ex illo populus æram numerari vel-
let: quo de Orientalium populorum more infe-
rius ac sapiusculæ dicturi sumus. Verum scissio
regni Israël a Juda hunc calculum, five hanc
Æram abruptit. Certe adolescentem fuisse Ro-
boam, cum regni habenas suscepit, conceptis
verbis sacræ litteræ docent; quibus profecto mos
non est eum appellare adolescentem aut juvenem,
qui sit natus annos amplius quadraginta. Atqui
III. Reg. xii, 8. ubi Roboam dicitur juvenili-
bus consiliis obsecutus populum in se concitasse,
adolescens ipse & juvenis appellatur. Qui dereli-
quit consilium senum, quod dederant ei, & adhibuit
**ADOLESCENTES, QUI NUTRITI FUE-
RANT CUM EO, & adstebant illi.... Et
dixerunt ei IUVENES QUI NUTRITI FUE-
RANT CUM EO, &c.** Quæ totidem verbis re-
petuntur, 2. Paralip. x, 8. Cum **IUVENIBUS**
tractare cepit, **QUI CUM EO NUTRITI FUE-
RANT, & erant in comitatu illius.... At illi
responderunt ut IUVENES, & nutriti cum eo in
deliciis.** Non videtur ergo Roboam annum vice-
simum excessisse, cum regnum capeffivit.

974	2	2 Jeroboami.
973	3	3
972	4	4
971	5	In quinto anno regni Roboam, ascendit Se- sac rex Ægypti in Ierusalem, & tulit the- sauros domus Domini, & thesauros regios, & universa diripuit: scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon, &c. III. Reg. xiv, 25. Non est hic Sesostris cujus Herodotus & Plinius meminere, ut superius vidimus.
970	6	6 Jeroboami.
969	7	7
968	8	8
967	9	9
966	10	10
965	11	11
964	12	12
963	13	13
962	14	14 Jeroboami.
961	15	Annus Sabbaticus. Fuitque bellum inter Roboam & Jeroboam cunctis diebus. III. Reg. xiv, 30.
960	16	Roboam constituit Abiam filium suum, ducem super omnes fratres suos xxvii. quia ceteros sapientia anteibat. 2. Paralip. xi, 22. Tot ille ex uxoribus & concubinis libe- ros habuit. Et brevis utique regni ac vitæ fuit.
959	17	17 Jeroboami.
958	18	Abiam, patre mortuo circa Aprilem, regnare cepit. In octavo decimo anno regni Jeroboam filii Nabat, regnavit Abiam super Judam, solus utique, ut diximus. Tribus annis regnavit in Ierusalem. III. Reg. xv, 1. & 2. Paralip. xii, 16. & xiii, 1. Fuit prælium inter Abiam & inter Je- roboam. III. Reg. xv, 7. & 2. Paralip. xiii, 2.

REGES ISRAEL.

Ante
Chris-
tum.957
656
95519
2
1

Asa

19 Jeroboami.
20 Jeroboami.
Asa regnare cepit circa mensem Aprilem, mortuo patre Abiam. In anno ergo
vigesimo Jeroboam regis Israël, regnavit Asa
rex Juda: & quadraginta & uno anno regna-
vit in Ierusalem. III. Reg. xv, 9. & 2. Pa-
ralip. xiv, 1. xvi, 13.
Annus Sabbaticus. NADAB regnat
inceunte hoc anno.
Nadab vero filius Jeroboam regnavit super
Israël anno secundo Asa regis Juda: regna-
vitque super Israël duobus annis. III. Reg.
xv, 25. Rex igitur a patre designatus est
anno superiore, & cum eo regnavit annum
fere ipsum. Jeroboam moritur sub anni fi-
nem, mense nono anni xxii. regni sui.
Annus tertius Asa regis Juda. Interfecit
Baasa illum (Nadab nimi-
rum.) Baasa in anno tertio Asa regis Juda,
& regnavit pro eo.... Anno tertio Asa regis
Juda, & regnavit pro eo.... Anno tertio A-
sa regis Juda, regnavit Baasa.... viginti
quatuor annis. III. Reg. xv, 28, 33. Cœpit
igitur circa Novembrem.

952

4

951

5

950

6

949

7

948

8

947

9

946

10

945

11

944

12

943

13

942

14

941

15

940

16

1 Annus primus Baasa re-
gis Israël.
2
3
4
5
6
Annus Sabbaticus.
In diebus Asa quievit terra annis decem: &
nulla temporibus ejus bella surrexerunt, pa-
cem Domino largiente. 2. Paralip. xiv, 1, 6.
Bellum autem erat inter Asa, & Baasa
regem Israël, cunctis diebus eorum: nempe
ex quo bellum flagrare cepit hoc anno.
III. Reg. xv, 16.
9
Asa Abstulit idola ex urbibus quas ceperat
montis Ephraim. 2. Paralip. xv, 8.
11
Mense tertio, anno decimo quinto regni
Asa, cum prælio Zaram Æthiopem paulo
ante vicisset, abstulit idola ex urbibus quas ce-
perat montis Ephraim, & gratias agit Deo.
2. Paralip. xiv, 9, 12, 13. & xv, 1, 8,
19. Æthiopia hoc loco, ac forte ubique in
sacris litteris, Arabia deserta est. Tentoria
Æthiopiæ prope pelles Madian, Habac. iii,
7. Arabes Scenitæ Plinio, lib. iv. sect.
xii. Nam σκηναί tentoria sunt e pelli-
bus.
Bellum vero non fuit, id est nemo intulit
bellum regno Judæ, usque ad tricesi-
mum quintum annum regni Asa: 2. Paralip.
xv, 19. hoc est, usque ad illam Arabum
incurfionem, quæ hoc anno contigit, reg-
ni Asa decimo quinto, eodemque anno
xxxv. familiæ quæ in Juda regnabat, ex
quo discidium factum fuerat Israël: cu-
jus familiæ princeps tunc erat Asa rex Ju-
da. 2. Paralip. xv, 19. Similis ratio an-
nos regum numerandi occurret inferius ad-
huc non semel. Annus Sabbaticus. Anno
autem tricesimo sexto regni ejus ascendit Baasa
rex Israël in Judam.... Asa misit ad Bena-
dad regem Syriæ, qui habitabat in Damasco,
dicens: Fœdus inter me & te est, &c.
2. Paralip. xvi, 1. Insolentis audaciæ,
magnæque imperitiæ est, pronunciare hoc
loco, ut non nemo fecit: Corrigenendus error,
qui in Paralipomena irrepsit, libro 2. cap. xvi.
Ut proxime tricesimus quintus, sic annus
iste

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

Ante
Chris-
tum.

litteræ xxxvi. similiter est regni familiæ in
Juda. Sic plane (ut alias observavimus) in
Commodi Imp. nummis Græcis, in Æ-
gypto cufis, non anni ipsius imperii signan-
tur, sed familiæ Aureliæ, a M. Aurelio
patre ipsius imperatore. Quare qui pri-
mus Commodi annus est, notatur vicesi-
mus; atque ita deinceps usque ad xxxii.
qui ejusdem imperii nonnisi decimus ter-
tius est, idemque postremus. Mirum for-
tassis legenti videbitur describi a nobis in
præsenti argumento istos Commodi Imp.
nummos, & Faustinae matris ipsius. Ve-
rum quo istud operæ pretio fiat, tum hic
scripturæ perdifficilis explicatu locus, tum
alii similes terni vel quaterni, qui occur-
rent inferius edocebunt: præter illos, qui
æram Abrahæ, & regni Hebræorum, &
annos Roboami denotant; ut jam vidi-
mus.

Nummi Commodi, anno Christi 179. M. Aurelii, anno. 19.

ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ ΣΕΒΑΚΤΗ. L. AVREL. COMMODUS
Caput Faustinae junioris.)(.
L. IO. Anno xix. Caput Se-
rapidis. Est ex ære mediocri,
in Cimelio D. FOYCAVL T.
AUG. Capite laureato.)(.
TR. P. II III. IMP. III.
COS. II. P. P. Victoria sed-
dens cum corona & palma.
Argenteus in museo nostro.

Anno Christi, 180. Commodi I.
 AYCTEINA CEBACTH. L. AVREL. COMMODVS
 Caput Faustinae junioris.)(. AVG. TR. POT. V. ca-
 L. K. Anno xx. Ubertatis pite radiato.)(. VIRTVS
 caput sive Annonae, cum AVG. IMP. III. COS.
 Cornucopiae. Ex eodem Ci- II. P. P. Ipse sedet cum ful-
 melio mine & hasta. Ex e C. C. melio

ΦΑΥΚΤΕ ΙΝΑ ΣΕΒΑΚΤΗ.
Inthesauro Maurocenī, pag.
125. α). L. K. cum effigie
Nili jacentis.

Commodi nummus, ibidem, pag. 126.) (L. K. Caput Jovis Olympii. In alio ibidem, pag. 127. ΠΡΟΝΟΙΑ. *Providentia*. L. K. Imp. sacrificans.

Anno Christi, 181. Commodi 2.
 Faustinae nummus ibidem, pag. 125.)(L. K. A. Anno XXI.
 Nili effigies. M. COMMODUS ANTO.
 NINVS AVG. capite lau-
 reato.)(P. M. TR. P. VI.

M. AYPH. KOMO. ANT-
NINOC C. capite laurea-
to.)(L. KA. cum duo-
bus crocodilis. Apud D. Ri-
gord.

M. AYPH. KOMOΔOC
ANTΩNINOC C. Ca-
pite laureato. .) (. L. K. A.
Anno xxi. Commodus in
curru vecto quadrigis. Est
ex ære mediocri, in musæo
P. CHAMILLART.

Anno Christi 182. Commodi 3.
 Faustinae nummus, in thesau- M. ANTONINUS COM-
 ro Mauroceni, pag. 125.) (MODUS AVG. capite lau-
 L. KB. Anno xxii. Ægypti reato.) (LIB. AVG. V.
 solum, TR. P. VII. IMP. IIII.
 M. AYP. KOM. ANTONI- COS. III. P. P. Largitio in
 NOC CEB. capite laurea- populum fit ab Imp. *Libera-*
 to.) (L. KB. Roma se- *litas Augusti quintum*, &c.
 dens, dextra Victoriam, Argenteus: in musco nostro.
 læva hastam tenet. Ex ære
 mediocri nummus est, in Ci-
 melio D. FOUCAULT.

Anno Christi 183. Commodi 4.
M. AYPH. ANTΩNINOC. Apud Vaillantium, Commodi
capite laureato. Ex Toi-
do.)(. ὙΠΑΤΟC ΤΟΔ.
Κ Γ. Consul IIII. anno
XXIII. Juppiter sedens, dex-
tra Victoriolam, levā haf-
tam tenet.

Anno Christi 184. Commodi 5.
M. A. K. O. ANT. a. CEB. Apud eundem, TR. POT.
EYCEB. capite laureato.)(VIII.
L. K. Δ. Anno xxiv. Nili ef-
figies. E Cimelio D. Foy-
CAVL I. In alio, Serapis.

In alio rursum, Victoria gradiens cum palma & corona. In
Thesauro Mauroceni, pag. 126. L. K Δ. Imp. sacrificat.

Anno Christi 185. Commodi 6.
T. A. KOM. ANT^o. CEB. M. COMM. ANTON. AVG.
ET CEB. capite laureato. PIVS. capite laureato.)(.
M. Aurelius Commodus Antoninus Aug. Pius.)((L. KE. PRIMI DECENN. P. M.
Anno xxv. Caput Serapidis, TR. P. X. IMP. VII. COS.
cum Cornu copiae. Est ex ære IIII. P. P. S. C. In corona
mediocri, in Musco nostro. quercea. Apud Patium in
Indice, pag. 17.

ster similis, apud D. Fov-
CAVL T.)(L. KE. Victo-
ria in quadrigis. Alius Vic-
toriam in bigis exhibet. Prior
est etiam in Cimelio P. CHA-
MILLART.

Anno Christi 186. Commodi 7.
 Commodi nummus apud Vail- M. COMMODVS ANT.
 lantium.)(L. KR. Anno P. FELIX. AVG. BRIT.
 xxvi. Jovis effigies. capite laureato.)(P. M.
 TRIB. POT. XI. IMP.
 VIII. COS. V. P. P. Na-
 vis cum velis. Infra, PRO-
 VID. AVG. In Thesauro
 Regio, ex are mediocri.

1. A. K. O. ANT^o. CEB. M. COMM. ANTONINVS
 EYCEB. capite laureato.)
 .)(. L. KZ. Anno xxvii.)
 Caput Jovis Olympii. Ex ære
 mediocri, apud D. FOVCALT.
 Est & apud Patinum in The-
 lauro, pag. 267.

Anno Christi 188. Commodi 9.
 Commodi nummus, ex ære M. COMM. ANTONINVS...
 mediocri, apud D. FOCAULT. capite laureato.)(APOL.
)(L. KH. *Anno xxviii.* PÁL. IMP. VIII. TR. P.
 Mercurii effigies. XIII. COS. V. Stat Apol.

lo Aetiacus, conservator ac-
tuum ædium Augustarum,
sive Palatii. Apud Patinum,
pag. 260, ex ære mediocri.

Anno Christi 189. Commodi 10.
Commodi nummus, ibidem.
)(L. K Θ. Anno xxix.
Commodus a Victoria coronatur.
M. KOM. ANT. N. CEB.
ET CEB. capitel laureato.)(L. K Θ. Nilus decumbens,
dextra arundinem, laeva
Cornucopiae gerit. E Cime-
lio D. B. GON.
COMMODUS ANT. P. FE-
LIX AVG. BRIT. capitel
laureato.)(SECVRIT.
ORB P. M. TR. P. XIII.
IMP. VIII. COS. V. P. P.
Dea sedet, dextra tenet or-
bem, laeva lateri apposita.
Apud P. Steph. CHAMILLART, e Societate nostra.

Anno Christi 190. Commodi II.

A. A. KOM. ANT ^o . CEB.	M. COMM. ANT. P. FEL.
ERCBB. capite laureato..)	AVG. BRIT. P. P. capite
L. A. Anno xxx. Caput	laureato..)(LIB.AVG.P.
Dianæ, cum luna crescen-	M. TR. P. XV. COS. VI.
te. Est in Cinelio D.Fov-	Signum Libertatis. In mu-
CAVLTI, & in nostro.	seo nostro argenteus.

iusdem Commodi, apud Pa-
tinum in Thesauro Mauro-
ceni, pag. 126, sed legitur
L. A. pro L. A. Est in
eo nummo quadriga. Est
& in Museo P. CHAMILLART,
ex ære mediocri.

Græce non occurrit hujusan-
ni nummus.

Anno Christi 192. Commodi 17.
A. AIA. AYP. KOM. AN- L. AEL. AVREL. COMM. P.
T. C. Cb. xCrb. capitulaure- FEL. capite laureato.)(
T. Aelius Aur. Commodus. Antoninus Aug. Pius. P. M. TR. P. XVII. IMP.
)(. L. Ab. Anno xxxix. cap- VIII. Imp. dat congiarium
T. Jovis laureatum: in Ci- populo. Est ex ære prima
T. molis, in musco nostro.

melio D. FOYCAVL. Alius
in gaza Regia, aquilam ex-
hibet inter duo signa mili-
taria. L. AB. Epigrapha par-
tis anticæ est, A. AIA. AYP.
KOM. CEB. EYCE. BPIT.
capite laureato. L. *Ælius*
Aurelius Commodus Aug.
Pius Britannicus.

Annos igitur, non Commodi Imp. sed familia
Yyy Au

Augustæ Aureliæ, vel M. Aurelii ipsius patris, tum in Commodi, tum in Faustinae matris, tum denique in Crispinae conjugis nummis, consignabant Ægyptii; qui se hoc indicio peculiariter obnoxios M. Aurelio, totique ejus familiae devotos esse testabantur. Ætatem Commodi in hisce nummis notari qui existimavit, is Faustinae matris & Crispinae conjugis Commodi nummis coarguitur, in quibus iidem anni apparent.

Ex horum autem collatione nummorum intelligimus, annum imperii Commodi secundum fuisse, eundemque ipsius Tribunicia potestatis annum sextum: (neque enim alios quam Tribunicia potestatis annos in nummis Latinis Imperatorum reperias;) eundem, inquam, annum illum esse, qui M. Aurelii patris ipsius, quamvis jam defuncti, vicesimus primus appellatur in nummis ipsius Commodi: quemadmodum in hoc sacrae scripturae loco, annus xxxv. Roboamicae familiae, adtribuitur decimo septimo regis Asa.

Fuit ille scilicet mos Orientalium, ut Æram inchoarent ab exortu Principis alicujus, qui de ipsis esset optime meritis; eamque producerent æram quam diutissime liceret; donec alius majore beneficio prioris recordationem deleteret. Itaque ex illa consuetudine fit, ut in nummis antiquis Syriae, ubi Judæa est, & Ægypti, multiplices æræ occurrant, quarum in Occidente nullum vestigium est, quod id a nostris moribus prorsus abhorret. At in Oriente æra tum Juliana a Julio Cæsare, vel ab Antonio Antoniana, in nummis urbium Syriae occurrit; tum Augustana ab Augusto, in iisdem: Claudiana, a Claudio Cæsare in Ponto; Flaviana, a Flavio Vespasiano, Cæsareæ Palæstinae: Aureliana, a M. Aurelio in Ægypto: perinde ac si Parisiorum civitas notasset in nummis olim æram Valesiorum a Philippo Valesio; & nunc similiter e familia Borbonia regum æram consignaret ab Henrico Magno. Sic Titi quoque Imp. quem constat biennio dumtaxat imperasse post patrem, nummus inscriptus est, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. Anno XII. Flaviorum.

Ante Chris- tum.	REGES JUDA.	REGES ISRAEL.
939	17 Annus 17. Asa regis Juda.	14 Anus 14. Basa regis Israël.
938	18	15
937	19	16
936	20	17
935	21	18
934	22	19
933	23	20
932	24 Annus Sabbaticus.	21
931	25	22
930	26	23
929	27 Hesiodus circa hoc tempus floret. Plinius, lib. XIV. sect. 1. Tanto priscorum cura fertilior, aut industria felicior fuit, ante millia annorum, inter principia litterarum, Hesiodo præcepta agricolis pandere orso, subsequensque non paucis hanc curam ejus. Scribebat Plinius anno Urbis DCCCXXX. Christi LXXVII. Periodi Jul. 4790. Est autem hic annus ante Christum 929. Periodi Jul. 3785. antequam Plinius scriberet, 1006.	24 ELA hoc anno ineunte regnat super Israël, vivo adhuc patre suo Basa: regnavitque annis duobus. Dormivit Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Thersa, & regnavit Ela filius ejus pro eo. III. Reg. XVI, 6. Anno vigesimo sexto Asa regis Juda, regnavit Ela filius Baasa super Israël in Thersa, duobus annis. Et rebellavit contra eum, circa Octobrem anni hujus servus suus Zambri... Irruens ergo Zambri percussit & occidit eum anno vigesimo septimo Asa regis Juda, & regnavit pro eo. III. Reg. XVI, 8, 9, 10. Anno vigesi-

Ante
Chris-
tum.

mo septimo Asa regis Juda regnavit Zambri septem diebus. III. Reg. XVI, 9, 10, 15. Porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philistinorum. Cumque audisset rebellasse Zambri, & occidisse regem omnis Israël Amri.... Ascendit ergo Amri, & omnis Israël cum eo de Gebbethon, & obsidebant Thersa. Videns autem Zambri, quod expugnanda esset civitas, succendit se.... & mortuus est. III. Reg. XVI, 15, 16, 17, 18. Hæc per anni hujus Octobrem gesta. Tunc divisus est populus Israël in duas partes. III. Reg. XVI, 21. Ab anno igitur superiore, qui xxvi. Asa regis Juda, Ela in societatem regni Israël a patre fuerat cooptatus.

928	28	1 Bellum civile in Israël per annos tres, Amri unius partis dux: qui postea ab unito Israhæle electus est.
927	29	2
926	30	Annus Sabbaticus.
925	31	Annus 31. Asa regis Juda.
924	32	3
923	33	4 AMRI mortuo Thebrii, alterius partis dux, agnitus salutatusque rex est ab universo Israël. Anno trigesimo primo Asa regis Juda regnavit Amri super Israël duodecim annis: a primo illo nimirum, quod habuit ante annos tres, regnandi exordio. Ex illis autem annis duodecim, in Thersa regnavit sex annis. Emitque montem... & edificavit Samariam. III. Reg. XVI, 23.
922	34	5 Azarias sacerdotio functus est sub Asa. 1. Paralip. VI, 10. Pontifex domus Dei. 2. Paralip. IX, 11.
921	35	6
920	36	7
919	37	8
918	38	9
		10 Annus primus Achab Regis Israël, a patre consors regni factus.

917	39	1 ACHAB, mortuo circa Septembrem Amri patri succedit. Dormivitque Amri cum patribus suis, & sepultus est in Samaria.... Achab vero filius Amri regnavit super Israël anno trigesimo octavo Asa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri super Israël in Samaria, viginti & duobus annis III. Reg. XVI, 28. Designatus a patre regni auctior, jam ab anno superiore, sub ipsum anni exordium.
916	40	2 Homerus floret hac ætate. Plinius libro VII. sect. XVI. Ante annos prope mille vates ille Homerus. Est hic annus antequam Plinius scriberet, 994. Docet autem Homerus, Iliad. Y. versu 306. cum eum librum scriberet, posteros Æneæ, Priami stirpe extincta, in Phrygia regnasse. Ex quo Æneam in Italiam non venisse, manifestum est.
915	41	3 Annus tertius Achab regis Israël.
		4 Ethbaal rex Sidoniorum, cujus filiam Jezabel Achab rex Israël duxit uxorem. III. Reg. XVI, 31.

JOSAPHAT patri succedit, circa mensem Augustum. Et mortuus est Asa anno quadragesimo primo regni sui. 2. Paralip. XVI, 13. Josaphat vero filius Asa regnare co-

Ante Chris- tum.		REGES JUDA. REGES ISRAEL.	Ante Chris- tum.	
		perat super Judam anno quarto Achab regis Israel. Viginti quoque annis regnavit in Jeru- salem. III. Reg. XXII, 41, 42 Et erat triginta quinque annorum cum regnare cepisset. III. Reg. XX, 31.		
914	1		5	Annus quintus Achab regis Israel.
913	2		6	
912	3	Annus Sabbaticus.	7	Circiter hoc tem- pus, Factum est verbum Domini ad Elia, in anno tertio, ex quo sci- licet clausum erat caelum, dicens: Vade, & ostende te Achab, ut dem pluviam super fa- ciem terrae. III. Reg. XVII, 1.
911	4		8	
910	5	Amarias Pontifex sub Josaphat. 2. Para- lip. XIX, 11.	9	
909	6		10	
908	7		11	
907	8		12	
906	9		13	
905	10	Annus Sabbaticus.	14	
904	11		15	
903	12		16	
902	13		17	
901	14		18	
900	15	Annus 15. regis Josaphat usque ad mensem Au- gustum.	19	Ochozias regnat su- per Israel cum patre A- chab, circa Novembrem anni hujus.
899	16			Joram regnat cum pa- tre Achab & fratre Ocho- zia, circa Septembrem.
898	17	Annus Sabbaticus, & idem 18. Josaphat regis a mense Augusto.		Moritur Achab anno XXI. regni sui, circiter Julium men- sem, qui anni illius XXI. sextus mensis est. Succedit Ochozias. Alterum istud Ocho- zias initium est. III. Reg. XXII, 40. Ocho- zias autem filius Achab, regnare cepit su- per Israel in Samaria, anno septimodecimo Jo- saphat regis Juda: regnavitque super Israel duo- bus annis. III. Reg. XXII, 52. Regnavit cum patre per biennium; deinde & biennio altero post patris obitum. Joram vero fi- lius Achab regnavit que super Israel in Samaria anno decimo octavo Josaphat regis Juda: reg- navitque duodecim annis. IV. Reg. I, 1. Regnavit anno uno, vivente patre: eo mor- tuo, potissimam administrationem regni suscepit Ochozias natu major: quo agro- tante devoluta ea rursus est ad Joramum, ipso mense Julio, ita ipso jubente Ocho- zia. Itaque annis omnino duodecim Joram administravit imperium.
896	19	Annus 19. regis Josaphat, usque ad mensem Au- gustum.	2. 3.	JORAM. Al- terum Jorami initium, cum regimen Ocho- zias frater ei
895	20	JORAM F. Josa- phat regnat circiter	3. 4.	commisit.
894	21	Septembrem. Anno quinto Joram filii A- chab regis Israel, & Josaphat regis Juda: reg- navit Joram filius Josaphat rex Juda. Hoc est, rex salutatus est, anno quinto Joram regis Israel, eodemque quinto Josaphat re- gis Juda, ex quo foedus iniit cum rege Is- rael: juxta illud IV. Reg. cap. I, 11,	4. 5.	

Ante Chris- tum.		REGES JUDA. REGES ISRAEL.	
		<p>6, 7. Egressus est igitur rex Joram in die illa de Samaria, & recensuit universum Israel. Misitque ad Josaphat regem Juda, dicens: Rex Moab recessit a me; veni mecum ad praelium. Qui respondit: Ascendam: qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui. Tunc enim novum regis Josaphat initium visum est, cum non Judæ tantum, sed & Israël imperare pro indiviso quodammodo videretur, ob conjunctas utriusque regni vires & copias. Quintus hic annus fuit, ex quo communibus consiliis, conjunctisque exercitibus, Juda & Israël adversus hostes bellum gerebant. Hæc verba, & Josaphat regis Juda, cave sic reddas cum numero scriptore, qui apposuit in margine, Id est, & Josaphat rege Juda: quandoquidem particula conjunctiva & perspicue admonet casum eundem subsequi oportere, qui præcessit: ac proinde in gignendi casu legi debere, regis Juda; quemadmodum proxime antecedit, regis Israël: neque quidquam dici accuratius posse, quam est Latinus interpretes etiam hoc loco, qui visus est adeo intricatus & inexplicabilis, ut eum interpretes Syrus & Arabs expunxerint, satis audacter.</p> <p>Triginta duorum annorum erat Joram, cum regnare cœpisset: & octo annis regnavit in Jerusalem. IV. Reg. VIII, 16. Ex his octo annis quadriennium cum patre regnavit.</p>	
893	2	Anus 2. Joram regis Juda.	5. 6. Mortuus est ergo Ochôzias, post longam ægritudinem, & regnavit Joram frater ejus pro eo, jam solus, anno secundo Joram filii Josaphat regis Judæ: non enim habebat filium. IV. Reg. I, 17. Quot annos regnaverit Joram, hoc loco non dicitur, quia superius ea res indicata est: nunc vero repetitur tantum legitima post fratrem successio.
892	3	Annus 3. regis Joram.	6. 7.
891	4	Annus Sabbaticus.	7. 8.
890	1. 5.	JORAM solus. Moritur Josaphat ante mensem Augustum. Jorami hic annus quartus est, usque ad Septembrem.	8. 9.
889	2. 6.	De Joram, 2. Paralip. XXI, 12. Al-	9. 10.
888	3. 7.	lata sunt autem ei litteræ AB ELIA PROPHETA; in quibus scriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Josaphat patris tui.... ægotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies. Ab Elia propheta allatæ sunt litteræ, hoc est, ab Eliseo, nomine Eliæ prophetæ, cujus eum habere spiritum ac vices tenere omnis Israël agnoscebat: Eliæ vero nomen revereabantur summopere ipsi reges Juda, quamvis esset ipse e regno Israël; & multo quidem amplius revereabantur, quam nomen Elisei, quoniam Eliam constaret esse cælo receptum, atque adeo conjunctiorem cum Deo. Quid quod & apparuisse Eliam	10. 11.
		Yyy 2	Eli-

Ante
Chris-
tum.

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

Eliseo credibile est, eidemque præcepisse, ut suo nomine epistolam istam, cujus ipse verba præiret, regi præscriberet?

887 4.8.

OCHOZIAS

F. Joram regis Judæ, regnat cum patre, a Septembri anni hujus. Anno duodecimo Joram filii Achab regis Israël, regnavit Ochozias filius Joram regis Judæ. Viginti duorum annorum erat Ochozias, cum regnare cepisset: & anno uno regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Israël: Gener enim domus Achab fuit. iv. Reg. viii, 25, 27.

Quadráginta duorum annorum erat Ochozias. 2. Paralip. xxi, 1. Hoc est, quando Ochozias regnare cepit, quadragesimus secundus erat ille annus ipsius familiæ maternæ: nempe ex quo Amri proavus ejus maternus rex primum salutatus est ab omni Israël. Nam Athalia mater Ochoziæ, filia Amri, hoc est, neptis fuit, ex iv. Reg. viii, 18. & 2. Paralip. xxi, 6. Quadráginta duo anni jam effluxerant, a primordiis Amri regis Israël, a quo nobilitatem maternam trahebat Ochozias, nihilo fere inferiore paterna: id quod nemini regum antea contigerat. Vide quæ de eo argumento disputavimus ad annum xv. & xvi. Asa regis Judæ. Ad hanc invisam Deo affinitatem regum Judæ cum domo Amri & Achab respicit scriptor sacer, cum annos quadráginta duos hoc loco commemorat: eo quod illa posteris Ochoziæ exitio fuit, uno excepto Joas. Sensus ergo est: Annum quadragesimum secundum nobilitatis suæ maternæ jactabat Ochozias, qui anno vix uno potitus regni administratione, ipsa in Samaria occisus est, obeam ipsam cum domo Amri consanguinitatem. Annum quadragesimum secundum suum esse, sive ad se pertinere computabat Ochozias. Erat filius annorum quadráginta duorum, ut Hebræi codices habent, quoniam erat quodammodo filius, siquidem pronepos, Amri, qui ante annos quadráginta duos fuerat rex Israël salutatus. Similem omnino formam computandi annos alicujus regum, non ab ortu ipsius, aut regni auspiciis, sed ab initio vel eventu aliquo insigni, quod ad ipsum quoquomodo pertineret, jam superius adnotavimus, præter loca proxime indicata, etiam in annis Isboseth, 2. Reg. 2, 10. Quadráginta annorum erat Isboseth filius Saul, cum regnare cepisset super Israël; cum annum ille ætatis ageret tertium decimum. Item in annis Roboam, ubi dicitur: Quadráginta & unus anni erat Roboam, cum regnare cepisset: cum esset ille tantum annos natus circiter viginti. Nec mysterio caret fortassis, quod inusitata nobis illa ratio computandi cujuspiam annos in sacris litteris vix occurrat, nisi ubi ad numerum quadragenarium anni pertinent: ut loca docent allata hæcenus, de Isboseth, Absalom, Roboam, & Ocho-

II, 12. Anno undecimo (circa Maium (excurrentem anni hujus,) Joram filii Achab, regnavit Ochozias super Judam, venitque Jehu in Jezrahel, & delet domum Achab. iv. Reg. ix, 29. Annus hic undecimus Jorami fuit, a suscepta ob fratris ægritudinem administratione regni: qui & duodecimus dici potuit, priore numerato, quo sub patre rexit imperium.

Ante
Chris-
tum.

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

zia. Itaque imperitiæ simul & insolentis audaciæ damnandi sunt ii, qui hoc loco, ubi de Ochozia agitur, confidenter pronunciant: Corrigendus error, qui irrepsit in 2. Paralip. xxi, 1. 2. cum præsertim in eo Quadráginta duorum annorum numero Hebræa exemplaria cum Latinis & Græcæ meliora consentiant; ut & in illo, Quadráginta annorum erat Isboseth. Nam quid istud aliud est, quam ex inscitia moris Hebræi verbum Dei refingere velle ad arbitrium?

886

Moritur Joram filius Josaphat, rex Juda, circiter Aprilis, mense octavo anni octavi regni sui.

ATHALIA

mater Ochoziæ, ipso a Jehu occiso, sex annis regnavit super terram. iv. Reg. xi, 1. & 2. Paralip. xxii, 12.

Hoc anno, circiter mensem Julium, bellum Jorami cum rege Syriæ: in quo bello Joram vulnus accepit. 2. Paralip. xxii, 5.

Porro Ochozias filius Joram rex Judæ, descendit invisere Joram filium Achab in Jezrahel, quia agrotabat ibi. iv. Reg. viii, 29. Et egressus est Joram rex Israël, & Ochozias rex Judæ, in occursum Jehu: qui utrumque occidit, ac delet domum Achab, sub mensem Augustum anni hujus.

JEHV. Dies autem, quos regnavit Jehu super Israël, viginti & octo anni sunt in Samaria. iv. Reg. x, 36.

885 2

1. Annus r. Jehu regis Israël, usque ad mensem Augustum.

884 3

Annus Sabbaticus.

883 4

882 5

881 6

880 7

Joas. Anno autem septimo tyrannidis Athaliæ, circa Octobrem, Athalia occisa est gladio in domo regis. Septemque annorum erat Joas, filius Ochoziæ, cum regnare cepisset. iv. Reg. xi, 4, 20, 21. Anno septimo Jehu regnavit Joas, & quadráginta annis regnavit in Jerusalem. iv. Reg. xii, 1. Joiada sacerdos & Pontifex. iv. Reg. xi, 9. & 2. Paralip. xxiii, 8.

879 1

878 2

877 3

876 4

875 5

874 6

873 7

872 8

871 9

870 10

869 11

868 12

867 13

866 14

865 15

864 16

863 17

862 18

861 19

860 20

859 21

858 22

Annus Sabbaticus.

Annus Sabbaticus.

Annus Sabbaticus.

Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas (ineuntem mensem Octobri hujus anni,) non in-

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

Ante Chris- tum.	REGES JUDA.	REGES ISRAEL.
	stauraverunt sacerdotes sarta tecta templi. iv. Reg. xii, 6.	iv. Reg. x, 35. An- no vigesimo tertio Joas filii Ochozia regis Ju- da, regnavit Joachaz filius Jehu super Israel in Samaria decem & septem annis. iv. Reg. xiii, 1. circa No- vembrem: atque ita Jehu regnavit annis xxviii. & quatuor fere mensibus.
857 23		2
856 24	Annus Sabbaticus.	3
855 25		4
854 26		5
853 27		6
852 28		7
851 29		8
850 30		9
849 31	Annus Sabbaticus.	10
848 32		11
847 33		12
846 34		13
845 35		14
844 36		15
843 37	Annus 37. Joas, usque ad octobrem.	16 Joas a patre rex appellatur. iv. Reg. xiii, 10. Anno trigesimo septimo Joas regis Juda, regnavit Joas filius Joachaz super Is- rael in Samaria, sedecim annis. Hoc est, & post patris obitum regnavit annis fede- cim
842 38	Annus Sabbaticus.	16
841 39		17 JOAS. Moritur Joachaz circa mensem Septembrem, anni sui xvii. mense decimo. Dormivitque Jo- achaz cum patribus suis..... Regnavitque Joas filius ejus pro eo. iv. Reg. xiii, 9.
840 40		
839 1		AMASIAS Moritur Joas anni hujus ini- tio, expleto jam a tribus mensibus regni sui anno xl. Percusseruntque Joas, & mor- tuus est. Regnavitque Amasias filius ejus pro eo. iv. Reg. xii, 21. In anno secundo Joas filii Joachaz regis Israel, regnavit Amasias fi- lius Joas regis Juda. Viginti quinque annorum erat, cum regnare cepisset: viginti autem & novem annis regnavit in Jerusalem. iv. Reg. xiv, 1. & 2. Paralip. xxv, 1.
838 2		
837 3	Nectabis rex Aegypti, ante Alexandrum Magnum annis quingentis. Plinius lib. xxxvi. sect. xix. n. 2.	
		5 Jeroboam adsciscitur a patre suo in confor- tium regni Israel.
836 4	Annus Sabbaticus.	6
835 5		7
834 6		8
833 7		9
832 8		10
831 9		11
830 10		12
829 11	Annus Sabbaticus.	13
828 12		14
827 13		15
826 14		16
825 15	Nascitur Azarias, qui & Ozias. Vixit autem Ama- sias filius Joas, rex Ju- da, postquam mortuus est Joas filius Joachaz, regis Israel, quinde- cim annis. iv. Reg. xiv, 7. & 2. Para- lip. xxv, 25. ex Vulg. & Hebr. pro eo. xiv, 16. Anno quintodecimo Amasia filii Joas regis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis Israel in Samaria, quadraginta & uno anno. iv. Reg. xiv, 23.	1 JEROBOAM. Mo- ritur Joas, anni sui xvi. mense fere sex- to, circa Julium. Et dormivit Joas cum pa- tribus suis. Jeroboam autem sedit super so- lium ejus. iv. Reg. xiii, 13. Et regna- vit Jeroboam filius ejus pro eo. xiv, 16. Anno quintodecimo Amasia filii Joas regis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis Israel in Samaria, quadraginta & uno anno. iv. Reg. xiv, 23.
		JONAS prophetat. iv. Reg. xiv, 25. Erat

Ante Chris- tum.	REGES JUDA.	REGES ISRAEL.
	de Geth, quae est in Opher: non de illa quae est in tribu Zabulon, sed de altera, cujus est mentio Josue xi, 23. unde surgens ut fu- geret in Tharxis a facie Domini, descendit in Joppen, inde non procul distitam. Jon. i. 3. Fuit enim Geth inter Gazam & Azo- tum. Distat autem Azotus a Joppe vix leu- cis octo. Non alia Geth, aliive Gethai, quam qui ibi fuere, memorantur in libris Regum: isti autem sapissime.	
824 16		2
823 17		3
822 18		4
821 19	Annus Sabbaticus.	5
820 20		6
819 21		7
818 22		8
817 23		9
816 24		10
815 25		11
814 26	Annus Sabbaticus.	12
813 27		13
812 28		14
811 29		15
810 1	AZARIAS, qui & OZIAS, circa exe- untem martium an- ni hujus. Anno vige- simo septimo Jeroboam regis Israel, (ex quo adscitus est a patre in societatem regni) regnavit Azarias fi- lius Amasia regis Ju- da. Sedecim annorum erat, cum regnare ce- pisset: & quinquagin- ta duobus annis regna- vit in Jerusalem. iv. Reg. xv, 1. & 2. Pa- ralip. xxvi, 1.	16 Circa hoc tem- pus mittitur Jonas ad Ninivitas, præ- dicitque subversio- nem civitatis, ni resipiscat. Et per- venit verbum ad re- gem Ninive, & sur- rexit de solio suo, &c. Jon. iii, 6. Assyriorum regem sacra scriptura ne- minem appellat de nomine, ante Phul, qui post annos fe- re xl. occurret.
809 2	Annus 2. Azariae, sive Ozia.	17 Annus 17. Jeroboam regis Israel.
808 3		18
807 4	Annus Sabbaticus.	19
806 5		20
805 6		21
804 7		22
803 8		23
802 9		24
801 10		25
800 11	Annus Sabbaticus.	26
799 12		27
798 13		28
797 14		29
796 15		30
795 16		31
794 17		32
793 18	Annus Sabbaticus.	33
792 19		34
791 20		35 Verbum Domini, quod factum est ad Osee filium Beeri, in diebus Ozia, Joatham, Achaz, Ezechia; regum Juda: & in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel. Osee i. Vati- cinatur captivitatem Samariae & Israelis sub Assyriis.
790 21		36
789 22		37
788 23	OLYMPIADUM initium ex Plinio: quo auctore sane gravi discimus, Olympiadum initium ante annos duodecim statuendum esse, quam ceteri omnes scri- ptores definiunt. Annus est hic ante Christum 788.	
787 24		39
786 25	Annus Sabbaticus.	40
785 26	Visto Isaiæ filii A- mos, quam vidit super Judam & Jerusalem, in diebus Ozia, Joa- tham, Achaz, & E- zechia regum Juda. I- sai. i.	41 Amos i. Verba A- mos, quae vidit super Israel, in diebus O- zia regis Juda, & in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel, ante duos annos ter- ra mortus.

Ante
Chri-
stum.

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

781 27	Olymp. 2.	Sequitur Anarchia, five interregnum annorum undecim.
782 28		
783 29		
784 30		
785 31	Olymp. 3.	
779 32	Annus Sabbaticus.	
776 3		
777 3	Olymp. 4.	
776 35		
775 36		
774 37		
773 38	Olymp. 5.	
772 39	Annus Sab- baticus.	

ZACHARIAS. An-
no trigesimo octavo A-
zaria regis Juda,
Martio fere ineunte, regnavit Zacharias filius
Jeroboam super Israël in Samaria, sex mensi-
bus. IV. Reg. xv, 8.

SELLUM. Sellum
filius Jabez regnavit trigesimo nono anno Azaria
regis Juda: medio fere Septembri: regnavit au-
tem uno mense in Samaria. IV. Reg. xv. 13.
Anno trigesimo nono Azaria regis Juda, men-
se Novembri: regnavit Manahem super Israël
decem annis in Samaria. IV. Reg. xv. 17.

771 40 I. MANAHM. IV.
Reg. xv, 19. Veniebat Phul rex Assyriorum in
terram, & dabat Manahem Phul mille talen-
ta argenti, ut esset ei in auxilium, & firmā-
ret regnum ejus. Indixitque Manahem argen-
tum super Israël cunctis potentibus & divitibus,
ut daret regi Assyriorum, quinquaginta ficos
argenti per singulos: reversusque est rex Assy-
riorum, & non est moratus in terra.

Primus REX ASSYRIORUM in sacris
litteris appellatus, PHUL est. Prius dum-
taxat reges Ninive nuncupabantur: ditione
scilicet Niniviticum agrum, tenuemve to-
parchiam, vix excedente. Id quod ex eo
præterea conjicimus, quod ante hoc tem-
pus nullus rex Assyriorum Hebræos bello
appetierit: ab ista autem ætate nulla He-
bræis quies ab Assyriorum incursionibus fe-
re fuerit: nam utrumque ex sacris litteris
perspicue intelligitur. Id vero ni fallimur,
perspicuo argumento est, nullam adhuc re-
gibus Ninive amplificandi imperii, aut o-
pum congerendarum libidinem incessisse.
Nec Herodotus, dum Assyrios reges impe-
rium Asiæ obtinuisse narrat per annos vigin-
ti supra quingentos, aliud affirmare voluit,
aut certe jure potuit, quam Ninive reges
fuisse per annos totidem, qui primum me-
diocri ditione contenti, imperio deinde A-
siæ sint potiti.

770 41		2
769 42		3
768 43	Olymp. 6.	4
767 44		5
766 45		6
765 46	Annus Sabbaticus.	7
764 47	Olymp. 7.	8
763 48		9
662 49	OZIAS lepra per- cutitur. Joathan fi- lius ejus administrat regnum vice patris. IV. Reg. xv, 5. & 2. Paralip. xxvi, 21.	10

AZARIAS Pon-
tifex sub Ozia. 2.
Paralip. xxvi. 20.

761 50 Circa hoc tempus
vaticinium Joëlis de
captivitate Juda.

I PHACEIA. Et
dormivit Manahem
cum patribus suis:
regnavitque Phaceia
filius ejus pro eo. Anno quinquagesimo Azaria

Ante
Chri-
stum.

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

regis Juda, regnavit Phaceia filius Manahem
super Israël in Samaria biennio. IV. Reg. xv,
22. ineunte Aprili: ac proinde Manahem
pater ejus regnavit annos decem, & men-
ses ipsos quinque.

760 51	Olymp. 8.	2
759 52		I PHACEE. Anno quinquagesimo se- cundo Azaria regis Juda, regnavit Phacee fi- lius Romelia super Israël in Samaria, viginti annis. IV. Reg. xv, 27. Cœpit ineunte Aprili. Annus Sabbaticus.

JOATHAM. Et dormivit Azarias cum
patribus suis... & regnavit Joatham filius ejus
pro eo, IV. Reg. xv, 7. mense Majo. Anno se-
cundo Phacee filii Romelia, regis Israël regnavit
Joatham filius Ozia regis Juda. Viginti quinque
annorum erat, cum regnare cœpisset; & sede-
cim annis regnavit in Jerusalem. IV. Reg. xv,
32. & 2. Paralip. xxvi, 1. Ozias igitur reg-
navit annos LII. & menses.

757 2	Hoc anno visio Isaie prophetæ, capite vi.	3
756 3	Olymp. 9.	4
755 4		5
754 5		6

753 6 ROMA hoc anno condita est: qui annus est ante
Christum DCCLIII. Olympiadis ix. annus quar-
tus.

752 7	Olymp. 10.	8
751 8	Annus Sabbaticus.	9
750 9	Nascitur Ezechias.	10

In diebus Phacee
regis Israël, venit
Teglathphalasar rex Assur, & cepit Aion....
& Galaad, & Galilaam, & universam ter-
ram Nephthali, & transtulit eos in Assyrios.
IV. Reg. xv, 29. Et suscitavit Deus Israël
... spiritum Thelgathphalasar regis Assur: &
transtulit Ruben & Gad, & dimidiam tribum
Manasse, & adduxit eos in Labela, & in
Habor, & Ara, & fluvium Gozan, usque
in diem hanc. I. Paralip. v, 26.

749 10 Mich. I. Verbum
Domini, quod factum
est ad Michaam Morasthiten, in diebus Joa-
than, Achaz, & Ezechia, regum Juda:
quod vidit super Samariam & Jerusalem. U-
trique prædicit exitium.

748 10	Olymp. xi. Urbis condi- te annus 6.	12
--------	--	----

DE REGIBUS ASSYRIORUM
a Nabonassaro.

Hoc anno initium regni & æræ Nabonassari regis
Assyriorum sive Babyloniorum, ut volunt, vulgo sta-
tuitur ex Theonis (ut volunt) sive Ptolemæi latercu-
lo. Cur autem in illo non apparent omnino ii, quos
sacra litteræ commemorant? Sennacherib, Nabucho-
far, Asarhaddon, Sargon, Asenaphar, Nabucho-
donosor uterque, Evilmerodach, Baltassar; Nito-
cris Herodoti, Labyniti duo, aut Plinii Horus: cum
hi tamen eo ævo vixerint, quod Nabonassaro ejusque
successoribus datur? nisi quod non sunt isthæc Assy-
riaca nomina, ad concinnandas similes de Davide
& Judæo sententias idonea; nec referri saltem ple-
raque possunt ad radices Hebræas.

Nugas appellet, qui volet, has nominum origi-
nationes ex Hebræo: nec nugas esse ipsi nos diffite-
mur: sed alienas, a nobis detectas, nec nostras esse,
contendimus: id quod nemo jure negaret, si pluri-
mas esse alias istiusmodi sciret, ut nobis compertis-
simum est, de quibus nefas sit dubitare. Sustineat
ergo assensum de his, quisquis haud temere velit fer-
re de nobis judicium.

REGES
ASSY-
RII.

De Nabonassaro certe D. D' Herbelot, vir pereruditus, in Bibliotheca Orientali, pag. 653. sic pronuntiavit: *C'est de ce Nabonassar, que L'ON PRETEND avoir fondé une nouvelle Dynastie des Rois de Babylone dans la Chaldée, que Ptolémée a tiré l'Epoque des années, selon laquelle il a calculé les Eclipses.* Quo ille dicto dubitare se de Nabonassaro, totaque consequente serie principum, satis aperte significat. Nec sane immerito. Nam præter ea quæ diximus, cum in titulo Canon promittat nomina Regum Assyriorum ac Medorum, Βασιλεῖς Ἀσσυρίων καὶ Μηδων; cur reges istos alii Babylonios nuncupant? Aut quomodo quis Medos reges in titulo promittenti credat, qui nullum inter ea nomina nomen Medorum aspiciat; cuiusmodi sunt Phraortes, Cyaxares, Astyages, Assuerus, Darius? Cur fidem auctor Canonis mereatur, qui novem tantum ibi reges Ægypti ante Cleopatram ponat, cum nisi quis falsi scriptores ceteros omnes fere arguat, tredecim sint appellandi? De Babylonicis regibus, quorum ab ætate plurimis certe sæculis abfuit, quam ei fidem habere par est eos, qui in regibus suis ipsis, (nam in Ægypto vixisse ponitur Ptolemæus, cui Canon iste tribuitur:) qui in ipso, inquam regum suorum indice negant ei esse credendum? En tamen qui cum conciliare sacros scriptores satagunt incredibili labore, qui sapere volunt videri: Idque tanta vel obstinatione vel cœcitate, ut vix verum dixisse in sacris libris Deum putent, nisi ei cum ista membrana consensus sit!

REGES ASSYRIÆ

& Babylonie, ex Scriptura sacra.

REGES ASSYRIÆ. REGES BABYLONIS.

Assur ædificavit Niniven, Gen. x, 11. Rex fuisse non dicitur.
N. Rex Ninive, sub quo Jonas pœnitentiam prædicavit. Ante istum scriptura regem Assyriorum neminem vocat; ac ne istum quidem Ninive regem appellat de nomine.
PHUL rex Assyriorum. IV. Reg. xv, 19.
TEGLATHPHALASAR. Ibidem.
SARGON. Isai. xx, 1.
SALMANASAR. IV. Reg. xvii, 3.
SENNACHERIB F. IV. Reg. xviii, 15. Tob. i, 18.
ASARHADDON F. Semiramis, ex Herodoto. Isai. xxxvii, MERODACH BALADAN. IV. Reg. xx, 12.
NEMROD. Gen. x, 10. 38. I. Esdræ cap. iv, 2. Idem Babylone potitus: Herodoto, Sardanapalus.
NABUCHODONOSOR. Judith i.
NABUCHODONOSOR F. Idem rex Babylonis. Dan. i. & i. Esdr. 2, i. Idem Asenaphar, i. Esdr. iv, 10. Labynetus Herodoto, lib. i. pag. 33. Apud Jeremiam & Ezechielem semper Nabuchodonosor in Hebræo legitur.
BALTASSAR F. Baruch i. Herodoto Labynet, lib. i. pag. 86.
EVILMERODACH. IV. Reg. xxv, 27.
Nitocris mater Baltassar. Herodoto lib. i. pag. 84.
BALTASSAR Baltassar F. Nabuchodonosoris N. Herodoto, lib. i. pag. 86. Λαβύντος, cui successit Darius Medus. Dan. v, i.

Ante-
Chri-
stum.

REGES JUDA.

REGES ISRAEL.

747	12	Annus 12. Joathan regis Juda.	13	Annus 13. Phacee regis Israël.
746	13		14	
745	14		15	
744	15	Annus Sabbaticus. Olym. 12. Urbis condita.	16	
		10.		
743	16		17	
742	1	ACHAZ. Moritur Joathan circa mensem Februarium, qui anni ipsius decimi sexti mensis fere decimus. Et dormivit Joathan cum patribus suis. Et regnavit Achaz filius ejus pro eo. IV. xv, 38. Anno decimo septimo Phacee filii Romeliæ, regnavit Achaz filius Joathan regis Juda. Viginti annorum erat Achaz, cum regnare cœpisset: & sedecim annis regnavit in Jerusalem. IV. Reg. xvi, 1. & 2. Paralip. xxviii, 1. Hoc est, ex quo regnare Joathan cœperat, pater regis Achaz, vicesimus hic annus erat; qui annus ob insigne patris meritum, in actis publicis instrumentisque consignabatur ipso primo anno regni Achaz. Quemadmodum in nummis Commodi Imp. anno ipsius primo annum vicesimum Ægyptii inscribere, & sic deinceps consequentibus annis: eo quod ille vicesimus annus esset, ex quo imperare cœpisset pater ipsius M. Aurelius, cujus nomen ac recordatio Ægyptiis in amore fuit. Nihil ista quidem expositione verius mihi aut certius videtur esse, multis argumentis. Primum, quod rursum ejusdem Joatham anni numerentur inferius, quinque annis post ejus excessum e vita. Deinde, quod nunc jam quintum hic mos occurrit in libris Regum & Paralipomenon. Præterea, quod Joathan populo Deoque ipsi acceptissimus fuit; Achaz e diverso, pro suis flagitiis Deo hominibusque invisus. Nam de Joatham, IV. Reg. xv, 34. Fecitque quod erat placitum coram Domino; juxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, operatus est.... Ipse ædificavit portam domus Domini sublimissimam. Itaque ut æram Salomonis notari vidimus sub Roboamo filio, ita hic æra Joatham sub Achaz filio consignatur. Nam & Joatham NOVVS SALOMON existimatus eo est, quod templo Salomonis portam sublimissimam adjecisset: & quod commercium promovisset ille solus a Salomonis temporibus, eum imitatus, factis navibus, quæ irent in Tharsis, 2. Paralip. xx, 36. De Achaz autem, IV. Reg. xv, 2. Non fecit quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui.... sed ambulavit in via regum Israël; insuper & filium suum consecravit, transferens per ignem, secundum idola gentium, &c. Denique (quod præcipuum arbitramur) hac via ac ratione solvitur percommode nodus ingens, quem sacer contextus absque hac nostra expositione offert. Consequitur enim, ab ea si discesseris, Ezechiam regem, qui anno ætatis xxv. regnare cœpit natum esse ex patre Achaz adhuc puero annorum undecim: quod quidem credi Medici jure merito fatuum arbitrantur.		

741

740

Olym. 13. Tunc illud prolutum ab Isai vaticinium est; Ecce virgo concipiet, &c. Isai. viii, 13, 14.

Misit autem Achaz

nuncios ad Teglathphalasar regem Assyriorum, IV. Reg. xvi, 7. Tempore illo misit rex Achaz ad postulandum auxilium, adversus Idumæos & Philistiim, qui prædas agebant, & invadebant oppida in regno Juda. Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda.... Adduxitque contra eum Thelgathphalasar regem Assyriorum, qui & afflixit eum, & nullo resistente vastavit. Igitur Achaz, spoliata domo Domini, & domo regum ac principum, dedit regi Assyriorum munera, & tamen nihil ei profuit. 2. Paralip. xxviii, 16. Vaticina-

Ante
Chris-
tum.

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

739

cinatur ei Isaias vastandam omnem regionem
a rege Assyriorum intra annos L. xv. Isai. vii. 17.

Urbis condita, 15.

Annus 4. regis Achaz:
& idem viceſimus, & quo
Joatham pater ejus cepit
regnare ſolus.20 Circiter menſem Ju-
nium hujus anni,

Tetendit infidias O-
ſee filius Ela contra
Phacee filium Romelæ, & percuffit eum,
& interfecit: regnavitque pro eo vigefimo
anno Joatham filii Ozia. iv. Reg. xv, 30.
Hoc eſt, anno xx. familiæ Joatham, ex
quo ille ſolus regnavit, Ozia ſive Azaria
patre mortuo, Hoc prius initium Oſee fuit:
ſed nondum ille ab Iſraële agnitus pro re-
ge eſt, nec niſi poſt annos octo. Quemad-
modum ſub Amri rege Iſraël fere contige-
rat: qui diviſo in duas partes populo, non-
niſi poſt triennium ſuper univerſum Iſraël
pacifice regnare cepit.

738

737

736

Annus Sabbaticus.

Olymp. 14.

Hoc tempore eve-
niſſe neceſſe eſt, ut
ex ſerie ſacrorum codicum intelligitur, quod
narrat Iſaias, cap. xx, 1. In anno quo ingreſ-
ſus eſt Tharthan in Azotum, cum miſiſſet eum
SARGON rex Assyriorum, & pugnaſſet
contra Azotum, & cepiſſet eam. Hunc Thar-
than, aliumve cognominem, ducem exer-
citus ſui, poſt annos xxiv. miſit Sennache-
rib contra Jeruſalem, & Ezechiam; iv. Reg.
xviii, 17. Unde Grotio viſum eſt, Sar-
gon eundem eſſe ac Sennacheribum. Fal-
ſo; ſiquidem neminem Iſaias, perraro alius
e ſacris ſcriptoribus unum eundemque ho-
minem binominem repræſentat Julianus cer-
te Toletanus, ut ajunt eruditi, præſatione
in Nahum, apud Henr. Caniſium, diver-
ſos facit.

735

3

4

733

Urbis Romæ annus 20.

Circiter hoc tempus Achaz Aſtronomiæ
ſtudioſus, a Babyloſiis (ut videtur)
edoctus, ſolarium horologium Hiero-
ſolymis ſtatuit; cui nomen ab ipſo fa-
ctum eſt, Horologiam Achaz. iv. Reg.
xx, 11.

732

731

11

12

Olymp. 15.

Oſee. Anno duode-
cimo Achaz regis Juda, menſe Septembri,
regnavit Oſee filius Ela in Samaria ſuper Iſraël
novem annis. . . . Contra hunc aſcendit Salma-
naſar rex Assyriorum; & factus eſt ei Oſee
ſervus, reddebatque illi tributa. Cumque de-
prehendiſſet rex Assyriorum Oſee, quod rebel-
lare nitens miſiſſet nuncios ad ſua regem Æ-
gypti, ne præſtaret tributa regi Assyriorum,
ſicut ſingulis annis ſolitus erat, obſedit eum, &
vinculum miſit in carcerem. Pervagatusque eſt
omnem terram: & aſcendens Samariam, ob-
ſedit eam tribus annis. iv. Reg. xviii, 1. Hac
obſidio poſtea facta eſt, anno Oſee ſepti-
mo.

730

729

728

Annus Sabbaticus.

Olymp. 16.

Ezechia primus annus, adhuc vivo pa-
tre, circa Decembrem. Anno tertio Oſee
filii Ela regis Iſraël, regnavit Ezechias filius
Achaz regis Juda. iv. Reg. xviii, 1. Non
dicit regnaſſe pro patre, quoniam hic non-
dum obierat.

727

16

Baladan rex Babyloſis, iv. Reg. xx,

Ante
Chris-
tum.

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

12. circa hoc tempus obit: quo mortuo Se-
miramis pupilli vice, qui Merodach Bala-
dan, regnum adminiſtrat; quinque ætati-
bus, atque adeo annis fere c. lxx. ante
Nitocrin, Babyloſis pariter reginam, in-
quit Herodotus, lib. i. pag. 84. Nam li-
bro 2. pag. 163. *regis yeveas* ait efficere ſpa-
tium centum annorum. Vetiſſimum om-
nium Babyloſis regnum, cepit a Nemro-
do, Chus F. Cham N. Noë pronepote,
teſte Moſe, Gen. x, 10. Nec vero ait
Herodotus, aut Plinius prodidit, (ut alii
fabulantur) vel a Semiramide, vel a Belo
conditam eam civitatem, quam multo eſſe
his antiquiorem Moſes ibi teſtatur. Nec
Babyloſis tamen poſtea uſque ad hoc tem-
pus ſcriptura meminit; quod reges Baby-
lonii intra ſuos fines ſe continerent, ut ple-
rique omnes ante hoc ævum; nec in terram
Iſraël certe irrumperent, ut poſtea ſub Aſ-
ſyriorum principe factum eſt. Beli ſimili-
ter idoli nulla ante hoc tempus fere men-
tio in ſacris litteris occurrit, nempe apud
Iſaiam, cap. xlvi, 1. A Baladan tractum
nomen videtur. Eſt enim בל Chaldaice
contractum pro בעל, & ארן pro ארן: ut
ſit Baladan, Dominus dominorum: ſicut
שכון contractum eſt pro שמעון, hoc eſt,
Simon pro Simeon. De Semiramide ejusque
operibus, conſule Plinii indicem. Similiter
& de oppidis ab ea conditis.

726

1

EZECHIAS. Dormi-

vitque Achaz cum pa-
tribus ſuis. . . . Regnavitque Ezechias filius
ejus pro eo. iv. Reg. xvi, 20. exeunte Mar-
tio, ſeu menſe xii. Viginti quinque annorum
erat, cum regnare cepiſſet, pro patre ſuo: &
viginti novem annis poſt eum regnavit in Jeru-
ſalem. iv. Reg. xviii, 1. & 2. Paralip.
xxviii, 27. & xxix, 1. Ipſe anno & men-
ſe primo regni ſui, hoc eſt, primo anni &
regni ſui menſe, cum paulo ante initium
menſis regnare cepiſſet: aperuit valvas Do-
mini, & inſtauravit eas. Adduxitque ſacer-
dotes atque levitas. . . . dixitque ad eos. . . .
Mundate domum Domini. . . . Ceperunt autem
prima die menſis primi mundare, & in die
octavo ejusdem menſis ingreſſi ſunt porticum
templi Domini: & in die ſextadecima menſis
ejusdem, quod ceperant impleverunt. Ingreſſi
quoque ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt
ei: ſanctificavimus. . . . cunctam templi ſupelle-
ctilem, quam polluerat rex Achaz in regno
ſuo. 2. Paralip. xxix, 3. Cum Novilunium
medium æquinoctiale incideret in diem xxx.
Martii, hora 5. matutina, 30. 33. eſſet-
que illa dies feria ſexta, differebatur in re-
gno Juda Neomenia in Sabbatum ſubſe-
quens, xxxi. Martii; ut eſſet Paſcha ex-
tra בדר Badu, hoc eſt, extra ferias 2. 4.
& 6. quæ non erant idoneæ Paſchati Hie-
roſolymitanorum, & regni Juda, ob eas
cauſas, quas ex divina ipſa lege repetitas
attulimus in Tractatu de ſupremo Chriſti
Paſchate, pag. 44. fuitque Niſan hoc anno
menſis cavus, ſeu dierum 29.

Miſit quoque Ezechias ad omnem Iſraël &
Judam; ſcripſitque epistoſas ad Ephraim &
Manaſſen, ut venirent ad domum Domini in
Jeruſalem, & facerent Phaſe Domino Deo
Iſraël. Inito ergo conſilio regis & principum,
& univerſi cæus Jeruſalem, decreverunt ut

Ante
Chris-
tum.

facere Phasē mense secundo. Non enim potuerant facere in tempore suo: quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati non fuerant: & populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem.... Immolaverunt autem Phasē quatuordecima die mensis secundi. 2. Paralip. xxx, 1, 15. Æquinoctium medium fuit 31. Martii, hora 4. 29'. 48". post meridiem. Novilunium medium Hierosolymis fuit, die xxviii. Aprilis, hora 6. post meridiem, 14'. 36". Neomenia proinde civilis, xxix. Aprilis, feria prima. Itaque dies festus Paschæ, seu quintus decimus dies mensis secundi, fuit xiiii. Maii, feria prima.

- 715 2 Azarias sacerdos 7 Anno quarto re-
primus & Pontifex gis Ezechia, ex quo
domus Dei. 2. Para- regnare cepit vivo
lip. xxxi, 10, 13. patre mense Septem-
bri, qui erat annus
septimus Osee filii Ela regis Israël, ascendit
Salmanasar rex Assyriorum in Samariam, &
oppugnavit eam, & cepit. iv. Reg. xviii, 9.
- 724 3 Olymp. 17 Urbis Romæ 8
- 723 4 Annus Sabbaticus. 9
- 722 5 10 Nam post annos
tres, anno sexto E-

zechia, (ut supra) id est, nono anno Osee regis Israël, atque adeo circa mensem Julium hujus anni, capta est Samaria: & transtulit rex Assyriorum Israël in Assyrios, collocavitque eos.... in civitatibus Medorum. iv. Reg. xviii, 10. Adduxit autem rex Assyriorum de Babylone, id est, de parte agri Babylonici quam occuparat, & de Cutha.... & collocavit eos in civitatibus Samaria pro filiis Israël. iv. Reg. xiii, 24. ככל Hebraice universam provinciam Babyloniam significare videtur, ut i. Esdr. vii, 16. Et vero ex agro fuisse Babylonios istos satis aperte docet sacer scriptor libri Regum; cum versu 29. & 30. subjungit: Unaquaque gens, ex iis quæ in Samariam adductæ sunt a Salmanasare, fabricata est Deum suum: posueruntque eos in fanis excelsis quæ fecerant Samaritæ.... Viri enim Babylonii fecerunt Socothbenoth. Est autem Socothbenoth, (Latine possis ad verbum reddere, Tabernacula puellarum: est, inquam sidus cæleste, quod gallinam cum pul- lis rustici in agris appellant, la Poussiniere: Astro- nomi Pleiadas, seu Vergilias. Unde Babylonios istos ex agro & rure adductos, non ex urbe, intelligimus. Erat enim civium Babyloniorum Deus Bel. Isai. xli, 1. Est autem hic præterea diligen- ter observandum, quemadmodum ex Herodoto, ita ex hoc loco Regum constare, Assyriis isto ad- huc ævo Medos paruisse, & partem Babylo- niæ.

Tobias senior cum reliquis captivus adducitur. In hac historia civitas Medorum Rages gemina aperte di- stinguitur: altera in monte, quæ & Ecbatana, Tob. v, 8. ubi & Gabelus fuit, cui Tobias mutuum pec- uniam dederat, Tob. i, 16. iv, 21. v, 8. vi, 6. ix, 6. saltem octo dierum itinere distans a civitate Ninive, Tob. ix, 4, 6. & viii, 23. Altera Me- dorum civitas Rages fuit in planitie, ad ripam Ti- gris fluvii: quæ prima mansio, Gallice, la premiere couchée, le premier gîte, ubi primum hospitati sunt Tobias junior & Angelus Raphaël. Tob. vi, 1. & 10. ubi Raguel fuit cum Sara filia, Tob. vi, 11. diei unius itinere distans a civitate Ninive, in qua Tobias captivus degebat, & regia Salmanasaris ac Sennache- ribi fuit, Tob. i, 18. Nomen utrumque Rages in- declinabile est: origo nominis utriusque diversa. Prius fit a רגל quod est tumultuosa societas, cætus, conventus frequens. Posterius a רגל findi, dividi; fin- dere, dividere: quoniam ibi Tigris fluvius finderetur,

seu divideretur. Utraque Medorum civitas est ap- pellata: Prior, quoniam caput erat Mediæ; condi- ta a Dejoce primo rege Medorum in colle, dictaque multo postea Ecbatana, teste Herodoto, libro i. Clio, num. 98. pag. 43. Nunc dicunt hanc esse Casbin, in ipso fere Mediæ veteris meditullio posita. Altera, quoniam pariter a Medis in ripa Tigris, vel ubi insulam faceret, condita esset. Ipsa Ninive fuit imposita Tigri, teste Plinio, libro vi. sect. xvi. Sed euntibus Ecbatana seu Rages Medorum ad Eu- rum, rursus occurrebat Tigris amnis Tob. vi, 1. juxta fluvium Tigris. Nomen utrique civitati, quale Hebræi dederunt, Assyriaco vel Medico respondens, scriptum in hac historia fuisse videtur.

FINIS REGNI ISRAELIS,

anno ccliv. ab ejus exordio.

Ante
Chris-
tum.

- 721 6 Annus sextus Ezechia regis Juda.
- 720 7 Olymp. 18. Ante Christum, annus 720. Plinius, REGES
lib. xxxv. sect. xxxiv. Id circa ætatem Romuli acci- JUDA.
deris necesse est: duo enim de vicesima Olympiade inte-
rius Candaules: aut (ut quidam tradunt) eodem anno quo
Romulus.
- 719 8 GYGES. Lydorum dynastia prima, quæ Hera-
clidarum fuit, per annos 505. rerum potita, desit
in Candaule, cui Gyges successit hoc anno. Regnat
annos xxxviii. Herodotus, lib. i. pag. 7. Plinius
loco citato.
- 718 9 Circa hoc tempus Midas rex Phrygiæ. Herod.
libro i. pag. 7. Nummus ævo Antonini Severi F.
cusus, apud Spon. in Miscell. pag. 130. ΜΙΔΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Caput Phrygio pileo tectum.)(C.
Isis.... I.... IHCCEN. Lege, ΠΡΥΜΝΗC-
CEN, ut in nummo Getæ. Hujus Midæ filius
Gordius fuit, avo cognominis: Adrastus nepos, qui
Cæsum vidit. Lege Herodotum, pag. 16. & 19. sed
Græce lege.
- 716 11 Olymp. 19. Annus Sabbaticus. Circa hoc tempus
expeditionem Ægyptiacam suscipit Sennacherib, sed
infelici successu, dum ibi regnaret Σιδών, Vulcani
sacerdos. Res gesta ab Herodoto describitur, qui
Σανναχέρηον vocat, βασιλέα Ἀσσυρίων πρὸς Ἀσσυ-
ρίων.
- 715 12
- 714 13 Annus Urbis Romæ 40.
- 713 14 Anno quartodecimo regis Ezechia ascendit
Sennacherib (Salmanasaris F. ex Tob. i, 18.)
rex Assyriorum ad universas civitates Juda
munitas, & cepit eas. iv. Reg. xviii, 13.
& 2. Paralip. xxxiii, 1. juxta vaticinium
Isaiæ, vii, 17.
- 712 5 Olymp. 20.
In diebus illis ægrotavit Ezechias... Hac
dicit Dominus: Addam diebus tuis quin-
decim annos. iv. Reg. xx. In tempore
illo misit Merodach Baladan, filius Baladan,
rex Babylonis, libros & munera ad Ezechiam:
audierat enim quod ægrotasset, & convalesceret.
Isai. xxxix, 1. In tempore illo misit Bero-
dach Baladan, filius Baladan, rex Babylo-
norum, litteras & munera ad Ezechiam: au-
dierat enim quod ægrotasset Ezechias. iv. Reg.
xx, 12. Babylonii per se semper erga Ju-
dæos sat benigni: soli semper infensi Assy-
rii, sive cum Ninive, sive cum Babylone
regnarent. Solis regressus, visus Hierosoly-
mæ, visus & Babylone, 2. Paralip. xxxii,
31.
Tharaca rex Æthiopiæ occurrit Rabfaci
regis Assyriorum legato, ut pugnet contra
eum. iv. Reg. xix, 9. Æthiopia hæc pars
est Arabiæ desertæ, vicina Idumææ, ut jam
diximus.
Strages exercitus Sennacheribi accidit hoc
anno circa Septembrem. Eo spectat Isaiæ
vaticinium, initio belli, anno superiore,
Ezechia denunciatum, iv. Reg. xxxix,
29. & Isai. xxxvii, 36. Comede hoc anno
Zzz quæ

REGES
JUDA.Ante
Chris-
tum.

quæ reperiis : in secundo autem anno , quæ sponte nascuntur. Porro in tertio anno seminate & metite : Sennacheribo nempe fugato. Venit Angelus Domini , & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia & reversus est Sennacherib rex Assyriorum , & mansit in Ninive. iv. Reg. xix, 35. Sensus vaticinii est : Comede hoc anno usque ad tempus sementis , ea quæ sunt collecta ex agris. Anno sequente , semente impedita , pomis vescere. Poteris deinde , mihi crede , sementem facere pro anno tertio , ac messem nemine inturbante facere.

711 16

Hoc ineunte anno , vel superiore deficiente , contigit mors Sennacheribi. Tob. i, 21. Cum reversus esset rex Sennacherib , fugiens a Judæa plagam , quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam , & iratus multos occideret ex filiis Israël , Tobias sepeliebat corpora eorum. Jussit autem occidi & Tobiam : verum is cum uxore & filio in latebras se abdidit. Post dies vero quadraginta quinque occiderunt regem filii ipsius ; & reversus est Tobias in domum suam , omnisque facultas ejus restituta est ei. Isai. xxxvii, 38. Et factum est , cum adoraret in templo Nesroch deum suum , Adramelech & Sarasar filii ejus Sennacheribi percusserunt eum gladio , fugeruntque in terram Ararat : & regnavit ASARHADDON filius ejus pro eo.

710 17

709 18

Annus Sabbaticus. Hoc fere anno vaticinium Isaïæ , cap. xliv. & xlv. de Cyro rege , & Jerusalem post captivitatem Babylonicam iterum ædificanda , Temploque fundando.

708 19

DEIOCES Phraortæ F. primus Medorum rex imperat annis l i i i. Regni initium circa Septembrem ponimus. Herod. lib. i. pag. 47. 48. Herodoti cum sacris litteris de Medorum initio mira consensio est : quæ vel una sufficit rationi temporum statuendæ ac defendendæ adversus ceteros scriptores. Nam Medos adhuc ante annos quatuordecim Scriptura docet Assyriis paruisse , ut vidimus : atque adeo non ante hoc tempus excussisse jugum , aut imperium condidisse.

707 20

706 21

Olymp. 21.

Hic fere statuendum est initium regni Macedoniæ : cujus regni Macedoniæ , cujus regni primus auctor Perdiccas : septimus autem ab illo , Xerxi Persarum regi coævus fuit , ut tradit Herodotus , libro v. pag. 580.

705 22

704 23

703 24

702 25

701 26

700 27

699 28

698 29

697 1

MANASSES. Dormivitque Ezechias cum patribus suis , & regnavit Manasses filius ejus pro eo. iv. Reg. xx, 21. a mense Novembri anni superioris. Duodecim annorum erat Manasses , cum regnare cepisset : & quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem. iv. Reg. xxi, i.

696 2

695 3

694 4

693 5

692 6

691 7

690 8

689 9

688 10

687 11

686 12

685 13

Olymp. 24.

Annus Sabbaticus.

Urbis Romæ annus 60.

Olymp. 25.

Urbis Romæ, 65.

Olymp. 26. Annus Sabbaticus.

Videtur circa hæc tempora Habacuc pro-

Ante
Chris-
tum.

684 14

683 15

682 16

681 17

680 18

679 19

678 20

677 21

676 22

675 23

phetaffe ; alius ab eo cujus mentio est , Dan. REGES JUDA. xiv, 32.

Olymp. 27. Annus Urbis conditæ , 70.

Annus Sabbaticus. ARDYES Gygis F. regnat per annos XLVIII. Herodot. libro i. pag. 7.

Olymp. 28.

Olymp. 29.

Assor Haddan , sive Asarhaddon , rex Assur , vastat Ephraim , inde abduxit reliquias populi , quæ captivitatem evaserant , abduxit ; deductis aliis in eorum locum colonis ; quod & Salmanasar fecerat. i. Esdr. iv, 2. Ut impleteretur vaticinium Isaïæ ante annos LXV. prolatum , Isaï. vii, 8. Hic nobis esse SARDANAPALUS videtur , quem Nini regem fuisse , seu Ninives , ad Tigrim amnem , Herodotus refert , lib. 2. pag. 168. postremum fuisse non dicit : tantum narrat illius opes in subterraneo specu defossas a furibus astu direptas ; nec aliud quidquam de ipso prodidit. Certe cum Asarhaddon ex duabus conflata vox una sit , ex **סר** & **הר** ; utriusque vocis detracta priore littera , contracte dictum est Sardon , sive Sardan : cui deinde vocabulo Græci adjecere alterum , **απαλός** mollis : quoniam Assyrii molles : unde luxus Assyrius cessit in proverbium.

Cum hoc anno Ephraim deserit esse populus , teste Isaïa ; sub Asarhaddone , teste Esdra : manifestum est ante hunc annum non contigisse historiam Judithæ : tum quia neque est Asarhaddon idem ac Nabuchodonosor ibi memoratus ; neque esse hic potest annus illius tertius decimus : tum quia Holofernes , qui sub Nabuchodonosore dux exercitus fuit , usque Ephraim , sive in Samariam , non pervenit.

674 24

673 25

672 26

Annus Sabbaticus. Urbis conditæ , annus 80.

Olymp. 30. Ante Christum annus 672.

Circa hoc tempus Manasses rex Juda Babylonem captivus abducitur a rege Assyriorum , qui fuit Asarhaddon. Nam ei se Babylonii dederant in clientelam. 2. Paralip. xxxiii, vi. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum : ceperuntque Manassen , & vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem. Quæ civitas multo propior Hierosolymis , quam Ninive , fuit. Principes exercitus regis Assyriorum fuisse , cum duce , qualis postea Holofernes fuit , præfecti cohortium.

671 27

670 28

669 29

668 30

Annus Urbis conditæ 85.

Olymp. 31.

Psammetichus (**ψαμμήτις**) Ægypti rex , imperat annis L i v. Ex quibus annos xxix. in obsidione Azoti Syriæ posuit , donec expugnavit. Herod. libro 2. pag. 171. Ægyptii duodecim sibi reges , Sethonem recepto , (de quo supra , anno xi. Ezechiz) recepta libertate , delegerunt ; in totidem nomos seu præfecturas Ægypto distributa. Horum unus Psammetichus fuit , qui ceteris e medio sublati novissimus ipse solus regnavit. Herod. pag. 169. Labyrinthum communi consilio impensaue struxerant , quod Herodotus , inquit Plinius , lib. xxxvi. sect. ix. opus regum esse dicit , nempe istorum undecim , novissimique Psammetichi. Ex Herodoto , pag. 166. Ab rege Psammeticho , quæ de Ægypto narrantur , nota est

REGES
JUDA.

se & explorata idem Herodotus admonet, pag. 170. priora, fabulosa: quale est quod a sacerdotibus Aegyptiis ipse se accepisse refert, de cccxlii. regibus, qui ante Plammetichum regnarint, per decem annorum millia, annosque trecentos.

667 31 Annus Sabbaticus.
666 32
665 33
664 34 Olymp. 32. Urbis Romæ annus 90.
663 35
662 36

661 37 Plinius, libro 2. pag. 250. *Veneris stellæ naturam Pythagoras Samius primus deprehendit, Olympiade circiter xxxiii. qui fuit Urbis Romæ annus cxiii.* Ita MSS. Reg. num. 191. 4761. 4762. 4763. 4972. 4973. cum Vaticano uno, & Colbertino. Lege permutatis litteris, annus xciiii. In altero Colbertino legitur, *Olympiade circiter xxxiii.* fortassis rectius: quoniam olympias xxxiii. proxime appetit. Est in Thesauro Regio nummus æteus primæ molis, Commodi Imp. cufus; ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΚΟΜ. ΜΟΔΟC CEB. capite laureato: Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Μακεδὸς Αὐρήλιος Κόμμοδος Σεβαστός. Imp. *Cæsar M. Aur. Commodus Aug.* In parte averfa, ΠΥΘΑΓΟΡΗC. CAMIΩΝ. *Pythagoras.* Nummus *Samiorum.* Sedens ipse, sidera in orbe stellato virga seu radio indicat. Similis alius exstat in Cimelio D. de Wilde, Amstelodami; Furia Sabiniæ Tranquillinae Aug. quæ Gordiani junioris conjux fuit, effigie ac nomine; cum eadem epigraphe, ΠΥΘΑΓΟΡΗC. CAMIΩΝ. *Pythagoras* porro & *Samius* & *Ionius*. Quod utrumque nummus edocet; ut intelligas falli eos, qui Doricum faciunt. Nummi ipsi dialectum exhibent ejus regionis, in qua conflati sunt. Ita Coënses in suis nummis adhuc ævo Cæii Cæsaris Germanici, quem Caligulam vocant, Dorice scribunt ΕΥΔΑΜΟΣ, pro Εὐδαμῶ: & in aliis, ΑΒΟΥΛΑ ΚΩΙΩΝ. Quæ sit ergo, ut scriptores Græci harum ætatum, (ut creditur,) quas nummi repræsentant, nullam dialectorum discrepantiam habeant? Quæ sit, exempli causa, ut Dionysius Halicarnasæus e Caria, inter Herodoti pariter Halicarnasæi, & Commodi ac Gordiani Augustorum interjectus ætates, nullum Ionismi vestigium aut indicium præ se ferat; cum Herodotus ante Augustum annis quadringentis, ore ubique Ionico Πυθαγόρην & Πυθαγόρεω; Commodi & Gordiani ætate nummi in eodem tractu scribant Πυθαγόρης, & ΒΑΡΥΤΑΙΗΤΩΝ *Lucilla Veri*, Commodi, & Antonini Severi F. Temporibus? Quæ sit similiter, ut Ctesias, Herodoto pæne æqualis, atque ejusdem cum eo provinciæ, (Gnidius enim Ctesias Plinio teste fuit; est autem urbs Cariæ Gnidus;) nullum tamen præ se ferat vel tenuissimum Ionici idiomatis colorem, in iis fragmentis, quæ nomen ejus præferunt? Et illa quidem ipsius nomini apte congruunt. Nam cum Ctesias, a Græco κτῆσις, opes significet; opibus autem Persicis Indicisque majores esse nullas constet communi proverbio; de Persicis rebus atque Indicis fragmenta sub isto nomine edi sane oportuit. Cur autem similiter cum Herodotus semper Μεσαμείαν, (quod oppidum Thraciæ est,) nummiQUE ΜΕΣΑΜΒΡΙΑΝΩΝ scribant constantissime; Strabo, Stephanus, & Ptolemæus, Μεσημείαν habent; si non est istud e Latino conversum vocabulo, quod Plinius refert, libro iv. sect. xvi. *Mesembria*: istis fortasse nescientibus, aliam ejusdem nominis apud Latinos, apud Græcos aliam scripturam esse: quo plane modo Latini *Catinenses*, ΚΑΤΑΝΑΙΟΥΣ Græci dixere. Cur in eo nominum genere antiquis nummis Herodotus semper consentit, ab iisdem ceteri plerumque dissentiant? Cur nummi ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ, Stephanus *Μασσαλιώτης* dici jubet, & *Μασσαλιεύς*, pro gentili vocabulo? Cur nummi ΝΕΟΠΟΛΙΤΑΝ, (sic enim inscribuntur argentei in museo nostro;) Stephanus, *Νεαπολιτῶν* dicit? Nam ut de dialecto fileam, non ut *Νέα πόλις*, sic *Νεαπολίτης*, absque solæco Græce dicitur, sed

Νεοπολίτης. Quo hæc casu vel errore acciderint, Oedipus aliquis, si fas est, suggerat.

REGES
JUDA.Ante
Christum.

660 38 Olymp. 33. Annus Sabbaticus. V.C. 94.
659 39
658 40
657 41
656 42 Olymp. 34. V.C. 98.
655 43
654 44 Annus V. C. 100.

PHRAORTES Deïocæ F. Medis imperat annis xxi. Persas in Medorum potestatem redegit, qui fuerant hætenus vel *αὐτόνομοι*, vel sub ignotis principibus. Herod. libro i. pag. 48. Ipse est ARPHAXAD in libro Judith, cap. i. qui Ecbatana a patre inchoata perfecit.

653 45 Annus Sabbaticus.

Cypselus Corinthi tyrannidem occupat, per annos xxx. Herod. libro v. pag. 168. Demaratus Tarquinii Prisci Romanorum regis pater, fugit a Corintho injurias Cypseli tyranni, &c. Plinius libro xxxv. sect. v. & xlii.

652 46 Olymp. 35.

651 47

650 48

649 49

648 50 Olymp. 36.

647 51

646 52 Annus Sabbaticus.

645 53 Tobias senior completis annis centum duobus, sepultus est honorifice in Ninive.... In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, & septem juvenes filios ejus nepotes suos, dixitque eis: Prope erit interitus Ninive: non enim excidit verbum Domini: & fratres nostri qui dispersi sunt a terra Israël, revertentur ad eam, & venient ad Jerusalem.... Nunc ergo, filii, audite, & nolite manere hic: sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulcro, ex eo dirigite gressus vestros, ut exeatis hinc. Video enim quia iniquitas ejus finem dabit ei. Tob. xiv. 2. Post annos fere xxiii. everfa est Ninive a Cyaxare, quam de illa oppidi clade prolutum hoc vaticinium est. Nahum quoque propheta hanc Ninives subversionem prædixit.

644 54 Olymp. 37. Urbis Romæ annus 110.

NABUCHODONOSOR Assyriis imperat, Judith. i. Regnasse in Ninive dicitur. Assaraddonis nepos, ut apparet.

Hoc primum anno Babylonii siderum observationes in laterculis costilibus adnotarunt, nempe ante annos dcccxx. quam Plinius scriberet, teste ipso, libro vii. pag. 94. *Epigenes apud Babylonios dcccxx. annorum observationes siderum costilibus laterculis inscriptas docet, gravis auctor in primis: qui minimum, Berofus & Critodemus, ccccxx. annorum.* Ita legendum cum omnibus libris, tum editis, tum manu exaratis; tamen olim, falso alterius scriptoris admonitu, aliter edi curavimus. Scripsit autem Plinius anno Urbis Romæ dcccxxx. teste eodem ipso locis pluribus. Berofus similiter Babyloniorum observationes negat fuisse hujusmodi, nisi ante annum Urbis conditæ ccccx. ut ex loco Plinii proxime allato colligitur; hoc est, paucis ante annis quam Alexander Magnus regnaret. Ex quo Berofum intelligimus huic principi fuisse æqualem: quem etiam hominem Græcum, Atticumve, Plinius idem subindicare videtur, lib. vii. sect. xxxvii.

643 55

642 56

AMON. Dormivitque Manasses cum patribus suis, circa mensem, qui decimus anni ipsius quinquagesimi quinti: Et regnavit Amon filius ejus pro eo. iv. Reg. xxi. 18. Viginti duorum annorum erat Amon, cum regnare cœpisset: duobus quoque annis regnavit in Jerusalem. iv. Reg. xxi. 19. Cum certum sit aliquos, qui designantur in sa-

REGES
JUDA.Ante
Chri-
stum.

641

640

cra historia, annos libatos dumtaxat fuisse, nec completos: longe tutius est subinde deducere de summa quidpiam, quam ad eam adjicere.

JOSIAS. Mortuo Amon, mense Aprilis, qui nonus anni secundi ipsius, constituerunt sibi regem Josiam filium ejus pro eo. Et regnavit Josias filius ejus pro eo. iv. Reg. xxi, 24, 26. Octo annorum erat Josias, cum regnare cepisset. Triginta & uno anno regnavit in Jerusalem. xxi, 1. & 2. Paralip. xxxiv. 1.

Multi Israëlitarum ex captivitate Ninives in patriam redeunt, & Deum suum Hierosolymis colunt. Judith cap. v, 23. & viii, 4. quod reliquos omnes ex Israël captivos Ninive everfa facturos esse, Tobias ante annos septem prædixit.

639

638

637

636

635

634

633

Annus Sabbaticus. Urbis Romæ annus 115.

In diebus Josiæ Prophetat Sophonias.

Olymp. 39.

Annus Urbis conditæ 120.

Octavo autem anno regni sui, cum adhuc esset puer Josias, cepit querere Deum patris sui David. 2. Paralip. xxxiv. 3.

HELCIAS sacerdos magnus sub Josia. iv. Reg. xxii, 4. & 2. Paralip. xxxiv. 9.

SADYATTES Ardyis F. Lydis imperat annis xii. Herod. lib. i. pag. 7.

PHRAORTES Medus, qui & Arphaxad nomine Chaldaico; cum Niniven obsideret, a Nabuchodonosore captus interficitur, anno xxii. regni sui. Herod. lib. i. p. 48. Anno igitur duodecimo regni sui, Nabuchodonosor, rex Assyriorum, qui regnavit in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, & obtinuit eum in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten & Tigrin. Judith i. 5.

632

Olymp. 40. Annus Sabbaticus.

CYAXARES Phraortæ F. Medorum rex imperat annis xl. Herod. lib. i. pag. 48. Primus Asiæ populos in provincias distribuit. Asiam usque ad fluvium Halyn in Cappadocia devicit. Ibidem, pag. 49.

J U-
DITH.

Anno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesima & secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor, ut defenderet se. Judith, 2. Neomenia mensis primi, die 9. Aprilis, feria prima, littera Dominicali A. anno Juliano: Novilunio medio incidente in diem eandem, hora 7. 24". 12". matut. Itaque dies vicesima secunda mensis primi fuit, xxxi. Aprilis, feria pariter prima. Equinoctium medium fuit 29. Martii, hora xi. o. 44". Post meridiem. Mensem primum, ut reliqui scriptores sacri, sic iste Nisan appellat: & hoc tempus est, quo solent reges ad bella procedere, 2. Reg. xi, 1. Erat autem Judith puella, cap. xii, 12. annorum (ut videtur) xxv. Jam cum sint Artaxerxes & Artaxerxes, Medica nomina; quin sit & Holofernes, (quod est affine Artaxerxes) ejusdem originis, non est ambigendum. Ei vero genti tam ignoti Judæorum mores fuere, quam Assyriis Babyloniisque cogniti. Itaque ab Achioze Ammonita, quinam Israëlitarum essent, querit discitque Holofernes: cap. v, 1, 3. Sane Medi & Persæ erant in hoc exercitu, ut mox dicemus. Stante templo bellum hoc Israëlitarum illatum, Judith, iv, 2, Bethuliaque ibi obsessa & mox liberata. In Galilæa prope Dothain & Esdrelon: Judith, i, 8. iv, 5. vii, 3. Totum Holofernis iter docet in Galilæa rem fuisse peractam,

non in tribu Simeon, ut olim arbitrati sumus. Iter habuit, non per Idumæam, sed per Idumæos in terra Gabaa, Judith iv, 14. Bethulia tam novum oppidi nomen est in Galilæa, quam Nazareth & Capharnaum. Mansit omnino Judith in domo viri sui (ex quo nupsit ei) annos centum quinque usque ad annum V. C. 217. In omni autem spatio vitæ ejus non fuit qui perturbaret Israël, & post mortem ejus multis annis: Judith xvi, 28. Non dicit, qui perturbaret Judam; sed qui Israël, hoc est, tribus reliquas, extra regnum Judæ, turbaret, nemo fuit, ad Ægyptiacam forte Xerxis expeditionem, & annum V. C. 270. Ex Galilæa Israëlitarum adunati erant inter se, quamquam absque rege; & ascendeabant in Jerusalem, ubi erant sancta eorum: Judith, cap. v, 23. Itaque quemadmodum Bethulia obsessa perturbabatur Israël, sed non erat qui perturbaret Juda: ita vicissim perturbato postea Juda a rege Ægyptio, vel Babylonio, non fuit propterea qui perturbaret Israël. Bellum enim intulit Israël Nabuchodonosor pater: Nabuchodonosor autem alter, prioris filius, regno Judæ, non Israël, cladem intulit: neque enim ultra Hierosolyma tunc progressus est: & postea cum Ægyptum petiit, iter per Idumæam habuit; regno Judæ in solitudinem tunc redacto, & exercitibus invio. Tunc porro solius summi sacerdotis imperiis parebat Israël; quoniam regi Juda non esset obnoxius. Fuit autem Eliachim sacerdos Dei magnus, Judith iv, 5, 11. sive Joachim summus Pontifex, Judith xv, 9. quem Helciam Hierosolymitarum nominabant, iv. Reg. xxii, 8. & 2. Paralip. xxxiv, 19. Ozias vero princeps populi Israël, ut dicitur Judith cap. xiii, 23. in Bethulia videlicet, quæ tunc caput ibi Israël fuit: quamvis esset ipse de tribu Simeon, Judith vi, 11. quemadmodum ipsa Judith, cap. ix, 2. Ceterum in hac historia, Vulgatæ editionis dumtaxat, uti par est, rationem habemus; non item corrupti interpolatque Græci exemplaris, in quo, ut est & genealogia Judithæ corrupta; & illud insertum, quod de templo everso narrat Achior; pari scelere expuncta est postrema libri sententia; hæc nimirum: *Dies autem victoria hujus festivitatis ab Hebræis in numerum sanctorum dierum accipitur, & colitur a Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem.* Vide tractatum nostrum de supremo Christi Paschate, Expuncta si- mili audacia est sententia capitis viii, 24. Sed dicant Græcorum codicum admiratores, quorsum laus illa in primis, qua Juditham profecuti fuisse dicuntur in editione authentica, universi presbyteri, & summus Pontifex, cap. xv, 11. Quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, **EO QUOD CASTITATEM AMOVERIS, ET POST VIRUM TVVM ALTERVM NESCIERIS: IDEO & manus Domini confortavit te: & IDEO ERIS BENEDICTA IN ÆTERNUM.** Et illa similis altera a sacro scriptore prolata, cap. xvi, 26. *Erat etiam VIRTUTI CASTITAS adjuncta, ITA VT NON COGNOSCERET VIRVM, &c.* Cur utraque illa, inquam, expuncta prorsus sententia sit, dicant, si possunt, qui Græcos codices in cælum extollunt, præ his authenticam scripturam aspernantur. Sed sunt alia innumera istiusmodi. Plurima etiam circa Geographiam immutata, quæ alterius loci est considerare. Citatur manifeste hæc historia a Divo Paulo in epist. ad Hebræos, cap. xi, 34. ut in Commentariis ad Pauli epistolas scripsimus: unde malefanam Grotii sententiam expodas, existimantis non esse veram historiam, sed ai- *νῆμα τῶν δεινῶν.*

Persæ & Medi, qui merebant stipendia sub Phraorte, eo mortuo dedunt se Nabuchodonosori, & sub eo dant militiæ nomen. Judith, xvi, 12. Hæc prima mentio Persarum & Medorum in sacris litteris; uti & apud Herodotum sub Phraorte. Persæ prius Elamitarum dicebantur. Gen. xiv, 1. Isai. xxi, 2.

Scy-

REGES
JUDA.Ante
Chris-
tum.

631 10

630 11

Scythæ in Asiam irrumpunt, eamque per annos xxii. obtinent. Nam memoriæ lapsu dixisse Herodotum, pag. 50. annos xxviii. pro xxii. apparet, ex collatione annorum, quos Medorum regibus, sive universis, pag. 62. sive singulatim attribuit, si colligantur.

629 12

Urbis condita annus 125.

Et Josias duodecimo anno postquam regnare cœperat, mundavit Judam & Jerusalem ab excelsis & lucis, simulacrisque, & sculptilibus. 2. Paralip. xxxiv, 3. Factum est verbum Domini ad Jeremiam, in diebus Josia filii Amon, regis Juda, in tertiodécimo anno regni ejus. Jerem. 1, 2. adversus idololatrias.

Cyaxares, devicta usque ad fluvium Cappadociæ Halyn Asia, Niniven obsidet, patrem ulturus, & civitatem everurus. Sed irrumpentibus in Mediam Scythis solvit obsidionem. Herodot. lib. i. pag. 49.

628 13

Olymp. 41. Factum est verbum Domini ad Jeremiam, in diebus Josia filii Amon, regis Juda, in tertio decimo anno regni ejus, Jerem. 1, 2. adversus idololatrias.

627 14

626 15

625 16

Annus Sabbaticus.

624 17

Olymp. 42. V. C. annus 130.

623 18

Anno autem octavodecimo regis Josia liber legis ab ipso Mose conscriptus repertus est: renovatum per Josiam fœdus cum Deo, cultus Dei instauratus, magnoque apparatu Pascha celebratum est. Nec enim factum est Phase tale a diebus Judicum, qui judicaverunt Israël, & omnium dierum regum Israël, & regum Juda, sicut in octavodecimo anno regis Josia factum est Phase istud Domino in Jerusalem. iv. Reg. xxii, 3, 8. & xxiii, 22. Item 2. Paralip. xxxiv, 8, 14. & xxxv, 19. Æquinoctium medium fuit die 30. Martii, hora 3. 20'. 17". matut. Novilunium medium die 31. Martii, hora 5. 2'. 55". matut. feria tertia, littera Dominicali D. ac proinde Neomenia civilis ea ipsa die.

622 19

Pulsis e Media Scythis, Cyaxares Niniven obsidet, evertit. Herodot. lib. i. pag. 50. A Medis subactam Niniven dicit idem iterum, pag. 84. Sic Assyrii a Medis penitus domiti, excepta Babylonica quapiam portione. Herod. pag. 50.

621 20

ALYATTES Sadyattis F. Lydis imperat, annis lvi. Herod. lib. i. pag. 7. Periander Corinthi tyrannus Cypseli F. his temporibus. Idem libro v. pag. 368.

620 21

Olymp. 43.

619 22

Astyages Cyaxaris F. nascitur.

618 23

Annus Sabbaticus. V. C. 136.

617 24

616 25

Olymp. 44. Assuerus Medus, alter Cyaxaris F. nascitur.

615 26

Psammetichus novissimus duodecim regum Ægypti moritur. Herod. lib. 2. pag. 169.

614 27

Urbis condita annus. 140.

NECAO Psammetichi F. in Ægypto regnat annis xvii. Herod. lib. 2. pag. 171. In sacris litteris Neco appellatur; ab Herodoto, Νεκός.

613 28

612 29

Olymp. 45. V. C. 142.

611 30

610 31

Annus Sabbaticus.

609 32

In diebus Josia (mense Martio hujus anni, expleto jam a duobus mensibus anno

xxxii. regni ipsius:) ascendit Pharao Necho rex Ægypti contra regem Assyriorum, ad flumen Euphraten: & abiit Josias rex in occursum ejus, & occisus est in Mageddo, circa mensem Augustum. iv. Reg. xxiii, 29. Refert eadem Herodotus, libro 2. pag. 272. ubi de Neco Ægypti rege: Καὶ Σύροις περὶ ὁ Νεκὸς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε μετὰ δὲ τῶν μάχην Κάδουτιν πόλιν τῆς Συρίας ἔσσαν μεγάλῳ εἶλε. Terrestri autem acie congressus cum Syris, in Magdolo vicit: & post pralium, Cadyti magnam Syriæ urbem cepit. Nam & Magdali sine Magdoli meminit Jeremias, cap. xlvi, 14. & Cadytis ipsa est Jerusalem; quam deformato vocabulo sic repræsentat; quoniam a Syris Palæstinis non eam aliter audiit appellari, quam sanctam civitatem, עיר הקדש: & in fine vocabuli illius appositum fuisse ab Hebræo scriptore, quo Herodotus utebatur, ת pro ש: eo quod non modo sonum eæ litteræ apud Hebræos sæpe in fine permutant; verum etiam Chaldæi pro ש Hebræo ponunt ת; ut in תקל pro שקל; non dubitabunt ii, qui Hebræice norunt. De ea ipsa urbe Cadyti rursum Herodotus, libro 3. pag. 184. Rex Assyriorum loco proxime allato e libro quarto Regum, Nabuchodonosor appellatur, quamvis everfa Ninive: nondum destinata in sedem regni Babylone; quod ab altero Nabuchodonosore, istius filio, deinde effectum est: unde is exinde rex Babylonis semper est nuncupatus.

JOACHAZ. Tulitque populus terræ Joachaz filium Josia, & unxerunt eum, & constituerunt eum regem pro patre suo. Viginti trium annorum erat Joachaz, cum regnare cœpisset: & tribus mensibus regnavit in Jerusalem: donec rediret nimirum rex Ægypti ab expeditione Assyriaca. Vinxitque eum Pharao Necho... ne regnaret in Jerusalem; & imposuit multam terræ, centum talentis argenti, & talento auri. Regemque constituit Pharao Necho Eliacim filium Josia, pro Josia patre ejus: vertitque nomen ejus Joachim.... Viginti quinque annorum erat Joachim, cum regnare cœpisset: & undecim annis regnavit in Jerusalem. iv. Reg. xxxiii. Joachim regnum iniit circa Novembrem.

JOACHIM rex Juda, Josia regis F. regnum iniit mense Junio anni hujus.

Sequitur Chronologiæ sacre pars longe difficillima: spatium videlicet cxxv. annorum: in quo & captivitas Babylonica, & Templi desolatio, annorum quæque septuaginta, ac suo quæque notata initio & fine, hoc est, certis utrimque regum annis circumscripta: septem deinde priores Danielis hebdomades, suo pariter initio ac fine descriptæ; hoc est, certis (ut supra) principum annis consignatæ: anni præterea regum Jechoniæ & Sedeciæ, Cyri Persæ, Assueri gemini, gemini quoque Astyagis, Darii denique gemini: deinde Cambyse, & Artaxerxis: Nabuchodonosoris, Evilmerodachi, & gemini Baltasaris: quales sive in sacris litteris, sive apud Herodotum definiuntur: salvo suo cuique regi nomine, nec in aliud immutato, ut in plerisque vulgo fit ab eruditibus, nodum secus esse insolubilem ratis: Estheris præterea & Mardochæi historia; anni denique illi quadraginta sex, quibus Templum Hierosolymitanum instauratum absolutumque est. Quæ quidem omnia, ut sunt illigata nexaque inter se, si qua adeo probe Chronologia temperet ac disponat, ut in annum suum quælibet res gesta sponte cadere videatur; nihil ut opponi ei ex sacra historia, vel ex Herodoto Pliniove possit; hac profecto nihil esse aut dici verius pronuntiandum erit: secus, sicubi cum historia præsertim sacra non congruat. Esto hic igitur ante omnia annorum illorum indiculus, regumque quos proxime appellavimus.

	REGES JUDA.	BABYLONII.	PERSÆ.	MEDI.
608	1 JOACHIM. Annus hic primus est Joachim, usque ad mensē Junium. Urbis Romæ 146.	37 Annus 37. Nabuchodonosoris: cujus anno XIII. contigit historia Judith. Nabuchodonosor istius F. a patre in societatem regni adsciscitur.	25 Cyaxaris Medi annus 25. Mediam ille & Persidem obtinebat.	
607	2	38	26	
606	3 Joachim a Nabuchodonosore abducitur in Babylonem, cum Daniele & aliis. Dan. 1, 1. & 2. Paral. xxxvi, 6.	39 NABUCHODONOSOR Nabuchodonosoris F. regnat solus, mortuo patre, circa Septembrem.	27	
Sub anni finem, <i>Sermo Domini ad Jeremiam</i> : cujus <i>ab exitu</i> sive egressu a Deo, computandæ sunt & 7. hebdomades, & 26. Hinc septem hebdomadæ usque ad Cyrum: hinc & 62. usque ad Judam Machabæum.				
605	4 Quartus Joachimi annus usque ad mensē Junium.	1	28	
604	5	2	29	
603	6	3	30	
602	7	4	31 Bellum sex annorum inter Cyaxarem Medorum, & Halyatten Lydorum regem.	
601	8	5	32	
600	9 Annus primus captivitatis annorum LX x.	6	33	
599	10	7	34	
598	11 JECHONIAS. Captivitas Jechoniæ. MARDOCHÆUS, qui postea Esther, simul abducitur. SEDECIAS.	8	35	
597	2	9	36 Eclipsis a Thalete prædicta, contigit sub Cyaxare, Herod. sub Halyatte, Plin. quod eodem recidit.	
596	3	10	37 Ex Astyge Cyaxaris F. nascitur Mandane Cyri mater.	
595	4	11	38 Ex Assuero Astyagis fratre natu minore nascitur Darius Medus.	
594	5 Urbis Roma 160.	12	39	
593	6	13 Baltassar Nabuchodonosoris F. cum patre regnat. Baruch 1, 11, 12.	40	
592	7	14	1 Astyages Cyaxaris F. regnat in Perside & Media.	
591	8	15	2	
590	9	16	3	
589	10 V. C. 165.	17	4	
588	11	18	5	
587	Templi desolatio.	19	6	
586	1 Annus primus Templi desolati.	20	7	
585	2	21	8	
584	3 V. C. 170.	22 Nabuchodonosor e Perside pellit Astyagen. Jerem. xli x, 34. &c.	9 Astyages in Media sola, exutus Perside.	
583	4	23	10	
582	5	24	11	
581	6	25	12 Mandane filia Astyagis, Cambysæ Persæ nubit in Media.	
580	7	26	13 Cyrus genere Persæ, nascitur in Media.	
579	8 V. C. 175.	27	14	
578	9	28	15	
577	10	29	16	
576	11	30	17	
575	12	31	18	
574	13 V. C. 180.	32	19	
573	Either circiter hoc tempus nascitur in Perside.	33	20	
572	15	34 Baltassar Baltassaris F. nascitur. Nabuchodonosori somnium objicitur. Dan. iv.	21	
571	16	35	22	
570	17	36 Nabuchodonosor cum belluis agit per annos septem. Baltassar Nabuchodonosoris F. obit.	23	
569	18 V. C. 185.	37	24	
568	19	38	25	
567	20	39	26	

Ante Christum.	TEMPLI DESOLATIO.	BABYLONII REGES.	PERSÆ	MEDI.
566	21	40		27
565	22	41		28
564	23 V. C. 190;	42	Circiter Octobrem Nabuchodonosor resipiscit.	29 CROESUS regnat in
563	24	43	1 ASSUERUS Medus, frater Astyagis Medi, Cyaxaris F. pulso Nabuchodonosore Persidem recipit. Ipse est Assuerus Estheris. Esth. 1. & Dan. ix, 1.	Lydia, in qua & Macedones, Esth. xvi, 14.
562	25	44	Nabuchodonosor moritur sub anni finem.	2 Annus secundus Assueri, qui & Artaxerxes Maximus, Esth. x 1.
561	26		Evilmerodach rector imperii, Jerem. LII, 31.	3 Assueri convivium.
560	27	1	Nitocris regina, vice pupilli Baltassaris imperat. <i>Regina</i> , Dan. v, 10.	4
559	28	2		5
558	29	3		6
557	30	4		7 Deducitur Esther ad Assuerum. Esth. 2.
				1 CYRUS Astyagi Mediam eripit, Assuero rege Persidis, fratre Astyagis, consentiente: ne Croesus eam Medis, sicuti Persidem Nabuchodonosor multo ante, eriperet. Hic finis VII. HEBDOM. DANIELIS.
556	31	5	8	2
555	32	6	9	3
554	33 V. C. 200.	7	10	4
553	34	8	11	5
552	35	9	12	6
			Esther pro Judæis fit supplex Assuero.	Anceps victoria inter Cyrum & Croesum.
551	36	10	13	7
550	37	11	14	8
549	38 V. C. 205.	12	15	9
548	39	13	16	10
547	40	14	1	11
			DARIUS Medus Assueri F.	
546	41	15	2	12
545	42	16	3	13
544	43 V. C. 210.	17	4	14
543	44	18	5	15
542	45	19	6	16
541	46	20	7	17
540	47	21	8	18
539	48 V. C. 215.	22	9	19
538	49	23	10	20
537	50	24	Babylon a Cyro capitur, junctis Darii Medi copiis. Relictum Baltassari fiduciaro jure regnum, ea lege, ut si prole mascula Baltassar careret, Persis Medisque Babylonia cederet.	
536	51	1	BALTASSAR regnat solus. Annus 1. Dan. vii, 1.	22
535	52	2		23
534	53 V. C. 220.	3	Annus tertius. Dan. v, 30, 31. Dan. vii, 1.	24
533	54	1	DARIUS MEDVS, annos natus L x i i. regnat Babylone, occiso a suis Baltassare. Dan. v, 31. & ix, 1.	25
532	55	1	ASTYAGES Medus, Darii Medi F. Dan. xiii, 26, 65. Susannæ historia hoc anno. Dan. xii, 1, 65. Babylone.	26
531	56	1	CYRUS Persa. Annus primus. 1. Esdr. i, 1. & 1. Esdr. v, 13. & vi, 3. & Dan. xii, 1, 65. Mense Augusto contigit historia sacerdotum Bel. Dan. xiv, 27, 30. Cyrus verum Deum agnoscit: & populum Judaicum captivitate liberat.	27
530	57	2	Captivitatis Babylonicæ annus L x x. Zorobabel venit Hierosoly-	28

Ante Chrif- tum.	TEMPLI DESOL. & REST.	BABYLONII REGES.	PERSÆ.	MEDI.
	ma cum Efdra, & Mar- dochæo Estheris pa- truo. 1. Efdr. 1, 2. & 2. Efdr. xii, 1.			
529	58 <i>Annus secundus adventus</i> Judæorum in <i>Jerusalem</i> . Templum ædificari cœp- tum jubente Cyro: sed mox impeditum opus, 1. Efdr. 111, 8. & cap. 1v. uf- que ad annum 2. Darii Hyftafpæ in Babylone. 1. Efdr. 1v, 5. 24. Est hic an- nus Cyri tertius, Dan. x, 1. & idem ultimus.			29
528	59 V. C. 226.	1 ASSUERUS Medus, Astyagis F. 1. Efdr. 1v, 6. in Perfide & Babylonia.		1 Cambyfes Cyri F. regnat in Media.
527	60	2		2
526	61	3		3
525	62	1 ARTAXERXES Medus, Afueri frater, 1. Efdr. 1v, 7. in Perfide & Babylonia.		4
524	63 V. C. 230.	2 Artaxerxes prohibet templi ædificationem. 1. Efdr. 1v, 21, 24.		5
523	64	3		6
522	65	4		7
521	66	5 Babylon rebellat, & obfidetur a Dario. Herod.		8 Cambyfes obit.
520	67			1 Darius Hyftafpæ F. in Media regnat.
519	68 V. C. 235.	1 Darius Hyftafpæ F. Ba- bylonem capit, & fer- vat annis sex.	Artaxerxes in Perfide.	2
518	69 Darius & Artaxerxes fa- cultatem tribuunt Tem- pli ædificandi. 1. Efdr. vi, 14. Instaurantur Templi fundamenta menfe Decembri.	2 <i>Darii annus secundus</i> Babylone. 1. Efdr. 1v, 24. & Agg. 1. & c. Darius & Artaxerxes reges Babylonis: alter jure, alter reipla. 1. Efdr. vi, 14.		3
517	70 Septuagesimus Templi desolati annus, Auguf- to defiens. Idem pri- mus Templi reftituti.	3		4
516	2	4		5
515	3	5		6
514	4 V. C. 240.	6 <i>Annus sextus Darii</i> regis. 1. Efdr. vi, 15.		7
513	5 Templi dedicatio, sub initium menfis Martii, 1. Efdr. vi, 15.	6 Artaxerxi menfe Julio Babylon redditur, quam permutat, Perfide, Da- rii patria.	8 Darius Hyftafpæ F. in Perfide & Media.	
512	6	7 <i>Annus feptimus Artaxerxis</i> , Babylone: 1. Efdr. vii, 1, 8.		9
511	7	8		10
510	8	9		11
509	9 V. C. 245.	10		12
508	10	11		13
507	11	12		14
506	12	13		15
505	13	14		16
504	14 V. C. 250.	15		17
503	15	16		18
502	16	17		19
501	17	18		20
500	18	19		21
499	19 V. C. 255.	20		22
498	20 Nehemias impetrat ab Artaxerxe rege Babylonis litteras pro instauratione murorum <i>Jerusalem</i> . Nehem. 2, 1. Ab hoc anno xx Artaxerxis, qui est V. C. 256. usque ad Christi passionem, anno ipfius 33. V. C. 786. anni sunt 530. Itaque ab hoc anno peti initium non poteft lxx hebdomadam Danielis.			
497	21	22		24
496	22	23		25
495	23	24		26
494	24 V. C. 260.	25		27
493	25	26		28
492	26	27		29
491	27	28		30
490	28	29		31
489	29 V. C. 265.	30		32
488	30	31		33
487	31	32		34
486	32 Hoc anno, qui est xxxii. Artaxerxis usque ad men- sem Julium, venit Nehemias ad Regem. Nehem. xiii, 6.			35
485	33	34		36 Darius moritur. 1 XERXES imperat.

Ante
Chris-
tum.TEMPLI
RESTITUTIO.BABYLONII
REGES.

PERSÆ.

MEDI.

484

34. V. C. 270.

Annus hic est XLVI. quo
Templi ædificatio est ab-

soluta: a primis scilicet jactis fundamentis sub Cyro, anno V. C. 225. Joan. 2, 20.

35 Artaxerxis ultimus. Quo mortuo, Xerxes Babylo-
nia ipsa potitur. Dan. x 1, 1.

Nunc igitur ad singula hujusce Chronologiæ capi-
ta ex sacris litteris, ex Herodoto Plinioque, ac
fiderum observationibus, demonstranda veniamus.

Ante
Chris-
tum.

608

1 Olymp. 46. V. C. 146. Annus 1. Joachim regis
Juda, usque ad mensem Junium.NABUCHODONOSOR. Nabuchodo-
nosoris F. in societatem regni a patre ad-
sciscitur.

607

2 Annus 2. Joachim usque ad mensem Ju-
nium.

606

3 Anno tertio regni Joachim regis Juda, ve-
nit Nabuchodonosor rex Babylonis in Jerusa-
lem, & obsedit eam. Et tradidit Dominus in
manu ejus Joakim regem Juda. Hunc rex
Chaldæorum vinctum catenis duxit in Babylo-
nem, cum Daniele aliisque de semine regio,
ad quam & partem vasorum domus Dei trans-
tulit. Dan. 1, 1. & 2. Paralip. xxxvi, 1,
6, 7.NABUCHODONOSOR Nabuchodo-
nosoris F. patre mortuo, regnat solus, cir-
ca Septembrem. Jerem. xxv, 1. Nabuchodonosor

iste, senioris F. rex Babylonis semper vocatur: quia
Ninive subversa, Babylonem iste ædificavit in domum
regni, hoc est, regio palatio exornavit, sedemque
regni instituit. Dan. iv, 27.

Hoc exeunte anno contigit, quod narratur Jerem.
xxv, 1. Verbum quod factum est ad Jeremiam, de omni
populo Juda, in anno quarto Joakim filii Josiæ regis
Juda; qui tunc Babylone captivus tenebatur: (ipse
est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis:) . . .
dicens: A tertio decimo anno Josiæ filii Amon regis Ju-
da usque ad diem hanc, iste tertius & vigesimus annus.
Revocat in memoriam, quamdudum missus a Deo
fuerit, ut ab idolorum cultu eos revocaret, & ad
pœnitentiam adduceret; & quam frustra operam na-
vavit: atque eam ob rem prædicit futuram captivita-
tem Babylonicam annis LXX. versu nono; secuturam
autem liberationem, versu 12. Ecce ego mittam, &
assumam universas cognationes Aquilonis, dicit Dominus,
& Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum: &
adducam eos super terram istam, & super habitatores
ejus. . . & interficiam eos. . . Et erit universa terra hæc
in solitudinem & in stuporem: & servient omnes gentes
istæ regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti
fuerint septuaginta anni, visitabo super gentem Babylonis,
& super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eo-
rum, & super terram Chaldæorum: & ponam illam in
solitudines sempiternas. Hoc fuit dicere, solvendam
esse post annos LXX. captivitatem Babylonicam, cap-
ta prius Babylone, Babylonio mox rege cæso, &
excisa stirpe Nabuchodonosoris, redactaque in soli-
tudinem Assyriorum regum aula. Id quod probe
Daniel intellexit hoc loco significari, ut suo loco di-
cturi sumus: cum ille præsertim hoc vaticinium &
cum aliis ejusdem Jeremiæ verbis e cap. xxix. descri-
bendis anno primo Sedeciæ regis Juda; & cum simi-
li altero Isaiæ vaticinio conferret, cap. XLIV, 26.
Qui dico Cyro, Pastor meus es, & omnem voluntatem
meam complebis. Qui dico Jerusalem, Ædificaberis:
& Templo, Fundaberis. Et XLV, 1, 11. Hæc dicit
Dominus Christo meo Cyro. . . Ipse ædificabit Civitatem
meam, & captivitatem meam dimittet. Hoc est igitur

INITIVM SEPTEM HEBDOMADVM
ET SEXAGINTA DVARVM,

quæ Danielis oraculo continentur.

Ante
Chris-
tum.

605

4 Annus 4. Joachim regis Juda, usque ad
Junium: a Junio, quintus.Jerem. XLVI, 1. Quod factum est verbum
Domini ad Jeremiam prophetam contra gentes,
ad Ægyptum, adversum exercitum Pharaonis
Necho, regis Ægypti, qui erat juxta flu-
vium Euphratis in Charcamis, quem percussit
Nabuchodonosor rex Babylonis, in quarto an-
no Joakim filii Josiæ regis Juda. Vastandam
Ægyptum a Nabuchodonosore prædicit:
XLVI, 13.

Hoc anno Joachim regi Juda redeundi
Hierosolymam facta potestas est, pacta con-
ditione servitutis. iv. Reg. xxiv, 1. In
diebus ejus ascendit Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis cum rege Joachim: & factus est ei
Joakim servus tribus annis; & rursus rebel-
lavit contra eum. Et Jerem. xxxvi, 9, 22.
Factum est autem in anno quinto Joachim filii
Josiæ regis Juda in mense nono: prædicave-
runt jejunium. . . . in Jerusalem. . . . Rex
autem sedebat in domo hiemali mense nono:
&c.

604

5 Olymp. 47. Annus Sabbaticus. V. C. 150.

603

6 Bellum sex annorum inter Cyaxarem Medorum;
& Alyatten Lydorum regem. Herodot. libro 1.
pag. 33.

602

7 Hoc anno Joachim rex Juda rebellat con-
tra Nabuchodonosorem, post tres annos
servitutis, de quibus supra. i. Reg. xxiv, 1.

601

8 In anno septimo Nabuchodonosor transtu-
lit Judæos tria millia & viginti tres, mense
Septembri, anno septimo regni sui jam in-
choato. Jerem. xxix. & LII, 28.

600

Hic PRIMVS ANNVS est CAPTIVI-
TATIS BABYLONICÆ, sive TRANS-
MIGRATIONIS in Babylonem, annis
LXX. duraturæ. Nec vero prius abducti
sunt captivi de populo Juda. Baruchvi, 1.
Exemplar epistolæ, quam misit Jeremias ad
abducendos captivos in Babyloniam a rege Ba-
byloniorum, ut annuntiaret illis secundum quod
præceptum est illi a Domino. Propter peccata
quæ peccastis ante Deum, abducemini in Ba-
byloniam captivi a Nabuchodonosor rege Baby-
loniorum. Ingressi itaque in Babylonem, eri-
tis ibi annis plurimis, & temporibus longis,
usque ad generationes septem: post hæc autem
educam vos inde cum pace. Græce, ἑως ἑ-
πτὴν γενεὰν. Septem γενεὰ hoc loco, LXX,
anni captivitatis sunt.

Matth. 1, 11. Josias autem genuit Je-
choniam & fratres ejus in transmigratione Ba-
bylonis: hoc est, quorum ætas incidit in
tempora transmigrationis Babylonicæ: nem-
pe illius quæ facta est hoc anno, ut dicemus
in Christi genealogia.

599

10 Annus V. C. 155. Joachimi undecimus a
mense Junio.

Moritur Joachim mense Decembri, qui
Aaaa septi-

REGES
JUDA.Ante
Christum.

septimus fuit anni xi. regni ejus. Hanc enim rationem constanter sacræ litteræ tenent, in annis regum Juda & Israel assignandis; ut quem regnasse dicant, exempli gratia, annos decem, hunc intelligi velint vel annos saltem novem cum mensibus sex & amplius, vel ipsos decem cum quinque ut plurimum mensibus.

JECHONIAS.

598

JOACHIN, sive JECHONIAS. A Decembri anni superioris. Et dormivit Joakin cum patribus suis, circa mensem Julium: & regnavit Joachin filius ejus pro eo. iv. Reg. xxiv, 5. Decem & octo annorum erat Joachin, cum regnare cepisset; & tribus mensibus regnavit in Jerusalem. xxiv, 8. Octo annorum erat Joachin, cum regnare cepisset, & tribus mensibus ac decem diebus regnavit in Jerusalem: fecitque malum in conspectu Domini. 2. Paralip. xxxvi, 9. Hoc est, octavus agebatur annus, ex quo captiva Hierosolyma, domusque regia, a Nabuchodonosore victa gemebat; tradito in manus ejus, una cum civitate, Joachin patre hujus novelli regis. Annus, inquit, octavus erat servitutis regis domus Juda, ipsiusque adeo Jechonias.

SEDECIA.

SEDECIA. Exeunte Martio, seu mense ultimo Judaico, cumque anni circulus volveretur, 2. Paralip. xxxvi, 10. misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt eum, regem Joakin, in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasibus domus Domini. Regem vero constituit post quatuor menses, Sedeciam patrum ejus super Judam & Jerusalem. Vixit & unius anni erat Sedecias, cum regnare cepisset: & undecim annis regnavit in Jerusalem. Et iv. Reg. xxxiv, 10, 15, 18. In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in Jerusalem, & circumdata est urbs munitionibus. Venitque Nabuchodonosor rex Babylonis, mense Augusto, ad civitatem cum servis suis, ut oppugnarent eam. Egressusque est Joachin rex Juda ad regem Babylonis... & suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui... Transtulit quoque Joachin in Babylonem... & omnes viros robustos septem millia... Et constituit Matthaniam patrum ejus pro eo, imposuitque nomen ei Sedeciam. Viginti & primum annum ætatis habebat Sedecias, cum regnare cepisset; & undecim annis regnavit in Jerusalem. iv. Reg. xxiv, 11, 15, 18. Cæpit mense Septembri, vel septimo.

Primus hic annus est captivitatis Jechonias, in qua Ezechiel propheta cum reliquis deportatus est: eoque pervenit initio mensis quarti Judaici: unde passim numerat ipse annos transmigrationis suæ; & Jechonias regis, Ezech. i, 1, 2. & xxx, 20. & xxxi, 1. & xl, 1. &c. MARDUCHÆUS Estheris patruus, simul cum Jechonia abducitur. Esther 2, 5.

Jeremias hoc ipso anno, in principio regni Sedecia regis Juda, in anno quarto, in mense quinto, cap. xxviii, 1. hoc est anno quarto ex quo Joachin rex Juda adversus Nabuchodonosorem rebellarat, ut diximus anno ante Christum 601. Et scribens ad captivos in Babylonia, cap. xxi, 10. Hæc dicit Dominus: Cum ceperint impleri in Babylonia septuaginta anni, visitabo vos: & suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum. Quod & ante annos octo prædixerat, cap. xxv, 9.

597

Hoc anno contigisse videtur, quod narrat Matthæus, cap. 1, 12. Et post trans-

Ante
Christum.

migrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel: ut in Genealogia Christi dicemus.

Annus Sabbaticus. Anno sexto belli inter Cyaxarem & Alyatten defectio Solis a Thalere prædicta, bellum diremit. Herod. lib. 1. pag. 33. Pacis sequefter Ασβιντος (qui & Nabuchodonosor) Babylonius. Dedit Alyattes filiam suam, Croesi sororem, Astyagi Cyaxaris filio. Herodotus ibidem.

REGES
JUDA.

Plinius libro 2. sect. ix. Apud Græcos autem investigavit primus omnium Thales Milesius, Olympiadis XLVIII. anno iv. prædicto Solis defectu, qui Alyatte rege factus est, Urbis conditæ anno CLX. Ita MS. Reg. 4972. quinque alii, CLXX. hoc est, septuagesimo: pro septimo & quinquagesimo: atque istum fere numerum (CLXX) libri editi repræsentant. Lege, anno CLVII. quo anno plane, ante Christum 597. & anno iv. Olympiadis XLVIII. ille Solis defectus contigit, die ix. Julii feria tertia, hora 6. matutina: clara nempe in luce, qua solent prælia conferi. Ubi cumque fere annus Urbis conditæ cum Olympiade conjungitur in historia Pliniana, numerus alteruter corruptus est ab iis, qui veriti sunt, ne si Plinius sibi semper constaret in utrisque annis inter se copulandis, certos secutus auctores in Olympiadibus, & in temporum ratione adsignanda videretur, quæ tamen a ceteris discrepant. Alterutrum autem dumtaxat e duobus numerum corruerunt, quod istud satis unum erat, ut secum ipse pugnare Plinius credi posset. At hoc in loco utrumque sidus, Solis ac Lunæ, apertissime suffragatur Pliniano Olympiadum calculo; quandoquidem circum hæc tempora nullus occurrit Solis defectus, præter istum, qui cum Herodotea narratione congruat. Est hic veluti cardo quidam totius Chronologiæ: ex quo pendet de Lydorum Medorumque postremis temporibus, ac de Cyri ætate, accurata cognitio, ad sacram profanamque historiam a situ & errore vindicandam pernecessaria. Et Petavius quidem hanc eclipsim fuisse tantum digitorum 9. 30'. arbitratus est: posita nimirum altitudine poli graduum 42. quoniam tunc crederetur esse Byzantii altitudo poli grad. 43. Nunc vero cum constet altitudinem poli illic esse grad. 41. 6'. non potest ad annum Halyn in Cappadocia, ubi prælium commissum merito creditur, esse altitudo poli plusquam graduum 40. Quo terrarum situ proinde oportuit eclipsim esse centalem quidem, sed annularem: cum discus Solis prætenui limbo, discum Lunæ excederet atque ambiret in modum annuli. Erepto itaque oculis corpore Solis fere integro, potuit nox repente, cælo scilicet paululum nubilo, ex die fieri, ut Herodotus prodidit. Hæc vero sideralis nostra observatio, quæ est certissima, plurimum valet, non ad Chronologiam modo, sed & ad situm Cappadociæ reformandum. Insignis illa porro, & digna Thaletis observatione defectio fuit: quoniam perraræ sunt eclipses annulares. Altera, quæ est anni 585. ante Christum, die xxviii. Maii, Petavio merito displicet; quoniam nec sub Cyaxare, ut refert Herodotus, sed sub Astyage Cyaxaris F. post annos xii. nec Olympiadis anno quarto, sed uno amplius mense ante quartum: & in ipso demum Solis occasu, affecta jam die contigit; maxima obscuracione occidentem Solem semihora vix antecedente: nec totalis aut centralis fuit, vel digitorum 12. 56'. ut ponit Ricciolus; sed fere novem, ut Grandamicus admonuit: nec denique cum ulla parte historiæ sacræ vel profanæ potest congruere.

Plammis Neci F. in Ægypto regnat annis sexto Herodot. libro 2.

596	3	Olymp. 49. Mandane Astyagis filia, Cyri mater nascitur.
595	4	Darius Medus nascitur ex Assuero Cyaxaris filio natu minore.
594	5	Annus V.C. 160.

Jere-

REGES
JUDA.

Jeremias circa mensem Martium anni hujus, scripsit omne malum, quod venturum erat super Babylonem, deditque Saraia, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus. Jerem. LI, 59, 60. Profectus est igitur Sedecias Babylonem, cum Nabuchodonosore de captivis & de compositione acturus: item de vasis argenteis redimendis, quæ Nabuchodonosor ante annos quatuor abstulerat. Baruch 1, 8, 9.

Quarto mense, quinta mensis, anno quinto transmigrationis regis Joachin, prophetat Ezechiel. Ezech. 1, 2.

Et factum est in trigesimo anno, ex quo liber legis repertus est anno XVIII. Josia cultusque Numinis restitutus; in quarto mense, in quinta mensis, ut proxime, ipse est annus quintas transmigrationis regis Joachin; factum est verbum Domini ad Ezechielem. Ezech. 1. Et cap. IV. significat Deus se peccata populi Juda toleraturum, per dies XL. hoc est, per annos totidem ab anno ejus regni tertio decimo, ex quo non destiterat Jeremias ad penitentiam populum adhortari. Nam & illum Josia annum, Jeremias in memoriam populi revocat, & idololatriam, quam Josias anno superiore extinxerat, revocatam exprobrat, cap. XXV, 2, 5, 6. Addit Ezechiel hæc peccata punienda a Deo esse, excidio templi & urbis; quemadmodum & peccata Israelis, quæ a Jeroboami defectione cœperunt, luenta dicit post annum ab illa nequitia CCCXC. Nam ad Israelæ æque atque ad regnum Judæ Templum pertinuit.

Ante
Christum.

593

6 Prophetia Baruch hoc anno, mense primo Judaico, scripta est in Babylone, quo ille cum Sedecia rege profectus erat. Baruch 1. Et hæc verba libri quæ scripsit Baruch... in Babylonia, in anno quinto, in septimo die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldaei Jerusalem, & succenderunt eam igni, ante annos quinque. Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechonia filii Joachin, regis Juda, & ad aures... omnium habitantium in Babylonia. Mittuntur deinde a captivis Babylonicis collectæ pecuniæ ad eos qui remanserant Hierosolymis, ut oblatis Deo holocaustis orent pro ipsis, & pro Nabuchodonosore, filioque ejus Baltasare. Jam tum igitur Baltasar regnabat cum patre. Magna Grotii audacia est, qui neget a Baruch hæc fuisse conscripta, affirmetque exercitamenta esse Judæi Græce callentis: ab alio deinde adfuta esse huic operi non pauca: quædam denique a Christianis exscriptoribus addita: quale est, inquit ille, quod cap. III, 38. legitur: Posthac in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. Quæ censura Socinianum hominem prodit apertissime.

In anno sexto transmigrationis Jechonia, in sexto mense, in quinta mensis, visio Ezechielis, cap. VIII. Et capite nono deinde, versu 4. Dixit Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem: & signa thau super frontes virorum gementium, & dolentium super cunctis abominationibus, quæ sunt in medio ejus. Est hujus loci hæc genuina sententia, ut nos quidem interpretamur. Signa litteram ת super frontes gementium & clamantium; Abominatio, Abominatio, super cunctis abominationibus, quæ sunt Hierosolymis. Quoniam vox Hebræa scilicet, תועבה, quæ abominationem significat, incipit a littera ת, quemadmodum & ipsa radix תעב abominari. Et syllaba ת quæ est in isto Ezechie-

Ante
Christum.

592

REGES
JUDA.
illis loco, litteram ת significat; quæ sic folet in Alphabetis ipsis Hebraicis scribi, quandocumque sonus litteræ ת sive nomen exprimitur, Tau: quemadmodum in Græcis alphabetis littera T scribitur & effertur τ α υ. Nihil ibi de signo Crucis, cujus similitudinem neque littera Hebræica ת habet, neque Samaritica; nam hæc est in nummis antiquis Simonis Pontificis, qui frater Machabæi, merâ decussis, qualis est Latina littera X, vel Græca Χ. Neque ibi pariter Legi Mosaicæ locus est, quamvis Hebræicum Legis nomen ab ea littera incipiat, תורה.

7 In anno septimo, in quinto, in decima mensis, sermo Ezechielis, cap. XX.

ASTYAGES Cyaxaris F. Medis imperat, annis XXXV. Herod. lib. I. pag. 50. & 62.

Olymp. 50. Plinius lib. XXXVI. pag. 270. Marmare scalpendo primi omnium incluserunt Dipæus & Scyllis... etiamnum Medis imperantibus, priusque quam Cyrus in Persis regnare inciperet, hoc est, Olympiade circiter L. Ita MSS. librique omnes.

591

8 APRIES Psammi F. in Ægypto regnat, annis XXV. Bellum Sidoni intulit, & cum Tyriis navali prælio decertavit. Herod. lib. 2. pag. 173. De Aprie Jeremias vaticinatur, cap. XLIV, 50. Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Ephraem regem Ægypti in manu inimicorum ejus, & in manu quærentium animam illius: sicut tradidi Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui, & quærentis animam ejus. Vaticinium impletum agnoscimus, cum ab Amasi successore ipsius captus est, & a suis strangulatus, ut narrat Herodotus, pag. 172.

590

9 Annus Sabbaticus.

Hoc anno recessit Sedecias a rege Babylonis. IV. Reg. XXIV, 20.

589

10 Urbis conditæ annus 165.

Æquinoctium medium fuit die XXIX. Martii, hora 9. 8'. 50". matut.

Anno nono regni Sedecia, mense decimo, ineunte circiter Januario hujus anni, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus ejus in Jerusalem, & circumdederunt eam... Et clausa est civitas atque vallata, usque ad undecimum annum regis Sedecia, nona die mensis: prævaluitque fames in civitate, nec erat panis populo terræ. IV. Reg. XXV, 1.

Et factum est verbum Domini ad me in anno nono transmigrationis Jechonia, in mense decimo, decima die mensis, dicens: Fili hominis, scribe tibi nomen diei hujus in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Jerusalem hodie: ipsa nimirum die obsidionis Jerusalem. Visio ollæ. Ezech. XXIV.

588

11 Olymp. 51.

In anno decimo, decimo mense, undecima die mensis, prophetat Ezechiel adversus regem Ægypti. Ezech. XXIX, 1.

Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, in anno decimo Sedecia regis Juda: ipse est annus decimus octavus Nabuchodonosor. Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Jerusalem. Jerem. XXXII, 1. Ante Julium mensem, quo mense annus Sedecia undecimus, inchoabat, currente Nabuchodonosoris decimo nono.

Aaaa 2

Hoc

REGES
JUDA.Ante
Chri-
stum.

Hoc eodem anno ante Septembrem tran-
stulit Nabuchodonosor de Jerusalem animas
octingentas triginta duas. Jerem. LII, 29.

Hic est annus, five dies quadragesimus ini-
qu Coastalis Juda: iniquitatis autem Israël,
cccxc, apud Ezechielem, cap. IV. de quo
diximus anno ante Christum 979.

587 12

Templi excidium.

Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus no-
vus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps
exercitus, servus regis Babylonis, in Jerusalem. Et suc-
cendit domum Domini, & domum regis, & domos Je-
rusalem; omnemque domum succendit igni, mense Au-
gusto. Et muros Jerusalem in circuitu destruxit omnis
exercitus Chaldaeorum, qui erat cum principe militum,
&c. Vide Jerem. xxxix, 2. & LII, 5, 12. Neomenia
civilis seu dies prima quinti mensis, fuit xix. Julii,
feria quarta: dies septima mensis, xxv. Julii, feria
tertia, anno Juliano littera Dominicali A. Novilu-
nio medio incidente in diem eundem, hora 10. 4.
52". matut. Annum vicesimum Nabuchodonosor ini-
turus erat mense Septembri. Et fuit civitas obsessa us-
que ad undecimum annum regis Sedeciae. Mense autem
quarto, nona mensis, xxviii. Junii, feria quarta, ob-
tinuit fames civitatem: & non erant alimenta populo ter-
ra. Jerem. LII, 5, 6. Novilunium medium mensis
quarti fuit, xix. Junii, hora 9. 57. 49".

Usque ad consummationem undecimi anni Sedeciae filii
Josia regis Juda, usque ad transmigrationem Jerusalem
in mense quinto. Jerem. I, 3.

Saraias Pontifex a Nabuchodonosore interficitur.
IV. Reg. xxv, 18, 21. & Jerem. LII, 24, 25. Abdu-
citur Sedecias Babylonem; juxta vaticinium Moysi,
Deut. xxviii, 36. Porro Josedec egressus est, quando
transtulit Dominus Judam & Jerusalem per manus Na-
buchodonosor. I. Paralip. vi, 15.

In anno undecimo, prima mensis, praedicatur Tyri
eversio, Ezech. xxvi, 1. In undecimo anno, in primo
mense, in septima mensis. Ezech. xxx, 20. Et cap. xxxi,
1. In anno undecimo, tertio mense, una mensis. Utra-
que visio contra regem Aegypti.

ANNI DESOLATIONIS TEMPLI.

TEM-
PLI DE-
SOLA-
TIO.

586 1

Et factum est in duodecimo anno, in deci-
mo mense, in quinta mensis, transmigrationis
nostrae, exeunte Decembri anni superioris,
vel Januario anni hujus ineunte, venit ad
me qui fugerat de Jerusalem, dicens: Vasta-
ta est civitas, ante menses quinque. Ezech.
xxxiii, 21.

Duodecimo anno captivitatis Jechoniae, in
mense duodecimo, in una mensis, prophetia
adversus Pharaonem. Ezech. xxxii.

585 2

Circa hoc tempus impleta est prophetia
Jeremiae, qua vaticinatus est anno primo
Sedeciae, a Nabuchodonosore vastandam
esse Elymaidem, Persidis provinciam; at-
que adeo & Sufianen, qua iter est euntibus
Babylone in Elymaidem. Jerem. xlix, 34.
Simul abducti eo captivi e Judaeis, juxta il-
lud Act. vii, 43. Et transferam vos trans
Babylonem: qui postea, Nabuchodonosore
inde pulso, capti regionis amoenitate, at-
que ipso usu libertatis sub Medis regibus,
ibi liberi remanserunt. Hinc factum est, ut
& Mardocheus Sufis, & in reliqua ditio-
ne, Judaeorum ingens multitudo, Cyri &
Assueri aro fuerit, ut infra dicemus. Hinc
& Aelamitae Judaei, Act. 2, 9. Anni impe-
rii Nabuchodonosoris hinc numerari cepti
sunt apud Danielelem, cap. 2.

584 3

Olymp. 52. Annus Urbis condite, 170.

Ante
Chri-
stum.

Segnis & iners Astyages Medus fuisse vi-
detur, quem Nabuchodonosor Perside, TEM-
PLI DE-
SOLA-
TIO.
Media deinde ipsa paulo post Cyrus ejece-
rit, Assuero Astyagis fratre ipso auctore
atque hortatore, ut postea dicemus. Hae
Astyagis expulsio e Perside a Jeremia pra-
dicta est loco citato: Et pavere faciam Ae-
lam coram inimicis suis . . . & mittam post
eos gladium, donec consumam eos. Et po-
nam solium meum in Aelam, & perdam in-
de reges & principes, ait Dominus. In no-
vissimis autem diebus Nabuchodonosoris ni-
mirum gentis hujus & aliarum triumphato-
ris, reverti faciam captivos Aelam, dicit Do-
minus.

583 4

In anno vigesimo tertio Nabuchodonosoris,
(qui annus incipit a Septembri anni hujus),
transtulit Nabuzardan magister militia animas
Judaeorum septingentas quadraginta quinque.
Jerem. LII, 30. Eodem tempore transdu-
cti videntur e Babylone, & Elymaide, &
Sufiane, coloni in urbes Samariae ac Ju-
daeae, a Nabuchodonosore, quem Persico
vocabulo Asenaphar magnum & gloriosum,
I. Esdr. iv, 10. appellant ii, qui litteras
scripserunt adversus Judaeos, Artaxerxi re-
gi Persarum. Aelamitas certe, qui ibi me-
morantur, non potuit alius transducere,
extra Nabuchodonosorem, qui superiore
anno Elymaidem occupavit.

Anno secundo regni Nabuchodonosor, vidit
Nabuchodonosor somnium de statua, &c. Dan.
2, 1. Regnum Christianum, aeternum ac
spiritalis praedicatur: Dan. 2, 34, 35, 44,
45. Era haec Nabuchodonosoris est, ut
diximus, post devictam Persidem.

Annus Sabbaticus. Verum, ut dicitur li-
bro 2. Paralip. xxxvi, 21. Cunctis diebus de-
solationis egit terra sabbatum, usque dum com-
plerentur septuaginta anni.

582 5

581 6

Astyages Medorum rex filiam suam Mandanen
Cambyses Persae dat in matrimonium, ex quo anno
sequente natus est Cyrus. Nulla Astyagi proles mas-
cula fuit. Herodotus, libro 1. pag. 50. Nobilitas
Persica, a Nabuchodonosore fugata, in Mediam se-
cesserat.

580 7

Olymp. 53.

Cyrus genere Persa, nascitur in Media.

579 8

Annus V. C. 175.

Circiter hoc tempus contigit miraculum
de tribus viris, Sidrach, Misach, & Ab-
denago; five Anania, Misaele, & Aza-
ria: quos in fornacem conjici jussit Nabu-
chodonosor. Dan. 3. Citatur haec historia,
I. Mach. 2, 59.

578 9

Annus 20. transmigrationis Jechoniae, ulque ad
Junium exeuntem.

577 10

576 11

Olymp. 54. Annus Sabbaticus. V. C. 178.

575 12

In vigesimo quinto anno transmigrationis no-
strae, in exordio anni, decima mensis, quar-
todecimo anno, postquam percussa est civitas.
Visio de instauranda urbe ac templo. E-
zech. xl. & xli.

574 13

Annus Urbis Romae 180.

573 14

Circiter hoc tempus Esther in Perside
nascitur.

572 15

Olymp. 55. Nabuchodonosor Tyrum ex-
pugnat. Ezech. xxxix, 18. Baltassar Baltas-
saris F. Nabuchodonosoris N. nascitur. Cir-
ca

TEM-
PLI DE-
SOLA-
TIO.Ante
Christum.

- ca hoc tempus prædicitur vastatio Gog sive Magog, hoc est, Coeles Syriæ, Ezech. xxxviii, 2. Plinius, lib. v. sect. xix. *Coele habet Bambycen, quæ alio nomine Hierapolis vocatur, Syris vero Magog.*
- Nabuchodonosori somnium objicitur, circa initium Decembris, Dan. iv.
- 571 16 *In vicesimo & septimo anno, in primo, in una mensis, terra Ægypti a Nabuchodonosore vastanda prædicitur. Ezech. xxix, 17. Nabuchodonosor vastat Ægyptum, & mox recedit cum spoliis. Ezech. xxix, 19. Mox ipse regno pulsus per annos septem cum bestiis agit. Dan. iv, 29.*
- 570 17 *Baltassar Nabuchodonosoris F. obit, relicto pupillo cognomine.*
- 569 18 *Annus Sabbaticus. V. C. 185. Captivitatis Babylonice 31.*
- 568 19
- 567 20
- 566 21 *Amasis regnat in Ægypto, annos xlv. Herod. lib. 3. pag. 186. Cyprum occupavit, libro 2. pag. 177.*
- 565 22
- 564 23 *Olymp. 57. V. C. 190. CROESVS regnat in Lydia annis xiv. Herod. lib. 1.*
- Nabuchodonosori sana mens, & amplior magnificentia, quam prius, redditur, circa Octobrem.*
- 563 24

ASSUERUS & ESTHER.

Assuerus Medus, Cyaxaris F. Astyagis frater, Persidem hoc tandem anno recipit, ceterasque ditiones, usque ad Arabiam desertam, sive Æthiopiam; quæ victo Nabuchodonosore, priores dominos, Medos scilicet agnoverunt. Dum igitur Astyages Medis imperare pergeret; Persis interim proprie dictis, hoc est, iis qui Persicum mare accolunt, habentque a septentrione Medos, ab occasu Babylonios, jura dabat Assuerus, in urbe Susis. Esther 1, 2. *Quando sedit in solio regni sui, Susa civitas regni ejus exordium fuit. Unica regni ejus sedes fuit, nempe Susa; non gemina, ut postea fortassis, cum duobus imperiis Medorum atque Persarum rex unus præesset. Susa igitur Assuerus primariam regni urbem habuit, Esther xvi, 18. dum Astyages, & post eum Cyrus, pro regia haberet Ecbatana Medenæ provincia, 1. Esdr. vi, 2. & Herodot. lib. 1. pag. 71.*

Hic est Assuerus, pater Darii Medi, Dan. ix, 1. idemque in libro Esther passim tum Assuerus dictus, tum & Artaxerxes Maximus, cap. xi, 2. xiii, 1. Nam Xers & Xwers, cum Hebræi careant littera x, efferre solent Swers; & præposito Γ demonstrativo, Chaldaico more, Assuerus efficitur.

Diversum fuisse regnum Astyagis, & qui ei successit Cyri, a regno Assueri; ostendit primo vaticinium Isaïæ, cap. xxi, 1. *Ascende Ælam, obside Medæ. Babylonem scilicet duo reges obsederunt, Medorum atque Persarum: nam in Persis Ælamitæ. Quamobrem Act. 2. 9. Medi & Ælamitæ pariter confociantur. Deinde diversæ civitatēs, quæ pro sede regni primaria utrique adsignantur. Nam quod quidam referunt priscos reges Persarum ætatem Ecbatanis, Susis ver transigere consuevisse; ex scriptoribus depromptum est tum fabulosis, tum multo posterioris ævi, quam sit Herodotus.*

Quam nunc igitur Persidem vulgo appellamus, sub isto primum Assuero Medo in duas illa præcipuas ditiones fuit distributa: altera Boream & Caspium mare spectabat, Media scilicet: Austrum altera & mare Persicum, quæ Persis proprie dicta est. Regnum Cyri Medo-Persicum fuit, Medis imperante Cyro Perse. Regnum Assueri regnum Persarum dum-

taxat appellatur, Esther xvi, 14, 23. & Persico-Assuerus Medicum fuit, Persis imperante Medo. Quam ob causam fraterna inter utrumque regnum societas fuit; nec fere disjungi Medos a Persis, præsertim in bellis gerendis, mos fuit. Nusquam Assuerus aperte rex Medorum atque Persarum nuncupatur: quamvis sic quoque appellari posset, eo quod in regno Persarum pars nobilitatis maxima, quemadmodum rex ipse, e semine Medorum esset. Dan. ix, 1. Medis ibi ab annis cxlvi. imperantibus.

Assuerus ipse denique Cyaxaris Medorum regis filium haud obscure se prodit, qui Esther cap. xvi, 16. laudat altissimum & maximum semper viventem Deum, cujus beneficio, inquit, & PATRIBUS nostris, & nobis regnum est traditum, & usque hodie custoditur, ab annis, cum edictum istud proponeretur, clviii. ubi pietas Assueri erga Deum intelligitur ei simillima, quam præ se fert Cyrus in edicto suo, 1. Esdr. 1, 2. Ignotum autem hunc Assuerum fuisse aliis ante nos Annalium conditoribus, uti & alios Babyloniorum reges, quos post hæc tempora scriptura commemorat; nemini debet mirum videri: quoniam illi quidem & profanos dumtaxat scriptores secuti sunt, qui conscribendis Cyri tantum rebus successorum ejus operam navarunt: neque sacræ Chronologiæ ex sacris præsertim litteris illustrandæ, quantum res tanta poscebat, laboris ac studii attulerunt. Quæ causa est quamobrem eosdem esse reges Mediæ, ac reges Persidis & Babylonis, existimaverunt. Non esse hunc certe Darium Hystaspidem, ut quibusdam placet, ex hoc loco intelligitur: siquidem Darius Hystaspæ F. nec patre profecto, nec patribus omnino regibus ortus est.

Assueri annus 2. Desolationis templi, 25. V. C. 192. Ante Christum 562. Annus sabbaticus.

Esther x 1, 2. *Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardocheus. homo Judæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, & inter primarios aula regis. Erat autem de eo numero captivorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Jerusalem, cum Jechonia rege Juda, ante annos xxxv. Igitur Mardocheus nunc agebat annum circiter xlv. aut, si ita lubet, quinquagesimum. Novilunium medium fuit die 17. Martii, hora 8. 11'. 31". matut. Hispahami. Neomenia civilis Judæis postridie, feria tertia, littera Dominicali E. Equinoctium medium, die 29. Martii, hora 9. 53'. 13". post meridiem. Esther 2., 6. Erat vir Judæus in Susa civitate, vocabulo Mardocheus, filius Jair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Jemini: qui translatus fuerat de Jerusalem eo tempore, quo Jechoniam regem Juda, Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat: qui fuit nutritius filie fratris sui Edissæ, quæ alio nomine vocabatur Esther. Cum nec Mardochei nec Esther ætas finat ultra hoc tempus (ut hic uterque locus aperte docet) narrationem istam prorogari: haud dubie nec alium patitur quæri Assuerum. Si Assuerus Artaxerxes Longimanus fuit, ut plerisque visum est; fuerit autem Mardocheus annorum tredecim, cum abductus est in captivitatem; annum egisse anno Longimani tertio necesse est centesimum quadagesimum octavum: Estherem ipsam, annorum fuisse amplius centum & decem; cum Assuero nupsit. Sub Xerxe similiter Mardocheus fuisset annorum amplius cxx. Nec potest denique Assuerus esse Cyaxares, cum & aliud Cyaxaris, aliud nomen Assueri sit; & turbida valde a bellis Cyaxaris tempora fuerint, Assueri pacatissima: & supremis denique Cyaxaris annis Nabuchodonosoris initia respondeant, qui Mardocheum abduxit in captivitatem.*

Non erant autem Judæi in Perside captivi, sed e Babylonia in Persidem plurimi a Nabuchodonosore trans-

*Ducta est itaque Esther ad cubiculum regis
Assueri, mense decimo, qui vocatur Tebeth;
septimo anno regni ejus. Esther 2, 16. De-
cimi mensis Neomenia civilis incidit in
diem x i i. Decembris & feriam primam: Lit-*

ASSUE-
RUS &
ESTH.Ante
Chris-
tum.

Litteris Dom. FE. Novilunio medio cadente in diem eundem, hora o. 25'. 16". matut. Hispahami. Qui locus distat Bononia, juxta Tabulas accuratiores, horis 3. 36'.

556 31 Olymp. 59. Annus Assueri octavus.

555 32 Annus Sabbaticus. Assueri nonus: Crœsi 10. Captivitatis Babylonicæ 45.

554 33 Urbis Rome annus 200.

553 34 Assueri annus undecimus.

552 35 Assueri annus 12.

Mense primo, cujus vocabulum est Nisan, anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam coram Aman, quo die & quo mense gens Judæorum deberet interfici: & exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar. Esther 111, 7. Vocatique sunt scribæ regis mense primo Nisan, tertiadecima die ejusdem mensis: scriptum est ex nomine regis Assueri ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Judæos uno die, hoc est, tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar. Esther 111, 12, 13. Mensis primus Nisan, cœpit a die 26. Martii, feria tertia, littera Dom. F. Novilunio medio cadente in eundem diem 26. Martii, hora 3. 20', 5". matut. Hispahami. Dies decimatertia mensis ejusdem, vii. April. feria prima. Ista porro forma loquendi, cujus vocabulum est Nisan, monet legentes, Estheris primum tempore cœpta esse usurpari a Judæis nomina mensium quæ nunc habent: ac proinde Persica ea esse vocabula: nam Hebræa certe non sunt. Eadem in Chaldæa fuisse in usu admonet liber Baruch, quem ille scripsit in Babylonia; ubi occurrit cap. 1, 8. Decima dies mensis Sivan.

Mense tertio Assuerus novis epistolis, quæ referuntur Estheris cap. xvi. priores litteras rescindit. Erat autem tempus tertii mensis, qui appellatur Sivan, vigesima & tertia die illius. Esther viii, 9.

Anceps victoria inter Cyrum Persam, & Crœsum Lydorum regem. Crœsus de ineundo fœdere cum Amasi rege Ægypti, & cum Babyloniorum rege Labyneto deliberat. Herodot. lib. 1. pag. 35. nempe cum Baltasare, cujus erat imperium, quod mater administrabat.

Olymp. 60. Plin. lib. xxxvi, pag. 271. Hipponatis poëta ætate, quem certum est lx. Olympiade fuisse.

Sinenfium Philosophorum princeps CONFUCIVS hoc tempore floruit, ut quidam Sinenfium tradunt historiz.

551 36 Judæi in urbe Susan, & provincias hostes suos trucidant, anno Assueri xiii. Congregatis Judæis quarta decima die mensis Adar, interfecit sunt in Susan trecenti viri ... sed & per omnes provincias in tantum ut septuaginta quinque millia occisorum implerentur Dies autem tertiusdecimus mensis Adar, primus apud omnes interfectionis fuit; & quartadecima die cadere desierunt. Quem constituerant esse solennem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atque conviviis. Esther ix, 15. Neomenia, seu prima dies mensis Adar, fuit xiv. Februarii, feria sexta, litt. Dom. E. Novilunio medio cadente in diem xiii. hora xi. 24', 39". post meridiem, Hispahami. Dies tertiadecima, xxvi. Februarii feria quarta, Decima quarta demum, xxvii. Februarii, feria quinta, qua cædes desiit. Et observabuntur dies isti in mense Adar, quartadecima die ejusdem mensis, cum omni studio & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israël. Esther x, 13.

Claudit librum Estheris epistola Artaxerxis, sive Assueri, pro Judæorum salute: in qua quædam sunt, quæ Grotium similesque heterodoxos impulerunt, ut eam velut apocrypham subdititiamque rejicerent: vel

ut rhetoricum exercitium pii Hellenistæ, opus Græci profelyti, ac Macedonibus minus amici. Versu enim 11. & 14. dicitur Aman filius Amadathi, animo & gente Macedo, alienusque a Persarum sanguine; hoc cogitans, ut regnum Persarum transferret in Macedonas. Mallet Grotius Amalecita legi, & Amalecitas: quoniam illud certum est, inquit, Persis parum notos fuisse Macedones Estheris tempore. At ille, qui Macedones dicti fuerint prorsus ignorat; qui ceteros tamen præ se ἀπεσσε credidit. Nec pariter Estheris ille tempora novit, aut consideravit. Fraternali societate, ut diximus, conjuncta fuere Cyri & Assueri, Medorum Persarumque regna; conjunctæ acies, communes utilitates ac rationes, tum propter viciniam, tum propter affinitatem. Bellum, ut vidimus, crudefcebat anno superiore Crœsum inter ac Cyrum: quo anno scripta est hæc epistola: ac sub finem hujus anni, Crœsi ditionem omnem Cyrus occupavit. Quis autem adeo est usus communis ignarus, ut nesciat esse persæpe tempore belli, in aulis etiam Principum, certos homines, qui clam faveant hostibus, iisdemque Regum consilia detegant, pravis consiliis meliora inturbant, remque publicam eo dolo pessumdent; præsertim si ex ea illi regione sint oriundi, quæ bello appetitur? Atqui Lydi, Iones, ceterique Crœsi imperio subjecti, Macedones eo ævo magna ex parte appellati sunt, uti ex Plinio intelligimus: qui libro v. sect. xxx. Macedones Caduenos in Lydia ponit: sect. xxxi. in Ionia Macedones Hyrcanos: in Æolide, sect. xxxii. Macedones Aschilacas: in Myfia Mysomacedones. Et in nummo Philippi junioris ex ære maximo, in Museo D. Abb. DE CAMPS, legitur: ΒΑΛΥΝΔΕΩΝ ΜΑΚΕ. hoc est, Μάκεδων, e Lydia. Ita ut ora Asiæ mingris fere universa, quæ Ægæo mari alluitur, cum tractu mediterraneo, qui ad Crœsi regnum pertinuit, Macedonia fere esset ac diceretur. Nisi forte potest aliquis certo documento suadere, id quod in otio confinxerit; nempe recentius in Asia Pliniana, quam in Europa, Macedonum nomen esse: aut fieri potuisse, ut si Macedones Europæi suum nomen post Alexandri tempora in Asiam transvexerint, cum his dumtaxat regionibus illud communicarint, quæ in Lydia, Ionia, & Æolide essent; hoc est, in antiqua Crœsi ditione. Extra quam cum Macedones non occurrant; quis cordatus non fateatur, ex ea parte Asiæ potius, in qua natum illud nomen sit, in Europam, quam ex Europa in Asiam commigrasse? Nam Docimenses Macedones, quorum nummus est sub M. Aurelio, ΔΟΚΙΜΕΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, a Decimo Macedone Europæo fuisse appellatos, aut in Phrygia esse collocandos, æque credimus, ac Franciam nostram a Franco nomen accepisse. Macedones ergo in hoc Estheris loco, Lydi sunt, & Iones, qui Crœso parebant. Itaque qui locus Grotio & similibus heterodoxis visus est longo post Estherem intervallo confictus, is plane nobis & scriptorem coætaneum ostendere, & Chronologiam nostram stabilire mirifice videtur: quoniam nec Macedonas appellare Lydos potuit in ea epistola, nisi Estheris æqualis; nec metuere, ne regnum transferretur ad Macedonas, nisi qui bellum cum Macedonibus a fœderato affinique Principe geri sciret: in cujus ipse belli societatem veniret.

Ante
Chris-
tum.

550 37

Sub anni finem Crœsus capitur, Sardibus expugnatus. Herod. lib. 1. pag. 35. Crœso devicto, omnem Lydiam Asiamque Cyrus obtinuit: pag. 62. Persis nondum obnoxii Phœnices erant: pag. 67.

Harpagus Cyri legatus, inferiorem Asiam, nempe Ioniam, Cariamque, armis subegit, dum superiorem Cyrus imperio suo adjungeret. Herod. pag. 81.

Cyrus redit Ecbatana; Crœsum secum abducit, nolens Iones per se vincere; quoniam Babylon erat ei impedimento, & gens Bactriana, & Sacæ, & Ægyptii; adversus quos bellum gerere destinarat. Herod. pag. 71.

549 38

Annus Urbis Rome 205.

Cir-

ASSUE-
RUS &
ESTH.

Ante
Christum.DA-
RIUS
MEDUS
in Persi-
de.Circiter hunc annum *Salathiel* genuit *Zorobabel*. Matth. 1, 12.548 30 *Olymp. 61. Annus Sabbaticus. V. C. 206.*547 40 Assuero Medo regi Persidis succedit *Darius Medus Assueri filius, de semine Medorum*. Dan. ix, 1.546 41
545 42 Captivitatis Babylonice annus 55. usque ad septembrem.544 43 *Olymp. 62. V. C. 210.*

Ab hoc anno Siamenses epocham suam civilem inchoant: hoc ipsorum *Æræ* initium est: quanto recentius, quam Sinarum, si fides his habenda? Annus enim 1697. *ære Christianæ*, Siamensibus est 2241. Habent isti annos embolimicos tredecim mensium lunarium, alios mensium duodecim: quorum ille primus dies fere, qui mediæ luminarium conjunctionis est. Habent primum hebdomadæ diem, qui nobis sabbati dies est. Ergo hebdomadas illi, menses, & annos habent pari aut affini forma, cum Judæis: quam proinde possunt videri ab his didicisse, qui his temporibus Siamum e Perside negotiandi causa commigrarint.

543 44 Annus Cyri in Media regnantis, 15.

542 45
541 46 *Annus Sabbaticus.*540 47 *Olymp. 63. Captivitatis Babylonice 60. usque ad Septembrem.*539 48
538 49 Annus Cyri in Media, 20.537 50

Adversus *Assuerum*, Labinyti & Nitocridis filium, Cyrus exercitum ducit. Totus ager Babylonicus vastatur a Persis Medisque, juxta vaticinium Jeremiæ, cap. xxv. Geminum imperium, Cyri Persarum, ac Darii Medorum, & conjunctas utriusque vires ac copias in expugnanda Babylone, ex veteribus historiis & Daniele propheta, agnosci a Beda aiunt eruditi, libro 1. in *Esdram*, cap. 1. Tamen ille ibi regna permutat. Dicit enim oportuit, regnum Cyri Persæ, ac Darii Medi; in Media, Cyri; Darii, in Perside.

536 51 *Olymp. 64.*

Die festo, dum choreis & comestationibus Babylonii indulgerent, Babylon urbs munitissima tunc primum astu capta est, secunda ætate post bellum susceptum. Herod. lib. 1. pag. 86. 88.

Labinytum oportet fuisse cognomen aliquod Assyriorum regum, quale Pharaonis in Ægypto nomen; quod Herodotus, homo in illis regionibus peregrinus & barbarus, proprium esse nomen arbitratus sit; quod & ab Assyriis acceptum, ut in peregrino sermone sit, deformarit: quemadmodum cum a Judæis posceret, eequodnam urbis Hierosolymitanæ nomen esset, pro ipso nomine cognomen audit, *hir haco-deleb*, hoc est, urbs sancta; & nobis ille deinde Cadytin non semel obtruit: quod vocabulum vix quicquam absque Oedipo intelligat esse pro Hierosolymis positum.

Babylone capta, urbs redempta pecunia est: sancitaque pax ea conditione, ut Baltassar fiduciario seu clientelari jure regnum possideret: ac proinde Baltassari Darius succederet; aut certe Darii posterius, siquidem careret Baltassar prole mascula. Quod quidem colligimus, tum ex eo quod similiter ante annos LXX. captam primo Hierosolymorum urbem Nabuchodonosor regi suo Joachim incolumem dimisit, pactis conditionibus servitutis, & ablata secum dumtaxat parte vasorum domus Dei: tum quod Daniel, qui aderat, successisse Darium Medum prodit, Baltassare interfecto, absque ulla urbis obsidione; non autem occupasse aut suscepisse regnum. Baltassaris certe nullos sacræ litteræ liberos fuisse commemorant; tametsi esset ille jam ætate provectus, haberetque uxores ac concubinas.

BALTASSAR Nabuchodonosoris nepos, matre cedente, regnat Babylone solus. Pater ei Nabuchodonosor, pro avo,

dicatur: tum Hebraica loquendi forma, quali apud Mosem, Arphaxad genuisse Sale; apud Esdram, cap. v, 1. *Zacharias filius Addo*, pro filio Barachia filii Addo: & *Athalia filia Amri* pro nepti dicitur, iv. de Reg. vii, 26. tum quia pro patre eis fuit, dum Baltassari alteri defuncto filio superstes fuit.

Anno primo Baltassar regis Babylonis, visio Danielis de quatuor bestiis. Dan. vii.

Insigne istud vaticinium est destruendæ in Imperio Romano per Christum idololatriæ, & Ecclesiæ gentium regnaturæ post Hierosolyma diruta. Vix ullum est aut pulcrius, aut quod ubi expositum fuerit apertius videatur Danielis oraculum, quam istud est. Quod nummi certe antiqui perspicue dicunt de Triumviris, Othone, Galba, Vitellio, ut alias dudum animadvertimus, hoc ipsum Daniel, ante annos sexcentos quam ista evenirent, aperte prædixit. Et quam præterea regum seriem Babylone posuimus, post Baltassarem, sacras solum litteras secuti, ut par fuit, Medorum scilicet regum ante Persas, prophetia hæc eadem egregie confirmat. Itaque tum propter eas causas, tum quia lucem, quam nondum ei vaticinio Interpretes attulere, desiderat, nostra quoque nunc illud est conjectatione elucidandum.

Versu 1. Anno primo Baltassar regis Babylonis. Urbis Romæ 218. Cyri in Media, xxi. Desolationis Templi, L 1.

1 *Daniel somnium vidit; visio autem capitis ejus in cubili suo: & somnium scribens, quando postea in commentarios retulit; brevi sermone comprehendit: summamque perstringens, ait:*

2 *Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti celi pugnabant in mari magno. Symbolum hoc fuit orbis bellis agitati.*

3 *Et quatuor bestia.* Quatuor imperia idolorum cultui dedita, quæ in Judæos e regno Juda, unde fuit Daniel oriundus, deinceps post Baltassarem Babylonium dominatura essent. Nam quid alia regna molirentur, nec Judæis nosse, nec Deo id aperire prophetis curæ fuit.

3 *Bestia grandes.* Ob imperii magnitudinem. 3 *Ascendebant de mari, ex orbe, quem bellis, veluti venti mare tempestatibus, agitent; diversa inter se.*

4 *Prima quasi leona.* Regnum idololatriæ Medicæ-Babylonice, a Dario Medo, qui successit Baltassari, Dan. v, 31.

4 *Quasi leona.* Sive quasi leo dicatur, sive quasi leona, nihil interest. Potentiam ac dignitatem monarchiæ Medorum ea similitudo repræsentat. Sic de Judæa dixit moriens Jacob; Gen. xlix, 9. *Caulus leonis Juda: ad prædam fili mi ascendisti: requiescens accubisti VT LEO, & QVASI LEONA, quis suscitabit eum?*

4 *Et alas habebat aquila.* Ob majestatem imperii & ingentem gloriam, qua super ceteros principes extollebatur. Jerem. xlix, 16. *Cum exaltaveris QVASI AQVILA ascendet, & avolabit: & expandet ALAS SVAS super Bosran.*

4 *Aspiciebam donec evulsa sunt ala ejus.* Artaxerxes mortuo, cujus meminere Esdras & Nehemias, extinctum est regnum Medorum. Quartus ille fuit regum Medorum Babylone. Medorum ditionem omnem postea soli obtinere Persæ, Xerxes, & consecuti reges.

4 *Et sublata est de terra.* Nulli postea fuere Medici principes.

4 *Et super pedes quasi homo stetit.* Aquila bipes, sine alis, visa est, inquit; similis ea parte homini, qui bipes sine alis est. Aquila sine alis, gens est præ-nobilis; stans quidem, quoniam gens est incolumis; sed sine imperio, sine dignitate, cum princeps ex ea gente nullus est. Sic Medi steterunt, sed sine Medo principe, post obitum Artaxerxis. *Quasi homo tamen, quia virili animo, non femineo.* Et cor hominis

BAL. minis datum est ei. Bellicosum. Isai. xxi, 2. Ascen-
TAS. de Elam, obside Mede.
SAR.

5 Et ecce bestia alia. Regnum idololatriæ Persico-Babylonicæ; a Xerxe Persa, qui suscepit regnum Artaxerxis Medi, qui Darii Medi nepos fuit.

5 Similis urso. Reges Persici urfis comparantur, ob barbariem & crudelitatem. Prov. xxxviii, 15. Ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem. De Xerxe, Dan. xi, 2. Ditabitur opibus nimis super omnes reges Persidis. Xerxis crudelitas ab Herodoto ter notatur, libro vii. pag. 454. libro viii. pag. 571. & ix. pag. 621.

5 In parte stetit. Non Babylone, ut Medi reges, qui post Baltasarem fuerunt; sed inde paulum remoti, extra Babyloniam, nempe Susi in Perside steterunt, sedemque collocarunt Persarum reges: quamvis Babylone potirentur, eoque nomine Judæis imperitarent. quos Babylonicorum reges fecerant vectigales.

5. Et tres ordines erant in ore ejus: & in dentibus ejus: & sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Qui primus regum Persarum pleno jure Babylonem obtinuit, Xerxes fuit, ut diximus. Huic ergo tres ordines, hoc est, populi tres, Medi, Persæ, Babylonii five Chaldæi, quibus ad conterendos Ægyptios, Cappadocas, aliasque gentes, velut dentibus utebatur. Ad bellum illi usque ad internecionem hostibus inferendum, regem concitabant. Comede carnes plurimas. Multas interfice gentes.

6 Post hæc aspiciebam, & ecce alia quasi pardus. Regnum idololatriæ Græco-Syriacæ.

6 Quasi pardus. Gens Græco-Syriaca, edocta malefacere, nec sciens malefacere: juxta illud Jerem. xiii, 23. Si mutare potest. . . . PARDUS varietates suas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. De regibus Græcis five Seleucidis, i. Mach. i, 10, 11. Et imposuerunt omnes sibi diademata. . . . & filii eorum post eos annis multis, & multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illustris, &c.

6 Et alas habebat quasi avis. Alæ imperium potestatemque significant, ut diximus. Quasi avis. Non quasi aquilæ, ut in prima bestia. Tanto enim minus regum Syriæ imperium quam Medorum fuit, quanto minor est avis quam aquila est. Quamobrem de Alexandro Magno hic sermo non est: sed de Græcis a Seleuco rege.

6 Quatuor super se. Alæ quatuor, totidem ditio- nes significant.

6 Et quatuor capita erant in bestia. Quatuor ditio- num totidem urbes primariæ, æque sane insignes. Babylon Chaldææ, Damascus Decapoleos, Antiochia Syriæ, Tyrus Phoeniciæ caput fuit. Sic Isai. vii, 8. Caput Syriæ Damascus dicitur. Hæ urbes ac ditioes Seleuco paruerunt. Nihil hic facer vates de Macedonia, Asia, vel Ægypto loquitur; quoniam ad Judæam nihil ista pertinent. De solo Græcorum in Syria imperio loquitur, qui ob Babyloniam quam possidebant, & Babyloniorum regum jura, quibus successerant, Judæos sibi vectigales & obnoxios esse contendebant.

6 Et potestas data est ei. In terram Judæam.

7 Post hæc aspiciebam in visione noctis, & ecce bestia quarta. Regnum idololatriæ Romanorum. Terribilis. In primis Judæis. Atque mirabilis, & fortis nimis. i. Mach. viii, 1. Et audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus. . . . & audierunt praelia eorum. . . . & quod . . . possederunt omnem locum consilio suo & patientia.

7 Dentes ferreos habebat magnos, comedens atque minuens, i. Mach. viii, 4. de Romanis: Locaque quæ longe erant valde ab eis, & reges qui supervenerant eis ab extremis terræ, CONTRIVERUNT, & percusserunt eos plaga magna: ceteri autem dant eis tributum omnibus annis: &c.

7 Et reliqua pedibus suis conculcans. Reliqua loca reliquas regiones, Occidentis & Orientis.

7 Dissimilis autem erat ceteris bestiis, quas videram ante eam. Quia status Romanorum Aristo-Democraticus fuit; non, ut priorum imperiorum, Monarchicus. Hoc & nummi antiqui docent; ut prævidit tanto antea Daniel.

7 Et habebat cornua decem. Decem sunt Romani duces, aut Imperatores; quorum jugum Judæa subiit, usque ad obsessam a Vespasiano civitatem. Pompeius, Cæsar, Augustus, Tiberius, Cælius, Claudius, Nero, Otho, Galba, Vitellius. Nam & Pompeius de Judæis, Plinio teste, triumphavit, & quidem Romanorum ducum primus.

8 Considerabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum. Vespasianus, de gente Flavia: non, ut priores, de gente Claudia, Antonia, Sulpicia, Vitellia, quæ fuere ante imperium familiarum prænobiles.

8 Et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus. Cesserunt imperii administratione Vespasiano Triumviri, Otho, Galba, Vitellius, jubente Senatu. Hunc Triumviratum, quem Daniel prævidit, nummi antiqui manifeste docent, ut jamdudum ostendimus.

8 Et ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto. Titus & Domitianus, Vespasiani liberi duo, tamquam oculi duo fuere. Nam cum ipso militabant, & sub ipso, ut sub capite oculi. Titus jam tum IMP. Domitianus PRINCEPS JUVVENTUTIS fuit.

8 Et os loquens ingentia. Minitans se Hierosolyma esse deleturum.

9 Aspiciebam donec throni positi sunt. Ad judicandum de idololatria, quæ hæcenus tyrannidem in sanctos exercuerat.

9 Et antiquus dierum sedit. Deus, Rex æternus. Vestimentum ejus candidum quasi nix. Vestis candida, gloriæ & lætitiæ symbolum est. Et capilli capitis ejus quasi lana munda. Symbolum absolutissimæ sanctitatis. Thronus ejus flammæ ignis. Symbolum iræ divini, ignis. Psal. lxxxviii, 47. Exardescet sicut ignis ira tua? Et sic alibi passim. Rotæ ejus ignis accensus. Quocumque velit, celerrime iram defert.

10 Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur a facie ejus. Iræ divini magnitudinem ac celeritatem symbolum istud denotat. Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Innumerus ministrorum iræ divini numerus hoc numero designatur. Judicium sedit. Judex sedit ad judicandum. Et libri aperti sunt. Metaphorice libri positi sunt, pro noticia quam Deus habet de factis omnium hominum & singulorum.

11 Aspiciebam propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud loquebatur. Attonitus spectabam, quem essent habitura eventum minæ Vespasiani in Templum & civitatem sanctam. Et vidi quoniam interfecta esset bestia, & perisset corpus ejus, & traditum esset ad comburendum igni. Idololatria Romana damnata tunc exitio est: ex illo certe paulatim decidit, Christianismo crescente.

12 Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas. Idololatriarum; Medicæ; Persicæ, & Græco-Syriacæ, imminuta potestas est per Christianismum exorientem. Et tempora vita constituta essent eis usque ad tempus & tempus. Regnavit unaquæque idololatria concessio sibi a Deo, brevior alia, alia longior spatio temporis.

13 Aspiciebam ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat. Primogenitus & rex hominum; hoc est enim Filius hominis, ut diximus in Commentariis ad Matthæum, & Joannem; Messias, JESVS Christus: qui assumptus in cælum Hierosolymis dirutis constituit & ampliavit Ecclesiam gentium. Cum nubibus cæli. Christum describit as-

BAL-
TAS-
SAR.

cendentem in cælum; ut Act. 1, 9. *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.*

13 *Quasi filius hominis.* Non ipse quidem, sed ipsius forma animo objecta. Sic cap. viii, 15. *Quasi species viri*, hoc est, ipsa forma viri. Et cap. x, 16. *Quasi similitudo filii hominis*, hoc est, ipsa similitudo humana; Angelus humana specie. Nam quasi ibi non comparantis est, sed exprimentis: ut Gregorius Magnus ait, libro xviii. in Job, cap. vi.

13 *Et usque ad antiquum dierum pervenit.* Marc. xvi, 19. *Assumptus est in cælum, & sedet a dextris Dei.*

13 *Et in conspectu ejus obtulerunt eum.* Angeli eum usque ad Dei Patris solium deduxerunt.

14 *Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum.* Matth. xxviii, 18. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.* Apoc. v, 11, 12. *Et vidi, & audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & seniorum: & erat numerus eorum millia millium, dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.*

14 *Et omnes populi, tribus, & lingua ipsi servient.* Phil. 2, 11. *Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus JESUS Christus in gloria est Dei Patris.*

14 *Potestas ejus, potestas æterna, quæ non aufertur: & regnum ejus, quod non corrumpetur.* Luc. 1, 32. *Et regnabit in domo Jacob, quæ est Ecclesia Christiana, in æternum, & regni ejus non erit finis.*

15 *Horruit spiritus meus, ego Daniel territus sum in his, & visus capitis mei conturbaverunt me.*

16 *Accessi ad thronum de assistentibus, & veritatem, quærebam ab eo de omnibus his.* Qui dixit mihi interpretationem sermonum, & docuit me. Ergo Angeli beati norunt futura; exempli gratia, quis cui in imperiis sit successurus.

17 *Hæ quatuor bestie magnæ, quatuor sunt regna, quæ consurgent de terra.* Non est igitur in hoc vaticinio sermo de regnis quæ jam surrexerant, quale Assyrium fuit in Babylonia: hoc est, nec de Nabuchodonosore avo Baltasaris jamdudum mortuo, nec de ipso Baltasare tunc regnante; sed de gente quæ esset Assyrio Baltasari successura. *Quæ consurgent.* Quorum primum mox consurget; nempe post annos duos.

18 *Suscipient autem regnum sancti Dei Altissimi.* Hi qui colunt Deum Altissimum. *Et obtinebunt regnum usque in sæculum, & sæculum sæculorum.* Idololatria paulatim deficiente in Imperio Romano, sola Religio Christiana regnum obtinebit, tenebitque (quamvis hæreses eam oppugnent) usque ad finem mundi. Hoc illud est quod dicitur Apoc. v, 10. *Et fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes: & regnabimus super terram.*

19 *Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus, & terribilis nimis: dentes & ungues ejus ferrei: comedebat, & comminebat, & reliqua pedibus suis conculcabat.* Ut dictum est versu 7.

20 *Et de cornibus decem, quæ habebat in capite: & de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua: & de cornu illo, quod habebat oculos, & os loquens grandia, & majus erat ceteris.* Quod primo fuit modicum habita ratione natalium ex gente Flavia, idem postea majus ceteris fuit potestate & ditione. Reliqua exposuimus versu 7. & 8.

21 *Aspiciebam, & ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, & prævalebat eis.* Adversus cultores veri numinis, quales Judæi erant, bellum gessit Vespasianus in Judæa, quam denique totam cepit. Unde nummi ipsius inscripti sunt, JVDÆA CAPTA, IOΥΔΑΙΑΣ ΕΛΛΩΚΥΙΑΣ. Sancti sunt veri Dei cultores. Psal. cxlix. *Laus ejus in Ecclesia sancto-*

22 *Donec venit antiquus dierum, & judicium dedit sanctis Excelsi, & tempus advenit, & regnum obtinuerunt sancti.* Secundum illos Deus pronunciavit; regnum illis adjudicavit. Veros Judæos, veros Israëlitas, veram domum Jacob, ipse judicans iuste, fecit obtinere causam, & regnare. Tunc enim cæpit impleri laudatum proxime Angelicum illud de Christo vaticinium, Luc. 1, 32. *Et regnabit in domo Jacob in æternum.* Nunc Christus regnat, & Christiani sub rege primogenito domus Jacob.

23 *Et sic ait: Bestia quarta, regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, quæ præcesserunt; & devorabit universam terram, & conculcavit, & comminuet eam.* Ut versu 7.

24 *Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt: ut dictum est versu 7. Et alius consurget post eos, Vespasianus: & ipse potentior erit prioribus.* In Judæa & Palæstina tota potentior Vespasianus, quam ipsemet Augustus fuit. *Et tres reges humiliabit: Othonem, Galbam, Vitellium; quos veluti Triumviros exui magistratu faciet a senatu, ut dictum est versu 8.*

25 *Et sermones contra Excelsum loquetur: Cujus Templum dicet se velle diruere; quod & effecit.* Et sanctos Altissimi conteret. Judæos qui colunt Altissimum. Conteret. Judæa capta. *Et putabit quod possit mutare tempora, & leges.* Evertere cultum Dei Altissimi, qui in utraque lege, Moysi & Christi, præcipitur, & promittitur duraturus in tempus æternum: neque illud solum, sed & omnes gentes adigere ad leges & religiones Romanas suscipiendas, patriis institutis relictis. Hæ sunt leges, quas mutaturum se esse temporibus suis Vespasianus sperabat, & sic tempora mutaturum. Sic olim Antiochus Epiphanes scripserat omnes gentes secundum verbum regis Antiochi.

25 *Et tradentur in manu ejus usque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.* Tres menses sunt cum dimidio, quibus durasse obsidionem Hierosolymitanam ob istud vaticinium arbitramur. Tempora pro mensibus similiter posita videri possunt, Gen. 1, 14.

26 *Et judicium sedebit.* Et talis a Deo feretur sententia. *Ut auferatur potentia, & conteratur, & dispareat usque in finem.* Ut tollatur e medio paulatim idololatria.

27 *Regnum autem, & potestas, & magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, detur populo sanctorum Altissimi: vero veri Numinis cultori populo, populo degenti sub JESU Christo rege e tribu Juda: cujus regnum, regnum sempiternum est, & omnes reges servient ei, & obedient.* Huc usque finis verbi.

Ante
Chris-
tum.

535

52

Annus Baltasaris; 2. Captivitatis Babylonice; 65.

534

53

Annus Sabbaticus. Urbis Rome, 220.

Dan. viii, 1. Anno tertio regni Baltasar regis, visio de ariete duorum cornuum, &c. Cum essem in Susis castro, quod est in Ælam regione; hoc est, in Perside, ubi Ælamitæ. Danielem autem illuc profecto nulla alia potuit causa pertrahere, nisi ut Estherem ibi videret, & Mardocheum, vel alios certe contribules suos, qui erant ibi maximo in honore. Id quod egregie nostram firmat Chronologiam de Assuero Estheris, præter alia argumenta. Facile enim impetravit Daniel a Baltasare, qui jam solus regnabat, apud quem pollebat auctoritate & gratia plurimum, ut in Persidem iter haud diuturnum perageret. Nam Ælam regi Persidis Dario parebat: & erat vesticialis Babylonius regi Persarum. Sufa

BAL-
TAS-
SAR.Ante
Chris-
tum.

Susa castrum fuit ad amnem Eulæum; sic enim Plinius appellat, quem Daniel Ulai vocat. Annos autem Baltassar Daniel hoc loco computat, non Darii: quoniam scriptores sacri fere dumtaxat annos regum illorum commemorant, quibus essent Judæi obnoxii. Hac visione propheta intelligit, regna Persarum ac Medorum occupanda olim esse ab Alexandro Magno.

533 54

Dan. v, 28. Circiter exeuntem Maium hujus anni, Baltassari dicitur: *Divisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis.*

Dan. v, 10. Regina autem, pro re quæ acciderat regi & optimatibus ejus, domum convivii ingressa est. Hæc haud dubie Nitocris est, Baltassaris parens. Certe non uxor ipsius. Nam prius, versu 2. & 3. erant cum optimatibus in convivio uxores ejus & concubinae: necdum tamen ibi inter uxores regina; quæ postea convivio supervenit. Deinde narrat illa Baltassari ea, quæ Daniel Nabuchodonosori avo ipsius præstitisset, utpote quæ ea oculis ipsa suis vidisset; Dan. v, 11. Mox tertius in regno Daniel efficitur; nempe post regem Baltassarem, & Nitocrin reginam matrem.

Eadem nocte interfectus est Baltassar rex Chaldaus. Et Darius Medus successit in regnum, annos natus sexaginta duos. Dan. v, 30, 31. Baltassar a suis fuisse interfectus videtur. Nulla hic certe obsidio Babylonis apparet in sacris litteris, sed sola successio legitima, post cædem Baltassaris. Non ultra nepotem Nabuchodonosoris, stirpem ipsius Babylone potituram esse prædixerat Jeremias, cap. xxvii, 6. *Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosoris regis Babylonis servi mei: insuper & bestias agri dedi ei, ut serviant illi. Et servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus, donec veniat tempus terræ ejus, & ipsius.*

DA-
RIUS

DARIUS Medus, Assueri F. succedit Baltassari.

Medi cum Persis ante annos duodecim Babylonem ceperant, juxta vaticinium Isaïæ, cap. xxi, 2. *Ascende Ælam, obside Mede Babylonem.* Quæ locutio, ut & altera illa Danielis, cap. v, 28. *Divisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis;* manifeste ponit duos fuisse reges diversos; alterum Ælam, five Persidis; Mediæ alterum. Quod si Medis enim simul ac Persis Cyrus jam tum imperasset, divisum profecto non foret Baltassaris imperium, sed uni Cyro integrum cederet. Sic apud Jeremiam, cap. li, 11. *Suscitavit Dominus spiritum REGUM MEDORUM, & contra Babylonem mens ejus est ut perdat eam.* Duo Medi reges: Cyrus Perses, Mediæ rex: Darius Medus, rex Persidis. *Divisum autem regnum dicitur Medis & Persis;* quod nunc illud Medi, iique priores; nunc Persæ tenuerunt; usque ad Artaxerxem; cui demum post Darium Persam, Hytaspæ F. ex pacto convento in perpetuum obtigit. Redacta primum Babylonia est in provinciam alterni dominii, nunc quidem Medorum, ac deinde Persarum: demum vero Artaxerxi Persidis regi cessit. Et prior quidem Darius Medus Babylonem obtinuit, quoniam juris illa Persici censeretur, idcirco quod vicinior Persidi, quam Mediæ, & illac regi Persidis necessarium iter fuit in alias imperii sui provincias. Cyrus deinde eandem sibi vindicavit, quoniam solus urbem expugnavat, quamquam conjunctis Darii Medi copiis; veniens ab Aquilone, nempe a Media, ubi Cyrus regnabat. Jerem. l, 3. Neque etiam apud Herodotum ulla Darii mentio est in Babylonis obsidione.

Placuit Dario, & constituit super regnum Satrapas centum viginti, ut essent in toto regno sito. Et super eos, principes tres: ex quibus Daniel unus erat: Dan. vi, 1. Quod eo Daniel loco, honore, magistratuque sit apud Darium, quem a Baltassare proxime

obtinuerat; argumento est, non vi capta urbe Darium nunc potitum esse, sed legitima & pacifica successione; ut Daniel adnotavit, cap. v, 31.

Coniicitur hoc ipso anno Daniel in lacum leonum; unde mox illæsus educitur. Dan. vi. Et citatur ea historia, 1. Mach. 2, 65.

Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus, & linguis, habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum, ut in universo imperio & regno meo, tremiscant & paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens, & æternus in sæcula: & regnum ejus non dissipabitur, & potestas ejus usque in æternum, &c. Dan. vi, 25. Parem prope modum pietatem ac religionem erga Deum in suis edictis præse ferunt, Assuerus, Darius, Cyrus.

Annus Desolationis Templi, 55. Ante Christum, 532.
Olymp. 65.

Daniel mox implendos intelligit LXX. annos captivitatis Babylonicæ. Dan. ix, 1. *In anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeorum, cum jam antea imperaret super regnum Persidis. Anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in libris Jeremiæ, numerum annorum de quo factus est sermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni.* Desolatio ponitur pro vastitate, abductis nempe civibus & incolis terræ Juda in Babyloniā. Annus est hic usque ad Septembrem, LXVIII. ex quo cæpit ista desolatio. Annus unus Darii est, ab exeunte Maio anni superioris, & idem unicus; quod indicari nobis a Daniele videtur, five cum anno uno Darii dixit; five cum præmonuit natum fuisse annos jam tum sexaginta duos, cum regnum iniret. Intellexit autem Daniel finem captivitatis prope abesse, ex libris Jeremiæ: neque enim libri sacri perierant: habebant illos secum viri pii ac religiosi: & Esdras quidem librum legis Mosi, 2. Esdr. vii, 1. atque ipse Daniel, Dan. ix, 11, 13.

Hoc anno ante Maii finem, vaticinatur Daniel de LXX. hebdomadibus.

ASTYAGES Darii Medi F. regnat in Babylonia & Perside. Est enim Astyages Medicum nomen; nec nisi unum Darii Medi annum scriptura commemorat. De hoc Astyage dicemus anno sequente.

Susannæ historia hoc anno accidit sub Astyage. Dan. xiii, 1. *Et erat vir habitans in Babylone, & nomen ejus Joakim: & accepit uxorem nomine Susannam, &c.* In ea narratione, quod etymologia *Ἰσὶν ὁ πῶς πῶσαι*, & *Ἰσὶν ὁ πῶς πῶσαι* deducitur, non impedit quominus ex Chaldaeo translata narratio sit; siquidem in Chaldaeo sermone, in quo quæ fuerint harum arborum nomina nescimus, potuit esse similis vocum originatio. Porro Daniel puer junior, de quo propheta loquitur in hac historia, alius ab ipso propheta est, qui hæc scriptis prodidit. Geminus ergo Daniel in sacris litteris, æque atque Habacuc geminus, est. Qui certis de causis (quas nunc patefieri hic locus non poscit) unicum fuisse Danielem credi voluerunt, ii ordinem capitum libri Danielis præpostere perverterunt; & quod erat caput quartumdecimum in sacra editione Vulgata, in Græcis suis codicibus primum esse jusserunt; quasi sic melius ordine temporum custodito: quoniam in illo capite xiv. five in Susannæ historia Daniel puer junior appellatur. At non erat profecto Daniel puer junior in Cyri primordiis, quæ extremo illo capite memorantur.

Annus Desolationis Templi 56. Captivitatis Babylonicæ 69.
Cyri in Media, 27. Ante Christum 531.

CYRUS in Babylonia & Perside.

In extrema Susannæ narratione hæc clausula legitur: *Et rex Astyages appositus est ad patres suos; & sus-*

Bbbb 2

DA-
RIUSASTYA-
GES.CYRUS.
in Baby-
lonia.

cepit

CYRUS.
in Baby-
lonia.

cepit Cyrus Perses regnum ejus. Denotat autem aperte hæc sententia, si cum exordio conferatur, & cum initio capitis xiv. subsequentis, Astyagen Babyloniorum regem fuisse, Babyloniumque regnum a Cyro susceptum esse post ejus obitum. Cyrus porro Perses consulto dicitur, ut intelligamus, nihilo magis Astyagen, cujus regnum Cyrus suscepit. Persen fuisse, quam Darium qui utrique præcessit; sed fuisse Cyrum diversæ ab utroque gentis. Astyages igitur de semine Medorum pariter ac Darius fuit: cujus possessionem, eo mortuo, Cyrus tutandam regendamque, vice alterius Assueri adhuc pueri, sibi sumpsit. Nam ea vis esse ac proprietas hoc loco videtur verbi *suscepit*. Nihil quippe accuratius in scribendo dici potest, quam quod Darius Medus in regno successisse, Cyrus regnum suscepisse narratur: nec profecto sine causa in verbo Dei illa vocabulorum observata diversitas est. Cum autem Darii Medici annus unus sive primus tantummodo in sacris litteris memoretur, nullus Astyagis; annum Dario integrum; Astyagi vero menses novem tribui satis visum est. Nec vero aut sacræ litteræ cogunt, aut angustia temporum sinunt, laxius eis spatium adsignari.

Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis. Dan. i, 21. & vi, 28. Hoc anno Daniel annum agebat, ut videtur, octogesimum octavum, si nempe duodennis fuit, cum a Nabuchodonosore abductus est in Babyloniam, anno tertio regis Joakim, Dan. i. Obiit post annos fere tres: at usque ad annum primum Cyri in aula fuit, & cum potestate. Dan. xii, 65. & xiv, 1.

Mense Augusto contigit historia sacerdotum Bel. Dan. xiv, 27, 30. Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer; & congregati adversum regem, dixerunt: *Judaus factus est rex.... Et dixerunt, cum venissent ad regem: Trade nobis Danielelem..... Et necessitate compulsus tradidit eis Danielelem. Qui miserunt eum in lacum leonum: & erat ibi diebus sex..... Erat autem Habacuc propheta in Judæa, & ipse coxerat pulmentum..... & ibat in campum, ut ferret messoribus: &c.* Gemina enim in Judæa satio, gemina & messis fuit. Sementis prior mense Tifri, sive Septembri & Octobri, ut mos alibi: messis Martio fere exeunte, in Pascha: Levit. xxi, 10. ut anno Josue primo factum esse perhibetur, Josue i, 15. Sic in Ægypto frumenta sata Novembri incipiente, paulo ante Kal. Apriles falce meti incipiunt, teste Plinio, libro xvi, 11, sect. 47. Cui suffragatur aperte Moyses ipse, Exod. ix, 31. de grandine, quæ plaga Ægypti quinta, ineunte Februario: *Linum ergo & hordeum læsum est, eo quod hordeum esset virens, & linum jam folliculos germinaret: triticum & far non sunt læsa, quia serotina erant, hoc est, paulo tardiora; alioquin & ipsa per grandinem lædenda.* Altera satio, alteraque agricultura, ante Pentecosten, mense Xanthico, ineunte Maio, 2. Mach. xii, 1, 32. Messis altera post quatuor menses, Joan. iv, 35. mense sexto Judaico, sive Augusto, De messe ista insignis apud Jeremiam locus est, cap. xl, 5, 9, 10, 12. Ubi Godoliam, quem rex Babylonis post incensam Urbem ac dirutum mense quinto Templum præposuerat civitatibus Juda, reliquis Judæorum sic loquentem inducit: *Nolite timere habitare in terra, & servire regi Babylonis, & bene erit vobis. Ecce ego habito in Masphath.... Vos autem colligite vindemiam, & MESSEM, & oleum, & condite in vasis vestris.* Subditque Scriptura: *Et collegerunt vinum, & MESSEM MULTAM NIMIS.* Hoc autem fieri ab iis non potuisse nisi mense sexto, & ex ipsa rerum illo anno gestarum, atque hujus ipsius capitis serie colligitur; & ex sequenti adhuc capite evincitur. *Et factum est in mense septimo, venit Ismahel..... & decem viri cum eo ad Godoliam in Masphath..... & interfecerunt eum.... omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Masphath;*

& Chaldaeos qui reperti sunt ibi..... Decem autem viri reperti sunt inter eos, qui dixerunt ad Ismahel: *Noli occidere nos, quia habemus thesauros in AGRO, frumenti, & hordei, & olei, utique proxime superiore mense collectos.* Gemina igitur hordei & tritici satio, gemina messis in Judæa fuit: hordeacea tamen aliquanto prior: unde & nominatim appellatur *hordeacea* in sacris litteris solet, ut tempus exactius adsignetur. Hac igitur messe secunda venit Habacuc ad Danielelem.

Miraculosa liberatio Danielis Cyrum adduxit ad cognitionem & fidem veri Dei, in quem nondum ille, hortante quam libet Daniele, crediderat. Dan. xiv, 4, 5, 17, 23. & Isai. xlv, 4. Verum Dan. xiv, 39. *Venit rex die septimo, ut lugeret Danielelem: & venit ad lacum, & introspexit: & ecce Daniel sedens in medio leonum. Et exclamavit voce magna REX, Dicens: MAGNUS ES, DOMINE DEUS DANIELIS..... TUNC REX ait: PAVEANT OMNES HABITANTES IN UNIVERSA TERRA DEUM DANIELEM, QUIA ipse est Salvator, faciens signa & mirabilia in terra: qui liberavit Danielelem de lacu leonum.*

Cyri conversionem consecuta est circiter post tres menses liberatio populi Judaici, Babylonicæ captivitatis finis, ipsa postea Templi instauratio, & ædificatio sanctæ civitatis: juxta Isaiæ vaticinium, cap. xlv, 26, 27, 28. & xlv, 13. eliciente a Cyro ea de re edictum Daniele.

Ante
Christum.

530 57

Annus Urbis conditæ 224.

REDITUS E CAPTIVITATE BABYLONICA.

Anno autem primo Cyri regis Babylonis, medio fere Decembri anni superioris, Cyrus rex proposuit edictum, ut domus Dei edificaretur. 1. Esdr. v, 13. Cum dicit scriptura annum primum Cyri regis Babylonis, aliud ei fuisse alibi regnandi initium indicat. In anno primo Cyri regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, ut vasa templi restitueret, captivos Judæos relaxaret, templi instaurandi & urbis iterum ædificandæ faceret potestatem, postquam omnia regna terræ dedit ei Dominus Deus calii: atque adeo post Babylonem adeptam. 1. Esdr. i, 2.

2. Paralip. xxxvi, 20. *Si quis evaserat gladium (ante annos 57. in excidio urbis Hierosolymitanæ,) ductus in Babylonem servivit regi (Nabuchodonosori) & filiis ejus, nempe filio & nepoti, donec imperaret in Babylone rex Persarum, & compleretur sermo Domini ex ore Jeremiæ, (Jerem. xxv, 12. & xxix, 10.) & celebraret terra sabbata sua; cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur septuaginta anni.* Anno autem primo Cyri regis Persarum, ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: qui iussit prædicari in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens: *Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus calii; & ipse præcepit mihi, ut edificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa. Quis ex vobis est in omni populo suo? Sit Dominus Deus suus cum eo: & ascendat.* Hæc iisdem prope verbis leguntur initio Esdræ; ex iisdem forte descripta commentariis, quos vidit Esdras.

Annus igitur hic est septuagesimus captivitatis Babylonicæ, a Septembri præcedente inchoatus; quo anno solvendam esse captivitatem, non semel Jeremias prædixerat, ut suis locis ostendimus. In anno primo Cyri regis Persarum..... Hi sunt provincia filii, qui ascenderunt de captivitate, quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, & reversi sunt in Jerusalem, & Judam, unusquisque in civitatem suam. Quis

CYRUS Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemia, Saraia, Rachelai, Mardochai, &c. Mardocheus igitur Estheris patruus, Hierosolymam revertitur, cum Zorobabele & Josue filio Josedec, aliisque: 1. Esdr. 2, 1, 7. & 2. Esdr. VII, 7. ac proinde tota Estheris historia hoc tempus præcessit: præsertim cum etiam Estheris liber jure merito credatur in Canonem receptus ab Esdra, qui huic reversioni interfuit. 2. Esdr. XII, 1. Hi sunt autem sacerdotes & levitæ, qui ascenderunt cum Zorobabel Saraia. Jeremias, Esdras, &c. Hierosolymæ reduces circa exeuntem Nisan hujus anni, ex 1. Esdr. III, 8. & VII, 9.

Jamque venerat mensis septimus, (cujus Neomenia Hierosolymis, XVII. Septembris, feria 2.) & erant filii Israël in civitatibus suis. Congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem. Et surrexit Josue filius Josedec, & fratres ejus sacerdotes; & Zorobabel filius Salathiel, & fratres ejus: & edificaverunt altare Dei Israël A primo die mensis septimi (quoniam id erat anni novi civilis caput) cæperunt offerre holocaustum Domino. Porro templum Dei nondum fundatum erat. Dederunt autem pecunias latomis & camentariis: cibum quoque, & potum, & oleum, Sidoniis, Tyrisque, ut deferrent ligna cedrina ad mare Joppe. Juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis. 1. Esdr. III, 1. Josue, qui summus sacerdos, potuit tunc annum agere quinquagesimum: Zorobabel, vicesimum.

Cyrus jam ab anno superiore exercitum comparat adversus Massagetæ. Herod. libro 1. pag. 93. Annus hic est Cyri secundus in Babylonia, a Martio mense decurrens.

Annus desolationis Templi 58. Cyri in Media, 29. in Babylonia & Perside, 3. Martio mense iniens: Ante Christum, 529.

Hoc anno fundamenta Templi interioris jacta sunt: sed mox impeditum opus.

Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Jerusalem, mense secundo, (cujus Neomenia Hierosolymis. x. Maii, Sabbato:) cæperunt Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & reliqui de fratribus eorum sacerdotes, & levitæ omnes, qui venerant de captivitate in Jerusalem, & constituerunt levitas a viginti annis, & supra, ut urgerent opus Domini. . . . Fundato igitur a camentariis templo Domini, &c. 1. Esdr. III, 8. 8. Novilunium medium mensis secundi fuit, die ix. Maii, hora 9. 39'. 47. post meridiem feria sexta. Equinoctium medium, 28. Martii, hora 9. 53'. 31". post meridiem.

Audierunt autem hostes Judæ & Benjamin, quia filii captivitatis edificarent templum Domino Deo Israël. . . . Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & usque ad regnum Darii regis Persarum. 1. Esdr. IV, 1.

Anno tertio Cyri regis Persarum, verbum revelatum est Danieli cognomento Baltassar. Dan. x. Visio resistente principe regni Persarum, & de Michaële principe Judæorum.

Cyrum Tomyris Massagetarum regina obruncat, cum is regnasset annos xxix. Herodot. pag. 96. Septimo circiter vel octavo mense anni vicesimi noni obit. Darius Hystaspæ F. tunc agebat annum vicesimum. Herodot. ibidem.

Annus Desolationis Templi 59. Assueri in Babylonia, annus 1. Cambyse in Media, 1. Ante Christum, 528. Olymp. 66.

Cambyse in Media annus primus, a Septembri fere vel Octobri anni superioris.

ASSUERUS Medus, Astyagis Babyloniæ & Persidis regis F. paternum imperium Cyro mortuo recipit. 1. Esdr. IV, 6. Eo ipso capite ab Esdra post Cyrum commemoratur Assuerus, omisso Cambyse; quoniam non Mediæ principes, sed Babylonios tantum reges spectaret Esdras, ad quos utique liberatio

populi Judaici pertinebat. Nam absque eo esset, regum Persarum historiam nullus profecto sacer scriptor exararet. Conduxerunt, inquit, adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & usque ad regnum Darii regis Persarum. In regno autem ASSUER I in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ & Jerusalem. Et in diebus Artaxerxis Tunc intermissum est opus domus Domini in Jerusalem; & non fiebat usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum. Hoc est aperte dicere: Non fiebat in diebus regum, qui fuerunt inter Cyrum & Darium interjecti. Assuerus (quod nomen idem ac Xerxes est,) & Darius, nomina sunt Medorum propria. Dan. IX, 1.

Medis scilicet acceptum referebat imperium Cyrus, & post eum Cambyse. Nam Astyagen priorem Cyaxaris filium, regem atque inertem principem, deici e folio per Cyrum affinem suum passus est Assuerus prior, frater Astyagis, ne regnum Mediæ transfret ad Macedonas, hoc est, ad Crœsum; sicuti regnum Persidis ex magna jam parte transferat ad Nabuchodonosorem. Erat enim Cyrus filius Mandanes, quæ filia Astyagis, fratris Assueri Medi prioris fuit. Hinc deinde conjunctæ semper vires fuerunt utriusque imperii, Medorum atque Persarum. Hinc Babyloniæ regnum semper ad posteros Assueri Medi prioris pertinuit. Cyro extincto, qui tutorem egerat, regnum recepit Assuerus, Astyagis F. Assueri Magni, seu Medi prioris, pronepos. Babylone tamen paulo post rebellante, Darius eandem cum suis & Artaxerxis copiis expugnavit; servassetque sibi, ut victoriæ partum, nisi post annos sex Artaxerxes Persidem ei cessisset, ut Babyloniæ reciperet.

Ante Christum.

527 69 Annus Sabbaticus. Desolationis templi annus 60, usque ad mensem Augustum.

526 61 Desolationis Templi annus 61.

525 62 ARTAXERXES Assueri frater, Astyagis F. Darii Medi N. Babyloniæ & Persidis rex, præest Babyloniæ. 1. Esdr. IV, 7. quæ regio & ipsa in Perside censebatur a sacris scriptoribus, 2. Machab. I, 19. Nam cum in Persidem, (hoc est, in Babyloniæ) ducerentur patres nostri. Et versu 20. Cum autem præterissent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias a rege Persidis, Artaxerxe nimirum, qui anno isto capebat imperium. Adde & Dan. XI, 2.

524 63 Olymp. 67. Urbis condita annus 230. Cambyse Medorum regis, quintus.

Artaxerxes prohibet urbis ac templi ædificationem. 1. Esdr. IV, 21, 24.

523 64 Cambyse in Ægyptum expeditionem parat: Amasis mortuum reperit. Plammenitus Amasis F. regnat menses sex. Herod. lib. 3. pag. 182. 186. 187. Hujus expeditionis a Cambyse susceptæ meminit etiam Plinius, libro xxxvi. scilicet. XIV. n. 2.

522 65 Cambyse redux ab expeditione Ægyptiaca, in oppido Syriæ Ecbatanis moritur, cum regnasset annos septem, menses quinque. Smerdis magus regnat menses septem, qui deerant Cambyse ad explendum annum octavum. Omne genus liberalitatis ac munificentie erga subditos exhibuit; adeo ut omnes Asiaticos magnum illius defuncti desiderium tenuerit, Persis exceptis. Herod. libro III. pag. 213, 214. Non est ille igitur Artaxerxes, qui templi inaurandi facultatem Judæis denegavit.

Babylon rebellat adversus Persas, Cambyse mortuo absque liberis: Artaxerxe in Elymaide posito: quem imparem Babylonii esse sentiebant, ubi suæ expugnandæ, si eam solus obsequeretur.

Annus Desolationis Templi 67. Darii Hystaspæ F. in Media, 1. Artaxerxis in Perside, 5. Olymp. 68. Ante Christum 520. Annus Sabbaticus.

Darius Hystaspæ F. Cyri gener, regnat in Media, a Septembri anni superioris. Imperium dividit in xx. provincias, ac tributa primus singulis imperat. Herod. lib. III. pag. 225. Darius lingua Persica vetere, idem quod *داریوش*, Defensor, Propugnator; teste Herodoto, libro VI. pag. 417.

Bbbd 3

Annus

DA-
RIUS
HYS-
TASPÆ
F. & AR-
TAX-
ER-
XES.

DA-
RIUS
HYS-
TASPÆ
F. &
ARTA-
XER-
XES.

*Annus Desolationis Templi 68. Darii in Media annus 2.
Babylone, 1. Artaxerxis in Perside 6. Ante
Christum 519.*

Babylon iterum capta, a Dario rege, ope Zopyri. Herod. libro III. pag. 255. post annum & menses octo in obsidione consumptos, pag. 250. & seqq. mense Julio.

Hic primus Dario annus, iniens mense Julio, a devicta utique Babylone, in sacris litteris tribuitur. *Rex Assur* appellatus est, 1. Esdr. VI, 22. quoniam & Assyriæ quoque, quæ est vicina Mediæ, imperaret; & Babyloniis; quos etiam Zopyrus apud Herodotum, libro II. nunc Assyrios appellat, nunc Babyloniis. Ab hac igitur Babylonis expugnatione Darii anni in sacris litteris computantur: eo quod in annalibus rerum suarum describendis Judæi solius regni Babylonicum, a quo pendebant, rationem habuere: minime omnium satagentes, quid in Perside, vel Media gereretur: neque enim id referre, ad sacros scriptores attinebat.

Verum hic locus poscit, ut stemma tandem exhibeamus regum Medorum atque Persarum, uti ex sacris litteris, atque ex Herodoto digeri oportet. Offuderunt enim huic parti historiarum sacrarum tenebras illi ipsi, qui se credi volunt eruditos, præjudicatis occupati opinionibus; quos reges scriptura sacra commemorat, rati eosdem esse, quos profani annalium scriptores prædicant; cum tamen illa Babyloniis & Persidis dumtaxat reges appellet; istis Mediæ tantum principes noti fuerint; Persidis ac Babyloniæ prorsus ignoti. Nihil profecto planius, nihil explicatius, quam hæc successio Persarum & Medorum est; si ante omnia (ut par est,) sacræ litteræ consulantur: nihil intricatius, aut impeditius e diverso, si (quod factum hæcenus ab interpretibus animadvertimus) quæ scriptura de regibus Persidis & Babyloniæ refert, ea ad Mediæ principes referantur, de quibus ne verbum quidem unum in sacris exstat litteris. Quod perinde est, ac si quis res gestas & nomina regum Francorum Hispaniarum regibus accommodare velit. Hinc vero etiam effectum est, ut nihil incertius hæcenus habeatur a multis, quam sacra historia; viliorque sit illa fortassis eo nomine apud minus pios: adeo alios interpretes vident in alias abire sententias, de nominibus regum Persarum, & de ista præcipua sane parte Chronologiæ: Assuerum exempli gratia aliis Cyaxarem esse ponentibus, Cambysen aliis, vel Smerdim magum; aliis Artaxerxem, sive quem Longimanum dixerunt, sive quem Memoriosum. At ex serie quam proponimus, atque ex nostra Chronologia, uti speramus, Christianus lector intelliget; nullam vel in accuratissimo uno scriptore aliquo narrationem coherere secum ipsam magis, quam diversi sacrorum librorum auctores inter se, de his regibus Mediæ Persidisque consentiant. Assuerum præterea geminum intelliget non alium esse quam Assuerum; Darium Medum non alium quam Darium Medum; Astyagen, Astyagen; Artaxerxem, Artaxerxem esse; nec alia his ipsis nomina convenire, quam quæ sacræ litteræ eisdem adsignant.

REGES MEDIÆ. REGES PERSIDIS,
qui postea & Babyloniæ.

CHODORLAHOMOR rex E-
lamitarum tempore Abraham.
Gen. XIV, 1.
Persarum reges deinceps alii, ig-
noti ante Phraorten.

DEIOCES primus Medorum
rex. Herodot.

PHRAORTES Deïocæ F. Persas subegit. Herod.
Is est Arphaxad in libro Judith.

CYAXARES Phraortæ F. rex Medorum atque
Persarum. Herod.

ASTYAGES Cyaxaris F. rex Medorum atque
Persarum. Avus Cyri maternus: decessit absque
prole mascula. Herod.

ASTYAGES idem in Media
sola, pulsus Perside.
CYRVS Persæ Cambyse F. Me-
diam Astyagi eripit. Herodot.

Nabuchodonosor rex Babylo-
niæ Persidem invadit; obti-
netque annis XXIV. Astya-
ge pulso.

ASSVERVS MEDVS, alter
Cyaxaris F. de genere Medo-
rum, rex Persidis, mortuo
Nabuchodonosore. Dan. IX,
1. Esther 1.

DARIVS MEDVS, Assueri F.
rex primum Persidis, dein-
de & Babyloniæ. Dan. V, 31.
& IX, 1.

ASTYAGES Darii Medi F. rex
Persidis & Babyloniæ. Dan.
XIII, 65.

CYRVS Astyage mortuo
Dan. XIII, 65. Ita rex Medorum, Persarum, &
Babyloniis efficitur. 1. Esdr. IV, 3.

CAMBYSES Cyri F. rex Me-
diæ, de sanguine Persarum:
Syriam primum, deinde &
Ægyptum cepit. Herod.

DARIVS Hystaspæ P. Cyri ge-
ner, rex Mediæ, de genere
Persarum & Achæmenidum.
Herod.

ASSVERVS Astyagis F. rex
Persidis & Babyloniæ. 1. Esdr.
IV, 6.

ARTAXERXES, alter Astya-
gis F. frater Assueri, rex Per-
sidis & Babyloniæ. 1. Esdr.
IV, 24.

Darius idem, junctis cum Artaxerxe copiis Babylo-
nem capit: servatamque annis sex, postea Artaxer-
xi reddit. Darius hic est, qui appellatur, 1. Esdr.
IV, 24. & VI, 14. Agg. I. Zach. I. Darius Per-
sæ, Nehem. XII, 22.

ARTAXERXES iterum, idem
qui ante Darium, rex Baby-
lonis.

XERXES Darii F. rex Medorum atque Persarum.
Dan. XI, 2.

Reliqui Plinio ignoti, usque ad Darium, quem
Alexander vicit.

DARIVS, quem Alexander Macedo vicit. 1.
Mach. I.

SERIES REGUM PERSARUM,

ex Tragædia Æschyli, quæ Persæ inscribitur.

Perdifficilis est locus in Tragædia Æschyli, poetæ optimi & vetustissimi, ut sunt alii multi, propter Homerum & Hesiodum jam appellatos, Euripides, Sophocles, Pindarus, Aristophanes, Theocritus, Callimachus: quos numquam esse scriptores supposititios suspicati sumus; sed ad veram texendam historiam nihil propemodum argumenti suppeditare diximus: hoc tantum. Testis est autem dicti hujus Æschylus in primis; qui tametsi Xerxis ipsius temporibus æqualis fuit, in recensendis tamen regibus qui Xerxem præcesserunt, sive incertos vulgi rumores secutus, sive fabulosos rerum longe positarum scriptores, nec semel, nec leviter hallucinatus est. In Tragædia enim, quam *Persæ* inscripsit, versu 761. Darium Hystaspidem Xerxis patrem sic loquentem inducit:

*Ab illis sane (a consiliariis Xerxis scilicet) opus
peractum est,
Maximum, semperque memorandum. Urbem hanc
Susorum perditam,
Viris vacuum reddidit magis, quam unquam fuit,
Ex quo hunc honorem Juppiter rex præbuit,
Unus vir toti Asia ovium altrici
Ut præesset, habens directorem sceptrum.
PRIMUS enim DUX exercitus erat MEDUS.
ALTER ejus filius opus hoc (scilicet Susianum
imperium) stabilivit:
Prudentia enim animum ejus gubernabat.
TERTIUS ab illo CYRUS, vir fortunatus,
Qui dum imperavit, omnibus pacem constituit amicis,
Lydorumque populum & Phrygum obtinuit,
Totamque Ioniam virtute subegit.
Deus enim non invidit: adeo benevolus ei fuit.
QUARTUS Cyri filius deinde rexit exercitum.
QUINTUS vero MARDUS dedecus patriæ Et*

Et antiquo folio. Hunc dolo

Interfecit strenuus Artaphrenes in ædibus.

Cum viris amicis, quibus hoc erat negotium.

SEXTUS autem **MARAPHIS**; **SEPTI-**
MUSque **ARTAPHRENES**.

Et EGO quidem sortitus sum quam volui sortem,

Multaque debellavi numeroſo exercitu.

Sed haud tale malum ingeſſi huic urbi.

Verum XERXES filius meus, juvenis cum ſit,
juvenilia ſapit, &c.

Quantum ille autem tum ab Herodoto, tum a ſcrip-
toribus ſacris diſſideat, inſpiciamus. Nam hæc certe
ſeries eſt regum Medorum Perſarumque apud Hero-
dotum:

- 1 Dejoces, primus Medorum rex, annis LIII.
- 2 Phraortes Dejocæ F. qui Perſas ſubegit, annis
XXII.
- 3 Cyaxares Phraortæ F. qui Aſiam devicit uſque
ad Cappadociam, annis XL. excepta Babylo-

nica portione, inquit Herodotus: ubi tunc
nimirum Nabuchodonosor imperabat.

- 4 Aſtyages Cyaxaris F. avus Cyri maternus, an-
nis XXXV.

- 5 Cyrus.

- 6 Cambyſes.

- 7 Smerdis magus, quem Darius occidit, ex He-
rodoto, libro III. ſect. LXXVIII. pag.
194.

- 8 Darius Hyſtaſpæ F.

9. Xerxes Darii F.

A ſacris autem libris uno tantum capite diſſidet, nem-
pe quod cum principes numeret, qui Suſis potiti fue-
runt, quorum nemo unus tantum damni, inquit, ei
civitati, quantum Xerxes, intulit; primum Suſis
principem collocat eum, qui primus Aſiam totam
obtinuit. At ex Herodoto, qui primus obtinuit A-
ſiam, Cyaxares eſt: ex ſacris libris: qui primus Su-
ſis ſedem poſuit, Aſſuerus eſt Cyaxaris F. ut ſubjecta
Tabula edocebit.

MEDI & PERSÆ

reges a Cyaxare.

Cyaxares. Herodot. Hic toti Aſiæ ſuperiori primus præſuit, quam devicit uſque ad Cappadociam.

Hic Herodotus a ſeiſo diſſidet, cum libro I. ſect. cxxx. pag. 56. Medos aut uſ-
que ad Cyri initia, uſque ad Halyn Cappadociæ annem regnaſſe annis CLVI. A
Dejocæ enim ſunt anni tantum CLI. nec ipſe aut filius ejus Phraortes uſque ad Ha-
lyn imperium promovit. At Æſchylus Suſis eum regnaſſe idcirco cenſuit, quia Xer-
xes, nonus (ut numerat poſt Cyaxarem rex, ſub cujus principatu ſcribebat, Suſis
potiebatur. Aſſuerum Cyaxarem eſſe non poſſe ſuperius oſtendimus ad annum ante
Chriſtum 562. Tamen ex Cyaxare & Aſſuero filio conſtare unum principem Æſchy-
lus videtur, cum primum Suſis regnaſſe eum ponit, qui primus Aſiam ſuperiorem
obtinuit. Alioquin egregie ei cum ſacra Scriptura convenit, quæ pariter tertium
Suſis principem Cyrum ponit: & primum, ut Æſchylus, Medum; ſecundum, Me-
di filium.

Aſtyages. Herodot. Si hunc Æſchylus ſe-
cundum regum intellexit, certe cum pru-
dentia inſignem eundem fuiſſe refert,
pugnat cum Herodoto, qui acerbum
cum in Medos fuiſſe narrat, lib. I. num.
cxxxIII. pag. 53. At Aſſuerum fratrem
commendant a prudentia libri ſacri.

runt. Ea cauſa eſt, cur alios ſacri ſcriptores, alios profani dynaſtas exhibeant. *Quando ſedit in ſolio regni
ſui, SUSAN civitas regni ejus exordium fuit*; Eſther I, 2. Hoc eſt, Ipſe eſt, qui quando imperium ca-
peſſivit, ipſo ſtatim initio regni ſui, ſedem primariam imperii ſui Suſis conſtituit: atque adeo primus re-
gum id fecit. Nam quod a Plinio dicitur, libro VI. pag. 717. & 718. *Vetus regia Perſarum Suſa a Da-
rio Hyſtaſpis filio condita*, cinctam ab eo muris fuiſſe intelligit; ut cum libro VII. ſect. xxx. Alexandrum
Magnum dicit *Ariſtotelis Philoſophi patriam condidiſſe*. Regnavit Aſſuerus annis xvi. Cœpit anno Aſtya-
gis xxx. Ejus mentio etiam habetur Dan. IX, 1. Idem Perſice Artaxerxes, Eſther XI. qui Medorum
lingua Aſſuerus.

Cyrus Aſtyagem avum maternum pellit e
Media, & ibi regnat. Herodot.

- 3 Cyrus Suſis potitur annis vitæ ſuæ qua-
tuor ſupremis: accepta ea civitate a Da-
rio, pro locata ſeu commodata opera ad
Babylonem expugnandam. Hanc deinde
ad ſucceſſores ſuos hereditario jure Cy-
rus tranſmiſit.

Cyrus Babylonem ipſam invadit Aſtyage
mortuo. Dan. XI, 1, 65. annis tribus.

Cambyſes Cyri F. in Media & Suſiane. De
eo nihil prodiderunt ſacri ſcriptores,
quia nihil ei juris in Babyloniam fuit.

Mardus. } Ab Æſchylo ex falſis ru-
Maraphis. } moribus poſiti, pro Smer-
Artaphrenes. } di mago.

1 Aſſuerus MEDUS, qui Elymaïdem, & Suſianen, &
Perſidem recepit, ut diximus, pulſo Nabuchodonosore. *Hic
regnavit ab India uſque Æthiopiam, ſuper centum viginti provin-
cias*, Eſther I, 1. Hoc eſt dicere, in meridionali Perſidis trac-
tu regnaſſe eum, & regionibus maritimis fere dumtaxat, ab
India uſque ad Arabicam Æthiopiam. Quos vero Cyri decef-
ſores ac ſucceſſores commemorant profani ſcriptores, ii potiſſi-
mum in Media & regionibus ad Boream vergentibus impera-

2 Darius Medus, Aſſueri Medi F. Dan. V, 31. & IX, 1.
Regnat in Perſide & Suſiane, annis xiv. Babylone præterea
anno uno. Cœpit anno Cyri in Media undecimo. Babylone,
anno Cyri in Media xxv. Cedit tunc Cyro Suſis pro Babylo-
ne, in qua expugnanda Cyrus Darium juverat, anno regni ſui
in Media xxi.

Aſtyages, Darii Medi F. Regnat Babylone, & in Elymaïde
ac Perſide, & anno uno tantum: at non in Suſiane: nec Suſis
ſedem habuit, ſed Babylone, ut conſtat ex Dan. XI, 1, 65.

Aſſuerus Medus, I. Eſdr. IV, 6. Aſtyagis F. regnat in Ba-
bylonia, & Elymaïde, quæ Perſidi in ora jungitur, infra Eu-
læum annem, ut recte Plinius hæc loca deſcribit, libro VI. pag.
718. & 719.

Artaxerxes Aſſueri frater, I. Eſdr. VI, 7. regnat Darii
temporibus, ut diximus, in Babylonia & Elymaïde tan-
tum.

Darius

Darius Hystaspæ F.

Xerxes Darii F.

In Media & Sufiane regnant.

Herodotus solum Smerdim magum inter Cambyfen & Darium interfecit. Itaque mire perturbat hic omnia Æschylus, cum ex Darii fratre regem facit Persarum ante Darium, eundemque interfecitorem magi Smerdis; & cum ceteris omnibus scriptoribus incognitum huic etiam præponit Maraphin: quod loci potius quam viri nomen videri forte possit, siquidem Amasin Ἀνδρα Μαράφιν, Ægyptiarum copiarum ducem, habet Herodotus, Darii Hystaspidæ temporibus, libro IV. sect. CLXVII. pag. 279.

DARIUS
HYSTASPÆ
& ARTAXERXES.

Annus Desolationis Templi 69. Darii in Media, 3. in Babylonia, 2. Ante Christum, 518.

Annus hic secundus Darii regis Babyloniæ est in sacris litteris: 1. Esdr. IV, 5, 24. & cap. V, 1. a mense Julio. Rex Persarum nihilominus promiscue appellatur; quoniam Babylonia in Perside censebatur, ut diximus: sicut ipse Cyrus nunc Persarum, nunc rex Babyloniæ vocatur. Et Persarum præterea rex, quoniam ipse genere Persa, maximam haberet ex ea gente nobilitatis partem in comitatu.

Anni pariter Darii numerantur in scriptura sacra dumtaxat, quos in expugnata a se Babylone exegit: quem morem & in Cyro servarunt sacri scriptores; quoniam (ut diximus) ad Babylonicos reges spectaret liberatio populi Judaici: de regno Mediæ nihil admodum Judæi curarent.

Ad Templi instaurationem hortantur prophetae, Zacharias & Aggaeus. Agg. 1. In anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis, (hoc est, prima mensis,) factum est verbum Domini in manu Aggaei prophetae, ad Zorobabel filium Salathiel Ducem Judæ, & ad Jesum filium Josedec sacerdotem magnum. Zach. 1. In mense octavo, in anno secundo Darii regis, factum verbum Domini ad Zachariam, filium Barachia, filii Addo, prophetam. Ipse est, cujus necem Judæis Christus exprobrat, Matth. XXIII, 35.

Aggaei 1, 14. Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel, Ducis Judæ: & spiritum Jesu filii Josedec sacerdotis magni: & spiritum reliquorum de omni populo: & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui. Agg. 2, 1. In die vigesima & quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darii regis.

1. Esdr. V, 1. Prophetaverunt autem Aggaeus propheta, & Zacharias filius Addo, prophetantes ad Judæos qui erant in Judæa & Jerusalem, in nomine Dei Israël. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & coeperunt edificare templum Dei in Jerusalem, & cum eis prophetae Dei adjuvantes eos.

Conantibus autem opus impedire ducibus in Samaria constitutis, placuit ut res ad Darium referretur: scriptum est ad Darium regem Persarum. 1. Esdr. VI, 1. Tunc Darius rex præcepit, & recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone, & inventum est in Ecbatanis..... volumen unum: talisque scriptusque erat in eo commentarius. Anno primo Cyri regis, Cyrus rex decrevit, ut domus Dei edificaretur, quæ est in Jerusalem..... Nunc ergo..... dimittite fieri templum Dei illud a Duce Judæorum Zorobabele & a senioribus eorum.... Studiose sumptus dentur viris illis, ne impediatur opus.... Et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro vita regis, & filiorum ejus, Xerxis, & fratrum ejus. Ego Darius statui decretum, quo studiose impleri volo. Duo sunt hoc loco inprimis notanda. Primum est, bibliothecam Cyri regis, anno primo ipsius regni Babylonicæ, non Sufis in Perside, sed Ecbatanis in Media fuisse. Alterum, pietatem Darii erga Deum cæli, parem ei esse, quam Assuerus Estheris, & Darius Medus, & Cyrus præse tulerunt, & postea Artaxerxes. Decretum autem illud Darii, vel sub hujus anni finem scriptum est, vel sub initium subsequentis.

1. Esdr. XI, 14. Seniores autem Judæorum adifi-

cabant, & prosperabantur, juxta prophetiam Aggaei prophetae, & Zachariae filii Addo: & edificaverunt, jubente Deo Israël, & jubente Cyro, & DARIO, & ARTAXERXE, REGIBUS PERSARUM. Ut Cyrus ante Darium, ita Darius ante Artaxerxem; & Artaxerxes ille tamen anno Darii secundo rex Persarum. Id vero cum in serie regum Persarum, qualis a profanis scriptoribus textitur, non occurrat: quisquamne dubitabit, vir optimæ fidei, Artaxerxem illum, Dario æqualem, regemque cum illo Persarum, eum esse quem ponimus; aliumque ab his, quibus & Longimani & Memoriosi cognomina indiderunt; quorum ætas plurimis hinc distat annis?

Darius ergo simul & Artaxerxes facultatem Judæis tribuunt templi ædificandi. 1. Esdr. VI, 14. Et edificaverunt, & construxerunt, jubente Deo Israël, & jubente Cyro, (cujus edictum utique confirmatum a Dario est:) & Dario, & Artaxerxe regibus Persarum. Duo istic reges Persarum, ut apud Jeremiam cap. LI, 11. duos reges Medorum superius vidimus. Nam Darius Persa Medis, Medus Artaxerxes Persis imperabat. Artaxerxes autem nominatur post Darium; quoniam videlicet reluctantem atque aversum annis prioribus, nunc eum in suam sententiam Darius, heredes regni ac pietatis Cyri, pertraxisset, benevoluntatem reddidisset genti Judæorum; & quod erat Darius ætate provectior; & quod ille demum Babyloniæ rex tunc obtineret. Hic vero apparet neque hunc esse Darium Nothum, qui Artaxerxi Longimano successisse fertur; neque Artaxerxem Longimanum posse hoc loco intelligi: siquidem neque Darius vivus inter duos mortuos collocaretur; nec filius præponeretur patri, aut mortuo vivus. Nec vero etiam Artaxerxem, quem Mnemona appellavere, ullo argumento suaderetur, jam anno patris secundo regem Persarum fuisse; aut Artaxerxem (ut vocant) Longimanum, eodem secundo Darii anno. Non igitur hic alius aut Darius, quam Hystaspæ filius; aut Artaxerxes, quam Persidis & Babyloniæ rex ille, quem dicimus.

Arto, vel Arta Persice magnum sonat: Xerxes Ἀρτιος, bellatorem: unde Artaxerxes, ἄρτιος ἀπὸ τοῦ, magnus bellator est, teste Herodoto, libro VI. pag. 417.

Darii autem solius meminit Herodotus; eo quod Persæ, Medæ, a quibus hæc didicit, solum ei Cyrum Persam atque ejus posteros venditarent, posthabitis neglectisque principibus Babyloniis.

Conspectis interioris templi fundamentis, quæ fuerant sub Cyro, & aliis templi exterioris, quæ præsentis anno jaciebantur; iis qui prius templum conspexerant, forma templi longe inferior ac minor præcedente apparet. Aggaei cap. 2, 1. In die vigesima & quarta mensis, sexto mense in anno secundo Darii regis. In septimo mense, vigesima & prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggaei prophetae, dicens: Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Judæ, & ad Jesum filium Josedec, sacerdotem magnum, & ad reliquos populi, dicens: Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima: & quid vos videtis hanc nunc? Numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris?.... Confortare omnis populus terræ. Adhuc unum modicum est, & ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam: & movebo omnes gentes: ET VENIET DESIDERATUS CUNCTIS GENTIBUS: & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. Aperta prædictio

DARIUS
HYSTASPES
& ARTAXERXES.

tiō est venturi Messia; stante hoc secundo templo: quæ est falsa prorsus; (quod impium est vel suspicari,) si hoc everso aliud posterius est ab Herode superstructum; nec domus hæc novissima est; ut Aggæus proficitur; cap. 2, 10. si alia deinceps ei successit, ut Josephus comminiscitur, libro xv. Antiq. cap. xiv. Sic porro flevit anno Cyri secundo, ante annos duodecim, ii, qui fundamenta huiusce templi cernebant longe inferiora prioribus: ut dicitur 1. Esdr. iii, 12. *Fundato a cæmentariis templo Domini... plurimi de sacerdotibus & levitis, & principes patrum, & seniores, qui viderant templum prius cum fundatum esset, & hoc templum in oculis eorum, fiebant voce magna. Quod si sub Dario Notho (ut appellant) contigerunt ea, quæ de Darii temporibus narrat Esdras, ut Scaliger & alii volunt; plurimos oportet de sacerdotibus & levitis, & de plebe, annos tunc ætatis habuisse amplius clxxx. Esdram ducentos. Ab iisdem enim templum esse perficiendum Zacharias admonet, jubente Deo, a quibus cæptum est ædificari sub Cyro.*

Mense Decembri, fundamenta templi, quæ sub Cyro jacta fuerant, instaurantur. Agg. 2, 19. *Ponite corda vestra ex die ista, & in futurum, a die vigesima & quarta noni mensis: a die qua fundamenta jacta sunt templi Domini.*

Eadem ipsa die Zorobabeli Messias promittitur ex ipsius stirpe nasciturus. *Et factum est verbum Domini secundo ad Aggaum, in vigesima & quarta mensis, dicens: Ego movebo calum pariter & terram..... In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te, Zorobabel fili Salathiel, servus meus, dicit Dominus: & ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.* Agg. 2, 21.

Annus Darii in Media, 4. Babylone, 3. iniens mense Julio: Desolationis Templi, 70. Ante Christum, 517.

Hic annus desolationis Templi septuagesimus est ab Augusto mense anni superioris. Zach. 1, 7, 12. *In die vigesima & quarta undecimi mensis Sabab, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Baruchia.... Et respondit Angelus Domini, & dixit: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem, & urbium Juda, quibus iratus es? ISTE JAM SEPTUAGESIMUS ANNUS EST: ex quo diruta nempe mœnia Jerusalem, & urbium Juda, quibus iratus est Dominus.*

Ante
Christum.

516

Annus Darii in Media, 5. usque ad Septembrem: Babylone, 4. iniens mense Julio. Olymp. 69.

Zach. vii, 1. *In anno quarto Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, in quarta mensis noni, qui est Casleu.*

515

Annus Darii 6. & 5. Malachiam prophetam e veteribus alii ipsum esse Esdram affirmant, negant alii multo verius. Ultimus prophetarum est veteris Testamenti.

514

Annus Darii 7. & 6. V. C. 240.

513

Annus Darii in Media 8. Artaxerxis Babylone, 6. iniens mense Julio. Annus Sabbaticus.

Ultimo anni Judaici mense, seu Martio fere Juliano ineunte, Templum Domini novum dedicatum est. 1. Esdr. vi, 15. Et

compleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus Darii regis. *Fecerunt autem filii Israël, sacerdotes, & levitæ, & reliqui filiorum transmigrationis, Pascha quartadecima die mensis primi.*

Ultra annum sextum Darii, qui ante Julium huius anni desit, sacra littera non amplius illius meminerunt; quamvis ille tamen annos sex & triginta regnarit. Idcirco autem nulla deinceps facta est Darii mentio, quod ille anno isto, circa mensem Julium, Babyloniæ Artaxerxi cessit: ad quem proinde deinceps Judæorum negotia pertinerent. Inde post annum Darii sextum cap. vi. ab Esdra commemoratum, ipso statim initio capitis sequentis fit regni Artaxerxis mentio: qui Babylonia recepta, Persidem vicissim cessit Dario.

Artaxerxis sextus hic annus censetur in sacris litteris, annis quinque scilicet computatis, quibus ante Darium rex Babyloniæ fuerat: usque ad rebellionem Babyloniorum. Nam sacri scriptores (ut sæpe monuimus) in his regibus annos tantum computant, quibus Babyloniæ præfuere: eo quod ex Babyloniæ regum arbitrio Judæorum Reipublicæ incolumitas ac libertas ipsa penderet.

Qui sacerdotes fuerint temporibus huiusce Darii, scriptum esse in libro Verborum dierum qui excidit; auctor est Nehemias cap. xii, 22, 23. *Sacerdotes in regno Darii Persæ: quæ verba de altero Dario, atque etiam de eo quem Alexander vicit, quidam perperam acceperunt.*

Ante
Christum.

512

Annus Artaxerxis Babylone, 7. iniens mense Julio: Olymp. 70.

1. Esdr. vii, 5. *Post hæc autem verba, post annum elapsum, in regno Artaxerxis regis Persarum, Esdras filius Saraia.... ascendit de Babylone..... in Jerusalem, mense quinto: ipse est annus septimus regis. Quia in die primo mensis primi, cæpit ascendere de Babylone; & in die primo mensis quinti, venit in Jerusalem..... Hoc est autem exemplar edicti, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribæ erudito. Artaxerxes Rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei doctissimo salutem. Mittitur Esdras Hierosolymam, legem docturus. Et cap. viii, 1. *Hi sunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum, qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone. Saraia Esdræ pater, ipse est qui sub Cyro, ante annos xix. redierat Hierosolymam de captivitate. 1. Esdr. 2, 2. Artaxerxes illo capite vii. rex Persarum dicitur; tum quia nuperrime rex Persidis fuit; tum quia Babylonia in Perside. Perspicue verò hinc liquet, hunc Artaxerxem, cujus annus septimus incidit in annum a Saraia & Esdræ reditu sub Cyro decimum nonum, eum esse, qui & cum Dario Hytaspæ F. regnabat; 1. Esdr. vi, 14. & sextum imperii annum habuit; post sextum Darii; septimum vero, hoc anno: 1. Esdr. vi, 15. & vii, 1. nec proinde illum esse posse vel Artaxerxem Longimanum, vel Memoriosum. De titulo autem Regis Regum, quo Artaxerxes hic utitur; dicemus inferius, ad annum æræ Græcorum 186.**

Plinius, libro xxxiii, sect. xxiv. *Hominum primus & auream statuem, & solidam Gorgius Leontinus Delphis in templo sibi posuit, Lxx. circiter Olympiade.*

Hoc anno & consequentibus, atrium Templi geminum, interius, exteriusque, ædificatum est, cum gazophylacio, sive uno, (cujus mentio primum occurrit, post templum restitutum, 2. Esdr. x.) sive ut olim, pluribus.

511

Darii annus in Media decimus, usque ad Septembrem.

510

Annus Urbis conditæ 245. Artaxerxis Babylone, annus 10. iniens mense Julio.

509

Cccc

Olymp.

DA-
RIUS
HYS.
TASP.
& AR-
TA-
XER-
XES.Ante
Chris-
tum.508 13
507 14
506 15
505 16
504 17
503 18

Olymp. 71.

Annus Sabbaticus.

Olymp. 72. V.C. 250.

Circa hoc tempus a Dario Persarum rege missos homines hospitio excipit Amyntas, sextus regum Macedoniæ, jam senior. Herod. libro v. pag. 335. Ex quo intelligitur, non ante annos ducentos regnum Macedoniæ cepisse a Perdicca, regni conditore. Nummum Amyntæ regis inferius afferemus.

502 19
501 20
500 21

Olymp. 73.

499 22 Annus Sabbaticus. V.C. 255.

Annus vicesimus Artaxerxis regis Babyloniz, init mense Julio anni hujus. Nehem. 1. sive 2. Esdr. 1. Verba Nehemiz, filii Helchiz. Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, & ego eram in Susis castro. De industria non dixit, anno vigesimo Artaxerxis regis, & ego eram in Susis castro; ne crederetur Susa castrum ad Artaxerxem pertinuisse. E diverso significat se in Susis castro fuisse peregrinatum: unde quarto post mense, (est enim Nisan mensis quartus a Casleu, redierit ad Artaxerxen, ut ipse narrat capite 2. anno sequente. In castro Susis cum esset Nehemias, interrogat quo res Judæorum statu in Judæa forent. Ubi afflictas ac tristes accepit, de repetenda quamprimum Aula Babylonica cogitavit.

Considerent iterum ipsi secum, qui initium LXX. hebdomadum Danielis ducunt ab anno xx. Artaxerxis, qui notatur hoc Esdræ loco, putantque ibi Artaxerxen Longimanum designari; considerent, inquam, possintne probabili documento statuere, hunc Artaxerxen alium esse ab eo, qui libro 1. Esdræ appellatur, cap. vi, 14. cujus & annus septimus notatur eodem libro, cap. vii. Ac siquidem eundem esse fateri cogantur, quoniam alium esse ac diversum nulla potest ratione suaderi; statuunt (si fieri potest) quemadmodum is esse possit Longimanus Artaxerxes; cum hic aperte dicatur, libro 1. cap. vi, 14. secundo ipsius Darii anno regnasse; qui annus Longimani Artaxerxis exortum antecedit annis omnino LIV.

Annus Darii 23. Ante Christum, 498.

Nehemias sacerdos ab Artaxerxe Dux constituitur in terra Juda: impetratque a rege litteras pro instauratione murorum Jerusalem. Nehem. 2, 1. Factum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis, &c. Gesta hæc esse Babylone ex eo liquet, quod Nehemias versu 7. petit a rege epistolas ad duces regionis trans flumen, hoc est, trans Jordanem, ut 1. Esdr. v, 3. & passim alibi. Quod si esset in Perside, diceret, trans flumen Euphraten; hunc enim amnem cum scriptura designat, tunc appellat de nomine. Completus est autem murus vigesimo quinto die mensis Elul, quinquaginta duobus diebus. 2. Esdr. vi, 15.

Nehemias sacerdos in festo Tabernaculorum, sive Scenopegiæ, xv. die mensis septimi, sive Tiri, offert sacrificia, igne divinitus dato. 2. Mach. 1, 18. Necessarium duximus significare vobis, ut vos quoque agatis diem Scenopegiæ, & diem ignis qui datus est, quando Nehemias ædificato pridem (ante annos xvi.) templo & altari, obtulit sacrificia. Nam cum in Persidem (hoc est in Babyloniam) ducerentur patres nostri, in excidio Urbis & ædis sacræ a Nabuchodonosore, ex 2. Mach. 2, 1. sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus. Cum au-

tem præterissent anni multi, omnino nonaginta, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias a rege Persidis, anno vigesimo isto Artaxerxis, qui rex Persidis; hoc est, Babyloniz, fuit; NEPOTES sacerdotum illorum; & AR- qui absconderant, misit ad requirendum ignem: & sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam. Et hic locus evincit, non esse hunc regem Persidis, a quo Nehemias missus est anno vigesimo, Longimanum Artaxerxem: siquidem a desolatione Templi usque ad annum illum, cum intercedant anni cxxl. non dici nepotes oporteret, sed pronepotes, vel abnepotes. Et jussit Nehemias eos haurire, & afferre sibi; & sacrificia quæ imposita erant, jussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua: & ligna quæ erant superposita. Utque hoc factum est, & tempus affuit, quo Sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur, renovatum scilicet Eliæ miraculum.

Eliasib tunc erat sacerdos magnus. Nehem. iii, 1. Et cap. xii, 10. Josue autem filius Josedec genuit Joacim, & Joacim genuit Eliasib, & Eliasib genuit Joiada, & Joiada genuit Jonathan, & Jonathan genuit Jeddoa. Item cap. xiii, 4, 7, 28. Ex quo coniciere est hunc librum a Nehemia nonnisi post decem circiter annos fuisse conscriptum: cum Joiada haberet filios & generos, 2. Esdr. xiii, 28. ac proinde & nepotem Jeddoa; nunc puerum; postea Pontificem; sed multo ante tempora Alexandri Magni.

Annus Darii 24. Artaxerxis 22. mense Julio:
Ante Christum, 497.

2. Mach. 1, 33. Ut vero manifestata res est, (quæ anno superiore contigit,) renunciatum est regi Persarum, quod in loco, in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia. Considerans autem rex, & rem diligenter examinans fecit ei templum, cameram, fornicem castellum; quod esse sacrum ac religiosum voluit, instar templi; cum ne qua vel tenui sorde contamineretur, circumseptum esse locum præcepit, in quo aqua apparuit: Fecit ergo ei loco, vel ei aquæ templum, ut probaret, siue exploraret quod factum erat: & cum probasset, sacerdotibus qui aquam jubente Nehemia hauserant, donavit multa bona, &c. Ex hoc loco perperam intellego quibusdam igni templum fecisse Artaxerxem Longimanum interpretantibus, nata fabula est, de igne a Persis adorato. At hic neque de igne, sed de aqua olim sermo est: (quomodo enim exploraret an aqua olim fuisset in ignem conversa?) nec de Artaxerxe Longimane, sed de Babylonia: nec de Artaxerxe Longimano, ut vocant, sed de altero; cujus aque ac Darii jussu Templum Hierosolymitanum mirabilium omnium effectu Deo excitatum fuisse Esdras ipse testatur, ut vidimus.

Ante
Chris-
tum.496 25
495 26
494 27
493 28
492 29
491 30
490 31
489 32
488 33
487 34
486 35

Olymp. 74. Darii in Media, 25. usque ad Septembrem.

Urbis Rome annus 260.

Olymp. 75. Annus Sabbaticus.

Clades Persarum ad Marathonem. Toto deinde triennio exercitum Darius comparat adversus Græcos. Herod. libro vii. pag. 435.

Olymp. 76.

Anno quarto a pugna Marathonica Egyptii rebellant. Herod. loco cit.

Hoc eodem anno, Artaxerxis xxxii. usque ad mensem Julium, venit Nehemias ad Artaxerxem. 2. Esdr. v, 14. & xiii, 6. ac proinde circa Aprilem anni hujus Nehem.

DARIUS
HYS-
TASP.
& AR-
TA-
XER-
XES.Ante
Chri-
stum.485 36
Xer-
xis.hemias profectioem suscepit ad Artaxer-
xem.

Annus Sabbaticus.

Darius moritur, altero Ægyptiacæ de-
fectionis anno, circiter Maium mensẽ
anni huius, cum regnasset annos sex & tri-
ginta. Herod. pag. 436. Minus quatuor
fere mensibus.

XERXES Darii F. imperat; statimque
cogit exercitum & classem, adversus Æ-
gyptios & Græcos toto quadriennio. Herod.
pag. 447.

484 2

Olymp. 77. V. C. 270. Artaxerxis Babylone, 35.
& ultimus.

Annus hic est quadragesimus sextus, quo absoluta
Templi ædificatio est, ducto initio ab eo anno, Cy-
ri primo in Babylonia, quo Templi fundandi facta
Judæis potestas est. Joan. 2, 20. *Dixerunt ergo Ju-
dæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum
hoc: & tu in tribus diebus excitabis illud? Quasi dice-
rent: Tot olim insurrexere hostes, qui Templi ædifi-
cationem inturbarent: tanta penuria sive rei pecu-
niariæ, sive cæmentariæ fuit, ut vix anno demum
quadragesimo sexto pars ædificii ultima accesserit: &
te speras unum triduo novam ædem, Romanis spec-
tantibus, nullo interpellante, nulla re deficiente, ex-
citaturum esse?*

De annis sex & quadraginta constans idcirco fuit
in universa gente fama atque assertio, quoniam pos-
tremum, quod quidem in sacris litteris commemo-
retur, templi ædificium, sexto & quadragesimo, ut
diximus, hoc est, anno isto fuerit absolutum: nem-
pe gazophylacium grande, quod præter cetera gazophy-
lacia, jam numero fortassis triginta, ut olim, exstrui
fecit sive Elias sacerdos, sive Tobias propinquus
ejus. Nehem. XIII, 5. *Fecit ergo sibi gazophylacium
grande: & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus,
& vasa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Le-
vitarum, & cantorum, & janitorum, & primitias sa-
cerdotes. In his omnibus, hoc est, dum tale fieret
ædificium, non fuit in Jerusalem; quia anno trigesimo
secundo Artaxerxis regis Babyloniæ veni ad regem, nem-
pe ante annos duos, ut supra observavimus: & in fi-
ne dierum, Artaxerxis utique, regni nimirum & vitæ
ipsius: rogavi regem, ut mihi liceret in patriam re-
verti. Et veni in Jerusalem, circiter Septembrem
anni huius, & intellexi malum, quod fecerat Elias
Tobia, ut faceret ei thesaurum, ubi non modo res sa-
cras, sed & suas quoque recondideret, in vestibulis do-
mus Dei. Et malum mihi visum est valde. Et projecit
vasa domus Tobia foras de gazophylacio illo novo: præ-
cepique, & emundaverunt gazophylacia omnia: & re-
tuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, & thus. Quo-
niam igitur hoc gazophylacium, haud mediocre
Templi ornamentum, idemque novissimum sive su-
preum, coeptum est anno xxxiii. perfectumque
absente Nehemia, anno exeunte xxxiv. vel ineunte
xxxv. regni Artaxerxis, qui & quadragesimus sextus est
ex quo Judæi Hierosolymæ reduces incubuere primum
in opus Templi ædificandi; idcirco ex communi sapien-
tium sententia & ad exactam rei veritatem, dixere
Judæi: *Quadraginta & sex annis ædificatum est tem-
plum hoc.* Ex quo primum quidem fabula de Tem-
plo ab Herode ædificato egregie confutatur; & nos-
tra deinde Chronologia, cum Evangelio, & cum
totius Judaicæ gentis testimonio mirifice concinit: ac
denique, si horum annorum sex & quadraginta ini-
tium duci necesse est a secundo Cyri anno in Baby-
lonia, annusque in his tricesimus quartus Artaxerxis
computandus est, ut cernimus; in confesso esse oportet,
Artaxerxem eum, cujus iussu ædificata sancta
civitas Hierosolyma est, non esse Longimanum: si-*

quidem ab illo Cyri anno ad annum xxxiv. Longi-
mani, anni sunt xcix. XER-
XES.

Hoc eodem anno, ut quidem videtur, Nehemias
Hierosolymis Bibliothecam construit. 2. Mach. 2, 13.
*Inferebantur autem in descriptionibus & commentariis Ne-
hemiae hæc eadem: & ut construens Bibliothecam congre-
gavit de regionibus libros, & Prophetarum, & David,
& epistolas regum, & donariis.*

Silent deinceps sacre litteræ de rebus Judæorum
sub Persarum regibus, fere usque ad Antiochi &
Machabæorum tempora: quoniam Judæi semel pa-
triæ suæ redditæ, permixti sunt libere ac suis legibus
vivere. Ratio temporum nihilominus eo usque per-
ducenda est ex Herodoto Plinioque, ut constare omni
ex parte Chronologia sacra cum profana certius ag-
noscat.

Altero a morte Darii anno primam expeditionem Xerxes
adversus Ægyptios suscipit: quibus domitis Achæmenem fra-
trem suum præficit. Herod. lib. vii. pag. 438. Ægypto re-
cepta bellum decernit adversus Græcos.

Artaxerxe mortuo, Babyloniæ regnum Xerxes reg-
no Medorum atque Persarum adjungit. Hinc factus
ille prioribus ante se regibus potentior. Id vero præ-
dictum est a Daniele, cap. xi, 2, anno tertio Cyri
regis Babyloniæ. *Ecce adhuc tres reges stabunt in Per-
side; hoc est in Babylonia: & quartus dirabitur opibus
nimis super omnes; & cum invaluerit divitiis suis, con-
citabit omnes adversus regnum Græciæ. Reges isti tres
post Cyrum, sunt hi: Assuerus; Darius, & Arta-
xerxes: quartus, Xerxes: cujus opes Plinius subin-
de prædicat: quas cum Lucullus imitaretur, Xerxen
eum togatum a Pompeio appellatum esse idem refert,
libro ix. sect. Lxxx.*

Ante
Chri-
stum.

483 3

482 4

Gelo Sicilia tyrannus: in nummis, ΓΕ-
ΛΩΝΟΣ, sed non ΒΑΣΙΛΕΩΣ:
tametsi βασιλεὺς Συρηκιστῶν a legatis Græ-
ciæ hoc ipso anno salutatur, apud Herodo-
tum, pag. 497.

481 5

Quinto anno Xerxes movet in Cappadociam, &
ibi hiemat. Herodot. pag. 449.

480 6

Olymp. 78. V. C. 274.

Transitus Xerxis per Hellespontum in Europam sive Græciam,
constrato in navibus ponte. Plin. lib. xv. cap. xxiv.

Tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat, inquit Herodotus,
lib. vii. pag. 514. *Ἡ γὰρ τῶν Ὀλυμπιάδων τελευτῶσι τῶν πενή-
μασι συνεστῶσι.* Olympias mense Julio semper incipit. Hic locus
nostram Chronologiam pulcre confirmat, quæ Xerxis transitum
in Olympiadis tempus coniecit, servata annorum ratione, quos
Cyro, Cambyse, & Dario tribuit Herodotus.

Eodem anno, mense Octobri, victus navali prælio Xerxes ad
Salaminem. Herodot. libro vii. pag. 533. cum jam Olympia
& Carnia præterissent. Ibidem. Rursum autem hoc altero He-
rodoti loco, Xerxis transitus anno primo Olympiadis signa-
tur.

Hoc fere tempore Æschylus e vetustissimis in poeti-
ca, ut Plinius ait, libro xxv. sect. v. scripsit Tragœ-
dias septem.

In Macedonia tunc regnabat Alexander Amyntæ
F. septimus regum a Perdicca, junctus affinitate cum
Persis. Herod. libro vii. pag. 578. 580. Qui ad
detrahendam Herodoto fidem prodiit Ctesias, is ut
primo Medorum regi Deioce alios quinque superpo-
suit, sic primo Macedonum rege Perdicca finxit tres
alios vetustiores, fecitque hunc Alexandrum a Cara-
no decimum. At hæc verissima series est regum Ma-
cedoniæ, ex Herodoto, ac nummis antiquis.

1. Perdiccas.	5. Alcetas.	9. Archelaus.
2. Aræus.	6. Amyntas.	10. Amyntas.
3. Philippus.	7. Alexander.	11. Philippus.
4. Aëropus.	8. Perdiccas.	12. Alexander M.

Ceteri qui vulgo aliis interferuntur post regum septi-
mum Alexandrum; nempe Orestes, Aëropus, Pau-
sanias;

XER-
XES.

fanas, Argæus, Alexander, Perdiccas, (ut de Ptolemæo Alorite nunc fileam, de quo postea dicendum erit:) partim sunt aliunde adscita, nec in nummis aliquando visa: partim repetita regum priorum nomina; ut in Canone regum Persarum mox factum fuisse videbimus.

Perdiccæ prioris nulla esse numismata arbitramur: quoniam nec ulla sunt posterorum ejus, usque ad sextum regum Amyntam, patrem Alexandri. Hujus est in Græcia Goltzii, sive Nonnii, tab. xxix. nummus inscriptus ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, cum equo Thessalico, & vultu Jovis barbati in area nummi altera.

Amyntæ vero, in Thesauo Regio nummus est argenteus, vultu senili, annorum amplius Lx. capite tecto pelle leonina: in parte averfa equum pariter Thessalicum exhibet, cum nomine ΑΜΥΝΤΑ. Et hunc esse arbitror nummum omnium, qui sunt in Cimmeliis, vetustissimum. Regnum enim tenebat Amyntas decennio ante necem Polycratis Samiorum tyranni, quem interfectum fuisse circiter ccxxx. annum Urbis Romæ Plinius est auctor. Est autem argenteus istius in gaza Regia nummus, in quo littera Σ pro Σαμίων est: & ΠΟΛΥΚΡΑ. Polycratem designat.

Ante
Christum.

479	7	Reges Phrygiæ hoc ævo agnoscit Herodotus, pag. 578.
478	8	Annus Sabbaticus. Athenienses Sextum occupant, Medis fugatis. Herodotus lib. ix. Atque hic Herodoti historia definit.
477	9	
476	10	Olymp. 79.
475	11	
474	12	Annus Urbis conditæ 280.

REGES.
PERSA-
RUM.

E Persarum regibus, qui Xerxem consecuti vulgo existimantur, nullus deinceps commemoratur a Plinio; nullus Artaxerxes; sive Longimanus, sive Mnemon; nullus Ochus, nullus Arogus, aut Arses: nullus denique Darius Nothus. Solum ille Darium appellat, quem Alexander Magnus devicit: sive quod scriptores nulli tum exstarent, qui res hoc sæculo gestas memorie prodidissent; sive quod eosdem haud satis certæ fidei auctores putaret. Neque enim ullam fidem meretur, qui primus Plinii ipsius liber nuncupatur, præfationem complexus scilicet, indicemque capitum & Auctorum. Esse quippe pannum subditi-um, attextum ab interpolatoribus, (tametsi ille nobis ipsis fucum fecit olim,) ut ceteris nunc abstinamus argumentis, quæ sunt plurima, vel una stili in præfatione incredibilis a reliquo opere dissimilitudo admonet. Neque vero hunc librum ipse laudat, libro xv i i i. pag. 505. ut alias opinati sumus; sed ipsius voluminis seu libri xv i i i. sectionem v. At ipsa Plinii historia, quæ mirifica ac singularis quædam lucubratio est, quantam mereatur fidem, discant ii, qui fuerint in eo pervolutando diligentes. Ibi porro neminem e prioribus Persarum regibus, quos Herodotus habet, Plinius prætermisit. Cyrum enim sapientissime, Cambysen, Darium, & Xerxen appellavit: de ceteris, qui feruntur hos consecuti, altum ei silentium est.

Et Thucydidem ille tamen miro exornat elogio, libro vi i i. sect. xxxi. Thucydidem Imperatorem, inquit, Athenienses in exsilium egerunt; rerum conditorem revocaverunt; eloquentiam mirati, cujus virtutem damnaverunt. Verum a Thucydide, qui quidem circumfertur, calculo dissidet annis ipsis tribus & viginti. Viderint igitur eruditi, num is cujus historia omnium teritur manibus, diversus sit a Pliniano. Proprietatem certe sermonis Græci in illo quispiam fortassis desideret, qui legerit libro iv. pag. 316. de postrema acie duorum exercituum, καὶ ἐκαστὸν τῶν στρατηγῶν τὴν ἑαυτοῦ ἐκ τῆς ἡλθεν ἐς χεῖρας. Quod Gallice dixerimus, les deux arriere-gardes n'en vinrent pas aux mains. Quamquam nec illam metaphoram (en venir) Græca ibi ulla vox exprimit; nec illud ἐς χεῖρας, aux mains. Est enim ἐκαστὸν ἐς χεῖρας venire in manus; non manus conferere. Sexcenta ibi similia formæ Gallicæ dicta, quisquis animum adverterit. siquidem Græce norit, nullo negotio deprehendet. Neque enim Thucydidem absolvit Xenophon, qui simili errore scripsit, libro ii i. Ἐλληνικῶν, cap. iv. ubi de pugna agit inter Græcos & barbaros cæpta committi; ὡς δὲ ἐς χεῖρας ἦλθον; pro eo quod est, cum ad pugnam venissent. Apud Æschylum autem, scriptorem certe probatissimum, in Tragedia, quam Septem contra Thebas inscripsit, ἐς χεῖρας ἐλθεῖν occurrit quidem, sed alia longe sententia: nempe versu 686. quem locum perperam accepisse Scholiastæ Græci Latinique interpretes nobis videntur:

Ἀλλ' αἰδοῦμαι Ἀργείοισι Καδμείης ἄλις
Ἐς χεῖρας ἐλθεῖν αἶμα γὰρ καλῶστον.
Ἀδρόν δ' ὁμαίμοισιν θάνατον ὥδ' αὐτοκτόνον,
Ὅτι ἐστὶ γῆρας τῷδε τῷ μισῶματι.

Nam sic verti oportuit:

At satis est viros Cadmeos Argivis
Bellum inferre: sanguis enim hostilis interfectorum pur-
gat.
Viri autem consanguinei ubi mortem sibi sic ipsi conscif-
cunt,
Numquam tale scelus eluitur.

Ibi ἐς χεῖρας ἐλθεῖν πλ, non est manus cum aliquo conferere, sed bellum ei inferre, manu aliquem impetere, usque ad manus inferendas alicui venire, sive ipse quoque congregiatur, sive opprimatur incautus. Nam id & series orationis docet; in qua non tam pugna, quam nex neci, cædi cædes opponitur: & membrum orationis consequens idem suadet; in quo non pugna, aut manus conferta, sed ipse sanguis hostilis lustralis esse, hoc est, lustrare Thebanum sive Cadmeum dicitur: αἶμα γὰρ καλῶστον. Et apodosis præterea hoc ipsum confirmat; in qua non si fratres invicem manus conferant, sed si sibimet ipsi inferant necem, scelus dicitur esse, quod elui non potest, aut oblivione deleri. Sic χεῖρας pro bello ponit haud semel Herodotus: ut in illa sententia: πρὶν γὰρ ἢ συμμίσξαι ἡέας, ἐς χεῖρας νόμον ἀπικέσθαι, priusquam manus conferamus, (quod est Herodoto semper συμμίσγειν, numquam ἐς χεῖρας ἐλθεῖν) jure belli agamus.

Est quidem in appellato jam antea Canone, sive Theonis, si-ve Ptolemæi, hæc regum Persarum series:

Κύρος	Ἀρταξέρξης α
Καμβύσης	Δαρείος β
Δαρείος α	Ἀρταξέρξης β
Ξέρξης	Ὀχus
	Ἀράγus
	Δαρείος γ

Ex hisce decem regibus priores quatuor ex Herodoti libris acceptos esse in confesso est: postremum, ex Plinio, & ex libro i. Mach. i. Quid si vero ex libris Esdræ perperam intellectis tres a Xerxe proximos primi illius seriei auctores acceperint? Nam apud Esdræ quidem libro i. occurrunt isti, cap. iv. post Cyrum, Assuerus, Artaxerxes, Darius; & libro primo ac secundo, alius (ut videbatur) Artaxerxes. Assuerus igitur Xerxes esse do, videri potuit, quod Assueri idem est cum Xerxe nomen. Artaxerxes deinde qui sequitur, Longimanus est appellatus: Darius, Nothus: Artaxerxes denique alter; Mnemon. Quod si quibus, inquam, indiciis atque argumentis constare possit, profanos primum aliquos homines, ex libris Esdræ ita intellectis, eam successionem finxisse: nunc cum apud eruditos plerisque extra controversiam sit, non esse Esdræ ita accipiendum, notare profecto necesse est apud istos saltem, omnis illius successionis fidem.

Quid si deinde Longimani, & Nothi, & Mnemonis cognomina excogitata sint; primum quidem, ad potestatem regiam significandam; ut communi fertur vulgi proverbio, longas regibus esse manus: alterum, ad spurios natales: tertium denique ad felicem in reddendis linguis externis memoriam indicandam; qualem in Mithridate Plinius deprædicat, in aliis alii? In unum certe quemdam principem hæc convenire ferebantur, quo tempore inventa primum hæc nomina suspicamus: cujus nomen, ut Sibyllice loquamur, fuit tetrasyllabum, decem litterarum, quarum essent quinque vocales: summa ex iis Græce, 1599.

Sed multo cautius consultiusque est in præsentem, vulgarem de annis nominibusque regum Persarum sententiam sequi; quoniam certis destituimur veri documentis. Viderint tamen interim viri eruditi, num quemadmodum Ctesias seu verus seu fictus ad fidem Herodoto detrahendam prodii, ut est in confesso: sic alia quædam ad detrahendam Plinio auctoritatem monumenta sint condita.

Ante
Christum.

473	13	Xerxis Persarum regis annus 13.
472	14	Olymp. 80.
471	15	Annus Sabbaticus.
470	16	
469	17	
468	18	Olymp. 81.
467	19	
466	20	
465	1	Artaxerxis Longimani annus primus.
464	2	Olymp. 82. Annus Sabbaticus. V. C. 290.
463	3	
462	4	
461	5	
460	6	Olymp. 83.
459	7	Sophocles poeta, annis fere CLXV. ante mortem Alexandri Magni. Plinius, libro xvi i i. sect. xii.
458	8	
457	9	Annus Sabbaticus.
456	10	Olymp. 84. Plinius lib. xxx i v. sect. xix. Ante omnes nobilitatus Phidias Atheniensis, Jove Olympiæ factus Floruit autem Olympiade LXXXIV. circiter trecentesimo Urbis nostræ anno. Nihil scribi potest

REGES.
PERSA-
RUM.

REGES
PERSA-
RUM.Ante
Christum.

test accuratius. Est enim hic annus Olympiadis octogesima quarta primus, Urbis Romae cccxviii. Et libro xxxvi. pag. 272. *Pictura & statuaria cum Phidia cepit. LXXXIV. Olympiade, post annos scilicet CCCXXXII. ab initio nempe Olympiadum, tot enim annos efficiunt Olympiades LXXXIV. At alii, praeter Plinium, scriptores hanc Olympiadem faciunt dumtaxat LXXXI.*

455 11
454 12

Annus Urbis Romae 300. BELLVM PELOPONNESIACVM hoc anno a Plinio statuitur, libro xxx. pag. 437. Plenumque miraculi & hoc, pariter utraque artes effloruisse: Medicinam dico, Magicenque: eadem etate illam Hippocrate, hanc Democrito illustrantibus, circa Peloponnesiacum Graeciae bellum, quod gestum est a trecentesimo Urbis nostrae anno. Thucydides, qui nunc quidem legitur, annis omnino tribus ac viginti hoc bellum (ut diximus) remoratur.

Circiter haec tempora Perdiccas alter regnat in Macedonia: cujus hic nummus est apud Goltzium, tab. xxix. ΠΕΡΔΙΚΚΟΥ, cum equo Thessalico; & Perdicca vultu senili, capite tecto pelle leonina. Sed nummos esse sinceros eos tantum praestamus, quos in Cimeliis ac Museis visos a nobis exploratosque testamur.

453 13
452 14
451 15
450 16

Olymp. 85.

Ante Christum annus 450. Annus Sabbaticus.

Annus V. C. 305.

Olymp. 86.

449 17
448 18
447 19
446 20
445 21
444 22
443 23
442 24
441 25
440 26
439 27
438 28
437 29
436 30
435 31
434 32

Olymp. 87. V. C. 310. Ante Christum, 444. Annus Sabbaticus.

Olymp. 88.

Olymp. 89. Annus Sabbaticus.

Urbis condita annus 320. Ante XC. Olympiadem Polygnotus Thasius pictor. Plin. libro xxxv. sect. xxxiv.

433 33
432 34
431 35
430 36
429 37
428 38
427 39
426 40
425 41
424 42

Olymp. 90.

Bellum Peloponnesiacum, si Thucydidi creditur, incunte vere coeptum est.

Annus Sabbaticus.

Olymp. 91.

Quartus annus belli Peloponnesiaci: qua aetate erat Olympias, qua Doricus Rhodius vicit iterum, inquit Thucydides, libro iiii. pag. 176.

Olymp. 92. V. C. 330. Darii Nothi primus.

In Thesaurio Regio, nummus argenteus, vultu juvenili, diademato capite.)(Equus Thessalicus. ΑΡΧΕΛΑΟΥ. Est hic & apud Goltzium, tab. xxix. cum altero ejusdem Archelai longe senioris, ac circiter annos LX. In Museo D. BAUDELOT, Archelaus idem vultu similiter juvenili est, capite tecto pelle leonina: qui habitus est Macedoniae regum in nummis. Sedens in altera parte Juppiter, dextra aquilam gerit, imperii symbolum.

423 2
422 3
421 4
420 5
419 6
418 7
417 8
416 9
415 10
414 11
413 12

Annus Sabbaticus.

Olymp. 93. Foedus Atheniensium hoc anno cum Argivis, diebus xxx. ante Olympia, si Thucydidi creditur, libro v. pag. 373. & 379. Olympiade xciii. Pantænus pictor, Phidias frater. Plin. lib. xxxv. sect. xxxiv.

Olymp. 94. Inter praecipuos pictores refulsit Apollodorus Atheniensis, XCIV. Olympiade, Plin. lib. xxxv. sect. xxxvi.

Annus Sabbaticus.

Annus V. C. 340.

Ante
Christum.412 13
411 14
410 15
409 16
408 17
407 18
406 19
405 1
404 2
403 3
402 4
401 5
400 6
399 7
398 8
397 9
396 10
395 11
394 12
393 13
392 14
391 15
390 16
389 17
388 18
387 19

Olymp. 95.

Zeuxis pictor claret Olympiadis xcv. anno quarto, a quibusdam falso in Lxxix. Olympiade positus. Aequalis ejus Parrhasius, Plin. lib. xxxv. sect. xxxvi.

Olymp. 96. Annus Sabbaticus.

Artaxerxis Mnemonis annus primus.

Olymp. 97. Urbis condita annus 350.

Annus Sabbaticus.

Olymp. 98.

Olymp. 99.

Annus Sabbaticus. Urbis condita 360.

Olymp. 100.

Plinius libro xxxiii. sect. v. Capta est Roma a Gallis anno CCCLXIV. Ita MSS. Reg. 4760. 4761. 4762. 4972. & Vatican.

E Museo D. BAUDELOT, nummus ex aere, minoris moduli, caput juvenile leonina pelle tectum exhibet. In averfa parte, aquila colubrum necat. ΑΜΥΝΤΑ. Amynta regis Macedoniae. Sunt & similes in Cimelio D. de Wilde, Amstelodami. Argenteus in Thesaurio Brandenburgico, pag. 231. gallum gallinaceum exhibet: cetero priori simillimus. Hic observanda nominis inflexio est. Graeci enim Ἀμύντας, Ἀμύντα dicunt, non Ἀμύντς: quemadmodum Ἀγρίππας, Ἀγρίππα, non Ἀγρίππς, uti adversus Antiquitatum Judaicarum scriptorem monuimus, in libro de Nummis Herodiadum; ubi nummi permulti ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΓΡΙΠΠΑ inscribuntur. Adde & istum ex aere magno, in Thesaurio Regio, ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΑΓΡΙΠΠΑ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΑΣ ΥΙΟΣ. Stat togatus, Agrippa Agrippae & Juliae filius: in parte averfa, capite nudo idem: ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΘΕ..... Lego, Σεβαστὸς Θεὸς υἱανός, Augusti Divi nepos. Ionice quidem Herodotus in Caria Ἀμύντω dicat, & Ἀμύντω, de priore Amynta: ab Ἀμύντης scilicet: ut Περδικκῶ a Graeco Περδικκῆς. At ubi quisquam vidit Ἀγρίππης; aut Γάλβης, cum sit utrumque ex aequo Latinae originis, ab Agrippa & Galba? unde & nummi Graeci ΓΑΛΒΑ semper & ΑΓΡΙΠΠΑ habent in gignendi casu. Sic & Ἰέδας Ἰέδα, & alia sexcenta. Macedoniae communis usus semper Ἀμύνταν & Ἀμύντα dixit; suspectis non immerito, qui contra usum provinciae & leges artis Grammaticae fecus scripserint, extra Ionicas provincias.

Olymp. 101. Plin. libro vii. sect. xxxi. Platoni sapientiae antistiti Dionysius tyrannus vittatam navem misit obviam: ipse quadrigis albis egredientem in litore excepit. Idem libro xii. sect. iiii. & iv. Dionysius prior Siciliae tyrannus..... circa captae Urbis aetatem. Libro iiii. sect. xv. Dionysius major. In nummis, ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, tantum; sine diademato capite, sine vocabulo ΒΑΣΙΛΕΩΣ, apud Parutam. Nam qui ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ inscribuntur, Dionysii junioris sunt, post Alexandrum Magnum.

Annus Sabbaticus.

Cccc 3

Pli-

REGES
PERSA-
RUM.

ALE- ac mense collocandum esse; & quod scriptor sacer
XAN- libri primi Machabæorum admonet, annos postea
DER M. duodecim Alexandrum regnasse.

Plenilunium verum Parisiis fuit, die 8. Maii, hora 6. serotina,	
55' 34"	
Initium defectionis Parisiis,	hora 5 27' 33"
Differentia meridiani Parisiensis ab Arbelis,	horæ 3 12' 48"
ex P. Riccioli.	
Differentia meridiani a Messana Siciliæ,	0 57' 44"
Initium igitur defectionis Arbelis,	hora 8 40' 21"
Initium defectionis in Sicilia Messanæ,	hora 6 25' 17"
Medium, Parisiis,	hora 7 0 51"
Arbelis,	hora 10 13' 39"
Messanæ,	hora 7 57' 44"
Finiseclipsis, Parisiis,	hora 8 34' 9"
Arbelis,	hora 11 46' 57"
Messanæ,	hora 9 31' 53"
Duratio eclipsis,	horæ 3 6' 30"
Digitum undecim.	

Arbelis, ubi altitudo poli est 35. grad. ex P. Riccioli, Solis occasus fuit die 8. Maii, hora 6. 44'. 48". Ergo initium eclipsis, quod fuit hora 8. 40'. 21". incidit in horam secundam noctis, hoc est, una hora, 56' 27" post Solis occasum, Arbelis. Messanæ vero in Sicilia, Solis occasus, atque adeo Lunæ exortus fuit, hora 6. 50'. cum esset Arbelis hora 8 40' 21" sive hora secunda noctis. Itaque Luna in defectione erat, cum exoriretur in Sicilia. Nullus autem omnino Lunæ defectus circa hæc tempora potuit hora secunda noctis Arbelis contingere, & mense quidem qui bello foret idoneus, præter istum. Hunc autem nos primi indagavimus, observavimusque, admonitu sacri scriptoris libri primi Machabæorum; ut mox dicemus. Quem enim Lunæ defectum ex Plutarcho Petavius affert ante annos octo, is ipsius Petavii calculo, ferme sesquitertia noctis hora contigit. Itaque nihil certius dici potest, quam isto anno Alexandri de Dario victoriam esse collocandam die octavo Maii, anno regni ipsius in Græcia duodecimo jam exacto.

Huic porro siderum observationi Plinianæ longe potior est habenda fides, quam quibuscumque aliis scriptoribus; suffragante præsertim eidem observationi & Solis ac Lunæ suffragio: nam Solem quis dicere falsum Audeat? & quod majus est, scriptoris sacri calculo; qui post victum Darium annos Alexandro Magno duodecim tribuit; statimque ei post obitum, ex ipsiusmet designatione, Seleucum, Ptolemaum, ac reliquos successisse ponit, Æramque Græcorum inde exortam. Cujus quidem scriptoris animum calamumque fides docet ita a Deo esse gubernatum, ut is aberrare a vero non posset. Sic porro evenit, ut Pliniano sive Olympiadum, sive defectuum Solis ac Lunæ calculo, Deus ipse & sidera patrocinentur; nummique etiam veteres, ut mox visuri sumus.

1. Mach. 1. Et factum est, POSTQUAM percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egressus de terra Cethim (hoc est, de Macedonia, 1. Mach. VIII, 5.) Darium regem Persarum & Medorum: constituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit reges terræ; & pertransiit usque ad fines terræ: & accepit spolia multitudinis gentium: & siluit terra in conspectu ejus. Et congregavit virtutem, & exercitum fortem nimis: & exaltatum est, & elevatum cor ejus: & obtinuit regiones gentium, & tyrannos, & facti sunt illi in tributum..... Et regnavit Alexander annis duodecim, in ditione scilicet, sive Darii, postquam percussit eum, sive ceterorum regum, quos annis postea consecutis devicit. Notandum est enim hoc loco diligenter, dici a sacro scriptore diserte, regnasse Alexandrum annis duodecim, postquam percussit Darium. Nec Christianos dici putem posse, qui scriptores alios huic anteponant.

Græciam, in qua primus regnavit Alexander, Syriam intelligimus, a Zacharia propheta admoniti, cap. IX, 13. ubi his verbis; Suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Græcia ꝑ: & ponam te quasi gladium

fortium; bellum prædicitur a Juda Machabæo fratri-
busque gestum adversus Syriæ reges, ortos ex Javan
filio Japheth, hoc est, ex Græcia Europæa. Atque
ob eam causam etiam a scriptore sacro consultissime
dicitur Alexander egressus de terra Cethim, ut regna-
ret in Græcia; sive regnasse primus in Græcia, post-
quam egressus est de terra Cethim. Hoc enim ver-
bo voluit significare, egressum fuisse & terra poste-
riorum Japheth, ut regnaret primus in terra postero-
rum Sem: sive (quod eodem recidit) qui primus reg-
navit in Græcia Syriaca, egressum fuisse de Græcia
Europæa. Quam ob causam regnum Syriæ regum,
regnum Græcorum in libris sacris appellatur. Sic Gen.
x, 11. legimus: De terra illa, Sennaar sive Babylo-
nia, EGRESSVS EST Assur. Et versu 14.
Phetrusim & Chastuim: de quibus EGRESSI SVNT
Philisthim & Capthorim. Nam hæc loca sacer scrip-
tor hic respexit. Sunt autem Cethim עֶתִים Hebræis
universa Europæa Græcia; in qua fuere primo Ce-
thim, cum patre suo Javan: unde postea profecti in-
coluere Italiam; præsertim partem eam, quæ Mag-
na Græcia est nuncupata. Unde Cethim apud Mo-
sem, Num. XXIV, 24. Italia est: item Isaia XXXIII,
1, 12. Jerem. 2, 10. Ezech. XXVII, 6. Apud Da-
nielem, cap. XI, 30. Romani sunt: hoc autem loco,
Macedones.

2. Alexandri Magni in Asia annus secundus.
Plinius, libro VII. sect. XVII. Alexandro Magno rege in-
flammati cupidine animalium naturas noscendi, delegataque
hac commentatione Aristoteli, summo in omni doctrina viro,
aliquot millia hominum in TOTIUS ASIÆ GRÆCÆQUE
tractu parere jussa, &c. Post victum Darium, cum tota jam
illi Asia, & Græcia tota pareret.

3. Plinius, libro XXXIV. pag. 121. Statuas marmoreas, &
Xerxe Persarum rege captas victa Perside Atheniensibus re-
misit Alexander Magnus.

5. Olymp. 118.

6. E nummis Alexandri Magni, alii sunt ex ar-
gento, ex ære alii. In argenteis quidem litteræ
subinde numerales occurrunt, ut Δ I, xiv. in Museo
Domus Professæ nostræ in hac civitate: K Γ, xxiii.
cum superpositis majoribus litteris A Σ, in præclaro
numismate maximi moduli, e Cimelio D. Abb. FAV-
VEL, Regii Capellani: K E, xxv. & Λ, xxx. in
nummis e gaza Regia. Numerum tamen annorum
Alexandri Magni his litteris minime consignari affir-
mant periti harum rerum judices; quibus ultro sub-
scribimus. Itaque inscriptos Alexandri Magni no-
mine nummos argenteos prætermittimus, quorum
usus ad Chronologiam nullus est. At est unus ex mi-
nimo ære perelegans, longe alterius formæ, apud
V. Clariss. D. BAVDELOT: qui nummus Alexan-
dri caput exhibet, leonina pelle tectum, cum litte-
ris IH, quæ annum ejusdem XVIII. designare cre-
duntur a peritis. Nummi pars averfa clavam habet
& pharetram, cum nomine ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

7. Annus Sabbaticus.
8. Olymp. 119.

10. Urbis condita annus 440.

11. Plinius, libro III. sect. IX. Theophrastus primus extero-
rum aliqua de Romanis diligentius scripsit, Nicodoro Athe-
niensium magistratui, qui fuit Urbis nostræ CCCCXL. an-
no.

12. Urbis condita annus 441.

ÆRA GRÆCORUM.

Olymp. 120. V. C. 442. Ante Christum, 312.

De Alexandro Magno, 1. Mach. I, 6. Et post
hæc decedit in lectum, & cognovit quia moreretur. Et
vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti a ju-
ventute: & divisit illis regnum suum, cum adhuc vive-
ret. Et regnavit Alexander annis duodecim, & mor-
tuus est. An Elymaide in Perside obiisse eum colligi
possit ex 1. Mach. VI, 1. considerandum.

Toto

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

Toto historia Machabæorum exordio, Alexander aperte ponitur a devicto Dario duodecim annos regnasse: ex Plinio autem, & cælesti observatione liquet, annos ipsos duodecim ante eam victoriam eundem in Græcia exegisse. Hanc nos igitur tantis evicti auctoritatibus Chronologiam sequimur, & annos omnino xxiv. Alexandro Magno tribuimus: quantumvis e vetustis scriptoribus alii undecim omnino, aut ad summum duodecim dumtaxat eidem assignent; quorum septem post victum Darium in Asia egerit: obieritque, ut illi ponunt, quo anno victum ab ipso Darium eclipsis Pliniana demonstrat; annis duodecim antequam ei Seleucus, Ptolemæus, alique succederent.

Obiit igitur Alexander mense Junio, expleto jam anno regni duodecimo in Asia. Quæ causa est, quamobrem scriptor libri primi Machabæorum annos æræ Græcorum, more Judaico, a Nisan incipiat; quoniam ab eo Junius apud Judæos vix tertius fere mensis est: Græci autem a Septembri, cum scriptore libri secundi Machabæorum; quoniam cum Græcorum computatione Junius decimus esset anni mensis, jam exactus fere annus ille censebatur, nec proinde computandus. Cujus discriminis causam, neque istam quidem, neque probabilem aliam afferre possunt ii, qui contra sacrarum litterarum testimonium negant Alexandrum Magnum hoc anno obiisse. Liber autem secundus Machabæorum scriptus Hierosolymis quidem, & ab Hierosolymitanis est, Græce tamen: quoniam ad fratres in Ægypto scriptus est, qui nonnisi Græce intelligerent ac loquerentur. Quam etiam ob causam & Æra Græcorum in eo libro notatur, ab autumno incipiens, quoniam ea Ægypti consuetudo esset.

1. Mach. 1, 7. *Et vocavit Alexander Macedo pueros suos nobiles... & divisit illis regnum suum, cum adhuc viveret.* In hunc locum egregia est Menochii sententia: *Negant hoc profani scriptores, inquit; sed gravior & potior apud nos sacra scripturæ auctoritas, quæ ita factum affirmat.* Sapienter dictum & Christiane: quo nos etiam dicto nunc uteremur, ut id anno isto contigisse statueremus, etiam si testimonio Solis ac Lunæ, quod mirifice cum sacro scriptore convenit, careremus.

1. Mach. 1, 9. de Alexandro Magno: *Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unusquisque in loco suo: & imposuerunt omnes sibi diademata POST MORTEM EJUS, & filii eorum post eos annis multis, & multi-*

plicata sunt mala in terra. Mendacii igitur arguuntur a sacro scriptore ii, qui inter Alexandri initium, & Seleuci in Syria regnum, ut de ceteris fileamus, annos duodecim intercessisse ponunt, quos nempe Alexandro detrahunt.

De Alexandri successoribus, Syriæ tantum & Ægypti reges appellaturi sumus: quod cum rebus Judæorum, res gestæ eorum connexæ colligatæque sunt.

Æram Græcorum (sic enim longe verius a sacris scriptoribus appellari solet, quæ Seleucidarum a vulgo dicitur,) a mense Tisri, sive Septembri, non modo Parthiæ, Arabiæ, & Syriæ reges, in nummis suis servaverunt: sed & civitates istæ; Antiochia, Apamea, Cyrrhus, Damascus, Emesa, Laodicea ad Libanum, Orthosia, Sidon, Tyrus, Tripolis. Est Arabibus *Terik dhilkarnaim*, Epochæ duorum cornuum: duorum utique regnorum, Asia & Ægypti; quæ instar gemini cornu, mare mediterraneum complectuntur. Et in scriptura sacra, Dan. viii. cornua pro regnis ponuntur.

De Regibus Macedoniæ, qui quibus successerint post Alexandri excessum, neque ex nummis certo statuere, neque ex Plinio possumus. Tantum hæc habemus nomina regum, quos vixisse post Alexandrum adjectus ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulus admonet. Digna notatu etiam est forma genitivi communis in ΑΜΥΝΤΟΥ subinde, & ΠΕΡΔΙΚΚΟΥ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΜΥΝΤΟΥ, ex ære mediocri in gaza Regia, & ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΑΜΥΝΤΑ, in gaza Brandeburgica.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΔΙΚΚΟΥ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, qui Antigoni filius, & Expugnator, sive Poliorcetes, a Plinio appellatur.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ, ex argento, in gaza Brandeburgica.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ.

Nullus est Cassander in nummis, nullus Antigonus, Demetrius, Antipater, Philippus, aut Perseus regum novissimus, absque titulo ΒΑΣΙΛΕΩΣ; quoniam post Alexandrum vixerunt. Unde colligimus, Amyntam & Perdiccam, qui pariter in nummis ΒΑΣΙΛΕΩΣ appellantur, vixisse similiter post Alexandrum Magnum.

DE ÆGYPTI REGIBUS POST ALEXANDRUM.

Ægypti regum series alia ab aliis scriptoribus est instituta: nec parum autem diversa ac discrepans ab illis omnibus ea est, quam nummi antiqui repræsentant. Nos igitur veterum sententias paulo insigniores primum exhibebimus: tum eam deinde quæ sit amplectenda ab his, qui nummos antiquos, ut par est, libris scriptis anteponunt.

Ex Canone qui dicitur Ptolemæi.	Ex Clemente Alexan- drino.	Ex Tertulliano.	Ex Eusebii Chro- nico.	Ex opinione nunc vulgo recepta.
1 Ptolemæi Lagi 20	1 Ptol. Lagi 40	1 Soter 35	1 Ptol. Lagi F. 40	1 Ptol. Lagi 40
2 Philadelphi 38	2 Philadelphus 27	2 Philadelphus 39	2 Philadelphus 38	2 Ptol. Philadelphus 38
3 Evergetæ 25	3 Evergetes 25	3 Evergetes 25	3 Evergetes 26	3 Ptol. Evergetes I. 26
4 Philopatoris 17	4 Philopator 17	4 Philopator 17	4 Philopator 17	4 Ptol. Philopator 17
5 Epiphanis 24	5 Epiphanes 24	5 Epiphanes 24	5 Epiphanes 24	5 Ptol. Epiphanes 23
6 Philometoris 35	6 Philometor 35	6 Alius Evergetes 29	6 Philometor 35	6 Ptol. Philometor 35
7 Evergetæ II. 29	7 Physcon 29	7 Soter 38	7 Evergetes 29	7 Ptol. Evergetes II. 29
8 Soteris 36	8 Lathurus 36	8 Ptolemæus 38	8 Physcon sive So- ter 17	8 Ptol. Lathurus Phys- conis F. 17
9 Dionysii 29	9 Dionysius 29	9 Cleopatra 20	9 Ptol. Alexander 10	9 Ptol. Alexander La- thuri frater 10
10 Cleopatraz 22	10 Cleopatra. 22	Et iterum cum Au- gusto, annis 13. 278	10 Ptol. Cleopatraz F. 8	10 Ptol. Alexander II. Alexandri F. 17
			11 Ptol. Διόνυσος 31	11 Ptol. Alexandri III. Alexandri I F. 17
			12 Cleopatra 22	12 Ptol. Auletes nothus 13
				13 Ptol. Διόνυσος. 5
				14 Cleopatra. 17
				Periit anno V. C. dccxxiv. 287
				Nunc

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM,

Nunc inspiciamus quid sacræ litteræ, quid nummi antiqui, quid Plinius, & Theocritus; (neque enim alia in præsentī negotio placent testimonia,) de regibus Ægypti post Alexandrum prodant.

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

I. PTOLEMÆUS

SOTER.

Uxor Berenice, ex Theocrito, Idyll. xvii.

II. PTOLEMÆVS

PHILADEL-
PHVS.

Arfinoë
soror & uxor.
Plin. libro vi.
sect. xxxiii. &
lib. xxxvi. sect. xiv.

Ptolemæus
Ceraunus.
Plin. libro vi.
sect. xii.

III. PTOLEMÆVS.....

IV. PTOLEMÆVS PHILOPATOR, qui Tryphon cognominatus est. Plinius, libro vii. pag. 105.

Ptolemæus Epiphanes,
qui neque rex fuerit, &
ante Philometorem o-
bierit: pater Evergetæ
regis, illius qui Philo-
metori successit.

Cleopatra
Θεα,
Philometoris
soror &
Conjux.

V. PTOLEMÆVS PHILOMETOR,
Θεός, anno V. C. DLXXXIII.

Cleopatra Θεα, uxor Alexandri, postea Deme-
trii, Syriæ regum: mater Antiochi regis Syriæ,
cum quo regnat anno aæ Græcorum 187. qui est
V. C. 628.

VI. PTOLEMÆVS

EVERGETES. Anno V. C. DCVIII.

VII. PTOLEMÆVS LATHVRVS, sub annum V. C. DCL.

VIII. PTOLEMÆVS..... sub annum V. C. DCCLXX.

Uxor SELENE.

IX. PTOLEMÆVS..... sub annum V. C. DCCLXXX.

Uxor BERENICE.

X. CLEOPATRA, Θεα νεωτέρα, sub annum. V. C. DCC. Periisse videtur
anno V. C. DCCXXVIII. ad quem annum ab obitu Alexandri Magni,
anno V. C. CCCXLII. effluxerunt anni 286.

Confer jam hunc titulum, Θεα νεωτέρα, cum priore Cleopatra, quæ pariter Θεα; oculi ipsi fidem facient, eo sensu posteriorem hanc dici Θεαν, quo priorem: sed νεωτέραν, eo quod ut illa e quatuor orta regibus erat, & ipsa regina; sic posterior ab illa priore quatuor numerat alios ante se reges, recta pariter linea, regina & ipsa. Ante Philometorem, qui est quintus regum, nemo Θεός; sed nec post illum quisquam: quoniam cum is qui ei successit, Evergetes, filius regis non esset, non potuit nisi quintus ab ipso Θεός inscribi. Quinta autem Cleopatra fuit: quamobrem & ipsa Θεα νεωτέρα. Ante priorem Cleopatram nulla Θεα pariter: post illam, in Ægypto nulla, nisi altera Cleopatra, quæ Θεα νεωτέρα. Ergo vox illa Θεα reginam significat, quæ saltem patre avo, proavo, abavoque regibus sit prognata: quemadmodum Θεός est in nummis Philometor, quia patre, avo, proavo, abavoque regibus est editus. Cleopatra igitur Ægypti posterior Θεα νεωτέρα dicta est perquam eleganter: quippe quæ nimirum, quod prior illa habuit, iterum repræsentaret: quoniam, ut prior erat e quatuor regibus, ut dictum est, orta, & simul regina; sic ipsa ducto ex illo tempore calculo regum, totidem ante se reges, ex quibus ortum duceret, numeraret. Itaque Θεός in Ægypto & Syria, non quod nonnulli somniarunt, titulus est ab iis assumptus, qui divinos honores affectarent; sed eum denotat, qui saltem quintus esset rex sui generis; aut eam quæ esset ex quatuor saltem orta regibus, & ipsa regina. Unde Ptolemæus Θεός, & Cleopatra Θεα, & Ptolemæus Epiphanes, ex eodem orti patre Philopatore existimandi sunt; quemadmodum eodem fere tempore, in Asia sive Syria, Antiochus Θεός, & Demetrius Θεός, & Seleucus Epiphanes, ex eodem Antiocho Magno patre. Est enim eadem vis ac potestas utrique voci Θεός & Επιφανής, ut postea dicemus. Cleopatra vero regina Asiæ sive Syriæ, patre, avo, proavo, abavo, atavoque regibus est edita, & Θεα idcirco est appellata. Verum id non efficit oportere,

ut quæ Θεα dicitur, habeat tot ante se reges majores suos: sed ostendit tantum Θεαν ipsam potiore prerogativa dictam fuisse; atque hunc titulum idcirco usurpasse, quod reginarum ante ipsam, in Asia sive Syria, Θεα dici nulla potuisset. At appellatio Θεας νεωτέρας in Cleopatra ultima admonet, non alio jure potuisse hanc dici Θεαν, quam quo prior in Ægypto id nomen habuit: atque adeo inter utramque reges quatuor intercessisse, nec plures, nec pauciores; quemadmodum priorem totidem præcessere.

Geminam certe dumtaxat Cleopatram Ægypti reginam antiqua numismata, quæ quidem sincera sint ac genuina, adserunt: tametsi sex ab historicis quibusdam Ægypti reginæ Cleopatram numerentur. Prior est Cleopatra Θεα soror & conjux Ptolemæi Philometoris: altera Ægypti reginarum novissima, ut Plinius appellat; libro ix. sect. LVII. Et ipsum nomen Cleopatram docet, nonnisi duas existisse illius nominis in Ægypto reginas. Nam Cleopatra, æque ac Θεα, & Επιφανής, regibus ortam quatuor saltem, vel quinque, significat. Nam ut est Επιφανής Nobilis, vel Illustris, ut vertit Vulgatus interpres; sic est Cleopatra, ab inclytis orta patribus & avis. Quæ causa est quamobrem etiam filiæ Philometoris, reginæ Asiæ, datum illud nomen utrumque fuerit, ut nummi testantur inferius exhibendi, ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΘΕΑΣ. Itaque post istam alia esse non potuit in Ægypto Cleopatra regina, nisi quæ potuit esse simul Θεα νεωτέρα, ea quam posuimus vocis illius significatione: aut hæc nimirum, quæ novissima Ægypti reginarum; aut ejus etiam fortassis filia, siquam haberet.

Hæc denique interpretatio vocis Θεας in regum Syriæ & Ægypti titulis, quos nummi repræsentant, fictum ac recentis fabricæ marmor esse Oxoniense demonstrat; in quo Antiochus, quem regum Syriæ tertium fecere, Θεός appellatur, pag. 16. Principibus autem viris feminisque apud Romanos cum titulum

Dddd

Θεός

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

Θεός & Θεά Græci tribuerent, aliud intelligi voluerunt; eo quod Syriacæ vel Ægyptiacæ consuetudini locus ibi non erat. Itaque Θεός & Θεά est Deus, & Dea, ut in nummo Tiberii & Juliæ, cuso a Mytilenæis: nunc Θεά est, quæ est inter divos relata, ut in nummo ΘΕΑ ΔΡΟΥΣΙΑΛΑ Μιλησίων. Nempe alia vis ac potestas est ei voci Θεός & Θεά, quando postponitur nomini, ut in TI. ΘΕΟΣ, & ΙΟΥΛΙΑ ΘΕΑ: alia, cum præponitur.

Nummus ille igitur, in quo Cleopatra dicitur Θεά νεωτέρα, nominum illorum vim ac potestatem explorantibus satis aperte indicat, quemadmodum digeri ordinarique oporteat stemma regum Ægypti: nec standum esse vel opinione nunc vulgo recepta, quæ quatuordecim reges ponit: nec Eusebii calculo, qui duodecim: nec Tertulliani sententia, quæ novem dumtaxat: sed nostra, quæ decem: quæ tametsi cum Clemente Alexandrino conveniat numero, tamen ab eo regum ordine cognominibusque diffidet. Verum ne quid in hoc argumento desiderari possit, firmanda hæc sunt, quæ protulimus, auctoritate nummorum veterum, statuendumque ad quos nummi quique pertineant.

I. PTOLEMÆVS SOTER.

Caput cinctum diademate.)(Aquila insistsens fulmini. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. Latere sinistro nummi, ΑΒ. hoc est, Αβυδηνών. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 14.

Caput cinctum diademate.)(Aquila, ut proxime. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. Latere dextro, ΠΗ. hoc est, Πηλεσιωντών. Est apud D. Vaillant, pag. 25.

Caput diadematum.)(Aquila. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. Est apud D. BAUDELLOT.

II. PTOLEMÆVS PHILADELPHVS.

Caput cinctum diademate.)(ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aquila insistsens fulmini. L. ΛΘ. Anno xxxix. regni ipsius. ΠΑ. Παφίων. Apud D. Vaillant, pag. 40.

Caput cinctum diademate.)(ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aquila insistsens fulmini L. ΜΘ. Anno xlix. KI. Κιτίων. Apud eundem, pag. 38.

Caput muliebri velatum, cum loti flosculo in vertice.)(Geminum Cornucopia. ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. Arsinoës Philadelphi conjugis & sororis. Est aureus in Thesauo Regio: apud D. BAUDELLOT, ex ære vidimus.

III. PTOLEMÆVS...

Caput cinctum diademate.)(Aquila insistsens fulmini. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Est hic nummus apud D. Vaillant, pag. 24. quem nullo satis idoneo argumento fultus Ptolemæo Soteri tribuit. Neque vero nos eundem hoc loco ponimus, alia causa permoti, quod altum non habemus, quem huic regum tertio adscribamus.

IV. PTOLEMÆVS PHILOPATOR.

Caput diadematum, vultu admodum fenili.)(Aquila insistsens fulmini. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. Æreus, e Gaza Regia.

V. PTOLEMÆVS PHILOMETOR.

Caput diadematum.)(ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. L. Α. Anno primo. Aquila. ΠΑ. Παφίων in insula Cypro, quæ Philometori paruit,

ex 2. Mach. x, 13. Argenteus hic nummus est in Cimelio D. FOUCAULT.

Ibidem, L. B. Anno secundo. ΠΑ. ut supra, argenteus.

Ibidem, L. E. Anno quinto. KI. Κιτίων, in insula Cypro: argenteus.

In Thesauo Regio, L. Ξ. Anno septimo. ΠΑ. argenteus.

Apud D. Foucault, L. Θ. Anno nono. ΠΑ. argenteus.

Apud D. Baudelot, L. ΙΓ. Anno xiii. ΠΑ. argenteus.

Ibidem, L. ΙΔ. Anno xiiii. ΠΑ. argenteus.

Apud D. Foucault, L. ΚΑ. Anno xxi. KI. argenteus.

Apud D. Baudelot, L. ΚΒ. Anno xxii. ΠΑ. argenteus.

Ibidem, L. ΚΗ. Anno xxviii. ex ære magno.

Hos nummos omnes Ptolemæo Philometori dedimus in hac Chronologia ante annos quinque Ptolemæo Evergetæ, qui Philometori successit, an Cyprus & Cyrene paruerit, dubium facere videtur locus ex 1. Mach. xv, 23. ubi Cyprum & Cyrenen credas a ditione Ptolemæi sejungi. Causa hæc est, quamobrem omnes in Cypro cufos Philometori nummos adscribamus, præter duos: alterum, in quo annus ΛϚ. 36. alterum in quo ΜΘ. 49. scribitur: qui anni duo videntur in primis convenire Philadelpho. At præter Philometorem, nemo certe ex Ptolemæis, cujus cognomen in nummis legatur, adscriptum nomen habet urbis alicujus Cypriæ. Ea igitur causa altera est, cur & ceteri ibi percussi, a nobis eidem tribuantur: qui nempe sequuntur.

L. Ζ. Anno vii. Ptolemæo iiii. D. Vaillant pag. 51. hunc adsignat.

L. Η. Anno viii. Ptolemæo iv. idem pag. 70. hunc adscribit.

L. Α. Anno primo. Σ Α. Σαλαμίων. Idem, pag. 84.

L. Ε. Anno V. Σ Α. Idem pag. 85.

L. Ζ. Anno vii. ΠΑ. Παφίων. Ptolemæo V. hos tribuit.

Ibidem. L. Κ. Anno xx. ΠΑ. Idem pag. 86.

L. ΚΒ. Anno xxii. ΠΑ. Ibidem.]

L. ΙϚ. Anno xvi. ΠΑ. Idem pag. 111. Ptolemæo vii. hunc adscribit.

L. Α. Anno primo. ΠΑ. Hic uterque nummus ab eodem tribuitur

L. Ι. Anno decimo. ΠΑ. Ptolemæo viii. pag. 115.

Pag. vero 123. & 124. idem uterque Ptolemæo ix. ab eo datur.

L. Θ. Anno nono. ΠΑ. Idem pag. 124. Ptolemæo ix.

L. ΙϚ. Anno xvi. ΠΑ. Pag. 39. Ptolemæo Philadelpho donat.

L. ΜΘ. Anno xlix. KI. pag. 38. Ptolemæo Philadelpho tribuit: quod & nos fuimus.

L. ΛϚ. Anno xxxvi. KI. Pag. 39. idem Philadelpho tribuit: at pag. 52. hunc eundem ipse Evergetæ adscribit.

Caput diadematum.)(ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ ΘΕΟΥ.

Aquila. Infra, ΙΔ. Anno xiv. ΠΑ. Paphiorum nummus argenteus apud D. Baudelot.

Caput diadematum.)(Aquila cum palma. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ ΘΕΟΥ. Π. Ptolemæide Ægypti Infra, ΙΔΓ.

hoc est, anno xiv. Inversæ quippe ibi litteræ sunt, pro L. ΙΔ. Est argenteus apud D. Vaillant, pag. 103.

qui Ὀππωνάδης ibi nescio quos ex Æthiopia accitos pro Ptolemæitis legit.

Caput leonina pelle tectum.)(Aquila, cujus intra pedes, Δ. In ambitu, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙ-

ÆRA. BΑΣΙΑΕΩΣ. Quoniam ille Syriam occupavit, caput habet, ut reges Syriæ nonnulli, leonina pelle testum. Est ex ære mediocri, apud D. Baudelot.

Caput diadematum.)(Aquila insitens fulmini. Clava Herculeæ, cujus in apice est monogramma $\frac{V}{P}$ hoc est, Tyri, qua Ptolemæus Philometor potitus est pulso Alexandro. Est argenteus ibidem. Vide 1. Mach. xi, 8, 13, 16.

Caput Cleopatæ, vel Ægypti potius, ut alias diximus, elephantina pelle testum. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ.)(ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aquila. Cleopatæ reginæ Ptolemæi regis uxoris. Est in Thesauro Regio æreus, & apud Seguin. pag. 55. Amborum pariter mentio est in libro Esther, in procæmio capitis xi. Anno quarto, regnantibus Ptolemæo & Cleopatæ. Quæ locutio nec satis esset accurata, si vel ante Philometorem alia fuisset regina Cleopatæ, vel post illum alia rursum ante quam hæc scripta oratio est: nec vere omnino dici posse videtur, Regnantibus Ptolemæo & Cleopatæ, nisi ubi par est in utroque jus regnandi. Non dicitur autem uxor regnare, communi gentium jure: at si eadem soror sit, ut mos istorum Ægypti regum fuit, pervenisse ad eam quoque hereditario jure regnandi jus dici potuit. Igitur ea oratio Ptolemæum designat, cujus esset Cleopatæ soror & uxor; ac proinde Philometorem.

Capita duo, quorum alterum alteri superpositum est. Epigraphe, ΘΕΩΝ.)(Eadem rursum capita duo: epigraphe, ΑΔΕΛΦΩΝ. Est hic aureus in Thesauro Regio. Vidimus & a Seguino vulgatum, pag. 47. pondus aureorum Francicorum trium. Θεὸν antea diximus neminem dictum esse aut dici potuisse ante Philometorem: & pari jure Θεᾶ conjux appellatur: quæ nisi soror ejusdem esset, esse Θεᾶ, vel omnino Cleopatæ dici, non potuit. Unde & ambo ἀδελφοί vocantur. Philometor igitur, cum Cleopatæ conjugæ & sorore, in hoc nummo pingitur: & ambo primum Θεοί, deinde & Ἀδελφοί appellantur.

Capita duo eadem sine epigraphe.)(Eadem rursum cum epigraphe, ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. Idem in utroque nummo sunt reges. Est hic nummus apud D. Maunier, Aleppensem, Parisiis. Confer cum his nummus Drusi & Germanici, qui ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ dicuntur in nummo Σαυρανῶν. Monumento Adulitano, quod in falsis tantum membranarum exstat, narratque perridicula sane multa, nemo sapiens fidem habeat.

Non video in ullis monumentis, quæ indubitata fidei sint, nisi Philometorem, cui dici possit ex nummis antiquis datus a Populo Rom. tutor M. Lepidus, anno sui Consulatus scilicet, adversus Antiochum Epiphanem: quoniam nomine Populi Romani denunciavit ille Antiocho, ut a Philometoris regno, quod occuparat, abscederet. Fuit idem Lepidus postea Pontifex Max. Unde ille etiam titulus in nummo adjectus est sub Lepido Triumviro: nam sub eo cusus iste nummus videtur, quoniam is tali viro proavo suo se jactaret. Frustra hic alii tutelam pupilli regis cogitarunt. Nummus igitur hujus rei testis argenteus est apud Patin. in famil. Rom. pag. 7. Caput turritum: ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ.)(ΤΥΡΩΝΟΣ ΡΕΓ. Μ. ΛΕΠΙΔΟΥ ΠΟΝΤ. ΜΑΧ. S. C. Lepidus togatus coronam imponit regi Ptolemæo, sceptrum gestanti, cujus in apice Aquila regni Ægyptiaci symbolum est.

Ptolemæus Epiphanes.

Nullus re ipsa nummus existit, in quo sit cognomen Ptolemæi Epiphanis: sed fratrem nihilominus fuisse aliquem Philometoris, qui neque rex ipse fuerit, & ante Philometorem obierit, & ex quo ex-

orti fuerint reges quatuor subsequentes; ipsaque ÆRA Cleopatæ, cujus ipse Epiphanes, atavus fuerit; GRÆ. Cleopatæ nummus ostendit, ut diximus, qui est CO. RUM. inscriptus ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ: nec minus perspicue demonstrat alter ejusdem, ut mox dicemus, cujus est hæc epigraphe: REGINAE REGVM CLEOPATRAE. Quod si frater autem Philometoris Θεῶς fuit, Epiphanem fuisse dictum exemplo Syriæ Regum superius ostendimus.

VI. PTOLEMÆVS EVERGETES.

Hunc vulgo Ptolemæum Evergeten II. appellant ii, qui ex dubiæ fidei libris historias concinnant. At unicum Evergeten in sacris litteris nummisque reperimus; hunc nimirum: priorem vero nusquam. Quod si is, cujus principatu scripsit Jesus Siracides in prologo Ecclesiastici, secundus eo nomine fuisset, hunc ille vel secundum eo nomine appellaret, vel alio indigaret cognomine, nec simpliciter Ptolemæi Evergetis diceret.

Caput Jovis barbati senile ac diadematum, ut quidem ait D. Vaillant, pag. 50. qui suum hunc esse nummum ex ære dicit: cum prorsus præter morem sit regum Ægypti, ut alium in nummis suis vultum quam suum exhibeant.)(Aquila fulmini insitens. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Latere dextræ nummi, ΘΕ.

Caput elephantina pelle testum.)(Aquila. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Apud D. Vaillant, ex ære, pag. 121. Hunc nummum vidimus etiam apud D. Marchionem DE MONTAUBAN.

Caput ejusdem Ptolemæi barbati, & cinctum diademate, applicitum alteri Cereris capiti.)(ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aquila fulmen unguibus tenet. Est ex argento formæ mediocris, in Cimelio Sereniss. Ducis Cenomanensis.

Inter Oxoniensia marmora unum exstat, pag. 50. in quo epigraphe legitur, ΜΑΡΚΟΝ ΣΥΓΓΕΝΗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΑΥΚΙΟΣ ΚΑΙ ΓΑΙΟΣ &c. ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΑΡΤΕΜΙΔΙ. Sed recens marmor illud esse, fictumque, ut pleraque omnia quæ dicuntur aliata e Græcia, vel ibi reperta; fictum, inquam, esse ab homine haud satis perito, pecuniæ emungendæ causa, multa suadent indicia. Primum enim Λένκιος scriberet illa ætas, non Λένκιος: deinde Marci prænomen nomen adjiceret, & forte cognomen. Nec vero credibile est, aut in insula Delo, unde allatum hoc marmor dicitur, aut ibi tantum, inscriptionem positam fuisse Præfecto copiarum regis Ægypti. Nec denique vel orationis structura, vel ipsa sententia satis est concinna, quæ incipit Μάρκον, & definit in deorum nomina in dandi casu posita, Ἀπόλλωνι, Ἀρτέμιδι. A Deliis, ob marmor in ea insula obvium, & quod majusculas litteras facile est imitari; ab iis, inquam, quæ huc adferri inscriptiones antiquæ dicuntur, recentes ac fictas esse qui censuerit, haud aberrabit.

VII. PTOLEMÆVS LATHVRVS.

Ptolemæum Lathurum Plinius appellat, lib. vi. sect. xxxi. Cornelii Nepotis, qui Divi Augusti principatu obiit, juventutem incidisse in tempora Ptolemæi Lathuri, idem significat: virumque jam eum fuisse, Cicerone Consule, anno V. C. dcccxi. libro 2. sect. lxxvii. & libro ix. sect. lxxiii.

Post regem Lathurum, ne Appianus & Trogus mentiti fuisse existimentur, qui plures quam alii reges finxere; nunc vulgo historici, Manutium secuti, duos

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

duos tresve inserunt Alexandros: quorum nullus interim in nummis apparet. Vidimus sane apud D. Baudelot, nummum argenteum sic inscriptum, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ε cum aquila: & in altera parte tectum caput pelle leonina: sed non est, ut diximus insigne regum Ægypti ejusmodi capitis integumentum. Ac si rex Ægypti foret, scriberetur etiam more solito ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Quod si vere Alexandrinus Clemens fuit, qui eo nomine appellatur, eccui, amabo, notio rem numerum regum Ægypti, aut eorumdem nomina notiora, quam ipsi esse potuisse quisquam prudens existimet? Atqui decem ille tantum appellat, & in his Alexandrum neminem. Sed qui hodie ex omnibus libris indiscrete unam fabulam, veluti ex pannis pluribus vestem unam qualemcumque confarcinant, si religioni ducunt, si quos etiam Trogus profert, instituta regum serici non adfuant & attexant.

VIII. PTOLEMÆVS & SELENE.

Caput reginæ: ΣΗΛΗΝΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. Aquila insistentis fulmini: ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Ptolemæi ipsius vultus non adponitur: quoniam integra inscriptio ad reginam spectat; *Selena regina Ptolemæi regis uxore*: ut in ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. Est hic æreus apud D. Vaillant, pag. 126. argenteus apud D. Baudelot.

IX. PTOLEMÆVS & BERENICE.

Caput diadematum. Aquila. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Forma nummi ostendit novissimum hunc Ptolemæorum esse, ut & forma nummorum sequentium. Cognomina ficta Auletæ & Dionysi, nec Plinius, nec nummi habent. Nummum hunc, qui est ex ære minimo sat vulgaris, Ptolemæo Auletæ vulgo tribuunt Antiquarii. Iconem nummi illius exhibet D. Vaillant, pag. 145.

Caput radiatum: retro, tridens, symbolum imperii maris. Cornucopiæ pariter radiatum; quoniam dicata Soli Ægyptus est. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΔΙ. Διοπολιτών. Aureus est, e Cimelio D. COLBERT: apud D. Baudelot, æreus: Ptolemæo Auletæ tribuitur a D. Vaillant, loco cit.

Caput diadematum, cum corona hederacea: unde novissimo Ptolemæorum Dionysi cognomen dederunt: & in cujusdam statuæ basi Romæ adscriptum est sæculo XVI. vel XVII. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΝΕΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ: cujus tituli nullum in nummis vestigium est. Aquila insistentis fulmini. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Argenteus ibidem, pag. 162. Ab Antiquariis primæ notæ dari hunc nummum Ptolemæo Dionysio, a tironibus Ptolemæo Auletæ patri Dionysi, quem Auletæ etiam ipsum dictum fuisse novum Dionysum auctores prodidere, tradit idem D. Vaillant, pag. 162. Corona ex hedera nihil aliud significat, nisi victoriam ex Æthiopibus forte relatum, qualem retulit victor Alexander ex India, cum inde ita coronato exercitu rediit, exemplo Liberi Patris, ut Plinius narrat, libro XVI. sect. LXII.

Caput diadematum, vultu juvenili. Aquila. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Latere dextro, ΜΕ. Μεγελαιτών. Argenteus, e Cimelio Card. Maximi, Romæ. Ptolemæo juniori ex Auletæ filiis tribuitur a D. Vaillant, pag. 165.

Caput Berenices velatum. Cornucopiæ cum gemino sidere. ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. Est ex ære ibidem, pag. 130. Est & ex auro, in Cimelio Sereniss. Ducis Cenomanensis.

X. CLEOPATRA.

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

Caput Cleopatraz, Ægypti reginarum novissimæ. Aquila. L. 5. Anno sexto. ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. Argenteus est e Thesauo Regio. Apud D. Vaillant, pag. 188.

Caput Cleopatraz. Geminum cornucopiæ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. K. Forte Κύπρος. Est ex ære, ibidem: & in Cimelio D. FOVCAULT.

Caput M. Antonii Triumviri nudum. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ. *Imperator. Regina altera quatuor orta regibus.* Gallice diceremus: *Le Generalissime: & la seconde Reine issue de quatre Rois.* Non fuit Cleopatra orta ex octo regibus: sed fuit altera tamen reginarum ex quatuor orta regibus in eadem Ptolemæorum gente. M. Antonius Imperator dicitur, quoniam etiam in Ægypto præfesset exercitibus nomine Senatus Populique Romani, volente Cleopatra. Deinde in averfa parte nummi caput est Cleopatraz diadematum, absque epigraphe. Est ex ære minimo in Gaza Regia; delineatus a D. Vaillant, pag. 189.

ΑΝΤΩ. ΥΠΑΤ. Γ. in ipsa nummi arca: *Antonius Consul tertium.* Αντώνιος ὑπάτος τρίτον. In altera: ΒΑΣΙΛ. ΘΕΑ. Βασίλισσα Θεά, *Regina quatuor regibus orta*: nempe Cleopatra; quæ sola ea ætate inter reginas Θεά dici potuit, & eo nomine agnoscebatur. Est ex ære mediocri, in Thesauo Mediceo. Jam ea ætate littera C pro Σ in nummis mediocris formæ fuit.

Caput Cleopatraz diadematum. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ. Caput M. Antonii nudum: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΤΟΝ ΤΡΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ. *Antonius Imperator tertium, Triumvir.* Argenteus est e Cimelio Regio. Tametsi regina meretrix Cleopatra appelletur a Plinio, libro IX. sect. LVII. diceretque illa se non posse sine Antonio vivere, teste eodem, libro XXI. sect. IX. stultum est tamen arbitrari, idcirco nummos fuisse cufos, ut id significarent: cum in his nihil nisi pudicum, & castum, nihil nisi dignum majestate Regiæ vel Romana occurrat. Tantummodo indicatur fœdus ab Antonio Triumviro nomine Romanorum cum Cleopatra Ægypti regina fuisse percussum. Nihil aliud.

Caput Cleopatraz, cum prora navis. REGINAE REGUM FILIORUM REGVM CLEOPATRAE, filia. Ut sententia sit, Reginæ filia regum duorum, qui & ipsi sunt filii regum duorum. Sic interdum filii nomen in nummis Græcis Latinisque subintelligitur: ut in nummis Tiberius appellatur, ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, & ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Vix potuit elegantius exprimi Cleopatram esse Θεάν, hoc est, habere patrem, avum, proavum, & abavum reges, quam si diceretur filia regum, ac proinde duorum filia, hoc est, unius filia, & neptis alterius: qui duo reges essent & ipsi filii regum, ac proinde duorum filii, hoc est, qui alterum haberent regem patrem, alterum avum. Ex eo enim efficitur Cleopatram esse Θεάν, ut diximus; sive ante se habere reges quatuor, ex quibus recta linea ortum ipsa duceret: sed neque plures habere, quam reges ante se quatuor: ac proinde atavum habere, qui minime quidem rex esset, sed tamen pater, avus, proavus, abavus, atavusque regum. Dicitur enim filia regum, ac proinde duorum tantum: filius enim recta linea nonnisi de filio & nepote dicitur, ut est usus etiam sacrarum litterarum. Et cum hi duo filii etiam ipsi regum appellantur, totidem dumtaxat ante se fuisse ostendunt: ut prior etiam e proximis duobus avum in duobus aliis regem unum habeat. Occasione hujus nummi, sed præpositum ac perverse intellecti, finxere quidam mendacia multa, quæ nostra præsertim ætas avidè excipit ac descri-

ÆRA
GRÆ.
CO-
RUM.

describit.)(ANTONI ARMENIA DE-
VICTA. Caput M. Antonii nudum. Argenteus
hic nummus est e Museo nostro: cusus in Gallia
Narbonensi, in honorem M. Antonii: cujus in hoc
nummo prælarum facinus geminum commemoratur:
& devicta nimirum armis ipsius Armenia, & imposita
ei regioni Cleopatra Ægypti regina. Sed de his
nunc satis. Stemma simile Regum Syriæ ex nummis
inferius pariter dabimus. Nunc ad institutam Chro-
nologiam revertamur.

1. SELEUCVS NICATOR Syriæ rex, a men-
se Junio: Uxor ejus Stratonice, in marmore Oxo-
nienti: mater Antiochi Dei & Soteris: non uti im-
puri finxere, noverca Soteris. Eadem Stratonice regi-
na bis a Plinio appellata.

1. PTOLEMÆVS SOTER, Ægypti rex. Sic enim
a Plinio appellatur, libro VII. pag. 105. & in num-
mis. A Theocrito in Idylliis, ὁ Λαγίδας, *Lagi F.*

2) *Annus æræ Græcorum 2.*
3) *Annus Sabbaticus.*

4) *Olymp. 121.* Arius rex Spartiatarum circa hoc
tempus scribit ad Oniam summum sacerdotem
Judæorum. 1. Mach. x i i, 20. Cognationis La-
cedæmoniorum cum Judæis adhuc mentio occur-
rit, 2. Mach. v, 9.

6) *Olymp. 122.* Urbis condita annus 450.

7) Circa hoc tempus Agathocles Siciliæ rex in
suis nummis inscripsit, ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΟΣ. In Museo nostro, ex æro me-
diocri.

8) *Annus Sabbaticus.*

10) *Olymp. 123.* Plinius lib. VII. sect. LIX. In Italiam ex
Sicilia venire post Romam conditam anno CCCCLIV. ton-
fores... Antea detonsi erant.

11) *Annus Urbis Romæ 456.* Hoc anno junctus est
amicitia cum Senatu P. Q. R. Pharnaces, qui
primus regnavit in Ponto, ut Plinius loquitur,
libro xxxiii. sect. LIV. Hinc Æra certe dedu-
citur Ponti Paphlagonici regum, in nummis Tra-
jani, Hadriani, M. Aurelii, Severi Pii, Seve-
ri Alexandri, & Philippi; ut alias, si Deus vi-
tam & otium dederit, ostendamus. Qui præfer-
tim nummus ex ære minimo, in Cimelio D. Fov-
CAVLT, M. Aurelii & L. Veri vultus præfert,
cum anno ΘΝΥ, non finit ante hunc annum
æram inchoari: cum annus ille 459. incidat in
annum primum horum Augustorum; qui est Ur-
bis Romæ 914. Anni porro in nummis signati ad
eos pertinent, quorum vultus aream illam im-
plet, in qua consignantur anni; atque adeo in
hisce nummis ad Augustos, quorum capitibus
epocha subjicitur, referendi sunt: denotantque
proinde, quanto ex tempore Pontus amicitiam
coluerit Populi Romani.

16) *Olymp. 124.* Annus Sabbaticus.

17) *Annus Urbis condite 460.*

18) Plinius, libro VII. sect. LX. Princeps Romanis solarium
horologium statuisse ante undecim annos, quam cum Pyrrho
bellatum est, L. Papyrius Cursor proditur: atque
adeo annis ipsis ccccxl. postquam horologium solarium
Hierosolymis Achaz rex Juda posuerat.

20) *Olymp. 125.*

21) *Annus Sabbaticus.*

22) *Olymp. 126.*

23) Plinius libro XI. sect. LXXI. L. Postumio Albino rege
sacrorum, post CXXVI. Olympiadem, cum rex Pyrrhus ex
Italia discessisset.

24) *Olymp. 127.* Annus Urbis condite 470.

25) Plinius, libro xvi. sect. xv. Scandula contextam fuisse

Romam ad Pyrrhi usque bellum, annis CCCCLXX. Cornelius
Nepos auctor est.

30) *Annus Sabbaticus.* Plinius libro VIII. sect. VI. Elephan-
tos Italia primum vidit Pyrrhi regis bello. . . . anno Urbis
CCCCLXXII. Romæ autem in triumpho, septem annis ad su-
periores numerum additis.

31) In Cimelio D. FovCAVLT, nummus argen-
teus est, capite diademato:)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΠΥΡΡΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤ. Regis Pyrrhi Epi-
rotæ. Victoria in curru juncto quatuor elephan-
tis, dextra palmam, læva coronam gerit.

32) Nummus antiquus in Thesauo Mauroceni,
pag. 14. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ.

Ptolemæi Soteris, sive Servatoris. Nondum βασιλέως
in nummis apponunt Ægypti reges. A B. hoc est,
Ἀβυδωνῶν. Est Abydus in Ægypto, apud Plinium,
libro v. sect. XI. Aquila deinde, imperii symbolum,
fulmini insistit. Ex parte altera, caput Ptolemæi dia-
dematum. Quot annos postea vixerit, nullo certo
definiri argumento vel teste potest. Ei Soteris cog-
nomen fuisse, ex Plinio quoque discimus. Lagi au-
tem F. quod dicitur in Canone sæpe a nobis appel-
lato, sive Theonis, sive Ptolemæi; suspicabitur ali-
quis fortassis, cum Plinio sit nomen istud ignotum,
aliisque ex argumentis, id factum esse ab aliquo; qui
inter alia nomina istud quoque finxerit ex Hebræo
sermone petiit, quod Judæum significaret. Est enim
Lagus Hebræice לָגִיד deridere, irridere, subsannare:
ac proinde *Lagus* est, *Qui deridet*, vel *Qui subsan-
nat*: id quod omnino Judaicum est; juxta illud Psal.
xxxiv, 16. *Subsannaverunt me subsannatione.* Itaque
Ptolemæo adjectum idcirco videri potest *Lagi* cog-
nomen, ut esset *Ptolemæus Lagus*, David Judæus.

II. PTOLEMÆVS PHILADELPHVS Ægypti
ti rex.

Olymp. 128. Annus 33. Æræ Græcorum.

In Cimelio D. FovCAVLT, nummus argenteus,
(est & in Thesauo Regio aureus,) capite velato.
) ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. Hoc
est, *Arfinoës Philadelphi* Ptolemæi conjugis & sor-
ris, ut Plinius docet, libro xxxvi. sect. XIV. num. 3.
Duplex Cornucopiæ, abundantiam a Ptolemæo &
Arfinoë procuratam indicat. Sic alteri Ptolemæo, a
pietate erga matrem, Philometoris factum nomen
est.

De annis porro Ptolemæorum, priorumve Syriæ regum, ni-
hil certi statui posse arbitramur. Itaque quos annos hic nota-
mus, nisi sacrarum litterarum, nummorumve antiquorum, aut
denique Plinii auctoritate sit communium, ne ii pro definitis
certisque habeantur.

34)

35)

36)

37)

38)

39)

40)

41)

42)

43)

44)

45)

46)

47)

48)

49)

50)

51)

52)

53)

54)

55)

56)

57)

58)

59)

60)

61)

62)

63)

64)

65)

66)

67)

68)

69)

70)

71)

72)

73)

74)

75)

76)

77)

78)

79)

80)

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

48 BELLVM PVNICVM PRIMVM. Vide annum V. C. CCCCLXXXV. & DCVIII.

49 Olymp. 132. Anno V. C. ccccxc. Plinius, lib. xxxv. sect. vii. Hierone Sicilia rege devicto: cuius nummi vulgares ac triti, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΙΕΡΩΝΟΣ inscripti sunt.

Apud D. Vaillant, nummus argenteus; Caput diadematum Ptolemæi.)(ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aquila insidet fulmini. L. M. Θ. Anno XLIX. æræ Græcorum. KI. ΚΑΤΙΩΝ, in insula Cypro.

50

51

52

Annus Sabbaticus.

Aradiorum æra hoc anno mense Septembri incipit; ex quo se, excusso regum Syriæ iugo, in libertatem vindicarunt; atque in clientelam populi Romani contulerunt. Quam quidem clientelam, ignotam scriptoribus rerum Romanarum, nummi veteres prædicant. Hi nimirum:

In gaza Regia, nummus argenteus; in quo turritum caput, Genius urbis Aradi est: tum ΑΡΑΔΙΩΝ. ΑΣ. ΕΣΡ. Aradiorum asyli, five civitatis sacrosanctæ & inviolatæ, nummus: anno cxcv. qui iniit mense Septembri, anni V. C. DCLXXXVIII. Nullum in Aradiorum nummis reperias aut nomen, aut vultum regum Syriæ, ex quo se in libertatem (ut diximus) adferuit, commendans se clientelæ populi Romani. Tyrionum e diverso ac Sidoniorum nummi plurimi, nomina vultusque Regum Syriæ exhibent, cum æra regum Græcorum. Hinc fit, ut dum Romani suis litteris Judæos commendant regibus oppidisque liberis, clientibus suis, 1. Mach. xv. 22, 23. & in Aradum, & in Rhodum, alioque litteras mittant; ad Tyrum non mittant, aut Sidonem. Aradiorum gens antiqua & potens, appellata etiam a Mose, Gen. x. 18. deinde & ab Ezechiele, xxvii. 8. & ii.

Apud Patinum, pag. 166. Domitiani Imp. nummus cum epigraphe, ΑΡΑΔΙΩΝ. BMT. Aradiorum nummus: anno CCCXLII. quo clientes populi Romani Aradii, novo Imperatori imperium gratulantur. Est enim ille annus iniens mense Septembri, æræ Christianæ LXXXI. quo Domitianus imperium cepit: Urbis Romæ DCCCXXXIII. In alio legitur, ΑΡΑΔΙΩΝ. BNT. Anno CCCLII. nempe post decennium. Alius apud P. JOBERT; in quo caput Isis: appositum ad latus Domitiani capite laureato, minoris moduli:)(Bos cornupeta: infra ΑΡΑΔΙΩΝ. Supra, ENT. Anno CCCLV. qui Urbis Romæ DCCCXLVII. mense Septembri.

In gaza Regia, nummus Trajani, ex ære mediocri: ΑΡΑΔΙΩΝ. EET. Anno CCCLXV. qui iniit mense Septembri, anni æræ Christianæ CIV. Urbis Romæ DCCCXLVII. Trajani VII. Bos ibi decurrens, symbolum est agri pecore & pascuis abundantis. In antica nummi area, sine epigraphe, caput muliebre velatum, Genius urbis Aradiorum est; cui velamen, insigne libertatis est. Juxta, appositum caput alterum est, minoris moduli, laureatum: Trajani utique: qui vel ista effigiei suæ exiguitate testatur, nullum se jus in Aradiis affectare, nihil velle de libertate detrudere. Alius ejusdem Trajani, apud D. FOUCAULT: ΑΥΤΟΚΡ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝ. ΑΡΙΚΤ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. Imp. Nerva Trajanus Optimus, Germanicus, Dacicus: nondum Parthicus. ΑΡΑΔΙΩΝ. ΔΟΤ. Anno CCCLXXXIV. qui incipit a Septembri, æræ Christianæ CXIII. Urbis condita DCCCXLVI. Alius e Cimelio Mediceo; ΑΥΤ. ΤΡΑΙΑΝΟC ΑΡΙΚΤ. ΚΑΙC. CEB. ΓΕΡ. ΔΑΚ. ΠΑΡΘ. In altera parte: ΑΡΑΔΙΩΝ. ΔΟΤ. Annus CCCCLXXXIV. currens anno Christi CXIII. usque ad Septembrem: V. C. DCCCXLVII. cum jam Trajanus circa Martium, victoria de Parthis relata, Parthicus esset appellatus.

Alius demum, e Cimelio D. FOUCAULT, habet ΑΡΑΔΙΩΝ. EOT. Anno CCCCLXXXV. cufus nimirum mense Septembri ejusdem anni.

Apud D. Galland, nummus Hadriani, ΑΡΑΔΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. 9T. Aradiorum & Laodiceorum concordia, anno Græcorum ccccxc. qui est V. C. DCCCXXXII. Hadriani XIII. Christi cxxxix. post Septembrem.

In gaza Regia: ΑΝΤΟΝΙΝΟC ΚΑΙ ΟΥΗΡΟC CEBACTOI. M. Aurelii & L. Veri adversa capita & laureata.)(ΑΡΑΔΙΩΝ. ΑΚΥ. non (ut alii legunt) Ε. ΑΚΥ. Annus cccxxi. quo imperium Augusti duo susceperunt: Christi, CLXI. Urbis Romæ DCCCXXII. Septembri annus Aradiorum incipit.

Ibidem, non Elagabali, (ut quibusdam visum est) sed Caracallæ; ut vulgo appellatur: ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC.)(ΑΡΑΔΙΩΝ. Ε. ΖΟΥ. Aradiorum nummus æræ anno CCCCLXXVII. qui mense Septembri iniit, anno Christi ccxvi. Urbis Romæ DCCCCLXIX. Antonino Severi F. non ante sequentem annum defuncto.

Quam in multis capitibus, magnique in hoc genere momenti, discrepamus ab iis, qui sunt in hoc argumento versati, animadvertent ii qui utraque contulerint.

Olymp. 133. Æræ Græcorum, 53.

Annus Æræ Græcorum, 54.

Nummus antiquus, e Thesauro Mauroceni, pag. 14. Caput diadematum Ptolemæi Philadelphi:)(ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ L. ΝΑ. Hoc est, ΛΥΚΑΒΑΝΤΟΣ, anno LIV. æræ Græcorum. Aquila, imperii symbolum: ut in Ezechiele, cap. xvii.

E Museo nostro nummus argenteus, majoris moduli, in quo caput Jovis laureatum, ut in nummis Antiochenorum plurimis. In altera nummi superficie, Pallas cum clypeo, in quadrigis elephantorum. Supra, ancora: symbolum imperii maris. Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ. ΔΝ. Annus LIIII. Græcorum. Plus vero nummo probata antiquitatis ac fabricæ, quam historicis sexcentis, qui nihil nisi priorum ante se scripta fabulasque describunt, habendum fidei est. Hunc nummum & alii ante nos delineaverunt, nobis cum ultro offerentibus; sed litteras ii numerales, vel non perspexerunt, vel dissimularunt. Hinc autem intelligitur, tempora regum Syriæ, ab hoc anno usque ad Antiochum Epiphaniem, cujus sacra littera meminerunt, valde esse incerta: siquidem qui de his temporibus circumferuntur historici, pugnant ii cum nummo vetere indubitata fidei, ut est eximia raritatis.

II. ANTIOCHUS, Syriæ rex.

Antiochum Seleuci F. Θεί ης Σαυίος appellat marmor Oxoniense, pag. 16. sed recens, fabricatumque ab eo, qui quævis ac potestas huic voci Θεός subesset in Oriente, penitus ignoraret. Dicemus autem de ea voce inferius. Hunc interim Antiochum simul cum patre regnasse, cum hic in senium vergeret, nobis videtur ex Plinii verbis colligere, libro 2. sect. LXVII. ubi de Oceano: Pars tota vergens in Caspium mare, pernavigata est Macedonum armis, Seleuco atque Antiocho regnantibus, qui & Seleucida atque Antiochida ab ipsis appellari voluerunt. Et libro VI. sect. xviii. ubi de amne Jaxarte; Transcendit eum annus D. Seleuci & Antiochi regum dux. Et sect. xxi. ubi de India: Etenim, inquit, patefacta est non modo Alexandri Magni armis, regumque qui ei successerunt, circumvectis etiam in Hyrcanum & Caspium Seleuco & Antiocho, prefectoque classis eorum Patrocle. Una classis amborum, una amnis trajectio, una circumvectio duorum regum, ambos simul regnasse demonstrat. Patrocle hunc ipsum prefectum classis Ptolemæi Lagi in Ægypto, quo jure faciat Pausanias: libro 1. pag. 1. in Atticis; an ut dissentientem a se Plinium reddat suspectum; alii vident. Nicatorem Seleucum a Ptolemæo Cerauno interfectum fuisse, Plinius est auctor, libro VI. sect. xii.

Regum Syriæ hic vulgo canon circumfertur:

1. Seleucus Nicator, annis 30.
2. Antiochus Soter, 21.
3. Antiochus Θεός, 15.
4. Seleucus Callinicus, 20.
5. Seleucus Ceraunus, 3.
6. Antiochus Magnus, 37.

7. Seleucus

ÆRA
GRÆ.
CO-
RUM.

7. Seuleucus Philopator, 12.
8. Antiochus Epiphanes, qui templum Hierosolymitanum
spoliavit.

Antiocho Magno Eusebius (ut viri eruditi aiunt,) annos tantum 36. tribuit: at Polybius, Appianus, Sulpicius Severus, annos 37. Omnium calculus pugnat cum sacra scriptura: nam prior summa efficit annos 138. posterior 137. ex quo lequitur initium Antiochi Epiphanis cadere in annum 139. vel 138. quem constat ex sacris litteris regnare cepisse anno cxxxviii. Græcorum.

Sed & huic regum Canoni Plinius adversatur, libro vi. l. c. xxxi. ubi quintus regum Antiochus appellatur. *Cbarax oppidum*, inquit, *conditum est primum ab Alexandro Magno...* *Postea Antiochus restituit* **QUINTUS REGUM**. Expungendus igitur ex hoc indiculo alteruter e Seleucis duobus videtur: sive qui Callinicus nimirum dictus est, sive qui Ceraunus.

Idem præterea Plinius, libro xxix. Erasistrato medico, Aristotelis filii genito, *Hic Antiocho rege sanato, centum talentis donatus est a rege Ptolemæo filio ejus.* Antiochum priorem, ætas Erasistrati cogit intelligi. Similiter libro vii. sect. xxxviii. de medicina: *Eandem scientiam in Cleombroto Cæo Ptolemæus Rex Megalensibus sacris donavit centum talentis servato Antiocho rege.* Hic igitur & regni socium & heredem habuit filium Ptolemæum, de quo apud ceteros scriptores nihil dum reperimus. Sic regni confortem cum patre Seleuco fuisse Antiochum ipsum proxime vidimus: quo de confortio altum pariter apud eisdem silentium est. Perperam igitur ex uno duo confinguntur, & alter ab altero his nominibus discriminatur in isto Canone Syriæ regum: qui ob eas causas hunc in modum refigendus videtur:

1. Seleucus Nicator.
2. Antiochus Seleuci F.
3. Ptolemæus Antiochi F.
4. Seleucus Ptolemæi frater.
5. Antiochus, Seleuci F. Magnus appellatus a Plinio, in fine libri xx. & 1. Mach. viii, 6.
6. Seleucus cum Laodice matre, Antiochi F.
7. Antiochus Epiphanes, Antiochi Magni F. Templi Hierosolymitani violator.

Ceteri satis deinde tum ex sacris litteris, tum ex nummis veteribus dignoscuntur.

Seriem regum Ægypti a nobis exhibitam supra, ad annum primum æræ Græcorum, & seriem regum Syriæ exhibendam inferius ad annum Græcorum 149. aliaque Chronologiæ nostræ ac veræ historiæ regum Syriæ capita, egregie constabit vaticinium Danielis, capite undecimo: quod integrum caput nunc est exponendum tum propter eam causam, tum quod in eo Vulgati Interpretis peritia insignis eximie elucet.

I *Ego autem ab anno primo Darii Medi, qui fuit Urbis Romæ annus cxxi. stabam ut confortaretur & roboraretur, ad confortandum & roborandum Michaëlem, qui venerat subsidio mihi, inquit Gabriel Angelus; ut recte Mariana exposuit.*

2 *Et nunc veritatem annuncio tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside: & quartus, Xerxes nimirum, ut dictum est ad annum 484. ante Christum: ditabitur opibus nimis super omnes: & cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ. Vide annum 480. ante Christum.*

3 *Surget vero multo postea rex fortis, Alexander Magnus, æqualis Darii, novissimi Persarum regis, quem vicit Alexander anno ante Christum 324. & dominabitur potestate multa, & faciet quod placuerit ei. Reges Persarum Xerxem consecutos usque ad Alexandrum, quasi inertes ac desides, nullius etiam erga Judæos meriti, Daniel prætermittit.*

4 *Et cum steterit* ; postquam vero steterit , a n-
mine victus , post victum a se Darium ; *comeretur reg-*
num ejus , & dividetur in quatuor ventos cali ; in quatuor
regna , quæ sunt in quatuor mundi plagis posita :
Macedonicum , ab occidente ; cui in Oriente ex ad-
verso Asiaticum objacet : Syriacum ab Aquilone ,
cui a meridie Ægyptiacum opponitur. *Sed non in*
posteris ejus , dividetur regnum ejus , quoniam ab-
que liberis decessit : *neque secundum potentiam illius* ,
qua dominatus est , sed viribus longe inferioribus. *La-*
cerabitur enim regnum ejus etiam in externos ; etiam in-
ter eos , qui non domestici , hoc est , Macedones ; non
Græci , sed *φιλῆνες* Græcorum amici tantum forte
futuri sunt ; adeoque *externi* : ut fuere reges Parthi-
ci , Perfici , Pontici ; & Arabes , qualis Aretas fuit , & Ar-
meni , qualis Tridates. *Exceptis his* : exceptis quatuor
illis regibus , Macedoniæ , Asiæ , Syriæ , & Ægypti ;

qui non externi sunt, sed domestici; quippe Macedo-
nes; *pueri* Alexandri, ut eos appellat scriptor facer,
1. Mach. 1, 7. *amici*, ut vocat Theocritus, Idyll.
XVII.

5 *Et confortabitur rex Austri. Rex Ægypti: Et de principibus ejus, & unus de principibus Alexandri proxime appellati, prævalebit super eum, super regem Austri, sive Ægypti: hoc est, rex Aquilonis sive Syriæ potentior erit quam rex Ægypti: & dominabitur ditione; multa enim dominatio ejus. Imperabat enim Seleucus Nicator, primus Syriæ rex, Syriæ Phœniciæ, Cœle-Syriæ, Ciliciæ, Commagenæ, Adiabænæ, Mesopotamiæ, Cappadociæ, Babylonix, &c.*

6 *Et post finem annorum post annos multos, post multum tempus, fœderabuntur, fœdus societatis juncta affinitate fancient reges duo, Ægypti & Syriæ. Filiaque regis Austri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam. Filia Ptolemæi Philadelphi, secundi regis Ægypti, ad regem Ptolemæum, regem Syriæ tertium, venit ut ei nuberet. Et non obtinebit fortitudinem brachii: nec tamen ullum ex ea affinitate robur fœdus illud accipiet: Nec stabit semen ejus: neque enim liberos illa procreabit vitales, qui in regno patri succedant. Vide Stemma regum Syriæ, ad annum æræ Græcorum 149. Et tradetur ipsa: itaque reddetur parentibus: & qui adduxerant eam, hoc est, qui deduxerant ex Ægypto, adolescentes ejus, pueri nobiles, & qui confortabant eam in temporibus, qui consolabantur eam in tempore afflictionis: hi dimittentur cum ea.*

7 *Et stabit de germine radicum ejus plantatio ; de stirpe ejus, hoc est ; de stirpe regum Ægypti, prohibet rex, Ptolemæus quartus, qui Philopator & Tryphon est appellatus. Et veniet cum exercitu, ulturus probum amitæ suæ illatum : & ingreditur provinciam regis Aquilonis, Antiochi magni, Syriæ quinti regis : & abutetur eis, dominabitur in subditos Antiochi pro voluntate ; & obtinebit urbes, ac victor evadet.*

8 *Insuper & deos eorum, & sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti & auri, captiva ducet in Aegyptum: ipse praevalēbit adversus regem Aquilonis, Antiochum proxime appellatum.*

9 Et intrabit in regnum Syria rex Austri, Ptolemaeus idem quartus: & revertetur postea ad terram suam.

10 *Filii autem ejus, Antiochi Magni filii, Seleucus Ephiphanes, Antiochus Θεός Epiphanes & Demetrius Θεός; provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet ipse Antiochus Magnus cum filiis in Ægyptum, properans, & inundans, similis inundanti: & revertetur in terras sibi a Ptolemæo quarto ademptas, & concitabitur in iram & congregietur cum robore, cum exercitu ejus.*

II *Et provocatus rex Austri, Ptolemæus idem quartus, Philopator: egredietur, & pugnabit adversus regem Aquilonis, Antiochum Magnum jam dictum, qui quintus Syriæ regum fuit. Et præparabit multitudinem nimiam; & dabitur multitudo exercitus Antiochi, in manu ejus, in manu Ptolemæi Philopatoris.*

12 *Et capiet Ptolemæus Ægypti rex multitudinem, & exaltabitur cor ejus, efferet sese, & dejiciet multa millia: sed non prævalebit: Antiochum Magnum non penitus obruet.*

13 *Convertetur enim rex Aquilonis, Antiochus idem, & præparabit multitudinem multo majorem quam prius: & in fine temporum annorumque, post multum tempus, sub finem regni Antiochi Magni, & circiter annum 129. æræ Græcorum, veniet properans cum exercitu magno, & opibus nimis.*

14 *Et in temporibus illis multi e vicinis populis, Idumæi, Arabes, Æthiopes, consurgent adversus regem*

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

gem Austri; Ptolemæum eundem quartum, Philopatore. *Filii quoque prævaricatorum populi tui*, o Daniel, quos decuisset neutri regum se addicere, ne præda fierent alterutrius, vel utriusque, ut factum est. *Filii prævaricatorum*, prævaricatores sunt; ut Psal. LXXI, 4. *filii pauperum*, pauperes ipsi sunt. Hi ergo pariter extollentur, etiam ipsi arma capient pro rege Syriæ Antiocho Magno adversus regem Ægypti Ptolemæum Philopatore: *ut impleant visionem*: ut ipsi suis capitibus prædictam a Deo cladem accersant, quæ sub Antiocho Epiphane postea contigit; & tibi, o Daniel, revelata in visione est, cap. VII, 12, 24, 25. Et corruebat profecto, ut prædictum est. Josepho plus tribuunt, quam scriptori sacro, qui hunc locum secus accipiunt: & satis audacter iidem propterea, pro eo quod est in Vulgata Editione Latina, *filii QUOQUE prævaricatorum*, juxta Hebræum codicem, in quo scriptum est *וְהָיוּ* etiam filii; legunt, *filii vero prævaricatorum*: ut alius partes secuti fuisse Judæi credantur, quam qui prius consurrexissent dicuntur adversus regem Austri.

15 *Et veniet rex Aquilonis*, Antiochus Magnus: & comportabit aggerem, obsidebit, & capiet urbes munitissimas, quæ in parte Phœnices, & Syriæ, Ægyptio regi parebant, teste Theocrito, Idyll. XVI. *Et brachia Austri non sustinebunt*; vires & copiam Ægypti non stabunt, non poterunt obsistere: & consurgent electi ejus; electi principes, ut Exod. XV, 4. *ad resistendum regi Syriæ Antiocho Magno, & non erit fortitudo.*

16 *Et faciet rex Aquilonis Antiochus Magnus, veniens super eum juxta placitum suum, & non erit qui stet contra faciem ejus: & stabit in terra inclita*, in Judæa subsistet, per quam iter ei in Ægyptum erit, & quam imperato comite ad alendum exercitum, impositisque tributis exhauriet; & consumetur in manu ejus, in potentia ejus. *Terra Israël inclita*, Thren. 2, 1. Vide & hoc cap. Dan. XI, 45. Ut cum sacro scriptore Josephum conciliet Grotius, pro eo quod est in Vulgato nostro Interprete, *Et consumetur in manu ejus*, plane juxta Hebræum codicem, in quo scriptum est *וְהָיוּ* deficiet; legi jubet, sensu plane contrario; *perficietur per eum*: id est, Judæa, inquit, sub ipso florebit.

17 *Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum ejus*: eo spectabit, ut Ægyptiacum regnum totum obtineat: & recta faciet cum eo: eoque sine atque consilio fœdus cum Ptolemæo eodem inibit æquis conditionibus: & filiam feminarum dabit ei; hoc est, filiam suam nobilissimam; quippe ortam ex reginis quatuor, matre, avia, proavia, & abavia: quam ob causam & frater ejus Antiochus, filius Antiochi Magni, quoniam ortus est similiter ex patre, avo, proavo, abavoque regibus, Epiphane, hoc est, illustri, sive Nobilis cognominatus est, ut dicitur. 1. Mach. 2, 1. *Filia feminarum* igitur dictum est pro *filia reginarum*. Quo sensu Cleopatra, novissima Ægypti regina, *Regina Regum Filiorum Regum* appellatur in nummis; hoc est, regina orta ex regibus, qui fuerunt ipsi filii regum: ac proinde quæ quartum numeraret in sua familia ante se regem. Hanc igitur filiam suam Antiochus Magnus dabit Ptolemæo Philopatori, jungendam matrimonio cum Ptolemæo Philometore Philopatoris filio: *ut pravis feminæ consiliis evertat regnum illud Antiochus*, ita ut deinde possit illud nullo negotio occupare. *Et non stabit*: sed non stabunt hæ nuptiæ; mox illa vitam finiet: nec illius erit: nec erit Antiochi regnum Ægypti. Hebræice: *וְהָיוּ*.

18 *Et convertet faciem suam*, itaque consilia sua alio vertet, scilicet ad insulas Cycladas, & ad oppida maritima, Lyciæ, Cariæ, aliaque, quæ Ptolemæis parebant, ut docet Theocritus, Idyll. XVII. *Et capiet multas ex illis insulis & urbibus maritimis. Et cessare faciet principem opprobrii sui*: & sic coget filere principem Ægyptium, qui exprobrabat ei, dolos

ejus ipsi minime ex sententia successisse. *Et opprobrium ejus convertetur in eum*; quin etiam, inquit, opprobrium quod inferebat Ptolemæus Antiocho, in ipsum recidet Ptolemæum, captis ejus insulis.

19 *Et convertet faciem suam ad imperium terræ suæ, & vertet cogitationes suas Antiochus idem Magnus*, ut muniat oppida ditionis suæ, quo firmum sit imperium ejus, nec possit a Romanis aliisve concuti. In Hebræo est, *וְהָיוּ* ad munitiones terræ suæ. *Et impinget*, offendet subditos exactiōe nimia vectigalium, & corruebat, necatus a suis, ex Plinio, libro VII. sect. X. *Et non invenietur*, desinet in vivis esse, anno Græcorum 134.

20 *Et stabit in loco ejus vilissimus*, in loco Antiochi patris Seleucus Epiphane, qui & Nicator, de abavi sui cognomine, qui regum Syriæ primus fuit. *Et indignus decore regio*: ob inertiam. *Et in paucis diebus conteretur*, e vita migrabit, anno regni tertio. Hunc duodecim annos dicunt regnasse: ego ex hoc loco, (verbis utor eruditissimi Marianæ & Societate nostra) exiguo tempore regnasse puto. Non in furore, mortem autem oppetet, non interfectus a suis, nec in prælio, ab hostibus; sed Deo vitam ei regnumque auferente. Quantopere sudent eruditi viri, & quam parum probabilia comminiscantur, ne Appianus in Syriacis ex Daniele falsi convincatur, cum duodecim annos Seleuco tribuit, oppressumque refert eundem ab Heliodoro interiisse, videtis apud Sallianum, ad annum 3878. num. 3.

21 *Et stabit in loco ejus*, succedet ei Antiochus Epiphane, a Syris despectus, qui Seleuco fratre mortuo noluerint cum ex Urbe Roma revocare, ut regno succederet: & non tribuetur ei honor regius, prælato ei a Syris filio fratris ejus. *Et veniet clam*: sed veniet clam ipse non accersitus & obtinebit regnum in fraudulentiâ: quibusdam e proceribus, ut sit, astu delinitis.

22 *Et brachia pugnantis*, copiam ducis, qui pro Demetrio Seleuci Epiphane filio parvulo pugnabat, expugnabuntur a facie ejus, profligabuntur ab Antiocho Epiphane: insuper & dux fœderis, tutor Demetrii pupilli.

23 *Et post amicitias, cum eo faciet dolum*: post fœdus cum ipso initum, quo convenerat inter ipsos, ut Antiochus in ora Syriæ maritima regnaret, Demetrius Seleuci F. in mediterraneis provinciis, Antiochus fidem franget. *Et ascendet in Syriam mediterraneam, & superabit tutorem Demetrii*, in modico populo, hoc est, cum parvo exercitu.

24 *Et abundantes & uberes mediterraneæ sive superioris Syriæ urbes ingreditur*: & faciet quæ non fecerunt patres ejus, Antiochus Magnus pater, & Seleucus avus: & patres patrum ejus, proavus Antiochus, & Seleucus Nicator abavus: rapinas: & prædam, pecuniam omnem, quam vel ex hostibus vel ex subditis collegerant, & divitias eorum dissipabit, statim invadere non potuerit ob munitionum robur, cogitationes inibit, tentabit eas dolo invadere. *Et hoc faciet usque ad tempus*, intra paucos annos, donec expeditionem comparabit adversus Ægypti regem.

25 *Et concitabitur fortitudo ejus*, iram concipiet, cum se confirmatum in regno videbit: & cor ejus animos sumet adversus regem Austri, sive Ægypti, Ptolemæum Philometora, in exercitu magno, anno Græcorum 138. Hæc prima Antiochi expeditio in Ægyptum est, quæ memoratur 2. Mach. IV, 21. *Et rex Austri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis*: & non stabunt, quia inibunt adversus eum consilia: auxiliares copiam Ptolemæum deserent.

26 *Et comedentes panem cum eo*, auxilia quæ sub eo stipendia merebantur, prodent eum, & sic conterent illum, exercitusque ejus opprimetur: & cadent interfecti plurimi.

27 Duorum

ÆRA
GRÆ-
CÆ-
RUM.

27 *Duorum quoque regum*, Antiochi Syriæ, & Philometoris Ægypti, pace inter se composita, cor, animus intentus erit ut malefaciant populo Dei, ut vastent Judæam. *Et ad mensam unam mendacium loquentur*: conveniet inter ipsos de vastanda diripiendaque Hierosolyma. *Et non proficient*: destinatum Urbi sanctæ cladem non inferent: quia adhuc finis, quia differetur adhuc ultio adversus Judæos a Deo definita, in aliud tempus. Mendacium in libris sacris, præsertim vero in Psalmis, pro idololatria, consiliove idololatræ passim ponitur.

28 *Et revertetur* Antiochus post illam expeditionem in terram suam, in Syriam, cum opibus multis. Tunc profectus ex Ægypto venit primum Joppen, & inde Hierosolymam. 2. Mach. IV, 21. *Et cor ejus adversus testamentum sanctum*. Dum esset Hierosolymis, ubi magnifice ab Jasone & civitate susceptus est, 2. Mach. IV, 21. consilium tunc inibit Templi profanandi: & faciet certe; propositum postea assequetur: & sed prius revertetur in terram suam, per Phœnicen: 2. Mach. IV, 21. *Testamentum sanctum*, versu 30. *testamentum sanctuarii* est.

29 *Statuto tempore*, quo secundam in Ægyptum expeditionem suscipere decreverat; revertetur, & veniet ad Austrum, in Ægyptum. *Et non erit priori simile novissimum*; sed non hæc postrema expeditio ei tam belle procedet, quam prior.

30 *Et venient*, nam venient, super eum, adversus eum, Trieres & Romani, Tripolitani e Syria, & ab occidente Romani. מִצָּרַיִם in Psalmo LXXIII. (Hebr. LXXIV.) 14. & Psalmo LXXI. (Hebr. LXXII.) 9. Æthiopes sunt, qui mare Rubrum accolunt, latere orientali: at hoc loco sunt Tripolitani in Syriæ litore. Idem autem utrisque nomen Hebræum est in sacris libris, quoniam utrique navibus utuntur, quæ sunt Hebræice מִצָּרַיִם. Tripolitani autem Trieres appellantur pererudite a Vulgato Interprete; tum quod ei civitati Tripolis nomen est, eo quod eam, ut Plinius ait, Tyri & Sidonii & Aradii obtinent: tum quod sub ditione Tripolitarum, Trieris oppidum in ea ora fuit, teste eodem Plinio: quod Tēsēps Polybio, Straboni, & Stephano dicitur: ubi Tripolitarum armamentarium fuit. Ergo Antiochi classem vicere Trieres; Romani, terrestrem exercitum. Antiochus enim intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copiosa NAVIUM multitudine gravi: 1. Mach. I, 18. Tripolitæ autem foederati semper fuisse videntur cum Ægypti regibus. Nam & initum cum Cleopatra regina Ægypti novissima fœdus in insigni nummo consignaverunt, qui vultum M. Antonii Triumviri ex una parte, ex altera Cleopatræ caput exhibet, cum nomine ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ, in Cimelio D. FOVCAULT. Neque vero ullum sub Syriæ regibus nummum Tripolitarum vidimus. Romani vero venere auxilio Ptolemæo Philometori, M. Emilio Lepido duce; qui tutaturus Ptolemæum adversus Antiochum Alexandriam venit; & idem postea Pontifex Max. fuit: cujus propterea honori aliquis e posteris ejus cudi hunc nummum jussit ex argento, quem Patinus refert in Familiis Romanis, pag. 7. ALEXANDREA. Caput turratum. (.) TUTOR REG. M. LEPIDVS PONT. MAX. SC. Lepidus togatus coronam imponit regi Ptolemæo, sceptrum gestanti, cujus in apice Aquila est, regni Ægyptiaci symbolum.

30 *Et percutietur* a Romanis & Tripolitanis Antiochus, cum tamen prius accepisset spolia terræ Ægypti, 1. Mach. I, 20. *Et revertetur*: 1. Mach. I, 2. *Et convertit* Antiochus, postquam percussit Ægyptum, in centesimo & quadragesimo tertio anno: & ascendit ad Israël, & ascendit Hierosolymam in multitudine gravi.

30 *Et indignabitur* contra testamentum sanctuarii, contra Templum Dei & sanctuarium. *Et faciet*, quæcumque volet. *Reverteturque*, & cogitabit adversus eos

qui dereliquerunt testamentum sanctuarii: de quibus dictum est versu 14.

31 *Et brachia ex eo stabunt*: & exercitus Antiochi Epiphanis sub eo duce prævalebunt ad malefaciendum: & polluent sanctuarium fortitudinis: templum quod erat in civitate munitissima, juxta illud Isai. XXVI, 1. canticum in terra Juda solemne: *Urbs fortitudinis nostræ Sion salvator*, ponetur in ea murus & antemurale. De Antiocho, 1. Mach. I, 23. *Et intravit in sanctificationem cum superbia*, & accepit altare aureum, &c. *Et auferent jube sacrificium*: juxta illud 1. Mach. I, 47. *Et misit rex per manus nunciorum in Jerusalem*, & in omnes civitates Juda, ut sequerentur leges Gentium terræ, Gentium inter quas habitarent Judæi in Syria: & prohiberent holocausta, & sacrificia, & placationes fieri in Templo Dei. Pergit Angelus apud Daniele hoc versu: *Et dabunt abominationem in desolationem*: & exercitus gentium Judæis abominabilis inferet desolationem civitati.

32 *Et impii*, legis desertores, in testamentum Dei, erga legem Dei se bene animatos esse simulabunt fraudulenter; ut ad suam idololatriam alios pelliciant: populus autem sciens Deum suum, & quomodo se colit velit a suis, obtinebit, tandem superior erit, & faciet quæcumque ad verum Numinis cultum pertinent: sic denique prævalebit.

33 *Et docti* ac religiosi viri in populo docebunt plurimos, pro religione tuenda nihil non esse fortiter perferendum: & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum, quamdiu exercere rapinam & cædem Antiocho & militibus ejus licebit.

34 *Cumque corruerint*, cum variis fuerint oppressi calamitatibus; sublevaruntur auxilio parvulo, per Judam Machabæum, & fratres ejus: & applicabuntur eis plurimi, adjungent se eis fraudulenter, ut insidias tendant eis.

35 *Et de eruditis ruent* aliqui, ad summas redigentur arumnas, ut consulentur quasi in igne, & appareat quam pii sanctique sint, qui perseveraverint; & eligantur, & dealbentur, & electi habeantur, qui per tribulationem eam priora peccata penitus eluerint: usque ad tempus præfinitum a Deo: quia adhuc aliud tempus erit, tempus liberationis erit post tempus afflictionis.

36 *Et faciet*; faciet ergo usque ad illud tempus juxta voluntatem suam rex Antiochus Epiphanes: de quo pariter cap. VII, 24, 25. scriptum est: *Et prosperabitur, & faciet; & interficiet robustos, & populum sanctorum secundum voluntatem suam, & dirigetur dolus in manu ejus: & cor suum magnificabit, &c.* Ita nunc pergit Angelus: *Et elevabitur, & magnificabitur adversus omnem deum*: non tantum deos patrios aspernabitur; sed & adversus Deum deorum loquetur magnifica, etiam in verum Numen superbe & blaspheme contumeliosus erit: ut de eodem dictum est, cap. VIII, 25. *Et contra principem principum consurget. Et dirigetur*, prospere omnia ei procedent: donec compleatur Dei iracundia in populum suum: perpetrata quippe a Judæis iniquitas ea est, ob quam definitio talis ac tantæ calamitatis est a Deo constituta.

37 *Et Deum patrum suorum non reputabit*: Jovem Olympium, quem patres ejus coluerunt, non valde curabit: & erit in concupiscentiis feminarum; nec quemquam deorum curabit, quos gentiles colunt: donaria enim cuicumque Deo dicata prædabitur ac diripiet: quia adversum universa consurget.

38 *Deum autem Maozim*, Deum qui præest arcibus, qui Græce ΖΕΥΣ ΑΚΡΑΙΟΣ Jupiter arcium Præses dicitur in nummo Smyræorum; & in altero Vespasiani Imp. in quo Jupiter sedet, dextra tenens Victoriæ effigiem. Est enim ἀρχὴ ἀρξ: Hebræice, מִצָּרַיִם Maoz: in plurali, מִצָּרַיִם Mabuzim, vel Maozim. Hunc ergo deum Antiochus Epiphanes, in

Eccc

in

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

in loco suo, in unaquaque arce, quam ei numini consecraverit, venerabitur. In munitis enim arcibus fiduciam ponet, & in castellis robustissimis. Caute ac circumspice Deum *Maozim* potius, quam Deum arcium, vertit Vulgatus Interpres; ut peregrino vocabulo Deum quoque falsum & peregrinum, ac diversum a vero numine Latine legentes intelligerent.

38 Et Deum illum, Jovem ΑΚΡΑΙΟΝ, quem ignoraverunt patres ejus, reges Syriæ priores, qui majorem in exercitibus, quam in munitis arcibus, fiduciam reponebant: hunc deum colet auro, & argento, & lapide pretioso, rebusque pretiosis.

39 Et faciet, dabitque operam studiose, ut munit arces, *Maozim* dictas, quia idolo pollutas, cum deo alieno, collocata Jovis ΑΚΡΑΙΟΥ effigie in singulis, quae ei deo consecraverit: quem deum, etsi peregrinum, cognovit Antiochus, & multiplicabit ei numini gloriam: & dabit eis arcibus potestatem in multis, sive in multa circumposita oppida: & terram sive agros regionis dividet gratuito inter arces illas, veluti inter tot capita praefectarum.

40 Et in tempore praefinito, sive, ut dictum est versu 29. statuto tempore. Redit enim Daniel ad bellum Antiochi Epiphanis cum Ptolemæo Philometore, quod ibi strictim narratur; hic autem Hebræo more repetitur, ut fusius exponatur. Praeliabitur adversus eum rex Austri, Ptolemæus Philometor: & quasi tempestas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, & in equitibus, & in classe magna, cum curribus, cum equitatu, cum navium multitudine, ut dicitur 1. Mach. 1, 18. quemadmodum dictum est versu 30. nam eadem expeditio hic iterum refricatur. Et ingreditur in terras, & conteret, & pertranfiet.

41 Et introibit in terram gloriosam, in Judæam, quæ terra inclita, supra versu 16. & multæ terræ sive regiones corrueant, vastabuntur. Hæ autem solæ salvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab. Idumæa, & regio Moabitarum: & principium filiorum Ammon, & primaria civitas Ammoniticæ regionis.

42 Et mittet manum suam in terras, subjiciet ditioni suæ multas provincias: & terra Ægypti ipsa non effugiet.

43 Et dominabitur thesaurorum auri & argenti, & in omnibus pretiosis Ægypti: per Libyam quoque & Æthiopiam transibit.

44 Et fama turbabit eum ab Oriente: a Parthis & Arabibus: & ab Aquilone, a Cilicia. 2. Mach. IV, 30. Et cum hæc agerentur, contigit Tarsenses & Mallos seditionem movere..... Festinanter itaque rex venit sedare illos, &c. Hoc illud est quod hic sequitur, apud Danielelem: Et veniet in multitudine magna, ut conterat & interficiat plurimos.

45 Et figet tabernaculum suum Apadno, Antiochus Epiphanes. Nomen esse peregrinum, non Hebræum Chaldaicumve admonere primum Vulgatus Interpres ipsemet visus est, cum Apadno scripsit: nam alioqui Aphan, opinor, scriberet; quoniam in utraque ea lingua semper *p* est *phe*, in nominibus propriis mere Hebræis. Tamen arbitramur Apadno non loci ignoti, ut vulgo creditur, sed ipsiusmet Antiochi Epiphanis ænigmaticum nomen esse: quod quidem compositum sit ex tribus hisce Hebræis vocibus, אֶפְרַיִם אֶפְרַיִם אֶפְרַיִם: contracte autem & scite scribatur אֶפְרַיִם. Est autem אֶפְרַיִם, Regulus ad Ægyptum veniet: Quam regionem Antiochus certe expilavit ut regulus, & quidem ex regibus Syriæ solus, teste Daniele, hoc capite, versu 42. & 43. Est enim Alexandria in libris Prophetarum אֶפְרַיִם sive אֶפְרַיִם Deinde אֶפְרַיִם regulus, basiliscus, vipera est. Alexandria autem pro Ægypto ponitur, quoniam Ægypti caput Alexandria fuit. Itaque Apadno idem valet atque Prædator, sive Populator Ægypti. Ubi peritia Vulgati Interpretis apparet; qui huic voci haud dubie viderit significationem hanc similemve subesse.

Neque vero inusitatum est, sic nomina propria contrahi apud Hebræos: cum ut exemplo uno notissimo rem comprobemus, Jordanem dicant יַרְדֵּן pro יַרְעֵן ut censent periti. Quod si quis malit esse nomen istud ab אֶפְרַיִם, hoc est, furor usque ad Ægyptum perveniet; vel, Furori prada Ægyptus: arbitrii ejus esto.

Ergo Antiochus figet tabernaculum suum inter maria, inter mediterraneum mare, & mare mortuum; quo gemino mari regnum Juda clauditur. Super montem inclitum & sanctum, super montem Sion. 1. Mach. 1, 35. Et edificaverunt Antiochi milites circumdatum David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta est illis in arcem: &c. Et veniet usque ad summitatem ejus, exstructa ibi arce, ut diximus. Et nemo auxiliabitur ei, monti sancto & inclito, ut inde deiciat gentem peccatricem.

Hactenus vaticinium capitis undecimi Danielis est, quo prima origo cladis Hierosolymitanæ præsertim describitur, ex inimicitiiis scilicet regum Syriæ & Ægypti.

Æra Græcorum annus 55.

III. PTOLEMÆVS Syriæ rex.

56 Annus 56. æræ Græcorum.

57 Olymp. 134.

58 Urbis Rome annus 500. Annus Sabbaticus.

59 Olymp. 135.

60

61

62

63

64

Plinius libro 2. sect. LXXXIX. Inter Cycladas, Olympiadis CXXXV. anno quarto, Thera & Therasia insulæ nate sunt. Ita MS. Vatican.

SELEUCVS Syriæ rex, Antiochi filius. Hujus, circa hæc tempora, videntur initia collocanda. Ad eum pertinent nummi omnes, qui sunt inscripti simpliciter, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ: tametsi hos nonnemo, absque ullo probabili argumento, in tres Seleucos par-

65 Olymp. 136.

66 Annus Sabbaticus.

67

68

69

70

71

72

73

74

Olymp. 138. Annus Sabbaticus.

III. PTOLEMÆVS EVERGETES rex

Ægypti.

Hunc Ptolemæum Evergeten appellamus cum

vulgo: quamquam ejus rei nullus se nobis offert

satis certus auctor.

75

76

In Cimelio D. FOVCAULT, nummus ex ære

mediocri, peritorum judicio, huic Ptolemæo tri-

buitur: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ.

Aquila cum loto, imperii in Ægypto symbo-

lum. Infra, ΕΥΛΑ. quibus litteris quid ex-

primere opifex voluerit; nobis incertum.

77

78

79

80

81

Olymp. 139.

Annus Urbis conditæ 520.

Annus Sabbaticus.

Olymp. 140.

82

Circiter hoc tempus, ut nostra quidem con-

jectura est, id contigit quod narratur, 2. Mach.

VIII. 20.

83

84

85

86

87

88

89

90

91

Olymp. 141.

Annus Sabbaticus.

Olymp. 142. Urbis conditæ, 530.

IV. PTO-

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

92. IV. PTOLEMÆVS PHILOPATOR, rex
Ægypti. Plinius, libro VII. sect. LVII. Ptole-
mæum Philopatorem, qui Tryphon cognominatus est.

93. Annus Sabbaticus. Plinius lib. XXIX. sect. VI. Primus e me-
dicis venit Romam Peloponneso Archagathus, L. Emilio,
M. Livio Coss. anno Urbis DXXXV. eique jus Quiritium du-
tum.

95. Olymp. 144.

96. Urbis condita annus 540.

97. V. ANTIOCHVS MAGNVS, Syriæ rex.

98. Olymp. 145. Annus Sabbaticus.

99. Olymp. 146.

100. Annus Sabbaticus.

101. Olymp. 147. Urbis condita annus 550.

102. Olymp. 148.

103. Annus Sabbaticus.

104. Olymp. 149.

105. Apud Vaillant in historia Regum Syriæ, pag.
150. nummus ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ.
PIZ. Annus CXVII. æræ Græcorum, iniens mense
Septembri. Ejus nummi formam habemus in
plumbo expressam ex ære mediocri.

106. Urbis condita annus 560.

107. Olymp. 150.

108. Plinius, libro XXXIV. sect. XI. Non prateribo
Cn. Octaviū, ob unum scilicet verbum: Hic re-
gem Antiochum, daturum se responsum dicentem,
virga quam tenebat forte circumscripsit, & prius-
quam egrederetur circulo illo, responsum dare coëgit.
In qua legatione interfecto Senatus statuam poni iussit
quam oculatissimo loco in Rostris. Ad alium An-
tiochum alii perperam hoc factum referunt. Fuit
iste Octavius e majoribus Octavii Cæsaris, qui
Cæsar Augustus est appellatus.

109. Annus Sabbaticus.

110. Romani Antiochum Magnum regem Asiæ, qui
eis pugnam intulerat, habens centum viginti elephan-
tos, & equitatum, & currus, & exercitum mag-
num valde, contritum ab eis... ceperunt eum vi-
vum, & statuerunt ei, ut daret ipse, & qui reg-
narent post ipsum, tributum magnum, & daret ob-
sides, & constitutum. I. Mach. VIII, 6. Im-
proprie locutum esse scriptorem sacrum, audet
dicere Grotius, & qui cum eo plus Polybio cre-
dunt & Græciæ mendaci, quam Deo loquenti.
Quis sibi hoc loco temperet, quin exclamet: Ob-
stupefite cæli super hoc. Duo enim mala fecit po-
pulus meus. Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ,
& foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas?

111. Plinius, lib. XIII. sect. V. Antiocho rege, Asiæque devic-
tis, Urbis anno DLXV. Et lib. XXXIII. sect. LIII. Asia pri-
mum devicta... anno condita Urbis DLXV. Ab autumno an-
ni huius Laodicensi in Phrygia æræ suæ initium ducunt.

112. Olymp. 151. Hoc fere tempore, ut Plinius
& nummi antiqui docent, etsi aliter scriptores
rerum Romanarum statuunt, Romani regionem
Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regio-
nibus eorum, obtinuerunt, & acceptas eas ab eis,
lederunt Eumeni regi. I. Mach. VIII, 8. Nam
quia hoc auditur Judas Machabæus, I. Mach.
VIII, I. necesse est profecto non prius conti-
gisse. Grotius corruptis hoc loco (ut arbitrat)ur
vitiatisque sacris codicibus Livium anteponit; in
quem cadere scilicet tale vitium non potuerit.
Potuitne, inquit, homo Judæus ignorare, suo tem-

pore neque Mediam, neque Indiam, fuisse Romano-
rum, aut Eumenis successorum? Omnino exscripto-
rum est vitium; ac legendum, & χόραν τῶν Ἰωνίων
& Μυστῶν & Λυδῶν. Hæc enim Eumeni data
videas apud Livium XXXVII. In Jonia enim E-
paphesus & Tralles. At ego non Livio, sed Spi-
ritui sancto credo dicenti regionem Indorum a Ro-
manis Eumeni datam. Quos vero hic Indos
ait? quam Indiam? Quæ alio nomine Caria
dicta est, Asiæ minoris regio fertilissima, quæ
ad meridiem Epheso subjacet, & Joniæ. Hanc
regionem Eumeni concessam, cum sacer scriptor
affirmet, vel si centum Livii Polybique hanc rem
non prodiderint, nihilominus credo. Cares au-
tem Indos aliquando appellatos esse ex Plinio
colligimus, qui libro V. sect. XXIX. Cariam de-
scribens, & amnes quibus alluitur; Annis IN-
DUS, inquit, in Cybirationum jugis ortus, reci-
pit sexaginta perennes fluvios, torrentes vero am-
plius centum. Quod si ab Indo amne ma-
ior India nomen habet; quid vetat & Cares
vetusta appellatione pariter Indos fuisse nun-
cupatos ab amne cognomine, præsertim tam
nobili? Etiam si mille Strabonibus vel Ptolemæis
id prorsus latuerit, tamen Plinio id aperte satis
indicanti quis fidem abroget, præsertim affir-
mante sacro scriptore? Si anni huic Indo alte-
rum nomen Κάλειν fuisse, creditur Straboni,
Livio, ac Ptolemæo: cur non & Cariæ nomen
alterum Indiæ fuisse ab eo amne scriptori sacro
creditur? Medos quoque vel Mædos agnoscit
Plinius in parte Thraciæ, libro IV. Quidni &
alii cognomines in parte Phrygiæ Lydiæve exsti-
terint, præsertim ex quo Medi, duce Cyro, eo
tractu omni potiti sunt, post Cræsum devictum?
Quid si Mædos e Phrygia intelligamus, appel-
latos a Plinio, libro V. pag. 295. & in nummo
Antonini, Severi F. ΜΙΔΑΕΩΝ?

113. Plinius, lib. XXXIV. sect. VIII. Cn. Manlius Asia de-
victa triumphum duxit, Urbis anno DLXVII.

114. Olymp. 152. Annus Sabbaticus. V.C. annus 570.

115. In Cimelio D. FOVCAVLT, nummus ex ære
mediocri: capite diademato, annorum fere xxx.
(.) ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΕΤΟΥ ΦΙΛΕΛ-
ΛΗΝΟΣ. Regis Aretæ amici Græcorum. Vic-
toria turrato capite, dextra coronam, læva pal-
mam gerit. Latere dextro, AP. Annus Græ-
corum, & idem Arabum, cxxx. De Aretæ re-
ge dicemus inferius, ad annum 160. Quoniam fit
ab ἀρετῇ virtus, Ionice Ἀρέτης; tunc habet in
gignendi casu, Ἀρέτῃ. Quod si Doricum fiat,
Ἀρέτας; non habet tunc, nisi Ἀρέτα, ut anno
Græcorum 160. visuri sumus. At Ἀγρίππας,
quoniam ex Latino Agrippa est, & semper ne-
cesse est esse Dorica forma, pariter Ἀγρίππας
inflectitur in gignendi casu; quemadmodum &
in nummis semper scribitur, & in sacris libris:
nec potest aliter citra solæcum: nihilo certe ma-
gis, quam Θωμάς potest inflecti Θωμόδ, vel
Θευδάς, Θευδοδ.

116. V. PTOLEMÆVS PHILOMETOR, Æ-
gypti rex.

117. In Cimelio D. FOVCAVLT, nummus argen-
teus, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.
L.A. Anno primo. ΠΑ. Paphi: quod insulæ
Cypri oppidum est; Ægyptiacæ tunc ditionis:
2. Mach. X, 13. Ejusdem Ptolemæi est hic num-
mus æreus e Gaza Regia, quem Seguinus vulga-
vit, pag. 55. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙ-
ΛΕΩΣ. Aquila insistit fulmini. (.) ΒΑΣΙ-
ΛΙΣΣΗΣ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. Caput
Ægypti, tectum elephantina pelle, ex qua pro-
boscis prominet.

Eeee 2

Olymp.

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

133 Olymp. 153.

In eodem Cimelio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟ-
ΛΕΜΑΙΟΥ. L.B. Anno secundo. ΠΑ. ut
proxime.

VI. SELEVCVS Syriae rex, Antiochi Mag-
ni F.

Circiter hunc annum Antiocho Syriae regne necato, Lao-
dice conjux administrationem regni astu suscepit, cum Se-
leuco adhuc adolescente. Plinius, lib. VII. sect. x. de An-
tiocho: Antiocho regi Syriae e plebe nomine Artemon in tan-
tum similis fuit, ut Laodice conjux regia, necato jam Antiocho
minim per eum commendationis regnique successionis perege-
rit.

In Thesaro Regio, & apud D. Abb. FAU-
VEL, nummus argenteus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙ-
ΚΑΤΟΡΟΣ. Regis Seleuci Illustris Victoriosi.
Z.H. Zelitæ, in Cappadocia: ubi Zela, apud
Plinium, libro VI. sect. III. Apud D. DE BO-
ZE, e Regia Inscriptionum ac Numismatum A-
cademia, nummus ex argento, maximi moduli,
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΕΠΙΦΑ-
ΝΟΥΣ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ. Pallas galeato
capite stat: dextra tenet Victoriæ, quæ coro-
nam Palladi porrigit. ΑΔΕ ΔΗ. Ἀλεξαν-
δρέων δῆμος, Populus Alexandrinorum, ad Ilium
in Cilicia. In parte nummi postica, caput est
Seleuci regis cinctum diademate.

2. Mach. III. 1. Cum sancta civitas habita-
retur in omni pace, leges etiam adhuc optime custo-
direntur, propter ONIÆ Pontificis pietatem, &
animos odio habentes mala: fiebat ut & ipsi reges &
principes locum summo honore dignum ducerent, &
templum magnis muneribus illustrarent: ita ut Se-
leucus Asia rex de redditibus suis prestaret omnes
sumptus ad ministerium sacrificiorum. Misit tamen
hoc ipso anno Heliodorum, ad diripiendos tem-
pli thesauros.

Annus æræ Græcorum, 135.

Hic quartus est annus Ptolemæi Philometoris re-
gis Ægypti: quo de anno exstat illud in Estheris li-
bro, in proœmio capitis XI. 1. Anno quarto, reg-
nantibus Ptolemæo & Cleopatra, attulerunt Dosithæus,
qui se sacerdotem, & Levitici generis ferebat; & Ptole-
mæus filius ejus, hanc epistolam Phurim, (id est, Sor-
tium, five libri Esther:) quem dixerunt interpretatum
esse Lyfimachum Ptolemæi filium in Jerusalem. Jam
tum fuere Græci Hierosolymis, qui sacras verterent
litteras ex Hebræo vel Chaldaico, quæ in Ægyptum
ac regiones alias perferrentur. מן pro sorte, He-
bræa vox non est, sed Persica: quoniam in Perside
res illa gesta est.

In Cimelio Regio, & D. FOVCAULT, nummus
ex ære mediocri, ΤΥΡΟΥ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟ-
ΠΟΛΕΩΣ. Tyri sacra Metropolis. ΕΛΡ. Annus
Græcorum cxxxv. iniens a Septembri hujus anni. Me-
tropolis Tyrus appellatur; non quo sensu Plinius ad-
monet, lib. V. Tyrus quondam insula.... olim PAR-
TU clara, urbibus GENITIS, Lepti, Unica, &
illa Romani imperii æmula, terrarum orbis avida, Car-
thagine; etiam Gadibus extra orbem conditis: sed quod
primaria sedes jurisdictionis in eo tractu Tyrus esset,
ut in Palæstina postea Cæsarea, A.G. xxv. 1. Nam
pars antica nummi caput turritum, ac velatum exhi-
bet, symbolum liberæ civitatis ac primariæ, quo con-
venire minora oppida illius jurisdictionis oporteret.
Sic in nummo, quem Seguinus exhibet, pag. 12.
HIPPHONE: Dea stolata rosam lava tenet:)(.
LIBERA. Caput velatum, ubi non Dea Libera,
aut Dea Hippone, sed Genius civitatis, & libertas
ejusdem, atque αὐτοκεφαλία exprimitur. Legendum
est enim continuata oratione, Hippone Nervæ edic-
to libera. Ut in nummo altero, pag. 7. qui & in
Museo nostro est, & apud Patinum in familia Cari-

sia, pars una nummi vocem MONETA exhibet; ÆRA
altera, SALVTARIS: quæ sunt ambæ conjun- GRÆ-
gendæ voces, ut intelligatur Moneta Salutaris. Sic CO-
in ejusdem operis nummis duobus, CAPΔIC & RUM.
CAPΔΙΑΝΩΝ, caput velatum Sardoniam Ju-
risdictionem significat, cujus Plinius meminit, libro V.
sect. xxx. Erat ergo Tyrus metropolis Phœnicis, cu-
jus cum Cœle-Syria dux erat Apollonius, 2. Mach.
IV. 4. & Philippus, VIII. 8.

Circa hoc tempus Gallia Narbonensis a Romanis,
nostra quidem sententia, vespigalis facta est. Nam
de ea parte Galatiæ Europææ intelligendus videtur
sacer scriptor, I. Mach. VII. qui locus nunc ob-
iter recitandus est. Et audivit Judas nomen Romano-
rum.... prælia eorum, & virtutes bonas, quas fecerunt
in GALATIA, quia obtinuerunt eos, & duxerunt
sub tributum: & quanta fecerunt in regione Hispaniæ,
& quod in potestatem redegerunt metalla argenti & au-
ri.... & Philippum, & Persen,.... contriverunt in
bello.... Et Antiochum magnum regem Asiæ.... contritum
ab eis.... Et regionem Indorum, & Medos, & Ly-
dos.... dederunt Eumeni regi: & quia qui erant apud
Helladam &c. Primo, nihil hac serie perturbatius
dici videtur, si a Galatia Asiæ ad Hispaniam fit su-
bito descensus: nihil e diverso ordinatius, si a nos-
tra Gallia. Deinde Galatiam Asiaticam nemo etiam
scriptor rerum Romanarum, Græcus Latinusve, pro-
didit factam esse his temporibus vel minima ex parte
vespigalem: nedum quod Romani obtinuerint Gala-
tas. Nihil igitur cogit hic Galatas Asiæ accipi po-
tius, quam Europæ. His adde ea, quæ de Cæ-
sare dicturi sumus ad annum Urbis conditæ DCCIX.

Æræ Græcorum annus 136.
Annus Sabbaticus.

Apud D. Vaillant, pag. 159: ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΣΕΛΕΥΚΟΥ, cum tiremi, & litteris ΣΔΡ.
quibus annus Græcorum cxxxvi. designatur.

In Cimelio D. FOVCAULT, nummus argenteus,
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. L.E. An-
no quinto. ΚΙ. Citii, quod insula Cypri oppidum est,
apud Plinium, libro V, pag. 614. Alius ibidem,
L.E. ΠΑ. Paphi, in eadem insula.

Æræ Græcorum annus 137. Olymp. 154.

VII. ANTIOCHVS EPIPHANES, rex Sy-
riæ.

In historiis Arabice scriptis (quæ sunt pleræque
recentes, & ab improbis hominibus confictæ,) initia
Antiochi Epiphanis ponuntur annis xx. prius, quam
nummi prodant. & sacre litteræ.

1. Mach. I, II. de Græcis Syriae regibus: Et
exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus Illustris, filius
Antiochi regis, Antiochi Magni, I. Mach. VIII. 7.)
qui fuerat Romæ obses: & regnavit in anno centesimo
septimo regni Græcorum. Qui hic Illustris, idem infe-
rior, 1. Mach. x, 1. & 2. Mach. 2. Nobilis ap-
pellatur. In Cimelio Regio, nummus ex ære medio-
cri: in Museo nostro, ex ære magno: ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ANTIOXΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ.
Alibi: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ ΕΠΙ-
ΦΑΝΟΥΣ: & ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ
ΘΕΟΥ. Θεός in his nummis, & ΘΕΑ, ut & in num-
mis regum Ægypti, nihil aliud significat quam ortum
ex patre, avo, proavo, abavoque regibus.

Ad hunc eundem Antiochum pertinet nummus iste
e Cimelio Mediceo, argenteus, maximi moduli;
in quo Antiochi caput diadematum:)(Jupiter se-
dens tenet Victoriæ, quæ coronam ostentato Epi-
graphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ ΘΕΟΥ
ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. Regis An-
tiochi Dei Illustris Victoriosi.

2. Mach. IV. 7. Post Seleuci vitæ excessum, cum
suscepis-

ÆRA
GRÆ
CO-
RUM.

suscipisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jason frater Oniæ summum sacerdotium: adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta. Super hac promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium & ephebiū sibi constituere, & eos qui in Hierosolymis erant Antiochenos scribere. Quod cum rex annuisset, & obtinisset Principatum, factus scilicet Princeps sacerdotum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cepit.

Eos qui in Hierosolymis erant Antiochenos scribere, fuit dare jus civitatis Antiochenæ Hierosolymitanis: quod jus Ptolemæitis concessum significari in nummo vetere alterius Antiochi, ex hoc Machabæorum loco discimus; cui vicissim lucem nummus affert. Est hic e Museo nostro, ex ære mediocri: ANTI-
OXEΩN TΩN EN ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΙ.
Quod fuit, eos qui Ptolemæide erant, Antiochenos scribere. Sic ii qui erant Edessæ, scripti sunt Antiocheni, in alio nummo e gaza Regia, ANTIOXEΩN TΩN ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΡΟΗΝ, Plinio interprete, libro v. sect. xxi. Arabia habet Edessam, quæ quondam Antiochia dicebatur, Callirhoen a fonte nominatum.

Æra Græcorum annus 138.

2. Mach. iv, 18. Cum autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præsens esset, misit Jason facinorosus didrachmas trecentas in sacrificium Herculis. Quinquennalis agon Tyri celebratur, pro felice adventu Antiochi: sicuti multo post, Hadriani Aug. anno xi. xii. xiii. xiv. & xv. quinquennalem pariter agonem Gazæ celebratum ineuntibus secundis ejus decennialibus, nummi Græci repræsentant; ut inferius dicturi sumus.

In Thesaurio Regio, nummus argenteus, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. L. ΠΑ. Anno septimo. Paphi.

Ptolemæi Philometoris regis Ægypti tutorem (ut videtur) ac regni administratorem se gerebat Syriæ rex Antiochus: sed primates, sive regni proceres Antiochum ab administratione ea arcebant. Quod quidem tradi arbitramur a sacro scriptore, 2. Mach. iv, 21. Antiochus spe administrandi regni Ægyptiaci destitutus, in Phœnicen exercitum convertit. 2. Mach. iv, 21.

[139] Annus Urbis conditæ 580.

[140] Pistores Romæ non fuere ad Persicum usque bellum, annis ab Urbe condita super DLXXX. Ipsi panem faciebant Quirites. Plin. libro xviii. sect. xxviii.

De bello cum Philippo & Perseo Macedonia regibus gesto a Romanis, vide 1. Mach. viii, 5. & Plinium multis locis. In Cimelio D. FOUCAULT, nummus argenteus, capite diademato.))). ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ. Aquila insitit fulmini.

Ibidem nummus maximi moduli argenteus, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. L. Θ. Anno nono. ΠΑ. Paphi.

Æra Græcorum annus 141. Olymp. 155.

Plinius lib. xxxiv. de arte statuaria: Cessavit deinde ars, ac rursus Olympiade centesima quinquagesima quinta revixit.

2. Mach. iv, 23. Post triennii tempus, ex quo scilicet Antiochus in Phœnicen exercitum converterat, anno Antiochi quarto currente, Menelao sacerdotium a rege Antiocho datur, Jafone dejecto. Paulo post Menelaus pariter sacerdotio amovetur; eo quod promissam regi pecuniam non solveret: succedente Lyfimacho fratre suo. 2. Mach. iv, 29.

Antiochus rebellantes Cilicas sedat. 2. Mach. iv, 30.

FINIS LXII, HEBDOMADVM DANIELIS.

Æra Græcorum annus 142.

ÆRA
GRÆ
CO-
RUM.

ONIAS, qui summus sacerdos ante annos sex fuerat, Antiochia secus Daphen, ubi tuto loco se continebat, interficitur ab Andronico, qui eum astu de asylo retraxerat. 2. Mach. iv, 33. In nummo e gaza Regia, ANTIOXEΩN TΩN ΠΡΟΣ ΔΑΦΝΗΝ. Non videtur Antiochia ipsa esse, sed suburbanum; cujus incolæ hoc in nummo cives Antiocheni appellantur.

ONIAS summus sacerdos, post Lxii. hebdomadas interfectus, ante abominationem desolationis in templum ab Antiocho inferendam, typus Christi occidendi ante excidium ædis & Urbis fuit: quem admodum & quod post Oniæ occisionem desertus est a Deo populus, qui eum urbe expulit. Et suo etiam nomine Christum servatorem adumbravit: est enim Onias, *וְיָהוֹנָתָן* virtus Dei. Paulus autem, 1. Cor. i, 24. Christum Dei virtutem appellat.

Quoniam vero esset ONIAS eximia sanctitatis & famæ, vir bonus & benignus, verecundus visu, modestus moribus, & eloquio decorus, & qui a puero in virtutibus exercitatus fuerat, 2. Mach. xv, 12. hujus viri necem tulit indignissime rex ipse Antiochus, nec inultam reliquit. Sed Andronicum, quem vice sua anno superiore regno imposuerat, exutum purpura, per totam civitatem jubet circumduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita privari. 2. Mach. iv, 38. Discrepat toto genere Josephi narratio ab ista. Oniam enim ille ponit aperte ante annos quinque diem supremum placide obiisse, priusquam Jason sacerdotium iniret, libro xii. Antiq. cap. vi. Exspecto qui se Catholicos dicant, & Josephum anteposant auctori libri Machabæorum; cui tamen sacro scriptori Danielis etiam vaticinium (ut inferius videbimus) aperte suffragatur.

Hunc Josephi errorem, aliosque, de Pontificibus, qui his temporibus fuere, ante nos, Petavius castigavit, libro x. de Doctr. Temp. cap. l. Toties Josephus certe, tamque prodigiose, a sacris scriptoribus horum librorum, in hac præsertim Pontificum serie, de toto tempore Pontificatus, ac successionis, dissidet; ut dedita opera credi possit non alio consilio ipse scripsisse, quam ut quantum fidei ab imprudentibus impetraret, tantum scriptoribus sacris detraheret.

Antiochus Syriæ rex Ægyptum invadit, fugatque Ptolemæum Philometorem. 1. Mach. i, 17.

Æra Græcorum annus 143.
Annus Sabbaticus.

Danielis capite viii. describitur prima origo & causa Hierosolymitanæ cladis sub Antiocho: hæc nimirum. Quoniam Persarum rex Darius, cui Judæi pacifice parebant, Asiam minorem, Scythas, Ægyptiosque subegisset; rex Macedo Alexander, qui tantam in hoste laudem acerbè ferret, & a puero inflammatus ipse esset ad gloriam, bellum regi Dario postea intulit: eoque ad Arbela devicto, ipse postea in Oriente moriens, divisit imperium suum in quatuor e suis ducibus. Ex uno horum prodiit Antiochus Epiphanes, qui Hierosolymam misere vastavit. Hoc argumentum istius capitis & vaticinii est; quod est propterea exponendum hoc loco, quoniam hoc anno clades ea contigit.

Versu 1. Anno tertio regni Baltassar regis. Urbis Romæ anno 220. Templi desolati, 52. Cyri in Media, 23. Visio apparuit mihi. Ego Daniel, post id quod videram in principio, ante biennium, in principio sive anno primo regni Baltassar: quæ visio continetur capite septimo proxime præcedente.

2 Vidi in visione mea, cum essem in Susa castro:
Ecce 3 quam

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

quam arcem Susorum Plinius appellat. Quod est in Ælam regione. Apud Plinium, libro VI. pag. 718. Susa in Susiane est, supra Elymaïdem, quam a Susiane determinat Eulæus amnis. Verum apud scriptores sacros Ælam Susiaren Elymaïdemque complectitur. Vide autem in visione esse me super portam Ulai. Forte super portam, quam lambit Eulæus amnis: nam hic, teste Plinio, circuit arcem Susorum.

3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce aries unus stabat ante paludem. Darius novissimus rex Medorum atque Persarum: ut versu 20. Angelus ipse Gabriel exponit. Arieti dux exercitus comparatur, quoniam Dux aries gregis.

3 Habens cornua excelsa, & unum excelsus altero atque succrescens. Medorum regnum antiquius quidem Persico fuit; sed Persicum excelsius, quod & potentius fuit, & quotidie succrescens. Hac duo cornua arietis sunt.

4 Postea vidi arietem cornibus ventilantem. Utroque cornu, hoc est, exercitu comparato ex Medis ac Persis. Ventilantem. Ferientem, coniscantem, cornibus impetentem.

4 Contra Occidentem. Contra Asiam minorem. Et contra Aquilonem, contra Scythas: & contra meridiem, contra Ægyptios. Et omnes bestiae non poterant resistere ei, neque liberari de manu ejus. Bestia, idololatria gentium est; Omnes bestiae positae sunt, pro gentibus cujuscumque essent profani cultus, sive quamcumque profiterentur idololatriam. Innuit vates hoc dicto, Judæos e diverso veri Numinis cultores, tranquille prorsus egisse sub Dario. Fecitque secundum voluntatem suam, & magnificatus est.

5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus caprarum. Hoc est, dux gregis caprarum hircus. Duces exercituum hircis comparantur; eo quod antecedant hirci gregem caprarum. Sic legas Levit. IV, 23. hircum de capris: & I. Esdr. VI, 16. hircos caprarum: & Ezech. XLIII, 22. hircum caprarum. Apud Jeremiam autem, cap. L, 8. Estote quasi hirci ante gregem. In hoc vaticinio hircus, sive hircus caprarum, ipse est Alexander Magnus, ut constat ex versu 21.

5 Veniebat ab Occidente. A Macedonia & Græcia. Super faciem totius terræ. I. Mach. I, 3. de Alexandro Magno: Et pertransiit usque ad fines terræ.

5 Et non tangebatur terram. Nullo afficiebat malo Judæam, nulla molestia. Qui veniebat ab Occidente super faciem totius terræ, quam numerosus nimirum exercitus totam obtegebat, non tangebatur tamen terram Judæam; hoc est, nulla eam afficiebat injuria, per Idumæam, ut olim Cambyfes, pergens in Ægyptum. Tangere, vexare, lædere, infestare est. Ut Psal. CIV, 15. Nolite TANGERE christos meos.

5 Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. Amplissimam summamque potestatem. Versu 8. cornu magnum dicitur eodem sensu.

6 Et venit. Alexander Magnus. Usque ad arietem illum cornutum, quem videram stantem ante portam. Ad regem Medorum atque Persarum, unus ad unum. Et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ. Impetu vehemente.

7 Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, & percussit arietem. I. Mach. I, 1. Et factum est, postquam PERCUSSIT Alexander Philippi Macedo. . . . Darium regem Persarum & Medorum.

7 Et comminuit duo cornua ejus. Duo regna ejus; Medorum atque Persarum. Et non poterat aries resistere ei: cumque eum misisset in terram, conculcavit; & nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus est nimis. I. Mach. I, 4, 5. Ex exaltatum est, & elevatum cor ejus: & obtinuit regiones gentium, & tyrannos, &c.

8 Cumque crevisset, fractum est cornu magnum. A-

lexandri Magni obitus indicatur. I. Mach. I, 6. Post hac decidit in lectum, & cognovit quia moreretur.

8 Et orta sunt quatuor cornua subter illud per quatuor ventos cæli. Quatuor reges, ut dicitur versu 22. Macedo, Asiaticus, Syrus, Ægyptius. Macedonia in Occidente est; Asia minor ei opposita, in Oriente: Ægyptus in meridie; Syria eidem opposita, ad Aquilonem. Vide cap. XI, 4, 6. ubi rex Aquilonis rex Syriæ, rex Austri rex Ægypti est.

9 De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum: De uno regno ex illis, de regno Syriæ, quod libri sacri regnum Græcorum, alii Seleucidarum vocant. Cornu unum modicum. Antiochus Epiphanes, cornu modicum præ cornu magno Alexandri Magni. Et factum est grande contra Meridiem. Ptolemæum Philometorem regem Ægypti fugavit. I. Mach. I, 17. Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, & cepit regnare in terra Ægypti, ut regnaret super duo regna. Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copiosa navium multitudine: & constituit bellum adversus Ptolemæum regem Ægypti, & veritus est Ptolemæus a facie ejus, & fugit, &c.

9 Et contra Orientem. Contra Babyloniam, opinor, rebellem. Neque enim ante ultimam expeditionem, qua infeliciter ei cessit, aliam oppugnasse regionem videtur in Oriente positam. Et contra fortitudinem. Contra civitatem munitam Jerusalem: de qua Isai. XXVI, 1. Urbs fortitudinis nostra Sion Salvator ponetur in ea murus & antemurale. I. Mach. I, 21. Et ascendit Hierosolymam in multitudine gravi &c.

10 Et magnificatum est usque ad fortitudinem cæli. Usque ad civitatem munitam, quæ sub tutela Dei cæli est. Et dejecit de fortitudine. De populo urbis munitæ multos prostravit, occidit. Et de stellis, de primoribus civitatis: & conculcavit eas.

11 Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est. Regem civitatis munitæ, Deum. Erat enim Hierosolyma, civitas magni regis, Matth. V, 35.

11 Et ab eo tulit iuge sacrificium. Vetuit agnum offerri vespere & mane, qui jugiter offerebatur. Et dejecit locum sanctificationis ejus. Spoliavit nudavitque sanctuarium, & sic de suo ornatu ac splendore dejecit. I. Mach. I, 23. Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, &c. Et versu 40. Sanctificatio ejus desolata est sicut solitudo.

12 Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata. Propter peccata Judæorum. I. Mach. I, 12. In diebus illis exierunt ex Israël filii iniqui. . . . & fecerunt sibi præputia, & recesserunt a testamento sancto, & juncti sunt Nationibus, & venundati sunt ut facerent malum.

12 Et prosternetur veritas in terra, & faciet, & prosperabitur. Verus Dei cultus abrogabitur.

13 Et audivi unum de sanctis loquentem. Unum de fidelibus Judæis. Nam hi sancti: hoc est, peculiariter Deo consecrati. Psal. CXLIX, 1. Laus ejus in Ecclesia sanctorum.

13 Et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio, & iuge sacrificium; Usquequo iuge sacrificium, quod videmus sublatum ab Antiocho, sublatum manebit? Et peccatum desolationis, quæ facta est. Usquequo desolatio manebit, quæ facta est propter peccata. Et sanctuarium, & fortitudo desolabitur? Usquequo Templum Dei, & urbs munita & inclyta proteretur & conculcabitur?

14 Et dixit ei: Usque ad vespere & mane, dies duo millia trecenti. Hoc est, computatis accurate diebus ac noctibus, durabit hæc desolatio sanctuarium, Templum Dei. Similis locutio est Gen. I, 5. Factumque est vespere & mane, dies unus.

15 Factum est autem cum viderem ego Daniel visio-

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

ERA GRÆCO-RUM, nem, & quarerem intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Hoc est, ipsa viri forma, species, similitudo. Angelus fuit sub viri specie.

16 Et audivi vocem viri inter Ulai. Per paludem quam efficit Eulæus amnis, ut videtur ex versu 2. & 3. Et ait: Gabriel fac intelligere istum visionem.

17 Et venit, & stetit juxta ubi ego stabam: cumque venisset, pavens corruì in faciem meam, & ait ad me: Intellige, fili hominis. Hoc est, Israëlita, primogenite in filiis hominum. Nam, ut in Commentariis in Psalmos & alibi diximus, ubi verbum illud non est de Christo propheticum, Israëlita filius hominis appellatur, quia primogenitus, Exod. IV, 22.

17 Quoniam in tempore finis, in tempore definito a Deo, complebitur visio.

18 Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram: & tetigit me, & statuit me in gradu meo,

19 dixitque mihi: Ego ostendam tibi quæ futura sunt in novissimo maledictionis. Quo demum tempore non se continebit ira Dei, sed erumpet in vindictam. Quoniam habet tempus desolationis & iræ divinæ finem suum, momenta a Deo definita.

20 Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum. Darius novissimus rex Persarum: quem ex hoc vaticinio, versu 4. apparet bellum intulisse Asianis, Scythis, & Aegyptiis. Nam ut hircus caprarum rex unicus est Alexander Magnus; sic arietem unum versu 3. regem unum esse Persarum oportet, Alexandri æqualem. Nec causa cur bellum Alexander Persis inferret, potuit esse bellum sive quod Xerxes ante annos fere CLX. sive quod Darius ante annos fere CLXX. Græcis intulisset.

21 Porro hircus caprarum, rex Græcorum est. Rex Græcorum in Syria: nec quilibet, sed primus. Nam & cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipse est rex primus. 1. Mach. 1, 1. Alexander Philippi Macedo, qui PRIMUS regnavit in Græcia; hoc est, qui regum primus Syriam Græcam fecit.

22 Quod autem fracto illo, Alexandro mortuo, surrexerunt quatuor pro eo, hoc est, in universa ditione ejus; quatuor reges de gente ejus consurgent. De gente Græcorum, sive Macedonum: Syrus, Aegyptius, Macedo, Asianus. Sed non in fortitudine ejus. Nequaquam potentia cum illo conferendi, sed omnes longe inferiores.

23 Et post regnum eorum, postquam stabilitum fuerit regnum eorum, aliquot successionem regum. Cum creverint iniquitates, peccata Judæorum, quæ volet ulcisci Deus. Hæc describuntur 1. Mach. 1, 12. & sequentibus. Consurget rex impudens facie, Antiochus Epiphanes; & intelligens propositiones, & sciens dictis ambiguus fallere: ut versu 25. Dirigetur dolus in manu ejus.

24 Et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis, at irato Deo sceleribus Judæorum. Et supra quam credi potest, universa vastabit, & prosperabitur, & faciet. Et interficiet robustos, gentem fortissimam Judæorum, & populum sanctorum, populum Deo peculiariter consecratum, secundum voluntatem suam. 1. Mach. 1, 25. Et fecit eadem hominum.

25 Et dirigetur dolus in ore ejus. Quidquid doli in Judæos excogitaverit, id ex voto perficiet. Et cor suum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet plurimos. Abunde habebit omnia ad vastitatem & eadem necessaria. Et contra principem principum consurget. Contra Deum, qui est rex regum. Ut versu 11. usque ad principem fortitudinis, auferendo iuge sacrificium, &c. De eodem, cap. XI, 36. Et adversus Deum deorum loquetur magnifica.

25 Et sine manu conteretur. Sine hostili exercitu, solo Deo ultore.

26 Et visio vespere & mane, quæ dicta est, vera est. Numerus dierum bis mille trecentorum, de quo audivisti in visione, versu 14. implebitur. Tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit; scribe & re-

fer in commentarios quæ vidisti: librum reconde & ferva diligenter: neque enim implebitur ea visio nisi post longum tempus: post annos CCCCLXXIV.

27 Et ego Daniel languui, & ægotavi per dies aliquot: cumque surrexissem, cum convaluisssem, faciebam opera regis: & stupebam ad visionem, & non erat qui interpretaretur, qui intelligeret, qui conjicere posset, cur ita mæstus essem.

1. Mach. 1, 21. Et convertit Antiochus, postquam percussit Aegyptum, in centesimo & quadragesimo tertio anno: & ascendit ad Israël, & ascendit Hierosolimam in multitudine gravi. Templi vasa ac thesauros aufert: & fecit eadem hominum, &c. 2. Mach. V, 11, 14, 21. Cædes in urbe dum fieret, Judas Machabæus in desertum secedit.

Recepisse Pontificatum, amoto fratre Lyfimacho, Menelaus videtur; ut quidem colligimus ex 2. Mach. IV, 50.

Æra Græcorum annus 144.

In Thesauro Regio nummus æreus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΤΥΡΙΩΝ. Triremis, symbolum imperii maris: cum lauri ramo, insigni victoriæ de Aegypto & Judæa reportatæ. Litteræ Δ Μ Ρ annum Græcorum CXLIV. a Septembri hujus anni ineuntem exhibent.

Apud D. BAVDELOT, nummus argenteus, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. L. ΙΓ. ΠΑ. Anno decimo tertio. Paphi.

Æra Græcorum annus 145. Olymp. 156.
Ante Christum annus 168.

1. Mach. 1, 30. Et post duos annos dierum (hoc est, anno exinde altero) misit rex principem tributorum in civitates Juda: & venit in Jerusalem cum turba magna.... Et accepit spolia civitatis, & succendit eam igni, & destruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu.... Et edificaverunt civitatem David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta est illis in arcem.

Circiter mensem Junium defecit hostia & sacrificium. Dan. IX, & 1. Mach. 1, 46, 47, 49. & 2. Mach. VI, 1, 6, 7.

Hoc anno contigisse videtur certamen Eleazari, & septem fratrum. 2. Mach. VI, & VII.

2. Mach. VI, 1. Sed non post multum temporis, misit rex senem quemdam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut se transferrent a patriis & Dei legibus; contaminare etiam, quod in Hierosolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympii: & in Garizim, prout erant ibi qui locum inhabitabant, Jovis Hospitalis. Hoc est, quoniam in Templo Judæi dicebant coli Deum cæli, idcirco Jovis Olympii, sive cælestis, effigiem jussit ibi Antiochus collocari. Quoniam vero Samaritani, qui montem Garizim incolerent, essentque portio altera cultus Judaici, hospites ibi erant plerique & peregrini; adducti eo nimirum jam olim a Salmanasare, de Babylone, & de Cutha, ut refert scriptor sacer libri IV. Regum, cap. XVI, 1, 14. idcirco ibi locata effigies est Jovis Hospitalis. Ille Ζεύς Ὀλύμπιος; iste Ζεύς Ἐπιούριος a Græcis appellatur.

1. Mach. 1, 57. Die quintadecima mensis Casleu (XVI. Decembris, feria 6.) quinto & quadragesimo & centesimo anno, edificavit Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei; & per universas civitates Juda edificaverunt aras. Casleu mensis nonus est a Nisan. Fuit autem æquinoctium vernalis eo anno, die XXVI. Martii, hora 8. 44'. 24". matut. ac proinde Neomenia primi mensis fuit, die 9. Aprilis, sabbato. Die quidem illi quintadecima mensis Casleu edificabant: at quinta & vicesima die mensis sacrificabant super aram, quæ erat contra altare. 1. Mach. 1, 62. Fuit illa dies, XXVI. Decembris,

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

bris, feria secunda, anno Juliano, littera Domini-
cali B.

Apud D. BAVDELOT: nummus argenteus, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΟ-
ΜΗΤΟΡΟΣ ΘΕΟΥ. Hoc est, Ptolemai re-
gis Philometoris Dei, sive patre, avo, proavo, aba-
voque regibus editi. Infra, ΙΔ ΠΑ. Anno quarto-
decimo. Paphi.

Æra Græcorum annus 146.

Hoc anno contigisse videtur certamen Eleazari, &
septem fratrum. 2. Mach. vi. & vii.

Alcimus summus sacerdos voluntarie coinquinatus est
tempore commixtionis. 2. Mach. xiv, 3. nempe an-
tequam summus sacerdos crearetur.

Apud D. FOUCAULT, nummus ex ære magno, ANTIOXΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ.
Antiochi Dei Illustris. Adjectæ litteræ ΤΙΗ, quarum
ignota nobis significatio est. Epochæ certe non vide-
tur esse.

Mathathias cum filiis collecto exercitu revocat Dei
cultum. Moriturus, anno centesimo & quadragesimo
sexto æræ Græcorum, Judam Machabæum constituit
militiæ principem, 1. Mach. 2, 66, 70. at non Pon-
tificem, seu summum sacerdotem.

Hoc anno, qui est Urbis conditæ 587. Templum
in tractu Ægypti Heliopolitano, CLXXX. stadiis a
Memphi, conditum fuisse ab Onia Simonis F. uno
ex Pontificibus Hierosolymitanis, post vastatum ab
Antiocho Hierosolymitanum, refert Josephus, li-
bro vii. de bello Judaico, cap. xxx. Pro tractu He-
liopolitano, Leontopolim habet idem præfecturæ He-
liopolitanae, libro xiii. Antiq. Jud. cap. vi. Qua-
sita sunt ab eo de industria ea nomina, quæ possent
enigmatice urbem Judaicam, sive Hierosolyma, de-
signare. Est enim Heliopolis, ἑλιπόλις πόλις, civitas
Domini Dei, ac proinde Jerusalem. Est & Leonto-
polis, civitas Judaica, civitas Judæorum de tribu Ju-
da, qui λέοντες leones hic appellantur, ob illud dic-
tum de Juda, Gen. xlix, 9, Catulus LEONIS
Juda. Ergo ex leone orti Judæi sunt leones. Pro
Onia Simonis filio, uno ex Pontificibus, habet idem,
libro xiii. Antiq. cap. vi. Oniam Oniæ Pontificis
filium. Ab Isaia fuisse prædictam adjicit hanc Tem-
pli Ægyptiaci ædificationem, ante annos 970. loco
citato de bello Judaico, ex Rufino interprete: ex
Græco autem ibidem, & libro xiii. Antiq. ante an-
nos amplius 600. Neutrum vere dictum. Quam ille
etiam prave Isaiam intellexerit, discas ex Sallustio.
Templum stetit refert præterea, libro vii. de bello
Jud. usque ad Vespasiani tempora, per annos CCCXLIII.
ἔτη τετάρημις τεσσαράκοντα καὶ τετρακόσια: ubi Latine
ex Rufino sunt tantum anni trecenti triginta tres.
Reipsa anni sunt omnino ab anno isto usque ad Vef-
pasianum, tantum ducenti triginta tres. Scriptum
existimare possis Latine primum istud opus esse; &
pro CCCXXIII. qui deinde descripsit, adjecisse, ut
fit, notam centenarii, scripsisseque CCCXXIII. cum
vero qui Græce vertit, pro triplici quadruplicem vi-
sum esse sibi videre notam denarii, legissetque
CCCXXXIII.

Æra Græcorum annus 147. V.C. 588.

MA-
CHA-
BÆI.

JUDAS MACHABÆVS vincit potentissimum
Syriæ exercitum 1. Mach. 3. & 2. Mach. viii.

Et rex assumpsit partem exercitus residui, & exivit
ab Antiochia, civitate regni sui, anno centesimo & qua-
dragesimo septimo, circiter hujus anni finem: & trans-
fretavit Euphraten flumen. 1. Mach. iii, 37.

Nummus Mediceus apud Spanhem. pag. 865.
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ ΤΥΡΙΩΝ
ZMP. Tyrionum nummus. Annus CXLVII. autum-
no iniens, more Græcorum. Tiremis, symbolum
imperii maris; interdum & felicitatis.

Æra Græcorum annus 148. V.C. 589.
Ante Christum, 165.

MA-
CHA-
BÆI.

Divinus cultus expurgato templo a Juda Macha-
bæo restituitur, 1. Mach. iv, 52. Et ante matuti-
num surrexerunt quinta & vicefima die mensis noni,
(hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi an-
ni & obtulerunt sacrificium &c. qua die templum ab
alienigenis pollutum fuerat. 2. Mach. x, 5. Vide
annum 145. æræ Græcorum. Novilunium medium
Hierosolymis fuit, die xxviii. Novembris, hora
6. Matutina: 14. 49". Quamobrem Neomenia ci-
vilis fuit ea ipsa die, feria sexta, litt. Dom. FE.
Dies igitur quinta & vicefima, fuit xxi. Decem-
bris, feria secunda.

FINIS LXX. HEBDOMADVM DANIELIS,
hoc anno quemadmodum collocandus esse videatur,
nunc est exponendum.

DE LXX. HEBDOMADIBUS DANIELIS.

Dan. ix, 1. In anno primo Darii filii Assueri, de
semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeo-
rum; anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in LI-
BRIS numerum annorum, de quo factus est SERMO
Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur de-
solationis Jerusalem SEPTUAGINTA ANNI.
Et posui faciem meam ad Dominum meum rogare &
deprecari in jejuniis, sacco, & cinere.... Cumque ad-
huc loquerer, & orarem.... ecce vir Gabriel.... lo-
cutus est mihi, dixitque: Daniel, nunc egressus sum,
ut docerem te, & intelligeres. 23 Ab exordio precum
tuarum egressus est SERMO; ego autem veni ut in-
dicarem tibi..... Tu ergo animadverte SERMO-
NEM, & intellige VISIONEM. 24 SEPTUA-
GINTA HEBDOMADES ABBREVIATÆ SUNT super populum tuum, & super urbem
sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, &
finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, &
adducatur justitia sempiterna, & ungatur sanctus sanc-
torum. 25 Scito ergo, & animadverte: AB EXITU
SERMONIS, ut iterum ædificetur Jerusalem, us-
que ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdo-
mades sexaginta duæ erunt: & rursum ædificabitur
platea, & muri in angustia temporum. 26 Et post heb-
domades sexaginta duas occidetur Christus; & non erit
ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem &
sanctuarium dissipabit populus cum duce statuta desolatio.
Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: &
in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium: &
erit in templo abominatio desolationis: & usque ad con-
summationem & finem perseverabit desolatio.

Sententias hoc loco veterum, de initio vel fine
hebdomadum, cum eruditi referunt, vel fluctuatio-
nes potius, ancipitesque sensus; miro consensu
aiunt, neminem unum fere e veteribus certam aut
probabilem inivisse calculi rationem: Quamobrem
qui novi aliquid in hoc genere excogitarit, dum pro-
babile sit, saltem illius conatum benigne accipi oport-
ere: Neque in hujus oraculi interpretatione, ut in
Christianæ fidei capitibus, consensum Patrum quæ-
rendum vel expectandum esse: cum vix duo inter se
de hoc argumento consentiant: sed in arbitrio cuius-
que positum esse quid sequatur: Quamobrem
quam excogitarit, ad Christum Servatorem referat
potissimam vaticinii partem, quæ Christi necem de-
scribit, & Urbis deinde atque ædis excidium. Stra-
tuunt deinde nonnulli, qui sunt in hac controversia
exercitati; cum ex ingenti Patrum Græcorum nume-
ro nemo unus hæc verba, occidetur Christus, aut om-
nino legerit, aut de Christo Servatore acceperit, si-
ipsum etiam Christi nomen legatur: inter Latinos au-
tem

LXX. tem nemo pariter e vetustioribus aut Christum ibi le-
 gerit, aut certe intellexerit: sed plerique legant,
 HEBD. Cessabit unctio: ac de Hyrcani Pontificis nece, abo-
 DANIE- litove sacerdotio accipiant: non videri quemquam
 LIS. cogendum esse, ut de Christo Domino hunc locum
 intelligat. A qua nos tamen opinione longissime ab-
 sumus; quibus persuasissimum est & Græca hoc loco
 interpolata esse; & Christum hic ipsum Dominum
 intelligi oportere, uti Vulgatus interpret intel-
 lexit.

Hebdomadarum tamen Lxx. initium opinamur
 perperam repeti a plerisque, ab edicto aliquo regio,
 de civitate sancta instauranda: siquidem vox ea sermo
 præcise & sine adjecto posita, iussionem regiam ne-
 que in sacris litteris, neque uspiam alibi significat: sed
 divinam semper in sacris libris prædictionem aut pol-
 licitationem; uti proxime antea versu 23. *Ab exor-
 dio præcum tuarum egressus est sermo*: A quo? A Deo
 utique, qui Danielis preces exaudierat: a quo dein-
 de sermonem egressum, mandatum, oraculum, ego
 veni, inquit Gabriel, ut indicarem tibi. Et mox: Tu
 ergo animadverte SERMONEM, & intellige vi-
 sionem. Et versu 2. *Intellexi numerum annorum, de quo
 factus est sermo Domini ad Jeremiam*. Atque hic ipse
 SERMO ille est, quem Gabriel indicavit, cum di-
 ceret, *Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusa-
 lem*. Nihil enim aliud fere vaticinium illud Jeremiæ
 fuit, cap. xxv. & xxix. pollicentis liberationem a
 captivitate post annos Lxx. quam temporis illius de-
 finitio, quo vaticinium Isaïæ, cap. XLIV, 28. de
 ædificanda iterum civitate Cyri iussu, implendum
 esset: ut dictum est anno IV. Joakim regis Juda.
 Nam ita conceptis verbis docet scriptor sacer,
 2. Paralip. xxxvi, 22. *Anno autem primo Cyri regis
 Persarum, ad explendum sermonem Domini, quem lo-
 cutus fuerat PER OS JEREMIÆ. Suscitavit
 Dominus spiritum Cyri regis Persarum, &c.* Igitur ab
 exitu sermonis nihil aliud est, quam ex quo egressus
 est a Deo sermo ad Jeremiam, pollicitus fore, ut
 ædificaretur Jerusalem post annos Lxx. petitis ædifi-
 cationis hujusce primordiis a Templi restitutione, quæ
 est Urbis sacræ pars potissima.

Itaque hoc loco mirari subit; non modo incredi-
 bilem auctorum inter se pugnam ac dissensionem, de
 illius edicti quod hic comminiscuntur; aliis Dario
 Hystaspidae, aliis Artaxerxi, sive Longimano, sive
 Memorioso; aliis Dario, quem Nothum vocant,
 hoc tribuentibus; sed multo magis insignem, ut mi-
 hi quidem videtur, eorum hallucinationem; qui ab
 anno Artaxerxis Longimani vicesimo, exempli gra-
 tia, post annos septem & octoginta; vel ab anno
 secundo Darii Nothi, hoc est, post annos centum
 ac decem ab hujus oraculi significatione, duci ini-
 tium hebdomadum velint. Fatendum enim profecto
 est, id si ita ponitur, latuisse prorsus Danieli ipsi
 initium, atque adeo & finem hebdomadum; ne-
 que in suo ipsum vaticinio quidquam vidisse: & quan-
 tumvis istud ei subinde ab Angelo inculcetur, *scito,
 animadverte, intellige*; nihil tamen ipsum scivisse, ni-
 hil animadvertere potuisse, nihil intellexisse. Hoc
 enim fuisset illi dicere Gabrielem: A tempore edicti
 per regem nescio quem, anno nescio quo, promul-
 gandi, numerandæ erunt hebdomades Lxx ante no-
 vam cladem urbis, eventuram proinde nescio vel nes-
 cies ipse quando. In sua igitur visione Daniel ipse nihil
 vidisset.

Quod si etiam Artaxerxes ille, cujus annus vice-
 simus in libro secundo Esdræ notatur, neque Lon-
 gimanus est, neque Mnemon tunc quidem omnino;
 rex Persarum aut Medorum, sed Babylonis tantum;
 cujus annus vicesimus antecedit annis ipsis quatuor
 & quinquaginta annum xx. Artaxerxis Longimani,
 ut suis locis superius multis argumentis, quæ in In-
 dice hujus libri colliguntur, evicimus; tam clara lu-
 ce, ut aperte pugnare velit cum sacris litteris, qui

fecus statuat: qua tandem ratione duci potest com-
 putandi exordium ab illo anno vicesimo, a quo us-
 que ad Christi obitum interjecti anni sunt triginta duo
 supra quingentos: ad excidium autem urbis, anni
 DLXIX?

Quod si deinde haud satis certis auctoribus con-
 stat, quot omnino annis quisque regum Persarum
 post Xerxem regno potitus sit, ut suo loco indica-
 vimus: quis non videt, incertum esse admodum, an
 & vicesimum viderit annum Artaxerxes qui Longi-
 manus appellatur; ac vel ille annus, vel secundus
 Darii Nothi eo sit anno collocandus, qui vulgo cre-
 ditor?

Ut ut est autem, esse certe in confesso oportet, po-
 situmque extra controversiam, effluxisse multo ante
 ipsum Christi natalem Lxx hebdomadas, si a xx.
 illius Artaxerxis, qui libro & secundo Esdræ appel-
 latur, calculi ducatur initium: multo vero magis,
 si a promissione divina, quam indicavimus, civita-
 tis vel sacræ ædis instaurandæ. Est enim illa Jeremiæ
 facta promissio, *exitus ille sermonis* fuit anno ante
 Christum 606. Excogitanda igitur aliqua nova ratio
 est, quemadmodum vere dicatur nihilominus post
 hebdomadas LXII. Christus occisus; ne falsum dixisse
 vates sanctissimus videri possit impiis hominibus,
 aut inane & inextricabile oraculum effudisse.

Nostra hæc porro conjectura est, paulo uberius
 exponenda. Exauditus a Deo vates, didicit præte-
 rea, quanto tempore beneficium mox populo ac ci-
 vitati præstandum, perseveraturum esset, resque pu-
 blica incolumis futura. Ex quo, inquit Angelus,
 cœpisti orare, egressus est ex ore Dei sermo, quem
 ego veni ut indicarem tibi. Tu igitur adverte ani-
 mum, & hanc intellige visionem sive prophetiam.
 In hac gente tua Christus aliquando ungendus est
 Spiritu sancto: in urbe illa sancta tua, pro qua nunc
 enixe precaris, Christus aliquando occidendus est.
 Hoc sacrilegio Numen offensum dissipabit populum
 istum tuum, urbemque sanctam penitus excindet.
 Sed hæc omnia prius in typo eventura sunt, & in fi-
 gura, quam in re ipsa.

Septuaginta tibi igitur hebdomades numerandæ
 sunt; sed abbreviatæ; quamvis integræ tamen; nec
 dierum illæ, sed annorum: quales in Genesi cap.
 xxix. 27. 28. Eo temporum intervallo ætas Mes-
 siæ adumbrabitur: delineatio quædam erit justitiæ
 sempiternæ quæ sub Christo futura est, ac prophetiæ
 item omnis in Christo implendæ: sed & inferendæ
 postea Christo necis imago, ac subsecuturæ tandem
 desolationis.

Sicuti ergo ab exitu sermonis illius, qui a Deo
 egressus est; quo sermone facta spes est per Jere-
 miam cap. xxv. anno quarto regis Joachim, rever-
 sionis in integrum, urbisque iterum ædificandæ, ut
 diximus: ut ex illo inquam, die, usque ad Ducis
 christi mei Cyri primum cum regia potestate exor-
 tum, hebdomades sunt septem, sive anni XLIX. qui
 jam effluerunt; sic ab eodem illo sermonis exitu per
 Jeremiam, usque ad alterius christi ducis exortum,
 nempe Judæ Machabæi, hebdomades sexaginta duæ
 erunt. Geminus enim tibi dux christus promittitur:
 septem hebdomades usque ad alterum, qui Cyrus:
 usque ad alterum, qui Judas Machabæus, sexagin-
 ta duas. Post Cyrum ungetur sanctus sanctorum,
 qui Christus est; sed in typo, hoc est in summo sa-
 cerdote. Post Judæ Machabæi exortum, ante Tem-
 pli profanationem, Christus idem qui sanctus sancto-
 rum, occidetur; sive post hebdomadas LXII. sed in
 typo similiter, hoc est, in altero summo sacerdote:
 Ut cum gens tua postea viderit Templum penitus ex-
 cisum, non dubitet, quin prius, etiam re ipsa, Chris-
 tus & unctus fuerit & occisus.

Occidendum igitur esse Christum sive Messiam
 post hebdomadas sexaginta duas Danieli prædicitur.
 Atqui revera Onias summus Pontifex eo ipso tempore

Ffff

occisus

LXX.
HEBD.
DANIE-
LIS.

occisus est, uti ex annorum calculo, quem superius inivimus, manifestum est: (nempe anno V. C. 583. qui est ab exeunte autumno anni IV. Joachim, V. C. 147. annus 435. idemque primus *post hebdomadas* LXXII.) Onias autem Christus seu Messias non est. Sane: Nam vox ea *Christus* absolute posita, ut hic est, nec usquam in scripturis occurret, nec potest omnino dici *Χριστός*, ut poni Græce hoc loco oportuit; nisi de Christo Servatore seu Messia. Si ergo post hebdomadas vere sexaginta duas Onias occiditur, qui Messias ille *ναὶ ἔρχεται* non est; & illo tamen ipso tempore Messias aliquo modo occidi dicitur; in typo tunc verum Messiam dici occisum, intelligi prorsus necesse est. Hoc ipsum autem dici Danieli, in typo scilicet tunc occidi verum Messiam; fuit aperte eidem innui, alio tempore eundem ipsum verum Messiam reipsa esse occidendum, quemadmodum nunc in typo. Quandonam autem? Ante perfectam utique desolationem, hoc est, ante templi excidium: sicuti Onias ante profanationem templi interfectus est. Nam si Onias occisus figura fuit, (Angelo ipso ita expresse monente ac docente,) Messia occidendi; necesse est profanationem templi subsequatam, typum similiter credi majoris desolationis, sive cladis longe acerbioris; hoc est, excidii urbis & adis postea subsecuti. Ergo quemadmodum visa profanatione templi sub Antiocho necesse fuit agnoscere ab omnibus interfectionem Onia Pontificis propositam a Daniele fuisse, pro typo necis vero Messie inferendam, quoniam in ipso Messias occisus esse dicitur, cum Messias tamen ipse non esset: similiter visa templi desolatione ac ruina per Titum, agnosci oportuit, verum Messiam prius occisum fuisse; quandoquidem hæc perfecta desolatio, quæ ultima prophetiæ clausula est, demonstrat anteriorem prophetiæ partem de Christi nece, similiter fuisse completam. Atque adeo, ut profanatio templi sub Antiocho, cum visa est a Judæis, fidem fecit typum Messie prius fuisse occisum; sic perfecta ædis ejusdem desolatio verum Messiam prius occisum fuisse plane demonstravit. Nam si Onias ad Messiam adumbrandum prædictus ac præmissus est; sic templi profanationem prædictam fateri oportet, præmissamque esse ad excidium Urbis significandum. Ergo & subsecuturam esse profanationem templi post Onia necem, prædictum ideo a Daniele est, ut significaret excidium templi post Messie necem esse subsecuturum.

Atqui res figurata, utpote nobilior quam figura, directe spectatur & intenditur a Spiritu sancto: figura, utpote ignobilioris inferiorisque fortis, indirecte tantum; & ad exhibendam modo ante oculos realem (ut ita dicam) prophetiam; hoc est, symbola rerum futurarum insignia, quæ sub sensum cadant. Ergo prophetia Danielis directe Christum spectat unum, excidiumque templi subsecutum: Oniam & similes typos; indirecte tantum & secundario, ut loquuntur; tamquam symbola & adumbrationes rerum venturarum. Præsertim cum res figurata suo ipsa nomine diserte in vaticinio appelletur; Christus videlicet; quem in Onia intelligere nec Judæus ipse velit, aut jure possit, nisi typice & figurate: litterali vero sensu, de solo Christo, ut par est, intelligit.

Hoc igitur oraculo duo ad litteram prædicuntur. Primum est, Christi seu Messie interfectio: vel necis potius eidem inferenda imago. Alterum, post hebdomadas LXXII. id eventurum. Quod qui non in Christo, sed in Onia evenisse illo, quod prædictum fuerat tempore, animadverterent; intelligere eos oportuit, cum oraculum falsum esse non possit, in typo illud quidem tunc Christum occidendum dixisse; atque adeo ipsum similiter suo tempore neci dandum: propositumque ideo Oniam fuisse pro typo Christi; ut hunc qui expectarent, occidendum

autem esse nescirent vel forte non crederent, ii vel ex hoc typo, simulque ex hoc oraculo, discerent: tam vere scilicet occidendum esse Christum, quam vere est occisus Onias.

Eo igitur divinum Numen spectabat in primis, ut ostenderet, cum excisum a Tito templum foret, tunc Christum venisse, atque occisum esse, a Judæis intelligi oportere. Onias enim Pontifex, Messias certe non fuit. Quamobrem ita ratiocinari tunc viros sagaces oportuit: Ergo qui post LXXII. hebdomadas ante profanationem templi sub Antiocho occisus est, hic Christus est in typo tantum: sive documento tantum & indicio fuit, Christum similiter esse occidendum. Alius igitur ab isto Christus occidetur. Nam Christus verus seu Messias occidendus prædicitur. Jam occisum igitur si oportet intelligi post hebdomadas sexaginta duas, in typo hunc tantum suo occisum intelligi necesse est. Similiter proinde alia desolatio templi restat; tantoque illa gravior, quanto nex illata Christo Messie scelus detestabilius erit, quam quæ eidem in suo typo illata est, sive Onia. Itaque quò illa tempore desolatio reipsa contigit, nempe sub Tito; tunc primum adhiberi potuit ducta ex hoc vaticinio adversus Judæos argumentatio, quam paulo antea diximus.

Non credet Judæus Paulo dicenti, Omnia in figura contigisse veteri populo; traditioni etiam vetusta, quæ cum Paulo facit, cum erit obdurato corde Judæus, refragabitur: nobis multo minus credet, ita affirmantibus: ac interim dum de ceteris doceatur, non poterit de isto non credere Danieli, vel Deo ipsi potius apud Danielem perspicue admonenti; ut in Onia, Christus; in profanatione templi, clades Urbis & ædis præfigurata intelligatur: ita ut, quemadmodum Onia illata nex profanationem templi antecessit; sic Christo necem prius fuisse illatam, quam Templum fuerit dirutum, agnoscendum ei sit. Credat litteræ, cujus ipse caparius est. Nam ut Christus *ναὶ ἔρχεται* Onias sit, & simul non sit, fieri omnino non potest; nisi quia est in figura, non est in re ipsa. Nam reipsa non esse, Judæi ipsi confitentur: esse tamen, Deus affirmat; qui Christum hoc ipso tempore dicit occidendum. Christum ergo intelligi in typo jubet: expectarique proinde jubet veri Christi necem, ante sacræ ædis excidium.

Hæc summaria nobis expositio videtur esse posse totius oraculi: quam nihilominus veluti meram conjectationem eruditis viris excutiendam proponimus. Prætermitti autem a nobis omnino illa non potuit, ut diximus: ne forte aliquis in hoc scientiæ genere peritus & sagax, nec satis benevole tamen erga nos animatus, cum intelligeret positum esse a nobis ex sacris codicibus in opere isto Chronologico, Attaxerxem illum, cujus annus viceſimus in libro secundæ Esdræ notatur, non esse Longimanum, sed annis plurimis Longimani ortu anteriorem; existimaret is callide & ex obliquo Danielis prophetiam de Christi adventu hac observatione subruere, omnemque viam a nobis adimi illius exponendæ, si alia nulla proferretur.

Ipsam vero oraculum nunc est particulatim veluti secundum & exponendum apertius. Quæ ex singulorum partium enumeratione intelligetur, uti speramus, fieri omnino certe non posse, quin hæc duo vera sint. Primum, LXX. hebdomadas nullo posse alio determinari initio, quam eo quod ponimus: nec alio pariter fine. Alterum, Oniam Pontificem, post hebdomadas LXXII. ab exitu sermonis, de quo hic agitur, acerbissimo fuisse fato interemptum. Quæ duo si vera sunt, necesse est id sequi, ut quidem videtur, quod superius posuimus: spectatam quoque a sacro vate Onia necem, veluti mortis Christo inferendæ typum.

Septuaginta hebdomades abbreviata sunt. Accurata prorsus Vulgata interpretatio est: & præjudicat opinionis

LXX.
HEBD.
DANIE-
LIS.

LXX
HEBD.
DANIE-
LIS.

nionis vitio laborant, qui pro *abbreviata*, *definita* ac *statuta* reponunt. Neque hoc tantum; sed & prophetiam iidem obscurant, nec vim hujus vocis potestatemque norunt. *Abbreviata* dicuntur hebdomadae septuaginta, eo quod septuaginta esse non desinant, si & prima de septem prioribus; & prima rursus de reliquis sexaginta duabus tribusve, ab eodem *exitu sermonis*, hoc est, ab eodem vaticinio, atque ab eodem anno, quo vaticinium a Jeremia prolatum est de captivitate solvenda, sumat initium. Sic enim ut ducatur calculus, oraculo ipso præcipitur. *Ab exitu sermonis hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt.* Hoc est; sicut ab egressu sermonis usque ad christi unius ducis sive Cyri exortum fuere septem hebdomades; ita ab eo ipso capite usque ad alterius christi ducis, sive Judæ exortum, LXXII. hebdomades erunt. Quod hic omnino contigisse calculus ipse annorum probat. Nam ab anno quarto Joachim, quo primum vaticinium Jeremiæ, cap. xxv. factum est, de LXX. annis captivitatis, seu de captivitate post annos LXX. finienda, usque ad annum Cyri in Media primum, anni omnino sunt XLIX. sive hebdomades septem. Rursus ab eodem anno Joachim quarto, usque ad annum Græcorum CLXVIII. quo Judas Machabæus constitutus a patre dux populi & militiæ princeps, pulso Antiochi exercitu, templum repurgavit, anni sunt omnino CCCXLI. sive hebdomades sexaginta tres: quæ prioribus septem adjectæ, efficiunt hebdomadas septuaginta; adeo ut ne dies quidem unus aut deesse videatur, aut redundare.

Abbreviata autem Vulgatus interpres haud dubie non diceret, nisi pervidisset ipse quoque, ita esse hebdomades accipiendas, pro contracto videlicet ac breviato hebdomadam septuagenario numero. Quo sensu vox illa rursus occurrit ab eodem usurpata, Job xvi. 1. *Dies mei breviabuntur.* Prov. x. 27. *Anni impiorum breviabuntur.* Matth. xxiv. 22. *Et nisi brevianti fuissent dies illi.* Et Rom. ix. 28. *Verbum abbrevians.* Nam si vox Hebræa *definitas* tantummodo significat, ut volunt: unde interpres tam dissimile verbum adhibuit? Quis autem ignorat, quod aiunt eruditi, Tertullianum ipsum in hoc vaticinio *breviata* dixisse? & in Græca etiam interpretatione legi *συνεπιμνησθαι*? Atqui reipsa verbum *חָתַךְ* *scindere*, *abscindere*, *abbreviare*, apud Hebræos Chaldaosque significat: non vero *statuere* vel *definire*. Scripsit ergo peritus interpres; quod vel divino afflatus spiritu, vel traditione ipsa Ecclesiæ edoctus perscribendum censuit. Intellexit haud dubie, nisi eo sensu *abbreviata* hebdomades forent, ut idem esset initium hebdomadam septem, ac sexaginta duarum, non fuisse Gabrielem Danieli dicturum, post hebdomadas sexaginta duas Christum occidendum esse, sed post hebdomadas sexaginta novem.

Jam ut *abbreviata* hebdomades aliter explicent, qui lunares annos jubent intelligi, perinde faciunt, ac si statuunt, virum sanctum aliquem inter Christianos, eventurum aliquid olim prædixisse post hebdomades similiter LXX. nec posse tamen veracem illum agnoscere, nisi annorum ratione neglecta, quam tenent Christiani: adscitaque in locum ipsius illa, quam Turcæ sequuntur. Nec norunt isti, Persas ipsos, apud quos vixit Esther, non modo Chaldaeos, eadem anni forma usos esse, qua Judæos; ut suo loco vidimus.

Sequitur: *Ut consummetur prævaticatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna; & impleatur visio & prophetia, & ungatur sanctus sanctorum.* Legum observationem ac civitatis sanctæ pietatem his temporibus impense commendat scriptor sacer, 2. Mach. 3. 1. Et typus hic fuit sanctitatis in orbem universum per Messiam inducendæ.

Scito, & animadvertite: Ab exitu sermonis, ut ite-

rum ædificetur Jerusalem. Hoc est, ex quo primum sermo divinus exiit per Jeremiam prophetam, spe- que facta est a Deo fore, ut post annos LXX iterum Jerusalem exstruatur. Neque enim hic edictum ali- quod Principis intelligi recte potest, ut diximus.

Usque ad christum ducem. Dux universe rector est populi. Hoc vero loco, ut & inferius versu 26. ubi dicitur *populus cum duce venturo*, is est qui bello potens & armis est. Christi autem vox ubi huic additur, ibi electus a Deo dux est, qui sit auctor futurus restituendi populi in avitas sedes, vel ad pristinum Numinis cultum revocandi. Geminus porro dux hujusmodi nunc significatur: alter, qui post septimam hebdomadam exorietur; alter, qui post secundam & sexagesimam. Illum esse Cyrum, hunc Judam Machabæum, in hac hypothese sive conjectatione ponimus: alia nulla potest sic duos proferre. Certe Petrus Alfonsi, qui ex Judæo factus creditur Christianus, sæculo xii. *ab exitu sermonis* interpretatur *ab hujus die prophetiæ*: deinde *usque ad christum ducem hebdomades septem*, exponit, *usque ad Cyrum ducem Persarum.* Et hunc Petrus Blesensis sequitur, libro i. contra perfid. Jud. cap. xiii.

De Cyro quidem rem esse in confesso oportet: quandoquidem & christi nomen Cyro Isaïas propheta, vel Deus ipse potius apud eundem adseruit, ante annos amplius centum & LXX quam Cyrus regnaret: cum eodem duce atque auctore ædificandam Jerusalem, templumque fundandum, hostibus superatis, Deus prænunciaret. Sic enim ille, cap. xliv. 28. *Qui dico Cyro, Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jerusalem, Ædificaberis: & templo, Fundaberis.* Et statim capite subsequente: *Hæc dicit Dominus christo meo Cyro; cujus apprehendi dexteram, ut subiiciam ante faciem ejus gentes, & dorsa regum vertam.... Ipse ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.*

De Juda vero Machabæo nemo dubitabit, quin potiori jure id ei nomen aptetur; siquidem a sacro scriptore, 1. Mach. ix. 21. appellatur, *vir potens, qui salvum faciebat populum Israël, & cap. 2. 66. princeps militiæ, agens bellum populi.* Nam qui reges, prophetae, patriarchæ, duces, Deo sunt peculiari- ter consecrati, hos sacrae litteræ christos appellant, tametsi sacro uncti oleo forte non sint: ut de Abraham, Isaac, & Jacob, clamat per vatem Regium ipse Deus, Psal. c. 15. *Nolite tangere christos meos.* Et sacerdotes multo magis ob unctionem christi sunt, 2. Mach. i. 10. ubi dicitur Aristobulus fuisse *de genere christorum sacerdotum.* Fuit autem Judas sacerdos, idemque dux, seu princeps militiæ.

Ducis porro appellatio, נָגִיד *naghid*, æque christo duci in hoc Danielis oraculo, ac mox duci venturo attribuitur. Quæ vox neque de Deo uspiam in sacris litteris affirmatur, neque de Christo Salvatore: quamvis ibi ter & quadragies occurrat, ut *ducem* significet. In hac vero prophetia eandem æque Christo accommodari, atque hosti populi Judaici, longe absonum potest videri. Ducem ergo exercitus tantummodo hoc loco vox ea sonat. Quare scriptor Antiquitatum Judaicarum, ut notum est, de Vespasiano hæc verba intellexit.

Usque ad christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt. Ab exitu sermonis, inquit: a primæ illa ipsa Jeremiæ vaticinatione, hebdomades septem: ab eadem illa ipsa rursus, hebdomades sexaginta duæ erunt. In utroque hebdomadam exitu christus dux aliquis exorietur. Neque enim sine causa partitio facta est hebdomadam in septem primum; deinde in sexaginta duas: nec satisfaciunt eruditissii, qui cum Grotio aiunt, nihil aliud hoc loco mysterii subesse; quam quod numerus perfectus scinditur in particulas. Quasi vero inferior denario numerus ita uspiam in sacris litteris mysterii

LXX.
HEBD.
DANIE-
LIS.

LXX.
HEBD.
DANIE-
LIS.

causa dividatur. Quinque & centum; septem & septuaginta, similesque formulas, ut usurpemus, necesse est. Ut duo & septem pro novenario numero dicamus in communi sermone, nisi ubi distinctionem res ipsa poscit, nec hominum usus, nec ars ipsa patitur.

Tria itaque haud dubie hic locus significat. Primum est: suum cuique hebdomadam partitioni eventum singularem, suam cuique christum ducem assignari oportere: Alterum; ab eodem capite, hoc est, a primo sermonis exitu, seu vaticinio Jeremiae cap. xxv. utriusque partitionis computandæ duci initium oportere. Postremum denique; septem priore loco hebdomadas esse designandas: tum ab eodem capite usque ad sexagesimam secundam progrediendum esse. Nisi enim christus dux expectandus aliquis æque foret post septem priores hebdomadas, atque post sexaginta duas; non diceret profecto scriptor sacer; *Ab exitu sermonis usque ad christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta due erunt.* Diceret tantum: *Ab exitu sermonis usque ad christum ducem, hebdomades sexaginta novem erunt.* Qui vero christum ducem de Servatore intelligunt, neque quomodo is septima hebdomade sit exortus; extricare certe ulla arte possunt; & faciunt a veterum plerorumque opinione divortium.

Nec tamen liberatio populi per christum ducem post septem hebdomadas promittitur, vel post sexaginta duas: sed exortus tantum christi ducis utriusque notatur. Quamobrem sicuti post septem hebdomadas christus dux Cyrus jure merito exortus affirmatur, cum eo præfisse anno regnum Mediæ capeffiverit, sitque rex salutatus; tametsi nec captivitatem populi solverit, nec solvere potuerit ante quatuor fere ab illo die hebdomadas: sic & post sexaginta duas hebdomades alter christus dux, Judas Machabeus, inclaruisset sacerdotis officio existimandus est: tametsi is nonnisi exacta hebdomade sexagesima tertia, dedecus templo illatum eluerit.

Sequitur: *Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus: & non erit ejus populus qui eum negaturus est.* Duo hoc loco ad litteram prædicuntur. Alterum est, Christum *καὶ ἐξοχὴν*, hoc est, Servatorem occidendum esse a populo qui eum negaturus erat. Alterum, post sexaginta duas hebdomadas eundem in typo occidendum esse: atque hunc quidem eventum fidem facturum esse partis prioris hujus vaticinii: ut quisque intelligeret, ante excidium templi occidendum esse Christum, quemadmodum ante profanationem ædis sacrae sub Antiocho summus sacerdos occisus est. Neque vero summus sacerdos occidendus dicitur, sed Christus ipse: ut cum summus sacerdos, qui hebdomade sexagesima tertia occisus est, non esse Christus intelligatur, Christi tamen occidendi typus fuisse intelligatur. Oportet enim oraculi sententiam esse salvam, quæ hebdomade sexagesima tertia currente ponit occidendum esse Christum. Atqui eo tempore qui occisus est, tametsi vir in Republica judaica primarius; Christus tamen non est: Pro typo igitur Christi olim occidendi propositus est: Nec potest alia esse ejus dicti sententia, præter istam: Christus Messias in suo typo tunc occidetur: sive, quod eodem recidit, Qui tunc occidetur, hunc Deus haberi vult pro typo Christi similiter occidendi. Quam ob causam ea usus est forma loquendi, quæ (ut mos est oraculorum) habet ambagis & obscuritatis aliquid: *Post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus.* Cujus sententia uno verbo hæc est: *Qui post hebdomadas sexaginta duas, & ante templi profanationem occidetur, is pro documento erit, ac veluti pro vaticinii pignore, ita Christum occidendum esse aliquando, secuturamque mox perfectam templi desolationem.*

Neque enim vero tantum dicimus, summum sacerdotem, qui tunc ponitur interfectus, typum fuisse Christi occidendi. Pro typo, sive pro imagine Chri-

sti olim occidendi conceptis verbis datum Danieli dicimus, aliisque, qui prophetiam legerent, & intelligerent: Aliud enim ac longe diversum est, typum aliquem esse Christi: aliud, quempiam expresse typum Christi a Deo ipso dici ac designari. Typus Christi Melchisedech, Moses, Isaac, David, Salomon, alique fuerunt: at quantacumque sit horum commendatio, in nullius tamen laude vox ea: *Χεῖρ* apponitur: nec ubi de horum aliquo sermo est in sacris litteris Veteris Testamenti, eum esse typum Christi ibi perspicue edocemur. Est id hujus minus oraculi proprium ac peculiare. In uno id Onia Pontifice conceptis verbis legitur: dum *Christus*, Christus, inquam, ipse Servator noster, hoc loco dicitur occidendus post hebdomadas sexaginta duas. Ea vis enim est vocabuli *ἡβδ.*, quæ est in oraculo Danielis, cum *camets* & *chiric*, ut unctum sive Christum significet: cum pro unctione significanda scribi oporteret *ἡβδ.* cum *chiric* & *scheva*. Sive ergo hanc punctorum vocumque discrepantiam; Græco interpreti vel ignotam, vel (quod verius arbitramur) ab eodem neglectam dedita opera, Vulgatus interpres pro sua diligentia observavit: sive iste tantummodo secutus sit communem Ecclesiæ super ea re traditionem; Christus hic omnino intelligendus est; qui cum absolute & sine addito dicitur, nonnisi Messias intelligitur. Hic enim sensus non Judææ modo, sed & Samaritanæ gentis olim certe fuit: illa teste femina, quæ Christum Dominum allocuta dixit, *Scio quia Messias venit*, Joan. iv. 25. vocabulo eo non ex libris sacris apud Samaritanas, quippe qui Danielelem non reciperent; sed mera ex traditione hausto: quæ multo ante eorumdem discidium ab regno Judæ, solum Christum, Christum sive Messiam appellandum doceret. Atqui non est tamen re vera ipse occisus post hebdomadas LXII. Igitur tunc ipse quidem, sed in figura tantum & in typo suo dicitur hoc in vaticinio fuisse occisus: postea re ipsa similiter ipse in suo corpore occidendus.

Postremum certe christorum sacerdotum, qui fuerunt legitime electi, ante vastationem illatam ab Antiocho, ONIAM summum sacerdotem, virum integerrimum, sanctissimisque moribus, injustissima nece sublatum e medio fuisse statim post sexaginta duas hebdomadas, a scriptore sacro libri secundi Machabeorum, cap. iv. apertissime proditur: ubi cædes ejus, luctusque de eo publicus egregie describitur. Hunc igitur Oniam ut intelligamus typum fuisse Christi *καὶ ἐξοχὴν*, hoc est, Salvatoris occidendi, ipso Danielis vaticinio admonemur.

Et civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo. Exercitus Græcorum, cum suo duce Antiocho. 1. Mach. 1, 25. *Et fecit cædem hominum, & locutus est in superbia magna, & factus est plañtus magnus in Israël, &c.* Quæ data sunt Danieli populoque Israëlítico in typum rerum futurarum, hoc est, cladis a Vespasiano Tiroque inferendæ.

Confirmabit autem pactum multis hebdomada una. Hoc est, ultima hebdomada multi Judæorum, confirmabunt continebuntque se in pacto vetere, servabuntque testamentum, quod Deus pepigit cum ipsorum patribus: illam secuti Mathathie vocem, 1. Mach. 2, 27. *Omnis qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat pro me.* Et hoc illud est, quod 2. Mach. viii, 1. legitur: *Judæi vero Machabeus, & qui cum illo erant, introibant latenter in castella, & convocantes cognatos & amicos, & eos qui PERMANERUNT in Judaismo, assumentes eduxerunt ad se sex millia virorum. Et invocabant Dominum &c.* Typus hic fuit innumera multitudinis, & sacerdotibus & plebe, quæ nomen Christo dedit, toto prædicationis Apostolicæ tempore, ante excidium civitatis.

Et in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium. Hoc est, anno quarto postremæ hebdomadis: qui annus Græ-

LXX.
HEBD.
DANIE-
LIS.

LXX. Græcorum est cXLV. 1. Mach. 1, 46. Et misit rex
HEBD. libros per manus nunciorum in Jerusalem, & in om-
DANIE. nes civitates Juda, ut sequerentur leges gentium: & pre-
LIS. hiberent holocausta & sacrificia. . . . Et quicumque non
fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur.
Abolendorum penitus sacrificiorum exciso templo
hic typus, hæc imago fuit. Nam etsi abolita jure
fuerunt morte Christi, reipsa tamen nonnisi per ex-
cidium urbis penitus cessarunt. Quod & Propheta
admonere aperte videtur, cum ait fore, ut per po-
pulum cum duce venturo deficiat hostia & sacrificium.
Neque enim placet quod aiunt nonnulli Hierony-
num ex Eusebio dixisse, eatenus passione Domini
defecisse hostiam & sacrificium, quod *quidquid in tem-
plo postea factum est, non fuit sacrificium Dei, sed cul-
tus diaboli*. Videtur certe ipse Paulus benignius cen-
sisse, cum violatam vel verbulo uno templi religio-
nem a se negaret, Act. xxv, 8. Paulo rationem red-
dente, Quoniam neque in legem Judæorum, neque in
Cæsarem quidquam peccavi. Nec vero ullo ex calcu-
lo potest hebdomada septuagesima incurrere in an-
num mortis Christi: ut per eam defecisse sacrificium,
hoc oraculo prædictum fuisse existimetur.

Et erit in templo abominatio desolationis. Hoc quo-
que infortunium eodem anno contigisse legitur,
1. Mach. 1, 57. ubi manifeste scriptor sacer hunc
locum Danielis denotat, cum iisdem verbis eventum
describit, quem ille prædixerat. Die quintadecima
mensis Casleu, quinto & quadragesimo & centesimo an-
no, edificavit rex Antiochus **ABOMINANDUM
IDOLUM DESOLATIONIS** super altare Dei:
& per universas civitates Juda in circuitu edificaverunt
aras. Nam quod aliqui dicunt, spectari potius a scrip-
tore libri Machabæorum alteram Danielis prophe-
tiam, quæ capite undecimo continetur, versu 31.
Et auferent iuge sacrificium, & dabunt abominationem
in desolationem: aut quæ cap. xii, 11. legitur: Cum
ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abomina-
tio in desolationem: hominum est, qui neque scriptu-
ras norant, neque causam suam. Primum enim,
quod ad scripturas attinet, non vident nullam affer-
ri causam probabilem posse, cur in tanta similitudi-
ne argumenti ac dictionis, caput undecimum potius,
quam nonum, libri Machabæorum scriptor respexe-
rit. Et causam pariter suam isti jugulant. Nam si
caput undecimum spectavit scriptor libri hujus: quid-
ni & illud ipsum denotasse verius Christus ipse quo-
que existimetur, cum ejus oratio propius ad illam
accedat, quæ hujus capitis undecimi est, quam ad
alteram, quæ noni? Proposita autem est hæc deso-
latio Danieli ac populo universo, in signum & ima-
ginem consummata cladis, quæ postmodum ventura
esset.

Non igitur Antiochi regis ac Judæ Machabæi tem-
poribus, Danielis vaticinium impletum esse dicimus.
Absit. Quamquam ESTIVS Doctor Duacenus,
(qui vir apud multos magni nominis est, magnæque
commendationis;) hoc integrum vaticinium ad An-
tiochi tempora, & profanationem templi ab eo factam
spectare, conceptis verbis asseverat, in selectiora
scripturæ loca, ad Matthæi caput xxiv. Et ante il-
lum Sixtus Senensis ex Ordine Prædicatorum, lib.
viii. Bibliothecæ sanctæ, hæresi xii. pag. 644. Alia
vero nobis mens ac sententia est. Ad Christum illud
oraculum directe pertinere, & ad excidium templi
supremum affirmamus: verum ita ut hæc prophetia
typum simul polliceatur intra certum tempus. At-
que ea mens haud dubie fuit Christi Servatoris, cum
diceret, Matth. xxiv, 15. Cum videritis abomina-
tionem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta,
stantem in loco sancto; qui legit, intelligat. Non qua-
lis dicta est a Daniele, (ut Estio placuit;) sed quæ
ipsa dicta a Daniele est. Erit enim tunc, cum Da-
nelis vaticinium implebitur, tribulatio magna, **QUA-
LIS non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet:**

qui ergo legit, intelligat. Hoc enim fuit dicere aper-
te, obscurius prima facie oraculum esse: prædictam
a Daniele quidem desolationem sub Tito futuram:
at non verbo tantum: verum etiam typo promisso,
qui præmittendus erat. Omnia enim in figura contin-
gebant illis. Quæ vox Apostoli, mea quidem senten-
tia, significat, nihil prorsus evenisse postea in Chris-
to & in Ecclesia, cujus antea in Israëllico populo
præmissa figura non fuerit: verbo prius Judæis admo-
nitis, ut typum observarent: præsertim ubi res ipsa
quæ promitteretur paulo esset insignior.

Nec vero fere ulla, ut diximus, prophetia veteris
testamenti est, quæ non ad verba quibus effertur,
typum aliquem subjungat; veluti tenuem rei futuræ ac
promissæ adumbrationem. Itaque sic attente legen-
da prophetia est, ut involutum in ea typum, ab ipsa
re quæ præcipue promissa est, sejungas ac divides. Qui
legit igitur, intelligat: intendat animum, & conetur
probe intelligere.

Intellexit præ ceteris profecto sacer ac vere divi-
no afflatus lumine scriptor libri Machabæorum: qui
tametsi verbis, quæ Danielis vaticinio continentur,
cladem Hierosolymitanam describeret, quæ sub An-
tiocho contigit; hanc esse tamen, quæ dicta est a Da-
niele propheta, noluit dicere, non ausus est, non po-
tuit. Sensit hanc esse videlicet typum dumtaxat al-
terius acerbioris eventus, in quo Danielis prophetia
impleretur.

Hæc habuimus in præsentia, quæ de argumento
perdifficili diceremus: de quibus avemus eruditorem
virorem audire sententias, ut eorum judicio subscri-
bamus. Nullam enim in hoc argumento hypothesin
obstinate defendimus: ei tantum adhærescimus uni
sententiæ, quam Ecclesia suo suffragio comprobavit:
Quæ cum nihil dum de ea re statuerit, integrum cui-
que reliquit, ut id statuatur quod videbitur; dummo-
do fidei jam receptæ nihil officiat.

Animadverti tamen iterum diligenter volumus,
impletum in Onia Pontifice fuisse hoc vaticinium,
nos omnino non dicere; sed, ut Catholicum Theo-
logum detet, plane negare. Scripta sunt hæc simi-
liaque vaticinia, ut adimplerentur. Oportet enim cer-
te adimpleri omnia quæ scripta sunt in Prophetis.
Scripta sunt autem etiam propter nos quidem, sed
in primis propter Judæos, etiam ipsos, qui viverent
dum Templum staret adhuc; ut præ ceteris oracula
sibi credita ipsi legentes animadverterent impleta es-
se, & ex ipsis agnoscere se Christum debere. Opor-
tuit ergo quæ scripta sunt ut implerentur, impleri
ea dum adhuc staret Templum, & Judaica Respubli-
ca sive Synagoga: hoc est, dum essent adhuc sub le-
ge, sed ad interitum vergente, si qui erant erudien-
di. Nam *finis legis Christus*, Rom. x, 4. hoc est,
Christi adventu lex desinit, cum vaticiniis de eo.
Impleri autem verba divina vere non dicuntur, nisi
in sensu proprio, qui quidem deceat, verba vatici-
nii cujusque singula accipiantur; quippe quæ prophe-
tis propterea Deus ipse suggessit. Nam si metapho-
rice tantum & figurate, profecto non adimplerentur.
Plus enim significant quam quod sic exhibetur: &
expectari proinde posset aliquis, in quo ea proprie
implerentur. Atqui impletum certe non est in Onia,
ut esset ipse *Sanctus Sanctorum*, nam proprie & in
rigore nonnisi eum vox illa denotat, qui *ναὶ ἱερόν
sanctus* sit. Non est impletum Onia temporibus,
ut tunc appareret justitia sempiterna; hoc est, qui
numquam desiturus esset verus veri Numinis cultus.
Non est tunc impletum, ut Christus occisus sit; ne-
que enim Onias certe, ut ipsimet Judæi consentiant,
proprie ὁ Χριστός erat, ut diximus. Non est impletum
sub Onia, ut negaret eum populus universus Judaicus,
rejiциendusque propterea populus idem esset. Non est
impletum post Onia necem, ut usque ad consumma-
tionem & finem desolatio Templo illata perseverave-
rit. Antequam autem populus iste populus esse desine-
ret,

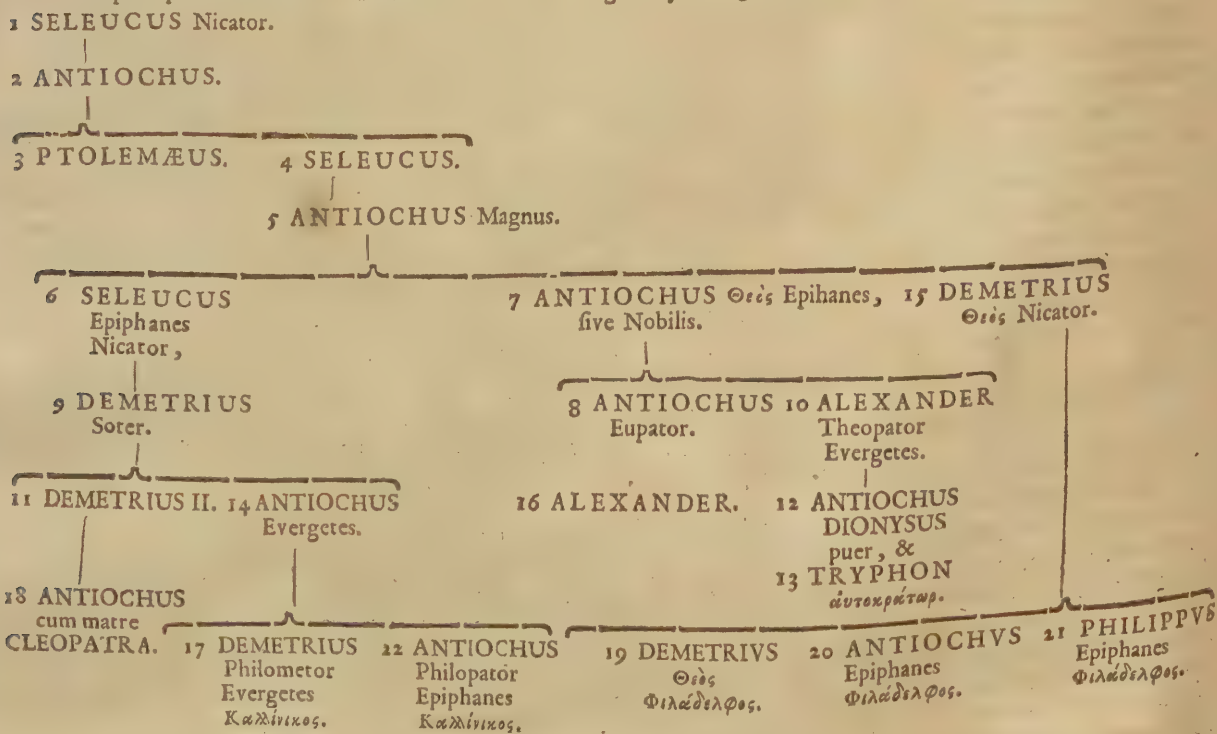
MA-
CHA-
BÆI.

ret, hoc est, ante supremam Templi cladem, impleri vaticinia de Christo omnia oportuit, ut diximus. Ergo prius Christum venisse oportuit, in quo dictu & verba quæcumque impleta prius non esse

manifestum esset, ea adimpleta conspicue cernerentur, ut sunt reipsa impleta conspicue: nec nisi harum rerum umbra & typus, qualem exposuimus, post propositum hebdomadam tempus apparuit.

Æra Græcorum annus 149. Olymp. 157. V.C. 590. Ante Christum, 164.

Operæ prætium fuerit hoc loco subiicere stemma regum Syriæ, quale ex nummis antiquis colligitur:

Antiochus Epiphanes Elymaïde, five Persæpoli, repulsus in Babyloniam venit. 2. Mach. ix, 1, 2. Et mortuus est illic Antiochus rex, anno centesimo quadragésimo nono. 1. Mach. vi, 16. Qui annus more Græcorum init a Septembri hujus anni: Judaïco more, quem scriptor hujus libri sequitur, a Nisan. Succedit Antiochus Eupator. 2. Mach. 2, 21. & ix, 25.

VIII. ANTIOCHVS EUPATOR, rex Syriæ.

Libro 2. Mach. cap. xi. referuntur epistolæ Lysias, Antiochi, ac Romanorum ad Judæos; item regis ad Lysiam; mense Dioscoro vel Xanthico datæ, anno centesimo quadragésimo octavo: quos menses Aprili Maioque hujus anni respondere, hic locus, invitis plerisque scriptoribus, qui secus statuunt, aperte adstruit: ut noster Fullonius erudite vidit, in 2. Mach. xii, 1.

2. Mach. xii, 1. His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem: Judæi autem agriculturæ operam dabant: usque ad mensem Tisri, quo annus sabbaticus incipiebat.

Post Pentecosten abierunt contra Gorgiam præpositum Idumææ, 2. Mach. xiii, 32.

Pro peccatis occisorum in bello Judas Machabæus curat offerri sacrificium. 2. Mach. xiii, 43.

Nummus apud Vaillant. in hist. regum Syriæ, capite juvenili diademato: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ.

Æra Græcorum annus 150.

Judas Machabæus arcem Hierosolymorum obfedit. 1. Mach. vi, 20. Et convenerunt simul, & obfederunt eos anno centesimo quinquagesimo; cæpto a Nisan, more Judaïco. Annus tamen hic est, qui dicitur centesimus quadragésimus nonus, 2. Mach. xiii, 1. usque ad Septembrem, more Græcorum. Idem ANNVS SABBATICVS, ab autumno anni superioris, ex libro 1. Mach. vi, 49. Non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terræ. Et versu 53. Esca autem non erant in civitate, eo quod septimus annus esset.

Rex Antiochus Eupator fœdus iniit cum Juda; &

discessit festinanter, & reversus est Antiochiam. 1. Mach. vi, 63.

Æra Græcorum annus 151.

IX. DEMETRIVS SOTER, Seleuci F. rex Syriæ.

Demetrius Seleuci F. occiso Antiocho regnum recipit patrum suorum, anno centesimo quinquagesimo primo, a Nisan inchoato. 1. Mach. vii, 2. Post triennii tempus, 2. Mach. xiv, 1. hoc est, anno quarto, ex quo regni & Antiochi Eupatoris cura Lyfiæ demandata fuerat. 1. Mach. iii, 32, 37. Centesimo quinquagesimo anno, 2. Mach. xiv, 3. quimodum Græcorum producit usque ad Septembrem hujus anni.

Demetrius rex, Alcimum impium, ducem impiorum ex Israël, constituit in sacerdotium. 1. Mach. vii, 5, 9. Erat is de semine Aaron. vii, 14. In gratiam Demetrii regis satis agebat omnia Alcimus pro principatu sacerdotii sui. vii, 21.

Æra Græcorum annus 152. Ante Christum, 161.

Hoc anno insignis victoria de Nicanore relata est a Juda Machabæo. Quam ob causam constituta annua celebritas est, tertiadecima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochei diei. 2. Mach. xv, 37. & 1. Mach. vii, 49. Neomenia mensis duodecimi five Adar, fuit xxi. Februarii, feria iv. Dies decimatertia, v. Martii, feria 2. anno Juliano bissextili, litt. Dom. A G.

Hic desinit liber secundus Machabæorum.

Statim post victoriam mittit Judas Machabæus legationem ad Romanos. 1. Mach. viii.

In mense primo, (Nisan scilicet, eoque medio vel exeunte) anni centesimi & quinquagesimi secundi, Judas Machabæus in prælio occubuit. 1. Mach. ix, 3. & seqq. JONATHAS frater ejus suscepit principatum, & cœpit judicare populum. 1. Mach. ix, 31, 73. Neomenia mensis primi fuit, die xxi. Martii, feria quinta: Novilunium medium eo ipso die, 22' 53" post mediam noctem.

In Cimelio D. FOUCAULT, nummus argenteus,

MA-
CHA-
BÆL. teus, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. L. K.A. Anno XXI. KI. Citi, in insula Cypro.

Æra Græcorum annus 153. Olymp. 158. Ante Christum, 160.

1. Mach. ix. 54. Et anno centesimo quinquagesimo tertio, mense secundo, præcepit Alcimus summus Pontifex destrui muros domus sanctæ interioris, &c. Eo paulo post defuncto traditum populi suffragiis Judæ Machabæo Pontificatum refert Josephus: vere; si Judas, ut Pontificatum gereret, resurrexit: ac si populi fuit, deferre cuiquam summum sacerdotium.

1. Mach. ix. 57. Et vidit Bacchides, quoniam mortuus est Alcimus: & reversus est ad regem: & siluit terra annis duobus.

Apud D. BAUDELOT, nummus argenteus ejusdem Ptolemæi Philometoris: cum litteris K B. ΠΑ. Anno XXI. Paphi.

Æra Græcorum annus 154. Ante Christum, 159.

In Thesauo Regio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. L. ΔΝΡ. ΤΥΡΙΩΝ. Regis Demetrii; anno CLIV. Nummus Tyrriorum.

155. Urbis condita annus 596. Bacchides dux copiarum regis Demetrii, pacem init cum Jonatha; & cessavit gladius ex Israël: & habitavit JONATHAS in Machabas, & cepit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Israël. 1. Mach. ix. 73. Judex idem & sacerdos, & dux militiæ Judæ: at nondum summus Pontifex; cum urbs sancta detineretur ab exercitu Syriaco. Ipsi annis septem sedes vacavit.

156. Ante Christum, 157.

157. Olymp. 159. Annus Sabbaticus.

158. In gaza Regia, nummus æreus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. Regis Demetrii Servatoris. HNP. Annus CLVIII. Alius ibidem: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. L. HNP. Annus CLVIII. autumno hujus anni iniens, more Græcorum. Deinde navis, cum vocē ΤΥΡΙΩΝ.

Æra Græcorum annus 159. V. C. 600. Ante Christum, 154.

Nummus e Thesauo Regio; Demetrii regis: ΘΝΡ. ΣΙΔΩΝΙΩΝ. Annus CLIX. Sidoniorum nummus. In museo nostro alter: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. L. ΘΝΡ. ΤΥΡΙΩΝ. Tyrriorum nummus. Annus 159. mense Septembri hujus anni incipit, more Græco.

Æra Græcorum annus 160. Ante Christum 153.

X. ALEXANDER rex in Syria, Antiochi Nobilis F. Et anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander, Antiochi F. qui cognominatus est Nobilis; & occupavit Ptolemæidem; & receperunt eum, & regnavit illic. Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copiosum valde. 1. Mach. x. i. Studet uterque pertrahere ad suas partes Jonatham summum sacerdotem Judæorum. Is vero magis Alexandro faver, quia ipse fuerat princeps sermonum pacis. 1. Mach. x. 47. Demetrius quidem dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse ipsum socium ejus: & obsides, qui erant in arce Hierosolymorum, jussit tradi ei. Itaque habitavit Jonathas in Jerusalem, & cepit adificare & innovare civitatem, 1. Mach. x. 6, 10. Alexander vero Jonatham prius constituit summam sacerdotem gentis suæ. . . . Et misit ei purpuram, & coronam auream. . . . Et induit se JONATHAS stola sancta septimo mense, anno centesimo

sexagesimo, in die solenni Scenopegia: 1. Mach. x. 20, 21. Nec Judas Machabæus fuit omnino summus Pontifex: nec Jonathas ante hunc diem. Dies Scenopegiæ, qui dies xv. mensis Tisri, fuit 111. Octobris, sabbato.

Ad hæc tempora pertinet nummus Aretæ regis Arabum, qui nummus ex ære mediocri perrarus ac singularis in Thesauo Regio adservatur: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΕΤΑ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. Regis Aretæ amici Græcorum. Dea turrita sedens, dextra spicas ostentat, læva tenet hastam: ad pedes vir emergere ex aquis cernitur, symbolum appositæ amni civitatis. Pars altera caput senile exhibet, annorum amplius LX. regis Aretæ diadematum. Amicus Græcorum ille dicitur, hoc est, Regum Syriæ, quos etiam Græcos sacri codices appellant, ut antiqui hummi: numquam Macedones, aut Syro-Macedones. Arabem igitur hoc se indicio prodit; nempe illius Arabiæ regem, in qua fuit Damascus: cujus ditionis regibus Aretæ nomen familiare fuisse colligimus, tum ex Paulo, 2. Cor. xi. 32. Damascus præpositus gentis Aretæ regis: tum ex Plinio, libro v. sect. xvi. ubi inter oppida in Arabiam recedentia Damascus recenset. Hic ipse Aretas Arabum tyrannus est, qui anno Græcorum cXLIII. bellum pro Syriæ rege Antiocho intulit Menelao Pontifici Judæorum. 2. Mach. v. 8. Inde ille se Φιλελλήνα prædicavit.

Æra Græcorum annus 161. Olymp. 160.

Nummus argenteus, in hist. regum Syriæ, pag. 242. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. Cornucopiæ; annonæ uberrimæ symbolum. AEP. Annus CLXI. æræ Græcorum, Septembri hujus anni iniens.

Æra Græcorum annus 162. V. C. 306.

In Thesauo Regio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. cum anno BEP. CLXII. Est & in Thesauo Brandeburgico argenteus.

1. Mach. x. 48. Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & insecutus est eum Alexander. . . . & cecidit Demetrius in die illa. Mense Octobri vel Novembri hujus anni. Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Egypti legatos. Et exivit Ptolemæus de Egypto, ipse, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemæidam, anno centesimo sexagesimo secundo, incipiente a Nisan, more Judaico. Et occurrit ei Alexander; & dedit ei Cleopatram filiam suam: & fecit nuptias ejus Ptolemæidæ, sicut reges, in magna gloria. 1. Mach. x. 51, 57, 58. Jonathas ab Alexandro invitatus, exceptus est honorifice ab utroque rege. 1. Mach. x. 60. Has nuptias factas esse oportet mense Januario anni sequentis.

In hist. Regum Syriæ, pag. 254. nummus inscriptus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. Regis Alexandri Deo patre geniti, Munifici, sive Benefici. BEP. Anno CLXII. Antiochus Eupator, hujus Alexandri frater, de Antiocho Epiphane patre suo dixit, Patre nostro inter Deos translato. 2. Mach. xi. 23. At non Θεός inde Antiochus Epiphane cognominatus est: sed quod erat pater, avo, proavo, abavoque regibus editus. Itaque filius ejus Alexander Θεοπάτωρ dicitur, qui patrem haberet Deum, ea vocis illius significatione, quam ponimus. Frater autem ipsius Antiochus eodem sensu Eupator dictus est, hoc est, magnis ortus natalibus; quoniam ab Epiphane ortum traxit. Quid sit Εὐεργέτης, dicemus inferius. Εὐεργέτης Beneficus est. Luc. xxii. 25. Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur, εὐεργέται. Arbitramur tunc spectasse Christum fortassis & regum istorum e Syria nummos ac titulos, & cognomen Ptolemæi Evergetis,

MA.
CHA.
BÆI.

tis, quod in prologo Ecclesiastici legitur: In verbis autem Domini Servatoris series & connexio orationis docet manifeste, nihil aliud posteriore membro affirmari, quam priore; aut certe simillimum esse quod in utroque dicitur. Perspicuum est igitur, tametsi istud hæcenus latuisse videtur interpretibus, nihil aut perparum interesse, utrum quis dicatur dominari in subditos, an esse *Beneficus*. Quod esse tamen verum non potest, nisi quia *beneficus* appellatur, Qui beneficium alteri præstat. Qui beneficia-rium facit, Qui beneficiario jure aliquid alteri concedit, & sic eundem clientem sibi reddit, quem nos vulgo *vassallum* nuncupamus. Verti igitur Gallice hanc Christi Domini sententiam oportuit in hunc modum: *Et ceux qui en sont les maîtres, sont appelés Seigneurs de leurs vassaux*. Montenses vertunt, *en sont appelés les Bienfaiteurs*: manifeste contra Christi Domini sententiam. Nam Christus subjicit: *Vos autem non sic*: non nollet autem Apostolos suos, aliosve quoslibet, esse aut fieri *beneficos*, si *beneficus* aliud nihil est, nisi qui de hominibus sit bene meritus. Similis isti hæc sententia est, ab ipso Domino, sed alio tempore, prolata: Matth. xx, 25. *Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui majores sunt, potestatem exercent in eos*.

Æra Græcorum annus 163.

In Thesauo Regio, & in museo nostro, nummus Alexandri Syriæ regis, capite diademato: in parte postica, ΑΠΑΜΕΩΝ ΓΞΡ. *Apameensum* nummus, anno CLXIII. qui autumno hujus anni incipit. Sedens ipse Alexander, dextra galeam gestat; dextro pede calcatur arma: quæ symbola sunt belli finiti, & pacis consecutæ. Apamea urbs est Coeles-Syriæ, de qua Plinius, libro v, sect. XIX.

In Thesauo Regio, nummus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. ut, supra, ΓΞΡ. anno CLXIII. In hist. Regum Syriæ, pag. 256. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΓΞΡ. Annus CLXIII. Clava Herculeæ, in cujus apice ΤΥΡ. hoc est, *Tyriorum* nummus. Tyrus enim Herculi sacra: 2. Mach. IV, 18.

164. *Annus Sabbaticus. V.C. annus 605.*

In Thesauo Regio ejusdem Alexandri nummus, cum epigraphe, ΚΥΡΡΗΣ ΤΩΝ ΔΞΡ. Nummus *Cyrrhestarum*, anno CLXIV. Est Cyrrhus in Cyrrhestice, ut ait Plinius, libro v, sect. XIX.

Plin. lib. XXIX. cap. VIII. Cato DCV. anno Urbis nostræ obiit.

165. *Olymp. 161. Annus V.C. 606.*

Æra Græcorum annus 166.

In anno centesimo sexagesimo quinto, coepto a Nisan anni superioris, venit Demetrius filius Demetrii a Creta in terram patrum suorum. Et audiuit Alexander rex, & contristatus est valde, & reversus est Antiochiam. 1. Mach. x, 67. mense Februario.

PTOLEMÆUS PHILOMETOR Ægypti & Asiæ rex. Intravit Ptolemæus Antiochiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Ægypti & Asiæ. Obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam maritimam. 1. Mach. XI, 8, 13, 16. Alexandro rege fugato in Arabiam, ubi occisus est.

In Thesauo Regio, nummus inscriptus, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. In apice clavæ Herculeæ, ΤΥΡ. ut supra: ΣΞΡ. Annus CLXVI. Nummus ineunte Septembri cusus.

Ibidem, Ptolemæi nummus: ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aquilæ duæ conjunctæ, ob duo Ptolemæi regna, Ægypti & Asiæ.

Apud D. BAVDELOT, nummus argenteus:

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΤΥΡ. monogramma in apice clavæ Herculeæ, Tyri numisma cusu incidat, pulso Alexandro.

Ptolemæus Philometor circa Nisan sequentis anni moritur. 1. Mach. XI, 18.

Æra Græcorum annus 167. V.C. 608.

XI. DEMETRIUS Demetrii Soteris F. rex Syriæ. Et regnavit Demetrius, anno centesimo sexagesimo septimo: mortuo Ptolemæo Philometore. 1. Mach. XI, 19.

In Thesauo Regio, & apud D. FOUCAULT, nummus argenteus Demetrii regis, vultu juvenili; cum clava Herculis, in cujus apice ΤΥΡ. *Tyriorum*. ΗΞΡ. Annus CLXVII.

Demetrius rex, Jonathæ Pontificis rogatu, immunitatem facit Judæam: adjungitque ei tres toparchias ex Samaria. 1. Mach. XI, 28.

Plinius, libro XXXIII. sect. LIII. *Achaica victoria, anno Urbis DCVIII. parva, signa & tabulas pictas invexit: pariterque luxuria nata est, & Caribago sublata*. Et libro XXXIV. sect. 3. *Corinthus capta est, Olympiadis CLVI. anno tertio, nostra Urbis DCVIII. cum ante secula fideles nobiles esse desissent, quorum ista omnia signa hodie Corinthia appellantur. Quapropter ad coarguendos eos ponemus artificum ætates. Nam Urbis nostra annos ex supradicta comparatione Olympiadum colligere facile erit. Magni igitur interest Olympiadum numerum hoc loco sanum haberi & integrum. Atqui sic habent libri omnes editi & manu exarati, Olympiadis CLVI. non CLVIII. ut recentiores secuti posuimus. Numerus uterque in mendo cubat: sed quem codices manuscripti exhibent, is levi admodum mutatione restituitur. Legendum enim CLXI. pro CLVI. denarii nota a corruptoribus in quinarium depravata: quibus satis visum est deteri scalpello imam denarii partem, ad turbandam in Plinio temporum rationem omnem. At loco (ut diximus) restituro, omnino congruit ille Olympiadis annus tertius, cum anno Urbis. Dum porro Plinius toties *Nostra Urbis* dicit, se palam & aperte Romanum proficetur, nusquam Veronensem.*

Eodem anno Carthago capta est de terrarum orbe per cxx. annos emula. Plinius, lib. xv. sect. xx. Nempe ab anno V.C. CCCCLXXXIX. quo bellum Punicum primum coeptum est.

VI. PTOLEMÆVS EVERGETES, rex Ægypti. Hujus Ptolemæi Evergetis mentio fit in Prologo Ecclesiastici Jesu filii Sirach.

Æra Græcorum annus 168. V.C. 609.

XII. ANTIOCHVS Alexandri F. Syriæ rex: & TRYPHON. Tryphon cum Antiocho puero, Alexandri regis filio, insurgit in Demetrium. 1. Mach. XI, 39. Ab Antiochenis vi regem Demetrium eripiunt milites Jonathæ. 1. Mach. XI, 45, 48. Post hæc autem reversus est Tryphon, & Antiochus cum eo puer adolescens, & regnavit, & imposuit sibi diadema. Et congregati sunt ad eum omnes exercitus, quos dispererat Demetrius; & pugnaverunt contra eum: & fugit, & terga vertit. Et accepit Tryphon bestias, & obtinuit Antiochiam. Et scripsit Antiochus adolescens Jonathæ, dicens: Constituo tibi sacerdotium &c. 1. Mach. XI, 54, 55, 56. Et Simonem fratrem ejus constituit Ducem a terminis Tyri usque ad fines Ægypti. Prælia utriusque reliquo capite describuntur.

Nummus Antiochi regis a D. Vaillant laudatus, in historia Ptolemæorum, eximius sane, sic inscribitur: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ. ΗΞΡ. Anno CLXVIII. æra Græcorum. Docet hic nummus ad hunc regem Antiochum pertinere nummos quam plurimos, (sunt enim vulgares,) eadem inscriptione, cum cognominibus Epiphanis ac Dionysi, sed absque annorum nota: apud D. Vaillant, pag. 383. 384. 385. 386. Omnes adolescentem, ut sacer scriptor loquitur, vultu exhibent: non puerum tamen annorum decem, ut profani scriptores mentiuntur: sed adolescentem annorum fere viginti. Tanti porro pretii ac ponderis hic nummus est, ut unius ipsius testimonio Illustriss. Spanhemius, pag. 434. Antiquitatum Judaicarum scriptori Josepho fidem prorsus abjudicandam esse pronunciet, ubi Διονύς cognomen, non isti Antiocho

MA-
CHA-
BÆI.

tiochō tribuit, quem sextum appellant, sed alteri multo posteriori, quem fingunt, & Antiochum XII. vocant. Ad Διονύσιον cognomen quod attinet, sic est habendum, nullum in his regum titulis esse, qui non aut generis nobilitatem, aut bonam Principis indolem vel beneficentiam, aut denique victorias denotet. Est autem Διονύσιος Liber, seu Bacchus: hoc est, Sol ipse ut est vini dator: teste Virgilio, libro 1. Georg. versu 5.

Vos o clarissima mundi

Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum:

LIBER, & alma Ceres. Vestro si munere tellus

Chaoniam pingui glandem mutavit arista,

Poculaque inventis Acheloia miscuit urvis.

Ergo Antiochus adolescens, titulo isto adscito pollicetur, se lætitiā subditis allaturum, qualem quamque Sol vini dator affert in magno vini proventu: nam vinum latificat cor hominis, Psal. ciii, 15. Eam ob rem Antiochus iste in nummis suis semper est capite radiato, ut hilaritatis se populis auctorem fore significet; interdum etiam & cum corona simul hederacea, quod est insigne Bacchi, ut genus hilaritatis ostendat, quod pollicetur. Ergo Διονύσιος aliud nihil in titulis Principum est, nisi Lætitiæ Dator: ut in primo Æneidos dicitur, Lætitiæ Bacchus dator. Graviter autem hallucinantur, qui cum D. Vaillant, pag. 281. huic Antiocho tribuunt nummum inscriptum, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ: cum Antiochus adolescens anno quo regnavit, nullum bellum gesserit; nec se Θεὸν unquam inscripserit, sed tantum Ἐπιφανή. Est nummus iste Antiochi, avi ipsius, ut diximus ad annum Græcorum 137.

In Thesauo Regio, & in museo nostro, ex ære mediocri nummus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. L. ΗΞΡ. ΤΥΡΙΩΝ. Anno CLXVIII. Nummus Tyrionum. Adhuc stabat a Demetrii partibus Tyrus. Vultus Demetrii vix refert annos xxx.

Æra Græcorum annus 169. V. C. 610.

Olymp. 169.

Jonathas summus Pontifex cum Romanis & Spartiatibus fœdus init. 1. Mach. xii. A Tryphone amicitiam simulante, Ptolemaïde capitur & occiditur. 1. Mach. xii. & xiii.

xiii. TRYPHON occiso per dolum Antiocho regnum invadit, & imposuit sibi diadema Asiæ. 1. Mach. xiii, 32. In Thesauo Regio, nummus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. Regis Tryphonis Imperatoris.

Æra Græcorum annus 170. V. C. 611.

SIMON Pontifex impetrat a rege Demetrio litteras fœderis & immunitatis. Rex Demetrius Simoni summo sacerdoti, & amico Regum, & senioribus, & genti Judæorum, salutem. . . si quid aliud erat tributarium in Jerusalem, jam non sit tributarium. . . & sit inter nos pax. 1. Mach. xiii, 36.

Anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum gentium ab Israël. Et cepit populus Israël scribere in tabulis & gestis publicis, ANNO PRIMO SUB SIMONE summo sacerdote, Magno Duce & Principe Judæorum. 1. Mach. xiii, 42. Non dicit, in nummis, sive in moneta publica; neque enim populus Judæus monetam signavit; sed Samariticus: nec scriptori sacro placuisse hi nummi videntur.

In Thesauo Regio nummus argenteus, æreus in Thesauo Mauroceni, pag. 14. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aquila lauri ramum gerit, indicem victoriæ de Tryphone reportatæ. ΣΙΔΩΝ. Nummus Sidoniorum. O. P. Anno Græcorum CLXX. qui Septembri hujus anni incipit. In Cimelio D. FOVCAVLT,

pariter argenteus, & vultu juvenili, habet monogramma Tyrionum, & Græcorum epocham, O. P.

Inventum est in scriptura de Spartiatis & Judæis, quoniam sunt fratres, & quod sunt de genere Abraham:

1. Mach. xii, 21. Sunt ergo de genere Esau sive Edom. Nam Ismaëlita non sunt fratres Judæorum, nec alii ex concubina altera Cetura nati. Fratres dicuntur, soli ex legitima uxore nati. Non igitur Spartiatæ orti sunt ex Cetura, ut Grotius putavit; sed ex Edom, sive Esau. Nam de Idumæo dicitur, Deut. xxiii, 7. Non abominaberis Idumæum, quia FRATER tuus est: a Jacob nimirum, Israëlita sunt & Judæi: ab Esau fratre Jacobi, orti sunt Idumæi: sic illi fratres inter se. Et sane Abraham omnes filios concubinarum separavit ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem, Gen. xxv, 6. unde haud facilis fuit in Laconicam regionem transitus. At Idumæi, cum teste Plinio, libro v. pag. 567. etiam prope Casium montem & lacum Sirbonis fuerint, hoc est, in confinio Palæstinæ & Ægypti, hi potuerunt inde in Laconiam navigare. Fratres Judæorum dici non possunt nisi vel Israëlita, vel Idumæi. Non sunt Spartiatæ Israëlita; nam si quidem esset, dicerentur esse de genere Israël. Sunt ergo Idumæi, sed nobiliore appellatione, de genere Abraham fratres Judæorum.

Æra Græcorum annus 171. V. C. 612.

Ante Christum, 142.

Hoc anno sabbatico penuria alimentorum laborantibus Græcis ob terræ sabbatum, (ut ante annos xxi.) Simon summus Pontifex, deditione arcem Hierosolymitanam accepit, tertia & vicesima die secundi mensis, (die xiv. Maii, anno Juliano, feria iv.) anno centesimo septuagesimo primo, æræ Græcorum. 1. Mach. xiii, 51. Novilunium medium hujus secundi mensis, fuit Aprilis 22. hora 5. 37. 30". matut. feria tertia, Litt. Dom. E.

Tum hæc autem arcis liberatio, tum libertas Hierosolymorum accepta anno superiore, consignata in nummis est, cum hac tergemina epigraphæ, Samaritico charactere, quem nos Hebraico representamus: לחרות ירושלם, LIBERTATIS JERUSALEM: לנאלת ישראל, REDEMPTIONIS ISRAEL: לנאלת ציון, REDEMPTIONIS SION: anni vero quadruplicis nota: anno I. anno II. anno III. anno IIII. qui nummi in multis hujus civitatis Cimeliis adservantur. Sunt & idem apud Kircherum nostrum, tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, parte 1. pag. 94. 95. 101. cum Simeonis nomine, non Samuelis, ut ille credidit. Pagina quoque 102. qui prior est, ut & alter eximius e Cimelio D. FOVCAVLT, diserte habent in antica parte hanc epigraphen, SIMEON PRINCEPS ISRAEL, שמעון נשיא ישראל, Samaritico charactere. Ibidem pag. 101. cum Simeonis nomine botrus est, symbolum vineæ Engaddi: uti deprehendimus in nummo Herodis Ethnarchæ, sub quo natus est Christus Servator. Est idem nummus descriptus etiam a D. Bouterouë, libro de Monetis Gall. pag. 21. ex Cimelio Illustr. Harlæi, nunc Proto-Præsidis.

Atqui propria Judæorum moneta, nec ipso Ducis aut Regis nomine, nec ulla certe signata fuit effigie rei cuiuscumque. Quæ causa est quamobrem appenderetur ea, non numeraretur. Sic Abraham, Gen. xxiii, 16. appendit pecuniam. . . quadringentos siclos argenti probatæ MONETÆ publicæ. 2. Reg. xiv, 26. Ducentis siclis PONDERE publico. 1. Paralip. xxi, 25. Siclos auri justissimi ponderis sexcentos. Atque eadem ratio Ægypti fuisse videtur, ex Gen. xliiii, 21. Unde ergo sub Simone Pontifice, & Samaritico charactere signati nummi apparent, & cum uva palmæ? Quoniam videlicet sunt illi in civitatibus Samaritæ conflati, quæ fuerant Judææ con-

Gggg

tribu-

DE
NUM-
MIS SA-
MARIT-
ANIS.

DE
NUM-
MIS SA-
MARI-
TANIS.

tributa, sub Jonatha Simonis fratre, a Demetrio rege Syriæ, ante annos quatuor: 1. Mach. xi, 34.

Prohibita a Deo fuisse Hebræis videtur ars conflatória, hoc præcepto; Exod. xx, 4. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque coles.* Nec prohibentur illi tamen facere Deo sculptile in usum tabernaculi, sive templi; sed *SIBI* facere prohibentur, hoc est, in usus suos privatos. Incessit autem cupido Simoni Magno Duci Judæorum, rem tantam, quanta liberatio Israëlitis fuit, in nummis insculpere; ac monetam simul suo nomine, patriæque symbolo, Principum externorum more signare. Itaque ne faceret ipse *sibi*, (quod vetitum fuit) fieri curavit a Samaritis ditioni suæ obnoxiiis: ac ne jussisse videretur, Samaritici sunt characteres adpositi; peregrini utique, & (ut arbitramur) Cuthæi: non Hebræici, qui Judææ proprii ac peculiare. Nec vero tunc Samaritæ, qui eadem Exodi lege tenebantur, (quamvis schismate a Judæis divisi,) nummos sculptiles faciebant *sibi*, sed Judæis: Simoni scilicet Principi, & Hierosolymitanæ civitati.

Et habere quidem nummos hujusmodi, signatos effigie ipsa Cæsarum, Principumve, Judæis licuisse, ex Evangelio, atque ex usu ipso hodierno, in confesso est: tantum *facere sibi* non licuit, & quidquid haberent aliunde sculptile, prohibiti sunt deinde adorare illud aut colere. Hoc tantum. Et Ambrosio quidem Catharino adsentimur, aienti in opusculo de Imaginibus, præceptum illud de sculptili non faciendo, positivum fuisse ac temporale, perinde fere atque alterum de sabbato.

Vidit ergo (opinor) Simon Pontifex, pertinere illud monetæ signandæ jus, ex usu regionum ac gentium vicinarum, ad *ἀυτονομίαν* seu libertatem prædicandam: qua excidisse viderentur ii, qui eo jure carerent. Itaque statim atque ejectus ex arce Sion miles Græcus est, signari monetam publicam, more Principum, ac liberarum civitatum, curavit. Sive autem hæc locatio alienæ operæ, nempe Samariticæ, ad pecuniam cudendam, quam *sibi* facere non liceret, religiosioribus viris, quædam legis fraudatio esse videretur; sive alia causa fuerit, quæ nunc latet; nulli certe Hebræico characterē signati Judæorum nummi genuini visuntur; nulli etiam Samaritici, sive ante Simeonem, sive post ipsum: ac ne post annum quidem quartum ab Hierosolymorum libertate: cum octavum tamen Simeon annum viderit: nec ulli Joannis denique filii Simeonis, & in sacerdotio successoris; tametsi bella fortiter, & bonas gessit virtutes, ædificiumque murorum exstruxit, ut in fine dicitur libri primi Machabæorum.

Juvat hoc loco texere uberiorem paulo indicem nummorum Samaritanorum, tum quos in Cimeliis hujus civitatis ipsi vidimus, tum quos alii ante nos descripserunt; ut Villalpandus, Vaserus, Valtonius, Morinus. Ex hisce nummis alii annum habent adscriptum, alii non habent. Ordiamur a primis. Cum Samaritici characteres deficiant, utemur Hebræicis, quorum est eadem appellatio & potestas.

In nummo qui est apud Valtonum, pag. 38. & apud Villalpandum, tomo 2. post pag. 378. primus, littera *ס* cyatho imposita, significat annum primum Simonis, qui & Libertatis Jerusalem. Epigraphe ex ea parte, quæ cyathum exhibet, est *סלס ישראל*. In altera, ubi *lilium convallium* est, *Jerusalem sancta*.

In alio quem vidimus ex ære magno in Gaza Regia, intra coronam querceam ob cives servatos, legitur *שמעון נשיא ישראל* *Simeon Princeps Israël*. In averfa nummi pagina, amphora est utrimque ansata, cum hac epigraphe: *שנת אחת לנאלת ישראל*: hoc est, *Anno primo Redemptionis Israël*.

In nummo 5. Valtoni, qui est & apud Vaserum, littera *ב* cyatho imposita, annum secundum significat. In ambitu, *חצי שקל ישראל*, *dimidium sicii Israël*. In altera parte, *לילום*: Epigraphe, *ירושלם קדשה* *Jerusalem sancta*.

In nummo 7. Valtoni, qui est & apud Vaserum, littera *א* cyatho superposita annum tertium designat. Epigraphe: *שליש השקל ישראל*, *Triens sicii Israël*. In altera nummi parte, ut proxime, *Jerusalem sancta*.

In nummo 8. Valtoni, qui est etiam apud Vaserum, littera *ד* cyatho superposita, annum quartum denotat. Epigraphe: *רבע שקל ישראל*, *Quarta pars sicii Israël*. In altera parte nummi *lilium* est, & *Jerusalem sancta*, ut supra.

In nummo 2. Valtoni ac Villalpandi, *ש ד* supra cyathum, pro *שנת ד* anno quarto scribitur. Sic & in tertio Valtoni, qui & apud Villalpandum est tertius, & apud Morinum in Pentat. Samarit. pag. 205. In priore parte nummus ille argenteus habet hanc inscriptionem, in ambitu, *שקל ישראל*, *siclus Israël*: in altera parte, *ירושלם הקדשה* *Jerusalem sancta*.

Nummus argenteus geminus perpulcher in Gaza Regia, exhibet ab una parte cyathum, ac supra, *ב ש* anno secundo. In ambitu, *סלס ישראל*. In altera superficie, *lilium convallium*, quale est in quinque prioribus nummis apud Valtonum, & in septimo & octavo. Epigraphe, ut proxime: *Jerusalem sancta*. Est his per similes apud P. STEPH. CHAMILLART, Societatis nostræ.

In Regio, qui est ex ære minimo, pampinus pictus est, cum epigraphe exesa *לחור* *Libertatis*. In averfa pagina cyathus est: epigraphe, *שנים שנים*, anno secundo: ad verbum dicas, *duobus anno*. Exesa in isto numismate est littera *Iod*.

Ex ære mediocri nummus alter ibidem, palmam exhibet inter modios frumenti duos. Epigraphe: *לנאלת ציון*, *Redemptionis Sion*. In altera pagina, *חצי שנה ארבע* symbolum obscurum. Epigraphe: *לנאלת ציון* *Dimidius siclus*. Anno quarto. Sic in eo conspicue legimus: cetera sunt usu detrita.

Nummus 5. Villalpandi, qui & nonus Valtoni, est ex ære mediocri nitidissimus apud P. CHAMILLART. In eo palma est, Judææ symbolum, cum nomine Simeonis, *שמעון*. In altera superficie, uva. Epigraphe autem: *לחור ירושלם* *Libertatis Jerusalem*.

Villalpandus in suo sexto, qui est decimus apud Valtonum, & apud Morinum, pag. 202. legit, *Ad scripturam Jerusalem*, pro *Libertatis Jerusalem*, cuius nominis sunt tres tantum litteræ integræ apud Villalpandum; *שמו*: qui propterea exponit, *ejus pinguedo*. Cetero nummi sunt optime descripti, apud Villalpandum, tomo 2. ut diximus, post pag. 378.

Nummus xi. Valtoni, qui est septimus Villalpandi, habet in una parte, *Simeon*. In altera, ubi cyathus, *לנאלת ציון*, *Redemptionis Sion*.

In nummo argenteo, quem vidimus in Gaza Regia, pondere Romani denarii, est uva, cum litteris *ש.מ.ס. Simeon*. In altera parte est cithara sive lyra. Epigraphe: *לחור ירושלם* *Libertatis Jerusalem*.

In alio pariter argenteo ibidem, qui videtur esse nonus Valtoni, est palma arbor, cum nomine *Simeon*. In altera nummi pagina, uva. Exesa magnam partem epigraphe *לחור* *Libertatis Jerusalem*.

In alio denique ex Gaza Medicea, intra coronam lauream, ob victoriam de hoste relatam, est *שמעון* *Simeon*. In altera nummi superficie, hydria sive amphora est utrimque ansata, *נשיא ישראל* *Princeps Israël*.

Uva sive pampinus in nummis istis idcirco pingitur,

DE
NUM-
MIS
SAMA-
RITA-
NIS.

tur, ut vini ubertas in ea regione designetur. Liber inscriptus, *Voyage du Levant, fait par le commandement du Roi en 1622. pag. 344. La Galilée & l'Idumée sont abondantes en grains, en cotons, & en olives. La SAMARIE & la JUDEE en VINS, en olives, en figues, & en autres sortes de fruits.* Sic in nummo Herodis Ethnarchæ esse uvam ob vineas Engaddi, quæ laudantur Cant. 1, 13. alias monuimus.

Amphora in aliis nummis eodem consilio insculpta cernitur; quoniam ob vini in eo tractu ubertatem, inter ea quæ Deo offerri solita ibi erant, amphora vini fuit, ut liquet ex 1. Reg. 1, 24.

Cyathus denique similiter, ob cyathos, in quibus offerenda erant in Templo libamina, ex auro purissimo, Exod. xxv, 29. Et Num. iv, 4. cyathos & crateras ad liba fundenda. Sic in nummis Cæsarum, qui PONT. inscribuntur, vasa Pontificalia insculpta cernuntur: urceus in primis.

Lilium quoque, quod in primo numismate pingitur, *lilium convallium* denotat, de quo Cant. 2, 1. *Lilium laudatissimum in Phaselide* Judææ fuisse Plinius est auctor, libro xxi. sect. xi. ut alias diximus, ob lilium pariter in nummo Herodis Ethnarchæ insculptum.

Siclus Israël siclus fuit ditionis illius, cujus Rector in similibus nummis Princeps Israël appellatur: *Simeon Princeps Israël*. Neque enim Judæi, præsertim sacerdotes, ea ætate regnum Judæorum appellabant, sed regnum Israël: tum quia non sola Judæa parebat summo Sacerdoti Simoni in temporalibus, sed etiam urbes quædam Samariæ, ejus ditioni adjectæ, ut diximus: tum quia in spiritalibus universus Israël summo Sacerdoti suberat. Unde Saulus a summo Sacerdote litteras accepit, ut usque in Damascum Christianos persequeretur. Hinc illa vox Principum sacerdotum, cum Scribis & senioribus, ad Christum, Matth. xxvi, 42. *Si rex Israël est, descendat nunc de cruce.*

DE MONETA HEBRÆORUM.

Siclorum jam pretium quodnam fuerit, ac totius reliquæ Monetæ Hebræicæ, quæ in libris sacris commemoratur, poscit hic locus ut quam fieri poterit brevissime & dilucide differamus.

§. I.

De siclorum pretio.

Siclos argenteos, inscriptos Hebræice, שקל ישראל, in Cimelio Regio, & in Museo P. CHAMILLART, duum generum vidimus, & in libra ponderavimus. Majores pondo sunt argenteæ monetæ nostræ Francicæ, quæ anno 1700. permutabatur assibus nostratibus æreis quadraginta. Minores, pondo monetæ argenteæ, quæ viginti permutabatur assibus: justissimo utroque pondere. Hi sunt, quos ubique Vulgatus Interpres in libris sacris *siclos* appellat. Nam majores illos שקלים, seu priores siclos, ubi necesse est, pererudite *stateres* appellat, ut a vulgaribus siclis fecernantur.

Sicli vulgaris pretium, tum ex comparatione ponderis monetæ illius cum nostra, ut diximus, intelligitur; tum ex ipsa Lege, in qua dicitur, Exod. xxx, 13. Levit. xxvii, 25. Num. iii, 47. & xviii, 16. & Ezech. xlv, 12. *Omnis æstimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus viginti obolos habet.* Hinc etiam obolum, nostrum esse asssem æreum perdiscimus.

Non erit, opinor, injucundum, loca scripturæ omnia hic intueri, in quibus fit siclorum mentio, alteriusve monetæ Hebræicæ; adjecto singulis locis pretio, quod in moneta nostrate Francica, Hebræica quæque moneta vel summa efficit. Ordiamur a siclis.

Gen. xxi, 16, 17. Abraham emit agrum, in quo erat spelunca duplex, & omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum, quadringentos siclos argenti probatæ monetæ. Galli dicunt, Quatre cent francs.

Gen. xxiv, 22. Rebecca dedit Abrahæ servus in aures aureas appendentes siclos duos, & armillas totidem pondo siclorum decem. Galli dicerent: Des pendans d'oreilles d'or, qui pesoient chacun une piece de vingt sols d'argent: & autant de brasselets d'or, qui pesoient tous deux deux pieces de vingt sols d'argent.

Exod. xxi, 32. Si bos servum ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit. Galli dicunt: trente livres, trente francs, ou dix écus.

Exod. xxx, 13. Hoc autem dabit omnis qui transiit ad nomen, dimidium sicli juxta mensuram Templi. Galli dicunt: Quand on fera le dénombrement du peuple, chacun paiera dix sols.

Exod. xxx, 24. Castæ quingentos siclos in pondere sanctuarii, &c. Gallice: De la canelle, le poids de cinq cent pieces de vingt sols, au poids du sanctuaire; & sic de ceteris aromatibus ibi appellatis.

Exod. xxxviii, 24. Omne aurum quod expensum est in opere sanctuarii, & quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, & septingentorum triginta siclorum, ad mensuram sanctuarii. Nos diceremus: Les presens en or, qu'on fit pour être employez, aux ouvrages du sanctuaire, montoient a vingt & neuf mille écus, & sept cent trente livres. Sic versu 28. mille septingenti & septuaginta quinque sicli; & versu 29. quadringenti sicli, totidem sunt libræ Gallicæ, seu Francicæ.

Levit. v, 15. Aries emi potest duobus siclis, juxta pondus sanctuarii. Nos diceremus: Un belier peut valoir quarante sols.

Levit. xxvii, 3. votum ut redimat masculus, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarii. Galli sunt, cinquante francs. Mulier, triginta: trente francs, ou dix écus.

Levit. xxvii, 16. Si triginta modis hordei seritur terra, quinquaginta siclis venundetur argenti. Galli dicerent, s'il faut trente boisseaux d'orge pour semer le champ, il sera vendu cinquante francs.

Num. iii, 47. Accipies quinque siclos per singula capita ad mensuram sanctuarii. Nos diceremus: Vous prendrez cent sols par teste. Qui sequuntur versu 30. mille trecenti sexaginta quinque sicli, totidem sunt libræ Gallicæ.

Num. vii, 13. Phiala argentea habens septuaginta siclos, juxta pondus sanctuarii. Gallice: un vase d'argent pesant soixante & dix pieces de vingt sols au poids du sanctuaire. Et sic de vasis ceteris toto eo capite appellatis.

Num. vii, 14. Mortariolum ex decem siclis aureis plenum incenso. Galli dicerent: Un petit vase d'or, qui pesoit dix pieces de vingt sols. Sic versu 26. & alibi sæpius hoc capite: Mortariolum aureum appendens decem siclos. Neque enim sicli alii aurei fuere, alii argentei: sed in auro pondus & pretium siclorum argenteorum fuit: & ex utroque æstimatur auri pondus.

Num. xviii, 16. Primogeniti redemptio siclis argenti quinque, pondere sanctuarii: ut dictum est cap. iii, 47.

Deut. xxi, 19. calumniarius uxorem condemnatur centum siclis argenti: Galli dicunt: a lui paier cent francs. Versu 29. quinquaginta sicli, sunt nobis cinquante francs.

Josue vii, 21. Achan suffuratum esse se confiteatur ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum. Nos diceremus: deux cent francs en argent: & une regle d'or qui valoit cinquante francs.

Judic. vii, 26. Et fuit pondus inaurium, mille septingenti auri sicli. Galli dicerent: Les pendans d'oreilles, qui étoient d'or, se trouvoient peser dix sept cent pieces d'argent de vingt sols.

DE
MONE-
TA HE-
BRÆO-
RUM.

1. Reg. xvi, 5. Pondus lorice Goliathi, quinque millia siclorum aris erat. Gallice dixeris: Sa cui-rasse étoit d'airain, & pesoit cinq mille pieces de vingt sols. Et versu 7. Ferrum hastæ ejus sexcentos siclos habebat ferri. Gallice: Le fer de sa lance pesoit six cent pieces de vingt sols. Neque enim dicit Scriptor sacer, fuisse siclos æreos ferreosve; sed quemadmodum pondus auri, ut diximus, sic & aris ac ferri pondus, ex siclorum, qui fuere semper argentei, pondere vult æstimari.

2. Reg. xiv, 26. Et quando tondebat Absalom capillum (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum casaries:) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis, pondere publico. Vendebat eos, æstimabatque ducentis siclis, duos cent francs, quos ponderabat ipse pondere publico, sive sanctuarii.

2. Reg. xviii, 11. Et ait Joab viro, qui nunciaverat ei de Absalom: Si vidisti, quare non confortasti eum cum terra, & ego dedissem tibi decem argenti siclos, & unum balteum? Gallice: Je t'aurois donné une pistole, (ou dix francs) & un baudrier. Merces militari conditioni conveniens. Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nunquam mitterem manum meam in filium regis. Miles Gallus diceret: Quand vous me donneriez cent pistoles (ou mille francs) argent comptant. Sunt enim argentei iidem ac sicli, ut mox dicemus.

2. Reg. xxiv, 24. Emit ergo David aream, & boves, argenti siclis quinquaginta. Galli dicunt, cinquante francs.

iii. Reg. x, 16. Sexcentos auri siclos dedit Salomon in laminas scuti unius. Nos diceremus: Chaque bouclier étoit couvert de lames d'or, qui revenoient a six cent francs.

iii. Reg. x, 29. Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti: & equus centum quinquaginta. Galli dicerent: Un attelage de quatre chevaux valoit six cent francs: un cheval, cinquante écus, ou cent cinquante francs. Qui hoc loco sicli, iidem argentei appellantur, 2. Paralip. i, 17. ubi res eadem narratur: Quadrigam equorum sexcentis argenteis: & equum centum quinquaginta.

iv. Reg. xv, 20. Indixitque Manahem argentum super Israël cunctis potentibus & divitibus, ut daret regi Assyriorum quinquaginta siclos argenti per singulos. Nos diceremus: Il les taxa a cinquante francs par teste.

1. Paralip. xxi, 25. Dedit ergo David Ornan pro loco siclos auri justissimi ponderis sexcentos. Galli dicerent: Six cent francs en or au plus juste poids.

2. Paralip. iii, 9. Sed & clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent. Gallice: Chacun de ces clous d'or pesoit cinquante pieces de vingt sols.

2. Esdr. v, 15. Sicli quadraginta: Gallice: quarante francs.

1. Mach. x, 40. Quindecim millia siclorum argenti, nobis sunt quinze mille francs. Et versu 42. quinque millia siclorum argenti, sunt cinq mille francs en argent.

§. 2.

De argenteo, didrachmo, statere, & denario.

Argenteum siclo subjungimus, quoniam ab eo nihil differt; & est didrachmum sive didrachma similiter ejusdem pretii.

Gen. xx, 16. Abimelech rex Geraræ dedit Abraham mille argenteos. Gallice dixeris, mille frans, ou cent pistoles.

Gen. xxxvi, 28. Vendiderunt Josephum fratres sui viginti argenteis: Gallicæ monetæ, vingt francs.

Gen. xlv, 22. dedit Joseph Beniamino fratri suo trecentos argenteos: Galli dicerent, cent écus, ou trois cent francs.

Judic. xvi, 5. Dalila promittunt Philisthæi mille & centum argenteos: moneta nostratis, onze cent livres, onze cent francs. Eadem summa legitur & cap. xvi, 2. Ubi & ducenti argentei sunt deux cent francs.

1. Reg. 2, 16. nummus argenteus, Gallis est une piece de vingt sols.

De 2. Reg. xviii, 12. ubi sunt mille argentei, jam superius in §. de siclis diximus.

iv. Reg. vi, 25. Factaque est fames magna in Samaria: & tandem obsessa est, donec vendideretur caput asini octoginta argenteis: & quarta pars cabi stercore columbarum quinque argenteis. Pretium illud Galli vocant quatre vingt francs: istud, cinq livres, ou cent sols.

De loco 2. Paralip. i, 17. jam superius in siclis egimus.

Isai. vii, 23. Mille vites, mille argenteis. Gallice: mille pieds de vigne, mille francs.

Jerem. xxxii, 9. Et emi agrum . . . septem stateres, & decem argenteos. Gallice: sept pieces de quarante sols, & dix pieces de vingt. Vulgaris Interpretis pro sua insigni peritia, vidit vocem שְׁקָלִים priore loco positam duplo majoris pretii esse, quam qui postea pariter שְׁקָלִים appellantur. Itaque priores stateres, posteriores argenteos percrudite appellavit. Est enim stater, siclus duplo major, quam siclus vulgaris, sive argenteus.

Osce iii, 2. Et fodi eam mihi quindecim argenteis: moneta Gallicæ, quinze francs.

Zach. xi, 12. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteis: Gallicæ monetæ, trente frans, ou dix écus. Et sic Matth. xxvi, 15.

DIDRACHMI, sive didrachmæ mentio in sacris litteris est rarior; pretium idem ac sicli vulgaris. Nam drachma pro denario Romano vulgo accipitur, qui hic decem assibus, unde ei nummo nomen est, æstimatur: & est sicli dimidium. Itaque διδραχμων siclus est.

2. Mach. iv, 19. Misit Iason facinorosus ab Hierosolymis viros peccatores portantes didrachmas trecentas in sacrificium Herculis. Gallicæ monetæ, trois cent livres, ou cent écus.

2. Mach. x, 20. Septuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere. Gallicæ monetæ sunt, soixante & dix mille francs.

De didrachmo Herodi Tetrarchæ persoluto a Galilæis, Matth. xvii, 23. alibi egimus.

Ad siclos refertur etiam STATER, quoniam & Hebraice שֶׁקֶל est, ut diximus; & siclos duos pretio æquat & ponderis. Itaque peritiz fuit singularis in Vulgato Interprete, didrachmæ ubi שֶׁקֶל siclus vulgaris, ubi stater esset.

1. Reg. ix, 8. Puer Saulis dixitei: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti: demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram. Gallice: Voilà une piece de dix sols, que j'ay trouvée sur moi.

iv. Reg. vii, 1. Modius simila uno statere erit, & duo modii hordei statere uno. Gallicæ monetæ: A quarante sols le boisseau.

De loco Jeremias xxxii, 9. proxime diximus. Ezech. iv, 10. Cibus autem tuus, quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die. Gallice dixeris: Ce que vous mangerez par jour, pesera vingt pieces de quarante sols.

Denique Matth. xvii, 26. Invenies staterem: illum sumens, da eis pro me, & te. Cum Christus pro se & pro Petro solvi staterem jubeat; διδραχμων autem vel pro uno solvendum esset, staterem ipse geminum esse διδραχμων docet.

Supereft DENARIUS, quod dimidium sicli est, ut ex antedictis liquet. In novo Testamento dumtaxat vox ea occurrit; ubi æstimari debet assibus æreis nostratibus decem: unde factum est ei nomen. Hoc fuit numisma census, de quo in Commentariis nostris in Matthæum egimus.

DE
MONE-
TA HE-
BRÆO-
RUM.

§. 3.

De Aureo, & Solido.

AUREUS in sacris libris moneta ex auro fuit, minuta: quæ nummum assium sexaginta Francicorum non excederet: *un écu, ou trois livres*. Argumento est locus iste e *iv. Reg. v. 5.* ubi Naaman Syrus dicitur tulisse secum decem talenta argenti, & sex millia aureos. Ubi necesse est priorem summam esse potior: alioqui priore loco appellaretur de more moneta ex auro. Atqui decem talenta, ut inferius dicemus, sunt decem millia nummorum constantium assibus sexaginta Francicis, *dix mille écus*. Ergo sex millia aureorum non possunt eam excedere summam, quam Franci vocant, *six mille écus, en or*.

2. Paralip. ix, 15. *sexcenti aurei sunt apud Gallos, six cens écus, en or*. Et versu sequente *trecenti aurei, sunt trois cens écus, en monnaie d'or*. Nec alibi mentio aureorum est.

SOLIDUS similiter ex auro fuit, sed duplo majore pretio, quam aureus: nempe duodecim denariorum: ut fere apud Francos olim, *le sol d'or, l'écu d'or*. Itaque solidus, monetæ Francicæ nummis duobus æstimatur, qui constant singuli assibus sexaginta Francicis: *deux écus, ou six francs*.

1. Paralip. xxi, 7. *Dederuntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, & solidos decem millia*. Gallicæ monetæ supputatione: *de l'or en masse pour cinquante mille écus: & dix mille écus d'or, qui font vingt mille écus*.

1. Esdr. 2, 69. *Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri solidos sexaginta millia, & mille*. Gallicæ monetæ, *cent vingt & six mille livres en écus d'or*.

1. Esdr. viii, 27. *Crateres aureos viginti, qui habebant solidos millenos*. Gallice dixeris, *vingt tasses d'or qui valaient chacune deux mille écus*.

§. 4.

De Talento.

At est quæstio difficilior de Talento. Talenti nomen Latinus Interpres, (quem virum incredibilis peritiæ fuisse magis in dies intelligimus,) accepit eo sensu, quo optimi solerent Latinitatis auctores. Apud Plautum certe geminum talentum est; alterum hominum tenuiorum, & parvum, quod talentum simpliciter; divitum alterum, quod *magnum talentum* vocat. Est id exemplis illustrandum. A talento magno ordiamur.

In Cistellaria, act. 2. sc. iii. versu 19.

Unde tibi **TALENTA MAGNA** viginti pater Det dotis?

In Mostellaria, act. iii. sc. iii. versu 10.

Si hercle nunc ferat

Sex TALENTA MAGNA argenti pro istis presentaria,

Numquam accipiam.

Ibidem, act. iii. scena i. versu 114.

TALENTIS MAGNIS totidem, quod ego & tu sumus.

In Truculento, act. iv. sc. iii. versu 71.

Sex TALENTA MAGNA a dote demam pro ista inscitia.

In Aulularia, act. 2. sc. iv. versu 30.

Censen' **TALENTUM MAGNUM** exorari potesse

Ab isthoc sene, ut det, qui fiamus liberi?

In Curculione, act. i. sc. i. versu 64.

Alias me poscit pro illa triginta minas,

Alias **TALENTVM MAGNUM**; neque quidquam queo

Æqui bonique ab eo impetrare.

Triginta minæ sunt, ut inferius dicemus, Gallicæ monetæ, *quinze cent livres*. Talentum magnum vel unum duplo majus pretium, ut mox patebit. Talenti magni apud eundem etiam alibi mentio est.

Talentum vulgare ab eodem memoratur etiam passim.

In Asinaria, act. i. sc. iii. versu 41.

Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum.

In manum certe talentum magnum non daretur.

In Captivis, act. 2. sc. 2. versu 24.

Eugepæ! Thalem talento non emam Milesium!

Nam ad sapientiam hujus nimis negator fuit.

Galli dicerent: Si Thales étoit a vendre, je n'en donnerois pas dix écus. Quo pretio Christum Servatorem Judæi a Juda proditore emerunt: & quo fere Judaica mancipia singula distracturum se esse promittebat Antiochus, 2. Mach. viii, 11.

In Milite glorioso, act. iv. sc. 2. versu 69.

MI. Dabitur quantum ipsius pretii poscet. P. A. Talentum Philippum huic opus auri est.

Minus ab nemine accipiet. MI. Hens ecastor nimis vile est tandem.

Talentum auri Philippeum Galli dicerent, *Dix écus en Louis d'or*; Si Ludovicei aurei essent singuli decem librarum Francicarum.

Idem in Truculento, Act. v. versu 60.

Hem tibi talentum argenti: Philippicum est: tene tibi.

Pretium talenti magni ex Varrone discimus, quem Plinius allegat, libro xxxv. pag. 230. Talentum Atticum x. vi. taxat M. Varro: hoc est, denariorum sex millibus: quæ sunt monetæ Francicæ, tria millia librarum: *trois mille francs, ou mille écus*. Nam denarium hic decem assibus æreis nostratibus, ut nomen fert, definimus.

Talentum parvum non excedere libras triginta monetæ Gallicæ, *trente livres, ou dix écus*, suadent allata testimonia, si quidem attente considerentur singula, & inter se omnia conferantur.

In sacris libris talentum ubique magnum intelligitur, præterquam Davidis temporibus in Israël. Quoniam cum ipse Regum Israël primus e tenui fortuna ditescere cœperit, opes suas talentis hominum tenuiorum, sive minoribus, supputabat. Similiter in libro Tobie, quoniam is vitam in captivitate pauperem gereret, talenta parva, quæ pauperes norunt, intelligi necesse est. In Novo etiam Testamento, cum similitudines Christus plerumque repeteret ex iis rebus, quas pauperes, quibus evangelizabat, habebant positas ante oculos; talentum in parabolis nonnisi parvum & vulgare adhibet. Ex quo factum est etiam, ut æris ac ferri talentum, hoc est, talentum quo ferrum & æs emebatur, talentum semper parvum fuerit; quoniam hæc merces a plebeis plerumque hominibus commercio distrahuntur. Singula nunc scripturæ loca exhibenda sunt, in quibus fit mentio talentorum.

Exod. xxxviii, 24. *Omne aurum quod expensum est in opere sanctuarii, & quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, & septingentorum triginta siclorum, ad mensuram sanctuarii*. Galli dicerent: *Tout l'or qui fut employé aux ouvrages du sanctuaire, & qui fut offert a Dieu en présent, se montoit a vingt & neuf mille écus, & sept cent trente livres, selon la mesure du sanctuaire*. Additur postea, versu 35. (quod perperam acceptum a nonnullis videmus;) oblatum illud aurum fuisse ab his qui censiti fuerunt, ad arma gestanda idonei, de sexcentis millibus & quingentis quinquaginta Israëlitis; qui tamen non adfuere omnes, ut transirent in numerum: nam multi, ut fit, aut ægri, aut peregre profecti, aberant. Et voluntaria hæc donaria fuere, non fuit lege imperata ea largitio, quæ est in Exod. xxx, 13. Cetero talentum ex auro nullum fuit; sed auri talentum dici-

DE
MONE-
TA HE-
BRÆO-
RUM.

tur, aurum quod pretio talentum æquat. Nam five argenti, five sit auri, ejusdem pretii talentum est; sed illud in auro supputatum, istud in argento.

Ibidem, versu 27. *Centum bases factæ sunt de talentis centum, singulis talentis per bases singulas supputatis.* Gallice dixeris: *Cent bases coûterent cent mille écus: chaque base ayant été payée mille écus.*

Versu 28. *De mille autem septingentis & septuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipsas vestivit argento.* Gallice: *On emploïa encore un million sept cent soixante & quinze mille aux chapiteaux des colonnes; & a revestir ces mêmes colonnes de lames d'argent.* Nam in isto versu talenta, qualia dicta sunt in versu superiore, non ficlos, subintelligi oportere, tum ipsa Vulgati Interpretis oratio admonet, tum sumptus etiam in tegendis argento columnis faciendi.

Versu 29. *Æris quoque oblata sunt talenta septuaginta duo millia, & quadringenti supra ficli.* Talentum æris, talentum vulgare ac parvum esse, recte intellexit Vulgatus Interpres Itaque Hebræum codicem bonum bene vertit: & ipsum hoc loco minus caute Critici quidam erroris infimulant. Hanc igitur summam Gallice reddas, *sept cent vingt mille écus, & quatre cent livres.* Est enim talentum parvum, triginta ficlorum, ut diximus.

2. Reg. XII, 30. & 1. Paralip. XX, 2. *Et tulit David diadema regis Ammon de capite ejus, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas: & impositum est super caput David.* Galli dicerent: *un diadème d'or, qui pesoit ce que pesent mille écus en or.* Non pondo talenti diadema fuit: esset enim ingestibile: sed eo pondere auri, cujus pretium esset talentum unum.

III. Reg. IX, 14. *Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.* Gallice: *six vingt mille écus en or.*

Ibidem, versu 28. *Qui cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad regem Salomonem.* Gallice: *Quatre cent vingt mille écus, ou douze cent soixante mille livres en or.*

III. Reg. X, 10. & 2. Paralip. IX, 9. *Dedit regina Saba regi Salomoni centum viginti talenta auri: quot rex Hiram proxime.*

Versu 14. & 2. Paralip. IX, 13. *Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri.* Gallice: *six cent soixante & six mille écus, en or.*

III. Reg. XVIII, 24. *Emit rex Amri montem Samariæ a Somer duobus talentis.* Galli dicunt: *deux mille écus.*

III. Reg. XX, 39. *Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.* Galli dicerent: *ou vous paierez mille écus.*

IV. Reg. V, 5. *Naaman secum attulit decem talenta argenti.* Monetæ Gallicæ, ut diximus, *dix mille écus.*

Ibidem versu 23. *Accepit Giezi a Naaman duo talenta: ligavitque Naaman duo talenta argenti in duobus saccis, & duplicia vestimenta; & imposuit duobus pueris suis, qui portaverunt coram eo. . . . Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, ut emas oliveta, & vineas, & oves, & boves, & servos, & ancillas.* Grandis ergo pecunia duo talenta fuere: nempe monetæ Gallicæ, *deux mille écus.*

IV. Reg. XV, 19. *Dabat Manabem Phul mille talenta argenti, ut esset ei in auxilium.* Gallicæ monetæ: *un million d'écus en argent.*

IV. Reg. XVIII, 14. *Indixit itaque rex Assyriorum Ezechia regi Judæ trecenta talenta argenti, & triginta talenta auri.* Gallicæ monetæ: *Trois cent mille écus en argent, & trente mille écus en or.* Ac propterea dedit Ezechias omne argentum quod repertum fuerat in do-

mo Domini, & in thesauris regis. . . . confregit valvas Templi Domini, & laminas aureas, quas ipse affixerat, & dedit eas regi Assyriorum.

IV. Reg. XXIII, 33. & 2. Paralip. XXXVI, 3. *Imposuit Pharao Nechao multam terræ Juda jam fere exhaustæ, centum talentis argenti, & talento auri.* Hoc est, æstimatione Gallica; *cent mille écus en argent, & mille écus en or.*

1. Paralip. XIX, 6. *Ammonitæ miserunt mille talenta argenti, ut conducerent sibi de Mesopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba, currus & equites, Conduxeruntque triginta duo millia currum, & regem Maacha cum populo ejus.* Mille talenta argenti sunt, ut jam diximus, *un million d'écus en argent.*

1. Paralip. XXII, 14. *Ecce ego IN PAUPER-TATE MEA præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum.* David ipse admonet, talenta se pauperum in supputatione adhibere; hoc est, vulgaria & plebeia. Qua computatione auri talenta centum millia, Gallica moneta dixeris, *un million d'écus en or: argenti vero mille millia talentorum, dix millions d'écus en argent.*

1. Paralip. XXIX, 4. *Idem David ait, de peculio suo dedisse se præterea in templum Dei sui, tria millia talenta auri hoc est, eadem Francica supputatione, trente mille écus en or; & septem millia talentorum argenti; hoc est, soixante & dix mille écus en argent.*

Davidis deinde exemplo principes familiarum, & proceres tribuum Israël, alique, versu 7. dedisse dicuntur in opera domus Dei, auri talenta quinque millia: quæ sunt monetæ Gallicæ, *cinquante mille écus en or: deinde argenti talenta decem millia; hoc est, moneta Francica, cent mille écus en argent: Denique, æris talenta decem & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum: hoc est, en cuivre, la valeur de dix-huit cent mille écus: & en fer, la valeur d'un million d'écus.* Neque enim talenta aut ærea, aut ferrea, aut etiam aurea vel argentea sunt; sed pondus horum metallorum assignatur, quod tot talentis sit emptum: quorum singula pendunt ficlos argenti ter mille.

2. Paralip. III, 8. *Domum Sancti sanctorum laminis aureis textit Salomon, quasi talentis sexcentis.* Galli dicerent: *Ces lames d'or pouvoient monter à six cent mille écus.* Redeunt enim sub Salomone talenta magna.

2. Paralip. VIII, 18. *Quadringenta quinquaginta talenta auri attulerunt ad regem Salomonem ex Ophir.* Monetæ Gallicæ: *Quatre cent cinquante mille écus en or.*

2. Paralip. XXV, 6. & 9. *Amasias rex Judæ mercede conduxit de Israël centum millia robustorum, centum talentis argenti.* Galli dicerent: *Il prit à sa solde cent mille hommes bons & robustes, pour lesquels il donna cent mille écus. Un écu pour chaque homme.*

2. Paralip. XXVII, 5. *Dederunt Ammonitæ regi Joatham victori, centum talenta argenti: ut proxime.*

1. Esdr. VII, 21, 22. *dat Artaxerxes ad cultum Dei in Templo Hierosolymitano, argenti talenta centum.* Hoc est, ut supra, *cent mille écus en argent.*

1. Esdr. VIII, 26. *Vasa domus Dei cum traderet Esdras sacerdotibus, appendit in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta: quæ sunt monetæ Gallicæ, six cent cinquante mille écus en argent.* Item auri centum talenta; quæ sunt eadem supputatione, *cent mille écus en or.*

Verum Tobia 1, 16, 17. *cum ex his quibus honoratus fuerat a rege, habuisset decem talenta argenti: & cum in multa turba generis sui Gabelum egentem viderat, qui erat ex tribu ejus, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.* Summa hic certe intelligenda est, qualis egenti, vulgo datur, & ab eo qui tenuit

DE
MONE-
TA HE-
BRÆO-
RUM.

DE
MONE-
TA HE-
BRÆO-
RUM.
ter in captivitate videtur. Unde & illa Tobia egregia vox est, cap. iv, 23. *Noli timere, fili mi: PAUPEREM quidem vitam gerimus: sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum.* Talenta igitur parva decem hic oportet intelligi; quæ efficiunt monetæ Francicæ cent écus. Magna enim talenta decem efficerent, dix mille écus: quæ certe nec data esse a paupere, nec egenti, credibile est.

At Estheris cap. iii, 8, 9. *Dixit Aman regi Asuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, nempe Judaicus. Si tibi placet, decerne ut pereat: & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.* Magna hæc talenta sunt; quæ ex bonis Judæorum, quos iussisset Aman interfici, collecturum se esse sperabat. Gallicæ monetæ, *Dix millions d'écus.*

1. Mach. xi, 28. *Postulavit Jonathas a rege, ut immunem faceret Judæam; & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus: & promisit ei talenta trecentia.* Gallicæ monetæ: *Trois cent mille écus.*

1. Mach. xiii, 16 *Tryphon a Simone postulat, ad Jonatham remittendum, quem detinebat; argenti talenta centum; Gallicæ monetæ, Cent mille écus.*

1. Mach. xv, 31. *Antiochus a Simone petit quingenta talenta argenti, & alia talenta quingenta. Quæ talenta mille efficiunt monetæ Francicæ, un million d'écus en argent.* Obtulit Simon versu 35. *talenta centum, quæ sunt monetæ nostratis, cent mille écus.*

2. Mach. iiii, 11. *Onias Pontifex dicit in ærario Hierosolymis universa argenti talenta esse quadringenta, & auri ducenta: Gallicæ monetæ: Quatre cent mille écus en argent, & deux cent mille écus en or.*

2. Mach. iv, 7, 8, 9. *Ambiebat Jason frater Oniæ summum sacerdotium: adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta. Super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium & ephebiis sibi constituere; & eos qui in Hierosolymis erant, Antiochenos scribere. Talenta trecenta sexaginta, monetæ Gallicæ sunt, trois cent soixante mille écus. Octoginta, quatre vingt mille écus. Centum quinquaginta, cent cinquante mille écus.*

Ibidem versu 24. *talenta argenti trecenta sunt Gallicæ pecuniæ, trois cent mille écus.*

2. Mach. v, 21. *Antiochus rex mille & octingenta abstulisse dicitur de templo talenta. Gallicæ monetæ sunt ea, dix-huit cent mille écus.*

2. Mach. viii, 10. *Rex Antiochus Nobilis tributum pendebat Romanis, duo millia talentorum. Gallicæ, deux millions d'écus.* Idem promittebat se novaginta mancipia Judaica talento distracturum, versu 11. *Galli dicerent: Il promettoit de donner quatre vingt dix esclaves pour mille écus.* Erat istud talento parvo singula vendere, additis ad illud assibus Gallicis septem cum dimidio. Quo pretio aiebat ille apud Plautum, ut diximus:

Thalem talento non emam Milesium.

In Novo autem Testamento parva sunt talenta, ut præmonuimus, intelligenda in parabolis Christi Servatoris.

Matth. xviii, 24. *Qui debebat decem millia talenta: Gallicæ monetæ, cent mille écus.* Mox servus ille invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios; monetæ nostratis, cinquante francs.

Matth. xxv, 15. *Uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum.* Galli dicerent: *Il donna a l'un cinquante écus, a l'autre vingt, a l'autre dix.*

Talenti nomen in sacris libris non solum monetæ, sed ponderis etiam nomen est: de quo Varro apud Plinium, libro xxxiii. pag. 34. *Talentum Ægyptium*

pondo LXXX. patere Varro tradit. Et hoc ipsum fere fuit pondus talenti argentei, le poids de mille écus en argent.

Exod. xxv, 39. *Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi.* Galli dicerent: *Tout le chandelier pesera quatre vingt livres d'un or tres-pur.* Quod iterum totidem verbis repetitur, Exod. xxxvii, 24.

Zach. v, 7. *Talentum plumbi: quod nostrates dicerent, Quatre vingt livres de plomb.*

Denique eo verbo, Apoc. xvi, 21. *Et grando magna sicut talentum; horribilis quædam calamitas designatur.*

§. 5.

De Mna.

Supereft de MNA seu MINA dicendum: cujus quidem pretium taxat Plinius, in fine libri xxi. *Mna, inquit, quam nostri minam vocant, pendit drachmas Atticas centum.* Et paulo antea: *Drachma Attica denarii argentei habet pondus.* Itaque Mna monetæ Francicæ efficit libras, ut vocant, quinquaginta: *Cinquante francs.*

Minam esse majoris pretii, quam parvum talentum, Plautus docet in Mostellaria, act. iv, sc. 2. versu 57.

TH. *Quanti? Triginta talentis?* PH. *Mà τὸν Ἀπόλλων, sed minis.*

TH. *Ain' minis triginta amicam destinatum Philolachem?*

PH. *Aio.*

Nequaquam, inquit, per Apollinem, triginta talentis emptam dico, sed ipsis triginta minis: quæ major summa, quam triginta talentorum est.

Idem in Truculento, act. 2. sc. vii. versu 10. *erudite quidem, sed tamen oblique docet, quantum sit minæ pretium. Ibi Geta servus loquitur:*

*Nam jam de hoc obsonio, de mina una deminui
Modo quinque nummos: mihi detraxi partem Herculanæam.*

Nummi apud Plautum semper denarii sunt: unde vox ea, *denarius*, nusquam in scriptis ejus apparet; nisi semel *denaria*, Rud. act. v. sc. 2. versu 27. ubi alii tamen aliter legunt. Quinque nummi, hoc est, asses quinquaginta, pars est Herculanæa librarum quinquaginta; hoc est assis unus in singulas libras: *le vingtième denier.*

Nunc in sacris libris quoties mina seu mna occurrit, ut in ceteris fecimus, inspiciamus.

111. Reg. x, 17. *Trecentæ minæ auri unam pelletam vestiebant.* Gallicæ monetæ: *Quinze mille francs en or.*

1. Esdr. 2, 69. *Argenti minæ quinque millia: Gallicæ monetæ, Deux cent cinquante mille francs en argent.*

2. Esdr. vii, 72. *Quod dedit reliquus populus, argenti minæ duo millia: Monetæ nostratis, Cent mille francs.*

1. Mach. xiv, 24. & xv, 18. *Misit Simon Numenium Romam, habentem clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad statuendam cum eis societatem. Mnæ mille, monetæ nostratis sunt cinquante mille francs.*

Denique Lucæ xix, 13. *decem mnæ, sunt quingentæ libræ Gallicæ, ut vocant: cinq cent francs.* Mna vero reposita in sudario, cinquante francs.

Restat locus apud Ezechielem prophetam, qui visus est hæcenus perdifficilis, cap. xlv, 10, 11, 12. *Statera justa, & ephi justum, & batus justus erit vobis. Ephî & batus æqualia: & unus mensura erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta mensuram cori erit æqua libratio eorum. Siclus autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli, & vigin-*

DE
MONE-
TA HE-
BRÆO-
RUM.

DE
MONE-
TA HE-
BRÆO-
RUM.

Et viginti quinque sili & quindecim sili, minam fa-
ciunt.

Hic Rabbini, alique, existimant, minam ab Eze-
chiele definiri siliis sexaginta. At istud quidem si
vellet ibi propheta statuere, quemadmodum silium
obolis constare decem semel dixit, non tribus, &
quinque, & duobus; sic minam statim diceret con-
stare siliis sexaginta; non viginti, & viginti quin-
que, & quindecim. Quorsum enim si ea mens ac
sententia ei esset, sexaginta in tres partes divelleret,
expedire feliciter nemo potest. Nam quod nobis ipsis
alias fortassis excidit alios præeuntes secutis, tria mo-
netæ genera hic a Propheta designari, quæ collecta
minam facerent, vanum est. Nulla siquidem moneta
argentea quindecim siliorum aut major sili & statere
apud Hebræos fuit: aurea supra solidum, nulla. A-
lio Propheta spectavit. Stateræ & mensurarum in
mercibus distrahendis modum esse justum primo ju-
bet. Deinde mensuram triplicem commemorat: ephi
frumenti, ephi hordei, & bati olei. Triplicem hanc
mensuram, decimam partem esse cori statuit. Ut
corus autem, inquit, pro regionum diversitate di-
versus est; ita juxta mensuram cori erit decimæ par-
tis, hoc est, ephi bati quæ æstimatio. Ad stateram
postea progressus, Silius autem, inquit, ubique vi-
ginti obolos habet, juxta mensuram sanctuarii. Mna
ergo, sive libra pondo, (neque enim monetæ, sed
ponderis istud hic nomen est:) mna, inquam, sive
libra qua merces ponderantur, pro diversitate regio-
num triplex esto; sed quæ lege est & usu recepta,
semper eadem & constans in sua quæque regione: a-
lia viginti silios, in Judæa nimirum, appendat: alia
quinque & viginti, in Samaria: in Galilæa denique,
alia quindecim. In pondere & numero siliorum sta-
tuto ac recepto nulla fraus esto. Sic etiam apud Gal-
los, in Languedocio & Provincia & Avenione, li-
bra tredecim unciarum est: Parisiis, sedecim: apud
Medicos semper uncias duodecim pendit. Hæc ge-
nuina videtur istius loci esse sententia: in cujus qui-
dem loci interpretatione nostra demum feliciter de
Moneta Hebræorum disceptatio definit.

Æra Græcorum annus 172. V. C. 613.

Ante Christum 141.

Fuit hoc anno Æquinoctium medium, die 25.
Martii, hora 9. 43'. 4". post meridiem.

Anno centesimo septuagesimo secundo. Demetrius rex
moveret in Mediam contra Tryphonem. Ab Arsacis
duce captus, conicitur in custodiam. 1. Mach. xiv, 1.

Simon Sacerdos magnus accipit epistolas renovati
foederis cum Spartiatis & Romanis. 1. Mach. xiv,
20. Octava decima die mensis Elul (die xxiv. Augus-
ti, feria tertia, anno Juliano bissextili, Litt. Dom.
DC.) anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio
sub Simone sacerdote magno. 1. Mach. xiv, 27. Et rex
Demetrius statuit illi (Simoni) summum sacerdotium.
1. Mach. xiv, 38.

In Cimelio D. FOVC AVL T, nummus argenteus
magnæ molis, caput exhibet diadematum, vultu ju-
venili: ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΥ-
ΡΟΥ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ. Tyri sacræ
& inviolatæ civitatis. BOP. anno CLXXII. qui
mense Septembri incipit.

Æra Græcorum annus 173. Olymp. 163.

XIV. ANTIOCHVS EVERGETES, rex Syriæ.

Demetrio in custodia detento ab Arsace, Antio-
chus filius Demetrii (Soteris) misit epistolas ab insulis
maris Simoni sacerdoti & Principi gentis Judæorum, &
universæ genti: & erant continentes hunc modum: Rex
Antiochus Simoni sacerdoti magno, & genti Judæorum,
salutem. Permitto tibi facere percussuram proprii
numismatis in regione tua: Jerusalem autem sanctam esse
& liberam: hoc est, ἐξουσίαν ἀπονόμειν. 1. Mach. xv, 1.

Percussuram proprii numismatis Grotius interpretatur,
tua imagine. Quasi vero Antiochus nesciret Judæis MA-
haud licuisse ullam in nummis imaginem sculper. Est CHA-
in Thesaurio Regionum hujusce Demetrii, cum BÆI.
nota anni CLXXIII. litteris Græcis, ΓΟΡ.

Æra Græcorum annus 174. V. C. 615.

Dum detineretur ab Arsace Demetrius, nihilomi-
nus apud Sidonios moneta ejus vultu ac nomine cu-
debatur: quoniam ii Antiochi se potestati nondum
dedissent. Est in Thesaurio Regio, ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΟΡ. ΣΙΔΩΝ. Annus CLXXIV.
nummus Sidoniorum.

Arsacidarum initia Babylone, statim post Alexan-
dri Magni excessum collocanda nobis videntur. Ba-
bylone enim potitos aliquando fuisse Macedonas,
nec nummi docent, nec Plinius. Neque enim An-
tiochus Epiphanes Babylonem, sed (ut perquam eru-
dite more suo vertit Vulgatus interpres) in Babylonia
reversus, peregre in montibus obiit: 1. Mach.
vi, 4. & 2. Mach. ix, 28. Seleucus ipse Nicator,
qui primus in Asia regnavit post Alexandrum, Se-
leuciam Babyloniæ intra xc. lapidem a Babylone
eo consilio condidit, ut Babylonem hujus vicinitate
exhauriret; teste Plinio, libro vi. pag. 713. uti
Ctesiphontem postea tertio a Seleucia lapide Parthi
eodem fine condidere, quæ fuit regnorum caput. Ne
ipsi quidem igitur Alexandro Babylonem paruisse,
satis idoneo probari documento potest. Postea tamen
pace cum Græcis inita, in nummis Ctesiphonte Græ-
ce percussis, (quæ ipsa urbs est Græci nominis) Par-
thici reges se Φιλέλληνες, amicos & socios Græco-
rum nuncuparunt: dum nummi interim Babylone,
vel ultra, cuderentur, inscripti Parthicis characteri-
bus; quales duos vidimus e Thesaurio Regio, magni
moduli æreos, duorum Principum; est enim altera
alterius nummi epigraphæ.

In Thesaurio Regio, & in museo nostro, nummus
ex ære mediocri, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXOY
ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΟΡ. Regis Antiochi Benefici,
anno CLXXIV. In Museo nostro alter argenteus,
absque anni nota, simili epigraphæ. Apud Vaillant.
pag. 304. ANTIOXOY ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΙΕΡ.
ΑΣ. ΤΥΡ. Sacra & inviolata urbis Tyriorum: ἐξουσία
καὶ ἀσύλα.

Hoc ipso anno venit Numenius, & qui cum eo fue-
rant, ab urbe Roma habentes epistolas regibus & regio-
nibus scriptas, in quibus continebantur hæc: LUCIUS
Consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem, &c. 1. Mach.
xv, 15. De nomine Lucii, & de officio Consulis,
plus scriptori sacro credendum esse, quam profanis
& fabulatoribus, ea suadere debent, quæ similiter
istis adversantibus, scriptura rectissime (ut vidimus)
de Alexandro Magno prodidit. E duobus Consulibus,
alter Reipublicæ sive Imperii ac Provinciarum
Consul fuit: ut diximus in Numismatibus sæculi Con-
stantiniani, 1. Mach. viii, 16. de Romanis: Et
committunt UNI homini magistratum suum per singu-
los annos dominari universa terræ suæ, & omnes obe-
diunt uni.

Æra Græcorum annus 175. V. C. 616.

In Thesaurio Regio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ AN-
TIOXOY ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. EOP. An-
nus CLXXV.

In Cimelio D. FOVC AVL T, nummus argen-
teus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ
NIKOMΗΔΟΥ. Vox Epiphanis, seu No-
bilibis, Nicomedem ostendit primi Bithyniæ re-
gis esse abnepotem, ut postea dicemus. Ad-
jectæ litteræ, EOP. annum CLXXV. Græco-
rum denotant: quam æram in Bithynia quo-
que receptam fuisse hic nummus, & alii docent.

Plinius, libro 2. sect. 89. Olympiadis CLXIII. anno
tertio insula enata in Tusco sinu. Ita MSS. omnes. In

MA-
CHA-
BÆL,

- 176 In gaza Regia, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟ-
ΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. ΣΟΡ. Anno
CLXXVI.
- 177 Olymp. 164. Ibidem: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝ-
ΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. ΞΟΡ. An-
no CLXXVII.
- 178 Annus Sabbaticus. Ante Christum, 135.

Anno centesimo septuagesimo septimo, mense undeci-
mo, hic est mensis Sabbath, (cujus Neomenia fuit, vi.
Januarii, feria iv. littera Dom. C.) Simon Pontifex
a Ptolemæo genero occisus est. 1. Mach. xvi, 16.
Factus est JOANNES ejus filius Princeps sacerdotum
post patrem suum. xvi, 24. Atque hic desinit liber
primus Machabæorum: quem perinde atque alte-
rum, & Baruch, & capita quædam Danielis atque
Estheris, & libros Tobie, Judith, Sapientie, & Ec-
clesiastici, ne in Canonem librorum sacrorum Judæi
retulerint; fecit livor, superbumque Hebræorum ex
Urbe sancta adversus Græcos supercilium: quod nol-
lent illi nimirum libros eo honore affici, qui non es-
sent statim Hebræa, hoc est, sua lingua conscripti.
Verum cum essent hi libri a viris sanctitatis eximie,
quos & θεοπνεύματος Galilæi Græcique ipsi Hieroso-
lymitani crederent, partim Græce exarati, partim
e Chaldæo Syriacove sermone, ut liber primus Ma-
chabæorum e Hebræo, translati in Græcum; qui
sermo fuit Galilæis (ut Syriacus) familiaris a tempo-
ribus regum Græcorum, quibus parebant: idcirco
pro Canonicis libris statim ab illis habiti sunt; hoc
est, a potiore tunc temporis, numerosiore utique
ac saniore Synagoga parte, quippe quæ Christo Do-
mino tota fere statim adhæsit, dum a Judæis solis in-
digne haberetur: & hos ab illa libros, ipsosque (opi-
nor) Hebræos codices emendatioris, quos Vulga-
tus interpres secutus est, accepit Ecclesia, postquam
Christus Dominus, Galilæus & ipse, & Apostoli
pariter Galilæi, auctoritatis suæ iisdem pondus addi-
derunt.

In Thesaurio Regio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟ-
ΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. ΗΟΡ. Annus CLXXVIII.
Et ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡ-
ΓΕΤΟΥ. ΤΥΡ. ΙΕΡ. ΑΣ. ΗΟΡ. ut supra.
Annus Græcorum in nummis insculptus, semper a
Septembri incipit.

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

- 179 Annus Urbis conditæ 620. Ante Christum, 134.
In gaza Regia, ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΒΑΣΙ-
ΛΕΩΣ. ΣΙΔΩΝΙΩΝ. ΘΟΡ. Anno
CLXXIX.
- 180 Olymp. 165.
- 181 In Cimelio D. Abb. DE-CAMPS, nummus
argenteus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ
ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. ΑΠΡ. Annus CLXXXI.
Plinius, lib. xxxiii. sect. l.iii. Asia donata, At-
talo rege mortuo, Urbis anno DCXXII. mediis LVII. an-
nis post triumphum L. Scipionis.
- 182 In Thesaurio Regio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝ-
ΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. ΒΠΡ. An-
no CLXXXII.
- 183 XV. DEMETRIUS NICATOR, Syriæ
rex.
- 184 In Cimelio D. FOUCAULT, nummus maxi-
mæ molis argenteus, in quo caput senile, bar-
batum, ac diadematum.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙΚΑΤΟ-
ΡΟΣ. Regis Demetrii Dei Victoris. ΔΠΡ. An-
nus CLXXXIV.

Si Demetrius Demetrii Soteris filius hic foret, e Medica Per-
ficave custodia post annos duodecim redux; ut ponunt scripto-
res rerum Græcarum ac Romanarum; vix ille nunc ætatis an-
num ageret XLV. At istum Demetrium Nicatorem fere septua-
genarium nummi omnes argentei æreique exhibent: & sunt
omnes elegantissimæ fabricæ. Hic igitur Antiochi Magni filius
est: eique geminum Θεῷ & Νικᾶτορος cognomen fuit, quem
admodum fratribus ejus, Antiocho Θεῷ, Seleuco Νικᾶτορος hæ-
sit appellatio; hæc a reportatis de hoste victoriis: illa a claris

natalibus. Nam Θεῷ in Asiæ & Ægypti regibus appellabatur, ÆΡΑ
qui esset patræ, ἀὐο, proavo, abavoque, regibus prognatus. GRÆ-
Ab hoc Demetrio Nicatore inditum est Demetrio ipsi Soteri CO-
nomen, Seleuci Nicatoris filio: nam ab aliquo certe e cognati-
tione: ergo a patris sui fratre, ut fit; hoc est, a Demetrio isto
Nicator, fratre Seleuci Nicatoris.

Obses Romæ pro patre mansisse videtur Demetrius Θεῷ Ni-
cator, cum frater ejus natu' maximus Antiochus Θεῷ Epipha-
nes missus inde in Syriam est: nec videtur ante hoc tempus a
Senatu liber dimissus: Romanis nunc hunc, nunc illum in Sy-
riam submittentibus, qui res novas ibi moliretur, pro eo ac
illis qui tum regnarent, minus faverent. Nobis certe & ætatem
Demetrii, & titulos tum ipsius, tum liberorum, & ipsum De-
metrii nomen, quod ab eo Soter accepit, aliaque indicia, dili-
genter contemplantibus, nihil certius plane videtur, quam fuisse
ipsum Antiochi Magni filium, Antiochi & Seleuci fratrem,
historicis licet refragantibus; quos scilicet multis argumentis
nummi redarguant. Neque enim (ut vulgus existimat) arbitra-
ria hæc sunt aut temere accepta regum cognomina; sed here-
ditaria, quæ regum originem, stirpemque ac seriem, certissi-
me indicent.

Jam quod obses Romæ pro patre mansit, idcirco
data ei fuisse videntur nomina hæc postrema duo,
quæ leguntur in nummo æreo, cujus formam habemus
in plumbo expressam: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗ-
ΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ
ΣΩΤΗΡΟΣ. Caput est Demetrii in altera parte,
senile, barba crispa.

XVI. ALEXANDER Syriæ rex.

In museo nostro nummus ex ære mediocri, ΒΑ-
ΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. ΔΠΡ. annus
CLXXXIV. Regnat in parte Syriæ, vix annis duo-
bus: incertæ originis. Ejusdem esse Alexandri num-
mus videtur, quem Tristanus affert tomo 1. pag. 60.
tamen hunc alteri nescio cui ipse adscribit.

185 Olymp. 166. Annus Sabbaticus.

In Cimelio Regio, ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑ-
ΣΙΛΕΩΣ. ΕΠΡ. Anno CLXXXV.)(Ca-
put senile diadematum. In Museo nostro argen-
teus majoris moduli, sed absque anni nota: ΒΑ-
ΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙ-
ΚΑΤΟΡΟΣ, barba promissa, vultu septua-
genario.

Apud Vaillant. pag. 320. ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. ΕΠΡ.

186 XVII. DEMETRIUS EVERGETES:
XXII. ANTIOCHUS PHILOPATOR: Sy-
riæ reges.

Ab hoc anno in partes quinque distracta Syria,
regeque totidem fuisse videtur: quorum tres fuere
Demetrii Nicatoris filii; duo, Antiochi Evergetæ;
Antiochus Philopator Epiphanes, & Demetrius E-
vergetes. Hi duo fœdus iniisse videntur cum Partho-
rum regibus; qui his temporibus simul duo fuere,
cum filio parens: alter octogenarius, quinquagena-
rio major alter, ut nummi quidem repræsentant.
Prioris Arsacæ est e Cimelio D. FOUCAULT num-
mus argenteus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΑΡΣΑΚΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΦΙ-
ΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛ-
ΛΗΝΟΣ: & ille e Cimelio Mediceo apud Span-
hemium, pag. 426. est enim idem oris habitus, cul-
tusque capitis: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ
ΑΡΣΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤ. ΚΑΙ
ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. Alterius, isti duo e Thesau-
ro argenteo magnæ molis: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑ-
ΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗ-
ΝΟΣ: itemque alius e Cimelio D. FOUCAULT,
ex argento minoris moduli: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑ-
ΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚ. ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑ-
ΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. Arsacæ hujus num-
mus est ex argento eximius in Thesaurio Regio, hac
epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ
ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. Regis Re-
gum Arsacæ, Benefici, Justis, Nobilissimi, Amici Græ-
corum. Titulus Επὶ πάντας docet ipsum ex quatuor
ortum fuisse regibus, patre, avo, proavo, abavo-
Hhhh que.

ÆRA
GRÆ.
CO-
RUM.

que. Vox ΓΟΡΡΙΑΙΩ, quæ in ima nummi parte adjicitur, in qua mensum Græcorum lepidio sane errore videre se viri eruditi putarunt, dividenda in duas est; ut sit ΓΟΡΡΙΑ ΙΩ, *Ceres frugifera*. Nam Io sive Ceres in eo nummo pingitur, qualis omnino in nummis Gazensium, in quibus ΕΙΩ scribitur. Quid si autem, ut jam factum nomen Græci mensis deprehendisse se in hoc nummo arbitrati sunt viri eruditi, sed decepti; sic ad illud faciendum prior aliquis inductus est ab hoc numismate prave intellecto? Sed de hac re inquirendum erit peculiari disceptatione de Mensibus Græcorum. Longe post hunc utrumque Vologesus, (sic enim Latini teste Plinio, libro vi. pag. 713. hoc nomen efferunt) sic nummos insculpsit: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ: apud Patinum in Sueton. pag. 202. Nulla in his nummis æra Græcorum, aliave, est excepto Volugusæ nummo.

At sunt in illis tituli duo insignes, qui ad libros quoque sacros illustrandos pertinent. Prior est, Βασιλέως Ἀντοκετόρος: cui affinis illa Antiochi Epiphanis superscriptio, ad Judæos scribentis: *Antiochus rex & Princeps*, 2. Machab. x, 19. ubi in Græco *σεβτήτης* est. Quoniam videlicet liberæ civitates in utroque imperio multæ fuere, quarum copiis præesset ille cum potestate, qui rex esset: Post Antiochum enim, ut tituli crescunt dignitatum, non jam Tryphon, aut Arfaces, *σεβτήτης*, sed dici uterque voluit Ἀντοκετόρος: quem titulum Græci denique ei dedere, qui summam haberet in exercitibus ac provinciis vel civitatibus potestatem.

Alter titulus est Βασιλέως Βασιλέων, *Regis Regum*. Hic regum illorum, qui Babylonem obtinerent, proprius ac peculiaris fuit, jam a primis olim temporibus; ex quo nempe reges Babylonis in libris sacris appellantur. Nam Ezechia rege Juda, Baladan utrumque, & maritum Semiramidis nimirum, & filium, Regem regum fuisse nomen ipsum demonstrat: cum sit Baladan, ut ibi diximus, Dominus Minorum. Est deinde apud Ezech. xxvi, 7. *Nabuchodonosor rex Babylonis rex regum*. Libro i. Esdræ, vii, 12. *Artaxerxes rex regum*, qui *rex Babylonis*, vii, 16. & 2, xii, 6. At Assuerus Estheris, quoniam non fuit rex Babylonis, non se regem regum inscribit: sed est tantum, *Rex maximus Artaxerxes*, Esth. xiii, 1. vel *Rex magnus Artaxerxes*, Esth. xvi, 1. Nec quisquam Syriæ vel Ægypti regum, aliisque, hunc titulum usurpavit. Ne Darius ipse quidem, qui Babylonem expugnavit, regem se regum appellat in edictis suis; i. Esdr. vi, 3, 12. quoniam videlicet nihilo magis hunc ad se titulum pertinere, quam Babylonem ipsam intelligeret. Hanc enim ille non alio fine cepit, ac sexennio tenuit, uti suo loco monuimus, quam ut illam cum Perside, avita sua patria, permutaret, quam Artaxerxes obtinebat: quod revera postea effecit. Quamobrem cum in sacris litteris Darius iste sedecies appelletur, ne semel quidem aut rex regum dicitur, aut rex Babylonis: Artaxerxes autem utroque nomine appellatur.

Vaillantius, pag. 319. ex schedis Rodolphi Imp. & pag. 322. e Museo suo, profert nummos duos Demetrii ex argento, simillimos inter se; sed vultu juvenili admodum, nec annos admodum vicinos superante. Non sunt igitur illi ejusdem Demetrii, qui duobus annis proxime præteritis Syriæ partem occupavit: quantumvis ex scriptoribus rerum Græcarum eundem hæcenus regem perseverasse eruditi colligant. Epigraphe est: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. ΤΥΡ. ΙΕ. ΑΣΥ. *Tyri sacra & inviolata*. 5 ΠΡ. Anno CLXXXVI. Ejusdem est nummus apud Spanhemium, pag. 378. & in Thesauro Brandeburgico, tom. 2. pag. 28. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ. Filius

Antiochi Evergetæ; unde & ipse Evergetes: frater Antiochi Philopatoris, ipse Philometor.

XVIIII. CLEOPATRA & ANTIOCHVS.

187 E gaza Regia nummus argenteus: ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ. Cleopatra mater, filius Antiochus est. 5 ΠΡ. Anno CLXXXVII. De hac Cleopatra, Demetrii II. conjugē, mentio est, 1. Mach. x, 57. & xi, 12.

188 In Thesauo Regio, eadem epigraphe: cum solo Antiochi vultu. ΗΠΡ. Anno CLXXXVIII. Apud D. Fovcault, nummus ex ære mediocri, ΗΠΡ. ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ. *Sidonis prænobilis & antiqua*.

Judæi habitantes Hierosolymis, Judæis in Ægypto commorantibus, mortem narrant Antiochi Evergetæ, quæ in Perside contigerat, anno centesimo octogesimo octavo: ducto anni initio a mense Tisri, sive autumno, ut huic scriptori mos est, 2. Mach. i, 10. Ut in libera jam Republica, desiere tunc Hierosolymitani scribere, anno tertio, exempli gratia, sub Simone vel alio Sacerdote magno, ut anno Græcorum 172. fecisse cos superius vidimus.

189 Olymp. 157. C. V. 630. Primus (ut videtur) Mithridatis Ponti regis annus; quem annis LVI regnasse Plinius narrat, libro xxv. sect. 2.

In Thesauo Regio, ANTIOXΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΙ. ΘΠΡ. Anno CLXXXIX. Vide quæ diximus anno 137. æræ Græcorum.

190 In eodem Thesauo: ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ. Noctua infidet urceo. Bacchi insignia, & tractus vini feracis. 9 ΠΡ. Anno cxc.). Caput Antiochi radiatum: quod in his regibus minus frequens est.

191 Ibidem: ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΘΕΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ. Victoria gradiens cum corona & palma, absque anni nota. Alius apud Vaillant pag. 338. plane similis nummo superioris anni. Litteræ Α 9 Π. Anno cxc i. Cleopatra Θεά fuit, quoniam illa patre, avo, proavo, abavo, atavoe regibus editæ.

192 Annus Sabbaticus.

XIX, DEMETRIVS. XX, ANTIOCHVS. XXI, PHILIPPVS, Demetrii Nicatoris filii, Syriam inter se partiuntur. Demetrii nummus est apud Spanhemium, pag. 378. inscriptus, ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ: ob amicitiam erga fratres, cum quibus regnum partitus est. Θεός ob patrem, vel avum, vel utrumque inter divos post mortem relatum. Notabile autem est, majorem natu inter liberos esse patri semper vel avo cognominem: Antiochum Θεόν Epiphanem Antiocho Magno patri: Demetrium Θεόν Φιλάδελφον patri Demetrio Θεώ Nicatori.

In Thesauo Regio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ANTIOXΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. Β9 ΠΡ. Anno cxc i.). Caput radiatum.

Quemadmodum Antiochus Magnus, qui quintus Regum fuit, ut Plinius loquitur, dedit liberis suis, ut essent Ἐπιφανείς, hoc est, Illustres, seu Nobiles, uti optime vertit Vulgatus interpres; vel Θεοί, Divi: quoniam illi quartum ante se, eundemque abavum, in sua familia regem numerarent; & sic Demetrius Nicator dedit maximo natu liberis suis, ut esset Θεός; ceteris autem, ut Ἐπιφανείς cognominarentur, novo significato; quoniam quintum ante se in sua familia, nempe Seleucum Nicatorem, atavum regem haberent; quæ præcipua quædam nobilitas est. Vide stemma regum Syriæ superius positum, pag. 200. Intelliges successionem generis vel ex ipsi cognominibus, quæ nummi repræsentant, certo deprehendi.

In Museo nostro, nummus argenteus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. Anno quarto. Regis Mithridatæ magnis orti natalibus. Plinius, libro vi. sect. 2. *Amiso junctum fuit opidum Eupatoria, a Mithridate conditum.* Εὐπάτωρ est,

ÆRA
GRÆ.
CO-
RUM.

ÆRA
GRÆ-
CO-
RUM.

est, qui ante se quintum numerat in sua familia, eundemque atavum regem. Vide stemma regum Syriæ, pag. 200. Ex quo sextum fuisse Ponti regem a Pharnace Mithridaten intelligimus.

193 Olymp. 168. V.C. 634. *Ante Christum*, 120.
In Thesaurio Regio, nummus Antiochi, qualis superiore anno; cum litteris Γ q P. Anno cxciii.

194 Ibidem: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. Δ q P. Anno cxciv. Huius Antiochi Epiphanis, cuius & alii sunt nummi inscripti: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, frater & regni collega Philippus, nummum habet argenteum in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, similiter inscriptum: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ.

195 In eadem gaza, ejusdem Antiochi nummus, Eq P. Annus cxcv.

196 Olymp. 169. V.C. 638.

197 In gaza Regia, nummus Antiochi, qualis anno 194. argenteus. In imo margine, Ξ q P. Anno cxcvii. In latere dextro, IE, & his litteris subiecta littera A. Hoc est, ut coniicimus, anno xv. æræ Demetrii Θεῶς Nicatoris, qui pater Antiochi huius fuit eodemque primo, quo regnat solus, defunctis fratribus, quorum hereditatem adierit. regni Antiochi: eodemque primo, quo regnat solus, defuncta Cleopatra. In nummis Syriæ, litteram A, aliamve unicam, ad designandum urbis nomen poni qui dixerit, risum ille de se præbebit eruditus.

Ut ut est, Jovis stantis effigies in eo nummo insculpta, quæ dextra fidus Solis gestat, in capite crescentis Lunæ imaginem, Numen divinum significare videtur, per Solem & Lunam beneficum mortalibus.

191 VII. PTOLEMÆVS rex Ægypti, LATHYRVS Plinio dictus, lib. vi. sect. xxxi. hoc anno cœpisse creditur.

Est in Museo nostro, nummus Antiochi regis Asiæ, ex ære mediocri, capite laureato: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. Quod Antiochi cognomen latuit vetustis scriptoribus. Filius hic fuit Antiochi Evergetæ. Ejusdem sunt nummi inscripti, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ: & ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ. Dicit etiam iste Epiphanes voluit, nova illius nominis significatione, regem denotante, qui septem ante se majores suos reges computet.

199 Annus Sabbaticus. V.C. annus 640.

In Thesaurio Regio nummus ut proxime inscriptus, capite diademato. Θ q P. Anno cxcix.

Nummi Regum Syriæ, qui sunt istos (ut vulgo creditur) consecuti, vulgo commemorantur, in quibus nullæ sunt annorum notæ. Verum ii pertinent ad reges superius appellatos, ut suis locis indicavimus.

200 Æræ Græcorum annus 200.

In Thesaurio Regio, nummus ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ. IB. Annus regni duodecimus.

201 Olymp. 170. Annus V.C. 642.

Æræ Græcorum annus 202. V.C. 643.

Sidonii hoc anno, regum Syriæ excusso jugo, cum Romanis fœdus societatis ineunt; inde origo æræ Sidoniorum, a mense Septembri. Hoc enim fere tempore defecisse credimus regnum Syriæ, haud levibus in eam opinionem adducti argumentis. Me-

morem enim esse volumus, quisquis hæc legerit; non quod scriptores quidam referant, quorum suspecta nobis fides est; sed quod nummi antiqui cum Plinio doceant; id nos demum habere ratum ac certum. Quorsum autem præsci illi scriptores rerum Græcarum vel Romanarum nobis veniant in suspicionem, tutum est in aliud tempus differre. Argumenta porro regni Syriæ hoc tempore collapsi, ex nummis deducta hæc tria sunt. Primum: Cum deinceps plurimi urbium Syriæ nummi occurrant, Antiochiæ, Apameæ, Sidonis, Tyri: vix ullus eorum omnino vultum nomenve Principis repræsentat, ut superioribus annis passim fieri solitum est. Alterum: Nullus omnino nummus ex iis, qui subsecutis (ut volunt) regibus tribuuntur, annum habet æræ Græcorum adnotatum, ut fere semper mos fuit, præsertim secundo Græcorum in Syria sæculo. Quamobrem referri omnes jure possunt ad aliquem regum superiorum: cum sit incredibile. tanta omnes deinceps incuria existisse, ut regni sui primordia, annosque singulos, (quod majoribus eorum tantopere curæ fuit,) in nummis suis consignare veluti ex composito neglexerint. Denique, quod fœdus & societatem cum Romanis inire hoc anno Sidonios animadvertimus: Ascalonitas, post annos octo: id quod argumento est, novissimo rege extincto, alis Syriæ civitates, adserta libertate, societatem inter se, cum Romanis alias diversis temporibus pepigisse. Exuti etiam regno novissimi Syriæ reges possunt videri a *Tigrane magno*, ut Plinius appellat, libro vi. sect. xxxii. ditionem eorum reliquam invadente; si diversus ille est ab eo Tigraue, quem Pompeius vicit, ut esse nunc quidem videtur.

ANNI AB URBE ROMA CONDITA.

644 Annusidem æræ Græcorum 203. Ante Christum, 100.

645 Olymp. 171. Nummi argentei formâ plumbo expressa in Museo nostro, caput diadematum exhibet. (.) ANTIOΧΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aquila palmam tenet. Latere dextro, ΑΣ ΙΕΡΑΣΥ. Hoc est, πρώτης Συνέλευσεως, ἀσύνεως. Latere sinistro, ΛΕΣ. Anno cex. Græcorum. Inter aquilæ pedes, iterum ΑΣ Πρώτη Συνέλευσεως. Nummus est plane singularis, quo se primam Syriæ civitatem Tyrus appellat, donatam jure ac titulo sacra & inviolata civitatis.

In Thesaurio Regio nummus argenteus, capite diademato: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ. Regis Cappadociæ Ariarathæ Πii. Δ. anno iv. Patris ipsius Ariarathæ mentio est, i. Mach. xx, 22. anno Græcorum 174.

648 Annus Sabbaticus.

649 Olymp. 172.

Ascalonitæ societatem ineunt cum Romanis. Inde initium æræ Ascalonitarum in nummis, ductum ab autumno huius anni: ut & Ramathenorum.

651 Nummus Tyri, in Thesaurio Brandenburgico, tom. 2. pag. 71. cum anno ΙΣ. ccx. Græcorum.

653 In gaza Regia: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. ΒΙΣ. Anno cccxi. æræ Græcorum, qui annus incipit a Septembri huius anni. In Ponto regnavit. Æram Græcorum consignat in nummis suis; ut reliqui Alexandri Magni successores: quoniam ipse pariter ditionis illius partem obtineret. Eam ob rem numerus annorum in eadem nummi area cum ipso nomine Mithridatis apponitur, ut in nummis Syriæ regum. Verum a Trajani saltem temporibus, reverentiores erga Populum Romanum Ponti Paphlagonici reges, Æræ suæ initium ab illo anno repetierunt, quo Pharnaces, qui primus regnavit in Ponto, ut diximus, amicitiam coluit Senatûs Populique Romani; nempe ab anno V.C. cccclvi. Atque eam ob causam annorum numeri in ea consignantur nummorum area, quæ Augustorum vultum exhibet. Atque ea fortassis causa belli fuit contra Mithridaten a Romanis suscepti, quod amicitiam populi Romani, a majoribus ultro quasitam abiiceret.

654 Olymp. 173. Annus Sabbaticus. Ante Christum 100.

655
656
657
958

Olymp. 174.

Hhhh 2

10

ANNI
V.C.659
660

In Cimelio D. FOVCAVLT, nummus argenteus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ ΘΙΣ. anno cccix. æræ Græcorum.

Nummus ex ære minimo, in gaza Regia, & in Medicea, caput turratum ac velatum exhibet: in parte averfa, palmam, Phœnicia symbolum; nam & palma φοῖνιξ. M. ΤΥΡ. ΙΕΡΑΣ ΘΙΣ. Metropoleos Tyri sacra: anno cccix. æræ Græcorum. Vel ipsa forma litteræ Σ, præter alia argumenta, vetat ad tempora Domitiani Imp. nummum referri.

661

Annus Sabbaticus.

Nummus e museo nostro, æris minimi: ΚΣ. anno ccxx. æræ Græcorum: ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ. ut supra, anno 188. Sidonii veterem adhuc servant æram. Ibidem nummi ex ære magno forma in plumbo expressa, caput Herculis Tyrii laureatum exhibet.)(In corona laurea, clava Herculis: ΤΥΡ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΚΣ. Anno ccxx. æræ Græcorum.

Nummus Mediceus: ΤΥΡΟΥ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ. Tyri sacra & inviolata. ΕΚ. Aquila insitit proræ navis.)(Caput Herculis Tyrii. Ita describitur a Card. Novisio. sed affinitate litterarum Ε & Σ deceptum esse virum eruditum, legique oportere, ΣΚ. nummus proxime allatus admonet, præter alia argumenta.

662

Olymp. 175.

In Cimelio Electoris Brandenburgici, nummus Mithridatis regis, cum anno ΑΚΣ. ccxxi. æræ Græcorum.

663

In Thesauo Regio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. ΒΚΣ. Annus ccxxii. æræ Græcorum.

In eadem gaza, nummus argenteus, clavam Herculis exhibet, quæ definit in caduceum; Martis Paciferi symbolum; sive Romani exercitus ad præsidium impositi, pacemque Provincia. ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ. Sub C. Papirio Carbone legato Senatus Romani.)(Vas ansatum. ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΒΚΣ. Nicaensium nummus: anno æræ Græcorum ccxxii. Bithynia, in qua Nicæa est, Romanorum clientela se jam tum commendavit, suscepto legato, cum præsidario milite. Similes sunt in eadem gaza nummi, cum anno ΔΚΣ. ccxxiv. Græcorum. Item ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, & ΒΙΘΥΝΙΕΩΝ, ejusdem anni.

664

Apud P. JOBERT, nummus ex ære mediocri, caput Jovis barbatus exhibet.)(ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. Antiochenfium metropoleos libera. ΓΚΣ. Anno Græcorum ccxxiii. Jupiter sedens tenet Victoriâ, quæ Jovic coronam porrigit.

665

Olymp. 176.

666

Annus Sabbaticus.

667

668

669

Quem nummum miramur ab aliis referri ad Philippi Imp. tempora, cum ipsa nummi fabrica, & forma litteræ Σ ceterorumque characterum, & Jovis caput, admoneat ad hanc ætatem pertinere. Antiochenfium nomine nummos ante hoc tempus signatos non vidimus: quod indicio est, ut diximus, collapsi Syria regni. Nam dum stetit illud, solo regum nomine, non etiam illius oppidi, necdum scilicet liberi, cudebantur Antiochia nummi.

In Museo P. CHAMILLART, Societatis JESV Parisiis, nummus ex ære mediocri caput turratum ac velatum exhibet, argumento libera civitatis.)(Currus. ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ. ΗΚΣ. Anno Græcorum ccxxviii.

670

Olymp. 177. Ante Christum, 84. Nascitur ANNI hoc anno Anna prophetissa, quæ Christum vidit, V.C. & confessa est. Luc. 2, 36.

671

In Museo nostro, nummus æris minimi, cum capite turrato, & palma: ΤΥΡ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ. Metropolis sacra. ΛΣ. Annus æræ Græcorum ccxxx.

Plinius, libro xxxiii. sect. v. Capitoline ædis incendium, post annos cccvii. quam capta est Roma a Gallis.

672

673

674

Olymp. 178. Ante Christum annus 80.

VIII. PTOLEMÆVS Ægypti rex.

675

In Cimelio D. FOVCAVLT, nummus ex ære mediocri, capite turrato ac velato.)(Palma. ΤΥΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. ΙΕΡΑΣ. ΔΛΣ. Anno ccxxxiv. æræ Græcorum.

676

677

Apud P. JOBERT, e Societate nostra, & in gaza Regia, nummus ex ære mediocri, in quo capita duo invicem adposita: turratum alterum, alterum Jovis: ad societatem, opinor, Romanorum, sive Jovis Capitolini, cum Genio Sidoniorum; significandam.)(Triremis. L. ΕΛ. Annus xxxv. ex quo societas est cum Romanis inita, autumno incipit. ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ. Sidonis prænobilis & antiqua.

678

Olymp. 179.

Nummus Mediceus, in quo Jovis caput, sine epigraphe: in parte postica, elephas. ΑΠΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ. ΖΛΣ. Apameensium sacra & inviolata civitatis: anno æræ Græcorum, ccxxxvii.

679

Nummus e gaza Regia: ΗΛΣ. ΤΥΡ. ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Anno ccxxxviii. æræ Græcorum, cum triremi. In parte antica, caput turratum ac velatum, symbolum metropoleos, cum palmæ ramo, quæ Græce φοῖνιξ. Cum tot nummi Tyrum Phœnicia Metropolim hoc ævo appellant; quid Suidæ facias, aliisque, qui donatam hoc titulo civitatem eam sub Hadriano, vel serius, fabulantur?

680

681

682

Olymp. 180. Annus Sabbaticus.

Nummus e Thesauo Brandeb. tomo 2. pag. 73. Caput Herculis laureatum.)(Clava Herculeæ, cum Tyri monogrammate, ΤΥΡΟΥ: & intra coronam querceam, in ambitu, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Forma ipsa litteræ Σ cuius ævi sit nummus admonet. ΑΜΣ. Annus ccxli. æræ Græcorum, autumno anni huius iniens.

683

In Cimelio D. FOVCAVLT, nummus ex ære mediocri: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥ. Genius urbis rupi excelsæ insidet, lava cornucopia tenet. Plinius, libro vi. pag. 664. In excelsa, Tigranocerta, in Armenia minore. Initia tamen huius Tigranis nobis haud sunt satis comperta. Affertur in hist. Regum Syria, pag. 400. nummus inscriptus, ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥΣ: sed in quo vocem priorem recens adjectam fuisse nemo non affirmet, qui sit Græce peritus, nummosque veteres usurparit: siquidem est ea loco præposita: nam Βασιλέως Βασιλέων ars dici poscit, non e diverso: præterquam quod & Τίγρης ibi cum solæco ponitur pro Τίγρης: & nummi Tigranis alii omnes solum habent βασιλέως Τίγρης: nec ullo potuit ille jure dici βασιλέως βασιλέων: tametsi id quidam scriptores affirmant.

684

Ab hoc anno Sinopenfes in Ponto æram Romanam inchoarunt: Juliam deinde alteram anno V.C. dccv. acceperunt: ac priorem rursus in nummis consignavere sub Gordiano Pio.

685

686

Olymp. 181.

Hoc

ANNI
V.C.

Hoc anno plerique Cilices foedus ineunt cum Romanis: praesertim Alexandria ad Iffum, quae urbs Ciliciae est. Est ex aere mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT, nummus Traiani: ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΑΡΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚ. Capite laureato. .). (Genius urbis. ΑΔΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΚΑΤΙΣΣΕΩΝ. ΕΤΟΙΣ. ΑΠΡ. Imp. Caesar Nerva Trajanus Optimus Aug. Germanicus, Dacicus: Alexandrinorum qui sunt ad Iffum, anno CLXXXI. Quo nempe Trajanus jam cognomento Optimus, necdum tamen Parthicus fuit: ac proinde anno Christi CXIII. Urbis conditae DCCCLXVI. Traiani XVI. Itaque aera illa autumnus hujus anni incipit. In eodem Ciliciae tractu Epiphania est, memorata Plinio, libro v. sect. XXII. quae simili de causa similem observat aeram in nummis suis. Nam in Imp. M. Antonii Gordiani Pii nummo, ΑΥΤΟΚ. Μ. ΑΝΤΩ. ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ, capite radiato: ΕΠΙΦΑΝΕΩΝ. Serapis sedet: ET. CT. .). (Genius urbis. anno CCCVI. Qui annus est V.C. 991. aera Christianae 238. Gordiani Pii primus, autumnus ejus anni. Arethusi quoque in Syria similiter ab hoc anno aeram suam inchoant, ut constat ex nummis Diadumeniani: & in Troade Ilienles: & in eadem Cilicia Pompeiopolitae.

687
688

Nummus aureus in Cimelio Comitum de Schwarzburg: caput diadematum vultu annorum xxx. .). ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΦΑΡΝΑΚΟΥ. Sedet Apollo cum lyra, tripode apposita e regione. ΖΜΣ. Δ. Anno CCXLVII. aera Graecorum, qui autumnus anni hujus incipit; idemque Pharnacis quartus est. Arfacae duo, quos superius appellavimus, non habent in nummis suis aeram Graecorum: habent autem & Pharnaces & Vologesus. Quoniam (opinor) Arfacae reges fuere Babylonis, quae Graecis non paruit: isti, Parthicae Adiabeneae, in qua Arbela, ubi Darius Alexander debellavit. Nam in nummo Vologesi, apud Patinum in Sueton. pag. 202. additur ΑΝΥ. five annus 451. qui primus imperii Antonini Pii post obitum Hadriani: & alterum superius monimus consignasse in nummo suo annum 491. qui primus pariter Commodi fuit. Reges autem Parthiae Adiabeneae, eosdem cum Parthis regibus Babylonis titulos accepere, ob cognationem. Est igitur hic Pharnaces, ut Vologesus, rex Parthiae Adiabeneae; ignotus scriptoribus rerum Romanarum. Pharnacis, quem isti in Ponto ponunt post annos tres regnum suscepisse, nullum in nummis vestigium est. Qui si fuit, Rex Regum certe non fuit; cum eo titulo & majores ejus, & Mithridates ipse caruerit. Plinius unicum ejus nominis fuisse in Ponto regem, semel iterumque innuit: eum nempe, de quo diximus anno 15. aera Graecorum; ad quem fortassis attinet nummus a Spanhemio laudatus, pag. 461. ΦΑΡΝΑΚΟΥΣ vel potius, ΦΑΡΝΑΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

689

Olymp. 182.
Hoc anno, Syriae parte inferiore, quae in Aegyptum vergit, a Pompeio coacta foedus inire cum Romanis, multae ibi civitates ab autumnus hujus anni, illius societatis annos in nummis suis consignarunt: Antiocheni ad Hippum, Canathae, Dorenses, Gadarenenses, Gazenses, Philadelpheni, Raphiotae: & in parte alia Syriae, qua Ciliciam contingit Seleucien-
ses

Pompeii nummus: CN. MAGNUS IMP. Pompeii nomen in nummis non est: sed solum Magni cognomen. .). M. PUBLI. LEG. PROPR. M. Publicius Legatus Pro Praetore. Pompeius IMP. fuit; sed ea voce post nomen adposita; non praefixa nomini: atque adeo non solus IMP. fuit: quod intelligi necesse esset, si diceretur IMP. CN. MAGNUS. Ergo primo tantum modo IMP. (General d'armée) habens sub se Legatos, (des Lieutenans Generaux) ut hic Publium. Sic & Caesar dumtaxat eo modo IMP. fuit: & cum gereret etiam Dictaturam, habuit secum Antonium IMP. At IMP. Augustus, (Generalissime des Armées,) Tiberium IMP. Scarpum IMP. & prius Antonius Triumvir Ventidium, Sossium, Ahenobarbum IMP. sub se alios in alio tractu habuit.

Plinius libro IX. sect. LXII. Lentulus Spinther Aedilis fuit Urbis conditae anno DCXC. Cicerone Consule. Cicero ipse postea IMP. (General d'Armée) ut testatur Laodicensium in Caria nummus ex aere, a Seguino vulgatus: M. TVLL. IMP. ΑΑΟ. &c. Quod & fugisse dumtaxat Catilinam, ut Ciceronis ingenium declinaret; & M. Antonium eodem Ciceronis Consulatu proscriptum narrat Plinius libro VII. sect. XXXI. quemadmodum cum scriptoribus rerum Romanarum, aliisque monumentis, consiliari possit, viderint horum defensores.

692

Hoc anno relatum esse victoriam de Judaeis arbitramur, quae a Plinio commemoratur, lib. VII. sect. XXVII. & libro XXXIII. sect. XLVII. Pompeio res gerente circa Judaeam. Ad eam fortassis expeditionem pertinet hic nummus e museo nostro argenteus: A. PLAVTIUS AED. CVR. SC. Aulus Plautius, Aedilis curulis. Senatus-consulto. Caput turritum. .). (Vir cultu eximio camelum regit; & flexo genu ramum balsami Judaici vel oleae porrigit. ΒΑΚΧΙΟΥΣ ΙΥΔΑΙΩΣ. Apud scriptorem Antiquitatum Judaicarum altum de Bacchio Judaeo silentium est. Dux militiae sub summo Pontifice, eodemque Ethnarcha Judaeae, fuisse videtur; qui pacem a Pompeio poscens in hoc nummo exhibetur, civium alicujus oppidi nomine.

693

Olymp. 183. Ab hoc anno incipit aera Gabenorum in Syria.

694

Annus Sabbaticus. Ab hoc anno incipit aera Mopscatarum in Cilicia.

695

Nummus Mediceus: ΤΥΡΟΥ, in monogrammate: in margine autem, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΣΝΣ. Annus CCLVI. Caput Herculis laureatum.

696

Olymp. 184.

699

700

701

702

703

704

Olymp. 185.
Annus Sabbaticus.
Ante Christum, Annus 50.
Nummus Mediceus, qualem descripsimus anno V. C. 679. sed annus aera Graecorum hic est, ΓΞΣ. CCLXIII. autumnus iniens, ΤΥΡ. ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ.

Caesaris victorias de Oriente videmus in nummis ejus consignari: de Galliis simile aliquid non videmus. In colonias Hispaniae ac municipia missos fuisse ab Augustis Duumviros, five annuos, five quinquennales, nummi docent: in Galliae oppida, quia libera ac sui juris, ob *ἀντιστοίας* prerogativam, nullos fuisse tales magistratus a Romanis missos, tum ex nummorum silentio liquet; tum ex eo quod in Gallia Comata nulla Romanorum colonia fuit, praeter Lugdunum: populi vero liberi plurimi, teste Plinio in descriptione Galliae; tamen non omnes immunes a tributo. Missum Proprætores Caesarem, ad emungendas auro has regiones, ad tutandos cum legionibus Galliae Cisthenae limites: quo & Varus postea, & Drusus, & Tiberius missi sunt; tum ex Plinii libro XXXVI. sect. VII. colligi potest; tum ex eo quod bellum civile Caesaris, Hispaniense, ac cetera Plinius commemorat, silet omnino de Gallico; quod tamen, si Commentariis credimus, cetera longe vincit.

Pulsis e superiore Asia a Caesare Parthis, (una cum Antonio, qui cum eo pariter Imperator fuit,) pleraque in eo tractu civitates ab autumnus hujus anni, in suis nummis aeram consignant, quae vulgo Caesariana nuncupatur; quamvis pariter Antoniana dici poterit. Usurpata est ab Antiochenis, etiam temporibus Severi Alexandri: a Botryenis, Laodicensis, Ptolemaeitis, Raphaneotis, Sinopensibus, ac Tripolitanis: quoniam haec praesertim civitates foedus cum Romanis tunc inierunt.

Nummus aureus in gaza Regia: CAESAR DIC. Caesar Dictator, capite laureato: cum urceolo, insigni Pontificatus. .). ANTON. IMP. Antonius Imp. capite nudo, ob reverentiam Dictatoris: cum lituo augurali. Non fuit, ut vates mentitur, Caesar Imperator unicus. Nec sua illum aetas, sed longe posterior, primum Imperatorum appellavit: nec umquam ille dictus est in nummis, IMP. CAESAR, sed tantum, quemadmodum CN. MAGNVS IMP. ita CAESAR IMP. vel CAESAR IIT. nec ille demum se vivo nummos ex aere vidit Romae aut SC. Senatusconsulto, suo nomine ac vultu inscriptos.

706

Olymp. 186. Pugna Pharsalica. Plinius, lib. v. sect. x. Aera Macedonum hinc incipit.

707

In museo nostro, nummus argenteus: CAESAR. Templum cum lituo. .). IIT. Imperator iterum. Caput Pietatis: non (ut vulgo creditur) Veneris. Adjicitur interdum Solis fidus, symbolum Orientis subacti. Aegensium aera in Cilicia ab autumnus hujus anni incipit.

708

In museo nostro, nummus argenteus: COS. TERT. DICT. ITER. Caput Pietatis five Clementiae. .). AVG. PONT. MAX. Vasa Pontificalia. Augur; Pontifex Maximus.

Gabalensium aera in Syria ab hoc anno incipit. Et Zeltitarum in Cappadocia. Foedus similiter in Aegyptum cum Julio Caesare.

709

Colonia Caesaris Dictatoris Pharus, juncta ponte Alexandriae, inquit Plinius, libro v. sect. xxxv. Ea est, quae in nummo Augusti, e Thesaurio Regio. & apud D. FOVCAVLT, ex aere mediocri, COL. IVL. simpliciter appellatur.

Hhhh 3

Veneri

ANNI
V. C.

Veneri Victrici Pompeius templum dedicarat, teste Plinio, libro VIII. sect. VII. Veneri Genetrici Cæsar Dictator dicavit, teste eodem, libro XXXV. sect. XLV. Hujus vocabuli vim qui ignorarunt. Venerem Genetricem sic dici arbitrati sunt, quasi generis sui parentem, atque originis suæ fontem jactaret Cæsar Dictator. Quod si verum sit, & Venere multo magis prognati fuerunt, Hadrianus cum Sabina conjuge, Faustina Pii, & Marci altera, Julia Severi, Julia Paulla, Annia Faustina, Julia Soëmias, Julia Mammæa, Corn. Salonina, Magnia Urbica: nam istorum in nummis, vel istarum potius, inscriptum est, VENERI GENETRICI: quod in nummis priorum Cæsarum familiæ Juliæ ne semel quidem occurrit. At ne quidem est Venus Genetrix, a gignendo dicta, aut Venus fecunda: neque eodem consilio veteres Veneri Genetrici litavere, quo Crispina Commodi DIS GENITALIBVS. Neque Spiritus ille est, qui sublunaria omnia pervadit, alitque: quam ANIMAM MVNDI veteres Philosophi appellarunt: Sed Venerem habere Genetricem dicebatur Augustus, vel Augusta, cui esset innata atque ingenua urbanitas, humanitas, comitas. Hanc enim illi Venerem appellabant.

710 Olymp. 187. Annus Sabbaticus.

Cæsar hoc anno occiditur. Visus tunc cometes, de quo Plinius, libro 2. sect. XXIII. Et sect. XXIX. *Occiso Dictatore Casare, & Antoniano bello, totius pæne anni pallore continuo*, Solis nimirum. Ex Virgilio pariter eundem constat esse interfectum: sed neuter a quibus interfectus fuerit, refert. Ab immisso percussore aliquo patrari hæc cædes solent, non a nobilibus conjuratis. Est apud Patinum in Famil. pag. 142. num. 4. nummus argenteus, in quo vultus est Bruti prioris: cum epigraphe, BRVT. IMP. L. PLAET. CEST. *Brutus Imperator, L. Platorius Cestianus*, Triumvir Monetæ. In aversa parte, pileus est, libertatis symbolum, inter pugiones duos: cum epigraphe, EID. MAR. *Idus Martiæ*. Eo numismate declarasse Brutum, a se & a Cassio patriam fuisse vindicatam in libertatem, Dio Cassius hariolatur, pag. 341. falsa admodum conjectatione, cum neque ulla ibi sit Cassii mentio; neque in nummis Cassii aut EID. MAR. aut pugiones appareant. Cur ergo in solius Bruti nummis & EID. MAR. & pugiones visuntur, nisi quia gentis ipsius, ab illo priore Bruto exortæ, qui reges expulit, insigne id fuit? Hunc enim morem insigniores familiæ tenere, ut in nummis suis præclara majorum suorum facta inculperent. Sic Metelli elephantos posuere, obillum qui elephantos cXLII. in triumpho duxit multo antea. Igitur EID. MAR. *Idus Martiæ* sunt, quo die Brutus ille primus reges ex Urbe ejecit, & Romanæ libertatis assertor fuit. Ex illo se genus ducere gloriatur Brutus alter, qui BRVT. IMP. in hoc numismate appellatur: nec suam idcirco, sed Bruti prioris effigiem, ad quem EID. MAR. *Idus Martiæ*, quæ sunt in altera nummi pagina, pertinent, in eo inculpsit. Nam neque Bruti posterioris, neque collegæ Cassii vultum, cum essent tantum Duces exercituum, ea ætas præsertim in nummis inculperet.

Eam ob rem eodem tempore cusus est altera ex argento nummus, qui est apud Patinum, pag. 139. num. 2. in quo Caput Libertatis est, cum titulo LIBERTAS. In altera superficie Consul incedit inter lictores duos, præeunte viro togato, Tarquinio Superbo rege nimirum, sinistrorsum: qui habitus incessusque est exeuntium e civitate. Infra, BRVTVS. Nempe ut restituta dicantur ea tempora, quæ sub Bruto priore fuerunt, qui Tarquinium ejecit: non quia occisus Cæsar esset. Nam & Trajanus Imp. hunc ipsum nummum (ut loquuntur) restituit: non ut occisum a se certe pulsūve Nervam significaret; neu-

trum enim patraret Optimus Princeps: neque ut de Cæsaris nece gaudium ipse testaretur; siquidem esset ipse de gente Cæsarum, ex Augusti filia, qui Cæsarem Dictatorem avunculum habuit, oriundus; ut titulus nummorum ipsius docet, NERVA CAESAR TRAIANVS. Enimvero qui *Cæsar* ibi titulum esse merum dignitatis putant, æque nugantur ac si dicant, *Loüis Dauphin de Bourbon*: cum inter proprium nomen atque cognomen interferi titulum dignitatis ridiculum sit: dicique oporteat, *Loüis de Bourbon*, sive *Loüis de France, Dauphin*. Nihil magis igitur Brutus posterior, cujus honori cusus hic nummus est, quam Trajanus, qui eundem (ut loquuntur) restituit, Cæsarem interfecisse in nummis perhibetur. Tantum imaginem pristinae libertatis exhibitam esse suis temporibus credi uterque voluit. Ad Regifugium igitur Idus hæc Martiæ, non ad Cæsaris necem, sunt referendæ: quod Regifugium non VII. KAL. sed ipsis EID. MAR. scribi in Fastis oportuit.

Est præterea apud Patinum, pag. 144. num. 4. Bruti posterioris nummus hac epigraphe: Q. CAEPPIO BRVTVS PROCOS. Q. *Capio Brutus Proconsul*. cum tripode, simpulo, & galericulo, quæ sunt Pontificatus insignia. In aversa nummi pagina, pileus est inter pugiones duos, ut in superiore nummo, cum epigraphe, L. SESTI. PROQ. L. *Sestius Proquestor*: absque titulo, EID. MAR. quoniam nihil ad Cæpiones, sed tantum ad familiam Brutorum Idus illæ Martiæ pertinent. Non igitur illatam Cæsari necem aut hi pugiones, aut illæ Idus denotant; sed hi quidem tuendam etiam vi atque armis, ubi opus sit, Reipublicæ libertatem; illæ, recuperatam eandem olim ope Bruti prioris fuisse.

Nam (quod est hic quoque animadvertendum, qui M. Brutus, & Brutus Philippensis a Plinio appellatur, libro XXXIII. sect. XII. & XXXIV. pag. 127. idem & BRVTVS IMP. & Q. CAEPPIO BRVTVS IMP. in nummis est. At BRVTVS IMP. cum scribitur, tunc & EID. MAR. adjiciuntur, quoniam ad gentem Brutorum laus ea pertinet: & Bruti nomini prænomen non præfigitur; quoniam prænomina non apponebant, nisi cum aliquis ex eadem familia eisdem jam esset titulis & honoribus auctus: quia tunc discriminari sic oportuit alterum ab altero: nullus autem ex gente Brutorum, ante istum, IMP. fuit. Sic Brutus prior, qui reges ejecit, absque prænomine Lucii scribitur in nummis. Cum vero Q. CAEPPIO BRVTVS IMP. scribitur, tunc nec EID. MAR. inscribuntur, quoniam ad familiam Cæpionum non pertinent: & prænomen Q. adjicitur, quod fuit primogenitorum in familia Servilia Cæpionum. Nam Cæpiones esse ex gente Servilia nummus AKMONEΩN docet sub Claudio. Ergo aliquis ex ea gente jam exercitui imperarat. Ex Plinio, tomo v. pag. 12. intelligimus, nihil inferiorem Drusorum gente fuisse gentem Cæpionum. Erat ergo Brutus ex patre *Capio*, ex matre *Brutus*: nobiliore Servilia, quam Brutorum, gente: quam ob causam Cæpionis nomen Bruti nomini præponitur. Prænomina autem similiter mutat pari de causa Commodus Imp. in nummis.

Duo itaque creati sunt a Senatu Imperatores, sive Duces Exercituum, Brutus & Cassius, qui libertatem Reipublicæ armis tuerentur, donec de forma regiminis publici statuissent. Et legatos ii sub se habuerunt, *des Lieutenans Generaux*; quorum nomina exprimitur in nummis. BRVTVS IMP.)(COS. TA LEG. Similiter C. CASSI. IMP. cum prænomine, quoniam ex ea gente jam fuit alius Imperator: sed sine EID. MAR. quoniam Brutorum tantum illud insigne esset.)(M. SERVILIUS LEG.

711 Triumviri constituti: Octavius Cæsar, Antonius, Lepidus.

712 Philippense prælium. Plin. libro VII. sect. XLVI.

713

OCTA-
VIUS
CÆ.
SAR.
ANNI
V.C.

713
714
715
716
Olymp. 188. Ante Christum, Annus 40.
Deinceps in nummis aureis argenteisque, IMP. CAE-
SAR. Nempe is, qui postea Augustus. At non item IMP.
ANTONIVS. Tantum ANTONIVS: vel pro nu-
mero expeditionum, ANT. IMP. aut ANT. IMP.
ITER. Fuit enim Cæsar Imperator Perpetuus: Antonius
vice versa perpetuus Præfectus classi & oræ maritimæ.

717
718
Annus Sabbaticus.
Olymp. 189.

719
Nummus Mediceus, qualem omnino descrip-
simus anno V. C. 660. sed habet iste, ΘΟΣ. anno
CCLXXIX. qui autumnus hujus anni incipit: ΤΥΡ.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ: & in antica parte caput
Herculis laureatum.

720
Urbis condita annus 721. In Cimelio D. FOV-
CAVLT, nummus Augusti, ex ære mediocri,
capite laureato.)(L. ΠΣ. Anno CCLXXX. æræ
Græcorum. Castor & Pollux stantes, nautarum
dii tutelares. ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Tripolita-
rum in Syria: qui cum æram Græcorum in Au-
gusti nummo scribunt, amicos se quidem Ro-
manorum esse testantur, at non ulli tributo con-
ferendo obnoxios: sed sui, hoc est, antiqui &
Græci juris.

721
Olymp. 190. Amisenorum in Ponto æra incipit a Sep-
tembri hujus anni.

In Thesaurio Brandeburg. tom. 2. pag. 73. Caput
Herculis laureatum.)(Clava Herculeæ, cum Tyri
monogrammate, ΤΥΡΟΥ, & intra coronam quer-
ceam, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΑΠΣ. Anno
CCLXXXI. æræ Græcorum. Forma litteræ Σ cujus ævi
sit nummus docet. Ejus nummi formam in plumbo
expressam habemus.

In Cimelio D. FOVCAVLT, nummus M. An-
tonii vultum exhibet cum clava Herculeæ, in Ægyp-
to cufus.)(Prora navis est in averfa parte, cum
hac epigraphæ, L. A. ΡΩΜΗΣ. Anno primo Ro-
ma victrice. Ex hoc nummo, qui æræ Ægyptiacæ an-
num primum refert ab autumnus anni hujus, intelli-
gere est, post Asiam ab Augusto receptam, adhuc
annis aliquot superstitem fuisse Antonium: neque
Actiacam victoriam eo quo vulgo creditur anno fuisse
reportatam: sed post annos quatuor vel quinque
tantum.

722
Nummus e Cimelio D. FOVCAVLT: Ca-
put Octavii Cæsaris nudum sine laurea. L. ΒΠΣ.
Anno CCLXXXII. æræ Græcorum, qui autumnus hu-
jus anni incipit.)(ΖΗΝΟΔΩΡΟΣ ΤΕ-
ΤΡΑΡΧΗ. Caput Zenodori nudum, sine diade-
mate. Sola hic æra Græcorum, hoc est, regum Sy-
riæ, in nummo notatur; quoniam, ut Plinius loqui-
tur, juncta Syria Galilæa, eandem cum Syria regi-
bus, dum fuit libera ac sui juris, æram notavit. Non
erat igitur Galilæa & Ituræa, quibus Zenodorus
præerat, his temporibus Romanæ ditionis: tantum
se amicam Cæsaris esse significat Zenodorus. Hoc
nummi docent. Alter ejusdem Zenodori, in eodem
Cimelio, habet in averfa pagina hanc epigraphen,
ΖΗΝΟΔΩΡΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ ΚΑΙ
ΑΡΧΗΓΟΥ. Tetrarchæ & Ducis, cum ΘΠΣ.

Hoc anno fœdus iniit cum Triumviris Romanorum
Ægyptus: cujus fœderis anni scribuntur in nummis
Ægyptiacis a Septembri anni hujus. Pulsa tunc inde
est regina Cleopatra, impositaque Armeniæ.

In Cimelio D. FOVCAVLT, nummus ex ære
mediocri: M. ΛΕΠΙΔΟΣ ΑΡΧ. ΜΕΓ. Μ.
Lepidus Pontifex Max. capite nudo.)(ΑΥΤΟ-
ΚΡΑ. ΚΑΙΣΑΡ. Imp. Cæsar. capite pariter nu-
do.

723
In Regia gaza, nummus argenteus: ΑΝΤΩ-
ΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΩΝ ΑΝ-
ΔΡΩΝ. Antonius Imp. e Triumviris. Caput Anto-
nii.)(ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ
ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ. Regina Cleopatra Dea junior
Hoc est, altera ejus nominis, quæ Θεω fit, sive

divo patre genita. Hic nummus ille est, quem alii per-
peram legerunt, ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑ-
ΤΡΑ ΟΣΑΝ ΣΩΤΗΡΑ, pro ΒΑΣΙΛΙΣ-
ΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ.

E Regia gaza, nummus Herodis regis Judææ;
ΗΡΩΔΟΥ. Uva, symbolum agri vini feracis: uva
Engaddi; ut in nummo Simonis Pontificis vidimus.
Ex altera parte, lilium convallium, cum vocabulo
ΕΘΝΑΡΧΗ. Ethnarcham Judææ tantum Hero-
dem fuisse, non Galilææ, aliorumve tractuum, &
hic nummus admonet, & sacer Evangelii scriptor,
qui regem Judææ tantum appellat, Luc. 1, 5. quo
tempore (ut ex sacris litteris novi saltem Testamenti
liquet) Judææ nomine Galilæa numquam censeba-
tur: & præter alia argumenta, quæ alibi protulimus)
quod in eam possessionem venit Herodes, quæ fuit
Simonis summi Sacerdotis, & pariter Εθνάρχης, ut
appellatur 1. Mach. xii, 41. & xiv, 41, 47. Con-
ferat etiam vir Catholicus & sanæ mentis, hæc duo
loca scriptoris sacri: Luc. 1, 5. In diebus Herodis re-
gis Judææ: & Luc. 3, 1. Procurante Pontio Pilato Ju-
dæam, tetrarcha autem Galilææ Herodes; Intelliget pro-
fecto, illius Judææ regem priore loco dici Herodem
a Luca, quam altero statim ab illo capite Pilatus
Præses procurasse dicitur. At ista sane Galilæam non
complectebatur: ergo nec illa. Sed quid Josepho fiet,
si Lucas non errat?

Antigonum regem Judææ ante Herodem facit Jo-
sephus. Nullum istius Antigoni numisma exstat: &
videtur ipse fictus ab historico mendace. Circiter
mensem Januarii anni 1699. sermo fuit Parisiis in-
ter eruditos, de nummis Antigoni regis, recens al-
latis ex Hollandia. Hos habebat Toinarsius acceptos
mutuo ab amico, occultabatque diligenter. Dice-
bantur inscripti, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ,
in corona laurea; & ex altera parte characteres erant
Samaritici pauci, ut aiebant. Doctor Sorbonicus,
vir linguarum externarum peritissimus, ut hos casu
vidit, Samariticos esse characteres negavit. Ex illo
silentium fuit de nummo Antigoni. At est apud P.
JOBERT, Societatis JESU in hac civitate, nummus
ita inscriptus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ
in corona laurea: ex altera parte Cornucopiæ est,
cum litteris in ambitu satis affabre factis, sed igno-
tis: & qui more characterum Græcorum ac Latino-
rum, a læva procedunt in dexteram; non more O-
rientalium, in primisque Samaritanorum, a dextra
in lævam. Nummus est Antigoni regis Macedoniæ:
cujus sub ditione cum essent populi centum quinquaginta,
teste Plinio, aliqui eorum habuere proprios
characteres, ut habent hodie Slayi. Si quis Antigo-
nus Herodem præcessisset, non potuisset se dicere
βασιλεῖα, cum fuerit tantummodo εθνάρχης Hero-
des.

724
Annus Sabbaticus, idemque primus æræ (ut vocant Au-
gustanæ; ab ASIA RECEPTA, ut nummi loquuntur,
Parthis per Cæsaris legatos fugatis; & postquam imperium
Orientis Octavio Cæsari delatum est; ab autumnus anni
superioris iniens. Hanc æram in suis nummis consignant
hæc quinque civitates: Anthedon, Antiochia, Apamea,
Laodicea ad Libanum, Seleucia; usque ad Tiberii, vel
Caji Cæsaris obitum: Leucadii in Syria, usque ad tem-
pora Gordiani.

Apud D. Capponi, nummus Augusti, ex ære mi-
nimo.)(Caput turritum. ΓΑΔΑΡΑ. ΔΜ. Ga-
dara. Annus æræ Gadarensium XLIV.

Apud P. JOBERT, nummus C. Cæsaris, qui pos-
tea Augustus est appellatus, capite laureato, in
Ægypto cufus.)(ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑ-
ΤΟΡΟΣ. Aquila, cum Cornucopiæ, L. B. Anno
secundo æræ Ægyptiacæ, hoc est, ex quo iterum cum
Romanis iniit fœdus Ægyptus, a Septembri hujus
anni.

Apud Spanhemium, pag. 196. in nummo vetere,
Victoriæ caput.)(Mercurius stat, cum caduceo,
& prunis Damascenis: infra, fistrum. ΔΑΜΑΣ-
ΚΗΝΩΝ. ΓΠΣ. Damascenorum nummus; an-
no

OCTA-
VIUS
CÆ.
SAR.
ANNI
V.C.

CÆ-
SAR
AV-
GVS-
TVS.
ANNI
V. C.

no CCLXXXIII. qui autumnio init. Quod æra Græcorum ibi notatur, argumento est, Damascum non fuisse tunc Romanæ ditionis, sed liberam civitatem.

725 Annus ante Christum 29.

726 Olymp. 191.

727 Sebathe in Samaria hoc anno condita: quamvis Sebathe nomen nonnisi post menses xv. accepisse videatur; cum nomen AVGVSTI, Σεβαστὴ Græce, Octavius Cæsar accepit. Hinc & æra Sebatheorum peculiaris in suis nummis.

728 Hoc anno Victoria Aëtiaca, & Alexandria capta. In Thesaurio Regio, & apud D. FOVCAYLT, nummus argenteus: CAESAR COS. VI. Caput Octavii, cum lituo.)(Crocodilus. AEGYPTO CAPTA.

Pervulgata quidem opinio est, bellum Aëtiacum gestum esse anno Urbis Romæ DCCXXXIII. ineunte Septembri, atque inde annos quos vocant Aëtiacos exordium sumere. At istud certe postremum a similitudine veri abhorret. Nam ab Aëtiaca victoria annos Syria cur numeraret? cur sola cum Ægypto? cur nulla etiam ex omni minore Asia civitas, quæ tanto propior Aëtio est; cum præsertim hæc quoque regio annos in suis nummis scriberet? Majorne ad Syros, quam ad istos, ex Aëtiaca victoria fructus redundabat? Nullane ad Syros inferioris Syriæ? Annos jam diximus, non a bello Aëtiaco, sed ab Asia recepta, Parthis fugatis, in Asia, hoc est, in Syria, esse computatos, ab Antiochenis, Seleucienfibus, aliisque, quoniam eo anno fœdus iniere cum Romanis. Nunc igitur quo demum anno Aëtiaca victoria contigerit, explorandum. Id vero ut statuatur, non scriptores rerum Romanarum, sed ne Gruterianas quidem, quidem, quæ falso antiquæ creduntur, Inscriptiones consulimus: solos adhibemus testes nummos antiquos, quorum indubitata fides est, & summa apud omnes vere eruditos auctoritas.

Controversiam decideret unus in primis Tripolitarum e Syria nummus singularis, qui est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAYLT: in quo absque inscriptione caput est M. Antonii nudum: & in altera pagina, caput Cleopatæ reginæ diadematum: cum hac epigraphe: ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΓΚ. hoc est, nummus Tripolitarum anno XXI. Annus idem in alio Tripolitarum nummo signatur, ex eodem Cimelio: in quo ex una parte sunt capita duo Castoris & Pollucis, alterum alteri applicitum: in altera superficie Diana venatrix est, cum epigraphe, ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Λ. ΚΓ. Quis ille sit autem annus XXI. nunc est diligentius inquirendum. Æræ, ut appellamus, sive annorum notæ, in nummis consignatæ sub Augustis, tempus indicant, ex quo fœdera cum Romanis sanxerunt Græcæ civitates, in Asia, Syria, vel Ægypto, ea conditione, ut vel tributa conferrent in stipendia militum vel naves ad bellum, si quod ingrueret: nisi forte liberæ civitates forent: nam hæc annos solum amicitie cum Romanis initæ adnotarunt. Sic, ut ceteras omittam æras, anno Urbis Romæ DCCXI. ut diximus, Syriæ pars inferior, sive australis, quæ in Ægyptum vergit, coacta est a Pompeio fœdus iniire cum Romanis: unde ab eo anno Gadarenfes, Gazenses, alique, annos in nummis computant: æræ & concordie Pompeianæ. Nulla Syriæ proprie dictæ, sive illius quæ supra Phœnicen est, nulla etiam Phœnicis civitas, simile fœdus cum Pompeio composuit: nulla hanc æram in nummis suis scripsit: sed Græcorum (quam & Seleucidarum vocant) æram omnes retinuerant; quæ se non Romani, sed Græci & antiqui, hoc est, sui juris esse declararent. Non ex Phœnice quidem, ut ab ora ordiamur, quæ maxime meridiana est, civitas Doron, non Ptolemais, Tyrus, Sidon, Botrys, Orthosia, Aradus; nedum inter Botryn & Orthosiam interiaccens Tripolis, ceteris aliis civitatibus, ut postea patebit, libertatis pristinae retinentior: non deinde e Syria Antiochia ad Orontem, non Gabale, non Laodicea alterutra, sive quæ ad mare, sive quæ ad

Libanum dicitur: non Apamea, aliave omnino, præter Seleuciam, quæ erat Ciliciæ, cum Pompeio jam ante quinquennium fœderatæ, contermina.

At anno Urbis Romæ DCCV. ut diximus, pulsus e superiore Asia Syriave Parthis a Julio Cæsare, una cum M. Antonio, qui cum eo pariter Imperator fuit, iniere cum his fœdus societatis Antiochia, Botrys, Laodicea, Ptolemais, Tripolis: atque ob eam rem ex eo anno in suis nummis annos inscribunt. Tam est illa autem Antoniana æra, ut sæpe ostensuri sumus inferius, quam Cæsariana: quoniam eo anno Julius Cæsar Dictator per M. Antonium Imperatorem pepulit a Syria & Phœnice, ac reliquo Oriente Φιλογωμαιῶν, Parthos. Nam fuisse sub Cæsare Dictatore M. Antonium IMP. nummus aureus docet e Gaza Regia, eo anno a nobis allatus, CAESAR DIC. ANTON. IMP. Quamobrem a quibusdam civitatibus, relicta æra Augustana, quam temporibus Augusti, Tiberii, & Cæsar Germanici adhibuerant, cœptam ab anno V. C. DCCXXIII. recepta denuo æra Antoniana est sub Claudio Imp. ob Antoniam fortassis, M. Antonii filiam, Claudii matrem: sive quod idem est, ob ipsummet M. Antonium, Claudii Imperatoris avum matrem.

In nummo illo igitur, quem præsertim in honorem M. Antonii, apposito ipsius vultu, Tripolitæ cuderent, non alia potuit æra scribi, quam Antoniana. Nullæ enim certe M. Antonii partes fuerunt in bello Pompeii Asiatico. Ergo Tripolitæ annum agi tunc vicesimum tertium profitentur, ex quo fœdus cum Romanis, & societatem belli pacisque inierunt. Cusus est ille nummus proinde post autumnum anni ab V. C. DCCXXVII. Nam is est ab anno DCCV. tertius supra vicesimum. Ergo tunc adhuc superstes & in maximo honore fuit Antonius cum Cleopatra eo anno: nec proinde pugna Aëtiaca anno illo contigit, quo vulgo creditur, hoc est, Urbis Romæ DCCXXIII. sed anno, ut cum citissime, DCCXXVII.

Tripolitas ægre admodum subiisse illas condiciones societatis cum Romanis ad propulsandos laceffendove imperii hostes, ex ipsis etiam nummis intelligimus. Nam cum illud quidem fœdus iniissent cum Cæsare & Antonio, anno DCCV. illud ipsum anno saltem DCCXXI. dissolverunt, recepta Græcorum æra in signum pristinae libertatis, amicitia tamen haud dissoluta. Renovarunt autem antiquum fœdus post biennium, quo Asia armis Augusti & Antonii recepta est: atque in eo deinde steterunt, quamdiu Antonius ipse stetit. Nam victo eo apud Aëtium, receperunt denuo Tripolitani pristinam libertatem: & quamvis Augustorum nomen ac vultus in suis nummis insculperent, tamen æram Græcorum tantummodo consignarunt: Ut se nimirum amicos esse quidem Romanorum significarent, Φιλογωμαιῶν, sed amicos tantum; neque, ut prius, vel tributis ad stipendia militum, aut auxiliaribus copiis, aut navibus ad bellum conferendis obnoxios; sed excipiendis dumtaxat amice ac benigne Romanis in suum portum navibus, hominibusque in suam civitatem. Ea causa est quamobrem sub ipfomet etiam Augusto, disrupto (ut dictum est) prisco fœdere, & anno V. C. DCCXXI. & post devictum ab Augusto Antonium, neque hanc illi Antonianam sive Cæsarianam æram, neque Augustanam ab Asia anno DCCXXIII. recepta, in nummis suis scribant, sed Græcam dumtaxat: & sub Tiberio similiter, & sub consecutis Imperatoribus usque ad Antonium Soæmiadis filium; nam post hunc ab amicitia etiam Romanorum penitus discesserunt. Sic Damascus, sic aliæ quædam civitates, sui semper juris, non Romani umquam fuere: amicitiam in nummis professæ, non servitutem.

Cur autem cum Antonio Cleopatra jungitur in nummo Tripolitarum? Absit ut quidquam hic spurcum cogitemus; quod solent ii, qui vetustos (ut putant) scriptores, spurcitiasque describunt, quibus illi

CÆSAR illi ex impuri cordis abundantia liberos opplèverunt. AU. GUS. TUS. ANNI V.C. Fuit sane Cleopatra *regina meretrix*, ut Plinius appellat: sceleris illius monumentum in nummis insculpere, nec mos hominum fert, nec Antonius certe, aut Cleopatra ipsa tulisset. Nihil gravius aut magis pudicum dici potest aut cogitari, quam quod nummi antiqui referunt de Imperatoribus & Augustis, illis præsertim locis ac temporibus. Unus adhuc nobis occurrit in M. Antoninum maledicus, sed idem sub primis vocum singularum litteris maledicentiam occultans. Tripolitæ autem hoc nummo significant, stare se se eo fœdere, quod cum M. Antonio composuerant, anno V. C. DCCV. & nunc simile inire se cum Ægypto fœdus, ad M. Antonii & Cleopatæ reginæ tutelam: nec discedere se tamen velle a fœdere, quod inierant cum Romanis, sub Cæsare Dictatore, & M. Antonio Imp.

Hinc autem intelligimus, temporum Augusti saltem Fastos refingi oportere: inscriptiones autem, quæ res ipsius gestas continent, ut alias pleræque, recentes esse & adulterinas. Sed de hoc argumento plenius alias differendum.

729 Olymp. 192. Apud P. JOBERT, nummus ex ære mediocri, vultu Jovis barbato.)(ANTIOXEON THS MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. *Antiochenium metropoleos libera.* Juppiter sedens tenet Victoriā. Infra, H. Annus octavus æræ Augustanæ, qui autumnus anni huius incipit.

731 Annus Sabbaticus. Ibidem nummus, simili vultu Jovis: infra, Θ. Annus nonus æræ Augustanæ, autumnus iniens. ANTIOXEON &c. ut proxime.

733 Nummus ex ære mediocri, in Museo D. Baudelot: DIVI IVLI. Caput Julii laureatum: retro, lituus, auguratus insigne.)(Augustus veſtus quadrigis elephantorum, lauri ramum tenet. L. 5. Anno sexto. Latina partis anticæ epigraphæ docet hunc nummum, quem in Ægypto conflatum & fabrica admonet, & litteræ Græcæ superficiei contrariæ, a Colonia Cæsaris Dictatoris, quæ juncta ponte Alexandriæ est, in honorem sui conditoris, & Augusti Divi F. fuisse cūsum. Annus hic autem sextus est Ægypti ab Augusto captæ.

734 Olymp. 193. Ab huius anni autumnus incipit æra Anazarbensium in Cilicia, quæ in nummis Regiis, Commodi & Maximini Imp. notatur, primo istius anno: illius, secundo: item Bybliorum & Syria, quæ in nummo Antonini, Severi F. signatur: Augusto Cæsare, pro eo atque hos tractus lustrabat, civitates eas ad societatem cum Romanis incundam pertrahente. Denique & Sebastenorum in Cilicia.

In Thesaurō Brandenburg. tom. 2. pag. 68. APAMEON THS IEPAS KAI ASYΛOT. *Apamensium civitatis sacræ & inviolatæ.* B9Σ Anno Græcorum CCXCII. qui cœptus est autumnus anni superioris.)(Caput Bacchi.

734 Olymp. 193. ante Christum annus 20. Virgilius edit liberos Georgicon:

Cæsar dum magnus ad altum
Fulminat Euphratem bello, victorque volentes.
Per populos dat jura. iv. Georg. in fine.

736 Janum hoc anno clausum ab Augusto fuisse, Horatius, opinor, affirmat; libro 2. epist. 1. ad Augustum, versu 255.

Tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem.
Clausuraque custodem pacis cobibentia Janum,
Et formidatam Partibus te Principe Roman.
Post annos tamen octo fere, recrudere bella; nec Janum deinde clusum ante Neronis annos supremos, aut Plinius aut nummi perhibent.
Ad hunc annum pertinet nummus aureus, Augusti nudo capite, cum epigraphæ, AVGVSTVS)(L. CANINIVS GALLVS IIIIVIR. In cippo, CC. AVGVSTI. Qua de inscriptione alii aliter frustra divinant. Nos interpretamur, *Circenses Cæsaris Augusti.* Sic in nummo Hadriani, ANNO DCCCLXXIII. NAT. VRB. P. CIRC. CON. Hoc est, *Natali Urbis, Plebei Circenses constituti.* Similes cippus in nummis Philippi Imp. reperias, qui nummi sunt inscripti, SAECVLARES AVGG. hoc est, *Ludi Sæculares Augustorum.* Hi vero sunt sæculares ludi, quos ab Augusto editos, annis LXIII. ante sæcularium ludorum Circensia a Claudio Cæsare edita Consulari suo quarto, Plinius est auctor, libro VII. scd. XLIX. & libro VII. scd. LXV.

Nummus ex ære mediocri, apud P. JOBERT, c Societate nostra virum pereruditum; Jovis vultum

exhibet.)(ANTIOXEON MHTPOΠOΛEΩΣ. ID. *Antiochenorum Metropolis;* anno XIV. æræ Augustanæ, sive imperii Augusti in Oriente; qui annus autumnus init. In alio, ANTIOXEON. ANNI ΔI. cum lauri ramo.

737 Olymp. 194. Annus Sabbaticus.

738 In Thesaurō Regio, nummus ANTIOXEON. IO. Annus XIX. æræ Augustanæ, qui autumnus huius anni incipit.

742 Olymp. 195. Ibidem, ANTIOXEON. K. Annus XX. ejusdem æræ Augustanæ.

743 Annus Sabbaticus. Apud D. Vaillant, nummus ex ære minimo, Augusti vultu: APAMEIAS THS IEPAS. ΓΚ. *Apameæ sacræ.* Annus XXIII. æræ Augustanæ. Victoria gradiens cum palma & corona.

746 Olymp. 196. Ab autumnus huius anni incipit æra Amasæ in Ponto seu Cappadocia: & Comanorum, sive Antiochiæ ad Sarum, in eodem omnino tractu.

In Thesaurō Brandenburg. tomo 2. pag. 68. APAMEON THS IEPAS KAI ASYΛOT. ΔK. *Apameæ sacræ & inviolatæ,* anno XXIV. ab Asia recepta. Victoria palmam & coronam gestat.)(Caput Palladis galeatum.

Apud Vaillant, nummus, ANTIOXEON THS MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. ΔK. *Antiochenium metropoleos libera.* anno XXIV. ab Asia recepta.

747 Nummus e gaza Regia: ANTIOXEON MHTPOII AYTONOMOT. EK. Alius rursus ibidem, & in museo nostro: ANTIOXEON MHTPOΠOΛEΩΣ. EK. Annus XXV. capite turrato ac velato. Apud P. JOBERT, ANTIOXEON THS MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. Tripus. EK.

In eodem Thesaurō Regio, nummus ex ære, in quo caput Jovis.)(De turrata rupi insidet, spicas dextra tenet, fluvio sub viri effigie ad pedes emergente: quoniam Antiochia scilicet colli est imposita, subterlabente amne Oronte, in agro frugibus ubere. ANTIOXEON. EΠI OYAPOT. *Antiochenorum nummus, sub Varo Præsede.* In medio, EK. annus XXV.

Hoc primum anno Syriæ Præses occurrit in nummis, qui ludis Antiochiæ in honorem Augusti exhibitis interfuerit. Neque enim Præsides in civitatem Antiochenam, aliasve pariter liberas, ut erant in Syria, Laodicea, Seleucia, Ascalo: in Europa, Byzantium, Athenæ, aliæque in omnibus provinciis quamplurimæ, jus ullum fuit. Tantum ludis pro Augusto editis, interdum cum sua etiam conjuge, interfuisse, in nummis Præsides aut alius quilibet perhibetur. Unde ille sub Claudio nummus apud Patinum, EΠI CEPOTIAIOY KAI ΠIΩNOS KAI IOYΛ. ΣEOYHPAS, ab Acmonensibus Phrygiæ percussus. Hac enim conditione nimirum societatem cum Romanis civitates eæ inierant.

Similium ludorum egregia inscriptio est, (nam est ea obiter exponenda, quoniam est difficilis explicatus:) in nummo M. Antonini Pii, quem falso Heliogabalum appellarunt; aliisque, e Cimelio D. FOVCAYLT: KENDPEIS EIA ΠTΘIA EN ΦIΛIΠΠOΠOΛI NEOKOPΩ. Hoc est, *Κέντρον, Δρόμος: vel Κέντρον, Δρομίον, "Eισεία, Πύθια, ἐν Φιλιπποπόλει Νεώκωρος.* Decursione equestri; pedestrique cursu: sive Aurigarum cursorumque certamina in honorem Iſidis, & Apollinis Pythii, in civitate Philippopoli, quæ hos ludos edidit. Est enim δρόμος, cursus: κέντρον stimulus, calcar, & μάστιξ κέντρον, auriga: δεγμός, cursor: quibus de vocibus vide Hesychium, & Lexicon Constantini. "Eισεία Græci subinde scribunt pro "Ipsius ut in nummis Gazensium EIO, IO est.

748 In Thesaurō Regio, & in Cimelio D. FOVCAYLT, museoque nostro, nummi Jovis vultu.)(Caput turratum ac velatum: ANTIOXEON. EΠI OYAPOT. α K. In aliis, SK. Annus XXVI. autumnus iniens.

CÆSAR In eodem Thesauro Regio, nummus ex ære minimo, Augusti vultu. In corona, APXIEPATIKON ANTIOXEIΣ EK. *Primarium sacerdotium* Augusto deferunt *Antiocheni*, anno xxv. æræ Augustanæ, qui cœptus est ab autumno anni præcedentis.

Herodes & Philippus, non Herodis regis Judææ filii; sed Zenodori: ille Galilææ, Iturææ iste & Trachonitidis regionis tetrarchiam hoc anno obtinent: Zenodoro patre obeunte. Herodis enim tetrarchæ annus xliii. (ut nummus insignis docet,) incidit in Caii primum, quem Caligulam vocant.

[74.] In Thesauro Regio, nummus non Antiochiæ (ut vulgo putant, sed Cæsareæ in Palæstina percussus: KAISAP SEBACTOΣ. Caput Augusti. ETOYΣ KZ NIKHΣ. Anno xxvii. *victoria*, qua Asia recepta est de Parthis.

Quandoquidem nummi inscripti, ETOYΣ NIKHΣ, occurrunt cum annis KZ xxvii. KΘ xxix. & Λ xxx. verisimile est excidisse alios similes, KϚ xxvi. & KH xxviii. atque his nummis exprimi agonem quinquennalem Cæsareæ in Palæstina exhibitum, quartis Augusti quinquennialibus: ut in Antiocho Epiphane superius vidimus: & in Hadriano Gazæ fuisse usurpatum postea visuri sumus.

Apud D. FOUCAULT, & apud P. JOBERT, nummus ex ære mediocri: ANTIOXEΩN EΠI OYAPOT. ZK. Annus xxvii. Alius ibidem: ANTIOXEΩN MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. ZK.

Hoc ab anno V.C. 747. exeunte per annos sex Augustum Cæsarem jam Romæ Pontificem Maximum, suorum quoque sacrorum primum sacerdotem Antiocheni (nam erat ea civitas libera) renunciarunt; nummosque ejus rei testes cuderunt, qui sunt in Cimelio Regio, & D. FOUCAULT, museoque nostro, & alibi: KAISAPI SEBACTO APXIEPATIKON ANTIOXEIΣ, in corona: *primarium sacerdotium Antiocheni* deferunt: annis æræ Augustanæ, EK xxv. ZK xxvii. HK xxviii. ΘK xxix. Λ xxx. ΛΑ xxxi. & qui latet alicubi, Ϛ K. xxvi.

Annus V.C. 750. Olymp. 197.

Apud D. FOUCAULT, nummus ex ære mediocri, in quo caput Jovis. ANTIOXEΩN MHTPOΠOΛEΩΣ AYTONOMOT. KH. Anno xxviii. æræ (ut vocant) Augustanæ. Ibidem alius: APAMEIAS THΣ IEPAΣ HK. *Apameæ sacræ*: anno xxviii. ejusdem æræ.

Nummi ex ære mediocri forma in plumbo expressa, quæ est in Museo nostro: Caput Herculis Tyrii laureatum. In corona laurea, clava Herculis: TYPOY MHTPOΠOΛEΩΣ. ΘT. Anno cccix. æræ Græcorum.

[75.] Cæsarea Augusta Paneas, quæ in Evangelio Cæsarea Philippi dicta est, a Philippo Zenodori F. conditore, hoc anno sub autumnum dicata Cæsaris nomine est, annosque suos inde consignavit in nummis M. Aurelii, Lucillæ, Commodi, Severi, Juliae Domnæ, Antonini & Getæ.

In Thesauro Regio, nummus argenteus, qualem descripsimus anno 749. sed in isto est, ETOYΣ ΘK NIKHΣ. Anno xxix. *Victoria*, seu Asiæ receptæ.

Apud Card. Maximi, nummus Augusti: PAMATHONON BIP. Anno cxii. videtur esse eadem atque Ascalonitarum æra, & pariter Judææ civitas.

[75.] Annus Sabbaticus.

Apud Vaillant. nummus priori simillimus: sed epigraphe, ETOYΣ Λ NIKHΣ. Anno xxx. *Victoria*.

In Thesauro Regio nummus ex ære mediocri, Au-

gusti vultu. Dea capite turrito, proræ insidet, dextra sceptrum tenet: inde tridens, hinc columba. AΣK AΔΩ. ΓP. *Ascalonitarum*, anno ciii. qui autumnus init.

Apud P. STEPH. CHAMILLART, nummus ex ære mediocri caput Augusti exhibet. ΣΙΔΩΝΟΣ. L. IP. Anno iio. æræ Sidoniorum.

Annus V.C. 753. Ante Christum, 1.

Annus hic est ante Christum, (uti hætenus locuti sumus) sive, quod idem esse censemus, ante æram Christianam ac vulgarem, supremus: ducto hujus æræ initio, a die octavo Kalendiarum Januarii post Christi natalem, quem hoc anno ponimus. Est idem hic annus mundi Julianus 4004. autumnus iniens; vel (si placet ita fingere ad liquidiorum Chronologiam, ut monuimus, ab ipsis Januariis Kalendis hujus anni 753. V.C.

Apud Franc. Lotti, nummus ex ære minimo, Augusti vultu. ANTIOXEΩN MHTPOΠOΛEΩΣ. AΔ. Annus xxxi. æræ Augustanæ, autumnus iniens hujus anni ab V.C. 753.

Est in Cimelio P. STEPH. CHAMILLART, Societatis JESV Parisiis, nummus ex ære magno eximius ac singularis, Annæ Aureliæ Faustinae, EΠI CTPA. KYPINOY PAΦANEOTON. AOC. Hoc est, ἐπὶ στρατηγῆς Κυρίνου. Sub Prætoris Cyrino. Nummus *Raphaneotarum*: quæ civitas est in Decapolitana regione, teste Plinio, libro v. scæ. xvi. Anno cclxxi. fœderis initi cum Romanis, sub Julio Cæsare, anno V. C. dccv. qui annus cclxxi. incidit in annum primum Severi Alexandri Christi 222.

Ex hac inscriptione, quod ad præfens institutum attinet, colligimus 1°. *Cyrium* nomen Græcum esse, hominis Græci, qui esset in Græca civitate Prætor. Est enim, ut *Cyrus* ex Græco Κύρος, ita *Cyrimus* ex Græco Κύριμος.

2°. *Cyrium* recte a Luca scribi, ut est in editione Vulgata: In Græco male scriptum esse, ut & apud Josephum Κυρηνίς, *Cyrenio*: & in MS. Alexandrino, Κυρηνίς, *Cerynio*.

3°. *Syriæ* Præsidem illum, cujus Lucas meminit, hominem pariter Græcum fuisse; siquidem ΚΥΡΙΝΟΣ Græcum est nomen.

4°. Cum sit *Raphanea* in Decapolitana regione *Syriæ*, videri haud immerito, ubi Lucas dicit, a *Præfide Syriæ* Cyrino, *Syriam* Decapolitanam intelligi oportere. Primum enim, cum facta sit, non *præfide*, vel *sub præfide*, ut prave in Græco legitur; sed, ut recte Vulgata editio habet, a *præfide* *Syriæ* Cyrino; longe verisimilius est, in *Judæam*, ad hanc describendam; venisse eum e Decapolitana regione, quam ex Antiochena. Deinde Decapolitana regio in sacris libris non semel *Syria* nuncupatur. Nam in Decapolitana, quæ a numero oppidorum, ut idem Plinius docet, nomen habet, *Damascus* primum locum obtinet: quæ caput *Syriæ* *Damascus* appellatur. Isai. vii, 8. Et inde est *Naaman Syrus*, iv. Reg. v, 10. & Luc. iv, 27. Deinde cum scribatur, Matth. iv, 23, 24, 25. Et circuibat *JESUS* totam *Galilæam*. . . . Et abiit opinio ejus in *TOTAM SYRIAM*, & obtulerunt ei omnes male habentes. . . . & secuta sunt eum turba multa de *Galilæa*, & *DECAPOLITANA*. satis perspicue significat, scriptor sacer, *Syriam* illam se intelligere, quam ipse postea Decapolim vocat quæ esset & *Galilææ* vicina; quo Christi famam cito pervaserit, ut inde ad ipsum ægrotos adducerent; id quod de *Syria* Antiochena verisimiliter dici non potest.

Præterea *Syria* Decapoleos, quæ provincia est mediterranea, in qua *Damascus* & *Raphanea* est, teste Plinio, in nummis *Raphaneotarum*, æque atque in *Ptolemaitarum* ac *Botryenorum*, qui sunt in ora e regione positi; annos in nummis signat ab isto fœdere

CÆSAR dicitur cum Julio Cæsare & Antonio, anno V. C. DCCV. quoniam vicinæ hæc inter se civitates simul fœdus illud pepigerunt. Syria vero Antiochena, quæ supra Decapolim ad Boream est, quæque nomina Præsidentum (ut vulgo creditur) habet inscripta in nummis suis, annos numerat ab Asia, hoc est, ab illa Syriæ parte post annos viginti recepta per Octavium Cæsarem, qui postea Augustus est appellatus. Ex hoc igitur etiam capite verisimile est, non uni eidemque Præsidi subjectam fuisse utramque Syriam, Antiochenam & Damascenam; cum sit alia alio tempore acquisita.

Denique apud Plinium, libro v. sect. XIII. & XVIII. ubi Phœnice definit usque ad Ciliciam, non appellatur Syria simpliciter, sed Syria Antiochia; in qua Laodicea ad mare, Seleucia, ipsaque Antiochia est. Nec Phœniciam illa Syria complectitur, nec Palæstinam, nec Decapolim sive Syriam Damascenam. Quæ cum Syria simpliciter ab Isaia & aliis sacris scriptoribus nominetur: intelligi oportet eam ipsam a Luca fuisse designatam, cum dixit, descriptionem Judææ fuisse factam a Præsidente Syria; quippe cum Syriæ Palæstinæ confinis ea sit, non Antiochena. Præsides autem Syriæ, quorum nomina in nummis antiquis inscripta leguntur, (si tamen ii fuere Præsides:) Præsides tantum fuere Syriæ Antiochiæ: Quæ causa est cur non inscripta sint ea nomina nisi in nummis ANTIOXEΩN & ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. Non est igitur in nummis antiquis, qui nomina dumtaxat exhibent Præsidentum Syriæ Antiochiæ, Cyrinus quærendus, qui Præsides tantum fuit Syriæ Decapolitanæ. Nam nec Pilati, nec Felicis, nec Festi nomina, qui Præsides Judææ fuerunt, nummi antiqui exhibent.

Janum isto anno qui clusum ab Augusto dixere, videtur quemadmodum a Rualdo refellantur, in Animadv. ad Plutarchum, pag. 80.

CHRISTI GENEALOGIA.

Gemina in sacris litteris descripta est Christi genealogia: alteram Matthæus, Lucas alteram exhibet. Et aliam quidem a Matthæo describi, aliam a Luca oportuit. Oportuit enim doceri nos, habere Christum, & solum quidem, omnes Messias notas etiam hac parte: nimirum quod esset & ex semine David, & idem postremus Davidici regni heres. Partem alteram Lucas ostendit, cum ex Mariâ prognatum eum esse docuit, quæ esset ex semine Davidis & Salomonis per Zorobabelem. Alteram Matthæus confecit, cum ostendit esse eundem filium David κατ' ἐξοχὴν; quippe filium, ut putabatur, Iosephi; qui erat etiam ipse κατ' ἐξοχὴν filius David, juxta illud, *Ioseph fili David*, Matth. 1, 20. hoc est, solus tunc masculus superstes ex stirpe David, ac propterea tunc Davidici regni solus heres: cujus proinde ex conjugē decuit & oportuit nasci Christum. Propterea enim, maximeque ob eam causam, oportuit ut usque ad Ioseph a Judâ & Davide perduceret Matthæus seriem majorum Christi, quemadmodum jam diximus, ut ostenderet in Ioseph defecisse sceptrum de Judâ, & ducem de femore ejus; adeoque Christum esse eum, qui venturus erat, & idem futurus, ut est, expectatio sive spes gentium; primogenitus inter filios Abraham, primogenitus proinde inter filios hominum: id quod Lucas docere voluit, ducta usque ab Adam per primogenitos, aut eos qui primogenitis ex jure successissent, Christi genealogia. Et primogenitus certe præ ceteris populis populus fuit Israëliticus, ut in Tractatu de situ Paradisi terrestris ostendimus: juxta illud Exod. 14, 22. *Filius meus primogenitus Israël*. In primogenito autem populo primogenitus Christus fuit, quippe ex regia familia, & unicus regni heres. Ergo, ut homo, primogenitus est omnium hominum, *l'aîné du genre humain*: ac vel eo nomine, præter cetera, dominatur in omnes

homines: juxta illud Gen. XXVII, 29. Isaaci Jacobo primogenita tribuentis: *Et serviant tibi populi, & adorent te tribus: Esto dominus fratrum tuorum; & incurventur ante te filii matris tuæ*.

Matth. 1, 1. *Liber generationis JESU Christi*. Vox ea, *liber*, non ipsum Matthæi opus hoc loco significat, sed adservatum in Templo Codicem genealogiarum denotat, unde sequentia Matthæus excerpfit. Sic Gen. v, 1. *Hic est liber generationis Adam*. Hoc est, in eo codice qui habet descripta nomina posterorum Adam, ita scriptum est. Quamobrem non sunt hæc verba, *Liber generationis JESU Christi*, titulus operis: sed argumentum dumtaxat capitis primi, usque ad versum 18. Gallice dixeris: *Le Registre ou sont écrits les noms des ancêtres de JESU-Christ, porte que &c.* Sic sunt apud nos in Ecclesiis Parochialibus *libri generationum*; hoc est, codices sive indices eorum, qui sacro baptismo tincti sunt, adjectis nominibus utriusque parentis. *Papier ou Registre Bâptistere*. Vide 1. Esdr. 2, 59. & 2. Esdr. VII, 64.

Matth. 1, 17. *Liber generationis JESU Christi, filii David, filii Abraham*. . . . Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim: & a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à transmigratiōe Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim. Hoc illæ igitur ordine generationes ac tessaradecades, Matthæi ipsius admonitu, sunt digerendæ.

1 ABRAHAM	1 DAVID.	1 Jechonias.
2 Isaac.	2 Salomon.	2 Salathiel.
3 Jacob.	3 Roboam.	3 Zorobabel.
4 Juda.	4 Abias.	4 Abiud.
5 Phares.	5 Asa.	5 Eliacim.
6 Esron.	6 Josaphat.	6 Azor.
7 Aram.	7 Joram.	7 Sadoc.
8 Aminadab.	8 Ozias.	8 Achim.
9 Naasson.	9 Joatham.	9 Eliud.
10 Salmon.	10 Achaz.	10 Eleazar.
11 Booz.	11 Ezechias.	11 Mathan.
12 Obed.	12 Manasses.	12 Jacob.
13 Jesse.	13 Amon.	13 Joseph.
14 DAVID.	14 Josias.	14 JESVS CHRISTVS.

In tribus hisce tessaradecadibus ea servata ratio est, ut prima contineret terminum a quo, nempe Abraham; & terminum ad quem, nempe David: ut oculis ipsis appareret, Davidem esse filium Abraham: Secunda repræsentaret adhuc terminum a quo, nempe Davidem; quem idcirco præfigi initio iterum oportuit: & in fine tertiæ tessaradecadis collocari terminum ad quem, nempe Christum: ut ex fine tertiæ qui retro nomina computaret usque ad caput secundæ tessaradecadis, statim intelligeret Christum esse filium David. Nam eo spectabat illa partitio totius genealogiæ initio proposita: *Liber generationis JESU Christi; filii David, filii* (sive, qui filius fuit) *Abraham*. Hæc, inquam, duo capita Matthæus probanda suscepit: Christum originem ducere ab utroque illo, cui factæ sunt promissiones de Christo ex ipsius semine nascituro.

Prioris columnæ nomina omnia descripta sunt ex libro 1. Paralip. cap. 1. & 2. & ex libri Ruth extremo capite quarto. In his Naasson, qui nonus est, anno secundo Exodi annum ætatis agebat duodecimum. Neque enim familiarum principes, qui appellantur Num. 1, 7. necesse fuit esse ætate suppres ceteris e multitudinē, quos recensebant; hoc est, annorum viginti. Inde ad ortum Davidis anni sunt cccciv. Fac igitur Naasson genuisse anno ætatis lxxiv. hoc est, anno 62. post illum Exodi secundum: Salmon, anno 72. Booz, anno 76. Obed, anno 92. Jesse Davidem anno 102. cum alios septem liberos multo antea suscepisset: (quod & de Naasson, Salmon, Booz, & Obed, similiter credi potest:) & numerus ille existet annorum cccciv. nec

CHRIS-
TI GE-
NEA-
LOGIA.

nec quidquam incredibile; cum & exempla similia multa occurrant; & auctores graves ita sentiant, quos Serarius noster appellat, in caput iv. libri Ruth. Necesse est autem profecto vocem illam genuit, proprie accipi de proxima prole, non de nepote, vel ultra; ubicumque unus scripturæ locus suppleri ex alio non potest. At hic cum quatuor omnino diversa volumina; Ruth, Paralipomena, Matthæus, & Lucas, mirifice consentiant; audacem prorsus platen esse oportet, qui contra sacrarum litterarum testimonium, duos hic Boozos alios creet. Quidni enim aut ille plures, aut alius alibi quoslibet alios geminatos vel repetitos, fingat pari jure, & interferat pro arbitrato? Adde quod in genealogia sive Matthæi, quæ nomina xli. sive Lucæ, quæ sex & septuaginta continet, nemo est omnino patri suo cognominis: Quo ergo jure vel exemplo e sacris litteris petito, tres Boozii continui inducuntur? Qui vero annos servitutum, quæ sub Judicibus contigerunt, duratione annorum cxxx i. ab ipsis Judicibus se junxerunt; ab his oportet Naasson, & quatuor consequentes, poni fuisse annorum cxxv. cum genuerunt: quod longe etiam magis abhorret a veri similitudine.

At ubi Matthæus dicit, *Salmon autem genuit Booz de Rahab*, cave Rahab illam intelligas, cujus est mentio in libro Josue, cap. 2. ut quidam e nostris, inquit Andreas Mafius, falso opinati sunt, conjectura non satis bona usi; ducti similitudine nominis. Nulla certe scriptura veteris aut novi Testamenti credi cogit eam fuisse Salmonis conjugem: non liber Josue, aut Ruth, aut Paralipomenon: non Matthæus, aut Paulus, aut Jacobus: nam hi duo quidem meretricem illam a fide commendant; hoc tantum. Rabbini etiam (sed illi forte de more somniant) ductam fuisse ab ipso Josue uxorem asseverant. Certe ratio temporum suadet aliam ei fuisse cognominem, ævo longe posteriorem, Salmæ sive Salmonis uxorem, pariterque alienigenam, sive Chananitidem.

In secunda deinde tessaradecade, ubi Joram dicitur genuisse Oziam, tres sunt ibi reges expuncti, Ochozias, Joas, & Amasias; inter Joram & Oziam interjecti. Nec vero deleta idcirco a Tabulis Genealogicis nomina eorum fuere, quoniam Joram affinitate conjunctus est cum Achab rege Israël, (id quod neque Joram, nec Josaphat patri, 2. Paral. xviii. i. vitio dant sacræ litteræ: sed cum causam aliam alii interpretes excogitarint, nos verius arbitramur, haud aliam esse quærendam, quam quod isti tres ob suam impietatem, vel ipsiusmet Dei jussu ab alio rege, vel a subditis ipsis, hoc est, ab ipsis civibus Hierosolymitanis ulciscente scelera eorum, ac necem illam permittente Deo, interfecti sunt. De Ochozia primum, 2. Paralip. xxi. & seqq. *Quadragesima duorum annorum erat Ochozias, cum regnare cepisset, & anno uno regnavit in Jerusalem. . . . Sed & ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum ut IMPIE ageret. Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab. . . . Jehu filium Namsi. . . .* *anxit Dominus UT DELERET DOMUM ACHAB. Cum ERGO everteret Jehu domum Achab. . . . ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductumque ad se, OCCIDIT.* En interfectum a Jehu rege Israël Dei jussu Ochoziam, ulciscente Deo impietatem ejus. Joas similiter, sed a suis, occisus est, ulciscente Deo necem ab ipso illatam Zachariæ sacerdoti: 2. Paralip. xxiv. 25. *Surrexerunt autem contra eum servi sui, IN ULTIMO NEM sanguinis filii Joiadæ sacerdotis, & OCCIDERUNT eum in lectulo suo.* Zacharias nomen fuit ei sacerdoti filio Joiadæ: *Quicum moreretur, ait: Videat Dominus, & requirat. Cumque evolutus esset annus, sic est Joas occisus, ut diximus. De Amasia denique, 2. Paralip. xxv. 14. &c. Amasia vero post cædem Idumæorum, & allatos DEOS filiorum Seir, statuit illos IN DEOS sibi, & ADORABAT eos,*

& illis adolebat incensum. *QUAM OB REM* <sup>CHRIS-
TI GE-
NEA-
LOGIA.</sup> *iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum propheta-
tam, qui diceret ei: Cur adorasti deos. . . . Discedens-
que propheta, Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occi-
dere te, QUIA fecisti hoc malum. . . . Noluit audire
Amasias; eo quod Domini ESSET VOLUNTAS
ut traderetur in manus hostium PROPTER DEOS
Edom. . . . Qui postquam recessit a Domino, tetende-
runt ei insidias in Jerusalem. Cumque fugisset in Lachis,
miserunt, & INTERFECERUNT eum ibi. Ne-
que alia causa igitur miserabilis exitus istorum trium
fuit, quam ipsorum impietas, & justum Dei judi-
cium de nece eisdem propterea inferenda. Quos er-
go constaret e libro vitæ, sive e numero viventium,
jussu ac voluntate Dei esse deletos, hos in diptychis
sacris sacerdotes, hos in numero filiorum David
in publicis Tabulis scribi aut censi non oportere,
sed prorsus deleri, jure decreverunt. Neque enim
certe Matthæus aut primus proprio Marte, aut non
auctoritate Tabularum publicarum adductus; aude-
ret tres reges e catalogo expungere. Et nunc demum
satis perspicue apparet, ut arbitramur, quam meri-
to inter reges Juda & filios David numerari istos tres
noluerint præsertim sacerdotes; quippe quos minime
præteriret tres istos e medio Dei jussu sublato fuisse,
vel propter occisum nefarie sacerdotem, vel propter
idololatriam. Nec potuerunt igitur tres illi reges, nec
debuerunt commemorari ab Evangelista. Hinc etiam
intelligimus, Tabulas istas publicas, quæ posterorum
Davidis nomina continerent, sacerdotum cura fuisse
confectas, & in Templo asservatas; neque alio fine
& consilio, ut videtur, quam ut ex illis dignoscere-
tur, num qui se Messiam esse diceret, e domo & fa-
milia David esset. Sic in Tabulis Ecclesiarum Paro-
chialium apud nos scribi mos est nomina baptizato-
rum, & diligenter custodiri.*

Extremum in eadem tessaradecade ducit agmen
Jechonias: cujus & genus & posterii nunc sunt ex li-
bro i. Paralip. cap. iiii. & ex Matthæo descri-
bendi.

Hic fratrum filios, de patruorum; consanguineos de consanguineorum nominibus sæpe appellatos fuisse perspicuum est: qui mos Hebræis familiaris fuit; & in cognatione Christi occurret inferius. Hic geminum deinde Zorobabelem tam aperte agnoscimus; alterum ex Matthæo cognitum, & Luca, & Esdra, & Aggæo propheta, & libro Eccli. xli. x. 13. alterum ex libro Paralipomenon: quam geminum Sedeciam novimus; patruum alterum, alterum fratris filium, ex ipsis Paralipomenis: tertiumque ex Jeremia, cap. xxxvi. 12. Sedeciam ben Hanania. Et Zorobabel quidem Matthæi genuit Abiud: quem inter alterius Zorobabelis liberos frustra quæras; quos octo tamen appellat liber Paralipomenon. Alius igitur ab altero Zorobabel est: & est alter etiam altero junior uno consanguinitatis gradu.

Et Salathiel similiter geminus est: alter, ut reli-
qui

CHRIS-
TI GE-
NEA-
LOGIA.

qui omnes, solo patris nomine discriminandus ab altero. Alius enim, exempli gratia, Zorobabel ben Phadaia, ut loquuntur Hebraei; alius Zorobabel ben Salathiel. Sic alius Sedecias filius Joakimi, a Sedecia filio Josiae. Alius proinde similiter Salathiel filius Jechoniae regis, a Salathiele filio Johanan: tamen & hunc Matthaeus Jechoniam vocat, ut mox dicemus: praesertim cum nulli Salathielis, qui Jechoniae regis filius, in Paralipomenis liberi memorentur: sit autem alteri Salathieli filius Zorobabel.

Matth. 1, 11. *Josias autem genuit Jechoniam & fratres ejus, in transmigratione Babylonis.* Cum dicit Matthaeus, & fratres ejus; manifeste respicit locum illum e libro 1. Paralip. cap. 111, 15. *Filii autem Josiae fuerunt, primogenitus Johanan, secundus Joakim, tertius Sedecias, quartus Sellum.* Hi sunt Matthaeo, Jechonias & fratres ejus. Nam Johanan, sive Jochanan, Hebraice, יחנן Jechonias est. Atque hoc suspicatus fortasse is est, qui in quodam Graeco Matthaei codice scripsit Ἰωακὴμ pro Jechonia. Sed falsis testibus non egemus. At non alia de causa fratres a Matthaeo commemorantur, nisi quod illi erant ipso Jechonia notiores; quippe reges: cum Jechonias ipse minime rex fuerit. Sic etiam cum Juda commemorati fratres ejus, versu 2. quoniam & ipsi Patriarchae fuere, seu patres Israelitarum. Jechonias alter, filius Joakim, non fratres, sed unicum fratrem habuit Sedeciam cognominem patruo suo, qui fuit rex Juda. Non hunc igitur Jechoniam regem Matthaeus intellexit: quem si praeterea designare voluisset, Joakimum patrem ipsius cur praeteriret? neque enim Josiae filius rex Jechonias, sed tantum nepos fuit.

Obscurant igitur Evangelium ac depravant interpolati quidam codices Graeci, & Latini fortassis eos secuti, qui legunt, Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωακὴμ: Ἰωακὴμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν ἢ τὸς ἀδελφὰς αὐτοῦ. Siquidem Jechoniae regi unicus frater fuit; neque hunc Jechoniam designat Matthaeus, sed priorem. Regi denique Jechoniae quis locus hic esse potest, quem omnino caruisse successore regni vel potestatis, sacrae testantur litterae; cujus & de semine negant diserte Christum nasciturum, aut quemquam amplius dominaturum in Juda? Jerem. xxii, 24. 30. *Virgo ego, dicit Dominus: quia si fuerit Jechonias filius Joakim regis Juda, anulus in manu dextera mea, inde evellam eum. Et dabo te. . . in manu Nabuchodonosor regis Babylonis. . . . Hec dicit Dominus: scribe virum istum sterilem; virum qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, & potestatem habeat ultra in Juda.* Ergo non fuit iste Salathielis pater, & avus Zorobabelis, qui fuit dux Juda, a quo Christus Dominus traxit ortum: sed Jechonias Josiae F. frater regum Joachim, Sedeciae, & Sellum.

Sellum autem perspicuum est, ex Jeremia cap. xxii, 11. eum esse quem Joachaz quartus regum liber appellat; ut Sallianus observat: cui Joachazo successus est in regno Juda, a Neco rege Aegypti, Joakim secundus natus, pater alterius Jechoniae, neglecto Josiae filio primogenito, quem Paralipomena Johanan, Jechoniam Matthaeus vocat.

Hunc autem & fratres ejus Josias genuit in transmigratione Babylonis: hoc est, horum tempora incidunt in transmigrationem Babylonis, factam anno nono Joakim regis Judae, qui secundus Josiae filius fuit. Neque enim certe Josias simul genuit Jechoniam & fratres ejus: sed illud modo significatur, fuisse ex his Jechoniam primogenitum, ut est conceptis verbis in Paralipomenis: eundemque cum fratribus, sub illius transmigrationis, quam diximus, tempore vixisse.

Fuere in singulis terrarum sanctarum, ac Judae praesertim, oppidis, nobilium in primis familiarum genealogiae descriptae in Tabulis publicis: in iis, inquam, oppidis, unde ortum duxisset princeps cujusque fa-

miliae nobilis. Fuit Bethleemi, exempli gratia, Davidici seu regii generis descriptio integra; quoniam David Bethleemites fuit. Eam ob rem, cum Caesaris Augusti jussu describi in suo quemque oppido oporteret, ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. *Ascendit autem & Joseph a Galilea de civitate Nazareth, in Judaeam, in civitatem David, quae vocatur Bethleem, eo quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnante, quippe quae esset ex eadem familia & domo.* Luc. 2, 3, 4. Ex his igitur Tabulis publicis descripsit Matthaeus Josephi genealogiam; Lucas, Mariae Deiparae. Matthaeo autem, de quo nunc in primis agimus, hoc unum propositum fuit, ut ex Tabulis illis publicis atque authenticis Christum probaret esse filium David, David autem filium Abraham. At non fuit propterea necesse, a Davide usque ad Jechoniam alterum regem Juda perducere eam genealogiam: si quidem Jechonias iste non e primogenito Josiae filio, sed e secundo natu prodierit: Christus autem a Jechonia priore, sive Johanan, atque adeo a primogeniti stirpe ortum traxerit: quae suum, sibi ereptum a factione primum Hierosolymitanorum, iv. Reg. xxi, 11, 30. deinde a regibus Aegypti & Babylonis, xxi, 11, 34. & xxiv, 17. in Zorobabele Salathielis filio, Jechoniae prioris, seu Johananis nepote, demum recuperavit. i. Esdr. v, 2. Agg. 2, 24. juxta prophetiam Jerem. xxii, 30.

Auctor vero Paralipomenon, lib. 1. cap. iii. stirpem regiam describit, quae usque ad incensam urbem a Nabuchodonosore regnum obtinuit; subjungitque posteros ex ea prognatos, usque ad suam aetatem; quae (ut videtur) aetas ipsa Seleuci Nicatoris, vel Antiochi ejus F. Syriae regis fuit. Inviatum enim, ni fallimur, ejus rei argumentum est; non solum quod in Hebraeis codicibus post Nehemiam hic liber collocatur, novissimumque ibi omnium scripturae librorum locum tenet: sed multo magis, quoniam pars extrema capitis illius tertii, ducto initio a Joakim rege, cujus anno decimo contigit transmigrationis Babylonis; quatuordecim omnino generationes complectitur, quae annos saltem implent trecentos. Scriptori hujus voluminis propositum fuit, (ut diximus) eo capite domus regiae posteros repraesentare, perducta serie ad sua usque tempora: Matthaeus vero postea probandum suscepit, Christum esse filium David ex Jechonia priore, sive Johanne, primogenito Josiae. Ex iisdem autem Tabulis publicis uterque accepit: & quod descripsit quidem adhuc stante Templo auctor Paralipomenon, Synagoga hoc vidit esse summa fide descriptum, Ecclesia multo postea suscepit quoque ac probavit: Petro ipso auctore; qui in priore epistola Canonica, cap. 1, 17. describere quaedam videtur ex 2. Paralip. xix, 7. Nam qui liber Verborum dierum citatur a Nehemia cap. xii, 22. hunc non esse librum Paralipomenon, sed alium, qui nunc excidit, quem & liber tertius quartusque Regum appellat, interpretum eruditissimi consentiunt.

Hac nobis certe magis opinio placet, quam quae hoc loco Caetano excidit: hinc discendum scilicet, quam erronea sit Vulgata editio, quae in hoc tertio capite libri primi Paralipomenon ex fratribus facit filios, vel ex disparatis familiis facit unam genealogiam. Nobis enim magis magisque Hebraea contemplantibus nec disparatae occurrunt familiae, filiiive facti ex fratribus: & praeterea perspicuum est, tamen pro ratione idiomatis dissimilis oratio sit, unam tamen esse cum Hebraeo eandemque sententiam, quae in Vulgata editione legitur; neque in illa modo, sed in Graeca quoque ipsa interpretatione. Quamquam vel si sola Vulgata sic haberet, castiganda essent (uti censet Mariana hoc loco) hodierna Hebraica, ex ea editione: cum eam praesertim sacrosancta Tridentina Synodus authenticam esse pronunciarit, hoc est, ut

CHRIS-
TI GE-
NEA-
LOGIA.

CHRIS- jam post Gregorium a Valentia, aliosque, diximus,
TI GE- primigenio fonti simillimam: quo sensu Jurisperiti
NEA- hodieque authenticum instrumentum vocant.
LOGIA.

Nunc, ut de tertia Matthæi tessaradecade ali-

quid dicamus, prius altera generis Christi descrip-
tio, quam Lucas tradidit, subiicienda oculis est; a
Davide præsertim: & cum Matthæi altera, confe-
renda.

Matthæus.

Lucas.

D A V I D.

SALOMON.
ROBOAM.
ABIAS.
ASA.
JOSAPHAT.
JORAM.
Ochozias.
Joas.
Amasias.
OZIAS.
JOATHAM.
ACHAZ.
EZECHIAS.
MANASSES.
AMON.
JOSIAS.
JECHONIAS.
SALATHIEL Jechoniæ F. Neri gener.

NATHAN.
MATHATHIAS.
MENNAS.
MELEAS.
ELIAKIM.
JONAS.
JOSEPH.
JVDAS.
SIMEON.
LEVI.
MATHAT.
JORIM.
ELIEZER.
JESVS.
HER.
ELMADAN.
COSAN.
ADDI.
MELCHI.
NERI.

Z O R O B A B E L.

ABIVD.
|
ELIACIM.
|
AZOR.
|
SADOC.
|
ACHIM.
|
ELIVD.
|
ELEAZAR.
|
MATHAN.
|
JACOB.
|
JOSEPH.

In prima & secunda tessaradecade, certum est numerari personas singulas a Matthæo; tribus exceptis, de quibus dictum est. Igitur & in hac tertia eundem ille morem tenuit. Quamvis necesse sit a Matthæo commemoratam esse in ista prolem, quam quisque, adæquatis saltem rationibus, quinquagenarius ediderit: a Luca eam, quam quisque genuerit anno ætatis fere xxv.

RESAS.
JOANNAS.
JVDAS.
JOSEPH.
SEMEI.
MATHATHIAS.
MAHATH.
NAGGES.
HESLI.
HAHVM.
AMOS.
MATHATHIAS.
JOSEPH.
JANNES.
MELCHI.
LEVI.
MATHAT.
HELL.
MARIA.

JESVS CHRISTVS.

JESVS CHRISTVS.

Id spectavit Lucas in scribendo, ut primum ostenderet nobilitatem generis Christi, originemque ex Davide per Mariam; quemadmodum Matthæus antea fecerat per Josephum: deinde, Zorobabelem ipsum, Templi restitutorem, materno genere ortum esse ex Davide; quemadmodum paternum ipsius pariter genus ex eodem Davide Matthæus ostenderat: ut inde liqueret, Christum paterno maternoque genere, ex Zorobabele: Zorobabelem paterno pariter maternoque sanguine, ex Davide descendere: quæ profecto magna Christi nobilitas est. Atque hinc apparet, a Davidis temporibus curæ fuisse Hebræis maternum quoque genus in Tabulis publicis describere; cum antea paternum dumtaxat in Tabulas referretur. Nam pars illa stemmatis, quam addit Lucas, ab Abraham usque ad Adam, patres tantum repræsentat; nec differt a Mose, præterquam in Cainane, de quo diximus suo loco.

Quod si a Salathiele, qui in captivitate genitus,

tarde ibi (ut verisimile est) hoc est, anno quinquagesimo matrimonium iniit, genuitque Zorobabelem; quod si ab illo, inquam, vel a Zorobabele filio, ad hujus rei memoriam, constitutum in sua familia fuerit; ut debitam primogenito hereditatem adiret is, sive qui anno tantum quinquagesimo uxorem duceret, sive qui ex patre jam quinquagenario nasceretur: (quemadmodum in Ducatu Rohaniæ apud Aremoricos, potissimus heres ille est, qui novissimus in lucem exiit:) idque in illa stirpe usque ad Josephum Christi patrem diligenter observatum fuerit, per undecim generationes: hoc certe si ponatur, perspicuum erit, nullam hic desiderari posse generationem apud Matthæum: sunt enim ab ortu Zorobabelis ad Christi natalem anni circiter DL. ac proinde generationes undecim, quarum unaquæque anno quinquagesimo evenerit. Nec mirum deinde videbitur, alterum tantum fere generationum apud Lucam: & Christum nihilominus ex primogenitis ortum

CHRIS-
TI GE-
NEA-
LOGIA.

tum traxisse constabit. Atqui de Josepho quidem, quin illius ætatis fuerit, cum accepit Mariam conjugem, vix sinunt dubitare sacræ ipsæ litteræ, in quibus Elizabeth Zachariæ, ex sorore Jacobi prognata, atque adeo Josepho suppar ætate, in senectute sua tunc fuisse dicitur, & processisse in diebus suis. Ergo & Josephus paciter jam ætate processerat. Hoc certe credibilis multo nobis videtur; quam si dicatur a Matthæo, in hac tertia testaradecade nepotes pro filijs fuisse positos; quoniam istud nec probari potest, & abhorret ab eo more, quem ipse in duabus ceteris testaradecadibus observavit.

Zorobabelem autem eundem oportuit ab utroque, a Matthæo, inquam, & Luca commemorari; quoniam & hic unus proprie ad Christi genus pertinet; & sub illius nomine insignis est de Christo prophetia apud Aggæum, ac de regno ipsius sempiterno. Certe cum in sacris litteris Veteris Testamenti non sit Zorobabel geminus filius Salathiel; non esse alius potest apud Lucam, ab eo quem Matthæus habet: Matthæo quidem Josephi genus ab Abiud: Luca autem a Resa fratre Abiud, Zorobabelis filio altero, Mariæ genus deducente: ut ille a Salomone, a Nathan ille, Davidis liberis, Zorobabelis genus derivarit.

Cum vero Salathielem Zorobabelis patrem genuisse Jechonias dicitur apud Matthæum, apud Lucam Salathiel esse Neri filius; hoc loco filium progenero poni statuendum est; quoniam & ita poscit Latinæ linguæ consuetudo, testibus nummis antiquis; in quibus (ut diximus in Numismatis sæculi Constantiniani) & CONSTANTINVS FIL. AVGG. & MAXIMINVS FIL. AVGG. inscribuntur; hoc est, ambo filii Augustorum; quoniam esset uterque, alterius Augusti filius, alterius gener: & ita sacræ loquuntur litteræ, 1. Reg. xxiv, 17. Numquid vox hæc tua est, FILII MI DAVID? ut filium Saul pro genere dicit: & Ruth, cap. 1. Noëmi compellans nurus suas: Revertimini, filia mea, semel iterumque: atque hic usus denique etiamnum apud nos obtinet, ut focer generum, filium vocet: non filius. Denique Gen. xlvii, 7. ubi de Jacobo dicitur: Filii ejus, & nepotes, FILIAE, & cuncta simul progenies. Et versu 15. Omnes animæ filiorum ejus, & FILIARVM; quæ sunt ibi filia, inquam; si nurus non sunt; sive, ut appellantur versu 26 uxores filiorum ejus? Omnium certe gentium fuisse mos iste videtur, Hebræorum, Latinorumque, sed & Græcorum etiam veterum. Nam apud Homerum, Iliad. γ. versu 162. Priamus nurum suam Helenam, filiam appellat, voce τέκος: quamvis proprie partum fetumve vox ea significet:

Πελαγος δ' Ἑλένην ἐκαλέσσατο Φωνή.
Δεῦρὸ πάροιθ' ἔλθῃσα, φίλον ΤΕΚΟΣ, ἵζεν ἑμῷ.

In hac certe Christi genealogia, quam Lucas exhibet, filium accipi de filio naturali semper oportet, ubi necesse non est generum intelligi: necesse est autem ibi dumtaxat, ubi (quemadmodum in nummis allatis Constantini & Maximini) duorum unus aliquis filius appellatur: ut cum Josephum Jacob genuisse dicitur, & Joseph nihilominus filius Heli nuncupatur. Similiter cum Salathielem genuisse Jechonias dicitur, & Salathiel nihilominus filius Neri vocatur: nusquam enim duo eundem genuisse ponuntur, tametsi duorum filius idem appellatur. Quod cum sit, alterutrius generum oportet intelligi, nempe illius, qui genuisse non dicitur. Alibi filium progenero accipi necesse non est; ergo nec fas est. Hic vero, cum præsertim oporteat, juxta Dei promissionem, non ex Nathan Davidis filio, sed ex Salomone Christum oriri; 2. Reg. vii, 12, 13, 14. Paulo ipso interprete Hebr. 1, 5. Salathielem necesse est, patrem Zorobabelis, eundem esse in utroque Evangelista; ipsumque filium quidem Jechoniæ, Neri vero generum esse; Rhesa autem fratrem esse

Abiud, Zorobabelis filium; ut Maria Dei mater a Salomone, non a Nathane, per Zorobabelem, genus paternum duxerit. Neque vero (quod sane mirabile est, nostramque expositionem unam esse verissimam suadet;) quisquam in hoc numero duarum & xli. generationum, quas Matthæus habet, duorum filius appellatur, præter duos; quorum scilicet agnosci æque focerum ac patrem oportuit: alterum, nempe Joseph, filium Jacob & Heli, ut Christus filius Joseph (ut putabatur) paterno maternoque genere a Zorobabele ortum ducere; alterum, nempe Salathiel, filium Jechoniæ & Neri, ut Zorobabel filius Salathielis, paterno maternoque stemmate a Davide descendere nosceretur. Unde manifestum est, non alio consilio genealogiam a Luca hanc esse institutam, quam ut alterum istud eximium sane documentum nobilitatis Christi a Matthæo prætermisum, nobis non lateret: indicatis foceris, focerorumque majoribus illorum duorum, quorum patres & avos dumtaxat paternos Matthæus recensuerat. Atque hinc demum efficitur, ea dictione, qui fuit, apud Lucam, ubi ab homine origo monstratur, filium significari; sive naturalem, sive ex affinitate: cujus appellationis ex affinitate duo sint exempla dumtaxat, eaque necessaria: cum autem a Deo, creationem indicari: ut Adam, qui fuit Dei.

Præterea in hac genealogia gener filius idcirco dicitur, quia focer nullum habuit filium præter generum; desinente in Heli, exempli gratia, mascula prole ex secundo-genitis familiæ Davidicæ a Zorobabele: quemadmodum desit in Josepho mascula proles ex primogenitis ejusdem familiæ deducta a Salomone. Sic & Salathiel filius Neri a Luca dicitur, quia Neri nullum habuit filium, præter Salathielem, hoc est, præter generum; desinente in Neri prole mascula deducta ex secundo-genitis familiæ Davidicæ a Nathane. Unde manifeste consequitur, id quod Lucas probare voluit, cum hujusmodi genus Christi per Deiparæ patrem Heli descripsit, heredem Davidici regni solum tunc fuisse Christum; solum eundem ex familia Davidica superstitem æque a Nathane, ac postremum esse a Salomone Josephum Matthæus docuerat.

Quod vero de legali filiatione hoc loco multi referunt, vereor ut sit verisimile. Nam ut defuncti uxorem sive frater, sive propinquus duceret, olim est eo sine sancitum, ne possessio ad alienam familiam transiret, ut suscitaret ille nomen defuncti in hereditate sua, Ruth, iv, 9. quod fuit dicere, ut daretur uxori defuncti heres aliquis bonorum mariti sui. At non fuit istud dare defuncto filium, sed tantum ex ipsius olim uxore heredem: ex quo fieret, ut cum diceretur aliquis heres illius defuncti, non deleteretur ejus vocabulum de familia sua. Sic tulit Booz Ruth, qui genuit Obed. Ruth, iv. Nec ibi tamen, nec in Paralipomenis, aut in Evangelio Matthæi, vel Lucæ, Obed filius Mahalonis, qui prior Ruthæ maritus, appellatur; sed Booz filius: quoniam nimirum sacri scriptores intelligerent, potuisse Booz dare Mahaloni defuncto ex lege heredem: filium dare non potuisse. Nemo enim filius, nisi quem natura, aut voluntas fecerit. Nec exemplum in scriptura, alibi ve, vel unum occurrit, in quo quis ab aliquo genitus, alterius prius defuncti, filius appelletur, quamvis sit heres. Ac si quod ejus rei exemplum esset, non tamen propterea Joseph aut Jacobi aut Heli filius legalis eo modo dici posset. Non Jacobi quidem; alioquin cum dicitur, Jacob genuit Joseph, intelligitur genuisse metaphorice: quo interpretandi genere nullum est absurdius, nullum aptius ad everendas scripturas. Neque etiam Heli; siquidem Joseph quinquagenarius fuisse videtur (ut diximus) cum Mariam conjugem accepit: Heli autem (uti ex numero generationum, quas Lucas recenset, fas est conicere) vix quadragenarius. Non iste igitur aut pater

CHRIS-
TI GE-
NEA-
LOGIA.

CÆSAR pater legalis aut naturalis esse Josephi potuit, qui ante ipsum lucem vidit. Restat igitur ut Joseph filius Heli, quomodo Constantinus & Maximinus filii Augustorum, & David filius Saül; hoc est, gener fuerit. Nam *filius* illo gemino significatu, filii ac generi, tum in nummis istis, tum in Vetere Testamento occurrit.

CHRISTI Conceptio.

Die xxiv. Martii, conjunctio media luminarium sub meridiano Hierosolymitano, hora 1. 30' post mediam noctem, feria quarta: (qua pariter feria, ante annos fere 4003. Solem & Lunam Deus condidit:) idemque dies æquinoctii medii fuit, hora 7. 40'. 39". post meridiem. Primus adeo dies primi mensis, sive Nisan, hic fuit in Galilæa, ubi Christus conceptus est. Ab Incarnatione igitur Salvatoris, quæ postridie contigit, primo die Nisan in regno Judææ, nova Epochæ Astronomica ortum habet; *novus sæclorum nascitur ordo*: ob eum qui Pater vocatur futuri sæculi, Isai. ix, 6.

CHRISTI Nativitas.

Luc. 2, 7. Peperit MARIA filium suum primogenitum. Matth. 2, 1. Natus est JESUS in Bethleem Juda, in diebus Herodis regis. Luc. 1, 5. In diebus Herodis regis Judææ: Judææ tantum, non & Galilææ. Hoc igitur anno imperii Augusti in Oriente xxxi. ejusdem Tribunicie Potestatis anno xxxi i. nec vero alii numerabantur anni Augusti in nummis, nec proinde in Actis instrumentisve publicis: die xxv. Decembris, media nocte qua sabbatum cœpit, CHRISTVS Servator noster nascitur. Ex quo factum est, ut & diem hunc vicesimum quintum Natali Domini semper adscripserit Ecclesia Romana; & peculiariter cultui Deiparæ addictum esse cum abstinentia ab esu carnis sabbatum voluerit. Ex illa autem etiam observatione confectarium est, anno isti Natalem Domini recte adscribi. Ex eo autem Kalendis Januariis proximis æra Christiana ducit initium; ab eo anno, qui est Urbis Romæ DCCCLIV.

Et hujus quidem æræ auctor Dionysius Exiguus vulgo creditur; quem mihi tamen virum vix quisquam persuaserit tantæ fuisse auctoritatis, ut non orbi Latino tantum, sed & Græco, hunc morem ingesserit. Nam ut in hoc tractu nostro, sic etiam Constantinopoli, atque adeo in tota Græcia, in ipsa demum Palæstina, ut ex Synodis librisque hoc sæculo ibi editis constat, non est alia Æra in usu, præter vulgarem & Christianam: nisi forte quando cum Turcis magistratibus rem gerunt: tunc enim Hegiræ anni notantur. Quam vero ob causam Acta omnia publica, quæ in Oriente (excepta Armenia & Ægypto) confecta sunt post tempora Concilii Florentini, æram vulgarem notent, quæ est apud Latinos in Occidente recepta, cum illa prius nūquam in Actis Orientis appareat; non est hujus vel loci vel temporis indicare. Interim, quemadmodum, quove auctore factum sit, ut Græci ea tempestate a pristino more discesserint, desierintque numerare (ut creditur) annos ab orbe condito, positis ante Christum annis 5508. ut Latinorum consuetudinem anteferrent, a quibus discidium tunc fecisse maximum produntur; viris eruditissimis excutiendum proponimus.

ÆRA CHRISTIANA.

1 Annus V. C. 754. Annus Julianus ab orbe condito 4005. Luc. 2, 21. Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus JESUS Kalendis Januariis. Matth. 2, 1. In diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt: die vi. Januarii, feria quinta. Luc. 2, 22. Et postquam impleti sunt dies purificationis ejus, secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino.

2 Cædes infantium jussu Herodis hoc anno facta.

3 Non ante hunc annum, siquidem (ut par est) Matthæum audimus, Herodes obiit. Archelaus F. eidem in regno succedit. Nullus exstat nummus ipsius, qui sit genuinus.

4 Luc. 2, 41. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, in die solenni Paschæ, tantum.

E Museo D. RIGORD, nummus ex ære mediocri, caput Jovis Antiocheni laureatum exhibet. (Genius urbis sedet, velato capite, (quod signum est metropoleos:) dextra spicas tenet, fluvio ad pedes emergente: qui situm urbis indicat. Epigraphe: ΕΠΙ ΣΑΤΟΡΝΙΝΟΥ ΟΥΟΛΟ..... ΕΑ. Sub Saturnino Volusia Syriæ (ut appellant) Præfide, anno xxxv. qui incipit a Septembri hujus anni Saturninus Syriæ Præfides apud Josephum nullus hoc anno; sed ante annos decem; ubi aut nullum nummi veteres, aut Varum exhibent. Litteras ΟΥΟΛΟ.... (ex quibus Voluminium finxit Josephus, alterum Provinciæ sive Præsidem, sive ut alii malunt, Procuratorem;) nos Volusium exponimus: quoniam apud Plinium, libro vii. sect. xii. circa hæc tempora geminus occurrit Volusius Saturninus: alter Præfectus Urbi, & Consul alter. Ab eo nummo nomen abest ANTIOΧΕΩΝ; quod in reliquis nummis occurrit, in quibus Præsidis Syriæ (ut volunt) nomen insculptum legitur.

5 Annus Sabbaticus.

6 Nummus Mediceus: ΣΙΔΩΝΟΣ Θ. hoc est, ΘΕΑΣ. Sidonis prænobilis & antiquæ. Vide librum de Nummis antiquis Populorum & Urbium, in nummis Sidoniorum. L. ZIP. Anno cxvii. qui autumnus hujus anni incipit. (Caput Augusti, sine epigraphe. Æra cœpit autumno anni ab V. C. DCCXLIII. Quod æram veterem Sidonii servant, nec Augustanam ab Asia recepta, fugatisque Parthis, adhibent; significant ad se hujus beneficii nullam partem pervenisse: sed sub fide tantum & clientela Romanorum, ut olim, se manere.

7 Nummus ex ære mediocri in Thesaurio Regio: ΣΕΒΑΣΤΟΥ, capite Augusti laureato. (Caper silvestris in piscem desinens, sive capricornus: symbolum ubertatis annonæ terramati- que. L. ΔΗ. Anno xxxviii. æra Augustanæ, qui autumnus init anni hujus vii. æra Christianæ, V. C. DCCCLX.

Circa hoc tempus contigit, quod Gamaliel narrat in Actis, cap. v, 36. Ante hos dies existit Theodas, dicens se esse aliquem; cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est; & omnes qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad nihilum. Tanti Josephum facit Josephum facit Josephus Cappellus ex heterodoxis Calvinianis, ut cum Theodam ponat ille Claudii Cæsaris principatu occisum, hoc est, post annos amplius xl. Lucam hic asseveret memoria lapsam esse. Multo æquior, ut par est esse, Lucæ fuit Lightfootus Anglus, in Horis Hebraicis: Concede tantum, inquit, Josephum hic errare in computatione temporum, & tollitur omnis difficultas. Et non video quidem ego, qua ratione eam reverentiam & modestiam debeamus Josepho, ut tanto sudore famæ ejus consulamus. Inveniendus est alter Theudas, vel nescio quid aliud absurdi emplastrum applicandum potius, quam Josephus postulandus falsi: cui tamen & in historia & in chronologia titubare & vagari non insuetum. Autumari igitur ego Theudam Josephi esse Theudam Gamalielis; sed Josephum circa tempora errasse, & historiam veram decolorasse chronologia falsa. Vide etiam Henr. Valesium, ad historiam Eccles. Eusebii, libro 2. cap. xi. quo judice Josephus Lucam interpretatus esse videtur, quamvis in notatione temporis ab eo discesserit.

8 Hoc saltem anno videtur Archelaus rex Judææ

CÆSAR
AV.
GV.S.
TVS.
ANNI
CHRIS.
TL.

dææ obisse, ex nummo qui sequitur. Tunc Judæa facta est Augusti provincia, per Præsides ab Augusto missos administrata. Ex illo tempore, absque Præsidis permisso & rescripto non licuit Judæis quemquam, etiam violatorem legis Mosaicæ, interficere: quamvis liceret eis, ante Præsidis ratihabitionem, atque adeo oporteret a Judæis magistratibus litem instrui, sententiamque capitis in reum proferri, si quidem crimen esset contra legem Moysi admissum, & capitale. Huc illa eorum vox pertinet, Joan. xviii, 31. *Nobis non licet interficere quemquam.* Et xix, 7. *Et secundum legem debet mori.* Vide etiam Act. xxiv, 6. & xxvi, 10. Et ex Matthæi autem capite xxvii, 16. intelligimus, penes unum Præsidem fuisse ibi potestatem, Judæis magistratibus prorsus inconsultis, judicium capitis ferre in reos criminis per leges Romanas interdicti: cujusmodi homicidium & latrocinium fuit.

In Thesaurio Brandenburg. tomo 2. pag. 90. Caput Pietatis: Livie dicunt esse, falso: sine epigraphe.)(In corona laurea, ΛΘ. Anno xxxix. Asia per Augustum recepta.

E Cimelio D. FOVCALVT, museoque nostro, nummus ex ære mediocri: KAICAPOC. Spica, fertilitatis agri Judaici symbolum.)(Palma, similiter, ΛΘ. annus xxxix. ab Asia per Augustum recepta.

9 Nummus Medicus: ΣΕΒ..... Caput Augusti laureatum.)(Dea turrata, qui Genius urbis est. ΑΣΚΑΛΩ. ΓΙΡ. *Ascalonitarum æra annus cxi i i.* Non habent æram illi quæ est ab Asia recepta, quoniam *oppidum Ascalo liberum*, ut Plinius admonet lib. v. pag. 566. & mari appositum, hujus beneficii nullam partem sensit: itaque solam æram adhibet initæ olim societatis cum Romanis.

10 Altera descriptio Judææ per capita, tributis pensandi causa, circa hoc tempus, Augusti jussu, cujus erat provincia, facta videtur. Indicatur ea primum a Luca, cap. 2, 1. ubi primam commemorat. Deinde a Matthæo, cap. xx i i. *Licet censum dare Cæsari, annon?* ubi census tributum est, Luca interprete, cap. xx. *Licet nobis tributum dare Cæsari, an non?* Quoniam videlicet libertate donati fuerant, atque immunitate omni, tum a regibus Syriæ, anno Græcorum CLxx. i. Mach. xiii, 36. tum a Romanis ipsis, in fœdere cum Simone summo sacerdote, magno Duce, & Principe Judæorum, i. Mach. xiv, 26. Ejusdem descriptionis iterum mentio in Actis, cap. v, 37. *Post hunc (Theodam de quo supra) exstitit Judas Galilæus in diebus professionis, id est, census in Judæa peracti, avertit populum post se, & ipse perit, &c.*

11 Nummus ex ære mediocri: ΕΠΙ ΣΙΑΑΝΟΥ. ANTIOXEΩΝ. BM. Sub Silano Syriæ Præside, nummus Antiochenorum, anno xlii. æra Augustanæ.

12 Luc. 2, 42. *Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Jerosolymam, secundum consuetudinem diei festi (Paschæ) consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer JESUS in Jerusalem.* Postea rediit Nazareth. Fuit Neomenia civilis æquinoctialis hoc anno, die xi i. Martii, sabbato: Novilunio medio incidente in diem ii. Martii, hora 2. i. 44". post meridiem, feria sexta. Paschæ dies festus, seu decimus quintus mensis primi, die xxvi. Martii, pariter sabbato: Litt. Dom. C. B.

In gaza Regia: ΕΠΙ ΣΙΑΑΝΟΥ. ANTIOXEΩΝ. ΓΜ. Annus xliii. autumnus anni hujus incipit.

13 *Annus Sabbaticus.*

In museo nostro, & apud P. Jobert, num-

mus Jovis vultu:)(Aries cum Solis fidere. ANNI ANTIOXEΩΝ ΕΠΙ ΣΙΑΑΝΟΥ. CHRIS. ΔΜ. Anno xli v. qui autumnus hujus anni incipit.

Nummus ex ære minimo: ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Augusti laureatum.)(Turritum caput, seu Genius urbis: ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ. L. EKT. *Damascenorum nummus, anno cccxxv. æra Græcorum: qui autumnus anni hujus init.* Damascus parebat Aretæ regi, amico & socio Romanorum. 2. Cor. xi, 32. Nummus est apud Franc. Lotti.

14 Hic annus supremus Cæsaris Augusti fuit: qui primo dictus est de gentis suæ nomine, C. Octavius: deinde adoptionis jure, C. Cæsar: postmodum titulo potestatis, Augustus. Ut Tarquiniorum olim origo e Græcia fuit, teste Plinio; sic gentem Octaviam e Phrygiæ regibus descendere, tum Horatius significat, lib. 2. satyra v. ubi Augustum ab alto demissum genus Ænea vocat; tum Virgilius, libro i. Georg. ubi idem dicitur cingens materna tempora myrto: quoniam Æneæ parentem fuisse Venerem proditum est ab Homero. Quod si Julia gens ab Æneæ profuxisset, ut creditur; nullam in ea laude partem haberet Octavius; qui solo adoptionis beneficio insertus in Juliam est. Adoptio enim genus, & sanguinem non transmittit; sed opes tantum & facultates.

Idem hic primus Tiberii Augusti annus est, Sextili mense, ut videtur.

Nummus ex Thesaurio Regio, primæ molis æreus: TIBER. & apud D. FOVCALVT, similis huic ex ære mediocri: ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Augustus AUG. Augusti F. Tiberius scilicet capite laureato.)(Intra coronam lauream, A. primus Tiberii Annus: Inferius: ΕΠΙ ΣΙΑΑΝΟΥ. ANTIOXEΩΝ. EM. sub Silano Syriæ Præside: nummus Antiochenorum, anno xlv. ab Asia recepta: qui annus autumnus hujus anni incipit, idemque incidit in primum Tiberii annum: qui dici primus annus non ante cepit; quam esset Tiberius Σεβαστός, Augustus. Ex quo commentum arguitur eorum, qui geminum Tiberii initium confingunt; tamque futili conjectura æram Christi vulgarem spernunt; statuuntque eum annum, qui apud Lucam *annus quintusdecimus Tiberii Cæsaris* appellatur, invito Luca, & usu communi, (ne Josephus scilicet in anno Herodis obitus adsignando credatur fuisse mentitus,) duodecimum tantum ab Augusti obitu annum fuisse. Quasi vero aliam computandi rationem inire Lucas potuerit, ab illa quam nummi Syriæ, quos ipse in pæra habuisse credi potest, aperte præferebant. Neque enim Antiochiæ modo, sed & Seleuciæ, ut mox videbimus, atque adeo in tota Syria, & in Ægypto hæc ratio computandi fuit in usu.

Cæsarem annos consignare in nummis priusquam Augusti forent, plane inauditum fuit; ut ostendimus in Numismatis sæculi Constantiniani. Nec aliter autem quisquam vir prudens existimaverit in Actis publicis annos consignari solitos fuisse, quam in nummis ipsis, qui essent Principis vultu notati. In his annos tantum Tribunicie potestatis Romæ signabat, ex quo quisque Cæsarem donatus ea fuisset, non ex quo prior Augustus e vita decessisset. Est autem hic annus Tribunicie potestatis Tiberio delatæ, sextusdecimus, qui primus imperii. Annos imperii sive Tiberii, sive alterius Augusti, numquam Occidens in nummis insculpsit: quoniam nullum ei ibi summum, sed omne sub Senatu imperium esset. In Syria autem & Ægypto, quoniam erant ambæ Augustorum summæ cum imperio provincie; eam ob rem, post decessoris obitum, nec prius, eorumdem annos in iis provinciis computari mos fuit.

Apud Tristanum, tom i. pag. 66. TI. KAICAP ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. *Agrippæ μέγας.* Tiberius Cæsar Aug. Pontifex Max. capite laureato.)(ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ANTIOXEΙΣ. A. *Primarium sacerdotium apud se Antiocheni* Tiberio deferunt, anno ipsius primo: uti superius Augusto delatum ab iisdem vidimus, annis ipsius xxv. aliisque. Annus igitur imperii Tiberii primus, isto quoque nummo testante, is fuit, quo Augustus est salutat.

Nummus Regiæ gazæ ex ære minimo: in laurea, TI. KAICAP. Tiberius Cæsar.)(IOΥΛΙΑ. L. A. Julia, anno primo. Palma, Judææ symbolum. Annus primus Tiberii Augusti, & Julæ conjugis.

Kkkk

Anni

TIBER-
RIUS
AUG.
ANNI
CHRIS-
TI.

Anni enim Caesarum numquam notantur in nummis, ut diximus, sed tantum Augustorum. Et IVLIA in nummis, Tiberii conjux est: Augusti, LIVIA semper, vel AVGVSTA. Nummi in Judæa percussi, vel Samaria, a monetariis Græcis; Augusti, Tiberii, Neronis; pro Augusto Cæsarem dicunt: juxta illud, Matth. XXI, 21. *Dicunt ei, Cæsaris.* Et Joan. XIX, 15. *Non habemus regem, nisi Cæsarem.* Et Paulus, *Cæsarem appello*; cum more patriæ suæ loqueretur. In reliqua Palæstina. ut Cæsareæ; in Galilæa, in Syria, Σεβαστός & Αὐγύστης, Augustus dicebatur: quæ vox Venerabilem sonat. Venerari hominem fictorum numinum cultui addictum, aut eundem venerandum profiteri atque colendum, Judæa fortassis sibi nefas esse censuit: quam ob causam & Mardochæus olim Aman adorare abnuit. Lucas vero more patrio cum scriberet, non veritus est Augustum dicere.

Apud P. JOBERT, nummus ex ære minimo: TIB. KAICAP, in corona. Vultum enim in nummis insculpi Judæa non sineret.)(. Palma, Judææ symbolum.

Annus Christi, 15.

Nummus Juliæ Augusti filiæ: in laurea corona, IOΥΛΙΑ.)(. Palma, Judææ symbolum: hinc L. inde B. hoc est, anno secundo Tiberii Aug. Est ex ære minimo, mihi dono datus a D. FAVVEL, Regio Capellano, & Abbate de Claro-Fageto.

Annus Christi, 16.

Nummus e gaza Regia, Γ. ΕΠΙ ΣΙΑΝΟΥ. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. ZM. Annus tertius Tiberii, sub Silano Præfide. Nummus Seleucensium, anno XLVII. ab Asia recepta, in quem annus Tiberii tertius incidit, ex quo Augustus est salutatus. Autumno anni hujus init. In antica nummi area, KAICAP ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. *Cæsar Augustus Augusti F.* Simile omnino Antiochenorum penes se esse, cum Γ. ΕΠΙ ΣΙΑΝΟΥ ANTIOXEΩΝ. ZM. testatur D. Vaillant.

Nummus Mediceus ex ære: Caput Apollinis radiatum.)(. IOΥΔΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ *Juliensium nummus, qui & Laodicensium sunt.* Infra, ZM. Anno XLVII. ut proxime. Eandem cum vicinis Antiochenis ac Seleucensibus, Laodicensi ad Libanum æram sequuntur.

17) *Annus Urbis conditæ 770. Christi, 17. Hinc æra Augustanorum in Cilicia incipit.*

Nummus Tiberii, capite nudo, sine epigraphe.)(. TIBE. L. Δ. Tiberii anno quarto, post Augusti obitum. Est ex ære minimo, in Thesau- ro Regio, cum effigie crocodili. Est & Juliæ Augusti filiæ, in hac civitate nummus inscriptus, IOΥΛΙΑ, cum L. Δ. anno Tiberii quarto: quamvis Tacitus, libro 1. Annal. num. LV. eam obiisse in exilio ponat anno ipso Tiberii primo.

18) Nummus e Thesauro Mauroceni, apud Patin. pag. 112. TIBEPIΑΣ in corona.)(. ΠΕ- ΡΙΟΔΟΥ ΤΕΤΑΡΤ. Anno quarto curren- te imperii Tiberii Cæsaris. Palma, Judææ symbolum, ut in nummis Simonis Pontificis. Tiberias oppidum Galilææ fuit: cujus æra ab autum- no superiore incipit, in nummis Trajani, Hadriani, & Antonini Pii signata, primo ipsorum imperii anno.

Nummus Tiberii, capite nudo, sine epigraphe.)(. TIBEPIΟΥ L. E. Anno quinto post Augusti obitum. Hippopotamus. Nummus in Ægypto cusus, e Cimelio D. FOVCAVLT.

Nummus Tiberii: ΕΠΙ ΣΙΑΝΟΥ. ANTIOXEΩΝ. ΘM. in corona: Annus XLIX. ab Asia recepta, autumno iniens.

19) Apud Franc. Lotti, nummus ex ære medio- cri, Tiberii vultu.)(. ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΑΑΤ. Tripolitarum e Syria nummus, anno æræ Græcorum CCCXXXI. qui autumno anni hujus init. Castoris & Pollucis in eo nummo insculpti vultus.

20) *Annus Sabbaticus.*

21) Hierocæsariensium in Lydia æra ab hoc anno incipit: quo nempe anno civitates Asiæ a Tibe- rio restitutas esse nummi testantur, ex ære mag- no in Thesauro Regio, & in Museo nostro, cum esset TR. POT. XXI. Hæc autem cœpisse circa mensem Julium anni hujus credi- tur.

23) Apud Patinum, pag. 48. KAICAP ΣΕ- ΒΑΣΤΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. *Cæsar Augustus Augusti F.* Caput Tiberii.)(. ANTIOXEΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΔN. in corona. Anno LIV. ab Asia recepta, qui autumno hu- jus anni incipit.

Julias oppidum de nomine Juliæ Augustæ Ti- berii conjugis, (tamen scriptores antiqui refragen- tur,) ab Herode tetrarcha circa hoc tempus ædificatur: sita ab oriente lacus Genesaræ, teste Plinio, lib. v. sect. xv. uti Tiberias ab Occiden- te ante sex annos condita

24) *Annus Sabbaticus. V. C. annus 780. Apud D. Rigord, Tiberii nummus.)(. ΑΣΚΑΛΩ. ΑΑΡ. Ascalonitarum nummus, anno CCCXI. Cetera, ut anno V. C. 752.*

28) Apud Vaillant. pag. 41. KAICAP ΣΕ- ΒΑΣΤΟΣ. Caput Augusti: Forte ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ potius, ut in similibus passim ipsi vidimus.)(. TIBEPIΟΣ KAICAP ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Tiberii. L. ΙΔ. An- nus XIV. cœptus ab autumno anni superioris.

29) Luc. 3. Anno autem quintodecimo imperii Tibe- rii Cæsaris, cœpto a mense Augusto anni supe- rioris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrar- cha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, prædicatio Joannis Baptistæ. Scriptum est in Græ- co codice perquam accurate, ἡγεμονίας Τιβερίου: non (ut alii perperam descripsere) βασιλείας: neque ut Rufinus Josephi interpres, libro 2. de bello Judaico, cap. VIII. regnum dicit scriptor- silææ. Et Tiberium Principem Plinius passim ap- pellat; non regem. Neque enim Princeps sena- tus & civitatis, rex idem senatus & civitatis fuit.

Apud D. FOVCAVLT, nummus ex ære me- diocri, TIBEPIΩ ΣΕΒΑΣΤΩ. Tiberio Augusto: caput laureatum.)(. ΓΑΔΑΡΕΙΩΣ. Gadarenses e Syria. BQ. hoc est, anno XCI. æræ Pompeianæ, cœptæ ab autumno anni DCXCI.

Annus Christi 30.

BAPTISMVS CHRISTI Domini, feria sexta, si die VI. Januarii. Et ipse JESUS erat incipiens qua- si annorum triginta. Luc. III, 23. Statim post baptis- mum ac jejunium, sub Pascha incipit prædicare, Act. 1, 22. & x, 37. incipiens a Galilæa. Nec tamen dis- cipulos ad se vocavit, ante annum sequentem sub Pascha. Vide quam contexuimus Evangeliorum con- cordiam, de annis Christi prædicationis, in libro De supremo Christi Paschate, pag. 84. Nam quod Pe- trus ait in Actis, cap. 1, 21. Oportet ergo ex his vi- ris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intravit & exiit inter nos Dominus JESUS, inci- piens a baptismo Joannis, usque in diem qua assump- tus est a nobis, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri

TIBER-
RIUS
AUG.
ANNI
CHRIS-
TI.

unum ex istis: non significat, statim ex quo Christus a Joanne baptizatus est, congregatos fuisse ab eo discipulos; siquidem nonnisi post annum Petrus & Andreas primi ad Christum accessere. Sed dicitur ibi solummodo Christus discipulos coëgisse, incipiens a Galilæa post baptismum quod prædicavit Joannes: ut Petrus ipse idoneus sui interpret ait, Act. x, 37. hoc est, posteaquam baptismum Joannes prædicasset. Nam baptismum Joannis cum Petrus dicit aut Lucas; imperite facit, quisquis baptismum intelligit Christo datum: cum intelligi baptismum oporteat, quem Joannes omnibus prædicabat. Itaque post illam prædicationem baptismi, & dum illa adhuc perseveraret, hoc est, anno sequente, cœpit JESVS a Galilæa discipulos congregare.

Annus Christi 31.

Evangelium Joannis ab hoc anno incipit, a die 2. Januarii, ut diximus in Tractatu de supremo Christi Paschate, pag. 85. Nihil ille de tempore quo cœpit Joannes Zachariæ F. baptizare, ut Matthæus, Marcus, & Lucas: hoc est, de anno Christi xxix. Nihil de anno sequente, sive xxx. ut iidem: hoc est, de baptismo, jejunio, & tentatione Christi: nihil de subsecuta prædicatione in Galilæa, aliisque rebus eo anno gestis. Ea vero tantum fere narrat deinceps, quæ Hierosolymis & in circumjacente regione Christus dixit egitque: ne vel se spretos ab Evangeliorum scriptoribus, vel ab ipso Christi Servatore neglectos, Judæi jure expostularent. Nihil propterea scripsit de rebus ante passionem gestis, quas alii Evangelistæ attigerunt; nihil de his quæ Christus in Galilæa egit, ut diximus; præter miracula duo; alterum, quo Christus fecit ex aqua vinum; alterum, quo panes multiplicavit: quæ duo idcirco Evangelista retulit, quoniam his Christus Deum se summum esse probavit, quippe creatorem hominum & patrem: idem enim Deus est qui alit & qui creat. Ne de Transfiguratione quidem, quoniam gesta est in Galilæa, dictaque est ab aliis, quamvis ipse testis adfuerit, verbum ullum fecit: tantum eam obiter & generatim indicat, cap. 1, 14.

Dies festus Paschæ, seu dies quintusdecimus mensis primi fuit in Galilæa, xxvi. Martii feria 2. in Judæa vero & Hierosolymis, die xxvii. feria 3. Novilunio medio incidente in diem 12. Martii, hora 6. 34'. 12". matut. feria 2. Litt. Dom. G. Equinoctio medio, 25. Martii, hora 7. 54'. 42. matut. Cum autem JESVS esset Hierosolymis in Pascha, in die festo, multi crediderunt in nomine ejus. Joan. 2, 23.

Post mensem fere, abiit iterum JESVS in Galilæam, transivitque per Samariam, ubi mulierem Samaritanam docuit; exeunte Aprili. Joan. iv. Apostolos deinde Christus compellans; Joan. iv, 35. Nonne vos dicitis, inquit, quod adhuc quatuor menses sunt,

& messis venit? Gemina in Judæa satio, ut jam supra diximus, gemina & messis fuit; Tritici prior hordeique sementis mense Tifri sive Septembri, ut mos alibi: & testis est, si qua ei fides, paraphrasis Chaldaica, in Eccl. xi, 2. Messis Martio fere exeunte, in Pascha: Levit. xxiii, 10. ut anno Josue primo factum esse perhibetur, Jos. iii, 15. Sic in Ægypto frumenta sata Novembri incipiente, paulo ante Kal. Apriles falce meti incipiunt, teste Plinio, libro xviii. sect. 47. Hæc in sacris litteris messis præcise, & messis triticea subinde appellatur, ex qua primitia messis, Levit. xxiii, 10. Altera satio, alteraque agricultura, ante Pentecosten, mense Xanthico, ineunte Maio, 2. Mach. xii, 1. & xiii, 32. Messis hordeacea, post quatuor menses, de quibus Christus hic loquitur: ante autumnum; sive, ut anno æræ Græcorum 149. ante initium anni sabbatici: in æstu denique, ac proinde exeunte Augusto, ut diserte exprimitur, in libro Judith, cap. vii, 2, 3. Messem certe priorem, tunc peractam fuisse, Christi oratio exprimit. Tempus autem fere medium inter Pascha & Pentecosten fuisse, cum hæc diceret, adhuc sequentia verba suadent. Nam post duos dies . . . exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat Hierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum; Joan. iv, 43, 45. Nempe ad illum diem festum, cujus initio capitis facta mentio est. Nemo certe prudens dixerit, in illis regionibus ad messem triticeam expectandum adhuc fuisse post Pascha spatium quadrimestre. De altera igitur messe Christus locutus est, priore jam tum proinde peracta, mense Nisan medio, cui olim nomen fuit Abib, Exod. xii, 4. argumento novarum frugum, quæ tunc metebantur. Enimvero quæ natio novas fruges appelleret, nisi quæ sint maturæ, falcemque desiderant? Hinc festum messis inchoatæ in Paschate, cum primæ spicæ offerrentur ex tritico: ut Pentecoste festum messis peractæ fuit, cum offerrentur ex eodem tritico panes primi. Vide etiam librum Ruth, cap. 2, 23. Quis credat igitur testem ἀντόπλιν fuisse, ut credi se vult, qui affirmat, in Palæstina nonnisi post tres menses ab extremo Aprili, (nempe ut in Gallia) messem frumenti fieri solitam?

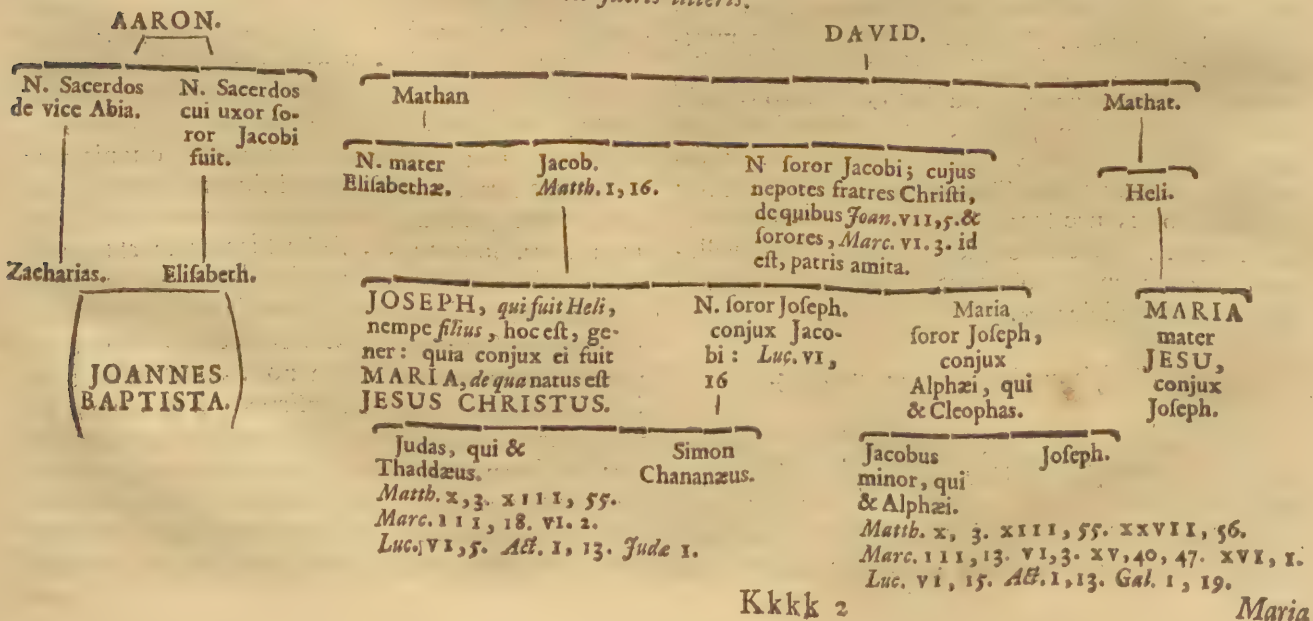
E gaza Regia nummus primæ molis, & ex ære mediocri apud D. FOUCAULT; capite Tiberii laureato: ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. In corona laurea, ΕΠΙ ΦΛΑΚΚΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΒΞ. Sub Flacco Syriæ Præside. Antiochenorum nummus. Anno Lxi. ab Asia recepta. Littera Z inversa in eo nummo est.

Annus Christi 32.

Poscit hic annus subijci ante oculos, Christi Servatoris affines & consanguineos, qui commemorantur in Evangeliiis.

SCHEMA AGNATORUM CHRISTI

ex sacris litteris.

Kkkk 2

Maria

TIBE-
RIUS
AUG.
ANNI
CHRIS-
TI.

Maria Cleopha, soror matris JESU, Joan. XIX, 25. hoc est, soror viri Mariæ matris JESU, Gallice dicimus, *belle-sœur*. Nam est Alphæus idem, qui Cleophas. Eadem Maria mater Jacobi minoris est, Marc. XV, 47. cui minoris cognomen fuit, propter patrum & patris fratrem patruelem sibi cognominem, adhuc superstitem, qui Jacobus major. Sic enim in nummis CONSTANTINVS IVNIOR aliquis appellatur, quamdiu superstes est alius senior Constantinus. Quæ nunc autem soror, in libro Ruth I, 15. cognata magis Latine dicitur. Neque hæc vox, *cognatus*, vel *cognata*; aliud aut in sacris litteris, aut in nummis antiquis, quam affinem significat; ut diximus in Numismatis sæculi Constantiniani. Sic Antiochi Eupatoris *cognatus* Lyfias, ab ipso Antiocho frater salutatur: 2. Mach. XI, 22, 35. *beau-frere*. Ubi frater pro cognato ponitur, quemadmodum proxime soror pro cognata. Hinc & Elisabeth *cognata* Deiparæ dicitur, hoc est, filia sororis cognati: quo more in Evangelio passim ii fratres alicujus appellantur, qui sunt e patris ipsius fratre prognati. Fuit autem Elisabeth filia sororis Jacobi, qui cognatus Deiparæ fuit, hoc est, focer. Quo sensu Exodi XVIII, 1. ex eodem Vulgato interprete, *Jethro sacerdos Madian, cognatus Moysi*, hoc est, focer, vocatur.

De Sabbato δευτεροπρωτον, Luc. VI, 1.

Matth. XII, 1. In illo tempore abiit JESUS per sata sabbato: Discipuli autem ejus esurientes coeperunt vellere spicas, & manducare. Luc. VI, 1. Factum est autem in sabbato secundoprimum, δευτεροπρωτον, cum transiret per sata, vellebant discipuli ejus spicas, &c. Est sabbatum δευτεροπρωτον, uti fufius exposuimus in Tractatu De supremo Christi Paschate, Adar δευτερου πρωτον, mensis Adar secundi primum. Est enim artis Grammaticæ ea lex, ut cum vox una e duabus componitur, si sint ea duo nomina substantiva, aut numeralia, prius in regimine sit & in obliquo casu; ac proinde idem in Gallica interpretatione posterius. Sic Θεοτόκος, βιβλιοθήκη, ἀργυρολόγος, Oenipontum, Mussipontum, & similis formæ omnia. Ubi sunt autem duo numeralia vocabula, substantiva duo necesse est subintelligi: nec potest aliter statui ab his qui Græce callent. Est igitur sabbatum δευτεροπρωτον mensis secundi primum. Quod cum anno tantum embolismo occurrere possit, in quo tertiusdecimus mensis superadditur, quem secundum Adar Hebræi vocitant; mensis ille autem non possit nisi in annum Julianum XXXII. cadere, ex iis annis qui possunt venire in controversiam; necessario consequitur, insignem esse hanc epocham; ex qua perspicuum fiat, annum passionis Christi, qui proximus huic fuit, esse non posse nisi æræ Christianæ tertium ac tricesimum. Fuit autem sabbatum illud dies prima Martii: litteris Dom. FE: novilunio medio Hierosolymis incidente in diem XXIX. Februarii, hora 3. post meridiem, 26' 44". Tunc messis triticea in eo tractu ferre matura, ut diximus. Manipuli enimvero oblatio fieri solita postridie Paschæ, ac proinde interdum XXV. Martii, ex tritico, non ex hordeo fuit; tametsi secus statuat auctor libri de Septenario, qui nec Judæam novit, nec sacras litteras intellexit, aut admisit omnes. Nec vero spica; quas discipuli vellebant, ex hordeo esse potuerunt; siquidem hordeum in spicis prorsus edule non est.

De die festo mediante, Joan. VII, 14.

Joan. VII, 1. Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. . . . Dixit ergo eis JESUS. . . . Vos ascendite ad diem festum istum. . . . Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum; non ad

diem festum istum, sed ad diem unum festum e quatuor, qui in illa ipsa solennitate occurrebant: non ascendit tamen manifeste, sed quasi in occulto. Judæi ergo quærebant eum in die festo priore, & dicebant: Ubi est ille? . . . Versu 14. Jam autem DIE FES-TO MEDIANTE, ascendit JESUS in templum, & docebat. Versu 37. In novissimo autem die magno festivitatis, stabat JESVS, & clamabat, dicens: Si quis sitit, &c. Scenopegia, seu festum Tabernaculorum, incipiens quintodecimo die mensis septimi, five Tisri, septem dierum fuit; quorum primus & septimus dies festi fuere: octavus etiam præterea celeberrimus, qui & Collecta dictus est. Novilunium medium Hierosolymis fuit die XXIII. Septembris, hora 1. matutina, 47' 42". atque adeo eo ipso die fuit Neomenia civilis, feria tertia. Quæ cum propria Galilæorum five Israëlitis esset in festo Scenopegiæ, ut diximus in Tractatu De supremo Christi Paschate; Neomenia civilis Hierosolymis & in Judæa, uno die posterior fuit; nec a conjunctione lunarium, sed a φάσξ petita; ut esset ibi tum prima, tum quintadecima dies mensis, feria quarta; quæ propria Judæorum erat & est etiamnum in Scenopegiæ. Hic igitur ordo dierum eo mense fuit:

Dies 15. Tisri,

7. Octobris, feria 3. Scenopegia in Galilæa.

8. Octobris, feria 4. Scenopegia in Judæa.

Dies festus medians, 11. Octobris, sabbato.

Novissimus dies magnus festivitatis, qui & dies Collectæ,

15. Octob. feria quarta, in Judæa.

Non ascendit Christus ad diem festum primum; sed ad diem festum mediantem: quo die docebat; ut & novissimo die festivitatis. Diei autem festi mediantis eadem plane ratio est, ac Dominicæ infra octavam, si quarto die incidat. Sabbatum, quo de agimus, XI. dies Octobris, dies quartus Scenopegiæ in Judæa fuit, sed & idem quintus, ducto initio a Scenopegia Israëlitis, five Galilææ: atque adeo fuit utroque modo, perquam accurate & scrupulose medians: ἡμέρα μεσαζέσης, ut habet MS. Cantabrig hoc est, ut Glossæ Philoxeni interpretantur hoc verbum, die festo intercedente, interveniente. Diem festum proprie, nempe sabbatum, fuisse diem illum mediantem, suadet etiam (si qua est ea auctoritas) Ecclesia Græca: quæ ad hujus diei festi mediantis representationem, diem festum instituit Mediæ Pentecostes; diem illum videlicet feriæ quartæ, qui tempus a Paschate ad Pentecosten decurrens in duas partes æquales dirimit: quemadmodum e diebus octo Scenopegiæ quartus est, qui octavam dirimit: quintus, e novem.

Atqui ut dies festus medians, hoc est, sabbatum, quartus sit dies ex illis octo, quintusve e novem, fieri non potest extra annum XXXII. æræ Christianæ, ex iis annis de quibus disceptari solet. Hunc igitur necesse est esse pæne supremum vitæ Christi. Atque hi quidem duo characteres, sabbatum dico δευτεροπρωτον, & diem festum mediantem; adeo clare demonstrant, non posse alium annum esse Christi passionis, quam XXXIII. ut & Lucas & Joannes satis esse intellexerint, si ex his alteruter notaretur: quoniam & scientibus formam anni Judaici liqueret aperte, non posse utrumque illum characterem incidere nisi in annum XXXII. Julianum, qui Christi mortem cupiditate illi & eadem anni formam nescientibus cupiditate illi ipsi characteres iniicerent, investigandi qua demum in anni mensiumque forma occurrerent: ut qui deprehenderent statui neutrum posse, nisi in anni Judaici forma, qualem descripsimus; ii & annum intelligerent mortis Christi fuisse XXXIII. æræ Christianæ: & Calendario usos esse jam tum Judæos, cycloque decemnovennali, ut posuimus: cum præsertim etiam Sinenfes habere se cyclum illum in suis Annalibus gloriantur ab anno fere 2330. ante Christum; qui

TIBERIIUS AUG. ANNI CHRISTI. qui est nostro calculo fere vicesimus post diluvium. Quo quis autem probabili argumento suadeat, Hebraeos a Mose usque & Salomone ad Christi tempora, ac multo postea, tam bardos hebetesque fuisse, ut inter Aegyptios, Chaldaeos, Græcosque positi, Kalendarium non haberent?

Annus Christi 33.

Apud P. JOBERT, nummus ex ære mediocri: ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato. L. K. Anno xx. qui ab Augusto mensis hujus anni incipit. ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, capite radiato: *Divus Augustus*.

In Cimelio D. FOUCAULT, Tiberii nummus ex ære mediocri: ΔΑΜΑΚΗΝΩΝ. Sic enim ibi scriptum est, pro Δαμασκηνῶν. Aream nummi cervus, sive dama, obtinet; ad quem nunc forte illudatur. Litteræ EMT, quæ subiciuntur, annum cccxlv. æræ Græcorum designant; qui ab autumno hujus anni incipit. In fidem & clientelam imperii Romani Damascus se forte contulit: nec Romanæ tamen ditionis fuit: quæ causa est quamobrem æram Græcorum retineat. Pari jure multo postea Orthosienfes in Syriæ litore, habent eandem æram sub Antonino Pio, in nummo e gaza Regia.

Die xxxi. Martii, xi. Nisan Hierosolymis, feria 3. hebdomadæ, qua Christus Dominus diem supremum obiit, abeuntes Pharisei, consilium inierunt ut caperent. JESUM in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo. . . . Dic ergo nobis quid tibi videtur? Licet census dare Cæsari, an non? Cognita autem JESVS nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis JESVS: Cujus est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Matth. xxii, 15. &c.

Cum Herodianis. Fuere hi ex aula & comitatu Herodis Tetrarchæ Galilææ. Nam & ipse Hierosolymis erat illis diebus, Luc. xxiii, 7. & erat addictissimus familiæ, Tiberii Cæsaris, unde se Φιλονόουδιον in nummis antiquis appellat. Itaque hos sibi comites adjunxerant Pharisei, ut testes essent, numquid negaret Christus tributum pendi oportere Cæsari. Syrus interpres vertit, cum domesticis Herodis.

Licet census dare. Quam vulgo capitationem vocamus. Liberos se esse Judæi, præsertim Hierosolymitani, profitebantur; ut ad annum Christi decimum jam diximus, ac propterea ægre tributum in capita impositum Cæsari solvebant, i. Mach. x, 33. Decretum Demetrii regis Syriæ: Et omnem animam Judæorum, quæ captiva est a terra Juda in omni regno meo, relinquo LIBERAM gratis, ut omnes ATRIBVTIS SOLVANTVR, etiam pecorum suorum. Item Antiochus filius Demetrii, i. Mach. xv, 7. Jerusalem autem esse sanctam & LIBERAM, &c. Multo vero magis indigne patiebantur, transferri ad Cæsarem pecuniam, quæ Deo prius ab ipsis viritim solvebatur, ut mox dicemus.

Nequitia eorum. Magna certe nequitia fuit, quod responsum a Christo elicere vellent, unde struerent ei calumniam. Nam si dandum esse Cæsari diceret, quod sibi Deus reservasset, divinæ legis & Templi Dei contemptor haberetur apud plebem: si negaret autem, reus violatæ Cæsareæ majestatis.

Numisma census. Ejus pretii nummum argenteum, sive denarium, cudi jusserat Tiberius Imperator, quem vellet sibi solvi in singula capita a Judæis; ut recte vidit Cornelius a Lapide. Denarius fuit cum imagine & superscriptione Cæsaris. Non ergo cudebatur in Judæa: neque enim Judæi vultum Cæsaris nummo imprimerent: sed Cæsareæ in Palæstina ma-

ritima. Argenteum autem fuisse oportet, si quidem denarius est. Græcum præterea, aut Latinum. Latinum in Oriente cūsum eo ævo nummum nullum vidimus, nullum ex argento Græcum. E Latinis, qui essent ea ætate cūsi in Occidente cūsi, nullum umquam audivimus in Oriente fuisse effossum, aut inde allatum. Inde colligimus non fuisse denarium illum ex eo genere nummorum, quos *Medaglias* vocamus; sed pecuniam publicam: quæ ut sit, succedentibus novis Principibus, aut causis oborientibus, mutata subinde est: unde nullus ejus formæ nunc denarius superest.

Quæ sunt Cæsaris. Quæ jussu Cæsaris cūsa est & nomine ipsius inscripta pecunia, hanc Cæsari reddite. Sed quæ Dei jussu cūsa est, & ad mensuram in Templo ejus servatam exacta, & hanc sibi solvi præcepit, hanc nihilo minus Deo persolvite. Ex hac sententia prorsus apparet, tributum quod viritim Judæi jubeantur Cæsari solvere; illud ipsum fuisse, quod lege tenebantur Deo persolvere in usum Templi: Cæsare facta testā Templi in se recipiente, ne a Judæis pro Templo arx fieret, atque ea arte census illum ad se transferente. Et reipsa numisma census denarius fuit, ut hic dicitur. Et quod lege dari in usum tabernaculi vel templi, dimidium scli fuit; cujus valor idem ac denarii est. Nam sclus habuit obolos, hoc est, asses viginti. Lex ea scribitur, Exod. xxx, 11. &c. ubi viritim a singulis Israëlitis offerri præcipit dimidium scli juxta mensuram Templi, hoc est, denarium argenteum: Susceptamque pecuniam, quæ collata est, a filiis Israël, tradi in usus tabernaculi testimonii: vel, ut dicitur 2. Paralip. xxiv, 5. ad facta testā Templi Dei.

DE SUPREMO CHRISTI PASCHATE.

PASSIO CHRISTI DOMINI, die 3. Aprilis, anno æræ Christianæ xxxiii. littera Dominicali D. feria sexta, quæ decimaquinta mensis Nisan Galilæis fuit; post Pascha proinde a Christo peractum pridie cum Apostolis suis Galilæis, post Solis occasum; quod initium fuit decimæ quintæ diei. Judæis interim, hoc est, civibus Hierosolymitanis, & Judææ provinciæ incolis, dies ea decima quarta dumtaxat fuit: illis a conjunctione Solis ac Lunæ; istis, a primo tantum Lunæ conspectu, seu postero a conjunctione die, Neomeniam primi mensis hoc anno computantibus. Nam vices in eo servasse Judam & Israël, multis argumentis in libro De supremo Christi Paschate evicimus: cujusmodi ista sunt, quæ nunc iterum pauca e multis selecta repræsentamus, ob argumenti dignitatem.

1º, Jam a primis temporibus proximo post fortitionem terræ sanctæ sæculo, fuit Neomenia duplex, uti nunc quoque summa religione observant Judæi ubique terrarum; altera a conjunctione siderum, ut diximus: altera postridie, a φάσγ. Quod eo quidem consilio videtur olim solerter excogitatum, ut omnis multitudo filiorum Israël Pascha perageret quartadecima die ad vespem, tametsi pars altera altero die id obiret. Nam istum certe geminum Neomeniæ festum diem, geminumve diem Paschæ, nulla genti Judaicæ suaderet auctoritas, præter divinam aut propheticam. Novilunium medium fuit Hierosolymis, die 19. Martii, o. 55'. 32". post meridiem, feria quarta, ac proinde Neomenia civilis altera fuit 20. Martii, feria sexta; altera postridie, sabbato.

Duplicem Neomeniam cum dico, de tota Palæstina dico: alteram nimirum in tribu Juda & Benjamin; alteram, in reliquis tribubus. Unicam enim in utralibet harum portionum; in Juda exempli causa, fuisse tempore Saülis, apparet ex libro 1. Regum, cap. xx. si conferantur versus 18. 19. 27. & 34.

Kkkk 3

Sed

DE SU- Sed hi duo dies cum diversi essent, & tamen in suo
PREMO quique tractu primus dies mensis foret, sive Neomenia;
CHRIS- extra Palaestinam ambo pro festis habebantur: qui
TI PAS- ritus & in die decimaquinta, sive in Paschate, ser-
CHATE. vabatur: Nec in illo tantum, sed & in reliquis diebus
festis mensium singulorum.

Expiationis ipsa dies, seu decima mensis Tisri, du-
plex quoque fuit, ut consequens est; in Judæa altera, al-
tera in Galilæa: ambo festi dies extra Palaestinam,
quod hodieque religiose admodum custoditur. At
cum ingredi Pontificem *semel in sancta* lex ferret; e
duobus Pontificibus, qui subinde fuere, ut ætate Da-
vidis & Salomonis, & Christi temporibus, (nam an-
no uno eodem quintodecimo Tiberii Cæsaris, fuere
principes sacerdotum Annas & Caiphas, Luc. 111, 2.)
solus ille Pontifex officio fungebatur, qui esset Pon-
tifex anni illius pro Judæis; quippe quorum in di-
tione Templum fuit. Jam qui erat ordinatione prior,
is eorum Pontifex censebatur, qui prius festum diem
agerent; qui posterior, is eorum erat, qui postri-
die celebrarent. Cum igitur anno isto Christi xxxiii.
exempli gratia, Judæi post Galilæos festum Expia-
tionis agerent ex regula *118 Ago*, quam exposuimus
in Tractatu de supremo Christi Paschate, pag. 41.
ei soli Pontifici, qui posterior ordinatione & ætate
erat, hoc est, Caipha, licuit eo anno ingredi in
sancta sanctorum: nempe feria 4. die xxiii. Sep-
tembris. Atque ille genuinus est intellectus dicti il-
lius, Joan. xi, 49. *Caiphas*, cum esset Pontifex anni
illius. Quod si Judæi pridie, postridie Galilæi ce-
lebrarent, Annas ut pote senior, fuisset Pontifex
anni illius. Pascha vero uterque Pontifex cum Ju-
dæis edit, quoniam uterque civis Hierosolymitanus
fuit; non alter cum Judæis, cum Galilæis alter sive
peregrinis.

Eo sane intellectu ac modo annui quodammodo il-
lis temporibus Pontifices fuerunt; non eo, quem
scriptores haud satis certæ fidei referunt. Certe enim
tum ex Evangelio Lucæ, cap. iv. ceterisque sacris scrip-
toribus, qui res gestas Christi Servatoris retulerunt,
tum ex capite iv. Actuum constat ab anno Christi
xxix. ad annum xxxiii. atque adeo per annos quin-
que continuos, eosdem fuisse duos Principes sacer-
dotum, Annam & Caipham; Annamque priorem,
siquidem esset Caiphae focer, Joan. xviii, 13.
quamobrem & adduxerunt *JESUM ad Annam primum*,
quoniam esset prior ordinatione Pontifex. Neque
ille quidem Pontifex illius anni fuit pro sacris obeun-
dis: nam hæ partes erant illius, qui Pontifex Judæo-
rum esset, ut diximus: sed tamen fuit eo anno pri-
marius iudex Galilæorum; quæ altera veluti functio
magistratus illius fuit. Cur autem gemini essent,
vel Christi temporibus, vel Davidis ac Salomonis
ætate Pontifices; aut cur has inter se annuas fere vi-
ces servarent, quas diximus, Expiationis die; quid
attinet laboriosius quærere, cum rem ita se habere
scriptorum sacrorum testimonio liqueat? Et natum
illud fortassis ex populi frequentia innumerabili, cui
geminum assignari iudicem, cum summi sacerdotis
titulo ac potestate, oporteret. Ut ut est, Joannes
quidem, cum res a Domino Servatore gestas referat;
solumque Judæorum Pascha commemoret, festosque
reliquos Judæorum dumtaxat; Pontificem idcirco
Judæorum, sive illius anni, tantum appellat. Lucas
interim e diverso Galilæus, primatum dat Annæ,
eodem ipso anno; Act. iv, 6. *Annas*, inquit, *prin-*
ceps sacerdotum, & *Caiphas*, & *Joannes*, & *Alexan-*
der: Ubi (nam id est obiter indicandum) duo pri-
mum summi primique sacerdotes, sive Pontifices;
deinde duo secundi sacerdotes, seu Vicarii duorum
Pontificum ac Principum sacerdotum, appellantur:
ita ut suis cuique fuerit. Sic enim libro. iv. Regum,
xxv, 18. & Jerem. LII, 24. *Saraias sacerdos primus*, &
Sophonias sacerdos secundus, non duo sunt summi Ponti-
fices; sed alter Pontifex, alter Vicarius Pontificis; qui

eius vice sacerdotio fungeretur, si quid ei morbi hu-
manitus, aut legalis immunditiæ, obtigisset. Eo
Vicariorum ordine *functi sunt sacerdotio Eleazar &
Ithamar, coram Aaron patre suo*: Num. 111, 4. &
1. Paralip. xxiv, 2. Et figura quidem unius in Ec-
clesia Pontificis, Aaron, ceterique singulares Pon-
tifices fuere; non isti bini per vices fere annuas sacer-
dotio defungentes: hoc est, id pro figura fuit, quod
Deum ipsum auctorem habet; non quod humanum
invenit ingenium. Quamquam vel sic unum Ponti-
ficem habere se unius anni jactarent Judæi; tamen
haberent duos Principes sacerdotum: quoniam Pon-
tificatus munia anno uno in Templo unus obiret. An
magis autem geminus quintusdecimus dies legi sacra
adversatur, quam geminus Pontifex? cum præsertim
uterque ex æquo in sacris litteris sat magna luce se pro-
dat.

2°. Apud Matthæum præterea Marcum, & Lu-
cam, de Paschate Judæorum ne tenuis quidem men-
tio fit hoc loco: Christus tantum cum discipulis suis
Pascha peragit; hoc est, cum Galilæis. Joannes e
diverso, *Pascha Judæorum* diserte commemorat: At-
qui Judæi alii sunt in sacris litteris, a temporibus
Machabæorum, alii Galilæi: sicuti (quod idem est)
Davidis ipsius temporibus, aliam *Judæa*, seu Juda-
cum Benjamin, aliam *Israël* seu reliquæ tribus tur-
mam fecerunt: Psal. cxiii, 2 Galilæi vero Christi
temporibus, nulla magis lege tenebantur adire Hie-
rosolymam *ter in anno*, (ut dicitur Exod. xxi, 17.)
quam qui Romæ, Corinthi, Thessalonica, vel in-
ter Medos & Elamitas degerent. Ea enim vero lex
spectabat populum Dei, qui esset segregatus a gen-
tibus. Atqui sola tunc Judæa fuit hujusmodi: ac ne
tota quidem. In Galilæa mixti Judæi cum gentili-
bus fuere, æqua saltem portione. Non igitur Galilæos
magis ea lex tenebat, quam qui erant in provin-
ciis totius orbis dispersi. Quare nec Servator Chris-
tus, nec quinque millia hominum, quos anno ante
obitum pavit quinque panibus in Galilæa sub Pascha,
eo certe anno Hierosolymis Pascha peregerunt. Nec
Christi quidem parentes, ex lege; sed ex sola pie-
tate, *ibant per omnes annos in Jerusalem, in die solen-*
ni Paschæ: eoque tantum die: non *ter in anno* ut lege
prius allata præcipitur.

3°. Et illo etiam argumento nostra egregie senten-
tia stabilitur; quod si quis calculum ducat, ex for-
ma Kalendarii Judaici, & ex cyclo decemnovenna-
li, quem jam tum ibi receptum fuisse ostendimus;
apparet apud Lucam in Actis, cap. xxi, 3, 4. de-
cennio post Christi passionem, similiter diem unam
azymorum ante Pascha fuisse; hoc est, primam diem
azymorum, sive Pascha Galilæorum, in feriam sex-
tam incidisse; ante Pascha Judæorum, quæ dies istis
prima pariter azymorum fuit, & idem magnus dies
sabbati; perinde atque anno, quo Christus obiit;
idque a Luca perspicue ibi exprimi: ut inferius dic-
turi sumus, ad annum Christi 43. Cui quidem
argumento nihil habent adversarii quod oppo-
nant.

4°. Constans usus apud Judæos hoc ipsum sua-
det. Nam hodieque, tamen sunt in Astronomica
re peritissimi, & de Neomenia, tum a conjunctione,
tum a *qâd*, probe edocti; nihilominus octo dies
azymorum habent: quorum duo priores (ut de cete-
ris fileamus, de quibus in eo Tractatu diximus) dies
festi sunt: cum tamen unicum esse festum lex im-
peret. Cur autem nunc bini, cum de prima
mensis, & quartadecima die eis probe constet?
Quod nimirum, etsi unus esset Hierosolymis fes-
tus dies, qui primus dies azymorum ex lege; in
Galilæa unicus similiter; sed vel pridie illius diei,
vel postridie, pro certis statisque vicibus illis, quas
exposuimus; qui extra Palaestinam in dispersione erant
Judæi, ut nunc sunt; quibus verum Pascha peragere
non licuit, hos duos dies sancte coluere, quos in
Palaesti-

DE SU-
PREMO
CHRIS-
TI PAS-
CHATE.

DE SU. Palæstina fratres sui pro sacris haberent. Quod ubi-
PREMO que etiamnum a Judæis sanctissime ac religiosissime
CHRIS. observatur. Ita tamen ut more Judææ, qui mos plus
TI PAS. demum valuit in Europa saltem, primum diem festum
CHATE. Paschæ eum esse statuant, quem regula Badu patitur; alterum semper subsequenter diem. Inde porro factum est, ut Christus Servator passus sit *non in die festo*, Matth. xxviii, 5. quoniam primus dies azymorum, ex octo videlicet diebus, si Galilæis dies iste cederet, festus dies in Galilæa quidem fuit; Hierosolymis non fuit. Postridie tantum, qui *dies magnus sabbati*, idem dies festus Hierosolymis fuit; quoniam ibi & decimusquintus mensis primi fuit, & idem dies primus azymorum e septem. Quo die Paschæ, Joan. xvi, 39. *die festo*, Marc. xv, 6. Luc. xxi, 17. *die solenni*, Matth. xxvii, 15. cupiebat Pilatus Christum potius dimittere, quam Barabbam: cum pridie Judæis alterutrius optionem daret. Quasi nimirum diceret: Instat dies solennis, dies festus, cum Solis occasu, hoc ipso die; haud longa est mora: Quem vultis tunc vobis ob festum dimitti?

Et Christus sane supremam cœnam egit, teste Joanne, cap. xiii, 1. *ante diem festum Paschæ*. Egit autem inchoato jam a Solis occasu die parasceves, eodem quinto decimo post lunarium conjunctionem dies ille igitur Parasceves, non fuit Hierosolymis *die festus Paschæ*: sed dies posterus, qui *magnus dies sabbati*: Joan. xix, 31. Id quod etiam probat invicte dies Pentecostes: qui si dies Dominicus fuit, ut constans & perpetua Ecclesiæ traditio tenet; a sabbato quidem illo magno Paschæ dies quinquagesimus est; a parasceve autem antecedente, non quinquagesimus, sed primus a quinquagesimo est. Et sunt nihilominus etiam inter Catholicos, qui cum in Evangelio Christum dicentem audiant, *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar*. Et, *Cum discipulis facio Pascha*: Et, *Quando Pascha immolabant*: Et, *Qua die necesse erat ex lege occidi Pascha*; audeant tamen palam affirmare, Christum incœnatum fuisse in Paschate. Quibus porro auctoribus, testibusve? Petro Alexandrino, inquit. Qui ne verbum quidem ea de re facit. Deinde Divo (ut temere vocant) Clemente Alexandrino; item Hippolyto Portuensi, & Apollinario Hierapolitano. Unde autem deprompta demum hæc testimonia? Ex auctore Chronici Alexandrini. At cum tres quatuorve falso attributas scripturæ sacræ sententias horum scriptorum, quos appellat, verba contineant; quis paulum modo solers & sagax non intelligit, hæc ipsa pariter testimonia esse supposititia? Deinde quod desideravit Christus Dominus cum Apostolis manducare, id illum reipsa non manducasse, stultum est vel putare. Manducavit ergo Pascha. Nam de Paschate metaphorico, sive de Eucharistia, accipi hunc locum ratio & scriptura vetat: tum quod nec Eucharistiam ab ipso Domino Servatore absumptam fuisse verisimile est: tum quod solos Apostolos eam comedisse, qui acceperant, indicare satis aperte ea verba videntur; *Accipite & comedite*. Pascha igitur Mosaicum, quoniam cum Apostolis duodecim nondum Christus manducarat, cum iisdem manducare desiderabat: quod & præstitit.

5°. De die autem decimaquarta ad vespeream, quo tempore Pascha edebatur, tam constans atque consentiens est totius gentis Judæicæ, tum Caraiticæ, tum Talmudisticæ sive Rabbanisticæ, cum Samaritica gente consensus; quæ quidem hodieque in suo monte Garizim eo die Pascha manducat: ut obstinatos admodum esse oporteat, qui vel huic uni argumento manus dare recusent, ac decimumtertium diem nihilominus adsignent, contra apertum legis sensum, usumque communem.

6°. De anno obitus Servatoris, quem ætatis ipsius, æræque Christianæ tricesimum tertium cum orbe Christiano statuimus; nos dubitare non sinunt

Evangelii scriptores; quando feriam sextam, qua Servator obiit, primam diem azymorum appellant; quandoquidem nullo præter istum anno, ut ostendimus, decimusquintus dies Lunæ a conjunctione in feriam sextam incidit; nullo alio decimusquintus dies a primo Lunæ conspectu, in diem magnum sabbati. Fingere enim eo cycli genere usos tunc fuisse Judæos, quod decimumtertium diem vel duodecimum eo anno pro decimoquinto obtruserit, ariolari est; gentemque in lege servanda religiosissimam stupidissimæ accusare socordix: id quod eo minus credibile est, quod Moysen habuit magistrum, *eruditum in omni doctrina Ægyptiorum*, ut Stephans ait in Actis. Quod si nunc Judæi habent accuratissimam omnium Kalendarum atque anni formam, cum vix habere necesse sit: quanto tunc magis, cum legem impleri oportuit, habuisse existimandi sunt? Beda, quem Astronomicæ rei peritum eruditi ferunt, in Argumentis Lunæ, tomo i. pag. 165. *cyclum decemnovennalem a sancto Moyse divinitus revelatum fuisse*, jubente Domino, asseverat. Idem libro v. hist. Eccl. cap. xxi. hunc cyclum *ipsis Apostolorum temporibus, Romæ maxime & Ægypti servatum esse* prodit: Quibus porro doctoribus, nisi Judæis? Sed fac nullum adhibuisse cyclum Judæos. Vel una profecto observatio Lunæ proxime anterioris efficere potuit, ut de Paschali consequente Luna ad amussim Astronomicam certissime pronunciarent. Fac etiam usos fuisse cyclo annorum LXXXIV. Ex quo pervenire ad ipsos cycli ille potuisse creditur, non potuit Christi temporibus ab Astronomico calculo deflectere, vel unius diei discrimine. Nam vitium quod in cyclo decemnovennali occurrit, ejusmodi est, ut post annos tantum CCCXII. die uno antevertat pristinam epocham: quoniam post annos novemdecim antevertit, hora i. 27' 32". Itaque supremum Christi Pascha, ejusdemque passionem eo anno statui oportet, quo Astronomicus calculus quam maxime accuratus, Lunam xv. a conjunctione siderum feria sexta repræsentat; hoc est, anno xxxiii. æræ Christianæ. Quo autem Consilio ii discesserint ab Æra vulgari, qui vetustis scriptoribus auctores fuerunt, ut annum xxix. anno xxxiii. anteferrent, alias Deo favente aperiemus.

Quod si quis demum a nobis sciscitetur, quamobrem de hoc gemino Galilæorum Judæorumque Paschate, Josephus alique ante nos verbum nullum fecerint, hoc ille primum a me responsi ferat: Quod nunc recens videtur, fieri posse ætatis accessu vetus. Deinde si ejus rei aperta vestigia (quæ quidem a nobis deprehensa credimus) in sacris litteris appareant, satis id unum esse Catholico cuilibet oportere. Præterea ad Josephum quod attinet, nihil decedere veritati, quod hanc ille vel nescierit, vel dissimularit: minore tamen illum habendum esse loco ac pretio, vel eo nomine. Nisi forte quis vel Herodis etiam infanticidium, vel probaticam piscinam, vel Judith Tobiaque historiam in dubium revocet, quoniam sunt hæc a Josepho pariter prætermissa: quo ille præsertim nomine valde placet heterodoxis. De ceteris antequam respondeam, doceri vicissim ego pervelim ab adversariis, quo casu, quove consilio factum sit, ut nemo unus scriptorum veterum, ante sæculum decimumsextum, prodiderit, communionem Paschali rite perfungi, qui alio quam ipso Resurrectionis Dominicæ die sacrum Christi Corpus acceperit: adeo ut impleri præceptum, extra illum diem, negasse quintodecimo sæculo jam fere labente sanctum Antoninum referant eruditi: tametsi in confesso sit, legitimo Catholice Ecclesiæ, & (ut certo scimus) priorum quoque sæculorum usu, undecim quindecimve ei officio præstando adsignatos dies esse; alicubi etiam ab aliquot sæculis totam Quadragesimam. Quod si causam afferre adversarii non possint, quamobrem hujusce moris legisve antiquæ in omni retro antiquitate silentium sit; iniqui sane iidem

DE SU:
PREMO
CHRIS-
TI PAS-
CHATE;

iidem fuerint, si cogant prius proferri causam a nobis, cur de gemino Judæorum Galilæorumque Paschate pariter nulla mentio fiat. Norint illi tamen alterius rei causam cum altera esse connexam; & quamnam sit ea demum, sagacissime investigent.

Quod si ob multitudinem Israëlitarum, Phase in Templo immolantium, geminari diem Paschæ oportuit, ut visum olim est Ægidio Bucherio, e Societate nostra viro pererudito, aliisque quos appellat; ut quidam etiam, qui stilum adversum nos ante bienium exseruit, confitetur: quis erit tam tetricus aut morosus, ut neget multitudinem eam in duas turmas, ad vitandam perturbationem, dispersiendam fuisse? Quis tam obstinatus, ut nolit fateri, aut tam cæcus erit, ut non animadvertat, non potuisse aptius turmas immolantium institui duas, ad rixas vitandas, quas Scriptura testatur oriri consuevisse inter Judam & Israël, quam si Judæorum altera, altera Israëlitarum sive Galilæorum esset? Quis demum stupor est, quod optimum factum fuisse necesse est confiteri, quod re ipsa factum fuisse indicant sacri libri, cum priore die Pascha tantum a Galilæis peractum commemorent, posteriore Pascha Judæorum tantum; id ob eam nihilominus partitionem Israëlitarum fuisse factum negare? Cum præsertim id negandi causa alia nulla tolerabilis proferatur. Nam quod nemini antenos id venisse in mentem dicitur, conjici æque potuit in receptissimas quasque sententias, cum primum sunt exortæ.

Quod deinde dicitur, eo quod ignoretur utrum Neomenia seu conjunctio lunæ cum sole ordiendi sit ab ultimo prioris mensis die, quo sæpe contingit; an a primo die mensis posterioris; ideo ut quam minimum a celesti Neomenia recederent, utroque die festum Neomeniæ, ac proinde & Pascha die gemino, Judæos celebrare consuevisse: primum quidem puerilis superstitio genti olim a Deo edoctæ objicitur. Numquid enim Mosi latere potuit, unico die satisfieri divino præcepto, undecumque caput mensis fumeretur, sive a lunæ φάσξ putata, sive a conjunctione media, cum neutrum a Deo præscriptum esset? Deinde si ob incertitudinem Novilunii geminanda Neomenia fuit, & festivitas Paschæ; incertum pariter fuisse oportet, utri præceptum implessent quintidecimi diei; an qui priores, an qui posteriores Pascha manducassent: nemo in tota gente certus esset, legi divinæ se paruisse. Denique id nobis opponunt homines magis in Rabbino-rum nugis, quam in scrutandis scripturis exercitati. Nam cum dicatur, Exod. xii, 2. *MENSIS IS-TE*, vobis principium mensium: primus eris in mensibus anni. Et versu 6. *Et servabitis eum usque ad quartum decimum diem MENSIS HUIUS*: quid hoc fuit aliud dicere, quam jam tum apud Hebræos, eandemque, ut quidem opinamur, apud Ægyptios ipsos, intet quos illi debebant, constitutam MENSIMUM & anni formam fuisse; in qua nihil immutandum esset, præter appellationem mensium; ut primus diceretur, qui fuerat hætenus septimus? Sic enimvero si Summus Pontifex nunc ediceret, ut mensis Aprilis annum deinceps aperiret, censeretur is jure merito non veterem propterea anni formam mutari, sed jam receptam usu servari præcipere, solum anni caput novum institui. Ergo jam tum constitutum erat apud Israëlitas, utrum a φάσξ putata, an a conjunctione media luminarium Neomeniam inchoarent, priusquam Neomenia ut dies festus esset, Deus lege sanciret. Neque ab eo tempore cœpta putari Neomenia ab alterutro die; sed cœptus est tantum dies ille; quocumque ex momento computaretur, festus censeretur. Quam enim anni formam, a Judaïca sane diversam, apud Ægyptios fuisse refert Herodotus, eam omnino censemus multo post Salomonis tempora inductam fuisse; cujus principatu nomina Ægyptiaca mensium adscita ab eo fuisse superius vidimus; haud dubie mensibus in utroque regno iisdem, hoc est, lunaribus.

Maneat igitur Christum cum discipulis suis Galilæis, (nam hi fuere omnes patria Galilæi, ut testati sunt Angeli, Act. i, 11. tametsi quidam oriundi ex tribu Juda, alique ex aliis tribubus fuere: quemadmodum Paulus, tametsi Tarsensis, fuit e tribu Benjamin oriundus.) Maneat, inquam, cum Galilæis omnibus, qui Hierosolymis tunc adessent, Christum Dominum Paschalem agnum comedissee. Hunc prius Petrus & Joannes, Christi Domini jussu paraverant, hoc est, occiderant ipsi, assaverantque. Luc. xxi, 7. *Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat OCCIDI PASCHA. Et misit Petrus & Joannem, dicens: Euntes PARATE nobis PASCHA; ut MANDUCEMUS.... Et PARAVE-RUNT PASCHA.* Pascha hædus agnusve est: Parare Pascha, est agnum hædumve parare. Parare autem agnum hædumve, occidere & assare est: ut & hic locus Lucæ declarat; in quo idcirco dictum est discipulis, *Parate nobis Pascha*, quia necesse erat tunc occidi Pascha: & 2. Paralip. xxxv, 4. *Sibi autem & sacerdotibus postea PARAVE-RUNT*, hoc est, occiderunt, coxeruntque pacificas hostias: Unde Levita sibi & sacerdotibus filiis Aaron PARAVE-RUNT novissimis. Neque enim in Templo Agnus Paschalis mactabatur, ut olim opinabatur: sed quemadmodum in ipsa Exodo, *UNUSQUISQUE PER FAMILIAS & DOMOS SUAS*, tollebat & occidebat: & immolabat eum *UNIVERSA MULTITUDO* non sacerdotum, sed *FILIORUM* Israël. Vocavit enim Moyses *OMNES SENIORES FILIORUM* Israël; & dixit ad eos: *Ite tollentes animal per familias vestras, & IMMOLATE PHASE....* Cumque introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas. Exod. xii, 3, 6, 21, 25. Itaque omni ævo agnum Paschalem apud se quisque occidit paterfamilias, aut magister, vel fecit occidis: sed Hierosolymis solummodo; in loco quem elegerat Dominus, Deut. xvi, 2. ubi necesse esset simul immolari & assari holocausta, sive sacrificia in igne, Levit. xxi, 8. de quibus edere nemini fas fuit; & pacificas hostias simul coqui, unde edebant qui offerrebant eas, tum qui ex sacerdotibus, tum qui erant ex universa plebe. Hæc solemnitas Phase: & celebratio, & immolatio Phase appellatur, Deut. xvi, 2. & 2. Paralip. xxx, 15, 17, 18. & xxxv, 1, 7, 8, 9, 11, 13. & 1. Esdr. vi, 20. Nam his locis omnibus non de agno Paschali per se, sed de holocaustis in primis & hostiis pacificis sermo est; quod ex inprimis ad solemnitatem Paschæ pertinerent; quoniam in Templo palam & magno ritu hæc immolatio & oblatio fieret. Agnus autem Paschalis occidebatur primo dem & edebatur, quo die Deus præceperat, primo azymorum: sed Domino non offerebatur: nec fuit aut holocaustum, aut hostia pacifica, aut pro peccato. Ob multitudinem igitur filiorum Israël, quæ eo die holocaustum pro Phase offerre Domino debuit vel potuit, quo agnum Paschalem domi edebat, distribuenda ea fuit in turmas duas; Galilæorum alteram, Judæorum. Ita tamen ut feria sexta numquam Judæorum esset, ob rationes allatas in Tractatu de supremo Christi Domini Paschate. Nam quod ex Aben Ezra, qui & R. Abraham, contra objicitur, id jamdudum retudit Maldonatus, in Matth. xxvi, 2.

Crucifixum Dominum hora tertia Marcus asseverat, cap. xv, 25. Joannes e diverso refert, hora adhuc quasi sexta Pilatum dixisse Judæis, *Ecce rex vester*. At si Hierosolymis ante horam incensi, cui adesse cives religiosi vellent, mane mane, Exod. xxx, 7. ante matutinum, 1. Mach. iv, 52. hoc est, hora fere ante Solis ortum; qui die tertio Aprilis, quo Christus passus est, fuit ibi hora 5. 48' 54". si hora, inquam, ante horam illam incensi, cum signum expurgandi civibus daretur, prima Hierosolymis dicebatur;

cebatur; tunc hora quæ nobis nona matutina est, ibi sexta fuit: & antecedente quadrante, sive hora 8² erat dies parasceve Paschæ, hora quasi sexta, Joan. xix, 14. Eadem sexta, quæ nobis est nona matutina, extra Urbem sanctam erat hora tertia; in qua hora post quadrantem, sive hora 9¹ ut nos loquimur, crucifixerunt eum, Marc. xv, 25. Meridie, quæ hora sexta extra Urbem sanctam, tenebra factæ sunt, Marc. xv, 33. Joannem vero jam animadvertimus consuetudines Urbis sanctæ in Evangelio solum spectasse, non Galilæorum, ac ne reliquæ quidem Judææ. Horæ incensi matutinæ ex adverso respondebat Hierosolymis in Templo altera hora incensi. Luc. i, 10. ad vesperum, Exod. xxx, 8.

Eclipsis Lunæ Hierosolymis contigit hoc ipso die Parasceves, cum Luna oriretur, hora 5. 49. min. post merid.

Hoc anno Christi xxxiii. contigere ea, quæ Actorum cap. i. 2. 3. 4. & 5. continentur.

Annus Christi 34.

ANNI
CHRIS.
TI.

34 Annus Sabbaticus, Ad hunc annum pertinent, quæ referuntur in Actis, cap. 6. 7. & 8.

35 Act. ix. Sauli conversio. Vide & epist. ad Galat. cap. i.

36 Act. ix, 32. Petrus pertransit universos, in Judæa scilicet & Samaria. Hunc multo postea Romam venisse, ibique fundasse Ecclesiam gentium, non traditioni modo, sed & sacris ipsis litteris credimus: quæ & tempus ipsius adventus haud obscure consignare nobis videntur, ita ut anni etiam sedis illius quinque & viginti, verisimilibus defendi possint argumentis. Sed alio loco tractanda res ea est, quæ nihil pertinet ad Chronologiam veteris Testamenti. Paulus in Arabia prædicat; ea nimirum, quæ est Damascus vicina, ut alibi diximus.

37 Paulus Damascus revertitur. Gal. i, 7.

CAIUS CÆSAR AVGVSTVS, Germanici F. init hoc anno principatum. Nummus ex ære minimo, in Cimelio D. BEGON, Alnetensi provinciæ, ac rei maritimæ in Gallia Occidua Præfecti: ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ. Herodes tetrarcha Galilææ. L. MΓ. Anno xliiii. ipsius tetrarchiæ. Palma, Palæstinæ symbolum.)(ΓΑΙΩ ΚΑΙΣΑ. ΓΕΡΜ. ΣΕΒ. in corona: Caio Cæsari Germanico Augusto.

38 Paulus post annos tres a conversione venit Hierosolymam; deinde in partes Syriæ & Ciliciæ. Gal. i, 18, 22. Eodem anno Cornelius baptizatur. Act. ix.

In Thesauo Regio nummus Herodis Tetrarchæ, ex ære minimo: in laurea, ΗΡΩΔΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ. Palma. L. ΛΔ. Anno (non xxxiv. ut alii putant, sed) xxxiv. Est enim littera M implicata cum Δ. ita ut ex duabus una fiat. Nullum Herodis Tetrarchæ nummum vidimus ante Caji Cæsaris Augusti principatum.

39 Hoc anno contigere, quæ describuntur in Actis, xi. usque ad versum 24.

40 Act. xi, 25. Prædicta sub Caio fames, quæ sub Claudio contigit.

41 Annus Sabbaticus. Annus prædicationis Pauli cum Barnaba Antiochiæ. Act. xi, 26.

CLAU.
DIUS
CÆ.
SAR.

CLAVDIVS CÆSAR AVGVSTVS, init hoc anno imperium. In gaza Regia nummus ex ære medio-cri: TI. CLAVDIVS AVG. GER. IMP. capite laureato.)(In corona: ΕΠΙ ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ. Sub Petronio Syriæ Præfide. ANTIOΧΕΩΝ. 9.

Antiochenorum nummus: anno xc. æræ Cæsarianæ, CLAU-
DIUS
CÆ-
SAR.
ANNI
CHRIS-
TI.

Annus Christi 42.

Hoc anno gesta quæ referuntur Act. xi, 28, 29. 30. Hinc Æra incipit Cæsariensium in Palæstina, ex quo colonia Claudia Cæsarea Germanicia, a Claudio Imp. & fratre ipsius Germanico dici cœpit: uti dudum ostendimus, ex nummo Commodi, ΚΑΙ-
CΑΡΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙΩΝ, anno ip-
sius primo, qui æræ fuit ΡΛΘ. cxxxix. Est in Cimelio D. F. O. V. C. A. V. L. T. Quo in nummo frustra alii Germaniciam Euphratesiæ quæ-
runt.

Apud D. Vaillant, Claudii nummus ex ære me-
diocri.)(In laurea. ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ.
ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΤ. Α 9. Sub Cassio Sy-
riæ Præfide. Nummus Antiochenus, anno xci.
æræ Cæsarianæ, sive Antonianæ, ut mox dice-
mus: qui annus init autumno hujus anni Christi
42.

143| Herodes rex, qui prius tetrarcha Galilææ, Herodis F. hoc anno obit. Act. xii. Idem sub Pascha Petrum in carcerem conjecerat, qui inde divinitus liberatus est. Act. xii, i. Misit Hero-
des rex manus, ut affigeret quosdam de Ecclesia. Oc-
cidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio. Videns
autem quia placeret Judæis, apposuit ut apprehenderet
& Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem
cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor
quaternionibus militum custodiendum, volens post PAS-
CHA producere cum populo. Ut anno xxxiii. quo
Christus Servator obiit, sic anno præsentis, dies azy-
morum primus, idemque quintusdecimus a conjunc-
tione siderum, festus eo nomine in Galilæa; ibi-
que dies Paschæ; antecessit decimumquintum diem
a conspectu Lunæ, qui dies postridie fuit Pascha Ju-
dæorum, festus Hierosolymis, magnusque dies Sab-
bati. Pridiano die, qui fuit sexta feria, cum Hie-
rosolymis festus dies non esset, tamen ibi eo die
suum primum diem azymorum Galilæi celebrarent,
(ut plurimi apud nos Christiani percepto Christi
Corpore suum Pascha peragere dicuntur sabbato
sancto, qui nec festus dies, nec dies Paschæ est:)
fas fuit eo die judicia exercere, reos morte plecte-
re, aut conicere in carcerem. Atque ejusdem ge-
neris Hierosolymis fuere dies azymorum, præter
primum & septimum, qui erant celeberrimi. Fuit
enim hoc anno Novilunium medium Hierosolymis,
die 29. Martii, hora 7. 58'. 5". matut. feria sex-
ta: ac proinde & Neomenia civilis ea ipsa die,
& quintadecima similiter feria sexta fuit, Galilæis
Paschalis. Itaque eo die primo azymorum pro Ga-
lilæis, qui Hierosolymis festus non fuit, & Jacobus
occisus, & coniectus est Petrus in carcerem; ut post
Pascha, hoc est, post diem festum, produceretur
populo. Nam Pascha differre a diebus azymorum,
& Paschæ nomine solum intelligi diem primum qui
festus est, clamat Lucas primum, qui cap. xxi, i.
solum diem festum Judæorum dici Pascha admonet.
Nam εἰρηλὴν ubi diem festum solennitatem verti o-
portuerit, perquam erudite intellexit Vulgatus in-
terpres. Deinde clamant hodieque & Kalendaria
Judæorum; consentiuntque qui non sunt in antiqui-
tatis notitia plane rudes & hospites: ne Rabbino
quidem uno refragante; aliove e tota antiquitate,
qui fidem sane mereatur præ ceteris illis, qui ita
conceptis verbis docent. Etiam Num. xxxiii, 3.
altera die Phase, est altera dies post Pascha, sex-
tadecima dies mensis primi: Levit. xxi, ii.
& 15. alter dies sabbati, dies idem est, qui sabba-
tum seu Pascha subsequitur: quo die præcipitur
ibi sectio manipuli: quemadmodum Matth. xxviii,
1. ves-

CLAU-
DIUS
CÆ-
SAR.
ANNI
CHRIS-
TI.

1. *vespere sabbati*; vespera post sabbatum est, sive nox ea, quæ sabbatum est consecuta. Quo in loco (ut id obiter dicatur) positum est in Græco ὁπὲρ τῶν σαββάτων, ab interpolatoribus allegoriarum studiosis: quoniam sabbatum allegorice si accipiat, vesperam non habet: habent autem vesperam sive occasum Judaica sabbata. At unicum diem festum Paschæ fuisse Judæis, diversumque a diebus azymorum, credunt eruditi etiam Origeni homil. ix. in Levit. & tractatu xxxv. in Matth. Bedæ in hymnis, pag. 414. aliisque. Atqui Jacobum simile veri est occisum fuisse, ut Christum Servatorem, ante horam diei sextam: & jam tamen erant dies azymorum. Dies ille igitur integer primus fuit dies azymorum. Quæ quidem omnia tum ex Astronomico calculo, tum aliis argumentis evicimus, in libro De supremo Christi Paschate, pag. 63.

Hoc anno præterea gesta sunt ea quæ narrantur in Actis, cap. xii. Abit postea Petrus in alium locum, Act. xii, 18. est, in aliam civitatem Judææ. Paulus & Barnabas redeunt Antiochiam, Act. xii, 25. Paulus rapitur in tertium cælum. 2. Cor. xii, 2.

44. Paulus Antiochiæ, Act. xiii, 1.

Apud D. Fovcault, nummus ex ære minimo, ENP. Anno clv. æræ Sidoniorum, qui ab autumno hujus anni incipit. ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ. Sidonis prænobilis & antiquæ. Æra cœpit autumno anni V. C. 643.

Circiter hunc annum Felix Judææ Præses designatur.

45. Saulo manus imponunt discipuli. Act. xiii, 2.

Clandii nummus, quem Vaillantius ait a se visum esse: ΕΠΙ ΛΟΓΓΙΝΟΥ. ET. ΔΡ. Anno xciv. æræ Cæsarianæ. Sub Longino Syriæ Præfide. Nummus est mihi suspectæ notæ. Nam si Cassii Longini nomen ei Præfidi fuit, ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ haud dubie scriberet, ut in nummo genuino anni xlvii. Neque enim mos aut ratio patitur; nunc uno nunc altero nomine, eundem hominem in nummis designari. De ea re igitur iudicium esto eorum, qui nummum oculis usurparint. Qui si sincerus est, alium fuisse Longinum Præfidem a Cassio necesse est. Id vero in præfenti adnotandum est, æram delati Augusto imperii Orientis, desisse post Caii Cæsaris excessum; qui e familia Augusti postremus: ejus loco propter Claudium, revocatam eam esse, quæ ab anno Urbis conditæ dccv. initium habet: quoniam in eo bello quo Cæsar Imp. cepit Asiam, Syriamve, adiutorem habuit Antonium pariter Imperatorem, Claudii Principis avum maternum: nam Claudii mater Antonia fuit, M. Antonii filia. Eam ob causam igitur prior illa æra aliquamdiu intermissa, nunc recepta est; quæ Antoniana æque ac Cæsariana potuit nuncupari: nec alia, præter istam, deinceps apparet in nummis Syriæ sub Claudio & Nerone.

46.

47. Annus Urbis condita, 800.

In Cimelio D. Fovcault, nummus ex ære mediocri: IMP. T. CLA. CÆ. AV. GER. (Sic enim scribitur: tametsi insolens est T pro TI sive Tiberio poni.) capite laureato. In corona: ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ET. 59 Sub Cassio Syriæ Præfide: Antiochenorum nummus: anno xcvi. æræ Antonianæ: qui autumno anni hujus incipit.

48.

Annus Sabbaticus.

Præcipit Claudius discedere omnes Judæos a Roma. Act. xviii, 2. id quod a Josepho prætermisum neglectumque est.

49.

Concilium Hierosolymitanum. Act. xv, 3. Paulus post annos xiv. a conversione sua venit Hierosolymam. Gal. 2, 19.

Ante Concilium reprehenditur Antiochiæ a Paulo Cephas: quem Petrum, non esse singularem Dissertatione ostendimus.

Paulus moratur Antiochiæ. Act. xv, 35.

Apud Franc. Lotti, nummus Claudii ex ære mediocri: .) (Europa tauro vehitur: ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ. ΑΞΡ. Anno æræ Sidoniorum clxi. qui autumno hujus anni incipit.

50.

Leucadii in Syria novam æram Claudianam instituunt autumno hujus anni, cum nomine ΚΛΑΥΔΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΕΥΚΑΔΙΕΩΝ: cujus æræ annus lv. notatur in nummo Trajani; in quo ipse cum cognomento ΔΑΚ. & insignibus Consulatus, curru triumphali vehitur: estque is annus Christi civ. a Septembri: cum anno Superiore, circiter Julium Augustumve mensem, victoria Dacica a Trajano fuisset relata, ut nummi demonstrant. Ab hoc etiam anno V. C. dccciii. fortassis incipit æra Abonitichitarum.

51.

De nummis utriusque Agrippæ egimus in libro de Nummis Herodiadum. Paulus Athenas venit. Act. xviii, 18. Quidam autem Epicurei, & Stoici philosophi differebant cum eo. Et apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: possumus scire quæ est hac nova, qua a te dicitur doctrina? nova enim quadam inferis auribus nostris: Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse. (Athenienses autem omnes, & advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.) Stans autem Paulus IN MEDIO AREOPAGI, ait: Viri Athenienses, &c. Non illi Paulum ad confessum iudicium duxerunt, sed in locum idoneum tum deambulationi, tum audiendæ narrationi de rebus novis, præsertim ad religionem spectantibus, Philosophi cum essent, Epicurei & Stoici. Nam hæc ratio subjicitur a sacro scriptore, versu 21. quamobrem illi Paulum ad Areopagum ducerent: quoniam videlicet Athenienses omnes, & advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi. Nec Iudices Paulus alloquitur, ut jam alibi diximus; sed Athenienses quoslibet, qui eo conveniant: Viri Athenienses. Extra civitatem Areopagum fuisse, & in eo Curiam sive Senatum Atheniensem, scribit Maximus in prologo ad opera S. Dionysii: ἔξω δὲ τῆς πόλεως ἦν τὸ κατὰ Ἀρεῖον πάλαιον δικαστήριον. Ex tragœdia etiam Æschyli, quæ Eumenides inscribitur, versu 688. & sequentibus, manifestum est Areopagum fuisse collem in suburbio Athenarum positum, ubi tentoria quondam Amazones fixerant, turrestque excitant ex adverso turrium civitatis, cum hanc oppugnarent. In eo colle pariter castra sub Xerxe Persas posuisse e regione arcis Athenarum, refert Herodotus in Urania, pag. 545. Itaque peramplus ille collis postea & vicus fuit. Sic qui olim erat extra Parisios Mons sanctæ Genovefæ, nunc non ædis sacre dumtaxat, ut quondam, sed regionis in Urbe ultima haud contemnendæ nomen est. In Areopago igitur, præter alia ædificia & hortos, Curia Atheniensis erat: neque Curia, sed regionis in qua esset Curia, nomen Areopagus fuit. Et Curia quidem in ea fortassis fuit parte collis, quæ proxime adhereret civitati: Paulus autem in medio Areo-

CLAU-
DIUS
CÆ-
SAR.
ANNI
CHRIS-
TI.

CLAU-
DIUS
CÆ-
SAR.
ANNI
CHRIS-
TI.

Areopagi, sub dio, in hortis, vel campo paten-
te, habuit concionem.

In nummo Claudii principis, ΕΤΟΥΣΙΑ.
Anno xi.)(ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ,
capite diademato. Vide quæ dicturi sumus anno
58.

52 In Thesauo Regio nummus ex ære medio-
cri: ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Claudii senile ac
sine laurea.)(ΑΣΚΑΛΩ 5 NP. Genius
urbis, cum hasta: retro, columba. Annus
æra Ascalonitarum DLVI. autumno iniens. Æ-
ra initium anno V.C. 650.

Irenopolitarum in Cilicia æra ab autumno in-
cipit anni hujus, qui Christi annus est 52. Ur-
bis conditæ 805.

53 Annus V.C. 806.

54 In Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, nummus ex ære
mediocri: ΤΙ ΚΛΑΥΔ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ. *Tiberium Claudium Cæsarem
Augustum venerantur. Caput laureatum.)(*
ΑΤΤΟΚΡΑ. L. ΙΔ. *Imperatorem, vel Im-
perii anno XIV. Victoria gradiens cum palma &
corona.*

Claudii Cæsaris annus hic postremus habe-
tur; idemque primus Neronis a Novembri fe-
re.

NERO CÆSAR AVGVSTVS.

55 Annus Sabbaticus.

Act. XIX, 10. Schisma Corinthiacum.

Apud P. Jobert, nummus ex ære minimo,
ANTIOXEΩN, capite turrito ac velato.
)(. Aries, cum signo Solis intra Lunæ cres-
centis effigiem. ΕΠΙ ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ.
ΕΤ. ΔΡ. *Sub Quadrato Syriæ Præsides,
anno CIV. æra Antonianæ.*

56 Epistola ad Romanos scripta hoc anno Corin-
thi. Rom. xv, 25, 26.

Apud P. Jobert, ANTIOXEΩN. ΕΠΙ
ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ. ΕΤ. ΕΡ. *Anno CV. æra
Cæsarianæ, sive Antonianæ, ut anno præceden-
te.*

57 Annus Urbis conditæ, 810.

Ananias hoc anno Princeps sacerdotum. Act.
XXII, 2. Superius vidimus, anno XXIX. &
XXXIII. æra Christi, ex Luca in Evangelio,
Annam fuisse principem sacerdotum. Jam an-
no XXXV. idem princeps sacerdotum fuit atque
anno XXXIII. ne dissentiente quidem Josepho.
Atqui is anno XXXIII. etiam ex Act. IV, 6.
fuit Annas: ergo & anno XXXV. Act. IX, 1.
Et hoc anno LVII. Paulus existimabat (Act.
XXII, 5.) eundem esse Principem sacerdotum
atque anno XXXV. Act. IX, 1, 2. quoniam
ante paucos dies ipse in Palæstinam appulisset,
nec Principis sacerdotum obitum didicisset. I-
gitur & Annas pontificatum tenuit annos fere
xxx. & est falsa series Pontificum, quæ a Jose-
pho proditur; ut dudum est a Baronio adnota-
tum.

Apud Vaillant. ANTIOXEΩN. ΕΠΙ
ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ. *Sub Quadrato Syriæ
Præsides, ET. 5 P. Anno CVI. æra Antonia-
næ.*

Post aliquot autem dies veniens Felix cum Dru-
silla uxore sua, quæ erat Judæa, vocavit Pau-
lum, & audiuit ab eo fidem, quæ est in Christum
JESUM, Act. XXIV, 24. Nomina ipsa Fe-
licis & Drusillæ clamant, uxorem æque ac ma-
ritum Romanos homines esse. Nec magis pro-
fecto potuit esse Herodis Agrippæ (ut appellant)

hoc est, illius qui Jacobum occidit, & Petrum NERO.
inclusit carcere, Drusilla filia, quam esse po- ANNI
test Borbonii principis alicujus filia Austriaca, CHRIS-
vel Stuarda. Est enim Drusilla a Druso, quod TI.
est cognomen familiæ unius celeberrimæ e gen-
te Claudia; quemadmodum Condæ cognomen
in una familia gentis Borboniæ. Nam quod
Drusilla dicitur fuisse Judæa, non patriam ibi
aut natale solum vox illa designat, sed religio-
nem; quam ipso teste Josepho, libro XVI, 1.
Antiq. cap. v. & libro XX. cap. 2. & de bello
Jud. lib. 2. cap. v. quam plurimæ in Oriente
feminae amplectebantur. Itaque quæ mulieres
Judæizabant, eæ Judææ appellabantur. Et si fuit
illa certe, ut falso asserunt, filia Herodis A-
grippæ, Judæa idcirco tantum dici potest, quod
Judæorum cærimoniis & religioni jungeretur:
siquidem ipsum Herodem ex Ascalonita esse
avo ferunt. Quoniam igitur Drusilla Deum co-
leret ac timeret, ejusdemque instinctu Felix
Paulum vocavit, & audiuit ab eo fidem, quæ est
in Christum JESUM; eam ob rem Drusillæ
mentio facta hic est, & religionis ipsius. Est
enim illa hujus loci sententia: Veniens Felix
cum Drusilla uxore sua, quoniam hæc erat Ju-
dæa, & audiebat libenter de Deo sermonem;
idcirco & ipse Felix Paulum vocavit, & audi-
vit ab eo fidem. Illa certe locutio, Quæ erat
Judæa, sive patriam quoque denotet, sive reli-
gionem tantum, numquam non religionem cer-
te designat in sacris libris: hic vero multo aper-
tissime. Cum præsertim versu 22. dicatur Felix
scivisse certissime doctrinam Phariseorum de
mortuorum resurrectione: quod ut ab uxore
didicisse eum nossemus, uxorem subjunxit id-
circo Lucas fuisse Judæam. Sed nihilominus
vim asserre verbis sacri scriptoris non verebun-
tur, ut solent, qui Josephum exosculantur;
aïentem libro XX. Antiq. cap. v. vel IX. pag. 693.
calcata patria religione. Simonis magi cujusdam
suasus, Judæi Cyprii, Drusillam nupsisse Felici.
Sensit hanc Josephi dissensionem a sacro scripto-
re Luca Tillemontius in hist. Imp. tom. I. pag.
553. his verbis: Il semble que Drusille en épou-
sant Felix ait abandonné la religion des Juifs. S.
Luc néanmoins l'appelle Juive. Hanc Agrippæ
prioris filiam, ut diximus, Josephus facit loco
citato: Tacitus, libro V. Annal. cap. IX. & Sue-
tonius in Claudio, Antonii & Cleopatæ nep-
tem: unde Tillemontius, loco citato, ut men-
daces inter se conciliet, duas colligit fuisse Fe-
licis uxores eodem Drusillæ nomine. Sic enim
ille: Felix épousa encore une Drusille, différente,
à ce qu'on croit, de celle-ci. Car elle étoit petite
fille d'Antoine & de Cleopâtre: & ainsi issue de
germaine à l'Empereur Claude. Elle pouvoit être
fille de Juba roi de Mauritanie: quæ scilicet Uf-
serii sententia est. Nobis non alia esse hæc Dru-
silla videtur, quam quæ ex nummo etiam vete-
re cognita est, Caji Cæsaris Germanici Aug.
filia Drusilla, neptis Germanici Cæsaris, pro-
neptis Neronis Drusi Germanici Imp. unde illi
Drusillæ nomen. Felix autem suo illo cogno-
mine, ex Cornelia gente, & ex L. Sulla, qui
cognominatus est Felix, prognatum se esse ma-
nifeste prodit.

58 Paulus in carcere Cæsareæ biennio.

NEPΩNΟΣ in corona.)(ΚΑΙ-
ΣΑΡΟΣ. L. E. *Anno quintus, autumno
iniens. Spica, Judææ symbolum. E Thesau-
ro Mauroceni, apud Patinum, pag. 113. Ju-
dæa Cæsarem, non Augustum appellat, ut an-
tea monuimus. Neque anni Cæsarium notantur
in nummis, sed Augustorum tantum.*

LIII 2

Apud

NERO. Apud Vaillant. pag. 71. nummus argenteus. Ca-
ANNI put Neronis laureatum, cum his vocibus, ΕΤΟΥ
CHRIS- IH. Anno xviii. æræ Claudianæ, a primo Clau-
TI. dii Cæsaris anno deductæ, in cujus familiam Nero
infertus est. Ad illum enim anni nota pertinet,
cujus in eadem nummi area vultus insculptus cerni-
tur: quod ii non satis animadvertunt, qui secus
hunc nummum explicant. Mos enim fuit totius O-
rientis, a Ponto usque in Ægyptum, (uti ad an-
num xviii. Asa regis Juda ostendimus,) ab eo
Principe, qui familiæ caput esset, annos computa-
re, quamdiu ea familia rerum potiretur, & habe-
nas imperii regeret. Quem morem in hoc nummo
aliisque exhibet rex Ponti Polemon; nam in altera
parte legitur, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΩ-
ΝΟΣ, capite diademato.

59 Festus ergo cum venisset in PROVINC-
CIAM, post triduum ascendit Hierosolymam a
Cæsarea. Erat Judæa provincia Augusti fisco
addicta, post obitum Archelai, ut diximus.
Act. xxv, 13. Agrippa rex & Bernice descende-
runt Cæsaream ad salutandum Festum Judææ Præ-
sidem. Nusquam dicitur in Actis Agrippa rex
Judææ; sed rex præcise, vel Agrippa. Neque
certe rex Judææ fuit, cum & haberet Judæa
Festum Præsidem; neque haberet Agrippa Pau-
lum sub potestate, ut ex cap. xxv. & xxvi.
Actorum liquet. Neque vero Agrippa Hiero-
solymis tunc fuit: alioqui Portium Festum Præ-
sidem ibi salutasset. Descendit igitur a Galilæa
Cæsaream, quo Festus Præses appulerat. Ber-
nice soror nunc verius Agrippæ, quam uxor,
videtur: tum quod loco citato regina non dicitur:
tum quod Act. xxvi, 30. Rex, & Præ-
ses, & Bernice, dicitur; quæ se regina fuisset,
videtur fuisse præponenda Præsidi.

Ad hunc annum præterea refer, quæ sunt in Ac-
tis, cap. xxiv, 27. xxv. xxvi. xxvii. xxviii.
1, 2.

Solis defectus, pridie Kal. Maias, Domitio Corbulone du-
ce in Armenia res gerente, a Plinio recte observatus, libro 2.
sect. lxxii. a Mullero probatus inito calculo in Tabulis Fri-
siacis, pag. 345. Ab autumno antecedente æram inchoat civi-
tas Carhenorum, in Arabia quæ Mésopotamiæ adjacet, in
nummo M. Aurelii, anno ejus undecimo: ea civitate tunc
jussa a Corbulone fœdus inire cum Romanis. Ab eodem anno &
autumno incipit æra Rabbathmomenorum, in eodem tractu,
ut videtur.

Apud P. JOBERT, nummus ex ære mediocri,
capite turrato ac velato, ANTIOXEΩN.)(.
Aries, cum sidere Solis intra Lunæ crescentis effi-
giem. ΕΠΙ ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ. ΗΡ. Sub Qua-
drato Syriæ Præsidi, anno cviii. æræ Cæsarianæ,
qui autumno hujus anni incipit.

60 Hoc anno iter Pauli, quod describitur Act.
xxviii, 11, 12, 13. Paulus Romam venit sub
Pascha.

61 Annus Sabbaticus. V. C. 815.

Pauli vincula manifesta toti Prætorio. Phi-
lip. i, 13. Mansit biennio toto in suo conducto,
prædicans verbum Dei sine prohibitione. Hic Acta
Apostolorum desinunt.

63 Apud Vaillant. pag. 71. ΕΤΟΥΣ ΚΓ.
Caput Neronis radiatum. Anno xxiii. æræ
Claudianæ. Nam ad Neronem Claudium spec-
tat æra, quæ ipsius vultui est apposita.)(.
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ. Caput
diadematum.

64 Ejusdem Polemonis nummus ibidem, pag.
72. cum Κ Δ. five anno xxiv. sed perverse ibi
descriptus, ut credimus.

Hoc anno Neocæsariensium & Smaitarum in NERO.
Ponto æra incipit.

In Thesauo Regio, nummus Neronis ex ære
mediocri: ΘΕΑΣ ΣΙΔΩΝΟΣ. L. EOP.
Anno clxxv. æræ Sidoniorum, ab anno V. C.
643.

65 Apud D. FOUCAULT, nummus ex ære
minimo: IMP. NERO CÆSAR.
capite laureato.)(ΕΠΙ ΚΕΣΤΙΟΥ.
Sub Cestio Syriæ Præsidi, ANTIOXEΩN.
Antiochenus nummus. ET. ΔΙΡ. anno cxiv.
æræ Cæsarianæ, qui autumno hujus anni inci-
pit. Eadem epocha in nummo Mediceo est,
& in alio apud P. Jobert: ANTIOXEΩN.
ET. ΔΙΡ.

Apud D. Vaillant, nummus Neronis ex ære
mediocri:)(ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ. ZOT.
Damascenorum nummus, anno æræ Græcorum
ccclxxvii. qui autumno anni hujus incipit.

In Museo nostro, ex ære mediocri, NE-
ΡΩ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕ. ΑΥ.
Nero Claud. Cæsar Aug. Germanicus Imp.)(.
ΑΥΤΟΚΡΑ. L. ΙΒ. Imperii (αυτοκρατορίας)
anno xii. Nummus in Ægypto cusus: caput
Libyæ exhibet.

66 Apocalypsis a Joanne scripta hoc anno vide-
tur; adhuc certe stante Templo. Apoc. 2, 9.
iii, 9. xi, i. xiii, 6. xiv, 5. Post caput
tertium, in eo deinceps volumine sub diversis ima-
ginibus vaticinium continetur de proximo Hieroso-
lymorum excidio: & de fovenda unice Ecclesia
gentium; quæ sunt Agni nuptiæ; Apoc. xix, 7.
post plerisque e Judæis occisos, & post incensa Hie-
rosolyma, Matth. xxi, 41. xxii, 2, 7, 8. &c.
Apoc. xvii, 16. xviii, 9, 18. xix, 2, 7. &c.
Judæis nempe ritibus nulla deinceps, ut prius sub-
inde a Paulo factitatum fuerat, ἀνομία permit-
tendis. Idem Joannes ante annos aliquot Évange-
lium scripserat. Confer Apoc. 1, 2. & Joan. xxi,
24. & xx, 35.

Annus hic est Neronis TRIB. POT. XIII. coeptus ab au-
tumno anni hujus.

Nummus ex ære primæ molis in museo nostro: IMP. NE-
RO CLAUD. CÆSAR AVG. GERM. P. M. TR. P.
XIII. P. P. capite laureato.)(PACE P. R. TERRA
MARIQUE PARTA IANVM CLVSIT. S. C. Ar-
mamentarium Jani clausum.

Nummus apud P. Jobert, ex ære mediocri, vul-
tum Jovis exhibet: ANTIOXEΩN:)(Vir
sedens ante urnam. ΕΤΟ. ΕΙΡ. Anno cxv. æræ
Cæsarianæ, qui autumno incipit hujus anni.

Annus Christi 67. V. C. 820.

Apud D. RIGORD, nummus argenteus ære mix-
tus: ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΑΥ. Ne-
ro Cæsar Aug. Germanicus Imp. capite radiato. L.
ΙΓ. Anno xiiii.)(Navis inflatis velis. ΣΕ-
ΒΑΣΤΟΦΟΡΟΣ. Vestrix Augusti in Orien-
tem. Sunt deinde nummi Neronis, Corinthi Pa-
tem. tris in Achaia cusi, cum epigraphe, ΑΔΕΝ-
ΤΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙ: & triremi, remigibusque. Con-
flatus hic nummus, atque hoc iter susceptum in O-
rientem ad comprimendos Judæos, volente Senatu,
circiter mensem Junium.

Nec ulla deinceps Romæ conflata Neronis nu-
mismata sunt; sed in Achaia tantum; vel in O-
riente, cum his notis L. ΙΓ. anno xiiii. & L.
ΙΔ. anno xiv. Cum Tribunicia Potestatis xiiii.
credatur egisse menses octo saltem, nullus tamen ejus-
dem nummus exstat, qui hunc annum TRIB. POT.
xiiii. repræsentet.

In Thesauo Regio, ex ære mediocri, caput Ne-
ronis laureatum: ΣΕΒΑΣΤΟΣ.)(ΑΣΚΑ-
ΔΩ. Dea turrata. ΑΟΡ. Annus clxxi. æræ
Asca-

GALBA Aſcalonitarum iniens autumnno anni huius Syria, quæ
VITEL- ſemper Auguſti provincia, Neronem agnoſcit Au-
LIUS. guſtum.

Autumno, dum eſſet Corinthi Nero, Iſthmum perſodi cu-
ravit. Plinius libro IV. ſect. V. *Perſodere navigabili alveo au-*
guſtias eas tentavere, Demetrius rex, Dictator Caſar, Caius
Princeps, Domitius Nero: inſauſto, ut omnium patuit exitu,
incepto. Nero quoniam a Senatu deſectus principatu eſt anno
ſequente, non fuit poſtea Nero princeps, ſed tantum *Dom-*
itius Nero.

In Cimelio D. FOVCALVT, nummus ex ære
mediocri: Neronis capite radiato, L. IΔ. anno
XIV.)(Caput Neptuni: ΠΟΣΕΙΔΩΝ
ΙΣΘΜΙΟΣ *Neptunus Iſthmius*, ob mare in
Iſthmum Corinthiacum perſoſſo alveo immitten-
dum.

Annus Chriſti 68. V. C. 821.

Hoc anno, Natali Urbis, cum Roma Nero pro-
cul abeſſet, non eſt ei data de more TR. POT.
XIII. *Julio Vindice adſertore a Nerone libertatis*, ut
Plinius loquitur, libro XX. ſect. LVII. Itaque re-
liſta ei tantum Orientis cura.

Imperium Romanum in orbe Latino Auguſtis duobus,
commendat Senatus: Galbæ e gente Sulpicia, Liviaque, &
eo nomine Caſari, Gallias, Hiſpaniamque, cum Africa: Vi-
tello e Germanicorum familia, limitem Galliarum ad Rhe-
num, cum Italia. Honores & titulos Auguſtorum haberet
uterque ad biennium pro indiviſo, ſive ex æquo, in ſuo quiſ-
que tractu. Othoni, e gente Salvia, ut nummi docent, ei-
demque e familia Caſarum, Ægypto ſimiliter commendata. Ab
Imp. Galba REST. NVM. *Reſtitutam Numantiam* in Hiſpa-
nia, argenteus (ut olim explicuimus) nummus teſtatur.

Nero in Orientem hoc anno appulit. Nec Tal-
mudi tamen hoc affirmanti, ſed nummis credimus.
Eſt in gaza Regia, ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ; capite laureato: adjecto Solis fidere, quod ſymbo-
lum Orientis eſt.)(ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΟΣ
ΣΕΒΑΣΤΩΝ. M. Hoc eſt, *Καισαρία η πρω-
τη Σεβαστη Σεβαστων μητρόπολις. Caſarea quæ prima*
Auguſta Auguſtorum metropolis. Hoc eſt, ut diximus
in libro de Nummis Herodiadum, quæ prima Au-
guſta appellata eſt, de nomine duorum Auguſto-
rum: nempe Caſaris Auguſti, & Claudii Auguſti.
Nam & Claudiam cognominatam eſſe ibi oſtendi-
mus. Sic eadem poſtea & prima Flavia appellata
eſt: quoniam Flaviæ nomen prima accepit a Flavio
Veſpaſiano, & PRIMA FLAVIA AVGVST-
TA. Additum in medio nummo Neronis, L. IΔ.
Anno XIV. Neronis in Oriente imperii.

Nummum ex ære mediocri, cum ſolo nomine
ΣΕΒΑΣΤΟΣ: & ex parte altera, ΑΣΚΑ-
ΔΩ ΒΟΡ. anno CLXXII. qui incipit ab autum-
no huius anni, D. Vaillant primum Neroni tribuit,
deinde Veſpaſiano; hac una ratione ductus, ne
diſcrepet a Romanæ hiſtoriæ ſcriptoribus. Sed haud
dubie Neroni primum recte adſeruérat.

In Cimelio Regio, & apud D. FOVCALVT,
nummus ex ære mediocri: ΝΕΡΩΝ ΚΑΙ-
ΣΑΡ. capite laureato.)(ΓΑΔΑΡΑ. (In Re-
gio, ΓΑΔΑΡΕΩΝ) L. ΑΑΡ. Duplex Cornu-
copiæ. Gadara urbs Decapoleos in Galiliæ confi-
nio. Anno cxxxI. qui ab autumno anni huius inci-
pit. Æræ initium eſt a deviſta per Pompeium Aſia,
anno V. C. 691. Percuſſus a Græcis hic nummus
eſt: neque enim Judæi vultum principis in nummo
inſculperent. Ex hoc nummo liquet, Neronem non
ante hunc annum exeuntem vivendi finem feciſſe,
in Syria (ut quidem conjectando opinamur) cæſum
ex inſidiis.

OTHO. Ægyptum, ut diximus, anno uno Otho tenuit:
cujus idcirco neque ulli nummi annum ſecundum re-
preſentant, nec ulli ærei in orbe Latino percuſſi ex-
ſtant; quod nullum in Occidente jus aut imperium
haberet. Nulli idcirco ejus nummi fuere, præter
aureos & argenteos, quos Gallia Narbonenſis de

more in honorem Principum cudi jubebat ſuapte **OTHO.**
ſponte: vel ſi ex ære, Antiochiæ ii fuerunt, aut
Alexandriæ cuſi. Detulit igitur poſt annum ultro
imperium Veſpaſiano: quod quidem præclare ab
Othone geſtum fuiſſe, non ipſius modo, ſed Titi
quoque nummi teſtantur: nam eam ob cauſam reſ-
tituiſſe Othonem Titus in nummis dicitur. Annum
Othonis imperium fuiſſe docet ipſe Joannes in A-
pocalypſi Cap. XXI, 10. ut in Commentariis in
eum locum oſtendimus.

Apud P. Jobert, nummus Antiochenſium, capi-
te turrato ac velato, ANTIOXEΩΝ.)(Ur-
na, ut videtur. ET. ZIP. Anno cxvii. æræ
Caſarianæ, qui autumno huius anni incipit. Alius,
cum vultu Jovis: ET. ZIP. ibidem.

In Theſauro Mauroceni, pag. 114. ΜΑΡΚ.
ΟΘΩΝΟΣ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. capite laureato.
M. Othonis Caſaris Aug.)(ΚΡΑΤΗΣΙΣ.
Imperium. In gaza Regia, alius Othonis nummus,
cujus in averſa parte, ΡΟΜΗ. (ſic enim ſcribi-
tur:) L. A. Roma, anno primo. In nummis O-
thonis, Ρώμη & Κράτης id ſignificant, quod in
Corinthiaco nummo, quem Seguinus edidit; ΡΟ-
ΜΑΕ ET IMPERIO. Similis eſt Galbæ in Ci-
melio D. FOVCALVT, nummus ex ære medio-
cri: ΛΟΥΚΑΙΒ. ΣΟΥΛΠ. ΓΑΛΒΑ
ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. L. A. *Lucii Livii Sulpicii Galbæ*
Caſaris Aug. anno primo.)(ΚΡΑΤΗΣΙΣ.
Imperium. In alio ΡΟΜΗ. Quod erant nimi-
rum utriusque Auguſti conjuncta conſilia in defen-
dendo Imperio; eam ob cauſam ex eadem Alexan-
drina officina ejuſdem fabricæ ac formæ nummus
ntriſque nomine prodiit. Κράτης, imperium eſt:
unde & Αυτοκράτωρ Imperator eſt.

Nummus in muſeo noſtro perrarus, ex ære mediocri. Phi-
lippo Imp. cuſus, Æſculapium & Hygiam ſeu Deam Salutem
exhibet; & in ſummo, montem Garizim, cui templum eſt
ſuperpoſitum: epigraphe; COL. SERV. G. NEAPOL. *Colo-*
nia Servii Galbæ Neapolis. Idcirco in nummis Philippi dumtaxat
Neapolis ſe coloniam Servii Galbæ prædicat: quoniam a Phi-
lippo reſtituta ea colonia eſt.

Annus Chriſti 69. Annus Sabbaticus.

In gaza Regia, IMP. SER. SVL. GALBÆ.
Imp. Servio Sulpicio Galbæ: caput laureatum.)(In laurea, ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ. Sub Mucia-
no Præſide Syriæ. ANTIOXEΩΝ. ET ZIP.
Anno cxvii. æræ Caſarianæ: qui autumno ſupe-
rioris anni incipit.

In Cimelio D. BEGON, nummus ex æræ me-
diocri: ΑΥΤΟ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΣΕΡΟΥ.
ΓΑΛΒΑ. L. B. Annus ſecundus, cœptus ab au-
tumno fere anni ſuperioris.)(ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.
Libertas. Venetiis, teſte Morello; ΑΥΤΟΚ. Μ.
ΟΘΩΝΟΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ.)(ΕΛΕΥΘΕ-
ΡΙΑ. Libertas. Stat illa columnæ innixa: cum So-
lis fidere, ſymbolo Orientis. Nummus uterque
Alexandriæ cuſus, eodem typo, eodem conſilio,
eodemque anno.

Vitellii Imp. numiſmata Græca ex auro, argen-
to, vel ære, nulla ſunt aut fuerunt; tametſi mul-
to ille diutius, quam Otho & Galba, tenuiſſe im-
perium vulgo exiſtimetur. Id vero unde factum ſit,
dicant ſi poſſunt, qui veteres ſolum ſcriptores
conſulunt; ſi non illud ex eo factum nimirum eſt,
quod limites quidem Galliarum atque Italiæ tutan-
dos Vitellius habuit a Germanorum incurſioni-
bus: in Oriente nullum omnino jus habuit:
ut Otho e diverſo, nullum in Occiden-
te.

Sub finem anni huius, Othonis imperio annuo,
bienni Galbæ expleto, Vitellioque deſecto, Veſpa-
ſiano delatum imperium eſt, ejuſque familiæ; propo-
ſita expeditione Judaica.

Annus Christi 70. V. C. 823.

Novilunium medium æquinoctiale fuit Hierosolymis, die xxx. Martii, hora 1. 13' 41" post meridiem: atque adeo Neomenia civilis incidit in diem xxxi. Martii, sabbatumque: dies festus Paschæ, in xiv. Aprilis, & sabbatum pariter.

Apud D. Lavocat, nummus ex ære minimo, Vespasiani vultu.)(ΓΑΔΑΡΑ. ΒΑΡ. capite turrato. *Gadara* in Syria. Anno cxxxii. qui autumno anni superioris incipit. Itaque nummus hic cusus est anno V. C. 823. five Christi 70. ante Septembrem.

Hoc anno eodem, ab autumno incipit æra Neapoleos Samariæ: item Samosatensorum in Commagene.

Hoc anno demum a Tito Imp. Imperatoris Vespasiani F. capta Hierosolyma sunt, & in *bustum*, ut Plinius ait, conversa.

Græcis postea a Domitiano Aug. Hierosolymitanum solum concessum est, post annos xxi. ab Hierosolymis dirutis, anno V. C. dcccxlvi. Christi xcii. quo mense Septembri, cum novæ Urbis mœnibus nova cœpit æra Καπιτωλιέων. Nam id ei Urbi datum nomen est, ut a cultu Jovis Capitolini Καπιτωλιάς diceretur: qua forma in eodem tractu Τιβερίας, Ίσλίας, & similia sunt oppida nuncupata. Hi Græci sunt, qui & Diospolin, a cultu Jovis similiter, & Rabbatha condidere eodem anno, in eadem provincia, cum æra eadem, positis nempe a Domitiano Imp. in ea ditione Græcis Φιλορωμαίοις, qui provinciam adversus Judæos tutarentur. Capitolienfes vero Græci, opere Græcanico, quale nunc quoque cernitur, Templum Hierosolymitanum, five Salomonis (ut etiamnum appellant) denuo excitarunt, forma octogona. Καπιτωλιάδα porro cum Ptolemæus ab Ælia Capitolina distinguit, more suo facit imperite: nempe qui ex uno oppido duo passim fabricet, alterum Græco nomine, Latino alterum: ut in Africa libro iv. cap. iiii. Κλυπέαν & Ἀσπίδα, aliaque multa. Qui primum dicti sunt Capitolienfes, in eorumdem civitatis partem deductis colonis ab Ælio Cæsare, Ælia Capitolina dicta civitatis portio quædam est: nec duo sunt oppida, sed unius oppidi duæ regiones: uti in Hispania oppidum Emporiz, teste Plinio, *geminum* fuit; *veterum incolarum & Græcorum*. Quam ob causam Capitolienfes Ælii non sunt; tametsi Ælia colonia Capitolina sit: quoniam prius ibi Græci fuere, quam coloni: & prius similiter Cæsarienses appellati sunt, quam colonia Flavia Cæsarea. Quæ potuit autem alia Καπιτωλιάς esse *ιερός*, *ἄστυς*, *ἀντονόμος*; aut Templo se jactare Jovis Capitolini, aut omnino nomine Capitoliadis, quod est Romæ affine; nisi primaria civitas provinciæ? Non tamen aut Syriæ Cœles, cui Ptolemæus somnians hanc adscripsit: nam Cœles Syriæ metropolis Apamea: aut (ut alii) Palæstinæ secundæ: quæ si fuit, procul diffita a Syria Cœle fuit: adeo ut, si nec isti sunt mentiti, nec Ptolemæus erravit; & tergemina sit in Syria Capitolias statuenda, non duplex tantum; & hæc tertia Palæstinæ secundæ fuerit post Ptolemæi ætatem excitata, loco prorsus (ut illa altera) incerto & ignoto. At re ipsa fuit Capitolias unica Syriæ Palæstinæ; quæ & unica ipsa provincia in nummis fuit, quamdiu nominibus Augustorum Syria nummos cudit. Eam ob rem Capitolienfes in nummis Antonini Pii & Severi, se ΜΟΚΑ inscribunt; hoc est, Μόνες Καπιτωλιές, *solos Capitolino nomine nuncupatos*. Interim indigenæ Græci sejunctim a colonis Latinis numismata sua constabant. Sic colonia Augusta Aroë

Patrensis in Achaia sub Claudio, aliisque Augustis usque ad Gordianum juniorem, (nam postea Peloponnesum Romano imperio fuisse subjectam nummi non docent,) nummos illa, inquam, Latine inscripsit, COL. A. A. PATR. dum Græci Patrenses sub eodem Claudio scriberent, ΜΙΝΔΙΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. ΠΑΤΡΕΩΝ: & ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ.

Est in Thesauro Mauroceni nummus plane singularis, L. Veri Imp. nomine: ΑΥΤ. Κ. Α ΑΥΡ. ΟΥΗΡΟΣ. Imp. Cæs. L. *Aurelius Verus*: capite laureato.)(ΚΑΠΙΤΩΛΙΕΩΝ. Templum quatuor columnarum; in quo non Isis, ut putant; sed ut in nummo Severi, de quo postea, stat Jupiter, qui & Serapis: quem subjectæ in imo nummi margine litteræ denotant: ΖΚΥ: Ζεύς Καπιτωλιῶς Ὑπέρτατος. *Juppiter Capitolinus Altissimus*: vel, si magis placet, Ὑψιστος: unde apud Hesychium aliosque Ὑψιστέος ἄρεσις τῶν τὸν Ὑψιστον σεβομένων: de qua absque invidia optamus, ut exoriat ali quis, qui nostram sententiam antevertat; illatamque vero Numini injuriam patefaciat. Interim quis ab aliis Capitolienfibus, quam ab Hierosolymitanis, nummum hunc fuisse percussum, idoneo documento probet? neque huc Διὸς Καπιτωλίνης cultum fuisse investum a Græcis Φιλορωμαίοις, uti olim ab Antiocho Syriæ rege, religionem ac nomen Διὸς Ὀλυμπίου?

Est autem hæc æra five Hierosolymæ restituta, five Capitoliadis excitata, five demum tradita Græcis Syriæ Palæstinæ, in quinque præsertim consignata nummis. Primus est ex ære mediocri, M. Aurelii, ΚΑΠΙΤΩΛΙΕΩΝ. ΙΕΡ. ΑC. ΑΥ. ΗΕ. Anno lxxviii. qui primus est M. Aurelii, Christi clxi. usque ad Septembrem. Alter est Lucii Veri simillimus, cum anno ΘΞ, hoc est, lxx. qui primus est L. Veri, ab autumno ejusdem anni Christi clxi. Tertius est Commodi in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, cum eadem inscriptione, & anno ΓΘ. hoc est, xciii. qui Commodi sextus, Christi clxxxv. ab autumno. Quartus est, ex ære mediocri, in Thesauro Regio, Antonini Severi F. capite laureato: ΡΑΒΒΑΘΑΜΗΝΩΝ: ΕΡ. Anno cv. qui est annus Severi quintus, ab autumno anni Christi 197. Antonino F. jam Imperatore in Oriente. Fuit autem ad mare Galilææ posita; ut appictus in eo nummo Neptunus cum pisce admonet. Quintus, Severi ipsius, e Cimelio Reginæ Christinæ; cum templo, cui quadrigæ impositæ: ΚΑΠΙΤΩ. ΙΕΡ. ΑΣ. ΑΥ. ΗΡ. Καπιτωλιάδος *ιερός ἄστυς ἀντονόμος*. anno cviii. qui Severi annus octavus est, ab autumno anni Christi cc. In Templo Jupiter sedens, dextra orbem, hastam læva tenet: ut in nummo Hadriani inscripto: COL. AEL. CAP. sedet in templo Jupiter inter Palladem & urbis Genium stantes: item in nummo Diadumeniani apud Vaillantium, pag. 190. Sextus est Antonini ejusdem, de quo proxime, in Cimelio D. ΦΟΥΚΑΥΛΤ, ubi Templum quatuor columnarum, (ut in nummo M. Aurelii, & L. Veri, COL. AEL. CAP. alioque Severi, COL. AEL. CAP. COMM. aliisque;) cum Jove Capitolino, & eadem plane epigraphe, atque in nummo Græco Severi. Ἀυτονομίαν seu libertatem concedere oppidis primariis in limite imperii postis lucro apponebant Augusti, quod hoc beneficio cives sibi devincerent. Septimus est Julia Domnæ, quæ Severi coniux, mater Antonini; in Thesauro Regio. Epigraphe posticæ partis est; Α. CΕΠ. CΕΟΥ. ΔΙΟCΠΟΛΙC. L. *Septimius Severus. Diospolis*. ΘΡ. Anno cix. qui Severi Imp. annus nonus est, ab autumno anni Christi cci. Octavus denique ibidem est, ejusdem civitatis Dio-

Diospolitanae, cum litteris Graecis, EP. hoc est, anno cv. Diospolim esse Syriacam, apposita æra admonet: præterquam quod post Antoninum Pium, nulla urbs Ægypti nummos cudit nominibus Augustorum, præter Alexandriam. Ergo tres anni in his quinque nummis apparent: cv. cviii. cix. Ex quibus intelligere est, annis quoque interjectis nummos similes cufos fuisse: Et cum sub Severo neque ante annum cv. neque post cix. occurrat hæc æra; inde efficimus, quinquennalem agonem a Syriæ Palæstinæ civitatibus editum, in honorem Severi Imp. in hisce nummis consignari: quorum primus annus incidat in autumnum anni Christi 197. V. C. 950. A quo si calculum retro ducas, epochæ initium erit autumnus anni Christi 93. Urbis Romæ 846. Domitiani iniens annus xiii.

Sic ludos quinquennales Gazensium civitas in nummis Hadriani Aug. insculpsit, cum secunda ille decennalia iniret: hoc est, annis imperii ipsius xi. xii. xiii. xiv. & xv. Sunt enim illius nummi in Thesauro Regio inscripti, ΓΕΠΙΒΥΡ hoc est, anno ludorum tertio, qui incidit in annum Gazensium 193. Urbis conditæ 882. Hadriani 13. ΔΕΠΙΓΥΡ. & ΕΕΠΙΔΥΡ. quarto & quinto quinquennialium ludorum anno: quibus præmissos fuisse similiter ΑΕΠΙΥΡ, & ΒΕΠΙΑΥΡ manifestum est. Similem Tyri agonem quinquennalem pro Antiocho Epiphane ex sacris litteris superius vidimus. Novo igitur Imperatori Antonino Severi F. agonem quinquennalem Syria Palæstina edidit. Jam tum enim ille Imperator in Oriente: qui eodem fere tempore in Occidente, DESTINATUS IMPERATOR, in nummo Regii Cimelii argenteo appellatus est; cum esset tantum CAES. PONT. Quæ causa est, quamobrem nullus sit hujus Antonini nummus in Oriente cufus, qui non ipsum exhibeat capite laureato: tametsi in nummis quos Roma cudit, lauream ille non ferat ante annum 198. cum Augustus est a patre designatus. Neque enim quid scriptores referant, sed quid nummi veteres ac probi, ex quibus emendari plerosque omnes scriptores oporteat, in hac lucubratione repræsentamus: nec recentiores etiam scriptores appellamus, a quibus in singulis fere sententiis dissidemus; ne ex aliena clade palmam quærere videamur. Post Decium Imp. Capitolienfes, Æliamve Capitoliam, paruisse Romanis, nummi nulli suadent.

Est eodem anno Christi 197. V. C. 950. cufus a Gazensibus nummus ejusdem Antonini, in museo nostro, ac Thesauro Regio; cum eodem ipso Imperatoris titulo, & capite laureato: ΑΥΤ. Κ. ΜΑΡΚ. ΑΥΡΗΛ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC, vultu juvenili admodum. ΓΑΖΑ. ΕΙΩ. Gaza cum cornucopiæ, & Io dextras jungunt. ΘΝC. Annus est cclix. æra Pompeianæ, cœptus ab autumnus antecedente.

Hic ergo nostra Chronologia demum finem accipit; de qua qui velit ferre judicium, sic apud se illum statuere prius necesse est, nullam posse Chronologiam Veteris Testamenti probe institui, quæ præter alia plurima, non hæc potissimum capita sedecim exhibeat:

1°. Diem mundi primum, qui sit non modo hebdomadæ, sed & mensis & anni primus, ex anni Judaici forma, quam secutus fuisse Moses videtur in diluvii narratione, ut diximus. Habet quidem Usserius, ut nuper deprehendimus, idem nobiscum mundi primum diem & annum; sed nec anni deinde formam eandem observat; nec postea vel unum (opinor) totius Chronologiæ sacrae vel profanae caput eidem ac nos anno vel mensi, vel denique diei assignat; & Christi natalem quadriennio

toto antevertit: atque adeo in nullo fere Chronologiæ capite non aberrat.

2°. Exhiberi oportet in descriptione diluvii sabbata quinque, iis mensium diebus, quos sacrae litteræ designant.

3°. Ipso Exodi anno, diem sabbati, qui incidat in diem xxi. mensis secundi; atque adeo primum Pascha, primo mense, die sabbati; uti supremo Christi anno; diemque Pentecostes feria prima, ut anno eodem.

4°. Historiam Judith, litterario plane sensu, sub Nabuchodonosore priore; adeo ut Bethulia liberata, per annos lxxx. non fuerit bellum in Israël.

5°. Anno Urbis Romæ clvii. defectum Solis, quem Thales prædixerat.

6°. Estheris historiam sub Assuero, qui sit Assuerus, non Darius, aut alterius appellationis, annisque circiter xl. post deportationem Mardochæi cum Jechonia rege, atque ipso tempore Babylonicæ Captivitatis.

7°. Assuerum præterea alterum, alterumque Astyagen ab eo qui Cyaxaris filius: illum Esdræ, istum Danieli memoratum; ita ut & ille sit Assuerus, & iste Astyages, nec aliis pro arbitrato, atque ad serviendum hypothesi, adscitis nominibus: ut faciunt illi, qui obtorto collo scriptores sacros rapiunt in profanorum sententiam.

8°. Artaxerxen similiter, qui vere sit Artaxerxes, idemque rex Persarum anno secundo Darii Persæ, quo anno cœpit Templum ædificari, ex libro i. Esdræ, cap. vi, 14.

9°. Annos quadraginta sex continuos, quibus (ut Judæi apud Joannem referunt) Templum ædificatum est: quorum postremus sit annus Artaxerxis tricesimus quartus.

10°. Defectum Lunæ, anno ante Christum cccxiv. quo Darium vicit Alexander.

11°. Et septem primum, & postea sexaginta duas hebdomades Danielis, ab exitu sermonis divini, hoc est, a Jeremiæ vaticinio: sive, ut Tertullianum eruditi referunt hanc vocem interpretari, a prophetatione sermonis.

12°. Natalem Christi Domini die sabbati, xxv. Decembris.

13°. Joannis prædicationem anno xv. Tiberii Cæsaris, qui vere sit decimus quintus ex nummis antiquis: & baptismum Christi, cum esset incipiens annorum quasi triginta; ita ut trigessimus vere annus intelligatur.

14°. Sabbatum δευτερόπερτον, sabbatum δευτέρου Adar πρώτου. Item diem festum Judaorum, Joan. v, 1. festum sortium, feria sexta: uti ostendimus in Tractatu de supremo Christi Paschate, pag. 42.

15°. Diem festum mediantem, sabbatum incidens in quartum Scenopegiæ diem ex octo.

Diem denique azymorum unum integrum, ante primum e septem in regno Judæ, sive ante diem festum Paschæ Hierosolymis, tum anno Passionis Dominicæ, tum in Actis cap. xi.

Quæ omnia cum & in nostra Chronologia se sua quasi sponte offerant, posita anni Judaici forma ab ipsis rerum primordiis; nec in alia quavis hypothesi fieri omnino possit ut occurrant; non erit viris eruditis, opinor, difficile statuere, quanti præ ceteris hypothesibus ea facienda sit, quæ Chronologiæ sacrae nodos omnes difficillimos nullo negotio expedit. Adde & eam lucem, quam & ad annos regum Juda explicandos; ad describendos prioris Assueri, Darii, & Artaxerxis; imperii fines ad ipsam Christi genealogiam intelligendam; natalemque Christi, & annum baptismi ejusdem ac passio-

passionis certo statuendum ; ex nummis antiquis accessisse speramus ; quæ causa fuit potissima , quam obrem istum huic operi titulum fecerimus : *Chronologia Veteris Testamenti , ad Vulgatam versionem exacta , & nummis antiquis subinde illustrata : Chronologia ex nummis antiquis restituta Specimen alterum*. Si quid autem aliud in hac lucubratione statuere quam

olim ipsi scripsimus , subinde videmur ; ne nos ibi quisquam idcirco priorum immemores , sed potius emendatores esse noverit. Neque nos ille tamen profecisse putet eorum admonitu , qui stilum olim in nos distrinxere. Nam ab illis nos longissime discrepare singulis fere versibus , peritus quisque harum rerum facile intelliget.

I N D E X.

Prior numerus paginam, alter columnam designat.

A

- Aaron obit. 528. 1.
 Abiam rex Juda. 536. 1.
 Abonitichitarum æra. 634. 2.
 Abraham æra. 522. 2.
 Abraham medius inter Adam & Christum. 522. 1.
 Tertio genitus Thare filius. 521. 2.
 Abyssus magna quid sit. 519. 2.
 Ahab rex Israel. 538. 2.
 Achaz rex Juda. 543. 2. Genuisse Ezechiam anno ætatis undecimo, stultum est credere. 543. 2. Ejus horologium. 544. 1.
 Adia victoria. 616. 1.
 Aegensium in Cilicia æra. 613. 2.
 Aegypti regum nomina ficta. 525. 1.
 Aegypti reges post Alexandrum. 576. 2. & segg.
 Aegyptiacæ linguæ vocabula quæ supersint. 526. 2.
 Aegyptiaca historia quo tempore incipit esse vera. 546. 2. 547. 1.
 Aegypti moneta non videtur fuisse signata. 601. 2.
 Aegypti foedus cum Romanis. 615. 1. 2.
 Aegypto capta. 616. 1. 617. 1.
 Elam pro Perside. 556. 2. 563. 1.
 Aelrici homilia de Eucharistia. 526. 2.
 Aeneas. Non venit in Italiam. 538. 2. Phrygiæ reges ab Aenea. 572. 1.
 Aequinoctium autumnale, anno mundi primo. 517. 2.
 Aequinoctium vernum anno mundi primo. 517. 1. anno diluvii. 518. 2. anno post diluvium. 519. 1. anno ante Christum. 1491. 527. 1. anno ante Christum. 1451. 528. 1. anno 1004. ante Christum. 535. 1. anno ante Christum. 726. 545. 1. anno 632. ante Christum. 548. 1. anno 623. ante Christum. 549. 1. anno 589. ante Christum. 555. 2. anno 562. ante Christum. 557. 2. anno 168. ante Christum. 591. 2. anno 141. ante Christum. 608. 1. anno Christi natali. 624. 1. anno Christi xxxi. 627. 1.
 Æra Abraham. 522. 2.
 Æra Abonitichitarum. Aegensium in Cilicia. Alexandrinorum ad Isum. Amasæ in Ponto. Amisenorum. Anazarbensium. Anthedoniorum. Antiochenorum. Antiochenorum ad Hippum. Antiochenorum ad Sarum. Antoniana. Apamensium. Arabiæ regum. Aradiorum. Arethuseorum. Asealonitarum. Augustana. Augustanorum in Cilicia. Bithyniæ. Botryenorum. Bybliorum. Cæsariana. quæ & Antoniana. Cæsareæ Pancados, sive Philippi. Cæsariensis in Palæstina. Canathæorum. Capitoliensium. Carrhenorum. Claudiana. Comanorum in Cappadocia. Cyrrhi. Damasci. Diospolitarum in Syria. Dorensium. Emesæ. Epiphaniensium in Cilicia. Flaviana. Gabalensium. Gabenorum. Galilææ. Gadarensium. Gazensium. Græcorum. Hebræorum regum. Hierocæsariensium. Hierosolymitani excidii a Nabuchodonosore. Iliensium in Troade. Joatham regis Juda. Irenopolitarum. Juliana. Laodicensium Phrygiæ, & Syria. Leucadiorum. Macedonum. Mopseatarum. Nabuchodonosori a devicta Perside. Neapoleos Samariæ. Neocæsariensis. Orthosæ, in Syria litore. Parthiæ. Philadelphæorum. Pompeiana. Pompeiopolitarum. Pontiregum. Pflammitichi. Ptolemaitarum. Rabbathenorum. Rabbathmomenorum. Ramathenorum. Raphiotarum. Raphaneotarum. Roboamica. Salomonis. Samaritanorum: regni Israël in Samaria. Samosatrenorum. Samuelis. Sebastenorum in Cilicia. Sebastenorum in Syria. Seleucensium. Servitutis regiæ domus Juda sub Nabuchodonosore. Siamensium. Sidoniorum. Siropensium. Smaitarum. Tiberiensium. Transmigrationis Joachin. Tripoleos. Tyriorum. Zelitarum. *Singule in hoc Indice suis locis querende.*
 Æra Christiana non cit Dionysii Exigui. 624. 1.
 Æra consanguinitatis regum Israël & Juda. 540. 1.
 Æra cultus divini a Josia rege instaurati. 555. 1.
 Ærarum usus in Oriente toto. 636. 1.
 Æschylus poeta. 566. 2. 571. 2.
 Æthiopia in sacris litteris, Arabia est. 536. 2. 558. 1.
 Agathocles. 581. 1.
 Aggæi prophetia de Christo. 366. 2. 568. 2.
 Agrippa rex, non Judææ. 636. 1.
 Agrippæ junioris, qui Agrippæ & Julii filius, Augusti nepos, nummus. 573. 2.
 'Αγρίππας, 'Αγρίππας, non 'Αγρίππας. 573. 2. 587. 2.
 Alcimus Pontifex. 592. 1. 598. 2.
 Alexander Magnus. 574. 2. regnavit annos xii. ante Darium devictum: & postea totidem. 575. 1. 2. moriens divisit regnum suum viris primariis enobilitate sua. 575. 2. 576. 1. obiit mense Junio, qui æram Græcorum antecessit. 576. 1.
 Alexander Syria rex. 599. 1. 2. 600. 1.
 Alexander alter Syria rex. 609. 1.
 Alexandrinorum ad Isum æra. 613. 1. nummus. 588. 1.
 Aelricus. vide Aelricus.
 Alyattes Lydorum rex. 549. 1.
 Aman adorare cur Mardochæus noluerit. 626. 1.
 Amarias Pontifex. 529. 1.
 Amasæ in Ponto æra. 617. 2.
 Amasias rex Juda. 541. 1.
 Amasis rex Aegypti. 557. 1. moritur. 565. 2.
 Amastris regina. 581. 2.
 Amisenorum æra. 615. 1.
 Amon rex Juda. 547. 2.
 Amri rex Israël. 538. 2.
 Amyntæ prioris, nummi. 572. 1.
 Amyntas alter rex Macedoniæ. 573. 2.
 Ananias Princeps sacerdotum. 635. 1.
 Anazarbensium æra. 617. 1.
 Ancora in nummis Seleuci, symbolum tantum imperii maris. 582. 2.
 Anna prophetissa. 612. 2.
 Annas, senior Pontifex. 630. 1.
 Annum ab initio rerum lunarem fuisse, solari exæquat per intercalationem. 516. 1.
 Anni Judaici forma apparet in descriptione diluvii. 518. 2. in anno Mosis obitus. 528. 2. Eandem ævo Christi in usu fuisse, ex Luca & Joanne ostenditur. 628. 2. eandem apud Aegyptios fuisse tempore Mosis. 632. 1.
 Anni civilis caput a Tisri, primo anno reversionis a captivitate Babylonica. 565. 1.
 Anni cccxc. ab Ezechiele descripti. 555. 1.
 Annos regum peculiari quodam modo subinde numerat auctor libri Regum. 540. 1. 543. 2. 636. 1.
 Annus Sabbaticus. 598. 1. 601. 2. primus Sabbaticus. 528. 2.
 Anthedoniorum æra. 615. 2.
 Antigoni regis numisma. 615. 2.
 Antiochenorum æra Græca. 576. 1. 612. 1. Cæsariana. 613. 2. 633. 1. 2. 635. 1. Augustana. 615. 2. 617. 1. 2. 618. 2. 624. 2. 625. 1. 2. 626. 1. 2. 627. 2. 636. 2.
 Αντοχέων ὁ Πτολεμαῖος. 589. 1. 610. 2.
 Αντοχέων ὁ πρὸς Καλλιρόην. 589. 1.
 Αντοχέων ὁ πρὸς Δάφνην. 589. 2.
 Antiochenorum ad Hippum æra. 613. 1. Antiochenorum ad Sarum. 617. 2.
 Antiochus 1. rex Syriæ. 582. 2. cum patre regnat. 582. 2.
 Antiochus Magnus Syriæ rex. 587. 1. A Romanis captus. *ibidem*. quintus regum Syriæ. 583. 1.
 Antiochus Dionysus. 598. 1. 600. 2. Idem Alexandri F. 600. 2.
 Antiochus Epiphanes, rex Syriæ. 588. 2. 590. 2. 598. 2.
 Antiochus Eupator, rex Syriæ. 598. 1.
 Antiochus Evergetes, rex Syriæ. 608. 1. 609. 1.
 Antiochus Philopator, rex Syriæ. 611. 1.
 Antiochus Cleopatæ F. rex Syriæ. 610. 2.
 Antoniana æra. 613. 2. 616. 2. 633. 2. 634. 1.
 Antonius Triumphator. 580. 2. 614. 2.
 Antoninus Severus F. cur semper laureatus in nummis Græcis. 639. 1.
 Apadno. 586. 1.
 Apamensium æra. 576. 2. 600. 1. 612. 2. 615. 2. 617. 2. 618. 1.
 Apelles pictor. 574. 1.
 Apocalypsis quando scripta: & quid vaticinetur. 636. 2.
 Appianus arguitur. 584. 2.
 Apries rex Aegypti. 555. 2. mutatus in Vaphres. 526. 1.
 Aquæ quæ super celos sunt. 520. 1.
 Aquila, imperii symbolum. 582. 2. & passim.
 Arabia Damasco vicina. 633. 1.
 Arabiæ æra. 576. 2. 587. 2.
 Aradii clientes populi Rom. 582. 1. eorum æra & nummi. 582. 1. 2.
 Archelaus rex Macedoniæ. 573. 1.
 Arcus celestis non ante diluvium. 520. 1. 2.
 Ardyes rex Lydorum. 546. 2.
 Aretas rex Arabum. 587. 2. 599. 2.
 Arethuseorum æra. 613. 1.
 Ateopagus quid sit. 351. 1. 2. 634. 2.
 Argentum Romæ quando signatum. 581. 2.
 Ariathes rex Cappadociæ. 611. 2.
 Aristoteles. 575. 2.
 Arius rex Spartiatarum. 581. 1.
 Arphaxad genuisse Sale nepotem, quæ loquendi forma. 521. 1.
 Arphaxad rex Medorum. 547. 2. 548. 1.
 Arsacæ regis utriusque nummi. 609. 2.
 Arfacidarum initia. 608. 2.
 Arfinoë Φιλadelphος. 581. 2.
 Artaxerxes Persice quid significet. 568. 2.
 Artaxerxes maximus, idem qui Assuerus Estheris. 557. 1.
 Artaxerxes rex Persarum, cujus Eldras ac Nehemias meminerunt, non est Longimanus, aut Mnemon. 568. 2. 570. 1. 2. 571. 1. 2. Medus fuit. 552. 2. rex Babyloniæ, post Assuerum. 565. 1. non est Smerdis magus. *ibidem*. regnat cum Dario. 508. 1. 2. rex regum, & idem rex Babyloniæ. 610. 1. Deum celi colit. 568. 1. Ejusdem annus x x. 552. 1.
 Αρχειεργικόν. 618. 1. 625. 2.
 Asa rex Juda. 536. 1.
 Asarhaddon filius Sennacheribi. 546. 1. 2.
 Asealonitarum æra. 611. 2. 618. 1. 2. 625. 1. 626. 2. 635. 1. 636. 2. 637. 1.
 Aseaphar. 543. 1. 556. 2.
 Asia recepta. 615. 2.
 Assueri nomen & Xerxis, idem. 565. 2.
 Assuerus Medus Cyaxaris F. nascitur. 549. 1. idem Assuerus Estheris. 551. 2. 567. 2. regnat in Perside. 557. 1. 2. non fuit rex Babyloniæ. 558. 1.
 Assuerus Astyages F. 552. 2. regnat in Babylonia. 565. 1.
 Assur rex non fuit. 521. 1.
 Assur rex Darius. 566. 1.
 Assyrii, Babyloni. 566. 1.
 Assyriorum reges ex sacris litteris. 543. 1.
 Assyriorum regnum Herodoto quodnam sit. 530. 1.
 Assyriorum rex primus. 541. 2. 542. 1.
 Astyages Cyaxaris F. imperat. 555. 2. Perside exiit a Nabuchodonosore. 556. 2.
 Astyages Darii Medi F. regnat. 563. 2.
 Athalia. 540. 2.
 Athei sunt, quibus Deus non est nisi Ens universale; l'Etre en general: Trinitas vero, modus, species, ordo. 625. 2.
 Atheorum hypothesis. 525. 2.
 Attalus rex donat Asiam. 609. 1.
 Atzereth. 535. 2.
 Augustanorum in Cilicia æra. 626. 1.
 Augusti æra. 615. 2. 625. 1.
 Augusti Cæsaris anni qui numerarentur in Oriente; quinam in Occidente. 625. 2.
 Augusti nomen quo anno accepit Octavius. 616. 1.
 Augustum dicere cur nollent Judæi. 626. 1. 635. 2.
 Augustorum imperii annos Occidens numquam signavit in Nummis Actisve publicis. 625. 2.
 Augustus Cæsar e sanguine regum Phrygiæ. 625. 2.
 Authentica scriptura quæ sit. 621. 2. 622. 1.
 Αὐτοκρατορ βασιλεύς. 610. 1.
 Azarias qui & Ozias, rex. 541. 2.
 Azarias Pontifex. 545. 1.

B

Babylon a Cyro capitur. 551.
2. 560. 1. a Dario capta.
566. 1. Græcis non paruit.
608. 2.
Babylonem neque Semiramis
condidit, neque Belus. 544. 2.
apud Babylonios siderum ob-
servaciones. 547. 2.
Babyloniain Perfide. 568. 1.
Babylonicæ captivitatis, five
transmigrationis annus pri-
mus. 553. 2.
Babylonis princeps, Rex re-
gum. 613.
Bacchius Judæus. 613. 2.
Badu regula. 528. 1. 544. 2.
Baladan rex Babylonis. 541. 1.
Dominus Dominorum. 544. 2.
Baltassar Nabuchodonosoris F.
550. 2. regnat cum patre.
555. 1. obit. 557. 1.
Baltassar Baltassaris F. 550. 2.
551. 2. Nabuchodonosoris
nepos: nascitur. 556. 2. reg-
nat solus. 560. 1.
Baruch prophetiam scribit. 555.
1. defenditur adversus hete-
rodoxos. 555. 1.
Βασιλεύς non fuit Imp. Rom.
626. 2.
Βασιλεὺς Βασιλέων. 610. 1.
Βασιλεὺς βασιλέων in nummo
suspecto. 612. 2.
Βασιλείως nomen in nummis
quando insculptum. 574. 1. 2.
581. 2.
Benjamiticum bellum. 529. 2.
Berenice regina Ægypti. 580. 1.
Bernice soror Agrippæ videtur.
636. 1.
Berosus, qua ætate vixit. 547. 2.
Bethulia, ubi. 548. 1. 2.
Bibliotheca Cyri. 568. 1.
Bibliothecam Hierosolymis
construxit Nehemias. 571. 2.
Bithynia sub clientela Romano-
rum. 612. 1.
Bithyniæ æra. 608. 2. 612. 1.
Botryenorum æra. 613. 2.
Brutiumismata. 614. 1.
Bybliorum æra. 617. 1.

C

CC. AVGVSTI. 617. 1.
Cadytis Urbs Syriæ. 549. 2.
Celi plurali numero sunt semper
orbis cælestes, in sacris libris.
520. 1.
Cæsar in Judæa pro Augusto.
625. 2. 626. 1. 635. 2. Et in
Ægypto. 615. 2.
Cæsar non fuit solus IMP. 613. 2.
non ab Iulo, vel Ænea, vel
Venere genus traxit. 613. 2.
nummi ejus nomine ex ære
nulli Senatusconsulto cussi ip-
so vivo. 613. 2. ejusdem bel-
lum Gallicum, cujus fidei.
613. 2.
Cæsariana æra. 613. 2. 633. 2.
Cæsarum anni in nummis Græ-
cis non notantur, nisi Trib.
Pot. 625. 2. 635. 2.
Cæsarea Palæstinæ. 618. 1. 624. 2.
Claudia & Germanicia. 633. 2.
prima Augusta. 637. 1.
Cæsariensium Palæstinæ æra.
633. 2.
Cæsareæ Paneados, five Philip-
pi, æra. 618. 1.
Cainan cur omisus a Mose.
521. 1.
Caiphas Pontifex. 630. 1.
Caius Cæsar Germanici F. 633. 1.
Callimachus. 581. 2.
Cambyses, regnat in Media.
565. 1. cur ab Elfdra præter-
missus. 565. 1.
Canathæorum æra. 613. 1.
Capitolias Hierosolyma est. 638.
1. Unica in Palæstina Capito-
lia vel Capitolias est. 638. 1. 2.
Capitolienis æra. 238. 1. 2.
Capricornus in nummis, quid.
624. 2.
Captivitas Babylonica. 550. 1.
vide Babylon.

Captivitas Jechoniæ. 550. 1.
554. 1.
Caput Syria Damascus. 561. 1.
Caput tectum pelle leonina,
habitus regum Macedoniæ, in
nummis. 572. 1. 573. 1. bis.
573. 2. 574. 1. 575. 2.
Caput velatum, symbolum me-
tropoleos & libertatis. 588. 1.
Carrhenorum æra. 636. 1.
Carthago capta. 600. 2.
Cassius Syriæ Præses. 633. 2.
634. 1.
Caro obiit. 600. 1.
Census Cæsari datus. 625. 1. 629. 1.
Cephas a Paulo reprehensus,
non Petrus. 634. 2.
Cestius Syriæ Præses. 636. 2.
Cethim quid sit. 575. 2.
CHRISTI genealogia. 619. 1.
cur alia apud Matthæum,
alia sit apud Lucam. 619. 1. 2.
Christus primogenitus omnium
hominum est. 619. 1. 2.
Christi natalis. 624. 1.
Christus filius David, filii Abra-
ham. 533. 1. 619. 2.
Christus ex Salomone oriun-
dus. 623. 1.
Christum passum esse anno
xxxiiii. æræ Christianæ de-
monstrant epochæ duæ insig-
nes apud Lucam & Joannem.
628. 2. alia argumenta 631. 2.
Chronici Alexandrini auctor
suspectus. 631. 1. Scripturis
factis falsa affigit loca quæ-
dam. *Ibid.*
Chronologia Veteris Testamen-
ti ut probat, quas illam ha-
bere dotes oporteat. 539. 1. 2.
Cicero Consul & IMP. 613. 1.
Catilinam fugavit tantum.
613. 1. M. Antonium pro-
scripsit in suo Consulatu. 613. 1.
Circenses constituti. 617. 1.
Circumcisio non fuit apud Æ-
gyptios. 527. 2.
Civitatibus Asiæ restitutis. 626. 2.
Claudiana æra. 636. 1.
Claudius Cæsar. 633. 1.
Clemens Alexandrinus Divus
dicendus non est. 631. 1.
Cleopatra conjux Ptolemæi Phi-
lometoris. 577. 2. 579. 1.
587. 2.
Cleopatra, regina Syriæ. 577. 2.
610. 2.
Cleopatra, quid significet. 577. 2.
Cleopatra regina regum filiorum
regum. 580. 2. 584. 1. eadem
Θαί νεωτέρα. 580. 2. 615. 1.
Cleophas, idem Alphæus. 628. 1.
Coënnes, Doricæ gentis. 547. 1.
Cognata quæ sit in sacris litteris,
& bonis auctoribus. 628. 1.
Cognatus, beau-frere. 628. 1.
Cognatus, hoc est, socer. 628. 1.
Collecta, quid. 535. 2.
Collecta dies. 628. 2.
Commodi Imp. nummi. 537. 1.
& segg.
Communione Paschali rite de-
fungi, quialio quam Domini-
co Resurrectionis die Eucha-
ristiam acciperent, cur nemo
prodidit ante sæculum xvi.
631. 2.
Confucius Sinarum Philolophus.
559. 1.
Consul Romanus. 608. 2.
Coptica lingua. 526. 1. 527. 1.
Corinthus capta. 609. 2.
Cræsus regnat. 551. 2. 557. 1.
capitur. 559. 2.
Ctesias quare suspectus. 547. 2.
Ctesiphon Parthiæ regnorum
caput. 608. 2.
Cyaxares Medorum rex. 549. 1.
Cyclos decemvovennalis. 516. 2.
ex quo tempore apud Sinen-
ses. 628. 2. eo usos esse Ju-
dæos. 628. 2. 631. 2.
Cyprus Ægyptiacæ ditioris.
587. 2.
Cypselus Corinthi tyrannus.
547. 2.
Cyrus nascitur. 550. 2. 556. 2.

Vaticinium Isaiæ de eo. 546. 1.
In Media imperat. 551. 2.
558. 2. Babylone. 551. 2.
Ejusdem annus primus Baby-
lone. 563. 2. ejus edictum de
Templo ædificando. 564. 2.
obitus. 565. 1.
Cyrinus Syriæ Præses. 618. 2.
cur non appelletur in num-
mis. 619. 1.
Cyrretharum æra. 576. 2. 600. 2.

D

Δαμσκηνῶν. 629. 1.
Damascenorum æra. 576. 2.
615. 2. 625. 2. 629. 1. 636. 2.
Damascus sui, non Romani, ju-
ris. 625. 2. 629. 1. Caput
Syriæ. 618. 2.
Daniel puer, alius a propheta.
563. 2.
Daniel cur in Perfide. 562. 2. in
lacum leonum conjicitur.
563. 2. 564. 1.
Danielis vaticinium, cap. 2.
556. 2. visio de quatuor bes-
tiis. 560. 2. & segg. vatici-
nium cap. xi. 571. 2. 583. 1.
& segg. vaticinium capitis
viii. 582. 2. & segg.
Dan. III. Tres viri in fornacem
conjecti. 556. 2.
Danielis Lxx. hebdomadæ. 550. 1.
551. 2. 553. 2. 558. 2. 563. 2.
570. 1. 589. 1. 592. 2. & segg.
Darius Perfice quid significet.
565. 2.
Darius Hystaspæ F. 552. 2. cepit
Babylonem, nec fuit tamen
rex Babylonis. 610. 1. regnat
in Media. 565. 2. Deum cæ-
li colit. 568. 1.
Darius Eldræ, non potest esse
Darius Nothus. 569. 1. 2. sed
est Hystaspæ F. 568. 1. 2.
Darii annos quos scriptura com-
memoret. 568. 1. 569. 2.
Darius Medus nascitur. 550. 2.
554. 2. regnat. 551. 2. suc-
cedit Assuero Medo. 560. 1.
Deum cæli colit. 568. 1.
David. 532. 1.
Decapolitana Syria. 618. 2.
Deioces primus Medorum rex.
546. 1.
Demaratus Tarquinii pater.
547. 2.
Demetrius Demetrii F. rex Sy-
riæ. 600. 2. 601. 1. 608. 1. 2.
Demetrius Evergetes Syriæ rex.
609. 2.
Demetrius Nicator, Syriæ rex.
609. 1. frater Antiochi Epi-
phanis. *ibid.* patruus Deme-
trii Soteris. *ibid.* idem Θεός
& Φιλοπάτωρ. 609. 2.
Demetrius Philadelphus Syriæ
rex. 610. 2.
Demetrius Soter, rex Syriæ.
598. 2. 599. 1. 2.
Descriptio Judææ prima. 618. 2.
altera. 625. 1.
Didrachma. 604. 1. 2.
Die festo mediante. 628. 1.
Diluvium cur vere & ætate.
518. 2. non potest alterian-
no, quam quo ponimus, ad-
signari. 519. 2.
de Diluvii universalitate 519. 2.
520. 1. 2.
Dionysius Halicarnassæus quare
suspectus. 547. 1.
Dionysius prior, Siciliæ tyran-
nus. 573. 2.
Διόνυσος quid significet. 601. 1.
Dioscorus mensis. 598. 1.
Diospoleos in Syria, æra. 638. 2.
Dorensium æra. 613. 1.
Drusilla conjux Felicis. 635. 1. 2.
Dux Juda Zorobabel. 568. 1.
Nehemias. 570. 1.

E

Echarana, caput Mediæ.
557. 2.
Eclipsis a Thalete prædicta. 550.
2. 554. 2.
Eclipsis Solis sub Nerone. 636. 1.

Eclipsis Lunæ, in victoria Ale-
xandri ad Arbela. 575. 1.
Eclipsis Lunæ die Parasceves.
633. 1. EID. MAR. 614. 2.
Eleazari & septem fratrum cer-
tamen. 591. 2.
Eliachim sacerdos magnus. 548. 2.
Elias. 539. 1. ab eo litteræ post
mortem ejus. 539. 2.
Eliasib sacerdos magnus. 570. 2.
Emesenorum æra. 576. 2.
Εὐεργετῆς quid sit. 633. 2.
Ephree. *Vide* Apries.
Επιφανὴς quis sit in nummis.
610. 2. Illustris, Nobilis.
588. 2.
Επι βασιλείως, in nummis quid
significet. 361. 1.
Epiphanensium æra in Cilicia.
613. 1.
Epocha vetustissima, diluvium.
519. 2.
Epocha anni Exodi in sacris li-
teris consignata. 527. 2.
Epochæ xvi. præcipuæ, in
Chronologia Veteris Testa-
menti necessariæ. 639. 1. 2.
Epocharum usus in Oriente tan-
tum. 638. 1.
Eldras, & auctor libri Paralipo-
menon, quædam haurere ex
iisdem Commentariis. 564. 2.
Eldras secum habuit libros legis.
563. 2.
Εσθηρ xxi. 579. 1.
Elihu nascitur. 550. 1. 556. 2.
supplicat Assuero pro Judæis.
551. 2. 559. 1. ejus cum Mar-
docheo reditus in Judæam,
ut videatur. 565. 1.
Estius. 597. 1.
Ethbaal rex Sidoniorum. 538. 2.
Εθνάρχης Judææ. 363. 1. 364. 2.
615. 2.
ΕΤΟΥΣ ΝΙΚΗΣ. 618. 1.
Εὐεργετῆς quid sit. 599. 2. 600. 1.
Evilmerodach. 558. 1.
Eulæus amnis Danieli & Plinio
memoratus. 563. 1.
Εὐπάτωρ quis sit in nummis.
599. 2. 610. 2.
Exod. vi. 3. explicatur. 533. 2.
534. 1.
Expiationis festum. 630. 1.
Ezechias rex Juda. 544. 2. nas-
citur. 542. 2. 543. 2.
Ezechielis locus, cap. xl v. 10.
explicatur. 605. 2. 606. 1.
Ezechielis vaticinium de annis
cccxc. 535. 2. 555. 1. 556. 1.
de annis xli. 555. 1. 556. 1.
vaticinium de instauranda
urbe & templo. 556. 2.

F

Felix Judææ Præses. 634. 1.
Festus Præses Judææ. 636. 1.
Fili David, quid significet. 523.
1. 619. 1.
Filius pro nepote, in sacris li-
teris. 521. 1. 560. 2.
Filius hominis quid sit. 561. 2.
Filius pro genero, apud Lucam
bis. 623. 1. & alibi, tum apud
sacros scriptores, tum apud
profanos. 623. 1.
Flaccus Syriæ Præses. 627. 2.
Flavianæ æra. 538. 1.
Flumen in scripturis, Jordanis
est. 522. 1. 534. 1. 570. 1.
Frater, beau-frere. 628. 1.
Fratres, qui e patris amita pro-
gnati. 628. 1.

G

Gabalensium æra. 613. 2.
Gabenorum æra. 613. 2.
Gadarenis æra. 613. 1. 615. 2.
626. 2. 637. 1.
Galbae Cæsaris familia. 637. 1.
Galba nummi eadem inscriptio-
ne, qua Othonis. 637. 2.
Galbae colonia, Neapolis Sama-
rix. 637. 2.
Galilæa, pars sanior Synagogæ.
609. 1.
Galilææ æra. 615. 1.
Galilæi a Judæis sejuncti. 630.
2. Syriacæ & Græcæ locuti.
609. 1. Gal.

Gallia Narbonensis sit vestigialis Romanis. 588. 2.
Gallia civitates magna ex parte liberae Caesarum temporibus. 613. 2.
Gazensium ara. 613. 1. 639. 1.
Gazophylacium. 569. 2. 571. 1.
Gelo Sicilia tyrannus. 571. 2.
Genealogiarum tabulae apud Judaeos. 620. 2. 622. 1.
Γενεαλογια. 553. 2.
Gog, sive Magog. 557. 1.
ΓΟΓ ΠΑΡΑ. 610. 1.
Graece locuti Galilaei. 609. 1.
Graci Hierosolymis, qui litteras sacras ex Hebraeo vel Chaldaico verterent. 588. 1.
Graci libri scripturae sacrae, cur non in Canonem admissi a Judaeis. 609. 1.
Graci codices interpolati. 514. 1. 525. 1. 533. 1. 548. 2. 621. 1. 634. 1.
Graci codices quando corrupti, & ubi terrarum. 515. 1. ex iis certa institui Chronologia non potest. 516. 2.
Gracia, quae dicta sit. 574. 1. 575. 1. 2.
Gracorum ara. 575. 2. 576. 1. cur a Nisan incipit in libro 1. Mach. in secundo a Tisri. 576. 1. cur Ara Gracorum dicta sit in sacris libris, non Seleucidarum. 576. 2.
Gracorum ara in Arabia, Parthia &c. 576. 2. 587. 2.
Grotius refellitur. 559. 2. 584. 1. 587. 1. bis. 595. 2.
Gyges Lydorum rex. 545. 2.

H Abacuc prophetat. 546. 1.
Hebdomada Danielis. Vide Daniel.
Hebraei codices, quos habuere Galilaei, emendatiores. 609. 1.
Hebraeorum exemplarium menda quidam. 515. 1.
Helcias summus Pontifex. 548. 1.
Helioborus. 588. 1.
Herculanea pars. 607. 2.
Herodis stemma ex nummis antiquis. 347. 1. 362. 1. 2.
Herodis ethnarchae, seu regis Judaeae, & Simeonis pariter ethnarchae, nummi similes. 363. 1. 602. 1. 615. 2. Ethnarcha fuit, ut Simon Pontifex. 615. 2. rex Judaeae tantum. 615. 2. 624. 1. moritur. 624. 1.
Herodis terrarum Galilaeae annus primus. 363. 2. 364. 1. 618. 1. nummus insignis. 361. 1. 633. 1.
Herodes rex Chalcidis. 361. 1. 2.
Herodotus cum sacris litteris consentiens. 513. 1. 558. 2. de circumcissione Judaeorum. 527. 2.
Hesiodus floret. 538. 1.
Hiero rex. 582. 1.
Hieroclaudianum ara. 626. 2.
Hierosolyma capta a Tito. 638. 1.
Templum quando restitutum. 638. 1.
Hierosolymitani quando desierint parere Romanis. 639. 1.
Hierosolymitani Antiocheni. 589. 1.
Hippone libera. 588. 1.
Hiram rex Tyri. 529. 2. 535. 2.
Hispani meridiani. 559. 1.
Homeri aetas. 538. 2.
Hora tertia apud Marcum, eadem quae sexta Joanni. 632. 2.
Horologium Achaz. 544. 1.
Horologium solarium quando Romae. 581. 1.
Hypistaria haresis. 638. 2.

I Jacobi vaticinium. 523. 1. Eiusdem nova interpretatio. 523. 1.
Jacobus minor. 628. 1.
Janus clusus. 617. 1. 619. 1.
Janum Nero cludit. 636. 2.
Japonum insulae ante aram Christianam non fuerunt habitatae. 521. 2.
Iason Pontifex. 589. 1.
Idus Martiae quid significant. 614. 1. 2.
Jechonias rex Juda. 554. 1.
Jechonias in transmigratione Babylonis. 553. 2. 621. 1.
Jechonias geminus. 629. 2.
Jeddo Pontifex ante Alexandri Magni tempora. 570. 1.
Jehova in libro Job semel. 533. 2.
Jehu rex Israel. 540. 2.
Jeroboam rex Israel. 536. 1.
Jeroboam alter rex Israel. 541. 1.
Jesus filius Josedece, sacerdos magnus. 568. 1.
Jesus Nave, quid significet. 529. 1.
Ignum a Persis adoratum, tabula. 570. 2. 11 T. 613. 2.
Ilensium ara. 613. 1.
IMP. quid significet praefixum nominis, quid postpositum. 613. 1.
IMP. Caesar, qui & Augustus. 615. 1.
India, Caria est. 587. 1. 2.
Joachaz rex Israel. 540. 2.
Joachaz rex Juda. 549. 2.
Joachim rex Juda. 549. 2. 553. 2.
Joachim rex Juda. 554. 1.

Joachim summus Pontifex. 548. 2.
Joannes Simonis F. Pontifex. 609. 1.
Joannes unde cepit Evangelium scribere. 627. 1. quae miracula Christi commemoraverit. 627. 1.
Joas rex Israel. 541. 1.
Joas rex Juda. 540. 2.
Joatham rex Juda. 542. 2.
Joel propheta. 542. 1.
Joiada Pontifex. 540. 2.
Jonas propheta. 541. 1.
Jona patria. 541. 2.
Jonathas primum princeps, & judex: postea summus sacerdos. 598. 2. 599. 1. 601. 1.
Job quando obierit. 531. 2.
Jobi historia a Salomone conscripta videtur. 533. 2.
Joram rex Israel. 539. 1.
Joram rex Juda. 539. 1. 2.
Jordanis in scriptura, flumen *יַרְדֵּן*. 522. 1. nominis etymon. 586. 2.
Josaphat rex Juda. 538. 2.
Josedece translatus a Nabuchodonosore. 556. 1.
Joseph filii David. 619. 1.
Josias rex Juda. 548. 1. 549. 1. 621. 1.
Josephus arguitur. 366. 2. 369. 1. 2. 589. 2. 592. 1. 599. 1. 600. 2. 624. 2. 627. 2. 634. 1. 635. 1. 2. Eiusdem parochronismus annorum decem. 624. 2. alius annorum amplius xxx. 624. 2. alius sex & amplius annorum in anno obitus Herodis. 625. 2. Lucam interpretatus fuisse videtur. 624. 2.
Josephus annorum circiter 50. cum Mariam conjugem duxit. 623. 1. non potuit esse filius legalis Heli. 623. 2.
Josue, Genus illius. 529. 1. Divisio terrae sanctae ab eo facta. 528. 2.
Josue, qui & Jesus, filius Josedece, sacerdos magnus. 565. 1. 568. 1.
Irenopolitarum ara. 535. 1.
Isaias propheta. 541. 2. 543. 2.
Isaia vaticinium cap. vii. 8. explicatur. 546. 2.
Judaei translati trans Babylonem. 556. 1. habuere judices sive Confules suae nationis Babylonem. 558. 1. a Galilaeis sejuncti. 631. 1.
Juda sit Augusti provincia. 625. 1. 636. 1.
Juda Galilaeam non complectitur aut Israel, a tempore David & Judith. 363. 2. 548. 1. 615. 2. 630. 2.
Judaeis cur non liceret interficere quemquam. 625. 1.
Judaeorum moneta signata non fuit. 601. 2.
Judas Galilaeus. 625. 1.
Judas Machabaeus. 592. 1. 2. non fuit Pontifex. 592. 1. 599. 1. legationem mittit ad Romanos. 598. 2. obit. ibidem.
Judic. xi. 25. explicatur. 530. 1.
Judith historia. 546. 2. 548. 1. 2.
Julia Tiberii conjux, nec alia in nummis illo aeo. 625. 2. 626. 1.
Juliana ara. 538. 1.
Julias oppidum. 626. 2.
Julii Divi nummus. 617. 1.
Juppiter Hospitalis. 591. 2.
Juppiter Olympius. 591. 2.

K Alendarium Judaicum mundo coaevum. 516. 2. post Templi excidium novas regulas accepit. 516. 2.
ΚΕΝΔΡΕΙΣΙΑ &c. 617. 2.
Κρονησις imperium est. 637. 2.

L Abinytus. 560. 1.
Lagus Ptolemaeus, sive Λαγίδας. 581. 1.
Laodicea Cariae. Eorum ara. 587. 1.
Laodiceorum ad Libanum ara. 576. 2. ara Augustana. 626. 1. Caesariana. 615. 2.
Leucadiorum ara. 615. 2. 634. 2.
Lepidi M. nummus. 579. 1. 585. 1.
Lepidus Pont. Max. 615. 1.
Libri generationum. 523. 1. 524. 1. 619. 2.
Litterarum principia. 538. 1.
Livia in nummis semper Livia, vel Augusta. 626. 1.
Longinus Syria Praefes. 634. 1.
Ludi quinquennales, Antiocho Epiphani. 589. 1. Caesari Augusto. 618. 1. Hadriano Aug. 618. 1. 639. 1. Antonino Severi F. 639. 1.
Lydia reges. 530. 1.
Lydorum dynastia prima, & secunda. 545. 2.
Lysimachus Pontifex. 589. 1.

M Macedoniarum regni initium a Perdicca. 546. 1. 570. 1. regum series. 571. 2. 576. 2.

Macedones in libro Esther, qui sint. 559. 2.
Macedones Docimenses. 559. 2.
Macedonum ara. 613. 2.
Machabaeorum liber primus, scriptus primum Hebraice. 609. 1.
ΜΑΔΑΡΑΨΩΝ. 525. 2.
Magog. 557. 1.
Malachias propheta. 568. 1.
Manahem rex Israel. 542. 1.
Manasses rex Juda. 546. 1. 2.
Maorim. 585. 2.
Manipuli oblati ex tritico. 628. 1.
Marc. 2. 6. explicatur. 531. 1.
Mardochaeus captivus abducitur. 554. 1. redit in Judaeam. 565. 1. ejus aras. 557. 2.
Maria Cleophae. 628. 1.
Marmor Oxoniense. 577. 2. 579. 2.
Mathathias pater Judae Machabaei. 592. 1.
Matthaeus cur tres reges omisit. 620. 1.
Maufoles rex Cariae. 574. 1.
Medians festus dies. 628. 1. 2.
Mediae Pentecostes festum. 628. 2.
Medi adhuc sub Assyriis anno V. C. xxxi. 545. 1.
Mediae & Persidis regna duo. 557. 1. 2. 563. 1.
Medorum regni initium. 546. 1. finis. 558. 2.
Medici quando Romae primum. 587. 1.
Mendacium, in libris sacris quid sit. 585. 1.
Menelaus Pontifex. 589. 1. 591. 2.
Menses lunares a Mose poni in descriptione diluvii. 518. 2.
Mensium Hebraeorum nomina tempore Salomonis, Aegyptiacae fuerunt. 534. 2. nunc sunt Persicae. 559. 1. olim nulla propria. 518. 2.
Mesopotamia alia in veteri Testamento, alia in novo. 522. 1.
Messis duplex in Judaea. 564. 1. quando utraque fieret. 564. 1.
Michaeas propheta. 542. 2.
Midas Phrygiae rex. 545. 2.
Mithridates Ponti rex. 610. 2. 611. 1. 2. 612. 1.
ΜΟΚΑ. 638. 2.
Moneta Hebraeorum. 603. & seqq.
Mopseatum in Cilicia ara. 229.
Mosis obitus. 528. 1. 2.
Mosis genus. 524. 2.
Mucianus Syria Praefes. 637. 2.
Mundus autumnus conditus. 516. 1. 2.

N Nabonassar. 542. 2. 543. 1.
Nabuchodonosor senior Assyrii imperat. 547. 2. 548. 1.
Nabuchodonosor Nabuchodonosoris F. 550. 1. 553. 1. rex Babylonis. 549. 2. 553. 1. in Hebraeo interdum Nabuchodonosor. 543. 1. Persidem occupat. 556. 1. degit cum bellis. 557. 1. Moritur. 557. 1.
Nabuchodonosoris ara. 556. 1.
Nahum propheta. 547. 2.
Neapolis Samaria colonia Servii Galbae. 637. 2. ejus ara. 638. 1.
Necao rex Aegypti. 549. 1. 2.
Nectabis rex Aegypti. 541. 1.
Nehemias. 552. 1. 570. 1. Dux Judae. 570. 1. 2.
Neocariae ara. 636. 2.
Νεοπολις Graece scribendum, non Νεαπολις. 547. 2.
Nero Augustus. 635. 1. Corinthi. 636. 2. non gessit T. R. P. O. T. XIII. 636. 2.
Nerva, de gente Caesarum. 614. 2.
Nicaenium ara. 612. 1.
Nicanor a Juda Machabaeo victus. 598. 2.
Nicomedes Bithyniae rex. 608. 2.
Nicomediensium ara. 612. 1.
Ninive non statim regni caput. 521. 1. a Nino nec ortum nec nomen habet. 521. 1. Ninives subversio praedicatur. 547. 2.
Ninives regum quando coepit. 530. 1. 541. 2. Ninive evertitur. 549. 1.
Nitocris regina. 551. 2. 558. 1. 563. 1.
Nobilis, Εμπανης. 588. 2.
Numisma census. 629. 1.
Nummorum antiquorum usus in sacra Chronologia. 515. 2.
Nummi antiqui profunt ad intelligendos annos Regum Juda. 537. 1. ad intelligendam Christi gentologiam. 623. 1.
Nummus omnium vetustissimus. 572. 1.

O Chozias rex Israel. 539. 1.
Octavius Cn. 587. 1.
Ochozias rex Juda. 540. 1.
Ocho annorum erat Joachin. 554. 1.
OFFA REX. 526. 2.
Olympiadum initium duodecim annis prius a Plinio statuitur, quam a ceteris scriptoribus. 541. 2. 545. 2.
O m m m

547. 1. 555. 2. 558. 2. 569. 2. 573. 1. 574. 1. 2. 586. 2. 589. 1. 600. 2. 608. 2.
Olympiadum calculus Plinianus ex Thaletis eclipsi probatur. 554. 2. aliis argumentis. 571. 2. 572. 2. 575. 1. 581. 1. 600. 2.
Onias summus sacerdos. 581. 1.
Onias alter summus Pontifex. 588. 1. 589. 2.
Orthosienium in Syria litore ara. 629. 1.
Ofec propheta. 541. 2.
Ofec rex Israel. 544. 1.
Otho e familia sive genere Caesarum. 637. 1.
Otho, Galba, Vitellius, Triumviri. 560. 2. 561. 2. 637. 1.
Othonis aerei nummi nulli in Occidente, cur. 637. 1.
Ozias rex Juda. 541. 2.
Ozias princeps populi Israel, tempore Judith. 548. 2.

P Paralipomenon auctor quando scripserit. 621. 2.
Parare Pascha, quid sit. 632. 2.
Parthasius pictor. 573. 1.
Parthiae ara. 576. 1. 613. 1.
Parthici characteres in nummis. 608. 2.
Pascha primum a Mose, eodem die quo supremum a Christo celebratum. 527. 1.
Pascha anni xxxi. 627. 1.
Pascha cum Apostolis unicum Christus comedit. 631. 1.
Pascha Christi supremum. 629. 2.
Pascha Judaeorum. 630. 2. 631. 1.
Pascha Hierosolymis quando post primum diem azymorum. 633. 2.
Pater pro avo ponitur. 560. 2.
Pauli conversio. 633. 1.
Peloponnesiacum bellum. 573. 1.
Peloponnesum quamdiu tenuere Romani, si nummos consulimus. 573. 1.
Perdiccas prior rex Macedoniae. 546. 1.
Perdiccas alter, rex Macedoniae. 573. 1.
Periander Corinthi tyrannus. 549. 1.
Περικλῆς Περικλῆς. 626. 1.
Perseus Rex. 589. 1.
Persae & Medi quando primum appellati in sacris litteris. 548. 2.
Persarum reges post Xerxem incerti. 572. 1. 2.
Persarum reges, ex Tragedia Aeschyli. 566. 2. 567. 1. 2.
Persarum clades ad Marathonem. 570. 2.
Persidis & Mediae duo regna. 557. 1. 563. 1. 566. 1. 2.
Persis pro Babylonia. 565. 2. 570. 2.
Persis proprie dicta. 557. 1.
Petronius Syria Praefes. 633. 1.
2. Petr. 111. 5. 6. explicatur. 520. 1.
Petrus Romam venit. 623. 1. non est reprehensus a Paulo. 624. 2.
Phacee, & Phaceia, reges Israel. 542. 1. 2.
Φαραώης pro Pharaone, apud Josephum. 526. 1.
Pharnaces rex regum. 613. 1.
Pharnaces primus in Ponto rex. 581. 1.
Pharsalica pugna. 613. 2.
Pharus colonia. 613. 2.
Φιλάδελφος Demetrius. 610. 2. Antiochus. 611. 1.
Philippense praedium. 614. 2.
Philadelphorum ara. 613. 2.
Φιλέλλω quis sit. 599. 2.
Φιλέλλωες. 608. 2. 609. 2.
Philippi vocati nummi, quibus esset Philippi Macedoniae vultus inscriptus. 574. 1.
Philippi tetrarchae annus primus. 618. 1.
Philippus Macedoniae rex. 574. 1.
Philippus Syriae rex. 610. 2.
Philo, Liber de Septenario, sub Philonis nomine. 628. 1.
Φιλοναυδὸς quid sit. 360. 2. 361. 1. 629. 1.
Phinees Eleazari F. summus sacerdos. 529. 1. 530. 2.
Phraortes Medorum rex. 547. 2. 548. 1.
Phul primus rex Assyriorum. 542. 1.
Phurim, vox Persica. 588. 1.
Phrygiae rex Midas. 545. 2.
Phrygiae reges ab Aenea. 572. 1. & Phrygiae regum sanguine Caesar Augustus. 625. 2.
Pictatis vel Concordiae effigies, non Veneris in nummis Caesaris. 613. 2.
Pistores quando Romae. 589. 1.
Plato. 573. 2.
Plinii liber primus supposititius. 572. 1.

Plinius cum sacris litteris in tempo-
rum notatione consentiens. 513. 2.
Plinius emendatus. 547. 1. 2. 554. 2.
555. 2. 574. 1. 2. 586. 2. 600. 2.
608. 2.
Plinius, non Veronensis, sed Roma-
nus. 600. 2.
Polemonis regis numismata. 635. 1.
636. 1.
Polycrates Samius. 572. 1.
Pompeiana ara. 613. 1. 637. 1.
Pompeopolitarum ara. 613. 1.
Ponti regum ara. 581. 1.
Pontifex anni illius. 630. 1.
Pontifices Judaeorum. 530. 531.
Pontifices duo simul. 533. 1. 2. 630.
1. 2.
Pontificis Vicarius. 630. 1. 2.
Prima Augusta. 637. 1.
Prima Flavia. 637. 1.
Procopius arguitur. 529. 1.
Pflammenitus Aegypti rex. 565. 2.
Pflammenitus Aegypti. 554. 2.
Pflammitichus Aegypti rex. 546. 2.
Pflammitichus. 525. 1. 526. 2.
Ptolemaeus arguitur. 638. 1.
Ptolemaei Canon. 543. 1.
Ptolemaeus Alorites partem tantum
exiguam Macedonia tenuit. 574. 1.
Ptolemaeus Antiochi filius, rex Syriae.
583. 1.
Ptolemaeus & Cleopatra. 588. 1.
Ptolemaeus Evergetes, ut appellatur,
rex Aegypti. 586. 2.
Ptolemaeus Evergetes, rex Aegypti.
579. 2. 600. 2.
Ptolemaeus Lathurus Aegypti rex.
579. 2. 611. 1.
Ptolemaeus Philadelphus. 578. 1.
581. 2.
Ptolemaeus Philometor. 587. 2. 600. 1.
Ptolemaeus Philopator. 587. 1.
Ptolemaeus Soter. 578. 1. 581. 1.
Ptolemaeus Soter. 613. 2.
Punicum bellum. 582. 1.
Pyrrhi regis nummus. 574. 1.
Pyrrhus rex. 581. 2.
Pythagoras nomine nummi. 547. 1.
Pythagoras Samius. 547. 1. Ionicus,
non Doricus. 547. 1. 2.

Q

Quadragesima annorum erat Iphoseth.
532. 1. Post quadragesima annos
Abraham etc. 533. 1. Quadragesima
et unius anni erat Roboam. 536. 1.
Quadragesima duorum annorum erat
Ochozias. 540. 1.
Quadragesima et sex annis etc. 533. 1.
571. 1.
Quadratus Syriae Praefes. 635. 1. 636. 1.
Quatuor menses sunt, et messis venit.
627. 1.
Quiescit terra, quo sensu. 529. 2.
Quinquennialis agon. vide Ludi.

R

Raab gemina. 620. 1.
Rabbathama urbs Palaestina.
638. 2.
Rabbathmomenorum ara. 636. 1.
Ramathenorum ara. 611. 2. 618. 1.
Raphaneorum ara. 613. 2. 618. 2.
Rages civitas Medorum duplex.
545. 1.
Rameses Aegypti rex. 529. 2.
Raphiotum ara. 612. 1.
R.E.S.T. N.V.M. 637. 1.
Rex & Princeps. 610. 1.
Rex Regum. 610. 1.
Rex regum Salomon. 534. 1. Antaxer-
xes, alio sensu. 569. 1.

Roboam nascitur. 535. 2. regnum
init circiter annum aetatis xx. 536. 1.
Roboamica ara. 537. 1. 538. 1.
Roma condita. 542. 2. capta a Gallis.
573. 2.
Roma & Imperio. 637. 2.
Romuli aetas. 545. 2.
Rufinus arguitur. 626. 2.

S

C pro S in nummis. 580. 2.
Sabbata quinque indicata a Mose in
descriptione diluvii. 519. 2.
Sabbatum primum Dei iussu obser-
vatum. 527. 1.
Sabbatum *ἡμέραν ἀργίας*. 628. 2.
Sabbato Christi natalis. 624. 1.
Sabbaticus annus. 598. 1. 601. 2.
Sacrificium pro mortuis. 598. 1.
Sadyattes Lydorum rex. 548. 1.
Salathiel geminus. 620. 2.
Salmanassar Samaritanum expugnat.
545. 1.
Salomon nascitur. 532. 2. regnare
coepit anno aetatis xxiv. 533. 1.
Salomonis ara. 536. 1. 543. 2.
Samaritani nummi. 601. 1. *et seqq.*
Samaritici characteres, Cuthaei. 601. 2.
Samosatenorum ara. 638. 1.
Sancti, qui sunt. 590. 2.
Sarias Pontifex. 556. 1. 630. 1.
Sarias pater Efdra. 569. 2.
Sardanapalus. 543. 1. 546. 2.
Sardis metropolis. 588. 2.
Sargon rex Assyriorum. 544. 1.
Satio gemina in Judaea. 627. 2.
Saturninus Praefes Syriae, ut vocant.
624. 2.
Saul. 531. 1.
Saxonica lingua verus. 526. 2.
Scenopodia. *Joan.* vii. 2. 628. 2.
Scriptores rerum Graecarum suspecti.
588. 2.
Scripturae libros habuere secum Da-
niel & Efdra. 563. 2.
Sebastas in Samaria. 616. 1.
Sebastenorum in Cilicia. 615. 2.
Sebastenorum in Syria ara. 616. 1.
Sedecei tres. 620. 2.
Sedecias rex Juda. 554. 1. 555. 1. 2.
Selene regina. 580. 1.
Seleucennum ara. 613. 1. ara Au-
gustana. 615. 2. 626. 1.
Seleucus Nicator. 581. 1. ejusdem
nummus perrarus. 582. 2.
Seleucus Syriae rex, Antiochi Dei F.
586. 2.
Seleucus Syriae rex, Antiochi Mag-
ni F. idem Epiphanes Nicator.
588. 1.
Sellum rex Israel. 542. 1.
Sellum, idem qui Joachaz. 621. 1.
Semiramis. 544. 2.
Sennacherib Salmanassar. F. 545. 2.
ejusdem expeditio Aegyptiaca. 545.
2. exercitus ejus deletur. 545. 2.
Servitus Judaeorum sub Judicibus.
529. 2. 530. 1.
Sefac rex Aegypti. 536. 1.
Sefostris magnus. 530. 1.
Sethon Aegypti rex. 546. 2.
Siamensium ara. 560. 1.
Sibyllini versus expositi. 525. 1. 2.
Siclus quid sit. 603. 1. 2.
Sidoniorum ara. 576. 2. 599. 1. 601.
1. 609. 1. 610. 2. ara altera. 611.

1. 2. 612. 1. bis. 612. 2. 624. 2.
634. 1. 2. 636. 2.
Silanus Syriae Praefes. 625. 1. 626. 1.
Simon contractum pro Simeon. 544. 2.
Simón Oniæ F. sacerdos magnus.
581. 2.
Simon Pontifex. 601. 1. Magnus Dux
Judaeorum. 601. 1.
Sinaturum historia fabulosa. 521. 2.
Sinopennum ara gemina. 612. 2. 613. 2.
Sixtus Senensis. 597. 1.
Smaitarum ara. 636. 2.
Smerdis magus. 567. 568. 1.
Socothbenoth. 545. 1.
Solon. 558. 2.
Sophocles. 572. 2.
Sophonias propheta. 548. 1.
Soter, *belle saur*. 628. 1.
Spartiatæ cognati Judaeorum. 581. 1.
601. 2.
Stater quid sit. 604. 1. 2.
Stephanus, quare suspectus. 547. 1.
Stratonice regina. 581. 1.
Supposititii scriptores qui sunt habendi.
515. 2.
Sulan caput Persidis. 557. 1. 558. 1.
561. 1. 567. 1. 2. 590. 1.
Sulanæ historia. 551. 2. 563. 2.
Syriace locuti Galilaei. 609. 1.
Syria Decapoleos. 618. 2.
Syriae praefides, ut vulgo dicuntur.
Varus. 617. 2. 618. 1. Saturni-
nus. 624. 2. Silanus. 625. 1. 2.
626. 1. Flaccus. 627. 2. Petronius.
633. 1. Callius. 633. 2. 634. 1.
Quadratus. 635. 1. Cestius. 636. 2.
Mucianus. 637. 2.
Syriae Regum canon emendatur. 582.
2. 583. 1.
Syriae regum stemma. 598. 1.
Syriae regnum quando desierit. 611. 2.

T

Tacitus arguitur. 626. 1.
Talentum quid sit. 605. 1. 2.
Taci apud Ezech. vii. 1. 4. quid sit.
555. 1. 2.
T in nummis pro T.L. 634. 1.
Teglatphalasar rex Assyriorum. 542.
2. 543. 1.
Templi desolatio. 550. 1. 556. 1.
Templum Hierosolymitanum annis
xlv. i. aedificatum. 553. 1. 571. 1.
Templum ab Herode aedificatum,
fabula. 566. 2. 569. 1. 571. 1.
Templum in Aegypto fictum. 592. 1.
Templum instauratum. 552. 1.
Tharaca rex Aethiopiae. 545. 2.
Θεὸς in nummis Aegypti. 577. 1. 2.
Θεὸς νεωτέρος. 577. 1. 2. 580. 2.
ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. 579. 1.
Θεὸς in nummis Caesarum. 578. 1.
in nummis Aegypti. 588. 2. 592. 1.
Θεὸς Sidon. 611. 2.
Θεὸς quæ dicatur in nummis Syriae
regum. 588. 2. 610. 2.
Theocritus. 581. 1. 583. 2.
Theodas. 369. 2. 624. 2.
Theonis Canon. 543. 1.
Theophrastus. 575. 2.
Θεοπάτωρ quis sit. 599. 2.
Θεὸς quis dicatur in nummis Syriae
regum. 588. 2. 599. 2. 609. 2.
610. 2.
Thucydides suspectus. 572. 1. A Plinii
calculo diffidet annis xxxiii. 573. 1.
T.I.B. in nummis pro T.L. 626. 1. 1.
Tiberii Aug. annus primus non fuit
nisi post Augusti obitum. 625. 2.
tertius item in nummis ab Augus-
ti obitu numeratur. 626. 1.

Tiberias in nummis. 626. 1.
Tiberiennum ara. 626. 1.
Tigranes magnus. 611. 2.
Tigranes rex. 612. 2.
Tigranocerta. 612. 2.
Tobias senior nascitur. 543. 2. capti-
vus abducitur. 545. 1. obit. 547. 2.
Tonfores quando Romæ. 581. 1.
Traiani victoria Dacica, anno Christi
cxi. 634. 2.
Tranquillina, Furia Sabinia, Gor-
diani conjux. 547. 1.
Trieres, apud Danielelem, qui sunt.
585. 1.
Tripoleos in Syria ara gemina. 576. 2.
615. 1. 616. 1. 626. 2.
Tripolitarum nummus insignis
585. 1.
Trojanum bellum. 529. 2.
Tryphon Syriae rex & Imperator.
600. 2. 601. 1.
Tyri everfio pradicatur. 556. 1. ever-
tuitur. 556. 2.
Tyrus & Sidon. 529. 1.
Tyrus metropolis. 612. 1. 2. 588.
1. 2. 618. 1.
Tyriorum ara. 588. 1. 591. 2. 592.
1. 599. 1. 600. 1. 2. 601. 1.
608. 1. 2. 609. 1. 610. 1. 611. 2.
612. 1. 2. 613. 2. 615. 1. 618. 1.

V

Venus Praefes Syriae. 617. 2.
Venus Genetrix quæ sit. 614. 1.
Venus Victrix. 614. 1.
Verba dierum, liber a Nehemia cita-
tus, qui excidit. 569. 2.
Vicarius Pontificis. 610. 1. 2.
Vidit Deus quod esset bonum, cur Mo-
ses non posuit ad diem secundum.
517. 2.
Virgilius quo anno scripsit Georgica.
617. 2.
Vitellius e Germanicorum familia.
637. 1.
Vologesæ regis nummus. 610. 1.
Utica quando condita. 530. 2.
Vulgata versio quanti facienda. 573.
574. Fuit in usu communis, prius
quam essent scripta Originis. 574. 1.
584. 1.
Vulgata sola authentica. 621. 2.
Vulgata versionis Chronologia sola
sequenda. 574. 1. 621. 2.
Vulgatus interpres specimen editæ
perit. 525. 1. 539. 2. 585. 1.
586. 1. 604. 2. 606. 1. 608. 2. 610.
1. 633. 2.

X

Xanthicus mensis. 598. 1.
Xers & Asuerus, idem. 557. 1.
Xerxes imperat. 553. 2. 571. 1. 2.

Y

Υψιπέλιος ἀγρεσις. 638. 2.

Z

Z K Y in nummo Capitoliennum.
638. 2.
Zacharias propheta. 568. 1. 569. 1.
Zacharias rex Israel. 542. 1.
Zelitarum ara. 613. 2.
Zenodorus tetrarcha. 615. 1.
Ζεύς Ἀναγνώστης. 585. 2. 586. 1.
Zeuxis pictor. 573. 1.
Zorobabel filius Salathiel. 568. 1.
Zorobabel. 560. 1. redux in Judæam,
anno aetatis xx. 562. 2.
Zorobabel geminus. 620. 2. 623. 1.

P E R M I S S I O.

EGO PETRUS DOZENNE, Præpositus Provincialis Societatis JESU in Provincia Franciæ, permitto, ut
P. Joannis Harduini ex eadem Societate liber inscriptus, *Chronologia Veteris Testamenti ad Vulgatam Versionem
exacta, & nummis antiquis subinde illustrata; Chronologia ex nummis antiquis restituta specimen alterum, in quo
nihil esse quod fidei Catholice, vel bonis moribus contrarium sit, testati sunt Theologi tres et Societate nostra, typis
edatur. Parisiis, die xxix. Maii, 1696.*

PETRUS DOZENNE.

NUMISMATA ALIQUOT RARIORA
 A U G U S T O R U M
 TETRICI SENIORIS
 S I V E
 P A T R I S,
 AURELIANI JUNIORIS,
 E T
 M A X E N T I I.

E MUSEO PRÆNOBILIS CLARISSIMI VIRI
 D. GEORGII DE BALLONFFEAUX

*Imperialis Abbatia D. CLEMENTIS WILLIBRORDI
 Satrapæ Epternacensium Judicis Municipalis*

A REVERENDO PATRE
 JOANNE HARDUINO

Societatis JESU illustrata.

LECTORI ERUDITO.

G. D. B. S.

TSI quamplurimi, a natalibus non minus, quàm à rebus præclarè gestis scriptisque doctissimis clarissimi Viri, Monumentorum antiquorum, in primis verò rei nummariæ illustranda, haud segniter summâque cum laude superiore potissimum sæculo incubuerint; nemo tamen, opinor, qui vel extremis labris degustaverit hoc studiorum genus inficias ierit, quin ut hoc nostro ævo scientiæ, & artes reliquæ omnes, summum perfectionis apicem attigerunt: sic quoque in rerum antiquarum, non mediocribus quæ supererant, ut cum Varrone loquamur, tenebris propulsandis, plurimum ac feliciter à variis lau-

datissimisque scriptoribus adhibitum operæ sit: siquidem eò res devenerat, ut omnia penè exhausta in eo genere viderentur, miro eruditorum undique, communi orbis literarii bono, suam in hac parte symbolam impigrè conferentium studio: cum ecce tibi maximo omnium verè doctorum, verique amantium applausu, prodeunt nuperimè R. P. Joannis Harduini Specimina & Prolusiones aliquot Chronologica. ut ipse quidem inscribit: verius tamen reconditissimæ Antiquitatis Thesauros eruditus quisque meritò appellârit. Enimverò ex his liquidò, si usquam aliàs, planum sit, quantum Numismatum veterum intima intelligentia, aptaque interpretatio, ad incorruptam veritatem Historiæ non minus Ecclesiasticæ & sacre, quam Græcæ Romanæque, tum eruenda, tum
 Nnnn stabi-

stabiliendæ, tum denique restituendæ conferat. Ea certè eruditissimi hujus Viri, in ejusmodi testibus producendis, confidentia est, ut Chronologiæ Veteris Testamenti; nuper admodum à se publicatæ fol. 171. editionis Germanicæ, apertè pronunciare non vereatur: plus nummo uni vel alteri, probatæ antiquitatis ac fabricæ, quam Historicis sexcentis, sive antiquis, sive recentibus, qui nihil nisi priorum ante se scripta fabulasque describunt, habendum fidei esse. Rectissimè quidem ille pronunciat, de insigni hoc nummorum antiquorum ad Historiam reformandam subsidio; tametsi sunt & innumera alia, quæ ex iisdem Numismatis in litteras, velut ex purissimâ & inexhaustâ scaturigine, largissimè profuunt commodâ. Hujus porro celeberrimi scriptoris, in ejusmodi illustrandis & interpretandis tam diligens solertia, felixque adeo sagacitas est, ut ejus meritò studium, præstantiores quique è recentioribus, non solum sint admirati, sed scriptis etiam publicis celebrarint. Faxint superi, ut quæ meditatur opera, publici juris quantocytus faciat! Quam insignis id momenti futurum sit, ad antiquam Historiam non profanam modo, verum etiam Ec-

clesiasticam resarciendam, jam nunc agnoscere coguntur ii, qui laudata proximè à nobis Specimina Chronologica lætitarunt. Ne verò hæc à me dicta, gratificandi ei studio quispiam suspicetur, cujus in manus nondum ea pervenerint; aliquot doctissimi ejusdem Viri Epistolas, quas ad nos rescribit, publici juris faciendas esse duximus: quod in his sua nobis sensa, pro sua singulari humanitate exponit, super nummis aliquot trium Augustorum: Tetrici prioris sive Patris, Aureliani Junioris, & Maxentii, quos in Museo nostro asservamus, à nemine, quod quidem sciamus, vel visos hætenus, vel illustratos. Ex his profectò Lectori erudito patebit, quam dubiæ, ne dicam nullius sint fidei, quæ sub magnificis illis Flavii Vopisci, Trebellii Pollionis, & reliquorum fabularum nominibus venditantur, quæque à legentibus, plerisque nimium credulis, pro oraculis passim excipiuntur. Gratulabitur insuper ætati nostræ non parùm, quod nummorum antiquorum subsidio sperare possit, veritatem Historicam qualis in se est, tandem intueri. Tu, Lector erudite, pauculis hisce sine tadio fruire, dum ampliora propediem proditura, avidi expectamus: & Vale.

REVERENDO PATRI
JOANNI HARDUINO
SOCIETATE JESU.

G. D. B. S.

UOD tecum confabulandi, Vir Eruditissime, cum nuper Parisiis commorarer, se mihi locus obtulerit, felicitatis haud exiguæ esse duxi: sed quod à suavisimis tuis colloquiis, citius quam optassem avulsus sum, privatis negotiis aliò avocatus: dici vix potest, quam moleste tulerim.

Ea siquidem tua est in omnes litterarum amantes innata propensio & humanitas, ut plurimum mihi gratuler, quod facilem ad te accessum non solum præbueris aliquoties, sed multiplici etiam institutione, ac rerum potissimum antiquarum cognitione ultrò cumulaveris; cujus sanè beneficii nunquam futurus sum immemor. Illud interim fateri & possum & debeo, plus mihi luminis affusum, tuo ductu, ad discernendum vera à fictis, quæ scriptis Auctorum Historiæ Augustæ sequioris præsertim ævi, intexta reperiuntur, quam longi temporis privato studio. Ac suspecta quidem mihi eorum fides, multis argumentis jam pridem fuerat: in primis verò quoties antiquos nummos, cum Augustorum gestis quæ iidem exposuere, conferrem. Sed ex quo te docentem audi, nullus jam superest dubitandi locus, quin meri sint illi, ut Augustini verbo utar, fabulones. Confirmabit existimationem illam non parùm me quidem judice, nummus aureus Maxentii Aug. sanè elegantissimus, quem in Museo nostro asservamus: cujus ætymon dudum tibi adpromissum tandem transmittimus accuratissimè delineatum.

Vide f. 1.
Tabulæ
quæ est
ad p.
680.

Hunc quisquis inspexerit diligenter, statuet illicò non esse nauci faciendæ, quæ de Maxentio narrantur ab Historicis, qui hujus meminere. Eutropius enim, postquam retulit, quo pacto Constantinus Constantio patre mortuo, Imperator in Britannia creatus exoptatissimus moderator accesserit, subdit: Romæ præterea Prætoriani excitato tumultu, Maxentium Herculi filium, qui haud procul ab Urbe in viâ publica morabatur, Augustum nuncupaverunt. Italia igitur solum & Africa, si scriptori huic, vel Zosimo fides habenda est, præfuit. At nummus hic noster, priore sui parte inscriptus MAXENTIUS. P. F. AUG. cum nec Romæ,

nec in Africa, sed Treveris in Urbe Galliarum nobilissimâ cusus sit, uti perspicuum est ex litteris PTP. in imâ nummi orâ insculptis, aliisque ut MOST. quæ litteræ in ejusdem Maxentii nummis frequenter occurrunt; quis, amabo, non videt, quam meritò vel istius, vel similitum nummorum testimonio falsi arguantur nugarum illi venditores? & eò quidem potiori jure, quod hæc similesve, in imâ parte nummorum illius ævi plerumque obvia initiales litteræ, tam ab eruditissimo Viro Ducangio, quam à reliquâ passim Antiquariorum scholâ exponantur Pecunia Treverensis, vel percussam Treveris, aut certè Moneta Sacra Treverensis, vel signata Treveris?

Adde quod in prælaudato nummo Maxentius Aug. dicitur, & nummus ipse est aureus. Enimverò eruditissimus Alexander Willehmus Societatis vestræ lumen eximium, nunc ô παναῖος, in præcellenti suâ, nec satis laudandâ Luxemburgi Romani Historiâ, quam feliciter omnino ab interitu vindicavimus, quamque publici juris facere, Deo dante, aliquando speramus, Lib. 1. Cap. V. de Trium Virorum Monetaliū officio disputans: Aurum, inquit, Argentumque, sub eorum nominibus qui viderit, nemo est opinor, solique Imperatores & Augusti, ambitiosa illa metalla propriis in officinis signabant, quamquam Triumvirorum curâ atque operâ: cudere autem æs Triumviri ex senatusconsulto.

Et isto igitur præter cætera argumento, quod nemo quidem Eruditus in contentione ponit, extra controversiam esse oportet, Maxentium non Romæ solum, & in Africa, sed in Gallis etiam, & potissimum apud Treveros dominatum exercuisse: quantumvis refragari, tum superius appellati scriptores videantur, tum qui eosdem hæc ætate in pretio habent.

Paucula hæc sunt, Vir Erudite, quæ tibi super insigni illo nummo proponenda censui: quem tu pro summâ quâ polles eruditione, ut illustrare velis, etiam atque etiam obtestor. Nam partis aversæ inscriptio PRINCIPI. JUVENTUTIS. ad quem demum Casarem Principemve spectet, fateor esse mihi incompertum. Si esset in mani-

manibus quam nuper edidisti Chronologia sæculi Constantiniani, nullus dubito, quin viam eadem aperiret huic nodo solvendo. Verum cum omnibus licet votis expetito opere illo frui nondum licuerit, à temetipso eò confidentius subsidium flagito, quod perspectum sit mihi jam pridem, quam prompto sis & alacri animo, ad bene merendum de omnibus, & ad impertiendum flagitantibus de tuo lumine. Vale Vir doctissime, meque tui observantissimum scito semper fore. Epternaci Idib. Septembris 1698.

VIRO NOBILISSIMO
ET PERERUDITO
D. DE BALLONFFEAUX
JOANNES HARDUINUS
SOCIETATIS JESU.

Non ante hesternum diem reddita mihi fuerunt litteræ tuæ plenæ humanitatis, Vir Nobilissime, quamvis ante menses omnino quatuor, ipsis nempe Idibus. Septembris exarata. Qui has ad me detulit, hanc longiorem moram sibi adscribit, quippe qui præter spem tardius Luxemburgo, Parisios profecturus discesserit.

Vide f. 2.
Tabulæ
quæ est
ad p.
680

Nummus ille tuus, cujus delineatam effigiem ad me transmisti, Maxentii nomine ac vultu inscriptus, est dubio procul non minus rarus & elegans, quam curiosus, probæque notæ. Patinus quidem profert alium ferè similem, sed æreum; tuus verò ex auro est. Thesaurum in hoc uno nummo possides, qualem nummum alibi, ne quidem in Thesaurorum verè Regio Nummorum Antiquorum Regis Christianissimi reperias. Verum sic statuo, neminem posse hunc nummum commodè explanare, ex iis qui cæcam omnino fidem habent Historiæ Augustæ scriptoribus quotquot supersunt. Hos ego sanè scriptores aspernandos judico, cum non solum illi mendacii arguantur, ex innumeris Numismatibus quæ aservantur in Cimeliis, circa res gestas non Maxentii solum, sed reliquorum etiam, & penè omnium Augustorum. Ac rectè quidem admones, sic esse statuendum si fides habenda Historicis, Maxentium Italiæ solum & Africæ præfuisse. Nummus verò tuus, cum inscriptas litteras PTR. in imo nummi limbo exhibeat, suadet omnino se Treveris cūsum esse. Consentiunt enim verò eruditi omnes, elementis TR. Treveros designari. Sed mihi crede, quidquid Historiis illis omnibus continetur, quod à testimonio numismatum dissentiat, mera fabula est, eaque studio conficta, ob eas causas quas hic referre longioris operæ foret. Quam indubitatum porro sit, quod hic à nobis statuitur, abundè comprobatur ipsa nummorum contemplatio: quos inter & Historiam perpetua & incredibilis discrepantia est.

In Chronologiâ quam edidimus, sæculi Constantiniani ostendimus sanè his litteris PTR. significari *Primam Treverensem*, quo loquendi modo *Prima Belgica*, eâ ætate designabatur. Deinde certissimo nummorum documento evinci, Maxentium non fuisse Augustum, sive senatus vice non fuisse præpositum, nisi Treverorum uni Provinciæ: id quod ex ejus nummis qui sunt illo in tractu cūsi omnes, tuoque in primis manifestum est. Sunt enim alii pauci admodum à societate Africæ percussi, sive à sociis mercaturæ exercendæ in Colonia Carthaginensi, quorum commercium Maxentius præfidiariis navibus tutabatur: quâ loquendi formâ hodièque dicimus *Societatem Indiarum Orientalium sive Occidentalium*, *la Compagnie des Indes Orientales ou Occidentales*: & hos quidem nummos inscriptos videmus FELIX KARTHago. In Italiâ certè Maxentius nunquam

est Augustus appellatus. Hæ verò litteræ MOST. quæ in quibusdam ejusdem Maxentii nummis leguntur, nihil aliud significant, quam *Mercatores Omnes secundæ Treverensis*. Argumento ejus rei certissimo, est ipsa per se consideratio omnium numismatum, quæ similes præferunt litteras, ut MOSTR. & similia scribendi compendia, quæ in nostrâ Chronologiâ exhibemus, pag. 88. & 89. Ridiculum enim est elementis illis hujusmodi asingere sententiam: *Moneta Sacra Treverensis*, vel *signata Treveris*. Et soli etiam indocti existimant, *Monetam* in nummis significare *Pecuniam* quæ in commercio quotidiano est. Vox illa enim verò nihil aliud designat, quam *Judicum seu Triumvirorum Monetalem Curiam*, *la Cour des Monoyes*, quæ cudendorum nummorum ab Augusto aliquo factâ potestate, vocatur *Moneta Sacra Aug.* atque idipsum demonstratum sapius à nobis in Chronologiâ supradictâ. In nummo quodam Patrensi, Augusto imperante, legitur MONETA IMPETRATA. INDULGENTIA. AUG. An sic autem istud accipiendum est, ut existimemus Augusti jussu Patrensis denarios vel asses transmissos fuisse? minimè sanè: sed eo lemmate admonemur, tandem constitutam in eâ Civitate *Curiam Monetalem*. Ex quo etiam conficitur evidenter *Monetam* pro *Pecuniâ* nunquam fuisse nummis inscriptam, neque eo sensu nomen illud unquam adhibitum ab ullo scriptore classico: sed pro *Curia*, ut loquitur, & *Officinâ Monetali*.

Nummi tui pars altera, Cæsarem stantem laurea capite, vultu juvenili refert, gestat ille dextrâ hastam, sinistrâ verò orbem, Romani Imperii symbolum: epigraphe PRINCIPI. JUVENTUTIS. Crucem figet Eruditis ea inscriptio, hanc si tentaverint explanare. Titulus enim iste solis convenit Cæsaribus, qualis est qui ibidem depictus. Non convenit ergò Maxentio jam tum Augusto. Jam Romulus Maxentii filius, nunquam Cæsar fuit: neque ullus nummus eum hoc titulo insignivit; ac ne quidem ipse vivus aliquem suo nomine nummum inscriptum vidit. Remi soli post illius obitum, aliquos ei nummos dicarunt, in quibus pro omni e-logio *Filius urbis nostræ*, hoc est, Remensis, & *Conservator Urbis*, vel *Consul Urbis*, *Maire de la Ville* cognominatur. Fusius id à nobis in Chronologiâ sæpius citatâ explicatum est pag. 157. & 158.

Quis igitur esse potest hic Princeps Juventutis? apprimè nosti, Vir Erudite, Augustum qualis Maxentius fuit, I M P. simul dictum fuisse, *Général de l'armée, ou le Généralissime*. Ostendimus autem in Chronologiâ nostrâ, Principem Juventutis semper fuisse Ducem primarium turmarum pedestrium, *le Colonel Général de l'Infanterie*. Quam ob causam etiam in nummis ubique stans occurrit, hastam gerens, vel certè inter duo signa militaria pedestria. Hic itaque Princeps Juventutis, hic Cæsar, hic peditum Dux, est Fl. Val. Constantinus, Creatus Cæsar sive Princeps Juventutis, secundum nostram quidem Chronologiam anno V. Maxentii Augusti. Adeo ut si nummi tui inspiciendi copia mihi facta fuisset, ante operis mei publicationem, sanè per quam opportunè eo usus essem. Mirum quantum enim confert ad stabiliendam Chronologiam à me institutam: & ad distinguendos plures Constantinos, ex quibus unicum quidem Historici conflaverunt; suus autem unicuique locus assignatus à nobis est. Insuper poterit nummus ille tuus in paginam 154. post secundum versum, anno XXVII. illius sæculi quod ego Constantinianum inscribo: Est enim profectò illo anno cūsus. Idem annus V. est Maxentii Augusto ipso anno Fl. Val. Constantinus creatus est Cæsar, uti ex ejus nummis, qui anno proximè subsequenti producuntur, apparet. Hic Fl. Val. Constantinus filius fuit Fl. Val. Constantii, ejus qui solummodo Cæsar fuit: idemque Pater illius qui in

nummis semper dicitur **CONSTANTINUS. MAX. AUG.** Cum Maxentii ortus longè distaret à claris natalibus Fl. Val. Constantini (quemadmodum & nostris temporibus videre contigit Imperatores *des Généraux d'armée*, natalium quidem Illustrium, sub quibus tamen merebant Legati, *des Lieutenants Généraux* regio ipso orti sanguine) novo huic Cæsari de adeptâ dignitate gratulatur Augustus Maxentius; atque ut posteris perspectum haberent, quo Cæsarem ipse loco haberet, nummum hunc, aliosque eo fine cudi curavit. Aurei verò nummi dono dabantur ipsimet Cæsari Constantino, & præcipuis Exercitus Ducibus. Æreos autem comparabant sibi ii, qui minore sumptu historicam feriem rerum gestarum sui temporis colligebant. Hæ nostræ sunt super insigni illo tuo nummo conjectationes: quo in explanando numismate provocare confidenter quosvis potes, ex his qui veteribus Historicis non satis discussis temerè nimium suffragantur, ut quidquam in medium proferant, quod probari viris prudentibus possit. Ex familiari tuo mecum alloquio abundè perspexi, te in similibus limationis esse iudicii, rectiusque sentire, quam illos omnes. Vale. IV. Id. Januarii 1699.

REVERENDO PATRI
DOCTISSIMOQUE VIRO
JOANNI HARDUINO
SOCIETATIS JESU.
I. G. D. B. S.

Perferendas ad te, scriptas à me proximè litteras, jam tabellario commiseram, Vir Eruditissime, cum feliciter contigit, ut dum excutiendis per otium rejectaneis vacarem; inciderit in manus Tetrici pariter Prioris Augusti, sive Patris, nummus admodum singularis ex ære, mole perexiguus: quem quidem penès me; ac mei juris esse, haud dubiè gratulaberis: nec diffiteberis, opinor, sæpe numero utilem in ejusmodi numismatibus ad amussim explorandis impendi operam. Nummus enim verò in quem incidi, quemque hic tibi accuratè delineatum exhibeo.

Videf. 3.
Tabulæ
quæ est
ad p. 680

Hanc insolitam inscriptionem præfert: **CÆ. TETRICVS. ARPCA.** cujus Epigraphes sententiam hanc esse integram, nisi tu quidem aliter statuas, opinarer: Cæsar Tetricus Augustalis Rector Provinciarum Galliæ. Atque hæc sanè vel alia similis ejusmodi elementorum expositio, non exiguum lumen affundit nummulo perraro ejusdem Tetrici, quem jam tecum prioribus litteris communicavi: cujus etiam delineationem, quoniam tunc ad manum non fuit, nunc quoque hic subijcio: Insolenti autem titulo **IMP. C. TETRICVS. RDNUIC.** hunc conjectabam esse posse sensum: Imperator Cæsar Tetricus Rector Domini Nostri Vice In Galliis. Quæcumque autem his litteris subest sententia, nummo isto confirmari egregiè necesse est, id quod ante menses aliquot, dum tecum suaviter colloquerer, insusurrabas identidem, de Fabulis quibus Historia Augusta scatet, maxime de Tyrannis XXX. sub tempora Gallieni; quos tu quidem nonnisi temporariam in Provinciis exercuisse potestatem contendebas: Ita ut post annum unum vel plures, senatus arbitrio cogerentur abdicare Magistratum.

Tuo enim illo præjudicio, atque horum Numismatum auctoritate permotus, arbitrabar equidem Aureliano, Aug. imperante, Tetricum hunc nostrum Rectoris titulo decoratum, Galliarum Provinciis cum potestate delegatâ, ad depellendos & arcendos à sinibus Galliarum, Romani nominis hostes. Præsertim cum Ill. Spanhemius in Tract. de Præstantiâ Numismatum fol. 729. ubi de titulo Domini differit, Aurelianum Aug. primum illius tituli in ære signandi auctorem facit, productis eum

in finem insignibus nummis duobus, altero quidem inscripto **DEO. ET. DOMINO. NATO. AURELIANO.** altero autem **DEO. ET. DOMINO. NQSTRO.** Quamquam & in nummo Neapoleos Samaria memini me legere, DD. NN. PHILIPPIS. AVGG. cum Epigraphæ **COL. SER. G. NEAPOLIS:** quæ tu verba scitè interpretaris, in Chronologiâ Veteris Test. pag. 295. editionis Germanicæ, Colonia Servii Galbæ Neapolis.

Deinde verò cum tu ipse in Chronologiâ ex Nummis Herodiadum restituta fol. 75. ex Vabalathi nummo probas, illo ævo fuisse quosdam sub Augustis Romani Imperii Rectores: siquidem nummum ibi inscriptum **VABALATHVS. UCRIMPR.** interpretaris: Vabalathus Vice-Cæsaris Rector Imperii Romani. Ex his, inquam argumentis effici arbitrabar, meram fabulam esse quicquid de hoc Tetrico, Historiæ Augustæ scriptores qui nobis supersunt, delirant verius quam narrant. Afferunt enim inter alia pleraque fabulosa vel ficta, Aurelius Victor, & Eutropius Tetricum Aug. cum deditionem fecisset, & Exercitum ipse suum prodidisset, ab Aureliano Aug. Romæ ductum in triumphum fuisse, nec multo post in Lucaniam cum Correctoris titulo ablegatum. Trebellius verò Pollio non uni Lucania, sed universæ Italiæ Correctorem impositum asserit. Certissimo autem nummorum nostrorum testimonio, Tetricum Galliis ab Aureliano Imp. Rectorem furi dicundo, Exercitibusque ducendis Imperatorem assignatum discimus: ibidemque rebus bello & pace gestis clarum (non autem privatum & inglorium in Lucaniâ) è vivis excessisse: ac tandem ob præclarè navatam Reip. operam, publico Senatus Decreto etiam inter Divos relatum. Nam hujus quidem consecrationis testis est alius ejusdem Tetrici ex ære nummulus in Museo nostro, ex alterâ parte inscriptus **CONSECRATIO.**

In superiorum autem nummorum inscriptionibus, quorum primus **PAX. AUG.** ut vides, alius **PAC. AVGG.** exhibet, palam est, prædicari pacem & quietem Populo Rom. sive Provinciis Gallicanis partam, consilio, virtute, & victoriis Aureliani, Tetricique Augg.

Jam Aureliani Aug. facta sæpe superius mentio, scribentem admonet, neque omnino ingratum, quæ nunc abs re futurum, si tecum latine communicem, quæ nunc per Gallicè eruditissimo juxta, atque utriusque nostram amantissimo Viro Carolo Baudelotio (cujus eximie humanitati, uti & tuæ, non uno sanè nomine, plurimum me debere lubens agnosco) per litteras impertii de singulis re prorsus, neque à quoquam, quod quidem sciam, hactenus aut viso, aut certè illustrato Aureliani Junioris nummo æreo, minimæ molis, quem inter meos haud ita pridem detexi. Nam huic uni præ reliquis, quos possideo, facile primas tribuerim, maxime si tibi nostræ, quas ei explanando subnectimus opiniones arriiserint.

Habeo enim in numerato omnino sexaginta, eoque amplius Aureliani Aug. nummos æreos, minimæ molis omnes: qui primo statim intuitu Aurelianum, inspicienti, produnt. At inter istos occurrit unus spectatu sanè dignissimus, qui quem vulgò sub Aureliani nomine nominamus, non magis, quam vel te, vel me referat, Hic siquidem facie macilentâ, brevi, rugosâ, barbatus, colloque oblongiore, in nummis apparet: alter ille autem, cujus eotypum quam accuratissimè hic sculptum intueris,

Caput quidem radiatum habet, sed faciem prorsus imberbem, liberalem, succi plenam, uno verbo juvenilem rotam: cum Epigraphæ **IMP. C. DOM. AURELIANVS.** Aversam deinde ejus nummi partem occupat mulier stans, quæ sinistrâ signum militare gestat: addito lemmate **FIDES. M.... M.** hoc est Fides Militum. Nec verò dubitamus, quin sit iste Patri Aureliano Aug. cognominis filius Aurelianus alter. Nam huic certè suspitioni firmanda, non mediocriter conferunt quæ de Aureliano Aug. Flav. Vopiscus & Zosimus prodiderunt: nisi hos quoque scriptores, nihilo pluris quam Pollionem facis.

Tot enim Aurelianus tam difficiles, adeoque longinquas suscepisse perhibetur ab illis profectiones, expeditiones

Videf. 5.
Tabulæ
quæ est
ad p. 680

militares, urbiumque expugnationes, tam in Orientis partibus, quam reliqua passim Europâ, ut si ea confecisset solus, necesse sit, illum toto administrationis suæ tempore (quod annos quinque si scriptoribus habenda fides vix excessit) tempus illud omne cursitando equitandove egisse. Nisi quod est sanè verosimilius, Collegam ei quempiam dicamus adjunctum fuisse comitem, maximè verò filium quem hic nummus repræsentat: qui tot tamque diversarum expeditionum partem haud exiguam, sub Patris auspiciis perfecit. Non diffiteor equidem apud eosdem scriptores filia unica quæ Aureliano supervixerit, fieri mentionem; verum quis spondere audeat tutius esse illos in hac parte sequi duces, quam in tot aliis, in quibus per nummos ad unumquemque ferè versum manifestæ coarquantur falsitatis. Notum est enim adagium, mendaces id assequi mentiundo, ut ne dicentibus quidem vera credatur.

Ne tamen uni iudicio oculorum, hunc ita recentem atque è tenebris erutum Aurelianum Junioem debere videamur: è variis quæ occurrunt unicum dumtaxat argumentum, ad stabiliendam nostram hanc conjecturam colligi posse arbitramur ex Aureliani Patris nummo perelegantem: quod argumentum nunc quidem tibi familiariter & amicè suggeram.

Inscriptus est enim ille nummus in posticâ superficie PIETAS. AVGG. hoc est Pietas Augustorum duorum, exhibetque viros duos veste paludatâ, jungentes dextras super arâ incensâ, sinistris sceptragestantes.

Hos verò geminos Augustos, Aurelianum esse geminum, quis deinde ambigat, cum & in isto nummo duos Augustos prædicari videat, & in nostro priore Aurelianum ab Aureliano diversum? Accedat quoque huic nostro jam tibi proposito argumento vetus Inscriptio ex Schedis Manutianis Bibliothecæ Vaticanæ reprompta, in Oppido S. Severini, in Piceno fenda, hujusmodi

IMP. CAESARI.
L. DOMITIO. AURELIANO.
PIO. FEL. AVG. INVICTO.
P. M. TRIB. POT. COSS. P. P.
PRINC. JUVENT. OR. SEPT.
PVB. D. D.

& illa sanè elementa PRINC. JUVENT. quæ opinationes nostras quam maximè fulciunt, Aureliano Patri tribui non posse, pulchrè quidem demonstrat Cl. Reinesius in suo Inscriptionum Antiquarum Supplemento fol. 318. sed quod temerariè nimium litteris illis, has substituendas iudicaverit, PRINCIPES CIVITATIS, Vir cætera de re Antiquariâ optime meritis, abundè, si supra dicta spectes, opinor, perspicitur. Excusandus tamen Eruditus ille Vir in eo videtur, quod nullum Aureliani Junioris vestigium vel in scriptoribus, vel in nummis deprehenderit unquam, multò minus duos aliquando à se prorsus diversos Aurelianos extitisse suspicari potuerit. Næ ille profecto diligentiam describentis laudaret potius, quam culparet oscitantiam, si nummum hunc nostrum, vel alium ei similem, inspexisset, eundemque cum hac à se prolata Inscriptioe contulisset.

Quot in Cimeliis lateant adhuc Augusti, quorum apud scriptores quos terimus nulla mentio est, Testes sunt præter Aurelianum istum alterum, & Constantini sex, & Constans Max. Aug. & alii, quos in Chronologiâ sæculi Constantiniani pereruditè exposuisti, magno litteratorum applausu. Testis & Pacatianus Aug. in Thesouro Regis Christianissimi: Testis & ille nummus ex argento, apud Illust. Abb. De Camps, inscriptus D. N. AVLENAVS. P. F. AVG. ex alterâ parte, I CAES V DNAIA: id quod à te feliciter interpretatum accepi, Prima Cæsaris victoria, Tertia Domini nostri Auleni Invisi Augusti. Testis & alius apud P. Jobert, ex eadem Societate cui nomen dedisti, inscriptus, D. N. SEYOANVS P. F. AVG. hoc est, eodem te interprete, Dominus Noster & Ampliator Eoanus Pius Felix Aug. Ambo nummi sunt in Provinciâ Lugdunensi primâ cusi:

Quis autem magis hos Augustos & Cæsares, quam Aurelianum meum novit?

De his autem, vir erudite, stabimus iudicio arbitrioque tuo, siquidem his nugis impendere aliquid temporis velis, aut nostræ potius amicitia: vehementer enim ardeo intelligere ex te, de rebus hisce quid sentias.

Quod ais autem inter cætera in superioribus tuis litteris CONS. I. in Probi nummis significare Conservator Imperii, vix, pace tuâ dixerim, induci possum ut assentiar: nam in ejusdem Probi Aug. nummo quem habeo CONS. II. legitur, quin & in tertio item Probi CONS. III. habetur. Neque verò hic prætermittendum est, quod cum nuper Catalogum manuscriptum veterum nummorum R. P. Alexandri Wilthemii, qui paucis exceptis nunc sunt mei juris, obiter evolverem, incidi fortè in unam ex his perelegantem ejusdem Probi, cujus hæc inscriptio est: IMP. PROBUS. PPAMO. quid autem hisce & superioribus litteris significatum voluerit Antiquitas, tu quæso, pro tuâ humanitate, paucis significæ.

In aliud verò tempus, monumentum sepulchrale ex ære differo, longè elegantissimum, exquisitique operis, pondo librarum circiter sex, quod non ita pridem adeptus sum, quodque annos complures in Cimeliis Regiæ Principis, non infimo loco habitum fuit. Transmittam meas super Pantheo, & urnâ, & clypeis opinationes, simul ac resciero id tibi non ingratum fore. Vale eruditorum decus, mihi que facem, uti & orbi litterario universo, in hac rerum antiquarum nocte, præferre perge, meque commendatissimum habere. Epternaci XIII. Kal. Junii 1699.

VIRO PRÆNOBILI
ET CLARISSIMO
D. DE BALLONFFEAUX.
JOANNES HARDUINUS
SOCIETATIS JESU.

Næ tu, Vir eruditissime, in detegendis rei nummaria thesauris felix es supra ceteros. Est enim, meâ quidem æstimatione, auro contra emendus geminus ille Tetrici prioris sive patris nummus, quem venisse nuper in tuam potestatem refers. Meministi commemorari à me in superioribus litteris ad te scriptis, nummum eximium Tetrici ejusdem è Cimelio D. Foucault; quem nummum edidi in libro de Nummis sæculi Constantiniani pag. 206. Hunc tu fac, amabo, utrique illi tuo prægredi, & omnes isto ordine colloca.

1. IMP. CLAVDIVS AVG. capite radiato.
)(. TETRICVS AVG. capite radiato.
2. CAE. TETRICVS. ARPCA. capite radiato.
)(. PAX. AVGG. Pacis effigies.
3. IMP. C. TETRICVS RDNVIC. capite radiato.
)(. PAX. AVGG. Pacis effigies.

statim, opinor, intelliges, priorem nummum è duobus illis tuis sic interpretandum esse, Cæsar Tetricus Alter Reipublicæ Constituendæ Augustus. Claudio, inquam, Augusto, Augustum alterum Tetricum, à Senatu fuisse adjunctum: (id quod vel unus ille primus Claudii & Tetrici nummus affirmat) Reipublicæ constituendæ causâ: Pacemque utriusque Augusti providentiâ partam Reipublicæ, sive securitatem publicam, tutamque ab incursionibus hostium, & latrocinii regionem his vocibus significari. PAX AVGG. ut in eodem Libro ostendimus pag. 118. Nam ad eas litteras quod attinet, RPC, probè tenes, Vir erudite, occurrere eas frequentissimè in nummis Octavii, Antonii, & Lepidi Triumvirorum, IIIVIR RPC. Triumvir Reipublicæ constituendæ.

Et sunt Augusti partes similiter, ut Rempublicam constituat: quemadmodum partes sunt vicissim Imperatoris, ut eandem armis tutetur. Nam utrumque munus Augusto Cæsari jam Imperatori rectè tribuit Horatius Libro 2. Epist. 1. ad eundem.

*Cum tot sustineas & tanta negotia solus.
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes &c.*

Itaque in eo nummo, in quo Respublica constituenta dicitur, non tutanda, *Augustum* appellari Tetricum oportuit, non *Imperatorem*. Nummus autem alter è tuis, qui tertium hic locum obtinet, sic est interpretandus: *Imperator Cæsar Tetricus, Romanæ Ditioni Narbonensibus Vindicatis Imperii Conservator*. Quâ quidem interpretatione ut nihil verisimilius mihi videtur, rebus omnibus diligenter & attentè perspectis; sic illâ Inscriptione nihil potuit in laudem Augusti Tetrici dici gloriosius. Est in eâ certè interpretatione numerosè cadens oratio, qui lepos in hoc inscriptionum genere nunquam deest. Est & unica ex omnibus vocibus ac litteris constans sententia, uti esse oportere aliâ multæ docent, quas olim explicuimus. Est denique mirificè secum ipsa consentiens atque cohærens in singulis partibus oratio; Siquidem *Imperatoris* est, ab hostibus Imperii injuriâ ereptas, vel oppugnatas, *Romanæ Ditioni vindicare civitates, & sic Imperium conservare*. Fuit enim verò Narbo in confinio Romanæ ditionis, & Hispanici regni: cui regno etiam Civitas illa postea fuit sat diu obnoxia. Romano autem Imperio Hispaniam parere desisse; uti & mediam fere partem Galliarum, ex ante Diocletiani principatum, neque ullum Hispaniæ vestigium in nummis Augustorum extare, post Antoninum Pium, admonui in eodem Libro de Nummis sæculi Constantiniani, pag. 21. 100. & 101. Hispanos igitur jam tum Claudii & Tetrici Augg. temporibus cepisse consilium de Narbone occupando, nummus ille tuus suadet, ac simul vetustatem probat Hispanicæ libertatis. Viden' ut quamvis Galliarum meæ, ut par est amantissimus sim, tamen Hispanicæ gloriæ, si qua ea est, nihil detractum velim? Perstitisse autem diu postea Narbonem sub Romano jugo, nummi antiqui docent: in primis ille qui inscribitur, DV. CONSTANTINVS PT AVGG. *Divus Constantinus Pater Augustorum duorum*. Nam in aversâ parte leguntur hæ litteræ VN MR. Hoc est, me quidem interprete, in Libro superius appellato, *Urbis Narbonensis Mercatum Restituit*.

Quam sit igitur referta fabulis illa de XXX. tyrannis narratio, sub falso nomine Trebellii Pollionis, uti te suspicari ipse refert, Vir erudite, facito conjecturam ex his, quæ de Tetrico ille narrat, ab his longissimè discrepantia. Quibus ex abundanti addam hoc loco nummum Tetrici filii sive junioris, à Tristano commemoratum, tomo 3. pag. 231.

----- TETRICUS ICAP. capite radiato
) (Rogus: quod symbolum est consecrationis.

Ubi litteras istas ICAP. in quibus hæsit ille, sic interpretandas esse judico, *Cæsar Tetricus, Inter Calites Ante Patrem*; Rogus in aversâ nummi superficie pictus, qui est Consecrationis index, ni fallimur, admonet: Cælo receptum filium, cæloque similiter, post maturum mortis tempus, recipiendum ob optima merita patrem, satis sanè adulatoriè notat hæc oratio. In ambitu Rogi inscriptio est litteris barbaris, ac præpostero situ positis, ut quidem narrat Tristanus, qui nummum vidit: Itaque de his dicere, nummo à nobis minimè explorato, supersedemus.

Ut autem ad Trebellium redeamus, sive Capitolinum, Vopiscum, Lampridium, Spartianum,

Vulcatium Gallicanum, Historiæ Augustæ scriptores, ut creduntur, sex; seu verius, meo quidem judicio, fabulatorem unum. sub diversis illis sex nominibus; (nam & eadem narratio de XXX. Tyrannis, nunc Julio Capitolino in MSS. exemplaribus, nunc Trebellio Pollioni tribuitur: atque ita reliquæ illius operis partes, aliæ aliis adscribuntur) Non fuit mihi crede, huic homini, satis vel felicitatis, ut nummos omnes compararet sibi necessarios ad Historiam rectè concinnandam; vel otii, ut singulos in tantâ eorum multitudine diligenter excuteret; vel ingenii, ut aptè interpretaretur; & ei præterea scriptori consilium fuit allegoricam & sacram, sub nominibus illis, quæ partim in nummis reperit, partim ipse confinxit Historiam condere. Sed de hac re nihil in præsentia dicam amplius, quod nihil de eâ sciscitaris.

Quandam ille copiam igitur minorum Augustorum pro Tyrannis haberi voluit, tricenariumque numerum, quem in nummis profectò non reperit, fictis aliis nominibus ipse complexit. At meâ quidem opinione, fuere illi sub Augustorum nomine, à florente adhuc senatu & liberâ Republicâ constituti Juris dicundo annui, aut ad triennium, quinquenniumve Magistratus; interdum bini, plures etiam simul interdum: in diversis unius propemodum Galliæ Provinciis, ad arcendos hostes Imperii Romani, in eo tractu qui Romanis tunc paruit, hoc est, in illâ fere dumtaxat parte Galliarum; quæ in duas partes divisæ Galliis, *Gallia Orientalis* potest appellari; in appendice Regionis, ad annum 939. *Romanæ Galliæ* vocatur. Tutanda enim pars illa fuit à Britannis, quos nunc Anglos dicimus, & à Germanis: uti Provincia Narbonensis ab Hispanis; Pannonia à Sarmatis. Eam ob rem Imperatores (*des Généraux d'armée*) qui exercitibus præessent; & Augustos (*des Gouverneurs de Province*) creari multos a senatu oportuit.

Sed intellexit postea Senatus PQR. esse hanc administrandi Imperii rationem multis calibus obnoxiam: itaque ad unum, ut prius fuit, summam in Exercitus & Provincias, eamque perpetuam jussit esse potestatem. Id quod ex egregio sigillo plumbeo didicimus, quod vidimus in Museo Clarissimi D. Abbatis Fauvel, Regii Capellani, & amici nostri ex intimis: Viri in conquirendis antiquis monumentis diligentissimi, & in dignoscendis, æstimandisque experientissimi. Est autem sigillum illud inscriptum: D.N. KAR. IMP. P.F. PP. AUG. hoc est, *Dominus noster Karolus Imperator Pius Felix Perpetuus Augustus*. Quis sit iste Karolus nihil attinet in præsentia dicere. Altera nummi superficies habet hanc Epigraphen: RENOVATIO ROMAN. IMP. *Renovatio Romani Imperii*. Sigillum eodem fere modo inscriptum, RENOVATIO IMPERII &c. Carolo Calvo tribuit Vir doctissimus Joannis Mabillonius, in Libro de re Diplomatica, pag. 138. Hæc verò in eo posita renovatio Imperii est; quod cum prius essent & Augusti plures simul, & qui post quinquennium, decenniumve, aut aliud tempus, à senatu revocarentur, jussi abdicare Magistratum; tunc antiquo more restituto, cœpit esse unicus, idemque perpetuus, uti deinceps fuit. Alia certè Imperii Renovatio nulla fuit.

Quin Probi nummos habeas inscriptos, CONS. II. visosque etiam CONS. III nullus dubito. At tu vicissim, quin CONS. I. sit nihilominus *Conservator Imperii*, nullus quoque dubites. *Consul primus* certè nonnisi absurdissimè diceretur. De ceteris tibi dicam alio tempore.

Quod rogas autem, Vir Eruditissime & peramice, ut nummum ejusdem Probi Imperatoris interpreter, quem in Indice P. Alexandri Wilthemii manu exarato, legisse te commemoras, sic inscriptum IMP. PROBVS PPAMO, dicam libenter quod sentio.

tio. Nam quid tibi roganti possim denegare? Agnoscis certè & in isto singulari numismate, usum illius ævi: nimirum ut solet ea ætas, quod in Tetrici Augusti nummis tuis sanè singularibus manifestum est, elogia Augustorum singulis tantum singularum vocum prioribus litteris exprimere. Est autem hujus sententia, ut opinor hujusmodi: *Imperator Probus Perpetua Procuratione Annonæ Moderator Orbis*. Nihil certè verisimilius nunc quidem occurrit. Ob similem annonæ procuracionem Pharaos Josephum nuncupavit olim *Salvatorem mundi*, ut in Genesi narratur Cap. XLI. 45. In nummo Severi Pertinacis legi ut eodem sensu, *ANNONÆ ÆTERNÆ Moderator Orbis* dicitur, ut *Rektor Orbis*, Didius Julianus, Antoninus Pius geminus, & quem dixere Caracallam, & quem Elagabalum: *Pacator Orbis*, Severus, Antoninus Severi F. Postumus, Aurelianus, Florianus: *Restitutor Orbis*, Antoninus idem Severi F. Valerianus, Gallienus, Aurelianus, denique ipse Probus, & post illum Carus.

Hæc scribimus ad te perlubenter, ut exploratum habeas, quantum mihi tua eruditio, & tuus candor verè germanicus placeat, quantoque flagremus desiderio gratificandi tibi. Parisiis Kal. Junii MDCLXXXIX.

R. P. JOANNI HARDUINO
SOCIETATIS JESU.

G. D. B. S.

MOrem suum retinet uterque nostrum, Vir celeberrime; novis nos beneficiis cumulare pergis, ego semper habeo de quibus gratias agam, nec de presentibus modo quæ exhibes, sed de futuris etiam quæ sperare jubes. Hunc in modum doctissimus juxta atque cultissimus Sirmondus vester, amicissimo sibi Alexandro Wilthornio, gratias per epistolam acturus, olim rescribit. Næ ego longè potiori jure iisdem te vocibus interpellare, & possum & debeo, si ultimis tuis pro singulari quâ contextæ sunt eruditione, dignè responsum cupiam. Tam magnifica sunt, quæ pro illustrandis duobus Tetrici nummis, eorumque occasione profers, ut jure dubitem, utra apud litteratos, ea inspectura, potior tutura sit; voluptas, an admiratio? Gratulor certè mihi non parùm, hosce me nummos feliciter asseruisse nec: (ut à multis stolidè factum antehac, & fit quotidie) inter rejectanea collocasse. Illud profecto mihi non minus, quam omnibus horum studiorum amantibus, documento esse poterit, nihil tam exile in re nummariâ antiquâ nobis superesse, quod rei Historiæ & litterariæ, lucis quippiam affundere non possit, maximè si è locupletissimâ penu tuâ prodierit.

Vide f. 6.
Tabulæ
quæ est
ad p.
650.

Quod quam sit certum, testis esto tertius ejusdem Tetrici nummus ex meis, quem hic profero; rudissimæ quidem fabricæ, sed meâ sententiâ non aspernabilem. *Æreus est & minimæ molis, caput radiatum referens cum inscriptione TETRICUS. PACI.* quæ ultima elementa, me quidem conjectore exponenda existimaverim, Tetricus Pacis Auctor Conservator Imperii, sic enim Commodus in nummis Auctor Pietatis; Probus autem te duce litteris illis *CONS. I.* in ejus nummis Conservator Imperii designatur. Ut sit, quid, quæso, potest, gloriosius de hoc Tetrico prædicari, quam Pacis Auctorem, & Conservatorem Imperii dici? Quid verò suppositis illis scriptoribus Fl. Vopisco & Trebel. Pollioni probrosus, qui ex Conservatore Imperii, Tyrannum fabricare fabuloso nisu contendunt? Ego sanè, quidquid Historicis illis duobus, uti & quatuor eorum comitibus, continetur, jam pridem suspicabar commentitium quidem; sed quo consilio, fabulator unus, sub diversis illis sex nominibus, instituerit allegoricam, ut ais, & sacram Historiam condere, id, ut verum fatear, hac-

tenuis assequi non possum, nisi tu, ut ultimis tuis spondes, & quâ soles humanitate, intricatum illud ænigma solvendo, facem præferas; quod ut velis, te etiam atque etiam rogo.

In aversâ citati nummi parte, nec litteræ, nec figura ulla dignosci potest; adeo fædum in modum deturpata est.

Accepi nuper Francofurto Chronologiam tuam Veteris Testamenti, quam meritò gemmam appellavero, omnium quæ hucusque prodire in Nummorum antiquorum commendationem, utpotè quæ ad oculum demonstrat, quanti sit momenti horum perfectæ intelligentiæ, ad stabiliendam tam Ecclesiasticæ & Sacræ, quam Græcæ Romanæque Historiæ veritatem. Utinam! tandem etiam videre liceat Chronologiam sæculi Constantiniani ex nummis restitutam, quam, quidquid eo fine adhibuerim diligentiae, hætenus adipisci non potui. Quantis, si ad manum esset, liberarer curis, quibus me praeque nummis illius sæculi inscripta initialia elementa implicatum distinent! Restat ut verbosorem epistolam finiam, teque rogem, rem litterariam sedulò promovere, meque (quod votorum culmen existimavero) amare ut pergas. *Æternum vale. Epternaci prid. Kalend. Julii M. DC. LXXXIX.*

VIRO CLARISSIMO, PERERUDITO,

AMICISSIMOQUE

D. DE BALLONFFEAUX

JOANNES HARDUINUS

SOCIETATIS JESU.

NOvas opes in dies, credo, singulos comparas, Vir erudite; & easdem quanti faciendæ sunt, peritus æstimator tanti facis. Quâ quidem in æstimatione quod inter nos convenit, mihi met ipse gratulor. Quid enim in nummis antiquis aliquo habere in pretio, Viros decet veri noscendi cupidos, nisi quod tibi unicè placere intelligo: eos scilicet nummos veteres, quibus illustrari antiqua Historia possit, & à fabulis quibus scatet, expurgari? Placeant sanè numismatum negotiatoribus ea potissimum numismata, quæ vel typi elegantia, vel materiæ dignitate, quod ex auro sunt vel argento, perstringunt oculos vulgi imperiti, ac propolas istiusmodi locupletant; tametsi nihil præferunt in ipsâ epigraphe, quo doctiores simus. Eruditi certè his ea longè anteposunt, quibus uti possunt, ad asserendam aliquam antiquitati lucem.

Ex eo genere est nummus ille tertius, quem commemoras esse in Museo tuo, Tetrici prioris vultu ac nomine, eaque insolita epigraphe: *TETRICUS. PACI.* obtinuit nimirum ævi illius usus in Provinciâ maximè Narbonensi, ac deinde etiam in Lugdunensi & Belgicâ, ut inscriptiones primis dumtaxat singularum vocum litteris in nummis exprimerent. Exemplo sunt præter alia plurima, quæ nos in libro de Nummis sæculi Constantiniani retulimus, duo illa Numismata de quibus memini me prioribus litteris ad te scribere: *C. Æ. TETRICUS. ARPCA: Caesar Tetricus, Alter Reipublicæ Constituendæ, vel Conservandæ Augustus. IMP. C. TETRICUS RDNUIC. Imp. Caesar Tetricus, Romanæ Ditioni Narbonensibus vindicatis, vel potius, Narbone Vindicato, Imperii Conservator.* Inter utrumque interjiciendus hic tertius nummus est, interpretandusque hoc modo, ut quidem conjicimus: *TETRICUS PACI. Tetricus Pulsis Aquitanis Creatus Imperator.* Sic primus quidem nummus creatum Tetricum alterum Augustum Reip.

Reip. constituendæ vel conservandæ monet: creatum postea obrem benè gestam Imperatorem, alter: tertius ab Imperatore demum conservatum Imperium, Romanæ ditioni Narbone vindicato, docet. Nam quod suspicaris, Vir erudite, legi posse, *Pacis auctor, Conservator Imperii*; facis acutè tu quidem, & erudite pro more, cum eam interpretationem similibus adstruis Numismatum titulis, Probi nimirum & Commodi. Verùm, pace tuâ dixerim, peccat, ni fallimur, ea interpretatio ex eo capite, quod geminam præfert complectiturque sententiam; alteram quâ *Pacis auctor*; alteram quâ *Conservator Imperii* dicitur. Atqui in his Inscriptionibus seu titulis unicam esse oportere sententiam, ex qua pars nulla demum salvo sensu possit, mihi certè exploratum est exemplis innumeris. Quidni igitur, inquires, legi commodè saltem possit, *Pulsis Aquitanis Conservator Imperii*? Non potest, me quidem iudice, sic legi: tum aliis de causis, tum quod in eâ epigraphe titulus abesset vel *Augusti*, vel *Imperatoris*: cum adscribi tamen alterutrum planè necesse sit; alterutrum expungi ab his, qui de Principe vellent benè mereri, nefas.

Itaque nummi huiusce tui admonitu retexo ipse, quod me superioribus litteris scribere ad te memini: videri nempe Narbonem eo ævo ab Hispanis fuisse oppugnatum: cum tuus iste nummus id Aquitanis potius adscribendum admoneat. Aquitaniam enim obnoxiam fuisse Romano Imperio si quis mihi persuadere voluerit, ostendat nummum aliquem unum, vultu ac nomine Imperatoris insignitum, quem idoneo probet argumento fuisse in eo tractu cusum.

Gothiam dixi in Libro Numismatum sæculi Constantiniani, pag. 198. esse Tolosanum agrum, quem *Aquitania conterminum* dixit Plinius libro III. pag. 314. Ab eâ Gothiâ per Tetricum, sive adhuc Legatum, sive jam Imperatorem, sed secundarium sub Claudio, ut mos fuit illorum temporum ac consequentium, devictâ, ac subactâ, Gothici cognomen datum Claudio est, ut primario Augusto. Inde factum est, ut & *Pulsis Aquitanis crearetur Tetricus Imperator, Général d'armée*, cum prius esset sub Augusto tantum *Legatus. Lieutenant Général d'armée*: & Tetrici nummi alii sint elegantis fabricæ, hoc est, Narbonensis: alii rudis admodum & (ut appellari vulgò solet) Gothicæ, in eâ scilicet conflati Gothia, unde depulerat Aquitanos: cuius Gothiæ mentio non in Claudii modo Gothici, sed etiam in Constantini nummis est, GOTHIA.

In hisce porrò Inscriptionibus, quæ primis dumtaxat singularum vocum litteris exprimuntur, lepidum videbatur & eximium, si vox aliqua aut latina syllaba ex iis litteris constaret, quam imperiti præposterè interpretarentur: cuiusmodi est ANT. & CONST. quas syllabas in numismatibus quæ cudit Occidens & Gallia ipsa Narbonensis, imperita multitudo de *Antiochia & Constantinopoli* accepit. Ejus generis est syllaba ista PACI: quæ à *Pax Pacis*, derivata credi potest: præsertim cum in nummo Tetrici junioris quem refert Trifanum pag. 234. pars averfa Templum cum Pacis effigie exhibeat, & titulo eo PACI. Sed aliud profectò eæ litteræ cum Tetrici patris nomine ipso junctæ significant. Simili ludo, & quidem pio, nuper è fociis nostris junioribus unus, in exornandâ quadam ædiculâ Deiparæ sacrâ, die XXI. Junii proximè elapsi, litteras contextuit è floribus, quæ hanc vocem efficerent, BASIS. Mirantibus plerisque quid vox illa significaret, non fuit mihi in eo conjectandi genere satis exercitato difficile intelligere, hanc fuisse religiosi juvenis mentem, ut his characteribus sententiam illam exprimeret, *Beatus Aloysius Societatis JESU Scholasticus*, qui eo die scilicet apud nos colitur.

De Tetrici nominibus quod monebas prioribus litteris, in tuis nummis has litteras P. E. medio punc-

to dirimi, neque adeo appellatum eum fuisse Pivesum, ut vulgo nuncupatur; jam non memini an aliquid rescripserim. Nunc cum animo istud occurrat, vehementer approbo illam tuam animadversionem, nam & ita ipsemet animadverti in nummis Tetrici, quos asservat ex auro Thesaurus Regis Christianissimi verè regius, quo scilicet nullum in orbe arbitror esse posse locupletiolem. Itaque *Pivonius aut Pivonius Esuvius*, sive quid simile dici oportet, non *Pivesus*.

Imperii Conservator quod in altero tuo nummo Tetricus dicitur, fuit hic titulus tribus omnino, quantum nunc quidem recordor, Augustis attributus, se proximè consequentibus; Aureliano, Tetrico, Probo. Aureliano quidem, in nummo perraro è Cimblio D. Foucault; in quo ex unâ parte solis effigies est, cum epigraphe, SOL DOMINUS IMPERI ROMANI. Ex parte alterâ Aurelianus paludatus stat ante aram: Epigraphe est: AVRELIANVS. AVG. CONS. Hoc est, *Sol Dominus Imperii Romani est*: ejusdem Imperii *Aurelianus Augustus Conservator*. De Probo jam dixi, in proximis, quas ad te scripsi, litteris.

Primis dumtaxat singulorum vocabulorum litteris exprimi solitas esse egregias sententias, atque istius quidem moris primos auctores videri Nabonensis Provinciæ incolæ, ut jam aliàs diximus; nec alibi quam in Narbonensi primâ Provinciâ imperium obtinuisse Tetricum, suadent ejusdem artificii numismata alia duo in primis, ejusdemque ferè ævi, quæ Narbonensis Provinciæ Civitatum nomen, me quidem interprete continent.

Nosti Victorinum Augustum, Tetrici Aug. temporibus esse conjunctum. Hujus habet nummum egregium Trifanum, tomo III. pag. 59. IMP. L. VICTORINO.....)(Triremis in mari; cum Epigraphe: JAASVI. Hoc est, *Julia Augusta Arelate salut. Victorinum Imperatorem*.

Alter nummus est, quem Gallieno perperam tribuunt; inscriptus ab unâ parte, GENIVS. P. R. cum vultu radiato Solis Serapidis: ab alterâ, S. C. INT. URB. Hoc est, *Jove Narbonis Tutatore Urbis Roma Beata*. Sed de utroque illo nummo alius erit dicendi locus opportunior.

De tuo eximio Maxentii nummo, ex auro, me mihi me tibi aliquando scribere quid censebam. Ut autem litterarum quas scribo ad amicos, nullum prorsus primæ percriptionis exemplum exarare soleo, vel asservare: nescio utrum exciderit mihi admovere, de industriâ titulum IMP. in eo esse prætermisum; quoniam Imperatorem haud deceat, dum eo certè Magistratu fungitur, cuiquam honorem aut reverentiam publicè exhibere, ex his qui in exercitu ei parent, quos inter primas partes obtinet *Princeps Juventutis*, quamvis è nobiliore, aut è Cæsareâ ipsâ familiâ sit. Itaque is *Augustum* se dumtaxat ibi inscribit; hoc est, *Gubernatorem Provinciæ*, in eâ Provinciâ vice senatus P. Q. R. venerabilem, σεβαστόν.

Subungere hoc loco, quam flagitas allegoricam de utroque Tetrico Historiam, quam Pollio spectavit, cum de XXX. Tyrannis scriberet, animus quidem fuit, cum has litteras cœpi exarare; sed super sedendum eo labore deinde duxi, ne librum ad te verius quam epistolam perscriberem. Est enim longiuscula ea lucubratio; hoc est, tertio vel quarto tanto prolixior, quam est hæc epistola. Itaque in aliud censui tempus differendam. Intelliges interrim satis, opinor, quanti te faciam, indolemque tuam verè Germanam: quanti & tuum de nummis veteribus iudicium, & Latinam in scribendo peritiam. Qui certè de nummis antiquis consideratius consultiusque pronunciet, quam te, novi neminem. Vale, & me semper, ut facis, ama. Parisiis Idibus Juliis 1699.

REVERENDO PATRI
CELEBERRIMOQUE VIRO
JOANNI HARDUINO
SOCIETATIS JESU.

G. D. B. S.

Meris lautiis conditas postremas tuas accepi. Vir colendissime, & demiratus sum: tot enim arcana iis recluduntur, ad rectè assequendas & interpretandas sententias, quæ primis singulorum vocabulorum litteris exprimi solent in nummis antiquis, sequioris maximè ævi, ut jure alter OEdipus, in abstrusis ejusmodi explanandis dici merearis. Novas opes in dies singulos, hoc in genere comparare, optatissimum quidem mihi foret, si fortunâ uterer liberaliori: verumtamen qualis qualis ea nunc sit, in hoc incumbam sedulò ut ex paucis numismatibus, quæ nancisci potuero, pro mearum modulo facultatum, incorruptam Historiæ veritatem (quem unicum in ejusmodi comparandis scopum semper propositum habui) eruere valeam, atque inde doctior evadam: utrumque te Præceptore indulgentissimo annitente, assequuturum me tandem, quidni sperem? nec verò inutiliter planè suppellectili huic congerendæ me insudare, fidem facient nummi tres alii Tetrici pariter prioris sive Patris, ab amicis meis nuper admodum subministrati, rudis prorsus fabricæ, ideoque in Gothiâ (ut tu quidem rectè ultimis tuis adstruis) conflati, quorum inscriptiones accuratè depictas hic subnecto.

1. **IMP. TETRICVS....** Caput radiatum.
.)(. **DI... TRICVS.** Signa Pontificalia.
IMP. C. TRICVS. PLIIVC. Caput radiatum.
.)(. **VICTORIA. AVG.** Victoriæ gradientis typus.
3. (... **ICUS. SPU.** Caput radiatum. Nummus incusus.

Quid sibi velit aversa pars primo loco collocati nummi, non assequor, nisi si quis hanc epigraphen referendam existimet, ad Tetrici filium ante patrem è vivis sublatum, ibique legendum esse **DIVUS. TETRICVS.** maximè quod in nummis ejusdem Tetrici junioris Vasa hæc Pontificalia frequenter occurrant, cum inscriptione **PIETAS. AUGG.** Claudii scilicet, & Tetrici patris, Augustorum: sed quid hæc ad apotheosin?

Vide f. 7
Tabulæ
quæ est
ad p. 680
In secundo exprimuntur perspicuè elementa hic adjecta; quis autem maximè ex posterioribus sensus elici queat, gratissimum erit ex te intelligere: nec est quod fortè dubius hæreas, super duobus I, quasi in A barbarum coalescere possint aut debeant; sejuncta enim sunt. rectaque ad perpendicularum, imò plurimum in nummo à se invicem distantia.

Non minus mihi hæret aqua in assequendo sensu elementorum **SPV.** quæ tertio insculpta; tu fac, amabo, Vir amicissime, similiter intelligam, quid sub hisce anigmatibus reconditum lateat, quod præstando, beneficia tua priora maximo cumulo auxeris.

Quod autem in hujusmodi proponendis, me nimium gravem & molestum exhibeo, id tua facit humanitas. Sed quid est quod inceptè angor? mihi subsidio opus; tu fers ultrò opem: Quâ in re sanè mihi non minus, quam aliis quamplurimis, qui undique te consulunt, valdè gratulor.

Ceterum meas super Aureliano Juniore conjectationes, in aliud, ut mones, rejiciam tempus; quanquam nullus dubitem, quin ubi nummum inspexeris, cujus delineationem ad te mitto, illicò mihi assentiaris; adeò à reliquis sub Aureliano patre cussis discrepat: ego certè quovis pignore contenderim, meas super eo ad te antehac perscriptas opinionationes, certissimâ veritate niti.

Exspecto avidus allegoricam, quam adpromittis, de utroque Tetrico Historiam: de vecturæ pretio, ne quæso, sollicitus sis, id ego persolvam non lubens solum, sed & gaudens; sumptus enim nullos reformido, quanticumque sint, qui similibus adipiscendis preciosissimis mercibus impenduntur. Vale Patrone amicissime; officiis meis quantum in me erit, efficiam, ut exploratum habeas, me, tui amantiozem esse neminem. Epternaci VI. Kal. Augusti 1699.

PRÆNOB. ERVDITISSIMOQUE
VIRO

D. DE BALLONFFEAUX,
JOANNES HARDUINUS
SOCIETATIS JESU.

ME verò adeo non fatigas, vir Prænobilis & amicissime, dum novos subinde nummos proponis explicandos; ut insigni potius munere à te donari me censeam. Nam & adversaria mea perraris istis tuis numismatis impleo, quod sunt ad Historiam illustrandam momenti sane maximi: & confirmari iisdem intelligo in dies singulos opinionationes meas, tuasque, de nonnullis veterum scriptis. Itaque nî me jam graviora paulo stadia detinerent, orarem te etiam atque etiam, ut non Tetricos solum, sed & alios quoque Augustos & Cæsares, quorum in nummis insolentior paulo esset inscriptio, conquirerere undique, & ad nos transmitteres. Vincit enim verò priores omnes, quos à te accepi, eâ luce quam affert Historiæ, ille nummus Tetrici prioris, quem postremis tuis litteris descripsisti, his verbis:

IMP. C. TRICVS PLIIVC. Capite Tetrici radiato.

.)(. **VICTORIA.** Aug. cum Victoriæ gradientis effigie.

Quem quidem nummum sic auctor sum ut interpreteris. **Imp. Caesar Tetricus, Præsidariâ Legionem Illiberi Impositâ Urbis Conservator. Victoria Augusti.** Nam & hoc certè genus Victoriæ est, hostem antevertere, & sic deludere, imposito tempestivè Urbi laboranti præsidario milite. Et præsidium imponi civitati, si quis te roget an latinè dicatur, roga hunc vicissim, ut si Livium aliquo in pretio habet, hunc ejus rei judicem audiat. Nihil certè magis Latinè dicitur. Urbis Illiberitanæ igitur Conservator Tetricus fuit, cum præsidariam Legionem adversus hostes ei Urbi imposuit.

Nostram verò conjectationem, quæ Tetricum Augustum Narbonensi primæ Provinciæ præfuisse posuit, ut prioribus litteris ad te datis significavimus, nummus iste mirificè constabit: siquidem est, auctore Plinio, Libro 2. sect. V. in Narbonensi Provincia, Oppidum Hispanis finitimum, Illiberis, magnæ quondam Urbis: inquit tenue vestigium: une Mela *Vicus Eliberri*. Sed est postea restitutum, nec ignobile hodièque: nomen habet apud Gallos *Colioure*, in Comitatu Ruscinonensi *le Roussillon*.

Ergò, ni fallimur, ex tuis illis insignibus sanè nummis omnibus Tetrici prioris, promptum est intelligere, quosnam hostes è Narbonensi primâ Provinciâ depellendi onus impositum Tetrico Augusto à Senatu fuerit. Nam Aquitanos certè indicat nummus inscriptus **TETRICVS. PACI:** Hispanos iste qui conflatus est Illiberi. Tutatus est igitur Imp. Tetricus fines Imperii Romani: Aquitanis à Narbone, ab Illiberi depulsis Hispanis. Id verò factum esse Claudii Imp. temporibus, & nummus illè fidem facit, qui cum Claudio Tetricum adjunc-

Oooo

tum

tum habet: & qui Tetricum asserit ARPCA, hoc est, alterum *Reipublica conservanda Augustum*: & ii denique qui Claudium Gothicum cognominatum referunt, à Gothia quam Tetricus armis compressit.

Et rectè quidem admones, esse nummos istos rudis admodum & verè Gothica fabrica: addam ego, si joculari fas est, verè sui nominis, verè tetrica ac barbaræ omninò officinæ; cujusmodi sunt Hispanici plurimi nummi veteres. Nummorum enim genus, ut ita loquar, & patriam, atque ipsammet ætatem, tam facillè periti ex visu agnoscunt, quam hodieque nummos Francicos aureos statim ipso conspectu tactuque solo discriminamus, ab Hispanicis. Vel in Gothia igitur, qui Tolosanus ager est, vel in Comitatu Ruscinonensi; qui fuit olim cum suâ Illiberi è Provinciâ Narbonensi, cusos esse Tetrici utriusque nummos illos, qui Gothicam referunt, seu barbaram officinam, nulli dubitamus.

TRICVS autem in nummo tuo pro TETRICVS scriptum esse noli mirari. Nam primò quidem, ut fit in litterarum notis implicatis, quas *chifras* vocamus, in quibus nominis unius litteræ similes semel occurrunt, littera T. semel insculpta est, quamvis in Tetrici nomine bis legatur. Deinde littera vocalis omittitur interdum, ut I & A in nummo Constantini, DV. CONSTANTINVS PT. AVGG. *Divus Constantinus Pater Augustorum duorum.*

Quos habes igitur vel in unius Tetrici prioris numismatis, thesauro's quatuor verius quam nummos dixerim, hos illo ordine collocandos opinor: post illum, quem habet Vir Illustr. D. FOUCAULT: in quo sunt nomina Claudii ac Tetrici Augustorum, & vultus inscripti:

CAE. TETRICUS ARPCA.

Caesar Tetricus, alter Reipublica conservanda Augustus.

TETRICVS PACI.

Tetricus, pulsus Aquitanis creatus Imperator.

IMP. C. TETRICVS RDNVIC.

Imp. C. Tetricus Romanæ ditioni Narbone vindicato Imperii Conservator.

IMP. C. TRICVS PLIIVC.

Imp. C. Tetricus, Præsidaria legione Illiberi impositâ Urbis conservator.

Primo vides creatum Augustum, deinde creatum Imperatorem: quid deinde gesserit Imperator, quam strenuè sit eo munere perfunctus intelligis.

Assentiris haud dubie jam cum maximè, Vir E-rudite, affirmantibus nobis, nihil in re nummaria tenue, nihil aspernandum esse. Tua verò illa in primis numismata; Regio quovis digna Cimelio vel eo nomine digna esse arbitramur, quod nec similia alibi novimus observari; & sunt insignis momenti ad antiquam Historiam, non profanam modo, verum etiam Ecclesiasticam reformandam. Facito enim vero de reliquâ Romanâ Historiâ, eâ in primis quæ Aquitaniam Hispaniamque Romano Imperio illis temporibus subsecutisque asserit; facito de eâ, inquam, ex illa parte iudicium, cui lucem afferunt tui illi nummi perrari quatuor, & sanè singulares: hoc est, ex Tetrici temporibus: cum Imperii administratio tunc longè diversa iudicio nummorum fuisse intelligatur, dissimilisque ei quam falsi nominis scriptores litteris prodiderunt: angustioresque multò ejusdem Imperii fines, quam est vulgi de his opinio, hausta ex scriptis supposititiis.

Præterea hoc loco duos alios, quos isti comites nummos adjungis; alterum, in quo Tetrici patris nomen ex parte una cum vultu apparet, IMP. TETRICVS P..... subintelligendum P. F. AVG. ex alterâ filii nomen, PI potius quam DI. hoc est PIU.

ES. TETRICUS. nempe Tetrici filius: cum eò nomine insculptis vasis Pontificalibus, quæ sunt Pontificatus insignia. Alterum incusum, ut vocant... ICUS. SPU. capite Tetrici radiato. Hos, inquam, prætermitto; Nihil enim in illo priore video singulare: in altero vereor, ne ariolari videar, si dixerò, *Imp. Tetricus, Sardonyx Populi vindex*: eo quod Sardones populi sunt, quorum est oppidum Illiberis, teste Plinio, loco jam appellato. Neque enim mihi statim conjectatio quævis arridet; neque illa ipsa, ut fatear ingenuè quod sentio, quamvis fortassis aliquibus acuta videatur, mihi omnino satisfacit. Itaque de hoc nummo *πέρχων*: nec laudo sanè istam interpretationem: aliàs, cum plus erit otii, fortassis aliam meditabimur.

De tuo tibi Aureliano juniore nunc prorsus assentior: filium videri Aureliani Aug. illius quem vulgò novimus; quamvis de eo æquè altum in scriptis veterum silentium sit, ac de Maximiano juniore Aug. de Constante Max. Aug. de Aulena Aug. (quem nuper vidimus cum hac epigraphe, D. N. AULENAUS P. AUG. .) (I. CÆS. V TPN AVIA. hoc est, *Prima Caesaris Victoria, Tertia Principis Nostri Aulena Invicti Augusti*) de Pacatiano Aug. qui est in Gazâ Regiâ, aliisque multis; quos, si Scriptores illius ævi essent, quod præ se ferunt, omnino silentio non præterissent. Integræ nummi tui epigraphen arbitror fuisse, IMP. C. DOM. AURELIANUS JUN. AUG. ut in nummo Maximiani junioris scriptum est, IMP. MAXIMIANUS JUN. AUG. Vivo nimirum patre cognomine, juniorem filium appellari decuit, & sic à patre discriminari. Et FIDES. MILITUM. in Aureliani patris pariter nummis occurrit.

Quod verò in ipsâ Epistolâ clausulâ rogitas transmitti tibi allegoricam historiam, quam sub Tetrici nomine latere involutam Trebellius Pollio voluit, longè opinione tuâ falleris (sic enim familiariter ac subrusticè pace tua loquar; Vir optime & amice ex intimis) longè, inquam, aberras, si tergiversari me idcirco putas, ne sumptus tibi nimis excrescant pro pretio vecturæ. Quasi vero id mihi venire possit in mentem. Non tuis rebus, mihi crede, sed famæ & existimationi meæ consultum volo. Nam istud genus interpretandi adeo est insolens & inauditum; ut dignum risu exhibendumque existimaturi sint haud dubiè homines illi præsertim, qui vel alienæ semper laudi detrahunt, vel dediscere aliquid aut discere, quâ sunt ætate, nolunt videri: vel scientiam omnem, denique solâ contineri putant recordatione eorum, quæ semel legerint; neque quidquam esse posse falsum aut adulterinum in veteribus scriptorum etiam profanorum monumentis arbitrantur, quos aliquando pervolutaverint, & genuinos esse ipsi cum multitudine hætenus crediderint. At ego vide quam sim timidus, quamque reformidem hominum generi velim niones: cum ne isti quidem hominum generi velim esse deridiculo. Itaque in aliud tempus patere me, esse deridiculo. Itaque in aliud tempus patere me, Vir amicissime, ea differre, quæ pertinent ad patefacienda consilia impiæ factionis, quæ fuit olim, hodieque perseverat, & caput insolenter exserit; dum nemo interim zelo zelatur pro Domino Deo exercituum. Impiam enim factionem dico, cui consilium aliud non fuit, per scripta innumera, etiam quæ pietatem spirare credas, quam Deum ipsum è mundo, hoc est, ex animis hominum tollere; ac religionem proinde universam funditus convellere ac labefactare. Sed veniet, uti spes est, Deo donante, cujus res agitur, tempus illud, cum hæc reterege & in apertam lucem proferre arcana licebit. Interim habeto me, quæso, semper ut facis, inter eos quos habes in amicis intimis. Parisiis XV. Kalend. Septemb. MDCLXXXIX.

R. P. JOAN-

R. P. JOANNIS HARDUINI
SOCIETATIS JESU
DISSERTATIO EPISTOLICA

Latinè & Gallicè scripta super Nummis Antiquis duobus

TETRICORUM ET DIOCLETIANI
AUGUSTORUM

Musei Prænobilis Clarissimique Viri

D. DE BALLONFFEAUX

Senatus Regii Luxemburgensis

CONSILIARI I.

Viro Prænobili & Clarissimo

A Monsieur

D. DE BALLONFFEAUX M^r. DE BALLONFFEAUX

Senatus Regii Luxemburgensis
Consiliario.

Conseiller du Roi au Conseil Pro-
vincial de Luxembourg.

Joannes Harduinus Societatis JESU.

MONSIEUR.

ISI me profectò à te amari valdè
letarer, & gaudium illud meum
impertiri quavis oblata occasione
gauderem; satis haberem, scriptis à
te litteris uno vel altero versu ver-
bis officiosis respondere: ut felicem
te prædicarem, qui rursus adeptus
sis illa duo numismata, quibus

Museum tuum proximè locupletasti. Postquam semel di-
xissim, eximia illa ac perrara esse, neque in thesauro
ipso Regio, aut in alio, quod quidem sciam, Cimelio
reperiri; eorundem verò, æquè ac cæterorum om-
nium, fide ac testimonio labefactari historica monumen-
ta, vel (ut verius loquar) narrationes fabulosas, quæ
Romanæ historiæ nomine circumferuntur: id, inquam,
ubi dixissim, finem epistolæ facerem. Verùm quoniam
exponi tibi vis singulatim omnia, eaque me attingere,
quæ colligi possunt ex contemplatione utriusque istius numis-
matis, quæ quidem ad descriptionem temporum, & ad hi-
storiam attinent; efficiam id verò lubentiùs, quod paucos
admodum homines novi, qui vel tam periti intelligentes-
que sint, quam tu es, ad discriminandum verum à fal-
so,

I je ne me faisois un vrai plaisir d'être
de vos amis, & de vous le marquer
dans toutes les occasions, je me
contenterois pour répondre à la
lettre que vous m'avez fait l'hon-
neur de m'écrire, d'un simple com-
pliment en deux lignes, pour vous
féliciter de la nouvelle conquête
que vous avez faite, des deux médailles dont vous
avez encore enrichi depuis peu votre Cabinet. Après
vous avoir dit, qu'elles sont très-singulières, qu'elles
ne se trouvent point au Cabinet du Roi, ni dans aucun
autre que je sçache, qu'elles détruisent, comme toutes
les autres, les Histoires, ou pour mieux dire, les
Romains qui composent ce qu'on appelle l'histoire
Romaine, je m'en tiendrois là. Mais puisque vous
souhaitez que j'entre plus dans le détail, & que je vous
dise ce que je pense qu'on peut tirer de connoissance de
ces deux médailles par rapport à la Chronologie
& à l'Histoire; je vous le dirai d'autant plus vo-
lontiers, que je connois peu de personnes, qui ayent
autant de goût que vous en avez pour discerner le vrai
d'avec

Oooo 2

so, vel qui tantopere fabulas aversentur, quam tu has odisti. Pauci omnino, aequè ac tu nosti, & falli nos ab historicis scriptoribus, & falli fortassis etiam ipsos posse norunt: accusari autem falsi numismata ea omnino non posse, quorum quidem bonitas integritasque adduci non possit in controversiam; cujusmodi tua sunt. Et jam est istud quidem persuasissimum, auctore te scilicet ac doctore, viris quibusdam haud mediocriter peritis, ex quo tuam ad Gallandum responsum perlegerunt. Ac si tuo frui colloquio ac consuetudine liceret exploratoribus nummorum antiquorum, aliisque viris doctis, qui hic nobiscum degunt, brevi admodum gloriaveris, multos à te ad veri cognitionem traduci homines de historia veterè prave sentientes. At inferres etiam nummis antiquis caritatem, majusque in dies pretium illorum faceres: certò constaret, ex his quæ diligenti nummorum consideratione patefaceres, nihil non esse in Romana historia fictum & commentitium, quæ quidem in scriptis voluminibus continetur; nihil vice versâ non in eadem scitu dignissimum, nihil non eximium, certissimumque, prout illa in nummis exhibetur, siquidem hos quisque peritè, ut tu facis, exploret & intelligat.

E duobus igitur, de quibus ad me scribis, prius illud, hoc est, vetustius numismata argenteum est, Tetrici patris filique. Superscriptio est istiusmodi: IMP. P. TETRICI PII AUGG. Imperatores Tetrici Pii Augusti duo: exhibet nummi area vultum geminum altero tantum latere pictum, & alterum alteri superpositum. Prior, qui anterior, capite laureato est: caret alter simili laurea. In parte nummi contrariâ legitur, IOVI VICTORI. sedet Jupiter, levâ hastam tenet, dextrâ globum, Romani orbis sive Imperii symbolum: huic autem orbi imposita victoria est, quæ coronam Jovi porrigit. Est hoc numisma, Vir Prænobilis, quantum conjicio, illud ipsum quod fuit olim in cimelio Arschotani Ducis. Ut ut est autem; huic tuo numismati simillimum sculptum occurrat Tabula LXII. operis illius, hoc est, simillimum imagini illi tui numismatis, quam ad me misisti.

Quod verò permirum tibi, Vir Prænobilis, arbitror fore, illud est: quod affirmem, non esse vultum hunc geminum, quem area nummi exhibet, meo quidem iudicio, Principum illorum quorum nomina titulus exprimit. Nec Tetricus hic pater, nec filius est. Videtur omnino mihi femineus vultus esse is, qui est subjectus alteri, nec laurea coronatus, qualem gestat alter: quæ & ipse tamen carere non debuit, ut videtur, siquidem vultus Principis esset, quem alteri parem fuisse dignitate & magistratu, superscriptio significat. Jupiter ipse & Victoria est: duo Numina, quorum vice in terris esse, aut quæ ipsa esse (ut tunc quidem Ethnici sentiebant) existimari possent hi duo exercituum Duces. Exercituum autem Duces dicitur quoniam in nummis antiquis, ut nosti, non alia huic voci, Imperator, vis ac potestas subest, quam ut significet, sive quemlibet, sive primum fœderatarum in Imperio copiarum Præfectum, jussu Senatus. Nihil autem interesse visum est horum numismatum opificibus, an Principis nomini vultum ipsius velut in tabellâ subijcerent, an illius numinis, cujus esset ille præditus dotibus ac virtutibus. Sic in nummo Maximiani illius, qui Hercules cognominatus est, Hercules ipsius caput conspicitur, leoninâ ut pingi Herculem mos est, pelle contextum: hoc titulo; IMP. C. MAXIMIANUS. P. F. AUG. In aversâ autem parte, HERCULI VICTORI. cum Herculis rursus stantis effigie, clavam, & arcum, & pharetram tenentis. Est hic nummus in Thesaurio Brandeburgico, pag. 780. At interim in aliis ejusdem Maximiani nummis, duo sunt insculpti vultus; quorum alter alteri superpositus, ut in tuo Tetricorum nummo conspicitur: Maximiani vultu scilicet Herculis vultui superposito. Numen illud nimirum, cujus dotes in suis Principibus agnoscere Ethnici arbitrabantur, ut plurimum quidem in aversâ dumtaxat nummi areâ pingebatur: Quamobrem in aëreo numis-

mate, d'avec le faux, ni qui ayent autant d'éloignement & d'aversion pour la fable. Peu savent aussi bien que vous, que les Auteurs nous peuvent tromper, & se tromper peut-être eux-mêmes: mais qu'on ne sauroit s'inscrire en faux contre le témoignage des médailles, quand elles sont incontestablement bonnes, comme les vôtres. Vous en avez même persuadé quelques personnes fort intelligentes, qui ont lu ici votre réponse à Mr. Galland. Et si nos Médailleurs & autres Sçavans avoient l'avantage de vous pratiquer & de vous entendre, vous seriez dans peu tout glorieux des conversions que vous feriez sur les matières d'histoire: mais vous feriez aussi rencherir tous les jours les médailles; parce qu'on seroit convaincu par les lumières que vous y feriez découvrir, que dans l'Histoire Romaine tout est fabuleux, selon qu'elle est dans les livres: mais qu'elle est très-curieuse, très-belle, & très-sûre, telle qu'elle est sur les médailles, quand on les entend comme vous.

La première, c'est-à-dire, la plus ancienne des deux, dont vous me faites l'honneur de m'écrire, est la médaille d'argent de l'Empereur Tétrique & de son fils. L'inscription est: IMP. P. TETRICI PII. AVG. Imperatores Tetrici Pii Augusti duo. On y voit deux têtes de profil posées l'une sur l'autre: la première est couronnée de Laurier, l'autre ne l'est pas. On lit au revers; JOVI VICTORI. Jupiter y est assis, tenant une espèce de globe, de la main gauche, & de la droite le globe, qui est le symbole de l'Empire: Et ce globe est surmonté d'une victoire, qui présente à Jupiter une couronne de laurier. Cette médaille, Monsieur, est apparemment celle qui étoit autrefois dans le Cabinet du Duc d'Arche: du moins j'y en vois une gravée à la Table 62. toute semblable à la vôtre, c'est-à-dire, à l'empreinte que vous m'avez fait la grâce de m'envoyer.

Ce qui va vous surprendre, Monsieur, c'est que les deux visages que cette médaille représente, ne sont point, à mon avis, ces deux Princes, dont le nom se lit dans l'inscription: Ce n'est là ni Tétrique le Père, ni son fils. Il me paroît que celui des deux visages qui est sous l'autre, est un visage de femme, & n'est pas couronné de laurier comme l'autre: quoi qu'il semble qu'il le devoit être, si c'étoit la tête d'un Prince, que l'inscription déclare être égal à l'autre, quant à ses charges & à ses qualités. C'est Jupiter & la Victoire, les deux divinités, pour qui (comme on parloit alors selon les idées du Paganisme) l'on eût pu prendre ces deux Généraux. Je dis, ces deux Généraux: car vous sçavez que le mot Imperator ne signifie sur les médailles, que le Général ou le Généralissime des troupes confédérées de l'Empire, sous les ordres du Sénat. Il paroît indifférent à ceux qui frappoient ces médailles, de mettre sous le nom de leur Prince, ou son visage lui-même, ou celui de la divinité dont il avoit les qualités. Ainsi voyons-nous dans une de l'Empereur Maximien, qui fut surnommé l'Hercule, la tête d'Hercule même couverte de sa peau de lion, avec l'inscription IMP. C. MAXIMIANUS. P. F. AUG. & au revers, HERCULI VICTORI, avec un Hercule encore qui est debout, & qui tient sa massue, son arc, & son carquois. Cette médaille est dans le Thesaurus Brandenburgicus, pag. 780. Au lieu que sur d'autres médailles du même Maximien l'on voit deux têtes posées l'une sur l'autre, comme celle d'Hercule. La divinité dont les Payens s'imaginoient reconnoître le caractère dans leurs Princes, ne se mettoit le plus souvent qu'au revers de leurs médailles. Ainsi dans une de billon que j'ai du même Tétrique, l'inscription est d'un côté avec la tête du Prince,

inate, mixto argento, quod penes me est, ejusdem Tetrici, inscriptio est ex una parte: cum Tetrici vultu, IMP. TETRICUS. PIUS. AUG. ex altera autem, hæc ipsa, quam dixi Victoria, cum hac epigraphe, COMES. AUG. Comes Augusti: quo lemmate significatur, huic Imperatori, quocumque bellum inferret, Victoriæ se comitem adungere. At in tuo numismate Juppiter ipse, & hæc ipsa Victoria, anticam æquæ superficiem ac posticam occupat: ut significetur, ambos illos Principes, quorum ibi leguntur nomina, esse in terris, vel habere in se JOVEM. VICTOREM. sive instar numinum illorum esse, quorum ibi effigies insculpta cernitur. Titulus itaque IMPP. Tetricos Pios Augustos duos promittit: Gentium amborum communem, quod eodem recidit, area nummi, veluti subiecta titulo tabula ut par est, representat.

Non ex vultu igitur, sed ex superscriptione, agnoscas in illo tuo numismate Imperatores duos cognomines, quorum alter sit pater, alter sit filius. Novimus ex aliis numismatis, Tetricum filium aliquando solum habuisse Cæsaris cognomen: ex tuo præterea discimus, Imperatorem etiam ipsum fuisse, & simul cum patre fuisse: Imperatores Tetrici Pii Augusti duo. Alterum porro extare nummum scio, qui ad illius tui similitudinem accedat; sed est ille ex ære minimo: factaque est illius mihi conspiciendi copia, priusquam P. Roudilhe à Societate nostrâ illum dono daret Viro Illustriss. D. FOUCAULT, in inferiore Neustria rei Judiciariæ Erariæ, ac Civili Præfecto. Epigraphe est hujusmodi: IMPP. TETRICUS. AVGG. Imperatoribus Tetricis Augustis duobus. Adjicienda enim est vox illa duo & duobus; ut meminerimus, his duabus litteris GG quæ sunt in postremo vocabulo, Augustos haud plures quam duos intelligi oportere. In parte contraria legitur PAX. AVG. Pax Augusta. Sed in antica si bene commemini, sunt capita duo, ut in tuo numismate: alterum Jovis laurea coronati; Pacis alterum, quod subiectum est priori, sine laurea.

Neque vero in tota antiquitate visum fuisse numisma arbitror; in quo capita duo Imperatorum vel Cæsarium sint, quorum sit alterum alteri superpositum. Regis quidem unius ac Reginae vidimus; at vel in Ægypti nummis, ut in laudatissimis duobus Ptolemæi Philometoris, ut quidem censemus; qui sunt inscripti ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ: vel in eo quem cudit Syria, Cleopatra nomine cum filio Antiocho. Nam qui novissimam Cleopatram Ægypti Reginae videre sibi visi sunt in nummis illis, in quibus M. Antonii capiti alterum subiectum caput conspicitur, turpi abducti sunt in errore. Numen ibi, seu Virtus est, quam Romani Concordiam appellarunt; eaque cum M. Antonii vultu conjuncta idcirco est, ut significetur, agere hunc Triumvirum concordissimè conjunctissimeque cum Senatu Populoque Romano. Raro admodum in una nummi area, quem Romani cuderint, Augustum cum Augusto videas, nisi adversis vultibus: ut est in Severi Alexandri nummo ipse cum Matre, ut sunt & alii in aliis. Unicum videre me memini, Neronis nimirum; in quo vultus ipsius latere uno expressus, Agrippinae matris vultui superponitur, alterumque Antonini, qui Severi Aug. filius, cujus nummi postica superficies, superpositum exhibet capiti Juliae conjugis, caput Severi. Augustorum autem vel Cæsarium vultus duo sic positi exstant fortassis aliqui, at necdum interim hujusmodi ullum vidi. In quosdam incidi Numismatum veterum collectores, adeo ineptos ut crederent, se duos Postumos in nummis illis intueri, in quibus Postumi Aug. vultui, vultus alter subiectus est; qui reipsa non nisi Martis, aut Jovis, aut Herculis vultus est; aut alterius Numinis, quod superscriptioni alterutrius partis, vel utriusque respondeat. Egregiè certe deerrare est, duos in aliqua tabella Augustos querere, ubi Augustum esse unicum titulus pollicetur. Est similiter in Thesauvo Regio Imp. Tetrici nummus unus aureus in quo geminum caput est, cum hac epigra-

Prince, IMP. TETRICUS. PIUS. AUG. & de l'autre est cette même Victoire, avec la légende, COMES. AUG. Comes Augusti. Pour dire que la Victoire accompagnoit ce Général par tout. Mais dans votre médaille c'est Jupiter & cette Victoire la même, qui sont représentés sur la première surface de la médaille, comme sur la seconde, pour signifier que les deux Princes dont on y lit les noms, sont sur la terre chacun d'eux les deux divinités qu'on y voit gravées. Ainsi l'inscription nous promet de nous faire voir dans la médaille deux Empereurs du même nom: sçavoir les deux Tétriques surnommez Pieux & Augustes: & le champ de la médaille nous représente le Génie commun de ces deux Princes: cela revient au même. Car le champ de la médaille est comme un tableau, où l'on doit voir les personnages que promet l'inscription.

Ce ne fera donc pas par les visages, mais par l'inscription que vous reconnoîtrez sur votre médaille deux Empereurs du même nom, dont l'un est le père, & l'autre le fils. Nous sçavons par d'autres médailles, que Tétrique le fils a été long-tems avec le seul surnom de César. La vôtre, Monsieur, nous apprend de plus, qu'il a été Empereur, & qu'il l'a été conjointement avec son père: Imperatores Tetrici Pii Augusti duo. J'en sçais encore une, dont l'inscription approche assez de la vôtre. Elle est de petit bronze, & je l'ai vûe, avant que le P. Roudilhe Jésuite en fit présent à Monsieur Foucault Intendant en basse Normandie. L'inscription est telle: IMPP. TETRICIS. AVGG. Imperatoribus Tetricis Augustis duobus. Il faut ajouter le mot duo & duobus, pour nous faire souvenir, que ces deux lettres GG. qui se trouvent dans ce dernier mot, ne nous permettent pas d'y reconnoître plus de deux Augustes. On lit aux revers PAX. AUG. Pax Augusta. Mais de l'autre côté les deux têtes sont entièrement, si je m'en souviens bien, comme sur votre médaille: c'est-à-dire, Jupiter y est couronné de laurier, & la Paix, qui est au dessous, ne l'est point.

Je ne pense pas qu'on ait jamais vû dans toute l'antiquité une médaille, où deux têtes d'Empereurs ou de Césars fussent posées l'une sur l'autre. On y voit bien un Roi & une Reine, mais c'est ou en Egypte, dans les deux fameuses médailles, qui sont de Ptolemée Philometor, comme je crois, & qui ont pour inscription, ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ: ou dans la Syrie, sur la médaille d'une Cleopatre avec Antiochus son fils. Car ceux qui ont crû voir la dernière Cleopatre dans les médailles, où il y a une autre tête sous celle de Marc Antoine, se sont fort mépris. C'est une divinité, ou une vertu, que les Romains nommoient la Concorde, qu'on y a jointe à Marc Antoine, pour marquer la bonne intelligence que ce Triumvir vouloit entretenir avec le Senat & le peuple Romain. Il est fort rare de voir sur une médaille Romaine un Prince avec une Princesse autrement qu'en regard: comme vous voyez l'Empereur Severus Alexandre avec sa mère, & cent autres. Je ne me souviens d'en avoir vû qu'une, qui est celle de Neron, où la tête de ce Prince est posée sur celle de sa mère Agrippine, toutes deux de profil, & encore une autre d'Antonin fils de Severus, où la tête de Severus est posée sur celle de sa femme Julie au revers. Mais deux visages d'Empereurs ou de Césars l'un sur l'autre, il y en a peut-être, mais je n'en ai point encore vû. J'ai trouvé des médailistes assez simples, pour croire voir deux Postumes dans certaines médailles, où la tête de ce Prince est représentée avec une autre au dessous; qui n'est en effet que celle de Mars, de Jupiter, d'Hercule, ou de quelqu'autre Divinité, qui a du rapport avec la Légende de l'un des deux côtés de la médaille, ou de tous les deux. Certes c'est étrangement s'égarer, que de chercher deux Princes, dans un tableau, où l'inscription n'en promet qu'un. Il y en a une de même de l'Empereur Tétrique chez le Roi, laquelle est d'or, avec deux

graphie, quæ solum patrem commemorat: IMP. TETRICVS. PIVS. AVG. In aversa parte, ÆTERNITAS. AVGG. Æternitas Augustorum duorum.

Non igitur ex gemino vultu, inquam (tametsi à nobis in hac resisdissides, Vir Prænobilis, stare tua sententia multo malumus, quam de eâ re litigare, quæ nullius est ad rem historicam momenti) sed meo interim iudicio, non ex vultu gemino, sed ex sola superscriptione tui præclari numismatis discimus, simul hos Principes duos, Augustos fuisse & Imperatores: hoc est, Provinciarum Rectores sub summo Senatus imperio, & simul exercituum Duces. Amplissimum illud beneficium fuit, & illis solum concessum Principibus, qui fuissent de Republicâ optimè meriti, aut insignem aliquam Victoriâ reportassent. Insignis cujusdam præmii vice ac loco fuit, ut fas esset eis in suo munere obeundo à liberis aliquem in societatem adsciscere, concessâ etiam interdum filio in paternum munus successione, siquidem superstes foret. Fuere vivis adhuc suis parentibus eâ ratione Augusti, Commodus Marci F. Antoninus Severi, Philippus junior, alique nonnulli. Nec potuit Tetricus pater, nisi ob narratam similiter præclare operam bono Reipublicæ, simili donari mercede à senatu; ut imperium cum filio communicaret, exerceretque iste sub patre utramque potestatem.

Existimo enim, Vir amicissime, non jam assentiri te iis amplius, qui Tetricum volunt unum esse à Tyrannis triginta, quorum gesta consinxit Trebellius Pollio. Et lepidum illud sanè commentum est de triginta Tyrannis, quos scriptos iste in Imperio Romano æquè reperiri voluit, atque similes alios totidem Athenis collocarant pariter fabulosi scriptores. Ex his triginta Tyrannis Romani Imperii, vix nomina quindecim in nummis reperiuntur. Et nummi ipsi fidem faciunt, fuisse hos ipsos quindecim ex ipsamet Gente vel Familiâ Cesarum: quibus Senatus commississet administrationem Reipublicæ in aliquâ Provinciâ, ad annos aliquot, duos tres, quinque, septemve, pro eò ac rerum necessitas postulabat. Nam primum quidem, ad eorundem genus quod attinet, suam illi originem in nummis notari diligenter curavere. Nomina hæc, exempli gratia, quæ sunt numismati tuo inscripta, PII. AVGG. totidem cognomina sunt, quibus significatur, Tetricum patrem, sultem materno genere, ortum ducere ex Antonino Hadriani successore, qui Pius idcirco est cognominatus, quoniam ex Pompeio originem duceret, cui hæc duo fuere cognomina, MAGNVS PIVS: & præterea ex Augusto ipso Cesare, cujus Augusti cognomen ad posteror hereditario jure perveniret. Hoc illud est, quod illa præclara in nummis plerorumque Augustorum à Vespasiano ad Maxentium usque ipsum, inscriptio significat ÆTERNITAS. AVG. sive AVGG. æternitas Augusti sive Augustorum: hoc est perpetua series posterorum Augusti; sive successio capitum perpetua in familia Augusta. Et in aureo numismate Tetrici ipsius, quod est in Thesaurio Regio, ipsa hæc legitur superscriptio, ut jam superius annotavi. Fuit ipse igitur ab Augusto prognatus, ab Antonino Pio, à Commodò ipso quoque, siquidem in aliis numismatis, etiam Pius & Felix, quæ sunt cognomina familiæ Commodi Aug. cognominatur: IMP. C. TETRICVS. P. F. AVG. Ea causa est, quamobrem hic Tetrici nummus, alique nonnulli, in quibus pariter superscriptum est, ÆTERNITAS. AVG. vel AVGG. Æternitas Augusti vel Augustorum, pro symbolo sive pictura Deam exhibeant, quæ orbem dextrâ teneat, cum superposito orbi et Phœnice ad significandum, quemadmodum unica hæc ales in orbe est, vivax per multas ætates, & ex suis ipsius ossibus & medullis post mortem renascens; sic quodam modo Cesarum Augustorumque familiam, solam esse Reipublicæ administrandæ destinatam, durasse jam per multas ætates, semperque duraturam esse, acceptâ origine & ipso nomine

deux têtes l'une sur l'autre, & avec cette Legende simple, qui ne fait mention que du pere seul: IMP. TETRICVS. PIUS. AUG. & au revers ÆTERNITAS. AVGG. Æternitas Augustorum duorum.

Ce n'est donc pas par les deux têtes encore une fois (quoque si vous êtes d'un autre sentiment que moi, Monsieur, je m'en tiendrai plutôt à votre décision, que d'entrer en procez là dessus: veu que la chose n'est d'aucune consequence par rapport à l'histoire) mais à mon avis, c'est par l'inscription seule de votre médaille, que nous apprenons que ces deux Princes ont été Augustes & Empereurs, c'est-à-dire, Gouverneurs de Provinces sous les ordres du Senat, & Generaux d'Armée en même tems. C'étoit une faveur singulière, qui ne s'accordoit qu'aux Princes, qui avoient rendu quelque service important à l'Etat, ou remporté quelque Victoire considerable. C'étoit une espece de recompense, que de leur permettre en ce cas là, de s'associer dans l'exercice de leurs charges, quelquefois avec un Brevet de survivance, un de leurs enfans. Ainsi Commode, & Antonin frere de Geta, le fils de Philippe, & quelques autres ont été Augustes du vivant de leurs Peres. Et ce ne peut être que pour de semblables services, que Tetricus le Pere avoit rendus à la République, qu'on lui accorda la même grace, en lui permettant de s'associer son fils de même, pour commander & pour exercer avec lui ses deux charges.

Car je crois que vous n'êtes plus, Monsieur, de l'opinion de ceux, qui en font un des trente Tyrans, dont Trebellius Pollio a fait le Romain. C'est une plaisante idée que celle des trente Tyrans, que cet Auteur a voulu trouver dans l'Empire Romain, sur le modele de trente autres, qu'on a pareillement inventez dans Athenes. De ces trente Tyrans de l'Empire Romain, à peine peut-on trouver les noms de quinze sur les médailles. Et ces médailles mêmes nous apprennent, que c'étoient autant des Princes de la famille même des Césars, à qui le Senat donnoit le commandement dans quelques Provinces de l'Empire pour quelques années, pour trois, pour cinq, pour sept, selon les besoins de l'Etat. Car premierement pour ce qui est de leur origine, ils avoient bien soin de la faire marquer sur leurs médailles. Les noms de PIUS AUG. qui sont sur votre médaille, sont autant de surnoms, qui marquent que l'Empereur Tetricus descendoit du moins par les femmes, d'Antonin qui étoit surnommé le Pieux, parce qu'il tiroit son origine de Pompée le Grand, PIUS MAGNUS: & outre cela, d'Auguste même, dont le surnom devint hereditaire à sa posterité. C'est ce que veut dire cette belle inscription, qui se lit sur les médailles de la plupart des Empereurs depuis Vespasien jusqu'à Maxence inclusivement, ÆTERNITAS, AUG. ou AVGG. Æternitas Augusti ou Augustorum: ce qui veut dire, la durée perpétuelle de la posterité d'Auguste; ou bien, la succession perpétuelle dans la famille des Augustes. Et cette inscription se lit sur la médaille d'or de Tetricus même, qui est chez le Roi, comme je l'ai déjà marqué ci-dessus. Il descendoit donc du sang d'Auguste d'Antonin le Pieux, & de Commode même, puis qu'il a sur d'autres médailles les surnoms de Pieux & d'Heureux, comme lui: IMP. C. TETRICVS. P. F. AVG. Et c'est par cette raison, que cette médaille de Tetricus, & quelques autres qui ont pour legende comme elle, ÆTERNITAS. AUG. ou AVGG. ont pour symbole une divinité qui tient de la main un globe, sur lequel il y a un Phenix: pour signifier, que comme cet oyseau dans le monde est unique en son espece, qu'il vit plusieurs siècles, & qu'il renaît de sa cendre: de même à proportion la famille des Césars & des Augustes, la seule étoit destinée au gouvernement de l'Empire, duroit déjà depuis plusieurs siècles, & devoit toujours durer, après avoir tiré son origine & son nom de César Auguste. Je dis leur

mine à *Cæsare Augusto*. *Nomine, inquam, & origine: nam ut de Augusti nomine nunc fileam, de quo meminimus ante annos aliquot ad te scribere; Cæsaris nomen in omnibus nummis antiquis, hereditarium cognomen est; quo significatur, omnes eo nomine insignitos Principes, ab Augusto ipso & posteris ipsius, saltem materno genere esse oriundos. Neque aliam ob causam Tetricus filius ita cognominatur in nummis suis, TETRICVS CÆSAR. Et hoc cognomine ipse quoque pater interdum donatur: sed cum qui Augustus sit, hunc necesse sit esse Cæsarem, satis visum est sæpè numero nomen Augusti apponere in nummis eorum, quibus præter jus natalium, quod solum non sufficeret, etiam amplissimus potestatis gradus ad quem evecti erant, id tribuebat, ut nummi eorum honori cuderentur.*

Ad Tempus quod attinet, quo vel Provinciam cum Imperio, vel Exercitum Tetricus Imp. obtinuit, potuit illud esse annorum quinque: nec mirum videri debet exiguum ac breve fuisse. Fuit enim ille, ut ita dicam, inferior, secundarius, & ab alio pendens Imperator, sive Dux exercitus: potior fuit Claudii cognomento Gothici potestas atque auctoritas; ut nummi alii Tetrici, quos habes, & quos publici juris fecisti, omnino suadent. Usus & ratio poscebat, ut Tetricus, qui sub Claudio exercitui præerat, secederet aliquando post bellicam expeditionem unam, aut plures, prout Senatus iussisset. Neque enim unquam Imperator vel Augustus aliquis, per totam vitam potestatem & jus imperandi habuit, si Cæsarem Aug. exceperis, qui Dictatori successit. Nec ante Constantii tempora, illius qui Constantis Aug. frater fuit, indulgit Senatus, ut quidam ex Augustis, PERP. AVG. Perpetui Augusti dicerentur. D. FAVVEL, Capellanus Regius Abbas de Claro-Fageto, amicis meis ex intimis, nec tibi ignotus, liberalissimè mihi dono dedit præclarum numisma Justiniani Aug. cuius superscriptio docet, renunciatum fuisse illum Augustum Perpetuum peculiari beneficio ex decreto Senatus D. N. JUSTINIANVS PP. AV. SC. Dominus noster Justinianus Perpetuus Augustus Senatus-Consulto. Id quod, ut obiter id dicamus, aliam docet fuisse formam Reipublicæ Imperiique Romani sub Justiniano, quam quæ scriptis libris continetur. Ceteri ante Constantii illius Aug. tempora, de quo sermonem proxime institui, Reipublicæ gubernacula vel Provinciarum administrationem tenere ad tempus dumtaxat: quinquennium illud fuit, vel septennium, novenniumve, spatium aliis datum diuturnius: nemo ultra decimum nonum, aut vicesimum annum potitus imperio est. Nam priores annos tres Antonini Pii, totidem Consulatus fuerunt, censendi propterea extra illum numerum. Tetricus autem, ceterique, quos fabularum copiatores, ad narrationem eo magis tragicam contexendam, tyrannos appellaverunt, non ultra tres, quatuor aut quinque annos, videntur vel Provincias, vel exercitui præfuisse: quo tempore exacto; scriptores iidem historici, cum quid illis facerent, aut quid illis fieret, non invenirent, omnes interemerunt. Subministrat autem istiusmodi Romana historia, Poëtis egregia Tragœdiarum argumenta.

Tetrici cognomen secernebat in sua familia hunc Imperatorem, de quo dicere cœpinus, à ceteris familiarum principibus, qui essent ex eadem stirpe prognati: ex eoque ipso cognomine perspicue intelligitur, non fuisse eum paterno genere de gente Cæsarum: sed ea cognomina PIUS AUG. ex ea gente genus traxisse eum materno genere perhibent, ex matre, inquam, vel ex avia. Indè est, quod in alio numismate Tetrici filii, in Thesauro Regio, epigraphe est, qualis in alio Commodi Aug. NOBILITAS. AUG. Nobilitas Augusti. Quo verbo significatur, genus illum altero saltem parente ab Augusto trahere. Tetrici vero cognomen quod austerum hominem, morosum, ac difficilem significat, obvenisse ei necesse est, ab aliquo è majoribus, cui hæc intemperies animi cognomen illud indiderit; quod & ipse ultro eadem illa morositate ingenii admisit. Ut vero

leur origine & leur nom. Car pour ne point parler du nom d'Auguste, dont je me suis déjà donné l'honneur de vous écrire il y a quelques années; le nom de César sur toutes les médailles anciennes est un surnom héréditaire, qui marque que tous les Princes qui le portoient, étoient issus d'Auguste & de ses descendants, du moins du côté maternel. Tetricus le fils ne le porte sur ses médailles que par cette raison, TETRICUS. CÆSAR. & le pere l'a quelquefois aussi; mais celui d'Auguste emportant nécessairement celui de César, on se contentoit assez souvent de mettre celui d'Auguste sur les médailles de ceux qui le devoient porter par leurs charges, outre le droit de la naissance, qui ne leur suffisoit pas seul pour le mettre sur leurs médailles.

Pour la durée du gouvernement de l'Empereur Tetricus, il a pu être de cinq ans: & il ne faut pas s'étonner qu'il ait été si court. Il n'étoit pour ainsi dire, qu'Empereur ou General subalterne. L'Empereur Claude surnommé le Gothique, avoit plus d'autorité; comme les autres médailles de Tetricus que vous avez, & que vous avez fait imprimer, en font foi. Il étoit naturel, que Tetricus, qui commandoit sous lui, se retirât, après avoir fait une ou plusieurs campagnes, selon que le Senat l'avoit ordonné. Jamais Empereur chez les Romains n'a eu le gouvernement à vie: si vous en exceptez Auguste. Ce ne fut qu'au tems de Constantius & de Constans, que le Senat commença d'accorder à quelques uns le titre d'Auguste perpétuel, PERP. AVG. Monsieur FAVVEL Chapelain chez le Roi, & Abbé de Clairfay, qui est de mes intimes amis, & que vous connoissez, a eu la générosité de me faire présent d'une fort belle médaille de Justinien qui marque dans sa légende, que ce Prince fut déclaré Auguste à perpétuité, par un Arrêt exprès du Senat: D. N. JUSTINIANUS. PP. AV. SC. Dominus Noster Justinianus Perpetuus Augustus Senatus-Consulto. Ce qui nous donne, pour cela en passant, une toute autre idée de l'Empire de Justinien, que celle que nous en donnent les livres. Les autres Empereurs avant le tems de Constantius dont je viens de vous parler, n'ont eu le gouvernement que pour un tems limité. Les uns l'ont eu pour cinq, pour sept, pour neuf ans; les autres pour un plus long tems: nul ne l'a jamais eu pour plus de dix-neuf ou de vingt-années. Car pour Antonin le Pieux, ses trois premières années furent trois Consulats, qui n'entre-rent point en compte. Tetricus, & ceux que les conteurs de fables, pour faire un Roman plus tragique, ont appelé Tyrans, ne me paroissent pas avoir eu le gouvernement chacun de leur Province ou de leur armée, que pour trois, quatre, ou cinq ans. Après quoi ces historiens, qui ne sçavoient qu'en faire, ni ce qu'ils devenoient, les ont tous tuez. Cela fait trouver dans l'Histoire Romaine de beaux sujets de Tragedie.

Le surnom de Tetricus distinguoit dans sa famille le Prince dont il s'agit, des autres chefs de famille, qui descendoient de la même tige que lui. Et il paroît par ce surnom là même, qu'il n'étoit pas du côté paternel de la famille des Césars: mais les surnoms de PIUS. AUG. font voir qu'il en descendoit par sa Mere ou par son ayeule. Delà vient que sur une médaille de Tetricus le fils, qui est au Cabinet du Roi, on lit, comme sur une autre de Commode, NOBILITAS. AUG. Nobilitas Augusti. Ce qui signifie une Noblesse qui tire son origine en partie du sang d'Auguste. Pour ce qui est du surnom de Tetricus, qui signifie un homme triste, chagrin, de mauvaise humeur, il faut qu'il lui soit venu de quelqu'un de ses ancêtres, à qui ce caractère d'esprit avoir attiré ce sobriquet, & qu'il avoit bien voulu pourtant adop-

ter

hic Imperator Tetricus pacem Provinciæ cui præerat, & felicitatem, & abundantiam, & hilaritatem attulerat; præter numismata ea, quæ sunt propterea hoc modo eadem inscripta, PAX. AVG. ABUNDANTIA. AVG. FELICITAS. PUBLICA; alia cedere voluptati populo fuit, quæ significarent, nihil habere ipsius vitæ rationem, cum Tetrici nomine commune: omnia è diverso, lata, hilaria, & festiva populis sub duobus Principibus evenire. Est ex ære minimo unum, quod penes me est: IMP. TETRICVS. P. F. AVG. & in aversa parte, HILARITAS. AVG. hoc est, parta populis in imperio per Augustos hilaritas. Alterum ex auro est in Thesaurio Regio, & inter Arschottana: IMP. TETRICVS. PIVS. AVG. In parte contrariâ: LÆTITIA. AVG. N. Lætitia Augusti nostri. Denique Nobiliss. Comes Mediobabus aliud profert è Museo suo, inscriptum LÆTITIA. AVGG. Lætitia Augustorum. Intelligis, vir Prænobilis, populos prædicasse de Augusto suo cum sensu quodam voluptatis, nihil in ipsius esse moribus, quod nomen ipsius redoleret: quin immo se omni potius hilaritate & gaudio frui, ipsius principatu; quantum vis ominari triste aliquid vel sola Tetrici appellatio videretur. His deinde quæ nunc à me scribuntur, si ea adjectis, quæ de eodem Imperatore ipsemet ex tuis Numismatis in lucem publicam emisisti; persuasissimum mihi est fore, ut quam imbibisti de historicis nostris scriptoribus malam opinionem, in ea perseveres. His tu quidem, in Epistola ad Gallandum, auctoritatem aliqua saltem ex parte ademisti: at quantulo minus est quod in hos dixisti, quam quod in eosdem dici jure possit?

Hic omnia commemorabo, quæ illi de Tetrico prodiderunt, ut ex his intelligas, quantopere dissideant à libris nummi veteres: hoc est, quam longè absit à mendaciis veritas. Tetricus, inquiunt, ausus est Galliarum administrationem suscipere, Augustæ nescio cujus femina impulsu hortatuque, quam Trebellius Pollio & Victoriæ appellat, & inter triginta Tyrannos reponit. Vir è primâ nobilitate Tetricus fuit, pergunt iidem dicere, & Romanus Senator: tunc Rector Aquitanie, cum Victoriâ detulit ei imperium. Burdegala purpuram cepit, anno post Christum natum 268. Ab eadem Victoriâ creatus est Cæsar, Tetrici filius adhuc puerulus, Verum dedidit se sponte pater Aureliano Augusto, à quo deinde ductus est triumphum. Hactenus de Tetrico libri: nihil produnt amplius. Commentum hoc delet apertissimè, ut vides; numisma tuum vel unum: siquidem docet illud, primum quidem, filium ipsum æquè ac patrem, Augustum fuisse & Imperatorem: qui nec puero tituli certè tribuuntur, nec concessi sunt cuiquam aliquando, nisi à Senatu, deinde vivo patre & hos titulos gessisse filium, & munera utrique nomini consentanea obivisse eundem, simul cum patre. Priusquam esset ipse Augustus, jam patre Augusto, erat ipse peditum Præfectus in exercitu: quod munus nec puerulo committi solet, nec potest à puerulo præclarè, & cum laude geri, ut per hunc magistratum ad ampliorem Imperatoris titulum & gradum perveniat, quem hic ita adeptus reipsa est. Nam peditum Præfectum in exercitu hoc verbo significari PRINCEPS. JUVVENTVTIS. Vir Prænobilis, probè nosti: quod verbum legitur in Tetrici filii numismate in Thesaur. Brandenburg. pag. 753. quemadmodum in Numismatis sæculi Constantiniani exposui. Fuit igitur Tetricus filius, priore loco Peditum Præfectus in exercitu; postea Imperator & Augustus in suâ Provinciâ. Scriptorum nullus omnino est qui hæc commemoret, quin immo illa ipsa, ab iis qui nobis supersunt, impugnari potius videntur; sed irritò prorsus conatu, quoties à rei nummarie petitis æstimatibus perlegendur.

Sentio, Vir Prænobilis, jam esse hanc meam paulò prolixiorē epistolam, tamen non omnia attingi, quæ dici occasione numismatis tui possunt. Sed ne longius abeam,

ter par bizarrerie. Mais pour celui-ci, comme c'étoit un Prince qui avoit procuré la paix, le bonheur, l'abondance, & la joye des peuples dans son Gouvernement, outre les médailles qui ont pour cela ces inscriptions aut revers, PAX. AUG. ABUNDANTIA. AUG. FELICITAS. PUBLICA; outre celles là dis-je, on prit plaisir à faire des inscriptions, qui marquassent que sa conduite, n'avoit aucun rapport à son nom. En voici une de petit bronze que j'ay: IMP. TETRICUS. P. F. AUG. & au revers, HILARITAS. AVGG. C'est-à-dire, la joye dans laquelle vivent les peuples sous ses deux Maîtres. L'autre est d'or, au Cabinet du Roi, & parmi celles de Duc d'Arschot: IMP. TETRICUS. PIUS. AVG. Et au revers: LÆTITIA. AVG. N. Lætitia Augusti nostri. Monsieur le Comte de Mezabarba en cite une autre de son Cabinet, où il y a LÆTITIA. AVGG. Lætitia Augustorum. Vous voyez, Monsieur, que les peuples étoient ravis de pouvoir dire de leur Prince, qu'il n'avoit rien qui ressentit son nom, que sous son gouvernement ils étoient dans la joye & dans la gayeté, quoi que son nom semblât ne presager que du chagrin. Si vous joignez ensuite à tout ce que j'ai l'honneur de vous écrire, ce que vous avez déjà imprimé sur vos autres médailles du même Empereur je suis assuré que vous persisterez toujours dans la mauvaise opinion que vous avez des historiens. Vous les avez un peu décriés dans votre lettre à Monsieur Galland, mais il s'en faut bien que vous n'en ayez dit tout le mal, qui s'en peut dire avec justice.

Voici tout ce qu'ils nous ont laissé de l'Empereur Tetricus, afin que vous voyez encore par là, quelle opposition il y a entre les livres & les médailles; c'est-à-dire, entre le mensonge & la vérité. Tetricus disent les livres, se hazarda d'accepter l'Empire des Gaules à la sollicitation de je ne sçais quelle Princesse, que Trebellius Pollion a nommé Victoire, & qu'il a mis au nombre de ses trente Tyrans. Tetricus étoit homme de qualité, & Sénateur Romain, & il gouvernoit l'Aquitaine, lorsque Victoire lui offrit l'Empire. Il prit la pourpre à Bourdeaux, l'an 268. son fils, qui n'étoit encore qu'un jeune enfant, puerulus, fut aussi fait Cæsar par Victoire. Mais le Pere se rendit volontairement à Aurelien, qui le mena en triomphe avec son fils. Voilà tout ce que les livres en disent. Cela se détruit visiblement, comme vous voyez, par votre médaille seule: puis qu'elle nous apprend premierement, que le fils même à été Empereur comme son pere, & Auguste; titres qu'on ne donne pas à un enfant, & que jamais Prince n'a reçu que du Senat: & ensuite qu'il a eu ces titres & exerce ces charges du vivant même de son Pere. Avant que d'être Auguste, lors que son pere l'étoit déjà, il étoit Colonel General de l'Infanterie: charge qui ne se donne pas encore à un enfant; & qu'un enfant, puerulus, n'est pas capable d'exercer comme il faut pour mériter par là le titre, & pour exercer la fonction de General, comme il fit: car c'est ce que signifie Imperator. Et vous sçavez, Monsieur, que le mot de PRINCEPS. JUVVENTVTIS. qui se lit sur une de ses médailles, dans le Thesaurus Brandenburgicus, page 753. veut dire, le Colonel general de l'Infanterie; ainsi que je l'ai expliqué dans les médailles de Constantius. Ce Tetricus le fils à donc été premierement Colonel General de l'Infanterie, après cela General de l'Armée, & Gouverneur de sa Province ou de son département, comme son pere: c'est ce que nul Historien ne rapporte; c'est même ce que ceux que nous avons, semblent combattre, mais inutilement s'ils trouvent des lecteurs habiles dans la connoissance des médailles.

Je m'apperçois, Monsieur, que ma lettre est déjà bien longue, quoique je n'aye pas encore tout dit ce qui peut se dire sur votre médaille. Mais de crainte d'aller

abeam, ad alterum progredi satius videtur, quod est Diocletiani. Partis anterioris superscriptio est de more: **DIOCLETIANUS. AUG.** capite radiato, quale interdum Solis ipsius in nummis pingitur: quoniam in orbe Romano Augustorum symbolum semper Sol fuit. At est posticae superficiei argumentum prorsus singulare. Deam exhibet quæ tabellam quadratam ostentat, affixam appensamve summo baculo, quem dextrâ tenet, lavâ caduceum: præterque, vir genibus flexis, ad Deæ pedes, manibus junctis elatisque, nudo capite, veniam videtur precari superscriptio est: **AUSPIC. FEL.** Auspicia felicia: hoc est, præsagia felicitatis Augustorum, qui nuper in Gallias venerant, beneficio potiunda. Legi etiam potest, Auspiciis felicibus: quemadmodum in alio ejusdem Imperatoris nummo legitur, quem Illustr. Spanhemius retulit, **FATIS. VICTRICIBVS.** Denique in imo nummi margine legitur, **PTR.** hoc est, ut in sæculo Constantiniano explicui, Prima Treverensis. Nomen illud ei Provincia tunc fuit quam sequior atas Belgicam primam appellavit, civitate primaria Treverorum.

*Vin tu tribus voculis, Vir Prænobilis, quod sit hujus numismatis argumentum expediam? Panem, Pacem, Parce. Planius dicam: posita sunt in eo numismate hæc symbola, eo fine, ut doceant, primum quidem Provincia illius incolas, deinde & posteros, dedisse Diocletianum operam, ubi pedem in Provinciam intulit, ipso primo sui principatus anno, ut aliunde adveheretur eo frumentum suis sumptibus, pecuniâ in antecessum numeratâ; quod frumentum postea parvo pretio venderetur: Pacem deinde eundem Reipublicæ attulisse: denique legem tulisse oblivionis, datâ veniâ rebellibus nonnullis, qui ab Imperio desciverant: initia proinde principatus, insignia liberalitate Principis, pace, indulgentiâque sive clementiâ, certi instar ominis esse futura sub eo Principe felicitatis publicæ: **AVSPICIA. FELICIA.***

Ex hujus nummi titulo liquido apparet, non potuisse hunc cudi, nisi anno ipso Diocletiani primo: nam id auspiciorum nomen declarat: quæ sunt præsagia futurorum, solita observari in ipso rei susceptæ, vel initi principatus exordio. Atqui hæc ipsa auspicia, quæ sunt adeo conspicuè notata in illo tuo numismate, Vir Prænobilis, his mirificè adversantur, quæ de primis Diocletiani Aug. annis Scriptores Historici prodiderunt. Vulgò enim existimatur is Imperator fuisse salutatus Chalcedone, XV. Kal. Octobris, anni à Christo nato 284. Sunt autem hic duo, quibus difficile admodum assentior. Alterum est de anno: series enim numismatum Romanorum omnino suadet, renuntiatum ipsum fuisse Augustum anno tantum 288. die XI. Kal. Maias, natali Urbis Romæ: quandoquidem ea die ceteri Principes, qui Romani Imperatores appellantur, usque ad istum saltem, administrationem capeffere, sive totius Reipublicæ, sive Provinciæ alicujus dumtaxat sibi à Senatu assignatæ, vel plurium. Id enim verò constare nummorum testimonio arbitror: suggeramque, cum voles, ejus rei argumenta. Alterum caput, quod habet difficultatem, de loco est: neque enim ex nummis veteribus apparet, Diocletianum aliquando vidisse Chalcedonem: siquidem exceptis paucis admodum minutisque Græcis numismatibus, quæ vulgò existimantur percussa Alexandriæ, nummi omnes Diocletiani, vel cusi fuere in prima Treverensi, quemadmodum tuus iste, vel in Lugdunensi prima, ac fortè secunda; vel denique in Provincia Narbonensi. Fabricæ genus ipsum, & typus, & forma litterarum, fabricam esse Gallicanam clamat: quibusdam rursum exceptis, in quibus est Siscia nomen, quod est Croatiae oppidum. Bina illa ipsa nummorum veterum millia, quæ scribis ad me fuisse reperta ante menses ferè duos in vestra regione, cusi fuere omnia in tribus illis Provinciis: siquidem in imo margine non alia habent subscripta elementa, præter hæc:

PTR.

d'aller trop loin, j'aime mieux passer à la seconde, qui est celle de Diocletien. L'inscription du côté de la tête est ordinaire: **DIOCLETIANVS. AVG.** avec une tête rayonnée, comme l'on dépeint quelquefois la tête du Soleil, parce que le Soleil à toujours été dans l'Empire Romain le symbole des Empereurs. Le revers est tout-à-fait singulier. C'est une Divinité, qui tient de la main droite une espee de petite planche quarrée au bout d'un bâton: & de la gauche un caducée. Outre cela un homme à genoux aux pieds de cette divinité, les mains jointes & élevées, & la tête nuë, semble lui demander grâce. L'Inscription: **AVSPIC. FEL.** *Auspicia felicia.* Cela veut dire, les présages du bonheur dont nous allons jouir sous le gouvernement present. On peut lire aussi, *Auspiciis felicibus*, comme on lit sur une autre medaille du même Empereur, & qui est rapportée par M. Spanheim **FATIS VICTRICIBVS.** Il y a enfin dans l'exergue de la vôtre **PTR.** qui signifie selon l'explication que jen ai donnée dans mon Siècle de Constantin, *Prima Treverensis*, la premiere Treveroise. C'étoit alors le nom de la Province que d'autres ont nommé depuis la premiere Belgique, & dont Treves étoit la Capitale.

Voulez-vous que je vous dise en trois petits mots, Monsieur, ce que signifie cette medaille? Paix, Paix & Pardon. Je m'explique. Ces symboles sont mis, pour apprendre d'abord à tous les sujets de la Province, & puis à la posterité, que Diocletien eut soin, dès qu'il entra dans le Pais, la premiere année de son gouvernement, d'y faire venir du bled à ses frais, en faisant les avances, & de le faire vendre au plus bas prix: qu'il mit outre cela la paix dans l'Etat en y entrant, en accordant une amnistie generale à quelques rebelles qui s'étoient soulevés: & qu'un commencement de gouvernement, accompagné de liberalité, de paix, & de generosité ou de clemence, étoit un présage assuré, que l'on vivroit heureux sous un tel Prince, **AVSPICIA. FELICIA.**

Il est visible par l'inscription de cette médaille, qu'elle n'a pû être battue que la premiere année de Diocletien: car c'est ce que signifie le mot de présages; qui sont des signes de l'avenir, qu'on observe au commencement de quelque entreprise, ou de quelque gouvernement. Or ces présages là mêmes, qui sont si bien marquez sur votre médaille; Monsieur, combattent ouvertement tout ce que disent les Historiens des premieres années de Diocletien. On tient ordinairement qu'il fut salué Empereur à Chalcedoine le 17. de Septembre, de l'an de N. Seigneur 284. Pour moy j'ai sur cela deux difficultez. La premiere est sur l'année: car la suite des médailles Romaines me persuaderoit bien plutôt, qu'il ne fut élevé à l'Empire, que l'an 288. le 21. Avril, jour de la naissance de la Ville de Rome: puisque ce jour là tous les autres Princes, que l'on nomme Empereurs Romains, jusqu'à luy, ont pris possession du gouvernement général de l'Empire, ou des Provinces que le Sénat leur avoit marquées. Cela me paroît certain par les médailles: & je vous en fournirai les preuves, quand vous voudrés. La seconde difficulté regarde le lieu: car il ne me paroît pas par les médailles, que Diocletien ait jamais veu Chalcedoine: puisque excepté fort peu de médailles Grecques, que l'on croit communément avoir été frappés à Alexandrie, toutes les médailles de ce Prince sont de la premiere Treveroise, comme est la vôtre, ou de la premiere Lionnoise, & peut-être de la seconde: ou enfin de la Province Narbonoise. Le coin, le caractère, & la fabrique, prouvent sensiblement qu'elles sont toutes frappées en France: excepté quelques-unes ou l'on voit le nom de Sissek, la frontiere alors de l'Empire dans la Croatie. Ces deux milliers même de médailles, de moyen bronze, que vous me mandez qu'on a décou-

Pppp

PTR. PLC. ANT. & similia; quæ interpretati sumus in Sæculo Constantiniano: neque tamen aliud nomen bina illa millia præferunt, ut ad me scribis, nisi Diocletiani, Maximiani, & nonnullorum Cesarum, qui fuere ipsi æquales. Fortassis igitur, si quis rectè rationetur, ex eo colliget, fuisse Diocletiani ditionem harum Provinciarum finibus circumscriptam: nec Diocletiani modo, sed etiam fortassis Augustorum, qui sunt subsequenti. Post ipsius enim ætatem, nullum Græci oppidi occurrit nomen in nummis veteribus; præter quatuor vel quinque, quæ Galli Mercatores, in illis oppidis negotiantes, nummis inscribebant, quos cudi curarent, in honorem Augustorum: quoniam hi bellicas naves ipsis præstidii causa fortè suppeditarent: Hæc, inquam, illi nomina inscribebant, ut eo iudicio appareret, quæ Societas Mercatorum numisma Principi obtulisset. Quatuor sunt illa, vel quinque Emporia in littore Mediterranei maris posita, ut Alexandria & Carthago: aut in orâ Propontidis circâ Byzantium, ut Prusa quæ & Theopolis, Nicomedia, Cyzicus. Scalas Orientales Galli Mercatores hodie nuncupant, societatemque Mercatorum ibi negotiantium, societatem Orientalem, vel Africanam vocant. Hanc tu defende hypothese, Vir Prænobilis, animi causa: sed hypothese tantum dico; (neque enim aliud hodierno die abest à me longius, quàm ut istud tibi tamquam indubitatum thesim proponam) si quis autem velit super ea re tecum contendere, hunc blandè roga, ut proferat nummum aliquem, alterius oppidi Græci nomine notatum, cuiusmodi sunt, etiam adhuc sub Gallieno nomina Græcarum Urbium quædam in nummis, innumera vero propemodum sub Augustis prioribus. Unicum enim, quod quidem indubitatum sit, argumentum, quo constat aliquem alicubi Augustum imperasse, istud est, si numisma in eo tractu aliquod ejus nomini sit dicatum: sic enim ex tuo illo numismate Diocletianum Treviris agnitus fuisse pro Augusto constat.

Ubi autem renunciatus ille fuerit Imperator, certè quo anno Rempubliam capeffervit, narrant Historici famem magnam fuisse. His Coss. ut Fasti perhibent Idatio attributi, anno 284. magna fames fuit. Vetus Rhetor, in ea oratione, quam habuisse creditur anno 290. in Maximiani laudem, qui Diocletiani collega fuit, haustam illam ex Idatianis fastis consuetamque famem, mirificè dicendo exaggerat; nec finem ponit illius, nisi pace per Maximianum reddita, hoc est, ut quidem ferunt Annales anno 289. Nam anno 287. ut ajunt, Maximianum adortæ sunt gentes variae: videbanturque tunc barbari in Galliarum exitium excidiumque conjurasse. Appellantur inter alias gentes Alemanni, Burgundiones, Heruli, & Chaibones vel Caviones, qui sunt ceteroqui prorsus ignoti. Anno 288. Alemannis Maximianus fertur bellum intulisse. Sic fames cum bello defuit, siquidem hos Scriptores audimus, hoc est, anno Diocletiani quinto. Rhetoris hæc verba sunt, in ea oratione quam ipsa die Natali Maximiani Aug. habuisse creditur: num. XV. Re vera, sacratissimi Imperatores, scimus omnes, antequam vos salutem Reipublicæ redderetis, quanta frugum inopia, quanta funerum copia fuit, FAME passim, morbisque grassantibus. Ut verò lucem gentibus extulistis, exinde salutare spiritus jugiter manant. Nullus ager fallit agricolam, nisi quod spem ubertate superat. Hæcine conveniunt, Vir Prænobilis, cum ea Diocletiani providentia, qua ille iziens statim principatum, frumentum sumptu proprio curavit aliunde advehi, ut vili deinde pretio veniret in foro? nam hoc illud est, quod in tuo isto numismate, & in aliis quam plurimis, quæ sunt inscripta cum eodem symbolo, LIBERALITAS. AVG. hoc illud, inquam est, quod in his tabella illa significat, quam sive virtus sive Dea ostendat, quæ liberalitas in nummis vocatur. Simili tabella, quæ in foro esset, inscriptam fuisse id admonet

découvertes dans vos cantons, il y a environ deux mois, sont toutes de ces trois Provinces: n'ayant point d'autres lettres dans l'exergue, que celles-ci, PTR. PLC. ANT. & semblables, dont j'ai donné l'explication dans mon Siècle de Constantin. Et ces deux milliers de médailles, ne sont néanmoins, à ce que vous me faites l'honneur de m'écrire, que des Diocletiens, des Maximiens, avec quelques Césars de leur tems. Peut-être que si l'on raisonne bien, l'on en pourroit conclure, que la domination de Diocletien ne s'étendoit pas plus loin, n'y peut être celle des Empereurs qui l'ont suivis. Car l'on ne trouve plus sur les médailles après lui, le nom d'aucune Ville Grecque, excepté quatre ou cinq, que les Marchands François, qui alloient trafiquer dans ces Villes-là, mettoient sur les médailles, qu'ils faisoient faire à l'honneur de l'Empereur: lors qu'il leur donnoit quelques vaisseaux de guerre pour les escorter. Ils y mettoient, dis-je, ces noms des Villes, pour marquer quelle étoit la Société des Marchands, qui avoit fait faire la médaille. Ce sont quatre ou cinq Places marchandes, sur les côtes de la mer Méditerranée, comme Alexandrie & Carthage; ou sur les côtes de la Propontide ou de la mer de Marmara, de l'autre côté de Constantinople; comme Pruse, Nicomédie, & Cyzique. C'est ce que nos Marchands appellent aujourd'hui, les échelles du Levant. Et les Sociétés de Marchands qui y vont, s'appellent la Compagnie du Levant, ou d'Afrique. Soutenez cette hypothese là, par plaisir seulement, Monsieur, (car je n'ai garde de vous la donner aujourd'hui pour these) & si quelqu'un vous la conteste, priez-le de vous trouver quelque médaille Grecque, où soit le nom de quelque autre ville d'Orient, comme on en voit encore sous Gallien, & beaucoup plus infiniment sous les Predecesseurs: puisque la seule preuve certaine, que les Empereurs aient commandé en quelque Pays, c'est de montrer quelque médaille, qui y ait été frappée en leur honneur de même qu'il est constant par votre médaille, que Diocletien a été reconnu à Treves.

Quoi qu'il en soit du lieu où il a été proclamé Empereur, l'année qu'il prit l'Empire, les Historiens racontent qu'il y eut une fort grande famine, c'est-à-dire, une disette publique de pain. *His consulis, à ce qui disent les Fastes attribués à Idace, l'an 284. magna fames fuit. Un ancien Rhetor, dans le discours qu'on croit qu'il fit à l'honneur de Maximien, college de Diocletien l'an 290. exagere fort cette prétendue famine, qu'il avoit pris dans ces Fastes, & n'en tendue famine, qu'il avoit pris dans ces Fastes, & n'en met la fin qu'après que Maximien eut pacifié l'Empire: c'est-à-dire selon l'histoire, en 289. Car en 287. Maximien, dit-on fut attaqué par diverses nations; & il sembloit que tous les Barbares eussent conspiré la ruine des Gaules. On nomme entre autres, les Alle-mans, les Bourguignons, les Herules, & les Chaimans, les Cavions, peuples d'ailleurs inconnus. En 288. il fut en guerre avec les Allemans. Ainsi la famine selon ces histoires, ne finit qu'avec la guerre, c'est-à-dire, la cinquième année de Diocletien. Voici les paroles du Rhetor, dans la harangue qu'on croit qu'il fit, au jour de la naissance de Maximien, à la Session XV. Re vera, sacratissimi Imperatores, scimus omnes, antequam vos salutem Reipublicæ redderetis, quanta frugum inopia, quanta funerum copia fuit, FAME passim morbisque grassantibus. Ut verò lucem gentibus extulistis, exinde salutare spiritus jugiter manant. Cela ager fallit agricolam, nisi quod spem ubertate superat. S'accorde-t-il bien, Monsieur, avec le soin que Diocletien prit dès son entrée dans le gouvernement, de faire venir du blé dans le Pays à ses propres frais, pour le mettre ensuite en vente au marché au plus bas prix? Car c'est ce que signifie dans votre médaille, & dans une infinité d'autres, qui ont pour inscription avec le même symbole, LIBERALITAS. AVG. c'est dis-je ce*

monet estimationem frumento optimam: ab ipsomet Principe pretio constituto, qui & aliunde advehi frumentum curasset, & magnam partem sumptuum plebi gratuito daret. En illum, vir prænobilis, quem dixi, PANEM: en magnum illum frumenti numerum, en parvum illud ejusdem pretium, quod in tuo numismate notatur, scriptoribus frustra dissentientibus.

Ad Pacem quod attinet, quæ caduceo adumbratur, nihilominus adversantur isti. Anno 285. qui primus Diocletiani annus esse ponitur, Carinus Imperator, inquit, multis cum ipso præliis dimicavit: quorum novissimum & idem maximum fuit prope Margum ad Dannubium in superiore Mæsa. Circumferuntur Martyrum acta quædam, quorum relatu perhibetur Diocletianus Romam venisse, deinde bellum gessisse cum Alemannis, inde Nicomedie hiemasse ubi fuisse dicitur XIII. Kal. Febr. anni 286. tamen si primo illius anni die fuisse idem Sirmy perhibetur. Scriptores historicos scilicet, & leges, quæ ab Imperatoribus latæ dicuntur, difficile est conciliare inter se, super iis locis in quibus substitisse eos utrique testantur: nisi affirmemus equitasse Imperatores perpetuo incitatoque cursu. Anno eodem Ælianus & Amandus dicuntur rusticos in Galliis latronesque in seditionem concitasse, ac semetipsos ibi Augustos renunciasse. Populabantur, inquit, seditiosi homines isti agros, & pleraque etiam oppida oppugnabant: duravitque hæc vastitas toto anno 286. Maximianus autem, quem sibi Imperii socium Diocletianus adscivit, ut ferunt, Kal. Aprilibus anni 286. non est eo auctus honore, ut quidem refert laudator ipsius, nisi propterea quia Diocletianus summopere alterius ope egeret, qui supremam cladem ab Imperio averteret. En verba ipsius, num IV. Neque enim cum Reipublicæ navem secundus à puppi flatus impelleret, salutarem manum gubernaculis addidisti: sed cum ad restituendam eam post priorum temporum labem divinum modo, ac ne id quidem unicum sufficeret auxilium; præcipitanti Romano nomini juxta principem subiisti: eadem scilicet auxilii opportunitate, qua tuus Hercules Jovem vestrum quondam Terrigenarum bello laborantem magna victoriæ parte juvit. . . . Annon illud palam simile monstrorum biforium IN HISCE TERRIS FUIT: Adnota, Vir prænobilis, verbum istud: Nam dictam fuisse Treveris hanc orationem aiunt: qua in civitate nummus ille tuus, qui nihil nisi pacem loquitur, anno ipso primo Diocletiani cusus est: Quod tua Cæsar, nescio utrum magis fortitudine repressum sit, an clementiâ mitigatum: cum militares habitus ignari agricolæ appetiverunt. . . . Quod verò STATIM vixdum misero illo furore sopito, cum omnes Barbaræ nationes excidium universæ Galliæ minarentur, neque solum Burgundiones, & Alemanni &c. Est-ce donc là un tems de Paix, que ces premières années de Diocletien? un tems digne d'être pris par les habitants de Treves pour un heureux présage d'une tranquillité perpétuelle? Est-ce là la Paix, que les peuples desirerent toujours avec ardeur, & qu'ils avoient aussi grand soin autrefois de mettre sur les médailles qu'ils frappoient à l'honneur des Princes qui la leur procuroient? car on ne voit gueres d'inscription plus ordinaire que celle-là; PAX. AUG. ou AUGG. Et tout ce que signifie cette inscription, est représenté sur votre médaille par le Caducée seul.

Risum verò tibi, sat scio, Antiquarii nostri movent; cum ad defendenda scripta spurcitiis fabulisque plenissima, non verentur nummos vesanæ adulationis arguere; cumque scriberetur in nummis sub Gallieno exempli gratiâ, UBIQUE PAX, tum omnia in Provinciis vastata fuisse ferro atque flammis: quod item legimus in nummis Faustine M. Antonini conjugis, PUDICITIA. AUG. (quo elogio, nostra quidem sententia, commendatur Augustæ sollicitudo in eliminandis ex omni civitate feminis impudicis) scriptum illud esse aiunt à contrariis, ad significandum, fuisse ipsam ab omni honestate

je ce que signifie cette planche, que montre la vertu ou la divinité, qui porte sur les médailles le nom de Largesse: pour dire, qu'on liroit au marché sur une planche semblable le prix modique, auquel le Prince taxoit le bled, qu'il avoit soin de faire venir d'ailleurs, & dont il donnoit gratuitement une bonne partie. Voilà le PAIN, Monsieur & l'abondance, qui est marquée sur votre médaille, quoique les livres disent le contraire.

Pour la Paix que represente le Caducée, elle n'est pas moins combattue dans ces mêmes livres. L'an 285. qui est la première de Diocletien, l'Empereur Carin eut plusieurs combats, dit-on, contre lui: dont le dernier, qui fut fort grand se donna auprès de Margue sur le Danube, dans la haute Mésie. Sur quelques Actes de Martyrs, on le fait venir à Rome, ensuite faire la guerre aux Alemans, & delà passer l'hiver à Nicomedie, où l'on dit qu'il étoit le 21. Janvier de l'an 286. quoique le premier jour de la même année on assure qu'il étoit encore à Sirnich. Il est difficile d'accorder les Historiens & les Loix qu'on attribue à ces Empereurs, sur les lieux où les uns & les autres les font séjourner, à moins de dire, qu'incessamment ils couroient en chaise de poste. La même année 285. on dit qu'Élien & Amand souleverent dans les Gaules les payfans & les voleurs, & prirent tous deux le titre d'Auguste. Ces factieux ravageoient, dit-on, toute la campagne, & attaquoient même la plupart des Villes. Et ce ravage dura tout l'année 286. Maximien, qu'on dit avoir été associé à l'Empire par Diocletien, le 1. Avril, 286. ne le fut, à ce que dit son Panegyriste, que par l'extrême besoin, où Diocletien se trouva de s'associer un collègue, qui lui aidât à préserver l'Empire Romain de sa ruine. Voici ses mots au n. 4. Neque enim cum Reipublicæ navem secundus à puppi flatus impelleret, salutarem manum gubernaculis addidisti: sed cum ad restituendam eam post priorum temporum labem divinum modo, ac ne id quidem unicum, sufficeret auxilium; præcipitanti Romano nomini juxta Principem subiisti: eadem scilicet auxilii opportunitate, qua tuus Hercules Jovem vestrum quondam Terrigenarum bello laborantem magna Victoriæ parte juvit. . . . An non illud malum simile monstrorum biforium IN HISCE TERRIS: (remarquez ce mot, Monsieur, car on dit que ce Panegyrique a été dit à Treves, c'est-à-dire, la même, ou votre médaille, qui ne parle que de Paix la première année de Diocletien, a été frappée) quod tua, Cæsar, nescio utrum magis fortitudine repressum sit, an clementiâ mitigatum: cum militares habitus ignari agricolæ appetiverunt. . . . Quod verò STATIM vixdum misero illo furore sopito, cum omnes barbaræ nationes excidium universæ Galliæ minarentur: neque solum Burgundiones, & Alemanni &c. Est-ce donc là un tems de Paix, que ces premières années de Diocletien? un tems digne d'être pris par les habitants de Treves pour un heureux présage d'une tranquillité perpétuelle? Est-ce là la Paix, que les peuples desirerent toujours avec ardeur, & qu'ils avoient aussi grand soin autrefois de mettre sur les médailles qu'ils frappoient à l'honneur des Princes qui la leur procuroient? car on ne voit gueres d'inscription plus ordinaire que celle-là; PAX. AUG. ou AUGG. Et tout ce que signifie cette inscription, est représenté sur votre médaille par le Caducée seul.

Nos Antiquaires vous font bien rire, je le sçais bien, quand pour soutenir leurs histoires sales & fabuleuses, ils ne craignent pas de dire, que les médailles sont flatteuses: que quand l'on mettoit par exemple sur les médailles de Gallien, UBIQUE PAX. cela signifioit que tout étoit en combustion dans les Provinces, & que la guerre étoit allumée par tout: que quand on lit sur celles de Faustine, la femme de Marc Antonin, PUDICITIA (ce qui est mis là selon moi pour louer le zèle qu'elle avoit de chasser des Villes les créatures de mauvaise vie) cela signifie au contraire, qu'elle

state perditam, ac moribus profligatis; quoniam his eam fuisse moribus, libri pleni spurciis ac mendaciis prodiderunt. Tu risum inquam, vir prænobilis, non potes hic continere: at ego hos audire amplius sine stomacho non possum: quibus indignaretur orbis universus profecto, si dicerent idem, cum in numismatibus Regis honori percussis legitur, *VICTORIA. GERMANICA.* vel *DE GERMANIS*; tunc sententiam esse, vel tunc sculpta hæc esse, cum fuissent à Germanis Franci profligati, fusi casique. In istius generis eruditos, qui numismata vetera sic exponunt, ductuque scriptorum veterum, quorum videri minime norunt, exemplum statui oporteret: quippe qui homines doceant, ætatis etiam nostræ numismata falso ac præpostere similiter interpretari.

Nec de Pace igitur, nec de Pane, libri loquuntur: quibus duobus ut frueretur Romanus orbis anno principatus sui primo Diocletianus effecit: at neque de Venia, quam nonnullis tunc idem dedit, qui prius rebellant: tametsi hanc Symbolum tertium illud exprimit, quod in tuo numismate conspicitur, & locum habet inter Auspicia felicia, quæ superscriptio commemorat. Hominis rei effigies ea est, capite nudo, junctis manibus elatisque, veniam poscentis à Principe, & impetrantis. Eandem effigiem, vir prænobilis, reperies, in præclaro Postumi Aug. numismate, quod est inter Arschothana, cum hoc lemmate; *INDULG. PIA. POSTUMI. AVG.* Indulgentia pia Postumi Aug. Ibi Postumus manum reo porrigit, ad significandam veniam culpæ datam. Itaque symbola in tuo numismate insculpta, Vir prænobilis, hæc tria conjunctim representant lemmata, quæ leguntur sejunctim alibi: *LIBERALITAS. AUG. PAX. AUG. INDULGENTIA. PIA. AVG.* superscriptio autem, quæ in eodem legitur, hæc tria bona admonet, quæ primo Diocletiani anno Reipublicæ obvennerunt, totidem esse Auspicia felicia, latitia toto deinceps ipsius principatu populis obventura.

Ex his igitur, quæ nunc ad te scribo, velut ex specimine intelligis quot & quanta disci possint ex nummis, quæ pertineant ad Romanam historiam. Perge tu porro numismata colligere tam plena eruditionis, quam quæ hæcenus mecum communicasti. Sic enim habeto, neminem esse, quo cum libentiùs de his rebus agam; quia qui sit in hoc genere, quam tu, peritior, novi neminem. Neque hæc ego ut urbanitati serviam dico sed quia sic sentio: ut serio sum & ex animo

Vir Prænobilis

Tibi addictissimus

Joannes Harduinus Societatis JESU.

Parisiis 4 Idus Septemb.

1703.

Jam etiam hanc epistolam obsignaturus, Vir Prænobilis, cum reddita sunt mihi à te postremo scriptæ litteræ: quibus significas, incidisse te, post scriptas priores, in Maximiani Aug. nummum, prorsus Diocletiano illi similem, de quo prius indicaveras: excepto quod litteræ sunt in eo quædam fugientes & usu detritæ: has enim dumtaxat conspicuè legi... *MIANVS. AVG.* capite Maximiani Herculi radiato: in contraria verò parte, *A... IC... L.* sed eadem ceteroqui symbola, & in imo nummi margine litteras easdem *PTR.* æque perspicuè conspici, atque in Diocletiani nummo. Jure sanè ex utroque concludis, hujus utriusque principatus in Galliis initia, in eundem annum incurrere. Confectarium illud deinde alterius nummi fide confirmas, in quo legitur *VOTIS. X.* cum in arcu nummi Augusti duo rem sacram obeant, teneantque ambo Imperatorium bacillum. Ejusdem denique Maximiani subjecis numismata duo integerrima, quorum in altero est: *VOT. XX. AVGG.* in altero *VOT. XXX. AVGG.* Votis vicennialibus Augustorum: votis tricennialibus Augustorum. Quo dicto significatur, uno eodemque tempore, eadem pro utroque Principe, Diocletiano & Maximiano vota fuisse concepta: quod certissimo argumento est, simul ambos inisse principatum. At nunc quidem non dicam te esse Rege ipso ditior: quod tunc dixi, cum de tuo Terrici Imp. numis-

le étoit elle même une femme abandonnée à l'impudicité; parce que de certains livres remplis de saleté & de mensonges, l'assurent ainsi. Vous en riez, dis-je: & moi, Monsieur, je ne les sçauois plus entendre sans en être indigné: comme tout le monde le seroit sans doute, s'ils venoient nous dire, que quand on lit sur les médailles du Roi, *VICTORIA. GERMANICA*, ou *DE GERMANIS*, cela signifie, que les François ont été bien battus par les Allemands. Ces Sçavans, qui expliquent de cette sorte les médailles anciennes par les histoires écrites, dont ils ne connoissent pas la fausseté, mériteroient d'être punis exemplairement, pour le mépris qu'ils inspirent par là également des modernes.

Les livres ne parlent donc ni de la Paix ni du Pain, que Diocletien procura sa première année: ils ne disent pas un mot non plus du Pardon qu'il accorda à quelques rebelles: quoique le troisième symbole, qui est gravé sur votre médaille, soit le troisième de ces heureux présages, dont parle l'inscription. C'est un criminel à genoux, tête nue, les mains jointes & élevées, qui implore la clemence du Prince, & qui l'obtient. Vous trouverez la même représentation, Monsieur, dans une belle médaille de Postume, qui est parmi celles du Duc d'Archoth, à la Table 61. avec cette inscription: *INDULG. PIA. POSTUMI. AVG.* Indulgentia pia postumi Augusti. Là ce Prince assis tend la main au criminel, pour marquer l'amnistie qu'il lui accorde. Ainsi les symboles de votre médaille rassemblent ces trois inscriptions, qui se trouvent ailleurs séparément: *LIBERALITAS. AUG. PAX. AUG. INDULGENTIA. PIA. AUG.* Et votre inscription ajoute, que ces trois événemens, qui se trouvent réunis la première année de Diocletien, sont autant d'heureux présages de la satisfaction que les peuples se promettent de lui dans la suite.

Vous voyez, Monsieur, par tout ce que j'ay eu l'honneur de vous dire, combien de choses il y a à apprendre dans l'histoire Romaine par les médailles. Continuez à en amasser d'aussi curieuses que celles que vous m'avez fait l'honneur de me communiquer jusqu'ici. Je vous assure qu'il n'y a personne à qui je parle de ces matières plus volontiers qu'à vous, parce que je ne connois personne qui y soit plus habile. C'est sans compliment: comme c'est avec toute la sincérité possible, que je suis,

Monsieur

Votre très-humble & très-obéissant Serviteur,

HARDUIN de la Compagnie de JESU.

A Paris le 10. Sept. 1703.

Comme j'allois cacheter ma lettre, Monsieur, j'ay reçu votre dernière par laquelle vous me donnés avis, que vous avez trouvé depuis la précédente, un Maximien tout semblable au Diocletien dont vous m'aviés écrit: à cela près, que la médaille est fruste, qu'on n'y lit que ces mots... *MIANVS. AUG.* avec la tête de Maximien rayonnée: & au revers: *A... IC... L.* Mais qu'on y voit nettement les mêmes symboles qui sont sur celle de Diocletien, avec les mêmes lettres dans l'exergue, *PTR.* Vous avez raison, Monsieur, d'en conclure, que ces deux Princes ont pris possession de leur Gouvernement dans les Gaules, la même année. Vous appuyez ensuite ce sentiment, sur une autre médaille de Maximien, que vous avez; où il y a pour légende *VOTIS. X.* & deux Empereurs, qui tous deux ont en main le bâton de commandement, & font leur sacrifice. Vous y ajoutez enfin deux médailles du même Maximien, très-bien conservées, dont l'une a pour légende, *VOT. XX. AVGG.* & l'autre *VOT. XXX. AVGG.* c'est-à-dire, *Votis vicennialibus Augustorum*, *Votis tricennialibus Augustorum*: ce qui signifie, que l'on faisoit dans l'Empire en même tems les mêmes vœux pour deux Princes, pour Diocletien & pour Maximien: ce qui prouve évidemment, qu'ils étoient entrés dans le gouvernement ensem-

numismate sermo fuit. Numisma illud, VOT. XX. AUGG. quod habes in aere, Rex Christianissimus in auro habet: laudarique illud ipse dudum, pag. 123. Saeculi Constantiniani. Alterum autem quod est inscriptum, VOT. XXX. AUGG. nusquam videram, nisi in Patini Indice: & inde laudaram in eodem opere pag. 133. Quod ais autem inde consequi, id pro indubitato ac certo haberi oportet; quantumvis adversetur vetustis annalibus, dissertationibusque scriptorum recentiorum, qui ut suas conjectationes adstruant, nonnisi fabulosos testes adhibent, & inter se invicem saepe pugnantes. Nihil ex nummis Regiae Gazae, tuisque, certius efficitur, quam ano eodemque tempore Maximianum & Diocletianum Rempublicam capessivisse in Gallis, & in eo tractu Pannoniae veteris, quo ex Italia per Carniolam usque Sisciam iter est, quod est Croatiae oppidum. Quod ad cetera tua numismata nuper à te comparata attinet, quorum texis indicem, perplacet mihi in his Mag. Maximi nummus, VOT. V. MULT. X. & alter Gratiani VOT. XX. MULT. XXX. Nam hos nusquam videram, & sunt iidem mihi perutiles. Facito me semper certiores, ut facis, cum aliquos repereris. Sed cave tamen existimes, id te statim esse consecuturum, ut ex animis hominum eripias institum dudum veterum historiarum amorem, cum fascinationis instar ille sit, ex qua nemo adhuc perfecte convalescere visus est. Vale.

les. Mais ne pensez pas pour cela faire aisément revenir le monde de l'attachement qu'il a pour les anciennes histoires, puisqu'il va jusqu'à une espèce d'enchantement, dont je n'ai encore vu guérir personne.

VIRO OPTIMO, NOBILI, ERUDITO,
D. DE BALLONFFEAUX,
 JOANNES HARDUINVS,
 Societatis JESU Presbyter.

Uas scripsi ad te haecenus rogatu tuo epistolas sane multas de nummis Augustorum, Vir Optime, rogo, ne quemadmodum priores ad te scriptas de nummis Tetrici & Maxentii, edas in lucem. Neque enim mihi nunc quidem vacat, aut de simili argumento amplius scribere, aut respondere iis quae admodum imperite, nec minus inurbane opponi forte possint a nonnullis. Ejus generis lucubratio quaedam nuperime prodiit, ab ipsomet Auctore distributa; neque enim emere vel teruncio quisquam velit libellos ejusmodi, in quibus ne mica quidem eruditionis sensusve communis, plurimum autem tricarum est. Quid autem libellus ille complectatur, scribi à me tibi poscit officium: quoniam in eo quoque nonnulla tua reprehensio esse ibi dicitur, quod allata à nobis numismatum veterum interpretamenta subinde approbes. Hoc unum ibi tuum crimen est: meum vero, multiplex. Nam cum ad te epistolam, ut appellat, suam inscribat, me tamen unum in primis petit, ac librum praesertim de Nummis Saeculi Constantiniani: deinde ad Maxentii nummum, quem habes vere aureum, aliosque Tetrici Aug. haud minoris pretii, de quibus invicem scripsimus, delabitur. Accipe igitur istius libelli summarium.

Ait ille primo, unicum fuisse Constantinum, iis se probaturum argumentis, quibus nihil opponi possit. Ex his ego nullum hic praetermittam, sed integra fide perscribam omnia, ut & summa libelli quae

ensemble: Pour cette fois-ci, Monsieur je ne vous diray pas que vous êtes plus riche que le Roi, comme je vous l'ai dit en vous parlant de votre médaille de l'Empereur Tétrique. Le VOT. XX. AVGG. que vous avez en bronze, le Roi l'a en or: & je l'ai citée il y a long-tems à la page 123. de mon Siècle de Constantin. Mais pour le VOT. XXX. AUGG. je ne l'avois vu que dans la Table de M. Patin, & je l'ai citée de même à la page 133. La conséquence que vous en tirez est incontestable: quoi qu'elle combatte les anciennes histoires, & les dissertations des Auteurs modernes, qui n'ont point d'autres témoins pour autoriser leurs conjectures, que des écrivains fabuleux, qui ne s'accordent pas même souvent ensemble. Rien n'est plus évident par vos médailles, & par celles que l'on voit encore au Cabinet du Roi, que le fait que nous soutenons tous deux: sçavoir que Diocletien & Maximien ont pris possession de gouvernement de l'Empire dans les Gaules, & dans ce quartier de la Pannonie ancienne, où l'on va d'Italie par la Carniole jusqu'à Sisseck qui est dans la Croatie. Parmi les médailles de nouvelle acquisition, dont vous m'envoyez la liste, je fais cas de celle de l'Empereur Maxime, VOT. V. MULT. X. & de celle de Gratien, VOT. XX. MULT. XXX. Je ne les ai point vues ailleurs, & elles me sont fort utiles. Mandez moi toujours, comme vous faites, quand vous en découvrirez de nouvelles.

fit intelligas, & auctoris pernoscas ingenium, etiam priusquam libellum ipsum ad te transmittam.

Praecipuum dicit mihi causam fuisse, cur plures Constantinos assererem, vultuum discrepantiam in nummis antiquis. Scis ipse profecto dici nihil posse, quod magis alienum a vero sit. Dixi solummodo, ex ætate quam vultus praefert, si praesertim illa simul cum epigraphe consideretur, plures intelligi Constantinos; quoniam, exempli causa, qui Cæsar tantum dicatur fere sexagenarius, non idem censendus est ad pueritiam revertisse, ut Augustus fieret annorum vix amplius quam viginti, & jam statim Maximus. Neque hanc tamen dixi causam esse praecipuam, quamvis magna per se, nec sane sit contemnenda. Nam si sola vultuum dissimilitudo, quae saepe pendet ex sculptorum ingenio peritiaque, satis una foret; non jam sex, sed forte jam centum induci Constantinos oporteret.

Accipe nunc quemadmodum id retellat. Atqui hoc argumentum, inquit, nullum est. Sunt enim illi vultus Galerii Maximiani, Maxentii, vel Licinii; quibus superscriptum est nomen Constantini: quo quidem ex nomine discimus nummos istos Constantino tribuendos esse, tametsi vultus Constantini non est. Cur autem Constantino potius tribui nummos istos oporteat, ob Constantini nomen adscriptum; quam Maximino, Maxentio, Liciniove, ob insculptum in iisdem Maximini vultum, aut Maxentii, Liciniive, non dicit.

Ad declarandam, inquit, concordiam mutuam Augustorum, factum istud est, ut aliorum Imperatorum vultus cum suo ipsius nomine quisque conjungeret in nummis suis.

fuis. Veni Cadomum, inquit, (nam inde scribit,) & nummos videbis cum nomine Maximini & vultu Maximiani soceri: Licinii nomine cum ejusdem Maximiani vultu, & Maxentii, & Constantii qui pater Constantini. Item cum Maximini nomine & ipsius vultu Constantini. Dicam ille mihi inscribit, quod nummos proferam, quibus historici refellantur. At quot ille scriptores sacros profanosque dicto uno falsi coarguit, si vere affirmat, ad concordia argumentum inter Augustos, Licinii nomine se nummos habere cum vultu Constantii? Nam quis veterum non negat simul Augustos fuisse Licinium Constantiumque patrem Constantini? Sed decrevi hominem non refellere. Scio te, cum hæc leges, risurum usque ad cachinnos, nisi tua te moderatio a solutiore risu jubeat temperare. Hæc certe via unicum vindicandi Constantinum, in tanta ætatum, quam nummi veteres exhibent, dissimilitudine, nemini adhuc alteri Antiquario succurrit nisi D. Galland. Nam is esse auctor libelli dicitur, tametsi nomen non adscripsit: in quo ille cautus & circumspectus fuit: nam pudere oportet tam inficeti partus parentem. Nec venit, aut veniet in mentem, opinor, Romanorum Imperatori Leopoldo, ad significandam suam cum Turcarum Imperatore concordiam, pacemque cum eo sancitam, nummos conscribi jubere, in quibus effigies seu vultus Mustaphæ sit; circum autem inscribi, L E O P O L D V S I M P. ROMANORVM.

Neque is etiam es tu, Vir Erudite, ut te probe novimus, qui ne mendacii arguantur scriptores rerum Romanarum, uti velis quorundam Antiquariorum effugio: qui nummos veteres, ut lebetum fabri aut venditores, norunt: non is, inquam, es, qui in numismate aliquo vultum unius Augusti positum ab imprudente Monetario fuisse pro alterius vultu opponas. Et istud quidem solemne huic hominum generi est, ut cum dissolvere nodum aliquem in nummis antiquis non possint, ob imperitiam, culpam coniciant in Monetarios. Huic vero si datur exceptioni locus, stultissimi hominum fuere Baronius, Sirmondus, Pagius, alique, qui auctoritate nummorum veterum stabiliri vel emendari temporum rationem in Annalibus putarunt. Non intellexere scilicet viri boni ac simplices, ubi nodus aliquis ex nummorum inscriptionibus se offerret, statim hunc nullo negotio solvi posse, culpa conjecta in Monetarios; qui & vultus Principum alios pro aliis, & quod æque proclive fuit, annorum notas, quæ aliorum Principum essent, aliorum numismatis in contraria nummi pagina applicuerint. Acute vaticinabare tu nuper, Vir Erudite, fore ut istius generis Antiquarios, quantum est in orbe eruditorum, tecum spernat ac videat. Sed ad libelli scriptorem redeamus.

Hoc tibi videbitur, pergit ille totidem verbis, mirum & incredibile: quid tum autem? Sunt enimvero incredibilia multa, quæ vera tamen: ut è contrario heroicorum facinorum fabulosa narrationes, quæ vera non sunt, habent tamen veri magnam interdum similitudinem. Memini me, cum ante annos septemdecim dicerem sæpe nugari Antiquarios, & fabulas referre aniles, vel tricas apinasque, cum de nummis tractarent, vix effugisse lapidationem. Prodiit hoc etiam anno libelli hujus auctor, qui dum ceteros vincit, me demum absolveret.

Nomina, inquit, illa diversa, Fl. Julii Constantini, Fl. Claudii Constantini, Fl. Valerii Constantini, non probant esse tres Constantinos. Tametsi enim nullum simile præcessit exemplum in nummis antiquis, quo trium familiarum nomina uni homini dentur, cum quarto quod est instar prænominis; tamen quia constat unicum esse Constantinum, credendum est hoc primum tam novæ rei exemplum esse: neque hoc factum esse sine ratione, tametsi ratio nunc latet occulta. Ut ut est, potius credendum est ita rem se habere, quam historici deserendi. Quidam Imperatores duarum familiarum nomina gesserunt,

quidni & Constantinus trium? Et iste sic alibi de præ-nominibus dicit digna risu. Putat Flavii nomen præ-nomen esse; cum æque sit nomen familiæ proprium, ac Claudii, Julii, Valeriique. Nec potest afferre vel unum ex innumeris (nulli enim sunt magis obvi:) ex innumeris, inquam, nummis Constantinorum proferre nullum potest, in quo cum Flaviæ gentis nomine plusquam unum alterius gentis sit nomen adjunctum: Fl. Claudii, exempli causa, Fl. Julii, & Fl. Valerii: quæ nomina æque distinctas ostendunt uno tempore familias, atque ista; Borbonio-Aurelianus, Borbonio-Condæus, Borbonio Contius: in quibus profecto nec Borbonius prænomen est; nec adjuncta tria Borbonio nomina credi sinunt hæc tria esse unius principis nomina; tametsi potest esse, ut Constantini, sic Henrici, vel Ludovici, vel Philippi tribus illis nomen commune.

Denique sic ille concludit, quasi re confecta, profligatoque adversario; Hæc habui dicere de Constantinis: neque in hoc argumento juvat diutius immorari. Dices fortassis, pergit ille te compellans, rem tantam a me strictim, ac paucis nimium verbis tractari: sed res illa pendet ex oculorum judicio. Veni Cadomum, & videbis.

Deinde prætermisissimis omnibus sæculi nostri Constantiniani, quoniam negat satis esse otii abs re sua sibi, ut singula excutiat; transit ad Græcam inscriptionem; quam in eo volumine diximus, existimatam temere & imprudenter ad Theodosium Augustum pertinere. Est illa hujusmodi:

KIΩNA ΤΕΤΡΑΠΛΕΥΡΟΝ ΑΕΙ
ΧΘΟΝΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΑΧΘΟΟ
ΜΟΥΝΟΟ ΑΝΑΘΗΚΑΙ ΘΕΤ-
ΔΟΟΙΟΟ ΒΑΣΙΛΕΥΟ
ΤΟΛΜΗΟΟ ΠΡΟΚΛΟΟ ΕΠΕΚΕ-
ΚΛΕΤΟ· ΚΑΙ ΤΟΟΟΟ ΕΟΘΗ
ΚΙΩΝ ΗΕΛΙΟΙΟ ΕΝ ΤΡΙΑ-
ΚΟΝΤΑ ΔΥΟ.

Non placet Auctori hujus libelli ea interpretatio quam attulimus: atque ut hanc convellat, negat sic esse legendum, uti edidimus. Hanc inscriptionem, inquit, his ipse oculis legi Constantinopoli. Scribendum ΠΡΟΚΛΩ, non ΠΡΟΚΛΟΟ: alioqui metri ratio non constat. Nec meminit ille, (de me loquitur,) verbum επεκέκλετο habere multiplicem vim ac potestatem: nec unquam apud Homerum eo verbo significari cognominatus est. Nam επεκέκλετο in Iliad. i. v. 454. significat appellavit, invocavit; & cum accusativo jungitur. Atque ibi tantum exstat ea vox apud Homerum. At κέκλετο, quod idem valet, & significat vocavit, hortatus est, iussit, duodecies reperitur apud eundem, & cum dativo casu. Nam ex Indice Homero Seberi, quod magno mihi ad id subsidio fuit, hoc ita esse intellexi. Ergo επεκέκλετο cum dativo ΠΡΟΚΛΩ etiam hoc loco jungi necesse est. Hunc vero primum insignite mentiri, si viverent, dicerent oculati testes, P. Gyllius, vir in describendis monumentis Constantinopolitanis summæ diligentia, & (ut Bongarsium omittam ex quo Gruterus edidit) Jacobus Spon in Itinerario suo Gallice scripto, tomo i. pag. 232. ut nihil dicam de testibus, qui adhuc vivunt in hac civitate; quos subinde audio asseverantes, scriptum esse ΠΡΟΚΛΩ, & sic se legisse Constantinopoli, non ΠΡΟΚΛΟΟ. Nam quod negat iste rationem metri constare, si ΠΡΟΚΛΟΟ legatur, ostendit inscitiam suam, vel pueris ipsis ridendam. Quod επεκέκλετο deinde jungit cum dativo, solæcum admittit, cujus vel pueros ipsos puderet. Neque scit eam vocem esse vel mediæ conjugationis, vel passivæ: ac si mediæ quidem, sive activæ potestatis, significari eo verbo, appellavit, ut apud Homerum loco citato: si passivæ, appellatus est, ut in epigrammate. Neque intelligit aliam esse vim ac potestatem verbi κέκλετο, aliam verbi επεκέκλετο, apud ipsum Homerum. Nec denique novit verbo huic επεκέκλετο ori-

to. originem ab inusitato κελῆω pro καλέω esse: atque adeo ei verbo subesse eandem notionem, ac verbo ἐπικαλέω cognomino; & ἐπικαλέομαι cognominor, apud Platonem, Thucydidem, Xenophontem, Plutarchum, & alios, ut Lexica pueros ipsos admonent. Quod si præterea ἐπεκένδετο esset hoc loco a κελῆω jubeo, tunc esset insulsa Epigrammatis sententia; hæc nimirum: *Columnam ingentem humi dudum jacentem solus Theodosius ausus est imperare Proclo Præfecto Urbi ut erigeret.* Ea tamen interpretatio est D. Gallandi. Quasi vero in laude ponendum sit Principis, quod eo solus processit audaciæ, ut Præfecto Urbi hoc daret in mandatis, quod nemo ante ipsum præcipere ausus esset. *Neque enim Proclus ibi est architectus, inquit, tametsi Grotius ita censuit: sed Præfectus Urbis. Nam in Latino epigrammate Judex appellatur: quamquam epigramma Latinum, ob interpretandi difficultatem, Græco omnino non respondet.* Sustine parumper risum, vel iram, Vir Optime, dum cetera tibi narro.

Dixit R. P. Harduinus, pergit idem, nullam esse Constantinopoli inscriptionem vetustam, nomine Constantii, (addidi ego, etiam Constantini Max. alteriusve Constantini, etiam toto Oriente,) vel Juliani, Valentis, Theodosii, Arcadii, Theodosii junioris, Marciani, Zenonis, Anastasii, Justiniani, utriusque Justiniani, Mauricii, Focæ, aliorumve. Magno errore: nam primo eam, quæ est superius allata, constat esse Theodosii Aug. nomine positam: (id enim a se ea ratiocinatione, quam tibi modo ex eodem retuli, demonstratum putat:) & alteram nomine Marciani exhibet D. Spon, in Itinerario suo, quam & ego legi his verbis:

Principis hunc statum Marciani cerne, torumque.

Ter ejus vovit quod Tatianus opus.

Ceteras autem omnes aliorum Principum consumpsit ætas & ignis. Hominem eruditum, qui metrum in Græco versu desiderat, ubi est integrum: in Latino autem & metrum & sententiam probat, cum ex æquo nec metrum in eo epigrammate, nec ratio sit. Ecquod autem majus est argumentum nobiscum ac novitatis in eo genere, quam sunt vitia illa duo? Cur non Græcum autem etiam illud Marciani est, ut Theodosii (siquidem ita vult) istud prius? Cur Sponium deinde citat testem hujus Epigrammatis, quem in illo ipso eodem volumine, octava ante pagina, describentem epigramma Græcum, ΚΙΟΝΑ ΤΕΤΡΑΠΛΕΥΡΟΝ, ac jurantem se ΠΡΟΚΛΑΟC legisse, non est ausus allegare: aut cui sic affirmanti credere noluit?

Ad Maxentium deinde tuum ille progreditur, Tetricorumque nummos ex Cimelio tuo, de quibus olim ad te scripsimus. In illo quidem Maxentii aureo, qui habet in contraria parte hanc epigraphen, ΠΡΙΝCΙΠΙ ΙΥΕΝΤΥΤΙΣ: atque in imo margine, Ρ Τ R. Principem Juventutis negat esse Cæsarem, vel minorem Augustum, aliumve sub Augusto, pedestrium turmarum in aliquo exercitu Præfectum, uti exposuimus. Cur? Quia non fuit perpetua ea præfectura, aut sine collega, apud Romanos, ut olim apud Gallos: & est hic titulus in nummis quorundam Augustorum, sub quibus Cæsares aliquos fuisse historiam non commemorant. In his autem nummis Principem Juventutis esse ipsummet Augustum, qui cum omnibus præfesset copiis ut Imperator, potuit idem esse Princeps Juventutis, ait sibi videri. Negat denique Principem Juventutis, in nummo Maxentii, eum esse quem adsignamus, Fl. Val. Constantinum Cæsarem: cur? quia fuit unicus omnino Constantinus. Non sunt hæc argumenta firmissima & inexpugnabilia?

Andi graviora. Negat deinde litteris TR. magis Treveros significari, quam aliquam ex civitatibus Orientis: ubi cusi sunt & alii nummi, qui sunt inscripti SMALA. SMANT. SMANA, &c. tametsi hos R. P. Harduinus aliter interpretatur, de Treverensi nimirum, Lugdunensi, & Narbonensi provin-

cia. Cur vero negat? Quia videt, opinor, esse omnes ejusdem fabricæ; omnesque fateri necesse esse cufos in Gallia, si de aliquibus fateare: idcirco negandum litteris TR significari Treveros; de qua tamen significatione convenit inter Antiquarios. Non dicam tamen modo, inquit, quomodo hæ litteræ possint exponi: dicam fortassis alias. Afferuntur ex Oriente multi similes: ergo in Oriente cusi sunt. Vidi etiam ibi modios horum plenos. Sane; ex rejectaneis in Occidente nummis, qui etiamnum in Narbonensi præsertim provincia sunt numero infiniti, etiam in plebis infimæ manibus, Constantinorum in primis, multi convekti sunt, vetustis etiam temporibus, in Orientem, ab iis qui commercium facere horum vellent: atque ex eo tractu iterum ad nos, qui majore horum studio tenemur, quam nunc Orientales, revehuntur interdum: quorum tamen fabrica clamat se plane Gallicanam; quod & subjectæ litteræ docent eos, qui legere norunt. Quod si in Oriente cusi sunt, & Latine omnes, (quod quis sanus existimet, apud homines nonnisi Græce loquentes?) quæ moneta fuit interim Occidentis illo ævo? nam monetam esse nummos veteres, nobis reclamantibus, valde pertendit in eo ipso libello, sed puerilibus argumentis.

Ad Tetrici nummos quod attinet, nos ambo, istius judicio, stolidi sumus: qui latere aliquam sententiam singularem in his arbitrati sumus: CAESAR TETRICVS ARPCA. IMP. C. TETRICVS RDNVIC. aliisque. In priore enim, inquit, statuendum fuit, litteram A esse superfluum: litteram deinde R positam esse pro P. litteram vero P pro F. denique transpositas esse litteras CA pro AC. AC autem scriptum esse pro AVG. Ita fit ut sit aperta sententia, CAESAR TETRICVS P. F. AVG. Habear a te, Vir Optime, mendacissimus mortalium, si quidquam adfingo: totidem fere verbis ac syllabis Latine tibi dico, quod ille Gallice omnibus, pag. 47. Similiter in altera, oportuit te meque intelligere, litteram R positam fuisse pro P: litteram D pro F: litteram N pro A: litteram deinde I redundare: & esse C pro G. statim intelligeremus nihil ibi latere mysterii: planam esse apertamque sententiam, IMP. C. TETRICVS P. F. AVG. Ægre quidem, inquit ille te alloquens, pag. 45. sic affirmanti mihi assentire: sed est rebus omnibus anteponenda veritas. Veni Cadomum, & videbis sexcenta Tetricorum numismata barbare & Gothice sculpta: tunc intelliges, tua, quæ dicis esse fabricæ elegantis, & litteris affabre exaratis, horum esse forte simillima. Ego vero tam longinquæ peregrinationis, ut nummos ejusmodi videas, quos nemo non spernit, ac longe tuorum dissimiles, auctor omnino tibi non sum.

Denique allatum a nobis Tetrici nummum, e ditissimo Cimelio D. FOUCAULT, sic inscriptum, IMP. CLAVDIVS AVG. & in averfa parte, TETRICVS AVG. sic esse inscriptum affirmat, IMP. C. CLAVDIVS AVG. & IMP. TETRICVS AVG. Perparum sane refert utrovis modo legatur: sed vel alius tamen iste nummus est ab eo quem vidimus; vel his oculis sic eum legisse opinor, quibus Constantinopoli ΠΡΟΚΛΑΩ legit, ubi ΠΡΟΚΛΑΟC est.

Quod autem Aurelianus junior, cujus nummum habes, ignotus scriptoribus antiquis fuerit, negas mecum debere mirum videri; siquidem ignoti fuere iisdem, Pacatianus Aug. Maximianus junior Aug. Constans Max. Aug. Aulenus Aug. Eoanus Augustus. Sunt enim hi omnes in hac civitate nummi præclari, & egregia arte facti. Sed o te, Vir Optime, meque, Gallando iudice, iterum stultissimos, qui hos Cæsares ignotos fuisse veteribus putemus. De Pacatiano non silent illi: siquidem dicunt Decii temporibus multos Augusti nomen arripuisse: Pacatianum vero ante Decium ponunt Antiquarii. (Quanta sit vis istius ratio-

rationum, vel me tacente, intelligis.) *De Constante Max.* pergit idem, quid sit statuendum, expendam, cum eo devenero, in *Selectis*, quæ publicæ luci paro. *Aulenaus* autem ipse est *Valens*: nam litteræ duæ priores *AV* sunt ordine perturbato pro *VA*: & duæ pæne postremæ *AV* expungendæ sunt, quia redundant. *Ad Eoanum* quod attinet, (quem nescio cur *Saëoanum* vocet, aut barbaram vocem appellet, quæ videri potest ab *ἑώα* sive orientali plaga deducta:) idem, inquit, ac de *Aulenaus* statuendum. *Maximianum* juniorem *Augustum* interim prætermisit, de quo nihil habuit nimirum quod diceret.

Hæc summa hujus libelli est. Mitto enim paginas ferme quadraginta, in quibus ad legentium nauseam describit nummos *Tetricorum* *Gothicos* barbarosque, quos nemo non negligit: præter septem dumtaxat, in quibus ait esse litteras perquam affabre exaratas. Quibus si tuos esse similes ostenderis, ut reipsa sunt, nihil habebit ille quod opponat. Cave tamen huic homini quidquam rescribas: tum quia non te, sed me, tametsi ne leviter quidem pro-

vocatus laceffit, inurbane, ut vides, & imperite; tum quia quisquis hunc eruditus leget, continuo aspernabitur. Quod si constitutum tibi sit nihilominus respondere, nihil aliud scribe; nisi ut quemadmodum ille te *Cadomum* vocat, ubi *Tetricos* informes habet, quos tibi offerat; sic illum tu vicissim *Luxemburgum* invites, ubi elegantis & egregiæ calaturæ, quos habes, exhibiturus ei sis. In studiis, ut nunc sunt ingenia, verum sectari, paucorum quidem hominum est & mentis bene sanæ. Plerique omnes studio veri neglecto nonnisi fabulas amant, & historicas narrationes quaslibet: quas ut ipsum fere *Evangelium Christi* defendunt; postquam has semel animis imbiberunt: quoniam illas utique ad ipsum *Numen* ex amicis hominum, si fieri posset, eripiendum, ab osoribus veri *Numinis* confictas in otio fuisse nesciunt. Quod meliorem tibi mentem, *Vir Optime*, *Nobilis*, *Erudite*, *Deus* injecerit, vehementer lætor: quam ut aliis etiam impertiat, mecum enixe ora. Vale. Parisiis, VIII. Kal. Decembres, anni MDCCI.

R E P O N S E
A U X O B S E R V A T I O N S
D E
M^R. G A L L A N D,

S U R L E S E X P L I C A T I O N S
de quelques Médailles de Tetricus le Pere, & d'autres.

Tirées du Cabinet de

M^r. D E B A L L O N F F E A U X.

T Y P O G R A P H U S L E C T O R I.

Sequentem etiam epistolam, tametsi non est R. P. H A R D V I N I, subjiendam Sesse hoc loco censuimus; tum quia est ea viri Nobilissimi ac pereruditi, Consiliarii Regii in Senatu Luxemburgico, a quo permultas ejusdem R. Patris epistolas accepimus; tum quia ad nonnullam defensionem ea pertinet quorundam de re antiqua Nummaria scriptorum R. P. H A R D V I N I.

A
M O N S I E U R G A L L A N D.

M O N S I E U R.

Je ne songeois à rien moins qu'à l'étude des Monumens Antiques, lors que je reçus par le canal d'un de mes Amis, un exemplaire des Observations que vous m'avez fait l'honneur de m'adresser de Caën, au sujet de quelques Médailles Antiques de mon Cabinet que le R. P. Hardouin a expliquées dans quelques Lettres latines qu'il m'a écrites, & que j'ai rendu publiques avec celles que je lui avois écrit à ce sujet.

Je lus donc votre Ouvrage avec toute l'avidité & l'empressement que les écrits qui se déclarent parties, inspirent naturellement à ceux qui y sont intéressés.

Je trouvai sur la fin de votre Lettre, que vous n'aviez pris la plume pour contredire les sentimens du R. P. Hardouin & les miens, que par une espece de motif de conscience, pour ainsi dire, & pour servir d'avertissement à ceux qui liront nos découvertes, ou qui en entendront parler, de ne pas se presser d'embrasser d'abord nos opinions, mais de s'en défier, & de bien les examiner auparavant. Vous n'avez pas laissé ensuite de rendre justice, tant au mérite de ce sçavant Homme, qu'à ma bonne foi, puis qu'immédiatement après cela vous ajoutez: *Que vous êtes persuadé que ce n'a pas été notre dessein, en publiant ces découvertes, qui vous paroissent si peu recevables, de tromper les curieux, & que quoique vous ne me connoissiez pas en particulier, vous vous garderez néanmoins bien d'avoir cette opinion de ma probité, & encore moins de celle du R. P. Hardouin, dont le mérite & la doctrine vous sont très-connus, & que vous honorez depuis long-tems. Mais que quand vous y faites bien reflexion, vous vous imaginez que nous ne sommes pas nous-mêmes persuadés de tout ce que nous avançons l'un & l'autre, que nous l'avons fait seulement pour nous divertir, & que nous nous ferons un plaisir de ce que vous avez pris la chose si sérieusement.*

Qq99

Oüi

Où, Monsieur, il est vrai que ce n'a été que par manière de divertissement que j'ai essayé de tirer un bon sens, & qui pût servir à l'éclaircissement de l'Histoire du Regne de Tetricus, des Inscriptions bizarres qui entourent les Têtes de quelques Médailles de bronze que j'ai de cet Auguste. Mais comme je me défiois de mes forces & de ma capacité dans cette occasion; j'ai crû devoir implorer le secours des lumières que le R. P. Hardouin a acquises dans le Pais de l'Antiquité, persuadé que j'étois, que très-peu de personnes seroient aussi capables que lui d'éclaircir les profondes ténèbres dont toute l'Histoire est enveloppée, ni qui voulussent l'entreprendre avec autant de complaisance pour moi.

Voilà ce qui a donné lieu à notre commerce de Lettres; & vous voyez bien delà, Monsieur, que la passion que j'ai de profiter des instructions d'autrui, m'a engagé à m'adresser avec confiance à ce sçavant homme, pour être éclairci de mes doutes.

Il a répondu à mon empressement avec tant de générosité & d'érudition, que j'aurois crû avoir quelque chose à me reprocher, si j'avois gardé pour moi seul toutes les belles découvertes que ce peu de lettres nous apprennent. C'est aussi ce qui m'a déterminé à les communiquer au public, & à les faire imprimer à Luxembourg chez le Sieur André Chevalier, Marchand Libraire. J'y ai aussi joint les miennes, non pas que je crûsse qu'elles en valaient la peine, mais afin que les Lecteurs vissent mieux la suite du dessein qui avoit donné occasion à cette correspondance.

J'ai crû, Monsieur, vous devoir faire avant toute chose ce petit détail pour vous guerir tout d'un coup du soupçon que vous témoignez avoir à l'entrée de votre Lettre du lieu de l'impression, & si celles qui portent mon nom, sont effectivement de ma façon.

Examinons présentement si les Observations que vous avez bien voulu faire à leur sujet, sont aussi solides & aussi bien fondées que vous le prétendez.

Mais avant que j'entre en matière, trouvez bon, s'il vous plaît, que je vous fasse souvenir de deux petits vers, qu'un des plus beaux Esprits du tems, qui m'honore de son estime, vous a cité fort à propos ci-devant, dans une conjoncture à peu près pareille.

*Diversum sentire duos de rebus iisdem
Illas licuit semper amicitia.*

Qu'il a tourné lui-même en François de la manière suivante:

*Il a toujours été permis,
Même entre les meilleurs amis,
D'être sur même cas d'opinion diverse;
Et cette disposition,
N'a jamais blessé le commerce,
De la plus tendre affection.*

Si vous me demandez à quel propos je vous cite ces vers, je vous dirai, Monsieur, que comme je vous honore beaucoup, j'aurai toujours bien de la déférence pour vos sentimens. Mais ce ne sera pas au point que vous m'accusez d'en avoir pour ceux de l'Auteur du *Saeculum Constantinianum*. Je ne suis pas à la vérité des plus difficiles à persuader, & je suis encore beaucoup moins entêté de mes opinions. Mais il faut avouer aussi, que je ne prens pas pour argent comptant certains raisonnemens, ou faux en eux-mêmes, ou peu vrai-semblables. Ainsi, vous pouvez être persuadé, Monsieur, que si j'ai embrassé le Système de la Chronologie du Siècle de Constantin, ce n'a été d'abord que parce que des personnes illustres par leur sçavoir, m'en avoient don-

né une idée autant avantageuse qu'il le mérite, avant même que je l'eusse vû. Mais depuis que je l'ai examiné par moi-même, j'y ai donné les mains d'autant plus volontiers, que personne jusqu'ici, n'a plus habilement rétabli, (aut jugement de la plupart des véritables Sçavans,) la Chronologie embrouillée de ces tems-là que lui. Cependant s'il se trouvoit un jour, ou que vous, ou que quelqu'autre nous découvrit une route plus sûre & plus droite que la sienne, je suis de ces gens qui non jurant in verba Magistrum, je sçai me rendre sans peine, & me ranger du côté de ceux qui ont pour eux la vérité, ou tout au moins une vrai-semblance appuyée d'un raisonnement qu'on ne puisse contester.

Après cela j'espère que vous trouverez bon que je me serve du privilège si généralement reçu de tous ceux qui font profession de Litterature, en m'expliquant avec une entière liberté, sur tout ce que vous avez opposé à nos sentimens.

Vous commencez par combattre l'Essai de la Chronologie du Siècle de Constantin; & vous dites que cette Chronologie, bien loin d'être rétablie, est au contraire extrêmement altérée, par la manière dont s'y est pris. Cependant un moment après vous avouez, qu'en lisant la Chronologie du siècle de cet Empereur, le Système sur lequel elle est fondée, vous parût d'abord si bien conçu si bien appuyé, & en même-tems si vrai-semblable, que vous ne voyez pas comment l'on y pourroit répondre. Nonobstant cela, vous espérez qu'il se trouveroit bientôt quelque Antiquaire qui en désabuseroit le public, sur tout à l'égard de la pluralité des Constantins, n'y en ayant jamais eu selon vous, qu'un seul de ce nom.

C'est ce que personne cependant n'a osé entreprendre jusqu'ici. Voulez-vous en sçavoir la raison, Monsieur? la voici. C'est que tous ceux qui ont vû ce sçavant Ouvrage, quelque prévenus qu'ils fussent pour l'ancienne route, comme vous l'appellez, & quelque envie qu'il ayent eu de le combattre, ont crû après avoir bien examiné le tout, que ce seroit inutilement, & que leurs efforts à cet égard ne tourneroient qu'à leur confusion. Voilà ce qui les en a détourné. Mais vous, après y avoir rêvé pendant quelques années, vous vous déclarez enfin contre ce Système. Ce n'est point peut-être que vous ne le trouviez juste au fond; mais c'est que vous croyez qu'il n'y a pas d'honneur à changer de sentiment, & qu'il ne faut pas démordre de certains principes que l'on a une fois adoptez, quelque erroné qu'ils soient au fond, & reconnus tels dans la suite.

C'est de quoi je me flatte que vous conviendrez, pour peu que vous fassiez d'attention à ce que j'aurai l'honneur d'opposer aux argumens que vous apportez pour détruire la pluralité des Constantins.

Ce qui a donné lieu, dites-vous page 8. à l'Ouvrage dont il s'agit, c'est particulièrement la diversité du visage du grand Constantin qui se remarque sur quelques unes de ses Médailles, en établissant une multiplicité de Constantins, à peu près égale à cette diversité. Avant que de se déterminer sur un point de cette importance, il semble qu'il falloit chercher d'autres moyens pour résoudre la difficulté qui est grande & embarrassante, il en faut convenir. Mais le R. P. Hardouin en eût bien-tôt trouvé un autre s'il eût eu à sa disposition un Cabinet aussi abondant en Médailles Antiques que celui de Monsieur Foucault, & sur toute chose à l'égard de celles qui portent les noms des Empereurs contemporains de Constantin.

Qu'auroit-on trouvé, je vous prie, Monsieur, de si contraire à l'opinion de ce celebre Ecrivain? On y auroit reconnu à l'œil, assurez-vous, que c'est aux Inscriptions des Médailles de ce tems-là qu'il faut s'arrêter, pour sçavoir par les noms qui y sont marquez à quels Empereurs elles appartiennent, & non pas aux têtes, qui appartiennent souvent à d'autres Empereurs que

ceux qui y sont nommez. Car ces têtes de Constantin si différentes de visage, ne sont pas les têtes d'autres Constantins : mais elles sont de Galerius Maximinus, ou de Maxence, ou de Licinius, avec le nom de Constantin à l'entour.

Quoi que cette nouvelle doctrine regarde plus les sentimens du R. P. Hardouin que moi, je lui laisserai le soin de vous y répondre en détail, étant persuadé, que s'il l'entreprend, il le fera d'une manière qui ne souffrira point de réplique. En attendant, & pour vous faire voir que ce n'est ni par caprice, ni à l'aveugle que j'ai embrassé son système, j'espère qu'il ne trouvera pas mauvais, que je vous fasse connoître d'avance la nullité des argumens que vous y opposez.

Ce n'est donc qu'aux inscriptions, & non pas aux têtes qu'il faut s'arrêter, pour sçavoir à quels Empereurs elles appartiennent ?

Vous n'en êtes pas bien persuadé vous-même, car vous ajoutez ensuite, que cela me paraîtra étrange, & que je m'étonnerai en cherchant comment il s'est pu faire, que les Médailles portent les noms de certains Empereurs ; les têtes qui y sont représentées ne soient pas d'eux, mais d'autres Empereurs. Que je me récrierai même que cela est contre la vraisemblance.

En effet, Monsieur, croyez-vous que personne, pour peu qu'il ait de teinture de cette sorte d'étude, puisse se persuader, que ce que vous venez d'avancer comme une chose de fait & incontestable, doive être reçu comme tel, parce que vous avez cru entrevoir sur les Médailles cette prétendue différence de Têtes ? Vous m'y renvoyez même pour m'en éclaircir par mes yeux propres. Je suis docile, car quoi que je sçusse d'avance que je n'y rencontrerois rien de tout ce que vous prétendez établir, je n'ay pas laissé de repasser toutes celles de mon Cabinet, qui peuvent y avoir quelque rapport. Vous allez entendre présentement, ce que j'y ai remarqué de singulier, tant pour l'opinion que vous soutenez, que pour celle qui lui est contraire.

Comme la Ville d'Echternach, où je fais ma résidence ordinaire, n'est éloignée de la fameuse Ville de Treves que trois lieues, où l'on en déterre de plus en plus, & que dans notre Province de Luxembourg, on en découvre quantité presque tous les jours, je ne laisse gueres échapper d'occasion d'acquiescer ce qui s'en présente. Dans toutes celles donc que j'ai, dont le nombre est considérable pour un particulier, tant en or, & en argent, qu'en grand, moyen & petit bronze, sur tout des latines ; après avoir examiné attentivement, & confronté les Têtes qui sont sur les Médailles de Constantin, avec celles de Licinius, de Galerius Maximinus, & de Maxence, auxquels vous voudriez me persuader qu'elle appartiennent ; je puis vous assurer avec vérité, que quelque soigneusement que je les aye considérées, & quelque effort que j'aye fait pour trouver cette prétendue distinction, si palpable, comme vous l'assurez, je n'ai pu y découvrir aucune de ces ressemblances. Ce qu'il y a de vrai, c'est que les Têtes de Galerius Maximinus, confrontées avec celles de Fl. Val. Constantinus, semblent d'abord être les mêmes ; mais pour peu qu'on y fasse d'attention, on y remarque une différence qui n'est pas petite, puisque Constantin a le nez fort aquilin, & que celui de Galerius Maximinus descend tout droit, ce qui change extrêmement l'air d'un visage, comme vous n'en sçauriez disconvenir.

Voulez-vous bien, Monsieur, que je vous dise ce qui a donné lieu à votre méprise ? ce n'est assurément pas cette ressemblance si parfaite des têtes que vous vous êtes figuré avoir trouvé sur les Médailles des Princes dont nous venons de parler ; c'est au contraire le peu d'habileté des Graveurs, dont vous vous plaignez dans la suite si fort & si souvent, qui vous ont engagé dans cette route si écartée & si inconnue jusqu'à présent.

Effectivement, tel Graveur qui vouloit ou devoit nous représenter Constantin n'ayant pu en atraper ni l'air, ni la physionomie sur la Médaille, y a formé ou une espece de marmouset, ou toute autre chose que ce qu'il avoit dessein de faire. Cela même est arrivé quelquefois à l'égard des autres Empereurs : Car j'ai dans mon Cabinet des Médailles de Galerius Maximianus, & des Constantins de moyen bronze avec les inscriptions suivantes qui justifient très-bien ce que j'avance :

MAXIMIANUS. NOB. CAES. La tête de ce Cesar couronnée de Laurier.

.)(. SACRA. MON. UR. D. AUGG. ET CAESS. NN. Le genie de la monoye debout ayant de la droite une balance, la corne d'abondance de la gauche.

IMP. CONSTANTINVS. P. F. AUG. La tête de Constantin couronnée de Laurier.

.)(. CONSERV. URB. SU.-- Un temple à six colonnes au milieu duquel le genie de quelque Ville est assis habillé en Deesse le casque en tête, tenant de la main droite un globe terrestre, de la gauche une pique, & ayant à ses pieds un Bouclier. Au Frontispice du temple il y a X. à l'Exergue AQT.

CONSTANTINUS, NOB. CAES. La tête de ce Cesar couronnée de Laurier.

.)(. JOVI. CONSERVAT. CAES. Un Hercule étouffant un Lion, ayant à ses pieds la Massie dressée, à l'Exergue ST.

Ainsi ces têtes quoi que peu ressemblantes à plusieurs autres de ces mêmes Princes ne laissent pas d'appartenir uniquement à ceux dont elles portent les noms, quoi qu'elles ne représentent pas toujours tout-à-fait les originaux, ny aucun même des Empereurs contemporains.

Le moyen après cela je vous prie, s'il falloit prendre ce principe pour regle, de pouvoir discerner au juste la véritable tête d'un Empereur ? puisque selon vous elles se trouvent souvent placées & dénuées des Inscriptions qui leurs sont propres & naturelles ? n'est ce pas là introduire dans cette science une confusion prodigieuse, & se jouer de ces monumens si estimables, en les expliquant d'une manière si peu vraisemblable, & si peu soutenable ?

Vous n'en demeurez pourtant pas là ; car pour appuyer ces transpositions de têtes & pour soutenir qu'avec le nom de Constantin, on a joint le portrait de Licinius ou de Maxence ; vous posez pour principe qu'il ne s'est frappé de ces Médailles peu communes (c'est avec justice que vous les nommez ainsi ; puisque je ne pense pas qu'il s'en trouve ailleurs de semblables que dans votre Cabinet, ou dans votre Idée :) qu'autant de tems que ces Empereurs ont vécu de bonne intelligence avec Constantin, au commencement de son regne, & cela dans la veüe de marquer encore davantage leur union par cette communication de nom autour de têtes différentes.

Tout cela quoique specieux ; court grand risque de n'avoir aucun sçavant pour approbateur. Car enfin si ces Princes vouloient marquer leur union, & si vous voulez même la déference qu'ils avoient les uns pour les autres, pourquoi ne pas imiter l'exemple des Empereurs Pupien & Balbin, qui comme nous le voyons sur les Legendes de leurs Medailles, l'ont fait d'une manière bien plus noble, plus grande, & plus naturelle ; par le FIDES. MUTUA. AUGG. AMOR. MUTUUS. AUGG. & par d'autres semblables inscriptions ? Car nous ne voyons pas sur ces Medailles, que ces Augustes y aient confondu leurs têtes, toutes celles de Pupien portent leurs inscriptions naturelles, & celles de Balbin de même.

Ne s'ensuit-il pas delà naturellement, que les moyens que vous employez pour éluder la pluralité des Constantins ne peut subsister, puisque comme nous venons de le dire, les Princes contemporains, au

lieu de faire mettre sur leurs Médailles les têtes de leurs Collegues, n'avoient au contraire pour marquer la bonne amitié qu'ils entretenoient reciproquement, qu'à imiter en cette occasion ces Empereurs leurs Predecesseurs.

Or pour prouver que cela s'est pratiqué presque de la même manière au revers des Médailles, du vivant de Constantin même, j'ai pour le justifier deux témoins sans reproche à vous produire, que j'ai tirez de mon Cabinet, ce sont deux Médailles de petit bronze l'une de Crispus, & l'autre de Constantin junior dont voici les Legendes:

CRISPUS. NOB. CÆS. *Crispus couronné de Laurier.*

.)(. D. N. CONSTANTINI. MAX. AVG. VOT. XX. *Dans une Couronne de Laurier: & à l'Exergue ST.*

CONSTANTINUS. JUN. NOB. ---- *la tête couronnée comme dessus.*

.)(. D. N. CONSTANTINI. MAX. AVG. VOT. XX. *dans une Couronne de Laurier: l'Exergue est fruste.*

Mais comme nonobstant ce que nous venons de voir, vous persistez toujours à ne vouloir reconnoître qu'un seul Constantin, je me contenterai de la seule preuve tirée des Médailles, comme j'ai déjà fait, pour vous convaincre de l'erreur où vous êtes à cet égard. Celles que je produirai, sont en partie tirées de votre Cabinet, & en partie du mien.

La première sera celle qui se trouve dans le Siècle de Constantin, elle représente de chaque côté une Tête, qui pour la physionomie sont très dissimilaires, comme vous le sçavez vous-même, puisqu'elle est conservée au Cabinet de Monsieur Foucault. En voici l'inscription.

CONSTANTINUS. AVG. *La Tête de Constantin couronnée de laurier, avec l'air d'un homme de quarante ans.*

.)(. CONMAXANTINUS. AVG. *La Tête pareillement couronnée de laurier, qui paroît être celle d'un homme de vingtsept ans.*

Ces inscriptions & ces têtes d'un âge si différent, que nous apprennent-elles: sinon que du Règne de Constantin, il y en avoit un autre de même nom, de la Famille MAXIMA? car c'est ce que les Lettres MAX. nous apprennent.

J'ai de plus moi-même cinq Médailles de Constantin, dont l'une est d'argent, d'une conservation achevée, & les autres sont de petit bronze. Celle d'argent porte cette inscription:

CONSTANTINUS. MAX. AVG. *La Tête de cet Auguste entourée d'un diadème garni de pierres.*

.)(. VICTORIA. CONSTANTINI. AVG. *Une Victoire tenant une Couronne de laurier de la droite, & une branche de palmier de la gauche. A l'exergue PTS.*

Les quatre de bronze ont toutes la même Inscription, tant du côté des Têtes, que des revers, comme il s'ensuit:

CONSTANTINUS. AVG. *La tête couronnée de Laurier.*

.)(. D. N. CONSTANTINI MAX. INV. AVG. VOT. XX. *Au milieu d'une Couronne de Laurier.*

Il n'y en a qu'une où se lise INV. *Invictus*, ce mot ne se trouve pas sur les autres. les Exergues il y a, RP. AQP. TT. AQS.

Toutes les Médailles que je viens de citer, me donnent occasion de vous demander, Monsieur, si le Constantin dont nous voyons la tête avec l'inscription de CONSTANTINVS AVG. étoit le même que le D. N. CONSTANTINVS. MAX. INVICTVS. Pourquoi ce Constantin n'auroit-il pas été qualifié MAX. tant du côté de la tête qu'au revers:

puisque nous avons en effet des Médailles où ce mot se rencontre ainsi, témoin celle que le *Saculum Constantinianum* nous propose page 214. avec cette Légende,

CONSTANTINVS. MAX. AVG. *la tête ornée d'un diadème garni de pierres.*

.)(. D. N. CONSTANTINI. MAX. AVG.

VOT. XXX. *Au milieu d'une Couronne de Laurier, à l'Exergue SMR.*

Si, dis-je, la tête de CONSTANTINVS AVG. appartenoit à CONSTANTINVS MAX. il auroit le même nom des deux côtés, comme cela se voit clairement dans toutes celles qui appartiennent à ce MAXIMVS.

Pour satisfaire ensuite aux objections que vous avez prévu que l'on vous feroit sur les différentes dénominations des Familles, que les inscriptions des Médailles des Constantins nous fournissent, comme sont celles de *Flavius Valerius*, *Flavius Claudius*, & *Flavius Julius*, vous dites, que ces dénominations si différentes attribuées sur ces monumens au seul Constantin le Grand comme vous l'appellez, ne doit point favoriser la pluralité que l'on prétend en introduire. Voulant insinuer par là qu'il s'en feroit servi, ou les auroit pris indifféremment sur ses monoyes.

Si cela est ainsi, pouvez vous après cela rejeter comme vous faites, la pluralité des Constantins? Car qui ne sçait le soin qu'avoient les Romains de distinguer par ces sortes de Legendes leur extraction, & les Familles d'où ils sortoient en ligne directe, & dont ils se faisoient honneur, ou dans lesquelles ils étoient entrez par adoption? vous n'ignorez pas que la Famille *Flavia Valeria*, n'est pas celle de *Flavia Claudia*, & que celle de *Flavia Julia* est toute différente des deux premières. De sorte que voilà trois Familles qui ont chacune une dénomination particulière, quoi qu'elles fussent quelquefois alliées entre elles.

Ainsi n'en ririez vous pas tout le premier, si quelqu'un s'avisait de dire que les Princes de la Maison de Bourbon, par exemple, & ceux de la Maison d'Autriche, peuvent porter indifféremment les noms de ces deux Familles? ils sont à la vérité très-proche parens & alliez; mais nonobstant cela il ne s'est encore pratiqué rien de semblable, & il ne se pratiquera même jamais.

A quoi bon après cela nous dire, comme vous faites, qu'il est vrai qu'il ne se trouve pas d'exemple avant ce tems-là chez les Romains, qui fasse voir, qu'une même & seule personne aye porté les noms de trois Familles différentes, & un autre pour prénom. Puisque peu après vous en rapportez des exemples de *Clodius Pupienus Maximus*, de *M. Aurelius Claudius Quintillus*, & de *Claudius Domitius Domitianus*. Et vous inferez delà que Constantin auroit de même pu en porter tout au moins trois. Mais jusqu'à ce que vous nous produisiez des Médailles, où Constantin ait trois noms de trois Familles différentes, nous aurons le loisir de prévoir ce qu'on pourra vous répondre.

Encore une fois produisez-nous une Médaille de Constantin avec la Légende qui le qualifie, de FL. VAL. CL. JVL. CONSTANTINVS. AVG. Je dirai alors avec vous qu'il n'y a toujours eu qu'un seul Constantin. Mais aussi s'il est vrai, ainsi que vous l'assurez vous-même, qu'il se trouve des Médailles avec l'inscription de FL. CL. CONSTANTINVS AVG. & de FL. JVL. CONSTANTINVS AVG. quoique ni l'Occo augmenté par le Comte Mezzabarba, ni le Trésor de Patin, ni aucun autre Catalogue, de ceux au moins que j'ai vu, ne cite aucune Médaille avec de pareilles inscriptions. Ne suis-je pas plus que jamais en droit de soutenir la pluralité des Constantins, si differens entr'eux, biens moins par leurs têtes que par leurs noms de

de Famille; Et vous Monsieur, avez-vous raison de les rejeter comme vous faites, en vous servant pour cela de moyens très-pernicieux à ceux qui voudroient dorenavant s'appliquer à examiner ces monumens.

Car enfin, si les principes extraordinaires que vous venez de nous enseigner, & qui a ce que vous soutenez, seront des guides assurez pour ne pas s'égarer dans cette étude, si ces principes dis-je, doivent avoir lieu: ne pourroit-on pas dire qu'en les suivant, rien ne sera désormais plus inutile que de s'y appliquer, puisque selon vous, tout est si confondu, & si incertain dans les Médailles du bas Empire, non seulement pour les têtes, mais aussi pour les revers, que s'est s'amuser inutilement que d'en vouloir tirer quelque lumière, toutes celles qu'on en pourroit espérer, étant sujettes à une infinité d'incongruitez. Ainsi, il n'y aura qu'à suivre aveuglement les prétendus Historiens de ces tems-là, quelques romanesques que soient les recits, ou plutôt les contes qu'ils nous débitent. N'est-ce pas là du moins ignorer le bon usage que l'on peut faire des Médailles, & les belles connoissances qu'on en peut tirer?

Après avoir décidé résolument sur cet article, vous passez à deux Epigrammes ou Inscriptions; l'une Grecque, & l'autre Latine, que vous avez lûes, dites-vous, sur la Base de l'Obélisque, qui est élevé au milieu de la Place de l'Hippodrome de Constantinople.

On vous a déjà fait toucher au doigt, Monsieur, dans une Lettre qui m'a été adressée d'Amsterdam, du 28. Janvier dernier, & qui a été imprimée à mon insçu, que vos yeux du moins vous avoient trompé: qu'il n'y a non plus dans l'Epigramme Grecque, ΠΡΟΚΛΩ ΕΠΕΚΕΚΛΕΤΟ, qu'il n'y a des Têtes de Maxence & de Licinius sur les Médailles de Constantin: que Monsieur Spon dans son voyage de Grece, que vous citez vous-même, mais que vous n'avez pas osé citer en cet endroit là, assure qu'il y a lû ΠΡΟΚΛΟC comme le R. P. Hardouin l'a imprimé: & que tous les Etrangers qui ont dit avoir lû cette Epigramme à Constantinople, l'ont lû ainsi. J'ai vû même d'habiles gens, qui entendent parfaitement le Grec, qui assurent que l'on ne scauroit joindre le datif ΠΡΟΚΛΩ, avec le verbe composé ΕΠΕΚΕΚΛΕΤΟ, sans faire un solecisme, & un contresens ridicule. Mais pour moi, tout ce que j'ai à vous dire sur cela, c'est qu'il me semble que l'Auteur du *Sæculum Constantinianum*, a juste raison de ne pas vouloir accorder à ces Epigrammes le rang d'Antiquité que vous leur attribuez. En effet, ces vers tant Grecs que Latins, ne répondent guerres ni à la Majesté de l'Empereur Theodose, ni aux autres Inscriptions Romaines qui nous restent. De sorte que je ne doute pas que ces deux pieces n'ayent été placées sur ce Monument quelques Siècles après, quelque chose qu'on puisse dire au contraire.

Vous témoignez ensuite être fort scandalisé du mépris que je fais de *Fl. Vopiscus*, de *Treb. Pollio*, de *Jul. Capitolinus*, & des trois autres petits Auteurs qui les accompagnent, en les qualifiant de *Fabulatores*. Vous tâchez de les excuser par le peu d'exactitude des Historiens modernes, ajoutant que *ce n'est pas au stile de ces prétendus Ecrivains, mais à ce qu'ils ont écrit, qu'il faut faire attention*. Bien plus, vous prétendez pag. 40. que si ces Auteurs n'avoient jamais écrit, & que si leurs Histoires ne fussent pas venues jusques à nous, nous ne pourrions pas dire, si ce seroit Jules Cesar qu'il faudroit mettre à la tête des Empereurs, plutôt que l'Empereur *Heraclius*. Que par conséquent, il faut avouer, qu'au moins en cela, nous avons besoin de leur secours, &c.

Ce n'a été ni le R. P. Hardouin, ni moi, qui avons douté les premières de leur bonne foi, & découvert l'imposture de celui qui a pris plaisir de fabriquer ce Roman, sous ces grands & specieux noms de *Jul. Capitolinus*, *Treb. Pollio* &c. Personne ne les

a plus décrié que vous même à la page 37. de vos Observations; & cela en termes si précis & si outrageans, que non content d'avoir traité Capitolin, comme indigne de la qualité qu'il prend d'Historien, vous faites voir ensuite que rien n'est comparable à son ignorance, puisque lui qui vouloit se mêler d'écrire les vies & les faits des Empereurs, n'a pu décider entre les Historiens ses Predecesseurs, si *Maximus*, & *Pupienus* étoient deux Empereurs differens, ou si ce n'étoit qu'un seul. Si cela est vrai, Monsieur, comme il l'est effectivement, ne suis je pas en droit de douter de la verité de tout le reste, ou au moins de la plupart des faits que cet Historien rapporte, puisque dans les plus essentiels, il fait paroître tant d'ignorance. Car s'il étoit vrai qu'il eût vécu du tems de Diocletien, comme on l'a crû jusqu'à présent, le regne de ce Prince n'ayant suivi celui du Pupien que d'environ cinquante ans, cet Auteur auroit-il pu ignorer les veritables noms d'un Empereur qu'il auroit peut-être pu voir, ou qu'il auroit pu entendre nommer à son pere? Un Ecrivain de ce caractère là merite-t-il créance sur rien, & ne merite-t-il pas plutôt d'être suspect?

Le sçavant Casaubon qui devoit être ce semble le protecteur de ces Ecrivains puisqu'il a enrichi leurs écrits de ses notes, vous en fera connoître le vrai merite.

Vous aurez veu sans doute dans la Préface qui est à la tête de ces Auteurs de l'impression de Paris, les doutes, les soupçons, & les plaintes de ce sçavant, tant contre leur peu d'exactitude, que contre le peu de vraisemblance qui se trouve dans quantité de faits qu'ils racontent. En voici l'abregé.

Casaubon a d'abord bien de la peine à comprendre que cet Ouvrage puisse être la production de six Auteurs, dont il porte le nom à la tête, eu égard principalement au stile, qui est par tout le même dans ces écrits. Il ne peut non plus se persuader que six personnes différentes, puissent s'énoncer également par tout d'une manière si semblable & si égale, quand bien ils auroient travaillé de concert, & au même lieu ensemble. C'est ce qu'il marque bien expressément à l'entrée de ses Notes fol. 4. en ces termes: *Mirum videtur nobis omnes hos Auctores, Imperatorum omnium vitas tempore eodem scribere aggressos & quidem stilo ita parum dissimili, ut discrimen vix ullum liceat notare, pariter in opere instituto progressos, pariter desisse. Il me paroît tout extraordinaire que ces Auteurs aient en un même-tems formé le dessein de décrire les vies de tous les Empereurs, d'un stile si semblable l'un à l'autre, qu'à peine y peut-on entrevoir la moindre difference; veu qu'ils commencent, qu'ils continuent, & qu'ils finissent tous de la même manière. Que n'achevoit-il, & que ne pouvoit-il sa conjecture jusqu'où il voyoit bien qu'elle pouvoit aller? Que ne disoit-il, ce qui suit nécessairement de sa reflexion, & ce que le R. P. Hardouin a dit depuis, que toutes ces six pieces ne sont que l'ouvrage d'un même fourbe, qui pour raison, s'est voulu rendre célèbre, en se cachant sous six noms éclatans, & rien davantage. Mais le même Casaubon dans sa Préface comment ne traitoit-il pas ces prétendus six Auteurs? Vous allez en juger. *Quod autem modò dicebamus Auctores ipsos excusare in hac parte, scilicet, quod tam multa non suo loco posita, aut sine causâ repetita sæpius, non posse, ita prorsus est. Alibi judicium desideres limatius, alibi diligentiam exquisitiorem, in quinque præsertim primis, & maximè in Capitolino. C'est-à-dire: Mais comme nous le disions presentement, il est vrai, qu'on ne peut excuser ces Auteurs, d'avoir si souvent transposé & repeté la même chose. Tantôt ils manquent de jugement, tantôt d'exactitude, sur tout les cinq premiers, & Capitolin plus qu'aucun des autres. Et enfin à l'entrée de ses Notes sur *Fl. Vopiscus* comment ne s'en explique-t-il pas? Tandem, dit il, à salebrofis & praruptis locis**

emerſum, ſic jure appellaverim plerique præcedentium Auctorum Libros. In illorum plerique omnia perturbata, indigeſta, confuſa, mera denique mapalia. Nous voilà enfin ſortis de ces endroits ſi difficiles & ſi embarrasſez, dont les livres des Auteurs précédens ſont remplis. Dans la plupart de ces Ecrivains tout y eſt ſans ordre, & mal rangé, tout y eſt confus, ce ne ſont que de miſerablis ſqueletes.

Voilà, Monſieur, le jugement que porte ce célèbre Commentateur de ces Hiſtoriens, qu'il avoit d'ailleurs tant d'intérêt de prôner; mais c'eſt qu'il n'a pû reſiſter à la vérité, & qu'il en connoiſſoit à fond mieux que perſonne le peu de mérite. Il donne ſi peu de poids aux Arrêts du Senat, & à ces lettres que vous appelez authentiques qu'ils produiſent comme vous l'aſſûrez page 13. pour preuves des faits qu'ils avancent; que dans la même Préface il témoigne, qu'il voudroit bien qu'on lui enſeignât, où l'on a deterré ces Monumens: *neſcio unde ex abdito deſumpta.*

Pour moi je ſuis bien aſſûré que quiconque jugera de ces Hiſtoriens ſans préoccupation, avouera que c'eſt un Roman, mais un Roman bien inférieur aux autres écrits de cette nature. Car on rencontre du moins dans ceux-ci un certain air de vraieſemblance qui plaît & qui impoſe: au lieu que dans ceux-là preſque tout y choque, tout y eſt contre les apparences même du vraieſemblable. Mais en voilà aſſez ſur ce Chapitre.

Vide f. 10. Tabulæ quæ eſt ad p. 680. Venons à la Médaille d'Or de Maxence, qui eſt tirée de mon Cabinet, dont voici l'Eſſaye, & dont vous combattez l'explication que le R. P. Hardouin en a donnée. Vous ſoutenez d'abord que les Lettres

P.T.R. qu'elle a dans l'Exergue, ne doivent pas ſelon le ſentiment de ce ſçavant homme dans ſon *Sæculum Conſtantinianum*, ſ'expliquer par *Prima Trevereniſis*. Vous dites qu'elles doivent ſignifier chacune tout un autre mot ſans dire cependant quel eſt ce mot, Vous vous contentez de dire ſeulement en paſſant, que vous aurez peut-être occaſion d'en parler ailleurs. Enſuite vous ne pouvez vous perſuader que les Médailles qui portent au bas T.R. ayent été frappées à Trèves. Vous prétendez que la plupart ont été fabriquées en Orient, parce que vous y en avez vu pendant vos voyages par boiſſeaux. Et enfin, le R. P. Hardouin, ſelon vous, a tort de douter, ſi les Médailles ont été employées dans le commerce comme une monnoye courante.

En attendant que vous nous communiquiez vos découvertes, je ne puis me réſoudre à rejeter le *Prima Trevereniſis* que le R. P. Hardouin trouve dans ces Lettres P.T.R. la raiſon qui m'a fait abandonner le ſentiment ordinaire des Antiquaires qui vouloient que ces Lettres ſignifiſſent *Pecunia Trevereniſis*, ou *Percuſſum Treveris*; c'eſt que celui du ſçavant Jeſuite n'eſt pas ſeulement plus naturel, mais auſſi qu'il paroît plus uni, & qu'il a en même-tems plus de rapport avec l'Hiſtoire.

On ſçait que la Gaule Belgique étoit diviſée en deux Provinces, dont la première avoit pour capitale la célèbre Ville de Trèves; la 2me celle de Rheims en Champagne. Ainſi c'eſt avec juſtice qu'on ſoutient que les Médailles où on lit dans l'Exergue P.T.R. ont été frappées in *Prima Trevereniſis* dans la première Province de la Belgique, & au contraire, celles qui portent le S.I.R. in *ſecundâ Trevereniſis*, dans la deuxième Province de cette même Belgique.

Ce qui vous a donné lieu de rejeter ce ſentiment, c'eſt qu'il ſemble que vous doutiez que toutes les Médailles qui portent au bas P.T.R. S.T.R. & autres Lettres ſemblables ayent pû être frappées à Trèves, & qu'effectivement il y ait eu anciennement dans cette Ville une Cour de Monnoyes. Vous vous relâchez pourtant un peu ſur cet article, parce que dans la Notice de l'Empire d'Occident, il eſt fait mention

d'un *Procurator Monetæ Triberrorum*: & où vous dites qu'il ſe pourroit bien faire que ce *Triberrorum* fût là pour *Treverorum*.

Je vais vous en donner d'autres bonnes preuves. Le R. P. Wilthem, ſçavant Jeſuite; dans ſon Hiſtoire manuſcrite du Luxembourg Romain que j'ai, pour nous donner en peu de mots la véritable idée de la grandeur & de la Maieſté de cette Ville, qui a été le Siège des Auguſtes, ſ'en explique ainſi au chap. 2. de ſon Liv. 4. *Primus Civitatis Trevirorum ſplendor ſedem præbuiſſe Imperatoribus. Præcipue frequentârunt aut adeo etiam incoluerunt multum miniſve alii atque alii. Conſtantius Chlorus, Maximianus Hercuſius, Conſtantinus Maximus, Conſtantius & Conſtans Filii ejus, Magnentius ac Decentius, Julianus, Valentinianus & Valens Fratres, Gratianus & Valentinianus Junior, Maximus cum Victore Filio, Theodoſius, Avitus: & ante hos Poſtumus, Victorinus Tetrici duo, &c. La Ville de Trèves tire ſa principale gloire de ce qu'elle a ſervi de réſidence aux Empereurs Romains. Ceux qui l'ont fréquentée, ou qui y ont demeuré, les uns plus & les autres moins, ſont Conſtantius Chlorus, Maximien ſurnommé Hercuſius, Conſtantin le Grand, Conſtantius & Conſtans ſes Fils, Magnence & Decence, Julien, Valentinien & Valens ſon Frere, Gratien & Valentinien le jeune, Maxime avec ſon Fils Victor, Theodoſe, Avitus: & long-tems auparavant Poſtume, Victorin, les deux Tetricus, &c.*

Il ajoute à cet éloge une fort belle inſcription, où il eſt parlé de la Cour des Monnoyes qui étoit à Trèves, & de ſon Préſident.

---- M. PROVINCIA. PRÆF. ALE ---
---- ANIE. IN. EADEM. PROVINCIA ---
---- VEHICULORUM. PER. GALLIAS ---
---- MONETÆ. TRIVERICÆ. PRÆSES ---
---- INCIAE. GERMANIÆ. SUPERIO-
RIS. C. V.
---- MULIS. V. C. M. PRÆF. PRÆT.
ET. C. V.
---- URBI. VIXIT. ANNIS. LV. ---
---- SES. N. DIES. N. XXVII. ---

Et dans le Chapitre qui ſuit, ſçavoir le troiſième, là où il décrit la relation que fait un certain voyageur nommé Galba au Sophiſte Licinius, des merveilles qu'il avoit vues à Trèves. Voici ce qu'il en dit: *Audi præterea quod mirere. Trevis eſt Civitas Galliæ nobilis, &c. & peu après: Vidi etiam in eadem Urbe ingentem è pretioſo marmore Jovem, ſcutellam auream duorum pedum latitudinis tenentem ubi hoc inerat ſcriptum:*

JOVI. VINDICI. TREBERORUM.
EX. CENSU. QUINQUE. CIVITATUM.
RHENI. PER. TRIA. DECENNIA.
DENEGATO. SED. FULMINE.
ET CÆLESTI. TERROR. EXTORTO.
FACTUM. ARTE. MECHANICA.

C'eſt-à-dire: Je vais vous raconter une choſe qui vous ſurprendra. Trèves eſt une Ville très-ſignifiante des Gaules, &c. & puis: J'ai vu dans la même Ville une Statuë de Jupiter d'un marbre précieux, & d'une grandeur démeſurée, qui tenoit de la main une Coupe d'Or de la largeur de deux pieds, ſur laquelle étoit écrit d'Or de la largeur de deux pieds, ſur laquelle étoit écrit ce qui ſuit: Cet Ouvrage eſt conſacré à Jupiter, Venſeur des Habitans de Trèves, du tribut que les cinq Villes du Rhin avoient réſuſé de payer pendant l'eſpace de trente ans, mais que la foudre & la crainte des Dieux leur a extorqué.

Vous voyez parlà, Monſieur, que c'eſt un pur ſcrupule qui vous a empêché de voir, qui Tribéri dans la Notice d'Occident, ne pouvoit ſignifier que Trèves.

Les deux Médailles qui suivent, que j'ai pareillement, ne vous doivent pas moins convaincre, que les lettres PTR. & STR. sont mises pour nous marquer le *Pais de Treves*: car on y lit très-distinctement STRE. Ces deux Médailles sont de petit bronze, & nous représentent Constantin; mais elles sont d'une netteté achevée: elles ont des deux côtés l'une & l'autre la même inscription.

CONSTANTINUS. AUG. *La Tête de Constantin avec un Diadème garni de Pierres.*

.)(. PROVIDENTIA. AUGG. *Un Camp: à l'Exergue STRE. très-bien formé.*

Quelle raison peut-on avoir, Monsieur, pour avancer que des Médailles Latines, hors les Colonies, ont été frappées dans des Villes & des Provinces, où l'on ne parloit que Grec, & où le Latin étoit une langue étrangère?

Nous voyons dans le haut Empire une infinité de Médailles frappées en Orient, mais toutes dans les Villes où l'on parloit Grec. Mais puisque depuis la seizième année de Diocletien, & dans tout le bas Empire, il ne paroît plus de Médailles en caractère Grec, n'y a-t-il pas lieu de croire que s'il s'en rencontre de Latines en Orient, elles y ont été transportées d'Occident, où elles ont été fabriquées.

Pour revenir à ma Médaille de Maxence, qui a au revers PRINCIPI. JUVENTUTIS. titre que le R. P. Hardouin attribue à *Fl. Val. Constantin*, lors qu'il étoit César: parce qu'il croit que Maxence, qui n'étoit pas d'une si illustre extraction que lui, lui vouloit faire honneur par cette Médaille, quoique ce Constantin ne fût alors que *Colonel general de l'Infanterie* sous lui: Vous au contraire, Monsieur, vous prétendez que PRINCEPS. JUVENTUTIS. ne signifie pas ce que le R. P. Hardouin enseigne; quoi qu'il établisse bien l'explication qu'il donne, & que vous n'avanciez rien au contraire, avec aucune preuve solide: Et vous prétendez même sans le prouver encore, que ce titre appartient souvent aux Empereurs, dont on voit le portrait de l'autre côté de la Médaille. Vous n'ignorez pas, je crois, que Monsieur Spanheim dans son *Traité de Usu & Præstantia Numismatum*, pag. 667. déclare en termes formels; que l'usage a insensiblement été introduit que ceux que l'on destinoit à l'Empire, étoient en premier lieu déclarés Princes de la Jeunesse, & ensuite Césars. *Illud verò paulatim receptum videas, ut destinati ad Imperium successores, primò Principes Juventutis, dein Cæsares renuntiarentur.* Cela étant, comment se pourroit-il faire que la figure qui est ordinairement représentée sur le revers des Médailles, qui ont pour légende, PRINCEPS. JUVENTUTIS. ou PRINC. JUVENTUTIS. se puissent rapporter aux Empereurs dont les noms se trouvent exprimer de l'autre côté?

A suivre le sentiment de Mr. Spanheim, quoi que vous en disiez Monsieur, il faut par nécessité reconnoître, que dans la Médaille qui suit, tirée de mon Cabinet & dont vous verrez l'écype plus bas qui a pour inscription:

IMP. C. M. AUR. PROBUS. AUG. *La tête de Probus avec une Couronne radiale.*

.)(. PRINCIPI. JUVENTUT. *Un César armé en guerre debout, tenant de la droite un globe terrestre, & de la gauche la pique haute: à l'Exergue PTI.*

Ce *Principi Juventutis* se rapporte à son successeur presomptif, de même qu'à celui de l'Empereur Florian dans une Médaille que j'ai pareillement de cet Auguste qui au revers a le même type & la même légende que celle que je viens de vous citer, & qui ne se rencontre ni dans le Comte Mezzabarba, ni dans aucun autre Antiquaire. Je ne vous dirai pas les noms de ces Césars ou héritiers presomptifs: Mais cela n'empêche pas, que ce mot ne se doive pren-

dre au même sens, dans toutes les Médailles qui ont de pareilles légendes.

Quant à ce que vous contestez au R. P. Hardouin, que les Médailles anciennes n'ont pas été de simples jettons, comme il le prétend; parce que vous croyez que c'étoit effectivement la monnoye courante: avant que de prendre parti là-dessus, je vous dirai que vous ne sçauriez disconvenir, que par ce moyen on a trouvé le secret, & à très-peu de frais d'éterniser sur les Médailles, principalement sur celles de bronze, la mémoire des Princes, & de ce qui s'est passé de plus considérable sous leur gouvernement. Mais encore il est fort probable que les Corps des Villes, & des Métiers, offroient de tems en tems aux Empereurs, ou de gré, ou par forme d'imposition, des bourses de semblables jettons, comme nous voyons que cela se pratique encore présentement, tant en France qu'ailleurs.

Vous me demandez là-dessus, ce qu'est donc devenu la monnoye des Romains? & moi ne puis-je pas à mon tour sans remonter jusqu'à ces tems si éloignés, vous demander ce que sont devenues les monnoyes de Louis XII. d'Henry second, & d'Henry quatre, puis qu'il ne s'en voit plus presque que dans les Cabinets? c'est qu'alors comme à présent, les Princes faisoient rebattre les monnoyes de leurs Predecesseurs, pour y placer leurs têtes: & voilà ce qui est cause qu'il se trouve si peu de monnoyes des Empereurs & des Rois, qui sans aller plus loin, ont régné, je ne dis pas depuis mille ou douze cens ans, mais seulement depuis un ou deux Siècles.

Il est d'ailleurs très-sûr qu'en ces tems si reculez, les Monnoyeurs n'ont pas travaillé avec tant d'indépendance & de liberté que vous leur en attribuez. Je suis persuadé au contraire qu'alors comme aujourd'hui, il ne leur étoit par permis de se servir indifféremment ni des têtes, ni des types, qui leur tomboient au hazard les premiers sous la main. Et cela doit être incontestable si ces Médailles ont autrefois servi de monnoye, comme vous le prétendez. Car ne sçait-on pas combien les Princes ont toujours été jaloux & délicats sur ce chapitre? Ainsi faut-il convenir que les Monnoyeurs ne faisoient qu'exécuter les ordres qu'ils recevoient sur cela de ceux qui présidoient à la Cour des Monnoyes: & que s'il se rencontre quelquefois des dérangemens dans les Legendes, ils ne sont pas à beaucoup près si fréquens ni si grossiers, que vous vous le figurez. C'est ce que nous allons voir encore plus particulièrement à l'occasion des Médailles de Tetricus.

Je croyois, Monsieur, avoir fait une découverte assez considérable (& elle l'est en effet) dans quelques Médailles de Tetricus le Pere, que j'ai communiqué par mes lettres au R. P. Hardouin, qui les a expliqué de la manière qui suit:

CÆ. TETRICUS. ARPCA.

Cæsar Tetricus alter Reipublicæ constituendæ Augustus.

Vide f.
11. Tabulæ
quæ est
ad p. 680

TETRICUS. PACI.

Tetricus, pulsus Aquitanis creatus Imperator.

Vide f.
12. Tabulæ
quæ est
ad p. 680

IMP. C. TETRICUS. RDNVIC.

Imp. C. Tetricus Romanæ Ditioni Narbone vindicato, Imperii Conservator.

Vide f.
13. Tabulæ
quæ est
ad p. 680

IMP. C. TRICUS. PLIIVC.

Imp. C. Tetricus præfidiariâ legionè Illiberi impositâ Urbis Conservator.

Vide f.
14. Tabulæ
quæ est
ad p. 680

Les explications heureuses que ce sçavant Homme a sçu donner à ces inscriptions, pour éclaircir l'Histoire de ce Prince, avoit de beaucoup augmenté ma joye. Mais par malheur pour elles, je ne sçai quel vieux vase que vous dites avoir été détérré depuis

puis peu aux environs de Bayeux, vous est tombé entre les mains. Vous avez fait consister presque la moitié de vos Observations à nous décrire un très-grand nombre de Médailles frustes & usées; comme si les Médailles que je viens de citer, devoient être aussi dignes de mépris que les vôtres. Mais je vous puis assurer que jamais rien n'a paru ni si long, ni si ennuyeux que cette description.

En effet, pourquoi employer depuis la page 43. jusques à la 82. ce grand nombre de Médailles de Tetricus, qui ont été trouvées dans ce vase, puisqu'elles sont toutes si barbares & irregulieres, que vous avez été obligé d'inventer une méthode fort nouvelle pour les expliquer: Cinq ou six ne suffisoient-elles pas, si vous n'aviez autre chose à nous dire, que ce que vous avez dit tout d'abord à la page 47. que je suis bien simple de chercher tant de finesse dans mes Tetricus; puisque, par exemple, pour expliquer ces Lettres CÆ. TETRICUS. ARPCA. il n'y a qu'à dire que le premier A est superflu, que la Lettre R. est pour un P. le P. ensuite est pour un F. qu'après cela, C A. est transposé pour A C. & A C. est au lieu de A U G. & qu'ainsi il est visible que ARPCA est mis pour P. F. A U G. Car n'est ce pas là, Monsieur, l'abregé de ce qui remplit dans votre livre près de quarante pages? Qu'étoit-il donc besoin pour cela de faire l'anatomie de je ne sçai combien de Médailles Gothiques & ridicules, que tous les Antiquaires mettent dans les rebuts?

Il est bien vrai que les Médailles Gothiques des Empereurs de ce tems-là, étoient fort barbares; c'est ce qui fait que tous les Sçavans les méprisent. Mais toutes les Médailles des Empereurs de ce tems-là n'étoient pas Gothiques. Car sans parler d'un très-bon nombre de Tetricus de petit bronze que j'ai qui sont fort bien gravez, j'ai une Médaille tres-rare & très curieuse d'argent de ce Prince, & un Victorin de petit bronze, dont les reliefs & la beauté ne cedent en rien à ce qui se voit de plus parfait dans le haut Empire, même en or. Je les ai fait graver l'une & l'autre, afin que vous en jugiez; & du peu de cas qu'on doit faire de ce que l'Histoire nous rapporte de Tetricus le Fils, qui y est représenté avec le pere, & qualifié de même que lui, Empereur & Auguste, comme vous voyez.

Vide f.
15. Tabulæ
quæ est
ad p. 680

IMPP. TETRICI. PII. AUGG. Les têtes des deux Tetricus Pere & Fils, en profil, celle du Pere étant couronnée de laurier.

)(. JOVI. VICTORI. Jupiter assis tient de la droite une Victoire, & une haste de la gauche.

Vide f.
16. Tabulæ
quæ est
ad p. 680

Celle de Victorin a la legende singuliere qui suit:
IMP. C. VICTORINUS. P. F. AUG.
& non pas P. P. AUG. comme la graveure le marque.
La tête de Victorin couronnée de laurier.

)(. LEG. XXII. PRIMIGENIE. P. F. Hercule debout appuyé de la main droite sur sa Massue, tenant de la gauche un arc avec les dépouilles d'un Lion, ayant au devant de lui un Capricorne.

On voit des Médailles sous les Princes même qui ont succédé à Tetricus, lesquelles sont aussi Gothiques & aussi barbares, que quelques-unes de cet Empereur; parce qu'elles ont été frappées dans un canton de l'Empire Romain, où l'art de frapper les Médailles n'étoit pas assurément dans la perfection. J'ai, par exemple, dans mon Cabinet une Médaille de l'Empereur Tacite, laquelle est de petit bronze, avec cette inscription fort nette & très-bien formée:

Vide f.
17. Tabulæ
quæ est
ad p. 680

IM. TACITUS. La tête de ce Prince avec une couronne radiale.

)(. ♀. III. La figure d'une femme tenant une pique de la main droite.

Il est vrai que si je voulois suivre vos regles, Monsieur, je devrois faire un Tetricus de ce Tacite ci. Il n'y auroit qu'à transporter le second T en la place

du C. & ce C. en la place du T. ce qui feroit TATICUS. l'A seroit ensuite mis pour un E, & la lettre R auroit été omise après le deuxième T, où il la faudroit mettre: de sorte que sans beaucoup de peine, comme vous voyez, on feroit de TACTIVS un TETRICVS des mieux conditionnez. Mais je vous avouë, Monsieur, que j'ai peine à être là-dessus docile, & à profiter de vos leçons.

Quand je dis, Monsieur, qu'il se trouve sur les Médailles de Tetricus & des autres Princes de ce tems-là, des caracteres Gothiques, je n'entens point parler de ce qu'on appelle caracteres Gothiques dans les Manuscrits: car ces caracteres sont tout differens; comme je l'ai remarqué plusieurs fois dans les Manuscrits de la celebre Abbaye d'Echternach, qui en a quantité, qui sont de mille ans & plus. Mais ceux qui sont sur les Médailles de ce tems là, sont de quelque Province voisine de l'Espagne, ou de la frontiere d'Espagne même, où Tetricus & ses Successeurs avoient les commandemens des Armées & de la Province.

Les Espagnols ne sont-ils pas encore aujourd'hui, pour ainsi dire, en possession de fabriquer fort mal la monnoye? De tout temps leur monnoye & leurs Médailles ont été fort grossieres.

J'ai un Domitien d'argent dans mon Cabinet, dont les lettres tant du côté de la tête que du revers, sont de cette espece de Gothique dont je vous parle.

Pag. 676

IMPP. TETRICI. PII. AUGG.

IMPP. TETRICI. PII. AUGG.

La tête de Domitien entourée d'un diademe à la maniere des Rois Grecs & Barbares. Dans le champ vis-à-vis de la tête il y a un grand S très-bien formé. Vide f. 18. Tabulæ quæ est ad p. 680

)(. Une Pallas tête nue tenant de la droite un javelot, & un bouclier de la gauche avec une barque sous ses pieds.

J'ai encore une petite Cornaline gravée, qui représente la tête Tetricus le jeune, avec cinq lettres toutes semblables à celles-ci. Et il se pourroit faire, que ce seroit le même caractère sur tous vos Tetricus, dont vos Tetricus, dont vous avez tâché en dépit de de l'ouvrier de faire du caractère Latin.

Pour ce qui est de la Médaille qui marque la consecration de Tetricus, je vous puis assurer qu'il n'y a point PI---TRICVS, comme vous le soupçonnez, mais très-distinctement DI---TRICVS, c'est à dire Divus Tetricus. Voici l'inscription de cette Médaille toute entiere.

IMP. C. TETRICVS. P---- la tête rayonnée de cet Auguste.

)(. DI---TRICVS. Les marques & instrumens du Pontificat.

Ces instrumens qui ne conviennent pas à l'Empereur Tetricus le Pere, nous font assez connoître, ce me semble, que celui qui est consacré, & qui est appelé, le DIVVS. TETRICVS. Sur cette Médaille, est Tetricus le fils. Ce qui confirme l'explication de cette legende, dans une Médaille du même Prince, TETRICVS. ICAP. avec un bucher: que le R. P. Hardouin a heureusement expliqué par ces mots: Inter Calites ante Patrem. Mais quoi qu'il en soit, ce n'est point la tête de Claude qui est sur cette Médaille, comme vous le pretendez sans preuve: c'est constamment celle de Tetricus.

J'avois proposé aux Antiquaires une Médaille tirée de mon Cabinet, & qui porte le nom d'Aurelien: mais d'un Aurelien tout autre que celui qui nous est connu par l'Histoire. La difference de visage & d'âge est si sensible, qu'à confronter cette Médaille, avec les Médailles ordinaires d'Aurelien, il n'est

Vide f.
19. Tabulæ
quæ est
ad p. 680

il n'est pas possible de disconvenir, que celui que ma Médaille représente, est un autre Aurelien.

Pour combattre ce sentiment. Vous produisez page 84. & 85. quatre Médailles d'Aurelien, qui, selon vous, ont beaucoup de rapport avec celle qui se trouve gravée dans les lettres du R. P. Hardouin & les miennes. Vous ajoutez ensuite, que ces quatre Médailles sont si éloignées de la ressemblance, des têtes que l'on voit sur tant d'autres Médailles d'Aurelien, que celle de la première & de la quatrième, ressemblent parfaitement à la tête de Claudius Gothicus &c. pour fortifier ce sentiment vous citez une autre Médaille de Tetricus, que l'on doit reconnoître pour tel par son nom qui y est marqué, dites-vous, quoi que la tête ne soit pas de Tetricus, mais de Victorien. Bien plus. Vous nous expliquez de quelle manière ces transpositions de têtes ont pu se faire, sur tout à l'égard d'Aurelien, en ajoutant peu après; que la nouvelle de son élévation à l'Empire étant arrivée avant son portrait, les Monnoyeurs pour marquer leur diligence à le faire reconnoître par ses monnoyes, prirent les poinçons de la tête de Claudius Gothicus & mirent le nom d'Aurelien à l'entour.

A qui espérez-vous persuader, Monsieur, que les Monnoyeurs se pressassent d'avantage en ces tems-là pour représenter les Princes sur les monnoyes qu'on le fait aujourd'hui? & ces Empereurs qui selon l'Histoire faisoient perir leurs Predecesseurs, dont ensuite ils cherchoient par toute sorte de moyens d'abolir la memoire, en détruisant tous les monumens publics qui leur étoient consacrés, entre lesquels la monnoye a toujours eu le premier rang, comment dis-je ces Empereurs auroient-ils permis, que l'on fit revivre, pour ainsi dire, sur leurs Médailles leurs ennemis? comment auroient-ils permis qu'on mît leurs noms autour des têtes de ceux dont la memoire étoit souvent déclarée infame par des Arrêts publics du Senat? Et néanmoins si l'on vous en croit cela s'est pratiqué fort ordinairement. Vous avez beau dire, Monsieur, on n'approuvera jamais une opinion si bizarre. Je suis au contraire très-persuadé, que si un autre que vous s'étoit hasardé de la publier, vous auriez été le premier à la censurer, comme l'imagination, la moins soutenable, & la plus ridicule.

J'attribuerois plutôt la différence de visages, qui se trouve sur les Médailles d'un même Prince, à la différente idée des Monnoyeurs. J'ai par exemple dans mon Cabinet des Médailles de Probus, où ce Prince a tout différent air de visage que dans les autres, comme cela se voit dans Ectypes ci-joints: Mais c'est toujours le même âge par tout. Au lieu que ce second Aurelien, que j'ai, est un jeune homme de vingt cinq à trente ans, tandis que l'autre paroît en avoir soixante. Ainsi je ne multiplierai pas les Probus, comme je crois qu'il faut reconnoître deux Aureliens, quoi que le mien n'ait pas le mot de JUNIOR: parce que l'usage de mettre ce mot, lorsque deux Princes de même nom vivoient en même-tems, cet usage dis-je, ne s'est introduit sur les Médailles, qu'après le tems de Diocletien.

Que ne disiez-vous, Monsieur, pour détruire mon second Aurelien, ce que vous avés si joliment imaginé, pour decréditer les six Constantins? Que ne disiez-vous, que Vabalathus vivant de bonne intelligence avec Aurelien, les Monnoyeurs pour marquer leur union, auroient placé la tête du premier sur les Médailles du second?

Vous avez peu-être prévenu qu'on ne vous en croiroit pas; parce que vous avez ajouté vous-même, qu'il ne se trouveroit point d'exemple de cette confusion de têtes devant le Siècle de Constantin.

Vous établissez au reste une loi bien rigide, lorsque quand on vous montre une Médaille unique & singulière de quelque Prince, qui n'ait pas encore

paru, vous voudriez, dites-vous à la page 95. qu'on vous en montrât encore une autre semblable de chacune, mais bien marquée & bien nette, percifément avec les mêmes inscriptions, sans aucune variation, tant du côté de la tête, que du revers.

Si ce principe tel que vous venez de le poser devoit être observé à la rigueur dans l'étude des Antiques ne pourrois-je pas à mon tour donner avec justice l'exclusion au *Constans. Jun. Nob. C.* que vous avez dans votre Cabinet, parce que je n'en ai point vu ailleurs, & que ni l'Histoire, ni l'Occo augmenté, ni aucun Antiquaire n'en ont fait jusqu'ici la moindre mention? Au reste, Monsieur, vous pouvez mettre cette Médaille dans votre *Selecta*, que vous promettez, & que nous attendons: & vous pouvez apprendre du R. P. Hardouin, à la page 194. de son *Saeculum Constantinianum*, qui est ce *Constans junior*.

Mais il faut que je vous apprenne à mon tour, que j'ai pareillement deterré depuis peu une Médaille entre les miennes, que vous allez voir, qui ne pourra manquer d'être regardée de bon œil par les connoisseurs, elle est de petit bronze avec cette inscription:

CONSTANTIVS. IV. N. C. La tête de ce Cesar avec un diademe garni de pierres.

GLORIA. EXERCITUS. à l'exergue T--- un signe militaire au milieu de deux soldats.

Vide f. 23. Tabulæ quæ est ad p. 680

Vous pourrez voir encore dans le même Siècle de Constantin à la page 196. par la confrontation des revers, que ce *Constantius junior*, est celui qui dans ses autres Médailles porte le nom de FL. VAL. CONSTANTIVS. NOB. CÆS. Du moins c'est ma pensée: & je crois que quand le R. P. Hardouin l'aura vue: il ne me desavouera pas.

Dans son *Saeculum Constantinianum*, il en rapporte plusieurs de *Constantius Junior*, qu'il attribue toutes à *Constantius* surnommé *Gallus*, mais pour marque de distinction il pose en fait, que celles de *Gallus* ont toujours la tête découverte, & il dit vrai. J'en ai moi-même une d'or très-belle & très-bien conservée de ce Cesar, dont voici l'Ectype, avec cette inscription:

D. N. CONSTANTIVS. NOB. CÆS. la tête découverte.

GLORIA. REIPUBLICÆ. Deux figures de femmes assises soutiennent un bouclier au milieu duquel se lit VOT. V. MVLT. X. à l'Exergue SMLVG.

Vide f. 24. Tabulæ quæ est ad p. 680

J'en ai quelques autres de bronze, dont les têtes ressemblent entièrement à celle-ci, & qui sont pareillement découvertes; mais la différence qu'il y a, c'est qu'outre le D. N. Dominus noster, il y a, FL. CL. Flavius Claudius, parce qu'il est d'une autre famille: & au revers on lit FEL. TEMP. RENOVATIO.

Ainsi, Monsieur, quoique vous n'ayez point vu le *Constans Maximus*, & d'autres Médailles singulieres, il suffit qu'un Homme d'un mérite, d'une érudition, & d'une exactitude aussi, reconnu en ce genre, que l'est celle du R. P. Hardouin les ait reconnues, pour ce qu'elles sont, pour qu'on puisse sans rien risquer, compter là-dessus. D'ailleurs il vous est aisé d'aller consulter les Cabinets d'où il a tiré ces Médailles: car il a soin de les marquer fort exactement. Elles ne sont qu'à Paris & à Versailles, & dans le Cabinet que vous avez en main.

Au reste, Monsieur, Si mon stile n'est pas si poli que le vôtre, il faut le pardonner à un homme à qui le François est une langue étrangere. Quelque franc néanmoins & sincere qu'il paroisse, soyez très-persuadé que je suis prêt de profiter de vos instructions, toutes les fois que vous voudrez bien m'en honorer. La seule grace que j'ai à vous demander à cet égard, c'est de vouloir vous souvenir toujours d'un mot qu'a dit très à propos sur un sujet pareil, l'Auteur du

Rrrr

Luxem-

Luxembourg Romain, dont je vous ai parlé. Ce sçavant Homme s'adressant dans sa Préface à ceux qui voudroient critiquer son Ouvrage, leur donne, l'avis salutaire que vous allez voir.

Ceterum si qua opinatus sum, si qua conjeri, si qua divinavi, tu pro opinionibus, pro conjecturis, pro divinationibus accipito. Si qua verò asseveravi, si qua pro certis atque indubitatis scripsi: tu aut credito, aut si abnuis, falli me ostendito; aut meliora dicito. Au reste, dit-il, si dans cet Ouvrage, j'avance des opinions & des conjectures, & si quelquefois je devine, prenez tout cela comme je le donne. Mais si j'ai avancé des faits comme certains & incontestables, il vous est libre d'y ajouter foi; ou si vous ne les croyez pas tels, faites voir que je me suis mépris, ou apprenez-nous quelque chose de mieux.

Lorsque vous en userez de la sorte, Monsieur, & que pour combattre mes sentimens, vous employerez des moyens plus efficaces & plus solides que ceux de vos Observations, vous pouvez compter que j'abandonnerai sans peine mes opinions, que j'embrancherai les vôtres avec plaisir, & que je me ferai gloire de publier les obligations que je vous en aurai, soyez-en je vous supplie très-persuadé. Je suis avec toute l'estime possible,

MONSIEUR,

Votre très-humble & très-obéissant serviteur,
DE BALLONFFEAUX.

A Echternach le 3.
Mars 1702.

Il y a environ cinq semaines qu'un de mes amis m'a écrit d'Amsterdam, ce qu'on y pense de vos Observations. Je vais vous décrire ici sa Lettre fort fidèlement, & mot pour mot sans y rien ajouter.

Lettre écrite d'Amsterdam, le 28. Janvier 1702. à Monsieur de Ballonffaux, Baillif d'Echternach près de Luxembourg.

Monsieur. Nous avons vû ici dans le second Journal de Paris, du 9. de ce mois, un Parallèle du Pere Hardouin Jesuite, & du Sieur Galland, qui nous a surpris, & où vous avez quelque part. J'ai cru devoir vous en donner avis, parce que ce Journal ne va peut-être pas jusqu'à Luxembourg. Nous avons eu la curiosité confronter les lettres de ce Pere, & les vôtres, avec les Réflexions du Sieur Galland, qui ont donné occasion à cet endroit du Journal. Car vos lettres, Monsieur, se trouvent ici: & le Sieur Galland a eu soin d'envoyer des exemplaires de son écrit à M. Cuper, qui nous l'a prêté. Les explications du Pere Hardouin sur vos médailles, & principalement sur celles de Tetricus sont très-bien fondées: & il ne se peut rien dire de plus pitoyable, que ce qu'a imaginé de Sieur Galland pour les refuter. Tous les Sçavans en conviennent ici: & je veux bien vous en écrire leur sentiment; afin que vous soyez persuadé, qu'il y a ici, aussi bien qu'ailleurs, des gens qui se rendent à la vérité.

La premiere médaille, par exemple, qui est rapportée dans cet endroit du Journal de Paris, qui a pour inscription, CÆS. TETRICVS ARPCA. Et au revers, PAX AVGG. le Pere Hardouin l'explique ainsi: *Cæsar Tetricus alter Reipublicæ constituendæ ou conservandæ Augustus. Pax Augustorum.* Il appuie cette explication sur une autre médaille, qui a d'un côté la tête de l'Empereur Claude, surnommé le Gothique, avec l'inscription, IMP. CLAUDIVS AVG. & au revers la tête de cet autre

Prince, nommé Tetricus, avec la legende, TETRICVS AVG. Cela marque visiblement deux Princes, qui vivoient en même tems en parfaite intelligence. Ainsi ces lettres, ARPCA sont très-heureusement expliquées par ces mots, *Alter Reipublicæ conservandæ Augustus.* D'autant plus que cela n'est point sans exemple: car ces trois lettres RPC sur les médailles des fameux Triumvirs, Antoine, Cesar, & Lepide, signifient *Reipublicæ constituendæ*, de l'aveu de tout le monde. Les autres médailles qui sont rapportées dans ce Journal, & qui sont tirées comme celle-là de votre cabinet, ont leur explication aussi-bien établie par le Pere Hardouin, que celle-ci, qui est la premiere.

Le Sieur Galland répond à cela, (c'est à la page 47. de son bel ouvrage,) qu'il n'y faut pas chercher tant de finesse: que dans cet ARPCA l'A est *surnumeraire*, & qu'il le faut retrancher: que la lettre R est pour un P: le P. ensuite est pour une F: le CA sont après cela deux lettres transposées, pour AC. Encore le C est-il pour un G: & il y faut insérer un V. Alors cela fait justement, CAES. TETRICVS. P. F. AVG. Ainsi dans la seconde TETRICVS PACI dans la troisième, qui a IMP. C. TETRICVS RDNVIC. & dans toutes les autres semblables, il faut à force de changement, d'addition, de retranchement, ou de transposition de lettres, se bien persuader, qu'on n'a jamais voulu marquer autre chose sur ces médailles, sinon P. F. AVG. Que les ouvriers n'avoient pas l'esprit en ce tems là de bien former ces cinq lettres P. F. AVG. dans les médailles les plus nettes, qu'il s'eussent bien figuré: & ranger le mieux du monde toutes les autres lettres de la legende: & qu'enfin il faut juger des médailles de Tetricus, de la meilleure fabrique, telles que sont les vôtres dont il s'agit ici, & quelques autres que cite le Sieur Galland lui-même; qu'il en faut juger, dis-je, comme de celles qui sont de fabrique Gothique, qui ne sont bonnes, pour me servir de son expression, qu'à jetter dans les rebuts. Car ce sont celles-là, dont il se vante d'avoir plus de quatre cent, & sur lesquelles il veut qu'on juge des meilleures. Est-ce donc pour dire & pour écrire de semblables pauvretés, qu'on se qualifie Antiquaire? Cela est-il digne d'un Elève de l'Academie des Inscriptions? Celui qui a fait dans le Journal l'extrait de cet Ecrit, a bien vû que cela étoit pitoyable. Mais s'il eût rapporté mot pour mot cette belle invention du Sieur Galland, celui-ci eût paru fort ridicule, & le Jesuite eût eu visiblement l'avantage. Mais ce n'étoit pas apparemment l'intention du Journaliste: car pour détourner cette idée qu'on auroit eue de l'explication du Sieur Galland, il l'a supprimée. Cela est-il de bonne foi? Il se contente de dire, & peut-être par raillerie, que *M. Galland ne paroît pas à beaucoup près si ingénieux que le Pere Hardouin, dans l'explication qu'il donne des legendes de ces médailles. Que tout le secret, qu'il y trouve, c'est quelque transposition ou quelque corruption de lettres. Qu'il en apporte des exemples, & donne des préceptes pour cela, qu'il faut voir dans son Ecrit.* Ces exemples, comme je vous ai dit, sont tirés des médailles, que le Sieur Galland lui-même appelle des médailles de rebut. Et ces regles sont, comme je vous l'ai aussi insinué, qu'à force de retrancher, d'ajouter, de changer, ou de transposer dans les médailles les mêmes les mieux fabriquées, il faut croire qu'on n'y jamais voulu mettre autre chose, que P. F. AVG. Cela est assez hardiment décidé. Mais ceux qui ont quelque connoissance des médailles, en conviendront-ils? Seront-ils de l'avis de celui qui a fait cet Article du Journal de Paris? Je puis bien garantir que non: car un très-grand nombre de médailles fait foi du contraire.

L'autre Article des Réflexions du Sieur Galland dont

dont le Journal a fait l'Extrait, roule sur les six Constantins, que le P. Hardouin a trouvez par les médailles. Le Journaliste admire le dénouement que le Sieur Galland a imaginé, pour réfuter ce système: qui est que, lors que les Princes *n'étoient point en guerre les uns contre les autres, les Monétaires, ou d'eux-mêmes, ou par l'ordre de ces Princes, marquoient la monnoie de l'image d'un de ces Princes, avec le nom d'un autre: Voilà selon M. Galland tout le mystere.* Mais voilà aussi la plus jolie vision, qui puisse tomber dans l'esprit d'un homme: & le Journaliste paroît être homme de bon goût sans doute, lors qu'il dit qu'il est difficile *qu'elle ne fasse pas d'impression sur beaucoup d'esprits.* Le Sieur Galland lui-même avoué pourtant qu'il n'y en a point d'exemple devant les Constantins: mais c'est qu'il vaut mieux imaginer cela, dit-il *quelque peu vraisemblable* qu'il paroisse, ainsi qu'il le dit lui-même) que de reconnoître par les médailles plus de Constantins qu'il n'y en a dans l'Histoire. Il faut que le Sieur Galland ait encore employé ici ses médailles *de rebut*, sur lesquelles un ouvrier peu habile ait si mal représenté son Prince, que le Sieur Galland y ait crû voir des Maxences, des Licinies, ou des Maximins, avec le nom de Constantin. Mais de dire pour cela que le dessein du Monnoieur, ou que l'intention du Prince même ait jamais été de mettre avec la tête d'un Empereur le nom d'un autre Empereur, cela est sans doute assez plaisamment imaginé. C'est comme si l'on disoit, qu'après la paix de Ryfwick entre Sa Majesté Très-Chrétienne & le feu Roi d'Espagne, le Roi, ou les Officiers de sa Monnoie à Paris, se seroient avisez de faire frapper des médailles, où fût la tête du feu Roi d'Espagne, & où l'on vît écrit autour de la tête, **LVDOVICVS MAGNVS REX CHRISTIANISS.** Cela tomberoit-il même dans l'imagination d'un faiseur de jettons?

D'avancer ensuite, comme fait l'Auteur de cet endroit du Journal, que le Pere Hardouin n'appuie son sentiment, que sur la difference de visage, qui se trouve sur les médailles qui portent le nom de Constantin, c'est une fausseté insigne. J'ai lû son livre fort exactement, lors que j'étois à Paris: cela n'y est point. On le va bien-tôt imprimer ici, à ce que j'apprens: le public en sera juge en Hollande, aussi bien qu'en France. Ni le Sieur Galland, ni son Pagnegyrifte, n'ont point entendu le Latin du Jesuite. Le Pere Hardouin se tromperoit bien, si sur la seule difference du visage il eût établi plusieurs Constantins. Ce seroit comme si quelqu'un s'avisoit dans quelques siècles de dire, que durant l'espace de soixante ans de regne que compte déjà le Roi Très-Chrétien, il a découvert dans les médailles de ce tems-là, par la diversité des traits du visage, dix ou douze Louis XIV. Mais les médailles des Constantins sont encore bien plus différentes, que ne le sont celles du Roi, par cet endroit là. Et si la seule difference de l'air du visage, qui dépend de l'habileté ou du peu d'adresse des ouvriers, suffisoit pour multiplier les Constantins, le Pere Hardouin auroit pû peut-être nous en donner plus de trente.

Mais voici, si je m'en souviens bien, ce qui a fait remarquer plus d'un Constantin à ce Pere. Premièrement c'est la difference des noms, qui marquent autant de différentes familles: puisque les Flaves Jules, les Flaves Claudes, & les Flaves Valeres: ou Maximes (qui sont les noms des différents Constantins) nous marquent autant de Familles différentes, que le sont en France celles des Bourbons-Montpensiers: car c'est l'exemple qu'il apporte: & que le nom de Constantin, joint avec ces différents noms; ne marque pas moins plusieurs Constantins, que le nom de Henri & celui de Louis, joint avec celui de ces différentes familles nous marque plusieurs Louis ou plusieurs Henris.

En second lieu, c'est qu'un Constantin, qui n'a que le titre de César sur les médailles, où il est dépeint assez vieux, barbu, & âgé de près de soixante ans, n'est pas celui qui porte le titre d'Auguste sur les médailles, où il ne paroît en avoir que vingt. En troisième lieu, c'est qu'un Constantin, que est encore Païen à cinquante ans, comme les inscriptions de ses médailles en font foi, n'est pas le même que celui qui porte sur les siennes les marques du Christianisme dès l'âge de vingt-cinq ans. Le Jesuite apporte bien d'autres preuves encore pour appuyer sa découverte: mais celles-ci suffissent pour apprendre au Journaliste, qu'il s'est laissé tromper par le Sieur Galland, quand il a dit après lui, *que le Pere Hardouin n'a presque point d'autre raison de multiplier le même Empereur que la difference des têtes, qu'il a remarquées sur les médailles avec la même legende des Constantins.* Il devoit se défier du Sieur Galland qui pour contredire l'explication que donne le Jesuite d'une Epigramme, qu'on a cru avoir été faite à l'honneur de l'Empereur Theodose, a eu la hardiesse d'assurer dans cet Ecrit même, qu'il avoit lû cette Epigramme à Constantinople autrement que le Pere Hardouin ne l'a imprimée. Ce qui est très-faux. Car Mr. Spon, dans son voyage de Grece, avec tout ce que nous avons ici de Hollandois, d'Anglois, & d'Allemands, qui ont été à Constantinople, & qui ont copié cette inscription le démentent. Outre que quand le Sieur Galland met **ΠΡΟΚΛΩ** pour **ΠΡΟΚΛΟC**, que le Pere Hardouin a mis, il commet un solecisme contre la Grammaire, & donne un sens ridicule à cette Epigramme.

Voilà néanmoins les belles explications du Sieur Galland que l'Auteur de cette endroit du Journal a tellement admirées, qu'il le compare pour cela avec le Pere Hardouin, en commençant son extrait par ces mots: *Voici deux celebres Antiquaires aux mains l'un contre l'autre. C'est d'une part le Pere Hardouin Jesuite, si connu dans la Republique des Lettres, par plusieurs ouvrages qu'il a donnez au public: & de l'autre, Mr. Galland de l'Academie Royale des Inscriptions, dont le merite & l'érudition ne peut-être ignoré, que de ceux qui n'ont aucun goût pour la belle litterature.* Nous avons eu ici la curiosité d'aller chez les Libraires chercher les ouvrages de litterature du Sieur Galland. On ne l'y connoit pas. Et pour moi, je ne me souviens point d'avoir vû d'autres écrits de lui, lors que j'étois à Paris, que ceux qu'il a faits sur quelques médailles; c'est à-dire, trois ou quatre petits livrets, chacun de la grosseur d'un Almanach, où il raisonne, comme il fait ici sur les Tetriques & sur les Constantins. J'en excepte une ou deux lignes, où malgré lui suit le sentiment du Pere Hardouin sur une médaille fameuse, qui a pour inscription **GALLIENÆ AUGUSTÆ.** Au reste je ne crois pas que le Pere Hardouin prenne la qualité d'Antiquaire; ni qu'il en vienne aux mains avec les Antiquaires du caractère du Sieur Galland; veu qu'il n'a jamais paru jusqu'ici s'écarter de ses études, ou prendre le change, pour s'amuser à faire de petits écrits: & qu'il n'auroit besoin pour détruire les imaginations de cet Ecrivain, que de dire en François ce qu'il a déjà dit en Latin.

L'Auteur de cet endroit du Journal ajoute après cela de lui-même *qu'il seroit à souhaiter, que le Pere Hardouin voulût bien se donner la peine de composer & de donner au public un livre, où il expliqueroit les lettres & les manieres d'écrire abrégées des Grecs & des Romains.* Ce projet est aussi chimérique, que l'on en puisse imaginer. Et le moyen de faire des regles, pour expliquer une multitude prodigieuse d'inscriptions, aussi différentes, que le sont les actions des Princes qu'on y louë, quand ces inscriptions ne

nous présentent que la première lettre, ou tout au plus deux ou trois lettres de chaque mot! Un C par exemple, ne peut-il pas signifier plus de cent mots différens, selon la pensée différente qui compose l'Inscription? Il faut donc n'être gueres versé dans ce genre d'étude, pour faire une semblable proposition. Exemple. Il y a une médaille de Neron en grand bronze, qui a au revers un superbe édifice, avec l'inscription, MAC. AUG. Tous ces gens qui se disent Antiquaires, l'expliquent ainsi, *Macellum Augusti*: le Marché, c'est-à-dire, le lieu où l'on vend chair, poisson, légumes, & toute sorte de vivres, bâti par Auguste. Cette explication est ridicule, car un édifice aussi magnifique que celui qui est représenté sur la médaille, n'est pas assurément une place où se tient le marché. Le Pere Hardouin l'explique quelque part, *Mausoleum Caesaris Augusti*: & cela est fort bien trouvé: car en effet les restes de ce Mausolée se voient encore aujourd'hui à Rome, tels que la Médaille les représente. Quelle règle le Journaliste veut-il qu'on lui donne, pour sçavoir si MAC est *Macellum* ou *Mausoleum Caesaris*? Et qui peut demander des règles pour cela, sinon celui qui se mêle d'écrire de ce qu'il n'entend pas?

Ce n'est pas seulement l'érudition qui lui manque; c'est encore l'attention à ce qu'il fait. Car il s'est tellement précipité en copiant l'écrit du Sieur Galland, que là où le Pere Hardouin a expliqué, IMP. C. TETRICUS, par ces mots ordinaires, *Imp. Caesar Tetricus*, il a mis, *Imp. Cajus Tetricus*: Et là où

le Sieur Galland a mis *Galerius Maximinus*, il met *Galerius Maximus*: bévue qui fait voir qu'il n'est gueres versé dans l'Histoire, où l'Empereur Maximin fait une assez bonne figure, pour n'être pas confondu avec l'Empereur Maxime.

Mais sa critique, sur tout à l'égard du stile de vos lettres, & de celles du Pere Hardouin, a fort réjoui ici les Sçavans. Il prétend qu'elles sont si semblables, qu'on pourroit croire, qu'elles sont d'une même main. Nous avons lû & confronté la Préface & les lettres. Quoique sans vous flater, votre manière d'écrire soit fort bonne, Monsieur; le stile du Pere Hardouin est pourtant différent. Tout le monde en peut-être juge. Que le Journaliste attaque le Jesuite, cela n'est pas nouveau. Mr. Cousin l'a fait avant lui. Mais de s'en prendre aussi à vous, Monsieur; à un homme d'honneur & de distinction, qui avec cent fois plus d'érudition, que ce faiseur d'extraits, c'est déclarer la guerre non seulement au Jesuite, mais encore à tous ceux qui auront quelque liaison avec lui. Je crois bien que vous ne vous en souciez gueres: aussi je doute fort que le Pere Hardouin s'en tourmente beaucoup. Il ne se mettra pas même en peine, ce me semble, de donner satisfaction à ce Journaliste, sur l'empressement qu'il paroît avoir de connoître je ne sçai quel système, dont il parle assez confusément. Il y a longtemps que ce Pere fait envie à bien des gens. Comme vous êtes de ses amis, (car il s'en fait honneur par tout) exhortez-le à continuer: nous en profiterons. Je suis. . . .

NUMISMATA D. DE BALLONFFEAUX.

HISTORIA AVGVSTA
EX
NUMMIS ANTIQVVIS
GRÆCIS LATINISQVE
RESTITUTA:

Collecta ex epistolis

R. P. JOANNIS HARDUINI,

Societatis JESU Presbyteri,

Ad Nobilissimum Virum D. DE BALLONFFEAVX,
in Luxemburgico Regio Senatu Consiliarium.

Nunc primum in lucem prodit.

TYPOGRAPHUS LECTORI S.

AMDEM aliquando a Nobilissimo Viro D. DE BALLONFFEAVX, Regio Consiliario in Senatu Luxemburgico, impetravimus expectatas dudum epistolas a R. Patre JOANNE HARDVINO ad ipsum scriptas, de Nummis antiquis Imperatorum Romanorum. Has ab alio quodam nobili Treverensi didiceramus, velle eundem Nobilissimum virum in lucem edere Luxemburgi; quemadmodum ante biennium tres quatuorve epistolas Reverendi Patris, cum suis totidem, ipse ibidem divulgaret. Sed postquam certior factus est, nobis propositum esse, omnia R. Patris opera colligere in unum corpus; remque se jucundam & utilem facturum esse Reipublicæ litterariæ, si omnia simul exirent; tum vero ille considerata typorum nostrorum elegantia, cessit perhumaniter postulationi nostræ. Epistolas misit ille amplius sexaginta, resectis tamen plerarumque exordiis, clausulisque quæ vel urbanitatis tantum officia continerent, vel ad negotia privata spectarent: quoniam legentibus jucundior futura sit continuata series numismatum, quam epistolaribus initiis ac formulis interrupta. Iis autem, admonitu ejusdem Nobilissimi Viri hunc titulum præfiximus: HISTORIA AVGVSTA, *ex nummis antiquis, Græcis Latinisque, restituta: Collecta ex epistolis R. P. JOANNIS HARDVINI, Societatis JESU Presbyteri.* Exhibet enim hæc Collectio epistolarum, corpus quoddam, in quo nihil desiderari possit, quod pertineat ad Annales certissime digerendos ex nummis Imperatorum, usque ad tempora Diocletiani; sive, ut alterum ipse librum inscripserit, usque ad sæculum Constantinianum.

Retulerunt nobis eruditi viri in hac civitate, quibuscum has epistolas, sive potius hæc

Rrrr 3

Excerpt-

Excerpta ex epistolis R. Patris communicavimus; vix quidquam afferri aut desiderari posse magis eruditum in hoc genere, quam sit istud ex iis collectum seu confectum opus: quidquid propemodum potest ex Nummis antiquis elici veræ eruditionis, eo contineri: errores plurimos populares in eodem egregie confutari: quæ fuerunt inextricabilia hætenus in Nummis antiquis, videri perpulcre ibi extricata omnia: nullius fere Numismatis non novam esse interpretationem: fabulas ab aliis, saltem plerisque, qui de Nummis antiquis differunt, nugæve tractari pueriles; quarum non modo Christianos homines, sed & liberalia ingenia pudere oporteat: ab isto Scriptore nihil nisi historicum, grave, ferium, dignum Romana maiestate concordiaque proferri: quot fere Nummis, totidem fere argumentis, labefactari Romanam historiam, qualis apud profanos quosdam scriptores exstat: nihil esse tamen certioribus stabilitum argumentis, in historia profana scilicet, quam est & Chronologia omnium illorum temporum; & Genealogia, sive deductum genus uniuscujusque Augustorum, a Cæsare Augusto usque ad Diocletianum, ex folis Nummis antiquis. Virorum istorum eruditorum iudicio spero te, Lector, subscripturum esse, cum legeris. Vale.

PRÆFATIO.

Quæ est epistola prima

P. HARDUINI

AD

D. DE BALLONFFEAUX.

ERIT tibi, Vir Optime, Nobiliss, Erudite, & Amice ex intimis, hæc prima epistola, instar cujusdam præfationis pernecessariæ, ad ea intelligenda, quæ deinde tibi de Nummis Augustorum, quoniam ita vis, ad te sum scripturus. Describam iterum hoc loco igitur, quædam ex iis, quæ ad hoc argumentum pertinentia memini me dudum ad te scripsisse. Ac primum quidem id velim noverris, tria potissimum in his epistolis a me esse præstanda, tria exhibenda. I. Ductam per stirpem seriem descriptionem generis singulorum Augustorum, quam Genealogiam vocant. II. Descriptionem temporum per annos singulos, annorumque per Nummos antiquos, quam partem Chronologicam vocant. III. Explicationem denique rerum a singulis Augustis gestarum; non omnium quidem, sed earum quæ & præcipuæ sint, neque adhuc ut par est intellectæ, vel descriptæ.

I. Ad Chronologiam porro statuendam, has adhiberi regulas oportere in quadam ad te scripta epistola aiebam. Cum nihil sit intricatius, nihil ad expediendum difficilius, quam quid statui certi in eo genere oporteat; siquidem vix possunt aut alii scriptores cum aliis, aut interdum ipsi secum conciliari; nihil esse aiebam e diverso facilius aut expeditius, quam id ex Nummis antiquis, si soli spectentur, definire. 1. Si nimirum in nummis Græcis anni Augustorum semper incipiant a Septembri consequente Natalem Urbis, quo Tribunicia Potestas concessa Augusto fuit, vel prorogata: exceptis his qui sunt inscripti, ΕΤΟΥΣ ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ: hoc est. *Anno novo Augusti*. 2. Si in nummis Latinis anni Tribunicie potestatis semper ducant initium a die Natali Urbis, qui fuit xi. Kal. Maii: exceptis solum Antonino Pio, & Marco: quorum anni Tribunicie Potestatis ab ipsismet Kalendis Januariis incipiunt. In ceteris autem omnibus initium Tribunicie Potestatis recte peti a Natali Urbis, tum ex nummis patet Nervæ Aug.

Antiochenis: tum vero maxime ex nummis coloniarum Viminacii; & Provincie Dacie, quorum indicem tibi suo tempore dabo: tum denique quod facillima sit temporum explicatio, hoc principium si ponatur; inextricabilis, nisi ponatur. Hic valeat igitur illud Aristotelicum: *Ita bene: aliter non bene: ergo sic optime*. Nam Græci quidem idcirco in nummis suis annos Augustorum semper a Septembri computant, qui collationem vel prorogationem Tribunicie Potestatis consequeretur; quoniam hic mensis nimirum, a quo semper annum inchoant, proximior esset Natali Urbis, quo die hæc Potestas deferebatur, quam foret September antecedens: nec deceret annum unum vel primum dici, cujus menses tantum quatuor forent usque ad alterum seu novum annum suum; hoc est, usque ad Septembrem. Atque hunc illi morem in ipsomet Antonino Pio & M. Aurelio Græci servarunt; quoniam Septembrem proxime antecedentem Kalendas Januarias, quo die illi Tribunicia Potestate donati sunt, alterum Hadriano, Pio alterum adsignarant.

II. De vita deinde ac rebus gestis Imperatorum, vix aliquid magis dignum notatu in Nummis se offert, quam quod unicuique Principi post Neronem, definitum a Senatu fuerit tempus gerendæ potestatis. Nam etiam post Cæsarem Augustum pœnituit Senatui Perpetui Imperatoris a se olim creati. Nullus deinceps post ipsum, per annos quadringentos, aut rarus fuit. Ac ne Augustus quidem, usque ad alios Constantini, perpetuus aliquis fuit; sed alii ad annum unum & alterum, ad tres, quinque, septem, decem; vix certe ultra annos novemdecim aut viginti quisquam: ne Antoninus quidem ipse Pius; cui idcirco tres & viginti anni, cum titulo & muneribus, quos in peragrande orbe Romano, & totidem legitimis annorum viginti tempore computari. Nam & ea causa est, quamobrem a Kalendis Januariis Potestatis; non, ut in Augustis ceteris, a die Natali Urbis.

Vrbls. Quid quod ne hereditarium prorsus imperium in exercitiis censeretur, aut in provinciis Augusta potestas; numquam hic alteruter honos post filios transit ad nepotes: sed lege cautum fuit, ut si quis Augusti filius patri succederet, vel cum patre imperaret, non ulterius in ea ipsa domo aliquis Imperator vel Augustus esset; sed transferretur principatus ad eos, qui essent in transverso cognationis gradu; reddendus ei familiae post annos forte viginti. Factum ex eo est, ut & post Vespasiani filios, & post Commodum Marci filium, & post Severi filios Antoninum & Getam, & post ambos Gordianos filios Gordiani Africani Aug. & post Philippum patri cognominem, & post Decii filios, & post Valerianum Valeriani filium, aliosque, ad alterius familiae Caesaris tamen, viros translatus hoc decus fuerit.

III. Quod ad Genealogiam denique Caesarum attinet, non sine aliqua, opinor, voluptate intelliges, ex veterum Nummorum contemplatione, fuisse Caesares omnes inter se cognatione conjunctos; idque ex ipsis, quæ Nummi præferunt, nominibus cognominibusque constare. Errorem enimvero plebeium esse, existimantium *Caesaris* nomen olim fuisse, uti nunc est, merum titulum dignitatis. Ad constituendam autem seriem gentium familiarumque singulorum, his maxime principiis innitemur, quæ sunt ferme omnia ab eruditis recepta.

1. Nomina in *ius* desinentia, pleraque omnia nomina sunt propria gentium, siue insignium familiarum: ut *Antonius*, *Aurelius*, *Claudius*, *Julius*, *Licinius*, similiaque sexcenta. Cognomina vero non habent similem exitum; paucis exceptis, ex his quæ reperiuntur in nummis antiquis; (nam de his dumtaxat in præsentia agimus:) cujusmodi *Constantius* est; ac forte *Magnentius*, & *Decentius*: tamen de his aliter nobis visum est olim. Nam res adhuc in incerto est.

2. Quæ in *ianus* desinunt, ea sunt a conjuge primum; ut *Domitianus* a *Domitia*; eademque transferuntur ad primogenitum saltem e liberis; recipiunt autem postea formam primigeniam. Ut *Maximianus*, quod nomen est a *Valeria Maxima* conjuge, *Maximianum* genuit; *Maximianus Maximinum*: *Maximinus* denique *Maximum*; quod vetus ac primum cognomen in proavia fuit. Sic *Maximiano* *Galerio* fuisse duo filii; *MAXIMIANUS JUNIOR*, & *MAXIMINVS*. Et *Julio Maximino* *Pio* filius fuit *MAXIMVS* *Caesar*. Falso enim proditum esse arbitramur, *Augusto* *Caesari*, priusquam *Augustus* appellaretur, *Octaviani* nomen fuisse. *Octavio* genitus, *Octavius* & ipse, non *Octavianus*, fuit; & soror *Octavia* apud *Plinium*, non *Octaviana*. Ad solum autem primogenitum fere transibat nomen maternum, quod ex nuptiali pacto pater acceperat, postea geniti, vel ex simili affinitate, vel ex familia unde orti erant, vel alia ex causa aliud sibi nomen adscisciebant, si luberet: solum *Caesarum* cognomen fuit commune posteris omnibus. Sic e *Vespasiani* liberis, exempli gratia, *Titus Vespasianus* fuit: *Domitianus*, ab uxore, exemplo patris, nomen accepit: itaque *Vespasiani* quidem *F.* dictus est, *Vespasianus* dictus non est.

3. Quod si utriusque hujus generis nomina ex eadem una gente jungantur; hoc est, quorum alterum in *ius* desinat alterum in *ianus*; ut *Domitius Domitianus*, *Licinianus Licinius*: sententia est, e *Domitia* familia aliquem, exempli causa, gentis ejusdem, sed alterius familiae heredem habuisse conjugem, ea lege, ut nomen a conjuge alterum acciperet, poneretque priore loco familiae celebratoris nomen: ut *Domitius Domitianus*, *Licinianus Licinius*, *Æmilius Æmilianus*.

4. Nemo *Caesar*, nisi qui vel natus ex *Caesare*, vel conjugem *Caesaris* filiam duxerit, ut *Caesaris* nomen transmittat ad liberos. Nam *Caesaris* domum & nomen ingens, ut *Plinii* verbo utar, Ro-

mani dilexere adeo, ut *Augustos* ex ea gente genitos vellent succedere prioribus. Ita sanxit *Senatus Populusque Romanus* sub ipso *Augusto* *Caesare*, ob egregia tum ipsius, tum patris, *Caesaris* nimirum *Dictatoris*, in *Rempublicam* merita, quibus *major Pompeio* apparuit, ut *Plinius* ait. Idipsum vero plurimi nummi testantur, qui sunt inscripti, *AETERNITAS AVGG.* vel *AUG.* in *Tito*, *Hadriano*, *Gordiano*, *Philippo*, *Gallieno*, *Postumo*, *Tetrico*, & aliis. *PERPETUITATI AUG.* in *Severo Alexandro*, *Gallieno*, & *Constantino*: *ORIGINI AVG.* in *Probo*: & *JVLIA AVGVSTA GENETRIX ORBIS*, sub *Tiberio*.

Sic etiam nemo *PIVS*, nisi *Pio* genitus, vel *Pii* gener. Stultum est enim cogitare hæc nomina, *Julius*, *Flavius*, *Claudius*, *Aurelius*, *Valerius*, *Antoninus Pius*, similiaque temere ac pro arbitrio a quolibet fuisse arrepta: Perinde istud est, ac si quis existimet, posse *Jacobum III.* *Britanniæ Regem*, se non *Stuartum* modo, sed & *Borbonium*, & *Condæum*, & *Austriacum* appellare, cum libuerit: quod quidem somnare, ne noctu quidem, licet. Nihilo magis *Caesaris* successor, aut *Pii*, dici *Pius* vel *Caesar* potuit, nisi *Pii* aut *Caesaris* gener vel filius esset; quam potuit *Henricus Borbonius* succedens *Valesio* *Valesium* se propterea nuncupare. Ut nemo nunc est *Borbonius* nisi ex *Borbonio*: sic nemo *Caesar*, inquam, nisi ex *Caesare*; aut *Pius*, nisi ex *Pio* fuit; excepto, ut diximus, jure matrimonii, quod conjugis nomen ingenstransulit ad ipsos maritos ut per ea conjugia transfiret ad liberos. Sic permulta in *Gallia* hodieque familiae ex materno primum genere nomen insigne quod gerunt, acceperunt: ut *De Foix*, *De Ventadour*, aliaque.

5. *Caesarem* autem esse familiae cognomen, tum per se notum est in *Julio* *Caesare*; tum ipse situs nominis illius admonet, in nummis præsertim *Titi* & *Antonini Pii*. Nam cur post prænomen, ante cognomen ipsum, *Caesaris* nomen apponitur: *T. CAESAR VESPASIANVS*: & *T. AEL. CAESAR ANTONINVS*: nisi quia nobilius cognomen illud est, in *Tito* quidem a patre dictum ex avo, quam alterum, quod fuit a matre, siue a patre ex conjuge? In *Antonino* autem, quia nobilius est *Ælii* *Caesaris* nomen a matre, quam esset a patre cognomen *Antonini*? Quod si in *Antonino* *Pio* *CAESAR* cognomen est *Æliæ* gentis; certe & in avunculo, qui dictus est *AELIVS CAESAR*, fuit æque cognomen; & in ceteris pari ratione. Erit eadem observatio facienda suo tempore in nummo etiam *Traiani*, qui inscriptus est, *IMP. NERVA CAES. TRAIANVS AVG.* &c. In nummis autem *Caesarum*, cum in fine ponitur nomen illud *Caesar*, non modo natum ex *Caesarea* gente significat; sed etiam ex eadem gente inter alios a *Senatu* selectum, qui destinaretur *Imperio*; & cujus proinde honori fas esset nummos eudere, qui vice monetæ essent in usupublico.

6. *Augusti* similiter cognomen hereditarium fuit a *Caesare* *Augusto*: unde & *Agrippina Germanici* conjux Σεβαστῆ appellatur in *Græco* numismate, quia neptis Σεβαστῆ fuit: & *Græci* interdum ΑΥΤΟΥΤΟC dicunt: quod illi certe non facerent, nisi esset illud proprium apud *Latinos* cognomen. Idipsum etiam nos *Græci* docent, qui nummos *Gordiani Africani* nomine cuderunt. Hos enim sic inscribunt: ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB. ΑΦΡ. ΕΥCΕΒ. Imp. *Caesar M. Antonius Gordianus Augustus Africanus Pius*. Quoniam scirent illi nimirum, tria hæc nomina postrema, esse pariter tria familiarum cognomina; idcirco servato ordine dignitatis ea posuere. Nobilior enim est *Augusti* familia, quam *Africani*; & *Scipionum Africanorum* familia illustrior, quam *Piorum*. *Latini* interim alio ordine scripserunt: *IMP. C. M. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΑΦΡ. ΑΥΓ.* servato ordine temporum, quo in has familias insertus est *Gordianus*.

Nam

Nam ut ex schemate apparebit, quod suo tempore ad te mittam, prius ille Gordianus & Pius, sive Africanus, fuit, quam Augustus.

7. Præterea in gente Cæsarum post Augustum femina omnes idcirco Augustæ fuere, quia ex Augusto prognatæ. Sed nefas fuit nihilominus nummos honori earum cudere, nisi ex ea ipsa familia essent, quæ tunc Principatum haberet. Sunt autem ex familia sorores, filia, matres, & materteræ.

Denique nomen esse proprium hereditariumque Augusti, suadet illud etiam, quod instar cognominis coloniis ac civitatibus datur. Sic dicitur COL. AVG. quemadmodum COL. IVL. COL. FLAVIA, COL. AELIA: sicuti nos quoque dicimus, *la Louysade, l'Isle Bourbon, la Caroline.*

8. Quando multa sunt simul in nummis conjuncta nomina, non nisi ex patre ea vel matre sunt: aut etiam ex conjuge: & ex his illud priore loco ponitur, quod cetera nobilitate vel claritate vincit. Sic Q. Herennius Etruscus Messius Decius, priora duo nomina habet a matre, a patre posteriora duo. Hunc vero morem, qui nunc etiam apud Hispanos viget, ut liberi, præsertim primogeniti, nomen ex patre partim, partim ex matre fumerent, docet etiam, præter alia innumera exempla, hæc inscriptio a Reinesio laudata, pag. 436. si tamen est sincera:

C. QVINTIVS C. F. FAB. CATVLLVS
DECVRIO BRIXIAE SIBI ET
CORNELIAE M. F. MAGNAE VXORI
ET C. QVINTIO C. F. FRATRI
ET C. QVINTIO SECVNDO FRATRI
ET C. QVINTIO SECVNDO PATRI
ANTONIAE CATVLLAE MATRI.
T. F. I.

Apparet enim hanc fuisse istius familiæ seriem:
Quintius Secundus: Coniux, Antonia Catulla.

Quintius Catullus. Quintius Secundus. Quintius.

Primogenitus ibi *Quintius* ex patre est, *Catullus* ex matre. Secundo genitus nomen patris integrum. Tertio genitus cognomen in *ianus* expectabat a conjuge, qui dotem opimam afferret.

Sed certior multo indubitataque vetustatis ea Inscripção est, quam Arausione transmisit ad nos D. PREVOST CAPISCOL, Vicarius Generalis Episcopi Arauscani, summa fide descriptam ex lapide vetusto, quem domi suæ servat, his verbis:

D. M.
IVLIAE.
PAVLLINAE.
IVL. PATERNA.
MATER. ET. TOGI
VS. PAVLLINIANVS.
PATER. FIL.
PIISSIMAE.

Hoc est, *filia piissima*. Julia Paterna, Julia primum ex matre appellatur, deinde ex patre *Paullina*: qui *Paulliniani* cognomen ex matre habuit; quemadmodum Titus Cæsar *Vespasiani* cognomen ex matre *Vespasia*.

Paullina, nupsit Togio, cui Paulliniani
cognomen a conjuge fuit.

Togius Paullinianus, cui coniux fuit Julia Paterna:
quæ ex altero parente, Julia;
ex altero fuit Paterna.

Julia Paullina.

9. Additur plerumque cognomen postremo loco, sive proprium, sive patrum: quod quidem solum etiam sæpenumero in nummis scribitur; quoniam ex eo uno satis constaret quis designaretur. Proprium cognomen fuit, *Severus*, *Albinus*, *Constantinus*, *Constans*, *Constantius*: quod & interdum patrum fuit.

10. Cognomen patrum maternumve in liberis interdum leviter despectebatur: præsertim in feminis: ut ex *Severo* fiebat *Severina*, ex *Paulo* *Paulina*; ex *Constantio* *Constans* & *Constantinus*: ab *Etrusco* *Etruscilla*: ac vicissim ex *Constantino* *Constantius*, & *Etrusco* ab *Etruscilla*: ut quondam ex *Numa* *Pomponius* & *Pompeius*.

11. Trium interdum familiarum, aut plurium nomina junguntur, vel etiam cognomina; siquidem hæc essent ad discernendas familias aptiora, quam nomina. Sic in *Herennia Sallustia Barbia Orbiana*, nomina duo priora a matre sunt, a patre duo posteriora. Nam a matre & ab avia primum nomen est, alterum a matre rursus & ab avo materno, tertium a patre, quartum a patre rursus & avo paterno. Hoc schema contemplare.

Herennia --- maritus Sallustius. Barbius, --- conjux
Orbia, ex qua dictus est ipse Orbianus.
Herennia Sallustia.
maritus ejus --- Barbius Orbianus.
Herennia Sallustia Barbia Orbiana.

Sic Q. *Herennius Etruscus Messius Decius*, habet a matre prius nomen cum cognomine; a patre duo nomina posteriora. Nam mater *Herennia Etruscilla* fuit: pater, ex gente *Messia*, & idem de nomine primæ conjugis *Decius Trajanus*.

Duo interdum sola apponebantur cognomina; alterum ex patre proprium, ex matre alterum: ut *CONSTANTIVS MAX.* Est enim *Constantinus* cognomen proprium, a patre Fl. Jul. *Constantino*: *Maximus* ab uxore Fl. *Maxima*; ut diximus in Nummis Sæculi *Constantiniani*. Quamquam si quid deinceps ad te de Nummis antiquis forte scripsero, quod cum dictis a me prius, sive in libro isto, sive in alio, pugnare videatur, indicta sunt, quæ priora sunt: nam in hoc genere studiorum, aliove, in quo plurimum valet diutina consideratio, in dies Deo auxiliante proficimus.

12. *Filius* in nummis non est, nisi qui natum nimirum a patre genitus, vel adoptione sit filius, quia gener adscitus in familiam sit, ut patrum, hoc est, foci, & conjugis suæ nomen transmittat ad liberos. Sic *TI. AVG. F.* quia gener: sic *CONSTANTIVS FIL. AVGG. & MAXIMVS FIL. AVGG.* *Filius Augustorum duorum* inscribitur; quoniam alterius natura filius, alterius gener fuit uterque.

13. *Nepos* autem non dicitur, nisi cuius parens alteruter sit ab eo genitus, cuius hic nepos dicitur. Sic *Drusus Tiberii F.* Augusti nepos est, quia *Julia* filius, quæ Augusti filia. Sic fuit *Caius Augusti nepos*, quia ex *Agrippina* matre, ejusdem *Julia* gener fuit. Neque enim qui est Augusti alicujus gener, illius est propterea nepos, qui vel socer soceri sui fuerit, vel heredem bonorum, ipsius socerum fecerit. Sic non est *M. Aurelius* nepos *Hadriani*, quamvis gener *Antonini* sit, qui & *Hadrianus* fuit, sed non natalium jure. Ac ne quidem *Septimius Severus Marci Pii filius*, hoc est, gener, propterea nepos est *Antonini Pii*, qui *M. Aurelii* socer fuit, aut

fuit denique Tiberius Augusti filius, hoc est, gener, fuit idem Cæsaris Dictatoris nepos.

Hinc intelliges falsas inscriptiones Gruterianas esse, pag. CCXXXIV. 6. 7. 8. & CCXXXV. 1. 2. 5. in quibus Lucius Cæsar, AVG. F. DIVI IULI NEPOS appellatur. Et eadem pag. CCXXXV. 6. 7. 8. 10. in quibus pariter Tiberius Cæsar, DIVI AVG. F. DIVI JULI N. scribitur. Et pag. CCXXXVI. 6. 7. 9. in quibus Drusus Cæsar Tiberii Aug. filius, DIVI AVG. N. DIVI IULII PRONEPOS appellatur. Et pag. CCLIII. 4. 5. 7. & CCLV. 4. 5. in quibus Antoninus Pius dicitur *Divi Hadriani F. Divi Trajani N. Divi Nervæ Pronepos*. Et pag. CCLVIII. 8. in qua M. Antoninus appellatur Antonini Pii F. *Divi Hadriani N. Divi Trajani PRON. DIVI Nervæ ABNEP.* Et sunt sexcentæ in eo opere ejusdem fabricæ: quarum simile nihil in Nummis antiquis reperias.

14. Excipitur ab hac postrema regula solus Germanicus Cæsar; in quo insolentior paulo fuit significatio nominis *fili ac nepotis*. Nam is & TI. AVG. F. *Tiberii Augusti filius*, & idem DIVI AVG. N. *Divi Augusti nepos* dicitur. Et Cæsar ille quidem ex avia fuit, Octavia Julia Cæsare, sorore Augusti. *Tiberii filius* autem, quia Tiberium Aug. patrum habuit. Est enim patruus, patre præsertim mortuo, loco patris. *Augusti* pariter *nepos* fuit, quia neptis Augusti maritus fuit. Nam quæ de Germanici a Tiberio facta adoptione circumferuntur, meræ sunt nugæ. Cum præsertim cur Tiberius Germanicum adoptaret, causa nulla esse potuerit; immo vero id contra jus ac leges foret. Nam cur alienum filium assumeret, qui haberet suum? & tunc quidem annos natum quatuordecim, si fides historicis, cum hæc adoptio facta fuisset fingitur, nempe anno Christi quarto; eundemque bene valentem; quippe quem vixisse saltem usque ad annum Christi xxxv. nummi testentur; & forte jam conjunctum matrimonio cum Livia sorore Germanici, ex qua liberos duos tresve suscepit; & in amplissimo honore Tribuniciæ potestatis, ut ex iisdem nummis & quodammodo ex Achate Tiberiano constat. Quorsum igitur Tiberii filius ex adoptione Germanicus diceretur: cum jus naturæ & jus gentium unicam adoptionis causam esse statuatur, orbitatem liberorum? Aut quo fructu ex eadem adoptione *Tiberii filius*, *Augusti nepos* appellaretur, cum jam Augusti neptem haberet uxorem, per quam ad liberos magna pars bonorum Augusti, & spes Imperii hereditate perveniret? Merus est igitur vocum abusus, Cæio filio & Claudio fratri, qui hos titulos in nummis Germanici posuerunt, visus necessarius; ut cognatione Tiberium Augustum vero saltem affinitate contingere Germanicus significaretur. Ut ut est, nemo sic postea his vocibus abusus est. *Nepos* deinceps, ut & *Pronepos*, consanguinitatis tantum in linea directa fuere nomina. Unde factum est, ut quamvis Germanicus se *Tiberii filium* dixerit, Cæius tamen Germanici filius, quoniam non esset Tiberii filia genitus, non se propterea aliquando Tiberii Aug. nepotem inscripserit, quoniam revera nepos non fuit. *Pronepotem* tamen idem Augusti se dixit, quoniam genitus ex nepte Augusti esset. Aliter pronepos non esset.

15. Jam ut ad Augustale fastigium nobiles familiæ pervenirent, petebant summopere connubia filiarum e domo Cæsarum. Vide nummum Gallieni inscriptum, AETERNITATI AVGG. Et alioqui plura inire matrimonia, mos apud Romanos fuit. Plurimum enim connubiorum in una femina habes exemplum in Julia Augusti filia, quæ bis nupsit: in Agrippina juniore, quæ ter: in Sabina Hadriani, quæ ter similiter, aliisque: bis quoque saltem, Octavia soror Augusti: nulla tamen plus quam ter. In viris autem habes plura conjugia, in Augusto, Claudio, Nerone, & aliis. Quibus similia dum in Augustis sequentibus ponimus, non fictas cudimus Ge-

nealogias, aut fictas personas inducimus; sed quas omnino ex nominibus Principum colligi necesse est exstitisse, ut Pii ex Piis, Cæsares ex Cæsaribus ortum traxerint; quemadmodum Borbonios constat ex Borboniis, jam inde a Borbonii Comite, Divi Ludovici F. genus duxisse.

Quod si, quæ tua circumspectio est, non statim istam, quam exhibemus, seriem generum approbas; etiam atque etiam oro, ne vel unam condemnes, quin omnes diligenter perspexeris. Nam cum expenderis omnes, causasque singularum, nullam spero tibi non valde placituram: adeo constant inter se omnia, & exhibent speciem Romanæ historiæ plenam dignitate & majestate, mirificaque concordia. Carere saltem verisimilitudine ea quæ proferimus, quæ tua in judicando æquitas est, & ut te novi, non arbitrare. Neque is eris, qui cum Romanam historiam, qualis exstat in libris qui circumferuntur, convelli ac labefactari cernas, quot fere nummis, tot argumentis; eosdem nobis libros opponas: cum illud ipsum nunc veniat in controversiam, num hi libri historias, an non verius fabulas exhibeant; & alterutrum dumtaxat noveris quæri jam oportere: alterum, an nulla sit habenda Nummis omnibus antiquis fides: alterum, si qua sit haberida, an illi perverse a nobis ac præpostere explicentur; an convelli ex nummis ipsis nostræ hæc qualescumque conjectationes suspicionesque possint. Tu nummos veteres interpretationesque nostras confer cum profanis plerisque scriptoribus Romanæ historiæ: & quidquid contrarium repereris testimonio veterum Nummorum, si me quidem audis, fictum ac falsum putâ. Quis enim sanæ mentis neget, nummos antiquos, qui fuere publica auctoritate & plerique senatusconsulto, Edicto Provinciæ, Curia seu Decurionum decreto percussi, ut essent vice pecuniæ in usu publica, majorem multo fidem mereri, quam scriptores, homines privatos, quos nullo constat argumento non æque fabulosos esse, ac fuit ætate nostra Varillafius; cum sint & incredibilia, & sæpe pignantia, & prope modum spurca quæ narrant, & se demum invicem fere transcribant?

Ab Octavio Cæsare igitur proximis litteris faciam tibi scribendi initium: nam de Julio Cæsare satis dictum est a nobis in Chronologia Veteris Testamenti. Cum Octavio autem, qui & Augustus postea dictus est, adjungam Antonium, Lepidumque, ejusdem in Triumviratu collegas. Primis tamen præsertim istorum temporibus difficile est Nummos omnes suis certo annis adsignare. Itaque qui alicui anno, tum ibi, tum etiam alibi certis non videbuntur notis convenire, hos ei anno non alia causa adscribi noveris, quam quod non alteri magis fortasse, quam isti, convenient; & sit tamen ad historiam cognitio eorumdem utilis.

Nummos interim non appellabimus, nisi indubitatos ac sinceros; quos præsertim ipsi viderimus in Thesauro Regio, in locupletissimis Cimeliis D. FOYCAULT, D. BEGON, & Patris STEPHANI CHAMILLART: apud P. LUDOV. JOBERT: apud D. DE BOZE, & D. BAYDELOT, qui duo sunt ex Regia Numismatum Academia: apud alios etiam, quos bene nosti; & in Museo denique nostro, hoc est, Collegii hujus Parisiensis, haud sane contemnendo; nummis primum collectis cum P. JACOBI SIRMONDI: locupletissima deinde accessione facta, dono P. LUDOVICI JOBERT. Quosdam alios subinde testes proferemus, ex his qui scripserunt; sed fidem esse volumus penes ipsos. Vix sunt enim Indices Numismatum, Græci Latiniq; qui circumferuntur, ad ullam partem eruditionis utiles. Occonem excipimus; tametsi & ipse caute quibusdam in locis adhibendus est. Excipimus similiter Comitem Mezzabarbam, virum diligentissimum & optimæ fidei, cum e Museo suo ditissimo nummum quempiam describit: Pat-

tinum quoque in Thesauro Mauroceni, in Numismatis Imperatorum, in familiis Romanis, aliosque admodum paucos. Fidem omnem excedit, quanto numero fictorum ac recentium nummorum, non liberos modo, sed & Cimelia, oppleverint ii, quorum omnis industria peritiaque in Nummis aestimandis eo spectat, ut pecuniam vel arte vel fraude corradant. Ab his tu caveto, & Vale. Parisiis, Idibus Januariis, anni MDCXCIX.

EPISTOLA II.

Unde quidam Augusti, PII sunt appellati.

JAM muto consilium. Nam cum ante octiduum tibi pollicitus essem, initium me esse facturum a nummis Octavii Caesaris, praemittenda esse postea intellexi numismata Pompeii Magni, & illius etiam familiae, ex qua Pii cognomen ille accepit. Ita enim fieri necesse est; quoniam Antoninus Pius, & consecuti eum Augusti, Pii cognomen, hereditarium a Pompeio, honorificum sibi esse censuerunt. Itaque ante alia, utriusque hujus familiae, Metellae scilicet ac Pompeiae numismata tibi hac epistola exhibebo.

Pii titulum, inquam, non esse in nummis antiquis merum laudis titulum, sed cognomen hereditarium, ab illo transmissum, qui primus illud merito suo adeptus sit, multa suadent argumenta. Primum quidem, quod Graece non tantum Εὐσεβὴς scribitur, sed & ΠΙΟC. Sic in nummo Ancyrae Galatiae, T. AIA. AΔP. ANTΩNINΩ CEB. ΠΙΩ. In nummo Καρχηδονίων, CΕΥΗΡΟC. Π. hoc est. Πίος. Et in nummo ejusdem Severi, Εφεσίων; CΕΥΗΡΟC ΠΕΙΟC. Et in Juliae Domnae nummo, Νικαίῶν, e Cimelio Regio, ΙΟΥΛΙΑ ΠΙΑ ΑΥΓΟΥCΤΑ. Et in Antonini Severi F. nummo, Γαβαλέων, ANTΩNINOC ΠΙΟC. Et in ejusdem nummo, Σαμίων, M. AYP. ANTΩNEINOC ΠΕΙΟC. In Ἀγκυραίων altero, aris magni e Gaza Regia, ANTΩNINOC ΠΙΟC AΥΓ. Sic in nummis Pescennii Nigri Justi Graecis, nunc ille ΔΙΚΑΙΟΣ, nunc ΙΟΥC ΤΟC scribitur: ex quo Justinus postea, & Justinianus.

Deinde Augusti multi & Augustae, ante Antoninum Pium, in suis nummis habent a Pietate commendationem. Nam in Tiberii nummo legitur, PIETAS AVG. In Galba, PIETATI AVG. In Tito, PIETAS AVGVSTA: In Domitiano, PIETAT. AVG. In Matidia, PIETAS AVGVST. In Hadriano denique & Sabina, PIETAS AVG. Neque tamen aut quisquam horum PIVS, aut ulla PIA est in titulis suis appellata, ante Antoninum Pium. Non est ille igitur merus honoris titulus, sed cognomen hereditarium. Atque ea causa profecto est, cur Faustina Pii filia Pia sit, Faustina vero Pii conjux Pia non sit: quoniam videli-

cet cognomen illud est familiae Antonini: nomina autem parentum & cognomina transeunt illa quidem ad liberos: at non ita nomina maritorum vel cognomina transeunt ad uxores.

Præterea cum oppida saltem tria a Pompeio nomen habuerint; nempe Gadarenenses in Syria, in Cilicia & Paphlagonia Pompeiopolitæ; quæ causa est, quamobrem harum civitatum nullus omnino nummus occurrat, ante Antonini Pii principatum; nisi quod oppresso extinctoque Pompeio, & Pompeii filio, non ausus est quisquam sub Julio Cesare, consequentibusque Augustis, de Pompeii nomine gloriarî? Quoniam vero resurgere visus est idem in Antonino Pio, ex illo deinceps Pompeianos se & Pompeiopolitas, quicumque hoc nomen gerebant, aperte prætulerunt. Hinc sub Antonino Pio Pompeiopolitæ Ciliciæ, sub M. Aurelio & Faustina Pii filia, Pompeiopolitæ Paphlagoniæ; sub Antonino Severi F. qui ex altera Piorum familia, iidem Pompeiopolitæ Ciliciæ; denique sub Gordiano Pio, qui ex tertia, Pompeiani Gadarenenses, & Pompeiopolitæ Ciliciæ numismata audacter cuderunt. Sic etiam Sinopenenses in Ponto, cum se in nummis suis Coloniam Juliam appellant, aram Julii Caesaris in his consignant; cum se autem coloniam Romanam cognominant, aram Pompeii notant; id quod non videntur fecisse, nisi sub Gordiano Pio.

Denique cur in nummis illis, quibus consecratio representatur Antonini Severi F. quem Caracallam falso vocant, superscriptio legitur, DIVO ANTONINO MAGNO; cum vivus tamen in nummis ille PIVS, non MAGNVS appellatus sit: nisi quod cum a Pompeio Magno, qui Magnus Pius fuit, Pius ipse esset; distingui autem inscriptionem oportuit ab ea quæ jam legebatur in nummis Antonini Pii; visum est nihil interesse quidem, an PIO, an MAGNO, scriberetur; ad confusionem tamen vitandam scribi MAGNO oportere?

Adde quod ipsius Gallieni Aug. ævo legio VI. P. VI. F. hoc est, sexta Pia, sexta Felix, nomen habet a Marco Antonino Pio patre, & filio Commodos Felice, ut spero me, cum ad Gallieni nummos devenero, tibi perspicue demonstraturum. Quid potest desiderari amplius?

A Pompeio igitur genus & cognomen traxerunt, qui Pii sunt appellati. Et Pii quidem cognomen Antoninus Aug. prætulit Magni cognomini; non quia nobilior esset Metelli Pii familia quam Pompeii Magni; quandoquidem hæc esset a Pompeio Magno saltem illustrior; sed quoniam qui PIVS diceretur, hunc constaret etiam ex Magno Pio Pompeio genus traxisse; quippe cum in hujus filium Sex. Pompeium transfusa Metelli Pii nobilitas hereditasque esset. Unde igitur id ipsimet Pompeio cognomen obtrigerit, ut plane intelligatur, operæ pretium est subicere oculis stemma Metellorum primum, deinde & Pompeiorum, ex Plinio ac Nummis antiquis.

§. I.

Stemma Metellorum, ex Plinio, & Nummis antiquis.

L. METELLVS, Pontifex, COS. II. Dictator, Magister Equitum, XV VIR agris dandis: qui primus ELEPHANTOS ex primo bello Punico duxit in triumpho. Orbam luminibus egit senectam, amissis incendio, cum Palladium raperet ex æde Vestæ. Multos liberos reliquit. Plin. libro VII. sect. XLIX. Victoria L. Metelli Pontificis in Sicilia de Pœnis captis, contigit anno V. C. DIV. Plin. libro VII. sect. VI.

Q. METELLVS. Plinius, libro VII. sect. XLV.

Q. METELLVS Macedonicus, Cenfor. Quatuor filios habuit. Inimicum habuit Africanum sequen-

quentem. Plinius, ibidem. A Macedonia subacta cognomen ei datum. Plin. libro xxxiv. pag. 117.

4 Q. METELLVS Balearicus,
Consularis & Triumphalis,
& Cenforius. Plinius libro
vii. sect. xlv. | N. Metellus
Diadematus,
Consularis,
& Trium-
phalis. Plin.
ibidem. | N.
Patorius. | N.
Cosularis. | N.
Metella. | N.
Metella.
Ex Plinio,
libro vii.
sect. xi. |
|---|---|-----------------|------------------|----------------|---|

7 Q. METELLVS.

N.

6 Q. METELLVS PIVS
SCIPIO IMP.

7 M. METELLVS
Q. F.

8 C. METELLVS.

9 Q. METELLVS.
CELER.

Uxor Cornelia, pro-
neptis Scipionis Africani sequentis, & heres unica Scipionum: unde
huic Metello cognomen Scipionis fuit.

Cornelia Metella Pia: heres unica Metelli Pii Scipionis
Africani. Pompeio jam Magno nupsit: unde &
ipse altero cognomento PIVS.

L. METELLVS
IIIVIR
Monetalis.

Q. METELLVS.
IIIVIR
Monetalis.

Adjunge his sequentes adnotationes.

1. L. Metelli iterum mentio apud Plinium est,
libro xviii. pag. 438. Linguae admodum inexpla-
natae fuisse eundem docet, libro xi. sect. lxxv.

4. De utroque Metello, Balearico scilicet ac Dia-
demato, ac de patre ipsorum Macedonico, Plinius
libro vii. sect. xlv. *Equidem & Africani sequen-
tis inimicum fuisse Macedonicum, inter calamitates duxe-
rim, ipso teste Macedonico. Siquidem liberis dixit: Ite,
filii, celebrate exsequias: numquam civis majoris funus
videbitis. Et hoc dicebat jam Balearicis, & Diadema-
tis, jam Macedonicus ipse. Pro Diadematis, (quam
vocem exhibent exemplaria omnia manu exarata, &
Parmensis, aliaeque vetustae editiones:) libri quidam
posterius editi habent, Dalmaticis: sic Beroaldo cor-
rigente, vel depravante potius: unde confictus est
Metellus Dalmaticus. At praeter Plutarchum, qui
Diadematum legit, ut ibi monuimus, etiam Fasti
Idatiani Metellum Diadematum Consulem ponunt an-
ni Urbis conditae dcxxxvii. Et Metellum Dal-
maticum tamen facit Epitome Livii, libro lxi.*

6. De Q. Metello Scipione Plinius loquitur: Li-
bro vii. pag. 231. *Metellus Scipio trichiniaria Ba-
bylonica posuit in Catonis criminibus. Libro x. pag. 409.
Scipio Metellus vir Consularis. Metellus de paterno ac
suo vocatur; de uxoris nomine, Scipio. Et quoniam
illustrius Scipionum Africanorum nomen, quam Me-
tellorum, fuit; interdum Scipionis nomen loco prio-
re ponitur. Erat Scipio e gente Cornelia. Et mos
quidem fuit apud Romanos, ut ab uxore, siquidem
unica heres & ex asse foret familiae suae, nomen ma-
ritus acciperet, ut a Domitia Domitianus, alique.
Et hic mos in nostra quoque Gallia perseverat. Non
potuit autem dici Metellus Cornelianus, siquidem
non totius Corneliae gentis heredem duxit uxorem,
sed tantum familiae Scipionum. Itaque Scipio tantum
est appellatus, ab uxore Cornelia gentis Scipionum.
Sic a Metelli Pii filia, quae fuit Pompeii Magni con-
jux, non potuit iste Metellianus dici, sed tantum
PIVS.*

7. M. Metellus circa eadem tempora gessisse Con-
sulatum videtur. In Fastis certe Idatianis, anno V. C.
dclxxxv. & dclxxxvi. Metellus Consul ge-
minus ponitur.

8. C. Metellus is esse videtur, de quo Plinius,
libro vii. sect. x. *Collegio Lentuli & Metelli Coss. In
fastis ponuntur hi Consules anno V. C. dcxcvii.*

9. Q. Metellus is esse videtur, de quo Plinius,
libro 2. sect. lxxvii. *Quinto Metello Celeri, L. A-
franii in Consulatu collega. Anno, ut quidem Fasti po-
nunt, dcxciv.*

§. 2.

Numismata Metellorum.

Numismata Metellorum inscripta nominibus, in
duas classes distribuenda sunt. Alia sunt enim sine-
ra ac genuina, quae Patinus edidit, post Fulvium
Ursinum, in familiis Romanis, exstantque in Cime-
liis: alia falsa, adulterina, recentia, quae Hubertus
Goltzius commentus in otio est, & D. Vaillant in
editione sua Familiarum Romanarum, nullo delectu
aut discrimine habito, cum genuinis ac sinceris per-
miscuit: tametsi nusquam nisi depicta in libris ex-
stant; in Cimeliis omnino nullis visuntur: Quae cau-
sa est quamobrem vir eruditus Fulvius Ursinus, &
ipse post eum Patinus, Goltziana ea numismata ne-
glexerint, noluerintque penitus ea vel describere,
vel commemorare. A prioribus igitur, hoc est, a
genuinis ac sinceris, ordiamur.

Cum in tota serie Nummorum veterum, quos Ro-
manarum familiarum vulgo cognominant, nullum
animadverterimus, quem probabili aliquo documen-
to suaderi possit cusum fuisse ante Sullana tempora;
nullius etiam Metellorum honori cusum fuisse nu-
misma arbitramur, ante Q. Metellum Scipionem,
qui fuit Sullae aequalis. Et pleraque sane nomen ip-
sius exhibent. Cetera ad fratres ipsius, Marcum &
Caïum, vel ad patruelem ipsius Q. Metellum Cele-
rem pertinent.

I.

Nummi Q. Metelli Pii Scipionis Imp.

1. Caput Jovis laureatum: retro, littera S quae
semissem significat: .) (Q. MET. PIVS. Prora
navis. Infra, ROMA. Est ex aere mediocri, apud
Patinum, pag. 50. num. 3. & in Cimelio D. Fov-
CAULT. Q. Metellus de patris nomine appellatur:
Pii cognomen peculiare istius ac proprium fuit. Pro-
ra navis, praefecturam classisei commissam fuisse do-
cet, ut frumentum ex Africa conveheret, uti postea
dicturus sum, ad cives Romanos alendos; id quod
subjectum nomen, ROMA, declarat.

2. Caput Jovis laureatum, cum littera S ut pro-
xime. .) (Dimidiatae navis effigies, cum littera S.
Infra, ROMA, ut prius; supra, caput elephan-
tinum: quod est idcirco appositum, ut vel ex hoc
uno symbolo intelligas ad Metellum pertinere hoc
numisma, qui genus traxerit ex L. Metello Pontifice;
Sfff 2. qui

tinum quoque in Thefauro Mauroceni, in Numismatis Imperatorum, in familiis Romanis, aliosque admodum paucos. Fidem omnem excedit, quanto numero fictorum ac recentium nummorum, non liberos modo, sed & Cimelia, oppleverint ii, quorum omnis industria peritiaque in Nummis aestimandis eo spectat, ut pecuniam vel arte vel fraude corradant. Ab his tu caveto, & Vale. Parisiis, Idibus Januariis, anni MDCXCIX.

EPISTOLA II.

Unde quidam Augusti, PII sunt appellati.

JAM muto consilium. Nam cum ante octiduum tibi pollicitus essem, initium me esse facturum a nummis Octavii Caesaris, praemittenda esse postea intellexi numismata Pompeii Magni, & illius etiam familiae, ex qua Pii cognomen ille accepit. Ita enim fieri necesse est; quoniam Antoninus Pius, & consecuti eum Augusti, Pii cognomen, hereditarium a Pompeio, honorificum sibi esse censuerunt. Itaque ante alia, utriusque hujus familiae, Metellae scilicet ac Pompeiae numismata tibi hac epistola exhibebo.

Pii titulum, inquam, non esse in nummis antiquis merum laudis titulum, sed cognomen hereditarium, ab illo transmissum, qui primus illud merito suo adeptus sit, multa suadent argumenta. Primum quidem, quod Graece non tantum Εὐσεβὴς scribitur, sed & ΠΙΟC. Sic in nummo Ancyrae Galatiae, T. AIA. AΔP. ANTONINΩ CEB. ΠΙΩ. In nummo Καρχηδονίων, CΕΥΗΡΟC. Π. hoc est. Πίος. Et in nummo ejusdem Severi, Εφεσίων; CΕΥΗΡΟC ΠΕΙΟC. Et in Juliae Domnae nummo, Νικαίων, e Cimelio Regio, ΙΟΥΛΙΑ ΠΙΑ ΑΥΓΟΥCΤΑ. Et in Antonini Severi F. nummo, Γαβαλέων, ANTONINOC ΠΙΟC. Et in ejusdem nummo, Σαμίων, M. AYP. ANTONΕΙΝOC ΠΕΙΟC. In Αγκυραίων altero, aris magni e Gaza Regia, ANTONINOC ΠΙΟC ΑΥΓ. Sic in nummis Pescennii Nigri Justi Graecis, nunc ille ΔΙΚΑΙΟΣ, nunc ΙΟΥC ΤΟC scribitur: ex quo Justinus postea, & Justinianus.

Deinde Augusti multi & Augustae, ante Antoninum Pium, in suis nummis habent a Pietate commendationem. Nam in Tiberii nummo legitur, PIETAS AVG. In Galba, PIETATI AVG. In Tito, PIETAS AVGVSTA: In Domitiano, PIETAT. AVG. In Matidia, PIETAS AVGVST. In Hadriano denique & Sabina, PIETAS AVG. Neque tamen aut quisquam horum PIVS, aut ulla PIA est in titulis suis appellata, ante Antoninum Pium. Non est ille igitur merus honoris titulus, sed cognomen hereditarium. Atque ea causa profecto est, cur Faustina Pii filia Pia sit, Faustina vero Pii conjux Pia non sit: quoniam videli-

cet cognomen illud est familiae Antonini: nomina autem parentum & cognomina transeunt illa quidem ad liberos: at non ita nomina maritorum vel cognomina transeunt ad uxores.

Præterea cum oppida saltem tria a Pompeio nomen habuerint; nempe Gadarenenses in Syria, in Cilicia & Paphlagonia Pompeiopolitæ; quæ causa est, quamobrem harum civitatum nullus omnino nummus occurrat, ante Antonini Pii principatum; nisi quod oppresso extinctoque Pompeio, & Pompeii filio, non ausus est quisquam sub Julio Cesare, consequentibusque Augustis, de Pompeii nomine gloriarari? Quoniam vero resurgere visus est idem in Antonino Pio, ex illo deinceps Pompeianos se & Pompeiopolitas, quicumque hoc nomen gerebant, aperte prætulerunt. Hinc sub Antonino Pio Pompeiopolitæ Ciliciæ, sub M. Aurelio & Faustina Pii filia, Pompeiopolitæ Paphlagoniæ; sub Antonino Severi F. qui ex altera Piorum familia, iidem Pompeiopolitæ Ciliciæ; denique sub Gordiano Pio, qui ex tertia, Pompeiani Gadarenenses, & Pompeiopolitæ Ciliciæ numismata audacter cuderunt. Sic etiam Sinopenses in Ponto, cum se in nummis suis Coloniam Juliam appellant, aram Julii Caesaris in his consignant; cum se autem coloniam Romanam cognominant, aram se autem coloniam Romanam cognominant, aram Pompeii notant; id quod non videntur fecisse, nisi sub Gordiano Pio.

Denique cur in nummis illis, quibus consecratio representatur Antonini Severi F. quem Caracallam falso vocant, superscriptio legitur, DIVO ANTONINO MAGNO; cum vivus tamen in nummis ille PIVS, non MAGNVS appellatus sit: nisi quod cum a Pompeio Magno, qui Magnus Pius fuit, Pius ipse esset; distingui autem inscriptionem oportuit ab ea quæ jam legebatur in nummis Antonini Pii; visum est nihil interesse quidem, an PIO, an MAGNO, scriberetur; ad confusionem tamen vitandam scribi MAGNO oportere?

Adde quod ipsius Gallieni Aug. ævo legio VI. P. VI. F. hoc est, sexta Pia, sexta Felix, nomen habet a Marco Antonino Pio patre, & filio Commodum Felice, ut spero me, cum ad Gallieni nummos devenero, tibi perspicue demonstraturum. Quid potest desiderari amplius?

A Pompeio igitur genus & cognomen traxerunt, qui PII sunt appellati. Et Pii quidem cognomen Antoninus Aug. prætulit Magni cognomini; non quia nobilior esset Metelli Pii familia quam Pompeii Magni; quandoquidem hæc esset a Pompeio Magno saltem illustrior; sed quoniam qui PIVS diceretur, hunc constaret etiam ex Magno Pio Pompeio genus traxisse; quippe cum in hujus filium Sex. Pompeium transfusa Metelli Pii nobilitas hereditasque esset. Unde igitur id ipsimet Pompeio cognomen obtigerit, ut plane intelligatur, operæ pretium est subicere oculis stemma Metellorum primum, deinde & Pompeiorum, ex Plinio ac Nummis antiquis.

§. I.

Stemma Metellorum, ex Plinio, & Nummis antiquis.

L. METELLVS, Pontifex, COS. II. Dictator, Magister Equitum, XV VIR agris dandis: qui primus ELEPHANTOS ex primo bello Punico duxit in triumpho. Orbam luminibus egit senectam, amissis incendio, cum Palladium raperet ex æde Vestæ. Multos liberos reliquit. Plin. libro VII. sect. XLIX. Victoria L. Metelli Pontificis in Sicilia de Pœnis captis, contigit anno V. C. DIV. Plin. libro VII. sect. VI.

Q. METELLVS. Plinius, libro VII. sect. XLV.

Q. METELLVS Macedonicus, Cenfor. Quatuor filios habuit. Inimicum habuit Africanum sequen-

quentem. Plinius, ibidem. A Macedonia subacta cognomen ei datum. Plin. libro xxxiv. pag. 117.

4 Q. METELLVS Balearicus,
Consularis & Triumphalis,
& Cenforius. Plinius libro
vii. sect. xlv. | N. Metellus
Diadematus,
Consularis,
& Trium-
phalis. Plin.
ibidem. | N.
Patorius. | N.
Cosularis. | N.
Metella. | N.
Metella.
Ex Plinio,
libro vii.
sect. xi. |
|---|---|-----------------|------------------|----------------|---|

7 Q. METELLVS.

N.

6 Q. METELLVS PIVS
SCIPIO IMP.

7 M. METELLVS
Q. F.

8 C. METELLVS.

9 Q. METELLVS.
CELER.

Uxor Cornelia, pro-
neptis Scipionis Africani sequentis, & heres unica Scipionum: unde
huic Metello cognomen Scipionis fuit.

Cornelia Metella Pia: heres unica Metelli Pii Scipionis
Africani. Pompeio jam Magno nupsit: unde &
ipse altero cognomento PIVS.

L. METELLVS
IIIVIR
Monetalis.

Q. METELLVS.
IIIVIR
Monetalis.

Adjunge his sequentes adnotationes.

1. L. Metelli iterum mentio apud Plinium est,
libro xviii. pag. 438. Linguae admodum inexpla-
natae fuisse eundem docet, libro xi. sect. lxv.

4. De utroque Metello, Balearico scilicet ac Dia-
demato, ac de patre ipsorum Macedonico, Plinius
libro vii. sect. xlv. *Equidem & Africani sequen-
tis inimicum fuisse Macedonicum, inter calamitates duxe-
rim, ipso teste Macedonico. Siquidem liberis dixit: Ite,
filii, celebrate exsequias: numquam civis majoris funus
videbitis. Et hoc dicebat jam Balearicis, & Diadema-
tis, jam Macedonicus ipse.* Pro Diadematis, (quam
vocem exhibent exemplaria omnia manu exarata, &
Parmensis, aliaeque vetustae editiones:) libri quidam
posterius editi habent, *Dalmaticis*: sic Beroaldo cor-
rigente, vel depravante potius: unde confictus est
Metellus Dalmaticus. At praeter Plutarchum, qui
Diadematum legit, ut ibi monuimus, etiam Fasti
Idatiani *Metellum Diadematum* Consulem ponunt an-
ni Urbis conditae dcxxxvii. Et *Metellum Dal-
maticum* tamen facit Epitome Livii, libro lxi.

6. De Q. Metello Scipione Plinius loquitur: Li-
bro vii. pag. 231. *Metellus Scipio trichiniaria Ba-
bylonica posuit in Catonis criminibus.* Libro x. pag. 409.
Scipio Metellus vir Consularis. Metellus de paterno ac
suo vocatur; de uxoris nomine, Scipio. Et quoniam
illustrius Scipionum Africanorum nomen, quam Me-
tellorum, fuit; interdum Scipionis nomen loco prio-
re ponitur. Erat Scipio e gente Cornelia. Et mos
quidem fuit apud Romanos, ut ab uxore, siquidem
unica heres & ex asse foret familiae suae, nomen ma-
ritus acciperet, ut a Domitia *Domitianus*, alique.
Et hic mos in nostra quoque Gallia perseverat. Non
potuit autem dici Metellus Cornelianus, siquidem
non totius Corneliae gentis heredem duxit uxorem,
sed tantum familiae Scipionum. Itaque Scipio tantum
est appellatus, ab uxore Cornelia gentis Scipionum.
Sic a Metelli Pii filia, quae fuit Pompeii Magni con-
jux, non potuit iste Metellianus dici, sed tantum
PIVS.

7. M. Metellus circa eadem tempora gessisse Con-
sulatum videtur. In Fastis certe Idatianis, anno V. C.
dclxxxv. & dclxxxvi. Metellus Consul ge-
minus ponitur.

8. C. Metellus is esse videtur, de quo Plinius,
libro vii. sect. x. *Collegio Lentuli & Metelli Coss.* In
fastis ponuntur hi Consules anno V. C. dcxcvii.

9. Q. Metellus is esse videtur, de quo Plinius,
libro 2. sect. lxxvii. *Quinto Metello Celeri, L. A-
franii in Consulatu collega.* Anno, ut quidem Fasti po-
nunt, dcxciv.

§. 2.

Numismata Metellorum.

Numismata Metellorum inscripta nominibus, in
duas classes distribuenda sunt. Alia sunt enim sine-
ra ac genuina, quae Patinus edidit, post Fulvium
Ursinum, in familiis Romanis, exstantque in Cime-
liis: alia falsa, adulterina, recentia, quae Hubertus
Goltzius commentus in otio est, & D. Vaillant in
editione sua Familiarum Romanarum, nullo delectu
aut discrimine habito, cum genuinis ac sinceris per-
miscuit: tametsi nusquam nisi depicta in libris ex-
stant; in Cimeliis omnino nullis visuntur: Quae cau-
sa est quamobrem vir eruditus Fulvius Ursinus, &
ipse post eum Patinus, Goltziana ea numismata ne-
glexerint, noluerintque penitus ea vel describere,
vel commemorare. A prioribus igitur, hoc est, a
genuinis ac sinceris, ordiamur.

Cum in tota serie Nummorum veterum, quos Ro-
manarum familiarum vulgo cognominant, nullum
animadverterimus, quem probabili aliquo documen-
to suaderi possit cusum fuisse ante Sullana tempora;
nullius etiam Metellorum honori cusum fuisse nu-
misma arbitramur, ante Q. Metellum Scipionem,
qui fuit Sullae aequalis. Et pleraque sane nomen ip-
sius exhibent. Cetera ad fratres ipsius, Marcum &
Caïum, vel ad patruelem ipsius Q. Metellum Cele-
rem pertinent.

I.

Nummi Q. Metelli Pii Scipionis Imp.

1. Caput Jovis laureatum: retro, littera S quae
semissem significat: .(Q. MET. PIVS. Prora
navis. Infra, ROMA. Est ex aere mediocri, apud
Patinum, pag. 50. num. 3. & in Cimelio D. Fov-
CAULT. Q. Metellus de patris nomine appellatur:
Pii cognomen peculiare istius ac proprium fuit. Pro-
ra navis, praefecturam classisei commissam fuisse do-
cet, ut frumentum ex Africa conveheret, uti postea
dicturus sum, ad cives Romanos alendos; id quod
subjectum nomen, ROMA, declarat.

2. Caput Jovis laureatum, cum littera S ut pro-
xime. .(Dimidiatae navis effigies, cum littera S.
Infra, ROMA, ut prius; supra, caput elephan-
tinum: quod est idcirco appositum, ut vel ex hoc
uno symbolo intelligas ad Metellum pertinere hoc
numisma, qui genus traxerit ex L. Metello Pontifice;

Sfff 2.

qui

qui *primus elephantos ex primo bello Punico duxit in triumpho*, teste Plinio, libro VII. sect. XLV. Littera S in isto inscripta, ut in priore nummo, ejusdem Metelli hunc esse etiam subindicat.

3. Caput Pietatis, adjecta ciconia, quæ symbolum Pietatis est.)(Elephas, insigne (ut diximus) Metellorum, ex quo L. Metellus Pontifex primus elephantos in triumpho duxit. In imo nummi margine, QMPI. *Quintus Metellus Pius Imperator*. Sunt enim hæ tantum quatuor litteræ in nummo argenteo hujus nostri Collegii Parisiensis. Sed in alio perpulcro apud D. DE BOZE, perspicue scriptum est, ut apud Urfinum & Patinum, Q. C. M. P. I. hoc est, *Quintus Cæcilius Metellus Pius Imperator*. Unicum arbitror huic esse nummum Metellorum, in quo Cæcilius nomen appareat. Hunc ipsum nummum Patinus habuit, ediditque in Thesaurio Numismatum, pag. 37. cum hac adjecta epigraphe: IMP. C. A. E. S. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. qua significatur, Trajanum Cæsarem, tametsi ex gente Piorum non esset, tamen Pietatem hujus Metelli erga patriam, excitatis publicis ædificiis restituisse ac repræsentasse, quæ quasi extincta ex illo tempore videbatur; ob quam iste Metellus omnium primus Pii cognomen adeptus est, transmisitque ad posteros. Nam ob ædificia excitata in usum & ad oblectationem populi Romani datum illud huic Metello cognomen fuisse, suadet nummus ille, quem proferemus num. 10.

4. Q. METEL. PIVS. Caput Jovis laureatum; ob victoriam ab Imp. Metello Pio relatum.)(Elephas, ut supra. SCIPIO IMP. Inscriptio integra est, *Q. Metellus Pius Scipio Imp. Metellus* de patris nomine dicitur; de suo deinde *Pius*: de uxoris denique nomine *Scipio*. Est hic nummus argenteus apud D. FOUCAULT, & in Museo P. CHAMILLART.

5. Caput Pietatis, cum ciconia: insigne Q. Metelli Pii adeo peculiare ac proprium, ut illius esse nummus intelligatur, etiam nomine prætermisso: quemadmodum in hac civitate Parisiensi, ad quem & nobilibus viris pertineat currus aliquis vicos circumiens, ex gentilitii scuti insignibus, absque domini nomine intelligimus.)(In corona laurea, urceus, qui Pontificatum; lituus, qui Auguratum denotet: denique IMPER. *Imperator*. Est hic argenteus in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART.

6. Q. METEL. SCIPIO IMP. Caput Africa tectum elephantina pelle; & ex adverso spica frumenti: denique capiti subjecta est prora navis.)(EPIIVS LEG. F. C. Hoc est, *Eppius Legatus frumento convehendo*: non autem, *fieri curavit*, ut exponit D. Vaillant. Hercules in ea nummi parte pingitur, cum clava & leonis exuviis. Frumentum ex Africa mari convehendum significat caput Africa cum spica & prora navis. Huic muneri præpositum fuisse Metellum Pium Scipionem Imperatorem, idque officii ab ipso expletum fuisse Herculeæ virtute, auxiliante Legato C. Eppio, nummus postea ob id percussus docet. Est ex argento in Cimelio D. FOUCAULT, & in Museo P. CHAMILLART.

7. Q. METELLVS PIVS SCIPIO IMP. G. T. A. Stât Genius Africa, nudo usque ad umbilicum corpore; dextra modium tenet, sinistram pectori admovet.)(P. CRASSVS IVNI. LEG. PROPR. Victoria stans, dextra caduceum ostendit, pacis symbolum; læva clypeum rotundum tenet. Metellum Scipionem jure summo administrasse Africam, ac sub ipso P. Crasso Juniano Propratore egisse; pacemque ac tranquillitatem utriusque opera in eo tractu summam fuisse, hic nummus docet. Nam his litteris G. T. A. non *Genius tutelar*is *Ægypti* significatur, ut vult Patinus; neque *Genius tutelar*is *Africa*, ut vult D. Vaillant: (nam neque *tutelar*is vocabulum Latinitas prisca hoc sensu poneret; neque,

si probum esset, omnino adhiberet, ubi Genium scribi satis est; ut cum dicitur, *Genio populi Romani*;) sed partem hæ litteræ ipsæ efficiunt titulorum Metelli Pii. Dicitur enim hic, fortassis *Q. Metellus Pius Scipio Imperator*, *Gemina Tutor Africa*. Sic *Juppiter Tutor Narbonis*, & *Apollo Tutor Imperii*, in nummis, quos alibi explicuimus, appellantur: nempe in eo qui INT. URB. & in eo qui GENIO ANTIOCHENI inscribitur. *Africa* nomine ea tantum regio intelligitur, in qua Carthago & Byzacium est, sive quam describit Plinius, libro V. sect. III. De ea ibidem ille, pag. 536. *Ea pars quam Africam appellavimus, dividitur IN DUAS PROVINCIAS, veterem & novam, discretas fossa, inter Africanum sequentem, & reges, Thenas usque perducta*. Geminam istam Africam administrabat & tatabatur Q. Metellus Pius, quasi hereditario jure, cum esset & ipse Scipio Africanus, ob affinitatem. Est hic nummus etiam in Museo nostro argenteus. Malim ego tamen in eo legi, *Genio Tutori Africae*.

8. METEL. PIVS SCIPIO IMP. Caput Jovis, sed peregrino more sculptum, subjicitur Ciconia caput, symbolum Pietatis: quoniam ciconia, inquit Plinius, libro X. sect. XXII. *geneticum senectam invicem educant*. Id quod Metellus Scipio est imitatus; dum ad alimenta Patriæ suppeditanda, frumentum curavit ex Africa comportandum. Inde est illi cognomen Pii datum, ut nummi docent: non unde commenti sunt fabulatores.)(P. CRASSVS JVN. LEG. PROPR. Sella curulis, quæ Metelli Consulatum: spica, quæ Africam jure Prætorio a P. Crasso Juniano administratam: Cornucopiæ, quod ubertatem in Africa, & eandem in Urbem ex Africa advectam: denique superpositæ lanceæ, quæ pondera restituta designant. Est hic nummus argenteus in Cimelio D. FOUCAULT.

9. . . . SCIPIO IMP. prioribus erasis litteris, in quibus erat METEL. PIVS. Trophæum, quod victoriam Imperatoris designat; deinde urceus cum lituo, ut in nummo 5.)(CRASSVS JVN. LEG. PROPR. Caput Africa turritum: retro, spica: ex adverso, caduceus: infra, prora navis. Pacem ac tranquillitatem Africa, & frumentum inde Romam advectum, hæc symbola significant.

10. Q. METELLVS. Caput Metelli nudum senile.)(PIUS Porticus, eximio opere. Hinc C inde S. *Civium spectaculo*. Quinarius est ex argento perrarus, in Cimelio Sereniff. Ducis Ceno-man, & in Museo P. CHAMILLART. Hæc est *Metelli publica porticus*, cujus Plinius meminit, libro XXXIV. sect. XIV. pag. 101. in qua statuae multæ erant exquisiti artificii. In hocce nummo animadvertendum est, litteram Q sic scribi, ut littera P esse videatur pro lineola curva nimirum recta apposita: id quod & in nummis aliis M. METELLI Q. F. Antiquarii observarunt. Non fuit Publii prænomen unquam in gente Metella.

II.

Nummi Marci & Caii Metellorum.

11. ROMA. Caput muliebre, diadematum, cum pendentibus cincinnis, ac nota denarii.)(In corona clypeus, cujus in medio umbilico, caput elephantis est, quod M. Metelli genus ex L. Metello Pontifice denotet, ut diximus. In ambitu clypei scriptum est, M. METELLVS Q. F. Est argenteus in Museo nostro.

12. ROMA. Caput Victoriz, cum nota denarii.)(Clypeus, & M. Metelli nomen, ut in superiore. Est argenteus ibidem.

13. Caput Herculis tectum leonina pelle.)(Pro-ra navis, in qua scriptum est, M. METELLVS. Supra,

Supra, coronâ; insigne victoriæ de piratis. Infra, ROMA. Est ex ære.

14. ROMA. Caput Victoriæ, cum nota denarii.)(L. Metellus Pontifex in curru biuges elephantos regit: Victoria supervolitante, & coronam porrigente. Infra, C. METELLVS: qui genus ex L. Metello Pontifice trahere se hac pictura significat. Est argenteus in Museo P. CHAMILLART.

15. Caput Victoriæ, cum nota denarii.)(Victoria in curru biugo. Infra, caput elephantis. Nummus hic ad eundem C. Metellum videtur pertinere; qui se & viri Triumphalis nepotem, & L. Metelli Pontificis adnepotem esse his insignibus indicat.

III.

Nummi Q. Metelli Celeris, & aliorum Metellorum duorum.

16. Q. METEL. Caput Victoriæ cum nota denarii.)(Consul quadrigis vectus. Infra, ROMA. Est argenteus in Museo nostro. Nepotem se esse viri Consularis ac Triumphalis his insignibus admonet.

17. Caput Jovis laureatum.)(Q. METEL. Prora navis. Infra, ROMA. Ex ære mediocri.

18. Caput Herculis tectum pelle leonina.)(Q. METEL. Prora navis. Infra, ROMA. Ex ære magno. Consulem hunc Q. Metellum Celerem fuisse, ac prius Galliæ Narbonensis Proconsulem, Plinius docet, libro 2. sect. LXVII.

19. & 20. Caput Victoriæ, cum nota denarii. ROMA.)(Victoria bigis vecta coronam ostendat. Infra: CN. FOVL. M. CAL. Q. MET. *Cn. Fulvius, M. Calidius, Q. Metellus.* Nomina sunt Triumvirorum Monetæ Præfectorum. Unde in nummo altero sunt eadem hoc ordine posita: M. CALID. Q. METEL. CN. FOVL.

21. Caput laureatum Apollinis. Latere dextro nummi, L. METEL. Latere sinistro, A. ALB. S. F.)(C. MALL. Victoria stans pone Consulem, coronat sedentem super armorum congerie. *L. Metellus, Aulus Albinus Sexti filius, C. Malleolus:* nomina sunt Triumvirorum Monetæ Præfectorum.

IV.

Nummi Cæciliorum.

Cæcili sunt in nummis alii, præter Metellos, sed pauci.

22. CORINT. Deæ imago.)(Pegasus. Q. CAECIL. NIGRO. C. HEIO POLL. IIVIR. *Quinto Cæcilio Nigro, C. Heio Pollione, Duumviris.* Eadem illa Duumvirum nomina leguntur & in Augusti nummo, Corinthi pariter percusso.

23. Tiberii nummus apud D. Vaillant, in averfa parte habet hanc epigraphen, T. CAECILIO LEPIDO. C. AUFIDIO GEMELLO IIVIR. C C A. hoc est, *Coloniæ Casaraugustæ.*

V.

Nummi Metellorum adulterini.

Nummos plurimos Metellorum nominibus Goltzius exhibet, quos ipse confinxit, nec quisquam vidit, nisi in pictura apud ipsum: tametsi hos, ut diximus, D. Vaillant cum sinceris ac genuinis nullo delectu permiscet. Id quod ab ipso factitari eo magis miramur, quod ipsemet in libro de Nummis Græcis, pag. 262. recte admonuit, *parvam aut nullam fidem huic scriptori, nimirum Goltzio, adhibendam.* Hi sunt igitur nummi Goltziani.

24. Quadrigæ triumphales: Victoria in curru coronam Metello, aquilam Consularem gerenti, im-

ponit. EX SC. L. CÆCIL. L. F. C. N. PR. COS.)(METELLUS. Caput Concordiæ. Prorsus inepte post titulum Proconsulis cognomen Metelli ponitur. Nummum argenteum fuisse volunt. Describitur a D. Vaillant, in familiis Romanis, Tab. xxvii. num. 9. ex Goltzii Fastis Magistratum Roman. pag. 92. num. 3.

25. Q. METEL. MACEDONIC. Quinquere mis.)(Caput Victoriæ. EX SC. Et hunc argenteum faciunt, ut fere ceteros. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxviii. num. 6. ex Goltzio, pag. 140. num. 3.

26. CXXXIII. EX SC. Colonus boves agit. Infra, L. CAECIL. Q. F. L. N.)(METEL. LVSCALVUS. Caput Apollinis laureatum. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxix. num. 5. ex Goltzio, pag. 141. num. 5.

27. Q. METEL. Q. F. Q. N. Viri duo dextras jungunt: latere dextro prora navis.)(Caput Pietatis. P. RUTILI. P. F. EX SC. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxviii. num. 8. ex Goltzio, pag. 148. num. 2.

28. Q. METEL. BALEARIC. Victoria trophæo coronam imponit.)(Caput Jovis laureatum. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxviii. num. 7. ex Goltzio, pag. 149. num. 4.

29. Q. METEL. Q. F. BALEARICUS. Dea stans tenet canistrum.)(Caput Fidei laureatum. FIDES. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxix. num. 9. ex Goltzio, pag. 150. num. 2.

30. L. METELLUS. Ipse quadrigis vehitur, tenens scipionem Consularem, in cujus apice Aquila Romana.)(DELMATICUS. Caput Fidei vel Pietatis. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxix. num. 6. ex Goltzio, pag. 151. num. 1. Redi in memoriam, quid de Metello Diademato superius dixerim.

31. C. METEL. Q. F. CAPRARIUS. Ceres alteram altera manu facem tenet.)(Caput Fidei vel Pietatis.)(CN. MANLIUS CN. F. MAXIMUS. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxix. num. 3. ex Goltzio, pag. 152. num. 4.

32. M. CÆCILI. Q. F. Q. N. Neptunus tridentem tenens, vehitur quadrigis equorum.)(METELLUS. Neptuni caput, cum tridente. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxix. num. 2. ex Goltzio, pag. 153. num. 1.

33. Q. METELL. NUMIDICUS PR COS. Quinquere mis.)(EX SC. Caput Neptuni geminum, cum uno tridente. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxix. num. 7. ex Goltzio, pag. 156. num. 3.

34. C. METEL. CAPRAR. Prora navis. Infra, ROMA.)(Janus bifrons. Ex ære. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxix. num. 4. ex Goltzio, pag. 158. num. 1.

35. Q. METELL. NEPOS. Triremis. Infra, SC.)(Caput Neptuni, subiecto tridente. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxix. num. 8. ex Goltzio, pag. 159. num. 3.

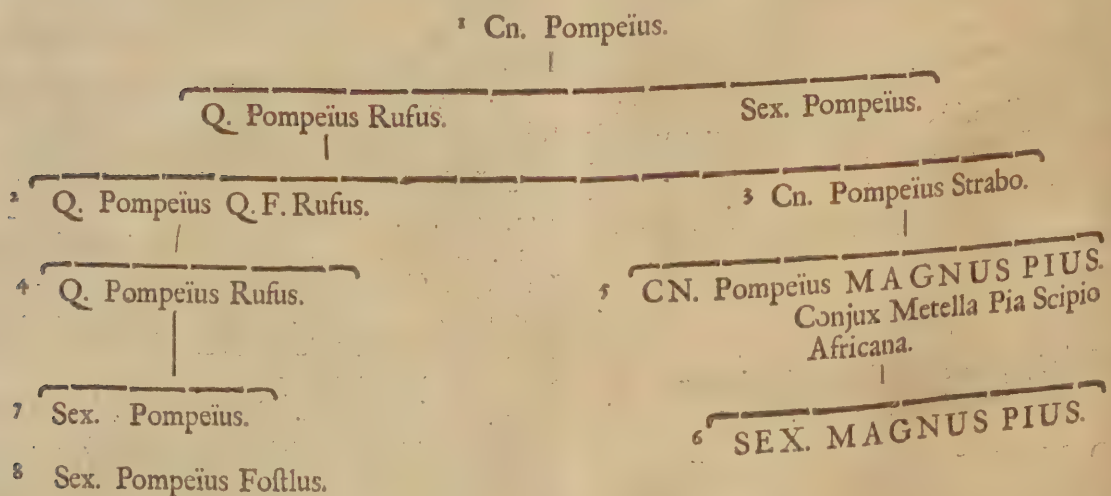
36. P. CANIDI. P. F. CRASS. Q. METEL. Caduceus cum Cornucopiæ.)(CÆLER. Caput Fidei vel Pietatis. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxx. num. 9. ex Goltzio pag. 174. num. 2.

VI.

Nummus Cæcili Pii.

37. TI. CAESAR DIVI. AUG. F. AUGUSTUS. Capite nudo.)(M. M. I. V. C. VIBIO MARSO PROCOS. II. L. CAECILIUS PIUS IIVIR. *Municipes Municipii Julii Uricensis, C. Vibio Marso Proconsule iterum, L. Cæcilius Pius Duumvir.* Est ex ære mediocri, in Cimetio D. FOVCALV. Fuit hic Duumvir Cæcilius ex patre; ex matre, sexti Magni Pii nepte, Pius.

Stemma Pompeiorum, ex Plinio, & Nummis antiquis.

His adnotationes istas adijunge.

1 Avum & patruum Cn. Pompeii Strabonis tantum ex conjectura ponimus; quoniam ex posteris utriusque familiae Pompeiorum intelligimus hæc tantum prænomena fuisse in ipsis insignia, Q. CN. & SEX.

2 Gemina in primis familia nobilis Pompeiorum fuit, a Q. Pompeio patre Q. Pompeii Rufi, & Cn. Pompeii Strabonis orta. Pompeii vero nomen in titulis familiae primogenitæ Ruforum Cn. Pompeius Magnus reliquit: solum sibi retinuit, transmisitque ad posteros MAGNI & PII cognomina. Præter istam autem utramque familiam, memorantur a Plinio ante Pompeii Rufi tempora, *Aulus Pompeius*, libro VII. pag. 48. & *Pompeius Paulinus*, *Arelatenfis*, *Eques Romanus*, libro XXXVII. pag. 69. & *Pompeius Flaccus*, *eques Romanus*, libro XV. pag. 250. denique ex plebeia familia, *Pompeius Lenaus*, *Magni libertus*, libro XXV. pag. 375.

3. Cn. Pompeius Strabo triumphum egit de Asculanis, ut auctor est Plinius, libro VII. pag. 64. Idem ab oculorum vitio Strabonis accepisse cognomen dicitur, libro eodem, pag. 25. & 26. Ex quo conjicimus fuisse eum secundo genitum ex liberis Q. Pompeii Rufi, siquidem proprium aliud cognomen non haberet: quoniam primogenito, opinor, cognomen paternum Rufi reservaretur.

5. Cn. Pompeius *Africa tota subacta*, & in ditiorum redacta, MAGNI nomen in spoliis inde cepit, inquit Plinius, libro VII. sect. XXVI. Dum Cn. Magnus Pius appellatur, Cneius a patre, Magnus de suo, Pius de conjugis nomine nuncupatur: quemadmodum Aurelius Cæsar a conjugis Faustina Pia & socero Antonino Pio dictus est *Marcus Antoninus Pius*. Eam ob rem prius in nummis Magnus quam Pius vocatur: quemadmodum *Metellus Pius Scipio*, ante Pius quam Scipio dictus est. Et quoniam non ex rebus gestis, sed a conjugis, Pii cognomen Pompeius haberet; idcirco ne semel quidem istud a Plinio commemoratum est; nec habet in nummis suis aliquod symbolum Pietatis. At in nummis Sex. Pompeii, quoniam is ex matre Pia natus est, eam ob rem & ipse etiam PIUS cognominatur; & in averfa nummorum superficie PIETAS scribitur, cum ipsius effigie Pietatis, ad hereditarium cognomen Monetario alludente. Habuit, ut dixi, Cn. Pompeius uxorem Metelli Pii Scipionis filiam; unde ipse Pii cognomen accepit, transmisitque ad posteros per longissima tempora. Nam inde Antoninus Imperator Pii cognomen habuit, & plerique eorum qui sunt eum consecuti; fortassis usque ad ipsos Reges Imperatoresque nostros, qui inscribuntur in nummis veteribus, LUDOVICUS IMP. PIUS, HLO-

THARIUS IMP. PIUS, & D. N. KAROLUS IMP. P. F. AUG. Gordianus etiam patet, ut se Pium doceret esse, non ex Antonino Pio, ut priores, sed ex fratre ipsius, ac proinde ex Pompeio Magno Pio tantum, qui PIUS dictus est ob affinitatem cum Metello Pio Scipione Africano, addidit ipse cognomen AFR. ante cognomen istud, PIUS.

6. Unicum fuisse Cn. Pompeii Magni filium, videtur Plinius significare, cum ait, libro III. pag. 295. *Munda in Hispania cum Pompeii filio capta*.

§ 4.

Nummi Pompeiorum.

Ut in Metellorum nummis fecimus, sic sunt Pompeiorum nummi in duas distribuendi classes: quarum prior genuinos ac sinceros complectatur; quales sunt apud Patinum in familiis Romanis, aut in Cimeliis asservantur: posterior, adulterinos & fictos, quales & Goltzius commentus est, & D. Vaillant in suam Collectionem nullo delectu cum probis permiscuit; cum hos tamen Fulvius Ursinus & Patinus antea dudum spreverint; nec usquam appareant, nisi in picturis.

I.

Nummi Pompeiorum Ruforum, & Sex. Fostli.

1. RUFUS COS. Caput nudum Rufi Consul. Q. POM. RUF. P. Q. Pompeii Rufi F.)
SULLA COS. Caput nudum Sullæ Consul. Est argenteus etiam ex Museo nostro.

2. Q. POMPEI. Q. F. RUFUS COS. Sella curules duæ.)
SULLA COS. Dux rursus sella curules: & hinc lituus, symbolum Augusti: & inde corona, victoriæ argumentum. In imo, Q. POMPEI. RUF. Est hic etiam argenteus ibidem. Apparet hunc utrumque nummum a Pompeio Rufi filio, post patris obitum, ad ipsius & Sullæ memoriam, fuisse percussum, sub Cæsare Dictatore.

3. Caput Jovis laureatum.)
SEX. POM. Prora navis. Ex ære minimo. Nomen istud esse Consul. nobis videtur: ut in Metellorum nummis supra allatis, nomen Metelli, nomen est Consul.

4. Caput Herculis leonina pelle testum, ut in Metellianis.)
POMP. Prora navis. ROMA. Ex ære mediocri.

5. Caput Victoriæ; retro, urceus.)
SEX. POM.

POMP. FOSTLVS. Sic enim scribitur in nummo argenteo, apud P. CHAMILLART; & in Arschotano: non, ut Patinus & alii ediderunt, FOSTVLVS. Est in eo nummo lupa cum Remo ac Romulo ad ficum, adstante rustico. Originem suam ad Romulum refert hoc symbolo Sex. Pompeius Fostlus, scriptoribus rerum Romanarum ceteroqui ignotus.

Præter hos nummus est Augusti COS. XII. in Cimelio Mediceo, & apud D. FOUCAULT, Coloniae Juliae Celsæ in Hispania, CN. DOMITIO, C. POMPEIO II VIR.

II.

Numismata Cn. Pompeii Magni.

6. MAGN. PROCOS. *Magnus Proconsul.* Prora navis, ob præfecturam classis adversus piratas ei commissam.)(Caput cinctum diademate, in quo scriptum est, NVMA. In ambitu, CN. PISO PROQ. *Cneius Piso Proquaestor.* Genus suum referebat ad Numam Pompilium regem Pompeia gens, æque ac Pomponia. Non *Piso* Calpurnius, a Calpo Numæ filio, ut Plutarchus ex hoc numismate prave intellecto comminiscitur. Neque enim nummus honori Proconsulis Magni dicitur, Proquaestoris originem exhiberet. Numæ Pompilio regi, ut ex nummis antiquis haud temere colligimus, fuere duo filii: quorum alter Pompeius, alter Pomponius est appellatus; deflexo parumper in utroque patris nomine. Hinc Numam regem gens utraque suæ stirpis auctorem jactabat. Nam & in nummo argenteo Pomponiæ gentis, apud Patin. pag. 223. & in Museo nostro, legitur NVMA POMPIL. Sed in solis Pompeii nummis Numæ vultus exhibetur.

7. Delphin dextrorsum, Aquila sinistrorsum; in medio signum cohortis, ut videtur. Infra MAGN. PROCOS. Bellum piraticum Magno commissum, pro Imperii Romani tranquillitate, docet hic etiam nummus.)(VARRO PROQ. *Varro Proquaestor.* Caput diadematum regis Numæ Pompilii, a quo se genus ducere, non Proquaestor Varro, ut nec Piso proxime, sed Pompeius, gloriabatur. Nunc, amabo, nummum hunc utrumque, non modo cum Sex. Pompeii Fostli nummo, de quo dixi proxime; sed & cum illo Probi Aug. nummo, qui inscriptus est, ORIGINI AVG. cum lupa & Remo ac Romulo; cujus nummi sententia est, ex Romulo esse Augustos Pios Felices, cujusmodi Probus fuit: & cum altero qui inscriptus est, PERPETVA SOBOLES, cum lupa similiter ac gemellis, de quo nuper ad te scripsi, si contulerimus. Intelliges profecto primum, credidisse Romanos Pompeii originem esse a Numa Pompilio: deinde iisdem persuasissimum fuisse, Pios a Pompeio Pio esse appellatos: denique Numam regem Romuli regis generum fuisse; ut a Romulo perpetuam sobolem in Augustis Piiis vigere, & Augustorum *Piorum* originem inde esse, vere prædicarent. Itaque paternum genus suum Pompeius a Numa Pompilio repetebat: ad Romulum ipsum retulere Romani maternum ejusdem genus, qui scirent Romuli generum Numam fuisse, non Tatii, ut fabulatores prodiderunt. Hinc ORIGO Probi AVG. Pii Felicis: Hinc PERPETVA SOBOLES Augustorum *Piorum* in nummis celebratur. Cum sint Julii Cæsaris & Augusti numismata plurima, nullum tamen in his simile priscae nobilitatis vestigium est. Apud historicos e contrario.

8. CN. MAGNVS IMP. Victoria stans palmam offert Pompeio Magno stanti, qui pede dextro proram navis premit.)(Caput Palladis galeatum. M. PUBLICI LEG. PROPR. *M. Publicius Legatus Propratore.* Est etiam argenteus in Museo nostro.

9. CN. MAGNVS IMP. Caput Pompeii Magni nudum.)(Pompeius paludatus, cum baculo Imperatorio, *le bâton de commandement*, e navi descendens, obviam sibi venientem Hispaniam, junctis dextris, in fidem recipit. Infra M. MINAT. SABIN. PRQ. *M. Minatius Proquaestor.* Scripto-ribus rerum Romanarum Quaestor hic est prorsus ignotus. Est hic nummus argenteus etiam in Cimelio P. CHAMILLART.

10. MAGN. Jani bifrontis imago.)(PIVS IMP. *Magnus Pius Imperator.* Prora navis. Nunc dici PIVS incipit, ex quo duxit uxorem Metellam Piam, ut diximus. Janus bifrons, ipse est Jupiter, five Sol; *Janus geminus*, apud Plinium, libro xxxiii. pag. 28. *qui pacis bellicæ argumento colitur*: qui totius diei & anni Deus: quoniam luce sua dat initium laboribus seu belli seu pacis. Horatius, libro 2. *Satyra* vi.

*Matutine pater, seu JANE libentius audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Instituunt.*

Et libro 1. epist. xvi. versu 59.

JANE pater, clare, clare, cum dixit, Apollo.

11. In corona laurea, vultus Cn. Pompeii Magni, nudo capite. MAG. PIVS IMP. ITER. Qualis a Plinio describitur, libro xxxvii. sect. vi. pag. 360. *Imago Cn. Pompeii, illa REGIO HONORE grata, illius probi oris venerandique per cunctas gentes.* Et ille quidem eo dicto, *Regio honore grata*, occulte sane, at non obscure tamen indicat, opinor, Pompeii originem a rege Numa.)(PRÆF. CLAS. ET ORÆ MARIT. EX SC. Cum ad tota maria & deinde Solis ortus missus a senatu est, ut Plinius ait, libro vii. pag. 45. Capita duo adversa, & nuda sine laurea, nummi area exhibet, Cneii patris dextro latere; lævo, Sexti filii: pone caput Cneii patris lituus appictus est, insigne Auguratus. Ex quo manifestum est, vivo ipso patre nummum hunc esse percussum; & vultum ipsius, titulosque *Magni Pii Imp. iterum* ceterosque, representari: nullos vero Sexti F. per se titulos, nec ipsum nomen. Nam si mortuo Cneio patre percussus hic nummus esset, cum esset Sextus Augur, ut volunt, quoniam qui PIVS & IMP. ITER. in aliis nummis appellatur, hunc fuisse quoque Augurem adjecta in illis Auguratus insignia clamant; in isto quoque nummo non solus Cn. pater, sed & Sextus etiam ipse insigni Auguratus haberet sibi adpositum. Atqui tripodem habet solummodo appositum retro, quod est insigne dumtaxat sacerdotii. Ergo tunc casus est nummus iste, cum esset pater quidem Cneius Magnus Augur; Sextus vero filius, tantum sacerdos. Neque enim ambo simul aut fuerunt Augures, aut esse tunc potuerunt. Ergo vivo Cneio Magno percussus hic nummus est, & nomina ejus titulosque representat. Adjectus est autem etiam Sexti vultus sub eodem titulo *Præfeti classis & oræ maritimæ*; quod is haberet designatam successionem in locum ac munus defuncti patris, si quid ei humanitus accideret. Sed isto sublato extinctoque, ut summam Reipublicæ Cæsar capeffiverat, desit tunc Sextus frui fungique hac præfectura. Rursum ipsi etiam plebi movent Antiquarii quidam, qui vultum quidem hic patris esse, sed soli tamen filio titulos superscriptos convenire pertendunt. Huc eos adigunt scriptæ tabulæ. Quid nummi aperte doceant, id vero nos unice quærimus. Est hic nummus ex auro in Cimelio etiam Sereniss. Ducis Parmensis.

12. MAG. PIVS IMP. ITER. Caput nudum Cn. Pompeii: hinc urceus, Pontificatus; inde Auguratus insigne, lituus. *Imperator iterum* Cn. Pom-

Pompeius fuit; æque ac Cæsar, qui IIT. hoc est, *Imperator iterum*, immo & in nummo argenteo e Museo P. Chamillart, I. V. hoc est, *Imperator quintum* inscribitur.)(PRÆF. CLAS. ET ORÆ MARIT. EX SC. Symbolum Præfecti classi in hoc nummo est, & simul *Imperatoris*, *missi ad tota maria & Solis ortus*, ut Plinius loquitur, Sol est, nudo corpore, capite radiato; quod est Symbolum Orientis; lauri ramum, quem dextra tenet, veluti volens proræ navis insigere, cui pedem dextrum imponit. Symbolum vero Præfecti oræ maritimæ tum orientalis tum occidentalis, sunt duo viri nudi, gestantes humeris suum quisque hominem, quem ex aquis, ubi natasset, semivestitum extulerat; alio dextrorsum, hoc est, versus Solis ortum ad litus orientale; alio sinistrorsum procedente, hoc est, versus Solis occasum, sive ad oram occiduam. Nullus hic fabulis locus, quas ad interpretationem hujus numismatis vulgo otiosi proferunt. Est hic argenteus etiam in Musco nostro.

13. NEPTVNI. Caput Cn. Pompeii nudum : juxta apposito tridente, & infra delphino, quæ sunt Neptuni insignia. ☉. Navis inflatis velis versus Solis ortum progrediens ; nam idcirco dextrorsum fides Solis appositum est. Q. NASIDIVS, classi præfectus a Pompeio Magno. Est hic argenteus etiam in Cimelio P. CHAMILLART. Hic NEPTVNI *Neptunius* est ; ut supra PUBLICI *Publicius* est, num. 8. & POMPEI num. 2. *Pompeius* est, & CLOVI *Clovius* est ; & sexcenta similia. *Neptunus* autem Cn. Pompeius appellatur, quemadmodum longe postea Diocletianus *Jovius* dictus est, & Maximianus *Herculus* : hoc est, ut Diocletianus consilio Jovem, Maximianus Herculem virtute ; ita Pompeius Magnus peritia rei nauticæ & navalibus victoriis Neptunum repræsentare, aut Neptunum auctorem habere consiliorum omnium, hoc titulo dicebatur. Ridendi sunt, qui hos nummos NEPTVNI inscriptos ad Sextum Pompeii Magni filium referunt ; aiuntque hunc adeo insaniisse, ut Neptuni se filium diceret. In his sunt Appianus, & Dio.

14. MAG. PIVS IMP. ITER. Columna, cui Pompeii Magni statua imposita est, dextra tenentis hastam, dum pede sinistro proræ navis insistit: infra navis est, cujus in puppi Aquila legionaria est.)(PRÆF. CLAS. ET ORA MARIT. EX SC. Neptunus cum duobus delphinis capita draconum temone contundit. Compressos a Pompeio Magno piratas hic nummus significat. DCCCXLVI. *naves piratis ademptæ* Pompeium Magnum, Plinius refert, libro VII. sect. xxvi. Nullus hic fabulæ de Scylla locus, quam vulgo hic describunt Antiquarii. Est hic nummus argenteus etiam in Museo nostro.

15. MAG. PIVSIMP. ITER. Caput Nep-
tuni, tridente retro apposito : ut præter Magni &
Pii cognomina, etiam Neptunius dici intelligatur.
) (PRÆF. CLAS. ET DRÆ MARIT. EX
SC. Sirene cum ancora inferne apposita, tridente
superne. Maris & oræ hæc symbola sunt. Est & hic
argenteus in Cimelio P. CHAMILLART.

16. CN. POMPEIVS M. Caput nudum: retro, lituus Auguralis.)(COS. III. Triremis. Infra, NEP. De nummo isto quid sentiam, aperiā tibi, Vir Amice, in calce hujus epistolæ.

17. Γ. ΠΟΜΠΗΙΟΣ. Caput Cneii Pompeii nudum.)(ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. De turrito capite sedet, pede sinistro prora navis imposito: id quod oppidum Pompeiopolitarum Ciliciæ situm ad mare indicat. Est hic nummus ex ære mediocri, in Cimilio Card. Maximi. Forma litteræ Græcæ C pro Σ perculsum numisma non fuisse admonet, nisi post tempora Domitiani. Pompeii nomen Pompeiopolitæ scripserunt, quoniam ostendi oportuit, unde ipsi Pompeiopolitæ dicerentur.

III.

Numismata Sex. Pompeii, Magni F.

SEX. MAGN. PIUS IMP. Caput Sexti nudum: sub quo SAL.)(PIETAS. Dea Pietas stans, dextra tenet hyssopi rami, læva hastam purpuream transversam. Allusio est ad Pii cognomen; ut intelligatur non esse in Sexto titulum illum sine re. Nummus argenteus Antonii Triumviri, apud Patin. pag. 20. PIETAS COS. *Pietas Consulis*; docet aperte quid sit Pietas, ex parte aliqua. Est enim Dea tenens dextra temonem, sinistra Cornucopiam; ad pedes, ciconia. Hæc symbola docent, Pietatem Consulis in eo positam fuisse, quod parenti suæ, hoc est, patriæ sive Reipublicæ, uberem procuraret annonam. Est alius ibidem; in quo Dea tenet dextram aram cum igne, sinistra Cornucopiam. Pars hæc altera Pietatis est, nimirum erga superos. Apud Patinum in famil. pag. 120. & apud D. FOUCAULT nummus argenteus: PIETAS: Caput Pietatis.)(M. HERENNI. Vir nudus alterum fere nudum humero gestat. Pars hæc tertia Pietatis est, erga egenos & ægros.

erga egenos & ægros.

Ad Sextum pertinent nummi illi dumtaxat, qui vel Sexti prænomen habent, vel infra vultum syllabam SAL. Torquet mirifice Antiquarios hæc syllaba; aliis ad Deam Salutem, aliis alio referentibus. Frustra. SAL *Salduba* est; Hispaniæ civitas, in qua percussus hic nummus fuit: quæ civitas postea a Cæsare Augusto *Colonia Casar Augusta* appellata est; & in nummis tunc cæpta scribi, C. C. A. Plinius, libro III. pag. 302. *Casar Augusta colonica immunis, omne Ibero affusa, ubi oppidum antea vocabatur Salduba.* Cn. Pompeius Magnus universam Hispaniam in ditionem redegerat, teste Plinio, libro III. sect. IV. & libro VII. sect. XXVII. Stabat propterea Hispania tota a partibus Sex. Pompeii: & citerior quidem sive Tarraconensis ut ex nummis Sexti Pompeii *Saldubæ* percussis certum est; & ex eo quod ipsa Tarraco Scipionum opus fuit, teste Plinio, libro III. pag. 300. Scipionum autem heres Sex. Pompeius fuit. Ulterioriorem vero Hispaniam, sive Bæticam, earumdem fuisse partium, testis est *Munda* ibi posita, cum Pompeii filio capta, ut ait Plinius, libro III. pag. 295.

—MAGNUS IMP. Caput sexti nudum, sub quo SAL. Cetera sunt eadem atque in superiora nummo.

—D. Abbatem FAUVEL, nummularum scriptum

Vidimus apud D. Abbatem FAUVEL, sic inscriptum
 mum ex ære minimo sane egregium, sic inscriptum
 ex una parte, SPOMP. cum effigie bovis cornu
 petæ. In altera superficie, caput nudum, juvenile,
 annorum viginti. Epigraphe: SEX. F. Sextus Pom-
 peius Sexti filius. Ab illo prognati videntur, qui
 longe postea Pii sunt ob paternum genus, & ob ma-
 ternum Cæsares appellati.

I V.

Nummi Pompeiorum adulterini.

Nummi Pompeiorum adulterini.
Q. POMPEIUS A. F. Auli filius. Caput
 Herculis tectum leonina pelle.)(Pharetra, arcus,
 & clava. Argenteus, ut volunt, descriptus a D.
 Vaillant, in familiis Rom. Tab. cxii. num. 9. ex
 Goltzii Fastis Magistratum Rom. pag. 142. num. 1.
 Caput Iovis laureatum.)(Templum. EX SC.
 Caput A. F. ut supra. Tab. cxii.

Caput Jovis laureatum.). (A. F. ut supra. Arg.
Infra, Q. POMPEI. A. F. ut supra. Tab. cxii.
teus, ut volunt, descriptus a D. Vaillant, Tab. cxii.
num. 10. ex Goltzio; pag. 145. num. 3.
CN. POMPEIUS Q. F. Caput Junonis, te-
ctum pelle caprina.). (In corona, serpens erectus
gyros facit. Q. N. RUFUS. Quinti nepos Rufus.
Descriptus a D. Vaillant, Tab. cxiii. num. 1. ex Golt-
zio, pag. 200. num. 4.
ROMA. Victoria in curru
STRABO.

Descriptus a D. Vaillant, Tab. CXXIII.
 zio, pag. 200. num. 4.
 CN. POMPEI. ROMA. Victoria in curru
 bijugo.)(Caput Victoriz galeatum. STRABO.
 Descriptus a D. Vaillant, Tab. CXXIII. num. 6. ex Golt-
 zio, pag. 162. num. 7.

Tripus. CN. POMPEIUS SEX. F. CN. N.)(Caput Concordiæ. STRABO. Descriptus a D. Vaillant, Tab. cxiii. num. 5. ex Goltzio, pag. 162. num. 5.

CN. MAG. IMP. Pompeius in curru quadrijugo a Victoria coronatur.)(ROMA. Caput galeatum. Descriptus a D. Vaillant, Tab. cxiii. num. xi. ex Goltzio, pag. 173. num. 5.

Supereft Nummus, de quo sponendi me tibi in hujus epistolæ fine dicturum. Hanc habet epigraphen in antica parte:

CN. POMPEIUS. M. Caput nudum: retro, lituus auguralis.)(COS. III. in summa nummi area: in ima, NEP. In medio, triremis. Nummum ipse manibus & oculis exploravi in otio. Quamvis a D. Vaillant impense laudetur, adulterinum esse scito ac re-

centem. Nummus est Hadriani Aug. ut vultus manifeste prodit. In eo relictus est titulus COS. III. qui in nummis Hadriani frequens est cum triremi: cetera sunt erasa, vel reconcinnata & interpolata, ut in eo CN. POMPEIUS M. & NEP. legeretur. At primum quidem, in nummis Cneii, aut Sexti ejus filii, numquam est Pompeii nomen inscriptum; sed solummodo Magni & Pii cognomina. Deinde scribi NEP. pro NEPTVNI. aut *Neptunium* dici Pompeium nullo adjecto Neptuni symbolo, aut cum titulo COS. III. jungi Neptunii titulum, prorsus est imperitum & absolum. Denique ea ætate non scriberetur COS. II. vel COS. III. sed COS. ITER. & COS. TERT. Sed dictum esto hæcenus satis de Pompeio Magno Pio. ... Vale. Parisiis, xii. Kal Febr. MDCXCIX.

a Julio Cæsare Dictatore, usque ad Titum Vesp. F.

I. Ex Augusto.

Julius Cæsar.

Octavius,

JVL. CÆSAR
DICTATOR,
Augusti avunculus.

Julia, Cæsaris
Dictatoris
soror.

cui ex uxore Julia, sorore

Cæsaris Dictatoris,

C. Octavius Cæsar, qui &
AVGVSTVS. Ex priorē
uxore fuit ei

Octavia Julia Cæsar, soror Augusti,
conjux M. Antonii: secundis nuptiis,
Claudii Marcelli: unde

JVLIA AVGVSTI F. quæ Agrippæ pri-
mum, deinde Tiberio Cæsari nupit.
Liberi ei ex Agrippa,

Marcellus, Octavia sorore
Augusti genitus, Plin. libro
xix. sect. 6.

Caius & Lucius
Cæsares.

Julia Agrippina
uxor
Germanici Cæsaris.

Julia
neptis Aug.
conjux Flavii,
ex quo

Agrippa, postumus:
Cæsar, quia ex
matre Julia, Au-
gusti Cæsaris filia.

Drusilla.

CAIUS
CÆSAR
AVG.

Nero
&
Drusus.

Agrippina
Claudii.

Fl. Jul. cui a conjuge
Vespasia, cognomen
VESPASIANI.
Natus est sub Tiberio.

TITVS CÆSAR VESP.

JVLIA TITI F.

M. Silanus, nepos
neptis Augusti. Plin.
lib. vii. sect. xi.
Natus anno Augusti supremo,

NERO CLAVD.
CÆS. AVG. GERM.

M. ANTONIVS

Triumvir: cui conjux Octavia Cæ-
sar, soror Augusti Cæsaris.

Tiberius Claudius Nero: cui
ex Livia Drusilla, quæ postea
Augusti altera conjux fuit,

Livius Drusus, Trib. plebis.
Plin. lib. 33. sect. 13. & 50.

M. Antonius,

ANTONIA
AVG.

Nero Claudius Drusus Ger-
manicus Imp. cui ex Antonia
Aug. M. Antonii filia,

TIBERIVS

AVG. cui ex Julia Augusti filia,

LIVIA Drusilla, uxor Ti. Claudii
Neronis. & postea Cæsaris,
Augusti.

GERMANICVS
CÆSAR:
cui ex Julia
Agrippina
conjuge,

Livia,
avia
Livii GALBÆ
AVG.

CLAVDIVS
CÆSAR AVG.
GERM.

DRVSVS CÆSAR: cui Livia conjux,
soror eadem Germanici Cæsaris.
Plin. lib. xxix. sect. viii.

Octavia. Antonia,
Britannicus

Tiberius & Drusus
gemelli

N conjux
Galbæ.

Nero & Agrippina,
Drusus, Claudii Imp.
Cæsares. conjux tertiis nup-
Plin. lib. tiis: primum locata
viii. sect. Crispo Passieno ex Plinio:
Lxi. deinde Domitio: ex quo

CAIUS CÆSAR
AVG. GERM.

Drusilla,
conjux Si-
lani, qui avus
NERVÆ CÆS.
AVG.

Livia,
five Julia,
conjux P. Vitellii.

LIV. GALBA
CÆSAR AVG.

NERO CLAVD. CÆSAR AVG. GERM.

A. VITELLIVS CÆSAR
GERM. IMP.

T t t t

In

In hoc stemmate diligenter animadvertendum est, cur quis Cæsar appelletur, aut alio nomine.

Antonia Augusta, a patre *Antonia*, a matre *Augusta* cognominata est: communicato cum sorore sua Octavia Cæsare, Antonia matre, ab Augusto Cæsare *Augustæ* cognomine, æque atque cum Livia conjuge.

Caius & Lucius Cæsares sunt, quia filii Juliae, quæ filia fuit Augusti Cæsaris.

Augustus ipse Cæsar fuit ex materno pariter genere; quoniam filius Juliae, sororis Cæsaris Dictatoris fuit, ab eoque heres bonorum & nominis institutus. *Avunculum* enim Augusti Julium Plinius appellat, libro VII. sect. XLVI. falso Suetonius, Dio, & Appianus, proavunculum.

Agrippina Caii & Lucii soror, ob eandem causam, nempe a Julia matre *Julia junior*, & *Julia mater Caii Cæsaris Aug.* in nummis nuncupatur: & in numismate Græco quodam Σεβαστή, *Augusta*, quia neptis Σεβαστῆ, hoc est, *Augusti* fuit.

Agrippa Postumus, frater eorundem, Cæsar & ipse ob eandem omnino causam fuit.

Caius Cæsar Aug. quem falso dixerunt Caligulam, idcirco Cæsar est, quoniam ortus ex matre Julia Agrippina, quæ filia Juliae, & ipsa neptis Augusti Cæsaris fuit.

Nero Claudius Drusus, *Claudius* a patre, *Drusus* a matre Livia Drusilla cognominatus est. *Nero* autem, quod patris cognomen fuit, pro prænominis ei fuit.

Tiberius Imp. dictus est integro nomine, Ti. Claudius Nero Cæsar. *Tiberius Claudius Nero* quidem a patre; a Cæsare Augusto socero suo, postquam Juliam Augusti filiam duxit uxorem, ex eo Cæsaris *Augusti filius* sive gener, & *Cæsar* dici cœpit. Unde & filius ejus Drusus Cæsar, *Drusus* ex patre & avia Drusilla fuit; ex Julia matre, *Cæsar*.

Caius Cæsar Germanicus, qui & Augustus fuit, prius Cæsar ex matre, quoniam ea consanguinitas sive cognatio nobilior esset, quam ex patre *Germanicus* est appellatus.

Claudius Imp. prius *Claudius*, de gentis paternæ nomine: deinde ab avia sua sorore Augusti, *Cæsar*: *Augustus*, a matre Antonia Augusta cognominatus: denique *Germanicus* dictus est de patris cognomine.

Nero denique, primum ab adoptante se Claudio *Nero Claudius*; deinde a matre, quæ proneptis Cæsaris Augusti fuit, *Cæsar Augustus*: denique ab avo materno proavoque, *Germanicus*. Itaque hæc omnia Neronis nomina vel cognomina sunt. De Vespasiano, Galba, Vitellio, dicam suo tempore. Nummos Octavii Cæsaris epistola proxima ad te mitam. Vale.

NVMMI C. OCTAVII CÆSARIS,

ac Triumvirorum, selecti.

Anno Urbis Romæ DCCXI.

C. CAESAR. M. ANTON. Dexteræ duæ tenent caduceum: pacis & Concordiæ argumento.)(IIVIR. RPC. Triumviri Reipublicæ constituenda. Quinarius est argenteus in Museo nostro.

Natali Urbis nimirum, Triumviri constituuntur, Octavius Cæsar, M. Antonius, M. Lepidus, ad quinquennium. Inter alios proscripti Cicero & Verres ab Antonio. Plinius, libro XXXIV. sect. III. Idem libro VII. sect. XLVI. ubi Augusti infortunia recenset: *Proscriptionis invidia*, inquit: *collegium in Triumviratu p. civium civium.*

CAESAR PONT. IIVIR RPC. Caput Octavii Cæsaris nudum.)(LEPIDVS PONT.

MAX. IIVIR RPC. Caput Lepidi nudum. Argenteus, in Museo P. CHAMILLART.

M. ANTON. IMP. M. Antonius Imperator. Pullus gallinaceus, urceolus, lituus auguralis: quæ sunt Auguratus insignia.)(LEP. IMP. Lepidus Imperator. Instrumenta Pontificalia: quoniam Pontifex Max. Lepidus fuit. Quinarius est in Museo nostro.

M. ANTON. IIVIR RPC. capite nudo.)(C. CAESAR IIVIR RPC. Caput Octavii nudum. Qui *Octavianum* appellant, imperitos duces sequuntur: qualis etiam Idatius est, qui in Chronico semper *Tiberianum* dixit pro Tiberio. Romani *Octavianum* aut *Emilianum*, aut similiter desinente nomine non appellavere, nisi qui ab Octavia vel Emilia conjuge id nomen haberet; ut Domitianum a Domitia nuncuparunt. Est hic ibidem argenteus.

CAESAR IMP. PONT. IIVIR RPC. capite nudo. Nondum DIVI F. appellatur: sed Cæsar tantum, de patris nomine: nondum isto inter Divos relato. Plin. libro 2. sect. XXVIII. *Augusto Cæsare in prima juvenia Urbem intrante, post obitum PATRIS, ad NOMEN INGENS capessendum.* Annum igitur tunc agebat primum ac vicesimum.)(M. ANTON. IMP. AVG. IIVIR RPC. M. Antonius Imperator, Augur, Triumvir Reipub. constituenda. Caput Antonii nudum. M. BARBTVS Q. M. Barbatvs Quaestor. Argenteus est ibidem.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Libertas. Caput Libertatis.)(M. ANTON. ΑΥΤ. Κ. ΚΑ. ΑΥΤ. Μ. ΑΥΤ. ΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΕΤΩΣ. Κάριος Κάριος ΑΥΤΟΚΡΕΤΩΣ. M. Antonius Imp. C. Cæsar Imp. Est ex ære magno in Cimetio reginæ Christinæ, pag. 4.

Anno Urbis Romæ DCCXII.

Kal. Jan. Octavius Cæsar Consul creatur. C. CAESAR COS. PONT. AVG. Caius Cæsar, Consul, Pontifex, Augur. In parte nummi contraria, caput est M. Antonii Triumviri. CAESAR IMP. PONT. COS. IIVIR RPC. Caput Octavii nudum, cum lituo, quod est insigne Auguratus.)(M. ANTON. IMP. AVG. IIVIR RPC. L. GELL. Q. P. L. Gellius Quaestor Provinciae. Est apud Patin. in famil. pag. 119.

Hoc anno contigit Philippense prælium, de quo Plinius, lib. VII. sect. XLVI. inter Augusti infortunia: *Philippensi prælio morbus: fuga: & triduo in palude ægroti, & (ut fateantur Agrippa & Mecænas) aqua subter cutem fusa turgidi, latebra.* VIC. AVG. Victoria Augusti. Victoria cum palma & corona.)(COHO. PRAE. PHIL. Cohors Prætoriana, Philippi. Cusus hic nummus est multo postea, in memoriam victoriæ Philippensis, postquam Augusti nomen Cæsar accepit.

Anno Urbis Romæ DCCXIII.

Kal. Jan. L. Antonius Marci frater, Consul creatur.

M. ANTONIVS IMP. AVG. IIVIR RPC. capite nudo. M. BARBTVS Q. P. M. Barbatvs Quaestor Provinciae.)(L. ANTONIVS COS. capite nudo. Est argenteus in Museo nostro, & apud Patinum, pag. 20.

ANTONIVS AVG. IMP. IIVIR RPC. capite nudo.)(PIETAS COS. Pietas Consul, ut nuper ad te scripsi. Cave enim credas, nomen illud, *Pietas*, cognomen esse L. Antonii; quod commentum Dionis, auctori Fastorum, qui tribuuntur Idatio, video placuisse; qui inter Consules scripsit, Antonio Pietate & Isaurico. Nam qui semel, ut par erat, & ut vidimus in superiore nummo, rursusque visuri

visuri sumus in nummo sequente, L. ANTONIVS COS. inscriptus est, more Romano numquam aliter appellatur in nummis. Nec L. Antonii nomen in nummis est absque vultu ipsius. Alterius est igitur Consulis nummus iste; & ut quidem arbitror, Sexti Pii, Cn. Magni F. qui redierit in gratiam cum Antonio, auctusque sit Consulatu circa hæc tempora. Nullus enim præter ipsum PIVS his temporibus fuit. Et ad illud tamen cognomen semel iterumque alludit certe Monetarius. Nam in isto Pietas tenet geminum Cornucopiæ, & temonem: ad pedes, ciconia est; quæ symbolum est Pietatis erga Patriam. In altero autem similiter inscripto, PIETAS COS. Dea gestat aram, & Cornucopiæ: quod est symbolum Pietatis & grati animi erga superos. Est hic uterque nummus jam in Sexti Pompeii nummis a nobis tibi in superioribus litteris indicatus. Ut autem hoc anno receptum in amicitiam ab Antonio Sextum Pium dicimus, auctumque Consulatu fuisse; sic pari honore, anno DCCXXVII. Ciceronis, quem Antonius proscripserat, filium, videbimus a Cæsare, aut sub eo certe, eodem honore fuisse cumulatam.

M. ANT. IMP. IIIVIR R.P.C. M. NERVA PROQ. P. *Proquaestor Provinciae*. Capite M. Antonii nudo.)(L. ANTONIVS COS. Capite nudo. Ibidem, argenteus.

Anno Urbis Romæ DCCXIV.

Kal. Januariis hoc anno fortassis M. Antonius Consul creatur. Nam in nummis Triumvirorum Latinis per suos singulis annos digerendis, ubi certæ defunt gesti magistratus notæ, ut fere usque ad annum DCCXXIII. conjecturæ, ut diximus, aliquantulum indulgemus. Consulatum M. Antonii primum in aliquo nummo nondum vidimus consignatum.

C. CAESAR IIIVIR RPC. capite nudo.)(Mars hastam dextra, læva flagellum tenet: lævo pede orbi insistit. Est apud Patinum in famil. pag. 185.

M. ANTONIVS IIIVIR R.P.C. capite nudo.)(Mars, ut in nummo superiore.

M. LEPIDVS IIIVIR RPC. capite nudo.)(Mars, ut in nummo superiore.

M. ANTONIVS IMP. capite nudo, cum lituo augurali.)(P. VENT. PONT. Stans Sol cum hasta pura. Argenteus est in Gaza Regia. De Ventidii natalibus, fortuna, triumpho, vide Plinium, libro VII. sect. XLIV.

ANTONIVS IIIVIR RPC. Capite nudo.)(P. CLODIVS M. F. IIIVIR A.P.F. *Quatuorvir argento publico feriundo*. Cupido nudus & alatus, bacillum dextra gerit: ad pedes, hinc Aquila Romana; inde clypeus. Est apud Patinum, in famil. aureus.

LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR RPC. capite nudo.)(L. REGVLVS IIIVIR, monetæ nimirum conflagræ. Triumviri, opinor, RPC. ne sui ordinis viderentur esse Monetæ Triumviri, cum ex æquo IIIVIR in nummis scriberentur, creavere Quatuorviros.

M. LEPIDVS PONT. MAX. Caput nudum.)(C. CAESAR IMP. IIIVIR RPC. Capite nudo. Argenteus est, apud P. CHAMILLART.

M. LEPIDVS IMP. ITER. PONT. MAX. IIIVIR R.P.C. Caput nudum: retro, lituus.)(SALVS PROVINCIARVM AFRICAÆ. Ipse in equo. Nummus est fictus a Goltzio; permixtus tamen cum probis ac sinceris a D. Vaillant. Nullæ fuerunt olim provinciæ Africa; sed alia Africa, alia Mauretania fuit. Numidiæ nomen non apparet in nummis Augustorum. Fuit quidem Africa alia vetus, alia nova; cum divisa est in duas pro-

vincias a Scipione: at non propterea diceretur in nummis, *Provinciarum Africa*; sed *gemina*, vel utriusque Africa.

Legiones Antonii in nummis occurrunt dumtaxat XXIV. In his sunt ignotæ scriptoribus rerum Romanarum, LEG. XII. ANTIQVAE: LEG. XVII. CLASSICAÆ: & LEG. XVIII. LIBYCAÆ. In Cimelio P. CHAMILLART est ex argento LEG. XXIII.

Anno Urbis Romæ DCCXV.

Circiter hunc annum fœdus cum Romanis, Partho prævalente, pars Asiæ sive Syriæ maxima dirimit.

Caput Antonii nudum, cum lituo, sine epigraphe.)(Caput Solis radiatum, symbolum Orientis; quæ regio in primis Antonio commissæ. M. ANTONIVS IIIVIR R.P.C. *Reipublicæ constituendæ* in Oriente præsertim. Est apud Patin. in famil. pag. 20. argenteus, & apud P. CHAMILLART.

OSCA. Caput nudum & senile: genius Oscæ, Hispanicæ civitatis.)(DOM. COS. ITER. IMP. *Domitius, Consul iterum, Imperator*. Vasa Pontificalia. Est in Museo nostro argenteus, & apud Patin. ibidem, pag. 101.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡ ΤΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΘΕΩΣ ΝΕΩΤΕΡΑΚ.)(ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. Hoc est: Αὐτοκράτορ τῷ Καίσαρι Θεὸς νεωτέρος βασιλεὺς Κλεοπάτρας. Imperatoris qui Cæsaris filius, & quæ altera est ex quatuor orta regibus Regina Cleopatra. Galli dicerent: *Le Generalissime, fils de Cæsar: & Cleopatre, la seconde reine issuë de quatre Rois*. Pars nummi anterior in corona laurea Victoriæ exhibet, quæ palmam unam utraque manu capiti circumducit. In area nummi, latere lævo, sunt spicæ duæ, fertilitatis Ægyptiæ symbola. Pagina altera vultum Cleopatræ habet, capite diademato. Nummum M. Antonii Triumviri edidit D. Vaillant, similiter inscriptum, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ. Ex quo intelligis, Vir Erudite, nihilo magis in nummis dici M. Antonium Cleopatræ maritum, quam Octavium Cæsarem. Tantum illo numismate M. Antonii significatur, summam rei militaris in Oriente præfecturam penes Antonium fuisse; isto Octavii Cæsaris, eandem præfecturam in reliquo Imperio penes eum fuisse: utroque autem fœdus societatis & amicitiae a Cleopatra cum Romanis Imperatoribus initum. Itaque cusus hic nummus est, quo tempore erant ambo Triumviri: quo Triumviratus tempore & nummus iste percussus est, ΑΥΤΟΚΡ. Μ. ΑΝΤΩΝ. ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙΣΑΡ, ut postea dicam. Hoc igitur anno sive nondum Julio Cæsare in divos relato, sive quod nollet Ægyptus Θεὸν appellare Octavium, ne Θεὸς is eodem sensu dici crederetur, quo Θεὸς Κλεοπάτρας, caute admodum & circumspecte Octavius non Θεὸς, quod pro Divi F. in Asia minore præsertim Græci scripsere, sed Cæsaris F. appellatur. Eam enim ob causam articulus ΤΟΥ in epigraphe est adiectus: ut cum dicimus, Ἀλέξανδρος ὁ Φίλιππος; ubi manifestum est ὁδὸς subintelligi. Ingens autem Cæsaris nomen fuit: idcirco insigne quiddam & eximium fuit, Cæsaris filium appellari. Plinius, libro 2. sect. XXVIII. *Augusto Cæsare in prima juventa Urbem intrante, post obitum PATRIS, ad NOMEN INGENS capeffendum*. Et necesse fuit hic adjici illud ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ, qui Cæsaris F. ne Antonius intelligeretur, qui pariter Αὐτοκράτωρ, & in Oriente quidem atque Ægypto, fuit. Denique quod in Ægypto nummus iste percussus sit, non Octavii Cæsaris vultum, sed solius Cleopatræ reginæ, exhibet. Est hic ex ære minimo nummus singularis, in Cimelio D. FOVEAULT.

Anno Urbis Romæ DCCXVI.

Natali Urbis rursus in decennium Triumviris RPC. imperium prorogatur. Ad Consulatum iterum actertio gerendum, cum libuerit, iidem designantur.

IMP. CAESAR DIVI F. IIIIVIR ITER RPC. *Triumvir iterum Reipublicæ constituendæ.* Caput Octavii Cæsaris nudum.)(COS. ITER. ET TER. DESIG. Vasa Pontificalia. Est hic argenteus in Museo nostro. Quando Triumvir iterum Cæsar est institutus; tunc etiam Imperator, sive summus Exercituum Imperii dux est creatus: id quod præfixum nomini proprio Cæsaris nomen IMP. significat.

M. ANTONIVS IMP. COS. DESIG. ITER. ET TERT. Caput Antonii laureatum, capiti Concordiæ applicatum; non Cleopatraz, ut vulgus existimat.)(IIIIVIR RPC. Cista inter serpentes duos. Cistæ Dea Salus imposita, læva hastam puram, dextra tenet urceum. Argenteus est apud Patinum, in famil. pag. 22. num. 2. Asiam hæc symbola indicant; in qua ars medica conficit optimam ex serpentibus theriacam; & ex ea pastillos ex vini mixti cyathis sumendos. Ita nunc quidem videtur.

IMP. CAESAR DIVI F. IIIIVIR ITER. RPC. Capite nudo.)(Templum, cuius in peristyllo legitur, DIVO IVLIO, cum Solis sidere. In templo Julius Cæsar stat togatus, cum lituo augurali. Prope templum, ara cum igne. Est in Museo nostro argenteus.

M. ANT. IMP. ITER. COS. DESIG. TER. IIIIVIR RPC. Caput Antonii nudum; & ex adverso caput Concordiæ.)(L. BIBVLVS M. F. PRO. SIC. *Proprator Siciliae.* Triremis. Est in Thesauo Regio.

M. ANTONI. IMP. Capite nudo.)(Templum, in quo caput Solis radiatum, Orientis administrationem Antonio commissam indicat. Argenteus in Museo nostro, & apud Patin. in famil. pag. 20.

Anno Urbis Romæ DCCXVII.

Ad hunc annum pertinere videtur illud Plinianum, libro XXXIII. sect. XXIV. *Antonii Parthicis rebus.*

CAESAR IIIIVIR RPC. Capite nudo.)(Q. SALVIVS. IMP. COS. DESIG. Fulmen. Hunc Salvidienum Velleius, Suetonius, & Dio vocant. Nummus est argenteus in Museo nostro.

M. ANT. IMP. COS. DESIG. ITER. ET TER. IIIIVIR RPC. Capita duo conjuncta, Antonii & Octavii Cæsaris; tertium iis e regione adversum, testumque, Concordiæ est, quam ambo respiciunt: non ut D. Seguinus existimavit, Octaviæ: aut ut censet D. Vaillant, Cleopatraz; vel omnino cujuscumque feminæ: tum quod in nummis Romanorum Principum nihil est non pudicum & castum: nec ferret illa ætas feminæ Romanæ vultum in nummis insculpi: tum quod Concordiam Principum inter se & cum Senatu Populoque Romano insculpere, etiam Julii Cæsaris & Triumvirorum temporibus moris fuit.)(M. OPIVS CAPITO PROPR. PRAEF. CLAS. F. C. *Præfectus classi frumento convehendo,* e Sicilia nimirum. Triremis, cum triquetra Sicilia nota. Est ex ære magno in Thesauo Regio, vulgatus a Seguino, pag. 95. & a D. Vaillant inter nummos Cleopatraz, pag. 193.

M. ANT. IMP. COS. DESIG. ITER. ET TERT. Capite Antonii nudo.)(M. OPIVS CAPITO. Prora navis in rostrum delphini desinens. Est in Gaza Regia, ex ære magno, & apud Patinum in famil. pag. 195. Artificibus Roma-

næ historiæ Oppius Capito ignotus est omnino, ni fallimur.

M. ANT. IMP. TER. COS. Caput Antonii nudum, & ex adverso caput Concordiæ.)(L. ATRATINVS PRAEF. CLAS. F. C. Stant in curru quatuor equis marinis vecto Antonius togatus, & Dea Concordia stolata, symbolum Concordiæ Antonii & Senatus: quo sensu passim in nummis Augustorum occurrit, CONCORDIA AVG. Pueriliter nec satis pudice Cleopatram hic alii somniant. Nec satis feliciter F. C. interpretantur, fieri curavit. Est hic nummus in Thesauo Mediceo.

ΑΥΤΟΚΡ. Μ. ΑΝΤΩΝ. ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙ ΣΑΡ. *Imp. M. Antonius. Imp. Cæsar.* Capita duo, Antonii & Cæsaris. In Oriente non solum Antonius *Imp.* sed & *Αὐτοκράτωρ* Antonius fuit: hoc est, suprema pollens in exercitibus & in rebus civilibus potestate. Hoc est enim esse *Ἀυτοκράτορα*. *Imperator* ad exercitus tantum pertinuit.)(In corona: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. Supra, Aquila Romana. Est ex ære, in Thesauo Regio.

Anno Urbis Romæ DCCXVIII.

Kal. Januariis videtur Salvius Consul creatus, quem superiore anno COS. DESIG. posuimus.

M. ANTONIVS IMP. COS. DESIG. ITER. ET TERT. Capite nudo.)(IIIIVIR RPC. Ara, cui caput Deæ Salutis impositum est, non Cleopatraz, ut multi somniant. Utroque latere angues duo se erigunt in sublime, cum spiris, ut in nummis qui inscribuntur, ASIA RECEPTA. Nempe Asia præ ceteris provinciis Antonio administranda obtigerat. Vix autem aliud quidquam serpentes in nummis significant, præter Asiam, quæ his abundat; vel Æsculapium Salutis Deum, & medicinæ præsidem, ob theriacam quæ fit ex viperis. Est hic nummus apud Patin. in famil. pag. 22. num. 1. argenteus.

ANTONIVS AVGV R COS. DESIG. ITER. ET TER. Capite nudo.)(IMP. TERTIO. IIIIVIR RPC. Tiara Armena cum jactulo. Argenteus est in Thesauo Regio, & apud Patin. in famil. pag. 28.

M. ANTON. M. F. M. N. AVGV R IMP. TER. Stat ipse Auguris habitu cum lituo.)(IIIIVIR RPC. COS. DESIG. ITER. ET TER. Caput Solis radiatum: quoniam Orientis cura, ut diximus, commissa Antonio fuit. Inferius anno DCCXXI. nummum Antonii filii profereamus, qui pariter Marcus appellatur, & M. F. hoc est, *Marci filius*. Ex quo intelligimus Marci prænomen proprium fuisse primogenitorum in gente Antonia, quemadmodum in familia prænobilis Gallia, Guidonis prænomen olim fuit: *Guy de Laval*. Neque enim aut sine causa, aut aliam ob causam uterque M. F. M. N. appellat.

M. ANTON. IMP. COS. DESIG. ITER. ET TERT. Capita Antonii & Concordiæ conjuncta: Antonii laureatum; Concordiæ, quale Pietatis in Tiberii nummis occurrit: & quale ipsiusmet Concordiæ in nummo argenteo, apud Patin. pag. 182. & apud P. Chamillart: CONCORDIA.)(P. MVSSIDIVS LONGVS. Dexteræ duæ junctæ tenent caduceum. Et pag. 7. PAVLLVS LEPIDVS. CONCORDIA. Capite velato. Sic in nummis conjuncta cernuntur, Probi Aug. & Virtutis, Postumi & Herculis capita.)(IIIIVIR RPC. Ara, cui Bacchi effigies imposita, cum hastæ latere serpentes inter se caudis implicitis emicant, symbolum Asiæ. Est apud Patinum in famil. pag. 22. Duos alios ibidem nummos Patinus affert, in quibus

bus Antonii caput cinctum est corona hederacea: quæ nota vel una prodit nummum adulterinum. Ex his alterum præstare sincerum Patinus ipse non audet.

M. ANTONIVS M.F.M.N. AVG. IMP. ITE. Stat ipse galeatus & paludatus cum hasta, pede sinistro proræ navis imposito.)(IIIIVIR RPC. COS. DESIG. ITER. ET TERT. Leo pede dextro pugionem ostentat: supra, sidus Solis, Orientis symbolum. Quid hæc significant, ex Plinio discès, libro VIII. sect. XXI. Ubi de leonibus: *Jugo subdidit eos; primusque Romæ ad currum junxit M. ANTONIVS, & quidem civili bello, cum DIMICATUM esset in Pharsalicis campis.* Sic in nummis Metellorum pictus est elephas, quoniam plurimos Romam L. Metellus Pontifex adduxerat. Est hic Antonii nummus ex argento, apud Patin. in famil. pag. 32.

M. A. IMP. COS. DES. ITER. ET TERT. IIIIV. Capita duo conjuncta, Antonii & Concordiæ vel Pietatis, nudum, Antonii: Pietatis vel Concordiæ, quale in nummis Cæsaris Dictatoris, & Tiberii.)(Triremis, velo inflato. FONTEIVS CAPITO PROPR. Apud Patin. in famil. pag. 26. Alius est ibidem simillimus; sed inscriptiones locum permutant. In alio simili istius, superficies altera, quæ habet has voces, FONTEIVS CAPITO PROPR. priore voce malleo contusa vel detrita, immutata est artificio alicujus falsarii, in M. ANTON. CLEOPA. . . . Pro altera deinde nummi area, alterius nummi accepta epigraphè est, PRAEF. CLASS. F. C. ac pro ea mutatis quibusdam litteris, aliisque detritis, sculptum est, ALEX. CLASSIS. Qui nummus est adulterinus, apud Patin. in famil. pag. 32. conflatus confictusque ex duobus.

Caput M. Antonii nudum.)(SOSIVS IMP. Trophæum. Infra, captivi duo manibus post terga victis. Victoria aliqua de Parthis significatur. Sosius est sub M. Triumviro Imperator.

Anno Urbis Romæ DCCXIX.

Kal. Januariis Cæsar secundum Consulatum gessit, ut videtur:

Anno Urbis Romæ DCCXX.

Kal. Januariis M. Antonius secundum gessisse Consulatum videtur; aut alteri, qui Romæ tunc esset, gerendum vice suapermisisse:

CAESAR DIVI F. Caput Octavii Cæsaris.)(ANTONIVS IMP. Dexteræ duæ junctæ, symbolum Concordiæ. Argenteus in gaza Regia.

ΤΥΡΟΥ. ΘΟΣ. Anno CCLXXIX. æræ Græcorum: libera prorsus a ditione Romanorum Tyro civitate. De hoc Tyriorum nummo aliisque, vide Nummos Populorum & Urbium, & Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXXI.

ANTON. AVG. IMP. III. COS. DESIG. IIIIIVIR RPC. Capite nudo.)(M. ANTONIVS M. F. . . . M. Antonii Triumviri F. Nummus aureus a Seguino vulgatus, pag. 99. Non est in Thesaurio Regio. M. Antonii junioris vultus refert annos triginta.

C. ANTONIVS M. F. PROCOS. Caput tectum pileo.)(PONTIFEX. Instrumenta Pontificalia. Est argenteus apud Patin. pag. 20.

ANT. IMP. IIIIVIR RPC. Capite nudo, cum lituo augurali.)(CN. DOMIT. AHE-NOBARBVS IMP. Proræ navis: supra, sidus Solis: symbolum Orientis, ubi vice Antonii Domitius præfecturam gerebat oræ maritimæ.

ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΠΣ. Anno CCLXXX. æræ Græcorum. Vide Nummos Populorum & Urbium, & Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXXII.

Kal. Januariis forte Consulatum tertium gessit Antonius.

M. ANTONIVS AVG. IMP. III. COS. TERT. IIIIVIR RPC. Capite nudo.)(In corona, Victoria palmam & coronam gerit. D. TVR. *Decimus Turanius*, ut videtur. Apud Patin. in famil. pag. 26.

ANTO. COS. III. IMP. IIII. Caput Jovis Hammonis.)(ANTONIO AVG. SCARPVS IMP. Victoria palmam & coronam gerit. Ibidem, pag. 24.

CAESAR DIVI F. Victoria cum palma & corona.)(SCARPVS IMP. Dextra exporrecta, seu vola manus, quam Græci *καρπὸν* vocant. Videtur iste aut sub utroque simul Triumviro militasse, aut Antonio devicto ad Octavii Cæsaris partes transisse; quod & alter nummus docet, multo postea cusus, cum Cæsar diceretur *Augustus*: AVGVSTVS DIVI F. cum eodem Victoriæ symbolo.)(IMP. CAESAR. SCARPVS IMP. Dexteræ, ut proxime, exporrectæ. Insigne est petium ex nomine, *Armes parlantes*. Sed in hoc nummo veterum est ordo notandus. IMP. CAESAR, quoniam cum summa potestate in omnes exercitus esset Imperator: SCARPVS IMP. tantum, quoniam ad unam tantum expeditionem, vel plures, arbitrio Cæsaris, vel Senatus.

Anno Urbis Romæ DCCXXIII.

Kal. Januariis Consulatum tertium gessisse Cæsar videtur. Parthis æstate devictis, foedus iterum sancitum est cum Asia sive Syria, & Ægypto. Hinc æra, quæ dicta est a nobis Augustana, in nummis Asiæ, ab autumno anni hujus, frequenter occurrit.

CAESAR DIVI F. AVGV. PONT. IMP. QVART. COS. TERT. Caput Octavii Cæsaris.)(DIVI IVLI. Caput Julii. Aureus ex Occone, sed suspectus. Non est in gaza Regia.

CAESAR DIVI F. ARMENIA CAPTA. Armenus flexo genu manibus elatis veniam petit.)(L. AQVILIVS FLORVS IIIIVIR. Caput Virtutis galeatum, insigne gentis Aquiliæ. Apud Patinum, in famil. pag. 36.

IMP. CAESAR DIVI F. ARMENIA RECEP. *Armenia recepta*. Armenus stat cum hasta, læva clypeum demissum tenet.

Alius: ARMENIA CAPTA. Victoria taurum domat. Est in Regio Thesaurio aureus.

Caput Octavii Cæsaris.)(IMP. TER. Tiara Armena, cum arcu & jaculo. Legiones Cæsaris scilicet & Antonii Armeniam coegerunt pacem polliceri. Est hic nummus apud Spanhem. pag. 428.

ANTONI. Antonius. ARMENIA DEVICTA. Caput Antonii, cum tiara Armena retro apposita.)(REGINAE REGVM FILIORVM REGVM CLEOPATRAE. Caput Cleopatraz: proræ navis juxta apposita, oræ Ægypti symbolum. Est in gaza Regia argenteus, & in Museo nostro: sed in isto proræ navis non apparet. Egimus de hoc nummo in peculiari Dissertatione de Nummis Regum, Ægypti, in Chronologia Veteris Testamenti.

M. ANT. ARMENIAN KATAΔΟΥΛΩΣ.)(ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. De hoc nummo diximus in libro De Nummis Populorum & Urbium, verbo ARMENIA. Pulsa regno Ægypti Cleopatra, pro Ægypto ab Antonio donata fuisse Armenia, ex nummis istis intelligitur.

Tttt 3

ZHNO.

ΖΗΝΟΔΩΡΟΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ. L. ΒΠΣ.
Anno CCLXXXII. æra Græcorum. Vide librum
De Nummis Herodiadum, & Chronologiam Vete-
ris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXXIV.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ. ΠΠΣ. Anno CCLXXXII. I.
æra Græcorum. De hoc nummo diximus in Chro-
nologia Veteris Testamenti. Simplicius, ad librum v.
Physic. ait, a verna tempestate annum inchoare:
falso. Nam cur a reliquis Syriæ populis discrepa-
rent, cum essent pariter Græci, & eandem Græco-
rum æram usurparent? Sed fallit legentes improbus,
& *Damascenos* vocat Judæos; quoniam de his dicitur
in Actis, cap. ix, 22. *Judæos, qui habitabant Da-*
masci. Judæi certe annum a Nisan & verno tempore
inchoant.

Anno Urbis Romæ DCCXXV.

Anno Urbis Romæ DCCXXVI.

Consulatum quartum hoc anno Cæsar forte gessit;
hunc adhuc in nullo vidimus nummo consignatum,
qui sit indubitata fidei.

DIVOS IVLIVS. DIVI F. Capita Julii &
Octavii Cæsaris: illud laureatum, nudum istius.)(.
In area nummi: M. AGRIPPA COS. DESIG.
Est argenteus in gaza Regia, & apud D. FOVCAVLT.

IMP. CAESAR DIVI IVLI F. capite Octa-
vii Cæsaris nudo.)(.
In area, ut supra: M. AGRIP-
PA COS. DESIG. Patin. in famil. pag. 298.

Anno Urbis Romæ DCCXXVII.

Consulatum quintum Cæsar gessit, cum M. Agrip-
pa, ut videtur.

CAESAR IMP. VII. Caput Octavii Cæsa-
ris.)(.
COS. V. Victoria insitit proræ navis: dex-
tra coronam, læva palmam gerit. Est apud Me-
diobarbum, pag. 26. Victoria commemoratur, qua
ASIA est RECEPta, terra marique.

IMP. CAESAR DIVI F. capite nudo.)(.
In corona, REX PTOL. In ambitu, C. LAE-
TIVS APALVS IIV. Q. Est ex ære mi-
nimo in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud P. JOBERT.
Ptolemæus rex Mauretaniæ hic est, de quo Plinius,
libro XIII. sect. XXIX. Utrique Mauretaniæ impe-
ravit, eodem teste, libro v. sect. i. A Cæso Cæfare
Germanico postea est interemptus: ibidem. Fœdus
cum rege Ptolemæo initum hic nummus significat,
sub *Latitio Apalo Duumviro Quinquennali* oppidi Cæ-
sareæ Mauretaniæ, quod multo postea Claudius co-
loniæ jure donavit, ut auctor est Plinius, libro v.
sect. i. Sed ipsam Cæsareæ nomen ab Octavio Cæ-
sare est, cui hac civitate cessisse Ptolemæus vide-
tur.

Sebaste in Samaria hoc anno est condita; unde æra
incipit Sebastenorum: de qua consule Chronologiam
Veteris Testamenti.

M. Antonii nummus, ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΓΚ.
Anno XXIII. a fœdere Asiæ cum Cæsare Dictatore
& M. Antonio, anno DCCV. inito. Quo de num-
mo vide Chronologiam Veteris Testamenti, pecu-
liari dissertatione de anno belli Actiaci.

Anno Urbis Romæ DCCXXVIII.

Gestum hoc anno bellum Actiacum, circiter men-
sem Junium, ostendimus in Chronologia Veteris Tes-
tamenti: & capta deinde Alexandria est. Vide Pli-
nium, libro XIX. sect. v. libro XXI. sect. IX. & libro
XXXV. pag. 227.

Cæsar hoc anno gessit sextum Consulatum. Idibus

Sept. M. Cicerone filio Consule, Senatus obsidio-
nali corona Cæsarem donavit: adeo civica non sa-
tis videbatur. Plinius libro XXII. sect. VI.

IMP. CAESAR DIVI F. COS. VI.
LIBERTATIS P. R. VINDEXT.)(.
PAX. Stat Dea stolata, cum caduceo & Cornucopia. Ex
auro est & ex argento nummus, cufus post victoriam
Actiacam, Alexandriamque captam.

CAESAR COS. VI. Caput Octavii Cæsa-
ris, cum lituo augurali.)(.
ÆGYPTO CAP-
TA. Crocodilus. Est argenteus apud D. FOV-
CAVLT.

CAESAR DIVI F. Caput laureatum.)(.
SPQR. Cupido alatus delphino insidet, quem fre-
no in os immisso regit: supra, hinc Solis sidus, quod
majus: inde Hesperus, minor. Hoc symbolo sig-
nificatur, Cæsarem mari potitum post victoriam Ac-
tiacam, & quod occiduum, & quod orientale orbis
Romani litus alluit. Qui sidus Julium hic putant
se videre, cœcutiunt. Est ex argento hic nummus
in Thesauo Regio, editus a Seguino, pag. 206.
Apud Patin. in famil. pag. 83. & pag. 160. du-
plex nummus similis occurrit; alter Manii Cordi
Rufi, alter P. Lucretii Trionis, cum simili effigie
Cupidinis delphinum freno regentis: quo symbolo
minime ambigimus, quin virorum illorum victoria
navalis aliqua commendetur; & Lucretii quidem in
orientali parte mediterranei maris: nam in nummo
ipsius altero, in quo Trajanus Lucretium restituif-
se dicitur, caput Solis radiatum cernitur.

NUMISMATA OCTAVII CÆSARIS

cum AVGVSTI titulo.

Anno Urbis Romæ DCCXXIX.

Kal. Januariis, cum septimo Consulatu, accepit
se Cæsar titulum Augusti videtur: quem titulum,
æque ac Cæsaris nomen, instar alterius cognominis,
posterius ipsius in nummis acceperunt, ut primis ad te
litteris scripsi.

CAESAR AVGV. Lauri duz.)(.
Ob C. I-
VES SERVATOS, in corona quercæa
Cives Cæsar servavit, quibus adimere libertatem vel
M. Antonius in Senatum rebellis nitebatur, vel A-
lexandrini Ægyptii.

Augusti nudum Caput, sine epigraphe.)(.
AV-
GVSTVS. Capricornus orbem Romanum pedi-
bus tenet, & simul temonem: retro appositum ei
Cornucopiæ est. De Capricorno in nummis Augus-
ti ridicula narrant historici. Nihil aliud Cornuco-
piæ cum Capricorno, ut vocant, seu capro in pis-
cem desinente significatur, nisi ubertas terra mari-
que parta; & nunc quidem, gubernante orbem Ro-
manum Augusto. Est hic nummus argenteus in Mu-
seo nostro. Si natalitium sidus illud Augusti foret,
ut somniant, multi profecto Augusti & Cæsares sub
hoc sidere nati fuisse dicendi sunt. Nam in plerorum-
que Augustorum nummis Capricornus similis insculp-
tus cernitur.

AVGVSTVS. Capite nudo.)(.
Victoria
proræ navis insitit, coronam ostentans. E Museo
nostro quinarius est.

CAESAR COS. VII. CIVIBUS SER-
VATIS. Caput Augusti.)(.
AVGVSTVS
SC. Aquila unguibus tenet coronam quercæam:
utrimque lauri duz ex SC decretæ. Aureus, olim in
Cimelio Illustriss. COLBERTI.

CAESAR AVGVSTVS. Capite nudo.)(.
L. AQVILIVS FLORVS IIVIR. Flos
rotundus totam nummi arcem occupat. Insigne ex
nomine petitur, ut saepe. Florus pro insigni flo-
rem assumit. Argenteus est apud Patin. in famil.
pag. 36.

CAE-

CÆSAR AVGVSTVS. Quadrigæ triumphales. M. DVRMIVS IIIVIR. HONORI. Caput Honoris. De Durmio tota filet antiquitas; præter nummos quinque, quos affert Patinus.

AVGVSTO OB C. S. *Ob cives servatos*, in corona quercea.)(M. DVRMIVS IIIVIR. HONORI. Caput Honoris: hinc Solis, inde Hesperidis, quo Orientis & Occidentis imperium significatur. Aureus apud Patin. in famil. pag. 312.

CÆSAR DIVI F. AVGVSTVS. Caput Augusti.)(DESIGNATVS OCTAVO. *Designatus* Consul octavo in annum sequentem. Victoria gradiens, dextra lauream coronam, sinistra palmam gerit. Affert hunc nummum æreum Mediobarbus e Museo suo, pag. 30.

Anno Urbis Romæ DCCXXX.

Consul octavum Cæsar Augustus hoc anno fuit: collega, ut videtur, M. Agrippa iterum.

M. AGRIPPA L. F. COS. ITER. DES. TER. *Consul iterum, designatus tertium.* Sicilia triquetra typus.)(DIVOS IVLIVS. DIVI F. Capita Julii Cæsaris & Augusti adversa. Aureus est apud Mediob. pag. 55. De corona rostrata data Agrippæ, vide Plinium libro XVI. sect. III. *Sed CIVICAM a genere humano accepit ipse* Augustus.

ANTIOXEOΝ. H. Anno VIIII. æræ ab Asia recepta. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXXXI.

Augustus Consul VIIII. collega (ut videtur) M. Agrippa tertium. In Natali Urbis, XI. Kal. Maii, accipit Cæsar Augustus Tribuniciam potestatem. Hic primus Augusti potestatis annus. Plinius, libro XI. sect. LXXIII. *Divo Augusto Spoleti sacrificanti, primo POTESTATIS SVÆ die, sex victimarum jecinora, replicata intrinsecus, ab ima fibra reperta sunt: responsumque, DVPLICATVRVM INTRA ANNUM IMPERIUM.* Describit hunc locum ex Plinio Suetonius in Augusto, cap. xcv. sed mutilum, & præpostere a se intellectum. Explicari certe non potest, quando aut quale Augustus imperium duplicarit intra annum acceptæ potestatis; nisi quoniam intra annum acceptæ Tribunicæ potestatis in exercitibus, hoc anno nimirum, atque hoc die Natali Urbis, accepit eandem & in provinciis: quod alterum in rebus, etiam civilibus imperium est. Sejungit autem solitam esse interdum alteram illam potestatem ab altera, alii etiam aliorum Augustorum nummi suadent. Nec appellavere autem Romani, in nummis certe, aliam potestatem, nisi Tribuniciam.

AVGVSTVS TR. POT. Statua equestris Augusti.)(Caput Augusti nudum. Argenteus.

AVGVSTVS. Caput Augusti.)(AVGVSTVS TR. POT. L. CANINIVS GALLVS IIIVIR. Mensa cum hasta. Apud Patin. in familia Caninia, argenteus.

IM. AVGVSTVS TR. POT. capite laureato.)(SC. in corona. Ex ære mediocri, apud D. FOVCALVT.

AVGVSTVS. Capite nudo.)(ARMENIA CAPTA. Tiara & arma Armeniaca. Est argenteus apud P. CHAMILLART. Rei dudum præclare gestæ iterum memoria renovatur.

Caput Augusti.)(HISPANIA. Dextra spicas, lava clypeum tenet cum telis duobus: fertilitatis ac virtutis Hispanicæ symbola. Tela duo, partes Hispaniæ duas significant; Tarraconensem, & Bæticam: sive citeriorem, & ulteriorem. Aureus, apud Illustr. Harlaum; & in Nummis Arschot. Tab. 12.

AVGVSTVS. Caput Augusti.)(P. CARISIVS LEG. HISPANIA RECEPTA. In foedus nimirum & societatem amicitiae recepta: at non propterea

CAPTA. *Capta* enim provincia dicitur in nummis, quæ sit armis subacta: *Recepta*, quæ ad foedus iterum suscepta. In hoc nummo Arschotano, Tab. 12. sunt clypei tres, cum lancea, & ense falcato. Sed forte pro T. legendum P. *Carisus*, ut in aliis ejusdem nummis apud Patinum.

IMP. CÆSAR AVGVSTVS. Capite nudo.)(P. CARISIVS LEG. PROPR. Victoria trophæum erigit, Argenteus apud Patinum, pag. 65.

Ut supra.)(Castrum, cuius in fronte legitur, EMERITA. Urbs ea citerioris Hispaniæ est. Ibidem.

CÆSAR AVGVST. COS. IX. Caput Augusti nudum, coronatur a Victoria retro stante.)(M. ACILIVS GLABRIO PROCOS. Capita duo adversa: Tiberii nudum, & Liviæ Augustæ sub effigie Pietatis. Est ex ære magno nummus perrarus, in Cimetio D. FOVCALVT. Docet ille hoc anno Liviam Cæsari nupsisse jam Augusto, ut Plinius admonet, libro xv. sect. xl.

M. AGRIPPA L. F. COS. III. capite laureato.)(Neptunus stans, dextra delphinum tenet, lava tridentem. Victoriæ navalem hic typus significat. Nummus est ex ære mediocri in Museo nostro. M. Agrippæ nummi plerique alii cusi sunt in Hispania, sub Caio Cæsare Germanico, cujus maternus avus M. Agrippa fuit. De Agrippæ operibus Plinius consulendus, ex Indice.

ANTIOXEOΝ. Θ. Anno nono ab Asia recepta. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXXXII.

Consulatum decimum Cæsar Augustus hoc anno gessit.

Caput Augusti.)(Sphinx, (ut vocant, & cum Solis superposito fidere, sine epigraphe. Solis fidus denotat Orientem: Sphinx, incolarum formositatem, velocitatem, fortitudinemque & indolem generosam. Ad te dudum scripsisse me memini. Vir Eruditissime, de Sphinge, similibusque symbolis ænigmaticis. Est hic nummus ex ære magno apud D. FOVCALVT: qui nummus Orientem Augusto subiectum significat: nihil aliud. In altero pane simili, apud Tristanum, tomo I. pag. 89. ex adverso vultus Augusti est dextra manus elata, quæ datam ab Asiaticis fidem Augusto denotat, & his ab Augusto.

Anno Urbis Romæ DCCXXXIII.

Consul XI. hoc anno Cæsar Augustus fuit.

AVGVSTVS COS. XI. capite laureato.)(M. AGRIPPA COS. TER. COSSVS LENTVLVS *Lentulus* Monetæ Triumvir. Neque enim alterius cuiusquam, ne Consulis quidem, nisi ex ipsa Augusti familia, in nummis Augusti, nomen auderet Provincia Narbonensis inscribere, quæ hoc nummorum genus cudebat. Aureus hic est in Thesauo Regio, quem alii perperam sunt interpretati.

Ludi a Marcello, Octavia sorore Augusti genito, hoc anno editi, Augusto XI. Consule. Plinius, libro XIX. sect. VI. *Suspecta Marcelli vota*, idem libro VII. sect. XLVI.

DIVI IVLI.)(L. 5. De hoc nummo vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXXXIV.

Consules hoc anno Lollius & Lepidus; de quibus Horatius, libro I. epist. xx. versu 26.

Tiberii circa hæc tempora res gestas in Asia describit Horatius, libro I. epist. III. XI. & XII. cum nondum Tiberius Cæsar esset, sed privignus Augusti tantum, & Ti. Claudius Nero.

ΓΑΔΑΡΑ. ΔΜ. Anno XLIV. æræ Pompeianæ, de

de qua vide Chronologiam Veteris Testamenti, & Nummos Populorum & Urbium.

Anno Urbis Romæ DCCXXXV.

IMP. IX. TR. POT. V. Caput Augusti.)(COM. ASIAE. Templum quatuor fultum columnis; in cuius fronte legitur, ROM. ET. AVG. Argenteus hic nummus est; cui fere similis est apud Patinum, in Sueton. pag. 107.

AVGVSTVS COS. XI. capite laureato.)(Arcus triumphalis, cui quadrigæ impositæ. Augustus in curru lauream tenet. In peristyllo legitur, IMP. IX. TR. POT. V. Intra fornicem, SPQR SIGNIS RECEPTIS. Sunt aurei argenteique, cum hac epigraphe. Cusus hic tamen nummus videtur anno sequente, ante Natalem Urbis: quo die Natali cœpit Augustus dici TR. POT. VI. Hic recepta de Parthis signa dicuntur. Tunc illud contingit, quod narrat Horatius in laudibus Augusti, libro 2. epist. 1.

*Terrarumque situs, & flumina dicere, & arces.
Montibus impositas, & barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Clausuraque custodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis te Principe Romam.*

Janum anno sequente ab Augusto clausum fuisse dicit: de qua re Nummi silent.

Anno Urbis Romæ DCCXXXVI.

CÆSAR AVGVSTVS. Capite nudo.)(Aquila legionaria, & signum cohortis. SIGNIS RECEPTIS. SPQR. In clypeo, C. V. Clypeum vocit. Est argenteus in Museo nostro. In alio apud P. CHAMILLART, est CL. V.

CÆSAR AVGVSTVS. Capite nudo.)(Clypeus, in quo scriptum est, SPQR CL. V. De clypeo, vide 1. Mach. xv, 18, 20. & Plinium, tom. v. pag. 170. & 177.

CÆSAR AVG. CONS. S. C. OBRP. CONS. Hoc est: Cæsari Augusto Conservatori suo, Clypeum, ob Rempublicam constitutam. Clypeus cum Augusti vultu adverso in ea nummi parte describitur.)(L. MESCINIVS RVFVS IIIIVIR. Augusti effigies basi imposita cum hasta & bacillo imperatorio. In ipsa basi, SPQR VSPSETR AVG. Votum solvit pro salute & reditu Augusti. Est ex argento perrarus; apud Patin. 174. Hunc nummum alii perverse interpretati sunt.

IMP. CÆS. COS. XI. TR. P. VI. SPQR. Caput Augusti.)(CIVIBVS ET SIGNIS MILIT. A PARTHIS RESTIT. Arcus triumphalis, cum tribus fornicibus: supra, Imperator in quadrigis, cum duobus militibus signa attollentibus. Argenteus est in Cimelio D. FOVCAVLT.

ANTIOXEOΩN, ID. Anno XIII. ab Asia recepta.

Ex Diario Trevoltiano.

Nummus Augusti argenteus, e Cimelio D. FOVCAVLT, idemque unicus ac singularis, caput Augusti nudum ac sine laurea exhibet, & nomen AVGVSTVS. In area autem nummi contraria, L. CANINIVS GALLVS IIIIVIR. Deinde in columna, hoc modo:

C. C
AVG
VS.
TI.

In prioribus autem litteris interpretandis frustra sudarunt hæcenus Antiquarii. Sententia est: *Circenses Cæsaris Augusti*. His ludis præerat. L. Caninius Gallus *Triumvir*: vel, ut aliis magis placet, *Triumvir Monetæ* is fuit. Sic in altero Augusti nummo argenteo, qui inscribitur, AVGVSTVS TR. POT. VII. similis columna conspicitur, in qua scriptum est, IMP. CÆS. AVG. LVD. SAEC. hoc est, *Imp. Cæsaris Augusti ludi sæculares*: & in ambitu nummi similiter, L. MESCINIVS RVFVS IIIIVIR: deinde latere nummi dextro xv. lavo S. F. *Decemvir sacris faciundis*. Sic in nummis Philippi Imp. columna erecta stat, in qua scriptum est pariter, SAECVLARES AVGG. *Sæculares Augustorum*. Philippi patris & filii. Sic in nummo Caii Principis, Germanici F. ex ære minimo, scriptum est, C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. & in area pileus, symbolum Libertatis. In altera autem superficie, R C C. hoc est, *Restituti Circenses*. Editi enim vero fuerant sub Augusto *Circenses*: sub Tiberio non apparent: sub Caio sunt restituti. Sive autem littera C sit unica, sive geminetur, ut *Circenses* significantur, nihil interest. Quemadmodum in nummis sæculi Constantiniani, nunc quidem ML scribitur, nunc etiam MLL, ut *Mercatores Lugdunenses* significantur. Est in Cimeliis locupletioribus nummus Hadriani Aug. ex ære magno, inscriptus: ANN. DCCCLXXIIII. NAT. VRB. P. CIRC. CON. Hoc est, *Anno 874. Natali Urbis, Plebei Circenses constituti*. Quemadmodum in nummo Neronis, CERT. QUIN. ROM. CON. *Certamen quinquennale Romæ constitutum*. In historia naturali Plinii legere est, *Apud præfatos Plebeis Circensibus*. Hos anno illo Hadrianus Augustus constituit in perpetuum edi, die Natali Urbis, sive Romæ conditæ ac dedicatæ, qui est XI. Kal. Maii. Unde in antiquo Calendario, quod P. Ægidius Buchevius e Societate JESU edidit, in libro de Doctrina Temporum, legitur: XI. Kal. Maii, N. VRBIS. C. M. XXIIII. Hoc est, *Natali Urbis, Circenses: missus, sive ludi XXIIII*. Asconius Pedianus in Notis ad orationem Ciceronis secundam in Verrem: *PLEBEII LVDI*, inquit, quos exactis rebus pro LIBERTATE PLEBIS fecerunt, aut pro reconciliatione plebis post secessum in Aventinum. Quæ causa videripotest, quamobrem in nummo Caii Principis proxime laudato, pileus, Romanæ libertatis symbolum, depictus appareat. Centesima, vel ducentesima, quam nonnulli in eo nummo Caii visi sunt sibi videre, quoniam de ea centesima vel ducentesima aliquid proditum ab historicis legerunt, re ipsa in nullo consignata nummo occurrit. Quadragesima dumtaxat sub Galba: deinde a temporibus Gallieni usque ad Justinianum fere, vicesima prima dumtaxat, ut dictum est in Numismatis sæculi Constantiniani, se subinde offert. Denique notum illud tritumque de populo Rom. dictum a Juvenale,

*Duas tantum res anxius optat,
Panem, & CIRCENSES.*

Atque his rebus duabus procurandis affatim, omnem curam impendisse Augustos, nummi sexcenti testantur.

Anno Urbis Romæ DCCXXXVII.

AVGVSTVS TR. POT. VII. Capite laureato.)(In columna, IMP. CÆS. AVG. LVD. CÆS. Imperatoris Cæsaris Augusti Ludi sæculares. In ambitu, L. MESCINIVS RVFVS IIIIVIR. Ad latera, xv. S. F. *Decemvir sacris faciundis*. Est argenteus.

Hoc anno Horatius alterum opus, nempe sermones edit; & Mecanati pariter dicat:

Prima dicte mihi, summa dicende Canæna, &c.
Anno

Anno Urbis Romæ DCCXXXVIII.

Circa hæc temporâ, contumeliosus Augusto Tiberii Neronis privigni secessus, de quo Plinius, libro vii. sect. xlvi. post adulterium filia Augusti, Julia. Et circiter hoc ipsum tempus Agrippa Juliam Augusti filiam ducit in matrimonium; & fit ipse hac affinitate Cæsar: quod nomen transmittit & ad liberos.

IMP. CAESAR AVG. TR. POT. VIII. Capite nudo.)(C. ANTISTIVS IIIVIR. Apollo Actiacus cum cithara & patera ante aram: APOLLINI ACTIO. Patin. in Sueton. pag. 77.

IMP. CAESAR AVGVSTVS COS. XI. Instrumenta Pontificalia & Auguralia.)(C. ANTISTIVS IIIVIR. Caput Pietatis, vel Concordia; quale in Tiberii nummis Livia esse vulgus existimat. Apud Patin. in famil. pag. 19.

AVGVSTVS TR. POT. VIII. Capite nudo.)(L. VINICIVS L. F. IIIVIR. Columna, in qua scriptum est: SPQR IMP. CAES. QUOD V. M. S. EX. EA P. Q. IS AD A. DETVLIT. Imp. Cæsari, quod via munita sunt ex ea pecunia, quam is ad ararium detulit, ex provinciis nimirum acquisitis. Est argenteus; cui fere similis alter est in Museo P. CHAMILLART.

Anno Urbis Romæ DCCXXXIX.

CAESAR AVG. TRIBVNIC. POT. IX. COS. XI.)(BOS: index deductæ coloniae, ut volunt. M. TITIO. P. QVIN. VARO. L. CORN. BALBO. Triumviris coloniae. Nummis est a Vellero laudatus, libro IV. Aug. Vitæ del. pag. 61.

Anno Urbis Romæ DCCXL.

Anno Urbis Romæ DCCXLI.

ANTIOXEON. IO. Anno xix. æræ ab Asia recepta, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

Virgilius obit hoc anno. Plinius, libro xiv. sect. 111.

Anno Urbis Romæ DCCXLII.

AVGVSTVS TRIB. POTEST. XII. PON. MAX. Capite laureato.)(CAESARAVGVSTA. C. ALLIARIO. L. VERRIO IIIVIR. Hunc nummum D. Vaillant in Colon. pag. 23. sic legit, COS. XI. DES. XII. TR. P. XIX. quorum verborum nullum in eo nummo apparet. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT. Titulum PONT. MAX. ante hunc annum TRIB. POT. XII, non vidimus in nummis Augusti sinceris. Nempe paulatim ad summos honores Augustus ascendit, in Republica, & in Senatu suæ libertatis retinentissimo, ac vere domino rerum. Anno V. C. DCCXXIX. Augusti titulum accepit: anno DCCXXXI. Tribuniciam potestatem in annos xx. Anno DCCXLII. Pontificis Max. dignitatem: Anno DCCXL Tribuniciam potestatem perpetuam: nec tamen umquam, dum vixit, ex SC habuit titulum Patris Patriæ; tametsi in provinciis, aliquot ante obitum annis, impetravit. Nec fere ante annum DCCXLIV. reperias nummos æreos ejus honoris cusos ex SC. Occoniana numismata, quæ aliud præferunt, quam quod docemus, nemo eruditus hodie nescit esse ficta.

P. QVINCTIL. VAR. IIIVIR. Capite nudo.)(AVG. PONT. MAX. Augustus Pontifex Max. P. Quintilio Varo Duumviro. Tria capi-

ta: Augusti, & filiorum seu nepotum ejus. C. L. Caius, Lucius, Cæsares. Ille vix bimulus in nummo apparet. Dextro nummi latere Caius, ab Augusto respicitur. Est in Thesatro Regio, ex ære magno, sed rudis cælaturæ.

ANTIOXEON. K. Anno XX. ab Asia recepta. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXLIII.

AVGVSTVS DIVI F. Caput Augusti.)(IMP. X. ACT. Apollo Actiacus, cum plectro & lyra. Argenteus e Museo nostro.

Alius, IMP. X. SICIL. Diana, cum cane, hasta, & arcu. Numina sunt, Apollo & Diana, quibus Augusti salus accepta refertur.

Alius, IMP. XI. ACT. Apollo, ut supra.

Alius, IMP. XI. Diana, ut proxime.

Anno Urbis Romæ DCCXLIV.

IMP. AVGVSTVS TRIB. POT. XIV. Capite laureato, cum lituo & simpulo.)(CAESARAVGVSTA. M. PORCI. CN. FADIO IIIVIR. M. Porcio, Cn. Fadio, Duumviris. Colonus boves agit. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

AVG. DIVI F. Capite radiato.)(IMP. XII. Diana venatrix. Est argenteus.

Anno Urbis Romæ DCCXLV.

Caput Augusti.)(IMP. XIII. Germanus parvulum offert Augusto sedenti in sella curuli. Aureus est, & ex argento. Sed Tiridaten in hoc nummo noli querere.

NERO CLAVDIVS DRVSVS GERMANICVS IMP. Capite laureato.)(DE GERMAN. Duo scuta transversim posita. Sed cusus hic nummus est, alique similes, sub Claudio Imp. Drusi hujus Germanici F. Est hic argenteus in Museo nostro. De Druso Imp. hoc anno, cum nondum esset Tiberius Cæsar, vide Plinium, libro vii. sect. xx. & libro xi. sect. xviii.

IMP. CAESARI AVGVSTO DIVI F. PONTIFICI MAXIMO. TRIBVNIC. POTESTATIS XV. IMP. XIII. Arcus marmoreus, qui etiamnum visitur Segusii in Pedemontio, Augusto dicatus.

APIAMEIAS. FK. Anno xxiii. Ab Asia recepta. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXLVI.

L. MESCINIVS RVFVS IIIVIR. Columna, in qua scriptum est, IMP. CAES. AVG. COMM. CONS. Imp. Cæsari Augusto, communi consensu: ad latera, SC. erecta scilicet ex Senatusconsulto columna.)(In corona quercea: I. O. M. SPQR V. S. PRO S. IMP. CAE. QUOD PER EVM. RP. IN AMPL. ATQ. TRANQ. S. T. Fovi Opt. Max. Senatus Populusque Romanus Votum solvit, pro salute Imperatoris Cæsaris, quod per eum Respublica in amplissimo atque tranquillo statu est. Apud Patin. in famil. pag. 174. argenteus.

ANTIOXEON. ΔK. Anno xxiv. ab Asia recepta: ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCXLVII.

Primus Tiberii Consulatus credi potest in hunc annum incidere.

ANTIOXEON. EK. EPI OYAPOT. & APXIEPATIKON. EK. De his & similibus consequentium annorum nummis, vide Chronologiam.

nologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Anno Urbis Romæ DCCXLVIII.

M. Agrippa circiter hoc tempus obit, anno ætatis quinquagesimo primo. Plinius, libro VII. sect. v.

Anno Urbis Romæ DCCXLIX.

Cæsar Augustus Consul XII. hoc anno fuit, L. Sulla collega. Plinius, libro VII. sect. xi.

IMP. CAESAR DIVI F. AVGVSTVS COS. XII. Capite laureato.)(C. V. I. CEL. Colonia Victrix Julia Celsa. Taurus. CN. DOMITIO. C. POMPEIO. II VIR. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT. & P. CHAMILLART.

ΕΤΟΥΣ ΞΚ ΝΙΚΗΣ. ΥΠΑΤ. ΙΒ. Anno xxvi. victoria de Parthis relatæ, cum & Asia recepta est. Consul XII. De hoc nummo egimus in Chronologia Veteris Testamenti. Si cufus pōnitur mense Januario, Consulatum XII. Augusti huic anno asserit; si autumno, anno præcedenti.

Memini me olim ad te scribere, Vir Erudite, de Mensibus Paphiorum: quorum unus appellatus est Πληθύπατος, eo quod fuit Augustus Consul sæpissime. Ex eo locum emendabis in Actis S. Barnabæ Græcis, quæ Patres Societatis Antverpienses ediderunt, tomo 2. Junii, pag. 451. μηνι Πληθύπατω, pro Πληθύπατω: proclivi lapsu amanuensium, ut H pro Π scriberent.

Anno Urbis Romæ DCCL.

Circiter hunc annum Tiberio nubit Julia Augusti filia: & sic Tiberius jam Augusti privignus. fit ex ea affinitate Augusti gener, & filius, & Cæsar. Hic Tiberius Nero appellabatur, teste Plinio, libro VII. sect. xx. quoniam esset in Claudia gente Nero, nunc prænomen, nunc viæ cognominis.

Caput Tiberii imberbe.)(TIBERIVS. CAESAR. Elephas. Ludos editos significat, ob affinitatem, cum Cæsare, ut videtur.

IMP. TRIBVN. POTES. XX. Capite laureato.)(CAESARAVGVSTA. CN. DOM. AMP. C. VET. LANG. II VIR. Cneio Domitio Ampliato, Caio Veturio Languido, Duumviris. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

IMP. CAESAR AVG. C. CAES. COS. DES. Caius Cæsar Augusti F. Consul designatus. Stat Augustus velatus habitu Pontificio: Caio Cæsari togato simpulum porrigit, quo illum ritu Pontificem inaugurat: pone Augustum rem spectante Lucio Cæsare togato.)(CAESARAVGVSTA. CN. DOM. AMPL. C. VET. LANG. II VIR. ut proxime. Est ex ære magno. Consulatus Caio Cæsari designatus, multo ante quam delatus ei rep̄sa est. Neque enim Senatus ferret, pro illius avi severitate, nec vero aliquando tulit, ante primam saltem juventam, hoc est, ante annum XXI. saltem inchoatum, ut olim Augusto ipsi Cæsari, deferri cuquam Consulatum.

ΑΠΑΜΕΙΑΣ. ΗΚ. Anno xxviii. ab Asia recepta. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Urbis Romæ DCCLI.

Caput Augusti. L. IT. Anno cccx. æræ Græcorum: qua posita significant Tripolitæ, ipso Augusto fatente, se sui juris esse, hoc est, Græci, non Romani: esse se tantummodo Φιλορωμαίους, amicos Romanorum.)(ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. Castor & Pollux. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

ΕΤΟΥΣ ΘΚ ΝΙΚΗΣ. De isto, similibusque nummis, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΠΑΜΑΘΗΝΩΝ. ΒΙΡ. Anno cxii. De hac similiter æra ibidem egimus. Vide etiam Nummos Populorum & Urbium.

Anno Urbis Romæ DCCLII.

In Natali Urbis Tiberius accipit Tribuniciam Potestatem.

ΑΣΚΑΛΩ. ΓΡ. Anno ciii. De hac etiam Ascalonis æra vide Chronologiam antea appellatam.

Anno Urbis Romæ DCCLIII.

Anno Urbis Romæ DCCLIV. Christi, 1.

AVGVST. TRIBVNIC. POTES. Capite laureato.)(L. CAES. AVG. F. PRINC. IVVENT. Lucius Cæsar Augusti filius, Princeps Juventutis. Is Juliae Augusti filia ex Agrippa filius, Augusti nepos, (ac propterea Augusti ipsius filius, quod alii non essent ei filii; una cum Caio fratre Cæsare fuit. Prænominē Lucius est appellatus, quod fuit in Agrippæ familia proprium. Nam ipse Agrippa dicitur, M. AGRIPPA L. F. Caio Cæsari prænomen a domo Cæsarum & ab avo ipsius Augusto fuit, quoniam erat primogenitus. Quid sit Princeps Juventutis, diximus in Nummis Sæculi Constantiniani. Est hic nummus in Cenotaphiis Pisanis.

Ad hoc fere tempus pertinet Caii Cæsaris Augusti filii Arabica expeditio, cujus meminit Plinius, libro VI. sect. xxxi. & xxxii. Item libro 2. sect. LXVII. libro XII. sect. xxxi. Sed, ut ait idem, prospexit tantum Arabiam. Agebat tunc annum fere quintumdecimum: qua certe minor ætas non videtur expeditioni tam longinquæ idonea.

Anno Christi 2. V. C. 755.

Anno Christi 3. V. C. 756.

Anno Christi 4. V. C. 757.

Anno Christi 5. V. C. 758.

CAESAR AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIAE. Capite laureato.)(In imo nummi limbo, C. L. CAESARES. Tenent ambo togati clypeum quisque suum cum hasta. Supra, lituus auguralis, & capeduncula. In ambitu, AVGVSTI F. COS. DESIGN. PRINC. IVVENT. Augusti filii, Consules designati, Principes Juventutis. Aureus est in Museo P. CHAMILLART.

Anno Christi 6. V. C. 759.

Consulatum gessisse videtur hoc anno Caius Cæsar, major natu filius Augusti, ætatis suæ circiter XXI.

AVG. PONT. MAX. Capite laureato.)(C. CAESAR AVG. F. PONT. COS. Capite nudo. Est ex ære mediocri, in Cimelio Illustriss. Justiniani, Procurat. Veneti.

ΛΕΥΚΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Caput nudum Lucii Cæsaris, Augusti filii, cum lituo, insigni auguratus.)(ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. Cæsariensium Bithyniæ. Capricornus; symbolum, ut dixi, ubertatis terræ marique advectæ. Est ex ære mediocri in Thesaurio Regio. Vide Nummos Herodiadum, ac Nummos Populorum & Urbium.

ΣΙΔΩΝΟΣ. ΖΙΡ. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno

Anno Christi 7. V. C. 760.

Caput Augusti laureatum.)(ΣΕΒΑΣΤΟΥ. L. ΔΗ. Annus xxxviii. æræ Augustanæ, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti.

Variana clades, de qua Plinius, libro vii. sect. xlvii. circiter hunc annum contigisse videtur. Difficile est autem admodum Augusti res gestas omnes ex nummis antiquis per annos suos describere. Itaque Suetonius ad certa quædam capita easdem redegit, ne ordinem temporum sequi cogeretur. Dio formam Annalium secutus quidem est: sed decennium integrum, quod extricare non potuit, in lacuna reliquit.

IMP. CÆSAR DIVI F. AVGVSTVS IMP. XX.)(PONTIF. MAXIM. TRIBVN. POT. XXX. Nondum Pater Patriæ ex SC. Dicitur hic nummus esse Florentiæ, apud Apollon. Bassæum.

Anno Christi 8. V. C. 761.

ΚΑΙΣΑΡΟΣ. ΛΘ. Anno xxxix. ab Asia recepta.

Anno Christi 9. V. C. 762.

C. Poppæo, Q. Sulpicio Coss. Iudis pro salute Divi Aug. votivis. Plinius, lib. vii. sect. xlix.

CÆSAR DIVI F. PAT. PAT. Pater Patriæ. Caput Augusti.)(VOTA PVBLICA. Pontifex velatus ad aram sacrificat, cum tibi-cine & victimario. Aureus est in gaza Regia.

SPQR CÆSARI AVGVSTO. Capite nudo Augusti.)(Stans Augustus, læva bacillum imperatorium gerit, le bâton de commandement: dextra bacillum. VOT. P. SVSC. PRO SAL. ET REDIT. I. O. M. SACRVM. Votum publice susceptum pro salute & reditu: Fovi Optimo Maximo sacrum. Est in Thesauo Regio aureus, argenteus in Museo nostro.

ΑΣΚΑΔΩ. ΓΙΡ. Anno cxiii. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 10. V. C. 763.

Caput Augusti laureatum, sine epigraphe.)(L. MA. Anno xli. ab Asia recepta. Victoria stat cum palma & corona. Videtur detrита epigraphe. Est ex ære mediocri in Cimelio D. Fovcault, & in Museo nostro.

TI. CÆSAR AVGVSTI F. IMPERAT. V. Caput Tiberii nudum.)(PONTIF. TRIBVN. POTEST. XII. Mediobarbus, pag. 62. e Museo suo.

TI. CÆSAR AVG. F. PONT. TR. P. XII. IMP. V. Capite nudo sine laurea.)(In corona, C. V. T. T. Colonia Victrix Turrata Tarraco. Vide Nummos Populorum & Urbium. Est hic nummus ex ære magno & minimo.

Anno Christi 11. V. C. 764.

Non ante hunc annum, opinor, nummos habet Augustus Latinos ex ære, cum SC. hoc est, Senatus-consulto cufos.

IMP. CÆSAR DIVI F. AVGVST. IMP. XX. Capite nudo, sine laurea.)(PONTIF. MAXIM. TRIBVN. POT. XXXIII. In medio, SC. Est ex ære magno, in Museo nostro.

TI. CÆSAR AVGVST. F. IMPERAT. Capite nudo.)(PONTIFEX. TRIBVN. POTESTATE XIII. In medio, SC. Est in Cimelio D. Fovcault, ex ære mediocri.

TI. CÆSAR AVGVST. F. IMPERAT. V. Capite nudo.)(ROM. ET AVG. ut in nummo Augusti, de quo dicam anno Urbis 766. Est ex ære magno in Museo nostro.

Anno Christi 12. V. C. 765.

Hoc fortassis anno gessit Consulatum Germanicus Cæsar.

IMP. AVGVSTVS PATER PATRIÆ. Capite laureato.)(MV. C. I. Municipium Calagurris Julia. L. VALENTINO. L. NOVIO IIVIR. Taurus. Est ex ære mediocri.

Anno Christi 13. V. C. 766.

AVGVSTVS. Capite nudo. MV. CAL. I. Municipium Calagurris Julia.)(SEMP. BARB. Q. BAEB. FLAVO IIVIR. Ex ære mediocri.

IMP. CÆSAR AVGVSTVS P. P. Capite laureato.)(MV. CAL. I. SEMP. BARB. Q. BAEB. FLAVO IIVIR. Sempronio Barbato, Q. Babio Flavio, Duumviris. Est in gaza Regia, ex ære mediocri. Nunc sub iisdem Duumviris, qui superiorem quoque nummum cuderunt, ac proinde sub anni finem, Augustus Pater Patriæ ibi appellatur. Annis duobus supremis Augusti, Pater Patriæ ipse in nummis æreis appellatur ab incolis Hispaniæ citerioris præsertim, & Galliæ Narbonensis.

AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIÆ. Capite laureato.)(MV. AVGVSTA BILBILIS. M. SEMP. TIBERI. L. LICIN. VARO. circa coronam, in qua IIVIR. M. Sempronio Tiberino, L. Licinio Varo, Duumviris. Nummi Bilbilitani, in quibus Augustus Pater Patriæ nuncupatur, sunt duorum dumtaxat annorum, ut ex Duumviris intelligimus. Quod argumento est, annis tantum duobus ante excessum eo nomine coonestatum eum ibi fuisse. Est hic ex ære mediocri, in Cimeliis D. Fovcault, & P. Jobert.

AVGVSTVS DIVI F. PONT. MAX. PATER PAT. Caput nudum sine laurea.)(V. V. OSCA. Urbs Victrix Osca. Eques cum hasta decurrens, COMPOSTO ET MARVLO IIVIR. Est ex ære mediocri, apud D. Fovcault. Nummi pariter Oscenses, qui titulum Patris Patriæ Augusto adferant, duorum dumtaxat annorum Duumviros exhibent. Fuit enim Duumviratus annuus magistratus; præterquam ubi nummi fuisse Quinquennalem admonent.

IMP. CÆS. AVG. TR. POT. PONT. MAX. P. P. Caput laureatum.)(C. V. T. Colonia Victrix Tarraco. TI. CÆSAR. Capite nudo, sine laurea. Hic unus Tarraconensium nummus adhuc occurrit, qui titulum Patris Patriæ Augusto donet. Est hic ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault, & in Museo nostro.

IMP. AVGVSTVS P. P. Capite laureato.)(In corona quercea: MVN. Infra, TVRIASO. Ex ære mediocri, in eodem Cimelio.

IMP. AVGVSTVS P. P. Capite laureato.)(TVRIASO. Caput muliebre, Genius civitatis, ut in nummis Numantiæ & Obulconis. Est ex ære mediocri ibidem, & in Thesauo Regio.

IMP. CÆSAR AVGVSTVS P. P. Capite laureato.)(MV. TVRIASO. M. CAECILIO SEVERO. C. IVL. AQVINO. In corona quercea, IIVIR. Nummi quoque Turiasonenses, cum titulo P. P. in Augusto, duorum dumtaxat annorum Duumviros representant. Est hic ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault.

CÆSAR AVGVST. DIVI F. PATER PATRIÆ. Capite laureato.)(ROM. ET AVG. Romæ & Augusto Victoria militat. Ara, cui impositæ Victoriæ duæ, altera Romana, Augusti altera,

altera, coronam lauream dextra gestant. Fabrica nummi Gallicana Narbonensis. Est ex ære magno in Museo nostro. Nec sunt adjectæ tamen in eo litteræ SC. ne ex Senatusconsulto appellatus Pater Patriæ Augustus crederetur. Nec vero omnino in ære hic titulus a nobis visus est ante annos tres Augusti supremos.

IMP. DIVI F. P. P. Capita duo obversa: alterum Augusti laureatum, Agrippæ alterum cum corona rostrata.)(COL. NEM. *Colonia Nemausensis*, in provincia Narbonensi. Est in Museo nostro, ex ære mediocri. Et alter apud P. JOBERT. qui folius Augusti vultum insculptum exhibet. Licuit Provincialibus nummos honori Augustorum cudere ex quovis metallo: sed ut major æri auctoritas accederet, essetque vice monetæ in usu publico, impetratum est sæpius Senatusconsultum; uti nunc impetratur a Rege privilegium, pro libris imprimendis.

PATER. Caput Augusti nudum.)(P. PATRIÆ. Colonus agit boves. C. A. A. P. *Colonia prima Augusta Patrensis*. Est ex ære mediocri, in Thesauo Regio, & in Cimelio D. FOUCAULT. Vide Nummos Populorum & Urbium.

CAESAR AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIÆ. Capite laureato.)(TI. CAESAR AVGVSTVS. TR. POT. XV. Capite nudo. In Cimelio P. CHAMILLART argenteus est.

Ut proxime.)(TI. CAESAR AVGVSTVS. TR. POT. XV. Augustus in quadrigis, tenet bacillum Consulare, cujus in apice Romana Aquila est: dextra, ramum oleæ. Aureus est, apud Illustriss. D. DE LAMOIGNON.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ. EKT. Anno cccxxv. æræ Græcorum. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 14. V. C. 767.

Tiberius Cæsar gessit hoc anno secundum Consulatum: quamvis Fasti hunc Consulatum septennio ante Christi natalem collocent.

IMP. AVGVSTVS. PATER PATRIÆ. Capite laureato.)(MV. C. I. *Municipium Calagurris Julia*. M. LIC. CAPEL. C. FVL. RV. TIL. IIVIR. M. *Licinio Capella*, C. *Fulvio Rutilo*, *Duumviris*. Nummi Calaguritani, qui Patrem Patriæ Augustum appellent, sunt trium, ut apparet, annorum. Est hic ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT, & apud P. CHAMILLART.

AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIÆ. Capite laureato.)(MV. AVGVSTVS. TA. BILBILIS. L. COR. CALDO. L. SEMP. RV. TIL. IIVIR. L. *Cornelio Caldo*, L. *Sempronio Rutilo*, *Duumviris*. Est in gaza Regia, & in Cimelio D. FOUCAULT, ex ære mediocri.

AVGVSTVS DIVI F. PONT. MAX. PATER PATRIÆ. Capite laureato.)(VRBS VIC. OSCA. SPARSO ET C. LERE IIVIR. Eques cum hasta decurrens. Ita D. Vaillant. At in nummo e Gaza Regia legitur, SPARSO ET CAECILIANO II.

IMP. CAESAR AVGVSTVS P. P. Capite laureato.)(MV. TVRIASO. L. MARIO L. NOVIO, in corona quercea IIVIR. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

In ponte Ariminensi legitur hæc inscriptio: IMP. CAESAR DIVI F. AVGVSTVS PONTIF. MAXIM. COS. XIII. IMP. XX. TRIBVNIC. POTEST. XXXVII. P. P. Signus legit, COS. XIII. Gruterus, pag. clx, 2. COS. XIII. TR. POT. XXXVIII. Vix autem arbitror aut pontem Arimini ab Augusto structum fuisse, cum id inscriptio ipsa non commemoret: aut Augusti ævo positam inscriptionem esse: (Nam

cur in ponte, cujus ipse conditor fuisse non dicitur?) aut denique COS. XIII. fuisse Augustum, silentibus nummis genuinis atque indubitatis.

CAESAR AVGVSTVS. PONT. MAX. TR. POT. Capite laureato.)(AVGVSTVS. MATER PATRIÆ. Pietas sedet velato capite, hastam puram læva, dextra pateram tenet. Est ex ære magno, in Thesauo Regio: nec tamen SC. cufus.

TI. CAESAR AVGVSTVS. F. TRIB. POT. XVI. Capite nudo.)(PONTIF. COS. II. IMPERAT. VII. SC. Caduceus alatus inter duo Cornua copiarum. Est apud Occonem, pag. 89. ejusdem omnino formæ, qua ceteri, in quibus notantur alii Tiberii Consulatus. Sunt enim Narbonenses omnes unius formæ; hoc est, cum caduceo alato: ipsoque eo anno cusi, quo gessit Consulatum. Cufus iste est hoc anno ante Augusti excessum.

Hoc anno Augustus diem supremum obit: & quod vivus impetrare a Senatu non potuit, ejusdem Senatusconsulto, nec solum Provincialium voce ac suffragio, Pater est appellatus.

DIVVS AVGVSTVS PATER. Capite nudo.)(SC. Ara. Infra, PROVIDENTIA, Augusti scilicet; qui successorem heredemque reliquerit Consulem hujus anni, virum probum. Nam vir optimus primis præsertim imperii annis Tiberius audiit. Est hic nummus in Cimelio D. FOUCAULT, ex ære magno.

DIVVS AVGVSTVS. SC. Capite radiato.)(CONSENSV SENAT. ET EQ. ORD. PQR. Sedet in sella curuli. Est in Museo nostro, ære magno: & ex mediocri, apud P. CHAMILLART.

DEO AVGVSTO. Sedens Victoriam læva tenet.)(Templum. C. V. T. T. *Colonia Victoris Turræ Tarraco*. AETERNITATIS AVGVSTAE. Est apud D. FOUCAULT, ære magno. *Aeternitas Augusta*, quæ prædicatur in nummo isto, aliisque postea plurimis, æternitas est domus Augustæ: quoniam decrevit Senatus, ne quisquam esset Augusti Cæsar ac posterorum domo, filius aut gener, aut ex filia nepos, proneposve, vel ulteriore gradu prognatus: ac ne gener quidem tantum quisquam, præter Tiberium.

DIVVS AVGVSTVS PATER. Caput Augusti: retro, fulmen.)(COL. AVGVSTAE EMERITA. Porta civitatis. Est in Thesauo Mediceo.

Plures hujusmodi nummos exscribere superfedemus; quos vel alibi appellavimus scilicet; ut in Dissertatione de Nummis inscriptis hac voce, REST. vel nihil arbitramur habere, quod tua nosse valde intersit. Vale.

De LIVIÆ Augusti, & IVLIÆ Tiberii nummis. Epistola quinta.

Quasi vero aut non satis explanate dixerim, aut non sæpius caverim in Chronologia Veteris Testamenti, quid de Livia Augusta Augusti, & Julia Augusta Tiberii conjuge statuendum sit; iterum flagitas, ut ad te de eodem argumento perscribam. Sic habeto igitur, in eadem me, atque olim, etiamnum persistere sententia: ut Livia nimirum alia non est in nummis Augusti & Tiberii, nisi Livia Augusti conjux; sic in iisdem Augusti & Tiberii nummis Juliam non aliam esse, nisi Juliam Tiberii conjugem, Augusti filiam. Nam quis delirare non censeat eos, qui Liviam comminiscuntur jam fere fortassis sexagenariam, ab Augusto marito Juliam fuisse mutato nomine appellatam? Aut quis non etiam magis stultitiam demiretur eorum, qui has ineptias dum legunt, cum fabulosis scriptoribus desipere, quam iisdem neglectis soli sapere videri malint? Atqui tam est absurdum,

dum, inquam, Liviam ex Livia factam esse aliquando Juliam de mariti nomine, quam stultum est cogitare, (ut illustri utar exemplo,) Mariam Tereciam, Ludovici M. olim conjugem, ex Austriaca fieri vel dici potuisse Borboniam. Enimvero tam sunt ea familiarum vel gentium nomina, Livia, Julia; quam ista, Borbonia, Austriaca. Titulos quidem dignitatis ac potestatis communicari cum feminis usus obtinuit; ut Augusta & Regina dicatur Augusti & Regis conjux. At nomen familiae, unde traxerit ortum maritus, uxori dari, nec gentis alicujus mos nec ratio finit. Itaque Livia Augusti, cum prius Livia Drusilla ex patre Livio Druso diceretur, postea Augusta, ut Plinius loquitur, libro xv. sect. xl. *matrimonii nomen accepit*: hoc est, ob connubium cum Augusto, Augusta pariter, absque alio interdum nomine, nuncupata est. Nam forte verius ibi legendum, ut ad eum locum monuimus, postea Augustae matrimonio nomen accepit. Quidquid autem ibi de ea nominis mutatione diximus, fabulas falsosque annales secuti, quorum verba nobis & fabulosa nondum suboluerat, inditum haberi nunc istud volumus. Liviam enimvero nonnisi Liviam vel Augustam fuisse, & Plinius, (quo scriptore dici nihil, in eo genere praefertim, diligentius aut accuratius potest,) & veteres nummi clamant: quod dum faciunt; Juliam, eandem dici potuisse iidem ipsi satis aperte negant.

Plinius quidem, libro vii. sect. xi. *Inter se steriles, ubi cum aliis junxere, gignunt; sicut AVGVSTVS, & LIVIA.* Libro xii. sect. xli. *In palatii templo, quod fecerat Divo Augusto conjux AVGVSTA.* Libro xiii. sect. xxiii. *Hieratica charta appellabatur antiquitus, quae ablutione Augusti nomen accepit; sicut secunda LIVIAE, a conjuge ejus.* Et sect. ix. *inter convalles Judae, LIVIAS, de nomine ejusdem Liviae memoratur.* Libro xiv. sect. i. *Roma in porticibus LIVIAE.* Libro xxxiv. sect. 2. *LIVIANVM as in Gallia, a conjuge Divi Augusti.* Denique libro xxxvii. sect. x. *In Capitolio LIVIA AVGVSTA dicaverat.* Livia semper est Livia: eadem Julia ne semel quidem. Livia ubique est Livia: in Urbe, Aegypto, Judaea, & Gallia: eadem nusquam est Julia.

Quo tam crebro Plinii ipsius admonitu, nunc profitemur, ubi quaedam manu exarata exemplaria, & recentiores editiones, & vetustas fabulas, ut alii, tunc secuti, edidimus, libro x. sect. lxxvi. *Julia Augusta, prima sua juventa, Tiberio Casare ex Nerone gravida, &c.* Nunc contestamur, inquam, legi ibi oportere, ut habent codices manuscripti probatioris, & editiones vetustae omnes: Parmensis, anni 1476. Tarvisina 1479. Veneta 1483. Brixienfis 1496. Veneta 1519. aliaeque; & ut Plinio ubique loqui mos est, *Livia Augusta.* Et ita quidem Suetonius habet, ubi illum Plinii locum describit. Neque in eum dumtaxat locum error iste nobis obrepit; sed & libro xiv. sect. vii. *Julia Augusta lxxxii. annos vita Pucino vino retulit acceptos, non alio usa.* Nam ibi quoque, eorumdem codicum MSS. & vetustarum earumdem editionum admonitu legi oportet, *Livia Augusta.*

Adeo putida certe fabula ea est, de Livia mutata in Juliam adoptione & testamento Augusti, ut Tillemontius, verum esse ratus, quidquid testimonio librorum fictarumque Inscriptionum munitur, tomo i. hist. Imp. pag. 98. de Livia sic scripserit: *Elle est ordinairement nommée Julie Auguste dans les Inscriptions anciennes; parce qu'Auguste (PAR UNE BIZARRERIE ASSEZ EXTRAORDINAIRE) l'avoit adoptée dans son Testament. Elle n'étoit pas seulement FILLE DE SON MARI, Sane Faustina Antonini Pii conjux, Pia non fuit: sed filia tantum Pii Pia fuit. Sic non potuit uxor Julii Caesaris Augusti Julia fieri; sed filia Julii sola esse Julia potuit. Si ad obsequendum*

Augusto, Inscriptionum artifices Juliam vocarunt, quae Livia erat; cur Monetariorum nullus in toto orbe Romano, Graecus Latinusve, Augusto pariter morem gessit, ut quae Livia erat, Juliam in nummis inscriberet? Aut quis non potius tali nummorum testimonio nixus, Inscriptiones illas recentes ac spurias esse jure ponunciet?

Nummos enim veteres jam inspiciamus. Augusti conjux, inquam, semper in nummis LIVIA est, vel AVGVSTA: Tiberii, JULIA semper est, nec alia hoc nomine intelligenda. Ordiamur a Liviae nummis.

PANORMITANORVM. Capite Augusti nudo.)(AVGVSTA. Caput Concordiae velatum; vel Liviae, sub ea effigie. Nam primis illis temporibus religio fuit in orbe Latino ipsos feminarum, etiam Principum, vultus in nummis exhibere. Est hic ex aere mediocri in Cimelio D. FOUCAULT.

MVNICIP. ITALIC. PERM. AVGVSTI. Capite municipii cirrato, ut in nummo fere Obulconis.)(AVGVSTA. Sedet Livia sub Vestae effigie: hastam laeva, pateram dextra gerit. Hoc est, pro Livia Liviae religio pingitur.

DIVVS AVGVSTVS. SC. Capite Augusti radiato.)(DIVA AVGVSTA. Sedet ipsa sub effigie Cereris, quoniam procuraret annonam; capite laureato. Est apud D. FOUCAULT, & in Museo P. JOBERT.

DIVA LIVIA DIVI AVGVSTI.)(CONSECratio. SC. Pavo. Hic nummus, quem apud M. Velferum vidisse se Occo testatur, pag. 84. si est genuinus, arguit profecto, etiam post obitum Liviae, non aliud ei quam Liviae nomen fuisse.

ΛΙΟΥΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Liviae.)(ΠΑΤΡΟΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, subintellige, γυνή. Livia Augusta, Patria conjux. Geminum Cornucopiae, quod curam Augusti pariter ac Liviae Augustae circa annonam indicat. Est ex aere mediocri apud D. FOUCAULT. Adhuc igitur Livia fuit, cum dictus est Augustus Pater Patriae: qui titulus vix amplius biennio ante Augusti obitum in nummis ejus deprehenditur.

ΛΙΟΥΙΑ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Livia Augusti conjux. Caput Liviae.)(Aquila stat, alis demissis, sine epigraphe: Romani imperii symbolum. Est in Cimelio D. FOUCAULT.

ΣΕΒΑΣΤΟΝ. ΣΕΒΑΣΤΗΝ. Augustum & Augustam. Capita duo conjuncta: Augusti nudum; Concordiae, quam Livia diligeret ac foveret, cirratum.)(Templum. Est in eodem Cimelio.

ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΕΒΑΣΤΟΝ. ΤΙ. ΣΕΒ. ΥΙΟΝ. Casarem Augustum, & Tiberium Augusti filium. Capita adversa duo: laureatum, Augusti: Tiberii, nudum.)(ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΚΟΡΩΝΟΣ ΑΙΒΙΑΝ. Smyrnaeorum nummus. Coronus Praetor Liviam colit. Ibidem.

ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Augusti.)(ΛΙΟΥΙΑ. Caput Liviae. ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ. Nummus Alabandensium. Apud D. Vaillant, ex Museo Eq. Gottifredi.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. ΣΕΒΑΣΤΗ. Thessalonicensium nummus. Augusta. Caput Liviae.)(ΤΙ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣΤ. ΥΙΟΣ. Tiberius Caesar Augusti filius. Apud D. Vaillant.

ΘΕΑ ΛΙΒΙΑ. Diva Livia. Caput Liviae.)(ΚΑΛΑΖΟΜ. Nummus Clazomeniorum. Caput Augusti. Est in Gaza Regia. Ne post obitum quidem Livia usquam Julia est.

ΘΕΑ ΛΙΒΙΑ. Diva Livia. Caput Liviae.)(ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Augustus. ΜΑΓΥ. Nummus Magydenisium. Est apud D. Vaillant.

Julia vero Augusta, Tiberii conjugi, nummos esse omnes adscribendos, qui Juliae nomen habent, nomini ipsi quod iidem insculptum habent, sane credendum

dendum est. Nam in illo præsertim nummo, qui utrumque nomen præfert, quis Liviam a Julia discriminari neget? Est ille e Museo P. СТЕРН. СНАМІЛЛАРТ:

ΛΙΒΙΑΝ ΗΡΑΝ ΔΑΡΙΝΟΣ. *Liviam Junonem Larinus colit.*)(ΙΟΥΛΙΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ. *Juliam quoque Venerem.* Utraque in eo nummo pingitur. Affert nummum istius similem e Thesaurio Mediceo Spanhemius, pag. 607. Alium e Cimelio Reginae Christinae, absque voce ΔΑΡΙΝΟΣ, D. Vaillant. Pari ambas, Liviam, Juliamque, in honore fuisse, atque eodem tempore hic nummus certe testatur. Quam ob similitudinem honoris, ut jam dixi, Julias in eodem Galilææ tractu, in quo & Tiberias condita in honorem Juliae fuit; & Livias convallis Judææ de Liviae nomine nuncupata est.

Plinius, libro VII. sect. v. ubi Agrippæ infortunia narrat: *Brevitate ævi, inquit, quinquagesimo uno raptus anno, in tormentis adulteriorum conjugis, socrisque prægravi servitio.* Juliae Augusti filiae adulteria indicat contigisse Agrippa solum vivente. In poenam autem caruit marito annis aliquot. Ex quo deinde Tiberio Cæsari nupsit, ad castos mores se recepit, & Augustæ nomen ac summos honores a Senatu PQR. accepit.

ΤΙ ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΜΥΤΙ. *Tiberius Deus Augustus.* Nummus *Mytilenæorum.* Caput Tiberii.)(ΙΟΥ. ΘΕΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. ΜΥΤΙ. *Julia Dea Augusta.* Nummus *Mytilenæorum.* Caput Juliae. Est hic nummus in Cimelio Sereniss. Ducis Cenoman. Julia eo modo Θεά, quo & Tiberius Θεός. Eo nomine σωτήρ & σώτριά in- telligitur, in nummis Græcis Principum Romano- rum: juxta illud Plinianum, libro 2. *DEVS EST MORTALI JUVARE MORTALEM.*

ΤΙ ΚΑΙΣΑΡ. *Tiberius Cæsar.*)(ΙΟΥΛΙΑ. L. A. *Julia. Anno primo.* Quo de nummo egimus in Chronologia Veteris Testamenti. Sunt etiam similes, cum L. B. & L. Δ.

DIVVS AVGVSTVS PATER.)(DIVAE IVLIAE AVGVSTI FILIAE. Nummum hunc affert Spanhemius, pag. 607. pertenditque conjugem ibi Augusti Liviam intelligi oportere, quæ ab Augusto adoptata sub vitæ finem Julia appellata sit. Cur autem? Quia sic Velleius prodidit. At ceteri, tametsi æque mendaces, transisse Liviam in nomen Juliae tantum dicunt: *Augusti filiam* fuisse propterea vocitatam non dicunt. Quod si dicerent, an fidem apud homines non stultos invenire eos oportet? Et filiae forte nomine quid Velleius ipse intellexerit, satis obscurum est; cum nonnisi mortui & transgressi ad Deos Augusti filiam factam esse & sacerdotem dicit. Sed quidquid isti fabulatores commenti sunt, spernimus: quid nummi veteres Latine & Græce intelligentibus loquantur, hoc unum inquirimus, quoniam hoc unum exhiberi tibi a me petis.

ΤΙ ΚΑΙΣΑΡ ΔΙΥΙ ΑΥΓ. F. ΑΥΓΥΣΤ. ΙΜΡ. Capite nudo sine laurea.)(ΙΥΛΙΑ ΑΥΓΥΣΤΑ. C. A. E. *Colonia Augusta Emerita.* Caput velatum Pietatis; quoniam Julia, multa Pietatis argumenta ederet.

ΠΙΕΤΑΤΙΣ ΑΥΓΥΣΤΑΕ. Caput velatum Pietatis, ut proxime.)(ΤΕΜΠΛΟΝ ΙΥΝΙΑΝΟ ΛΥΡΟ ΡΡ. C. ΚΑΕΣ. C. ΡΟΜΠΟΝΙΟ ΡΑΡΡΑ ΙΙΥΙΡ. *Juniano Lupo Præfetto Cohortis Cæsarianæ, C. Pomponio Parra Duumviris.*

ΣΑΛΥΣ ΑΥΓΥΣΤΙ ΡΕΡΜ. ΑΥΓ. Caput Salutis cirratum.)(ΙΥΛΙΑ ΑΥΓΥΣΤΑ. Vesta, sive Religio fedet; hastam puram læva, dextra pateram gerit. Est ex ære mediocri in Gaza Medicea.

ΙΥΛΙΑ ΑΥΓΥΣΤΑ ΓΕΝΕΤΡΙΧ ΟΡΒΙΣ. Caput orbi Romano impositum; in vertice,

effigies Lunæ crescentis: quod est symbolum Augustarum; ut est symbolum Augustorum Solis sidus. Sub effigie Dianæ sive Lunæ, Julia Augusta est; quæ eadem significatione in nummo Græco ΑΡΤΕΜΙΣ ΣΕΒΑΣΤΗ dicitur; quemadmodum ΛΙΒΙΑ ΗΡΑ, *Livia Juno*, nuncupata est. *Genetrix orbis* appellatur; quæ sola jus haberet dominos orbi Romano procreandi: id quod Juliae certe, non Liviae, convenit: dictum tamen post excessum Augusti.)(COL. ROM. ΡΕΡΜΙΣΣΥ ΔΙΥΙ ΑΥΓ. *Colonia Romulea*, quæ Hispalis est. Caput Augusti radiatum. Supra, Solis sidus: juxta, fulmen. Est ex ære magno, apud D. Fovcault. Nummi formam aliunde habemus in plumbo expressam.

ΤΙ ΚΑΙΣΑΡ ΔΙΥΙ ΑΥΓ. F. ΑΥΓΥΣΤ. Ρ. Μ. ΤΡ. ΡΟΤ. XXIIII. SC.)(SPQR ΙΥΛΙΑΕ ΑΥΓΥΣΤΑΕ, Tiberii conjugis. Carpentum mulis duabus vectum, honorem carpenti uni Augustæ ex omnibus matronis Romæ concessum significat, a S. P. Q. R. Est ex ære magno, ibidem.

ΤΙ ΚΑΕΣ. ΔΙΥΙ ΑΥΓ. F. ΑΥΓΥΣΤ. Ρ. Μ. ΤΡ. ΡΟΤ. XXIIII. In medio SC.)(M. ΑΓΡΙΠΠΑ Λ. F. CΟS. III. capite laureato, quoniam Imperator fuit, *General d'armée.* Est ex ære mediocri, ibidem. In gratiam Tiberii Aug. & Juliae Augustæ conjugis, hoc anno TR. ΡΟΤ. XXIIII. qui est annus Christi 22. in Tiberii nummis insculpti sunt vultus & Divi Augusti, qui pater utriusque; & Juliae Augustæ, quæ conjux Tiberii; & M. Agrippæ, qui prior Juliae maritus fuit, An vero hoc fieret, si Julia tunc in vivis & in maximo honore non fuit? Nam quid ad Tiberium Agrippa pertinuit? Quid ad Liviam Augusti conjugem, ac Tiberii matrem? Nihil prorsus. Ergo Juliae nomine Julia intelligenda est; quæ hoc tempore fuerit, invitis licet fabularum scriptoribus, in summa commendatione Romana.

ΤΙ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΓ. ΡΟΝΤ. ΜΑΧ. ΤΡΙΒ. ΡΟΤ. Capite laureato.)(ΔΡΥΣΥS ΚΑΙΣΑΡ ΤΡΙΒ. ΡΟΤ. ΙΥΛΙΑ ΑΥΓΥΣΤΑ. Capita duo adversa; sinistro latere, Juliae Augustæ, sub effigie Pietatis ejus: & Drusi Cæsaris, nudum, latere dextro. In medio, C. V. T. *Colonia Viétrix Tarraco.* Nummus est ex ære mediocri, sane perrarius, ex eodem Cimelio: quem laudat etiam Antonius Augustinus, dial. VII. & Patinus, pag. 73.

Ut supra.)(ΔΡΥΣΥS ΚΑΙΣΑΡ ΤΡΙΒ. ΡΟΤ. ΙΤΕΡ. ΙΥΛΙΑ ΑΥΓΥΣΤΑ. Capita duo adversa, ut in nummo priore. Est hic apud D. Vaillant, pag. 118.

ΔΡΥΣΥS ΚΑΙΣΑΡ. ΙΥΛΙΑ ΑΥΓ. Capita duo similiter adversis vultibus.)(ΡΕΡΜ. ΔΙΥΙ ΑΥΓ. CΟL. ΡΟΜ. *Colonia Romulea.* Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault. Admonet autem manifeste tergemini hic nummus, opinor, invitis scriptoribus rerum Romanarum, Juliam Augusti filiam, Tiberii conjugem, cum esset Drusus Cæsar Tribunicia Potestate, hoc est, anno Tiberii XIX. summo ac pari honore cum Tiberio Aug. Romæ, & cum Augustæ titulo fuisse: quod posterius & nummi superius appellati docent.

Quid igitur, inquiunt, ei nummo fiet, quem ex eodem Illustriss. Viri Cimelio proferunt, in quo caput Liviae est, (nam sic hodierni Antiquarii asseverant:) & Augusti nudum, cum hac epigraphe: ΜΗΤΗΡ ΙΟΥΛΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ.)(ΚΑΙΣΑΡ ΟS ΣΕΒΑΣΤΟY. Ego vero aio, non Liviam ibi, sed Juliam Agrippinam esse, Germanici Cæsaris conjugem: nec caput seu vultum Augusti ibi esse, sed Caii Cæsaris Germanici Augusti, quem Caligulam falso nominarunt. Alioqui quomodo *Mater Livia Augusti* dicitur? aut quo sensu, vel cuius mater esse intelligitur, si est Augusti conjux? Filiam

liam Augusti Liviam fecere falsarii an & matrem Augusti dici eandem volunt in hoc nummo recentes Antiquarii? Hoc vero esset egregie delirare. At & *Juliam matrem & Caesaris Augusti* dici in nummo factis fuit, ut Agrippina intelligeretur: siquidem nec Julia altera mater esset Augusti, præter Agrippinam: nec alter Caesar Augustus, præter Caium Germanici filium, cui Julia Augusta mater esset. Nec Caii prænomen addi necesse fuit: quemadmodum in junioris Agrippinæ nummo: **AGRIPPINA AVG. GERMANICI F. CAES. AVG.** Claudii *Caesaris Augusti* conjux intelligitur, absque ipso Claudii nomine. *Augusta* vero, Σεβαστή, quod Agrippina appellatur, tametsi eo titulo nummi Latini carent, non debet eruditus mirum videri: siquidem ab Augusto avo suo hereditarium illud cognomen, æque ac *Julia* nomen, haberet. *Augusta* fuit, quia neptis Augusti. Sic ipsam Caii Germanici sororem Drusillam Græci nummi *Augustam* vocant, quoniam Augusti proneptis fuit.

Ejusdem est Agrippinæ nummus alter, de quo egimus in Numismatis Sæculi Constantiniani, ita inscriptus: **IOΥΑΙΑΝ ΝΕΑΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ**, *Juliam juniorem Germanici* conjugem scilicet; eandemque ab Agrippa patre dictam Agrippinam, ut a Julia matre, Augusti filia, *Juliam*. At cur ista junior, nisi quoniam ambæ simul vixere, & ambæ simul in honore fuerunt? Nam & illa vox νεάνη, & ista *junior* in nummis Latinis, Principes duos esse simul cognomines admonet, seniore alterum, alterum juniorem.

At Ovidius, libro I. Fastorum, de Livia cecinit:

*Utque ego perpetuis olim sacrorum in aris,
Sic AVGVSTA novum IVLIA nomen erit.*

Credidit ille poëta nimirum, historiæ Romanæ architectis, Liviam ut Augustam, sic & Juliam appellatam fuisse; & sub his nominibus consecrationem ejus futuram vaticinatur, multis post suum ipsius excessum annis. Neque enim videtur illa consecratio contigisse ante Claudii principatum, Senatu prius nolente feminam in Divam consecrare. Datum istud primum videri potest Claudio Imperatori, ut avia ejus Livia **DIVA** diceretur. Ut ut est, obiit Ovidius, si quidem Chronicis credimus, anno Tiberii quarto. Et Liviam obiisse Chronica eadem ponunt anno Tiberii sextodecimo. Ergone Ovidius inter prophetas? An quod in nummis antiquis multo postea factum vidit, præfagisse animo Liviam multo antea existimari voluit?

At inscriptiones quædam Augusti conjugem Juliam vocant: cujusmodi illa est apud Reinesium, a nobis ipsis olim laudata, cum omnia, ut plerique omnes hodie, genuina esse marmora crederemus: **I. AV. D. AV. V. TI IMP. M. Julia Augusta, Divi Augusti uxor, Tiberii Imp. mater.** Næ tu, Vir Erudite, minime suspiciosus, qualis olim fui, & mire simplex, si hanc non esse spuriam ac recentem inscriptionem, in vetusto licet marmore, animadvertis. Diceret enim certe scriberetque prisca ætas, **LIVIA AVG. DIVI AVG. TI AVG. MAT** *Livia Augusta, Divi Augusti conjux: Tiberii Aug. mater.* Inscriptiones istas plerasque omnes, quod memini me jam sapiusculum ad te scribere, scito recentes esse, & ex membranulis longe posterioris ævi in marmora & lapides fuisse transductas ab his, quibus id mercis genus vel lucro esset, vel ad famam prodesset. Vale. Dabam die sabbati, XIV. Febr. MDCXCIX.

TIBERIVS CÆSAR AVGVSTVS.

Caesar Augustus herede hostis sui filio excessit, ut Plinius ait, libro VII. sect. XLVI. Tiberio nimirum, filio Claudii Neronis, qui in bello civili M. Antonii partes secutus fuerat.

Stemma Tiberianæ domus superius dedimus in Augusto.

Post Augusti obitum Senatus Tiberio prorogavit Tribuniciam potestatem in provinciis: at non in exercitibus: neque enim, ut decessor ipsius Caesar Augustus, fuit ipse IMP. perpetuus. In Oriente ipso numquam Αυτοκρατορ fuit, extra Judæam.

Anno Christi 15. V. C. 768. Tiberii 1.

Kal. Januariis Tiberius Augustus salutatur, & Pontifex Max. renunciatur. Natali Urbis accipit Tribuniciam Potestatem XVII.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. Capite laureato.)(In curru triumphali gerit scipionem Consularem. **IMP. VII. TR. POT. XVI.** Est apud Angeloni, ex auro & argento, pag. 39. Cusus hic nummus est ante diem Natalem Urbis. Titulum Patris Patriæ numquam Tiberius habuit; tametsi hunc inter bonos Principes & Republicæ utiles adnumeratum fuisse nummi testantur, in quibus illum, perinde atque Augustum, Titus restituisse dicitur.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. Capite nudo.)(**TRIBVN. POTEST. XVII. PONT. MAX. SC.** Sedet in sella curuli, habitu Pontificis. Est in Museo nostro, ex ære mediocri.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. Capite nudo.)(**IMP. VII. TR. POT. XVII.** Quadrigæ triumphales. Argenteus est, in Cimeliis D. FOUCAULT, & P. CHAMILLART.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. Capite laureato. Ita per puncta distinctæ sunt voces singulæ.)(Templum: cujus inter columnas litteræ sunt, quibus vox ea constat, **ABDERA.** Est ex ære mediocri nummus egregius, apud P. CHAMILLART. Vide Nummos Populorum & Urbium.

A. ΕΠΙ ΣΙΑΝΟΥ. ANTIOΧΕΩΝ. **ΕΜ.** Annus Tiberii primus, idemque XLV. æræ ab Asia recepta: atque adeo iniens ab autumno anni superioris. Forte hic Silanus est, pater illius Silani, quem nepotem neptis Augusti Plinius vocat, libro VII. sect. XI.

TI. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒ. ΑΡΧ. ΜΕΤ.)(ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. Α.

TI. ΚΑΙΣΑΡ. ΙΟΥΛΙΑ Α. Tiberii & Juliae conjugis anno primo. De his nummis tribus vide diligenter librum de Nummis Populorum & Urbium, verbo **ANTIOΧΕΩΝ**, & Chronologiam Veteris Testamenti. Sub hujus anni initium cusi illi fuisse videntur potius, quam sub finem superioris anni.

ΑΕΠΤΙΣ Β. Vide Nummos Populorum & Urbium: & ex illius libri Indice, discite quæ civitates nummos Tiberii aliorumve Augustorum honori cudi jusserint.

IVLIA AVGVSTA GENETRIX ORBIS. De hoc nummo jam superioribus litteris ad te scripsi; monuique hoc elogio idcirco Juliam Augustam exornari; quoniam decrevit Senatus, ne quis esset umquam Augustus, aut Princeps Senatus, nisi ex Augusti Caesaris stirpe, ac proinde ex filia ipsius Julia, Matre Principum Orbis salutata. Unde commentum refellitur eorum, qui sub Julia nomine Liviam intelligunt.

Anno Christi 16. V. C. 769. Tiberii 2.

Α ΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΖΜ. Anno XLVII. ab Asia recepta.

Γ. ΕΠΙ ΣΙΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΖΜ. Annus Tiberii tertius, & idem ab Asia recepta
XLVII.

XLVII. autumno anni hujus iniens. Vide libros proxime appellatos.

In corona laurea, ΙΟΥΛΙΑ. Tiberii conjux.)(Palma. L. B. Anno secundo Tiberii. Est in Museo nostro, ex ære minimo, eximius.

Anno Christi 17. V. C. 770. Tiberii 3.

Caput Tiberii nudum, sine epigraphe.)(TIBE. L. Δ. Anno quarto Tiberii, post Augusti excessum, a Septembri hujus anni. Crocodilus. Est ex ære minimo, in Thesauo Regio.

Anno Christi 18. V. C. 771. Tiberii 4.

Caput Tiberii nudum, sine epigraphe.)(TIBEPIOT. L. E. Anno quinto, qui ab autumno anni hujus incipit. Refellit hic nummus, ut & similis alter anni superioris, alique, quos attulimus in Chronologia Veteris Testamenti, somnium eorum qui geminum Tiberii initium fingunt; ne quintusdecimus annus imperii Tiberii Cæsaris apud Lucam, is post Augusti obitum quintus decimus sit.

Germanicus Cæsar gessisse hoc anno vel sequente iterum Consulatum credi potest; ex nummo quem proferam ad annum Christi 39.

Nummus a Sardinis cusus, ut diximus in libro de Nummis Populorum & Urbium.)(ΔΡΟΥΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. ΑΔΕΛΦΟΙ. Drusus Tiberii filius, Germanicus Julia Tiberii gener, ac proinde quodammodo filius. Non aliter ambo fratres. Nam cum adoptaretur in filium Germanicus a Tiberio, qui Drusum haberet, ut hic nummus docet, natura filium, pari ætate cum Germanico, pari Cæsaris (ut vulgus loquitur) dignitate? Est hic nummus in Thesauo Regio.

Anno Christi 19. V. C. 772. Tiberii 5.

ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΑΛΤ. Anno cccxxxi. æra Græcorum. Vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac librum de Nummis Populorum & Urbium.

Anno Christi 20. V. C. 773. Tiberii 6.

Gessit hoc anno Tiberius tertium Consulatum.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. Capite laureato.)(MV. AVGVSTA BILBILIS. Municipium Augusta Bilbilis. TI CAESARE III. COS. Est in Gaza Medicea, ex ære Mediocri.

Tiberii caput laureatum. TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS.)(TR. P. XXII. Victoria orbi insistent, alteram altera manu palmam tenet. Nummus ex auro est.

TI. CAESAR D. AVGVSTI F. AVGVSTVS. Capite laureato.)(Geminum Cornucopiæ: in medio, caduceus alatus. PONTIF. MAXIM. COS. III. TR. P. XXII. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCALVT, & apud D. BAVDELOT. Cusus iste est post diem Natalem Urbis. Alter in Museo nostro, cusus ante natalem Urbis diem, habet hanc epigraphen: PONT. MAXIM. COS. III. IMP. VII. TR. P. XXI. Ex quibus duobus nummis efficitur, gestum hoc anno a Tiberio tertium Consulatum; tametsi tertius in Fastis legatur anno Christi 18. quartus anno cccxi.

TI. CAESAR DIVI AVGVSTI F. AVGVSTVS. Capite laureato.)(PONT. MAXIM. COS. III. IMP. VII. TR. POT. XXII. Geminum Cornucopiæ, cum caduceo, ut supra. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCALVT.

In Cimelio Regina Suecorum, quod est typis editum, pag. 5. Tiberii nummus est, IMP. VII. TR.

P. XXIII. PONT. MAX. COS. II. Sed sunt negligenter confecti Indices hujusmodi: & hic certe geminus manifeste error se prodit; tum in ordine dignitatum recensendo; siquidem dici prius PONT. MAX. quam TR. POT. oportuit: tum in COS. II. cum scriptum fuisse necesse sit COS. III. Itaque erratum pariter ab amanuensi verisimile est, qui TR. P. XXIII. pro XXII. scripserit. Simili errore, librarii fortassis, apud D. Vaillant legitur, COS. III. IMP. VII. TR. P. XX. Quamobrem Mediobarbus, qui omnia fere in suum Indicem numismata Vaillantii retulit, istud neglexit.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. P. M. TR. POT. XXII. In media area, SC.)(DIVO AVGVSTO SPQR. Augusti effigies curru triumphali vehitur juncto quadrigis elephantorum, quibus totidem fessores insident. Est ex ære mediocri, apud Mediobarbum, e Museo suo. Cusus ante Natalem Urbis anno sequente, potest videri.

Anno Christi 21. V. C. 774. Tiberii 7.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGV. P. M. TR. POT. XXIII. In medio nummo, SC.)(SPQR IVLIAE AVGVSTAE, Tiberii conjugii. Carpentum mulis duabus junctum. Mediobarbus e Museo suo profert hunc nummum æreum. Jus carpenti datum Juliae Aug. a Senatu; in Urbe Roma, hic nummus docet.

Anno Christi 22. V. C. 775. Tiberii 8.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. P. M. TR. P. XXIII. In medio nummo, SC.)(CIVITATIBVS ASIAE RESTITVTIS. Sedet Tiberius laureato capite: dextra pateram, symbolum Pietatis; lava hastam tenet. Est in Thesauo Regio, & in Museo nostro, ex ære magno; & apud Angeloni, pag. 39. Error est, opinor apud Mediobarbum, pag. 65. ubi TR. P. XXI. legitur.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. P. M. TR. POT. XXIII. In medio, SC.)(DIVVS AVGVSTVS PATER. Sedet capite radiato, lava hastam, ramum dextra tenet. Ex ære magno, apud D. FOVCALVT.

TI. CAESAR &c. ut proxime.)(IVLIAE AVGVSTAE. Carpentum, ut anno superiore. Ibidem, & apud P. CHAMILLART.

TI. CAESAR &c. ut proxime.)(M. AGRIPPAL. F. COS. III. capite laureato, quoniam IMP. fuit. Est apud D. FOVCALVT, ex ære mediocri. In gratiam Tiberii Aug. & Juliae conjugis, hoc anno in Tiberii nummis insculpti sunt vultus, & Augusti, qui utriusque pater; & Agrippæ; qui prior hujus maritus fuit. Quod fieri certe nec potuit, nec decuit, si Julia tunc in vivis, & in maximo honore non fuit; ut ad te proximis litteris scripsi.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. IMP. VIII. Capite laureato.)(PONTIF. MAXIM. TRIBVN. POTEST. XXIII. In medio, SC. Est in Museo nostro, ex ære mediocri.

TI. CAES. DIVI AVG. F. AVGVST. IMP. VIII. Capite laureato.)(Clypeus. MODERATIONI. Apud Angeloni, pag. 39. ex ære magno. Moderationi Tiberii Aug. commendanda ac prædicanda clypeus votivus appensus est. Argenteus hic nummus est apud P. CHAMILLART.

De Tiberio Tiberii nepote quod narrat Josephus, libro xviii. Antiq. cap. xviii. meram esse fabulam nemo prudens non assentiatur Tillemontio affirmanti, tomo i. hist. Impp. pag. 684. Nec minus autem

autem fabulosa, quæ Suetonius & Dio referunt, & Philo in libro de legatione ad Caium, pag. 700. & 701.

Nummum, quem Mediobarbus affert ex Fæschio, pag. 76. adulterinum esse, ipsa docet epigraphe, siquidem attentius paulo consideretur: TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVG. N.)(CLEMENTIAE. Sic sunt apud ipsum Occónem, ut in Augusto, sic in Tiberio, nummi plures adulterini. Fictus est ille haud dubie ex vero & sincero, qualem vidimus in Cimelio P. CHAMILLART, ita inscriptum:

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. IMP. VIII. Capite Tiberii laureato.)(Clypeus, in quo Solis effigies. In ambitu, CLEMENTIAE. SC.

Anno Christi 23. V.C. 776. Tiberii 9.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. Capite laureato.)(TR. POT. XXV. Victoria. Nummus est aureus apud D. Vaillant.

ANTIOXEΩN. ΔN. Anno L I V. ab Asia recepta.

Anno Christi 24. V.C. 777. Tiberii 10.

Anno Christi 25. V.C. 778. Tiberii 11.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. IMP. VIII. Capite laureato.)(PONTIF. MAXIM. TRIBVN. POTEST. XXVII. Caduceus. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

Consulatum quartum hoc anno gessisse Tiberius potest videri; nempe tertiis Augustæ potestatis quinquennialibus, ut tertium gessit secundis. Sed in Achaia tantum fortassis gessit hunc Consulatum: neque enim alibi notatus in nummis occurrit, nisi in colonia Patrensi, his verbis: TI. CAE. DIVI AVG. F. AVGVST. COS. IIII.)(PERMISSV P. DOLABELLAE PROCOS. C. P. Colonia Patrensis.

Mediobarbus pag. 65. nummum affert ex Museo D. Magnavaccæ Bonon. inscriptum Tiberii nomine: PONT. MAXIM. COS. IV. IMP. VII. TR. P. XXIII. Sed ut in Tribunicia Potestate erratum est, cum scriptum sit XXIII. pro XXII. sic in Consulatu haud dubie amanuensis aberravit: cum præsertim ætas illa scriberet COS. IIII. non COS. IV. Scripsimus Bononiam, ut nummus diligentius inspiceretur: responsum est a D. Magnavacca, hunc sibi nummum periisse; sed cum ad Mediobarbum epigraphen mitteret, scripsisse se ut legisset.

Anno 1693. mense Decembri marmor Puteolis inventum fuisse dicitur, cum hac inscriptione: TI. CAESARI DIVI AVGVSTI F. DIVI IVLI N. AVGVSTO. PONTIF. MAXIMO. COS. IIII. IMP. VIII. TRIB. POTEST. XXXII. AVGVSTALES. RESPUBLICA RESTITVIT. Verum incredibile est, quod alias sæpe monuimus, in primisque in libro De Numismatis Sæculi Constantiniani, quantus sit numerus Inscriptionum recentium & adulterinarum. Recentes appello, quæ sæculo XIII. primum confectæ, vel posterius, scriptæque in membranis, inde postea erutæ & in marmora sunt translata. Ex eo ista numero est. Marmor sane vetustum, at recens inscriptio; nec illius ævi certe quod creditur. Omitto enim dictum illud improprie, RESPUBLICA RESTITVIT; pro eo quod ætas illa diceret, SPQR. vel Puteolani potius Municipales restituerunt. Id vero potissimum inscitiam artificis prodit, quod Tiberius Divi Julii nepos appellatur. Neque enim quidquam debuit Tiberius Julio, sed totum Augusto

foli. Appositus ille titulus est ab imperito, qui existimavit adoptivum alicujus filium, nepotem illius esse, etiamsi dudum defuncti, qui eum vivus adoptaverit, a quo sit ipse multo postea quam prior extinctus est, adoptatus. Vel hoc uno indicio inscriptionis illius Puteolanæ se novitas prodit; nec illius tantum, sed & similium plurimarum; cujusmodi inter ceteras, quæ sunt in Thesauro Gruteriano, illa est, quam dicunt fuisse in Mole Hadriani Romæ: in qua longa titularum serie dicitur Commodus Marci F. Pii N. hæcenus recte: sed postea imperite: Hadriani Pronepos Trajani Abnepos, Nervæ Adnepos. De hoc Inscriptionum genere scripsimus ad te mense superiore.

Anno Christi 26. V.C. 779. Tiberii 12.

Anno Christi 27. V.C. 780. Tiberii 13.

Tiberii nummus, L. IΔ. Anno XIV. Alius Ascalone cusus ΑΣΚΑΛΩ. ΑΔΡ. Anno CXXXI. De utroque vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 28. V.C. 781. Tiberii 14.

Credi potest hoc anno Drusus Cæsar Tiberii F. primum gessisse Consulatum.

Anno Christi 29. V.C. 782. Tiberii 15.

TIBEPLOY KAISAPOΣ. Vasculum simipulo simile.)(ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. Tres spicæ; ubertatis Judææ symbolum: prorsus ut in nummis Agrippæ regis. Nam & hic pariter minimi omnino moduli est, tamen eximius ex ære, in Cimelio D. FOVCAVLT. Fuit Tiberius in Judæa ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ, hoc est, summa pollens potestate, in rebus etiam civilibus: alibi non fuit, sed Σεβαστός tantum. De Judæa testis est etiam Lucas, cap. III. Anno quintodecimo IMPERII. Tiberii Cæsaris, procurante sub eo Pontio Pilato Judæam, &c.

ΓΑΔΑΡΕΙΣ. ΒΘ. Anno XCII. æræ Pompeianæ, de qua dictum est a nobis in Chronologia Veteris Testamenti.

Anno Christi 30. V.C. 783. Tiberii 16.

Consulatum quintum gessisse Tiberius quartis quinquennialibus Augustæ potestatis credi potest, ut tertium gessit secundis; sed in Hispania tantum, ut videtur. Constat enim Consulatum Tiberii quintum non in alio apparere nummo, quam Bilbilitano isto:

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. Capite laureato.)(MV. AVGVSTA BILBILIS. TI. CAESARE V. L. AELIO SEIANO. Intra coronam deinde COS. Municipium Augusta Bilbilis: Tiberio Cæsare quintum, L. Aelio Sejano, Consulibus. Quo de nummo vide conjectationes nostras in Numismatis Sæculi Constantiniani. Est in Cimelio P. CHAMILLART.

Anno Christi 31. V.C. 784. Tiberii 17.

TI. DIVI F. AVGVSTVS. Capite laureato.)(TR. POT. XXXIII. Victoria orbi Romano imposita. Quinarius est ex argento, olim apud Illustriss. COLBERTVM.

TI. CAESAR DIVI F. AVGVSTVS P. M. TR. POT. XXXIII. Statua equestris Tiberii paludati, & laureati, basi imposita.)(C. C. A. Colonia Cæsaraugusta. M. CATO. L. VETTIVS II VIR. Aquila legionaria, inter signa bina cohortium. Est ex ære magno. Suetonius in Tiberio, cap. XLVII. Et quædam munera Syriacis legionibus.

XXXX

bus, quod sola nullam Sejani imaginem inter signa conlissent. Atqui ne Augustorum quidem imagines inter signa nummi veteres habent.

ΕΠΙΦΛΑΚΚΟΥ. ANTIOXEΩΝ. ΒΖ.
Anno LXXII. Vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium, verbo ANTIOXEΩΝ.

Anno Christi 32. V.C. 785. Tiberii 18.

Anno Christi 33. V.C. 786. Tiberii 19.

Annus hic est salutaris orbi Dominicæ passionis: de quo diximus in Chronologia Veteris Testamenti.

Consul iterum fuit hoc anno Drusus Cæsar, Tiberii Aug. filius, cum Tribunicia potestate.

TI. CAESAR DIVI AVGVST. F. AVGVST. IMP. VIII. Ex quo Augustus Tiberius fuit, semel tantum Imperator, hoc est, Dux exercitus in aliqua expeditione fuit. Tempora Tiberiani principatus fuere pacis plenissima.)(PONT. MAX. TR. POT. XXXV. Caduceus alatus. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAYLT.

TI. CAES. AVG. P.M. TR. P. XXXV. Capite laureato. In altero simili, TR. P. XXX... detrita postrema littera.)(DRVSVS CAES. TI. AVG. F. COS. II. TR. P. Capite nudo. Edidit illum Patinus in Sueton. pag. 182. Est in Thesauo Regio nummus uterque argenteus: prior etiam in Cimelio D. FOVCAYLT. Regius uterque est fabricæ Hispanicæ, ac rudis. Utrumque diligenter contemplati sumus: nec scimus quamobrem D. Vaillant, qui in priore cuiusdam sui operis editione scripsit TR. POT. XXXV. in posteriore posuerit TR. P. XXV. nisi voluit nummum emendare, ut cum scriptis libris magis congrueret. Etiam ex auro Mediobarbus sic nummum hunc exhibet, pag. 67. & 72. TI. CAES. AVG. P. M. TR. P. XXXV.)(DRVSVS CAESAR TI. AVG. F. COS. II. TR. POT.

TI. CAES. AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. Capite laureato.)(DRVSVS CAESAR TRIB. POT. IVLIA AVGVSTA. Capita adversa Drusi & Juliæ Augustæ, Nummus est ex ære in Cimelio D. FOVCAYLT, ut jam ad te scripsi. Qui nummus, cum aliis similibus a me tibi propositis, & Drusi matrem fuisse Juliam docet, & adhuc eam in vivis fuisse, annis viginti postquam eam necatam Tiberii jussu fuisse historici mentiuntur.

Nummus Tiberii, capite laureato.)(ΔΑΜΑΚΗΝΩΝ. ΕΜΤ. Anno Græcorum c'cxliv. Dama elato capite, erectis auribus stat, veluti fugam meditans. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAYLT. Non est error Monetarii, ut viri etiam docti putarunt, quod ΔΑΜΑΚΗΝΩΝ scriptum sit pro Δαμασκηνών. Ingeniosissimus potius ludus est opificis, qui docere eo verbo voluit, liberam esse Damascum, ac libertatis suæ studiosissimam. Est enim vox composita ex Latino dama, & Hebræo Syrove נזר amulari, zelare: quo sensu dicitur Exod. xx. Deus zelotes. Idcirco enim dama pingitur in area nummi, ut sententia intelligatur hæc esse: Dama æmulatrix, sive studiosissima suæ libertatis est. Quam etiam ob causam simul adjungitur æra Græcorum; ut se non Romani juris, sed sui, hoc est, antiqui & Græci, Damascus esse significet; & cum Romanis solummodo foederatam. Similem tibi ludum in ipsa voce Δαμασκηνών exponam, inter Philippi Imp. nummos, ad annum Christi 247.

TIBEPIOΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ.
L.K. Anno xx. Tiberii: qui annus more Græcorum incipit ab autumno hujus anni. De hoc nummo egimus, in Chronologia Veteris Testamenti.

Anno Christi 34. V.C. 787. Tiberii 20.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. P.M. TR. POT. XXXVI. In medio, SC.)(DIVO AVGVSTO SPQR. Clypeus, quem duo Capricorni sustinent: in quo scriptum est, OB CIVES SER. Ob cives servatos. Est ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART.

DRVSVS CAESAR TI. AVG. F. DIVI AVG. N. Capite nudo. Nepos Augusti dici non potuit, nisi Juliæ filius, Augusti filiæ fuit.)(PONTIF. TRIBVN. POTEST. ITER. In medio, S. C. Est in Cimelio D. FOVCAYLT, & in Museo nostro, ex ære mediocri. De Drusi Cæsaris moribus, vide Plinium, libro xiv. sect. xxviii. Interiisse eum ante annos fere duodecim, volunt scriptores rerum Romanarum.

DRVSVS CAESAR TI. AVG. F. DIVI AVG. N. PONT. TR. POT. II. In medio, SC.)(Duo gemelli, Drusi filii: in suo quisque veluti Cornucopiæ. In medio, caduceus, Pacis symbolum. Est hic nummus ex ære magno, in Museo nostro.

DRVSVS CAESAR TI. AVGVSTI F. TR. POT. ITER. In medio, SC.)(PIETAS. Caput Pietatis velatum. Apud P. CHAMILLART.

Inscriptio Interamnenfis, quæ Sejani habuit nomen vel (ut mutata sententia Scaliger existimat, libro v. de Emend. Temp. pag. 385.) L. Vitellii, ficta est ab aliquo artifice, qui superiore sæculo xvi. Interamneses suos fortassis tali marmore locupletare voluerit; arrepta pro argumento Sejani historia: quæ ingens ipsa tragœdia est, ex paucis Plinii verbis de Sejani exitu concinnata: ubi interfectum tantum Sejanum intelligimus, non tamen fortassis Tiberii jussu.

Anno Christi 35. V.C. 788. Tiberii 21.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. IMP. VIII. Capite laureato.)(PONTIF. MAXIM. TRIBVN. POTEST. XXXVII. Caduceus. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. P. M. TR. POT. XXXVII. In medio, SC.)(Quadrigæ triumphales, curru vacuo, & equi sine fessore. Apud P. CHAMILLART, & apud Angeloni, pag. 39. In alio ex ære magno, apud P. CHAMILLART, eadem epigraphe, atque anno superiore, DIVO AVGVSTO &c.

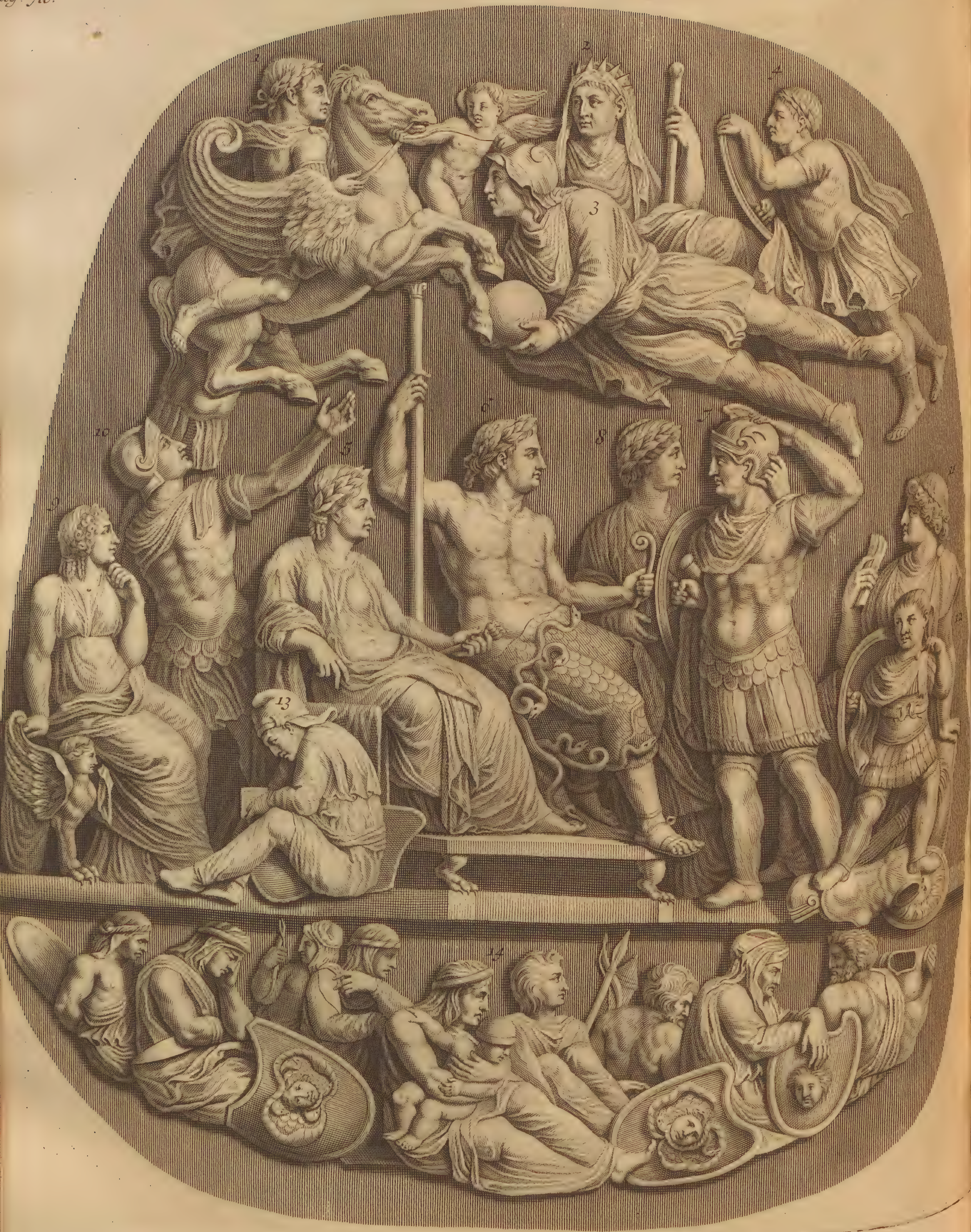
DRVSVS CAESAR TI. AVG. F. DIVI AVG. N. PONT. TR. POT. III. SC. Geminum cornucopiæ, in quo Drusi liberorum capita duo, caduceo intermedio. Apud Angeloni, ibidem. Interiisse hoc ipso anno Drusus Cæsar videtur.

Anno Christi 36. V.C. 789. Tiberii 22.

TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. IMP. TR. POT. XXXIIX. In medianummi area, SC.)(DIVO AVGVSTO. Clypeus. Infra, capricorni duo juncti. In Museo nostro, ex ære magno. In alio ibidem est, DIVO AVGVSTO SPQR. Currus quatuor junctus elephantis, in quo sedet Augustus capite radiato. Animadvertite, quæso, inter titulos Tiberii, principatum semper tenere, quod sit DIVI AVG. F. nec illum fere umquam omitti; eo quod hoc uno niteretur jus principatus quo potiebatur.

TI. CAESAR DIVI AVGVSTI F. AVGVST. IMP. VIII. Capite laureato.)(PONTIF. MAXIM. TRIBVN. POTEST. XXXVIII. Caduceus. SC. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAYLT.

D. FOVCAVLT. Docet iterum hic nummus, post Augusti obitum, Tiberium semel tantum IMP. fuisse, nempe IMP. VIII. Nam sub Augusto fuerat IMP. VII. hoc est, in septem bellicis expeditionibus rector exercitus fuerat.

Sub anni finem Tiberius moritur: neque est post obitum relatus inter divos: quamquam alioqui vir bonus; sed idem fuit in senecta severus, teste Plinio, libro XIV. sect. XXV III. Adeo tamen dignus laude est habitus, ut non modo Tito & Trajano restituisse eum honorificum fuerit; sed & Caius & Claudius summo honori duxerint, Germanicum Cæsarem, ille patrem, hic fratrem suum, TI. AVG. F. prædicari; & Nero se in nummis suis cum Tiberio junctum consanguinitate gloriatur.

CAIVS CAESAR AVGVSTVS

GERMANICVS

Anno Christi 37. V.C. 790. Caii I.

Natali Urbis, Caius Cæsar Germanici F. Consul suffectus creatur, Princeps Senatus appellatur, & P.M. & P.P. & Tribunicia Potestate cumulatur. Sed non fuit idem ulla ratione IMP. in Occidente, aut omnino *Αὐτοκράτωρ* in Oriente, extra Judæam. Neque vero alio nomine, quam *Caius princeps* a Plinio appellatur, quo eum centies nomine vocat. Unde permirum debet videri, a Josepho appellari eum, libro XVIII. cap. VIII. *τέταρτον αὐτοκράτορα*, quartum Imperatorem, cum Cæsar ipse Dictator, numquam dictus sit, ut Augustus, five Imperator, five *Αὐτοκράτωρ*: apud Dionem similiter Caium dici *αὐτοκράτορα*. Tacitum præterea libro IV.

hist. cap. XVIII. pugnans cum Dione, libro LIX. pag. 754. confer, si lubet. *Prodigum principem* Plinius Caium appellat, libro IX. sect. LVII. *Facem generis humani*, libro VI. sect. VI. *Rigentes oculos* ei fuisse, libro XI. sect. LIV. Plura de eo discas ex Indice Pliniano.

Caius Cæsar Augustus appellatus est de matris & proavi nomine, Caji Cæsaris Augusti: *Germanicus*, de patris cognomine. *Caligula* cognomen apud scriptores tantum non satis nobis probatos occurrit: apud Plinium, qui nulla ejus vitia dissimulat, ne semel quidem legitur. Debeatur ei jure successionis imperium; quoniam materno genere esset Augusti pronepos, non modo Livie etiam Augustæ, paterno. Numismata ejus describam proximis litteris. Vale. Dabam has die sabbati, 29. Febr. 1699.

STEMMA CAII CAESARIS.

Stemma Caii Cæsaris, quod nunc postulas, superioribus litteris dedimus in Augusto. Verum hoc ipsum nihilo minus dilucide repræsentat Achates Tiberianus, ut vocant, qui in sacra Capellæ Gazophylacio in hac Parisiensi civitate adservatur; interpretatione nostra illustrandus, quoniam & ita vis, neque feliciter cuiquam adhuc in hac re conatus successit, ut recte censes; & continet ille tamen elegantissimi artificii majores agnatosque Caji Cæsaris jam inde ab Augusto; & mirifice demum constabit ea, quæ de Julia Tiberii conjuge, & Druso Tiberii ac Julia filio, Augusti nepote, sæpe diximus. Hæc illius gemmæ delineatio est, qualem excepit Petrus Paulus Rubens pictor celebratissimus. Picturæ autem hujus quatuor hætenus explicationes prodierunt.

I. Explicatio prima, Joannis Tristani.

1. Augustus.	2. Jupiter,	4. Nero Drusus Germanicus, pater Germanici Cæsaris.
	3. cum Ænea.	
9. Julia Tiberii conjux.	5. Antonia.	11. Agrippina conjux Germanici.
10. Numerius Atticus.	6. Tiberius Aug.	12. Caius Cæsar,
	7. Germanicus	
	8. Livia Augusta.	
	13. Libertus notarius.	
	14. Captivi longo ordine e Germania.	

II. Expositio altera, Nic. Peireskii.

1. Marcellus.	2. Augustus, &	4. Cæsar Dictator.
	3. Roma.	
9. Livia Drusi.	6. Tiberius Aug.	12. Caius Cæsar.
10. Drusus Tiberii F.	5. Livia mater.	11. Agrippina, conjux Germanici, Caji mater.
	7. Germanicus	
	8. Antonia mater.	
	13. Captivus sedens.	

III. Expositio tertia, Alberti Rubenii.

1. Nero Drusus pater Germanici.	2. Augustus.	4. Tiberius Claudius Nero, Tiberii Aug. pater.
9. Livia Drusi.	3. Æneas, aut Iulus.	11. Agrippina, conjux Germanici, Caji mater.
10. Drusus Tiberii filius.	6. Tiberius Aug.	12. Caius Cæsar.
	5. Livia mater.	
	7. Germanicus.	
	8. Antonia.	
	13. Armenia Afflicta.	

IV. Quarta explicatio, D. le Roy.

1. Nero Drusus, pater Germanici.	2. Augustus, &	4. Cæsar Dictator.
10. Drusus Tiberii filius.	3. Roma.	
9. Livia Drusi.	6. Tiberius Aug.	11. Agrippina Germanici.
	5. Livia mater.	12. Caius Cæsar.
	7. Germanicus.	
	8. Antonia.	
	13. Cap-	

Xxxx 2

13 Captivus, aut subacta provincia.

Nostra autem interpretatio hæc est:

1 Tiberius Nero, pater
Tiberii Aug. proa-
vus Caji Cæsaris.	2 Augustus, proavus
Caji Cæsaris.	4 Nero Drusus, Caji Cæsaris avus, pater Germanici.
10 Drusus Tiberii Aug. F. avunculus Caji Cæsaris.	3 Livia Augusta, Caji Cæsaris proavia.	11 Agrippina junior, Caji Cæsaris foror.
9 Livia Drusi conjux, Caji Cæsaris amita.	6 Tiberius Aug. Caji Cæsaris propatruus.	7 Germanicus Cæsar, Caji Cæsaris pater.
5 Julia Augusta, conjux Tiberii Aug. Caji Cæsaris avia.	8 Agrippina Germanici conjux, Caji Cæsaris mater.	12 Caius Cæsar, sexennis, qui postea AVG. GERMANICVS.
13 Asia minor.		
14 Captivi longo ordine ex Germania.		

Nihil dici potest illa dispositione, sive illo personarum ordine ingeniosius aut aptius; adeo ut alias ibi personas agnoscere, quam quas ab ingenioso artifice designatas fuisse credimus, nemo possit, nisi qui animo historicorum fabulis oppleto & anteoccupato pervertere omnia malit, quam ab his desciscere. Nam in superiore quidem segmento, seu quasi tabulato, Caji Cæsaris Germanici majores collocantur, qui jam fato functi censerentur inter Divos esse; in altero, ejusdem parentes cum agnatis qui tunc viverent: in inferiore demum, captivi e Syria a Germanico & ipso Caio Cæsare Romam missi.

Itaque sub Caio Cæsare, qui Germanici filius fuit, sculptum hunc Achaten fuisse putamus a Græcis: est enim opus Græcanicum, sed artis eximiae; & e Græcia pervenit ad regem Francorum, Divum Ludovicum. Græcos autem, Mytilenæos præsertim, & e minore Asia, addictos in primis fuisse familiæ Germanici Cæsaris, nummi testantur antiqui, quos sub Caji principatu proferam. Illi igitur significare voluerunt, Caium principem, cum vix major decenni foret, anno Tiberii Aug. nono, Tiberii ipsius jussu cum Germanico patre profectum in Asiam Reipublicæ causa: captivos inde plurimos ab ipso & patre Romam missos fuisse: ipsum denique minime degenerem a virtute majorum vel agnatorum. Nam eam ob rem exhibet ea gemma,

In superiore quidem tabulato, Caji Cæsaris 1. proavum, Tiberium Neronem: 2. proavum alterum, Divum Augustum: 3. proaviam, Liviam Augustam: 4. avum, Neronem Drusum Germanicum.

In segmento deinde altero, 7. patrem, Germanicum Cæsarem: 8. matrem, Agrippinam. 6. aviam, Liviam Augustam: 5. propatruum, Tiberium Aug. 10. amitam, Liviam Drusi conjugem: 9. avunculum, & amitæ maritum, Drusum Tiberii filium: 11. sororem, Agrippinam juniorem. 12. ipsummet Caium Cæsarem. Vide stemma Cæsarum, de quo superius ad te scripsimus. Sola hic deest Antonia Caji Cæsaris avia, cum Claudio Caji Cæsaris patruo; quoniam huic illa nimirum, plus quam Germanico & Caio faveret, ut ex nummis manifestum est. Nulli sunt enim Antoniae nummi sub Caio, sed tantum sub Claudio.

1. Primo loco igitur Tiberius Nero, pater Tiberii Aug. Caji Cæsaris Germanici proavus, laureato capite exhibetur, quoniam fuit olim in exercitu Imperator. Idem Pegaso vchitur, quem regit Cupido. Gestu protensæ manu sinistra, subiratoque vultu offensum præ se fert animum; quoniam dum viveret, hostis Augusti fuit, ut Plinius refert, libro VII. sect. XLVI. odiumque priscum, (quamquam ambo jam inter superos,) & ipse quidem gestu, & Augustus torvo atque in Tiberium converso vultu representat. Sed Cupido, matrimonii symbolum, quod Livia Tiberii Neronis conjux, Tiberii Aug. mater, postea cum Cæsare Augusto inivit, domum utramque mutuo sœdere conjunxit. Id apposite significatur, adpicto Cupidine, qui pacis sequester intervenit; nec ipsum tamen, Tiberium Neronem, (neque, enim sic

decurrit;) sed equum regit, quo veclus propterea Tiberius pingitur; admoventque sic propius Augusto Tiberium. Equum autem in cælo pingi non alium decuit, nisi Pegasus, sive Jovis equum.

2. Divus Augustus, Caji Cæsaris Germanici proavus alter, radiato capite & velato, ut Divus; & jam fruens requie optimorum meritorum, sedet: dextra tenet bacillum Imperatorium, *le bâton de commandement*, symbolum Imperii in exercitibus. Hunc cum Tiberio Nerone, dum ille vixit, numquam rediisse in gratiam, testis est Plinius, loco allato, ubi de Augusto: *In summa*, inquit, *Deus ille, cælumque nescio adeptus magis, an meritis, herede HOSTIS SUI filio excessit*. Qui si cum Tiberio Nerone, dum vixit, pacem inisset, ut Suetonius cum ceteris comminiscitur, diceret Plinius, ut alibi Tullium compellans, in eodem libro, sect. xxxi. *Ut Dictator Cæsar hostis QUONDAM tuus de te scripsit*. Quondam enim cum dixit; reconciliatam postea gratiam significat.

3. In ipso Augusti sinu exporrecta Augusta Livia, veluti maritum Tiberium Neronem adiens, proavia Caji Cæsaris Germanici, velato capite pingitur, ut matronam & Divam decet. Tenet illa orbem Romanum, quem cum Augustæ nomine, pro matrimonii veluti dote, ostendit priori marito Tiberio Neroni, quasi ipsius posteris destinatum. Sic iratum lenit ac mitigat. Pro Livia Tristanus Ænean, Rubenius Ænean vel Iulium, sed male, posuerunt: cum & vultus, & habitus, & ipsum vestis genus, non virum esse, sed feminam clamer. Et quid deinde Æneæ, cum orbe Romano; vel ipsi Iulo, quem suæ gentis auctorem, (quamvis fabulæ secus garriant,) nec Cæsar Dictator, nec Augustus, in nummis agnovit? Romam autem in cælo nemo veterum profecto poneret, cum sit illa semper in terris: Neque hanc eo habitu pingeret; sed eo quem in nummis semper habet; nempe galeato habitu cum hasta; ita ut orbem Romanum, cui sit Victoria imposita, dextra gerat.

4. Nero Drusus, pater Germanici, Caji Cæsaris avus, inter cælites & ipse, quia diem dudum supremum obierat; idem laureato capite, quoniam GERMANICVS IMP. Sed stat ipse inter divos & Augustos sedentes, & coram parente Tiberio Nerone, quoniam his omnibus minor. Peireskius hoc loco Cæsarem Dictatorem putat se videre. Sed nummi profecto antiqui reclamant: in quibus longe diversa facies est Cæsaris Dictatoris, diversus oris frontisque ductus. Et vero quis in hujus picturæ argumento Cæsari Dictatori locus? Quid ille vel ad Tiberium Augustum, vel ad Caium Cæsarem pertinet? Quis deinde stantem illic Cæsarem Dictatorem ferat, tam simplice cultu, tantoque humiliore, non modo quam Augustum, ipsius filium; sed quam alienos, Drusum, vel Neronem? Neque hunc autem esse Tiberium Neronem, Tiberii Aug. patrem, ut ponit Rubenius, ea suadent, quæ paulo antea de Tiberio Nerone diximus.

6. Tiberius Aug. Caji Cæsaris Germanici propatruus,

trius, sub patre Augusto, & sub matre Livia, sedet, ut Augustum decet, laureato capite, quia IMP. & AVG. cum lituo augurali, quia Augur, & Pont. Max. Denique cum sceptro sive bacillo Imperatorio, quod est insigne potestatis.

5. Julia Augusta, Augusti filia, avia Caji Cæsaris Germanici, Tiberio Aug. marito suo adsidet; sed eo minor, ut par est: tamen laureata, quia pariter Augusta, & conjux Imperatoris, in consortium venit ejusdem gloriæ & honoris. Hanc esse Antoniam Germanici matrem Tristanus censuit, ceteri Liviam Augusti conjugem, matrem Tiberii. An vero *σύμβο-
vos* cum Tiberio Augusto alia esse debuit, quam Augusta conjux? Ceteris ex eadem familia Cæsaribus sua comes in hoc lapide conjux additur: igitur & Tiberio Principi. Certe nec Antoniam cum Tiberio Aug. decet sedere; siquidem tantum conjux fratris ipsius esset; stante præsertim Tiberii Aug. matre Livia, ut putat Tristanus. Neque omnino Livia Augusta hæc esse potest, ut ceteris placuit; cum ex vultu appareat eam esse annis aliquot Tiberio Aug. juniorem. Ei deinde quæ Tiberio adsidet, parem annonæ curam fuisse, papavera indicant, quæ manu tenet: potestatem autem, qua sola Tiberii Aug. potestas major esset, ad committendam Asiæ administrationem, eidem fuisse, eadem cum Tiberio sedes demonstrat: anguesque, Asiæ symbolum, æque circum ipsam picti. Nec illa autem cura, nec illa potestas, Antonia competit. Quod si nec Antonia autem, nec Livia est, Juliam esse Tiberii conjugem necesse est.

Nec vero eruditis viris alia causa fuit Juliam Augustam hinc ablegandi, quam præjudicata opinio, ex scriptoribus rerum Romanarum hausta: Juliam nempe Augustam, postquam Tiberio nupserat anno V. C. 742. fuisse post decennium anno 752. relegatam in insulam, patriæque & parentum subductam oculis, detecta libidine, ob violatum conjugis torum. Mox & ipsum Tiberium secessisse Rhodum, ibique mansisse quinquennio. Denique ipso anno, quo excessit e vivis Augustus, Juliam quoque diem supremum obiisse; sic enim Tacitus refert, libro 1. Annal. cap. LIII. At illud Julia Augustæ exilium, illudque tempus ipsius obitus, & Achates ipse, & nummi antiqui refellunt, & Plinius ipse, ut alias scribere nos ad te meminimus. Adulterium certe Julia & Tiberii secessum, ante nuptias Tiberii & Juliae contigisse, ex Plinio didicissent illi Romanæ historiæ architecti, si verba illius paulo attentius considerassent, libro VII. sect. XLVI. ubi infortunia Augusti recenset: *Adulterium filia, inquit, & consilia paricida palam facta: contumeliosus privigni Neronis secessus: aliud neptis adulterium, &c.* Quo tempore Nero secessit? Cum adhuc tantum privignus, necdum gener esset. Ex quo Juliam Tiberius conjugem habuit, nulla deinceps illius ablegandæ causa fuit, sed retinendæ maxima; quod Tiberio nempe marito pro dote afferret imperium.

7. Germanicus Cæsar, Caji Cæsaris Germanici pater, infra Drusum patrem, galeato capite, nuper se reducem e Germanica expeditione toto habitu refert.

8. Adstat eidem Agrippina conjux, filia Juliae Augustæ, mater Caji Cæsaris: laureata similiter, quoniam conjux Germanici Imperatoris; & ipsa Mater Castrorum, procuratione commeatus, sive annonæ. Galeam mariti complexa, suadet ut hanc deponat, fruaturque in otio Urbis & domus, parta jam gloria. Ille contra niti, lavaque manu admota, galeam artius adprimere capiti: quo ille habitu operam suam Tiberio Aug. & Juliae Augustæ, & Imperio offert. Mirum hoc loco vel Liviam Tiberii matrem a Tristano accipi; quæ stare non debuit, sedente alia quacumque Principe femina: aut Antoniam Germanici matrem, a Peireskio & Rubenio; cum vultus aper-

tissime non modo non etiam æqualem, sed juniorem esse Germanico aliquot annis prodat, quæ hic pingitur.

Germanico autem suam operam virtutemque spondenti, administratio Asiæ ab Augustis committitur. Asiæ symbolum angues sunt, inter Tiberium Juliamque spiris invicem multiplicibus nexi: neque hic ulla Ægis est, quam videre sibi visus est Rubenius. Asiam autem totumque Orientem; anguibus denotari; geminis in primis nummus admonet: alter Augusti, in quo scriptum est, ASIA RECEPTA, cum geminis anguibus, qui sunt inter se spiris & caudis impliciti. Alter Cæsaris Dictatoris; in quo pars antica exhibet caput Victoriæ alatum; retro, sidus Solis, cum epigraphe, CAESAR DIC. TER. *Cæsar Dictator tertium*: postica, Palladem galeatam, quæ cum spoliis incedit, & calcatur anguem: cum epigraphe, C. CLOV. PRAEF. Nam & Solis sidus Orientem, & Asiam devictam calcatur anguis denotat: cujus victoriæ causa ludos Victoriæ Cæsar fecit, C. Clovio Praefecto. Nummi similiter tum Appii Pulcri Proconsulis, tum M. Tullii Imperatoris, quos Seguinus vulgavit: nam & in his serpentes e cista existunt; ut & in Cretensium nummis.

9. Post Tiberium Aug. & Juliam Augustam, stat sub avo suo Tiberio Nerone Drusus Cæsar, Tiberii Aug. & Juliae Aug. filius, galeato capite, cum spoliis, quæ humero dextro gestat, e bello redux cum Germanico Cæsare. Orbis Romani regimen sibi deberi successionis jure significat; idque propterea protensa manu ad Liviam Augustam aviam suam, quæ gestat orbem, atque ad ipsum Augustum avum suum, poscere videtur. Non decuit hunc sane in hac pictura prætermitti, siquidem esset Caji Cæsaris Germanici avunculus. Sed quoniam picturæ argumentum est, Caji Cæsares parentes & agnatos describere; sic autem esset Drusus Cæsar avunculus Caji Cæsaris, ut ex eadem quidem matre natus esset, ac mater Caji, at non ex eodem patre; atque adeo ad Caium Cæsarem is pertineret minore cognationis gradu quam ceteri; ideirco solum ille in recessu pingitur, & pone Juliam matrem: potiore vero tabulæ partem Germanicus cum Caio Cæsare occupat.

10. Spectatrix Druso Cæsari conjux adsidet, *Livia Drusi Cæsaris* a Plinio appellata, libro XXI. sect. VII. a Suetonio *Livilla*: non ea quidem laureata, propterea quia Drusus maritus nondum Imperator erat, sed comes dumtaxat Germanici Imperatoris in expeditione Germanica: sed regio tamen illa cultu ornata, qui Cæsaris conjugem deceat; intentisque in orbem Romanum oculis, spem cum marito præ se ferens principatus. Tristani commentum, qui pro Druso & Livia Numerium Atticum Suetonio memoratum, & Juliam Tiberii conjugem hic obtrudit, alii refellerunt.

11. Ex adverso, quemadmodum post Juliam Augustam, Drusus & Livia, Julia filius nurusque, locum habent; sic post Germanicum, sub avo suo Nerone Druso Germanico, liberi duo Germanici sunt: Agrippina junior, soror Caji natu major, & Caius ipse, tunc fere sexennis. De Caio omnes consentiunt. At Agrippinam Germanici conjugem accipi alii, non filiam, volunt; quoniam videlicet alius ei non fuit ab iisdem locis assignatus. At Cæsaris jam in exercitu Imperatoris laureatam esse in hac tabella conjugem oportuit, quo ornatu hæc caret: & sedes cum Caio Cæsare communis, sororem magis, quam matrem decet: nec atas denique, quæ se in vultu prodit, aut matrem Caji patitur, aut Germanici conjugem dici. Sedet autem ipsa, ut Livia e regione; nam Principibus feminis in circulis Domus Augustæ sedendi jus est: sed quanto utraque humiliore subsellio, quam Julia Augusta? Et quam dispari Agrippina Germanici filia, Caji soror, ab eo quod Livia Drusi Cæsaris obtinet, scilicet nurus Augusti, Au-

Augustæ nomen jam spe præsumens? Nam Agrippina quidem in sedecula simplice absque fulcro; Livia, in nobiliore, quæ honorifice ornata utrimque est sphinge alata. Sederet Agrippina ipsa Germanici conjux, nisi pro ea qua flagrat retinendi mariti cupiditate stare eam oporteret, ad galeam ei, si fieri possit, eripiendam. Agrippina hæc junior manu sinistra codicillos Consulares tenet, quales in nummis passim tenere Augustos vidimus, quo anno gererent Consulatum. Sunt igitur isti in Agrippinæ manu codicilli indices Consulatus a patre Germanico gesti, quo anno missus est in Orientem. Hos autem idcirco gestat Agrippina, quod Germanicus pater altera manu clypeum tenet, alteram galeæ admovet.

12. Caius denique clypeum dextra tenet, inceditque super spoliis, quæ e Germania pater domum attulit: spem hoc ille indicio facit, fore ut in Asia nihilo inferiora præbeat virtutis bellicæ specimina. Eam ob rem, quia nondum victor esset, necdum etiam est laureatus. Pingi vero Caium sexennem oportuit. Nam si jam Augustus exhiberetur, ut erat, cum hæc tabella sculpta est, quo loco Tiberius Aug. propatruus, & Julia Augusta avia coram nepote pariter Augusto pingeretur? quo situ? num stans? num sedens? At selegit ingeniose opifex argumentum, in quo percommode ratio haberetur atatum ac dignitatum.

13. Ad Juliæ Augustæ pedes sedet Asia, barbaro ac piscatorio habitu, juxta navigii proram, quod alterum est minoris Asiæ symbolum, quoniam tota est litoralis. Romam ex eo tractu legationem missam intellige ad Tiberium Aug. ut opem afflictæ ab hostium incursione provinciæ ferret. Itaque sedens illa expectat, quid sit Tiberius Augustus de Germanici in Asiam profectio decrete. Solio Principum adsidet, quorum implorat auxilium. Nec locus autem, in quo sedet, nempe idem tabulatum cum Augusta domo; nec cultus corporis, qui est longe dissimilis eorum qui infra jacent, hunc esse e captivo grege credi finit. Quoniam vero necstantem pingi decuit, ne eodem gradu cum Caio esset, vel interesse secretiori consilio videretur; idcirco & humi sedens, & averso vultu, & cogitabundo similis, pingitur, magno opificis artificio; quasi rerum quæ geruntur in Consilio, ne quidem ex levi auditu conscius foret, qui ex Asia missus esset.

14. Infimo denique in tabulato, ac veluti in subterraneo specu longo ordine humi jacent captivi e Germania, quos Nero Drusus Germanici pater olim Romam adduxit; unde ei posterisque ipsius nomen Germanici est acquisitum. Sunt viri cum clypeis: cum pueris feminæ, lugentes moerentesque. Hæc nostro quidem judicio præstantissimæ illius imaginis simplex ac genuina interpretatio est. Prid. Idus Martias, 1699.

Nummi Caji Caesaris Augusti Germanici.

Anno Christi 37. V. C. 790. Caji I.

C. CAESAR AVG. GERMANICVS P. M. TR. POT. COS. Capite laureato.)(. Caput Augusti radiatum, Solis instar: hinc & inde sidus Solis: quoniam is in Oriente & in Occidente victor fuit. Sine epigraphe. Caji proavus Augustus fuit. Est argenteus apud P. CHAMILLART.

C. CAESAR AVG. GERMANICVS PON. M. TR. POT. Capite laureato: quoniam is in castris cum patre Germanico, puer militavit. Caius ei prænomen fuit, ut dixi, quod erat proprium primogenitorum in Caesarum domo. Sic Caius Caesar Dictator fuit: Caius Caesar Octavius: Caius Caesar Augusti filius. Deinde Caesar Augustus cognomen a matre fuit, quoniam nobilius id genus jam esset, quam paternum: denique a patre Germanicus altero

cognomine est appellatus.)(. VESTA. Dea sedet cum patera & hasta pura, capite velato. S. C. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

Ut supra.)(. In corona quercea, SPQR P. P. OB CIVES SERVATOS. Patri Patriæ, ob cives servatos, in bello, opinor, quod cum Germanico patre gessit. Est ex ære magno, ibidem.

C. CAESAR AVG. GERMANICVS PON. MAX. TR. POT. capite laureato.)(. ADLOCVTIO COH. Adlocutio Cohortium. Augustus togatus milites quinque adloquitur. Seditionem aliquam a militibus commotam Caius Caesar pro potestate sedavit. Est ille nummus ex ære magno in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 42. alibi vero etiam, cum TR. POT. III. & TR. POT. IIII. quoniam quod semel Augusti gessissent dignum aliqua commendatione, annis quoque consequentibus consignabatur in nummis. Notandum autem est hoc loco, togatum hic, non paludatum, Caesarem exhiberi: ne quis hic fabulosam in Germania vel Britannia expeditionem a Suetonio memoratam comminiscatur: cum rem gestam in Urbe esse toga Principis admonere videatur.

C. CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. P. COS. capite laureato.)(. V. V. OSCA. Urbs Victrix Osca. Eques decurrens cum hasta. Ex ære mediocri.

Ut supra.)(. V. V. OSCA. C. TARRACINA. P. PRISCO IIIVIR. Ex ære mediocri.

C. CAESAR AVG. GERMANIC. IMP. P. M. TR. P. COS. Capite laureato.)(. SAL. AVG. Salus Augusta. Caput cirratum Salutis, quo habitu Hispaniæ civitatum Genii pingi in nummis solent. CN. ATEL. FLAC. CN. POMP. FLAC. IIIVIR. Q. V. I. N. C. Duumviri Quinquennales Victricis Juliæ Norbæ Caesarianæ, quæ hodie Alcantara dicitur. Infeliciter alii Novam Carthaginem hic somniarunt. Est hic nummus ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

Post Caji principis necem, vel post hunc ipsum annum fortassis, voluit Hispania inter liberas censeri provincias; atque ob eam rem Duumviros accipere vel Magistratus ex Urbe deinceps noluit, aut aliquos eorum honori dicere nummos: coactusque Vespasianus demum est universæ Hispaniæ Latii jus tribuere, teste Plinio, libro III. sect. IV. Quibus autem jus Latii competeat, ii nec magistratus accipiebant ex Urbe, sed suos ipsi cives promovebant: neque Augustorum nomine, ut provincia Narbonensis, & postea Lugdunensis, nummos cudebant. Ex eo factum est, ut nullius deinceps Hispaniæ civitatis nominibus Augustorum, usque ad Galbam; nec ullus post ipsum nummus appareat.

C. CAESAR AVG. GERMANICVS IMP.)(. LO IIIVIR. COR. Corinthii. Pegasus alatus. Apud Patinum, in Indice, pag. 6. Est quidem Caius Caesar Germanicus Imp. sed non est propterea IMP. Imperator. Hoc est, jure natalium cognomen quidem habet ab avo, Germanici Imperatoris; quoniam ex ea familia est, ex qua Senatus decrevit, cum opus esset, assumendos esse Imperatores; æque atque ex Augusti familia. At non alicui tamen exercitui præfectus est a Senatu: nec jus ei summum in Exercitus fuit.

ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΡΧ. ΜΕΓ. ΔΗΜ. ΕΞ. Caius Caesar Aug. Pontifex Max. Tribunicia Potestate. Capite laureato.)(. Sedet ipse, dextra pateram, hastam læva tenens, inter septem planetas, sine epigraphe. Fuit in Museo Patini, ex argento majoris moduli.

ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ. L. M. T. Vide librum de Nummis Herodiadum, & Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 38. V. C. 791. Caji 2.

C. CAESAR AVG. GERM. Capite laureato.)(P. M. TR. POT. ITER. Victoria orbi Romano imposita, dextra lauream gerit. Est in Thesauo Regio aureus. Victoriā indicat, a Caio relatam sub Germanico patre, cui comes puer fuerat: vel orbem Romanum populi Rom. victoriis subactum.

Anno Christi 39. V. C. 791. Caji 3.

An Consulatum hoc anno Caius, an superiore potius gesserit, nummi non definiunt. Nummi, quibus familia ejus commendatur, videntur ad hunc annum referri posse.

C. CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. POT. Capite laureato.)(GERMANICVS CAESAR P. C. CAES. AVG. GERM. Pater Caji Caesaris Augusti Germanici. E Museo nostro argenteus, cum vultu Germanici.

Ut supra.)(AGRIPPINA MAT. C. CAES. AVG. GERM. Caput Agrippinae. Ibidem, argenteus.

GERMANICVS CAES. P. C. CAES. AVG. COS. II. IMP. Caput Germanici.)(DIVVS AVGVSTVS. Capite radiato. Est argenteus.

GERMANICVS CAESAR TI. AVG. F. DIVI AVG. N. Caput Germanici nudum, sine laurea.)(C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. P. M. TR. P. III. P. P. In medio, S C. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. De his Germanici titulis memini me dudum ad te scripsisse. Non habet Germanicus nummos fere nisi sub Caio ejus filio percussos. Unicum vidimus ex ære mediocri, vivo ipso Germanico cūsum: GERMANICVS CAESAR. Triumphat in quadrigis.)(SIGNIS RECEPTIS. DEVICTIS GERMANIS. S C. Stat paludatus, dextra extensa, sinistra tenet Aquilam legionariam. Est in Museo nostro. At Caius princeps, ut jus suum ostenderet ad principatum, in hoc numismate non modo se AVG. PRON. sed & patrem suum TI. AVG. F. & DIVI AVG. N. qualitercumque fuisse jactat. Tiberii quidem filium, quia filius, hoc est, gener fuit Juliae Tiberii conjugis: Augusti vero nepotem similiter, quia nepos Liviae fuit, quæ Augusti conjux.

GERMANICVS CAESAR C. CAESARIS PATER. Capite nudo.)(C. C. A. Colonia Caesar Augusta, in media nummi area. In ambitu, SCIPIONE ET MONTANO II VIR. Hi Duumviri Caji Caesaris familiam totam in nummis consignarunt.

AGRIPPINA M. F. MAT. C. CAESARIS AVGVSTI. Caput Agrippinae.)(C. C. A. SCIPIONE ET MONTANO II VIR.

C. CAESAR AVG. GERMANICVS IMP. Capite laureato.)(C. C. A. SCIPIONE ET MONTANO II VIR. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

M. AGRIPPA L. F. COS. III. Caput Agrippae, cinctum corona rostrata.)(C. C. A. SCIPIONE ET MONTANO II VIR. Avus ille maternus C. Caesaris Aug. fuit.

Agrippina mater C. Caesaris Augusti hoc anno moritur.

AGRIPPINA M. F. MAT. C. CAESARIS AVGVSTI. Caput Agrippinae.)(Carpentum mulis duabus vectum. S P Q R. MEMORIAE AGRIPPINAE. Nummus hic est ex ære magno, in Museo nostro, & apud Angeloni,

pag. 40. Hanc Agrippinam M. Agrippae filiam fuisse, Germanici conjugem, Caji Caesaris Augusti matrem, nummi docent. De alia Tiberii (ut volunt) conjugem Agrippina, quod Suetonius, alique narrant, mera est fabula. Duas tantum Agrippinas Plinius novit, libro VII. sect. VI. priorem quæ Caium, & alteram quæ Neronem peperit. Nec possunt in una eademque familia fuisse Agrippinae duae.

MHTHP IOYΔΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ.)(ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. De nummo isto nuper ad te satis prolixè scripsi.

ΑΓΡΙΠΠΙΝΑΝ ΘΕΑΝ. Divam Agrippinam. Vide Nummos Populorum & Urbium, verbo ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ.

Caesonia Caji Principis conjux, apud Plinium, libro VII. sect. IV. pag. 17. Hujus nummus quidam Graecus circumfertur, quem periti adulterinum credunt. Fuit praeterea Lollia Paulina, Caji Principis matrona, teste eodem, libro IX. sect. LVII. ubi sponsalia ejus describit. Matronam cum audis, prius nuptam intellige, sed postea repudiatam.

C. CAESAR AVG. GERMANICVS PONT. MAX. TRIB. POT. Capite laureato.)(AGRIPPINA. DRVILLA. LIVIA. Tres Caji sororis stant: singulae Cornucopiae gerunt. Est hic nummus ex ære magno, in Cimento D. FOUCAULT. Agrippina matris suae nomen habet: Livia, Liviae amita, vel proavia: Drusilla, a Druso avo suo paterno: qui & patruus Drusi Caesaris fuit, Tiberii Aug. filii. Est alius ex ære magno huic similis in Museo nostro; in quo non LIVIA, sed IVLIA legitur: nullo discrimine: quoniam eadem & Julia ob matrem Juliam Agrippinam fuit: & ob patrem, avumque, & proaviam, Livia.

ΓΑΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite nudo. ΜΥΤΙ.)(ΔΡΟΥΣΙΑΔΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Drusillae. ΜΥΤΙ. Μυτιληναίων. Est in Gaza Regia. Augusta dicitur, quia neptis Augusti fuit.

ΓΑΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(ΔΡΟΥΣΙΑΔΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Pietatis, sive Concordiae, quod idem est. Nam Pietas inter fratres Concordiam parit. Quod impuri homines de Drusilla finxere, lubens praetereo. Est hic nummus apud Spanhem. in Juliani Caesares, pag. 53.

NERO ET DRVSVS CAESARES. Ambo in equis decurrunt.)(C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. P. M. TR. P. III. P. P. In medio, S C. Est ex ære mediocri, in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 40. Sunt & hi Caji Caesaris fratres duo. Neronis exitum memorat Plinius, libro VIII. sect. LXI. Drusi nusquam meminit: quem propterea ante Neronem obisse, & ante annum proinde Tiberii quintumdecimum, potest ex eo loco verisimiliter colligi.

C. CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. POT. Capite laureato.)(DRVSVS. Capite nudo. Pater ille Germanici, Caji Caesaris avus, frater Tiberii fuit. Nummus est argenteus.

Aviam suam Antoniam cur Caius Caesar in nummis non jusserit consignari, similtas aliqua domestica fecit: quoniam & vitia nepotis forte ferre non posset; & plus Claudio filio, quam nepoti Caio faveret.

C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. In medio, S C cum pileo, symbolo Libertatis.)(PON. M. TR. P. III. P. P. COS. DES. III. In medio, R C C Restituti Circenses, ut diximus in Diario Trevoltiano. Est hic ex ære minimo, in Museo nostro.

Anno Christi 40. V. C. 793. Caji 4.

Consul tertium Caius Caesar hoc anno fuit. C. CAESAR AVG. PON. M. TR. POT. III.

III. COS. III. Capite laureato.)(In corona quercea, SPQR. P. P. OB C. S. *Patri Patriæ, ob cives servatos.* Est argenteus in Museo P. CHAMILLART, cusus hoc anno Christi 40. ante Natalem Urbis.

C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. P. M. TR. P. IIII. P. P. Infra, PIETAS. Dea sedet, dextra pateram tenet: lævo cubito in puerum innititur.)(DIVO AVG. S C. Templum, in quo Caius habitu Pontificio pateram tenens, cum ministris sacrificat. Est ex ære magno, in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 42.

C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. P. M. TR. P. IIII. In medio, SC.)(GERMANICVS CAESAR TI. AVG. F. AVG. N. Capite nudo. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. *Divi Augusti pronepos* ubique dicitur, quia filius Agrippinæ, quæ neptis Augusti. In medio, SC. cum pileo, symbolo Libertatis.)(PON. M. TR. P. III. COS. TERT. In medio, RCC. ut supra. Est hic apud Patinum in Sueton. cusus hoc anno ante Natalem Urbis, quo die cœpit dici TR. POT. IIII.

Caji caput.)(REX PTOLEMAEVS. Capite laureato, vultu juvenili. Est in Thesauo Regio, ære minimo. Fœderatum fuisse hunc regem Mauretaniæ (de quo dixi in Augusto) cum Cæsare & populo Rom. hic nummus docet. Ptolemæum hoc anno Caius interemit. Plinius, libro v. sect. 1.

C. CAESAR AVGVST. Capite nudo.)(Pegasus. P. VIPSANIO AGRIPPA II VIR. COR. *Corinthi.* Est hic nummus ex ære minimo, in Cimelio D. FOUCAULT: non Augusti, ut visum est Do. Vaillant, sed C. Cæsaris Germanici F. quamvis in Indice Nummorum Reginæ Sueciæ Augusto tribuatur.

DIVA DRVSILLA SOROR C. CAESARIS AVG.)(IVLIA DRVSILLA F. C. CAESARIS AVGVSTI. *Julia Drusilla filia Caji Cæsaris Augusti.* Cornu super quo caput est puellæ, cum spicis. Ex ære minimo in Cimelio Sereniss. Ducis Parmensis. Ex avia primum, quæ Julia Agrippina, neptis Augusti, ipsa Julia nuncupatur: ex avo postea, qui Germanicus, filius Neronis Claudii Drusi Germanici, *Drusilla* est appellata: ut suis nominibus ex gemina prænobili familia, Julia & Claudia, se genus ducere significaret. Hanc Caji

Cæsaris filiam ex Cæsonia facit Suetonius. Drusillam sororem Caji Cæsaris, Juliae hujus Drusillæ amitam, hoc anno obiisse, non iste modo nummus suadet, sed & alter a nobis editus in libro de Nummis antiquis Populorum & urbium, verbo ΜΙΑΗΞΙΩΝ: qui inscribitur ΘΕΑ ΔΡΟΥΣΙΑΑΑ.

Anno Christi 41. V. C. 794. Claudii Imp. 1.

Kal. Januariis Caius Cæsar init Consulatum quartum: mense Martio exeunte interficitur. *Infauftum* ejus exitum Plinius appellat, libro IV. sect. v.

C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. In medio, SC. cum pileo, symbolo Libertatis.)(PON. M. TR. P. IIII. P. P. COS. QVAT. Et in medio, RCC. ut supra. Est hic in Museo P. ROVDILHE, e Societate JESU.

Plinius libro XI. sect. LXXIII. *Defuit jecur in* victima Caio *Principi Kalendis Januariis, cum iniret* Consulatum, *QUO ANNO interfectus est: Claudio* successori ejus, *QUO MENSE interemptus est* veneno. Innuit satis aperte Plinius, opinor, non ipso mense Caium, ut Claudium successorem, interfectum fuisse, quo inauspicata ei victima fuit. Non est igitur occisus mense Januario, quamvis ita Suetonius referat in Caio, cap. LVIII. & LIX. Hactenus de Caio Parisiis, v. Kal. April. MDCXCIX.

CLAVDIVS CÆSAR AVG.

Natali Urbis defertur principatus Claudio Cæsari, Caji nuper interfecti patruo, fratri Germanici Cæsaris. Defertur & Pontificis Max. dignitas, & Tribunicia potestas; & Consulatus, quem jam semel gesserat, iterum destinatur. Fuit ei cognomen *Cæsar*, non ab Augusto Cæsare, sed ab avia sua Octavia Augusti sorore; quæ cum fratre, ut hereditatem Julii Cæsaris, sic & nomen suscepit; nata etiam ipsa ex Julia sorore Julii Cæsaris. *Augusti* autem ipsum cognomen a matre habuit, quicum illud Augustus avunculus ejus, æque atque cum sorore sua, communicaverat. Verum cum Juliae nomen servaretur posteris ex Augusto, quippe herede masculino Julii Cæsaris Dictatoris, ac proinde natis ex Julia Augusti filia; idcirco non potuit aut ipse Claudius Julius dici, aut alterutram e filiabus suis Juliam appellare: itaque *Cæsar Augustus* ipse tantum fuit; & e filiabus alteram Octaviam tantum, de altero avia suæ nomine, Antoniam alteram de nomine matris nuncupavit. En istius cognationis schema.

S T E M M A C L A V D I I I M P.

Et domus ejus Augustæ, ex nummis antiquis, & Plinio.

Julius Cæsar.

Julius CÆSAR DICTATOR.

Julia Cæsar, conjux Octavii.

Octavius Cæsar, qui postea
CÆSAR AVGVSTVS.

Octavia Cæsar, conjux
M. ANTONII Triumviri.

IVLIA AVG. FILIA, conjux TIBERII AVG.
Ex Agrippa, prioribus nuptiis, filia ei fuit

ANTONIA Cæsar AVGVSTA,
conjux Neronis Claudii Drusi Germanici, qui Tiberii Aug. frater.

AGRIPPINA, conjux Germanici Cæsaris.

GERMANICVS CÆSAR.

Livia

CLAVDIVS
CÆS. AVG.

Ex Messalina,

AGRIPPINA, conjux Domitii
primum; deinde Claudii Aug.

OCTAVIA, conjux
Neronis.

ANTONIA,
mater Othonis
Aug.

BRITANNICVS
CÆSAR.

NERO CAESAR AVG.
Domitii & Agrippinæ F.

Ca.

Cæsares etiam appello feminas; cum in illis necesse sit cognomen illud esse feminei generis; & sit *Cæsarissa* nomen fictum ab imperitis hominibus ayo sequo- te; neque ipsum, opinor, alteri attributum, quam Annæ Comnenæ.

Numismata Claudii Imp.

Anno Christi 41. V. C. 794. Claudii I.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. capite laureato.)(IM- PER. RECEP. Imperatore recepto a cohortibus Prætorianis. Castra Prætoria. Argenteus est, apud P. CHAMILLART.

TI. CLAVDIVS CAES. AVG. GERM. P. M. TR. P. Capite laureato.)(PRAETOR. RECEP. Prætorianis receptis a Claudio Cæsare. Tribunus cohortis Prætorianæ paludatus, tenens læ- va Aquilam legionariam; dextram præbet Augusto togato. Est ex argento, ibidem.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. Capite laureato.)(DE GERMANIS. Duo scuta Germanica, cum ve- xillo & aliis militaribus instrumentis. Victoria hæc est a Nerone Druso Germanico, Claudii Aug. pa- tre, olim relata, filio comite expeditionis. Est ex ære magno, in gaza Regia.

Ut supra.)(CONSTANTIAE AVG. Dea sedens, dextra pateram, læva Cornucopiæ tenet. Est aureus ibidem.

Eadem inscriptio.)(CONSTANTIAE AVG. SC. Stat ipse Claudius hastam tenens. Po- sita in eo fuit Augusti constantia, Claudii scilicet, quod potiore sibi jure debitum, ut rebatur, quam Cæio, imperium, constanter expectavit. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. Ex ære magno, CON- STANTIAE AVGVSTI. SC. in Cimelio P. CHAMILLART.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. P. Capite laureato.)(PACI AVG. Pax cum caduceo gradiens. In Thesauo Mauroceni

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. In media nummi area libram dextra manus tenet. In- ter lances, PNR *Pondera Narbonensia restituta*. Vi- de Nummos Populorum & Urbium, verbo NAR- BO.)(SC. in medio. In ambitu, PON. M. TR. P. IMP. COS. DES. IT. Consul designatus iterum. Ex ære minimo in Museo nostro; & apud Angeloni, pag. 49. num. 8.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. Capite laureato.)(SPES AVGVSTA. *Spei typus*. Incusæ præterea litteræ, NCAPR. *Narbone Capitolium restitutum*. Vide Dissertationem de Nummis Narbonensibus, in Num- mis Populorum & Urbium. Est in Museo nostro, ære magno, cum litteris SC.

Eadem inscriptio.)(CERES AVGVSTA. Dea sedet, dextra fruges ostentans. Curam annonæ, cui prospiceret Claudius Augustus, commendat. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. Est & ibidem LIBERTAS AVGVSTA, cum typo Libertatis.

TI. ΚΛΑΥ. ΚΑΙ ΣΕΒΑΣ. ΓΕΡΜ. Ca- pite laureato.)(ΑΥΤΟΚΡΑ. L. A. Imperii, αυτοκρατορίας, anno primo. Est in Cimelio D. Fov- cAVLT.

TI. ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, Capite lau- reato.)(ΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Hic Σεβασός debet conjungi cum anticæ partis epi- graphe; ut sit continua oratio, Τις ἐστὶ Κλαύδιος Καίσαρ Σεβασός. Nummus Macedonum. Est ex ære mediocri, ibidem.

Claudii caput, sine epigraphe.)(ΠΤΟΛΕ- ΜΑΙΔΕΩΝ. Fortuna cum temone. ΘΠ. An-

nus LXXXIX. æræ Cæsarianæ, autumno iniens. Hic nummus ex ære mediocri, ibidem, paululum exesus est: solum Θ perspicue apparet: verum a peritis cre- ditur littera altera, sed (ut diximus) exesa delitef- cere: ac proinde Π: ut ad primum Claudii annum pertineat. Nam si solam Θ fuerit, ad nonum re- ferri oportebit.

Nunc nummi sequuntur familiæ Claudii, & mayo- rum ejus.

TI. ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite nudo, sine laurea, ob reverentiam Divi Au- gusti.)(ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Divus Augus- tus. Caput Augusti radiatum. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙ- ΚΕΩΝ. Est ex ære mediocri, ibidem. Fuit Divus Augustus avunculus Antoniae Augustæ, matris Clau- dii Imp.

TI. ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite nudo similiter.)(ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Ca- put Augusti radiatum, cum Palladis effigie juxta po- sita. Ibidem, ex ære mediocri.

TI. ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑ. ΣΕΒ. Capite nudo, sine laurea, ob reverentiam Liviae, aviæ suæ.)(ΘΕΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Diva Augusta, hoc est, Livia. Effigies Pietatis, quam Livia coluit- set, dum viveret. Est ex ære mediocri ibidem.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. Capi- te laureato.)(PROB. Prætoriani obrulerunt. Ut in CONOB & TROB syllabam OB poni pro obrulerunt, in Sæculo Constantiniano ostendimus.)(NERO CLAVDIVS DRVSVS GER- MANICVS. Drusus in equo super Arcu triumphali. SC. Fuit is Germanici Cæsaris & Claudii Aug. pa- ter. Est hic nummus ex ære magno, ibidem.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. Sedet in sella curpli: juxta, Pontificalis apex, & ancilia. Infra, SC.)(NE- RO CLAVDIVS DRVSVS GERMA- NICVS IMP. Caput ejusdem Drusi nudum, sine laurea. Ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem, ut supra, inscriptio. In medio, SC. In alio, stans ipse togatus, simpulum dextra tenet.)(ANTONIA AVGVSTA. Caput Antoniae; quæ uxor Drusi Germanici fuit, mater Claudii Aug. Est ex ære mediocri, in Museo nostro, Antonia Au- gusta idcirco appellata est, quoniam filia fuit Octa- viæ sororis Augusti. Impetravit enim a Senatu Au- gustus, ut quoniam liberos ipse non haberet mascu- los, qui possent esse in imperio successores, soror etiam ipsius Augusta diceretur: ut qui ex ipsa nasce- rentur, seu mares, seu femina, & posterii eorum quilibet, nomen quidem; masculi autem, jus etiam Augustale haberent, hoc est, jus succedendi in im- perio. Ob eam consanguinitatem Claudius Antonia Augustæ filius, Octaviæ sororis Augusti nepos, adeptus imperium est.

NERO CLAVDIVS DRVSVS GER- MANICVS IMP. Capite laureato, quia Im- perator & Victor.)(Drusus in equo super Arcu triumphali, cui inscriptum est, DE GERM. De Germanis. Est argenteus apud P. CHAMILLART. In alio ibidem, scuta transversim posita: DE GERMANIS.

TI. ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑ. ΣΕ- ΒΑΣΤΟΣ. Caput nudum, sine laurea, ob reve- rentiam erga parentes.)(ΔΡΟΥ. ΚΛΑΥΔ. ΓΕΡ. ΑΝΤΩΝΙΑ. Capita duo adversa: Drusi Claudii Germanici, & Antoniae: hoc est, patris ac matris Claudii Aug. Est ex ære mediocri, in Cime- lio D. FovcAVLT, & apud Angeloni, pag. 49.

TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. IMP. In medio, SC. & litteræ NCAPR. ut supra.)(AGRIPPINA M. F. GERMA- NICI CAESARIS, subintellige de more, con- jux, fratris Claudii Aug. Caput Agrippinae. Ex ære magno, ibidem.

Y y y

TI.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. GERM. Capite laureato.)(VALERIA MESSALINA. CYTHERONTE. CAPITONE. IIVIR. Caput Messalinæ, Claudii Augusti conjugis. Corinthi cufus hic nummus est, ex ære magno: in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio, capite nudo.)(VALERIA MESSALINA AVGVST. Caput Pietatis, five Concordiæ. Est apud Spanhem. in Juliani Cæsares, pag. 58. Et ex ære minimo apud Angeloni, pag. 49. VAL. MESSALINA AVG.

TI. ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(ΟΥΑΛΕΡΙΑ ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Messalinæ. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT. Quoniam ad Augusti domum minime ea pertineret, numquam appellata est Augusta ex S. C. sed tantum a provincialibus, ratis id cognomen matrimonio deberi: volente tunc Senatu, ut tam esset illud cognomen hereditarium, quam Cæsaris; nec usurpari nisi ab his, qui & de stirpe Augusti forent, vel consanguinitate conjuncti, & in honore principatus. *Messalina* ex nomine intelligitur filia fuisse Valerii Max. Messalæ, de quo Plinius, libro xxv. ex qua familia multo postea exorti sunt Maximiani, Maximini, F. Valerii, & Constantini Max. Imperatores. Messalinam Plinius *reginam* appellat, libro xxi. pag. 670. sed cum indignatione.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(ΟΥΑΛΕΡΙΑ ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ. Caput Messalinæ. Ibidem. Vidimus & apud amicum, Messalinæ nummum ex argento mixto ære, ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ.

TI. ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑ. ΓΕΡΜΑΝΙ. . . . Capite laureato. L. A. *Annus primus*, autumno iniens apud Græcos.)(ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. *Messalina* conjux *Cæsaris Augusti*. Stat Dea stolata, læva columnæ innititur, cum spicis: dextra duos tenet parvulos: symbolum Pietatis. Est in Thesauro Brandeburg. pag. 619. & apud P. CHAMILLART.

ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ ΝΕΑ ΗΡΑ. *Messalina Augusta Nova Juno*.)(ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΓΕΛΛΙΟΣ ΡΟΥΦΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. *Nicaensium nummus*. Gellius Rufus Proconsul. Porticus. Est apud D. Vaillant.

TI. CLAVD. CAESAR AVG. GERM. Capite laureato.)(LIBERIS AVG. COL. A. A. P. *Colonia prima Augusta Patrensis*. Geminum Cornucopiæ: ambo inter se nexa parte infima: unicuique caput impositum, dextro, Antonia: sinistro, Octavia: in medio tertium, Britannici pueri est. Nummus æreus e Gaza Regia.

Claudii caput laureatum.)(Tres stant: duo extremi gerunt Cornucopiæ. ANTONIA. BRITANNICVS. OCTAVIA. Claudii liberi. Est ex ære minimo. Antonia, de aviæ nomine: Octavia, de nomine proaviæ suæ appellata est: Britannicus, de nomine devictæ a Claudio patre Britannia. Quod nomen habere non potuit, ante annum Christi 46. quo anno proinde cufus hic nummus est.

Anno Christi 42. V. C. 795. Claudii 2.

Consul II. hoc anno Claudius Cæsar fuit.

TI. CLAUDIVS CAESAR. Vas frumentarium cum spicis, ad designandam Augusti providentiam in procuranda annona.)(P. ON. M. TR. P. IMP. COS. II. SC. Est ex ære minimo apud Mediobarbum, pag. 82.

TI. ΚΛΑΥ. ΚΑΙ. . . . Capite laureato.)(ΑΥΤΟΚΡΑ. L. B. *Imperii anno secundo*, qui autumno init. Spicæ sex, fertilitatis Ægyptiæ symbolum. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOV-

CAVLT. In alio, bos est, cum ΑΥΤΟΚΡΑ. L. B. apud P. CHAMILLART.

TI. ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑ. ΓΕΡΜΑΝΙ. ΑΥΤΟΚ. Capite laureato. L. B. Anno secundo.)(ΑΝΤΩΝΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Antonia, matris Claudii Aug. Est ex ære mediocri, apud D. Abb. BIGNON, Regi a sanctioribus Consiliis. Est & ex argento ære mixto, in Gaza Regia.

Eadem inscriptio. L. B. *Anno secundo*.)(ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. Dea dextra tenet parvulos duos; læva, spicas: symbolum Pietatis in alendis egenis. Est ex ære mediocri apud eundem Illustri. Abb. BIGNON.

Claudii caput.)(ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. ΕΤ. B. *ἔτος β'*. *anno secundo*. Mons Argæus, cujus in vertice stat Imperator cum hasta. Est hic nummus in Cimelio Mediceo.

Anno Christi 43. V. C. 796. Claudii 3.

Superioribus litteris ad te datis die 28. mensis proxime elapsi, scripsi Germanico Cæsare vivo nullum in ejus honorem numisma cufum fuisse. præter unum ex ære. Id nuper falsum esse deprehendi. Delatus est enim ad me geminus similiter ex ære nummus; quem tametsi ad Julium Cæsarem Antiquarii omnes referunt, Germanici Cæsaris pæne statim esse intellexi. In antica parte caput Germanici laureatum uterque exhibet, absque epigraphe. In posteriore, alter fluvium cum cymba juxta rupes exhibet: taurum alter, depressa cervice, & genu procumbente. Epigraphe est: GERMAN INDVTI IIII. Hoc est, ut interpretamur: *Germanicus Imperator, neglecto duplicis victoriæ triumpho Imperator quater*. Fluvius Rhe- num repræsentat; taurus, Frisios Germanosve, quorum ferocia a Germanico compressa, tauri procum- rum in genu dejecta cervice designatur. Plinius, libro xxv. cap. III. In Germania trans RHE- NVM castris a Germanico Cæsare promotis, *maritimo tractu*. . . . *Frisii qua castra erant*. . . . *confines Oceano*, &c. DV *Duplicis Victoriæ* est quemadmodum in perraro Licinii Aug. nummo ex auro, OB DV ob *duplicem victoriam* interpretati sumus, cum assen- su eruditorum. Littera I sola *Imperatorem* sæpe sig- nificat; ut in nummo Julii Cæsaris, IIT. est *Impe- rator iterum*. Qui dux exercitus rem feliciter gessisset, *Imperator* appellabatur, addito numero quoties sic prospere egisset. Cicero, lib. v. ad Attic. epist. xx. *Imperatores appellati sumus*. Negligere autem hono- rem triumphi in Urbe, ut in castris Reipublicæ uti- litati consulere, generosæ indolis fuit, & sibi egre- gie imperantis: Ergo bis vincendo, & honorem trium- phi ob utilitatem Reipublicæ bis quoque recusando, *Imperator quater* meruit Germanicus appellari. In qui- busdam nummis scriptum est tantummodo, INDV TI IIII. *Imperator tertium*: computato nimirum ge- mini triumpho neglecto pro una dumtaxat victoria de- iuncta victoribus cupiditate gloriæ. Qui olim trium- phum spreverint, videsis in Theatro Vitæ humanæ, littera G. *Rupes*, juxta quas adsidere fluvius Rhe- nus cernitur, saxosa sunt prominentiaque maris lito- ra: Galli vocant, *les falaises*. Hæ Frisiam *confinem Oceano* repræsentant; qua Germanici Cæsaris castra erant. Hunc utrumque nummum Occo describit, pag. 6. Tristatus etiam priorem delineavit, pag. 27. ex Goltzio, Tab. x. num. 9. nemo tamen hæcenus intellexit. Et Veneris quidem caput in suis uterque quomodo viderit, valde miror: cum in præclaro numis- mate, quod est in Museo P. JOBERT, caput sit laurea- tum, vultus virilis, annorum vix xxv. cum decore ju- ventutis præferens majestatem. Et in pagina nummi pos- teriore, superne quidem legatur GERMANICVS; quod nomen est, ut sit, effigiei quæ est in antica par- te: sed ita quidem, ut ob angustias nummi, qui est mi-

minimæ molis, litteræ N deficiat postrema linea: litteræ deinde I vicem præstet lineola instar accentus acuti Græci: denique primo ductu litteræ V curvato in arcum, pro C & V unica littera composita sit. In medio, taurus, ut dixi. Infra, INDVTI IIII. Sed nunc ad Claudium Augustum Germanici Cæsaris fratrem redeamus.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. III. Capite laureato.)(PACI AVGVSTAE. Victoria cum caduceo & serpente. Est argenteus e Museo Mediobarbi, pag. 82. Bellum igitur Britannicum hoc anno male collocat Dio, libro LX. pag. 780. & 781.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. P. III. Capite laureato.)(PRAETOR. RECEPT. ut anno 41. Est hic argenteus in Museo nostro.

TI. ΚΛΑΥ. ΚΑΙ. ΣΕΒΑ. ΓΕΡΜΑΝΙ. ΑΥΤΟΚ. Λ. Γ. Anno tertio. Capite laureato.)(ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣ. Messalina Cæsaris Augusti conjux. Dea Pietas, ut anno 42. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault. ΗΡΩΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Vide librum De Nummis Herodiadum, & Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 44. V. C. 797. Claudii 4.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. P. IIII. Capite laureato.)(PRAETOR. RECEPT. ut anno 41. Aureus est in Gaza Regia.

Caput Claudii laureatum, detrita epigraphe. L. Δ. Anno quarto.)(ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣ. Dea Pietas parvulos duos tenet, ut anno 42. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

ΣΙΔΩΝΟΣ. ENP. Anno CLV. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 45. V. C. 798. Claudii 5.

TI. ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΓΕΡΜ. ΣΕΒ. Capite laureato. L. E. Anno quinto.)(ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. Dea Pietas, ut anno 42. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. HP. Anno CVIII. ære Pompeiana. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 46. V. C. 799. Claudii 6.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. VI. IMP. XI. Capite laureato.)(Arcus triumphalis, cui Imperator in equo impositus, cum spoliis. Epigraphe, DE BRITAN. Est argenteus apud P. CHAMILLART. Hæc victoria fecit Claudium Cæsarem IMP. XI. Suetonius, cap. XII. de Claudio. At in semet augendo, parvus atque civilis, prænomine Imperatoris abstinuit. Fabulator somniat quod vult. Non vidit titulum IMP. in nummis Claudii præfixum nomini: fingit eum abstinuisse hoc titulo ex civilitate. Atqui non hæc civilitas in Claudio, sed necessitas fuit. Neque enim ei licuit hunc in Occidente titulum sumere, ubi summus Exercituum Imperii dux non fuit; ne Corinthi quidem, aut in Macedonia, aut in ipsa Africa. Claudii triumphum de Britannia narrat Plinius, libro III. sect. XX. & libro XXXIII. sect. XVI. In Britanniam a Claudio subactam habes disticha, tetrasticha, hexasticha, libro I. Epigrammatum veterum a Pithæo collectorum, pag. 60. sed sæculi XIII.

TI. ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΓΕΡΜ. ΣΕΒ. L. 5. Capite laureato. Anno sexto.)(ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. Dea Pietas, ut supra. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault, Messalinæ

adulterium cum Valente medico, de quo Plinius libro XXIX. sect. 5. contigisse hoc anno videtur: propter quod repudiata fortassis a Claudio est. Fabulosum est quod narrat Tacitus, libro XI. Annal. cap. 27. & Juvenalis Satyra X. ut quidquid fere isti & alii prodiderunt.

TI. ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. CEB. MECCAA. CEB. Capita Claudii & Messalinæ adversa.)(BPETANNIKOS. KAICAPEΩN. Britannicus Claudii & Messalinæ filius, stans togatus, dextra pateram tenet. Nummus ex ære minimo, in Gaza Regia. Cæsarea hæc Cappadociæ est. Βερταννικός Græci dicunt, pro Βερταννός, ut in nomine Vindex litteras permutant: & Ο'ννδξξ scribunt, non ut Plutarchus in Galba, Ο'ννδξξ; aut Xiphilinus, Βινδξξ.

Claudii caput laureatum.)(ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. ΕΤΟΥΣ Ε. Dea turrita & velata (quod signum est metropoleos) rupibus insidet, dextra spicas tenet. Est Cæsarea Palæstina. Nummus olim e Cimelio Illustr. Præsidis BIGNONII. Vide Chronologiam Veteris Testamenti, & librum de Nummis Herodiadum.

Anno Christi 47. V. C. 800. Claudii 7.

Consulatus Claudii quartus commemoratur a Plinio, libro VII. sect. XLIX. cum ludis sæcularibus. Claudii Principis Censura, anno Urbis DCCC. libro X. sect. 2.

ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΤ. 59. Anno xCVI. ære Cæsarianæ, sive Antonianæ. Vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium, verbo ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ.

Anno Christi 48. V. C. 801. Claudii 8.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. VII. IMP. XIII.)(SAECVLARIA SACRA, Kal. Januariis celebrata, pro felici processu Novi Sæculi. Est hic nummus apud Occonem, cusus hoc anno ante Natalem Urbis, & ante Claudii TR. POT. VIII. quæ eo die cepit.

TI. CLAUD. CAISAR. Capite laureato.)(V. VIII. Legio quinta & Octava. Aquilæ duæ legionariæ, cum duobus signis militaribus. Est ex ære minimo, in Thesauro Regio. Nusquam alibi in nummis occurrit hæc ratio scribendi CAISAR pro CAESAR. Et ea ipsa in colonia longe ab orbe Latino posita cusu hoc fuisse numisma admonet: nempe Beryti in Syria, ut ex nummis Augusti & Claudii intelligimus, in quibus scriptum est similiter, V. VIII. Quinta & octava. Beryti autem constitutos milites; quippe inter Græcos, etiam Latine cum scriberent, CAISAR pro Καῖσαρ scripsisse, quis tandem miretur?

Anno Christi 49. V. C. 802. Claudii 9.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. VIII. IMP. XVII. Capite laureato.)(In corona quercea, SPQR P. P. OB C. S. Patri Patriæ, ob cives servatos. Argenteus, e Museo nostro. Cives servavit, devictis Britannis, a quibus vexabantur.

Anno Christi 50. V. C. 803. Claudii 10.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. X. P. P. IMP. XVIII. Capite laureato.)(PACI AVGVSTAE. Victoria cum caduceo. Est argenteus in Museo nostro.

TI. CLAUDIVS CAESAR AVG. P. M. TR. P. X. P. P. IMP. XX. Capite laureato. PACI AVGVSTAE, ut proxime: ibidem.

Yyyy 2

TI.

NERO CLAV. CAESAR. LVRINO VOLVMNIO. IIVIR. Caput Neronis nudum. Est ex ære minimo, in Museo nostro. Hactenus de Claudio..... Parisiis, die sabbati, xi. April. 1699.

NERO CAESAR. AVGVSTVS.

Claudius Cæsar moriens imperium reliquit Domitio Neroni, tamquam proximo heredi. Plinius, libro 2. sect. xxiii. Statim Nero igitur Augustus est salutatus, sed absque TR. P.

Natali Urbis Nero accipit Tribuniciam Potestatem, ac titulos P. M. & P. P. Neronis stemma ex materno genere deductum misimus ad te cum stemmate Augusti & Claudii. Nero Britannico prælatus est jure cognationis. Fuit enim Nero materno genere Agrippinæ filius, Agrippinæ alterius nepos, Juliæ Augusti filia pronepos, ac proinde abnepos Augusti. Britannicus Cæsar non fuit materno genere, siquidem filius Valeriæ Messalinæ: Claudius autem pater Cæsar, non ex Augusto, sed ex Augusti forore fuit.

Numismata Neronis Augusti.

Anno Christi 55. V. C. 808. Neronis 1.

NERO CLAVD. DIVI CLAVDII F. AVG. Caput Neronis laureatum. *Divi Claudii filius*, hoc est, gener dicitur: quemadmodum & Tiberius **DIVI AVG. F. Divi Augusti filius**, hoc est, gener fuit. Victoria parat se ad scribendum in clypeo, quæ Nero præclare in bello gesturus esset. Est hic quinarius argenteus apud Patinum, in Thesauo Numismatum, pag. 53.

NERO CLAVD. CAESAR. AVG. GERMANICVS. Caput Neronis laureatum. Pontif. MAX. TR. POT. IMP. P. P. SC. Apollo cum cithara. Non quia citharæ tragicique cantus libido illi magna fuit, teste Plinio, libro xxx. sect. v. alioqui etiam Divus Augustus citharædus fuit, & Antoninus Pius. Nam in istorum quoque nummis Apollo sic pingitur. Sed quoniam sub tutela Apollinis Palatini Palatium Cæsarum Romæ fuit. Est hic ex ære mediocri in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 61. Est & alibi nummus Neronis Græcus, **ΝΕΡΩΝΙ ΑΠΟΛΛΩΝΙ**.

AGRIP. AVG. DIVI CLAVD. subintellige, *conjug*: **NERONIS CAES. MATER.** Capita duo adversa; Agrippinæ, & nudum Neronis. Corona quercea, in qua EX SC. Nimirum ex SC. decreta est Neroni corona. In ambitu; **NERONI CLAVD. DIVI F. CAES. AVG. GERM. IMP. TR. P.** Argenteus in Thesauo Regio, & in Museo nostro.

NERO CLAVD. CAES. AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. P. P. Capite laureato. Congiar. DAT. POP. Congiarium datum populo: munus e frumento præsertim. Nero sedens togatus, adstante milite dat congriarium Populo, pro Pontificatu Max. & Tribunicia potestate. Est apud Angeloni, pag. 61. num. 3.

NERO CAESAR AVGVSTVS. Capite laureato. Concordia AVGVSTA, Neronis cum Senatu. Dea sedet cum Cornucopiæ, & patera. Argenteus, ibidem.

ΝΕΡΩ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite radiato. ΑΥΤΟΚΡΑ. L. A. Anno primo, currente a Febuario scilicet usque ad autumnum. Est argenteus ære mixtus, in Cimelio D. Fovcault.

NERO CLAVD. CAESAR IMP. ET OCTAVIA AVGVST. Caput Neronis, cum Sole in vertice; & Octaviæ conjugis, cui in vertice imminet Lunæ crescentis effigies. Caput Nero-

nis nudum, cum sceptro transversim posito. **NERO CLAVD. CAESAR AVG. IMP. LVRI- NO. VOLVMNIO. IIVIR.** *Duumviris* Corinthi. Est hic nummus ex ære mediocri, in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 49.

ΝΕΡ. ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΑΥΤ. Capite radiato. OKTAOTIA ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Octaviæ: cujus sub ore littera L λυκαβαντος, absque numerali nota: quod in aliis quoque nummis usuenire vidimus. Quoniam videlicet id nummorum genus cufum est paulo ante Septembrem anni hujus LV. ab his qui nescirent, utrum primus Neronis annus numerandus esset ab autumno ei diei propiore, quo Augustus est salutatus, ac proinde ab autumno anni LIV. an ab autumno consequente diem, quo Tribuniciam Potestatem accepit. Usus deinde obtinuit, ut quoniam ex quo Augustus est salutatus, septem menses essent usque ad autumnum, langueretque ab autumno antecedente fere ex veneficio Claudius; (quæ causa fuit quamobrem nummici cufi non sunt cum nota anni xv. L. IE.) primus annus iste censeretur Neronis, ab autumno anni LIV. Est hic nummus apud Patin. in Thesauo, pag. 122. & in Indice. Nummum Domitiani similem proferam, ad annum Christi 81.

ΝΕΡΩ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΑΥΤ. Caput Neronis. OKTAOTIA ΣΕΒΑΣΤΗ. L. A. Caput Octaviæ. Est apud Mediobarbum, pag. 96.

NERO CAESAR AVGVSTVS. Capite laureato. AVGVSTVS. AVGVSTA. Augustus stans radiato capite, dextra pateram, læva hastam puram tenet. Livia pariter Augusta stans, dextra pateram, læva geminum Cornucopiæ tenet. Patera, pietatem erga superos: Cornucopiæ, ubertatem annonæ designat. Nobilitatem Neronis hic nummus deprædicat, qui est argenteus in Museo nostro. Fuit enim Nero per matrem Agrippinam, Augusti & Augustæ abnepos.

ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ ΘΕΟΥ ΤΙΟΣ. Cæsar Divus Divi F. Caput Augusti laureatum: non Claudii, ut putat D. Vaillant. NEPΩN. AΓΡΙΠΠ. Capita duo adversa, Neronis & Agrippinæ. Nobilitatem suam & genus ab Augusto deductum ambo jaçant. Est ex argento ære mixto.

ΝΕΡΩΝ ΚΛΑΥΔ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. Capite radiato. TIBEPIOS ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato. Est apud D. BEGON, & in Museo nostro. Consanguinitate junctum se cum Tiberio, proavi sui fratre, Nero jaçant.

ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. ΕΤΟΥΣ Β. Anno secundo. Vide Chronologiam Veteris Testamenti: ubi etiam de nummo ANTIOXEΩN. ΔΡ. ΕΠΙ ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ, similibusque, egimus. Item librum de Nummis Populorum & Urbium, verbo ANTIOXEΩN Syria.

Anno Christi 56. V. C. 809. Neronis 2.

ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ. Capite nudo. ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Clypeus. Nero Cæsar Augustus Nummus Macedonum. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault.

Anno Christi 57. V. C. 810. Neronis 3.

Consulatum iterum gessit hoc anno Nero.

NERO CAESAR AVG. IMP. Pontif. MAX. TR. III. COS. II. Corona quercea, EX SC. Aureus est & argenteus, apud Occo-

NERO CLAVD. CAESAR GERMANICVS IMP. Capite laureato. Arcus triumphalis. In equo super Arcu Nero Drusus, hujus Neronis proavus, cum hasta decurrit. In summo arcu

arcu, DE GERM. Memoriam Nero revocat victoriæ insignis, quam de Germanis Drusus olim retulit, unde & ipsi & posteris ejus *Germanici* cognomen hæsit. Est hic argenteus, apud D. de Boze. Non hic victoria Neronis aliqua prædicatur; siquidem statim & ante imperium, jure natalium, Germanici nomen habuit.

NERO CLAUD. CAES. AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. P. P. Capite laureato.)(CONGIAR. II. DAT. POP. SC. Nero togatus sedens distribuit congiarium populo, pro Consulatu suo secundo. Est ex ære magno in Gaza Armeniæ, & apud Angeloni, pag. 61. n. 4. & in Museo P. CHAMILLART.

NEP. ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΑΥΤ. Caput Neronis.)(OKTAOYIA ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Caput Octaviæ. L. F. Anno tertio. Est apud D. FOVCAVLT, & in Thesauro Regio. Cusus ante autumnum hujus anni.

NEPΩ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣΑΡ. ΑΥΤΟ. Capite laureato.)(NEO. ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΩΝ. Serpens cum spicis & papavere. Γ. Anno tertio. *Neocæsariensis bonus Genius*. Est apud D. BIGNON. Cusus ante autumnum hujus anni. Alius ibidem habet Δ. anno quarto; incipiente ab autumno anni hujus apud Græcos.

ΑΥΤΟ. NEPΩ ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. Capite laureato.)(OKTAOYIA ΣΕΒΑΣΤΗ. L. Δ. Anno quarto, qui ab autumno incipit hujus anni. Caput Octaviæ. Est argenteus ære mixtus, in Gaza Regia.

NEPΩ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. Capite radiato.)(Ceres stans cum face. ΜΗΤΕΡ. forte, ΔΗΜΗΤΕΡΟΣ. L. Δ. Anno quarto. Est in Cimelio D. FOVCAVLT.

Anno Christi 58. V. C. 811. Neronis 4.

Consul tertium hoc anno fuit Nero Cæsar.

NERO CAESAR AVG. IMP.)(PONTIF. MAX. TR. POT. COS. III. P. P. EX SC. Imp. paludatus calcatur orbem. Mediobarbus, pag. 92. ex J. C. Bon.

NERO CLAUD. CAES. AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. P. P. Capite laureato.)(CONGIAR. III. DAT. POP. Congiarium tertium datum populo, in tertio Consulatu. Nero togatus dat. Est ex ære magno.

NERO CAESAR AVG. IMP. Capite nudo. PONTIF. MAX. TR. P. IIII. P. P. In corona, EX SC. Argenteus, in Museo nostro.

NERO CLAUD. CAESAR AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. P. P. Capite laureato.)(ANNONA AVGVSTI. CERES. S. C. Sedet ipsa Ceres, cum face, & Cornucopiæ. Ceres cum face, Tellus est amissam fertilitatem quærens. Stat e regione Annona sive Ubertas, cum vase frumentario, & navi in Tiberi fluitante. Est hic nummus ex ære magno in Museo nostro. Maxima semper cura Principum, Annona fuit.

ΑΥΤ. NEPΩ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. Capite laureato.)(Serpens. NEO. ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΩΝ. L. Ε. Anno quinto, qui autumno anni hujus incipit. Est ex ære mediocri apud D. FOVCAVLT.

NEPΩΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Capite laureato.)(ET. E. Anno quinto, ut proxime dictum est. ΔΡΑΧΜΗ. Tripus cum circumvoluto serpente. Est ex argento in Gaza Regia.

NEPΩΝΟΣ in corona.)(ΚΑΙΣΑΡΟΣ. L. Ε. Anno quinto. Spica, vel palma potius, Judææ symbolum. In Thesauro Mauroceni, pag. 113. & in Cimelio P. CHAMILLART.

De Nummis regis Polemonis, & æra Claudiana vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 59. V. C. 812. Neronis 5.

Hoc anno, Vipstano & Fonteio Coss. defectus Solis. Plinius, libro 2. sect. LXXII. Vide Chronologiam supra dictam.

NERO CAESAR AVGVSTVS. Capite laureato.)(ARMENIAC. Victoria gradiens cum palma & corona. Argenteus est in Gaza Regia. Plinius, libro VII. sect. XL. & libro XXXIII. sect. XVI. meminit Armeniaci belli, ac Tiridatis regis Armeniæ. De Domitio Corbulone, qui sub Nerone dux Exercituum fuit, Plinius libro VI. sect. VII. & XV. atque alibi sæpius.

NERO CLAUD. CAESAR AVG. GER. P. M. TR. P. IMP. P. P. Capite radiato.)(VICTORIA AVGVSTI II. Victoria gradiens. SC. Ex ære mediocri; in Museo nostro.

NERO CAES. AVG. IMP. Capite nudo.)(PONTIF. MAX. TR. P. V. P. P. In corona, EX SC. Argenteus, ibidem.

IMP. NERO CLAUD. CAES. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(ADLOCVTIO COH. SC. Stans ipse togatus, (quoniam non est ipse profectus ad bellum, sed in Urbe mansit) cum adstante pariter Senatore togato, cohortes alloquitur; ut Corbuloni, opinor, in Oriente parent. Itaque credi nummus hic potest anno superiore cusus. Est ex ære magno in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 61.

IMP. NERO CAESAR AVG. P. MAX. TR. P. P. Capite laureato.)(Victoria laeva palmam, dextra fulmen gerit. NERONIANA (Victoria nimirum) TRIVMPHANS. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

Neronis caput radiatum, detrita epigraphe.)(ΠΟΠΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Poppæ caput. L. Ε. Anno quinto, currente usque ad Septembrem. Est ex ære mediocri, ibidem. De Poppæa Neronis conjugis, vide Plinium lib. XI. sect. XLVI. & librum XXXVII. sect. XII. aliaque loco ex Indice Pliniano petenda. Poppæum Consulem posui anno Christi nono.

NEPΩΝ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(ΠΟΠΠΑΙΑ NEPΩΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Caput Poppææ Neronis Augusti conjugis. Argenteus in Gaza Regia.

NEPΩ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟ. Capite laureato.)(NEO. ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΩΝ. *Neocæsariensis bonus Genius*: ut anno 57. L. 5. Anno sexto, qui autumno anni hujus incipit. Est apud D. BIGNON.

NEPΩΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Capite laureato.)(ΕΤΟΥΣ 5. ΗΡ. Anno sexto imperii Neronis, qui idem est CVIII. æra Antonianæ, sive Cæsarianæ, ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti. Aquila fulmini insitit. Est hic nummus in Gaza Regia, ex argento ære mixto.

Eadem inscriptio.)(ΗΡ. Ε. Anno CVIII. æra ejusdem, qui & quintus Neronis. Est hic pariter argenteus, ibidem. Antiochiæ conflatus uterque nummus videtur; dubitante opifice, ut jam superius diximus; utrum ab autumno, qui proximus fuit obitui Claudii; an ab autumno qui proximus fuit datæ Neroni Tribunicæ potestatis, annos Neronis inchoaret. Itaque hunc eundem annum CVIII. æra Cæsarianæ, quintum sextumque Neronis appellavit. Apagæ enim somnia de gemino anni initio in una Antiochia civitate.

Anno

Anno Christi 60, V. C. 813. Neronis 6.

Consulatum quartum gessit Nero hoc anno.

NERO CAESAR AVG. IMP. Capite laureato.)(PONTIF. MAX. TR. P. VI. COS. IIII. P. P. In corona, EX SC. Aureus est apud D. BEGON: Argenteus apud P. CHAMILLART.

ΝΕΡΩΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Capite laureato.)(ΠΟΠΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗΣ. ΗΡ. Anno CVIII. ære Cæsarianæ, currente usque ad autumnum.

Caput Jovis.)(ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΕΝ ΠΙΕΡΙΑΙ. Seleucensium in Pieria Syria. Fulmen. ΗΡ. Annus CVIII. usque ad autumnum. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

ΝΕΡΩΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Capite laureato.)(Aquila Romana fulmen unguibus tenet. ΘΡ. Anno CIX. ære Cæsarianæ, autumnu iniens anni hujus. Est apud Patinum, in Sueton. pag. 289.

Anno Christi 61. V. C. 814. Neronis 7.

NERO CAESAR AVG. IMP. Capite nudo.)(PONTIF. MAX. TR. P. VII. COS. IIII. P. P. EX SC. Dea capite velato, stolata, lava hastam, dextra fruges tenet. Argenteus, in Museo nostro.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(CERT. QVINQ. ROM. CON. In alio, CO. Certamen quinquennale Romæ constitutum. Mensa, vas, corona. In alio, Roma sedens, dextra tenet Victoriam. Uterque est in Museo nostro, ex ære minimo.

Neronis caput laureatum.)(PORT. AVG. Portus. Ex ære magno, in Cimelio D. FOUCAULT.

NERO CLAUD. CAESAR. AVG. GER. P. M. TR. P. IMP. P. P. Capite laureato.)(Ædificium pulcherrimum, in quo per gradus ascenditur: fastigio concamerato. In ipso aditu stat Augustus cum hasta. Epigraphe: MAC AVG. Infra, SC. Est ex ære magno, in Museo nostro; alias pud Angeloni, pag. 61. apud Patin. pag. 112. Hic Antiquarii omnes, & eos secutus Spanhemius, pag. 858. Macellum Augusti, post Xiphilinum, opinor, interpretantur; quoniam tres priores litteras, ut alias sæpe decepti, unius esse nominis primam syllabam existimant. At quænam, amabo, affinitas est macello, cum tali ac tam superbo ædificio? Lege mecum, sodes, Amice: Mausoleum Cæsaris Augusti. Ac si falso teste eges, adi Suetonium in Augusto, cap. 100. Reliquias Augusti in Mausoleo condiderunt: id opus inter Flaminiam viam ripamque Tiberis... exstruxerat. Si verum postulas, inspicere Mausolei istius vestigia in libro Alexandri Donati e Societate JESV. de Urbe Roma, libro III. pag. 241. Vestigia Mausolei cernes hodieque exstantia; & in his gradus illos ipsos per quos fit ascensus in Mausoleum, cujusmodi in nummo nostro conspiciuntur. Opera Augusti in nummis Neronis ii consignarunt, qui ei addicti fuerunt: ut eum vel sic populo Rom. commendarent; quoniam esset abnepos Augusti.

Urbem a Nerone crematam fuisse, testis est Plinius, libro XVI. sect. I. hoc est, partem eam, quæ vetustis deformis ædificiis, aliisque fortassis, opus ei esset ad domum suam auream exstruendam, qua propemodum cinxit Urbem, ut idem Plinius loquitur, libro XXXVI. sect. XXIV. num. 25. non ut Urbem restitueret, quod fabulosi scriptores prodiderunt.

ΝΕΡΩ ΚΛΑΥΔ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. Capite laureato.)(Stat ipse galeatus & paludatus; detrिता epigraphe. Perspicue autem legitur, L. H. anno oc-

tavo, qui a Septembri hujus anni init. Est ex ære minimo, in Museo nostro.

Anno Christi 62. V. C. 815. Neronis 8.

NERO CAESAR AVG. IMP. Capite laureato.)(PONTIF. MAX. TR. P. VIII. COS. IIII. P. P. EX SC. Stat ipse paludatus & galeatus, cum hasta & bacillo imperatorio, quod dextra tenet; pede dextro orbi imposito. Apud Tristan. tomo I. pag. 210.

ΝΕΡΩΝ ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. Capite laureato.)(ΠΟΠΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Poppæa Augusta. L. Θ. Anno nono Neronis, qui autumnu anni hujus incipit. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

ΝΕΡΩΝ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒ. ΓΕΡ. Capite laureato.)(In corona laurea, ΤΩ ΣΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ. L. ENAT. Servatori Orbis terrarum. Anno nono. Epigraphen partis posticæ describit Spanhemius in Juliani Cæsares, pag. 276. Cusus in Palæstina nummus videtur.

Anno Christi 63. V. C. 816. Neronis 9.

ΝΕΡΩ ΚΛΑΥΔ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(Caput Serapidis. L. I. Anno X. qui autumnu incipit hujus anni. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT, & in Museo nostro.

Caput Neronis.)(Caput Ægypti. L. I. In Museo nostro.

Caput Neronis radiatum.)(ΠΟΠΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Poppææ. L. I. In Museo nostro, & apud P. CHAMILLART. Est in hoc nummo Poppææ, pectore inverecunde aperto, mammis nudatis: ut nulla prorsus alia Augustarum.

Anno Christi 64. V. C. 817. Neronis 10.

NERO CAESAR AVG. IMP. Capite nudo.)(PONTIF. MAX. TR. P. X. COS. IIII. P. P. In medio, EX SC. Stat ipse galeatus, lava hastam, dextra bacillum Imperatorium tenet cruri innixum; pede dextro orbem premit. Est argenteus apud P. CHAMILLART.

NERO CLAUD. CAESAR AVG. GERM.)(Mons Argæus: cujus in vertice stat Imperator cum hasta, & orbe Romano quem gerit. ET. IA. ἔτας ια. Anno XI. qui init autumnu anni hujus. Aureus est apud Mediobarbum, pag. 95. Habemus nummi formam in plumbo expressam ex argenteo, cum epigraphe: NERO CLAUDI. TI. CLAUD. F. CAESAR AVG. GERM. Cetera sunt similia.

ΝΕΡΩΝ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. Caput radiatum Neronis.)(ΠΟΠΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Caput Poppææ. L. IA. Anno XI. Argenteus est ære mixtus, in Cimelio D. FOUCAULT.

De nummis ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ ΣΥΡ. ΑΘ. & ΣΙΔΩΝΟΣ. L. EOP. aliisque, quos desiderare hic potes, consule Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 65. V. C. 818. Neronis 11.

ΝΕΡΩ ΚΛΑΥΔ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕ. ΑΥ. Capite radiato. Nero Claudius Cæsar Aug. Germanicus Imp.)(ΑΥΤΟΚΡΑ. L. IB. Αὐτοκρατορίας λυκαῖε. Imperii anno XI. Caput Ægypti. Ex ære mediocri, in Museo nostro. Annus ille XII. ab autumnu anni hujus incipit.

ΝΕΡΩ ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. L. IB. Anno XII. Caput Neronis radiatum: cum pharetra Apollinea.)(ΑΚΤΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝ. Caput Apollinis Actiaci laureatum, cum pharetra retro posita:

posita: e regione, Solis sidus. Est enim Apollo, Sol. Apud Tristan. tom. 1. pag. 233.

Caput Neronis radiatum.)(MEΣΣΑΛΙΝΗ. L. IB. In Thesaurō Mauroceni, pag. 113. Alius in Cimelio Reginae Christinae, pag. 63. MEΣΣΑΛΙΝΑ CEBAC. Poppæa scilicet Neronis conjux anno superiore obierat: de ejus funere vide Plinium; libro XII. sect. xli. Nam de nece ei a Nerone illata, Tacito aliisque non credimus.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ. ZOT. Anno ccclxxvii. æræ Græcorum, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti.

Anno Christi 66. V. C. 819. Neronis 12.

NEPΩN. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Capite laureato. ET. IF. Anno XIII. qui incipit autumno hujus anni.)(ZHNΩNOC ΠΟΛΙ. TO. Δ. Zēnone Præfeto Urbis, πολιάρχης, quartum. Est Laodicea Phrygiæ.

NEPΩN ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΘΕΟΣ. Capite laureato. Nero Augustus Deus: ob beneficentiam nimirum: juxta illud Plinianum, libro 2. DEVS EST mortali juvare mortalem.)(ΙΟΥΛΙΟΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Julius Andronicus, beneficus in Laodicensēs Phrygiæ: quos & in isto & in superiore nummo designat Juppiter Φιλάδηης in utroque pictus. In hos per Andronicum beneficentiam suam Nero exseruit. Hunc ex ære minimo nummum, allatum ex Oriente vidi cum D. DE BOZE.

NEPΩN KAIC. ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΑΥ. Capite radiato. L. IF. Anno XIII.)(ΣΕΒΑΣΤΗΦΟΡΟΣ. Navis inflatis velis. Argenteus ære mixtus, apud D. RIGORD. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 67. V. C. 820. Neronis 13.

IMP. NERO CLAUD. CAES. GERM. P. M. TR. P. XIII. P. P. Capite laureato.)(PACE P. R. TERRA MARIQUE PARTA IANVM CLVSIT. SC. Jani armamentarium, non templum, ut vulgo creditur. Est in Museo nostro, ex ære magno. De bello tamen Æthiopico cogitans Nero, mittit exploratores. Plinius, libro VI. sect. xxxv.

IMP. NERO CAESAR AVG. P. MAX. TR. P. P. P. Caput laureatum.)(ARA PACIS. S. C. Ara. Est ex ære mediocri, apud. P. CHAMILLART.

ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite Divi Augusti radiato.)(HPA APΓEIA. Juno Argiva, capite radiato pariter. L. IF. Anno XIII. hoc est, ante anni hujus autumnum. In alio post autumnum cuso, L. ID. anno XIV. Est ille ex argento mixto apud P. JOBERT: iste, in Cimelio D. FOUCAULT. Sub effigie & nomine Junonis Argivæ Livia Augusta conjux Augusti designari creditur.

NEPΩ KAIC. ΣΕΒ. Capite radiato. L. IF. Anno XIII. ut proxime.)(ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Divus Augustus, capite laureato. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

Eadem inscriptio. L. IF. Anno XIII. hoc est, ante autumnum anni hujus.)(TIBEPIOΣ. Capite laureato. Ibidem, & in Museo nostro.

Nero circiter mensem Junium profectus videtur in Orientem ad debellandos Judæos.

De nummo ΠΟΣΕΙΔΩΝ ΙΣΘΜΙΟΣ, aliisque ad hunc annum pertinentibus, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

NEPΩN ΚΛΑΥΔ. KAIC. ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΑΥΤΟΚΡ. L. ID. Anno XIV. qui autumno anni hujus incipit.)(ΖΕΥΣ ΙΣΘΜΙΟΣ. Juppiter Isthmius. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

Anno Christi 68. V. C. 821.

Neronis principis ruina, Plin. libro XVI. sect. xxxviii.

Natali Urbis, cum procul Roma Nero abesset, adempta est ei Tribunicia potestas, auctore Julio Vindice, assertore libertatis a Nerone. Plin. libro XX. sect. LVI. Ea causa est, quamobrem nullus appareat nummus Neronis inscriptus, TRIB. POT. XIII. cujusmodi plures sane exstare oporteret, si vel ante illum diem, quem posuimus, nempe ante Natalem Urbis anni Christi LV. accepisset Tribuniciam Potestatem; vel in Urbe fuisset Junio etiam mense anni hujus LXVI. ut fingunt historici rerum Romanarum. Nam quod apud Mediobarbum, pag. 588. nummus legitur inscriptus, NERO CAESAR AVG. IMP.)(In medio nummo, XIII. cave credas, aut in isto, aut in similibus Augusti nummis, indicari annos Tribunicia Potestatis.

Cædes ac scelera, ob quæ invisus Nero fuerit Senatui Populoque Romano, vide apud Plinium, libro XXX. sect. v.

Terra motus magni per loca, ante cladem Hierosolymitanam. Matth. xxiv, 7. Plinius, libro 2. sect. LXXXV.

Sub anni finem Domitius Nero videtur ex insidiis interfectus in Oriente: nam exitum eundem ipsius, ac Cæsaris olim Dictatoris fuisse, auctor est Plinius, libro IV. sect. v.

Priusquam vero de Nerone claudam epistolam, animadvertere te, Amice, cupio, quanta esset supra Augustos Senatus Populique Romani auctoritas, ipso etiam Neronis Imp. ævo. Nam id apparet ex illo præclaro numismate, quod nemo adhuc intellexit. Caput Neronis laureatum ab una parte exhibet: in altera hanc epigraphen:

Benevolentiam capta

Romani Senatus:

Togatam Gentem

Fove beneficiis.

Nummus est ex ære magno, in Thesaurō Regio, & in Museo nostro: & Mediobarbus similem profert suo. Cusus, ut ceteri illius ætatis Latini, quos habemus, in Gallia Narbonensi. Gallis Neronem tacite admonentibus, si salvus esse cuperet, atque in principatu perstare, ut benevolum sibi Senatum redderet, Populumque Romanum. Est enim Populus Romanus, Gens togata. Notum illud est Maronis in Æneide, libro I. versu 286. sub Jovis persona de Junone sic prædicantis;

————— Mecumque fovebit
Romanos rerum dominos, GENTEMQUE
TOGATAM.

Eo artificio contexta hæc oratio sive admonitio est, ut prior incipiat a verbo: & in substantivum desinat, seu personam quæ commendatur; posterior e diverso incipiat ab ea persona, & in verbo desinat. In persona deinde designanda, sive Romanus Senatus dicatur, sive Togata gens, utrobique adjectivum nomen præponitur substantivo. Præterea, cum sint in hac nummi area litteræ istæ octo in quatuor segmenta divisæ, possunt vel duo superiora primum, deinde inferiora duo sumi, ut jam fecimus; vel quæ dextrum nummi

nummi latus obtinent, deinde quæ sinistrum; ut hanc sententiam efficiant:

Benevolentiam capta Togata gentis:

Romanum Senatum fove beneficiis.

..... Vale. Parisiis, die sabbati post festa Paschalia, 25. April.

GALBA. VITELLIVS. OTHO.

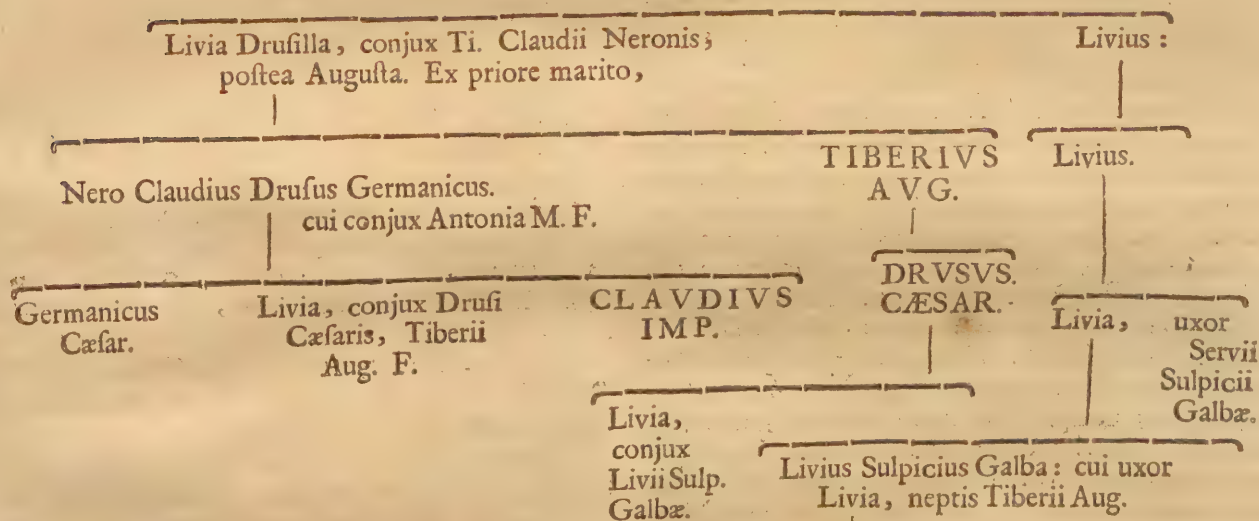
Eo ipso igitur anno, Natali Urbis die, Romanum Imperium Augustis tribus, veluti Triumviris, quæsit in familia seu gente Cæsarum; commendat Senatus; ut dictum a nobis est in Chronologia Veteris Testamenti. Sulpicio Galbæ, Gallias, Hispaniamque: Vitellio, limitem fortassis Galliarum ad Rhenum, cum Illyricò: Othoni Ægyptum. Clodio Macrino, & Cæcilio Cornuto, absque Augusti

titulo, quoniam non essent ex gente Cæsarum, commissæ administratio est; alteri quidem Africæ, alteri vero Paphlagoniæ. Haberen ergo singuli e Triumviris, ad biennium, honores ac titulos Augustorum proprios, & PONT. MAX. & TRIB. POT. intra suæ quisque jurisdictionis fines. Narbonensis provincia interim, ut solebat, nummos aureos atque argenteos, in trium Augustorum honorem, sua sponte cudebat: quod & Ægyptus de more faciebat in ære, ut ostenderet Augustorum omnium inter se concordiam. Hanc enim eximie significabant illi, appositæ in nummis Augustorum omnium, qui simul Imperium administrarent, eadem aut persimili inscriptionis formulâ. Id quod in nummis præsertim Galbæ & Othonis animadvertere est. Nugæ sunt & fabulæ, cædes Augustorum, quas hic artifices Romanæ historiæ comminiscantur.

STEMMA SVLP. GALBÆ CÆS. AVG.

Livius Drusus, Tribunus plebis.

Plinius, libro 33. sect. 15. & 30.

L. LIVIVS SERV. SVLP. GALBA IMP. CÆS. AVG.

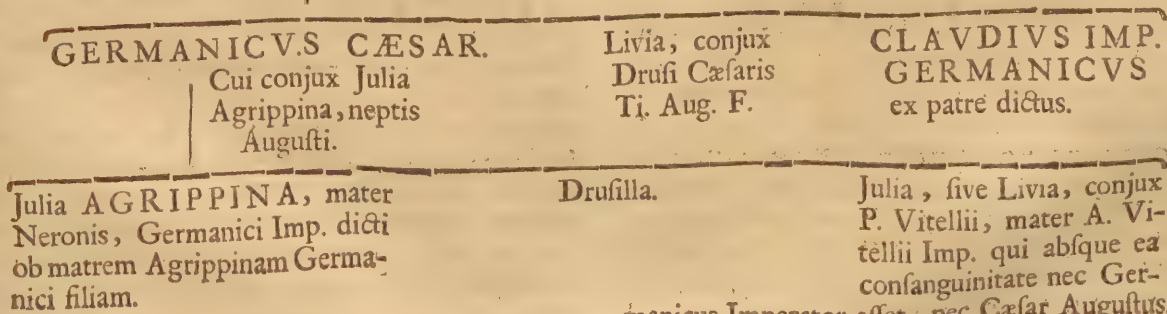
De gente Livia fuisse Galbam docet eximius sane nummus e Cimelio D. FOVCÀVL T, quem inferius describam. Cæsar Augustus autem esse non potuit, nisi ex matre, quæ Tiberii Cæsaris Aug. neptis esset, Germanici sororis filia. In plerisque vero nummis prius est IMP. quam CÆSAR AVG. quoniam hoc Cæsarum ac Drusorum hereditarium cognomen esset: quam ob rem in Hispanicis & Corinthi nummis Caius Cæsar est GERMANICVS IMP. & postea Nero passim.

Spanhemii, aliorumque eruditorum error est, existimantium *Servium* esse prænomen. Nomen est gentis olim illustre, sed quæ in aliarum gentium familias jamdudum inserta fuerat. Unde *Servius* quis, exempli gratia, e familia Galbarum, an *Sulpicius*, an *Servius Sulpicius* diceretur, nihil intererat. Item an *Servius rex*, ut a Plinio semel, an *Servius Tul-*

lius appelletur, nihil interest. Hinc factum est, ut *Servio* præfigatur prænomen: quemadmodum apud Patinum, in famil. pag. 267. L. SERVIVS RVFVS: & Imperator Galba, interdum SER. GALBA, interdum SVLP. GALBA, & SERV. SVLP. GALBA, scribatur. Inserta autem Sulpicia familia in Liviam, appellatus est. L. Livius Sulpicius Galba Imp. Cæsar Aug. Ubi primum quæ habet ex paterno genere nomina apponit; Livius Sulpicius Galba: quæ deinde ex materno, Imp. Cæsar Augustus. Nam est IMP. a proavo Nerone Claudio Druso, Tiberii Claudii Neronis & Liviæ filio: Cæsar Augustus a matre, quæ neptis Tiberii Augusti fuit. Unde quoniam avia ejus, Neronis Drusi filia esset, & Antonia M. Antonii filia, eam ob rem æram Antonianam in nummis Galbæ, relicta Augustana, Antiochenfes scripserunt.

STEMMA VITELLII CÆS. GERMANICI.

NERO CLAUDIVS DRVSVS GERMANICVS IMP.

Zzzz

Fuit

Fuit enim, ut dixi, in hac familia, a Druso Germanico Imp. patre Germanici Caesaris, ipsum *Germanici Imp.* cognomen hereditarium; ut Augusti cognomen in Julia post Augustum. Unde ipse Nero Drusus, hujus familiae caput, semper in nummis est; **NERO CLAUDIVS DRVSVS GERMANICVS IMP.** sine numeri nota, quam habent ii, quibus illud nomen titulus est honoris.

Vitellium fuisse e stirpe Germanici Caesaris, suadet etiam verisimiliter nummus ejusdem Germanici,

percutus a Nicomediensibus, sub P. Vitellio Proconsule. Nam videtur iste P. Vitellius ob affinitatem cum Germanico Caesare fuisse promotus ad Proconsulatum; atque idcirco juncti ambo in eodem numismate a Nicomediensibus. Vide Nummos Populorum & Urbium, verbo **ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ**. Duxit ergo P. Vitellius uxorem filiam Germanici Caesaris, ex qua A. Vitellium Imp. Germanicum Caesarem Augustum procreavit. Unde ex matre fuit A. Vitellius nepos neptis Augusti, sive Augusti abnepos.

STEMMA M. OTHONIS CÆS. AVG.

M. ANTONIVS III VIR RPC.

Conjux Octavia, soror Augusti.

ANTONIA AVGVSTA, M. F. conjux Neronis Claudii Drusi Germanici Imp.

CLAVDIVS CÆSAR AVG. GERM. Cui ex Messalina conjuge, filia fuit

ANTONIA. Nubit Salvio Othoni.

M. OTHO CÆSAR AVG.

Otho paterno nomine est appellatus: *Marci* vero prænomen habet ex abavo materno M. Antonio Triumviro: ob matrem vero *Caesar Augustus* est: non ex Augusto quidem, sed ut ipse Claudius Imp. ex Antonia Augusta, & matre ejus Octavia, accepto hoc cognomine. Inter Triumviros Monetales sub Augusto in nummis legitur, M. SALVIVS OTHO: & sub eodem Principe, P. SALVIVS IMP. COS. DES. Duas igitur filias cum haberet Claudius Imp. natu minorem Nero Caesar uxorem duxit; nempe Octaviam: majorem, quæ Antonia fuit, Salvius Otho, M. Othonis Caesaris pater. Si nummos Othonis aureos argenteosque contuleris cum Neronianis, facile intelliges, vix Otho-nem attigisse annum ætatis xxx. cum iniiit principatum.

Nummos jam singulorum inspiciamus.

Nummi ΚΡΑΘΗΣΙΣ, ΡΩΜΗ, alique, in Galba, Vitellio, & Othone, similes.

Galba: ΛΟΥΚ. ΛΙΒ. ΣΟΥΑΠ. ΓΑΛΒΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. Capite laureato: Victoria. ΚΡΑΘΗΣΙΣ. Imperium. Est in Cimelio D. FOVCALVT, ex ære mediocri. *Lucius Livius Sulpicius Galba Caesar Aug.*

Galba: ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΣΕΡΟΥΙΟΣ ΓΑΛΒΑΣ ΣΕΒ. Capite laureato.)(ΚΡΑΘΗΣΙΣ, Imperium, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti. L. A. Anno primo. Urbs Roma sedens gestat dextra Victoriolam, quæ ei coronam porrigit: lava, trophæum. Est ex ære mediocri, ibidem.

Othonis: ΜΑΡΚ. ΟΘΩΝΟΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. Capite laureato.)(ΚΡΑΘΗΣΙΣ. Imperium, ut in Galba. L. A. Anno primo. Est in Thesau-ro Mauroceni, pag. 114.

Othonis: Μ. ΟΘΩΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ.)(ΚΡΑΘΗΣΙΣ. L. A. Dea tenet trophæum. In Thesau-ro Regio.

Galba: ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΣΕΡΟΥΙΟΣ ΓΑΛΒΑΣ ΣΕΒ. Capite laureato.)(ΡΩΜΗ. Roma. L. A. Anno primo. Caput Romæ galeatum. Apud D. Vaillant.

Othonis: Eadem inscriptio ac supra.)(ΡΩΜΗ. Roma. L. A. Anno primo. Caput Romæ galeatum. In Thesau-ro Regio, ex ære mediocri.

Galba: ΣΕΡΟΥ. ΓΑΛΒΑ ΑΥΤΟ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. L. A. Capite laureato.)(ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Libertas. Est in Thesau-ro Regio.

Othonis: ΜΑΡΚ. ΟΘΩΝΟΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. Capite laureato.)(ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Libertas. L. A. Apud D. Vaillant.

Galba: Eadem ac supra inscriptio.)(ΕΙΡΗΝΗ. Pax. L. A. Anno primo. Capite Pacis laureato ac velato. In Thesau-ro Regio, & in Museo nostro. In alio est caput velatum, spicis exstantibus; retro, caduceus.

Othonis: Eadem ac supra inscriptio.)(ΕΙΡΗΝΗ. L. A. ut in Galba. Ex ære mediocri, in Thesau-ro Regio.

Galba: Eadem inscriptio.)(ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Mercurii effigies. Apud D. de Monjeux.

Othonis: Eadem inscriptio.)(ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. L. A. Caput Ægypti, cum proboscide. Apud D. Vaillant.

ΑΥΤ. ΜΑΡ. ΟΘΩΝ. Capite laureato.)(L. A. cum capite Isis. Est apud D. DE LAMOIGNON. Alius, cum effigie Serapidis, L. A. in Cimelio D. FOVCALVT.

Vitellii: Α. ΟΥΤΕΛΛΙΟΣ ΓΕΡΜ. ΑΥΤ. ΣΕΒ. *Aulus Vitellius Germanicus Imp. Aug.* Capite laureato.)(Caput Serapidis. L. A. Anno primo. Apud D. Vaillant. In alio, Canopus, ut vocant: L. A. Apud D. de Monjeux.

ΑΟΛ. ΟΥΤ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. Capite laureato. *Aulus Vitellius Caesar Augustus Germanicus.* L. A. Anno primo. Caput Isis.

ΑΟΛ. ΟΥΤ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. ΑΥΤ. *Aulus Vitellius Caesar Aug. Germanicus Imp.*)(L. A. Victoria gradiens. Est uterque ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCALVT.

Numismata alia Græca Galba, Vitellii, & Othonis.

Galba: ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΤ ΖΙΡ. Item. ΚΟΙΝΟΝ ΚΥΠΡΙΩΝ. Commune Cypriorum. ΕΤΟΥΣ Α. Anno primo. Vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Vitellii: . . . ΤΕΛΛΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. Capite laureato.)(ΚΥΔΩΝΙΑΤΩΝ. Cydoniarum in insula Creta, nummus. Lupa, cujus ad ubera manus protendit infans. Est in Cimelio D. FOVCALVT. Habet idem symbolum nummus Gallieni inscriptus, PIETAS SAEC. Vitellius, ut jam monui, appellari *Germanicus & Caesar* non potuit, nisi

nisi ex matre, Germanici Caesaris filia. Sed alterum dici satis fuit: siquidem cum *Germanicus* diceretur, ex Germanici Caesaris filia, Caesarem cum esse statim intelligebatur. Suetonii commentum est in Vitellio, cap. VII. *Cognomen Germanici delatum ab universis cupide recepit: Augusti, distulit; Caesaris, in perpetuum recusavit.* Fingebat ille historiam ex nummis antiquis, quos haberet ante oculos, nec intelligeret. Titulum victoriae, *Germanici* nomen esse existimavit. Deinde cum neque in Latinis Vitellii numismatis *Caesaris* nomen occurreret, neque Graeca adessent, *Caesaris* recusatum ab eo nomen fuisse harricatus est: cum non puderet Vitellium interim dici se IMP. & AVG.

Othonis: ΑΥΤ. Μ. ΟΘΩΝ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(EΤΟΥΣ Α. Aquila rostro coronam gerit. Argenteus, e Gaza Regia, editus a Seguino. In Cypro cusus: cuiusmodi Galbae nummus proxime allatus.

Numismata Latina, inscripta, VICTORIA, similiaque.

Galbae, IMP. SER. GALBA CAES. AVG. Capite laureato.)(VICTORIA GALBAE AVG. Victoria gradiens, dextra coronam, laeva palmam gerit. Argenteus est, e Museo Jac. Spon.

Eiusdem: SER. SVLP. GALBA CAESAR. Capite laureato.)(VICTORIA IMPER. ROMANI. SC. Victoria, ut proxime. Est ex aere magno, in Museo P. CHAMILLART.

Othonis: IMP. M. OTHO CAESAR AVG. TR. P. Capite nudo.)(VICTORIA OTHONIS. Victoria, ut in nummo Galbae. Argenteus est ibidem.

Vitellii: A. VITELLIVS GERMAN. IMP. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(VICTORIA AVGVSTI. SC. Est ex aere magno in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 63.

Eiusdem: A. VITELLIVS GERMAN.)(VICTORIA AVGVSTI. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

Galbae: GALBA IMPERATOR. Capite laureato.)(VICTORIA. P. R. *Victoria Populi Romani.* Victoria orbi insitens, cum palma & corona. Argenteus ibidem, & in Museo nostro.

Eiusdem: SER. SVLP. GALBA IMP. CAESAR AVG. P. M. TR. P. In alio, AVG. P. P. Capite laureato.)(ADLOCVTIO. SC. Stans ipse in suggesto paludatus, cum Praefecto Praetorio, cohortes cum signis stantes alloquitur. Est uterque ex aere magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Vitellii: A. VITELLIVS GERMANICVS IMP. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(SC. Mars gradiens. Est ex aere magno, ibidem.

Eiusdem: A. VITELLIVS IMP. GERMAN. Capite laureato.)(FIDES EXERCITVVM. Dexteræ duæ iunctæ. In Museo nostro, argenteus. In alio e Gaza Regia: PRAETORIANORVM. Dexteræ duæ similiter.

Nummus eodem tempore cusus: FIDES EXERCITVVM. Dexteræ duæ iunctæ.)(CONCORDIA PRAETORIANORVM. Dea Concordia, dextra ramum, laeva Cornucopiae gerit. Concordia & Fides Exercituum sub Triumviris, quorum nulli plus quam alteri faverent legiones, hoc nummo commendatur. Est ibidem argenteus.

Vitellii: A. VITELLIVS IMP. GERM. AVG. Capite laureato.)(CONSENSVS EXERCITVVM. Mars gradiens cum tro-

phæo. Est aureus in Cimelio Illustriss. COLBERTI; argenteus, apud P. CHAMILLART. Consensum etiam Augustorum trium inter se hic nummus commendat.

Numismata inscripta,

PAX, LIBERTAS, SECVRITAS.

Galbae: SER. SVLP. GALBA CAESAR AVG. TR. P. Capite laureato.)(PAX AVGVSTI. SC. Dea stans, dextra tenet ramum oleæ, laeva caduceum. Est in Museo nostro, aere mediocri. In alio, apud D. FOVCAVLT, scriptum est, PAX AVGVSTI.

Eiusdem: GALBA IMP. Capite laureato.)(PAX ORBIS TERRARVM. Pax stat, dextra ramum oleæ, laeva caduceum tenet. In Museo nostro argenteus.

Vitellii: A. VITELLIVS GERMAN. IMP. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(PAX AVGVSTI. S. C. Dea stans, ramum oleæ tenet, laeva Cornucopiae. Est ex aere magno, apud P. CHAMILLART.

Eiusdem: A. VITELLIVS GERM. IMP. Capite laureato.)(PAX GERMAN. *Pax Germanici.* ROMA. Roma galeata sedens, laeva clypeo innixa, Victoriæ Vitellio togato & stanti offert. A tergo adstat Germania tunicata: quam arte, vel terrore potius, quam bello, pacavit Vitellius Germanicus. Erit fortasse qui legi malit, *Pax Germanica.* Dicitur hic nummus esse in Cimelio Card. Maximi.

Othonis: IMP. OTHO CAESAR AVG. TR. P. Capite nudo.)(PAX ORBIS TERRARVM, sub Triumviris, Othone, Galba, Vitellio. Stat Pax cum caduceo & ramo oleæ. Est in Museo nostro argenteus.

Galbae: SER. SVLP. GALBA IMP. CAESAR AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(LIBERTAS RESTITVTA. Imperator togatus Rempublicam in genu procidentem sublevat, cum Praefecto Praetorio. SC. Est ex aere magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eiusdem: IMP. SER. GALBA AVG. Capite laureato.)(LIBERTAS P. R. Vir togatus stat inter spicas duas. Argenteus, in Museo nostro.

Eiusdem: SER. GALBA IMP. CAES. AVG. Capite laureato.)(LIBERTAS PVBLICA. S. C. Typus Libertatis. Ibidem ex aere magno, & apud Angeloni, pag. 63.

Vitellii: A. VITELLIVS IMP. GERMAN. Capite laureato.)(LIBERTAS RESTITVTA. Libertas cum pileo. Est ex aere mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT: argenteus, apud P. CHAMILLART.

Nummus eo tempore cusus: SPQR in corona quercea.)(PAX ET LIBERTAS: ut in nummis Galbae & Othonis, ΕΙΡΗΝΗ & ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Dexteræ duæ tenent caduceum alatum. Apud Patin. in famil. pag. 306. argenteus.

Alius eiusdem temporis: SPQR in corona graminea.)(SALVS GENERIS HVMANI. Victoria orbi insitit, cum palma & corona. Est in Museo nostro argenteus. Omnem potestatem penes Senatum fuisse sub Triumviris istis, hi nummi docent, qui nullius eorum mentionem faciunt, sed solius SPQR.

Vitellii: A. VITELLIVS GERM. IMP. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(SECVRITAS. P. ROMANI. Dea sedet laevo innixa brachio, dextra capiti imposita. SC. Est ex aere mediocri, apud P. CHAMILLART.

Othonis: IMP. M. OTHO CAES. Capite nudo.)(SECVRITAS P. R. Stat Dea togata,

gata, dextra hastam puram tenet, sinistra Cornucopia. Est in Museo nostro argenteus. In altero e Cimelio D. Foucault; IMP. M. OTHO CAESAR AVG. TR. P.

Numismata inscripta,
HONOS ET VIRTUS, ROMA RENASCENS, & similia.

Galba: SER. SVLPI GALBA IMP. CAES. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(HONOS ET VIRTUS. S. C. Est ex ære magno apud P. CHAMILLART, & apud Angeloni, pag. 67.

Vitellii: A. VITELLIVS GERMANICVS IMP. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(HONOS ET VIRTUS. SC. Est ex ære magno in Cimelio D. FOUCAULT. Similitudo fabricæ & titulorum in utroque nummo, ex eadem utrumque officina, eodemque die prodisse admonet.

Galba: SER. GALBA IMP. CAES. AVGVST. Capite laureato.)(ROMA RENASC. SC. Stat Imp. paludatus, dextra tenens Victoriā, læva hastam, cujus in apice Aquila Romana est. Est ex ære magno, in Museo nostro. Et ibidem argenteus, sine litteris SC. In alio quem vidimus, pariter argenteo, est ROMA RENASCES.

Vitellii: A. VITELLIVS GERM. IMP. P. M. TR. P. Capite laureato.)(ROMA RENASCENS. SC. Ex ære mediocri, in Thesau-ro Regio.

Nummus eodem tempore cusus: BONI EVENTVS. Caput Genit. urbis Romæ.)(ROMA RENASCES. Stat Roma galeata, læva hastam tenet, dextra Victoriā, quæ coronam ipsi imponit. Apud Patin. in famil. pag. 303. argenteus. RENASCES scribitur pro RENASCENS, ut COS pro CONSVL.

Alter ejusdem temporis: Caput Felicitatis: FELICITAS BONI EVENTVS.)(Dux dextera tenent caduceum. P. R. PAX. Populi Romani Pax. Argenteus apud D. de Boze.

Galba: SER. GALBA IMP. CAES. AVG. Capite laureato. In alio additur, TR. P.)(ROMA. SC. Ex ære magno in Museo nostro; & apud P. CHAMILLART. Dea Roma sedet galeata, dextra tenens hastam puram; læva innixa clypeo.

Vitellii: A. VITELLIVS GERMANICVS IMP. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(VRBS RESTITVTA. Roma galeata stat, dextra Victoriā, læva hastam gerit. SC. Ex ære magno, in Cimelio Reginae Christinae.

Ejusdem: inscriptio eadem:)(URBEM RESTITVTAM. Stans Imp. paludatus, cum duobus militibus, Urbem ad genua procumbentem subleuat, ut in nummo Hadriani, RESTITVTORI ITALIAE. Unde intelligas, non ædes aut mœnia dici restituta, sed auctoritatem Urbis ac majestatem. Est hic nummus ibidem, & apud Angeloni, pag. 73.

Vitellii: Eadem inscriptio.)(I. O. MAX. CAPITO. Jovi Opt. Max. Capitolino. Juppiter in templo sedet. Argenteus, apud Spanhem. pag. 854.

Nummus eodem tempore cusus: VESTA P. R. QVIRITIVM. Caput Vestæ velatum, quale Concordiæ & Fortunæ Populi Rom.)(I. O. MAX. CAPITOLINVS. Templum, in quo sedet Juppiter. Argenteus apud Patin. in famil. pag. 303. In alio ibidem est caput Jovis diadematum.

Galba: SER. GALBA IMP. CAES. AVG. Capite laureato.)(In corona quercea: SPQR OB CIV. SERV. In Museo nostro, ex ære magno.

Vitellii: A. VITELLIVS GERMAN. IMP. TR. P. Capite laureato.)(In corona quercea. SPQR OB C. S. Ob cives servatos, ut in nummo Galbæ, ibidem.

Numismata alia quædam

Galba, Vitellii, & Othonis.

Galba: IMP. SER. GALBA CAES. AVGVST. Capite laureato.)(CONCORDIA AVG. SC. Sedet ipse dextra pateram tenens. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Vitellii: A. VITELLIVS GERMANICVS IMP. Capite nudo.)(CONCORDIA P. R. Dea sedet cum patera & Cornucopiæ, quod læva gerit. Argenteus, e Museo nostro. In alio simili ibidem est, A. VITELLIVS GERM. IMP. AVG. TR. P. Capite laureato.

Galba: IMP. SER. GALBA CAES. AVG. Capite laureato.)(DIVA AVGVSTA. Livia scilicet, conjux Augusti, quæ hic sub effigie Pietatis exhibetur. Est in Museo nostro argenteus. Con-sanguinitatem Galbæ cum Livia Augusta nummus iste prædicat. Neque enim alios, quam consanguineos in nummis Augustorum & Cæsarum videas: ut intelligere est ex nummis Caji principis, Claudii, & Neronis. Itaque quantumvis artifices Romanæ historiæ occasione hujus nummi fingant, Liviæ opera Galbam ad aulam pervenisse; cave tu existimes ob id nummum a Galba percussum, cum Liviæ Augustæ nomine. Cum Livia jungitur in hoc numismate, qui fuit Livius, & Liviæ abnepos ipse Galba.

Vitellii: A. VITELLIVS GERM. IMP. Capite laureato.)(L. VITELLIVS COS. III. CENSOR. Argenteus est in Thesau-ro Regio; cum L. Vitellii vultu. Jactat vicissim Vitellius Imp. cognationem suam, & L. Vitellii patris sui erga Rempub. merita, cum tertio Consulatu; qui tunc summus honos in Republica fuit. Sub Claudio Censore fuisse eum, ex Plinio colligimus, libro xv. sect. xxi.

Ejusdem: A. VITELLIVS GERM. IMP. AVG. TR. P. Capite laureato.)(PONT. MAX. Pietas sedet cum hasta & patera. Argenteus est, in Museo nostro.

Othonis: IMP. OTHO CAESAR AVG. TR. P. Capite nudo.)(PONT. MAX. Dea stat, dextra spicas, læva Cornucopiæ gerit. Ibidem, argenteus. Alius in gaza Regia, Othonis capite laureato: in postica parte, PONT. MAX. Ipse est in equo paludatus. Cui vero hæc tam indiscreta & tam sæpe hæcenus obvia similitudo inscriptionum in nummis trium istorum Augustorum, non persuaserit omnes simul concorditer imperasse; hunc profecto oportet esse mirifice obstinatum.

Vitellii: A. VITELLIVS GERM. IMP. AVG. TR. P. Capite laureato.)(LIBERI IMP. GERMAN. Liberi Imperatoris Germanici. Capita duo nuda, juvenilia, adversa. Est argenteus, apud D. de Boze.

Numismata alia Galbæ Aug.

SER. SVLP. GALBA IMP. CAESAR AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(SENATVS PIETATI AVGVSTI. Senatore togatus, tenens ramum oleæ, coronat Imperatorem, qui dextra Victoriā, læva ramum lauri tenet. SC. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOUCAULT.

SVL. GALBA CAESAR AVG. Capite nudo.)(L. CAN. AGRIPPA II VIR COR. L. Caninio Agrippa Duumviro, Corinthi. Victoria cum palma & corona. Edidit Seguinus, pag. 67. Nummus eodem tempore cusus: ROMA ET IMPE-

IMPERIO. Caput turritum.)(L. CAN. AGRIPPA II VIR. COR. Ibidem, pag. 65. SER. GALBA IMP. Ipse in equo cum hasta.)(GALLIA. Caput Galliae, cum spicis duabus, ob fertilitatem regionis. Argenteus est in Museo nostro.

SER. GALBA IMP. AVG. Imp. in equo.)(TRES GALLIAE. Tria capita, cum spicis. Tres Galliae appellabantur hoc ævo, Belgica, Celtica, & Aquitanica: neque in numerum hunc Narbonensis provincia veniebat. Cave tamen propterea existimes totas has provincias Romanis paruisse. Argenteus hic nummus est in Gaza Regia, delineatus a Tristano, tomo III. pag. 73.

GALBA IMP. Capite laureato.)(HISPANIA. Stans Dea hastam laeva cum clypeo, dextra spicas gerit & papaver. Argenteus in Museo nostro.

SER. SVLPI. GALBA IMP. CAESAR. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(HISPANIA. CLVNIA SVL. Sedet Galba, tenens bacillum Imperatorium, ab Hispania stante, ac tenente sinistra Cornucopiae, Victoriā accipit. Provincia qualibet in Nummis stante, sedet Augustus: sed Roma sedet, dum stat ipse. De Clunia, Sulpicia cognominata, vide Nummos Populorum & Urbium. Est hic nummus ex ære magno, in Cimelio D. FOYCAULT.

GALBA IMPERATOR. Capite laureato.)(CONCORDIA PROVINCIARUM. Dea stans, dextra ramum gerit, laeva Cornucopiae. Concordia scilicet, quæ comes Ubertatis est. Aureus est e Gaza Regia; argenteus apud P. CHAMILLART, cum epigraphe, SER. GALBA IMPERATOR.

SER. GALBA IMP. AVG. Capite laureato.)(QVADRAGENS. REMISSAE. SC. Quadragesimæ remissæ. Galli dicerent, la Remise du quarantième denier. Arcus triumphalis, cui equites impositi. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOYCAULT. In alio ibidem, & apud Angeloni, pag. 67. R. XL. eodem sensu. Tacitus lib. XIII. cap. LI. in hoc nummo legit, NERO CAESAR IMP. AVG. & Neroni hoc tribuit.

GALBA IMPERATOR. Capite laureato.)(REST. NV M. Restituta Numantia. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 69. V. C. 822.

Galba, Vitellii, & Othonis, 2.

ATT. KAIS. SEB. SEPOY. ΓΑΛΒΑ. Capite laureato. L. B. Anno secundo.)(EΛΕΥΘΕΡΙΑ. Libertas. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. BEGON. Ex argento mixto, in Thesauo Regio.

SEPOY. ΣΟΥΛΠ. ΓΑΛΒΑ ΑΥΤΟ. KAIS. SEB. Capite laureato.)(Caput Isis, cum loto in vertice.)(L. B. Anno secundo. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOYCAULT, & in Thesauo Mauroceni, pag. 113. Annus iste secundus, Græco more, ab autumno incipit anni hujus.

Vitellius sua parum sorte contentus, Romæ per suos rebellat: metuens ne Galbæ vel alteri præ se deferretur imperium. Nam erat etiam Galba Agrippinæ & Germanici filia, Cæsaris Augusti pro nepote genitus, æque ac Vitellius. Vitelliani igitur Romæ Capitolium incendunt: quam ob causam factus ipse postea perduellionis reus, damnatus est a Senatu. Plinius, libro XXXIV. sect. XVII. & libro XXXV. sect. XLVI. Id vero contigit anno Christi 73. ut videtur. At hoc anno 69. gesta sunt fortassis Bribiacensis bella civilia in Italia, quorum meminit Plinius, libro X. sect. LXIX.

Numismata Clodii Macrini & Cecili Cornuti.

Africam continuit interim Clodius Macrinus, cum legione tertia Augusta; teste hoc nummo argenteo e Gaza Regia:

C. CLOD. MACRI. LIBER. C. Clodius Macrinus. Libertas. Caput Africae, testum elephantina pelle, ex qua proboscis cum dentibus eminet. Infra, S. C.)(LEG. III. AVG. Aquila legionaria inter duo signa cohortium. Ex hoc nummo præclaro, intelligere est: 1° summam rerum penes Senatum fuisse, Nerone amoto. 2° Ex Senatusconsulto Clodium Macrinum tenuisse Africam, cum una ibi legione. 3° hunc honorem Clodio Macrino a provincia Romana Narbonensi habitum fuisse, ut ejus nomine, etsi non vultu insculpto, nummi argentei signarentur. 4° Maximam fuisse proinde concordiam ducum toto orbe Romano; cum omnes mirifice ex Senatus nutu penderent. 5° Longe abfuisse ut Galba Macrinum occidi præciperet; quem Senatus, a quo ipse promotus fuerat, præesse legioni in Africa jussisset; neque quidquam ibi turbasse Macrinum, quem nummi testantur, pulso Nerone. Libertatem nunciasset Senatus nomine, & ex S. C. ibi rem gessisset Unde Tristano tomo I. pag. 147. de hisce litteris S. C. in isto nummo sic ratiocinatur: Or cette marque de S. C. semble vouloir apprendre, que la médaille avoit été frappée par autorité du Senat. Ce qu'étant, il faut conjecturer de la, qu'il avoit du crédit à Rome plus que les Auteurs n'en ont remarqué. 6° Non Macrum in nummo legi oportere, sed Macrinum: quamvis Tacitus Macri positum esse in eo putarit in gignendi casu, a recto Macer, libro I. hist. num. 7. scripseritque propterea, libro 2. num. xcvi. Clodius Macer in Africa turbans. At in gignendi casu nomen scribi, mos saltem illius ævi non ferret. Sic in nummo isto argenteo, e Museo nostro, & apud Occonem pag. 18. aureo: LENTVLVS SPINT. Lituus & urceolus.)(C. CASSI. IMP. LEIBERTAS. Caput Libertatis: & in alio apud Occonem, ibidem: BRVT. IMP.)(C. CASSI. IMP. LEIBERTAS. Caput Libertatis: non est legendum, C. Cassii in gignendi casu, sed C. Cassius: quemadmodum in alio apud Patinum, in famil. pag. 67. integre scribitur, Q. CASSIVS. LIBERT. Et apud eundem, pag. 7. PAVLLVS LEPIDVS. CONCORDIA. Et apud Occonem, pag. 24. P. SEPVLLIVS MACER. CONCORDIA. Qui tamen ibidem, etiam P. SEPVLLI. MACER scribitur; ubi Sepullius certe, non Sepullii legi oportet. Genitivus (ut appellant) casus, & raro admodum ponitur; neque umquam certe, nisi ubi subintelligitur effigies; quoniam ipsa illius imago cernitur, cujus est & superscriptio. Sic DIVI IVLI legas, ubi est imago Julii. Apud Occonem, pag. 19. LIBERTATIS, ubi est caput Libertatis. SALVTIS, apud Patin. in famil. pag. 3. ubi est caput Salutis. Ergo Macrinus hic pariter legi necesse est, non in gignendi casu Macri: cum non imago Macri ibi, sed Africae sit. Et ex illo Macrino fuisse videtur Imp. Macrinus, pater Diadumeniani. Apud Plinium, libro XI. sect. xc. Macrinus cognomen viri cujusdam Prætorii est. Libertatem vero in hoc nummo Macrinus prædicat jussu Senatus in Africa, quemadmodum alii in aliis provinciis eodem tempore. Sic enim in Galba legas, LIBERTAS PVBLICA, & LIBERTAS RESTITVTA: in Vitellio, LIBERTAS RESTITVTA: in Galba & Othone, EΛΕΥΘΕΡΙΑ.

L. CLODI. MACRI. SC. Libertas stolata stans, dextra pileum, sinistra pateram tenet.)(LIB. LEG. I. MACRIANA. Aquila inter duo

duo signa cohortium. Hunc nummum Occo pag. 136. suum dicit esse ex argento, eundemque elegantissimum. At elegantia illa ipsa nummum suspectum reddit. Primum, ob prænomen L pro C. 2° ob nomen CLODI. pro CLOD. cum littera I superflua sit: sed adjecta est ab his, qui & CLODI & MACRI credi voluerunt esse casus genitivos. 3° ob Libertatis effigiem, in altera nummi superficie positam, quam quæ habet nomen LIB. 4° ob cognomen Legionis Macrianæ, & quidem LEG. I. MACRIANÆ: cum de nomine hominum privatorum legio nulla nomen, nedum plures, assumerent. 5° quoniam Libertas in nummis nusquam, opinor, pateram tenet; sed cum pileo quem dextra gerit, lavam habet extentam ac solutam.

L. CLODIVS MACER. SC. Capite nudo.)(PROPRAE AFRICAE. Triremis. Apud Patinum, pag. 124. Est ille nummus, ut eruditi consentiunt, novæ fabricæ, ævo Leonis X. Papæ conflatus, occasione eorum, quæ de Clodio Macro Tacitus fabulatur, libro 1. hist. cap. LXXIII. Multos similes adulterinos ætas illa conflavit, quibus decepti sunt plurimi. Hunc vidimus apud P. JOBERT.

Eodem tempore, ut Africa Macrino, sic Paphlagonia commissa Cæcilio Cornuto est. Nam hoc tempore cusus hic nummus est, quem affert D. Vaillant, in familia Cæcilia, ex ære magno, num. 41. Caput galeatum. AMISOY. Quæ civitas est Paphlagoniæ, appellata Pompeiopolis, a Pompeio: sed quæ his temporibus non auderet se Pompeiopolim appellare.)(EΠΙ ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΚΙΑΙΟΥ ΚΟΡΝΟΥΤΟΥ. Roma sedet super clypeos: dextra tenet orbem Romanum, cui Victoria imposita coronam ei porrigit. Infra, ΡΩΜΗ: ut in nummis Galbæ & Othonis. Soli tunc Romæ parebat Amisus, hoc est, soli Senatui, sub C. Cæcilio Cornuto: ut Africa, sub Macrino. Falso ponitur Cornutus sub Tiberio, a Tacito, libro IV. Annal. num. XXVI.

Reliqua ad hunc annum pertinentia.

In tribus successoribus Neronis, inquit Scaliger, libro v. de Emend. Temp. pag. 472. nihil certi notare possis. Omnia tenebrosa. Sane, si libros sequare, non si nummos veteres. Fabulas de rebus gestis hoc toto tempore conscripserunt etiam carmine, ne prosa non satis esset.

Nerone sub finem anni superioris occiso, reliquum etiam Orientem Otho obtinuit. Itaque hoc anno ipso ineunte nummi ipsius nomine multi cuduntur Antiochiæ, hac fere forma:

IMP. M. OTO CAES. AVG. capite laureato.)(In corona laurea; SC. Est hic in Museo P. JOBERT. De hac forma nummorum Antiochenorum, vide librum De Nummis Populorum & Urbium.

Fuisse Galbam & Othonem inter bonos Principes adnumeratos, argumento est, quod postea in Titi laudibus positum est, Galbam & Othonem fuisse ab eo restitutos. Vide Dissertationem de Nummis inscriptis hac voce REST. sive RESTITUIT.

MVMMIA ACHAIA. Caput muliebre velatum. Nummus adulterinus, cujus videndi copiam nobis fecit D. Abbas FAVVEL: qui peritus ipse æstimator spurium esse novit. Ex Suetonii fabulis fingendi nummi illius accepta occasio est: quoniam ille matrem Othonis finxit fuisse.

Risum præbent ipsis etiam pueris ii, qui ne errasse Romanæ historiæ artifices fateantur, aiunt Alexandrinos, Galbæ Augusti menses duos priores in suis nummis pro anno ejus primo computasse: tertio deinde mense, quoniam is primus esset anni ipsorum, annum Galbæ secundum posuisse; eodemque more usos esse in nummis Hadriani.

Consulatum Galbæ hoc anno Fasti adscribunt,

nummis omnino silentibus; quem honoris titulum, siquidem hunc ille gessisset, non fuisse pro more illius avi prætermittendum in nummis, periti norunt. Nummis duobus Arschotanis, in quibus COS. II. Galba dicitur, fidem adungere eruditi viri verentur; quod in Cimeliis hujus civitatis, totiusque reliqui orbis, hujusmodi nulli apparent. Die Sabbati, IX. Maji, MDCXCIX.

Anno Christi 70. V. C. 823. Vespasiani 1.

Natali Urbis defertur imperium Fl. Vespasiano Cæsari, & Pontificatus Max. & Tribunicia Potestas, & titulus P. P. Jam Consulatus secundus delatus eidem Kal. Januariis fuerat. Erat ille pronepos Cæsaris Augusti materno genere, ut ex stemmate appareret gentis Cæsarum a Julio Dictatore usque ad Titum, quod tertia ad te data epistola jamdudum exaravi.

Deficiente nimirum stirpe primogenita Juliæ Augusti filiæ, sive Agrippinæ neptis Augusti, quæ primogenita Juliæ fuit; devolutum imperium est ad posteros secundo genitæ, quæ fuit Julia neptis Augusti; ac propterea ad Fl. Vespasianum filium ejus, Augusti pronepotem. Hinc Titus, posito suo prænamine, prius semper Cæsar, quam Vespasianus, est: quoniam nobilius esset familiæ Cæsaris cognomen, quam Vespasiæ. Et Titi filiæ, de nomine proavia suæ, IVLIA est appellata; quoniam illud proprium nomen fuit feminæ in familia Cæsarum primariæ nascendi ordine. Nunc Vespasiani nummos, ac liberorum ejus, Titi & Domitiani, contemplemur.

IMP. CAES. VESP. AVG. Capite laureato.)(SC. in corona laurea. Ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART. Prius Imp. Cæsar, quam Vespasianus. Est enim Imp. Cæsar, ex matre Vespasianus, ex prima conjugē.

IMP. CAES. VESP. AVG. P. M. Capite laureato.)(TRI. POT. Tribunicia potestate. Sedet ipse, dextra tenens capedunculam. Est argenteus, in Museo nostro.

CAES. VESP. AVG. Capite laureato.)(AVGV. TRIB. POT. Instrumenta auguralia & Pontificalia. Ibidem, argenteus.

IMP. CAES. VESP. AVG. Capite laureato.)(In corona laurea, AVG. Augur. Ibidem, argenteus. Simul creatus est Augur, atque Augustus est salutatus.

Vespasiani aureus, in Cimelio Colbertino.)(IMP. V. P. P. COS. II. DESIG. III. Roma galeata sedet, Victoriæ porrigit stanti Augusto togato, & dextra hastam gerenti.

CAES. VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(COS. ITE. TR. POT. Consul iterum, Tribunicia Potestate. Dea sedens, dextra ramum oleæ, lava caduceum tenet. Aureus est, apud P. CHAMILLART.

IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(COS. ITER. FORT. RED. Fortuna redux. Fortuna, sive Annona stans, lava Cornucopiæ gerit, dextra proram navis ostendit. E Museo nostro argenteus.

Eadem inscriptio.)(COS. ITER. TR. POT. Mars gradiens, cum hasta & spoliis. Argenteus ibidem.

Caput Vespasiani laureatum, detricta epigraphe. L. A. Anno primo; qui more Græco init mense Septembri.)(EIPHNH. Pax. Caput Pacis; retro, caduceus. Nummus Alexandriæ cusus; est in Museo nostro. Nullus igitur ibi tumultus fuit: neque sedandi illius causa necesse fuit Vespasianum eo se conferre.

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(LIBERI IMP. AVG. VESP. Titus & Domitianus stant velati, ut Pontifices: dextra pateram tenent. Argenteus est in Museo nostro. Eadem

Eadem inscriptio.)(TITVS ET DOMIT. CAESARES PRINC. IVVENT. Ambo in equis decurrunt. Argenteus, ibidem. In alio e Museo P. Chamillart; ambo sedent in sella curuli, ac ramum oleæ dextra tenent.

Plinius, libro 2. sect. v. *Deus est mortali juvare mortalem: & hæc ad æternam gloriam via. Hac proceres iere Romani; hac nunc celesti passu cum LIBERIS suis vadit maximus omnis ævi rector VESPASIANVS AVGVSTVS, fessis rebus subveniens. Idem universæ Hispaniæ jactatus procellis Reipublicæ Latii jus tribuit.* Plinius, libro 111. sect. 14.

De nummis ΓΑΖΑ. Λ. ΠΑΒ. & ΓΑΔΑΡΑ. ΒΑΡ. Vespasiani nomine ac vultu inscriptis, cufisque ante Septembrem hujus anni. Vide librum de Nummis Populorum & Urbium.

Tito defertur etiam titulus Imperatoris ob bellum Judaicum, quod hoc anno exeunte confecit. *Fuere Hierosolyma, inquit Plinius, libro v. sect. xv. longe clarissima urbium Orientis, non Judææ modo. Et postea: Engadda oppidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmetorumque nemoribus; nunc ALTERVM BVSTVM.*

Anno Christi 71. V. C. 824. Vespasiani 2.

Kal. Januariis Vespasiano Consulatus tertium, Tito primum datur: Domitiano designatur. Natali Urbis Tribunicia Potestas Tito defertur.

IMP. CAES. VESPAS. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. III. Capite laureato.)(In corona quercea, SPQR OB CIVES SERVATOS, nimirum a vexationibus Judæorum. SC. Ex ære magno, in Cimelio D. FOVC AVL T. Jam Titus est in Judæa *Αυτοκράτωρ*.

Eadem inscriptio.)(FIDES EXERCITVVM. Duæ manus junctæ tenent signum legionis. SC. Ibidem, ex ære magno.

Eadem inscriptio.)(VICTORIA AVGVSTI. SC. Victoria scribit in clypeo palmæ arbori applicato, OB CIV. SER. contra rebellantes Judæos. Est ibidem, ex ære magno. In Museo nostro similis huic Victoriæ exhibet in clypeo scribentem, SPQR. clypeum scilicet votivum Vespasiano obtulit, ob victoriæ.

Eadem inscriptio.)(VICTORIA AVGVSTI. SC. Victoria & Imp. stans cum hasta, tenent orbem Romanum, cui imposita rursus Victoria est. Est ex ære magno, apud D. FOVC AVL T.

Eadem inscriptio.)(HONOS ET VIRTVS. SC. Ut in Galba & Vitellio. Ibidem ex ære magno.

IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. COS. III. Capite laureato.)(VICTORIA NAVALIS. SC. Victoria gradiens cum palma & corona. Judæos terra marique Vespasianus cum Tito vicisse, hoc nummo dicitur. Est ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART.

IMP. VESPASIANVS AVG. P. M. TR. P. COS. Capite laureato.)(SC. Imperator stat ante palmam arborem: captivus ad imam arborem sedet. Est ex ære maximo, sed suspectus. Certe, si est sincerus, cufum fuisse oportet hoc Consulatu Vespasiani tertio: tametsi in eo Consulatum numerus non adscribitur.

Eadem inscriptio.)(CONCORDIA EXERCITVVM. Duæ manus junctæ tenent signum militare. Apud D. Vaillant.

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(CONSENSVS EXERCIT. Duo Tribuni dextras jungunt, læva hastam gerunt. Aureus est & argenteus in Gaza Regia.

IMP. CAES. VESP. AVG. P. M.)(NEP. RED. *Neptuno reduci.* Vespasiano reduci ex Oriente. Neptunus dextro pede calcit orbem, dextra proram tenet, hastam læva. Aureus, apud Mediob. pag. 109.

T. CAESAR VESP. PONT. TR. POT. Capite laureato.)(NEP. RED ut proxime, Et hunc affert Mediobarbus e Museo suo, pag. 120.

IMP. CAES. VESPAS. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. III. Capite laureato.)(IVDAEA CAPTA. SC. Captivus ad palmam arborem stat manibus post terga vinctis. Judæa ipsa eidem arbori apposita sedet lugens. Est ex ære magno, in Museo nostro. In alio ex argento, apud D. DEBOZE, legitur IVDAEA DEVICTA.

IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(IVDAEA. Trophæum, cujus ad pedes sed captivus. Aureus est, e Museo nostro.

IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. TR. P. Capite laureato.)(TRIVMP. AVG. *Triumphus Augusti.* Imp. curru triumphali vehitur, balsami ramum dextra tenet, Judææ devictæ symbolum: idem a Victoria coronatur. Aureus est in Thefauro Regio.

IMP. CAES. VESPAS. AVG. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(In medio nummo, VIC. AVG. *Victoria Augusti.* Victoria orbi Romano insitens, coronam dextra gerit, læva palmam. Argenteus, in Museo nostro.

ΑΥΤΟΚΡ. ΤΙΤΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Capite laureato.)(ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΩΚΤΙΑΣ. *Judæa capta.* Victoria scribit in clypeo palmæ arbori applicato. Nummus est ex ære mediocri, egregiæ formæ, in Cimelio D. FOVC AVL T. Jam Titus est in Judæa *Αυτοκράτωρ*.

IMP. CAES. VESPAS. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. III.)(In corona quercea: SPQR. ADSECTORI LIBERTATIS PVBLICAE. Ex ære magno, in Museo nostro: ubi & alter inscriptus, LIBERTAS PVBLICA, cum typo Libertatis. SC.

Eadem inscriptio.)(ROMA RESVRGES. Imperator togatus, cum Tribuno galeato, Romam procidentem in genu sublevar. Est ex ære magno, ibidem.

Eadem inscriptio.)(PAX AVG. Dextra faciem tenet, qua comburit arma. Retro, columna, cui statua Vespasiani imposita. Est ex ære magno, ibidem.

IMP. CAESAR VESPAS. AVG. COS. III. TR. P. P. P. Capite laureato.)(PACI ORBIS TERR. AVG. Caput Pacis. Infra, EPE. *Paci orbis terrarum Augustæ, vel Augustus, effigiem Pacis erexit.* Est argenteus in Museo nostro. Similis ille Augusti, ibidem, ex ære minimo: TVRPILIANVS IIIIVIR. Caput Pietatis. Infra, EPE *Effigiem Pietatis erexit.* Templum Pacis a Vespasiano erectum fuisse referunt Suetonius, cap. ix. alii que: nummi, effigiem Pacis, aram & trophæum dumtaxat. *Effigies perbene Latine pro statua dicitur.* Plinius, libro xxxii. sect. xx. *Hic est vernula, cujus EFFIGIES EX ÆRE fusa est.* Et libro xxxvii. sect. xxxvii. *Magnitudinem jaspidis quindecim unciarum vidimus: formatamque inde EFFIGIEM Neronis thoracatam.* Et libro xxxiv. sect. ix. *de arte statuaria: Transiit deinde ars ubique vulgo ad EFFIGIES Deorum.* Romæ simulacrum ex ære factum Cereri, &c. Nummum hunc, qualem exhibemus, similem ei esse existimamus, in quo Patinus ex Thesauo Mauroceni, pag. 22. perperam legit EPH pro EPE. Etiam in suo legit EPE D. Vaillant, & Occo in suo, pag. 150.

Alium Vespasiani nummum inter Arschoranos me-mini me legere, inscriptum, ΑΡΑ ΠΑC. *Ara Pacis:* in quo ara cum simpulo, & SC. Huic similem sub Nerone habet Angeloni, pag. 61. qualem nos ad annum 67. tibi exhibuimus.

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(PACI ORB. PERP. ACET. Argenteus, in Cimelio quondam Colbertino, teste Spanhemio, pag. 80. qui interpretatur, *Paci perpetuæ*

tua ac aeterna: Monetariumque arguit inscitiae, qui *aeterna* scripserit pro *aeterna*. Verum nec aetas ulla, opinor, in nummis AC posuit pro ET: necdum illa certe in usum receperat, quod subsequuta longe postea tempora usurparunt, sub Gallieno, Probo, & Constantinis, ut AE pro E ac vice versa, nullo discrimine scriberent: & frigida illa denique τᾱυτολογία est, *Perpetua ac aeterna*; a qua nummi abhorrent. Donec autem nobis exploratum sit, quae sit huic aversae nummi pagina insculpta effigies, accipe interim interpretationem conjectationemque nostram: atque ex ea disce, similibusque innumeris aliis, in nummis plurima contineri, quae scriptores Romanae historiae praeterierint. *Imp. Caesar Vespasianus Augustus, Paci Orbis terrarum perpetuum ante castra erexit trophaum*. Plinius libro III. sect. IX. castra Praetoria in Urbe commemorat: ante ea trophaum Paci Vespasianus dicitur collocasse: noscent ut ipsi Praetoriani milites, sibi a bellis deinceps fore quietem, pace perpetua regnante. Quod si forte sic malis, lege, *Paci orbis terrarum perpetuae &c.*

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. PONT. MAX. TR. POT. II. IMP. VI. P. P. COS. III. DES. IIII. Citatur a Lipsio, in librum 2. hist. Taciti.

IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. COS. III. Capite laureato.)(. CONCORDIA AVG. SC. Concordia Augusti cum Senatu & Populo Romano. Est ex aere mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. COS. III. Capite radiato.)(. TUTELA AVGVSTI. Vespasianus sedens ambos filios suos stantes, alterum altera manu tenet. Tutatorem orbis Romani Vespasianum esse cum liberis hic nummus significat. Huc Plinii verba refer, quae ad superiorem annum descripsi. Est hic nummus ex aere mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

Eadem inscriptio.)(. CAESAR AVG. F. COS. CAESAR AVG. F. PR. Hoc est, Titus Consul, Domitianus Praetor: Capita duo aversa, nuda. Argenteus est, in Cimelio D. DE BOZE.

Eadem inscriptio.)(. CAESAR AVG. F. COS. CAES. AVG. F. Capita aversa Titi & Domitiani. Argenteus est in Museo P. CHAMILLART.

IMP. VESP. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(. ANTIOCHIA. Caput turritum. Est ex aere minimo, in Cimelio D. FOUCAULT.

T. CAES. IMP. TR. POT. Capite laureato.)(. ANTIOCHIA. Caput turritum. Apud Patin. pag. 150. ex aere minimo. Antiochia haec Pisdia est.

T. CAES. IMP. PONT. TR. POT. Capite laureato.)(. Ipse togatus in equo, dextra elata, tenet bacillum Imperatorium: sine epigraphe. Argenteus est.

IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. III. Capite laureato.)(. IMP. AVG. F. COS. DES. IT. Titus est, qui & Imperator, & Consul designatus iterum. CAESAR AVG. F. COS. DES. Domitianus Consul designatus. Ambo paludati, dextra hastam, bacillum Imperatorium lava gerunt, quia Principes Juventutis. Est ex aere magno, in Museo nostro.

Balsami arbuscula ex Iudaea hoc anno Romam delata. Plinius, libro XII. sect. XXV.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. L. B. Anno secundo, qui ab autumnino incipit. Caput Vespasiani laureatum.)(. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Genius Africae, sive Aegypti, stat. Est ex aere mediocri, in Museo nostro.

De Nummo ΑΣΚΑΛΩ. POE. sive de ara Ascalonis, vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 72. V. C. 825. Vespasiani 3.

Kal. Januariis Consulatus quartum Vespasiano, iterum Tito defertur. Plinius, libro 2. sect. 10. *Imperatoribus Vespasianis, patre quartum, & filio iterum Consulibus*. Ambo Censores instituuntur. Natali Urbis fortassis Vespasiano Consulatu cedenti Domitianus subrogatur, & Consul iterum designatur.

Vespasiani caput laureatum.)(. T. VESP. IMP. COS. ITER. D. CAESAR AVG. F. COS. DESIG. Capita Titi & Domitiani aversa. Cusuf hic nummus est ante Natalem Urbis. Apud D. Vailant, perverso titulorum ordine legitur, IMP. T. VESP. pro T. VESP. IMP.

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG.)(. IOVIS CVSTOS. Juppiter stat ante aram, cum hasta & patera. Ibi Jovis est in recto casu. Argenteus est hic nummus, apud P. CHAMILLART.

T. CAES. IMP. VESPASIANVS.)(. IOVIS CVSTOS. Ut in priore. Argenteus, ibidem.

IMP. CAES. VESP. AVG. P. M. COS. IIII. Capite laureato.)(. VICTORIA AVGVSTI. Victoria cum palma & corona: ante eam signum militare. Argenteus, in Museo nostro.

T. CAES. VESPASIAN. IMP. PON. TR. POT. COS. II. Capite laureato.)(. VICTORIA AVGVSTI. SC. Victoria scribit in clypeo, palmae arbori applicato, res gestas a Tito. Ex aere magno, ibidem.

ΟΥΕΣΠΑΣ. . . . ΣΕΒΑΣ. Capite laureato.)(. Caput Victoriae alatum, ut in nummis etiam Caesaris Dictatoris. L. T. Anno tertio, qui autumnino incipit anni hujus. Est ex aere magno, in Cimelio D. FOUCAULT.

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. P. M. COS. IIII. Capite laureato.)(. AVGVTR. POT. Instrumenta Pontificalia & Auguralia. Argenteus est, e Museo P. CHAMILLART.

IMP. CAES. VESP. AVG. P. M. COS. IIII. CEN. Capite laureato.)(. FIDES PVBL. Dexteram duarum junctam, cum spicis, papaveribus, & caduceo. Argenteus, in Museo nostro.

IMP. . . . Caput Vespasiani laureatum.)(. CAESAR DOMITIANO COS. DES. IT. Caesar Domitianus Consul designatus iterum. Ipse decurrit in equo, dextra elata. SC. Est ex aere magno, apud P. CHAMILLART. Adnotatu digna est littera Q pro VS.

T. CAES. VESPASIAN. IMP. PON. TR. POT. COS. II. Capite laureato.)(. CAESAR DOMITIANVS. COS. DES. II. SC. Ipse in equo cum hasta. Ex aere magno, in Museo nostro. Cusuf post diem Natalem Urbis.

Eadem inscriptio.)(. SC. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Ex aere magno, ibidem.

T. CAES. VESP. IMP. PONT. TR. POT. COS. II. CENS. Capite laureato.)(. ROMA. Stat Dea galeata, hastam lava, dextra Victoriam tenet. SC. Jam Censor Titus, necdum Augustus. Ex aere magno, ibidem.

TI. CAES. VESPASIAN. IMP. PONT. TR. P. COS. II. Capite laureato.)(. CONGIAR. PRIMVM P. R. DAT. Titus in suggesto sedens dat congiarium: & dum primum dicitur, spes secundi datur. Est ex aere magno in Cimelio D. FOUCAULT.

T. CAES. IMP. PON. TR. P. COS. II. Capite laureato.)(. VICTORIA NAVALIS. SC. Victoria coronam ostentat, & palmam gerit: prora navis insitit. Apud Patin. pag. 148.

T. CAES. VESPASIANVS IMP. III. PONT. TR. POT. II. COS. II. Capite laureato.

reāto.)(S. C. Titus in quadrigis, dextra ramum lauri vel balsami tenet; laeva scipionem Consularem gerit, cujus in apice Aquila Romana est. Est ex ære magno, apud D. DE LAMOIGNON.

T. CAES. IMP. PON. TR. P. COS. II. CENS. Capite laureato.)(CONCORDIA. AVGVSTI. Vespasiani nimirum, cum Senatu Populoque Romano. S. C. Dea concordia dextra pateram, laeva Cornucopiæ tenet. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

T. CAES. VESPASIAN. IMP. PONT. TR. POT. COS. II.)(CONG. TER. P. R. IMP. MAX. DAT. SC. Titus in suggesto sedens, Pallade stante, (vel Dea potius Liberalitate, ut in nummis similis argumenti,) dat congiarium. Ante suggestum, cive in alterius sinum largiter effundente. Exquisitissimus, integerrimisque nummus Musei Moscardi, inquit Mediobarbus, pag. 121. Tu sic mecum interpretare: *Congiarium tertium Populo Romano impensis maximis datum.*

CAES. DOMIT. CONS.)(S. C. in corona laurea. Mediobarbus, ex Indice Cavororta, pag. 128.

CAES. AVG. F. DOMITIANVS COS. DES. II. Capite laureato.)(Caesar cum scipione Consulari, in curru triumphali juncto quadrigis S. C. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

De nummo & æra Gadarensum, ΓΑΔΑΡΑ. L. ΕΛΡ. Anno cxxxv. vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 73. V. C. 826. Vespasiani 4.

Kal. Januariis Titus III. Consul creatur, Domitianus iterum.

Mœnia urbis Romæ collegere ambitu, Imperatoribus Censoribusque Vespasianis, anno conditæ DCCCXXVI. passuum XIII. M. CC. Plinius, libro III. Vespasiani duo tantum, Vespasianus pater, & Titus. Neque enim Domitianus Vespasianus fuit: hoc est, non a matre cognomen, sed ab uxore habuit.

T. CAES. IMP. PONT.)(TR. POT. COS. III. CENS. SC. Geminum Cornucopiæ medio caduceo. Mediobarbus e Museo suo, pag. 122.

Domitiani nummus.)(CONG. II. COS. II. In Cimelio reginæ Christinæ.

CAESAR AVG. F. DOMITIANVS COS. II. Capite laureato.)(VICTORIA AVGVST. S. C. Victoria proræ navis insistit, cum palma & corona. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

T. CAES. IMP. TR. P. Capite laureato.)(ANTIOCHIA. Caput turritum ac velatum. Antiochia hæc Pisidiæ est.

CAESAR DOMIT. COS. II. Capite laureato.)(ANTIOCHIA. Caput turritum ac velatum, ut proxime.

IMP. CAES. VESP. AVG. P. M. TR. P. COS. IIII. CENS. Capite laureato.)(MVNIC. STOBENS. *Stobensium*: de quo vide Nummos Populorum & Urbium. Est hic apud Patin. pag. 142.

Anno Christi 74. V. C. 827. Vespasiani 5.

Kal. Januariis, Vespasiano Consulatus quintum decernitur, Domitiano tertium.

IMP. CAES. VESP. AVG. COS. V. CENS. Capite laureato.)(AEQVITAS AVGVST. S. C. Dea stat cum hasta, & libra. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. P. M. TR. P. COS. V. Capite laureato.)(FORTVNAE REDVCI. Stat cum temone

& Cornucopiæ Fortuna, quæ & Annona. S. C. Ex ære magno, ibidem.

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(PON. MAX. TR. P. COS. V. Caduceus alatus. Nummus ibidem argenteus.

IMP. VESPASIANVS AVG. Temo orbi Romano impositus.)(P. M. TR. P. P. P. COS. V. S. C. Caduceus alatus. Ex ære minimo, ibidem.

ΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. Capite laureato.)(L. E. Anno quinto. Imperatori stanti Victoria supervolitans coronam imponit. Est ex ære mediocri, apud P. JOBERT, in Domo nostra Professæ hujus Civitatis.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣΤ.... Caput Vespasiani laureatum.)(Caput Serapidis. L. E. Anno quinto, qui autumnus incipit anni hujus. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

CAESAR AVG. F. DOMITIAN. COS. III.)(S. C. Spei typus. Apud Mediobarbum, pag. 129. e Museo ipsius.

CAES. AVG. F. DOMIT. COS. III. Capite laureato.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Dea spes florem dextra tenet. Aureus est, apud D. DE BOZE.

Numisma Vespasiani junioris.

ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ ΝΕΩΤΕΡΟΣ. Vespasianus junior. Caput juvenile nudum, annorum quindecim.)(CMYPNAION. Nummus Smyrnaeorum. Victoria palmam sinistra gerit, dextra coronam ostendit. Est ex ære minimo nummus singularis, Vespasione, unde ad nos ejus formam transmissit P. BILLEREZ e Societate nostra. In nummis nemo junior dicitur, nisi comparate ad seniore cognominem, etiam tunc viventem. Est hic igitur Vespasiani filius, sed ex secunda conjuge Domitilla. Ex eo Flavii Constantini ducunt originem; per annos fere ducentos a principatu semoti, quoniam successores Juliæ Titi filia, tamquam primogenitos, ipsosque propterea Antoninos, assumi ad imperium oportuit, quam Flavios ex Vespasiano juniore prognatos ad id munus adscisci. Victoria in nummo picta, victoriam Vespasiani patris designat, quæ in Titi quoque & Domitiani nummis picta cernitur.

Anno Christi 75. V. C. 828. Vespasiani 6.

Kal. Januariis Consules creantur, Vespasianus VI. & Titus IIII.

IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(PON. MAX. TR. P. COS. VI. Sedet ipse ramum oleæ tenens. Est in Museo nostro argenteus. In alio ibidem argenteo, Aquila Romana expansis alis cippo insistit. Hinc COS. inde VI.

T. CAES. VESP. AVG. P. M. TR. P. COS. IIII. CENS.)(VESTA. SC. Templum Vestæ, quatuor fultum columnis: in medio Vesta sedet. Mediobarbus hunc nummum profert e Museo suo, pag. 123. sed legendum haud dubie, T. CAES. VESP. AVG. F. IMP. TR. P. &c.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣΤ.... Caput Vespasiani laureatum.)(Caput Serapidis. L. E. Anno sexto, qui incipit autumnus hujus anni. Ex ære mediocri apud D. FOUCAULT.

Aaaaa

IMP.

IMP. CAESARE VESPAS. VI. COS. CAES. AVG. F. IIII. MENSURAE EXACTAE IN CAPITOLIO. P. X. In Romano congio posita haec inscriptio est, & in Museo San-Genovesano. Sed neque est scriptura vetus: & CAES. AVG. F. cum dicitur in nummis familiae huius Flaviae, Domitianus intelligitur, qui non fuit Consul IIII. cum patre VI. Et displicet poni VI. COS. pro COS. VI. tametsi sic interdum quidem, sed raro admodum in nummis occurrit. Denique non ad Consulum istud officium videtur pertinuisse, sed Censorum potius: cum tamen Censores hic non appellentur.

Anno Christi 76. V. C. 829. Vespasiani 7.

Kal. Januariis creantur Consules Vespasianus VII. & Titus V. Consulatu suo quinto Titus Imp. Caesar praclarum carmen scripsit. Plinius, libro 2. sect. xxii.

IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. Capite laureato.)(Aquila basi imposita. COS. VII. Argenteus, e Museo nostro.

IMP. CAES. VESP. AVG. P. M. TR. P. COS. VII. CENS. Capite laureato.)(VICTORIA NAVALIS. Victoria gradiens. Ex aere mediocri, apud D. FOUCAULT.

IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. P. M. TR. P. P. COS. VII. Capite laureato.)(T. CAESAR VESPASIAN. IMP. IIII. PON. TR. P. II. COS. II. Capite laureato. Ex aere magno, ibidem, & in Museo nostro. Non est sententia nummi huius, conjungi posse Consulatum VII. Vespasiani cum TR. POT. II. Titi, sed revocatur Vespasiano patri in memoriam laetitia illa, qua exfiliit, cum obvictoriam navalem anno illo TR. POT. II. Titus factus est IMP. IIII. Similem proferam Domitiani nummum anno 83. & alios rursus anno 88. & 90. ubi qui expedire hunc nodum non possunt Antiquarii, Monetarios erroris temere incusant.

T. CAES. IMP. COS. V.)(S. C. Spei typus. Mediobarbus, pag. 123. e Museo suo.

T. CAES. VESPASIAN. IMP. PON. TR. POT. COS. V. Capite laureato.)(FORTVNAE REDVCI. Fortuna, sive Annona, dextra temonem regit, lava tenet Cornucopiam. S. C. Est ex aere magno, in Museo nostro.

ATT. KAIS. SEBACT. Caput Vespasiani laureatum.)(Caput Serapidis. L. Z. Anno septimo, qui autumnus anni huius incipit. Est ex aere mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

Anno Christi 77. V. C. 830. Vespasiani 8.

Kal. Januariis Consulatum VIII. init Vespasianus, Domitianus quartum. Plinius hoc anno absolvit historiam naturalem; ut intelligitur ex libro 2. sect. xxii. libro xiv. sect. v. & libro xxviii. sect. 3.

IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(Boves duo jugati. COS. VIII. Argenteus, e Museo nostro.

Caput Vespasiani laureatum.)(P. M. TR. POT. P. P. COS. VIII. CENS. Victoria tauro malleo ferit. Judaeam perdomitam significat. Est ex aere mediocri, in gaza Regia.

IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. COS. VIII. P. P. Capite laureato.)(FIDES PVBLICA. Dea stolata stat, cum patera & Cornucopia. Ex aere mediocri, in Museo nostro.

IMP. CAES. VESPASIANVS. Capite laureato.)(FIDES PVBI. Dexterae duae junctae, tenent caduceum & spicas. Est argenteus per-

pulcher, apud D. DE BOZE. Sententia est: *Fides publica, decus Imperii.*

IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. COS. VIII.)(VICTORIA NAVALIS, ut anno superiore. Ex aere mediocri, apud D. FOUCAULT.

IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. P. M. TR. P. P. COS. VIII. Capite laureato.)(Amphitheatrum. Est ex aere magno apud D. BAVDELOT.

ATTOK. KAIS. SEBA. OYESPASIANOS. L. H. Anno octavo, qui autumnus anni huius incipit. Caput Vespasiani laureatum.)(ATTOKPATOP TITOS KAISAP. Capite laureato. In Thesaurio Mauroceni, pag. 115.

OYESPACIANOC SEBACTOC. ETOYCH. Commune Cypriorum anno octavo. Venus stans columbam lava manu tenet. Est ex aere mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

ATT. KAIS. SEBACT. Caput Vespasiani laureatum.)(Caput Serapidis. L. H. Anno octavo. Ex aere mediocri, ibidem.

ATTOKPATOP T. OYESPASIANOC. Imp. T. Vespasianus. Capite laureato.)(KOINON KYPION. ETOYCH. Anno octavo Vespasiani patris. Est ex aere magno, apud P. CHAMILLART.

CAESAR AVG. F. DOMITIANVS. Capite laureato.)(COS. IIII. Pegasus. Est in Museo nostro nummus argenteus.

CAESAR AVG. F. DOMITIANVS COS. IIII. Capite laureato.)(S. C. spes florem dextra tenet. Est ex aere magno, apud D. FOUCAULT.

ANTIOXEON. Caput turritum ac velatum.)(Ara cum igne. ET. KP. Anno cxxvi. qui autumnus anni huius incipit. Est ex aere mediocri, in Thesaurio Brandeburgico.

Anno Christi 78. V. C. 831. Vespasiani 9.

Consules hoc anno, Titus VI. & Domitianus V. CAESAR VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(IMP. XIX. Modius, cum spicis exstantibus: curam Annonae significat. In Museo nostro argenteus. In alio quem vidimus, est Elephas gradiens.

SEBACTOC. Caput Vespasiani laureatum.)(AΣKΛΛΩ. Dea inter aram & columbam. BIP. Anno cxxxii. De hac ara vide Chronologiam Veneris Testamenti. Est ex aere mediocri, apud D. BAVDELOT. Est & alius Titi nomine similis.

ATTOKP. KAISAPOC OYESPASIANOT. Capite laureato.)(SEBACTOT. Caput Aegypti cum proboscide. L. ENATOT. Anno nono, qui autumnus anni huius incipit. Est ex aere mediocri, apud D. FOUCAULT.

ATTOK. KAIS. SEBA. OYESPASIAN. L. ENATOT. Capite laureato.)(ATTOKPATOP TITOS KAISAPOC. Capite laureato. Est ex aere magno, apud D. DE LA MOIGNON.

ATTOKPA. KAIS. OYESPASIANOS SEBACTOC. Capite laureato.)(DOMETIANOS KAISAP SEB. YIOS. ET. Θ. Domitianus Caesar Augusti filius, anno nono Vespasiani patris. Neque enim aut Caesarum anni, aut secundariorum etiam Imperatorum vel Augustorum, in nummis umquam consignabantur; sed primarii dumtaxat. Domitianus hic togatus stat cum lauri ramo. Est argenteus aere mixtus.

T. CAESAR. IMP. VESPASIANVS. Capite laureato. TR. POT. VIII. COS. VI.

Captivus flexo genu ante trophæum. Argenteus est, e Museo nostro.

T. CAESAR IMP. AVG. F. TR. P. COS. VI. CENSOR. Capite laureato.)(ROMÆ. Roma galeata sedet, dextra coronam tenet. SC. Est ex ære mediocri, ibidem. In alio ibidem, ex ære magno, stans Imp. paludatus & galeatus dextra tenet Victoriā, quæ ei coronam porrigit.

T. CAES. IMP. PON. TR. P. COS. VI. CENSOR. Capite laureato.)(VICTORIA NAVALIS. Victoria cum palma & Cornucopiā. Ibidem, ex ære mediocri.

Eadem inscriptio.)(FELICITAS. PVBLICA. Dea stans, cum Cornucopiā. In Museo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio. Titi capite radiato.)(FIDES FELICITA. Fides Felicitatis, hoc est, constans ac perpetua felicitas. Dea stans, dextra tenet caduceum, sinistra Cornucopiā. SC.

Eadem inscriptio.)(SECVRITAS AVGVSTI. SC. Securitatis sedentis typus. Mediobarbus e Museo suo, pag. 123.

T. CAESAR IMP. AVG. F. TR. P. COS. VI. CENSOR.)(IVDAEA. CAPTA. SC. Palma, cum captivo lugente, & spoliis. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

CAESAR AVG. F. DOMITIAN. COS. V.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Ipse in equo hastam tenet. Est ex ære mediocri, in Gaza Medicea. In alio simili argenteo, e Museo P. CHAMILLART, Dea Salus serpentem pascit.

CAESAR AVG. F. DOMITIANVS. Capite laureato.)(COS. V. Ipse in equo decurrens. Est argenteus ibidem.

Anno Christi 79. V. C. 832. Titi Aug. 1.

Kalendis Januariis, Consules creantur, Vespasianus VIII. & Titus VII. Vespasianus Pontificatum abdicat; suscipit Titus, & Augustus appellatur.

T. CAES. IMP. VESP. F. CEN. Capite laureato.)(PONT. MAX. Sedet cum hasta pura & ramo oleæ.

IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(TR. POT. X. COS. VIII. Aureus est & argenteus in gaza Regia, cusus post Natalem Urbis; quo die Vespasianus dici cœpit TR. POT. X.

T. CAESAR VESPASIANVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. VII. Imperator in quadrigis, dextra ramum, lava scipionem Consularem tenet. Aureus est in gaza Regia; cusus ante Natalem Urbis, quo die Titus dici cœpit TR. POT. VIII.

T. CAES. IMP. VESPASIANVS. Capite laureato.)(TR. POT. VIII. COS. VII. Captivus uno genu flexo portat humeris Imperatorem, qui lava clypeum & bacillum Imperatorium, dextra duo spicula gerit. Argenteus e Museo nostro; cusus ante diem Natalem Urbis. Nummos Titi Imp. & jam Augusti, proximis litteris ad te mittam..... Die sabbati, 23. Maji 1699.

IMP. TITVS CÆSAR.

Anno Christi 79. V. C. 832. Titi Aug. 1.

Vespasianus pater imperium abdicat circiter mensem Julium: Titus suscipit. Servat tamen titulos IMP. & AVG. pater.

IMP. TITVS CÆS. VESPASIAN. AVG. P. M. Capite laureato.)(TR. P. VIII. IMP. XIII. COS. VII. P. P. Capricornus orbi impositus. In alio simili, Currus triumphalis,

vestus quadrigis: ex quo flos emicat. Argenteus est uterque in Museo nostro. In alio ibidem argenteo, Titi statua pedestris cum bacillo Imperatorio, columna rostrata imposita, eadem epigraphe.

Vespasiani caput laureatum.)(IMP. T. CAES. VESP. Caput sine laurea, ob reverentiam patris. Est aureus in gaza Regia.

IMP. T. CAES. VESP. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. VII. Capite laureato.)(S. C. Spei typus. Ex ære magno, in Museo nostro.

ΑΤΤ. ΤΙΤ. ΦΛΑΥΙ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. Capite laureato.)(Serapidis caput. L. A. Anno primo, qui more Græco autumnus anni hujus incipit. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΤ. ΗΚΡ. Anno cxxviii. æræ Cæsarianæ. Lyra.)(Caput Apollinis, vel Genius civitatis. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Anno Christi 80. V. C. 833. Titi Aug. 2.

Kal. Januariis Consules creantur, Titus VIII. & Domitianus VI.

IMP. T. CAES. VESP. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. VIII. Capite laureato.)(PROVIDENTIA AVGVSTI. Vespasianus stans togatus, ac radiato capite, quasi jam Ὀλύμπιος, seu cælo dignus ac maturus. Tito filio pariter togato & stanti capite nudo, orbem Romanum tradit cum temone seu gubernaculo. Est ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio. Sedet Titus in sella curuli, lauri vel oleæ ramum tenet. S. C.)(Amphitheatrum. Est ex ære magno, in Cimeliis D. FOVCAVLT, & D. DE LAMOIGNON.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(AETERNITAS AVGVSTI. S. C. Ipse stans, pede calcit orbem, dextra Cornucopiā tenet, hastam sinistra. Mediobarbus, pag. 121. e Museo suo. Domus Augustæ æternitas prædicatur, quæ jam sit ab Augusto Cæsare usque ad Titum propagata, abnepotem Augusti.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(PIETAS AVGVSTA. Pietas velata stans dextris jungit Titi Aug. ac Domitiani Cæsaris. S. C. Est ex ære magno, apud D. DE LAMOIGNON.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(S. C. Spes cum flore triphyllo, quæ forma sunt Lilia Francica. Est ex ære magno, in Museo nostro.

IMP. T. CAES. VESPASIAN. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. VIII. Capite laureato.)(IVD. CAP. Captivus stat manibus post terga victis ad palmam arborem, Judæa adsidente. S. C. Ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ΑΥΤΟΚΡ. ΤΙΤΟC ΚΑΙCΑΡ. Capite laureato.)(ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΛΛΩΚΥΙΑΣ. Trophæum cum captivo. Ibidem.

IMP. T. &c. ut proxime.)(VESTA. Dea sedet cum patera. Studium religionis in Tito commendatur. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. Sunt ibidem, cum eadem inscriptione, ex ære magno nummi, ANNONA AVG. FELICITAS PVBLICA: PAX AVGVSTI: similesque: S. C.

TIT. ΚΑΙC. ΣΕΒΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. L. B. Anno secundo, qui autumnus incipit hujus anni.)(Victoria gradiens. Est in Cimelio D. FOVCAVLT.

CAESAR AVG. F. DOMITIANVS. COS. VI. Nondum Divi Aug. F. quia nondum Vespasianus obierat.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Ipse in equo, dextra elata, sinistra vexillum tenet. Mediobarbus, pag. 130. ex Indice Polatio: & ex Occone, pag. 171. qui alios etiam typos affert, cum eadem inscriptione.

Aaaaa 2

Titi

Titus jam Augusti nummus.)(K O I N O N
K Y H P I O N . E T O Y Σ A. Anno primo, coepto
jam ab autumnus anni superioris. Templum Veneris
Paphiz. Est ex ære mediocri.

Hoc anno obiit Vespasianus Aug. quo & ipsum
inter divos referri Titus curavit; ac simul cudi num-
mos in memoriam Domitillæ, conjugis secundæ
Vespasiani patris, quæ & focrus Domitiani fratris
fuit.

DIVVS AVGVSTVS VESPASIA-
NVS. Capite laureato.)(Clypeus, in quo S C.
Clypeum ex S C argenteum Divo Vespasiano posi-
tum significat: geminus Capricornus, qui clypeum
tenet, orbi impositus, abundantiam annonæ terra
marique convectæ. Argenteus est e Museo nostro.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(Columna
& clypeus, inter duas lauros. Ex S C. Ibidem, ar-
genteus.

T. CAESAR DIVI VESP. F. AVG. P.
M. TR. P. P. P. COS. VIII. In media nummi
area, S C.)(DIVVS AVGVSTVS VESP.
Divus Augustus appellatur, quoniam Augusti titu-
lum etiam post abdicationem retinuit, veluti perpe-
tuus Augustus a Senatu appellatus. Sedet hic toga-
tus, sive habitu Senatorio, capite radiato: dextra
ramum, læva hastam tenet. Est ex ære magno in ga-
za Regia, & apud Angeloni, pag. 88. Alius huic
similis in Cimelio Reginae Christinæ, & apud D.
FOUCAULT, habet DIVO AVG. VESP. cum
quadriga elephantorum: in curru Vespasianus dex-
tra hastam, Victoriæ læva gerit. Infra, SPQR.
Est & apud Angeloni, pag. 88. & in Cimelio P.
CHAMILLART.

IMP. T. DIVI VESP. AVG. P. M. TR.
P. P. P. COS. VIII. In media nummi area, S C.
) (MEMORIAE DOMITILLAE. Car-
pentum duabus mulis tractum. SPQR. Est ex ære
magno, in Museo nostro. Fuit hæc conjux altera
Vespasiani, ut dixi, Domitiani focrus.

DIVVS AVGVSTVS VESPASIANVS.
Capite laureato.)(DIVA DOMITILLA
AVGVSTA. Caput Domitillæ conjugis. Est au-
reus in Thesaurio Regio. Cum Augustam autem ap-
pellari audis, id ei nomen solo matrimonii jure da-
tum intellige, quoniam esset Vespasiani Augusti con-
jux. Deinde agnosce non obiisse eam, nisi Vespasi-
ano jam Augusto: alioqui Augusta ipsa minime di-
ceretur. Nam *Divæ* post obitum dici Princeps fe-
mina potest: *Augusta* fieri, vel *regina*, quæ priva-
ta decesserit, omnino non potest. In hoc nummo
conjux cum marito conjungitur: in tribus qui sequun-
tur, & sunt ex argento, in gaza Regia, dotes ipsius
narrantur, ob quas meruerit a Senatu memoria ejus-
dem commendari.

DIVA DOMITILLA AVG. Caput Do-
mitillæ.)(FORTVNA AVGVST. Dea
cum temone & Cornucopiæ. Providentiam Augustæ
in procuranda annonæ, (quam & Fortunam appella-
bant) hic nummus significat. Est hic etiam argen-
teus optimæ notæ in Museo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(PACI AVGVSTAE.
Pacis effigies: quæ sub Vespasiano marito nimirum
vigeat. Ex utraque hac inscriptione, cui similes an-
no Vespasiani primo & secundo videmus, Domitil-
lam suspicamus eo tempore obiisse.

Eadem inscriptio.)(PIETAS AVGVST.
Sedens ipsa, Domitiam filiam habet ante pedes stan-
tem; ut eo argumento significetur, a matre eam op-
time educatam fuisse & institutam. Est hic argenteus
etiam in Museo nostro. Est in nummis omnibus Do-
mitilla anus, ejusdem omnino cum Vespasiano æta-
tis. Nec fuit alia præter hanc in Augusta domo Do-
mitilla, in nummis saltem.

Cusi sunt eodem tempore nummi, Juliæ Titæ filia
nomine.

IVLIA IMP. T. AVG. F. AVGVSTA.
Caput Juliæ. *Augusta* dicitur, & *Julia*, quoniam
erat de ipsa Julii Cæsaris Augusti stirpe prognata.)(VESTA.
Sedet Dea cum hasta pura, & Palladio
quod dextra gerit. S. C. Est ex ære mediocri, in
Museo nostro, & apud P. JOBERT: argenteus, in
Museo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(CONCORDIA. Cum
Senatu nimirum, & cum Augusta domo. Dea Con-
cordia fedet cum patera & Cornucopiæ. Infra, S C.
Est ex ære mediocri, in gaza Regia. Nunc primum
occurrit vultus Augustæ viventis, in nummis inculp-
tis ex S C.

IVLIA AVGVSTA T. AVG. F. Caput
Juliæ.)(VENVS AVG. Stat Dea dextro bra-
chio innixa columnæ, tenens hastam transversam,
læva galeam. *Venus* in nummis est comitas suavitatis
que morum. Est argenteus hic nummus in Museo
nostro.

Ut *Marcus* in Antonia gente, sic *Titus* in Flavia
gente, primogenitorum proprium prænomen est.
Quamobrem & cum solum profertur, Flavium sta-
tim denotat; & *Titus Augustus* cum dicitur, utra-
que familia concise quidem, & clare tamen exprimi-
tur; Flavia nimirum, & Cæsarea. Et cum præno-
men ad aliquem Augustorum designandum apponi-
tur, aliquem jam ex ea familia præcessisse Augustum
significatur. Itaque & cum *Titus Aug.* dicitur, ip-
sum Augusto genitum: & cum *T. Aelius Cæsar An-
toninus* dicitur, ex Titæ familia hunc prodiisse, Ro-
manam loquendi consuetudinem intelligentes agnos-
cunt.

Ad hujus anni finem pertinent nummi qui sequun-
tur, Titæ Aug. & Domitiani Cæsaris.

IMP. TITVS CAES. VESPASIAN.
AVG. P. M. Capite laureato.)(TR. P. IX.
IMP. XV. COS. VIII. P. P. Corona mensæ
imposita. Argenteus, in Museo nostro. Alius ibi-
dem, simili epigraphe, cum elephante. Uterque lu-
dos hoc anno exhibitos significat. In alio argenteo
ibidem, delphin ancoræ implicitus, victoriæ nava-
lem prædicat.

Eadem inscriptio.)(TR. P. IX. IMP. XIV.
COS. VIII. P. P. Tripus, cui avis imposita. Ibi-
dem, argenteus.

IMP. T. CAES. VESP. AVG. P. M. TR.
P. P. P. COS. VIII. Capite radiato.)(CON-
CORDIA AVG. Titæ nimirum, cum Senatu,
& cum tota domo Augusta. Apud Mediobarbum,
pag. 125.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Titæ laureatum.)(AΣΚΑΛΩ. ΔΠΡ.
Anno CLXXXIV. De hac
æra vide Chronologiam Veteris Testamenti. Est hic
nummus in Gaza Regia.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΙΤΟΣ. Caput Titæ
laureato.)(ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. L. ΓΜΡ.
Anno CLXIII. cuius post autumnum hujus anni.
De hac æra vide Chronologiam proxime appella-
tam.

Titæ caput laureatum.)(ΦΛΑΟΥΙ. ΝΕΑ-
ΠΟΛΙ. ΣΑΜΑΡΕΙΑΣ. Flavia Neapolis Sa-
maria. L. IA. Anno undecimo æræ Flavio-
rum. Est in Thesaurio Regio.

IMP. T. CAES. VESP. AVG. P. M. TR.
P. P. P. COS. VIII. Capite laureato.)(Obe-
liscus. S C. Hanc *metam sudantem* vulgo appellant:
& Paulus Diaconus Domitiano tribuit. Est ex ære
magno apud D. BAUDELOT.

CAESAR DIVI AVG. VESP. F. DO-
MITIANVS. Capite laureato.)(Ipse in equo,
dextra elata. PRINC. IVVENT. Ex ære mag-
no, in Cimelio D. FOUCAULT: cuius post obi-
tum Vespasiani; ut & alter iste qui sequitur:

CAESAR DIVI AVG. VESP. F. DO-
MITIANVS COS. VI.)(PAX AV-
GVST.

GVSTI. S C. Pax cum ramo oleæ, & Cornucopia: quoniam pacis fructus est ubertas annonæ, quæ tuto convehitur. Affert hunc nummum Mediobarbus e Museo suo. Ad Domitianum jam Augustum proximis litteris transibimus . . . Die sabbati, 30. May, 1699.

DE NUMMIS INSCRIPTIS
ETOYC NEOY IEPOY.

Proximis tuis litteris significas, in Vespasiani, Titi, ac Domitiani, & Nervæ nummis nihil tibi ferre jucundius a nobis scribi posse, quam quid illa formula significet, ETOYΣ NEOY IEPOY A. ETOYΣ NEOY IEPOY B. simileque: quoniam in ea explananda satisfecisse tibi adhuc Antiquarios negas. Itaque quoniam in Vespasiani præsertim ac filiorum nummis occurrit, rogas ut de hoc genere nummorum nunc aperiā quid sentiam. Faciam vero, & antiquo more postulanti tibi lubens parebo. Accipe igitur seriem istiusmodi nummorum, qui vel in manus nostras, vel sub oculos quomodo-cumque pervenerunt: & quo quisque anno cusus sit, perspice: ad Chronologiam emendandam stabilendamque, quantum hi nummi prosint, mecum intelleges.

Anno Christi 71.

ΑΥ . . . ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝ . . . Capite laureato.)(ETOYΣ NEOY IEPOY A. Anno novo Augusti primo. Hoc est, anno ineunte, anno novo, Kalendis Januariis, cum se annus aperit novus, more Romano, anno primo, quem novum annum Romæ Augustus agnoscit, appellat, & videt. Nam & *reges Augustus* est, & *sacrosanctus*, quem unum in Republica ob Tribuniciam Potestatem violari sit nefas, qui sine capitali piaculo attingi violenter non possit; qui jure sacrosanctæ potestatis ad comprehendendos cives quoslibet utatur cum libuerit. Eodem sensu nunc quoque, *Sacra Majestas*, titulus est Augustorum sive Imperatorum proprius. Anno igitur novo salutat Augustum Cyprii: nam in Cypri cusi hi nummi videntur: quemadmodum Galli Narbonenses nummis Hadriani & Antonini Pii nomine inscriptis, SPQR A. N. F. F. OPTIMO PRINCIPI, exoptatum Principi a *Senatu Populoque Romano Annum Novum faustum felicem* similiter postea contestati sunt. In hoc Vespasiani nummo, qui est ex argento majoris moduli, Aquila Romana alis expansis fulmen unguibus tenet, rostro coronam gerit: ante ipsam, palma erecta, Judææ nuper devictæ symbolum est.

Anno Christi 72.

ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(ETOYΣ NEOY IEPOY B. Anno novo Augusti secundo. Aquila Romana, ut proxime, sed sine palma. Pariter hic est ex argento.

ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(ΦΛΑΥΙ. ΟΥΕΣΠ. ΚΑΙΣ. *Flavius Vespasianus Caesar*, Titus nimirum; cuius ibi caput insculptum: cum Solis sidere retro apposito, quod est symbolum Orientis, ubi nummus ille est cusus. ETOYΣ NEOY IEPOY B. ut in superiore. Est pariter ex argento.

Anno Christi 74.

Eadem inscriptio.)(ETOYΣ NEOY IEPOY Δ. Anno novo Augusti quarto. Aquila Romana caduceum ala dextra gerit: ante pedes, spicæ

prodeunt ex modio annonæ uberis & pacis in orbe Romano symbolum.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟ. ΚΑΙΣΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. *Imp. Caesaris Vespasiani* imago, Capite laureato.)(ETOYΣ Δ IEPOY. Anno quarta Augusti. Aquila Romana. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 17. ubi excidisse vox NEOY videtur.

Anno Christi 78.

ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(Templum Veneris Paphiæ: In medio, Idalus Cypri mons Veneri sacer, fastigatus in mucronem: non ipsummet Deæ simulacrum *metæ modo exsurgens*, ut ex perversa similitum nummorum interpretatione Tacitus somniavit, libro 2. hist. Nam quid Veneri cum *metæ* commune? Epigraphe: ETOYΣ NEOY IEPOY Η. Anno novo Augusti octavo. Est ex argento in Thesauro Regio. Est & Titi similis eodem anno cusus, octavo Vespasiani scilicet. Nam in nummis Cæsarum non alii notantur anni, quam Augustorum, sub quibus ipsi sunt Cæsares.

Anno Christi 79.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Capite laureato.)(Juppiter barbatus, dextra pateram tenet: læva scipioni innititur, cujus in apice Romana Aquila est. ETOYΣ NEOY IEPOY Θ. Anno novo Augusti nono. Argenteus, ibidem. Cum annus autem novus Vespasiani decimus non occurrat; annus vero novus ille sit, qui Kal. Januariis incipit; annum novum Vespasiani novum manifestum est incidere in Kal. Januarias anni Christi 79. nec proinde imperare Vespasianum cepisse anno Christi 69. ut vulgo ponunt Chronographi; sed anno tantum 70. & die Natali Urbis. Nam & nummus Græcus anni novi primi, palmæ ramum, fortassis victoriæ Judaicæ symbolum, & coronam ostentat; atque hanc proinde victoriam est subsecutus.

Anno Christi 81.

Titus nummus.)(ETOYΣ NEOY IEPOY B. Anno novo Augusti secundo. Aquila Romana fulmen unguibus tenet, rostro coronam gerit. Pariter argenteus,

Anno Christi 84.

Domitiani nummus, apud Patinum in Indice, pag. 9. ETOYΣ NEOY TPITOY. Anno novo tertio.

Anno Christi 89.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(ETOYΣ NEOY IEPOY Η. Anno novo Augusti octavo. Aquila Romana expansis alis fulmen unguibus tenet: ante eam, palmæ ramus. Pariter ex argento.

Anno Christi 90.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(ETOYΣ NEOY IEPOY ENATOY. Anno novo Augusti nono. Aquila Romana fulmen tenet. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 17. inter argenteos maximi moduli.

Anno Christi 97.

ΑΥΤ. ΝΕΡΟΥΑΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. Capite laureato.)(ETOYΣ NEOY IEPOY Α. Anno novo Augusti primo. Aquila, ut supra, cum palmæ ramo, similiter ex argento.

Aaaaa 3

Eadem

Eadem inscriptio.)(ΕΤΟΥΣ ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ Β. *Anno novo Augusti secundo.* Neque ulli deinceps nummi sic inscripti occurrunt. Si quos habes alios, Vir Optime, libenter imperti, & vale. Parisiis, vi. Junii, in pervigilio Pentecostes, anni 1699.

Anno Christi 81. V. C. 834. Domitiani 1.

Kal. Januariis, septimum Consulatum Domitianus init.

CAES. DIVI AVG. VESP. F. DOMITIAN. COS. VII. Capite laureato.)(Pallas cum clypeo & spiculo. S C. Ex ære magno, in Cimelio D. FOYCAVLT: & ex mediocri, in Museo nostro. Cusus ante Natalem Urbis.

Eadem inscriptio.)(VICTORIA AVG. S C. Victoria lava palmam gerit. Ex ære magno in eodem Cimelio, & ex mediocri in Museo nostro.

CAESAR DIVI F. DOMITIANVS COS. VII. Capite laureato.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Galea mensa imposita. Argenteus e Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Intra coronam lauream, capra. Argenteus, ibidem. Caprino lacte Jovem nutritum fabula dixerunt; teste Plinio, libro xviii. sect. xxxiii. Itaque Domitiano in nummis ejus, cum mox esset futurus Augustus, hoc symbolum offertur, tamquam IOVI CRESCENTI, ut in nummis Gallieni, Salonini, & Valeriani junioris legitur.

Eadem inscriptio.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Dexteræ duæ tenent Aquilam legionariam. Argenteus, ibidem. *Princeps Juventutis*, ut diximus in Numismatis Sæculi Constantiniani, est peditum Præfectus, *le Colonel General de l'Infanterie*. Eam ob rem Aquila legionaria hic pingitur, cum junctis dexteris, ut FIDES MILITVM Domitiano obstricta hoc symbolo intelligatur.

Eadem inscriptio.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Argenteus, ibidem. Ara cum igne. In alio pariter argenteo, e Museo P. CHAMILLART. Dea Securitas columnæ innititur. Quam multi in honorem Domitiani, Augusti mox appellandi, veluti So-

lis orientis, nummi cuduntur? Cusi hi omnes ante Natalem Urbis.

Die autem Urbis Natali, post decennium Tribunicia Potestatis absolutum, Titus abdicat magistratum: unde nusquam habet in nummis TR. POT. XI. Suscipit imperium Domitianus frater, cum Tribunicia Potestate, & Censura, & Pontificis Max. dignitate: Tito retinente imperium in Judæa quam ceperat, & in vicina Ægypto.

TITO FLAVIO VESPASIANO. Capite laureato.)(COL. CAESAREA. L. IB. ΦΛΑ. *Anno xii. Flaviorum*, qui incipit ab autumno anni superioris. Nam primus apud Græcos cepit ab autumno anni 70. Est hæc Cæsarea Palæstina.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΙΤΟΣ. Capite laureato.)(ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. L. ΓΜΡ. Caput Herculis laureatum. Philadelphia hæc Syria est. Nummus ex ære mediocri, in Cimelio D. FOYCAVLT, & jam superiore anno laudatus. Annus enim cxxlii. æræ Pompeianæ, incipit ab autumno anni superioris. Itaque cusus ille nummus est, cum eo qui sequitur, hoc anno ante autumnum, Domitiano jam Imperatore.

ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ. Capite laureato. Detrita usu videtur vox ΑΥΤΟΚΡ.)(ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. Caput turritum, cum lauro. Est ex ære mediocri, in Thesauo Regio; cusus, ut diximus, ante Septembrem.

ΑΥΤΟΚ. Κ. ΤΙΤΟΣ ΟΥΕΣΠΑΙΑΝΟΣ. Capite laureato.)(ΝΕΙΛΟΣ. L. Γ. *Anno Titi tertio*, qui autumno anni hujus incipit. Est apud Tristanum, tomo 1. pag. 307. & tomo 2. pag. 632.

ΑΥΤΟΚ. ΤΙΤΟΣ ΚΑΙ ΟΥΕΣΠΑΙΑΝ. Υ. ΣΕΒ. *Imp. Titus Cæsar Vespasiani F. Aug.* Capite laureato.)(ΣΑΡΑΠΙΣ. L. Γ. *Anno tertio.* Caput Serapidis. Est ex ære mediocri, in Thesauo Regio.

IMP. DOMITIANVS.

Suscepit igitur imperium Domitianus, ut diximus, alter Vespasiani filius; cui a conjuge Domitia Domitiani cognomen fuit, inito ea lege matrimonio: qui mos etiam est hujus avi frequens.

STEMMA DOMITIANI IMP.

CÆSAR AVGVSTVS.

IVLIA neptis Augusti. Nupsit Flavio. Domitius.

FL. CÆSAR VESPASIANVS, AVG. *Flavius, ex patre; Cæsar, ex matre: Vespasianus, ex Vespasia priore conjuge.*

Ex ea sunt hi liberi duo:

Ex Domitilla conjuge altera,

VESPASIANVS IVNIOR.

T. FL. CÆSAR VESPASIANVS, AVG. De patre, T. Fl. Cæsar: de matre, Vespasianus.

FL. CÆSAR DOMITIANVS AVG. de patre, Fl. Cæsar: de conjuge, Domitianus.

Domitius Corbulo, qui res in Armenia gessit sub Nerone. Plin. lib. 5. & 6.

Domitius Ahenobarbus.

Domitius NERO AVG. qui ex Julia Agrippina matre CÆSAR.

DOMITILLA, uxor Vespasiani altera: sed prius Cassii Longini conjux: ex quo nata est ei,

IVLIA T. AVG. F. CÆSAR Domitiani N. F.

LONGINA DOMITIA: ex patre, Longina: ex matre, Domitia: Domitiani conjux.

IMP. CAES. DIVI VESP. F. DOMITIAN. AVG. P. M. Capite laureato.)(TR. P.

COS. VII. DES VIII. P. P. S C. Stans galeatus, dextra hastam gerit. Ex ære magno in Museo nostro. IMP.

IMP. DOMITIAN. CAES. DIVI VESP. F. AVG. P. M. TR. P. P. P. COS. VII. Capite laureato.)(Mars gradiens cum hasta & spoliis. Ex ære magno, ibidem.

CAESAR DIVI VESP. F. DOMITIANVS AVG. P. M. Capite radiato.)(TR. P. COS. VII. DES. VIII. P. P. S. C. Pallas cum hasta & fulmine. Ex ære mediocri, apud P. JOBERT. In alio quem vidimus, delphinus est ancoræ implicitus.

CAES. DIVI AVG. VESP. F. DOMITIANVS COS. VII. Capite laureato.)(PAX AVGVSTI. Dea stat cum ramo oleæ, læva Cornucopiæ gerit. SC. Ex ære magno, in Museo nostro.

IMP. DOMITIANVS CAESAR AVG. Capite laureato.)(S. C. in corona laurea: fabrica, ut creditur, Antiochena. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. P. M. Capite laureato.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Dexteræ duæ tenent Aquilam legionariam impositam proræ navis. Est argenteus, apud P. CHAMILLART. Dexteræ duæ Imperatorem designant, & quem ille, vel Senatus, designavit Principem Juventutis, hoc est, Præfectum peditum: Nervam Cæsarem: & mutuam inter ambos concordiam.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Domitiani laureatum. ΑΣΚΑΛΩΝΙΤ. In medio. ΔΙΠ. Annus CLXXXIV. cœptus a Septembri anni superioris. Itaque cufus hic nummus est ante Septembrem hujus anni 81. Domitiano jam Augusto. Est apud Spanhem. De hac æra vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΔΟΜΙΤ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput laureatum.)(ΔΙΟΣ ΙΔΑΙΟΥ. Jovis Idæi. Aquila tenet unguibus fulmen. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ CEB. Capite laureato.)(ΑΡΑΔΙΩΝ. BMT. Fortuna temoni infidet, & Cornucopiæ gerit. Est apud Patin. pag. 166. De Aradiorum æra, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Eadem inscriptio.)(L. A. Anno primo, qui more Græco init mense Septembri. Harpocratis stantis imago. Est apud Patinum in Indice, pag. 9.

Eadem inscriptio.)(ΕΛΠΙΣ CEBACTH. Spes Augusta. Dea Spes florem ostendat. Habemus nummi ex ære mediocri formam in plumbo expressam.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ CEB. Capite laureato. Infra os ipsum Domitiani, L. absque nota numerali ullius anni, ut in nummo Octaviæ Neronis jam vidisti, & indicabo adhuc in alio Aureliani Imp. Quo significatur, nummum esse cufum, Domitiano quidem jam Imp. & Augusto a Natali Urbis: sed cum Græci, qui nummum hunc cudebant, autumnum expectarent, quod erat caput anni sui civilis, ut inde primum de more suo annum Augusti computarent; circiter mensem Julium, quo cufus hic nummus est, annum adponere non potuerunt. Itaque hoc artificio docent cufum hunc a se nummum fuisse ante annum suum ineuntem.)(ΔΟΜΙΤΙΑ. CEBACTH. Caput Domitiæ. Est ex ære mediocri, apud Patinum, pag. 167.

ΔΟΜΙΤΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΑ. Caput Domitiæ.)(Dea stat cum Cornucopiæ. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

ΔΟΜΙΤΙΑ ΛΟΝΓΕΙΝΑ CEBACTH. Domitia Longina Augusta. Caput Domitiæ.)(ΛΑΠΠΑΙΩΝ. Diana. Ex ære minimo, apud D. FOVCAVLT.

Anno Christi 82. V. C. 835. Domitiani 2.

Kal. Januarii, Consul creatur Domitianus VIII. IMP. CAESAR DOMITIAN. AVG. P. M. COS. VIII. Capite laureato.)(Templum, cujus porta quatuor columnis est exornata. Tres dii stant in intercolumniis: ascensus ad templum est quatuor gradibus. Dextro templi latere, CA; Sinistro, PIT. Infra, RESTIT. Nummus est ex argento, magni moduli, in Cimelio D. FOVCAVLT. Restitutum dicitur, quod prius est dirutum, cum jam tum esset sub eadem appellatione notissimum: ne quis hic Capitoliadem, hoc est, Æliam Capitolinam, suspicetur. Suetonium consule, fodes, Amice, in Domitiano, cap. v.

IMP. CAES. DIVI VESP. F. DOMITIAN. AVG. P. M. Capite laureato.)(TR. P. COS. VIII. DES. VIII. P. P. S. C. Pallas galeata stat, dextra hastam gerit. Ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & in Museo P. CHAMILLART: ex ære mediocri, in Museo nostro, clypeum dextra gerit.

IMP. DOMIT. CAESAR. Capite laureato.)(CEBACTHΝΩΝ. Juppiter stans tenet dextra hastam, læva Victoriæ. Est ex ære mediocri, in Thesaurio Regio. Urbem Sebasten habuisse tunc Græcos Latinosque incolas, qui magistratus & honores inter se partirentur, linguam utramque complexus hic nummus docet. L. ΘΡ. Anno cix. De hac æra vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Hoc anno Titus Imp. moritur, & in Divorum numerum mox refertur.

DIVVS TITVS AVGVSTVS. Capite radiato.)(IVLIA AVGVSTA DIVI TITI F. Caput Juliæ Titi F. Aureus est e gaza Regia.

DIVO AVG. T. DIVI VESP. F. VESPASIAN. Divo Augusto Tito Divi Vespasiani filio Vespasiano. Titus togatus insidet spoliis, dextra ramum oleæ tenet.)(SC. Amphitheatrum, sine epigraphe. Est ex ære magno, in Cimelio Sereniss. Ducis Parmensis.

DIVO TITO. Capite radiato.)(Ara cum igne. Argenteus, e Museo nostro.

ΘΕΩ ΑΥΤΟ. ΤΙΤΩ. Divo Imperatori Tito. Capite laureato. ΖΕΥΣ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ. Juppiter Cretensis, seu in Creta genitus. Juppiter fulmen dextra vibrat, inter sidera septem errantia. Apotheosin Titi significat. Est ex ære magno in Museo nostro.

Anno Christi 83. V. C. 836. Domitiani 3.

Consul IX. hoc anno Domitianus fuit.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(ΕΤΟΥΣ ΤΡΙΤΟΥ. Caput Serapidis. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT, & Museo P. JOBERT. In alio est Aquila Romana. Alius rursum habet caput Ægypti cum proboscide, apud Tristanum.

ΔΟΜΙΤΙΑΝΩ ΚΑΙΣΑΡΙ CEBACTΩ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩ. Capite laureato.)(ΙΟΥΛΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Caput turritum ac velatum, quod est liberæ civitatis, vel metropoleos indicium. ΒΑΡ. Anno cxxxii. æra Cæsarianæ, quæ cœpit autumnus anni dccv. Est ex ære mediocri, in Thesaurio Regio. De nummis hujus Urbis, vide Nummos Populorum & Urbium.

Eadem inscriptio, Domitiano stante cum hasta, & Cornucopiæ.)(ΙΟΥΛΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΒΑΡ. ut proxime. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. P. M. Capite laureato.)(TR. P. II. COS. VIII. DES. X. P. P. Pallas galeata, dextra hastam

hastam, sinistra clypeum gerit. Est argenteus, apud Occonem, pag. 174. cusus hoc anno ante Natalem Urbis, quo die dici coepit Domitianus TR. POT. III.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. Capite laureato.)(IMP. CAES. VESPA- SIAN. AVG. P. M. TR. POT. COS. II. Vespasiani caput laureatum. Nummus genuinus at- que indubitatae antiquitatis, ex aere mediocri, in Ci- melio D FOVCAVLT: in quo non aliquis Mone- tarii error est, ut Antiquarii vulgo dicunt, qui sol- vere aliter nodum aliquem in nummis non possunt: sed illud significatur, debere Domitianum ipsummet acceptam referre claritatem suam meritis Vespasiani patris, quibus tunc praesertim de Republica bene me- ritus est, cum ille Consulatu suo secundo Judaeam cepit. Confer nummos similes anni 76. & 88. & 90.

Anno Christi 84. V. C. 837. Domitiani 4.

Kal. Januariis Domitianus Imp. Consulatum X. init.

IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. GERM. COS. X. Capite laureato.)(MO- NETA AVGVST. S. C. Dea cum libra, & Cor- nucopiae. Est ex aere mediocri, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(SALVTI AVGVST. Ara. Infra, S. C. Ex aere mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio.)(GERMANIA CAP- TA. S. C. Stat Imperator post trophaum, cum cly- peo: retro, captivus sedet. Est ex aere magno, apud D. DE LAMOIGNON, Praesidem Senatus.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GER. COS. X. CENS. PERP. P. P. Capite laurea- to.)(Imp. in equo in Urbem adveniens, dextra manu extenta pacem adnunciat: laeva frenum equi tenet, qui pede dextro calcit hostis caput: sine epi- graphae. Est apud Tristanum, tomo 1. pag. 327.

Domitiani caput laureatum.)(ETOYCTE- TAPTOY. Anno quarto, qui Septembri anni hu- jus incipit. In Thesaurio Mauroceni, pag. 116.

DOMITIANOC CEB. DOMITIA CEB. Capita adversa Domitiani Aug. & Domitiae Augustae conjugis: Domitiani, nudum; ob reveren- tiam Divorum, patris fratrisque.)(ΘΕΩΝ CE- BACTΩΝ. Divorum Augustorum, Vespasiani & Titi. Templum, in quo stat Vespasianus, cum hasta & clypeo. Est apud Patinum, pag. 167.

Hic obiter scire ex te, Vir Amice, pervelim, qui sint nepotes sororis Domitiani Aug. quorum sibi delegatam curam fuisse Quintilianus refert in pro- oemio libri quarti? Si sororem haberet Domitianus, aliquis (opinor) ipsius nomine nummus exstaret. Sed quomodo potuit Domitiano nondum forte quadra- genario, Domitiani soror habere nepotes instituendos a Rhetore?

Cave similiter Joanni Jac. Chiffletio credas, in Lumin. Praerog. pag. 353. hunc nummum ex aere laudanti: MEMORIAE DOMITILLAE DIVI VESP. F.)(IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. III. IMP. V. COS. X. P. P. SC. Nescivit hujus nummi adulterini opifex, derivata a Domitia gente nomina per Domitiam Domitiani uxorem primo fuisse in Flaviam gentem inserta: ac Domitiae matrem fuisse Domitillam; quae curante Tito consecrata sit; quemadmodum Julia Titi filia a Domitiano patruo: Quae causa est quamobrem Domitillae sub Tito tan- tum sinceri nummi reperiuntur. Et Mediobarbo qui- dem, dum Chiffletianum nummum describit, pag. 589. non placuit Domitillam Vespasiani filiam ap- pellari: itaque omissa littera F. ex filia fecit uxorem: dum ita descripsit: MEMORIAE DOMI- TILLAE DIVI VESP.

Cave denique Patino credas, nummum afferenti, pag. 145. ΦΛΑΟΥΙΑ ΔΟΜΙΤΙΑ ΛΑ. L. 5. Flavia Domitilla, anno sexto: quem nummum Vespasiani conjugi tribuit Spanhemius, pag. 251. & 260. cum ea vultu juvenili a Patino pingatur. Et Graeci profecto ΘΕΑΝ dicerent, si jam obiisset; nec annum adnotarent, qui vivis tantum solet adscri- bi: nec denique Flavia, quia conjux Flavii dici fe- mina potuit. Nec filia pariter Vespasiani est: nam si foret, ΣΕΒΑΣΤΗ, Augusta, diceretur: quem- admodum in nummis Juliae, ΙΥΛΙΑ IMP. T. AVG. F. AVGVSTA dicitur. Quin nummus ille Graecus igitur sit adulterinus, nullus dubito. Non est in Gaza Regia, aut in alio, quod sciam, Cime- lio hujus Urbis. Nec Flavia Domitilla dici ulla po- tuisset, nisi Domitiani Aug. filia: quam fuisse ali- quam nummi non significant. Nam si foret, tam illius nomine inscriptus aliquis nummus exstaret; DO- MITILLA IMP. DOMITIANI AVG. F. AVGVSTA, quam Juliae Titi filiae.

Anno Christi 85. V. C. 838. Domitiani 5.

Consul hoc anno Domitianus XI. Circiter hoc tempus Caesar Domitiani F. moritur.

IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. GERMANICVS. Capite laureato.)(P. M. TR. P. III. IMP. VIII. COS. XI. P. P. Stat galeatus cum hasta, laeva lateri adposita. Est in Thesaurio Mediceo: cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. GERM. COS. XI. Capite laureato.)(GER- MANIA CAPTA. Stat Imp. juxta trophaum, respiciens Germaniam sedentem lugentemque ad pe- des trophaei. Est ex aere magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(IOVI CONSERVA- TORI. Ex aere mediocri, ibidem. Alius habet: FIDEI PVBLICAE. Dea stat stolata, dextra fruges in patera, laeva spicas habet. Ex aere medio- cri, ibidem.

IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. GER. TR. P. V. Capite laureato.)(COL. A. A. PATRENS. De qua vide Nummos Populorum & Urbium. Est hic ex aere mediocri, apud Pati- num, pag. 163.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XI. CENS. POT. TR. P. Censoria po- testate, Tribunicia potestate. Capite laureato, cum aegide in summo pectore.)(S. C. Imp. paludatus stat; laeva hastam puram tenet, dextro pede Rhe- num calcit. Est ex aere magno, in Cimelio D. FOV- CAVLT.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XI. Capite laureato.)(Victoria stans tenet clypeum super trophaeo. In clypeo, DE GER. Ad pedes, captivus. S. C. Est ibidem ex aere mag- no.

Eadem inscriptio.)(Stat ipse velato capite to- gatus, cum patera, ante aram, & templum, & Pal- ladis statuam. Ibidem, ex aere magno. S. C.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XI. CENS. PER. P. P. Capite laurea- to.)(ANNONA AVGVSTI. S. C. Ceres sedet, laeva tadam, dextra spicas tenet. Stat e re- gione Annona cum Cornucopiae: in secessu, navis. Ibidem, ex aere magno.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XI. CENS. POT. P. P. Capite laureato.)(S. C. Domitianus stans paludatus Germaniam sup- plicem despicit, quae clypeum Imperatori offert. Victos justo certamine Germanos se in potestatem victoris dedito clypeo permisisse significat. Ex aere magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(GERMANIA CAP- TA.

TA. S. C. Duo captivi ad trophæum: alter stat, sedet alter. Ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio.)(IOVI CONSERVATORI. S. C. Jupiter stat cum hasta & fulmine. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. GERM. COS. XI. Capite laureato.)(SALVTI AVGVSTI. Templum clausum, quatuor fultum columnis. Ex ære mediocri, ibidem.

KAICAP DOMITIANOΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato, & ea forma litteræ Σ, non C.)(Bos Apis ante aram: ventri adpicta est Lunæ Crescentis effigies. Supra, L. E. non littera, divisa, ut quidam somniavit. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙΣΑΡ ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(Caput Isidis. ΕΤΟΥΣ ΠΕΜΠΤΟΥ. Anno quinto, qui autumnus incipit anni hujus. Est ex ære mediocri, in Cimelio P. JOBERT.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Domitiani laureatum.)(ΑΣΚΑΛΩ. ΘΠΡ. Dea infidet proræ navis. Ex ære mediocri, in Gaza Regia. In Cimelio D. FOVCAVLT, est Solis caput radiatum, cum litteris ΘΠΡ. De æra Ascalonis, vide Chronologiam Veteris Testamenti. Numquam αὐτοκράτορα quemquam Augustorum, ante Sept. Severum, agnovit Ascalo, aut appellavit, sed tantum Σεβασόν: quoniam Ascalo liberum, teste Plinio, libro v. sect. xiv.

ΔΟΜΙΤΙΑ CEBACTH. Caput Domitiæ.)(KAICAP ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ, capite laureato. L. E. Anno quinto. Est ex ære minimo, apud D. FOVCAVLT.

Domitiani caput laureatum.)(ΔΟΝΓΕΙΝΑ ΔΟΜΙΤΙΑ CEBACTH. Longina Domitia Augusta, conjux Domitiani. Nummus Mediceus apud Scaligerum in Eusebii Chronicon, Spanhemium, aliosque. Scaliger loco citato, pag. 185. legit, ΔΟΜΙΤΙΑ ΔΟΝΓΕΙΝΑ CEBACTH. Est Longinus Cassiæ gentis cognomen, apud Plinium, libro vii. sect. 3.

IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. Capite laureato.)(DIVVS CAESAR IMP. DOMITIANI F. Infans fere bimus, aut anniculus, orbi infidet, inter septem planetas. Est argenteus in Gaza Regia, in Museo nostro, & apud Tristandum, tom. i. pag. 348. Divus Caesar, Imperatoris Domitiani filius. Quomodo Caesar bimulus infans, si cognomen illud familiæ non fuit?

DOMITIA AVG. IMP. CAES. DIVI F. DOMITIAN. AVG. Domitia Augusta Imperatoris Caesaris Divi filii Domitiani Augusti conjux. Caput Domitiæ.)(DIVI CAESARIS MATER. Ipsa ad aram sacrificat, læva hastam gerens. Est ex ære mediocri, in Gaza Regia. Nummi formam habemus in plumbo expressam. In alio simili sedet ipsa: & ante pedes Domitianus junior stat prætextatus.

Anno Christi 86. V. C. 893. Domitiani 6.

Gessit hoc anno Consulatum XII. Domitianus Imp.

IMP. CA. D. VESP. DOM. AV. GER. COS. XII. Capite laureato.)(ΕΠΙ ΒΑ. ΑΓΡΗ. Sub rege Agrippa, επι βασιλέως Ἀγρίππας. Geminum Cornucopiæ, cum caduceo alato. Circa mediam nummi aream, ET. K5. Anno xxvi. Infra, S. C. Est in Thesaurio Regio, ex ære minimo. Coloni Cæsareæ Palæstinæ, siquidem Latini juris ac sermonis erant, Latine nummum inscribunt. Vice Cæsaris legatum ibi agere Regem Agrippam Græco sermone dicunt iidem, quoniam is sermo patrius Agrippæ fuit. Vide librum De Nummis Herodiadum.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XII. CENS. PER. P. P. Capite laureato, cum ægide in pectore.)(Imp. in equo calcit Germanum, qui clypeum Germanicum opponit. S. C. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud P. CHAMILLART. Sunt & in Museo nostro ex ære magno pariter, in postica parte inscripti, MONETA AVGVSTI. & ANNONA AVGVSTI, & IOVI VLTORI.

IMP. CAES. DIVI VESP. F. DOMITIAN. AVG. GER. COS. XII. Capite laureato.)(SALVTI AVGVSTI. SC. ΕΠΙ ΒΑ. ΑΓΡ. ET. K5. Ara. Vota suscepta pro salute Principis. Nummus Cæsareæ in Palæstina cusus, ex ære mediocri; est in Cimelio D. BEGON.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. V. Capite laureato.)(IMP. XI. COS. XII. CENS. P. P. P. Victoria gradiens cum palma & corona. Argenteus est e Museo nostro, cusus ante diem Natalem Urbis; quo die cæpit dici Domitianus TR. POT. VI.

Domitiani nummus apud Patin. in Sueton. pag. 431.)(Arcus triumphalis, cui Imp. impositus in curru juncto quadrigis. L. 5. Anno sexto, qui autumnus incipit hujus anni.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Domitiani laureatum.)(ΑΣΚΑΛΩ. Caput turritum. y P. Anno 190. De æra Ascalonis, vide Chronologiam Vet. Test. Est hic nummus e Cimelio Mediceo.

Anno Christi 87. V. C. 840. Domitiani 7.

Kal. Januariis Consul creatur Domitianus XIII.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. VI. Capite laureato.)(IMP. XIII. COS. XIII. CENS. P. P. P. Captivus sedet humi lugens, læva fronti apposita. Infra, scorpius: symbolum domitiæ hoc anno regionis. In Museo nostro argenteus: cusus ante Natalem Urbis; quo die dici cæpit Domitianus TR. POT. VII.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XIII. CENS. PER. P. P. Capite laureato.)(MONETA AVGVSTI. Dea stans cum libra & Cornucopiæ. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. GERMANICVS. Capite radiato.)(PIETAS AVGVSTI. Senex annosus & æger sedet, cui frontem fascia obligat: baculum læva gerit, vultu in cælum sublimi, dextraque elata, quasi Superis grates agat de pietate Augusti. Ad pedes stat parvulus, manibus pariter elatis. Γερωντοκομήων & ὀρεφάνοτροφέων sub Domitiano Aug. Censore bene curatum fuisse hic nummus significat. Est argenteus in Gaza Regia, & in Museo nostro.

DOMITIA AVGVSTA IMP. DOMIT. Imperatoris Domitiani conjux. Caput Domitiæ.)(PIETAS AVGVSTI. Sedens Augusta, cum hasta pura transversa, dextra puellam protegit, quæ dextram attollit. Argenteus pariter in Museo nostro.

Domitiani caput laureatum.)(ΦΛΑΟΥΙ. ΝΕΑΠ. ΣΑΜΑ. Flavia Neapolis Samaria. L. Z. Anno septimo, qui autumnus hujus anni incipit.

Domitiani caput laureatum.)(Domitianus in equo. L. Z. Anno septimo. Reliqua epigraphe detrita, in nummo ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Anno Christi 88. V. C. 841. Domitiani 8.

Consul hujus anni, Domitianus XIII.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XIII. CENS. PER. P. P. Capite laureato.

Bbbbb

reato.)(IMP. T. CAES. VESP. AVG. P. M. TR. P. COS. VIII. Capite radiato. Ex Gaza Parmensi, teste P. Paulo PEDRSIO, Societatis nostræ viro erudito. Non est hujus nummi sententia, conjungi oportere Consulatum Titi VIII. cum Domitiani XIII. Sed Titi meritis officiisque erga Rempublicam Consulatu ejus octavo, qui annus primus ejusdem Imperii fuit, acceptam referre Domitianum dignitatem. Hic mos illius temporis fuit, ut nummi declarant annorum 76. 83. 88. 90. & 117. renovatus etiam anno 169. sub M. Aurelio Antonino.

Domitiani caput laureatum.)(Victoria in curru bijugo, cum palma & corona. L. H. Patinus in Sueton. pag. 431. ex ære mediocri.

Domitiani caput laureatum.)(ΕΠΙ Τ. ΠΟΜΠ. ΒΑΣΣΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤ. Sub T. Pomponio Basso Legato. ET. H. Anno VI. qui ab autumno incipit anni hujus. Mons Argæus, super quo Imperator stans, dextra orbem Romanum tenet. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. VII. Capite laureato.)(IMP. XVII. COS. XIII. CENS. P. P. P. Stat galeatus cum hasta, quam læva; & cum fulmine, quod dextra gerit. Ad pedes, clypeus. Argenteus in Museo nostro, cusus ante Natalem Urbis, quo die Domitianus dici cœpit TR. POT. VIII. In alio simili ibidem argenteo, est IMP. XIII. cum effigie armatæ Palladis. In alio, e Museo P. CHAMILLART, est TR. P. VIII. IMP. XIX. qui cusus est post Natalem Urbis.

Nummi qui sequuntur, ad ludos sæculares pertinent, quos hoc anno V. C. 841. Domitianus fecit, ut Augustus fecerat anno V. C. 737.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. VIII. CENS. PER. P. P. Capite laureato.)(COS. XIII. LVD. SAEC. FECIT. Stat Imperator togatus ante aram: sedet ad pedes Tiberis cum Cornucopiæ: e regione tibicen, & popa cum victima: in medio, citharædus. Sacra hæc sunt pro ubertate Annonæ. S. C. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOUCAULT, & in Museo nostro: ubi est & argenteus.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. VIII. Capite laureato.)(COS. XIII. LVDOS SAEC. FEC. Gladiator cum clypeo, in quo Pallas sculpta, & baculo militari. Est ibidem argenteus; & ex ære mediocri, apud P. JOBERT.

Eadem inscriptio.)(COS. XIII. LVD. SAEC. Domitianus sedet in suggesto, capite nudo: dextram porrigit Senatori togato stanti, ac pariter dextram porrigenti, & statum adæquante Domitianum sedentem. Ante suggestum civis Romanus pariter togatus, sed longe minor, dextram porrigit, veluti stipem poscens. Ad pedes Domitiani hinc & inde vasa duo plena frumenti. In recessu, templum. In imo suggesto scriptum est: SVFPD. Infra, S. C. Sententia est: *Ludis sæcularibus, susceptis votis, frumentum plebi datum.* Oblata a populo vota, susceptaque a Domitiano, habitus Domitiani suscipientis, ac Senatoris offerentis, in hoc nummo demonstrat. In ludis sæcularibus etiam *sacra sæcularia* fieri solita esse pro salute Augusti, & nummi sic inscripti sub Claudio, Severo, & Philippo, docent; & templum hic in recessu depictum. Epigraphe, VOTA SVSCEPTA, occurrit in nummis Augustorum sapissime. Puerile est quod hic Antiquarii excogitarunt legi oportere, *Suffimenta populo data.* Quasi vero id populus curet scilicet, ut suis naribus thus suffumigetur. Alia longe sunt vota populi. Nam, ut ille cecinit de populo Romano, *Duas tantum res anxius optat, PANEM & Circenses.* Ergo hic & ludos Circenses, & frumentum plebi a Domitiano datum

nummus iste testatur. Sic in Nervæ nummis legitur, PLEBEI VRBANAE FRUMENTO CONSTITVTO. Non populo Romano, sed plebi urbanæ. Nam plebs egentior. Est hic nummus Domitiani ex ære magno, in gaza Regia, & in Museo nostro. Similem fere affert Angeloni, pag. 98. Tam risum igitur Antiquarii movent, qui cum SVFPD legerunt, tres priores litteras ad unam pertinere syllabam putarunt, & *suffimenta* hic cogitarunt; quam qui ubi ANT. viderunt, & CONST. & KA in nummis inferioris ævi, ibi Antiochiam, & Constantinopolim & Karthaginem visi sunt sibi videre. Quoniam nescirent ii, eleganti artificio consuevisse opifices horum nummorum omni fere ævo sententias integras primis dumtaxat singularum vocum litteris exprimere; & iis sæpissime, quæ conjunctim primam longe alterius nominis syllabam efficere viderentur, veluti ad exercendos fallendosve legentes.

Eadem inscriptio.)(COS. XIII. LVD. SAEC. A POP. Domitianus togatus, nudo capite, dextram protendens, qua pateram tenet, gratum sibi esse, sive acceptare se significat oblatum munus a duobus civibus togatis, qui pateram singuli dextra tenent. Ad Domitiani pedes, in ipso suggesto, hinc & inde vas est plenum frugibus. In imo suggesto scriptum est, FRVGAC. In recessu, templum. Infra, S. C. Sententia est: *Ludis sæcularibus a Populo fruges Votis Germanici Augusti constituta.* Ob ludos sæculares constitutum est a Populo Romano, ut vota singulis annis frugè fierent, pro salute Germanici Aug. hoc est, Domitiani: non a plebe quidem, sed a populo Romano. Plinius, libro XVIII. sect. 2. *Numa instituit deos FRVGE colere, & mola salsa supplicare.* Et hic nummus est in Regio Thesauro, & apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(COS. XIII. LVD. SAEC. FEC. SC. *Ludos sæculares fecit.* Infra, S. C. Ex ære magno, in Thesauro Regio. Domitianus togatus, cum Senatore in basi, cernit prodeuntes ordine tres cives Romanos togatus, qui ramum oleæ singuli dextra gerunt.

Eadem inscriptio.)(COS. XIII. LVD. SAEC. FEC. SC. Sacrificium pro Templi foribus ante aram, Domitiano ibidem pateram effundente. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(In columna: LVD. SAEC. FEC. Hinc COS. inde XIII. Ex ære mediocri, in Thesauro Regio.

Eadem inscriptio.)(COS. XIII. LVD. SAEC. FEC. SC. Domitianus stans togatus ante templum, dextram extendit versus plebem, quæ velato capite, flexis genibus, sustollit manus, precantium ritu. Vota hæc sunt populi, quæ Domitianus suscipit. Est hic nummus ibidem ex ære magno.

Anno Christi 89. V. C. 842. Domitiani 9.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. VIII. Capite laureato.)(IMP. XXI. COS. XIII. CENS. P. P. P. Pallas galeata stat cum hasta. Est in Museo nostro argenteus, cusus post Natalem Urbis. In alio pariter argenteo, e Museo P. CHAMILLART, legitur. IMP. XVII. COS. XIII. &c.

Anno Christi 90. V. C. 843. Domitiani 10.

Kalendis Januariis Consulatum suscipit Domitianus XV. Julia Augusta Titi Augusti filia hoc anno moritur, & inter Divos refertur.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. VIII. Capite laureato.)(IMP. XXI. COS. XV. CENS. P. P. Imperator ad aram sacrificat. In Museo nostro argenteus hic nummus

mus est, cufus ante Natalem Urbis: quo die Natali caput Domitianus dici, TR. POT. X.

Eadem infcriptio.)(VOTA PVBLICA. COS. XV. Stans ad aram, cum aliis facrificat. Mediobarbus. pag. 138. Cufus est hic pariter ante Natalem Urbis. Vota facta Kal. Januariis, pro felicitate imperii Domitiani, & fruge quidem, ut constitutum a populo fuit ante biennium, hic nummus significat.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GER. COS. XV. CENS. PERP. P. P. Capite laureato.)(VIRTUTI AVGVSTI SC. Stat galeatus & paludatus, hastam dextra, lava bacillum Imperatorium tenet: laevo pede calcat orbem. Ex are mediocri, in Museo nostro.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. X. Capite laureato.)(IMP. XXI. COS. XV. CENS. P. P. P. Pallas cum hasta & fulmine. Ad pedes, clypeus. Argenteus, e Museo nostro.

IMP. C. DOMIT. AVG. TR. P. COS. XV. CENS. P. P. Capite laureato.)(IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. P. M. TR. POT. COS. II. Caput Vespasiani laureatum. Revocat in memoriam, patris in Rempubicam meritis claritatem suam se debere, praefertim quod in Consulatu suo secundo Judæam cepit. Est ex are mediocri in gaza Regia. Confer nummos similes annorum 76. & 83.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XV. CENS. PERP. P. P. Et in area, S C.)(DIVAE IVLIAE AVG. DIVI TITI F. SPQR. Carpentum mulis duabus vectum. Est ex are magno in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART.

ATT. K. ΔOMITIANOΣ. IOYΔIA. Capita duo adverfa: Domitiani laureatum, Juliae Augustae cirratum. Juliam Titi F. quod erat SPQR Romano grata in primis, cum Domitiano in eodem nummo jungunt Pergameni, cum adhuc viveret. Stuprum in Domitiano cogitare, impurissimorum hominum fuit.

Domitiani caput laureatum.)(Imp. in curru triumphali juncto quadrigis, spolia gestat. L. I. Apud Patin. in Sueton. pag. 431. Annus ille decimus incipit ab autumnno hujus anni.

ΔOMITIANOC KAICAP. Capite laureato.)(EΠI CABIAOT. Sub Sabilo. Lupa lactat infantem parvulum. Sub Domitiani censura scilicet, etiam lupæ, hoc est, scorta & meretrices pietatem erga fetus suos eatenus adhibent, quod eos non exponunt, sed lactant aluntque. Nihil hic fabulae inani, aut alteri sententiae locus. Proferam aliquando tibi Gallieni nummum similem, qui inscribitur, PIETAS SAEC. Est hic autem Domitiani nummus ex are minimo, in Cimelio D. FOVCAVLT, ejusdem moduli, ejusdem fabricae, atque eadem signatus effigie, ac nummus KYΔΩNIA-TΩV in Creta, quem in Vitellio descripsi.

Anno Christi 91. V. C. 844. Domitiani XI.

Domitiani nummi, in quibus sit TR. POT. XI. COS. XV. aut nulli sunt, aut rari. Credas toto anno deliberasse Senatum, an tertium ei decerneretur quinquennium Tribuniciae Potestatis, & in varias super ea re discessisse sententias.

ΑΥΤΟΚ. ΔOMITIANOΣ KAICAP ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Capite laureato.)(ΦΛΑΟΥΙ. ΝΕΑΠ. ΣΑΜΑ. Flavia Neapolis Samaria. L. AI. Anno XI. cum Cornucopiae gemino in corona laurea. Est ex are mediocri, in Thesauro Regio.

Eadem infcriptio.)(ΦΛΑΟΥΙ. ΝΕΑΠΟ. ΑΙ. ΣΑΜΑ. L. AI. Palma, Judææ & Samariae symbolum. Ex are mediocri, in Cimelio D. FOV-

CAVLT. Annus ille undecimus incipit ab autumnno hujus anni.

ΔOMETIANOC KAICAP CEBAC-TOC. Capite laureato.)(MHΘYMNAIΩN. IA. Anno XI. Fortuna cum temone & Cornucopiae. Ex are mediocri, ibidem.

Domitiani caput laureatum.)(L. IA. Elephas. In Thesauro Mauroceni, pag. 116.

ΑΥΤ. KAICAP ΔOMIT. CEB. ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(Spes. ΕΛΠΙC CEBACTH. Spes Augusta. L. IA. Anno XI. Est ex are mediocri, apud D. FOVCAVLT.

Anno Christi 92. V. C. 845. Domitiani 12.

Hoc anno Domitianus Consul XVI. fuit.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. XI.)(IMP. XXI. COS. XVI. CENS. P. P. P. Pallas in navi, dextra jaculum, lava clypeum tenet: ad pedes, noctua, symbolum providentiae Principis. Pallas virtutem, navis iter conficiendum mari significat, ad bellum gerendum. Argenteus apud Mediobarbum, e Museo ejus, pag. 138. Cufus ante Natalem Urbis.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. XII. Capite laureato.)(IMP. XXII. COS. XVI. CENS. P. P. P. Pallas, cum clypeo & hasta: & noctua. Argenteus e Museo nostro.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XVI. CENS. PERP. P. P. In medio nummo, S C.)(MEMORIAE DOMITILLAE. Carpentum duabus mulis vectum. Infra, SPQR. apud Angeloni, pag. 80. Socrus haec Domitiani fuit, ut superius diximus.

Anno Christi 93. V. C. 846. Domitiani. 13.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. XIII. Capite laureato.)(COS. XVI. CENS. P. P. P. Pallas dextra elata cum jaculo, clypeum lava tenet. Mediobarbus hunc nummum argenteum profert e Museo suo, pag. 139.

Caput Domitiani laureatum.)(ΑΥΤΟΚΡΑ. L. ΙΓ. Anno XIII. qui autumnno incipit hujus anni. Apud Patin. pag. 168. Serpentis effigiem habet nummus in are mediocri, e Cimelio D. FOVCAVLT.

Era Capitoliadis, five Hierosolymae reftituta, ab autumnno anni hujus incipit, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti.

Era Chalcidensium, ab eodem autumnno, ut nummi docent Trajani & Hadriani.

Anno Christi 94. V. C. 847. Domitiani 14.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XVI. CENS. PER. P. P. Capite laureato.)(IOVI VICTORI SC. Sedit cum hasta Juppiter, & Victoriā dextra gerit. Ex are magno in Museo nostro. In alio ibidem, sine epigrapha, Victoria stans stantem Imperatorem paludatum coronat.

Caput Iſidis: ad latus ei appositum est alterum minus; Domitiani scilicet, laureatum.)(ΑΡΑΔΙΩΝ. Bos cornupeta. Supra, ENT. Anno ccclv. Est ex are mediocri, apud P. JOBERT. De Aradiorum æra, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Domitiani laureatum.)(ΑΣΚΑΛΩ. ΗΥΡ. Anno cxcviii. qui autumnno anni hujus Græco more incipit. Est ibidem ex are minimo.

ΔOMITI. KAICAP. Capite laureato. Ad latus, spica, fertilitatis symbolum.)(ΡΑΦΙΑC. ZNP.

ZNP. *Anno* CLVII. æræ Pompeianæ, autumno incipiens. Vide Chronologiam Veteris Test. Est hic nummus ex ære mediocri, in Gaza Regia.

Domitiani caput laureatum, detrata epigraphe.)(MHTPO. KAICA. ET. ΔI. *Anno* XIV. Mons Argæus, cui Cæsarea Cappadociæ appositæ est. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

Domitiani caput laureatum.)(KANAΘ. PNZ. Caput turritum. *Anno* CLVII. æræ Pompeianæ, ut dictum est. Vide Chronologiam supradictam, ac Nummos Populorum & Urbium. Est hic nummus ex ære mediocri, in Gaza Regia.

Rariores sunt deinceps nummi Latini Domitiani Aug. quoniam in orbe Latino auctoritatem in dies amitteret.

Anno Christi 95. V. C. 848. Domitiani 15.

Gerit hoc anno Domitianus Consulatum XVII. Domitiani caput laureatum.)(IMP. XXII. COS. XVII. CENS. P. P. P. Ara, in qua duo Numina hastam gerunt. Ara ipsa inter duas Aquilas legionarias. Argenteus est e Gaza Regia. In alio simili apud P. CHAMILLART, est Pallas armata, cum noctua.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XVII. CENS. PERP. P. P. Capite laureato.)(Arcus triumphalis, cui hinc impositæ bigæ, inde quadrigæ elephantorum. In utroque curru stat Imperator. Geminum illius triumphum designat; minorem, ob victoriam navalem, de qua supra: majorem deinde, de Germania capta. S. C. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud P. CHAMILLART. Dacicum fuisse Domitianum, ut auctor Epigrammatum prodidit; vel Deum ac Dominum appellatum a suis; nummorum silentio falsum esse arguitur.

Eadem inscriptio.)(IOVI VICTORI. Juppiter sedens cum hasta, dextra tenet Victoriam. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(Victoria cum palma & corona. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(FORTVNA AVGVSTI. Fortuna cum temone & Cornucopiæ. Ex ære mediocris moduli, ibidem.

Domitiani caput laureatum.)(Ipse in curru triumphat, juncto quadrigis elephantorum. L. IE. *Anno* XV. qui autumno anni hujus incipit, more Græco. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 116.

ΑΥΤ. ΔΟΜΙΤ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. Capite laureato.)(ΕΤΟΥΣ ΙΑ. ΥΠΑΤΟΣ ΙΖ. *Anno* XIV. Consul XVII. Lyræ duæ, interposito caduceo. Est argenteus in Cimelio Colbertino: cusus ante Septembrem anni hujus.

ΔΟΜΙΤ. CEB. ΘΕΟΥ ΤΙΟC. Domitianus Aug. Divi F. capite laureato.)(Arcus triumphalis. L. ΙΑ. *Anno* XI V. Est ex ære, in Thesauro Brandeburg. tomo 2. pag. 105.

Domitianum fuisse ceteroqui virum integris mori-

bus necesse est, cui Censura perpetua quarto principatus anno commissæ fuerit a Senatu: tametsi ob nimiam severitatem in ea peragenda, post annos Tribunicia Potestatis quindecim abrogari ei omnem magistratum a Senatu oportuerit.

Anno Christi 96. V. C. 849. Nerva 1.

Kalendis Januariis Domitianus init Consulatum XVIII.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XVIII. CENS. PERP. P. P. Capite laureato.)(IOVI VICTORI. Juppiter sedens dextra tenet orbem Romanum, cui Victoria impositæ est. S. C. Est nummus singularis ex ære magno, nitidissimus, litteris omnibus & in ipso COS. XVIII. egregie conspicuis, in Museo P. CHAMILLART. Quo ex nummo discimus Fastos esse corrigendos, in quibus hic Domitiani Consulatus XVIII. non comparet.

Natali Urbis, pertæsus Senatus acerbitalis, qua Censuram Domitianus perageret, exactis Tribunicia Potestatis & Augusti principatus quindecennialibus, eundem magistratu dejecit; subrogavitque Nervam Cæsarem. Eam ob rem non est Domitianus post obitum inter divos relatus. Nerva Cæsar tunc dictus est COS. II. suffectus scilicet in Domitiani locum, & simul DES. III. Nemo enim Principum ante Tribuniciam potestatem plusquam semel Consul fuit. Igitur Nerva cum Tribunicia Potestate accepit Consulatum II. & designatur simul COS. III. Dabam hæc die sabbati, 20. Junii, 1699.

NERVA CÆSAR AVGVSTVS.

Nervam Cæsarem ortu Cretensem fecere mendaces: & Cocceium esse, hoc est, de gente Cocceia dixerunt: quoniam in nummis Augusti, inter Triumphos Monetales, M. COCCEIVS NERVA IIIIVIR occurrit. Perinde quasi non sit Nervæ cognomen aliis etiam familiis commune: cum inter eosdem etiam Triumphos legatur tum alibi, tum in Museo P. CHAMILLART. ex ære mediocri, A. LICIN. NERVA SILAN. IIIIVIR. Cum Silanum igitur nepotem neptis Augusti fuisse referat Plinius, libro VII. sect. XI. natum anno V. C. 768. Augusti supremo; & hunc Licinium quoque Nervam Silanum integro nomine fuisse, nobis jure videmur affirmare; & hujus filium Nervam Cæsarem fuisse; qui integro nomine appellatus sit, *Ælius* ex matre, *Licinius NERVA Silanus* ex patre, deinde *Cæsar Germanicus* ex avia Drusilla, Germanici filia, Augusti pronepte. Ex nummo certe L. *Ælii N. Cæsaris*, Nervæ Cæsari nomen etiam *Ælii* fuisse, haud temere, ut opinor, asseveramus. Quam enim certum est ex eo nummo Græco, quem suo tempore proferam, *Ælium Cæsarem Nervam* fuisse, tam debet constare Nervam ipsum Cæsarem *Ælium* fuisse. En igitur Nervæ stemma ab Augusto Cæsare. Fuit enim pronepos neptis Augusti.

STEMMA NERVÆ CÆSARIS

ab Augusto.

CÆSAR AVGVSTVS.

IVLIA AVGVSTI F.

AGRIPPINA, conjux Germanici Cæsaris.

DRVSILLA, Germanici & Agrippinæ F.
Nupsit Licinio Nervæ Silano.

A. LICIN. NERVA SILANVS
IIIIVIR Monetalis.

N.

Lic. Nerva Silanus. ΣΙΑΑΝΟΣ
in nummis ANTIOXΕΩΝ.
M. Si-

M. Silanus, nepos neptis Augusti. Plin. libro VII. sect. XI.
Conjux Ælia, Ælii Sejani filia.

Ælia
conjux
Trajani
patris. | Licinia
conjux
Marciani | L. Ælius Licinius NERVA
ex Plotina | Silanus, CÆSAR AVG. GERMANICVS.
ex Julia Titi filia. |
|--------------------------------------|-------------------------------|---------------------------------------|---|

Ælia PLOTINA AVG.
conjux Trajani altera.

L. ÆLIVS N. CÆSAR.

Ælia Julia conjux
M. Antoniani Pii:
deinde &
L. Aurelii Veri.
Ex Antoniano Pio,

T. ÆLIVS CÆSAR ANTONINVS PIVS.

Anno Christi 97. V.C. 850. Nervæ Aug. 2.

Natali Urbis igitur Nerva Cæsar ad annos duos fuscipit principatum, deferente Senatu, & simul Tribuniciam Potestatem, & titulum Pont. Max. Ad annos autem duos dumtaxat suscepit, quoniam jam ipse senex in generum suum & filium sororis suæ Trajanum festinaret transmittere principatum; cum non posset in filium, Ælium Cæsarem, transferre, tunc annorum circiter xvi. quoniam Senatus habere Principes, sive Patres Senatus, jam viros optaret, non adolescentes.

IMP. NERVA CAES. AVG. P. M. TR. P. COS. II. P. P. Caput laureatum.)(. CONCORDIA EXERCITVVM. Dexteræ duæ junctæ tenent Aquilam legionariam. Est ex ære magno in Museo nostro, & argenteus: ut & apud Angeloni, pag. 102.

Eadem inscriptio.)(. PROVIDENTIA SENATVS. Nerva togatus stans, a Senatore pariter togato & stante orbem Romanum regendum accipit. Nummus hic est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT: qui nummus docet, penes Senatum fuisse arbitrium Principis eligendi, non penes exercitum. Providentia Senatus commendatur, qui in Domitiani locum, quoniam Censuram asperius administraret, Nervam longe clementiorem subrogavit.

Eadem inscriptio.)(. CONGIARIVM PR. Congiarium primum. S.C. Sedens in suggesto dat congiarium, pro felicibus Imperii auspiciis. Et Congiarium primum dicitur, ut secundum expectetur. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(. FISCII IVDAICI CALVMNIA SVBLATA. S.C. Palma. Est ex ære magno in Museo nostro. Vide librum de Nummis Herodiadum. Sed calumnia oppressio est: ut in Psalmo cxviii. Non tradas me CALVMNIANTIBVS me. Non CALVMNIENTVR me superbi. Redime me a CALVMNIIS hominum. Et Osee xii, 7. Chanaan, in manu ejus statera dolosa: CALVMNIAM dilexit.

IMP. NERVA CAES. AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(. COS. II. DESIGN. III. P. P. Diana venatrix. Argenteus, in gaza Regia.

Caput Apollinis, vel Genius Urbis.)(. ANTIOXEON. ET. EMP. Anno cxlvi. æræ Cæsarianæ: qui init autumnus anni hujus. Est ex ære minimo, apud D. FOVCAVLT.

Nervæ nummus apud Patinum in Indice, pag. 10. argenteus. L. A. Anno primo, qui autumnus anni hujus incipit, more Græco.

NEPOTAS ΣΕΒΑ. L. A. Capite laureato.)(. ΚΡΑΘΗΣΙΣ. Imperium: ut in Galba & Othone. Est in Cimelio D. FOVCAVLT.

Kal. Januariis Nerva Augustus Consul III. creatur.

IMP. NERVA CAESAR AVG. P. M. TR. P. II. COS. III. P. P. Capite laureato.)(. CONCORDIA EXERCITVVM. Dexteræ duæ junctæ tenent signum militare. S.C. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(. FISCII IVDAICI &c. ut anno superiore.

Eadem inscriptio.)(. LIBERTAS PVBLICA. S.C. Typus Libertatis. Ex ære magno, & mediocri, & ex argento, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(. ROMA RENASCENS. Ibidem.

Eadem inscriptio.)(. SALVS PVBLICA. Dea sedens, fruges dextra tenet: ob frumentum plebi constitutum. Argenteus, ibidem.

Eadem inscriptio.)(. VEHICVLATIONE ITALIAE REMISSA. S.C. Duo muli soluti pascunt. Ex ære magno, ibidem.

Eadem inscriptio.)(. PLEBEI VRBANAE FRVMENTO CONSTITVTO. S.C. Modius cum spicis exstantibus. Ex ære magno, ibidem. In antica parte similis nummi legit Occo, pag. 191.

IMP. NERVA PERPETVVS AVG. P. P.

Eadem inscriptio.)(. PAX AVG. Sedet Dea, dextra ramum olæ, læva hastam puram tenet. Ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio.)(. FORTVNA AVGVST. Fortuna stat cum temone & Cornucopiæ. Est in Museo nostro, ex ære magno, & argento.

IMP. NERVA CAES. AVG. P. M. TR. POT. Capite laureato.)(. COS. III. PATER PATRIAE. Instrumenta Pontificalia. Argenteus, ibidem.

IMP. NERVA CAES. AVG. GERM. P. M. TR. P. II. Capite laureato.)(. IMP. II. COS. III. DESIGN. III. P. P. Instrumenta Pontificalia. Argenteus apud Occonem, pag. 190. & apud P. CHAMILLART.

Caput Nervæ laureatum.)(. SPQR OPTIMO PRINCIPI. Pax stans, dextra ramum olæ, læva Cornucopiæ tenet. Argenteus, apud Patinum.

ΑΥΤΟΚΡ. ΝΕΡΟΥΑΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΥΠΑΤ. Γ. Consul III. Capite laureato.)(. ΕΛΕΥΘ. ΔΗΜΟΥ. Libertas Publica. Dea stolata, dextra palmam, læva hastam gerit. Argenteus.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΝΕΡΟΥΑΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑ. Capite laureato.)(. Templum sex columnis exornatum. ΕΠΙ ΠΟΜΠΩΝΙΟΥ ΒΑΣΣΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥ. ΑΝ. Hinc ^{ΔΙ} Inde ^{ΚΥ} _Σ ^Ρ Hoc

Hoc est: *Sub Pomponio Basso* (πρεσβευτῆς) Legato: *An-
cyrani Galatiæ* posuere Templum Διὸς κυρίου Σαρδηνί-
δος, *Jovis Domini Serapidis*. Vide Nummos Popu-
lorum & Urbium, verbo ΟΔΗCCEITΩΝ. Nummum hunc ex ære magno cum D. DE BOZE vidi allatum ex Oriente. Illud AN. positum esse pro Ἀγκυρανός, docet nummus sub Trajano percus-
sus, quem simul pariter vidimus, ex ære magno: ΑΥΤ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕ-
ΒΑ. ΓΕΡ. Capite laureato. (In corona laurea, sex exornatum columnis. ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑ-
ΤΙΑΣ. ΕΠΙ ΠΟΜΠΩΝΙΟΥ ΒΑΣΣ. Sic in utroque nummo littera Σ formatur.

IMP. NERVA CÆS. AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. Capite laureato. (In co-
rona quercea, EXSVLES ROM. RED. SPQR. *Exules Romæ reduces, Senatus Populusque Romanus*. Est apud Tristan. tom. I. pag. 360. Fictus ac re-
cens nummus ille peritorum judicio est: cui ultro subscribimus: tum quod scriberet illa ætas, opinor, EXSVLES; tum quod dictiones æ, SPQR. non cohærent cum reliqua epigraphe. Nam in recto casu eas esse oportet, & unam cum ceteris vocibus sententiam exhibere: ut in SPQR MEMO-
RIÆ AGRIPPINÆ: SPQR MEMO-
RIÆ DOMITILLÆ: SPQR CL. V. SPQR OB CIVES SERVATOS: SPQR OPTIMO PRINCIPI. Itaque ex historiis multo post tempora Nervæ in charta conscriptis, ac-
cepta est occasio illius nummi sæculo XVI. confingen-
di, cum aliis bene multis. Nam ætas prisca scriberet, OB EXSVLES IN VRBEM REVO-
CATOS SPQR, coronam nempe decrevit civi-
cam. Et vero frustra hunc nummum quæras in Cime-
liis Principum, aut virorum Illustrium, qui numif-
mata colligunt.

IMP. NERVA CÆS. AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. Capite laureato. (VIC-
TORIA AVG. Victoria sedens, dextra palmam, sinistra Cornucopiæ gerit. Aureus est in Thesauro Regio. Ex Cornucopiæ, latrones tantum fugatos intelligimus, *les Bandis*, qui Annonæ comæatum prohiberent. In alio argenteo quinario est Victoria gradiens cum palma & corona, eodem significato: cum epigraphe, IMP. II. COS. III. quæ est anni sequentis nota.

IMP. CÆSAR NERVA. (SC
Caput Nervæ laureatum. (In corona laurea, Mense nono imperii Nervæ cusus hic num-
mus est ex ære mediocri, a Latinis Antio-
chiæ vel in suburbio degentibus. Est in Cimelio D. FOUCAULT.

CAESAR NERVA AVG. III. COS. Capite laureato. (In corona laurea: Est ex ære mediocri, ibidem: cusus mense vicefimo Imperii Nervæ. Nostro autem cal-
culo, siquidem in Natali Urbis accepit imperium a Senatu, mensis imperii ejus, & nonus, & vicefimus, a die XI. Kal. Januarias æque incipit; ille quidem exeuntis anni 96. iste exeuntis anni 97. Itaque hoc illi utroque nummo A. N. F. F. hoc est, *annum novum faustum felicem*, ut Cyprii suo illo ETOYC NEOY IEPOY A & B. appetentem proxime Cæsari adprecantur. Notum enim erat toti Imperio ad biennium dumtaxat suscepisse Nervam orbis Ro-
mani administrationem. Nam cur alioqui Nervæ Cæ-
saris menses numerarentur in nummis?

Anno Christi 98. V. C. 851. Trajani I. Kalendis Januariis Nerva suscipit Consulatum. III. IMP. NERVA CÆS. AVG. GERM. P. M. TR. P. II. Caput radiatum. (IMP. II. COS. III. P. P. Fortuna cum temone & Cor-
nucopiæ. Est in Museo nostro, ex ære mediocri. Germanicus appellatur, non ob victoriam ab eo de Germanis relata; siquidem nulla omnino in num-
mis victoria talis apparet, sed summa pax a Ger-
manis; & statim Germanici nomen habet, ut Nero: sed quod ex stirpe esset Germanici Cæsaris; nepos ipsius filia Drusillæ; quemadmodum ex altera Ger-
manici filia Vitellio pariter obtigisse nomen Germa-
nici Cæsaris ad te scripsi. Cusus hic nummus est an-
te Natalem Urbis; quem usque ad diem dictus est Nerva Cæsar TR. POT. II.

IMP. NERVA CÆS. AVG. P. M. TR. P. II. Capite laureato. (IMP. II. COS. III. P. P. Dexteræ duæ junctæ. Argenteus, e Museo nostro. Prænomen nomini suo nusquam Nerva præ-
figit, quoniam primus erat ex gente Liciniorum Ner-
varum Augustus.

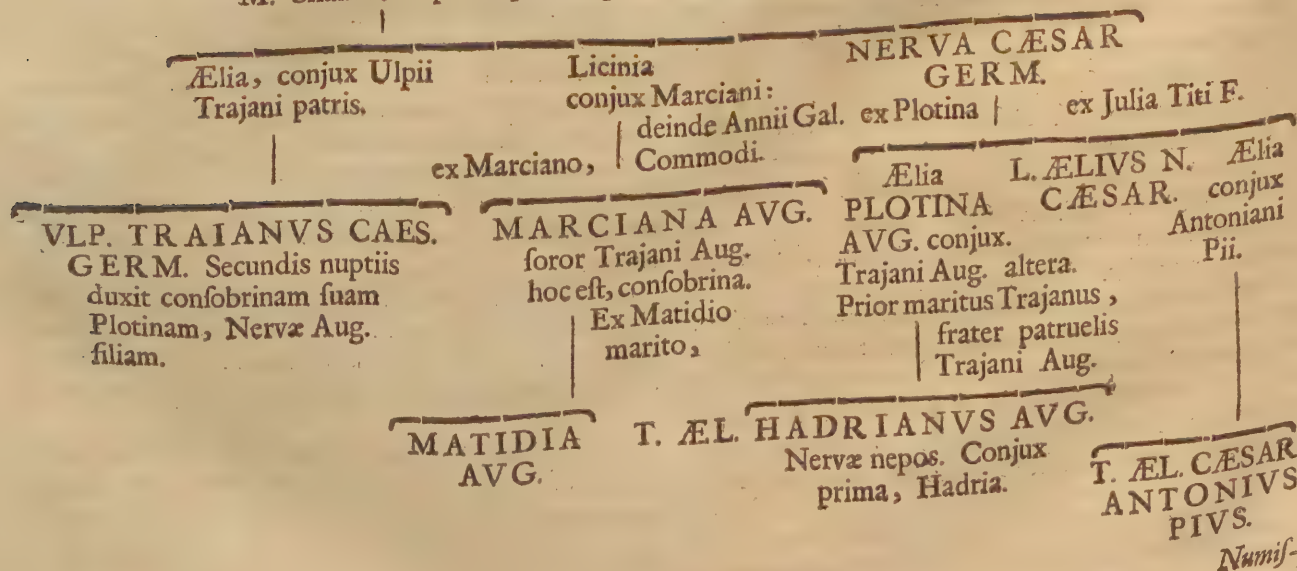
Natali Urbis ipse sponte deponit principatum, de-
fertque Trajano. Consecrationis ejus post obitum nummos non vidimus, nisi sub Gallieno cufos.

DIVO NERVAE. Capite radiato. (CON-
SECRATIO. Aquila expansis alis. Argenteus, e Museo nostro. In alio ibidem, Ara cum igne. Die sabbati, 27. Junii, 1699.

TRAJANVS CÆSAR AVG. Natali Urbis igitur, Nerva (ut dixi) abdicante, init principatum Trajanus Cæsar Augustus, filius so-
roris ejus: aliquanto prius in Nervæ locum Consul suffectus: unde Consul II. hoc anno dicitur, TR. POT. Sed priusquam nummos ejus exponam, stemma illius, ac simul Hadriani, ex solis nummis exhibendum est.

Stemma Trajani, Hadriani, & Antonini Pii.

M. Silanus, nepos neptis Augusti: ut in Nerva dixi. Conjux Ælia.

Numismata Trajani.

NERVA TRAIAN. CAES. GERM. NER. AVG. F. P. TR. P. COS. II. Capite laureato. *Nerva Trajanus Cæsar Germanicus, Nerva Aug. filius, Pontifex, Tribunitia potestate, Consul secundum.*)(ADOPTIO. Trajanus stans, paludatus, cum hasta, ut Princeps Juventutis, accipit orbem Romanum, quem ei Nerva togatus, & idem stans, porrigit. Est in Thesauro Regio aureus, laudatus a Trifano, tomo 1. pag. 378. Adoptionem factam a Nerva commendat, cum nondum esset Trajanus Augustus, aut Pontifex Max. sed tantum Princeps Juventutis & Consul. Non esset autem statim, ut est, *Cæsar Germanicus*, & quidem prius quam *Nerva F.* nisi essent illa propria & hereditaria familiae unius cognomina. Neque enim fortassis merus *Germanici* titulus ob victoriam de Germanis relatum ipsi etiam præponeretur adoptionis titulo; sed prius diceretur *Nerva F.* quam *Germanicus*. Ergo *Cæsar Germanicus* appellatur, quia *Ælia Cæsar Germanici* filius fuit, pronepos *Drusillæ Germanici Cæsar* filia. Sunt enim hæc familiae Germanici cognomina: unde & illa statim habet in nummis suis similiter avunculus Trajani Nerva, & Nero, & Vitellius. Filium sororis suæ Trajanum Nerva adoptavit, ut olim Julius Cæsar filium sororis suæ Octavium Cæsarem. Neque hoc tantum. Verum etiam quemadmodum Octavius, præterquam quod erat IVLI F. fuit & ipse *Julius* materno genere, siquidem natus ex Julia Cæsare: sic etiam Trajanus, præterquam quod fuit adoptione NERVÆ F. prius jam erat ipso natalium jure, ac proinde ex matre, *Nerva*. Unde in hoc numismate & prius NERVA TRAIANVS, & postea NERVÆ F. appellatur. Id quod institutum a nobis Trajani stemma egregie constabit. Fuisse Trajanum paterno genere ex Ulpia familia novimus ex nummis BASILICA VLPPIA, METALLI VLPPIANI PANN. & ΟΥΛΠΙΑΚ ΠΑΥΤΑΛΙΑΣ.

IMP. CAESAR NERVA TRAIAN. AVG. GERM. P. M. Capite laureato.)(Spes filium dextra gerit. TR. POT. COS. II. SC. Est in Museo nostro ex ære mediocri.

IMP. NERVACAES. TRAIAN. AVG. GERM. P. M. Capite laureato. Hic situs ipse vocis CAESAR admonet, non honoris titulum, sed familiae cognomen istud in Nerva fuisse, ac proinde etiam in Trajano æque cognomen esse, atque ipsum *Nervæ* cognomen.)(TR. P. COS. II. P. P. Infra, PROVID. *Providentia*. Nerva togatus stans stanti Trajano & paludato orbem Romanum tradit; prospiciens, providensque nimirum Reipublicæ tranquillitati & paci, quam Trajanus esset optime procuraturus. Nummus hic est ex argento in Gaza Regia, & apud P. CHAMILLART. Sic Vespasianum Tito imperium tradidisse vidimus; idque simili epigraphe consignatum, PROVIDENTIA AVGVSTI.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. Capite laureato.)(PONT. MAX. TR. POT. COS. II. Fortuna sedet cum patera & Cornucopiæ. E Museo nostro argenteus.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. P. M. TR. P. Capite laureato.)(COS. II. P. P. CONG. PR. *Congiarium primum*. Infra, SC. Imperator congiarium populo Rom. distribuit, pro TR. POT. & accepto principatu. Est hic nummus ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud P. CHAMILLART.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. P. M. Capite laureato.)(TR. POT. COS. II. SC. Pax sedet cum ramo oleæ & hasta pura. Si victoria præcessisset aliqua, quam de Ger-

manis Trajanus retulisset, in nummis ipsius nunc etiam consignaretur. Est ex ære magno in utroque proxime laudato Cimelio.

TRAIANVS IMP. CAESAR.)(Capita Nervæ & Trajani. Aureus, in Thesauro Mauroceni.

IMP. CAE. NER. TRA. AVG. GER. P. M. TR. P. COS. II. P. P. Capite laureato.)(COL. PRIMA FL. AVG. CAESAREEN. Cæsarea Palæstinæ scilicet, de qua vide Nummos Populorum & Urbium. Est hic ex ære minimo.

ΑΥΤ. Κ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC CEB. ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(In corona: ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΥΠΑΤ. Β. *Tribunitia Potestate, Consul II.* Est ex ære mediocri, in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC CEB. ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(Lyræ seu citharæ duæ, ut in Domitiani nummo animadvertimus: quibus hic est Aquila Romana superposita.)(ΔΗΜ. ΕΞ. ΥΠΑΤ. Β. Trajani concordiam cum Senatu in regendo orbe Romano hæc duæ citharæ indicant. Est hic argenteus in Museo nostro; sed fabricæ tamen Gallicanæ, ut nobis quidem videtur.

ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(in corona laurea. Annus Trajani *primus*, SC Græco more iniens autumnus, signari videtur A hac littera. Vidi apud Abb. DE LA CHAIZE.

Trajani vultus, exesa epigraphe.)(In corona: ΒΕΡΟΙΑΙΩΝ. Α. *Berhæensium* in Syria nummus, anno primo. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ΚΛΑΥΔΙΟ ΤΙΒΕΡΙΩΝ. ΕΤ. ΠΑ. Anno 81. *æra Tiberiensium Claudiorum*; de qua vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Nulla, ut dixi, in his omnibus nummis Victoria Germanica aliave apparet: quæ si fuisset aliqua annis etiam superioribus; debuisset anno isto in nummis signari. Pacis argumenta & symbola in nummis anni hujus exstant: nulla belli indicia aut victoriæ.

PLOTINA AVG. IMP. TRAIANI, subintelligitur de more *conjug.* Caput Plotinæ.)(FIDES AVGVST. Dea stans, dextra spicas, sinistra flores ac fruges in canistro gestat; symbolum ubertatis annonæ, quam Augustus promiserat. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Anno Christi 99. V. C. 852. Trajani 2.

Consul tertium hoc anno Trajanus Kal. Januariis agnoscitur.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. P. M. Capite laureato.)(TR. POT. COS. III. P. P. SC. Sedet Pax cum ramo oleæ & hasta pura. In Cimelio D. FOVCAVLT, & in Museo nostro, ex ære magno. In alio simili sedet Annona cum Cornucopiæ & patera ante aram. In alio stat Pax cum ramo oleæ & Cornucopiæ: & est iste argenteus in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΤΡΑΙΑΝ. CEB. ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(L. B. Anno secundo imperii ejus, qui ab autumnus hujus anni incipit. Imperator in curru triumphali, dextra ramum, lava scipionem Consularem gerit, in cujus apice Aquila Romana est; quæ sunt indicia Consulatus hoc anno gesti. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC ΣΕΒ. ΓΕΡ. Capite laureato.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΥΠΑΤ. Γ. Caput Jovis Hammonis. Argenteus est.

Anno

Anno Christi 100. V. C. 853. Trajani 3.

Natali Urbis Trajanus Aug. Consul quartum designatur in annum sequentem.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. P. M. TR. P. Capite laureato.)(COS. III. DES. IIII. P. P. S. C. Stat Imperator cum hasta & clypeo. Est ex ære mediocri in Museo nostro.

Traiani caput laureatum.)(TR. POT. COS. III. P. P. Arcus triumphalis, triplici fornice: hoc anno proinde ædificatus. Dicitur hic nummus esse in Cimelio Card. Maximi.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM.)(P. M. TR. POT. III. COS. III. P. P. S. C. Dea sedens, dextra pateram tenet, sinistra Cornucopiæ. Est apud Occonem, pag. 197.

Anno Christi 101. V. C. 854. Trajani 4.

Consul IV. creatur Kal. Januariis Trajanus Aug.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. Capite laureato.)(P. M. TR. P. COS. IIII. P. P. Victoria cum palma & corona: ob latrones, opinor, ex aliquo imperii tractu fugatos. Est argenteus in Museo nostro.

Exstat apud Gruterum inscriptio, pag. CCXLVI, 6. IMP. CAESAR DIVI NERVAE F. NERVA TRAIANVS AVG. GERM. DAC. PONT. MAX. TRIB. POT. IIII. COS. IIII. VICTO DECEBALO. Gruterus ait, hanc se accepisse ex Panvinio in Fastis: Panvinus, pag. 330. ad se transmissam dicit fuisse a Lazio, cum TR. POT. IIII. COS. V. quem admodum a Grutero describitur, pag. CXI, 1. Quod cum esset manifeste falsum, Panvinus reposuit COS. IIII. At supposititiam esse eam inscriptionem debuit intelligere; tum quod tali emendatione egeret; tum quod Dacicum non fuisse Trajanum ante TR. POT. VI. & annum Christi 103. nummi demonstrant, quos ibi allaturi sumus. Nec minus profecto inscriptio qualibet adulterina ac recens est, in qua fictum Decebali nomen apparet, quam sunt duæ illæ spuræ, ipso consistente Grutero, & quam ille affert pag. LXXIII, 8. SED VIVIT TRAIANVS. VE TIBI DECEBALE: & quæ legitur pag. CIII, 5. de eodem argumento. Vide & pag. CCCXXX, 5. & fer ipse de ea inscriptione iudicium.

Anno Christi 102. V. C. 855. Trajani 5.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. P. M. Capite laureato.)(TR. POT. V. COS. IIII. P. P. S. C. Pax sedens, dextra tenet ramum olæ. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART, & apud Occonem, pag. 201.

Traiani caput laureatum.)(ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΕΞΡ. Gadarensum, anno CLXV. æræ Pompeianæ. Geminum cornucopiæ. Est ex ære mediocri. De hac æra vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC. CEB. ΓΕΡΜ. Capite laureato.)(ΚΟΙΝΟΝ CΥΡΙΑC. Caput turratum ac velatum, in signum libertatis. Est ex ære minimo, perelegantis fabricæ, in Museo nostro.

Anno Christi 103. V. C. 856. Trajani 6.

Hoc anno Dacos vicit Trajanus, circiter mensem Julium.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. P. M. TR. P. VI. Capite laureato. Pax sedet cum hasta pura, dextra oleam gerit. IMP.

IIII. COS. IIII. DES. V. P. P. S. C. Est in Museo nostro nummus ex ære magno, cufus ante mensem Julium hujus anni. Quatuor nummos similes e diversis Cimeliis affert ac describit Fabrettus, pag. 274. de Columna Trajani. Nondum Dacica Victoria erat, ac ne bellum quidem, sed alta Pax, ut nummus docet. Jam quartum tamen Imperator seu dux exercitus Trajanus appellatus.

Traiani caput laureatum. Pro inscriptione hæc una vox est in summo nummi margine, GERM. Germanicus. Nomen illud fuit Trajani tunc proprium: quoniam is postremus esset, ad quem cognomen illud pervenire deberet hereditarium a Nerone Druso Germanico Imperatore: quoniam non liceret illud prorogari ultra nepotem pronepotis. Fuit autem Trajanus nepos pronepotis Drusi Germanici Imp. In altera nummi area, S. C. Trajanus stans cum Tribuno militum cohortes alloquitur. Ergo qui jam Germanicus est jure natalium, milites adhortatur, ut per eos etiam Dacicus mox vocetur. Est hic nummus ex ære magno perrarus, apud D. Vaillant, tomo I. pag. 50.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. DACICVS P. M. P. P. Capite laureato.)(TR. P. VI. IMP. IIII. COS. IIII. DES. V. S. C. Victoria orbi Romano imposita, dextra coronam, lava spoliū gerit. Victoriā hic nummus denotat de Dacis relata circiter mensem Julium: qui nummus a Fabretto laudatur, pag. 275.

IMP. CAES. NERVA TRAIANVS AVG. GERM. Capite laureato.)(DACICVS. COS. IIII. P. P. Hercules dextra clavā gerit, sinistra leonis exuvias. Est in Cimelio Mediceo, argenteus.

Eadem inscriptio, capite laureato, vultu senili, & ad sexagenarium accedente.)(S. C. Clava Herculis. Est ex ære minimo, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. COS. IIII. P. P. Herculis statua basi imposita. Argenteus, ibidem.

ΑΥΤΟΚΡ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. Capite laureato.)(CΕΛΕΥΓΕΩΝ ΠΙΕΡΙΑC. Seleucensium Pieria. 5. Anno sexto, qui autumnus anni hujus incipit, more Græco. ΖΕΥC ΚΑCΙΟC. Jupiter Casius. Templum quatuor fultum columnis, in quo mons Casius de quo Plinius, libro V. sect. XVI. Seleucia libera, Pieria appellata. Super eam mons Casius. Cujus excelsa altitudo, quarta vigilia orientem per tenebras Solem aspicit. Est ex ære mediocri in Gaza Regia, & apud P. CHAMILLART.

Traiani caput laureatum.)(CΕΛΕΥΓΕΩΝ. 5 ΕΡ. Anno CLXVI. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 104. V. C. 857. Trajani 7.

Trajanus hoc anno in Dacia moratur, ad provinciam debellandam, & res ibi componendas.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. DACICVS P. M. Capite laureato.)(TR. P. VII. IMP. IIII. COS. IIII. DES. V. P. P. S. C. Ex Museo Josephi Magnavacca Pictoris Bononiensis, & ex Museo Cospiano, Medioris barbus. Victoria gradiens, coronam dextra, lava spoliū gerit. Consulatum, cui gerendi præsentī anno designatus erat Trajanus: Dacis rebus componendis impeditus, distulit in annum sequentem. Itaque isto adhuc anno dictus est tantummodo COS. IIII. DES. V. Nimirum accipere Consulatum in Urbe voluit, & simul de Dacia capta ibi triumphum agere. At hoc toto anno mansit in Dacia, tum ut integram debellaret, tum ut res ibi constitueret post victoriā; quoniam ea victoria Daciam factura esset Augusti

Augusti provinciam. Unde in nummis inscriptis TR. P. VII. ante COS. V. Pax tantum & Victoria insculpta est, non triumphus. Romam autem advenisse eum, ut susciperet Consulatum, nummus docet inscriptus, COS. V. ADVENTVS AVG. Commentum enim otiosorum est, somniantium Trajanum accepisse Tribuniciam potestatem anno Christi 98. Octobri exeunte, & post hebdomadas quinque Decembri proximo TR. POT. II. numerasse.

Eadem inscriptio.)(TR. P. VIII. IMP. III. COS. III. DES. V. In Thesaurio Regio ex ære magno fuisse aliquando hunc nummum, vel in Museo San-Genovesano, quidam dixerunt: quos P. PAGI in Critica Baroniana egregie hallucinatos esse docet. Nusquam enim exstare hunc nummum ipsi quoque didicimus: legique oportere, TR. P. VII.

IMP. TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. III. P. P. Capite laureato.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. Infra, ALIM. ITAL. *Alimenta Italiae* data. In medio, S C. Pietas stans, læva Cornucopiæ, dextra fruges tenet. Ad pedes stat Italus. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Traiani caput laureatum.)(ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΖΕΡ. *Gadarensum* nummus, anno CLXVII. æræ Pompeianæ. Aquila Romana expansis alis. Est ex ære magno, apud D. Vaillant.

Ex victoria Dacica etiam hic fructus accessit, quod Byzantii fœderati esse Populi Romani voluerunt, nummosque deinceps cuderunt Augustorum nominibus; cum prius id facere neglexissent, tametsi vicini eorum, sed citeriores, Περίγειοι, facerent.

Anno Christi 105. V. C. 858. Trajani 8.

Kalendis Januariis Consulatum V. init Trajanus. IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. DACICVS P. M. Capite laureato.)(TR. P. VII. IMP. III. COS. V. P. P. Est in Museo nostro, ære magno. Roma galeata spoliis infidet, hastam læva tenet: ab Imperatore stante & togato orbem Romanum accipit, cui Romana Victoria imposita est. S C. Cus hic nummus est ante Natalem Urbis; cum esset adhuc Trajanus TR. POT. VII. Similis huic alter est apud D. FOUCAULT, & apud Angeloni, pag. 122. Est in Museo P. CHAMILLART, ex ære magno & mediocri.

Eadem inscriptio.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. S C. Trajanus in curru triumphali juncto quadrigis, dextra laurum, læva scipionem Consularem tenet, Consulatus hoc anno gesti indicem. Apud Angeloni, pag. 122.

Eadem inscriptio.)(TR. P. VIII. IMP. IV. COS. V. P. P. Roma, ut supra. Est apud Occonem, pag. 203. bis: & fuit in nummo e columna Trajani, teste Fabretto, pag. 276. in quo Victoria gradiens picta esset, cum trophæo, quod læva gestaret, ut coronam dextra. Cus hic anno nummus iste est post Natalem Urbis. Ex his nummis igitur Fastos esse emendandos intelliges, qui Consulatum Trajani quintum anno Christi 103. collocant; cum in annum 105. dumtaxat incurrat. Cardinalis Norisius pag. 241. Fastos hic quoque perturbatos agnoscit, permutatque Consules anni 103. & 104. ut Consulatum Trajani quintum referat ad annum 104. Fabrettus similiter Fastos hic esse vitiosos fatetur, pag. 274. & alibi.

IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. Capite laureato.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. S C. Danubius viti specie, cui caput fornice circumdatum; quoniam amnis habet impositos sibi pontes; læva gerens arundi-

nem; Daciam humi dejectam, Romano cogit parere imperio. Est ex ære magno, in Museo nostro. Cave hos audias; qui spurcum nescio quid in hoc nummo cogitant.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVS AVG. GVSTI. Imp. in equo cum hasta, Victoria præeunte; duobus militibus subsequenter. Infra, SPQR OPTIMO PRINCIPI. Est ex ære maximo, in gaza Regia.

Caput Trajani laureatum.)(P. M. TR. P. COS. V. P. P. Quadrigæ triumphales. Aureus est.

IMP. TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. Capite laureato.)(COS. V. P. P. SPQR OPTIMO PRINCIPI. Victoria scribit in clypeo, DACICA. Est in Museo nostro, argenteus. In alio, e Museo P. CHAMILLART, scribit, VIC. DAC. *Victoria Dacica*, In Museo nostro est ex ære magno, cum litteris S C. In alio rursum Dacia sedens super armorum congerie luget. Infra, DAC. CAP. *Dacia capta*. S C. Sunt & alii plures typi, victoriæ Dacicæ indices.

Eadem inscriptio.)(COS. V. P. P. SPQR OPTIMO PRINCIPI. Infra, DANV. VIVS. Danubius jacens, sub fornice, cum arundine; Romani se juris, post Dacos superatos, esse confitetur. Argenteus in Museo P. CHAMILLART.

IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. Capite laureato.)(DACIA AVGVSTI PROVINCIA. Dacia rupi infidet, cum puerulis spicas racemosque tenentibus: quæ symbola sunt ubertatis agrorum in eo tractu. Ipsa signum militare gestat. Est ex ære magno in Cimelio D. FOUCAULT, & apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. ALIM. ITAL. S C. Trajanus sedens distribuit alimenta feminæ adstanti cum parvulis. Est ex ære magno, in utroque illo Cimelio.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GER. DACICVS P. M. Capite laureato.)(COS. V. CONGIARIVM SECVND. Pro quinto Consulatu. S C. Imperator congiarium distribuit populo Rom. Est ex ære magno in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙΑΝΟC CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. Capite laureato.)(Nilus sedet cum arundine: infra, hippopotamus: puer ad pedes stat. L. H. Anno octavo, qui more Græco incipit ab autumno anni hujus. Est ex ære magno, in Cimelio D. DE LAMOIGNON.

Anno primo Trajani triumphali ob victoriam Dacicam, videntur Latini Antiochiæ degentes, sed jam Græco assueti sermoni, voluisse singulis mensibus ejus honori nummos cudere. Sunt enim in Cimelio D. FOUCAULT plures ex ære mediocri sic inscripti:

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. Capite laureato. Deinde in corona:

Sic etiam suo loco similes Nervæ nummos ex eodem Cimelio interpretati sumus.

Anno Christi 106. V. C. 859. Trajani 9.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. M. Capite laureato.)(TR. P. VIII. IMP. V. COS. V. P. P. Fabrettus, pag. 276. ex Goltzio.

IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. Capite laureato.)(SPQR OPTIMO PRIN-

PRINCIPI. SC. Stat Arabia stolata, dextra ramum turis, læva calamum odoratum tenet: ad pedes, camelus. Infra, ARAB. ADQVIS. Arabia adquisita. Est ex ære magno, in Museo nostro. Non est Arabia capta, ut Dacia; sed adquisita; hoc est, facta foederata cum populo Rom.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC. CEB. ΓΕΡ. ΔΑΚ. Capite laureato.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΕ. ΥΠΑΤ. Ε. Arabia stans dextram, læva dentem elephantinum tenet: ad pedes, camelus: quæ sunt omnia Arabiæ symbola.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙCΑΡ ΤΡΑΙΑΝΟC ΔΑΚΙΚΟC. Capite laureato.)(Arabiæ effigies, pectore tenus, in sinu gestat infantes duos, geminæ Arabiæ, Felicis ac Petrææ, symbola. Infra, ARABIA, Latinis characteribus. Æreus est in Thesauro Regio. Arabiæ adquisitæ testes sunt præterea nummi, in quibus Bostra Nervia Trajana, a Nerva Trajano videlicet appellantur.

Traiani caput laureatum.)(ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ΒΝΡ. Gabalensium nummus, anno CLII. Cybele sedet inter duos leones. De hac civitate & æra, vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 107. V.C. 860. Trajani 10.

IMP. TRAIANO AVG. GER. DAC. P.M. TR. P. Capite laureato.)(PRINCEPS IVVENTVTIS. Dea Salus cum serpente & patera columnæ innititur. Princeps Juventutis, hoc est, ut alias diximus, Præfectus peditum, (Hadrianus haud dubie, qui postea Augustus fuit) Trajano Aug. vitrico suo, & filio sororis avi sui, optat conservationem salutis, ac securitatem ei ab hostibus pollicetur. Est argenteus, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(COS. V. P. P. SPQR OPTIMO PRINC. Dea stans, læva tenet Cornucopiæ, dextra facem, qua spolia comburit. Infra, PAX. Argenteus, ibidem.

Eadem inscriptio ex utraque parte.)(Dea Pietas stat cum hasta pura ante aram. Infra, PIET. Argenteus, ibidem.

Eadem inscriptio ex utraque parte.)(Dea velata sedet cum hasta pura, dextra Palladium tenet. Infra, VESTA. Ibidem, argenteus.

Anno Christi 108. V.C. 861. Trajani 11.

His annis, quibus esset post Dacicam victoriam summa pax in Imperio, in laudes Trajani Imp. effusa provincia Narbonensis, (nam ibi in primis hæc numismata cuduntur) plurimos consulari nummos curavit; in quibus Trajanum diceret, Principum virorum, qui prioribus temporibus vixissent, aliorumque in Republica illustrium, REST. hoc est, restituisse merita, ac res præclare gestas, sive exhibuisse deo ac repræsentasse. De hoc nummorum genere vide Numismata Sæculi Constantiniani: nam omnes ibi fere descripsimus. Expeditionem secundam Trajani Dacicam inter fabulas reponere; & quidquid de nummo de Trajano nummi antiqui non referunt.

IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GERM. DAC. P. M. TR. POT. COS. V. P. P. Capite laureato.)(CONGIARIUM TERTIVM. SC. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud P. CHAMILLART. Datum est congiarium pro secundis decennialibus Tribunicæ Potestatis.

Traiani caput laureatum.)(ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ΔΝΡ. Gabalensium nummus, anno CLIV. Dea sedens, dextra pateram, læva Cornucopiæ tenet. Vide Chronologiam Veteris Test. ac Nummos Populorum & Urbium.

Traiani caput laureatum.)(Serpens spiras agens

L. IA. Anno XI. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Anno Christi 109. V. C. 862. Trajani 12.

Traiani caput laureatum.)(Nilus jacens, dextra Serapidis effigiem, vel Osiris tenet: læva, arundinem: infra, crocodilus est. L. IB. Anno XII. qui more Græco incipit ab autumno anni hujus. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT. In alio simili, apud Angeloni, pag. 122. L. IB. Trajanus in curru tracto a duobus hippocentauris, qui singulas Victorias manu gestant, dextra alter, alter sinistra.

Anno Christi 110. V. C. 863. Trajani 13.

IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. Capite laureato.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. Fluvius jacens sub aquæ ductu, & aquam effundens ex amphora. SC. Infra, AQUA TRAIANA. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. Dea sedet cum rota, quam dextra tenet. Infra, VIA TRAIANA. Ex ære magno, ibidem.

Eadem inscriptio.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. Portus. SC. Ex ære magno, ibidem. In alio, e Cimelio D. FOVCAVLT, legitur, PORTVM TRAIANI. SC.

Eadem inscriptio.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. SC. Infra, REST. ITAL. Ref-titutori Italia. Imperator Italiam sublevarit procidentem in genu: cui pueri duo adstant, ad designandam superiorem Italiam & inferiorem. Est ex ære magno, in eodem Cimelio.

Eadem inscriptio.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. SC. Templum egregium, quod Romæ ædificatum a Trajano fuisse hic nummus docet. Est ex ære magno ibidem.

ΑΥΤ. ΤΡΑΙΑΝ. CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙΚ. Capite laureato.)(APCINOITHC. Arfino-tes Juppiter, qui stans ibi læva hastam puram, dextra velatum caput Arfinoës tenet. Ad pedes Aquila Romani imperii symbolum. Est ex ære magno ibidem.

Eadem inscriptio.)(ΚΟΠΙΤΙ. Κοπιτώ in Ægypto. Osiris stans; dextra hastam puram, læva cervi effigiem tenet. L. IF. Z. Anno XIII. quo anno Z hoc est, septem tantum cubitis Nilus excrevit. Vide Plinium, libro v. sect. x. Est hic a Seguino editus, pag. 121. nunc in Thesauro Regio.

ΑΥΤ. Κ. ΤΡΑΙΑΝ. CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙΚ. Capite laureato.)(ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΟΜΟΝΟΙΑ. Pax & Concordia. Dea geminum Cornucopiæ tenet. L. IF. Anno XIII. Est ex ære magno, in Cimelio D. BEGON. Est in alio persimili quem vidimus, Pax ipsa & Concordia: unum illa, hæc geminum Cornucopiæ gerit. In alio quem citat Fabrettus, pag. 300. est Arcus triumphalis, & L. IF.

Anno Christi CXI. V. C. 864. Trajani 14.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC. CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. Capite laureato.)(In corona laurea, (SC ΔΙ) are mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.

In Cimelio D. BIGNON, nummus Trajani, cum Arcu triumphali, & L. IA. anno XIV.

Anno

Anno Christi 112. V. C. 865. Trajani 15.

ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC
CΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. Capite laureato. Infra,
Aquila Romana, & clava Herculeæ.)(Genius ur-
bis Tyri, capite turrato ac velato, quod est metro-
poleos insigne, dextra spicas tenet, &c. ΔΗΜΑΡΧ.
ΕΞ. ΙΕ. ΥΠΑΤ. Ε. Tribunicia Potestatis xv. Con-
sul V. Argenteus magnæ molis, ac plane singularis
nummus, in Cimelio P. CHAMILLART: quo do-
cemur Consulatum Trajani VI. differri oportere in
annum sequentem, qui est annus Christi 113.

ΑΥΤ. ΤΡΑΙΑΝ. CΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙΚ.
Capite laureato.)(Imp. in curru triumphali vecto
quadrigis, ramum lauri læva, dextra scipionem
Consularem gerit, cujus in apice Aquila Romana
est, index Potestatis Consularis. L. ΙΔ. Anno xiv.
qui cœpit autumnno superioris anni. Est ex ære magno
in Cimelio D. FOVCAVLT. Ibidem est alter cum
eadem anni nota: sed quadriga ibi elephantorum
est.

Eadem inscriptio.)(Imperator in curru qua-
drijugo, ut supra. L. ΙΕ. Anno xv. qui incipit au-
tumno hujus anni. Item alius, in quo stat Serapis
ante aram, cum eadem anni nota. Est uterque in
eodem Cimelio.

Eadem inscriptio.)(ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΟΜΟ-
ΝΟΙΑ. Pax & Concordia. Ambæ dextras jungunt.
Concordia geminum Cornucopiæ tenet. L. ΙΕ. An-
no xv. Ex ære magno, ibidem.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC
CΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚ. Capite laureato.)(Caput
Jovis. ΔΩΡ. ΙΕΡ. ΑCΥΛ. ΑΥΤΟ. ΝΑΥΑΡ.
L. ΡΟΕ. Dorensium, sacræ, inviolatæ, liberæ, clas-
sicæ civitatis, anno CLXXV. æræ Pompeianæ. Est
ibidem ex ære mediocri.

Anno Christi 113. V. C. 866. Trajani 16.

Kalendis Januariis Trajanus Aug. init sextum Con-
sulatum.

IMP. TRAIANVS AVG. GER. DAC.
P. M. TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.
)(VIRTVTI ET FELICITATI. Stat
ipse galeatus cum hasta, dextra tenens bacillum im-
peratorium: ex adverso stante Dea stolata cum Cor-
nucopiæ & caduceo. Aureus est e gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(Ædificium pulcherrimum;
supra: Quadrigæ triumphales. Infra, FORVM
TRAIANI. Aureus est, apud D. March. de Mon-
tauban.

IMP. TRAIANO AVG. GER. DAC.
P. M. TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.
)(METALLI VLPIANI PANN. Metallum
Ulpiani Pannonici. Dea Moneta, cum libra & Cor-
nucopiæ. Est hic nummus ex ære minimo in Museo
nostro. Vide Nummos Populorum & Urbium.

IMP. CAES. TRAIANO AVG. GER.
DAC. P. M. TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.)(BASILICA VLP. SPQR
OPTIMO PRINCIPI. Ædificium statuis
exornatum, foro Trajani simillimum. Est ex ære mag-
no in Cimelio Illustriss. HARLÆI Protopræsi-
dis. Ex hoc nummo accepere artifices historiam Au-
gustæ occasionem fingendi Bibliothecam Ulpianam.

IMP. CAES. NERVAE TRAIANO
AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. VI.
P. P. Capite laureato.)(SPQR OPTIMO
PRINCIPI. Pietas stat, cum Cornucopiæ: ad
pedes, rusticus vir, pileo rustico coopertus. Infra,
ALIM. ITAL. Est ex ære mediocri, in Museo
nostro. Ex ære magno alius ibidem, VIA TRAI-
ANA: ut anno 100.

Eadem inscriptio.)(DACIA AVGVST.

PROVINCIA. SC. ut anno 105. Nam quod
semel egregie Principes fecissent, id annis conse-
quentibus consignabatur in nummis. Est hic in ære
magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud An-
geloni, pag. 122.

Eadem inscriptio.)(SPQR OPTIMO
PRINCIPI. SC. Mars gradiens cum hasta &
spoliis. Est ex ære magno, in eodem Cimelio.

Eadem inscriptio.)(SPQR OPTIMO
PRINCIPI. SC. Columna Trajani, cui ipsius
effigies imposita est. Nondum ille Parthicus, nondum
erat Optimus. Est hic nummus ex ære mediocri & ex
argento, in Museo nostro. Ex ære magno, in Mu-
seo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(CONSERVATORI
PATRIS PATRIAE. SC. Juppiter stat cum
fulmine: sub quo Trajanus stat togatus, ramum oleæ
dextra tenens. Est ex ære magno, apud D. FOV-
CAVLT.

Nummos præterea, in quibus Trajani familia
commemoratur, ad hunc annum referimus; quamvis
alios alio tempore cufos fuisse non diffiteamur.

IMP. TRAIANVS AVG. GER. DAC.
P. M. TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.
)(DIVVS PATER TRAIANVS. Seder
Trajani Aug. pater, nudo capite, cum patera &
hasta. Argenteus, in Museo nostro.

IMP. TRAIANO AVG. DAC. P. M.
TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.)(DIVI NERVA ET TRAIANVS PAT.
Divi Nerva & Trajanus pater. Capita duo adversa;
Nervæ Augusti laureatum: Trajani patris, nudum;
uterque fuit Trajani Imp. pater: alter adoptione,
alter natura. Sed inscriptio hæc patris nomen soli tri-
buit patri naturali. Argenteus hic est, ibidem.

PLOTINA AVG. IMP. TRAIANI,
conjux nimirum. Caput Plotinæ.)(DIVO
TRAIANO PARTH. AVG. PATRI. Di-
vo Trajano Parthico Augusti patri. Aureus est in Gaza
Regia.

Eadem inscriptio.)(Ara. In medio: ARA
PVDIC. Ara Pudiciæ. In ambitu; CAES. AVG.
GERM. DAC. COS. VI. P. P. Plotina Au-
gusta Imperatoris Trajani Cæsaris Augusti Germanici
Dacici, Consulis sextum, Patris Patriæ conjux. Num-
mus aureus est.

IMP. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P.
M. TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.
)(DIVI NERVA P. ET PLOTINA
IMP. TRAIANI. Capita amborum adversa.
Aureus est e gaza Regia. Ergo ante hunc annum
Plotina obierat, siquidem jam. Diva appellatur:
quantumvis Dio & alii sub Hadriano eam obivisse po-
nant.

MARCIANA AVG. SOROR IMP.
TRAIAN. Caput Marcianæ.)(CAES. AVG.
GER. DAC. COS. VI. P. P. Infra, MA-
TIDIA AVG. F. Matidia Augustæ filia. Non
esset Marciana Augusta, nec Matidia Augusta, nisi
genus ab Augusto traherent. Et soror illa cum di-
catur, intelligique consobrinam oporteat, ob nomi-
num diversitatem, necesse est & Trajanum & Mar-
cianam ex gemina sorore Nervæ natos esse.

IMP. TRAIAN. AVG. GERM. DAC.
COS. VI. P. P. MATIDIA AVG. Marcia-
næ sororis Trajani filia, dextra pateram tenet.)(DIVA AVGVSTA MARCIANA. Caput
Marcianæ. Argenteus est e gaza Regia. Cum sit &
Augusta & Marciana cognomen, Augusta præponitur,
quia multo nobilius est.

DIVA AVGVSTA MARCIANA. Ca-
put Marcianæ.)(Aquila. CONSECRATIO.
Argenteus, e Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(SENATVS CON-
SVLTO. Marciana in curru triumphali, quem
Ccccc 2 bigz

bigæ elephantorum trahunt, cum totidem fessoribus: manu tenere quiddam videtur. S C. Ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

MATIDIA AVG. DIVAE MARCIA-
NAE F. Caput Matidiæ.)(PIETAS AV-
GVST. Ipsa stans manum alteram alterius parvuli
pariter stantis capiti imponit. Ex ære magno, ibi-
dem: argenteus in Museo nostro.

DIVA AVGVSTA MATIDIA. Caput
Matidiæ.)(CONSECratio. Aquila Ro-
mana expansis alis tenet scipionem unguibus. Est ar-
genteus, apud D. DE LAMOIGNON.

ATTOKP. KAIC. NEP. TP. Ca-
pite laureato: infra, clava Herculeæ, & Aquila Ro-
mana: illa urbis Tyri; ista, Romani Imperii nota.
)(Caput Herculis laureatum. ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ.
ΥΠΑΤ. 5. Tribunicia Potestate, Consul VI. Est ex
ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Anno Christi 114. V. C. 867. Trajani 17.

Kalendis Januariis Optimi cognomen Trajanus ac-
cepit.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPTI-
MO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS.
VI. P. P. Capite laureato.)(SENATVS PO-
PVLVSQVE ROMANVS. Stat Deatēns
dextra caduceum, læva Cornucopiæ. Ex ære magno,
in Museo nostro. Nummus quem Seguinus edidit,
pag. 138. cum eadem utraque epigraphe, sed &
cum columna, cui noctua imposita est, adulterinus
est.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OP-
TIMO AVG. GER. DAC. Capite laureato.
)(P. M. TR. P. COS. VI. P. P. SPQR.
Egenos pietate Trajani sublevatos fuisse hic nummus
docet, in quo vir egenus est cum patera & spicis.
Argenteus est e Museo nostro, cufus ante Victoriam
Parthicam; quæ hoc anno circa ætatem contigit.
Pars nummi antica cognomina continet, quæ sibi
propria vellet esse Trajanus: postica, titulos digni-
tatum & honoris.

Eadem inscriptio.)(PROfectio AV-
GVSTI, ad bellum Parthicum. Imp. in equo,
præeunte uno milite, tribus subsequētibz. Aureus
est.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. COS.
VI. P. P. SPQR. VOTA SVSCEPTA.
Senatus Populusque Romanus. Vota suscepta, pro feli-
ci expeditione Parthica. Apud Occonem, pag. 209.
& apud P. CHAMILLART argenteus. Trajanus
togatus cum Senatore pariter togato ante aram sacri-
ficat.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPT.
AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. VI.
P. P. Capite laureato.)(SENATVS POPV-
LVSQVE ROMANVS. FORT. RED.
Fortuna redux. S C. Sedet Fortuna, sive Annona,
cum temone & Cornucopiæ. Est ex ære mediocri,
in Museo nostro.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPT.
AVG. GER. DAC. PARTHICO. Capite
laureato.)(P. M. TR. P. COS. VI. P. P.
SPQR. Caput Solis radiatum, symbolum Orien-
tis, ubi Parthos Trajanus devicit, Sole (ut illi lo-
quebantur) Augusti Comite & Conservatore. Est ibi-
dem argenteus.

AYT. KAICAP TPAIANOC APICT.
ΔAK. Capite laureato.)(NEIKH CEBACTH.
Victoria Augusta. MA. Μαγνήτων fortassis. Ob vic-
toriam Parthicam hac ætate reportatam. Est ex ære
mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ATTOKP. NEP. TPAIANOC APICT.
KAI. CEB. ΓEP. ΔAK. Capite laureato. Imp.
Nerva Trajanus Optimus Cæsar Augustus Germanicus

Dacicus.)(IOYΔIEΩN TΩN KAI ΛAO-
ΔIKEΩN. Caput turratum ac velatum: quod ar-
gumentum est liberæ civitatis ac metropoleos. BZP.
Anno CLXII. æræ Cæsarianæ. Nam Z pro E pingi
sæpe solitum in nummis. Est hic in Museo nostro,
ex ære mediocri. Nondum Parthicus Trajanus: sed
jam tamen Optimus A²⁵⁰. Annus ille CLXII. cæ-
pit ab autumnō superioris anni.

ATTOKP. NEP. TPAIANOC APICT.
KAI. CEB. ΓEP. ΔAK. ΠΑΡΘ. Capite
laureato.)(Caput turratum ac velatum. IOY-
ΔIEΩN TΩN KAI ΛAOΔIKEΩN. BZP.
Anno CLXII. Nummus ex ære mediocri, cufus post
victoriam Parthicam, ante Septembrem anni hujus.
Est in Gaza Regia.

ATTOKP. NEP. TPAIANOC APICT.
KAI. CEB. . . . Capite laureato.)(CELEY-
KEΩN ΠEIEPIAC. Seleucensium Syriæ Pieria.
Fulmen super mensa positum. Sub mensa. A. Est ex
ære minimo in Museo nostro.

AYT. KAIC. NEP. TPAIANOC APICT.
CEB. ΓEP. ΔAK. Capite laureato.)(AΛE-
ΞANΔPEΩN KAT ICCON. Alexandrinorum
ad Iffum. ETOYC AHP. Anno CLXXXI. Est ex
ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT, cufus
ante victoriam Parthicam.

ATTOKP. NEP. TPAIAN. APICT.
ΓEPM. ΔAK. Capite laureato.)(Fortuna te-
moni insidet, cum Cornucopiæ. A P A Δ I Ω N.
ΔOT. Nummus Aradiorum, anno CCCLXXIV. cu-
sus ante victoriam Parthicam. Est ex ære mediocri,
ibidem.

Caput muliebre velatum, altero minore juxta po-
sito, Trajani scilicet laureato. Epigraphe detrita.
)(A P A Δ I Ω N. EOT. Aradiorum nummus,
anno CCCLXXV. qui ab autumnō incipit hujus anni.
Est ibidem, ex ære mediocri.

AYT. K. . . TPAIAN. . . ΔAK. ΠΑΡΘ.
Capite laureato.)(In corona, BEPOIAION.
Γ. mense tertio post victoriam Parthicam, ut vide-
tur. Berœenses hi Syriæ sunt. Nummus ex ære
mediocri, apud P. JOBERT.

Trajani caput laureatum.)(Σ I Δ Ω N O C
ΘEAC. EKC. Anno CCXXV. Est in Thesaurō
Regio.

ATTOKP. KAIC. NEP. TPAIANOC
CEB. ΓEPM. ΔAK. Capite laureato.)(ΔΗ-
ΜΑΡΧ. ΕΞ. ΙΖ. ΥΠΑΤ. 5. Tribunicia Potē-
tate XVII. Consul VI. Est e Cimelio Mediceo. A-
quila Herculeæ clava insidet; illa imperii Romani;
ista, urbis Tyri symbolum. Nondum Monetario
Tyrio Optimi cognomen innotuerat.

AYT. TPAIAN. CEB. ΓEPM. ΔAKIK.
Capite laureato.)(Isis sedens manum apponit ca-
piti sedentis Harpocratis. L. ΙΖ. Anno XVII. Num-
mus ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.
Ibidem alius Imperatorem, vel Jovem potius, aquilæ
dorso insidentem exhibet, & eandem anni notam.

In columna Trajani: SENATVS POPV-
LVSQVE ROMANVS IMP. CAE-
SARI DIVI NERVÆ F. NERVÆ
TRAIANO AVG. GERM. DACICO
PONTIF. MAXIMO. TRIB. POT.
XVII. IMP. VI. COS. VI. P. P. Displi-
cet hæc inscriptio, neque ævo Trajani posita no-
bis videtur, sed multo postea ab aliquo vel impe-
rito, qui finxit; vel imprudente, qui ex membra-
nis accepit, quas vetustas esse ac genuinas putavit.
Optimi certe cognomen abesse Romæ non debuit,
quod tribus amplius mensibus ante ipsam TRIB.
POT. XVII. nempe ipsis Kal. Januariis Traja-
nus accepit; & quod propterea Laodicensēs in Syria
cum ipsa TRIB. POT. XVII. in suis nummis
posuerunt, ante victoriam Parthicam, quæ contigif-
se ante mensem Julium videtur. Ab eo posita ista
certe

erte inscriptio videtur, qui & alteram adjecit, quæ non Trajani encomium, sed Hadriani exhibet. Quid facit autem in columna Trajani, commendatio illa Hadriani proluxa, quam exinde Marcanova descripsit?

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTHICO P. M. TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.)(Imperator e suggesto, cum jam semel iterumque Parthos vicisset, adhuc cohortes alloquitur. Infra, IMPERATOR VIII. S. C. Est ex ære magno in Museo nostro, & apud D. FOVCAVLT, & apud Angeloni, pag. 123.

Anno Christi 115. V. C. 868. Trajani 18.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTHICO. Capite laureato.)(REGNA ADSIGNATA. Trajanus in suggesto sedet, adstant Senatores duo: infra stant reges tres, quibus assignantur a Trajano regna. Aureus est in Gaza Regia: ex ære magno cum S. C. in Museo P. CHAMILLART.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTHICO P. M. TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.)(REGNA ADSIGNATA, ut proxime. Est hic ex ære magno in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 123.

Eadem inscriptio.)(REX PARTHVS S. C. Imperator in suggesto sedens cum Præfecto Prætorianorum militum stante, per præconem infra stantem, declarat regem Parthorum eum, qui ante suggestum flexo genu, cum tiara in capite, manus, veluti id quod sibi datur excipiens, porrigit. Est ex ære magno ibidem.

IMP. TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. Capite laureato.)(REX PARTHVS. Imperator in suggesto sedet, adstante Præfecto Prætorianorum militum: ante suggestum flectit genu Rex Parthus, adstantibus quinque militibus, quorum tres signa gestant. Aureus e Gaza Regia.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTHICO P. M. TR. P. COS. VI. P. P. Capite laureato.)(ARMENIA ET MESOPOTAMIA IN POTESATEM P. R. REDACTAE. Stat Imperator paludatus, dextra hastam, læva bacillum Imperatorium gerit; inter amnes duos humi jacentes, Tigrin scilicet & Euphraten, intermediamque provinciam, cui in capite tiara Armena est. S. C. Est ex ære magno in Museo nostro, & apud Angeloni pag. 123.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPTIMO AVG. GERM. DAC. PARTHICO P. M. TR. P. COS. VI. P. P. SPQR. Dea stat cum hasta, dextra radium tenet, quo Romanum orbem ad pedes positum ostendit. PROVID. Providentia Trajani in administrando imperio commendat. Argenteus est in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(PARTHICO &c. ut proxime. Dea sedens pascit serpentem aræ circumvolutum. Infra, SALVS AVG. Argenteus, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(PARTHICO &c. ut proxime. Dea sedet cum Cornucopiæ; dextra temonem regit. Infra, FORT. RED. Fortune, five Annonæ, reduci. Argenteus est, ibidem.

Trajani caput laureatum: detruta epigraphe.)(Castor & Pollux equos retinent. ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΥΚΖ. Anno Græcorum ccccxxvii. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC

ΑΠΙCΤΟC CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙΚ. Capite laureato, cum Herculis clava & Aquila Romana.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΙΗ. ΥΠΑΤ. 5. Tribunicia Potestatis xviii. a Natali Urbis hujus anni: Consul vi. Est e Cimelio Mediceo. Fabrica & typus urbis Tyri, ut anno 112. 113. & 114.

Anno Christi 116. V. C. 869. Trajani 19.

ΤΡΑΙΑΝ. ΑΠΙC. CΕ. ΓΕΡ.... Trajanus Optimus Aug. Germanicus.... Trajani caput laureatum.)(L. ΙΘ. Anno xix. qui autumnus hujus anni incipit. Isis in lectisternio. Nummus ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

ΑΥΤΟ. ΝΕΡ... ΤΡΑΙΑΝΟC... Capite laureato.)(ΣΙΔΩΝΟC ΝΑΥΑΡΧΙΔΟC. L. ΖΚΣ. Anno cccxxvii. Vir currenti similis in navi. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT. Habemus nummi hujus formam in plumbo expressam.

Hoc anno, die Natali Urbis accipit Hadrianus ex S. C. Tribuniciam potestatem in rebus civilibus, cum iniisset antea Consulatum. Kal. Januariis.

Anno Christi 117. V. C. 870. Hadriani 1.

IMP. CAES. NER. TRAIANO OPTIMO AVG. GERM. Capite radiato.)(DAC. PARTHICO TRIB. POT. XX. COS. VI. P. P. In corona quercea, S. C. Est ex ære mediocri in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 123.

Trajani caput radiatum: Epigraphe Græca detruta.)(Æquitas stat cum libra & Cornucopiæ. L. K. Anno xx. Nummus ex argento mixto, in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΤΡΑΙΑΝΟC... Capite laureato.)(Currus triumphalis junctus quadrigis, in quo Imperator dextra laurum tenet, læva scipionem Consularem, ejus in apice Romana Aquila est: retro, Victoria coronat Imperatorem. L. K. Anno xx. Ex ære magno, in Cimelio D. DE LAMOIGNON.

ΑΥΤ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝ. CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙΚ. Capite laureato.)(ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΟΜΟΝΟΙΑ. Pax & Concordia dextras jungunt, ut anno 110. Concordia geminum Cornucopiæ; Pax spicas duas tenet. L. K. Anno xx. Est ex ære magno in Thesauro Regio. Est alter huic similis in Cimelio D. FOVCAVLT, in quo Isis cum spicis: retro, sphinx. L. K. Anno xx.

ΑΥΤ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝ. CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙ... Capite laureato. Nullus in Ægypto cusus aut in Cypro nummus, Trajanum Parthicum vocat.)(ΑΡCΙΝΟΙΤΩΝ. Juppiter stat cum hasta pura, dextra tenet caput Osiridis. L. K. Anno xx. Est ex ære magno, apud D. FOVCAVLT.

Tot nummi, quibus inscriptus est annus vicesimus, in Ægypto cusi, ubi annos a Septembri inchoabant, suadent omnino, rerum civilium aliquam adhuc administrationem, post initum ab Hadriano principatum, Trajano relictam, cum Augusti titulo, & Tribunicia potestate. Imperium autem, five Exercituum summam præfecturam, toto orbe Romano, collatam fuisse Hadriano a Senatu, ipso anno Trajani vicesimo. Nam Chalcideni & Syria certe a Septembri anni Christi 116. usque ad Septembrem anni 117. sub ejusdem anni nota Trajano & Hadriano Imperatoribus nummos cuderunt; nimirum istos.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC CEB. ΓΕΡ. ΔΑΚ. ΠΑΡΘ. Capite laureato.)(In corona, ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ. ΚΕ. Flaviorum Chalcidensium, anno xxv. qui cæptus est a Septembri anni Christi 116. Est in Thesauro Regio, ære mediocri.

ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙC. ΤΡΑΙΑΝΟC ΑΔΡΙΑΝΟC.

NOC. Capite laureato.)(In corona laurea; ΦΑ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ. ΚΕ. Anno xxv. qui desinit ante Septembrem anni hujus 117. Est in Museo P. JOBERT.

Sic Tripolitæ e Syria nummos cuderunt utriusque Principis nomine, cum anno æræ suæ HKY: hoc est, ccccxviii. qui currebat a Septembri anni Christi 116. usque ad Septembrem anni 117. ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC CΕΒ. ΗΚΥ. teste D. Vaillant: & in Thesaurio Regio, atque in Cimelio D. FOUCAULT, Museoque nostro, Hadriani similis, ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙCΑΡ ΤΡΑΙΑΝΟC ΑΔΡΙΑΝΟC. ΗΚΥ. Capite laureato. Unde manifestum est imperium Hadriano delatum fuisse ante Septembrem anni 117. immo etiam ante mensis Augusti diem nonum, quo die fingunt historici Hadrianum Trajano successisse: alioqui & Tripolitas & Chalcidenos in Syria rescivisse intra octiduum oportuit rem Romæ gestam: quod nec fieri sane nec fingi potest: cum si sic rescissent, Septembrem annumque suum proxime appetentem expectaturi essent, ut eum annum in nummis notarent, qui futurus erat KΣ. & ΘΚΥ.

Cum annus igitur vicesimus Trajani notetur in nummis Ægyptiis, id factum videtur, quoniam Augusti imperio cedentibus, post legitimum tempus expletum, aliqua tamen ipsis post illud tempus Præfectura concedebatur a Senatu, in qua essent nihilominus cum Tribunicia Potestate, in Ægypto, ac fortassis in Syria. Antonino Pio certe jam imperante, Hadrianum constat ex nummis pluribus in Ægypto fuisse Augustum agnitum; ut Trajanum primo saltem anno Hadriani, & Nervam pariter usque ad obitum. Neque enim Augusto alicui per Senatum licuit, post Caesaris Augusti excessum, summum Imperium, sive summam potestatem in provinciis Occidentis obtinere ultra annos xix aut xx. Quæ causa est quamobrem Augusti se deinceps consecuti quatuor, Trajanus, Hadrianus, Antonius Pius; & M. Aurelius, ac postea etiam Severus, & Diocletianus, vicesimo fere anno non amplius compareant: Nam cur Antonino Pio in annos præterea tres prorogatum imperium fuerit, primis ad te litteris scripsi.

Nummus argenteus Hadriani, apud D. Vaillant, pag. 156. hanc habet epigraphen in parte averfa, TRIBUNICIA POTESTAS. In eo Augusti duo, Trajanus & Hadrianus, dextras jungunt. Tribuniciam potestatem ambos simul habuisse hic nummus docet. Ex quo concidunt scriptorum fabulæ de tempore ac loco obitus Trajani: quem nos hoc ipso anno nihilominus mense Novembri diem supremum clausisse conjicimus.

Adoptio Hadriani in hoc argenteo nummo signatur, e gaza Regia, qui cusus est post obitum Trajani: IMP. CAES. TRAIANVS HADRIANVS AVG. Caput Hadriani.)(Trajanus & Hadrianus togati dextras jungunt. PARTH. DIVI TRAIANI AVG. P. M. TR. P. COS. P. P. Infra, ADOPTIO.

Trajanum Selinunte Ciliciæ oppido obiisse volunt Dio, versus Sibyllini, Chronicon Alexandrinum; Seleuciæ in Isauria, Eutropius, & alii. Ita conjiciendi primis artificibus historiæ Romanæ occasionem dedit hic nummus, qui est apud Oconem, pag. 214. 215. IMP. CAES. NERVAE TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTH. TR. P. COS. VI. P. P.)(SPQR OPTIMO PRINCIPI. Edificium sphaericum lapide quadrato: in portæ peristyllo, SELINUNTEM. Qua voce indicatum esse locum, ubi diem supremum Trajanus clausit, ridiculum fuit suspicari: siquidem & SPQR qui nummum cudi iussit, Divum appellaret Trajanum; & quartus casus admoneat, urbis Selinuntis restitutorem prædicari Trajanum; ut in nummo inscripto, PORTVM TRAIANI: in

quo nemo non intelligit portus extruendi vel per-purgandi auctorem eum commendari: subintelligendumque esse: Ob restitutum.

At non ibi certe Selinunte Ciliciæ vel Isauriæ cogitari oportuit: tum quia Latina in isto nummo inscriptio est, cum sit urbs Græca: tum quia rediens ex Oriente Trajanus mari iter peregit, saltem si Dionius credimus; unde divertere in urbem Selinunte vel Seleuciam non potuit, cum sit utraque mediterranea. De Selinunte igitur Sicilia oppido maritimo juxta Lilybæum promontorium, ut Plinius docet, libro III. sect. xiv. intelligi nummum oportuit: quod oppidum in reditu ex Oriente Trajanus ingressus amplificavit aut locupletavit.

Nummum habemus ævo Gallieni cusus, qui inscribitur, DIVO TRAIANO. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Aquila. In alio, ara est. Sed tamen fuit ille inter divos relatus, statim post obitum.

DIVO NERVAE TRAIANO AVG. Undecim nummi sunt ita inscripti in Cimelio D. FOUCAULT, cum variis symbolis: sed sunt omnes contorniati: cujus generis nummi simul omnes conflati sunt, sæculo quinto, ut quidem Antiquarii vulgo ponunt; ut nos arbitramur, decimo tertio. Hoc nummorum genere, quod est totum adulterinum, historiam omnem perturbare, & oppleri fabulis, si quis hos sequatur, omnes eruditi consentiunt. De Trajano nunc satis: De Hadriani numismatis scribam ad te proximis litteris. . . . Die sabbati xvi i i. Julii, MDCXCIX.

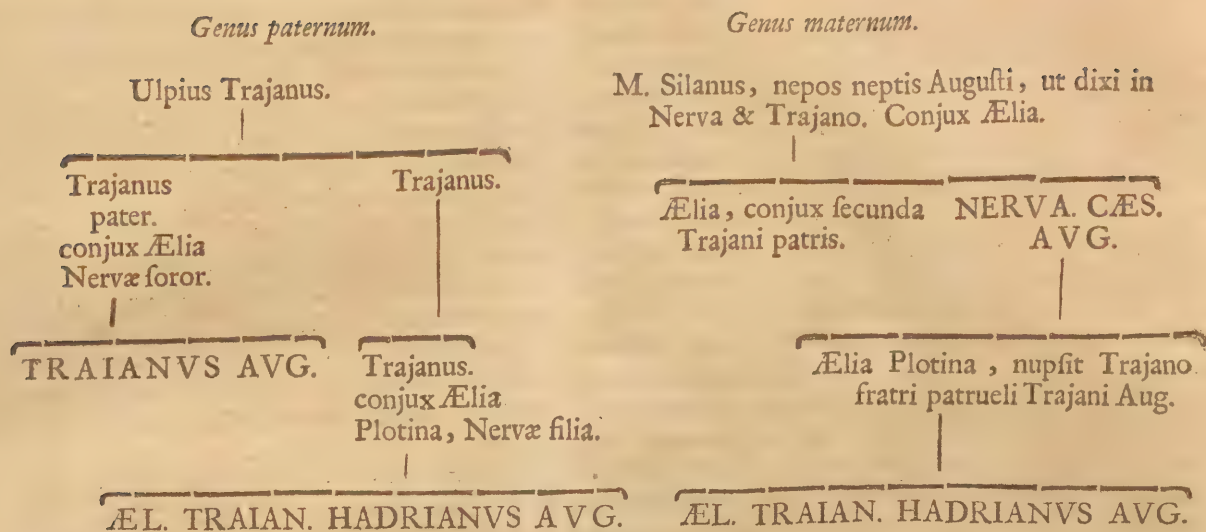
HADRIANVS AVGVSTVS.

Anno Christi 117. V. C. 870. Hadriani i.

Natali Urbis igitur, Trajanus cessit principatu, quem Hadrianus suscepit, una cum titulis P. M. ac P. P. & Tribunicia Potestate in Exercitibus. Designatur etiam Consul II. in annum sequentem.

IMP. CAES. TRAIAN. HADRIANO OPT. AVG. G. D. PARTHICO. Caput Hadriani laureatum.)(DIVO TRAIANO PATRI. Caput Trajani Augusti laureatum. Aureus est perpulcher, quem vidimus apud D. Mareus de Montauban. Est & apud Oconem, pag. 223. Docet hic nummus aperte, Trajanum hos titulos Optimi Aug. Germanici Dacici Parthici, veluti cognomina partim hereditate accepta a majoribus, partim meritis optimis acquisita, sed ad posteros & heredes pari jure transmittenda, sibi asseruisse; ac proinde eosdem Hadriano post adoptionem titulos, sive cognomina eadem, visum est tribui pariter posse.

IMP. CAES. TRAIAN. HADRIANO OPT. GER. DAC. Capite Hadriani laureato.)(PARTHIC. DIVI TRAIAN. AVG. F. P. M. TR. P. COS. P. P. Imp. Caesar Trajano Hadriano Optimo Germanico Dacico Parthico, Divi Trajani Aug. filio, Pontifici Max. Tribunicia Potestate, Consuli. Patri Patriæ. Trajanus togatus Hadriano pariter togato orbem Romanum regendum tradidit: ut Nervam Trajano tradidisse nummi Trajani docent. Infra, ADOPTIO. Est hic argenteus, e Museo nostro, & apud P. CHAMILLART. Est & ex ære magno, cum litteris S. C. apud Angeloni, pag. 147. Præterquam autem Hadrianus est Trajani Aug. F. est etiam ipse, & prius quidem, ut hic nummus docet Trajanus Hadrianus: ipso ergo jure natalium, hoc est, a patre nomen Trajani habet; quem admodum a prima conjugē cognomen Hadriani. En igitur stemma Hadriani Aug. ex solis nummis antiquis.

Hadrianus igitur prius ex patre *Trajanus* est, quam fit ex patris sui patruèle adoptante, *Traiani Aug. F.* quemadmodum Trajanus prius ex matre *Nerva* fuit, quam esset ex avunculo adoptante, *Nervæ Aug. F.* Est eximius apud Oconem, pag. 242. nummus Hadriani. Græcus ita inscriptus: ΑΤΤ. ΚΑΙC. ΑΙΔΙΟC ΤΡΑΙΑΝΟC ΑΔΡΙΑΝΟC CΕΒΑCΤΟC. Hic genus & affinitatem Hadriani Aug. mirifice docet. Nam ibi prius ex matre *Ælius*: deinde ex patre *Trajanus*: postremo ex conjuge *Hadrianus* appellatur: ut a Domitia Domitianus, Vespasianus a Vespasia.

IMP. CAES. DIVI TRAIANI AVG. F. TRAIAN. HADRIANO OPT. AVG. GER. Capite Hadriani laureato.)(DACICO PARTHICO P. M. TR. P. COS. P. P. *Imperatoris Cæsari Divi Trajani Augusti filio Trajano Hadriano Optimo Augusto Germanico Dacico Parthico, Pontifici Max. Trib. Potestate, Consuli, Patri Patriæ. S. C.* Trajanus togatus stans dat Hadriano pariter togato & stanti orbem Romanum. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCALT. Qui in hoc nummo prius *Divi Trajani F.* quam *Trajanum Hadrianum* scripsit, non ille naturæ ordinem secutus est, sed dignitatis. Dignius enim est & honorificentius, filium esse Augusti adoptivum, quam naturalem filium hominis cujuscumque privati.

IMP. CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG. Capite laureato.)(ADVENTVS AVG. Roma galeata sedens dextram porrigit Hadriano togato stanti. Ex auro est & ex argento in gaza Regia. *Adventus* dicitur, quod a Senatu ex provincia accersitus est ad Imperium capeffendum, & Principatum Senatus. Unde & togatus pingitur, & stans coram sedente Roma. Nam Senatus & Populi Rom. major auctoritas ac potestas, quam Imperatorum & Augustorum, fuit. Vide quæ diximus in libro De Numismatis sæculi Constantiniani, ad nummum Maximiani junioris inscriptum, SECVRTAS P. E. P. R. ET DD. NN.

Eadem epigraphe.)(Roma sedens galeata cum hasta, dextram porrigit Hadriano togato stanti. PONT. MAX. TR. POT. COS. Infra, ADVENTVS AVG: S. C. Est ex ære magno, in Museo nostro.

IMP, CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. Capite Trajani laureato.)(PLOTINA AVG. latere dextro: laevo, HADRIANVS AVG. capite nudo, ob reverentiam Trajani Aug. patris, & Plotinæ matris. Est ex ære magno, & maximo, apud D. FOVCALT. Sententia hujus inscriptionis est; non quidem Hadrianum Augustum fuisse Trajani quinto Consulatu; sed Hadrianum Augustum acceptam referre dignitatem ac potestatem suam, sive jus proximi heredis imperii, conjugio

Plotinæ & Traiani: quoniam ea occasione, Trajano quintum consule, adoptionem & hereditatem imperii adeptus sit Hadrianus. Ridiculum effugium est Antiquariorum, ut se appellari volunt, qui cum indubitata antiquitatis & probæ notæ omnino nummum hunc esse fateantur, neque extricare hunc nodum possint, Monetarii errore factum esse pertendunt, ut aversam effigiem anteriori minime congruentem conjunxerit. Morem hunc illius ævi fuisse, ut diversa tempora in uno nummo consociarent, eo fine, ut quis cui aliquid & quo tempore deberet, legentes perspicerent, exemplis ostendimus sub Vespasiano & Domitiano multis: annis Christi 76. 83. 88. & 90. Similis omnino formæ est ille nummus in eodem Cimelio, ex ære mediocri: IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. Capite laureato.)(HADRIANVS AVGVSTVS.

IMP. CAESAR TRAIAN. HADRIANVS AVG.)(CONIVGIVM AVG. Hadrianus & Sabina dextras jungunt, Junone intermedia. Tres Cupidines supervolant. Romæ hunc aureum a se visum esse Occo testatur, pag. 223. Hoc anno, quo Hadrianus primum Augustus fuit, peractum istud conjugium esse nummus significat; siquidem *Conjugium Augusti* esse dicitur. Tres Cupidines supervolitantes ingeniose sunt apposti, ut has esse tertias utriusque nuptias, Hadriani & Sabinæ, intelligeremus.

IMP. CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG.)(PONT. MAX. TR. POT. COS. DES. II. S. C. Columna cochliodes Trajani. Apud Mediob. pag. 168.

IMP. CAES. TRAIANVS HADRIANVS AVG. Capite laureato.)(PONT. MAX. TR. POT. COS. P. P. S. C. LIBERTAS RESTITVTA. Imperator in suggesto sedet, præbetque benigne aures faminae plebeiae, primum tribunalis gradum ad colloquium ascendentem: parvulum brachio laevo tenet, qui extensis manibus panem petit: manu altera denique parvulum alterum sibi adstantem ac seminudum ostendit. S. C. Faciles etiam plebi aditus ad Principem tunc fuisse docet hic nummus, qui est ex ære magno in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 147. & in Thesauro Brandenburg. optime, tomo 2. pag. 116. Hanc igitur libertatem, quæ restituenda fuit, Trajanus etiam *Optimus* sustulerat.

I . . . HADRIANO AVG. DIVI TRA. Capite laureato.)(PARTH. F. DIVI NER. NEP. P. M. TR. P. COS . . . *Hadriano Augusto, Divi Trajani Parthici filio, Divi Nervæ nepoti &c.* Dea stans cum Cornucopia, dextra ramum oleæ tenet. Infra, PAX. Argenteus est, in Museo P. CHAMILLART. Nervæ nepotem, primo imperii anno in nummis Latinis; in Græcis vero fere semper, se esse prædicat Hadrianus: ut non adoptionis solum

solum titulo, sed & natalium sive consanguinitatis jure obtinuisse imperium intelligatur. Nonnisi autem ridicule *nepos* diceretur, si non alia ratione Nervæ nepos esset, quam quia annis fere viginti post Nervæ mortem, ut fabulatores volunt, adoptatus a Trajano esset, qui se Nervæ filium prædicaret, ob similem adoptionem sui dudum a Nerva factam dum viveret. *Nepos* non est, nisi qui ex filio vel filia natus.

IMP. CAES. TRA. HADRIANO AVG. DIVI TRAIAN. PART. F. Capite laureato.)(DIVI NERVAE NEP. P. M. TR. P. COS. Caput Solis radiatum. ORIENS. Orientis nomine Asia intelligitur, unde Sol nobis oritur. Hæc Hadriano se devotam hoc nummo testatur; vel ab Hadriano forte defensam in bello Parthico.

ATT. KAI. TPAT. AΔPIA. CEB. Capite laureato.)(L. A. Anno primo, qui more Græco incipit ab autumno hujus anni. Est in Thesaurio Mauroceni, pag. 117.

ATT. K. NEP. TIO. TP. AΔPIANOC. Capite laureato. Αυτοκρατορ Καίσαρ Νεπὸς ἡνὸς Τραϊανὸς Ἀδελανός. Imp. Caesar Nervæ nepos Trajanus Hadrianus.)(SC AB Est ex ære mediocri, in Cimelio DFov-CAVLT, Hoc est, primus & secundus Tribunicie Potestatis Senatusconsulto acceptæ annus: primus in Exercitibus; secundus, ex quo potestatem eam accepit ex S C. in rebus civilibus exercendam. Sic in nummo Aurelii Cæsaris uno eodemque legitur, TR. POT. VII. TR. POT. VIII. Itaque nummus iste Hadriani, alique similes qui subsequuntur, docent aperte Tribuniciam potestatem in rebus civilibus Hadriano fuisse collatam anno ante Traiani abdicationem, sive anno 869. die Natali Urbis, qui est Christi 116. Ex quo factum esse arbitramur, ut cum Tribuniciam Potestatem integram ille non ante annum sequentem, sive 117. habuerit; quando nimirum delata est etiam ei in Exercitibus populi Romani; incertis animis unde primum annum Tribunicie potestatis duci deberet, in nummis Hadriani numquam adscriptus sit annus numerusve Tribunicie Potestatis. Et in his nummis priore loco Tribunicia potestas, quæ posterius est ei collata, commemoratur; quoniam ea est, quam altera, potior.

ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙC. ΑΔΡΙΑΝΩ CEB. Capite laureato.)(ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ Αστarte in curru, ΗΚΣ. Anno cccxxviii. qui autumno anni hujus incipit, more Græco. Est hic nummus ex ære mediocri, in Cimelio D. BEGON.

Hadriani caput laureatum.)(ΔΩΡ. ΙΕΡ. ΑCΤΑ. ΑΥΤΟΝ. ΝΑΥΑΡΧ. Dorensium civitatis sacra inviolata libera classica. In Phœnice. ΠΡ. Anno cclxxx. æræ Pompeianæ. In Gaza Medicea. Ναυαρχίς sive Classica civitas appellatur ea, cui jus sit naves bellicas quot velit instruere, quæ uni Præfecto ἀρχοντι pareant.

Jovis caput.)(CΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝΕΝ ΠΙΕΡΙΑΙ. Fulmen. ΣΞΡ. Anno clxvi. æræ Cæsarianæ. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Hadriani caput laureatum.)(CΙΔΩΝΟC ΝΑΥΑΡΧΙΔΟC. Sidonis classica. ΖΚC. Anno cccxxvi. Cusus ante Septembrem hujus anni nummus, ex ære mediocri, ibidem: ubi & alter post Septembrem cusus, cum anni nota ΗΚC. hoc est, cccxxviii.

ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙCΑΡ ΤΡΑΙΑΝΟC ΑΔΡΙΑΝΟC. Capite laureato.)(ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Castoris & Pollucis capita. ΗΚΥ. Anno æræ Græcorum cccxxviii. Cusus iste pariter est ante Septembrem hujus anni. Est ex ære mediocri in Museo nostro. Quo ex utroque nummo, Sidoniorum scilicet ac Tripolitarum, ut jam indicavimus, manifestum est, multo ante diem ix. Augusti, quo die vulgo ponitur initium Hadriani,

Imperatorem eum fuisse salutatum. Neque enim profecto intra dies viginti potuisset istud in Syria resciri, & nummis cudendis typus fingi; in quo oportuisset annum signari, qui esset postredie desiturus. Quod profecto intelligenti, qui considerarint, Vespasiano nummos de Judæa capta anno Christi 70. exeunte, nonnisi anno 71. fuisse dicatos.

ATT. K. AΔPIANOC CEB. Capite laureato.)(ΓΑΒΗΝΩΝ ΚΛΑΥΔΙ. Gabenorum Claudiorum. ΖΟΡ. Anno cclxxviii. æræ incipientis ab autumno V. C. 694. Est in Cimelio Regio.

SABINA AVGVSTA. Caput Sabinae.)(CONCORDIA AVG. Dea stat cum Cornucopiæ & patera. Ex argento & ære minimo in Museo nostro.

SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG. P. P. Caput Sabinae.)(CONCORDIA AVG. ut proxime S C. Est ex ære magno, ibidem.

Anno Christi 118. V. C. 871. Hadriani 2.

Kal. Januariis Hadrianus Aug. Consul II. appellatur, & COS. III. designatur.

IMP. CAES. TRAIANVS HADRIANVS AVG. P. M. TR. P. COS. II. P. P. Capite laureato.)(LOCVPLETATORI ORBIS TERRARVM. Imperator sedet in suggesto; unde Dea pecuniam effundit e Cornucopiæ; quam plebs sinu excipit. Largitio facta pecuniæ significatur, tum plebi urbanæ, tum peregrinis, qui ex toto orbe Romano in Urbem advenerant. Est hic nummus perrarus ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

IMP. CAES. TRAIANVS HADRIANVS AVG. Capite laureato.)(PONT. MAX. TR. POT. COS. II. Ipse togatus sedens dat congiarium populo Rom. Infra, LIBERALITAS AVG. S C. Ibidem, & apud Angeloni, pag. 147. Liberalitas hæc exhibita est pro Consulatu hujus anni.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. COS. II. CONCORDIA, cum Senatu nimirum. Dea sedet cum patera, quam dextra tenet. Est argenteus in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(PONT. MAX. TR. POT. COS. II. S C. Annona sedet cum Cornucopiæ: juxta, modius cum spicis exstantibus, & navis. In alio Fortuna sive Annona sedet; dextra temonem, læva Cornucopiæ tenet. Infra, FORT. RED. Est uterque ex ære magno, ibidem.

Eadem inscriptio.)(PONT. MAX. TR. POT. COS. II. S C. Roma sedens galeata cum hasta, manum porrigit Hadriano stanti togato. ADVENTVS AVG. Est ex ære magno ibidem, & apud Angeloni, pag. 147.

Eadem inscriptio.)(PONT. MAX. TR. POT. COS. DES. III. S C. Infra, ANNONA AVG. Stat Annona; dextra spicas tenet supra modium, ex quo fruges emicant; læva, Cornucopiæ: retro, navis. Est ex ære magno, in Cimelio D. DE LAMOIGNON.

IMP. CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG. P. M. TR. P. P. COS. II. Capite radiato.)(MONETA AVGVSTI. S. Dea Moneta stans, cum libra & Cornucopiæ. Ex ære mediocri, in Museo nostro. Ibidem ex ære magno, capite laureato.

Eadem inscriptio: capite laureato.)(RELIQUA VETERA HS NOVIES MIL. ABOLITA. S C. Hadrianus stans paludatus, sinistra tenens bacillum Imperatorium, dextra facem tenet, qua incendit syngraphas. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT. In alio stat togatus, stantibus ex adverso duobus pariter togatis Senatoribus, & facie syngraphas incendit. Est utriusque formæ in Museo P. CHAMILLART. Reliqua vetera sester-

sestertium novies millies abolita. Apud nos Reliqua vetera appellantur les arrérages. Summa hæc est novaginta millionum nostratium. Nempe sestertius nummus respondet solidis duobus nostratibus æreis: *deux sols*. Ergo

Mille nummi five sestertii, valent	100	⌚
Decem mille nummi	1000	⌚
Centum millia nummum, five HS.		
hoc est, sestertium	10000	⌚
Nongenta millia	90000	⌚
Cum perventum est autem ad decies, vox ea, similesque, centena millia subaudiunt:		
Decies HS	100000	⌚
Vicies HS	200000	⌚
Centies HS	1000000	⌚
Millies HS	10000000	⌚
Novies millies HS	90000000	⌚

Simile quiddam effecit Henricus Magnus, mense Januario, anni 1599.

ΑΥ. ΤΡ. ΑΔΡΙΑΝΟC ΚΑΙC. CEB. Capite laureato.)(Triemis. ΤΙΒΕ. ΚΛΑΥΔ. ΑΡ. *Tiberiensium Claudiorum*, anno 101. qui coeptus est ab autumno anni superioris. Triemis situm urbis indicat, ad mare Galilææ, five Tiberiadis. In alio, ΚΛΑΥΔΙΟ ΤΙΒΕΡ. Λ. ΑΡ. Victoria gradiens, dextra coronam, sinistra palmam gerit. Est hic ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault. In alio, ΤΙΒΕΡ. ΚΛΑΥΔ. ΕΤ. ΑΡ. *tres æt.* Templum, in quo Numen aliquod. Est in Thesaurio Mauroceni, pag. 119. Et Gabenos vidimus anno superiore, & Tiberienses anno etiam Trajani primo *Claudiorum* vetus cognomen assumere, eoque gloriari: quoniam Trajanus & Hadrianus cum Cæsareum nomen ac genus traherent ex Drusilla Germanici filia, ex Claudia gente eatenus erant. Nam Germanicus Claudii Drusi filius fuit, Claudii Imp. frater.

ΑΥΤ. Κ. ΝΕΡ. ΥΙΩ. ΤΡ. ΑΔΡΙΑΝΟC. Imp. Cæsar. Nerva nepos &c. Capite laureato.)(SC B. Annus secundus Tribunicæ Potestatis. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault.

ΑΥΤ. Κ. ΤΡΑΙΑΝΟC ΑΔΡΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. B. Anno secundo, Hadrianus in curru triumphali vesto quadrigis, rimum dextra, læva scipionem Consularem gerit, cuius in apice est Aquila Romana. Est ex ære magno ibidem.

Anno Christi 119. V. C. 872. Hadriani 3.

Kal. Januariis Hadrianus suscipit Consulatum III. ut ex nummo intelligitur anni superioris, in quo ponitur COS. DES. III.

IMP. CAES. TRAIAN. HADRIAN. OPT. AVG. G. D. PARTH. Capite Hadriani laureato.)(DIVO TRAIANO PATRI AVG. Capite Trajani Augusti laureato. Imp. Cæsar Trajanus Hadrianus Optimus Augustus Germanicus Dacicus Parthicus: Divo Trajano patri Augusto. Aureus est in gaza Regia. Trajani Aug. titulos omnes, qui in cognomina hereditaria transferant, Hadrianus. Aug. assumit, adoptionem suam sic prædicans. Et in averfa nummi pagina ne Trajanus pater Trajani intelligatur, patrem Augustum apposite vocat.

Hadriani caput nudum.)(DIVVS TRAIANVS PARTH. PATER. Sedet Trajanus Augustus; dextra rimum, læva hastam gerit. Est ex ære magno in Cimelio Mediceo.

Ut supra.)(DIVVS TRAIANVS AVG. PARTH. PATER. Dextra fulmen, hastam læva tenet. Ex gaza Medicea sic refert Spanhemius, pag. 396.

HADRIANVS AVG. P. P. Caput nudum,

ob reverentiam parentum.)(DIVIS PARENTIBVS. Capita duo nuda; Trajani & Plotinæ, ut recte Occo censuit, & nunc Antiquarii consentiunt; etsi aliter visum Tristano. Stellæ sunt capitibus singulis superpositæ. Est hic aureus in gaza Regia.

IMP. CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG. P. M. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVG. III. S. C. Hadrianus in suggesto sedens, stante Dea Liberalitate, exhibet Populo largitatem. Est ex ære magno in Museo nostro. Primam Liberalitatem fuisse oportet anno 117. in Natali Urbis, pro Augusto principatu: alteram anno 118. pro secundo Consulatu, pro tertio isto, hanc tertiam.

HADRIANVS AVG. Capite laureato.)(COS. III. S. C. Imperator in equo, dextra elata pacifici habitu. Infra, EXPED. AVG. Est ex ære magno, in Museo nostro. Expeditio hæc est aliqua levioris momenti, adversus latrones fortassis, les bandis.

IMP. CAESAR TRAIAN. HADRIANVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. POT. COS. III. Imperator in equo, ut proxime, dextra elata, læva bacillum Imperatorium tenet. Infra, EXPED. AVG. S. C. Et hic est ex ære magno, ibidem.

HADRIANVS AVGVSTVS. Capite laureato.)(COS. III. EXPED. AVG. S. C. Imperator in equo, dextra elata, læva femori innititur. Ibidem.

IMP. CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG. P. M. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(VICTORIA AVGVSTI. S. C. Victoria gradiens cum spoliis. Ex ære magno & ex argento ibidem. In argenteo apud P. CHAMILLART, Victoria sedet.

Eadem inscriptio.)(PROVIDENTIA DEORVM. S. C. Hadrianus togatus stans, respicit Aquilam in cælo positam, quæ fulmen tenet ungibus. Est ex ære magno apud D. DE LAMOIGNON, & apud Angeloni, pag. 148.

HADRIANVS AVGVSTVS. Capite nudo.)(COS. III. Roma sedet galeata, læva tenet hastam: dat Palladium Hadriano stanti actogato, & læva tenenti scipionem Consularem. Est ex ære magno, apud D. DE LAMOIGNON.

IMP. CAESAR TRAIAN. HADRIANVS AVG. Capite laureato.)(SAEC. AVR. Saculum aureum. P. M. TR. P. COS. III. Jupiter intra circulum aureum, quem dextra tenet, sæculi symbolum; læva gestat orbem; cui Phoenix impositus est. Aureus est in gaza Regia. Saculum aureum dicitur, in quo tres optimi Principes ordine continuo visi sunt, Nerva, Trajanus, Hadrianus.

Hadriani caput nudum.)(COS. III. S. C. Hadrianus togatus pro tribunali, rostris navium exornato, Senatores togatos alloquitur, qui sublati manibus protectionis Augusti in Orientem consilium approbant. Consul idcirco III. sed perpetuus, declaratus est a Senatu, ut Consulari semper potestate lustraret provincias orbis Romani. Eam ob rem non alium ille, præter tertium, gessit Consulatum: & hic in omnibus deinceps nummis Latinis occurrit. Neque enim lustravit ut Imperator, sed ut Augustus tantum, & Consul Reipublicæ: hoc est, ut Provinciarum Gubernator, & Consulari potestate præditus. Quamobrem hi duo tantum tituli in huiusmodi nummis occurrunt, qui ADVENTVI AVG. inscribuntur: nimirum HADRIANVS AVG. & COS. III. Est hic nummus in Cimelio D. Fovcault.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite nudo.)(SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG. P. P. Caput Sabinæ. Argenteus est in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑ. CEB. Capite D d d d d

te laureato.)(L. T. *Anno tertio*, qui Septembri mense anni hujus incipit. Serpens. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 117.

ΑΥΤ. Κ. ΝΕΡ. ΥΙΩ. ΔΡΙΑΝΟC. Capite laureato.)(SC T P. A- in corona Potest. Est ex ære mediocri in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud P. CHAMILLART.

ΑΝΤΙΟΧΕ. ΑΥΤΙΟΧΕΩΝ. Caput Apollinis.)(Laurus. Η Ζ Ρ. *Anno CLXVIII*. æra Casariana. Apud D. FOVCAVLT.

Hadriani caput laureatum.)(Κ Λ Α Υ Δ Ι. ΤΙΒΕΡ. Claudio-Tiberiensium. ET. Γ Ρ. *Anno CIII*. ut supra, anno 118. Astarte Dea stat: caput Osiris tenet. Ex ære mediocri.

Anno Christi 120. V. C. 873. Hadriani 4.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑ. CEB. Capite laureato.)(L. Δ. *Anno quarto*. Pallas tenet Victoriā. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 117. Hadriani caput laureatum.)(In corona. ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ. Infra, Δ. Flavio Chalcidensium e Syria: anno quarto Hadriani. Ex ære mediocri.

Anno Christi 121. V. C. 874. Hadriani 5.

IMP. CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG. P. M. TR. POT. COS. III. Capite laureato.)(ANNO DCCCLXXXIII. NAT. VRB. P. CIRC. CON. Natali Urbis Plebeii Circenses constituti: ut jam alibi diximus. Est hic nummus ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud Angeloni pag. 149.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑ. CEB. Capite laureato.)(L. E. Jupiter Hammon. *Anno quinto*. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 118.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΝΕΡ. ΥΙΩΝ. ΤΡΑΙΑΝ. ΑΔΡΙΑΝ. Capite laureato.)(In corona, ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ. E. *Anno quinto* Hadriani. Est in Cimelio D. FOVCAVLT, ex ære mediocri.

ΑΝΤΙΟΧΕ. Genius civitatis.)(Aries, cum fidere Solis, & Lunæ crescentis effigie. ET. OP. *Anno CLXX*. æra Casariana. Ex ære mediocri, ibidem.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟC. CEB. Capite laureato.)(Africa sedens cum proboscide in capite. L. E. *Anno quinto*. Ex ære magno, ibidem.

ΘΕΟΥ ΠΑΝΟC. Numinis effigies pectore tenus, cum loto in vertice.)(L. E. *Anno quinto*. Gammarus tripodi impositus. Est in eodem Cimelio. Panopolitæ in Ægypto Deum Pana a se coli prædicant; & gammaros in suo litore capi optimos.

Hadriani caput laureatum.)(ΓΑΖΑ. ΔΠΡ. *Anno CLXXXIV*. æra Pompeiana. Est ex ære mediocri, apud P. JOBERT.

ΑΥΤ. Κ. ΝΕΡ. ΥΙΩ. ΤΡ. ΑΔΡΙΑΝΟC. Capite laureato.)(In corona laurea, Hoc est, quintus & sextus Tribuniciæ potestatis annus. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.)(SC ET

Anno Christi 122. V. C. 875. Hadriani 6.

Hoc anno Hadrianus ad perlustrandum orbem Romanum profectus videtur: quo anno nimirum desistere civitates omnes, præter Latinos Antiochiæ degentes, & Alexandrinos de more, sub ejus nomine nummos cudere; eo quod dum esset ipse in itinere, quid verum in singulis provinciis ageret, prorsus aliis lateret; ac num etiam viveret, an aliquid ei humanitus contigisset, incertum foret.

HADRIANVS AVGVSTVS. Capite lau-

reato.)(COS. III. SC. Neptunus cum delphino ac tridente, dextro pede prora navis insistit. Navigationis Augustæ symbolum. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Nulla in nummis apparent vestigia operum publicorum, quæ Hadrianus fieri curaverit; non ipsa quæ hodieque ab eruditis Moles Hadriani Romæ appellatur. Et vero quænam potuisset ille opera hujusmodi extruere in Urbe, dum toto peregrinaretur orbe Romano? Inscriptiones etiam eæ, quæ ex ea Mole descriptissæ dicuntur Smetius apud Gruterum, recentes sunt, & multis nominibus falsæ. Mazochius longe ante ipsum in honorem Hadriani quamdam edidit, quæ neque exstat, neque visa Smetio est: ac vicissim quæ Ælii Casaris nomen habet apud Gruterum ex Smetio, visa ea Mazochio non est.

Anno Christi 123. V. C. 876. Hadriani 7.

ΑΥΤ. Κ. ΝΕΡ. ΥΙΩ. ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟC. Imp. Caesar Nervæ nepos Trajanus Hadrianus. Capite laureato.)(In corona, Annus septimus. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.)(SC Z

ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΤΡΑΙΑΝΟC. ΑΔΡΙΑΝΟC. Capite laureato.)(L. Z. *Anno septimo*. Caput Serapidis, Aquilæ Romanæ impositum. Est ex ære magno apud D. DE LAMOIGNON.

Anno Christi 124. V. C. 877. Hadriani 8.

ΑΥΤ. Κ. ΝΕΡ. ΥΙΩ. ΤΡΑΙΑΝΟC. ΑΔΡΙΑΝΟC. Capite laureato.)(In corona, Annus octavus. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.)(SC H

Caput Hadriani laureatum.)(L. H. *Anno octavo*. Sphinx. In alio, L. H. Imperator in curru vecto quadrigis. Est uterque in Thesauro Mauroceni, pag. 118.

Anno Christi 125. V. C. 878. Hadriani 9.

ΑΥΤ. Κ. ΝΕΡ. ΥΙΩ. ΤΡΑΙΑΝΟC. ΑΔΡΙΑΝΟC. Capite laureato.)(In corona laurea, Annus nonus. Est ex ære mediocri in Museo nostro.)(SC

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑΝ. Capite laureato.)(ET. ENAT. ἑνὸς ἐν ὅντι *Anno nono*. Stat Imperator paludatus, lava hastam, dextra tenet bacillum Imperatorium. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

Anno Christi 126. V. C. 879. Hadriani 10.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑ. CEB. Capite laureato.)(L. I. *Anno decimo*. Pallas cum clypeo & jaculo stans.

Eadem inscriptio.)(Dea cum Cornucopiæ. L. ΔΕΚΑΤΟΥ. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT. In alio Harpocrates, & L. I. apud Patinum. In alio, e Cimelio antea laudato, Aquila: L. ΔΕ. hoc est, δέναντι. In alio Sphinx, & L. ΔΕ. ibidem: ex ære minimo uterque.

Anno Christi 127. V. C. 880. Hadriani 11.

Caput Hadriani laureatum.)(L. IA. Panthera, cum Solis fidere, quod est symbolum Orientis. Ex ære mediocri, ibidem.

Idem.)(Cervus. L. IA. In Thesauro Mauroceni, pag. 118.

Idem.)(L. ΕΝΔΕΚΑΤΟΥ. Imperator in quadriga elephantorum. Ex ære magno, in Museo nostro.

Primo Hadriani in Orientem, hoc est, in Asiam in-

ingressu, qui in undecimum ipsius annum incurrit, omnes fere Ægypti Romanæ civitates, gratulationis ergo ac lætitiæ significandæ, ob secundum etiam imperii decennium tunc iniens, nummos ejus honorificaverunt: Damasceni quoque & Arabiæ, per annos

qui post biennium cœpere, fecerunt nummos similes per annos septem.

Ægyptiarum civitatum (præter Arabiam) hæc sunt in nummis nomina: de quibus vide Nummos Populorum & Urbium.

tres: Gazæ, per annos quinque: Amiseni etiam,
ΑΠΟΔΩ. L. IA.
BOYCI. L. IA.
HPA. L. IA.
KANΩB. L. IA.
ΛΥΚΟ. L. IA.
ΜΕΝΕΔΑΙ. L. IA.
ΠΑΝΟΠ. L. IA.
CAIT. L. IA.
ΥΦΗΑΙ. L. IA.

ARABIA. L. IA.
ΔΙΟΠΟΛΙ. ΜΕΓΑΛ. L. IA.
ΘΙΝΙ. L. IA.
ΚΟΠΤ. L. IA.
ΜΕΜΦΙ. L. IA.
ΜΕΤΗΑΙ. L. IA.
ΠΗΛΟΥ. L. IA.
CEBEN. L. IA.

APCINOI. L. IA.
ERMO. L. IA.
KABACI. L. IA.
KYNO. L. IA.
MENΔ. L. IA.
OZYR. L. IA.
ΠΡΟCΩ. L. IA.
TANI. L. IA.

Caput Hadriani laureatum.)(ΔΑΜΑCΚΗΝΩΝ. Deaurata, cum cornucopiæ. ΘΔΥ. Anno æræ Græcorum ccccxix. qui autumnus incipit hujus anni.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΙ. ΑΙΑ. ΑΔΡΙΑΝΟC. Imp. *Cæsar Titus Ælius Hadrianus.* Capite laureato.)(ΑΠΟΔ. L. IA. Ἀπολλωνοπολιτῶν. Anno Hadriani undecimo. Apollo gradiens cum arcu. Nummus hic est a D. Vaillant ita descriptus in historia Ptolemæorum, pag. 201. Verum haud dubie lapsu oculorum tum in isto, tum in aliis multis, quos postea ibidem profert, legit ΤΙ. ΑΙΑ. pro ΤΡΑΙΑ. Nam cum prope innumeros viderimus Hadriani nummos, in Ægypto & alibi cufos; nullum tamen adhuc videre licuit; in quo *Titus Ælius* diceretur: innumeros autem vidimus inscriptos, ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΡΑΙΑ. ΑΔΡΙΑΝΟC. Quamquam Imp. *Cæsar* recte diceretur, hoc est, Imperator de gente Cæsarium: siquidem ex patre proavum haberet Silanum, nepotem neptis Augusti: deinde *Titus*, quoniam ex matre pronepos Titi Aug. esset: postea *Ælius*, quia ex matre nepos Ælii Nervæ Aug. fuit: denique *Hadrianus*, ex patre, Vide stemmata Trajani, & Hadriani. Ex iisdem intelliges, Hadrianum Augustum in nummis suis noluisse maternum genus ex Flavia gente prædicare; satis habuisse paterno gloriari, quod esset ex patre pronepos Silani, qui fuerat nepos neptis Augusti.

Anno Christi 128. V. C. 881. Hadriani 12.

Caput Hadriani laureatum.)(Nilus decumbens. L. ΔΩΔΕΚΑ. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 118. In alio ibidem, serpens: L. IB.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑ. CE. Capite laureato.)(Ceres cum face & spicis. L. ΔΩΔΕΚΑ. Ex ære mediocri, in Museo nostro. In alio ibidem, ex ære magno, Nilus jacet cum hippopotamo. Alius rursum ibidem, ubi Nilus jacet, cum Cornucopiæ: L. ΔΩΔΕΚΑ. Supra, 15. Hoc est, Nilus eo anno duodecimo Hadriani, excrevit usque ad cubita sedecim. Vide Plinium, libro v. sect. x.

Anno Christi 129. V. C. 882. Hadriani 13.

Caput Hadriani laureatum.)(APABIA. L. IF. Anno xiii. qui autumnus anni hujus incipit. Patinus in Thesauo hunc nummum Trajano male adscribit.

Idem.)(AMICOY ΕΛΕΥΘΕΡΑC. Α. mifi libera. ΕΤΟΥC ΡΖΑ. Anno clxi. æræ incipientis ab autumnus anni V. C. 722. ut dictum est in Chronologia Veteris Testamenti.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(Nilus decumbens cum arundine & Cornucopiæ: infra, hippopotamus: in imo, L. ΤΡΙCΚΑΙΑ. Anno xiii. Supra, 15. Sedecim cubiti, ad quos anno eo iterum Nilus excrevit, ut superiore. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCALVT.

Est & nummus ΔΑΜΑCΚΗΝΩΝ. ΑΜΥ. & ΓΑΖΑΙΩΝ L. IF. & CAMOCAT. ET. E. & ΓΑΖΑ ΓΕΠΙ ΒΥΡ. hoc est, annus tertius ludorum Gazæ editorum, incurrens in annum cxcii. æræ Pompeianæ. De his vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 136. V. C. 883. Hadriani 14.

Caput Hadriani laureatum.)(L. IA. Anno xiv. Aquila Jovem gestans. In Thesauo Mauroceni, pag. 118.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(Caput Solis radiatum. L. IA. Anno xiv. Ab Heliopolitis Ægypti cufum fuisse hunc nummum, caput Solis videtur admonere. Est ex ære minimo, apud P. JOBERT.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΡΑΙΑ. ΑΔΡΙΑ. CEB. Capite laureato.)(L. IA. Pallas cum clypeo, quem demissum tenet; & Victoria, quam dextra gerit. Est ex ære maximo, in Cimelio D. FOVCALVT.

Caput Hadriani laureatum.)(L. IA. Serpens, cui lotus in capite, Ægypti symbolum: spiras agit, quibus ille spicas; fertilitatis Ægyptiæ; & caduceum, pacis symbolum, complectitur. Est apud Spanhem. pag. 263. Cave hic Æsculapium, Cere rem, & Mercurium, putes designari.

ΓΑΖΑ. Δ. ΕΠΙ ΓΥΡ. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Anno Christi 131. V. C. 884. Hadriani 15.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΤΡΑΙΑΝΟC ΑΔΡΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. IE. Anno xv. Ægypti five Africae Genius spicas offert Hadriano togato, hastam læva gerenti, & manum ejusdem tamquam advenientis apud se hospitis osculatur. Hoc proinde anno in Ægyptum, five Alexandriam certe advenisse Hadrianum, ex eo argumento viri periti colligunt. Similem certe habitum advenientis Hadriani non habet ullum numisma anni 127. Est hic nummus ex ære magno in Museo nostro: ex ære mediocri apud D. FOVCALVT, & P. JOBERT.

ΓΑΖΑ Ε. ΕΠΙ ΔΥΡ. Item ΑΙΓΕΑΙΩΝ. ET. HOP. & AMICOY ET. ΡΖΓ. Vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 132. V. C. 885. Hadriani 16.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΡΑΙΑ. ΑΔΡΙΑ. CEB. Capite laureato.)(L. IS. Anno xvi. Nilus decumbens cum arundine & Cornucopiæ, juxta adrepente crocodilo. Infra, ΤΗC Α. Forte, τῆς Ἀλεξάνδρειας, vel τῆς Αἰγύπτου. Est ex ære magno.

Eadem inscriptio.)(L. IS. Victoria gradiens cum palma & coronâ. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCALVT.

Eadem inscriptio.)(Α. IS. Dea sedens lactat infan-

infantem. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(L. 15. Currus triumphalis. Hadrianus dextra lauri ramum gerit, lava scipionem Consularem, cujus in apice tamen Aquila vix apparet. Est hic nummus ex ære maximo, in Cimelio D. FOUCAULT. Peragrato scilicet orbe Romano triumphum Romæ egit anno suo xvi. curren- te Hadrianus; hoc est, ut videtur, circiter mensem Aprilem vel Maium anni sequentis, Christi 133.

Al. L. 15. Fortuna in lectisternio posita, temo- nem regit. Alius: L. 15. Serapis sedet cum Cornu- copia: juxta repit crocodilus, Ægypti symbolum. Sunt hi quoque ibidem, ex ære maximo.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΚΕΒ. Π. Π. ΥΠ. Γ. Pater Patriæ, Consul III. Capite laureato.)(AMICOY ΕΛΕΥΘΕΡΑ C. ΕΤΟΥC ΡΖΔ. Anno cLxiv. æræ incipientis ab autumno anni V.C. 722. Capricornus cum Cornu- copia. Argenteus est in gaza Regia.

Hoc anno & subsequente, cum redux esset Ha- drianus a visitatione Provinciarum, cusi sunt in pro- vincia Narbonensi de more nummi, in quibus appel- larentur eæ, quas lustravit, quas restituisse visus est, quæ advenientem libentius exceperant; una cum ex- ercitus ad plerarumque tutelam in præsidio collo- catis. Sunt enim omnes isti nummi unius formæ, unius fabricæ; nimirum Gallicanæ & Latinæ. Nam in orbe Græco non cuderentur idiomate Latino num- mi, exceptis Latinis coloniis. Ab his ordiamur, in quibus Exercitus memorantur. Quibus igitur exer- citibus Hadrianus Imperator præfuit, in nummis an- tiquis hi appellantur.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite laureato.)(EXERCITVS BRITAN- NICVS. SC. Hadrianus paludatus e suggesto co- hortis adloquitur: in alio, ex equo: quoniam in eo exercitu equites peditesque erant. Est ex ære magno in Gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS CAP- PADOVICVS. SC. Imperator e suggesto milites adloquitur. Est ex ære magno, in Cimelio Card. Maximi.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS DA- CICVS. SC. Imperator stans cohortes adloqui- tur. Est ex ære magno, apud D. FOUCAULT. Est & alibi Hadrianus in eo nummo capite nudo. Apud Angeloni, pag. 148. & in Museo P. CHAMILLART, ex equo cohortes adloquitur.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS GER- MANICVS. SC. Imperator ex equo cohortes adloquitur. Est in Cimelio reginæ Christinæ.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS HIS- PAN. Apud Spanhemium: pag. 844.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS MAV- RETANICVS. SC. Ex equo milites adloquitur. Est in Museo nostro, ex ære magno.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS MOE- SIACVS. SC. Ex equo cohortes adloquitur. Est ex ære magno in Gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS NO- RIC. Exercitus Noricus. SC. Imp. stans cohortes adloquitur. Est ex ære magno.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS RAETICVS. SC. Imp. stans cohortes adloquitur. Est ex ære magno, in Cimelio LAMONIANO. In alio Imperator ex equo cohortes adloquitur, in Museo P. CHAMILLART, & apud Angeloni, pag. 148.

Eadem inscriptio.)(EXERCITVS SARM. SC. Imperator in equo milites adloquitur. Medio- barbus, pag. 178. e Museo suo.

Eadem inscriptio.)(EXERC. SYRIACVS. SC. Imperator in equo cohortes adloquitur. Est ex ære magno, in Cimelio LAMONIANO. In Museo nostro stat Imperator paludatus ante co- hortis.

Est & apud Patinum in Sueton. EXERC. IV- DAICVS. Sed adulterini sunt nummi plerique, quos in eo libro affert: neque alibi nummus ille oc- currit.

IMP. CAESAR TRAIANVS HA- DRIANVS AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. Capite laureato.)(CONCORDIA EXERCITVVM. Dea stans tenet duo signa mi- litaria, alterum altera manu. SC. Est ex ære mag- no, in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART.

Nummi ADVENTVI AVG. inscripti.

Nummi autem inscripti, ADVENTVI AVG. hi sunt, quos ordine pariter elementorum, ut prio- res, appellabimus; quoniam difficile est statuere, quo singulas annos provincias perlustravit. Tantum in Asiam anno imperii sui xi. pedem intulisse, an- no xv. in Ægyptum advenisse eum, nummi docent: neque ante annum principatus sui sextum ex Urbe ad eam profectionem discessisse.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite laureato.)(ADVENTVI AVG. AFRICAE. Hoc est, advenienti Augusto gratu- latio Provinciae Africae & vota publica. Hadrianus ob eam rem togatus adstat sacrificanti genio Africae, cui in capite proboscis est; in sinistra, spica. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT, Ex ære magno, SC. & capite nudo, in Museo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. ALEXANDRIAE. SC. Hadrianus togatus, & Genius civitatis sacrificans, cui proboscis in capi- te; & in sinistra, spica. Est in Cimelio Mediceo.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. ARABIAE. SC. Hadrianus togatus; & Arabiae, quæ ramum turis gestat, sacrificantis typus. Ex ære magno, in Cimelio D. FOUCAULT, & apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. ASIAE. SC. Hadrianus togatus, & Genius Asiae sacrificans. Ex ære magno, in Cimelio reginæ Chri- stinæ.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. BITHYNIAE. SC. Hadrianus togatus vota ex- cipit adstantis ante aram Bithyniae; quæ temonem læva tenet, dextra pateram: ad pedes, Victoria. Est apud Angeloni, pag. 148.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. CILICIAE. SC. Hadrianus stat togatus; & Ge- nius Ciliciae vexillum tenens sacrificat. Est ære mag- no, in Cimelio D. FOUCAULT.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. GALLIAE. SC. Hadrianus togatus, & Gallia sacrificans. Ex ære magno ibidem, & apud Ange- loni, pag. 147. Ad aræ pedes, aries est pro victi- ma.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. HISPANIAE. SC. Hadrianus togatus, & His- pania sacrificans. Ad aræ pedes aries est pro victi- ma. Ex ære magno ibidem, & apud Angeloni, pag. 148.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. ITALIAE. SC. Hadrianus togatus, & Italiae Genius sacrificans ante aram. Tenet hic læva Cornu- copia, pateram dextra. Est ibidem ex ære medio- cri, & apud Angeloni, pag. 148. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. IVDÆAE. SC. Hadrianus togatus cum Judæa sacrificante ad aram, & parvulis duobus; altero an- te aram, altero post Judæam, palmam tenente. Te- net & Judæa sinistra manu palmam, Judæa symbo- lum. Pueruli duo, partes Judææ duas, Judæam, & Perzæam,

Peræam, designant. Plinius, libro v. sect. xv. de Judæa: *Pars ejus Syria juncta, Galilæa vocatur: Arabia vero & Ægypto proxima, Peræa*; quasi ulterior, & post alteram priorem. Est hic nummus ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud Angeloni, pag. 148.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. MACEDONIAE. S C. Hadrianus togatus, & Macedoniae Genius pro eo sacrificans. E Cimelio reginæ Christinæ, & apud Angeloni, pag. 148.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. MAURETANIAE. S C. Hadrianus togatus adstat Mauretaniæ sacrificanti. Est ex ære magno, & mediocri, Hadriani capite nunc nudo, nunc laureato: in Cimelio D. FOVCAVLT, in Museo nostro, & apud Angeloni, pag. 148.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. MOESIAE. S C. Hadrianus togatus, & Mœsiæ Genius sacrificans. Ex ære magno, in Gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. PHRYGIAE. S C. Hadrianus togatus, cum Genio Phrygiæ sacrificante ad aram: cui pileus in capite Phrygius: in lava, pedum. Est apud D. Vailant.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. SICILIAE. S C. Hadrianus paludatus stat ante aram, tenens bacillum Imperatorium, adstante pariter Genio Provinciæ, cui trina cuspis in capite, in sinistra spicæ: ad pedes, victima. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVI AVG. THRACIAE. S C. Hadrianus togatus, & Thracia ante aram sacrificans. Ex ære magno, in Museo nostro.

Nummi inscripti RESTITVTORI

Jam provinciæ, quarum *Restitutor* Hadrianus in nummis prædicatur, simili elementorum ordine sunt proferendæ. Restitutas autem ab Hadriano provincias intelligimus, in quibus vel ad emendationem morum, vel ad disciplinam civilem, vel ad splendorem provinciæ, sive novas leges condiderit, sive antiquas religiosius custodiri præceperit. Neque credi necesse est se contulisse Hadrianum in omnes eas provincias, quas restituisse dicitur: cum ad unam aliquam, quo advenisset, cogere vicinas potuerit, & leges eisdem quas vellet perscribere. In quas autem advenerit, quindecim dumtaxat provincias in nummis invenimus. Nulli certe sunt inscripti: ADVENTVI AVG. Britannia, Cretæ, Cypri, Daciæ, Epiri, Galatiæ, Hellepont, Illyrici, Lycaoniæ, Numidiæ, Pannoniæ, Paphlagoniæ, Phœnicæ, Pisidiæ, Ponti, Scythiæ, Syriæ, Thessaliæ.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite laureato.)(RESTITVTORI ACHIAE. S C. Hadrianus togatus Achaïam in genu procidentem sublevat. Vas in medio positum, ex quo oleæ ramus emicat, ludos Achaïæ celeberrimos significat. Est ex ære magno, in Museo nostro: ex ære magno, & mediocri, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(RESTITVTORI AFRICAE. S C. Hadrianus togatus Africam, cui proboscis in capite, & in lava spicæ, procidentem in genu sublevat. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(RESTITVTORI ARABIAE. S C. Hadrianus togatus Arabiam in genu procidentem sublevat: juxta, camelus est, Arabiæ symbolum. Est in Cimelio Mediceo.

Ut supra.)(RESTITVTORI ASIAE. S C. Hadrianus togatus Asiam in genu procidentem sublevat: hæc radiato capite, oblitum ejus in Oriente, ubi Sol oritur, lava sceptrum tenet, ob reges

Asiæ. Asiam intelligimus, in qua Ephesus, cum Ionia, Lydia, Caria. Est e Cimelio reginæ Christinæ.

Ut supra.)(RESTITVTORI BITHYNIAE. S C. Hadrianus togatus Bithyniam in genu procidentem sublevat: quæ turrato capite temonem humeris gerit. Infra, prora navis. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT; nunc Hadriani nudo capite, nunc laureato. Ex ære mediocri, capite laureato, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(RESTITVTORI GALLIAE. S C. Hadrianus togatus Galliam in genu procidentem sublevat. Est ex ære magno in Museo nostro: & sine litteris S C. ibidem argenteus.

Ut supra.)(RESTITVTORI HISPANIAE. S C. Hadrianus togatus Hispaniam sublevat. Est ex ære magno ibidem, & apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(RESTITVTORI ITALIAE. S C. Hadrianus togatus Italiam in genu procidentem, & Cornucopiæ lava gerentem, sublevat. Est ex ære mediocri, apud P. JOBERT.

Ut supra.)(RESTITVTORI MACEDONIAE. S C. Hadrianus togatus Macedoniam, flagellum humero gestantem, & in genu procidentem sublevat. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Ut supra.)(RESTITVTORI MAURETANIAE. S C. Hadrianus togatus Mauretaniam in genu procidentem sublevat. Ex ære magno & mediocri, in Museo nostro.

Ut supra.)(RESTITVTORI NICOMEDIAE. S C. Hadrianus togatus Genium civitatis in genu procidentem sublevat, & humero trophæum gestantem, Nicomediæ symbolum; cuja *victoria* nomen est, ut Nicomedi. Ex ære magno.

Ut supra.)(RESTITVTORI PHRYGIAE. S C. Hadrianus togatus Phrygiam in genu procidentem sublevat, pileo tectam Phrygio, & ramum lava gerentem. Est ex ære magno, apud D. FOVCAVLT.

Ut supra.)(RESTITVTORI SICILIAE. S C. Hadrianus togatus, Siciliam, cui caput est spicis coronatum, spicas dextra gerentem, atque in genu procidentem sublevat. Est ex ære magno in Gaza Regia.

IMP. CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. Capite laureato.)(RESTITVTORI ORBIS TERRARVM. S C. Hadrianus togatus stans Deam sublevat, cui radiatum caput est, in genu procidentem. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Nummi Provinciarum nominibus inscripti.

Provinciæ denique, quæ solum nomen suum apposerunt in aliis Hadriani Aug. nummis, quasi gratulationis ergo ob ejus principatum, hæ sunt quæ nobis occurrerunt.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite laureato, vel nudo interdum.)(AEGYPTOS. S C. Ipsa humi sedet, dextra sistrum tenet, lava calathò innititur; ante pedes, ibis avis. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(AFRICA. S C. Humi sedet, in capite proboscidem elephantis gerit; dextra scorpionem, lava Cornucopiæ tenet. Ad pedes, modius ex quo spicæ exstant. Ex ære magno & mediocri, ibidem.

Ut supra.)(ALEXANDRIA. S C. Stans dextra sistrum tenet, lava canistrum, in quo ibis avis est. Ex ære magno ibidem, & ex argento. Ex ære magno & mediocri, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ASIA. Stat pede imposito prora navis,

navis, lava temonem tenet: quia nimirum Asia litoralis est. Argenteus.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(ΚΟΙΝΟΝ ΒΕΙΘΥΝΙΑC. Templum octo fultum columnis. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART. Nummus est inscriptus Græce, quoniam est cusus a Græcis, qui in nummis nonnisi Græce loquuntur. Qui Latini sunt scripti, nonnisi a Latinis hominibus scripti sunt omnes.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P.)(BRITANNIA. SC. Sedet ipsa, pede navi imposito, dextra hastam gerit, innixa ingenti clypeo; lava caput sustentat. Apud Illustriss. HÆRLEUM, & apud Tristānum, tomo I. pag. 469.

Ut supra.)(CAPPADOCIA. SC. Genius Provinciæ, capite turrato, dextra montem Argæum gestat, lava vexillum. Ex ære mediocri, in Museo nostro: ex ære magno in Cimelio D. FOVCAULT.

Ut supra.)(DACIA SC. Ipsa rupi insidet, dextra Aquilam legionariam, lava ramum tenet. Est ex ære magno in Museo nostro: ex ære mediocri, apud P. JOBERT.

Ut supra.)(GERMANIA. SC. Stat tunicata, dextra hastam tenet, lava clypeo innititur. Vidimus in Cimelio D. Abbatis FAVVEL.

Ut supra.)(HISPANIA. Sedet ipsa, dextra ramum gerit: sinistro cubito frugum canistro innititur: ad pedes, cuniculus. Argenteus in Museo nostro: ex ære magno & mediocri, cum S. C. apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ITALIA. Dextra hastam, lava Cornucopiæ tenet. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(IVDÆA. Hadrianus togatus dextram porrigit Judææ procidenti in genua duo, cum parvulis tribus manus supplices Hadriano tendentibus; quorum duo inter Judæam & Hadrianum stant; tertius post Judæam. Duo priores Judæam & Galilæam; tertius Perzæam significat, ut patet ex Plinii loco superius allato, in nummo qui inscriptus est, ADVENTVI AVG. IVDÆAÆ. Est hic nummus sane eximius, apud Erizzo, pag. 252.

Ut supra.)(MAVRETANIA. SC. Vir equum regit. Est in Museo nostro, ex ære magno & mediocri.

Ut supra.)(NILVS. Sedens arundinem dextra, lava Cornucopiæ gerit: ad pedes, crocodilus cum hippopotamo. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAULT: argenteus in Museo nostro: ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(SICILIA. Medusæ caput, ut videtur. Ex ære magno, in Cimelio reginæ Christianæ.

Anno Christi 133. V. C. 886. Hadriani 17.

Caput Hadriani laureatum.)(NEP. RED. Neptuno reduci. COS. III. SC. Neptunus dextra tridentem, lava delphinum tenet: pede calcitratum navis. Reditus Hadriani ex Oriente significatur. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(SPQR A. N. F. F. OPTIMO PRINCIPI. in corona laurea. Senatus Populusque Romanus Annum novum faustum felicem precatur Optimo Principi. Est ex ære magno in Gaza Regia.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite nudo sine laurea.)(VOTA PVBLICA. Ipse Pontificali habitu cum patera stat ante aram. Est in Museo nostro argenteus. Romanæ historiæ architecti fabulatores, ex eo quod in nummis Hadriani cernerent pingi eum plerumque nudo capite ac sine laurea, occasionem cepere fingendi, ipsum toto vitæ suæ tempore numquam caput texisse. Sic enim Spartianus, cap. xvi I. Frigora & tempestates

ita patienter tulit, ut caput numquam tegeret. At reipsa nudum Hadriani caput nihil aliud significat, nisi nulli eum bellicæ expeditioni toto imperii tempore præfuisse, nullam ab eo insignem aut cruentam victoriam de hostibus fuisse reportatam. Vide quæ scriptimus de bello Judaico sub Hadriano, in libro De Nummis Populorum & Urbium.

Eadem inscriptio.)(ROMA FELIX. Galeata Roma sedet: lava hastam tenet, dextra ramum oleæ. Argenteus, in Museo P. CHAMILLART.

Caput Hadriani.)(HERC. GADIT. Herculi Gaditano. Hercules clava innixus, lava tenet poma tria aurea: latere dextro, prora navis est; laevo, fluvii decumbentis effigies. Aureus est in Gaza Regia. Quo significatur, in orbe Romano perlustrando imitatum esse Hadrianum Herculis Gaditani peregrinationem: qui itinerum suorum metam ultimam esse voluerit, ipsam extremam orbis oram; nempe Mauritaniam. De hoc nummo plura diximus, in Nummis Populorum & Urbium: verbo NARBO.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite laureato.)(ROMVLO CONDITOR. Romulus gradiens cum hasta & spoliis. Colonias Romanas ab Hadriano fuisse deductas, ut olim a Romulo in Saturniam, ubi nunc Roma est, hic nummus significat. Est argenteus in Museo nostro.

HADRIANVS AVGVSTVS. Capite nudo.)(FELICITATI AVG. COS. III. P. P. Navis Prætoria cum remigibus, velo inflato, felicitatis symbolum. S. C. Est ex ære magno, in Museo nostro.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite nudo.)(DISCIPLINA (in alio DISCIPLINA) AVG. Hadrianus paludatus incedit, tribus signiferis subsequentibus. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART: argenteus in Museo nostro. Exemplo prævisse militibus Hadrianum, ut labores peregrinationis perferrent, hic nummus docet.

HADRIANVS AVG. P. P. Capite laureato.)(PATIENTIA AVG. COS. III. Dea sedens, dextra pateram, laevo hastam tenet. Argenteus est in Gaza Regia. Commendatur Hadriani patientia in perferendis injuriis sibi illatis.

HADRIANVS AVGVSTVS. Capite laureato.)(COS. III. P. P. CLEMENTIA AVG. SC. Dea dextram porrigit. Est ex ære mediocri in Museo nostro: ex ære magno, & argento, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(INDVLGENTIA AVG. COS. III. P. P. SC. Dea sedet, dextra elata, lava tenet hastam puram. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(TRANQVILLITAS AVG. COS. III. P. P. SC. Dea stat cum hasta, laevo brachio innixa columnæ. Est ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(IVSTITIA AVG. COS. III. P. P. SC. Dea sedet cum hasta & patera. Est ex ære mediocri, ibidem. Est & PIETAS AVG. & AEQVITAS AVG. & HILARITAS P. R. & FEL. P. R. Felicitas Populi Romani.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. Capite nudo.)(VENERIS FELICIS. Dea stans lava hastam, dextra Victoriā tenet. Hadrianum comitate & dexteritate (nam hæc in nummis antiquis Venus appellatur:) hostes exarmasse hac inscriptione dicitur; & sic feliciter vicisse, incruenta victoria. Est hic argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(TELLVS STABIL. Tellus stans, lava cornucopiæ, dextra ancoram, stabilitatis symbolum tenet: ad pedes retro, spicz. Est argenteus ibidem. Continua plurium annorum fertilitas sub Hadriano his verbis atque hoc symbolo significatur.

nificatur. *Tellus stabilis* : & constans felicitas Imperii.

IMP. CAES. TRAIANVS HADRIANVS AVG. P. M. TR. P. Capite laureato.)(COS. III. LIBERALITAS AVG. IIII. S. C. Imperator sedens in suggesto togatus, cum Abundantia stante, quæ Cornucopiæ frugibus plenum effundit in sinum civis Romani ante suggestum. Liberalitas hæc est pro felici reditu ex Oriente. Nummus ex ære magno, in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙΑΝ. ΑΔΡΙΑΝΟ. CEB. Capite laureato.)(Templum, in quo Serapis cum Hadriano togato stat. Hadrianus dextra tangit ædiculam, in qua legitur, ΑΔΡΙΑΝΟΝ. Ad nummi latera, L. IZ. Anno xvii. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Hadriani caput laureatum.)(L. IZ. Anno xvii. Canopus. Alius, L. IZ. Harpocrates stans. Alius, L. IZ. Pharos. Alius, L. IZ. Pallas galeata, cum hasta, dextra spicas tenet. Sunt isti quatuor ærei, in Cimelio D. FOVCAVLT. Alius, in quo bos Apis; cui venter est Lunæ crescentis effigie notatus. Est ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.

SABINA AVGVSTA. Caput Sabinæ.)(INDVLGENTIA AVG. P. P. COS. III. Interventu Sabinæ Hadrianum reis indulgisse, hic nummus testari videtur; aut gratulatio fit Sabinæ, quæ tantarum virtutum Augusti sit conjux. Est in Museo nostro argenteus.

SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG. P. P. Caput Sabinæ.)(VENERI GENETRICI. Hadriani & Sabinæ nummi hanc habent epigraphen. In nummo Hadriani, habitus Veneris est, qualem decet esse, ut Principis comitatem, qua hostes quoque sibi conciliat, apte significet. Cum *Genetrix* dicitur, innatam eis ab ortu & infantia hanc comitatem indicat: quasi hos ipsa Venus seu comitas genuerit. Venus igitur stat, dextra Victoriæ gerit trophæo onustam; læva hastam gerit, clypeo innititur. In nummo Sabinæ, dextra velum aptat capiti, læva ferre pomum videtur. Est hic ex ære magno, cum S. C. in Museo nostro.

SABINA AVGVSTA. Caput Sabinæ.)(TELLVS STABIL. Dea humi decumbens, dextra tangit orbem, innixa columnæ: læva spicas gerit. Securitatis & ubertatis toto orbe Romano, & constantis felicitatis, istud argumentum est. Argenteus est in Thesauo Regio.

CABEINA CEBACTH. Caput Sabinæ.)(AMICOY EAEYΘEPAC. ETOYC PZE. Anno clxv. æræ Amisenorum: de qua vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac nummos Populorum & Urbium. Est hic argenteus, in Thesauo Palatino, pag. 307.

Anno Christi 134. V. C. 887. Hadriani 18.

IMP. CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. COS. III. AETER. AVG. *Æternitas Augusti*. Dea caput Solis dextra, læva Lunæ caput attollit. Perennitas domus Augustæ hoc symbolo significatur, quæ sit jam inde ab Augusto Cæsare, usque ad Hadrianum Augustum propagata, nepotem Nervæ Cæsaris, qui fuit nepos proneptis Augusti. Eadem similitudine, sive iisdem symbolis usus est vates Regius, cum de Christo diceret, Psal. lxxi. *Et permanebit cum Sole & ante Lunam, in generationem*. Est hic argenteus in Museo nostro. Huic similis est ex ære alter apud Angeloni, pag. 147. & apud P. CHAMILLART, cum epigraphæ, AETERNITAS AVGVSTI.

Hadriani caput laureatum.)(L. IH. Anno xviii. Harpocrates. In Thesauo Mauroceni, pag. 118.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙΑ. ΑΔΡΙΑ. CEB. Capite laureato.)(L. IH. Anno xviii. Ius cum velo expanso ante Pharum, cui Hadriani effigies imposita est. Alius, L. IH. Canopus & Isis. Uterque nummus est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT. Prior etiam apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙΑΝ. ΑΔΡΙΑΝΟ. CEB. Capite laureato.)(L. IH. Serapis & Isis in summa parte nummi: inter quos stat Harpocrates, digito ad os appposito: infra, Aquila Romana alis expansis. Imperium Romanum sub tutela esse deorum Ægypti præsidum: sive deos Ægypti præfides, eosdem conservatores esse Augusti & Imperii, hic nummus significat. Nihil aliud. Nuga sunt, quas quidam hoc loco de Hadriano, Sabina, & Antinoo fabulantur. Est in Museo P. CHAMILLART.

Hadriani caput laureatum.)(AMICOY EAEYΘEPAC. ET. PZE. Mercurius cum caduceo. Est argenteus in Gaza Regia. De Amisenorum æræ, vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ANTINOOC HPΩOC. Caput Antinoi.)(Ipse in equo gestat caduceum, L. IH. Anno xviii. Hadriani. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT. *Ηρώος* pro viro genito ex heroë ponitur.

Anno Christi 135. V. C. 888. Hadriani 19.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙΑ. ΑΔΡΙΑ. CEB. Capite laureato.)(Spei typus. L. ENNEAKA. *έννεακαι-δεκάτης*. Ex ære magno in Cimelio D. FOVCAVLT, & in Museo nostro. In alio Neptunus, L. ENNEAKA. E Thesauo Mauroceni, pag. 118. In alio, Nili caput cum Cornucopiæ, L. ENNEAKA. in Museo P. CHAMILLART.

ANTINOOC HPΩOC. Capite nudo, vultu juvenili, cum flore in vertice, instar Isis.)(L. IO. Est in Thesauo Mauroceni æreus, pag. 121. apud D. BIGNON, ex ære magno: ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT. *Ηρώος* ponitur pro viro genito ex Deo: translate pro genito ex Augusto.

Caput Sabinæ.)(AMICOY EAEYΘEPAC. ETOYC PZE. Anno clxvii. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 136. V. C. 889. Hadriani 20.

Caput Hadriani laureatum.)(L. K. Nilus decumbens. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 118.

Anno Christi 137. V. C. 890. Hadriani 21.

ΚΑΙ. CΑΡ. ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟ. CEB. Capite laureato.)(L. KA. Anno xxi. Dea Hilaritas stans, dextra spicas tenet, sinistra arborem. Est ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART. In alio ibidem, ex ære minimo, erasa epigraphæ est.)(L. KA. Modius, ex quo spicæ emicant.

ANTINOOC HPΩOC. *Antinous Deo genitus*. Capite nudo.)(Antinous in equo L. KA. Anno xxi. Hadriani patris, cujus ille ex concubina filius, natus in Bithynia, ut videtur, positus que ibi ab Hadriano Præfectus provinciæ, vel toti etiam Asiæ minori. Unde nullus ejus nomine nummus extra Asiam minorem fere cusus, in Asia minore plurimi. Duravit ejus præfectura ab anno Hadriani xviii. usque ad supremum, qui xxi. ut ex annis intelligimus, qui sunt in Antinoi nummis inscripti. Rarus admodum nummus illius est cum Hadriani nomine. Est hic ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙΑΝΟ. CΑΔΡΙΑΝΟ. C. Capite nudo.)(HPΩOC ANTINOY. *Imp. Cæsar Trajanus Hadrianus Antinoi Deo geniti imago*. Caput Antinoi nudum. Est ex ære mediocri.

cri in gaza Regia. Spurcas omnino fabulas, quas impuri scriptores de Hadriano & Antinoō commenti sunt, lubens prætermitto.

ANTINOOC HPΩC AΓAΘOC. Capite Antinoi nudo. *Antinoos Deogenitus bonus.* Juxta illud, *Fortes creantur fortibus, & bonis.*)(AΔPIA-NOOHPETΩN. Bds effigie crescentis Lunæ notatus. Citatur Spanhemio, pag. 654.

ANTINOOY H ΠATPIC. *Antinoi patria.* Caput Antinoi.)(KOINON BEIΘYNIAC. *Commune Bithyniæ.* Templum octo fultum columnis. Est ex ære maximo, in Cimelio D. FOVCAYLT. Ac ne singulos Antinoi nummos hic describamus; sunt & ab Ancyranis in Phrygia cusi, ab Hierapolitis Phrygiæ ejusdem, a Calchedoniis in Bithynia, a Nicomediensibus ibidem, a Smyrnæis in Ionia, a Tarsensibus in Cilicia, a Tians in Bithyniæ Paphlagoniæque confinio. Nullus, quem affirmare possis in Ægypto cusum; nisi forte unum aut alterum Alexandriæ. Nullus in toto Occidente nummus Antinoi est.

ANTINOON ΘEON. Capite nudo.)(IEPAΠOΔIC. Lunæ crescentis effigies, cum Solis sidere. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAYLT.

L. ÆLIUS CÆSAR.

Ipsis Kalendis Januariis hujus anni Christi 137. Hadrianus Imp. paulo antea quam Tribunicæ Potestatis annum vicesimum confecisset, abdicavit Imperium, retento tamen Imperatoris & Augusti titulo, eo quod diu ab Urbis deliciis abfuisset, dum Romanum orbem lustrando obiret. Ælio Nervæ Cæsari summa potestas, quasi vicaria tamen sub Hadriano datur, ad annum unum, cum Consulatu secundo & Tribunicia potestate, absque titulo Augusti, usque ad obitum Hadriani: exspectante Senatu hujus obitum, ut Antonino Pio, alteri Nervæ Augusti nepoti, Titi Augusti pronepoti, summam verum administrationem committeret in annos viginti de more. Exinde cœpit Hadrianus dici *Ὀλύμπιος*, quasi *Beatissimus* senex, jam cælo maturus, neque deinceps satagens rerum humanarum. Stemma Ælii Cæsaris jam superius exhibui tibi, ante nummos Nervæ Cæsaris Augusti, patris ipsius.

Ælium Cæsarem prius appellatum fuisse *Verum*, adoptatumque ab Ælio Hadriano *Ælii* nomen habuisse; Cæsarem quoque tunc nuncupatum esse ob spem hereditatis Augustæ; somnia sunt pseudo-Ælii Spartiani, similitumque. Nam de *Veri* quidem nomine alii jam dixerunt Ælio fuisse a Spartiano falso attributum. Ælium vero dictum ab Hadriano non fuisse certum est, siquidem Hadriani avunculus ipse Ælius fuit. Ælius huic nomen, *Cæsar* cognomen fuit. Gruterianas inscriptiones, quæ Ælium Hadriani filium faciunt, ex eo discere recentes esse.

AΔPIANOC OΛYMPHOC. AOC-KIOC AIIIOC ATTOKPATOP. *Hadrianus Olympius. L. Ælius Imperator.* Nummus est æreus a Spanhemio laudatus in Juliani Cæsares, pag. 12. Capita adversa Hadriani & Ælii sine laurea exhibet, Ælium vultu magis senili, quippe avunculi Hadriani. Hadrianus *Olympius* appellatur, hoc est, jam pæne Divus, jam cælo dignus, jam cælo maturus, deposito principatu, retento dumtaxat Augusti titulo & honore. Eo more eoque sensu, post annum imperii pariter vicesimum, abdicatumque ex legis præscripto magistratum, cudebantur nihilominus Maximiano ac Diocletiano nummi inscripti; D. N. DIO-CLETIANO FELICISSIMO SEN. AVG. & D. N. MAXIMIANO FELICISSIMO, vel BEATISSIMO SEN. AVG. ut dictum est in Numismatis Sæculi Constantiniani. Ælius autem *Αὐτοκράτωρ* dicitur, quod penes eum

esset summæ potestatis exercitium in orbe Romano.

OΛYMPHOC. A. AI. KAICAP. *Erasum priore loco Hadriani nomine. Hadrianus Olympius. L. Ælius Cæsar.*)(THMNEITΩN. *Femina puerum tenet, symbolum Pietatis.* Est ex ære mediocri, in Thesauro Regio.

KAICAP AΔPIANOC OΛYMPHOC. *Capite laureato.*)(ΛAOCΔIKEΩN. *Jupiter stans, dextra Aquilam tenet, hastam læva.* Laodicea hæc Phrygiæ est. Nummus ex ære maximo, ibidem.

AΔPIANOC OΛYMPHOC. Nummus est a Sponio laudatus in Itin. Athen. pag. 200. capitibus iisdem Hadriani & Ælii adversis.)(KOINON EΦECION NEOKOPON. *Templum octo fultum columnis.* In alio est, EΦECION ΔIC NEOKOPON.

ΘEOC OΛYMPHOC. *Hadriani capite laureato.*)(NEIKOMHΔEΩN. *Capite turrato cum Cornucopiæ.* Est in Cimelio reginæ Christinæ.

KAICAP OΛYMPHOC AΔPIANOC. *Capite laureato.*)(Templum octo fultum columnis, in quo stat Diana Ephesia. EΦECION. Nummus est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Smyrnæ reperta inscriptio, teste Sponio, libro citato, sed recens, opinor: ATTOKPATOPI AΔPIANΩ, OΛYMPHΩ, CΩTHPI KAI KTICTH. *Imp. Hadriano Olympio Servatori & Conditore.*

Numismata Ælii Cæsaris.

A AIIIOC KAICAP. *Capite Ælii Cæsaris nudo.*)(NIKAIEΩN. *Statua columnæ imposita.* Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAYLT.

A AIIIOC N. KAICAP. *Capite nudo.* *Λεύκιος Αἴλιος Νεφέας Καῖσαρ.* Sic enim in nummis Commodi, & Severi, aliisque, N. TPA. BOCTPA, est *Νεφέα Τραϊανὴ Βόστρα*. In prioribus editionibus Numismatum Sæculi Constantiniani, illud *N. νέος* interpretabamur; minus recte.)(ΔHMAPX. EZOYC. YPAT. B. *Tribunicia Potestate Consul II. Infra, OMONOIA. Concordia.* Dea sedet cum patera. Concordia laudatur inter Hadrianum Aug. & Ælium Cæsarem, & Senatum. Nummus est plane singularis ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAYLT.

L. AELIVS CAESAR, capite nudo, vultu annorum LV.)(TR. POT. COS. II. *Dea Spes florem ostentat.* SC.

Ut supra.)(TR. POT. COS. II. PAN-NONIA. SC. *Pannonia stat, tenens vexillum militare.*

Ut supra.)(TR. POT. COS. II. SC. *Spes & Annona stant.*

A AIIIOC KAICAP. *Capite nudo.*)(ΔHMAPX. EZOYC. YPAT. B. OMONOIA. *Concordia sedet: dextra pateram tenet, sinistra Cornucopiæ.* Sunt omnes isti ex ære magno, in Museo nostro.

A AIIIOC KAICAP. *Capite nudo.*)(AMICOY EΛEYΘEPAC. ETOYC PEΘ. *Anno CLXIX. qui incipit autumnus anni hujus.* Est hic ex ære mediocri in Thesauro Regio: argenteus in Cimelio D. FOVCAYLT.

CABEINA CEBACTH. *Caput Sabinae.*)(AMICOY EΛEYΘEPAC. *Amisi liberae.* ETOYC PEΘ. ut proxime. Est hic etiam in gaza Regia. Vide Nummos Populorum & Urbium.

L. AELIVS CAESAR. *Capite nudo sine laurea.*)(C. I. AV. F. SIN. ANN. CLXXXII. *De hoc nummo vide Nummos Populorum & Urbium, verbi SINOPE.*

HADRIA-

HADRIANVS AVGVSTVS COS. III. P. P. Capite Hadriani nudo.)(L. AELIVS CÆSAR. Capite nudo Aelii Cæsaris. Est in Thesauro Mediceo.

Α. ΑΙΔΙΟC ΚΑΙCΑΡ. Capite nudo.)(Ipse decurrit in equo. ΑΔΕΞΑΝΔΡΙΑ. Apud D. Galland, teste D. Vaillant.

L. AELIVS CÆSAR. Capite nudo.)(PANNONIAE CVRTA AEL. Infra, SC. Aelius Cæsar sedens, læva tenet scipionem Imperatorium: dextram porrigit Pannoniæ stanti, quæ læva Cornucopiæ gerit, dextra trophæum offert Aelio Cæsari. Sententia igitur est, ut quidem nos interpretamur: Pannoniæ Commune, Victoriæ Romanæ trophæum offert Aelio. Pannoniæ Commune dicitur, ut in nummis aliis, COM. ASIAE, & KOINON ASIAΣ. Reliqua sunt in ipso nummo expressa. Est ille ex ære magno, in Museo D. BAVDELOT, eximie cælaturæ, ut vix cerni quidquam possit elegantius: sed suspectæ mihi tamen antiquitatis. Similem Occo exhibet, pag. 243. Die sabbati, VIII. Augusti, 1699.

ANTONINVS PIVS.

Anno Christi 138. V. C. 891. Antonini Pii 1.

Ipsis Kalendis Januariis deponit Aelius Cæsar cum Consulatu Tribuniciam Potestatem. Defertur munus utrumque Antonino Pio, & Consulatus scilicet, & Tribunicia Potestas; addito etiam Pontificatu Maximo. Haberet nihilominus Hadrianus, dum viveret, Augusti titulum. Sed, ut fit, cum jam esset titulus sine re, deserunt cudi ejus honori numismata

in provinciis, præterquam in colonia Alexandrina; ubi saltem hoc etiam anno post Septembrem ibi cusa exstant; appellaturque is annus XXI. Hadriani; tametsi & in aliis Antonino Pio ibidem dicatis, primus idem annus Antonini dicitur. Quin etiam vidimus quondam in Indice Numismatum Cimelii Colbertini, in ære mediocri moduli, descriptos Trajani nummos duos, (Hadriano potius videntur fuisse adscribendi:) alterum, in quo legeretur, L. KΔ. cum effigie Palladis, quæ esset lævo brachio innixa columnæ: alterum, L. K E. cum Aquila Romana. Qui nummi si vere exstant, necesse est vixisse Hadrianum usque ad finem anni Christi 141. Sed deceptum affinitate vel obscuritate litterarum amanuenssem credimus: & obiisse Hadrianum hoc ipso exeunte anno, vel proximo ineunte.

Numismata Hadriani Aug.

Hadriani caput laureatum.)(L. KB. Nilus juvenis. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ΑΔΡΙΑΝΟC CΕΒΑCΤΟC. Capite laureato.)(L. KB. Anno XXI. qui incipit autumno anni hujus. Nili effigies, pectore tenus. Est ex ære minimo, in Cimelio D. BEGON.

ΑΥΤ. ΚΑΙ ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑΝΟC CΕΒ. Capite laureato.)(L. KB. Nilus decumbens. Est in Cimelio D. FOVCAVLT, ex ære minimo.

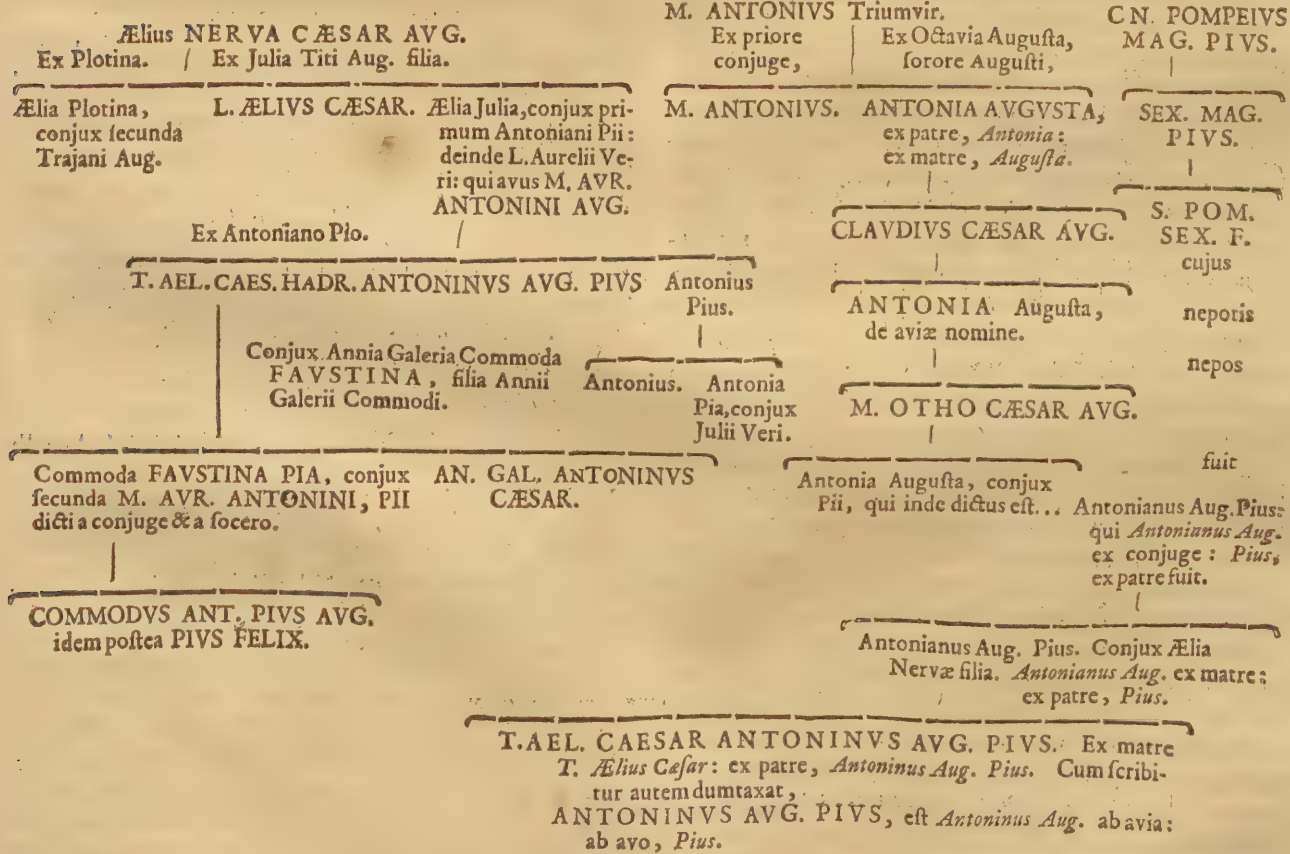
Caput Hadriani laureatum.)(ΠΡΟΝΟΙΑ. Providentia. KB. Anno XXI. Dea ibim avem Ægyptiacam tenet. Ex ære mediocri, in Thesauro Regio.

STEMMA ANTONINI PII.

& domus ejus Augusta, ex solis nummis antiquis.

Genus maternum.

Genus paternum.

T. AELIVS CÆSAR HADRIANVS ANTONINVS AVG. PIVS. Post Titi prænomen, a proavo Tito Vespasiano Augusto, Aelius Cæsar ex matre vocatur, & ex avo materno Augusto Nerva: deinde Hadrianus a patre adoptante æque Augusto: denique Antoninus Augustus Pius, ex patre

naturali, sed homine privato: quàm ob causam Hadriani nomen cum ceteris prius ponitur, quoniam esset illud nomen Augusti. Antoninus fit ab Antoniano patre, quemadmodum ex Maximiano fit Maximinus. Prius autem Augustus ille debuit appellari, quam Pius: quoniam prius conjuncta fuit familia
Eeeee Anto-

Antonia cum Augusta, quam cum Pia. Ergo prius cognomen *Augusti*, quam *Pii*, in titulis Antonini poni oportuit. Atque hinc intelligitur *Antoninus Augustus Pius* ducere originem ab *Antonia Augusta*, filia Marci Antonii Triumviri: quoniam nulla postea apparet conjunctio Antoniorum cum Augustis. Posterius autem Antonini Aug. Pii, excepto Commodus, quandoquidem *Augusti* ipsi erant idcirco, quia orti ex illo Pio; hic autem esset *Augustus*, non tantum quia *Antoninus* ex patre, sed etiam quia *Aelius* ex matre & avo; & quia *Julius* ex avia, & proavo, abavoque; esset autem hic titulus priore nobilior; quoniam non ex sorore tantum Augusti, sed ex ipsomet Augusto trahebat originem; idcirco omnes, inquam, Antonini Pii posterius, excepto Commodus, prius se *Pios* quam *Augustos* appellaverunt; hoc est, *Augustos*, quia *Pios*: five quo jure ipse Pius *Augustus* fuit.

Hinc etiam intelligimus, opinor, quamobrem cum nomen *Antonini* ponitur, *Augusti* cognomen præponatur *Pii* cognomini; ut cum scribitur, FAVSTINA AVG. ANTONINI AVG. PII F. Cum autem *Pii* solum nomen ponitur ad designandum Antoninum Pium, *Augusti* cognomen tunc postponatur; ut cum dicitur, five in nummis Latinis, FAVSTINA AVG. PII AVG. F. five in Græcis Neapoleos Samariæ, ΕΥΚΕΒ. ΚΕΒ. Θ. *Pii Augusti filia*: & ipse Aurelius Cæsar in iisdem, ΕΥΚΕΒ. ΚΕΒ. Υ. *Pii Augusti filius*. Quid ita? Quoniam alias vis est & significatio cognominis illius in Antonino Augusto Pio, quando conjungitur cum Antonini nomine, alia quando cum Pio solum. *Antoninus Augustus* dicitur, qui *Augustus* idcirco est quia *Antoninus*, & quo jure Antonianus ipse cognomen Augusti habet: hoc est, quia ex sorore Augusti trahit originem. At *Pius Augustus* si solum dicatur, *Augustus* esse significatur aliunde, quam unde est *Pius*. Oportet enim alterum ex patre cognomen esse, ex matre alterum. Itaque *Pius* ex patre est, *Augustus* ex matre; quæ non originem Augustam ex sorore tantum Augusti ducebat, sed ex ipsomet Augusto.

Inde vero cœpit Antonini Augusti Pii nomen esse nobilissimum: quoniam is in se uno, præter alias multas, tres familias Romæ primarias primus Augustorum repræsentaret; Juliam Cæsaris Augusti, Pompeii Piam, & Antonii Triumviri Antoniam. Gloriosius vero sibi fore duxit Antoninus Pius, si scriberetur, *Antoninus Augustus Pius*, quam si scriberetur, *Antoninus Pius Augustus*. Nam cum priore illa locutione, *Augusti* cognomen illud intelligeretur, quod prius Antonii habuissent, quam *Pii* cognomen; hoc ipsum fuit dicere, habere se tria illa cognomina a solo patre; quamvis præterea esset *T. Aelius Cæsar a matre*: In sua autem, hoc est, in Antonia gente, nomen *Augusti* hereditarium esse jam inde ab Antonia Augusta.

Ab Antonino Pio deinde longa principum virorum ac feminarum series deducta hoc habuit *Pii* cognomen: de quo falluntur egregie, qui arbitrantur, merum esse titulum virtutis ac laudis; cum sit familiaris gentisque proprium: quo fere modo in familia ac stirpe regia Principum Francorum, Borbonii cognomen, & Condæi, & Valesii. Inde fit, ut illud *Pii* cognomen non habeant aut Lucius Verus, quamvis Marci Pii frater, aut Pescennius Niger, aut Clodius Septimius Albinus, tametsi consobrinus Septimii Severi qui Pius fuit; Pii autem & Julius Maximinus, quem Thracem; & Julius Philippus, quem Arabem falso dixerunt, appellati sint; & præter istos bene multi. Quorum consanguinitas cum prioribus Augustis, cum ex isto *Pii*, tum ex aliis nominibus, quæ sunt in nummis scripta, cognosci facile potest. Id vero neque est hætenus animadversum, & mirifice prodest tamen, ad delineandam Romanæ historiæ veram speciem: quæ fabulosum esse, quidquid prope modum de Augustis ac Cæsaribus aut veteres prodiderunt, aut recentes scriptores ex istorum libris hodieque colligunt, palam ostendat.

Numismata Antonini Pii.

Cum igitur Kal. Januarii anni hujus, qui est annus Christi 138. Antoninus Pius Consulatum accepisset cum Tribunicia Potestate, idem in Natali Urbis Consul II. designatur: & M. Aurelius Cæsar, matris suæ ex altero conjugio nepotem, adoptat in filium five in generum, desponsata ei jam tum Faustina Pia filia.

IMP. CAES. AELIVS ANTONINVS AVG. Capite laureato. *Aelius* ex matre, *Antoninus* ex patre.)(TR. POT. COS. Dea stat, dextra ramum, læva Cornucopia tenet. S. C. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

IMP. T. AEL. CAES. ANTONINVS. Capite nudo. Vel situs nominis illius *Cæsar* post gentis *Aeliae* nomen, ante cognomen Antonini, non titulum se merum dignitatis esse, sed cognomen *Aeliorum* admonet.)(TR. POT. COS. Annona, cum gemino Cornucopia, & patera. Est in Museo nostro argenteus.

IMP. T. AEL. CAESAR ANTONINVS. Capite nudo.)(TRIB. POT. COS. S. C. Dea stans, dextra pateram tenet, ante aram. Infra, PIETAS. Est in Museo nostro, ex ære magno. Alibi, ex auro. Alludit opifex ad *Pii* cognomen: & Pietas hæc erga Superos est. Unde fabula Capitolini explicantur de origine *Pii* cognominis Antonino dati.

IMP. T. AELIVS CAESAR ANTONINVS. Capite laureato.)(HADRIANVS AVGVSTVS. Capite laureato. Est apud Patinum in Thesauris, pag. 216. Ambo sunt simul in honore: sed dici desit Hadrianus IMP.

ANTONINVS AVG. PIVS P. M. TR. P. COS. Capite laureato.)(FAVSTINA AVG. ANTONINI AVG. subintellige, conjux. Caput Faustinae. Ibidem, pag. 231.

IMP. T. AEL. CAES. HADRIAN. ANTONINVS. Capite nudo.)(AVG. PIVS P. M. TR. P. COS. DES. II. Dea stans, dextra tenet caduceum, læva Cornucopia. Est argenteus, apud P. CHAMILLART.

ANTONINVS AVG. PIVS TR. P. COS. P. P.)(LIBERALITAS AVG. S. C. Sedet togatus, Dea Liberalitate stante, & tesseram ostendente civi Romano togato stanti ante suggestum. Est apud Angeloni, pag. 172. Novem omnino Liberalitates Antonini numismata ipsius exhibent.

I. Anno 138. pro primo Consulatu.

II. Anno 139. pro secundo Consulatu.

III. Anno 140. pro tertio Consulatu.

IV. Anno 145. pro Consulatu quarto.

V. Anno 147. pro Tribunicia Potestate M. Aurelii Cæsaris.

VI. Anno 148. pro primis Decennialibus suis.

VII. Anno 154. pro captanda benevolentia plebis Romanæ in gratiam M. Aurelii.

VIII. Anno 158. pro secundis Decennialibus suis.

IX. Anno 160. supremo magistratus sui anno, quasi valedicens; & ad conciliandam genero suo M. Aurelio gratiam Populi Rom.

IMP. T. AEL. CAES. HADRI. ANTONINVS AVG. PIVS. Capite laureato.)(Mœnia Urbis, cum templo & ara; & Aenea (ut aiunt) Anchisen portante. Symbola sunt Pietatis, ad quam alludere voluit opifex ob *Pii* cognomen. Mœnia diligenter custodita, Pietatem denotant erga patriam: templum & ara, Pietatem erga superos: denique æger a viro gestatus humeris, Pietatem erga egenos & ægros. Implevisse tres Pietatis partes, ac vere sui nominis fuisse Antoninum Pium, hæc symbola significant. Nummus est ex ære maximo, in Cime-

Cimelio D. FOVCAYLT. Si Æneas hic est, ut vulgo creditur, dicant quid ille hic faciat in nummo Antonini Pii; qui fidem habent scriptoribus rerum Romanarum; nam hi plane negant ad Juliam gentem pertinuisse Antoninum.

T. AIA. KAICAP ANTONEINOC. Capite laureato.)(ΠΕΙΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ. Est ex ære magno, in gaza Regia, editus a Seguino; pag. 147. De hoc nummo egimus in libro De Nummis Populorum & Urbium.

T. AIAIOCKAICAP ANTONEINOC. Capite nudo.)(ΑΡΤΕΜΙC ΕΦΕCΙΑ. Stat Diana Ephesia inter cervos duos. Ex ære magno, apud D. FOVCAYLT.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato.)(ΘΕΩ ΤΕΛΕCΦΟΡΩ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Telephorus stans. Edidit Morelius ex Fæschio.

Ejusdem.)(L. A. Anno primo, qui ab autumno incipit anni hujus. Caput Iſidis. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 121. Est & ΒΕΡΟΙΑΙΩΝ. A. in Museo P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΕΥC. CEB. Imp. Cæsar T. Ælius Hadrianus Antoninus Pius Aug. Capite laureato. Græci interdum Pii cognomen præponunt Augusti cognomini: Pium ex patre primum, sive Antoninum Pium; deinde Augustum ex matre appellantes.)(Μ. ΑΥΡΗΛΙΟC ΚΑΙCΑΡ ΥΙΟC CEB. M. Aurelius Cæsar filius Augusti. Capite nudo. Est ex ære magno in Museo nostro.

Caput Antonini.)(Μ. ΑΥΡ. ΟΥΗΡΟC ΚΑΙCΑΡ. ΝΙΚΟΜ. M. Aurelius Verus Cæsar. Nummus Nicomediensium. Est ex ære mediocri, in gaza Regia. At in nummis Latinis Marcus nondicitur ante principatum.

Caput Antonini Pii.)(ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΖΗΡ. Anno CLXXXVII. Laodiceæ Syriæ. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 139. V. C. 892. Antonini Pii 2.

Kalendis Januariis Consulatum II, init Antoninus Pius. Natali Urbis M. Aurelius Cæsar designatur Consul in annum sequentem.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. Capite nudo.)(ΑΥΡΕΛΙVSCAESAR AVG. ΠΙΙ F. COS. DES. Capite nudo. Est argenteus in Museo nostro. Ex ære magno cum S C. apud Angeloni, pag. 193. Augusti Pii filius, hoc est, gener, jam nunc Aurelius Cæsar appellatur; non alia de causa certe, nisi quia desponsa jam ei fuit Faustina Pii filia, adhuc puella, necdum nubilis. Augustum Pium vocat, primum de matris nomine, Augustum: deinde, de paterno, Pium.

Ut supra.)(LIBERALITAS AVG. P. M. TR. P. COS. II. Congiarium. Est ex ære magno, apud D. Vaillant.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. II. Capite laureato.)(ΑΠΟΛΛΙΝΙ ΑΥΓVSTO. Apollo stat cum cithara & patera. Argenteus, in Museo P. CHAMILLART.

IMP. T. AEL. CAES. HADR. ANTONINVS. Capite nudo.)(AVG. PIVS P. M. TR. P. COS. II. Vasa Pontificalia. Argenteus ibidem.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. Capite laureato.)(ΑFRICA. COS. II. S C. Africa typus: Dea, cum proboscide in capite; in læva, Cornucopia. Est ex ære magno in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ALEXANDRIA. COS. II. S C. Genius urbis stat, dextra sistrum gerit, læva ibim. Est ex ære magno ibidem, & in Museo nostro.

Ut supra.)(ASIA. COS. II. S C. Caput

turritum, dextra coronam, læva ancoram, oræ Asianæ symbolum, gerit. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(BRITANNIA. COS. II. S C. Dea tenens signum militare scopulis insidet. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAYLT.

Ut supra.)(CAPPADOCIA. COS. II. S C. Dea turrita stat: læva vexillum, dextra gestat montem Argæum. Ad pedes, ara exigua cum igne. E Museo nostro, ære magno.

Ut supra.)(HISPANIA. COS. II. S C. Stat turrito capite, dextra coronam, læva ramum tenet: ad pedes, cuniculus. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(MAVRETANIA. COS. II. S C. Apud D. FOVCAYLT.

Ut supra.)(PARTHIA. COS. II. S C. Ibidem.

Ut supra.)(PHOENICE. COS. II. S C. Ibidem.

Ut supra.)(SCYTHIA. COS. II. S C. Ex ære magno, in Thesauro Regio.

Ut supra.)(SICILIA. COS. II. S C. Apud D. FOVCAYLT.

Ut supra.)(SYRIA. COS. II. S C. Apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤΟΚ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC CEBACΤΟC. Capite laureato.)(ΥΠΑΤΟ. Β. Consul II. Mons Argæus, supra quem stat Imperator; læva hastam, dextra pateram tenet. Argenteus, in Thesauro Regio.

Antonini caput laureatum.)(In corona, ΒΕΡΟΙΑΙΩΝ, in Syria: quæ civitas nunc Aleppum vocatur. B. Anno secundo, qui autumno incipit anni hujus. Est ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART.

Caput senile cum tiara Parthica.)(ΒΑCΙΛΕΩC ΒΑCΙΛΕΩΝ ΟΥΑΓΑΛΑCΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC ΦΙΛΕΛΑΗΝΟC. ΑΝΥ. Regis Regum Valagæsæ Justi Illustris Avici Græcorum. Victoria regi sedenti laureati coronam offert. Annus ccccli. ære Græcorum incipit autumno anni hujus. Est hic nummus apud Patinum in Sueton. pag. 202.

Caput Antonini laureatum.)(L. B. Anno secundo. ΑΙΩΝ. Æternitas. Struthiocamelus. Est hic nummus ex ære mediocri, apud Illustriss. D. Abb. BIGNONIVM, Regi a sanctioribus Consiliis. In alio e Gaza Regia Phoenix est orbi impositus.

ΑΥΤΟΚ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΕΥ. CEB. Capite laureato.)(ΕΥΘΗΝΙΑ. Ubertas annonæ. L. B. Anno secundo. Ægyptus decumbens, læva sphingi innititur, & arundinem tenet; dextra spicas & papavera: utraque manu linteum pomis onustum. Est ex ære magno in Cimelio D. FOVCAYLT. & in gaza Regia.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato.)(ΚΑΙCΑΡΕΩΝ Τ. Π. ΑΡΓΑΙΩ. ΥΠΑΤΟ. Β. Καίσαρ ἑξ ἑσῶς Ἀργαίω. Cæsarensium, qui ad Argæum montem. Consul II. Ex ære mediocri, in Museo San-Genovesano. In alio, e Cimelio D. FOVCAYLT, legitur, ΚΑΙCΑΡΕΙΑC ΜΗΤΡΟΠ. ET. B. Anno secundo.

ΑΥΤ. Τ. ΑΙΑ. Capite laureato.)(ΕΤΟΥC Β. Anno secundo. Harpocrates. Ex ære mediocri, apud D. BEGON.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ Syriæ. ΗΠΡ. Anno CLXXXVIII. Vide Nummos Populorum & Urbium.

ΓΑΖΑ. BC. Anno 202. Ibidem.

Anno Christi 140. V. C. 893. Antonini Pii 3.

Kal. Januariis init Antoninus Pius Consulatum III. Aurelius Cæsar primum. Sponsalia. M. Aurelii & Faustinae junioris hoc anno celebrantur.

ANTONINVS AVG. PIVS P. M.)(TR. P. COS. III. Antoninus paludatus, humero sinistro senem deferit, qui velato capite est, & lava gestat acerram turis: dextra manu idem Augustus parvulum ducit, cui & in capite pileus rusticanus est, & pedum pastoritium in dextra. In medio, S C. Est nummus iste apud Oiselim, Tab. LXXVI. num. 12. quo pietas Antonini erga superos, erga valetudinarios, erga pauperes e rure, significatur. Nullus hic Aeneas est, *fulvi instratus pelle leonis*, ut dicitur libro 2. Aeneidos: nullus Iulus; quippe quem pastoritio cultu habituque pingi certe dedeceret: neque ullus proinde Anchises est.

ANTONINVS AVG. PIVS P. M. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. COS. Capite nudo. Aureus & argenteus in Gaza Regia: in Museo nostro, ex aere magno.

Eadem inscriptio.)(Imperator e suggesto dat congiarium. Est ex aere magno, in Museo P. CHAMILLART. In alio ibidem, ex aere mediocri additur, LIBERALITAS AVG. III.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. COS. Capite nudo.)(PIETAS AVG. Vasa Pontificalia. Pietas Antonini Pii commendatur, qui M. Aurelium filium creari Pontificem curaverit. Est argenteus in Museo nostro. Ex aere magno, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(IVVENTAS. Stat ipse ante aram. Argenteus, in Museo nostro. Alius ibidem ex aere mediocri, habet in corona, IVVENTVS. S C. Quid sit autem *Juventus*, diximus in Numismatis Saeculi Constantiniani. Alius inter Arschotianos, cum epigraphe IVVENTVS, ipsummet Aurelium Caesarem exhibet paludatum, qui dextra lauri rami, sinistra bacillum Imperatorium tenet. Quae quidem omnia symbola, quid sit IVVENTVS in nummis docent; nempe peditatus, sive pedestres copiae.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(ITALIA. S C. Dea orbi Romano infidet, lava sceptrum, dextra Cornucopiae gerit. Ex aere magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(IMPERATOR II. Britannia sedens tenet signum militare. Infra, BRITAN. S C. Ex aere magno, apud P. CHAMILLART. Eadem inscriptio.)(REX QVADIS DATVS. Antoninus togatus stans dextram porrigit Regi Quadorum palliato. S C. Est ex aere magno, in Cimelio D. FOVCAULT. Occo in simili nummo legit, COS. II. sed talem non vidimus.

Eadem inscriptio, capite nudo.)(In corona laurea, SPQR AMPLIATORI CIVIVM. Est ex aere magno, in Thesauo Regio, & apud Errizzo, pag. 299. Sed hic falso putat coronam esse civicam: cum civica sive querna non detur, nisi ob servatos cives. At hic non liberati aut servati, sed *ampliati* dicuntur; aucto civium numero: quo sensu usus eo verbo Horatius, libro 1. Serm. sat. IV. *Aut ampliet ut rem*. Ampliare autem cives, concessio jure civitatis aliquot oppidis, res est haud magnopere digna laude; nihil enim ex eo fructus aut commodi ad Rempublicam redit. At est quiddam utile & fructuosum, proptereaue commendatione dignum, si Princeps deducat condatve colonias civium Romanorum. Est id enimvero *ampliare cives*; & laurea corona dignum facinus. Duas in primis colonias ab Antonino Pio fuisse conditas constat: Illiberim, in confinio provinciae Narbonensis, sive in Ruscinonensi Comitatu, ut nunc loquimur; & Oeam in Africa: de quibus vide librum De Nummis Populorum & Urbium. Ob priorem potissimum, a Narbonensibus, qui hunc nummum cuderunt, *Ampliator Civium* Antoninus Pius appellatur.

ANTONINVS AVG. PIVS PATER P. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(REX ARMENIIS DATVS. Antoninus togatus, laureato capite, dextram imponit humero regis Armenii paludati. Est in Museo nostro, ex aere magno.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(CONCORDIAE. S C. Antoninus togatus stans, dextram jungit cum Faustina conjugem, cui Victoria, quam lava tenet Antoninus, coronam porrigit. Inter utrumque, statura minore, M. Aurelius Caesar & Faustina junior sponsa, dextram porrigunt, ad concordiam significandam, ut titulus admonet. Est ex aere magno, in Museo nostro. Sponsalia hoc anno celebrata fuisse hic nummus docet, & qui sequitur.

FAVSTINA AVG. ANTONINI AVG. PII, subintellige, *conjux*.)(CONCORDIAE. S C. Antoninus togatus, lava sceptrum tenet, dextram jungit cum Faustina conjugem; stantibus infra Aurelio Caesare & Faustina priore, ut in priore nummo. Et hic est ex aere magno.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(PROVIDENTIAE DEORVM. S C. Fulmen. Est ex aere magno, apud P. CHAMILLART.

De nummis ΓΑΖΑ. Γ. C. anno CCII. ΘΕΑC CYPIAC ΙΕΡΟΠΟ. Γ. anno tertio. ΕΜΙ- CHNΩΝ Γ. & ΜΟΨΕΑΤΩΝ. ΕΤ. Η9Ρ. anno cxcviii. vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 141. V. C. 394. Antonini Pii 4.

IMP. T. AEL. CAES. HADR. ANTONINVS AVG. PIVS. Capite laureato.)(In corona quercea: SPQR A. N. F. F. OPTIMO PRINCIPI PIO. *Senatus Populusque Romanus annum novum faustum-felicem precatur optimo Principi Pio*. Est editus a Petro Bellorio, Romae, ex Cimelio Cardinalis Maximi.

ΑΥΤ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato.)(In corona laurea, ΘΕΑC CYPIAC ΙΕΡΟΠΟ. *Τεροπολιτών*. Δ. Anno quarto. Aereus est in Cimelio D. BEGON.

ΑΥΤ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. C. ΕΥ. Hoc est, Σεβαστὸς Εὐσεβὴς, *Augustus Pius*. Capite laureato.)(Gryphus. L. Δ. In alio caput Jovis, L. Δ. Anno quarto, qui autumnus incipit anni hujus. Est uterque ex aere magno, in Museo nostro. In alio caput est Serapidis radiati, quippe Sol Serapis, L. Δ. in Museo P. CHAMILLART.

ΑΥΤΟ. ΚΑΙ. ΤΙ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. C. Ε. *σεβαστὸς εὐσεβὴς, Augustus Pius*. Capite laureato.)(ΙΟΥΛΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Caput turritum. Vide Nummos Populorum & Urbium. 4 P. Annus cxc. incipiens autumnus anni hujus. Est ex aere mediocri in Gaza Regia.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΕΥC. CEB. Capite laureato.)(Jupiter sedens dextra tenet hastam, lava fulmen, praeter morem: ad pedes Aquila Romana. L. TETAPTOY. Anno quarto. Ex aere magno, in Cimelio D. FOVCAULT.

De nummis ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΓΝΥ. & ΑΙΓΕΑΙΩΝ. ΗΠΡ. Vide Nummos Populorum & Urbium. Est & ΖΕΥΓΜΑΤΕΩΝ. Δ. apud P. CHAMILLART.

ΓΑΛΕΡΙΑC ΦΑΥCΤΙΝΑC CEBAC- THC.)(ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Est apud Occonem, ex Goltzio, pag. 273. Qui nummus, si est genuinus, ut esse videtur, ex gente Galeria fuisse Faustinae docet: id quod & nummi Annii Galerii Antonini, ejusdem Faustinae filii, certius multo demonstrant.

Anno

Anno Christi 142. V.C. 895. Antonini Pii 5.

ANTONINVS AVG. PIVS. P. P. TR. P. COS. III. Capite laureato.)(ROMVLO AVGVSTO. Romulus instar Martis gradientis, hastam dextra, humero sinistro spolia & caduceum gestat. Est ex ære magno apud D. FOVCAVLT. Ad originem fortassis Pompeiæ gentis, atque adeo Piorum, ex Romulo, de qua memini me dudum ad te scripsisse, alludebat opifex.

ATT. K. AIA. AΔP. ANTΩNEINOC CEB. EY. Capite laureato.)(L. E. Anno quinto. Caput Serapidis. Ex ære magno, ibidem.

Est & nummus Laodicensium Syriæ, qualis superiore anno, cum litteris A P. hoc est, anno cxi.

Anno Christi 143. V.C. 896. Antonini Pii 6.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. III. Capite nudo, ob reverentiam Senatus.)(GENIO SENATVS. Stat ille togatus, dextra ramum lauri, læva sceptrum tenet. Est ex ære magno, in Museo nostro.

ATT. KAI. T. AIA. AΔP. ANTΩNEINOC CEB. EY. Capite laureato.)(Castor & Pollux. ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. ENY. Anno Græcorum cccclv. qui autumnus incipit anni huius. Nummus est ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(L. 5. Anno sexto. Annona cum Cornucopiæ, & temone. In alio, Spei typus. L. 5. Uterque ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Est & nummus ΘΕΑC CΥPIAC IEPOΠO. 5.

Anno Christi 144. V.C. 897. Antonini Pii 7.

Natali Urbis Antoninus Pius in annum sequentem Consul IIII. designatur.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. COS. III. Capite laureato.)(DES. IIII. Dea sedens cum temone, pateram porrigit serpenti Æsculapii: quod symbolum pro salute Augusti vota facta significat. S C. Est ex ære magno, in Museo nostro.

TI. AIA. AΔPI. ANTΩNEINOC CEB. EY. Capite laureato.)(SC Z in corona laurea. Annus imperii septimus. Est ex ære mediocri & minimo, in Museo nostro.

ATT. KAI. T. AIA. AΔP. ANTΩN. Capite laureato.)(MHTPOΠ. KAICAPEIAC. ET. Z. Anno septimo. Mons Argæus, supra quem stat Imperator. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT. Nunc primum ea civitas Metropolis appellatur. Nec habet aliquos sub Nerva, Trajano, vel Hadriano, nummos.

ATT. K. T. AIA. AΔP. ANTΩNEINOC CEB. EY. Capite laureato.)(L. Z. Anno septimo. Caput Serapidis radiatum: e regione, Cornucopiæ: retro, delphinus. Alexandria: eusum se nummus hic prodit. Est ex ære magno in Museo nostro. In alio ibidem, L. Z. Isis parvulum tenet.

AIA. AΔP. ANTΩN. Capite laureato.)(ΓΑΖΑ. Caput velatum, argumento libertatis. ZC. Anno ccvii. qui autumnus anni huius incipit. Est in Thesaurio Regio, ex ære mediocri.

De nummo ΦΛΑΘΥΙΟΠΟΛΙΤΩΝ. ET. HZ. Anno lxxviii. vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 145. V.C. 898. Antonini Pii 8.

Consulatum IIII. init Antoninus Pius Kal. Janua-

riis, Aurelius Cæsar secundum. Hoc anno fortassis obit Sabina Hadriani conjux.

DIVA AVGVSTA SABINA. Capite velato.)(CONSECRATIO. Aquila. Est argenteus in Museo nostro; ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT: aureus, in Thesaurio Regio.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. Capite laureato.)(Ipse in curru triumphali juncto quadrigis, dextra ramum; læva scipionem Consularem, huius anni Consulatus indicem, gerit. Infra, COS. IIII. S C. Ex ære magno, in Museo nostro.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. IIII. Capite laureato.)(In corona, SPQR OPTIMO PRINCIPI. Ex ære mediocri, ibidem.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. Capite laureato.)(COS. IIII. Imperator in suggesto sedens togatus, Dea Liberalitate sedente cum tabella, dat congiarium populo. Infra, LIBERALITAS AVG. IIII. S C. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. IIII. Capite laureato.)(ROMVLO AVGVSTO. Mars gradiens cum hasta & spoliis, S C. Est ex ære magno, ibidem.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. POT. VIII.)(AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. COS. II. Mediobarbus e Museo suo, pag. 198.

AT. KAI. AIA. AΔPI. ANTΩNEINOC CEB. Capite laureato.)(In corona, ΘΕΑC CΥPIAC IEPOΠO. H. Hieropolitarum Syriæ nummus, anno octavo Antonini Pii. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

ATT. K. T. AIA. AΔP. ANTΩNEINOC CEB. EY. Capite laureato.)(Caput Jovis. L. H. Anno octavo. Ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio.)(EYΘHNIA. Abundantia, vel Ubertas annonæ. L. H. Ex ære mediocri, in gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(L. H. 15. Anno octavo. Nilus decumbens, dextra Cornucopiæ tenet; infra, crocodilus. Nilum hoc anno crevisse ad sedecim cubitos hic nummus docet. Plinius, libro v. sect. x. de Nilo: Quatuordecim cubita hilaritatem afferunt: quindecim, securitatem: sedecim, delicias. Est in gaza Regia.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. COS. II.)(VOTA PVBLICA. Antoninus & Aurelius dextra jungunt, Pietate sive Concordia intermedia. Mediobarbus, pag. 212: e Museo suo.

Eadem inscriptio.)(Cæsar Aurelius in curru juncto quadrigis. S C. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. Capite nudo.)(COS. II. Spes læva vestem sublevat, dextra florem ostentat. Argenteus e Museo nostro.

M. AYΦAIIOC KAICAP. Capite nudo: vultu annorum xxv. Jam nunc & a primo Antonini Pii anno, ob desponsam sibi Faustina juniori, Marcus Aurelius dici iste cœpit, de veteri soceri sui prænominis, quod fuit proprium primogenitorum gentis Antoninæ. In nummis enim Græcis M. AYΦAIIOC scribitur. Prænomini autem subjicit paternum nomen Aurelii; quoniam ipsum esset per se illustre, & præterea jam Cæsaris conjunctum cognomini, ex ipsa M. Aurelii avia, Ælii Nervæ Aug. filia. In nummis tamen Latinis Marcus dictus non est ante principatum, sive priusquam Augustus in his appellaretur: quoniam in orbe Latino præfigi prænomen mos non fuit Augustis ipsis, nisi quis prius ex

ea ipsa familia, cuius nomen prænomini subjungere-
tur, Augustus fuisset. Non potuit igitur ibi dici *M.*
Aurelius, quoniam Aurelius adhuc nemo fuisset Au-
gustus. At cum princeps fuit, & *Marcus*, ita vo-
lente patre Pio adoptante, & *M. Antoninus* appel-
latus est, quoniam jam Antoninus alter præcessisset.
Lucii prænomen, quod erat gentis Aureliæ proprium,
cum *Marcus* ipse dici cœpit, fratri concessit. Sic
Antoninus ipse, cum Princeps factus est, *Marci* præ-
nomen in prænomen *Titi* mutavit, accepto eo ex
Tito Vespasiano Aug. proavo suo: sed *Marci* præ-
nomen, quod jam in se ipse Pius nobilitarat, tran-
stulit in generum: posterique illud retinuerunt, quo-
niam genus suum ab Antonino Pio deductum hoc
uno prænamine declararent.)(L. H. *Anno octavo*
Antonini Pii. Nam Cæsarum anni numquam in num-
mis Græcis notantur, sed Augustorum dumtaxat,
sub quibus ipsi sunt Cæsares. ΜΕΝΔΗCΙΟC.
Juppiter Mendescius stans, dextra pateram, lava
hastam puram tenet. Est ex ære magno, in Gaza
Regia.

Sunt & Antonini, ΒΟΥCΙΠΙ. L. H. ΠΡΟCΩ.
L. H. & ΓΑΔΑΡΑ. L. H. C. de quibus vide
Nummos Populorum & Urbium.

ΦΑΥCΤΕΙΝΑ ΝΕΑ CΕΒΑCΤΗ. *Fau-*
stina junior Augusta. Caput Faustinae junioris.)(ΑΓ-
ΧΙΑΔΕΩΝ. Ceres sedet cum spicis & face. Est
ex ære mediocri, in Cimelio D. ΦΟΥCΑΥΛΤ. *Fau-*
stina junior non diceretur in nummis, nisi Faustina
priori sive seniore adhuc superstiti.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. COS. IIII. Capite laureato.)(Sine epigra-
phe: Faustina Pii conjugem a partu laborantem
Juno solatur, ostenso puerulo, quem fasciis ligatum
attollit mulier obstetrix prope stans: tuba & crota-
lis lætitiæ aliis significantibus: Satyro retro stante
& gaudente. Est ex ære magno in Gaza Regia: &
Seguinus publicavit. Adhuc anno isto igitur partum
edidit Antonino Faustina senior: ob quem lætitiæ
in Urbe magnam fuisse, & ludos etiam comicos fac-
tos esse, hic nummus docet.

Anno Christi 146. V. C. 899. Antonini Pii 9.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙ-
ΝΟC CΕΒ. ΕΥ. Capite laureato.)(L. ΕΝΑ-
ΤΟΥ. Imperator stat cum hasta, lava clypeum te-
net. Est ex ære magno, in Cimelio D. ΦΟΥCΑΥΛΤ.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. Τ. ΑΙΑ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC
CΕΒ. Capite laureato.)(ΔΑΜΑCΚΗΝΩΝ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. Capite turrato ac velato.
Ex ære perrarus, in Cimelio D. ΒΕΓΟΝ.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC
CΕΒ. Capite laureato.)(L. ΕΝΑΤΟΥ. *An-*
no nono, qui autumnus incipit hujus anni. Caput Jo-
vis Hammonis. Ex ære magno, in Gaza Regia.

ΦΑΥCΤΕΙΝΑ ΘΕΑ. L. Θ. *Faustina Di-*
va. Anno nono Antonini. In Thesauro Mauroceni,
pag. 124. Sed forte legendum NEA, ut superiore
anno: & Faustinae juniori nummus est adscribendus.

ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠ. Genius Ur-

bis.)(Aries cum sidere Solis, & Lunæ crescentis
effigie. ET. ΕΡΡ. Anno cxcv. ære Cæsarianæ.
In alio est ΕΤΟΥC ΕΡΡ. cetero similis est prio-
ri. Uterque ex ære minimo, in Cimelio D. ΦΟΥ-
CΑΥΛΤ.

Anno Christi 147. V. C. 900. Antonini Pii 10.

Ipsis Kalendis Januariis defertur Aurelio Cæsari
Tribunicia Potestas in provinciis ac rebus civilibus
exercenda.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. COS. IIII. Capite laureato.)(ΑΡΟΛ-
ΛΙΝΙ ΑΥΓΥCΤΟ. S C. Apollo cum citharâ
& patera. Est ex ære magno, & argenteus in Mu-
seo nostro.

IMP. T. CÆS. ΑΝΤΟΝΙΝΟ. Capite
laureato.)(CΟΛ. ΠΡΙΜΑ F. ΑΥΓ. CÆ-
SΑΡΕΑ, Palæstinæ nimirum, de qua vide Num-
mos Populorum & Urbium. Est hic ex ære medio-
cri. In alio legitur: IMP. T. ΑΕΛ. ΑΝΤΟ-
ΝΙΝΟ ΑΥΓ.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. COS. IIII. Capite laureato.)(LIBΕΡΑ-
ΛΙΤΑΣ ΑΥΓ. V. S C. Dea tessera dextra,
lava Cornucopiæ gerit. Est ex ære magno, in Mu-
seo nostro. In alio simili, e Cimelio P. CΗΑΜΙΛ-
ΛΑΡΤ, sedens Imp. distribuit congiarium.

Caput Antonini Pii, detrita epigraphe.)(ΤΡΙ-
ΠΟΛΙΤΩΝ. ΘΝΥ. Castor & Pollux. *Anno*
Græcorum cccclix, qui autumnus incipit hujus
anni. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. ΦΟΥ-
CΑΥΛΤ.

Sunt & in Museo nostro nummi Antonini in Æ-
gypto cæsi, L. ΔΕΚΑΤΟΥ.

Consecrata hoc anno credi potest Faustina senior,
si vel superiore anno exeunte, vel isto currente de-
cessit.

DIVA ΑΥΓ. FΑΥCΤΙΝΑ. Caput Fausti-
næ Pii.)(ΡΥΕΛΛΑΕ FΑΥCΤΙΝΙΑΝΑΕ.
Stat Imperator togatus: e regione Faustina Augusta
sedet in humili subsellio. Adstat ei aliquis, qui cum
ea rationes subducit super mensa in medio posita.
Infra, feminae sex, quarum duæ puellas ostentant.
Est aureus in Gaza Regia. Instituisse ædem Faustina
hoc anno dicitur, in qua suo sumptu puellas aleret.
Augusta nomen in Faustina, æque atque in Sabina,
non matrimonii tantum nomen, sed generis est. Et
propius quidem Annium Galerium Commodum Fau-
stinæ patrem, attigisse genus Augustum, quam An-
tonianum Pium, patrem Antonini Pii, quoniam ab
ipsomet Augusto Galerius Commodus originem du-
ceret; Antonianus Pius autem, ex sorore tantum Au-
gusti; ex eo haud temere colligere mihi videor,
quod liberi omnes Antonini Pii in suis nominibus no-
mina præponunt matris, ut nobiliora, nomini An-
tonini patris. Sic enim *Annius Galerius Antoninus*,
& *Faustina Pia* Pii filia, nomen materni generis po-
nunt priore loco. Igitur ex Licinia, sorore Nervæ
Aug. quæ secundo connubio Annio Galerio nupsit,
prodiisse necesse est Annium Galerium Faustinae Au-
gustæ patrem, hoc ordine:

STEMMA FAUSTINÆ AUGUSTÆ.

M. Silanus, nepos neptis Augusti, ut in Nerva & Trajano dixi.
Conjux Ælia.

Ælia, mater

Licinia, conjux Marciani primum,
& secundis nuptiis Annii Gale-
rii Commodi.

NERVA CÆSAR
ΑΥΓ.

Trajani Aug.

Annia Galeria Commoda.

ÆLIVS
CÆSAR

Ælia conjux
Antoniani Pii.

Annius

Annius Galerius Commodus.

Annius.

Annia Gal. Commoda FAVSTINA
AVGVSTA.

ANTONINVS PIVS
AVG.

Annia, prima conjux Aurelii Cæsaris,
qui postea M. ANTON. AVG.

ANN. GAL. ANTONINVS. FAVSTINA PIA.

Erat igitur Faustina Augusta Pii conjux, prima ex principibus feminis Cæsarei sanguinis, *la premiere Princeesse du sang*: abneptis M. Silani, qui nepos neptis Augusti fuit. Itaque familia Annia Galeria, ex qua Faustina prodiit, multo prius in familiam primariam gentis Augustæ, deductæ ex Julia Augusti filia, inserta fuit per matrimonium, quam Antonia, ex qua prodiit Antoninus. Nam ante patrem Antonini Aug. Pii Antonia familia non tulit Augustæ nomen, nisi ex sorore Augusti. At Faustina proavus duxit uxorem proneptem neptis ipsiusmet Augusti. Eam ob rem nobilior Faustina, quam Antoninus, fuit: & in nominibus liberorum propterea prius nomina commemorantur maternæ gentis, quam paternæ; Annæ Galeriæ Faustinae, quam Antonini. Ea causa præterea fuit, cur ex principibus feminis prima sit ista, cui dicati nummi sint numero plurimi; & in his multi post obitum inscripti, AETERNITAS. Quo verbo significatur, ex Cæsareo genere ipsam esse prognatam; ex marito Cæsare Cæsares liberos suscepisse, Annium Galerium Antoninum & Faustina Piam: ex quibus perpetua futura esset æterna soboles Cæsarum. Similes denique causæ effecerunt, ut etiam Faustina Pii & prioris Faustinae filiarum nummi postea sint dicati plurimi, & multi pariter inscripti, AETERNITAS. Nulli, præter istas duas, alteri feminæ Principi hoc titulo dicata numismata arbitror tibi, Amice Optime, visa aliquando fuisse; mihi certe nulla.

Mecum interim mirabere, Vir Erudite, familias olim inimicissimas inter se, Pompeiam, Antoniam, Cæsaream, in unam modo coaluisse; in primis autem prævaluisse Pompeiam: siquidem Antoninus Augustus Pius ex matre tantum Cæsar e Julia Augusti filia posteris; ex avia, Antoninus Augustus fuit. Faustina autem ex proavia tantum fuit Julia. At Antoninus Augustus, paterno genere Pius sive Pompeius fuit; jam inde a Pompeio Magno Pio deducta virili prole. Sed prius idem *Antoninus Augustus* appellatur, quam *Pius*; quoniam nobilior Antonia familia, quæ prodiit ex M. Antonio Triumviro & Octavia sorore Augusti, quam Pompeia habebatur: eo quod Marcus Antonius & per se Triumvir fuerat, & affinitate junctus Augusto. Quamobrem non *Antoninus* simpliciter appellatur, hoc est, ducens per aviam genus a M. Antonio ex qualibet conjuge, sed ex ipso & Octavia Augusta, matre Antonia Augustæ. Eam ob causam in Antonini nummis Latinis *Augusti* titulus *Pio* præponitur: quoniam cognomen est a majoribus ortis ex M. Antonio & Octavia Augusta hereditarium; prius quidem a viro, posterius ab altera ipsius conjuge, primis stirpis illius capitibus, transfusum in posteros. Nam qui ex priore M. Antonii conjugio orti sunt, ex M. Antonio ipsius filio prognati, non illi *Antonii* vel *Antonini Augusti*, sed tantum *Antonii* vel *Antonini* fuerunt. Post Pium autem qui Augusti fuere, ut jam dixi, quoniam illud cognomen jam a Faustina haberent & Commodus ejus nepote, ac proinde ex gente derivata a Julia Augusti filia, nec tamen nisi per Pium; idcirco illi prius se *Pios*, quam *Augustos* dixerunt.

Nobilior ergo Cæsarea sive Julia gens, quam Antonia; Antonia ea saltem ætate potior quam Pompeia habebatur: tres istæ autem ceteris omnibus longe anteriores. At Pompeia tamen demum, ut dixi,

prævaluit: Julia sive Cæsarea ad feminas jamdudum, ad Augusti nempe filiam, aliasque postea subinde redacta: item Antonia Augusta, ut Antonini Augusti nomen docet: sola Pompeia per mares usque ad Antoninum Pium deducta, propagataque saltem per Antonini fratrem usque ad Antonios Gordianos. Propterea cum Pompeius a Numa & Romulo duceret originem; idcirco in nummis Augustorum post Pium, qui sunt inscripti AETERNITAS AVG. vel ORIGINI AVG. lupa cum Remo & Romulo sæpe pingitur; sed nonnisi post Pium: quoniam a Romulo non prodire Cæsares, nisi qui ex Pompeio genus ducerent.

Cetera quæ ad Faustina & Antoninum spectant, mittam ad te, Vir Nobilissime, proximis litteris. Dabam istas, die sabbati, 22. Augusti, 1699.

DIVA FAVSTINA. Caput ejusdem.)(Basilica. AED. DIV. FAVSTINAE. Est argenteus in Museo nostro. In alio, apud D. Baudelot, DEDICATIO AEDIS. Ædes illa intelligenda est, de qua dictum est proxime: sive templum fortassis, cum adjecta domo.

DIVA AVGVSTA FAVSTINA. Caput ejusdem.)(Luna crescentis effigies inter septem planetas. S. C. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

DIVA FAVSTINA. Caput Faustinae.)(CONSECRATIO. Ipsa stans lava tedam, dextra pateram tenet ante aram. S. C. In alio, AETERNITAS. S. C. Stans dextra tenet orbem, lava velum capiti supervolitans. In alio, cum eadem epigraphe, AETERNITAS. S. C. stans lava vestem sublevat, dextra tenet phoenicem, cui radiatum est caput, quoniam Soli dicata avis est, & symbolum aternitatis. Sunt hi ex ære magno & ex argento, in Museo nostro. Alios affert Occo nummos inscriptos, DIVA FAVSTINA PIA: sed sunt illi Faustinae junioris, quos seniori adscribit magno errore.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT. COS. II. HONOS. S. C. In alio, TR. POT. COS. II. VIRTVS. S. C. Ærei, apud Mediobarbum, e Museo ipsius.

Eadem inscriptio.)(TR. POT. COS. II. S. C. Pallas stat cum hasta & clypeo. Ex ære magno, in Museo nostro.

Caput Aurelii Cæsaris nudum.)(ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΘΝΥ. ut hoc ipso anno in Antonino Pio. Renovant fœdus cum Antonino Aug. & Aurelio Cæsare Tripolitæ, quo primum anno Aurelius Cæsar accepit Tribuniciam Potestatem.

Anno Christi 148. V. C. 901. Antonini Pii x i.

Kal. Januariis defertur Aurelio Cæsari Tribunicia potestas in Exercitibus exercenda. Ludos edit Antoninus, pro primo suæ Tribunicia Potestatis exacto decennio.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. XI. Capite laureato.)(VOTA. COS. III. S. C. Stat Augustus ante aram togatus. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

Eadem inscriptio.)(COS. III. Dea Salus temonem orbi impositum lava tenens, patera libat ante aram, cui circumvolutus est serpens Æsculapii.

Vota

Vota significat facta pro salute Augusti orbem regentis. Est in Museo nostro argenteus.

Eadem inscriptio.)(ANNONA AVG. SC. Annona stat, dextra fruges, lava temonem tenet. Ex ære magno, ibidem.

Eadem inscriptio.)(PRIMI DECEN. COS. IIII. *Primi decennales ludi.* Est hic aureus in gaza Regia. Alius ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART, habet in corona quercea, PRIMI DECENNALES. COS. IIII. SC. Item ex argento, ibidem.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT. II. COS. II. Palas galeata stat; lava hastam, clypeum dextra tenet. Mediobarbus, pag. 213. e Museo suo. In alio ibidem, TR. POT. II. COS. II. HONOS. In alio, TR. POT. II. COS. II. VIRTUS.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC ΕΥC. CEB. Capite laureato.)(L. ΕΝΔΕΚΑΤΟΥ. Jupiter sedet, dextra pateram, lava hastam tenet: ad pedes, Aquila Romana. In altero, Spei typus. Uterque ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT. *Annus undecimus* more Græco ab autumnio incipit anni hujus.

Sunt ejusdem Antonini nummi, TENTYP. L. IA. & ΓΑΖΑ. ΑΙC. præter alios, in quibus non est aliqua anni nota. De his vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 149. V. C. 902. Antonini Pii 12.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. XII. Capite laureato.)(MVNIFICENTIA AVG. COS. IIII. SC. Elephas. Ludos hoc etiam anno editos significat. Est ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. IMP.)(TEMPORVM FELICITAS. COS. IIII. Duplex Cornucopiæ, cum capitibus liberorum Antonini Pii. Est aureus in Gaza Regia: ex ære magno apud P. CHAMILLART. Non igitur Faustina obiit anno Antonini tertio, ut scribit Capitolinus: cum Antoninus Consulatum IIII. non gesserit nisi anno septimo; & sit annus, quo cusus est hic nummus, Pii duodecimus: pueruli isti autem trimi vel quadrimi, ut plurimum. Et Capitolinus tamen Tristano suavit, ut hunc nummum Marco tribueret, magno errore: siquidem neque Marcus COS. IIII. fuit; & alter nummus huic similis, in quo TR. P. XII. legitur, hunc quoque Pio, & huic anno adferit.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. XII. Capite laureato.)(TEMPORVM FELICITAS. SC. Infra, COS. IIII. Duplex Cornucopiæ, ut proxime. Est ex ære magno in Museo nostro, & in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio.)(SALVS AVGVSTI. Dea Hygia sive Salus stat: lava hastam, dextra pateram tenet, qua libat serpenti Æsculapii aræ circumvoluto. In alio, ex argento, apud P. CHAMILLART, Antoninus ipse ad aram sacrificat.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΕΥC. CEB. Capite laureato.)(L. IB. Anno XII. Quadrigæ triumphales. Ex ære mediocri, apud D. BIGNON. Vide hic rursum & ubique considera nominum ordinem: neque enim id satis considerari potest:

Primum a proavo, Titus.

Deinde ab avo, Ælius, vel Ælius Caesar.

Postea ab adoptante se patre Augusto, Hadrianus.

Denique vel a patre tantum, Antoninus Aug. Pius: vel si scribatur, Antoninus Pius Augustus;

Antoninus a patre, a matre Augustus.

De nummis Laodiceorum ad Libanum, cum an-

no Græcorum aræ. cccclxi. vide Nummos Populorum & Urbium.

ΘΕΑ ΦΑΥCΤΕΙΝΑ. Diva Faustina. Capite nudo, non velato.)(AN. ΓΑΛΕΡΙΟC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ. *Annius Galerius Antoninus Imperatoris Antonini F. Annus Galerius primum ex matre vocatur, deinde ex patre Antoninus.* Est ex ære mediocri in Cimelio D. FOVCAVLT, & apud Spanhemium, pag. 658. Ibi subintelligitur vox 45.

ΘΕΑ ΦΑΥCΤΕΙΝΑ. Capite velato: ita tamen ut ex cirris & ipso vultu Faustina Pii conjugem agnoscas.)(M. ΑΝΝΙΟC ΓΑΛΕΡΙΟC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟC ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΤΙΟC. Caput Annii, vultu puerili vix quadrimi. Est apud Tristatum, pag. 614. Patin. pag. 232. & Angeloni, pag. 273.

AVRELIVS CAESAR ANTONINI AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT. III. COS. II. SC. Stat ipse cum patera. Infra, CLEM. Clementia. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ANTONINVS AV. P. Capite laureato.)(VERVSE ET FAUSTINA. Capita duo adversa: dextrum latus Verus, Faustina sinistrum occupat. Est Aurelius Verus Caesar, cum Faustina Pii filia. Est nummus ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Sunt & isti Aurelii Caesaris apud Occonem probi: TR. POT. III. COS. II. SC. HONOS. Et, TR. POT. III. COS. II. SC. VIRTUS. Et, TR. POT. III. COS. II. SC. PIETAS. Qui nummus postremus est & ex ære magno apud P. CHAMILLART.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. Capite nudo.)(Dea stans. TR. POT. III. COS. II. SC. Ex ære magno & mediocri, in Museo nostro.

ΑΥΡΗΑΙΟC ΚΑΙCΑΡ. Capite nudo.)(ΝΙΛΟC ΔΕΚΕΚΑΤΟΥ. 15. Nilus decumbens. L. ΔΩΔΕΚΑΤΟΥ. 15. Anno XII. Antonini: quo anno Nilus excrevit ad cubita sedecim. Vide supra, anno 145. Est ex ære mediocri, apud D. BIGNON.

Anno Christi 150. V. C. 903. Antonini Pii 13.

Hoc anno M. Aurelii Caesaris & Faustinae Pii nuptiæ celebrantur.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. XIII. Capite laureato.)(COS. IIII. Dea Salus cum patera ante aram, cui serpens involvitur, ut anno 148. Mediobarbus e Museo suo. In alio ex argento, apud P. CHAMILLART, Dea Pax tenet caduceum, & Cornucopiæ.

Caput Antonini laureatum.)(Dea stat. ΑCΚΑΔΩ. ΔΝC. Anno ccliv. Vide Chronologiam Veteris Testamenti: ubi & de nummo Laodiceorum ad Libanum, cum anno aræ Græcorum cccclxi.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΕΥC. CEB. vel ΕΥCΕΒ. Capite laureato.)(ΟΡΘΩCΙΕΩΝ. Ε. ΒΕΤ. 1785 vξβ'. anno cccclxi. aræ Græcorum. Boves duo, quantum conjicimus oculis in nummo vetustate detrito. In alio, Astarte dea, calcit hominem in aquis natantem, pede altero proram navigii. Hæc situm urbis indicant, in ostio fluminis Eleutheri. Plinius, libro v. sect. xvii. *Orthosia, Eleutheros flumen.* In nummo eo præterea columnæ Victoria imposita est, quæ Deæ coronam porrigit. Est ex ære mediocri, in Thesaurio Regio.

Eadem inscriptio.)(Castor & Pollux in equis, se mutuo respiciunt, ara intermedia, sidere supra singu-

singulorum capita imminente. L. TPICKAIAE-
KA. Anno XIII. Ex ære magno, in Cimelio D. FOV-
CAVLT. In alio sedet Æquitas, cum libra & Cor-
nucopiæ. L. TPICKAIA. apud P. CHAMIL-
LART.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F.
Capite nudo.)(TR. P. IIII. COS. II. SC.
VIRTVS. Stans ipse galeatus, dextra bacillum
Imperatorium, læva hastam tenet, dextro pede cal-
cat orbem Mediobarbus e Museo suo.

Anno Christi 151. V. C. 904. Antonini Pii 14

IMP. CAES. T. AEL. ANTONINVS
AVG. PIVS P. P. Capite laureato.)(TR.
POT. XIII. COS. IIII. Deastolata statan-
te aram, læva tenet fruges; ad pedes, ciconia avis,
symbolum Pietatis. Infra, PIETAS. Alludit opi-
fex ad gentilitium Pii cognomen: & simul Antonini
pietas erga Superos & patriam commendatur. Nam
ciconiæ, inquit Plinius, libro x. sect. xxxii. *geni-
tricum senectam invicem educant.* Est hic nummus ar-
genteus in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(TR. POT. XIII. COS.
IIII. SC. Dea Salus vota facit pro salute Augusti,
ut anno 148. Est ex ære magno & mediocri, in The-
sauro Regio.

Eadem inscriptio.)(TR. POT. XIII. COS.
IIII. Antoninus togatus, dextra spicas, læva te-
monem tenet. Infra, TRANQ. *Tranquillitas.* Ar-
genteus in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(TR. POT. XIII. COS.
IIII. SC. Æquitas stans cum libra & Cornuco-
piæ. Ex ære magno in Cimelio D. FOVCAVLT.

AYT. K. T. AIA. AΔP. ANTΩNINOC
CEB. Capite laureato.)(L. IA. Victoria in bi-
gis draconum. Est ex ære magno, in Museo P.
CHAMILLART.

Ejusdem.)(FAZA. ΔIC. Anno CCXIV. ære
Pompeianæ. Ex ære mediocri, in Thesauro Re-
gio.

De nummo Ascalonis, ENC. anno CCLV. aliis-
que Græcis, vide Nummos Populorum & Urbium.

AVRELIVS CAESAR ANTONINVS
AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT. V.
Roma sedet, stante Pace e regione, & oleæ ramum
gerente. Ita quidem inter *Numismata maxima* re-
fertur a D. Vaillant. pag. 205. Sed aut adulterinum
illud est, aut legendum est, ANTONINI AVG.
PII F. ut supra, anno 149. Neque enim AVRE-
LIVS CAESAR in nummis appellatur *Antoninus*
ante principatum.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F.
Capite nudo.)(TR. POT. V. COS. II. VIR-
TVS. SC. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Anno Christi 152. V. C. 905. Antonini Pii 15.

IMP. CAES. T. AEL. HADR. ANTO-
NINVS AVG. PIVS P. P. Capite laureato.
)(. Sedet ipse togatus in sella curuli: dextra orbem
Romanum tenet: retro Victoria volitans coronam
capiti ejus imponit. TR. POT. XV. COS. IIII.
SC. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMIL-
LART.

Antonini caput laureatum.)(TR. POT. XV.
COS. IIII. Imperator in equo, dextra hastam te-
net. Aureus est e gaza Regia.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. XV. Capite laureato.)(COS. IIII. Dea
Salus, ut anno 148.

IMP. CAES. T. AEL. HADR. ANTO-
NINVS AVG. PIVS P. P. Capite laureato.
)(. TR. POT. XV. COS. IIII. SC. Annona
sedet, læva Cornucopiæ, dextra spicas gerit. Ad

pedes, modius cum spicis. Infra, ANNONA
AVG. Ex ære magno, in Museo nostro.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. XV. Capite laureato.)(COS. IIII. Arcus,
sub quo Imperator dextra sceptrum, læva Cornuco-
piæ gerit. SC. Ex ære mediocri, in Museo nos-
tro.

IMP. CAES. &)(TR. POT. XV. &
infra, PIETAS. Cetero simillimus ei, cui est ea-
dem inscriptio, anno superiore. Argenteus Museo
nostro.

AYT. K. T. AIA. AΔP. ANTΩNEINOC
EYC. CEB. Capite laureato.)(L. IE. Dea
turrito capite, dextra temonem tenet, læva Victo-
riam. Est ex ære maximo, in Cimelio D. FOV-
CAVLT. In alio apud P. CHAMILLART, An-
toninus ipse est in curru quadrijugo, præcone præeun-
te. L. IE. Anno xv.

De nummis ACKAΔΩ. 5NC. & CEΘPO-
EITHC. L. IE. vide Nummos Populorum & Ur-
bium.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F.
)(. TR. POT. VI. COS. II. SCHONOS.
Alius: TR. POT. VI. COS. II. VIRTVS.
SC. Alius, TR. POT. VI. COS. II. SC.
CLEM. Nummi apud Occonem probi.

Eadem inscriptio.)(TR. POT. VI. COS.
II. Ipse paludatus ante aram, cum patera: dextra
tenet signum militare. Argenteus, in Museo P.
CHAMILLART.

ΦAYCTEINA CEB. EYCEB. ΘYΓ.
Faustina Augusti Pii filia.)(L. IE. Anno xv, An-
tonini Pii. Jovis imago. Est ex ære mediocri, apud
D. FOVCAVLT.

Anno Christi 153. V. C. 906. Antonini Pii 16.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. XVI. Capite laureato.)(SALVS AVG.
COS. IIII. S. C. Dea Salus cum patera ante a-
ram, cui serpens est involutus: eadem hastam dex-
tra tenet. Ex ære magno, ibidem. In alio, temonem
tenet, &c. ut anno 148.

Eadem inscriptio.)(INDVLGENTIA
AVG. COS. IIII. SC. Dea sedet, dextra ma-
nu extenta, læva hastam gerit. Ex ære magno, in
Museo nostro.

De Nummo FAZA. 5IC. Anno CCXVI. vide
Nummos Populorum & Urbium. Est & nummus
Græcus in Museo P. CHAMILLART, cum anni
nota, L. IS. anno xvi.

Anno Christi 154. V. C. 907. Antonini Pii 17.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. XVII. Capite laureato.)(LIBERALI-
TAS AVG. VII. Sedens Imperator in suggesto
dat congiarium populo, pro captanda benevolentia
plebis Romanæ in gratiam M. Aurelii. Infra, COS.
IIII. SC. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOV-
CAVLT: argenteus, apud P. CHAMILLART,
ut & qui sequitur.

Eadem inscriptio.)(LIBERALITAS
AVG. VII. COS. IIII. SC. Stat Dea cum
tabella & Cornucopiæ. Mediobarbus, pag. 202.
e Museo suo, in hoc nummo perperam legit P. M.
pro P. P. Nam post tertium Consularum, sive an-
num principatus tertium, desit Antoninus esse
PONT. MAX.

Eadem inscriptio.)(LIBERTAS. COS.
IIII. Dea Libertas. Ex ære magno, in Cimelio
D. FOVCAVLT.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F.
Capite nudo.)(Spes. TR. POT. VIII. COS. II.
SC. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

F ffff

AVRE-

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT. VII. TRIB. POT. VIII. SC. Roma galeata sedet. Nummus est e Cimelio Chiffletiano perrarus, delineatus a Spanhemio, pag. 702. a nemine explanatus. Gemina nobis designati videtur Tribunica Potestas, altera anno uno post priorem delata Aurelio Casari. Prior fuit ei concessa anno Christi 147. in rebus civilibus exercenda: posterior, quæ potior, anno 148. in exercitiis.

AVRELIVS CAESAR ANTONINI PII F. Capite nudo.)(TR. POT. VIII. COS. II. Ipse feminudus, dextra equum freno tenet, læva bacillum Imperatorium. Est ex ære maximo, sed nobis suspecto.

Eadem inscriptio.)(TR. POT. VIII. COS. II. SC. Roma galeata sedet, cum hasta & clypeo. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Anno Christi 155. V. C. 908. Antonini Pii 18.

Nascitur hoc anno Commodus Marci F. ut quidem arbitramur.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. XVIII. Capite laureato.)(LIBERTAS. Typus Libertatis, cum pileo, quem dextra tenet. COS. III. SC. Ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(BRITANNIA. COS. III. SC. Ipsa montibus insidet, cum clypeo. Ex ære mediocri, ibidem.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC... Capite laureato.)(ΟΞΥΡΥΝΧΙΤΑΡΧΗ. IH. Oxyrynchitarum, anno Antonini XVIII. Dea galeato capite, bipennem dextra, læva Victoriæ gerit, quæ palmam ostendit, & coronam. Est ex ære mediocri.

Eadem inscriptio.)(L. IH. Dea turrata, dextra spicas, læva Cornubiæ tenet: ad pedes, duo fluvii, vel duo unius ejusdem amnis brachia, tenent signa militaria: hinc & inde navigium. Situm Alexandria hæc symbola indicant. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

M. AVR. VERO CAES. Capite nudo M. Aurelii.)(C. I. F. S. AN. CCIII. Vide Nummos Populorum & Urbium, verbo SINOPE.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. Augusti Pii F. Capite nudo.)(TR. P. VIII. COS. II. Palladis effigie. Apud Oeconom, pag. 278. argenteus.

Sunt præterea Antonini Pii nomine inscripti Græce, ΓΑΖΑ ΗΙC. Anno CCXVIII. ΔΕΟΝΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. L. IH. ΜΑΡΕΩΤΗC. L. IH. ΜΕΜΦΕΙΤΗC. L. IH. de quibus vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 156. V. C. 909. Antonini Pii 19.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. IMP. II. Capite laureato.)(TR. POT. XIX. COS. III. SC. Roma spoliis insidens, cum hasta, dextra tenet orbem Romanum. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Caput Antonini Pii laureatum.)(L. IO. Anno XIX. Æquitas cum libra & Cornubiæ. Est ex ære magno, apud D. BIGNON.

AVREL. CAES. ANTON. AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT. X. COS. II. SC. Pallas stat cum hasta, dextra extensa; infra, clypeus. Est ex ære magno in Museo nostro. In alio sunt tria trophæa, teste Spanhemio, in Juliani Cæsares, pag. 233.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F.)(FAVSTINA AVGVSTA. Mediobarbus, pag. 230.

ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CEBACTH. Caput Faustinae junioris.)(Αστάρτε Dea. ΦΛ. ΝΕΑC ΠΟΛΕΩC CΥΡ. ΠΑΛΕ. ET. ΠΖ. Flavia Neapoleos Syria Palaestina, anno LXXXVII. Vide Chronologiam Veteris Testamenti. Cusus hic nummus est post Septembrem hujus anni, ob primos decennales M. Aurelii Cæsaris. Est hic nummus ex ære mediocri, in Thesaurio Regio. Nullus Faustinae junioris nummus ante hunc annum cusus est cum anni nota. Syriam Palaestina, Phœniciam, totamque exinde oram maritimam usque ad Ægyptum, Syriam Palaestinam appellat Herodotus, libro VII. pag. 469. At in nummis Palaestina solam videtur Judæam Galilæamque completi.

Anno Christi 157. V. C. 910. Antonini Pii 20.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. IMP. II. Capite laureato.)(TR. POT. XX. COS. III. Juppiter nudus stat, dextra hastam, læva fulmen tenet: ad pedes, Aquila Romana, symbolum Imperii Romani sub tutela Jovis: e regione Antoninus, sub effigie Atlantis genuflexus orbem humeris gestat. Est ex ære maximo. Indicat hic nummus, ut quidem videtur, jam senio fessum Antoninum cogitasse de imperii cura in generum derivanda.

AVRELIVS CAES. ANTONINI AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT. XI. COS. II. SC. Dea dextra temonem tenet, læva vestem sublevat. Spes ea est, fore ut probe Aurelius administret imperium. Est ex ære magno in Museo nostro.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. IMP. II. Capite laureato.)(TR. POT. XX. COS. III. SC. Annona stans, dextra tenet temonem, læva canistrum plenum frugibus; sinistro pede prora navigii insistit. Curam annonæ terra marique convehendæ fuisse in primis Antonino, nummi fere singulis annis demonstrant. At cum IMP. II. tantum etiam hoc anno dicatur, qualis fuit ipso primo suæ potestatis anno; argumento istud est, nullum sub eo gestum bellum fuisse. Ex quo falsi Pausaniam, ceterosque arguas. Est hic nummus ex ære magno, in Museo nostro. D. Vaillant pag. 75. inter nummos ex ære unum habet, TR. POT. XX. IMP. III. COS. III. alterum TR. P. XXI. IMP. III. COS. III. sed errore manifesto, pro IMP. II. COS. III. Nam cum TR. POT. XX. conjungi debet COS. III. & erat adhuc IMP. II. cum esset TR. POT. XXIII. Istiusmodi Indices Numismatum (errore, credo, librariorum) mendis scatent innumeris; nec sunt ad ullam partem eruditionis utiles. In alio, cum simili epigraphe, ex ære magno, Roma sedens galeata, tenet orbem Romanum.

ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. CEB. EΥ. Capite laureato.)(Imperator in equo. L. K. Anno XX. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAULT.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΑΝΤΩΝΙΝΟC. Capite laureato.)(Caput Serapidis. L. K. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. CEB. EΥC. Capite laureato.)(ΓΑΒΗΝΩΝ. ΖΙC. Anno CCXVII. Æræ initium ab anno 694. Deus Lunus ibi stat cum hasta. Ex ære mediocri, in gaza Regia.

ΑΥΦΑΙΟC ΚΑΙCΑΡ ΕΥCΕΒ. CEB. Τ. Δοῦλὸς σεβαστῆς υἱὸς Pii Aug. F. Capite nudo.)(ΦΛ. ΝΕΑC ΠΟΛΕΩC CΥΡΙΑC ΠΑΛΕCΤΙΝ. ET ΠΗ. Anno LXXXVII. Ex ære magno, ibidem. Diana cum cervis. In alio simili, e Cimelio reginae Christinae, Serapis est.

ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CEB. EΥCΕ. CΕΒΑ. ΦΥΓΑ. Faustina Augusta Pii Aug. filia.)(ΦΛ. ΝΕΑC

NEAC ΠΟΛΕΩC CYPIAC ΠΑΛΕC-
TINH. ET. ΠΗ. ut proxime. Imago Dianæ.
Est ex ære magno, ibidem. Vide sonum similem esse
litteræ E & diphthongi AI. in Παλαιστίνη. In alio
simili, e Museo nostro, sed æris medii, est Annona
cum Cornucopiæ. Cusus hic est post autumnum hu-
jus anni.

FAVSTINA AVGVSTA. Caput Faustinae
Marci.)(SÆCVLI FELICITAS. S. C.
Parvuli duo, bimuli, vel paulo majores, in lectulo
simul ludunt: pomum vel florem tenent: Commo-
dus & Verus, Aurelii Cæsaris & Faustinae liberi
Est hic nummus ex ære magno, in Museo nostro.
Sunt etiam ibi ejusdem Faustinae nummi inscripti,
IVNONI LVCINAE, in quo stat Faustina;
stant & liberi duo ad latera: IVNONI REGI-
NAE: MATRI MAGNAE: &c.

Anno Christi 158. V. C. 911. Antonini Pii 21.

Quod ultra annos viginti Tribunicia Potestatis ad-
huc in annos tres fuit prorogatum Antonino impe-
rium, illud in causa fuisse videtur, quod tres scili-
cet priores annos, quibus Consulatus tres continuos
gessit, primum quidem Hadriano adhuc vivo, duos
deinde alios ad lustrandas provincias quasdam orbis
Romani, ut fecerat Hadrianus, minime voluit com-
putari, siquidem ab Urbe & a Senatu, cujus prin-
ceps esset, abfuisset eo tempore ad negotia Reipub-
licæ procuranda. Itaque sive ob eas causas, sive ob
alias nobis incomptas, ab anno quarto, quasi is
primus foret, duci initia voluit sui principatus, ut
eo frueretur ex lege communi per annos xx. Quod
quidem ei concessum videtur, ea conditione, ut
Pontificatu maximo cederet. Nam re ipsa post an-
num imperii tertium, non est in nummis amplius
PONT. MAX. Quod autem provincias visitan-
do obierit, annis illis duobus quos diximus, testes
videri possunt nummi provinciarum, quos ibi pro-
tulimus.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. . . .
Capite laureato.)(TP. POT. XXI. . . S. C.
Annona stat, hastam læva tenet, dextra fruges: ad
pedes, hinc modius cum spicis: inde prora navis,
ut fere anno superiore. Est ex ære magno, in Mu-
seo nostro.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. XXI. Capite laureato.)(COS. IIII. Ar-
cus, sub quo stat Imperator, ut anno 152. S. C. Ex
ære mediocri, ibidem.

Eadem inscriptio.)(FORTVNA OPSE-
QVENS. COS. IIII. Fortunæ stantis imago.
Argenteus, in Museo P. CHAMILLART.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. Ca-
pite laureato.)(In corona quercea, SECVN-
DI DECEMANNALES, subintellige, ludi:
editi nimirum in fine secundi decennii Tribunicia Pot-
estatis, cum iniret Antoninus annum ejusdem xxxi.
Est apud Occonem, pag. 264. & Spanhem. pag.
275.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. IMP.
II. Capite laureato.)(TR. POT. XXI. COS.
IIII. Dea Liberalitas stat cum tabella, & læva Cor-
nucopiæ gerit. In medio, LIB. VIII. S. C. in se-
cundis nimirum ludis decennialibus, Liberalitas Au-
gusti octava. Ex ære magno, in Museo nostro, &
apud D. FOUCAULT. Mediobarbus, pag. 204. ad-
dit P. M. ante TR. POT. sed calami errore; cum
absint hæ litteræ a nummis quatuor quos vidimus:
nam præter istos duos, sunt & alii duo in Museo
P. CHAMILLART.

ANTONINOC KAI . . . Caput laurea-
tum.)(ACKAΛΩ. B. C. Anno cclxii. Est
ex ære mediocri, in Gaza Regia. Vide Nummos
Populorum & Urbium.

ANTΩNEINOC CEB. EYCEB. Capite
laureato.)(L. KA. Anno xxxi. Æsculapius stans
cum serpente. Est ex ære mediocri, in Museo nos-
tro.

AVRELIVS CAESAR ANTONINI
AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT. XII.
Romæ sedenti Dea coronam imposita: galea cippo
imposita est e regione. Est ex ære maximo. Sunt &
argentei cum Spei typo, aliisque symbolis.

AVRELIVS CAESAR ANTON. AVG.
PII F. Capite nudo.)(TR. POT. XII. COS.
II. S. C. Pax stat cum hasta pura, & caduceo. Ex
ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

ΦΑΥCTEINΑ CEB. EYCE. CEB. ΘY-
ΓA. Faustina Augusta Pii Augusti filia. Caput Fau-
stinae junioris.)(ΦA. NEAC ΠΟΛΕΩC
CYPIAC ΠΑΛΕCTINH. ET. ΠΘ. An-
no lxxxix. Diana, ut anno superiore. Est ex ære
mediocri, apud D. FOUCAULT. In Thesaurio Mau-
roceri, pag. 123. similis huic alter est Antonini Pii,
cum Jovis capite.

Anno Christi 159. V. C. 912. Antonini Pii 22.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. Capite laureato.)(VOTA SOL. DEC.
II. Vota soluta decennalia secunda, sive pro secundo
decennio feliciter exacto, Kal. Januariis. Stat Im-
perator velatus ante tripodem, cum patera. Est ex
ære magno in Museo nostro. In alio simili apud P.
CHAMILLART, legitur, VOTA SOL. DE-
CENN. II.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. XXII. Capite laureato.)(VOTA SVSC.
DEC. III. S. C. Ipso die Kalendis Januariis, vo-
ta suscepta decennalia tertia, sive ineunte decennio
tertio. Stat ipse habitu Pontificio sacrificans ante
aram, COS. IIII. Est ex ære magno, in
Museo nostro. Hæc vota solvi ac suscipi oportuisset
anno primo tertii decennii, hoc est, anno xxxi. Tri-
bunicia potestatis. Dilata nunc igitur in annum se-
quentem, hoc est, istum, non aliam ob causam pos-
sunt videri, quam quod nollet Senatus ultra annum
xxi. prorogari cuiquam imperium; & quod superio-
re anno de ea re contentio fuerit; ac demum pro tri-
bus primis principatus annis, quos extra Urbem
egerat fortassis Antoninus, aliamve ob causam, ad-
huc fuerint anni tres eidem concessi.

Eadem inscriptio.)(NAVIVS. Augur Attus
Navius genu flexo cotem cultro scindit; lævo brachio
lituum tenet, insigne Auguratus. Est ex ære maxi-
mo, in Gaza Regia. Atti Navii auguris Plinius ter
meminit.

Eadem inscriptio.)(COS. IIII. Arcus, &
cetera, ut anno 152. & 158. S. C. Est ex ære mag-
no, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(TEMPLVM DIVI
AVG. REST. COS. IIII. S. C. Templum octo
exornatum columnis. Ex ære magno, ibidem. In
altero apud P. CHAMILLART, pariter ex ære
magno legitur, AEDE DIVI AVG. REST.
COS. IIII. S. C.

Eadem inscriptio.)(PIETATI AVG. COS.
IIII. S. C. ut anno sequente. Ex ære magno, ibi-
dem.

ATT. ANTΩNEINOC CEB. EYCEB.
Capite laureato.)(L. KB. Anno xxxii. Mars
gradiens cum hasta & spoliis. Ex ære maximo, in
Cimelio D. FOUCAULT.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F.
Capite nudo.)(TR. POT. XIII. COS. II.
Ipse cum hasta & bacillo Imperatorio stat. Argenteus
in Museo nostro. Est & ære magno, S. C. in Cime-
lio P. CHAMILLART.

ΦΑΥCTEINAN CEBACTHN. Caput Fau-
Fffff 2

Faustina junioris.)(ΦΑ. ΝΕΑC ΠΟΛΕΩC
CΥΡΙΑC ΠΑΛΕCΤΙΝΗC. Diana cum cer-
vis. ET. 4. Anno x c. 4789 9. nam hæc littera alter-
utro modo formata, x c. significat in nummis anti-
quis. Est hic ex ære mediocri, in Cimelio Mediceo.

Anno Christi 160. V. C. 913. Antonini Pii 23.

ANTONINVS AVG. PIVS. P. P. TR.
P. XXIII. Capite laureato.)(Imperator palu-
datus in curru quadrigarum triumphali, læva habe-
nas tenet, dextra fulmen. Infra, COS. IIII. In
Thesauro Mauroceni, pag. 58. ex ære maximo.

Eadem inscriptio.)(PIETATI AVG. COS.
IIII. S C. Stat Pietas, dextra panem, læva par-
vulum tenet: ad pedes, pueri duo stipem poscunt.
S C. Alluditur ad Pii cognomen: & simul Antoni-
ni pietas erga egenos commendatur, quibus alimen-
ta providit. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(SALVTI AVG. COS.
IIII. Dea Salus stat cum hasta, patera libat ante
aram, cui serpens Æsculapii circumvolvitur. Est ibi-
dem argenteus.

Eadem inscriptio.)(LIBERALITAS AVG.
VIII. COS. IIII. S C. Imperator togatus stans
in suggesto, cum Præfecto Prætorio retro stante, præ-
cone tabellam gerente, congiarium populo dat. Est
ibidem, ex ære magno.

Eadem inscriptio.)(CONG. AVG. VIII.
COS. IIII. S C. Stat Dea Liberalitas cum tessera,
seu tabula potius, in qua pretium annonæ vile
perscriptum: lava Cornucopiæ gerit. Est ex ære mag-
no, ibidem.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΕΥC.
CΕΒ. Capite laureato.)(ΕΥΘΗΝΙΑ. Ubertas.
Dea stans, dextra elata spicas tenet. L. ΚΓ. Anno
xxiii. Est ex ære magno, in Cimelio D. Fov-
CAVLT.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F.
Capite nudo.)(Mars gradiens cum hasta & spo-
liis. TR. POT. XIII. COS. II. S C. Ex ære
magno & mediocri, in Museo nostro.

AVRELIVS CAESAR ANTONINI
AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. POT.
XIII. COS. III. S C. Pallas galeata ante aram
sacrificat. Est apud D. Vaillant, ex ære maximo:
sed legendum COS. II. Nec vero habet amplius
Mediobarbus aut Occo, quam TR. POT. XIII.
COS. II. ut supra edidimus ex Museo nostro.

Anno Christi 161. V. C. 914. Marci & Veri 1.

Kal. Januariis, Antonino Pio defertur Tribunicia
Potestas XXIII. Consules creantur Aurelius Cæ-
sar III. & Livius Verus Cæsar secundum.

ΑΥΤ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Caput Pii.)(L.
ΚΓ. Anno xxiii. ante Natalem Urbis. Togati duo
stant, focer & gener. Est ex ære maximo, in gaza
Medicea

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. IMP.

II.)(TR. POT. XXIII. COS. III. S C.
Plures sunt ita inscripti apud Occonem & Angelo-
num.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR.
P. XXIII.)(CONCORD. COS. IIII.
S C. Tres dexteræ junctæ. Apud Mediobarbum,
pag. 206. Concordiam hic nummus significat inter
Antoninum Pium; Aurelium Cæsarem, & Senatum.

Eadem inscriptio.)(PIETATI AVG.
COS. IIII. S C. Stat Pietas, ut in nummo anni
superioris. Est ex ære magno, in Cimelio D. Fov-
CAVLT.

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. Capi-
te laureato.)(Pietas. TR. POT. XXIII.
COS. IIII. S C. Ibidem, ex ære mediocri.

Natali Urbis deponit principatum Antoninus Pius,
transmittitque in generum suum M. Aurelium Cæsa-
rem; procurata simul ad annos aliquot administra-
tione Orientis generi sui fratri ac genero L. Vero
Cæsari. Ipse post obitum, qui haud multo postea
contigisse videtur, relatus est inter divos; sed non
inter divos Augustos, quoniam privatus decessit.

DIVVS ANTONINVS. Capite nudo.)(.
DIVO PIO. Ara. S C. Est ex ære magno, in
Museo nostro.

DIVO PIO. Capite radiato.)(CONSE-
CRATIO. Aquila: vel Ara cum igne. Uterque
argenteus in Museo nostro, ævo Gallieni cufus. Ex
ære magno, capite laureato, cum Aquila; & alter
cum ara; in Museo P. CHAMILLART.

DIVVS ANTONINVS. Capite nudo.)(.
DIVO PIO. S C. Columna, quæ hodieque ex-
stare & appellari dicitur *Columna Antonini*. Est hic
nummus ex ære magno, in Museo nostro: & apud
P. CHAMILLART, capite laureato.

DIVVS PIVS. Capite nudo.)(S C. Im-
perator vinctus curru quadrijugo. Est ex ære magno
in Thesauro Regio.

DIVVS ANTONINVS. Capite laureato,
præter morem.)(CONSECratio. S C.
Aquila orbi imposita. Ex ære magno, in Museo
nostro. In alio ibidem, rogus est.

DIVVS ANTONINVS. Capite nudo.)(.
DIVO PIO. Ipse sedens, ramum oleæ dextra te-
net, læva hastam. Argenteus ibidem. Et nunc qui-
dem de Antonino satis. . . . Die sabbati, 29. Au-
gusti, 1699. qui dies est Divo Baptistæ, patrono meo
facer.

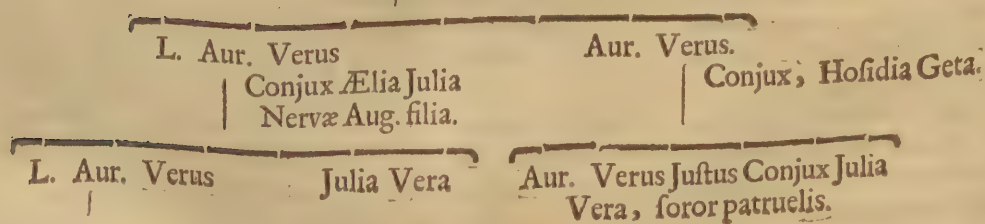
MARCVS, & VERVS.

Natali Urbis igitur, ut dictum est, M. Aurelius
verus suscipit imperium in annos viginti: Lucio Au-
relio Vero, Marci fratri, in annos novem Orientis
administratio committitur: & ambo idcirco salutan-
tur Augusti: & Lucius Verus quidem simul accipit
Tribuniciam Potestatem. Lucium ab Antonino Pio
adoptatum fuisse, scriptores nonnulli fabulantur,
quos nummi refellunt. Neque enim in his aliquan-
do Lucius Pii F. appellatur.

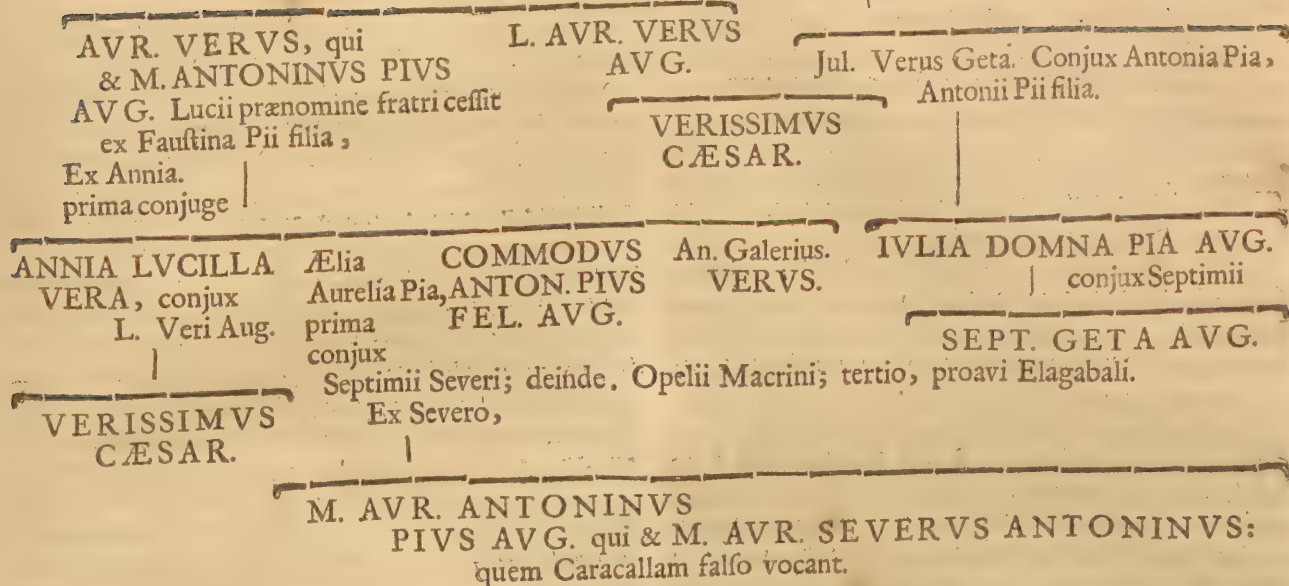
STEMMA M. AVR. ANTONINI

& domus ejus Augusta.

L. Aurel. Verus.

AVR.

Artifices Romanæ historiæ, qui M. Aurelium fecere Philosophum, indignum Philosopho esse censerunt, si secundas iniret nuptias. Itaque de prioribus ejus nuptiis omnino siluerunt. Hunc autem idcirco videntur elegisse, quem Philosophum appellerent, quod barbam aluisse eum, & quidem Augustorum primum, ex nummis intelligerent. Enimvero illi barbam minime radendam esse vellendam, in suis habuere placitis: Nam qui secus faxint, hos contra Deum facere, hoc est, contra Naturam, extra quam, ut Seneca, Deum illi nullum agnoscerent. Jam præcipuos hujus anni nummos scrutemur, cufos nominibus Marci ac Veri, & conjugum.

Anno Christi 161. V.C. 914. Marci & Veri I.

Numismata Marci.

AVRELIVS CAESAR AVG. PII F. Capite nudo.)(TR. P. XV. COS. III. Nummus e Cimelio Mediceo, & e Museo P. CHAMILLART, cufus ante Natalem Urbis. Mars gradiens cum hasta & spoliis. S C. Ex ære magno.

IMP. CAES. M. AVRELIVS ANTONINVS AVG. Capite radiato.)(CONCORDIAE AVGVSTORVM. TR. P. XV. COS. III. Augusti duo, Marcus & Lucius, dextras jungunt. S C. Ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART. Cufus iste est post Natalem Urbis.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato.)(ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΔΚC. Anno ccxxiv. Sunt & Gazensium nummi eodem anno cufi; M. Aurelii, L. Veri, & Faustinae nominibus. De hac æra vidē Chronologiam Veteris Test. Est hic Gadarensium nummus in Thesauo Regio.

ΑΥΤΟ. Κ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC CΕΒ. Capite laureato.)(ΚΟΙΝΟΝ ΝΕΟΚ. ΜΗΤΡ. ΠΟΝΤΟΥ. ΕΤ. Η. Κοινὸν Νεοκαισαρείων μητροπόλεως Πόντου. ἔτης, hoc est, anno xcviij. qui est V.C. 914. autumnō iniens. Est in Cimelio D. FOVCALVT, ex ære mediocri.

ΑΥΤΟ. ΚΑΙ. ΑΥΡΗΛΙΟC. . . . Capite laureato.)(ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ, in corona laurea. A. anno primo. Ex ære mediocri, ibidem.

K. M. ΑΥΡΗΛΙΟC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato, ut Imperatoris.)(ΒΟΥΛΗ ΠΕCΚΙΝΟΥΝΤΙΩΝ. Senatus, sive Curia Pefsimuntiorum. Ex ære mediocri, in Thesauo Regio. Caput turratum exhibet ac diadematum. Confer nummum inscriptum, VOLCAE AREC. in libro De Nummis Populorum & Urbium.

Caput M. Aurelii laureatum.)(ΠΡΟCΩ-

ΠΙΤΩΝ. L. A. Anno primo Marci. Vir togatus, cum loto in vertice, dextra elata, lava clavam tenet. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCALVT.

De nummis Marci, ΚΑΠΙΤΩΔΙΕΩΝ. ΗΞ. & Veri, ΘΞ: item Veri, CΑΜΟCΑΤ. ΕΤ. ΒΘ. Marci & Veri, ΑΡΑΔΙΩΝ. ΑΚΥ. vidē Nummos Populorum & Urbium.

Numismata L. Veri.

IMP. L. AVREL. VERVS AVG. Capite nudo.)(DIVVS ANTONINVS. Capite Pii nudo. Argenteus hic nummus est, editus a Joanne Vignolo Romæ, quo nummo prædicatur affinitas Veri cum Pio. Duxerat enim Verus uxorem Lucillam, M. Aurelii filiam ex priore conjuge Annia Pia, quæ filia fratris Annia Faustinae fuit. Admonet autem hic nummus, ut obiter indicemus, haud temere nobis videri, multis post Antonini Pii obitum sæculis positam fuisse hanc inscriptionem, quam idem Vignolus legi dicit in una superficie basis illius, cui imposita Antonini Pii columna est:

DIVO ANTONINO AVGVSTO PIO ANTONINVS AVGVSTVS ET VERVS AVGVSTVS FIL II.

Primum enim non est Antoninus Pius in ipso magistratu immortalis: quæ causa est quamobrem in nummis post obitum ejus cufis DIVVS ANTONINVS AVG. numquam appelletur; sed DIVVS ANTONINVS solummodo, vel DIVVS PIVS. Deinde contra morem est, ut Antoninus Augustus & Verus Augustus scribatur, bis repetito Augusti titulo: sed ut in nummo LEG. VI. Antonii Triumviri restituta, ANTONINVS ET VERVS AVGG. Et in nummo Græco Αεγδίων e Gaza Regia, ΑΝΤΩΝΙΝΟC ΚΑΙ ΟΥΗΡΟC CΕΒΑCΤΟΙ. Denique fuit M. Antoninus quidem Pii filius, Verus autem Pii filius numquam fuit: tantum fratris Faustinae Pii neptem ex filia duxit uxorem. Neque vero mirum cuiquam videri debet, existimari a nobis hanc inscriptionem multis post M. Antonini ætatem sæculis fuisse positam; qui didicerit, quod postea ostensuri sumus, spuriam ac recentem similiter inscriptionem esse, quæ nunc legitur in Arcu Severi dicto.

IMP. CAES. L. AVREL. VERVS AVG. Capite laureato.)(LIB. AVGVSTORVM. Liberalitas Augustorum: cum esset ipse Verus, TR. POT. COS. II. Est hic aureus e Gaza Regia. Cave legas cum D. Vaillant, tomo 2. pag. 85. P. P. COS. II. pro TR. P. COS. II. Neque enim Lucius dictus est, aut dici debuit P. P. cum ne Marcus quidem id nomen adeptus sit, nisi post annos imperii sedecim.

Fffff 3

Ea

Eadem inscriptio, capite laureato.)(TR. P. COS. II. CONCORD. AVGVSTOR. SC. Ambo dextrâs jungunt. Est in Museo nostro, ex ære magno; ex ære mediocri, capite nudo.

L. VERVS CAESAR. Capite nudo, sine laurea.)(COLONIAE ANTIOCHIAE, in Pisidia. Aquila Romana expansis alis. Vide Nummos Populorum & Urbium.

ΑΤΤ. ΚΑΙCΑΡ ΟΥΗΡΟC CE. Capite laureato.)(ΤΑΖΑ. ΔΚC. Anno cccxiv. ære Pompeianæ, ut diximus in Chronologia Veteris Testamenti. Est hic nummus ex ære mediocri apud D. FOUCAULT.

ΕΦΕCΙΩΝ. ΛΟΥΚΙΟC ΒΗΡΟC. Templum Dianæ Ephesiæ.)(ΛΟΥΚΙΑΛΛΑC CE-BACTHC. Caput L. Veri. Nummus est maximi moduli, in eodem Cimelio. *Ephesiorum* nummus. *Lucius Verus Lucilla Augusta* maritus. Nam ea vox subintelligitur: quo plane modo *Plotina Trajani, Sabina Hadriani, Agrippina Germanici* cum dicitur, subintelligi *conjug* solet. Legendi initium faciendum est ab ea nummi parte, in qua nomen est in recto casu. Ibi autem scriptum est L. Veri nomen, cum *Ephesiorum* nomine, ubi Templum *Ephesiorum* area exhibet; unde fit ut orationis series nomen *Lucillæ Augustæ* conjiciat in partem nummi contrariam: omnino apposite & considerate. Nam si vice versa ubi L. Veri vultum nummus exhibet, legeretur, *Ephesiorum* nummus: & L. Verus: ubi vero Templum est, *Lucillæ Augustæ* nomen; *Lucillæ Augustæ*, non *Dianæ Ephesiæ* templum credi posset; id quod certe *Ephesii* credi nollent. De hoc nummo quod quidam Antiquarii garriunt, ut levissime dicam, haud sane satis dignum viris probis est. Non fuit dedecori L. Vero, *Lucillæ Augustæ* dici maritum. Immo vero ut ad principatum imperiique societatem perveniret, quemadmodum *Claudius* olim *Agrippinam Germanici* fratris sui filiam, sic ipse M. *Aurelii* fratris sui filiam duxit uxorem.

Numismata Faustinae Marci.

FAUSTINA AVGVSTA. Caput Faustinae.)(MATER CASTRORVM. SC. Stat ipsa ante tria signa cohortium, cum patera ante aram intermediam. Satagisse Faustinae, ut milites, qui in castris erant, officia religionis obirent, seu pietatis erga deos, hic nummus docet. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(MATRI MAGNAE. Cybele sedet cum leone. Ex ære magno, ibidem. SC. Quoniam statui certo non potest, quo quisque anno nummus sic cusus, omnes hic simul repræsentamus, qui visi sunt insigniores.

Eadem inscriptio.)(VENVS FELIX. Hoc est, comitas humanitasque, animos etiam hostium feliciter sibi devinciens. SC. Dea sedet, læva Cornucopiæ, dextra Victoriæ tenet. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(VENERI VICTRICI. SC. Venus Martem apprehendit ac sistit: hoc est, comitas bellum inhibet. Est apud Angeloni, pag. 194.

Eadem inscriptio.)(VENVS VICTRIX. SC. Stat Dea stolata; dextra tenet Victoriæ, quæ palmam gerit & coronam: læva clypeum, in quo sculpta rursus eadem Victoriæ est, innixum galeæ. Est in Museo nostro ære magno, & apud Angeloni. Eo nummo significatur, comitate & humanitate Faustinae victos hostes fuisse: Germanos, opinor: arma & belli furorem cohibita fuisse.

Eadem inscriptio.)(PIETAS. SC. Stat Dea, læva Cornucopiæ, dextra spicas gerit: ad pedes, civis togatus Deam suspicit. Est apud Angeloni. Faustinae curam in providendis alimentis Urbi, vel ege-

nis, hic nummus commendat. Vere *Piam*, & *Pii* filiam, vere sui nominis esse Faustinae docet.

Eadem inscriptio.)(FECVNDITAS. SC. Stans Dea cum hasta pura, lævo brachio puerum tenet ludentem; symbolum fecunditatis. Est apud Angeloni, pag. 194.

Eadem inscriptio.)(FECVND. AVGVSTAE. SC. Dea stans, parvulos duos, alterum altero brachio tenet: ad pedes, alii duo majusculi stant, & veste matrem apprehendunt. Est ex ære magno in Museo nostro. Quid sit Fecunditas Augustæ, dixi jam alibi.

Eadem inscriptio.)(PVDICITIA. SC. Dea sedens, velum obducit capiti. Est apud Angeloni.

FAUSTINA AVGVSTAE. AVG. PII F.)(CONCORDIA. Dea sedens cum spicis & Cornucopiæ. Argenteus apud Occonem, pag. 299.

Numismata Lucillæ Veri.

LVCILLAE AVGVSTAE. ANTONINI AVGVSTI. F. Caput Lucillæ.)(MATRI MAGNAE. SC. Cybele sedet. *Antonini Aug. filia*, hoc est, *Marci Antonini*. Sic in nummo argenteo, LEG. VI. ANTONINVS ET VERVS REST. absque prænominibus. *Marcus & Lucius* intelliguntur. *Lucilla* autem appellatur, deslexo parumper prænominis, quod fuit proprium primogenitorum in *Aurelia* gente; quodque proinde *Aurelius Cæsar* habuit priusquam *Marcus* fieret; per adoptionem *Antonini Pii*: qui etiam ipse *Marcus* erat ex patre, antequam Imperator esset. Tunc enim ut ostenderet originem suam ex matre nobiliorem, *Titi* prænomen assumpsit, ut jam ad te scripsisse me memini, iterumque scribam fortassis. L. *Aurelius* Consul septem annis ante bellum Punicum tertium, a *Plinio* memoratur, libro xxxiii. sect. xvii. Itaque *Aurelius Cæsar* prænomen sibi proprium tamquam primogenito gentis *Aureliæ*, dedit filia suæ; quoniam sola tunc esset, aut primaria certe Princeps femina de gente *Aurelia*. Eam ob rem a *Lucio* facta est *Lucilla*; ut postea *Etruscilla* ab *Etrusco*.

Eadem inscriptio.)(IVNONI LVCINAE. Sedens *Lucilla*, dextra florem, lævo brachio puerulum tenet, Verissimum Cæsarem. SC. Ex ære magno, in Museo nostro. Sunt ejusdem *Lucillæ* ibidem nummi inscripti: CERES: CONCORDIA: DIANA LVCIFERA: HILARITAS: IVNO REGINA: PIETAS: SALVS: VENVS: VESTA: &c.

LVCILLA AVGVSTA. Capite cirrato; ut Faustinae Marci.)(PIETAS. SC. Dea stans puellam ad pedes positam manu tutari videtur. Curam pauperum, quam gereret *Lucilla*, hic nummus indicat. Est ex ære magno, in Museo nostro.

LVCILLA AVGVSTA. Capite cirrato.)(FECVNDITAS. Dea sedet cum puerulo, quem in ulnis tenet, altero ante genua stante. Est hic aureus in gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(FECVNDITAS. SC. Dea sedet, parvulum in sinu tenet, aliis duobus ad latera stantibus. Est ex ære magno in Museo nostro. Fecunditas hæc est, ut dixi, non ipsiusmet Augustæ, sed quam *Augusta* procurat, dum in annonæ caritate egenis matribus cibaria subministrat.

LVCILLAE AVGVSTAE. ANTONINI AVGVSTI. F. Capite cirrato.)(In corona laurea, VOTA PVBLICA. Argenteus est in Museo P. CHAMILLART.

ΛΟΥΚΙΑΛΛΑ ΑΤΤΟΥCΤΑ. Capite Lucillæ.)(ΤΥΧΗ ΑΔΡΑΜΝΩΝ. *Fortuna* seu *Genius Adramnorum*. Caput turritum. Est ex ære minimo in Thesauo Regio.

ANNIA ΛΟΥΚΙΑΛΛΑ CEB. *Annia Lucilla*

*Lucilla Augusta. Caput Lucillæ.)(EΠI AI. ΠΟΝ-
ΤΙΚΟΥ Η. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Sub Ælio Ponti-
co Praside Byzantiorum. Est enim H. pro ἡγεμόν. Similem nummum Crispinæ proferam, ad annum Commodi primum. Delphin inter duas pelamides. Ex ære mediocri, apud D. BIGNONIUM Prasidem. Docet hic nummus egregius, primam Aurelii Cæsaris sive M. Antonini conjugem Anniam fuisse, filiam fratris Annæ Faustinae Pii conjugis: Hinc Lucilla primum Annæ nomen a matre, alterum Lucilla a patre L. Aurelio fuisse, qui postea M. Aurelius Antoninus est appellatus. Ne Faustinae Marci filia fuisse credatur, ætas Faustinae junior vetat. Neque hoc tantum; sed & id vetat credi ipsum Lucilla nomen, quod inditum filia fuisse necesse est; priusquam pater Marcus dici cœpisset, hoc est, ante ipsam adoptionem Antonini Pii, cum adhuc Lucius esset Aurelius Cæsar.*

*ΛΟΥΚΙΑΔΑ ΣΕΒΑΚΤΗ. Caput Lucillæ.)(MANNOC ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΣ ΒΑ-
CΙΑΕΥC. Lucilla sedens, dextra spicas, læva hastam puram tenet. Est argenteus in gaza Regia. Parthorum rex amicum se Romanorum, non iisdem subiectum vel obnoxium dicit.*

Numismata liberorum Marci ex Faustina.

*COMMODOVS CAES. ANTONINI
AVG. FIL. Caput Commodi.)(ANNIVS
VERVS CAESAR ANTONINI AVG.
FIL. Caput Annii Veri. Natus annos circiter sep-
tem Commodus, Verus fere sexennis apparet in eo
nummo, qui est in Cimelio Card. Maximi. Antonini
Aug. filius cum dicitur, Marcus intelligitur; ut
in LVCILLA AVG. ANTONINI AVG.
FIL. Nam cum Pius designatur, AVG. PII F.
vel ANTONINI AVG. PII F. ponitur, ut in
nummis M. Aurelii & Faustinae. Annus Verus, An-
nius est ex matre primum, deinde ex patre Verus.
Commodus ex matre & avia nomen istud habet.*

*COMMODOVS CAES. VERVS CAES.
Capite duo adversa nuda: Commodi, latere dex-
tro, ubi & Commodi nomen; Veri, sinistro.)(Quatuor pueruli, quatuor sunt anni tempestates. Est
ex ære maximo; cuius formam habemus in plumbo
expressam.*

Anno Christi 162. V. C. 915. Marci & Veri 2.

*Imp. CAES. M. AVREL. ANTONINVS
AVG. P. M. Capite radiato.)(CONCOR-
DIA AVGVSTOR. TR. P. XVI. COS.
III. Ambo Augusti togati dextras jungunt. S. C. Ex
ære mediocri, in Museo nostro: & ex ære magno
ibidem, capite Marci laureato. Quod antea e me-
moriam excidit, Marcus Aurelius Antoninus, nunc
dicitur primo Marcus, ut ostendat se jam primoge-
nitum factum esse gentis Antonia: Aurelius deinde
ex paterna gente jam Cæsarea; denique Antoninus,
ab adoptante se patre.*

*IMP. CAES. L. AVREL. VERVS AVG.
Capite laureato.)(CONCORD. AVGVSTOR.
TR. P. II. COS. II. S. C. Ambo toga-
ti jungunt dextras. Ex ære magno, in Museo nos-
tro.*

*ΟΥΗΡΟC ΚΑΙCΑΡ. Capite laureato.)(Dea stat cum hasta & Cornucopiae. ΓΑΖΑ. Ζ.
CΚΕ. Anno ccxxv. Ex ære minimo, in Museo
nostro. De aliis Veri nummis, ΑΝΑΖΑΡΒΟ.
ΕΤ. ΒΠΡ. & ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΕΚC. & ΚΑΙ-
CΑΡΕΙΑC Cappadociae, ΕΤ. Β. anno secundo,
vide Nummos Populorum & Urbium.*

Anno Christi 163. V. C. 916. Marci & Veri 3.

*IMP. CAES. M. AVREL. ANTONI-
NVS AVG. P. M. Capite laureato.)(SALV-
TI AVGVSTOR. Saluti Augustorum, Marci &
Veri. TR. P. XVII. COS. III. Dea Salus an-
te aram. Ex ære magno, in Museo P. CHAMIL-
LART.*

*M. ANTONINVS AVG. COS. III.
IMP. VERVS AVG. COS. II. Capita Mar-
ci & Lucii laureata, adversa.)(VICTORIAE
AVGVSTORVM. Victoria utraque manu, al-
teram altera, coronam gerit. Est ex ære maximo,
apud D. Vaillant. Imperatoris titulus, soli L. Vero
hic datur, quoniam solus huic Armeniacæ expedi-
tioni praefuit.*

*Marci caput laureatum.)(Nili effigies. L. Γ.
anno tertio. E. Thesauro Mauroceni, pag. 124. In
alio ibidem Nilus sedet. L. Γ.*

*Ejusdem.)(Palladis imago. ΕΠΙCΩΤΕΙ-
ΡΙΧΟΥ. ΦΑ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ. ΒΟ. Sub
Sotiricho. Flaviorum Chalcidensium nummus: anno
LXXII. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOV-
CAVLT. De hac æra vide Nummos Populorum &
Urbium.*

*ΑΥ. ΚΑΙC. ΑΥΡΗΑ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC.
Capite nudo.)(Μ. ΑΥΡΗΑΙΟΥ ΑΝΤΩ-
ΝΕΙΝΟΥ ΤΙΟΙ. M. Aurelii Antonini liberi.
Capita adversa, Commodi & Veri. Ex ære medio-
cri, in Thesauro Regio.*

*K. A. CΥΡΙΩΝ. Κόμωδος. Annus. Commodus
& Annius, Marci filii; quorum hic capita adversa,
palma arbore intermedia.)(ΑΥΤ. Μ. ΑΥΡ.
ΑΝΤΩΝ. Α. ΟΥΗΡΟC. Capite M. Aurelii
& L. Veri adversa. Est nummus ex ære mediocri, in
Thesauro Regio. Cave his credas, qui K. A. Κοι-
νὸν Ἀσίας interpretantur.*

*Caput L. Veri.)(TR. POT. III. COS. II.
PROFECTIO AVG. in Armeniam. Impera-
tor in equo hastam gerit. Aureus est e gaza Regia.*

*ΑΥΤ. Κ. Α. ΑΥΡ. ΟΥΗΡΟC. CEB. Ca-
pita laureato.)(ΥΠΕΡ ΝΙΚΗC ΚΥΡΙΩΝ
CΕ. Υπερ νίκης κυρίων σεβαστών. Pro victoria Domi-
norum nostrorum Augustorum. Pallas stat galeata cum
hasta & clypeo. Nummus est argenteus.*

*ΑΥΤ. ΚΑΙC. Α. ΑΥΡ. ΟΥΗΡΟC. Capite
laureato.)(ΓΑΔΑΡΕΩΝ. 5 ΚC. anno ccxxvi.
Caput Herculis laureati. Nummus est e Cimelio
Mediceo, & San-Genovesano.*

*Sunt nummi nomine L. Veri, ΖΕΥΓΜΑ-
ΤΕΩΝ Γ. & ΚΑΙCΑΡΕΙΑC Cappadociae,
ΕΤ. Γ.*

Numismata Faustinae Marci.

*ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CΕΒΑΚΤΗ. Caput Fau-
stinae.)(ΥΠΕΡ ΝΙΚΗC ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ.
Pro victoria Dominorum nostrorum, Marci & Lucii.
Lectisternium cum duobus puerulis. Est argenteus in
Cimelio D. FOVCAVLT.*

*Ejusdem.)(L. Γ. Anno tertio Marci. Juppiter
sedens. In alio, Victoria in quadrigis coronam of-
tentat, ob victoriam Armeniacam hujus anni. L. Γ.
Est uterque nummus in Thesauro Mauroceni, pag.
124.*

*ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CΕΒΑΚΤΗ. Caput Fau-
stinae.)(ΥΠΕΡ ΝΙΚΗC ΡΩΜΑΙΩΝ. Stat
Pietas cum duobus puerulis quos gestat in sinu: aliis
duobus ad latera stantibus. In alio, ΥΠΕΡ ΝΙ-
ΚΗC ΤΩΝ CΕΒΑC. τῶν σεβαστῶν. Pro Victoria
Augustorum. Venus stat stolata, dextra pomum, læva
tenet hastam. Est uterque argenteus.*

Anno

Anno Christi 164. V. C. 917. Marci & Veri 4.

Kal. Januariis, Armeniaci titulus M. Aurelio & L. Vero in Senatu datur.

Numismata Marci.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. ARMENIACVS P. M. *Pontifex Max.* Capite laureato.)(Stat Pallas cum hasta & clypeo. TR. P. XVIII. IMP. II. COS. III. SC. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT. In alio, apud P. CHAMILLART, Victoria gestat trophæum, Armeno ad pedes lugente. Et in Museo nostro: VICT. AVG. TR. P. XVIII. IMP. II. COS. III. SC. In alio ibidem, Pallas ramum oleæ dextra tenet: epigraphe similis. In alio Victoria gestat palmam & coronam.

Caput Marci laureatum.)(Caput Serapidis radiatum, ut Solis. L. Δ. Anno quarto. In Thesau- ro Mauroceni, pag. 124. Est & Faustina, L. Δ.

ANTΩNEINOC CEB. Caput Marci laureatum.)(ABΓAPOC BACIAEYC. Caput cum tiara. Est apud Patinum, pag. 240. Societatem se cum Romanis iniisse Abgarus hoc nummo testatur. Parthorum regulus, ut videtur.

Sunt & Marci nomine nummi, ΔΟΔΙΧΑΙΩΝ Δ. ΘΕΑC CΥΡΙΑC ΙΕΡΟΠΟΔ. Δ. ΑΙΓΙΕΩΝ. ΑΙC. ΓΑΖΑ. ΖΚC. alique: de quibus vide Nummos Populorum & Urbium.

Numismata L. Veri.

IMP. L. AVREL. VERVS AVG. ARMENIACVS.)(Captivus juxta trophæum sedet. TR. POT. III. IMP. II. COS. II. Apud Occonem.

IMP. L. AVREL. VERVS AVG.)(TR. P. III. IMP. II. COS. II. Captivus, ut proxime. ARMENIA. Ibidem. Cusus uterque nummus iste ante Natalem Urbis.

IMP. CAES. L. AVREL. VERVS AVG. ARMENIACVS. Capite nudo, obreverentiam Marci, potioris Augusti.)(VICT. AVG. TR. POT. III. SC. Victoria Augusti L. Veri. Victoria gestat trophæum: infra, captivus sedet. Est ex ære magno, apud D. BAVDELOT: cusus pariter ante Natalem Urbis.

IMP. CAES. L. AVREL. VERVS AVG. Capite nudo.)(TR. POT. III. COS. II. SC. FORT. RED. *Fortuna reduci.* Fortuna sedet cum temone & Cornucopiæ. Est ex ære magno in Museo nostro: & iste cusus ante natalem Urbis.

Eadem inscriptio.)(FELICITATI AVG. TR. P. III. COS. II. SC. Triremis cum remigibus, sedente Imperatore ad puppim, cum signis militaribus. Ex ære magno ibidem: similiter cusus ante Natalem Urbis.

L. AVREL. VERVS AVG. ARMENIACVS. Capite laureato.)(TR. P. III. IMP. II. COS. II. SC. Victoria gestat trophæum, Armeno ad pedes sedente. Ex ære magno, ibidem. Cusus iste post Natalem Urbis.

Eadem inscriptio.)(TR. P. III. IMP. II. COS. II. SC. Imperator ex equo calcit hostem, & confodit. Ex ære magno, ibidem.

Eadem inscriptio.)(TR. P. III. IMP. II. COS. II. SC. REX ARMENIIS DATVS. Imperator sedet in suggesto, Tribunis tribus adstantibus: infra stat Rex Armenus. Est ex ære magno ibidem.

Anno Christi 165. V. C. 918. Marci & Veri 5.

Hoc anno Parthici Max. titulus Marco & Vero a Senatu datur.

M. AVREL. ANTONINVS ARMENIACVS P. M. Capite radiato.)(TR. POT. XIX. TR. POT. V. IMP. II. COS. III. Dea stolata stans, læva Cornucopiæ, dextra radium tenet, quo monstrat orbem ad pedes positum. S C. Nummus colore antiquo viridi pæne pellucens, ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT. Est hic M. Aurelii annus Trib. Potest. XIX. Lucii Veri TR. POT. V.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. ARMENIACVS P. M. *Pontifex Max.* Capite laureato.)(TR. POT. XIX. IMP. II. COS. III. Stat paludatus cum baculo Imperatorio inter bina hinc & inde signa militaria. In Museo nostro, ex ære magno.

M. ANTONINVS AVG. ARMENIACVS. Capite laureato.)(TR. P. XIX. IMP. II. COS. III. Roma Victrix sedet. Est argenteus, apud P. CHAMILLART. In alio ibidem argenteo, P. M. TR. P. XIX. IMP. II. COS. III. Infra, ARMENIA. Armenia sedens luget.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XIX. IMP. III. COS. III. Dea stolata stat, dextra spicam tenet, læva Cornucopiæ. Est argenteus, apud Occonem, pag. 283.

Caput Marci laureatum.)(L. E. Anno quinto. Victoria gestat palmam & coronam.

Numismata L. Veri Aug. & Verissimi Caesaris

L. VERVS AVG. GERM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(TR. P. III. IMP. III. COS. II. Cusus ante Natalem Urbis, adeptus jam titulo PARTH. MAX. Imperator ex equo hostem confodit. Est apud Tristanum, pag. 866.

L. VERVS AVG. ARMENIACVS. Capite laureato.)(TR. POT. V. IMP. III. COS. II. Stat ipse paludatus cum hasta pura, inter bina hinc & inde signa militaria, S C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(TR. P. V. IMP. III. COS. II. Victoria clypeum tenet, in quo VIC. AVG.

L. VERVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(TR. POT. V. IMP. III. COS. II. Ad pedes trophæi captivus sedet. S C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Α. ΑΥΡΑΙΟC ΟΥΗΡΟC CEB. Capite laureato.)(APMENIA. L. E. Armenia sub trophæo sedet ac luget. Apud Patin. pag. 255. ex ære mediocri.

Caput Veri nudum.)(ΓΑΖΑ. ΗΚC. Anno 228. in media nummi area. Est ex ære magno.

ΒΗΡΙCΙCΙΜΟC ΚΑΙCΑΡ. Capite nudo. *Verissimus Caesar*, L. Veri & Lucillæ Veræ F.)(ΤΥΡΑΝΩΝ. Pallas læva hastam & clypeum tenet: dextra noctuam, sapientiæ & providentiæ symbolum. Ex patre Vero natus, & ex matre Veræ, festive *Verissimus* est appellatus. Afferit hunc nummum Spanhemius in Juliani Cæsares, pag. 366. ex D. Vail- lant; & ad M. Aurelium perperam refert: siquidem M. Aurelius semper *Verus*, numquam *Verissimus* fuit.

Numismata Faustinae Marci, & Lucillæ.

FAUSTINA AVGVSTA. Caput Faustinae.)(P. M. TR. P. XIX. IMP. III. COS. III. *Faustina Augusta*, Pontificis Maximi, Tribunicia Potestate XIX. Imperatoris III. Consul tertium, conjux. Est ex argento nummus singularis, in Museo P. CHAMILLART. Stans Annona, dextra spicam, læva Cornucopiæ tenet. Sic in illo Eudoxiæ nummo, AEL.

MARCUS & VERUS.

781

AEL. EVDXIA AVG.)(IMP. XXXXII. COS. XVII. P. P. Sententia continuz orationis est, *Ælia Eudoxia Augusta*, conjux Imperatoris bis & quadragies &c.

FAVSTINA AVGVSTA.)(TEMPOR. FELIC. *Temporum Felicitas*. S C. Femina stans cum liberis sex. Quatuor stant ad latera; duos ipsa tenet in brachiis. Est ex ære magno & mediocri in Museo nostro.

Ejusdem.)(L. E. Dea sedens. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 125.

ΛΟΥΚΙΑΔΑ ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ. CE. *Lucilla & Faustina, Augusta*. Capita duo adversa. Lucilla filia Marci, Faustina Marci conjux.)(ΓΑΖΑ. Templum. HKC. Anno CCXXVIII. Est ex ære mediocri, in Gaza Regia.

Anno Christi 166. V. C. 919. Marci & Veri 6.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite radiato.)(TR. POT. XX. IMP. IIII. COS. III. S C. Roma sedens Victoriā tenet. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

M. ANTONINVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(TR. POT. XX. IMP. IIII. COS. III. S C. Victoria stat palmam ferens: arbori clypeum imponit, in quo VIC. PAR. *Victoria Parthica*. Est ex ære magno, in Museo nostro.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. ARMENIACVS P. M. *Pontifex Max.* Capite laureato.)(TR. POT. XX. IMP. III. COS. III. S C. Dea Providentia cum hastā pura, dextra radium tenet, quo subjectum orbem Romanum ostendit. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato.)(Imperator in equo palmam gestat, dextra elata. Infra, C. . . ACIA. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT. Patinus in Thesauro Mauroceni, pag. 125. legit CHMACIA. L. 5.

M. Aurelii caput laureatum, detrīta epigraphe.)(ΓΑΖΑ. ΕΙΩ. Gaza & Io dextrās jungunt. ΘΚC. Anno CCXXIX. æræ Pompeianæ. Est ex ære minimo, in Museo nostro.

Ejusdem.)(L. 5. Anno sexto. Nili effigies. In Thesauro Mauroceni, pag. 124. In alio ibidem, Trophæum; L. 5.

Ejusdem:)(ΚΑΙCΑΡΕ. ΓΕΡΜΑΝΙΚ. ΕΚΡ. Anno CCXV. Est Cæsareæ Palæstinæ nummus, ut diximus in libro de Nummis Populorum & Urbium: ad Germaniciam Commagenæ nescio quam aliis falso referentibus.

Numismata Lucii, & Lucilla.

L. VERVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(TR. P. VI. IMP. IIII. COS. II. S C. Victoria tenet clypeum, columnæ innixum, in quo VIC. PAR. *Victoria Parthica*. Ex ære magno, in Museo nostro.

ΑΥΤΟ. Κ. Α. ΑΥΡ. ΟΥΗΡΟC CEB. Capite laureato.)(ANTIOXEΩΝ ΠΡ. III. IEP. ACT. *Ἀντιοχέων πρὸς Ἰππῶ ἱερεὺς ἀσὺλῶς*. Vide Nummos Populorum & Urbium. Dea Isis stat. ΘΚC. Annus CCXXIX. æræ Pompeianæ, de qua vide Chronologiam Veteris Testamenti. Est hic nummus ex ære mediocri in Thesauro Regio. Et alii similes sunt M. Aurelii ac Faustinae, apud Patinum, pag. 246. & in Indice, pag. 16.

ΛΟΥΚΙΑΔΑ ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ. CE. *Lucilla & Faustina Augusta*, ut anno superiore.)(ΓΑΖΑ. ΘΚC. Anno CCXXIX. æræ Pompeianæ. Diana vena-

trix, cum monogrammate Gazensium, 4 hoc est, Γάζα, 'Ιώ. Nam ex gemino Γ altera nota compacta est, ut quacumque inspicias, Γ occurrat. Est in Cimelio reginæ Christinæ.

Anno Christi 167. V. C. 920. Marci & Veri 7.

Kal. Januariis Lucius Verus fit Consul III. ut æque atque Marcus, sit ter Consul.

M. ANTONINVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(TR. P. XXI. IMP. IIII. COS. III. Victoria cum palma & corona. Argenteus: & ex ære cum S C.

Ejusdem caput laureatum.)(L. Z. Anno septimo, qui more Græco incipit autumno anni hujus. Imperator veſtus quadrigis. In Thesauro Mauroceni, pag. 124. Est & Gazensium, ΓΑΖΑ ΔC. Anno CCXXX.

Numismata Lucii, & Lucilla.

L. VERVS ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(TR. P. VII. IMP. IIII. COS. III. Marcus & Lucius in curru triumphali, præeuntibus militibus cum trophæo. Ex ære maximo in Gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(TR. P. VII. IMP. IIII. COS. III. Juppiter stans, dextra fulmen, læva hastam tenet: pallio suo Marcum togatum, sive habitu Senatorio indutum, & Verum pariter, infra stantes tegit. Ibidem, ex ære maximo.

Veri caput laureatum.)(In corona. ΘΕΑC CΥΡΙΑC ΙΕΡΟΠΟ. *Dea Syria: Hieropolitarum in Syria nummus*. Z. Anno septimo. In Cimelio D. FOVCAVLT.

ΛΟΥΚΙΑΔΑ CE. ANT. C. ΘΥ. *Λουκία Σεβαστή Ἀντωνίνου Σεβαστῆ θυγάτηρ*. Lucilla Augusta Antonini Augusti filia. Caput Lucilla.)(Isis seu Fortuna in lætisternio. L. Z. Est ex ære mediocri, ibidem: & apud Patinum, sed detrīta epigraphe, pag. 258.

Anno Christi 168. V. C. 921. Marci & Veri 8.

M. ANTONINVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(CONG. AVG. IIII. TR. P. XXI. IMP. III. COS. III. Duo Imperatores congiarium dant populo e suggesto. Est apud D. Vaillant: sed error est forte librarii, qui scripsit, TR. P. XXI. IMP. III. pro TR. P. XXII. IMP. IIII. Nam & Angeloni, pag. 179. & Mediobarbus e Museo suo, habent TR. P. XXII.

Eadem inscriptio.)(TR. P. XXII. IMP. IIII. COS. III. Juppiter stans pallio suo utrumque Augustum tegit. Similis est alter Veri, TR. P. VIII. IMP. IIII. COS. III. Uterque ex ære maximo.

Eadem inscriptio.)(TR. P. XXII. IMP. V. COS. III. S C. Æquitas sedet cum libra & Cornucopiæ. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ejusdem.)(L. H. Anno octavo. Currus veſtus serpentibus. In Thesauro Mauroceni, pag. 124. Est & ΚΕΡΑCΟΥΝΤΙΩΝ. ET. H. de quo vide Nummos Populorum & Urbium.

Numismata L. Veri, Faustina, & Lucilla.

L. VERVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(TR. P. VIII. IMP. V. COS. III. FORT. RED. *Fortuna reduci*. Sedet Dea cum temone & Cornucopiæ. Est ex ære magno in Museo nostro.

Α. ΑΥΡΗ. ΟΥΗΡΟC CEB. Capite laureato.)(ΕΙΡΗΝΗ. Pax. Dea sedet cum ramo oleæ. L. H. Anno octavo. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Ggggg

Fauf-

Faustinae.)(Nili effigies. L. H. In Thesauro Mauroceni, pag. 124.

Lucillae.)(Currus vectus serpentibus. L. H. Ibidem.

Anno Christi 169. V. C. 922. Marci & Veri 9.

M. ANTONINVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite laureato.)(TR. P. XXIII. IMP. V. COS. III. SC. Aequitas sedens cum libra & Cornucopia. Est ex ære magno, in Museo nostro. Mediobarbus, pag. 221. legit perperam IMP. VI.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIII. Capite laureato.)(LIBERAL. AVG. V. COS. III. Dea Liberalitas cum tabella & Cornucopia. Est argenteus apud P. CHAMILLART.

ATT. KAIC. M. AYP. ANTΩNEINOC CEB. Capite laureato.)(KAIC. CEB. IEP. KAI ACY. YΠ. ΠANEIΩ. *Καίσαρος Σεβαστῆς ἱερᾶς καὶ ἀσώλας. ὑπὸ Πανείῳ. Caesarea Augusta sacra & inviolata sub monte Panio.* Vide Nummos Populorum & Urbium. POB. Anno CLXXXII. æræ incipientis ab autumno anni V. C. DCCLI. Nummus est Mediceus.

KAICAP. ΠΑΝΙΑΔΟC. *Καίσαρος Πανιάδος.* Organum decem fistularum, quoniam Pan Mercurii, apud Plinium, libro VII. sect. LVII. fistulam & monaulum invenisse dicitur. Ex simili allusione nominum quæsitæ in nummis etiam Græcis symbola passim vidimus. Adicitur in ea nummi parte anni nota, POB. hoc est, annus CLXXXII. qui est annus Christi 169. post Septembrem.)(Caput diadematum, sine epigraphe. Cave putes esse Commodi. Nusquam enim vel Cæsares vel Augusti diademati sunt ante Constantinum, & etiam tunc rari admodum. Nec denique Commodus sic solus in nummis apparet ante annum Christi 175. Parebat ergo suo Tetrarchæ hoc etiam tempore Cæsarea Parnæas cum Ituræa & Trachonitide: & annos sui fœderis cum Romanis notat in isto nummo.

M. Aurelii.)(L. Θ. Anno nono. Serapis. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 124. Sunt & Lucii similes, L. Θ.

L. VERVS AVG. ARM. PARTH. MAX.)(TR. P. VIII. IMP. V. COS. III. FORT. RED. *Fortuna reduci.* Apud Mediob. pag. 238.

Α. ΑΥΦΑΙΟC ΟΥΗΡΟC CEB. Caput laureatum.)(L. ENATOY. Serpens equo impositus. In Thesauro Mauroceni, pag. 124.

Qui L. Verum hoc anno decessisse ponunt, quin & illi Lucillam conjugem simul decessisse dicunt; cum nullus etiam Lucillæ magis quam Veri deinceps nummus appareat? Reipsa concessio sibi novem annorum magistratu perfunctus, ad privatos se lares recepit. Reliquos Marci solius nummos, ad te sequenti epistola mittam. . . . Die sabbati, 12. Septembris, 1699.

Nummus singularis M. ANTONINI
e Cimelio Patris CHAMILLART.

Priusquam ad reliquos accedam M. Antonini nummos, juvat peculiari dissertatione illustrare nummum ex ære magno singularem, optimæ fabricæ, integerrimum, atque omni ex parte illæsum; qui est in Cimelio P. CHAMILLART. Mihi nuper est oblatum ille percommode; incidit enim in annum illum ipsum, in quo superior epistola terminatur, quique est postremus Marci cum L. Vero. Est hæc igitur illius nummi superscriptio. M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIII. Capite laureato.)(AVG. COS. VII. AVG. COS. III. SC. Effigies deinde Pietatis, cum hasta pura & patera.

Sententia est: Ab Augusto uno qui fuit Consul VII. Augustum alterum qui fuit Consul IIII. accepisse ut esset proximus Imperii heres; & ab Augusto postea isto, qui fuit Consul IIII. M. Antoninum accepisse similiter, ut proximus Imperii heres esset: Et quemadmodum M. Antoninus accepit ab eo qui fuit Aug. Consul IIII. ut designaretur eo tempore heres Imperii, ob affinitatem cum illo, ob quam sub eo Consulatu accepit Tribuniciam Potestatem; sic eum qui fuit Augustus Consul IIII. accepisse ab eo qui fuit Aug. Consul VII. ut jus proximum ad hereditatem Imperii adeptus sit, ob affinitatem aliquam; siue quia ex illius familia aliquis factus est eo anno, siue sub eo Consulatu, gener illius Augusti & Consulis VII. Pietatis imago sculpta in ærea idcirco est, quoniam ex Antonino Pio ortum accepit splendor ac dignitas M. Antonini.

Confectarium inde est, sensum hujus tituli istum esse. Quemadmodum M. Antoninus debet acceptam referre dignitatem suam Augustalem Tito Aelio Cæsari Antonino Pio, cujus filiam duxit uxorem, auctus propterea Tribunicia potestate, cum esset T. Aelius Antoninus Aug. Consul IIII. sic in familiam T. Antonini Pii, ipsumque Antoninum Pium, adductum esse idcirco principatum, quoniam ex ea familia quispiam factus sit gener Augusti, quo anno esset idem Aug. Consul VII. ac proinde Titi qui Vespasiani filius. Nervam igitur Cæsarem oportet illum fuisse ex familia Aelia (ex qua prodiit T. Aelius Antoninus) qui factus sit Titi Vespasiani gener, secundis nuptiis; quo anno Titus esset Augustus COS. VII. Neque enim his temporibus aut fuit Augustus alter Consul VII. qui haberet filiam nubilem, nisi Titus; cujus filia in nummis dicitur, IVLIA IMP. T. AVG. F. AVG. aut alter fuit Augustus, privatusve, qui potuerit Titi gener esse, & propterea jus principatus ad Antoninum Pium transferre, præter Nervam.

Erat igitur Nerva ipse Aelius, æque ac Titus Aelius Cæsar Antoninus, qui materno genere, ut olim ad te scripsi, nepos Nervæ fuit, & avunculum habuit eum, qui L. AELIVS CAESAR in nummis Latinis scribitur. En igitur stemma M. Antonini, quale ex hoc etiam præclaro numismate fuisse intelligitur.

VESPASIANVS A V.

TITVS AVG. COS. VII. DOMITIANVS AVG.

L. AELIVS NERVA Cæsar
Aug. Conjux secundis
nuptiis Julia Titi F.

IVLIA IMP. T. AVG. F. AVG.

Aelia Nerva Augusta,
conjux Antoniani Pii.

L. AELIVS
Nerva CAESAR.

T. AEL.

T. AEL. CAESAR ANTONINVS AVG. PIVS, qui
fuit AVG. COS. III.

Annia FAVSTINA PIA, conjux
M. Antonini.

M. ANTONINVS.

COMMODOVS ANTONINVS AVG.

Sic fuit Antoninus Pius materno genere nepos Nervæ, idemque pronepos Titi, nepos neptis Vespasiani Aug. Ex hac consanguinitate fiebat, ut Commodus Aug. Pii nepos, Marci filius, in se uno repræsentaret nobilitatem familiarum octo Romanarum supra ceteras nobilissimarum: *Flavia*, ex Tito & Vespasiano: *Julia*, tum ex iisdem Cæsaribus, tum ex aliis majoribus suis: nam Cæsares *Julii* sunt, ut sunt Condæi *Borbonii*: *Pompeia*, siquidem Pii ex Pompeio sunt: *Antonia*, siquidem Antonini & Antoniani sunt ex Antonio, genere materno: *Ælia*, ex qua T. Ælius Antoninus Pius, avus Commodi, genere materno fuit: *Galeria*, ex qua Faustina Pii, avia Commodi: *Aurelia* denique, ex M. Aurelio Commodi patre. Quæ causa est quamobrem cūsum numisma sit in honorem Commodi cum hac epigraphe, NOBILITAS AVG. Nam reipsa longe nobilior patre ipso suo M. Aurelio fuit. Aurelius enim in nummis nullus apparet ante istum, nec apud Plinium, præter L. Aurelium Consulem, annis ante Christum amplius centum quinquaginta.

Docet ergo hic nummus, familiam Ælii Antonini Aug. tametsi jam erat ipsa ex familia Cæsarum, debere acceptum referre *Augusto Consuli VII.* hoc est, Tito Cæsari, ob matrimonium initum cum Julia Titi filia, quod pervenerit statim ad principatum: quemadmodum M. Antoninus, quod eundem principatum sit statim adeptus, debet acceptum referre *Augusto Consuli IIII.* hoc est, Antonino Pio, ob conjugium cum ejus filia initum.

Ergo anno Christi 79. affinitatem junxit Nerva cum Tito. Nam fuit eo anno Titus, nec prius fuit, AVG. COS. VII. Anno sequente COS. VIII. fuit. Cudebantur tunc nummi in honorem Juliae Augustæ, quoniam esset Augusti filia: non item in honorem Nervæ, quoniam esset adhuc privatus, nec designatus Augusti successor. Quod si debebat imperium Antoninus Pius huic affinitati; certe oportet Nervam fuisse quoque *Ælium*. Nam cum Principem oporteret esse *Cæsarem*; *Cæsar* autem non esset Antoninus, nisi quia *Ælius* esset, ut nummi testantur inscripti, T. AEL. CAESAR ANTONINVS: (sunt enim ab Æliis Ælii, ut a Borboniis Borbonii:) necesse est Nervam, a quo Antoninus accepisset jus proximum ad imperii hereditatem, *Ælium* quoque fuisse. Ergo necesse est ex Nervæ filia natum esse Antoninum Pium: nam genere paterno Antoninus Pius fuit. Ergo Nervæ Cæsari filia fuit, Ælia Julia Nerva dicta, mater T. Ælii Cæsaris Antonini Pii.

Anno 79. Titus AVG. COS. VII.

Anno 81. Ælia Julia Titi & Nervæ Aug. filia nascitur.

Anno 90. Julia Titi obit: ex nummis.

Anno 100. Antoninus Pius nascitur.

Anno 138. Antoninus Pius Aug. salutatur.

Anno 145. AVG. COS. IIII. fuit.

Anno 150. Nubit Faustina Pia M. Aurelio Cæsari, qui fuit M. Antoninus:

Non ipso quidem anno, quo Consulatum accepit Antoninus Pius, sed cum adhuc gereret hunc Consulatum. Quam ob causam fortassis Monetarius ultimam quaternarii numeri notam aliquo intervallo diremit a prioribus.

Percussus hic nummus est M. Antonini anno TR. POT. XXIII. qui est Christi 169. vicesimus post conjugium cum Faustina Pii filia initum: Commodi ætatis quintodecimo anno. Vicesimo nimirum anno post illud conjugium, visum est, non posse inscriptionem in nummo insculpi gratiorem Principi, quam quæ redire faceret in memoriam legentes geminæ hujus affinitatis; cum Tito scilicet Vespasiani filio, & cum Antonino Pio: unde decus ad Augustam, nempe ad Faustina Pii filiam, Marci conjugem, & ad Commodum filium, nihilo minus quam ad Augustum, redundaret. Et satis iners alioqui Princeps, ut ex nummis ejus apparet, vix aliud suppetitabat argumentum, quod in ære anno eo posset inscribi. Itaque illud selectum est, quod Nobilitatem commendaret Cæsaris tunc adolescentis, nempe Commodi. Neque certe potuit illa aut compendiosius, aut ingeniose magis in nummo exprimi.

Hinc enimvero etiam intelligimus, quorsum Antoninus Pius, quamvis jam paterno genere e gente Antonia esset, & Marci prænomen idcirco haberet; in illa gente proprium primogenitorum, quod propterea pari lege transmisit ad posteros; tamen illud dimiserit in principatu, ut Titi prænomen assumeret, quod fuit proprium Flaviæ gentis, & ea ætate nobilior; quoniam Flavia gens ex ipsiusmet Augusti nepte fuerat Augusta, Antonia non sic fuerat. Unde quemadmodum *Marcum* dicere idem fuit, ac primogenitum familiæ vel gentis Antonia; siue M. Antoninum, siue M. Antonium: sic *Titum* qui appellat inter Cæsares, primogenitum Flaviæ gentis designat: cujus rei fidem faciunt tituli, DIVO TITO: DIVO MARCO. Titi ergo prænomen Antoninus Pius accepit, ut maternum genus, siue proavum maternum indicaret, Flaviamque gentem Augustam, unde prognatus esset. Sic Commodus, qui initio principatus sui *Marcus* fuit, sub finem dici *Lucius* maluit, ut ex Ælia gente, cujus prænomen proprium *Lucius* esset, originem se ducere demonstraret. In gente Ælia Titi prænomen ante Antoninum Pium non apparet. Ex Plinio constat fuisse Caios, Lucios, Publios: ex nummis, Quintos. *Titus Ælius* hic primus fuit, ut se Titi nepotem ostenderet: quam illi consanguinitatem hic etiam nummus asserit.

Sunt & alii hujus formæ nummi, hoc est, qui tituli novitate crucem figunt Antiquariis. Nam ut illum ipsius M. Aurelii siue Antonini omittam, quem affert Spanhemius, pag. 702. de quo jam ad te memini me scribere, qui est inscriptus, TRIB. POT. VII. TRIB. POT. VIII. multi sunt sub Vespasiano & Domitiano, in quibus ob similes difficultates incogitantia Monetarios arguunt, tum qui veræ eruditionis gustum nullum habent, tum Antiquarii illi, qui nummos veteres non nisi ad mercatum norunt. Ejus generis est ille in primis e Gaza Regia: IMP. C. DOMIT. AVG. TR. P. COS. XV. CENS. P. P. Caput Domitiani.)(IMP. CAES. VESPASIAN. AVG. P. M. TR. POT. COS. II. Caput Vespasiani laureatum. Ob duas istas annorum notas, quæ simul stare judicio Antiquariorum non possunt, hic deceptum illi Monetarium exclamant: Cum sententia sit, qualis in nummo fere M. Antonini, de quo nunc ad te scribo,

Ggggg 2

bo, Domitianum Augustum, id omne quod tunc haberet dignitatis ac potestatis, quod esset nimirum Consul quindecies & Censor perpetuus, acceptum Vespasiano referre, meritoque ipsius erga Rempublicam, capta Judæa: id quod ille effecit, cum esset Consul secundum. Alios septem vel octo similis formæ nummos, hoc est, ingeniosa totidem ænigmata illorum temporum, memini me tibi in prioribus epistolis commemorare: quibuscum si istum M. Antonini contuleris, idem in omnibus ingenium agnosces, & huic etiam nummo præ ceteris palmam dabis. Vale. Dabam die sabbati, 26. Septembris, 1699.

MARCUS ANTONINUS.

Anno Christi 170. V. C. 923. M. Antonini 10.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIII. Capite laureato.)(PROLECTIO AVG. COS. III. M. Antonius & Commodus filius in equis, præeunte milite cum vexillo, alio subsequente, cum signo militari. Commodus tunc fuit annorum sedecim. Est ex ære maximo in gaza Regia. At in Museo nostro ex ære magno, solus est M. Antoninus in equo: cetera sunt similia.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIII. Capite laureato.)(ADLOCVTIO AVG. S. C. Imperator paludatus, e suggesto cohortes adloquitur. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

ANTONINVS AVG. TR. P. XXIII. Capite laureato.)(VICT. AVG. COS. III. Victoria dextra coronam ostentat, trophæum humero sinistro portat. Argenteus, ibidem.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC CEB. Capite laureato.)(ΔΗΜΑΡΧΙΚ. ΕΞΟΥC. Κ Δ. Tribunicia Potestatis anno xxiv. Caput Jovis Hammonis. Est ex ære magno.

Faustina.)(L. I. Anno x. Serpens erectus, cuius in vertice lotus est; ut nummum ex eo argumentum cūsum in Ægypto intelligas. Apud Patinum, pag. 251. In alio Isis decumbens in lectisternio, ut anno 167. in Lucillæ nummo, cum L. I. Patinus in Indice pag. 16. dicit hunc esse nummum L. Veri, cum sit Faustinae potius: siquidem L. Veri annus x. aut Trib. Pot. X. non est in nummis.

Anno Christi 171. V. C. 924. M. Antonini 11.

Hoc anno M. Antoninus prælio vicit Germanos. IMP. M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXV. Capite laureato.)(In corona, PRIMI DECENNALES COS. III. S. C. Ex ære magno, in Museo nostro, & aureus in gaza Regia. Ludi sunt editi post primum decennium Augusti principatus.

Eadem inscriptio.)(VOTA SOL. DECEN. COS. III. S. C. Exaeto feliciter primo decennio vota superis soluta. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(VOTA SVSCEPTA DECEN. II. COS. III. S. C. Vota suscepta decennalia secunda, sive pro secundo decennio Augusti, principatus feliciter transigendo. Stans ipse togatus ante aram sacrificat. Est ex ære magno, ibidem.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXV. Capite laureato.)(IMP. VI. COS. III. Victoria scribit in clypeo, VIC. GER. Victoria Germanica. Ex ære mediocri in Cimelio D. FOVCVLT, & apud P. CHAMILLART.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. TR. P. XXV. Capite laureato.)(IMP. VI. COS. III. VICT. GERM. Victoria in quadrigis palmam gerit. Vidimus hunc ex ære minimo.

M. Aurelii.)(ΔΗΜΑΡΧΙΚ. ΕΞΟΥC. ΚΕ. Tribunicia Potestatis anno xxv. Caput Jovis Hammonis. Est ex ære magno, in Cimelio reginae Christinae.

Ejusdem.)(L. IA. Anno xi. In Thesauro Maurocenii, pag. 124.

Faustina.)(L. ΕΝΔΕΚΑΤΟΥ. Templum Isidis. Ibidem, pag. 125.

Anno Christi 172. V. C. 925. M. Antonini 12.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVI. Capite laureato.)(IMP. VI. COS. III. S. C. Roma sedet cum hasta & Victoria. Ex ære magno, in Museo nostro. In alio simili, apud P. CHAMILLART, Victoria scribit in clypeo, VIC. GER. Victoria Germanica.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVI. Capite laureato.)(IMP. VI. COS. III. S. C. Imp. paludatus cum hasta, e suggesto copias recenset: il fait la revue de son armée. Infra, PROVIDENTIA AVG. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(ΔΗΜΑΡΧΙΚ. ΕΞΟΥC. Κ 5. Tribunicia Potestatis anno xxvi. Caput Jovis Hammonis.

Ejusdem.)(L. IB. Anno xii. Ægypti effigies. In Thesauro Maurocenii, pag. 125. In alio, L. ΔΩΔΕΚΑΤΟΥ. Iustitiae imago. Ibidem, pag. 124.

Faustina.)(L. ΔΩΔΕΚΑΤΟΥ. Isis ante Pharam. Ibidem, pag. 125.

Anno Christi 173. V. C. 926. M. Antonini 13.

Kalendis Januariis M. Antoninus Germanicus appellatur.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVII. Capite laureato.)(In corona laurea, VICT. GERMA. IMP. VI. COS. III. S. C. Victoria ipsa est, quæ est relata anno 171. ob quam adipisci tamen nondum potuit, ut GERMANICVS diceretur in nummis ex Senatusconsulto. Est ex ære magno in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(GERMANIA SVBACTA. IMP. VI. COS. III. S. C. Trophæum: ad pedes captivus sedet. Ex ære mediocri apud D. FOVCVLT: ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(Procidem in genu Italiae, cui caput radiatum, & orbis Romanus in manu, ut reginae orbis, Imperator stans paludatus subleuat. RESTITVTORI ITALIAE. IMP. VI. COS. III. S. C. Italia restituta, quoniam a Germanorum armis metu liberata. Est ex ære magno in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(RESTITVTORI SARMATIAE. S. C. Stans ipse cum hasta, subleuat Provinciam, cui turritum caput, procidem in genu. Est ex ære magno, apud D. FOVCVLT.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVII. Capite laureato.)(Imperator e Germania redux, egrediens e templo, quod pone cernitur, a Victoria manum ei præbente ducitur, præeunte milite cum vexillo, & altero comite; simul tendunt ad arcum triumphalem, Augusto reduci & in Urbem adveniendi præparatum. ADVENTVS AVG. IMP. VI. COS. II. Apud D. Vailant, ex ære maximo, pag. 202. sed legendum COS. III.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVII. Capite laureato.)(GERMANICO AVG. IMP. VI. COS. III. Trophæum, cui captivus alligatus stat, manibus post tergum victis: ex adverso Germania sedens luget. S. C. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ea-

Eadem inscriptio.)(Templum, cui columnæ quatuor: in ipso aditu Mercurius stat: in summo fornice, gallus gallinaceus, aries, caduceus. Infra, RELIGIO AVG. *Religio Augusti*. S C. Ex ære magno, in Museo nostro. Pax ab Augusto procurata, tuta mercatoribus facit itinera; suum cuique rustico gallinaceum & arietem asserit. Rem alienam attingere fecit Augustus ut unicuique religio sit. Vide PIETAS AVGG. in Herennio Etrusco.

Eadem inscriptio, capite radiato.)(Mercurius stat, galero pedibusque alatis, læva caduceum, dextra crumenam gestat: ad pedes, gallinaceus. RELIG. AVG. IMP. VI. COS. III. S C. Ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT. *Religio Augusti*, ut proxime, eo nomine commendatur, quod propositis variis edictis sua jam sit rusticis gallina, sua viatoribus five mercatoribus crumena in tuto, a latronum unguibus, a militum rapina.

Anno Christi 174. V. C. 927. M. Antonini 14.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVIII. Capite laureato.)(RELIG. AVG. ut supra. IMP. VI. COS. III. Argenteus est e Gaza Regia: in quo Mercurius stans, dextra pateram, læva caduceum tenet.

Eadem inscriptio.)(IMP. VI. COS. III. S C. Juppiter sedens læva hastam, dextra Victoriā tenet. Ex ære magno, in Museo nostro.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIX. Capite laureato.)(C. L. I. COR. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 175. V. C. 928. M. Antonini 15.

Kalendis Januariis M. Antoninus a Senatu *Sarmaticus* appellatur. Commodus Antonini F. fit in Oriente *Ἀντονεύς*.

M. ANTONINVS AVG. GERM. SARMATICVS. Capite laureato.)(TR. P. XXIX. IMP. VIII. COS. III. S C. Dea stat cum Cornucopiæ ante aram. Est ex ære magno in Museo P. CHAMILLART.

M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIX. Capite laureato.)(IMP. VII. COS. III. S C. Fluvius jacens cum navigiolo. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(LIBERALITAS AVG. VI. IMP. VII. COS. III. S C. Dea Liberalitas stat cum tabella & Cornucopiæ. Est ex ære magno in Museo nostro.

M. ANTONINVS AVG. GERM. SARM.)(TR. P. XXIX. IMP. VIII. COS. III. Imperator stans, dextra Victoriā, læva hastam tenet. Apud Occonem, pag. 291.

M. AYP. ANTONINOC CEB. Capite laureato.)(Canopus. L. IE. Anno xv. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

AYTO. KOMOΔOC. *Imperator Commodus*. Commodi caput, vultu juvenili, annorum tamen amplius viginti.)(Diana venatrix. ΠΑΦΙΑ. ΖΑC. Cusus ante Septembrem anni hujus: anno ccxxxvii. æra Pompeiana. Est in gaza Regia.

Anno Christi 176. V. C. 929. M. Antonini 16.

Natali Urbis, Commodus accipit Tribuniciam Potestatem.

M. ANTONINVS AVG. GERM. SARM. Capite radiato.)(TR. P. XXX. IMP. VIII. COS. III. In medio nummo, P. P. FORT. REDVCL. *Pater Patriæ*, *Fortuna reduci*, five Annonæ vel Abundantiæ reduci. Ex Thesauro Mediceo Mediobarbus, pag. 225.

Eadem inscriptio.)(TR. P. XXX. IMP.

VIII. COS. III. P. P. PAX AETERNA. Imperator face comburit spolia, læva Cornucopiæ gerit. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 100.

M. ANTONINVS AVG. GERM. SARMATICVS. Capite laureato.)(CLEMENTIAE AVG. TR. P. XXX. IMP. VIII. Infra, COS. III. In medio, S C. Clementia stat cum hasta & patera. Clementia M. Antonini prædicatur, necdum tamen *Pater Patriæ* appellatur. Nam priores nummos duos, in quibus P. P. legi dicitur, nec ipsi vidimus, nec descriptos accurate fuisse ausimus præstare. Est hic ex ære magno, in Museo nostro.

M. ANTONINVS AVG. GERM. SARM. TR. P. XXX. Capite laureato.)(IMP. VIII. COS. III. S C. CLEMENTIA AVG. ut proxime. Ibidem.

M. ANTONINVS AVG. TR. POT. XXX. Capite nudo.)(FAVSTINA AVG. ANTONINI AVG. PII FIL. Caput Faustinae Marci. Est ex ære maximo apud D. Vaillant, sed nobis jure suspectus.

Numismata Commodi.

L. AVRELIVS COMMODVS CAES. AVG. FIL. GERM. *Cæsar Augusti filius Germanicus*.)(PRINC. IVVENT. *Princeps Juventutis*. Stat ipse paludatus cum hasta: retro, trophæum. S C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART. *Aurelius Commodus* prænomen apponit, quoniam jam alter ex Aurelia familia ipsius Augustus præcessit, nempe Aurelius Antoninus pater. *Lucii* prænomen adhibet, quoniam illud proprium primogenitorum in gente Aurelia fuit, ut superioribus litteris ad te scripsi. Deinde *Aurelius* ex gente paterna; ex materna *Commodus* appellatur: *Cæsar* ex ambobus parentibus. Idem denique *Germanicus*, & *Sarmaticus* etiam, de patris cognominibus nuncupatur.

COMMODO CAES. AVG. FIL. GERM. SARM. Capite nudo.)(SPES PVBLICA. Spei typus. S C. Ex ære mediocri, in Museo nostro. Ex ære magno, & ex argento, apud P. CHAMILLART.

COMMODVS CAES. GERM. ANTONINI AVG. GERM. FIL. Capite nudo.)(M. Antonini caput laureatum. Ex ære maximo, apud D. Vaillant.

COMMODO CAES. AVG. FIL. GERM. SARM. Capite nudo.)(PIETAS AVG. Vasa Pontificalia. Pietas Augusti commendatur, qui Cæsarem filium in collegium Pontificum curaverit cooptari. S C. Est in Museo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(In corona laurea: EQVETER ORDO PRINC. IVVENT. *Principi Juventutis*. S C. Ibidem, & in Cimelio D. FOUCAULT.

Anno Christi 177. V. C. 930. M. Antonini 17.

Kalendis Januariis init. Consulatum Commodus: & in Natali Urbis IMP. & AVG. appellatur: circa mensem Junium, *Pater Patriæ*: quo titulo simul donatus est M. Antoninus pater. Absonum enim visum est, esse filium Patrem Patriæ, dum eo titulo pater careret. Itaque simul est titulus concessus ambobus.

M. ANTONINVS AVG. GERM. Capite laureato.)(CLEMENTIA AVG. TR. P. XXXI. IMP. VIII. COS. III. S C. Stat cum hasta & patera. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOUCAULT.

M. ANTONINVS AVG. GERM. SARM. TR. P. XXXI. Capite laureato.)(

Dea Liberalitas stat, cum tabella & Cornucopia. LIBERALITAS AVG. VII. IMP. VIII. COS. III. P. P. S. C. Est ex ære magno in Museo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(PROPVGNATORE, subintellige, *Fove*, qui sculptus est in area nummi. IMP. VIII. COS. III. P. P. S. C. Juppiter dextra fulmen tenet: ad pedes dejectus humi hostis pileatus, manum tendit supplicem. Est ex ære magno in Museo San-Genovesano. In alio legitur, PROPVGNATORI.

M. ANTONINVS AVR. GERM. SARM. Capite radiato.)(TR. P. XXXI. IMP. VIII. COS. III. P. P. DE GERM. S. C. Trophæum, cum duobus captivis. Ex ære mediocri, in Museo nostro. In alio ibidem ex ære magno, capite laureato, congeries armorum est: infra, DE GERMANIS. S. C.

M. ANTONINVS AVG. GERM. SARM. TR. P. XXXI. Capite laureato.)(Triremis: in summa puppe Imperator; cujus felicitas in regendo imperio hoc symbolo significatur. IMP. VIII. FELICITATI AVG. P. P. COS. III. S. C. Ex mediocri, ibidem.

AVRELIO CAESARI ANTONINO P. P. Capite laureato.)(COL. PRIMA FL. AVG. CAESAREA, Palæstinæ. Vide nummos Populorum & Urbium.

M. Antonini: ΓΑΒΑΔΕΩΝ. ΓΚΚ. Anno cccxiii. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Faustina: L. IZ. Anno xvii. In Thesauro Mauroroni, pag. 125. & ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT, cum effigie Serapidis.

Numismata Commodi.

IMP. CAES. L. AVREL. COMMODVS GERM. SARM. Capite laureato, vultu juvenili.)(TR. POT. II. COS. S. C. Duo Imperatores in suggesto sedentes, cum Præfecto militum Prætorianorum stante, & Dea Liberalitate adstante pariter, ac tabellam tenente cum Cornucopia, liberalitatem populo exhibent. Infra, LIBERALITAS AVG. Est ex ære magno, in Museo nostro. In alio, e Thesauro Mediceo, stat sola Liberalitas cum tabella & Cornucopia.

Eadem inscriptio.)(Currus triumphalis, iunctus quadrigis, signifero præeunte: in curru Commodus cum patre triumphat, & scipionem gerit Consularem, in cujus apice Aquila Romana est: Victoria in aëre volitans præit. Infra, TR. POT. COS. Gerit hoc anno Consulatum Commodus, quia primus hic annus est post acceptam Tribuniciam potestatem. Cusus hic nummus est ante Natalem Urbis: quo die dici coepit TR. POT. II. Est ex ære maximo, in Cimelio D. FOVCAVLT.

L. AVRELIVS COMMODVS AVG. GERM. SARM. Capite laureato.)(TR. P. II. COS. P. P. Trophæum: captivi duo infra sedent. In imo, DE SARM. *De Sarmatis.* Est ex ære magno, in Museo nostro. Alius, apud P. CHAMILLART, habet DE GERM. *De Germanis.* Victoria hæc Germanica est, relata anno 171. qua in expeditione comes Antonino patri Commodus fuit, ut vidimus in nummo primo anni 170. Sarmatiae pars aliqua tunc etiam domita est, ut vidimus anno 173. Germanici ac Sarmatici titulos ob eam victoriam Antoninus vix extorsit a Senatu post annos duos tresve: triumphus autem non ante hunc annum decretus ipsi ac filio fuit. Tamdiu Senatus censuit fortassis, non fuisse eam materiam iusti triumphi.

IMP. L. AVREL. COMMODVS AVG. GERM. SARMAT. Capite laureato.)(TR. P. II. COS. P. P. Congeries armorum. Infra,

DE GERMANIS. S. C. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ejusdem.)(VOTA PVBLICA. TR. P. II. IMP. II. COS. P. P. S. C. Commodus sacrificat ante aram. Est ex ære magno, in gaza Regia, & apud P. CHAMILLART.

COMMODO CAES. AVG. FIL. GERM. SARM. COS. Capite nudo.)(HILARITAS. S. C. Hilaritas Dea tenet Cornucopia, & palmam arborem apprehendit. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT, cusus ante Natalem Urbis.

Eadem inscriptio.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. S. C. Duæ dexteræ simul junctæ tenent signum militare. Est ex ære mediocri, ibidem: cusus similiter ante Natalem Urbis.

Commodi caput laureatum.)(TR. P. II. IMP. II. COS. P. P. Dextra equum freno retinet, laeva virgam tenet. Symbolum istud est Principis Juventutis, vel Magistri Equitum. Occurrit & in Aurelio Cesare Commodi patre. Cusus hic nummus est circiter mensem Junium.

CRISPINA AVG. IMP. COMMODVS AVG. GERM. SARM. Capita duo adversa: Crispina, latere dextro: Commodus, sinistro.)(VOTA PVBLICA. Juno dextras Commodi & Crispinae jungit. Commodus togatus ad dextram est, ad laevam Crispina: honorem habente Augusto conjugis suæ. Nummus est ex ære maximo, cujus formam in plumbo expressam habemus.

Anno Christi 178. V. C. 931. M. Antonini 18.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. GERM. SARM. TR. P. XXXII. Capite laureato.)(IMP. VIIII. COS. III. P. P. Juppiter nudus cum hasta trophæum erigit; in imo: captivi duo. Est ex ære maximo.

Eadem inscriptio.)(IMP. VIIII. COS. III. P. P. S. C. Æquitas cum libra & Cornucopia. Est ex ære magno apud P. CHAMILLART.

Numismata Veri, post consecrationem.

Obiisse hoc anno L. Verus videtur, & inter divos fuisse relatus.

DIVVS VERVS. Capite nudo.)(M. AVREL. ANTONINVS AVG. TR. P. XXXII. Capite laureato. In libro D. Vaillant, primo edit. legitur IMP. XXXII. in secunda IMP. XXII. errore gravi, forte librarii. In nummo ex ære maximo, quem servat Gaza Regia, scriptum est perspicue, TR. P. XXXII. uti exhibemus. Neque vero M. Antoninus Imperator fuit omnino plus decies. Itaque hoc anno videri potest ex hoc nummo L. Verus obiisse, & Divis fuisse adnumeratus a Senatu, Marci rogatu & Commodi; annis ipsis novem, ex quo L. Verus Tribunicia potestate se & Augustali dignitate exuerat.

DIVVS VERVS: Capite nudo.)(L. VERVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capite ejusdem laureato. Est ex ære magno pulcherrimus, ut ad me scriptum est ex Urbe Roma. Docet hic nummus non fuisse L. Verum, cum factus est Divus, sive cum e vita excessit, Augustum, hoc est, Augusta potestate auctum. Unde non dicitur DIVVS VERVS AVG. sed ejusdem, dum Augustus esset, res præclare gestæ, in contraria nummi area commemorantur.

DIVVS VERVS. Capite nudo.)(CONSECratio. Rogus. S. C. Est ex ære magno, in Museo nostro. In alio, ibidem, Aquila Romana orbi Romano insistit.

Numismata Faustinae, & Commodi.

Faustinae caput.)(L. IH. Anno xviii. Marci Antonini: qui annus incipit autumnus anni huius apud Græcos. Nilus jacens cum arundine & Cornucopia. Infra, crocodilus. Est apud Patinum, pag. 251.

L. AVREL. COMMODVS AVG. Capite laureato.)(Victoria cum palma & corona. TR. P. III. IMP. II. COS. P. P. SC. Ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCVLT, cufus post Natalem Urbis: quo die dici Commodus cœpit TR. POT. III.

Eadem inscriptio, capite nudo.)(VOTA PVBLICA. TR. P. III. IMP. II. COS. P. P. Ex ære mediocri, ibidem.

Anno Christi 179. V. C. 932. M. Antonini 19.

Kalendis Januariis Commodus Aug. init Consulatum II.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. TR. P. XXXIII. Capite laureato.)(IMP. X. COS. III. P. P. SC. VIRTVS AVG. Imperator sedens, dextra hastam, sinistra tenet bacillum Imperatorium. Mediobarbus, pag. 227. e Museo suo.

M. Antonini.)(L. IΘ. Anno xix. qui apud Græcos autumnus incipit anni huius. Nilus decumbens. Est ex ære magno.

ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ CEBACTH. Caput Faustinae Marci.)(L. IΘ. Anno xix. Caput Serapidis. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCVLT.

Eadem inscriptio.)(L. IΘ. Ara. In Thesauro Mauroceni, pag. 125. Hi nummi fabulas Capitolini refellunt de morte Faustinae: ubi quot verba, tot mendacia sunt.

Numismata Commodi.

L. AVREL. COMMODVS AVG. TR. P. III. Capite laureato.)(LIBERTAS AVG. IMP. II. COS. II. P. P. Dea Libertas pileum dextra tenet. S C. Ex ære mediocri, in Museo nostro: cufus ante Natalem Urbis: quo die Commodus dici cœpit TR. P. IIII.

L. AVREL. COMMODVS AVG. Capite laureato.)(TR. P. III. IMP. II. COS. II. P. P. Ipse stans equum dextra regit, ut Magister Equitum. Argenteus in Gaza Regia, cufus ante Natalem Urbis.

Eadem inscriptio.)(VOTA PVBLICA. IMP. II. COS. II. P. P. Commodus ante aram sacrificat. Ex ære mediocri, ibidem.

Eadem inscriptio.)(Victoria sedet cum palma & corona. TR. P. IIII. IMP. III. COS. II. P. P. Est argenteus in Museo nostro: ex ære mediocri, capite radiato, in Cimelio D. FOVCVLT, cufus post Natalem Urbis.

Anno Christi 180. V. C. 933. Commodi 1.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. Capite laureato.)(TR. POT. XXXIII. IMP. X. COS. III. Lupa cum gemellis. Ex ære mediocri in Museo nostro.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. TR. P. XXXIII. Capite laureato.)(VIRTVS AVG. IMP. X. COS. III. P. P. SC. Dea sedens dextra tenet hastam, sinistra Victoriā. Ex ære magno, ibidem.

Numismata Commodi, ante abdicationem.
M. Antonini.

L. AVREL. COMMODVS AVG. TR.

P. V. Capite radiato.)(VIRTVS AVG. IMP. III. COS. II. P. P. Sedet ipse cum hasta & fulmine. S C. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCVLT.

Eadem inscriptio.)(IOVI VICTORI. IMP. III. COS. II. P. P. Iuppiter sedens Victoriā dextra tenet. Apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio, capite laureato.)(ADVENTVS AVG. IMP. IIII. COS. II. P. P. Ipse in equo, dextra elata. Infra S C. Ex ære magno, ibidem.

IMP. L. AVREL. COMMODVS AVG. GERM. SARM. Capite laureato.)(LIB. AVG. Liberalitas Augusti. TR. P. V. IMP. IIII. COS. II. P. P. Dea Liberalitas stans, dextra tabellam, læva Cornucopiā tenet. Est apud Mediobarbum, pag. 244. Hæc Liberalitas secunda est, pro Quinquennialibus Tribuniā potestatis.

Mense Julio vel Augusto, M. Antoninus, post annos xix. Augustæ potestatis, sponte anno ipso vicesimo, ne cogi lege videretur, deponit principatum, quem Commodus filius suscepit, cum titulo P. M. Antoninus ipse, post obitum, quocumque ille anno contigit, inter Divos refertur: verum quoniam privatus decessit, non DIVVS AVG. appellatur, sed DIVVS tantum.

DIVVS M. ANTONINVS PIVS. Capite nudo. Numquam enim iste in nummis consecrationis laureato capite est.)(CONSECRATIO. S C. Aquila defert Antoninum in cælum. Ex ære magno in Museo nostro. Sunt & alii ibidem plures typi.

DIVVS MARCVS ANTONINVS PIVS. Capite nudo.)(CONSECRATIO. Aquila Romana fulmen unguibus tenet. Argenteus ibidem.

DIVO MARCO ANTONINO. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Aquila, expansis alis. Argenteus ibidem, ævo Gallieni cufus.

DIVO MARCO. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Aquila expansis alis. Argenteus, in Cimelio P. CHAMILLART, ævo Gallieni cufus.

COMMODVS IMP.

Post patris abdicationem, Commodus Marci prænomen assumpsit, dictusque est M. Aurelius Commodus Antoninus Aug. Pius, vel Marcus Antoninus Aug. Ubi Marcus prænomen est primogenitorum gentis Antonia, in quam per patrem ipsum Aurelium infertus fuerat: unde & M. Aurelius iste interdum dicitur, prænomine Antonia gentis, cum gentis paternæ nomine posito: Commodus deinde a matre Commoda Faustina: denique Antoninus Aug. Pius, ab avo materno. Fuit enim Antonini Aug. Pii nomen celebratissimum; quoniam is primus Augustorum tres primarias Urbis Romæ familias in se exhiberet: Antoniam, Augustam, Piam, sive Pompeiam. Itaque ut ex eo suam originem posterius probarent, Marci prænomen assumpserunt; quod vel unum per se designabat primogenitum gentis Antonia, sive Antoninæ. Nam ipsum Antonini nomen post Pium transiit in proprium nomen in ea familia, æque ac nomen Antonii.

Supremis tamen annis maluit Commodus appellari, L. Ælius Aurelius Commodus; non levitate animi, ut vulgo creditur, sed ad indicandam vetustiorē nobilitatem suam. Nam ibi Lucius est prænomen, Ælia gentis æque ac Aurelia proprium: Ælius, gentis Cæsareæ nomen, non modo ab avo materno ipse Antonino Pio, sed & ab abavo Ælio Nerva Cæsare Augusto, Antonini Pii ipsius avo: Aurelius, a gente paterna: Commodus denique, a materna dictus. Vide stemma Antonini Pii, quod ad te dudum

dum transmissi. Ex eo intelliges, ut & ex sequenti nummus inscriptus, NOBILITAS AVG. quem
schemate, quamobrem dicatus Commodus fuerit suo loco proferam.

Stemma Commodi Imp.

Ælius NERVA CÆSAR AVG.

L. ÆLIVS CÆSAR.

Ælia, conjux
Antoniani Pii

T. ÆL. CÆSAR ANTONINVS AVG. PIVS, cui conjux
Annia Commoda FAVSTINA.

Commoda FAVSTINA PIA AVG. conjux M. Aurelii ANTONINI.

M. AVRELIVS COMMODVS ANTONINVS AVG. PIVS, qui &
L. ÆLIVS AVRELIVS COMMODVS.

N. Cæsar, alique LIBERI AVG. Commodi.

Numismata Commodi Imp.

M. COMMODVS ANTONINVS AVG.
Capite laureato. Marcus, ut primogenitus gentis
Antoninæ. Commodus ex matre deinde, denique An-
toninus ex patre & avo.)(TR. P. V. IMP. IIII.
COS. II. P. P. SC. LIBERALITAS AVG.
III. Imperator sedet, Dea Liberalitate stante cum
tabella & Cornucopiæ. Est hæc Liberalitas pro fe-
licibus Imperii auspiciis: cum jam Marcus diceretur.

M. COMMODVS ANTONINVS. Ca-
pite radiato.)(Neptunus lava tridentem tenet,
pede rupi imposito. In medio, COL. BER. Co-
lonia Berytus. In ambitu, SEC. SAEC. *Securitas
Seculi.* Est hic nummus ex ære mediocri, in Cime-
lio. D. FOVCALVT.

IMP. CAES. M. ANT. COMMODVS
AVG. Capite laureato.)(ADVENTVS AVG.
IMP. IIII. COS. II. P. P. Imperator in equo,
dextra elata. Est ex ære magno, apud D. Vaillant:
sed errore saltem librarii, pro COS. III.

Commodi caput laureatum.)(L. A. *Anno pri-
mo.* Quadrigæ. Alius, L. A. Trophæum cum cap-
tivis. Alius, L. A. Caput Crispinæ conjugis. Sunt
hi in Thesaurio Mauroceni, pag. 126. Alius, L. A.
Aquila fulmen unguibus tenet: apud Patinum in In-
dice, pag. 17. Annus primus Commodi Græco mo-
re incipit mense Septembri.

Ejusdem: L. K. *Anno xx.* Caput Jovis Olympii.
De universo hoc genere nummorum, in quibus æta-
tis Commodi annos consignatos esse falso existima-
tum est, egi abunde in Chronologia Vereris Testa-
menti. Hos itaque hic omitto.

ATT. KAI. M. ANT. KOMOΔON C.
hoc est, *σεβαστέν.* Græci nomen paternum Antonini &
Aurelii, materno Commodi sæpe præponunt. Caput
laureatum.)(KAIC. ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙΩΝ.
Cæsariensium Germanicæorum. ET. ΠΑΘ. *Anno cxxxix.*
Est hic nummus ex ære mediocri, in Cimelio D. FOV-
CAVLT. Vide Nummos Populorum & Urbium,
verbo CAESAREA Palæstinæ.

ATT. KAI. M. AYP. KOMOΔOC
CEB. Capite laureato.)(NIKOMHΔEΩN
ΔIC NEΩKOPΩN. Duo templa cum trire-
mi. Ex ære, apud D. Vaillant.

ATT. K. M. AYP. ANT. KOMOΔOC.
Capite laureato.)(Caput Herculis juvenis laurea-
tum. ΓΑΔΑΡΕΩN. ΓΜC. *Anno ccxliii.*
Vide Nummos Populorum & Urbium, & Chrono-
logiam Veteris Test. Est hic ex ære mediocri, in
Cimelio San-Genoyefano.

ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CEBACTH. Caput Fau-
stinæ Marci, matris Commodi.)(EYΘHNIA.
Caput Ubertatis, cum Cornucopiæ. L. K. *Anno
vicesimo æræ Aurelianæ, cæptæ ab autumno anni pri-
mi M. Antonini, qui est æræ Christianæ 161. Est
hic nummus ex ære mediocri, apud D. FOVCALVT.*

Caput Commodi laureatum.)(FAVSTINA
AVG. PII AVG. FIL. Caput Faustinae, non-
dum Divæ. Plus illa gloriatur titulo Pii Augusti fi-
liæ, quam titulo vel Marci conjugis, (quem titulum
numquam assumpsit) vel matris Augusti Commodi.
Quamquam & in gloriam Commodi istud redundat,
quem hic Faustinae titulus docet Antonini Pii nepo-
tem esse. Est ex ære magno.

Sunt & nummi Commodi cum hujus anni nota,
ΑΔΡΑΝΝΩN. ΘΚC. ΑΙΓΕΑΙΩN ΖΚC.
ΔΟΛΙΧΑΙΩN. Α. ΚΑΙCΑΡΕΙΑC Palæ-
stinæ, A. de quibus vide Nummos Populorum & Ur-
bium.

Numismata Crispinæ Commodi.

CRISPINA AVG. COMMODI AVG.
subintellige, de more, conjux. Caput Crispinæ.)(IVNONI REGINAE. Stat Juno cum hasta
& patera; ad pedes, pavo Junoni sacer. Est ex ære
magno, in gaza Regia. Sunt & in Museo nostro
nummi Crispinæ inscripti, IVNO, LAETITIA,
PVDICITIA, VENVS FELIX, FECVN-
DITAS, & CONCORDIA: qui postremus
ex argento dexteram duas junctas exhibet.

CRISPINA AVGVSTA. Caput Crispinæ.
(. DIS GENITALIBVS. Ara. Est votum
pro liberis suscipiendis, Crispina prægnante, fac-
tum. Est argenteus, e Cimelio COLBERTI-
NO.

ΒΡΟΥΤ. ΚΡΙCΠΕΙΝΑ C. Βρυτία Κρι-
στίνη Σεβαστή. Brutia Crispina Augusta. Caput Cris-
pinæ.)(ΕΠΙ ΑΙ. ΠΟΝΤΙΚΟΥ Η. ΒΥ-
ΖΑΝΤΙΩN. Sub Ælio Pontico Præside *ὑπερέως*
Byzantiorum. Ex ære mediocri, in gaza Regia. Hic
Ælius Ponticus in nummo Lucillæ, ut dixi ad an-
num 161. pariter H. ΒΥΖΑΝΤΙΩN appella-
tur: non igitur H. *Octavum* est, ut ait D. Vaillant;
sed *ὑπερέως* legendum. Delphin hic quoque est in-
ter duas pelamides. Cum sub Augusto fuisse Trium-
vir Monetæ legatur T. QVINCTIVS CRIS-
PINVS; credi potest Brutia Crispina a Bruto pa-
tre, Brutia; a matre, Crispina nomen habuisse.

Anno

Anno Christi 181. V.C. 934. Commodi 2.

M. COMMODVS ANTONINVS AVG. Capite laureato.)(VOTA DECEN. SVSC. *Vota decennalia suscepta.* TR. P. VI. IMP. IIII. COS. III. P. P. SC. Ipse habitu Pontificali stat ante aram cum patera. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT. Similis huic alter apud P. CHAMILLART, habet, VOTA DEC. ANN. SVSC. *Vota decennalia suscepta.* Cetera sunt similia. Vota sunt hæc suscepta Kalendis Januariis, pro felici processu primi decenni jam currentis, Tribunicia potestatis.

M. AVREL. COMMODVS ANTONINVS AVG. PIVS. Caput laureatum. *Marcus*, ut primogenitus gentis Antonia: *Aurelius* a patre, *Commodus* a matre; *Antoninus Aug. Pius*, ab avo materno; positis propterea eodem ordine his nominibus, quo in Antonini Pii nummis leguntur. Vultus est virilis ac barbatus, tametsi annorum dumtaxat xxvii.)(PONT. MAX. TR. POT. VI. COS. III. P. P. Tellus sedet, & pueruli quatuor totidem anni tempestatum indices, fructus ex arbore colligunt. Infra, TEMPORVM FELICITAS. Est ex ære maximo, in Museo nostro.

M. COMMODVS ANTONINVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VI. IMP. IIII. COS. III. P. P. Congiarium dat Imperator, LIB. AVG. IIII. *Liberalitas Augusti quarta.* Ex ære magno ibidem, & apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. VI. IMP. IIII. COS. III. P. P. Quadrigæ triumphales, in quibus Imperator scipionem Consularem tenet. Ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(IVPPITER CONSERVATOR. TR. P. VI. IMP. IIII. Iuppiter dextra fulmen, lava hastam tenet: veste protegit Commodum, minore forma infra stantem; qui & orbem Romanum dextra, lava sceptrum gerit. Infra, COS. III. P. P. In medio, S C. Est in Museo nostro, ære magno.

Ejusdem, capite laureato, detrita epigraphe.)(ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ. 9. Anno xc. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Ejusdem, L. B. Anno secundo. Aquila cum signis cohortium. In Thesauo Mauroceni, pag. 126.

Sunt & Commodi & Faustinae nummi cusi hoc anno, A M A C E I A C. ΠΙΘ. de quibus vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 182. V.C. 935. Commodi 3.

M. ANTONINVS COMMODVS AVG. Capite laureato.)(LIB. AVG. V. *Liberalitas Augusti quinta.* TR. P. VII. IMP. IIII. COS. III. P. P. Dea tabellam dextra, lava Cornucopiae gerit. Est argenteus in Museo nostro, & P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(VIRTVS AVG. TR. P. VII. IMP. IIII. COS. III. P. P. Imperator ex equo leonem confodit; victoriae Germanicae jamdudum reportatae symbolum. Est aureus.

Ejusdem.)(ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙ ΑΡΕΙΑ. ΕΤ. Γ. 778 γ. anno tertio. Ara cum Argæo monte. Cæsarea Cappadociae hæc est. Nummus ex ære magno, in Thesauo Regio.

Sunt & Commodi & Faustinae nummi hoc anno cusi, cum L. K B. Item Commodi, A N A Z A P. B O Y. ΕΤ. ΒC. Anno cci. de quibus vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 183. V.C. 936. Commodi 4.

Kalendis Januariis Commodus init Consulatum IIII.

M. AVREL. COMMODVS ANTONINVS AVG. PIVS. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VII. IMP. V. COS. IIII. Imperator ex equo leonem confodit. Est hic nummus ex ære maximo, cusus ante Natalem Urbis: quo die coepit dici Commodus TR. POT. VIII.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. VIII. IMP. V. COS. IIII. P. P. Imperator paludatus stans trophaeum erigit: in imo, captivi duo. Est ex ære maximo, cusus post Natalem Urbis.

Ejusdem capite laureato.)(TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. P. P. SC. Quadrigæ triumphales, in quibus ipse scipionem Consularem gerit. Est ex ære magno; ut ad me scriptum est ex Urbe Roma.

Ejusdem:)(MVNIFICENTIA AVG. P. M. TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. Elephas armatus. Ludi hi sunt pro Consulatu quarto. Est in nummis Arschoranis, Tab. 51.

Anno Christi 184. V. C. 937. Commodi 5.

M. COMMODVS ANTONINVS AVG. PIVS. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. P. P. SC. Pallas stat cum clypeo, hastam dextra vibrat. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. VIII. IMP. VII. COS. IIII. P. P. Modius, in quo fruges & spicae. Annonae prospexisse hoc anno Commodum; & semel hostes armis ipsius depulso fuisse, docet hic nummus argenteus.

Anno Christi 185. V. C. 938. Commodi 6.

M. AVRELIVS COMMODVS ANTONINVS AVG. P. M. (forte PIVS.) TR. P. VIII. IMP. VII. COS. IIII. DES. V. LIBERO PATRI VOTA PVB. *Vota publica* pro felice vindemia hujus anni. Commodus a Victoria coronatus ac velatus, sub vite sacrificat, adstante Baccho, cujus ad pedes tigris est. Nummus est ex ære maximo, cusus ante Natalem Urbis.

M. COMMODVS ANTONINVS AVG. PIVS. Capite laureato.)(BRITANNIA. P. M. TR. P. X. IMP. VI. COS. IIII. P. P. Dea sedet; dextra signum militare, lava hastam & clypeum tenet. Est ex ære magno apud D. Vaillant: sed legi oportuit IMP. VII. ut legitur in ære maximo apud D. Abb. DE CAMPS.

Ut supra.)(ITALIA. P. M. TR. P. X. IMP. VII. COS. IIII. P. P. SC. Italia Deae habitu, turrito capite, orbi Romano infidet: dextra Cornucopiae, sinistra sceptrum gerit. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

M. COMM. ANTON. AVG. PIVS. Capite laureato.)(In corona quercea, PRIMI DECENN. *Primi decennales ludi*, editi ipso decimo Tribuniciae suae Potestatis anno a Commodio. Est apud Patinum in Indice, P. M. TR. P. X. IMP. VII. COS. IIII. SC.

M. COMMODVS ANTONINVS AVG. Capite laureato.)(TR. POT. X. IMP. VII. COS. IIII. P. P. VOTA SVSC. DEC. SC. *Vota suscepta decennalia*, pro felici exitu primi decenni, ipso die Natali Urbis. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Nummi quidam ex ære maximo proferuntur, cum titulo BRIT, hoc anno, sic inscripti: M. COMMODVS

H h h h h

MODVS ANTONINVS PIVS
BRIT.)(TR. POT. X. IMP. VII. COS.
III. Victoria scribit in clypeo, VICT. BRIT.
In altero, M. COMMODVS AVG. PIVS
BRIT.)(EXERC. HERC. ROM. PONT.
MAX. TR. P. X. IMP. VI. COS. III.
P. P. Hos esse scito adulterinos, ac recentis fabri-
cæ.

Commodi caput laureatum.)(L. 5. *Anno sex-
to.* Roma sedet galeata: hastam tenet, & Victori-
am, quæ palmam ipsa gestat & coronam. Apud Patinum,
pag. 267.

Sunt & anno isto cusi nummi, ΚΑΠΙΤΩ-
ΛΙΕΩΝ Γ 9. & ΓΑΖΑ ΗΜC. & ΑΝ-
ΤΙΟΧ. ΠΡ. ΙΠ. CMH. de quibus vide Chro-
nologiam Veteris Testamenti; ac Nummos Populo-
rum & Urbium.

Anno Christi 186. V. C. 939. Commodi 7.

Kalendis Januariis Commodus init Consulatum
V. & Britannicus appellatur in Senatu, atque ob eam
causam & FELIX.

M. COMMODVS ANTONINVS
PIVS FELIX AVG. BRIT. Capite laurea-
to.)(P. M. TR. P. X. IMP. VII. COS.
V. P. P. Roma capite galeato, sedet, stante Com-
modo Augusto: stans ipse accipit a Roma sedente
super spoliis, orbem Romanum: Victoria a tergo
Commodum coronat. Nummus est ex ære maxi-
mo, in Cimelio D. FOVCAYLT, cusus hoc anno
ante Natalem Urbis.

COMM. ANT. P. FEL. AVG. BRIT.
Capite laureato.)(CONC. MIL. *Concordia
militum.* Stat Commodus paludatus inter milites qua-
tuor. P. M. TR. P. XI. IMP. VII. COS. V.
P. P. Aureus est.

M. COMMODVS ANT. P. FELIX.
AVG. BRIT. Capite laureato.)(P. M. TR.
P. XI. IMP. VIII. COS. V. P. P. Navis
cum velis, absque remis. Infra, PROVID. AVG.
Est ex ære mediocri, in Gaza Regia, & apud D.
FOVCAYLT. Apud D. Vaillant, pag. 216. legi-
tur. COS. VI. errore saltem librarii.

Ut supra.)(P. M. TR. P. XI. IMP. VII.
COS. V. P. P. Sedet Commodus in sella curuli,
dextra orbem Romanum tenet: Victoria retro voli-
tans, capiti ipsius coronam imponit. Est ex ære mag-
no, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(SAEC. FEL. *Sæculo felici, vel
Sæculi felicitas.* P. M. TR. P. XI. IMP. VII.
COS. V. P. P. S. C. Victoria scribit in clypeo,
VO. DE. *Vota decennialia*, pro felici decursu se-
cundi decennii Tribunicia Potestatis, quod a Natali
Urbis hoc anno incipit. Est ex ære magno, in Mu-
seo nostro: & ex argento apud P. CHAMIL-
LART.

M. COMMODVS ANTONINVS
PIVS FELIX AVG. BRIT. Capite laurea-
to. Hoc primum anno, ut dixi, Commodus cogno-
men *Felici* ad *Pii* cognomen adjecit, & utrumque
esse voluit ex æquo in sua familia hereditarium.)(P. M. TR. P. XI. IMP. VII. COS. V. P. P. Adlocutio cohortium. Adstant Præfecti cohortium capite galeato. Infra, FIDES EXERCIT. *Fides Exercituum.* Ex ære maximo, in Gaza Regia. Apud P. CHAMILLART, legitur in ære magno, FID. EXERCIT.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XI. IMP.
VIII. COS. V. P. P. Dea sedens, dextra tenet
orbem stellatum, circa quem tres quasi ejusdem fi-
liæ, nempe tres frugiferæ anni tempestates, suas fru-
ges vel opes ostentant, sequente Victoria cum pal-
ma. E lava manu ejusdem Deæ vitis enascitur, qua
obumbratur. Infra, TELLVS STABIL. *Tellus*

stabilis, five in ferendis tempestive frugibus constans,
ut nunc quidem interpretamur. Nummus est ex ære
maximo, apud D. Abb. DE CAMPS, probus ac
sincerus. Sunt autem plerique Commodi ex ære ma-
ximo nummi adulterini, fidei ab Antiquariis imperi-
tis, ad pecuniam virorum illustrium emungendam,
ad historiam & Chronologiam perturbandam, ad
multiplicem figendam crucem eruditiss.

M. COMM. ANT. P. FEL. AVG. BRIT.
Capite laureato.)(P. M. TR. P. XI. IMP.
VIII. COS. V. P. P. LIB. AVG. VI. *Libe-
ralitas Augusti sexta.* Dea Liberalitas stans cum ta-
bella & Cornucopiæ. Argenteus hic est e Museo P.
CHAMILLART. Est hic ordo nominum, ut sæpe
dixi, diligenter observandus: nihil enim dici potest
accuratius. Est primum a Divo Marco patre, *Mar-
cus*: deinde a matre, *Commodus*: postea ab avo ma-
terno *Antoninus Pius*: denique ex seipso *Felix Augu-
stus Britannicus*.

Eadem inscriptio.)(FELIC. PERPETVAE
AVG. *Felicitati perpetuæ Augusti.* Imperator stat to-
gatus: lava tenet cornucopiæ, dextram porrigit stan-
ti Felicitati, quæ lava gestat caduceum. Argenteus.

Ut supra.)(In corona, SPQR LAETI-
TIAE C. V. *Senatus Populusque Romanus Laetitia
clypeum vovit.* Est ex ære magno in Museo nostro.
In alio ex ære magno, apud P. CHAMILLART,
legitur, SPQR LAETITIAE CIVIVM,
in corona laurea: infra, S. C.

Commodi caput laureatum.)(ΜΗΤΡΟΠΟ.
ΚΑΙCΑΡΕΙΑ. ET. Z. *Anno septimo.* Mons Ar-
gæus cum aræ. Cæsarea Cappadociæ est. Nummus
ex ære mediocri, in Thesaurio Regio.

Caput Commodi, laureatum, barba haud prolixa:
AY. KAIC. KOMOΔ.)(Caput Cæ-
saris nudum, vultu puerili. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟ-
ΛΕΙΤΩΝ, in Thracia. Est ex ære minimo, in
Cimelio D. FOVCAYLT. Suscepisse liberos ex Cri-
spina Commodum, ex quibus Augusti postea *Pii Fe-
lices* dicti sunt, non hic modo singularis nummus tes-
tatur, qui parvulum Cæsarem exhibet; sed & aureus
ejusdem Commodi nummus, quem a se visum olim
apud D. Seguin, in hac civitate, inscriptum, LI-
BERI AVG. testis est Spanhemius, pag. 659, ta-
meti de Commodi liberis libri silent.

Anno Christi 187. V. C. 940. Commodi 8.

M. COMMODVS ANT. AVG. P. BRIT.
FELIX. Capite laureato. A Divo Marco patre,
Marcus est, & ut primogenitus gentis Antonia:
Commodus a matre: *Antoninus Aug. Pius*, ab avo ma-
terno: denique *Britannicus Felix* ex seipso; & idcir-
co *Felix*, quia *Britannicus*: nam istud significaretur,
permutatus hic est duorum istorum cognominum si-
tus.)(Dea Concordia tenet duo signa militaria,
alterum altera manu. P. M. TR. P. XII. IMP.
VIII. COS. V. P. P. S. C. Est ex ære magno,
in Museo P. CHAMILLART.

M. COMM. ANT. TR. P. XII.)(NO-
BILITAS AVG. P. M. Stat vir paludatus;
capite canino, dextra sistrum tenens, sinistra scep-
trum. S. C. Est ex ære apud Oeconem, pag. 323.
Et vidit Oisellius, qui accurate delineavit, Tab. XXI.
num. 7. Non hac Commodum ipsum pictura repræ-
sentat, sed mera symbola eorum quæ in titulo conti-
nentur. Paludamentum, belli ducem sive Imperato-
rem, ac proinde virum nobilem; caninum caput,
civem Romanum, siquidem hominem liberum; scep-
trum, *Augustum*; sistrum denique, *Pontificem Maxi-
mum* denotat, ob Isis sacra, in quibus sistrum,
quod est crepitaculi genus, concutiebatur.

M. COMMODVS ANT. P. FEL. AVG.
BRIT. Capite laureato.)(NOBILITAS
AVG. De hac Commodi nobilitate jam satis dixi.
P. M.

P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. COS. V. P. P. S. C. Dea tenet hastam puram dextra, læva Victoriā. Est ex ære magno & ex argento ibidem.

Ut supra.)(PATER SENAT. P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. COS. V. P. P. *Pater Senatus*; ergo Pater Patrum: nam Senatores sunt *Patres conscripti*. Stat Genius Senatus, laureato capite, Senatorio habitu togatus, dextra ramum oleæ, læva sceptrum tenet. Est argenteus apud P. CHAMILLART: sed & ex ære apud Angeloni, pag. 217.

Eadem inscriptio.)(VIRTUTI AVG. P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. COS. V. P. P. Stat galeatus & paludatus, cum hasta & Victoriā. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(AVCT. PIET. *Auctor Pietatis*. P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. COS. V. P. P. Pietas ante aram sacrificat. Est argenteus ibidem.

Eadem inscriptio.)(OPTIME MAXIME. C. V. P. P. *Consul quintum, Pater Patriæ*. Juppiter stans, dextra fulmen tenet. *Auctor Pietatis* Commodus Jovem invocat defensorem. Argenteus, ibidem.

Eadem inscriptio.)(IOVI EXSVP. *Jovi Exsuperatori*. P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. COS. V. P. P. Juppiter sedens, dextra fulmen tenet, hastam sinistra. Est argenteus ibidem, & in Gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(PIETATI SENATVS. COS. V. P. P. S. C. Commodus togatus, & Senator pariter togatus dextras jungunt. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Sunt & Commodi nomine cusi hoc anno, ΓΑΒΑΔΕΩΝ. ΓΑΔ. ΑΙΓΕΑΙΩΝ ΔΑΔ. ΑΜΙCΟΥ CΙΘ. ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΔΙΡ. alique, quos vide in Indice libri De Nummis Populorum & Urbium.

Nummi inscripti, DIVA FAVSTINA.

Cum Faustina Commodi mater non amplius in nummis appareat, hoc ipsam anno obiisse ponimus.

DIVA FAVSTINA PIA. Caput Faustinae.)(AETERNITAS. S. C. Dea stat, læva innixa columnæ; dextra tenet orbem, cui Phoenix impositus. Est ex ære magno in Museo nostro. In alio ibidem, sedet: cetera similia sunt. *Pia* Faustina, quia Pii filia. Est enim cognomen hereditarium. Quæ causa est quamobrem Faustina Pii conjux *Pia* non sit: quoniam cognomina patrum quidem transeunt ad liberos; at non ita cognomina maritorum vel nomina transeunt ad uxores.

Ut supra.)(LUNÆ crescentis effigies inter septem planetas. S. C. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

Ut supra.)(CONSECRATIO. S. C. Lectisternium, cum pavone & scepro transverso. Ex ære magno, ibidem. In alio, ara est. In alio, Faustina a pavone defertur in cælum: ære magno ibidem.

DIVAE FAVSTINAE PIAE. Capite velato.)(MATRI CASTRORVM. Sedet ipsa, tribus signis cohortium e regione positis. S. C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART. *Mater Castrorum* cur Faustina vocetur, jam dixi ad annum Marci primum.

DIVAE FAVSTINAE AVG. MATR. CASTROR. Capite velato.)(CONSEC-RATIO. S. C. Rogus. Ex ære magno, ibidem. In alio, ex ære simili, eadem epigraphe est utriusque partis: & Faustina pavo defert in cælum.

DIVAE FAVSTINAE MATRI CASTRORVM. Capite velato.)(AETERNI-

TAS. S. C. Elephantorum bigæ currum trahunt, in quo est Faustina velata. Est ex ære magno, ut ad me scriptum est ex urbe Roma.

DIVA FAVSTINA AVGVSTA. Capite velato.)(SIDERIBVS RECEPTA. Ipsa velata curru vehitur tracto bigis: vel sub Dianæ stantis effigie facem gerit. S. C. Est hic ex ære magno in Museo nostro; ille simili ex ære, apud P. CHAMILLART.

Anno Christi 188: V. C. 941. Commodi 9.

M. COMMODVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG. BRIT. Capite laureato.)(TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. P. P. TELLVS STABIL. Dea subter quercum recumbit: inter genua tenet orbem, super quo pueri tres ambulant: quartus, qui est ad pedes positus, orbi pariter insistit. Quatuor anni temporum æquabilis temperies, & ad fruges annis pluribus continuis proferendas idonea, tum eo symbolo significatur, tum adjecta epigraphe. Est ex ære maximo in Gaza Regia.

Ut supra.)(MARTI PACAT. *Marti Pacatori*. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. P. P. Mars dextra ramum oleæ tenet: ad pedes hinc clypeus, inde thorax. Bello pacem orbi Romano partam significat. Est ex ære maximo.

M. COMM. ANT. P. FEL. AVG. BRIT. Capite laureato.)(APOL. PAL. *Apollini Palatino*. IMP. VIII. TR. P. XIII. COS. V. P. P. S. C. Stat Apollo cum cithara columnæ imposita. Apollo tutator ædium Augustarum, five Palatii: idcirco dictus est *Palatinus*. Est hic nummus ex ære mediocri, apud Patin. pag. 230.

IMP. C. M. AVR. COMM. ANT. Capite laureato.)(CEBACTHNΩN CYP. L. CIE. *Sebastenorum Syriae*, anno ccxv. Isis stans, dextra hastam, læva spicas tenet. Est ex ære magno, in Gaza Regia. A Latinis Græcisque oppidi incolis cūsum hunc nummum esse, sermo uterque inscriptus in eo docet. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 189. V. C. 942. Commodi 19.

M. COMMODVS ANT. P. FELIX AVG. BRIT. P. P. Capite laureato.)(IOVI IVVENI. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. Juppiter stat, dextra fulmen, sinistra hastam tenet: ad pedes, Aquila Romana, Imperii & Augusti symbolum. S. C. Nunc Commodus annum agebat ætatis xxxv. Quamobrem *juvenis* appellatur, & sub tutela dicitur esse *Jovis Juvēnis*. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(IOVI EXSVPER. *Jovi Exsuperatori*. P. M. TR. P. XIII. COS. V. P. P. Juppiter sedet, dextra pateram tenet: Aquila Romana ante pedes. Est ex ære magno, & mediocri, in Gaza Regia.

Ut supra.)(I. O. M. SPONS. SECVRIT. AVG. *Jovi Optimo Maximo, sponsori securitatis Augusti*. Juppiter stans cum pallio, dextra Commodum Aug. tutatur, fulmen læva tenet. Ex ære magno ibidem; & apud P. CHAMILLART, argenteus.

M. COMMODVS ANT. P. FELIX AVG. BRIT. Caput laureatum.)(MARTI PACAT. P. M. TR. P. XIII. & cetera, ut anno superiore. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART. Mediobarbus, pag. 254. e Museo suo, legit: MARTI PACAT. P. M. TR. P. XIII. COS. V. DES. VI. S. C.

Ut supra.)(MINER. VICT. *Minervæ Victrici*, hoc est, Prudentiæ & sapientiæ victrici. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. P. P.

P. P. S. C. *Minerva*, solertia est. *Minerva* stat cum hasta & clypeo: dextra tenet *Victoriam*, quæ coronam ei porrigit; retro, trophæum. Ex ære magno, in Museo nostro. Infra, DES. VI. *Designatus sextum* Consul.

Ut supra.)(FORTVNAE DVCI. *Imperator velatus ad aram* sacrificat, adstante *Fortuna* cum temone & *Cornucopiæ*. Infra, C. V. P. P. Consul quintum, *Pater Patriæ*. Est ex ære maximo, in Thesauro Regio.

Ut supra.)(FORT. FELI. *Fortuna felici*. Dea stat cum *Cornucopiæ*, & caduceo, pede dextro proræ navigii insistit. Pacem & *Annonam* uberem terra marique, hæc symbola significant. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. P. P. S. C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(FORTVNAE MANENTI. Sedet Dea, equum freno tenet, lava *Cornucopiæ*. Ex ære magno & argento, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(PACI AETERNAE. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. P. P. Pax ramum oleæ dextra tenet, hastam sinistra. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(SECVRIT. ORB. *Securitas Orbis*. Dea sedens, dextra tenet orbem Romanum, lava lateri apposita. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. P. P. In medio, S. C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART. Alius in Museo nostro addit, DES. VI. Argenteus apud eundem: SEC. ORB. P. M. TR. P. XIII. COS. V. DES. VI. Imperator sedet togatus, dextra tenet orbem Romanum.

M. COMMODVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG. BRIT.)(Capite laureato.)(FELICITAS SAECVLI. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. P. P. Dea stans, dextra caduceum, lava *Cornucopiæ* gerit: dextro pede rostrum navigii calcit. Ubertatem terra marique, & pacem toto orbe receptam significat. Nummus e *Cimelio Card. Carpegna*.

M. COMMODVS ANT. P. FEL. BRIT. Capite laureato.)(Tres Deæ Monetæ stant, cum sua quæque librâ. Infra, MON. AVG. *Moneta* seu Curia *Monetalis Augusti*. Ex ære magno in Museo nostro.

IMP. C. M. AVR. COM. ANT. Capite laureato.)(CEBACTHNQN CYP. L. CI5. Anno CCXVI. Angues duo circa cistam. Est ex ære minimo in Gaza Regia.

Anno Christi 190. V. C. 943. Commodi II.

Kalendis Januariis Commodus VI. Consul creatur. M. COMMODVS ANT. P. FELIX AVG. BRIT. Capite laureato.)(AVCTOR PIET. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. VI. P. P. S. C. Stat *Pietas* ante aram, dextra pateram tenet. Est in Thesauro Mauroceni, cufus ante Nativitatem Urbis.

Ut supra.)(In corona laurea: MAGNIFICENTIAE AVG. COS. VI. P. P. Ob ludos, ut apparet, hoc anno in quindecennialibus Tribunicæ Potestatis editos. Est ex ære mediocri, in Gaza Regia.

M. COMM. ANT. P. FEL. AVG. BRIT. P. P. Capite laureato.)(LIB. AVG. *Libertas Augusti*. P. M. TR. P. XV. COS. VI. *Libertas* pileum dextra tenet. Est argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(LIBERAL. AVG. VII. *Liberalitas Augusti septima*. P. M. TR. P. XV. IMP. VIII. COS. VI. S. C. Dea *Liberalitas* stat cum tabella & *Cornucopiæ*. Est ex ære magno ibidem.

Ut supra.)(In corona laurea, VOT. XX. *Votis vicennialibus*. P. M. TR. P. XV. IMP. VIII. COS. VI. S. C. Est ex ære mediocri, Anno Tribunicæ Potestatis quindecimo vota suscipit, pro reliquo quinquennio usque ad annum vicessimum feliciter peragend. Referri potest hic nummus ad Kalendas Januarias anni sequentis.

Ut supra.)(GEN. AVG. FEL. *Genio Augusti Felicis*, hoc est, Commodi cognomento *Felicis*. P. M. TR. P. XV. IMP. VIII. COS. VI. *Genius* ante aram sacrificans. S. C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(VIRTVTI AVG. P. M. &c. Reliqua enim inscriptio similis superiori est. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(APOL. MONET. *Apollo Monetalis*. P. M. TR. P. XV. IMP. VII. *Apollo* stans columnæ innititur, dextra capiti admota. In medio, COS. VI. Argenteus, ibidem.

Commodi caput laureatum.)(MHTPOIO. KAICAPEIAC. *Cæsarea Cappadociæ* est Ara, ex qua spicæ quatuor exsistunt. In ara scriptum est, ET. I. 3785 t. anno x. Apud Patinum, pag. 127. cufus ante Septembrem anni hujus.

Ejusdem.)(ΠΕΡΙΟΔ. ΔΕΚΑΕΤ. περίοδος δεκάετης. *Decennio jam exacto*. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 127. cufus pariter ante Septembrem hujus anni.

M. COMM. ANT. P. FELIX AVG. BRIT. Capite laureato.)(COLL. AN. COM. P. M. TR. P. XV. IMP. VIII. COS. VI. *Colonia Antonini Commodi Pontificis Maximi* &c. *Colonus* boves agit. *Colonia* *Æliam Capitolinam* auctam esse a Commodio Aug. a quo propterea dicta *Commodiana* est; aliasque ab eodem conditas fuisse, hic nummus significat, in provincia *Narbonensi* cufus, ut plerique Latini. *Geminata* littera L in voce COLL. plurali numero *colonias* designat: ut AVGG. *Augusti* sunt, & sexcenta familia. Est hic nummus ex ære mediocri, in Museo nostro. Ex eo prave intellecto finxit *Lampridius*, ad Senatum retulisse Commodum, de *Commodiana* facienda Roma, similiaque somnia hominis otiosi. Alii vero putant legendum, COL. L. AN. COM. *Colonia Lucii Antonini Commodi*, æque prave; cum se in illo ipso nummo Commodus *Marcum* adhuc esse testetur, necdum dici *Lucium*.

Anno Christi 191. V. C. 944. Commodi 12.

M. COMMOD. ANT. P. FEL. AVG. BRIT. P. P. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XV. IMP. VIII. COS. VI. In laurea, VOT. XX. ut dictum est anno superiore. Est apud Occonem.

M. COMMODVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG. BRIT. Capite laureato.)(APOLLINI PALATINO, P. M. TR. P. XVI. IMP. VIII. COS. VI. P. P. *Victoria* & *Apollo* citharam tenent. Ex ære maximo, apud Abb. DE CAMPS. In nostro, ex ære magno, APOL. PALAT. P. M. TR. P. XVI. COS. VI. S. C.

M. COMM. ANT. P. FEL. AVG. BRIT. Capite laureato.)(MINERVAE PACIFERAE: hoc est, sapientiæ, solertiæ, prudentiæ Principis, quæ pacem alit ac fovet. TR. P. XVI. COS. VI. *Minerva* stolata hastam cum clypeo lava tenet, dextra ramum oleæ. Angeloni, pag. 208.

M. COMMODVS ANT. P. FELIX AVG. BRIT. P. P. Capite laureato.)(GEN. AVG. FELIC. *Genio Augusti Felicis*, ut anno superiore. P. M. TR. P. XVI. COS. VI. S. C. *Genius* stat ante aram cum patera & *Cornucopiæ*. Est ex ære magno in Museo nostro.

Ut

Ut supra.)(CONC. COM. *Concordia Commodi*, P. M. TR. P. XVI. COS. VI. Dea stans cum patera. Argenteus est, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(FIDEI COH. *Fidei cohortium*. P. M. TR. P. XVI. COS. VI. Dea stat cum vexillo, dextra spicas tenet. S C. Ex argento ibidem, & ex ære magno in Museo nostro.

Est & ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ Cappadociæ, ET. AI. cum monte Argæo: anno xi. qui more Græcorum cœpit autumno anni superioris. Est in Cimelio Mediceo.

Anno Christi 192. V. C. 945. Commodi 13.

Consulatum VII. init Commodus Kalendis Januariis: ac fere deinceps in nummis L. AEL. AVR. COMMODVS AVG. PIVS FELIX appellatur, post Natalem Urbis. *Lucius*, ut primogenitus gentis Æliæ & Aureliæ: *Ælius* ab avo & abavo; *Aurelius* a patre: *Commodus* a matre: *Augustus* Pius ab avo, patre, & matre: *Felix* ex seipso.

M. COMM. ANT. P. FEL. AVG. BRIT. P. P. Capite laureato.)(HERC. COMMODIANO. P. M. TR. P. XVI. COS. VII. Est ex ære magno apud Illustriss. HARLÆVM: cufus ante Natalem Urbis. Huic alter similis est apud Angeloni, pag. 218. cufus anno superiore, siquidem in eo legitur COS. VI. Commodus Herculis habitu sacrificat ante aram, juxta arborem Herculis exuviis onustam. *Commodianus Hercules* dicitur, Commodi tutor sive conservator Hercules: ut alibi legitur, HERCVLI AVGVSTI: HERCVLI TVTATORI. Ipse *Ἡρακλῆς* appellatur in nummo ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΩΣ. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Eadem inscriptio.)(MATRI DEVM CONSERVAT. *Matri Deum Conservatrici* Augusti. P. M. TR. P. XVI. IMP. VIII. COS. VII. P. P. S C. Cufus ante Natalem Urbis. Cybele vesta leone, dextra tympanum tenet, læva sceptrum. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Eadem inscriptio.)(VOTA SOL. PRO SAL. PR. Infra, COS. VII. P. P. Imperator Commodus ante aram sacrificat. *Vota Soluta pro Salute Populi Romani*. Salus Augusti & a morbo recreatio, salus Populi Romani est. Sicut in nummo Decentii Cæsaris, Christum Deum orat pro ipsius conservatione Prima Lugdunensis; quoniam, inquit, TCNES: hoc est, *Tutela Cæsaris nostra erit salus*. Est hic Commodi nummus ex ære magno, in Museo nostro. Nisi litteræ P R. disjunctissimæ essent a se invicem, magis forsitan arrideret, *pro salute Principis*.

L. AELIVS AVRELIVS COMMODVS AVG. PIVS FELIX. Caput Commodi radiatum, cum capite Virtutis Martialis tamquam Genii comitis Augusti, conjunctum: cuius imo capiti subjecta pelta (ut aiunt) Amazonica est. Virtutem Augusti comitem in bello fuisse, hoc symbolo significatur: cuius exempla sunt in nummis Postumi, Probi, & Maximiani Herculi. Quot nugis autem fabulisque, immo quot spurcitiis Romanam historiam opplevēre perversi nummorum interpretes, tum veteres, tum recentes? Nam in isto similique nummo vulgo fabulantur, Martiæ concubinæ caput cum capite Commodi conjunctumque esse. Id vero ne impurissimo quidem Lampridio venit in mentem, qui Martiam concubinam finxit cum sociis, Herodiano, ac Dione. Nam is hoc tantum prodidit, quamvis hoc ipsum totum fabulosum: *Amazonius autem vocatus est ex amore concubinæ suæ Martiæ, quam pictam in Amazone diligebat*: (forte hic Gallicismus est, *peinte en Amazone*;) propter quam & ipse Amazonico habitu in arenam Romanam procedere voluit.

Non ausus est dicere sculptam in nummis ejus effigiem fuisse. Quis enimvero etiam perditissimæ frontis princeps patienter ferret, in suis nummis confoiari cum suo vultu vultum concubinæ? aut si forte id ex effreni libidine cuperet, num istud demum Senatusconsulto fieret, & hoc Senatus scelus probaret? Nam hi sunt nummi quamquam ex ære maximo, S C. cusi. Tantum igitur finxere impuri homines & otiosi, quoniam Martia Commodi mens & Virtus à Commodō numquam disjungeretur, sed die ac nocte comes adesset ei assidua; finxere, inquam, Martiam concubinam, quæ ab ejus latere numquam discederet, cujus etiam ingenium & mores ipse indueret. Est huic nummo similis alter, eadem epigraphe, sed capite galeato Virtutis conjuncto cum capite Commodi.)(P. M. TR. P. XVII. IMP. VIII. COS. VII. P. P. S C. Commodus leonina pelle tectus Herculi sacrificat ante aram. Est ex ære maximo apud Angeloni, pag. 218.

Ut supra: Capita duo conjuncta pariter, Commodi & Virtutis.)(HERCVLI ROMANO AVG. S C. Imperator sub Herculis habitu trophæum erigit, læva leonis exuvias gestat cum clava. Est ex ære maximo, apud Angeloni, ibidem. Sive *Herculem Romanum Augustum* dicas, sive *Virtutem Augusti comitem* in antica nummi parte inspicias, idem utrobique intelligitur.

Ut supra.)(Duo capita simul juncta: Commodi laureatum, galeatum Palladis alterum.)(P. M. TR. P. XVII. IMP. VIII. COS. VII. P. P. S C. Hercules stat clavæ innixus: Commodus e regione, velato capite sacrificat, ad aram interjacentem. Apud Angeloni.

Ut supra: Caput Commodi leonina pelle tectum.)(HERC. ROM. CONDITORI. *Herculi Romano conditori*. P. M. TR. P. XVII. COS. VII. P. P. Hercules boves agit geminos, instar coloni; læva clavam tenet. Est ex ære maximo apud D. Abb. DE CAMPS. Edidit mendose D. Vailant, pag. 212. TR. POT. XVIII. pro XVII. In nummo simili ex ære magno, apud P. CHAMILLART, legitur similiter, HERC. ROM. COND. P. M. TR. P. XVII.

L. AEL. AVREL. COMM. AVG. P. FEL. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVII. IMP. VIII. COS. VII. P. P. Imperator in suggesto sedens, dat congiarium populo. S C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(LIB. AVG. VIII. *Liberalitas Augusti octava*. P. M. TR. P. XVII. COS. VII. P. P. Dea Liberalitas stat cum tabella & Cornucopia. Argenteus, apud P. CHAMILLART. In alio ibidem ex ære magno, cum S C. dat Imperator congiarium populo: cetera sunt similia.

Ut supra.)(P. M. TR. P. XVII. IMP. VIII. COS. VII. P. P. Dea tenet Victoriā: e regione columna est, cui Orbis Romanus est impositus. In medio, fidus Solis. S C. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(P. M. & cetera ut proxime. Imperator hastam tenens, & Virtus, dextras jungunt. In medio, fidus Solis, & S C. Ex ære simili, & epigraphe eadem, Victoria gradiens est cum palma & corona.

Ut supra.)(LIB. AVG. *Libertas Augusti* Imago Libertatis pileum dextra tenentis. P. M. &c. ut proxime. Retro, fidus Solis. Ibidem, ex ære magno.

Ut supra.)(SERAPIDI CONS. AVG. *Serapidi Conservatori Augusti*. Argenteus est ibidem.

Ut supra.)(IOVI DEFENS. SALVTIS AVG. *Jovi Defensori salutis Augusti*. Juppiter gradiens, dextra fulmen, læva sceptrum tenet. Argenteus ibidem.

Ut supra.)(MATRI DEVM CONSERV. Hhhh 3

SERV. AVG. *Conservatrici Augusti*. Cybele leone victa. Argenteus ibidem.

Est & Commodi nummus Græcus cum AB. hoc est, cum anno xxxii. æræ M. Antonini: qui annus incipit more Græco, autumno anni hujus.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΚΟΜΟΔΟΣ. Capite laureato.)(ΕΦΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. *Ephesorum Asiæ & Hierapolitarum Phrygiæ concordia*. Est in Gaza reginæ Christinæ.

Qui ex ære maximo nummi circumferuntur in Cimiis Principum ac virorum illustrium, cum TR. POT. XVIII. adulterinos affirmare ne dubites; cum præsertim (ut nunc alia omitam indicia) illa TRIB. POT. XVIII. in nullo appareat omnino numismate aureo, argenteo, æreo, sive magni, sive mediocris, sive minimi moduli. Et quam sunt Commodi tamen triti vulgaresque ex ære & argento nummi?

Videtur autem omnino violenta morte a conjuratis ei illata peremptus fuisse Commodus, ut olim Cæsar: nam ita haud inaniter conijcimus ex statu Reipublicæ anno sequente. Meruit ille nihilominus salutem ævo Gallieni inter bonos Principes ac Divos recenseri: & ex liberis ejus posterisque innumera prodii Soboles Augustorum Piorum Felicium.

Gallieni certe ævo cusus ille nummus argenteus creditur, qui est in Museo nostro, DIVO COMMODO. Capite radiato.)(CONSECRA-TIO. Ara cum igne. Adeo certe carus fuit Commodus orbi Romano, dum viveret, ut etiam statim post obitum ejus, cum in honorem Principum, qui ei successerunt, nummos coloniarum Romanarum cuderent, titulum *Commodianæ* in his ipsis retinerent, eoque admodum gloriarentur. Sic Colonia Ælia Capitolina, in nummis Pescennii Nigri & Severi, *Commodianam* se appellat, & sub Decio quoque, ut diximus in libro de Nummis antiquis. Sic & Ægeenses in Cilicia

sub Severo Κομοδιανὲς se inscribunt; alique. Hactenus de Commodio. . . . Die sabbati, 24. Octobris, 1699.

PESCENNIVS, PERTINAX, SEVERVS, &c.

Anno Christi 193. V. C. 946. Severi 1.

Commodo a conjuratis interfecto sub anni hujus mensem Martium, metuens Senatus, ne ob eam necem turbarum aliquid in Imperio oriretur, Quinquēviris orbem Romanum commendavit, ut fere post pulsum Neronem; & ut Triumviris olim post cæsum similiter Cæsarem Dictatorem: donec ad unum redire posset antiquo more principatus, rebus pacatis atque compositis.

Natali Urbis igitur, Syria Palæstina Pescennio Nigro Aug. ad annos duos tutanda decernitur, cum Consulatu II. sed forte sine TR. POT. neque enim apparet in nummis: eundem tamen adjuvante Severo Aug.

Helvio Pertinaci Aug. Ephesus, Tomi in Ponto Scythico, & Alexandria committitur, sive tractuum illorum ora maritima, cum TR. POT. & COS. II.

Septimio Severo reliqua pars Orientis regenda traditur. Datur eidem Tribunicia Potestas in annos xix. Additur ei Cæsar Clodius Septimius Albinus, Consul suffectus hoc anno.

Didio Severo Juliano ad annum unum Gallia commendatur, forte & Illyricum, cum titulo COS. & P. M. Unde Didii Juliani nullus est nummus Græcus, quoniam nihil ei juris in Oriente

Quæsi sunt autem qui Commodum succederent, in ipsa Cæsarum gente; omnes ætate ac prudentia senili: nullus enim minor annis quinquaginta fuit: quidam etiam septuagesimum annum videntur supergressi.

I. STEMMA PESCENNII NIGRI AVG.

ex solis nummis antiquis.

IVLIA TITI AVG. F. Conjux Ælii NERVÆ CÆS. AVG.

Ælia Julia, Nervæ F. Nupsit L. Aurelio Vero, ut in Nervæ stemmate, V & M. Aurelii dixi.

Julia Vera, conjux Aurelii Veri Justi, ut dixi in stemmate M. Aurelii.

Julius Verus.
Conjux Antonia Pia,
Antonii Pii filia,
soror patruelis
Faustinæ Marci.

Julia Justa, conjux
Pescennii Nigri.

Julius Marianus,
a Maria conjuge.
Hujus nepotes.

PESCENNIVS NIGER IVSTVS AVG.

Pescennius Niger, ex patre.

Justus, ex matre.

Conjux, Fulvia Plautilla.

IVLIA DOMNAPIA AVG.

secunda conjux
Septimii Severi Aug.

IVSTA FVLVIA PLAVTILLA AVG.

Conjux Antonini Severi F.

Justa, ex patre.

Fulvia Plautilla, ex matre.

DIVA MARI-
NIANA.

DIVVS MA-
RINVS.
Conjux, neptis
Commodi.

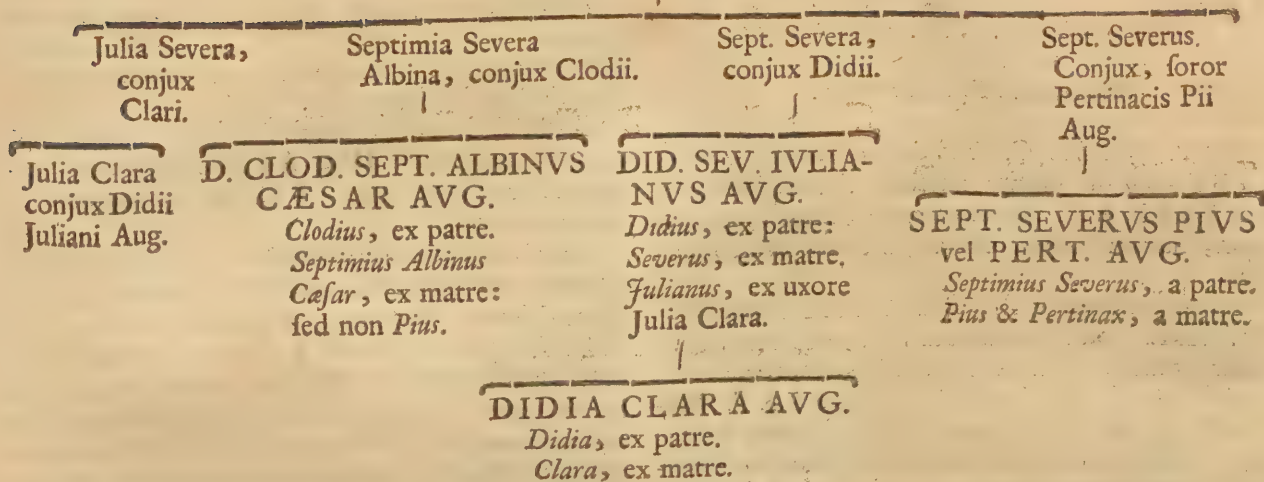
MARIVS P. F. AVG.

T. IVL. MAR. PACATIANVS
P. F. AVG. *Titus Julius, quia*
pronepos pronepotis Julii Titi
Aug. filii, & primogenitus gentis
Flaviae ac Juliae. Marius, ex patre
& proavia. Pacatianus, ex con-
juge. Pius Felix, ex matre.

II. STEM-

II. STEMMA DIDII SEV. IVLIANI, SEPT. SEVERI
PERTINACIS, & CLOD. SEPT. ALBINI.

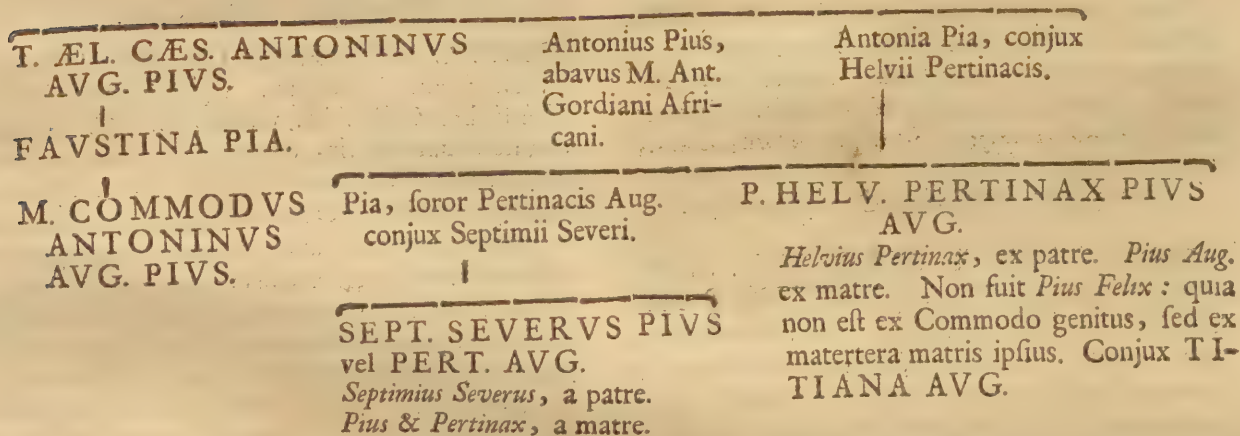
Septimius Severus. Ex conjuge Julia
Tiberii Aug. abnepte,

Clodium gentem a Claudia nec Patinus distinguit, nec D. Vaillant: cum tamen esse duas gentes diversas dissimilia in nummis & symbola & prænomena arguant. Claudie familiæ prænomena sunt, Tiberius, Nero: & in altera familia, Appius: Clodia. Caius, Marcus Publius Decimus. Deinde Claudia familiæ patricia fuit & nobilissima: Clodia plebeia: unde P. Clodius, quem fuisse Tribunum plebis Plinius admonet, libro xxxiii. sect. xiv. pag. 30. eum ait: *Qui nunc Victorius nummus argenteus appellatur, lege Clodia percussus est.* De eo rursus idem, libro xxxiv. sect. xi. pag. 97. *P. Clodii funere Curia incensa.* Et sect. xxxix. pag. 147. *Magni Pompeii tertio Consulatu, in tumultu necis Clodiana.* Et libro xxxvi. sect. xxiv. pag. 309. *P. Clodius, quem Milo occidit.* Nobilitata tamen ea familia est: nam ex ea & P. Clodius M. F. Triumvir Monetalis sub Cæsare Triumviro, apud Patinum, pag. 72. & C. Clodius Macrinus, in Africa Legatus, post Neronis excessum: & nunc Decimus Clodius Albinus Cæsar. Denique in nummis Græcis & Clodius Albinus, & Clodius Pupienus. ΚΛΩΔΙΟC semper scribitur: Claudius vero semper ΚΛΑΥΔΙΟC est.

III. STEMMA PERTINACIS AVG. & SEPT. SEVERI AVG.
ex solis nummis antiquis.

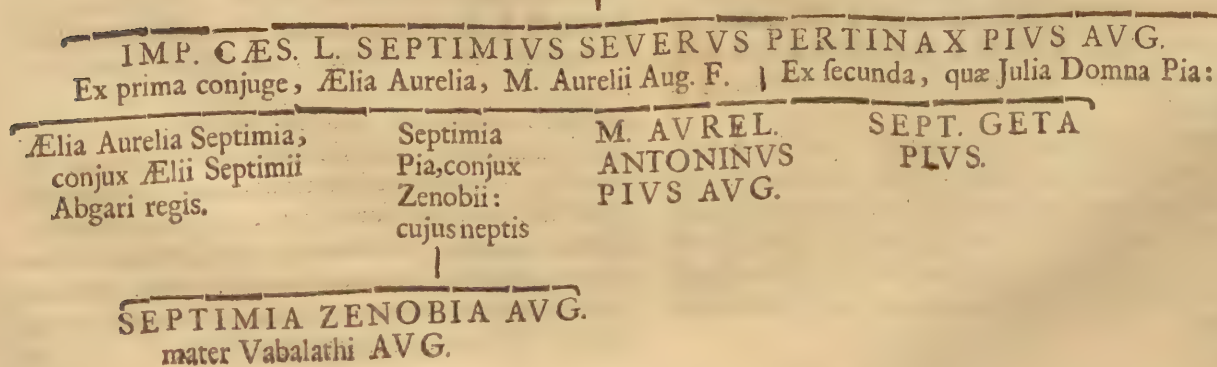
Antonianus Pius. Vide stemma Antonini Pii. Huic ex Ælia,
Nervæ Cæsaris filia, liberi fuere,

Neque Helvia gens, neque Septimia in nummis apparet ante Pertinacem, Severum, & Albinum, Cæsares. Plinius tamen, libro xxxiv. sect. xix. pag. 131. memorat T. Septimium Sabinum edilem curulem. Septimie familiæ prænomen est in nummis, P. Publius.

IV. STEMMA SEPTIMII SEVERI AVG. & liberorum,
ex solis nummis antiquis.

P. Septimius Severus. Conjux, foror Pertinacis Pii Aug.

Septimius Severus Aug. in nummis nonnisi alterum cognomen assumit, PERT. vel PIVS: numquam utrumque quoniam unde *Pertinax*, inde & *Pius* fuit: ac vicissim.

Jam nummos inspiciamus Augustorum singulorum.

Anno Christi 193. V.C. 946. Severi I.

Numismata Pescennii Nigri.

IMP. CAES. C. PESCEN NIGER IVST. AVG. Capite laureato.)(ROMAE AETERNAE. Sedet galeata: dextra Victoriā tenet, hastam sinistra. Est argenteus in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(CERERI FRVGIFERAE. Stat Dea stolata, dextra spicas, laeva hastam puram tenet. Argenteus in gaza Regia.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙCΑΡ. Γ. ΠΕCΚΕ. ΝΙΓΡΩ. Δ. Hoc est, Δμοισ, Justo. Capite laureato.)(ΠΡΟΝΟΙΑ ΘΕΩΝ. *Providentia Deorum*. Aquila clavam tenet unguibus. Est ex aere magno, in Gaza Regia.

IMP. CAES. C. PESCEN. NIGER IVST. AVG. Capite laureato.)(AETERNITAS AVG. Luna inter septem planetas. Argenteus.

Ut supra.)(VICTORIA AVG. Victoria dextra coronam, laeva palmam tenet. Est argenteus, apud Patin. pag. 254.

IMP. CAES. PESC. NIGER IVST. AVG. Capite laureato.)(FORT. REDVCI. *Fortuna reduci*. Pariter argenteus.

Pescennio Nigro solam fuisse commissam Syriam Palaestinam, nummi ex aere testantur: quos alios ille non habet, nisi Caesareā Palaestinae, vel in colonia Aelia Capitolina cufos: de quibus egi in Nummis Populorum & Urbium. Argenteos interim in ipsius commendationem de more cudebat Provincia Narbonensis.

Prænomen *Caii* assumit, quoniam esset ipse inter Augustos ex Aelia Julia Nervæ filia prognatos, primogenitus; filius Juliae Justæ, quæ & neptis Aeliae Juliae, & proneptis Juliae Titi filia fuit. Erat enim primogenitorum in gente Julia prænomen, *Caius*.

Numismata Severi Aug. & Juliae conjugis.

IMP. CAES. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. Capite laureato.)(SAECVLO FRVGIFERO. TR. P. COS. SC. Sol radiato capite, dextra caduceum laeva tridentem tenet. Est nummus singularis ex aere magno, apud P. CHAMILLART. Similem proferam Clodii Albini, ad annum sequentem. Septimius Severus *Lucii* prænomen assumpsit, quoniam id proprium fuit primogenitorum in gente Aelia. Erat enim Septimius Severus abnepos L. Aelii Nervæ Aug.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.)(ADVENTVS AVG. Imperator in equo. Argenteus.

IMP. CAE. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. Capite laureato.)(ANNONA AVGVSTI CERES. Sedet Ceres cum patera ante aram: laeva tedam tenet. E regione stat Annona cum Cornucopia: juxta, navigium. Est ex aere mediocri, in gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(LEG. VIII. AVG. Tria signa militaria. Infra, TR. P. COS. Est argenteus in tuo ipsius Museo, ut ad me scripsisti.

Ejusdem.)(VOTA SVSCEPTA X. *Vota suscepta decennialia*. Argenteus e Thesauo Mediceo, teste Card. Norisio, cap. IV. de Votis decennialibus.

IMP. CAE. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. II. Capite laureato.)(Imperator in equo, dextra elata, pacifici habitu. SPQR OPTIMO PRINCIPI. Argenteus, in Gaza Regia.

IMP. CAES. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. Capite laureato.)(Victoria cum palma & corona. VICT. AVG. TR. P. COS. Argenteus est apud P. CHAMILLART: ex aere magno, cum SC in Museo nostro.

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. II. Capite laureato.)(DIS AVSPICIBVS. Jupiter & Liber Pater stant. SC. Ex aere magno, in Museo nostro.

Severi nummos, ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΤ.ΒΕ. & ΙΕΡΟΚΑΙCΑΡΕΩΝ ΕΤ.ΒΟΡ. vide in Nummis Populorum & Urbium.

IVLIA AVGVSTA, Severi conjux.)(CERERI FRVGIF. Dea dextra spicas, laeva hastam gerit. Argenteus apud Mediobarbum. Augustæ etiam ipsæ curam annonæ ad se pertinere voluerunt. Eandem epigraphen superius vidimus in Pescennio Nigro; ut consensionem inter se Augustorum vel inde agnoscas. In alio Juliae Augustæ est, CERERI REDVCI.

Ejusdem Juliae.)(CEBACTHΩΝ CYP. L. CK. *Sebastenorum Syriae* anno CCXX. qui autumnus anni hujus incipit. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 129.

ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ CEBACTH.)(L. A. Anno primo. Dea dextra libram tenet, sinistra Cornucopia. Est ex aere mediocri, apud D. FOVCAVLT. Domnae cognomen contractum ex Latino domina est.

ΙΟΥΛΙΑ ΠΙΑ ΑΥΓΟΥCΤΑ.)(ΝΙΚΑΕΩΝ. Nummus *Nicaensium* in Bithynia. CΑΓΑΡΙC. Fluvius decumbens. Est ex aere mediocri, in Thesauo Regio. Nomen Πία docet a Pio Juliam genus traxisse: ut nomen ΑΥΓΟΥCΤΑ ab Augusto.

Numismata Pertinacis Aug.

IMP. CAES. P. HELV. PERTINAX AVG. Caput laureatum.)(PROVIDENTIAE DEORVM. COS. II. SC. Dea orbem stellatum suspicit, dextra elata. Est ex aere magno, apud P. CHAMILLART. Sic in Pescennio vidimus, ΠΡΟΝΟΙΑ ΘΕΩΝ: ut ambobus vel eo judicio concordēs fuisse Augustos intelligas. *Publii* prænomen Pertinax habet, quoniam est illud proprium primogenitorum gentis Liciniae Nervæ, ex qua fuit Nerva proavus Pertinacis. Testis est nummus argenteus apud Patinum, pag. 151. P. NERVA. Occupatus enim a Pescennio & Severo prænominibus Caesarum propriis, non aliud aptius ei visum est, quam Augusti proavi, assumendum.

IMP. CAES. P. HELV. PERTIN. AVG. Capite laureato.)(AEQVITAS AVG. ut in Albino. TR. P. COS. II. Ex aere mediocri, in Thesauo Mauroceni, & in Cimelio D. FOVCAVLT.

IMP. CAES. P. HELV. PERTINAX AVG. Capite laureato.)(VOT. DECEN. *Vota decennialia*. TR. P. COS. II. SC. Ipse velatus ante aram sacrificat. Est ex aere mediocri in Museo P. CHAMILLART. Non sic habent vota decennialia, aut Pescennius, aut Didius, aut Albinus.

IMP. CAES. P. HELV. PERTIN. AVG. Capite laureato.)(LIBERATIS CIVIBVS. Dea stat, dextra tabellam tenet, laeva Cornucopia. Erant aut interclusi commeatus, aut magna in Urbe annonæ caritas. Moderatum esse pretium annonæ fecit, scripsitque in tabula publice: quam interdum cum Antiquariis barbare *tesseram* ipsi fortassis appellamus. Est hic argenteus in gaza Regia.

Ut

Ut supra.)(LIB. AVG. TR. P. COS. II. Dea Liberalitas stat cum tabella & Cornucopiæ. SC. Apud Angeloni, pag. 222.

Ut supra LAETITIA TEMPOR. In Museo nostro argenteus est.

Ut supra.)(OPI DIVIN. TR. P. COS. II. Ops Dea sedet, dextra spicas tenet. Argenteus e Museo nostro.

ΑΤΤ. ΚΑΙΣ. Π. ΗΕΛΥ. ΠΕΡΤΙΝ. CEB. Capite laureato. Sic Σ & Η litteræ ibi sculptæ.)(Templum sex columnis ornatum. ΕΦΕΣ. ΝΕΩΚ. Ex ære magno, in Cimelio D. BEGON.

Ejusdem.)(ΟΜΟΝΟΙΑ. L. A. Concordia. Anno primo, qui more Græcō incipit autumno anni hujus. Dea stans laurum dextra tenet, lava geminum cornucopiæ. In Thesauro Mauroceni, ex ære mediocri est, pag. 127.

Ejusdem.)(L. A. Anno primo. Dea Æquitas stat cum libra & Cornucopiæ: ut in nummo Juliæ Domnæ hoc anno.

TITIANH CEBACTH. Titiana Augusta, quæ conjux Pertinacis.)(L. A. Victoria stans clypeum tenet. Est ex ære mediocri in Gaza Regia, & apud D. FOUCAULT. Somniavit Capitolinus, vetuisse Pertinacem, ne uxor Augusta diceretur.

Numismata Didii Juliani Aug.

IMP. CAES. M. DIDIVS IVLIAN. AVG. Capite laureato.)(CONCORDIA MILIT. Dea inter duo signa militaria. Est in Museo nostro argenteus: & ibidem ex ære magno, cum S C. Didius ex illo descendit Didio, cuius est apud D. FOUCAULT, nummus argenteus, T. DIDI IMP. VIL. PVB. Marci prænomen assumpsit ex gente Antonia; ex qua materno genere processit abneptis illa Tiberii, quæ avia Didii Aug. fuit.

IMP. CAES. M. DID. SEV. IVLIAN. AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. COS. S C. Ubertas temonem orbi Romano impositum dextra tenet, lava Cornucopiæ. Est ex ære magno in Museo nostro: & argenteus, sine S C. apud P. CHAMILLART.

IMP. CAES. M. DID. SEV. IVLIAN. AVG. Capite laureato.)(In corona laurea, SPQR OPTIMO PRINCIPI. Argenteus in Gaza Regia. Similis epigraphe est in nummo Severi.

IMP. CAES. M. DID. SEVER. IVLIAN. AVG. Capite laureato.)(RECTOR ORBIS. S C. Imperator stat togatus, dextra tenet orbem Romanum. Est ex ære magno in Museo nostro.

DIDIA CLARA AVG. filia Didii Juliani.)(HILARITAS TEMPORVM. Stat Dea: palmam arborem dextra tenet, lava Cornucopiæ. Ex ære magno, ibidem.

MANLIA SCANTILLA AVG.)(IVNO REGINA. Stat Dea cum hasta & patera. Ad pedes, pavo. Est ex ære magno, ibidem. Utrius autem Augusti sit conjux Manlia, Didiine, an Albinii, certo statuere ex nummis non possumus.

Numismata Clodii Albinii Caesaris.

D. CL. SEPT. ALBIN. CAES. Caput fenile nudum.)(ROMA AETERNA, ut fere in nummo Pescennii. Sedet ipsa, oleæ rami dextra gerit. Argenteus in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(FORT. REDVCI, ut in nummo Pescennii. Stat Dea stolata, dextra temonem, lava Cornucopiæ tenet. Est argenteus apud P. CHAMILLART: & ibidem ex ære magno, S C. FORTVNAE REDVCI.

Eadem inscriptio.)(AEQVITAS AVGVSTI; Severi nimirum, sub quo Caesar Albinus fuit. Argenteus in Gaza Regia. Eandem epigraphen Pescennii nummus habet: quoniam eodem tempore ambo percussi ad concordiam Augustorum significandam.

D. CLOD. ALBIN. CAES. Decimus Clodius Albinus Caesar. Capite nudo.)(CONCORDIA. ut in Græcō Pertinacis numismate, ΟΜΟΝΟΙΑ. Ista similitudo inscriptionum in nummis Augustorum ac Caesarum; Concordiam eorundem inter se aperte demonstrat. S C. Dea sedet cum patera & cornucopiæ. Est ex ære magno in Museo P. CHAMILLART.

D. CLODIVS ALBIN. CAES. Capite nudo.)(PROVID. AVG. COS. Dea cum hasta ostendit radio orbem Romanum quem regit. Est argenteus in Museo nostro. AVG. COS. Augustus Consul, Severus est, sub quo Albinus Caesar fuit.

ΔΕ. ΚΑΩΔΙΟC ΑΛΒΕΙΝΟC ΚΑΙ CΑΡ. Decimus Clodius Caesar Capite nudo.)(CΙΔΗΤΩΝ in Pamphylia: nec alibi in Oriente Græci cusi exstant in honorem Albinii Caesaris nummi finceri. Est in Thesauro Regio. Pallas & Bacchus in eo nummo dextras jungunt. Unum præterea affert CΜΥΡΝΑΙΩΝ D. Galland, & ex illo D. Vaillant: sed ut alios permultos, fictum & in charta tantum exstantem.

Anno Christi 194. V. C. 947. Severi 2.

Kal. Januariis Severus II. & Albinus II. ineunt Consulatum. Natali Urbis, jam mortuo Pertinace, totum imperium, excepta Palæstina, uni Severo committitur; sub quo etiam Septimius Albinus Caesar aliqua potitur parte regiminis, sed sine TR. POT. quam solus habuit Severus Aug.

Numismata Pertinacis Aug.

IMP. CAES. P. HELV. PERTIN. AVG. Capite laureato.)(SAECVLO FRVGIFERO: ut in Severo anno superiore vidimus: & mox in Albino visuri sumus. Caduceus cum spicis. Est argenteus in Gaza Regia.

Circiter anni hujus initium major jam septuagenario Pertinax obiisse videtur, & inter divos fuisse relatus.

DIVVS PERTINAX PIVS PATER. Capite nudo.)(AETERNITAS. Pertinacis imago curru trahitur, juncto elephantis quatuor, cum totidem fessoribus. Est ex ære maximo. Pater est Pater Senatus & Patriæ.

Numismata Pescennii Nigri Aug.

IMP. CAES. PESC. NIGER IVST. AVG. Capite laureato.)(INVICTO IMP. TROPÆ. Trophæum. Est argenteus apud Spanhem. in Juliani Caesares, pag. 233.

Eadem inscriptio.)(IOVI PRAE. ORBIS. Jovi Praefidi Orbis. Argenteus, teste D. Vaillant.

Ut supra.)(BONI EVENTVS. Dea stolata stat; dextra canistrum, lava spicas tenet. Argenteus, apud D. DE LAMOIGNON.

Ut supra.)(MINERVAE VICTRICI. Dea stat galeata, dextra Victoriā, lava clypeum cum hasta gerit. Argenteus in Gaza Regia.

Ut supra.)(MARTI VICTORI. Mars galeatus incedit, dextra tenens bacillum Imperatorium. Argenteus, apud Illustriss. HARLÆVM.

Numismata Severi Aug. & Juliae conjugis.

IMP. CAE. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. Capite laureato.)(FIDEI LEG. TR. P. COS. S C. Dea cum hasta Victoriā Romanā tenet. *Fidei legionum accepta refertur Victoria. Est ex ære magno, in Museo nostro: cusus ante Natalem Urbis.*

IMP. CAE. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. COS. II. Capite laureato.)(INVICTO IMP. ut in Pescennio. Trophæum. Argenteus, teste D. Vaillant.

Eadem inscriptio.)(IOVI PRAE. ORB. ut in Pescennio. Jupiter stat cum hasta, dextra tenet Victoriā: ad pedes, Aquila Romanā. Aureus est in Thesaurō Regio. Hæc similitudo inscriptionum in nummis Pescennii & Severi, consensionem amborum inter se hoc etiam anno demonstrat.

L. SEPT. SEVERVS PERTINAX AVG. IMP. III. Capite laureato.)(FIDES MILITVM. TR. P. II. COS. II. P. P. Cohortes Severus alloquitur ex suggesto. Est nummus ex ære maximo, in Cimelio reginæ Christianæ.

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. III. P. P. Capite laureato.)(MARTI ROM. TR. P. II. COS. II. *Marti Romano: ut in nummis Commodi vidimus, HERCVLI ROM. Mars gradiens. Est ex ære magno, apud P. DE VITRY, Societatis nostræ rivum pereruditum.*

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. III. Capite laureato.)(DIS AVSPICIBVS. TR. P. II. COS. II. P. P. S C. Jupiter & Liber Paterstant: ad pedes Liberi, panthera. Apud Angeloni, pag. 243.

Ut supra.)(ANNONA AVG. COS. II. P. P. S C. Dea stat cum spicis & Cornucopiæ: ad pedes, modius ex quo exstant spicæ. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(AFRICA. Dea stat cum proboscide: ad pedes, leo. Ex ære magno, ibidem. Non alterius provinciæ nomen in Severi nummis occurrit, nisi Africæ & Britannicæ: & Africæ quidem sub ipsa imperii initia, multo vero postea Britannicæ: idcirco artifices Romanæ historiæ hunc dixere in Africa natum, in Britannia diem supremum clausisse.

ΑΥΤ. Α. ΚΕΝΤ. ΚΕΥΗΡΟC. Caput laureatum.)(ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙCΑΡ. ΝΕΩ. ΕΤ. Β. *Anno secundo Severi, qui more Græco incipit autumno hujus anni. Victoria orbi imposita, dextra lauream, lava palmam gerit. Argenteus, in gaza Regia. Cæsarienses defendi se adversus Parthos armis Augustorum sæpe testantur.*

ΑΥΤ. ΚΑΙC. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΚΕΒ. Antoninus Severi F.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡ. ΕΤ. Β. Mons Argæus. *Anno secundo Severi patris. Est ex ære minimo, in Gaza Regia.*

Julia Domna.)(ΖΗΛΕΙΤΩΝ. ΕΤ. ΜC. *Anno CCXL. Vide Nummos Populorum & Urbium.*

IVLIA AVGVSTA. Caput Juliae.)(VICT. AVG. TR. P. II. COS. II. P. P. Victoria gradiens cum palma & corona. S C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Numismata Clodii Albini Cæsaris.

D. CL. SEPT. ALBIN. CAES. Capite nudo.)(COS. II. Æsculapius stans. Est argenteus, ibidem.

D. CLOD. SEPT. ALBIN. CAES. Capite nudo.)(FIDES LEGION. COS. II. ut in nummo Severi hoc anno. Dexteræ duæ junctæ te-

nent Aquilam legionariam. Argenteus est in gaza Regia.

Ut supra.)(FEL. AVG. COS. II. *Felicitas Augusti, Severi nimirum, Consule secundum Albino.*

Ut supra.)(FIDES AVG. COS. II. Alius, PAX AVG. COS. II. Alius, SPES AVG. COS. II. Alius, VICTORIA AVG. COS. II.

D. CL. SEPT. ALBIN. CAES. Capite nudo.)(SAECVLO FRVGIFERO. ut in Pertinace & Severo. COS. II. Sol radiato capite, lava tridentem tenet, dextra caduceum cum spicis. Ubertatis auctor Sol dicitur, terra marique, pacis beneficio. S C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Anno Christi 195. V. C. 948. Severi 3.

Numismata Pescennii Nigri Aug.

IMP. CAES. C. PESC. NIGER IVST. Capite laureato.)(APOLLINI SANCTO. Apollo nudus, columnæ innixus, lauri ramum tenet. Argenteus in gaza Regia, cusus ante Natalem Urbis.

Natali Urbis totum imperium uni Severo datur, qui Septimium Albinum creari Augustum fecerat Kalendis Januariis, ad Gallias regendas anno uno: neque enim plures ipsius annos nummi ostendunt.

Numismata Severi Aug.

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. III. Capite laureato.)(APOLLINI AVGVSTO. Apollo stola vestitus, dextra pateram, lava hastam tenet. Est argenteus, apud P. CHAMILLART.

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. V. Capite laureato.)(PART. ARAB. PART. ADIAB. *Parthia Arabica, Parthia Adiabonica, devictæ hoc anno nimirum per Severi legatos: quemadmodum in similibus legitur, DACIA, GERMANIA, IVDAEA. Nam & in isto trophæum est: ad pedes, captivi duo lugent. S C. Infra, COS. II. P. P. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART, in nostro argenteus.*

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. VII. Capite laureato.)(DIVI M. PII F. TR. P. III. COS. II. P. P. Miles coronat Imperatorem. S C. Est ex ære magno apud P. CHAMILLART. In alio simili, IMP. VI. & Dea stans sistrum tenet, cum Cornucopiæ: quæ sunt lætitiæ in choreis & Ubertatis symbola. *Marci Antonini filius dici aut esse Severus non potuit, nisi gener fuit: ducta in matrimonium Ælia Aurelia M. Antonini filia: unde filium suum de matris ipsius & avi materni nomine M. Aurelium Antoninum Pium appellavit. Generos autem filios passim, ut nunc quoque soceri faciunt, appellabant.*

Ut supra.)(DIS AVSPICIBVS. TR. P. III. COS. II. P. P. Hercules & Liber Paterstant: ad pedes Liberi, panthera. Est ex ære magno, ibidem.

ΑΥ. Κ. Α. ΚΕΝΤ. ΚΕΥΗΡΟC. Capite laureato.)(ΑΥΤ. Κ. ΚΛΩΔΙΟC. ΑΛΒΕΙΝΟC. Capite nudo. Nummus apud Stradam, pag. 83. sed fictus.

Numismata Clodii Albini Aug.

IMP. CAES. D. CLO. SEP. ALB. AVG. Capite laureato.)(APOLLINI AVG. ut in nummo Severi hoc anno. COS. II. Est argenteus apud Oconem, pag. 342.

IMP. CAES. CL. SEPT. ALBIN. AVG. Capite laureato.)(SPQR OB C. S. in coronâ quer-

quercea, ob cives servatos. Argenteus, in Cimelio COLBERTINO.

IMP. CAES. D. CLO. SEP. ALB. AVG. Capite laureato: vultu annorum LX.)(MONE- TA AVG. COS. II. Dea stat, dextra libram tenet, læva Cornucopiæ. Argenteus perpulcher, apud D. DE BOZE.

IMP. CAES. D. CLOD. ALBIN. AVG. Capite laureato.)(GEN. LVG. COS. II. Genius capite turrato, dextra hastam, læva Cornu- copiæ gerit; ad pedes, Aquila Romana. Argenteus in Museo D. DE BOZE, & apud Sponium. Sed frustra laboravit Sponius, ut hunc civitati suæ Lug- dunensi nummum adfereret. Aquila, quæ ad Genii pedes pingitur, Legioni magis, quam Lugduno con- venit. Caput turratum, castra cum turribus five mu- nitionibus denotat. Cornucopiæ, annonæ ubertatem, quam procurat exercitus. Itaque ubi LVG. scrip- tum est, malim interpretari, *Genio Legionis quinta Gallicæ*. Legio III. GALL. in nummis Severi A- lexandri legitur, & in nummis Πρωαινεστων sub Tre- boniano Gallo. Habet hunc nummum Occo, pag. 342. ita inscriptum, GEN. L. AVG. quod in In- dice interpretatur, *Gen. Leg. Aug.* Genius stans, in- quit, dextra hastam, læva Cornucopiæ gerit. Certe legione opus Albino Augusto fuit ad tutandas Gal- lias. Unde in nummis ejusdem Albini superius vidi- mus, FIDES LEGION. COS. II. Et in Se- vero, FIDEI LEG. In simili Albini nummo, apud P. CHAMILLART, legitur tantum, GEN. L. COS. II. *Genius Legionum, Consulis secundum.*

ATT. K. Δ. KA. CEIT. AABEINOC. *Imp. Caesar Decimus Clodius Septimius Albinus.* Capite nudo.)(CIAHTON in Pamphylia: apud Pa- tinum, teste D. Vaillant.

Numismata liberorum Severi Aug.

M. AVR. ANTONINVS CAES. PON- TIF. Capite nudo.)(DESTINATO IM- PERAT. *Destinato Imperatori.* Vasa Pontificalia. Argenteus e Museo nostro. Hic est Antoninus, quem *Caracallam* falso nominarunt.

M. AVR. ANTONINVS CAES. Capite nudo.)(SEVERI AVG. F. SC. Instrumen- ta Pontificalia. Est ex ære magno, ibidem.

M. AVR. ANTON. CAES. PONTIF. Capite nudo.)(PRINCIPI IVVENTV- TIS. SC. Stat ipse cum sceptro & hasta: juxta, trophæum. Est ex ære magno, apud P. CHAMIL- LART.

M. AVR. ANTONINVS CAES. Capite nudo.)(SPEI PERPETVAE. SC. Spei ty- pus. Ex ære magno, in Museo nostro.

SEPT. SEVERVS AVG. Capite radiato. In medio, COL. *Colonia.*)(ANTONINVS CAES. Capite nudo: Aquila Romana ante posi- ta. In medio, BER. *Berytus.* Ex ære minimo. Non- dum erat Antoninus TR. POT.

Nummos Græcos Severi, ΑΡΕΘΟΥCΑ- ΤΩΝ. ET. ΓΕC. & Antonini; ΓΑΖΑ ΗΝC. & ΕΙΡΗΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. ΕΤΟΥC. ΔΜΡ. Vide in Nummis Populorum & Urbium.

P. SEPTIMIVS GETA CAES. Capite nudo.)(SEVERI PII. AVG. FIL. Instru- menta Pontificalia: ut in Antonino. Est in Museo nostro argenteus.

P. SEPT. GETA CAES. PONT. Capite nudo.)(PRINCIPI IVVENTVTIS: ut in nummo Antonini. Est argenteus apud P. CHA- MILLART.

Α. CEPTI. ΓΕΤΑC K. Capite nudo.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡΙΑ ΝΕΩΚ. ET. Γ. *An- no tertio*, qui autumnus anni hujus incipit. Mons Ar- gæus. Est apud D. Vaillant.

Anno Christi 196. V. C. 949. Severi 4.

L. SEPT. SEVERVS *solus.*

Antoninus hoc anno agnoscitur Αύρονεστως, sed in Oriente tantum: neque cum Augusti titulo, & si- ne TR. POT.

Severi caput laureatum, cum Solis fidere, quod est insigne Orientis, ubi Sauromates rex Ponti reg- nabat. Infra, Δ9Υ. anno 494. Æræ initium est ab autumnus anni V. C. 456. ut dictum est in Chrono- logia Veteris Testamenti.)(ΒΑCΙΛΕΩC ΚΑΥΡΟΜΑΤΟΥ. Caput senile diadematum. Edidit Seguinus.

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. VII. Capite laureato.)(P. M. TR. P. IIII. COS. II. P. P. S. C. Juppiter stans dextra Victoriæ, læ- va hastam tenet. Ex ære magno, apud P. CHA- MILLART.

Numismata liberorum Severi Aug.

ΑΥΤ. Κ. ΜΑΡΚ. ΑΥΡΗΑ. ΑΝΤΩΝΕΙ- ΝΟC, vultu admodum juvenili.)(ΓΑΖΑ. ΕΙΩ. *Gaza & Io.* ΘΝC. Anno cclix. æræ Pompeianæ, qui autumnus incipit anni hujus. Est in Gaza Regia, ex ære mediocri, & in Museo nostro.

Ejusdem Antonini, & Severi patris, nummus est Cæsareæ Philippi: ΚΑΙCΑΡΙΑC ΥΠ. ΠΑ- ΝΙΩ. ET. Ρ9Θ. Item Julia Domnæ, ΖΗΛΕΙ- ΤΩΝ. ET. BMC. de quibus vide Nummos Po- pulorum & Urbium.

P. SEPT. GETA CAES. PONT. Capite nudo, vultu juvenili.)(PRINC. IVVEN- TVTIS. Ipse stans paludatus, cum sceptro Cæsa- reo: retro, trophæum. Est in Museo nostro, ar- genteus.

Ut supra.)(NOBILITAS. Dea stans, dex- tra hastam, læva tenet effigiem Palladis, cujus nobi- litas a Jove est. Argenteus ibidem. Geta Pio Nobi- litas ex patre, qui fuit abnepos Nervæ Cæsaris Au- gusti, & ex matre Julia Domnia Pia, quæ neptis Antonini Pii. Itaque nobilitatem repræsentabat gen- tis Juliæ, Eliæ, Licinæ, Antoniæ, Pompeiæ five Piæ, Septimiæ, &c. Non dicitur NOBILITAS AVG. ut in nummo Commodi; quoniam non esset tunc Geta AVG. Nec dicitur, NOBILITAS CAES. ne crederetur dici eum habere quidpiam singulare supra fratrem suum, qui non erat eadem matre genitus. Scribi tantum igitur NOBILITAS oportuit. Cum autem ex patre *Septimius* sit appella- tus, ex matre *Geta* nomen eum accepisse oportet; ex proavia materna Hosidia. Est enim Hosidiæ gen- tis cognomen GETA, apud Patinum, in familiis Rom. pag. 222. Ex ea gente peculiaris Geta Cæsa- ri *Nobilitas* fuit. Est hic nummus argenteus in Ci- melio D. FOUCAULT.

P. SEPT. GETA CAESAR. Capite nudo.)(CASTOR. Castor equum habena retinet. Symbolum istud est Principis Juventutis, vel Magistri equitum; ob illud Horatii, libro 2. Serm. Satyra 1. versu 26. *Gaudet Castor equis.* Aureus est in Gaza Regia: argenteus apud P. CHAMILLART.

ΠΟ. CEPTIMIOC ΓΕΤΑC. Capite nu- do.)(ΜΥΛΑCΕΩΝ. Juppiter cum securi, & hasta, in templo. Ex ære maximo: in Thesauo Re- gio.

Π. CEΠ. ΓΕΤΑC K. Capite nudo.)(ΕΠ. Γ. CΑΛΛ. ΑΡΙCΤΑΙΝΕΤΟΥ. ΒΥΖΑΝ- ΤΙΩΝ. Europa tauro vecta. Qui typus situm urbis ad Bosporum indicat. Vide Nummos Populorum & Urbium, verbo ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. In nummis La- tinis semper est *P. Geta*: in Græcis, priusquam Au- gustus esset, fere semper *A. Lucius*. Prius de Septi- mia

mia gente prænomen est : posterius de gente Ælia, ut in Severo patre.

Anno Christi 197. V. C. 950. Severi 5.

Natali Urbis Severus impetrat a Senatu pro filio Antonino Tribuniciam Potestatem.

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. VIII. Capite laureato.)(IMPERI FELICITAS. Capite Severi & Antonini adversa. Aureus est in Gaza Regia.

Ut supra.)(P. M. TR. P. V. COS. II. P. P. Fortuna cum temone & Cornucopiæ. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra: IMP. VIII.)(MVNIFICENTIA AVG. Elephas. Ludos hoc anno editos significat. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART. Statui vix potest, utrum in eo nummo sit IMP. VIII. an IMP. VIII.

ΑΥΤ. Κ. Α. C. CΕΟΥΗΡΟC. . . . Imp. Caesar L. Septimius Severus . . . Capite laureato.)(ΑCΚΑΛΩ. Venus stans cum hasta, columbam dextra tenet : sub pedibus hippocentaurus in piscem desinens, cornucopiæ dextra gerit : ubertatis terræ marique symbolum. ΑΤ. hoc est, anno ccc. Est ex ære mediocri, in Gaza Regia. Nunc primum in nummis Romanum Imperatorem Αscalo Αὐτοκράτορα vocat.

ΑΥΤ. Α. CΕΠΤ. CΕΟΥΗΡΟC. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙCΑΡ. ΕΤ. Ε. ἔτος ε'. anno quinto. Metropolis Casarea Cappadociæ. Mons Argæus, cujus in vertice sidus Solis est. Est argenteus in Thesauo Regio.

ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ CΕΒΑCΤΗ. Caput Juliæ Severi.)(ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙCΑΡ. ΕΤ. Ε. Stans ipsa hastam puram læva, dextra pomum tenet. Est in Cimelio Sereniff. Electoris Brandeburgici.

Ejusdem Juliæ.)(L. E. Victoria in quadrigis. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 128.

Juliæ Domnæ caput.)(Α. CΕΠ. CΕΟΥΗ. L. Septimius Severus. ΔΙΟCΠΟΛΙC. Caput Serapidis, quale est in nummis Æliæ Capitolinæ sub Antonino Pio, Casareæ Palæstinæ sub Domitiano, aliisque. Hinc E inde P. Annus cv. Capitoliensium: qua de æra scripsi in Chronologia Veteris Testamenti : ubi etiam de nummo Antonini Severi filii dixi, PΑΒΒΑΘΑΜΗΝΩΝ. ΕΡ.

P. SEPT. GETA CÆS. PONT. Capite nudo, vultu juvenili.)(SECVRIT. IMPERII. Sedet Severus Aug. togatus, dextra orbem Romanum tenet. Argenteus est apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC ΑΥΓ. Π. C. ΓΕΤΑC. Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐγούστος Ἀντωνίνος Αὐγούστος. Ἰούλιος Σεπτίμιος Καῖσαρ. Capita amborum adversa, laureata.)(Caput Serapidis. ΠΙ. ΦΑ. ΟΥΛΙΑΝΟΥ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Sub Flavio Ulpiano, Nummus Marcianopolitarum. Latere dextro, E. Anno quinto Severi, qui pater Antonini Aug. & Getæ Cæsaris. Est ex ære mediocri perpulcher, quem vidi apud D. Ferrand.

Anno Christi 198. V. C. 951. Severi 6.

L. SEPT. SEV. PERT. AVG. IMP. VIII. Capite laureato.)(ADVENTVI AVG. FELICISSIMO. Imperator in equo, præeunte milite, altero subsequente. Ex ære magno, & argento, ibidem.

Est & Severi, PROFECTIO AVG. P. M. TR. P. VI. COS. VI. Imperator in equo, cum tribus militibus, teste D. Vaillant : sed ipsi non vidimus.

ΑΥΤ. Κ. Α. CΕ. CΕΟΥΗΡΟC. ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥΡΗΑ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC. Α. CΕ. ΓΕΤΑC. Imp. Caesar L. Sept. Severus. Imp. Caesar M. Aurel. Antoninus. L. Septimius Geta. Sedent tres in sellis curulibus : Severus medius, capite laureato ; orbem Romanum dextra tenet : ad dextram Getæ nudo capite, quia Cæsar tantum : dextra pateram tenet, symbolum Pietatis : ad sinistram Antoninus capite laureato lituum gestat Auguralem. Nummus a Smyrnezis cufus, ex ære maximo, in Gaza Regia.

Α. CΕΠΤ. ΓΕΤΑC. ΚΑΙCΑΡ. Capite nudo.)(ΔΑΡΔΑΝΙΩΝ. Æneas, ut aiunt, gestat brachio lævo Anchisen ; verius, vir bene valens senem ægrum, qui senex acerram turis gestat ; dextra manu vir idem tenet sequentem puerum, pileo rustico tectum, & vestitum brevi lacerna. Sunt hæc tantum symbola Pietatis, tum erga superos, quam turis acerra significat ; tum erga pauperes, & agros, & orphanos. Hæc præcipua sunt officia Pietatis ; quæ in nummis etiam Antonini Pii, aliorumque, expressa similibus symbolis vidimus. Hic autem exhibentur ea, alludente de more opifice ad cognomen Getæ Pii : qui hujusmodi symbolis vere sui nominis esse prædicatur, hoc est, vere Pius. Est hic nummus ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART. Ex hoc numismate arrepta occasio est, fingendi ab Ænea portatum humeris Anchisen fuisse, implicitumque dextræ patris Ascanium sive Iulum.

Δ. CΕΠΤΙ. ΓΕΤΑC ΚΑΙ. Capite nudo.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡ. ΝΕΩ. ΕΤ. 5. Mons Argæus. Annus ille sextus Severi patris est : cum in nummis Cæsarium soli notentur anni Augustorum. Est argenteus in Cimelio COLBERTINO.

Anno Christi 199. V. C. 952. Severi 7.

De nummis Severi Aug. Græcis, qui sunt hoc anno cufi, PΑΒΒΑΘΑΜΗΝΩΝ BMP. Antonini, ΑΝΘΗΑ. ΕΤ. CΑ. & ΑΑΟΔΙ-ΚΕΩΝ Phrygiæ. ΤΠΗ. Item Getæ, ΚΑΙC. CΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑCΥΑ. ΥΠ. ΗΑΝ. in quo Pan inflat tibiam, cum anno CB. hoc est, 202. vide Chronologiam Veteris Testamenti, ac Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 206. V. C. 953. Severi 8.

Kal. Januariis Antoninus Severi F. appellatur Augustus.

SEP. SEV. AVG. IMP. XI. PART. MAX. Capite laureato. Parthicus Maximus, ob victoriam anno superiore relatum.)(P. M. TR. P. VII. COS. II. P. P. Dea sedet, dextra Cornucopiæ, læva hastam tenet : ad pedes, navigium. Mediobarbus, pag. 273. ex Card. Norisio, qui visum a se nummum hunc argenteum testatur. Cufus est hoc anno ante Natalem Urbis : quo die dici cæpit Severus TR. POT. VIII.

Eadem inscriptio.)(AEQVITATI AVGG. Dea stat cum libra & Cornucopiæ. Est argenteus apud CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(PROFECTIO AVG. Imperator in equo cum hasta. Argenteus, ibidem. In alio est, PROFECTIO AVG. FEL. Profectio Augusti felix. Ibidem.

L. SEP. SEVERVS AVG. P. M. TR. P. VIII.)(ANTONINVS AVG. PONT. TR. P. IIII. Nummus argenteus, quem a se visum fuisse in Museo Abb. Bracesii, Card. Norisius scripsit olim ad P. PAGI, ut iste refert in Critica ad Annales Baron. an. 198.

SEVERVS PIVS AVG. P. M. TR. P. VIII. Capite laureato.)(AETERNIT. IMPERI. Capita Antonini & Getæ ; illud laureatum, Getæ

Getæ nudum; quoniam hic Cæsartantum. Argenteus est apud P. CHAMILLART.

L. SEPT. SEV. AVG. IMP. XI. PART. MAX. Capite laureato.)(VIRTUTI AVGG. Roma galeata sedens super spoliis, Victoriā dextra gestat, quæ ipsi coronam imponit. Aureus in gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(In corona laurea, VOTIS DECENNALIBVS. Votis scilicet decennialibus Antonini jam Augusti. Est argenteus in Cimelio D. FOUCAULT.

Α. ΣΕΠΤ. ΣΕΟΥΗΡΟΣ. Capite laureato.)(ΒΑΣΙΛ. ΜΕΓ. ΑΒΓΑΡΟΣ. Βασίλειος μέγας. Rex magnus Abgarus, Septimii Severi Aug. gener. Caput cum tiara. Ex ære mediocri, in gaza Regia.

ΣΕΟΥΗΡΟΣ. Capite laureato.)(ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΙΑ. ΣΕΠΤΙΜΙΟΣ ΑΒΓΑΡΟΣ. Capite mitra tecto. Apud D. BAUDELOT, ex ære mediocri.

ΣΕΠΤ. ΣΕΟΥΗΡΟΣ. Capite laureato.)(ΒΑΣΙΛ. Α. ΑΙΑ. ΣΕΠ. ΑΒΓΑΡΟΣ. Capite mitra tecto. Ibidem. Duxit Abgarus Severi Augusti filiam Æliam Septimiam, quam Severus suscepit ex prima conjuge, filia M. Antonini & Faustinae. Idcirco Abgarus L. Ælius Septimius est. Vide stemmata Antonini Pii, & M. Aurelii Antonini.

De nummis Græcis Severi & Antonini, ΚΑΠΙΤΩΛΙΕΩΝ ΗΡ. Julia Domna, Antonini, & Getæ, ΑΜΑΚΕΙΑΣ ΕΤ. CH. Julia Domna, ΚΗΦΙΩΝ ΑΔΕ. vide Nummos Populorum & Urbium.

Numismata Antonini Severi F.

ANTONINVS AVGVSTVS. Capite laureato.)(PONT. TR. P. III. Juppiter hastam tenet, & orbem Romanum. Argenteus, in Museo nostro: cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

ANTONINVS AVG. PONT. TR. P. IIII. Capite laureato.)(CONCORDIAE AETERNAE. Caput Severi radiatum, applicitum capiti Concordiae. Aureus est e Thesaurio Regio.

ANTONINVS AVGVSTVS. Capite laureato, vultu juvenili.)(SAL. GEN. HVM. Salus generis humani. Æsculapius ægrum genu flectentem erigit. Argenteus, apud P. CHAMILLART. Valetudinaria ut bene curarentur, fategisse Antoninum hic nummus docet. *Le soin des Hospitaux.* Sic fuere olim Romæ *Triumviri Valetudinis*, ut docet nummus gentis Aciliae, apud Patinum, pag. 3. & apud P. CHAMILLART, qui inscribitur; M. ACILIVS HIRIV VALETIV. *Manius Acilius Triumvir Valetudinis.* Sic Galli dicunt, *les Officiers de la Santé.* Dea innixa columnæ, dextra tenet viperam; ex qua nimirum fit theriaca.)(SALVTIS. Deæ caput.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(VOTA SVSCEPTA X. *Vota suscepta Decennalia.* Ipse Pontificis habitu stat ante aram. Argenteus ibidem, & in Museo nostro.

ANTONINVS AVG. Capite laureato.)(BONVS EVENTVS. Genius sacrificat ante aram. Argenteus e Museo nostro.

ANTONINVS AVGVSTVS. Capite laureato, vultu juvenili admodum.)(SEVERI PII. AVG. FIL. Juppiter stans dextra Victoriā tenet, hastam læva: ad pedes, Aquila Romana. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(RECTOR ORBIS. Juppiter stans, dextra orbem Romanum, læva hastam tenet. Argenteus, in Museo nostro.

ANTONINVS AVGVSTVS. Capite laureato.)(P. SEPT. GETA CAES. PONT. Capite nudo. Argenteus apud D. Vaillant.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Capite laureato.)(ΑΡΑ. cum Argæo monte Cæsareæ Cappadociae. ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙ. ΚΑΡΕ. ET. H. Anno octavo Severi, qui pater Antonini.

Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT. Ut supra.)(Castrum. ΑΔΡ. ΣΕΥ. ΑΝΤ. ΑΜΑΚΙΑΣ Μ. ΝΕ. ΠΡ. Π. ΕΤ. CH.

Ἀδελανῆς Σευηριανῆς Ἀντωνεινιανῆς Ἀμασίας μητροπόλεως νεωκόρε πρώτης Πόντε. ἔτης σή. Amasia Antoninianam se ab Antonino Severi F. nuncupat. Est hic nummus ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Μ. ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ. Capite laureato.)(Π. ΣΕΠΤ. ΓΕΤΑΣ ΚΑΙ. ΚΑΡ. Capite nudo. Apud Spanhem. in Juliani Cæsares, pag. 92.

Anno Christi 201. V. C. 954. Severi 9.

Numismata Severi & Juliae.

L. SEPT. SEV. AVG. IMP. XI. PART. MAX. Capite laureato.)(VICTORIAE AVGG. FEL. *Victoria Augustorum felici.* Victoria clypeo innixa. Argenteus est in Museo nostro.

SEVERVS PIVS AVG. P. M. TR. P. VIIII. Capite laureato.)(AETERNIT. IMPERI. Capita Antonini & Getæ: illud laureatum, Getæ nudum, ut anno superiore. Hunc vidimus ex auro, apud D. March. de Montauban.

L. SEPT. SEV. AVG. IMP. XI. PART. MAX. Capite laureato.)(P. SEPTIMIVS GETA CAES. Capite nudo. Argenteus in Gaza Regia.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PART. MAX. P. M. TR. P. VIIII. Trophæum. Ad pedes, captivi duo. Argenteus e Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(VICT. PART. MAX. *Victoria Parthica Maxima.* Victoria currens cum palma & corona. Argenteus, e Museo nostro.

IVLIA AVGVSTA. Caput Juliae Severi.)(AETERNITATI IMPERI. Severi & Antonini capita adversa. Aureus est apud Tristanum. Argenteum vidimus, in quo Antonini & Getæ essent adversa capita: aureum, apud D. Marchionem de Montauban.

Julia Domna caput.)(Α. ΣΕΠΤ. ΣΕΟΥΗ. ΔΙΟΧΟΛΙΣ. ΘΡ. Anno cix. Vide similem superius, anno Christi 197.

Numismata Antonini & Plautilla.

M. ANTONINVS PIVS AVG. PONT. TR. P. V. Capite laureato.)(ANN. AVG. SAECVLI FELICISSIMI. *Annona stans cum Cornucopiae: ad pedes, modius cum spicis.* Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PART. MAX. PONT. TR. P. V. Trophæum. Argenteus, ibidem. In alio e Museo nostro, qui cusus est ante Natalem Urbis, PART. MAX. PONT. TR. P. IIII.

Eadem inscriptio.)(VIRTVS AVGVSTOR. Roma galeata sedet, dextra Victoriā tenet, læva hastam transversam. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

ANTONINVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato, vultu juvenili. Datum cognomen *Felici* Antonino est in nummis admodum raro: duos enim adhuc aut tres omnino vidimus sic inscriptos. Quoniam

niam videlicet Antonini avunculus Commodus Pius Felix fuit, transmitti hoc cognomen ab avunculo in filium fororis posse credidit opifex; aliis verius censentibus, non sic transmitti cognomina ab avunculis, sed a parentibus tantum, præterquam in adoptione, vel affinitate.)(CONCORDIA MILIT. Duo signa cohortium, inter aquilas legionarias. Argenteus apud P. CHAMILLART.

ANTONINVS P. AVG. PON. TR. P. V. COS.)(PLAVTILLAE AVGVSTAE. Aureus in Thesauro Regio. Conjux ea Antonini est.

PLAVTILLAE AVGVSTAE. Caput Plautillæ.)(PROPAGO IMPERI. Antoninus & Plautilla dextras jungunt. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(CONCORDIAE AETERNAE. Antoninus & Plautilla dextras jungunt. Argenteus ibidem. In alio, CONCORDIA AVGG. Dea sedet cum patera & Cornucopiæ. Est argenteus apud P. CHAMILLART.

PLAVTILLA AVGVSTA. Caput Plautillæ.)(CONCORDIA FELIX. Antoninus & Plautilla dextras jungunt. Argenteus in Museo nostro. In aliis est, CONCORDIA: VENVS VICTRIX, hoc est, comitas affabilitasque: PIETAS AVGG. Antonini scilicet & Plautillæ: in quo Dea Pietas parvulum lavo brachio tenet, dextra hastam puram: quo symbolo significatur Augusti & Augustæ pietas in alendis orphanis.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΝ ΚΕΒ. . . . ΠΛΑΥΤΙΛΛΑΝ ΚΕΒ. Capita Antonini & Plautillæ adversa: Antonini juvenile, laureatum.)(Dea Spes. ΚΕΥΗΡΙΑΝΩΝ ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΩΝ. Tarsensium, opinor. ΕΤΟΥΣ, & in medio, Η. Anno Octavo Severi patris. Nam anni Cæsarum in nummis numquam signantur, sed tantum Augustorum. Vidimus hunc nummum ex ære magno, apud Abb. Mezzabarba.

ΦΟΥΛΟΥΙΑΝ ΠΛΑΥΤΙΛΛΑΝ ΚΕΒ. Caput Plautillæ.)(ΓΑΖΑ. Diana in Templo stat cum Jove. ΔΕΚ anno cclxiv. qui incipit autumnus hujus anni. In aliis nummis scribitur etiam ΦΟΥΛΙΑ ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ.

ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ ΠΙΟΣ. Quod Græci etiam ipsi ΠΙΟΣ in nummis sæpe, non εὐσεβής scribunt; argumento est, non esse PIVS titulum, sed cognomen. ΓΑΒΑΛΕΩΝ. Gabalensium nummus. Antonini capite radiato.)(ΙΟΥΚΤΑΝ ΦΟΥΛΟΥΙΑΝ ΠΛΑΥΤΙΛΛΑΝ. Justam Fulviam Plautillam. Est ex ære, in Cimelio Mediceo. Prius hæc Justa, quam Fulvia Plautilla: a patre nimirum Augusto, Pescennio Nigro Justa appellata: a matre deinde, Fulvia Plautilla: ut Herennius Etruscus Decii filius sic est appellatus a matre Herennia Etruscilla. Hunc nummum non videntur artifices Romanæ historiæ, qui Fulviam Plautillam Antonini uxorem fecerunt Fulvii Plautiani filiam. Plautilla a Plautio est, ut ab Etrusco Etruscilla, & a Lucio Lucilla. In nummis familiarum Roman. apud Patin. pag. 212. & apud P. CHAMILLART, est A. PLAVTIVS. Itaque quæ prior dicta est Fulvia Plautilla, filia Plautii & Fulviæ fuit, conjux Pescennii Nigri Justi, & eadem mater Justæ Fulviæ Plautillæ.

Anno Christi 202. V. C. 955. Severi 10.

Kalendis Januariis Consules creantur Severus III. & Antoninus.

AVGVSTI Sedent Severus & Antoninus in suggesto, aliis duobus ad latera stantibus. Infra, COS. Augusti duo Consules hujus anni.)(SEVERVS

PIVS AVG. Capite laureato. Est ex ære minimo perpulcher, apud D. DE BOZE.

SEVERVS AVG. PART. MAX. Capite laureato.)(ADVENTVS AVGG. Tres in equis, dextra elata, quasi Urbem digito monstrantes, quo properant. Præit Geta Cæsar, dextrum patris latus occupans, nudo capite, quia Cæsar tantum: Antoninus laureatus pone sequitur ad lavam: Severus medium locum obtinet: ambo laureati, quia ambo Augusti. Aureus est & argenteus.

SEVERVS PIVS AVG.)(LIB. AVG. III. Liberalitas Augusti tertia. P. M. TR. POT. X. COS. III. P. P. Argenteus, apud Occonem, pag. 354.

Ut supra.)(P. M. TR. P. X. COS. III. P. P. Caput Palladis galeatum. Aureus.

IMPP. INVICTI PII AVGG. Imperatores Invicti Pii Augusti. Pii duo simul Augusti nulli ante Severum & Antoninum fuerunt. Sunt in hoc nummo amborum capita conjuncta.)(VICTORIA PARTHICA MAXIMA. Victoria gradiens cum palma & corona. Aureus est in Gaza Regia.

SEVER. P. AVG. P. M. TR. P. X. COS. III. Capite laureato.)(ADVENT. AVGG. Tres in equis, ut supra. Est e Thesauro Cæsareo aureus, quem Morellius edidit.

SEVERVS AVG. PART. MAX. Capite laureato.)(RESTITVTORI URBIS. Stat ipse paludatus, cum hasta, & cum patera ante aram. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.)(RESTITVTOR URBIS. Roma galeata sedet, dextra Palladium tenet, hastam sinistra. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(FVNDATOR PACIS. Ipse velato capite, & togatus, ramum oleæ tenet. Argenteus ibidem. Similis epigraphe in Constantini & Licinii nummis occurrit.

SEVERVS AVG. PART. MAX. Capite laureato.)(PVDICITIA. Dea sedens cum hasta pura, vultui velum obducit. Argenteus, e Museo nostro, cusus ob meretrices vel Urbe pulsas, vel castigatas.

Numismata Juliae Severi.

IVLIA AVGVSTA. Caput Juliae.)(PVDICITIA Dea sedet, ut proxime. Argenteus est, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(FECVNDITAS. Femina feminuda, rusticana utique, non Augusta, ad arborem sedet: stant circa genua pueruli quatuor. Symbolum fecunditatis toto imperio, sub tranquillo Severi principatu. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(PIETAS PVBLICA. Extensis manibus erat ante aram. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(VESTA. MATER. Dea sedens Palladium dextra tenet. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(MATER DEVM. Cybele sedens, dextra ramum oleæ tenet. Ex ære magno, ibidem.

Numismata Antonini & Getae.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PACATOR ORBIS. Capite Solis radiato. Tuus hic ex argento nummus, Vir Erudite, est sane, ut ad me scribis, perrarus: ab Illustriss. Spanhemio tamen visus olim laudatusque est. Illius similis ex argento pariter simul percussus est Severi patris, hac epigraphe: SEVERVS PIVS AVG. capite laureato.)(PACATOR ORBIS, capite Solis, ut proxime, radiato. Qui post Reipublicæ procellas & bella pacem imperio procurat, Soli similis est, qui tempestates aspectu suo sedet, & pacat orbem.

AN-

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PONT. TR. P. VI. COS. Ipse galeato capite, & paludatus, stans hastam dextra, lava Victoriā tenet. Argenteus, e Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(RESTITVTOR VRBIS. Roma galeata sedet, ut in simili nummo Severi, hoc ipso anno. Est hic argenteus, apud P. CHAMILLART. Non muros autem, vel ædificia restituta intellige; sed maiestatem Urbis atque auctoritatem, felicitatem ac lætitiā.

Eadem inscriptio.)(VICT. PART. MAX. Victoria cum palma & corona. Argenteus, ibidem.

Eadem inscriptio.)(ADVENTVS AVGG. Navis Prætoria. Argenteus, ibidem.

Nummum Antonini præterea vidimus, CEΛEY-KIAC ΠIEPIAC. I. Anno x. Severi, in Cimelio D. FOYCAVLT. Item Plautillæ, ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΔΙΦ. De his vide Nummos Populorum & Urbium.

P. SEPT. GETA CAES. PONT. Capite nudo.)(SEVERI INVICTI AVG. PII FIL. Idem Geta radiato capite, dextra extensa. Aureus e gaza Cæsarea, teste Morellio: & e Cimelio Sereniss. Electoris Brandeb.

Anno Christi 203. V. C. 956. Severi XI.

Natali Urbis vota vicennalia fiunt pro Severo Aug.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.)(VOTA SVSCEPTA XX. Vota suscepta vicennalia. Stat ipse cum patera ante aram, Pontificio habitu. Argenteus, e Museo nostro.

L. SEPT. SEVERVS PERT. AVG. P. M. IMP. XI. Capite laureato.)(VOT. SVSC. DEC. Vota suscepta decennalia. P. M. TR. P. X. COS. III. P. P. Ipse velatus sacrificat ante aram. Argenteus, apud P. CHAMILLART: cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

SEVERVS PERT. AVG. IMP. XII. Capite laureato.)(In corona laurea: PRIMI DECENNALES. COS. III. Ludi post primum decennium principatus exactum exhibiti a Severo tunc Consule tertium. S C. Est ex ære magno, ibidem.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(VICT. PART. Victoria Parthica. Trophæum: infra, captivi duo. Victoria utraque manu clypeum ex adverso positum tenet, in quo VOT. XX. Votis vicennialibus Severi Aug. patris. Aureus est, apud Illustriss. HARLÆUM.

ANTONINVS PIVS AVG. PONT. TR. P. VII. Capite laureato.)(DII PATRII. Hercules & Liber Pater stant. Aureus est in gaza Regia.

Eadem inscriptio.)(ARCVS AVGG. SC. Affert hunc nummum Mediobarbus e Museo suo, ex ære mediocri, pag. 287. cum arcu trium fornicum. Est & in Cimeliis reginæ Christinæ, & Card. Maximi, teste Illustriss. Suaresio, in Descriptione Arcus Severi. Est & apud P. Pagi, in Critica ad Annales Baron. anno Christi 203. In nummo Regio, qui est ex ære mediocri, apparet tantum, ANTONINVS PIVS AVG. PONT. TR. P. . . . ubi deest annus TR. POT. & unicus in curru apparet Augustus: hinc & inde equus unus. Morellius autem ex conjectura sic edidit, ANTONINVS PIVS AVG. PONT. TR. P. COS. in secunda editione sui Speciminis, qui in priorē ediderat, TR. POT. VII.

De nummis Antonini, AMICOT. CAE. MOFEATON. ET. AEC. PAΦIA 5EC. SINOPE. ANN. CCLII. & Juliæ Domnæ, ΑΙΓΑΕΩΝ. CN. vide Nummos Populorum & Urbium.

De Inscriptione Arcus Severi.

Inscriptiones pleræque omnes, ut dictum est in Chronologia Sæculi Constantiniani, multo sunt recentiores ea ætate, quam præ se ferunt: confictæ ab hominibus otiosis, qui neque nummos veteres satis diligenter explorarunt; & hos imitari tamen in assignandis annis Principum voluerunt. In membranas autem & schedas retulerunt concinnatas a se inscriptiones; quas alii postea in fraudem ab his inducti, in lapidibus ac marmoribus insculperunt, rati eas esse genuinas & antiquas. Incredibile autem est, in quantas difficultatum angustias conjecerint illi Card. Baronium, aliosque viros eruditos: qui vim omnem ingenii contenderunt, ut has vel inter se ipsas, vel cum veteribus nummis, hoc est, falsum cum vero, quomodocumque conciliarent. Viri optimi & eruditi P. Pagi ex Ordine Minorum, aliorumque, quorum ille verba describit, ad annum Christi 198. de Severi Aug. inscriptionibus mira æstuatō est. Exemplo sit autem celeberrimus ille Arcus Severi, in quo hæc posita inscriptio est: quam non esse illius ævi, cujus esse vulgo creditur, jam admonuimus in Numismatis Sæculi Constantiniani.

IMP. CAES. LVCIO SEPTIMIO M. FIL. SEVERO PIO PERTINACI AVG. PATRI PATRIAE PARTHICO ARABICO ET PARTHICO ADIABENICO. PONTIFIC. MAXIMO. TRIBVNIC. POTEST. XI. IMP. XI. COS. III. PROCOS. ET IMP. CAES. M. AVRELIO L. FIL. AVG. PIO FELICI. TRIBVNIC. POTEST. VI. COS. PROCOS. P. P. OPTIMIS FORTISSIMISQUE PRINCIPIBUS. OB REMPVBLICAM RESTITVTAM. IMPERIVMQVE POPVLI ROMANI PROPAGATVM. INSIGNIBVS VIRTVTIBVS EORVM DOMI FORISQUE.

S P Q R.

1. At numquam ætas illa scriberet integre LVCIO: primam dumtaxat prænominis litteram apponeret, L.

2. Diceret, ut in nummis, DIVI M. PII FIL. neque hoc loco id diceret; sed post cognomen Pertinacis. Nam qui dicit, L. SEPTIMIO M. FIL. jubet intelligi, Marci Septimii filio: ut L. AGRIPPA M. F. est L. Agrippa M. Agrippæ filius. At Severus, cum se DIVI MARCI PII P. prædicat, Divum Marcum Aurelium Antoninum intelligit.

3. Numquam, opinor, in nummis simul est Severus & Pius & Pertinax: alterutrum ibi dumtaxat cognomen assumit: quoniam utrumque nonnisi a matre habet: & unde Pius, inde fuit & Pertinax. Itaque alterutrum scribi in cognominibus satis fuit.

4. Titulus Patris Patriæ semper postremo loco ponitur; certe post titulum Consulis.

5. Parthici Arabici & Parthici Adiabeni tituli sunt plane ficti; expressi nimirum ex eo Severi nummo, quem attuli ad annum 195. PART. ARAB. PART. ADIAB. At ibi sunt provinciarum nomina, Parthia Arabica, Parthia Adiabeni: unde captivi ibi duo ad pedes trophæi lugent. At non propterea titulos istos Severus cœpit. A devictis enim gentibus cognominabantur Augusti: Britannici, Germanici, Dacici, Gothici, Parthici: non provincias gentium in titulis numerabant: sed si ingens quædam victoria esset, Maximi titulum adjungebant: ut Germanicus Maximus. Itaque Severus, PART. MAX. Parthicum Maximum, quod est longe

longe nobilius, quam *Parthici Arabici & Adiabeni* titulus, dici se in suis nummis voluit.

6. PROCOS, cum titulo COS. nequaquam in nummis vidi, nisi ubi praecedit PP. hoc est, *Perpetuus*: ut intelligatur, qui Consulatu abierit, potiri nihilominus perpetuo in provinciis Proconsulari potestate: nec absque hoc titulo *Perpetui* videtur PROCOS. satis apposite adjici post Consulatum: nec denique ille usus concedendi Augustis Proconsularem potestatem post Consulatum, aut in titulis ita scribendi, ante tempora Diocletiani apparet in nummis antiquis.

7. Qui dicit, M. AVRELIO L. FIL. M. *Aurelium Lucii Aurelii filium* jubet intelligi, si quid scribat noverit. At non fuit L. Aurelii, sed L. Septimii filius Antoninus. Nec fuit idem *Pius Felix*, Sed *Pius* tantum: praesertim anno TR. POT. VI.

8. Nummi integerrimi duo falso appositum illum esse Tribuniciae Potestatis annum evincunt: alter, quo Severi TR. P. VIII. cum Antonini TR. P. III. conjungitur: alter ANTONINI, quo ARCVS AVGG. positus dicitur ipsius Antonini TR. POT. VII. Inscriptiones antiquae sinceræ, quæ sunt sane perpaucæ in honorem Augustorum, nullas habent aut raro admodum istiusmodi annorum notas.

9. *Patrem Patriæ* Antoninum dici æque ac Severum patrem, satis miramur; cum in nummis antiquis imperante patre Severo numquam P. P. appelletur, in his certe, quos adhuc videre nobis licuit. Nam quos Occo laudat aut facit, nihil moramur. Inscriptiones aliæ M. Antoninum, vivo patre Severo, *Patrem Patriæ* non appellant.

10. Imperium Populi Rom. propagatum *virtutibus Augustorum domi*, quomodo dici vel intelligi vere possit, mihi certe non liquet. Ut statuæ, quæ summum nunc Severi Arcum exornant, annis abhinc vix sexaginta sint positæ, ad exhibendam oculis speciem integram illius monumenti, si fieri posset, qualis olim fuit; sic ante aliquot sæcula posita ea inscriptio est simili consilio, sed ab impostore imperito. Quasi adeo felix fuit, ut in ipsa Urbe Roma, sive Magistratibus, sive aliis ejus loci, in quo Arcus est, dominis ac possessoribus, hanc ibi ponendam Inscriptionem suaderet, quam ex veteribus MSS. erutam a se fuisse mentiretur; quanto facilius fuisse arbitramur similibus falsariis fallere in provinciis imperitos, & falsas inscriptiones iisdem pro veris obtrudere?

Anno Christi 204. V. C. 957. Severi 12.

SEVERVS AVG. PIVS. Capite laureato.)(VICT. BRIT. P. M. TRIB. P. XI. COS. III. P. P. S. C. Victoria gestat trophæum: captivi duo ad pedes sedent. Est ex ære mediocri, in Museo nostro, cusus hoc anno ante Natalem Urbis. Commisso aliquo prælio in Britannia, Romanum exercituum, cui Legati Severi Aug. præerant, superiorem discessisse, nummus iste significat: hoc tantum.

SEVERVS PIVS AVG. P. M. TR. P. XII. Capite laureato.)(INDVLGENTIA AVGG. IN CARTH. S. C. Dea, capite turrato, dextra clypeum, læva bacillum gestans, leone vehitur. Ex Thesauro Mediceo. Est & argenteus in Museo nostro, sed absque his titulis, P. M. TR. P. XII. Similem profert Mediobarbus e Museo suo nummum Antonini, cum TR. POT. VI. quod annum Christi 202. denotat.

Ut supra.)(COS. III. LVD. SAEC. FEC. *Ludos sæculares fecit.* S. C. Quinque ad aram sacrificant. Ex eodem Thesauro Mediceo.

Ut supra.)(COS. III. LVD. SAEC. FEC. Hinc Liber Pater, inde Hercules. S. C. Apud Patinum, pag. 278.

Ejusdem.)(SAECVLARIA SACRA,

S. C. Pro templi foribus multi sacrificant. Est ex ære magno, apud Illustriss. HARLÆVM. Est etiam cum eadem epigraphe Getæ nummus, apud Patinum, pag. 316.

Ejusdem.)(INDVLGENTIA AVGG. IN ITALIAM. Dea turrata orbi Romano infidet, dextra trophæum gerit, læva Cornucopia. Argenteus in Gaza Regia.

De nummo Severi, MOYEAΩN. ET. BEC. vide Nummos Populorum & Urbium.

Numismata Antonini Severi F.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(COS. LVDOS SAEC. FEC. Hercules & Liber Pater stant. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio: vultu admodum juvenili.)(INDVLGENTIA AVGG. IN CARTH. Ipse in equo currit. Argenteus, ibidem.

ANTONINVS PIVS AVG. PONT. TR. P. VII.)(LVD. SAEC. FEC. S. C. Ante aram sex viri sacrum faciunt. Ex Thesauro Mediceo, cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(INDVLGENTIA AVGG. IN ITALIAM. Dea capite turrato, ut in nummo Severi. Argenteus est e Gaza Regia.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡΗΛ. ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙ. ΑΡΓΑΕΙΑ. ET. IB. Mons Argæus, supra quem Antoninus dextra orbem Romanum tenet. Argenteus.

Anno Christi 205. V. C. 958. Severi 13.

Kalendis Januariis Consulatum ineunt Antoninus Aug. II. & Geta Cæsar.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XIII. COS. III. P. P. Jupiter dextra fulmen, læva hastam tenet: ad pedes. Aquila Romana. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PONTIF. TR. P. VIII. COS. II. Dea Salus serpentem pascit aræ circumvolutum. Vota pro salute Antonini concepta significat. Argenteus est in Museo nostro cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

Ut supra.)(PONTIF. TR. P. VIII. COS. II. Stat ipse paludatus cum hasta & clypeo. Argenteus, ibidem. In alio plane ceteroqui simili, apud P. CHAMILLART, Augustus in equo decurrit.

Ut supra.)(IMP. ET CAES. AVG. F. COS. *Imperator Antoninus & Cæsar Geta, Augusti filii, Consules.* Inter ambos medius Severus sedet. Argenteus e Gaza Regia.

Ut supra.)(IMP. ANTONIN. ET GETA CAES. Capita amborum adversa, Argenteus, apud D. Vaillant.

ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΙ. ΑΥ. ΑΥΓ. 50. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙ. ΑΡΓΑΕΙΑ. ET. ΙΓ. Anno XIII. Mons Argæus. Est argenteus in Cimelio D. FOUCAULT.

GETA CAES. PONT. COS. Capite nudo.)(VOTA PVBLICA. Sacrificat ante aram. Argenteus, e Museo nostro.

P. SEPTIMIVS GETA CAES. PONT. COS. Capite nudo.)(AEQVITATI PVBLICAE. Tres Monetæ. Est ex ære maximo in Gaza Regia.

Ludos quinquennales editos fuisse a Gabalensibus, nummi annorum quinque consequentium ab iisdem percussi docent.

Nummos Antonini, ΓΑΒΑΛΕΩΝ CNA. CMAI-

CMAITΩN ET. PMB. & NEOKAIC.
PMB. Vide in Nummis Populorum & Urbium.

Anno Christi 206. V. C. 959. Severi 14.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.
)(. Genius ante aram sacrificat. TR. P. XIII.
COS. III. P. P. Argenteus in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(. Imperator in equo, hasta
porrecta. P. M. TR. P. XIII. COS. III. Ar-
genteus, apud P. ALBARET, Turnonii.

ΑΥΤ. Α. ΣΕΠΤ. ΚΕΟΥΗΡΟC. Capite
laureato.)(. ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙCΑΡ. ΝΕΩΚ.
Μητρόπολεως Καισαρείας Νεωκόρ. ET. ΙΔ. Anno
xiv. qui incipit autumnus anni hujus. Mons Ar-
gaus, Caesarea hac Cappadocia est. Ex aere medio-
cri, in Cimelio D. FOVCAYLT.

ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ ΣΕΒΑΚΤΗ. Caput
Juliae Severi.)(. ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡ. ET.
ΙΔ. Mons Argæus, ut proxime: sed fidus Solis in
vertice. Argenteus.

Nummos Juliae Domnae, ΓΑΒΑΛΕΩΝ CNB.
& ΙΑΙΕΩΝ ΔΟC. vide in Nummis Populorum
& Urbium.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite lau-
reato.)(. PONTIF. TR. P. X. COS. II.
Stat inter amnes duos, & provinciam humi jacentem:
dextra hastam, laeva tenet bacillum Imperatorium.
Victoria nimirum Parthica adhuc hic commemoratur.
Argenteus, in Museo P. CHAMILLART. Alius
ibidem, stantem exhibet Antoninum, cum bacillo Im-
peratorio. In alio ibidem, triremis est.

P. SEPTIMIVS GETA CAES. Capite
nudo.)(. PONTIF. COS. II. Stat ipse galeatus
cum hasta & clypeo. Argenteus, ibidem.

Eadem inscriptio.)(. MINERV. SANCT.
Minerva sancta. Stat Dea galeato capite, cum haf-
ta & clypeo. Argenteus: in Thesauo Regio, au-
reus.

Anno Christi 207. V. C. 960. Severi 15.

Consulatum III. gerit Antoninus hoc anno, qui
primus est secundorum decennalium ipsius Tribuni-
ciae Potestatis: simul est Geta Caesar Consul II.

L. SEPTIMIVS SEVERVS PERTI-
NAX AVG. Capite laureato.)(. ADVEN-
TVI AVG. GALL. Adventui Augusti, Galliae
vota & gratulationes. PONT. MAX. TR. POT.
XV. COS. III. Imperator in equo, praeeunte
milite cum hasta & clypeo, ac duobus militibus sig-
na ferentibus, subsequente altero galeato: sunt e re-
gione moenia Urbis, fluvio ad pedes decumbente.
Est hic nummus ex aere maximo, apud D. Vaillant,
pag. 221. Qui nummus, si tamen est genuinus, do-
cet lustrasse hoc anno Severum Galliam Narbonen-
sem.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.
)(. P. M. TR. P. XV. COS. III. P. P. Im-
perator in equo, dextra elata, veluti pacem denun-
tians. Argenteus.

Ut supra.)(. TR. P. XV. COS. III. P. P.
Victoria scribit in clypeo palmae arbori applicato. Ar-
genteus, apud P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(. P. M. TR. P. XX. COS. III.
P. P. Ita D. Vaillant, ex gaza Regia, ubi num-
mus est ex aere mediocri. Sed errore forte librarii
scriptum est xx. pro xv. Nam in nummo illo ipso,
quem vidimus, solum xv. legitur. Hunc errorem
Mediobarbus quoque adnotavit.

ΑΥΤ. Α. ΣΕΠΤ. ΚΕΟΥΗΡΟC. Capite
laureato.)(. ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙCΑΡ. ΝΕΩΚ.
Mons Argæus, cum fidere Solis in vertice, ut anno
superiore. ET. IE. Anno xv. Argenteus. Tot
nummi Caesareae Cappadociae sub Severo cusi, victo-

riam Parthicam in eo tractu fuisse reportatam indi-
cant.

IMP. L. SEVERVS ET ANTONIN.
CAES. Capita duo adversa: laureatum Severi;
Antonini nudum, ob reverentiam patris.)(. DE-
CENNALES ANTONINI COS. III. Serapis in templo, cui deo Victoria columna im-
posita coronam imponit. Infra, FEL. BER. Felix
Berytus. Ex aere mediocri, apud D. FOVCAYLT.
Legit Mediobarbus ex schedis haud satis accuratis,
DECENNALES ANTONINI AVG. Ludos suos decennales fecit hoc anno Antonin-
us.

Antonini.)(. PONTIF. TR. P. XI. COS.
III. Navis Praetoria cum remigibus: in puppi sedet
Antoninus: felicitis administrationis imperii symbo-
lum. Est ex aere magno in Cimelio reginae Christi-
nae.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite lau-
reato.)(. VOTA SOL. DEC. Vota soluta de-
cennalia, pro decennio primo Tribuniciae potestatis
felicitate exacto. PONTIF. TR. P. XI. COS.
III. Ipse capite velato sacrificat. Est ex aere medio-
cri in Thesauo Regio.

Ut supra.)(. PONTIF. TR. P. XI. COS.
III. Ipse cum hasta & clypeo incedit. Argenteus,
apud P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(. L. IE. Anno xv. Severi patris. Est
ex aere mediocri, apud D. FOVCAYLT.

Nummum Antonini, ΓΑΒΑΛΕΩΝ CNF.
vide in Nummis Populorum & Urbium.

P. SEPTIMIVS GETA CAES. Capite
nudo.)(. PONTIF. COS. II. Stat ante aram
Apollo cum lauri ramo. Argenteus in Museo nos-
tro.

Anno Christi 208. V. C. 961. Severi 16.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.
)(. P. M. TR. P. XVI. PROF. AVG. Pro-
fectio Augusti ad expeditionem Britannicam. Impe-
rator in equo, milite praeeunte, & altero subsequen-
te. Nummus est ex aere mediocri, in Thesauo Re-
gio. In altero simili, ibidem, Imperator in equo
spiculum dextra tenet: hoc tantum. In alio ibidem
argenteo, Imperator in equo, milite uno praeeun-
te.

Eadem inscriptio.)(. PROPECT. AVGG.
FEL. Profectio Augustorum felix. Severus in equo,
cum hasta. Argenteus, ibidem.

Eadem inscriptio.)(. P. M. TR. P. XVI.
COS. III. P. P. S. C. Pons cum turri plena ar-
mato milite, ab utroque pontis capite. Ex Thesau-
ro Mediceo. Excursio hac fuit in Britanniam, ad
castigandos Britannos, & ad ostentandam potentiam
Romanam: qualem excursionem antea fecerat &
Commodus; ob id quoque BRITANNICVS
appellatus.

Numismata Antonini & Geta.

ANTONINVS PIVS AVG. Capite lau-
reato.)(. PONTIF. TR. P. XI. COS. III.
Infra, PROF. Profectio. Ipse in equo spiculum
dextra tenet. Est argenteus apud P. CHAMILLART,
hoc anno cusus ante Natalem Urbis. Itaque pro-
fectus est ad hanc expeditionem Antoninus ante pa-
trem.

Ejusdem.)(. PONTIF. TR. P. XII. COS.
III. S. C. Ipse paludatus, cum Praefecto cohortis
Praetorianae, & quatuor Praetorianis militibus signa
gerentibus, pontem amni impositum transit. Ta-
mesis in Britannia trajectus significari videtur, qui
fuerit eo tempore agri Romani in Britannia limes,
ut Rhenus in Gallia. Infra, TRAIECTVS.
Est

Kkkk

Est ex ære mediocri. Numquam progressi sunt in Britanniam Romani ultra Orientales Angliæ provincias, *Essex & Kent*, ac meridiionalem *Suffex*. Qui a mendacibus scriptoribus nunc *Murus Hadriani* dicitur, vel *Severi*, nunc *vallum*, vel *fossa*; verius ab incolis, qui sunt certiores testes vetustioresque quam libri, appellatur Vallum Pictorum, *The Wal of the Pictes*, qui multo postea fuerunt.

Ut supra.)(PONTIF. TR. P. XII. COS. III. S. C. Severus & Antoninus stant paludati: hastas ambo læva manu tenent, dextra extensa: captivus ad pedes jacet: stant retro milites tres. Est ex ære magno, in Thesaurio Regio.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡΗ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡΙΑ. ΝΕΩ. Κ. Mons Argæus, ut annis superioribus, ET. 15. Anno xvi. Severi nimirum, patris Antonini; quippe qui potior Augustus: nec anni signabantur in nummis Græcis, si duo simul forent, nisi potioris. Est argenteus in Cimelio D. FOVCAVLT.

Ejusdem.)(. . . CΩN (lege, EMICΩN) ΚΟΛΩΝΙΑC. Dea turrato capite sedet in folio, viro antè pedes in aquis natante: id quod situm urbis ad amnem significat. Hinc Κ: & inde Φ. Annius est DXX. Græcorum. Nummus ex ære mediocri, apud Patinum, pag. 304.

Α. CΕΠΤΙ. ΓΕΤΑC ΚΑΙ. Capite nudo.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡΙΑ. ΝΕΩ. ET. 15. Mons Argæus, cum fidere Solis in vertice. Argenteus, e gaza Regia.

Anno Christi 209. V. C. 962. Severi 17.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVII. COS. III. P. P. Genius cum Cornucopiæ ante aram. S. C. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

ΑΝΤΩΝΙΝVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PONTIF. TR. P. XIII. COS. III. Victoria scribit in clypeo. Infra, S. C. Ex ære mediocri, ibidem.

Ut supra.)(PONT. TR. P. XIII. COS. III. Stans ipse galeatus, imponit Britannia genu flectenti coronam muralem: læva clypeum cum hasta gerit. Aureus hic nummus est. Corona muralis in nummis hujusmodi, probe munita muris oppida Romanorum in Britannia significat: nempe usque ad Tamefim. Neque enim ulterius sub Severo progressi sunt Romani, ut nummus testatur allatus anno superiore.

M. AVREL. ΑΝΤΩΝΙΝVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PONTIF. TR. P. XIII. COS. III. S. C. Mars gradiens, dextram oleæ, læva trophæum gerit. Martis Paciferi hæc effigies est. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(PONTIF. TR. P. XIII. COS. III. S. C. Antoninus & Plautilla dexteras jungunt, Junone intermedia. Ex ære magno, ibidem.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato.)(ΓΑΒΑΛΕΩΝ ΑΝ. *Gabulensium Antoninianorum*. ENC. Anno cclv. Vide Chronologiam Veteris Testamenti. Est hic ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

Anno Christi 210. V. C. 963. Severi 18.

Natali Urbis Geta Cæsar Tribuniciam Potestatem accipit ad annos quinque.

L. SEPT. SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. III. P. P. Severus paludatus, & Julia Mater Castorum, tenens signum militare, mandata dat Getæ a dextris stanti cum hasta, nudo capite, ob reve-

rentiam parentum, a quibus mandata accipit: stat ad lævam Antoninus galeatus, cum hasta & bacillo Imperatorio. Est apud Tristandum, tomo 2. pag. 68.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. III. P. P. Duæ Victoriæ tenent clypeum palmæ arbori applicitum. S. C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. III. P. P. Severus & Antoninus togati, ac velato capite stantes, intermedia Julia Domna, ut videtur, ante aram sacrificant. S. C. Est ex ære magno, in Museo nostro.

SEVERVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. III. Imperator ex equo sternit hostem. Argenteus in Cimelio COLBERTINO.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. III. P. P. S. C. Ipse sedet, rege ante ipsum supplice. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

Anno Christi 211. V. C. 964. Severi 19.

Kalendis Januariis, Severus Antoninus, & Geta, in Senatu *Britannici* appellantur: ex Britannica expeditione in Urbem anno superiore exeunte reversi. Geta simul Augustus renunciatur.

SEVERVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(VICT. BRIT. *Victoria Britannica*. P. M. TR. P. XIX. COS. III. P. P. Victoria gestat trophæum. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

ΑΥ. Κ. Α. CΕΠ. CΕΟΥΘΡΟC Π. Imp. Cæsar L. Sept. Severus Pertinax, vel Pius. Capite laureato.)(Vas ex quo palma emicat. ΠΥΘΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩ. ΚΟΡΩΝ. *Pythii ludi ob fratres invicem amantes*, Antoninum & Getam: *Perinthii publica sacra curantibus*. Est ex ære magno in Gaza Regia.

Nummos Severi & Julia Domna, NEOKAICAP. ET. PMH. Anno cxlvi. vide in Nummis Populorum & Urbium.

Numismata Antonini.

M. AVREL. ΑΝΤΩΝΙΝVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(VICT. BRIT. P. M. TR. P. XIII. COS. III. P. S. C. Victoria trophæum erigit: adstat Britannia vincit post tergum manibus. Infra, sedet captivus. Ex ære magno dicitur esse in Cimelio Card. Maximi. Similis est in Museo nostro, sed vel pravæ fabricæ, vel recentis. Cusus ille hoc anno ante Natalem Urbis.

ΑΝΤΩΝΙΝVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(FORT. RED. *Fortuna reduci*. TR. P. XIII. COS. III. Fortuna sedet cum Cornucopiæ & temone. S. C. Ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT: cusus ante Natalem Urbis.

Ut supra.)(MARTI PACATORI. Antoninus ipse galeatus stat cum hasta, ramum oleæ dextra gerit. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(MARTI PROPVGNATORI. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(VICTORIA AVGG. FELIC. *Victoria Augustorum Felicissima*. Victoria innixa clypeo. Argenteus, ibidem.

M. AVREL. ΑΝΤΩΝΙΝVS PIVS AVG. Capite laureato.)(VICTORIAE. BRITANNICAE. S. C. Victoria trophæum erigit: Pallas e regione captivum premit. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

ΑΝΤΩΝΙΝVS PIVS AVG. Capite laureato.

reatus.)(LIBERALITAS AVGG. V. Liberalitas Severi & Antonini Augustorum quinta. Argenteus, in Museo nostro.

Ejusdem.)(VICT. BRIT. Victoria Britannica. TR. P. XIII. COS. III. S. C. Apud Occonem. Cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(VICT. D. N. Victoria Domini nostri. COL. ANTIOCH. Colonia Antiochia Pisidia. Victoria gradiens cum palma & corona. Hinc S inde R Spes Reipublicae. Vidi ex ære magno, cum D. de BOZE, allatum ex Oriente. In nummis Coloniarum Antoninus Severi F. aliquando IMP. nuncupatur: alibi, numquam.

Numismata Getae Aug.

IMP. CAES. P. SEPT. GETA PIVS AVG. Capite laureato.)(PONTIF. TR. P. II. COS. II. Dea cum Cornucopiae & caduceo. In alio stat ipse cum hasta: ad pedes, pueri duo. E Museo nostro, argenteus: ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT. Ex auro, in Thesauo Regio.

IMP. CAES. P. SEPT. GETA AVG. Capite laureato.)(VICT. DD. NN. Victoria Dominorum nostrorum. COL. ANTIOCH. Colonia Antiochia Pisidia. Infra, S. R. Spes Reipublicae. Victoria gestat trophaeum. Est hic nummus ex ære magno. Nunc primum in nummis Augusti appellantur DD. NN. In alio ejusdem coloniae nummo sub Geta, VIRTUS AVGG. hoc est, Antonini & Getae.

IMP. CAES. P. SEPT. GETA PIVS AVG. Capite laureato.)(PONTIF. TR. P. II. COS. II. Ambo Augusti, Antoninus & Geta, sacrificant ante aram, Vesta intermedia. S. C. Ex ære magno, in Museo nostro.

ΑΥΤΟΚΡΑ. Π. ΣΕΠΤ. ΓΕΤΑΣ ΣΕΒ. ΑΥΤΟΚΡΕΙΤΩΡ ΠΟΠΛΙΟΥ ΣΕΠΛΙΜΟΥ ΓΕΤΑΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ.)(ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hercules hominem equo dejectum, Britannum scilicet, clava conficit.

Anno Christi 212. V. C. 965. Antonini & Getae 1.

Kal. Januariis Severus Aug. post annos fere XIX. Tribuniciae Potestatis exactos, imperium abdicat: fuscipit Antoninus filius ejus principatum, & titulum P. M. & P. P. ad annos quinque. Getae committitur Oriens in annos tres. Enimvero summa semper fuit Senatus auctoritas in ipsosmet Augustos. Quamobrem nec nisi ter Consul Severus, ut Hadrianus, fuit: & post annos XIX. Tribuniciae potestatis magistratu abcessit, ut fecerat M. Antoninus Commodi pater. Tempus autem annorum XIX. ex lege praescriptum Severus aliquantulum antevertit, ut sponte potius, quam lege coactus, discessisse videretur: vel coactus fortassis, moleste ferente Senatu, esse tres simul ex eadem familia Augustos. Post obitum, quocumque ille anno contigerit, relatus est inter divos: nec tamen Divus Augustus fuit.

DIVVS SEVERVS. Capite nudo.)(CONSECRATIO. Rogus. Ex ære magno. Apud Illustriss. LAMONIVM. Aureus in gaza Regia, Aquilam Romanam exhibet.

DIVO SEVERO PIO.)(CONSECRATIO. Rogus: apud Occonem. In alio, quem vidimus ex argento, Aquila orbi insitit.

DIVO SEVERO. Capite laureato.)(COL. HEL. I. O. M. H. Templum. Colonia Heliopolis. Jovi Opt. Max. Heliopolitano. Apud Tristan. tom. I. pag. 106. ex ære mediocri. De Severo dictum est haecenus. . . . Die sabbati, 28. Novemb. 1699.

ANTONINVS SEVERI F.

Anno Christi 212. V. C. 965. Antonini & Getae 1.

ANTONINVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGG. VI. Dea stans cum tabella & Cornucopiae. Argenteus, in Cimelio P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(LIBERALITAS AVGG. VI. ET V. Augustorum Antonini & Getae, illius sexta, & hujus quinta. Ambo sedentes dant congiarium populo. Aureus est in gaza Regia.

ANTONINVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XV. COS. III. P. P. S. C. Elephas. Ludos ab Antonino editos in auspiciis principatus sui significat. Est hic nummus ex ære mediocri in Museo nostro, cusus ante Natalem Urbis, Antonino jam P. M. & P. P. necdum TR. P. XVI.

M. AVRELIVS ANTONINVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVI. IMP. II. COS. III. P. P. Circus Antonini. Est ex ære maximo, apud D. Vailant. Sed forte scribendum fuit, COS. IIII. ut pertineat ad annum sequentem, ante Natalem Urbis; si vere scriptum reperit idem in alio, quem laudat e Cimelio Card. Leopoldi, P. M. TR. P. XVI. IMP. II. COS. IIII. P. P.

Ut supra.)(Dea radio ostendit orbem Romanum, quem regit. PROVIDENTIAE DEORVM. S. C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΚΕΥΗΡΟC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC Π. Π. Imp. Caesar M. Aurelius Severus Antoninus Pater Patriae. Effigies Antonini togati, pectore tenus, capite nudo, Senatoris habitu, vel Principis Senatus.)(ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗC ΚΕΥΗΡ. ΑΔΡΙΑ. ΤΑΡCΟΥ. Antoniniana ab Antonino Severi F. Severiana Hadriana Tarfi. Elephas. Elephanti dorso corona superposita: in qua ΜΑΚΚ. Extra coronam, Γ Β. Hoc est, Μητροπόλεων ἀμφοτέρων Κιλικίας κοινῇ Γερμανίας βασιλῇ, Metropoleon utriusque Ciliciae communi Senatusconsulto. Vide Nummos Populorum & Urbium, verbo ΑΝΑΖΑΡΒΟC & ΤΑΡCΟC. Est ex ære maximo in Thesauo Regio. M. Aurelius a matre Aurelia dicitur, filia M. Aurelii: Severus a patre: Antoninus Pius a proavo Antonino Pio. Vide stemma M. Aurelii, quod dudum ad te misi. Ex eo liquido apparet, Juliam Domnam Antonini novercam, non matrem fuisse.

Numismata Juliae Aug.

IVLIA PIA FELIX AVG. Caput Juliae Severi.)(MATER AVGG. MAT. SEN. M. PATR. Mater Augustorum, Mater Senatus, Mater Patriae. Idcirco Felix cognominata est a Senatu, quia mater duorum simul Augustorum. Nulli enim alteri contigit Augustarum, ut duos videret Augustos, quorum mater posset appellari. A privigno etiam noverca mater appellatur. Non tamen hereditarium illud Felicis cognomen a Julia fuit: neque enim quae sunt data matribus cognomina transmittuntur ad liberos, sed patrum dumtaxat & avorum: unde non fuit propterea Geta Pius Felix, sed Pius tantum. Sedet in hoc nummo Julia cum hasta pura, & ramo oleæ. Est ex ære magno cum S. C. in Museo nostro; argenteus, apud P. CHAMILLART.

IVLIA FEL. AVG. Julia Felix Augusta. Caput Juliae.)(COL. HEL. Colonia Heliopolis, in corona laurea, cum duabus aquilis legionariis. Est ex ære minimo.

Kkkkk 2

IVLIA

IVLIA PIA AVGVSTA. Caput Juliae.)(COL. ALEX. AVG. TROA. *Colonia Alexandrina Augusta Troas*. Apud Patin. pag. 289.

IVLIA PIA FELIX AVGVSTA. Caput Juliae.)(IVNO LVCINA. SC. Dea sedet, dextra florem, laevo brachio parvulum tenet. Ex ære magno, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(IVNONEM. SC. Stat Juno: ad pedes, pavo. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(VENVS GENETRIX. Hoc est, ingenta & innata comitas. Dea sedet cum hasta pura, laeva pomum tenet. Argenteus est ibidem. In alio ibidem ex ære magno, est VENERI GENETRICI. SC.

Eadem inscriptio.)(DIANA LVCIFERA. In Museo nostro argenteus.

Eadem inscriptio.)(SAECVLI FELICITAS. Dea stat ad aram, cum patera. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

IVLIA DOMNA AVG. Caput Juliae.)(VENERI GENETRICI. Dea sedet, cum hasta pura; dextra pomum tenet. Ad pedes, stat Cupido. Aureus est in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(VENERI VICTRICI. Hoc est, comitati & humanitati. Dea palmam ferens, dextro cubito columnæ innititur, laeva pomum ostentat. Argenteus, ibidem.

Numismata Getæ Aug.

P. SEPTIMIUS GETA PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(FORT. RED. *Fortuna reduci*. TR. P. III. COS. II. P. P. SC. Fortuna sedet cum Cornucopiæ, & temone. Ex ære magno & mediocri, & ex argento, in Museo nostro. *Publius* prænomen est primogenitorum gentis Septimiæ: cessit eo Getæ fratri Antoninus, quem dici *Marcum* ex materno avo oportuit. *Septimius*, ex patre: ex matre, *Geta*; ut nobis quidem videri in stemmate M. Aurelii diximus: *Pius Aug.* ex ambobus, *Britannicus*, ex seipso.

SEPTIMIUS GETA PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGG. VI. ET. V. *Sexta* Antonini, *quinta* Getæ. Duo Augusti dant congiarium: ac proinde ambo fuerunt inter se concordēs. Est ex ære magno: in Gaza Regia, aureus.

Ejusdem.)(FID. EXERC. *Fides Exercitus*. TR. POT. III. COS. II. Dea velata, inter duo signa militaria, dextra pateram, signum militare laeva tenet. Argenteus, olim apud. P. DU MOULINET.

P. SEPT. GETA PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(Victoria gestat palmam & coronam. VICTORIAE BRIT. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(LIBERALITAS AVG. V. Dea stat cum tabella & Cornucopiæ. Argenteus.

Anno Christi 213. V. C. 966. Antonini & Getæ 2.

Kalendis Januariis, Antoninus fit Consul IIII. ANTONINVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVI. IMP. II. COS. IIII. P. P. SC. Antoninus in curru triumphali, gestat scipionem Consularem, cujus in apice Aquila Romana est; & idem a Victoria coronatur. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART; cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

ANTONINVS AVG. PIVS BRIT. Capite laureato.)(PROPECTIO AVG. Ipse pedes & paludatus incedit, dextra hastam tenet, milite subsequente cum signo militari. Argenteus est ibidem, profectionem Antonini designans ad expeditionem Germanicam.

teus est ibidem, profectionem Antonini designans ad expeditionem Germanicam.

ANTONINVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVII. IMP. III. COS. IIII. P. P. Ipse loratus tenet Victoriā dextra, laeva clypeum cum hasta. Ad pedes, captivus. SC. Est ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART. M. AVREL. ANTONINVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVII. IMP. II. COS. IIII. P. P. Circus Antonini cum obelisco. Est ex ære maximo, apud Angeloni, pag. 258.

Ejusdem.)(CONCORDIA FELIX. Ambo Augusti dextras jungunt; Julia in medio stante. Aureus in Gaza Regia.

AYT. KAI. AYP. ANTONINOC CEB. Capite laureato.)(EMICON KOΛONIAE. EKΦ. *Anno DXXXV. æræ Græcorum*. Latine *Hemiseni* a Plinio appellantur. Est ex ære minimo in Gaza Regia.

De nummis AMICOT. ET. CME. & TPI. ΠΟΛΙΤΩΝ EKΦ. vide Nummos Populorum & Urbium.

IVLIA AVGVSTA. Caput Juliae.)(MATER AVGG. Sedet in curru vecto quatuor leonibus, ramum oleæ dextra tenet. Est in Museo nostro argenteus.

P. SEPT. GETA PIVS AVG.)(PONTIF. TR. P. III. COS. II. DES. III. P. P. Augusti duo jungunt dextras. Apud Occonem, pag. 391. Non gessit hunc Consulatum tertium Geta, de- tentus in Oriente scilicet.

AYT. K. M. AYP. CEOYH. ANTONEL. *Imp. Caesar Marcus Aurelius Severus Antoninus*. Capite laureato.)(Dea sedet Cornucopiæ. ANAZABOY MHTPOΠOΛEΩC ET BAC. *ἑρμῆς βασιλῆως*. *Anno CCXXXII*. qui autumnus ineunte hujus anni desinit. Infra, AMK KOINOBOYAION. *Ἀμφότεροι Κιλικίας Κοινὸς βασιλεὺς*. Utriusque Ciliciæ Senatus, Sunt enim apud Helychium, Κοινὸς βασιλεὺς, ἐν δὲ πόλει, *Senatores*. In medio, Γ Β Γερουσίας βασιλῆως, *Senatusconsulto*. Nummum hunc ex ære magno illustriss. Spanhemius Londini sibi visum esse prodidit. Nos integram epigraphen primi exponimus; nempe illud AMK KOINOBOYAION. Γ Β. cum Æra.

Anno Christi 214. V. C. 967. Antonini & Getæ 3.

Kalendis Januariis Antoninus a Senatu Germanicus appellatur & simul Geta frater Antonini.

ANTONINVS PIVS AVG. GERM. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XVII. COS. IIII. P. P. Hercules dextra ramum oleæ tenet, laeva clavam. Argenteus in Museo nostro, cusus hoc anno ante Natalem Urbis. *Germanici* titulum ambiciosius affectarunt Imperatores, quam *Britannici*. Itaque illum isti anteposuit Antoninus.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XVII. IMP. III. COS. IIII. P. P. Ipse loratus dextra tenet Victoriā, laeva clypeum cum hasta. Est ex ære mediocri, in Museo nostro, cusus ante Natalem Urbis.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. IIII. P. P. S. C. Æsculapius. Ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART. In argenteo altero e Museo nostro, Juppiter stat cum hasta & fulmine.

ANTONINVS AVG. PIVS GERM. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGG. VIII. Dea stans cum tabella & Cornucopiæ. Est argenteus, apud P. CHAMILLART.

M. AVREL. ANTONINVS PIVS AVG. GERM. Capite laureato.)(Victoria in curru vecto quadrigis. SC. P. M. TR. P. XVIII. IMP.

IMP. III. COS. IIII. P. P. Est ex ære magno ibidem.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XVIII. IMP. II. COS. IIII. P. P. S. C. Imperator cum hasta, pede proræ navigii imposito spicas accipit a Dea reverenter præbente. Ex ære magno, ibidem.

M. AVREL. ANTONINVS PIVS AVG. BRIT. Capite laureato.)(SECVRITATI PERPETVAE. S. C. Dea sedet, dextra capiti imposita, læva sceptrum tenet. Ex ære magno, ibidem.

M. AVREL. ANTONINVS PIVS AVG. GERM. Capite laureato.)(SECVRITATI PERPETVAE. S. C. Dea sedet, ut proxime. Ex ære magno, ibidem.

M. AVR. ANTONINVS PIVS FELIX AVG. Capite laureato.)(SECVRITATI PERPETVAE. S. C. Dea sedet ut proxime. Ex ære magno, ibidem. In eadem una officina cusi sunt tres hi nummi uno die, ut ipsa fabricæ forma, quæ est indiscretæ similitudinis, fidem facit. Voluit Senatus, qui hos nummos cudi permisit, intelligi; Britannis Germanisque domitis, securitatem perpetuam orbi Romano adsertam esse; & Felicem ob eam rem cognominari posse, si velit, Antoninum. At videtur is illud sprevisse cognomen: nec datum est ei postea, nisi ab una colonia. Noluit ille cognomen assumere, quod jam proprium familiæ Commodi esse sciret, hoc est, consobrinorum suorum.

M. AVREL. ANTONINVS P. F. AVG. Capite laureato.)(COL. IVL. CONC. APAM. AVG. D. D. Colonia Julia Concordia Apamea Augusta. Decreto Decurionum. Ex ære magno, in Gaza Regia.

ANTONEINOC AYTOYCTOC. Capite laureato.)(ANKYPAK MHTPOH. ACKAHΠEIA CΩTHPIA. Urna, cui inscriptum est, ICΘ. ΠΥΘΙΑ. Ludi Æsculapio facti pro salute Augusti, Isthmii ac Pythii. Nummus est ex ære mediocri.

ATT. K. M. AYP. ANTONINOC. Capite radiato.)(Geniusurbis. AΛEΞANΔPEΩN KAT ICCON. ET. BΠC. Anno CCLXXXII. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT. Vide Chronologiam veteris Testamenti.

ATT. K. Π. CEΠT. ΓETAC CE. Capite laureato.)(MHTPO. KAICAPIA NEΩ. ET. Γ. Mons Argæus, qui Cæsareæ Cappadociæ imminet. Est hic nummus argenteus in Gaza Regia, quem ipsi vidimus, & exscripsimus. D. Vaillant sic epigraphen anticæ partis expressit: A. CEΠT. ΓETAC KAI. cum nudo capite, ex memoria, sed falsa. Est hic annus tertius Getæ Augusti, post Severi patris abdicationem, iniens autumnus anni huius. Nam in nummis Græcis, anni dumtaxat Augustorum notantur, non Cæsarum.

Nummos Antonini Græcos cum anni huius nota; AIGEIAΩN AEC. ΠOMΠHIOΠOΛITΩN BΠC. & ΦAAOYIOΠOΛITΩN AMP. vide in Nummis Populorum & Urbium.

Anno Christi 215. V. C. 968. Antonini Severi F. 4.

Natali Urbis post absoluta quinquennalia Tribuniæ Potestatis Geta diem supremum obit, & inter Divos refertur Senatusconsulto. Testis, opinor, nummus est, qui sic describitur in Collectione MS. D. de Peirese, pag. 77. (. . . CAESAR AG SC. DIVVS. Caput Geta.)(. . . ALIAE SPES. Caput fere idem: sed forte fratris. Italia spes.) Ibi enim ab ultima voce facto initio legendum arbitramur: DIVVS GETA CAESAR A. G. S. C. Hoc est, Divus Geta Cæsar Augustus Germanicus, Senatusconsulto.

M. AVREL. ANTONINVS AVG. . . Capite laureato.)(LIB. AVG. VIIII. Liberalitas Augusti nona. P. M. TR. P. XVIII. IMP. III. COS. IIII. P. P. Imperator sedet, adstante retro Præfecto Prætorianæ cohortis, & ad dexteram. Dea Liberalitate stante cum tabella & Cornucopiæ. Est ex ære magno, in Museo nostro; cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

ANTONINVS PIVS AVG. GERM. Capite radiato.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. IIII. P. P. Juppiter Serapis stans, dextra elata, læva hastam puram sive sceptrum tenet. Argenteus, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. IIII. P. P. Juppiter sedens tenet Victoriæ: ad pedes, Aquila Romana. S. C. Ex ære mediocri, ibidem.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. XVIII. COS. IIII. P. P. Ipse sub Solis habitu quadrigis vehitur. Argenteus.

ATT. K. M. A. ANTONEINOC CEB. Capite laureato.)(Dea turrito capite monti insidet, dextra fruges tenet. Agrum circumjacentem fugibus uberem significat: oppidum ipsum, monti impositum. EMICΩN KOΛΩNIAC. In media area, ZKΦ. anno Græcorum DXXVII. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT: ex ære minimo, in Gaza Regia.

Nummos alios Antonini Græcos, cum huius anni nota, ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ ZKΦ. & ΦΑΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙΤΩΝ BMP. vide in Nummis Populorum & Urbium.

Anno Christi 216. V. C. 969. Antonini Severi F. 5.

ANTONINVS PIVS AVG. GERM. Capite laureato.)(PROF. AVG. Professio Augusti, ad expeditionem Parthicam. P. M. TR. P. XIX. Imperator in equo cum hasta, præeunte milite uno, & altero subsequente. Apud D. Vaillant, pag. 122. cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

Ut supra.)(P. M. TR. P. XX. COS. IIII. P. P. Juppiter stans fulmen tenet. In alio Juppiter sedet cum Aquila Romana. Ex ære mediocri, & ex argento, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. XX. COS. IIII. P. P. Leo capite radiato fulmen ore gestat. Ex ære mediocri, ibidem.

Ut supra.)(VICT. PART. Victoria Parthica. P. M. TR. P. XX. COS. IIII. P. P. Ipse paludatus stans, dextra orbem Romanum, læva bacillum Imperatorium gerit; a Victoria coronatur, quæ palmam sinistra tenet. Argenteus, apud D. Vaillant, & apud Osconem pag. 381.

Ut supra.)(VICT. PART. Trophæum: ad pedes, captivi duo: e regione. Victoria clypeum tenet, in quo scriptum est, VOT. XX. Vota vicennalia, ipso anno Tribuniæ Potestatis soluta. Argenteus, ibidem.

ANTONINVS AVG. PIVS GERM. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XX. COS. IIII. P. P. Sol dextra elata, cum flagello. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

Antonini caput, detrita epigraphe.)(EMICΩN KOΛΩNIAC. HKΦ. Anno DXXVIII. ære Græcorum. Ex ære magno, apud D. FOVCAVLT.

IOYΔΙΑ ΔOMNA. Caput Julia.)(EMICΩN KOΛΩNIAC. HKΦ. ut proxime. Est in Thesaurio Regio.

ΦΟΥΛΟΥΙΑ ΠΛΑΥΤΙΑΔΑ CEB. Fulvia Plautilla Augusta, conjux Antonini.)(ΦΑΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙΤΩΝ. PMΓ. Anno CXLIII. qui incipit more Græco, autumnus huius anni. Fabulosum est igitur, quod narrant historici de Plautilla

tilla in exilium missa & interfecta. Octav. Strada, pag. 43. perperam legit PNT. Qui erroremendatur ex nummis Antonini utriusque, tum istius Severi F. tum alterius, qui Soæmiadis F.

*Ex Diario Trevoltiano,
Nummus Antonini Severi F. explanatus.*

Est in Cimelio D. FOVCAVLT, Regi a secretioribus Consiliis, nummus perrarus; cuius hæc est epigraphe: ANTONINON BACI. capite Antonini laureato, vultu juvenili. In altera nummi pagina Ceres accensam facem præfert. Epigraphe est, ΚΑΦΥΙΑΤΩΝ. Qui Ἀντωνίνον βασιλέα hic interpretantur, nesciunt βασιλέας a Græcis numquam dictos fuisse, aut a Latinis reges Augustos, nisi ab imperitis scriptoribus ac forte supposititiis. In nummis certe, quos Græci cuderunt, quamvis adulationi natam hanc gentem esse nemo ignoret; ne semel quidem id nomen apparet. Quod si βασιλέα Græci dicerent Antoninum, multo certe magis Severum patrem eo titulo cohonestarent. Atqui Caphyiatæ illi ipsi, cum Severi honori nummum conflarent, ita scripserunt: ΑΥΤΟ. ΚΑΙ. Α. CEΠΤ. CEOY. CEB. capite laureato: *Imp. Caesar L. Septimius Severus. Aug.* cum Genio civitatis in parte nummi averfa; non cum Cerere, quæ est in nummo Antonini. Antoninum igitur filium Severi, vivo præsertim patre, βασιλέα dici non potuisse, manifestum est. Et cum ANTONINON in accusativo casu iidem scribant, non item Severi patris nomen; id argumento est, accusativum ANTONINON ab aliquo verbo regi, quod in Severi nummo non fit, in Antonini sit.

Βασιλέα autem cum negamus, sive regem, appellatum esse Imperatorum Romanorum aliquem, nisi ab imperitis ac forte supposititiis scriptoribus, sacros profecto scriptores excipimus, qui neque sunt proprie Latini, neque Græci. Judaicæ more gentis ii sunt locuti; quæ supremam quamlibet potestatem regiam appellabat; quoniam regia potestate maiorem nullam nosset. Unde hæc vox Judæorum, *Non habemus regem nisi Casarem*, Tiberium videlicet. Et de Nerone, ut simile veri est, Petrus in priore epistola, *Regem honorificate: & Regi quasi præcellentii.* Ἀυτοκράτωρ a Græcis dicebatur is, qui summam potestatem in civilibus rebus ac bellicis obtineret: a Latinis Imperator appellabatur is, qui supremus Exercituum dux esset. At nihilo magis Rex dicebatur, sive qui exercitibus, sive qui provinciis sic præset, quam est in Belgio Rex, sive qui fœderati Belgii copiis Præfectus a Republica est, sive qui præfectus Provinciis fuerit. Quid ita? quoniam quamvis summa videatur, tamen nonnisi vicaria sub Senatu potestas ea fuit. Nec refert, quod in Commodi nummo quodam legitur, ΚΟΜΟΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ Ο ΚΟCΜΟC ΕΥΤΥΧΕΙ. *Commodo dominante orbis beatus.* Βασιλεύς enim etiam is, qui βασιλεύς non est. Nec in eo nummo propterea Commodus βασιλεύς inscribitur: sed tantum de more, Ἀυτοκράτωρ Καίσαρ.

Itaque legendum in hocce nummo est continua oratione: Ἀντωνίνον βιάδωρος ἀγαπᾷ Σιτῶ Καφυατῶν. Caphyæ sunt in Arcadia, vicus haud valde nobilis; de quo Plinius, libro XVI. sect. LXXXVII. *In Caphyis*, inquit, sive (ut alii legunt) *in Caphyarum Arcadiæ luo.* Qualis est, opinor, Bononia cum luo prope Parisios, *le bois de Bologne.* Arcadiæ nummi ante Severum rari, post eum fere nulli: sub eo plurimi. Caphyiatæ igitur nummum Antonini honori

dicatum sic inscripserunt: *Antoninum diligit alma Ceres, sive Ceres frugifera Caphyatarum.* Est enim Ceres, quæ in area nummi altera pingitur, Græcis Σιτῶ; uti tum vocis Σιτῶ a σῖτῳ frumentum, *far, seges*, originationis admonet; tum, quisquis ille est, Athenæus, libro I I I. pag. 109. Ceres Caphyatarum Præses Dea dicitur, quæ agrum cum fertilem exhiberet. Ab ea diligi Antoninum tutatorem suum Caphyiatæ significant. Gallice dicerent; *La bonne Déesse & la mere nourrice des Caphyates chérit Antonin.* Ceres in eo nummo faciem gestat; tum veluti quærens Proserpinam, hoc est, fertilitatem, quam in agros revocare Tellus cupit; tum quod Luna ea sit, sive Noctis dea, quam fax accensa repræsentat: quemadmodum Liber Pater, vini largitor, ipse Sol est, ut ethnici putant. Unde Virgilius, libro I. Georg.

*Vos o clarissima mundi
Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum,
Liber, & alma Ceres.*

*Anno Christi 217. V. C. 970. Macrini, &
Antonini Soæmiadis F. I.*

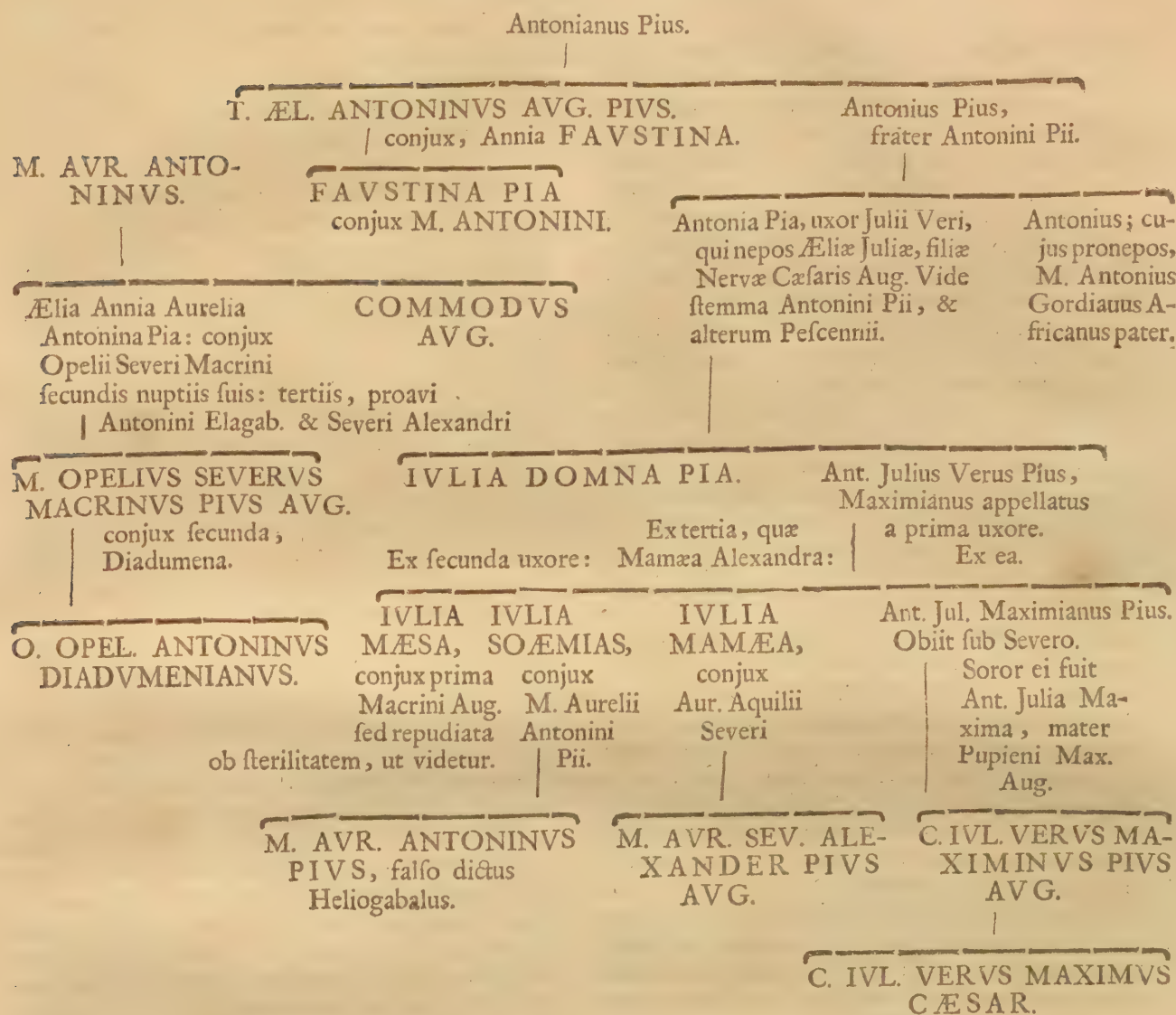
Natali Urbis, Antoninus Severi F. post annos viginti Tribunicia potestatis, exacto quinquennio principatus post patris abdicationem, cessit ipse magistratu. Qui quando postea privatus obiit, relatus est inter Divos iussu Senatus: nec tamen *Divus Antoninus Augustus* est appellatus: quoniam cum Divus est agnitus, sive cum decessit, Augustus esse desierat.

DIVO ANTONINO MAGNO. Capite nudo.)(CONSECratio. SC. Rogus, cui superpositus Imperator est in curru quadrijugo triumphali. Est ex ære magno, tum in Gaza Regia, tum inter Numismata primi moduli, Card. Carpegna, pag. 171. Alibi etiam argenteus est. In alio ex ære magno, apud D. Vaillant, Aquila est. Quoniam Pii cognomen a Pompeio Magno Pio deductum esset, transmissumque ex æquo utrumque ad posterum, nihil interesse visum est, utrum diceretur. DIVO ANTONINO PIO, an DIVO ANTONINO MAGNO: & alioqui non oportuit scribi huic Antonino epigraphen; quæ esset communis aliis. At si DIVO ANTONINO PIO scriberetur, posset alterutri e duobus prioribus Antoninis adscribi. Itaque sic inventum est, quemadmodum ex ipso cognomine Antoninus iste discernatur a ceteris. Sed de illo satis. . . . Die sabbati. 12. Decemb. 1699.

MACRINVS, & ANTONINVS SOÆMIADIS F.

Post Antoninum igitur Severi filium, inter Augustos duos divisum imperium est. Et Macrino quidem commissus est Oriens ad annos duos: hoc est, Thracia, Asia minor, cum Syria, Phœnice, & Cæsarea Palæstinæ; ut hanc partem Imperii, præsertim Syriacam, adversus Parthos tutaretur, cum Augusti titulo: addito comite Diadumeniano filio Cæsare: Judæa reliqua & Ægypto ditioni Antonini Pii, Soæmiadis F. quem Elagabalum falso vocant, ad annos quinque, cum Gallia & Illyrico, assignata. Unde nullus Macrini nummus cusus est in Ægypto, vel Gallia, aut Ascalone; cum sint Antonini in his locis, ab usque autumno anni Christi 217. Neque nunc autem quæsitum sunt alibi Principes, quam ex domo Cæsarium: ut ex subiecto schemate manifestum erit.

STEMMA ANTONINI SOÆMIADIS F.

aliorumque, ex solis nummis antiquis.

Julias tres, Mæsiam, Soæmiadem, & Mamæam, fuisse sorores, ex eodem Julio patre genitas, idem Juliæ nomen ostendit; haud inani certe conjectatione; quemadmodum FL. MAX. FAVSTA, FL. MAX. HELENA, FL. MAX. THEODORA, sunt ex eodem uno patre. Fl. Val. Constantino. Ex ordine autem Augustorum quos genuerunt,

ætates illarum quoque haud temere conjicitur. Primum enim, Diadumeniani novercam oportet fuisse primogenitam, quæ est Julia Mæsa: Ex secunda, quæ Soæmiad, Antoninum natum esse, quem Elagabalum vocant: Ex tertia, quæ Mamæa, Severum Alexandrum. Secutus deinde istos est consobrinus eorum Maximinus Pius.

STEMMA MACRINI AVG.

ex solis nummis antiquis.

Opelius Severus: Conjux Clodia Macrina.

Opelius Severus Macrinus. Conjux, Ælia Aurelia Antonina Pia, filia M. Aur. Antonini Pii.

M. OPELIVS SEVERVS MACRINVS PIVS AVG.

| Secunda conjux, Diadumena.

M. OPELIVS ANTONINVS DIADVMEIANVS.

Et Macrinus quidem, *Marcus* de prænominis primogenitorum Antonia gentis; *Opelius* de suæ gentis nomine appellatur: *Severus* de paterno cognomine. Nam *Severi* cognomen fuisse multis gentibus commune, Aquilia, Opelia, Septimia, Valeria, nummi docent. *Macrinus* deinde de paternæ aviæ cognomine alterum cognomen habet. Est autem *Macrinus* Clodia familiæ cognomen, ut memini me dudum ad te scripsisse de Clodio Macrino, qui post Neronem fuit, & quem *Macrum* falso vocant. Denique

& *Cæsar* idem & *Pius* ex matre Ælia Aurelia Antonina Pia, filia Marci Aurelii Antonini Pii.

Diadumenianus Macrini filius, *Opelius* primum dictus est de gentis paternæ nomine: deinde *Antoninus* de aviæ nomine, ut diximus: denique *Diadumenianus* de matre Diadumena; ex qua pater ipse deberet, nisi ætas jam provectior mutari tunc nomen vetaret, *Diadumenianus* vocari; quemadmodum a Vespasia conjuge *Vespasianus* est appellatus; fecitque ex ea Titum filium *Vespasianum* appellari.

Anno

M. OΠEΛ. ANTΩNINOC.

Capite nudo.)(In corona laurea
Δίμυς εὐχῆ, Populi rogatu, Senatusconsulto.
Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Fov-

CAVLT.

ATT. K. M. OΠEΛ. CETH. MAKPEI-
NOC. Infra, ANTΩNEINOC ΔΙΑΔΟΥ-
MENIANOC. Capita duo adversa: Macrini
laureatum, sinistro nummi latere: dextro, Cæsaris Dia-

dumeniani, qui filius fuit fratris Macrini, nudum.)(

Est apud Spanhemium in Juliani Cæsares,

pag. 95.

M. OΠ. ANT. ΔΙΑΔΟΥMEN.
KAIC. Capite nudo.)(ΓΑΒΑΛΕΩΝ.
ΓΕC. Gabalensium nummus, e Museo San-Geno-

vesano: cum Junonis & Palladis effigie. Annus

CCLXIII. autumnus incipit hujus anni.

M. OΠ. ANT. ΔΙΑΔΟΥMENIANOC

KAIC. Capite nudo.)(A MICOY. ET.

CMΘ. Nummus ex ære mediocri, in Cimelio D.

FovCAVLT.

De nummis AIGEΩN ΔEC. ΦΛΑΥΙΟ-

ΠΟΛΙΤΩΝ ΔMP. & aliis, vide Nummos Po-

pulorum & Urbium: ac libri ejusdem etiam Indicem

consule, in Macrino & Diadumeniano.

M. OP. DIADVMEINIANVS CAES.

Capite nudo.)(COL. IVL. AVG. FEL.

BER. Berytus. Templum, in quo Neptunus stat

cum tridente. Est ex ære magno, fabricæ perelegan-

tis, in Cimelio P. CHAMILLART.

Numismata Antonini Soæmiadis F.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS

PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR.

P. COS. P. P. Juppiter stans cum hasta & fulmi-

ne. Argenteus est in Museo nostro. Nondum habet

ille in nummis suis fidus Solis. Auctus est titulo Pon-

tificis Maximi, Tribunicia potestate, & Consulatu,

in assignata sibi ditione. M. Aur. Antoninus Pius ex

patre solo appellatur, pronepote M. Aurelii Anto-

nini Pii Aug. ut in stemmate Severi Alexandri osten-

dam. In nummis Latinis semper Antoninus iste IMP.

est: quo nomine ac titulo in suis nummis Latinis, in

Occidente cufis, caret Antoninus alter, quem Ca-

racallam vocant.

Ut supra.)(ADVENTVS AVGVSTI.

SC. Imperator in equo, dextra elata, læva tenet

hastam. Est ex ære mediocri, ibidem.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS

AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. COS.

P. P. Roma galeata sedet, dextra Victoriæ, læva

gestat hastam. Argenteus, apud P. CHAMIL-

LART.

Ut proxime.)(IVVENTA IMPERI.

Ipse paludatus, laureato capite, hastam læva tenet,

dextra orbem Romanum, cui Victoria imposita est.

Ad pedes, captivus sedet. Argenteus, e Museo nos-

tro. Sub Imperatore juvene juvenescere Imperium

ipsum videtur.

IMP. M. AVR. ANTONINVS PIVS

AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS

AVG. SC. Dea Liberalitas stans cum tabella &

Cornucopiæ. Ex ære mediocri, apud Mediob. pag.

311.

Nummos ACKAΛΩ AKT. ΓΑΔΑΡΕΩΝ

AΠC. & ΓΑΖΑ ΠC. vide in Nummis Populo-

rum & Urbium.

Numismata Julia Soæmiadis. quæ mater
Antonini.

IMP. ANTONINVS PIVS AVG. Ca-

pite laureato.)(IVLIA SOÆMIAS. AVG.

Caput Soæmiadis. Est argenteus in Gaza Regia.

IOY. COAIMIAC CEB. Caput Soæmia-
dis.)(BYZANTIΩN. Apud Patin, pag. 342.
Vide præterea Indicem libri de Nummis Populorum
& Urbium.Numismata Julia Cornelia Paula, quæ prima
conjux Antonini.

IVLIA PAVLA AVG. Caput Paulæ.)(

CONCORDIA AETERNA. Ambo jungunt
dexteras: Paulæ velato capite: Concordia interme-
dia, & ambos complexa. SC. Est ex ære mediocri,
& ex argento, apud P. CHAMILLART: in The-
sauro Regio, aureus. In alio simili ex ære, apud
D. BEGON. scriptum est, IVLIA PAVLLA.Non dirimendum esse matrimonium, nisi alterius
conjugum morte, hæc epigraphe, CONCOR-
DIA AETERNA, admonet.Ut supra.)(VENVS GENETRIX. Hoc
est, ingenita insitaque dono superum comitas affabi-
litasque. Dea dextra pomum, læva hastam tenet.

Argenteus, apud P. CHAMILLART.

IOYΛΙΑ KOPNHΛΙΑ ΠΑΥΛΑ.
ATT. KAICAP ANTΩNEINOC C. La-
tere dextro, Julia Cornelia vultus est: Antonini,sinistro.)(ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.
Ambo dexteras jungunt: Paula dextrum latus obtinet:sinistrum, (qui est nobilior situs, ut in Numismatis
sæculi Constantiniani ostendimus,) ANTONI-
NVS. Est ex ære maximo apud D. Abb. DE

CAMPs.

Anno Christi 218. V. C. 971. Macrini, &
Antonini Soæmiadis F. 2.Kal. Januariis Macrinus Aug. Consul II. in O-
riente creatur. Natali Urbis, Consul susceptus Dia-
dumenianus: & fit idem AVG. & IMP. in Syria
tantum. Iisdem Kalendis Januariis Antoninus salu-
tatur COS. II. in Occidente.

Numismata Macrini Aug.

IMP. CAES. M. OPEL. MACRINVS
AVG. Capite laureato.)(PONTIF. MAX.
TR. P. II. COS. II. P. P. Dea Securitas innixa

columnæ. SC. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

Ut supra.)(PONTIF. MAX. TR. P. II.
COS. II. P. P. SC. Imperator curru vehitur junc-
to quadrigis, Victoria retro coronam eidem impo-
nente. Ex ære mediocri, ibidem, & apud P. CHA-

MILLART.

Macrini nummus.)(C. G. I. H. P. De hoc
nummo, egimus in libro de Nummis Populorum &
Urbium, verbo HIPPO.IMP. CAES. M. OPEL. SEV. MA-
CRINVS AVG. Capite laureato.)(VOTA
PVB. TR. P. II. COS. II. P. P. Juppiter statcum hasta & fulmine. Ad pedes, Aquila Romana.
Argenteus, e Thesauro Regio.Ejusdem.)(VICTORIA PARTHICA.
Victoria gradiens, dextra coronam lauream, sinis-
tra palmam gerit. Argenteus, olim in Cimelio

COLBERTINO.

Ejusdem.)(VICT. PART. P. M. TR. P.
II. COS. II. P. P. Victoria sedens clypeum tenet.
Aureus, apud Illustriss. HARLÆVM.Ejusdem.)(VICTORIA PARTHICA.
COS. II. P. P. Victoria spoliis insidens, dextra
clypeum tenet. Ex ære magno ibidem.IMP. C. M. OPEL. SEV. MACRINVS
AVG. Capite laureato.)(IOVI CONSER-
VATORI. Juppiter stat cum hasta & fulmine. Ad
pedes, Macrinus exigua præ Jove statura. Argenteus
est, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(P. M. TR. P. II. COS. P. P. S. C. Dea stans, læva Cornucopiæ tenet, dextra spicas: ad pedes, modius. Annonæ ubertatem a Macrino procuratam hæc symbola significant. Ex ære magno, in Museo nostro: argenteus, apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΟΠ. ΚΕΟΥ. ΜΑΚΡΕΙΝΟC. Μ. ΟΠ. ΔΙΑΔΟΥ. ΑΝΤΩΝΕΙ. Capita duo adversa: Macrini laureatum, Diadumeniani nudum. Prius *Diadumenianus* ex matre in hoc nummo Græco dicitur, quam *Antoninus* a patre & avia: Græcis nimirum Cæsariensibus, femina ex Græcis, ac fortassis ex urbe sua Cæsarea: oriunda, nomen præponentibus Latino cuicumque nomini. Est enim Διάδευμν Græcum nomen, quod *diadematam*, sive *coronatam* significat.)(ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙ. ΚΑΡΙΑC ΝΕΩΚΟΡΟΥ. ET. B. Anno secundo Macrini, qui autumnus incipit anni hujus. Mons Argæus, cujus in radice templum est, cum vasis certaminum. In vertice stat Imperator cum hasta: hinc Sol, inde Luna. Esse dicitur in Cimelio Card. Maximi, & est apud Tristanum, & apud D. Abb. DE CAMPS.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΜΑ. ΟΠ. ΚΕ. ΜΑΚΡΕΙΝΟC.)(ΔΗΜ. ΕΞ. ΥΠΑΤΟ. B. *Tribunicia Potestate, Consul II.* Est in Thesauo Mauroceni, pag. 131.

Nummus Macrini junioris.

IMP. CAES. M. OPEL. SEV. MACRINVS AVG. Capite laureato, vultu imberbi, annos haud amplius triginta præferente.)(ΙΟΥΙ. CONSERVΑΤΟΡΙ. Stat. Juppiter, dextra fulmen, hastam læva tenet. Eximius ille nummus, Vir Nobilissime, quo Cimelium tuum locupletatur, & magni meo quidem iudicio pretii est. Ex ære magno quidem, sed auro contra carus.

Nummi Diadumeniani junioris.

M. OP. DIADVMENIAN. AVG. Capite nudo, quia minor Augustus, sub Macrino, vel sub patre. *M. Opelius*, a patre: *Diadumenianus*, a matre.)(SEP. TYRVS METROP. COLONI. *Septimia Tyrus Metropolis colonia.* Palma arbor. Apud Patin. pag. 326.

M. OPEL. DIADVMENIANO AV. *Augusto.* Capite nudo.)(COL. P. FL. AVG. F. CAES. Cæsarea Palæstinae. Ex ære minimo, cum vultu Serapidis. Vide Nummos Populorum & Urbium.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΜΑΡ. ΟΠ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite radiato.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΥΠΑΤΟC. *Tribunicia Potestate, Consul.* Aquila Romana alis expansis. Supra, ΔΕ Δῆμος ἐρχῆ, *Populi rogatu.* S. C. *Senatusconsulto.* Ex ære minimo.

Ejusdem.)(L. B. Anno secundo, Macrini nimirum. Imperator in quadrigis, ut quidem refert Patinus in Thesauo Mauroceni, pag. 131.

Numismata Antonini Soæmiadis F.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PONT. MAX. TR. P. II. COS. II. P. P. S. C. Roma galeata sedet, Victoriæ dextra tenet. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. Hunc nummum Occo, pag. 369. & 370. ut & sequentem, perperam tribuit Antonino Severi F.

Ut supra.)(LIBER. AVG. P. M. TR. P. II. COS. II. Imperator sedens distribuit congiarium populo. Aureus, e Gaza Regia.

IMP. ANTONINVS AVG. Capite laureato.)(SPEI PERPETVAE. Spes florem

ostentat. Argenteus, e Museo P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Capite laureato.)(ΓΑΔΑΡΕΩΝ. ΒΠC. Anno CCLXXXII. qui incipit ab autumnus anni hujus.

ΑΥΤ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC. Capite laureato.)(ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΑΦ. Templum. Anno DXXX. ære Græcorum, qui autumnus anni hujus incipit. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Julia Mæsa, quæ matertera Antonini.

ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΪCΑ CΕΒΑCΤΗ.)(L. B. Anno secundo Antonini, qui filius sororis Juliae Mæsa fuit. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 133. Æquitatis effigies sculpta in eo nummo est.

Julia Corn. Paula, Antonini conjugis.

Ι. ΚΟΡΝ. ΠΑΥΛΑ CΕΒ. Caput Paulæ.)(ΑΝΑΖΑΡΒΕΩΝ ΜΗΤΡΟ. ΑΜΚ. Γ. B. Capricornus orbi superpositus. Apud Patinum, pag. 337.

ΙΟΥ. ΚΟΡΝΗ. ΠΑΥΛΑ CΕΒ.)(ΑΚΡΑCΙΩΤΩΝ. Diana Ephesia. Ex ære mediocri.

Anno Christi 219. V. C. 972. Antonini Soæmiadis F. 3.

Kal. Januariis Macrino datur Consularatus III. Natali Urbis eidem omnis potestas abrogatur. Antonino totus Oriens cum Occidente commendatur.

Numismata Macrini Aug.

Exstat Macrini nummus argenteus, maximi moduli, teste D. Vaillant, inscriptus: ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΥΠΑΤΟ Γ. *Tribunicia Potestate, Consul tertium.*

Numismata Antonini Soæmiadis F.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. II. COS. II. P. P. E suggesto sedens largitorem facit. Dea Liberalitate adstante. Infra, LIBERALITAS AVG. II. Est ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART, hoc anno cuius ante Natalem Urbis.

IMP. C. M. AVR. ANTONINVS A. Capite laureato.)(In corona laurea, ΔΕ. Δῆμος ἐρχῆ, *Populi rogatu.* In alio, COL. ΛΑΟΔΙCΕΑΣ ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΩC. ΔΕ. Aquila Romana in templo. Ex ære minimo. In alio ex ære mediocri, in gaza Regia, est Genius Urbis, cum Cornucopiæ.

IMP. C. M. AVR. ANTONINVS AVG. PIVS. Capite laureato.)(COL. ΜΕΤΡΟ. ΑΥΡ. ΠΙΑ ΣΙΔ. *Colonia Metropolis Aurelia Pia Sidon.* Vide Nummos Populorum & Urbium.

IMP. ANTONINVS AVG. Capite radiato.)(PROVID. DEORVM. Dea stans læva Cornucopiæ tenet, dextra radium, quo regere subiectum orbem videtur. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS AVG. Capite radiato.)(VICTOR. ANTONINI AVG. Victoria gradiens cum palma & corona. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(FIDES EXERCITVS. Dea sedens tenet signa militaria duo. Argenteus, ibidem: ubi & ex ære magno, cum S. C.

Ut

Ut supra.)(MINER. VICTRIX. Hoc est, solertia, industria. Pallas stans, dextra Victoriā tenet, hastam sinistra: retro, trophæum est. Argenteus, ibidem.

IMP. CAES. ANTONINVS AVG. Capite laureato.)(LIBER. AVG. II. Liberalitas Augusti secunda. P. M. TR. P. II. COS. II. P. P. Imperator e suggesto dat congiarium populo. Est ex ære magno & mediocri, in gaza Regia.

ATT. K. M. AY. ANTΩNINOC C. Hoc est, Σεβαστός. Capite laureato.)(ANTIOXEΩN MH. KOΛ. Ἀντιοχέων μητροπόλεως κολωνίας. Dea capite turrito, rupi insidet, eique innititur læva manu, dextra spicas tenet. Supra, ΔΕ Δῆμος ἐν ἧ, Populi rogatu. S C Senatusconsulto. Populi Græci rogatu renovatum annis singulis fœdus Græcorum cum Romanis: Senatus Romani consulto acceptum idem sancitumque est. Est ex ære magno & mediocri, in Museo nostro.

Ut supra.)(In corona laurea, Aries: deinde ut sæpe superius. In alio simili apud Patinum, pag. 331. est solummodo hoc est, Δῆμος, Populus, numisma cudit scilicet, Senatusconsulto.

ATT. K. M. AY. ANTΩNINOC. Capite laureato.)(ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΑΔΦ. Anno DXXXI. qui incipit ab autumno anni hujus, more Græco. Est hic nummus ex ære mediocri, in Museo nostro.

Eadem inscriptio.)(ΤΡΙΠΟΛΙ. ΝΑΥΑΡΧΙ. Navis cum velo. ΑΔΦ. Est ex ære mediocri, in Thesauo Regio.

Ejusdem.)(L. Γ. Anno tertio. Imperator in equo. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 132.

Julia Soamiadis, quæ mater Antonini.

IVLIA SOÆMIAS AVG. Caput Soæmiadis.)(VENVS CAELESTIS. Dea sedens, orbem Romanum dextra, læva hastam tenet: ad pedes stante alato Cupidine. Retro, fidus Solis, symbolum Orientis, cui tunc universo Antoninus imperabat. S C. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Julia Mæsa, quæ Antonini matertera.

IVLIA MAESA AVG. Caput Mæsa.)(SAECVLI FELICITAS. Dea stolata stat ante aram cum patera, sinistra tenet caduceum: supra aram, fidus Solis. S C. Est ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART: in Museo nostro, argenteus.

Ut supra.)(FECVNDITAS AVG. Dea sedet: dextram infanti ad pedes stanti ac nudo porrigit: sinistra tenet Cornucopiæ. Est argenteus in Museo nostro. In alio ibidem, ex ære magno, Dea stans, dextra pateram tenet, sinistra Cornucopiæ. Fecunditas Augusta, in nummis Augustæ dicitur, non qua sit ipsa fecunda, sed quam in civibus procurat, dum pacem alit in Imperio, & ubertati annonæ prospicit. Unde & Cornucopiæ ei Deæ datur.

Julia Cornelia Paula, quæ uxor Antonini.

ΙΟΥΛΙΑ ΠΑΥΛΑ CEB.)(Isis decumbens. L. Γ. Ex ære mediocri, in Cimelio P. CHAMILLART.

Julia Paulæ caput.)(L. Γ. anno tertio. Imperator Antoninus in equo, dextra elata. In Thesauo Mauroceni.

IVLIA PAVLÆ AVGVSTA. Caput Julia Paulæ.)(AEQVITAS PVBLICA. Tres Deæ Monetæ. Est ex ære magno.

Ut supra.)(CONCORDIA. Dea sedet cum patera & Cornucopiæ. S C. Retro, fidus So-

lis, symbolum Orientis, qui tunc universus Antonino parebat. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Anno Christi 220. V. C. 973. Antonini Soæmiadis F. 4.

Kal. Januariis Consul III. salutatur Antoninus Aug. Ab hoc anno in nummis Antonini fidus Solis fere apponitur, symbolum Orientis peculiariter ei commissi.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(Solis currentis effigies, dextra elata, læva flagellum tenet. Juxta, fidus Solis. P. M. TR. P. III. COS. III. P. P. S C. Ex ære magno, in Museo nostro; cusus ante Natalem Urbis.

Ut supra.)(SVMMVS SACERDOS AVG. Summus sacerdos Augustus. Stans paludatus, dextra tenet pateram ante aram, læva bacillum Imperatorium. E regione, fidus Solis. S C. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(MARS VICTOR. Mars gradiens, cum spoliis & hasta. S C. Ibidem, ex ære magno.

Ut supra.)(FIDES EXERCITVS. Sedet Antoninus capite laureato, inter signa militaria duo: dextra tenet Aquilam Romanam. S C. Ex ære magno, ibidem.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS PIVS. Capite laureato.)(P. M. TR. P. III. COS. III. P. P. S C. Solcum flagello incedens: juxta, Solis fidus; symbolum Orientis. Est ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART: ex ære mediocri, in Museo nostro: cusus uterque hoc anno ante Natalem Urbis.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. III. COS. III. P. P. S C. Antoninus togatus sedet; dextra tenet orbem Romanum, hastam læva: Est ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART: cusus etiam ante Natalem Urbis.

IMP. CAES. M. ANTONINVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. III. COS. III. P. P. Imperator in curru vecto quadrigis. S C. Est ex ære magno, ibidem: Et iste cusus ante Natalem Urbis.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. III. COS. III. P. P. Dea Providentia stat; læva Cornucopiæ tenet, dextra radium, quo subiectum orbem Romanum regit. Retro, fidus Solis. S C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. III. COS. III. P. P. Dea cum sceptro sacrificat ante aram. Supra, fidus Solis. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(CONSERVATOR AVG. Currus vectus quadrigis, in quo mons est desinens in metam: hunc montem Aquila Romana tegit: supra currum, fidus Solis. Symbola hæc significant, Montem Soli sacrum, Casium scilicet, Gabalis Syriæ oppido vicinum, sub tutela esse Romani Augusti: Augusti autem ipsius conservatorem esse Solem. Est hic nummus in Museo nostro argenteus. In alio pariter argenteo ibidem, eadem epigraphe, Sol elata dextera currit, cum flagello: juxta, Solis fidus.

Ut supra.)(LIBERTAS AVG. Dea Libertas pileum tenet. S C. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART: & ibidem argenteus, cum Solis fidere.

Ut supra.)(SALVS ANTONINI AVG. Dea Salus. S C. Ex ære magno ibidem: & argenteus alter, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. III. COS. III. S. C. Ipse paludatus stat cum bacillo Imperatorio, & cum patera ante aram. Supra aram, fidus Solis. Ex

Ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART.

IMP. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS. AVG. III. Dea cum tabella & Cornucopiæ: latere dextro nummi, fidus Solis. Est argenteus, ibidem.

IMP. C. M. AVR. ANTONINVS AVG. PIVS. Capite laureato.)(INVICTVS SACERDOS AVG. *Invictus Sacerdos Augustus*. Stat ipse togatus, capite laureato, dextra pateram tener. lava bacillum Imperatorium; ad aram sacrificat. Supra, Solis fidus, symbolum Orientis. S. C. Est ex ære magno in gaza Regia: argenteus, in Museo nostro. Pietas Augusti commendatur; qui & invictus in bello sit, & in templo sacerdos esse Solis assidue velit. Cave credas esse *sacerdotem Augusti*. Nam si ita esset, DIVI AVG. *Divi Augusti* diceret.

Ut supra.)(SACERDOS DEI SOLIS ELAGAB. *Sacerdos Dei Solis Elagabalenfis*. Nec Antoninus umquam, nec Sol ipse dictus est Elagabalus: sed *Elagabalenfis* Sol est appellatus, hoc est, Deus Gabalenfium. Sic in nummo Postumi legas, HERCVLI DEVSONIENSI. Stat in hoc nummo Antoninus, ad aram sacrificans. Argenteus est in Museo nostro.

IMP. M. AVR. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(SANCT. DEO SOLI ELAGAB. *Sancto Deo Soli Elagabalenfi*. Nam ipse orationis numerus, qui numquam ab his nummorum inscriptionibus abest, non *Elagabalo* legi oportere admonet, sed *Elagabalenfi*. In hoc nummo currus est vectus quadrigis, in quo Mons est desinens in metam, cum vexillis quatuor. Et argenteus est in gaza Regia. Mons ille, mons Casius est, Gabalenfibus in Syria vicinus, de quo Plinius, libro v. sect. XVIII. *Mons Casius, cujus excelsa altitudo quarta vigilia orientem per tenebras SOLEM aspiciit: brevi circumactu corporis, hoc est, summo cacumine ac fere acumine, diem noctemque pariter ostendens. Ambitus ad cacumen, XIX. M. passuum est: altitudo per directum, IV. M.* Sic in nummis, qui Templum Veneris Paphiæ exhibent, in ipsomet Templi aditu, non metæ modo fictum Deæ simulacrum, ut Tacitus & alii somniarunt; sed mons Deæ facer, in metæ modum adsurgens, depictus cernitur. Sol igitur *Elagabalenfis*, Sol Deus Gabalenfium est, qui eum in hoc monte colerent. Et sane *Elagabalenfis*, Deus montis est: quoniam Arabes Gabalenfibus vicini, montem גבל *ghebal* vocant. Et in Psalmo LXXVII, 54. Hebraice LXXVIIII. גבול *Vulgatus Interpres montem vertit erudite*. Vexilla quatuor, legiones totidem ibi præsidio ab Antonino positas significant: quoniam tutandam adversus Parthorum incursiones hanc provinciam susceperat post Macrinum. En cur se cultorem illius Numinis Antoninus profitetur; cujus nimirum sub tutela regio ea foret: non quod, ut scriptores fabulantur, ex eo ille fuerit terrarum tractu oriundus. Sunt enim omnes Romanorum Principes ortu Romani. Hanc Antonini curam de Gabalensi tractu testantur nummi Græci, ejusdem nomine inscripti, ΓΑΒΑΛΕΩΝ, cum Deæ Astartes effigie, in Museo nostro: & sub ejusdem principatu alius Juliæ Aquiliæ Severæ nomine, pariter ΓΑΒΑΛΕΩΝ. Sed minus felix videtur fuisse in ea administratione, captis interim per Parthos Gabalis. Nam post Antoninum nulli ejusdem oppidi nummi occurrunt.

ATT. K. M. A. ANTΩNEINOC. Capite laureato.)(Aquila. ΔΕ. Δίμυς εὐχῆ, *Voto publico*. ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΥΠΑΤΟ. ΕΞ. *Tribunicia Potestate, Consul III*. Ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

Ejusdem Antonini.)(CIAΩNOC NAYAPXIAOC. ΒΑΦ. *Anno 532. æra Græcorum*. Navis cum velo. Ex ære minimo in Gaza Regia.

AY. K. M. AY. ANTΩNEINOC. Capite laureato.)(TYP. IEP. AC. NAYAPX. ΒΑΦ. *Navis cum velo*. Ita refert D. Vaillant, ex Thesauro Regio: sed falso: nullus enim est istiusmodi nummus in gaza Regia; aut uspiam omnino; sed hic ipse nummus inscriptus est, ΤΡΙΠΟΛΙ NAYAPXI. ΒΑΦ. *Tripolis Classica*; anno Græcorum DXXXIII. qui incipit autumno anni hujus. Sidon & Tripolis, aram Græcorum recipiunt: argumento, eas tunc pariter recepisse libertatem, & fuisse tantummodo fœderatas cum Romanis; sed sui hoc est Græci juris, non Romanæ ditionis.

Ut proxime.)(ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. Templum columnis octo exornatum; in quo stat Astarte Dea. ΒΑΦ ut supra. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

ATT. K. M. AY. ANTΩNINOC CEB.)(L. Δ. Caput Serapidis. Est ex ære mediocri. In alio, Aquila rostro gestat coronam. L. Δ. Est uterque ibidem.

Julia Soæmiadis, quæ mater Antonini.

ΙΟΥΛΙΑ COAIMIAC CEB. Caput Soæmiadis.)(Dea Annona, cum gemino Cornucopiæ, ut Providentia significetur amborum: Augusti, & matris ejus. L. Δ. *Anno quarto Antonini*. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(L. Δ. ut proxime. Dea Moneta. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 133.

Ejusdem.)(ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. ΒΑΦ. ut in nummo Antonini. Est ex ære mediocri, in Thesauro Regio.

Julia Paula, quæ conjux Antonini.

Caput Juliæ Paulæ.)(L. Δ. Fortuna cum temone & Cornucopiæ. In Thesauro Mauroceni. Alius ibidem, L. Δ. Nilus decumbens. Annus ille quartus Antonini more Græco incipit autumno anni hujus.

Numismata Juliæ Aquiliæ Severæ, quæ altera conjux Antonini.

ΙΟΥΛΙΑ ΑΚΥΛΙΑ CETHPA CEB. Caput Aquiliæ.)(Serapis, ut videtur, sedet. L. Δ. *Anno quarto*. Est hic nummus præclarus ac perrarus, ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART. Julia Cornelia Paula hoc anno mortua, nubuit Aquiliæ Severæ Antonino, soror Severi Alexandri.

ΙΥΛΙΑ ΑQVILIA SEVERA AVG.)(CONCORDIA. Dea cum gemino Cornucopiæ, stat ante aram, cum patera. Supra aram, fidus Solis. Est argenteus, & ex ære magno, ibidem.

Anno Christi 221. V. C. 974. Antonini Soæmiadis F. 5.

Kalendis Januariis Antoninus renunciatur Consul IV.

IMP. ANTONINVS AVG. Capite laureato, vultu graviore.)(ABVNDANTIA AVG. Dea Abundantia effundit Cornucopiæ. Argenteus est in Museo nostro.

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. V. COS. IIII. P. P. Imperator in curru vecto quadrigis; dextra ramum, lava scipionem Consularem gerit. Argenteus.

Eadem inscriptio.)(MVNIFICENTIA AVG. Elephas. Ludos ab Antonino factos hæc inscriptio significat.

IMP. C. AVR. ANTO. P. F. AVG. Capite

pite laureato.)(AEL. MVN. CO. IL. AN. *Ælium Municipium Consuaranorum Illiberis Antoniniana.* Vide Nummos Populorum & Urbium. Est ex ære mediocri apud D. Vaillant, in libro de Coloniais: sed aut *Felicitis* titulum ipse huic Antonino dedit; aut si vere in eo nummo ita scriptum est, factum istud ex imperitia est in ea colonia, vel ex adulatione; siquidem alibi nusquam apparet.

IMP. C. M. AVR. ANTONINVS A. Capite radiato.)(C. P. F. AVG. CAESARE A. Aquila Romana expansis alis, symbolum Imperii Romani. Supra, S P Q R ut mox in nummo Severi Alexandri. Est Cæsarea Palæstinæ. *Colonia Prima Flavia Augusta Cæsarea.*

Nummos alios Antonini Græcos, cum anni nota, qui autumnus anni hujus incipiat, ΒΟΤΡΥΗΝΩΝ ΟC. & ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ ΓΛΦ. vide in Nummis populorum & Urbium.

Ejusdem Antonini.)(L. E. Anno quinto, qui incipit autumnus hujus anni. Caput Jovis Hammonis. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 132.

R. P. Pagi, in Critica Historico-Chronologica in Annales Baronii, sæculo IV. pag. 304. In nummo *Græco Heliogabali*, inquit, a Vaillantio, tomo 2. Numismatum Coloniarum recitato, legitur annus quintus, quem is prætermisit, quod Heliogabalus ad illum annum non pervenerit. Toinardus. . . . qui me monuit de illa nummi Heliogabali mutilatione, existimabat difficultatem cessare, si advertamus, Imperatores annos imperii ac Tribuniciam potestatem a die IV. Idus Decembris cum Tribuni iniisse: & menses, qui a die suscepti imperii ad IV. Idus Decembris fluxerant, pro anno computasse, eodemque die annum secundum, seu Tribuniciam potestatem II. inchoasse, & sic deinceps. Verum eam sententiam nummi refellunt. Recte sane ac merito Vir eruditus, & de nummi mutilatione conqueritur, qui nummus annum quintum Antonino adserit; & irridet miserabile effugium, quo fingitur, si quis mense uno, exempli gratia, vel altero ante IV. Idus Decembris, creatus esset Augustus, vel accepisset Tribuniciam potestatem, mensem illum unum aut alterum pro anno uno sive primo fuisse computatum. Quod autem negat Antoninum ad annum quintum pervenisse, liberos secutus ita negat: quos dum sequitur, nummos veteres, qui longe aliter statuunt, a se minime explicari posse, ingenue confitetur.

IM. C. M. A. ANTONINVS. Capite radiato.)(MHT. KOΛ. EMICΩN. E. HAIA ΠΥΘΙΑ. Quinto editi ludi *Elia Pythii*, in metropoli colonia Græca & Latina Hemefenorum. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault.

Julia Soæmiadis, quæ mater Antonini.

Nummus est *Julia Soæmiadis*, ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ ΓΛΦ. Annus Græcorum hic est DXXXIII. iniens autumnus hujus anni: quem proinde autumnum vidit Antoninus Soæmiadis F. Quam multi autem & jam allati, & mox proferendi nummi id demonstrant? Est hic ex ære mediocri, in Cimelio D. Fovcault.

ΙΟΥΛΙΑΝ COAIMΙΑΔΑ CEBACTH. *Juliam Soæmiada Augustam.*)(ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Est ex ære magno, apud D. Vaillant. Ipsa nominis declinatio, *Soæmiada*, nomen esse Græcum admonet; atque adeo Augustam hanc ex patre *Juliam*, ex matre femina Græca dictam

fuisse *Soæmiada*: id quod de *Mæsa* pariter & *Mamæa* confitendum est.

Julia Mæsa, quæ matertera Antonini

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC ΑΥΤ. ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΙCΑ ΑΥΤ. Capita duo adversa: Antonini, laureatum.)(Fortuna stans, cum Cornucopia. ΥΠ. ΙΟΥΛ. ΑΝΤ. CΕΛΕΥΚΟΥ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. Sub *Julio Antonio Seleuco*. Dextro nummi latere, E. Anno quinto. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. Dicam aliquid de hoc Seleuco, ad annum I. Severi Alexandri.

ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΙCΑ CΕΒΑCΤΗ.)(L. E. Anno quinto Antonini. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 133.

Annia Faustina, quæ soror Severi Alexandri.

Ex matrimonio Antonini & Aquiliae Severæ contracta anno superiore cum Severo Alexandro affinitas effecit, ut etiam Annia Faustina nomine hoc anno nummi cuderentur, æque ac fratri ejus Alexandro, jam Cæsare & ipso in nummis inscripto. Nam Anniam Faustina Severi Alexandri sororem fuisse, ostendam postea.

ANNIA FAVSTINA AVGVSTA.)(CONCORDIA. SC. Antoninus & Faustina dexteras jungunt: cum Solis fidere. Patinus in Indice, pag. 22. Faustinae Pii ab Occone, pag. 272. falso tribuitur.

Ut supra.)(VENVS GENETRIX: hoc est, affabilitas comitasque ingenita. Dea sedens, dextra pomum, hastam læva tenet.

Ut supra.)(COL. MET. Colonia metropolis Tyrus, ut creditur. Colonus boves agit cum signo militari. Apud Patin. pag. 336.

ANNEA ΦΑΥCΤΕΙΝΑ. Caput Faustinae.)(ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΤΥΠΙΩ. Bacchus ostentat uvam. Agrum viri feracem hoc symbolum denotat. Vidi hunc nummum apud D. Oudin.

ANNIA ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CEB.)(ΕΦΕCΙΩΝ Δ. ΝΕΩΚ. Diana cum cervo: ob venationem ibi laudatissimam. Ex ære mediocri, in Thesauro Regio.

ANNEA ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CEB.)(ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Bonus Genius Nicænsium. Dea turrato capite, monticulis insidet, dextra spicam tenet. Vidi ex ære minimo, in gaza Regia.

Ejusdem.)(L. E. Anno quinto Antonini: qui annus quintus autumnus incipit hujus anni. Caput Palladis. In alio, Pallas stat: cum L. E. Uterque est in Thesauro Mauroceni.

De Severo Alexandro dicam proximis litteris. . . . Die ultima Decembris, anni 1699.

SEVERVS ALEXANDER.

Anno Christi 221. Antonini Soæmiadis F. 5.

Hoc ipso anno, Natali Urbis, Antonino Soæmiadis Filio comes expeditionum additur a Senatu consobrinus ejus M. Aurelius Severus Alexander Cæsar, cum potestate Tribunicia ad annos quindecim. Genus illius texendum esse hoc modo videtur.

STEMMA SEVERI ALEXANDRI,

& domus ejus Augusta, ex solis nummis antiquis.

ANTONINVS PIVS Cui conjux, ANNIA GALERIA FAVSTINA.

ANNIA FAVSTINA PIA. Cui maritus, M. AVR. ANTONINVS AVG.

Aurelia Pia: cui maritus
tertiis nuptiis, N.

L. AVR. COMMODVS AVG. P. F.

Annia Aurelia Pia: cui maritus primis nuptiis, N. avus Antonini Elagabali:
secundis, Aquilius Severus: ex quo,Annius Aurelius Pius Aquilius Severus: cui nomen *Annii Aurelii Pii* ex matre;
Aquili Severi, ex patre. Uxor ei, IVLIA MAMÆA, filia Alexandra
Mamææ.M. AVR. SEV. ALEXANDER
PIVS AVG.ANNIA AVRELIA
FAVSTINA.IVLIA AQUILIA
SEVERA,
Julia. ex matre:
Aquila Severa, ex patre.

M. Aurelius. Conjux, Claudia.

Aur. Claudius. Conjux, Quintilla.

M. AVR. CLAVD. QVINTILLVS AVG.

Ex hoc schemate apparet, Severum Alexandrum Aug. *Aurelium Severum* fuisse de patris nomine, de matre *Alexandrum*: ex patre & proavis *Pium*: *Marcum* vero, ut se abnepotem esse indicaret M. Aurelii Antonini.

Numismata Severi Alexandri Caesaris.

M. AVR. ALEXANDER CAES.)(PONTIFEX COS. SC. Caesar in curru quadrijugo, tenens scipionem Consularem. Cum Tribunicia Potestate Consul suffectus alteri est, in Natali Urbis. Profert hunc nummum Mediobarbus e Museo suo, pag. 317.

Ut supra, capite nudo.)(INDVLGENTIA AVG. Stat Caesar paludatus; dextra sceptrum Casareum, lava hastam puram tenet: retro, signa militaria duo, quæ Principem Juventutis designant. *Indulgentia* Antonini filii Sozmiadis *Augusti* commendatur, qui passus sit adjungi sibi Casarem Alexandrum, consobrinum suum. Nam prius illum & domo sibi & virtutibus non imparem suspectabat. Unde nec ipsius, nec matris ejus nomine nummos cudi jussit aut passus est antea, quamvis matertera suæ alteri *Julia Mæsa* hunc honorem habuerit. Sed vicem ei quoque Alexander reddidit, cum Augustus fuit: cuspis *Mæsa* quidem nomine numismatis, nullo Sozmiadis. Est hic nummus in gaza Regia, ex ære mediocri.

Ut supra.)(PIETAS AVG. Instrumenta Pontificalia: Mediobarbus, loco citato.

MAP. AYP. AΛEΞANΔPOC KAICAP. Capite nudo, quia Caesar tantum, necdum Augustus.)(L. E. *Anno quinto* Antonini Augusti, sub quo iste Caesar. Augustorum enim dumtaxat, non & Caesarum anni, notantur in nummis. Est hic ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

M. AT. AΛEΞANΔPOC K. M. Aurelius Alexander Caesar.)(ΔAMACKOY IEPA C MHTPO II. *Damasci sacra metropoleos*. Et in corona laurea, CEBACMIA. *Ludi Augustales*. E Cimelio Mediceo, teste Card. Norisio.

ATT. K. M. AYP. CEOTHPOC A-

ΛEΞANΔPOC. Capite laureato.)(Ara, supra quam aquila: supra aquilam, Imperator in equo. Hinc ET. inde CKH. *ἐτὸς σκῆ. anno 228.* qui cœpit ab autumno anni superioris. In ambitu: A ΔP. CEY. AAE... ACIAC MH NE. Infra, sed litteris fere exelis, ΠP. ΠO. *Ἀδελανῆς Σευήραν ἡς Ἀλεξανδρείας Ἀριστίας μητροπόλεως νεωκόρου πρώτης Πόντος.* Est ex ære maximo nummus, quem ex Oriente allatum vidi cum D. DE BOZE. Ex eo intelligimus, jam ab ipso Natali Urbis hoc anno Alexandrum in Ponto *αὐτοκράτορα* fuisse constitutum.

Numismata Julia Aquilia Severa, quæ soror Severi Alexandri, & eadem altera conjux Antonini.

Juliam Aquiliam Severam sororem esse Severi Alexandri, paternum idem Severi cognomen ostendit.

IMP. CAESAR. M. AVR. ANTON. PIVS AVG. Caput Antonini Sozmiadis F. laureatum.)(IVL. AQUILIA SEV. AVG. Caput Aquiliae. Aureum istum a se visum fuisse Patavii testatur D. Vaillant.

IVLIA AQUILIA SEVERA AVG. Caput Aquiliae.)(CONCORDIA. Stat Dea cum patera ante aram: lava tenet geminum Cornucopia; latere sinistro nummi, fidus Solis, symbolum Orientis, cui Antoninus adhuc præfectus erat. Est ex ære magno, in Museo nostro: argenteus etiam apud P. CHAMILLART.

IOYΔIA AKOYΔIA CEOTHPA CEB.)(ΓABAΔEΩN. In Cimelio Reginae Christinae.

IOYΔIA AKYΔIA CEBHPA C.)(ΘECCANONIKEΩN. Victoria cum palma & corona. In Cimelio Sereniss. Ducis Cenomanensis.

Ejusdem.)(L. E. *Anno quinto* Antonini Augusti. Victoria in bigis. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 132.

IOYΔ. AKOYΔIA CEOTHP. CEB. Caput Aquiliae.)(ANTIOXEΩN MH. KO. Δ. E. SC. *Μητροπόλεως κολωνίας. Δήμος εὐχῆ τοῦ δημοῦ.* Est ex ære mediocri. Anno

Anno Christi 222. V. C. 975. Severi Alexandri 1.

Kalendis Januariis, Antoninus Soæmiadis F. concessio sibi Tribunicia potestatis quinquennio jam fere exacto, ab it sponte magistratu: suscipit principatum Severus Alexander ejusdem consobrinus; & Augustus appellatur, ac P. M.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. COS. P. P. S. C. Dea Salus pateram serpenti porrigit. Vota significat concepta pro salute Augusti. In alio stat ipse inter duo signa militaria. Utrumque profert Mediobarbus e Museo suo. Cusus est uterque ante Natalem Urbis: quo die dici cœpit Alexander Aug. TR. P. II.

Ut supra.)(P. M. TR. P. COS. P. P. S. C. Dea Libertas stat cum pileo & Cornucopia. Est ex ære magno in Museo nostro, & ex argento.

Ut supra.)(PERPETVITATI AVG. Dea stans, dextra orbem Romanum, lava hastam tenet. Argenteus est in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(PONTIF. MAX. TR. P. II. COS. P. P. Amphitheatrum. Ex ære magno esse dicitur, sed ipse non vidi.

Ut supra.)(IOVI VLTORI. P. M. TR. P. II. COS. P. P. Templum. Est apud Spanhemium. In Juliani Cæsares, pag. 100.

Ut supra.)(PONTIF. MAX. TR. P. II. COS. P. P. Dea Providentia stans, laevo brachio, quo fert Cornucopia, columnæ innititur: dextra radium tenet, quo subjectum orbem Romanum ostendit. S. C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(PONTIF. MAX. TR. P. II. COS. P. P. Dea sedens, dextra ramum oleæ, lava hastam puram tenet. S. C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(LIBERALITAS AVG. Dea stat cum tabella & Cornucopia. Profert hunc Mediobarbus e Museo suo. Aureus est, in Thesaurio Regio.

IMP. CAES. M. AVREL. SEV. ALEXANDER PIVS FELIX AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGVSTI. Imperator dat congiarium populo. Est ex ære maximo, in Cimelio Regina Christina, teste Spanhemio, pag. 820. Ex adulatione datur Alexandro titulus *Felicitis* in quibusdam nummis ex ære maximo, si sunt genuini; aut ex imperitia falsarii, si sunt (quod verius arbitramur) adulterini. Nam in aliis Severi Alexandri nummis, quamvis sint innumeri, ne semel quidem istud cognomen legitur. Etiam e nummis quadraginta antiquis, quos a coloniis percussos refert D. Vaillant, ne unus quidem titulum *Felicitis* habet. Et sinceros ex ære maximo nummos vidimus; nec in aliquo horum *Felitem* appellari eum vidimus.

IMP. ALEXANDER PIVS AVG. Capite laureato.)(SPES PVBLICA. Dea Spes florem ostendit. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

..... AΛΕΞΑΝΔΡΟΣ CAESAR. Capite laureato, quia jam IMP.)(COL. CE. TYP. Colonia *Septimia Tyrus*, ex Græcis. Latinisque conflata colonis: id quod mixtæ in hoc nummo idiomatis utriusque litteræ docent. Templum ibi quatuor columnis exornatum, in quo stat Hercules. Est ex ære mediocri, quem nobis olim ostendit D. RIGORD.

ΑΥ. Κ. CEOTH. AΛΕΞΑΝΔΡ. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΩΗ. KAICAPI. Infra, ET. A. εἰς δ. anno primo. Mons Argæus, cum Solis sidere in vertice. Cæsarea hæc Cappadocia est. Nummus ex ære mediocri, in gaza Regia: cui fere similis apud Trifan. tom. 2. pag. 399. In nummis Græcis annus Severi Alexandri primus incipit ab au-

tumno hujus anni: quoniam & annum Græci semper incipiunt a Septembri; & quintum Antonini Soæmiadis F. annum Septembri præcedente numerabant.

ΑΥ. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡ. CEY. AΛΕΞΑΝΔΡΟC. Capite laureato.)(L. A. Caput Solis. In alio Dea stat cum libra & Cornucopia. Ex ære mediocri uterque, in Cimelio D. FOUCAULT.

IMP. C. SE. ALEXANDER. Capite laureato.)(C. P. F. A. FEL. CAES. METR. Colonia *Prima Flavia Augusta Felix Cæsarea metropolis*. In medio, Aquila Romana expansis alis, Romani imperii symbolum: supra, SPQR. ut in nummo Antonini, anno superiore. Cæsarea Palæstina tunc tota Latina, & metropolis fuit. Nummus est ex ære minimo.

Numismata Sallustia Barbia Orbiana, quæ conjux Severi Alexandri.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER. Capite laureato.)(SALL. BARB. ORBIANA AVG. Caput Orbiana. Nummus est ex ære mediocri. Ignota hæc Sallustia fuit omnibus Romanæ historiæ architectis. Vide quæ de Memmia Lampridius fabulatur, cap. xx. Vide & Inscriptionem Gruteri, pag. cclx. xiv, 2. & Hispanas omnes inscriptiones, quæ ibi sunt, habeto esse fictas ac recentes.

IMP. SEV. ALEXANDER. SALL. BARB. ORBIAN. AVG. Capita duo adversa.)(CONCORDIA AVGVSTORVM. Ambo dextras jungunt. Ex ære mediocri.

SALL. BARB. ORBIANA AVG. Caput Orbiana.)(CONCORDIA AVGVSTORVM, Alexandri & Orbiana. Nam *Concordia* est inter pares. Alexander & Orbiana dextras jungunt. S. C. Est ex ære magno, in Museo nostro. In alio, apud P. CHAMILLART, epigraphe: CONCORDIA AVGG. Dea sedet cum patera & gemino Cornucopia.

Ut supra.)(PVDICITIA AVG. Dea sedens, dextra vultui velum obducit, sinistra hastam tenet. Argenteus in gaza Regia.

ΓΝ. ΕΡ. CΑΛΛ. ΒΑΡΒ. ΟΡΒΙΑΝΑ CEB. Cneia *Herennia Sallustia Barbia Orbiana Augusta*.)(CΙΑΗΤΩΝ. Vide Nummos Populorum & Urbium. Est & alius in Cimelio Regina Christina, ΠΡΟΥCΑΕΩΝ, cum Telephoro, ut appellant.

Numismata Julia Mamaæ, quæ mater Severi Alexandri.

IMP. SEV. ALEXANDER AVG. IVLIA MAMAEA AVG. MAT. AVG. Capita duo adversa.)(FIDES MILITVM. Stat Imperator cum hasta ante aram, a Pallade coronatus: eidem ante aram Tribunus cum hasta jurat fidem per Jovem, cujus fulmen manu tenet. Est apud Patinum, pag. 348. Quemadmodum Diadumenam Græcam feminam e Cæsarea Cappadocia Macrinus Aug. duxit uxorem, ut sibi hac affinitate Cappadoces devinceret; sic etiam ut Macedones studiosos sui Romanique imperii faceret Julius Maximianus, avus Maximini Pii Aug. e Macedonia accepit uxores duas; alteram, ex qua Juliam Mæsam & Juliam Soæmiadem filias suscepit; alteram Mamaëam Alexandram cognominatam, filiam Mamaæ & Alexandri; ex qua Juliam Mamaëam genuit, matrem Severi Alexandri. Ita vicissim Cæsares Græcis e prima nobilitate hominibus filias suas locabant: cujusmodi ex matrimonio natus est ille *Julius Antonius Seleucus*, Præses Marcianopolitarum, cujus nummum retuli anno quarto Antonini Soæmiadis F. Hunc enim apparet ex matre, Cæsarem alicujus filia, e stirpe Antonii, fratris Anto-

Antonini Pii, *Julium Antonium* dictum esse; ex patre, homine Græco, *Seleucum*. Etiam ob spem fortassis optimæ hereditatis in Oriente adeundæ, initæ sunt istæ conjunctiones a Cæsaribus.

IVLIA MAMAEA AVG. Caput Mamææ.)(FELICITAS AVG. S C. Dea cum caduceo & Cornucopiæ, felicitas est: nam quid felicius, quam frui pace & annonæ ubere. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(MATRI CASTRORVM. Sedet ipsa, coram tribus signis militariis. Est ex ære mediocri, ut quidem dicit D. Vaillant. Est apud D. FOUCAULT, Græcus Juliæ Mamææ nummus, ΜΗΤΗΡ. ΤΡΑΤΟΠΕΔΩΝ, *Mater Castrorum*: quæ commeatum & cibaria scilicet castris subministraverit.

IVLIA MAMAEA AVGVSTA.)(FELICITAS PVBLICA. Dea sedens, in aliis etiam stans ipsa, dextra tenet caduceum, sinistra Cornucopiæ, columnæ innixa. S C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(IVNO CONSERVATRIX. Dea sedet: ad pedes, pavo. Aureus, in Thesauo Regio: argenteus, in Cimelio P. CHAMILLART.

Ut supra.)(IVNO AVGVSTAE. Stat Dea cum sceptro, dextra florem ostendit. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(VESTA. Dea sedet, hastam sinistra, dextra Palladium tenet. S C. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(VENERI FELICI, hoc est, urbanitati, comitati, animorum conciliatrici. Dea stat, dextra hastam puram tenet, sinistra Victoriæ. Est ex ære magno, in Museo nostro. Alius, ibidem: VENVS FELIX. Alius, ibidem: VENVS VICTRIX.

Ut supra.)(FECVNDITAS AVGVSTAE. Dea tenet Cornucopiæ; ad pedes stat puer nudus, manum porrigens, veluti panem petens a matre. Est ex ære magno, ibidem. Quid sit in nummis FECVNDITAS AVGVSTAE, alibi dixi.

Nummus singularis Annæ Aureliæ Faustinae, quæ soror fuit Severi Alexandri.

ANNIA ATYPHIA ΦΑΥCΤΕΙΝΑ. Caput Annæ Faustinae, in Lunæ crescentis effigie. *Annæ Aureliæ* dicitur ex patre Annio Aurelio, pronepote Faustinae junioris, abnepote Annæ Galeriae Faustinae, quæ conjux Antonini Pii.)(ΕΠΙ. ΤΡΑ. ΚΥΡΙΝΟΥ. Sub Prætoris Cyrino. ΠΑΦΑΝΕΩΤΩΝ. Nummus *Raphaneotarum*. Infra, AOC. Anno CCLXXI. Est æra Cæsariana, ab anno V. C. DCCV. Annus exinde CCLXXI. incidit in Septembrem anni hujus æræ Christianæ 222. V. C. 975. qui Severi Alexandri primus est. Fuit hujus civitatis æra ignota hactenus, quoniam hic nummus eximius latuit Antiquariis usque in hunc diem. Est in Cimelio P. CHAMILLART, ex ære magno, eximie fabricæ, summiq; nitoris. *Raphana* civitas in Decapolitana Syriæ regione est, teste Plinio, libro v. sect. XVI. Principatum tunc tenebat Severus Alexander: non igitur conjux Elagabali, sed soror Alexandri fuit Faustina: ac propterea nummi cudebantur ejus honori, sub fratris principatu, de more. Quæ causa est quamobrem Annæ Faustinae nummus sub Antonino Elagabalo nullus appareat, nisi anno illius principatus quinto: quoniam eo ipso anno a mense Maio Severus Alexander numismata habere cepit; ac propter ipsum non conjux modo, sed & soror illius Annæ Faustina, cum inscripto anno Antonini quinto, Nam, ut alibi adnotavi, nullos nisi Augustorum annos in nummis Cæsarium vel Augustarum scribi mos fuit. Annus hic notatur, qui incidit in novi Principis, nempe Severi Alexandri,

annum primum: quoniam anno primo Augustorum renovari fœdus cum ipso tulit usus. Renovatur autem a Prætoris Raphaneotarum Cyrino: quoniam tunc fuit *Raphana* Decapolitanae regionis urbs Græca potissima. Ex hoc igitur nummo discimus, non fuisse uxorem Antonini Elagabali Anniam Faustina, ut vulgo credunt Antiquarii, sed Severi Alexandri sororem. Nec fuit e stirpe Commodi: alioquin esset frater ipsius Alexander, *Pius Felix*. At postremo eo cognomine Alexander caret in nummis sinceris. D. Vaillant nummum affert sub Elagabalo, pariter inscriptum, ΕΠΙ ΚΥΡΙΝΟΥ: sed CMΥΡΝΑΙΩΝ. Verum nummus ille fictus est, ut alii in eo libro plurimi. Neque is in Thesauo Regio, neque apud D. FOUCAULT, neque uspiam est; tametsi penes D. Galland fuisse hunc nummum dicit, qui Gallandus etiam negat se hunc habere.

Numismata Juliæ Mææ, quæ matertera Severi Alexandri.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Capite laureato, dextro nummulate: ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΙΚΑ, sinistro, ut potiore loco, quia matertera.)(Annona stans, dextra spicas tenet, lava Cornucopiæ: ad pedes, modius est. Ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT. Si nummum hunc conferas cum altero, de quo nuper ad te scripsi, in quo pari situ Antonini Elagabali & ejusdem Juliæ Mææ capita quoque adversa cernuntur; facile intelliges, eodem cognationis gradu ad utrumque pertinuisse Juliæ Mææ; hoc est, materteram amborum fuisse; non, ut finxere, aviam: neque enim hanc ætatem vultus in nummis expressus. Sunt etiam alii, tum in eodem Cimelio, tum in aliis, ejusdem formæ nummi; hoc est, cum Alexandri & Mææ capitibus.

Eadem post obitum, a Severo Alexandro inter divos relata est. Dicitur enim esse in Cimelio Regiæ Christianæ, DIVA MÆSA AVG.)(CONSECRACTIO. Nummus ex ære magno, in quo Mæsam pavo defert in cælum. Est in Cimelio P. CHAMILLART, ex argento.

Anno Christi 223. V. C. 976. Severi Alexandri 2.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(PONTIF. MAX. TR. P. III. COS. P. P. Stans ipse paludatus, radiato capite, lava hastam tenet, dextra orbem Romanum. S C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ejusdem.)(L. B. Anno secundo, qui apud Græcos autumnus incipit anni hujus. Caput Serapidis. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 133.

ΑΥΤ. Κ. ΚΕΥΗ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡΗ. Spicæ quatuor. Infra, ET. B. Anno secundo. Est ex ære mediocri: quem ex Oriente allatum vidi cum D. DE BOZE. Cæsarea Cappadociæ est.

Juliæ Mamææ.)(ΑΙΓΕΑΙΩΝ. OC. Anno CCLXX. Est apud Patinum, pag. 344. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 224. V. C. 977. Severi Alexandri 3.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(PONTIF. MAX. TR. P. IIII. COS. P. P. Ipse stans paludatus, lava hastam, dextra orbem Romanum tenet. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. IIII. COS. P. P. S C. Ipse togatus stans ante aram, capite laureato, sacrificat. S C. Ex ære magno, ibidem.

AT.

ΑΥ. Κ. CEOYHPOC ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC. Capite laureato.)(Juppiter stans dextra extenta, montem Argæum læva tenet. ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙCΑΡΕΙΑC. ET. Γ. anno tertio. Cæsarea Cappadociæ est. Nummus e Gaza Regia.

Anno Christi 225. V. C. 978. Severi Alexandri 4.

Kalendis Januariis Alexander Aug. Consul II. creatur: Fasti licet repugnent.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(IOVI VLTORI. P. M. TR. P. IIII. COS. II. S. C. Templum, in quo Juppiter sedet, dextra fulmen, hastam læva tenens. Est ex ære magno in gaza Medicea. Cusus hic nummus est anno isto ante Natalem Urbis.

Ut supra.)(P. M. TR. P. V. COS. II. P. P. Thermæ Alexandri. Ex ære magno & mediocri, & ex argento, in gaza Regia.

Ut supra.)(LIB. AVG. Liberalitas Augusti. PONTIF. MAX. TR. P. V. COS. II. P. P. Congiarium distribuit ob secundum Consulatum. Est ex ære mediocri, ibidem.

Ut supra.)(P. M. TR. P. V. COS. II. P. P. Imperator in curru vecto quadrigis, dextra ramum tenet: læva scipionem Consularem, cujus in apice Aquila Romana est. Nummus argenteus.

Ut supra.)(LIBERALITAS AVG. II. Dea cum tabella & Cornucopiæ. Argenteus.

Ut supra.)(P. M. TR. P. V. COS. II. P. P. S. C. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. V. COS. II. P. P. S. C. Togatus ipse sacrificat ante aram. Ex ære magno, ibidem.

Ejusdem.)(L. Δ. Anno quarto. Hippopotamus. Est in Thesauo Mauroceni, pag. 133.

A. K. M. ΑΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC CE. Imp. Cæsar M. Aurelius Alexander Aug. Capite laureato.)(ANTIOXEΩN MH. KOΛΩ. Antiochenium metropoleos colonia. ΔΟC. Anno cclxxiv. æræ Cæsarianæ. Stans Imperator paludatus, laureato capite, coronam imponit Genio civitatis turrito ac velato in signum metropoleos ac libertatis: Fortuna adstante, sive Annona, cum temone & Cornucopiæ; viro inferius in aquis natante. Quasi dicat Augustus civitati Antiochiæ: Tu regina es civitatum Orientis. Infra, S. C.

ΑΥ. Κ. Μ. ΑΥΡ. CΕΥΗ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC. Capite laureato.)(ΔΙΟΝΥCΟΠΟΛΕΙΤΩN. Genius ante aram stat. Δ. Anno quarto. Nummus Dionysopolitarum in Thracia. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

Ejusdem.)(L. TETAPTOY. Anno quarto. Caput Jovis Hammonis. Apud Trifan. tomo 2. pag. 399.

Ejusdem.)(ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙCΑΡΕΙΑC. ET. Δ. ἔτος δ'. Anno quarto. Mons Argæus. Est ex ære minimo, in gaza Regia.

De nummo NEOKAICAP. ET. ΠΕΒ. vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 226. V. C. 979. Severi Alexandri 5.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VI. COS. II. P. P. S. C. Ipse togatus sacrificat ante aram. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. VI. COS. II. P. P. S. C. Sol currens, dextra elata, læva gestat flagellum. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

ΑΥ. Κ. CEOY. ΑΛΕΞΑΝΔ. Capite lau-

reato.)(Tres spicæ, fertilitatis symbolum. ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙC. Metropoleos Cæsareæ Cappadociæ. ET. E. ἔτος ε'. anno quinto. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVC AVL T. In alio e gaza Regia est mons Argæus: cum ET. E.

Ejusdem.)(Capita Solis & Lunæ. L. E. In altero, caput Serapidis. L. ΠΕΜΠΤΟΥ. Uterque ex Thesauo Mauroceni, pag. 133.

Ejusdem.)(ΑΔΡ. CΕΥ. ΑΛΕΞ. ΑΜΑCΙΑ ΜΗΤΡ. ΝΕ. ΠΡ. ΠΟΝ. Hadriana Severiana Alexandrina Amasia Metropolis Neocora, sive sacrorum curatrix prima Ponti. Murus, cui Aquila Romana imposita est. Supra, Dea in quadrigis. Latere dextro muri, palmites duo. ET. CΑΔ. Anno ccxxxiv. Est ex ære maximo in gaza Regia.

De nummo CEΛEYKEΩN ΠIEPIAC. CΠΘ. vide Nummos Populorum & urbium.

Anno Christi 227. V. C. 980. Severi Alexandri 6.

IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VII. COS. II. P. P. S. C. Ipse paludatus stans, dextra hastam tenet, læva bacillum Imperatorium. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(ADLOCVTIO AVGVSTI. Stans e suggesto, cum aliis duobus, cohortes alloquitur. S. C. Nummi ex ære magno expressam formam in plumbo habemus.

Ut supra.)(PROPECTIO AVG. S. C. Imperator in equo. Ex ære magno, ibidem. In alio, apud P. CHAMILLART, Imperator in equo, Victoria præeunte cum palma & corona.

IMP. SEV. ALEXANDER PIVS AVG. Capite laureato.)(VICTORIA AVGVSTI. Victoria gestat palmam & coronam. S. C. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(VICTORIA AVGVSTI. S. C. Victoria rursum scribit in clypeo, VIC. AVG. Ex ære magno, ibidem.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(VIRTVS AVGVSTI. Ipse cum hasta & spoliis incedit. S. C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(MARTI PACIFERO. Mars cum hasta incedens, ramum oleæ dextra gerit. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(FIDES MILITVM. Dea stans tenet signa militaria duo. S. C. Ex ære magno & ex argento ibidem.

Ut supra.)(VICTORIA AVGVSTI. Scribit Victoria in clypeo, VOT. X. Votis decennialibus, ut primum decennium sic semper recte procedat. S. C. Ex ære magno, ibidem.

IMP. C. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(NOBILITAS. Dea stans, dextra hastam tenet, læva Palladis effigiem; quæ etiam ipsa hastam dextra tenet, sinistra Victoriæ, quæ coronam Palladi porrigit. Pallas pro Nobilitate ponitur, quoniam ipsa genus ducit a Jove. Est hic argenteus, e Cimelio P. CHAMILLART. Jactabat nobilitatem suam Alexander Aug. ex matre potissimum; quæ nimirum ex Alexandri Magni filia originem traheret; & inde integro nomine Julia mamaea Alexandra diceretur. Causa ita conjiciendi est, quod ut Severus ex patre, ita ex matre vocatur Alexander; more Romano, quo alterum ex patre nomen assumebatur, ex matre alterum. Alioqui dici non potest verisimiliter, aut cur nobilitatem suam supra ceteros jactet, aut unde hoc ei nomen Alexandri obtigerit. Nihil enim putidius est aut insulsius, quam quod hic rerum Romanarum scriptores historici comminiscuntur. At si nomen illud habuisse dicatur ex matre hereditarium, jam in-

telligitur, 1°. quamobrem NOBILITAS Severi Alexandri in nummo isto præclaro commendetur, æque atque in nummis Philipporum, de quibus dicam suo loco. 2°. Quamobrem in nummis persæpe ALEXANDER PIVS, vel SEVERVS ALEXANDER tantum scribatur: nempe Alexander ex matre: ex patre Severus: Pius ex alterutro, vel ex ambobus. 3°. Quorsum Alexandri M. nomine in Macedonia sub Severo Alexandro cusi sint nummi plurimi: cujusmodi eximius est iste qui sequitur:

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Caput galeatum Alexandri Magni.)(KOINON ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡ. In medio, EOC. Anno cclxxv. a pugna Pharfalica anni V. C. dcccvi. In Thessalia sunt campi Pharfalici. Est hic nummus ex ære mediocri, in Domo Professæ Societatis nostræ, in hac civitate.

ΑΥ. Κ. ΚΕΟΥΗΡΟC ΑΛΕΞΑΝΔ. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙCΑΡΕΙΑC. Mons Argæus, cui Cæsarea Cappadociæ imposita est. ET. 5. Anno sexto. E gaza Regia.

Est & nummus ΑΙΓΑΙΩΝ ΕΟC. de quo vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 228. V. C. 981. Severi Alexandri 7.

Kalendis Januariis, Alexander Aug. Consulatum III. init; nec amplius quam ter Consul fuit.

IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. III. P. P. S. C. Imperator in curru vecto quadrigis; lava scipionem Consularem tenet, cujus in apice Romana aquila est. Ex ære magno & mediocri, in Museo nostro. Ex ære maximo apud D. Abb. DE CAMPS, cum epigraphe; IMP. ALEXANDER PIVS AVG.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(Dea stans cum tabella & Cornucopiæ. LIBERALITAS AVGVST. III. S. C. Ob tertium Consulatum Liberalitas tertia. Est ex ære magno, in Museo nostro.

IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(INVICTVS. AVGVSTVS COS. III. Imperator in curru triumphali juncto quadrigis, lava scipionem Consularem gerit, cujus in apice Romana aquila est. Apud Tristandum, tomo 2. pag. 396.

Ut supra.)(P. M. TR. P. VIII. COS. III. PP. S. C. Ipse paludatus stans, dextra hastam tenet, lava bacillum Imperatorium. Ex ære magno, in Museo nostro.

ΑΥ. Κ. ΚΕΟΥΗΡΟC ΑΛΕΞΑΝΔ. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙCΑΡΕΙΑC. Mons Argæus, cui Cæsarea Cappadociæ imposita est. ET. Z. Anno septimo. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT, & in Museo P. CHAMILLART.

Sunt & nummi Græci hoc anno percussi post initium Septembris, ΑΚΑΛΩ ΒΑΤ. & ΦΛΑΟΥ-ΙΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΝΕ. de quibus vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 229. V. C. 982. Severi Alexandri 8.

IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. III. P. P. S. C. Sol dextra elata, lava orbem Romanum tenet. Ex ære magno, in Museo nostro.

IMP. ALEXANDER PIVS AVG. Capite laureato.)(PROVIDENTIA AVG. in procuranda annona. Dea stat cum cornucopiæ, dextra fruges tenet supra modium tritici, S. C. Ex ære magno, ibidem.

Sunt & nummi Græci hoc anno percussi, nomine Severi Alexandri, ΑΙΓΑΙΩΝ ΖΟC. & ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ CΜΘ. de quibus vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 230. V. C. 983. Severi Alexandri 9.

IMP. CAES. M. AVR. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. III. P. P. S. C. Imperator stans cum hasta, dextra orbem Romanum gerit. Victoria scribit in clypeo, palmæ arbori imposito, VOT. X. Est hic ex ære mediocri, in Museo nostro, cusus ante Natalem Urbis, cum vota fierent, ut decimus annus Tribuniæ Potestatis recte procederet.

Ut supra.)(LIBERALITAS AVGVSTI IIII. ad prorogationem potestatis obtinendam post decennium. S. C. Dea Liberalitas stat cum tabella & Cornucopiæ. Est hic ex ære magno, & ex argento, in Museo nostro. In alio apud P. CHAMILLART, Augustus ipse sedet in suggesto, stante Dea: Victoria retro aspectante.

Ut supra.)(ROMÆ AETERNAE. Sedet ipsa galeato capite, dextra Victoriæ gestat, lava hastam. S. C. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(SECVRITAS PERPETVA. S. C. Dea sedens, hastam dextra tenet, sinistra capiti imposita. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(IVSTITIA AVG. S. C. Dea stat cum hasta, & patera. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(AEQVITAS AVGVSTI. S. C. Dea cum libra & Cornucopiæ. Ex ære magno, ibidem.

IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. X. COS. III. P. P. S. C. Annona dextra fruges supra modium tenet, sinistra ancoram. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra, capite radiato.)(RESTITVTOR MON. Restitutor Moneta. S. C. Stat ipse paludatus, dextra extenta, sinistra hastam tenet. Est ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART.

De nummo ΑΙΓΑΙΩΝ ΗΟC. vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 231. V. C. 984. Severi Alexandri 10.

IMP. ALEXANDER PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XI. COS. III. P. P. S. C. Sol dextra elata, cum flagello. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ejusdem.)(ΠΕΡΙΟΔΟC ΔΕΚΑΘΗ, in corona laurea. Decimus exiens annus. Ex ære mediocri, in gaza Regia.

Julia Mamaea.)(ΠΕΡΙΟΔΟC ΔΕΚΑΘΗ, in corona laurea. Decimus exiens annus. Ex ære mediocri, in gaza Regia.

Julia Mamaea.)(ΠΕΡΙΟΔΟC ΔΕΚΑΘΗ, in corona, ut proxime. Apud Patinum, pag. 343.

Ejusdem.)(L. I. Anno decimo. Juppiter Aquilam Romanam tenet. Est ex ære mediocri, in gaza Regia.

ΙΟΥ. ΜΑΜΑΙΑ CΕΒ. ΜΗΤ. CΕΒ. Κ. CΤΡΑ. Μητὴρ Σεβαστῆ καὶ Σεβαστοπύδων. Julia Mamaea Augusta, Mater Augusti & Castrorum. Satis dictum insolenter; cum sit matris, comparate ad Augustum & ad Castra, longe diversa significatio. Dicerent Latini multo accuratius, Mater Augusti, Mater Castrorum.)(Hilaritas, palmam tenet. L. I. Anno decimo Severi Alexandri. Est hic nummus ex ære magno in Cimelio D. FOUCAULT.

Anno Christi 232. V. C. 985. Severi Alexandri 11.

IMP. ALEXANDER PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XII. COS. III. P. P. Stat paludatus inter amnes duos decumbentes, (ut in nummo Trajani, & in altero Antonini Severi F.) gerit ipse bacillum Imperatorium laeva, hastam dextra: Victoria stans cum palma, capiti coronam imponit. Ex ære maximo, nummus suspectus.

Ut supra.)(P. M. TR. P. XII. COS. III. P. P. S. C. Sol dextra elata, cum flagello incedens. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(LIBERALITAS AVG. V. Dea stat cum tabella & Cornucopiæ. Aureus in Gaza Regia.

ΑΥΤ. Κ. CEOYHPOC ΑΛΕΞΑΝΔ. Capite laureato.)(ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙ CΑΡΑΠΕΙΑC. Mons Argæus, ut sæpe superius. ET. ΙΑ. Anno xi. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Ejusdem.)(L. ΙΑ. Spes florem tenet: ad pedes, palmæ ramus subrectus. Ex ære mediocri, apud D. BAVDELOT.

Ejusdem.)(L. ΙΑ. Anno xi. Lupa cum gemellis, Remo & Romulo; ex quibus origo Piorum. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 133.

Anno Christi 233. V. C. 896. Severi Alexandri 12.

IMP. ALEXANDER PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. XIII. COS. III. P. P. S. C. Solis gradientis effigies, dextra elata, cum flagello. Ex ære magno, in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡ. CΕΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC. Capite laureato.)(L. ΙΒ. Caput Serapidis. Ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

Julia Mamææ.)(L. ΙΒ. Dea stans, cum Cornucopiæ. In Thesauro Mauroceni, pag. 133.

Anno Christi 234. V. C. 987. Severi Alexandri 13.

IMP. ALEXANDER PIVS AVG. Capite laureato.)(TR. P. XIII. COS. III. P. P. S. C. Sol gradiens, ut supra. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ejusdem: ANEMOYPIEΩN. ET. ΙΓ. Anno XIII. E Cimelio reginæ Christinæ. Vide Nummos Populorum & Urbium.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC. Capite laureato.)(L. ΙΓ. Spes cum flore; juxta, palmæ ramus. Ex ære mediocri, apud D. BAVDELOT. In alio apud P. CHAMILLART, Dea Annona cum Cornucopiæ & temone: retro lauri ramus: L. ΙΓ. Ex ære mediocri.

Julia Mamææ.)(L. ΙΓ. Trophæum, cum duobus captivis. Apud Patinum, pag. 343.

Ejusdem nummum inscriptum, ΑΜΑCΙΑC. CMB. vide in Nummis Populorum & Urbium.

Nihil præclare gestum fuisse a Severo Alexandro annis abhinc septem, apparet ex nummis. Itaque ob expeditionem Germanicam anno hoc ipso susceptam, confectamque feliciter a Julio Maximino Pio legato a Senatu, non expectato decimoquinto Alexandri Tribunicia Potestatis anno, post annos XIV. abrogata hæc ei potestas est. Tamen inter bonos Principes habitus, meruit inter divos referri, saltem ævo Gallieni. Est enim illius ætatis nummus ille argenteus e Museo nostro;

DIVO ALEXANDRO. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Aquila Romana.

Est apud Gruterum, pag. cxc1, 8. vetus inscriptio istiusmodi:

IMP. CAES. DIVI ANTONINI MAGNI PII F. DIVI SEVERI PII NEP. M. AVRELIVS ALEXANDER SEVERVS PIVS FEL. AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. IIII. COS. . . . P. P.

Falsa ac recens inscriptio: nec fuit enim *Alexander Severus*, sed *Severus Alexander*: prius a patre *Severus*, quam materno cognomine *Alexander*. Nec fuit *Pius Felix*, sed *Pius* tantum: præterquam in nummis duobus tribusve, five fictis, five ex adulatione, ex ære præsertim maximo. Neque demum omnino aut Antonini Magni filius, aut nepos Severi fuit: nihil enim omnino ei cum alterutro cognationis fuit.

Rursum apud Gruterum, pag. LXXXIV, S. IMP. SE. SEVERO AVR. ALEXANDRO IT. ET MARCELLO COSS. Falsa similiter: Numquam enim *Alexander Septimius* fuit, sed *Aurelius*: nec *Severus Aurelius*, sed *Aurelius Severus*.

Jac. Spon, in Miscellan. pag. 194. ex Africa, ut quidem ait:

IMP. CAES. DIVI ANTONINI MAGNI F. M. AVRELIO SEVERO ALEXANDRO AVG. PONTIFICI MAXIMO. TRIBVNIC. POTEST. ET IVLIAE MAMAEAE MATRI AVG. ET CASTRORVM ET SENATVS ET PATRIAE municipIVM LIBERV M THVGGA.

Non fuit, ut dictum est, Antonini filius Alexander: & sunt hi tituli Juliae Mamææ collecti ex titulis, quos Julia Domnæ & Faustinae Pia nummi adferunt: nec diceret antiquitas, MATER AVG. ET CASTRORVM &c. sed, MATER AVG. MATER CASTRORVM, &c. siquidem alio sensu *Mater Aug.* alio *Mater Castrorum* dicitur: & est denique fictum nomen *Thugga*.

Basis marmorea prope Aquas Sextias, apud Sponium, ibidem, pag. 329.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ CEOYHPOY ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΕΥΤΥΧΟΥC ΕΥΣΕΒΟΥC ΣΕΒ. ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΑC ΜΑΜΑΙΑC ΣΕΒΑΣΤΗC ΜΗΤΡΟC ΣΕΒ. ΔΙΙ ΗΛΙΩ ΜΕΓΑΛΩ ΣΑΡΑΠΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟΙC ΣΥΝΝΑΟΙC ΘΕΟΙC.

Hoc est, *Marci Aurelii Severi Alexandri Felicis Pii Augusti, & Juliae Mamææ Aug. Matris Augusti: Jovi Soli Magno Serapidi, & diis qui in eodem fano versantur.* At cur Græca primum inscriptio in Gallia Narbonensi? Cur omisus titulus *Αυτοκρατωρ*? Deinde non fuit Alexander cognomento *Felix*: ac si fuisset, non *Felix Pius*, sed *Pius Felix*, diceretur, ut monuimus. Sed quis finis esset, si inscriptiones omnes, quæ sunt spuria ac recentes, recitare aut refellere quis aggrediatur? Die sabbati, 16. Januarii, 1700.

Anno Christi 235. V. C. 988. Julii Maximini 1.

Natali Urbis, dejecto (ut diximus) de imperii administratione Severo Alexandro, subrogatus est C. *Julius Verus Maximinus Pius*; ob victoriam Germanicam anno superiore relatam: ob quam & Germanici titulum sibi ac filio C. *Julio Vero Maximo* a Senatu impetravit. Suscipit igitur cum P. M. & TR. POT. imperium, ad annos duos, cum filio Cæsare. Fuit *Maximinus* consobrinus Severi Alexandri, & Antonini quem Elagabalum dixerunt, uti apparet ex schemate quod digessi, ubi stemma descripti Antonini filii Soæmiadis. Ut illi autem *Marci* prænomen assumpserunt, ex *Marcis* geniti; sic ipse *Caii* prænomen accepit, quoniam ex Julio esset genitus: qua in gente proprium primogenitorum prænomen est *Caius*.

Mmmmm 2

IVLIVS

IVLIVS VERVS MAXIMINVS.

MAXIMINVS PIVS AVG. GERM. Capite laureato.)(In corona laurea, VOTIS DECENNALIBVS. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART. *Vota decennialia* non semper ea intelligenda sunt, quæ fierent, cum ad decem annos committeretur Principi imperium a Senatu: sed qualia solum concipi a Populo tunc solita essent. Inscriptionem, quæ Maximino posita dicitur in suburbio Fori Segusianorum, tu recentem esse fictamque ex eo intellige, quod in ea Maximinus & Pius Felix, & Sarmaticus Max. & Dacicus Max. prædicatur: cum Pius tantum, & Germanicus fuerit: non etiam Felix, quoniam non fuit de stirpe Commodi Pii Felicis.

Ut supra.)(VICTORIA GERMANICA. Victoria stans cum palma & corona. Ad pedes, captivus sedet. S C. Ex ære magno, & ex argento, in Museo nostro.

IMP. MAXIMINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PROVIDENTIA AVG. Dea stans, læva tenet Cornucopiæ, dextra radium, quo subiectum orbem Romanum ostendit. S C. Ex ære magno, & argento, ibidem.

Ut supra.)(LIBERALITAS AVG. Dea stat cum tabella & Cornucopiæ. S C. Ex ære magno, & argento, ibidem. Est hæc Liberalitas ob concessum a Senatu P Q R principatum.

Ut supra.)(VICTORIA AVGVSTI. S C. Victoria gradiens cum palma & corona. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(FIDES MILITVM. S C. Dea tenet duo signa militaria. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(P. M. TR. P. P. P. Stans capite laureato, læva tenet hastam, inter duo hinc & inde signa militaria. Est in Museo nostro, argenteus.

Ut supra.)(MARTI PACIFERO. Mars galeato capite, cum hasta pura, ramum oleæ ostendit dextra. S. C. Ex ære magno, in Museo nostro.

MAXIMINVS PIVS AVG. GERM. Capite laureato.)(VICTORIA GERMANICA. Imperator stans paludatus, a Victoriâ retro stante, & palmam gerente, coronatur: captivo ad pedes sedente. S C. Ex ære magno, ibidem.

IMP. MAXIMINVS PIVS AVG. Capite laureato. Ipse cum Præfecto Prætorianæ cohortis congiarium Populo Rom. distribuit. Igitur Romæ fuit. Est hic nummus argenteus.

ΑΥ. Κ. Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗ. ΜΑΞΙΜΕΙΝΟC. CEB. Imp. Caesar Caius Julius Verus Maximinus Aug. Est hic Julius Verus, paterno & avito nomine: Maximinus, deflexo parumper cognomine Maximiani patris: quemadmodum alterius Galerii Maximiani filius multo postea fuit similiter Maximinus. Vide stemma in Elagabalo a me propositum.)(Imperatori ex equo hostem confodienti, Victoria palmam læva gerens, dextra coronam porrigit. Argumento, imperium Maximino delatum ob victoriam de Germanis reportatam, supremo Severi Alexandri anno. Epigraphe: ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ ΕΝΔΟΞ. ΜΗΤΡΟΗ. ΕΤ. ΕΝC. Γ. Β. Est ex ære magno in gaza Regia. Vide Nummos Populorum & Urbium. Cusus est iste hoc anno, post mensis Septembris initium.

ΑΥΤ. Κ. Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗΡ. ΜΑΞΙΜΕΙΝΟC. Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗΡ. ΜΑΞΙΜΟC. K. Imp. Caesar Caius Julius Verus Maximinus: C. Julius Verus Maximus Caesar. Capita amborum adversa: Maximini laureatum, latere nummi dextro; lævo, nudum Maximi Cæsaris.)(Tritones duo Neptunum in sella sedentem sustinent, qui dextra pateram, læva tridentem tenet. ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ. Ex ære mediocri, ibidem. Vide Nummos Populorum & Urbium.

DIVA PAVLINA. Caput velatum.)(CONSECratio. Paulina in cælum deferitur a pavone Junonis alite. S C. Est ex ære magno, in Museo nostro: argenteus, apud P. CHAMILLART. Artifices historiæ Augustæ, quod hunc rarissimum nummum non viderant, Paulinam omiserunt: quam ex ætate cælaturæ nummi conjugem Maximini fuisse Antiquarii periti haud falso attulerant. Quoniam autem ipsa fortassis, dum maritus exercitui Germanico præesset, annonam castris ipsa procuravit; eoque nomine de Republica bene merita est; idcirco est inter divos relata: nec tamen Diva Paulina Augusta appellata est, quoniam privata decessit: ut Mariniana conjux Gallieni.

Numismata Maximi Cæsaris.

C. IVL. VERVS MAXIMVS CAES. Capite nudo.)(PIETAS AVG. Instrumenta Pontificalia. Est ex ære magno & mediocri, & ex argento, apud P. CHAMILLART. Maximini filius, Maximiani nepos, & alterius Maximiani pronepos, Maximus appellatur: rediivo in pronepote cognomine vetusto ac primigenio, quod proavum fecit ob conjugem cognomine appellari desinente in ianus; ut Maximianus ob Maximam, Vespasianus ob Vespasiam, &c.

MAXIMVS CAES. GERM. Capite nudo.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stat paludatus juxta duo signa militaria: demissum tenet bacillum Cæsareum dextra, læva hastam transversam. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(PIETAS AVG. Instrumenta Pontificalia. Pietas Maximini Aug. commendatur, qui Cæsarem filium Pontificem esse voluerit. S C. Ex ære mediocri, ibidem.

Ut supra.)(VICTORIA AVGVSTORVM. S C. Maximinus paludatus Severo Alexandro togato offert Victoriâ: hinc & inde miles. Est ex ære mediocri in Thesaurio Regio; & apud Occonem, pag. 424. argenteus, ex picturis Alberti Principis. Victoria hæc Germanica est anno superiore relata: unde Victoria dicitur Augustorum: Alexandri, qui tunc Augustus fuit; & Maximini, qui nunc esset, cum nummus iste cuderetur.

Γ. ΙΟΥΑ. ΟΥΗΡ. ΜΑΞΙΜΟC. ΚΑΙC. C. Julius Verus Maximus Caesar. Capite nudo.)(ΜΗΤΡΟΗ. ΠΟΝΤΟΥ Δ. ΤΟΜΕΩC. Victoria gradiens cum palma & corona. Ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

Anno Christi 236. V. C. 989. Julii Maximini. 2.

Kalendis Januariis init Consulatam Maximinus Aug.

IMP. MAXIMINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. COS. P. P. S C. Stans capite laureato, læva tenet hastam, inter duo hinc & inde signa militaria. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART: cusus hoc anno ante Nativitatem Urbis.

Ut supra.)(P. M. TR. P. II. COS. P. P. S C. Imperator stat paludatus cum hasta: hinc bina signa militaria; inde tertium. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. II. COS. P. P. S C. Imperator in curru triumphali a Victoriâ coronatur: scipionem Consularem gerit. Est ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(L. B. Anno secundo, qui more Græco, autumnus anni hujus incipit. Juppiter dextra pateram tenet, dorso aquilæ insidens; sive Jovis habitu Imperator. Est apud Patinum, pag. 356.

De nummo AMICOY. ET. CÆH. hoc est, anno CCLXVII. qui incipit Septembri hujus anni, vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno

Anno Christi 237. V. C. 990. Balbini, Pupieni,
& Gordianorum, 1.

Quoniam nonnisi post annum fere unum futura erat ætas Gordiani Pii Felicis Augustæ dignitati sustinendæ par, & erat ille magnæ virtutis ac spei adolescens; idcirco distribuitur inter Quinqueviros interim imperium, quemadmodum fere factum fuisse dixi Severi Aug. initiis & Vespasiani. Natali Urbis igitur Balbino & Pupieno commendatur Asia minor ac Cilicia in primis, cum Tribunicia Potestate, & titulo PONT. MAX. cum jam fuissent ambo Consules iterum. Simul Gordiano Africano utrique, patri ac filio & reliquis Oriens, & Gallia datur administranda ad annum unum cum Tribunicia potestate; sed ita ut solus pater ibi sit PONT. MAX. At Maximino, viro de Republica bene merito, & jam Augusto, committitur adhuc ad annos duos limes fortasse Galliarum a parte Germaniæ. Gordianus denique Pius Felix a Senatu, ut Cæsar, imperio destinatur, & Tribuniciam accipit potestatem in omnibus imperii provinciis, ad annos septem. Itaque ab anni hujus autumno Græci de more annos Gordiani Pii Felicis numerare incipiunt, quoniam Kalendis Januariis anni sequentis, quo die Gordianus Pius Felix Augustus est salutatus, propior est September anni hujus, quam subsequens. Porro consanguineos fuisse Cæsarum, ac proinde Cæsares, oportet, Clodium Pupienum, & Cælium Balbinum. Et Clodium quidem Pupienum ejusdem cum Clodio Albino, qui & Cæsar & Augustus fuit, gentis fuisse, Clodii nomen admonet. Artifices Romanæ historiæ, cum de tot Augustis quid agerent, non invenirent, omnes finxerunt fuisse interemptos,

BALBINUS, PUPIENVS, & GORDIANI,

Numismata Balbini Aug.

IMP. CAES. D. CAEL. BALBINVS AVG. Capite radiato. *Decimus Cælius Balbinus Aug.*)(FIDES MVTVA AVGG. *Fides mutua Augustorum duorum, Balbini & Pupieni, qui conjunctis copiis animisque partem Orientis administrabant. Duæ dexteræ invicem junctæ. Est argenteus in Museo nostro. Vultus Balbini annos fert quinquaginta.*

Ut supra.)(PIETAS MVTVA AVGG. *Dexteræ pariter duæ junctæ. Argenteus, apud P. CHAMILLART.*

Ut supra.)(CONCORDIA AVGG. *Dexteræ duæ junctæ. Argenteus ibidem, & in Museo nostro.*

Ut supra.)(VICTORIA AVGG. *Victoria cum palma & corona. Argenteus in Museo nostro. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART. Hos nummos Latinos in honorem Augustorum, ubicumque terrarum Reipublicæ operam Augusti navarent, cudebat provincia Narbonensis, ut sæpe dixi.*

Ut supra.)(In corona laurea, VOTIS DECENNALIBVS. *Argenteus, olim in Cimelio Ducis Sabaudia.*

Ut supra, capite laureato.)(P. M. TR. P. COS. II. P. P. S. C. *Stans ipse dextra ramum oleæ tenet, pacis symbolum; læva bacillum Imperatorium. Est ex ære magno, in Museo nostro: argenteus, apud P. CHAMILLART.*

Ut supra.)(PATRES SENATVS. *Dexteræ duæ junctæ. Est ex ære, apud Trifanum: alibi argenteus. Sic in nummo Commodi legi monui, PATRES SENATVS.*

A. K. ΔΕΚ. ΚΑΙΑ. ΒΑΛΒΙΝΟC CEB. *Imp. Cæsar Decimus Cælius Balbinus Aug. capite lau-*

reato.)(L. A. *Anno primo. Annona stat cum temone & Cornucopiæ. Est apud Patinum, pag. 364. In alio, L. A. Victoria cum palma & corona. In alio, L. A. Roma sedens. In alio, L. A. Nilus jacens. Nam in honorem omnium Augustorum, ut provincia Narbonensis, sic etiam Alexandria (ut creditur) nummos cudebat. Sunt hi tres e Thesauro Mauroceni, pag. 134.*

ΑΥΤ. Κ. ΚΑΙΑΙ. ΒΑΛΒΕΙΝΟC. Capite laureato.)(ΜΙΑΗCΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Sol radiato capite in templo, cervum dextra tenet: symbolum Apollinis Milesii, & oraculi seu fani ipsius; ac regionis venatione celebratæ. Ad pedes, phoenix monticulis insidet, ales Soli sacer. Apud Patinum, loco citato.*

ΑΥΤ. Κ. ΔΕΚ. ΚΑΙ. ΒΑΛΒΕΙΝΟC CEB. Capite laureato.)(CΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΚΑΛΥΚΑΔ. *Imperator togatus in equo, ante aram. Ex ære mediocri, in Museo San-Genovesano. Vide Nummos Populorum & Urbium.*

ΑΥΤ. Κ. ΚΑΙΑΙΟC ΒΑΛΒΕΙΝΟC. Capite laureato.)(ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΑΜΚ. B. Γ. *Tres Charites. Ex ære maximo, in Cimelio Mediceo.*

Habet Mediobarbus pag. 333. Balbini nummum, in quo legit, P. M. TR. P. II. P. P. Sed qui nummum postea inspexere Bononiæ, retulerunt illegi in eo tantum, P. M. TR. P. P. P. teste Viro Cl. P. Pagi, in Critica Baron, ad annum 236, num. 6.

Numismata Pupieni Aug.

IMP. CAES. PUPIENVS MAXIMVS AVG. Capite radiato.)(AMOR MVTVVS AVGG. *Augustorum duorum, Pupieni & Balbini. Duæ dexteræ junctæ. Argenteus in Museo nostro. Clodius Pupienus ex patre vocatur, Maximus ex matre, Fl. Val. Maxima, matertera Julii Veri Maximini Aug. Itaque consobrini fuerunt, Maximinus & Pupienus. Vide stemma a me positum in Antonino Soæmiadis filio.*

IMP. CAES. M. CLOD. PUPIENVS AVG. Capite laureato.)(VICTORIA AVGG. *Victoria cum palma & corona. S. C. Ex ære magno, ibidem. Marci prænomen habet, ut se ex Antonia gente oriundum significat.*

Ut supra, capite radiato.)(PROVIDENTIA DEORVM. *Dea sinistra tenet Cornucopiæ, dextra radium, quo subiectum orbem regit. S. C. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART. Confer similes fere, quos hoc anno proferam, Maximini, Balbini, & Gordiani nummos.*

Ut supra, capite laureato.)(CONCORDIA AVGG. *Dea sedet cum gemino Cornucopiæ, & patera. S. C. Ex ære magno, in Museo nostro. Huic similis est alter Balbini, apud P. CHAMILLART.*

Ut supra.)(VOTIS DECENNALIBVS, *in corona laurea. Est ex ære mediocri, in Cimelio Ducis Parmensis: alibi etiam ex ære maximo.*

Ut supra.)(P. M. TR. P. COS. II. P. P. S. C. *Stat ipse paludatus, capite laureato, dextra tenet ramum oleæ, læva bacillum Imperatorium; ut in nummo Balbini. Est ex ære magno, in Cimelio P. CHAMILLART.*

Ut supra.)(LIBERALITAS AVGVSTORVM. *Dea Liberalitas stat, cum tabella & Cornucopiæ. S. C. Ex ære magno, ibidem: ubi & similis omnino est Balbini Aug.*

Ut supra.)(PAX PVBLICA. *Dea Pax sedet cum ramo oleæ. Ex ære magno, ibidem: ubi & similis alter est Balbini Aug.*

Ut supra.)(VICTORIA AVGG. *ut in Balbino. Ex ære magno, ibidem.*

Mmmmm 3

IMP.

IMP. CAES. PVPIENVS MAXIMVS AVG. Capite radiato, vultu annorum circiter 60.)(PATRES SENATVS. Dexteræ duæ junctæ. Est argenteus, in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙC. Μ. ΠΟΠΙΗΝΟC CEB. Capite radiato: in medio Π. Π. Πατήρ Πατρίδος, Pater Patriæ.)(TAPCOY MHTPOΠOΛEΩC AMK. Γ. B. ut in nummo Balbini. Triton gubernaculum gerit, & concha canit: definit in Scyllæ canes. Est ex ære maximo in Gaza Regia.

Ut supra.)(Hercules Anteum premit. Est ex ære maximo, apud D. Abb. DE CAMPS. Epigraphe: TAPCOY MHTPOΠOΛEΩC &c. ut proxime.

Ut supra.)(TAPCOY MHTPOΠOΛEΩC AMK. Γ. B. Tria capita laureata: Balbini, Pupieni, & Maximini: quorum nominibus etiam singulatim inscripti sunt nummi, TAPCOY MHTPOΠOΛEΩC AMK. Γ. B. Et in Maximino quidem & Balbino, cum effigie trium Charitum. Est ille nummus singularis, in quo sunt Augusti tres, e Thesauro Mauroceni.

A. K. M. ΚΛΩ. ΠΟΥΠΙΗΝΟC ΕΥC. Imp. Caesar M. Clodius Pupienus Pius. Est ille, ut dixi, ex patre Clodius Pupienus: ex matre, ex qua idem Maximus, ex eadem est & Pius: unde schema stabilitur generis ipsius, quod in Elagabalo descripsi.)(L. A. Anno primo. Aquila rostro gestat coronam. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(L. A. Anno primo, Victoria sedens. Ibidem, pag. 134.

Numismata Maximini Aug.

MAXIMINVS PIVS AVG. GERM. Caput laureatum.)(P. M. TR. P. III. COS. P. P. S. C. Hinc duo, inde tertium signum militare: stat ipse paludatus inter illa. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ejusdem caput laureatum.)(TAPCOY MHTPOΠOΛEΩC AMK. Γ. B. Tres Charites. Est in Gaza Regia, ex ære magno.

Ejusdem.)(L. Γ. Anno tertio. Nilus decumbens cum Cornucopiæ. In Thesauro Mauroceni, pag. 134.

ΑΥΤΟ. ΜΑΞΙΜΙΝΟC ΕΥCΕΒ. Imp. Maximinus Pius: vel ΕΥ. CΕΒ. Pius Aug.)(L. Γ. Caput Æsculapii, cum baculo, cui serpens est involutus. Vidimus ex ære, apud D. BEGON.

In alio apud P. CHAMILLART, Aquila Romana rostro gerit coronam. L. Γ. Anno tertio.

IMP. MAXIMINVS PIVS AVG. Capite laureato.)(PROVIDENTIA AVGG. S. C. Dea sinistra tenet Cornucopiæ; dextra radium, quo subjectum regit orbem: ut supra, in nummo Pupieni. Est ex ære mediocri, ibidem.

Numismata Gordiani Africani utriusque.

IMP. M. ANT. GORDIANVS AFR. AVG. Capite laureato.)(VIRTVS AVGG. Augustorum duorum, Africani patris & filii. Stat Gordianus pater cum hasta & clypeo. Est argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(PROVIDENTIA AVGG. S. C. Dea radio monstrat orbem Romanum: quem regit, ut in nummo Maximini: lævo brachio columnæ innixio gerit Cornucopiæ. Hunc Gordiani patris nummum ex ære magno vidimus apud D. Abb. DE CAYLUS, nunc Episcopum Antissiodorensis.

Ut supra.)(ROMÆ AETERNÆ. S. C. Sedet ipsa galeata, dextra Victoriæ, læva hastam tenet. Et Gordiani Africani filii ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(SECVRITAS AVGG. S. C. Dea sedet, dextra bacillum Imperatorium tenet, læva capiti imposita fellæ innititur. Ex ære magno.

Ut supra.)(VICTORIA AVGG. S. C. Victoria gradiens, cum palma & corona.

Ut supra.)(P. M. TR. P. COS. P. P. Stans togatus ramum dextra tenet. Argenteus, in Museo nostro.

Nummi omnes isti, Gordiani Africani nomine, sunt & ex ære & ex argento, cum patris, tum filii: præter postremum, qui est Gordiani Africani patris solummodo. Pater est annorum L. filius vix xxx.

A. K. M. ANT. ΓΟΡΔΙΑΝΟC CΕΒ. ΑΦΡ. ΕΥCΕΒ. Capite Gordiani patris laureato. Imp. Caesar M. Antonius Gordianus Augustus Africanus Pius.)(L. A. Anno primo. Aquila Romana rostro coronam gerit. Est ex ære mediocri, in Cimelio Sereniis. Ducis Cenomanensis. Cur in nummis Græcis prius Gordianus Augustus appelletur, quam Africanus aut Pius, memini me dudum ad te scribere, in epistola de hoc argumento primum ad te data.

Ut supra.)(L. A. Nilus decumbens, dextra Cornucopiæ, læva urnam tenet. Ibidem.

Ut supra.)(L. A. Pallas galeata stat cum hasta & clypeo. Ex ære mediocri, in Gaza Regia.

Ut supra.)(L. A. Annona stans, dextra temonem tenet, læva Cornucopiæ. Est in Cimelio D. FOVCAULT, ex ære mediocri.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΑΦΡ. Capite laureato.)(CAMION. Dea Annona, cum temone & Cornucopiæ. Est ex ære mediocri nummus perpulcher, in Cimelio P. CHAMILLART.

Nummi Græci omnes Gordiani Africani, & sunt perrari, & sunt omnes Gordiani patris: filii, Græcum nullum videmus. Neutrius etiam aureum uspiam vidimus, nec in Gaza Regia.

Numismata Gordiani Pii Felicis Caesaris.

M. ANT. GORDIANVS CAES. Capite nudo.)(PIETAS AVGG. S. C. Instrumenta Pontificalia. Ex ære magno, in Museo nostro. Pietas Augustorum duorum commendatur; Gordiani Africani utriusque: patris nimirum, qui filium alterum; ac filii natu majoris, qui filium minorem natu, Gordianum Pium Fel. Caesarem, Pontificem esse voluerint.

M. ANT. ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΚΑΙC. Capite nudo.)(L. A. Anno primo, qui autumno hujus anni incipit. Docet hic nummus annos Gordiani Pii Felicis coeptos esse numerari apud Græcos a Septembri hujus anni, ut antea dixi. Est apud Patinum, pag. 362. Alius habet, L. A. & Nili decumbentis effigiem; ex ære, alibi.

Anno Christi 238. V. C. 991. Gordiani Pii F. 1.

Kalendis Januariis Gordianus Pius Felix init Consulatum, (et si Fasti repugnent,) & Augustus idem salutatur: fruentibus nihilominus Tribunicia Potestate, & titulo Augustorum, Balbino, & Pupieno. Nam Gordianus uterque Africanus magistratu eo die abire cogitur, ne simul essent, ut in Severo dixi, tres simul ex eadem familia Augusti.

Numismata Pupieni, Balbini, & Maximini.

IMP. CAES. CLOD. PVPIENVS AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGVSTORVM. S. C. Tres Augusti sedent, & Dea Liberalitas stat cum tabella & Cornucopiæ, & dat congiarium. Tres Augusti sunt, Pupienus, Balbinus, & Gordianus Pius Felix. Est hic nummus ex ære magno in Gaza Regia.

IMP.

IMP. CAES. D. CAEL. BALBINVS AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGVSTORVM. S. C. Omnino, ut in superiore nummo, tres Augusti sedent, &c. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(PROVIDENTIA DEORVM. S. C. Dea stans, læva Cornucopiæ tenet, dextra radium, quo subjectum orbem Romanum ostendit. Ex ære magno. Et est huic similis alter Pupieni, apud P. CHAMILLART.

MAXIMINVS PIVS AVG. GER. M. Capite laureato.)(P. M. TR. P. IIII. COS. P. P. S. C. Stat ipse paludatus inter signa militaria, hinc bina, & inde tertium. Est ex ære magno, ibidem.

AYTO. MAXIMINOC EY. CEB. Capite laureato.)(L. Δ. Anno quarto, qui autumno anni hujus incipit. Aquila Romana rostro coronam gerit. Vidi ex ære, apud D. BEGON. Est & in Museo P. CHAMILLART. Alius habet L. Δ. & trophæum cum captivis, in Thesauo Mauroceni, pag. 124. In alio denique, apud P. CHAMILLART, effigies est Nili decumbentis, cum amphora & Cornucopiæ. L. Δ.

GORDIANVS P. F. AVG.

Natali Urbis, Augustis ceteris abeuntibus magis-

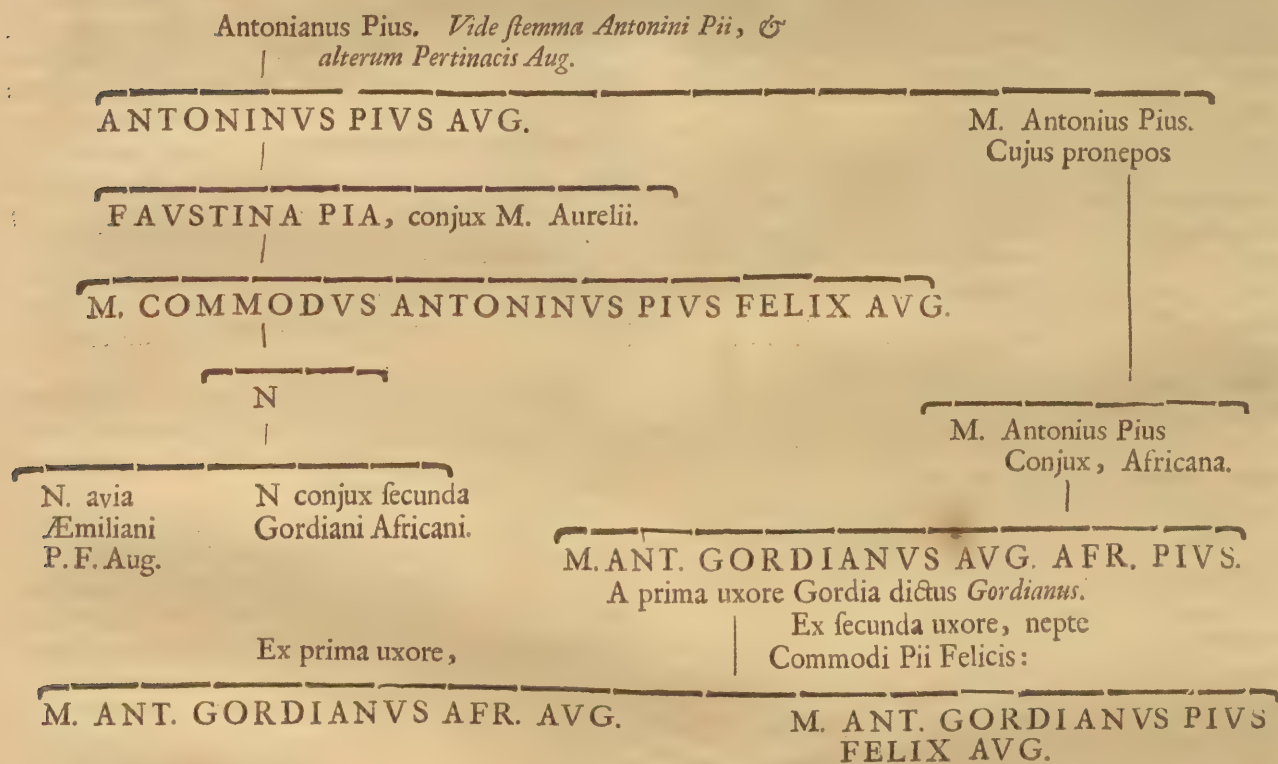
tratu, Gordianus fere solus est Imperator & Augustus; Maximino solummodo annum adhuc unum administrante adsignatam sibi ditionem.

IMP. GORDIANVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato.)(LAETITIA AVG. N. *Latitia Augusti nostri.* Dea tenet dextra corollam e floribus; sinistra fundam, ut videtur. S. C. Ex ære magno in Museo nostro.

Fuit Gordianus Pius Felix, filius Gordiani Africani patris, frater natu minor Gordiani Africani alterius. Titulo Pii Felicis significat ille se materno genere oriundum ex Commodio Augusto Pio Felice, a quo utrumque nomen hereditarium acceperit. A Commodio enim ad Gordianum istum, nemo hæc sibi cognomina sumpsit; sed Pii tantum Augusti fuerunt: quoniam videlicet vel essent ab Antonino Pio, non per Commodum, sed per sororem ipsius, vel ab Antonio Pio fratre Antonini. Duxit igitur uxorem secundis nuptiis neptem Commodi Augusti Gordianus Africanus pater; ea lege consueta, & quidem jucunda, ut Pii Felicis cognomen acciperet filius ex eo conjugio nasciturus: quo profiteretur se Commodum Aug. & nomen & bonorum haud poenitendam partem acceptam referre. Inde iste igitur Pius Felix fuit; cum pater ipsius, & frater natu major, Pii quidem ex Antonio pio essent, Felices non essent.

STEMMA GORDIANORVM

ex solis nummis antiquis.

Qui uxorem duxerat Antoniam, is inde Antonianus dictus est; ut Gordianus, qui Gordiam. Inde & qui ex eo matrimonio est prognatus, is Antonianus pariter, vel Gordianus fuit: Nepos autem, Antoninus. Et pronepos autem, & frater nepotis, primigenium gentis ejusdem nomen assumebat; ac dicebatur: exempli gratia, Antonius, Maximus; nec amplius Antonianus, aut Antoninus; Maximianus, aut Maximinus. Inde sunt Gordiani in nummis Antonii, numquam Antonini: quoniam non ex Antonino Pio Aug. sed ex ipsius fratre Antonio Pio genus traxerunt. Ob reverentiam autem Antonini Pii Aug. permanere in sua gente nomen illud, veluti proprium, posterius ejus voluerunt: Antonini dici omnes, nemo Antonius voluit.

Quoniam igitur Gordianus prior non ex Antonio Pio, neque ex nepote ejus Commodio Pio Felice

ce genus traheret, sed ex Antonio Pio Antonini Pii fratre; idcirco Pius ipse, non etiam Felix, fuit. Ac vicissim quandoquidem Gordiani & Antonii & Pii sunt, nec sunt Antonini; necesse est eos ex fratre Antonini Pii ortum traxisse, qui nec Antoninus esset, sed Antonius; & idem tamen æque ac frater, Pius. Gordianus autem novissimus, dum se & Antonium & Pium Felicem inscribit, simul ex Antonio fratre Antonini Pii, & ex ipsomet Antonino Pio oriundum prædicat: ex Antonio quidem, dum se Antonium vocat; ex Antonino Pio autem, cum nepotis ipsius Commodi habet cognomina. Marci prænomen habent Gordiani; quoniam illud fuit proprium primogenitorum ex stirpe M. Antonii Triumviri.

Unde autem Africani nomen fuerit Gordianis, hoc schema edocebit.

P. Cornelius Scipio Africanus Æmilianus,
circiter annum V. C. DC.

Ab isto longe postea prodiit.

Cornelius Paulus. Est enim *Paulus* Æmilie gentis cognomen.

DIVA PAVLINA, conjux
Maximini Pii Aug.

Corn. Paulus. Conjux, Julia.

Æmilius Julia Corn. Africana,
pater conjux M. Antonii Pii.
Æmiliani Aug.

IVLIA CORN. PAULA, conjux
Antonini Elagabali Aug.

M. ANTON. GORDIANVS AVG. AFR. PIVS.
Ex prima uxore Gordia,

Ex Secunda uxore, nepte Commodi Aug.

M. ANT. GORDIANVS
AFR. AVG. PIVS.

Æmilia Gordiana
Pia Felix, conjux
Æmiliani Aug.

M. ANT. GORDIANVS
PIVS FELIX AVG.

Prius autem *Africani* cognomen, quam *Pii*, idcirco ponitur, quoniam illud est in Romanis familiis vetustius. Omittitur vero cognomen *Africani* in nummis Gordiani Pii Felicis, quoniam is satis haberet nomen alterum habere a patre, *M. Antonii Gordiani*: a matre alterum, *Pii Felicis*.

IMP. CAES. M. ANT. GORDIANVS AVG. Capite laureato.)(In corona laurea, VOTIS DECENNALIBVS, hoc est, qualia fieri solent, cum ad annos decem imperium alicui committitur. Profert hunc nummum Mediobarbus e Museo suo, pag. 337.

Ut supra.)(P. M. TR. P. II. COS. P. P. S C. Ipse togatus cum bacillo Imperatorio, quod læva tenet, velato capite, ad aram sacrificat. Est ex ære magno, in Museo nostro. In alio, curru triumphali vestus idem, tenet scipionem Consularem, cujus in apice Aquila Romana est. Eadem epigraphe utraque est.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite laureato.)(CEΛEYKEΩN TΩN. ΠΡΟC TΩ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ: & in tabella, quam dextra tenet Dea velato capite & turrato sedens, gestansque læva Cornucopiæ, ΕΛΕΥΘΕΡΑC. Ex ære magno, in Thesauo Regio.

ΑΥΤΟ. Κ. Μ. ΑΝΤΩ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite laureato.)(CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩ. ΕΠΙ. ΤΕΡΤΙΟΥ ΑCΙΑΡΧΟΥ. Nummus *Smyrnaeorum*, qui sunt tertium *Neocori*, sub Tertio *Asiarcha*. Est ex ære maximo, apud D. Abb. DE CAMPS.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤΩΝΙΟC ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(Venus Victrix inter duos Cupidines alatos, dextra clypeum tenet, læva pomum. Detrita epigraphe. Est ex ære maximo, in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite laureato.)(Turris. ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. 74. Anno xcv. Æra ignota: forte ab anno Christi 143. Antonini Pii quinto. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ΑΥΤΟ. Κ. Μ. ΑΝΤΩ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite radiato.)(ΕΠΙΦΑΝΕΩΝ. Juppiter Serapis sedet. ET. 5 T. Anno cccvi. æra incipientis ab anno V. C. 736. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

ΑΝΤΩΝΙΟC ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEBAC. Capite laureato.)(CEΛEYKEΩN TΩN. ΠΡΟC TΩ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ. Duæ Victoriae tenent in corona quercea, ΕΛΕΥΘΕΡΑC. Ex ære magno, apud D. FOVCAVLT.

M. ΑΝΤΩΝΙΟC ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB. ΤΡΑΝΚΥΛΛΑ. CEB. Capita amborum adversa, Gordiani, & Tranquillinae conjugis.)(CEΛEYKEΩN ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΠΡΩΤΩΝ. Capita Apollinis ac Dianæ. Seleucenses Ciliciæ sunt. Apud Tristram. tom. 2. pag. 524.

ΑΥΤΟΚ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟΝ. CΑΒ. ΤΡΑΝΚΥΛΛΑΙΝΑΝ CEB. Capita amborum adversa. Subintelligitur verbum, *colit*.)(ΑΥΡ. CΕΠΤ. CΙΝΓΑΡΑ. *Aurelia Septimia Singara*. Dea turrato capite rupibus insidet, spicas dextra tenet, viro ante pedes in aquis natante: Partho equite cum arcu supercurrente. Quæ omnia situm urbis, ac regionis ubertatem indicant. Ex ære magno, in gaza Regia.

Ejusdem.)(ΕΠΙ CΤΡ. ΑΥΡ. CΥΜΦΕΡΟΝΤΟC. ΚΥΜΑΙΩΝ. Sub Prætorum *Aurelio Sympheronte*. Nummus *Cumæorum Asiae*. ET. B. Anno secundo Gordiani, qui incipit autumno anni hujus.

Ejusdem.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡ. Β. Ν. 815 νεωκόρ. Metropoleos *Cæsarea Cappadociæ*, iterum *Neocoræ*. ET. A. Anno primo Gordiani, qui definit hujus anni mense Septembri.

Ejusdem.)(ΑΥΓΟΥCΤΑΝΩΝ. ET. ΒΚC. Vide Nummos Populorum & Urbium. IMP. GORDIANVS AVG. Capite laureato.)(C. R. I. F. S. Colonia Romana *Julia Felix Sinope*. AN. cccviii. Vide Nummos Populorum & Urbium.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤΩΝΙΟC ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB. Π. Π. Πατὴρ Πατρίδος, Pater Patriæ. Capite radiato.)(ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. ΑΜΚΓΒ. ἈμφοτέρωC Κιλικίας Γερουσίας βελγ. Tarfi metropoleos. Utriusque Ciliciæ Senatoris consulto. Est ex ære magno, Romæ apud Joan. Vignolum.

Numismata *Sabinia Tranquillinae*, quæ conjux Gordiani P. F.

SABINIA TRANQVILLINA AVG. Caput Tranquillinae.)(CONCORDIA AVGG. Concordia Augustorum, Gordiani & Tranquillinae. Ambo dextras jungunt. Nummus ex argento eximius, in Cimelio P. CHAMILLART.

Ut supra.)(CONCORDIA AVGG. Dea sedet cum patera, & gemino Cornucopiz. SC. Vidi ex ære magno. Perrari sunt nummi Tranquillinae. Itaque artifices Romanæ historiæ, Gordiani conjugem suo appellare nomine veriti sunt, ne falsi aliquando arguerentur, si nummi occurrerent, quibus care-

carebant. Patris tantummodo ipsius nomen finxerunt: in quo nihil periculi visum est esse: siquidem foci Augustorum in nummis eo nomine locum non habent. Sed finxerunt adeo ominosum & triste, ut vix credi possit ab ullo parente datum fuisse liberis suis. Nam cum ethnicum esse illum constaret, exinde Misitheum, *Μισιθεον*, hoc est, Dei osorem, vocabulo ad tragoediam & theatrum accommodato, appellarunt. Nec refert, quod in pæne jam fracto sub manu lapicidæ lapide Romæ legi Gruterus testatur, pag. cccxxxix, 3. MISITHEO PARENTI PRINCIPVM P. R. TVTORI REIP. SPQR. Nam & illa per se insulsa inscriptio est; quæ parentem principum Populi Romani focerum Principis vocet: cum nec focer quidem sit parens; nec Augustus sit Princeps Populi Romani, sed Princeps Senatus dumtaxat & civitatis: nec denique Augusta sit *Princeps*. Decerpta autem ea inscriptio est ex Capitolino, ac deinde insculpta lapidi, ab aliquo impostore, pecuniæ forte colligendæ spe.

SABINIA TRANQVILLINA AVG. Caput Tranquillinæ.)(FELICITAS TEMPORVM. Dea stans, tenet dextra caduceum, læva Cornucopiæ. S. C. Ex ære magno.

ΦΟΥΡ. ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ CEB. *Furia Tranquillina Aug.*)(ΕΠΙ ΑΠΙCΤΟΝΕΙΚΟΥ. ΓΕΡΜΗΝΩΝ. Apollo stat cum cithara. Vide Nummos Populorum & Urbium. Nummum hunc edidit Vir Cl. Otho Sperlingius. Nomen integrum Tranquillinæ est, *Furia Sabinia Tranquillina*: non, ut in falsa inscriptione apud Gruterum, pag. cclxxii, 7. FLAVIA VALERIA TRANQVILLINA. Occurrit in nummis Pergamenorum sub Augusto, M. FVRIVS Sacerdos & Asiarcha. Et apud Patinum, in famil. pag. 117. L. FVRI. CN. F. & P. FOVRIVS, aliique.

Φ. CABEINIA ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ CEB. BACTH.)(AMICOY. Neptunus cum tridente. In Gaza Regia.

ΦΟΥΡΙΑ CABEINIA ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ CEB.)(CAMION. Serapis stans, cum temone & Cornucopiæ. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

CAB. ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ CEB. Caput Serapidis: e regione caduceus & lauri ramus: pæcis per victoriam partæ symbolum. L. B. *Anno secundo*, qui autumnus anni hujus incipit. Ex ære mediocri, ibidem.

SABINIA TRANQVILLINA A.)(COL. IVL. AVG. PELLA. Dea sedens. Vidi hunc ex ære nummum, apud D. BEGON.

Anno Christi 239. V. C. 992. Gordiani P. F. 2.

IMP. CAES. M. ANT. GORDIANVS AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVG. II. S. C. *Liberalitas Augusti secunda*. Dea stat cum tabella & Cornucopiæ. Est ex ære magno & ex argento, in Museo nostro.

Ut supra.)(IOVI CONSERVATORI. S. C. Juppiter stat cum hasta, dextra fulmen tenet: sub pallio Jovis & fulmine, exigua admodum statua togatus Imperator stat. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ROMAE AETERNAE. Sedet galeata, dextra Victoriæ, læva sceptrum tenet. S. C. Ex ære magno, & ex argento, ibidem.

Ut supra.)(PROVIDENTIA AVG. Dea cum sceptro, dextra tenet orbem Romanum. S. C. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(ABVNDANTIA AVG. S. C. Dea ex Cornucopiæ nummos effundit. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(FIDES MILITVM. S. C.

Dea cum sceptro stans, tenet signum militare. Ex ære magno, ibidem.

IMP. GORDIANVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. III. COS. P. P. S. C. Stat ipse laureato capite, paludatus, læva tenens bacillum Imperatorium, dextra orbem Romanum. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. III. COS. P. P. Imperator in equo, dextra elata. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ADLOCVTIO AVGVSTI. S. C. E. suggesto cohortes adloquitur. Ex ære maximo in Gaza Regia: ex ære magno, apud Occonem.

Ut supra.)(TRAIECTVS AVG. Imperator cum militibus, Victoria præeunte, pontem transit structum navigiis, Rheno Danubiove impositum. Est ex ære mediocri, in Thesaurio Regio.

Ut supra.)(VICTORIA GORDIANI AVG. Victoria gradiens cum palma & corona. Argenteus ibidem.

ΦΟΥΡ. CEB. ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ CEB.)(ANTIΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟ, ΚΟΛΩΝ. Genius civitatis. Δ. Ε. Δίμυς ἐρχῆ, *Populi rogatu*. S. C. *Senatusconsulto*. Est ex ære magno.

Anno Christi 240. V. C. 993. Gordiani P. F. 3.

Kalendis Januariis (licet Fasti repugnent) Consulatum II. init Gordianus.

IMP. GORDIANVS PIVS FEL. AVG. Capite radiato.)(Dea stat cum tabella & Cornucopiæ. LIBERALITAS AVG. III. Est argenteus in Museo nostro: ex ære magno, apud P. CHAMILLART. De his Gordiani largitionibus silent historici.

Ut supra.)(P. M. TR. P. III. COS. II. Currus triumphalis junctus quadrigis, in quo Imperator a Victoriæ coronatur: ipse scipionem Consularem tenet, in cuius apice Aquila Romana est. Argenteus est e Gaza Regia: cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

Ut supra.)(Roma galeata sedet: dat orbem Romanum regendum Gordiano stanti togato: retro miles adstat. Nota, semper sedente Roma Imperatorem stare. PONTIF. MAX. TR. P. III. COS. II. Apud Patin. pag. 368. Cusus & hic ante Natalem Urbis.

Ut supra.)(P. M. TR. P. III. COS. II. P. P. Dea sedet, dextra orbem Romanum, læva ramum oleæ tenet. Argenteus, in Museo P. CHAMILLART: Cusus pariter ante Natalem Urbis.

Ut supra; effigie Gordiani pectore tenus, capite laureato.)(PONTIFEX MAXIMVS. TR. P. III. COS. II. P. P. Imperator in curru triumphali juncto quadrigis a Victoriæ coronatur: gestat ipse lauri ramum, & simul scipionem Consularem. Est ex ære maximo in Gaza Regia.

Ut supra.)(P. M. TR. P. III. COS. II. P. P. S. C. Pax vel Securitas sedet, cubito laevo innixa folio, dextra ramum oleæ tenet. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. III. COS. II. P. P. S. C. Ipse paludatus cum hasta incedit; sinistra tenet orbem Romanum. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART: argenteus, in nostro.

Ut supra.)(Inscripti varie nummi: IOVI STATORI. IOVIS STATOR. MARS PROPVG-NATOR. MARTEM PROPVGNATOREM. FELICITAS TEMPORVM. PAX AETERNA. SECVRITAS AVG. SECVRTAS PERPETVA. VICTORIA AETERNA. VIRTVTI AVG. AETERNITATI AVG. &c. Omnes ex ære magno, in Cimetio P. CHAMILLART. Significatur autem postremo

Nnnnn

tremo isto, qui AETERNITATI AVG. inscribitur, Æternitas domus Augustæ, quæ ab Augusto Cæsare usque ad Gordianum P. F. propagata sit, & cum Sole sit perpetuo duratura. Nam in eo nummo sculpta idcirco Solis effigies est, dextra elata, sinistra tenentis orbem Romanum.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤΩΝΙΟC ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite laureato.)(ΠΟΜΠ. ΓΑΔΑΡΕΩΝ. Pompeianorum Gadarensum. IT. Anno ccciii. Triremis cum remigibus, felicitatis Augusti vel Imperii symbolum. Est ex ære mediocri in gaza Regia, & in Cimelio D. Fovcavlt. Sub Principe Pio Felice audacter se Pompeianos esse Gadarenenses prædicant.

ΑΥ. ΚΑΙ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite laureato.)(Urbis Genius, cujus capiti mons Argæus impositus est. ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙC. Β. Ν. Δ. Cæsarea metropolis iterum Neotora, anno quarto. Apud Patin. pag. 375. Cæsarea Cappadociæ est, monti Argæo imposita. In alio ex ære mediocri, apud D. Fovcavlt, est ΕΤ. Δ. ἑτάς τετάρτης.

Ejusdem.)(ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. CΤ. ΑΙΑ. ΑΝΤ. ΤΑ. Hyrapenororum nummus. Στεγνήν Αϊλίσ Ἀντωνίς Τατιανῆς. Prætoræ Ælio Antonio Taziano. ΕΤ. Δ. Anno quarto. Templum, in quo Venus aut Juno. Est ex ære mediocri, in gaza Regia. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Ejusdem.)(Trophæum: ad cujus pedes, captivi duo sedent. L. Δ. Anno quarto. Apud Patin. pag. 377.

IMP. CAES. M. ANT. GORDIANVS AVG. COS. II. Capite laureato.)(COL. IVL. AVG. FEL. BER. Berytus. Apud Patin. pag. 369. ex ære mediocri. Vide Nummos Populorum & Urbium.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(ΑΥΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΑΒΓΑΡΟC ΒΑCΙΑΕΥC. Imp. Gordianus: Abgarus rex. Imperator læva tenet orbem Romanum: Abgarus Parthorum regulus lævam ensi, dextram tiaræ admovet: veluti in se suscipiens pro virili orbem Romanum conjunctis viribus animisque cum Gordiano tutandum. Ex ære mediocri, apud Patin. pag. 378.

ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite laureato.)(ΑΒΓΑΡΟC ΒΑCΙΑΕΥC. Ipse pectore tenuis, cum tiara Parthica, vel Armena, quasi Pontificia mitra. Est apud D. BEGON.

ΑΥΤΟΚ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(ΑΥΤΟΚ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC, ΑΒΓΑΡΟC ΒΑCΙΑΕΥC. Gordiano sedenti cum hasta, Abgarus stans & mitratus, bacillum Imperatorium læva gerens, dextra Victoriæ porrigit. Fœderatum regem hæc symbola significant. Est ex ære magno apud P. CHAMILLART.

Anno Christi 241. V. C. 994. Gordiani P. F. 4.

IMP. GORDIANVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. V. COS. II. P. P. Pax sedet cum ramo oleæ. Argenteus, & cum S. C. ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. V. COS. II. P. P. Stans laureato capite, paludatus, cum hasta transversa, læva orbem Romanum tenet. S. C. Est ex ære mediocri, ibidem.

Ut supra.)(LIBERALITAS AVG. III. Dea stat cum tabella & Cornucopiæ. Est argenteus, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(P. M. TR. P. V. COS. II. Circus cum triplici obelisco, quadrigis, Victoriis, variis certaminum generibus. Est ex ære maximo nummus suspectus.

Ut supra.)(MVNIFICENTIA GOR-

DIANI AVG. Taurus & elephas in Amphitheatro dimicant. Nummus ex ære maximo pariter suspectus.

Ejusdem.)(C. R. I. F. S. Colonia Romana Julia Felix Sinope. ANNO cccx. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΑΥΤ. Αὐγ-509. Capite Gordiani laureato, Serapidis ex adverso, cum Cornucopiæ.)(ΟΔΗCCEΙΤΩΝ. Imperator stans cum hasta, ante aram, dextra pateram tenet. E. Anno quinto. Est apud Patin. pag. 370.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤΩΝΙΟC ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΑΥΤ. Caput laureatum, cum Serapidis capite ex adverso.)(ΥΠ. ΜΗΝΟΦΙΛΟΥ. Sub Menophilo Prætoræ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Stat Imperator galeatus cum hasta & clypeo. E. Anno quinto. Ibidem.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite Gordiani laureato, ut supra, & Serapidis ex adverso. Sed vel Patini vel sculptoris vitio scriptum est ΑΝΤΩΝΙΝΟC pro ΑΝΤΩΝΙΟC. Quamvis Gordianus Pius Felix, ut pronepos Commodi Antonini, dici potuerit fortassis etiam ipse Antoninus. ΔΙΟΝΥCΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Serpens erectus & spiris convolutus. E. Anno quinto. Ibidem. Eadem forma urbes Thraciæ nummos cudunt hoc anno.

Α. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΕΥ. Capite laureato.)(Aquila gestat rostro coronam. L. E. Anno quinto. Ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

De nummo ΑΙΓΕΑΙΩΝ ΗΠΙC. vide Nummos Populorum & Urbium.

Anno Christi 242. V. C. 995. Gordiani P. F. 5.

IMP. GORDIANVS PIVS FEL. AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. VI. COS. II. P. P. Stans laureato capite, dextra hastam transversam tenet, læva orbem Romanum. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. VI. COS. II. P. P. S. C. Pax vel Securitas sedet, cubito laevo innixa folio, dextra tenet ramum oleæ. Ex ære magno, ibidem.

ΑΥΤΟΚ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(ΔΕΥΚΑΔΙΩΝ. ΔΟC. Anno cclxxiv. æræ ab Asia per Augustum Cæsarem recepta. Vide Chronologiam Veteris Testamenti.

Ejusdem.)(L. 5. Anno sexto. Aquila Romana rostro coronam gerit. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 134.

CABINI. ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ C. σεβαστή.)(ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙCΑΡ. Β. ΝΕ. Mons Argæus. Infra, ΕΤ. 5. Est ex ære mediocri, quem ex Oriente allatum vidi cum D. DE BOZE.

Anno Christi 243. V. C. 996. Gordiani P. F. 6.

IMP. GORDIANVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. VII. COS. II. P. P. S. C. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Α. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΕΥ. Capite laureato.)(Aquila rostro gestat coronam. L. Z. Anno Septimo. Ex ære mediocri, ibidem.

ΑΥ. ΚΑΙ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Capite laureato.)(Mensa, ex qua spicæ sex emicant. ΜΗΤΡ. ΚΑΙ. Β. ΝΕ. Metropolis Cæsarea Cappadociæ, iterum neocora. ΕΤ. Ζ. Ex ære mediocri, quem allatum ex Oriente vidi cum D. DE BOZE.

Sabinæ Tranquillinæ.)(L. Ζ. Anno septimo Gor-

Gordiani, qui more Græco incipit autumno hujus anni. Caput Solis radiatum. In Thefauro Mauroceni, pag. 136.

Ejusdem Tranquillinæ.)(MHTPOII. KAIC. B. NE. ut in Gordiano. Canistrum spicis plenum. In media nummi area, L. Z. Anno septimo. Est apud D. Vaillant: qui tamen haud recte ex eo colligit, fuisse Tranquillinam Gordiano superstitem.

AY. K. M. ANT. ΓΟΡΔΙΑ. Capite laureato.)(. . . . ΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Roma sedet galeata, Aquilam Romanam dextragerit, læva bacillum Imperatorium. Latere dextro nummi, Z. Anno septimo. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

De nummis coloniae Viminacii, dicam post annum Christi 252. Haftenus de Gordiano. . . . Die sabbati, 13. Febr. anni 1700.

M. IVL. PHILIPPVS PIVS.

Natali Urbis anno 997. Christi 244. Gordianus

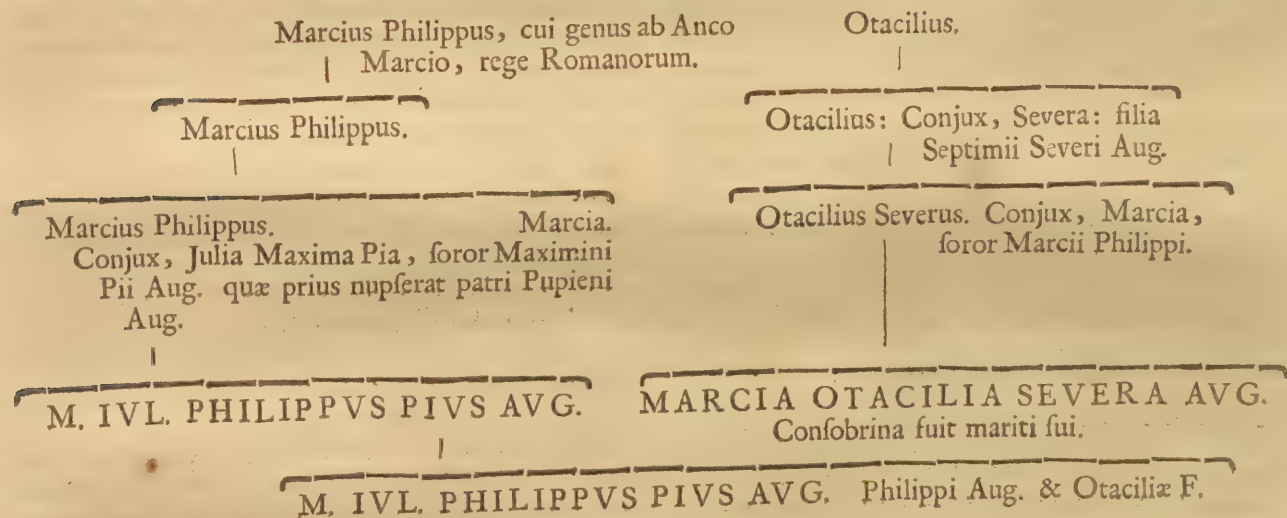
Imperator, post annos septem Tribunicia Potestatis, & post annos quinque, ex quo solus cedente Maximo tenuit principatum, magistratu abiit; delatumque imperium est ad annos pariter quinque Philippo ex Antonia & Julia gente, ut fuerat ex Antonia Gordianus. Simul ille Tribuniciam Potestatem accepit, & Pontificatum Max. & titulum P. P. suffectusque est Consul in alterius locum. Hinc fastos & inscriptiones falsi coargue.

STEMMA PHILIPPI IMP.

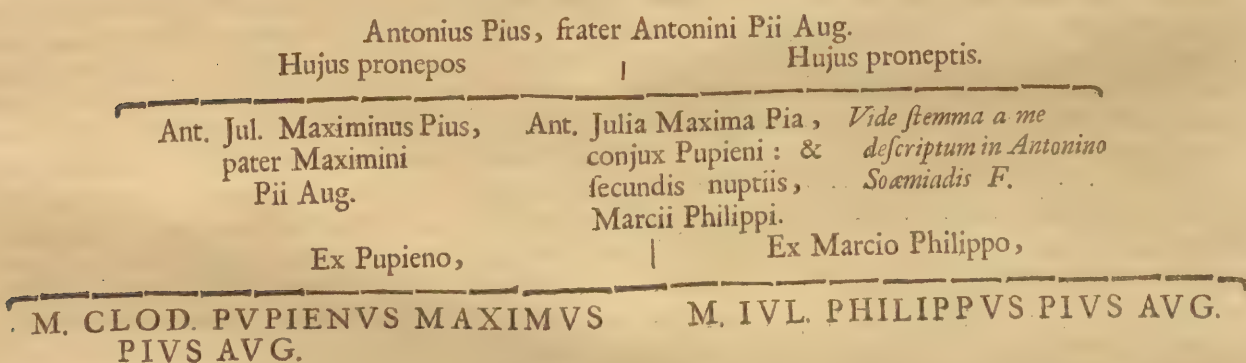
& domus ejus Augusta, ex solis nummis antiquis.

Si nomina solum spectes, quæ nummi veteres offerunt, videtur hoc stemma fuisse Philippi utriusque Aug. sane prænobile, propter quod nummi amborum leguntur inscripti, NOBILITAS AVG. & NOBILITAS AVGG. & Philippus filius, primus Cæsarum, Nobilissimus Cæsar est appellatus.

Stemma Philippi paternum.

Stemma Philippi maternum.

Sic erant fratres uterini, M. Pupienus & M. Philippus, Augusti: consobrini autem, Julius Maximinus Pius, & Julius Philippus Pius: ille, quem Thracem; & iste, quem Arabem fecerunt fabulatores.

Hic Marcus Julius ex matre fuit, Philippus ex patre. Est enim idem dicere, M. Julius, atque Antonius Julius. Effet autem odiosum ac superbum Antonii nomen præponere Julii nomini; siquidem solum Julii nomen jus tribuit ad principatum: at præponi prænomen ratio & usus postulat.

Quod ad Philippi cognomen attinet, proprium illud gentis Marcia fuit; quæ originem suam repebat ab Anco Marcio Rege Romanorum. Testis ille nummus ex argento, apud Patinum in famil. pag. 166. & in Museo nostro: in quo nummo caput est diadematum, cum lituo, & nomine, ANCVS. In contraria parte, PHILIPPVS: cum aquæ ductu, in quo scriptum est, AQVA MAR. Aqua Marcia. Et in alio, pag. 168. ANCI

MARCI. &c. Itaque cum & Philippus, & conjux ejus Marcia, ad Ancum Marcium referrent originem suam; idcirco in nummis Philippi utriusque legitur, NOBILITAS AVG. & NOBILITAS AVGG. Merito sane; siquidem regiam originem haberet Philippus filius, paterno maternoque sanguine, & nobilitatem annorum amplius mille. Nobilitas etiam Philippi patris ex materna gente æque ac paterna fuit. Siquidem natus ex Julia Maxima Pia est, nepte Antonii Pii, qui frater Antonini Aug. Pii fuit. Itaque & familiam in se Antoniam, Marci prænomine; & nomine Julii, Juliam, & Philippi cognomine, Marciam; & altero Pii, Pompeiam representabat. En quem historia Romanæ artifices Arabem esse finxerunt, humillimo ortum loco, patre nobilissimo latronum ductore. Cur iidem autem de Marcia conjuge siluerunt?

Magnum nomen Philippi fuit, ob eam quam ex nummis discimus gentis illius nobilitatem pervetustam. Et vide etiam quam sim in conjectando audax.

Nullus fere dubito, quin primus Regum Francorum, qui *Philippus* dictus est, id nomen habuerit ex matre, orta, post longam posterorum sobolem, ex Philippo isto Imperatore; volueritque illud æque ac avitum *Ludovici*, dari nepotibus: ita ut primogenitus nomen haberet avi sui; patris nomen, secundo genitus: & e duobus liberis alter *Philippus* esset, alter *Ludovicus*. Nam istud certe constantissime video fuisse observatum in regia familia per annos ducentos quinquaginta: Et in illustribus familiis, ut *Marcos* a *Marcis*, & *Cæsares* a *Cæsaribus*, & *Pios* ex *Piis*, & *Ludovicos* reges ex regibus *Ludovicis*; (nulli sunt enim in Angliæ regibus aut Hispaniæ *Ludovici*;) sic *Philippus* ex *Philippis* ortos esse oportet: nec denique inter *Philippum* Imp. & *Philippum* I. regem Francorum, *Philippus* aliquis alter occurrit in ullo tractu terrarum: nullus proinde alius, qui hoc nomen transmittere in Regum Francorum familiam potuerit, in qua multo vetustius, quam in alia quacumque est. Sed ad *Philippum* Imp. revertamur.

Fuit ille etiam *Pius*, quippe ortus ex *Maxima Pia*, ut dixi: idem tamen jure ac vi natalium *Felix* non fuit: quia non fuit oriundus ex stirpe *Commodi Pii Felicis*. Sed ex adulatione datur ei titulus iste in nummis quibusdam, in primis coloniarum, ob res ab eo feliciter anno uno gestas. Unde nec illud ei cognomen tribuitur primis principatus annis, nec transmisit illud ad filium: (Nam *Philippus* filius ne semel quidem *Felix* appellatur;) nec denique ipse hunc titulum habet, nisi in nummis anni unius, nempe quarti.

Anno Christi 244. V. C. 997. *Philippi* I.

Numismata *Philippi* patris.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA AVG. *Victoria* gradiens cum palma & corona. Argenteus, e Museo nostro.

Ut supra.)(FIDES MILITVM. Dea stans tenet signa militaria duo. Argenteus, ibidem. Capite laureato, cum S. C. ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(FIDES EXERCITVS. Quatuor signa militaria. S. C. Ex ære magno ibidem, & in Museo nostro.

Ut supra.)(VOTIS DECENNALIBVS, in corona laurea. S. C. Ex ære magno, apud D. FOUCAULT.

IMP. C. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(ADVENTVS AVG. Imperator in equo, cum hasta, dextra elata. Argenteus.

Ut supra.)(PIETAS AVGG. Capita *Otaciliæ*, & *Philippi* filii, adversa. *Pietas* hic dicitur, amor & caritas mutua parentum ac liberorum. Est argenteus, in gaza Regia.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(Dea stat cum tabella & Cornucopiæ. LIBERALITAS AVG. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(P. M. TR. P. COS. P. P. Ambo *Philippi* paludati incedunt; pater dextra monstrat viam, læva hastam tenet: milites tres subsequuntur. Nummus ex ære maximo, apud D. Vailant; sed nobis suspectus.

ΑΥΤΟΚ. Κ. Μ. ΙΟΥΛΙ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ. CEB. Capite radiato.)(ANTIOXEΩΝ ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛΩΝ. Δ. Ε. S. C. Caput turritum ac velatum, argumento metropoleos ac libertatis, cum ariete supercurrente. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ. CEB. Capite laureato.)(ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ

ΑΥΤΟΝΟΜ. Dea stans cum temone. Ex ære magno, allatum ex Oriente vidi.

ΑΥΤ. Κ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Μ. ΟΤ. CEBHPA. Imp. *Cæsar Julius Philippus*: *Marcia Otacilia Severa*. Capita duo adversa.)(MECAMBPIANΩN. Isis cum patera & Cornucopiæ. Apud Patinum, ex ære mediocri.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Capite laureato.)(Imperator laureato capite in equo, dextra elata. ΕΠΙΣΤΡ. CΩΚΡΑΤΟΥC APX. Α. ΑΔΡΙΑΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ. Ex ære maximo in gaza Regia. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Ejusdem.)(L. A. Anno primo, qui more Græco incipit autumno anni hujus. Est in Thesauro *Mauroceni*, pag. 136.

Marcia Otacilia Severa, quæ conjux Philippi.

MARCIA OTACIL. SEVERA AVG. Caput *Marcia*. PIETAS AVGG. *Pietas Augustorum*, *Philippi* & *Severæ*. S. C. *Pietas* velata stat ante aram. Est ex ære magno, in Museo nostro. A *Septimio Severo* etiam genus ducere *Marciam Otaciliam Severam*, videtur indicare nummus *Nisibensis*, de quo diximus in libro *De Nummis Populorum & Urbium*, verbo *NISIBIS*. *Marcia* familia illustris fuit, ex qua postea & *MARCIA NVSAVG.* nomen habuit.

Ut supra.)(PIETAS AVGVSTAE. S. C. Dea stat, dextra extenta, sinistra thecam thuris gestat. Ex ære magno, ibidem. In alio apud P. ALBARET argenteo, PIETAS AVGVSTE, per E, pro AVGVSTAE.

Ut supra.)(PVDICITIA AVG. S. C. *Pudicitia Augustæ*. Dea sedet, dextra vultui velum obducit. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(CONCORDIA AVGG. *Concordia Augustorum*, *Philippi* & *Severæ*. S. C. Dea sedet, cum patera, & gemino Cornucopiæ. Ex ære magno, ibidem.

MARC. OTACILIA SEVERA. Caput *Severæ*.)(MARC. OTACILIA SEVERA. Caput idem iterum ipsius. Argenteus in gaza Regia.

M. OTACIL. SEVERA AVG. Caput *Severæ*.)(IVNO CONSERVAT. *Juno Conservatrix*. Dea stat cum hasta & patera. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

M. OT. SEVERAE AVG. M. C. *Marcia Otacilia Severa Augustæ*, *Matri Cæsaris*, ut verius videtur, quam *Matri Castrorum*.)(COL. SER. G. NEAP. *Colonia Servii Galba Neapolis*. Est apud Patinum, pag. 385, a nesine adhuc intellectus. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Ejusdem.)(L. A. Anno primo, qui more Græco incipit autumno anni hujus. Caput *Romæ*. Est in Thesauro *Mauroceni*, pag. 137.

Philippi Cæsaris, qui filius Philippi Aug.

M. IVL. PHILIPPVS NOB. CAES. *Nobilissimus Cæsar*. Capite nudo.)(PIETAS AVGG. Instrumenta Pontificalia. *Pietas Philippi patris* & *Severæ Aug.* commendatur, qui filium suum *Cæsarem Pontificem* esse voluerint. Est argenteus in Museo nostro. Nunc primum *Nobilissimi* titulus *Cæsari* datus occurrit. Quoniam esset *Philippus* mirum e gente *Julia*, *Antonia*, *Pompeia*, & *Marcia*. *Nobilissimus Cæsar* appellatur is, qui præter *Cæsaream*, habet a majoribus aliam etiam nobilitatem insignem. Neque enim *Nobilissimus* dicitur, quia *Cæsar*: sed *Nobilissimus* prius quam *Cæsar*: hoc est, nobilitatis inclytæ jamdudum a majoribus, priusquam hi cum *Cæsaribus* affinitate jungerentur.

M. IVL.

M. IVL. PHILIPPVS CAES. Capite nudo.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Ipse nudo capite stat paludatus, dextra hastam, orbem Romanum laeva tenet. S. C. Ex ære magno, in Museo nostro. In alio ibidem, hastam inversam laeva tenet, orbem dextra: epigraphe, PRINCIPI IVVENT.

Ut supra.)(PRINCIPI IVVENT. Incedit ipse cum hasta, milite comitante. Est argenteus, apud P. CHAMILLART. Miles paludatus cum galea & clypeo adjunctus comes Cæsari pariter paludato, quid sit *IVVENTVS*, in nummis inscriptis PRINCIPI IVVENTVTIS, admonet.

Ut supra.)(PRINCIPI IVVENT. Ipse hastam laeva tenet, dextra signum militare. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(IOVI CONSERVATORI. Juppiter cum hasta & fulmine. Argenteus, in Cimelio P. CHAMILLART.

Anno Christi 245. V. C. 998, Philippi 2.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(SALVS AVG. S. C. Dea Salus ex patera pascit serpentem, qui ex ara Æsculapio sacra emicat. In Museo nostro, ex ære magno.

IMP. C. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. POT. II. COS. P. P. S. C. Sedet ipse togatus, orbem Romanum dextra, laeva tenet bacillum Imperatorium. Ex ære magno ibidem.

Ejusdem.)(L. B. Caput Jovis laureatum. Anno secundo, qui incipit autumnus anni hujus, more Græco. Est apud Patinum, ex ære mediocri, pag. 384.

MARC. OTACIL. SEVERA. Caput Severæ.)(PIETAS AVG. N. Pietas Augusti nostri, Philippi Imp. pietas erga egenos hoc loco commendatur. Stat Dea stolata, hastam puram transversam tenet; dextra panem ostendit, quem ab ea poscit egenus ad pedes positus. Est hic argenteus. Erit fortassis qui legi malit, *Pietas Augusta nostra*.

Anno Christi 246. V. C. 999, Philippi 3.

Kalendis Januariis, Philippus filius salutatur Augustus, in Oriente.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. III. COS. P. P. Pax stat cum caduceo & Cornucopiæ. Argenteus in Museo nostro. Est & ex ære magno apud P. CHAMILLART, cum litteris S. C. & capite radiato.

IMP. CAES. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. III. COS. P. P. Ambo Philippi sacrificant ad aram pro templi foribus. Ex ære maximo, sed suspectus.

A. K. M. IOY. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΕΥ. CEB. Pius Aug.)(Dea stans, sinistra tenet Cornucopiæ, dextra libram. L. Γ. Anno tertio, qui more Græco incipit autumnus anni hujus. Est ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(L. Γ. Aquila Romana, palmæ ramum alis, rostro coronam gerit. In alio, L. Γ. Annona, sive Ubertas, in navi, cum temone. Utterque ex ære mediocri, apud Patin. pag. 384.

Severæ.)(L. Γ. Anno tertio. Roma sedens. In Thesauro Mauroceni, 137.

Philippi filii:)(L. Γ. Anno tertio Philippi patris. Ibidem, pag. 138.

M. IOYΑ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΥΓ. Augustus. Capite radiato Philippi filii.)(Juppiter stat cum hasta & patera: ad pedes, aquila. ΕΠΙ ΑΥΡ. ΔΙΟΝΥΚΙΟΥ ΠΡ. ΑΡΧ. ΜΙΔΑΕΩΝ. Sub Aurelio Dionysio, primo Prætoro Midaënsium. Latere dextro nummi, B. Anno secundo, qui coëptus est

more Græco ab autumnus anni superioris. Vide cum D. DE BOZE nummum hunc ex ære mediocri, alatum ex Oriente.

Anno Christi 247. V. C. 1000, Philippi 4.

Kalendis Januariis creantur Consules Philippus pater II. & Philippus filius: & iste in Occidente etiam Augustus salutatur, die Natali Urbis.

IMP. C. M. IVL. PHILIPPVS P. F. AVG. P. M. Capite radiato.)(PAX FVNDATA CVM PERSIS. Dea Pax stans stolata, laeva sceptrum gerit, dextra ramum oleæ ostendit. Argenteus in Museo nostro. Quemadmodum Cyri ætate, quando Croesus is superavit; ita isto Philippi ævo, in fines imperii, ac fortassis in ipsam minorem Asiam, incursiones Persæ fecerunt.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(PAX AETERNA. Dea Pax, ut proxime. Argenteus ibidem: ex ære magno, cum litteris S. C. & capite laureato, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(SECVRIT. ORBIS. Dea sedet cum sceptro, brachio laevo sedi innixæ, manu sinistra capiti imposita. Argenteus, in Museo P. CHAMILLART. Similis est aureus Otaciliæ, in Thesauro Regio.

IMP. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(In corona laurea, FELICITAS IMP. Felicitas Imperatorum, utriusque Philippi. Ob pacem feliciter cum Persis fundatam, prædicatur felicitas Imperatorum, Philipporum, & in quibusdam nummis idcirco FELIX pater cognominatur. Est hic argenteus ibidem, & in Museo nostro.

IMP. C. M. IVL. PHILIPPVS P. F. AVG. P. M. Capite radiato.)(SPES FELICITATIS ORBIS. Dea Spes florem ostendit. Argenteus, ibidem.

IMP. IVL. PHILIPPVS PIVS FEL. AVG. Capite radiato.)(VIRTVS EXERCITVS. Stat Imperator galeato capite, cum hasta & clypeo. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(Imperator in equo, dextra elata, cum hasta pura: redux ex iis locis, ubi pacem fundarat cum Persis. ADVENTVS AVGG. Adventus Augustorum duorum. Argenteus e Museo nostro: ex ære magno, cum S. C. & capite laureato, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(LIBERALITAS AVGG. II. S. C. Liberalitas Augustorum secunda. Dea cum tabella & Cornucopiæ. Tabella hæc continebat æstimationem frumenti parvo pretio, ex liberalitate Augustorum. Est ex ære magno in Museo nostro; & ibidem argenteus, capite radiato, ac sine litteris S. C.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. IIII. COS. II. P. P. S. C. Dea Pax tenet dextra caduceum, laeva Cornucopiæ. S. C. Ex ære magno, & sine S. C. ex argento, in Museo nostro.

Ut supra.)(LAET. FVNDATA. S. C. Laetitia fundata. Dea stat, dextra corollam tenet, laeva temonem. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

IMP. CAES. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(PONTIFEX MAX. TR. P. IIII. COS. II. P. P. Ambo Philippi in curru triumphali: Victoria patrem coronat. Nummus ex ære maximo, sed suspectus.

IMP. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(VIRTVS AVGG. Ambo in equis currunt, dextris elatis. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(VICTORIA CARPICA. Victoria gradiens, dextra coronam, sinistra palmam gerit. Est in Cimelio P. CHAMILLART, argen-

genteus. Ab oppido Africæ, cui nomen est *Carpi*, apud Plinium, libro v. sect. 111. haud procul colonia Carthagine, videtur hæc victoria cognominata. Simile bellum cum OEënsibus gestum initiis Vespasiani Imperatoris commemorat idem Plinius libro citato, sect. v. De hac Philippi victoria silent historici. Qui *Carpos* alibi cum Eutropio fingunt, hario-lantur.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(VICTORIA AVGG. Victoria stat cum palma & corona. SC. Est ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(FIDES MILITVM. SC. Dea stans, tenet signa militaria duo. Ex ære magno, ibidem.

ΑΥΤΟΚ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ. Capite radiato.)(Aquila Romana. ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ. ΥΠΑΤΟ. Β. Tribunia Potestate, Consul II. Infra, ANTIOXEIA. Ex ære mediocri, in Museo nostro.

Ejusdem.)(Δ SC Δῆμος, Populus, Senatus-consulto. Aries, An tiocheni agri symbolum. Apud Patinum, pag. 382.

Ejusdem.)(L. Δ. Anno quarto. Caput Jovis Hammonis. In Thesauro Mauroceni, pag. 137. In alio ibidem, L. Δ. Capita Isis & Osiridis.

ΑΥΤΟΚ. Κ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ. Capite laureato.)(ΦΛ. ΣΑΜΟΚΑΤΕΩΝ ΜΗΤ. ΚΟΜ. Flavia Samosatensium metropoleos Commagenes. Dea turrito capite rupibus insidet, dextra Aquilam Romanam tenet, Romani Imperii symbolum. Infra, Pegasus currit. Est ex ære magno, in Museo nostro. Sunt ibidem similes, ΖΕΥΓΜΑΤΕΩΝ, ΚΥΡΡΗΟΤΩΝ, & ΘΕΑΣ ΣΥΡΙΑΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ.

ΑΥΤΟΚ. Κ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ. Capite laureato.)(ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑΣ. SC. Roma galeata cum hasta sedens, dextra tenet Aquilam Romanam, cui impositi sunt duo Philippi Augusti. Est ex ære magno.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΙΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΕΥΤ. ΕΥΣ. ΣΕΒ. In medio, Π. Π. Imp. Casarem M. Julium Philippum Felicem Pium Aug. Patrem Patriæ. Capite radiato.)(ΤΑΡΣΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ Α. Μ. Κ. Et Γ Β. ut in aliis supra vidimus. Stat Pallas cum hasta & clypeo. Est ex ære maximo, apud D. Abb. DE CAMPS, ubi ipse vidi. Quod prius *Felix* quam *Pius* appellatur, argumento est, non ipsum ex consanguinitate Commodi *Felicem* esse, sed hoc ei dici merito suo cognomen æque ac Commodi convenire.

IM. M. IVL. FILIPPVS P. FEL. A. Pius Felix Aug. Capite radiato.)(ANTIOCH. COLON. Antiochia Pisidiæ colonia. Aquila legionaria cum vexillo inter duo signa cohortium. Infra, S R. Spes Reipublicæ. Ex ære mediocri.

M. PHILIPPVS AVG. P. P. Capite laureato.)(COL. ΔΑΜΑ. ΜΕΤΡΟ. litteris Δ & Ρ Græcis. Colonia Damascus Metropolis. Dama puero præbet ubera. Est ex ære mediocri. Alludit opifex partim ad nomen Latinum *dama*, partim ad Arabicum Hebræumque verbum, קשה potum dare, irrigare: ut sit ex utroque sententia, *Dama dat potum*. Plinius libro v. sect. xv. i. dicit *Damascum ex epoto riguis amne Chrysorroa fertilem*. Sed & amnem illum sic distrahi, ut singulæ civium ædes & horti ex eo derivatum habeant in urbe fontem, Bellonius est auctor, libro 2. Observ. cap. 91. ut in Notis ad Plinium monui. Plurima huiusmodi vocalia, ut appellant, symbola in nummis deprehendimus. Damascum in Arabia Plinius collocat, & ante ipsum Paulus, Gal. 1, 17. Similem Monetarii ludum in voce ΔΑΜΑΚΗΝΩΝ meminisse me tibi exhibere, in nummis Tiberii, ad annum Christi 33.

IMP. C. M. IVL. FILIPPVS P. FEL. AVG. Capite laureato.)(COL. ΔΑΜΑ. ΜΕΤΡΟ. Aries, ob lanam in eo tractu laudatissimam. Est ex ære mediocri.

IMP. C. M. IVL. PHILIPPVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato.)(COL. ΔΑΜΑ. ΜΕΤΡΟ. Fluvius decumbens, urnæ innixus sinistro brachio, lava manu Cornucopiæ gerit, dextra tenet Augusti statuam. Nummi in coloniis Orientis cusi, ob pacem cum Persis ibi fundatam, & in Occidente propterea qui hanc quoque commemorant, Philippum ii cognominant *Felicem*.

IMP. CAES. M. IVL. PHILIPPVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato.)(COL. IVL. AVG. FEL. HEL. Colonia Julia Augusta Felix Heliopolis. Astarte inter duos milites vexilla tenentes, deasque duas cippis impositas, quæ velum super Astartem circumvolitans tenent. Est ex ære magno.

IMP. C. M. IVL. PHILIPPVS P. F. AVG. Capite laureato.)(COL. PTOLEMAIS. Colonus boves agit. Est ex ære magno.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato.)(COL. ΤΥΡΟ ΜΕΤΡ. Sol in navi, currenti similis: juxta, concha Tyriæ purpuræ. Ex ære magno. Situm urbis in Oriente, ad mare purpurarum piscatione celebratissimum, hæc symbola significant.

M. PHILIPPVS AVG. P. P. Capite laureato. Non est in Hellesponto, ut in Syria, *Felix*.)(C. G. I. H. P. A. Colonia Germe Julia Hadriana Pia Augusta. Vide Nummos Populorum & Urbium. Cave hic Hipponem cogites cum D. Vaillant.

MAP. OTAKIA. CEOTHPAN CEV. Marciam Otaciliam Severam Aug. subintellige, cives colunt.)(ZEYGMATEΩΝ. Templum in montis vertice. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART: ubi & similis est Philippi patris.

Numismata Philippi filii, jam Augusti.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(PAX AETERNA. SC. ut in nummo Philippi patris. Est ex ære magno, & ex argento, in Museo nostro.

IMP. CAES. M. IVL. PHILIPPVS AVG. capite nudo.)(PONTIFEX. MAX. TR. P. IIII. COS. II. Victoria sedens clypeum tenet, in quo VICTOR. AVGG. Nummus ex ære maximo in Cimelio Mediceo: sed suspectus viris eruditis. Tituli certe Pontificis Max. ceterique, ad Philippum filium non pertinent: nec capite nudo pingi Augustum hoc ævo mos fuit, si solus aream nummi occuparet.

IMP. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(PIETAS AVGVSTOR. Instrumenta Pontificalia. Argenteus est è Museo nostro. Pietas Philippi utriusque commendatur: Patris, qui Pontificatum filio obtulerit, filii, qui suscepit.

ΑΥ. Κ. Μ. ΙΟΥ. ΚΕΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Capite laureato.)(ΠΕΡΓΑΙΩΝ. Est ex ære minimo, in Thesauro Regio, nummus singularis. Imp. Caesar M. Julius Severus Philippus. Ubi primum Marcus Julius appellatur, quoniam & illud prænomen & nomen istud Philipporum genus ex Antonia gente & Julia esse ostenderet: deinde prius ex matre Severus, quam ex patre Philippus. Nobilior tunc temporis Severi nomen, quam Philippi, fuisse ex eo intelligimus, siquidem priore loco ponitur: id quod fieri non potuisse videtur, nisi quia Severa, Philippi filii proavia materna, ex Augusto nata ipsa esset, nempe ex Septimio Severo; ac propterea nobilior Philippo Aug. patre Marcia Otacilia Severa, neptis illius Severæ, censeretur; quoniam e Philippiis nemmo adhuc Augustus fuerat; e Severis jam tres quatuorve

tuorve obtinuerant principatum. Docet autem hic nummus præterea, id quod in omnibus fere hætenus animadvertimus, nullum in nummis Augusti cuiusquam nomen esse, quod non sit paternum maternumve; vel uxorium: cum paterno autem sæpenu-mero conjungi maternum.

Numismata T. Julii Marii Pacatiani, & Marini patris.

IMP. T. IVL. MAR. PACATIANVS P. F. AV. Capite radiato; vultu juvenili, vix annorum amplius xx.)(PAX AETERNA. Dea stans, dextra ramum oleæ, læva hastam puram tenet. Argenteus est, in Museo P. CHAMILLART. Eadem epigraphie hoc anno in nummis Philipporum occurrit: quod est concordia Augustorum trium inter se argumentum.

IMP. AR. PACATIANVS P. F. AVG. Capite radiato, vultu eodem.)(FIDES MILITVM, ut in nummo Philippi patris. Dea tenet duo signa militaria, alterum altera manu. Argenteus, cujus forma egregie delineata ad me missa est Vefontione.

.... VL. MAR. PACATIANVS P. F. AVG. Capite radiato, vultu eodem.)(CONCORDIA MILITVM. Dea sedet, cum patera & gemino Cornucopiæ. Argenteus, e Thesaurio Regio. Pacatianus in aliquam provinciam Romani Imperii, in Pannoniam fortassis, cum IMP. titulo a Senatu missus fuisse nobis videtur, ad continendos in fide milites. Inscriptionum certe similitudo cum nummis Philipporum, huic anno principatum ejus videtur omnino asserere.

Dicitur est autem ille, exemplo Antonini Pii, Titus, de prænomine Titi Aug. cujus abnepotis pronepos fuit. Et inde etiam Julius, ut Julia Titi filia, cujus pronepotis fuit ipse pronepos. Marius, ex patre Marino, ut ex Maximino Maximus. Vide quæ de horum nominum ratione & conditione dixi in Maximino. Pacatianus deinde ab uxore Pacatia, quemadmodum Domitianus a Domitia: denique Pius Felix ex matre, originem trahente ex Commodio Pio Felice. Nemo enim dici Pius Felix potuit ipsis imperii initiis, nisi prognatus ex liberis Commodi Pii Felicis. Mariorum stemma & Marini, simul cum Pescennii Nigri Aug. stemmate dudum ad te misi. Hujus Marii Pacatiani frater fuit alter MARIVS P. F. AVG. quem inter triginta tyrannos ævo Galieni posuerunt. Pacatiani pater, Marinus fuit, cujus est nummus ille qui sequitur. Ei Thraciæ administratio commissa a Senatu est. Itaque Latinae provinciae filius, Græcæ pater præfuit. Unde alterius nummi tantum Latini, alterius sunt Græci tantum.

ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ. Divo Marino. Capite senile nudum, Aquilæ Romanæ alis expansis superpositum.)(ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑC. Roma galeata sedet super clypeo, læva hastæ puræ innititur, dextra Aquilam Romanam gerit, cui impositi sunt duo Philippi Augusti, coloniae illius conditores, ut in simili nummo Philippi patris, pariter inscripto, ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑC, hoc anno. Nummus hic Marini multo postea cusus est, sub Valeriano nimirum, ut postea dicam. Est ex ære magno, in Thesaurio Regio. Sperne interim fabulatores, qui hunc Marinum limitis Mœsiaci ducem fuisse perhibent; ab exercitu Imperatorem salutatum adversus Philippos, mox & interfectum.

Anno Christi 248. V. C. 1001. Philippi 5.

Kalendis Januariis, Philippus pater Consul III. salutatur, Philippus filius Consul II. Ludi sæculares & sæcularia sacra, pro felicibus initiis sæculi millennarii sæculi, fiunt ab Augustis.

PIETAS AVGVSTORVM III. ET II. COS. Capita adversa utriusque Philippi, laureata.)(MARCIA OTACILIA SEVERA. Caput Severæ. Apud Tristan. tomo 2. pag. 555. Pietas hæc est erga Superos; quibus sacra faciunt Augusti, pro felicibus auspiciis secundi millennarii.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(NOBILITAS AVGG. Nobilitas Augustorum duorum. Dea dextra tenet hastam puram, orbem Romanum sinistra. Est ex ære magno in Museo nostro: argenteus; in Cimelio P. CHAMILLART. Est & apud Mediobarbum; NOBILITAS AVG. De hac nobilitate jam initio hujus principatus dixi. Quibus adde, gentem Marciam, non modo ex Anco Marcio Romanorum rege, sed ex Numa quoque Pompilio, pariter rege Romanorum, originem traxisse. Nam id constat ex nummo Censorinorum, qui ex Marcia gente fuerunt: cujus in antica parte vultus insculpti sunt duo, cum nominibus, NVMAE POMPILI, & ANCI MARCI. Ex quo pariter constat Ancum Marcium regem Numæ regis ex filia nepotem fuisse. Nam tertium regum fuisse Tullum Hostilium ex Plinio recte colligitur, libro xvi. sect. v. Nummum hunc Patinus exhibet in Famil. Rom. pag. 168.

Ut supra.)(SAECVLARES AVGG. In columna, COS. III. Ludi sæculares Augustorum, edente Consule tertium, Philippo patre. In medio, S C. Ex ære mediocri, in Museo nostro; & ex argento ibidem, sine S C.

IMP. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(SAECVLARES AVGG. I. Ludi sæculares Augustorum primi. Leo gradiens. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(SAECVLARES AVGG. II. secundi. Cervus. In alio, lupa cum gemellis. Uterque ibidem argenteus.

Ut supra.)(SAECVLARES AVGG. Elephas, quem sessor regit. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(SAECVLARES AVGG. VI. Ludi sexti. Hyæna. Ibidem, argenteus.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(MILLIARIVM SAECVLVM. S C. Cippus, in quo COS. III. Ex ære magno in Museo nostro: cusus ante Natalem Urbis, hoc anno. Clausum sub Philippo Consule III. sæculum primum Urbis millenarium significat.

Ut supra.)(SAECVLVM NOVVM. S C. Templum octo fultum columnis. Ex ære magno & mediocri, & ex argento, ibidem. De nummis ita inscriptis per quinquennium integrum, peculiari ad te scripta epistola egi, in qua nummum explicui inscriptum, D. N. GRATIANVS AVG. G. AVG. GLORIA NOVI SAECVLI. Cusus hic Philippi nummus est hoc anno post Natalem Urbis.

Ut supra.)(P. M. TR. P. V. COS. III. P. P. S C. Dea Pax stans tenet caduceum dextra, læva hastam. Est ex ære magno, ibidem. In alio ibidem simili, Imperator paludatus cum hasta & clypeo, dextra ramum oleæ, symbolum pacis, ostendat.

CONCORDIA AVGVSTORVM. Capita adversa Philippi patris & filii: capite Philippi patris applicato capiti Concordiæ; non, ut Antiquarii credunt, Otaciliæ Severæ.)(VICTORIAE AVGVSTORVM. Duæ Victoriæ clypeum tenent; in quo VOTIS, scriptum est. Ex ære maximo, apud D. Abb. DE CAMPS. Concordia Augustorum dicitur inter eos solummodo; quos vel natura pares fecerit, ut sunt vel viri duo æquales, vel maritus cum conjuge; non ubi alter est pater, alter vero filius; nisi æqua ambos potestas pares

pares effecerit. Sic enim Hispaniæ rex Philippus V. tametsi nepos est Regis Francorum Ludovici M. nunc tamen frater idem ipsius est; & inter eos est ac recte dicitur, CONCORDIA AVGG. Unde colligimus, aliam patri Philippo, aliam filio, commissam a Senatu fuisse partem Imperii gubernandam.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(AETERNITAS AVGG. Elephas, cui fessor cum baculo insidet. S C. Est ex ære magno, in Museo nostro. *Vivere ducentis annis elephantos, & quosdam trecentis*, auctor est Aristoteles, teste Plinio, libro VIII. sect. x. Sic domus Julia, sive Augusta, æterna esse dicitur ac fore, quæ jam ab annis omnino trecentis Augustos dederit. Nam & Philippi ex ea gente Julia sunt.

Ut supra, capite radiato.)(AETERNIT. IMPERI. Sol currens, dextra elata, cum flagello. Argenteus, ibidem. Prædicitur æternitas Imperii Romani, quod sit permanens cum Sole. Est & Philippi filii similis, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ROMÆ AETERNÆ. Dea sedet cum hasta, dextra tenet Victoriā. Aureus est ibidem.

Ut supra, capite laureato.)(TRANQVILITAS AVGG. S C. Dea stans, læva hastam tenet, dextro brachio viperam supercurrentem tranquille cernit. Est ex ære magno ibidem, & argenteus.

Ut supra.)(AEQVITAS AVGG. S C. Dea cum libra & Cornucopiæ. Ibidem ex ære magno, & ex argento.

IMPP. DD. NN. PHILIPPIS AVGG. Capita duo adversa; patris, laureatum; radiatum, filii.)(M. OTAC. SEVERA AVG. Caput Severæ; in Lunæ crescentis effigie. Est ex ære magno, apud Illustriss. HARLÆVM.

DD. NN. PHILIPPIS AVGG. Capita amborum adversa, & laureata.)(COL. SER. G. NEAPOLIS. *Colonia Servii Galbæ Neapolis.* Cave dicas cum D. Vaillant, *Colonia Sergia Neapolis.*

IIMM. CC. FILIPPIS AVGG. *Imperatoribus Caesaribus duobus Philippis Augustis.* Capita amborum conjuncta & laureata. Cave hic dicas cum D. Vaillant, *Imperatoribus Marcis Caesaribus &c.*)(COL. NEAPOL. NEOKORO. Est ex ære magno.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΥΓ. Αὐγ. Capite laureato.)(ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ. Serapis stans. Littera Ξ inversa, pro anno imperii quinto posita videtur. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΕΥΡ. *Imp. Caesar M. Julius Philippus Pius*, capite laureato.)(Aquila rostro coronam gestat. L. E. Anno quinto. Argenteus, ære mixtus, apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤΟ. ΚΚ. ΜΑ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΙ CEB. *Imperatores Caesares Marci Julii Philippi Augusti*: ambo laureati: patris capite capiti filii applicato.)(ANTIOXEΩΝ ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛΩΝ. Δ. Ε. S C. Caput turritum, cum ariete supervolitante. Ex ære magno, ibidem.

Numismata Otacilia Severæ.

OTACILIA SEVERA AVG.)(SÆCVLARES AVGG. IIII. *Sæculares ludi Augustorum quarti.* Hippopotamus. Argenteus, ibidem. Est & ibidem cum S C. ex ære magno: MAR-

CIA OTACILIA SEVERA)(SÆCVLARES AVGG.

Ejusdem.)(L. E. Anno quinto, qui autumnus anni hujus incipit. Dea stat ante aram. Est in Thesaurio Mauroceni, pag. 138.

ΜΑΡ. ΟΤΑΚΙΑΙ. CΕΟΥΗΡΑΝ CEB.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ. ΠΑΤΟ. Γ. ANTIOXIA. S C. Aquila expansis alis. Nummus est argenteus ære mixtus, in Collectione MS. D. de Peiresc, pag. 368. ubi & similis est Philippi patris.

Numismata Philippi filii.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGG. III. Ambo sedent in sella curuli, capite laureato, filius ad patris dexteram; nempe ut pater totus & integer in nummo appareat: sunt enim dextrorsum conversi. Solus pater habet bacillum Imperatorum. S C. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(SÆCVLARES AVGG. S C. Hippopotamus. Ex ære magno, ibidem. In alio, cervus: in alio, capra silvestris; e Museo nostro.

IMP. CAES. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite nudo. PONTIFEX MAX. TR. P. V. COS. III. Ex ære maximo, similis ei, quem ad annum superiorem diximus esse valde ac merito suspectum falsitatis.

Anno Christi 249. V. C. 1002. Philippi 2. Trajani Decii 1.

Natali Urbis, exacto quinquennio summi principatus, Philippus uterque deponit imperium Orientis & Illyrici; quod Trajanus Decius suscipit ad annos tres, cum titulo P. M. & TR. POT. Simul Consul sufficitur in locum prioris; & qui jam ter Consul fuerat, cum esset privatus, nunc Consul IIII. appellatur. Liberi ejus simul Caesares salutantur. Reservatur Philippo Aug. patri Narbonensis Galliarum administratio: cuique sunt ei de more nummi, tum Alexandriæ.

Numismata Philippi & Severæ.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. VI. COS. P. Stans ipse togatus, velato capite, læva tenens bacillum Imperatorum, sacrificat ante aram. Est argenteus in Museo nostro. Mediobarbus in altero e suo Museo, pag. 347. legit, P. M. TR. P. VI. COS. III. P. P.

Α. Κ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΕΥΡ. *Imp. Caesar M. Julius Philippus Pius*. Capite laureato.)(Caput Jovis. L. 5. Anno sexto. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOUCAULT. In alio, L. 5. & caput Solis: in Thesaurio Mauroceni, pag. 137. In alio apud P. CHAMILLART, Victoria palmam gestat & coronam. L. 5.

Otacilia Severæ.)(L. 5. Anno sexto Philippi: qui annus incipit more Græco autumnus anni hujus. Iustitiæ typus. Est in Thesaurio Mauroceni, pag. 138.

TRAIANVS DECIVS.

Traiani Decii Aug. stemma & domus ejus Augustæ ante omnia exhibendum hoc loco est.

Decius.

TRAJANUS DECIUS.

837

Decius. Conjux, Trajana.

Trajana Decia. Maritus,
Messius Quintus.

Junius Valens. Conjux, Hostilia.

Trajanus.

C. MESSIVS QVINTVS TRAIANVS
DECIVS AVG.
HERENNIA ETRVSCILLA,
filia Herennii Etrusci,
secunda conjux Decii.

Valens Hostiliana, prima
conjux Decii.

Ulp. Trajanus.

Q. HERENNIVS ETRVSCVS MES-
SIVS DECIVS CÆSAR, &
postea AVG.

C. VALENS HOSTILIANVS MESSIVS
QVINTVS CÆSAR, & postea
AVG.

ULPIA SE-
VERINA
conjux Aure-
liani Aug.

Trajani Decii igitur hæc sunt nomina : C. Messius Quintus Trajanus Decius Caesar Aug. Est autem Caius, de prænomine primogenitorum gentis Juliae. Messius Quintus, ex patre : ubi Messius gentis nomen est, Quintus cognomen. Trajanus Decius ex matre, Decia Trajana ; quæ Decium patrem haberet, Trajanam matrem ; aut vice versa : originemque propterea a Trajano Cæsare repeteret, seu potius ex sorore ipsius aliqua ; servato in ea familia Trajani nomine, ut Antonini, ob reverentiam talium tantorumque Cæsarum. Unde Caesar & Augustus est Trajanus Decius, sed non cognomento Pius aut Felix : nisi in nummis Cæsareæ Palæstinæ & Viminacii : donatus eo utroque titulo ab utraque illa colonia ex adulatione ; ut Philippus : quoniam (opinor) cum Consul tertium etiam privatus fuisset, postea etiam salutatus est Augustus. Nam ea haud mediocris felicitas censebatur. Verum hic titulus neque est eidem alibi datus, neque transit ad liberos.

Primo conjugio duxit Trajanus Decius Hostiliam, ea conditione, ut qui filius ex eo conjugio prior nasceretur, ob bona Hostiliæ domus ei substituta, ex avo & avia materna, sive ex matre, Valens Hostilianus diceretur. Itaque ex his prius Valens Hostilianus, ob majorem gentis Hostiliæ nobilitatem, & ob pactum initum, quam ex patre Messius Quintus appellatur. Hostilianus autem iste potius quam Hostilius nuncupatur ; non quia uxorem duxit ipse Hostiliam, ex qua dici eum Hostilianum oporteret : neque enim apparet eum duxisse ; & de conjuge certe nummi silent. Ergo ab avo materno id nomen habet ; quem ab Hostiliâ uxore sic cognominatum esse oportuit, ut Domitianum olim a Domitia. Valens cognomen est Juniae gentis, apud Plinium, libro vii. sect. xix.

Altero autem matrimonio conjugem habuit Trajanus Decius Herenniam Etruscillam, Herennii Etrusci filiam ; ea conditione, ut qui primus liberorum nasceretur, diceretur Herennius Etruscus, ob bona familiæ Herenniae Etruscae, quæ eidem assignabantur. Itaque ob nobilitatem gentis maternæ, prius est Herennius Etruscus ex matre, quam Messius Decius, ex patre Messio eo, qui simul & Decius ex matre fuit. M. Herennii Consulis, anno (ut Fasti quidem ferunt) dclxi. meminit Plinius, libro xix. sect. xv. Famosi Decii, pater & filius, qui se devoverunt.

Numismata Trajani Decii.

IMP. CAES. C. MES. Q. DECIO TRAI.
AVG. Capite laureato. In corona laurea, VOTIS DECENNALIBVS. Hunc nummum ex ære profert Mediobarbus e Museo suo, pag. 353.

IMP. C. M. Q. TRAIANVS DECIVS
AVG. In corona laurea, CAESS. DECENNALIA FEL. SC. Caesarum decennalia felicia. Ex ære maximo, in schedis D. Vaillant.

IMP. C. M. Q. TRAIAN. DECIVS
AVG. Imp. Caesar Messius Quintus Trajanus Decius Aug. Capite laureato. PANNONIAE. Stant duæ Pannoniæ superior & inferior, cum signo militari SC. Est ex ære magno in Museo nostro, & ex argento.

Ut supra. DACIA. Stat Daciæ genius ; scipionem tenet, cujus in apice caput est asininum : quoniam videlicet ea regio asinos gignit laudatissimos. SC. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra. DACIA FELIX. SC. Stans tenet signum militare. Ibidem, ex ære magno, & ex argento.

IMP. C. M. Q. TRAIANVS DECIVS
AVG. Capite radiato. ADVENTVS AVG. Imperator in equo advenit, dextra elata. Argenteus, ibidem.

Ut supra, capite laureato. LIBERALITAS AVG. SC. E suggestio ipse sedens, adstante Præfesto Urbis, & Dea Liberalitate, quæ tabellam ostendit, & gestat Cornucopiæ, dat congiarium. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART. In alio ibidem ex ære mediocri, sola Dea Liberalitas stat, cum tabellâ & Cornucopiæ.

ATT. K. Γ. MEC. KY. TPAIANOC
ΔEKIOC CEB. Capite laureato. ANTIOXΕΩΝ ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛΩΝ. Caput velatum ac turritum, ariete supercurrente. Δ. E. & SC. de more. Est ex ære magno, ibidem. In alio e Museo nostro, templum est, in quo Genius civitatis : hinc & inde eadem litteræ, Δ. E. & SC.

Ejusdem. L. A. Anno primo, qui autumnus anni hujus incipit. Isis. Est in Thesaurio Mauroceni, pag. 138.

ATT. K. Γ. MEC. TPA. ΔEKIOC. CEB.
EPEN. ETPOYCKIAAA CEB. Amborum capita adversa. CEP. KOA. PHCAINH-
CION. L. HIP. Septimia colonia Rhafensium. Anno cxviii. Est in gaza Regia. Dea turrito capite, cui Aquila Romana imminet, rostro coronam ferens, Romanæ victoriæ indicem : Scopulo ipsa infidet, dextra spicas gerit : ad pedes hominem in aquis natantem despicit : quæ symbola situm urbis & agri ubertatem indicant. Est & Herennii Etrusci similis apud Patinum, pag. 392.

AY. K. Γ. ME. KY. ΔEKIOC TPAIANOC
CEB. Capite laureato. Imp. Caesar Caius Messius Quintus &c. ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥΣΙΑC. SC. Aquila Romana rostro fert coronam, palmæ

Ooooo

ra-

ramum unguibus tenet. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

ΑΥΤ. Κ. ΤΡΑΙΑΝΟC ΔΕΚΙΟC, Capite laureato.)(CAMIΩN. Juno decumbens, cum pavone, & Cornucopiæ. Ex ære mediocri, ibidem.

Numismata Herennia Etruscilla Aug. quæ secunda conjux Decii Trajani.

HERENNIA ETRVSCILLA AVG.)(PVDICITIA AVG. SC. Sedet Dea cum hasta pura, & vultui velum obducit. Est in Museo nostro, ex argento, ex ære magno, & maximo.

HER. ETRVSCILLA AVG.)(FE-
CVNDITAS AVG. Dea stat; cum patera & Cornucopiæ, puero nudo ad pedes stante. Est argenteus ibidem. *Fecunditas Augustæ* in nummis, non ipsiusmet Augustæ fecunditas intelligenda est, sed quam ipsa procurat, dum annonam matribus egentibus subministrat; ut in nummis Lucillæ dixi: unde & cum Cornucopiæ Dea pingitur. Sic PAX AVGVSTI, & LAETITIA AVG. ea est, quam procurat Augustus.

Ut supra.)(CONCORDIA AVG. SC. Dea sedet cum patera & Cornucopiæ. Ex ære mediocri.

EPENNIA ETPOYCKIAAA.)(ΔΗ-
ΜΑΡΧ. ΕΞΟΥCΙΑC. *Tribunicia Potestate* Decii mariti. In area, SC. Aquila Romani Imperii symbolum.

EPEN. ETPOYCKIAAA CEB.)(ΠΥ-
ΘΑΓΟΡΗC. CAMIΩN. *Pythagoras*. Nummus *Samiorum*: apud quos adhuc Ionica dialectus in usu. Pythagoras sedens radio stellas ostendit in globo caelesti, columnæ imposito. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART. Vide Nummos Populorum & Urbium.

EPENNIAN AITPOYCKIAAAN CEB. Caput Etruscillæ.)(CΕΠ. PHCAINHCIΩN. L. HIP. Anno cxxviii. Templum, in quo noctua, Sapientiae symbolum, quia Minervæ sacra avis est. Est ex ære minoris moduli, in Cimelio D. FOVCAVLT.

Numismata Hostiliani Caesaris, qui Decii filius ex prima conjuge.

C. VALENS HOSTILIANVS MES. QVINTVS N. C. Capite radiato.)(PRIN-
CIP I IVVENTVTIS. Stans ipse paludatus, lava hastam tenet, dextra signum militare. Argenteus in Cimelio P. CHAMILLART. In nostro, qui pariter argenteus est, legitur: C. OVALENS HOSTILIANVS QVINTVS MESS. Cetera sunt similia. *Nobilissimus Caesar* Hostilianus dicitur, eo quod gens Hostilia genus suum referret ad Tullum Hostilium regem Romanorum.

C. VALENS HOSTILIANVS QVIN-
TVS N. C. *Nobilissimus Caesar*. Capite nudo.)(PRIN-
CIP I IVVENTVTIS. SC. Cetera ut supra. Est ex ære magno, in eodem Cimelio.

C. VALENS HOSTIL. MES. QVIN-
TVS N. C. Capite radiato.)(PIETAS
AVGG. *Pietas Augustorum*, Herennii & Etruscillæ, qui patriæ suæ ab hostibus & latronibus securitatem & pacem procurant. Mercurius lava caduceum, dextra crumenam gerit. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(PIETAS AVGG. Instrumenta Pontificalia. Est ex argento & auro. Decii & Etruscillæ pietas commendatur, qui Hostilianum Caesarem creari Pontificem curarint. Est hæc altera pars Pietatis, erga Superos.

Ejusdem.)(CONCORDIA AVGG.

Concordia Decii & Etruscillæ inter se & cum Senatu. Argenteus est e gaza Regia.

C. VALENS HOSTILIANVS QVIN-
TVS N. C. Capite radiato.)(MARTI PRO-
PVGNATORI. Mars cum hasta & clypeo. Argenteus ibidem, & apud P. CHAMILLART.

Γ. ΟΥΑΑ. ΟCΤΙΑΙΑΝΟC ΚΥΙΝΤΟC
ΚΕCΑΡ. Capite nudo. Nota eundem sonum apud Græcos esse litteræ E & diphthongi AI.)(ANTIO-
XΕΩN ΜΗΤΡ. ΚΟΛΩΝΙΑC. Templum, in quo Astarte Dea, ut apparet: ariete supercurrente. Δ. E. SC. Ex ære magno ibidem.

Numismata Herennii Etrusci Caesaris, qui Decii F. ex Herennia Etruscilla.

Q. HER. ETR. MES. DECIVS NOB. C. Capite radiato.)(PRIN-
CIP I IVVENTVTIS. Dea Pax sedet, ramum oleæ dextra tenet. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(SPES PVBLICA. Dea Spes florem ostendit. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(PIETAS AVGG. in alio, AV-
GVSTORVM. Instrumenta Pontificalia. Uterque argenteus e Museo nostro. Decii & Etruscillæ pietas commendatur, qui filium suum Etruscum creari Pontificem voluerint.

Ut supra.)(CONCORDIA AVGG. Decii & Etruscillæ. Dexteræ duæ manus junctæ. Argenteus ibidem.

Ut supra.)(MARTI PROPVGNATO-
RI. Argenteus: ut supra, in Hostiliano.

Ut supra.)(PIETAS AVGG. Mercurius, ut supra in Hostiliano. Argenteus, in Museo nostro. Ibidem ex ære magno, cum SC. & capite Herennii nudo.

Ut supra.)(PRIN-
CIP I IVVENTVTIS. Sedet ipse, dextra Victoriæ, lava orbem tenet. Ibidem argenteus.

Q. HER. ETR. MES. DECIVS NOB. CAES. SC. Capite nudo.)(PRIN-
CIP I IVVENTVTIS. Stat cum bacillo Cæsareo, & hasta transversa. Est ex ære magno ibidem: ubi & argenteus, capite radiato: Q. HER. ETR. DECIVS N. C.

ΚΟΥ. ΕΡ. ΕΤΡΟ. ΜΕ. ΔΕΚΚΙΟC
ΚΑΙ. *Quintus Herennius Etruscus Messius Decius Caesar*: Capite laureato: atque his ipsis litteris scripto eo nomine.)(ANAZAREΩN (pro ANA-
ZAPBEΩN) ΜΗΤΡ. Victoria in curru bigis tracto. Γ. Β. Γερουσίας Βουλῆς, *Senatusconsulto*: vel Γνώμη Βουλῆς, *Decreto Decurionum*. Infra, ET. ΗΕC. Anno cclxxviii. qui desinit ante autumnum anni hujus. Est hic nummus ex ære mediocri, apud P. JOBERT.

H. ETRVSCVS ET QVINTVS CAESS. Capita duo conjuncta & radiata.)(COL. AEL. CAP. *Colonia Aelia Capitolina*. Stat Juppiter cum hasta pura. Apud Patinum, pag. 396.

EPEN. ETPOY. ME. KY. ΔΕΚΙΟC
ΚΑΙCΑΡ. Capite nudo.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥCΙΑC. Aquila Romana, & SC. ut in nummo Decii. Est ibidem, pag. 394.

Anno Christi 250. V. C. 1003. Decii 2.

Kalendis Januariis Decius Aug. Consul V. creatur. IMP. C. M. Q. TRAIANVS DECIVS AVG. Capite radiato.)(FELICITAS SAE-
CVLI. Dea stat cum caduceo & Cornucopiæ. SC. Ex ære maximo, in Museo nostro.

Ut supra.)(VICTORIA AVG. Victoria gradiens, dextra coronam gestat, sinistra palmam. SC. Ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(GENIVS EXERCIT. IL-
LY.

ILLYRICIANI S.C. Genius stat cum patera & Cornucopia: ad latus, signum militare. Ex ære magno & mediocri, & ex argento, ibidem.

IMP. CAES. C. MESS. Q. DECIO TRAI. AVG. Capite laureato.)(GENIVS EXERCITVS ILLYRICIANI S.C. Genius, ut proxime. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART. In nostro est, EXERCITVS INLYRICVS: & Genius stans tenet duo signa militaria.

IMP. C. M. Q. TRAIANVS DECIVS AVG. Capite laureato.)(GEN. ILLYRICI. Genius Illyrici: stat cum patera & Cornucopia. S.C. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(VICTORIA GERMANICA. Imperator in equo, Victoria præeunte. Est argenteus. Hanc victoriam Germanicam Decii Aug. & Herennii atque Hostiliani Caesarum, apud scriptores rerum Romanarum frustra quæras. Hos illi nummos tres non viderant. Reportata ea hoc anno est, in confinio (ut videtur) Illyrici.

Ut supra.)(VBERITAS AVG. Dea stans, dextra crumenam plenam; læva Cornucopia. Argenteus, e Museo nostro.

Ut supra. ABUNDANTIA AVG. Dea stans effundit Cornucopia. Argenteus, ibidem.

IMP. CAES. TRAI. DECIVS P. F. AVG. Capite laureato.)(COL. PR. F. AVG. CAES. METR. P. S. P. Colonia Prima Flavia Augusta Casarea Metropolis provincia Syria Palaestina. Decius capite radiato in equo paludatus cum hasta decurrit. Est ex ære magno.

IMP. CAES. TRAI. DECIVS P. FEL. AVG. Capite radiato.)(COL. PR. FL. AVG. CAES. MET. P. S. P. Aquila Romana expansis alis. Supra, Astartes caput. Est ex ære mediocri. Qui Trajanum Decium *Pium Felicem* appellent, nullos vidi nummos, præter istos Caesaræ Palæstinæ, & Viminacii.

Sunt & Græci nummi, ΑΙΓΑΕΩΝ, & ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ Caria: de quibus Vide Nummos Populorum & Urbium.

Numismata Herennia Etruscilla Aug.

HER. ETRVSCILLA AVG.)(VBERITAS AVG. ut in nummo Decii. Argenteus e gaza Regia. Est & Hostiliani Caesaris similis, ibidem.

Ut supra.)(IVNO REGINA. Juno stat cum patera: ad pedes, pavo. Argenteus, e Cimelio P. CHAMILLART.

Numismata Herennii Caesaris.

EPE. ETP. MEC. ΔΕΚΙΟC KAICAP. Capite nudo. Herennius Etruscus Messius Decius Caesar.)(Stans hastam tenet; dextrâ elata. L. B. Anno secundo Decii Aug. qui incipit autumnus anni hujus. Est ex ære mediocri, ibidem.

Ejusdem.)(L. B. Anno secundo. Mars stat. In thesauro Mauroceni, pag. 140.

Q. HE. ETRVSC. ME. DECIVS NO. Quintus Herennius Etruscus Messius Decius Nobilissimus Caesar. Capite radiato.)(P. M. TR. P. II. CONS. V. Pontificis Maximi, Tribunicia Potestate II. Consul quintum, subintellige, filius. Nisi quis malit in dandi casu legi; Pontifici Max. Trib. Potest. II. Consuli V. ut alibi legimus PRINCIPI IVVENTVTIS, in nummis Augustorum. Decius Trajanus; habitu Pontificali, velato capite, stat cum patera ante aram. Nummus est ex argento singularis, e Cimelio P. CHAMILLART. Consul ergo ter fuerat Trajanus Decius, cum adhuc privatus esset. Quam ob causam, opinor, coloniis qui-

dem Caesaræ Palæstinæ & Viminacii donandus visus est *Felici* cognomine: Senatui autem dignus, cui nummi ex ære maximo cuderentur ex S.C. qui honores contigit ante ipsum nemini, præterquam Commodo fortassis. Summa certe privatorum hominum felicitas existimabatur, si Consulatum ter gererent. Unde *Mucianus ter Consul* centies a Plinio appellatur: & in nummis, M. AGRIPPA L. F. COS. III. ac L. VITELLIVS COS. III. Subintelligi autem in nummis passim hanc vocem *filius*, alia suadent exempla.

Numismata Otacilia Severæ, quæ Philippi conjux.

Caput Otacilia.)(L. Z. Anno septimo, qui incipit autumnus hujus anni. Pax stans, sive Ceres, dextra spicas tenet, læva caduceum. Est in thesauro Mauroceni, pag. 138.

Numismata Volusiani Caesaris.

Hoc ipso anno, qui fuit ultimus Philippi Aug. in aliquo magistratu sacrosancto, ut appellabant; Natali Urbis, Caesares creantur ad Galliæ fines tutandos, cum TR. POT. Volusianus & Trebonianus.

C. VIBIO VOLVSIANO NOB. C. Capite nudo.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stat paludatus; dextra hastam tenet, læva signum militare. Est ex ære magno, apud Illustriss. HARLEVM. Est etiam Volusianus *Nobilissimus Caesar*; qui præter Casaream ex matre nobilitatem, aliam habet ex illo saltem Volusio Saturnino Consule, cujus Plinius meminit, libro VII. sect. XII. filio Volusii Saturnini Præfecti Urbis, & Cornelie Scipionum gentis.

C. VIBIO VOLVSIANO CAES.)(VOTIS DECENNALIBVS, in corona laurea. Apud Occonem, pag. 457. ex nummo Alberti Principis.

Ut supra.)(VOTIS TRIBVS. Apud Occonem, loco citato. *Vota tria* illa interpretor, pro Decio Augusto, ac liberis ejus & pro Caesaribus additis die Natali Urbis, Volusiano & Treboniano.

Anno Christi 251. V.C. 1004. Decii 3. Treboniani & Volusiani 1

Kalendis Januariis, Trebonianus Gallus & Volusianus creantur Augusti, & Consules II. & PONT. MAX. cum Tribunicia Potestate ad annos quatuor. Natali Urbis, Herennius Etruscus & Hostilianus Caesares, Augusti appellantur, ad annos duos.

Numismata Decii Aug.

IMP. C. M. Q. TRAIANVS DECIVS AVG. Capite radiato.)(CONCORDIA AVGG. Caput Herennia Etruscilla in Lunæ crescentis effigie, & adversa ei capita radiata Herennii & Hostiliani Augg. Est argenteus in gaza Regia: delineatus a Morellio, in Specimine, pag. 33.

AT. KA. TPAIAN. ΔΕΚΙΟC CEB. Capite radiato.)(ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Dea rupi insidet; templa duo, alterum altera manu gestat. Latere nummi dextro, Γ. Anno tertio, qui autumnus anni hujus incipit. Est ex ære mediocri, in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Γ. ΜΕC. ΚΥΙΝ. ΔΕΚΙΟC ΤΡΑΙΑΝΟC. In medio; Π. Π. Imp. Caesar Caius Messius Quintus Decius Trajanus Pater Patriæ. Capite radiato.)(ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. Tres Charites. Supra, Γ. Β. Γεγονίας Βελή, Decreto Decurionum. Infra, Α. Μ. Κ. ἀμφοτέρως Κιλικίας, utriusque Ciliciæ. Est ex ære magno. Allatum ex Oriente vidi cum D. DE BOZE.

Ooooo 2

Nu-

Numismata Hostiliani Aug.

IMP. CAE. C. VAL. HOS. MES. QVINTVS AVG. *Imp. Caesar C. Valens Hostilianus Messius Quintus Aug.* Capite radiato.)(SECVRITAS AVGG. Dea laevo brachio innixa columna, dextram capiti imponit. Est argenteus, apud P. CHAMILLART.

IMP. CAES. C. VAL. HOSTIL. MES. QVINT. AVG. Capite laureato.)(ROMAE AETERNAE. Roma galeata fedet, dextra Victoriam, laeva hastam tenet: clypeo ante pedes posito; ut in nummis Treboniani & Volusiani hoc anno percussis. Quae similitudo inscriptionum ac symbolorum, concordiam inter se Augustorum significat. Vidit hunc Hostiliani nummum ex aere mediocri D. Vaillant, apud Car. Spon, Lugduni.

IMP. C. VALENS HOSTIL. MES. QVINTVS AVG. Capite radiato.)(VIC-

TORIA GERMANICA. Victoria cum palma & corona. Argenteus.

C. VALENS HOSTIL. MES. QVINTVS AVG. Capite nudo: quia minor Augustus; sub majoribus.)(PRINCIPI IVVENTIVTIS, nimirum fratri suo Q. Herennio. S C. Sedet Dea, laevo cubito innixa folio, dextra ramum lauri tenet. Est ex aere magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(PRINCIPI IVVENTIVTIS. S C. Stans ille paludatus cum hasta, dextra tenet signum militare. Ibidem ex aere magno. In alio ibidem, ceteroqui simili, bacillum Caesareum demissum Caesar tenet.

Numismata Herennii Etrusci Aug.

IMP. C. Q. HER. ETR. MES. DECIO AVG. Capite radiato.)(VICTORIA GERMANICA, ut proxime in Hostiliano. Argenteus est in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART.

STEMMA TREBONIANI & VOLVSIANI AVGG.

ex folis nummis antiquis.

Finnius. Conjux, Vibia.

Finnius Vibius. Conjux, Valeria.

Val. Finnius Vibius: cui ex aliqua sororum Juli Maximiani Pii, qui pater fuit C. Julii Maximini Pii Aug.

Vibius Trebonianus Gallus, cui cognomen illud est a prima conjuge Trebonia Galla, filia Trebonii & Sulpiciae Gallae. Ex altera conjuge Volusia, filia Julii Vindicis, & Volusiae:

C. VIBIVS TREBONIANVS GALLVS CAESAR AVG.

C. VAL. FIN. VIBIVS GALLVS VINDEX VOLVSIANVS PIVS AVG.

Caii prænomen uterque accepit, exemplo Maximini Pii; quod erat proprium primogenitorum gentis Juliae. Et erat uterque primogenitus; alter familiae Juliae Maximae; alter familiae Juliae Vindicis: quam ob causam uterque Caius. Neque enim hi duo fratres sunt ex eadem matre prognati. Quod si ex eodem utroque parente essent, ut nonnisi unus esset primogenitus, sic unus dumtaxat Caii prænomen haberet. Nam fratres idem habere prænomen non possunt. Vibius deinde Trebonianus Gallus, vel Val. Finnius Vibius Gallus, de patris nominibus appellatur. Addit Volusianus nomina matris suae, dum Vindex Volusianus praeterea appellatur. Fuit ex hac Galla domo, Galla Placidia Aug. Theodosii (ut ferunt) altera conjux. Gallus cognomen est in primis gentis Sulpiciae apud Plinium, libro 2. sect. ix. ubi Sulpicius Gallus Consul cum Marcello. Vindex cognomen est Juliae familiae unius; unde Julius Vindex, assertor libertatis a Nerone, apud Plinium. Non patitur autem aetas, quae in nummis apparet, dici Volusianum Treboniani filium: cum iste paulo cernatur major tricenarius: Volusianus prope tricenarius sit.

Numismata Treboniani Galli Aug.

IMP. C. C. VIB. TREB. GALLVS AVG. Capite radiato.)(ADVENTVS AVG. Ipse in equo, dextra clata. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

IMP. CAES. C. VIBIVS TREBONIANVS GALLVS AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGG. S C. Dea stat, cum tabella & Cornucopiae. Ex aere magno, ibidem.

Ut supra.)(P. M. TR. P. COS. II. P. P. S C. Ipse togatus, & capite velato cum bacillo Imperatorio, & patera, ante aram sacrificat. Est ex aere magno, in Museo nostro: cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

Ut supra.)(ROMAE AETERNAE. S C. Dea sedens, hastam sinistra, dextra Victoriam tenet. Ex aere magno ibidem. Similem in Hostiliano vidimus superius: mox visuri & in Volusiano similem. Est autem concordiae argumentum inter Augustos tam indiscreta similitudo numismatum.

Ut supra.)(CONCORDIA AVGG. Concordia Augustorum, Treboniani & Volusiani. S C. Dea stat cum patera, & gemino Cornucopiae. Ex aere magno ibidem. Est autem laudanda Concordia inter fratres: inter patrem & filium non recte Concordia dicitur, sed Pietas.

Ut supra.)(PIETAS AVGG. Nempe erga superos. Dea Pietas stat expansis manibus, cœlumque respiciens, velut orans, ante aram. S C. Ex aere magno, ibidem.

Ut supra.)(LIBERTAS AVGG. S C. Dea Libertas stat, pileum dextra tenet. Ex aere magno ibidem.

Ut supra.)(VICTORIA AVGG. Victoria stat cum palma & corona. Argenteus ibidem.

Ut supra.)(PAX AETERNA. Dea stat, cum hasta transversa, dextra ramum oleae tenet. Ibidem, argenteus.

Ut supra.)(FELICITAS PVBLICA. Dea stat cum caduceo & Cornucopiae. Ibidem, argenteus.

Ut

Ut supra.)(APOLL.)(SALVTARI. S. C. Stat Apollo, dextra lauri ramum, sinistra citharam tenet. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(IVNONI MARTIALI. Dea in templo sedet. S. C. Est ex ære magno & ex argento, in Museo nostro.

Ut supra.)(In corona laurea, VOTIS DECENNALIBVS. Ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(VBERITAS AVG. ut in nummis Etruscillæ & Hostiliani, quos protuli ad annum 250. Est argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(PROVIDENTIA AVGG. Stat Dea cum hasta transversa: dextra tenet orbem Romanum. Ibidem argenteus.

IMP. CAES. C. VIBIVS TREBONIANVS GALLVS AVG. Capite laureato.)(ADVENTVS AVGG. Gallus & Volusianus in equis, præeunte Victoria, militibus subsequenti- bus. Ex ære maximo nummus est, sed nobis suspectus.

IMP. GALLVS AVG. IMP. VOLVSIANVS AVG. Capita adversa amborum, & æque laureata: id quod argumento est, non esse patrem & filium, sed ambos fratres.)(ADVENTVS AVGG. Ambo in equis cum hasta. Est ex ære maximo, apud Card. Carpegna.

Eadem inscriptio.)(PONTIF. MAX. TR. P. II. COS. II. Ambo curru triumphali vehuntur: a sua quisque Victoria coronatur: milites præeunt & subsequuntur. Est hic ex ære maximo: sed nostro quidem iudicio adulterinus ac fictus; nec satis perite. Nam uter amborum Pontifex Maximus hic designatur?

ΑΥ. ΚΑΙC. Γ. ΟΥΙΒ. ΤΡΕΒ. ΓΑΛΛΟC ΑΥΓ. αὐγῆς. Capite radiato.)(CEΛEYKEΩN TΩN ΠPOC KAAYKAAΔNΩ. Capita duo dearum adversa: laureatum alterum, alterum simile Isis, cum Cornucopia. Est ex ære maximo, in gaza Regia.

ΑΥΤΟΚ. Κ. Γ. ΟΥΙΒ. ΤΡΕΒ. ΓΑΛΛΟC CEB. Capite laureato.)(ANTIOXEΩN MHTPO. KOΛΩN. Templum, in quo Genius civitatis. Supra, Δ. E. Infra S. C. ariete supercurrente. Est ex ære magno in Museo nostro.

ΑΥΤ. Κ. Γ. ΟΥΙΒ. ΤΡΕΒ. ΓΑΛΛΟC CEB. Capite laureato.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥCΙΑC. Aquila Romana alis expansis. In medio, A. Anno primo: qui desinit ante autumnum anni huius. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Numismata Volusiani Aug.

IMP. CAES. C. VIB. VOLVSIANO AVG. Capite laureato.)(ADVENTVS AVGG. Ambo in equis, præeunte Victoria, militibus subsequenti- bus. Ex ære maximo, sed nobis suspectus.

IMP. CAES. C. VIBIO VOLVSIANO AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVGG. S. C. Dea stat cum tabella & Cornucopia: ut in Treboniano. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(CONCORDIA AVGG. S. C. Dea sedet; in altero stat; cum patera & gemino Cornucopia, ob utriusque Augusti curam in procuranda annona. Est ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(PIETAS AVGG. Dea Pietas stat ad aram, expansis manibus, ut in Treboniano. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(LIBERTAS AVGG. ut in Treboniano. S. C. Ex ære magno, ibidem.

Ut supra.)(VIRTVS AVGG. Dea cum hasta & clypeo. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(PAX AVGG. Dea stat cum hasta pura, dextra ramum oleæ tenet. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(FELICITAS AVGG. Dea stat cum caduceo & Cornucopia. Ibidem, argenteus. Item, FELICITAS PVBLICA. S. C. Ibidem, ex ære magno.

Ut supra.)(APOLLO. SALVTARI. S. C. Stat Apollo; dextra lauri ramum, sinistra citharam tenet. Ex ære magno ibidem, & in Museo nostro.

Ut supra.)(IVNONI MARTIALI. S. C. ut in Treboniano. Ex ære magno & argento, ibidem.

Ut supra.)(VOTIS DECENNALIBVS, in corona laurea; ut in Treboniano. Ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAYLT.

IMP. C. VA. F. GAL. VIND. VOLVSIANO AVG. Capite radiato. Imperatori Caiio Valerio Finnio Gallo Vindici Volufiano Aug.)(MARTI PACIFERO. Argenteus, apud Occonem, pag. 458.

Eadem inscriptio.)(SAECVLVM NOVVM. Nummus est eximius ex argento, apud P. CHAMILLART: quo de nummo egi in epistola De Nummis inscriptis, GRATIANVS AVGG. AVG.

ΑΥΤ. Κ. Γ. ΟΥΙΒ. ΓΑΛΛΟC ΚΑΙ ΟΥΟΛΟΥCΙΑΝΟC CEB. Capita duo: radiatum alterum, alterum laureatum.)(ANTIOXEΩN MHTPO. KOΛΩN. Dea in templo sedet, homine ad pedes in aquis natante. Δ. E. S. C. Est ex ære magno, in Museo nostro.

ΑΥΤ. Κ. ΓΑ. ΦΙΝ. ΓΑΛ. ΟΥΕΝΔ. ΟΥΟΛΟΥCΙΑΝΟC CEB. Caput laureatum.)(ANTIOXEΩN MHTPO. KOΛΩN. ut proxime. D. Vaillant sic interpretatur: Imperator Caesar Γανδαλινδς Vandalicus Finnicus Galindicus Vendenicus Volufianus Aug. Tu vero sic lege: Imp. Caesar Caius Finnius Gallus Vindex Volufianus Aug. Vindex est Græce Οὐένδιξ; ut Domitianus Δομετιανδς, & Britannicus Βρεταννινδς est.

ΑΥΤΟΚ. Κ. ΓΑ. ΦΙΝ. ΓΑΛ. ΟΥΕΝΔ. ΟΥΟΛΟΥCΙΑΝΟC. Capite radiato.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥCΙΑC. Aquila Romana expansis alis, rostro coronam gerit. In medio, B. Anno secundo, qui incipit autumnus anni huius. Est ex ære mediocri, in Cimelio D. FOVCAYLT.

Anno Christi 252. V. C. 1005. Treboniani & Volufiani 2. Æmiliani 1.

Numismata Treboniani Aug.

IMP. CAES. C. VIB. TREB. GALLVS AVG. Capite radiato.)(AETERNITAS AVGG. Dea stans, dextra orbem Romanum tenet, cui Phoenix impositus est. Est ex argento in Museo nostro: ex ære magno cum S. C. & capite laureato. apud P. CHAMILLART. Æternitas gentis Caesarum, ex qua Trebonianus prodiit, hoc nummo commendatur.

Ut supra.)(P. M. TR. P. III. COS. II. P. P. Argenteus apud Foeschium, teste Mediobarbo: cusus hoc anno post Natalem Urbis.

Eiusdem.)(L. Γ. Anno tertio: qui Græco more autumnus incipit huius anni. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAYLT, & in Thesauo Mauroceni, pag. 140.

Numismata Volufiani Aug.

A. Κ. ΓΑ. Φ. ΓΑΛ. Β ΒΟΛΟΥCΙΑΝΟC. ΕΥ. Imperator Caesar Caius Finnius Gallus Vindex Volufianus Pius. Capite laureato. Serapis stat cum

cum hasta pura. L. Γ. *Anno tertio*, ut in nummo Treboniani. Est in Thesauro Mauroceni, pag. 140. & in Cimelio D. FOVCAVLT, ex ære mediocri. *Pius* est Volusianus; *Felix* non est: quoniam non fuit ex stirpe Commodi Pii Felicis oriundus.

ΑΙΤΟΚ. Κ. ΓΑ. ΦΙΝ. ΓΑΛ. ΟΥΕΝΔ. ΟΥΟΛΟΥΣΙΑΝΟΣ. Capite radiato.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ. Aquila Romana

expansis alis rostro coronam gerit. In medio, Γ. *Anno tertio*. Infra, S C. Ex ære mediocri.

Denummo Hostiliani Aug. COL. VIM. AN. XIII. dicam inferius.

Hoc ipso anno, Natali Urbis, creatur Æmilianus Aug. ad annum unum, cum titulo Pont. Max. & Tribunicia Potestate: ac simul Consul sufficitur in locum prioris.

STEMMA ÆMILIANI AVG.

Æmilius. Conjux, neptis una
Commodi Aug. Pii Fel.

GORDIANVS AFR. Æmilianus
AVG. pater.

Vide stemma Gordiani
Africani.

M. AEMILIVS AEMILIANVS
PIVS FEL. AVG.

Æmilia Gordiana Pia Felix, con-
jux Æmiliani Aug.

Æmilius Æmilianus dicitur, qui cum paterno genere ex familia una Æmilia sit, alterius Æmiliae familiae filiam Æmiliam matrimonio sibi consociaverit. Sic *Domitius Domitianus*, *Licinianus Licinius*, aliique. Illud autem ex duobus nominibus priore loco ponitur, cujus familia celebratior est. At *Pius Felix* cum Æmilianus dicitur, ostendit se oriundum ex Commodio, qui *Pius Felix* fuit: alioqui enim dici statim in nummis *Pius Felix* non potuisset: quo utroque cognomine semper insignitur in nummis. Cum Volusianus & Trebonianus sint quidem *Pii*; *Felices* autem dici non potuerint; quoniam nulla essent cum Commodio Pio Felice consanguinitate conjuncti. Hæc autem cognomina diligentissime in suis titulis scripserunt Augusti, quibus licuit; quoniam his illi originem suam ab Antonino Augusto Pio liquido demonstrarent.

Ex illa etiam affinitate, sive ex matrimonio cum filia Gordiani Africani patris, dictus est iste *Æmilianus*. Est enim idem *Africanus* atque *Æmilianus*, postquam P. Cornelius Scipio Africanus ab Æmilia conjuge dictus est Æmilianus, circiter annum Urbis DC. Itaque nihil propemodum intererat, utrum Æmilius Aug. *Æmilius Æmilianus* diceretur, an *Æmilius Africanus*. Vide stemma Gordianorum superius positum.

Denique quemadmodum Aurelius Cæsar Antonini Pii soceri sui prænomen accepit, quod est *Marcus*; sic Æmilianus prænomen assumpsit soceri sui M. Antonii Gordiani Africani: quo se in familiam quoque Antoniam transiisse significaret: id quod etiam satis per se denotat *Pii Felicis* appellatio, quæ originem habet a M. Commodio Antonino P. F.

Numismata Æmiliani Aug.

SALL EMILIVM EMILIANVM CAE. Capite Æmiliani laureato.)(COLONIA EMIL. DAMASCO MHTPO. Cista, ex qua palmæ duæ emicant. S C. *Senatusconsulto*. Est ex ære magno, in Cimelio D. FOVCAVLT. Sic nummi epigraphen lege mecum, sodes, Amice: *Salutat Lucium Æmilium Æmilianum Cæsarem Colonia Æmilia Δάμασκος Μητρόπολις*. Absque ullo titulo dignitatis nomina tantum & prænomen avitum Æmiliani ponit; quippe cum ex his esset satis sane nobilis & notus. *Lucius* prænomen fuit gentis Æmiliae; ex qua L. Æmilius Buca Quartumvir Monetalis sub Augusto. Æmilius fuit ex patre; Æmilianus, ex conjuge; Cæsar, ex matre. Ab eo Colonia Damascus Æmilianam se cognominat; ex Græcis pariter Latinisque constans colonis; ut in hac inscriptione mixti utriusque linguae characteres admonent.

IMP. AEMILIANVS PIVS FEL. AVG. Capite radiato: vultu annorum fere x L.)(VIC-

TORIA AVG. Victoria cum palma & corona. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(PACI AVG. *Paci Augusti*, vel *Augustæ*. Pax innixa columnæ, cum hasta pura, dextra tenet ramum oleæ. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(VIRTVS AVG. Stat ipse paludatus, & capite galeato: sinistra hastam, ramum lauri dextra tenet. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(HERCVLI VICTORI. Hercules stat, cum clava & leonis exuviis. Argenteus ibidem, & in Museo nostro.

Ut supra.)(MARTI PACIFERO, ut in Volusiano. Argenteus, in gaza Regia.

Ut supra.)(MARTI PROPVG. *Marti propugnatori*: ut in Herennio & Hostiliano. Ibidem argenteus, & in Museo nostro.

Ut supra.)(DIANA VICTR. *Diana victrix*. Diana succincta, dextra sagittam tenet, arcum sinistra. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(CONCORDIA AVGG. *Concordia Augustorum*, Æmiliani videlicet, Treboniani, & Volusiani: quantumvis aduersentur fictis suis fabulis architecti historiæ Augustæ. Est hic argenteus in gaza Regia. Dexteræ manus ibi duæ simul junctæ.

Ut supra.)(AETERNITAS AVGG. *Æternitas Augustorum*, ut in nummo Treboniani hoc anno. S C. Est hic ex ære magno, in Museo nostro. Alterum saltem Augustum cum Æmiliano fuisse concordem, nummus hic quoque asserit: domusque Cæsarium æternitatem orto ex ea familia Æmiliano Aug. stabiliri.

Ut supra.)(VOTIS DECENNALIBVS, in corona laurea. Est ex ære magno, in Museo nostro.

Ut supra.)(P. M. TR. P. COS. Stat ante signum militare, dextra pateram, sinistra hastam tenet. In alio stans togatus, ac velato capite, sacrificat. Epigraphe, P. M. TR. P. Uterque est ex ære, apud D. Vaillant.

Ut supra.)(IOVI CONSERVATORI. S C. Juppiter hastam sinistra, dextra fulmen tenet, ac simul pallio Æmilianum togatum tegit. Toga autem in Augustis, pacis symbolum est. Ex ære magno fuit olim in Museo San-Genovesano.

De nummo Æmiliani, ΑΙΓΕΑΙΩΝ. ΘΡC. vide Nummos Populorum & Urbium.

DE NUMMIS COL. VIMINACII
in Macedonia.

Institutam hæcenus ab anno primo Gordiani Pii Felicis Chronologiam mirifice confirmant & adstruunt nummi coloniae Viminacii in Macedonia, (ut dixi in Nummis Populorum & Urbium:) aliique inscripti,

ti, DACIA: quos propterea sub unum conspectum repræsentari hoc loco satius visum est, quam in suos annos dispergi. Annus porro in ea colonia, ut in Occidente, a Kalendis Januariis incipit. Primus autem Viminacii colonie annus incidit in annum Christi 240. V. C. 993. Gordiani 3. Itaque hic ordo est nummorum illorum.

Anni Christi.	Anni Urbis Condita.	Anni Imp. Gordiani.	
240	993	3	IMP. GORDIANVS PIVS FEL. AVG. Capite laureato.)(P. M. S. COL. VIM. <i>Provincia Macedonia superioris colonia Viminacium.</i> AN. I. Anno primo. Ex ære magno.
241	994	4	
242	995	5	
243	996	6	Ut supra. P. M. S. COL. VIM. AN. IIII.
244	997	Philippi 1	Ut supra. P. M. S. COL. VIM. AN. V. cufus ante Natalem Urbis: quo die Natali Philippus capeffivit imperium. Est hic ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.
			IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(P. M. S. COL. VIM. AN. V. Ex ære magno, ibidem; cufus hoc anno post Natalem Urbis.
			M. IVL. PHILIPPVS CAES. Capite nudo Philippi filii.)(P. M. S. COL. VIM. AN. V.
245	998	2	IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite laureato.)(P. M. S. COL. VIM. AN. VI. Est ex ære magno, in Museo nostro.
			M. IVL. PHILIPPVS CAES.)(P. M. S. COL. VIM. AN. VI.
246	999	3	IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG.)(P. M. S. COL. VIM. AN. VII.
			M. IVL. PHILIPPVS CAES.)(P. M. S. COL. VIM. AN. VII. Cufus ante Natalem Urbis.
247	1000	4	IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG.)(P. M. S. COL. VIM. AN. VIII. Philippi patris.
			IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite Philippi filii radiato.)(P. M. S. COL. VIM. AN. VIII.
			IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Capite Philippi patris radiato.)(PROVINCIA DACIA. Dea stat cum vexillo, inter leonem & Aquilam Romanam, quæ coronam rostro tenet. AN. I.
			M. IVL. PHILIPPVS CAESAR. Capite nudo Philippi filii.)(PROVINCIA DACIA. AN. I. ut proxime. Ex ære magno, in Museo nostro: cufus hoc anno ante Natalem Urbis.
248	1001	5	IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Philippus pater.)(P. M. S. COL. VIM. AN. VIII. Ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.
			IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Philippus filius.)(P. M. S. COL. VIM. AN. VIII.
			IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Philippus pater.)(PROVINCIA DACIA. AN. II.
			IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Philippus filius.)(PROVINCIA DACIA. AN. II.
249	1002	6	IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Philippus pater.)(P. M. S. COL. VIM. AN. X. cufus ante Natalem Urbis. Est & Otaciliae similis.
		Decii 1.	IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Philippus filius.)(P. M. S. COL. VIM. AN. X. ut proxime.
		a die Natali Urbis.	IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Philippus pater.)(PROVINCIA DACIA. AN. III.
			IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG. Philippus filius.)(PROVINCIA DACIA. AN. III. Cufus ante Natalem Urbis, ut tres priores.
			IMP. CAES. C. MES. Q. DECIVS TR. P. F. AVG. Capite laureato.)(P. M. S. COL. VIM. AN. X. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.
			IMP. C. M. Q. TRAIANVS DECIVS.)(PROVINCIA DACIA. AN. III. post Natalem Urbis.
250	1003	Decii 2	IMP. TRAIANVS DECIVS AVG.)(P. M. S. COL. VIM. AN. XI.
			Q. H. ETR. MES. DEC. CAES.)(P. M. S. COL. VIM. AN. XI.
			C. VAL. HOST. M. QVINTVS)(P. M. S. COL. VIM. AN. XI.
			IMP. C. M. Q. TRAIANVS DECIVS.)(PROVINCIA DACIA. AN. IIII. similis est & Herennii Caesaris.
251	1004	Treboniani 1.	IMP. TRAIANVS DECIVS AVG.)(P. M. S. COL. VIM. AN. XII. Cufus ante Natalem Urbis. Sunt & Etruscillæ, & Herennii Etrusci, ac Valentis Hostiliani Caesarum similes, eodem tempore percussi.
		a die Natali Urbis.	IMP. C. M. Q. TRAIANVS DECIVS.)(PROVINCIA DACIA. AN. V. Ante Natalem Urbis.

Q. HER.

ÆMILIANUS AVG.

| Anni
Christi | Anni
V. C. | Anni
Imp. | |
|-----------------|---------------|--------------|--|
| | | | Q. HER. ETR. MES. DEC. CAES.)(PROVINCIA DACIA.
AN. V. Ante Natalem Urbis : quo die Natali Augustus est salutatus.
VAL. HOSTIL. QVINTVS CAE.)(P. M. S. COL. VIM.
AN. XII. Ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.
IMP. C. C. VIB. GALLVS AVG. Capite Treboniani laureato.)(P.
M. S. COL. VIM. AN. XII. Post Natalem Urbis.
252 1005 2 Ut supra.)(P. M. S. COL. VIM. AN. XIII.
& Æmi- Ut supra.)(PROVINCIA DACIA. AN. VI.
liani 1. C. VAL. HOST. M. QVINTVS. Capite Hostiliani Aug. laureato.)(P.
a Natali P. M. S. COL. VIM. AN. XIII.
Urbis.
253 1006 3 IMP. C. C. VIB. GALLVS AVG. Capite Treboniani laureato.)(P.
qui etiam M. S. COL. VIM. AN. XIII.
1. IMP. C. VIBIVS VOLVSIANVS.)(P. M. S. COL. VIM.
Gallieni AN. XIII.
& Vale- IMP. C. M. AEMIL. AEMILIANVS AVG. Capite laureato.)(P.
riani, a P. M. S. COL. VIM. AN. XIV. Ex ære mediocri, apud D. Fov-
die CAVL T: cufus hoc anno ante Natalem Urbis.
Natali IMP. VALERIANVS P. AVG. Capite laureato.)(P. M. S. COL.
Urbis. VIM. AN. XIII. post Natalem Urbis.
C. VAL. HOST. M. QVINTVS. Capite Hostiliani Aug. laureato.)(P.
PROVINCIA DACIA. AN. VII. ante Natalem Urbis.
IMP. C. M. AEMIL. AEMILIANVS AVG.)(PROVINCIA
Dacia. AN. VII. ante Natalem Urbis.
Valeria- IMP. GALLIENVS PIVS AVG.)(PROVINCIA DACIA.
ni & Gallieni AN. VII. Post Natalem Urbis.
254 1007 2 IMP. VALERIANVS P. AVG.)(P. M. S. COL. VIM. AN.
XV.
255 1008 3 IMP. VALERIANVS P. AVG.)(P. M. S. COL. VIM. AN.
XVI. |

Quot & quantos errores, quantasque & quam multas scriptorum Romanæ sive Augustæ historiæ fabulas Chronologia hæc refellat; conferendo ipsemet, nullo labore, sed & cum voluptate, intelliges. . . . Die sabbati, 20. Mart. 1700.

Anno Christi 253. V. C. 1006. Valeriani & Gallieni, 1.

Die Natali Urbis deponunt magistratum Æmilianus, Herennius, & Hostilianus: ad annum unum Treboniano & Volusiano prorogatur potestas Tribunicia. Trium priorum cufos ante Natalem Urbis hoc anno nummos proxime exhibuimus. Treboniani ac Volusiani reliqui nunc subjungendi sunt, ut ad Valerianum deinde & Gallienum progrediamur.

IMP. C. C. VIBIVS TREBONIANVS GALLVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. IIII. COS II. P. P. S. C. Imperator ad aram sacrificans, dextra pateram, sinistra tenet bacillum Imperatorium. Hunc profert Mediobarbus e Museo suo. Occo alium, simili epigraphæ utraque; in quo Dea stat, dextra ramum tenet.

IMP. CAES. C. VIBIO VOLVSIANO AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. IIII.

COS. II. Stat ipse togatus; dextra ramum oleæ tenet; sinistra bacillum Imperatorium. Argenteus, in Museo nostro; & apud P. CHAMILLART: ubi rursum alter argenteus, qui & apud Occonem est, in quo Imperator togatus ac velato capite sacrificat, dextra pateram tenens, læva bacillum Imperatorium, ut in Treboniani nummo.

ΑΥΤΟΚ. Κ. ΓΑ. ΦΙΝ. ΓΑΛ. ΟΥΕΝΔ. ΟΥΟΛΟΥΣΙΑΝΟC. Capite radiato.)(ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥΣΙΑC. ΥΠΑΤΟ. Β. Tribunicia Potestate, Consul II. Aquila Romana expansis alis, rostro gestat coronam. Infra, Δ. Anno quarto, qui annus incipit autumno hujus anni, more Græco. Infra, S C. Est ex ære mediocri.

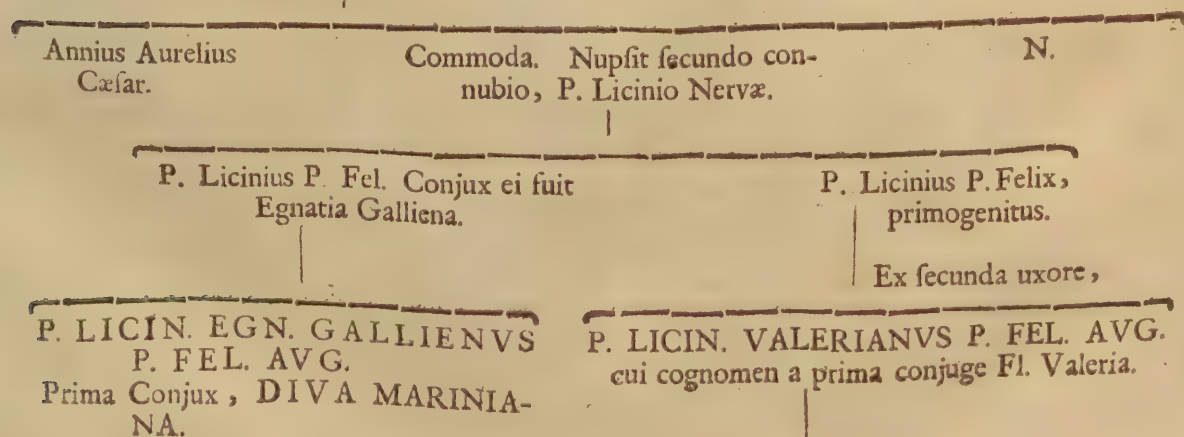
VALERIANVS & GALLIENVS.

Natali Urbis creantur Augusti, Valerianus & Gallienus; ut docent nummi coloniae Viminacii, & Provinciae Daciae, superiore epistola descripti, alique. Simul Valerianus Consul II. & Gallienus Consul primum, suffecti in aliorum locum salutantur. Eliguntur hi autem, quoniam & probi, & fratres patrueles essent, de familia Cæsarum, Pii Felices, Comodi Aug. pronepotes.

STEMMA VALERIANI & GALLIENI

ex solis nummis antiquis.

M. AVR. COMMODVS PIVS FELIX AVG. Annæ Faustinae Pia F.

Ex prima conjuge,
Valeria,
LIC. VALERIANVS junior, AVG,
Cujus nepos,
LICINIVS P. FEL. AVG. collega Constantini.

Ex secunda conjuge,
CORN. SALONINA,
CORN. SALON. VALERIA-
NVS CÆS.

Gallienus nomen assumit primo paternum *Licini*: maternum deinde *Egnatii Gallieni*. Valerianus habet primo paternum *Licini*, deinde a conjuge *Valeria* *Valeriani* cognomen, ut a *Domitia Domitianus*.

Sive *Gallienus* autem solummodo diceretur, sive *Egnatius Gallienus*, nihil intererat: siquidem esset *Gallienus* cognomen gentis *Egnatiæ*. Gallienum autem fuisse ex ea gente, nummi testantur, *BYZANTIΩN*, *NIKAIEΩN*, *ΠΡΟΥCIEΩN*, & *CIΔHTΩN*, in Nummis Populorum & Urbium, aliique. Ergo materno ex nomine, sive ex matre *Egnatia Galliena* dictus est *Egnatius Gallienus*: quemadmodum ex matre *Herennia Etruscilla* dictus est *Herennius Etruscus* Trajani *Decii F.* Ex patre & paterna avia dictus est *Pius Felix*: quo neque ipse, neque *Valerianus* patruelis ejus, insigniri cognomine minime ea ætate posset nisi esset uterque *Commodi Pii Felicis* pronepos.

In omnibus omnino nummis antiquis, multo major natu Gallienus, quam Valerianus, apparet. Nam ille videtur annorum saltem xxxv. in initiis principatus; iste non major tricenario. Id quod perspicue agnoscitur in nummis utriusque inscriptis, *LIBERALITAS AVGG.* ex ære magno & ex argento; quos percussos fuisse oportet primo ipso anno amborum principatus: & tamen in his barba jam crispa Gallienus pingitur, Valerianus rafa, & vegetiore vultu.

Sed Valerianus Gallieno est idcirco prælatus, quod esset ex primogenito familiæ *Liciniorum* natus; & idem priore conjugio affinitate conjunctus cum familia *Fl. Valeria*; cum *Cornelia*, secundo: & quod liberos Cæsares haberet, nullos Gallienus; tunc conjuge, ac liberis, si quos aliquando liberos habuit, orbatus.

Si Valeriani filius esset Gallienus, prius ipse Cæsar in nummis, quam Augustus foret; ut *Philippus Philippi F.* ut *liberi Decii*, ut *Valerianus ipse Cæsar Valeriani Aug. F.* ut *Titus Vespasiani*, ut alii plurimi. Sed cum Valerianus & Gallienus ambo statim Augusti appareant, ut *Diocletianus* & *Maximianus* ex nummis antiquis, ut *Marcus* & *Verus*; intelligere est, ipsos simul a Senatu, quoniam fratres patruelis essent, Augustos esse constitutos.

Deinde si Valeriani filius esset Gallienus, non *Gallienum* in nummis, sed *Valerianum* dici eum semper deberet. Nam Valeriano nomen nonnisi a conjuge potuit esse, ut ad primogenitum saltem ex eo conjugio transmitteretur. Sic *Vespasianus* a *Vespasia* conjuge nomen habuit, ut *Titus Cæsar* ex eo conjugio primum natus *Vespasianus* similiter semper appellaretur. Sic *Maximianus* a *Maxima* conjuge, ut *Maximianus* junior, qui ex eo primum conjugio prodiit, semper diceretur. Atqui nec in Latinis umquam, nec in Græcis nummis *Valeriani* cognomen habet Gallienus. Non est igitur Valeriani *F. Gallienus*. Nam si Valerianus Augustus nomen istud a matre haberet, ut habuit *Maximianus junior*: liberi Valeriani non jam *Valeriani*. sed *Valerini* dicerentur, aut *Valerii*: quemadmodum ex *Maximiano* nascitur *Maximinus*, & inde *Maximus*.

Præterea. si Gallienus Valeriani filius fuit, unde habet Gallienus *Egnatii Gallieni* nomen, & neutrum Valerianus vel semel habet? Non habent enim in nummis Romani Cæsares vel Augusti nomina, nisi ex patre vel matre, vel conjuge; & hæc quidem postrema fere desinentia in *ianus*. Ergo *Egnatiam* Gallienam fuisse oportet matrem Gallieni, filiam *Egna-*

tii & Gallienæ. Non igitur ex Valeriani conjuge, siquidem hæc non *Egnatia*, sed *Valeria* fuit, natus est Gallienus.

Valerianos certe duos juniores, tam Valeriani senioris filios esse oportet, non alterum ex his Gallieni, quam necesse est *Maximianum* juniorem *Maximiani*, *Liciniani* *Licinianum* esse filium, quod & nummi docent. Neque illam inscriptionem moramur, quæ est apud *Gruterum*, pag. cclxxv, 5. *P. LICINIO SALONIN. VALERIANO NOB. CAES. PRINC. IVVEN. VALERIANI AVG. NEPOTI. GALLIENI ET SALONINAE AVG. FILIO. MATER PIENTISSIMA*. Hanc enim esse recentem ac fictam quis non intelligat; cum neque abesse debeat *Cornelii* nomen; nec prius dici quemquam *nepotem* quam *filium* consuetudo ferat; nec Gallienum appellet *Augustum*; & barbara voce utatur, *pienissima*, a qua illa etiam ætas abhorruit: nec denique Valeriani nepos *Valerianus*, sed *Valerius*, diceretur?

Gallienus & Valerianus *Publii* prænomen ambo habent, quia ambo ex eadem familia Augusti: & illud proprium gentis *Liciniæ* prænomen fuit; & (ut memini me tibi in *Nerva* scribere) jam ex ea gente fuit Augustus aliquis, cujus prænomine assumpto suam ex illo originem demonstrarent. *Nerva* nimirum. Fratres enim habere idem prænomen non possunt; sed possunt patrueles. Fuit in ramos geminos seu stirpes duas *Licina* gens hic divisa; quas in se uno postea repræsentasse *Licinius Aug.* gloriabatur, cum se *Licinianum Licinium* inscriberet, ut dixi in *Sæculo Constantiniano*.

Valeriano Aug. commissum fuisse Orientem, & *Saloninam* ejus conjugem fuisse, non nomina solum *Cornelii Salonini Valeriani Cæsaris*, sed & nummi docent *Ægensium Ciliciæ*, in honorem Valeriani & *Saloninæ* multi percussi, nulli in honorem Gallieni. *Anazarbi* similiter in eodem tractu. Ex quo intelligimus, defensas adversus *Parthorum* incursiones diu fuisse *Ægas Ciliciæ* cum *Anazarbo*, a Valeriano: ac demum anno ipsius octavo amissas, deditione fortassis, quæ turpis visa sit Senatui. Nam neque *Ægæ* postea, nec Valerianus ipse deinceps apparet in nummis.

Ne vero nimium indulgere conjecturæ videamur, si Gallieni & Valeriani nummos certis adsignemus annis, ubi nullos habent adscriptos; satius visum est, exceptis his, qui aliquam habent anni notam, ceteros qui ad eruditionem & historiam aliquem usum afferunt, elementorum ordine hic exhibere; nec illorum solum modo, sed & conjugis Valeriani, ac liberorum, & totius domus illius Augustæ.

Numismata Valeriani Aug.

IMP. C.P. LIC. VALERIANVS AVG.
Capite laureato.)(ADLOCVTIO AVGVSTORVM. Valerianus subsequenter filiis paludatis adloquitur cohortes. Est ex ære magno.

CONCORDIA AVGVSTORVM.
Capita Valeriani & Gallieni adversa.)(ADVENTVS AVGVSTORVM. Imperatores duo paludati, in equis, præeunte Victoria cum milite: aliis militibus subsequenter. Ex ære mediocri, in gaza Regia.

CONCORDIA AVGVSTORVM.
Capita duo adversa: Valeriani junioris, nudum, dextro latere: Gallieni, laureatum, sinistro.)(

Ppppp

AD-

ADVENTVS AVGG. Augusti duo, Valerianus & Gallienus, in equis, ut proxime. Est ex argento majoris moduli, inter *medagliones* Sereniss. Ducis Hetruriæ editos. Concordia Valeriani patris & Gallieni Augg. ingeniose significatur, conjuncta Valeriani junioris effigie cum Gallieni. Nam si filium Valeriani Gallienus diligit, certe & Valerianum ipsum.

IMP. CAES. P. LIC. VALERIANVS AVG. Capite laureato.)(**CONCORDIA AVGVSTORVM.** Capita Gallieni & Valeriani junioris aduersa, ut proxime. In Museo D. Corrari, Nobilis Veneti, vidisse se refert D. Vaillant.

CONCORDIA AVGVSTOR. Capita duo aduersa Valeriani & Gallieni.)(**LIBERALITAS AVGG.** Ambo iidem in suggesto sedent: stat in extimo Liberalitas: pone Augustos paludati duo stant: scalam adpositam civis Romanus conscendit. Est ex ære maximo & mediocri, apud D. Vaillant, & Patinum. In alio ex ære mediocri, apud eosdem, sola Liberalitas Dea stat, cum tabella & Cornucopiæ.

CONCORDIA AVGVSTORVM. Capita Valeriani & Gallieni aduersa.)(**ADLOCVTIO AVGVSTORVM.** Uterque e suggesto cohortes adloquitur. Est ex ære mediocri. Concordiam Augustorum vides, ut Adventum suum simul exhibeant, ut Largitionem edant, ut Adloquantur cohortes. Statim igitur pares fuerunt; nec fuit Valerianus pater Gallieni.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS AVG. Capite laureato.)(**CONCORDIA EXERCITVVM.** S. C. Dea stat cum patera, & gemino Cornucopiæ. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

VALERIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(**DEO VOLKANO.** Vulcanus in templo quatuor columnis insigni. Est ex ære minimo in Museo nostro. *Volkanus* pro Deo ponitur, qui arma & tela ad bellum cudendi artem suggerit.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS P. F. AVG. Capite laureato.)(**FIDES MILITVM.** S. C. Dea stans tenet signa militaria duo. Est ex ære magno in Museo suo.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS AVG. Capite radiato.)(**GALLIENVS CVM EXER. SVO.** Cippus, cui impositus Juppiter; dextra tenet Victoriā. In cippo. **IOVI VICTORI.** Est hic nummus in gaza Regia, & apud D. BAUDELOT. *Jovi Victori Gallienus cum exercitu suo*, statuam cippo impositam dicat. Gallienum hinc cum exercitu suo, veluti minorem Augustum, tametsi natu majorem, sub Valeriano Imp. militasse, intelligimus. Habuit unusquisque Imperator suum sub se militantem exercitum: Valeriano interrim veluti potiore Imperatore, supremo omnium exercituum duce. Non igitur Gallienus omnium exercituum, sed *sui tantum exercitus* rector fuit.

Ut supra.)(**IOVI PACATORI ORBIS.** Juppiter sedet; dextra pateram, hastam sinistra tenet: ad pedes, Aquila Romana. Argenteus.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS P. F. AVG. Capite laureato.)(**LIBERALITAS AVGG.** S. C. Dea Liberalitas stans, dextra tabellam, sinistra Cornucopiæ tenet. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART. In alio, ibidem, **LIBERALITAS AVG.** tantum. In utroque, Valeriani vultus junior, quam Gallieni in nummis similiter inscriptis, aliisque, est.

VALERIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(**LIBERALITAS AVGG.** III. *Liberalitas Augustorum tertia.* Dea Liberalitas, ut proxime. Est ibidem argenteus.

Ut supra.)(**ORIENS AVGG.** Sol radiato capite, dextra extenta, cum flagello. Est ar-

genteus in Museo nostro. Quid sit *Oriens* hoc loco, dicam in Gallieno.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(**PIETAS AVGG.** Ambo togati, cum bacillo Imperatorio, sacrificant ante aram. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(**RESTIT. GEN. HVMANI.** *Restitutor generis humani.* Sol capite radiato dextram attollit, lava orbem gerit. Argenteus in gaza Regia.

Ut supra.)(**RESTITVTOR ORBIS.** Stans ipse paludatus, dextra Deam in genu proci- dentem subleuat. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(**RESTITVT. ORIENTIS.** Ipse paludatus a Dea coronam accipit. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(**VICTORIA AVGG.** Victoria cum palma & corona. Argenteus ibidem, & ex ære mediocri, cum S. C.

IMP. VALERIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(**VICT. PART.** Victoria, palmam gestans, captivum premit. In alio est, **VICTORIA PARTICA**, absque h. Uterque argenteus, apud P. CHAMILLART.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(**VIRTVS AVGG.** Ambo stant paludati: alter orbem Romanum dextra, hastam sinistra; Valerianus nimirum: alter nempe Gallienus, dextra Victoriā, sinistra hastam gerit. Et hinc minorem Augustum intellige Gallienum. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(**VOTA ORBIS.** Duæ Victoriæ tenent clypeum palmæ arbori appensum, in quo S. C. Vota sunt, ut conjunctis animis viribusque Augusti duos Victoriā de hostibus reportent. Argenteus ibidem, & in Museo nostro.

De nummis Valeriani, **ΘΕΟΓΑΜΙΑ & ΘΕΟΚΑΜΙΑ**, egimus in libro De Nummis Populorum & Urbium, verbo ΝΥΚΑΕΩΝ.

Nummi Corn. Saloninæ, quæ Valeriani Aug. conjux.

SALONINA AVG. Caput Augustæ in Lunæ crescentis effigie.)(**ÆQVITAS AVG.** Dea Æquitas stans, dextra libram, sinistra Cornucopiæ tenet. Argenteus. *Licina* olim & *Salonia* familia Catonum familiæ conjuncta affinitate fuit, teste Plinio, libro VII. sect. XII.

CORNELIA SALONINA AVG.)(**ÆQVITAS PVBLICA.** Tres Deæ Monetæ stant. Ex ære magno in gaza Regia.

CONCORDIA AVGVSTORVM. Capita Valeriani vel Gallieni, & Saloninæ, aduersa.)(**ÆQVITAS PVBLICA.** Tres Deæ Monetæ. Ex ære magno similiter.

SALONINA AVG.)(**AVG. IN PACE.** Dea sedens, dextra ramum olæ tenet, sinistra sceptrum transversum. Argenteus in Thesauo Regio, & apud Abb. Mezzabarba. Salonina impendisse operam in procurandis plebi urbanæ bonis, quæ solent esse cum pace conjuncta, hoc nummo dicitur.

CORN. SALONINA AVG.)(**BENEFICENTRICI.** *Veneri Genetrici:* hoc est, comitati & affabilitati ingenitæque a natura. Argenteus, apud P. CHAMILLART. Littera B. pro V hoc loco observanda.

Ut supra.)(**CERERI AVG.** Dea sedens, cum modio in capite, dextra spicas, lava hastam puram tenet. Argenteus ibidem.

Ut supra.)(**CONCORDIA AVGG.** Valerianus dextram porrigit Saloninæ. Argenteus.

SALONINA AVG.)(**CONCORDIA AVGGG.** Tres dexteræ junctæ; ad significandam concordiam Valeriani, Saloninæ, & Gallieni. Argenteus, in Thesauo Regio.

Ut

Ut supra.)(DEAE SEGETIAE. Dea cum Lunæ crescentis effigie stat in templo, quatuor columnis exornato. Argenteus in Museo nostro. Plinius, libro XVIII. sect. 2. *Hos enim Deos tunc maxime noverant: Seiamque a serendo, SEGESTAM à segetibus appellabant: quarum simulacra in Circo videmus.* Quem locum describens Augustinus, libro IV. de Civit. cap. VIII. *Segetiam* posuit.

Ut supra.)(FECUNDITAS AVG. Dea stans, læva tenet Cornucopiæ; dextram porrigit infanti nudo, ad pedes stanti, & utramque manum attolenti. Argenteus ibidem.

Ut supra.)(FELICITAS PVBLICA. Dea sedet, dextra caduceum, sinistra Cornucopiæ tenet. Argenteus, ibidem.

CORNELIA SALONINA AVG.)(IVNO REGINA. Stat Dea cum sceptro, & patera. SC. Ex ære magno ibidem, & ex argento.

SALONINA AVG.)(IVNO AVG. Dea sedens, lævo brachio puerum tenet. Argenteus in Museo nostro. Infra, NS *Narbonensium secundum tributum.*

Ut supra.)(IVNONI CONS. AVG. *Junoni Conservatrici Augustæ.* Cerva. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

CORN. SALONINA AVG.)(PIETAS AVG. Dea sedet: ante eam stant pueri duo. Argenteus, ibidem. In alio simili ex ære maximo, in Gaza Medicea est, PIETAS AVGG.

Ut supra.)(ROMÆ AETERNÆ. Roma sedet, dextra Victoriæ porrigit Imperatori togato stanti. Nam & tunc Imperatores togati, siquidem Principes Senatus. Supra, Solis fidus; quoniam *Sol Dominus Imperii Romani* dicebatur. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(VENVS GENETRIX. Venus stans, dextra pateram, hastam læva gerit. Ex ære magno, & ex argento.

Ut supra.)(VENVS VICTRIX: hoc est, comitatus affabilitasque, animos sibi concilians. Dea pomum dextra, sinistra palmæ ramum tenet. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(VESTA. Dea sedens, dextra pateram, læva hastam tenet. Argenteus, ibidem. Sunt etiam inscripti, VESTA AETERNÆ, & VESTA FELIX.

CAA. XPYCOΓONH CEB. *Salonina Chrysogone Augustæ.* In alio, quem vidi, CAAΩN. XPYCOΓONH CEB.)(CAMION. Diana Ephesia. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART. Adde his alios, ex libro De Nummis Populorum & Urbium.

KOPNHAI CAAΩNEINA CEB. Caput Saloninæ.)(L. A. *Anno primo.* Dea Æquitas sedet cum libra & Cornucopiæ. Est in Thesauro Brandenburg. tom. 2. pag. 160.

Numismata Valeriani junioris, qui filius natus major Valeriani Aug.

VALERIANVS CAESAR. Capite radiato.)(IOVI CRESCENTI. Puer capræ insidet. Est ex argento deaurato, in Museo nostro.

Ut supra.)(PIETAS AVGG. *Pietas Augustorum, Valeriani & Saloninæ conjugis; qui Valerianum Cæsarem voluerint esse Pontificem.* Instrumenta Pontificalia. Argenteus ibidem.

P. LIC. VALERIANVS CAES.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. SC. Stans paludatus, dextra orbem Romanum, læva hastam tenet. Est ex ære mediocri, in Gaza Regia.

VALERIANVS CAESAR. Capite radiato.)(VIRTVS AVGG. *Virtus Augustorum,*

Valeriani & Gallieni. Pallas galeata sedet, dextra Victoriæ, læva hastam tenet. Argenteus, apud Illustri. LAMONIVM.

K. ΠΟ. ΔΙΚΙ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC. Καίσαρ Πόπλιος Δικίνιος Ουάλεριανός. *Cæsar Publius Licinius Valerianus.* Capite nudo.)(ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Dea in templo. Ex ære magno.

ΙΓ. ΠΟ. ΔΙΚΙ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC. Capite laureato.)(CAMION. Juno cum pavonibus in templo. Ex ære mediocri, apud D. Vailant: sed manifesto errore: siquidem Ignatii nomen nec debuit præponi prænomini, nec Valeriano convenit, sed soli Gallieno. Legendum fuit igitur, ut in superiore nummo, K. ΠΟ. ΔΙΚΙ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC.

Numismata Cornelie Superæ, quæ conjux Valeriani junioris, ut videtur.

G. CORNELIA SVPERA AVG. *Gneia Cornelia Superæ Aug.* Caput Superæ in Lunæ crescentis effigie.)(IVNO REGINA. Dea stat dextra pateram, hastam læva tenet: ad pedes pavo. Est apud Tristanum, tomo III. pag. 134.

Ut supra.)(VESTA. Ut in nummo Saloninæ. Est in Thesauro Comitatus de Schwarzburg.

ΓΝ. ΚΟΡ. ΚΟΥΠΕΡΗΝ CΕ. *Gneiam Corneliam Superam Augustam.*)(ΑΡΧ. ΤΟ Β. ΦΙΛΟΙCΙΜΑ. ΙΟΥΛΙΕΩΝ. *Archonte iterum Philoxima. Nummus Juliensium.*

Numismata Cornelii Salonini, qui filius alter Valeriani Aug.

P. COR. SAL. VALERIANVS CAES. Capite radiato.)(DII NVTRITORES. Juppiter stat; hastam læva tenet; dextra Victoriæ Cæsari paludato porrigit, quæ Cæsari coronam imponit. Argenteus, in Museo nostro. *Dii nutritores Valeriani, parentes ipsius sunt, Valerianus pater, & mater Salonina. Vide nummum inscriptum, DIVÆ MARINIANÆ. FELICIT. DEORVM.* Duobus fratribus, Valeriano & Salonino, idem Publii prænomen est, quia proprium geminæ gentis est; nempe Liciniorum Nervarum, unde Lic. Valerianus pater; & Corneliorum Scipionum, unde Cornelia mater Salonini. Atque hoc etiam indicio intelliges eodem ambos patre natos esse; quorum alter prænomen paternæ gentis, alter maternæ acceperit. *Cornelius Saloninus* iste ex matre prius, *Valerianus* ex patre deinde est. Non esse hunc igitur filium Gallieni, ipsa evincunt ejus nomina. Neque enim adeo sperni debuit, ut nullum ejus nomen in filii nominibus appareret.

Ut supra.)(DEO MARTI. Mars galeatus, in templo quatuor insigni columnis. Argenteus.

SALON. VALERIANVS CAES. Capite radiato.)(PIETAS AVGG. Instrumenta Pontificalia. Pietas parentum commendatur, qui filium Saloninum jusserint esse Pontificem. Argenteus, in Museo nostro.

LIC. COR. SAL. VALERIANVS N. CAES. Capite nudo. Primum *Licinius* de gentis vetustæ ac paternæ nomine: deinde *Cornelius Saloninus* ex matre: denique *Valerianus* de patris cognomine.)(MONETA AVG. *Moneta*, hoc est, Curia Monetæ *Augusti.* Est ex ære maximo in Gaza Regia.

Ut supra.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stat paludatus, dextra signum militare, hastam læva tenet. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

P. C. L. VALERIANVS NOB. CAES. Capi.

Capite laureato. Post *Publii* prænomen, *Cornelius* primum a matre, deinde *Licinius Valerianus* paterno nomine nuncupatur.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Stat paludatus, hastam sinistra, dextra orbem Romanum tenet. Argenteus, e Museo nostro.

SALON. VALERIANVS C. S. Capite radiato. *Saloninus Valerianus*, forte *Cornelia Salonina* F.)(PRINCIPI IVVENT. Stat ipse radiato capite, paludatus, dextra bacillum Cæsareum demissum tenet; læva signum militare. Argenteus, ibidem.

SALON. VALERIAN. NOB. CAES. Capite radiato.)(SPES PVBLICA. Stat Cæsar paludatus, dextra elata; e regione Spes cum flore; fidere Solis intermedio. Ex argento ibidem.

Ejusdem.)(VICTORIA GERMANICA. Alius, VICT. PART. ut in Valeriano patre. Argentei sunt: & iste quidem in Cimelio D. FOVCAVLT, cum ista epigraphe: P. LIC. COR. VALERIANVS CAES. capite radiato.

DIVO CAES. VALERIANO. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Ara cum igne. Argenteus, in Museo nostro. In alio, CONSACRATIO. Rogus: ex argento eximius, in Cimelio P. CHAMILLART. In alio, CONSACRATIO: Aquila Saloninum defert in cælum. Argenteus, e Museo nostro.

DIVO VALERIANO CAES. Capite radiato.)(CONSACRATIO. Sic enim in his nummis passim, pro CONSECRATIO. In alio simili, CONSECRATIO est. Uterque Aquilam Romanam exhibet, in Museo nostro, ex argento.

ΠΟ. ΛΙ. ΚΟΡ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC ΚΑΙ. *Publius Licinius Cornelius Valerianus Cæsar*.)(AMICOC. Alius habet ΕΦΕCΙΩΝ, in Cimelio D. FOVCAVLT.

ΚΟΡ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC ΚΑΙ.)(ΕΦΕCΙΩΝ. In Gaza Regia.

ΛΙΚ. CΑΛΩΝ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC.)(ΕΦΕCΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ibidem. Alius: CΑΛΩΝ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΝ.)(ΕΦΕCΙΩΝ ΤΥΧΗ. Alius: ΛΙΚ. CΑΛΩ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC.)(ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

ΠΟ. ΛΙΚΙΝ. ΚΟΡΝΗΛΙΟC ΓΑΛΙΗΝΟC ΚΑΙC.)(ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. Templum. Ita D. Vaillant ex schedis suis. Sed haud dubie vel ipse vel librarius legit ΓΑΛΛΙΗΝΟC pro ΒΑΛΕΡΙΑΝΟC, ut in nummis omnibus alii *Valerianus* semper est, numquam *Gallienus*.

Κ. ΠΟ. ΚΟΡ. ΒΑΛΕΡΙΑΝΟC.)(ΚΛΕΟΒΟΥΛΟC. ΘΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙΝ. Hercules. Ex ære minimo, in Thesauo Regio.

Numismata Gallieni Aug.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(ABVNDANTIA AVG. Dea ex Cornucopiæ nummos effundit. Dextro nummi latere B. secundum tributum. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

IMP. GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(ADVENTVS AVG. Imperator inequo. Aureus.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(AETERNITAS AVG. Lupa cum gemellis. Argenteus e Museo nostro. Aeternitas domus Cæsarium *Piorum*, quæ a Romulo ducit originem, pervenitque usque ad Gallienum, hoc lemmate commendatur.

Ut supra.)(AETERNITATI AVGG. Dux dexteræ manus junctæ. Et hoc titulo commen-

datur domus Augustæ jam inde ab Augusto Cæsare propagata, & in Gallieno ac Valeriano tunc regnantis æternitas, ob conjunctionem inter se Augustorum omni ævo per natarum connubia. Argenteus est in Thesauo Regio.

Ut supra.)(APOLLINI CONS. AVG. *Apollini Conservatori Augusti*. Hippocentaurus ex arcu sagittam emittit. Argenteus in Museo nostro. Infra, Ζ. septimum tributum. Hippocentaurus Apollinis symbolum est, qui artem sagittandi pedites equitesque docuit. Solem etiam Imperii Dominum & Conservatorem Augusti hic titulus dicit. In alio ibidem simili. Hippocentaurus orbem dextra, læva temonem tenet, quo veluti regat orbem. Infra, II. secundum tributum. In alio simili ibidem, Gryphus est: Infra, Δ. Quartum tributum.

Ut supra.)(BONAE FORTVNAE. Fortuna, five Annona stans, dextra temonem, sinistra Cornucopiæ tenet. Argenteus. Similis huic alter est Valeriani Aug.

Ut supra.)(COHH. PRAET. VI. P. VI. F. *Cohortes Prætorianæ*, legionis *Sextæ Pie*, *Sextæ Felicis*. Leo gradiens. Argenteus.

IMP. C. P. LICIN. GALLIENVS P. F. AVG. Capite laureato.)(COHH. PRAEF. PRINCIPI SVO, in corona laurea. *Cohortium Praefecti Principi suo*. Ex ære magno. Galli dicerent: *Les Colonels a leur General*.

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(CONCORDIA AVGG. *Concordia Augustorum*, Gallieni & Valeriani. Dexteræ duæ manus junctæ. Argenteus e Museo nostro.

Ut supra.)(CONCORDIA EXERCIT. *Concordia exercituum*. Dea stat cum patera, geminum Cornucopiæ læva tenet. Est apud P. CHAMILLART, ex argento optimo.

Ut supra, capite laureato.)(CONCORDIA EXERCIT. Dea tenet signum militare, cum Cornucopiæ. Ex ære magno, ibidem.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(CONSERVAT. PIETAT. *Conservator Pietatis*. Imperator stat paludatus: ad pedes vir genu flectit, opem implorans. Infra, Ι Ι Ι. Tertium tributum. Edidit Morellius.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(DIANA CONS. AVG. *Diana Conservatrix Augusti*. Diana venatrix, arcum dextra, læva hastam inversam tenet: ad pedes, cervus. *Venatio*; ad valetudinem Principis utilis. Infra, Χ Ι. undecimum tributum. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra, capite laureato.)(DEO AVGVSTO. Capite Augusti pariter laureato. Argenteus in Thesauo Regio, & ibidem aureus.

GALLIENVS P. F. AVG. Capite laureato.)(DEO MARTI. Stat Mars in templo, capite galeato, dextra clypeum, læva hastam tenet. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(DONA AVG. Mercurius stans, dextra crumenam, læva caduceum gerit: ad pedes, canis. Sententia est: Pacem Imperii ab hostibus, securitatemque itinerum a latronibus, ita ut viatores ferre manu crumenam, & propemodum ostentare possint; hæc vero *Dona esse Augusti*. Argenteus est. Confer nummum inscriptum, PROVIDENTIA AVG.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(FELICITAS AVG. Dea cum hasta, dextra caduceum tenet. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

IMP. GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(FIDEI EQVITVM, in corona laurea. Argenteus, apud Illustriss. HARLÆVM: in Thesauo Regio aureus, cum epigraphe: GALLIENVS P. AVG.

Ut supra.)(FIDES MILITVM. Aquila Ro-

Romana orbi Romano insitit, inter duo signa cohortium. Argenteus, in Museo nostro. Similis huic alter, apud P. CHAMILLART, cum epigraphe, IMP. GALLIENVS PIVS AVG. In alio ibidem, ex ære magno: IMP. C. P. LIC. GALLIENVS P. F. AVG. capite laureato.)(FIDES MILITVM. SC. Dea stans tenet signa militaria duo. Sed præstat his omnibus, ille quem habes ipse in Museo tuo, inscriptum: FIDES MILI. GERM. *Fides militum Germanorum*, in corona laurea.

Ut supra.)(FIDEI PRAET. *Fidei Prætorianorum*. Tria signa militaria. Argenteus. In alio e Gaza Regia aureo, Dea dextra crumenam tenet, sinistra Cornucopiæ: juxta, signum militare. *Fides militum commendatur; abstinentium a crumena viatorum ac mercatorum*.

GALLIENVS PIVS FELIX AVG. Capite tecto leonis exuviis, ut in quibusdam Comodi Felicis nummis, a quo genustraxit.)(FORTVNA REDVX. Annoña cum temone & Cornucopiæ. Hunc nummum refert Angeloni, pag. 326. sed nobis suspectum.

GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato, cum clypeo & hasta humero dextro imposita: quod est insigne Imperatoris.)(GERMANICVS MAXV. *Germanicus Maximus*. Trophæum. Ad pedes, captivi duo. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(HERCVLI CONS. AVG. *Conservatori Augusti*. Aper: quoniam aper Calydonius Herculis symbolum est & laborum ejus. Argenteus.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(INDVLGENT. AVG. *Indulgentia Augusti*. Dea sedet cum patera & hasta. Argenteus, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(IOVICONS. AVG. Capra. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(IOVICRESCENTI. Puer insidens capræ. Nempe Gallienus Imp. Valeriano Valeriani F. Principi Juventutis, & adolescenti; nummum dicat. Sic *Maxentius Aug.* nummum inscripsit Fl. Val. Constantino Principi Juventutis.

Ut supra.)(IOVICANTAB. Juppiter stans dextra fulmen, læva tenet hastam. Argenteus in gaza Regia. *Jovem Cantabrum*, sive Cantabriæ in Hispania Præsidem, potes, si lubet, interpretari. Nihil prohibet etiam *Catabiensis* legi; loco æque incognito, atque ille est in nummis Postumi Aug. HERCVLI MAGVSANO. Sed quamvis *Cantabro* legas, ne propterea existimes plus juris habuisse in Cantabriam Gallienum, quam in Libyam vel Arcadiam Postumus habuit; cujus nummi inscripti sunt, HERCVLI LIBYCO, HERCVLI ERYMANTINO.

IMP. GALLIENVS P. AVG. Capite radiato. Pii cognomen interdum solum apponitur; quoniam & vetustius & notius est quam Felicitas.)(IOVI VICTORI. Statua Jovis, sinistra hastam, dextra orbem Romanum cum superposita Victoria gerentis, cippo imposita: in quo scriptum est, IMP. CES. hoc est, *Imperator cum Exercitu suo*; subintellige, hanc statuam *Jovi Victori* posuit. Sic vidimus superius, GALLIENVS CVM EXER. SVO. Est hic argenteus in Museo nostro. Tristatus, pag. 74. interpretatur, IMP. CAES. male. Gallice diceres: *Le Généralissime avec toute son armée a erigé cette statue à l'honneur de Juppiter le Victorieux*.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(IVENTVTI AVG. Juppiter stat, dextra Victoriæ, hastam sinistra tenens. Argenteus.

Ut supra.)(IVENTVS AVG. Stat ipse paludatus, laureato capite, læva hastam, dextra orbem Romanum tenet, cui Victoria Romana superposita, Gallieno porrigit coronam. *Infra*, VII. C. Sep-

timum tributum *Cabilonensium*. Est ex ære minimo apud P. ALBARET, Societatis nostræ, Turnonii. Edidit Morellius in Specimine, PIIC. prave. *Juventutis* nomine in hoc utroque nummo pedetres copias intellige, *l'Infanterie*: ut in nummis inscriptis, PRINCIPI IVENTVTIS.

GALLIENVS AVG.)(LEG. I. ADI. VI. P. VI. F. *Legio prima Adjutrix, sexta Pia, sexta Felix*. Capricornus; quod est symbolum Felicitatis. Alius: LEG. II. PART. VI. P. VI. F. Centaurus, dextra elata; sinistra palmam tenet: signum victoriæ ab equitibus pedibusque reportata: *Legio secunda Parthica, sexta Pia, sexta Felix*. Alius: LEG. III. ITAL. VII. P. VII. F. Ciconia: symbolum Pietatis erga patriam, quæ nos genuit: *Legio tertia Italica, septima Pia, septima Felix*. Alius: LEG. IIII. FL. VI. P. VI. F. Leo, ob legionis virtutem: *Legio quarta Flavia, sexta Pia, sexta Felix*. Eadem sub Victorino P. F. rursus occurret. Alius: LEG. VIII. AVG. VI. P. VI. F. Bos, ob militum patientiam pro insigni legionis positus: *Legio octava Augusta, sexta Pia, sexta Felix*. Omnes argentei, in Museo P. CHAMILLART.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(LEG. I. ITAL. VII. P. VII. F. Capricornus. Alius: LEG. II. ITAL. VI. P. VI. F. Lupa cum gemellis. Alius: LEG. III. ITAL. VII. P. VII. F. Ciconia. Alius: LEG. X. GEM. VI. P. VI. F. *Legio decima Gemella &c.* Taurus. Alius: LEG. XIII. GEM. VI. P. VI. F. Victoria dextra coronam, sinistra palmam tenet. Ad pedes, leo. Omnes argentei, in Museo nostro.

IMP. GALLIENVS PIVS AVG. Capite radiato.)(LEG. XXII. VI. P. VI. F. Capricornus. Est ex ære minimo, apud D. FOUCAULT. Vidimus & LEG. IXXX. duodevicesimam; & XX. vicesimam, aliasque Gallieni legiones in nummis perraris. Profert Mediobarbus e Museo suo, LEG. XXX. NEP. VI. F. *Legio tricesima Neptunia sexta Felix*. Forte, pro VLP. VI. P. VI. F. *Legio tricesima, Ulpia, sexta Pia, sexta Felix*; quem nummum vidimus apud Abb. Mezzabarba. Quod si tyranni, ut volunt, triginta Gallieno invito Romanum Imperium discerperunt, & vix Italia sola relicta Gallieno fuit; ubi terrarum collocari legiones ex potuerunt, hoc est, multo plures, quam fuerunt sub Antonio Triumviro, Republica tunc maxime florente: (nam sub eo fuere dumtaxat xiv.) vel quot habuit Severus Aug. cujus est nummus ille argenteus, LEG. XXX. VLP. V. cum aquila legionaria inter duo signa cohortium?

Ad eos legionum titulos quod attinet; VI. P. VI. F. perperam hos certe interpretari mihi videntur Antiquarii, qui censent titulos esse virtutis ac laudis; sensumque hunc esse, *Sexta Pia, sexta Fidelis*. An potest enim aliqua dici legio, sive erga Principem vel patriam *Pia*, sive alterutri *Fidelis*, absque injuria ceterarum? Non omnes sunt legiones *pia* ac *fideles*? Cur deinde nulla *Pia*, nulla *Fidelis* cognominata Legio est, nisi sub Principibus *Piis*? Nullane prius fuere Legiones *pia*, nullæ *fideles*? Cur præterea nulla alia legio *Pia* & *Fidelis*, præter sextam & septimam? A titulis virtutum nullum est aliquando datum Legioni alicui nomen. Vel ab antiquitate, vel a regione, vel ab officio, vel a Principe appellationem habent. Ab antiquitate, *Legio I. Antiqua*, xii. *Antiqua*, xxi. *Primigenia*, sub Antonio. Galli dicunt, *Les Vieux Corps*. Ab officio, *Legio xvii. Classica* sub Antonio, *Legio i. Adjutrix* sub Gallieno. A regione, *Legio xvi. Libyca* sub Antonio; sub Gallieno, *Legio ii. Parthica*, *Legio iii. Italica*, *Legio v. Macedonica*; sub Treboniano, *Legio iii. Gallica*. A Principe, *Legio ii. Trajana*, *Legio vi. Augusta*, *Legio iii. Flavia*, *Legio xxx. Ulpia*.

Ulpia. Legio **VI I. Claudia**, sub Severo. Est & *Minnervia*, & *Gemella*; hæc a duplicato numero; illa a Numine fortassis, cui præsertim litabat. Nullus ibi titulus a laude vel merito est.

Quid igitur est **VI. P. VI. F.**? *Sexta Pia*, inquam, & *Sexta Felix*: petito nomine eo utroque ex cognominibus Augustorum. Legio, quæ præter nomen suum, dicitur esse **VI. P. VI. F.** ea est, quæ habet privilegia ac stipendia *Sextæ Piae*, & *Sextæ Felicis*: hoc est, *Sextæ* a Pio restitutæ, *sextæ* ejusdem a Felice auctæ: hoc est, a Marco Antonino Pio restitutæ, a filio Commodio Felice auctæ. Non ab eodem Pio qui & Felix; nam si ita esset, diceretur solummodo **VI. P. F.** *Sexta Pia Felix*; sed a Pio qui antecessit Felicem, & a Felice qui Pio successit. Legio sexta a Pio restitutæ, legio sexta M. Antonii Triumviri est; cujus est nummus ille præclarus ex argento: **LEG. VI. ANTONINVS ET VERVS RESTITVIT.** Septimam similiter fuisse ab eodem Pio restitutam, & utramque a Commodio Felice auctam, docent nummi legionum plerique sub Gallieno inscripti, **VI. P. VI. F.** quidam etiam **VII. P. VII. F.** sed non alio numero; nulla, exempli gratia, **IV. P. IV. F.** aut **VIII. P. VIII. F.** &c. Hinc est quod ante *Pium*, hoc est, ante Marcum Pium, & filium Commodum Felicem, nulla est Legio *Pia* vel *Felix*; quia nullus ante hos Principes cognominatus est *Pius* aut *Felix*. Et sunt hæc æque cognomina legionum, ex cognominibus Principum petita; atque nomina legionum, Augustæ, Claudæ, Flavæ, Ulpæ, sunt ex nominibus. Et ut pro insignibus gerunt hæc legiones interdum Ciconiam, quæ est symbolum Pietatis in nummis Metellorum, & Antonini Pii, sic etiam interdum symbolum Felicitatis adhibent Capricornum, quoniam est ubertatis annonæ terra marique feliciter convectæ symbolum.

Verum extincto Commodio Pio Felice, occuparunt principatum Cæsares, *Pii* quidem plerique; sed nulli *Felices*, sive ex Felice orti, obtinueruntque usque ad Gordianum tertium; sive Pium Felicem. Itaque sive ipse Commodi successor Severus, cujus in nummis Legiones multæ sunt, nec ulla tamen **VI. P. VI. F.** sive alius ex subsecutis Imperatoribus, hæc legionem **VI. P. VI. F.** & alteram **VII. P. VII. F.** odio forte Commodi vel invidia; penitus exaudivit. Gallienus autem, quoniam esset *Pius Felix*, & consanguinitate Commodi gloriaretur, cujus pronepos erat, non legionem illam quidem **VI. P. VI. F.** alteramve **VII. P. VII. F.** restituit: quæ causa est, cur nulla etiam sub Gallieno legio sit, quæ sit tantum **VI. P. VI. F.** aut **VII. P. VII. F.** absque alio prævio nomine; sed nomen alterutrum multis legionibus impertiit, cum privilegiis eisdem & stipendiis.

Docent igitur hæc ipsa etiam cognomina Legionum sub Gallieno, adhuc sub eo Principe saltem, **P. F.** hoc est, *Pii Felicis* titulos, vera fuisse & hereditaria cognomina Principum, non meros laudis a singulorum pietate ac felicitate titulos: cum præsertim Augusti, ut sæpe dixi, qui hos habent titulos, ipso primo suæ potestatis die, *Pii Felices* nominentur & sint: neque sit aliquis Augustorum ante Commodum *Felix*; neque sint omnes post Commodum *Felices*.

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato. **LIBERALITAS AVGG.** Dea stat, cum tabella & Cornucopiæ. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

GALLIENVS AVG. Capite radiato. **LIBERAL. AVG.** Dea, ut proxime. In medio, S. secundum tributum. Argenteus ibidem. In alio, **LIB. AVG. T. Liberalitas Augusti tertia.** Dea, ut supra. Argenteus in Cimelio olim Colbertino.

Ut supra. **LIBERO P. CONS. AVG.**

Libero Patri Conservatori Augusti. Panthera. Infra, B. Secundum tributum. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra. **MARTI PACIFERO.** Mars stat cum hasta & clypeo. Ex ære minimo, in Museo nostro. In Thesaurio Regio aureus est, **MARTI PROPVGNATORI.**

IMP. GALLIENVS P. F. AVG. Capite laureato. **MONETA AVGG.** Hoc est, Curia Monetalis. Tres Deæ Monetæ. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

GALLIENVS AVG. Capite radiato. **NEPTVNO CONS. AVG.** Equus marinus. Argenteus in Museo nostro. In alio, Capricornus: apud P. CHAMILLART.

GALLIENVM AVG. P. R. *Populus Romanus* salutat. Capite Gallieni laureato. **OB CONSERVATIONEM SALVTIS.** Dea Hygiæ; sive Salus. Est ex ære mediocri, in gazæ Regia. In alio ex auro, **OB LIBERT. REC.** *Ob Libertatem receptam*, reddito plebi aditu facili ad Principem. Vide nummum Hadriani, **LIBERTAS RESTITVTA.**

GALLIENVS AVG. Capite radiato. **ORIENS AVGG.** *Oriens Augustorum*, Gallieni & Valeriani. Sol dextra elata, radiato capite, læva orbem tenet. Argenteus in Museo nostro. *Oriens Augustorum* appellatur, pars Syriæ maritima, & Asiæ minoris ille tractus, qui his temporibus vel Romanis paruit, vel cum ipsis fœderatus fuit. *Augustorum* dicitur, quoniam suam adversus Parthos Persasque tutelam Oriens ille acceptam his referret.

IMP. GALLIENVS P. F. AVG. GR. *Germanicus.* Apud Mediobarbum, pag. 371. e Museo suo. **ORIENS AVGG.** *Oriens Augusti.* Solis typus. Quæ fuerint autem tunc in Oriente vel fœderatæ civitates, vel obnoxia Romano imperio, discas ex Indice libri de Nummis Populorum & Urbium. Supremis Gallieni temporibus omnes illas fere occupavere Parthi ac Persæ; adversus quos Probus Aug. & postea Carus item Aug. ad tutandas reliquias Asiæ minoris, exercitus comparaverunt. Unde & in nummis Probi legas, **EXERC. PERS.** & Caro Persici ac Parthici cognomen obtigit in nummis post ejus obitum cufis. Nam quæ alia esse causa potest, quamobrem innumeri, vulgares, & obviæ sint nummi Græci, nomine Gallieni in oppidis ibi indicatis Asiæ Syriæque constati; post eum autem fere nulli; nisi quod irruptione facta Orientem fere universum Persæ cum Parthis occupaverunt? Jamdudum enim ante Gallieni tempora Cappadociam omnem invaserant, & partem Ciliciæ mediterraneam; ut olim sub Cyro.

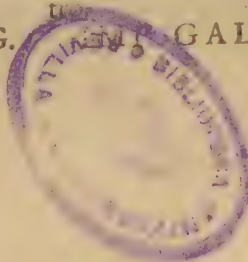
GALLIENVS AVG. Capite radiato. **PAX FVNDATA.** Trophæum, cum captivis duobus. Argenteus.

IMP. GALLIENVS P. F. AVG. GER. Capite radiato. **PAX AVGG.** cum Germanis. Dea Pax, cum hasta transversa, dextra ramum oleæ tenet. In medio, V. Quintum tributum. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

GALLIENVS AVG. Capite radiato. **PERPETVITATI AVGG.** Dea stans, dextra tenet orbem Romanum, sinistra columnæ innititur. Argenteus. Trifanous, tomo III. pag. 71. legit, **PERENNITATI.** Utroque vocabulo perpetuitas domus Augustæ, jam inde ab Augusto Cæsare, usque ad Gallienum, apposite indicatur.

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato. **PIETAS AVGG.** erga superos. Ambo Augusti Gallienus & Valerianus, sacrificant ante aram. Argenteus e Museo nostro.

GALLIENVS P. AVG. Capite radiato.

diato.)(PIET. SAECVLI. *Pietas saeculi.* Lupa lactat infantem. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. *Pietas saeculi* ea prædicatur, cujus est insculptum in ipso numismate argumentum: nempe quod Gallieni cura & providentia, lupæ ipsæ, hoc est, scorta & meretrices, non ut prius, exponerent fetus suos, sed lactarent & alerent. Idem argumentum numismatis insculptum in nummo Domitiani commemoravi, & in nummo Cydoniatarum sub Augusto, apud Patinum, pag. 50. & sub Vitellio, ut dixi ad annum Christi 68.

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato.)(PROVIDENTIA AVG. Mercurius dextra crumenam, sinistra caduceum gerit; ut in nummo superius allato, DONA AVG. Est hic argenteus in Museo nostro.

IMP. GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(RESTIT. GALLIAR. Stans ipse paludatus, sinistra tenet hastam, dextra subleuat Galliam in genu procidentem, & Cornucopiæ lava gerentem. Argenteus, apud P. CHAMILLART. In alio ibidem, & in Museo nostro, IMP. GALLIENVS PIVS AVG. RESTITVT. GALLIAR. *Restitutor Galliarum.*

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(RESTITVT. GEN. HVMANI. Sol capite radiato, dextram attollit, lava gestat orbem. Argenteus, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(RESTITVT. ORIENTIS. Ut in simili Valeriani nummo. Et hic est argenteus.

Ut supra.)(SERAPIDI COMITI AVG. Stat Serapis, dextra elata, lava hastam tenet: ad pedes, Ibis avis. Ex ære magno, in Gaza Regia.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(SECVRIT. PERPET. *Securitas perpetua.* Dea stat cum sceptro, crus sinistrum dextro superponit. Lavo nummi latere. H. *Octavum* tributum. Est ex ære minimo apud P. CHAMILLART: & alter ibidem argenteus huic similis, Valeriani Aug.

Ut supra.)(SISCIA AVG. Dea sedet, dextra hastam tenet, sinistra Cornucopiæ: in imo, fluvius cum amphora. Argenteus: Siscia Augusti dicitur, quam in confinio Imperii positam tutatur Augustus adversus Sarmatas. Vide Nummos Populorum & Urbium.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(SOLI CONS. AVG. *Soli Conservatori Augusti.* Pegasus. Infra, A. *primum* tributum. Argenteus est e Museo nostro.

Ut supra.)(VBERITAS AVG. Dea stat, dextra spicas tenet, lava Cornucopiæ, Argenteus, apud P. CHAMILLART.

IMP. GALLIENVS P. F. AVG. G. M. Capite radiato. *Imperator Gallienus Pius Felix Augustus Germanicus Maximus.*)(VICTORIA G. M. *Victoria Germanica maxima.* Victoria gradiens cum palma & corona. Est ex ære minimo in Museo P. CHAMILLART: in quo & similis alter Valeriani est, ita inscriptus: IMP. C. P. LIC. VALERIANVS P. F. AVG. capite radiato.)(VICTORIA G. M. *Victoria Germanica maxima*, ut proxime. Partem habuit uterque Augustus in eadem victoria: quam ob rem utriusque honori nummi persimiles uno tempore cusi fuerunt: sed Gallieno soli datum cognomen est *Germanici Maximi*, ut saltem natu majori Augusto.

GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato.)(VICTORIA GERMANICA. Victoria orbi insistens, dextra coronam tenet, lavo humero trophæum deferit: ad pedes, captivi duo. Argenteus, in Museo nostro. In alio apud P. CHAMILLART, legitur, VICTORIA GERM.

Victoria coronam porrigit stanti Augusto, dextra orbem Romanum gerenti, hastam sinistra.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(VICT. AET. *Victoria aeterna.* Victoria stans coronam dextra manu ostentat. Lavo nummi latere, Z. *septimum* tributum. Ibidem, ex ære minimo. In argenteo simili e Museo nostro, littera S. *secundum* tributum.

Ut supra.)(VICTORIAE AVGG. II. GERM. *Victoriae Augustorum secundæ Germanicæ.* Victoria coronam dextra tenet, lava palmam: ad pedes, captivus. Argenteus.

Ut supra.)(VICTORIA AVG. III. *Victoria Augusti tertia.* Victoria stat cum palma & corona. Argenteus in Museo nostro. In medio, T. *tertium* tributum.

IMP. GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA GALL. AVG. III. *Victoria Gallieni Augusti tertia.* Victoria cum palma & corona. In medio, T. ut proxime. Argenteus, ibidem.

GALLIENVS AVG. capite radiato.)(VIC. T. GALL. AVG. *Victoria tertia Gallieni Aug.* Tres Victoriae coronam singulæ ostendant. Argenteus, in Cimelio P. CHAMILLART.

Ut supra.)(VICTORIA NEPT. Victoria dextra coronam, lava palmam tenet. In medio, S. *septimum* tributum. Ex ære minimo, ibidem.

Ut supra.)(VICTORIA PARTH. *Victoria Parthica.* Victoria sinistra palmam gestat, sinistra coronam ostentat. Est argenteus, apud P. ALBARET, Societatis nostræ, Turnonii.

GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato.)(VIRT. GALLIENI AVG. *Virtus Gallieni Aug.* Ipse cum hasta & clypeo calcathostem. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(VIRTVS AVGG. Ambo Augusti, Gallienus & Valerianus tenent Victoriam. In alio, stans ipse paludatus cum hasta, lava gestat signum militare. Uterque ibidem argenteus.

Ut supra.)(VIRTVS VALERI. *Virtus Valeriani*, patruelis, & collegæ in principatu. Galli dicunt, *C'est son bras droit.* In area nummi, phœretra, leonis exuvie, clava, thorax, arcus. Argenteus hic nummus est.

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS AVG. Capite laureato, vultu annorum xxxv. aut eo amplius, barba crispa.)(In corona laurea; VOTIS DECENNALIBVS. Est ex ære magno, in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(VOTA ORBIS: ut in Valeriano. Argenteus, apud D. FOUCAULT.

De nummo inscripto, GALLIENAE AVGVSTAE.)(VBIQVE. PAX. Vide quæ dixi in Numismatis Saeculi Constantiniani.

IMP. P. LIC. GALLIENVS AVG.)(COL. IVL. AVG. (BER. opinor.) Dea coronatur a Victoria, quæ est columnæ imposita. Dea hastam tenet, in qua transversum lignum instat crucis est. Ex ære magno, apud D. BEGON.

ΠΟΥ. ΛΙΚ. ΙΓΝΑ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC. Capite laureato. *Publius Licinius Ignatius* (sive *Egnatius*) Gallienus.)(ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ. *Prusiensium sub Hypio monte.* Capite nudo Salonini Cæsaris. Ambo in uno eodem nummo junguntur; quoniam ut Valerianus junior sub Valeriano patre, ita Corn. Saloninus sub Gallieno Princeps Juventutis fuit. Est in Thesauro Regio.

Numismata Mariniana, quæ conjux Gallieni Aug.

DIVAE MARINIANAE. Caput velatum, annorum circiter xxx. aut paulo plurimum.)(CONSECRATIO. SC. Pavo. Est ex ære magno, apud

apud P. CHAMILLART: argenteus, sine S.C. in Museo nostro: ubi & alii ex ære magno & ex argento; in quibus Mariniana a pavone defertur in cælum. Non est *Diva Augusta* Mariniana, quoniam illa obiit, dum esset adhuc Gallienus privatus, nec dum salutat Augustus: ut DIVA PAVLINA conjux Julii Maximini.

DIVAE MARINIANAE. Caput Marinianæ in Lunæ crescentis effigie.)(FELICIT. DEORVM. *Felicitas Deorum*. Stat Dea, dextra caduceum tenet, læva Cornucopiæ. Argenteus est, in Cimelio D. FOUCAULT. *Felicitas Deorum* est, quam Dii, hoc est, quam Augusti procurant: ut

PAX AVGVSTI dicitur, quam procurat Augustus. Dii hic appellantur Valerianus & Gallienus; quoniam suis humanum genus fovant beneficiis; parta pace Populo R. & abundantia secundum illud Plinii dictum; *Deus est mortali juvare mortalem*. Quo sensu, ut suo loco dicam, scriptum est in nummis Aureliani Aug. DEO AC DOMINO NATO: quod idem est ac BONO REIP. NATO, ut in nummis Constantinorum legitur. Fuit Mariniana conjux Gallieni, & eadem (ut videtur) consobrina Saloninæ Valeriani conjugis; ut fidem faciet subsequens schema.

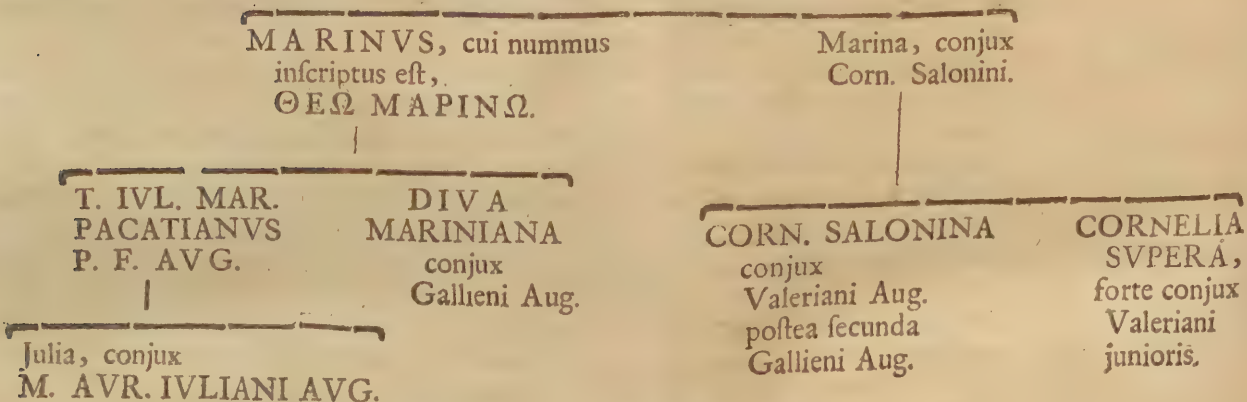
STEMMA MARINIANÆ.

Julius Marianus, de conjugis nomine, Mario patre genitæ, sic appellatus.

Vide stemma Pescennii Nigri.

Hujus

nepotes:

A Marino Mariniana deducitur, ut a Faustina puella Faustiniana. Et Marini filiam esse Marinianam ante nos alii conjecerunt. In gratiam Gallieni, cuius Mariniana conjux fuit; & simul in gratiam Saloninæ, cuius avunculus Divus Marinus fuit; ambo relati sunt inter Divos, & Marinus, & Mariniana.

Numismata Valeriani & Gallieni cusa anno eorum i. Christi 253.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS P. F. AVG. Capite laureato.)(VOTIS DECENNALIBVS, in corona laurea: ex ære magno & mediocri.

Ut supra.)(COL. IVL. AVG. FEL. BER. Berytus. Vide Nummos Populorum & Urbium.

Ejusdem.)(L. A. Anno primo: qui autumnus anni hujus incipit.

De nummo Anazarbensium, ET. BOC. qui cusus est hoc anno ante Septembrem: & de altero AITAIQN. ET. T. hoc est, anno ccc. vide Nummos Populorum & Urbium. De nummo, COL. VIM. AN. XIII. superius dixi. Ad hunc annum pertinent & nummi antea laudati, LIBERALITAS AVGG. & VOTA ORBIS.

IMP. GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. COS. P. P. Ipse paludatus, dextra hastam tenet: stat inter amnes duos, Rhenum & Mosellam, qui arundinem dextra gerunt. Est argenteus. Ipso igitur primo imperii anno Galliarum fines tutatur adversus Germanos.

IMP. GALLIENVS AVG. Capite laureato.)(In corona laurea. VOTIS DECENNALIBVS. S.C. Ex ære mediocri, in Museo nostro. Et apud P. CHAMILLART, ex ære magno, cum epigraphe, IMP. C. P. LIC. GALLIENVS AVG. Pares ambo in honore Augusti statim Valerianus & Gallienus: tamen potior, ut dixi, Valerianus initio fuit.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(VOTA DECENNALIA, pro decennialia. Victoria scribit in clypeo arbori applicato. Est ex ære minimo apud P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(In corona laurea: VOT. X. ET. XX. Votis decennialibus & vicennialibus. In ipsis Imperii auspiciis, ut videtur, præter decennialia vota, concepta sunt & vicennialia pro Gallieni incolumitate. Nummus ex auro est; in Thesauo Regio.

ΠΟΥΒ. ΑΙΚ. ΕΓΝΑ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC ΑΥΓ. αδγϛεϛ. Publius Licinius Egnatius Gallienus Aug.)(ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Dea sedet cum patera & Cornucopiæ. Est ex ære mediocri, apud D. FOUCAULT.

ΠΟ. ΑΙ. ΕΓ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB. P. Lic. Egnatius Gallienus Aug. Capite laureato.)(ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Pharus. Ibidem.

ΑΥΓ. ΚΑΙ. ΠΟΥ. ΑΙ. ΕΓΝΑ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB. Capite radiato. Imp. Caesar Publius Licinius Egnatius Gallienus Aug.)(CΙΔΗΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Æsculapius stans. Est ex ære mediocri, in Thesauo Brandenburg. tom. 2. pag. 158.

ΠΟ. ΑΙ. ΕΓ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB. Capite radiato.)(ΑΝΚΥΡΑC. Ancyra Galatiæ. Lupa cum Remo & Romulo. Est ex ære minimo, in Thesauo Regio.

ΠΟ. ΑΙ. ΙΓΝ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC ΑΥΓ. Capite laureato.)(ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Urnæ tres, e quibus palmæ tres emicant. Ibidem ex ære minimo. Non solum in Gallieno, sed in aliis etiam Augustis bene multis Græca numismata accuratius, quam Latina, omnia Augustorum nomina exhibent. Unde nec Gallienum fuisse Egnatium, nec Maximinum fuisse Julium Verum, nec Severinam fuisse Ulpiam, nisi ex Græcis numismatis novimus.

Nondum occurrerunt nobis nummi Gallieni, e fabrica quæ dicitur Alexandrina, cum L. A. aut L. B. aut alium omnino nummum alicujus Græcæ civitatis, cum alterutrius hujus anni nota. At sunt Valeriani & Saloninæ nummi his annis notati; quoniam Salonina tunc Valeriani conjux, non Gallieni, fuit.

Anno Christi 254. V. C. 1007. Valeriani
& Gallieni, 2.

Kalendis Januariis Valerianus Aug. init tertium
Consulatum: Gallienus secundum.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS P. F.
AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. II.
COS. III. P. P. sedet Imperator, dextra orbem
Romanum tenet, laeva scipionem Consulare. Est
argenteus, in libro Card. Norisii, De Votis Decen-
nalibus, pag. 100.

Ejusdem Valeriani est, nummus Aegenium in Ci-
licia, cum litteris, TA. hoc est, anno cccci. cu-
sus hoc anno post Septembrem: ANEMOY-
PIEΩN. ET. B. in quo Annona in Templo cer-
nitur, ex ære magno: CEBACTH. ET. ΔOC.
anno cclxxiv. de quo vide Nummos Populorum
& Urbium: & COL. VIM. AN. XV. de quo
dixi ad annum superiorem.

KOPNHΛIA CAΩNEINA CEB.
)(L. B. Anno secundo, qui autumnus init anni hu-
jus. Annona stans. Est in Thesauo Mauroceni,
pag. 141.

Valeriani junioris.)(L. B. Dea Roma sedens
galeata, dextra coronam, laeva hastam tenet. Apud
Tristanum, pag. 126.

Anno Christi 255. V. C. 1008. Valeriani
& Gallieni, 3.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS AVG.
Capite radiato.)(TR. P. III. COS. III. P.
P. Argenteus, apud Mediobarbum, pag. 367.

Est ejusdem Valeriani nummus, ANEMOY-
PIEΩN. ETO. Γ. anno tertio. Et,
COL. VIM. AN. XVI. de quo supra dixi.

Valeriani junioris.)(L. Γ. Aquila Romana.
Est in Thesauo Mauroceni, pag. 142. In alio apud
Patinum in Indice, pag. 27. caput Jovis est, & L.
Γ. Anno tertio Valeriani patris.

Gallieni. AYT. K. II. ΔIK. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB.
Capite laureato.)(L. Γ. Spei ty-
pus. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMIL-
LART.

Anno Christi 256. V. C. 1009. Valeriani
& Gallieni, 4.

IMP. C. P. LIC. VALERIANVS P. F.
AVG. Capite radiato.)(TR. P. IIII. COS.
III. P. P. Sol gradiens, dextra elata. Argenteus,
ibidem.

A.K.Π.ΔΙ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC ΕΥ.ΕΥ.С.
Capite laureato: vultu juniore, quam Gallieni. Imp.
Caesar Publ. Licinius Valerianus Pius Felix Aug.)(L. Δ. Anno
quarto: Ex ære mediocri, ibidem. In alio, ibidem,
Aquila est. In tertio, Dea stat, cum gemino Cor-
nucopia.

De nummo ΑΙΓΑΙΩΝ. ΤΓ. hoc est, anno
ccci. vide Nummos Populorum & Urbium.

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS P. F.
AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. IIII.
COS. II. Sol gradiens, dextra elata. Argenteus,
apud P. CHAMILLART.

AYT. K. II. ΔIK. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB.
Capite laureato.)(Venus Victrix. L. Δ. Ex ære
mediocri, ibidem.

Anno Christi 257. V. C. 1010. Valeriani
& Gallieni, 5.

Kalendis Januariis Valerianus Aug. fit Consul
IIII. & Gallienus III.

IMP. VALERIANVS AVG. Capite ra-
diato.)(P. M. TR. P. V. COS. IIII. P. P.
Ambo Augusti togati ante aram sacrificant. Est ar-
genteus, ibidem.

Valeriani junioris.)(L. E. Anno quinto Vale-
riani patris. Annona stat. Est in Thesauo Mauroce-
ni, pag. 142.

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS P. F.
AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. V.
COS. III. P. P. Sol gradiens dextra elata. Ar-
genteus, apud P. CHAMILLART.

AYT. K. II. ΔIK. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB.
Capite laureato.)(L. E. Anno quinto. Aquila Ro-
mana rostro coronam gerit. Est ex ære mediocri,
ibidem.

Anno Christi 258. V. C. 1011. Valeriani
& Gallieni, 6.

Kal. Januariis videtur Valerianus junior Augustus
fuisse salutat.

IMP. VALERIANVS P. AVG. Capite
radiato, vultu juvenili.)(SALVS AVGG.
Salus Augustorum, nimirum Valeriani utriusque, pa-
tris & filii. Dea Salus. Est argenteus in Museo nos-
tro.

Sunt Valeriani patris & Saloninae nummi, ΑΙ-
ΓΑΙΩΝ. ET. ET. hoc est, anno cccv. qui autumnus
incipit hujus anni. Vide Nummos Populorum & Ur-
bium.

Corn. Salonini.)(L. 5. Anno sexto Valeriani
patris. Serapis. Est in Thesauo Mauroceni, pag.
142.

IMP. GALLIENVS AVG. Capite radia-
to: dextra tenet scipionem Consulare, cujus in a-
pice Aquila Romana est.)(TR. P. VI. COS.
Dea Roma sedet, capite galeato, sinistra hastam,
dextra orbem Romanum tenet, cui Victoria Roma-
na superposita est. Argenteus apud P. CHAMIL-
LART.

IMP. GALLIENVS AVG. capite radia-
to.)(P. M. TR. P. VI. COS. Ipse stat habi-
tu Pontificio, laeva sceptrum tenens, dextra pateram,
ante aram sacrificat. Infra, MP. Mercatorum pri-
mum tributum. Argenteus, ibidem.

ΠΟ. ΔΙΚ. ΙΓΝ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB.
Capite radiato. P. Licinius Egnatius Gallienus Aug.
)(L. 5. Anno sexto. Roma galeata sedet, laeva
hastam tenet, dextra Victoriā Romanam, quae
lauream laeva gestat; dextra coronam Augusto por-
rigit. Apud Tristanum, tom. III. pag. 91.

Anno Christi 259. V. C. 1012. Valeriani
& Gallieni, 7.

Kalendis Januariis Gallienus init quartum Consu-
latum.

Valeriani nummus est, ΕΙΡΗΝΟΠΟΛΙ-
ΤΩΝ. CH. hoc est, anno ccviii. de quo vide
Nummos Populorum & Urbium.

IMP. GALLIENVS AVG. Capite radia-
to.)(P. M. TR. P. VII. COS. Ipse sedet
velato capite in sella curuli; sinistra sceptrum, dex-
tra orbem Romanum tenet. Infra, MS. Mercatorum
secundum tributum. Argenteus, apud P. CHAMIL-
LART.

GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato.
)(P. M. TR. P. VII. COS. IIII. P. P.
Mars gradiens cum hasta & spoliis. Argenteus est in
Museo nostro.

A. K. Π. ΔΙ. ΟΥ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC ΕΥ.
ΕΥ. C. Capite laureato. Imp. Caesar Publius Lici-
nius. . . . Gallienus Pius Felix Aug.)(Caput Jo-
vis laureatum. Est in Thesauo Brandeb. tomo 2.
pag. 159. ubi ΟΥ five sculptam secunda & imperi-
tama-

ta manu, siue lectum perperam est pro ΕΓ. Neque Græci certe ΟΥ scriberent pro ΟΥΑΔΕΡΙΑΝΟC: si quidem etiam ubi ΟΥΑΔΕΡΠΙΟC intelligi debet, scribunt diligentissime ΟΥΑ saltem vel ΟΥΑΑ. quemadmodum. ΟΥΗ. scribunt, ubi ΟΥΗΡΟC intelligunt. Vide Nummos Græcos Julii Maximini, Diocletiani, Maximiani, & Constantii.

Anno Christi 260. V. C. 1013. Valeriani & Gallieni, 8.

Valeriani nummus est, cufus ab Ægeensibus Ciliæ, ΑΙΓΑΙΩΝ ΕΤ. ΖΤ. hoc est, anno cccvii. post Septembrem scilicet anni hujus.

GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. IIII. P. P. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Argenteus apud Occonem, pag. 470.

Anno Christi 261. V. C. 1014. Gallieni 9.

Postumi 1.

GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. IIII. P. P. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Mediobarbus pag. 375. hunc nummum profert e Museo suo. ΑΥΤ. Κ. Π. ΑΙΚ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. ENATO Y. Anno nono. Aquila Romana, cum palma & corona. Est in Indice Patini, pag. 27.

POSTVMVS.

Valeriano patre in Oriente cæso (neque enim deinceps in nummis apparet,) die Natali Urbis, hoc anno, ut videtur, Gallieno inconsulto, Gallia Belgica per annos decem Cassio Latieno Postumo tutanda committitur adversus Germanos, cum TR. POT. & titulo PONT. MAX. ac P. P. Idem vero cum Pius Felix statim appelletur in nummis, ea cognomina accepisse eum necesse est a nepte Commodi Pii Felicis, quam ille matrem habuerit.

STEMMA POSTVMI AVG.

M. AVR. COMMODVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG.

Anniæ Faustinae filius.

Annia.

Nubit C. Cassio.

Cassia, conjux Latieni, vel Latinii
Postumi.

Annia.

M. CASS. LAT. POSTVMVS P. F. AVG.

N. Annius.

M. ANN. FLORIANVS
P. F. AVG.

Marcus prænomen est gentis Antonia; cujus se primogenitum, ortum ex M. Commodio Antonino, eo accepto prænومine, gentilitioque propterea deposito, Postumus proficitur. Nam prænومina gentis Cassiæ in nummis antiquis sunt Caius, Quintus, & Lucius. Mox appellatur Cassius de matris nomine, & celebri quondam gente Cassia: unde maternum nomen paterno præponitur, quod est Latienus Postumus. In gente Cassia post Julii Cæsaris necem, fuit is, cujus est ille nummus argenteus, apud Patinum, pag. 69. C. CASSI. IMP. LEBERTAS. Et Cassius alter prius, pag. 67. Q. CASSIVS. VEST. quem TRAIANVS AVG. restituit. Latienus (nisi forte verius Latinus est,) gentis nomen fuit, ut Betilienus. Ita Postumus fuit æque ac Gallienus, Commodi Pii F. pronepos.

IMP. C. M. CASS. LAT. POSTVMVS P. F. AVG. Capite laureato.)(ADVENTVS AVG. Imperator in equo, dextra elata, pacifici habitu. S. C. Adventus ejus in Galliam Belgicam hoc titulo significatur. Est ex ære magno in Gaza Regia: & in Thesauro etiam Mediceo, teste Card. Norisio, apud Mediobarbum, pag. 393.

Ut supra. EXERCITVS. . . Imp. in equo cohortes adloquitur. S. C. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(EXERCITVS YSC. S. C. Imperator ex equo cohortes adloquitur. Ex ære mediocri in gaza Regia.

Ut supra.)(EXERCITVS VAC. S. C. Imperator ex equo cohortes adloquitur. Ex ære magno, ibidem.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. COS. P. P. Leo capite radiato. Aureus est in Thesauro Regio.

POSTVMVS PIVS AVG. Capite laureato.)(LIBERALITAS AVG. Ipse in suggesto sedens, stante Dea Liberalitate, dat congiarium populo, pro inito principatu. Est ibidem aureus.

Anno Christi 262. V. C. 1015. Gallieni 10.
Postumi 2.

Kalendis Januariis Gallienus Aug. init Consulatum V.

IMP. GALLIENVS P. F. AVG. Gallienus capite laureato, dextra scipionem Consularem tenet.)(P. M. TR. P. X. COS. V. P. P. Imperator in quadrigis. Est ex ære maximo in gaza Regia. Quidam in eo perperam legerunt, COS. II. Genuinus esse non potest, nisi legas, COS. V.

IMP. GALLIENVS P. F. AVG. G. M. Germanicus Maximus. Capite radiato. Ex argento deaurato, in Museo nostro, erasa prorsus contraria nummi superficie. In alio apud Occonem, pag. 470. pars aversa habet trophæum, cum epigraphe, GERMANICVS MAXV. ut in nummo Postumi Aug. de quo mox dicam.

Π. ΑΙΚ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC ΚΟΡΝΗΛΙΑ CΑΛΩΝΕΙΝΑ. Capita duo adversa, Junone intermedia, quæ velum stringit.)(ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΑCΤΑΟΥ. ΙΕΡΟC. Pergæorum civitatis sacrosanctæ sacrum certamen. Vas supra mensam. Est ex ære maximo, in Cimelio Sereniss. Ducis Hetruriæ. Saloninam Valeriani viduam Gallienus hoc anno duxit uxorem.

Caput Gallieni cum pectore.)(CORNELIA SALONINA AVG. Ex ære maximo ibidem.

ΑΥΤ. Κ. Π. ΑΙΚ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC ΕΥ. CEB. Capite laureato.)(ΔΕΚΑΕΤΗΡΙC ΚΥΡΙΟΥ. Decennalia Domini nostri, in corona laurea. Infra, L. I. Anno decimo currente. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Hoc anno videtur obiisse Cæsar Corn. Saloninus Valerianus, Valeriani & Saloninae F. cujus consecratione inscriptos superius nummos exhibui; DIVO CÆS. VALERIANO. Eiusdem est nummus qui sequitur;

ΠΟ.

ΠΟ. ΑΙΚ. CAAΩΝ. ΟΥΑΔΕΡΙΑΝΟC.
Caput laureatum: cui subiecta Aquila Jovis est, ut
in nummo ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ, de quo dixi ad an-
num Christi 247. Latere nummi sinistro, I. hoc est,
annus fortassis Gallieni decimus: quo anno scilicet in
honorem Salonini ludos fecerunt Pergæi. Si quid
aliud ea littera significetur, discam vero lubens.)(.
ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΙΕΡΟC,
subintellige, ἀγών, *Sacrum certamen*. Mensa, cui
urna imposita est. Affert hunc nummum Patinus,
pag. 418. & Occo.

Numismata Postumi Aug.

POSTVMVS PIVS AVG. Capite laurea-
to.)(INDVLG. PIA POSTVMI AVG.
Sedet in sella curuli; dextram porrigit supplici ante
pedes. *Indulgentia Pia Postumi Aug.* Alludit opifex
ad Postumi cognomen, quod est *Pius*. Aureus est in
Thesauo Regio.

Ut supra.)(PIETAS AVG. Dea stans, u-
troque brachio, alterum altero, gestat infantem. Ad
pedes stant alii duo nudi. Est hæc Pietas erga ege-
nos. Et allusio est ad cognomen *Pii*. Dicitur Pos-
tumus Aug. esse vere sui nominis, vere *Pius*. Aureus,
ibidem.

Ut supra.)(ROMAE AETERNAE.
Dea sedet, capite galeato: dextra Victoriam tenet.
Ibidem aureus.

POSTVMVS P. F. AVG. capite radiato.
Ex patre, *Postumus*; ex matre, *Pius Felix*.)(.
RESTITOR GALLIAR. sic enim ibi
scribitur, pro RESTITVTOR, in ære medio-
cri, apud P. CHAMILLART. At in ære mag-
no, ibidem; IMP. C. M. CASS. LAT. POS-
TVMVS P. AVG. Capite radiato.)(RES-
TITVTOR GALLIARVM. Postumus pa-
ludatus. Galliam procidentem in genu subleuat.

POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.
)(RESTITVT. ORBIS. Stans ipse galeatus,
Genium Orbis procidentem in genu subleuat. Ar-
genteus in gaza Regia.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Ca-
pite radiato.)(PACATOR ORBIS. So-
lis caput radiatum. Argenteus, in Museo nostro.

Ut supra.)(SAECVLO FRVGIFERO.
Caducei duo. Ex ære minimo, apud P. CHAMIL-
LART.

Ut supra.)(SPEI PERPETVAE. Spes.
Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(SALVS PROVINCIA-
RVM. Rhenus jacens, cum cymba plena remi-
gibus, & arundine, salus provinciarum est; prohi-
bente Postumo, ne Rhenum Germani transirent. Est
argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(SALVS EXERCITI. Æs-
culapius stans. Argenteus, apud P. CHAMIL-
LART. Providentia Augusti commendatur in cu-
randis militibus ægris aut vulneratis.

Anno Christi 263. V. C. 1016. Gallieni 11.
Postumi 3.

Kalendis Januariis Postumus init secundum Con-
sulatum.

Numismata Gallieni, &c.

ΑΥΤ. Κ. Π. ΑΙΚ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB.
Capite laureato.)(L. IA. Anno x1. qui incipit
autumno hujus anni. Aquila. Est ex ære mediocri,
in Museo nostro. Apud Patinum in Indice, pag. 27.
L. A. Annona stat.

KOPNHΑΙΑ CAAΩNINA CEB.)(.
L. IA. Spes florem ostentat. Est ex ære mediocri,
in Museo nostro.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΠΟ. ΑΙΚ. ΟΥΑΔΕΡΙΑ-
ΝΟC. Caput Valeriani junioris radiatum. In me-
dio, IA. Annus x1. Gallieni.)(ΑΥΡΒΕΙ-
ΤΩΝ. Ipse paludatus dextra pateram, læva hastam
tenet. Est ex ære magno in gaza Regia. Adhuc
commissa Valeriano juniori tutela Orientis erat.

Numismata Postumi.

IMP. C. M. CASS. LAT. POSTVMVS
P. F. AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P.
COS. II. P. P. S. C. Stans ipse galeatus, dextra
Romanum orbem, læva hastam tenet. Ex ære mag-
no & mediocri, in Museo nostro. Est & argenteus
ibidem, absque S. C.

Ut supra.)(VICTORIAE AET. *Victo-
ria aeterna*. S. C. Duæ Victoriæ clypeum applicant
palmae arbori. Ex ære magno, apud P. CHAMIL-
LART.

IMP. C. POSTVMVS PIVS F. AVG.
Capite laureato.)(VICT. GERMANICA.
Victoria gradiens cum palma & corona. Ex ære
magno ibidem.

Ut supra.)(VICT. COMES AVG. Im-
perator in equo, dextra hastam tenet, læva palmam,
Victoria præeunte. Est ex ære mediocri, in Gaza
Regia, & apud Tristan, pag. 141.

POSTVMVS AVGVSTVS. Capite ra-
diato.)(GERMANICVS MAXV. *Ger-
manicus Maximus*, pro *Maximus*. Trophæum: ad
pedes, captivi duo, Apud Tristan, pag. 161. ut in
Gallieno: quoniam sua quisque ex parte scilicet, vel
suo quisque anno, Germanos repressit. Est ex ære
mediocri, apud P. CHAMILLART.

IMP. C. M. CASS. LAT. POSTVMVS
P. F. AVG. Capite radiato.)(VICTORIA
AVG. Victoria cum palma & corona: ad pedes,
captivus sedet ac luget. S. C. Ex ære magno, ibidem.
Quomodo tyrannus in Belgio, (nam hunc tractum
fabrica Postumi nummorum ex ære refert:) cui nummi
tot ex *Senatusconsulto* cuduntur? cui innumeri ex ar-
gento per annos decem in provincia Narbonensi,
æque ac Gallieno?

Anno Christi 264. V. C. 1017. Gallieni 12.
Postumi 4.

Kalendis Januariis, Gallienus Aug. fit Consul sex-
tum.

IMP. C. P. LIC. GALLIENVS P. F.
AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. XII.
C. VI. P. P. Imperator in equo, dextra elata, pa-
cifici habitu. Est argenteus.

ΑΥΤ. Κ. Π. ΑΙΚ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB.
Capite laureato.)(L. IB. Anno x11. qui autum-
no anni hujus incipit. Pallas stat. Est apud Pati-
num in Indice, pag. 27.

ΑΥΤ. Κ. Π. ΑΙΚ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB.
capite laureato: vultu annorum circiter L.)(Aquila
rostrata gestat coronam, in qua sunt litteræ L. IB.
Anno x11. Ex ære mediocri, in Museo P. CHA-
MILLART.

KOPNHΑΙΑ CAAΩNEINA CEB.)(.
L. IB. Spes. Ex ære mediocri, ibidem.

Numismata Postumi.

IMP. C. POSTVMVS PIVS F. AVG.
Capite radiato.)(P. M. TR. P. IIII. P. P.
Arcus, pharetra, clava. Argenteus.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Ca-
pite radiato.)(P. M. TR. P. IIII. COS. II.
P. P. Mars gradiens cum hasta & spoliis, ut in
nummis Gallieni, anno 259. & aliis. Argenteus in
Museo nostro.

Q9999 2

Ut

Ut supra.)(FIDES EXERCITI. Quatuor signa militaria. Argenteus, ibidem. In altero, e Museo P. CHAMILLART, Est FIDES EXERCITVS, cum totidem signis militaribus; in quibus est Aquila legionaria.

Ut supra.)(FIDES MILITVM. Dea stans, singulis manibus signum militare tenet. Est ex ære magno & ex argento, in Museo nostro.

Ut supra.)(SALVS EXERCITVS. Dea Salus. Ex argento, apud P. CHAMILLART. Sunt & alii inscripti; CONCORDIA EQVIT. FIDES EQVIT. PAX EQVIT. VIRTVS EQVIT. Postremus hic est in Cimelio D. FOYCAVLT.

Anno Christi 265. V.C. 1018. Gallieni 13.

Postumi 5.

Kalendis Januariis Postumus Aug. fit Consul III. AYT. K. II. AIK. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB. Capite radiato.)(L. IF. Anno XIII. qui autumnus anni hujus incipit. Aquila Romana rostro coronam gerit. Ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART. In alio ibidem, Victoria coronam ostentat. L. IF.

KOPNHAIΑ CΑΛΩΝΙΝΑ CEB.)(Aquila, ut proxime. L. IF. Ex ære mediocri, ibidem.

Numismata Postumi

POSTVMVS AVG. capite galeato.)(P. M. G. M. TR. P. COS. III. P. P. Pontifex Max. Germanicus Max. &c. Trophæum: ad pedes, captivi duo. Aureus est, e Thesaurio Regio.

Ut supra.)(P. M. TR. P. IIII. COS. III. P. P. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Aureus ibidem, cusus hoc anno ante Natalem Urbis.

POSTVMVS PIVS AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. IMP. V. COS. III. P. P. Ipse sedens, dextra tenet orbem Romanum, sinistra scipionem Imperatorium. Aureus, ibidem.

IMP. C. POSTVMVS PIVS F. AVG. Capite radiato.)(PROVIDENT. DEOR. COS. III. Dea stans, dextram extendit: supra, sidus Solis. Est argenteus. Est & quinarius huic similis, apud Tristan. tomo III. pag. 150. Postumi capite galeato.

POSTVMVS PIVS AVG. Capite laureato. Pii nomen, cum sine titulo Felicitis apponitur, tunc multo magis se non titulum esse laudis, sed familiaris cognomen, admonet.)(QVINQVENNALES POSTVMI AVG. Victoria clypeum gerit. Ludi sunt a Postumo facti, anno quinto Tribuniciae Potestatis, post victoriam. Aureus est apud D. DE BOZE, & in Thesaurio Regio.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite laureato.)(SAECVLI FELICITAS. Ipse laureato capite paludatus, dextra tenet hastam transuersam, laeva orbem Romanum. Argenteus in Museo nostro.

POSTVMVS PIVS FELIX AVG. Capita duo; Postumi, & Jovis; alterum alteri applicatum.)(FELICITAS TEMP. Felicitas Temporum. Navis cum remigibus, & vexillo in medio. Argenteus in Cimelio D. FOYCAVLT.

Ut supra: capite Postumi & Jovis laureato.)(VIRTVTI AVG. Virtuti Augusti. Capita duo rursus conjuncta; Postumi, & Martis: laureatum Postumi, Martis galeatum: ad indicandam Virtutem Augustam: quemadmodum in antica nummi area conjunctum est Jovis caput cum capite Postumi, ad indicandum iudicium magnum & prudentiam singularem. Quam ob causam similem Diocletianus postea Jovius, Maximianus Herculus est appellatus.

Qui Postumum geminum, patrem ac filium, hic pingi putant, quoniam geminum Trebellius Pollio finxit, tum utriusque vultus indiscreta similitudine, atque ætate, redarguuntur: quæ idcirco in nummis exhibita sedulo est, quoniam nihil est homini similius, quam Genius ipsius: tum ipsamet inscriptione, quæ unicum Postumum spondet, & Augustum unicum. Confer similes nummos Antonii Triumviri, Commodi, Probi, Maximiani Herculi, & aliorum. Etiam in Trajani nummo pars altera Trajani caput, altera ipsum eundem sub Herculis effigie exhibet. Est hic Postumi nummus ex auro & argento, apud Tristanum, tomo III. pag. 147. Qui duos credunt in nummis Postumos deprehendi, eo quod nunc barba proluxa, nunc crispa cernitur; hi geminum quoque Albinum inducant, si quidem hac una ratione nitantur. Nam & ille certe nunc crispa, nunc proluxa barba, ac propterea prorsus sui dissimilis pingitur: sed hoc discrimen effecit diversitas officinarum, ut de Albinum nummis Patinus agnovit, in Thesaurio Numismatum, pag. 79.

Ut supra: Capita Postumi & Jovis, ambo laureata, ambo eandem referentia ætatem.)(FELICITAS AVG. Capita duo iterum conjuncta, Victoria & Pacis: illa coronam & palmam, istarum olea gerit. Est hic aureus apud Tristan. tomo III. pag. 152. Cave hic rursus Postumos patrem & filium signari existimes; aut Trebellio Polioni fidem habeas; qui ut numerum XXX. tyrannorum expleret, tum alios, tum Postumum filium fecit Augustum. Unicum enim fuisse Postumum Augustum nummi perspicue docent; in quibus unius semper AVG. Postumi, seu virtus, seu felicitas, aliudve simile, prædicatur. Sunt enim Postumi nummi vel in Museo nostro, ut de aliis taceam, argentei æneique, FELICITAS AVG. LAETITIA AVG. MONETA AVG. ORIENS AVG. PAX AVG. PIETAS AVG. PROVIDENTIA AVG. SALVS AVG. SALVS POSTVMI AVG. VERTAS AVG. VICTORIA AVG. VIRTVS AVG. &c. necdum visus est aliquis Postumi nummus, qui duos commemoret simul AVGG. præter unum fortassis argenteum, VICTORIAE AVGG. quem fuisse dicunt in Cimelio Colbertino. Quo ipso tamen, si vere exstat, & est genuinus, victoria ea potest intelligi, Postumi & Gallieni; ob quam uterque ex æquo dicitur in nummis suis, GERMANICVS MAXVMVS.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite laureato.)(FELICITAS AVG. Duo capita laureata, adversa: Postumi, & Jovis simillimum Postumo. Aureus est e Thesaurio Regio.

IMP. CAES. POSTVMVS P. F. AVG. Capite laureato.)(AETERNITAS AVG. Tria capita radiata Solis unius; meridiani quidem, adversa facie atque in medio positi: orientis vero ejusdem, & occidentis hinc & inde obliqua; ut recte Tristanus adnotavit, pag. 165, ubi hunc aureum nummum describit. Est enim Sol symbolum æternitatis, ut alibi dixi. Æternitas domus Augustæ, jam inde a Cæsare Augusto usque ad Postumum propagata, hoc titulo prædicatur. Nam & ipse, quia Pius Felix, idcirco Augustus est.

POSTVMVS PIVS FELIX AVG. Capita laureata duo; Postumi, & Jovis vel Herculis.)(CONSERVATORES AVG. Capita duo conjuncta, Martis galeatum, & Victoria dextra coronam gestantis alterum; quæ nempe superius in alio nummo appellata est VICTORIA COMES AVG. Est hic aureus in Gaza Regia, & apud Tristan. pag. 140.

POSTVMVS AVG. Capite galeato.)(POSTVMVS AVG. Idem adverso vultu & obtutu, nudo capite: ut effigiem illius sic erectam pos-

positamque aliquo loco, vel clypeum ita insculptum, hæc facies nummi significet. Aureus est apud Tristanum, pag. 183. & in Thesauro Regio.

IMP. C. M. CASS. LAT. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(VIRTVS AVG. SC. Dea stat cum hasta & clypeo. Ex ære magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(Templum, in cuius fronte, FELICITAS. Ex ære magno, ibidem.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(CASTOR. Castor stans equum freno regit. Est ex argento mixto ibidem. Equitatu plurimum valuisse Postumum, eo titulo ac symbolo significatur; juxta illud Horatianum, libro 2. Serm. Satyr. 1. *Castor gaudet equis.*

Ut supra.)(ORIENS AVG. Sol currens, dextra elata, lava flagellum tenet. Ex ære minimo, ibidem. *Oriens*, hoc est, Asia reliquæ, Romanis obnoxia, ut Gallieni, sic etiam Postumi providentiam implorant, adversus Parthos & Persas. Communes habent titulos in nummis, certo concordia argumento. Sic est uterque RESTITVTOR GALLIARVM, & RESTITVTOR ORBIS, & GERMANICVS MAXV. &c. Missas a Postumo auxiliares copias in Orientem, hoc lemma significat.

IMP. C. M. CASS. LAT. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(LAETITIA AVG. Triremis cum remigibus. SC. Ex ære magno in Museo nostro.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(NEPTVNO REDVCI. Neptunus stans, dextra delphinum, lava tridentem tenet. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. Redux e Britannia fortassis Postumus.

Nummos inscriptos, IMP. C. C. IVN. POSTVMVS AVG. & IVNIA DONATA AVG. quos affert Chiffletius, in Lumin. Prærog. ad Vind. Hispan. pag. 373. supersedemus hic referre; cum eos esse adulterinos periti fateantur, confatosque ad recentem fabulam de duobus Postumis fulciendam.

Anno Christi 266. V. C. 1019. Gallieni 14.
Postumi 6.

Kalendis Januariis Postumus suscipit quartum Consulatum, geritque in ditione sibi assignata.

ATT. K. II. AIK. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. IA. Anno XIV. Aquila Romana rostro coronam gerit. Est apud Patinum in Indice, pag. 27.

KOPNHAIΑ CAAΩNEINA CEB.)(L. IA. Anno XIV. Aquila, ut proxime. In alio, L. IA. Spes florem ostendat. Uterque ex ære medio-cri, in Museo P. CHAMILLART.

Numismata Postumi.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(COS. IIII. Victoria palmam tenet. Est ex ære minimo, ibidem.

Ut supra.)(IOVI STATORI. Juppiter stans cum hasta, & sceptro, vel fulmine. Ex ære minimo, ibidem.

IMP. C. POSTVMVS PIVS F. AVG. Capite radiato.)(SERAPI COMITI AVG. Serapis stans. Argenteus in Museo nostro.

IMP. C. M. CAS. LATI. POSTVMVS P. F. AVG. Capita duo laureata: Postumi & Herculis, alterum alteri applicitum.)(HERCVLI COMITI AVG. Postumus velato capite ante aram cum sacrificulo & victima, Hercule intermedio. Infra, COS. III. Edidit Morellius in Specimine, Tab. 11. e Cimelio Comitibus de Schwar-

burg, ex ære maximo. Sed est ille nummus adulterinus ac recens.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato. Nemo hætenus Augustorum adeo assidue dictus est in nummis *Pius Felix*, ac Postumus.)(HERCVLI DEVSONIENSI. Hercules dextra clavam, lava arcum tenet. Ex ære magno & ex argento in Museo nostro. De Deufone consule, si lubet, Chronicon Hieronymianum.

Ut supra.)(HERCVLI MAGVSANO. Hercules cum clava, & arcu, & leonis exuviis. Apud Tristan. pag. 146.

POSTVMVS PIVS FELIX AVG. Capita duo, Postumi & Herculis, alterum alteri applicitum, ut Virtus Comes Augusti significetur. Non sunt hic duo Postumi. Postumus cum sua Virtute. Postumus unus est.)(HERCVLI LIBYCO. Hercules Anteam necat. Aureus e gaza Regia.

Ut supra.)(HERCVLI ERYMANTI-NO. Hercules humeris gestat aprum. Aureus & argenteus, ibidem.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(HERC. PACIFERO. Hercules cum clava, dextra ramum oleæ gerit. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Ejusdem.)(HERCVLI IMMORTALI. Hercules clavam humero gestans, canes tres venaticos loro ducit. In antica nummi parte, qui est argenteus, capita sunt conjuncta Postumi & Herculis; non, ut Patino visum est. Postumorum duorum. Significat hic nummus, fuisse Postumum Imp. ut olim Herculem, fortissimum bellatorem, nec minus studio venationis clarum. Nullus hic Cerbero locus, aut in aliis nummis est, quos vidimus; tametsi nobis olim, cum eos qui præverant sequeremur, secus videretur.

Ejusdem.)(HERCVLI INVICTO. Cerberum, ut proxime, vinctum catenis retinet. Argenteus in gaza Regia.

Ejusdem.)(HERCVLI ROMANO AVG. Arcus, clava, pharetra. Argenteus. *Herculi Romano Augusto.*

POSTVMVS AVGVSTVS Capite radiato.)(MINER. FAVTR. *Minerva Fautrici.* Dea stans, galeato capite, lava clypeum & hastam tenet; dextra ramum oleæ. Est argenteus apud P. CHAMILLART.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(DIANAE LVCIFERAE. Diana facem gestat. Argenteus, ibidem.

Ut supra.)(P. M. TR. P. COS. IIII. P. P. Ipse quadrigis vehitur, dextra coronam gerit. Aureus e gaza Regia.

Anno Christi 267. V. C. 1020. Gallieni 15.
Postumi, 7.

GALLIENVS AVGVSTVS. Capite radiato.)(P. M. TR. P. XV. P. P. Neptunus tenet lava tridentem piscem dextra: ad pedes, cymba. Infra, VII. C. *Septimum Cabilonensium tributum.* Est ex ære minimo in Museo nostro. Laudatissimum piscium captura Ararim amnem esse hæc symbola significant. Hoc tantum.

ATT. K. II. AIK. ΓΑΛΛΙΗΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. IE. Anno xv. qui autumnus anni hujus incipit. Nilus juvenis. Est ex ære medio-cri, in Museo nostro. In alio, caput Solis radiatum: vel Serapidis: vel Mercurii. Hi tres, cum L. IE. sunt apud Patinum in Indice, pag. 27. In alio, apud P. CHAMILLART. Aquila Romana rostro coronam gerit.

KOPNHAIΑ CAAΩNEINA CEB.)(L. IE. Spes. In alio, L. IE. Aquila Romana, ut proxime. Uterque ex ære minimo, ibidem.

Q9999 3

Anno

Anno Christi 268. V. C. 1021. Claudii I. Postumi 8.

Gallienus Kal. Januariis fit Consul septimum. Itaque totidem Consulatus gessit, quot Commodus ipse proavus.

GALLIENVS AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. XVI. COS. VII. P. P. Stans ipse orbem Romanum tenet, hastam sinistra. Ex ære minimo, in Cimelio D. FOUCAULT.

IMP. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(IMP. X. COS. IIII. Victoria cum palma & corona. Mediobarbus e Museo suo. Cum nulli appareant Gallieni aut Saloninæ nummi, cum nota anni 15. hoc est, XVI. qui esset incepturus autumno hujus anni; satis manifestum est, circiter mensem Junium fuisse eundem a Senatu coactum abire magistratu: relicto in Gallia Belgica Postumo; subrogatumque Gallieno Claudium; addito ei comite Tetrico, ad tutandos fines provinciæ Narbonensis, adversus Aquitanos & Hispanos: denique Vabalatho simul in Oriente constituto Imperatore. Ægre tulit Senatus, ultra annos quindecim Tribuniæ Potestatis prorogari cuiquam hoc tempore principatum.

Aliquantulum vero deinceps conjecturæ indulgendum esse nemo diffitebitur, qui intellexerit, & nummos deinceps Græcos deesse, in quibus sint anni, ut prius, fœderum consignati; & raro in Latinis apparere annos Tribuniæ Potestatis. Itaque & multos Augustorum anno tantum uno aut altero tenuisse principatum, paucitas nummorum, qui sunt eorum honori dicati, omnino suadet; & alios etiam in alio tractu Galliarum, duos saltem simul interdum fuisse constitutos, ut Gallieni ac Postumi temporibus, Claudique ac Tetrici, Aureliani & Vabalathi. Qui vero aliis præcesserint, qui sint subsecuti, difficile est statuere. Quamobrem quæ super ea re ponimus, ea pro meris conjectationibus haberi a te volumus,

nisi certa alicubi indicia se temporum offerant. . . Die sabbati, 8. Maii, anni 1700.

CLAVDIVS GOTHICVS.

Deferunt nos, inquam, deinceps epochæ, ut appellent, hoc est, annorum notæ, quas Græcæ civitates plurimæ in suis nummis exprimere hæcenus consueverunt; quarum ope, præter alia subsidia, tota series Augustorum ac Cæsarum a Julio Cæsare usque ad hæc tempora certissime statuitur. Desunt illæ autem deinceps, deficiente (ut videtur) post Gallieni tempora a fœdere cum Romanis toto fere jam orbe Græco. Unde post Claudium nulli sunt amplius nummi Græci, nisi Alexandria cusi, ut vulgo creditur: quamquam Vabalathum & Zenobiam parti adhuc Palæstinæ vice Cæsaris præfuisse arbitramur. Itaque tot anni singulis deinceps Augustis tribuendi sunt, quot sunt in nummis illis Alexandrinis consignati. Neque alii Augusti referendi sunt in ordinem majorum Augustorum, quam qui hos nummos ita inscriptos habent, vel alios certe ex ære maximo probos, & ex fabrica Narbonensi, vel Consulatum, aut Tribuniciam potestatem. Nam in se curam semper suscepit provincia Narbonensis Latinos omnes fere nummos cudendi in honorem Augustorum ac Cæsarum. Quamquam quo alii aliis ordine successerint, ipsa fabricæ differentia admonet; quæ fit paulatim rudior, & ad pristinam venustatem subinde postea revocatur.

Claudium certe Gallieno idcirco subjungimus; quod aliquæ adhuc civitates Græcæ nummos cudunt sub Claudio; cum plures multo sint sub Gallieno, nullæ post Claudium. Non habet Claudius ipse nummos Græcos, nisi in ora Ciliciæ, & Cyzicenorū, atque in Pamphylia Sagalassi. Tetricum deinde cum Claudio idcirco jungimus, quoniam sunt in eodem numismate ambo conjuncti; & consobrinos eos fuisse sequens schema docet.

STEMMA CLAUDII GOTHICI AVG.

M. AVR. COMMODVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG.

M. Aurelii & Annæ Faustinae filius.

Annia Aurelia.

Annia. Nupsit
Tetrico.

Aurelia. Nupsit Claudio. Vide Taciti Aug. stemma,
quod suo daturus sum loco.

TETRICVS P. F. AVG.

M. AVR. CLAUDIVS P. F. AVG.

TETRICVS CÆSAR.

Marci prænomen habet, quod est proprium gentis Antonia, ut se ex Marco Antonino ortum esse demonstret; prænominem eo propterea accepto, dimissoque gentilitio, sive Lucii, quod est Aureliae gentis, sive Tiberii, quod est Claudiae proprium. Aurelius deinde ex matre dicitur, ex patre Claudius: denique Pius Felix ex proavo Commodio Pio Felice.

Anno Christi 268. V. C. 1021. Claudii I. Postumi 8.

Claudio igitur principatus defertur ad annos fere tres, cum Pontificatu Max. & Tribuniæ Potestate.

IMP. CLAUDIVS P. F. AVG. Capite radiato, annorum amplius 50.)(SPES PVBLICA. Spes florem ostendit. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(FELIC. TEMPO. Felicitas Temporum. Dea stat cum hasta, dextra caduceum tenet. Ex eodem ære, ibidem.

Ut supra.)(FIDES EXERC. Fides Exercitus. Dea tenet signa militaria duo. Ex ære minimo ibidem.

IMP. C. CLAUDIVS AVG. Capite radiato.)(LIBERALITAS AVG. Dea stat cum tabella & Cornucopiæ. Ibidem.

Ut supra.)(LIBERTAS AVG. Dea stans pileum dextra tenet. Latere nummi sinistro, x. Decimum tributum. Ibidem.

Ut supra.)(CONCORDIA AVG. Dea stat, cum patera ante aram; sinistra tenet geminum Cornucopiæ. Latere nummi sinistro, Δ quartum tributum. Ibidem.

Ut supra.)(LAETITIA AVG. Dea tenet dextra

dextra funiculum in orbem involutum; sinistra temonem. Ibidem.

ATT. K. KAAΥΔΙOC CEB. Capite laureato.)(L. A. Anno primo, qui more Græco incipit autumnus anni hujus. Aquila Romana rostro coronam tenet. Est ex ære mediocri, ibidem. In alio ibidem est caput Apollinis: L. A.

Anno Christi 269. V. C. 1022. Claudii 2. Postumi 9.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. VIII. COS. IIII. P. P. Arcus, clava Herculeæ, pharetra. Est argenteus in Museo nostro.

IMP. C. CLAVDIVS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA. G. M. appositis ita punctis in ipso numismate. *Victoria Gothica maxima.* Victoria incedit cum palma & corona. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

IMP. CLAVDIVS AVG. Capite radiato.)(VOTA ORBIS. Duæ Victoriae scribunt in clypeo appenso arbori. Ibidem.

IMP. C. CLAVDIVS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA AVG. Victoria gradiens cum palma & corona. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. Infra, S. Secundum tributum. In Thesauo Regio idem est aureus, absque littera S. & cum epigraphe, IMP. CLAVDIVS AVG. Capite laureato. Nec alius ibi Claudii Gothici nummus, præter istum, aureus est.

Ut supra.)(FIDES EXERC. *Fides Exercitus.* Dea signa duo militaria tenet. Latere nummi sinistro, x. Undecimum tributum. Ex simili ære, ibidem.

Ut supra.)(GENIVS AVG. Genius stans cum patera & Cornucopiæ. Argenteus, ære mixto, apud D. FOUCAULT.

Ut supra.)(IOVI VICTORI. Jupiter stans tenet Victoriæ. Latere nummi sinistro, N quæ littera videtur Narbonenses significare. Est hic ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. Claudii nummi, ut & Tetrici, alii sunt elegantis omnino fabricæ, videlicet Narbone cusi; alii vere sui nominis, Gothici, Tetricique, hoc est, rudis admodum & barbaræ calaturæ, quos jure asperneris.

Sunt & alii Claudii nomine nummi inscripti; IOVI VLTORI: MARTI PACIF. MARS VLTOR: IOVI STATORI, &c. ibidem.

IMP. C. M. AVR. CLAVDIVS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA AVG. Victoria gradiens cum palma & corona. Infra, SPQR. Ex ære minimo, in Museo nostro.

IMP. CLAVDIVS AVG. Capite radiato.)(NEPTVN. AVG. *Neptuno Augusti.* Stat Neptunus cum tridente, dextra piscem tenet. Infra, R. Remi. Argenteus ære mixtus, ibidem.

IMP. CLAVDIVS P. F. AVG.)(VICTORIA GOTHICA. Trophæum: ad cujus pedes, captivi duo. Mediob. pag. 403. e Museo suo. Quæ sit Gothia, dixi in Numismatis Sæculi Constantiniani.

IMP. C. M. AVR. CLAVDIVS GER. GOTHICVS. Capite laureato.)(INVICTVS AVG. Caput Genii Augusti laureatum. *Imp. Caesar M. Aurelius Claudius Germanicus Gothicus, Invictus Augustus.* Aureus est eximius, apud Tristandum, pag. 193. Germanici titulo significat se Claudius de stirpe Ti. Claudii Imp. paterno genere esse oriundum; qui Claudius Caesar fuit ex patre cognomento Germanicus.

IMP. CLAVDIVS AVG. Capite radiato.)(REGI ARTIS. Faber lignarius læva forcipem, dextra malleum tenet. Est ex ære in gaza Regia. Sententia est: *Reduci ex Gothia Imperatori Arcum Triumphis Insignem Struxit*, Collegium nempe

fabrorum, quod ille faber designat, qui nummi aream occupat. Disce hinc morem, qui Romanis Monetariis omni ævo in usu quotidiano fuit, ut sexcentis constat exemplis, insignis alicujus sententiæ exprimendæ primis dumtaxat, aut binis, pluribusve cujusque vocabuli litteris: quæ tunc quidem ingeniosissima ratio habebatur, cum simul collectæ eæ litteræ syllabam aut vocem unam alteramve efficerent, quæ alio pertinere videretur: sive id facerent ad fallendos sive ad exercendos legentes. Ejus generis est inscriptio illa percelebris, de qua alibi egimus, GENIO ANTIOCHENI: & syllabæ illæ famosissimæ, ANT & CONS & CONST in quibus viri simplices *Antiochiam* se videre putant & *Constantinopolim*. Sed nulli cedit ista, in qua *Regem Artis* nescio quem, nec scio cujus, magno hic labore, sed inani, quærent Antiquarii: cum sententia sit, ut dixi, *Reduci ex Gothia Imperatori Claudio Gothico Arcum Triumphis insignem struxerunt fabri*. Sic in Arcu Constantini Max. Romæ legas, CONSTANTINO MAX. ARCVM TRIUMPHIS INSIGNEM DICAVIT SPQR. In nummo autem Gratiani Aug. aureo, e Thesauo Brandenburg. pag. 829. AQOBF similiter est, *Aquenses obtulerunt FABRI*. Cui nummo similis alter ex argento est Theodosii Aug. apud D. Abb. FAUVEL, ut dixi in Numismatis Sæculi Constantiniani. Confer cum isto nummos Tetrici Aug. quos habes, quosque mox proferam.

ATT. K. KAAΥΔΙOC CEB. Capite laureato.)(L. B. Anno secundo, qui autumnus hujus anni incipit. Victoria gradiens cum palma & corona. Ex ære mediocri, in Museo P. CHAMILLART. In alio, L. B. Aquila Romana coronam rostro gerit, palmam humero. Id alio, L. B. Neptunus pede dextro proræ navigii insistit. In alio, L. B. Annona stat, gerens Cornucopiæ. In alio, L. B. Justitia sedet. In alio, L. B. Caput Isis cum spica. Et hi quinque sunt in eodem Museo, præter tertium, qui est in Indice Patini, pag. 27.

Numismata Tetrici Imp.

CAES. TETRICVS ARPCA. *Alter Reipublicæ constituendæ Augustus*: ut in epistolis olim ad te datis interpretati sumus: quas tu, Vir Optime, in lucem proferre (ignosce liberius forte loquenti) ausus es.

IMP. C. CLAVDIVS AVG. Caput Claudii radiatum.)(IMP. TETRICVS AVG. Caput Tetrici pariter radiatum. Est ex ære minimo nummus præclarus, in Cimelio D. FOUCAULT: qui nummus consensionem Claudii cum Tetrico mirifice probat.

TETRICVS PACI. *Pulsis Aquitanis creatus Imperator.*

IMP. C. TETRICVS RDNVIC. *Romanæ ditioni Narbone vindicato Imperii conservator.*

IMP. C. TRICVS PLIIVC. *Imp. Caesar Tetricus Præsidaria legione Illiberi imposita Urbis conservator.* De his nummis quatuor egi tecum abunde dudum per litteras.

IMP. TETRICVS AIGPPA SC. Capite radiato. *Imperator Tetricus adjuncta Imperio Gothia Perpetuus Augustus Senatusconsulto.*)(Victoria gradiens. Est ex ære minimo, in Cimelio P. CHAMILLART. Notatu digna his temporibus appellatio est Perpetui Augusti, & Tetrici quidem, Senatusconsulto.

Anno Christi 270. V. C. 1023. Claudii 3.

Kalendis Januariis quintum Consulatum init Postumus Aug. Simul Pontificatus Max. & Consulatus Tetrico Aug. defertur.

Nu

Numismata Postumi.

IMP. C. POSTVMVS P. F. AVG. Capite radiato.)(IMP. X. COS. V. Victoria palmam tenet, dextra captivum premit. Est ex ære minimo in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(P. M. TR. P. X. COS. V. P. P. Victoria stans orbi Romano insistit pede sinistro: cruri pariter sinistro innixum tenet clypeum, in quo scriptum est, VOT. XX. *Votis vicennalibus.* Est ex ære minimo apud Tristandum, pag. 162. Vota hæc populi fuerunt, Kalendis forte Januariis anni sequentis concepta; sed a Senatu suscepta non sunt: siquidem in nummis Postumi nullus alius Tribuniciæ Potestatis post decimum annus occurrit. Postumi nummus in Gallia Narbonensi cusus est ex ære magno vel mediocri omnino nullus: sunt omnes fabricæ Belgicæ. Unde sunt illi in Italia perrari, in Gallia triti & obvii.

Numismata Claudii.

ATT. K. ΚΛΑΥΔΙΟC CEB. Capite laureato.)(L. Γ. *Anno tertio*, qui autumnus anni hujus incipit. Aquila Romana rostro coronam gerit. Est ex ære mediocri, in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART: apud quem & alius est, L. Γ. cum Annonæ stantis effigie, quæ dextra temonem, lava Cornucopiæ tenet.

Numismata Tetricorum, ex Thesauo Regio.

Tetricus Aug. materno sanguine *Cæsar & Pius Felix*, nummos habet multos egregios fabricæ Narbonensis, ex auro, argento, & ære; ex quibus quos Regia Gaza servat, exhiberi ante ceteros decet.

IMP. TETRICVS PIVS AVG. Capite laureato.)(ADVENTVS AVG. in provinciam scilicet sibi assignatam. Imperator in equo, dextra elata.

Ut supra.)(LAETITIA AVG. N. *Laetitia Augusti nostri*: ne Tetricus Aug. nimirum fuisse Tetricus existimetur. Dea stans funiculum tenet in orbem convolutum, dextra ancoram.

Ut supra.)(SPES PVBLICA. Spes florem ostentat.

Ut supra.)(VIRTVS AVG. Dea sedens, dextra lauream, lava hastam tenet.

Ut supra.)(FELICITAS AVG. Dea stat innixa columnæ, cum caduceo & Cornucopiæ.

Ut supra.)(P. M. TR. P. COS. P. P. Imperator ipse sedens.

IMP. TETRICVS P. F. AVG. Capite laureato.)(P. M. TR. P. III. COS. P. P. Dea tenet signum militare.

IMP. C. TETRICVS P. F. AVG. Capita duo juncta; Tetrici nimirum, & Genii ipsius, seu Virtutis Augustæ.)(A E T E R N I T A S AVGG. Dea stans, dextra tenet avem phœnicem, æternitatis symbolum. *Æternitas* Augustæ domus, jam inde ab Augusto Cæsare ad hæc usque tempora propagatæ, ex qua materno genere Tetrici ambo Augusti prodierint, hoc titulo commendatur. Sunt hi nummi octo ex auro: iste apud Tristandum, pag. 228.

IMP. C. TETRICVS P. F. AVG. Capite radiato.)(VIRTVS AVGG. *Virtus Augustorum.* Mars galeato capite, cum clypeo, & hastâ. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Ut supra: capite Augusti Tetrici radiato.)(SALVS AVGG. *Salus Augustorum.* Dea pateram serpenti præbet, lava temonem regit; symbolum Augusti regiminis. Est ex argento. In Museo

nostro, ex ære minimo, cum epigraphæ, IMP. CAES. TETRICVS P. F. AVG.

Ut supra.)(VOTIS DECENNALIBVS, in laurea corona: ut quidem Goltzius refert; sed admodum suspectæ fidei scriptor.

Sunt & ex ære in eodem Thesauo Regio inscripti nummi: IMP. TETRICVS P. F. AVG. Capite radiato.)(HILARITAS AVGG. LAETITIA AVGG. PAX AVG. SALVS AVG. VICTORIA AVG. SPES PVBLICA. FIDES MILITVM.

Numismata Tetrici filii.

Tetrici autem Cæsaris, & postea Augusti, qui Tetrici prioris filius, hi sunt ibidem ex argento nummi.

C. PIV. ESV. TETRICVS. CAES. Capite radiato.)(SPES AVGG. *Spes Tetrici patris, & Esuinæ matris, Augustorum.* Spes florem ostentat. *Caius* dicitur, ut primogenitus Cæsarem. *Pivanius Esuinus*, ex matre: ex patre, *Tetricus*. Et ipse *Spes* amborum est.

Ut supra.)(PIETAS AVGVSTOR. *Pietas Augustorum, qui Tetricum Cæsarem esse Pontificem jusserint. Instrumenta Pontificalia.*

C. P. ES. TETRICVS CAES. Capite nudo.)(SPES AVGG. *Spes Augustorum.* Spes cum flore. Est hic aureus. Ex ære sunt qui sequuntur.

C. PIV. ESV. TETRICVS CAES. Capite radiato.)(IMP. TETRICVS P. F. AVG. Capite Tetrici patris pariter radiato.

Ut supra.)(NOBILITAS AVG. Stat Dea cum hasta, & orbe Romano. Vidimus hunc titulum in nummis Commodi, Getæ, Alexandri, & Philippi: eodem ubique intellectu. Gloriantur omnes, habere se a majoribus, præter Cæsaream, alterius, saltem unius, gentis nobilitatem.

Sunt etiam ibi inscripti, PIETAS AVGVSTI, cum instrumentis Pontificalibus: ABVDANTIA AVG. PAX AVG. SPES AVG. SPES PVBLICA.

C. PIV. ESV. TETRICVS CAES. Capite radiato.)(SPES AVGG. Dea Spes dextra florem ostentat. E Museo nostro argenteus.

C. P. E. TETRICVS CAES. Capite radiato: litteris prioribus C. P. E. apposis punctis a se invicem distinctis.)(PIETAS AVGVSTORVM; Tetrici patris nimirum, & Augustæ matris pietas commendatur, qui filium suum Tetricum Cæsarem creari Pontificem curarint. Instrumenta Pontificalia. Ex ære minimo, ibidem.

C. P. ES. TETRICVS CAES. Capite nudo.)(SPES AVGG. *Spes Augustorum.* Spes florem ostentat. In alio, qui tuus est, *Vir Optime & Erudite*, C. P. E. TETRICVS CAES. tres priores litteræ punctis (ut recte admones) invicem discriminantur: ut discant Antiquarii, minime legi oportere, ut fecere hæcenus, *Pivesum*: sed *Pivanium Esuinum Tetricum*; ut ex eadem gente fuisse Tetricus videatur, ex qua & Victorinus, de quo postea.

IMP. TETRICVS PIVS AVG. Capite laureato Tetrici patris. *Pii* nomen, ut sapemonui, cum solum sæpissime adponatur, cognomen se esse admonet, & quidem vetustius ac notius, quam *Felicitis*.)(COMES AVG. *Comes Augusti*, Victoria scilicet, quæ in nummi area pingitur, cum palma & corona. Est in Museo nostro, ex argento ære mixto.

IMPP. TETRICIS AVGG. *Imperatoribus Tetricis Augustis.* Capita duo alteri applicitum; laureatum patris, filii nudum ob patris reverentiam.)(PAX AVG. *Pax Augusta.* Dea stans, dextra

ramum oleæ tenet, lava Cornucopiæ. Est ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCALVT.

IMPP. TETRICI PII AVGG. Caput Jovis laureatum, & Victoriæ alterum ei conjunctum.)(IOVI VICTORI. Juppiter sedens tenet Victoriæ.

Anno Christi 271. V.C. 1024. Aureliani 1.

Natali Urbis, postquam Claudius abiit magistratu, subrogatus est in ejus locum Domitius Aurelianus. Claudius post obitum, quocumque ille anno contigerit, relatus est inter divos: sed non DIVVS AVG. est appellatus, cum privatus decesserit; sed tamen DIVVS IMP.

DIVO CLAVDIO OPTIMO IMP. capite laureato ac velato.)(REQUIES OPTIMOR. MERITOR. *Requies Optimorum meritorum.* Sedet in sella curuli; dextra tenet avem phœnicem, lava bacillum Imperatorium. Infra, R Q Remorum *quartum* numisma. Ex ære minimo, in Museo nostro. Alius habet, ARP *Arelatensium primum* numisma, apud Mediobarbum; & vidi sic apud Abb. Mezzabarba.

DIVO CLAVDIO IMP. Capite laureato & velato.)(MEMORIAE AETERNÆ. Léo gradiens. Infra, R Q: in Museo nostro: ubi & alius habet Aquilam, cum R S Remorum *secundum* numisma. In alio est, apud Abb. Mezzabarba: DIVO CLAVDIO OPTIMO.

DIVO CLAVDIO: capite radiato.)(A-

ra cum ligne. . . . NAS. . . . CA. Fabrica plane Gothica, ibidem. In alio ibi, CONSECRATIO, cum Romana Aquila.

DIVO CLAVDIO GOTHICO. Capite radiato.)(CONSECratio. Ara cum igne. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCALVT.

IMP. CLAVDIVS AVG. Capite radiato.)(CONSECratio. Ara cum igne. Ibidem, & apud Tristan. pag. 194.

DIVO CLAVDIO. Capite radiato.)(PROVIDENT. AVG. In alio, PROVID. AVG. Dea Providentia stat. Uterque in Cimelio D. FOVCALVT. In alio, PAX AVG. Pacis typus: infra, Δ. *quartum* tributum in alio, FIDES MILITVM: in medio, E. *quintum* tributum. In alio, PIETAS AVG. Dea stat cum hasta & patera. Omnes ex eodem Cimelio. Quibus præcipue rebus insignis fuerit Claudii principatus, in nummis post ipsius mortem conflatis perscribitur. . . . Die sabbati, 22. Maii, 1700.

DOMITIUS AVRELIANVS.

Suscipit igitur hoc anno principatum, Natali Urbis, de more, L. Domitius Aurelianus, cum Pontificatu Max. & Tribunicia Potestate, ad annos septem: Vabalatho interim Orientis reliquias administrante. *Aurelianus* autem ex paterno nomine *Domitius* est appellatus: a conjuge Aurelia *Aurelianus*: quod nomen & ad filium Aurelianum transit, quem admodum a Vespasiano etiam T. Cæsar dictus est *Vespasianus*.

STEMMA AVRELIANI AVG. & SEVERINÆ,

ex nummis antiquis.

M. AVR. SEVERVS ALEXANDER AVG.

Domitius, ex
Domitiani Aug. filia,
longe postea exortus.

Aurelia Severina, Conjux Ulpii Trajani, qui filius fratris Trajani Decii. *Vide Stemma Trajani Decii.* Nam qui Trajanus, idem Ulpius est. *Vide Stemma Nervæ Trajani.*

Cæsar L. DOMIT. AVRELIANVS AVG.

L. DOMIT. AVRELIANVS junior AVG.

L. DOMITIVS DOMITIANVS AVG.

VLPIA Aurelia SEVERINA, conjux Aureliani AVG. *Ulpia*, a patre: *Aurelia Severina*, ex matre.

Poscit ratio temporum, ut *Severina* neptis fuisse dicatur M. Aurelii Severi Alexandri Aug. quæ ea lege nupserit L. Domitio, ut *Aurelianus* diceretur, ob bona istius familiæ in ejus domum liberosque translata. Et est certe pulcherrimus apud te, Vir Nobilissime, L. Domitii Aureliani junioris nummus, ut ad me scribis. Aurelianus autem e Domitia gente fuit, ex qua & Nero, & Domitilla Vespasiani conjux altera, & Domitia conjux Domitiani. At *Cæsar* idem esse non potuit, nisi esset ex Domitiani filia oriundus. Severinæ Aureliani conjugis & nomen & genus scriptoribus historiæ Augustæ omnino latuit.

Porro non occurrit in nummis Aureliani Aug. cognomen *Felicitis*, ac ne *Pii* quidem: quoniam videlicet originem ducit a Domitiano Aug. qui longe fuit ante *Pios* & ante *Felices* Augustos. Nec scio unde sculptor, apud Spanhemium in Juliani Cæsares, pag. 109. hauserit hunc titulum: IMP. C. L. DOM. AVRELIANVS P. F. AVG. SOLI INVICTO: cum hunc titulum neque ego uspiam viderim, neque habeat illum Occo, aut Mediobarbus. Ea certe causa est, quamobrem neque nepos Aureliani Aug. Domitius Domitianus, cui cogno-

men a Domitia conjuge fuit, herede alterius familiæ ex eadem gente, cum Augustus esset secundarius, ut dixi ad annum xxxvi. Sæculi Constantiani, *Augustum* quidem se dicat; *Pium Felicem*, ut alii, non dicat.

Lucium denique se dicit iste, de prænomine Aureliæ gentis, quæ diu imperavit, cujus heredem duxit uxorem. Quamvis & Domitiæ quoque gentis proprium illud prænomen esse Plinius significet, libro vii. sect. LIV. L. Domitius, *clarissimæ* gentis &c.

Numismata Aureliani Aug. & Vabalathi.

Anno Christi 271. Aureliani, 1.

IMP. CAES. L. DOM. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(CONCORDIA MILIT. Viri duo tenent singuli aquilam legionariam, alter dextra, alter sinistra: & aliam legionariam aquilam in medio positam ambo tenent.

IMP. C. L. DOM. AVRELIANVS AVG.)(FIDES MILITVM. Dea stans, dextra tenet aquilam legionariam, sinistra hastam.

Rrrr

La

Latere laevo, E. Quinta numismatis fabrica, ut videtur.

Ut proxime.)(VICTORIA AVG. Victoria stans cum palma & corona.

IMP. C. L. DOM. AVRELIANVS AVG.)(LAETITIA AVG. Dea stans, dextra corollam tenet, ancoram sinistra. Hinc X. inde II. Duodecimum tributum, ut videtur.

IMP. C. L. DOM. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(AETERNIT. AVG. Aeternitas Augusti. Dea stans. Aeternam vigere solem ex Augusto deductam usque ad Aurelianum Augustum hic nummus testatur cum gratulatione. Nummi hi quinque sunt ex ære minimo, in Cimetio P. CHAMILLART: soli ex nummis Aureliani Latinis, quos hactenus viderim inscriptos Domitii nomine. Prænomen Lucii in gente Domitia proprium primogenitorum fuisse haud temere colligimus, tum ex eo quod illud habet Aurelianus Imp. tum ex illo Plinii dicto de quodam ex ea gente viro nobilissimo; libro VII. sect. LIV. pag. 90. L. Domitius clarissima gentis apud Massiliam victus, ab Augusto Casare, &c.

SOL DOMINVS IMPERI ROMANI. Caput Solis juvenile, sine radiis, crinitum.)(AVRELIANVS AVG. CONS. Sol Dominus Imperii Romani: ejusdem Imperii Aurelianus Augustus Conservator est. Stat ipse paludatus cum hasta, dextra pateram tenens ante aram. Est in Cimetio D. FOUCAULT.

A. K. A. Δ. ΑΥΡΗΙΑΝΟC CEB. Capite laureato. L. A. Anno primo.)(ΑΥΤ. ΕΡΜΙΑC ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟC ΑΘΗΝΟΥ. Capite laureato. Imp. Hermias Vabalathus Athenæ F. L. Δ. Anno quarto, qui more Græco incipit autumno hujus anni. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. In alio simili apud P. CHAMILLART, legitur, ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟC.

A. K. A. ΔΟΜ. ΑΥΡΗΙΑΝΟC CEB. Capite laureato. Sub ipsum os Aureliani, littera L. hoc est, anno, absque anni numero.)(ΑΥΤ. ΕΡΜΙΑC ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟC ΑΘΗΝΟΥ, sine anni nota, quæ in sequentium annorum nummis apponitur. Quoniam scilicet post Natalem Urbis cusus est hic nummus a Græcis; qui cum annos non computarent nisi a Septembri sive autumno, non potuerunt ante illud tempus annum Aureliani primum appellare; siquidem annum hunc a Septembri præcedente tertium esse Claudii posuerant. Quoniam vero in Aureliano anni numerus omittebatur, prætermitti pariter in Vabalatho potuit. Est ex ære mediocri apud D. FOUCAULT, & apud Patinum, pag. 430. Simili forma nummos superius vidimus Neronis & Domitiani. In altero simili, e Museo P. CHAMILLART, in eaparte, quæ Aurelianum exhibet, est pariter L. dumtaxat, sine anni nota: in ea quæ Vabalathum, L. Δ.

ΑΥΤ. Κ. Α. Δ. ΑΥΡΗΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(Aquila inter duo signa militaria gestat coronam. L. A. Anno primo, qui more Græco anni hujus autumno incipit. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

Numismata Severina Aug.

IMP. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(SEVERINA AVG. Caput Severinae, in Lunæ crescentis effigie. Ex ære magno, in Museo nostro. Ignota, ut dixi, Severina fuit scriptori vitæ Aureliani, quia nummum istum non viderat.

SEVERINA AVG.)(FECVNDITAS AVG. Dea cum Cornucopiæ, dextra parvulum nudum ad pedes stantem tutatur. Apud Angeloni, pag. 336. Quid sit in nummis Fecunditas Augustæ, jam sæpe dixi.

SEVERINA AVG.)(IVNO REGINA. Juno stat; ad pedes, pavo. Est ex ære magno, apud P. CHAMILLART: ubi est & ex ære minimo, VENVS FELIX.

SEVERINA AVG.)(PROVIDEN. DEOR. Juppiter Serapis stat cum signo militari; & ex adverso Sol capite radiato, dextra elata, lava orbem Romanum tenet. Hos orbis Romani Præsides Deos appellabant. Infra, XX T. Vicefima tertium tributum. Ibidem ex ære minimo.

Anno Christi 272. V. C. 1025. Aureliani 2.

IMP. C. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(Infra, Z. Septimum tributum.)(VABALATHVS VCRIMPR. Vabalathus vice Caesaris Rector Imperii Romani. Capite laureato. Est in Museo nostro, ex ære minimo. Hæc dignitas est, quæ posteriore ævō, Vicarii Imperii, & Vicarii generalis Imperii est appellata: de qua vide Glossarium Ducangii. Non VCRIMOR in hoc nummo, ut legit Trifstanus; neque VCRIMPP, ut habet Oocco; sed ut attentius considerantibus nobis, virisque eruditis patuit, scriptum est VCRIMPR. ut & Goltzius legit. Neque certe his temporibus divisum imperium fuit in Orientale & Occidentale. Itaque non Rector Imperii Orientis, ut olim conjiciebamus; se Rector Imperii Romani legi oportet. Vice Caesaris autem dicit Vabalathus, pro vice Augusti, more antiquo Palæstinæ sive Judææ. Sic enim legas in nummo Tiberii, ΤΙ. ΚΑΙCΑΡ: & in altero, ΤΙ. ΚΑΙCΑΡ. L. A. cum palma in ambobus, quod est symbolum Palæstinæ, ut in nummo Zenobiæ, L. Ζ. ΠΑΛ. de quo dicam postea. Item ΝΕΡΩΝΟC ΚΑΙCΑΡΟC. L. E. Et ΚΛΑΥΔΙΟC ΚΑΙCΑΡ. L. ΙΑ. cum palmis duabus in decussim positis. Quæ quatuor numismata, tum in Chronologia Veteris Testamenti protuli, tum in litteris ad te de Tiberio, Claudio, & Nerone scriptis. Adde his alia bene multa, & illud inprimis Gazensium sub L. Vero: ΟΥΗΡΟC ΚΑΙCΑΡ. Vabalathus ipse propterea, quamvis ex matre Caesar esset, non tamen in nummis Casarem se prius appellat, quam sit IMP. Imperator: eo quod Caesaris nomen, in nummis Judææ, soli Augusto sive Imperatori tribueretur; quoniam soli domino suo, hoc est, Augusto sive Imperatori ex Caesaribus, nummos cuderent, nullos Caesaribus tantum. Sellerus legi mavult, Vir Clarissimus; Rector Imperii Orientalis: satis infelicitè. Nescit ille nimirum, in unaquaque inscriptione unicam esse sententiam oportere: at est in illa interpretatione duplex sententia. Nec nisi perfrigide & impèrite Vir Clarissimus nuncupetur is, qui & materno genere Caesar sit, & Rector Imperii.

IMP. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(FORTVNA REDVX. Fortuna sedens, lava Cornucopiæ, dextra temonem tenet. Infra, RT. Remorum tertium numisma. Ibidem ex ære minimo.

Ut supra.)(VICTORIA AVG. Victoria fert palmam, & coronam ostentat; ad pedes, captivus sedet. Infra, A. primum numisma. In alio, R. Remorum. Uterque ibidem ex minimo ære.

IMP. C. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(SOLI INVICTO. Sol stans capite radiato, dextra elata, lava tenet orbem. Ad pedes, captivi duo. Infra, QXX T. Quartum vicefima tributum. Ibidem. In alio, apud P. CHAMILLART, ex minimo pariter ære, TXXI. Tertium vicefima prima tributum. Et apud Oconem, XXI T. sed nusquam vidi in hoc nummo, aliove, P. F. AVG.

Ut supra.)(CONCORDIA MILITVM. Dea Concordia & Imperator jungunt dextras. Infra, XXI Q.

XXI Q. *Vicesima prima quartum tributum.* In Museo nostro.

IMP. AVRELIANVS AVG. Capite laureato.)(CONCORDIA AVG. Dea Concordia & Aurelianus, ut proxime, dextras jungunt. Supra, caput Solis radiatum. Est ex ære fere magno, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(CONCORDIA LEGI. *Concordia Legionum.* P. *Primum tributum.* Apud Abb. Mezzabarba.

Ut supra.)(TEMPORVM FELICITAS. Dea stat cum caduceo & Cornucopiæ. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART, capite radiato.

IMP. C. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(IOVI CONSERVATORI. Iuppiter latus nummi sinistrum occupat, hastam tenens: & orbem Romanum tradit Aureliano ex adverso stanti & paludato. Infra, R P. *Remorum primum tributum.* In Museo nostro, ex ære minimo.

A. K. A. Δ. ΑΥΡΗΑΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. B. *Anno secundo*, qui autumnus incipit anni hujus. Dea tenens caput Serapidis. Apud Patin. in Indice, pag. 29.

ΑΥΤ. Κ. Α. Δ. ΑΥΡΗΑΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. B. *Anno secundo.*)(ΑΥΤ. ΕΡΜΙΑC ΟΥΑΒΑΛΑΘΟC ΑΘΗΝΟΥ, ut anno superiore: capite laureato. L. E. *Anno quinto*, qui autumnus incipit. Ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART. Est & Vabalathi ejusdem alicuius apud Patinum, in Indice, pag. 29. cum typo Spei. L. E. *Anno quinto.*

SEVERINAE AVG. Caput ipsius in Lunæ crescentis effigie: vultu annorum circiter XL.)(CONCORDIAE MILITVM. Dea tenet signa militaria duo. Infra, T XXI. *Tertium vicesima prima tributum.* Est in Museo nostro ex argento deaurato, & ex ære minimo.

CEPTIMIA ZHNOBIA CEB. Caput Zenobiæ. L. E. *Anno quinto* Vabalathi. Spes florem ostentat. Est ex ære mediocri in Thesauro Regio. Hunc delineavit Seguinus, pag. 62. & Patinus, pag. 429. Zenobia Vabalathi mater fuisse omnino videtur, ejusque annum quintum in nummis Vabalathi notare, quod ex ea habuerit ut Cæsar esset; quippe cum proneptis esset ipsa Septimii Severi Aug. Vide stemma Septimii Severi.

Anno Christi 273. V. C. 1026. Aureliani. 3.

IMP. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(DACIA FELIX. Dacia stans palliata, dextra baculum in caput asinum desinentem tenet, quoniam laudatissimos ea regio asinos gignit. Est apud Tristanum, tomo III. pag. 252. Alius quem vidi apud Abb. Mezzabarba, habet in area *Secundum tributum.*

Ut supra.)(PANNONIAE. Dea stat cum signo militari, quod transversum gerit. Infra, T. *tertium tributum.* In Museo nostro.

Ut supra.)(ORIENS AVG. Sol radiato capite, Orientis symbolum, dextra elata, læva orbem tenet. Ad pedes, captivi duo sedent. Victoriæ in Oriente relatae auspiciis Aureliani Aug. hic nummus docet. Infra, E XXI P. *Quinta vicesima prima pensio.* In alio, S circa mediam nummi aream: infra, XXI P. *secunda vicesima prima pensio* Uterque ex minimo ære, in Museo nostro.

IMP. C. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(RESTITVTOR EXERCITI. Aurelianus & Tribunus stantes, hastas tenent, & conjunctis dextris orbem Romanum. In medio, A. infra, XXI. *Primum vicesima prima tributum.* Ex argento mixto apud D. FOYCAULT.

Ejusdem.)(MARS INVICTVS. Mars capite galeato, tenens sinistra hastam, orbem Romanum offert Aureliano, capite laureato, hostem conterenti pede dextro, sinistra flagrum tenenti. Est argenteus, apud P. ALBARET, e Societate nostra, Turnonii.

IMP. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(RESTITVT. ORIENTIS. Aureliano in læva nummi parte stanti Genius Orientis coronam imponit. Est ex ære minimo apud P. CHAMILLART.

DEO ET DOMINO NATO AVRELIANO AVG. Capite radiato.)(RESTITVT. ORBIS. *Restitutori Orbis.* Dea orbis terrarum, stolata, coronam porrigit Imperatori, paludato, stanti cum hasta. Infra, K A Δ. *Vicesima prima quartum tributum.* Ita ut nihil intersit, utrum Latine XXI. ut proxime, an Græce K A scribatur. Fuit in Cimelio San-Genovesano, ex ære mediocri. *Deus ac Dominus natus* dicitur, quem natura finxit ad iuvandos regendosque mortales: juxta illud Plinii, libro 2. *DEVS EST MORTALI IVVARE MORTALEM:* & hæc est ad æternam gloriam via. Sic Deus & Dominus Carus appellatur; at neuter tamen Dominus Imperii. Nec Augustos Senatus Populusque Romanus appellavit Dominos Imperii. Solem Romani solum Imperii Dominum ac Deum nuncupabant, quoniam hunc in primis beneficium sentit orbis. Unde & Augusti, quoniam imitari viderentur beneficentiam. Dei, sive Solis, ut illi sentiebant, pingebantur in nummis capite radiato, veluti Soles Imperii. Qui igitur a natura & indole propensi essent ad benefaciendum, seu ad bene merendum de hominibus, & ex familia ad regendum imperium destinata, nempe ex Cæsarea, hi Domini & Dii nati dicebantur. Sic Constantinus dicitur in nummis BRPNAT. *Bono Reipublicæ natus.*

IMP. C. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(PACATOR ORBIS. Sol. Est argenteus, apud D. FOYCAULT.

IMP. AVRELIANVS AVG. Capite radiato.)(RESTITVT. ORBIS. Ut proxime. Infra, K A. *Vicesima prima tributum.* Ex ære minimo, in Museo nostro. Nunc primum occurrit illius tributi ita scripta mentio; quæ deinceps occurreret sapissime in nummis aliorum Augustorum.

Ut supra.)(ROMAE AETERNÆ. Roma galeata sedens cum hasta, dextra tenet Victoriæ, quæ coronam porrigit Imperatori, ex adverso stanti, & togato. Infra, Q. *Quartum tributum.* Ibidem, & apud Tristan. pag. 250.

ΑΥΤ. Κ. Α. Δ. ΑΥΡΗΑΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. Γ. *Anno tertio.* Lupa cum gemellis. Est ex ære mediocri, apud P. JOBERT.

ΑΥΤ. Κ. Α. Δ. ΑΥΡΗΑΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(L. Γ. *Anno tertio.*)(ΑΥΤ. ΕΡΜΙΑC ΟΥΑΒΑΛΑΘΟC ΑΘΗΝΟΥ, ut anno superiore. L. 5. *Anno sexto*, qui autumnus incipit anni hujus. Est ex ære mediocri, apud P. CHAMILLART.

IMP. C. VABALATHVS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA AVG. Victoria gestat palmam & coronam. Est ex ære mediocri apud D. FOYCAULT.

IMP. VABALLATHVS AVG.)(AETERNITAS AVG. *Æternitas Augusti.* Sol radiato capite stans gestat orbem. Æternitas domus Augustæ commendatur, ex qua Vabalathus materno genere prodierit. Est hic nummus e Cimelio reginæ Christinæ.

Anno Christi 274. V. C. 1027. Aureliani. 4.

A. K. A. ΔΟΜ. ΑΥΡΗΑΙΑΝΟC CEB. Capite
Rrrrr 2

Capite laureato.)(Aquila Romana, inter duo signa militaria. L. Δ. Anno quarto, qui autumno incipit hujus anni. Est in Museo nostro.

Ut supra.)(L. Δ. Anno quarto. Stat Dea cum gemino Cornucopiae. Ex ære mediocri, ibidem.

Ut supra.)(L. Δ. Aquila rostro coronam gerit. Retro, sidus Solis, symbolum Orientis, ubi nummus hic cufus est. Ibidem.

Nummus Zenobiae Aug.

СЕРТ. ЗННОБІА СЕВ. Caput Septimiae Zenobiae, de qua jam dixi ad annum Aureliani 2.)(Palmæ arboris effigies. Circa imam arborem, hinc L. Z. Anno septimo Vabalathi. Inde ΠΑΛ. Παλестίνα, non Palmyra, ut illis visum est, qui hoc conspecto numismate Palmyræ Zenobiam collocarunt. Παλестίνα symbolum palmam arborem esse, vel Phœnices, res est pervulgata. Palmyræ esse non potest; quæ teste Plinio, libro v. sect. XXI. vasto undique ambitu arenis includit agros, in mediis solitudinibus posita, divitiis agrorum suorum & aquis amoenis nobilis, at non palmetis. Adde quod ut ævo Plinii, inter duo imperia summa, Romanorum Parthorumque posita, neutri Palmyra paruit, sed sui juris fuit; ita & postea: quandoquidem nullius Augustorum nomine, vel suo, cudit aliquando nummum vel unum, qui quidem ad nos pervenerit. Zenobia autem ipso Septimiae nomine se Romani generis & heredem Augustorum e Septimii Severi familia esse clamat. Ultra Palmyram ex iisdem solitudinibus aliquid obtinet Emesa, inquit Plinius: at neque hi palmam in nummis suis insculpunt. ΠΑΛ. pro Παλестίνα ita scribitur in nummis M. Aurelii & Faustinae, CΥΡ. ΠΑΛ. & CΥΡΙΑC ΠΑΛ. eodem Græco idiomate, & litteris pariter Græcis. Docet hic nummus sane eximius rexisse Vabalathum imperium Romanum in Oriente, in Παλестίνα, annis septem; ac proinde genuinum non immerito videri nummum inscriptum, ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟΥC . . . L. Z. Anno septimo, apud Occonem, pag. 485. Denique, ne quid desideres, ea voce ΠΑΛ. Παλαιστίνη, idem significatur, ac si scriberetur, Κοινὸν Παλαιστίνης, ut in nummo Trajani, Κοινὸν Συρίας. Est hic Zenobiae nummus singularis, ex ære mediocri, Londini, apud Sellarum.

Palmyram nobilissimam Syriæ civitatem, cujus Plinius meminit, libro v. sect. XXI. a Salomone conditam fuisse, Zenobiae regnatam, credunt fabulatoribus viri simplices, quorum e numero est Abr. Sellarus Londinensis. *Palmiram in terra solitudinis* edificasse quidem Salomon dicitur, III. Reg. IX, 18. Quo loco egregius scilicet interpretes ac Geographus Sellarus Palmyram intelligit, ultra Damascus recedentem in ortum amplius CLX. millibus passuum, teste Plinio: cum ne Damascus quidem Salomon positus sit, sed fuerit rex Damascus *adversarius Israël* cunctis diebus Salomonis, III. Reg. XI, 25. ac ne Cœle Syria quidem ipsius esset, quæ tota regio Palmyram a Παλестίνα longo terrarum spatio disternat; nam inter Παλестίνα Palmyramque ea late interjacet. Nec intelligit, Palmiram, quam sacer scriptor commemorat, loco citato, his verbis: *Ædificavit ergo Salomon Gazer, & Bethoron inferiorem, & Baalath, & Palmiram in terra solitudinis*, in eadem esse meridionali Παλестίνα, in qua superiora tria oppida; atque ob eam rem cum illis ibi commemorari. (Est enim Gazer in tribu Ephraim, prope Joppen: Bethoron in tribu Benjamin, haud procul Gazer: Baalath denique in tribu Dan fere media, paucis a mari mediterraneo leucis.) Palmiram igitur his adjungi, quoniam sit in eodem tractu meridionali Παλестίνα: *in terra vero solitudinis*, vel ut habetur in libro 2. Paralip. VIII, 4. *in deserto* ædificatam idcirco dici, ut *desertum Judææ* intelligamus, ad

meridiem, ubi condita hæc civitas fuerit contra incursiones Idumæorum. Hi sunt *deserti montes*, quorum mentio est, Psal. LXXIV, 7. sive ut in Hebræo legitur, *desertum montium*.

Nec minus autem accurate, quam scriptor libri Regum, sacer scriptor alter libri 2. Paralip. cap. VIII, 4. situm Palmiræ exposuit. *Civitates*, inquit, *quas dederat Hiram Salomoni, ædificavit, & habitare ibi fecit filios Israël. Abiit quoque in Emath Suba, & obtinuit eam. Et ædificavit Palmiram in deserto, & alias civitates munitissimas ædificavit in Emath*. Nihil enim aliud significat, nisi ædificasse Salomonem urbes munitissimas in utroque regni sui confinio: in septentrionali quidem, ubi est Emath ad Libanum, inter fontem Jordanis & Sidonem: in australi vero, juxta montes Idumææ, ubi est desertum, & tribus Judææ confinium. Ingeniose autem admodum Vulgatus Interpres, qui in Hebræo fonte legit *תדמור Thadmor*, Palmyramque Syriæ sciret ab indigenis *Thadmor* similiter nuncupari, eo etiam Latino vocabulo usus est: sed ne Palmyra tamen esse crederetur, scripsit ubique *Palmiram*.

Nullus omnino nummus exstat cufus Palmyræ, nedum alicujus Augustorum nomine, ut dixi. Sed ego scilicet sum ineptus, judice Sello, qui non videam in nummo inscripto apud Patin. pag. 203. ΑΔΡΙΑΝ . . . ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC, agnosci Palmyram oportere, quandoquidem metropolim fuisse Palmyram Ptolemæus asseverat. *Abiisse* postea eam civitatem *in coloniam Romanam* sub Antonino Severi F. idem Sellarus affirmat: sed nullius testimonio nummi antiqui. Inscriptiones duas Palmyrenas exhibent ex libro ejusdem Selli Lipsienfes Academici in Actis suis, Supplem. tomo III. sect. III. ignoto (ut aiunt) caractere scriptas: sed quas prior certe litteras exhibet, ex sunt meræ Hebræicæ, paululum deformatæ, mixtis Arabicis, ad torquenda otiosorum ingenia.

Anno Christi 275. V. C. 1028. Aureliani, 5.

A. K. A. DOM. ΑΥΡΗΛΙΑΝΟΥC СЕВ. Capite laureato.)(Aquila Romana alis expansis. L. E. Anno quinto, qui Septembri anni hujus incipit. Est ex ære mediocri, in Museo nostro. In alio, apud P. CHAMILLART, Aquila rostro Coronam gerit. ΕΤΟΥC Ε. Anno quinto. Alius ibidem, in corona, ΕΤΟΥC Ε.

Anno Christi 276. V. C. 1029. Aureliani 6.

Tacito, Macriano, Quieto, Victorino, & Floriano, Augg.

Aurelianum arbitramur hoc anno post absolutum quinquennium, Natali Urbis, deseruisse de more principatum. Sunt tamen nummi ipsius Græci, L. S. & L. Z. Et affert Occo ex picturis Alberti Principis, nummum Aureliani inscriptum, P. M. T R. P. VII. COS. III. P. P. Itaque factum existimamus, exemplo Treboniani & Volusiani, quod suo loco exposui, ut post legitimum tempus exactum, adhuc biennio Tribuniciam Potestatem in aliqua Imperii provincia retinuerit: tametsi nummum ab Occone descriptum nolumus propterea sincerum præstare.

Igitur Natali Urbis suscepit imperium Tacitus, ad annum unum simul cum Macriano, Quieto, & Nigriniano; ut quidem fas est conicere, ubi certa deficient argumenta. Et Macriano quidem commissa Orientis cura videtur: adjunctus autem præterea Tacito comes est in Occidente, ut postea dicemus, Annus Florianus.

Numis-

Numismata Taciti Aug.

IMP. CAES. M. CLAV. TACITVS PIVS FEL. AVG. Caput cum pectore.)(ADVENTVS AVG. Ipse in equo. Victoria praeeunte. Est ex ære maximo.

IMP. C. M. CL. TACITVS AVG. Capite radiato: vultu annorum vix xxxv.)(AEQUITAS AVG. Dea stans, dextra libram tenet, laeva Cornucopiae. Latere laevo, Γ. *tertium*: infra, xxi. *viceprima prima* tributum. Ex ære minimo in Museo nostro.

IMP. C. M. CL. TACITVS P. F. AVG. Capite radiato.)(AETERNITAS AVG. Victoria coronat Imperatorem sedentem. Est apud Oconem, ex ære. Aeternum fore genus Augusti, quod ab Augusto Caesare usque ad Tacitum Aug. sit propagatum, hic nummi titulus dicit.

IMP. C. M. CL. TACITVS AVG. Capite radiato.)(CLEMENTIA TEMP. Pallas stat galeata; laeva tenet clypeum cum hasta, dextra florem ostendat. Infra, xxi. apud Tristandum, pag. 263.

Ut supra.)(CONSERVAT. MILIT. *Conservatori Militum*. Stans Imperator paludatus cum hasta ad laevam, dextram dat Tribuno stanti & galeato. Vidi apud Abb. Mezzabarba.

Ut supra.)(LAETITIA FVND. *Laetitia fundata*. Dea stans, dextra tenet funiculum, laeva ancoram. Infra, xxi. B. *Vicesima prima secundum* tributum. In Museo nostro.

IMP. CL. TACITVS AVG. Capite radiato.)(MARS VICTOR. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Ibidem.

IMP. C. M. CL. TACITVS AVG. Capite radiato.)(MARTI PACIF. Mars cum clypeo, dextra ramum oleæ tenet. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(PAX AVG. Dea stans, dextra ramum oleæ tenet, laeva hastam puram transversam. Infra, & Q. *Quartum* tributum. In alio, PAX AVGVSTI: & infra, iii. *Tertium*. Uterque ex ære minimo, in Museo nostro. PAX PVBLICA: Aureus in Thesauo Regio.

IMP. C. M. CL. TACITVS P. F. AVG. Capite radiato.)(PAX FVNDATA. Dea stat cum hasta pura; dextra ramum oleæ tenet. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Eadem inscriptio.)(PROVIDENTIA DEORVM. Dea radio ostendit orbem subiectum, sinistra Cornucopiae gerit. Est ex ære minimo. Vidi

apud Abb. Mezzabarba. Aureus est in Thesauo Regio.

IMP. C. M. CL. TACITVS AVG. Capite radiato.)(PROVIDENT. AVG. Providentia Augusti. Dea dextra orbem Romanum tenet, laeva sceptrum transversum. Infra, Q. *Quartum* tributum. In Museo P. CHAMILLART.

Ut supra, capite laureato.)(ROMAE AETERNAE. Dea sedet capite galeato. Infra, S C. Aureus est in Thesauo Regio, *Senatusconsulto* percussus.

Ut supra: capite radiato.)(SALVS AVG. Dea Hygia sedens, serpentem pascit aræ circumvolutum. Infra, T. *Tertium* tributum. In Museo nostro.

Ut supra.)(SECVRIT. PERP. *Securitas perpetua*. Dea stat, innixa columnæ, dextra capiti imposita, crus sinistrum dextro imponit. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. Aureus in Thesauo Regio, SECVRITAS PVBLICA.

IMP. C. M. CL. TACITVS P. F. AVG. Capite radiato.)(TEMPORVM FELICITAS. Dea stans, dextra tenet caduceum, laeva Cornucopiae. Latere laevo, A. *Primum* tributum. Ibidem. In alio e Museo nostro est Δ *Quartum*.

IMP. C. M. CL. TACITVS AVG. Capite radiato.)(VBERTAS AVG. Dea dextra spicas tenet, laeva Cornucopiae. Infra, xxi. E. *Vicesima prima quintum* tributum. In Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(VICTORIA AVG. Victoria cum palma & corona. Infra, xxi. A. *Vicesima prima primum* tributum. Argenteus in Museo nostro.

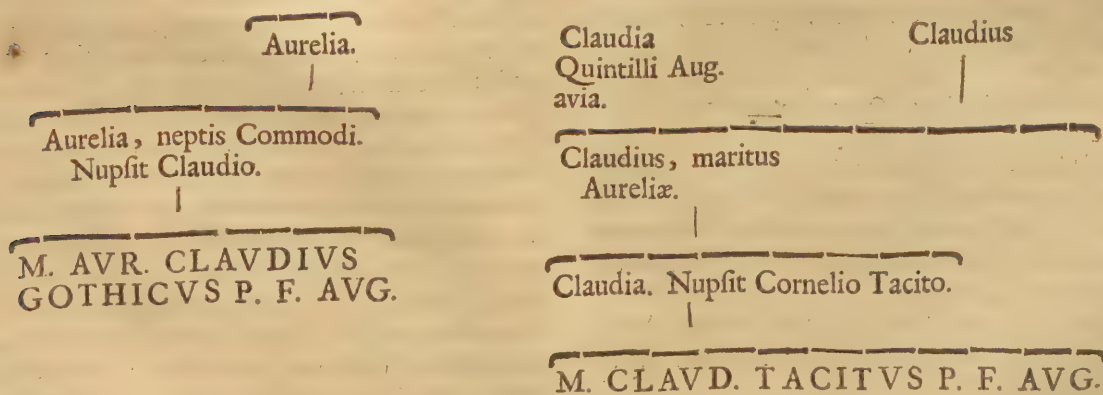
Ut supra.)(VICTORIA GOTH. *Victoria Gothica*. Victoria gradiens cum palma & corona. Infra, P. *Primum* tributum. Est argenteus, ibidem. Alius ex ære minimo, in Museo P. CHAMILLART, habet, VICTORIA GOTH.

IMP. C. M. CL. TACITVS P. F. AVG. Capite laureato.)(VIRTVS AVG. Dea cum hasta & clypeo. Ibidem.

Ex Taciti Aug. nominibus promptum est agnoscere, fuisse illum filium sororis M. Aur. Claudii Gothici Aug. Nam illud & ætas utriusque suadet, qualis apparet in nummis, & idem nomen *Claudii*, & cognomen idem *Pii Felicis*, & ipsa denique inscripta in nummis Taciti VICTORIA GOTHICA. Neque enim hæc alia videtur esse, quam quæ ante annos fere septem relata est a Claudio; cuius victoriæ partem sibi Tacitus vindicavit. Hoc igitur est stemma Taciti Aug. ex solis nummis antiquis.

STEMMA TACITI AVG.

M. AVR. COMMODVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG.

Marcus est Tacitus, quia ex gente Antonia, sive Antonina. Claudius idem ex matre: ex patre Cornelio Tacito, Tacitus. Neque enim alia gens est apud Plinium, præter Corneliam, cuius sit cognomen Tacitus.

Cum sit autem idem ex M. Aurelii Commodi P. F. stirpe oriundus, quamvis Aurelius non scribatur, tamen intelligitur, cum dicitur Pius Felix.

Nunc ad Macriani Aug. nummos & genus ipsum

similiter veniamus. Duos fuisse Macrianos Augustos, seniore alterum, alterum juniorem, Pollio comminiscitur; cum unus omnino fuerit, adolescens

annorum non supra xx. ut nummi Græci & Latini ostendunt; cui nomen *Fulvii Julii Macriani* fuit.

STEMMA MACRIANI & QUIETI AVGG.

ex nummis antiquis.

Fulvius. Conjux, Pia Felix: soror fortassis
Æmiliani Aug. Pii Fel.

Fulvius. Conjux, Quieta.

FVLV. IVL. MACRIANVS
P. F. AVG.

Fulvius, ex patre:

Ful. Macrianus, ex conjuge,

filia Julii Macri, nepte Juliae & Licinii Macri. Est enim apud Plinium, & in nummis antiquis, Liciniae gentis cognomen *Macer*. Julia autem hæc, conjux Licinii Macri, fuisse filia Julii Maximini Aug. videtur. Est apud Plinium libro xxxv. sect. iv. Q. Fulvius Consul anni V. C. DLXXV.

Numismata Macriani Aug.

IMP. C. FVL. MACRIANVS P. F. AVG. Capite radiato: vultu annorum non supra xx.)(IOVI CONSERVATORI. Juppiter capite laureato sedet, dextra pateram tenet, hastam sinistra. Est ex argento mixto, in Museo nostro.

Ut supra.)(APOLLINI CONSERVA. *Apollini Conservatori*. Apollo stat, cum cithara & lauri ramo. In Cimelio D. FOUCAULT.

Ut supra.)(INDVLGENTIAE AVG. Dea sedet cum patera, & hasta pura transversa. Ex argento mixto, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(SOLI INVICTO. Sol stat. Ex argento mixto, apud D. FOUCAULT.

Ut supra.)(ROMAE AETERNAE. Roma galeata sedet, dextra Victoriæ tenet, hastam sinistra. Ex ære, apud P. CHAMILLART.

ATT. Φ. ΙΟΥΛΙ. ΜΑΚΡΙΑΝΟC CE. ET. *Imp. Fulvius Julius Macrianus Aug. Pius*, capite laureato: vultu eodem, annorum non supra xx.)(Victoria cum palma & corona. L. A. *Anno primo*, qui more Græco autumnus hujus anni incipit. Hunc nummum ex ære vidi apud D. BEGON. In Thesauro Brandeburgico, pag. 753. legitur: ATT. Φ. ΙΟΥΛΙ. ΜΑΚΡΙΑΝΟC CE. CEB. *Imp. Fulvius Julius Macrianus Pius Aug.* Cetero est prioris simillimus. Pii nomen, quod solum interdum his temporibus ponitur, eo ipso familiæ se cognomen esse probat, ut sæpe dixi. In eodem libro, pag. 755. nummus Macriani Latinus describitur, INDVLGENTIAE AVG. similis ei quem proxime attuli; sed adjectum habet dextro nummi latere Solis sidus, symbolum Orientis, qui fuisse videtur Macriano commissus.

Numismata Quieti Aug.

IMP. C. FVL. QUIETVS P. F. AVG. Capite radiato: vultu annorum vix viginti.)(SOLI INVICTO. Sol radiato capite, dextra elata, orbem lava tenet: adjecto ad latus Solis sidere. Est apud D. FOUCAULT.

Ut supra.)(INDVLGENTIAE AVG. Dea sedet, ut in simillimo Macriani nummo. Est hic egregius in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ROMAE AETERNAE. Dea sedet. Ibidem, ex ære minimo.

Ut supra.)(AEQVITAS AVGG. Dea libram tenet, cum Cornucopia. Est ex ære minimo apud D. FOUCAULT. Vox AVGG. *Augustus*

FVL. QUIETVS
AVG.

Fulvius, ex patre,

Quietus, ex matre.

torum, consensionem & concordiam Quietum cum altero Principe sive Augusto, denotat: id quod in reliquis nummis similitudo inscriptionum facit.

Ut supra.)(APOLLINI CONSERVA. *Conservatori*. Stans Apollo nudus, dextra lauri ramum, sinistra citharam tenet, ut in simillimo Macriani nummo. Est hic ex ære minimo, in Thesauro Brandeb. tomo 2. pag. 161.

IMP. C. FVL. QUIETVS P. F. AVG. Capite radiato, vultu vix annorum viginti.)(FORT. REDVX. Sedet annonæ super dolio vini, sinistra tenet Cornucopia. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Numismata Nigriniani Aug.

DIVO NIGRINIANO. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Aquila Romana alis expansis. Est in Museo nostro. In alio, ibidem: Ara cum igne. Infra, KA A. *Vicesima prima* primum tributum. Fuisse hunc Augustum, caput radiatum docet: e stirpe Pescennii Nigri, *Nigriniani* cognomen a matre: vel si ab uxore, fuisse hanc Pescennii Nigri abneptem: Denique circa hæc tempora Nigrinianum vixisse, litteræ KA A. subscriptæ docent, quæ sunt hujus ævi, & Diocletianei. . . .

DE XXX. FALSO DICTIS TYRANNIS.

Locus hic poscit. ut de triginta, uti appellant, Tyrannis, quos sub Gallieno exortos historici fabulantur, pauca dicam. Ridicule satis hunc sibi propositum finem in scribendo fuisse Trebellius Pollio proficitur; ut nempe eundem tyrannorum in historia Romana numerum exhiberet, quem olim fuisse Athenis litteræ similes prodidissent. Nam ut promissis staret ille scilicet, necesse fuit & tyrannos ab ipso appellari qui non essent, & fingi Principes, qui ne quidem inter homines forte existerint. Fecit utrumque. Nam ex illis XXX. non omnino XII. in nummis antiquis invenimus; & tantum abest, ut hi, quos habemus, tyranni fuerint, ut eorum etiam plerique inter divos relati fuerint, provinciæ saltem illius decreto, cui præfecti fuerant: quæ & sola nummos cudere potuit; nec deferret sub successore, vel sub legitimo Romano Imperatore, hunc alicui tyranno honorem. Imperatores hi & Augusti fuere plures, missi a Senatu ad propulsandos a finibus Imperii hostes, vel ad continendas in officio provincias: quemadmodum fere vidimus anno 1675. octo simul a Christianissimo Rege creati Marescallos Franciæ; alium rursus anno sequente; alium post annos quin-

quinque. Quorum autem hujusmodi Augustorum numismata habentur, hi sunt, quorum hic nomina pono elementorum ordine.

AVREOLVS. LÆLIANVS. MACRIANVS. MARIVS. POSTVMVS. QUIETVS. TETRICVS pater, & filius. VABALATHVS. VICTORINVS. ZENOBIA.

Ficti vero Augusti hi sunt qui sequuntur: quorum in nummis nomina scilicet nusquam occurrunt, præterquam apud Urfinum & Goltzium, egregios nimirum in suis schedis delineatores nummorum, quos aliquando exstitisse historia eis Augusta persuasit: qualis est etiam interdum Occo: & Fæschius, (ut videtur) in schedis suis.

ACHILLEVS, nusquam visus nisi apud Goltzium.

ÆLIANVS, factus ex Læliano.

ÆMILIANVS, nonnisi apud Goltzium & Urfinum.

BALISTA, notus tantum ex Goltzio.

BONOSVS, ex Urfino & Goltzio.

CENSORINVS, ex Goltzio tantum, & falso numismate apud Trifanum.

CORNELIVS CELSVS, ex Goltzio.

CYRIADES, ex solo Urfino.

FIRMVS, ex Goltzio tantum.

HERENNIANVS, ex Goltzio & Urfino.

HERODES, ex picturis tantum, quas Occo laudat.

INGENVVS, ex Urfino & Fæschio.

LOLLIANVS pater, ex Goltzio & Urfino.

MACRIANVS pater, ex falso numismate apud Trifanum, tomo III. pag. 32.

MÆONIVS, ex Goltzio.

ODENATVS, ex Goltzio & Urfino. Spanhemius tamen pag. 91. refert se OΔENAΘHC legisse in præclaris, ut dicit, ejusdem nummis. At Goltzius refert, AYT. KAIC. OΔENAΘOC CEB. L. Γ. In alio, AYT. KAIC. OΔHNAΘOC CEB. EYC. L. Δ. Urfinus autem; IMP. C. ODENATVS P. F. AVG. Quod si in Syria tantum imperavit, ut fabulæ ferunt, ubinam Latine, & quo jussu, nummi ejus inscripti? Quod si OΔHNAΘHC legit Spanhemius, ubinam vidit Goltzius OΔHNAΘOC?

PISO, ex Goltzio & Urfino.

POSTVMVS junior, ex Goltzio.

PROCVLVS, ex Goltzio tantum.

REGILIANVS, tantum ex Urfino.

SATVRNINVS, ex Goltzio & Urfino.

Nec quisquam tamen etiam veterum, ubi iste imperavit, prodidit.

TIMOLAVS, ex Goltzio & Urfino.

TREBELLIANVS, ex Goltzio, & ex Occone Trifanum, pag. 49.

VALENS, ex Goltzio tantum.

VICTORINA, & VICTORINVS CÆSAR, ex Goltzio tantum.

Ejusdem generis est & LICINIA GALLIENA, ex opificio Goltzii tantum in schedis suis.

Nec minus autem aliena sunt a vero ea, quæ prodidere scriptores historiarum Augustæ, de genere & ortu ac patria, tum istorum (ut vocant) tyrannorum, tum aliorum Cæsarum: quos certe ex nobilissimis Romanorum familiis, præter Cæsaream, genus trahere, nummi docent. Fuit enim ex Annia Florianus, ex Aurelia plurimi: M. Aur. Carus M. Aur. Carinus, M. Aur. Claudius, M. Aur. Claudi Quintillus, M. Aur. Julianus, M. Aur. Marius, M. Aur. Numerianus, M. Aur. Probus: quos idem M. Aurelii nomen suadet fuisse certe agnatos: ex Cassia deinde Postumus: ex Claudia Tacitus: ex Domitia Aurelianus, ex Fulvia Macrianus & Quietus, ex Septimia

domo Zenobia. Tetrici tantum & Victorini gens est haud satis nota: & tamen uterque ex matre saltem *Pius Felix*: Tetricus autem etiam suam in nummis, præter Cæsaream, nobilitatem jactat. Jam ex conjugibus, nobilissimis feminis, nomen habent, ex Aquilia Flora *Florianus*, ex Julia *Julianus*, ex Licinia Macra *Macrianus*, ex Numeria *Numerianus*, ut postea ex Fl. Val. Maxima *Maximianus*.

VICTORINVS AVG.

IMP. CAES. VICTORINVS P. F. AVG. Capite laureato.)(COMES AVG. Victoria gestans palmam & coronam. Hæc ubique affdua *Comes Augusti* appellatur. Nummus est aureus in gaza Regia.

Ut supra.)(SAECVLI FELICITAS. Dea tenet sinistro brachio parvulum; pede dextro proræ navis insistit. Annonam pauperibus alendis advectam hic nummus significat; qui est ibidem aureus.

Alios Victorini Aug. nummos mittam proximis litteris.

FLORIANVS AVG.

Florianum Tacito comitem sive collegam idcirco adjungimus, quoniam & par propemodum est ætas amborum, ut ex vultu conjicimus; & sunt eadem in nummis utriusque inscriptiones plurimæ: quod est argumentum societatis & conjunctionis inter Augustos. Sunt enim utriusque nummi inscripti: AETERNITAS AVG. CONCORDIA MILIT. PAX AVG. PROVIDENTIA AVG. CLEMENTIA TEMP. FELICITAS TEMP. LAETITIA FVNDATA. &c.

Annius ille autem de gentis paternæ nomine dicitur, ex qua ipsamet Annia Faustina fuit; conjux Antonini Pii, & Annia Faustina Pia, mater Commodi Pii Felicis. *Florianus* idem, a conjuge, vel matre fortassis, Aquilii Flori filia. Est enim in nummis antiquis sub Cæsare Augusto *Florus* cognomen gentis Aquiliæ, ex qua gente, sed ex alia familia, fuit Severus Alexander Aug. At *Pius Felix* inde Florianus est appellatus, unde & *Annius*; nimirum ab Annia nepte Commodi. Vide stemma Postumi Aug. Fratrem fuisse Taciti Aug. Florianum; quam audacter finxerint fabulatores, quis non miretur; cum diversa prorsus gentes sint, Annia & Claudia?

IMP. C. FLORIANVS AVG. Capite radiato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Princeps paludatus, capite laureato stans, dextra tenet orbem Romanum, hastam sinistra. Infra, PTI. *Prima Treverensis primum tributum*. Nummus hic ex ære minimo e tuis est, ut ad me dudum scripsisti.

IMP. C. M. ANN. FLORIANVS P. AVG. Capite radiato.)(AETERNITAS AVG. Dea stans. Æternitas familiæ Cæsarum Piorum, quæ sit usque ad Florianum propagata, hoc nummo commendatur. Est ex ære apud Occonem: & vidi apud Abb. Mezzabarba.

IMP. C. FLORIANVS AVG. Capite radiato: vultu annorum circiter xli.)(AEQVITAS AVG. Dea dextra libram, sinistra Cornucopiæ tenet. Infra, xxi. *Vicesima primæ tributum*. Est in Museo nostro, ære minimo. Mediobarbus e Museo suo habet XXI f. *Vicesima primæ tertium tributum*.

IMP. FLORIANVS AVG. Capite radiato.)(CLEMENTIA TEMPOR. Infra XXI Z. *Vicesima primæ septimum tributum*. Apud Occonem.

Ut supra.)(CONCORDIA MILITVM. Con-

Concordia Dea coronam porrigit Imperatori paludato, hastam tenenti. Infra, S. *Secundum* tributum. In Museo nostro.

IMP. C. M. AN. FLORIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(FELICITAS AVG. Dea stolata stat, lava tenet hastam desinentem in caduceum: dextra pateram, ante aram. Infra, P. *Primum* tributum. Ibidem, argenteus eximius, ære mixtus.

IMP. C. M. AN. FLORIANVS P. AVG. Capite radiato.)(FELICITAS SÆCVLI. Dea stans cum patera ante aram, & cum caduceo. Infra, Δ *quartum* tributum. Argenteus, ibidem.

IMP. C. FLORIANVS AVG. Capite radiato.)(IOVI VICTORI. Juppiter stans, dextra Victoriā, hastam lava tenet: ad pedes, Aquila Romana. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. In Thesauro Regio aureus est, cum epigraphe: IMP. C. M. ANN. FLORIANVS AVG. Capite laureato.

Ut supra.)(LAETITIA FVND. *Latitia fundata*, ut in nummo Claudii Taciti. Infra, XXI, B. *Vicesima prima secundum* tributum. Est apud Occonem: & vidi apud Abb. Mezzabarba.

IMP. C. M. AN. FLORIANVS AVG. Capite radiato.)(PACATOR ORBIS. Sol stans, radiato capite, dextra elata, lava tenet flagellum: ut in Aureliano. Est apud Tristanum, pag. 268.

Ut supra.)(PROVIDEN. DEOR. *Providentia Deorum*. Sol capite radiato, dextra elata, lava tenet orbem: ex adverso, latere dextro, Dea tenet signa duo militaria. Infra, B. *Secundum* tributum. In Museo nostro.

IMP. C. M. AN. FLORIANVS P. AVG. Capite radiato.)(TEMPORVM FELICITAS. Dea stat cum Cornucopiæ & caduceo. Ibidem, argenteus.

Numismata Aureliani, & Severina.

ΑΥ. Κ. ΔΟΜ. ΑΥΡΗΙΑΝΟC CEB. Capite laureato.)(Aquila rostro gestat coronam. ΕΤΟΥC 5. *Anno sexto*. Est ex ære minimo, apud D. FOVCAVLT, & in Museo P. CHAMILLART.

ΟΥΑΠ. CΕΥΗΡΙΝΑ CEB.)(Aquila rostro gestat coronam, ΕΤΟΥC 5. *Anno sexto*. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART. . . . Die sabbati, 12. Junii, 1700.

Anno Christi 277. V. C. 1030. Aureliani 7.

Quintillo, Mario, Laliano, & Victorino Augg.

Hoc anno Augustos quatuor ponimus, ex conjectura tantum, ac pæne sortito, præter Aurelianum: quoniam certis destituimur argumentis, ad singulorum tempora adsignanda. Annum dumtaxat fuisse horum magistratum, in diversis Romani imperii provinciis, paucitas nummorum suadet, qui sunt eorum honorificati: excepto Victorino, cujus hic est annus secundus.

Numismata Quintilli Aug.

IMP. C. M. AVR. CL. QVINTILLVS AVG. Capite radiato, vultu annorum quinquaginta, & eo amplius.)(P. M. TR. P. COS. P. Stat ipse paludatus, hastam dextra tenet, orbem Romanum sinistra. Nummus iste tuus ex ære minimo, Vir Erudite & Amice, plane singularis est, & auro duplo contra æstimandus.

IMP. C. M. AVR. CL. QVINTILLVS AVG. Capite radiato, vultu annorum amplius 50.)(APOLLINI AVG. Stat Apollo, ante aram. Lævo nummi latere, H. *octavum* tributum. Est

in Museo nostro, ex ære minimo. *Marcus* iste est, quia ex gente Antonia, sive Antonina. *Aurelius Claudius* ex patre, ex matre *Quintillus*. Cum tamen idem P. F. numquam vocetur, id argumento est, non fuisse eum ex stirpe M. Aurelii Commodi Pii Felicis oriundum; sed M. Aurelii Severi Alexandri fuisse pronepotem. Vide Stemma Severi Alexandri.

Ut supra.)(FORTVNA REDVX. Dea cum temone & cornucopiæ. Lævo nummi latere, Z. *septimum* tributum. Ibidem.

Ut supra.)(LAETITIA AVG. Dea Lætitia stat. Infra, XII. vel lævo nummi latere; *duodecimum* tributum. Ibidem. Singulis mensibus pendit solitum a mercatoribus tributum, ex hoc nummo discimus.

Ut supra.)(PROVIDENTIA AVG. Dea hastam lava tenet; dextra orbem Romanum ostendit, ad pedes positum. Latere lævo nummi, 5. *Sextum* tributum. Ibidem.

Ut supra.)(SECVRITAS AVG. Dea lævo cubito columnæ innititur, dextra sceptrum tenet. Latere sinistro, XI. *undecimum* tributum. Ibidem.

Ut supra.)(VICTORIA AVG. Victoria gestat palmam & coronam. Infra, Γ. *tertium* tributum. Apud P. CHAMILLART.

IMP. QVINTILLVS AVG. Capite radiato.)(CONCORDIA AVG. Cum Senatu nimirum, & exercitu. Dea stans, lava tenet Cornucopiæ, dextra signum militare. Infra, T. *tertium* tributum. In Museo nostro.

Ut supra.)(FIDES MILIT. *Fides militum*. Dea stans, duo signa militaria tenet. Infra, S. *Secundum*, ibidem.

Ut supra.)(MARTI PAC. *Marti Pacifero*. Mars stat galeato capite, lava hastam transversam tenet, dextra caduceum. Infra, P. *Primum* tributum. Ibidem.

Α. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΚΑ. ΚΥΙΝΤΙΑΔΟC CEB. Capite laureato.)(L. A. Aquila rostro coronam gestat. Est ex ære mediocri, apud D. FOVCAVLT.

Consecrationis ejus post obitum nummostres Trifanus affert, pag. 201. sed hos alibi non vidi.

IMP. C. M. AVR. QVINTILLVS AVG. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Aquila ungibus sceptrum tenet.

M. AVR. CL. QVINTILLVS. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Ut proxime.

DIVO QVINTILLO.)(CONSECRATIO. Ara cum igne.

MARIVS AVG.

IMP. C. MARIVS P. F. AVG. Capite radiato.)(PACATOR ORBIS. Caput Solis radiatum. Est ex ære minimo, in schedis D. Vaillant.

IMP. C. MARIVS P. F. AVG. Capite radiato: vultu annorum fere 50.)(CONCORDIA MILIT. Dexteræ duæ junctæ. Ex ære minimo, & ex argento, in Museo nostro. Marius, ex prænomine gentis Antonia Marcus vocatur: ex matre, nepte Commodi, Aurelius & P. F. Denique Marius ex patre & avia: ut dixi in stemmate Pescennii Nigri Aug.

IMP. C. M. AVR. MARIVS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA AVG. Victoria cum palma & corona. Ibidem.

IMP. C. M. AVR. MARIVS P. F. AVG. Capite radiato.)(SÆC. FELICIT. *Sæculi felicitas*. Dea stans, dextra caduceum, sinistra Cornucopiæ gerit. Ibidem. In alio simili, apud P. CHAMILLART, legitur, SÆC. FELICITAS, ut in aureo e Gaza Regia.

IMP. C. M. AVR. MARIVS AVG. Capite radiato.)(VIRTVS AVG. Stat ipse galeatus cum hasta & clypeo. In Museo nostro.

Quod

Quod de Mario Augusto narrant historici, in primisque triduo dumtaxat illum imperasse, meram esse fabulam in otio confictam, & hi nummi docent, & dudum Trifstanus admonuit, tom. I I I. pag. 172.

LÆLIANVS AVG.

IMP. C. LAELIANVS. P. F. AVG. Capite radiato: vultu annorum amplius 50.)(VICTORIA AVG. Victoria gradiens cum palma & corona. Est ex ære minimo, in Museo nostro, & apud P. CHAMILLART.

IMP. C. VLP. COR. LAELIANVS. Capite radiato: vultu eodem.)(VICTORIA AVG. Victoria gradiens cum palma & corona. Est ex ære minimo, in Thesauo Regio. Docet hic nummus sane singularis, ex priore numismate viso fictum fuisse a Trebellio Pollione Lollianum, ab aliis Ælianus; cum neque Lollianus existerit, neque Ælianus; sed *Lælianus*: qui quidem *Ulpus* ex patre fuerit, frater patruelis *Vlpæ Severinæ*, conjugis Aureliani Augusti: *Cornelius* ex matre, sorore *Corneliæ Saloninæ*, conjugis Gallieni Aug. Denique, *Lælianus* ex conjugis. Lælium Plinius commemorat, libro XIV. sect. xv.

IMP. C. LAELIANVS P. F. AVG. Capite laureato.)(TEMPORVM FELICITAS. Dea sedens, dextra ostentat Cornucopiæ. Aureus est in Thesauo Regio.

HERODES AVG.

IMP. C. HERODES P. F. AVG. Capite radiato.)(PAX AVGVSTI. Dea stans, dextra ramum olæ tenet, sinistra sceptrum transversum. Apud Oconem, ex picturis Alberti Principis: nobis valde suspectus.

IMP. C. HERODIANVS AVG. Capite laureato; vultu annorum vix xxx.)(SALVS AVGVSTI. Dea Salus ante aram. Apud Trifstan. tomo I I I. pag. 43. ex ære minimo, sed tenuissimo, & paulo minore, quam nummi sunt minimi hujus ævi. Fictum numisma; tum quia non esset hoc ævo in ære minimo caput laureatum, sed radiatum: tum quia non potest idem apud Latinos dici vel esse *Herodianus* & *Herodes*. Est enim *Herodes* primigenium nomen; *Herodianus* ab uxore deducitur.

VICTORINVS AVG.

VICTORINVS AVG. Caput galeatum: dextra tenet hastam, sinistra clypeum.)(P. M. TR. P. II. COS. II. P. P. Ipse ante aram togatus stans, dextra pateram tenet. Quinarius ex auro est, in Thesauo Regio.

IMP. C. VICTORINVS P. F. AVG. Capite radiato; vultu annorum amplius 50.)(PIETAS AVG. Dea sacrificat ante aram. Ex ære minimo, in Museo nostro.

Ut supra.)(SALVS AVG. Dea Hygia stans. Ibidem.

Ut supra.)(PROVIDENTIA AVG. Dea stans, dextra orbem Romanum ostendit ante pedes positum, læva tenet Cornucopiæ. Ibidem. Ut supra.)(VIRTVS AVG. Mars galeatus stat cum hasta & clypeo. Ibidem.

Ut supra.)(VICTORIA AVG. Victoria gradiens cum palma & corona. Argenteus ære mixto, apud D. FOUCAULT.

Ut supra.)(PAX AVG. Dea cum hasta pura, dextra ramum olæ tenet. In Museo nostro.

Ut supra.)(INVICTVS. Sol radiato capite; currens cum flagro, dextra extensa; adjecto Solis fidere. Gallice, *l'Infatigable*. Ibidem.

IMP. C. PI. AV. VICTORINVS P. F.

AVG. Capite radiato. Imp. *Cæsar Pivanius Avonius Victorinus*.)(FIDES MILITVM. Dea stans tenet duo signa militaria. Ibidem.

IMP. C. M. PI. AVONIVS VICTORINVS P. F. AVG. Capite radiato.)(FIDES EXERC. Fides stat inter duo signa militaria. Vidi ex ære minimo, apud D. BAUDELLOT. Et *Marci* prænomen, & cognomina *Pii Felicis*, ostendunt fuisse Victorinum materno genere ex M. Aurelio Commode Pio Felice oriundum.

IMP. C. VICTORINO. Capite radiato.)(Triemis in mari. IAASVI. *Julia Augusta Arelate salutavit Victorinum Imperatorem*. Nummum Trifstanus delineavit, tomo I I I. pag. 59. & Victorino filio tribuit: deceptus ab adulteratore, qui barba in nummo erasa ex patre filium fecit. At Trebellius Pollio ipse, cap. vi. Victorinum juniorem, Cæsarem tantum fuisse nuncupatum refert; nummus iste Imperatorem facit. Aureum affert alterum Trifstanus, pag. 58. in quo pars antica Victorinum patrem, filium altera exhibet; sed recentem nostro quidem iudicio, & fictum ab aliquo, qui & patrocinari voluit antiquis scriptoribus, & pecuniam ex fraude colligere.

IMP. C. PI. VICTORINVS AVG. Capite radiato.)(AEQVITAS AVG. Dea stat cum libra & Cornucopiæ. Ex ære minimo, in Museo nostro.

Nummus Victorini aureus, e Gaza Regia.)(LEG. IIII. FLAVIA P. F. *Legio quarta Flaviana Pia Felix*. Caput Africæ cum proboscide, in summa nummi area; provinciam denotat, in qua legio hibernaret. In ima parte nummi, leones duo, adversis frontibus, ore hianti.

IMP. C. VICTORINVS P. F. AVG. Capite laureato.)(LEG. XXII. PRIMIGENIE P. F. Hercules stans arcum læva tenet, dextra cervum ducit. *Legionis vicesima secunda Primigenia Pia Felicis* symbolum istud est, Hercules Venator. Est, ut ad me dudum scripsisti, nummus iste singularis. Vir Nobilissime, in Museo tuo *Legio Primigenia* Gallice est, *un Vieux Corps*.

DIVO VICTORINO. Caput senile nudum.)(CONSECRATIO. Rogus. Argenteus est, in schedis D. Vaillant.

IMP. CAES. VICTORINVS P. F. AVG. Imperator barba promissa, laureato capite.)(ADIVTRIX AVG. *Adjutrix Augusti*, subintellige, *Legio*, ut in nummis Severi & Gallieni. Dea pectore tenuis depicta, sinistra tenet arcum, dextra telum educit e pharetra retro religata. Aureus est perpulcher, in Collectione MS. D. de Peiresc, pag. 60.

IMP. VICTORINVS P. F. AVG. Capite laureato.)(LEG. XXX. VLP. VICT. P. F. *Legio tricesima Ulpia Victorix Pia Felix*. Jupiter dextra hastam, sinistra fulmen tenet: Capricornum respicit, quod est abundantiae terra marique symbolum. Aureus hic nummus est ibidem, pag. 373.

DIVO VICTORINO PIO. Capite radiato.)(FIDES MILITVM. Dea tenet signa duo militaria. Docet hæc epigraphe, Victorinum effecisse, dum viveret, ut in fide data Imperio perstarent milites. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

DIVO VICTORINO PIO. Capite radiato.)(CONSECRATIO. Aquila Romana. In alio, Aquila orbi Romano insistit. In alio, Aquila Romana supra aram, rostro coronam gerit. Trifstanus, tomo I I I. pag. 57. dicit hos nummos rarissimos penes se esse; quibus consecratio Victorini facta esse in Gallia videatur, ut ait.

CENSORINVS AVG.

Censorini nummum profert Trifanum, tomo III. pag. 179. ex ære spisso, intra mediocrem formam: AYT. K. KENCOP . . . Capite laureato.)(Aquila Romana. L. T. Anno tertio. Hunc esse spurium ac recentem haud immerito arbitramur; cum

Anno Christi

267	Gallieni	—	L. IE.
268	Claudii	—	L. A.
269	. . .	—	L. B.
270	. . .	—	L. T.
271	Aureliani	—	L. A.
272	. . .	—	L. B.
273	. . .	—	L. T.
274	Aureliani	—	L. Δ.

Numisma Severinæ Aureliani conjugis.

ΟΥΑΠ. CEYHPINA CEB. Caput Severinæ.)(Aquila rostro gestat coronam. ETOYC Z. Anno septimo: ex quo certissime agnoscimus septimum principatus annum vidisse Aurelianum in aliqua saltem parte Imperii. Est hic nummus præclarus ex ære minimo, sed spisso, in Museo P. CHAMILLART. . . Die sabbati, 26. Junii, 1700.

Anno Christi 278. V. C. 1031. Probi I.

Natali Urbis, antiquo more uni deferitur Imperium, cum Pontificatu Maximo, & Tribunicia potestate, sed ad annos quinque dumtaxat: simul idem suffectus est Consul in locum alterius ordinarii Consulis. Dictus est ille autem Marcus, quia de gente Antonia sive Antonina esset. Deinde Aurelius, ex matre Aurelia, nepte Aurelii Cæsaris, pronepte M. Aurelii Commodi Aug. Postea Probus, de paterno cognomine: denique Pius Felix, quoniam abnepos Commodi Pii Felicis fuit.

IMP. C. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato: vultu annorum circiter 50.)(ORIGINI AVG. Origini Augusta. Lupa cum gemellis. Ex Romulo originem ducere Augustos Pios Felices, ac Probum quoque proinde, hic titulus docet, ut dudum ad te scripsi: Quantumvis Probum Vopiscus oriundum e Pannonia dicat; Victor, e Dalmatia. Infra: XXI T. Vicesimæ primæ tertium tributum. Fuit olim in Museo San-Genovesano, & apud Seguinum, teste Spanhemio, pag. 768. Delineatus est a P. du Moulinet, & a Morellio.

PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(AETERNITAS AVG. Sol dextra elata, sinistra tenet orbem. Aeternitas domus Augustæ, qualis est æternitas Solis, hoc titulo prædicatur: quoniam ab Augusto Cæsare usque ad Probum sit propagata. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART: aureus, in Thesauo Regio.

IMP. PROBUS AVG. Capite radiato.)(ROMAE AETERNÆ. Templum sex exornatum columnis: in quo Roma galeata sedens, tenet orbem Romanum, cui Victoria imposita est. Infra, R H Remorum octavum tributum. Est ex ære minimo. in Museo nostro. Apud Trifanum, pag. 289. similis huic habet, R S secundum: alius ibidem, R T tertium.

IMP. C. PROBUS AVG. Cæsar ex matre, ex patre Probus. Capite radiato.)(SPES AVG. Dea Spes florem ostentat. In latere nummi sinistro, v. Infra, XXI. Quintum vicesimæ primæ tributum. In Museo nostro.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. COS. P. P. Stans inter duo signa militaria, dextra elata, sinis-

nec usquam visi sint anno 1. vel 2. nummi signati: & careat vel gentis nomine vel prænomine Censorinus, præter morem; nec ullum habeat Latinum numisma: nec denique locum habere possit annus ille tertius Censorini, in annis Augustorum majorum, quos Græci nummi exhibent perquam accurate, ut subiectum schema edocebit.

Anno Christi

275	. . .	—	L. E.
276	Macriani	—	L. A. Aurel. L. 5.
277	Quintilli	—	L. A. Aurel. L. Z.
278	Probi	—	L. A.
279	. . .	—	L. B.
280	. . .	—	L. T.
281	. . .	—	L. Δ.

tra hastam tenet. Apud Angeloni, pag. 344. & Mediobarbus exhibet e Museo suo. In aureo e gaza Regia, sedens ipse in sella curuli, dextra tenet orbem Romanum, sinistra bacillum Imperatorium.

Anno Christi 279. V. C. 1032. Probi 2.

Kalendis Januariis Probus Aug. init secundum Consulatam.

IMP. PROBUS P. F. AVG. Probus ex patre, ex matre Pius Felix. Capite radiato.)(CONCORDIA AVG. cum Senatu & populo. Dea stans tenet pateram, & geminum Cornucopiæ. Latere lævo nummi, VII. Infra, XXI. Septimum vicesimæ primæ tributum. Ex ære minimo, in Museo nostro.

Ut supra: Capite laureato: hastam dextra gerit humero impositam; læva clypeum, in quo ipse pictus ex equo hostem dejectum proterit.)(TEMPORVM FELICITAS. Roma galeata sedens, læva tenet Cornucopiæ, dextra orbem Romanum regendum tradit Probo adstanti & paludato: cui Victoria, læva palmam regens, a tergo coronam imponit. Romæ sedenti adstat Pax gerens caduceum, Apud Trifan. pag. 282.

IMP. C. M. AVR. PROBUS AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. COS. II. Leo gradiens capite radiato. Infra, XXI. P. Vicesimæ primæ primum tributum. Est in Museo nostro, ex ære minimo.

IMP. PROBUS AVG. Capite galeato, cum clypeo, & hasta humero dextro imposita, quod est summi in Exercitu imperii symbolum.)(ADLOCVTIO AVG. Probus Imp. capite laureato, cum Principe Juventutis Cæsare, qui nudo capite est, & similiter paludatus; stans e suggesto cohortes adloquitur. Ad pedes suggesti, viri quatuor supplicum more manus protendunt. Est nummus perpulcher ex ære maximo, apud D. Abb. DE CAMPS. Principem Juventutis Cæsarem aliquem fuisse sub Probo Aug. alius præterea nummus docet, quem anno sexto Probi proferam.

PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(VICTORIA AVG. Victoria gestat trophæum, dextra coronam ostentat. Infra, R T. Remorum tertium tributum. In Museo nostro.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite laureato.)(VICTORIA GOTHIC. Victoria gradiens cum palma & corona. Aureus est in Thesauo Regio.

IMP. C. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(RESTITVTOR EXERCITI. Nam sic ætas illa dici posse credidit, æque atque Exercitus in gignendi casu. Unde & id in nummis sæculi Constantiniani, aliisque occurrit. Probus Aug. paludatus, & Tribunus militum, stans, dextris or-

orbem Romanum tenent, hastas sinistris. Ad pedes, P. Infra, MCXXI. *Primum Mercatorum Cabillonensium vicesima prima tributum.* Est apud Angeloni, pag. 347. Similis huic alter apud Tristandum, pro P habet S. Infra, CMXXI. hoc est, *Secundum Cabillonensium Mercatorum vicesima prima tributum.*

Ut supra.)(RESTITVTOR SAEC. *Restitutor Saculi.* Amissa hoc altero millenario Urbis Romæ sæculo, cujus hic annus secundus post tricesimum est, maxima Orientis parte; ac dilapso Romani imperii splendore sub Augustis qui præcesserunt, restituisse sæculum Probus hoc titulo dicitur. Infra, IIIXXT. *Tertium vicesima tributum.* Est hic apud P. ALBARET. e Societate nostra, Turnonii. Similem affert Mediobarbus, pag. 417. e Museo suo, cum VI XXT. *Sextum vicesima tributum.* Victoria in utroque Probum coronat, qui dextra orbem Romanum, læva hastam gerit. Vidi hunc apud Abb. Mezzabarba.

PERPETVO IMP. PROBO AVG. Capite galeato, cum clypeo, hasta humero dextro imposita.)(SOLI INVICTO. Sol in quadrigis. KAB *Vicesima prima secundum tributum.* Est ex ære minimo, in Museo P. CHAMILLART. Titulus hic *Perpetui Imperatoris*, cum tribuatur Probo velut eximia quædam honoris prærogativa, docet aperte, non fuisse omnes Imperatores Romanorum *Perpetuos Imperatores*, sed ad tempus dumtaxat a Senatu præstitutum.

PERPETVO IMP. C. PROBO INVICT. AVG. *Perpetuo Imperatori Casari Probo Invicto Augusto.* Capite radiato.)(RESTITVTOR ORBIS. Stans ipse paludatus, accipit a Jove stante cum hasta, orbem Romanum. In medio, N. *Narbonensium*: infra, KA Δ. *Vicesima prima quartum tributum.* Est apud Spanhemium, in Juliani Cæsares, pag. 113.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(RESTITVT. ORBIS. Stans ipse lævo nummi latere, læva tenet hastam, dextra orbem Romanum: e regione Dea coronam ei porrigit. Ad pedes, II. Infra, XXI. *Secundum vicesima prima tributum.* In Museo nostro. In alio simili, apud P. CHAMILLART, in medio, Z. *Septimum.* Infra, XXI.

IMP. C. PROBUS AVG. CONS. II. *Consul secundum.* Capite radiato, cum scipione Consulari, quem dextra gerit.)(VIRTVS AVG. Mars gradiens, sinistro humero gestat trophæum. Profert hunc nummum Mediobarbus e Museo suo, pag. 414. Infra, P. XX. *Primum vicesima tributum.*

IMP. PROBUS AVG. CONS. II. ut supra.)(CONSERVAT. AVG. *Conservatori Augusti*, Soli nimirum. Sol radiato capite, dextra elata, læva tenet orbem. Mediobarbus, ibidem, e Museo suo. Aureus est in Thesauo Regio.

IMP. C. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(PAX AVGVSTI. Pax dextram oleæ tenet, læva hastam transversam. In medio, VI. Infra, XXI. *Sextum vicesima prima tributum.* In alio est infra tantum, XXIV. *Vicesima prima quintum tributum.* Uterque in Museo nostro.

PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(MARTI PACIF. *Marti Pacifero.* Mars gradiens, læva clypeum & hastam tenet, dextra caduceum. Infra, AQ Γ. *Aquensium tertium tributum.* In alio, Q. XXI. *Quartum vicesima prima tributum.* Uterque ibidem.

IMP. C. PROBUS AVG. Capite radiato.)(SECVRIT. PERP. Dea Securitas lævo cubito innixa columnæ, dextra capiti imposita; supra columnam, littera I. *Securitas perpetua Imperii.* Infra,

VI. XXI. *Sextum vicesima prima tributum.* Ibidem. In alio, quem vidi apud Abb. Mezzabarba, est SECVRITAS ORBIS.

A. K. M. AYP. ΠΡΟΒΟC CEB. Capite laureato.)(L. B. *Anno secundo.* Spes florem tenet. Est in Museo D. BAUDELOT.

Anno Christi 280. V. C. 1033. Probi 3.

Kalendis Januariis, Probus Aug. suscipit tertium Consulatum.

IMP. C. PROBUS AVG. CONS. III. Capite radiato, cum scipione Consulari.)(MARTI PACIF. *Marti Pacifero.* Mars gradiens, cum caduceo. Infra, Q. XXI. ut supra. Affert hunc nummum Mediobarbus e Museo suo, pag. 414. Similem habes etiam in Museo tuo, ut ad me scripsisti. Novo more sub Probo interdum CONS pro COS. scribitur: id quod & in Maxentii postea nummis occurrit.

IMP. C. PROBUS P. F. AVG.)(P. M. TR. P. COS. III. P. P. Histris. Infra, XXII Q. Ita refertur ab Occone, pag. 507. *Vicesima prima Indictio quarta.*

IMP. C. M. AVR. PROBUS AVG. Capite radiato.)(PROVIDENT. AVG. Dea cum Cornucopiæ, radio quem dextra tenet, ostendit orbem Romanum ad pedes positum. Infra, XXI A. *Vicesima prima primum tributum.* Ex ære minimo, in Museo nostro.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(CLEMENTIA AVG. Imperator & Dea tenent orbem Romanum, cui Victoria imposita est. Latere nummi lævo, H. Infra, XXI. *Octavum vicesima prima tributum.* Est in Museo P. CHAMILLART.

IMP. C. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(PIAETAS AVG. Stat velato capite ante aram, dextra pateram tenet. Est in Museo nostro. Ita scriptum est autem, pro PIETAS: quoniam utriusque litteræ AE & E idem est sonus. Infra, C. forte, *Cabillonensium.*

Ut supra.)(ABVNDANTIA AVG. Dea stans e Cornucopiæ nummos effundit. Infra, IIII. *Quartum tributum.* Ibidem.

Ut supra.)(SALVS AVG. Dea Hygia stat ante aram, unde serpens emicat, Æsculapio facer: quoniam ex viperæ carne fit theriaca. Infra, XXI Q. *Vicesima prima quartum tributum.* In alio est, lævo nummi latere, VII. Infra, XXI P. *Septima vicesima prima pensio.* Ibidem.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(CLEMENTIA TEMP. *Clementia Temporum.* Juppiter cum hasta, & Probus paludatus cum scipione Imperatorio, tenent orbem Romanum. Infra, XXI. Ibidem.

A. K. M. AYP. ΠΡΟΒΟC CEB. Capite laureato.)(L. Γ. *Anno tertio.* Aquila expansis alis. Ex ære, in Museo nostro.

Anno Christi 281. V. C. 1034. Probi 4.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite galeato, cum hasta & clypeo.)(ORIENS AVG. *Oriens Augusti.* Sol captivum pede proterit. *Oriens*, hoc est, reliquus, quantuluscumque fuit, qui Romano adhuc imperio subesset, Asiæ minoris & Palæstinæ tractus, virtute & providentia Probi defensio, totum se esse Augusti Probi prædicat. Est hic nummus apud Patinum, in Indice, pag. 36. Aureus in Thesauo Regio.

IMP. C. PROBUS AVG. Capite radiato.)(COMITI PROBI AVG. Dea Pax, stans dextra oleam tenet, læva hastam puram. Vidi ex ære minimo, apud Abb. Mezzabarba.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite galeato, cum clypeo, & hasta humero dextro imposita.)(SISCIA PROBI AVG. *Siscia Probi Augusti* dicitur, quæ adversus Sarmatas, aliosve hostes Imperii, defensa strenue sit Probi virtute. Est in Museo nostro. Vide Nummos Populorum & Urbium. Infra, XXI VI. *Vicesima prima sextum tributum*. Trifanum in suo habet, P. XXI. *Primum*, Vidimus superius etiam in Gallieni nummis, SISCIA AVG. Eodem sensu dictum sæpe, ORIENS AVG.

IMP. C. PROBUS INVICT. P. F. AVG. Capita duo conjuncta, Probi & Victoriæ. Est in Museo nostro, & D. Vaillant hunc edidit. Probi conjugem in hoc nummo exhiberi vulgo existimant, errore magno: cum de conjugis in titulo fileatur; & *Invicti* titulus Victoriam Augusti comitem ibi sculptam esse clamet.)(MONETA AVG. hoc est, Curia Monetalis. Tres Deæ de more, cum æris, argenti, & auri cumulis.

IMP. PROBUS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA GERM. *Germanica*. Trophæum: ad pedes, captivi duo. Infra, R A. *Remorum primum tributum*. In Museo nostro, ex ære minimo.

IMP. PROBUS P. F. AVG.)(VICTORIOSO SEMPER. Stat paludatus cum hasta pura: ad pedes, captivi duo. Apud Spanhemium, in Juliani Cæsares, pag. 112.

IMP. C. M. AVR. PROBUS AVG. Capite laureato.)(HERCVLI ROMANO AVG. *Augusto*. Stans ipse, cum scipione Imperatorio, dextram superponit trophæo. Aureus est, e Thesauo Regio.

IMP. C. M. AVR. PROBUS AVG. Capite radiato.)(CONCORD. MILIT. *Concordia militum*. Dea Concordia, & Probus togatus dextras jungunt. Ad pedes, Δ. Infra, XXI. In Museo nostro, ex ære minimo. *Quartum vicesima prima tributum*.

PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(VICTORIA AVG. Victoria coronam ostendit, & spolia refert. Infra, RT. *Remorum tributum sextum*. Apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ADVENTVS AVG. Ipse in equo, dextra elata, læva sceptrum gerit. Ad anteriores equi pedes, captivus fedet. Reditus e prælio Germanico post victoriam hoc symbolo significatur. Infra, R Z. *Remorum septimum tributum*. In alio, R Δ. *quartum*: in alio, R Γ. *tertium*: in alio, R S. *secundum*. Ex argento & ære, in Museo nostro. In Thesauo Regio aureus est.

Anno Christi 282. V. C. 1035. Probi 5.

Kalendis Januariis, Probus Aug. quartum init Consulatum.

IMP. C. PROBUS AVG. CONS. IIII. Consul quartum.)(PROVIDENT. AVG. Dea stans, dextra orbem Romanum, læva hastam transversam tenet. Infra, B XXI. *Secundum vicesima prima tributum*. Argentus in Museo nostro. Apud Oconem, pag. 507. S XXI. eodem sensu.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(VIRTVS INVICTI AVG. Imperator ex equo calcit hostem, & a Victoria coronatur. Infra, VI XX T. *Sextum vicesima tributum*. Apud Patin. in Indice, pag. 29.

IMP. PROBUS AVG. CONS. I. Conservator Imperii. Cave enim dicas, Consul primum.)(VIRTVS AVG. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Infra, P XXI. *Primum vicesima prima tributum*. Mediobarbus, pag. 414. e Museo suo. Sic in nummo argenteo apud P. CHAMILLART,

legitur, CAESAR I. V. *Cæsar Imperator quintum*: & alibi de eodem Cæsare, IIT. *Imperator iterum*.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite galeato.)(VIRTVS PROBI AVG. Imperator ex equo hasta perfodit hostem prostratum. Infra, KA A. *Vicesima prima primum tributum*. In alio, KA B. *secundum*. In alio, XXIII. *Vicesima prima secundum tributum*. Ex ære & argento, in Museo nostro.

VIRTVS PROBI AVG. Caput Probi galeatum, cum clypeo, & hasta humero dextro imposita.)(FELICITAS SE C. *Felicitas Seculi*, pro *Seculi*. Dea stans, dextra tenet signum militare, sinistra Cornucopiæ. Infra, T XX T. *Tertium vicesima tributum*. Est ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

VIRTVS PROBI AVG. ut supra.)(VIRTVS AVGVSTI. Stat idem ipse cum clypeo, & hasta. Infra, R Γ. *Remorum tertium tributum*. In Museo nostro. In argenteo, apud P. CHAMILLART, infra, IIII. *quartum*.

PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(FIDES MILITVM. Dea tenet signa militaria duo. Infra, R E. *Remorum quintum tributum*. In Museo nostro.

A. K. M. ATP. ΠΡΟΒΟC CEB. Capite laureato.)(L. E. *Anno quinto*, qui autumnus anni hujus incipit. Abundantia stat, sive Concordia, cum gemino Cornucopiæ. Est ex ære minimo, apud P. JOBERT. In alio, apud P. CHAMILLART, Aquila rostro gestat coronam. L. E.

Supposititium esse nummum ne dubites, quem finxit Ursinus: IMP. C. AVR. VALERIVS PROBUS.)(TRIUMPHVS AETHIO-PVM DE BLEMIIS. Nam neque Valerius, sive ex Valeria, sed ex Aurelia gente Probus fuit: nec ubi nomen *Aurelii* apponitur, *Marci* prænomen omitti oportuit; nec debuit prætermitti AVG. titulus: & triumphus ille præterea ex Vopisco acceptus, haud satis certæ fidei scriptore, si verus esset, longe aliter inscriberetur in nummo. Est enim ea locutio, TRIUMPHVS AETHIO-PVM, perobscura, nec satis Latina. Denique nusquam visus hic nummus est, opinor, nisi in schedis.

Anno Christi 283. V. C. 1036. Probi 6.

Kalendis Januariis Probus Aug. fit Consul V.

IMP. C. PROBUS AVG. COS. V. Capite radiato.)(MARTI PACIF. *Marci Pacifico*. Mars cum caduceo. Infra, LXXI. *Primum vicesima prima tributum*. Videtur enim Occo, pag. 507. unde hunc nummum describimus, legisse L pro I. Aut L est *Lugdunensium*.

VIRTVS PROBI AVG.)(VOTIS X. PROBI AVG. ET XX. in corona laurea. Profert hunc nummum Mediobarbus e Museo suo, pag. 412. Et est in Thesauo Brandeb. tomo 2. pag. 165. Vota sunt decennalia, cum vicennialibus additis. In alio simili, apud P. CHAMILLART, legitur tantum, VOT. X. ET XX. FEL. Cetera similia sunt.

IMP. C. M. AVR. PROBUS AVG. Capite radiato.)(In corona laurea: VOTIS X. ET XX. FEL. *Votis decennialibus & vicennialibus felicibus*. Vidi ex ære minimo, apud Abb. Mezzabarba.

IMP. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato.)(IOVICONS. PROBI AVG. *Jovis Conservatori Probi Aug.* Juppiter stat cum hasta & fulmine. Infra, R B. *Remorum secundum tributum*. Est ex ære minimo, in Museo nostro.

IMP. C. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite radiato, scipionem Consularem tenet.)(SOLI

SOLI INVICTO. Sol in curru quadrijugo, equis ad ortum binis, binis ad occasum obversis; dextra ipse elata, laeva flagellum tenet. *Invictus* dicitur Probus, instar Solis: cui in labore vigor est infatigabilis. Est ex argento & ex ære minimo, ibidem. Sub medio curru, G M. *Germanicus Maximus*. Infra, XXI T. *Vicesima prima tertium tributum*. In alio ibidem argenteo, sub curru est, KA Δ. *Vicesima prima quartum tributum*.

IMP. PROBUS AVG. Capite radiato, cum scipione Consulari, cujus in apice Aquila Romana est.)(**SOLI INVICTO.** Sol in curru quadrijugo, equis recto cursu gradientibus. Infra, R €.
Remorum quintum tributum. Est ibidem ex ære minimo, fabrica pereleganti, ut plerique nummi Probi sunt.

IMP. C. M. AVR. PROBUS AVG.)(**PRINC. IVVENT.** *Principi Juventutis*. Stans paludatus, Carus, ut videtur, dextra tenet orbem Romanum, hastam sinistra. Est inter tua numismata, ut ad me scribis. Est & apud Mediobarbum, pag. 413. ex Faschio.

A. K. M. ATP. ΠΡΟΒΟC CEB. Capite laureato.)(**L. 5.** *Anno sexto*, qui autumnus anni hujus incipit. Est ex ære, apud P. JOBERT, & apud D. BAVDELOT.

Anno Christi 284. V. C. 1037. Probi 7.

IMP. CAES. M. AVR. PROBUS P. F. AVG. Capite laureato.)(**EXERC. PERS.** *Exercitus Persicus*. Imperator e suggesto cohortes adloquitur. Affertur hic nummus a Strada, pag. 159. & a D. Vaillant, inter numismata maximæ molis, five *medagliones*, ut vocant; hoc est, inter nummos, qui sunt plerique suspecti. Cum loca admodum pauca in Asia minore & Palæstina superessent, quæ eo ævo Parthi Persæque nondum occupassent; ut in Gallieno diximus: *Exercitus Persicus* fortassis appellatus est is, qui erat adversus Persas destinatus, ad reliquias eas tutandas, vel ad aliqua oppida recuperanda. Commissus hic exercitus videri potest Caro Aug. cum adhuc privatus esset; qui ob eam expeditionem *Parthicus Persicusque* dictus est post obitum.

A. K. M. ATP. ΠΡΟΒΟC CEB. Capite laureato.)(**L. Z.** *Anno septimo*, qui Græco more incipit autumnus anni hujus. Est ex ære minimo, apud P. JOBERT, & in Museo nostro.

Annos & successionem Augustorum his temporibus usque ad initia Diocletiani, exhibent nummi Græci, hoc modo:

Anno Christi		Anno Christi	
282 Probi	— L. €.	285 Cari	— L. A.
283	— L. 5.	286 Carini & Numeriani	— L. B.
284	— L. Z.	287 Carini	— L. Γ.

Neque enim aliis Augustis Græci nummos cuderunt, quoniam erant minores & secundarii tantum Augusti: sed solis majoribus, & summa potestate auctis toto orbe Romano.

Videtur autem Probus ultra legitimum tempus quinquennii a Senatu sibi decretum, adhuc ab eo duos principatus annos per vim extorsisse. Quamobrem nulla post obitum Probi facta ipsius consecratio est: qui honos nec Caro Aug. post ipsum defuit, nec ante ipsum Claudio Gothico, & fortassis Quintillo. Eandem etiam ob causam his duobus annis supremis a Senatu videntur in partes diversas Galliarum & Illyrici, cum Augusti titulo, & cum sua quisque legione, missi fuisse, M. Aur. Julianus, Allectus, Carausius; cum Aureolo & Amando; si tamen nummus est genuinus Amandi. Nam Achilles, quem ponunt his fere temporibus historici, nusquam visus in nummis est.

Numismata Aureoli.

IMP. AVREOLVS. Capite laureato.)(**L. I. MINER. RESTITVTA.** *Legio prima Minervia restituta*. Ex ære minimo perrarus, inquit Tristanus, pag. 182.

IMP. M. ACIL. AVREOLVS P. F. AVG. Capite laureato.)(**PROVIDENTIA AVGVSTI.** Dea stans, laeva tenet Cornucopiæ, columnæ innititur, & crus sinistrum dextro superponit: radio denique, quem dextra tenet, orbem Romanum ostendit. Ex auro perrarus, inquit idem, pag. 183. Nobis est uterque valde suspectus; neque genuinum vidimus, præter unum, ex ære minimo, in Thesaurio Regio, sic inscriptum:

IMP. C. AVREOLVS AVG. capite radiato.)(**CONCOR IIM.** . . . Forte *Concordia militum*. Dextera manus duæ junctæ.

M. AVR. IVLIANVS.

IMP. C. M. AVR. IVLIANVS P. F. AVG. Capite radiato, vultu annorum amplius XL.)(**PANNONIAE AVG.** *Pannonia* duæ, Augusti tutelæ commissæ. Pannonia duæ, superior & inferior, dextrorsum incedunt: prior dextra extenta, altera tenet sinistra signum militare. In ipsa area, latere dextro S. infra, XXI. Γ. *Siscienfes vicesima prima tertium tributum* pendunt. Est in Museo P. CHAMILLART, ex ære minimo nummus singularis, & eximia cælaturæ, quæ Probi, Cari, & Carini ætatem plane refert. Victoris Epitome in Maximiano, Julianum narrat, in Italia Imperatorem effectum, aëlo per costas pugione in ignem se abjecisse. Victor in Caro: *Hinc Sabinus Julianus invadens imperium, a Carino in campis Veronensibus occiditur*. Victor, de Cæsaribus, in Maximiano: *Eodem tempore Orientem Persæ, Africam Julianus ac nationes Quingentanae graviter quatiebant*. Tres, si bene calculum inis, Julianos inde efficias, præter eum, quem nummi exhibent. Spanhemius, pag. 599. duos facit æquales. Fieri non potest. Nonnisi unicus enim gener potest esse, cui nomen a Julio socero, sive a Julia conjuge sit. Nec in Africa, nec in Italia tyrannus, sed in Pannonia legitimus Imperator Augustus Julianus fuit. *Pannonia Augusti* autem dicuntur, ut monui, quæ sunt tutelæ Augusti commissæ. Locutio fuit in eo præsertim tractu recepta: unde iisdem fere temporibus, **SISCIA AVG.** in Gallieno; & **SISCIA PROBI AVG.** De Juliano isto ceteri omnes scriptores silent. Frater hic natus minor M. Aur. Probi Aug. fuisse videtur; cui factum cognomen est a conjuge Julia, filia T. Julii Marii Pacatiani. Vide stemma Divæ Marinianæ, quod descripsi anno I. Gallieni Aug.

IMP. C. M. AVR. IVLIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(**FELICITAS TEMPORVM.** Dea stans, dextra caduceum tenet, laeva hastam puram. Hinc S. inde B. *Saculum beatum*. Infra, XXI. *Vicesima prima tributum*. Argenteus ære mixtus, sed eximia fabricæ, apud P. CHAMILLART.

IMP. C. M. AVR. IVLIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(**VICTORIA AVG.** Victoria cum palma & corona. Hinc S. inde A. *Salus Augusta*. Infra, S XXI. *Secundum vicesima prima tributum*. Est ex ære minimo, in Gaza Regia, & apud Occonem, pag. 517.

Ut supra.)(**FELICITAS TEMPORVM.** Dea altera manu caduceum, sceptrum tenet altera. In Gaza Regia, & in Cimelio D. FOUCAULT.

Nummus Amandi Aug.

IMP. C. C. AMANDVS P. F. AVG. *Imperator Caesar Caius Amandus Pius Felix Aug. Capite radiato, barba spissa, vultu annorum LX.*)(. Spei typus. Est ex ære minimo nummus perratus, in Cimelio D. FOYCAVLT.

ALLECTVS.

IMP. C. ALLECTVS P. F. AVG. Capite radiato, vultu annorum 60.)(. PAX AVG. Pax cum oleæ ramo stat. Hinc S. inde A. ut in nummo M. Aur. Juliani; quod est concordiae, & principatus simul gesti argumentum. *Salus Augusta.* Infra, ML. *Mercatores Lugdunenses.* Ex ære minimo, in Museo nostro.

Ut supra.)(. AEQVITAS AVG. Hinc S. inde A. Infra, ML. vidi apud Abb. Mezzabarba. Nummorum Allesti fabrica prorsus est Gallicana.

Ut supra.)(. VIRTVS AVG. Navis. Infra, QC. *Quartum Cabillonensium tributum.* Sicenim perspicue legimus in eo nummo scriptum; tametsi Tristanus, pag. 384. legit, QL.

Ut supra.)(. PAX AVG. *Pax Augusti*, vel *Augusta.* Pacis typus. In medio, SP. *Securitas publica.* In Museo P. CHAMILLART. Infra, . . . C. priore littera erasa. Apud Occonem est, SPC.

Ut supra.)(. LAETITIA AVG. cum typo Laetitiae: alius, cum navi. Infra, SPC. *secunda pensio Cabillonensium*, ut in nummo Carausii. Est hic apud Occonem, pag. 517.

Ut supra.)(. LAETITIA AVG. ut proxime. In media area, hinc S. inde A. Infra, ML. *Mercatores Lugdunenses.* Apud P. CHAMILLART. In alio, e Thesauro Brandeb. tom. 2. pag. 169. QC. *Quartum Cabillonensium tributum.*

Ut supra.)(. VIRTVS AVG. Stans ipse hastam dextra tenet. In medio, SA. Apud Occonem, pag. 517. In altero, apud P. LEMPEREUR, e Societate nostra, navigiolum est in area, ut supra. In imo nummi margine, CL. *Cives Lugdunenses.*

Ut supra.)(. PROVID. AVG. *Providentia* typus. Hinc S. inde A. ut supra, & ut in Juliano. Infra, ML. *Mercatores Lugdunenses.* Est ex ære minimo, in Museo P. JOBERT. In alio apud P. LEMPEREUR, legitur; PROVIDENTIA AVG. Infra, CL. *Cives Lugdunenses.*

CARAVSIVS.

IMP. C. CARAVSIVS P. F. AVG.)(. EXPECTATE VENI. Victoria Augustum incedentem pone sequitur. Infra, PLP. *Primæ Lugdunensis primum tributum.* Vidi ex argento, affabre factum, sed fictum. Et vultus Carausii Trajanum ipsum; & fabrica similiter ævum Trajani refert. In altero argenteo, sed sincero, apud D. FOYCAVLT, Carausius Aug. & Dea sive Provincia dextra jungunt.

Ejusdem.)(. FIDEM MILITVM NN. *Fidem militum nostrorum.* Dea tenet libram & Cornucopiam. Est ex ære minimo, in Cimelio D. FOYCAVLT. Disciplinam militarem sub Carausio commendat hic titulus.

Ejusdem.)(. PROVIDEN. AVG. *Provi-*

dentia Augusti. Dea Providentia stat, ut in Allesto. Ibidem, & apud Patinum, in Indice, pag. 31.

IMP. C. CARAVSIVS P. F. AVG. Capite radiato: vultu annorum 60.)(. FORTVNA RAEDVX. Sic enim scriptum est, pro RE-DVX: ut in nummo Probi PIAETAS pro PIETAS; quod idem sit utriusque litteræ sonus. Dea rotæ insidens, læva tenet Cornucopiam, dextra temonem regit. Symbolum annonæ uberis, quæ curribus advehitur, Carausio provinciam gubernante. Infra, SPC. ut in nummo Allesti; *Secunda pensio Cabillonensium.* Est hic ex ære minimo, in Museo nostro.

Ut supra.)(. ADVENTVS AVG. Ipse læva Cornucopiam, dextra caduceum gerit. Ex ære minimo, ibidem.

Ut supra.)(. PAX. AVGGG. *Pax trium Augustorum*, sive quam tres Augusti procurant; Carausius, Allestus, & Julianus. Est hic nummus eximius ac singularis ex ære minimo, in Thesauro Mediceo. In medio, SP. *Securitas publica*, ut in nummo Allesti. Infra, MXXXI. *Mercatorum primum vicefima primæ tributum.* Pax Augustorum est, securitas ab hostibus & latronibus, ut dixi in libro. De Nummis Sæculi Constantiniani; eademque *Securitas publica.* Hanc pacem Mercatores dicunt se referre acceptam Carausio, & aliis duobus Augustis. Tam est Gallicana fabrica omnium Carausii & Allestinumorum, quam quæ maxime. Pacem porro inter se coluisse Augustos tres necesse est, qui pacem simul Reipublicæ procurarent.

IMP. CARAVSIVS P. F. AVG.)(. ROMANO RENOV. Lupa cum gemellis. *Romani Orbis Renovatio.* Infra, SR *Spes Reipublica.* Argenteus est.

Hoc ipso anno Christi 284. a Thoth, sive a Septembri, incipit ÆRA MARTYRVM, ut vocant. Vide litteras Patriarchæ Alexandrini ad Clementem Papam VIII. datas, xvi. *Hatur anno mundorum Martyrum*, ut vocant, mcccxi. qui dies est xxii. Novembris, mdcxciii. Apud Baronium, in Appendice tomi sexti. Verum nec epistola alicui, nec Actis ullis publicis, quæ in Ægypto confecta dicebantur, memini me legere hanc Æram subscriptam, ante tempora Concilii Florentini. Ne in epistola quidem apparet, quæ Michaëlis Patriarchæ Alexandrini nomine legitur in pseudo-synodo Photiana, anni 879. . . . Die sabbati, 9. April. 1701.

Anno Christi 285. V. C. 1038. Cari 1.

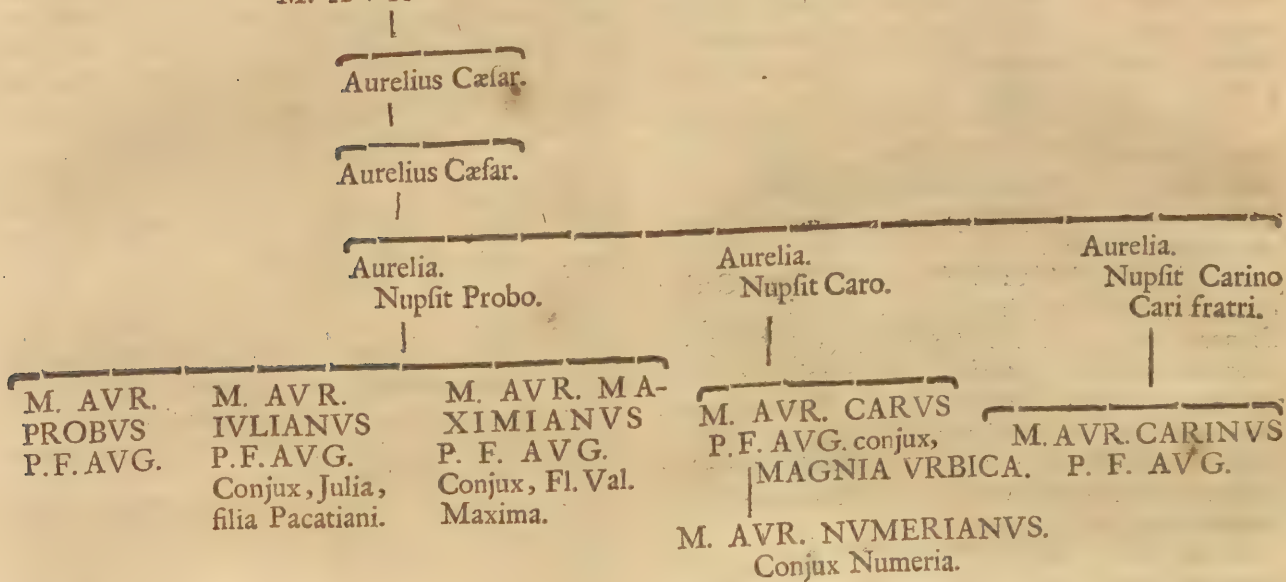
Natali Urbis defertur imperium ad annos tres, M. Aur. Caro: additis comitibus, tum Numeriano filio, tum fratre Carino, Caesaribus. Verum Carus obiit anno sequente circiter mensem Julium.

In nummis Cari & Carini, qui sunt pervulgati & triti, ætas quam vultus præfert, fratres esse clamat ambos patruales; non, ut historici mentiuntur, Carum esse Carini patrem. Uterque enim fere quinquaagenarius ibi videtur; & Carinus certe aliquanto vi-major natu quam Carus. Numerianus annorum viginti in suis nummis apparet: cui factum nomen est a Numeria conjugē, quemadmodum olim Domitiano a Domitia. Prælatum est autem Carino Carus, eo quod esset ex familia primogenita; quemadmodum Valerianum ante annos xxx. Gallieno, ob causam eandem.

STEMMA MARCO-AVRELIORVM,

Probi, Juliani, Cari, Carini, Numeriani, &
Maximiani, Herculi.

M. AVREL. COMMODVS PIVS FELIX.

Numismata Cari Aug.

IMP. CARO AVG. ET CARINO N. CAES. Capita amborum aduersa, & laureata.)(SAECVLI FELICITAS. Pueruli quatuor, anni tempestatum indices. Est ex ære maximo nummus, apud D. Vaillant; mihi valde suspectus.

IMP. C. M. AVR. CARVS P. F. AVG. Capite radiato.)(AETERNIT. IMPERI. Solis currentis effigies. Infra, A. R. *Arelatensium* tributum. Ex ære minimo, in Museo nostro. *Aeternitas Imperii*, Imperatoribus ex Augusta domo semper prognatis, hoc titulo prædicatur. Alius apud Abb. Mezzabarba, habet K A A. *Vicesima prima* tributum.

IMP. C. M. AVR. KARVS AVG. Capite laureato; vultu annorum XLV.)(KARI NVS NOBIL. CAES. Capite laureato: vultu annorum fere L. Aureus est perpulcher, apud D. DE BOZE, ex Regia numismatum Academia. Est & in Thesauro Regio.

IMP. C. M. AVR. CARVS AVG. Capite radiato.)(PAX AVG. Dea Pax cum oleæ ramo. In nummi area, latere dextro, B. *secundum* tributum. Solus tunc Carus Augustus fuit.

A. K. M. KAPOC CEB *Imp. Caesar M. Aurelius Carus Aug.* Capite laureato.)(L. A. *Anno primo*. Aquila Romana lauream humero, rostro coronam gerit. Apud Tristanum, pag. 305. In alio, apud P. CHAMILLART, est Dea cum libra & Cornucopiæ. L. A.

Numismata Magniæ Urbicæ, Cari Aug. conjugis.

MAGNIA VRBICA AVG.)(VENVS GENETRIX. Venus stans pomum dextra tenet. Est ex argento, apud P. CHAMILLART. *Venus Genetrix* Augusti vel Augustæ dicitur, ut alterutrius comitas, humanitas, urbanitasque commendetur: sive ut dicatur alteruter ab ipsis Charitibus natus & educatus.

Eadem inscriptio.)(VENVS VICTRIX. Stans Dea galeam dextra tenet, læva hastam puram: ad pedes clypeo adposito. Infra, S XXI T. *Secundum vicesima prima* tributum. Ex ære minimo nummus est in Museo nostro. In alio simili, apud D. FOUCAULT, litteræ sunt, KA 5. *Vicesima prima sextum* tributum. In alio, apud P. CHAMILLART,

LART, litteræ sunt, KA T. quæ significant, *Vicesima prima tertium* tributum.

Eadem inscriptio.)(SALVS PVBLICA. Dea Salus sedens pascit serpentem. Curam ægrorum vel Nosocomiorum Augusta suscepisse hoc titulo dicitur. Latere sinistro, A. *Primum*: infra, S M S XXI. *Societatis Mercatorum Sisciensium vicesima prima* tributum. Quæ forma litterarum cum in Carini & Numeriani nummis occurrat, & sit eadem forma & fabrica nummorum quoque istorum, Magniam Urbicam Cari fuisse conjugem, matrem Numeriani, arbitramur. Nam a conjuge Numeria factum est Numeriano nomen, ut a Domitia Domitiano. Est hic nummus ex ære minimo, descriptus a D. Genebrier, viro erudito.

Eadem inscriptio.)(PVDICITIA AVG. Sedet Dea velata, ut Pudicitiam decet; dextra pomum, sinistra hastam puram tenet. Ad pedes stant duo exigua statua, civis togatus elata dextera, opem Augustæ implorans; & femina. Pone Urbicam stat Felicitas, dextra tenens caduceum, sinistra Cornucopiæ. Nummus est ex ære maximo, apud D. CROISAT, in hac civitate. Visum est erudito viro pingi in hoc nummo Cæsares duos. Falso. Nam quo istud sensu, aut qua significatione, cum titulo PVDICITIA AVG? Sed cives sunt Romani duo, mas & femina; qui pudicitiam Augustæ prædicant & extollunt; hoc est, vigilantiam & curam, qua pudicitiam in civitatibus tutarentur, pulsif meretricibus, Augustus & Augusta. Ad pedes Pudicitæ, quam hic depingi titulus admonet, Cæsares cur apponerentur? Magnia Urbica in suis omnibus numismatis ætatem refert, qua possit Numeriani quidem mater censeretur; non Carini certe; quo annis pius decem junior est. Sunt alii apud Occonem Magniæ Urbicæ nummi inscripti, IVNO REGINA, & VENVS CELEST. In Thesauro Regio aureus est inscriptus, CONCORDIA AVG.

Numismata Carini Cæsaris.

CARINVS NOBIL. CAES. Capite radiato. *Nobilissimus Caesar*.)(SAECVLI FELICITAS. Ipse cum hasta, orbem Romanum læva gerit. In nummi area, latere sinistro, B. ut supra. Ex ære minimo, in Museo nostro.

M. AVR. CARINVS CAES. Capite radiato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Carinus

rinus tenet signa militaria duo. Infra, KA E. *Vicesima prima quintum tributum*, Ibidem. Alius, apud Abb. Mezzabarba, habet E KA.

M. AVR. CARINVS NOB. CAES. Capite radiato.)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Carinus signum militare lava, dextra orbem Romanum tenet. Infra, KAB. *Vicesima primum secundum tributum*. In alio, etiam captivus ad pedes fedet. Infra, Q XXI. *Quartum vicesima prima tributum*. Nunc Græcis litteris, nunc Latinis, idem exprimitur. Uterque est in Museo nostro.

Ut supra.)(PIETAS AVGG. *Augustorum*. Vasa Pontificalia. In Pontificum collegium cooperari, hæc pietas, inquit, omnium Augustorum est. Infra, KA Z. *Vicesima prima septimum tributum*. Argenteus, ibidem.

M. AVR. CARINVS N. C. Caput Carini: dextra tenet hastam, lava equum freno retinet, ut Princeps Juventutis.)(TRAIECTVS AVGG. Augustus in navi Pratoria, cum remigibus & adstantibus militibus, temonem regit. Est ex ære maximo; sed fictus ad stabiliendam fabulam de bello & exitu Cari in Perside; cujus in nummis vulgaribus nullum vestigium est; hoc est, neque in ære minimo, neque in argento, vel auro.

A. K. M. A. KAPINOC K. *Imp. Caesar M. Aurelius Carinus Caesar*. Dea Annona, cum temone & Cornucopiæ. L. A. *Anno primo Cari Augusti*. Neque enim anni signantur in nummis, nisi Augustorum. *Imperatorem Cæsarem* se Carinus appellat, hoc est, Præfectum Exercitui summo cum illo imperio quod Cæsaribus ex Augusto prognatis hereditario jure debetur: ex eaque Cæsarum se stirpe esse, repetito Cæsaris nomine significat. Eiusdem formæ Latinam epigraphen in Numeriano mox proferam. Est hic præclarus ac singularis ex ære minimo nummus, apud P. CHAMILLART.

Numismata Numeriani Cæsaris.

M. NVMERIANVS NOB. CAES. Capite radiato. *Marcus a majoribus, a quibus & Aurelius: Numerianus, a conjuge.*)(PRINCIPI IVVENTVTIS. Tenet Numerianus duo signa militaria. Infra, E KA. *Quintum vicesima prima tributum*. In Museo nostro.

M. AVR. NVMERIANVS NOB. CAES. Capite radiato.)(MARS VICTOR. Mars gradiens cum hasta & spoliis. Latere nummi dextro, C. Argenteus ibidem.

IMP. C. M. AVR. NVMERIANVS NOB. C. Capite radiato: vultu annorum XVIII. *Imperator Caesar M. Aurelius Numerianus Nobilissimus Caesar.*)(VIRTVS AVGGG. *Virtus Augustorum trium, Cari, Carini, & Numeriani*. Jam enim sunt Augusti pares, qui sunt Imperatores; tamen, quod ipsi hi nummi docent, aliud proprie Augustus est, aliud Imperator. In hujus nummi area Dea turrito capite stans, Imperatori pariter stanti & paludato, gerenti lava manu bacillum Imperatorium, orbem Romanum porrigit, cui Victoria imposita coronam Imperatori porrigit. Inter utrumque, E Δ. *ἐὐχὴ δημῶς: Voto publico*. Infra, XXI. *Vicesima prima tributum*. Est hic præclarus ex minimo ære nummus apud D. BAVDELOT. Primum est Numerianus *Imp. Caesar*, hoc est, a Senatu designatus ad summum in Exercitu imperium gerendum; quod debetur Cæsaribus ex Augusto prognatis: reipsa se talem esse, cui jure natalium illud debeatur, hoc est, *Cæsarem* reipsa esse postea profitetur. Id quod *Cæsarem* utrobique familiæ cognomen esse demonstrat. Quod si merus esset titulus dignitatis, nonnisi ridicule & insulse bis poneretur. Sed idem valet *Imp. Caesar*, atque Imperator jure Cæsarum hereditario; sive eo jure quod familiæ Cæsarum competit, non quod familiæ Drusi Germanici Imperatoris.

Anno Christi 286. V. C. 1039. Cari 2.

Kalendis Januariis, Consulatum init Carus Augustus. Simul Carinus salutatur Augustus. Natali Urbis, etiam & Numerianus.

IMP. C. M. AVR. CARVS P. F. AVG. Capite laureato, dextra scipionem Consularem tenet, lava orbem Romanum, cui Victoria imposita est.)(MONETA AVGG. *Moneta, hoc est, Curia Monetalis Augustorum*. Tres Deæ Monetæ, de more. Est ex ære maximo, in gaza Regia.

IMP. C. M. AVR. CARVS P. F. AVG. Capite laureato.)(VICTORIA AVGG. FEL. *Victoria Augustorum felicissima*. Victoria gradiens. Aureus est in gaza Regia.

IMP. C. M. AVREL. CARVS AVG. Capite radiato.)(VICTORIA AVGG. *Victoria Augustorum duorum*. Victoria coronam lauream dextra, lava palmam gerit: ad pedes, hinc & inde, Aquilæ Romanæ duæ. Latere nummi dextro, A. *Primum tributum*. Est in Museo nostro argenteus. Augusti duo sunt, Carus & Carinus.

CARVS ET CARINVS AVGG. Capita duo conjuncta, Cari & Carini.)(VICTORIA AVGG. Victoria gradiens. Est apud Mediobarbum, pag. 419. ex schedis Sponianis; quæ sunt nobis valde suspectæ. Sed dicunt fortassis schedæ istæ dumtaxat, in Cari & Carini nummis legi hanc epigraphen, VICTORIA AVGG.

IMP. C. M. AVR. CARVS P. F. AVG. Capite radiato.)(IOVI VICTORI. Juppiter stans cum hasta, Victoriæ orbi Romano impositam dextra tenet: Ad pedes, Aquila Imperii symbolum. Infra, KA B. *Vicesima prima secundum tributum*. In Museo nostro.

IMP. C. M. AVR. CARVS AVG. Capite radiato.)(PAX AVGG. Pax hastam & florem tenet. In area nummi, B. *secundum numisma, vel tributum*. Est ex ære minimo, ibidem.

IMP. CARVS AVG. Capite laureato.)(VIRTVS AVGG. Pallas galeata, cum hasta & clypeo. Ibidem.

DEO ET DOMINO CARO AVG. Capite laureato.)(VICTORIA AVG. Victoria orbi insistens, dextra coronam ostendit. Aureus est in Thesaurio Regio. *Deus est mortali juvare mortalem*, ut sæpe ex Plinio diximus. Simili vocis translatione in ipsismet litteris sacris, ob partem aliquam divinæ potestatis Mosi communicatam, appellatur is *Deus Pharaonis*.

DEO ET DOMINO CARO AVG. Capita Solis & Cari opposita & radiata, ad ostendendam similitudinem Cari cum Sole, quæ est in beneficentia posita.)(FELICITAS REIPUBLICAE. Dea columnæ innixa, lava scipionem Imperatorium, *le bâton de commandement*, dextra caduceum tenet. Infra, XX. I. *Vicesima prima tributum*. Est ex ære minimo, in Cimelio D. FOVCAULT.

DEO ET DOMINO CARO INVIC. AVG. *Invicto Augusto*. Capita duo, Solis & Cari, opposita.)(FELICITAS REIPUBLICAE, ut proxime. Infra, XII. *Tributum duodecimum*. Fuit in Museo San-Genovesano, ex ære minimo.

Ut supra: capite solo Cari, eoque laureato.)(FIDES MILITVM. Fides inter signa militaria duo. Vidi ex ære minimo, apud D. BAVDELOT.

IMP. CARVS P. F. AVG. Capite radiato.)(PAX EXERCITI, pro *Exercitus*. Dea stans, dextra ramum oleæ, lava gestat signum militare. Infra, P XXI. *Primum vicesima prima tributum*. Ex ære minimo apud P. CHAMILLART. In

In alio ibidem, SPES PVBLICA. Spes florem tenet. Infra, S XXI. *Secundum*.

Circiter mensem novembrem obiit Carus in magistratu: quam ob rem nummi post obitum sunt eidem inscripti, DIVO CARO AVG.

DIVO CARO PARTHICO. Capite radiato.)(CONSECratio. Ara cum igne. Ex ære minimo, in Museo nostro. Non ob expeditionem, quam Carus suscepit, dum Augustus fuit, Parthicus appellatur; sed illius, quam idem Princeps Juventutis sub Probo gessit, memoria revocatur. Nulli enim nummi, nisi ex ære maximo, hoc est, adulterini, hujus expeditionis, dum Carus Augusti titulum gessit, faciunt mentionem.

DIVO CARO PIO. Capite laureato.)(CONSECratio. Phoenix orbi Romano impositus. Aureus est in Gaza Regia.

DIVO CARO PIO. Capite radiato.)(CONSECratio. Aquila Romana. Infra, II. *Secundum* tributum. Est hic apud P. CHAMILLART. In alio apud Tristanum, pag. 303. Ara cum igne.

DIVO CARO PERSICO.)(CONSECratio. Aquila Romana. Apud Spanhemium, pag. 419.

DIVO CARO. Capite radiato.)(CONSECratio. Aquila Romana. Infra, KA H. *Vicesima prima octavum* tributum. Apud P. CHAMILLART.

DIVO CARO AVG. Capite radiato.)(CONSECratio. Aquila Romana. Ibidem, ex ære minimo. Latere nummi sinistro, Δ. infra, XXI. *Quartum Vicesima prima* tributum.

ΘΕΩΚΑΡΩ CEB. *Divo Caro Augusto*.)(Ara cum igne. KAΘΙΕΡΩCIC. *Consecratio*. B. Anno secundo Imperii. Est in Thesaurio Brandeb. tom. 2. pag. 166.

ΘΕΩΚΑΡΩ CEB. Capite laureato.)(ΑΦΙΕΡΩCIC. *Consecratio*. Aquila. Edidit Morellius, in Specimine.

Numismata Carini Aug.

IMP. CARINVS P. F. AVG. Capite radiato.)(FELICITAS PVBLICA. Dea dextra trophæum gerit, læva columnæ innixa. Infra, T XXI. *Tertium vicesima prima* tributum. Argenteus in Museo nostro.

Ut supra.)(AEQVITAS AVGG. Dea cum libra & Cornucopiæ. Infra, KA Z. *Vicesima prima septimum* tributum. Argenteus, ibidem.

IMP. C. M. AVR. CARINVS P. F. AVG. Capite radiato.)(IOVI VICTORI. Infra, KA B. ut in nummo Cari hoc anno. Ibidem.

IMP. C. M. AVR. CARINVS AVG. Capite radiato.)(GENIVS EXERCITI. Serapis stat cum patera & Cornucopiæ. Infra, KA B. Ex ære minimo, ibidem.

Ut supra.)(FIDES MILITVM. Dea tenet signa militaria duo. Infra, KA E. Ibidem.

IMP. CARINVS P. F. AVG. Capite radiato.)(PIETAS AVG. Mercurius incedens, dextra crumenam, læva caduceum tenet. Infra, KA Δ. Vidi apud Abb. Mezzabarba. Pacem & securitatem patriæ reddidisse Carinus dicitur, tutis a latronum infestatione itineribus: & hæc est Carini Pii pietas erga patriam.

IMP. C. M. AVR. CARINVS P. F. AVG. Capite radiato.)(VOTA PVBLICA. Imperator & Tribunus dextras jungunt inter signa militaria. Infra, SMS XXI B. *Societatis Mercatorum Siscienfium vicesima prima secundum* tributum. Ex ære minimo, apud P. CHAMILLART.

Ut supra.)(AETERNITAS AVGG. Dea tenet orbem Romanum, cui Phoenix insistit. In-

fra, KA Γ. In Museo nostro. *Aternitas* domus Augustæ hoc titulo prædicatur, quæ usque ad Carinum sit propagata.

IMP. C. CARINVS P. F. AVG. Capite radiato.)(VIRTVS AVGG. Imperator dextro nummi latere, cum bacillo Imperatorio, & Hercules cum hasta, lævo latere, tenent orbem Romanum, cui Victoria imposita est. Ad pedes, A. Infra, XXI. *Primum vicesima prima* tributum. Ibidem.

IMP. CARINVS P. F. AVG. Capite radiato.)(VIRTVS AVGG. Imperator dextra hastam, læva bacillum Imperatorium tenet. Infra, LVG. In area nummi, latere lævo, A. *Primum Lugdunensium* tributum: *la premiere contribution*.

IMP. C. M. AVR. CARINVS P. F. AVG. Capite laureato.)(VIRTVS AVGVSTOR. Carinus & Numerianus paludati dextras jungunt. Carinus ab Hercule, cui clava in læva est; Numerianus ab Apolline sive Sole, cui radiatum caput est, coronatur. Est apud Patinum, pag. 439.

A. K. M. A. KAPINOC CEB. Capite laureato.)(Dea Spes, adjecto Solis fidere. L. B. Anno secundo familiæ. Cari Aug. nummus est ex ære minimo, in Museo P. CHAMILLART.

Numismata Numeriani Aug.

IMP. C. NVMERIANVS P. F. AVG. COS. Pectore tenus effigies Numeriani laureati: dextra tenet scipionem Consularem, læva orbem Romanum.)(ADLOCVTIO AVGG. Numerianus & Carinus e suggesto, cum Præfecto Prætorio, cohortes adloquuntur. Est ex ære maximo, mihi valde suspectus.

Ut supra.)(TRIVMPHVS QVADORVM. Hic nummus ita describitur a D. Vaillant, pag. 246. IMP. C. NVMERIANVS P. F. AVG. COS.)(TRIVMPHVS QVADORVM. *Duo Imperatores (Carinus & Numerianus) in quadrigis triumphalibus, Victoria præeunte: adsunt duæ figuræ in vertice, & duæ aliæ infra cum spoliis. At veteres certe non dicerent, Triumphus Quadorum; ut nec Triumphus Germanorum: sed DE QVADIS dicerent, quemadmodum scripserunt, DE GERMANIS. Cum substantivo nomine Triumphus, in gignendi casu ponitur is qui triumphum retulit; non is de quo quis triumphum egit. Sic in nummo Vespasiani legas, TRIVMP. AVG. & in nummo Fl. Juliani Aug. TRIONFVS CAESARIS. Qua forma sexcenties VICTORIA AVG. in nummis occurrit. Itaque verius credimus Illustriss. Spanhemio, pag. 81. scriptum esse dumtaxat in eo nummo, qui fuit ex ære maximo in Cimelio Reginae Christinæ, TRIVMFVS QVAD. Et cum sint in ea nummi area yiri quatuor insculpti (figuras appellat D. Vaillant) cum spoliis; legendum opinamur, TRIVMFVS QVADRVPLEX: nimirum ex quatuor diversis hostibus, præliisve.*

A. K. M. A. NOTMEPIANOC CEB. Capite laureato.)(L. B. Anno secundo Cari Augusti, qui Numeriani pater. Incipit hic annus secundus more Græco, Septembri hujus anni. Victoria hic palmam gestat & coronam. Est ex ære minimo apud D. FOUCAULT, & apud P. JOBERT.

Anno Christi 287. V. C. 1040. Carino & Numeriano Augg.

Kal. Januariis fit Consul Numerianus Aug. A. K. M. A. KAPINOC CEB. Capite laureato.)(ΑΕΓΙΩΝ Β. ΤΡΑΙ. *Legio secunda Trajana*. L. Γ. Anno tertio imperii Caro Aug. & domui ejus concessio: qui annus more Græco incipit autumno hujus anni. Cusum hunc esse nummum Alexan-

Alexandria, clamat fabrica. Est in Cimelio D. FOV-CAVLT.

IMP. NVMERIANVS AVG. Capiteradiato.)(ORIENS AVGG. Sol Oriens. Cura rerum Orientis, quam Augusti gererent, commendatur: quantulacumque esset ibi adhuc ditio Romanorum. Infra, KA 5. *Vicesima prima sextum tributum.* Est ex ære minimo, in Museo nostro.

Ut supra.)(IOVI VICTORI. Infra, KA B. ut in nummis Cari & Carini, hoc anno. Ibidem.

Ut supra.)(VNDIQUE VICTORES. Stat ipse paludatus, dextra tenet orbem Romanum, hastam sinistra. Infra, KA F. In alio, K 5. Utrumque vidi apud Abb. Mezzabarba. Posterior est & in Museo P. CHAMILLART.

IMP. NVMERIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(PROVIDENTIA AVGG. Dea Annona Cornucopiæ lava tenet, dextra spicas, supra modium tritico plenum. Infra, T XXI. *Tertium vicesima prima tributum.* Ibidem.

IMP. C. NVMERIANVS P. F. AVG. COS. Pectore tenus effigies Numeriani laureati, dextra tenet scipionem Consularem cum Aquila Romana; lava orbem Romanum, cui Victoria imposita coronam Augusto dextra porrigit, lava palmam gerit.)(MONETA AVGG. *Moneta*, hoc est, Curia Monetalis *Augustorum*. Tres Deæ Monetæ, cum cumulis aris, argenti, & auri. Est ex ære maximo, in Gaza Regia.

IMP. NVMERIANVS AVG. Capite radiato.)(PIETAS AVGG. Mercurius cum crumena & caduceo: ut in Carino, anno superiore. Infra, KA B. *Vicesima prima secundum tributum.* Ex ære minimo, in Museo nostro.

IMP. C. NVMERIANVS AVG. Capite radiato.)(PAX AVGG. Pax lava hastam puram, dextra florem gerit. Latere dextro nummi, H. *Tributum octavum.* In alio, B. *secundum.* Ibidem, ex ære minimo.

IMP. C. NVMERIANVS P. F. AVG.

Anno Christi

281 Probi — L. Δ.
282 . . . — L. E.
283 . . . — L. 5.
284 . . . — L. Z.

Ita ut anni singuli, more Græco, ut dixi, autumnio anni Christi, cui assignantur, incipiant.

Sed jam finis esto de hoc argumento scribendi. Fatigationem enim nos iuste prætere, post tot, & pleraque quidem tam prolixas epistolas ad te perscriptas, ne tu quidem, cum Iudex integerrimus audias, diffiteberis. De Diocletiani & subsequentium Augustorum nummis abunde disseruisse possumus videri in Numismatis sæculi Constantiniani. Cui operi quod deest, adicient ii nullo labore, aut exiguo, qui possunt jam inventis addere.

Hic interim considerare te parumper velim, quot se argumenta subinde in tanta nummorum serie obtulerint, ad nostram sententiam stabilendam; quæ censemus Cæsares omnes, & Augustos, ex ipsomet Augusto vel sorore ejus, quæ pariter Julia & Caesar fuit, esse prognatos: nec Cæsaris nomen, ut vulgo persuasum est, merum esse, post Neronem, titulum dignitatis, ut nunc est: sed cognomen esse hereditarium, cujusmodi est in gente una Borbonia cognomen *Condæi*. Nam præter numismata inscripta, AETERNITAS AVG. vel AVGG. in Tito, Hadriano, Gordiano, Philippo, Postumo, Tetrico, Vabalatho, Tacito, Floriano, Probo, Caro, Carino, & Diocletiano: quæ id satis aperte docent; vel ex ipso situ nominis *Caesar*, qualis est in titulis quorundam Imperatorum, si quidem ratiocinari

Capite radiato.)(FIDES EXERCIT. AVGG. F. Infra, SMS XXI. *Fides Exercitus Augustorum. Tertium Societatis Mercatorum Siscienfium vicesima prima tributum.* Apud Trifan, tomo 111. pag. 314. Dea sedens cum patera, lava tenet signum militare: ad dexteram alia duo signa sunt.

IMP. NVMERIANVS AVG. Capite laureato, cum hasta: equum freno retinet.)(VIRTVS AVGVSTORVM. Numerianus & Carinus in equis hostes proterunt, sua unicuique Victoria, lauream gestans, coronam imponit. Est ex ære maximo, apud Trifanum, pag. 31.

Ut supra.)(MARS VICTOR. Latere dextro, C. In alio, eadem littera C latus sinistrum occupat. Est uterque apud P. ALBARET, Societatis nostræ, Turnonii.

IMP. C. NVMERIANVS P. F. AVG. Capite radiato.)(CLEMENTIA TEMP. *Clementia Temporum.* Imperator & Tribunus tenent Victoriam. Ad pedes, Δ *quartum*: infra, XXI. *vicesima prima tributum.* Est in Museo P. CHAMILLART.

Ut supra.)(ROMÆ AETERNÆ. Roma sedet galeata, dextra Victoriam, lava tenet hastam. Infra, VIXXIT. *Sextum vicesima prima tributum.* Ibidem.

Quam est autem expedita & facilis, si nummi foli consulantur, horum ratio temporum, quam Chronologiam vocant; tam est illa intricata, si Romanæ historiæ architectos sequaris duces; quos nulla certe potest inter se conciliare vis ingenii aut conjectationis. Nam quis mendaces ut vera dixerint possit efficere? *Nihil est incertius*, inquit Scaliger in *Animadv.* Eusebianis, ad an. 2299. *nihil perturbatius temporibus trium horum Augustorum, Cari, Carini, & Numeriani, & initio Diocletiani.* Et Baronius Card. Cum Numerianus paulo post patrem interfectus sit, unde. *quæso, quod nonnulli Martyres sub Numeriano passi legantur in cunctis Martyrologiis? Hæc res est facilis demonstratu.* At in nummis antiquis suos illi habent annos distinctos probe, hac serie:

Anno Christi

285 Cari — — — L. A.
286 Cari & Numeriani — L. B.
287 Carini — — — L. F.
288 Diocletiani — — — L. A.

volumus, evidenter conficitur, non in illis solum, sed & in ceteris omnibus, *Caesar* familiæ cognomen semper fuisse.

Nam in illo, T. CAESAR VESPASIANVS; cum inter prænomen Titi interfertur, & Vespasiani cognomen; *Caesar* habere nominis vicem manifestum est. Ergo Titus fuit nomine *Caesar*. Ergo & Vespasianus pariter & Domitianus. Id quod evincit & Julia Titi filia; cui *Julia* nomen esse non potuit, nisi nata ex Julio sit.

In nummo Trajani, qui est inscriptus, NERVA CAESAR TRAIANVS; nonne *Caesar* æque cognomen ac *Nerva* & *Trajanus* est? Est igitur & in ipso *Nerva* cognomen: & in Hadriano, qui pronepos *Nervæ* fuit.

In nummis deinde Antonini Pii permultis, qui sunt inscripti, T. AEL. CAESAR ANTONINVS, & T. CAESAR ANTONINVS; quid facit eo loci *Caesar* post Titi prænomen, vel nomen *Ælii*, si non est cognomen? Quod si est autem ibi cognomen, est profecto similiter in *Ælio* *Caesare*, a quo habet Antoninus, ut *Ælius* *Caesar* sit. Ergo & in Hadriano quoque, qui & *Ælius*, & *Caesar* fuit. Et in Commodio, qui nepos Antonini.

Denique cur similiter scriptum est in nummo Marci Antonini, anno Christi 177. AVRELIVS CAESAR ANTONINVS, nisi *Caesar* æque cognomen

men atque *Antoninus* est? Ergo etiam in *Commodo* *Marci filio* *Cæsar* cognomen est, & in *Augustis Pii* *Felicibus*, qui sunt orti ex *Commodo*. Ergo in *Augustis* omnibus.

Nam in ipsis *Carino* & *Numeriano*, qui sunt omnium postremi, ex his de quibus ad te scripsi, quid facit *Cæsar* nomen, bis in titulo positum; A. Y. K. M. A. Y. P. K. A. P. I. N. O. C. K. I. M. P. C. M. A. V. R. N. U. M. E. R. I. A. N. V. S. N. O. B. C. si merus est hic titulus honoris vel dignitatis?

Quamobrem dignum esse venia censeo, si ex nominibus, quæ sunt in titulis nummorum veterum, explorarem & scrutarer origines & stemmata singulorum, ut feci; ad cognationes eorum ex ipsis nominibus eruendas. Tu nostris conjectationibus frui,

& Vale. Sed & Deum Opt. Max. pro me, quaeso, enixe præcare; cujus sanctissimæ religioni defendendæ ac promovendæ, quæ sola Catholico-Romana est, etiam tum operam damus, (quantumvis nunc istud multis, qui se eruditos credi volunt, incredibile videatur,) dum nummos veteres illustramus; & veram historiam, veramque rationem temporum, adversus fabulatores improbos & impios, eorumdem nummorum subsidio exhibemus. Antequam mensis prætereat, mittam ad te uno fasciculo, quæ dudum collegi & explicui Numismata sæculi Theodosiani, & Numismata Sæculi Justiniani. Afferet tibi nonnullam, ut spero, Vir Erudite, Numismatum illorum contemplatio atque interpretatio, voluptatem. Parisiis, pridie Kal. Octobres, MDCCI.

DE LXX. HEBDOMADIBUS

DANIELIS,

Pro R. P. JOANNE HARDUINO

Societatis JESU Presbytero,

Adversus R. P. BERNARDUM LAMY
Congregationis Oratorii Presbyterum,

D E F E N S I O.

Ex novissima editione Operis de Doctrina Temporum P. Petavii ante annos sex Amstelodami adornata: cui præfixa hæc Dissertatio est, transmissa ad Typographum a Nobiliss. Viro D. de LANGHENMANTEL, Canonico Augustano: qui quam per litteras petierat ab Auctore amico suo, dignam censuit quæ in publicam lucem tunc prodiret, ac pro similitudine argumenti præfigeretur Petaviano Operi.

Nunc prodit emendatior & auctior.

Um Bibliopolarum nuper in hac civitate tabernas librarías circumcursarem, in una quadam ex his oblatus est mihi liber, Reverende Pater, a te recens editus, hoc titulo: *Apparatus Chronologicus & Geographicus ad Commentarium in Harmoniam seu Concordiam quatuor Evangeliorum*. Inter alias autem Dissertationes, quibus hoc opus onerasti, illam in primis ibi cursim pervolvi, (quantum in publica Bibliopola nominatissimi taberna licuit,) quæ est de LXX. Hebdomadibus Danielis. Miratus sum enim vehementer, ipso percussus titulo, esse aliquem, qui vellet actum agere; hoc est, post interpretationem prophetici oraculi a R. P. Joanne Harduino allatam, in Chronologia Veteris Testamenti, aliam cudere. At ubi eandem a te oppugnari legendo deprehendi, multo mihi magis mirum visum est. Vidi enim tandem nihil a te proferri in contrarium, quod non alienissimum a vero sit: nihil ad tuam constabiliendam sententiam, quod non sit mirifice imbecillum. Faciam autem ut id ipse quoque intelligas, proposita primum ante oculos Danielis de Christo Domino prophetia, ex cap. ix. quæ venit in controversiam: ut singula rursus mecum verba perpendas, quæ nec integre descripsisti, nec videris satis diligenter considerasse.

In anno primo Darii filii Assueri, de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeorum: anno

uno regni ejus, ego Daniel intellexi in LIBRIS numerum annorum, de quo factus est SERMO Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem SEPTUAGINTA ANNI. Et posui faciem meam ad Dominum meum rogare & deprecari in jejuniis, sacco, & cinere.... Cumque adhuc loquerer, & orarem.... ecce vir Gabriel.... locutus est mihi, dixitque: Daniel, nunc egressus sum, ut docerem te, & intelligeres. ²³ Ab exordio precum tuarum egressus est SERMO: ego autem veni ut indicarem tibi.... Tu ergo animadverte SERMONEM, & intellige VISIONEM. ²⁴ SEPTUAGINTA HEBDOMADES ABBREVIATÆ SUNT super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & ungatur sanctus sanctorum. ²⁵ Scito ergo, & animadverte: AB EXITU SERMONIS, ut iterum edificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursum edificabitur platea, & muri in angustia temporum. ²⁶ Et post hebdomades sexaginta duas OCCIDETUR CHRISTVS: & non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio. ²⁷ Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium: & erit in templo abominatio desolationis: & usque ad consummationem & finem perseverabit desolatio.

CAPUT

CAPUT I.

Calculus Hebdomadum ex hypothesi P. HARDUINI.

BABYLONII.

PERSÆ.

MEDI.

Anni ante
Christum.

608

REGES

JUDA.

1 JOACHIM.

Annus hic primus
est Joachim, us-
que ad mensem Ju-
nium.

Urbis Romæ 146.

607

606

2
3 Joachim 2 Nabu-
chodonosore abdu-
citur Babylonem
cum Daniele &
aliis. Dan. 1, 1.
& 2. Paralip. xxxvi,
6.37 Annus xxxvii.
Nabuchodonosoris:
cujus anno xiii.
contigit historia
Judith. Nabucho-
donosor alter istius
F. a patre in socie-
tatem regni adscif-
citur.38
39 NABUCHODO-
NOSOR Nabu-
chodonoris F. reg-
nat solus, mortuo
patre, circa Sep-
tembrem.25 Cyaxaris Medi annus 25. Mediam ille & Per-
sidem obtinebat.

26

27

Sub anni finem, *Sermo Domini ad Jeremiam*: cuius *ab exitu*, sive egressu a Deo, computandæ
sunt & septem hebdomades & sexaginta duæ. Hinc enim septem hebdomades usque ad Cyrum:
hinc etiam sexaginta duæ usque ad Judam Machabæum.

605

4 Quartus Joachimi
annus usque ad
mensem Junium.

1 28

604

5

2 29

603

6

3 30

602

7

4 31

Bellum sex annorum inter Cyaxarem Medo-
rum, & Halyatten Lydorum regem.

601

8

5 32

600

9 Annus primus cap-
tivitatis annorum
LXX.

6 33

599

10

7 34

598

11 JECHONIAS.

8 35

Captivitas Jecho-
niæ. MARDO-
CHÆUS, qui pos-
tea Estheris patruus,
simul abducitur.SEDECIAS Jecho-
niæ subrogatur.

597

2

9 36

Eclipsis a Thalesse prædicta, sub Cyaxare Me-
do contigit hoc anno.

596

3

10 37

Ex Astyage Cyaxaris F. nascitur Mandane Cy-
ri mater.

595

4

11 38

Ex Assuero Astyagis fratre natu minore nasci-
tur Darius Medus. Dan. ix, 1.

594

5 Urbis Romæ 160.

12 39

593

6

13 Baltassar Nabucho-
donosoris F. cum
patre regnat. Ba-
ruch i, 11, 12.

40

592

7

14 1

Astyages Cyaxaris F. regnat in Perside & in
Media.

591

8

15 2

590

9

16 3

589

10 V. C. 165.

17 4

588

11

18 5

587

12

19 6

TEMPLI DESO-
LATIO.

586

1 Annus primus Tem-
pli desolati.

20 7

585

2

21 8

584

3 V. C. 170.

22 Nabuchodonosore Perside pellit Astyagen.

Jerem. xl ix, 34. &c.

9 Astyages in Media so-
la regnat, exutus Per-
sida.

583

4

23 10

582

5

24 11

581

6

25 12

12 Mandane filia Astya-
gis, Cambysæ Persæ
nubit in Media.

Ttttt 3

Anni

Anni an
te Chriſti
um.TEMPLI DESO-
LATIO.REGES
BABYLONII.

PERSÆ.

MEDI.

580	7	26	13	Cyrus genere Persa,
nascitur in Media.
579	8 V. C. 175.	27	14	
578	9	28	15	
577	10	29	16	
576	11	30	17	
575	12	31	18	
574	13 V. C. 180.	32	19	
573	14 Esther circiter hoc tempus nascitur in Perside.	33	20	
572	15	34 Baltassar Baltassar F. nascitur. Nabuchodonosor
ri somnium objicitur. Dan. 1v.	21	
571	16	35	22	
570	17	36 Nabuchodonosor cum belluis agit: & septem tem-
pora mutantur super eum.
Baltassar Nabuchodonosoris F. obit.	23	
569	18 V. C. 185.	37	24	
568	19	38	25	
567	20	39	26	
566	21	40	27	
565	22	41	28	
564	23 V. C. 190.	42	29	Crœsus regnat in Lydia,
in qua & Macedones.
Esth. xvi, 14.
563	24	43	30	1 ASSUERUS Me-
dus, frater Astyagis Me-
di, Cyaxaris Filius, pul-
so Nabuchodonosore
Persidem recipit. Ipse
est Assuerus Estheris.
Esth. 1. & Dan. ix,
1.
562	25	Nabuchodonosor mori-
tur.	31	2 Annus secundus Assue-
ri, qui & Artaxerxes
maximus, Esth. xi.
561	26	Evilmerodach rector im-
perii. Jerem. Lii, 31.	32	3 Assueri convivium.
Esth. 2.
560	27	1 Nitocris regina vice pu-
illi Baltassaris imperat.
Regina, Dan. v, 10.	33	4
559	28 V. C. 195.	2	34	
558	29	3	35	
557	30	4	1	7 Deducitur Esther ad
Assuerum. Esth. 2.
				CYRUS Astyagi Me-
diam eripit, Assuero re-
ge Persidis, Astyagis fra-
tre consentiente: ne
Crœsus eam Medis, si-
cuti Persidem Nabu-
chodonosor multo an-
te, eriperet. Hic finis
est VII. HEBDO-
MADUM DANIE-
LIS.
556	31	5	2	
555	32	6	3	
554	33	7	4	
553	34	8	5	
552	35	9	6	Anceps victoria inter
Cyrum & Crœsum.
551	36	10	7	Cyrus Crœsum capit.
550	37	11	8	
549	38 V. C. 205.	12	9	
548	39	13	10	
547	40	14	11	
				1 DARIUS Medus
Assueri F. regnat in
Perside. Dan. ix, 1.
546	41	15	12	
545	42	16	13	
544	43	17	14	
543	44	18	15	
542	45	19	16	
541	46	20	17	
540	47	21	18	
539	48	22	19	
538	49	23	20	
537	50	24		Babylon a Cyro capitur, junctis Darii Medi copiis. Relictum Baltassari
fiduciario jure regnum, ea lege, ut si prole mascula ipse careret, Persis Me-
disque Babylonia cederet.

| Anni ante
Christum. | TEMPLI
DESOLATIO. | REGES
BABYLONII. | PERSÆ. | MEDIA. |
|------------------------|---|--|----------|---|
| 536 | 51 | 1 BALTASSAR 12 | 22 | |
| | | regnat solus.
Annus 1. Dan.
VII, 1. | | |
| 535 | 52 | 2 13 | 23 | |
| 534 | 53 V. C. 220. | 3 Annus tertius. 14 | 24 | |
| | | Dan. v, 30, 31.
Dan. VII, 1. | | |
| 533 | 54 | 1 DARIUS MEDUS, annos natus LXII. regnat
Babylone; occiso a suis Baltassare. Dan. v, 31. &
IX, 1. | 25 | |
| 532 | 55 Daniel mox im-
plendos LXX. cap-
tivitatis annos in-
telligit. Dan. IX,
1. & de LXX. heb-
domadibus simul | ASTYAGES Medus Darii Medi F. Dan. XIII, 26,
65.
Susannæ historia Babylone hoc anno contigit. Dan. XIII,
65.
vaticinatur. | 26 | |
| 531 | 56 | CYRUS Persa Babylone potitur. Annus hic ibi primus
ipsius est. 1. Esdr. I, 1. & v, 13. & VI, 3. & Dan.
XIII, 65. Mense Augusto contigit historia sacerdotum
Bel. Dan. XIV, 27, 30. Cyrus verum Deum agnoscit,
& populum Judaicum a servitute eximit. | 27 | |
| 530 | 57 Captivitatis Ba-
bylonicæ annus
LXX. Zorobabel
venit Hierosoly-
ma cum Esdra, &
Mardocheo Es-
theris patruo. 1.
Esdr. I, 2. & 2.
Esdr. XII, 1. | 2 | 28 | |
| 529 | 58 Annus secundus adventus Judæorum in Jerusalem. Templum ædificari cœp-
tum jubente Cyro; sed mox impeditum opus. 1. Esdr. III, 8. & cap. IV.
usque ad annum 2. Darii Hytaspæ in Babylone. 1. Esdr. IV, 5, 24. Est
hic annus Cyri tertius, Dan. x, 1. & idem ultimus. | | 29 | |
| 528 | 59 | JASSUERUS MEDUS, Astyagis F. regnat in Per-
sida & Babylonia. Esdr. IV, 6. | 1 | Cambyfes Cyri F. regnat in
Media. |
| 527 | 60 | 2 | 2 | |
| 526 | 61 | 3 | 3 | |
| 525 | 62 | 1 ARTAXERXES Medus, Assueri frater. 1. Esdr. IV,
7. in Persida & Babylonia. | 4 | |
| 524 | 63 V. C. 230. | 2 Artaxerxes prohibet Templi ædificationem. 1. Esdr. IV,
21, 24. | 5 | |
| 523 | 64 | 3 | 6 | |
| 522 | 65 | 4 | 7 | |
| 521 | 66 | 5 Babylon rebellat, & obsidetur a Dario. Herod. | 8 | Cambyfes obit. Mox DA-
RIUS Hytaspæ F. regnat
in Media. |
| 520 | 67 | | 1 | |
| 519 | 68 V. C. 235. | 1 DARIUS Hytaspæ F. Babylo- Artaxerxes in Persida
nem capit, & servat annis sex. interim manet. | 2 | |
| 518 | 69 Darius & Arta-
xerxes facultatem
tribuunt Templi
ædificandi. 1. Es-
dr. VI, 14. | 2 Darii annus secundus Babylone. 1. Esdr. IV, 24. &
Agg. 1. & c. Darius & Artaxerxes reges Babylonis: al-
ter jure, alter reipfa. 1. Esdr. VI, 14. | 3 | |
| 517 | 70 Septuagesimus
hic annus est
Templi desolati,
Augusto mense
desinens. Idem
primus Templi
restituti. | 3 | 4 | |
| 516 | 2 | 4 | 5 | |
| 515 | 3 | 5 | 6 | |
| 514 | 4 V. C. 240. | 6 Annus sextus Darii regis,
Babylone. 1. Esdr. VI, 15. | 7 | |
| 513 | 5 Templi dedica-
tio. | 6 Artaxerxi mense Julio 8 Darius Hytaspæ F. in Persida
Babylon redditur,
quam permutat Per-
sida, Darii patria. | & Media. | |
| 512 | 6 | 7 Annus septimus Ar-
taxerxis, Babylone.
Esdr. VII, 1, 8. | 9 | |
511	7	8	10	
510	8	9	11	
509	9 V. C. 245.	10	12	

Anni ante
Christum.TEMPLI
RESTITUTIO.REGES
BABYLONII.

PERSÆ.

MEDI

508	10	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	13
507	11	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	14
506	12	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	15
505	13	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	16
504	14	V. C. 250.	-	15	-	-	-	-	-	-	-	17
503	15	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	18
502	16	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	19
501	17	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	20
500	18	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	21
499	19	V. C. 255.	-	20	-	-	-	-	-	-	-	22

498

20 Nehemias impetrat ab Artaxerxe rege Babylonis litteras

pro instauratione murorum Jerusalem. Nehem. 2, 1.

Ab hoc anno xx. Artaxerxis, qui est V. C. 256. usque ad Christi passionem, anno ipsius xxxiii. V. C. 786. anni sunt 530. Itaque ab hoc anno peti initium non potest Lxx. hebdomadam Danielis.

497

21	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	24

496

22	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	25

495

23	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	26

494

24	V. C. 260.	-	-	25	-	-	-	-	-	-	-	27

493

25	-	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	28

492

26	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-	29

491

27	-	-	-	28	-	-	-	-	-	-	-	30

490

28	-	-	-	29	-	-	-	-	-	-	-	31

489

29	V. C. 265.	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	32

488

30	-	-	-	31	-	-	-	-	-	-	-	33

487

31	-	-	-	32	-	-	-	-	-	-	-	34

486

32	Hoc anno, qui est xxxii. Artaxerxis regis Babylonis,	-	-	33	-	-	-	-	-	-	-	35

usque ad mensem Julium, (Dario interim regnante in Media & Perside:) venit Nehemias ad regem.

Nehem. xiii, 6.

485

33	-	-	-	34	-	-	-	-	-	-	-	36

Darius moritur Xerxes
i imperat.

484

34	V. C. 270. An-	-	-	35	Artaxerxis ultimus. Quo mortuo Xerxes Babylonia	-	-	-	-	-	-	2

nus hic est xlv.

quo Templi ædi-

ficatio est absolu-

ta: a primis scilicet fundamentis jactis sub Cyro, anno V. C. 225. Joan. 2, 20.

465

V. C. 289.	Xerxe mortuo, Artaxerxis Longimani hic vulgo primus notatur annus.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

172

V. C. 582.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FINIS LXII. HEBDOMADUM DANIELIS.

171

Onias summus Sacerdos Antiochiæ occiditur, post Lxii. hebdomadas, ante abominationem desolationis ab Antiocho mox inferendam.

165

FINIS LXX. HEBDOMADUM DANIELIS.

Divinus cultus repurgato templo a Juda Machabæo restituitur.

Certissima hæc ratio temporum illorum habenda est; quæ tempora sunt apud ceteros interpretes divinarum litterarum mirifice intricata: explicata autem feliciter a P. HARDUINO: ea annorum serie ab eodem plurimis firmissimisque constabilita argumentis: quæ ille quidem ex sacris præsertim litteris, ex observatione eclipsios a Thalete prædictæ, ex Herodoti Pliniique libris repetiit. Hæc autem si necesse est ita digeri tempora, ut certe necesse est, fieri omnino non potest, ut Lxx. hebdomades Danielis alio modo intelligantur, quam qui est a P. HARDUINO propositus. Hanc igitur Chronologiam a te primum. Reverende Pater, convelli oportuit, si quidem velles novam ab eo institutam Danielici vaticinii interpretationem subruere.

CAPUT II.

Calculus Hebdomadam Danielis ex hypothesi P. LAMY.

AT tu, his omnibus prætermis, quæ sunt tamen cum ipsa hebdomadam quæstione connexa & cohærentia: cujusmodi sunt ea controversiæ, Quis Assuerus sit Estheris, ipso tempore Babylonice captivitatis, ut ipsamet testatur, Esth. xiv, 8, 9. Quis ille Artaxerxes qui simul regnat cum Dario Hytaspæ F. i. Esdr. vi, 14. similesque aliæ: his, inquam, neglectis, hypothesim eam proponis, quæ & risum moveat Judæis, neque cuiquam possit placere Catholico vel mediocriter erudito.

Initium enim ducis hebdomadam ab anno xx.

Artaxerxis Longimani, qui est annus ante Christum 454. ut quidem ponis: nam primum ejusdem annus censet esse ante Christum 473. His annis, inquis, 454. si addantur anni xxxi. cum tribus mensibus, quos Christus hic peregit, anni sunt 486. Itaque anno 487. e septuaginta hebdomadibus Christum obiisse colligis. Adeo ut annus hebdomadam supremam, idem sit atque æra Christianæ xxxvi. Verum ut aliquam speciem habeant ista demonstrationis, probari idoneis argumentis oportet, initium hebdomadam peti oportere ab anno xx. Artaxerxis: deinde Artaxerxem illum haud alium esse, quam qui Longimanus appellatur: denique Longimani ipsius annum primum eum esse quem statuis; nempe ante Christum, 473. Atqui hæc omnia esse falsissima in sua Chronologia P. HARDUINUS evicit. Nihil affers igitur quod non anteoccupaverit ac labefactarit.

CAPUT III.

Defensio sententiæ P. HARDUINI.

AN tu enimvero, Reverende Pater, quidquam eorum convellis, quæ ille ad suam hypothesim adstruendam attulit? Nam ille nunc mihi a tua reprehensione vindicandus est; nec tua nisi obiter refutanda opinio; siquidem id ille jam strenue peregit.

Ausus es primo loco, dicere, „ novum Danielis „ interpretamentum ideo non multo diversum censendum „ ab opinione Marshani, quia uterque volunt comple- „ tum

tum vaticinium circa idem fere tempus: Marshamus sub Antiocho Epiphane, contra quem insurrexerunt Machabæi: alter vero in Oniæ morte, quæ huic sacerdoti obtigit circa hæc tempora. Atqui hæc insignis, pace tua dixerim, calumnia est. Negat enim P. HARDUINUS conceptis verbis, ullam sibi probari aut placere posse hujus oraculi interpretationem, nisi ad Christum Servatorem referat potissimam vaticinii partem, quæ Christi necem describit, & Urbis deinde atque Ædis excidium. Negat sibi placere Veteres, hoc est, ut ibi appellavit, sive Patres Græcos, quorum ex ingenti numero nemo unus hæc verba, Occidetur Christus, aut omnino legio, aut de Christo Servatore accepit, etiamsi fortassis ipsum etiam Christi nomen legit: sive Latinos & vetustioribus, qui Christum ibi pariter vel non legerunt, vel non intellexerunt: Et quamvis quod plerique legant, Cessabit unctio; aut de Hyrcani Pontificis nece abolitove sacerdotio accipiant, non videatur quisquam cogendus, ut de Christo Domino hunc locum intelligat; ab ea nos tamen opinione, inquit, longissime absumus; quibus persuasissimum est, & Græca hoc loco interpolata esse, & Christum hic ipsum Dominum intelligi oportere, ut Vulgatus interpres intellexit. Affirmat deinde prophetiam Danielis DIRECTE CHRISTUM SPECTARE UNUM, excidiumque Templi subsecutum: Oniam & similes typos, indirecte tantum & secundario, ut loquuntur, tamquam symbola & adumbrationes rerum futurarum: & Christum quidem directe, siquidem is de nomine appellatur: Oniam indirecte, siquidem de nomine non appellatur. Denique abhorre se vehementer ab Estii sententia docet, qui in Matth. xxi v. hoc integrum vaticinium ad Antiochi tempora & profanationem Templi ab eo factam spectare asseverat. Audi loquentem P. HARDUINUM: Non igitur Antiochi regis ac Judæ Machabæi temporibus Danielis vaticinium impletum esse dicimus: Absit. Quamquam ESTIUS Doctor Duacenus &c. Hoccine est dicere, ut affingis, vel Antiochi regis temporibus vel in Oniæ nece vaticinium esse completum? In Estium valet ea sane accusatio: valet & in Sixtum Senensem, e Dominicana familia scriptorem haud ignobilem, qui idem prodidit, libro viii. Bibliothecæ sanctæ, hæresi xii. pag. 644. In HARDUINUM certe, ut nunc tandem vides, opinor, Reverende Pater, non valet.

Revoca dictum igitur, & παλιῶς. Abstine vero in primis a conviciis deinceps & maledictis, quibus hominem frugi saltem & certe Catholicum oneras. Nisi tibi blande & suaviter comiterque loqui videris, pag. 181. dum sic scribis: „Sed & jure arguitur quilibet Christianus, tamquam prævaricator, qui nonnisi conjecturis futilibus adductus, vaticinium quod favet Christianismo, studet alio vertere, quam in Dominum. Hoc se crimine alligavit vir aliqui RELIGIOSUS & DOCTUS: CONATUS SUADERE, HUNC Christum, qui post dictas hebdomadas Danielis occidendus erat, ipsum esse Oniam Pontificem, &c. Quot ibi verba, tot fere sunt vel maledicta, Reverende Pater, vel falsæ criminationes, quas suis deinceps locis inferius confutabimus. Sed sunt ipsius vaticinii partes prius singulatim excutiendæ.

CAPUT IV.

Versu 24. Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt.

Est primum quidem ea vox, abbreviata, in hac prophetia momenti maximi. Quæ autem ei voci notio potestasque subsit, tum ex verbi origine, tum ex ipsa oraculi serie primus in apertam lucem protulit P. HARDUINUS. Priusquam tamen de illo dicamus, juvat ea quæ in eam rem affersparum-

per expendere. „Interpres Latinus, inquis, pag. 167. & 168. exprimit versionem Græcam, συνετμήσαν, hoc est, CONCISÆ, & in unam brevemque summam contractæ sunt: veluti si diceret Angelus, PAUCAS septimanas superesse usque ad illa tempora de quibus locuturus est. Itane, mi Pater, abbreviatæ hebdomades, hebdomades paucae sunt, si sunt omnino septuaginta? Num tibi spatium temporis breve videtur, quod dicitur fore annorum cccxc. hoc est, propemodum quingentorum? Ac si ab anno Artaxerxis vicefimo, ut tu ponis, initium hebdomadum repetendum est, hoc est, anno fere Lxxx post visionem Danieli oblatam; cum ab hac visione usque ad finem hebdomadum effluendi sint, (currenti calamo, nimirum interim ridente phantasia, vox illa nescis quomodo excidit, ex libro nempe tuo descripta, ubi dicis, egregie solæcizans, pag. 166. superfuisse EFFLUENDOS XLIX. annos ex LXX. annis:) cum ab ea, inquam, visione usque ad finem hebdomadum numerentur anni, tua quidem computatione, amplius quingenti & septuaginta; potuitne Angelus dicere, paucas septimanas superesse usque ad illa tempora, de quibus esset locuturus? Cui vero istud non Judæo modo, quem potissimum spectari nunc oportet, sed Christiano non haberi stolidoque suaseris?

Pergis: „In fonte Hebræo legitur נחתק nechtak: quæ vox non alibi occurrit in scriptura. In usu tamē est apud Chaldaeos, & valet scindere, decidere, incidere, excidere: ut in Esther: Juxta edictum oris ejus מנחתקנ decisa erant negotia regni. נחתק Rabbini idem est quod נור secare seu findere. Vox hæc ex usu forensi petita est. In Judæorum enim legalibus libris, sicut & commentariis, usitata est, & significat decidere. Quasi dicas, IN DUAS PARTES secare sive dividere. Hinc sicuti & Latinum decido, ad animi verborumque decreta transfertur. Significat ergo Angelus DECRE-TAS esse LXX. hebdomadas &c.

Quæ ista, mi Pater, ratiocinatio est? Vox ea significat in duas partes secare; Denunciat ergo Angelus decretas esse Lxx. hebdomadas. Sed nunc istud, quod leve est, omittamus. Locus Estheris, ex cap. i v. nimirum, versu quinto: (quem locum ex Buxtorffii Lexico descripsisti, nec ausus interim caput libri Estheris indicare:) locus ille, inquam, nihil causæ tuæ prodest. Est enim, quod nescis, fictus ab impostore, qui se paraphrasten Chaldaicum nuncupavit; qui ad contextum sacri codicis de suo adjicit; Athach eunuchum, cujus ibi fit mentio, ipsum esse Daniëlem prophetam: derivatque deinde originem nominis Athach a verbo נחתק. Qua in re se iterum prodit ille imperitum: siquidem ter Athach occurrit in libro Estheris cum littera ה he: non, ut in oraculo Danielis, cum littera ח heth. Hæc autem diversitas litterarum ostendit, non ex eo verbo, quod est apud Daniëlem, nominis Athach eunuchi duci originationem posse. Sed nimirum intererat impostoris, qui credi vellet Athach eunuchum esse Daniëlem, commentum istud constabili origine nominis ex famoso oraculo Danielis petita. Itaque ob eam causam נחתק deduxit ab נחתק: eique verbo significationem attribuit, quæ suæ prodesset hypothese ac fabulæ stabiliendæ. Annon hic tua deinde apparet Chaldaicæ linguæ peritia? Num & rerum delectus plenus judicii, dum ea describis, quæcumque se legenti offerunt? Annon etiam Vulgati interpretis, Græcique hunc subsecuti, hanc mentem fuisse, ut & συνετμήσαν & abbreviatæ dicerent, pro definita seu constituta ac decreta; luculento isto a te prolato testimonio comprobatur? Annon denique insuperabili, quam polliceris, demonstrationi viam egregie munit tam erudite explicata a te vocula ipsa pane prima prophetiæ?

Et hoc uno tamen adductus argumento rursum asse-

asseverate pronuncias, pag. 186. ad illa eadem verba Danielis, *Septuaginta hebdomades abbreviate sunt*: „*juxta vim Hebraicæ veritatis*, inquis, *ut vidimus*, „*Daniel dicit septuaginta hebdomadas esse statutas &* „*definitas super populum. Sed novus interpres tum He-* „*braos, tum Græcos codices omnes repudiat tamquam* „*depravatos. &c.* Quam multa rursus, mi Pater, quam paucis falsa crimina scriptori non talia de te merito obiicis? Ubinam legisti Græcum *συμμετρησάν* a P. HARDUINO repudiari? Nusquam profecto. Nam te ipso confitente, simile est Græcum *συμμετρησάν* Latino verbo *abbreviate* Hebræum contextum similiter a P. Harduino repudiari an usquam legisti? Ubi fides? ubi pudor? Hæc tua fortassis præclara ratiocinatio fuit. Ubi Latinus interpres *abbreviate* posuit, habet Hebræus codex verbum *חנה*: quod verbum teste Chaldaico nescio quo interprete non *abbreviate* significat, sed *excisæ* vel *scissæ*: vel, quod eodem recidit, *statutæ*, seu *definitæ*. Atqui P. Harduinus negat apud probum aliquem scriptorem Hebræum Chaldaicumve, verbum *חנה* id significare, quod Latinum *scindere*, *excidere*, *definire*, sive *statuere*. Repudiat igitur P. Harduinus codices sacrarum litterarum Hebræos, solumque exosculatur Vulgatum sive Latinum interpretem. Attende, mi Pater, qui sis & quid dicas. Neque enim sacerdotem decet viro pariter sacerdoti, qui nec sic ipse omnino, ut tu interdum fateris, ineruditus, falsa objectare crimina; aut eadem tam futili tamque insulsa ratiocinatione fulcire. Multo vero minus decet ab eo qui se Catholicum dicat, sperni Vulgatum interpretem; quem tu neglecto sacrosanctæ synodi Tridentinæ decreto, videris parvipendere. At hunc si negligis, quin Tertullianum saltem audis, quem & Vulgato interprete Rabbiniisque tuis vetustiore arbitraris? Nam habet iste pariter, cum adversus Judæos hunc Danielis locum recitat & explanat, *hebdomadas breviatas*. Quod si vel istius auctoritati plustribuendum Judæi putarint, quam tibi; vel Doctores Catholici Vulgatum interpretem, ut vetustiore, ut authenticum unum ab Ecclesia declaratum, ut hoc ipso loco cum Hebræo exemplari consentientem, falsæ tuæ verbi illius interpretationi, quam unius tantum impostoris testimonio roboras, anteponendum censuerint; quo tua demum demonstratio recidet; qui quo sensu *abbreviate* hebdomades dici vere possint, nequeas expedire?

An tu jure postules, ut quæ vis subsit huic Hebrææ voci, ab aliquo potius Rabbino discamus, cujus interest tenebras huic prophetiæ majores offundere; aut ab aliquo falso nominis erudito, qui quæ magis idonea suæ hypothese occurrat interpretatio, hanc avide arripiat, obstinatissimeque defendat; quam a Vulgato Interprete, cujus est incredibilis in transferendo peritia ac fides, major autem multis sæculis antiquitas, quam sit ullius Rabbini operis, quod quidem exstet; auctoritas denique tanta, quanta debet esse ei interpretationi, quam cum authenticam esse Ecclesia pronuntiavit, primigenio fonti simillimam credi ab omnibus Catholicis voluit?

Est illa, Reverende Pater, est illa vox e præcipuis maximeque necessariis ad veram hujus vaticinii interpretationem statuendam. Plurimum enim interest, an hebdomadas abbreviatas dixeris, an definitas solummodo, sive constitutas. Ipso te licet invite confitente dicit *abbreviatas* cum Græco interprete Latinus interpres. Quemadmodum vero & *abbreviate* sint, & sint nihilominus septuaginta, hic nodus, hic labor est. Hunc nodum feliciter dissolvit P. HARDUINUS, ex ipsamet serie orationis, quæ hæc verba consequitur. *Abbreviate hebdomades septuaginta sunt, si ab eodem uno anno tum septem priorum hebdomadum, tum sexaginta trium consequentium ducas initium. Nam idcirco dicitur in vaticinio; Ab uno eodemque exitu sermonis hebdoma-*

des septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt. In duas partes secantur hebdomades sexaginta novem: in septem, & in sexaginta duas: ita ut partis utriusque initium nonnisi ab eodem uno capite sumendum esse Angelus admoneat. Initium igitur septem hebdomadum repete ab anno quarto Joakim regis: ab eodem anno duc initium sexaginta duarum triumve, quæ sunt reliquæ: erunt omnino septuaginta, sed breviate. Quamvis enim septem & sexaginta tres efficiant septuaginta; sic tamen, ut diximus, computatæ, non sunt reipsa nisi sexaginta tres: sed septuaginta tamen sunt breviate, hoc est, ad minorem redactæ numerum; tametsi quodammodo etiam tum septuaginta sunt. Sic eam vocem Paulus ipsemet usurpavit, insigni quodam loco, in epistola ad Rom. cap. IX, 27, 28. *Isaias autem clamat pro Israël: Si fuerit numerus filiorum Israël tamquam arena maris, reliquæ salvæ fient. Verbum enim consummans & AB-BREVIANS in æquitate: quia verbum B R E-VIATUM faciet Dominus super terram.* Quod est dicere: Promisit Deus Israël a se salvandum: sed breviabitur ex æquo & justo judicio verbum istud: salvabitur enimvero Israël, sed in paucis, sed in reliquiis dumtaxat. Ea ratione verbum Domini *abbreviabitur*. Eodem sensu, Reverende Pater, eodem spiritu Dei dictas fuisse noveris hebdomadas septuaginta abbreviatas: hoc est, & septuaginta quidem, & abbreviatas tamen. Quod quam sit ingeniose dictum, adhuc inferius explicaturi sumus. Neque enim Prophetæ non licuit, vel Angelo ipsi potius, ingeniosum esse, ingeniose loqui.

Neque anni propterea mere lunares hic adhiberi possunt, ut P. HARDUINUS recte admonuit; tum ob alias causas, quas ille in suo opere Chronologico Veteris Testamenti commemoravit; tum quod nemini Judæo persuaderi posset aliud annorum genus in prophetia adhiberi quæ ad Judæos spectaret, nisi qui essent apud eosdem ipsos publico usu recepti.

CAPUT V.

De Vulgata sacra Scripturæ editione, occasione illius verbi, Hebdomades abbreviatæ.

„*Sed novus interpres, inquis, pag. 186. nec aliam* „*ab Ecclesia haberi Scripturam sacram, id est, cer-* „*tæ auctoritatis reputat, quam Vulgatam Lat-* „*nam. Quæ cum dicit; non advertit, quod dum om-* „*nem auctoritatem adstruit Vulgatæ, nullam ei relin-* „*quit. Si enim fontibus suis non constet sua veritas,* „*cujus auctoritatis possunt esse versiones? Ecquod istud* „*genus criminis est, Reverende Pater? Quis Catho-* „*lico scriptori vitio det, quod solam Vulgatam* „*Editionem infallibilis (ut loquimur) auctoritatis esse* „*contendat? Dimitte, sodes, hanc accusationem he-* „*terodoxis: quorum plurimi interest, ut P. HAR-* „*DUINUS ostendit, hanc Editioni Vulgatæ aucto-* „*ritatem adimere: ne si tantam eam esse fateantur,* „*Ecclesiam cogantur fateri judicem esse Controversiarum* „*fidei; siquidem possit fideles adigere ut credant,* „*interpretationem aliquam sacrarum codicum esse au-* „*thenticam, hoc est, ita primigenio fonti simillimam,* „*ut sensus illius omnes accurate exprimat. Causa hæc* „*enim est, Reverende Pater, cur heterodoxi, quos* „*nunc imprudens sequeris, tantopere Vulgatam Edi-* „*tionem oderint: cur Porto-Regienfes Novum Testa-* „*mentum nonnisi ex Græco interpretari voluerint: ut* „*in corruptissimo scilicet codice Græco, quem esse* „*fontem jactarent, ut facis, haberent unde suos plu-* „*rimos ac portentosos tuerentur errores, quos jugu-* „*lari editione Vulgata sentirent. Noli ergo cum he-* „*terodoxis quærere, „ Si fontibus suis non constet sua* „*veritas, cujus auctoritatis possunt esse versiones?* „*Auctoritatis tantæ, Reverende Pater, quanta est ip-* „*sismet Ecclesiæ, cum de vero sensu sacrarum litte-* „*rarum*

rarum pronunciat. Quid enimvero interest, an hanc esse legitimam interpretationem alicujus loci testetur, qui venit in controversiam; an sensus omnes primigenii fontis expressos esse testetur in aliqua totius collectionis interpretatione? Hoc est enim Authenticam interpretationem aliquam declarare, ut Authenticum exemplar appellatur in omni foro, sive ecclesiastico, sive civili, unde hanc vocem Synodus Tridentina accepit. Nam aliam ei voci vim affingere, hominum est qui nec probare possint quod afferunt; nec sciant quam bonam causam, si quidem Catholici sint, inscitia sua vel obstinatione prodant. Num vero synodi judicium flocci faciendum putas;

Sed ut de Synodo nihil dicamus, cum sit incredibilis discrepantia singulis fere quibusque versibus Græci Latinique codicis, in Vetere ac Novo Testamento, alterutrum profecto corruptissimum esse necesse est. Ausisne tu palmam Græco deferre, & inquinatissimum Latinum asserere? Qui fontes præferendos rivulis clamitant, eo spectant illi, ut judicium sacrosanctæ Synodi infringant & eludant; perinde quasi nihil aliud censuerit, nisi eatenus probari editionem Vulgatam, ut nihilominus Græca potior censeatur.

At ubi fontem illum Græcum vidisti, Reverende Pater? Nam quot sunt manu scripta Græca exemplaria, tot propemodum sunt diversa inter se, singulis ferè, ut dixi, versibus. Tune quinquaginta Græcos fontes agnoscis? Pudit Græcos ipsos istius diversitatis. Itaque demum anno post Christum MDCXXXVIII. inter ipsos convenit, ut ex multis ac diversis unum exemplar conflarent, quod deinceps esset in usu communi. Sed qua primum auctoritate? deinde quam sero? Ac novum quidem Testamentum unum dumtaxat sic habent: Vetus nondum habent: in quo quam prodigiosa sit exemplarium diversitas, quam portentosa ab Hebræo discrepantia; quis in his rebus vel mediocriter versatus ignorat?

Define igitur, Reverende Pater, hos jactare fontes, ut nunc sunt: siquidem fieri non potest sincerus ut fons plusquam unus sit: exemplaria autem Græca quot sint & quam dissimilia, dici vix potest. Sola Latina editio, Christianæ gentis volumen; omnium manibus tritum ab ipso Ecclesiæ initio, lectum assidue, & decantatum, nullis potuit istiusmodi varietatibus obnoxium magis esse olim, quam nunc est. Sed quorsum hanc isthic moves controversiam, R. Pater; cum de voce una, *abbreviata*, quæstio sit, quam & Græcus codex habet, æque ac Latinus; neque potes ostendere, ut demonstravi, non esse in Hebræo? Nam Hebraum codicem P. HARDUINUS semper magni fecit: id quod in ipsa fronte operis sui Chronologici proficitur: quamquam longe infra Editionem Vulgatam: siquidem nec adeo certæ sunt auctoritatis; nec forte ante sæculum Ecclesiæ decimum puncta Hebræicis litteris subjecta: neque demum ex Hebræo illo codice Judaico, qui nunc omnium manibus teritur, factam esse Translationem veteris Testamenti putat, sed ex altero Israëlítico, quem Christus & Apostoli Judaico prætulerint; in quo libri plures quam in Judaico essent ut Tobias, Judith, alique: in quo denique, ut alia nunc fileamus, numeri Psalmis præfixi essent iidem, qui in Vulgata editione leguntur, non qui in Hebræis Græcisque exemplaribus. Hunc Psalmorum singulorum numerum vetusti scriptores omnes omnino, excepto nemine vel uno, a Justino ipso usque ad hanc nostram ætatem, tanti fecerunt, ut sive cum Psalmum aliquem allegarent, sive cum ederent Commentarios in Psalmos, Psalmum quemlibet eo numero appellarent, qui singulis præfigitur in editione Vulgata, spreto neglectoque, hac saltem parte, illo quem vocas fontem Hebræum & Græcum. Centesimum exempli gratia Psalmum appellant, qui cen-

tesimus est in Latino volumine, non qui centesimus in Græco vel Hebræo est. Hujus rei causam affer, si potes: Dic quamobrem ordo Psalmorum, qui est in editione Vulgata, prælatus sit omni avo a scriptoribus Christianis, in universo orbe, etiam Græcis, spreto ordine, Græcorum exemplarium, & Hebræorum, quæ nunc sunt. Interim vero sive Hebræum sive Græcum exemplar, ut nunc est utrumque, Vulgatæ editioni antepone, heterodoxorum est, Reverende Pater, ob eam quam dixi causam.

Eorundem est Josephum miris extollere laudibus, quemadmodum subinde facis imprudenter. Nam cur hunc illi tantopere prædicant? Quoniam nihil de Judith, aut de Tobia, nihil de libris sacris dicit, qui hodie non exstant Hebræice conscripti: libris autem Machabæorum necesse est falsa narrari plurima, adversus historiarum veritatem, & temporum illorum rationem, si fides habenda narrationi est, quam Josephus instituit. Ea causa est, quamobrem heterodoxi, quibus hi libri sacri summopere displicent, Josephum quinti Evangelii instar habeant, venditentque: a quibus judicium illud de Josepho, falsi nominis apud ipsos quoque Catholicos eruditi, imprudentes hauserunt, plaudentibus sibi in sinu interim ea de re, heterodoxis.

CAPUT VI.

Vers. 24. Super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia.

HOC fuit dicere, intra illas septuaginta hebdomadas abbreviatas, hæc omnia super populum Judaicum & super civitatem sanctam eventura; non, ut tu arbitraris, post septuaginta hebdomadas. Intra has, inquit Angelus, abbreviatas hebdomadas septuaginta, complebitur prævaricationis antiquæ pœna, finem accipiet pœna peccati, delebitur prisca iniquitas; inducetur cultus religionis longo tempore duraturus; implebitur visio & prophetia oblata Jeremiæ, de ædificanda iterum civitate, de ungendo sacerdote, de sanctuario restituendo. Nam illa locutio, *Septuaginta hebdomades abbreviatae sunt, UT consummetur prævaricatio*; longè dispar ac dissimilis huic est, *Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat &c.* Alia longè ac diversa vis est huic particulæ *ut*; alia isti *donec*. Aperte hæc denotat nonnisi post novissimum regum Judææ, hoc est, post Archelaum, apparitum esse Christum ut Doctorem. At *abbreviata hebdomades* cum dicuntur, *ut consummetur prævaricatio*, intra hoc ipsum tempus consummanda prævaricatio, complenda peccati pœna dieitur. Nam consummari prævaricationem, compleri pœnam prævaricationis esse; Jeremias ipse simili vaticinio admonet; Thren. IV, 22. *Completa est iniquitas tua, filia Sion: non addet ultra ut transmigret te.* Nam utrum quis dicat complendam esse iniquitatem, utrum prævaricationem consummandam, numquid tandem interest?

CAPUT VII.

Versu eodem: Et ungatur sanctus sanctorum.

AT nunc adjiciam aliquid, Reverende Pater, quod sua te novitate percellat, quod apud eos scriptores, quos describis, non legaris: titulum hunc scilicet, *sanctus sanctorum*, de Christo Salvatore accipi hoc loco non posse. Statuis tu quidem contra, pag. 169. *Sanctus sanctorum*, in-

quis, in Hebræo idiomate est sanctior, vel omnium sanctissimus: ut vanitas vanitatum dicitur maxima vanitas. Quo demum in Hebræo volumine istud tibi, mi Pater, occurrit? Non in Bibliis certe Hebræicis: qui liber tamen unus afferri ad hanc dirimendam controversiam jure potest. Nescis in hac loquendi formula, *sanctus sanctorum*, æque atque in ista, *sancta sanctorum*, pluralis numeri genitivum, non ex masculino singulari ortum habere; sed ex neutro *sancta*, quo sanctuarium integrum significatur. Sic de Christo Servatore Paulus, Hebr. ix, ii. *Introivit semel in sancta*. Et iv. Reg. xii, 4. *Pecunia sanctorum*, pecunia sanctuarii est. *Sanctum sanctorum* sanctissimus sanctuarii locus fuit. Ipsum altare, *sanctum sanctorum* fuit, pars sanctuarii consecrata: fuere vasa denique, & Arca, & thymiamata, & hostiæ, *sancta sanctorum*, hoc est, res sanctuarii sanctissimæ. Atque ut hanc res illæ obtinerent appellationem, eæ propterea, exceptis victimis, vel ungebantur oleo sacro, vel ipsummet oleum sacrum fuit. Exod. xl, ii. *Omnia unctionis oleo consecrabis, UT SINT SANCTA SANCTORUM*. Num. vii, i. *Tabernaculum unxit, & sanctificavit cum omnibus vasis suis: altare similiter, & omnia vasa ejus*. Summus Pontifex eodem sacro delibutus oleo, sanctus sanctuarii fuit; vel, ut hic appellatur, *Sanctus sanctorum*. Nam ita præceperat Deus Moyfi, Exod. xxx, 26, 29, 30. *Et unges. . . . sanctificabisque omnia, & erunt SANCTA SANCTORUM*. . . . *Aaron & filios ejus unges, sanctificabisque mihi, ut sacerdotio fungantur mihi*. Tunc Hebraismus est, cum priori alicui nomini substantivo substantivum idem nomen plurale subjungitur, ut *vanitas vanitatum*, apud Ecclesiasten; & in hoc ipso Danielis vaticinio, aliisque allatis proxime locis, *sanctitas sanctitatum*: nam sic Hebræi loquuntur. Adjectiva autem nomina cum nominibus adjectivis, aut cum substantivis etiam pluralis numeri non magis consociant, quam Latini, Græci, vel Galli: nec magis illi dixerint, *sanctus sanctorum*, si posterior vox ista adjectivè sumatur, & genere masculino; quam isti vel *Eruditus eruditorum* dixerint, vel *Dives divitum*, vel *Impius impiorum*. Nec tamen propterea non optime vertit interpres Latinus hoc loco, *sanctus sanctorum*, quandoquidem vox *sanctorum* pro *sanctuarii* est; & inter *sanctitates sanctitatum*, ut loquuntur Hebræi, hoc est, inter res sanctas sanctuarii potissimum obtinet locum qui est *sanctificatus* Deo summus sacerdos, atque in eam rem unctus: *Aaron enim unges, sanctificabisque mihi*. Itaque *sanctus sanctorum*, sanctificatus Deo per oleum unctionis ad ministeria sanctuarii summus sacerdos est. Atque hoc illud est, quod Angelus hoc loco Danieli prædicit; præces illius nimirum ex illa etiam parte exaudiendas esse, quæ versu 17. continetur: *Et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertum est*. Ipsum enim dixit sanctificatum Deo sanctuarium, ipsumque sanctuarii Pontificem de more ungendum.

Itaque quot sunt in hac prophetia diversi hominum tituli, tot diversæ designantur personæ: & sunt singula nomina adeo propria singulorum, ut suo quisque nomine perpulcre designetur, discernaturque a ceteris: & suo idcirco peculiari versu fere nomen unumquodque representetur. Nam versu 24. *sanctus sanctorum* sanctificatus Deo in sanctuarii ministeria summus sacerdos est. Versu 25. *christus dux*, belli sive exercitus ductor est. Versu 26. *Christus simplicitur*; Messias verus est. Non est ille tamen *sanctus sanctorum*, siquidem non est sanctificatus oleo ad ministeria sanctuarii Judaici: sed Messias præcisè, sive Christus est. Denique *dux venturus*, dux militiæ est, sed non *christus dux*, ut priores: siquidem non est a Deo missus ad restituendam populi pacem, ut Cyrus & Machabæus. Quod si his omnibus locis Christum unum Dominum intelligi oporteret, eodem &

uno semper nomine, opinor, non tam diversis nominibus eundem unum indicasset.

Sanctus sanctorum adjectivè si dicitur, nullum sensum habet, ut diximus; tametsi nunc est in ore vulgi instar elogii, & simile censeatur huic locutioni, *Dominus Dominorum*, & *Rex regum*, quæ sunt nomina substantiva. Sed natus hic error est ex pravo hujus loci intellectu: nam alibi nec ista se offert, nec similis locutio altera. Ut ut est, negabit certe pro suo jure Judæus hac loquendi formula Messiam designari; siquidem nec in libris sacris uspiam alibi eadem tribuitur, nec in traditione Magistorum.

Viderint etiam tecum, R. Pater, hi qui tuæ opinioni suffragantur, quemadmodum post septuaginta hebdomadas, hoc est, post annum æræ Christianæ xxxvi. ut tu quidem computas; qui tertius annus est post Christi resurrectionem; viderint, inquam, illi tecum, quemadmodum dici salva catholica fide possit, post annum illum unctum fuisse Christum. Nos enim certe cum Doctoribus Catholicis universis unctum semel Christum fuisse Spiritu sancto credimus; sed annis ante sex & triginta, quam tu ponis: hoc est, ipso suæ conceptionis primo momento: postea unctum fuisse non credimus. Tunc unctus est, ut esset Rex & sacerdos in æternum. Nam quod veluti ex tripode pronuncias, pag. 169. istud, *ut ungatur*, idem valere, atque ut principatum ineat; ungendumque tunc dici Christum; non propterea quia tunc esset ulla ratione ungendus, sed quia tunc cœpturus esset regnare, quibus tandem nisi stolidis imperitisque suaseris?

CAPUT VIII.

Versu 25. Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem.

Sermonem illum, de quo dictum est, *Ab exitu sermonis*, edictum regum interpretaris; atque aliter sentientis P. Harduini hæc verba describis, pag. 184. „*Opinamur perperam repeti a plerisque ab edicto aliquo regio de civitate sancta instauranda: siquidem vox ea, sermo, præcisè & sine adjecto posita, jussionem regiam in sacris litteris, neque uspiam alibi significat; sed divinam semper in sacris libris prædictionem aut pollicitationem, & cetera*. E Notariorum formulis, ut aiunt, desumptum illud tuum & cetera est. Numquam optima fide verba aliena describis. Ea semper studiose premis, quæ potissimum valent ad litem decidendam. En verba integra P. Harduini: *Hebdomadarum tamen initium opinamur perperam repeti a plerisque, ab edicto aliquo regio de civitate sancta instauranda: siquidem vox ea, sermo, præcisè ac sine adjecto posita, jussionem regiam neque in sacris litteris, neque uspiam alibi significat: sed divinam semper in sacris libris prædictionem aut pollicitationem: ut proxime antea versu 23. Ab exordio precum tuarum EGRESSUS EST SERMO. A quo? A Deo utique, qui Danielis preces exaudierat; a quo deinde sermonem egressum, mandatum, oraculum, ego veni, inquit Gabriel, ut indicarem tibi. Et mox: Tu ergo animadvertite SERMONEM, & intellige visionem. Et versu 2. Intellexi numerum annorum, de quo factus SERMO Domini ad Jeremiam. Atque hic ipse SERMO ille est, quem Gabriel indicavit, cum diceret, Ab exitu SERMONIS &c.*

En argumenta, quæ censuisti premenda silentio; quoniam fidem facerent, *Sermonis* vocabulo, cum absolute in sacris libris ponitur, ac præsertim in hoc capite nono Danielis, quo de agitur, & ubi quater occurrit, nonnisi prædictionem, vocem, jussionem, ex ore Dei prodeuntem significari. Ex quibus P. HARDUINUS colligit, neque aliud istis quoque verbis indicari, *Ab exitu sermonis, quam illis prioribus*.

Sententia igitur horum verborum est: Ex quo Deus Jeremiæ indicavit Hierosolymam iterum esse ædificandam. Tunc enim Jeremiæ librum Daniel perlegebat, ut ipse initio capituli hujus admonet: annique septuaginta, super quibus cogitabundus hærebat, dedere Angelo occasionem prædicendi rem aliam insignem intra septuaginta hebdomadas abbreviata eventuram; facta ab eodem illo sermone Dei ad Jeremiam, cujus verba haberet ob oculos; computandi initio. En cur ait ille; *Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem.* Tertullianum eruditi clamant, & qui hunc describere, Hieronymum, ac Petrum Cluniacensem, vertisse; *A prophetatione sermonis*: Petrum Blesensem, libro 1. contra perfid. Jud. cap. xiii. & Petrum Alfonsi, qui ex Judæo factus creditur Christianus sæculo duodecimo: *ab hujus die prophetia.* Quæ idcirco a nobis commemorantur, ut de sermone divino noveris nec primum nec solum hæc verba intellexisse P. HARDUINUM.

At hunc, inquis, „*decessisset respondere testimoniis, quæ probant dictam vocem sermo significare in scripturis jussionem regiam.* Et in margine, *Ut supra vidimus, pag. 167.* Neque aliud ibi tu quidem adiciis. At in ea pagina 167. hæc te dumtaxat scripsisse reperimus: „Egressus est sermo; id est, exivit a Deo decretum. Exire dicuntur decreta principum, cum vultur. Sic apud eundem prophetam (cap. 2. v. 13.) „Et egressa sententia sapientes interficiebantur. Ille sermo sive decretum tribui non potest alicui principi, puta Cyro: Dei enim decretum est, quod ut indicaret, advenerat Angelus, &c. Hæcne sunt testimonia, quæ pag. 184. polliceris a te proferenda, ut constet, vocem hanc, *sermo*, si solitarie ponatur, jussionem regiam significare? At ejus rei neque vola ibi, ut ajunt, neque vestigium est. Non in alienis modo testimoniis quæ allegas; sed dum tua ipsius verba describere te ais, R. Pater, vel fallis, vel fallit te memoria. Quid quod etiam causam adjuvas P. Harduini? Nam si ea locutio, *Egressus est sermo*, te ipso interprete, sermonem significat, qui a Deo, non qui ab aliquo rege exierit: quid *exitus sermonis* significare versu altero proxime consequente potest, nisi sermonem, qui a Deo pariter, non qui ab aliquo rege exierit? Aliudne tibi exitus, aliud est egressus?

Quod si opinioni tuæ, R. Pater, suffragari existimas ea Danielis verba quæ affers; *Et egressa sententia sapientes interficiebantur*: primum quidem cum plura pollicitus fueris testimonia, quæ tecum facerent, unicum exhibes. At neque unicum istud tibi ulla ex parte prodest. Quin etiam dum locum affers, gladio ipse tuo te jugulas. Nam primum quidem non ibi *רַבִּי* sermo, verbum, ut in capite isto nono Danielis, de quo nunc quaestio est, sed *רַבָּא* Chaldaicum legitur, quod est Hebraicum *רַב* lex, edictum. Deinde dimidiatum dumtaxat versum de industria profers, ab antecedente particula sententiæ integræ avulsam, ne contra te facere locus ille ipse, si proferretur integer, videretur. Eccum, lege: *Quo audito, REX in furore & in ira magna PRÆCEPIT, ut perirent omnes sapientes Babylonis: & egressa sententia sapientes interficiebantur.* Num ludibrio nos habes, R. Pater, qui eo legentes remittas, ubi nihil sit eorum, quæ ibi se inventuros esse polliceris? Librine cuduntur eo fine dumtaxat, ut ex charta alba nigra fiat? Hæcne testimonia sunt, quibus illud P. HARDUINI placitum subruere asseveras; Vocem hanc, *sermo*, quoties in sacris litteris simpliciter ac sine adjecto ponitur, ut in capite 1 x. Danielis quater occurrit, nonnisi divinum significare sermonem? Cum *egressa sententia* dicatur, quam regiam esse sententiam eadem ipsa oratio, appellato regis nomine, admonet; nec de sententiæ vocabulo, sed de sermone sit quaestio; quid istud ad rem decidendam attinet?

Nisi forte ipse hic locus docet, quemadmodum sententia ibi regia tantum intelligenda est, quoniam regis sit antea proxime mentio; sic in eo loco altero, *Ab exitu sermonis*, nonnisi divinum intelligi posse sermonem; propterea quia proxime antea non regius aliquis, sed divinus tantum sermo commemoratur.

At si ita est, ut est profecto; si eo verbo, *Ab exitu sermonis*, sermo divinus intelligitur, ruit funditus tua, R. Pater, ruit alia quælibet hujus oraculi interpretatio, præter eam quæ est P. HARDUINI. Aberrat a verò vaticinii sensu statim a primo ipso vocabulo, quisquis secus accipit. Hebdomadam calculus annis ipsis octoginta prius est ineundus, quam tu earum ponis initium. Hæcne sunt demonstrationes tuæ?

Sed jam video, R. Pater, cur plura sis hoc loco testimonia pollicitus, quamvis unicum antea protuleris. Habuisti nimirum ante oculos, tunc cum scriberes, Commentarios Porto-Regiensium in Danielem: ubi tria indicantur loca sacrorum codicum in hunc versum 25. *Ab exitu sermonis.* Gallice, ut sunt ea verba, describam. „*Depuis la sortie de la parole. Phrase Hébraïque, qui signifie, Depuis la publication de l'ordre qui sera donné. Daniel cap. 2. v. 13. cap. 6. v. 7. Luc. cap. 2. 1.* Satis habuisti ex his locis tribus primum allegare, quoniam perspiceres duobus aliis nihil probari. En enim alterum, e cap. v. 1. Dan. v. 7. *Ut decretum imperatorum exeat, & EDICTUM.* E Luca autem est hujusmodi: *Exiit EDICTUM a Cesare Augusto.* Hæc, inquam, loca intellexisti non aliquid valere ad convellendum, sed valere e diverso plurimum ad id adstruendum, quod asserit P. HARDUINUS: Voce illa, *sermo*, cum absolute ponitur, in primis vero cum sermonis divini mentio proxime antecessit, non regium aliquem, sed divinum designari sermonem. Itaque primum ex his tribus locis, eumque decurtatum, ut diximus, operis tui pag. 167. descripsisti: cum ad paginam deinde 184. pervenisti, fallente memoria, tria ibi Porto-Regiensium testimonia ibi a te descripta ratus; testimonia plura a te ibi allata dixisti. Si quid istiusmodi admitteret P. HARDUINUS, quoties hunc malæ fidei scriptorem esse, vel parum memorem, exclamares?

Verum fac ita esse: fac, inquam, istis verbis, *Ab exitu sermonis*, edictum regium indicari: cur Artaxerxis potius, quam Cyri, edictum jubes intelligi? Est enim ille sermo de Hierosolymis iterum ædificandis. Ædificari autem Hierosolyma non Artaxerxes aliquis, sed Cyrus edicto jussit. Accipe ejus rei testimonium Deum ipsum, apud Isaiam, cap. xlv, 1, 13. *Hæc dicit Dominus christo meo Cyro . . . IPSE ÆDIFICABIT CIVITATEM MEAM, & captivitatem meam dimittet.* Et cap. xlv, 28. *Qui dico Cyro: Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jerusalem: ÆDIFICABERIS: & Templo, Fundaberis: Vides ædificari jussa iterum Hierosolyma ab eo Principe, cujus etiam jussione & dimissa populi captivitas est, & Templum fundatum? Non Cyrum ipsum audis de nomine appellari? An captivum populum Artaxerxes tuus dimisit, an Templum fundavit?*

Aliud ipsius summi Dei testimonium accipe ex hac ipsa petitum oraculi parte, quæ nunc venit in controversiam. Nam si codicem Hebræum consulimus, quem Vulgatæ Editioni anteponis, & quem unum adversus Judæos par est adhiberi; legi hoc loco oportet, *Ab exitu sermonis ad reverti faciendum & ad ædificandum Jerusalem.* Quod si regis edictum his verbis intelligimus, *Ab exitu sermonis*, illud profecto intelligendum edictum est, quo data facultas Judæis est Hierosolyma revertendi, ædificandæque civitatis. Igitur unum unius Cyri edictum fas erit hoc loco intelligi. Neque enim redeundi in sanctam civitatem facta potestas est edicto Artaxerxis, sed Cyri.

Hanc tu Hebraicam lectionem, tametsi primigenia est, premis silentio; & idem pag. 170. Græcam allegas, quæ est obscura, nec accurata: *Ab exitu sermonis ad respondendum & ædificandum Jerusalem.* Num vero Græcus Judæis contextus, ac non potius Hebræus, obliiendus est? At præterea, necui de Hebraicæ orationis sententia quod verum est suboleret, ais voce Hebræa להשיב *lehaschib* sæpe significari respondere. „ Verbum, inquis, fontis Hebræi להשיב *lehaschib*, Græci interpretes reddunt ὑπομνηματίζω: „ & reipsa verbum שׁוּב *eam* SÆPE habet significationem: sed ibi, (ut infra probaturi sumus,) pro- „ prie denotat iterationem. Nempe indicat Angelus, „ quod iterum ædificanda esset Jerusalem. Iterationis „ species responsio est. Ita verbum Hebræum QUAN- „ DOQUE significat respondere. OEdipum profecto necesse est esse, qui velit seriem ac vim hujus rationationis assequi. Ac ne in ea extricanda, quoniam lites hujusmodi odimus; immoremur; quod das interim accipimus: loci sententiam esse, Hierosolyma iterum ædificanda. Neque vero, si Græcum istum interpretem excipias, quisquam omnino Catholicus Judæusve, verbum Hebræum in hoc Danielis oraculo vertit, ad respondendum. Spernunt autem omnino Judæi, quibus demonstrationem polliceris, Græcum contextum. Spernunt etiam Doctores Catholici hac saltem parte, in qua *Peribit unctio* positum est, pro eo quod in Hebræo Latinoque legitur, *Occidetur Christus.* At Sanctes Pagninus, Arias Montanus, & peritissimi quique Hebræi sermonis, sic transtulerunt: *Ab exitu sermonis ad reverti faciendum, sive ad reducendum: & ex iisdem plerique adiciunt, subintelligendum ibi populum esse.* Ergo si edictum hic oportet intelligi, Cyri edictum illud esto, non Artaxerxis. Atqui ab edicto Cyri si calculus hebdomadum ducitur, occurreret hebdomadum septuaginta finis annis ipsis amplius quadraginta ante Christi natalem. Num igitur temere posuit P. HARDUINUS, minime oportere hoc verbo, *Ab exitu sermonis*, regium edictum intelligi?

Neque tamen Vulgatus interpres, cum ita reddidit, *Ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem*, ab Hebræi codicis sensu discedit. Vidit enim hanc vocem *redire*, sive *reverti*, aut *reverti facere*, conjunctam cum altera ista, *ædificari*, Hebraïsmum esse, quo significatur, si fas est ita loqui, reditus vel iteratio ædificationis. Quæ iteratio ædificationis, sive repetita ædificatio, rediisse certe supponit eos, a quibus ipsa perficienda sit. Cum præsertim verti quoque possit. *Redibit & ædificabitur*: quod reipsa idem valet, atque *iterum ædificabitur*: Itaque si quod ibi regium edictum intelligi oporteret, Cyri edictum, qui captivos e Babylonia in patriam redire permisit, necesse esset intelligi, ut Mariana aliique intellexerunt: Judæo certe aliud suadere nulla ratiocinatio vel obliuatio potest.

At pag. 177. negas, R. Pater, concessam a Cyro facultatem fuisse muros extruendi: atque idcirco negas verba hæc prophetiæ, *Ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem*, de edicto Cyri accipienda esse. Quis te istud autem, quæso, edocuit? Nam sacri certe codices apertissime refragantur. Cum Judæi e Babylonia sub Cyro reduces cœpissent Hierosolyma instaurare, cujus tandem rei molitionem impedire sub Artaxerxe, qui proxime post fratrem Assuerum Babylone Cyro successit, Israëlites hostes faterentur? Num ædium ac tectorum? num ne ventos a se vel imbres arcerent? Muros, muros, inquam, ipsos, agre tulere isti Cyri jussu extrui: idque conceptis verbis illi ipsi asseverant, libro 1. Esdræ, cap. 1 v. semel iterumque & tertio, versu 12. 13. & 16. Audi hos loquentes: *Artaxerxi regi, servi tui. . . . Notum sit regi, quia Judæi qui ascenderunt a te ad nos, veneruntque in Jerusalem civitatem rebellem & pessimam, quam ÆDIFICANT, EX-*

STRUENTES MUROS EJUS: (audis ædificari Jerusalem idem esse, atque extruere cum domibus & plateis muros ejus?) & parietes componentes. Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa ÆDIFICATA fuerit, & MURI ejus instaurati, tributum, & vectigal, annuos redditus non dabunt. . . . Nunciamus nos regi, quoniam si civitas illa ÆDIFICATA fuerit, & MURI IPSIUS INSTAURATI, possessionem trans fluvium non habebis. Et annuit quidem huic petitioni Artaxerxes, jussitque ædificationem pendere interruptam, murorum utique, quamvis murorum nomen omittat; quoniam ædificari civitatem, eandemque muris communiri, nemo non unum esse idemque intelligeret. Nunc ergo, inquit, audite sententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa NON ÆDIFICETUR, donec si forte a me jussum fuerit. Itaque hoc edicto satisfactum est illis, qui murorum ædificationem auctoritate regia prohiberi, ut vidimus, postulassent. Nec prohiberi tamen certe petierunt, nisi quod concessum prius a Cyro nos-

sent. Vide nunc demum igitur, R. Pater, quam valida sit hac in parte P. HARDUINI ratiocinatio. Si sermonis nomine edictum regium intelligendum est, illud profecto oportet intelligi, teste ipsomet Angelo in hac prophetia, quod & redeundi facultatem, & simul civitatis ædes ac muros potestatem Judæis iterum ædificandi fecit, hoc est, dirutam instaurandi. Atqui non Artaxerxis, sed solius Cyri edicto facta hæc utraque Judæis potestas est. Non igitur Artaxerxis, sed Cyri edictum intelligendum hic esset, si quis hic esset regio edicto locus. Excogita, si potes, aliquid, quod non Judæo tantum, sed Catholico etiam Doctore cuilibet sic argumentanti reponas: vel potius confitere, sermonem ibi non regium edictum esse, sed vaticinium divinum.

Instas autem, pag. 186. & ais; „ Contendit P. HARDUINUS Angelum indicare Danieli, initium vaticinii quod ederet, repetendum ab eo tempore (nempe ab anno quarto Joachim) quo Jeremias protulerat sermonem de septuaginta annis servitutis: quibus evolutis liberandi erant Judæi, & iterum ædificanda Jerusalem. Hæc interpretatio tum Danieli tum Jeremie adversatur. Neque enim Daniel sive Angelus ulla re clara ibi alludunt ad vaticinium Jeremie. Quid? Non in ipso prophetiæ hujus exordio, sive præfatione, Daniel ipse admonet, tunc oblatam sibi hanc visionem fuisse, cum vaticinium Jeremie legeret de septuaginta captivitatis annis: atque ea occasione factum esse, ut aliud sibi de septuaginta, non annis quidem, sed hebdomadibus, visum offerretur? Repete prima capitis hujusce verba: *In anno primo Darii. . . . ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni.* Annon igitur perspicuum est dicere Danieli Angelum voluisse: Lectio sermonis divini in Jeremie libro intentum te detinet, in quo septuaginta commemorantur anni: accipe nunc tu quoque simile vaticinium de septuaginta ab illius exitu sermonis hebdomadibus computandis? Quid ibi, R. Pater, obscurum? quid non apertum cuilibet ac manifestum est?

Pergis adhuc: „ Illud, ut iterum ædificetur Jerusalem, neque proprium est, neque convenit vaticinio Jeremie. Ille in sua prædictione pollicitus fuerat, post septuaginta annos servitutis liberationem & reversionem in patriam solum, sed non ut iterum ædificaretur Jerusalem. Nullam hujus instauracionis mentionem facit. . . . Spem quidem facit reversionis, ubi fuerint impleti septuaginta illi anni: sed neutiquam indicat iterum ædificandam esse Jerusalem. Et si id jam prædixisset, non opus erat illam instauracionem revelari a Gabriele: qui dicens septuaginta hebdomadas numerandas ab exitu sermonis ut ædifice-

„tur Jerusalem, procul dubio indicabat terminum futurum, non prateritum. Prateritus erat sermo factus „Jeremia diu ante illud tempus, quo compellabat Danieliem. R. Pater, Dixitne alicubi P. HARDUINUS, instaurationem civitatis Danieli revelatam a Gabriele fuisse? Ne somnians quidem, opinor, id ille diceret. Hoc unum ait: Designatas ab Angelo hebdomadas septuaginta computandas esse ab exitu sermonis illius, quo iterum aedificandae civitatis tempus designabatur. Nam alius alio tempore egressus est a Deo sermo ad prophetas: at ille, qui civitatem instaurandam. & tempus simul instaurationis notaret, sermo factus ad Jeremiam est. Hunc habuit in mente Angelus, quoniam hunc haberet Daniel ante oculos, ut ipse initio capitis istius admonet, quo vaticinium de septuaginta hebdomadibus continetur. Iterum lege: *In anno primo Darii filii Assueri de genere Medorum, inquit, qui imperavit super regnum Chaldaeorum: anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in LIBRIS numerum annorum, de quo factus est SERMO Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni.* Ab exitu sermonis hujus computandas Angelus admonet hebdomadas septuaginta; de quibus ut Danieli loqueretur, accepta occasio est ex annis septuaginta, quos tunc iste in Jeremia legeret. Itaque non Danieli praenunciat Angelus quandonam esset Jerusalem instauranda: sed quid ex illo tempore quo factus est hic sermo a Deo ad Jeremiam, intra septuaginta abbreviata hebdomadas eidem eventurum civitati esset.

Quod autem ais a Jeremia factam solummodo mentionem esse reversuri e captivitate populi, non autem iterum aedificandae civitatis, minime istud decet ab eo opponi, qui sacras litteras vel a limine salutarit. Quorsum id enim Jeremias diceret; cum esset universae genti notissimum, ex allatis antea Isaiae prophetae testimoniis, quae P. HARDUINUS ipse descripsit, ab eodem rege Cyro, qui captivum esset populum dimissurus, faciendam simul potestatem esse Hierosolymorum civitatis restituendae & exaedificandae? Itaque praedici a Jeremia tempus reversionis, praedici tempus Jerusalem iterum aedificandae fuit, si quid certe nostra quamlibet tenui ratiocinandi facultate assequimur.

Tamen urges iterum: „Initium hebdomadarum non „posse repeti a praedictione reversionis, sive liberationis „a Babylonica servitute ostendunt verba Gabrielis: Ab „exordio precum tuarum egressus est sermo. Adstiter „Angelus Danieli oranti: Ergo eo tempore quo propheta significat se orasse: nempe in anno Darii primo: „ita non eo tempore quo Jeremias vaticinatus fuit. Hae tua scilicet argumentatio est; quantum quidem in perobscuro scribingi genere prospicere mentem tuam licet. Computandi septuaginta hebdomadas ducendum initium est ab eo tempore, quo dictum est Danieli, *Ab exordio precum tuarum egressus est sermo*: si quidem ea locutio, *Ab exitu sermonis*, sermonem divinum significat. Atqui istud, *Ab exordio precum tuarum egressus est sermo*, dictum est anno primo Darii, annis post Jeremiae vaticinium fere LXXXIV. Igitur si *Ab exitu sermonis* sermonem divinum significat, computandae erunt hebdomades septuaginta, non a Jeremiae vaticinio, sed ab anno primo Darii. Verum uter vestrum id veluti pro certo ponit, eundem esse sermonem, de quo dictum est Danieli, *Ab exordio precum tuarum egressus est sermo*; & istum, *Ab exitu sermonis ut iterum aedificetur Jerusalem*: tunc, R. Pater, an P. HARDUINUS? Ab alterutro enim istud veluti pro confesso poni necesse est, ut ista vera ratiocinatio sit. Quod si existimas id P. Harduinum confiteri, amentiam ei affingis, a qua abest ille longissime. In utroque quidem loco censet eandem vim subesse huic voci, *sermo*: at eundem utrobique sermonem indicari stultus sit quisquis existimet. In illo priore dicit Angelus Danieli, ab exordio pre-

cum suarum exauditum a Deo ipsum fuisse, a quo propterea hic sermo ad ipsum exierit. In altero dicit idem hebdomadas esse computandas ab exitu sermonis illius, quo praedictum est Jeremiae tempus civitatis Hierosolymorum instaurandae. Cur deinde geminum illum sermonem pro uno eodemque habendum putas?

Videsis igitur, R. Pater, quo jure sic concludas, pag. 170. „Sic ergo ipse Angelum inducerem loquentem: Scito a tempore quo EXIBIT decretum de „condenda urbe Jerusalem, &c. Induceres profecto ea dicentem Angelum, quae dicere noluit: Prophetiam novam cudes, non veterem explicares.

CAPUT IX.

Ab anno vicesimo Artaxerxis, qualem adsignat P. LAMY, duci nullo modo posse initium hebdomadam.

Quid quod ut vicesimum Artaxerxis annum hypothese tuae accommodes, contra veterum omnium testimonium facis; tametsi falso tibi videris aptiorem inire computandi rationem, quam quae est a PETAVIO Magno inventa? Nam ut tibi tempestive occurrat annus ille vicesimus Artaxerxis, annos octo patri ipsius Xerxi detrahis, quos filio dones. Petavius, inquit, tribuit Xerxi viginti annos regni, Lancelotius duodecim tantum. Quid igitur demonstrationi tuae fiet, R. Pater, si majorem Petavius apud eruditos, quam Lancelotius, inveniet fidem? Nam si Petavii calculus magis probatur, medium hebdomadis LXXIX. quo tu ponis Christum occisum, non jam in annum XXXIII. aerae Christianae, sed in annum XL I. incidet. Quis ille autem est Lancelotius? Ignosce, R. Pater, inscitiae meae: neque enim est in provinciis, ut magni PETAVII, sic Lancelotii celebratum nomen. Vidi equidem in calce Bibliorum, quae bibliopola Vitraeus Parisiis edidit, Chronologiam quam totidem verbis describis in eo opere, in quo de septuaginta hebdomadibus disputas. Hicne Lancelotius est? Existimabam haecenus ignobilem scriptorem quemdam esse, qui sub his litteris D. I. B. nomen suum latere vellet. Ut ut est, habet Petavius sententiae suae haud infimae notae (ut quidem eruditorum opinio est) patronum Eusebium in Chronico. Etiam Diosdorus Siculus annos amplius viginti Xerxi regi tribuit Sulpicius Severus annos XXXI. quamquam in plerisque exemplaribus annos viginti quinque imperii ejus reperisse se idem affirmat. Quod si verum foret, annum passionis Christi oporteret esse aerae Christianae XLVI. siquidem a vicesimo Artaxerxis anno, qui Xerxi successit, hebdomades, ut vis, computandae essent. Sed cum hi auctores Petavio faveant, quis Lancelotio auctor fuit, ut annos tantum duodecim Xerxi tribueret? Quis vel unus e veteribus recentibusve scriptoribus Lancelotio suffragatur? Etiam ipse Scaliger annis duobus & viginti regnasse censuit. At tu Lancelotium sequeris, quoniam alioqui calculus labaret septuaginta hebdomadam. Annis enim octo tardius, quam tuae hypothese congruat, hebdomadae complerentur. Demis-eam ob rem cum Lancelotio annos octo patri, quos filio reddis. Sed quo demum auctore? quo vade? Ad Chronologicas hypothesas adstruendas num fas est arbitrato nostro annos regum vel contrahere, vel augere? Quod genus istud tandem demonstrationum est? Tu sic fidem te inventurum apud quemquam hac via putasti?

P. PETAVIUS in Chronologicis rebus, ut nunc de ceteris fileam, summe peritus, pro sua perspicacitate vidit fieri non posse, ut calculus septuaginta hebdomadam duceretur ab anno vicesimo Longimani Artaxerxis, si primus illius annus esset, qui patris, nempe Xerxis, supremus; tametsi viginti tantum Xerxi tribuerentur anni, cui pauciores nemo vete-

veterum dedit. Itaque conjecit ille, (quæ tibi conjectatio non placet) designatum ante annos decem a patre Xerxe fuisse Artaxerxem regem. Et est illa sane designatio obscura satis & incerta: ut sunt etiam animi incerti, nostro quidem judicio, incertæ res gestæ, & nomina ipsa incerta regum Persarum post Herodoti historiæ finem, usque ad cladem Darii regum novissimi. Neque vero quod ex ea designatione confectarium colligitur, cœptas ab ea nimirum numerari annos Artaxerxis, geminumque fuisse computum annorum ipsius, magis est aut certum aut simile veri. Siquidem Herodoto teste, libro vii. cum Darius adversus Græcos bellum pararet, Xerxen filium designavit heredem: nec tamen aut ab illo tempore anni Xerxis numerari cœpti sunt, aut geminus propterea inductus est calculus annorum ejus apud Herodotum.

P. PETAVII conjectatio tum quodam Thucydidis loco nititur, ubi Themistoclem in Persidem fugisse narrat, & ad Artaxerxen scripsisse, *εις βασιλέα Ἀρταξέρην & Ἐέρξην νεώσι βασιλεύοντα*: tum altero Eusebii testimonio Themistoclis fugam collocantis anno ante Christum cccclxxiv. Et ex gemino fortassis illo testimonio collegit Lancelotius, Xerxen obiisse diem supremum anno illo, ac proinde annos duodecim tantum vidisse. Circumspectior P. PETAVIUS, noluit ob illam Eusebii Chronici & Thucydidis testificationem, mendacii insimulare Sulpicium Severum, Diodorum Siculum, ceterosque scriptores vetustos omnes, qui annos Xerxi vicanos magno consensu asserunt. Itaque cum vellet, ut sit, conciliare scriptores inter se dissidentes, Artaxerxen opinatus est dici posse jam tum a patre designatum heredem regni fuisse: jam tum annos illius computatos forte fuisse; quantumvis Eusebius & Diodorus, alii que quos habemus omnes, primum Artaxerxis annum post supremum Xerxis patris appellent.

Sed præterquam hæ sunt meræ conjectationes, nec satis firmæ: Quid si enim Eusebii Chronicon Themistoclis fugam annis aliquot antevertit; eaque sub Artaxerxe revera contigit, ut narrat Thucydides? Nam istius Chronici esse *σφάλματα*, plurima nemo eruditorum negat. Quid si Thucydides perperam Artaxerxen pro Xerxe posuit? Diodorus enim certe ad Xerxen refert conceptis verbis, non ad Artaxerxen, ut Thucydidi placuit, Themistoclem confugisse. Diodoro Plutarchus etiam suffragatur, & testes præterea profert, Ephorum, Dionem, Clitarchum, Heracliden, aliosque complures: Thucydidem vero affirmat haud satis fidelibus deceptum fuisse Tabulis Chronologicis: *καίπερ εἰς αὐτοῖς ἀπρέμα συντάξιόν ἐστιν*: quæ tu verba sic reddis obscure & barbare prorsus: *licet hi quidem consarcinati remisse*. Sed si sunt, inquam, hæ meræ conjectationes, nec satis certæ; si anni Artaxerxis ab obitu patris dumtaxat, ut apud Eusebium, aliosque, cœpti sunt numerari; tuane, quam PETAVII, certior (ut polliceris) demonstratio est, aut omnino speciem demonstrationis habet? Minime certe: siquidem, ut diximus, si annus Artaxerxis vicesimus ab obitu patris, qui viginti saltem annos regnavit, numerandus est; ducto exinde hebdomadam calculo, mortem Christi prophetia conjiceret in annum octavum postquam re ipsa contigit.

Verum ad convincendos Judæos nec Thucydidis valet auctoritas, nec Plutarchi. Ad id idonea divina dumtaxat sacrorum librorum testificatio est. Hanc unam in hac controversia P. HARDUINUS adhibuit: ac ne in Chronologia quidem reliqua Plinium adsciscit vel Herodotum, nisi ut istorum consensum ostendat cum sacris litteris: in interpretatione autem hebdomadam septuaginta neque hos neque profanos alios scriptores adsciscit, quippe quos nimirum intelligeret a Judæis repudiari jure posse.

Mirificæ sunt autem responsiones tuæ ad unum

quoddam e multis P. HARDUINI argumentis, pag. 184. „Sed pergamus, inquis, eum audire. Si, ait, aliud „initium vaticinii Danielis ponitur, quam ipsum tempus, quo Jeremias prædixit post septuaginta annos finem servitutis, totum vaticinium ambiguum & obscurum est. Fatendum enim profecto est, id si ita „ponitur, latuisse prorsus Danieli ipsi initium, atque adeo finem hebdomadarum, neque in suo „ipsum vaticinio quidquam vidisse. Ita sane P. Harduinus. Cui respondes, conspicuum fuisse Judæis ævi illius initium hebdomadam, audito nimirum edicto regio; tametsi in suo ipse vaticinio Daniel nec initium viderit, nec finem; ac nobis ipsis ignotus forte sit quis ille Artaxerxes, aut quem locum obtineat in serie regum Persarum. Quis tibi autem, R. Pater, ex his duobus alterum tibi concedat, Daniele initium hebdomadam nescivisse, nec proinde finem eorumdem: alterum non rideat plenis buccis; siquidem causam Judæorum adjuvat, quisquis fatetur, ut facis, nunc esse fortassis incertum quis ille Artaxerxes fuerit, cujus anno vicesimo edictum dicitur esse prolatum de Hierosolymis restituendis?

CAPUT X.

Artaxerxen, cujus annus vicesimus notatur in sacris litteris, Longimanum esse non posse.

AT Artaxerxes ille, cujus annus vicesimus adnotatur in libro secundo Esdræ, quis fuerit, primus patefecit P. HARDUINUS. Ipse est ille, cujus annus septimus in priore Esdræ libro nominatur, cap. vii. cujus mentio fit similiter capite vi. ejusdem libri i. versu 14. ubi Judæi ædificasse dicuntur & construxisse, jubente Deo Israël, & jubente Cyro, & Dario, & ARTAXERXE regibus Persarum. Vivebat autem profecto tunc ille Artaxerxes, & idem fuit tamen inferior Dario tunc quoque regnante. Nam si tunc diem ille supremum obiisset, præponeretur Dario: neque enim Darius vivus inter Cyrum Artaxerxen mortuos nisi per absurdum interfereretur. Est igitur Artaxerxes ille rex æque Persarum ac Darius, secundo ipso, qui ibidem notatur, Darii anno. Hicne porro esse Longimanus potest; cujus initia distant ab hoc anno secundo Darii, te quidem auctore, annis quinque & quadraginta, secundum alios annis quinquaginta tribus? cujus denique principatu nullus Darius exstitit? Quanti sit momenti hic Esdræ locus, præter ceteros, ad discriminandos Babylonis & Persidis reges a Mediæ regibus, (quod discrimen est a P. HARDUINO primum animadversum.) fatebuntur ii profecto, qui sacre litteræ cordi & amori sunt, ut par est esse; quantumvis ii refragentur, qui quoniam in profanis scriptoribus hoc discrimen non legunt, neque illud idcirco perspicere in sacris litteris valent. Homines vix Christiano nomine digni, sed hac parte adhuc pæne gentiles censendi; qui (quod Judæi exhorrescerent) tanti ethnicos scriptores faciunt, ut si quid narrent libri sacri de historia profana, non inveniat apud eos fidem, si rem paulo secus ethnicus aliquis scriptor enarret.

Esdras deinde Saraïæ filius Babylone Hierosolyma rediisse perhibetur, anno septimo Artaxerxis regis Persarum, libro i. Esdræ cap. vii. hoc est, illius Artaxerxis anno septimo, cujus annus vicesimus in secundo Esdræ, libro narratur. Saraïas ille autem sub Cyro rediisse ponitur, i. Esdr. 2. cum ipso Esdra, qui fuit annorum tunc, ut videtur, octodecim aut viginti. Quod si anno Artaxerxis Longimani septimo Esdras iterum Hierosolyma rediit, necesse est regressum fuisse Babylone annis a primo reditu lxxiv. tuo quidem calculo, aut lxxvi. si omnibus historicis fides habetur: ac proinde fuisse tunc Esdræ annorum circiter nonaginta; quod certe abhor-

horret a similitudine veri. At in hypothesi, quam P. HARDUINUS instituit, Hierosolyma redit Esdras iterum post annos octodecim a primo reditu cum patre Saraia, natus ipse annos circiter triginta sex: cum, uti verisimile est, circiter annum ætatis tricesimum Babylonem missus fuisset ad impetrandam a Dario facultatem Templi restituendi. Ea, inquam, obtenta, cum jam Babylone cessisset Darius Artaxerxi, anno illo ipso Artaxerxis restituti, qui septimus appellatur Artaxerxis annus, rediit Esdras Hierosolyma cum novo captivorum comitatu, annos ipse natus, ut dictum est, fere triginta.

Præterea, Gazophylacium, quod est ædificatum anno xxxv. Artaxerxis, nempe in fine dierum ipsius, teste Nehemia, cap. xiii, 5. ædificium est Templi ultimum, cuius sacræ litteræ meminerint. Didicimus autem ex Joanne, in Evangelio, cap. 2, 20. cum sit pars ista Templi structa postremo, hanc illius ædificationem anno quadragesimo sexto fuisse absolutam, ex quo jacta primum fundamenta Templi fuerunt; hoc est, ab anno Cyri tertio Babylone regnantis. Non est ille igitur annus tricesimus quintus Artaxerxis Longimani; siquidem annus Longimani tricesimus quintus distat a tertio Cyri anno, ut tu quidem vis, annis xciii. ut autem omnes historici ponunt, centum & eo amplius.

Dic, amabo, R. Pater, cum hypothesim P. Harduini susceperis oppugnandam, cur de his argumentis, cur de similibus aliis multis, quibus Artaxerxen in sacris litteris memoratum suadet ille perspicue Longimanum esse non posse, verbum omnino nullum facis? Cur ad hæc nihil reponis? Annon est caput illud controversiæ ejusmodi, ut si vincat ille hac in questione, necesse sit stare integram, quam affert, Danielis oraculi interpretationem? An vero mihi, an cuiquam alteri, fas est dubitare, quin ea quæ de Artaxerxe prodit, alio longe a Longimano Artaxerxe, verissima sint, cum te ad hæc nihil ausum esse mutire intelligam? Artaxerxe autem isto deprehenso, majores etiam ipsius feliciter detexit P. HARDUINUS; eoque invento mirificam historiæ Veteris Testamenti lucem affert: adeo ut quidquid visum est hætenus in ea intricatum, jam per se sit expeditum & apertum: & sit Artaxerxes Artaxerxes, Assuerus pariter Assuerus, tum qui Darii Medi pater, & Assuerus Estheris vocatur; tum qui Astyagis filius: neque quisquam ex illis alio sit appellandus nomine, quam eo quod in divinis litteris habet: neque demum indulgendum sit inani conjecturæ; cuiusmodi ea est, qua dicis Smerdin magum esse fortassis Artaxerxen.

Sed ut omittam cetera, ut de Assuero Estheris nihil dicam, cuius ætatem ex sacris litteris, atque ex tempore belli quod Cyrus cum Cræso gessit, sitnque Macedonum quos commemorat Assuerus, adeo invicte statuit P. HARDUINUS, ut instar demonstrationis esse caput istud oporteat; ut istud & similia, inquam, omittam; cum quidquid ille affert ut doceat Artaxerxen, quem sacri codices commemorant, Longimanum esse non posse, istud sit ex sacris libris ac verbo Dei ipso petitum; atque ut hypothesim P. HARDUINI, vel si solum sit, egregie constabilit, sic tuam aperte subruat: cur istud omne dissimulas? Nam ab anno certe vicefimo Artaxerxis, cuius est apud Esdras & Nehemiam mentio, usque ad natalem Christi Servatoris, anni sunt 499. usque ad obitum autem, 531. Qui numerus annorum uterque multum excedit septuaginta hebdomadas.

Mirus autem es, cum Artaxerxen, cuius Esdras meminit capite quarto, alium facis ab eo, cuius idem capite septimo meminit: & illum quidem, quoniam ante Darium rex fuisse ponitur, forte fuisse Smerdin magum ais, qui Cambyfi successit. Quo autem argumento? Quoniam, inquis, pag. 179. „ nomen

„ Artaxerxis commune fuit pluribus regibus. Ex Herodoto Xerxes significat bellicosum: & Artaxerxes maxime bellicosum. Ita magus, qui occupavit sedem regni, potuit sibi tribuere illud nomen, vel sibi tributum accipere. Mos erat regum Persarum multis cognominari nominibus. Ex quo demum scriptore, quæso te, R. Pater, didicisti hunc morem fuisse regum Persarum? Vidisti in sacris litteris, aut apud Herodotum, Pliniumve, non uno eodemque semper nomine Cyrum, Cambysem, Darium Xerxen, appellari? Nihil enim moror illos interpretes, qui ut colorem aliquem afferrent falsis ac miserabilibus suis hypothesibus, miserabiliora hæc effugia confinxerunt. Vetustum solummodo certumque hujus moris testem vel unum desidero.

Potuit, inquis, magus, qui se Smerdin esse Cyri filium mentiebatur, Artaxerxes appellari. Cur? Quoniam, inquis, Artaxerxes significat maxime bellicosum. Ergo, inquam ego, non potuit ille Artaxerxes vocari: nihil enim illo fuit inertius. At aliam causam ejus rei affers, pag. 159. quia „ magus ille nominabatur Oropastes, si Justino fides nitur, sive ut Ctesias loquitur, Tanyoxarxes: unde paululum immutato nomine POTUIT OBTINERE, ut Artaxerxes vel Artaxerxes nominaretur. At non est in Græco pseudoctesias Tanyoxarxes, sed Tanyoxarces: quod nomen, si quidem in primis Persicum foret, a Tanyoxarxe diversum esse oporteret. Sed fac alterutrum ei mago, vel Oropastæ, vel Tanyoxarxis nomen fuisse. Antequam rex foret, R. Pater. & se Smerdin esse, Cyri filium, fratrem Cambysis, mentiretur, id ei nomen fuit. At ex quo se Smerdin esse credi voluit, ostende, si potes, aliud ei nomen quam Smerdin fuisse. Ne fabulatorum quidem quisquam e veteribus tuum illud commentum prodidit.

Adde quod Artaxerxes ille, cuius fit mentio libro i. Esdræ, cap. iv. habuit patrem, & avum, Babyloniæ reges, ut ex versu 15. capitis illius colligitur; ubi ad eum sic scribunt Samaritæ: Nunciamus regi, ut recenseas in libris historiarum PATRUM TUORUM; regum utique Babyloniæ, ad quos Hierosolymorum civitas scilicet facta vespigalis eodem jure pertinuerat, atque Artaxerxi tunc pertinebat. At ne Smerdis quidem etiam verus, Cyri filius, Cambyse frater, quem se magus ille mentiebatur, patres habuit reges, sed unum duntaxat, nempe Cyrum. Non fuit igitur Smerdis magus Artaxerxes.

Nec felicior illa conjectatio est, cui subscribere videris, pag. 159. (ut certe necesse est ei te subscribere, si priorem illam defendis, de Smerdi Artaxerxe:) ubi ais Cambysem esse Assuerum Estheris, qui & ab Esdra, capite proxime indicato, Cyro successisse ponitur. Nam qui potest ita esse, cum annos tantum septem Cambyses regnarit, annum autem Assueri duodecimum sacræ litteræ prodant in libro Estheris? Erras profecto, R. Pater, nesciens scripturas, ac minore eas tractans reverentia, quam profanos scriptores & fabulatores tuos.

Vide ergo quemadmodum aliter respondeas P. HARDUINO, pro suo jure postulanti a te, ut certis argumentis doceas Artaxerxen, cuius annus septimus appellatur, libro i. Esdræ cap. vii. vicefimus autem libro 2. cap. 2. esse, ut contendis, Longima-

XXXXX

gima-

gimanum Artaxerxen. Nam is post Darium ponitur in libro primo Esdræ a capite sexto; Darius autem post alterum, ut vis, Artaxerxen, qui commemoratur ibidem capite quarto: nec tamen Smerdis magus fuit, ut proxime demonstratum est. Atqui non habet in aliqua serie regum Persarum ante se Longimanus Darium & Artaxerxen; sed Darium dumtaxat & pseudo-Smerdin. Non est igitur Longimanus ille Artaxerxes, quem Esdras appellat.

Nam hoc ordine Persarum Reges ab Herodoto appellantur:

1. CYRUS.
2. CAMBYSES.
3. Pseudo-SMERDIS magus.
4. DARIUS Hytaspæ F.
5. XERXES Darii F.

His deinde subjiciunt haud satis certi scriptores Artaxerxen Longimanum, quem Xerxis filium fuisse perhibent. At tu considerate feceris, si ad interpretandas sacras litteras, has ipsas dumtaxat cum P. HARDUINO, ut par est, consulueris: ut ex iisdem intelligas, primum quidem, alios fuisse Babyloniarum reges de semine Medorum, alios Persas reges. 2°. Deinde locutos esse sacros scriptores de regibus tantum Babylonis, non de Persis: nisi cum hi Babylonem etiam occuparunt: quoniam videlicet de his tantum loquuntur regibus, quibus Judæa obnoxia vectigal pendere cogeretur. Servi autem fuere Judæi regum Babylonis, non regum Persarum. 3°. Denique non alia fuisse a Cyaxare Medorum Persarumve regum nomina, quam quæ in sacris litteris appellantur. Ex his enim principiis efficitur, primo quidem, hanc fuisse seriem regum Medorum ac Babyloniarum, quam contexit ex sacris litteris in sua Chronologia P. HARDUINUS.

1. ASSUERUS Medus, Cyaxaris F. Phraortæ N. Dejocæ pronepos. Dan. ix, 1. Esdr. i.
2. DARIUS Medus, Assueri F. Dan. v, 31. & ix, 1.
3. ASTYAGES Darii Medi F. quo mortuo Cyrus Persa regnum ejus suscepit. Dan. xiii, 65.
4. ASSUERUS Astyagis F. i. Esdr. iv, 6.
5. ARTAXERXES, alter ejusdem Astyagis F. i. Esdr. iv, 24.
6. DARIUS Hytaspæ F. qui cum Artaxerxe cepit Babylonem rebellem. i. Esdr. vi, 24. & c.
7. ARTAXERXES idem, Dario in Persidem recedente.
8. XERXES denique rex Persarum, Darii F. Artaxerxe mortuo. Dan. xi, 2.

Sequitur deinde ex hac regum serie, unicum apud Esdræ Artaxerxen esse, qui & ante Darium capite iv. libri primi, & cum Dario, capite sexto; & post Darium, capite vii. ac libro secundo commemoratur rex Babylonis. Sequitur præterea hunc Artaxerxen, cujus annus vicesimus libro 2. Esdræ notatur, Longimanum Artaxerxen esse non posse. Sequitur denique miserabilem esse eorum laborem, qui ut sacros scriptores, de Babyloniarum regibus dumtaxat locutos, concilient cum profanis scriptoribus, quos de Mediæ regibus dumtaxat scripsisse perspicuum est; ut hos reges in illis, vel illos in his vice versa reperiant, fingunt sine idoneo teste ac pro arbitrato geminum & quod lubet nomen nonnullis eorum regum fuisse.

De Josepho tuo, R. Pater, nihil hic dicimus; quem constat, ut ipse confiteris, pag. 179. scripsisse imperite de serie Persarum, nec Artaxerxen aliquem Longimanum agnovisse a Xerxe diversum. Potuitne ille igitur a vicesimo Artaxerxis anno septuaginta hebdomadas computare, si quem alii Artaxerxen

Longimanum vocant, ipsi Xerxes fuit: De ceteris vetustis scriptoribus quid dicere attinet, cum ipse agnoscas, pag. 156. non convenire ipsos inter se, de Baltassaribus & Darii Medi temporibus? Verum, ut diximus, neque hi a Christianis Judæisve hac de controversia consulendi sunt: soli sacri codices in consilium adhibendi. Sola scriptura sacra distinxit, ut par fuit, tria regna, Medorum, Persarum, ac Babyloniorum. Sola de Dario Medo, & successoribus ipsius, Astyage, Assuero, & Artaxerxe, ob Babylonem, ubi imperitabant, fecit mentionem. Hac animadversione solvit egregie P. HARDUINUS proponi solitas adversus historiam illius temporis difficultates: quæ quidem tantæ impiis hominibus, ac deosculantibus profanos scriptores, videntur esse, ut dubia propterea iisdem videatur scripturæ fides; quoniam ei cum his, ut solent accipi, nullo modo convenit.

C A P. XI.

Versu 25. Usque ad christum ducem.

AD sequentia prophetiæ verba veniamus: *Usque ad christum ducem.* Hoc loco *christum ducem* P. HARDUINUS belli ducem vocat: Christum Dominum tu e diverso dicis intelligi oportere. Cur? Quoniam, inquis, in hoc vaticinio describitur verus Judæorum Christus. Atqui hoc ipsum est in controversia; num extra eam sententiam, in qua Christus occidendus dicitur, Christi mentio in hoc vaticinio sit. Christi nomen solitarie positum, ut in vaticinio isto occurrit versu 26. Christum designat. At cum adjecto si ponitur, alium a Christo denotat. Sic Isai. xl v, 1. *Hæc dicit Dominus christo meo Cyro.* Et Saul *christus Domini*, sive *messias Domini* appellatur: nec tamen est Christus, seu Messias ille qui promissus est. Et quanto illa tamen locutio congruentior Christo videtur, quam ista, *christus dux*? Nam si contendas istud alibi quidem, sed non in isto vaticinio verum esse; reponet Judæus, reponet quilibet eruditus, hoc esse veluti pro imperio statuere, quod ratione non possis obtinere; confundere dictiones, quas habere disparem potestatem ac significationem Spiritus sanctus voluerit: Danieli denique ipsi contradicere, qui ducem non vocat, nisi belli ducem: nec proinde Christum *christum ducem* potuit appellare.

Nam quod nihil interesse dicis, quod in fonte Græco (ut hic appellas) dicitur *χριστός ἡγούμενος*; longe aberras, R. Pater. Christum enim ubique si vellet Angelus intelligi, *Christum* simpliciter, ut versu 26. ubique appellaret. Saltem ostendere locum aliquem sacrorum codicum deberes, in quo *χριστός ἡγούμενος* de Christo diceretur. Hoc vero numquam feceris. Sic neque Hebræum *מָלִיךְ*, quod hic Græco nomini *ἡγούμενος*, & Latino *dux* respondet, nec Deo aliquando in sacris litteris, nec vero Messia tribuitur: & subsequente versu, ubi legitur, *cum dux venturo*, hoc ipsum nomen *מָלִיךְ* Hebræice ponitur, & Græce *ἡγούμενος*: ubi perspicue vox utraque belli ducem designat: Ergo & ubi pro christo dux vox eadem ponitur, eidem voci vim eandem subesse existimandum est. Atque in eam rem testes etiam protulit P. HARDUINUS: tametsi nullos ferre in ea Dissertatione appellat Auctores: quoniam cum adversus Judæos instituta disputatio sit, nullam illi fidem scriptoribus exteris habent. Protulit, inquam, Petrum Blesensem, libro 1. adversus perfidiam Judæor. cap. xiii. qui hæc verba, *usque ad christum ducem*, per ista reddidit, *usque ad Cyrum ducem*: secutus, ut aiunt, Petrum Alfonsi, quem ex Judæo factum Christianum, ut diximus, sæculo duodecimo perhibent.

Judæi quidem nonnulli quondam *christum ducem* dici

dici de Messia voluerunt : atque eam vocem sic accipi a Christianis vehementer optant : sed gemina nimirum de causa : Altera est , quoniam credi volunt , eum qui exspectandus est , Messiam , ductorem exercituum fore , qui gentes suo subdat imperio. Altera est , quoniam suadere Christianis volunt , non oportere hebdomadas ad litteram explicari , sed spiritali tantum aliquo sensu ; quoniam post septem hebdomadas verum ac simpliciter appellatum Christum exhibere , ut prophetia (inquiunt) pollicetur , non possunt.

Tamen instas iterum , pag. 187. & ais : „ *Novus* „ *interpretis , ut diximus , statuit eo tempore , quo Daniel* „ *cœpit vaticinari , tunc effluxisse XLIX. annos ex* „ *LXX. quos Jeremias prædixerat : & tunc fuisse in* „ *Media exortum Cyrum. Hoc est quod dicit : Sicut a* „ *vaticinio Jeremiæ usque ad christi unius ducis sive* „ *Cyri exortum fuere septem hebdomades , sive anni* „ *XLIX. Cyrus ergo ibi intelligendus nomine christi* „ *ducis , qui hætenus privatus , & modo exorientis* „ *obversabatur animo Angeli. Rem quæ occulta erat* „ *non retexisset Gabriel , sed magis obvolvisset tenebris.* „ *Neque enim Danielis cogitationem subire poterat Cy-* „ *rus sic modo exorientis. Etsi enim in hisce regionibus ,* „ *ubi versabatur propheta , ille Cyri ortus ad ejus au-* „ *res pervenire potuisset , quomodo intellexisset nomine* „ *christi ducis sibi ab Angelo significari Cyrum illum ?* „ *Sed si intellexisset , cum statim Angelus indicet Chris-* „ *tum occidendum esse , quomodo id de Cyro non inter-* „ *pretatus esset , sed de Onia ?* Affingis P. HARDUINO , R. Pater , longe alienam ab ejus mente sententiam : ac deinde contra larvam luctaris , quam ipse finxisti : nec vim denique potestatemque nominum Hebræicorum nosti. Non dixit P. HARDUINUS , tunc cum Danieli oblata hæc visio est , effluxisse annos quadraginta novem & septuaginta , quos Jeremias prædixerat , & tunc exortum in Media Cyrum. Cum Daniel hoc vaticinium edidit , tunc effluxisse dicit annos , inquam , non XLIX. sed LXXXIV. non & septuaginta annis quos Jeremias prædixerat , sed ex LXX. ipsis hebdomadibus : neque tunc in Media Cyrum exortum , sed XXV. hunc Cyri annum in Media fuisse : annos autem XLIX. & septuaginta hebdomadibus effluxisse anno primo Cyri in Media. Dormitabas profecto , R. Pater , cum librum P. HARDUINI legeres , ac describeres , & cum deinde adversus eundem argumentareris ex iis quæ descripseras. Vide enim quot res quam fœde confundas : annos cum hebdomadibus , & alia. Annon igitur potuit Daniel in Perside positus rescire potitum esse Media Cyrum jam ante annos quinque & viginti ? Non potuit scire captam a Cyro fuisse , anno regni sui XXI. junctis cum Dario Medo copiis Babylonem , juxta Isaïæ vaticinium , cap. XXI , 2. *Ascende Ælam , obfide Mede ?* Non potuit igitur toto illo tempore vir religiosus ac pius , amans (ut vel ex hoc ipso capite nono apparet) sacrarum litterarum ; non potuit ille , inquam , apud Isaïam legere , dici Cyrum christum Dei , qui captivitatem solveret , & Hierosolyma extrui cum Templo juberet ? Annon & ipsius & Judaicæ totius synagogæ intererat scrutari scripturas , ut hæc ibi perdisceret ? Potuit ergo dicere Angelus Danieli : Quemadmodum ab initio hebdomadam computatæ septem hebdomades definunt in annum primum Cyri christi ducis exorientis in Media ; נַיִר illius , inquam , (quo nomine diximus belli ducem significari) sic ab eodem initio sexaginta duæ erunt hebdomades. Nam quod dicitis , pag. 170. semper Judæos exspectasse magnum נַיִר , eoque nomine Christum designasse , nescio profecto quibus ex libris hauseris. In sacris certe libris nomen istud non est , extra hunc locum , ut P. HARDUINUS adnotavit : cum tamen ex his dumtaxat peti adversus Judæos argumentationem oporteat. Sed ea fingis audacter , quæ tuæ causæ putas prodesse.

Paris imprudentiæ est quod deinde rogitas : „ Si „ Daniel Cyrum intellexisset nomine christi ducis , „ cum statim Angelus indicet Christum occidendum esse , „ quomodo id de Cyro non interpretatus esset , sed de „ Onia ? Primo , falsum est dixisse P. HARDUINUM , hæc verba , *Christus occidetur* , de Onia intellexisse Danielelem. Immo vero de Christo dumtaxat intellexisse asseruit & probavit. Cur autem Cyrum ibi Daniel non intelligeret , causam ex dictis a P. HARDUINO nosse debuisti. Quoniam scilicet non esset Cyrus *Christus* simpliciter ac sine adjecto ; qualis in illa sententia est , *Occidetur Christus* : sed est dumtaxat christus dux seu נַיִר : quæ vox si vel semel in sacris litteris Christo tribuitur , vicisse te fatebor.

Pergis tamen de illo Cyri exortu in Media litteram movere P. Harduino , eadem pag. 187. „ *Præ-* „ *terea ; inquis , ille ortus Cyri eo præcise anno quo* „ *primum regnabat Darius Medus , commentum est ;* „ *quod forsan non difficile esset confutare. Recte nunc* „ *semel , atque nunc primum judicasti , R. Pater. Commentum istud est , & quidem absurdissimum : primum* „ *Cyri exortum in Media statuere eo præcise anno quo primum Darius Medus regnabat. Nec difficile profecto est istud confutare. Sed cujus com-* „ *mentum istud est ? Tuumne , R. Pater , an P. HARDUINI ? Si est istius , qua in editione ipsius Chronologia istud legisti ? Duas enim adhuc vidi dum-* „ *taxat : Parisiensem , & Germanicam. Amstelodamensis brevi dicitur proditura. In illis autem , æque* „ *atque in specimine Chronologico , quod in fronte posui hujus responsionis , aperte ponitur exortus Cy-* „ *ri in Media , annis ipsis XXI. v. antequam Darius Medus Babylone regnaret. Docetne severa Moralis* „ *impingere viris falsa crimina , ut ii ludibrio habeantur ? Hoc tamen commentum adeo te offendit , & merito quidem , ut illud iterum obrudas his verbis ,* „ *pag. 185. „ Supponit Auctor , eo tempore quo vatici-* „ *natus est Daniel , jam ex his septuaginta annis servi-* „ *tutis , quos prædixerat Jeremias , effluxisse XLIX.* „ *annos , sive septem annorum hebdomadas : & hocce* „ *tempore quod Daniel signat , Anno primo Darii Me-* „ *di , Cyrum Persarum Cambysis filium in Media exor-* „ *tum esse , & Mediam Astyagi eripuisse. Novam istam* „ *condit historiam , quam unanimi veterum scriptorum* „ *testimonio non satagit confirmare. Omnibus enim fidem* „ *derogat , solum Herodotum cum Plinio excipiens. Hæc* „ *commenta non impugnabo , &c. Commentum certe* „ *non est , Mediam Astyagi ereptam a Cyro fuisse : cetera , R. Pater , commenta quidem , ut jam ostendi , sed tua sunt. Quæ tu nihilominus tertio incul-* „ *cas , pag. 189. „ Maxime , inquis , de exortu Cyri ,* „ *qui nisi exortus sit in anno primo Darii Medi , elap-* „ *sis XLIX. annis ab anno quarto Joachim , corruit* „ *omne novæ opinionis fundamentum. Immo vero , R. Pater , corrueret illud funditus , si Cyrus exortus poneretur , ut fingis , anno primo Darii Medi ; aut si Darii Medi primus annus incideret in annum XLIX. ab anno quarto Joachim. Similia credo tibi videre visus es somnians commenta alia ejusdem scriptoris : quæ nempe fingebas ; ut passim diceres : „ Hæc com-* „ *menta non impugnabo , &c. Hæc figmenta impetenda* „ *essent , &c. Et paulo antea : „ Omnium (ut liquido* „ *loquar) errorum , quibus scatet novus liber , (quo-* „ *rum tamen nullum ostendis) refecandis capitibus* „ *nec unus sufficiat Hercules , adeo multiplicia sunt : quæ nempe fingis animo , R. Pater , nec prodere* „ *audes , vel indicare.*

Quod enim ei succenses , tum hoc loco , tum pag. 188. quod in Chronologia Veteris Testamenti nulla adhibet monumenta , præter Latinam Editionem Vulgatam , & scripta Herodoti Pliniique ; primum quidem , si solam adhibeat testem scripturam sacram , ostendatque solam sibi sufficere ; num propterea minus credibilia tibi narrare videbitur ? At etiam falsa

hæc criminatio est. Nam & eclipses Solis & Lunæ, & Kalendarium Judaicum, quod receptum usu fuisse saltem a Mosis temporibus arbitratur; & numeros denique veteres, ubi locus his est, subsidio vocat; & his certe subsidiis sat erudite utitur. Deinde nec satis est æqua tibi, R. Pater, succensendi causa, si e profanis scriptoribus, præter Herodotum Pliniumque, quorum gravissima apud homines vere eruditos auctoritas est, & cum sacris codicibus egregia ubique consensus, non alios etiam P. HARDUINUS scriptores adsciscat, qui ne inter se quidem ipsi consentiant. Jure enim is arbitratur, Chronologiam Veteris Testamenti, quæ solis nitatur sacris codicibus, & cum hoc scriptorum pari, ceterisque appellatis testibus, conveniat, abunde esse communiam. Alias hypotheses alii struant interim, qui sunt ethnicorum scriptorum, nihilo minus quam si essent & ipsi pariter ethnici, supra modum admiratores & buccinatores: qui nullo Auctorum discrimine habito, omnes idcirco rati esse optimæ notæ, quoniam nemini adhuc venit in mentem de his censuram agere; ex pluribus, ut appellant, Romanensibus fabulis, secum sæpe pugnantibus, novas adhuc ingeniose cudunt, novis additis conjecturis; perinde quasi nondum sit satis hujusmodi fabulis orbis oppletus.

CAPUT XII.

Versu 25. Hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt.

Sequitur in hoc vaticinio septuaginta hebdomadum partitio in hebdomades septem, & in sexaginta duas, ab ultima hebdomada sejunctas; quæ nec est frustra profecto aut temere instituta partitio; nec alium potest habere intellectum, quam quem exhibuit P. HARDUINUS. Hoc fuit, inquam, dicere, primum quidem, & septem, & sexaginta duas esse eventu aliquo singulari claudendas five finiendas. Et septem quidem computari oportere ante sexaginta duas; non, ut quibusdam placuit, quoniam novam ac propriam hypothesim cuderent, post easdem. Hoc est deinde dicere, unde hebdomades septem computantur, inde & sexaginta duas computandas esse; hoc est, ab eodem exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem. Ab anno quarto Joakim regis Juda, & vaticinio Jeremiæ, computandæ sunt hebdomades septem: ab eodem anno petendum initium similiter sexaginta duarum est. Nam eam ob rem dixit Angelus, Ab exitu sermonis illius & hebdomades sunt septem, & hebdomades erunt sexaginta duæ. Hoc est præterea dicere, & in fine septem hebdomadum, & in fine sexaginta duarum christum ducem occurrere. Alioqui non diceret Angelus: Ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt. Deinde (quod dignum est notatu, quamvis a te prætermisum;) nisi christus dux aliquis post septem hebdomades venturus diceretur, non appingeretur post hæc verba, usque ad christum ducem hebdomades septem, in Hebræo exemplari Grammaticus accentus athnach, qui membrum orationis distinguit a subsequente, & quem punctis duobus Latine Pagninus expressit; per virgulam, Latinus interpret. Hoc est denique docere, cur statim abbreviatis hebdomadas septuaginta Angelus dixerit. Habeto enim, inquit, in mente septem hebdomadas, & sexaginta duas, & unam postea hebdomadam: ex hoc exsistere numero hebdomades septuaginta credis: & recte quidem: sed abbreviatis esse septuaginta noris. Quo vero pacto? Si nempe ab eodem initio five anno, & septem numerentur, & sexaginta duæ. Si quis, exempli gratia, anno 1580. Carolum Borromæum cælitum numero adscribendum vaticinando dixisset: tempus au-

tem illius adscriptionis anno 1600. ipse idem his verbis indicaret: Ab exitu sermonis ut Carolus Borromæus inter cælitæ adscriberetur, usque ad novum Francorum Regem, anni decem, & anni triginta erunt. Et post annos triginta referetur in sanctorum numerum Carolus Borromæus: Credat aliquis annos hic numerari quadraginta. Tot sane sunt, sed abbreviati. Nam ut sunt vaticinia subobscura, sensus istius foret: Ab exitu hujus sermonis, (quem prolatum ponimus anno 1580.) usque ad novum Regem Henricum IV. anni decem: usque ad novum alterum Regem, veluti alterum christum ducem, Ludovicum XIII. anni triginta. Quis non ex eventu jam saltem intelligit, & annorum decem, & annorum triginta idem esse initium putandum, nempe annum 1580. neque propterea quadraginta annos esse, nisi abbreviatis: quibus autem plus sagacitatis esset, potuisse statim ex vocabulo abbreviati subolere hanc interpretationem, si pariter positi fuissent in eo vaticinio, Quadraginta anni abbreviati sunt? Nam si usque ad annum quadagesimum expectandus posterior eventus esset, anni quidem forent quadraginta, sed non abbreviati. Eadem plane vaticinii, quod de agitur, obscuritas, subtilitasque; idem etiam intellectus est.

Quæ tua autem, R. Pater, horum verborum interpretatio est? „Quia, inquis, pag. 171. per septem primas hebdomades, ut infra videbimus illud fieri contigerit, quod ibi prædicit Angelus, Et rursus ædificabitur platea, HOC EST, Jerusalem, quæ nunc est veluti area desolata, restaurabitur: sed muri in angustia temporum, scilicet excitabuntur. Novo enim operi plures adversabuntur, ut videre est in secundo libro Esdræ. Igitur cum de septem primis hebdomadibus seorsim quidpiam prædicere vellet Gabriel, earum puta spatium plateas esse ordinandas, & urbem cingendam: partitus est intervallum 69. hebdomadarum: & septem primis definiit spatium, quo Urbis instauratio plane absoluta esset. Murus quidem Urbis quinquaginta diebus absolutus est, ut habet liber Nehemiæ. Sed præterquam non intelligendum sit ita cingendam urbem, ut omnino non pateret hostibus suis, &c. domus etiam tumultuario opere antea exstructa in meliorem formam directis ordinibus metanda fuerunt, ut observat clarissimus Huetius.

Censet igitur, R. Pater, partitionem illam hebdomadam ab Angelo factam fuisse, ut doceret septem prioribus ædificandam civitatis plateam esse, atque muros. Lege, sodes, iterum mecum vaticinium: Ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursus ædificabitur platea, & muri in angustia temporum. Dic, amabo, si anno, ut ponis, vicefimo Longimani Artaxerxis prima cæpit hebdomas numerari; diceretne Angelus tunc ædificandam esse plateam civitatis, hoc est, exstruendas ædes seu domos, quibus exædificandis exornandisque Hierosolymitani cives jam annos, five octoginta quatuor insumpissent, qui tuo quidem calculo; five nonaginta duos, qui, ut alii numerant, ab anno Cyri secundo ad illum Artaxerxis vicefimum effluerunt? Et cui demum quisquam prudens credat, cum ædificandas simpliciter ædes civitatis Angelus diceret, de dirigendis in meliorem formam ædium ordinibus, quæ prius tumultuario opere essent exstructæ per annos amplius nonaginta, fuisse tunc locutum? Non istud prius ariolari est? Non est istud aperte verba vaticinii per vim in absurdam pertrahere sententiam, quæ tuæ hypothesi serviat? Animadvertite potius, in hac oratione cum hebdomadam sexaginta duarum mentione conjungi ædificationem plateæ & murorum: quoniam videlicet ad has illa ædificatio, non ad septem priores pertineret. Intra tempus illud, inquam, quod sexaginta duabus hebdomadibus continetur, exornata ædibus ac plateis, muris

ac turribus communita civitas est; nempe ab anno Cyri secundo, usque ad Antiochi Epiphanis tempora. Et plateæ quidem ante muros: quoniam iussu Artaxerxis, non Longimani quidem tui, sed Babylonici, intermissa murorum ædificatio est ab anno ejus primo usque ad vicesimum. Sed & plateæ & muri, dum sexaginta duæ hebdomades laberentur, absoluti omnino: neque muri tantum, ut arbitraris, in angustia temporum, sed platea æque ac muri. Nam cur quæ Deus conjunxit, tu separas? Angustia temporum, ut ex Hebræo sermone constat, difficillima tristiaque sunt tempora; &, ut sacræ litteræ loquuntur, dies mali: quos prædicit Angelus fore per illas hebdomadas sexaginta duas: ita ut has ultima longe tristior & calamitosior subsequutura deinde esset, templo profanato, direpta civitate, civibus cæsis ac mactatis.

Ex quo nimirum Nabuchodonosor rex Babylonis Judæam subdiderat ditioni suæ, adegeratque Hierosolymitanos ad solvenda sibi tributa, Jeremia sic testante, Thren. i. *Princeps provinciarum facta est sub tributo*: ex eo, inquam, reges Babylonii eandem tributi legem imposuere Judæis. Eam ob rem hostes Judaici populi ad Artaxerxen Babylonium regem a Cyro tertium scripsere, uti narratur libro i. Esdræ, cap. i v. quia si civitas illa ædificata fuerit, & muri ejus instaurati, tributum, & vectigal, & annuos redditus non dabunt. Videbatur istud Judæis intolerabile jugum; cui obnoxios tamen eosdem fore usque ad finem septuaginta hebdomadum Angelus admonet. Ipsi Reges enimvero Syriæ, quoniam essent iidem reges Babylonis, ut de Antiocho dicitur, libro i. Mach. cap. v i, 4. pari potiebantur dominio ac jure; uti perspicuum est in primis ex capite tertio, versu 29. ejusdem libri. Neque se Judæi in pristinam libertatem vindicarunt, nisi sub Simone summo Pontifice, & sub tutela tamen Romanorum, ut patet ex libro eodem, capite x i v, 26.

Neque enim audiendus est Josephus ille tuus, qui Daniele dicit felicia omnia denunciaffe Judæis, non eventa perpeffu aspera, ut ceteri prophetæ fecerunt, libro x. cap. 2. Nam cum Daniel vehementer averet scire, num tempora captivitatem liberationemque a servitute proxime subsequutura, & felicia futura essent & diuturna; duo perdiscit ab Angelo: Alterum, quantumcumque pacis tempus illud esset futurum, non tamen ab angustia immune, a curis, a tributis fore. Alterum, postrema denique de hebdomadibus abbreviatis, vastandam diripiendamque esse cum ade sacra civitatem.

CAPUT XIII.

Versu 26. Est post hebdomades sexaginta duas.

IN verbis sequentibus, Et post hebdomades sexaginta duas, valde nutare intelligis demonstrationem tuam. Nam occisum esse Christum nullo modo vis nisi post hebdomades sexaginta novem; cum tamen post sexaginta duas occidendum esse propheticus sermo affirmet. Qui si sexaginta novem hebdomades vellet intelligi, diceret profecto, non sexaginta duas, sed sexaginta novem. Nam quod ais pag. 172. hæc verba sic intelligenda esse, quasi dixerit Angelus, Post antedictas hebdomadas sexaginta duas; & antedictas cum indicaret, intelligi voluisse sexaginta duas conjunctas cum septem; idque demum ex Græca interpretatione commonstrari, quæ sic habet: Καὶ μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἐξήνεντα δύο: Primum quidem incitiam prodis Græci sermonis, cujus sententia non ea est quam comminisceris: deinde ad iicis ad verba prophetiæ interpretationem maxime controversam. Nam cum septem prius æque ac sexaginta duas Angelus commemorasset, si septuagesimam, ut appellas, voluit designare, æque septem illas complecti cum in

summa oportuit, & post sexaginta novem hebdomades dicere: Quod sic Græce pariter expressisset; ἔτι μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἐξήνεντα δύο. Sed cum nonnisi sexaginta duas Angelus dixerit, haud dubie nonnisi sexaginta duas voluit intelligi.

At Aquila & Symmachus numerum integrum posuerunt, inquis: nempe, Post septem & sexaginta duas hebdomadas: sive codex, quo uterentur, sic præferret; sive sensum Danielis expresserint. Qui genus, aut unde domo Symmachus & Aquila sint, minime nosti, R. Pater, Sed quicumque demum hi sint, hos Judæi testes recusant. Hic solo codice Hebræo standum est, & Latino interprete. Hebræo quidem, quoniam hunc unum Judæi agnoscunt: Latino, quoniam ea sola Catholicis scriptura authentica est.

Habeant sane Symmachus & Aquila, μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἑννὰ καὶ ἐξήνεντα δύο, post hebdomadas septem & sexaginta duas: an fidem his habendam putas, primigenio fonte neglecto? Num ipsi habenda fides Eusebio est, quo uno teste perhibetur ita hos scripsisse, libro v i i. Demonstr. Evang. pag. 397. cum idem asseveret, sic pariter in Græcis codicibus vulgo legi, quod nemo nescit esse falsissimum? Ausine ipsum proferre Chrysostomum, in oratione tertia contra Judæos, pag. 488. quoniam in suo codice Græco legit, Post hebdomadas septuaginta, μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἑξήνεντα? Hunc tu certe desereres, quoniam hypothesi tuæ adversatur. Chrysostomo autem quo jure Eusebium anteponas? Ante Bibliorum Cardinalis Ximenii auctoritas commoveret, in quibus legitur, Post hebdomadas sexaginta quatuor, μετὰ τὰς ἑβδομάδας ἐξήνεντα τέσσαρες? Quid porro tot tamque insolitæ varietates probant, nisi excogitatas eas esse ab iis hominibus, qui cum suæ hypothesi verba hujus vaticinii, ut sunt in Hebræo exemplari, Vulgatoque sive Latino interprete, hoc est, qualia sunt apud Judæos & Christianos Catholicos, refragari intelligerent; conati sunt eadem emendare, pro sui quisque systematis ratione? Intellexere omnes nimirum, sexaginta duas, quantumlibet quisquam contra nitatur, esse tantum sexaginta duas. Itaque ut quod ipsi vellent, ibi legentes intelligerent, alius alium pro arbitrio numerum addidit.

Ad aliam autem confugis conjecturam, potiori diffusus; his verbis: „Præterea dici potest, Angelum numerare illas LXXI. hebdomadas, a tempore quo jam præterierint septem primæ ex LXX. hebdomadibus: ut sensus sit: Postquam septem primæ hebdomades; (quæ vel subintelligendæ, vel ab illarum fine numerat sequentes:) & sexaginta duæ hebdomades transferint, in septuagesima occidetur Christus. Ais dici posse, subintelligi quiddam hoc loco quod tuæ hypothesi proffit. Siccine convinces Judæos, aut demonstrationem Catholicis exhibebis? Quanto melior autem apud omnes causa erit illius, qui nihil subintelligendum, nihil sacro sermoni adiciendum, nihil ab eo demendum affirmet?

Unde id autem accepisti, R. Pater, quod ais pag. 181. vaticinio isto Christi mortem assignari in medio hebdomadis novissimæ, sive (ut passim appellas) septuagesimæ? Nimirum ut tuo quidem calculo incidit illa in annum xxx i i. æræ Christianæ. Verum adeo nihil dicit simile prophetiæ, ut perspicue satis contrarium asseveret. Inferendam Christo necem suam æque certe oportuit nota temporis consignari, ac cetera quæ ibi prædicuntur eventa. Et in medio quidem postremæ hebdomadis defectura hostia dicitur & sacrificium cessaturum: sed aliquanto prius, hoc est, statim post finitas hebdomadas sexaginta duas, ac proinde ipso initio seu primo anno hebdomadis postremæ occisum credi oportet hic dici Christum. Hunc occidendum esse post hebdomades sexaginta duas facer scriptor ait: cur de tuo adicis, in medio hebdomadis septuagesimæ? Cum ille dicat Christum occidendum esse post finem hebdomadum sexaginta duarum;

duarum, cur tu hanc necem differs usque in annum quartum hebdomadæ ultimæ? Cur hebdomadam etiam ultimam septuagesimam vocas, quam nec voluit Angelus nec potuit septuagesimam appellare? Sunt enim septuaginta quidem hebdomades, sed abbreviatæ: proptereaque cum sint ob eam abbreviationem reipsa sexaginta tres tantum, nec voluit Angelus nec potuit septuagesimam appellare postremam. Causam certe cur noluerit Angelus septuagesimam appellare, verbo illo abbreviatæ contineri manifeste docet P. HARDUINUS. Aliam tu profer, si potes. Sed & septuagesimam appellare, & medium septuagesimæ assignare pro nece Christo inferenda, annon istud est novum pro vetere vaticinium cudere?

Disce igitur ex hoc loco tria: Primum, claudicare etiam hac parte demonstrationem quam promissisti. Alterum; nullam hujus vaticinii explicationem aliam, præter eam quæ est P. HARDUINI, causam asserre posse, cur cum septuaginta hebdomades sint, postrema tamen septuagesima non sit. Denique, tempus indicatum in vaticinio, incidere in ipsum tempus, quo interfectus est Onias, non in annum quo Christus est reipsa occisus: tametsi Christum, Christum appellando, voluerit Spiritus sanctus intelligi; designatamque tamen in morte Oniæ tunc interfecti mortem Christi postea futuram.

CAPUT XIV.

De ea particula oraculi, Occidetur Christus.

Sed ad partem oraculi potissimam demum veniamus: *Occidetur Christus*. Ais pag. 172. Marshamum hoc loco legisse, *Peribit unctio*; secutumque cum esse Septuaginta interpretes, Eusebium; Tertullianum, Aquilam: cum in Hebræo legatur, & in Vulgata versione. *Occidetur Christus*. Qua fronte ergo Marshami vestigiis, R. Pater, insistere P. HARDUINUM asseris, cum is neglectis Græcis interpretibus illis tuis Septuaginta ceterisque omnibus, uni Editioni Vulgatæ & Hebræo codici veluti adhærescat?

Sed egregia conjectatio tua est, dum investigas, quæ causa impulerit Septuaginta interpretes, quemadmodum arbitraris, ut pro Christi nomine hoc loco unctionem supponerent. „*Scilicet cum vix adduci possent Judæi*, inquis, ut crederent quod oportebat Christum pati; potius intellexerunt (ut Eusebii interpretatur) defuturos summos Pontifices, qui rite uncti essent. Sic licet non pateretur nomen Hebræum משיח, cui respondet solum nomen χριστός, Christus, verterunt χρισμός, ut animum avocarent ab ea cogitatione, quod Messias, quem sperabant re- dempturum Israël, tamen esset occidendus. Quid ais, o bone? Fuere igitur ex eorum numero Septuaginta Interpretes, qui vel Messiam occidendum esse non crederent, vel ne crederetur, falsandam esse potius scripturam sacram censerent? Quid? Quos fuisse prophetas Augustinus censuisse creditur, hos tu ais fuisse falsarios? Animos illi avocarunt alio, corruptis de industria sacris litteris, ne de Christi nece cogitarent legentes? Quanto igitur vel eo nomine contemptui hos esse oportet: cum præsertim non hanc solummodo de Christo Salvatore prophetiam, sed & alias fere omnes, saltem præcipuas, ex sacris libris expunxerint. Sic enim & illud celebratissimum oraculum, Agg. 2, 8. *Veniet desideratus cunctis gentibus*, mutarunt in istud: *Venient electa omnium gentium*, ἡ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πάντων τῶν ἐθνῶν. Sed de his alias.

Atqui in hac voce *Christus* præcipue insistendum esse P. HARDUINUS admonuit, cum adhibetur hæc prophetia adversus Judæos. Nam ea ubi sola ponitur, uni Messia convenit, quem Judæus adhuc venturum expectat. Est ille Messias, sive unctus,

per excellentiorem quamdam significationem verbi hujus. Sunt alii quidem christi sive uncti; sed vel ad regendos exercitus, præstandamque populo Dei pacem; ut ille uterque, quem *christum ducem* Daniel vocat; vel ad sacerdotium, ut qui sunt *de genere christorum sacerdotum*, 2. Mach. 1, 10. At Christus simpliciter, sive Messias, Messias ipse & Christus est. Hoc Christiani prædicant, nec Judæi possunt diffiteri: siquidem & libris eorum & traditione continetur. Nam ad libros quidem, hoc est, ad locum istum quod attinet, P. HARDUINUS præmonuit, non posse vocem Hebræam aliter verti eo loci, nisi reddito Christi vel Messia nomine. Hoccine dixit Marshamus alicubi? Addit idem HARDUINUS. Vulgatum Interpretem, sive divino instinctu, ut alibi passim, sive ex traditione Ecclesiæ, acute vidisse, non posse vocem Hebræam reddi hoc loco aliter, quam Messia vel Christi nomine, tametsi punctis Hebræis necdum inventis. Num & istud dixit Marshamus?

Eadem porro vis est doctrinæ illius: quæ per manus tradita est apud Judæos. Est autem illa adeo vetus, ut eadem apud Samaritanos quoque vigeat, atque adeo Jeroboami schisma antecedit. Nam eam ob rem aiebat Samaritana mulier; Joan. 19, 25. *Scio quia Messias venit*. Hic igitur potissimum hæere disputantem oportet: adigendus Judæus est, ut ostendat aliam hac voce personam, quam veri Messia, si quidem vox ea absolute ponatur, in sacris litteris designari. Huic voci *Christus*, etiam in communi sermone, hanc unam significationem Judæi tribuunt: hanc igitur unam habere etiam hoc loco fateantur oportet, nisi proferant aliquem ex libris sacris locum; in quo *Christus* absolute positus alium a Messia indicet. Fieri autem istud certe non potest. Messiam igitur vox illa designat. Deinde ad genuinum horum verborum sensum eruendum, *Christus occidetur*, ponenda quædam principia sunt, de quibus necesse est convenire viros prudentes, nec vitiligatores.

Primum est, habere hanc vaticinationem, ut alias plerasque, nonnihil obscuritatis; atque has ipsas voces esse subobscuras, si cum hebdomadibus componentur: siquidem harum calculum cum Christi nece conciliare nemo adhuc ex interpretibus sic potuit, ut eruditus satisfacerent. Aspersa hæc autem obscuritas est vaticiniis, quæ Vetere Testamento continentur, ob eam ipsam causam, ut videtur, quæ Christum Dominum quoque impulit, ut Judæis in parabolis loqueretur; nimirum ipso teste. Luc. 9, 10. *Ut videntes non videant, & audientes non intelligant*: hoc est, ut cum eos quos suo nomine missurus erat ad explicanda hæc vaticinia post resurrectionem suam, ex superbia audire nollent, propterea neque quod videbant & quod positum erat ante oculos perspicerent, neque quod audiebant intelligerent.

Sic autem temperata oratio est, ut & Christi necem prædicat, nec tamen necis tempus designet, nisi ex eventu insigni, necem illam subsecuturo, in ea ipsa generatione, quæ hanc vim Christo intulerit, ut Christus admonuit, Matth. 24, 34. Igitur non alia potest subesse sententia huic vaticinio præter istam: *Post sexaginta duas hebdomadas occidetur Christus*: hoc est, post sexaginta duas hebdomadas occidetur is, qui ostendat in se, Christum similiter aliquando occidendum esse: Templo post ejus mortem profanato, ut est idem post Christi necem funditus excindendum. Post illud, inquam, tempus, illata nex viro sancto & summo sacerdoti, fidem tibi faciet, sic omnino vere, occidendum esse aliquando Christum, qui κατ' ἐξοχήν Christus est. Cogitenim sic interpretari causa multiplex; tum quia obscurum esse vaticinium oportuit, ut diximus: tum quia tempus sexaginta duarum hebdomadum mortem Oniæ summi Pontificis proxime antecedit, congruitque eximie cum eo eventu tempus: tum denique quia verum

CAPUT XV.

Onias a calumnia P. LAMYI vindicatur.

verum nihilominus de Christo Salvatore vaticinium esse oportet. Deinde quoniam Templi profanationem illam, quæ sub Antiocho post mortem Oniæ contigit, intelligere Judæos oportuit post supremam sub Vespasiano cladem, figuram hujus fuisse; ita eosdem colligere oportuit, necem illatam Oniæ ante eam profanationem, typum fuisse necis haud ab-
similis illatæ alicui, qui vere Christus esset, ante supremam defolationem.

Non est istud autem simpliciter dicere, ut arbitraris, Oniam fuisse Christi figuram. Nam id gratis dici Judæi reponerent. Negant enimvero hodie illi cogi se credere, si quis affirmet Davidem, Salomonem, aliosve insignes Veteris Testamenti viros, figuras Christi fuisse, siquidem istud aperte sacræ litteræ Veteris Testamenti non affirmant. Et convinci tamen ab homine perito sacrarum litterarum possunt: sed non istud in præsentia agitur. Quod contumaciores e Judæis possunt negare, superfedet ab eo proferendo P. Harduinus. Non dicit, inquam, solummodo Christi figuram Oniam fuisse. Dicit non posse Judæos id in ista vaticinatione Danielis non perspicue agnoscere. Cogi eosdem dicit ex hac prophetia probe intellecta in morte Oniæ summi Pontificis prædictam ac repræsentatam Christi mortem fateri: siquidem coguntur Christi nomine Christum seu Messiam agnoscere; necem vero ejusdem ibi prædictam in Onia Pontifice quodammodo exhiberi, siquidem post sexaginta duas hebdomades contigit, quod est necis Oniæ tempus; quamvis Onias Christus non sit, ut inter eos convenit. Effici enim certe inde necesse est, habendam esse a perspicacibus viris, quales oportet esse Magistros, qui scrutantur scripturas, necem illatam Oniæ Judæorum Pontifici, pro figura sive imagine quadam necis olim Christo, vero Pontifici Judæorum ac Gentium, inferendæ; nec aliud his verbis significari, *Et post sexaginta duas hebdomadas occidetur Christus*. Excogita aliquid, R. Pater, si potes, quod Judæis suggeras, ut vim hujus ratiocinationis eludant. Stabit illud interim, non ingeniosam magis quam solidam interpretationem eam esse: ceteris omnibus interim vel eo nomine anteponendam eam esse; quod nihil opponi contra posse videatur: cum ceteræ omnes incurrant in maximas & inextricabiles difficultates, sive ratio temporum, sive ipsa prophetiæ verba spectentur.

Non potuit igitur, ut admonuit P. Harduinus, adhiberi adversus Judæos ex eo vaticinio ducta ratiocinatio, nisi post excidium Hierosolymitanum: eamque ob causam fortassis usurpata non est a sacris scriptoribus. Docet enim illa perspicue, quemadmodum ante profanationem Templi summus sacerdos, vir religiosus & sanctissimis moribus est occisus, in quo nex inferenda Christo repræsentata est & adumbrata: (neque enim alium sacerdotem quæri finit, præter Oniam, ipsa ratio temporis oraculo indicata, nempe post sexaginta duas hebdomadas:) sic Templi excidium antecessisse necem probo alicui viro illatam, qui Christus esset: hunc proinde quæri oportere quis fuerit: adsignari vero alium non posse præter JESUM, facile fuit evincere. Itaque post Hierosolymitanam cladem potuit omnino contorqueri adversus Judæos hæc ratiocinatio ex oraculo eo petita; ad id quod ex ea efficitur admittendum cogi tunc facile ii potuere, possuntque etiamnum commode: nisi forte viam qua evadant communes. Futile enim ac risu dignum, ut ex antedictis patet, recentiorum quorundam effugium est, qui jubent intelligi Christi nomine, vel Ismaëlem Elisæi F. vel si Josepho potius fides habenda, Phinees filium Samuelis, Pontificem Hierosolymorum novissimum, ad Idumæis; vel Agrippam regem a Vespasiano occisum: quæ sunt fabulæ duæ, altera a Josepho conficta, a Rabbiniis altera.

CUR autem, R. Pater, adeo in P. HARDUINUM exarsisti, ut etiam in Oniam, virum sanctissimum, quem mirifice prædicat, tuæ virus acerbitalis evomeres? Sic enim ais, pag. 182. „Protinus dicam quis sit ille Onias, quem Daniel in-
„tuitus est, si credimus novo interpretamento. . . .
„Audiamus ipsum scriptorem libri Machabæorum (lib.
„2. cap. 1 v. 7. 32.) qui sic loquitur: Ratus autem
„Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea
„quædam vasa e templo furatus donavit Androni-
„co, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civita-
„tes. Quod cum certissime cognovisset Onias, ar-
„guebat eum, ipse in loco tuto se continens Antio-
„chiæ secus Daphnen, ἀποκεχωρηκώς εἰς ἀσυλον τό-
„πον, ἐπὶ Δάφνης τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν κειμένης: id
„est, cum se subduxisset in asylum quod erat in Daph-
„neio Apollinis templo, juxta Antiochiam, quæ urbs
„ob viciniam hujus fani reperitur sæpe dicta ἐπὶ Δά-
„φνης, inde & Epidaphnes appellata. Ibi erat IDO-
„LORUM templum, quod sequentibus verbis descri-
„bit Strabo: (lib. 16.) Ultra Antiochiam, inquit,
„est Daphne ad stadia quadraginta, mediocris vi-
„cus, & lucus ingens & opacus fontanis aquis ir-
„riguus, in cujus medio est fanum Apollinis ac Dia-
„næ, & asylum: ἐν μέσῳ ἀσυλον τέμενος καὶ νεὸς
„Ἀπόλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. Eo Antiochenes alii-
„que finitimi ad festa celebranda de more conve-
„niunt. Luci ambitus est stadiorum xxxc. Expende,
„lector, an viro qui meritis sit dici Christi typus, con-
„veniat ut reciperet se ad gentes, & moraretur IN
„FANO, HOC EST, INTER IDOLA,
„occidereturque extra Judæam: cum affirmante Do-
„mino Christus non extra Hierosolyma occidendus esset.

Maçte, R. Pater: doce heterodoxos, summum Judæorum Pontificem, quem ut virum sanctum & inter cælites positum mirifice commendat scriptor libri secundi Machabæorum, ignavum hominem idolatramque fuisse: qui salutem suam Apollinis ac Dianæ tutelæ commiserit: nec proinde sacrum scriptorem existimandum eum esse, qui hunc librum scripserit: siquidem afflatus divino spiritu credi non possit, qui cælitibus adnumeret hominem ab idolorum cultu non omnino immunem.

At quis te docuit, in fanum idolo cuiquam dictum, pedem aliquando Oniam intulisse? aut, ut dicis pag. 181. „Interfectum in Templo Apollinis,
„cujus in asylum se receperat, & latitabat metu mor-
„tis: ac rursus pag. 183. occisum in templo Apollinis?
Etiam si asylum, quo se ille receperat, templum ipsum foret, (quod & falsum, & sanctissimo viro injuriosum est:) docent sacræ litteræ conceptis verbis extractum eundem fuisse ex loco tuto sive ἀσύλῳ, in quem confugerat: ubi si occisus esset, magnam ea res in civitate seditionem, ob violatam asyli sanctitatem, conflaret. Extractum, inquam, ex eo loco accepta fide publica Oniam sacræ litteræ produnt: sed violatam postea fidem fuisse. Locum ipse profers, pag. 182. quem inter exscribendum non satis attente considerasti. Qui cum venisset ad Oniam, & datis dexteris cum jurejurando, (quamvis ei esset suspectus,) suavisset DE ASTILO PROCEDERE, statim eum peremit, non veritus justitiam. Ob quam causam non solum Judæi, sed aliæ quoque nationes indignabantur, & moleste ferebant de nece tanti viri injusta. Sed & in asylum dumtaxat ille se recepit, hoc est, in Antiocheni suburbani regionem, quæ vel Daphne, vel Antiochia ad Daphnen diceretur; essetque locus immunitate gaudens, tutus ab injuria, ut sacræ litteræ loquuntur, inviolatus, intactus.

At Strabo dixit esse ἀσυλον τέμενος. Quid tum deinde?

deinde? Num tibi Strabo pluris est, quam scriptor sacer, qui *locum tutum* dumtaxat in hac re commemorat? Sed ne Strabonem quidem ipsum male locutum aio. Non istud est Strabonis, sed interpretis Casauboni vitium, cui inconsiderantius credidisti. Nam duas res, quas Strabo distinguit, constat ille in unam. Dicit Strabo Græce *ἄσυλον τέμενος*, & *νέων Ἀπόλων*: hoc est, *locum tutum* primo, ac deinde *fanum*. Nam *τέμενος* apud Homerum & alibi *χωρίον*, hoc est, *ager*, sive ut in Græco etiam Machabæorum legitur, *τόπος*. Unde igitur accepisti, R. Pater, in fano idolorum Oniam sedem ac domicilium collocasse? aut ibi occisum fuisse? Hoc neque Strabo dicit, neque scriptor sacer. Fuere, si nescis, urbes in Syria plurimæ *ἄσυλοι*, sacræ atque inviolatæ: nec solius Templi vel fani earum hæc prærogativa fuit. Inter ceteras hujus conditionis sub Romanis Imperatoribus ipsa fuere Hierosolyma, ut nummi antiqui docent, inscripti, ΚΑΠΙΕΤΩΛ. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑCΥΛ. & ΜΟΚΑ ΙΕΡ ΑCΥΛ. id est, *Μόνων Καπετωλιέων*. Civitates refugii sive asyli in sacris litteris an templa habuere? Nullum certe in Palæstina extra Hierosolyma templum fuit: ac ne Hierosolymis quidem tunc fuit, cum earum civitatum numerus est designatus. Sed quod dixit P. HARDUINUS, Oniam virum sanctissimum, in injusta nece quam pertulit, quam & Templi profanatio est subsecuta, typum illatæ Christo necis, & desolationis deinde subsecutæ fuisse, adeo te percussit; ut existimaveris, omnem tibi lapidem esse movendum, ut ostenderes indignum hominem illum esse, qui Christum Servatorem aliquo modo repræsentaret. Quo autem successu, nunc demum, opinor, intelligis.

At veluti retexens ea quæ prius dixisti, „ *Eximiam fuisse virtutem Onia non dissimulabo*, inquis, pag. 183. *Scriptor libri 2. Machab. appellat eum* (cap. xv. v. 12.) *virum bonum & benignum, verendum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui a puero in virtutibus exercitatus sit; adeo ut rex ipse Antiochus indignissime necem hujus viri tulerit.* Nec plura recitas ex libris sacris. Existimasti, opinor, neminem ex iis qui tua hæc scripta legerent, habere sacros libros, quos consulerent, nec tibi diffisuros. Atqui premis silentio tamen particulam illius elogii potissimam; quæ nempe dicit Oniam virum sanctum fuisse, quem Deus ipse cælitum numero insertum asserat: ac dignum proinde, qui Christi typus esset; alienumque maxime ab illa ignavia & idololatria, cujus insimulare eundem ausus es. Ex illo libri secundi Machabæorum testimonio partem eam refecas, quæ Oniam cælitibus adnumeratum fuisse testatur his verbis, quæ a te oportuit describi, ut cetera. De viso quodam agitur oblato Judæ Machabæo: *Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum . . . manus protendentem, orare pro omni populo Judæorum.* Ostensum ab Onia deinde Jeremiam orantem similiter pro populo dicit. Tunc igitur Onias eodem loco & statu ac Jeremias fuit. An ibi autem eum esse, ubi Jeremias esset, oportuit decuitve, si fuit occisus, ut ait minus considerate, *in templo Apollinis?*

„ *Sed quisquis fuerit Onias*, inquis, (hoc est dicere, sive vir sanctus fuerit, ut scriptori libri secundi Machabæorum visum est, sive non fuerit:) „ *extra Hierosolymam passus est: quod non congruebat Christo, qui reus mortis judicandus erat ab ipsis Judæis, & postea crucifigendus a gentibus.* Qualia „ *non obtigere Oniæ morienti extra Judæam, quem interfecit Andronicus vir gentilis.* At non est necesse omnia esse prorsus utrobique similia, ut Oniam quis jure affirmet typum Christi fuisse. Nam quis omnino est ex iis, in quibus adumbratum fuisse Christum interpretes librorum Veteris Testamenti consentiunt, in quo sint cum Christo similia omnia? Profer vel

unum. Attamen, quod mirere, illa ipsa circumstantia, quam in Oniæ morte desiderari ais, ut sit illatæ Christo neci similis, describitur ab ipsomet scriptore sacro, quem ipse allegas, pag. 182. *Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret.* En enimvero Judæum, & eum quidem eminentem, (fuerat enim is paulo ante, fuitque rursum paulo postea summus Pontifex.) qui Proregem instigat, falsorum deorum cultorem, ut sacerdotem summum tollat e medio. Quid similis neci Christo illatæ a Judæis & Principibus sacerdotum; Pilatum gentilem, provinciæ Augusti Præsidem, ad id impellentibus?

At extra Hierosolymam Oniam constat obiisse. Et Christus, R. Pater, teste Paulo, Hebr. xiii, 12. *passus est extra portam.* Quid ad typum fieri congruentius potuit? Verum cum hæc similitudines nec spernendæ quidem, sed neque necessariæ sint, omnino has prætermisit P. HARDUINUS.

Pergis tamen, pag. 183. „ *Daniel manifeste dicit, post mortem Christi, qui occidendus erat, abominationem in loco sancto statuendam, excidendam urbem cum templo, & dissipandum populum.* Hæc miris modis „ *dis conveniunt Oniæ, aut novus Danielis interpret.* „ *Interfectus est Onias ante abominationem desolationis in templum ab Antiocho inferendam: typus Christi occidendi ante excidium ædis & urbis: quemadmodum & quod post Oniæ occisionem desertus est a Deo populus, qui eum urbe expul-* „ *lit.* *Reipsa occisionem Oniæ subsecuta est persecutio Antiochi: & excidium urbis Hierosolymorum secutum est mortem JESU Christi: sed omnia disparia sunt.* „ *Etenim post annos circiter xxxvii. a passione Christi eversa sunt Hierosolyma cum templo simul, & cor-* „ *ruit tota Judæorum Respublica, & defecit omnis hostia.* *Verum eum triennio aut paulo plus Antiochus oppressisset Judæos & interpellasset sacrificia, cultus Dei instauratus est a Machabæis, & res Judæicæ floruerunt.* *Falsum ergo est quod post Oniam desertus sit a Deo populus; qui nec PROPTER MORTEM Oniæ deserendus erat, siquidem non reus: neque enim Judæi urbe expulerant Oniam, sed ipse fugerat sevitiam Menelai quem arguerat, & cujus rogatu ab Antiocho interfecit.* Respondebit, opinor, tam prolixæ adnotationi uno verbo vir eruditus: Ut hoc post hoc, ita hoc propter hoc. Ut post Oniæ necem templi profanatio, sic propter Christi necem desolatio Urbis & ædis est subsecuta: nec plura vel ille dixit, vel dicere eum oportuit, ut intelligeretur Onias Christi typus. Nam quod dicitur Danielis vaticinio, subsecutam esse desolationem post Christi necem, verum est: quod tu tamen expedire non potes, quemadmodum reipsa contigerit: excidium enim urbis post annos xxxvii. a Christi morte evenisse confiteris; quamvis novissima hebdomada e septuaginta abbreviatis, qua clades ista notatur, conjuncta sit ab Angelo cohareatque cum antecedentibus; eaque ipsa dicatur esse, in qua ineunte sit Christus occisus. Quod cum de vero Messia dici non possit, confitendum profecto est cum viro erudito, sensum hunc esse vaticinii: veri Christi necem ultimam e septuaginta hebdomadibus abbreviatis exhibitam sive repræsentatam fuisse, subsecutamque Templi profanationem, quæ figura esset desolationis post ipsam Christi necem venturæ. Tu qui eventum hebdomadi novissimæ ab Angelo alligatum differs in annos xxxvii. quot, amabo, Judæos illa tua demonstratione, ut advenisse Christum confiterentur, tandem perpulisti?

Expulsum deinde a civibus negas Oniam fuisse: coactum fugere confiteris. Dic, amabo, quid est vitiligare, si hoc non est? Quid enim interest? Annon etiam constat ex sacris litteris agnitionem ejus loco Pontificem Iasonem a populo Judæico? annon genus istud popularis desertionis est? Multo aper-

tior illa quidem in Christo, quis negat? Nam in figura obscuriora esse multo omnia, quam in re ipsa, nemo nescit. Sed sunt tamen sic apte temperata verba prophetiarum, ut & typo convenient, & multo verius rei adumbrata.

At tu, R. Pater, ne sit hic aliquis typo alicui locus, atque ut suadeas solum supremum ædis & Urbis excidium sub Vespasiano in vaticinio Danielis describi, ipsa sacra scriptura verba adulteras & corrumpis. Ais enim, dici perspicue eo oraculo, *excidendam urbem cum templo, & dissipandum populum*. Atqui neque Urbs certe, neque sacra ædes excisa est sub Antiocho: Eventum igitur illum ipsum unice, qui Christi necem subsecutus est, non & aliquem anteriorem alterum, propheta descripsit. At Spiritum sanctum, R. Pater, ea dicentem inducis, quæ tuam hypothesein adjuvent, non ea quæ reipsa dixit. Sic apte sunt, ut jam dixi, temperata vaticinii hujus verba singula, ut calamitatem utramque significant: & quæ sub Antiocho, & quæ sub Vespasiano contigit. Scriptum est enimvero; *Et civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo*. Num tu idem censes esse dissipare, atque excidere? Et Græca vox certe διαφθερεῖ, & Hebræa חָשַׁח sic media est, ut corruptionem significet, tum quæ expilatio depopulatioque, tum quæ excidium everfioque sit. Dissipatio sane quæ sub Vespasiano contigit, multo fuit gravior acerbiorque, quis nescit? At illud ipsum esse quod ait vir eruditus; in re adumbrata multo esse expressiora omnia, quam in typo sint. Ubi autem sic temperata sunt voces, ut utrumque eventum designent, quo tu tandem jure sic easdem immutas, ut alterum dumtaxat indicent? Siccine demonstrationes cudis, ductas e sacris litteris?

De Onia quod Josephum purgare conaris, frustra laboras; cum ipsum tu quoque fatearis seriem Pontificum, annos magistratus ab unoquoque gesti, ac successionem eorumdem subinde pervertisse; idque PETAVIUM quoque animadvertisse: Oniæ necem ab eo positam esse annis ipsis quinque priusquam obisset eundem referat scriptor sacer libri 2. Machabæorum: denique *defunctum Oniam* simpliciter ab eo dici; quod verbum nemo nisi de naturali ac necessaria morte acceperit; cum necem ei tamen illatam prodant sacra littera. Sed de illis Josephi navis dicere in hac de hebdomadibus Danielis controversia quid attinet?

CAPUT XVI.

Versu 26. Et non erit ejus populus, qui eum negaturus est.

SEquitur in Vulgata editione: *Et non erit ejus populus, qui eum negaturus est*. In Hebræo autem exemplari, *Et non ei*: hoc tantum. Hoc est, nemo futurus est ei adjutor: suum erga illum studium profiteri nemo audebit. Esse in Vulgata Editione certe quiddam, quod in proprio ac nativo sensu soli potest Christo Domino convenire, fateor & agnosco lubens. Nec positum illud a Latino interprete, nisi vel ex meliore exemplari, vel divini Numinis instinctu putem. At primum quidem non Vulgata editio, sed solus codex Hebræus adversus Judæos adhibendus est. Deinde ea ipsa oratio sic est, Spiritu sancto dirigente, temperata, ut utrique conveniat, & figuræ, & veritati: Oniæ Pontifici, & Christo Servatori: sed proportionem quadam: hoc est, Oniæ quidem minus perfecto sensu, ut diximus, sed probabili tamen: nam reipsa fuit ille desertus a suis; atque ab ipsomet fratre suo Iasone proditus, qui ambiebat summum sacerdotium, 2. Mach. 14, 7. At Christo Domino longe perfectius, hoc est, secundum vim eam omnem potestatemque, quæ subest huic voci, *negaturus*. Quo etiam argumento in-

telligere legentes oportuit; Christum reipsa alium ab Onia fore; quem designaret ipse tamen Onias similiter occidendum, & tanto indignius descendum a suis, quanto eminentior est Christus quam Onias.

CAPUT XVII.

Versu 27. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una.

VEniamus tandem ad versum prophetiarum ultimum. *Confirmabit autem pactum multis hebdomada una*. Cautè & considerate unam dixit, non septuagesimam: & causam superius attulimus. Sententia hujus loci est, inquit vir eruditus, ultima hebdomada multos Judæorum confirmaturos fœdus antiquum, contenturosque se in pacto vetere; hoc est, servaturos esse testamentum quod pepigit Deus cum ipsorum patribus: obsecutos nimirum Mathathie voci dicentis, 1. Mach. 2, 27. *Omnis qui zelum habet legis, STATUENS TESTAMENTUM, exeat post me*. Et hoc illud est, pergit idem dicere, quod 2. Mach. VII, 1. legitur: *Judas vero Machabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in castella, & convocantes cognatos & amicos, & eos qui PERMANSERUNT IN JUDAISMO, assumptes eduxerunt ad se SEX MILLIA virorum*. Et invocabant Dominum, &c. Typum vero hunc fuisse dicit innumeræ multitudinis, e sacerdotibus & plebe, quæ nomen Christo dedit, toto prædicationis Apostolicæ tempore, ante excidium civitatis: cujus excidii quidam typus similiter in hac ipsa ultima hebdomada exhibetur. Quod si hæc prophetia confirmandos dumtaxat in Christi fide eos significaret, qui hanc suscepissent; dicendum profecto fuit, non id unam hebdomadam, sed quinque hebdomadas fuisse exhibituras: siquidem desolatio civitatis, quæ in vaticinio Danielis cum hoc ipso eventu conjungitur, si sola pariter clades sub Tito describitur, nonnisi post annos xxxvii. a Christi morte contigit.

At tu, R. Pater, ne pars hæc vaticinii spectet etiam ad tempora Judæ Machabæi, ultimamque, quam P. HARDUINUS adsignat hebdomadam septem annorum, duo admittis sane egregia. Primum enim, scripturam sacram adulteras & corrumpis. Deinde hebdomadam illam postremam facis esse annorum quadraginta & eo amplius; hoc est, ab anno Christi xxx. usque ad Lxx. quo anno diruta a Vespasiano civitas est. Euge, macte virtute atque ingenio, R. Pater. Hoc argumentandi genere novum P. Harduini interpretamentum, ut appellas, corruet ac funditus subvertetur. Sicenim ais: „ pag. 174. „ *Confirmabit autem pactum multis hebdomada una; scilicet JESUS, in quem hæc quædrare modo evincemus, confirmabit, sive prævalere faciet, juxta vim fontis, pactum quod Deus pepigerat cum Abraham & Davide de Messia dando; quodque implendum docet Gabriel postrema hebdomade ex septuaginta hebdomadibus*. Et pag. 188. *Confirmabit autem pactum multis hebdomada una. Ibi Gabriel manifeste innuit pactum illud confirmatum iri ab eo CHRISTO qui erat occidendus. Quapropter ipse esset Onias, a quo debuisset confirmari hoc pactum: ergo non a populo Judaico*. Ut omittam orationis tuæ obscuritatem, cui sit opus OEdipo; quid est istud, amabo: Prævalere faciet Christus pactum olim initum de Messia dando? Num istud aliquando pactum nutavit? Quod si deinde pactum illud a Daniele commemoratum de Messia dando fuit, cum Abraham & Davide initum; tunc dici profecto confirmatum istud oportuit, cum Christus est natus. Nam illud certe tunc confirmatum cecinit Joannis Baptistæ pater Zacharias, cum didicit Christum mox nasciturum. *Benedictus, inquit, Dominus Deus Israel*,
Yyyy y

rael, quia visitavit, & fecit redemptionem plebis suae. Et **EREXIT CORNU SALUTIS** nobis, **IN DOMO DAVID** pueri sui. . . . Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memorari **TESTAMENTI SUI** sancti. **IUSIURANDUM QUOD JURAVIT AD ABRAHAM** patrem nostrum, daturum se nobis, &c. Audis tunc confirmatum dici pactum olim cum Abraham & Davide initum de Messia dando? Quota hæc autem tuo calculo hebdomas fuit? non septuagesima certe, sed sexagesimæ sextæ annus sextus. O firmam illam demonstrationem tuam! Quam etiam ut adstruas, sacros ipsos, ut dixi, codices corrumpis. Nam ubique sexti casus notam appingis his verbis, hebdomadâ unâ, secutus de more Portoregienses: nempe ut rectus seu nominandi casus, non ipsa hebdomas, sed Christus credatur. At quantum hinc distat Christi nomen in hoc vaticinio ab illa orationis parte, *Confirmabit autem pactum multis*, &c? aut quis qui vel Hebraicè vel Latine loqui sciat, Christi nomen tam longe antea positum hoc loco putet subintelligi? Verum ita poni a te, R. Pater, oportuit; ut suaderes ad sola Christi tempora hanc vaticinii sacri partem pertinere. Cur autem, cum Græcum exemplar soleas ubique exscribere, idem hoc loco prætermittis, nisi quia contra te facit? Sic enim habet: *Καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομαῖς μὲν*. Nec alia est vel Hebraici codicis vel Latini sententia. Quod si confirmatum illud pactum foret, ut velle videris, in morte Christi: (quamquam præterea vide quemadmodum intelligas pactum de Christo dando tunc esse confirmatum, cum Christus est sublatus e medio:) sed si ita foret, quoniam tunc traditus est propter peccata nostra; cum eadem hebdomada desolationem civitatis eventuram vates admoneat, fuit illa hebdomas postrema annorum amplius quadraginta: quod alterum ex tua interpretatione consequens incommodum esse diximus. Videris nunc igitur, quemadmodum nodum istum utrumque dissolvas.

CAPUT XVIII.

Versu eodem: Et in medio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium, &c.

Sequitur: *Et in medio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium.* „ In fonte, inquis, pag. 174. hoc „ est, in Hebræo, *abolebit*, seu cessare faciet sacrificium & munus. Reipsa prohibuit Antiochus ne sacrificia offerrentur, sed id ad tempus. Et pag. 188. „ Statim ac populus cœpit sequi Judam Machabæum, „ instaurata sunt sacrificia antiqua: quia cum typi essent „ mortis illius, jam nec necessaria, nec legitima erant. „ A morte Christi **NON MULTO POST**, ever- „ sis Hierosolymis cum Templo, omnis defecit hostia. Ex hisce dictis tuis, ni fallor, aperte colliget quispiam, partem hanc vaticinii melius multo congruere cum Antiochi temporibus, quam cum tempore mortis Christi. Antiochus enim cessare iussit sacrificia: ut Missam cessare facit Princeps ethnicus, qui prohibet Missam celebrari vel triennio. Christi vero mors cessare non fecit, hoc est, non prohibuit sacrificia celebrari, nisi vel post conversam si forte Hierosolymam ad Christi fidem, vel post everfam, ut vir eruditus ostendit, qui mihi hoc loco describendus non est. In hypothesi tua tamen, R. Pater, cessasse sacrificia oportet in medio supremæ hebdomadis; quod tuo quidem calculo in annum incurrit Christi mortis. Ex tua igitur interpretatione consequi e duobus alterum necesse est; vel cessasse sacrificia idem esse ac cessasse esse necessaria, tametsi fieri non cessarent: vel mediam hebdomadam ultimam non contigisse nisi post annos a morte Christi septem ac triginta: tunc enim, nec prius, reipsa cessarunt, una cum Urbis & ædis excidio. Utrum libuerit, elige.

„ At non obversatum animo Danielis Antiochum in „ capite nono, ubi edidit vaticinium de quo agitur, demonstramus, inquis, hocce argumento; quod ille propheta de Antiocho alibi vaticinatus est; nempe in capite octavo. De illo Josephus interpretatur, quod „ capite VIII. Daniel dicit: Robur autem datum est „ ei contra iuge sacrificium, &c. Vaticinium clare con- „ venit huic principi; qui interpellavit iuge sacrificium, „ sed non omnino cessare fecit. Hæc tua igitur egregia demonstratio est, R. Pater. Egit Daniel capite octavo de Antiocho rege. Dicit igitur non potest capite nono eventum descripsisse, quod sub eodem rege contingeret. Papæ! quæ consecutio! Quanto verius dicunt, qui aiunt, rem eandem utroque describi capite, octavo & nono: cessationem sacrificii scilicet: sed nono etiam ænigmatice tempus designari? Enimvero quid interest, an dicatur Antiocho regi datum robur contra iuge sacrificium ut illud auferret, quod capite VIII. & XII. dicitur; an eundem cessare fecisse hostiam & sacrificium, quod interjecto capite nono narratur? Ut in Evangelio parabola quinque sexve in unum eundem scopum spectant; sic plura Danielis capita unam eandem Judæici Templi & Hierosolymorum calamitatem describunt. Sed de hoc argumento, & de reliqua parte prophetiæ, hoc est, de abominatione desolationis, quæ eadem ultima hebdomada contigisse a Daniele ponitur, a te vero, R. Pater, differtur in annos post eam hebdomadam amplius triginta, sat prolixè egit P. HARDUINUS in sua Chronologia.

Nulla certe excogitata hætenus ratio est explicandi hujus vaticinii, quam non aliqua ex parte mutare senserint Doctores etiam Catholici: atque ea causa est quamobrem tot prodierint hypotheses contrariæ invicem & pugnantes. Arbitratus est igitur vir non plane ineruditus, fas esse sibi aliquam inquirere, cui nihil opponi posset, quæ nulli pateret earum difficultatum, quibus dissolvendis ceteræ omnes essent impares. Nec male, opinor, operam posuit. Tibi certe, R. Pater, decet illum interim maximam habere gratiam, quod plurimum laboraris, ut nemini lateret, qui te legeret, felicissime ab ipso expositum vaticinium illud fuisse. Nam quis ita esse non videat, cum te, perlecta Dissertatione tua, nec minimam interpretationis illius particulam convellere; nec nisi miserabilem omni ex parte lucubrationem edere adversus ipsum potuisse, uti jam ipse, ni fallor, agnoscis? Certe habet ista P. HARDUINI interpretatio notas illas, quas in conjectationibus Philosophus desiderabat, ut optimæ censerentur: Ita bene: aliter non bene: ergo sic optime. Huic interpretationi nihil est quod opponi possit, præter novitatem: sed fiet illa ætatis accessu vetus. Nihil est in sacris litteris, quod quidem ad illius vaticinii illustrationem quoquo modo pertineat, quod non in hac interpretatione ad eandem stabiliendam scriptum videatur. Ceteræ e contrario obnoxie sunt maximis difficultatibus, quas expedire ars aut ingenii felicitas nulla possit. Standum est una illa igitur interpretatione: Ceteræ deinceps negligendæ.

EPILOGUS.

I nunc, R. Pater, & cum Marshami somnio congruere viri catholici & religiosi interpretationem iactata. Calumnia hæc est; (ignosce liberius forte loquenti, sed tamen vere:) calumnia hæc est, conjuncta cum inscitia: siquidem neque de initio hebdomadam, neque de totius calculi ratione, neque de sensu alicujus ex eventis hoc vaticinio designatis P. HARDUINO cum Marshamo convenit. I. Negat Marshamus prophetiam esse de Christo: Christum præcipue ac directe spectari his verbis, *Occidetur Christus*, contendit ac demonstrat P. Harduinus,

duinus; qui nec Estio propterea parcat, nec Sixto Senensi, secus statuentibus. 2. Non intellexit deinde Marfhamus hebdomadas abbreviatis, quas solenter explicuit P. Harduinus: unde inter utriusque calculum discrimen intercedit annorum fere quinquaginta. 3. Nihil præterea de Onia Pontifice dixit Marfhamus: nihil ex libris Machabæorum excerptum: At Oniam contra venire in partem vaticinii, aliasque hujus prophetiæ particulas egregie his libris confirmari docuit P. Harduinus. 4. Marfhamus computat hebdomadas septuaginta ab excidio Hierosolymitano sub Nabuchodonosore: at ab annis novemdecim ante illud excidium P. Harduinus. 5.

Marfhamus elapsas ponit hebdomadas tres, cum oblata hæc est visio Danieli: at annos jam tum effluxisse quatuor & septuaginta ponit P. Harduinus. 6. Marfhamus, usque ad christum ducem, dictum intelligit de anno Cyri primo in Babylonia: at de anno Cyri primo in Media accipit P. Harduinus; qui annus in Media Cyri primus antecessit alterum Babylone primum annis amplius quinque & viginti. Mitto alia capita commemorare, quibus illi inter se diffident: cum sex illa sint sane satis insignia. Hominum deinceps de te sermones verere, qui futuri sint, si tanta scribendi prurigine te laborare senserint, ut nihil pensi habere videaris quid dicas, dum scribas.

EJUSDEM R. P. JOANNIS HARDUINI

Societatis JESU Presbyteri,

DISSERTATIO,

In eum locum, Act. VI, 9. *Synagoga quæ appellatur
LIBERTINORUM.*

Ex Diario Trevoltiano, anni 1701.

Qui sint *Libertini* in Actis Apostolorum, cap. VI, 9. nondum quicquam feliciter enodavit; & est ea res, ut quidquid est in sacris litteris, digna tractatu. Rem narrat ergo Lucas, his verbis; versu 1. *Crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.* Tum versu 9. *Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur LIBERTINORUM, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant a Cilicia, & Asia, disputantes cum Stephano.*

Qui sint hi, qui Hebræi isti, ante alia dispiciendum est. Cum *Judæus* in sacris libris *Græco* opponitur, tunc est utrumque sectæ nomen. *Græcus* ibi est, falsorum numinum cultui addictus; *Judæus*, qui Deum verum ex præscripto legis Mosæicæ colit; quicumque sub celo natus *Judæus* ille sit ex Jacobi posteris. At *Græcus* Hebræo cum opponitur, linguæ solum discrimen notatur, inter eos qui sint pariter religione *Judæi*. Sunt igitur hoc loco *Græci*, ex *Judæis* illi, qui erant in *Græcorum* ditione orti, atque ob eam rem *Græco* sermone utebantur. *Hebræi* vero, *Judæi* sunt in *Palæstina* nati, ubi sermo *Hebræus* tunc vigeret. Denique ubi *Græci* gentibus opponuntur, in eadem civitate Hierosolymitana, ut Act. IX, 29. *Loquebatur quoque Gentibus, & disputabat cum Græcis: Græci, Judæi sunt in ditione Græcorum nati.*

Græcorum hæc ditio in sacris litteris, ipsa Syria est, cujus primaria civitas Antiochia. Hoc illud est quod *Regnum Græcorum* in Machabæorum libris passim appellatur. Apud Origenem, in Comm. in Psal. I. tom. I. pag. 41. *Σαββήθ Σαββανὲ ἔλ.* Hoc est, *sceptrum* sive *Regnum rebellium Deo*: *שריט כרכני אל*: hoc est gentilium & idololatrarum. Quo nomine tituli illius artifex, quisquis fuit, *Regnum Græcorum* sive *gentilium* voluit intelligi: sunt enim certe gentiles, rebelles Deo.

In eo tractu *Græcorum* plurimi fuere *Judæi*, quos *Græcos* quoque nuncupari mos fuit, cum oppone-

rentur *Hebræis*, hoc est, *Judæis* ortis in *Palæstina*. Hi *Græci* *Judæi*, postquam Christo nomen dederunt, primi appellati sunt *Antiochiæ Christiani*, ut produnt sacre litteræ, Act. XI, 26. Erant & *Judæi*, qui *Damasci* degerent, *Græci* ejus generis: nam ibi sermonem *Græcum* in usu communi fuisse nummi antiqui testantur, sub Augusto, Tiberio, Nerone, ut de ceteris fileam, inscripti *ΔΑΜΑΣΚΟΥ*, & *ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ*. Ut qui sint *Libertini* facilius intelligatur, præmitti hanc adnotationem oportuisse mox constabit.

Neque enim *Libertini* liberti sunt, vel filii libertorum. Cum enim hæc esset celebratissima Hierosolymis *Synagoga*; ante menses fere octodecim, quam *Stephanus* obiret martyrium, (cujus occasione *Libertinorum* mentio fit:) dixere Christo *Judæi*, Joan. VIII, 33. *Semen Abraham sumus, & NEMINI SERVIVIMUS UMQUAM: Quomodo tu dicis: LIBERI eritis?* Quanto igitur potiore jure dicerent *Judæi* his interpretibus, qui *Libertinos* libertorum filios dici putant; *Nemini servivimus umquam*: quomodo vos dicitis, esse apud nos, & in ipsa primaria gentis civitate *synagogam* eorum, quorum patres servierint? Nec sane quisquam intelligere potuit, aut explanare, qui essent hi filii libertorum, tanto numero, tantaque dignatione, ut *Synagogam Hierosolymis* obtinerent. *Suidas* autem, cum illud esse gentis nomen dixit, *ὄνομα ἑθνὸς*, non immerito visus est ariolari; quoniam gentem unam aliquam vox illa *ὄνομα ἑθνὸς* designat; nec potuit ipse vel ausus est gentis illius situm indicare.

Fuit autem *Synagoga Libertinorum*, *Synagoga* quatuor Nationum, quæ ex utroque latere *Hebræis*, *Græcisque*, de quibus initio diximus, hoc est, *Judææ* *Syriæque* prætenduntur. Nam si quis Geographicam Tabulam inspexerit, statim animadvertet, quatuor illas Nationes ipsas esse, quæ hic suo omnino ordine recensentur: *Cyrenæi* primum, & *Alexandrini*, *Cilices* deinde, & *Asiani*. Habet enim *Judæa* *Syriaque* ante se *Mediterraneum mare*, quod *Magnum mare* *Hebræi* vocant. Cingunt hoc mare, dextro lævoque *Judææ* ac *Syriæ* latere, pari terrarum spatio; dextro quidem, sive septentrionali, *Ci-*

licia primum, deinde & Asia, usque ad Ægæum mare: lavo autem, sive meridiano, Ægyptus primum, ubi Alexandria est; deinde Libya, ubi Cyrene, quæ est e regione maris Ægæi. Et scriptor facit, ut nihil est eo accuratius, dum has Nationes quatuor enumerat, ab ea ducit initium, quæ est ad Austrum remotissima; definit autem in ea quæ longissime distat ad Boream. Nam Asia in Novo Testamento numquam dicitur, nisi de ea minoris Asiæ parte, in qua est Ephesus, cum Lydia, aliique tractus terrarum exigui. Et quamvis ibi quoque Græcus sermo vigeret in oppidis, Græcos tamen non appellant sacra litteræ, nisi quos hodie Syros vocamus; quoniam ibi Græci nimirum, quos alii Seleucidas vocant, rerum potirentur; qui nec Asia illa umquam, nec semper Cilicia sunt potiti.

Est autem hujus nominis, *Libertini*, origo Hebræica: Primum ex *לעבר* *leiber* vel *liber*: quæ vox occurrit apud Isaiam, cap. XLVII, 15. libro I. Reg. XIV, 40. & aliis locis. *Ad latus* vox ea significat: ex *ל* in, ad: & *עבר* *latus*, *ultra*, *transire*: unde & Hebræi nomen habent. Deinde ex *תני* *tine*, voce Chaldaica, *ambo*, *duo*: pro Hebræa *שני*. Sic apud Danielelem, cap. v. *תקל* *Thekel* pro *שקל* Hebræico est: & apud eundem, *תני* *secundus* est. Itaque *Libertini* sunt, *Qui sunt ad latus utrumque*, *Palæstinæ* nimirum ac *Syriæ*, sive Hebræorum, Græcorumque, de quibus initio diximus, lateri utrique appositæ nationes.

Cetero animadvertendum est unicam hoc loco commemorari synagogam; quamquam duobus illa nominibus designatur: generali primum, *Synagoga Libertinorum*, sive quatuor gentium vicinarum: altero deinde, quod singulas nominatim exprimat; *Et Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant a Cilicia & Asia*. Et Syriaca quidem interpretatio legit dumtaxat, *Quidam e synagoga Libertinorum, Cyrenæorum & Alexandrinorum*, absque particula connexiva & ante Cyrenæos. Sed nihil interest.

Erat sane Hierosolyma populosissima civitas: nec plures tamen in ea quam synagoga duæ fuerunt: civium altera, altera Libertinorum. Fuisse quidem Hierosolymis Synagogas cccclxxx. vulgo produnt, sed Rabbini, hoc est, falsis testibus. Synagogas enim Hierosolymis tantum duas fuisse produnt sacra litteræ: alteram pro indigenis, quibus ibi lex divina exponebatur. Nam de ista Dominus ipse testis est, Joan. XVI, 20. *Ego semper docui IN SYNAGOGA, & IN TEMPIO, quo omnes Judæi conveniunt*. Synagogam enim hæc verba tam unicam designant, quam Templum unicum. Quoniam scilicet Hierosolymis nefas fuit extra Templum Deum adorare, ut olim in castris extra Tabernaculum. Fuit Synagoga altera advenarum ex Nationibus quatuor superius appellatis. Galilææ enim ac Syriæ suas fuisse peculiares ac proprias Synagogas, in singulis fere oppidis, & plures quidem Damasci, ex Evangelio Actisque novimus.

Jam quæ *Libertinorum* nomine Christi temporibus notissima fuit Hierosolymis Synagoga, ea ipsa est, quæ in libris Machabæorum, *synagoga Assidæorum*, fortis viribus ex Israël appellatur, 1. Mach. 2, 42. *Assidæi qui erant in filiis Israël*, 1. Mach. VII, 13. *Qui dicuntur Assidæi Judæorum*, 2. Mach. XIV, 6. At ista ætate Nationes duas dumtaxat complectebatur, ad Austrum positas. Jam tum enim Judæi erant in Ægypto plurimi, ut constat ex prologo Ecclesiastici, capite Estheris undecimo, capite 1. libri 2. Mach. ex Evangelio; in quo Simon Cyrenæus; & ex Actis, in quibus memoratur Lucius Cyrenensis. Atque id ipsum docet originitas nominis *Assidæi*. Fuit olim Serrario e nostra Societate cum Drusio Scaligeroque summa concertatio de vi atque origine hujus vocis. Nam isti quidem, ut & Grotius hos secutus, derivari putant *Assidæos* ex Hebræo *חסיד* *sanctus*: (quod

& Serrarius dat iisdem ultro, re non expensa:) ex *Assidæis* deinde factos esse *Assidæos*, eosdemque esse, qui sint postea *Essæi* appellati, sive *Esseni*. Perinde quasi Hebrææ linguæ consuetudo ferret, in derivatis nominibus litteram hujusmodi, qualis est *ח*, expungi. Quod si ex *חסיד* fierent *Assidæi*, hi se *sanctos* cognominassent. Nam ea hujus nominis significatio est, Psal. LXXXVIII, 2. *Carnes sanctorum tuorum*: & Psal. CXLVIII, 14. *Hymnus omnibus sanctis ejus*: & alibi: quibus in locis toti Judæorum genti appellatio ea tribuitur. *Sanctos* enim appellabant eos, qui Deum & nossent & eo modo colerent, quem ipse præscripsisset. Quo sensu etiam in Novo Testamento vox ea passim occurrit. Non erant autem *Assidæi* hac parte ceteris sanctiores: nec patienter cives tulissent hac se illos gloriosa appellatione discriminare a ceteris: ac si denique, cum dicerentur *Assidæi Judæorum*, sancti seu fideles inter Judæos intelligerentur, ea res totam gentem summopere offendisset.

Heterodoxi autem, qui quamvis se Hebrææ linguæ peritia efferant, non aliam potuere hujus verbi originem invenire, Vulgatum Interpretem, quem ut Ecclesiam ipsam oderunt, eo nomine arguunt inscitæ, quod *Assidæi* scripserit per geminum *ss*: cum unicum sane sit satis, si derivatur ea vox ab *חסיד*. Sed falso nituntur illi principio, & est etiam hac parte diligentissimus accuratissimusque Vulgatus Interpres. Potest ea vox *Assidæi* per geminum sigma scribi; vel per unicum, *Asidæi*. Nam littera *z* interdum per unicum sigma exprimitur, ut in *Isaac*: sæpe vero & per geminum, ut in *Baltassar*. Ducitur ergo vox illa a *צדה* *tsida*, vel *ssida*: quæ vox occurrit 1. Reg. XX, 20. & significat, *Ad latus*. Itaque præfixo *ח* demonstrativo, fit *Assidæus*, *Qui est ad latus*: *Assidæi*, *Qui lateri scilicet unico Palæstinæ prætenduntur, meridiano utique, ac proinde Ægyptii*. Est quo factum est, ut cum aliæ Nationes duæ in Boream vergentes, Cilicum, Asianorumque, accessissent, mutari nomen *Assidæorum* in *Libertinorum* nomen oportuerit. Neque aliud, opinor, in his nominibus arcanum latet.

Similium certe nominum si quis indagat originem, norit is, cum in *ai* desinunt, ut *Pharisæi*, *Sadducæi*, *Machabæus*; in Hebræa origine esse oportere *ה* finale, quod huic diphthongo latinæ *e* respondeat; ut in ipso *Judæi* vocabulo est littera *ה*. Vox illa, *Pharisæi*, exempli gratia, non ex *פרש* ortum habet, ut Hebræizantibus vulgo videtur, Rabbiniisque ipsis, qui & recentes sunt, nec callent magis Hebræam linguam, aut istas norunt origines certius quam Christiani, qui huic linguæ perdiscendæ operam navant. Non igitur *Pharisæi* sunt *separati*: nec umquam id sibi certe nomen sumpsissent. In omni societate, quæ verum Numinis cultum præ se fert, *separati* non sunt nisi schismate divisi vel hæresi, aut a priorum communione seclusi. Nec Judæi patienter ferrent dicere se quosdam a reliquis separatos, quoniam essent religiosiores. Apud nos ipsos Religiosi, qui durissime omnium vitam agunt, non sunt a Christianis propterea separati; nec eo se nomine (quod esset superbum) appellant.

Erant apud Judæos *Pharisæi*, quod fere apud Christianos sunt Evangelii præcones, *les Missionnaires*. Est enim Hebræice *Pharisæus*, *Qui fructum facit peragrando regiones*: ex *פריה* *fructum facere*: & *צעה* *migrare de loco in locum*. Hanc vocis originem Christus ipse Dominus indicat, Matth. XXIII, 15. his verbis: *Vae vobis, Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum profelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos*. Neque enim eo nomine reprehenduntur, quod *Pharisæi* sint, sed quod hypocritæ. Cetero enim sedebant illi super cathedram Moysi, hoc est, veram legis doctrinam tradebant: nec hostes alios habuere, ut erant *Pharisæi*, quam *Sadducæos*. Paulus ipse eo nomi-

nomine gloriatur, Aq. xx i i i, 6. quod Phariseus sit, & filius Phariseorum: non ut Janseniani Montenses, magistros suos secuti, filius Pharisei. Hoc igitur adsciscabant sibi ipsi nomen Pharisei, quoniam in omnem terram cultum veri Numinis disseminarent. Itaque non his Christus objicit, quod a lege vel fide discessissent, sed quod falsas ad legem traditiones adjicerent: id quod fermentum Phariseorum appellat. Ceterum adeo non separatos se illi dixerunt, ut constantissime potius Synagogæ corpori adhererent; maxime vero Scribis, qui præcipui fuere Synagogæ Doctores.

Sadducei similiter ex Hebraïca origine derivantur, in qua sit littera ה finalis, quæ diphthongo latinæ respondeat. Nam a Sadoco nescio quo, quem Rabbinus comminiscuntur, hos nomen traxisse tam verum est, quam Francos a Franco rege. Sadduceus significat, Qui delectatur lege: ex ש qui: חרה delectari, latari: & חקה lex: ut ea vox est in Exodo. Hoc nomen Sadducei sibi vindicarunt, quoniam putam legem, purum Dei verbum sectari se dicerent. Itaque legem protulere, quam gestabant; Matth. xx i i, 24. in concertatione cum Christo: Magister, Moyses dixit, &c. Sic etiam Zebedæus est, Qui auro latatur, a זהב aurum, & חרה latari.

Vox illa denique Machabeus eandem formam habet; nimirum litteram gutturalem ה in fine radicis Hebraicæ. Neque enim, ut quibusdam placuit, vox est conflata ex primis litteris Hebraicis illius sententiæ quæ est in Exodo, cap. xv, 11. Qui similis tui in fortibus, Domine? Sed fit ex Græco μάχη vel μάχομαι, & Hebræo אכה velle, desiderare: ita ut Machabeus sit, Qui pugnare desiderat, qui bellum spirat, Vir pugnator, Vir bellator. Hoc ipsius Machabæi pater indicasse tunc videtur, cum hunc copiarum ducem institueret, 1. Mach. 2, 6. Et Judas Machabeus fortis viribus a juventute sua erit vobis princeps militiæ, & ipse aget bellum populi. Multi certe jam tum permixti cum Hebræis Græci fuere; & habuerunt Hebræi jam tum Græca nomina; cujusmodi sunt, Alcimus, Menelaus, &c. quidni & mixta utroque idiomate cognomina? Nam & mixtum est cognomen Bartimeus, Marc. x, 46. Itaque libri Machabeorum, libri sunt Bellatorum gesta complexi. Et Machabeorum per ch recte Vulgatus Interpres scripsit: Græci libri prave Μανιαβανών, per geminum χ. Ut ut est autem de ceteris originibus, de LIBERTINIS certe quod dictum est, id in controversiam adduci posse omnino non videtur.

EJUSDEM R. P. JOANNIS HARDUINI,

E Societate JESU Presbyteri,

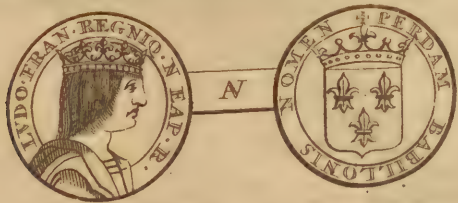
Explicatio Nummi sub Ludovico XII. Francorum Rege cusi, inscriptique,

PERDAM BABILLONIS NOMEN:

Excerpta ex Auctario Diarii Eruditorum, impresso Parisiis, die 31. Januarii, 1707.

Ummus Ludovici XII. Francorum Regis, cujus meminit Jacobus Augustus Thuanus, libro 1. historiarum sui temporis, est sane eximius ac singularis; sed ab ipso perperam explicatus. Aureus est in Gaza Regia; & in Cimelio Illustrissimi D. Foucault, Regi a sanctioribus Consiliis. Nummi illius iconem primus exhibuit D. Petavius, Senator Parisiensis; & post eum D. le Blanc, in libro inscripto Gallice, Monnoies de France. Prior nummi pagina vultum Principis exhibet, capite cincto corona e liliis Francicis, cum hac epigraphe: LVDO. FRAN. REGNIQ. NEAP. R. Posterior habet insignia regni Franciæ, quæ sunt tria lilia, superposita corona, pro more illius ævi aperta. Inscriptio, cruce præfixa: ✕ PERDAM BABILLONIS NOMEN. Allusio est ad locum Isaïæ, cap. xlv, 22. ubi de Chaldaïca Babylone dicitur, Perdam Babylonis nomen.

Existimavit D. Thuanus, comminatum esse hoc dicto Regem Ludovicum XII. se deleturum esse Urbem Romam, quoniam esset ei cum Summo Pontifice Julio II. simultas maxima: probro quoque Babylonis nomine eundem ipsum Romam designasse. Hanc vero interpretationem amplectuntur avidissime sanctæ Sedis Apostolicæ hostes: quibus credi perplacet, a Christianissimo etiam Rege summo opere spectam fuisse

Sedem Christi Vicarii. Verum est hæc interpretatio prorsus falsa; ac memoriæ religiosissimi sane Principis injuriosa valde & contumeliosa.

Animadvertendum enim est; Primo quidem, nummum istum tunc cusum fuisse, cum esset Francorum Rex Ludovicus XII. idem Rex Neapolitanus. Nam id aperte præfert inscriptio: Ludovicus Francorum Regniq. Neapolitani Rex. 2º. Reges Neapolitanos etiam inscribi & esse reipsa Reges Hierosolymitanos, a temporibus Friderici II. Imperatoris. 3º. Tunc eundem inscripsisse se, ut in Edicto ejusdem legitur pro creatione Parlamenti Provinciæ, anno 1501. apud D. Jolly, tomo 1. Officiorum Franciæ, pag. 472. Regem Franciæ, Neapolis & Jerusalem. 5º. Anno illo ipso quo capta a Ludovico XII. Neapolis est, aut anno certe sequente, nummum hunc cusum fuisse; hoc est, ante annos ipsos novem, quam cum Julio II. summo Pontifice simultates exerceret. Nam post annum certe 1503, numquam inscripsit se Ludovicus XII. regem Neapoleos. Non igitur Urbi Romæ minas intentat Rex certe Christianissimus, hoc dicto, PERDAM BABILLONIS NOMEN.

Sed tunc factus ille nimirum Rex Hierosolymitanus, cum & Rex Neapolitani regni; pollicetur hoc lemmate, se Terram sanctam, ditionem utique suam, recuperaturum esse; deleturumque postea ipsammet Ægyptum, usque ad Cæirum, quæ civitas Ægyptii Soldani primaria tunc sedes fuit; quoniam simul is Terram sanctam & Jerusalem tunc tenebat. Cæirum autem errore populari Occidentales omnes scriptores a temporibus Belli sacri, ut plerique Eruditi putant, Babylonem vocabant, pro Babillone; quod veteris Cæiri nomen fuit. Sic enim in hoc nummo scriptum est, BABILLONIS, ut recte D. Petavius edidit, & nos ipsi vidimus in nummo eo, qui perpulcher est ac nitidissimus; non, ut Thuanus retulit, pag. 8.

Yyyyy 3

BA-

BABYLONIS. Nam quod ad illud Martialis Epigramma attinet, e libro xiv. Epigr. 150.

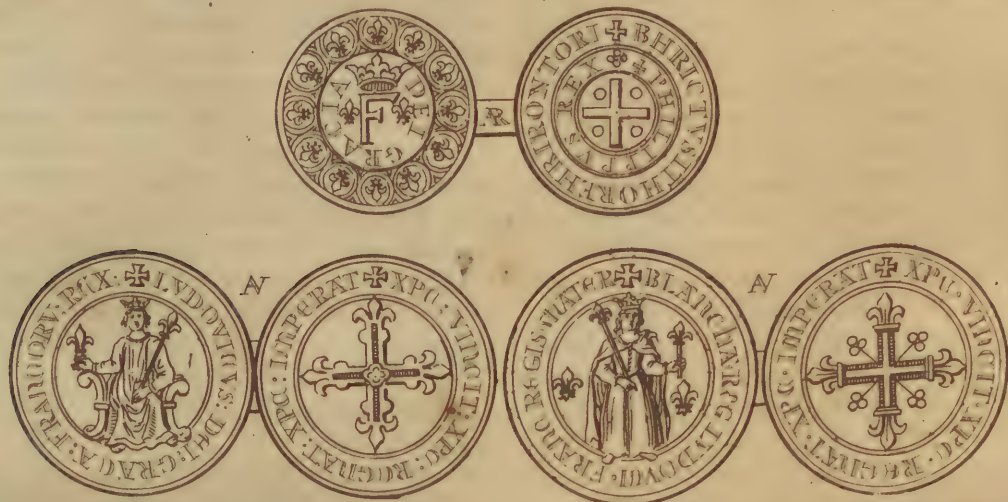
Hæc tibi Memphis tellus dat munera: victa est

Peetine Niliaco jam Babylonis acus.

Ubi Ferrarius in Geographia videre sibi visus est Ægyptiam Babylonem, longe allucinatus est. Chaldaïcam enim, quæ Euphrati amni imposita fuit, vates indicat Babylonem; versuque solum illud Plinianum exprimit, e libro viii. pag. 231. *Acu facere id Phryges invenerunt... Colores diversos picturæ intexere Baby-*

lon maxime celebravit, & nomen imposuit. Plurimis vero liciis texere, quæ polymita appellant, Alexandria instituit.

Soldani igitur Ægyptii in Babillone nova sedem tunc habebant, hoc est, in Caire: & Terram sanctam obtinere iidem usque ad annum 1516. quo Selimus I. Turcarum Imperator hanc occupavit; ut & Ægyptum anno consequente. Is ergo anno 1517. præstitit, quod Ludovicus XII. anno 1501. pollicebatur se facturum esse hoc dicto, PERDAM BABILLONIS NOMEN.

MEDAILLE DE PHILIPPE Auguste, expliquée par le P. H. dans une Lettre écrite à Monsieur DE BOZE, Secrétaire de l'Académie des Médailles & Inscriptions.

J'Aurai l'honneur, Monsieur, de vous écrire dans ce billet-ci, ce que je ne pus vous dire sur le champ; quand vous me montrâtes l'autre jour une Monnoye d'argent fort singulière de Philippe Auguste, comme je parcourois votre Cabinet de Médailles, qui est sans doute l'un des plus curieux que j'aye vus. Ce qu'il y a de singulier dans cette Médaille ou monnoye, c'est la seconde légende qui y est outre le nom du Prince, & qui est composée de vingt-quatre lettres, dont chacune est la première lettre d'un mot.

Les vingt-quatre lettres dont il s'agit, sont en caractères Romains; & n'ont rien de ce Gothique, qui commence à paroître sur les monnoyes de Saint Louis. Les voici.

† BHRICTUSITHOREHRIRON
TORI.

En voici l'explication:

BENEDICTUS HOMINUM REDEMPTOR,
IN CÆLIS TRIUMPHANS,
ULTRO SEMETIPSUM IN TERRIS HUMILIANS,
OMNIUM REX EST HOMINUM,
REX IMPERANS REGIBUS OMNIUM NATIONUM: TIMEAT ORIENS: REGNAT JESUS.

Le premier mot *Benedictus*, mis comme épithète, ressent le vieux Gaulois, & le tems qu'on disoit, le benoît Saint Esprit, & la benoîte Vierge Marie. Le mot *ultro*, renferme tout le sens de cette Prophétie, *Oblatus est, quia ipse voluit.* Le *Semetipsum in terris, humilians*, est pris de Saint Paul aux Philippiens chap. 2. 8. *Humiliavit semetipsum factus obediens.* Ce qui est exprimé dans la pénultième ligne, est tiré de l'Apocalypse, chap. 19. 16. *Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Enfin l'Épiphonème, *Timeat Oriens, Regnat Jesus*, certainement a beaucoup d'emphasis. Ceux qui ont travaillé à cette Inscription ont sagement remarqué, que, *Regnat Jesus*, y convenoit mieux, que *Christus Regnat*; parce qu'il exprime avec plus d'énergie, que la sainte Humanité même du Sauveur du Monde, qui avoit été humiliée sur la terre, faisoit sentir son pouvoir. Le mot, *Oriens*, pour signifier les Provinces du Levant, se

trouve cent fois sur les Médailles même du haut Empire.

L'usage d'abréger une légende, qui ne pourroit être mise au long dans un aussi petit volume, que l'est celui d'une monnoye ordinaire, & de l'abréger en n'y mettant que les premières lettres de chaque mot, est aussi ancien que les Médailles mêmes & les monnoyes. Depuis celles qu'on appelle Consulaires, c'est-à-dire, depuis le tems de Sulla jusqu'au plus bas siècles, il y en a une infinité chez les Latins. Mais pour les déchiffrer, il faut y observer cette règle, qui est généralement pratiquée dans toutes les Inscriptions, comme elle l'est ici: sçavoir que quelque nombre de lettres ou de mots qu'il y ait, à l'Inscription ne doit avoir qu'une pensée; ou s'il y en a plusieurs, elles doivent être si bien arrangées, qu'elles ne renferment qu'un sens complet.

Ces Inscriptions étoient d'abord écrites au long sur le piédestal de quelque Statue ou de quelque Trophée, sur quelque Arc de triomphe, ou en quelque autre cérémonie. Ce qui faisoit que sur les monnoyes, ou on les mettoit en même tems en abrégé, n'y marquant que les premières lettres de chaque mot, elles étoient intelligibles du moins à ceux qui les avoient lûes entières.

Dans une Médaille d'or de Justinien le jeune, qui a été aussi frappée en France, comme les lettres CO-NOB le marquent; qui signifient, *Civitates omnes Narbonenses obtulerunt*; on lit au revers, IHS CHRIST. REX REGNANTIUM. Sur une Médaille d'or du Roy Dagobert, la légende est REX DEUS; ce qui fait avec la croix, qui est dans le champ, REX DEUS CHRISTUS. La France est la première & peut-être la seule, qui ait donné à JESUS-CHRIST sur ses Médailles & sur ses monnoyes le titre de Roy, & de Roy des Rois. Mais la première Médaille ou monnoye, où le mot de *Regnat* se trouve, qui marque que JESUS-CHRIST a triomphé de ses ennemis en quelque occasion signalée, c'est cette monnoye que vous avez, MONSIEUR, de Philippe Auguste.

Il est visible qu'elle a été frappée, pour rapporter à JESUS-CHRIST toute la gloire de l'avantage que ce Prince remporta sur Saladin, lorsqu'il prit la ville d'Acre, & qu'il défit les Sarrafins en 1191. Car ce n'est qu'après cet événement qu'on a pu dire en France: TIMEAT ORIENS: REGNAT JESUS,

SUS, Que l'Orient tremble: l'Orient, où JESUS-CHRIST a bien voulu paroître humilié; l'Orient, dont l'entrée est à présent ouverte aux Chrétiens par la prise d'Acre, qui en est la clef. JESUS fait sentir qu'il est le Maître, & qu'il commande aux Rois de quelque nation qu'ils soient: *Res imperans Regibus omnium nationum.*

Sans doute aussi qu'un événement semblable; savoir la prise de Damiète en 1249. donna lieu à la Reine Blanche, mere de Saint Louis, à lors Regente, de faire mettre sur les monnoyes d'or qui portoient son nom, comme sur celles qui avoient le nom du Roy son fils, cette legende, que nos Rois ont depuis ce tems-là conservée sur leurs monnoyes d'or: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat.* Car cette formule ne paroît pas avant ce tems-là sur aucune monnoye. Et celle que quelques uns ont attribuée à Philippe Auguste avec ces mots là, n'est que de Philippe le Bel, comme l'a fort bien remarqué Mr. Du Cange. Le Caractère Gothique qui y est, en est une preuve indubitable.

Ces mots donc, *Regnat Jesus*, ou, *Christus regnat*, marquent les Victoires que les armées Chrétiennes avoient remportées sous Philippe Auguste, & sous Saint Louis son petit fils, sur les Infidelles qui s'étoient rendus maître de la Terre-Sainte. D'où vient que ce mot, *Christus regnat*, ne se trouve sur les monnoyes, qu'avec celui de *Christus vincit*; & qu'on n'a jamais vu *Regnat Jesus*, ou *Christus regnat*, sur les monnoyes ou Médailles que sous ces deux Rois, & après Saint Louis: parce que ce Prince étant le premier qui ait rétabli ou réglé les monnoyes en France, on a suivi depuis ce tems-là la forme qu'il leur a donnée. Mais pour Louis VIII. Pere de Saint Louis, comme il n'avoit pas porté la guerre dans l'Orient, ni vaincu les Infidelles, comme son pere avoit fait, & comme fit ensuite son fils; il n'a pas aussi de semblables légendes sur les monnoyes qui sont incontestablement de lui, non plus qu'aucun de ses autres predecesseurs.

Si c'est donc de ces Inscriptions, où on lit, *Regnat Jesus*, & *Christus regnat*, que tire son origine la fameuse formule, *Regnante Christo*, sur laquelle Messieurs Besly, Blondel, & quelques autres ont beaucoup écrit; si le sens primitif de cette formule est celui que ces Inscriptions présentent à l'esprit; si elle n'a pu avoir cours avant ce tems-là; ou si elle est plus ancienne; c'est ce que je laisse à examiner aux Critiques. De la capacité dont je vous connois. MONSIEUR, & qu'on admire dans votre Académie, vous les pourrez beaucoup aider la-dessus en leur communiquant vos lumieres.

Votre Médaille a encore cela de particulier, que c'est la plus ancienne des monnoyes de France, du moins de celles que j'ai vues, où il y ait des Fleurs de Lys. On en voit dans la même situation sur une Médaille de Philippe d'Alsace Comte de Flandre, qui étoit oncle maternel d'Isabelle femme de Philippe Auguste. Cela peut encore donner lieu à de nouvelles découvertes. Excusez, je vous prie, MONSIEUR, les ratures qui sont dans ce billet-ci: je ne me dispense de le mettre au net, que parce que je me hâte de vous donner satisfaction. Je suis avec bien du respect. . . .

EXPLICATION D'UNE MÉDAILLE
très-rare de l'Empereur Justinien, adressée par le
P. H. Jesuite à Monsieur HENRION, de l'Académie des Inscriptions & Médailles.

MONSIEUR, quand vous me donâtes hier, de la maniere du monde la plus obligeante, une petite Médaille de l'Empereur Justinien, quoique je vous marquasse alors combien je l'estimois, je ne pus néanmoins vous dire tout le sens que j'y découvrois, parce que vous souhaitâtes que je le fisse par écrit: ce que je vais tâcher de faire par ce billet que je me donne l'honneur de vous écrire aujourd'hui.

Cette Médaille est tout à fait singulière, en ce que de toutes celles que j'aye jamais vues dans les Cabinets les plus complets, ou dans tous les livres de ceux qui nous ont donné des Catalogues de Médailles, celle-ci est la seule de l'Empereur Justinien, dont l'inscription soit en Grec. J'avois crû jusqu'ici avec tous les plus habiles Antiquaires, qu'il n'y avoit point de Médailles Grecques de cet Empereur. Celle-ci m'a parfaitement détrompé.

Vous vous souvenez bien, MONSIEUR, que d'un côté est la tête de ce Prince avec une inscription Grecque; & de l'autre, son nom en chiffre, & en Grec de même, comme j'eus l'honneur de vous le dire: C'est le revers de cette Médaille qu'il faut sur tout considerer ici; c'est à dire, le grand C ou *σγμα* Grec, qui renferme & qui enveloppe presque le nom de IOYCTINIANOC en chiffre. Dans ce *σγμα* même il faut observer jusqu'à sa situation. Car en le tenant droit dans sa figure ordinaire, il determine comment il faut tenir la Médaille fixe, pour y voir le chiffre de la maniere qu'il le faut lire. Dans cette situation la premiere lettre est à la droite de la croix: c'est un I, qui est la premiere lettre du nom de Justinien: elle est pour cela plus grande que les autres; & elle sert en même tems à former le premier trait de la lettre N. La seconde est l'O qui est au milieu de la croix: la troisième est l'Y, qui est au haut: la quatrième est le C ou *σγμα*, qui est à la gauche de la croix: la cinquième est le T qui est en haut sous l'Y. La 6. 7. & 8. savoir INI se trouvent, comme j'ai dit, dans la premiere lettre à droite: ensuite l'A est au bas de la croix: les lettres N, O, & C qui restent, sont évidentes, comme je les ai déjà marquées. Cela fait IOYCTINIANOC. Outre que l'image du Prince, la fabrique, & le métal, marquent incontestablement le tems de Justinien.

L'Inscription est composée de la légende qui est du côté de la tête, & de ce chiffre-ci, avec le grand C ou *σγμα* qui l'enferme. Et le tout ensemble fait un sens complet, que voici: *THC CEBASIS KAI CAPEIAC COTHE IOYCTINIANOC CEBASIS.* *Augusta Caesarea Conservator Justinianus Augustus.* Justinien Auguste est le Conservateur de Cesarée surnommée l'Auguste. Car comme nous disons en François l'Auguste avec l'article, le Grec demande aussi sur cette Inscription, *της Σεβαστης.*

De toutes les Villes qui ont eu le nom de Cesarée, il n'y a que celle qui est sur la mer Méditerranée à l'entrée de la Palestine, qui ait été surnommée l'Auguste, *η Σεβαστή.* On lit sur quelques-unes de ses Médailles Latines, C. A. C. *Colonia Augusta Caesarea*: sur d'autres, COL. PR. FLAV. AVG. CAESAREA, *Colonia prima Flavia Augusta Caesarea*; parce qu'outre les anciens habitans qui étoient Grecs, on y avoit établi une Colonie Latine; & c'étoit la premiere qu'eût établi la Maison des Flaves, c'est à dire, l'Empereur Vespasien. Sur une Médaille très-curieuse de Diadumenien, qui est chez Mr. FOUCAULT, elle a tous ces noms-ci; COL. P. FL. F. AVT. G. CAES. *Colonia prima*

prima Flavia Felix Augusta Germanicia Caesarea. La Colonie la première des Flaves, l'Heureuse, l'Auguste, la Germanique Césarée. Ces quatre titres lui avoient été donnez par quatre differens Princes, qui lui avoient communiqué le nom ou le surnom de leur Famille; Vespasien, Commode, Auguste, Germanicus frere de l'Empereur Claude, ou plutôt l'Empereur Claude lui-même, qui avoit aussi le surnom de Germanique parce qu'ils le tenoient tous deux de leur pere. Le surnom d'*Heureuse* lui vient de l'Empereur Commode, qui est appelé sur ses Médailles, *Pius Felix, le Pieux & l'Heureux*. Et celui d'*Auguste* est de l'Empereur Auguste; long-tems avant qu'on y établit une Colonie Latine. Et c'est ce que l'Ouvrier sans doute nous a voulu apprendre, en mettant du moins pour la troisième lettre du mot AVT. une lettre Grecque.

Pour la même raison sur toutes les Médailles de cette Ville, si elles sont Latines, le nom de *la Première des Flaves*, que la Colonie y porta, y est ordinairement placé le premier, parce qu'il est propre de la Colonie, qui frappe la Médaille en Latin. Les surnoms d'*Auguste* & de *Germanique* y sont ordinairement les derniers; parce qu'étant plus anciens que la Colonie, ils ne la touchent pas de si près. Et les Médailles Grecques de cette Ville au contraire, n'ont jamais le nom de Flaves, que la Colonie y a porté; mais seulement les noms anciens; savoir celui d'*Auguste Césarée*, comme sur cette Médaille de Justinien; parce que César Auguste est le premier Prince qui ait donné son nom à cette Ville; ou ceux de *Germanique* & de *Commodienne*, par ce que ces deux Princes, Claude & Commode, ont accordé aux Habitans Grecs de grands privileges. Ce qui se vérifie pour l'un par l'époque qu'ils comptent sur leurs Médailles depuis la seconde année de Claude; & pour l'autre, par le surnom de *Commodienne*, qu'ils ont sur leurs Médailles, comme la Colonie a celui d'*Heureuse* sur les siennes.

Les Grecs étoient peut-être les seuls qui habitoient Césarée du tems de Justinien: ou bien ils partageoient encore la Ville, comme ils faisoient sous M. Aurele, sous qui ils frappoient des Médailles avec cette Inscription, KAICAPE ΓΕΡΜΑΝΙΚ. & sous Commode, chez Monsieur Foucault, KAIC. ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙΩΝ; & au Cabinet du Roi, KAICAPE. ΓΕΡΜΑΝΙΚΕ. KOM. Καίσαρῶν Γερμανικέων Κομοδιανῶν; & enfin sous l'Empereur Pescennius Niger, chez le Roi, avec l'Inscription, KAICAPEΙΑC ΓΕΡΜΑΝΙΚΗC. Ce qui n'empêchoit pas que sous tous ces Princes, les Latins de la même Ville ne fissent frapper aussi de leur côté des Médailles en Latin; avec le nom de *Colonie*, que les Grecs ne mettoient pas. Il se trouve en effet dans les Cabinets, de ces Médailles Latines, frappées sous ces Empereurs.

Σωτήρ, *Servator, le Conservateur, ou le Libérateur*, est un éloge qui se donne aux Princes, lors qu'ils ont secouru quelque Ville ou quelque Province, sur tout contre quelque ennemi de la patrie. Vous pouvez voir, MONSIEUR, sur une Médaille de la Ville de Nicopolis sur le Danube, qu'on

donne ce titre à Trajan: ΑΤΤ. ΚΑΙC. ΤΡΑΙΑΝΟC CΩΤΗΡ ΤΗC ΠΟΛΕΩC: *Imperator Caesar Trajanus Urbis Conservator*; & au revers, ΝΙΚΟΠΟΛΙC. C'est que Trajan avoit délivré cette Ville des incursions que les Daces faisoient sur tout le pais d'alentour. On voit de même en Latin sur les Médailles de Constantin & de Maxence, le titre de CONSERVATORES URB. SUÆ; pour marquer que certaines Villes attribuoient leur sûreté & leur repos à Jupiter, dont l'image est représentée sur le revers où est cette légende; & en même tems à celui de ces Empereurs, dont l'image & le nom est de l'autre côté. Une des plus nobles & des plus magnifiques Inscriptions qui soient sur les Médailles en ce genre-là, est celle de la Médaille de l'Empereur Aurelien, qui est chez Monsieur Foucault. D'un côté est le Soleil, avec cette légende, SOL DOMINUS IMPERI ROMANI; & de l'autre est Aurelien avec cette Inscription, AVRELIANVS AVG. CONS. c'est à dire, *Aurelianus Augustus Conservator*, & non pas *Consul*. Ceux qui avoient frappé cette Médaille, vouloient dire, que le Soleil qui étoit la Divinité principale qu'adoroient les Romains, étoit le Maître Souverain de l'Empire; mais que l'Empereur Aurelien en étoit le Conservateur. Il y en a encore d'autres exemples que je passe, & que vous sçavez.

Le nom de l'Empereur Justinien est ici en chiffre: toutes les lettres de son nom se trouvant ou aux extrémités, ou au milieu de la croix qui est dans le champ, pour marquer le Christianisme du Prince. Autant que je m'en puis souvenir, c'est ici le plus ancien chiffre qui paroisse sur les Médailles. Car celui qui est rapporté par Octavien Strada, pag. 249. sous l'Empereur Marcien, est fort suspect, comme le sont la plupart des Médailles que rapporte cet Antiquaire. Le chiffre y est mal fait & sans art, & n'a nulle marque de Christianisme.

Vous ne serez pas surpris, MONSIEUR, de voir que le nom de Justinien ne soit pas du côté où est son image. Je sçai que vous en avez vu d'autres semblables. L'Ouvrier voulant mettre le nom du Prince en chiffre, comme une nouvelle invention, il falloit qu'il le mît sur le revers de la Médaille; & conséquemment il étoit nécessaire, que le reste de l'Inscription fût du côté où est son image. J'oubliois de dire, que la C qui est ici mis principalement pour signifier Σωτήρ, y est encore pour signifier Σεβαστός *Augustus*. Car quoi que ce dernier mot ne soit pas absolument nécessaire, il est néanmoins bien placé dans cette Inscription; puis qu'il y donne à entendre, qu'il convient bien à un Auguste de protéger sur tout une Ville qui porte le nom d'Auguste comme lui.

Voilà, MONSIEUR, pour ne rien dire de superflu ou d'inutile, ce qui m'est venu depuis hier dans l'esprit sur votre Médaille; laquelle a son mérite, comme vous voyez, & dont je vous suis très-obligé. Je suis aussi avec beaucoup de respect, MONSIEUR, &c.

Ce 5. Mars 1708.

EJUSDEM R. P. JOANNIS HARDUINI

e Societate JESU Presbyteri,

INTERPRETATIO ET ELUCIDATIO
PSALMI DAVIDICI LXVII.
EX EDITIONE VULGATA.

Excerpta ex Auctario Diarii Eruditorum, impresso
Parisiis, die 31. Maii, 1707.

Interpretes plerique omnes, qui Psalmis illustrandis ex Editione Vulgata operam navant, quamvis Catholici, promissi propositique immemores, a Vulgata sæpe discedunt. In Hebraico volumine quiddam verius ac certius, aut magis certe perspicuum reperire se subinde saltem oblique significant, & plerique suadent. Eripiendus hic error nunc demum est; proposita interpretatione Psalmi LXVII. qui omnium difficillimus explicatu vulgo existimatur, excerpta ea idcirco ex integro Commentario, quem in Psalmos scripsimus. Nam ex eo specimine intelligitur haud dubie, ceteris quoque ex ea Editione si quidem paulo attentius perpendantur, sententiam subesse pariter eximiam, planam, secumque mirifice coherentem. Est enim certè hujusmodi in isto; hoc est, digna vate sacro oratio: primum quidem, ob constantiam in veri Numinis cultu, qua legentium animos implet; deinde ob ipsam scribendi rationem, quæ grãdis est, adeoque splendida, ob translationes verborum, quas metaphoras vocant; quæ non uno simplice verbo, sed adhibito tantum orationis circuitu possunt exponi: nulla ut ei non longe decedat celebratissimi cujusvis e veteribus poetis Ode: tum denique etiam ob eruditionem; cum selectis ex historia sacra priorum temporum capitibus plurimis, apteque collocatis, veluti luminibus splendescat oratio. Est subobscura quidem subinde Vul-

gata Editio; quis neget? at ea obscuritas non ex Interpretis imperitia, sed ex ingenio Hebraicæ locutionis oritur; quam totidem ille verbis, quoad fieri licuit, voluit representare. Atque hunc certe in interpretando morem tenere Interpretem verbi divini oportuit, ut verbum verbo redderet, ac religioni duceret vel syllabam adimere aut addere, vel de vi cujuspiam vocis primigeniæ tantillum detrachere. Quod quidem vix præstare alia quam Græca lingua & Latina potest: neque istæ quidem, quin ipsis, dum sic verbum verbo exprimunt, barbaries quædam adhærescat ex primigenio exemplari, quæ Gallicas aures in populari suo sermone vehementer offenderet.

Argumentum Psalmi LXVII. cujus suscipimus elucidationem, est hujusmodi. Capta fuerat a Philisthæis sub Heli Pontifice Arca Domini, ibique mensibus septem subliterat. Ut autem a morbo publice tunc grassante liberarentur, Deumque placarent, Arcam cum muneribus ex auro in regionem Israëlitarum reguli Philisthæorum remiserant. Mansit illa deinde diu in oppido Cariathiarim, novem fere millibus passuum ab Hierosolymis. Inde David, jam universo Israël imperans, Arcam deduci curavit ingenti pompa, quæ libro 2. Regum, cap. vi. & 1. Paralip. cap. xii. describitur: eoque fine Psalmum istum conscripsit, quem illo die solemniter Levitæ cum Israëlita plebe concinerent. Hunc isthic & Latina interpretatione donamus, & Gallica.

Vulgata Editio.

¹ In finem, Psalmus
Cantici ipsi David.

² Exsurgat Deus, &
dissipentur inimici ejus: &
fugiant, qui oderunt eum,
a facie ejus.

³ Sicut deficit fumus,
deficiant: sicut fluit cera a
facie ignis, sic pereant pec-
catores a facie Dei.

⁴ Et justi epulentur, &
exsultent in conspectu Dei:
& delectentur in latitia.

⁵ Cantate Deo, psalmum
dicite nomini ejus: iter fa-
cite ei, qui ascendit super
occasum: Dominus nomen
illi.

Exsultate in conspectu

Latina paraphrasis.

Sabbato desinente cantandus Psalmus cum
júbilo; ea modulatione, quam David ipse
præscripsit.

² Exsurgat Deus, & dissipentur inimici ejus:
& fugiant, qui oderunt eum, cum Arcam
viderint, cui ipse insidet.

³ Sicut evanescit fumus, sic ipsi evanes-
cant: sicut liquefit cera a calore ignis,
sic gentiles pereant, ubi Arcam Dei aspexe-
runt.

⁴ Israëlita autem epulentur, & exsultent
ante Arcam fœderis Domini, intra mœnia
Jerusalem: & perfundentur latitia.

⁵ Vos, inquam, Israëlita, cantu lauda-
te Deum: psalmum concinite in laudem ip-
sius: turba semota facite iter ei, qui se subli-
mem exhibuit super plagam occidentalem:
Dominus ipse nuncupatur & est.

Exsultate vos ante Arcam Domini, con-
Zzzzz

Gallica interpretatio.

Pour être chanté à la fin de la se-
maine, Pseaume de Cantique, dont
le chant est de la composition de
David lui même.

² Que Dieu s'élève, & qu'il pa-
roisse; qu'il mette ses ennemis en
déroute: & que ceux qui le haïs-
sent, prennent la fuite devant lui.

³ Qu'ils disparaissent ainsi que la
fumée s'évanouit: & comme la cire
fond au feu, que ces pécheurs de mê-
me soient anéantis à la vue de Dieu.

⁴ Mais que les fidèles soient en
festin, qu'ils tréssaillent de joie sous
les yeux du Seigneur: & qu'ils
jouissent d'une parfaite gaieté.

⁵ Chantez les louanges de Dieu,
chantez un pseaume à la gloire de son
nom; faites ranger le peuple, pour
laisser passer celui qui a fait sentir
l'eminence de son pouvoir, lors qu'il
étoit sur les terres de l'occident: son
nom c'est, Le Seigneur.

Tréssailliez de joie vous autres,
quand

Gallica interpretatio.

quand vous le voyez : pour ces pécheurs, ils seront effrayez de la voir :⁶ car il est le pere des orphelins, & le juge qui protege les veuves.

Dieu a choisi un lieu saint ou il a établi sa demeure :⁷ le Dieu qui fait habiter dans une même maison les personnes qui professent la même loi.

Celui qui par sa toute-puissance délivre les captifs : aussi bien que ceux qui quand ils l'irritent sont contrainsts de s'ensevelir dans la caverne des rochers.

⁸ Grand Dieu, lors que vous marchiez a la veüe de tout vötre peuple, lors que vous traversiez le désert :

⁹ Vötre tonnerre fit trembler la terre, les cieux semblerent se fonder en une pluie d'orage, a la vüe du Seigneur, qui s'étoit fait voir sur le mont Sinai, a la veüe de Dieu d'Israël.

¹⁰ Mais vous réservez pour cette terre que nous habitons, & qui est vötre heritage, grand Dieu, une pluie de faveur, que vous lui accorderez volontiers : toutes les fois que cette terre a souffert, vous l'avez rétablie par la.

¹¹ Les Israélites, qui sont vötre troupeau, y habiteront : car vous l'avez préparée cette terre, avec vötre bonté ordinaire, grand Dieu, pour ce pauvre peuple.

¹² Le Seigneur fournira ample matiere a ceux qui annoncent ses merveilles : il fera pour cela éclater sa puissance.

¹³ Et le Roi qui conduit les armées du peuple bien aimé, est tout dévoué a ce peuple bien aimé : jusqu'à partager pour l'ornement de chaque famille tout le butin qu'il fait sur les ennemis.

¹⁴ Ainsi quand vous ne feriez que dormir au milieu de vos héritages, les habitans du Midi & du Nort de la Terre sainte, qui sont les deux ailes de cette colombe, seront pourtant vêtus de brocart d'argent : & ceux qui occupent le pais qui est derriere Jerusalem, au dela du Jourdain, seront vêtus de brocart d'or pâle.

¹⁵ Maintenant que celui qui est au Ciel, se declare contre les Rois qui persecutent cette colombe, les habitans du mont Selmon porteront des habits blancs comme la neige :

¹⁶ Et la montagne de Dieu, sera une montagne de benediction.

Cette Montagne bien arrondie, sera une montagne de benediction :

¹⁷ Que vous sert de porter vos conjectures sur pais qui sont toutes les montagnes du bien arrondies ?

Je parle de la montagne ou il a plu a Dieu d'habiter : car en effet le Seigneur y fera éternellement sa demeure.

¹⁸ L'Arche que l'on y transporte, & sur laquelle le Seigneur

Latina Paraphrasis.

turbabuntur interim viso eo inimici ejus :⁶ quoniam pater ac tutor orphanorum est, & vindex viduarum.

Elegit enim Deus locum sanctum in quo habitaret :⁷ Deus qui facit ibi virum Israëlitam cum ejusdem religionis conjuge habere sobolem & familiam numerosam.

Qui quemadmodum victos a Chanaanais potenter eduxit ; similiter educit eosdem etiam, qui quando Deum exasperant, & ab inimicis propterea vexantur ; abscondunt se in cisternis & antris, velut in sepulcris.

⁸ Deus, cum Arca tua incederet in conspectu populi tui, velut comes itineris ; cum pertransires in deserto Idumææ :

⁹ Terra a tonitribus tunc commota est ; & post tonitrua nubes distillaverunt imbre vehementi : terrorem Idumæis incutiente Deo, qui apparuit in monte Sinai ; terrorem incutiente Deo, quem colit populus Israël.

¹⁰ At imbrem tempestivum, Deus, servabis, ultroque subministrabis terræ illi, quam instar hereditatis populo tuo dedisti : Et illa quidem laboravit interdum siccitate : tu vero recreasti eam, largò imbre perfluens.

¹¹ Oves pascuæ tuæ habitabunt in hereditate illa : quam parasti pro tua benignitate egenti populo tuo, Deus.

¹² Dominus dabit argumentum dicendi iis qui annunciant opera ejus : exferetque propterea potentiam suam magnam.

¹³ Rex autem, qui dux est exercituum populi Deo dilecti, totus est populi Israëlitiçi quem diligit : & amat is ad splendorem unius cujusque familiæ capta ex hostibus spolia dividere.

¹⁴ Itaque etiam si somno secure indulgeatis, Israëlita, in mediis civitatibus, quæ sunt vobis attributæ ; nihilominus in terra Israël, & ad dextram Hierosolymorum positæ, quæ sunt ad Boream conversæ tribus, & positæ ad sinistram, quæ sunt & ad Austrum declives, induentur vestibus argenteo filo contextis : in parte vero posteriore, nempe quæ ad Orientem & ultra Jordanem est posita, induentur vestibus filo contextis ex auro pallido.

¹⁵ Quamdiu rex cæli Deus non parcat regibus Philisthæis, sed in eos ulciscetur, qui columbam hanc divexant, induent splendidas vestes candidasque in monte Selmon, in tribu Ephraïm. ¹⁶ Mons vero Dei, mons Sion, mons benedictus a Deo erit.

Mons circumscriptus rotunditatis, casei instar, mons erit benedictus a Deo : ¹⁷ Cur autem cogitatis in animis vestris montes alios rotunditatis absolutæ ?

Montem dico unum, in quo semel complacitum est Deo habitare : & in eo certe Dominus perpetuo habitabit.

¹⁸ Currus Dei, Arca, inquam, Dei, dum in illum montem defertur a Levitis, innume-

Vulgata Editio.

ejus, turbabuntur a facie ejus, ⁶ patris orphanorum, & judicis viduarum.

Deus in loco sancto suo :
⁷ Deus qui inhabitare facit unius moris in domo.

Qui educit victos infortitudine : similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulcris.

⁸ Deus cum egredereris in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto :

⁹ Terra mota est, etenim cæli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israël.

¹⁰ Pluviam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ : & infirmata est, tu vero perfecisti eam.

¹¹ Animalia tuæ habitabunt in ea : parasti in dulcedine tuæ pauperi, Deus.

¹² Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.

¹³ Rex virtutum dilecti dilecti : & speciei domus dividere spolia.

¹⁴ Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri.

¹⁵ Dum discernit cælestis reges super eam, nive dealbabuntur in Selmon : ¹⁶ Mons Dei, mons pinguis.

Mons coagulatus, mons pinguis : ¹⁷ ut quid suspicamini montes coagulatos ?

Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo : etenim Dominus habitabit in finem.

¹⁸ Currus Dei decem millibus multiplex, millia latan-

Vulgata Editio.
latantium : Dominus in eis
in Sina in sancto.

Latina Paraphrasis.

rabili multitudine comitante procedit : multi-
tudine Israelitarum præ gaudio exultantium :
Dominus inter eos est , ex quo visus est in
monte Sina ; in sanctuario suo est ,

Gallica interpretatio.

marche , comme sur son char de
triomphe , est accompagnée de plu-
sieurs milliers d'Israélites , qui
sont pénétrés de joie : parce que le
Seigneur est au milieu d'eux , de-
puis qu'il a paru sur le mont Sina ;
il y est dans son sanctuaire.

¹⁹ Ascendisti in altum ,
cepisti captivitatem : acce-
pisti dona in hominibus.

¹⁹ Ascendisti , Deus , in excelsum majesta-
tis tuæ folium ; abduxisti captivos nostros :
accepisti munera quæ dederunt ipsi Philisthi-
ni :

¹⁹ Vous êtes monté au haut de
votre trône , grand Dieu ; vous
avez ramené nos captifs : vous a-
vez reçu des présents dans le pays
même des idolâtres.

Etenim non credentes , in-
habitare Dominum Deum.

Quamvis non crederent eum qui inhabita-
verat apud illos , Dominum Deum esse.

Où de ceux la même qui ne
croioient pas : que celui qui logeoit
chez eux fût le Seigneur Dieu.

²⁰ Benedictus Dominus
die quotidie : prosperum iter
faciet nobis Deus salutarium
nostrorum.

²⁰ Benedictus Dominus per singulos dies :
prosperos successus dabit nobis Deus salvator
noster.

²⁰ Que chaque jour le Seigneur
soit béni ; le Dieu qui nous a tou-
jours conservés , nous fera prospe-
rer dans nos entreprises.

²¹ Deus noster , Deus
salvos faciendi : & Domini
Domini exitus mortis.

²¹ Deus enim noster , Deus est qui confert
salutem : & Dominus dominator est , qui suos
a morte eripit.

²¹ Car notre Dieu est un Dieu
qui peut sauver ; & le Seigneur est
le seul Seigneur qui peut nous ga-
rentir de la mort.

²² Verumtamen Deus
confringet capita inimico-
rum suorum : verticem ca-
pilli perambulantium in de-
lictis suis.

²² Verumtamen Deus idem confringet ca-
pita inimicorum suorum : verticem conteret
comatorum istorum , qui ritus suos idololâtricos
ubique exercent.

²² Mais aussi ce même Dieu bri-
sera les têtes de ses ennemis : il bri-
sera la tête de ces gens à longue che-
velure , qui pratiquent par tout leur
idolâtrie.

²³ Dixit Dominus : Ex
Basan convertam , conver-
tam in profundum maris.

²³ Dixit Dominus : Vel si regio ista dives
ac populosa fuerit sicut Basan , subvertetur
illa : sic convertam regionem illam , ut demer-
sa credatur esse in profundum mare.

²³ Le Seigneur l'a dit : Ce pays
fut-il riche & peuplé comme l'étoit
autrefois le pays de Basan , je le fe-
rai changer de face : je le ferai
changer de face , comme s'il étoit
englouti au fond de la mer.

²⁴ Ut intingatur pes
tuus in sanguine : lingua
canum tuorum ex inimicis ,
ab ipso.

²⁴ Faciam ut intingatur pes tuus , Israël ,
in sanguine : & ut lingua canum tuorum ru-
bescat ab illo ipso sanguine inimicorum tuo-
rum.

²⁴ En sorte que vous teindrez
vos pieds , mon peuple , dans le sang
de ses habitans ; & que la langue de
vos chiens sera teinte de ce même
sang de vos ennemis.

²⁵ Viderunt ingressus tuos ,
Deus , ingressus Dei mei :
regis mei qui est in sancto.

²⁵ Viderunt Israëlitarum incessum tuum , Deus ;
incessum Dei mei ; regis mei , qui habitat in
tabernaculi sanctuario : majestatem viderunt
Arcæ procedentis in civitatem Jerusalem.

²⁵ Vos fidèles , o Dieu , ont vu
votre marche : ils ont vu la mar-
che de mon Dieu & de mon Roi ,
qui habite dans son sanctuaire.

²⁶ Prævenierunt principes
conjuncti psallentibus , in
medio juvenicularum tympa-
nistiarum.

²⁶ Proderunt obviam principes tribuum
conjuncti Levitis cantoribus : & in media pom-
pa chorus virginum fuit tympana pulsan-
tium.

²⁶ Les chefs des tribus sont allés
au devant de lui , ils étoient accom-
pagnés de chantres ; & parmi eux
étoit un chœur de vierges , qui bat-
toient leurs tambours.

²⁷ In Ecclesiis benedicite
Deo Domino , de fontibus
Israël.

²⁷ In conventu suæ quisque tribus laudate
Dominum Deum , inquebant , vos qui pro-
gnati estis ex duodecim capitibus populi Israël-
itici.

²⁷ Bénissez le Seigneur Dieu ,
disoient-ils , bénissez-le chacun dans
l'assemblée de sa tribu , peuple issu
des douze tiges d'Israël.

²⁸ Ibi Benjamin adoles-
centulus , in mentis excessu.

²⁸ Illic Benjaminica tribus adfuit , orta ex
minimo natu filiorum Jacob ; quæ tunc visa
est , ut olim , multos habere prophetantes.

²⁸ La tribu de Benjamin s'y est
trouvée ; tribu issue du plus jeune des
douze ; tribu qui se sentoît encore a-
lors pleine de l'esprit de prophétie.

Principes Juda , duces eo-
rum : principes Zabulon ,
principes Nephthali.

Adfuerunt principes tribus Juda , qui sunt
ceterarum tribuum in bello duces : adfuerunt
etiam qui sunt omnium remotissimi principes
tribus Zabulon , principes tribus Nephthali.

Les chefs de la tribu de Juda s'y
sont trouvés , tribu que Dieu a des-
tinée pour marcher à la tête des ar-
mées du peuple : on y a vu jusqu'aux
chefs de la tribu de Zabulon , & ceux
même de la tribu de Nephthali.

²⁹ Manda Deus virtuti
tuæ : confirma hoc Deus ,
quod operatus es in nobis.

²⁹ Impera ergo , Deus , utere fortitudine
tua : facitabile sit illud , Deus , quodcumque
fecisti hætenus , ut bene nobis esset.

²⁹ Faites agir votre puissance , o
Dieu : affermissez , grand Dieu ,
l'ouvrage que vous avez commencé
d'opérer en notre faveur.

³⁰ A templo tuo quod est
in Jerusalem : tibi offerent
reges munera.

³⁰ Impera a tabernaculo tuo , quod est in
Jerusalem : offerent tibi munera reges gentium ,
reveriti potentiam tuam.

³⁰ Commandez du Tabernacle ou
vous habitez , qui est à Jerusalem :
& les Rois mêmes vous y viendront
offrir des présents.

³¹ Increpa feras arundinis ,
congregatio taurorum in vac-
cis populorum : ut excludant
eos , qui probati sunt argento.

³¹ Increpa primum Philisthæos , qui in
bello sagittis utuntur ex arundine : populos
bello congregatos instar taurorum cum vaccis ; ut
eiiciant eos , qui sunt probati fidei contra

³¹ Chatiez delà , grand Dieu ,
ces bêtes féroces , qui sont armées de
flèches : ces peuples qui s'assemblent
comme des taureaux furieux avec
Zzzzz 2 leurs

Gallica interpretatio.

Latina Paraphrasis.

Vulgata Editio.

leurs genisses : pour déposséder ceux qui sont d'une piété à l'épreuve contre les idoles d'argent, de l'héritage que vous leur avez donné.

Détruisez ces peuples qui ne respirent que la guerre : ³² alors il viendra ici des Envies d'Egypte : & l'Ethiopie même viendra ici offrir ses présents à Dieu.

³³ Rois du pays des Philistins, chantez les louanges de Dieu, chantez des psaumes à l'honneur du Seigneur : chantez à l'honneur de Dieu, ³⁴ qui est monté au dessus des cieux : & pour l'adorer, tournez vous vers l'Orient.

Il vous fera bien-tôt encore entendre son tonnerre avec éclat : ³⁵ louez Dieu de ce qu'il a fait pour Israël son peuple : il sait faire éclater dans les nuës sa grandeur & son pouvoir.

³⁶ Dieu est admirable dans la protection qu'il donne à ceux qui sont dévoués à son service : Le Dieu d'Israël donnera lui-même à son peuple de la force & du courage : Que Dieu en soit benî.

idola argentea, ex terra quam dedisti eis possidendam.

Everte gentes, quæ bella volunt : ³² Tunc venient legati ex Ægypto : Arabica ipsa Æthiopia obviam veniet Deo cum muneribus.

³³ Vos autem, regna Philistinorum, cantate Deo laudes : psallite Domino cantica : psallite Deo, ³⁴ qui ascendit supra cælos altissimos : psallite conversi ad Orientem.

Mox enim valide de cælo tonabit adhuc contra vos, si bellum inferre Israël pergitis : ³⁵ Glorificate Deum, & agnoscite quanta fecerit mirabilia propter Israël : gloriosum agnoscite & fortem eum esse in nubibus, cum ex his fulgura tamquam sagittas jaculatur in suos & Israëlites hostes.

³⁶ Mirabiliter Deus tutatur Israëlitas sanctos suos : Deus Israëlitarum ipse semper dabit robur & fortitudinem plebi suæ. Est igitur vel eo nomine benedictus Deus.

Disipa gentes, quæ bella volunt : ³² venient legati ex Ægypto, Æthiopia præveniet manus ejus Deo.

³³ Regna terræ, cantate Deo : psallite Domino : psallite Deo, ³⁴ qui ascendit super cælum cali, ad Orientem.

Ecce dabit voci suæ vocem virtutis : ³⁵ date gloriam Deo super Israël : magnificentia ejus, & virtus ejus in nubibus.

³⁶ Mirabilis Deus in sanctis suis : Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ : benedictus Deus.

Adnotationes in Psalmum LXVII.

¹ In finem, Psalmus Cantici ipsi David. Hæc tituli sententia est, ut alibi ostendimus, ubi differuimus de Psalmorum titulis universim : Sabbato desinente Psalmus cum jubilo decantandus in synagoga, eo modulationis genere, quod est ab ipsomet Davide præfinitum.

² Exsurgat Deus. Sumptum illud initium ex Moise est, Num. x, 35. Et hunc ille versum proferre consueverat, Arca proficiscente.

² A facie ejus. Hoc est, a conspectu Arcæ Dei. Nam ibi se Deus præsentem spectari voluit : inde fugabat prosternebatque Israëlitarum hostes. 1. Reg. 2, 18. Samuël autem ministrabat ante FACIEM Domini. Et xx1, 6. Panes propositionis, qui sublati fuerant A FACIE Domini. 2. Paralip. vii, 14. Si populus meus. . . . deprecatus me fuerit, & EXQUISIERIT FACIEM MEAM, & egerit penitentiam a viis suis pessimis. Psal. xli, 3. Quando veniam, & apparebo ante FACIEM DEI? Sic alibi passim, facies Dei, Arca fœderis Domini est. At hoc loco præsentem ibi quidem, sed & iratum suis populi hostibus Deum vox ea declarat : ut Psal. ix, 4. Infirmitur, & PERIBUNT A FACIE TUA. Et cxiii, 7. A FACIE Domini mota est terra : A FACIE Dei Jacob.

³ Peccatores. Qui superiore versu dicuntur inimici Dei, & qui oderunt eum. Nimirum gentiles, qui Deum non nossent, nec colerent, hos peccatores appellabant, Judæi. Et Paulus ipse, Gal. 2, 15. Nos natura Judæi, & non ex gentibus PECCATORES.

⁴ Et justi. Israëlitas Deum colentes. Justos enim appellat scriptura, quos fideles vocamus. Exempla in sacris litteris innumera sunt & obvia. Ut Josue x, 13. Nonne scriptum est hoc in libro JUSTORUM.

⁵ Iter facite ei. Ut Isai. lvii, 14. Viam FACITE, præbete ITER, declinate de semita, auferite offendicula, &c.

⁵ Qui ascendit. Verbum est præteriti temporis : ut & in Græco, ἐπιβέβηκός.

⁵ Super occasum. Hebraizantes quidam vertunt :

Præparate viam ascendenti per desertum. Quomodo viam autem pararet plebs Hierosolymitana ascendenti Arcæ per desertum? aut, ut alii reddunt, Deo equitanti in supremis cælis, aut super nubes? Egregie super occasum vertit Vulgatus Interpres. Significat enim vox ea reditum Arcæ Dei ex regione Philistinorum : quæ regio, siquidem litus ii accolebant mediterranei maris, ad occasum fuit comparate ad civitatem, Hierosolymorum. Philistini ab occidente, inquit Isaias, cap. ix, 13. Civitates Philistinorum quinque; Azotus, Gaza, Ascalon, Geth, Accaron, Arcam Dei detinuerant mensibus septem, 1. Reg. vi, 1, 17. Inde dimissa fuerat in oppidum Cariathiarim, 1. Reg. vii, 1. Pereleganter autem dicitur super occasum ascendisse, ut intelligeremus, Arcam, & insidentem Arcæ Deum, per regionem quæ erat in occasu posita, triumphantis more incessisse, & quasi pedibus calcasse eam. Confer jam cum isto versu hujus Psalmi versum 34. ubi Hierosolyma posita dicuntur esse ad Orientem.

⁵ Turbabitur a facie ejus. Quoniam hæc desunt in Hebræo exemplari, dictum est nuper satis audacter a scriptore quodam, abundare has voces.

⁶ Patris orphanorum, & judicis viduarum. Sic idem David in Psalmo cxlv, 9. Pupillum & viduam suscipiet; & vias peccatorum disperdet.

⁶ Deus in loco sancto suo. In civitate sua sancta, vel in monte Sion, ut Psal. cxiii, 13. Aut quis stabit IN LOCO SANCTO ejus? & in Psal. cxxxi, 7. Adorabimus IN LOCO, ubi steterunt pedes ejus.

⁷ Qui inhabitare facit unius moris in domo. Sic Psal. cxii, 9. Qui habitare facit sterilem IN DOMO, matrem filiorum latantem. Cum autem unius moris dicit, legem respicit, quæ matrimonia vetat cum alienigenis, præsertim Chananæis & Philisthæis, Deut. vii, 3. Vide & 1. Esdr. ix. & x.

⁷ Qui educit victos in fortitudine. Israëlitas intelligit compedibus victos sub rege Chanaan, qui per viginti annos vehementer oppresserat eos, Judic. v, 3. Unde eruit Israëlitas Dominus, per Deboram & Barac; in fortitudine, quoniam occiso Sisara, duce exercitus Chananæorum, Israëlitas crescebant quotidie, & FORTI MANU opprimebant Jacob regem Chanaan, donec deleverunt eum, Judic. v, 24. Et versu

12. *Surge Barac, & apprehende CAPTIVOS TUOS, fili Abinoëm.* Salvata sunt reliquia populi: **DOMINUS IN FORTIBUS** dimicavit: quasi diceret, Dei ope reportata victoria est. Hunc locum utrumque haud dubie Regius vates respexit, cum hunc Psalmum scriberet. Hic in Hebræo legitur tantum, *Qui educit victos in compedibus*, pro eo quod est in Vulgata multo splendidius, *Qui educit victos in fortitudine*.

7 *Qui exasperant.* Ezech. 2, 5. de Israëlita gente: **DOMUS EXASPERANS** est. Id quod vates idem amplius duodecies repetit. Et Psalmo LXXVII, 8. *Ne fiant sicut patres eorum, generatio prava & EXASPERANS.* Et Jerem. v, 23. *Populo autem huic factum est cor incredulum, & EXASPERANS, recesserunt & abierunt.* Sub Saule primum id verbum occurrit de Israëlitis, in ista Samuelis concione, 1. Reg. xii, 14, 15. *Si timueritis Dominum, & servieritis ei, & audieritis vocem ejus, & non EXASPERAVERITIS* os Domini. . . . Si autem non audieritis vocem Domini, sed si EXASPERAVERITIS sermones ejus, erit manus Domini super vos, opprimentibus eos scilicet, ut mox dicemus, Philisthæis.

7 *Qui habitant in sepulcris.* Respicit Regius vates illud quod refertur 1. Reg. xiii, 5, 6. *Et Philisthim congregati sunt ad praliandum contra Israël. . . . Quod cum vidissent viri Israël se in arcto positos, (afflictus enim erat populus,) absconderunt se in speluncis, & in abditiis, in petris quoque; & in antris, & in cisternis.* Eleganti metaphora David sepulcra vocat, antra & cisternas, in quibus abditi Israëlita latitabant. Præsentia quam exhibet Vulgata Editio, exilis est illa Hebræi codicis, ut nunc est: *Verumtamen rebelles habitaverunt in sicco*: neque satis cum argumento congruit.

8 *In deserto.* In deserto Idumææ, non longe a meridionali lingua Maris Mortui: sed longe a monte Sinai.

9 *Terra mota est, etenim calis &c.* Hoc illud est quod etiam refertur in Cantico Debboræ & Barac, Judic. v, 4. *Domine CUM EXIRES de Seir, & TRANSIRES per regiones EDMOM, TERRA MOTA EST, CÆLIQUE ac nubes DISTILLAVERUNT aquis.*

9 *A facie Dei Sinai.* Hoc est, cum sui terrorem incuteret inimicis populi Israël, Deus ille qui apparuerat in monte Sinai. Terrendis enim mortalium animis apta sunt crebra fulgura & tonitrua; & qui solent subsequi, imbres vehementes.

10 *Hereditati tuæ.* Terra Chanaan hereditas Dei dicitur, quoniam a Deo data est populo suo in hereditatem. Sic Psal. LXXVIII, 1. *Deus, venerunt gentes in HEREDITATEM TUAM.* Et CXXXIV, 12. *Et omnia regna Chanaan. Et dedit terram eorum hereditatem, HEREDITATEM populo suo.*

11 *Animalia tua.* Israëlita ipsi, qui sunt alibi oves pascuæ Dei, Psal. LXXII, 1. LXXVIII, 13. XCIV, 7. XCIX, 3. & Ezech. XXXIV, 31. *greges Dei, greges pascuæ Dei.*

11 *Pauperi.* Pauperum nomine semper fere designatur in Psalmis populus Israëlita. Psal. LXVIII, 33. LXXIII, 19. & alibi passim.

12 *Evangelizantibus.* Vox Hebræa hoc loco est generis feminini: id quod excusare exemplis similibus nititur Lorinus noster.

12 *Virtute multa.* De qua nempe dicitur versu 29. *Manda Deus VIRTUTI TUÆ.* Et Psal. LVIII, 6. *Disperge illos in VIRTUTE TUÀ:* &c. Neque enim exercitus multus; רַב צֶבֶא hic locum habet. Nec virtutem in singulari numero memini me legere in sacris libris pro exercitu.

13 *Rex virtutum.* Rex exercituum est, sive qui dux est exercituum.

13 *Virtutum dilecti.* Hoc est, exercituum populi

Israëlitici, qui dilecti nomine designatur etiam in Psalmo XXVIII, 6. *Et DILECTUS quemadmodum filius unicornium.* Ob illud Deut. VII, 8. *DILEXIT vos Dominus.* Et Psal. XLVI, 5. *Speciem Jacob, quam DILEXIT.* Et Jerem. XI, 15. *Quid est quod DILECTUS meus in domo mea fecit scelera multa?* Et Osée XI, 1. *Quia puer Israël, & DILEXI eum.* Et Rom. XI, 28. *Secundum electionem CARISSIMI propter patres.* Sic denique Psal. CXXVI, 2. *Cum dederit DILECTIS SUIS somnum.*

13 *Rex virtutum dilecti dilecti.* Subintellige verbum substantivum, est: ut versu 21. *Domini Domini exitus mortis:* subaudi verbum substantivum; ut sit sententia, Exitus mortis, Domini dominatoris universorum est.

13 *Et speciei domus.* Græce pariter in dativo casu, οἰκουμένη. Species domus, decor est domus cujusque. Nam species decor & pulcritudo est: ut Psal. XLIV. *Specie tua & pulcritudine tua.* Sic SPECIOSA Jacob, pulcra ædificia Israël appellantur, Thren. 2, 2.

13 *Dividere.* Hoc est, adeo ut diviserit. Sic Eccli. XLVI, 2. *Jesus Nave dicitur maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes:* hoc est, adeo ut expugnaverit.

13 *Dividere spolia.* Quemadmodum David post casos Amalecitas fecit. Prædam enim ut singulis sociis ex æquo diviserit, & his nimirum qui pugnaverant, & his qui remanserant ad sarcinas, & proximis præterea oppidis, narrant sacri libri, 1. Reg. xxx. ubi versu 26. *Venit ergo David in Siceleg, & misit dona de præda senioribus Judæ proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de PRÆDA bestium Domini: His qui erant in Bethel, & qui in Ramoth ad meridiem, & qui in Jether, & qui in Aroer, & qui in Sephamoth, & qui in Eschamo, & qui in Rachal, & qui in urbibus Jerameel. . . . & qui in Hebron, & reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipse, & viri ejus.*

Ex Hebræo vulgaris est hujus loci interpretatio hujusmodi: *Reges exercituum fugerunt, fugerunt: & habitatrix domus spolia dividebat.* At primum quidem quam frigida illa iteratio est verbi, *fugerunt, fugerunt?* cum e contrario necesse sit bis dici, *dilecti, dilecti*, ad sententiam explendam. Deinde, qui sunt illi *reges exercituum*, qui fugerunt? Præterea quo more dicuntur mulieres spolia divisisse? Ducis est *dividere spolia.* Judic. v, 30. de Sisara duce regis Chanaan: *Forsthan nunc DIVIDIT SPOLIA.* Denique quo Hebræismi genere vel exemplo *speciosa domus*, ut vertit Muissius; vel *habitatrix domus*, ut vult Kimhi, usurpatur pro matre familias?

14 *Si dormiatis inter medios cleros.* Græce κληρος, hereditas est, quæ sorte obtigit. Deus autem dedit terram Chanaan hereditatem Israël populo suo, Psal. CXXXI, 12. & suam unicuique tribui portionem, quæ quamque contingeret. Duodecim itaque portiones, duodecim κληροι sunt. Qui cleros, vel quod in Hebræo legitur, דִּרְפָּדִים, tripodes, vel ollas, vel chytropodas, vel denique uncinos ferreos unde carnes dependent, interpretantur; hi nullo alio exemplo suam illam stabiliunt interpretationem. Ea solo nititur arbitratu eorum, qui & istud interpretamentum hoc loco, nec aliud posse convenire commenti sunt. Cum tamen nihil dici saltem putidius posse videatur, quam istud est: Si dormiatis, non in cubiculis, sed in culina & inter ollas. Quasi vero nigredo ex ollis dormiendo magis, quam easdem versando & agitando de die contrahatur: aut denique ex uncinis ferreis, unde carnes sublimes pendent, si quis somnum capiat in culina. Quanto igitur potior Vulgati Interpretis auctoritas esse vel ex hoc loco uno agnoscitur; cum ejus translatio & vetustissima sit, & sententiam habeat eximiam, eandemque cum anteceden-

indumentum est mulieris fortis. At fortassis propter vestimenta alba ac splendida, *Candidiores Nazarei NIVE* dicuntur, Thren. i v, 7.

15 *In Selmon.* Mons est in tribu Ephraim, de quo Judic. ix, 48. Hoc loco mons geminus a Davide commemoratur: alter, quo regnum Israël oblique designatur; nempe mons Selmon: alter, qui in regno Juda, mons Dei, mons Sion: præ illo nobilitatus, eo quod ibi habitare Deus voluerit.

16 *Mons Dei.* Quamvis *montes Dei*, Psal. xxxv, 7. vocentur montes excelsi, tamen *mons Dei* nunquam in sacris libris appellatur, nisi mons Sinai sive Horeb, in quo apparuit Deus; vel mons Sion, in quo habitasse, ob Arcam, dicitur, cui infidebat. Est autem hoc loco, ut ex sequente versu manifestum est, mons Sion,

16 *Mons pinguis.* Scriptum erat igitur in primigenio exemplari, *יָשׁוּעַ*, non ut nunc legitur, *יְשׁוּעַ*. Mons Basan, quem Hebraizantes hic ponunt, longe ultra Jordanem est, in Amorrhæis. *Pingue* autem dicitur, quod multiplici benedictione cumulatam a Deo est; juxta illud Rom. xi, 17. *Tu quidem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis & PINGUEDINIS olivæ factus es.* Et Psal. xix, 4. *Memor sit omnis sacrificii tui: & holocaustum tuum PINGUE fiat.* Et Psal. Lxii, 6. *Sicut adipe & PINGUEDINE repleatur anima mea.*

16 *Mons coagulatus.* Hoc est, compactilis, rotunditatis circinata & absolutæ. Puerile autem est, coagulatum arbitrari idem esse ac plenum caseo; aut quidquam casei eo verbo hic significari, præter similitudinem rotunditatis: aut ibi caseum suspicari esse, tibi quid instat casei coagulatum dicitur. Nam quid est in homine propterea casei, quia de homine dicitur, Job. x, 10. *Et sicut caseum me coagulasti?* Græca vox ipsa, *τετυγμένον*, solummodo significat, densatum in morem casei; quod est longe diversum; nec casei proventum omnino denotat. Quamquam nec Græca vox ipsa *τετυγμένον* hoc loco Græce peritis potest valde placere.

17 *Mons, in quo beneplacitum est.* Mons Sion, de quo David, Psal. Lxxvii. *Et repulit tabernaculum Joseph; & tribum Ephraim non elegit: sed elegit tribum Juda, MONTEM SION QUEM DILEXIT.* Et edificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra, quam fundavit in sæcula. Nolite ergo, inquit, suspicari, transferendam aliquando Arcam esse in montem Selmon, in tribum Ephraim. In Sion habitabit in finem.

18 *Currius Dei.* Ipsamet est Arca Dei, cum Israëlitis ante præeuntibus & pone subsequenteribus; quo more antecedunt & sequuntur populi Principem in curru triumphantem. Nullus est hic Angelis locus; nec de Angelis, opinor, David diceret, *Millia latantium*; sed de Israëlitis tantum; quemadmodum de Hierosolymitanis civibus, Psal. Lxxxvi. *Sicut latantium omnium habitatio est in te.*

18 *Decem millibus multiplex.* Hoc est, decem millibus Israëlitarum constabat, sæpe multiplicatis. Id quod emphatice dictum & vere pro multitudine innumera est. Sic Deut. xxxiii, 2. *Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus est nobis: apparuit de monte Pharan, & cum eo SANCTORUM* (hoc est, Israëlitarum) *MILLIA.* In dextera ejus ignea lex. *Dilexit populos,* (hoc est, Israëlitas:) *omnes SANCTI in manu illius sunt: & qui appropinquant manibus ejus, accipient de doctrina illius.*

18 *Dominus in eis.* Inter Israëlitas incedit: juxta illud Levit. xxi, 12. *AMBULABO inter vos, & ero Deus vestester:* ex quo Arca nimirum constructa fuit cum Tabernaculo & sanctuario in monte Sina.

19 *Ascendisti in altum, cepisti captivitatem.* Prophetia hæc est de ascensione Christi, teste Paulo, Eph. iv, 8. Nempe cum de ascensu Servatoris in cælum vates Regius cogitaret in spiritu, eumque sciret Deum

esse; ascensionem eam iis verbis descripsit, quæ de Deo quidem possint etiam accipi, cum potentiam suam adversus inimicos suos ex alto exserit; sed quæ in proprio ac nativo sensu verborum Christo soli in cælum ascendenti convenient. At similis loquendi forma metaphorica tantum est in Psalmo vii, 7. 8. *Exaltare in finibus inimicorum meorum . . . Et propter hanc IN ALTUM regredere.*

19 *Accepisti dona.* Hoc illud est quod narratur, i. Reg. vi, 2. *Et vocaverunt Philistini sacerdotes & divinos . . . Qui dixerunt: Si remittitis Arcam Dei Israël, nolite dimittere eam vacuum, sed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini . . . Juxta numerum provinciarum Philistinorum, quinque annos aureos facietis, & quinque mures aureos . . . Et posuerunt Arcam Dei super plaustrum, & CAPSEL-LAM qua habebat mures aureos, & similitudinem annorum.* Hæc dona sunt quæ Deus accepit in terra Philistinorum. Paulus, Eph. iv, 8. dixit: *Dedit dona hominibus:* non verba Psalmi respiciens, sed rem, quæ in libro i. Reg. cap. vi, 3. pro muneribus illis promissa narratur. Nam ibi curandi ab ægritudine Philistini dicuntur: id quod ad spiritalia dona transfudit Paulus.

19 *In hominibus.* Non dixit, *ab hominibus.* Neque enim Deus munera suscipit ab infidelibus. Sed in hominibus, inter homines infideles & gentes profanas. Nam homines simpliciter in Psalmis appellantur, impii & infideles. Psal. cxxiii, 2. *Cum exsurgerent HOMINES in nos.* Isai. xliii, 4. *Ego dilexi te, & dabo HOMINES pro te, & populos pro anima tua.* Itaque in hac sententia, in hominibus, præpositio in non redundat, ut quibusdam visum est.

20 *Prosperum iter faciet nobis &c.* Pro hac sententia habet Hebræus codex: *Afferet nobis Deus salutem nostram.*

21 *Et Domini Domini exitus mortis.* Subintellige, est. Hebræice est, *לְיוֹם מוֹתוֹ* mortis exitus, hoc est, liberatio a morte. Idem verbum occurrit 2. Reg. xxii, 49. *Qui educis me מוֹצֵא ab inimicis meis.* Et hanc esse hujus loci sententiam adversativa particula, verumtamen, quæ sequitur, admonet.

21 *Et Domini Domini.* Hebræice, *יְהוָה יְהוָה*: ut in Psalmo viii. *Domine Dominus noster.*

22 *Capilli perambulantium.* In Hebræo: *Crinis ambulantis.* Comam nutritivisse Philisthæos indicat.

22 *In delictis suis.* *Delicta*, idololatriæ sunt, ut Psalmo xviii, 13. & alibi.

23 *Ex Basan convertam.* Fuit Basan regnum per amplum; unde Josue xiii, 30. *universa Basan, & cuncta regna Og regis Basan. . . . sexaginta oppida memorantur.* Populus ibi deletus fuisse usque ad interfectionem a Mose dicitur Num. xxi, 35. Igitur regnum Basan comminatus fuerat Deus ita se esse everfurum, sive mutaturum, ut demersum conversumve crederetur esse in profundum mare. Poëtica quidem, sed insigni & digna Deo certe auxesi. Quasi ex solo salum fiat. Aberrant itaque longissime a mente sacri scriptoris Hebraizantes, & Hebræus ipse codex, ut nunc est, qui legunt hoc loco: *De Basan reducam, reducam ex profundis maris.* Quæ oratio singulis fere vocibus pugnat cum proxime superiore versu, & cum proxime subsequente: quibuscum certe debet coherere is qui est inter utrumque interjectus: uti reipsa coheret egregie in Editione Vulgata. Nihil enim dici potest accuratius, quam quod primum non de dixit, sed ex. Conversio enim non de aliqua re, sed ex aliqua fit. Deinde non *reducam* dixit, sed *convertam*: non *ex profundis*, sed in profundum.

25 *Viderunt ingressus tuos Deus.* Hoc est, procedentem Arcam Dei in civitatem Hierosolymitanam.

26 *Tympanistiarum.* Ut Exodi xv, 20. *Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, TYMPANUM*

NUM in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum **TIMPANIS** & choris.

27 De fontibus Israël. Fontes metaphorice appellantur duodecim Patriarchæ: ex quibus nimirum, ut rivi a fontibus, sic Israëlita ducunt originem. De fontibus autem dictum est, pro eo quod est, Qui orti estis ex fontibus Israël: quemadmodum Psal. LXXVI, 16. de civitate scriptum est, pro eo quod est, Qui orti estis ex civitate.

28 In mentis excessu. Mentis excessu, sive ecstasi dicuntur prophetantes corripi. Multi autem sub Saule rege fuerunt in Benjaminica tribu prophetantes. 1. Reg. x, 8. de Saule, cum esset in Galgalis, quod oppidum cis Jordanem, ad ortum Hiericuntis, in tribu Benjamin fuit, ex qua & Saul oriundus, Ecce **CUNEUS PROPHETARUM** obvius ei: & insiliit super eam Spiritus Domini, & **PROPHETAVIT** in medio eorum. Et versu 5. **GREM PROPHETARUM** appellat, quem hic cuneum dicit. In Hebræo, ut nunc est, pro his verbis, in mentis excessu, legitur, dominans eis.

28 Duces eorum. Dux tribuum ceterarum in bello. Judic. 1, 1. Post mortem Josue consuluerunt filii Israël Dominum, dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chanaanum, & erit **DUX BELLII**? Dixitque Dominus: **JUDAS** ascendet: ecce tradidi Terram in manus ejus. Et xx, 18. Quis erit in exercitu nostro **PRINCEPS CERTAMINIS** contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: **JUDAS SIT DUX VESTER**. Hebræi codices hoc loco, pro duces eorum, habent, congregatio eorum, ex R. Davide Kimhi: ut alii malunt, lapis eorum.

28 Principes Zabulon, principes Nephthali. Post tribum Benjamin, & tribum Juda, duas alias solummodo commemorat, sed remotissimas a monte sancto Sion: ut inde conjiciamus, officio pariter suo non defuisse proximiores; sed omnes convenisse, a Benjamin, quæ prima nominatur, quoniam in ipsa fuit mons Sion, usque ad tribum Nephthali, quæ inde distitissima fuit.

29 Manda Deus. In Hebræo: Præcepit Deus tuis fortitudini tuæ: Corroborata Deus hoc, operatus es in nobis.

30 A templo tuo. Subintellige ex versu præcedente, Manda Deus virtuti tuæ. Simile est illud Psal. III. Et exaudivit me DE monte sancto suo. Et illud Sap. IX, 10. Mitte illam de calis sanctis tuis, & A SEDE magnitudinis tuæ, &c. Tabernaculum in sacris libris, etiam ante Salomonem, Templum Dei vocabatur. Sic 1. Reg. 1, 9. Heli sacerdote sedente super sellam ante postes **TEMPLI** Domini. Et 1. Reg. III, 3. Samuel dormiebat in **TEMPLO** Domini, ubi erat Arca Dei. 2. Reg. XXII, 7. vox Davidis: Et exaudiet de **TEMPLO** sancto suo vocem meam. Sic etiam Psal. v, 7. Adorabo ad **TEMPLUM** sanctum tuum.

31 Incræpa feras arundinis. Hoc verbo Philisthæos designat, sagittandi peritos: qui primi viri sagittarii memorantur in sacris litteris; in eo nimirum prælio, quo Saul interfectus ab iis est, ante annos octo, quam hæc fieret Arcæ deductio. 1. Reg. XXXI, 1. Philisthim autem pugnabant adversum Israël. . . . totumque pondus prælii versum est in Saul: & consecuti sunt eum viri **SAGITTARII**, & vulneratus est vehementer a **SAGITTARIIS**. Arundo igitur pro sagitta ponitur. Et sane poetice sagitta letalis **ARUNDO** appellatur. Unde etiam alibi legitur, Perque ilia venit **ARUNDO**. Plinio teste, libro XVI. sect. LXV. **CALAMIS**, sive arundinibus, Orientis populi bella conficiunt: calamis spicula addunt irrevocabili hamo noxia. Mortem accelerant pinna addita **CALAMIS**. Et **SAGITTARIUS CALAMUS** ab eodem appellatur, sect. LXVI.

31 Congregatio taurorum. Similis omnino hæc sententia est ei, quæ Psalmo XXI, 13. legitur: Cir-

cumdederunt me **VITULI** multi. **TAURI** pingues obsederunt me.

31 In vaccis. Hebræice, **בָּצֵר** quod Pagninus vertit, cum vitulis. Congregatio taurorum in vaccis populorum, sive sit ellipsis, pro eo quod est congregatio taurorum cum vaccis, hoc est, infidelium populorum: sive vacca populorum dicantur, pro eo quod est, boves eorum crasse, ut dicitur Psalmo CXLIII, 14. de iisdem Philisthæis; nihil admodum interest.

31 Populorum. Hebræice, **בָּצֵר**: quod nomen de Philisthæis infidelibus nunc accipitur, quemadmodum & versu sequente, Dissipa gentes, **בָּצֵר**. Sic 1. Paralip. XVI, 18. Omnes de populorum **בָּצֵר**, idola.

31 Qui probati sunt. Sic usus est & isto verbo Paulus, 1. Cor. XI, 19. Nam oportet & hæreses esse, ut & **QUI PROBATI SUNT**, manifesti fiant in vobis.

31 Argentum. Idoli Dagon argentei cultu repudiato. Dagon deus Philisthinorum, ut appellatur Judic. XVI, 23. colebatur Azoti, 1. Reg. v, 3. Fuisse illud idolum ex argento Psaltes regius hoc loco admonet. In Hebræo (quocumque sit istud casu factum) verum quidem, sed diversa tamen paululum a primigenio fonte sententia est; quamvis nec ipsa aspernanda, quandoquidem, si bene intelligatur, lucem affert lectioni genuinæ. Sic ergo Hebræica oratio vulgo redditur: Congregatio robustorum in vitulis populorum, gloriantem in fragmentis argenti: hoc est, ut nos interpretamur, in idolo Dagon argenteo, quod ante Arcam Dei in fragmenta scissum est. Historia ea refertur, 1. Reg. v, 2. Tuleruntque Philisthim Arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam juxta Dagon. Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die. . . . invenerunt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram Arca Domini. Caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum ejus **ABSCISSÆ** erant super limen. Porro Dagon ejus solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non **CALCANT** sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum ejus, super limen Dagon in Azoto, usque in hodiernum diem. Verba ista Psalmistæ hoc loco, ut in Hebræo leguntur, **בְּרַגְלֵי הַכֹּהֲנִים** alii sic interpretantur: Conculcandam se præbeat cum fragmentis argenti. Quod precatationem continet ab Israëlítico populo factam, ut ei liceat Philisthæos conculcare, cum idolo suo argenteo, cujus reverentia calcare limen ejus isti non audent, quasi contactu fragmentorum ipsius consecratum.

31 Argentum. Metonymice argentum pro idolo argenteo ponitur; ut lignum pro idolo ligneo, Jerem. x, 8. & Osee IV, 12. Ex argento pleraque idola fuere. Psal. CXIII. Simulacra gentium **ARGENTUM** & aurum.

31 Dissipa gentes quæ bella volunt. Paulo ante hanc translationem Arcæ, addiderunt adhuc Philisthim ut ascenderent, & diffusi sunt in valle Raphaim: sed David percussit Philisthim, 2. Reg. v, 18, 22, 25.

32 Ex Ægypto. Neque Ægyptus, neque Æthiopia fuit infensa Davidi, vel Salomoni.

32 Æthiopia. Arabica nimirum, quæ terra Chus, in divinis litteris appellatur. Æthiopia orientalis in finibus terræ ab Homero dicta. Inde postea venit regina Saba.

33 Præveniet. Obviam veniet, ut versu 26.

33 Regna terræ. Quæ Provincia Philisthim appellantur, 1. Reg. VI, 5. In Palæstina litore regna etiam tum fuere, & reges: cujusmodi Achis rex Gethæorum, tempore Saulis. Et quos Josue XIII, 3. scriptura appellat quinque **REGULOS** Philisthim, & Accaronitas, & Azotios, Ascalonitas, Gethæos, & Accaronitas: hi 1. Reg. VI, 16. quinque satrapæ Philisthinorum appellantur, cum iisdem oppidorum quinque nominibus. Terra autem simpliciter sic posita, in sacris libris plerumque solam denotat terram Chanaan, quam Deus dedit Israël. Num. XXXI, 11, 55. Si au-

Si autem nolueritis interficere habitantes TERRÆ. Et xix, 23. Quando ingressi fueritis TERRAM. Judic. i, 1. Judas ascendat : ecce tradidi TERRAM in manus ejus. Isai. xxxiii, 9. Luxit, & elanguit TERRA. Et similia plurima. In primis vero Josuæ xxxiii, 7. ubi Reges TERRÆ appellantur, quos in terra Chanaan percussit Josue. Gallice dixeris, les Rois du pais. Vide super ea re totam interpretationem Psalmi xlvii.

34 Ad Orientem. Subintellige, Psallite conversi ad Orientem, conversi ad civitatem Hierosolymitanam, ubi Deus sedet super Cherubim, super Arca fœderis. Nam comparate ad regna quinque proxime appellata, Hierosolyma certe posita sunt ad Orientem. Sic Daniel fenestris apertis in cœnaculo suo CONTRA JERUSALEM flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, Dan. vi, 10. Vide etiam Psal. lxxvi, 3. Corruptum evertuntque dignam hanc sacro scriptore sententiam, qui vocem Hebræam פקדו vertunt, a principio.

34 Ecce dabit voci suæ vocem virtutis. Hoc est, edet tonitrua vehementia. Sic Psal. xxviii, 4. VOX Domini super aquas, Deus majestatis intonuit VOX Domini IN VIRTUTE. Vates sacer jubet hic Philisthæos redire in memoriam illius miraculi, quod Samuelis precibus Numen exoratum in eorum perniciem edidit : graviterque commonet ut Deum metuant, qui possit adhuc similem statim eis cladem inferre. Res ea narratur, i. Reg. vii, 10. Factum est autem, cum Samuël offerret holocaustum, Philisthiim iniere prælum contra Israël : INTONUIT autem Dominus FRAGORE MAGNO in illa die super Philisthiim, & exterruit eos, & cæsi sunt a facie Israël. Hoc ipsum miraculum narrat ipse David Psalmo xvi, 1. poetico stylo sane pereleganti, a versu 3. ad 18. Et sic in primis versu 13. Præ fulgore in conspectu ejus nubes transferunt, grando & carbones ignis. INTONUIT de celo Dominus, & Altissimus DEDIT VOCEM SUAM, grando & carbones ignis. Et misit sagittas suas, & dissipavit eos : fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.

35 Date gloriam Deo. Hoc est, Deum Israël esse omnipotentem agnoscite, & ultorem injuriæ sibi suisque illatæ. Alludit fortassis ad id quod narratur, i. Reg. vi, 5. ubi Philisthæis, qui Arcam ceperant, auctores fuisse dicuntur sacerdotes eorum, ut offerrent dona pro peccato ; & DABITIS, inquebant illi, DEO Israël GLORIAM.

35 Super Israël. Similis locutio est, Judith xiii, 31. Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Jacob :

quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur SUPER TE Deus Israël : hoc est, ob ea quæ fecit per te.

35 Magnificencia & virtus ejus in nubibus. Dum valide intonat nimirum in nubibus. Quo sensu dixit idem Vates sacer, Psal. xxviii, 4. Vox Domini IN VIRTUTE : Vox Domini IN MAGNIFICENTIA.

35 In nubibus. Peritior multo Vulgatus Interpres, quam Chaldaus, & alii, qui hoc loco in calis scribunt. Id palam ipsa series orationis facit. Sic idem Interpres Vulgatus recte Psal. xvi, 12. Tenebrosa aqua in nubibus aeris : ubi nomen est idem מים, quod & aërem & aeris nubes significat.

36 In sanctis suis. In Israëlitis : qui quoniam se cultui veri Numinis addixerunt, idcirco sancti vocantur & sunt. Psal. cxli, 1. Laus ejus in Ecclesia SANCTORUM. Levit. xx, 26. Eritis mihi SANCTI, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei. Vide Psalmum xv, 3. & allatum supra ad versum 18. locum Deut. xxxiii, 2. Hebræus codex, ut nunc est, habet מן מקדשך a sanctuario tuo : quæ lectio tametsi est a vera ac primigenia lectione diversa, tamen nec ipsa bono sensu caret.

Quem Psalmum olim Muisius crucem ingeniorum & opprobrium interpretum appellavit, nunc demum hunc, ut remur, apparet Hebræicæ poëseos specimen absolutissimum existimandum esse, ut est in Editione Vulgata ; siquidem ibi sententiam habet planam & apertam, grandem ac sublimem ; versusque omnes inter se, velut membra cum corpore, egregie conjunctos & coherentes. Quod si verum est, ut certe est, quæcumque poterit ex Hebræo extundi sententia, quamvis tolerabilis & proba videatur, tamen si diversa est, necesse est eam non esse a Spiritu sancto dictatam ; cum & dos ea sit Editionis Vulgatæ, ut recte pronunciavit sancta Synodus Tridentina ; nec possit utique verum asseri, quod diversum a vero sit, ut recte monet Hieronymus in Præfatione ad Esdram. Itaque soli Catholici ac propugnatores Editionis Vulgatæ, sincerum Dei verbum in Psalmis habent ; (nam de Psalmis dumtaxat sic affirmamus :) habent autem translatum ex Hebræo primigenio, quod Christus Dominus & Apostoli commendarunt : cujusmodi fuit, cum nondum in Hebræicis Psalmis septuagies aspersa vox סלה fuisset, præter menda grævia & plurima, quæ in exemplaria ea irreperunt, ut etiam nuper D. Ferrandus, alique ante eum dixerunt.

EXPLICATION

D'UNE

INSCRIPTION

Qui est au bas d'un Tableau de Nôtre Seigneur, qu'on appelle la Veronique, ou la SAINTE FACE.

Tirée du Journal des Sçavans, 1707.

Ce Tableau est en grande vénération dans l'Eglise des Religieuses de Montreuil, auprès de Laon. Il leur fut envoyé de Rome en 1249. par un Archidiacre de Laon, qui fut ensuite Pape, sous le nom d'Urban IV. L'on en a fait tout récemment une tres-belle copie, qui est chez le R. Pere DE LA CHAIZE, Confesseur

du Roy. Le P. Mabillon a parfaitement bien figuré toutes les lettres de l'Inscription qui est au bas du Tableau : & il a inferé cette Inscription, ainsi figurée fort exactement, dans un de ses ouvrages, qu'il a intitulé, *Iter Italicum*, & qu'il a fait imprimer il y a 20. ans. C'est à la page 89. du premier tome. Mais la difficulté est de découvrir certainement de quelle langue sont ces caractères, & ce qu'il y faut lire.

Aaaaaa

Le

fier dans toutes ses parties l'explication de cette Inscription.

Quelques-uns ont crû que cette Inscription étoit en langue Sclavone. Mais outre que l'explication que nous venons de rapporter, détruit visiblement cette opinion ; & que les caractères ne sont nullement Sclavons ; & que la copie sur laquelle on l'a jugée ainsi, est très-fautive ; c'est que pour y trouver, par exemple : *Imago Domini in Sudario*, il faudroit dire en Sclavon : *Pild. ou Poldoben Gosdub v' Antuelo* : car c'est la vraie signification de ces mots dans les Bibles Sclavones, dont il y a un exemplaire dans la Bibliothèque du College des Jesuites. Et dans toute l'Inscription dont il s'agit, il n'y a pas le moindre vestige d'aucun de ces mots Sclavons.

C'est constamment un vers Grec ; & il ne paroît pas qu'on puisse former là-dessus de difficulté : si ce n'est peut-être que l'on aime mieux dire, qu'au lieu d'un vers spondaïque, c'est plutôt un vers de cette espece, où l'on ne comptoit pour rien la quantité, pourvu que le nombre des mots parût quadrer assez juste, comme il s'en trouve un tres-grand nombre dans de semblables Inscriptions. Tel est ce vers Iambe qu'on lit à la tête du Pseautier Grec, dans quelques manuscrits de la Bibliothèque du Roy :

ΔΑΒΙΔ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΜΕΛΟΣ.

Ainsi l'on pourroit dire, nonobstant toutes les réflexions précédentes :

ΩΒΡΑΕ ΔΗΓΕ ΓΡΑΦΙΣ ΣΧΗΜΑ ΠΑ-
ΝΟΝΑΟΥ ΑΚΟΥΣΑ.

Le P. Haroüin ajoute, que ceux qui croient y lire en Sclavon : *Obrax. Hospoden na ubrusc*, ne l'ont pû faire que sur quelque copie infidelle de cette Inscription, & nullement sur celle que le P. Mabillon a donnée, ni sur celle qu'un Religieux de Prémontré, qui a peint la copie qui est chez le R. Pere DE LA CHAIZE, a prise sur le Tableau de Montreuil. Car la copie du P. Mabillon, & celle de ce Religieux, sont parfaitement ressemblantes, & n'ont toutes deux presque aucune figure de ces caractères, qui pourroient faire lire, *Obrax. Hospoden na obrusc* ou *ubrusc*.

Ensuite, dit-il, si la troisième lettre de l'Inscription est un P Grec dans ΩΒΡΑΕ ; la lettre qui est dans une situation contraire dans le dernier mot, a-t-elle pû y être mise pour la même lettre P, afin d'y trouver *Obrusc* ? Outre que si le dernier mot commence par ces lettres ΟΒΡ, il doit y avoir ΟΒΡΟΣΒ, & non pas *Obrusc* ou *Ubrusc*. Car des six dernières lettres de l'Inscription, la quatrième ressemble à la première ; & la dernière est toute la même que la seconde. Ainsi il faut s'en tenir au vers Grec :

ΩΒΡΑΕ ΔΗΓΕ ΓΡΑΦΙΣ ΣΧΗΜΑ ΠΑ-
ΝΟΝΑΟΥ ΑΚΟΥΣΑ.

JOANNIS HARDUINI
E Societate JESU Presbyteri,
DISSERTATIO:
IN QUA
CEPHAM A PAULO REPREHENSUM
PETRUM NON ESSE OSTENDITUR.

Nunc primum edita.

P R Æ F A T I O.

OSTQUAM conspectus Operum P. Harduini Parisiis lectus est ab Eru-
ditis, misit inde ad nos Vir Illustris D. Abbas DROUYN, Doctor Sor-
bonicus, & in suprema Parlamenti Curia Senator, Dissertationem ab eo-
dem R. Patre scriptam, in qua CEPHAM A PAULO REPRE-
HENSUM PETRUM NON ESSE OSTENDITUR: & si-
mul epistolam ad nos scripsit quæ sequitur:

MONSIEUR, J'ai lu le *Projet* que vous avez envoyé ici du *Recueil*
que vous faites des *Ouvrages* du Père Hardouin. Cela fait plaisir à tous les sçavants.
Mais j'ai cru que je vous ferois plaisir aussi, si je vous envoiois une *Dissertation* qu'il a
faite sur le Cephaz dont parle S. Paul, pour l'ajouter à votre édition. Ce Père me fit pre-
sent fort obligeamment d'une copie de sa main, il y a près de six mois, lorsqu'il ne pensoit
pas à l'imprimer. C'est celle que je vous envoie. Comme je sçais qu'il pense présentement
à la faire imprimer ici au plutôt, je ne crois rien faire en cela qui lui soit desagréable.
Mais je crois aussi vous faire plaisir, en vous donnant occasion de la mettre dans votre
collection. En attendant l'honneur de votre réponse, Je suis &c. A Paris le 20 de Mars 1708.

Ipsa argumenti novitas & præstantia effecit ut Dissertationem illam, coronidis vice, in
calce hujus collectionis ederemus.

D hunc evellendum, qui plero-
rumque etiam Catholicorum ani-
mis infedit, errorem, existiman-
tium Petrum Apostolum, &
eundem Principem Apostolo-
rum, fuisse reprehensum a Pau-
lo, nec pauca sunt, nec levia
proferenda argumenta. Quan-
tumvis enim nulla omnino ratione seu probatione ex
sacris libris petita hic error nititur, ac nunc quidem
solo errantium numero se defendit; tamen illum eri-
pi posse ex hominum animis, nisi validas adhibeat
rationes, frustra quis speraverit. Atqui nec desunt
perfecto rationes, quæ suadeant, errorem hunc esse
sacris ipsis litteris adversum, sanctæque Apostolicæ
Sedi injurium, & numero plurimæ, & robore vali-

dissimæ. Quæ ut planius ac facilius intelligantur,
prius subjicienda est oculis series annorum aliquot
post Christi obitum, rerumque his annis gestarum a
Paulo, atque ab ipso Petro; pro eo ut ex Actorum
libro, & ex primis duobus capitibus epistolæ ad Ga-
latas contexi debet ea series, & quantum est istud
ad hanc controversiam pernoscendam opus. Nam
istud præmitti certe necesse est, ut palam fiat, an
aliquis assignari possit annus, quo Paulus Petrum
Antiochiæ viderit. Et primum quidem ex Actis A-
postolorum repetenda est ea ratio temporum; siqui-
dem in illo volumine eo prorsus ordine res singulas
Lucas digessit, quo contigerunt; & ex duobus pri-
mis capitibus epistolæ ad Galatas; quoniam & hæc
Pauli altercationem cum Cepha continet, & ipsum
altercationis tempus designat.

§. 1.

*Ex Actis Apostolorum, & ex epistola ad Galatas
contexti Annales rerum a Petro &
Paulo gestarum.*

Anno Christi.

- XXXIII. Christus moritur, ac resurgit.
XXXIV. Stephanus lapidatur. *Act. vii. 1.* Apostoli Hierosolymis manent, dispersis ceteris per Judæam. *Act. viii. 1.*
XXXV. Sauli conversio sub anni initium. *Act. ix.* Statim abit in Arabiam, ubi manet diebus multis. *Act. ix, 23.* annis tribus, *Gal. i, 17, 18.*

XXXVI.
XXXVII.

- XXXVIII. Saulus Damasco, (quæ urbs in Arabiam recedit,) venit Hierosolymam videre Petrum, post annos tres a conversione sua. *Gal. i, 18. Act. ix, 26, 27, 28.*

Petrus lustrat ecclesias universas Judææ, Galilææ, & Samariæ. *Act. ix, 31, 32.*
Cornelium Petrus baptizat Cæsareæ. *Act. x.*

- XXXIX. Saulus erat in partibus Syriæ & Ciliciæ. *Gal. i, 21.*

Viri Cyprii & Cyrenæi annunciant Dominum JESUM Antiochiæ. *Act. xi, 20.* Ex quo recte Halloixius efficit, non fuisse tunc Petrum Antiochiæ.

- XL. Crescente fidelium numero missus est Barnabas Antiochiam, ab Ecclesia quæ erat Hierosolymis. *Act. xi, 22.*
Saulus tunc erat Tarfi in Cilicia. *Act. xi, Gal. i, 21.*

- XLI. Toto anno Saulus prædicat verbum Dei Antiochiæ. *Act. xi, 26.*

Et supervenerunt ab Hierosolymis prophetae Antiochiam. Act. xi, 27. At non Petrus: nam is longe supra prophetas sive Doctores, quales sunt qui eo nomine appellantur, *Act. xiii, 1.*

- XLII. Venit Saulus in Judæam cum Barnaba, (atque in ipsam postea Hierosolymam,) missus a discipulis Antiochenis ad eleemosynas perferendas. *Act. xi, 30.*

- XLIII. Petrus ab Herode conjicitur in carcerem Hierosolymis. Jacobus frater Joannis occiditur. *Act. xii.*
Barnabas & Saulus redeunt Antiochiam, cum Joanne Marco. *Act. xii, 25.*

XLIV.

XLV.

- XLVI. Mittuntur ad Gentes Saulus & Barnabas, *Act. xiii, 3.* Mox abeunt in insulam Cyprum, *Act. xiii, 4.* Deinde in Pamphylia, *Act. xiii, 13.* Discedit a Paulo & Barnaba Joannes cognomento Marcus, reditque Hierosolymam; *ibidem, & Act. xv, 38.*

- XLVII. Venit Paulus Iconium, *Act. xiv.* Postea in Lycaoniam, *Act. xiv, 6. &c.*

- XLVIII. Redit Paulus Antiochiam, & ibi moratur non modicum tempus, *Act. xiv, 25, 26, 27.* hoc est, quinque vel sex menses. Nam si annum totum, eo verbo Lucas uteretur, ut *Act. xi, 26.* Ex Baronio, Labbeo, aliisque, erat tunc Petrus Romæ: ex aliis, Hierosolymæ.

- XLIX. Post annos xiv. conversione sua Paulus Hierosolymam venit ex revelatio-

Anno
Christi

ne, *Gal. 2, 1.* iterumque post menses aliquot missus eo est ab Antiochenis. *Act. xv.*

Concilium Hierosolymitanum, Petro præside. *Act. xv.*

Paulus redit Antiochiam, & post aliquot dies in Syriam ac Ciliciam proficiscitur. *Act. xv, 30, 35, 36, 41.*

- L. Cephas ad Galatas & ad Corinthios pergit. *Gal. 2. & 1. Cor. 1.*

- LI. Paulus venit Derben, Lystram, & Iconium: pertransit Phrygiam & Galatiam: deinde venit in Macedoniam, *Act. xvii.* Mox & Athenas, *Act. xviii.*

- LII. Paulus Corinthi moratur anno uno & sex mensibus, *Act. xviii, 11.*

- LIII. Paulus navigat in Syriam. Venit Cæsaream Palæstinæ, & Antiochiam Syriæ: ubi fecit aliquantum tempus. *Act. xvi, 13, 22, 23.* Tunc Titum in itinere reliquit Cretæ, *Tit. 1, 5.* Mox redit in Galatiam, Phrygiamque. *Act. xvi, 23.*

- LIV. Paulus venit Ephesum. *Act. xix.*

- LV. Scribit Paulus epistolam ad Corinthios primam, exorto ibi schismate propter Cepham.

- LVI. Paulus manet in Asia. *Act. xix, 22.*

- LVII. Venit in Macedoniam & Græciam: deinde Troadem. *Act. xx, 3, 6.* Navigat in Syriam: venit Hierosolymam. *Act. xxi.*

- LVIII. Paulus in carcere Cæsareæ biennium egit. *Act. xxi. xxii. xxiii, 27.* Inde scripta est epistola ad Galatas.

§. 2.

*Ordo rerum gestarum anno Christi XLIX. quo
habitu Concilium Hierosolymitanum est.*

Summatim est exhibita hæc annorum series, quorum ad hanc controversiam intelligendam definiendamque necessaria cognitio est. At nunc magis enucleate, ac per partes exponenda sunt ea, quæ anno illo ipso Christi XLIX. quo celebratum est Concilium Hierosolymitanum, referuntur et sacris scriptoribus; hoc est, tum a Luca comite peregrinationum Pauli, in Actis: tum ab ipsomet Paulo in capite secundo epistolæ ad Galatas.

Anno igitur Christi XLIX. sub initium, Paulus cum Barnaba ac Tito ascendit Hierosolymam, post annos quatuordecim a conversione sua, *Gal. 2, 1.* Ascendit autem ex sola revelatione, *Gal. 2, 2.* non ex delegatione, ut postea, quando cum solo Barnaba missus est, *Act. xv, 2.* Unde aliud ac diversum esse hoc iter ab illo, recte Chrysostomus animadvertit: & visum fuisse ea de re Paulo oblatum, Interpretes omnes consentiunt: quod quidem supervacuum foret, si ex legationis officio obeundum ei hoc iter esset.

Ex revelatione autem Hierosolymam, inquit, tunc sum profectus; quoniam cum jam migraturi inde essent Jacobus & Cephas & Joannes, qui videbantur esse aliquid & instar columnarum in templo Dei; cum jam jam, inquam, inde obituri illi essent, ut Evangelium Christi extra Palæstinam prædicarent; docendi erant illi a me prius, qua conditione Evangelium Gentibus prædicarem: nempe ea, ne circumcisioni Gentes subderentur. Docendi autem illi a me fuere istud idcirco, ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem, si quod ego ædificarem, aut essem postea ædificaturus, ipsi secus docendo destruerent. *Gal. 2, 2.* Eam ob rem, inquit, ex revelatione didici Hierosolymam mihi proficiscendum esse. Quoniam ergo his ego persuaseram, secundum Evangelium quod a Christo Servatore didici,

Aaaaaa 3

ci,

ci, non esse cogendos gentiles ad circumcisionem; propterea non est tunc Titus compulsus, etiam cum esset Hierosolymis, circumcidi, qui erat gentilis; *Gal. 2, 3.* tametsi id cuperent subintroduciti quidam falsi fratres; propter quos similiter ab ista sententia deducendos proficisci me Hierosolymam oportuit ex revelatione, ut dixi; *Gal. 2, 4.* quoniam nondum esset ea controversia a Petro palam & in Concilio definita.

Genuinus hic sensus est versus secundi, tertii, & quarti, ex capite secundo epistolæ ad Galatam; quem minime videntur adhuc interpretes affecuti: tametsi maximi ad hanc quæstionem definiendam momenti est; & ut contextus continuatioque Paulini sermonis omnes inter se aptas exhibeat colligatasque sententias, valde necessarius.

Dum esset igitur Paulus Hierosolymis, dextras ibi dant ei societatis, Jacobus, Cephas, & Joannes, e discipulorum numero tres, cum cognovissent gratiam qua data fuerat Paulo, *Gal. 2, 9.* hoc est, cum didicissent, quo successu Evangelium prædicasset in iis regionibus, quas superiore biennio perlustrarat, *Act. XIII. & XIV.* Tunc, inquam, conventionem hi fecere cum eo, ut ipsi quidem Judæis extra Palæstinam Christum prædicarent, dum ipse Paulus cum Barnaba Christum Gentibus annunciaret, *Gal. 2, 9.* Mox redit Paulus Antiochiam cum Barnaba & Tito, & cum Joanne, ut videtur; siquidem is Barnabæ socius fuit, ut *Act. XII, 25. & XV, 39.* ac *conso- brinus*, uti appellatur *Coloss. IV, 10.*

Post Pascha, secundum pactiorem cum Paulo & Barnaba factam sub anni principium, dat se viæ Cephas, ut extra Palæstinam Judæis Evangelium prædicaret, & venit Antiochiam: *Gal. 2, 11.* remanente adhuc interim Hierosolymis solo Jacobo, ex tribus illis, qui pactum cum Paulo conflagrant, *Gal. 2, 12.*

Post unum alterumve mensem, Antiochiam veniunt a Judæa, *Act. XV, 1.* sive a Jacobo, ut dicitur *Gal. 2, 12.* hoc est, docti baptizatique ab eo, vel cum epistolis ab eodem commendatitiis, Judæi, qui vellent gentes circumcidi, *Act. XV, 1.* De his conquærantur apud Paulum & Barnabam Christiani gentiles, *Act. XV, 2.* Metu Judæorum Cephas se subtrahit a convictu gentiliū, quibuscum prius edebat, *Gal. 2, 12.* Eodem percussus metu Barnabas, abductusque a Judæis, abhorre se simulat apud ipsos a convictu Christianorum & Gentibus, *Gal. 2, 13.* Paulus idcirco Cephæ resistit in faciem, *Gal. 2, 11, 14.*

Ob eam igitur altercationem Paulus cum Barnaba mittitur Hierosolymam, circiter mensem Julium vel Augustum. Transeunt Phœnicen & Samariam, ac Hierosolymam tandem adveniunt: *Act. XV, 3, 4.* Ubi postquam ambo narrassent in cœtu publico, quanta Deus fecisset cum illis, *Act. XV, 24.* Petrum reperiunt suo suffragio aperte faventem Gentibus, *Act. XV, 5, 6, 7. &c.* Cepha interim Antiochiæ remanente; uti colligi oportere ex *Act. XV, 2.* inferius dicturi sumus.

Non meminit autem Paulus in epistola ad Galatas hujus suæ legationis, quartique hujus sui itineris Hierosolymitani; quoniam nec ipsiusmet Concilii mentionem fecit: & istud ipsum propterea fortassis prætermisit, quod Galatæ existimarent, non pertinere ejus Concilii sanctionem ad universos, sed ad fratres Antiochiæ, Syriæ, ac Ciliciæ dumtaxat, ad quos perscripta ea fuerat ab Apostolis ac senioribus. Vel potius ut intelligerent, id quod Paulus doceret, de Gentibus non circumcidendis, non istud a Concilio Hierosolymitano, ac ne a Petro quidem, sed multo antea per revelationem a Christo Domino ipsum didicisse.

§. 3.

Petrum fuisse Hierosolymis, cum Antiochiæ Cephas a Paulo reprehenderetur: Cepham Antiochiæ remansisse, dum Petrus Hierosolymis in Concilio pro Gentibus sententiam ferret: ac Cepham proinde Petrum non esse.

Demonstrat perspicue, opinor, exhibita hæcenus series ipsa rerum a Paulo gestarum, reprehensionem Cephæ ipso anno, circiter mediante, contigisse: quo anno exeunte, circa Septembrem, habitum est Concilium Hierosolymitanum: hoc est, anno Christi *XLIX.* eique Concilio cogendo occasionem dedisse & Cephæ simulationem, & pertinaciam Judæorum, qui a Jacobo, ut dicitur *Gal. 2, 12.* sive qui de Judæa, ut dicitur *Act. XV, 1.* descenderant. Nam eandem utrobique rem designari, peritissimi quique hodie, quos consulimus, Interpretes & Chronographi consentiunt; idque ipsi etiam heterodoxi confitentur: quos inter nobilis in primis est Pearsonus Anglus in Annalibus Paulinis; alique. Et res ipsa quidem ex verbis sacrorum scriptorum inter se collatis manifesta est. Sic enim Paulus: *Cum venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei resisti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam VENIRENT QUIDAM A JACOBO, cum gentibus edebat: Cum autem venissent, subtrahabat & segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant.* Lucas vero: *Et QUIDAM DESCENDENTES DE JUDÆA docebant fratres (Antiochiæ degentes:) Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari.* Atqui post annos quatuordecim a sua conversione; sive (quod eodem recidit) ex quo non ab hominibus, sed a Christo JESU Evangelium perdidit, descendisse illos a Jacobo Paulus affirmat, *Gal. 2, 1, 12.* eoque ipso anno descendisse quosdam de Judæa, qui in eadem hæresi de circumcisione essent, Lucas pariter prodidit, ut series annorum ex ipsius volumine deducta ostendit. Nec fieri certe ulla ratione potest, ut alia probabilis statuatur temporum ratio, quam quæ ex gemino illo scriptore, Paulo nimirum, & Luca, colligitur, & qualis a nobis hic exhibetur. Ergo res illa gesta Antiochiæ est, cum interim esset Petrus Hierosolymis. Tunc enim Hierosolymis Petrum fuisse, cum descenderent quidam de Judæa Antiochiam, manifestum est: siquidem ad Petrum, velut ad Judicem, de causæ statu relatum est, quæ Paulum a Cepha Antiochiæ disjunxerat.

Deinde cum Saulus & Barnabas missi sunt ab Antiochenis Hierosolymam, ubi Petrus erat; quin tunc Cephas Antiochiæ remanserit, vocari in dubium non potest. Nam cum Lucas refert, *Act. XV, 2.* statuisse Antiochenos, ut ascenderent Paulus & Barnabas, & QUIDAM ALII ex aliis, ad Apostolos & Presbyteros super hac quæstione; hoc vult intelligi; ex ea quidem parte, quæ negaret oportere circumcidi gentiles, missos fuisse Paulum & Barnabam dumtaxat: ex altera autem, quæ affirmaret, quosdam alios, hoc est, obscuriores, & vix de nomine cognitos. Non fuit igitur ex illorum numero Cephas, qui ascenderunt: tum quia nominari illum oportuisset, maxime si Petrus esset; neque inter quosdam alios veluti nescio quis per contemptum censendus fuit: tum quia re ipsa ex quibusdam aliis istis, qui affirmarent circumcidi gentiles oportere, Cephas non fuit. Tantum subtraherat se subinde a convictu gentiliū, metuens Judæos; *Gal. 2, 12.* non palam verbo docebat circumcidendos esse gentiles. Mansit igitur Antiochiæ Cephas, dum ad consulendum Petrum venirent Hierosolymam Paulus & Barnabas. Ergo Cephas Petrus non est.

Præterea, cum dicat Apostolus, *Gal. 2, 1, 9.*

Deinde

Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam cum Barnaba, Jacobus, Cephas, & Joannes, dextras dederunt mihi & Barnabæ Societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcissionem Cum autem venisset Cephas Antiochiam, &c. conceptis verbis ac sane perspicuis docet, nonnisi post annos quatuordecim a sua conversione, partitos fuisse munus evangelizandi, Paulum & Barnabam, cum Jacobo, Cepha, & Joanne; ita ut hi tres Judæis extra Palæstinam positos prædicarent Evangelium, gentilibus autem in eodem tractu terrarum Paulus & Barnabas: eamque ob rem statim post eam conventionem dedisse se itineri Cepham: ac primum quidem Antiochiam venisse, quæ est in Syria, extra Palæstinam. Ex eo autem consequitur, saltem verisimiliter, ante quatuordecim annos illos exactos, quibus elapsis factam fuisse eam conventionem narrat Apostolus, non vidisse Cepham, quisquis est ille, Antiochiam. Adjicit enim Paulus propterea: Cum AUTEM venisset (post pactum illud) Cephas Antiochiam. Atqui post quatuordecim annos illos ipsos Concilium de ea controversia, sub Petro præfide, habitum Hierosolymis est, hoc est, quintodecimo anno fere exeunte. Ergo si Petrum Paulus Antiochiæ reprehendit, necesse est fingere, hoc ipso anno Petrum Antiochiam, quam antea non viderat, Hierosolymis incredibili celeritate advolasse, ut ibi reprehenderetur a Paulo; statimque Hierosolymam pari velocitate revolasse, ut idem ibi post mensem unum consuleretur a Paulo, quid esset de tota ea controversia statuendum. At istud fieri sic potuisse nemo prudens; opinor, censuerit. Non igitur Petrum Paulus, sed Cepham Antiochiæ reprehendit: qui postquam Antiochiam venisse dicitur, inde revertisse Hierosolymam non legitur; sed Galatiam & Corinthi tractum lustrasse intelligitur ex Pauli epistolis, postea ad Corinthios & ad Galatas scriptis.

§. 4.

Non fuisse Cepham a Paulo reprehensum post Concilium Hierosolymitanum, maxime si Cephas est Petrus.

Jam neque post Concilium Hierosolymitanum reprehendi Cepham a Paulo potuisse; præsertim si Cepham esse Petrum existimandum est, sic plane ex sacris litteris demonstramus: ex ipso nimirum capite xv. Actuum; ubi de legatis a Concilio, Saulo & Barnaba, Sila & Juda, Lucas sic disserit, versu 30. & sequentibus. Illi ergo dimissi, descendunt Antiochiam: & congregata multitudo tradiderunt epistolam 32 Judas autem & Silas 33 FACTO IBI ALIQUANTO TEMPORE, dimissi sunt cum pace a fratribus AD EOS QUI MISERANT ILLOS 36 POST ALIQUOT AUTEM DIES 40 Paulus profectus est, traditus gratiæ Dei a fratribus. 41 Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmandus Ecclesias: præcipiens custodire PRÆCEPTA Apostolorum & seniorum. Non potuit ea certe Cephæ reprehensio fieri illo aliquanto tempore; quo commorati sunt Antiochiæ Judas & Silas, cum Paulo & Barnaba legati a Petro ex urbe Hierosolymitana ad Antiochenos; ut ad hos perferrent decretum Concilii, Act. xv, 33. Nam eo profectum fuisse Petrum, toto illo aliquanto tempore negat conceptis verbis Lucas, loco citato: siquidem docet, exacto illo aliquanto tempore dimissos ab Antiochenis fuisse legatos istos binos, Judam & Silam, ad eos qui miserant illos, hoc est, ad Petrum & Jacobum Apostolos, qui proinde tunc adhuc erant Hierosolymis. Atqui post legatorum ex urbe Antiochia discessum vix egit Paulus Antiochiæ dies decem. Nam ibidem, versu proxime sequenti, dicitur post aliquot dies Antiochia discessisse; nec illuc rediit, nisi post annos tres, &

eo amplius: quo de adventu postea dicemus. Hac autem loquendi formulâ, post aliquot dies, vix plures licet, quam decem, dies intelligi, saltem apud Lucam: siquidem Act. i, 5. non post multos hos dies, quod idem valet atque post aliquot dies, decem omnino dies sunt: ut e diverso, Act. xiii, 30. ubi Christus Dominus visus fuisse perhibetur per multos dies, dies sunt quadraginta. Neque vero debuit Paulus Antiochiæ moram trahere longiorem; quippe cui mandatum esset, (id quod ex versu 41. intelligitur:) ut præcepta Apostolorum Ecclesiis Syriæ & Ciliciæ, ad quas hæc erant nominatim destinata, perferret.

Discessit igitur Antiochia Paulus, ut Asiam peragraret, & Corinthum usque veniret; prius, inquam, propemodum inde pedem extulit, quam posset ad eum Petrus pervenire, etiamsi is statim post reditum legatorum in urbem Hierosolymam inde se proripisset, ut Antiochiam proficisceretur: id quod nulla vel auctoritas sacri alicujus scriptoris Petrum fecisse, vel ratio suadet fieri ab eo potuisse: post tam recentem videlicet legationem illuc a se missam: ac siquidem Labbeo, aliisque, fides habenda est, postquam Antiochenam Ecclesiam jam ante annos sex, nimirum anno Christi xliii. regendam Evodio commisisset. Quorsum vero ad Antiochenos visendos, præsertim tam subito, Petrus se conferret; ad quos vice sua Paulum & Barnabam, Silam & Judam, ante dies paucos misisset? Cum hi præsertim referrent pacatos ibi esse animos; & Concilii decreto, uti par erat, stetisse: nec ulla ibi, saltem ante Pauli discessum, contentio nova esset exorta: quæ si contigisset, non minus a scriptore sacro referretur in Acta; quam quæ Concilium antecessit. Ex quo etiam certe conjicitur, & unicam fuisse Antiochiæ; eam nimirum, quæ a Lucæ refertur; nec ullam ibi post Concilium super eo capite diffensionem fuisse: nec proinde post Concilium etiam Cepham ipsum, nedum Petrum, reprehensum a Paulo fuisse.

Adde quod ante diffensionem Pauli a Cepha, sive ante adventum Judæorum e Judæa, vel a Jacobo, Antiochiam; aliquandiu Antiochiæ Cephas egisse dicitur; & ibi cum gentilibus manducasse. Huic autem certe spatio temporis, quo post reditum legatorum ex urbe Antiochia, fingitur Cephas Antiochiam repetivisse, & quod postea intercessit inter adventum Cephæ Antiochiam, & adventum Judæorum a Jacobo, locus esse non potest, si post aliquot dies ab ipso discessu legatorum Antiochia, Paulus ipse eadem urbe discessit.

Rediit quidem post annos tres, & eo amplius, ut diximus, Antiochiam ex Græcia & Asia Paulus; hoc est, anno Christi liii. Sed primum quidem longe hic annus abest ab annis quatuordecim, post quos nata illa disceptatio est, de qua nunc agimus; siquidem est decimus nonus. Deinde nec tunc fuit cum Paulo Barnabas; qui ipso anno xlix. discessit a Paulo; ut refertur in Actis, cap. xv, 39. nec postea Paulum revisisse legitur: cum tamen eidem tunc comes adfuerit, quando reprehensus est a Paulo Cephas. Præterea nec tunc fuit cum Paulo Titus; quippe quem antequam ipse in Palæstinam appelleret, in Creta reliquit. Denique nonnisi in transitu Paulus tunc salutavit Antiochenos, apud ipsos moratus aliquanto tempore dumtaxat, ut Lucas testatur, Act. xviii, 22; 23. qui nullam ibi rem gestam fuisse memorabilem hac loquendi forma significat. Neque igitur hoc etiam anno Christi liii. potuit reprehendi Antiochiæ a Paulo Cephas.

§. 5.

Immunem ab hæreseos labe, (quod quidem impium est vel cogitare,) Petrum non fuisse, si reprehensus ipse a Paulo est, præsertim post Concilium Hierosolymitanum.

Cujus autem criminis reum Principem Apostolorum peragunt ii, qui hunc reprehensum fuisse a Paulo contendunt? Plane hæreseos. *Subtrahabat enim & segregabat se Cephas, timens eos qui ex circumcissione erant, Gal. 2, 12.* hoc est, detrectabat convictum cum ipsis etiam Christianis qui circumcisi non essent; ne displiceret his qui erant ex circumcissione: hoc est, ne id audiret a Judæis Antiochiæ degentibus, quod Petrus olim a Judæis in Palæstina pariter Christianis, post baptismum Cornelii Centurionis, sumptumque cum eo cibum, audierat. *Act. xi, 3. Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis?* Sic porro subtrahere & segregare se a præputiatis, fuit omnino cogere præputium habentes Christianos ut Judaizarent, sive ut circumcidi se paterentur, siquidem vellent de Ecclesiæ corpore censerī, & cum Ecclesiæ capite, (si Cephas nimirum Petrus fuit,) & cum centro unitatis Ecclesiæ communicare, ac vel communi cum ipso mensa frui. Hic enim sensus verborum etiam illorum est; *Quomodo cogis gentes Judaizare?* Quemadmodum si summus Pontifex veniret hac atate nostra in aliquam Narbonensis Galliæ civitatem, & ibi subtraheret se a communione etiam hospitii ac cibi cum Christianis baptizatis ibi ab hæreticis, timens eos qui baptizatos ab hæreticis vellent iterum baptizari, si qui hujusmodi ibi essent; merito diceretur ei: *Quare tu cogis Christianos iterum baptizari, siquidem velint cum Ecclesiæ capite, centroque unitatis, (quod quidem tu es,) habere societatem hospitii ac cibi?* Cur hos cogis iterare baptismum, dum eos veluti excommunicatos refugis? Certe si Papa hodie eo se modo gereret, etiam in aliquo Galliæ aut Germaniæ angulo, non modo in populosissima civitate, qualis Antiochia fuit; merito & ipse lapsus in hæresim; ac non verbo quidem, vel edicto publico, sed facto atque exemplo fovere merito crederetur errorem eorum, qui dum communicandum esse negarent cum baptizatis ab hæreticis, hoc ipso censerentur velle eosdem iterum baptizari. Ergo & Petrus fuisset lapsus in hæresim, hæresimque fovisset exemplo, si tam socorditer se gessisset Antiochiæ, quantum attinet ad circumcissionem, post Concilium præsertim Hierosolymitanum. Nam ad circumcissionem gentiles nullo modo esse cogendos vel inducendos, sive hortatu, sive facto, ibi fuerat definitum. Contra illam autem definitionem quidquam agere, tam hæretici animi jam tum fuisset; quam nunc vel istud ipsum foret, vel si quis ageret simile aliquid contra definitionem Ecclesiæ de baptismo non iterando.

Certe capitis secundi epistolæ ad Galatas, & totius epistolæ argumentum, manifeste docet, de sola circumcissione accipiendum illud esse, *Gal. 2, 14. Si tu, cum Judæus sis, gentiliter vivis, & non Judaice: quomodo Gentes cogis Judaizare?* Hoc est, si tu, tametsi ortu Judæus es, communi mensa tamen cum gentilibus interdum uteris, ubi lubet; nec Judæorum tunc ritu vivis, qui constantissime a communi cum gentibus mensa abhorrent; quomodo nunc gentes refugis, cogisque Judaicum amplecti ritum, & circumcidere se, ut communi tecum mensa ipsis uti liceat? Nam ea causa est quamobrem sic epistolam concludat Apostolus, cap. v, 2. *Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* Et cap. vi, 12. *Quicumque enim volunt placere in carne, hi COGUNT vos circumcidi.* Nihilo minus enim quam Galatæ, Judæi pariter e

Palæstina, qui Christo nomen dederant, cupiebant circumcissionem salvam esse, & observari a gentilibus ipsis: quibuscum capere cibum detrectaret Judæus quisque, hac si Mosaicæ professionis nota carerent. Itaque impetrare Judæi satagebant a Petro primum, ut diximus, *Act. xi, 3.* & a Cepha deinde Antiochiæ, *Gal. 2, 12.* ut tamquam excommunicatos & alienos a regno seu populo Dei præputiatis vitaret: quoniam *ABOMINATUM EST VIRO JUDÆO conjungi aut accedere ad alienigenam, Act. x, 28.* Neque aliud proinde a Judæis, qui venerant Antiochiam, Cephas timebat, qui circumcisos timuisse a Paulo dicitur, *Gal. 2, 12.* quam ne objicerent ipsi, ut antea dictum est, quemadmodum Petro olim objectarant; *Quare tu introisti AD VIROS PRÆPUTIUM HABENTES,* quamvis baptizatos, ut erat Cornelius baptizatus, & *MANDUCASTI CUM ILLIS?* Ergo fuisset Petrus hæreticus pessimi ac perniciosi exempli, (quod certe nefas est de Principe Apostolorum cogitare, pro quo Christus oravit, ne deficeret fides ipsius;) hæreticus, inquam, foret, si post Concilium præsertim ita se gessisset. Docuisset enim exemplo factoque suo vitandam communionem esse, aut vitari certe sine piaculo posse, cum præputiatis, sive incircumcisis, quamvis baptizatis. Quod quidem facere absque hæreseos crimine non potuit is, cui cum his ut communicaret, Spiritus Sanctus non semel, nec modo privatim, sed & in Concilio præcepisset.

At nefas est, ut diximus, id de Petro vel cogitare; nec verisimiliter cadere in eum talis suspicio potest; qui cum Cornelio Centurione olim publice in ipsa Judæa prandisset ac cœnasset, *aliquot diebus, Act. x, 48,* & interrogantibus se in ipsa civitate Hierosolymitana, quare introisset ad viros præputium habentes, & manducasset cum illis; id a se jure factum fuisse, id se jussu divino fecisse, animose viriliterque respondisset, atque ostendisset his verbis, *Act. xi, 17. Si eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui credidimus in Dominum JESUM Christum, EGO QUIS ERAM, QUI POSSEM PROHIBERE DEUM?* An enim edere cum gentilibus Antiochiæ, veritus Judæos, refugisset is, qui in Judæa palam cum his manducasset, & in ipsis etiam Hierosolymis, id se jure fecisse, jam ante annos decem, Judæis omnibus, qui Christiana sacra essent amplexi, comprobasset? Nam illi quidem *his auditis tacuerunt, Petri responsum venerati, & glorificaverunt Deum, dicentes; Ergo & Gentibus penitentiam dedit Deus ad vitam, Act. xi, 18.* Adeone ignavus, adeone sui, adeone divini præcepti oblitus, Apostolici Senatus Princeps fuit; qui titubantes in fide & doctrina, jussus est a Domino confirmare fratres suos: adeone, inquam, subito factus est pavidus, ut ubi nihil omnino timendum sibi esset, inani correptus timore, quod se recte fecisse ante annos multos Hierosolymis persuasisset, id vereretur Antiochiæ præ se ferre, ac palam docere? Perinde quasi non æque Judæis illis Petrus sperare debuisset, se quod erat æquum esse suasurum, atque contribulibus suis illis, de quibus dictum est proxime: aut perinde quasi missi a Jacobo, siquidem Apostolus esset ille, qui Petri sententiæ in Concilio subscripsisset, ausi essent a magistris sententia, quam Hierosolymis didicissent, Antiochiæ desciscere; neque illos palam defectionis a magistro suo, nec non a Concilio, Petrus auderet arguere.

§. 6.

Periclitari ac nutare ipsam sacrarum litterarum fidem videri, si Petrum a Paulo fuisse reprehensum damus.

Quid quod ipsarum etiam divinarum litterarum nutare fides & auctoritas videtur, si Petrum a Paulo fuisse

fuisse reprehensum concedimus? Nam quid hoc est aliud dicere, Petrum a Paulo palam reprehensum fuisse, quam Petro turpis erroris in materia sane gravi, quippe quæ pertineret ad fidem, ut vidimus, notam inurere? Quæ si in Petrum cadit, quo quis demum argumento præstet & evincat, nunc semel ita lapsum hunc fuisse, non etiam simili alias, & sæpe fortassis, fuisse abductum errore? Nam si Petrus semel, ea præsertim ætate, post annos nimirum amplius sedecim a Christi Domini passione, reprehensibilis fuit, eo quod non ambularet secundum Evangelii veritatem; quidni bis, ter, quaterve sic erraverit? quidni & centies? Quod si in dictis vel factis, quæ ad Evangelii veritatem statuendam attinent, meticulosior ac remissior fuit, quidni & in scriptis? Quidni & Paulus ipse subinde fortassis? Nam unde Paulo prærogativa, ne a vero umquam aberraret, quam Petro, major? Non vident profecto contrariæ sententiæ defensores, ipsam se sacram litterarum auctoritatem ac fidem imprudenter imminere ac labefactare; dum constare volunt, Petrum ipsum interdum non secundum veritatem Evangelii ambulasse? Nam si istud quidem concedendum est; undenam eundem porro constabit, secundum veritatem Evangelii semper scripsisse, quem constet non secundum Evangelii veritatem semper ambulasse: hoc est, quem constet exemplo secus docuisse? Convelli igitur falsa illa opinione sua ipsummet fidei fundamentum, sacras scilicet litteras, hodie demum isti fateantur. Has enimvero, ante ipsum Ecclesiæ testimonium, omnis expertes erroris fuisse oportuit: siquidem hanc unam ob causam, absque alio examine, susceptæ sunt ab Ecclesia, quod easdem a magistris suis fuisse dictatas, a Petro, exempli gratia, vel Paulo, constaret. Neque enim hic Petrum volo considerare, ut Caput Ecclesiæ post Christum; aut ut eum, super quem ædificavit ipse Christus Ecclesiam: Volo hunc in præsentem velut Apostolum solummodo contemplentur; atque ut ejusdem eatenus ordinis cum Matthæo & Joanne, aut cum ipso etiam Paulo, si volunt: denique volo Petrum spectent, ut librorum quorundam scriptorem, quos pro sacris ac divinis idcirco habemus, quoniam unum ex Apostolis auctorem habent. Quis hunc autem mihi non aberrasse a vero saltem ex timiditate inter scribendum præstiterit, quem teste Paulo constet ex simili ignavia inter docendum, (nam & exemplo docent homines:) deflexisse interdum a vero?

§. 7.

Ex ipso Cephæ nomine palam fieri rem acute considerantibus, in sacris litteris nusquam certe; ac primum quidem minime omnium capite secundo epistolæ ad Galatas, versu 9. Cephæ Petrum esse.

At ipsum profecto Cephæ nomen, Cephæ Petrum neque esse alibi in sacris litteris, ut postea ostensuri sumus; neque ibi certe, ubi Jacobum inter & Joannem collocatur, prorsus evincit: quod nunc est ostendendum. Rem ita narrat Apostolus, cap. 2, 6.

⁶ *Mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt.*

⁷ *Sed e contra cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut & Petro circumcisionis:*

⁸ *(qui enim operatus est Petro in Apostolatam circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes:)*

⁹ *& cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Jacobus, & Cephæ, & Joannes, qui videbantur columna esse, dexteræ dederunt mihi & Barnabæ societatis: ut nos in Gentes, ipsi autem in circumcisionem:*

¹⁰ *tantum ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.*

¹¹ *Cum autem venisset Cephæ Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.*

¹² *Prius enim quam venirent quidam a Jacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtraherat & segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant.*

¹³ *Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi, ita ut Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.*

¹⁴ *Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Situ, cum Judæus sis, gentiliter vivis, & non Judæice; quomodo Gentes cogis Judaizare?*

Hactenus de ea altercatione Paulus. Ordiamur autem a versu nono; in quo vel una, quæ se statim offert, mutatio nominis, appellato ibi primum Cephæ, cordato cuique, qui hæc absque præjudicata opinione legerit, debet suadere diversum esse Cephæ a Petro. Ponamus enim, exempli gratia, Parochum aliquem esse Pauli nomine, qui se Episcopo suo æquiparet, ac dicat: „ Cum cognovissent gratiam quæ data est mihi, & in mea me parochia paræres habere successus, atque Episcopum in sua diocesi; dexteræ dederunt mihi societatis, Jacobus, Thomas, & Joannes: Nemo, opinor, adeo desiperet, ut putaret, vel Thomam istum eundem esse atque Episcopum; vel non illum Parochum admodum obscure locutum, si nunc Episcopum, nunc Thomam appelleret; hoc est, si diversis nominibus eum designet in una fere eademque sententia, quem velit eundem ac non diversum intelligi: qui non dixerit potius: „ Dexteræ dederunt mihi societatis prædictus Episcopus, & Jacobus, & Joannes. Denique nemo non fateatur, ipsum esse admodum irreverenter locutum, qui quem priore loco decuit appellari, utpote Episcopum, in secundum conjecerit & ignobiliorum locum. Nullius enim certe Concilii aut Collegii princeps medio solet loco appellari; sed vel primo, vel postremo. Ergo a pari, & admodum obscure & irreverenter admodum locutum esse Paulum confitendum esset, si Cephæ nomine eundem ipsum; quem Petrus proxime appellaverat, intellexit. Erat enim certe Petrus Episcopus Episcoporum: quem proinde neque secundo appellari loco oportuit: neque nunc illo, nunc alio nomine, id quod vix fieri sine contemptu potest aut solet, in eadem una sententia designari.

Eam profecto ob causam, ubi Vulgata editio habet, versu 9. *Jacobus, & Cephæ, & Joannes, dexteræ dederunt mihi*, Græcorum codicum interpolatores scripsere, Πέτρος, Πανωλες, καὶ Ἰωάννης. Ne Catholici nimirum opponerent, quod nos profiteamur, Cephæ qui secundo loco post Jacobum ponatur, non posse Petrum esse, qui primo semper loco in sacris libris appellatur; isti præclari divinarum litterarum emendatores, primum quidem pro Cephæ Petrum scripsere: deinde quem secundo loco Paulus appellat, hunc primo loco, honoris causa scilicet, sic posuere: Πέτρος, Πανωλες, καὶ Ἰωάννης, pro eo quod est in scriptura authentica, *Jacobus, & Cephæ, & Joannes*. Nonnulli etiam e Latinis scriptoribus, ut Cephæ esse Petrus existimaretur hoc loco, Cephæ postremum e tribus appellarunt: arbitrati nimirum, visum iri hoc loco gradatim crescere orationem; atque adeo Petrum esse Cephæ illum, qui Jacobo primum, deinde etiam Joanni ipsi præstaret: quem (si quidem hic Apostolus est, ut credi voluere,) post Petrum constet, ut postea dicemus, postea semper appellari. Ex horum numero est incertus Auctor de Schematibus & tropis: qui ab aliis Beda, ab aliis esse Cassiodorus creditur. Nam sic iste hunc locum legit: *Jacobus, Joannes, & Cephæ, dexteræ dederunt mihi & Barnabæ societatis*. Sed de hujusmodi interpolationibus rursus dicturi sumus inferius.

Ex versu 9. Cum autem venisset Cephas Antiochiam. *Et 13.* Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.

Cum prius dicat Apostolus, *Ut nos in gentes, ipsi autem in circumcissionem*: ac deinde subjungat: *Cum autem venisset Cephas Antiochiam*: hoc est aperte dicere, secundum pactum illud quod inierant, Cepham fuisse paulo post iter ingressum, ut Judæis extra Palæstinam Evangelium prædicaret; ac primo quidem Antiochiam venisse: neque alio tamen consilio, quam ut inde Galatas postea, Corinthiosque ipsos, (quam Paulus quoque viam postea ex eodem pacto convento instituit,) inviseret ac doceret: idque ex eo perspicuum est, quod ad utrosque Paulus de Cepha scribit; de quo ad Ephesios, aliosve, nullum verbum facit. Atqui nec Galatas umquam certe Petrum invisisse valde probabiliter ex eo colligitur, quod in gemina Petri ad Galatas aliosque epistola, post multos annos scripta, ejus visitationis ne tenuissima quidem mentio est: Corinthum vero eundem adiisse nullus probabilis auctor aperte prodidit: negat autem conceptis verbis Brunæ Cartusianus in epist. 1. ad Corinth. cap. 1. Cephas igitur Petrus non est.

Sed & quem Barnabas non tanti faciebat, quanti ceteros qui vel a Jacobo venerant, vel Antiochiæ degebant, Judæos, laicos homines, saltem plerisque; is profecto Petrus Apostolorum princeps esse non potest. Atqui Cepham illum, qui Antiochiam venisse a Paulo dicitur, qui simulationis ibi auctor fuit, cui Paulus idcirco in faciem restitit, Barnabas non tanti faciebat, quanti ceteros, qui vel a Jacobo venerant, vel Antiochiæ degebant, Judæos. Cephas ille igitur Petrus non fuit. Nam a quo tandem abductus est Barnabas, (si quidem Paulo credimus, ut credi par est,) in pravam illam simulationem? Non Cephæ certe auctoritate, non ab eo, sed *ab eis*: ab his qui a Jacobo venerant, & a ceteris qui Antiochiæ essent, Judæis. Hos scilicet reverebatur is, qui non Cepham, sed consentientes ei Judæos, secutus fuisse perhibetur; nec Cephæ prius, aut potius, quam istis, consensit. *Et simulationi ejus consenserunt*, inquit Apostolus, *ceteri Judæi: ita ut & Barnabas duceretur AB EIS in illam simulationem.* *Ab eis*, inquit, non ab eo. Plus ergo eis, quam Cephæ, Barnabas tribuit; qui non hunc, sed istos; aut certe non hunc prius vel potius quam istos, secutus fuisse ab Apostolo ponitur.

Sed & magna quædam vis & significatio, (quam *ἐμφαν* Græci vocant) in ea particula & videtur inesse: *ita ut & Barnabas*. Hoc est enim dicere; ita ut non modo Cephas, & Judæi ceteri, sed etiam is quem Petrus Barnabam, hoc est, filium consolationis appellavit; etiam is qui princeps doctorum & prophetarum Antiochenus fuit; etiam is qui fuit Apostolatus mei collega, & idem natu major quam ego; ut etiam is, inquam, talis ac tantus abripere-
tur *ab eis* in illam reprehensione dignam simulationem. Atqui hæc gradatio orationis potius esse personam illam denotat, quæ posteriore loco nominatur, quam quæ prius ponitur. Potior igitur Barnabas fuit quam Cephas: nec proinde Cephas Petrus fuit.

Ex versu 14. Dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Judæus sis, gentiliter vivis, & non Judaice.

Violavit deinde profecto Paulus præceptum Domini, jubentis apud Matth. cap. xv. 11, 15. Si

peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. . . . Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos. . . . Quod si non audierit eos, dio Ecclesiæ. Graviter, inquam, Paulus peccavit, adversus illud Christi præceptum, qui non prius secreto, quam *coram omnibus* eum reprehenderit, quam de tanto crimine coarguendum putaret: Nec excusari omnino a peccato potest neglectæ legis, quam decet in correctione fraterna servari, qui talem ac tantum virum statim publice increparit; nisi id jure pro imperio præstaret, veluti in discipulos ac sibi subditos solent magistri facere. Jure autem ac pro imperio id fecisse credi merito potest, quoniam ab ipso Christo Domino Apostolatium accepit, si se ita gessit adversus aliquem, qui non fuerit pari honore auctus a Christo: secus, si adversus aliquem, qui æque atque ipse immediate a Christo accepisset Apostolatus gradum ac locum: longe vero minus venia dignum facinus fuerit, si adversus superiorem, cujusmodi certe Petrus fuit. Ergo quem Paulus ita reprehendit, ut restiterit ei statim in faciem & coram omnibus, hunc Petrum non esse, sed alium a Petro Cepham; qui nec fuisset ab ipso Christo Domino vocatus Apostolus, nec Princeps Apostolorum esset, vel ex eo etiam capite constare necesse est, quod is statim coram omnibus, nec prius remotis arbitris, ac privatim, reprehensus a Paulo est. Nam ad liberandum hac culpa Paulum, bis reprehensum fuisse Petrum a Paulo comminisci, primum quidem semotis arbitris, deinde quoniam id Petrus parvi penderet, iterum coram omnibus; unius Paschasii Quenellii somnium istud, nec ulla ratione nixum, & Apostolorum Principi insigniter injurium est.

Neque vero Paulus ob aliam causam, quam ne quis sibi crimini daret, quod neglecto legitimæ, quem diximus a Domino præstitutum, fraternæ correctionis ordine, coram omnibus Cepham reprehendisset; non aliam, inquam, ob causam, subinde se primum quemdam, seu primæ classis Apostolum esse gloriatur; non quales vel Cephas quem reprehendit, vel socii ejus duo erant, Jacobus & Joannes. Sic enim præfatur initio: *Paulus Apostolus, non ab hominibus, neque per homines*, ut Jacobus, & Cephas, & Joannes; *sed per JESUM Christum*, ut Apostoli olim duodecim; quorum propterea summa in ceteros, veluti Magistrorum in discipulos, auctoritas est. Et capite isto ipso secundo, versu 6. *Mihi qui videbantur esse aliquid, Doctores siquidem Ecclesiæ ab Apostolis instituti, nihil contulerunt.* Cui verissimæ de se prædicationi cum statim subjiat Apostolus Cephæ reprehensionem a se factam; jure merito existimatur haud alio fine gloriari, ab ipsomet Christo Domino Servatore nostro Apostolum se fuisse constitutum, quam ut ostendat, idem sibi ac duodecim primis Apostolis jus propterea esse, palam quolibet, ut Magistri discipulos solent, statim arguendi, si peccarint: Præsertim, si quid seu verbo seu facto doceant, quod sit contra Evangelii veritatem: cujusmodi fuit caput illud, quod suo fovebat exemplo Cephas, de circumcissione jungenda cum Christi lege. Nam ut hunc errorem ex Galatarum animis eripiat, unice incumbit in hac epistola Paulus. Quo in argumento cum totus versetur, præmitti ab ipso oportuit, quo jure Cephæ se opponat, & aperte quidem, ubicumque sic doceat.

Jam si scrupulosius singula Pauli verba perpendamus; ac si Paulo dicente Cephæ, *Si tu cum Judæus sis, gentiliter vivis*; Judæi ibi nomen, non modo religionis vocabulum, sed etiam gentis esse contenderimus, uti sæpenumero accipitur in sacris libris; quo quis istud demum argumento refellat? Aut qua quis ratione probet nonnisi religionis nomen, nomen istud esse hoc loco? Nulla certe. Atqui si gentis æque ac religionis nomen est, ut est perispe in libris sacris,

eris, Petrus profecto Cephas non est. Nam Petrum gente Judæum non fuisse, sed Galilæum; non Angeli modo, qui Petrum cum ceteris hoc verbo compellarunt, *Viri Galilai*, *Act. 1. 11.* non modo discipulus Pauli Lucas, qui Judæos Galilæis opponit, *Act. 2, 7, 11.* sed etiam Judæi illi agnovere, a quibus Petrus ipse audit, *Marc. xiv, 70. Vere ex illis es: nam & Galilæus es.* Igitur ex his etiam Pauli verbis, quibus Cepham compellat, *Si tu cum Judæus sis*, forte colligi potest Petrum Cepham non esse; siquidem Petrus est Galilæus, non Judæus gente.

Quod si Cephas certe alter e discipulis est, quibus Emmaum euntibus Christus se conspiciendum præbuit; ut postea ostensuri sumus: certe Judæum ortu eum fuisse, non Galilæum, ex ipso situ civitatis illius, in tribu Juda, leucis tribus ab Hierosolymis versus occasum, & ex ipsorum ibi domicilio, manifestum est; & ex eo denique multo magis, quod *principes nostros* ii appellant principes populi Hierosolymitani, qui crucifixerunt Christum; *Luc. xxiv, 20.*

§. 10.

Ex ipsomet exordio epistolæ ad Galatas: Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per JESUM Christum.

Eo spectare igitur Apostolus omnino videtur primis duobus capitibus epistolæ suæ ad Galatas, ut sua potius, quam Cephæ, sententia standum esse suadeat: quoniam Cephas, ut olim Antiochiæ, sic isto anno Christi *LVI II.* quo scribebat Paulus ad Galatas, ibi quoque cogeret Gentes Judaizare. Hunc autem errorem abjiciendum, sibi quoque potius parendum esse, quam Cephæ, probat ex eo, quod Evangelium ipse didicit, non ab hominibus, ut Cephas; qui quoniam Dominum JESUM post resurrectionem vidisset, existimabatur a Galatis & a Corinthiis eo nomine ceteris. post Apostolos duodecim, Ecclesiæ Doctoribus, ac proinde Paulo ipsimet, præferendus. At Paulus se Evangelium didicisse gloriatur ab ipsomet Christo Domino, quem magistrum Cephas non habuerat. Hac autem laude se præstare Cephæ, primum probat, eo quod Hierosolymam non venit, nisi post annos tres a conversione & institutione sua: ac ne tunc quidem, nisi ut Petrum videret, scilicet Ecclesiæ Principem, & Christi Vicarium: & ut illum solum ex omnibus Apostolis summisque Ecclesiæ Doctoribus videret: tametsi & ex occasione etiam tunc Jacobum vidit: *Gal. 1, 15, 16, 17, 18, 19* Deinde quia Ecclesiis Judææ ceteris, Ecclesiarumque pastoribus ignotus facie, albus an ater esset, tunc omnino fuit: *Gal. 1, 12.* Denique quia Hierosolymam postea non venit nisi post annos quatuordecim: quo tempore primum ei Cephas cognitus est, & ipse Cephæ: *Gal. 2, 1, 7, 9.* Qui tamen Cephas nihil Evangelicæ doctrinæ Paulo contulit, ut nec alii contulerunt; *Gal. 2, 6.* Sed cum Cepha tunc ipse pactionem confecit; quoniam ex iis esset, qui videbantur fidei columnæ esse; siquidem testimonium redderent resurrectionis Christi. Ergo Cephæ Paulus antecellit: quippe qui Evangelium non ab homine, sed a solo Christo Deo & homine perdidicerit: cum Cephas a Petro ceterisque Christi discipulis eruditus Hierosolymis fuerit per annos amplius sedecim, quibus ille ex ea civitate pedem fortassis non extulerat, ante pactum illud cum Paulo post annos quatuordecim ab istius conversione initum.

Nisi hæc Apostoli ratiocinatio est, non videntur aut ad rem pertinere, quæ de Cepha narrat, aut apte coherere priora duo capita epistolæ ad Galatas cum sequentibus; in quibus conqueritur, esse apud ipsos, qui eos conturbarent, & cogerent circumci-

di: *Gal. v, 12. & vi, 12.* quemadmodum utique Cephas olim Antiochiæ cogebat Gentes Judaizare; *Gal. 2, 14.* aut etiam, ipso fortassis connivente, circumcisionem apertius prædicarent. Atqui neque istud faceret in Galatia Petrus, quod fecisse ibi Cephas videtur, quodcumque id fuit: neque se Petro Paulus præferendum esse contenderet hoc nomine, quod Evangelium a Christo didicit; cum ea laus saltem æque Petro conveniat. Ergo Cephas Petrus non est.

§. 11.

Ex verbis Pauli, 1. Cor. 1, 12. Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ.

Veniamus ad alia ex epistolis Pauli loca, & ex ceteris deinde sacris scriptoribus. Primum quidem, si quis hæc Apostoli verba, *1. Cor. 1, 12.* ubi Corinthios sic loquentes inducit: *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ:* aut ista, e capite *III.* versu *22.* *Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas:* si quis hæc, inquam, cum istis conferat ex eodem capite *III.* versu *6.* *Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit:* intelliget is statim, opinor, Paulum se primum ubique appellare, ac simul significare, potiorem se utroque illo altero, Apollo & Cepha, a Corinthiis existimandum esse: quippe qui *plantaverit*, cum Apollo tantum *rigaverit*; Cephas autem nec plantaverit, nec rigarit; aut certe dumtaxat rigaverit, ut Apollo. Nam propterea in hoc versu *6.* cap. *III.* Cephas prætermittitur. Et alioqui ad commendandum Apostolatam suam, quem ab ipsomet Christo accepisset, semper se primo loco Paulus appellat, tamquam Apostolum primi ordinis, eoque nomine ceteris superiorem, qui secundi tantum essent; ut Apollo, Cephas, Silvanus, Timotheus, alique. Et ad Corinthios dum scribit in hac ipsa epistola, cap. *IV, 15.* solum se fuisse Corinthiorum patrem gloriatur, qui per Evangelium eos genuerit: ceteros, Apollo, Cepham, similesque, pædagogos eorum dumtaxat fuisse, non patres, ut Paulus fuit. *Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo JESU per Evangelium ego vos genui.* Quod si Cephas autem Corinthiis loco patris non fuit, sed solummodo pædagogi; eoque nomine tertio ac postremo tantum loco nominatur; Cephas certe Petrus non fuit: cum Petrum credi par sit fuisse omnium, ubicumque essent, præsertim vero eorum, quos vel adiisset ipse, vel litteris suis cohonestasset, Christianorum patrem.

§. 12.

Ex eo Pauli loco, 1. Cor. 1x, 5. Sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas.

Est percelebris in eadem epistolâ locus, cap. *IX, 5.* *Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas?* Quid sit ibi autem *mulierem sororem circumducere*, non est hujus loci differere: id abunde in nostris Adnotationibus ad hanc Pauli epistolam præstitimus: quas, cum Deus adjuverit, simul cum reliquis in Novum Testamentum Commentariis publici juris faciemus. Sed quis Cephas ille sit, nosse nunc plurimum interest. Hunc enim certe eundem esse ac Cepham, de quo cap. *xv.* dicitur; *Et quia visus est Cephæ*, inter omnes convenit: quem cum Petrum esse multi (falso, ut quidam contendimus) opinentur; propterea hic quoque censent Petrum designari. Atqui Paulus clamat Cepham hunc non esse de ceteris præter se Paulum Apostolis; neque de horum numero magis ipsum esse, quam de

Bbbbbb 2

illis

illis fratribus Domini, qui non essent Apostoli. Petrus autem certe de ceteris fuit præter Paulum Apostolis. Cephas igitur Petrus non est. Nam cum in Actis dicitur, cap. v, 29. *Petrus, & Apostoli*: innuit illa quidem oratio, Petrum quiddam eximium esse vel habere supra Apostolos: Apostolum tamen ipsum fuisse non negat. At si dixeris, „Paulus, & „ceteri Apostoli, & scriptores sacri, & Timotheus: Timotheum negas fuisse Apostolum: quippe qui, cum *ceteros* dixisti, omnes qui eo censendi sunt nomine complexus esse videaris. Ergo cum Paulus dixit: *Ego & ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas*; Cepham omnino negat fuisse Apostolum, primi nimirum ordinis, qui fratribus ipsis Domini præponendi sint; & quo ex ordine esse se semper voluit credi Paulus: ac proinde Cepham esse Petrum negat. Tam certe negat fuisse Apostolum primi ordinis Cepham, quam fratrem Domini negat eundem fuisse: cum ipsum post utrosque, hoc est, post Apostolos & Domini fratres, velut infra utrosque ponendum, appellet: quemadmodum sententia similis superius posita, tam ex Apostolorum, quam ex sacrorum scriptorum numero Timotheum expungit, & utrisque inferiorem exhibet.

§. 13.

Ex eo loco, 1. Cor. xv, 5. Et quia visus est Cepha.

Neque vero Cephas ille, de quo sermo est, 1. Cor. xv, 5. *Et quia visus est Cepha, & post hoc undecim*: idem est ac Simon, de quo apud Lucam legitur, cap. xxiv, 34. *& apparuit Simoni*. Nam Christus resurgens visus est Cepha, priusquam discipulis undecim: Simoni autem visus non est, priusquam ceteris discipulis: Ergo Cephas Simon non est. Quod enim dicitur apud Lucam, *& apparuit Simoni*, non hunc sensum habet, æque tunc visum fuisse Simoni Dominum, atque Magdalene primum, & postea undecim. Cum enim assignari certo, ac ne verisimiliter quidem possit, quo tempore vel puncto temporis visus sit Petro Christus, antequam Apostolis ceteris videndum se præberet; quin etiam cum ex silentio Evangelistarum, aliisque argumentis, ostendi possit, non visum fuisse a Petro Christum, priusquam a ceteris; haud temere nobis videtur arbitrari, verbum *apparuit*, hoc quidem loco, non ad Christum referri, sed ad verbum *surrexit*: ut non Christus Petro dicatur, sed ejus resurrectio apparuisse, hoc est, persuasissima fuisse, ex quo corpus Christi in monumento non reperisset, sed sudarium tantum & linteamina posita. Sic verbum illud fere accipitur, Gen. xxxvii, 20. *Tunc APPAREBIT quid illi profint somnia sua*.

Sed sit ista, si lubet, mera conjectatio, sit inanis, sit falsa: fac ita tunc apparuisse Petro Christum, ut oculis etiam ipsis conspiciendum se præbuerit: at quandoquidem alium esse Cepham a Petro, aliis quæ protulimus constat argumentis; quo quis tandem documento probabit, Cepham, cui visum fuisse Christum Paulus testatur, potius Simonem seu Petrum fuisse, quam socium Cleopha: cum utrique Christum, in illa quidem hypothese, apparuisse constet, priusquam undecim Apostolis appareret: & omnino fieri possit, ut de Simone quidem Lucas sit locutus, Paulus autem de socio Cleopha, quem Lucas non nominaverit? Sic enim & Jacobo, & quingentis fratribus, visum Christum fuisse narrat ille, quod utrumque Lucas prætermisit. Præsertim vero cum ad Corinthios Paulus scriberet, quibus notissimum esse commendatissimumque Cepham sciret; vix potuit magis idoneum testem resurrectionis iisdem proferre, cui adstruendæ Apostolus maximopere incumbit in ea epistola, toto capite xv. in quo Cepham testem

allegat. Nam quod Lucas, qui Cleopham appellavit, Cepham de nomine non designavit; numquam istud idcirco factum esse crediderim, quod nomen ejus ei lateret; neque enim latere ei potuit: sed quod potius Judaizantem, & a Pauli doctrina desciscientem, Lucas qui Paulum ut Magistrum Ecclesiarum audiri præ Cepha vellet, hunc minus dignum esse censuit, cui tale beneficium contulisse Christus diceretur in Evangelio. Unde neque Ecclesia hunc Cepham, sive Cleopha socium, ullo colit honore: cum tamen Cleophas in Martyrologio honorifice appelletur, die xxv. Septembris.

Denique neque qui primi Concordantias locorum, ut appellant, apposuerunt in margine Bibliorum, quamquam sæpe quidem perperam, præter voluntatem certe summorum Pontificum; neque qui sunt hos secuti, Lovanienses Doctores, quantumvis omnibus Augustini opinionibus ceteroqui addictissimi: neque alii deinceps, qui Biblia sive Latina, sive in Gallicum sermonem conversa, ediderunt; ausi sunt ad hunc locum, 1. Cor. xv, 5. *& quia visus est Cepha*, adscribere in margine hæc verba, Luc. xxiv, 34. nempe ubi ista leguntur, *& apparuit Simoni*: sed alterum omnino locum in alterius loci margine indicare usque ad hunc diem omnes reformidarunt. Nemo scilicet ex ipsis adhuc existimavit, certo constare, hunc Cepham, de quo sermo est 1. Cor. xv, 5. esse Simonem illum, de quo agitur apud Luc. xxiv, 34. Ergo censuerunt iidem, nihilo magis certo constare, Cepham, de quo Paulus loquitur, Gal. 2, 9, 11, 14. eundem esse ac Simonem illum, qui Petrus ipse est. Nam Cephas certe est idem in 1. Cor. xv, 5. & in Gal. 2, 9, 11, 14.

§. 14.

De eo loco Joan. 1, 42. Intuitus autem eum JESUS, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus.

Mirifica igitur est eorum allucinatio, qui a nobis dissident, existimantium ex his verbis Evangelistæ; *Intuitus autem eum JESUS, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus*: fas sibi esse, inquam, existimantium ex his colligere, ubicumque Cephas legitur, non alium nisi Petrum intelligi oportere. Est quidem Cephas, *petra, rupes*; ab Hebræo פֶּתְרָא *petra*: quod nomen occurrit in Job. xxx, 6. & Jerem. iv, 29. addentibus Syris more suo פֶּתְרָא: unde sit פֶּתְרָא: quod est & Caiphas, ut in Commentariis nostris ad Joannem diximus. At cum sacer scriptor ipse subjungat, *quod interpretatur Petrus*: quo istud ille demum consilio subjecit, nisi ut admoneret, non esse hanc Christi sententiam, fore ut Cephas Syriace Simon ubique vocaretur; sed pro varietate regionum, nunc ista, nunc altera voce eandem vim habente, ac proinde Πέτρος apud Græcos, apud Latinos *Petrus*, apud Gallos *Pierre*, apud Hispanos *Pedro*? Nam & illam ob causam dixit Matthæus, cap. x, 2. *Primus Simon, qui dicitur Petrus*, non Cephas. Pro reverentia certe, ut ita loquar, sermonis Syriaci, quo Christus est usus, Cepha nomen ibi commemorari potuit a Joanne, cui propterea moris fuit Hebraicum sive Syrum sermonem antepondere ceteris. Unde & titulum crucis, quem Lucas retulit scriptum fuisse *litteris Græcis & Latinis & Hebraicis*, Luc. xxiii, 38. dicit ipse fuisse scriptum *Hebraice, Græce, & Latine*, Joan. xix, 20. Sed tamen semel dumtaxat Cepham Joannes ipse dixit; ne quis existimaret statuisset Christum, ut illo ubique appellaretur Syriaco nomine. Nam si Christus Dominus sic statuisset, cur postea semper Joannes idem ipse in Evangelio, hoc est, omnino tricies, Petrum dixit, aut Simonem Petrum: numquam vel Cepham, vel Simonem Cepham? Cui

Mar-

Marcus scripsit, neglecto Cephæ nomine, *Et imposuit Simoni nomen Petrus?* Cur Matthæus etiam, ubi verba similia ipsiusmet Christi Domini, refert, *Tu es Petrus*, scripsit; non, *Tu es Cephas?* Cur Lucas in Actis & in Evangelio ne semel quidem Cephā, sed Petrum semper appellat? Nisi quod omnes nimirum intellexere, hanc Christi Domini mentem fuisse, ut ab his qui Græce vel Latine loquerentur, Πέτρος vel *Petrus* diceretur, voce idipsum significante, quod Cephas Syriace.

Denique Petrus ipse in epistolis suis semper se Petrum vel Simonem Petrum appellat, numquam Cephā. Quod si Cephas nuncupandus fuit, ob illud vaticinium, *Tu vocaberis Cephas*; quando istud tandem servari oportuit, si non statim? A quibus autem, si non a scriptoribus Evangeliorum, & Actuum Apostolorum; ac si non ab ipsomet Petro in suis epistolis? Atqui a nemine istorum vel semel vocatus est Cephas, sive Latine scripserit, sive Græce. Cur ergo a Paulo sic vocaretur? Cur a Paulo uno ex omnibus? Cur ab eo ipso, postquam Petrum proxime ter appellasset? Cur scribens ad Galatas, ad quos cum scriberet ipse Petrus, se Petrum dumtaxat appellavit, aut Simonem Petrum? Cur qui etiam Hierosolymis & in Judæa, a Latinis utique Græcisque hominibus, Petrus appellabatur, ut testes sunt scriptores sacri in Evangeliiis & in Actis; Cephas ille appellaretur, sive Antiochiæ, sive in Galatia; quibus in locis sermo illis temporibus, id quod nummi antiqui innumeri docent, nonnisi Græcus fuit? Cur Cephā Corinthii Syriaco nomine appellarent, non potius Latino Petrum, siquidem hunc vellent intelligi; cum colonia Romana Corinthus Latine loqueretur; ac propterea Paulum iidem, non Syriace Saulum dicerent? 1. Cor. 1, 12. *Ego quidem sum PAULI, ego vero Apollo, ego vero CEPHÆ.* Ergo diversus ille a Petro Cephas existimandus est, qui apud Græcos etiam, quales fuere Antiocheni & Galatæ; Latinosque, quales eo ævo Corinthii, Syriacum nomen semper retinuit, *Cephas*.

Illud nimirum scriptores sacri consultissime considerarunt; oportere summum sacrorum in universa Ecclesia Antistitem, Latine Græcæque formæ vocabulo Græcis Latinisque innotescere, non peregrinæ: quoniam Romæ Sedem Apostolicam dominaturam in primis Latinis hominibus & Græcis, nutu ac jussu Christi designasset. Non sic autem interesse, ut omnibus notus alio quam suæ linguæ peregrinæ nomine esset is, qui post aliquam in orbe Romano peregrinationem esset ad suos Syros reversurus, si vellet.

Sed quorsum aliis argumentis ac probationibus utimur, cum sacer scriptor Joannes Evangelista perspicue hoc ipso loco admoneat, numquam Cephæ nomine Petrum postea designari in sacris voluminibus? Nam si eum quidem, qui hunc proxime antecedit, versum alterum simul contemplemur, & cum isto conferamus; ex eo res fit plane aperta & manifesta. *Invenit hic, Andreas scilicet, inquit Evangelista, primum fratrem suum Simonem, & dixit ei: Invenimus Messiam: QUOD EST INTERPRETATUM CHRISTUS. Et adduxit eum ad JESUM. Intuitus autem eum JESUS dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas: QUOD INTERPRETATUR PETRUS.* Annon est istud aperte dicere, quemadmodum in libris sacris, sive Græce scribantur, sive Latine; & in sermone hominum, qui Græci quidem sint vel Latini, cum de Servatore nostro sermo est, numquam ille Hebraico Messiae vocabulo designatur; sed altero dumtaxat, quod Messiam tamen significat; nempe Latino *Christi*, vel Græco Χριστός nomine; sic etiam Simonem numquam in sacris libris, sive sint Græce scripti, sive Latine; numquam in sermone hominum, qui Græci quidem sint, vel Latini, Cephā appellari; sed al-

tero tantum, quod Cephā tamen significet, quamquam non iisdem litteris syllabisque; *Petri* nimirum Latino, vel Græco Πέτρος nomine? Ergo hic ipse locus, quo quidam ex adversariis fortassis abutuntur, ut suadeant imperitis, Petrum Apostolum in divinis libris Cephā interdum appellari, mirifice facit contra ipsos: siquidem is invicte suadet, non magis Cephā ab his qui Latine vel Græce sacros libros ederent, appellandum umquam Petrum fuisse, quam ab iisdem Servator noster Messias est appellatus, quem pro Messia semper Christum appellarunt.

Curæ fuit igitur sacris Scriptoribus Novi Testamenti, quoniam Græce omnes vel Latine scribere, atque adeo in gratiam præsertim eorum, qui Græce vel Latine intelligerent, primarios Evangelii præcones illis designare nominibus, quibus hi vellent Græcis Latinisque hominibus ipsorum lingua innotescere. Ac proinde oportuit iisdem semper ipsos nominibus designari; ut nonnisi Petrum vocarent, quem vellent Petrum intelligi, sive Episcopum Ecclesiæ Catholicæ. Qui ergo a Paulo Cephas appellatur, is Petrus non est.

Observavere illud autem primarii ipsi Evangelii præcones, ut nomen Latinum Græcumve quod assumerent, ejusdem cum Syriaca sua primaque appellatione significationis esset. Neque enim in aliis tantum nominibus, quæ vel Joannes vel Lucas interpretantur, ut nunc de ceteris fileam, eadem Hebraicæ, sive Syriacæ, atque Græcæ vel Latine vocis significatio est: quemadmodum de nominibus *Bethsaida, Gabbatha, & Golgotha*, diximus in Commentariis nostris ad Joannem: verum etiam, ac multo magis in nominibus virorum propriis. Nam & quod Cephā Syriace, hoc Latine *Petrus* est: unde factum postea Græce Πέτρος: Et quod Syriace *Saulus*, hoc ipsum est Latine *Paulus*: unde & Græce postea Παύλος. Neque enim, ut vulgo creditur, Sauli nomen est ab Hebræa origine שאול; quod nomen est primi Hebræorum regis: sed a פשו quod pugnum significat; & translate id etiam, quod est adeo exiguum, ut pugno possit contineri: unde & pugilli ei nomen est: quemadmodum apud Latinos & Francos ejusdem originis est pugnus *poing*: & pugillus, *poignée*. Unde etiam פשו exigua & angusta semita est, qua nonnisi unus homo possit vestigium ponere. Est igitur פשו (quam radicem Paulus spectavit, cum nomen mutaret;) exiguum & pusillum quiddam: quod Latini veteres *paulum* dixerunt: unde Pauli cognomen.

Quod si qui Saulo mutatum a Deo nomen fuisse in Paulum dixerunt, atque adeo Sauli & Saulis regis eandem significationem esse, ac diversam a Paulo; si istud, inquam, excogitavere aliqui eo consilio, ut hac quoque parte par Paulus esset unico (ut Catholici credunt) Ecclesiæ capiti; quem Petrum pro Simone ipse Christus appellari iussit; quis non istos Petri hostes esse censeat, ac vel isto uno nomine deferendos? Cum præsertim Paulum sibi ipsummet nomen istud imposuisse constet, anno Christi tantum xlvj. post conversionem suam duodecimo: quo anno scilicet, ut narratur in Actis, cap. xiii, 3. missus est ad prædicandum Gentibus, Græcis, Latinisque.

Utriusque autem, Petri, inquam, & Pauli, oportuit esse nomen Latinum, quoniam a Latinis potissimum debuit uterque agnosci: Petrus quidem, ob summam in Ecclesia potestatem, designatamque Urbem Romam in sedem summi Christianorum Pontificis, Dei & Christi jussu: Paulus autem, ob Evangelii prædicationem in toto orbe Romano; & ob epistolas, quas tum ad Romanos, tum ad Corinthios & Philippeneses, scribi Latine oportuit, quoniam coloniarum earum Romanæ essent, Latinique proinde sermonis. Est enim *Petrus* æque nomen Latinum, ac

Bbbbbb 3

Petreius

Petreius, ac *Petronius*; quæ ex illo deducta jure merito existimantur. Apud Græcos certe profanos scriptores nullus omnino Πέτρος est, nullus Πετερόνιος aut Πετερίος, nisi Romanus ac Latinus. *Paulus* autem, quin sit Latinum cognomen *Æmiliæ*, *Corneliæ*, *Sergiæ*, alteriusque fortassis familiæ Romanæ, ambigit nemo. Græci certe scriptores Παῦλον nullum exhibent, quin sit homo Romanus. Ergo quæ causa Paulum semper vocari Paulum, numquam Syriace Saulum suavit; eadem, aut fere similis effecit haud dubie, ut Petrus semper Petrus, numquam Syriace Cephas aut Simon appellaretur, extra Palestinam.

Qui vero ex Apostolorum numero solis fuere Græcis hominibus cogniti, non etiam Latinis, horum nomen alterum fuisse Græcum sacri scriptores prodiderunt. Sic Joan. xi, 16. & xx, 24. *Thomas*, qui dicitur *Didymus*: & xxi, 2. *Thomas* qui dicitur *Didymus*, & *Nathanaël*, qui erat a *Cana*. Est enim Græce Δίδυμος hoc ipsum, quod Hebræum five Syriacum נחמאן. Appositum autem Græcum nomen ab Evangelii scriptore fuisse idcirco arbitramur; quoniam non ut ceteri Apostoli decem, lingua Syri, Syriace tantum Evangelium Thomas prædicaret Judæis, verum etiam Græce Græcis in Palestina commorantibus; quibus proinde Græco nomine innotescere eundem oportuit. Neque enim afferri alia potest causa probabilis, quamobrem quo Thomas Græce nomine diceretur, Joannes indicaret potius, quam quo Nathanaël, qui Græce est Θεόδωρος, Latine *Adeodatus*.

Similis de *Tabitha* ratiocinatio est, de qua *Lucas* in *Actis*, cap. ix, 36. *In Joppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas*. An enim valde intererat nosse legentes, aut vero dignum fuit sacro scriptore adnotare, quæ vis hujus nominis Syriaci esset? Minime sane: sed quo nomine a Græcis Latinisque ibi degentibus vocaretur, discipula ob eleemosynas cognita utriusque, ab homine scribente Græce vel Latine, pro Latinis proinde vel Græcis hominibus, necesse fuit indicari. Unde autem *Tabitha* derivetur, ne digrediamur longius a proposito, *Commentarii nostri* in *Acta* docebunt. Sed de *Cephæ* & *Petri* nominibus dictum hæcenus abunde est: ad *Jacobum* veniamus, qui cum *Cepha* jungitur.

§. 15.

De *Jacobo*, qui *Cephæ* socius.

Quod si quis etiam, *Jacobus Cephæ socius* quis fuerit, considerarit; is *Cephas* quis fuerit, minime dubitabit. Non fuit ille certe ex Apostolis primi ordinis, five ex illis duodecim, quos *Christus Dominus* ipse allegit inter Apostolos. Ergo nec *Cephas*, qui eidem subjungitur, *Petrus* fuit. Nam in sacris litteris *Novi Testamenti Jacobi* duo dumtaxat, præter istum; existisse leguntur; & ambo fuere ex Apostolis duodecim: alter *Jacobus Zebedæi filius*, frater *Joannis*: alter *Jacobus minor* appellatus, *Alphæi filius*, idemque frater *Domini*. At is qui *Cephæ socius* hic adjungitur, neque est *Jacobus* frater *Joannis*; nam hunc *Herodes* occidit, annis sex ante hanc quæstionem, nempe anno *Christi XLIII*. Neque est etiam *Jacobus Alphæi*. Nam primo quidem cum *Paulus Jacobum* hoc secundo capite epistolæ ad *Galatas* scriptæ bis appellet; neque umquam aut Apostolum aut fratrem *Domini*, ut capite primo; haud obscure significat hunc esse diversum ab illo. Deinde *Jacobus* ille, qui cum *Cepha* jungitur, is est de quo mox idem *Paulus* ait, versu 12. Prius enim quam venient quidam a *Jacobo*, cum gentibus *Cephas* edebat; cum autem venissent, subtrahabat & segregabat se, timens eos qui ex circumcissione erant. Hoc

est autem dicere, *Jacobum* istum ex illis fuisse, qui cum incircumcisis, quamlibet Christianis, edere *Judæos* nollet: siquidem *Cephas* eos reformidans, qui essent ab illo docti & instituti, segregabat se a Gentibus. Atqui *Jacobus* frater *Domini*, & idem *Apostolus*, in contraria prorsus sententia fuit, quam ipse prolixè exponit, *Act. xv*. versu 13. & consequentibus. Non est igitur *Jacobus* ille *Cephæ socius* idem ac *Jacobus minor*, qui & *Apostolus* & frater *Domini* fuit.

Neque enim in *Concilio Hierosolymitano* dumtaxat, sed & ante ipsum fuere in ea sententia *Apostoli* omnes, & seniores *Judææ*, a *Petro* edocti, post *Cornelii Centurionis* baptismum, qui ante annos decem factus fuerat. Unde ex *Concilio Hierosolymitano* scribunt iidem ad *Antiochenos*, displicuisse sibi vehementer eos, qui etiam ante *Concilii* definitionem convictum cum Gentibus refugissent. *Audivimus*, inquit, quia quidam ex nobis exeuntes, (hoc est, ex his qui in *Judæa* nobiscum degunt; non a nobis, sed a nonnullis zelum habentibus, non secundum scientiam; a *Jacobo*, similibusque;) turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus: *Act. xv*. 34. *Jacobus* ille igitur, *Cephæ socius*, contrarii dogmatis propugnator, non est *Jacobus Apostolus*. Nisi forte placet *Petri* accusatoribus, ejusdem inconstantia *Jacobum* arguere, qui post rem etiam *Hierosolymis* definitam, miserit discipulos *Antiochiam*, qui secus agerent, agendumque defenderent. Profecto enim, cum *Paulus* dicit, a *Jacobo* qui venerant, causam eos attulisseturbarum, ac tumultus; *Jacobum* simul ipsum, a quo venerant, veluti auctorem fautoremque illius factionis, haud obscure improbat & accusat.

Neque vero hic solummodo mentio istius *Jacobi* est in sacris libris. Ille ipse est, de quo idem *Paulus*, *1. Cor. xv*, 7. *Deinde visus est Jacobo*. Neque enim iste, tametsi vulgus sic credit, frater *Domini* est: sed alter iste, cujus in hac quoque epistola ad *Galatas* *Paulus* meminit, & quem cum *Cepha* ac *Joanne* consociat. Nam si frater *Domini Jacobus* ille foret, hoc ille titulo hic æque designaretur a *Paulo*, atque in epistola ad *Galatas*, cap. i, 19. Deinde quorsum ei sejunctim a ceteris *Apostolis* tanto post intervallo *Christus* appareret, quam undecim simul visus est, quorum e numero ipse fuit? Nam post mensem circiter ab illa apparitione hæc contingit, ut ex ordine apparet, quem diligenter observat in narrando *Paulus*. *1. Cor. xv*, 5. *Et quia visus est Cepha, ET POST HOC undecim. DEINDE visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt: DEINDE VISUS EST JACOBO: Deinde Apostolis omnibus. Novissime autem omnium tanquam abortivo, visus est & mihi*. Sed si *Christus* post mensem tantum *Jacobo* ei apparuit, qui frater *Domini* appellatur; quorsum ea apparitio hic commemoratur a *Paulo*, cum numerus ex illa non crescat restitum, in quo tamen numero adstruendo unice hic laborat? Neque enim hoc loco apparitiones *Christi* singulas recenset: alioqui plures, aut certe præcipuas dicendus esset omisisse, quas ceteri commemorant scriptores sacri: sed testes solummodo diversos enumerat. Quo narrandi modo complexus est ingenioso artificio omnes *Christi* apparitiones factas iis, qui possent esse deinde testes idonei resurrectionis. Nam *Christum* apparuisse refert, primo, *Cephæ*, quo die & *Cleophæ*: 2° *Apostolis undecim*: 3° quingentis fratribus simul: 4° *Jacobo*, qui unus e discipulis: 5° *Apostolis omnibus*; hoc est, non solis undecim, sed & aliis præter istos, qui essent secundi ordinis, *Apostoli*: inter quos *Joannes* fuisse videtur, cognomento *Marcus*: idque eo die, quo *Christus* est, assumptus in cælum. Neque aliis reipsa viris, præter istos, *Christus* apparuit. Itaque ad illa quinque capita

pita universas illas Christi apparitiones Paulus admodum ingeniose revocavit. Sed ista, quæ est facta Jacobo, ut quidem ex ordine intelligitur, quem accurate ac diligenter a se observari testatur Apostolus, his particulis, *post hoc*, & *deinde*, subinde positus; postremam illam, quæ die ipso Ascensionis contigit, & quinto loco hic recensetur a Paulo, proxime antecessit.

Quod si Jacobus iste frater Domini esset, de quo apocryphum Evangelium, secundum Hebræos appellatum, hæc refert, statim post resurrectionem Salvatoris, teste Hieronymo in Catalogo virorum illustrium, cap. 2. *Dominus autem cum dedisset sindonem servo sacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus, se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a dormientibus. Rursusque post paululum: Afferte, ait Dominus, mensam & panem, statimque additur: Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Justo, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus.* Si Jacobum, inquam, istum Paulus hoc loco intelligeret, apparitionemque Christi tunc illi factam, si credimus; mirifice tempora perturbasse Paulus dicendus esset: qui primam omnium apparitionem in quartum locum conjecisset, ac post mensem integrum, quam reipsa contigit.

Prætermissa hæc autem a Luca & a ceteris Evangelii scriptoribus, apparitio facta Jacobo, Joannis & Cepha socio, non alia ex causa videtur, quam quæ Lucam impulit, ut Cepha nomen reticeret. Quoniam videlicet hi nollent eos suis commendare scriptis, quos nec vituperare fas esset; quoniam testes resurrectionis Christi essent; nec laudare, quoniam in eam viderentur subinde propendere sententiam, quæ gentes statueret circumcidi oportere, etiam postquam Petrus aliter statuisset: idcirco utriusque nomen, beneficiumque ambobus a Christo collatum, sacri scriptores, præter Paulum, pressere silentio.

Sed fac demum Jacobum, qui hic a Paulo commemoratur his verbis, *Jacobus, & Cephas, & Joannes*, ipsum Apostolum, ipsum fratrem Domini esse: quod nos tamen longissime abesse a vero putamus: sed fac ita esse: Cephas certe, qui huic ipsi postponitur, Petrus esse non potest. Nam cur ei Petrus isto secundo hujus epistolæ capite adeo contemptim postponeretur, quem tam honorifice eidem Jacobo in primo ejusdem epistolæ capite præposuerat? Gal. 1, 18. *Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim: alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini.* Nam quod Estius primum, deinde & Paschasius Quenellius censuit, hoc nomen situ & ordine, *Jacobus, Cephas, & Joannes*, jus adstrui Episcopo in sua diœcesi cuilibet, ipsum etiam Petri successorem, summum Pontificem, in confessu præcedendi; id, ut levissime dicam, plane schismaticum est. In Actis denique Apostolorum, cap. 1, 13, ubi Apostolorum nomina recensentur, qui erant Hierosolymis, Jacobus Alphæi nonnisi octavus a Petro ponitur: cur ergo hic præponeretur Petro?

§. 16.

De Joanne, qui Cepha socius a Paulo adjungitur.

Supereſt Joannes ille, qui tertio loco appellatur a Paulo, dum dicit, *Jacobus, & Cephas, & Joannes*. Hunc autem non esse Evangelistam, fratrem Jacobi, filium Zebedæi, simili ex causa debet esse extra controversiam. Enimvero si is esset, hunc oporteret post Petrum primo loco positum, secundo statim loco subungi. Nam Petrus quidem semper primus est.

Primus, Simon qui dicitur Petrus, Matth. x, 2. Postquam autem Joannes supra pectus Domini in cœna recubuit, ex illo semper ille secundus a Petro, & idem individuus Hierosolymis Petri comes fuit. Unde in Actis, cap. 1, 13. *Petrus & Joannes, Jacobus & Andreas, &c.* Scribere igitur Paulum hoc loco similiter oportuisset; *Petrus, & Joannes, & Jacobus*: non uti scripsit, *Jacobus, & Cephas, & Joannes*. Est hic Joannes igitur ille, qui cognominatus est Marcus, Act. xii, 12. quem Saulus & Barnabas habebant in ministerio; Act. xiii, 5. Barnabæ consobrinus, Coloss. iv, 10. qui Saulum & Barnabam in Pamphylia dimiserat, redieratque Hierosolymam anno Christi xlv. ex Act. xiii, 13. & xv, 38. Et is haud ægre Barnabæ dexteram societatis dedit, quippe consobriño suo.

Nec tamen immerito de his ipsis tribus, Jacobo, Cepha, & Joanne, quamvis Apostoli primæ classis non essent, Paulus aiebat, *Qui videbantur esse aliquid, Qui videbantur columna esse.* Nam digna hoc elogio constans ac firma eorum fides fuit; indefessusque ardor reddendi testimonium de resurrectione ac divinitate Christi. Quamobrem & de horum similibus dicitur, Apoc. 111, 12. *Qui vicerit, faciam illum COLUMNAM in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius.* Ubi columnam Prædicatorem Berengaudus exponit, qui est inter opera Ambrosii.

§. 17.

Quis sensus Ecclesiæ Romanæ & Catholicæ sit, de Cepha qui reprehensus a Paulo est.

At secus sentiunt, inquiet aliquis; Hieronymus, Augustinus, alique bene multi. Sed quis ignorat, in qualibet quæstione, facti præsertim, deferri posse absque metu, quoscunque deserit, deseruitque semper sancta Romana & Catholica Ecclesia: nec posse modo deferri, sed & ita fieri a nobis oportere? Atqui ex eo sunt numero in hac controversia illi ipsi. Nam horum illa sententiam deserit, deseruitque semper, quorum præcipuum illius tuendæ, atque adeo unicum, argumentum rejicit, ac semper rejicit. Neque enim potuere illi in eam abire sententiam, quam defendunt, quin in epistola Pauli ad Galatas legerent, uti reipsa legunt, versu quidem 9. *Petrus, & Jacobus, & Joannes.* Deinde versu 11. *Cum autem venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti.* Denique versu 14. *Dixi Petro coram omnibus.* Atqui hanc lectionem, quæ fundamentum est hujus sententiæ unicum, numquam admittit, sed semper respuit ac repudiavit, atque etiamnum repudiat Romana Ecclesia. Illorum igitur opinionem hoc uno nixam fundamento constantissime semper repudiavit Ecclesia: quod & etiamnum facit. Nunc enim certe severe vetat his tribus in locis, ac vel in uno eorum, legi *Petri* nomen: Cepham ubique scribi ac legi imperat: & quidem versu 9. inter Jacobum & Joannem, veluti Jacobo (quisquis Jacobus ille est) minorem atque inferiorem. Et quantumvis dicatur Hieronymus Novum Testamentum Græcæ fidei reddidisse; & in illa sua interpretatione Latina legat ubique *Petri* nomen, uti proxime repræsentavimus; hanc tamen ipsius versionem Romana & Catholica Ecclesia, hac saltem parte, neglexit ac negligit; Vulgata editione prælata, quæ ipso est Hieronymo vetustior, nec *Petri* nomen in hac narratione deceptionis Pauli cum Cepha, usquam habet. Romana igitur & Catholica Ecclesia nec umquam admittit, nec admittit adhuc, sed e diverso constantissime abjecit opinionis illius fundamentum unicum, veluti falsum, & divinis litteris contrarium ac repugnans.

Vulgatam enim editionem, saltem quatenus Cepha

phæ nomen in hac narratione ubique præfert, vetustior Hieronymo ipso esse, & Eusebius testis est, & ipsemet Hieronymus. Nam quod de Clemente Alexandrino refert Eusebius, ut postea dicemus, hoc iste de aliis nonnullis narrat his verbis, in Commentariis nimirum in caput 2. epistolæ ad Galatas: *Sunt qui Cephan, inquit, cui hic in faciem Paulus restitisse se scribit, non putent Apostolum Petrum, sed alium de LXX. discipulis isto vocabulo nuncupatum.* Atqui hoc est aperte & ingenue confiteri, ante ipsummet Clementem Alexandrinum, hoc est, ante tertium Ecclesiæ sæculum in Græcis etiam Ægypti codicibus, legisse nostræ sententiæ defensores, in ipso Pauli textu, nec uno tantum loco, sed in tribus ipsis locis quos attulimus, Cephæ nomen, ubi Hieronymus Petri nomen habet. Nam si Petri nomen vel semel in hac narratione, hoc est, vel in uno e tribus istis locis, recepta tunc editio exhiberet; profecto neque quisquam adeo desiperet, ut alium, quam Petrum, ubique intelligeret: & si quis nihilominus adeo deliraret, tametsi scriptum Petri nomen esset; convinci eum ab Hieronymo hoc uno argumento oportuit; quod cum Petrus aperte nominetur in una parte aliqua narrationis istius, perspicuum est, non de alio sermonem esse in narratione integra, quam de Petro, posse. Id vero cum ille facere ausus non sit, certissimo istud argumento est, negare eum minime potuisse, Latina saltem exemplaria pleraque solum Cephæ nomen in huius rei gestæ expositione exhibere. Et vero mirari subit, quæ Hieronymum causa permoverit, ut scriberet in Commentariis: *Sunt qui Cephan, cui hic in faciem Paulus restitisse se scribit: cum ipse in textu non Cephan, sed Petrum scripserit: Cum autem venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restitit.* Quod fieri ab eo certe non potuisse videtur, nisi quoniam ipse agnosceret, se a plerisque, saltem Latinis, & ubique receptis exemplaribus, quæ Cepham haberent, ubi Petrum ipse pro Cepha scriberet, dissidere.

§. 18.

De Græcis codicibus, in quibus Πέτρος pro Κηφᾶς legitur.

Unde ergo primum falsa hæc nata opinio est? Unde tantopere hic error invaluit? A Doctoribus quidem quibusdam Catholicis, dum essent ad alia fortassis intenti, tunc susceptus error ille præpropere potest videri, cum in depravatos aliquos epistolæ ad Galatas scriptæ Græcos codices (quos existimarent esse primigenios) incidissent: Ab hæreticis autem avide est alacriterque semper arreptus, ob odium immane, ut dixi, quod adversus Apostolicam sedem genus illud hominum omni ævo gessit. Nam ut de veteribus fileam; ut Genevenses etiam ipsos omitam; qui ubi Paulus scripsit, *Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restitit*; ne Petrus ibi non intelligatur, pro Cepha Petrum ponunt: *Et quand Pierre fut venu à Antioche.* Et iterum versu 14. *Je dis à Pierre devant tous.* Sed ut hos omitam, cur horum simiæ Montenses, amabo, scripsere pariter; *Pierre étant venu à Antioche*: & mox, *Je dis à Pierre devant tout le monde*: nisi quia utrosque idem furor impulit, ut depravatam potius scripturam Christianæ plebi porrigerent, quam ut quemquam finerent dubitare, (quod maxime credi ipsorum causæ interest) quin reprehensus a Paulo Petrus ipse fuerit? Cur enim ab ipsis Montensibus, (Janseianos hoc nomine intelligimus, qui Montibus in Hannonia Novum Testamentum Gallice edi nostra ætate curarunt:) cur ab istis, inquam, ipsis, qui se Romano-Catholicos esse mentiuntur, mutatus est Cephas in Petrum; nisi quod probe intellexerunt, nisi Petri nomen aperte hic scriberetur, alium a Petro Cepham intelligi saltem posse, ac fortassis oportere?

At Græcos illi secuti sunt codices. Primum quidem factum est istud nefarie, & contra sacrosanctæ Synodi Tridentinæ interdictum: quo nomine præter alia, damnata hæc Montensis interpretatio est a Sede Apostolica. Deinde Græcos codices interpolatos corruptosque esse, quocumque id demum tempore factum sit, ubicumque sententiam Vulgatæ Editionis Græca lectio pessumdat ac labefactat, quis demum neget, qui quidem Catholicus audire velit? Hoc vero præsertim loco quis interpolatos esse eos non statim persentiat, si modo paulo attentius contempletur, quam diversa dissimilisque in diversis codicibus interpretatio sit. Mendaces enim testes hæc nota certissima iudices sapientissimi quique dignoscunt; si non sint eorum videlicet inter se consentientia testimonia. Atqui e Græcis codicibus, in eo capite secundo epistolæ ad Galatas, quo hæc altercatio Pauli cum Cepha narratur, alii versu 9. 11. & 14. hoc est, ubique Πέτρον pro Cepha exhibent: alii versu tantum 11. & 14. Πέτρον ponunt; versu 9. Κηφᾶς: ut illa editio, quæ in Hollandia excusa anno 1638. ex illo tempore habetur a Græcis pro authentica: alii versu 9. Κηφᾶς prorsus expungunt, Πέτρος in duobus aliis locis legunt. Alii denique impostores, novo fraudis genere, in codice MS. Alexandrino, trecentorum supra mille annorum, ut jactitant; quem Cyrillus Lucaris Patriarcha Constantinopolitanus, sed Calvinianus; advectum (ut aiebat) Alexandria, Angliæ Regi donavit; in illo, inquam, codice, cum in tribus his locis, in quibus de Cepha agitur, versu nimirum 9. 11. & 14. Κηφᾶς legatur, ut in Vulgata nostra Editione Cephas; tamen ut Petrus ibi intelligeretur, Cephæ nomine, idcirco capite primo, ubi legitur, versu 18. *Veni Ierosolymam videre Petrum*, pro Petro Κηφᾶν scribitur; non alio profecto, ut apparet, consilio, quam ut cum Petrum hic nemo ambigat intelligi oportere, capite secundo similiter quin Cephas Petrus pariter sit nemo dubitet. Tot scilicet uti fraudibus, & quibusdam quidem ante tempora ipsa Clementis Alexandrini, ut diximus, hos homines oportuit, ut Petrum a Paulo reprehensum fuisse, cum ex Latino textu in Ecclesia recepto non possent, ex Græco saltem corrupto posteris suaderent. Qua in re nimium sane felices fuerunt.

§. 19.

Nostram de Cepha sententiam altera vetustiore esse, ac singulis propemodum sæculis in Ecclesia fuisse propugnatam.

Et nostra tamen sententia præstat alteri vetustate: & singulis propemodum sæculis haud contemnendos habuit defensores. Nam sæculo sive secundo labente, sive ineunte tertio, Clemens Alexandrinus, teste Eusebio, libro 1. hist. Eccl. cap. xi. ait; *Cephæ a Paulo reprehensum, unum fuisse ex LXX. discipulis, Petri Apostoli cognominem*: Κηφᾶν . . . , ἐν ᾧ φησὶ γεγενῆσθαι τῶν ἐβδωμήντων μαθητῶν, ὁμώνυμον Πέτρῳ τυγχάνοντα τῷ Ἀποστόλῳ. Qua de re ne ipse quidem Eusebius Clementi dicam scribit. Atqui Clemente Alexandrino nemo unus proferri potest antiquior, qui Petrum affirmet ibi intelligi oportere. Ergo vel eo argumento intelligitur nostra sententia præstare alteri laude vetustatis. Nam Tertullianum Clementi æqualem nihil moramur; quem Hieronymus scribens adversus Helvidium, *Ecclesiæ hominem* negat fuisse.

Sæculo deinde quarto, Dorotheus Tyri, in Commentario de LXX. Discipulis, quem Du-Cangius edidit in Chronico Paschali, inter discipulos LXX. quinquagesimum primum ponit Κηφᾶν, ὃ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν Ἀντιοχείᾳ ἤλεγξεν, Cephas, quem Antiochia coarguit Paulus Apostolus. Et hi quidem duo

duo, Clemens & Dorotheus, in Oriente positi, hoc est, in iis locis, ubi certior haberi, transmittique ad posteros, ejus dissidii memoria potuit.

Sæculo eodem quarto, Hieronymus, tametsi diversam opinionem cepit, tamen confitetur, ut diximus, in suis Commentariis in epistolam ad Galatas, *Esse qui Cephan, cui hic in faciem Paulus restitisse se scribit, non putent Apostolum Petrum, sed alium de septuaginta discipulis, isto vocabulo nuncupatum.* Ergo in Occidente etiam, Hieronymi & Augustini ævo fuerit, qui utriusque opinionem abjicerent.

Sæculo septimo, Auctor Chronici Alexandrini, sive Chronici Paschalis, ad annum Christi xxx. pag. 213. septuaginta discipulos singulatim appellat; quorum tertius ibi est Cephas Petro cognominis; cum quo etiam congressus est Paulus, de Judaismo: Κη- φᾶς, ὁ μὲν οὖν Πέτρος, ὃ καὶ ἐμαχίστο Παῦλος κατὰ Ἰσραήλ.

Sæculo sive decimo, sive (ut alii malunt) undecimo, Oecumenius hanc nostram sententiam esse persuasibilem ac probabilem dicit, πιθανὸν λόγον, in Comment. in epistolam ad Galatas.

Sæculo denique duodecimo, sive Anselmus Cantuariensis, inter cujus opera Commentarii in Paulum exstant; sive (ut alii malunt) Hervæus Dolensis, in epist. ad Galatas, ait esse nonnullos, qui non Petrum Apostolorum Principem, sed quemdam alium ejusdem nominis, qui a Paulo reprehensus est, accipiunt. Sed quid juvat plura proferre, ubi sola satis esse debet, quæ perpetuo clamat, & a nobis est cum Dei ope explanata hæcenus, sacræ scripturæ vox?

§. 20.

Ex opinione falsa, quæ Cepham esse Petrum ponit, quam multa Apostolica Sedi injuriosa Janseniani colligant, alique hæretici.

Non est tamen prætermittendum hoc loco, quantum rei Christianæ noceat, quæcumque sit periculosa, & sanctæ Apostolicæ Sedi injuriosa illa opinio, quæ Cepham esse Petrum ponit: ut vel eo nomine ab eadem suscipienda abhorreant, qui quidem audire Catholici velint. Hanc enim haud alio certe suscipi consilio ab heterodoxis, quam ut isto exemplo, summi Pontificis, qui est æque Vicarius Christi, ac Petrus fuit; auctoritas in definiendis fidei controversiis convellatur; fasque esse existimetur, ut olim Paulo adversus Petrum, ita nunc Episcopo uni cuilibet adversus summum ipsum Pontificem stare; hunc illis, inquam, propositum finem esse, ex iis facile intelligere est, quæ omnes hæretici scriptores aiunt inde esse consecutaria. Nam ut Magdeburgenses Centuriatores omittamus, quos nemo miratur in Ecclesiam Romanam summo exaruisse odio: Janseniani quid ex ea populari opinione colligant, juvat audire ex famoso eorumdem recentissimoque scriptore, Paschasio Quenellio, in libro, cui titulum fecit, *La Discipline de l'Eglise*, tomo 1. pag. 224. *Nous apprenons de cette histoire, qu'il peut arriver dans l'Eglise des conjonctures, OU IL FAUDROIT QUITTER S. PIERRE, POUR SUIVRE S. PAUL, comme on y fut obligé dans cette rencontre.* Et mox: *Nous apprenons par cet exemple à ne pas juger DE LA VÉRITÉ DE LA DOCTRINE, ni de la sagesse de la conduite, par le grand nombre. Car assurément S. Pierre avoit avec lui le plus grand nombre. Il avoit tous les Juifs convertis; S. Barnabé même, qui étoit l'aide de S. Paul dans l'Apostolat des Gentils, s'étoit jeté du côté de S. Pierre. S. PAUL SE TROUVOIT SEUL, & NEANMOINS S. PAUL AVOIT RAISON, & S. PIERRE SE TROMPOIT.* Cela nous doit apprendre *A NE PAS CONDAMNER DE SAINTS EVESQUES, QUOI QU'ILS SOIENT ABAN-*

DONNEZ PRESQUE DE TOUT LE MONDE DANS LES SENTIMENS, OU DANS LA CONDUITE QU'ILS TIENNENT, & QU'ILS AIENT CONTRE EUX CE QU'IL Y A DE PLUS ÉMINENT DANS L'ÉGLISE.

Et pag. 225. *S. Pierre étoit le Prince des Apôtres, & AVOIT BEAUCOUP de crédit, & d'AUTORITÉ: mais comme LA LUMIÈRE, LA DROITURE, & LA FERMETÉ lui manquèrent en cette occasion, il fut occasion d'un grand scandale, & sans y penser IL DE TRUISOIT LA VÉRITÉ DE L'ÉVANGILE.*

Idem pag. 227. *Nous avons dans S. Paul le modèle de la confiance, du courage, & de la liberté Chrétienne, avec laquelle ON DOIT en certaines occasions DÉFENDRE LA VÉRITÉ de l'Évangile, MESME CONTRE CEUX QUI SONT AU DESSUS DE NOUS.*

Pag. 228. *Or tous les Pères & les Interprètes demeurent d'accord, que S. PAUL A BIEN FAIT DE REPRENDRE S. PIERRE, PARCE QU'IL Y ALLOIT DE LA FOI: & il fait toujours voir, qu'UN INFÉRIEUR PEUT CORRIGER SON SUPÉRIEUR, quand il s'agit d'un point d'importance de la discipline ou de la foi, QUAND IL N'Y A PERSONNE AU DESSUS QUI LE PUISSE FAIRE.*

Pag. 229. *On peut juger de toute cette histoire, SI SAINT PIERRE SE CROIOIT INFALIBILE SOIT DANS LE DROIT, SOIT DANS LES FAITS, soit dans les principes de la Morale, soit dans la conduite de la discipline: & SI SAINT PAUL ÉTOIT AUSSI BIEN PERSUADÉ DE L'INFALIBILITÉ DE SAINT PIERRE. S'il avoit fait un Décret, par lequel il eût décidé, qu'en matière de Foi & de Religion il est permis de dissimuler, & de cacher son sentiment, S. Paul assurément auroit tenu à son égard la même conduite qu'il tint en cette occasion. Or la conduite & les actions est quelque chose de bien plus fort: & S. Pierre faisoit bien plus clairement croire, qu'il croyoit l'observance des cérémonies légales nécessaires au salut, que s'il l'eût dit ou écrit: &c.*

Falsa hæc quidem & impia sunt, nec avide suscepta nisi ab hostibus Sedis Apostolicæ, potestatisque summæ, qua ipsa pollet in definiendis fidei controversiis. Sed si falsa impiaque sunt quæ consequuntur; (sequi enim ex reprehensione Petri pleraque horum consecutiorum nemo non videt:) an potest id ex quo nata sunt, verum esse? Fieri omnino non potest.

Summa hæc igitur nostræ disputationis est. Petrum a Paulo fuisse reprehensum credi vetant rationes quinque. Prima petitur a tempore: quoniam neque ante Concilium Petrus, neque post Concilium aut Petrus aut Cephas potuit a Paulo reprehendi. Actum est istud a nobis sex primis capitibus. Secunda, ex consideratione nominum, Petri, Cephæ, Jacobi, & Joannis: quæ capitibus decem sequentibus expenduntur. Tertia, ex auctoritate Scripturæ, quæ Vulgata dicitur, & Ecclesiæ, quæ Petri nomen hic legi vetat. Est illud argumentum capitulum duorum subsequentium. Quarta, ex sententiæ nostræ antiquitate potiore, quam decimo nono capite ostendimus. Quinta denique, ob falsa quæ consequuntur ex opinione contraria: quæ quidem si falsa sunt, ut haud dubie sunt, non potest verum illud esse quod sequuntur: id quod vicesimo eodemque postremo capite hujus lucubrationis Deo favente docuimus.

Luc. xxii, 31, 32.

Autem Dominus: Simon, Simon... Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

Cccccc

ADDEN-

ADDENDA ET CORRIGENDA.

In quibus Emendationes aliquot ab Operis properantibus neglectæ, neque iis locis quæ sitæ, quibus in MS. indicabantur. Menda leviora, cujusmodi sunt omissæ vel superflue distinctiones, lectoris industriæ ac dexteritati commendamus.

- Pag. 4. col. 2. versu 4. ante finem; e turri accensa, adde, ab uxore viri natantis.
- Pag. 101. col. 1. versu 62. visus est, lege, visus sit.
- Pag. 112. col. 1. versu 52. adde. Nec Narbonenses modo, sed & cives Montispeffulani. Vide super ea re Dictionarium Gallicum Moreri, verbo *La Feste du Perroquet*.
- Pag. 174. col. 2. versu ultimo: LEG. XII. lege, LEG. III. GAL.
- Pag. 175. col. 1. versu 18. Vir nudus palmam arborem &c. lege, Vir nudus oleam, ex qua manat elæomeli, teste Plinio, libro xv. sect. vii. & libro xxiii. sect. l. qui Syriæ maritimæ, five Phœniciæ, typus est, &c.
- Pag. 204. ΣΝΑΙΤΩΝ. lege, CΜΑΙΤΩΝ.
- Pag. 206. Τοῦτον, lege, Τοῦτον.
- Pag. 208. Gothia Memoria. Roma. Hac dele, & quadam alia in hoc Indice, quæ in ipso libri corpore non exstant, quoniam resecta ab ipsomet Auctore fuerunt.
- Pag. 308. col. 2. versu 30. ceteris culpæ remissionem. lege, ceteris: culpæ remissionem.
- Pag. 327. adde: P E R M I S S I O N. Vù l'Approbation, permis d'imprimer. Fait ce dixhuit May, 1690. DE LA REYNIE.
- Pag. 359. col. 2. versu 4. ensemble, dele hanc vocem.
- Pag. 360. col. 2. versu 13. ante finem pagina; ceux qui, lege, ceux à qui.
- Pag. 363. col. 2. versu 45. de ces Machabées, lege, des Machabées.
- Pag. 364. col. 2. versu 15. d'Apostat, lege, l'Apostat.
- Pag. 365. col. 1. versu 3. n'étoient pas, lege, n'étoient-elles pas.
- Pag. 367. col. 2. versu 21. ne conçoit pas, lege ne conçoit-on pas.
- Pag. 370. col. 3. versu 31. de livre, lege, delire.
- Pag. 373. col. 1. versu 12. ante finem pagina; votis, lege, vitis.
- Pag. 374. col. 1. versu 16. Anno ergo, lege, Annon ergo.
- Pag. 399. col. 4. versu 2. & ob id, lege, & ob id pridie.
- Ibidem, versu 11. Nam festum fuit feria vi. die xiv. Dele ista.
- Ibidem, versu ultimo, adde, die xiv. in Galilæa, feria secunda.
- Pag. 400. col. 4. versu 15. Cap. vii. In templo, lege. Cap. viii. In templo.
- Pag. 420. col. 1. versu 50. litteræ duæ colligatæ, lege, litteræ colligatæ.
- Pag. 422. col. 2. versu 29. adde: sed nummum istum e contorniat, hoc est, e novitiis falsisque esse postea vidimus.
- Pag. 423. col. 1. versu 25. Jam. R. lege, Jam litteræ impli-
- citæ, R.
- Pag. 424. col. 1. versu 10. THEODEBERT. lege, THEVDEBERT.
- Ibidem versu 43. post D. N. THEODEBERTVS VICTOR, adde, D. N. THEVDEBERT. I. PP. AV.
- Pag. 430. col. 2. versu 8. At hi ex solo patre nomen & cognomen habent. lege: at hi vel ex solo patre, vel potius ex patre Fl. Val. & ex matre filia Maximini Aug. Flavii Maximii sunt.
- Pag. 432. col. 1. versu 32. Constantini Aug. lege, Constantini Principis.
- Pag. 435. KONO. & KONT. tributum: adde, aut verius, ut infra dicetur, Konstantinopolitani, & Konstantinopolitarum.
- Pag. 436. col. 2. versu 19. KONS V. Korporatorum &c. dele bos quatuor versiculos.
- Pag. 441. versu 43. Anni seculi Flaviani, adde, conjectura ex Nummis antiquis ducta.
- Pag. 443. col. 1. versu 24. ante pagina finem: post Auspicia felicia, adde: DIOCLETIANVS AVGVSTVS. Capite laureato.)(ADVENTVS AVGVSTORVM. Augusti duo, Diocletianus & Maximianus, capitibus laureatis, paludati, in equis phaleratis, adversis frontibus, dextra elata, oleæ ramum gestant: sinistra bacillum ambo Imperatorium tenent. Aureus est perpulcher, pondo nummi aurei Ludovici, elegantis admodum fabricæ, in Museo D. de Ballonffaux, Luxemburgi. Qui nummus certissimo documento est, eodem tempore ambos Augustos imperium suscepisse, & in provinciam adventasse.
- Pag. 446. col. 1. versu 10. adde: A. K. M. OYA. MAZIMIA-NOC CEB. Capite laureato.)(L. B. Anno secundo. Spes MILLART.
- Ibidem, versu 53. Δε. lege, ΔΕ.
- Pag. 448. col. 1. versu 29. perpetua fuit. Adde: sunt in Cimelio Regio alii duo: Diocletiani alter, alter Maximiani; eadem epigraphæ ÆTERNITAS AVGG. in utroque ele-

- phas est, cui sessor infidet. Argumento, perstitisse sobolem Augustorum jam annis trecentis ab Augusto Cæsare, quoniam elephantos vivere ducenis annis, & quosdam trecenis, Aristoteles prodidit, teste Plinio, libro viii. sect. x.
- Ibidem, col. 2. versu 17. GALLIENVS AVG. lege, GALLIENVS P. F. AVG.
- Pag. 452. col. 2. versu 37. commixtum, lege, commentum.
- Pag. 456. col. 1. versu 59. heres & propterea, lege, & propterea heres.
- Pag. 460. col. 2. versu 6. apud D. ALBARET, lege, apud P. ALBARET.
- Pag. 461. col. 1. versu 40. San-Genovefano: adde, & apud Occonem geminus, pag. 528.
- Ibidem, col. 2. versu 28. mater natu, lege, major natu.
- Pag. 462. col. 1. post versum 16. adde. Eadem inscriptio, capite laureato.)(VICTOR OMNIUM GENTIUM AVG. N. Victori omnium gentium Augusto nostro. Imperator paludatus stans, sinistra hastam tenet, dextram jungit cum Tribuno militum, qui orbem Romanum ei deferit; orbi imposta Victoria Romana est. Ad pedes Imperatoris procidit Africa, cui proboscis in capite est, in dextra spica. Infra, MOST Q. Maxentio Augusto five gubernatori suo Mercatores omnes secunda Treverensis quartum hoc numisma dedicant: quod est ex ære mediocri in Gaza Regia.
- Pag. 463. col. 1. post versum 11. adde: MAXENTIVS P. F. AVG. Capite laureato.)(MARTI PROPAG. IMP. AVG. N. Mars hastam sinistra gerens, dextris jungit cum matre Romuli, quam Rheam vocant. Ad pedes est lupa cum gemellis, Remo & Romulo. Infra, A Q. Aquenses. Maxentii, quippe qui ex Piorum, five ex Pompeia gente esset, originem ex Romulo, Romuli ex Marte, hic nummus significat: qui est ex argento perpulcher in Thesaurio Regio. Marti propagini Imperatoris Augusti nostri. Propterea filio suo Romuli nomen Maxentius imposuisse videtur in nummis sequentibus. Sic in nummo Probi Aug. & Antonini Severi legas, PROPAGO IMPERII.
- Ibidem, versu 4. ante finem pagina: At ne Cæsar quidem, inquam: adde: (ut vulgo hoc nomen, ac prave quidem accipitur.)
- Ibidem, col. 2. in ima pagina adde, IMP. C. GAL. VAL. MAXIMIANO P. F. INV. AVG. Imperatori Cæsari Galerio Valerio Maximiano Pio Felici Invisito Augusto.)(GENIO IMPERATORIS. In Collectione MS. Peirescii, pag. 254. Infra, M. TR. Mercatores Treveri.

Nummi Constantini Aug.

- IMP. CONSTANTINVS P. F. INV. AVG.)(TS A. | G. | E. Hoc tantum in eadem Collectione, pag. 346. Hoc est, nummi tres ex ære, in quibus Treverensis tributum primum tertium, quintumque signatur.
- Pag. 465. col. 2. versu 47. e B lege, B X X
- Pag. 466. col. 1. versu 17. D. Abb. FAVVEL: adde: In alio cetero-qui simili, e Museo P. CHAMILLART, latere dextro, CI: laevo, H infra, PLC. Cives Hospiti suo, Prima Lugdunensis civitatis.
- P. 469. col. 2. versu ante postremum sexto, cum hasta, adde, humero dextro imposita.
- P. 471. col. 2. versu ante postremum quarto, Prima Lugdunensis: lege, Prima Lugdunensis.
- P. 473. col. 2. versu 22. post titulum, Nummi Constantini jun. Cæsaris adde: FL. CL. CONSTANTINVS IVN. NOB. CAES. Capite laureato, paludatus.)(PRINCIPIA IVVENTVTIS. SARMATIA. TR. Stans dextra orbem gestat, sinistra hastam, dextro pede calcans feminam supplicem. Aureus est pondo quatuor solidorum. Ita fere D. de Peiresc. in Collectione MS. pag. 341. Nummus est a Constantino juniore dictatus Principi primo Juventutis Crispo, ut diximus; post Sarmatiam devictam, Treveris percussus.
- P. 476. col. 1. versu 18. appellata est: adde, vel potius a Vespasiano juniore.
- Ibid. col. 2. versu 33. inter Arschothanos. lege, inter Arschothanos;
- P. 484. col. 1. versu 20. in Comitatu. Ruscinonenfi, lege, in Comitatu Ruscinonenfi.
- P. 487. col. 2. versu 8. REIPVBLICE. adde, per E.
- Ibid. versu 12. REPARATIO, lege, REPARATIO.
- Pag. 488. col. 1. versu 18. adde:

Nummus Vetraniensis Cæsaris.

VETRANIO NOB. CAES. Capite nudo.)(FEL. TEMP.

- TEMP. REPARATIO. Barbarum prostratum confodit. ALE. Ita fere D. de Peirese, in Collectione MS. pag. 33. Ex quo discimus prius fuisse Vetrantionem Cæsarem tantum, quam salutaretur Augustus; & hunc nummum ex ære minimo fuisse percussum *Prima Lugdunensis Edicto*. Neque enim certè Vetrantio Alexandria.
- P. 489. col. 1. versu 46. in hostes irrumpens: lege, irrumpens in hostes servavit: Exercitu hostili contrito.
- P. 493. col. 1. versu 40. Urbs Remorum obtulit munus: lege: Urbium Romanarum obtulerunt Mercatores: Et sic versu 41. & 60.
- P. 494. col. 1. versu 18. ex ære minimo, lege, ex ære maximo.
- P. 496. col. 1. versu 32. Philippici, lege Filepici.
- P. 497. col. 2. versu 25. ac Duce, lege, ac Duci.
- P. 498. col. 2. versu 16. ante finem: ANEKAINI, C O H. lege, ANEKAINIC O H.
- Pag. 503. col. 2. versu ultimo, vide, lege, ride.
- Pag. 505. col. 1. versu 14. DCCCI. adde, & DCCCCI.
- Pag. 506. col. 1. paulo post mediam col. de Natali, lege, die Natali.
- Ibidem, col. 2. plerorumque Augustinum, lege, plerorumque Augustorum.
- Pag. 514. col. 2. versu 48. Si non est Vulgata, &c. dele versu istos viginti.
- Pag. 517. col. 2. versu 35. volucris, lege, volucrisque.
- Pag. 519. col. 1. versu 38. V I I I. Februarii, lege, xv. Februarii. Versu 45. xv. Februarii, lege, x x I I. Februarii. Versu 62. 10. 23. lege, o. 23.
- Pag. 521. col. 1. versu 13. filius sem, lege, filius Sem. Versu 37. a rege Franciam, lege, a rege Franco Franciam.
- Pag. 522. col. 1. versu 7. ante finem pagina: Gen. x I I, 14. lege Gen. x I I, 4. Col. 2. versu 16. falsis testibus, lege, illis testibus.
- Pag. 523. col. 2. versu 37. qui mittendus erat. adde: Nam quod usque ad Nathan, Davidis filium, Lucas perduxit Christi genus per Mariam, & per Neri Salathielis Socerum, id propterea fuit, quod essent residua, illis supremis Judaicæ Republicæ temporibus, ex Davide ortæ familiæ dux; & illæ quidem spectatissimæ, teste etiam Zacharia propheta de his vaticinante, Cap. x I I, 12, 13. *Domus David*, hoc est, regia, quæ à Salomone propagata fuerat; & *Domus Nathan*, qui filius alter Davidis, inter posterius genitos proximè, tametsi major natu Salomone, a nobis appellatus, quia nihil ad ipsam primogenitam pertingeret; quoniam primogeniti hic soli censentur, qui sunt orti ex Salomone. Itaque posteri Davidis ex Nathane, & liberis Neri masculis, qui Socer fuit Salathielis, patris Zorobabel, multi fuere ævo illo, quod Zacharias propheta respicit, quod vel Machabæorum ævum est, ut multi putant, vel, (ut nos verius arbitramur) Pompeii Magni: fuere etiam multi fortassis ipsius Salvatoris ætate: ex stirpe autem Salomonica nullus post Josephum, virum Dei paræ, & Heli ejusdem Deiparæ patrem, masculus fuit. Domus autem Nathan idcirco spectatissima fuit illis temporibus, quod præter domum David, sive regiam, ex Davide sola supererat; atque in se devolvi sperabat jus regium, non ex divina quidem promissione, quæ certe nulla erat, sed humano suffragio; extincta, si forte id humanitus contingeret, prior domo David: quoniam tunc erat familia David, hoc est ea quæ a Salomone ducta jus regni haberet, ad pauca admodum capita redacta; & se fortassis Nathanica domus in prioris locum substituendum esse existimabat. Ne hæc igitur etiam nobilitas, sive decus illud Christo deesset, voluit Lucas ostendere, ex ipso quoque Nathan, sed per filium Neri, qui fuit Socer Salathielis, Christum esse oriundum.
- Ibidem, versu 38. Josephum, lege, Josephum esse.
- Pag. 524. col. 1. versu 51. ex stirpe David. Adde: Fuisse autem Josephum ex ea familia postremum docet etiam Lucas; cap. 2, 4. cum ait fuisse eum de domo & familia David. Nam in una domo, ut in Scriptura Sacra vox ista accipitur, sunt multæ familiæ: quemadmodum in una domo seu gente Borbonia familiæ multæ sunt. Unde Zach. x I I, 12. *familia domus David seorsum*. At tunc ad unam familiam & unum unius familiæ caput fuisse redactam domum David vult Lucas intelligi, hoc est, familiam regiam unam tunc fuisse residuam, Josephum unum tunc superfuisse, qui jus ad regnum haberet; cum dicit eum fuisse de domo & familia David.
- Pag. 527. col. 2. versu 10. ante finem pagina: PRÆPV T I I S V I, lege, CARNEM PRÆPV T I I S V I.
- Pag. 528. col. 1. versu 41. de festo, lege, die festo.
- Pag. 530. col. 1. versu 39. defendit se, lege, defendit se Jephete.
- Pag. 534. col. 1. יהוה semel iterumque est pro יהוה.
- Ibidem, col. 1. versu 40. ac vocalibus. Adde: Quamobrem cum Judæi veram hujus nominis pronuntiationem tunc fuisse deperditam dicunt, quando excisum Templum est sub Vespasiano, de re quidem ipsa recte, de tempore præpostere statuunt. Nam a confusione linguarum ignota illius nominis & ineffabilis deinceps pronuntiatio fuit. Quando erat unus populus & unum labium omnibus, Gen. x I, 6. unum tunc oportuit esse Dei nomen, & eodem sono proferri ab omnibus. Sed quando multiplicata sunt linguæ & gentes, permisit Deus nominis sui, quod ipse prodidisset, veram pronuntiationem excidere; tum ne gens Hebræa ob rem tam exiguum adversus ceteras se efferret ac superbiret: tum quod non possent gentes aliquæ linguæ vitio illud efferre: tum denique quod apud nonnullas posset ea pronuntiatio minus honestum quidpiam

significare. Maluit Deus Opt. Max. & nomen istud in scriptis manere, & quamlibet gentem eo nomine quod eligeret, quod proferre posset absque aurius offensione, Deum indicare.

Itaque sententiam ejus loci, Exod. v I, 3. egregie, ut omnia, Vulgatus interpret expressit: a quo discedere nec fas absque periculo, nec tutum absque errore. Tum hoc loco, tum ubique aberrat a vero, quisquis a Vulgatæ Lectionis sensu, & vi singulorum verborum vel transversum, ut dicitur, digitum discedit. Ex innumeris enim, inquam, interpretibus hujus loci nemo feliciter Mosis mentem, quam Vulgatus Interpretes, aut intellexit, aut expressit. Sic habet ille: *Ego Dominus qui apparuit Abraham, Isaac, & Jacob, in Deo OMNIPOTENTE: & nomen meum ADONAI non indicavi eis. Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis terram Chanaan &c.* Apparui, inquit, sed nomen meum non indicavi. Non dicit, Cognitus fui, non autem clarificatus: sed apparui, cum prius essem cognitus; nomen autem, quod nunc profertur ADONAI, non indicavi. Non dicit, Quam sum ego potens, non ostendi eis; præmisit enim se apparuisse eis ut Deum omnipotentem: Sed nominis illius, quod etiam Exod. xv, 3. *Omnipotentem* designat, veram pronuntiationem se non indicasse eis.

Quando enim dictum est à Mose Pharaoni יהוה Exod. v, 1. prolatum est ADONAI. Et respondit impie Pharaon: Quis Adonai? Quis præter me in hac regione Dominus? Sive, ut rectè Vulgatus Interpretes, Exod. v, 2. *Quis est Dominus, ut audiam nomen ejus? Nescio Dominum.* Si verum five primigenium Dei nomen, & veram illius pronuntiationem Israëlitarum nossent, non esset profecto Mose, utrumque ignotum: nam illud a puero ex parentibus didicisset. Neque a Deo quaereret ipse, Exod. 111, 13. cum primum missus est ad filios Israël; *Si dixerint mihi: Quod est nomen ejus? quid dicam eis?* Rogat certe cupitque scire quod nescit ipse; quod & patres nescierunt, & Israëlitarum omnes. Alioqui exprobraret Israëlitis Deus: Quare obliti estis nomen meum, quod patres vestri, Abraham, Isaac, & Jacob, noverunt, & docuerunt vos? At incredibile est, si notum fuit nomen יהוה Patribus, illud ex memoria omnium Israëlitarum excidisse. Fingit istud ab homine quid cogitet considerante vix potest. Dei cultus negligi potest; Dei nomen, aut recepta usu nominis pronuntiatio effluere ex omnium memoria non potest, eorum præsertim qui profiteantur pietatem. Sed hoc indicio nosse cupiebant Israëlitarum, numquid a Deo suo Moses vere mitteretur; si nempe deperditam afferret à Deo edoctus veram Dei nominis pronuntiationem.

At Deus Opt. Max. neque cum primo rogatur, *Si dixerint mihi? Quod est nomen ejus? quid dicam eis?* nequetunc, inquam, respondet. Ego sum Jehova: Sed, Qui est: quod non nomen Dei, sed attributum est: & mox: *Deus Abraham, Isaac, & Jacob*: quod sæpius nomine voluit deinceps appellari: *Hoc nomen mihi est in æternum*, Exod. 111, 15. Tunc rogatus, inquam, quod esset nomen ejus, bis aliud respondet quam Jehova. Neque enim *Qui est*, Exod. 111, 14. idem omnino ac Jehova est, vel sono, vel significatione, & origine, *Qui est*, יהוה Ehieh est, non Jehova: & omnimode perfectum significat, cui nihil deest. Ab יהוה deducitur, quod est Esse. At יהוה Eum qui semper est significat, Qui permanet, Qui est sempiternus. Fit ab יהוה esse permanentem. Ut Eccl. x I, 3. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi ERIT יהוה*: hoc est, permanebit. Et habet alibi verbum illud vim eandem. Ergo cum primum misit Deus Moysen ad Israëlitas; nomen suum non indicavit ei. Sed & cum secundo eundem ad ipsos mitteret, adjecit, ne Patribus quidem eorum illud se indicasse; nec de eo proinde cognoscendo sollicitos eos esse oportere. *Ego Dominus qui apparui Abraham, Isaac, & Jacob, in Deo OMNIPOTENTE: & nomen meum ADONAI NON INDICAVI EIS.* Pepigique fœdus cum eis &c.

Ejus igitur loci hæc sententia est: Ego Dominus qui apparui Abraham, Isaac, & Jacob: & signa quidem dedi eis tutelæ omnipotentis: tametsi quomodo proferendum nomen meum esset, aut quomodo prolatum illud fuerit in lingua primigenia, quod Dominum sempiternum significat, ne ipsis quidem amicis meis indicavi; quoniam id scire nihil illos attineret, neque nunc scire vos attinet. A Phaleg temporibus volui istud esse ignotum. Itaque de eo ne sint Israëlitarum solliciti; nec tu, Moses. Pepigi autem fœdus cum patribus vestris; nunc intelligetis me fidem exsolvere. Quemadmodum tunc omnipotentem esse me ipsis comprobavi multis argumentis; nunc eundem esse me demonstrabo, stans promissis, liberato e servitute populo, victo Pharaone. Ego enim semper idem; nec tantum aut Dominus, quod est *Adonai*, aut Omnipotens, sed semper Dominus, semper Omnipotens, יהוה. Sonum huic voci, seu vocalia puncta, addet quisque pro arbitratu: Dicat, si lubet, ut nostra ætate variant Hebraizantes. *Jehave, Jahave, Jehova*; vel (ut Malvenda) IHVH: nihil sui Deus referre putat. Alias etiam syllabas ac voces excogitet gens quæque ut volet; dum ideam Dei veri omnes & eandem habeant: de voce vel sono vocis nihil Deo curæ est. Servet tamen interim veterem scripturam populus primogenitus, ne recens ac Mosis vel Abraham temporibus invecus in orbem Dei cultus putetur.

Erat igitur in scriptis apud Israëlitas ut dixi יהוה: in ore, ut rectè Vulgatus Interpretes admonet, ADONAI. In ore, inquam, tum Israëlitarum, tum eorum qui Israëlitas, vel Abrahæ

Abrahamum ipsum, Isaac & Jacob audiebant, Gerarensum, & Philistinorum. Unde Abraham ipse, cum diceret, Gen. xxi 1, 14. In monte Dominus videbit, scripsit יְהוָה יֵרֶא וְיִשְׁכֶּנֶת: sed protulit Adonaijre: ut dicitur Adonibezec, Adonisedec &c. quamquam ista ex Adoni fiunt, non ex Adonai.

Ibidem, col. 2. versu 6. ubi notione, lege, verbi notione.

Pag. 536. col. 2. versu 1. 957 | 19 lege, 957 | 2
656 | 2 956 | 3
654 | 2 lege, 954 | 2

Ibidem, versu 52. Plinio, lib. iv. lege, lib. v.

Ibidem, ad annum 943. Afa abstulit &c. dele hos versus duos.

Pag. 537. col. 1. versu 1. Circa hoc tempus prædicitur vastatio Gog, lege, superiore anno penitus interiit exercitus Gog, &c.

Pag. 538. col. 1. versu 5. ante finem pagina: circa Octobrem anni hujus: scribi oportuit Romano charactere, circa Octobrem anni hujus.

Ibidem, col. 2. versu 24. Thebrii, lege, Thebni.

Pag. 540. col. 1. versu 3. præscriberet? lege, perscriberet?

Ibidem, col. 2. in annis Jehu pro 8. scribe 7. & sic numeros consequentes emenda.

Pag. 541. col. 4. sub finem. Amos 1. &c. Hac refer ad annum 39. Jeroboam regis Israël.

Pag. 542. col. 1. versu 3. annorum undecim, lege, annorum duodecim in Israël; victo occisoque Jeroboam ab Assyriis in valle Jezrahel, juxta vaticinium Osee. Cap. 1, 5. abductoque in Assyriam captivo Israël. Hic magnus dies Jezrahel est. Osee 1, 11.

Ibidem, col. 1. versu 21. medio fere Septembri, & versu 24. mense Novembri: Romano charactere hæc scribi oportuit.

Ibidem, col. 2. ad annum 758. refer hac verba, Hoc anno visio Isaia &c.

Pag. 543. col. 1. versu 7. ante finem pagina: BALTASAR F. Baruch. 1. lege, BALTASSAR F. Jerem. xxvii. 7. Baruch. 1.

Ibidem, col. 1. versu 16. ante finem pag. Gen. x, 10. NEM-ROD dele ista.

Ibidem, col. 2. versu 2. post Phacee regis Israël, adde: Tobias senior hoc anno nascitur.

Pag. 544. col. 1. versu 2. intra annos Lxv. lege, hoc ipso anno.

Ibid. col. 1. 735 | 8 Urbis Roma annus 20. lege 735 | 8
34 | 9 734 | 9 Urbis Roma annus 20.

Ibidem, col. 1. 739 | 14 lege, 729 | 14
772 | 16 lege, 727 | 16

Ibidem, col. 2. versu 19. ante finem pagina: Cum Novilunium, lege: Cum Aequinoctium medium in xxxi. Martii, hora 4. 29' 48" post meridiem: Novilunium &c.

Pag. 546. ad annum 706. Macedonia, cujus regni: hac verba, que sunt bis posita, semel dele.

Ibidem, col. 2. versu 9. inde abduxit reliquias, lege, & inde reliquias.

Pag. 547. col. 2. versu 7. ante finem pagina, circa mensem, adde, Januarium.

Pag. 548. col. 1. versu 6. mense Aprili, qui nonus anni secundi ipsius, pro his repone, sub finem anni superioris.

Ibidem, versu 19. ante finem pag. dies vicefima, lege, dies illic vicefima.

Pag. 549. col. 2. versu 4. circa mensem Augustum, hac dele.

Ibidem, circa mediam col. Joachim regnum inuit circa Novembrem, hac dele.

Pag. 550. col. 1. versu 25. postea Estheris, lege, postea Estheris patruus.

Pag. 551. col. 3. Assueri convivium, adde, Esther 2.

Pag. 553. col. 1. versu 27. ante finem col. navavit, lege, navavit.

Ibidem, col. 2. versu 31. ante finem col. 1. Reg. xxiv. lege, 1v. Reg. xxiv. Versu 26. ante finem col. ANNVS est, lege, ANNVS incipit.

Pag. 554. col. 1. versu 11. circa mensem Julium, istud dele. Versu 15. ante finem col. Esther 2, 5. lege, Esther 2, 5. 6. & x 1, 2, 4.

Pag. 555. col. 1. versu 16. ante finem pag. hæc duo verba, transmigrationis Jechonia, scribi oportuit Romano charactere.

Ibidem, col. 2. ad annum 589. Aequinoctium medium, adde, Hierosolymis.

Pag. 556. col. 1. versu 15. ipsam &, lege, ipsamet. Et versu 17. quod, lege, quod. Versu 29. die xxii. Martii, feria sexta, anno Juliano: pro his repone, mense Martio hujus anni.

Ibidem, col. 1. versu 15. ante finem pag. qua iter est euntibus Babylone in Elymaidem: lege, quo iter est exeuntibus Babylone per Elymaidem.

Pag. 557. col. 2. versu 25. successorum ejus, lege, & successorum ejus.

Pag. 558. col. 2. circa mediam pag. ætatis Cyri vicefimus, lege, ætatis Cyri vicefimus quartus.

Pag. 560. col. 1. ad annum 544. Habent primum hebdomadæ diem, &c. lege, Habent primum hebdomadæ diem, ut quidem nonnulli referunt, qui nobis Dominicus est: habent & septimum eundem, qui nobis sabbati dies est.

Pag. 561. col. 1. versu 18. Babylonicorum, lege, Babylonicorum.

Pag. 562. col. 2. versu 13. conculcavit, lege, conculcabit.

Pag. 564. col. 2. versu 7. appellatur, lege, appellari.

Pag. 565. col. 1. ad annum 527 | 69 lege, 60. Et ad annum 525. | 62. Desolationis Templi annus 61. lege, 62.

Pag. 566. col. 2. circa mediam col. propter Homerum, lege, præter Homerum.

Pag. 568. col. 1. versu 33. lege, Ipse est, lege, Ipse esse a multis creditur.

Ibidem, col. 1. versu 33. lege, ipse is esse a nonnullis creditur.

Ibidem, col. 2. versu 11. anno Darii secundo rex Persarum. Adde: Nam uterque jubet, & ambo tunc vivi. Qui jus autem habet jubendi, jus habet regnandi. Ergo rex uterque simul Babylonis fuit: Darius factus, jure Artaxerxes.

Pag. 569. col. 2. paulo post mediam pag. Hierosolymam de captivitate, adde, cum ipso Esdra, 1. Esdr. 2, 2. & 2. Esdr. xii, 1.

Ibidem, col. 2. in fine pagina, ad annum 509 | 12. l. pone e regione, Annus Urbis condita 245. & sequentia, qua priori anno perperam posita sunt.

Pag. 572. col. 2. versu 23. συμμυλυσθαι, lege, συμμυλυνεσθαι.

Ibidem, paulo post mediam col. In unum certe quemdam &c. dele quatuor istos versus.

Pag. 573. col. 1. versu 6. LXXIV. lege, LXXIII. completas. Et in ima pagina ad annum 420. ante Christum, Olymp. xciii. Pancerus &c. dele hunc versum.

Pag. 575. col. 2. versu 8. & terra, lege, de terra.

Pag. 577. VII. PTOLEMÆUS: sub annum DCCCLXX. & sequenti, sub annum DCCCLXXX. lege, DCLXX. & mox, DCLXXX.

Pag. 578. col. 1. versu 11. ante finem col. quod altum, lege, quam quod altum.

Ibidem, col. 2. versu 20. annos quinque Ptolemæo: lege, annos quinque. Ptolemæo &c. Versu 17. ante finem pagina, & nos fuimus, lege, & nos fecimus.

Pag. 579. col. 1. versu 7. $\frac{v}{p}$ lege, $\frac{v}{p}$

Pag. 580. col. 1. versu 8. Quod si vere &c. lege, Clementem Alexandrinum nemo est qui ignoret. Eccei autem, amabo. &c.

Ibidem, col. 2. versu 27. ante finem pag. CLEOPATRAE, filia: lege, CLEOPATRAE, subintellige, filia.

Pag. 581. col. 1. versu 3. ante finem pag. discessisset: Adde: Forte legendum, cxxix.

Ibidem, col. 2. versu 21. Lagi autem F. Dele omnino versus duodecim sequentes. Nam qua ibi sunt, expungi ea debere Auctor monuerat, quia falsa sunt, & cum his pugnantia, qua ex probatissimo scriptore Theocrito citantur columna ipsa prima hujus pagina, & alibi.

Ibidem, col. 2. circa mediam col. Sic alteri Ptolemæo, dele hos versus duos.

Pag. 583. col. 1. versu penult. Tridates, lege, Tiridates.

Pag. 584. col. 1. versu 18. $\frac{v}{p}$ lege, $\frac{v}{p}$. Et mox, ut alius, lege, ut alias.

Pag. 585. col. 1. versu 30. $\frac{v}{p}$ lege, $\frac{v}{p}$.

Pag. 588. col. 1. versu 3. ante finem col. Hippone Nervæ edicto libera: lege, Hippo Nervæ edicto libera.

Pag. 589. col. 2. versu 3. Daphen, lege, Daphnen.

Pag. 590. 1. versu 6. Vide, lege, Vidi.

Pag. 592. col. 1. post versum 8. adde: 2. Mach. v 1, 8. Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates, suggerentibus PTOLEMÆIS, ut pari modo & ipsi adversus Judæos agerent, ut sacrificarent: eos autem qui nolent transire ad instituta Gentium, interficerent. Erat autem videre miseriam. Ptolemæi isti sunt Ptolemæus Philometor &c., & Cleopatra &c., soror ejus & conjux, eoque nomine regni consors. Vide supra stemma regum Ægypti, ad annum æræ Græcorum 1. & 135.

Ibidem, col. 1. versu 10. Hoc anno &c. Dele hos versus duos.

Ibidem, versu 33. Quæsitæ sunt &c. Dele istos versus octo.

Pag. 593. col. 1. post mediam col. cap. xxix, 27, 28. adde, & Levit. xxv, 8. Et versu 12. ante finem pag. duas, lege, duæ.

Pag. 594. col. 1. versu 4. 147. lege, 148.

Pag. 598. col. 1. versu 4. dictu, lege, dicta.

Pag. 599. col. 2. circa mediam col. Brandeburgico argenteus: adde, pag. 254.

Pag. 605. col. 1. versu 14. ante finem col. quod ego, lege, quot ego.

Ibidem, col. 2. versu 25. duem, lege, decem.

Pag. 606. col. 1. versu 11. quinze mille aux chapiteaux, lege, quinze mille écus aux chapiteaux.

Pag. 609. col. 2. versu 26. e Hebræo, lege, ex Hebræo.

Pag. 610. col. 1. versu 19. Volugusæ, lege, Volagafæ.

Ibidem, col. 2. versu 45. editæ, lege, edita.

Pag. 611. col. 1. versu 28. regni Antiochi: eodemque primo, quo regnat solus, defuncta Cleopatra. Dele ista omnia. Et versu 38. in margine, 191. lege, 198.

Ibidem, col. 2. versu 29. Ante Christum, 100. lege, Ante Christum, 110.

Pag. 612. col. 1. versu 24. Novisio, lege, Norisio.

Ibidem, versu 15. ante finem pag. 669. Quem nummum &c. lege, 669. In Thesauo Regio, nummus ex ære mediocri: Caput Jovis. (Juppiter sedet. ANTIOXΕΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΗΚΞ. Antiochenium metropoleos; anno Græcorum cccxxviii. Quem nummum &c.

Ibidem, col. 2. versu 24. prænobilis & antiquæ: scribenda sunt ista Italico charactere.

Pag. 614. col. 1. versu 11. ante finem col. cufus est altera. lege, cufus est alter.

Pag. 615. col. 1. versu 3. in nummis aureis, lege, in nummis Latinis aureis.

Ibidem,

Ibidem, versu 10. 718. Olymp. Sic deinde annos sequentes emendâ:

719.

720. Nummus Mediceus, &c.

721. Urbis condita annus 721. &c.

722. Olymp. 190.

723. Nummus e Cimelio D. FOUCAULT, &c.

Ibidem, versu 16. cum ΘΠΣ, lege, cum ΒΠΣ.

Ibidem, versu 6. ante finem col. 723. hunc numerum ibi dele.

Ibidem, versu ultimo: quæ Θεά sit, sive divo patre genita: lege, quæ Θεά sit, ut alibi diximus.

Pag. 616. col. 1. versu 34. quidem, dele semel hanc vocem.

Pag. 617. col. 1. versu 20. ante finem col. post Te principe Romam: adde: Nempē, ut est in nummis Augusti, CIVIBUS ET SIGNIS MILITARIBUS A PARTHIS RESTITUTIS.

Ibidem, in fine anni 734. Caput Bacchi: adde: Nondum Apamēni annos numerant ab Asia recepta.

Ibidem, col. 2. versu 37. De turrita, lege, Dea turrita.

Ibidem, versu 44. Hoc primum anno Syriæ Præses, adde, (ut vulgo appellatur.)

Pag. 618. col. 1. circa mediam col. Hoc ab anno, lege, Ab anno.

Ibidem, sub finem anni 749. ΔΑ xxxi. lege, ΑΔ xxxi.

Ibidem, col. 2. circa mediam pag. Severi Alexandri Christi 222. lege, Severi Alexandri; Christi 222.

Ibidem, versu 9. ante finem pag. quæ esset & Galilææ, lege, & quæ esset Galilææ.

Pag. 619. col. 1. versu 22. a Præfide Syria, lege, a Præfide Syria.

Pag. 624. col. 1. versu 34. & peculiariter, lege, & (præter aliam causam) peculiariter.

Ibidem, col. 2. versu 30. ante finem paginæ: DCCCLX. adde, Nummus est Cæsarenium in Palæstina.

Pag. 625. col. 2. versu 22. Quod si Julia gens &c. dele hos quatuor versus.

Ibidem, versu 29. ante finem pag. consignare in nummis, lege, consignare in nummis Græcis.

Pag. 626. col. 2. versu 6. ante finem pag. Pag. 84. lege, pag. 397.

Pag. 627. col. 1. versu 28. Christi Servatore, lege, Christo Servatore.

Ibidem, in schemate agnatorum Christi, id est, patris amita, lege, id est, ex patris amita.

Pag. 628. col. 1. versu 5. Marc. xv. 47. lege, Marc. xv. 40.

Ibidem, versu 6. propter patrum & patris fratrem patruelem sibi cognominem, lege, propter amitam suam maritum sibi cognominem.

Ibidem, versu 21. e patris ipsius fratre, lege, ex patris ipsius amita.

Pag. 629. col. 1. versu 24. e gaza Regia; adde, aliarumque subaliis Imperatoribus.

Ibidem, col. 2. versu 5. ea ætate cusi, dele hanc vocem postremam, cusi.

Pag. 632. col. 2. versu 41. Levit. xx i i i, 8. adde, & Num. ix, 13.

Pag. 634. col. 1. versu 18. pag. 63. lege, pag. 390.

Ibidem, versu 29. prænobilis & antiquæ; scribenda hac sunt Italico charactere.

Ibidem, col. 2. versu 9. Petrum, non esse, lege, Petrum non esse.

Ibidem, versu 12. Apud Fr. Lotti, &c. Hac refer ad annum Christi 50.

Pag. 635. col. 2. versu 40. religione. Simonis, lege, religione, Simonis.

In fine ejusdem pag. adde: Nummus in Museo nostro, æris minimi: ANTIOXEQN. Capite turrito.)(ZP. Anno cvii. æræ Antonianæ. Aries cum cane, & Solis fide.

Pag. 637. col. 1. versu 25. & eo nomine Cæsari, lege, & præterea Cæsari.

Ibidem, col. 2. versu 15. ante finem pag. Vitellii Imp. &c. dele versus istos decem.

Pag. 638. col. 2. versu 32. in quinque, lege, in octo.

Ibidem, versu 42. PABBAΘAMHON: adde: (sic enim mihi videor in nummo paulum detricto legere:)

Pag. 639. col. 2. versu 21. ante finem pag. Festum fortium, feria sexta: uti ostendimus in Tractatu de supremo Christi Paschate, pag. 42. lege, Festum Expiationis, die sabbati; ut supra ostendimus in Tractatu de supremo Christi Paschate, pag. 401. col. 2.

Pag. 646. circa med. SOCIETATE JESV, lege, E SOCIETATE JESV.

Ibidem, col. 2. post med. ex litteris PTP, lege, ex litteris PTR.

Pag. 649. col. 1. versu 7. ante finem paginæ: DNAIA, lege, TDNAIA.

Pag. 650. col. 2. versu 31. Regionis, lege, Reginonis.

Ibidem, versu 56. Joannis, lege, Joannes.

Pag. 652. col. 1. versu 23. germanicus, lege, Germanicus.

Ibidem, versu 42. tutura, lege, futura.

Ibidem, versu 44. asservasse nec: lege, asservasse: nec.

Pag. 653. col. 1. versu 11. ante finem pag. incepte, lege, inepte.

Ibidem, col. 2. versu 32. VICTORIA Aug. lege, VICTORIA AVG.

Ibidem, versu 52. une Mela, lege, unde Mela.

Pag. 656. col. 1. versu 12. gloriaveris, lege, gloriareris.

Ibidem, versu 16. certo constaret, lege, cum certo constaret.

Ibidem, versu 24. vetustius numismata, lege, vetustius numisma.

Pag. 658. col. 1. versu 6. residuissies, lege, re si dissides.

Ibidem, col. 2. versu 8. quoque, lege, quoui que.

Ibidem, versu 15. ante finem pag. d'Auguste d'Antonin, lege, d'Auguste, d'Antonin.

Pag. 659. col. 1. versu 11. sâpè numero, lege, sâpenumero.

Ibidem, col. 2. versu 38. pour cela, lege, pour dire cela.

Pag. 661. col. 1. versu 11. precari superscriptio, lege, precari. Superscriptio.

Pag. 662. col. 1. versu 15. judicio, lege, indicio.

Ibidem, versu penult. liberalitas, scribe, Liberalitas.

Ibidem, col. 2. versu 3. infiniment, lege, infiniment.

Pag. 663. col. 1. versu 12. Dannubium, lege, Danubium.

Ibidem, versu 17. Sirmy, lege, Sirmii.

Ibidem, col. 2. versu 51. misere illo, lege, misero illo.

Pag. 665. col. 2. versu 18. possession de gouvernement; lege, possession en même temps du gouvernement.

Pag. 666. col. 1. versu 8. sacros, lege, ecclesiasticos.

Ibidem, versu 53. videat, lege, rideat.

Pag. 671. col. 1. versu 43. que trois lieux, lege, que de trois lieux.

Ibidem, versu 54. qu'elle, lege, qu'elles.

Ibidem, col. 2. versu 13. VR. D. lege, VRB.

Pag. 673. col. 2. versu 12. ante finem pag. excusare, lege, excusari.

Pag. 674. col. 2. versu 1. ante finem pag. SIR. lege, STR.

Pag. 676. col. 2. versu 39. dont vos Tétriques: dele verba ista tria.

Pag. 679. col. 1. versu 6. ante finem pag. des Bourbons-Montpensiers: lege, des Bourbons-Condés, des Bourbons-Contis, & des Bourbons-Montpensiers.

Ibidem, col. 2. versu 35. de cette endroit, lege, de cet endroit.

Ibidem, versu 54. malgré lui fuit, lege, malgré lui il fuit.

Pag. 680. col. 2. versu 18. qui avec, lege, qui avez.

Pag. 683. col. 2. versu 41. dictum, lege, ductum.

Ibidem, versu 65. ΓΟΡΔΙΑΝΟC, lege, ΓΟΡΔΙΑΝΟC.

Pag. 684. col. 1. versu 15. la Caroline. Adde: Ergo Cæsaris & Augusti nomina se perinde in nummis habent, atque hodie in titulis Nassavorum Frisiæ Gubernatorum, nomina Nassavii, & Hereditarii Frisiæ, Groningæ, &c. Gubernatoris. Nam ut Nassavius, ita Cæsar cognomen familiæ est: Augustus idem valet atque Gubernator hereditarius à Senatu designatus è multis in eadem familia Cæsarum hereditariis, servato ordine proximitatis cum decessore; eoque nomine Venerandus Σεβαστος, Augustus.

Ibidem, versu 40. patris integrum, lege, patris habuit integrum.

Ibidem, versu 30. ante finem pag. qui natum, lege, qui natura.

Pag. 685. col. 1. versu 52. Tiberium Augustum vero, lege, Tiberium, Augustum vero.

Ibidem, col. 2. versu 11. ante finem pag. cum P. JACOBI SIRMONDI, lege, cura P. JACOBI SIRMONDI.

Pag. 687. versu 4. Prætorius, lege, Prætorius.

Ibidem, versu 13. & hæres unica Scipionum, lege, & hæres unica primariæ familiæ Scipionum.

Pag. 688. col. 1. versu 26. ob ædificia excitata, lege, ob ædificia etiam excitata.

Ibidem, col. 2. versu 50. Cenoman, lege, Cenomanensis.

Pag. 689. col. 2. versu 11. ante finem pag. adde: 37. Q. METELLVS. Templum, in quo stant togati Julius & Augustus: hinc capeduncula, inde lituus.)(Julii capiti caput Augusti applicatum. CRETICVS. Describitur a D. Vaillant, Tab. xxx. num. 12. ex Goltzio, pag. 227. num. 2.

Ibidem, versu 8. ante finem pag. 37. TI. lege, 38. TI.

Ibidem, versu ult. sexti Magni, lege, Sexti Magni.

Pag. 690. col. 2. versu 11. cum Pompeii filio capta. Italico charactere hac scribi oportuit.

Ibidem, versu 20. ante finem pag. RVF. P. lege, RVF. F.

Pag. 691. col. 1. versu 48. & altero qui inscriptus est, PERPETVA SOBOLES, cum lupa similiter ac gemellis, de quo nuper ad te scripsi. Hæc sunt prorsus delenda: nam esse hunc numerum adulterinum me postea Auctor admonuit, inquit D. DE BALLONFFEAUX.

Ibidem, versu 52. persuasissimum fui, lege, persuasissimum fuisse.

Ibidem, col. 2. versu 6. Minatius, lege, M. Minatius Sabinus.

Pag. 692. col. 1. versu 7. Sol est, dele est.

Ibidem, versu 31. Neptunus, lege, Neptunius.

Ibidem, versu 45. ET ORA, lege, ET ORAE.

Ibidem, versu 57. ET DRAB, lege, ET ORAE.

Ibidem, versu 5. ante finem pag. in Cimelio, lege, in Cimelio.

Ibidem, col. 2. versu 31. colonica, lege, colonia.

Ibidem, versu 44. Caput sexti, lege, Caput Sexti.

Ibidem, versu 45. superiora, lege, superiore.

Pag. 693. post versum 15. ante hac verba, (à Julio Cæsare;) titulum hunc pone: STEMMA CÆSARVM.

Ibidem, col. 1. circa med. Drusilla. CAIVS CÆSAR. lege, Drusilla. Livia. CAIVS CÆSAR.

Ibidem, inferius: M. ANTONIVS Triumvir, cui conjux Octavia, lege, cui conjux altera Octavia Cæsar, soror Augusti Cæsaris. Ex priore M. Antonius. Ex Octavia, ANTONIA AVGVSTA.

Pag. 695. col. 1. versu 23. cumulatum. Adde: si quis tamen M. Antonii tunc Consulis Pietatem hic commendari malit, lubens assentiar.

Pag. 698. col. 1. versu 8. Simplicius, lege, Damasgenos simplicius.

Ibidem, versu 18. ante finem pag. sed ipsam, lege, sed ipsum.

Pag. 701. col. 1. versu 4. Et circiter, lege, Nam circiter.

Ibidem, versu 28. BOS, lege, Bos. Et versu 30. nummis, lege, nummus.

Ibidem, col. 2. versu 13. ante finem pag. S. T. lege, S. E.

Dddddd

Pag. 702.

- Pag. 702. col. 1. *post versum* 2. *adde*: Adhunc annum pertinet Inscriptio posita Cæsaris Augusti honori in trophæo Alpium, quam describit Plinius, lib. 111. sect. xxiv. his verbis: IMP. CAESARI DIVI F. AVG. PONTIFICI MAX. IMP. XIII. TRIBVNICIAE POTESTATIS XVII. S.P.Q.R.
- Ibidem*, col. 1. *versu* 35. nunc *vix*, *lege*, nunc *vice*.
- Pag. 703. col. 1. *versu* 32. bacillum, *lege*, vexillum.
- Pag. 704. col. 2. *versu* 41. Ne quis unquam esset Augusti, *lege*, ne quis unquam esset Augustus, nisi ex Augusti &c.
- Ibidem*, *versu* 58. Vale. *Adde*, Parisiis, die Sabbati, vii. Februarii, MDCXCIX.
- Ibidem*, *versu* ult. soli sapere, *dele*, soli.
- Pag. 705. col. 1. *versu* 5. *ante finem pag.* SON MARI, *adde*, &c.
- Ibidem*, col. 2. *versu* 37. Patria conjux, *lege*, Patris Patrie conjux.
- Pag. 706. col. 1. *versu* 37. TI. KAICAR, *lege*, TI. KAICAP.
- Pag. 707. col. 1. *versu* 1. falsarii an, *lege*, falso: an &c.
- Pag. 708. col. 1. *versu* 28. nam cum, *lege*, nam cur.
- Pag. 713. col. 2. *versu* 15. *ante finem pag.* sexennis, *lege*, decennis.
- Pag. 714. col. 1. *versu* 20. sexennem, *lege*, decennem.
- Pag. 715. col. 2. *versu* 25. Tres Caii fororis, *lege*, Tres Caii sorores.
- Ibidem*, *versu* 38. quia neptis, *lege*, quia proneptis.
- Pag. 716. col. 1. *versu* antepenult. primum, *lege*, prius.
- Pag. 717. col. 1. *versu* 8. *ante finem pag.* KAICAR, *lege*, KAICAP.
- Pag. 718. col. 1. *versu* 26. F. Valerii, & Constantini Max. *lege*, & Fl. Valerii Constantini, & Constantinus Max.
- Ibidem*, col. 2. *versu* 37. In Germania trans RHENVN castris: *hac italico charactere scribi oportuit*.
- Pag. 720. col. 1. *versu* 27. uxor tertia, *lege*, uxor tertiis nuptiis.
- Ibidem*, col. 1. Anno Christi 52. Claudii 12. *adde*, Claudii nummus, in Thesauro Mauroceni, pag. 112.)(EYΘHNIA. Ubertas. L. IB. anno xii.
- Pag. 725. col. 2. *versu* 17. comminiscantur, *lege*, comminiscuntur.
- Ibidem*, col. 1. *post med.* Germanici fororis filia: *Adde*: & ex avo materno Druso Cæsare, Tiberii Aug. & Juliae Augustae filio. Itaque Tiberii Aug. & Juliae Augustae pronepos, Divi Augusti abnepos fuit Galba.
- Ibidem*, col. 2. *versu* 11. *ante finem pag.* Augufana, *lege*, Auguf-tana.
- Pag. 729. col. 1. *versu* 10. *ante finem pag.* Nam erat etiam Galba &c. *lege*, nam erat Galba Drusi Cæsaris & Liviae Germanici fororis filia, Cæsaris Augusti pronepte genitus; ut filia Germanici, pariter Augusti pronepte, Vitellius.
- Ibidem*, col. 2. *versu* 12. *ante finem pag.* pater Diadumeniani, *lege*, qui pater Diadumeniani vulgo creditur.
- Pag. 730. col. 1. *versu* 9. *ante finem pag.* matrem Othonis, matrem hanc Othonis.
- Pag. 732. col. 1. *versu* 15. Paci orbis terrarum, *dele*, terrarum & sic iterum *versu* 21.
- Pag. 734. col. 2. *versu* 37. ET. KP. *lege*, ET KP.
- Pag. 740. col. 2. *versu* 9. femina potuit, *lege*, femina non potuit.
- Pag. 742. col. 1. *versu* 54. & statum adæquante, *lege*, & statura adæquante.
- Ibidem*, *versu* ult. frumentum, *lege*, frumentum.
- Ibidem*, col. 2. *versu* 41. Romanos togatus, *lege*, Romanos togatos.
- Pag. 746. col. 2. *versu* ult. ANTONIVS PIVS, *lege*, ANTONIVS PIVS.
- Pag. 747. col. 2. *versu* 18. TRAIANOC, *lege*, TPAIANOC.
- Pag. 748. col. 2. *versu* 8. *ante finem pagina.* cui gerendi, *lege*, cui gerendo.
- Pag. 749. col. 1. *versu* 20. *ante finem pagina:* IMP. IV. scribe IMP. IIII.
- Pag. 751. col. 2. *versu* 24. *ante finem pag.* jam. Diva, *lege*, jam Diva.
- Pag. 756. col. 1. *versu* 29. Mauroceni, pag. 117. *Adde*: Est in Aegypto cufus. Nullum Atheus Hadriani alteriusve Augusti nomine cufum numisma fuit. Nam Athena libera civitas, Plinio, libro IV. sect. xi. sui juris, ac ne quidem foederata.
- Ibidem* col. 2. *versu* 5. intelligentii, *lege*, intelligent ii.
- Pag. 758. col. 1. *versu* 4. *ante finem pag.* quid verum, *lege*, quid rerum.
- Pag. 759. col. 2. *versu* ult. A. I5. scribe, L. I5.
- Pag. 761. col. 2. *versu* 35. cuja *vix*, *lege*, cui a *vix*.
- Pag. 762. col. 1. *versu* 15. *ante finem pag.* A. N. F. F. *lege*, AN. F. F.
- Ibidem*, col. 2. *versu* 43. læve, *lege*, læva.
- Ibidem*, *versu* 56. Dea Stat, *lege*, Dea stat.
- Pag. 763. col. 1. *versu* 7. *ante finem pagina.* in generationem, *lege*, in generationem & generationem.
- Ibidem*, col. 2. *versu* penult. Hadrianus Antinoi. *lege*, Hadrianus. Antinoi &c.
- Pag. 764. col. 1. *versu* 38. summam verum, *lege*, summam rerum.
- Ibidem*, col. 2. *versu* 1. in orbe Romano, *adde*, in Pannonia praefertim & Oriente.
- Ibidem*, *versu* ult. verbi, *lege*, verbo.
- Pag. 766. col. 1. *versu* 29. alias vis, *lege*, alia vis.

Pag. 767. col. 2. *versu* 38. OYATAACOT, *lege*, OYATAACOT.

Pag. 768. col. 2. *versu* 21. & Faustina priore, *lege*, & Faustina juniore.

Ibidem, *versu* 35. A. N. F. F. *lege*, AN. F. F.

Pag. 769. col. 2. *versu* 24. *ante finem pag.* dextra jungunt, *lege*, dextras jungunt.

Pag. 770. col. 1. *versu* 2. Augustus fuisset, *adde*, vel imperator.

Ibidem, col. 2. *versu* 18. Est hic ex ære mediocri. *adde*. Dicitur Titus Cæsar a proavo Tito Cæsare Vespasiano, Antoninus ab avia, Antoniae Augustae abnepte.

Pag. 774. col. 1. *versu* 47. Occonom, *lege*, Occonem.

Ibidem, col. 2. *versu* penultimo CEB A. *lege*, CEB A.

Pag. 777. col. 1. *versu* 4. ex Faustina Pii filia: *hac verbis dele*, eademque superpone istis, COMMODVS, & Annus Galerius.

Ibidem, *versu* 23. vellendam, *lege*, aut vellendam.

Ibidem, col. 2. *versu* 27. ut obiter, *lege*, ut id obiter.

Ibidem, *versu* 34. FIL II. *lege*, FILII.

Pag. 779. col. 1. *versu* 16. cæpisset, *lege*, cœpisset.

Pag. 781. col. 2. *versu* 29. Deæ Syriæ: *verba hac duo dele*, & *in fine adde*: Est autem hujus lemmatis, ΘΕΑ CΥΡΙΑC ΙΕΡΟΠ. hæc sententia: Pranobilis & antiqua in Syria Hierapolis civitatis. Sic ΘΕΑ ΣΥΔΑΝΟC intelligi oportere alias admonuimus. Lepidus error fuit illius, qui opusculum edidit, Περὶ τῆς Συρίας Θεᾶς, occasione accepta ex similibus nummorum inscriptione, quam non intelligeret: unde induxit in fraudem multos eruditos; quos & nos olim secuti sumus. Non est hic Syriæ Dea, sive Astarte, sive alia: sed civitas ipsa Hierapolis Θεᾶ vocatur; acceptione vocis istius in illis regionibus usitata, pro eo quod est Regina civitatum, sive pranobilis & antiqua. Dicitur ergo Hierapolis Θεᾶ Συρίας, Regina civitatum Syriæ; quemadmodum Sidon Θεᾶ pariter dicitur. Nam idcirco Hierapolis nomen Syriæ addit, tum ut a Sidone quæ pariter Θεᾶ, sed Phœnices est: tum a Phrygiæ civitate cognomine, quæ pariter Hierapolis est, discernatur. Hic si in memoriam revoces, Vir Erudite, quid esse dixerimus Θεᾶς & Θεᾶ in nummis Regum Aegypti & Syriæ, quin Θεᾶ quoque in nummis civitatum pranobilem & antiquam significet, minime dubitabis.

Festivus nihilominus error est alter, quo adhuc secuti viros eruditos, arbitrati sumus in nummo Abonotichitarum ΓΑΥΚΩΝ nomen esse serpentis, & (uti fabulantur) renati Aesculapii. Nummus ille est Antonini Pii, ut suo loco diximus. In averfa parte has voces exhibet: ΑΒΟΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ. ΓΑΥΚΩΝ. Quod nomen est Magistratus illius civitatis; qui parens illius, ut videtur, cujus in nummis Thyatirenorum legitur, sub Septimio Severo & Julia Domna, ΕΠΙ CΤΡ. ΚΥ. ΑΥΡ. ΓΑΥΚΩΝΟC, sub Pratore Quinto Aurelio Glycone. Est & alterius ΑΥΡ. ΓΑΥΚΩΝΟC, Aurelii Glyconis, Prætoris Blaundenfium Macedonum in Lydia, mentio in nummo Philippi junioris, maxima mole, apud D. Abbatem DE CAMPS. Rursus alibi, ΓΑΥΚΩΝΟC ΘΕΟΔΩΡΟΥ, in nummo Pergamenorum, ut mox dicam. Sed illic in recto casu ponitur ΓΑΥΚΩΝ; quemadmodum in nummis Laodiceorum Phrygiæ, ΣΩΘΕΝΗΣ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ; Sardinorum, ΜΟΥΣΑΙΟΣ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ; Smyrnæorum, ΕΡΜΟΚΛΗΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ; Coënfium, ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΩΩΝ, ΝΙΚΑΓΟΡΑΣ ΚΩΩΝ; & sexcenta similia.

Serpens enim qui in spiras assurgit, symbolum solummodo theriacæ est, quæ fieret in illis regionibus laudatissima, ob viperas eo nomine in tota Asia minore celebratas. Quamobrem tum in alio eorum Abonotichitarum nummo sub M. Aurelio Antonini Pii successore, tum in aliis oppidorum ejusdem minoris Asiæ nummis, Dea Hygia sive Salus cernitur, dextra tenens viperam. In alio pariter Abonotichitarum, sub Antonino Pio, stant numina duo; Aesculapius cum baculo, cui vipera circumvolvitur; & Dea Salus. In alio denique sub eodem Pio, quem Illustr. Spanhemius delineari curavit, pag. 177. non jam serpens unus, qui Glycon dici possit, sed duo sculpti sunt: quos ut viperas esse intelligas, unus caput alterius præmordet.

Jam vides, Vir Erudite, quibus olim uugis paginam unam alteramve opleverimus; dum de Glycone ut differemus, ex Luciani Pseudomanti, quæ fabula est ex hoc numismate perperam intellecto ficta, alios imitati, multa descripsimus. Nam quod caput humanum serpens habet in nummis ΑΒΟΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ & ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, nihil istud mirum ait singulare videri debet. Nam & in nummo Nicomediensium, sub Antonino Severo, quem Caracallam vocant, similiter visitur in Gaza Regia: nec aliud istud significat, nisi theriacam, quæ ex illis serpentibus conficitur, esse humano generi salutarem. Symbolicæ sunt enim, non fabulosæ, quæcumque in nummis cernuntur effigies. Sic Bacchus qui pingitur in altero ΑΒΟΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ nummo, vini in eo tractu copiam significat.

Habent serpentem in gyros pariter erigentem se, in nummis suis Pautalotæ & Dionysopolitæ, alique multi in Thracia; Samii quoque. Habent in primis & Neocæsarienses in Ponto, in illo egregio nummo Neronis, qui est in Gaza Regia, inscriptus: ΝΕΟ. ΑΓΑΘ. ΔΑΙΜΩΝ. In eo serpens visitur in gyros se erigens; cui lotus in capite: appositæ hinc inde spicæ, & papaver; quæ sunt symbola ubertatis triticeæ: ut sententia sit, non ΝΕΟC ΑΓΑΘΟC ΔΑΙΜΩΝ, ut visum est eruditis viris; sed ut memini me ad te, vir Nobilissime, scribere, ad annum 3: Neronis: Νεοκαισαρίαν Αγαθὴν Δαίμονα, hoc est, Neocæsariensium Neocæsarem, nempe Iñ, quæ loto Aegyptia designatur, dare agro ei, tum frumentum optimum.

mum, tum theriacam ex viperis commendatissimam. Atque ut isti sub Nerone, sic sub ipso etiam Caio Cæsare Caligula, ut vocant, atque adeo multo ante Glyconem, Coënses in suo nummo serpentem sculperunt in gyros se convolventem erecto capite: cuius iconem tibi præstabit Patinus in historia Imperatorum, pag. 95.

Abonotichitas autem impetrasse a Romano Principe, ut Ionopolitæ dicerentur, quemadmodum in Pseudomanti narratur, pag. 497. mera fabula est. Quod enim semel in nummis oppidum unumquodque nomen habet, illud ipsum semper retinet. Ac si nomen mutare ab Aurelio Principe Abonotichitæ poscerent, Aureliapolitas, opinor, potius vocari se ambirent. Ionopolitæ (quod nos olim præterit) in Ionia fuere ipsi Myusii; qui Ionopolitæ in nummis maluerunt, quam Myusii, appellari: quoniam teste Plinio, libro v. sect. xxxi. pag. 601. Myus oppidum est, quod primo IONES condidisse narratur: ac propterea regio omnibus Ionibus sacra, & ideo Panionia appellata. Intus in eadem Ionia Thyatira est, ubi Glyconum alter Prætor in nummo L. Veridicitur; quemadmodum prior fuit Ionopoli, & in Aboni Castro: quod castrum inde recte conjicitur in eodem tractu fuisse; sed inter inhonoras, ut Plinius appellat, sive ignobiles civitates.

Contemplantur hic igitur, Vir Nobilissime, gentis Glyconum ex nummis progressum. Primum apparet sub Antonino Pio, in Aboni Castro, ΓΑΥΚΩΝ. Deinde sub L. Vero, M. Aurelii fratre, Ionopoli, sive Myunte in Ionia, ΓΑΥΚΩΝ. Mox sub Septimio Severo, Thyatiræ Prætor, ΚΥ. ΑΥΡ. ΓΑΥΚΩΝ, in eadem Ionia. Post sub Philippo juniore, Prætor ΒΑΛΥΝΔΕΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΥΡ. ΓΑΥΚΩΝ. Denique sub Decio, Pergami, quo Thyatireni veniebant discipulatur; (teste Plinio, eodem libro v. sect. xxxiii. pag. 611. Pergamena vocatur, inquit, ejus tractus jurisdictio. Ad eam conveniunt Thyatireni, Mygdones, &c. Sub Decio Trajano, inquam, est nummus insignis, Glyconis Prætoris, hac epigraphe: ΕΠΙΣΚΟΜ. Φ. ΓΑΥΚΩΝΟΣ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Sub Herennio Etrusco autem, Trajani Decii filio, ΕΠΙΣΚΟΜ. Φ. ΓΑΥΚΩΝΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Est ex ære maximo uterque, & iste quidem in Thesaurio Regio. Longe clarissimum Asiæ oppidum, ut Plinius vocat loco citato proxime, Pergamum, in Mysia fuit, ipso teste. Unde hic legimus: Επὶ Σεραπιδίου καὶ ὅλων Μυστῶν Φλαβίου Γλύκωνος &c. Sub Pratore per omnem Mysiam Flavio Glycone. Cave enim hic legas cum D. Vaillant, Sub Pratore Cominio Fabio Glyconis filio. Neque enim aut viri ex Græcia vel Asia duo habent nomina Latina, aut homo Latinus hominis Græci potest dici filius; aut denique duo nomina gentilia sine cognomine ponerentur. Sic decepti sunt plerique Antiquarii, qui in Latinis litteris CONOB & CONS, eas non intellexerint esse singulas unius vocabuli primas litteras. Sic ΚΟΣΩΝ est ut diximus, Καὶσαρ ὅλων Σεβῆαν ἀνίστατο.

Fuit ergo gens Glyconum insignis in Asia: ex qua fratres duo affinitatem cum Romanis gentibus duabus contraxit, sub Antonino Pio, ducta alter conjuge ex Flavia, ex Aurelia gente alter. Quæ causa est quamobrem in nummis non occurrat ΓΑΥΚΩΝ nisi sub Antonino Pio, qui etiam ipse (ut alias ad te scripsi) ex gente Flavia, & M. Aurelium, L. Veri fratrem, generum habuit.

Denique ne quid circa hosce nummos omittam, quod desiderare possis, Θεολόγος est, qui de Diis, hoc est, de Augustis, quales fuere Trajanus Decius & Hetruscus, panegyricam orationem habuit. Vide quæ alibi de nummis inscriptis ΘΕΟΓΑΜΙΑ & ΘΕΟΚΑΜΙΑ diximus.

Pag. 782. circa finem, VESPASIANVS AV. lege, VESPASIANVS AVG.

Pag. 783. col. 1. versu 22. NOBILITAS AVG. Adde: & maximo honori consequentes Augusti duxerunt, genus a Commodio trahere se significare, quibus id natales tribuerunt; scribendo se P. F. hoc est, Pios Felices a Commodio Pio Felice oriundos.

M. OPELIVS SEVERVS
MACRINVS PIVS AVG.

Conjux secunda,
Diadumena.

O. OPEL. ANTONINVS
DIADVMEIANVS

Sic lege:

M. OPELIVS SEVERVS
MACRINVS PIVS AVG.

M. OPEL. SEVERVS
MACRINVS PIVS
AVG. junior.

JVLIA MÆSA, conjux
prima Macrini Aug.
sed repudiata ob sterilitatem
ut videtur.

M. OPEL. ANT.
DIADVMEIANVS
CÆSAR

Opelius, ex patre:
Antoninus, ex matre:
Diadumenianus, ex conjuge.

M. OPEL. ANT. DIADVME-
NIANVS CÆSAR, junior.

JVLIA MÆSA
conjux Macrini
Aug. patris se-
cunda, sed re-
pudiata.

Pag. 811. col. 2. versu circiter 30. Diadumeniani novercam;
lege, Macrini junioris novercam.
Ibidem, in stemmate Macrini, secunda conjux Diadumena:

dele ista: & mox ubi est M. OPELIVS ANTONI-
NVS DIADVMEIANVS, lege, M. OPELIVS
SEVERVS MACRINVS PIVS AVG. junior.
Ddddd 2

Pag. 784. col. 1. versu 12. ante finem pagina: Augusti, dele virgulam.

Pag. 786. col. 1. versu 28. Populorum & Urbium: adde: Vi-
des, Vir erudite, M. Aurelium appellari prius Cæsarem, quàm
Antoninum. Cur? nisi quia Cæsar gentis ibi cognomen est, ut
est certissimè; vide rursum, an M. Antoninus diceret in li-
bro xi. de rebus suis, num. 30. ἔγωγε μὴ ἀπεργασσάμενος, ca-
ve ne mores Cæsareos inducas: quod Gallicè vertunt: prens
bien garde de ne pas degenerer en Tyran.

Ibidem, col. 2. versu 25. ante finem pagina, primo edit., lege,
primæ edit.

Pag. 790 col. 2. versu 22. ante finem pag. nam istud, lege,
nam ut istud.

Pag. 792 col. 2. versu 15. ante finem pag. apud Abb. lege, a-
pud D. Abb.

Pag. 794. in stemmate Pescennii; littera V subiecta his vocibus,
Ælia Julia, delenda est.

Ibidem, col. 2. versu 30, in Oriente, lege, in Oriente fuit.

Pag. 795. col. 1. versu 21. Marcus Publius Decimus, lege, Mar-
cus, Publius, Decimus.

Pag. 796. col. 1. versu 24. Luna inter septem planetas. Adde:
Hæc epigraphe docet Pescennium quoque Augustum genus
ducere ex Augusto Cæsare, æternamque eam Augusti domum
fore deinceps in gente Pescennia, quamdiu cum fideribus Lu-
na lucebit. Vide quæ dudum ad te scripsi in Hadriano, ad
annum Christi 134.

Pag. 797. col. 2. versu 19. ante finem pagina. Sessoribus. Est
ex ære maximo. Adde: Perpetuitas æternitasve nobilissima-
rum quatuor familiarum, Juliæ five Cæsareæ, Antonia, Pom-
peia, & Ælia, per Helvios Pertinaces, quæ ex domo Pertin-
ax Aug. & filius sororis ejus Severus Pertinax esset, hoc
symbolo significatur: quoniam illustres eæ & imperio exer-
citiuum auctæ jam à ducentis annis hæ familiæ essent: elephan-
tos autem vivere ducentis annis Aristoteles prodidit, teste Plinio,
libro viii. sect. x. Quamobrem ut in nummis Augusti
DIVVS AVGVSTVS PATER, significat ex illius stirpe
Cæsares orituros esse; & in nummo Nervæ Aug. apud Golt-
zium, DIVVS NERVA PATER, significat ex illius
stirpe Æliorum, (nam Ælius is fuit, ut ad te, Vir Nobilissi-
me, sæpe scripsi.) Cæsares deinceps esse prodituros: quo-
niam esset ob adolescentiam impar administrando imperio Ves-
pasianus junior, postremus è Flavia gente masculus: sic in
nummo Pertinacis, DIVVS PERTINAX PATER, signifi-
cat ex stirpe Helviorum Cæsares deinceps futuros, pri-
mumque ex ea stirpe Cæsarem Augustum Divum hunc Pertin-
acem esse: Commodus Cæsare Commodi Aug. filio, novissi-
mo Æliorum masculo, adhuc puero, nec propterea idoneo
Reipublicæ gubernandæ. Dele deinde ibi hæc verba, Pater est
Pater Senatus & Patriæ.

Pag. 798. col. 1. versu 30. rivum, lege, virum.

Pag. 799. col. 1. versu penultimo. anno tertio. adde, Severi
patris.

Pag. 800. col. 1. versu 18. ante finem pag. Σεραπίδος Καίσαρος
lege, Σεραπίδος Γέρας.

Ibidem, col. 2. versu 1. ob reverentiam parentum, lege, ob re-
verentiam Severi & Juliæ, à quibus &c.

Pag. 802. col. 2. versu 19. ante finem pag. erat ante aram, la-
ge, orat ante aram.

Ibidem, versu penult. sedet, lege, sedat.

Pag. 804 col. 1. versu 34, sint positæ, lege, sunt positæ.

Ibidem, versu 32. exercituum, lege, exercitum.

Pag. 807. col. 1. versu 4. ante finem pagina. Jovi Opt. Max.
Heliopolitano: scribenda hæc sunt Italico charactere.

Ibidem, col. 2. versu 9. quinta, scribe hanc vocem Italico cha-
ractere.

Pag. 808. col. 2. versu 35. Cornucopiz, lege, cum Cornu-
copiz.

Pag. 810. col. 2. versu 9. ante finem pag. Diadumeniano filio
Cæsare, lege, Diadumeniano cum Diadumeniani filio Cæsa-
ribus.

Pag. 811. col. 2. in stemmate Antonini ubi legitur,

- Ibidem*, col. 2. versu 8. ante finem pag. Diadumenianus &c. dele istos versus octo.
- Pag. 812. col. 2. versu 10. quæ prima, lege; quæ secunda.
- Pag. 814. col. 1. Cæsarea: oriundæ; lege, Cæsarea oriundæ.
- Pag. 817. col. 2. versu 35. ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ, adde, sic enim scribitur id nomen cum littera S Latinæ formæ.
- Pag. 819. col. 1. versu 20. adde: Perpetuam sobolem Augusti fuisse usque ad Severum Alexandrum hic nummus docet.
- Pag. 821. col. 2. versu 11. ante finem pagina, mama: lege, Mama.
- Pag. 822. col. 2. versu 18. ante finem pag. Juliae Mamae.... in gaza Regia: dele hos versus tres.
- Pag. 823. col. 1. versu 25. ex quibus, lege, quoniam ex Romulo.
- Ibidem*, col. 2. versu 34. antiquitas, lege, erudita antiquitas.
- Pag. 825. col. 2. versu 46. significat, lege, significet.
- Pag. 826. col. 1. versu penult. Et Gordiani, lege, Est Gordiani.
- Ibidem*, col. 2. versu 43. qui filium minorem natu, lege, qui fratrem minorem natu.
- Pag. 827. col. 2. versu 26. Antonio pio, lege, Antonio Pio.
- Pag. 833. col. 2. versu 1. Vide, lege, Vidi.
- Pag. 835. col. 1. versu 20. ante finem pagina: Capite, lege, Caput.
- Pag. 836. col. 1. versu 24. ante finem pagina: tum Alexandriæ, lege, tum ibi, tum Alexandriæ.
- Pag. 837. col. 2. versu 2. lincolam subjectam huic nomini, Junius Valens, huic alteri nomini superpone, Valens Hostiliana.
- Pag. 840. col. 2. versu 23. Sororum Juli, lege, Sororum Julii.
- Pag. 845. col. 1. versu 22. minime: dele hanc vocem.
- Ibidem*, col. 2. versu 1. post conjuge, dele virgulam.
- Pag. 849. col. 1. versu 47. Catabienti. lege, Cantabientii.
- Pag. 850. col. 1. versu 26. ante Marcum Pium, & filium, lege, ante Antoninum, & Marcum Pium, & Marci filium.
- Pag. 851. col. 2. versu 42. Virtus Valeriani, lege, Virtus Valeriani Imp.
- Pag. 853. col. 2. versu 19. salutatus. Adde: cum & Gallienus quartum inuit Consulatum.
- IMP. C. P. LIC. GALLIENVS P. F. AVG. Capite radiato.)(P. M. TR. P. V. COS. IIII. P. P. Sedet ipse habita Consulari, dextra tenet orbem Romanum, sinistra bacillum Imperatorium. Est ex ære minimo, in Museo P. CHAMILLART: cufus hoc anno ante Natalem Urbis.
- Ibidem*, versu 19. ante finem pag. Kalendis Januariis &c. dele hunc versum.
- Ibidem*, col. 2. versu 49. coronam Augusto porrigit, lege, coronam Romæ porrigit.
- Pag. 857. col. 2. versu 16. cum sua Virtute. lege, cum sua Virtute. virgula pro puncto posita.
- Pag. 861. col. 1. versu penult. neque nepos, lege, & nepos.
- Ibidem*, col. 2. versu 2. Gothica, ibidem. lege, Gothica, in Museo nostro.
- Ibidem*, versu 17. eodem Cimelio. Adde: Sunt & in Cimelio P. CHAMILLART ex ære minimo nummi inscripti: DIVO CLAUDIO.)(LIBERT. AVG. Dea Libertas pileum dextra tenet. Alter: DIVO CLAUDIO:)(JOVI VICTORI. Juppiter stans. dextra fulmen, hastam læva tenet.
- Pag. 863. col. 2. versu 54. Lupa cum gemellis. Adde: non aliud in hoc nummo significat, cum inscriptio nulla adjicitur, quam Urbem Romam esse Imperii dominam.
- Pag. 866. col. 2. versu penult. Christianissimo, lege, Christianissimo.
- Pag. 869. col. 2. versu 43. DIVO VICTORINO &c. Hos versus tres conjice in imam paginam.
- Pag. 873. col. 1. versu 3. ante finem pagina: si tamen nummus est genuinus Amandi: dele ista.
- Pag. 874. col. 2. versu 8. ante finem pagina. dextra jungunt, lege, dextras jungunt.
- Ibidem*, col. 2. versu 11. pensio, adde, five præstatio.
- Pag. 875. versu 3. Maximiani, Herculi, lege, Maximiani Herculi.
- Ibidem*, col. 2. versu 12. ante finem pag. pius decem, lege, plus decem.
- Pag. 876. col. 1. versu ultima, adde: Verius ac simplicius, Imperator Caesar Carinus vel Numerianus Nobilissimus Caesar, hoc tantum significat, quod memini me sæpe superius ad te scribere, Vir erudite; præterquam quod esset alteruter Imperator Caesar jure natalium, quia ortus ex Cæsaribus, Nobilissimum se esse præterea paterno etiam genere, præter Cæsarem ac maternum. Ergo ne merus titulus dignitatis ac potestatis etiam his Carini & Numeriani temporibus Caesar fuit?
- Pag. 877. col. 2. versu 24. familia. Cari Aug. nummus est, lege, familia Cari Aug. Nummus est &c.
- Pag. 878. col. 1. versu antepenult. Carino, & Diocletiano, lege, Carino Diocletiano, aliisque.
- Pag. 879. col. 1. versu 4. omnibus. Adde: Ex quo intelligas recentes fistasque ab imperitis hominibus inscriptiones esse apud Gruterum, in quibus pag. cxc i, 3. Antoninus Severi F. CAESAR DESTINATVS dicitur. pag. clxi, 3. PERPETVI CAESARES Constantius & Maximianus. Pag. MLXXXVI, 8. Valentinianus, Valens, & Gratianus, PERPETVI PII FELICES, aliaque similes. In nummo Antonini Severi, legimus quidem DESTINATO IMPERATORI, sed non destinato Cæsari.
- Pag. 881. col. 1. JOACHIM, lege, JOAKIM, & sic ubique de eo rege agitur.
- Ibidem*, col. 2. versu 5. ante finem pag. Nabuchodonosore Perfide, lege, Nabuchodonosor e Perfide.
- Pag. 885. col. 1. versu 13. legio, scribe, legit.
- Ibidem*, col. 2. versu 16. nescis quomodo, lege, nescio quomodo.
- Pag. 886. col. 1. versu 12. abbreviatæ Hebræum, lege, abbreviatæ. Hebræum &c.
- Ibidem*, versu 51. falso nominis, lege, falsi nominis.
- Ibidem*, col. 2. versu 9. efficiant, adde, (cum postrema quæ subsequitur.)
- Pag. 887. col. 1. versu 12. ante finem pag. Græcisque, dele hanc vocem tum ibi, tum quater inferius.
- Ibidem*, col. 2. versu 19. post Archelaum, adde: vel potius post Josephum virum Mariæ, postremum e familia David.
- Ibidem*, versu penult. non posse, lege, Judæos posse negare.
- Pag. 888. col. 1. versu 23. ante finem pag. præces, lege, preces.
- Ibidem*, col. 2. versu 2. indicasset, lege, Daniel indicasset.
- Pag. 889. col. 1. versu 24. ante finem pag. dum locum, lege, dum hunc locum.
- Ibidem*, col. 2. versu 14. Hæccine; lege, Hæcine.
- Pag. 892. col. 1. versu 9. coeptas, lege, coeptos.
- Ibidem*, col. 2. versu 38. Cyrum Artaxerxen, lege, Cyrum & Artaxerxen.
- Ibidem*, versu 9. ante finem pag. Esdræ, libro, lege, Esdræ libro
- Ibidem*, versu ult. nonoginta, lege, nonaginta.
- Pag. 893. col. 2. versu 10. Darium Xerxen, lege, Darium, Xerxen.
- Pag. 896. col. 2. versu 18. subolere, lege, his subolere.
- Pag. 897. col. 1. in titulo capitis xiii. Est post, lege, Et post.
- Ibidem*, col. 2. versu 44. potiori, lege, priori.
- Ibidem*, versu 61. incidit, lege, incidat.
- Pag. 898. col. 2. versu 45. latifacerent, lege, satisfaceret.
- Pag. 900. col. 1. versu 10. ager, lege, ager est.
- Ibidem*, versu 14. ante finem pag. ut ait, lege, ut aïs.
- Pag. 901. col. 1. versu 18. ante finem pagina: nemo audebit. Adde: vel potius, non erit ei populo rex ipse qui occisus est: transferet se ad Gentes in primis regendas.
- Pag. 902. col. 2. versu 33. mutare, lege, nutare.
- Pag. 903. col. 1. versu 17. ante finem pagina: tunc est, lege, tunc semper fere est.
- Ibidem*, versu 7. ante finem pag. שרניט, lege, שרביט.
- Pag. 905. col. 1. versu 18. ante finem pag. explicatis, lege, explicatus.
- Pag. 906. col. 2. versu 41. à l'inscription, dele, à.
- Pag. 907. col. 1. versu 19. ante finem pagina. presentement, lege, presentent.
- Ibidem*, versu 17. ante finem pag. je laisse, lege, je laisse.
- Ibidem*, col. 2. versu 24. ante finem pag. Cæsarée, lege, Cæsarée.
- Pag. 909. col. 2. versu 7. ante finem pag. perfundentur, lege, perfundantur.
- Pag. 910. col. 1. versu 14. dans la ceux, lege, dans le creux.
- Ibidem*, versu 8. ante finem pag. Sur pais qui sont toutes les montagnes du bien arrondies: lege, sur toutes les montagnes du pais qui sont bien arrondies.
- Ibidem*, col. 2. versu 14. ante finem pag. ulciscetur, lege, ulciscitur.
- Pag. 912. col. 1. versu 7. des Envoies, lege, des Envoies.
- Pag. 913. col. 1. versu 33. Præsentia, lege, Præsententia.
- Pag. 914. col. 2. versu 5. congregitur, lege, congeritur.
- Pag. 916. col. 2. versu 13. omnes de, lege, omnes De.
- Ibidem*, versu 32. ii templum, lege, in templum.

I N D E X

HISTORIÆ AUGUSTÆ, &c.

Prior numerus paginam indicat; posterior, pagina columnam.

- A**
- Agaricus rex.* 780. 1. 801. 1.
830. 1.
Agavotexitōv. Vide *Addenda*.
Abundantia Aug. 829. 1. 839. 1.
848. 1. 860. 2. 871. 2.
Achaia symbola. 761. 1.
Achates Tiberianus. 711. 2.
Acilius Glabrio. 699. 2.
Acrasiotarum nummi. 814. 2.
Actiacum bellum. 698. 1.
Adjutrix Aug. 869. 2.
Adlocutio. 727. 1.
Adlocutio Aug. 784. 2. 821. 2.
829. 2. 870. 2.
Adlocutio Augustorum. 845. 2.
846. 1.
Adlocutio Cohortium. 714. 2.
722. 2.
Adoptio Trajani. 747. 1. Ha-
driani. 754. 1. 2.
Adramnorum nummi. 778. 2.
788. 2.
Adxavodhetōv. 764. 1.
ADPIANON. 763. 1.
Adxavodhetōv. 768. 2. 790. 2.
796. 2.
Adfertori libertatis publicæ.
731. 2.
Adventus Augusti. 749. 2. 755.
1. 756. 2. 813. 1.
Adventus Aug. 784. 2. 787. 2.
788. 1. 796. 1. 837. 2. 840. 1.
848. 1. 854. 1. 860. 1. 865. 1.
872. 1. 874. 2.
Adventui Aug. in nummis Ha-
driani. 760. 2. 761. 1.
Adventui Aug. felicissimo. 800. 1.
Adventus Augustorum. 845. 2.
846. 1.
Adventus Augg. 802. 2. 803. 1.
841. 1.
AE pro E. 871. 2. 874. 2.
Ægensium nummi. 759. 2. 768.
2. 780. 1. 788. 2. 791. 1. 803.
1. 809. 1. 812. 1. 813. 1.
820. 2. 822. 1. 2. 830. 2. 839.
1. 842. 2. 843. 2. 852. 1.
853. 1. 2. 854. 1.
Ægypti symbola. 759. 2. 761. 2.
Ægyptiaca numina. 763. 2.
Ægypto capta. 698. 2.
Ælianus Aug. nullus. 869. 1.
Ælius Caesar, de familia Ner-
varum, in nummis est. Ælius
Nerva Cæsar. 764. 2. 782. 1.
Αἰλίαντος. 764. 1.
Ælius Ponticus. 788. 2.
Ælius Sejanus. 709. 2.
Emiliani Aug. genus. 828. 1.
842. 1.
Emilianus Pius Felix. 842. 1.
Eneas non est in nummis An-
tonini Pii. 766. 2. 767. 1.
768. 1. non est in nummis
Dardaniorum. 800. 2.
Æquitas. 773. 1. 774. 1. 781. 2.
782. 1. 786. 2. 797. 1.
Æquitas Aug. 733. 1. 762. 1. 796.
2. 797. 1. 812. 1. 846. 2. 865.
1. 866. 1. 867. 2. 869. 2. 874. 1.
Æquitas Augg. 836. 1. 877. 1.
Æquitati Aug. 822. 2.
Æquitati Aug. 800. 2.
Æquitas publica. 815. 1. 846. 2.
Æquitati publicæ. 804. 2.
Æquitatis symbola. 753. 2.
Æra Martyrum. 874. 2.
Æternitas. 797. 2.
Æternitas, cur in nummis utrius-
que Faustina. 771. 2. 791. 1.
Æternitas Aug. 448. 1. 683. 2.
685. 1. 704. 2. 735. 1. 763. 1.
796. 1. 841. 1. 842. 2. 848. 1.
856. 2. 862. 1. 863. 2. 865. 1.
867. 2. 870. 1. 877. 1. 878. 1.
Vide præterea *Addenda*.
Æternitas Augg. 836. 1. 860. 1.
Æternitati Aug. 829. 2. 830. 1.
Æternitati Augg. 848. 1.
Æternitas Imperi. 800. 2. 801. 2.
875. 1.
Æternitati Imperi. 801. 2. 836. 1.
Africa. 798. 1.
Africa caput. 869. 2.
Africa symbola. 760. 2. 761.
1. 2. 767. 2.
Αφρική. 817. 2.
Αφροδίτης. 722. 1. 2.
Agrippa M. 698. 1. 699. 2. obit.
702. 1.
Agrippa rege. 741. 1.
Agrippina Claudii. 720. 1. 2.
Agrippina Germanici nummi.
715. 1. 717. 2.
Al forat in nominibus Græcis
ut E. 775. 1.
Aion, Æternitas. 767. 2.
Αἰών. 723. 2.
Alabandensium nummi. 705. 2.
Albini Aug. genus. 795. 1.
Alexandria. 726. 2. 732. 1. 774.
1. Alexandria symbola. 760.
2. 761. 2. 767. 1.
Alexandria ad Issum. 752. 2.
809. 1.
Alexandri Imp. nobilitas. 821. 2.
ALIM. ITAL. 749. 1. 2. 751. 1.
Allecti Aug. numismata. 874. 1.
Allianus. 701. 1.
Amandi Aug. nummus. 874. 1.
Amasenorum nummi. 801. 1. 2.
818. 2. 821. 2. 823. 1.
Amisenorum nummi. 730. 1.
759. 1. 760. 1. 763. 1. 2.
764. 2. 791. 1. 803. 1. 808. 2.
813. 1. 824. 2. 829. 1. 848. 1.
AMK. 808. 2. 825. 2. 826. 1.
828. 2. 839. 2.
Amor mutuus Augg. 825. 2.
Amphitheatrum sub Severo A-
lexandro. 819. 1. Titi. 735.
2. 739. 2.
Ampliatori civium. 768. 1.
Anazarbensium nummi. 779. 1.
789. 1. 808. 2. 814. 2. 822.
2. 824. 1. 838. 2. 852. 1.
Anchialensium nummi. 770. 1.
Ancyra Galatia nummi. 746. 1.
852. 1. metropolis. 809. 1.
Andronicus Julius. 724. 1.
Anemuriensium nummi. 823. 1.
853. 1.
Anni Augusti potioris tantum
notantur in nummis, si duo
simul Augusti sint. 806. 1.
Anni Augustorum in nummis
Græcis a Septembri. 682. 1.
Anni Caesarum non notantur in
nummis Græcis: sed in num-
mis Caesarum, anni Augus-
torum 770. 1. 801. 1. 818. 1.
Anna Lucilla. 778. 2. 779. 1.
Annia Aurelia Faustina num-
mus singularis. 820. 1.
Annius Verus. 779. 1. 2.
ANN. F. F. OPTIMO
PRINCIPI. 762. 1. OP-
TIMO PRINCIPI PIO.
768. 2.
ANNO DCCCLXXXIII. NAT.
VRB. &c. 758. 1.
Annona Aug. 735. 2. 740. 2.
741. 2. 756. 2. 773. 2. 798. 1.
Annona Augusti Ceres. 796. 1.
Ann. Aug. sæculi felicissimi.
801. 2.
Annona, cura Principum. 802. 1.
Antioei numismata. 763. 2.
764. 1.
Antiochensium nummi. 699. 1. 2.
700. 1. 701. 1. 2. 707. 2.
709. 1. 710. 1. 719. 2. 734. 2.
735. 2. 745. 1. 749. 2. 758. 1.
770. 1. 2. 829. 2. 832. 1.
834. 1. 836. 1. 2. 837. 2. 838.
2. 839. 1. 841. 1. 2.
Antiochia colonia metropolis.
818. 2. 821. 1. Regina civi-
tatum Orientis 821. 1.
Antiochia ad Hippum. 781. 1.
Antiochia Pisidia nummi. 732. 1.
733. 1. 778. 1. 807. 1. 834. 1.
Antistius. 701. 1.
Antonia Augusta quando in
nummis. 715. 2. 717. 2. 718. 2.
Antoniz Augusta unde cogno-
men Augusta. 694. 1. 717. 2.
771. 1.
Antonia Claudii filia. 718. 1.
Antonii legiones. 695. 2.
Antoninus sit ab Antoniano.
765. 2.
Antoninus Aug. Pius cur prius
Aug. quam Pius. 765. 2.
766. 1. 771. 1. 2. cur Pius.
765. 766. 767. 768. ex
gente Antonia, Casarea &
Pompeia. 765. 2. 766. 1. 2.
nepos Nerva Aug. 782. 2.
quando desit esse Pont. Max.
775. 1.
Antoninus M. Aurelius Verus
fuit. 774. 1.
Antoninus Severus, Magnus.
686. 2. 810. 2. ubi Felix.
809. 1.
ANTONINON BACI. 801.
Antoninus Soamiadis F. in num-
mis Latinis semper est IMP.
813. 1.
Antonius. M. Antonius Trium-
viri F. 697. 1.
Apalus. 698. 1.
Apamena colonia. 809. 1.
Apamensium nummi. 702. 1.
Aper Calydonius. 849. 1.
Aper in nummis quid significet.
812. 1.
Apis bos. 763. 1.
Apollini Augusto. 767. 1. 798. 2.
868. 1.
Apollini Conservatori. 866. 1.
Apollini Conf. Aug. 848. 2.
Apollini Palatino. 791. 2. 792. 2.
Apollini sancto. 798. 2.
Apoll. Monet. 792. 2.
Apollo Salutari. 841. 1. 2.
Aqua Trajana. 750. 2.
Aquilina Severa. 816. 2. 818. 2.
Aquilus Florus. 697. 2. 698. 2.
Aquinus Julius. 703. 2.
AR. 875. 1.
Ara Pudicitæ. 751. 2.
ARAB. ADQUIS. 750. 1.
Arabia gemina. 750. 1.
Arabia symbola. 750. 1. 760. 2.
761. 1.
Aradiorum nummi. 739. 1.
743. 2. 752. 2. 777. 2.
Arcus Augg. 803. 1.
Arcus in nummis Antonini Pii.
773. 2. 775. 1.
Arcus Constantini Max. 859. 2.
Arcus Domitiano erectas. 741. 2.
744. 1. Trajano. 748. 1. 750. 2.
Arcus Severi inscriptio falsa.
803. 2. 804. 1.
Aresusatarum nummi. 799. 1.
812. 2.
Argæus mons. 767. 2. 769. 1.
Aries in nummis quid significet.
834. 2.
Aristænetus. 799. 2.
Aristonicus. 829. 1.
Armenia. 780. 1. 2.
Armenia capta, devicta, recep-
ta. 697. 2. 699. 1. 722. 2.
Armenia & Mesopotamia in po-
testatem Populi Rom. re-
ductæ. 753. 1.
Armeniacus. 780. 1. 2.
Armes parlantes. 697. 2. 698. 2.
782. 1. 834. 1.
ARP. 861. 1.
Arsinoitarum nummi. 750. 2.
753. 2. 759. 2.
Ἀρσινόης. 767. 1.
Ascalonitarum nummi. 702. 2.
703. 1. 709. 1. 720. 1. 732. 1.
734. 2. 736. 2. 739. 1. 741. 1. 2.
743. 2. 771. 2. 773. 1. 2. 775.
1. 800. 1. 813. 1. 822. 1.
Asia symbola. 696. 1. 761. 1. 2.
767. 1.
Asiarcha. 828. 1.
Asininum caput cur in nummis
Dacia. 837. 2. quid significet.
863. 1.
Assidai qui fuerint. 904. 1. 2.
Athenis nullus est Augustorum
nomine nummus percussus.
Vide *Addenda*.
Atlas genu flexo orbem gestat.
774. 2.
Auctor Pietatis. 791. 1. 792. 1.
AVG. Augur. 694. 2. 730. 2.
Auguratus insignia. 694. 1.
AVG. Augur in nummis post
Vespasianum nullus Augusto-
rum scribitur. 730. 2.
AVG. COS. VII. AVG.
COS. IIII. 782. 2.
AVG. IN PACE. 846. 2.
Αὐγούστου. 778. 2. 796. 2. 829. 1.
ΑΥΓΟΥΣΤΑ per geminutū
C. 739. 1.
Augustæ quæ femine. 684. 1.
770. 2.
Augusti cedunt principatu post
annos XIX. 787. 2. 807. 1.
post annum vicesimum. 754.
1. 764. 1. quando Perpetui.
682. 1. ex eadem familia
numquam tres continui. 683. 1.
Augusti stant in nummis coram
Roma sedente. 729. 1. 749. 1.
755. 1. 757. 1. 2. 790. 1.
819. 2. 847. 1. 863. 2. Gor-
dianus sedet rege Abgaro
stante. 830. 1.
Αὐγούστου. 809. 1. 830. 2. 833. 1.
836. 1. 841. 1.
Augusto Deo. 848. 2.
Augustus COS. XIII. in num-
mis non est. 704. 2.
Augustanorum nummi. 828. 2.
Aurelianus Aug. non est Pius
Felix. 861. 1. Genus illius.
861. 2.
Aurelius Cæsar Antoninus: ubi
Cæsar cognomen est. 786. 1.
Aurelius Cæsar Marcus in num-
mis Græcis. 767. 1.
Aureoli Aug. numismata. 873.
2.
Aureus nummus SC percussus.
865. 2.
Auspicia felicia. 661. 1. 2.
Αὐτοκρατορίας. 717. 1. 718. 1.
720. 1. 2. 721. 1. 723. 2.
743. 2.
Αὐτοκρατορίας. 877. 1.
B
- BABILLONIS NOMEN.
905. 1. 2. 906. 1.
Bacillum Imperatorium, le Ba-
illon de commandement. 703.
1. &c.
Babius Flavius. 703. 2.
Balbus Corn. 703. 1.
Balsami arbuscula Romam dela-
ta. 732. 1.
Barbam alius Imperatorum pri-
mus M. Aurelius Antoninus.
777. 1.
Barbatus Quæstor. 694. 2.
Eeeee BACI

- BACI, in nummo Antonini Severi. 810. 1.
Βασιλεύοντι & *Κομῶδῳ*. 810. 1.
Βασίλειος nullus in nummis Augustus. 810. 1.
Basilica Ulpia. 751. 1.
Bassus Pomponius. 742. 1. 745. 2. 746. 1.
 B C R S
 T G F B 724. 2.
 Beneri, pro Veneri.
Beraa, Alep. 767. 2.
Berecensium nummi. 747. 2. 752. 2. 767. 1. 2.
Berytensium nummi. 813. 1. 830. 1. 851. 2. 852. 1.
Biblis. 703. 2. 704. 1. 708. 1. 709. 2.
Bithynia symbola. 760. 2. 761. 2.
Βελιστάριος, Volusianus. 841. 2.
Bona Fortunæ. 848. 2.
Boni Eventus. 728. 1. 797. 2.
Bonus Eventus. 801. 1.
Bostra Nervia Trajana. 750. 1.
Bozyenorum nummi. 817. 1.
Βουλή, Curia, sive Senatus. 777. 1.
Britannia. 768. 1. 774. 1. 789. 2.
Britannia symbola. 762. 1. 767. 2.
Britannicus Cæsar. 719. 2. 720. 2.
Βρεταννικός. 719. 2.
Britannicus Commodus. 790. 2.
Brutia Crispina. 788. 2.
Brutenorum nummi. 824. 1.
Buſſritarum nummi. 759. 1. 770. 1.
Byzantii quando ceperunt nummos eudere nominibus Augustorum. 749. 1. *Byzantium nummi*. 788. 2. 799. 2. 813. 2. 852. 2.
 C.
 C. A. A. P. 704. 1. 718. 1.
Cacili nomen raro in nummis Metellorum. 688. 1.
Cacilius Cornutus. 730. 1. *Severus*. 703. 2.
Cæsar in Judæa pro Augusto positus. 862. 2.
Cæsar bis positus in nummis Caricæ & Numeriani. 876. 1. *Vide Addenda & corrigenda*.
Cæsar gentis cognomen in omnibus Augustis est. 683. 1. 2. 878. 2. &c.
Cæsar bimulus Domitiani filius. 741. 1.
Cæsares qui appellati. 694. 1.
Cæsar, cognomen, ut Naffavius. *Vide Addenda*.
Cæſſ. decennalia felicia. 837. 2.
Cæsarum anni in nummis Graecis non scribuntur, sed tantum Augustorum. 734. 2. 737. 2.
Cæsares etiam femina, non Cæsariſſæ. 716. 2. 717. 1.
Cæsariensium Bithynia nummi. 702. 2.
Cæsarea Cappadocia. 718. 2. 719. 2. 720. 2. 723. 2. 744. 1. 767. 2. 779. 1. 2. 789. 1. *Metropolis*. 767. 2. 769. 1. 789. 1. 790. 2. 792. 2. 793. 1. 798. 1. 799. 1. &c. 800. 1. 2. 801. 2. 804. 2. 805. 1. 806. 1. 809. 1. 814. 1. 819. 1. 820. 2. 821. 1. 2. 822. 1. 823. 1. 828. 2. 830. 1. 2. 831. 1.
Cæsarea Palestina. 719. 2. 720. 2. 721. 2. 738. 2. 747. 2. 770. 2. 786. 1. 788. 2. 814. 1. 817. 1. 819. 1. 839. 1. *Germania dicta*. 781. 1. 788. 1. 907. 2. 908. 1.
Cæsarea sub monte Panio. 782. 1. 799. 2. 800. 2.
Cæsonia Caji conjux. 715. 2.
Caius prænomen primogenitorum in gente Cæsarea. 702. 2. 796. 1. 823. 2. &c.
 CAISAR. 719. 2.
Calagurris. 703. 2. 704. 1.
Caldus. 704. 1.
Caligula dictus, an IMR. 711. 1.
Caligula cur Germanicus. 714. 1. 2.
Callatianorum nummi. 836. 1.
 CAMALODON. 720. 1.
Canes venatici. 857. 2.
Caninius Gallus. 699. 1. 700. 1. 2.
Capella. 704. 1.
Capito. 718. 1.
Capito Fonteius. 697. 1.
Capito Oppius. 696. 1.
 CAPIT. RESTIT. 739. 2.
Capitolinensis ara. 743. 2.
Capitolienſium nummi. 777. 2. 790. 1. 801. 1.
Capitolinus arguitur. 772. 2. 787. 1. 797. 1. 829. 1.
Cappadocia symbola. 762. 1. 767. 1.
Capra. 738. 1.
Capricornus quid significet. 698. 2. 702. 2. 736. 1. 760. 1.
Caput turricum & velatum quid significet. 751. 1. 752. 2. 769. 2. 832. 1.
Carausii Aug. numismata. 874. 1.
Cari & Carini Aug. numismata. 875. & seqq.
Carpentum. 743. 1.
Carpenti jus Roma concessum Julia Aug. 706. 1. 708. 2. 834. 1.
Carpi, unde Victoria Carpica. 834. 1.
Cassius mons. 815. 2.
Cassius. 719. 2.
Cattor. 799. 2. 857. 1.
C. C. A. 692. 2.
 CC. AVGVSTI. 700. 1. 2.
Celer. 704. 1.
Censor Titus, necdum Aug. 732. 2. *Censor Perpetuus Domitianus*. 744. 1.
Censorini Aug. nummus spurius. 870. 1.
Ceraſuntiorum nummi. 781. 2.
Cerberus. 857. 2.
Cereri Aug. 846. 2.
Cereri frugifera. 796. 1. 2.
Ceres Augusta. 717. 1.
Ceres cum face quid significet. 722. 1.
Cert. Qinq. Rom. con. 723. 1.
Cerva. 847. 1.
Cervus quid significet. 825. 2.
Chalcidensium ara. 743. 2.
Chalcidensium nummi. 753. 2. 754. 1. 758. 1. 777. 1. 779. 2. 789. 1.
Charites tres. 825. 2. 826. 1. 839. 2.
Ciceronis filius Consul. 698. 2.
Ciconia, solumbolum Pietatis. 688. 1. 2. 695. 2. 773. 1.
Cilicia symbola. 760. 2.
Circenses. 700. 2. 715. 2.
Civitibus Afiaz reſtitutis. 708. 1.
Circus Antonini. 808. 2.
C. L. 874. 1.
Claudius unde Cæsar. 716. 2.
Claudii Gorbici Aug. genus. 858. 1. *idem Germanicus*. 859. 1. *Nummus ejus aureus in Theſauro Regio unicus*. 859. 1.
Claudii, Gabeni & Tiberienſes. 756. 2. 757. 1.
Clazomena. 705. 2.
 C. L. E. M. Clementia. 772. 2. 773. 2.
Clementia Aug. 762. 2. 871. 2.
Clementia. 709. 1.
Clementia Aug. 785. 2.
Clementia Temporum. 865. 1. 867. 2. 871. 2. 878. 2.
Cleobulus. 8. 8. 1.
Cleopatra & Augusti nummus. 695. 2.
Clodia gens distinguere debet a Claudia. 795. 1. 2.
Clodius Macrinus. 729. 2.
Clodius Quatuorvir. 695. 1.
CL. V. Clypeus votivus. 700. 1.
 C M X X I. 871. 1.
Cohh. Præf. Principi suo. 848. 2.
Cohh. Præf. 848. 2.
 CO. IL. 817. 1.
 COL. ROM. 706. 2.
Coll. Ant. Com. 792. 2.
Columna Antonini. 776. 2. *Trajanus*. 751. 2. 752. 2. 755. 2.
Comes Aug. Victoria. 860. 2. 867. 2.
Comiti Probi Aug. Paci. 871. 2.
 COMM. CONS. 701. 2.
Commodi Aug. concubina ficta. 793. 1. 2.
Commodi filius in nummis. 790. 2. *liberi. ibidem*.
Commodus cur Lucius dici voluerit. 785. 2. 787. 2. 793. 1.
Commodus octo Romanas familias nobilissimas in se uno representabat. 783. 1.
Compostus. 703. 2.
Concordia. 756. 2. 764. 2. 778. 2. 797. 2. 815. 1. 817. 2. 818. 2.
Concordia caput in nummis. 696. 1. 2. 697. 1. 701. 1.
Concordia de quibus dicatur. 835. 2. 836. 1. *inter pares*. 819. 2. 840. 2.
Concordia æterna. 813. 2.
Concordia. 768. 2.
Concordia æternæ. 801. 1. 802. 1.
Concordia Aug. 728. 2. 732. 1. 733. 1. 736. 2. 756. 2. 858. 2. 863. 1. 868. 2. 870. 2. 875. 2.
Concordia Aug. 802. 1. 815. 2. 828. 2. 832. 1. 838. 1. 2. 839. 2. 840. 2. 841. 1. 842. 2. 846. 2. 848. 2.
Concordia Augustorum. 777. 1. 778. 1. 779. 1. 819. 2. 835. 2. 845. 2. 846. 1. 2.
Conc. Com. 793. 1.
Concordia Equitum. 856. 1.
Concordia Exercit. 848. 2.
Concordia Exercituum. 731. 1. 745. 1. 2. 760. 2. 846. 1.
Concordia felix. 802. 1. 808. 2.
Concordia Leg. 863. 1.
Concordia Militum. 790. 1. 797. 1. 802. 1. 835. 1. 861. 2. 862. 2. 867. 2. 868. 2. 872. 1.
Concordia P. R. 728. 2.
Concordia Prætorianorum. 727. 1.
Concordia Provinciarum. 729. 1.
Congiarium. 721. 1. 722. 1.
Congiarium primum. 732. 2. 745. 1. 747. 1.
Congiarium secundum. 749. 2.
Congiarium tertium. 750. 1.
Cong. Aug. IIII. 781. 2.
Cong. Aug. VIII. 776. 1.
Cong. IMP. MAX. DAT. 733. 1.
Conjugium Aug. 755. 2.
Conſacratio. 848. 1.
Conſecratio. 848. 1. 869. 2. 877. 1.
Conſenſus Exercituum. 727. 1. 731. 1.
Conſervator Aug. 815. 2.
Conſervator Aug. Sol. 871. 1.
Conſervatores Aug. 856. 2.
Conſervat. Pietat. 848. 2.
Conſervat. Milit. 865. 1.
Conſervatori Patris Patriæ. 751. 2.
Conſervatores Urbis ſuæ. 908. 2.
 CONS. I. *Conſervator Imperii*. 872. 1.
 CONS. II. III. IIII. 871. 872.
Conſtantia Aug. 717. 1.
Conſtantini Fl. Jul. ex Veſpaſiano juniore. 733. 2.
Coptitarum nummi. 750. 2.
Corneli Supera. 847. 2.
Cornutus. 730. 1.
Corona muralis. 806. 1.
Coronus. 705. 2.
Coryciotum nummi. 832. 1.
 COS. III. *ſed perpetuus, Hadrianus*. 757. 2.
 COS. III. *ſummus honos in Republica*. 728. 2.
Coffus Lentulus. 699. 2.
Cupido alatus. 695. 1. 698. 2.
 C. V. T. T. 703. 1. 704. 2.
Cymæorum nummi. 828. 2.
Cytheron. 718. 1.
 D.
 Δ. E. 812. 1. 813. 1. 814. 1. 2. 815. 1. 816. 1. 818. 2. 829. 2. 837. 2.
D. N. quando primum occurrit in nummis. 707. 1.
 Δ. S. C. 834. 1.
 Δ. XXI. 877. 1. 878. 2.
Dacia. 837. 2. *Dacica victoria*. 748. 2. 749. 2. 750. 1.
Dacia Felix. 863. 1.
Dacia provincia nummi. 843. 1. 2. *ſymbola*. 762. 1.
Damaſceni, Judæi. 698. 1.
Damaſcenorum nummi. 698. 1. 704. 1. 710. 1. 724. 1. 759. 2. 770. 1. 834. 1. 2. 842. 1.
Danielis hebdomades explicatur. 880. & seqq. *In Danielis hebdomadibus non eſt ſeptuaginta*. 898. 1. 901. 2.
 DANVVIVS. 749. 2.
Danubius. 749. 1.
Dardaniorum nummi. 800. 2.
 DD. NN. *Philippis*. 836. 1.
De Britannis. 719. 1.
De Germanis. 701. 2. 717. 1. 2. 740. 2. 786. 1.
De Sarmatis. 786. 1.
Deſegetiz. 847. 1.
Decennalia, pro Decennalia. 852. 1.
Decemanales. 775. 7.
Decennales Antonini. 805. 2.
Dedicatio Ædis. 771. 2.
Δευκτηρις Κόρη. 854. 2.
Deo Auguſto. 704. 1. 848. 2.
Deo & Domino Caro. 876. 2.
Deo & Domino nato Aureliano. 863. 2.
Deo Marti. 847. 2. 848. 2.
Deo Volcano. 846. 1.
Deſtinato Imp. 799. 1.
Deulton colonia. 812. 1.
Deus eſt mortali ſervare mortalem. 706. 1. 724. 1.
Dextra elata quid ſignificet. 699. 2.
Dextera due juncta. 697. 1. 727. 1. 732. 2. 738. 1. 825. 1. 2. 842. 2. 868. 2.
Dextrates juncta. 806. 2.
 ΔΗΜΑΡΧ. ΕΕ. 814. 2.
 ΔΗΜΑΡΧ. ΕΕΟΥΘΙΑC. 834. 1. 836. 2. 837. 2. 838. 1. 2. 841. 1. 2. 842. 1. 844. 2.
 ΔΗΜΑΡΧΙΚ. ΕΕ. 784. 1. 2.
 ΔΙΚΥΡΣΑ. 745. 2. 746. 1.
Diadumeniani duo Cæsares. 811. 2. 812. 2. 814. 1. *Vide Addenda*.
Dialectus Ionica, Sami. 838. 1.
Diana Ephesia quid ſignificet. 817. 2.
Diana Lucifera. 778. 2. 808. 1.
Dianæ Luciferæ. 857. 2.
Dianæ Conf. Aug. 848. 2.
Diana Viſtr. 842. 2.
Didii Juliani Aug. genus. 795. 1. 797. 1.
Dii Egypti. 763. 2.
Dii Nutritores. 847. 2.
Dii Patrii. 803. 1.
Dionysopolitarum nummi. 821. 1. 830. 2.
Διός Ιδρις. 739. 1.
Diopolis. 800. 1. 801. 2.
DIS Auspibus. 756. 1. 798. 1. 2.
DIS Genitalibus. 788. 2.
Disciplina Aug. 762. 2.
Diva Augusta quæ appellatur. 736. 1.
Diva Domitilla Aug. 736. 1.
Diva Julia Auguſti filia. 706. 1.
Diva Livia. 705. 2.
Diva Mæſa. 820. 2.
Diva Paulina. 824. 2.
Divis Parentibus. 757. 2.
Divo Alexandro. 823. 1.
Divo Antonino Magno. 810. 2.
Divo Caro Aug. 877. 1.
Divo Caro Perſico. 877. 1.
 Divo

- Divo Claudio Gothico. 861. 2.
 Divo Commodo. 794. 1.
 Divo Marco. 787. 2.
 Divo Pio. 776. 2.
 Divo Trajano. 754. 2.
 Divo Aug. Vespasiano. 736. 1.
 Divo Victorino Pio. 869. 2.
 Divos Julius. 698. 1.
 Divus Augustus quando ponatur.
 720. 2. 736. 1. 739. 2.
 Divus Augustus. 704. 1.
 Divus Claudius. 720. 2.
 Divus Geta. 809. 1.
 Divus Nerva Pater. Vide Addenda.
 Divus Pertinax. 807. 1.
 Divus Pertinax Pater. 797. 2.
 Vide Addenda.
 Divus Severus. 807. 1.
 Divus Tiberius Augustus. 739. 2.
 Divus Verus. 786. 2.
 Divus Aug. Vespasianus. 736. 1.
 Dolichæorum nummi. 780. 1.
 788. 2.
 Domitia Augusta. 739. 2. 740. 1.
 Domitia Longina. 738. 2. 739. 1.
 741. 1.
 Domitia gens clara. 861. 2.
 Domitilla Vespasiani conjux. 736.
 1. 743. 2.
 Domitilla in nummis unica.
 736. 1.
 Domitilla nummus adulterinus.
 740. 1. 2.
 Domitianus Vespasianus non fuit.
 733. 1.
 Domitiani nummus singularis.
 743. 1. 744. 2. 783. 2.
 Domitius Imp. 695. 1. 697. 1.
 Ahenobarbus. 720. 2.
 Dona Aug. 848. 2.
 Dorensum nummi. 751. 1. 756. 1.
 Dracones, piratas significant.
 692. 1.
 Draconum bigæ. 773. 1.
 Δρακων. 722. 1.
 Drusilla Caji filia. 716. 1.
 Drusilla Caji soror. 715. 2. 716.
 1.
 Drusus Caesar, Tiberii F. cum
 esset Tiberius pater TR. POT.
 XXXV. 710. 1.
 Drusus & Germanicus, fratres.
 708. 1.
 Durmius. 699. 1.
 E.
 E pro AE. 832. 2.
 E Δ. 876. 1.
 Egnatius Gallienus. 845. 1. 852.
 2.
 EI sonat ut I. 720. 2.
 Εἰρήνη. 726. 2. 730. 2. 781. 2.
 Εἰρήνη καὶ Ὁμόνοια. 750. 2. 751.
 1. 753. 2.
 Elagabal. Deus Sol. 816. 1.
 Elephantes quatuor ad æternita-
 tem quatuor familiarum signi-
 ficandam; in nummo Pertin-
 acis. Vide Addenda.
 Elephas quid significet. 736. 2.
 Elephas armatus. 789. 2.
 Elephas, ob ludos. 772. 1. 800. 1.
 807. 2. 816. 2.
 Elephas, cur in nummis. 687. 2.
 688. 1. 689. 1. 697. 1.
 Elephas, symbolum æternitatis.
 836. 1.
 Ελεφθερία. 694. 2. 726. 1. 2.
 729. 1.
 Ελεφθερία Δίμυ, 745. 2.
 Ελεφθερία Σεβαστή. 739. 1. 743. 2.
 Emerita. 699. 2. 704. 2. 706. 1.
 Emisenorum nummi. 768. 2. 806.
 1. 808. 2. 809. 2. 847. 1.
 EPE. 731. 2.
 Ephesorum nummi. 764. 2. 767.
 1. 797. 1. 812. 1. 817. 2.
 848. 1.
 Επι, sub. 741. 1.
 Επι Σεβαστή. 743. 1.
 Epiphaniensium nummi. 828. 1.
 Equester Ordo Princ. Juvent.
 785. 2.
 Equitum Concordia, Fides, Pax,
 Virtus. 856. 1.
 ΕΤΟΥΣ ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ.
 682. 1. 737. 1. 2.
 Etruscilla Aug. 838. 1.
 Εὐφροσύνη. 720. 1. 767. 2. 769. 2.
 776. 1. 788. 2.
 Europa tanro vecta, quid signi-
 ficet. 799. 2.
 Exerciti, pro Exercitus. 855. 1.
 856. 1. 863. 1. 870. 2. 876.
 2. 877. 1.
 Exercitus Inluricus. 839. 1.
 Exercitus Perficus. 873. 1.
 Exercitus VAC. 854. 1.
 Exercitus YSC. 854. 1.
 Exercitus varii, in nummis
 Hadriani. 760. 1.
 Expectate veni. 874. 1.
 Expeditio Aug. 757. 2.
 Exules Rom. Red. 746. 1.
 F.
 F. C Frumento convehendo.
 688. 1. 696. 1. 2.
 Fadus. 701. 2.
 Fasti emendandi. 708. 1. &c.
 744. 2. 749. 1. in Consulati-
 bus Gallieni. 853. 2. Vide
 Addenda.
 Faustina Pii. 766. 2. e gente Ga-
 leria. 768. 2. Ejus consecra-
 tio. 771. 2. 772. 2.
 Faustina via. 770. 1.
 Faustina Marci nummus singu-
 laris. 780. 2.
 Fecunditas. 778. 2. 802. 2.
 Fecunditas Aug. 815. 1. 847. 1.
 862. 1.
 Fecunditas Augustæ. 778. 2.
 820. 1. quid significet. 838. 1.
 Felicitas. 857. 1.
 Felicitas Aug. 798. 2. 820. 1.
 848. 2. 856. 2. 860. 1. 868. 1.
 Felicitati Aug. 762. 2. 780. 1.
 786. 1.
 Felicitas Augg. 841. 2.
 Felicitas boni eventus. 728. 1.
 Felicit. deorum. 852. 1.
 Felicitas Imp. 833. 2.
 Felicitati Perpetuæ. 790. 2.
 Felicitas Pop. Rom. 762. 2.
 Felicitas publica. 735. 1. 2. 820. 1.
 840. 2. 841. 2. 847. 1. 877. 1.
 Felicitas Reipublicæ. 876. 1.
 Felicitas sæculi. 792. 1. 838. 2.
 868. 1. Vide Sæculi felicitas.
 Felicitas Sec. 872. 2.
 Felicitas Temporum. 812. 1. 829.
 1. 2. 856. 1. 858. 2. 873. 2.
 Felix quare Commodus appella-
 tur. 790. 1.
 Felix in nummis Antonini Seve-
 ri, raro. 801. 2.
 Felix Severus Alexander quibus
 in nummis. 819. 1.
 Felix quando dictus Philippus
 Imp. 832. 1. 833. 2. 834. 1. 2.
 Fides August. 747. 2.
 Fidei Coh. 793. 1.
 Fides Equitum. 856. 1.
 Fidei Equitum. 848. 1.
 Fides Exercitus. 808. 1. 814. 2.
 815. 2. 832. 1. 856. 1. 858.
 2. 859. 1. 869. 2.
 Fides Exercituum. 727. 1. 731. 1.
 Fides Exercit. Augg. 878. 2.
 Fides Felicitatis. 735. 1.
 Fidei Leg. 798. 1.
 Fides Legion. 798. 1.
 Fides militum. 798. 1. 812. 1.
 819. 2. 821. 2. 824. 1. 829.
 1. 832. 1. 834. 1. 835. 1.
 846. 1. 848. 2. 849. 1. 856.
 1. 860. 2. 861. 2. 868. 2.
 869. 2. 872. 2. 876. 2. 877. 1.
 Fidem militum Germ. 849. 1.
 Fidem militum NN. 874. 1.
 Fides mutua Augg. 825. 1.
 Fidei Præf. 849. 1.
 Fides publica. 732. 2. 734. 1.
 Fidei publicæ. 740. 2.
 FIDES PVDI. 734. 1.
 FILIPPIS. 836. 1.
 Filius, pro genero. 798. 2.
 Filius, quis in nummis dicitur.
 684. 2. 721. 1.
 Fisci Judaici calumnia sublata.
 745. 1. 2.
 Flavii Chalcidenses. 753. 2. 758.
 1. 789. 1. Samosatenses. 834. 1.
 Flaviopolitarum nummi. 791. 1.
 809. 1. 2. 813. 1. 822. 1.
 Floriani Aug. numismata. 867.
 2. 868. 1.
 Fonteius Capito. 697. 1.
 Fortuna Augusti. 744. 1.
 Fortuna Opsequens. 775. 1.
 Fortuna duci. 792. 1.
 Fortuna felici. 792. 1.
 Fortuna manenti. 792. 1.
 Fortuna reduci. 796. 1. 797. 1.
 Fort. red. 752. 1. 753. 1. 756.
 2. 780. 1. 781. 2. 806. 2.
 808. 1.
 Fortuna redux. 862. 2. 866. 2.
 868. 2. 874. 2.
 Forum Trajani. 751. 1.
 Fostus Pompeius, scriptoribus
 rerum Romanarum ignotus.
 691. 1.
 Fundator Pacis. 802. 2.
 G.
 G. B. 807. 2. 808. 2. 825. 2.
 826. 1. 828. 2. 838. 2.
 839. 2.
 G. M. Gallienus. 851. 1. 854. 2.
 Postumus. 856. 1.
 G. T. A. 688. 1. 2.
 Gabalenium nummi. 750. 1. bis.
 786. 1. 791. 1. 802. 1. 804.
 2. 805. 1. 2. 806. 1. 813. 1.
 818. 2.
 Gabenorum nummi. 756. 2. 774. 2.
 Gadarensum nummi. 699. 2.
 709. 2. 732. 1. 733. 1. 748. 1.
 749. 1. 770. 1. 777. 1. 779.
 1. 2. 788. 1. 813. 1. 814. 2.
 830. 1.
 Galba e gente Livia, & Cæsa-
 rum. 725. 1.
 Galba Aug. colonia. 832. 2.
 Galeria gens illustris: ex qua
 postea etiam Gal. Maximianus.
 770. 2. 772. 2.
 Galerius Antoninus. 772. 2.
 Gallia. 729. 1.
 Gallie tres. 729. 1.
 Gallienæ Augustæ. 851. 2.
 Gallieni Aug. genus. 844. 1. 2.
 845. 1.
 Gallienus Aug. major natu quam
 Valerianus Aug. 845. 1. non
 fuit Valeriani Aug. filius.
 845. 1.
 Gallienus cum Exer. suo. 846. 1.
 Gallienus G. M. 851. 1. 854. 2.
 Gallinaceus, aries, &c. 785. 1.
 Gallinaceus nummi. 731. 1. 758.
 1. 759. 2. 767. 2. 768. 2.
 769. 1. 772. 1. 773. 1. 2.
 774. 1. 778. 1. 779. 1. 780.
 1. 2. 781. 1. 2. 799. 1. 2.
 802. 1. 813. 1.
 Gellius Questor. 694. 2.
 Gellius Rufus. 718. 1.
 Genetrix orbis. 706. 1. 2. 707. 2.
 Genius Aug. 859. 1.
 Gen. Aug. Felic. 792. 2.
 GEN. LVG. 799. 1.
 Genio Senatus. 769. 1.
 Genius Exerciti. 877. 1.
 Genius Exercit. Illyriciani. 838.
 2. 839. 1.
 Gen. Illyrici. 839. 1.
 Germania capta. 740. 2.
 Germania subacta. 784. 2.
 Germania symbola. 762. 1.
 GERMAN INDVT IIII.
 718. 2.
 Germanici Caesaris nummi. 715. 1.
 Germanicus & Drusus fratres.
 708. 1.
 Germanici Cæsares & Imp. qui.
 694. 1. 714. 1.
 Germanicus Maxu. 849. 1.
 855. 2.
 Germanorum nummi. 819. 1.
 834. 2.
 Geta Aug. de gente Hædida. 799.
 2. Pius tantum, non Felix.
 807. 2.
 Glabrio. 699. 2.
 ΓΑΥΚΩΝ. Vide Addenda.
 Goliziani nummi plurimi adulte-
 rini. 687. 2. 689. 2. 690. 2.
 Gordianorum genus. 827. 2.
 Gordianus unde Africanus. 683.
 2. 690. 2. 826. 2. 827. 2.
 828. 1.
 Eccece 2
 Gordianus Antonius, non Anto-
 ninus. 828. 1. 2.
 Gryphus. 848. 2.
 H.
 H. pro ἡγεμών. 788. 2.
 Hadrianus Aug. ex Claudia
 gente. 757. 1. Princeps Ju-
 ventutis. 750. 1. Titi Aug.
 pronepos, Nervæ Aug. nepos.
 755. 2. 756. 1. 759. 1. cur
 nudo capite. 762. 1. 2.
 Hadriani Aug. tertie nuptie.
 755. 2. annus XXXI. 765. 2.
 Hadriani Moles Romæ qua dicitur.
 758. 2.
 Hadrianotheritarum nummi. 832.
 2.
 Heliopolitarum in Ægypto num-
 mi. 759. 2.
 Heliopolitarum in Syria nummi.
 807. 1. 2.
 Herculi Comiti Aug. 857. 1.
 Herculi Commodiano. 793. 1.
 Herculi Conf. Aug. 849. 1.
 Herculi Deufonienfi. 857. 2.
 Herculi Erymantino. 849. 1.
 857. 2.
 Herculi Gaditano. 762. 2.
 Herculi Immortali. 857. 2.
 Herculi Inviato. 857. 2.
 Herculi Libyco. 849. 1. 857. 2.
 Herculi Magufano. 857. 2.
 Herculi Romano. 793. 2. 872. 1.
 Herculi Romano Aug. 857. 2.
 Herculi Rom. conditori. 793. 2.
 Herennius Etruscus. 837. 1.
 Hermias. 863. 1.
 Herodes Aug. 869. 1.
 Herodis tetrarchæ nummus. 714.
 2. 719. 1.
 Hesperidius. 698. 2. 699. 1.
 Hierapolitarum Asia nummi.
 794. 1.
 Hierapolite Syria. 768. 2. 769.
 1. 2. 780. 1. 2. 781. 2.
 Hierocæsariensium nummi. 796. 2.
 Hierosolyma, bustum. 731. 1.
 Hilaritas. 778. 2. 786. 2.
 Hilaritas Augg. 860. 2.
 Hilaritas Pop. Rom. 762. 2.
 Hilaritas Temporum. 797. 1.
 Hippocentaurus quid significet.
 750. 1. 800. 1. 848. 2.
 Hispania. 706. 2.
 Hispania. 699. 1. 714. 2.
 Hispania recepta. 699. 1. 2.
 Hispanie symbola. 760. 2. 761. 2.
 762. 1. 767. 2.
 Hispania. Clunia. 729. 1.
 Honos. 771. 2. 772. 1. 2. 773. 2.
 Honos & Virtus. 728. 1. 731. 1.
 Horatii alterum opus. 700. 2.
 Hostilianus a Tullo Hostilio rege
 Romanorum genus ducit. 817.
 1. idcirco Nobilissimus Cæsar.
 838. 1.
 Hews & Hewes quid sit. 763. 2.
 Hygia cum serpente, cur. 871. 2.
 Hypænorum nummi. 830. 1.
 I.
 I. Ea Faustina senior. 772. 2.
 I. Θία νεωτέρα. 695. 2.
 I. Θία Σεβαστή. 780. 1. 2. 781. 2. Vide Addenda.
 I. Θία Σεβαστή & Θεογονία. 846. 2.
 I. Θεολογία. Vide Addenda.
 I. Θία Παν. 758. 1.
 I. Θεογονία. 705. 2. 717. 2.
 I. Θία Κάρω. 877. 1.
 I. Θία Μαρίω. 815. 1.
 I. Θία Τίτω. 739. 2.
 I. Θία Σεβαστή. 740. 1.
 I.
 I. AASV. I. 869. 2.
 I. IT. Imp. iterum. 692. 1.
 I. V. Imp. quintum. 692. 1.
 III. XXX. 875. 1.
 Janus clausus. 720. 1.
 I. Ιεροπόλις. 764. 1.
 I. Ιεροπόλις. Gallienus. 851. 2.
 Illiberis. 817. 1.
 IMP. quid significet. 696. 1.
 IMP. CÉS. 849. 1.
 Imp. Germanicus quis dicatur.
 714. 2. 720. 2.
 IMP. MAX. DAT. 733. 1.
 IMPER. RECEP. 717. 2.
 IIMM.

IIMM. CC. FILIPPIS.

836. 1.
Imperatores cum plures essent, suum quisque habuit exercitum. 846. 1.
Imperatores perpetui, qui. 871. 1.
Imperi felicitas. 800. 1.
Indulgentia Augusti. 762. 2.
 763. 1. 773. 2. 818. 1. 849. 1. 866. 1.
Indulgentia Augg. in Carth. 804. 1. 2.
Indulgentia Augg. in Italiam. 804. 2.
Indulgentia Pia Postumi Aug. 855. 1.
Inscriptio vetus sincera. 701. 2.
falsa. 709. 1. 734. 1. 748. 1. 823. 2. 824. 1. 829. 1. 845. 2.
Inscriptio Antonini Pii falsa. 777. 2.
Inscriptio Arcus Severi falsa. 803. 2. 804. 1.
Invicti Pii Augg. 802. 2.
Invicto Aug. 876. 2.
Invicto Imp. 796. 1.
Invicto Imp. tropæ. 797. 2.
Invictus, l'Infatigable. 869. 1.
Invictus Aug. 803. 1. 822. 1.
Invictus Probus. 872. 1.
Invictus sacerdos Aug. 816. 1.
 10, Εἰς. 781. 1. 2.
 ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Vide Addenda.
Ἰσθμιας ἐπισημίας. 731. 2. 735. 2.
Jovi Cantab. 849. 1.
Jovi Conservatori. 740. 2. 741. 1. 813. 2. 814. 1. 829. 1. 842. 2. 863. 1. 866. 1.
Jovi Conf. Aug. 849. 1.
Jovi Conf. Probi Aug. 872. 2.
Jovi Crescenti. 847. 1. 849. 1.
Jovi Defens. salutis Aug. 793. 2.
Jovi Exsuper. 791. 2.
Jovi Juveni. 791. 2.
 I. O. M. CAPITO. 728. 1.
 I. O. M. Sponsori securitatis Aug. 701. 2.
Jovi Pacatori Orbis. 846. 1.
Jovi Præ. Orbis. 797. 2. 798. 1.
Jovi Statori. 857. 1. 859. 1.
Jovi Victori. 743. 2. 744. 1. 2. 846. 1. 849. 1. 859. 1. 861. 1. 868. 1. 876. 2. 877. 1. 878. 1.
Jovi Ultori. 741. 2. 819. 1. 821. 1. 859. 1.
Jovis custos. 732. 2.
Jovis stator. 829. 2.
Irenopolitarum nummi. 799. 1. 853. 2.
 ICΘ. ΠΥΘΙΑ. 809. 1.
Ἰσθμιας Ζῆς. 724. 1.
Italia. 768. 1.
Italie symbola. 760. 2. 761. 2. 762. 1. 768. 1.
Italica. 705. 2.
Jubentus Aug. 849. 1.
Judea capta. 731. 2. 735. 1.
Judeæ partes due. 760. 2. tres. 762. 1.
Julia Augusta nummi. 706. 1. 2.
Julia junior, Agrippina. 694. 1. 707. 1. mater C. Caesaris Germanici. 706. 2. 707. 1. 715. 2.
Julia Agrippina, mater Neronis. 720. 1.
Julia Drusi Cæs. mater. 706. 2.
Julia Titi filia. 736. 2. 739. 2. 742. 2. 743. 1.
Julia Domna, cur Felix. 807. 2.
Antonini Severi noverca. 807. 2.
Julia Domna genus. 794. 8.
Julia Mæse genus. 811. 2.
Julia Mamae genus. 811. 2. 819. 2.
Julia Soemias. 815. 1. 816. 2.
Julianus. M. Aur. Juliani numismata. 873. 2.
Julius Andronicus. 724. 1.
Julius Aquinus. 703. 2.
Junianus Lupus. 706. 1.
 Juno. 812. 2.
Juno Augustæ. 820. 1.
Juno conservatrix. 820. 1. 832. 2.
Juno Lucina. 808. 1.
Juno Regina. 797. 1. 839. 1. 847. 1. 2. 862. 2. 875. 2.

Junonem. 808. 1.
 Junoni Conserv. Aug. 847. 1.
 Junoni Martiali. 841. 1. 2.
 IVNT. 720. 2.
 Juppiter Conservator. 789. 1.
 Justitia Aug. 762. 2. 822. 2.
 Justiniani Aug. nummus Græcus. 907. 2.
 Justus Pescennius, a quo Justinus, & Justinianus. 686. 1.
 Juventa Imperi. 813. 1.
 Juventas. 768. 1.
 Juventus quid sit. 768. 1. 833. 1.
 Juventuti Aug. 849. 1.
 K. A. 872. 2. 875. 1.
 K B. 872. 2.
 KA B. 876. 1. 2.
 KA Γ. 877. 2. 878. 1.
 KA Δ. 863. 2. 871. 1.
 KA Ε. 876. 1. 877. 1.
 KA Σ. 875. 1. 878. 1.
 KA Ζ. 876. 1. 877. 1.
 K. A. Συρίας. 779. 2.
 Καθιέρωσις. 877. 1.
 KANAΘ. 744. 1.
 Karus & Karinus. 875. 1.
 Καρχαίων. 810. 1.
 Κοινοβόλιον. 808. 2.
 Κοινὸν Βελθυίας. 762. 1. 764. 1.
 Κοινὸν Κυπρίων. 734. 2. 736. 1.
 Κοινὸν Μακεδόνων. 822. 1.
 Κοινὸν Συρίας. 748. 1.
 KOM. Vide Addenda.
 ΚΟΞΩΝ. Vide Addenda.
 Κρότωνος. 726. 1. 745. 1.
 Κυδωνιαίων. 726. 2.
 Κύρως. 820. 2.
 Κόγιοι Imperatores. 779. 1.
 L.

L absque numeri nota quid significet. 721. 2. 739. 1. 802. 1.
Lælianus Aug. 869. 1.
Lætitia fundata. 833. 2. 865. 1. 868. 1.
Lætitia Temporum. 797. 1.
Lætitia C. V. 790. 2.
Lætitia Aug. 857. 1. 858. 2. 862. 1. 868. 2. 874. 1.
Lætitia Aug. N. 827. 2. 860. 1.
Lætitius Apalus. 698. 1.
Lævum latus, dignus. 786. 2.
Lampridius arguitur. 793. 1.
Lances quid significant. 688. 2.
Laodicensium ad mare nummi. 707. 2.
Laodicensium ad Libanum nummi. 739. 2. 752. 2. 767. 1. 2. 768. 2. Laodicea metropolis. 814. 2.
Laodiceorum Phrygiae nummi. 764. 2. 800. 2.
Lappaorum nummi. 739. 1.
Larinus. 706. 1.
 Λαρίων β'. Τεγ. 877. 2.
 Leg. IIII. Flavia P. F. 869. 2.
 Leg. VI. P. VI. F. 849. 2. 851. 1.
 Leg. VIII. Aug. 796. 1.
 Leg. XXII. Primigenia. 869. 2.
 Leg. XXX. VLP. VICT. P. F. 869. 2.
 Legionibus Antonii 695. 2.
 Legionibus Gallieni quot. 850. 1.
 Legionum nomina, unde. 849. 2. 850. 1.
 Lentulus Cossus. 699. 2.
 Leontopolitarum nummi. 774. 1.
 Lepidus Imp. 694. 2. Pont. Max. 695. 1.
 Leptis. 707. 2.
 Leucadiensium nummi. 830. 2.
 Liber Pater, Sol. 810. 2.
 Libero P. Conf. Aug. 850. 1.
 Libero Patri Vota publica. 789. 2.
 Liberalitas Aug. 756. 2. 766. 2. 767. 1. 786. 1. 797. 1. 813. 1. 814. 1. 819. 1. 821. 1. 832. 1. 837. 2. 840. 1. 854. 1. 858. 2.
 Liberalitas Augg. 840. 1. 846. 1. 850. 1.
 Liberalitas Augustorum 777. 2. 825. 2. 826. 2. 827. 1.
 Liberalitas Aug. II. 814. 2. 815. 1. 829. 1. 833. 2.
 Liberalitas Aug. III. 757. 2.

768. 1. 788. 1. 802. 2. 816. 1. 822. 1. 829. 2.
 Lib. Aug. T. 850. 1.
 Liberalitas Aug. IIII. 763. 1. 769. 2. 789. 1. 822. 2. 830. 1.
 Liberalitas Aug. V. 770. 2. 782. 1. 789. 1. 808. 1. 823. 1.
 Liberalitas Aug. VI. & V. 807. 2. 808. 1.
 Liberalitas Aug. VI. 785. 1. 790. 2. 807. 2.
 Liberalitas Aug. VII. 773. 2. 786. 1. 792. 1.
 Liberalitas Aug. VIII. 775. 1. 793. 2. 808. 2.
 Liberalitas Aug. VIII. 776. 1. 809. 2.
 Liberalitatis novem Antonini Pii. 766. 2.
 Liberatis civibus. 796. 2.
 Liberi Imp. Aug. Vesp. 730. 2.
 Liberi Aug. Commodi. 790. 2.
 Liberi Imp. Germ. 728. 2.
 Liberris Aug. 718. 2.
 Libertas. 773. 2. 774. 1.
 Libertas Aug. 787. 1. 792. 1. 793. 2. 815. 2. 858. 2.
 Libertas Augg. 840. 2. 841. 1.
 Libertas P. R. 727. 2.
 Libertas publica. 727. 2. 731. 2. 745. 2.
 Libertas restituta. 727. 2. 755. 2.
 Libertatis P. R. vindex. 698. 2.
 Libertini, Aet. vi. 9. qui fuerint. 901. 902. 903.
 Licinius Capella. 704. 1.
 Licinius Varus. 703. 2.
 Liliorum origo in nummis Francie, Artesie, & Flandrie, ex limite earum tunc regionum fluvio Legia. 1c Lis. 907. 1.
 Lituus quid significet. 688. 1. 691. 2. 694. 2.
 Livie Aug. nummi. 705. 2. 717. 2. 721. 2. 728. 2.
 Livia quando nupsit Augusto. 699. 2.
 Livia Mater Patriz. 704. 2.
 Livia numquam Julia. 704. 2. 705. 1. 2.
 Livia, que & Julia, Cæii soror. 715. 2.
 Locupletatori orbis terrarum. 756. 2.
 Lollia Paulina Cæii matrone. 715. 2.
 Lollianus Aug. nullus. 869. 1.
 Longina Domitia. 738. 1. 739. 1. 741. 1.
 Lotbarius IMP. PIVS. 690. 1.
 Lucii prænomen qui assumant. 842. 1.
 Lucilla fuit Annia. 779. 1.
 Lucilla nummi Græci. 781. 1. 2. 782. 1. nummus Græcus varius. 778. 1.
 Lucille Veri numismata. 778. 1. 2.
 Lucilla fit a Lucio. 778. 1.
 LVD. SAEC. 742. 1. 2.
 LVD. SAEC. FEC. 804. 1. 2.
 LVD. SAEC. A POP. FRVG AC. 742. 2.
 Ludovicus Imp. Pius. 690. 1.
 LVG. 877. 2.
 Luna cum aliis planetis quid significet. Vide Addenda.
 Lupa quid significet. 726. 2. 851. 1.
 Lupa cum Remo & Romulo. 823. 1. 870. 1. in quibus nummis Augustorum pingatur. 771. 2. in nummis M. Antonini Pii. 787. 1.
 Lupus, viri nomen. 706. 1.
 Lurinus. 720. 2.
 Lyra due. 747. 2.
 Lyrbitarum nummi. 855. 2.
 M.

ML. 874. 1.
 MP. 853. 2.
 MS 853. 2.
 MAC. AVG. 723. 1.
 Macedoniae symbola. 761. 2.
 Machabeus quid significet. 905. 2.
 Macrianus Aug. unicus. Ejusgenus. 866. 1.
 Macrini duo Augusti. 811. 2. 812. 2. Vide Addenda.

Macrinus Clodius. 729. 2.
 Magni cognomen unde. 690. 1.
 Magnia Urbica, Numeriani mater. 875. 2. Ejus numismata. 875. 1. 2.
 Magnificentia Augusti. 792. 1.
 Magydos. 705. 2.
 MAKK. 807. 2.
 Μακεδόνων. 717. 1. 721. 2.
 Mânia Scantilla Aug. 797. 1.
 Mannus rex. 779. 1.
 Marci prænomen quinam Augusti sumserint. 783. 2. 823. 2. 825. 2. 842. 1. prænomen primogenitorum in gente Antonia. 696. 2.
 Marcia gens ab Anco Marcio regis. 831. 1. 2.
 Marciana soror Trajani. 751. 2.
 Marcianopolitarum nummi. 800. 1. 817. 2. 830. 2.
 Marcianus Aug. e gente Marcia. 832. 2.
 Μαρεώτης. 774. 1.
 Marii Aug. numismata. 868. 2.
 Marini genus. 794. 2.
 Mariniane genus. 794. 2. 852. 1. numismata. 851. 2. 852. 1.
 Μαρίων Οὐελ. 835. 1.
 Mars Invictus. 863. 2.
 Mars Victor. 815. 2. 865. 1. 876. 1. 878. 2.
 Mars Ultor. 859. 1.
 Martem Propugnatorem. 829. 2.
 Marti Pacatori. 791. 2. 806. 2.
 Marti Pacifero. 821. 2. 824. 1. 842. 2. 850. 2. 859. 1. 865. 1. 868. 2. 871. 1. 2. 872. 2.
 Marti Propugnatori. 806. 2. 838. 2. 842. 2. 850. 2.
 Marti Rom. 798. 1.
 Marti Victori. 797. 2.
 Marullus. 703. 2.
 Mater Augg. 808. 2.
 Mater Augg. Mater Senat. Mater Patr. 807. 2.
 Mater Castrorum, Faustina Pii. 778. 1.
 Mater Deum. 802. 2.
 Mater Patriz Augustæ. 704. 2.
 Matidia Aug. 751. 2.
 Matri Castrorum. 791. 1. 820. 1. 822. 2.
 Matri Deum Conservat. 793. 1. 2.
 Matri Magnæ. 778. 1. 2.
 Maurerania. 767. 2.
 Maureraniae symbola. 762. 1.
 Maxentius Aug. a Romulo ducit originem. 463. 1. e Pompeiâ gente. 463. 1. Vide Addenda.
 Maxentius Princeps Invictus. 459. 2. Victor omnium gentium. Vide Addenda.
 Maximinus fit a Maximiano, tum Maximus n. Maximino. 824. 2.
 Maximini Jul. Veri Aug. genus. 811. 2. 823. 2.
 Memoriae æternæ. 861. 1.
 Μεμφεῖτης. 774. 1.
 Μεμδισι. 770. 1.
 Menophilus. 830. 2.
 Menses Paphiorum. 702. 1.
 Mesicinius Rufus. 700. 1. 2. 701. 2.
 Mesembrianorum nummi. 832. 2.
 Messalina Claudii. 718. 1. 719. 1. 2.
 Messalina Neronis. 724. 1.
 Metalli Ulp. Pann. 751. 1.
 Metellorum numismata. 686. 1. 2. 687. 1. 2. 688. 1. 2. 689. 1.
 Metropolitum nummi. 848. 1.
 Μεθουναίων. 743. 2.
 Μητρ. Σεγ. το. πιδ. 820. 1. 822. 2.
 Midasium nummi. 833. 1.
 Mileforum nummi. 825. 2.
 Milliarium sæculum. 835. 2.
 Minatius Sabinus Proquestor, ignotus Romanis scriptoribus. 691. 2.
 Miner. Fautr. 857. 2.
 Minervæ Paciferæ. 792. 2.
 Minerva sancta. 805. 1.
 Minerva victrix. 791. 2. 815. 1.
 Minervæ victrici. 797. 2. Mi-

- Misericoe parenti Principum.* 829. 1.
Moderationi. 708. 1.
Moneta Augusti. 740. 1. 741. 2. 756. 2. 799. 1. 847. 2. 850. 2. 856. 2. 872. 1.
Moneta Augg. 876. 2. 878. 1.
Montanus. 715. 1. 2.
Mopsestatarum nummi. 768. 2. 803. 1. 804. 2. 812. 2.
Mumia Achaia. 730. 1.
Munificia Aug. 772. 2. 800. 1. 816. 2.
Munificia Gordiani Aug. 830. 1. 2.
Murus Hadriani. 806. 1.
Mylasensium nummi. 799. 2. N.
N CAPR. 717. 1. 2.
 N S. 847. 2.
Navarx. 816. 1. 2.
Navius. 775. 2.
Neapoleos Palaestina nummi. 736. 2. 741. 2. 743. 1. 774. 2. 775. 1. 2. 776. 1. 812. 2. 832. 2. 836. 1.
Nematus. 704. 1.
Neocæsariensium nummi. 722. 1. 2. 777. 1. 865. 1. 806. 2. 821. 1.
Neocori. 806. 2.
Nepos in nummis quis dicitur. 684. 2. 685. 1. 709. 1. 2. 710. 2. 756. 1.
Neptunus cur Pompeius. 692. 1.
Neptun. Aug. 859. 1.
Neptuno reduci. 731. 1. 2. 857. 1.
Neptuno Conf. Aug. 850. 2.
Nero Claudius Drusus Imp. Germ. 701. 2. 717. 2.
Nero & Drusus, Caji fratres. 715. 2.
Nero Aug. non habet in nummis TR. POT. XIII. 724. 2.
Neroniana triumphans victoria. 722. 2.
Nerva Proq. 695. 1.
Nerva Aug. de gente Licinia, & Siliana, & Germanici, & Caesarum. 744. 2. 746. 1. e gente *Elia.* 782. 2. 783. 1.
Nicaensium nummi. 764. 2. 767. 1. 817. 2. 852. 2.
Nicomediensium nummi. 761. 2. 764. 2. 767. 1. 839. 2. 852. 2.
Nigriniani nummi, & genus. 866. 2.
Nilus. 749. 2. 750. 2. 759. 1. 2. 762. 1. 763. 2. 765. 2. 769. 2. 772. 2.
Nila. 738. 2.
Nobilissimus Caesar, cur. 838. 1. 839. 2. ubi primum occurrat. 832. 2. quid significet. ibidem. Vide Addenda.
Nobilitas. 799. 2. 821. 2.
Nobilitas Aug. 783. 1. 790. 2. 860. 2.
Nobilitas Augg. 831. 2. 835. 2.
Noctua, sapientia symbolum. 838. 1.
Nomina ex patre partim, partim ex matre petita. 684. 1. 2.
Nomina in ianus desinentia, unde petita. 683. 1.
Norba Caesariana. 714. 2.
Nova Juno, Livia. 706. 1. 2.
Messalina Claudii. 718. 1.
Novius. 703. 2. 704. 1.
Numeriani Aug. numismata. 876. 877.
Numerianus Aug. nomen habet a conjuge Numeria. 875. 2.
Nummi adulterini multi ineunte saeculo XVI. fabricati. 730. 1.
Nummi litteris Græcis Latinisque simul scripti. 739. 2. 791. 2. 819. 1. O.
O B C.S. 798. 2.
Ob conservationem salutis. 850. 2.
Ob libert. Rec. 850. 2.
Obeliscus. 736. 2.
Octavia conjux Neronis. 721. 1. 2. 722. 1.
Octavianus pro Octavio prave dicitur. 694. 2.
Octavius fuit Augustus, non Octavianus. 683. 1.
Odeffitarum nummi. 830. 2.
Ὀλύμπιος Hadrianus. 764. 1. 2. Commodus. 794. 1.
Ὀμόνοια. 764. 2. 797. 1.
Opi divin. 797. 1.
Oppius Capito. 696. 1.
Opsequens, pro Obsequens. 775. 1.
Optime Maxime. 791. 1.
Optimi cognomen datum Trajano. 752. 1. Claudio Gothico. 861. 1.
Optimo Principi. 745. 2. &c. 796. 1. 797. 1.
Orbiana. 819. 2.
Oriens. 756. 1.
Oriens Aug. 850. 2. 856. 2. 857. 1. 863. 1. 871. 2. 872. 1.
Oriens Augg. 846. 1. 850. 2. 878. 1.
Origini Aug. 683. 2. 691. 1. 771. 2. 870. 1.
Orthosensium nummi. 772. 2.
Osca. 695. 2. 703. 2. 704. 1. 714. 2.
Otacilia Severa genus. 832. 2.
Oualens pro Valens. 838. 1.
Ovéndix, Vindex. 841. 2.
Ovidius. 707. 1.
Oἰολοστὰς, Volsianus. 841. 2.
Ὀξύρυγες. 774. 1. P.
Π O. 812. 1.
 P L P. 874. 1.
 P N R. 717. 1. 719. 1.
 Π. Π. 839. 2.
 P XXI. 872. 1. 876. 2.
Pactatiani Aug. genus. 794. 2. numismata. 835. 1.
Pacator Orbis. 802. 2. 855. 1. 863. 2. 868. 1. 2.
P. Pagi viri eruditi adnotatio. 817. 1.
ΠΑΛΑ. Palestina est, non Palmyra. 864. 1.
Palestina Syria, qua. 774. 2.
Palma, Judææ & Samariae symbolum. 743. 1.
Palmyrum a Salomone constructam fuisse qui falso putarunt. 864. 1. 2.
Pannonia. 764. 2. 765. 1.
Pannoniæ. 837. 2. 863. 1.
Pannoniæ Aug. 873. 2.
Panormus. 705. 2.
ΠΑΝΟC. 758. 1.
Paphiorum menses. 702. 1.
Parra. 706. 1.
Part. Arab. Part. Adiab. 798. 2.
Parthia. 767. 2.
Part. Max. 780. 2. 786. 2. 801. 2.
Patientia Aug. 762. 2.
Pater. Augustus, Nerva, Pertinax. Vide Addenda.
Patri Patria titulus quando Augusto datus. 701. 1. 703. 1. 2.
Pater Senat. 791. 1.
Patres Senatus. 825. 1. 826. 1.
Patrensis colonia. 704. 1. 709. 1. 718. 1. 740. 2.
Pausanias arguitur. 774. 2.
PAX. 750. 1. 755. 2.
PAXS. 727. 2.
Pax æterna. 785. 2. 829. 2. 833. 2. 834. 2. 835. 1. 840. 2.
Paci æternæ. 792. 1.
Pax Augusti. 727. 2. 731. 2. 735. 2. 736. 2. 739. 1. 865. 1. 869. 1. 871. 1. 874. 1. 875. 1.
Paci Augustæ. 736. 1.
Paci Aug. 717. 1. 719. 2. 842. 2.
Pax Augg. 841. 2. 850. 2. 876. 2. 878. 1.
Pax Auggg. 874. 2.
Pax & Libertas. 727. 2.
Pax Equit. 856. 1.
Pax Exercitii. 876. 2.
Pax fundata. 850. 2. 865. 1.
Pax fundata cum Persis. 833. 2.
Pax German. 727. 2.
Paci orbis terrarum. 727. 2. 731. 2.
Pax P. R. 718. 1.
Pax publica. 825. 2. 865. 1.
Pella colonia. 829. 1.
Perdam Babilonis nomen. 905. 1. 2.
Perennitati Augg. 850. 2.
Pergensium nummi. 834. 2. 847. 2. 855. 1.
Perinthiorum nummi. 806. 2. 813. 2.
Περίοδος δεινότη. 822. 2.
Perpetuitati Aug. 819. 1.
Perpetuitati Augg. 850. 2.
Perpetui Imp. qui. 871. 1.
Perpetuus Aug. 745. 2. Tetricus. 859. 2.
Perpetuo Imp. Probo Aug. 871. 1.
Pertinacis Aug. genus. 795. 1. Vide Addenda.
Pescennii Aug. genus. 794. 1. Vide Addenda.
Pessinuntiorum nummi. 777. 1.
Pharissus quid significet. 904. 2.
Philadelphorum nummi. 736. 2. 738. 2.
Philippense prelium. 694. 2.
Philippi Imp. genus nobile. 831. 1. 2. ab Anco Marcio & Numa Pompilio. 835. 2.
Philippus filius materno genere ex Septimio Severo Aug. etiam genus traxit. 834. 2.
Philippi nomen unde in nominibus regum Francorum, attribuitur. 832. 1.
Philippi Aug. regis Francorum nummi singularis. 906. 1. 2.
Philippopolitarum nummi. 834. 1. 835. 1.
Phoenix. 767. 2.
Phrygia symbola. 761. 1. 2.
ΠΙΑ. 796. 2.
Pia cur Faustina Marci. 791. 1.
ΠΙOC & ΠΕΙOC in nummis Græcis. 686. 1. 802. 1.
ΠΕΙΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ. 767. 1.
Pii cognomen in nummis quid significet, & qua illius origo. 686. 1. 2. 687. 2. 688. 1. 2. 690. 1.
Principes qui non sunt dicti Pii. 766. 1.
Pietas. 750. 1. 778. 1. 2.
Pietas Augusti. 735. 2. 736. 1. 741. 2.
Pietas Aug. 762. 2. 768. 1. 785. 2. 812. 2. 818. 1. 824. 2. 847. 1. 861. 2. 869. 1. 871. 2. 877. 1.
Pietas Aug. N. 833. 1.
Pietati Aug. 728. 2. 775. 1. 776. 1. 2.
Pietas Augg. 802. 1. 826. 2. 832. 1. 2. 838. 1. 2. 840. 2. 841. 1. 846. 2. 847. 1. 2. 850. 2. 878. 1.
Pietas Augustorum. 834. 2. 835. 2. 860. 2.
Pietas COS. 692. 2. 694. 2.
Pietas erga egenos. 855. 1.
Pietas mutua Augg. 825. 1.
Pietas publica. 802. 2.
Piet. Saeculi. 851. 1.
Pietati Senatus. 791. 1.
Pietatis symbola. 751. 1. 752. 1. 766. 2. 768. 1. 773. 1. 2.
Pileus, symbolum Libertatis. 716. 2.
Piso Proquaestor. 691. 1.
Plautilla Aug. genus. 794. 2. 802. 1.
Plebei Urbanae frumento constituto. 745. 2.
Πληθὺς πατρ. mensis. 702. 1.
Plinius emendatur. 705. 1.
Plotina conjux Trajani. 746. 2. 747. 2. 751. 2. 755. 1.
Publicius Propratore. 691. 1.
Polemon rex. 720. 2.
Πολιάρχης. 724. 1.
Pompeia gens ex Numa Pompilio. 690. 1. 691. 1. ex Romulo. 691. 1. 769. 1. 770. 2.
Pompeiorum stemma. 690. 1.
Pompeiani Gadarenses. 830. 1.
Pompeipolitarum nummi. 692. 1. 809. 1.
Pomponia gens ex Numa Pompilio. 691. 1.
Pomponius Bassus. 742. 1. 745. 2. 746. 1.
Pomponius Parra. 706. 1.
Poppæa Neronis. 722. 2. 723. 1. 2.
Poppæus Cæs. 703. 1.
Porcus. 701. 2.
Portum Trajani. 750. 2.
Postumi Aug. genus. 854. 1.
Postumus Aug. unicus. 856. 1. 2.
Postumus G. M. 856. 1.
Postumii juniorum nummi adulterini. 857. 1.
Præf. Classi & oræ marit. 691. 2. 692. 1.
Prænomen qui non habent in nummis. 746. 2. Prænomena quando ponantur. 709. 2. 770. 1.
Prator. Recep. 717. 1. 719. 1.
Pratorianorum concordia. 727. 1.
Primi decennales. 784. 7. 789. 2. 803. 1.
Primigenia legio. 869. 2.
Princ. Juventutis. 785. 2. 812. 2.
Princeps Juventutis. 720. 2. 731. 1. 733. 2. 735. 1. 2. 736. 2. 738. 1. 739. 1. 750. 1.
Principi Juventutis. 799. 1. 2. 824. 2.
 833. 1. 838. 1. 2. 839. 1. 2. 840. 2. 847. 1. 2. 848. 1. 867. 2. 873. 1. 876. 1. Principis Juventutis symbolum. 786. 2. Priscus. 714. 2.
PROB. 717. 2.
Probi Aug. numismata. 870. 1.
Probus Aug. annis septem imperavit. 873. 1.
PROCOS. quando scribitur. 804. 1.
Proconsul Bithynia. 718. 1.
PROF. 805. 2.
Profectio Augusti. 752. 1. 779. 2. 784. 1. 800. 1. 2. 808. 1. 809. 2.
Profectio Aug. fel. 800. 2.
Profectio Augg. 805. 2. 821. 2.
Προφωια. 765. 2.
Προφωια Θεω. 796. 1. 2.
Propago Imperi. 802. 1.
Propugnator. 786. 1.
Prora navis quid significet. 687. 2. 697. 2.
Prospitarum nummi. 759. 2. 770. 1. 777. 1. 2.
Providentia. 704. 2. 747. 1. 753. 1.
Providentia typus. 819. 1.
Providentia Aug. 735. 2. 784. 2. 790. 1. 797. 2. 822. 1. 826. 1. 829. 1. 831. 1. 861. 2. 865. 2. 868. 2. 869. 1. 871. 2. 872. 1. 874. 1.
Providentia Augg. 826. 1. 841. 1. 878. 1.
Providentia decorum. 757. 2. 768. 2. 796. 1. 2. 807. 2. 812. 1. 814. 2. 825. 2. 827. 1. 856. 1. 862. 2. 865. 1. 868. 1.
Providentia Senatus. 745. 1.
Prusensium nummi. 819. 2.
Prusensium nummi. 817. 2. 851. 2.
Psalmi LXVII. interpretatio. 909. &c.
Ptolemai, libro 2. Machab. qui. Vide Addenda.
Ptolemaus rex Mauretania. 698. 1. 716. 1.
Ptolemaei colonia. 717. 1. 834. 2.
Publii prænomen quinquam Augusti sumerent. 796. 2. 808. 1. 845. 2.
Pudicitia. 778. 2. 802. 2. 812. 2.
Pudicitia Aug. 819. 2. 832. 2. 875. 2.
Puellæ Faustianæ. 770. 2.
Pugio in nummis, quid significet. 697. 1.
Puncta in nummis. 860. 2.
Pupien Aug. genus. 825. 2. 826. 1.
Purpura Tyria. 834. 2.
Pythagoras. 838. 1.
Q XX T. 862. 2.
Q XXL. 876. 1.
Quadrages. remissa. 729. 1.
Quadratus. 721. 2.
Quatuorviri. 695. 1.
Quieti Aug. genus. 866. 1.
Quintilius Varus. 701. 1.
Quinquennales Postumi Aug. 856. 1.
Quintilianus arguitur. 740. 1. R.
R A. 872. 1.
R B. 872. 2.
R Γ. **R** Δ. **R** Z. &c. 872. 1.
R P. **R** S. **R** Γ. **R** T. **R** E. **R** H.
RT 5. 861. 1. 862. 2. 870. 1. 872. 1. 873. 1.
R CC. 706. 2. 715. 2. 716. 2.
Ramathenorum ara. 702. 2.
Raphaneatarum nummi. 820. 2.
Raphatarum nummi. 743. 2. 744. 1. 785. 1. 803. 1.
Rector Orbis. 797. 1. 801. 1.
REGIARTIS. 855. 1.
Regna assignata. 753. 1.
Regnante Christo. 907. 1.
Regulus Triumvir Monet. 859. 1.
Religio Aug. 785. 1.
Reliqua vetera H. S. novies mil. abollita. 756. 2.
Requies Optimor. Meritor. 861. 1.
REST. NVM. 729. 1.
Restitutori &c. in nummis Hadriani. 761. 1.
REST. in nummo Trajani, in quo & Metelli Pii nomen. 688. 1.
Restitutor Exercitii. 863. 1. 870. 2.
Restitutor Galliarum. 851. 1. 855. 1. 857. 1.
Restit. Gen. humani. 846. 2. 851. 1.
Rest. Italiae. 750. 2. 784. 2.
Restitutor Mon. 822. 2.
Restitutor Orbis. 846. 2. 855. 1. 863. 2. 871. 1.
Restitutori orbis terrarum. 761. 2.
Restitutor Orientis. 846. 2. 851. 1. 863. 2.
Restitutor Saeculi. 871. 1.
Restitutori Sarmatiae. 784. 2.
Restitutori Urbis. 802. 2. 803. 1.
Rex Armeniis datus. 768. 2. 780. 1.
Rex Parthis datus. 753. 1.
Rex Parthus. 753. 1.
Rex Quadis datus. 768. 1.
Rhenus, Salus Provinciarum. 855. 1.
Rhevanensium nummi. 837. 2. 838. 1.
Roma æterna. 797. 1.
Romæ æternæ. 796. 1. 822. 2. 826. 1. 829. 1. 836. 1. 840. 1. 2. 847. 1. 855. 1. 863. 2. 865. 1. 866. 1. 870. 1. 878. 2.
Romæ & Augusto. Prius Roma, deinde Augustus. 703. 2.
Romæ & Impetio. 728. 2.
 Ffffff Roma

Roma felix. 762. 2.
 Roma renascens. 728. 1. 745. 2.
 Roma refurgens. 731. 2.
 Romulo Augusto. 769. 1. 2.
 Romulo conditori. 762. 2.
 Rufus Gellius. 718. 1.
 Rufus Mefcinius. 700. 1. 2. 701. 2.
 Rutilus. 704. 1.
 S.
 Semiffam significat. 687. 2.
 S. B. 873. 2.
 S. C. Senatusconsulto, in nummo aureo. 865. 2.
 S. M. S. X. X. I. 875. 2.
 S. M. S. X. X. I. B. 877. 1.
 S. M. S. X. X. I. F. 878. 2.
 S. R. 807. 1. 834. 1.
 S. X. X. I. 873. 2. 877. 1.
 S. X. X. I. T. 875. 1.
 Sabina Aug. 757. 2. 763. 1. Ejus consecratio. 769. 2.
 Sabina Aug. tertia nuptia. 755. 2.
 Sabina Tranquillina. 828. 2. 829. 1. 2. ignota scriptoribus Romana historia.
 Sacerdos Dei Solis. Elagab. 816. 1.
 Sacerdotis quid significet. 905. 1.
 S. A. E. C. A. V. R. 757. 2.
 Saculares Aug. 835. 2. 836. 1. 2.
 Sacularia sacra. 719. 2. 804. 1.
 S. A. E. C. F. E. L. 790. 1.
 Saculi felicitas. 775. 1. 808. 1. 815. 2. 836. 1. 867. 2. 868. 2. 875. 1. Vide Felicitas saculi.
 Saculo frugifero. 796. 1. 797. 2. 798. 2. 855. 1.
 Saculum novum. 835. 2. 841. 2.
 S. A. L. S. A. L. D. U. B. A. 692. 2.
 Sallustia Barbia Orbiana. 819. 2.
 Sallustius Aristianus. 799. 2.
 Salomina Aug. genitrix. 846. 2.
 Salomina Aug. Valeriani Aug. primam conjux, deinde Gallieni Aug.
 Salomina X. 847. 1.
 Salomina. 847. 2. 848. 1.
 Salvius Imp. 696. 1.
 Salvius Orho. 728. 1.
 Salus Antonini Aug. 815. 2.
 Salus Aug. 753. 1. 772. 1. 773. 2. 865. 2. 869. 1. 871. 2.
 Saluti Augusti. 741. 1. 776. 1.
 Salus Aug. 853. 1. 860. 1.
 Saluti Augustorum. 779. 2.
 Salus Dea, cum serpente; cur. 804. 2. 819. 1. 871. 2.
 Salus Exercitii. 855. 1.
 Salus Exercitus. 856. 1.
 Salus Generis Humani. 727. 2. 801. 1.
 Salus Postumi Aug. 856. 2.
 Salus Provinciarum. 855. 1.
 Salus publica. 745. 2. 812. 2. 875. 2.
 Samiorum nummi. 826. 2. 829. 1. 838. 1. 847. 1. 2.
 Samosatensium nummi. 759. 2. 777. 2. 834. 1.
 Sancto Deo Soli Elagab. 816. 1.
 Sarcophagus. 738. 2.
 Sarcophagus Sarcophagi. 903. 1.
 Sarmaticus. 785. 1. 2.
 Saryrus quid significet. 770. 1.
 Sawomata regis. 799. 2.
 Scarpus Imp. 697. 2.
 Scepstorum nummi. 801. 1.
 Scipio cognomen Metelli Pii. 688. 1.
 Sebastenorum in Syria ara. 698. 1. 723. 2. numismata. 739. 2. 791. 2. 792. 1. 796. 2.
 Securitas Augusti. 735. 1. 868. 2.
 Securitas Aug. 826. 2. 840. 1.
 Securitas Imperii. 800. 1.
 Securitas Orbis. 792. 1. 833. 2. 871. 2.
 Securitas Perpetua. 822. 2. 829. 2. 851. 1. 865. 2. 871. 1.
 Securitati Pe perux. 809. 1.
 Securitas P. Romani. 727. 2.
 S. E. C. S. A. E. C. 788. 1.
 Segetia Dez. 847. 1.
 Segetia. 773. 2.
 Sejanus. 709. 2.
 Seleucensium in Cilicia nummi. 825. 2. 828. 1. 2. 841. 1.
 Seleucensium in Syria nummi. 719. 1. 723. 1. 748. 2. 756. 1. 803. 1. 821. 2.
 Selinuntum. 754. 1. 2.
 Sempromius. 703. 2.
 Senatus, Summa potestas non penes Augustum sed penes Senatum fuit. 682. 2. 701. 1. 729. 2. 755. 1. Vide supra, Augusti fiant &c.
 Septimia Zenobia Aug. 863. 1.
 S. E. R. G. N. E. A. P. 832. 2. 836. 1.
 Serapi Comiti Aug. 857. 1.
 Serapidi Comiti Aug. 851. 1.
 Serapidi Comiti Aug. 851. 1.
 Serapidi Conf. Aug. 793. 2.
 Serpens cura Hygia, cur. 871. 2.
 Serpentes; Asia symbola. 696. 1. 713. 2.
 Servius non est prænomen. 725. 1.
 Sestertii. 757. 1.
 Severina Aug. Ulpia est. 868. 1.
 Severina Aug. ignota scriptoribus historia Aug. 862. 1.
 Severina Aug. genitrix. 861. 2. ejusdem nummus perramus. 870. 1.
 Severi Aug. genitrix. 795. 1.
 Severus Divi Marci F. 798. 2.
 Severus Caelius. 703. 2.
 v. Pompeius Cn. nepos. 692. 2.

Enuactia. 781. 1.
 Sicilia. 767. 2. Sicilia symbola. 761. 2. 762. 1.
 Sideribus recepta. 791. 1.
 Siderum nummi. 797. 2. 799. 1. 852. 2.
 Sidon metropolis. 814. 2. v. v. v. v. v. 816. 1.
 Sidoniorum nummi. 702. 2. 719. 1. 753. 2. 756. 1.
 Signis receptis. 700. 1.
 Silanus. 707. 2.
 Simulacrum quid significet. 702. 1.
 Singarorum nummi. 828. 2.
 Sinistrum latus, dignus. 786. 2. 802. 2.
 Sinope. 764. 2. 774. 1. 828. 2. 830. 2.
 Sirene cum ancora quid significet. 692. 1.
 Scifcia Aug. 851. 1.
 Scifcia Probi Aug. 872. 1.
 Sitta Ceres. 810. 2.
 Smaitarum nummi. 804. 2. 805. 1.
 Smyrneorum nummi. 705. 2. 828. 1.
 Sol, aternitatis Symbolum. 830. 1. 856. 2. Orientis Symbolum. 695. 2. 696. 1. 697. 1. 699. 2. 752. 1.
 Sol & Luna quid significet. 834. 2.
 Sol imperii dominus. 848. 2.
 Sol Dominus Imperii Romani. 862. 1.
 Sol in navi quid significet. 834. 2.
 Soli Conf. Aug. 851. 1.
 Soli invidio. 862. 2. 866. 1. 873. 1.
 Solus Imp. 697. 1.
 Sparfus. 794. 1.
 Spartianus arguitur. 764. 1.
 Spei typus. 774. 2. 775. 2.
 Spes Aug. 870. 1.
 Spes Augusta. 717. 1.
 Spes Aug. 860. 2.
 Spes Felicitatis Orbis. 833. 2.
 Spei perpetua. 799. 1. 814. 1. 855. 1.
 Spes publica. 785. 2. 812. 2. 819. 1. 838. 2. 848. 1. 858. 1. 860. 1. 877. 1.
 Sphinx quid significet. 699. 2.
 Spica quid significet. 688. 2. 821. 2.
 Spōns. Securit. Aug. 791. 2.
 Stobensii colonia. 733. 1.
 Suetonius arguitur. 719. 1. 727. 1.
 SVFPD. 742. 1.
 Summus sacerdos Aug. 815. 2.
 Sympheron Prator. 828. 2.
 Synagoga Hierosolymis tantum dua. 904. 1.
 Syria. 767. 2.
 Syriorum nummi. 779. 2.
 Σωτηρι & οίκουμηνος. 723. 1.
 T.

TCNES in nummo Decentii Caesaris. 793. 1.
 T. X. X. I. 862. 2. 877. 1.
 Taciti Aug. genitrix. 865. 1. 2.
 Tacitus arguitur. 730. 1.
 Tarracina. 714. 2.
 Tarraco Turrita. 703. 1. 2. 704. 2.
 Tarsensium nummi. 802. 1. 807. 2. 825. 2. 826. 1. 828. 2. 834. 1. 839. 2.
 Tatianus. 830. 1.
 Τελειόφρων & οἶκος. 767. 1.
 Tellus stabil. 762. 2. 763. 1. 790. 1. 791. 2.
 Temnitatum nummi. 764. 2.
 Templum Divi Aug. rest. 775. 2.
 Temporum felicitas. 772. 1. 781. 1. 789. 1. 863. 1. 865. 2. 868. 1. 869. 1. 870. 2.
 Tentyriarum nummi. 772. 1.
 Ter Consul, bonos maximos. 839. 2.
 Tertius, Asfarcha. 828. 1.
 Tetrici Aug. genitrix. 858. 1. nummi singulares. 859. 2. 860. 1. 861. 1.
 Τηροδορεῦσι. 848. 1.
 Theffalonicensium nummi. 818. 2.
 Thyatirenorum nummi. 817. 1.
 Tiberensium nummi. 747. 2. 757. 1. 758. 1.
 Tiberinus. 703. 2.
 Tiberii Imp. duplex initium imperii, fictitium. 708. 1.
 Tiberii Imp. temperia pacifica. 710. 1.
 Tiberius bonus princeps. 707. 2. non tam P. P. 707. 2. non est in titulis IMP. TI. 707. 2. ubi Αὐτοκράτωρ. 707. 2. 709. 2. idem Οἶκος. 706. 1.
 Refitutus. 710. 1.
 Tiberius Tiberii nepos filius. 708. 2.
 Titiana Aug. 797. 1.
 Titius. 701. 1.
 Titus Imp. de gente Caesarum. 730. 2.
 Titus, prænomen primogenitorum & Flavii. 736. 2.
 Titi prænomen cur capis Antoninus Pius. 783. 2.
 Togata gens. 724. 2.
 Tomi metropolis Ponti. 824. 2.
 Trajanus Trajani pater. 751. 2.
 Trajanus Aug. ex Claudia gente. 757. 1. de stirpe Germanici Caesaris. 747. 1. 748. 2. de gente Ulpia. 747. 1. Ejusdem consecratio. 754. 2. 757. 1.
 Trajanus Deius, nec Pius, nec Felix. 837. 1. nisi in coloniis duabus. 839. 1.
 Trajceus. 805. 2.
 Trajceus Augusti. 829. 2.
 Trajceus Aug. 876. 1.
 Trallianorum nummi. 828. 1.
 TRANQ. 773. 1.
 Tranquillitas Augusti. 762. 2. 836. 1.
 Trebellius Pollio arguitur. 849. 1.
 Treboniani Aug. genitrix. 846. 1.

Tribunicia Potestas. 754. 1.
 Tribunicia Potestas quando delata Augusti. 699. 1.
 TR. POT. VII. TR. POT. VIII. 774. 1.
 Tribunicia potestas gemina. 774. 1. in rebus civilibus. 753. 2. in exercitibus. 756. 1. 771. 2.
 Tribunicia potestatis annus quintus & sextus simul. 758. 1.
 Tribunicia Potestas quo anni mense delata Caesaribus. 682. 1. 2.
 Tributum singulis mensibus a Mercatoribus pendit solitum. 868. 2.
 Tridens quid significet. 692. 1.
 Tripolis v. v. v. v. v. 816. 2.
 Tripolitarum nummi. 697. 2. 698. 1. 702. 1. 708. 1. 753. 1. 754. 1. 756. 1. 768. 2. 769. 1. 770. 2. 771. 2. 803. 1. 808. 2. 809. 2. 814. 2. 815. 1. 816. 2. 817. 1.
 Tripolitani sui juris, non Romani. 702. 1.
 Tripus quid significet. 691. 2.
 Tritemis quid significet. 780. 1. 790. 1.
 Triumphus Æthiopum. 872. 2.
 TRIVMP. AVG. 731. 2.
 TRIVMPHVS QVAD. 877. 2.
 Triumvir Valetudinis. 801. 1.
 Treasensium nummi. 808. 1.
 TVR. 697. 2.
 Turiaso. 793. 2. 704. 1.
 Turpilianus. 731. 2.
 Tutela Aug. 732. 1.
 Tutelaris. 688. 1. 2.
 Tyranenium nummi. 780. 2.
 Tyrannus xxx. falso dicti. 866. 2. 867. 1.
 Tyrus colonia metropolis. 814. 1. 817. 2. 819. 1. 834. 2.
 Tyri numismata. 697. 1. 751. 1. 752. 1. 753. 2.

V.
 V. X. X. I. 870. 1.
 V. X. X. I. T. 871. 1. 871. 2.
 VI. X. X. I. T. 878. 2.
 V. I. P. VI. E. 686. 2. 850. 1.
 Vabalathi nummi. 862. 1. 863. 1. 2.
 Vabalathus VCRIMPR. 862. 2.
 Valagases rex. 767. 1.
 Valens cognomen Julia gentis. 887. 1.
 Valentinus. 703. 2.
 Valeriani Aug. genitrix. 844. 1. 2.
 Valerianus junior. 847. 1.
 Valetudinis Triumvir. 801. 1.
 Variata clades. 703. 1.
 Varro Praequator. 691. 1.
 Varus. 701. 1. 2.
 Varus Licinius. 703. 2.
 Varus Quintilius. 701. 1.
 Ubertas Aug. 839. 1. 841. 1. 851. 1.
 Ubertas. 720. 1.
 Ubertas Aug. 865. 2.
 Ubique Pax. 851. 2.
 Vehiculatione Italiae remissa. 745. 2.
 Venatio ad valetudinem Principis utilis. 848. 2.
 Ventidius. 695. 1.
 Venus Augusta. 736. 2.
 Venus Caelestis. 815. 1. 875. 2.
 Venus Cypria. 734. 2. 737. 2.
 Venus Felix. 778. 1. 820. 1. 862. 2.
 Veneris Felicitas. 762. 2.
 Veneri Felici. 820. 1.
 Venus Genetrix. 808. 1. 813. 2. 817. 2. 875. 1.
 Veneri Genetrix. 763. 1. 808. 1. 846. 2.
 Veneris Paphia templum. 816. 1.
 Venus Victoria. 778. 1. 802. 1. 820. 1. 847. 1. 875. 1.
 Veneri Victoria. 778. 1. 808. 1.
 Verrius. 701. 1.
 Verissimus Caesar. 777. 2. 780. 2.
 Verus & Faustina. 772. 2.
 Verus L. Caesar, gener M. Aurelii. 776. 2.
 Vespasianus cum liberis. 731. 1.
 Vespasianus junior. 733. 2.
 Vesta. 733. 2. 735. 2. 736. 2. 750. 1. 820. 1. 847. 1. 2.
 Vesta aeterna. 847. 1.
 Vesta Felix. 847. 1.
 Vesta Mater. 802. 2.
 Vesta P. R. Quiritium. 728. 1.
 Ventiarius. 799. 2.
 Via Trajana. 750. 2. 751. 1.
 Victoria aeterna. 829. 2. 851. 2. 855. 2.
 Victoria Augusti. 727. 1. 731. 1. 2. 732. 2. 733. 1. 757. 2. 821. 2.
 Victoria Aug. 746. 1. 789. 1. 2. 784. 1. 796. 1. 834. 1. 838. 2. 859. 1. 862. 1. 2. 868. 2. 869. 1. 870. 2. 872. 1. 873. 2. 876. 2.
 Victoria Aug. III. 851. 2. 855. 2.
 Victoria Aug. 825. 1. 2. 826. 2. 834. 1. 840. 2. 876. 2.
 Victoria Aug. fel. 801. 2. 806. 2. 876. 2.
 Victoria Augustorum. 824. 2.
 Victoria Britannica. 804. 1. 806. 2. 807. 1. 808. 1.
 Victoria Carpica. 833. 2.
 Victoria Comes Aug. 855. 2.
 Vid. D. D. N. N. 807. 1.
 Victoria Galba. 727. 1.
 Victoria Gall. Aug. III. 851. 2.
 Vic. T. Gall. Aug. 851. 2.
 Victoria Germanica. 824. 1. 839. 1. 840. 2. 848. 1. 851. 1. 855. 2. 872. 1.
 Victoria G. M. 851. 1.
 Victoria Aug. II. Germ. 851. 2.
 Vid. Germ. & Vic. Ger. 784. 1. 2.

Victoria Gothica. 859. 1. 865. 2. 870. 2.
 Victoria G. M. Gothica Maxima. 859. 1.
 Victoria Gordiani Aug. 829. 2.
 Victoria Imp. Rom. 727. 1.
 Victoria navalis. 731. 1. 732. 2. 734. 1. 2. 735. 1.
 Victoria Nept. 851. 2.
 Victoria Othonis. 727. 1.
 Vict. Part. 781. 1. 803. 1. 809. 2. 813. 2. 848. 1. 851. 2.
 Victoria Part. Max. 802. 2. 803. 1.
 Victoria P. R. 727. 1.
 Victoria caput alatum. 732. 2.
 Victorioso semper. 872. 1.
 Victorini Aug. numismata. 867. 2. 869. 1.
 Victorioso semper. 872. 1.
 Vicux-Corpi. 869. 2.
 Viminacii nummi. 843. 1. 2.
 Vinicius. 701. 1.
 Vipianus Agrippa. 716. 1.
 Virtus. 771. 2. 772. 1. 2. 773. 2.
 Virtus Aug. 787. 1. 2. 821. 2. 842. 2. 868. 2. 869. 1. 871. 1. 872. 2. 874. 1.
 Virtuti Aug. 743. 1. 792. 2. 829. 2. 856. 1.
 Virtuti & felicitati. 751. 1.
 Virtus Aug. 707. 1. 801. 2. 826. 1. 833. 2. 841. 1. 846. 2. 847. 1. 851. 2. 860. 1. 876. 1. 2. 877. 2. 878. 2.
 Virtuti Aug. 801. 1.
 Virtus Equit. 856. 1.
 Virtus Exercitus. 833. 2.
 Virtus Gallieni Aug. 851. 1.
 Virtus Invidi Aug. 872. 1.
 Virtus Probi Aug. 872. 1.
 Virtus Valeri. 851. 2.
 Vitalis & gente Caesarum, & Germanici Caesaris. 725. 1. 2.
 Ulpianus. 800. 1.
 Voluminus. 720. 2.
 Volusiani Aug. genitrix. 840. 2.
 Volcano Deo. 846. 1.
 Vopiscus arguitur. 870. 1.
 Vota. 771. 2.
 Vota Orbis. 846. 2. 851. 2. 852. 2. 859. 1.
 Votis. 835. 2.
 Votis tribus. 839. 2.
 Vota suscepta. 752. 1.
 Vota sol. pro sal. P. R. 793. 1.
 Vota decennialia. 790. 1. 796. 2. 852. 1.
 Vota suscepta X. 796. 1. 801. 1.
 Vota decenn. fusc. 789. 1. 2.
 Vota soluta decenn. II. 784. 1.
 Vota fusc. decenn. III. 775. 2.
 Vota sol. decenn. II. 775. 2.
 Votis decennialibus. 801. 1. 824. 1. 825. 1. 2. 828. 1. 837. 1. 839. 2. 841. 2. 842. 1. 851. 2. 852. 1. 860. 2.
 VOT. X. 821. 2. 822. 2.
 Votis X. Probi Aug. ET XX. 872. 2.
 VOT. X. ET XX. 852. 2.
 VOTIS X. ET XX. FEL. 872. 2.
 VOT. XX. 792. 2. 809. 2. 860. 1.
 Vota suscepta XX. 803. 1.
 Vota publica. 743. 1. 762. 1. 769. 2. 778. 2. 786. 2. 787. 1. 804. 2. 812. 1. 813. 2. 877. 1.
 Vota pub. Libero Patri. 789. 2.
 Urbs restituta. 728. 1.
 Urbem restitutam. 728. 1.
 Ureus quid significet. 688. 1.
 Q. pro V. S. 732. 2.
 Urna, e quibus palma emicant. 852. 2.
 Vulgatus Interpres laudatur. 864. 2.

X.
 XV. S. F. 700. 2.
 XII. tributum. 862. 1.
 XXI. 876. 2.
 XXI. P. 870. 2. 872. 1.
 XXI. B. & XXI. S. 872. 1.
 XXI. F. 867. 2.
 XXI. T. 862. 2. 870. 1. 873. 1.
 XXI. A. 872. 1.
 XXI. Q. 862. 2. 871. 1. 2.
 XXI. Z. 867. 2. 871. 1.
 XXI. VI. 871. 1. 872. 1.
 XXII. Q. 871. 2.
 XXIII. 872. 2.
 Y.
 Y. n. i. x. x. x. x. x. x. 779. 2.
 Y. n. i. x. x. x. x. x. x. 779. 2.
 Y. n. i. x. x. x. x. x. x. 779. 2.
 Z.
 Z. i. p. r. o. z. i. a. A. A. E. Z. A. N. A. P. O. C. 821. 1.
 Zelicorum nummi. 798. 1.
 Zeno Πολιάρχος. 724. 1.
 Zenobia Aug. 863. 1. 864. 1.
 Genus illius. 795. 1.
 Zenodorus tetrarcha. 698. 1.
 Zeugmatensium nummi. 779. 1. 814. 1. 2.
 Zeus Κάσιος. 748. 2.
 Zeus Κρητικός. 739. 2.
 Φ.
 Φλαυδίας. 806. 2. 807. 1.
 Φιλορωμαίος. 779. 1.
 Φλαυδοπολίτης. 769. 1.
 X.
 X. P. u. s. t. o. r. i. a. 847. 1.

PROTESTATION du P. H.

contre l'Edition de ses Ouvrages que l'on fait à Amsterdam.

ON dit communément que la chose du monde qui fâche le plus un Poète, c'est d'entendre mal réciter ses Poésies : Mais rien ne doit tant affliger un Ecrivain, que de sçavoir qu'on imprime ses ouvrages autrement qu'il ne voudroit, sur tout quand on y traite de matieres importantes.

Monfieur De Lorme Libraire d'Amsterdam a entrepris une nouvelle Edition des miens. Il l'a même annoncée fans ma participation dans une feuille imprimée, où il a donné les titres de toutes les Pieces qu'il a entre les mains, & parmi lesquelles on voit un Recueil de mes Lettres adressées à Luxembourg, qui ne contiennent presque qu'une suite des Médailles Imperiales, depuis Auguste jusqu'à Deocletien, qui se trouvent à Paris dans les Cabinets. Elles sont sous le titre d'*Historia Augusta*; quoi qu'elles n'ayent nullement l'air de l'histoire que j'avois promise, puisqu'il ne s'y trouve aucune des Dissertations que j'ay destiné de faire, si jamais je reprends ce travail. On y voit aussi quelques Additions, qui pouvoient le dédommager des retranchemens que je voudrois faire à ce Recueil, si j'en étois le Maître. Car m'étant apperçu que quelques personnes croioient voir dans mes Ecrits des choses qui doivent leur faire de la peine, j'avois résolu de les retrancher : & j'avois envoie au Libraire en différentes fois des corrections capables de lever les difficultés, que l'on auroit pu former. Le Libraire ne veut pas les admettre; quoi que je l'en aye fait solliciter par des personnes de consideration. Ainsi je désavoue dès à présent l'édition *in folio* de mes Ouvrages, qui se fait à Amsterdam : & je la désavoue comme une Edition à quoi je ne prens aucune part. Elle est remplie de choses qui n'y feroient pas, si le Libraire en usoit avec moi, comme on en use avec les Auteurs, qu'on doit laisser maîtres de leurs ouvrages jusqu'à la fin de l'impression. Je désavoue donc celle-ci encore une fois, & je la désavoue très-sincèrement.

Un Protestant inconnu * m'impute d'établir que *les Peres Grecs & Latins sont supposés*. Mais comme dans un écrit † de lui, qui a paru cette année en Hollande au commencement de Mars, il convient que je n'ay pas encore proposé nettement ce Système;

* Mr. la Croze.

† Dissertations Historiques.

il doit convenir aussi qu'il n'attaque pas ce qu'il a vu dans mes livres, mais ce qu'il a cru y voir. Je lui déclare donc à lui & à toute autre personne, qui liroit peut-être mes ouvrages avec les mêmes yeux, que mon intention a été très-sincere de retrancher tous les endroits, qui ont pu lui faire naître une pareille idée. J'ai pour témoin de ma sincerité Monfieur De Lorme, qui peut l'en instruire, & qui est homme digne de foi. Ce n'est pas que dans les changemens qu'il a refusé d'admettre dans son édition, j'eusse parlé *des Peres Grecs & Latins*; ou que j'eusse retranché que *les Peres Grecs & Latins sont supposés*. On ne retranche point d'un livre ce qu'on n'y a jamais mis. Je n'ay point d'autre pensée sur les Peres Grecs, ni sur les Peres Latins, que celles de l'Eglise Romaine, des plus sçavans Critiques & des plus habiles Theologiens Catholiques. Quant aux Auteurs profanes, je crois avec les meilleurs Critiques, que parmi des Auteurs qui sont véritablement aussi anciens qu'on le croit, il s'en est mêlé d'autres, sur lesquels on peut raisonnablement former des doutes. Mais si mes sentimens étoient particuliers, ce seroit une injustice criante, que de les imputer à la Compagnie. Ce seroient purement les miens sans qu'elle y eût nulle part, comme je l'ay déclaré publiquement par un Ecrit, que Mr. le Clerc a inferé dans le quatorzième Volume de sa Bibliothèque Choisie.

Après la déclaration que je viens de faire, je me crois dispensé des maintenant de répondre à ceux qui écriront, contre ce qu'on pourra trouver dans l'Edition de mes Ouvrages qu'on fait en Hollande. Si celle-ci eût été faite sous mes yeux, ou que le Libraire eût eu pour moi la déférence qu'il devoit avoir, je serois garant de tout ce qu'elle contiendrait. Mais après le refus qu'il a fait de changer & de corriger suivant mes corrections, & mes changemens, je ne suis plus garant de rien. Cecy regarde principalement l'Auteur Protestant qui m'a attaqué. Il peut écrire tant qu'il voudra : j'ai autre chose à faire qu'à le suivre dans ses conjectures : je ne prendrai point le change. S'il dit des choses raisonnables, le public en profitera, & j'en profiterai avec le public. Si au contraire ce qu'il dit n'est ni juste, ni solide, c'est à lui à se préparer au mépris, qui suit toujours les mauvais ouvrages.

REPONSE DE J. L. DE LORME,

Libraire d'Amsterdam, à la Protestation du R. P. HARDOUIN, touchant l'impression de ses Oeuvres qui se fait à Amsterdam.

LE R. P. Hardouin ne peut se plaindre de moi, qu'en une chose; c'est qu'après avoir commencé à imprimer ses Oeuvres très-fidelement & comme elles étoient tombées entre mes mains, sans y ajoûter, ni y retrancher quoi que ce soit, je n'ai pas trouvé à propos d'y retrancher, ou d'y changer depuis ce qu'il auroit souhaité. Si j'y avois fait le moindre

changement de ma tête, je passerois condamnation; mais comme je les ai imprimées telles que je les ai reçues, avec toutes les corrections, & tous les changemens, qu'il y avoit faits lui même, il y avoit longtemps; il me semble qu'il n'a aucun sujet légitime de s'en plaindre. Si lui, ou ses Superieurs ont jugé, sur quelque bruit que l'on a fait courir contre lui, que l'on y devoit retrancher quelque chose; ils me pardonneront, si je n'entre pas dans leurs vues, qui seroient desavantageuses à mon Edition. On sait

que les Editions, qui passent pour tronquées, ne se vendent point, & s'il y a pais au monde, où cela arrive, c'est en Hollande, en Angleterre & en Allemagne. Dès que l'on y soupçonne seulement qu'on a retranché la moindre chose dans une Edition, on n'en veut point, & dès qu'on croit que l'on trouve dans une autre ce qui a été retranché, on la recherche avec soin. C'est-là la raison pourquoi on a si bien vendu l'édition de Hollande de l'Histoire de France de M. de Mezerai, & qu'on n'y a pas voulu acheter les dernières Editions de Paris. On croyoit qu'il y avoit des choses, qui avoient été retranchées, dans les Editions de France. C'est pour cela encore qu'un fameux Libraire de Hollande ne voulut jamais retrancher un certain article, dans un Livre de trois Volumes *in folio*, quoi que l'Auteur se fût obligé de l'ôter, dans la seconde Edition. Tout ce qu'il fit pour l'Auteur fut de lui permettre de réformer cet Article, comme il trouva à propos, mais le même Article, tel qu'il étoit au commencement, fut imprimé à la fin du Volume.

J'ai offert de même au R. P. Hardouin d'imprimer ses corrections nouvelles, dans une Préface, dans un Errata, ou comme il lui plairoit, pourvu que l'Ouvrage demeurât dans l'état auquel je l'avois reçu. J'ai même plus fait, car j'ai offert de remettre toute l'Edition à quiconque la voudroit

prendre, en me remboursant simplement de mes frais. Je me persuade que le R. P. Hardouin ne voudroit pas que je fisse une perte considérable, après avoir commencé à imprimer ses Ouvrages de très-bonne foi & tels que je les avois reçû. Au reste, je serois très-fâché d'avoir rien fait contre lui, ni contre qui que ce soit de son Ordre, qui pût les desobliger.

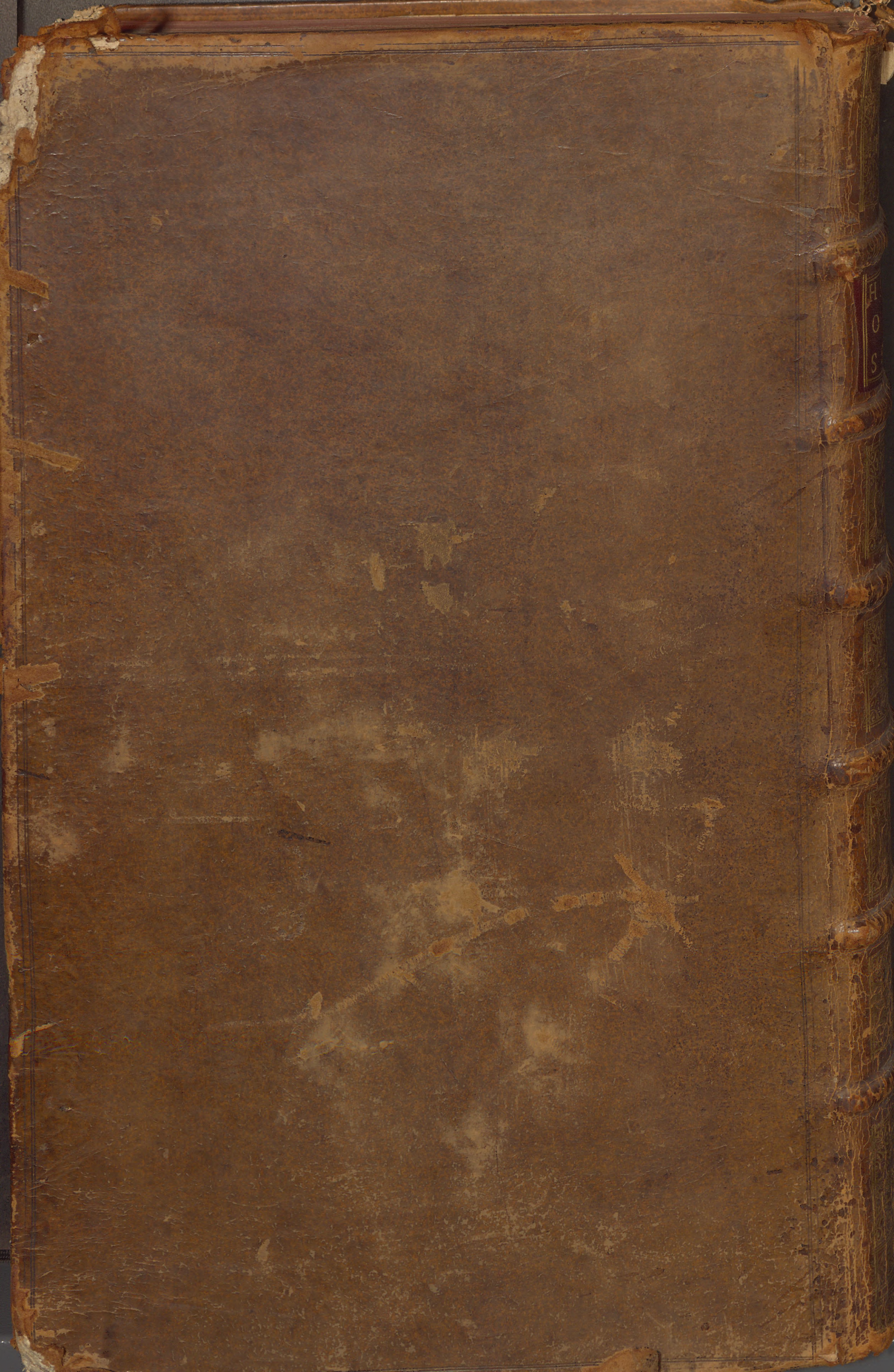
A l'égard des sentimens, que l'on peut trouver dans ses Ouvrages, ce n'est pas à moi à les examiner; il me suffit d'avoir suivi fidèlement les copies de Paris, avec les corrections qu'il y a faites, & que je garde avec soin, ou d'avoir suivi exactement son Manuscrit. C'est au R. P. Hardouin à répondre du reste, & à se défendre, comme il le trouvera à propos, pourvu qu'il n'y ait rien qui engage mon honneur, ni qui nuise à mon Edition. Je ne dois pas entrer en ce qui concerne les contestations, qu'il peut avoir avec les Savans; ou les justifications, qu'on peut exiger de lui. Cela ne regarde pas un Libraire, & il est libre à un Auteur de faire à cet égard ce qu'il trouve à propos, pourvu, comme je l'ai dit, que l'honneur ou l'intérêt de son Libraire n'en souffre pas.

A Amsterdam ce 1. Octobre, 1708.

15

HARDUINI
OPERA
SELECTA

II

colorchecker classic

calibrite

mm